

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

L Soc 1, 50215

Harvard College Library

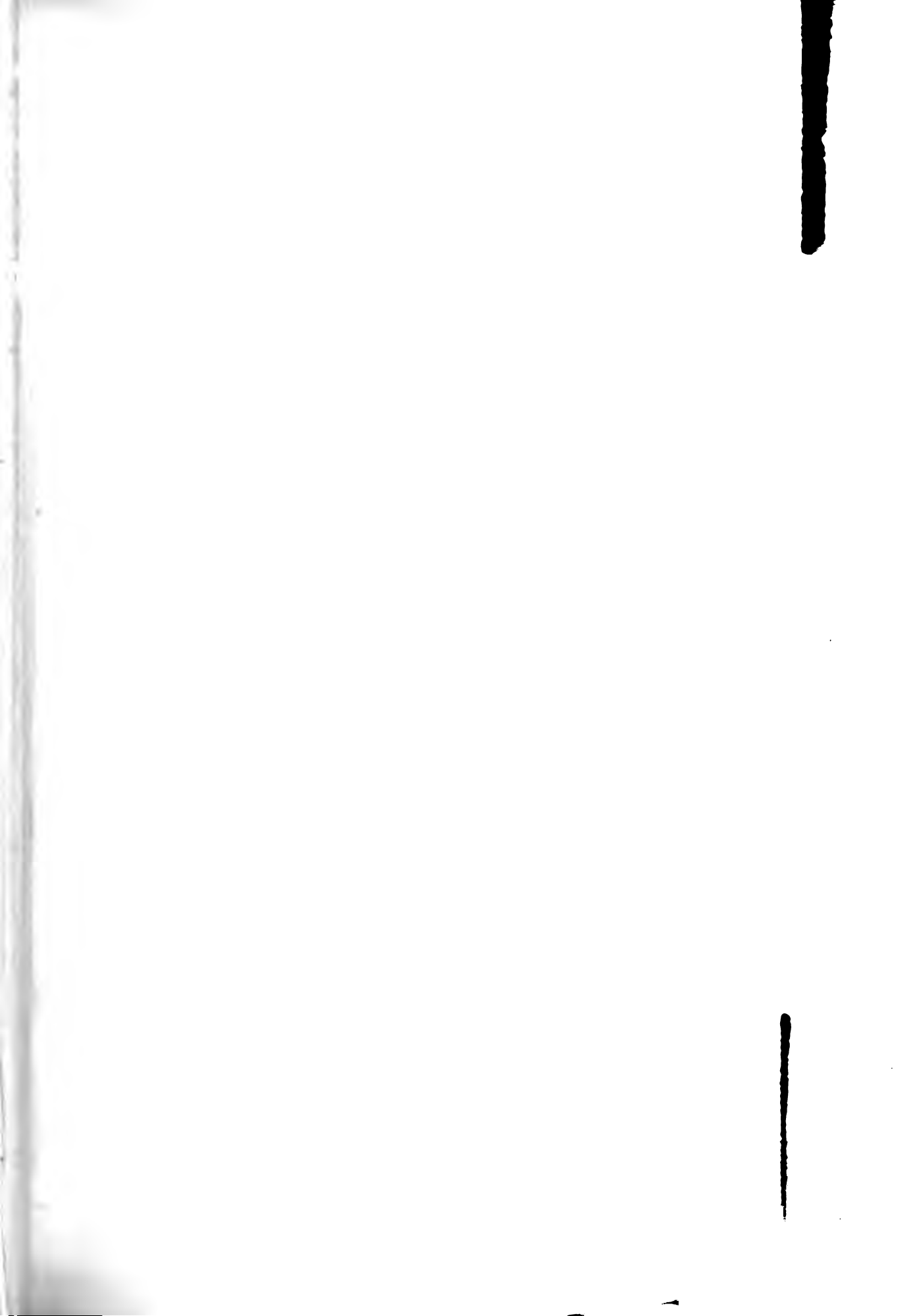

FROM THE FUND OF

CHARLES MINOT

Class of 1826

○

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ ΛΕ', ΛΣ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδὸς Τοπταλιάρ, ἀριθ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδὸς Κιουτσουκ Χενδέκ, ἀριθ. 29, 31.

1900

L Soc 17 50245

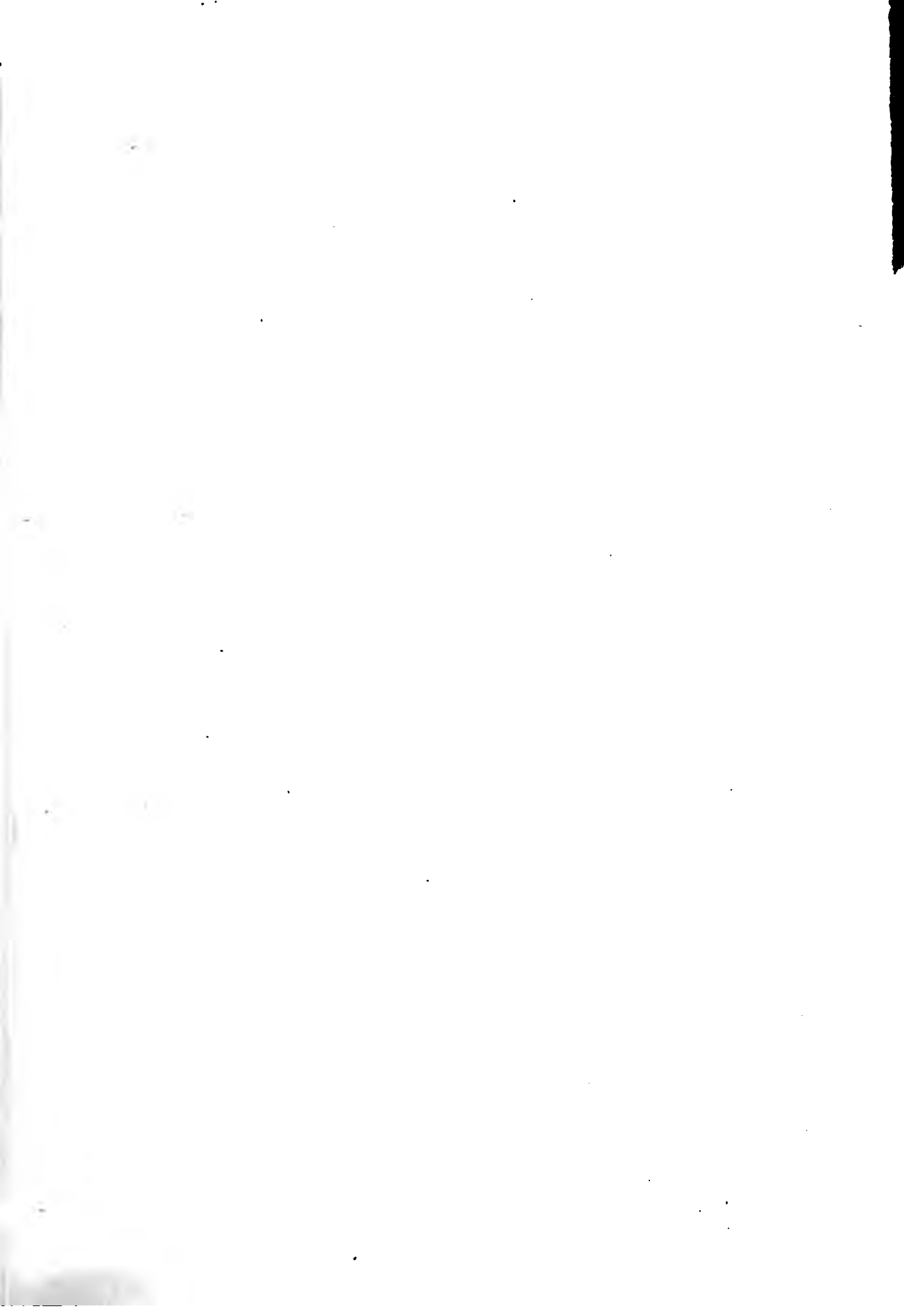
Harvard College Library

FROM THE FUND OF

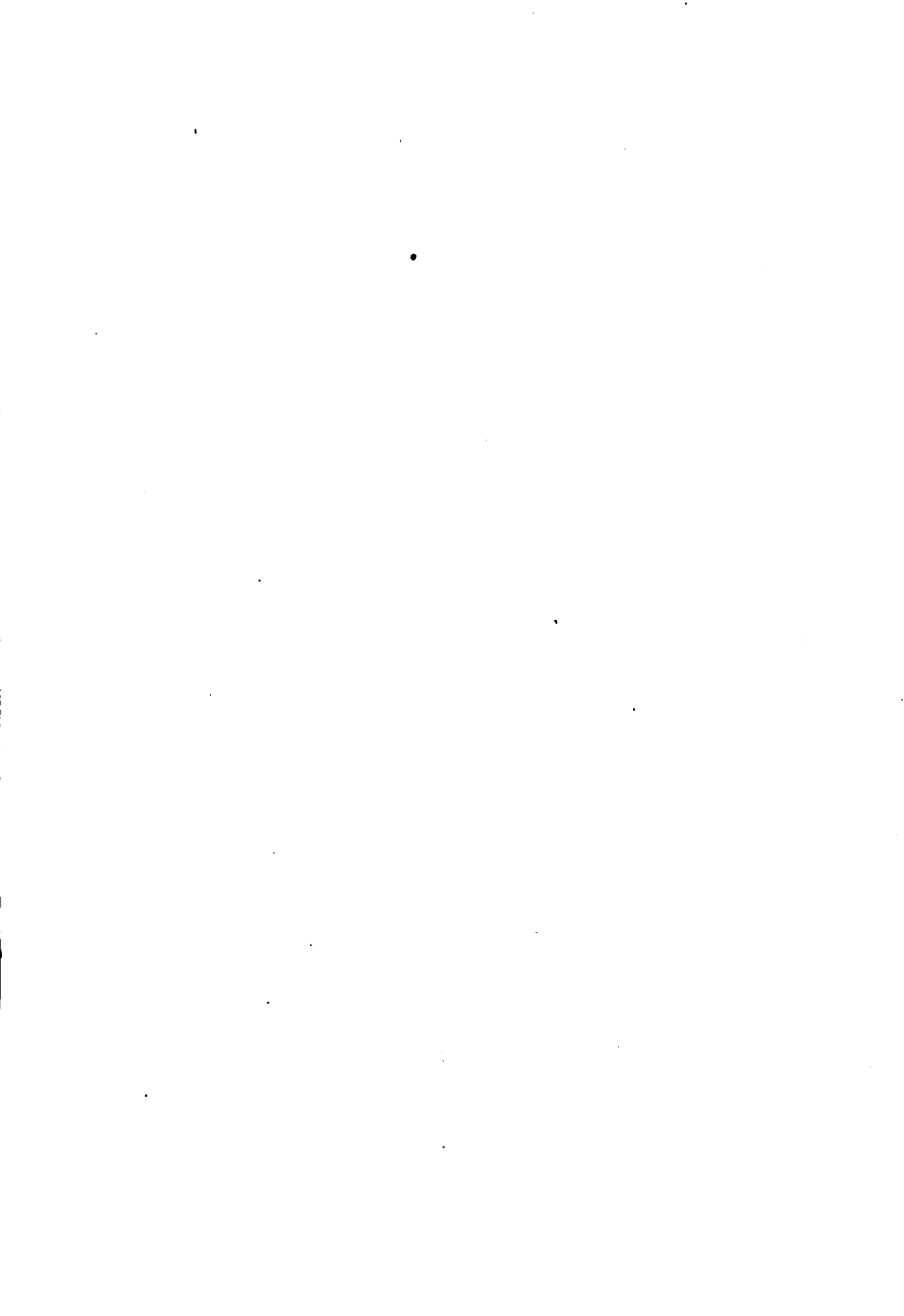
CHARLES MINOT

Class of 1828

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Χ. Θ., ἱατρός, ἐνταῦθα.	1895
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ Ν., ἱατρός, ἐνταῦθα.	1896
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Γεωργιάδης, μητροπολίτης Ἀγχιάλου.	1896
ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ Ἀπόστολος, ἱατρός, ἐνταῦθα.	1861
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γεώργιος, πρᾶκτωρ τῆς ῥωσικῆς ἀτμοπλοικῆς ἐταιρείας, ἐν Ἰόππῃ	1885
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890
ΒΕΛΛΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ἐνταῦθα.	1898
ΒΕΝΙΕΡΗΣ Ἀντώνιος, ἰδρυτὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου ἐν Γαλαζίῳ, ἐνταῦθα.	1894
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1891
ΒΙΚΕΛΛΣ Δημήτριος, λόγιος, ἐν Παρισίοις.	1872
ΒΛΑΔΙΚΑΣ Γ., ἱατρός, ἐνταῦθα.	1897
ΒΛΑΪΚΟΣ Δημήτριος, ἱατρός, ἐνταῦθα.	1899
ΒΛΑΣΙΑΔΗΣ Μιχαήλ.	1896
ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Κ.	1897
ΒΟΝΤΙΤΣΙΑΝΟΣ Ἀνδρέας, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1895
ΒΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος.	1887
ΒΟΥΤΥΡΑΣ Σταῦρος Ι., δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις.	1866
ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σταῦρος Κ., χημικός, ἐνταῦθα.	1892
WHITAKER.	1898

Γ

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἱατρός, ἐνταῦθα.	1895
ΓΑΛΑΤΗΣ Κ., ἱατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΓΕΔΕΩΝ Μανουήλ Ἰω., Μ. Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, δημοσιογράφος, ἐνταῦθα.	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Θέμελις, ἱεροδιάκονος.	1888
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Ἀντώνιος Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα.	1891
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.	1879
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Θεοτοκᾶς, ἐπίσκοπος Μυρέων, χωρεπίσκοπος Γαλατᾶ, ἐνταῦθα.	1888
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καθακόπουλος, μητροπολίτης Χαλκηδόνος.	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καραβαγγέλης, ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, χωρεπίσκοπος Σταυροδρομίου.	1896
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ.	1892
ΓΙΑΝΝΑΡΟΣ Ἰωάννης.	1896
ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θεμιστοκλῆς, υπάλληλος ἐν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν, ἐνταῦθα.	1892
ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ Π.	1896
ΓΚΙΩΧΑΣ Ἰωάννης, τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1890
ΓΟΥΔΑΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890
ΓΡΑΜΜΑΝΔΑΝΗΣ Γ.	1898

Δ—D

DALLESSIO J., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1874
ΔΑΜΣΑΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1888
ΔΑΣΣΑΡΗΤΗΣ Ἡλίας, φιλόλογος.	1894

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ίωάννης, υπάλληλος του Ἑλληνικοῦ Προξενείου, ἐνταῦθα.	1884
DELBOEUF Regis, καθηγητὴς ἐν τῷ Ἑλληνογαλλικῷ Λυκείῳ καὶ δημοσιογράφος.	1898
ΔΕΠΑΣΤΑΣ Νικόλαος, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα.	1872
ΔΕΣΤΟΥΝΗΣ Εὐάγγελος.	1898
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Φώτιος	1896
ΔΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1895

Ε

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Κ.	1899
ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα.	1874
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ίωάννης, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1891
ΕΞΑΚΟΥΣΤΟΣ Πέτρος, ἀνώτερος υπάλληλος τοῦ Μονοπωλείου τῶν καπνῶν, ἐνταῦθα	1872
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, διοικητὴς τῆς Ὁθ. Ἐταιρείας συναλλ. καὶ ἀξιών, ἐνταῦθα	1871
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα.	1893
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακός, ἐμποροῦπάλληλος.	1892

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ Σπυρίδων, ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου, ἐνταῦθα.	1886
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ Εὐγένιος Γ., Α' γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα.	1890
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδης Γ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1873
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ίωάννης Α., ἐμποροῦπάλληλος.	1887
ΖΙΩΓΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος ἐνταῦθα.	1895
ΖΟΥΜΠΟΥΛΟΓΛΟΥΣ Ἰορδάνης Π.	1898
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Γεώργιος Χρ., τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις.	1885
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Σόλων Χρ., τραπεζίτης, ἐν Παρισίοις.	1885

Η

HANTZ Henri, διευθυντὴς τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου, ἐνταῦθα.	1895
HAYDERICH Engelhard, βιβλιοπώλης, ἐνταῦθα.	1889
ΗΛΙΑΔΗΣ Κ., καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις.	1895
ΗΛΙΟΥ Λοῖζος, καθηγητὴς τοῦ Robert Collège, ἐνταῦθα.	1895

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἐμπορος.	1890
ΘΑΝΟΣ Δημήτριος, ἐμπορος, ἐνταῦθα.	1890
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	

I

	<i>Έτος ἐπιλογῆς</i>
ΙΑΚΩΒΟΥ Μιλτιάδης, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ἐνταῦθα	1872
ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Παντολέων, ὀφθαλμίατρος, ἐνταῦθα	1895
ΙΑΛΙΔΗΣ Ἰωάννης Α., βιομήχανος, ἐν Ἀρτάκη	1887
ΙΩΑΚΕΙΜ Φορόπουλος, ἀρχιμικνδρίτης, ἀρχαιοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου	1898
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ βέης Ἰωάννης Β., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1884
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σ.	1898
ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1894

K

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Σόλων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1897
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δ., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1896
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Φωτιάδης, μητροπολίτης Δέρκων, ἐν Θεραπείοις	1875
ΚΑΝΕΛΛΟΣ Ν., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σπυρίδων Σ., δημοσιογράφος, ἐνταῦθα	1898
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντίνος Στεφ., σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος Κ., πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Βρυξέλλαις	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος Κ., μηχανικός, ἐν Ἀθήναις	1874
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, βουλευτῆς Ἄρτης, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΡΑΤΖΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1892
ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ Ἰορδάνης, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1871
ΚΕΛΛΙΔΙΤΗΣ Κ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1897
ΚΕΛΛΙΔΙΤΗΣ Π., ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΚΕΠΕΤΖΗΣ Σταῦρος Μ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1872
ΚΕΣΣΙΟΓΛΟΥΣ Θεόδωρος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1896
ΚΕΦΑΛΛΑΣ Μιχαήλ, σχολάρχης τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1886
ΚΕΦΑΛΛΗΝΑΙΟΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΛΟΥΜΑΣΗΣ Δημήτριος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1878
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος Χρ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1891
ΚΟΛΑΣΗΣ Ἐπαμεινώνδας Λ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΟΠΑΣΗΣ Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1890
ΚΟΣΟΥΔΗΣ Θεμιστοκλῆς Α., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1861
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1882
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ Χρῆστος, κοσμηματοπώλης, ἐνταῦθα	1879
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Καλλίνικος, ἱεροκήρυξ, ἐνταῦθα	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Παρίτσης, ἱερεύς, καθηγητῆς τῶν ἱερῶν, ἐνταῦθα	1887

Λ

ΛΙΑΜΠΗΣ Γ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδας, ἱατρός, ἐνταῦθα	1887

	<i>Έτος ἐπιλογῆς</i>
ΛΙΝΑΡΔΟΣ Γεώργιος, ἀρχιτέκτων μηχανικός, ἐνταῦθα.	1897
LONG Albert, καθηγητῆς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1886
ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γεώργιος Δ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1899

Μ

ΜΑΓΚΟΣ Ἀντώνιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1888
ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ Λεωνίδας, καθηγητῆς, ἐνταῦθα.	1898
ΜΑΛΕΑΣ Κωνσταντῖνος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΜΑΛΙΑΔΗΣ Δημήτριος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1865
ΜΑΛΙΑΚΑΣ Ἰλίας, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1865
ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ Δ., ἰατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Παῦλος, Β' γραμματεὺς τῆς Ῥωσικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα. . . .	1888
ΜΑΡΙΑΝΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος, ἐνταῦθα	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Φραγκίσκος Ε., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα.	1891
ΜΕΖΙΚΗΣ Φράνς, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1895
ΜΕΪΜΑΡΙΔΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα.	1888
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Κοτρόζος, ἀρχιμανδρίτης, προϊστάμενος, ἐνταῦθα.	1893
ΜΕΛΕΤΙΟΣ Κοτσάνης, ἀρχιμανδρίτης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.	1884
ΜΕΛΙΤΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, διδάσκαλος τῆς τουρκικῆς ἐν τῷ Γαλλοελληνικῷ Λυκείῳ	1898
ΜΕΡΤΖΑΡΗΣ Ν., ἰατρός, ἐνταῦθα	1897
ΜΕΤΑΞΑΣ Κωνσταντῖνος, ἀγρονόμος, ἐνταῦθα.	1884
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐνταῦθα.	1888
ΜΗΝΙΑΤΗΣ Ἰωακείμ Ν., ἰατρός, ἐνταῦθα.	1899
MIGLIEVITCH Arthur, ἰατρός	1899
MILLINGEN Alex. van, καθηγητῆς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1882
MIZZI Louis, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1887
ΜΙΧΑΗΛ Κλεόβουλος, ἀρχιμανδρίτης, διευθυντῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα	1892
ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, ἰατρός.	1897
MORDTMANN Dr A. D., ἰατρός, μέλος τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου, ἐνταῦθα. . .	1871
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Ἀρκάδιος Γ., λόγιος, ἐνταῦθα	1895
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δημήτριος Γ., καθηγητῆς, ἐνταῦθα.	1893
ΜΟΥΡΑΤΗΣ Σοφοκλῆς, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1893
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς υπάλληλος, ἐνταῦθα	1888
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1892
ΜΠΙΣΤΗΣ Ἰωάννης, ὀφθαλμίατρος, ἐνταῦθα.	1897
ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Βασίλειος Α., καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.	1893

Ν

ΝΑΡΑΗΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1891
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης Δ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890

	<i>Έτος έκδογης</i>
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα	1897
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ένταϋθα	1898
ΝΟΥΛΗΣ Γ., ιατρός, ένταϋθα.	1898

Ξ

ΞΥΔΙΑΣ Μάρκος, άργυραμοιβός, ένταϋθα.	1885
---	------

Ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, ιατρός, ένταϋθα	1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης Η., καθηγητής έν τῇ Μ. τοϋ Γένους Σχολῆς, ένταϋθα	1890

Π

ΠΑΝΑΔΗΣ Κ.	1898
ΠΑΝΤΑΖΙΑΗΣ Χρήστος Γ., σχολάρχης, ένταϋθα	1892
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Άλέξανδρος, δικηγόρος, ένταϋθα	1895
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Στυλιανός.	
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ Άλέξανδρος, διερμηνεύς τῆς Αϋτοκρ. Όθωμκνικῆς Τραπεζῆς, ένταϋθα	1882
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, λόγιος, ένταϋθα.	1887
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Άθ. Κεραμεύς, ύφηγητής τοϋ Πάνεπιστημίου, έν Πετροϋπόλει. .	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Θεοδ. Σφ.	1896
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ.	1898
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κωνσταντίνος, διδάσκαλος, ένταϋθα.	1895
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Η. Γ., καθηγητής τῆς Μ. τοϋ Γένους Σχολῆς, ένταϋθα. .	1893
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Π., ιατρός, ένταϋθα.	1898
ΠΑΠΠΑΣ Ίωάννης.	1898
ΠΑΠΑΡΡΟΥΣΗΣ Πέτρος, λόγιος, ένταϋθα.	1875
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Νικόλαος, λόγιος, ένταϋθα	1871
ΠΑΣΗΑΛΛΗΣ Λεωνίδας, γραμματεϋς τραπεζιτικϋ οίκου, ένταϋθα.	1889
ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ Γεώργιος, φαρμακοποιός, ένταϋθα	1895
ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Διονύσιος, έμπορος, ένταϋθα.	1895
ΠΑΤΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Γουλιέλμος, ιατρός, έν Σαράντα Έκκλησίαις.	1894
ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γεώργιος Δ., διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς, ένταϋθα.	1895
PEARS Edwin, δικηγόρος, ένταϋθα	1874
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Στέφανος Γ., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1893
RETIT Louis	1897
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Πέτρος, καθηγητής, ένταϋθα.	1897
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ άσφαλιστικῶν έταιρειῶν, ένταϋθα	1890
ΠΗΝΙΑΤΩΡΟΣ Άθανάσιος, δικηγόρος, ένταϋθα.	1884
ΠΟΡΤΟΚΑΛΛΟΓΛΟΥΣ Μ.	1896
ΠΡΟΚΟΣ Ίωάννης, δικηγόρος ένταϋθα.	1895
ΠΡΩΪΟΣ Παντελής Ν., τραπεζίτης, ένταϋθα	1886

Ρ

	* Έτος εκλογής
ΡΙΤΣΟΣ Άνδρέας, μηχανικός, ένταϋθα.	1895
ΡΟΣΣΟΛΑΤΟΣ Γ. Φ., δικηγόρος, ένταϋθα	1887

Σ

ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ Βασίλειος, ιατρός, ένταϋθα.	1865
ΣΑΡΑΝΤΗΣ Στ.	1898
ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ Κ., δικηγόρος, ένταϋθα	1894
ΣΑΣΣΗΣ Γεωργιάδης, ιατρός	1898
ΣΓΟΥΡΔΑΙΟΣ Τομάζος, ιατρός, ένταϋθα	1898
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικόλαος, υπάλληλος έν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐξωτερικῶν, ένταϋθα	1887
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Ἰωάννης	1895
ΣΕΜΕΛΑΣ Μ., ἀνώτερος υπάλληλος έν τῷ Μενοπωλείῳ τῶν Καπνῶν	1891
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ξενοφῶν Α., ἔμπορος, ένταϋθα.	1880
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἀναστάσιος Ι., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1884
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κωνσταντίνος Ι., τραπεζίτης, ένταϋθα	1895
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ιατρός, ένταϋθα.	1890
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης, έν Ἀθήναις	1871
ΣΚΥΛΙΤΣΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ Παῦλος, τραπεζίτης, ένταϋθα.	1875
ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ Βασίλειος, ἔμπορος, ένταϋθα.	1871
ΣΟΥΡΛΑΣ Ἀντώνιος, τραπεζίτης, ένταϋθα	1891
ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ Κ., ἀρχιτέκτων, δημοσιεγράφος, ένταϋθα.	1898
ΣΤΑΛΙΔΗΣ Ἀλέξανδρος	1896
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ Στ., ιατρός, ένταϋθα	1899
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος, έν Σηλυβρίας.	1879
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντίνος, διερμηνεύς τοῦ Ἀγγλικῶ Προξενείου, ένταϋθα.	1885
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, ιατρός, ένταϋθα.	1896
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΣ Ν.	1896
ΣΥΓΓΡΟΣ Ἀνδρέας, τραπεζίτης, έν Ἀθήναις	1871
ΣΥΓΓΡΟΣ Κυριακός, χημικός, ένταϋθα.	1896
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν, ένταϋθα	1887
ΣΦΗΡΑΣ Περικλῆς Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ένταϋθα.	1893
SCHNEIDER Eduard, μηχανικός, ένταϋθα.	1895

Τ

ΤΑΓΗΣ Φίλιππος, καθηγητῆς έν τῷ Ζαππείῳ καὶ τῷ Ζωγραφείῳ, ένταϋθα.	1875
ΤΑΠΤΑΣ Ν., ιατρός, ένταϋθα.	1899
ΤΕΡΝΑΥ βέης, ἰδρυτῆς καὶ διοικητῆς τῆς ἐταιρείας τῶν ὑδάτων Δέρκων	1891
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός, ένταϋθα	1892

	<i>Έτος εκλογής</i>
ΤΡΑΝΤΑΣ 'Αλέξανδρος, ιατρός, ένταϋθα.	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ιατρός, ένταϋθα	1896
ΤΡΩΪΑΝΟΣ Κωνσταντίνος, αρχιλογιστής έν τῷ Μονοπωλείῳ τῶν καπνῶν, ένταϋθα	1890
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, κοσμηματοπώλης, ένταϋθα	1878
ΤΣΟΥΧΛΟΣ Κωνσταντίνος, ιατρός, ένταϋθα.	1898

Φ

ΦΑΚΑΡΟΣ Μ., διερμηνεύς του 'Ελληνικού Προξενείου, ένταϋθα.	1874
ΦΑΤΣΕΛΣ Κ., δικηγόρος, ένταϋθα	1899
ΦΕΡΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ν., ιατρός, ένταϋθα.	1897
ΦΙΛΙΚΟΣ 'Ιωάννης, δικηγόρος, ένταϋθα	1891
ΦΩΔΡΑΣ Θεόδωρος Χ., ιατρός, ένταϋθα	1898
ΦΥΤΙΑΔΗΣ Ζαχαρίας, δικηγόρος, ένταϋθα	1895
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν. Δ., έμπορος, ένταϋθα	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ιατρός, ένταϋθα.	1878

Χ

ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Γ., αρχιτέκτων, ένταϋθα	1898
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ., ιδρυτής και γυμνασιάρχης του 'Ελληνογαλλ. Λυκείου, ένταϋθα	1872
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ 'Ιωάννης Κ., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Αναστάσιος, ιατρός, ένταϋθα	1879
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Αχιλλεύς, δικηγόρος, ένταϋθα	1888
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ 'Ιωάννης, υπάλληλος έν τῷ ὑποργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ένταϋθα. . .	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Χρῆστος, ιατρός, ένταϋθα.	1896
ΧΡΥΣΟΒΕΛΩΝΗΣ Λεωνίδας, έμπορος, έν Μαγκεστρίτῃ	1866
ΧΩΤΖΗΣ 'Ιωάννης, ένταϋθα.	1892

Ψ

ΨΑΛΙΔΑΣ Μιχαήλ, ιατρός, ένταϋθα	1890
ΨΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, διευθυντής τῆς Πανελληνίου 'Εταιρείας, έν Πειραιεῖ	1875
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντίνος, έμπορος, ένταϋθα	1881

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

'Ο κατάλογος ούτος ἐκδίδεται ὡς εἶχε τῆ 31 Μαΐου 1899.

Α

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΑΝΘΙΜΟΣ Ζ', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως.	1895
ΑΝΟΥΤΣΙΝ Δημ. Νικολάεβιτς, καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας.	1884
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρῶν ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Παρισίοις	1879
ASCOLI G., καθηγητῆς, ἐν Μεδισλάνῳ.	1886
AUVRAY Emmanuel, ἱερεύς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γραμμάτων καὶ τεχνῶν, ἐν Rouen	1895

Β

ΒΑΛΕΤΤΑΣ Ἰωάννης, λόγιος, ἐν Λονδίῳ.	1874
BANCROFT Georges, πρῶν ἐν Βερολίῳ πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς	1872
BARTHOLDY E. Mendelssohn, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀϊδελβέργης	1868
BEAUSSIRE Emile, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἐταιρείας τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως	1886
BENNDORF Otto, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης.	1895
BENSCHOTEN van James Cooke, καθηγητῆς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου, ἐν Ἀμερικῇ.	1885
BEULÉ E., μέλος τοῦ Πανακκαδημίου τῆς Γαλλίας	1868
ΒΕΡΚΩΦ Ἀθ. Θεοδωρίδης, διευθυντῆς τῆς ἐν Πετροπόλει βιβλιοθήκης.	1884
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρῶν καθηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Μυτιλήνῃ	1874
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δ.	1863
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἰατρός, ἐν Σμύρνῃ.	1863
BERNHARD, πρίγκιψ, διάδοχος τοῦ Saksen Meiningen.	1888
ΒΗΣΑΝΗΣ Παναζῆς, ἐν Τάντζα.	1881
BITTOWHS I., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1880
BLANC baron, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας.	1890
BLASS Friedrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Kiel.	1885
BOKER, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1862
BÜCHELER Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης.	1885
ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ Δ., πρῶν ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσεως ἐν Ἑλλάδι.	1884

BURNOUF Emile, πρῶην διευθυντῆς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῶ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὀδησσῶ	1881
BRAUN Otto, ἀρχισυντάκτης τῆς ἐν Μονάχῳ ἐφημερίδος Allgemeine Zeitung.	1886
BRÉAL Michel, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
BRUNN H. von, καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου.	1885

Γ—C

CALICE (baron de), πρεσβευτῆς τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἐνταῦθα.	1884
CAMPON, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐν Λονδίῳ.	1892
ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βλαδάν, πρωθυπουργός ἐν Σερβίᾳ	1894
CHRIST W., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1879
CONZE Alex., καθηγητῆς, γενικὸς διευθυντῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ Αὐτοκρ. Μουσείου.	1885
COX S. S., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1885
CURTIUS Ἐρνέστος, καθηγητῆς, ἐν Βερολίῳ.	1871
CROISSET Alfred, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
CROISSET Maurice, καθηγητῆς, ἐν Μονπελλιέ.	1885

Δ—D

ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ Θεόδωρος Π., πρῶην πρωθυπουργός ἐν Ἑλλάδι	1878
DILTHEY C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης	1885
DITTENBERGER V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλτης	1885
DUCHESNE Abbé.	1889
DUHN von Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
DUMAST Baron de, ἐν Nancy.	1870

E

ECKSTEIN, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1878
EIMER Th., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
ELLIOT Charles, πρῶτανις τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας.	1885
ELLIOT Sir G. Henry, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Βιέννη	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρωσικοῦ Κοινοβουλίου, ἐν Βερολίῳ.	1886
ΕΡΒΙΤΣΕΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου.	1885
ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ Π., ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν Ἑλλάδι.	1879

Ζ—G

GEMMA Adolfo, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ Rivista	1880
GEVAERT F. A., διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Ὁδείου, ἐν Βρυξέλλαις.	1881

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ZEPHENTHE Χριστοφόρος, τραπεζίτης, ἐν Βουκουρεστίῳ	1888
GIDEL Ch., διευθυντὴς τοῦ Λυκείου τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου, ἐν Παρισίοις . . .	1885
GILDERSLEEVE Basil, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins Βαλτιμόρης	1885
GIRARD Jules, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
GÖTZ G., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἰένης	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GRIGORIEF B. B., doyen de la Faculté des langues orientales et profes- seur de l'Histoire de l'Orient à l'Université de St-Petersbourg	1876
GROSVENOR Edwin, καθηγητὴς ἐν Amberst Ἀμερικῆς.	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
GUTSCHMIDT D. H. von, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885

H

HAEGHEN Ph. van der	1865
HARKAVY Albert, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως	1884
HARRIS Rendel, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης	1885
HASDEU P. B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
HATZFELDT V., κόμης, πρῶην ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας.	1880
HELZENDORF, καθηγητὴς τοῦ Δικαίου, ἐν Βερολίνῳ	1872
HENZEN W., γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου. .	1872
HENSE Otto, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Φραιβούργης.	1885
HERTZ M., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Breslau	1885
HERZOG E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
HEYDEMANN H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg.	1885
HILLER E., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle - Wittenberg.	1885
HILPRECHT Hermann, καθηγητὴς τοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ πανεπιστημίου	1898
HOUSSAYE Henry, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1879
HULTSCH Friedrich, διευθυντὴς τοῦ ἐν Δρέσδῃ γυμνασίου.	1886

I

IGNATIEFF, στρατηγός, πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσσίας, ἐν Πετροπόλει..	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', πατριάρχης πρῶην Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικόλαος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου	1885

J

JACQUEMYS G. Rolin, πρῶην ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
JEBB, καθηγητὴς ἐν Γλασκῶβῃ	1878

Κ

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΚΑΛΛΙΓΑΣ Π., διοικητής τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις.	1871
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασσαῦς Ἀλιζάνδρος, ἀρχιμεταφραστὴς τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου	1881
KARAJEAN, γερουσιαστὴς, ἐν Βιέννῃ	1872
KEIL H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
KECULÉ von Stratonitz, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βόννης	1885
KEUDELL von, πρῶν ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας	1871
ΚΙΑΜΗΑ πασσαῦς, πρῶν γενικὸς διοικητὴς Σμύρνης.	1884
KISSLING A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Greifswald	1885
KIRCHHOV A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1872
KIRPITSCHNIKOFF A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
ΚΟΓΑΛΙΤΣΕΑΝΟΣ Μιχαήλ, πρῶν ὑπουργός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1885
KÖHLER V., πρῶν διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολογ. Σχολῆς.	1885
KONTAKOΦ Νικόδημος, καθηγ. τῶν Ὁρ. Τεχνῶν ἐν τῷ τῆς Ὀδησοῦ πανεπιστημίῳ	1884
KONTOΣ Κ. Σ., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1874
KOTSPUBINSKY A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ.	1885
KUGLER B., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
KUNTZ Jacob, ἀιδεσιμώτατος	1900
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ε', Οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει	1897
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1882

Λ — L

ΛΑΜΠΡΟΥ Παῦλος, νομισματολόγος, ἐν Ἀθήναις.	1871
LANGE L., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας	1885
LATYSCHEW Βασίλειος, ὑποδιευθυντὴς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν Πετροπόλει	1885
LÉNÉQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακκαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1886
LIARD, διευθυντὴς τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως, ἐν Γαλλίᾳ.	1886
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγένης, διευθυντὴς τῆς ἐλληνικῆς Σχολῆς, ἐν Βιέννῃ	1874
LIEBECK H., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Kiessen.	1885
LIEBMANN O., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης.	1885
LIGHFOOT Right Rev. J. B., Bishof of Durhan Prof. C. T. Newton, C. B. E. A. Freeman George A. Macmillan.	1885
LIPSIUS J. A., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας	1885
LISTER Joseph, καθηγητὴς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἐν Λονδίῳ	1881
LÖWENFELD Th., ὑφηγητὴς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου.	1886
LUCHS A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
LUDOLF (comte), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτὴς τῆς Αὐστρουγγαρίας.	1872
LÜBBERT E., καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Βόννης.	1885

Μ

	<i>*Ετος τιμολογῆς</i>
MACMILLAN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίνῳ Συλλόγου τῶν ἑλλ. σπουδῶν	1884
MAURENBRECHER W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1885
ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ πασσαῦς Σπυρίδων, ἀρχίατρος τῶν Ἀνακτόρων καὶ ἰδιαίτερος ἰατρός τῆς Α. Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, ἐνταῦθα	1861
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Γεώργιος Α., ἐν Παρισίοις.	1874
ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ Ν. Α., πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα.	1864
MEYER Gustav, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1885
MEZIÈRES A., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
ΜΗΝΙΑΘΗ Μαργαρίτα Ἀλβάνη	1885
MICHAELIS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου.	1885
MONTABELLO (de), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.	1885
MORRIS Joy, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἠνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1886
ΜΟΥΝΙΦ πασσαῦς, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐνταῦθα.	1865
MÜLLER Iwan, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
MÜLLER Max, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης.	1893
MÜLLER J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

Ν

NABER, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενεύης	1885
NAUCK A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Πητροπόλεως	1887
NELIDOW A. (de), πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσσίας, ἐν Ῥώμῃ.	1883
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀντιγόνῃ.	1891
NEUMANN K. J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου.	1885
ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ, πρῶν πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐν Χάλκῃ	1897
ΝΟΒΑΚΟΒΙΤΣ Στογιάν, πρεσβευτῆς τῆς Σερβίας, ἐνταῦθα.	1882
NORTH Edward, καθηγητῆς τοῦ ἐν Νέα Ἰόρκῃ Hamilton College.	1885

Ο

ΟΥΣΠΕΝΣΚΗΣ Θεόδωρος, διευθυντῆς τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου.	1886
--	------

Υ

USENER H., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
USSING, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης.	1885

Π—Ρ

ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1874
ΠΑΓΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας.	1886

	<i>*Έτος έκδοσης</i>
PERROT Georges, μέλος του Πανακαδημίου, εν Παρισίοις.	1874
PIERRON Alexis.	1873
PIERSON A., καθηγητής του πανεπιστημίου της Άμστερδάμης	1885
PITRA J., καρδινάλιος, διευθυντής της Βιβλιοθήκης του Βατικανού	1885
POMJALOWSKY, μέλος της 'Αρχαιολογικής Έταιρείας, εν Πετρούπολει.	1885
PORTER Noah, καθηγητής του πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης.	1885
ΠΟΤΚΙΑΚΗΣ, πρίγκιψ, Παύλος Αρστένεβιτς.	1884
POWELL J. M., διευθυντής του έθνολογικού γραφείου της εν Ούασιγκτώνι Σμιθσ- νείου 'Ακαδημίας	1885
PRANDL K. von, καθηγητής του πανεπιστημίου του Μονάχου.	1886
PRINZ A. von, καθηγητής του πανεπιστημίου του Μονάχου.	1886

P—R

RADOVITZ (de) C., πρεσβευτής της Γερμανίας, εν Μαδρίτη	1883
RASCON (comte de), πρῶην ένταῦθα πρεσβευτής της 'Ισπανίας.	1881
RENÉ Briant, βιβλιοφύλαξ της εν Παρισίοις 'Ιατρικής 'Ακαδημίας.	1876
RIBBECK O., καθηγητής του πανεπιστημίου της Λειψίας.	1885
RIBOT, καθηγητής της φιλοσοφίας εν Σορβώννη	1886
RIGOT Ch., συγγραφεύς διδακτικῶν και φιλολογικῶν βιβλίων, εν Παρισίοις.	1886
RIVIER Alphonse, καθηγητής του πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν	1881
ΡΙΤΣΧΕΛΙΟΣ Φρειδερίκος, καθηγητής του πανεπιστημίου της Λειψίας.	1872
ROBERT C., καθηγητής του πανεπιστημίου της Χάλλης	1885
ROHDE E., καθηγητής του πανεπιστημίου της 'Αιδελβέργης.	1885
ROSSBACH A., καθηγητής του πανεπιστημίου της Βρατισλαβίας.	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος του Πανακαδημίου, εν Παρισίοις.	1864
RUELLE Ch.-Emile, έφορος της Βιβλιοθήκης της άγίας Γενεβιέβης, εν Παρισίοις.	1885
RÜHL Fr., καθηγητής του πανεπιστημίου της Καϊνιγσβέργης	1888
RÜMELIN G. von, καθηγητής του πανεπιστημίου της Τυβίγγης	1886

Σ—S

ΣΑΒΒΑΣ, αρχιεπίσκοπος Τβέερ.	1888
ΣΑΪΤ πασσάς, πρῶην μέγας βεζίρης, ένταῦθα	1872
ΣΑΪΤ πασσάς, πρῶην ύπουργός τῶν έξωτερικῶν, ένταῦθα.	1887
SANLEY (de), μέλος του Πανακαδημίου, εν Παρισίοις.	1871
SARUM John, επίσκοπος Σαλισβουρίας	1899
ΣΒΕΝΙΓΟΔΟΡΕΚΗΣ 'Αλέξανδρος, καθηγητής του πανεπιστημίου του Χαρκόβου.	1896
SCHANZ M., καθηγητής του πανεπιστημίου της Βυρτσβούργης.	1885
SCHMIDT Bernhard, καθηγητής του πανεπιστημίου του Φρειβούργου	1870
SCHMIDT Johann, καθηγητής του πανεπιστημίου του Βερολίνου.	1885
SCHMIDT Maurice	1871
SCHÖLL F., καθηγητής του πανεπιστημίου της 'Αιδελβέργης	1885

	<i>*Έτος ἐκλογῆς</i>
SCHÖLL R., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886
SCHWABE VON L., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
SIEVERS E., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας.	1886
SIGWART VON Ch., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
STAMFORD, γερουσιαστῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι	1885
STARK B.	1874
STEINTHAL H.	1864
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ, πρίγκιψ Δημήτριος, πρωθυπουργὸς τῆς Ῥουμανίας	1885
STRAUSS Oscar, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἰν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1888
STUEMUND V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
SUSEMIHL Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Greifswald	1885
ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας.	1895

T

THORNTON Edward, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας	1885
THUMB Albert, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φρειβούργου	1897
THUROT Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1873
TOCILESCU Gr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
TREITSCHKE von Heinrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
TROITZKY Jean, καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πητροπόλεως.	1885
TYLER William, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου.	1885

V—W

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
VIRCHOW Rudolf, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1881
VOGÜÉ Eugène, μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας.	1889
VOGÜÉ comte Melchior de, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας	1873
WACHSMUTH C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
WAGNER W., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ Ἰωαννείου Γυμνασίου.	1874
WECKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ.	1885
WEIL Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1867
WELLING James, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου.	1885
WERTHERN (baron von), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας.	1875
WITTE (baron de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1876
WOLLGREFF, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885

Φ—F

FABRI, ἐν Βρέμῃ τῆς Γερμανίας.	1878
FEAN Walker, πρῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῶν Ἰν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885

Ἔτος ἐκλογῆς

FERNALD Orlando M., καθηγητῆς ἐν τῷ κολλεγίῳ William ἐν Williamstown τῆς Ἀμερικῆς.	1885
ΦΙΛΙΠΠΩΦ Τέρτιος, στρατηγός, γενικὸς ἐλεγκτῆς τῶν οἰκονομικῶν τοῦ ῥωσικοῦ κράτους, ἐν Πετρούπολει.	1875
ΦΙΛΟΘΕΟΣ Βρυένιος, μητροπολίτης Νικομηδείας.	1884
FISCHER K., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
FÖRSTER Richard, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαύας.	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
FOUILLET Alfred, maitre de conférences ἐν τῷ διδασκαλείῳ τῶν ἠθικοπολι- τικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1886
FOURNIER Ch., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας.	1878
FOURNIER Ed., διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν τῆς Σορβώννης, ἐν Παρισίοις	1886
ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰατίου.	1885

X

ΧΑΜΔΗ βέης, διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου, ἐνταῦθα	1884
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ Γεώργιος Ν., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1894

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητῆς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις	1885
---	------

Z

ZAMBALDI F., καθηγητῆς, ἐν Βενετίᾳ	1872
ZELLER Ed., πρῶην καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐν Στουτγάρδῃ	1885
ZICHY (comte), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας	1874

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

A

	<i>Έτος Ελογής</i>
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας, ἐν Κέφ	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, τέως σχολάρχης, ἐν Ξάνθη.	1886
ΑΝΘΙΜΟΣ Ἀλεξούδης, μητροπολίτης Ἀμυσίας	1868
ΑΝΝΙΝΟΣ Χαραλάμπης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος, ἐν Παρισίοις	1875
ARNDT Paul, λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1889

B

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος, ἐν Κεφαλληνία.	1878
BERTHRAND, γενικός γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερία Κλιματολογικῆς Ἐταιρείας . .	1870
ΒΛΑΜΗΣ Γεώργιος.	1899
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλία	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐν Ἀθήναις	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου τῆς Δαρμστάτης	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς, ἐν Σμύρνη.	1885
BÜCHNER Dr	1896

Γ—C

CAILLEMER Exupère, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ Νομικῆς Σχολῆς.	1870
CORDAIRO Ταξίαρχος Luciano	1897
COUSSEMAKER Arthur, νομικός, ἐν Αἴτῃ	1870
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Γρηγοῶς, ἀρχιμ., πρῶν διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐν Δράμῃ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Καλλιάδης, μητροπολίτης Ἰωαννίνων	1886
CULLEN Dr, ἰατρός	1880

Δ—D

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρός.	1872
DEREBINSKY Ἀλέξιος Νικολάγεβιτς, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀδησοῦ	1894
ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν.	1875
ΔΗΜΙΤΣΑΣ Κ., ἰατρός, ἐν Ἀδριανουπόλει	1871

	Ἔτος ἐκλογῆς
ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑΣ Ἀχιλλεύς, ἐν Καστελλορρίζῳ	1893
DIHIGO Jean, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀβάνης (Κούβας)	1894
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1872
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς, ἐν Σμύρῃνῃ.	1885

E

EGGER Victor, καθηγητῆς τῆς ἐν Nancy Σχολῆς τῶν γραμμάτων.	1885
ERÖDI Béla Dr, διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου τῆς Φιούμης.	1884

Z—G

GÉRARD chevalier de Chiari, γενικὸς πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας	1872
GERHARDT W., ἀρχαιολόγος, ἐν Γοτίγγῃ.	1873
GIDEL Ch. A., λόγιος ἐν Παρισίοις, ancien proviseur du Lycée Condorcet	1868
GOOLD E., πρῶν διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου.	1871
GROUTAR J. L. de, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Louvain (Βελγίου) . .	1896
ΖΩΗΣ Λεωνίδας X., ἐκδότης τῶν «Μουσῶν», ἐν Ζακύνθῳ	1896
ΖΩΜΑΡΙΑΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος, ἐν Λειψία.	1887

F

FLACH Johann, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἐν Rudolfstadt.	1885
FRESHFIELD Edwin, ἐν Λονδίῳ.	1877

H

HARTTUNG (von Pflungk), καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ.	1886
HEIDENSTAMM (Oscar de), λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.	1873
ΗΛΙΑΔΗΣ Α. Α., ἐν Παρισίοις	1873
HUGHES, πρῶν γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας.	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ῥαιδεστῷ	1870
--	------

I

ΙΑΚΩΒΟΣ Διονυσιάτης, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Μυριανθεύς, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Γενεύῃ.	1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος, ἐν Ἀμοργῷ	1861
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σάββας, διδάσκαλος, ἐν Τραπεζοῦντι	1870
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σεραπίων, διδάσκαλος, ἐν Καισαρείᾳ.	1863

Κ

	<i>Ἔτος ἐκλογῆς</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφ. Κ., γραμματεὺς τῆς ᾽Οθ. Πρεσβείας, ἐν Πετροπόλει . . .	1863
ΚΟΣΜΙΑΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος, ἐν Πτολεμαίδι	1873
ΚUMBERBATCΗ Ηenri, πρόξενος τῆς ᾽Αγγλίας, ἐν ᾽Αγκύρᾳ	1893
ΚΡΑΣΝΟΣΒΑΤΣΕΓΕΦ, καθηγητῆς ἐν τῷ ἐν ᾽Οδησσῷ πανεπιστημίῳ	1891
ΚΡΑFT Emil, καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ	1886
ΚΡΗΤΙΚΙΑΔΗΣ Ἐμμανουήλ	1870
ΚRUMBACHER Κ., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου.	1885
ΚΥΡΙΑΚΙΑΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας Θ., λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ Μακεδών Γ., πρῶην ἔφορος τῆς ἐν ᾽Αθήναις Ἐθνικ. Βιβλιοθήκης	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΗΣ Μιχαήλ, λόγιος, ἐν ᾽Αθήναις	1885

Λ—L

ΛΑΖΑΡΑΣ Παναγιώτης, ἰατρός, ἐν Κερκύρᾳ.	1871
ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος, διευθυντῆς τοῦ Χριστιανικοῦ ᾽Αρχαιολ. Μουσείου, ἐν ᾽Αθήναις	1874
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΑΜΠΡΟΣ Μ. Π., γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν ᾽Αθήναις Συλλόγου «Παρνασσοῦ» .	1871
ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γεώργιος, διδάσκαλος, ἐν ᾽Αδριανουπόλει	1891
ΛΕΒΕΤΙΕΦ ᾽Αμφιανός, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκόβου.	1891
ΛΕΒΙΑΔΗΣ Νικόλαος Δ., ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾽Αθήναις. . .	1872
LEGRAND Emile, καθηγητῆς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Παρισίοις	1878
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιός, ἐν ᾽Αγκύρᾳ	1871
LERCH P. J., γραμματεὺς τῆς ἐν Πετροπόλει Αὐτ. ᾽Αρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. .	1876
LEUPOL, ἐν Nancy.	1871
LLUCH Antonio Rubio γ, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαρκελώνης. . .	1882
ΛΟΥΠΕΡΣΟΒΣΚΗΣ Πέτρος Ἰβάνοβιτς, καθηγητῆς ἐν τῇ ἱστοριοφιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Niezin	1884
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐν ᾽Αθήναις.	1874

Μ

ΜΑΝΑΡΗΣ Σπ., καθηγητῆς ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων	1863
ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ.	1872
MELBER, καθηγητῆς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ	1885
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ Ἀντώνιος, συγγραφεὺς γεωγραφικῶν πονημάτων.	1897
MILITCHEVITCH Μιχαήλ, διευθυντῆς τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ βα- λέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ.	1894
MONTANI Pierre, ὑποδιευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ᾽Αστεροσκοπείου.	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν Παρισίοις. .	1887
MÜHLMANN F., πρῶην διευθυντῆς τῆς ἐνταῦθα Γερμανοελβετικῆς Σχολῆς. . . .	1889

N

ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, λόγιος, ἐν Κερασοῦντι	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1876

Ἔτος ἐκλογῆς

O

ΟΒΕΡΗΥΜΜΕR Eugène, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1898
ΟGLTICH, μηχανικὸς τῶν ὀθωμανικῶν Σιδηροδρόμων	1873
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντῆς ἰδιωτικοῦ Λυκείου, ἐν Κερκύρᾳ	1868
ORS Joaquin Rubio y, πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν γραμμάτων ἐν Βαρκελώνῃ	1882
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἑλληνοδιδάσκαλος, ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας	1872

Π—Ρ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Δ. Α., ἰατρός ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἠπείρου	1895
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος, ἐν Ἄρτῃ	1872
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, πρῶν ἐν Μιτυλήνῃ γυμνασιάρχης	1885
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρός, ἐν Θεσσαλονίκῃ	1863
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, ἐν Βραίλᾳ	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, διευθυντῆς τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου	1863
PARISOT	1899
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητῆς, ἐν Ἀθήναις	1892
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΣ Ἰωάννης, πρῶν ὑφηγητῆς τοῦ Ἐθνικ. Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1885
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης, ἐν Πειραιεῖ	1864
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος, ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος, ἐν Κεφαλληνίᾳ	1878
POESTION Carl. J., συγγραφεὺς διαφόρων βιβλίων ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, ἐν Βιέννῃ	1885
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1872
ΠΟΥΡΣΕΡ Ἐδουάρδος, διευθυντῆς τοῦ Σιδηροδρόμου Σμύρνης	1877
ΠΡΑΤΟΣ Στανίσλαος	1897
ΠΥΡΡΑΣ Ι. Π., ἰατρός, ἐν Ἀθήναις	1884
ΠΩΠ Κ., πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐν Σάμῳ	1863

P—R

ΡΑΔΟΣ Στέφανος	1863
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἰατρός, ἐν Περγάμῳ	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ	1364
ΡΑΦΑΝΑ Ἐλευθέριος	1872

	<i>*Έτος εκλογής</i>
REINACH Salomon, έφορος του Μουσείου του 'Αγίου Γερμανού, έν Παρισίους.	1887
ROSEN V. B. baron, καθηγητής τής αρχαϊκής έν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρούπολεως	1876
ROSSI Scotti, comte G. B., έπίτιμος πρόεδρος του έν Τολώσῃ 'Αρχ. Μουσείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ 'Αριστείδης Ν., διευθυντής τῶν ταχυδρομείων καί τηλεγράφων, έν 'Αθήναις	1885

Σ—S

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντίνος, λόγιος, έν Παρισίους.	1868
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ 'Αναστάσιος	1863
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ιατρός, έν Βρυκουρεστίῳ	1874
ΣΕΜΠΕΡΟΣ Carl, καθηγητής, έν Βυρτσβούργῳ	1871
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ Ν., μηχανικός, έν Ναυπλίῳ.	1884
ΣΜΥΡΝΩΦ Βασίλειος Δημητρίεβιτς, καθηγητής τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, έν 'Ρωσσίᾳ	1884
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, λόγιος, έν 'Αθήναις.	1861
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ 'Επαμεινώνδας, πρώην διευθυντής του έν Σάμῳ 'Ηγεμονικοῦ Γραφείου	1867
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΔΗΣ 'Αριστομένης, γυμνασιάρχης, έν Σάμῳ	1885
STICKEL Γουστάβος, καθηγητής τής Θεολογίας καί τῶν ἀνατολ. γλωσσῶν, έν 'Ιένη	1872
STRZYGOWSKY J., καθηγητής του πανεπιστημίου του Graz	1890
ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Π., λόγιος, έν 'Αθήναις	1892
ΣΧΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρώην σχολάρχης, έν 'Αρτη	1871

T

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, έπίσκοπος 'Ηλιουπόλεως καί Θυατειρών.	1872
TOURGAT de	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Κ., καθηγητής τῶν έλληνικῶν γραμμάτων, έν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Τιμολέων.	1899
ΤΣΟΛΑΚΗΣ Δημήτριος, κτηματίας έν Μπέλταις τής Βασσαραβίας	1872

V—W

VEIDNER André, καθηγητής, έν Magdebourg.	1872
WIEGAND Théodore	1898

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ 'Αθανάσιος.	1863
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β.	1864
ΦΩΤΙΟΣ Μ., έν Μυτιλήνη	1885

X

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δ., λόγιος, ἐν Σύμη.	1884
ΧΑΡΙΤΩΝ Κουτλουμουσιανός, μοναχός, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Δράμῃ.	1885
ΧΡΟΝΙΑΔΗΣ Κ., λόγιος, ἐν Ἀδριανουπόλει	1863
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Λαυριώτης, προηγούμενος, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.	1896

Υ

ΥΩΑΝΩΒΙΤΣΧ Γεώργιος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἰδιαιτέρως ἰατρὸς τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ.	1894
---	------

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ

† ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΨΡΟΠΟΝΤΗΣ

† ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ

† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

† ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ

ΘΕΩΔΩΡΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

† ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ

ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛ-

ΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

† ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΗΣ

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ

† ΑΥΣΤΡΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ

† Θ. ΚΑΙ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ ΚΑΙ Σ^α

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ

† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡ. ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ

† ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΑΣΑΚΗΣ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ

† ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΗΣ

ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΥΙΟΥ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΙΑΣΚΟΣ

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

† ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

† ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΛΕΝΤΗΣ

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΜΒΑΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ 1861—62

† ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ . . . . . 1862—63

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ 1863

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . . . 1863—64

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ . . . . . 1864—65

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . . . 1865—66

† ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ . . . . . 1866—67

† ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΩΓΡΑΦΟΣ . . . . . 1867—68

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . . 1868—69

† ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΛΙΓΓΕΝ . . . . . 1869—70

ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ . . . . . 1870—71

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ 1871—73

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . . 1873—74

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1874—75

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ 1875—76

† ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ 1876—78

† ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ . . . . . 1878—79

† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ . . . . . 1879—80

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . . 1880—81

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ . . . . . 1881—82

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1882—84

† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ . . . . . 1884—86

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1886—88

† ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ 1888—89

† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1889—92

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ . . . . . 1892—93

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΛΙΑΔΗΣ . . . . . 1893—95

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ . . . . . 1895—98

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ . . . . . 1898—99

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1895-1896

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, <i>πρόεδρος</i>	} <i>ἀντιπρόεδροι</i>	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, <i>εἰδ. γραμματεὺς</i>
Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ		Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ, <i>βιβλιοφύλαξ</i>
Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ		Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, <i>ταμίας</i>
Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, <i>γεν. γραμματεὺς</i>		ΔΙΟΝ. Π. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, <i>λογιστής</i>

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ Κ.
3. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ.
4. ΚΕΦΑΛΑΣ Μ., *πρόεδρος*
5. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
7. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ.
8. ΠΑΠΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
9. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
10. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ.
11. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π., *γραμματεὺς*
12. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
13. ΤΑΓΗΣ Φ.
14. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ., *γραμματεὺς*
2. ΒΛΑΣΑΜΑΚΗΣ ΗΛ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σ.
4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
5. ΚΕΦΑΛΑΣ Μ.
6. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
8. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ.
9. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Ν.
10. ΠΑΠΑΡΟΥΣΗΣ Π.
11. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ν., *πρόεδρος*
12. ΠΑΡΙΤΣΗΣ Κ.
13. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1. ΓΕΡΑΡΔΟΣ Α. Κ.
2. ΠΡΙΝΤΖΗΣ Κ.
3. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΒΕΓΑΕΡΗΣ Γ.
2. CURTIS C. G., *πρόεδρος*
3. ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.
4. ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ζ.
5. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.
6. LONG A.
7. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
8. MILLINGEN A. VAN
9. MORDTMANN A.
10. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ.
11. ΜΥΣΤΑΚΙΑΝΗΣ Β.
12. ΠΕΡΔΙΚΙΑΝΗΣ Κ., *γραμματεὺς*
13. PRÉTEXTAT A.
14. ΣΙΑΒΕΡΙΑΝΗΣ ΞΕΝ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σ.
2. ΔΑΜΣΑΣ Ε.
3. ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ ΑΘ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΝΗΣ Γ.

2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κ. ΧΡ.
4. ΝΑΡΑΗΣ Σ.
5. ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Α.
6. ΦΑΧΡΗΣ Ι. Β.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1. ΒΛΑΣΤΑΡΗΣ Κ., *πρόεδρος*
2. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μ.
3. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ., *γραμματεὺς*
4. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡ. Α.
5. ΜΕΤΑΞΑΣ Κ.

6. ΠΡΩΪΟΣ Π.
7. ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

1. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΟΔ.
2. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ., *πρόεδρος*
3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
6. ΠΕΡΑΙΚΙΔΗΣ Κ.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Π.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς
ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Π.

Φυσιολογικῆς συλλογῆς
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1896-1898

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, *πρόεδρος*
Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ } *ἀντιπρόεδροι*
Μ. ΨΑΛΙΔΑΣ }
Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, *γεν. γραμματεὺς*

Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, *εἰδ. γραμματεὺς*
Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, *βιβλιοφύλαξ*
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, *ταμίας*
ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ, *λογιστής*

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
1. † ΑΓΧΙΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
  2. ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ ΣΤ.
  3. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Γ.
  4. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ.
  5. CURTIS C. G.
  6. ΚΑΛΙΝΚΑ ΕΡΝ.
  7. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.

8. LONG A.
9. ΜΑΝΣΟΥΡΩΦ Π.
10. MILLINGEN ALEX. VAN
11. MORDTMANN A.
12. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
13. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Β. Α.
14. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
15. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.

16. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ.
17. PEARS ED.
18. ΠΕΡΑΙΚΙΑΝΗΣ Κ.
19. SCHNEIDER EDOUARD
20. ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ Ξ. Α.
21. ΣΜΥΡΝΩΦ ΑΔ.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ ΑΘ.
2. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σ.
3. ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θ.
4. ΜΑΛΙΑΚΑΣ ΗΛ.
5. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

1. ΑΡΑΠΗΣ Α.
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ Σ.
4. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.
5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
7. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κ.
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

1. ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ.
2. ΑΠΕΡΗΣ Π.
3. ΑΥΛΩΝΙΤΗΣ Α.
4. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ Χ. Θ.
5. ΓΑΒΡΙΗΛΙΑΝΗΣ Α.
6. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Π.
7. ΜΑΚΡΗΣ Κ.

8. ΠΑΣΧΑΛΙΑΝΗΣ Γ.
9. ΨΑΛΙΔΑΣ Μ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

1. ΓΙΑΝΝΙΟΣ Θ.
2. ΓΚΙΩΧΑΣ Ι.
3. ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

1. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΙΝΗΣ ΔΙΟΝ. Π.
2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ ΧΡ.
3. ΜΕΛΙΧΡΟΣ Κ.
4. ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ

1. ΓΕΔΕΩΝ Μ. ΙΩ., *πρόεδρος*
2. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Α.
3. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
4. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π. Δ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ., *γραμματεὺς*
6. ΠΑΣΧΑΛΙΑΝΗΣ Γ.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

1. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ Ι. Δ.
2. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μ.
2. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ
3. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΗΣ Δ. Η.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ.
6. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π.
7. ΠΕΤΡΑΚΙΑΝΗΣ Π., *γραμματεὺς*
8. ΣΑΛΤΕΛΗΣ Θ.
9. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., *πρόεδρος*

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἀρχαιολογικῆς καὶ νομισματικῆς συλλογῆς

ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.

Φυσιογραφικῆς συλλογῆς καὶ Ὀργανοθήκης

ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, πρόεδρος

Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ } αντιπρόεδροι
ΜΑΝΟΥΗΛ ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ }

Γ. Α. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, γεν. γραμματεὺς

Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, εἰδ. γραμματεὺς

Α.Α. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ, βιβλιοφύλαξ

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, ταμίας

Α.Α. ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ, λογιστής

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἀπετέλουν, συνφδὰ τῷ 56ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, πάντες οἱ πτυχιούχοι φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς σχολῆς, ἔχοντες πρόεδρον μὲν τὸν κ.

ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ.,

γραμματέα δὲ τὸν κ.

ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΝ Π.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΓΕΛΕΩΝ Μ. ΙΩ., πρόεδρος
2. ΚΟΠΑΣΗΣ Α.
3. MORDTMANN Α.
4. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.
5. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., γραμματεὺς
6. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ Γ. Α.
7. ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γ. Δ.
8. SCHNEIDER ED.
9. ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ Ε. Α.
10. ΣΠΑΝΟΥΔΗΣ Κ.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς πάντες οἱ ἐν τῷ Συλλόγῳ διδάκτορες τῆς Ιατρικῆς

καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς φαρμακευτικῆς.

1. ΨΑΛΙΔΑΣ Μ., πρόεδρος

2. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Π., γραμματεὺς

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν Κοινωνιολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἀπῆρτιζον οἱ πτυχιούχοι τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἀνωτέρων εἰδικῶν ἐμπορικῶν σχολῶν, ἔχοντες πρόεδρον μὲν τὸν κ.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΝ Σ.,

γραμματέα δὲ τὸν κ.

ΨΑΡΑΝ Π.

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΑΚΕΣΤΟΡΙΔΗΣ ΘΕΑΓ.
2. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΑΛΕΞ.
3. ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.
4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΘ.
5. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Κ. Δ., πρόεδρος
6. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΚΩΝΣΤ. ΣΤΕΦ.
7. ΔΙΝΑΡΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
8. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ
9. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Κ.
10. SCHNEIDER ED.
11. ΣΤΑΛΙΑΔΗΣ ΑΛΕΞ.
12. ΣΥΓΓΡΟΣ Κ.
13. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗΣ Γ., γραμματεὺς

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τὴν *Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν*, ὀκταμελῆ οὖσαν, ἀπετέλεσαν, συμφθὰ τῷ 58ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, οἱ δύο γραμματεῖς τοῦ Συλλόγου, οἱ γραμματεῖς τῶν πέντε Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκλεγείς κ.

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ.

Καὶ πρόεδρος μὲν ἐξελέγη ὑπὸ τῆς *Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς* ὁ κ.

ΓΕΛΕΩΝ Μ. ΙΩ.,

γραμματεὺς δὲ ὁ κ.

ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ.

ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1. ΓΕΡΑΡΔΟΣ Α. Κ.

2. ΓΚΙΩΧΑΣ Ι.

3. ΠΡΩΪΟΣ Π.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

Ἀρχαιολογικῆς καὶ νομισματικῆς συλλογῆς

ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δ. Γ.

Φυσιογραφικῆς συλλογῆς καὶ Ὄργανοθήκης

ΒΡΑΧΑΜΗΣ ΣΤ.

VIII. 251

Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

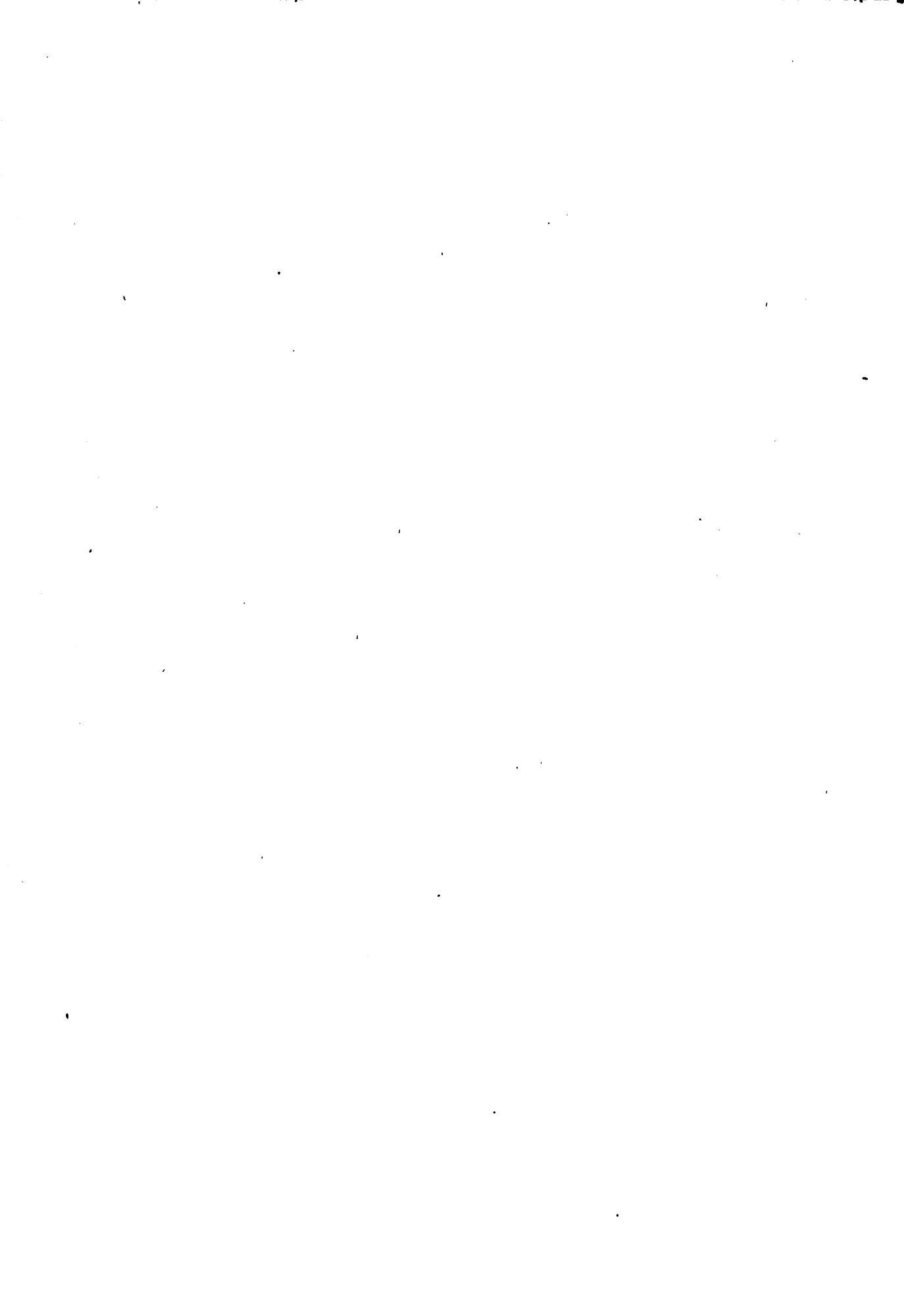
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΔΕ', ΑΓ', ΑΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1895-1899

Ο
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΙΟΥΝΙΟΥ 1895 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1899

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Θαροῦν χρή· τάχ' αὐριον ἔσσι' ἔμινον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΠΕΡΙ ΣΚΟΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρον 1.—Σκοπὸς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἶναι ἡ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνά τὴν Ἀνατολὴν διάδοσις αὐτῶν

α') διὰ τῆς ἐγγράφου ἢ καὶ προφορικῆς ἐν αὐτῷ ἀνακοινώσεως ἐπιστημονικῶν μελετημάτων,

β') δι' ἐκδόσεως ὁμωνύμου περιοδικοῦ συγγράμματος, καταλλήλων συγγραφῶν καὶ βιβλίων χρησίμων τῷ λαῷ,

γ') διὰ δημοσίων μαθημάτων,

δ') δι' ἐπιστημονικῶν σχέσεων πρὸς συλλόγους καὶ ἄλλα ἐν τε τῇ Ὄθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ καὶ τῇ Ἀλλοδαπῇ ἐπιστημονικὰ καθιδρύματα,

ε') διὰ καταρτισμοῦ δημοσίας βιβλιοθήκης, ἀναγνωστηρίου, ὀργανοθήκης καὶ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν,

ς') δι' ἰδρύσεως διαγωνισμῶν πρὸς βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδείσεως, ἢ πρὸς ἄλλας διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων,

ζ') δι' ὑποστηρίξεως ἀπόρων σχολείων καὶ ἰδρύσεως νέων,

η') δι' ἐπιστημονικῶν συνεδρίων,

θ') διὰ παντὸς ἄλλου προσφόρου μέσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΠΕΡΙ ΜΕΛΩΝ

Ἄρθρ. 2.—Τὸν σύλλογον συναποτελοῦσι τὰ τακτικὰ μέλη, τὰ ἐπίτιμα καὶ τὰ ἀντεπιστέλλοντα.

Ἄρθρ. 3.—Καθῆκον τῶν μελῶν εἶναι ἡ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ συλλόγου μέριμνα καὶ συνδρομὴ αὐτῶν καὶ ἡ ἀκριβὴς ἐκτέλεσις τῶν ἀνατιθεμένων αὐτοῖς ἐντολῶν.

Ἄρθρ. 4.—Τακτικὰ μέλη ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ὅσοι ἂν εἴτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἴτε ἄλλαχού διαμένοντες προταθῶσιν ἐγγράφως ὑπὸ τριῶν τοῦ

συλλόγου τακτικῶν μελῶν, ἠθικῶς ὑπευθύνων τῆς πρὸς τὸν σύλλογον ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Ἄρθρ. 5.—**Ἐπίτιμα μέλη** ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῇ ἐγγράφῳ μὲν δεδικοιολογημένη προτάσει τῶν οικείων διαρκῶν ἐπιτροπῶν ἄνδρες ἐπὶ φιλολογικαῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς καθόλου διατρέποντες γνώσεσι, τῇ προτάσει δὲ τοῦ προεδρείου ἄνδρες διαφερόντως εὐεργετήσαντες τὸν σύλλογον ἢ σπουδαίως εἰς τὴν παρ' ἡμῖν διάδοσιν τῆς παιδείας ἠθικῶς ἢ ὑλικῶς συντελοῦντες.

Ἄρθρ. 6.—**Ἀντεπιστέλλοντα μέλη** ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῇ προτάσει τῶν οικείων διαρκῶν ἐπιτροπῶν ἢ τοῦ προεδρείου ἄνδρες λόγιοι ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβοντες, ὅσοι ἂν προσενέγκωσιν αὐτῷ πόνημά τι αὐτῶν λόγου ἄξιον, ἢ συντελῶσιν εἰς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ διάσωσιν τῶν ἀρχαίων μνημείων.

Ἄρθρ. 7.—Ἡ ἐκλογή τῶν προτεινομένων μελῶν, τακτικῶν, ἐπίτιμων καὶ ἀντεπιστελλόντων, γίνεται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν, προαγγελθείσης ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς προτάσεως αὐτῶν ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ καὶ ἀναγραφείσης ἐν τῷ ἀνηρτημένῳ πίνακι.

Ἄρθρ. 8.—Τὰ ἐπίτιμα καὶ ἀντεπιστέλλοντα μέλη παρεπιδημοῦντα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ παρόντα ἐν ταῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀπολαύουσι τῶν αὐτῶν καὶ τὰ τακτικά μέλη δικαιωμάτων, πλὴν τοῦ ἐκλέγεσθαι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις. Ἐὰν δὲ ἀντεπιστέλλον τι μέλος παραμείνῃ ὑπὲρ τοὺς ἕξ μῆνας ἐν Κωνσταντινουπόλει, μεταγράφεται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως εἰς τὰ τακτικά, ὑποχρεούμενον καὶ εἰς τὴν ἀπότισιν τῆς ἐτησίας αὐτοῦ συνδρομῆς.

Ἄρθρ. 9.—Ἐκάστῳ τῶν ἐκλεγομένων μελῶν ὁ σύλλογος ἐκδίδει δίπλωμα φέρον τὴν μεγάλην αὐτοῦ σφραγίδα καὶ ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, συναποστέλλει δὲ καὶ ἀντίτυπον τοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρ. 10.—Ἐκ τῶν ἐκλεχθέντων μελῶν τὰ μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα λαμβάνοντα τὸ δίπλωμα ὑπογράφουσι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ἐπιδόσεως πρὸς ἔνδειξιν τῆς παραλαβῆς, τὰ δ' ἀλλαχοῦ διατρίβοντα δι' ἐπιστολῆς ἐντὸς τριμήνου ἀγγέλλουσι τὴν παραλαβὴν τοῦ διπλώματος καὶ τοῦ κανονισμοῦ, ἄλλως δὲν ἐγγράφονται ἐν τῷ μητρώῳ τῶν μελῶν.

Ἄρθρ. 11.—Τὰ τακτικά μέλη, τὰ τε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὰ ἀλλαχοῦ διαμένοντα, καταβάλλουσι ἅπαξ μὲν ὡς τέλος ἐγγραφῆς ἅμα λαβόντα τὸ δίπλωμα μίαν ὀθωμανικὴν λίραν καὶ τὴν συνδρομὴν τοῦ ἔτους, ἐν ᾧ ἐξελέχθησαν, ἐτησίως δὲ μίαν ὀθωμανικὴν λίραν πληρωτέαν ἅμα τῇ ἐνάρξει ἐκάστου συλλογικοῦ ἔτους.

Ἄρθρ. 12.—Μέλος τακτικόν, ἀναβαλὸν τὴν ἀπότισιν τῆς ἐτησίας αὐτοῦ συνδρομῆς μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἀποκλείεται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ἐν αὐταῖς· ἐὰν δὲ παρατείνῃ τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀποτίσεως μέχρι τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ δευτέρου ἔτους, θεωρεῖται παρητημένον καὶ διαγράφεται ἀμέσως ἀπὸ τοῦ μητρώου καὶ ἀπὸ τοῦ κατ' ἔτος ἐν τῷ περιοδικῷ δημοσιευομένου καταλόγου τῶν μελῶν, οὐδὲ γίνεται τοῦ λοιποῦ δεκτόν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀποτίσῃ τὰς ὀφειλομένας δύο ἐτησίας συνδρομᾶς.

Ἄρθρ. 13.—Συγγραφεὺς, μέλος τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενος, πέμπει τῇ βιβλιοθήκῃ τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα.

Ἄρθρ. 14.—Τὰ μηδὲν τῷ ταμίᾳ ὀφείλοντα μέλη λαμβάνουσι δωρεὰν τὸ περιοδικὸν τοῦ συλλόγου σύγγραμμα ἀπὸ τοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἐξελέχθησαν, πᾶν δὲ ἄλλο τοῦ συλλόγου δημοσίευμα ἀντὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς ἀξίας αὐτοῦ.

Ἄρθρ. 15.—Διαγράφεται ἐκ τοῦ μητρώου τοῦ συλλόγου πᾶν μέλος, οὗ ἂν ἡ διαγωγή κριθῆ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τιμὴν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ. Ἡ δ' ἀπόφασις αὕτη ἐκτελεῖται κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπον· δέκα τακτικά μέλη αἰτοῦνται ἐγγράφως

παρά τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου τὴν σύγκλησιν γενικῆς συνεδρίας, τοῦτον καὶ μόνον ἐχούσης τὸν σκοπὸν· τῆς δ' αἰτήσεως ταύτης δεκτῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ὀρίζεται ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς συνεδρίας, ἐν ἣ ὁὗτος συζητήσας ἀποφασίζει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας· ἡ δὲ περὶ διαγραφῆς ἀπόφασις ἔχει κύρος, ἐὰν παρόντων εἴκοσι καὶ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν ψηφισθῇ ὑπὸ τῶν δύο τρίτων τούτων. Μέλος οὕτω διαγραφέν οὐδέποτε ἐπιτρέπεται νὰ προταθῇ ἐκ νέου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΗΤΩΡΩΝ

Ἄρθρ. 16.— Τὸν σύλλογον ἐκπροσωποῦσι καὶ διοικοῦσιν οἱ **Κοσμήτορες** αὐτοῦ, ἦτοι ὁ **Πρόεδρος**, οἱ δύο **Ἀντιπρόεδροι**, ὁ **γενικὸς Γραμματεὺς**, ὁ **εἰδικὸς Γραμματεὺς**, ὁ **Ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης**, ὁ **Ταμίας** καὶ ὁ **Λογιστῆς**, πάντες ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν ἐκλεγόμενοι.

Ἄρθρ. 17.— Ὁ **πρόεδρος** συγκαλεῖ τὰ μέλη τοῦ συλλόγου εἰς συνεδρία, κηρύττει τὴν ἐναρξιν καὶ λῆξιν τῶν συνεδριῶν, διευθύνει τὰς συζητήσεις συμφώνως τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, δίδει τὸν λόγον παντὶ τῷ αἰτουμένῳ καὶ ἐπανάγει εἰς τὴν τάξιν τοὺς παρεκτρεπομένους ἢ καὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον ἀπ' αὐτῶν ἐπιμενόντων· θέλων δὲ νὰ μετάσχῃ τῆς συζητήσεως, παραχωρεῖ προσωρινῶς τὴν ἔδραν τῷ ἐτέρῳ τῶν ἀντιπροέδρων, ἢ ἀπόντων τούτων ἢ κωλυομένων τῷ γενικῷ γραμματεῖ, ἢ ἀπόντος καὶ τούτου, τῶν παρόντων τινὶ τακτικῶν μελῶν· ὑποβάλλει τὰ ζητήματα εἰς ψηφοφορίαν· ὑπογράφει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἅμα ὑπὸ τοῦ συλλόγου κυρωθέντα, τὰ διπλώματα, τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάλματα καὶ πάντα τὰ ἐξερχόμενα τοῦ συλλόγου ἐγγράφα· ἐποπτεύει πάντα· παρεδρεῖ αὐτοδικαίως ἐν ταῖς συνεδρίασι πάσης ἐπιτροπῆς· ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου· οὐδὲν πράττει ἄνευ ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ φροντίζει περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ κανονισμοῦ.

Ἄρθρ. 18.— Τὰ τοῦ προέδρου ἀποδημούντος ἢ ἀσθενούντος, ἐκτελεῖ ὁ **πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων**· ἐν δὲ συνεδρία τοῦ συλλόγου ἀπόντος τοῦ προέδρου προεδρεῖ ὁ πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων, ἀπόντος δὲ καὶ τούτου, ὁ **δεύτερος**, ἀπόντος καὶ τούτου, ὁ **γενικὸς γραμματεὺς**· ἀπόντος ὅμως καὶ τούτου, δὲν γίνεται συνεδρία.

Ἄρθρ. 19.— Ὁ πρῶτος τῶν ἀντιπροέδρων μεριμνᾷ ἰδίᾳ καὶ ἐποπτεύει τὰ δημόσια μαθήματα, τακτικῶς παριστάμενος ἐν αὐτοῖς· ὁ δὲ **δεύτερος** ἐφορᾷ τὸ κατάστημα τοῦ συλλόγου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ φροντίζει, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ προέδρου, περὶ πάσης ἐν αὐτῷ ἀναγκαίας μεταβολῆς καὶ προσθήκης, ἐπιβλέπει δὲ καὶ τὴν διακόσμησιν τοῦ καταστήματος καὶ τὴν κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ συλλόγου τάξιν.

Ἄρθρ. 20.— Ὁ **γενικὸς γραμματεὺς** τηρεῖ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὰς σφραγίδας, τὸ πρωτόκολλον καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ συλλόγου, ἀντιγράφει αὐτὴν ἐν ἰδίῳ κώδικι ἐγγράφει ἐν τῷ μητρώῳ τὰ μέλη καὶ παρέχει τῷ λογιστῇ ἀκριβῆ κατάλογον τῶν τακτικῶν μελῶν· ἀγγέλλει διὰ τῶν ἐφημερίδων τῇ γνώσει τοῦ προέδρου τὴν ἡμέραν καὶ τὸ θέμα ἐκάστης συνεδρίας καὶ δημοσίου μαθήματος καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινοποίησιν· τηρεῖ ἴδιον βιβλίον τῶν ἡμερησίων διατάξεων τῶν συνεδριῶν, συνυπογράφει αὐτὰς μετὰ τοῦ προέδρου· ἀναγινώσκει ἐν ταῖς συνεδρίασι περιληψὶν τῶν ἀποστελλομένων τῶν συλλόγων ἐγγράφων ἢ καὶ τὸ κείμενον αὐτῶν γνώμῃ τοῦ προέδρου ἢ καὶ αἰτήσῃ τοῦ συλλόγου· φροντίζει, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ ταμίου, περὶ τῆς τακτικῆς διανομῆς τοῦ περιοδικοῦ τοῦ συλλόγου συγγράμματος καὶ τῆς ἐν καιρῷ ἀποστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβοντα μέλη, εἰς τὰς διαφόρους βιβλιοθήκας κτλ., τηρῶν ἴδιον βιβλίον περὶ τούτων· σφραγίζει καὶ συνυπο-

γράφει μετὰ τοῦ προέδρου τὰ διπλώματα καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα· τηρεῖ βιβλίον, ἐν ᾧ καταγράφει πάντα τὰ εἰσερχόμενα βιβλία καὶ περιοδικὰ συγγράμματα, ἅτινα παραδίδει τῷ ἐφόρῳ τῆς βιβλιοθήκης, λαμβάνων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ τὴν περι παραλαβῆς ὑπογραφὴν αὐτοῦ· οὐδενὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐκ τοῦ συλλόγου ἐξαγωγήν τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις καὶ παρέχει τοῖς αἰτουμένοις πᾶσαν πληροφορίαν σχέσιν πρὸς τὸ γραφεῖον τοῦ συλλόγου ἔχουσαν.

Ἄρθρ. 21.—Ὁ *εἰδικὸς γραμματεὺς* συντάττει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδρίας ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ κώδικι, ἐξ οὗ ἀναγινώσκει αὐτὰ ἐν τῇ ἐνάρξει τῆς ἐπομένης, καὶ ἐγκριθέντα ὑπὸ τοῦ συλλόγου συνυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου· συντάττει ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ προέδρου τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τῶν κοσμητόρων· ἀναγράφει δὲ ἐν δυσὶν εἰδικοῖς βιβλίοις α') ἀποφάσεις συμπληρωματικὰς τοῦ κανονισμοῦ καὶ β') ἀποφάσεις σχετικὰς πρὸς τὰ ἐκάστοτε συζητούμενα· ἔτι δὲ καὶ εὐρετήριον αὐτῶν.

Ἄρθρ. 22.—Τὰ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀπόντος ἢ κώλυομένου ἐκπληροῖ ὁ εἰδικὸς καὶ τἀνάπαλιν· ἀπόντων δὲ ἢ κωλυομένων ἀμφοτέρων, ἀνατίθενται ταῦτα ὑπὸ τοῦ προέδρου προσωρινῶς τινὶ τῶν τακτικῶν μελῶν.

Ἄρθρ. 23.—Ὁ *ἐφορὸς τῆς βιβλιοθήκης* φροντίζει περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ καλῆς διατηρήσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου· τηρεῖ τοὺς ἐπομένους καταλόγους βιβλίων, α') *τοπικόν*, β') *ἀλφαβητικόν*, γ') *ἐπιστημονικόν*, δ') τῶν *εἰσερχομένων βιβλίων, χειρογράφων, χαρτῶν, πινάκων, περιοδικῶν, ἐφημερίδων* κλπ., μετὰ τοῦ ὀνόματος τῶν δωρητῶν, ε') τῶν *ἐξερχομένων βιβλίων* κλπ., παρέχει πᾶσαν εὐκολίαν τοῖς εἰς τὴν βιβλιοθήκην προσερχομένοις καὶ δανείζει τοῖς μέλεσι βιβλία κατὰ τὰ ἄρθρα 83, 85, 86, ὑπεύθυνος ᾧν διὰ πᾶν τὸ ἀπολεσθὲν ἢ φθαρὲν.

Ἄρθρ. 24.—Ὁ *ταμίας* κρατεῖ τὸ ταμεῖον τοῦ συλλόγου, προσωπικῶς ὑπεύθυνος ᾧν διὰ πάντα τὰ εἰς αὐτὸ εἰσερχόμενα χρήματα ἄς καὶ διὰ τὰς συνδρομάς, ᾧν τὴν καθυστέρησιν δὲν ἠθελεν ἀγγεῖλαι τῷ συλλόγῳ κατὰ τὸ ἄρθρον 28· φροντίζει περὶ τῆς ἐν καιρῷ εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν καθόλου διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ λογιστοῦ ἐκδεδομένων, ὑπ' αὐτοῦ δὲ ὑπογεγραμμένων διπλοτύπων ἀποδείξεων· τηρεῖ τὰ ἐπόμενα τρία βιβλία, α') τὸ *καθολικόν*, β') τὸ *ταμεῖον*, γ') τὸ τῶν *ετησίων συνδρομῶν τῶν μελῶν*, ἐν ᾧ ἐν ἰδίᾳ σελίδι ἐγγράφει τὰς ἀποδείξεις ἐκάστου μέλους μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν καὶ τῆς χρονολογίας τῆς τε ἐκδόσεως καὶ τῆς πληρωμῆς καὶ οὐδέποτε οὐδὲν δαπανᾷ ἄφ' ἑαυτοῦ ἄνευ ἐντάλματος τοῦ προέδρου.

Ἄρθρ. 25.—Ὁ *λογιστὴς* ἐκδίδει ἐν διπλοτύποις τὰς ἀποδείξεις τῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν κατὰ τὸ μητρώον καὶ πάσης καθόλου εἰσπράξεως, ἄς πέμπει τῷ ταμίᾳ ἐπὶ ἀποδείξει πρὸς εἰσπραξίν, καὶ τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάλματα, ἅτινα ὑπογράφας πέμπει τῷ προέδρῳ πρὸς ὑπογραφὴν, ἐγγράφων ταῦτα πάντα ἐν ἰδίᾳ λογιστικῷ βιβλίῳ.

Ἄρθρ. 26.—Οἱ κοσμητόρες, μερμνῶντες περὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ συλλόγου καὶ περὶ πάντων τῶν ἀφορᾶντων εἰς τὴν πρόοδον αὐτοῦ, ὑποχρεοῦνται νὰ παρευρίσκωνται τακτικῶς ἐν ταῖς συνεδρίασι τοῦ τε συλλόγου καὶ τοῦ προεδρείου· ὁ δὲ τρις κατὰ συνέχειαν ἄδικαιολογητῶς ἀπουσιάσας θεωρεῖται παρητημένος καὶ ἀντικαθίσταται ἐν τῇ ἐπομένῃ γενικῇ συνεδρίᾳ ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 27.—Οἱ κοσμητόρες, συνερχόμενοι τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δὲ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ προέδρου ἢ κατ' αἴτησιν δύο τῶν κοσμητόρων, συσκέπτονται περὶ πάντων τῶν ἀφορᾶντων εἰς τὸν σύλλογον καὶ ἀποφασίζουσι διὰ πλειονοψηφίας τῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρόντων.

Ἄρθρ. 28.—Ἐν δυσὶ γενικαῖς συνεδρίασι, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμέναις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐβδομάδα τοῦ Ἀπριλίου, οἱ κοσμητόρες ἀναγινώσκουσι τὰς ἐπομένας ἐκθέσεις· ὁ μὲν πρῶτος ἀντιπρόεδρος τὴν περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων τῶν ἐν τῷ συλ-

λόγω γενομένων· ὁ δὲ δεύτερος ἀντιπρόεδρος τὴν περὶ τοῦ κτιρίου καὶ τῆς καθόλου περιουσίας τοῦ συλλόγου, ὑποβάλλων καὶ καταστατικὸν αὐτοῦ· ὁ δὲ γενικὸς γραμματεὺς τὴν περὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ συλλόγου καὶ τῶν κατὰ τὰ ἄρθρα 8, 12 καὶ 15 διαγραφέντων καὶ μεταγραφέντων μελῶν· ὁ δὲ εἰδικὸς τὴν περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων· ὁ δ' ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης καὶ τοῦ ἀναγνωστηρίου καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν· ὁ δὲ ταμίας τὴν περὶ τῶν προσόδων καὶ δαπανῶν τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ταμείου, ὑποβάλλων τῷ συλλόγῳ καὶ πίνακα τῶν καθυστερούντων τὰς ἐτησίας αὐτῶν συνδρομᾶς μελῶν, ὁ δὲ λογιστὴς τὴν περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων ἐνταλμάτων καὶ ἀποδείξεων.

Ἄρθρ. 29.—Ἐν τῷ τέλει τοῦ συλλογικοῦ ἔτους συνερχομένων ἀμφοτέρων τῶν προεδρείων τῇ προσκλήσει τοῦ τέως προέδρου γίνεται ἡ παράδοσις τῶν ἀρχείων, τῶν βιβλίων καὶ πάντων τῶν τοῦ συλλόγου σφῶν καὶ ἀνελλιπῶν καὶ καλῶς ἐχόντων, συντάττεται δ' ἐπὶ τούτῳ πράξις καταχωριζομένη ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν πρακτικῶν τῶν κοσμητόρων καὶ ὑπογραφομένη ὑπ' ἀμφοτέρων.

Ἄρθρ. 30.—Οἱ νέοι κοσμήτορες ἅμα τῇ ἐγκαθιδρύσει αὐτῶν συντάξαντες τὸν ἐτήσιον τοῦ συλλόγου προϋπολογισμόν, ἐνέχοντα κατὰ κεφάλαια τὰς προσόδους καὶ δαπάνας αὐτοῦ, ὑποβάλλουσι τῷ συλλόγῳ πρὸς ἐπιτήρησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Ἄρθρ. 31.—Αἱ *συνεδρίαί* τοῦ συλλόγου δημοσίᾳ γινόμεναι εἶναι αἱ μὲν *γενικαί* αἱ δὲ *εἰδικαί*· καὶ αἱ μὲν γενικαὶ κατὰ δεκαπενθήμερον γινόμεναι ἐν ἡμέρᾳ Δευτέρα τῆς ἐβδομάδος καὶ ὥρα ὀριζομένη ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ ἐξαμήνου ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ἀντικείμενον ἔχουσι τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 34 ἀναγραφόμενα· αἱ δὲ εἰδικαὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ὑπὸ τοῦ προεδρείου ὀριζομένη γινόμεναι, ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν ἀνάγνωσιν καὶ συζήτησιν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων.

Ἄρθρ. 32.—Ἀποφάσει τοῦ συλλόγου ἢ τοῦ προεδρείου ἐν ἀνάγκῃ συγκαλοῦνται ἐκτάκτως καὶ ἄλλαι γενικαὶ συνεδρίαί δημοσίαι ἢ μὴ.

Ἄρθρ. 33.—Πάντα τὰ εἰς συνεδρίαν προσερχόμενα μέλη ἐγγράφουσι τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς παρουσίας.

Ἄρθρ. 34.—Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης γενικῆς συνεδρίας, συνταπτομένη ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως καὶ ἀναρτωμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνεδρίας, περιλαμβάνει

- α') ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας,
- β') ἀνάγνωσιν τῆς ἀλληλογραφίας,
- γ') ἀνακοίνωσιν προσφορῶν βιβλίων, χειρογράφων κτλ.,
- δ') προτάσεις τοῦ προεδρείου, τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν μελῶν καὶ ἐπερωτήσεις τῶν βουλευμένων ἐκ τῶν μελῶν,
- ε') συζήτησιν ἐπ' αὐτῶν.

Ἄρθρ. 35.—Γλῶσσα, ἐν ἣ γράφονται τὰ πρακτικά καὶ γίνονται αἱ συζητήσεις, εἶναι ἡ ἑλληνικὴ· μόνους δὲ τοῖς ἀλλογλώσσοις ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐν ἑτέρᾳ γλῶσσῃ ἀνάγνωσις καὶ συζήτησις.

Ἄρθρ. 36.—Ἀπαγορεύεται πᾶσα περὶ πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν συζήτησις.

Ἄρθρ. 37.—Ἐν τῇ συζητήσει ἐκαστὸν μέλος δις τὸ πολὺ δικαιοῦται νὰ λάβῃ τὸν λόγον περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος· τελευταίῳ δὲ ὁ λόγος δίδεται τῷ ἀνακοινωσαμένῳ ἢ προτείναντι τὸ περὶ οὗ ἡ συζήτησις.

Ἄρθρ. 38.— Ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος συζήτησις παρατείνεται ἐν ἀνάγκῃ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν, οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὲρ ταύτην.

Ἄρθρ. 39.— Αἱ τοῦ προεδρείου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν προτάσεις αἰτιολογοῦνται ἰδίᾳ ἐν τῇ συζητήσει ὑπὸ τινος τῶν μελῶν αὐτῶν ὡς εἰσηγητοῦ.

Ἄρθρ. 40.— Αἱ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν μελῶν προτάσεις ἀποστέλλονται τῷ γενικῷ γραμματεῖ δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδρίας πρὸς ἀναγραφὴν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ἄρθρ. 41.— Προτάσεις ἐκ τῆς συζητήσεως ἀναφύομεναι ὑποβάλλονται ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος εἰς συζήτησιν καὶ ψηφοφορίαν, ἐὰν ὑποστηρικθῶσιν ὑπὸ δύο τοῦλάχιστον μελῶν· νέαι δὲ προτάσεις μὴ ἐγγεγραμμέναι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ὑποβάλλονται ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ συλλόγου, ἐὰν ἐγγράφως αἰτηθῇ τοῦτο ὑπὸ πέντε μελῶν καὶ ἐγκρίνη ὁ σύλλογος τὸ κατεπειγόν.

Ἄρθρ. 42.— Πρότασις, ἀντικειμένη προγενεστέρα τοῦ συλλόγου ἀποφάσει, σημειοῦται μὲν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει μετὰ παραπομπῆς εἰς ἐκείνην, συζητεῖται δὲ ἐν τῇ ἐπομένην συνεδρίᾳ· κατάργησις δὲ ἢ τροποποιήσις προηγουμένης ἀποφάσεως τοῦ συλλόγου δύναται νὰ γείνη, ἐὰν αἰτηθῇ ἐγγράφως ὑπὸ δέκα μελῶν καὶ ἐγκριθῇ ὑπὸ τῶν δύο τρίτων τῶν παρόντων μελῶν ἐν δυσὶν ἐξῆς γενικαῖς συνεδρίασι.

Ἄρθρ. 43.— Αἱ ἀποφάσεις τοῦ συλλόγου ἐν ταῖς συνεδρίασι γίνονται διὰ φανεράς ψηφοφορίας καὶ κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν (πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὀριζομένων ἐιδικῶν περιπτώσεων) τῶν παρόντων μελῶν· διὰ μυστικῆς δ' ὅσαι ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὀρίζονται, ἢ ὅταν τοῦτο αἰτηθῇ ὑπὸ πέντε τοῦλάχιστον μελῶν, ἢ περὶ προσωπικῶν ζητημάτων προκειμένου.

Ἄρθρ. 44.— Ἐν ἰσοψηφίᾳ κατὰ τὰς συνεδρίας τοῦ τε συλλόγου καὶ τοῦ προεδρείου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν ἢ ψῆφος τοῦ προεδρεύοντος λογίζεται διπλή.

Ἄρθρ. 45.— Ὅσας ἐκ τῶν ἀποφάσεων τοῦ συλλόγου κρίνει ἀναγκαῖον τὸ προεδρεῖον, ἐν ἰδίῳ ἀναγράφει πίνακι ἐκτεθειμένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν.

Ἄρθρ. 46.— Ἡ ἡμερησία διάταξις ἐκάστης ἐιδικῆς συνεδρίας, δημοσιευομένη διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀναγεγραμμένη ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ πρὸ τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριῶν, περιλαμβάνει

α') ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας, ἐν οἷς ἐκτίθεται καὶ περίληψις τῶν γενομένων ἀνακοινώσεων,

β') ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικῶν μελετημάτων,

γ') συζήτησιν ἐπὶ τῶν προγενεστέρων καὶ παραπομπὴν αὐτῶν ταῖς οἰκείαις ἐπιτροπαῖς.

Ἄρθρ. 47.— Τὰ μέλη, τὰ προτιθέμενα νὰ ὑποβάλωσιν ἀνακοινώσιν τινα ἐν ἐιδικῇ συνεδρίᾳ, ἀγγέλλουσι τοῦτο ἐγκαίρως τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατριβόντων μελῶν ἀποστελλόμεναι ἀνακοινώσεις ἀναγινώσκονται ἐν ἐιδικῇ συνεδρίᾳ ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Ἄρθρ. 48.— Ἐν ταῖς ἐιδικαῖς συνεδρίασι καὶ μὴ μέλεσι τοῦ συλλόγου εἰσαγομένοις ὑπὸ τινος τῶν μελῶν ἐπιτρέπεται τῷ τοῦ προέδρου συναινέσει νὰ ὑποβάλωσιν ἀνακοινώσεις ἐγγράφως ἢ καὶ προφορικῶς.

Ἄρθρ. 49.— Πάσα ἀνακοίνωσις ἅμα ἀναγνωσθεῖσα παραδίδεται τῷ γενικῷ γραμματεῖ καὶ κατατίθεται ἐν τῷ γραφεῖῳ πρὸς μελέτην αὐτῆς ὑπὸ τῶν βουλομένων μελῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Ἄρθρ. 50.— Ὁ σύλλογος πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ καὶ διευκόλυνσιν τῶν ἑαυτοῦ ἐργασιῶν ἔχει *διαρκεῖς* μὲν *ἐπιτροπὰς* ἑπτὰ, α') τὴν *φιλολογικὴν*, β') τὴν

ἀρχαιολογικήν, γ') τὴν *βιολογικήν, δ')* τὴν *κοινωνιολογικήν, ε')* τὴν *φυσικομαθηματικήν, ς')* τὴν *συντακτικήν, ζ')* τὴν *ἐλεγκτικήν*. *προσωρινὰς* δέ, ὅσας ἐκάστοτε αἱ ἀνάγκαι τοῦ συλλόγου ἤθελον ὑποδεικνύει.

Ἄρθρ. 51.—Ἡ *φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ* α') συζητεῖ περὶ τῶν φιλολογικῶν ἢ παιδαγωγικῶν θεμάτων τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθειῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέραις τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, β') μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, γ') κρίνει καὶ βραβεύει τὰς ὑπὸ τοῦ συλλόγου παραπεμφθείσας αὐτῇ συλλογὰς λεξιλογίων καὶ πάντων τῶν ἀφορώντων εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον τοῦ σημερινοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ τὰ εἰς διαγωνισμὸν ἀποσταλέντα φιλολογικὰ καὶ διδακτικὰ ἔργα, δ') κρίνει τὰ πρὸς ἀπλήν κρίσιν παραπεμφθέντα διδακτικὰ βιβλία, ε') μεριμνᾷ περὶ τῶν πρὸς διάδοσιν τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδείσεως ἀμφοτέρων τῶν φύλων μέσων καὶ περὶ διδακτικῶν μεθόδων, ς') ἀνακοινούται τῷ συλλόγῳ τὰς προόδους καὶ τὰς μεταρρυθμίσεις τῆς πρώτης καὶ μέσης παιδείσεως τὰς παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς.

Ἄρθρ. 52.—Ἡ *ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθειῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέραις τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων α') εἰς τὰ πλαστικά καὶ τὰ ἐνεπίγραφα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς τέχνης μνημεῖα τοῦ τε ἑλληνικοῦ καὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μέσων χρόνων, β') εἰς τὴν γεωγραφίαν καὶ τοπογραφίαν καὶ τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ ἀρχαίου καὶ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, γ') εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν, δ') εἰς τὴν μελέτην καὶ διευκρίνησιν παλαιογραφικῶν κειμένων (οἷον ἐγγράφων, διπλωμάτων, χειρογράφων κτλ.), ε') εἰς τὰς ἐκάστοτε ὁπουδήποτε γινομένας ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις καὶ ἐρεῖνας.

Ἄρθρ. 53.—Ἡ *βιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθειῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέραις τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων εἰς βιολογικά, ἀνθρωπολογικά καὶ ἰατρικά ζητήματα τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων χρόνων ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς τὰ νῦν καὶ εἰς τὰς ἐκάστοτε περὶ ταῦτα ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις καὶ ἰδίᾳ τὰς ἐκ τῶν συναφῶν ἐπιστημῶν πρακτικὰς ὠφελείας ἐν ταῖς ἡμετέραις χάραις.

Ἄρθρ. 54.—Ἡ *κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθειῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέραις τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι ὑπὸ μελῶν αὐτῆς γινομένων ἀνακοινώσεων περὶ τῶν ἐθῶν, ἠθῶν, θεσμῶν, νομοθεσιῶν καὶ λοιπῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἠθικοκοινωνικῶν ζητημάτων καὶ περὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τὴν διαδοχικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄρθρ. 55.—Ἡ *φυσικομαθηματικὴ ἐπιτροπὴ* συζητεῖ περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασι ἀναγνωσθειῶν ἢ ἐν ἰδιαιτέραις τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρίασι γινομένων ὑπὸ μελῶν αὐτῆς ἀνακοινώσεων, ἀναφερομένων εἰς φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ τῆς τε ἀρχαιότητος καὶ τῶν νῦν χρόνων ζητήματα μετὰ τῶν ἐφαρμογῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐκ τούτων πρακτικὰς ὠφελείας.

Ἄρθρ. 56.—Μέλη μόνιμα εἶναι καὶ κατατάττονται ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν α') τῆς μὲν φιλολογικῆς οἱ πτυχιούχοι φιλοσοφικῆς καὶ θεολογικῆς σχολῆς, β') τῆς δὲ ἀρχαιολογικῆς οἱ περὶ κλάδον τινὰ τῆς ἀρχαιολογίας ἀσχολούμενοι καὶ συγγράμματα ἢ διατριβὰς ἀρχαιολογικὰς δοκίμους γράψαντες καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, γ') τῆς δὲ βιολογικῆς οἱ διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι τῆς φαρμακευτικῆς, δ') τῆς δὲ κοινωνιολογικῆς οἱ πτυχιούχοι τῆς νομικῆς σχολῆς καὶ τῶν ἀνωτέρων εἰδικῶν ἐμπορικῶν σχο-

λῶν, ε') τῆς δὲ φυσικομαθηματικῆς οἱ πτυχιούχοι τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν καὶ οἱ πτυχιούχοι μηχανικοὶ καὶ μηχανουργοὶ πολυτεχνικῶν σχολῶν.

Ἄρθρ. 57.— Μέλη τῶν εἰρημένων διαρκῶν ἐπιτροπῶν δύνανται νὰ ἐκλεγῶσιν ὑφ' ἐκάστης τούτων καὶ ἄνδρες διαπρέποντες ἐπὶ ἐπιστημονικαῖς μελέταις ὑπὸ τῆς οἰκειᾶς ἐπιτροπῆς ἐγκρινομέναις προτεινόμενοι μὲν ὑπὸ τριῶν μελῶν αὐτῆς, ψηφίζόμενοι δὲ ἐν τακτικῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ ὑπὸ τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ὀλομελείας ἢ δ' ἐκλογῇ ἀνακοινοῦται διὰ τοῦ προέδρου τῷ συλλόγῳ.

Ἄρθρ. 58.— Ἡ *συντακτικὴ ἐπιτροπὴ*, ὀκταμελὴς οὔσα, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν *δύο γραμματέων τοῦ συλλόγου*, τῶν *γραμματέων τῶν πέντε πρώτων διαρκῶν ἐπιτροπῶν* καὶ *ἐνὸς ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν* ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενοι, φροντίζει περὶ τῆς ἐντὸς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 59.— Ἡ *ἐλεγκτικὴ ἐπιτροπὴ*, ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐκλεγόμενων τακτικῶν μελῶν ἐξελέγχει κατὰ τριμηνίαν τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ταμείου τοῦ συλλόγου καὶ πᾶσαν καθόλου χρηματικὴν διαχείρισιν· ὑπογράφει δὲ καὶ τοὺς ἰσολογισμοὺς τῶν βιβλίων τοῦ ταμίου.

Ἄρθρ. 60.— Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους τῇ προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου συνερχόμενα ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ εἰς πρώτην συνεδρίαν τὰ μέλη ἐκάστης τῶν ἐπιτροπῶν ἐκλέγουσι τὸν *πρόεδρον* καὶ τὸν *γραμματέα* αὐτῆς καὶ ὀρίζουσι τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῶν τακτικῶν αὐτῆς συνεδριῶν· ταῦτα δὲ ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἐν ἰδίῳ πίνακι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν ἀνηρτημένῳ.

Ἄρθρ. 61.— Ἐκάστη τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, συνερχομένη τακτικῶς ἅπαξ τοῦλάχιστον τοῦ μηνὸς καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ὀριζομένην κατὰ τὸ ἄρθρον 60 καὶ ἐκτάκτως ἐν ἀνάγκῃ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἑαυτῆς προέδρου, συσκέπτεται καὶ ἀποφασίζει διὰ πλειονοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, τηροῦσα ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῆς.

Ἄρθρ. 62.— Ἐὰν ὁ πρόεδρος ἐπιτροπῆς τινος διατελῇ ἐπὶ μακρὸν κωλυόμενος, ἢ ἐπιτροπὴ συγκαλουμένη ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου ἐκλέγει ἕτερον προσωρινὸν πρόεδρον.

Ἄρθρ. 63.— Πᾶσα συνεννόησις τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς τε ἀλλήλας καὶ πρὸς ἄλλα σωματεῖα καὶ πρόσωπα γίνεται ἐγγραφὸς διὰ μόνου τοῦ προέδρου τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 64.— Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου συγκαλεῖ ἐν ἀνάγκῃ εἰς κοινὴν συνεδρίαν δύο ἢ πλείονας ἐπιτροπὰς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ προεδρίαν.

Ἄρθρ. 65.— Αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἐπιτροπῶν δεόν νὰ φέρωσι τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε προέδρου καὶ τοῦ γραμματέως αὐτῶν.

Ἄρθρ. 66.— Τὰ εἰς τὸν σύλλογον πρὸς κρίσιν ἀποστελλόμενα συγγράμματα παραπέμπονται ἕκαστα εἰς τὰς οἰκειὰς ἐπιτροπὰς πρὸς κρίσιν, ἥτις ἀναγινώσκειται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ. Εἰς τὰς οἰκειὰς ἐπιτροπὰς παραπέμπονται πρὸς κρίσιν καὶ γνωμοδοτήσιν καὶ τὰ ἐν ταῖς γενικαῖς τοῦ συλλόγου συνεδρίασις ἀναφυόμενα ζητήματα τὰ πρὸς τὰς εἰδικὰς αὐτῶν ἐργασίας σχέσιν ἔχοντα.

Ἄρθρ. 67.— Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου μετὰ μὲν τοῦ προέδρου τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς φροντίζει περὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀναγκαίου εἰς τὰ δημοσιεύματα τοῦ συλλόγου χάρτου διὰ μειοδοσίας· μετὰ δὲ τοῦ γενικοῦ γραμματέως πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου προκηρύττει μειοδοσίαν ἐπαναλαμβανομένην δὶς, τῷ δὲ τελευταίῳ μειοδοτήσαντι κατακυροῦται ἢ ἐκτύπωσις· ὁ δὲ πρόεδρος ἀγγέλλων τοῦτο τῷ συλλόγῳ ὑποβάλλει πρὸς ἐγκρίσιν τὸ μετὰ τοῦ τυπογράφου συμβόλαιον.

Ἄρθρ. 68.— Αἱ *προσωριναὶ ἐπιτροπαὶ* ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ συλλόγου ἐν βῆτῃ

έντολῃ καὶ προθεσμίᾳ, ἐν ἣ ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλωσιν ἔκθεσιν τῆς έντολῆς αὐτῶν· ἄλλως θεωροῦνται παρητημέγαι, ὁ δὲ σύλλογος προβαίνει εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῶν.

Ἄρθρ. 69.— Μέλος τῶν προσωρινῶν ἐπιτροπῶν, τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἀδικαιολογίτας ἀπουσίασαν τῶν συνεδριῶν, θεωρεῖται παρητημένον καὶ δύναται ὁ σύλλογος τῇ προτάσει τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτό.

Ἄρθρ. 70.— Τῇ προτάσει τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν ὁ σύλλογος ἐντέλλεται τοῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συλλόγοις ἢ ἀντεπιστέλλουσιν αὐτοῦ μέλεσι τὴν μελέτην ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, τὴν ἔρευναν ἀρχαίων ἢ προϊστορικῶν μνημείων, τὴν ἀντιγραφὴν χειρογράφων, ἐπιγραφῶν κτλ. ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἰδίας ἐκπέμπει ἀποστολάς.

Ἄρθρ. 71.— Ἐν δυοῖ γενικαῖς συνεδρίασι, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμέναις κατὰ τὰς δύο τελευταίας τοῦ Ἀπριλίου ἐβδομάδας, ἐκάστη τῶν ἐπιτροπῶν ὑποβάλλει τῷ συλλόγῳ *ἔκθεσιν τῶν ἐτησίων αὐτῆς ἐργασιῶν* ἐν ταύταις δὲ ἀναγινώσκονται καὶ *αἱ περὶ τῶν διαγωνισμάτων κρίσεις τῶν ἐπιτροπῶν*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ἄρθρ. 72.— Τὰ *δημόσια μαθήματα* πραγματεύονται ἐν γλώσῃ καταληπτικῆ βέβαια ἀφέλιμα τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ.

Ἄρθρ. 73.— Ὅσα τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου θέλουσι ν' ἀναλάβωσι μαθήματα, ἀγγέλλουσι τοῦτο ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν τοῦ συλλόγου ἐργασιῶν τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, δηλοῦντα καὶ τὸν τίτλον τοῦ θέματος· ὁ δὲ πρόεδρος μετὰ τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου ἐγκρίναντες τὰ θέματα συντάττουσι τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων, ὅπερ ἐπιψηφισθὲν ὑπὸ τοῦ συλλόγου δημοσιεύεται διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἄρθρ. 74.— Ἄν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ προγράμματος ἐπιθυμῇ τι τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ν' ἀναλάβῃ δημοσίον μάθημα, δηλοῖ τοῦτο τῷ προέδρῳ τοῦ συλλόγου, ὅστις λαμβάνων καὶ τὴν γνώμην τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου ὀρίζει τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν γενήσεται τὸ μάθημα, καὶ ἀγγέλλει τοῦτο ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ συλλόγου γενικῇ συνεδρίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΠΕΡΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρ. 75.— Ὁ σύλλογος ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους ἐκδίδει *περιοδικὸν σύγγραμμα* πύρον τὸν τίτλον Ὁ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ καὶ περιλαμβάνον α') κατάλογον τῶν ἰδρυτῶν, β') τῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ συλλόγου προέδρων μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς προεδρίας αὐτῶν, γ') τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν, δ') τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς ἐγγραφῆς, τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως, τῆς διαμονῆς αὐτῶν, ε') τῶν κοσμητόρων ἐκάστου συλλογικοῦ ἔτους καὶ τῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος ἐργασαμένων μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν ἐπιμελητῶν, ς') τὰ ἔργα τοῦ συλλόγου, οἷον ἀνακοινώσεις, πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἐν περιλήψει, ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν κτλ., ζ') τὰ προγράμματα τῶν διαγωνισμάτων, η') κατάλογον τῶν χρηματικῶν δωρεῶν καὶ χορηγιῶν καὶ τῶν προσφορῶν, χειρογράφων, βιβλίων, περιοδικῶν, ὀργάνων κτλ., θ') ἐρανίσματα σπουδαῖα ἐκ ξένων βιβλίων καὶ περιοδικῶν συγγραμμάτων, ι') πίνακας διασαφούντας τὰ ἐν τῷ περιοδικῷ.

Ἄρθρ. 76.— Ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις ἀνευ τῆς ἀδείας τοῦ συλλόγου ἐν

ιδίους φυλλαδίοις ἢ ἐν περιοδικοῖς ἢ ἐφημερίσιν ὑπὸ τοῦ ἀνακοινωσαμένου δημοσιευθεῖσαι, ἀποκλείονται τῆς ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ συλλόγου καταχωρίσεως.

Ἄρθρ. 77.—Ὁ σύλλογος διατηρεῖ φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σχέσεις πρὸς συλλόγους, ἀκαδημείας καὶ πανεπιστήμια, δεχόμενος παρ' αὐτῶν προσφορὰς βιβλίων καὶ ἀνακοινώσεις ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἀντεπιστέλλει δ' αὐτοῖς δωρεὰν τὸ περιοδικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα, καὶ πᾶν ἄλλο παρ' αὐτοῦ δημοσιευόμενον, καὶ πᾶσαν παρέχει αἰτουμένην ἀνακοίνωσιν ἢ διασάφησιν περὶ φιλολογικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ζητημάτων ἢ ἀνακαλύψεων, ἐν ταῖς ἡμετέραις χώραις γινομένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ, ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

Ἄρθρ. 78.—Ὁ σύλλογος διατηρεῖ *βιβλιοθήκην* καὶ *ἀναγνωστήριον* πρὸς χρῆσιν τῶν τε ἑαυτοῦ μελῶν καὶ τοῦ δημοσίου, πρὸς δὲ *ὄργανοθήκην* καὶ *συλλογὰς ἀρχαιολογικὰς, νομισματικὰς καὶ φυσιογραφικὰς*.

Ἄρθρ. 79.—Ἡ βιβλιοθήκη εἶναι ἀνοικτὴ τῷ βουλομένῳ καθ' ἑκάστην πλὴν τῶν Κυριακῶν καὶ τῶν ἐπισήμων ἑορτῶν ἀπὸ τῆς 9—12 τῆς πρωΐας καὶ ἀπὸ τῆς 3—5 μ. μ. ὥρας· τὸ δὲ ἀναγνωστήριον, ἐν ᾧ εὐρίσκονται ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ, καθ' ἡμέρας καὶ ὥρας ὀριζομένης ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 80.—Δύο εἰδικοὶ ἔμμισθοι ὑπάλληλοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης παρίστανται τακτικῶς κατὰ τὰς ὀρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ὁ μὲν *βιβλιοφύλαξ* ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ὁ δ' ἕτερος ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ.

Ἄρθρ. 81.—Ἡ εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸ ἀναγνωστήριον εἴσοδος τοῖς μὲν μέλεσι τοῦ συλλόγου εἶναι ἐλευθέρα κατὰ τὰς ὀρισμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ἐκ δὲ τῶν μὴ μελῶν τοῖς φέρουσι τῇ συστάσει τινὸς τῶν μελῶν εἰσιτήριον ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ προεδρείου, κεκυρωμένον, μὲν ταῖς ὑπογραφαῖς τοῦ τε προέδρου καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως, σεσημασμένον δὲ τῇ σφραγίδι τοῦ συλλόγου. Οἱ εἰς τὴν βιβλιοθήκην εἰσερχόμενοι ἐγγράφουσι τὸ ἑαυτῶν ὄνομα ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ βιβλίῳ.

Ἄρθρ. 82.—Πάντα τὰ τοῦ συλλόγου βιβλία καὶ χειρόγραφα φέρουσιν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου φύλλου καὶ ἐπὶ ἄλλῃ τινὸς σελίδος τὴν σφραγίδα τοῦ συλλόγου, ἔσωθεν δὲ τὸν ἀριθμὸν τῆς ταξινομήσεως ἐπὶ δελταρίων μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «*Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος*».

Ἄρθρ. 83.—Τὰ μέλη μόνα τοῦ συλλόγου δικαιούνται νὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης οἴκαδε ἐπὶ διπλοτύπῳ ἀποδείξει δύο τὸ πολὺ βιβλία, ἅπερ ὀφείλουσι ν' ἀποδίδωσιν ἐντὸς μηνός· πρὸ τῆς ἀποδόσεως δὲ τούτων δὲν δίδονται αὐτοῖς ἄλλα.

Ἄρθρ. 84.—Ἡ χρῆσις ὑγρᾶς μελάνης ἀπαγορεύεται τοῖς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μελετῶσιν.

Ἄρθρ. 85.—Ὁ ἀπολέσας ἢ φθείρας ἢ καταστρέψας βιβλίον τῆς βιβλιοθήκης ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Ἄρθρ. 86.—Πεντεκαίδεκα ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως τοῦ συλλογικοῦ ἔτους οἱ ἔχοντες βιβλία τῆς βιβλιοθήκης ὀφείλουσι ν' ἀποδίδωσιν αὐτὰ· τοὺς δὲ παραβάτας ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης καταγγέλλει διὰ τοῦ προέδρου τῷ συλλόγῳ, ὅστις ἀποφαίνεται περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἄρθρ. 87.—Αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἐξαγωγή χειρογράφων, τῶμων τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, τοῦ Corpus inscriptionum graecarum, τοῦ Corpus inscriptionum latinarum καὶ παντὸς σπανίου καὶ μεγάλης ἀξίας βιβλίου καὶ τῶν λεξικῶν.

Ἄρθρ. 88.— Ἀπαγορεύεται ἡ ἐκ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἐξαγωγή ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Ἄρθρ. 89.— Τὸ καπνίζειν καὶ διαλέγεσθαι ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τῷ ἀναγνωστηρίῳ.

Ἄρθρ. 90.— Ἐν πίνακι ἀνηρτημένῳ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἀναγνωστηρίου ἀναγράφονται ἀλφαριθμητικῶς τὰ εἰς αὐτὸ εἰσερχόμενα περιοδικὰ συγγράμματα καὶ αἱ ἐφημερίδες, ἐν ἐτέρῳ δὲ οἱ δωρηταὶ αὐτῶν.

Ἄρθρ. 91.— Κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ἀρχαιρείας ὁ σύλλογος ἐκλέγει προτάσει τῆς μὲν *ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ἴδιον ὑπεύθυνον *ἐπιμελητὴν* τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, τῆς δὲ *βιολογικῆς* ἕτερον ὑπεύθυνον *ἐπιμελητὴν* τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν καὶ τῆς ὀργανοθήκης.

Ἄρθρ. 92.— Ὁ *ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν* φροντίζει περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως αὐτῶν, τηρεῖ ἴδιον βιβλίον, ἐν ᾧ ἐγγράφει τὸν χρόνον, κατ' ὃν εἰσῆλθεν ἕκαστον τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων καὶ νομισμάτων, τὸν ἀριθμὸν, τὸν τόπον τῆς προελεύσεως, τὸ εἶδος, τὸν δωρητὴν καὶ πᾶσαν ἄλλην εἶδησιν, ἐν τινὶ δὲ τῶν ἐπὶ τούτῳ γενικῶν συνεδριῶν τοῦ Ἀπριλίου ὑποβάλλει ἔκθεσιν περὶ πάντων τούτων λεπτομερῆ.

Ἄρθρ. 93.— Ὁ *ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης καὶ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν* φροντίζει περὶ τῆς καλῆς διατηρήσεως αὐτῶν, τηρεῖ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐγγράφει τὰ εἶτε ἐξ ἀγορᾶς εἶτε ἐκ δωρεῶν προερχόμενα ὄργανα καὶ τὰ φυσιογραφικὰ ἀντικείμενα μετὰ πάσης τῆς ἀπαιτουμένης τάξεως καὶ ἀκριβείας· ἐν τινὶ δὲ τῶν ἐπὶ τούτῳ γενικῶν τοῦ Ἀπριλίου συνεδριῶν ὑποβάλλει ἔκθεσιν λεπτομερῆ περὶ πάντων τούτων.

Ἄρθρ. 94.— Οἱ ἐπιμεληταὶ παραδίδοντες τὰ αὐτοῖς ἐμπειστημένα τοῖς διαδόχοις αὐτῶν συντάττουσι πράξιν ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν τηρουμένοις βιβλίοις, ἢ ὑπογράφουσι αὐτοὶ τε καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν.

Ἄρθρ. 95.— Ὁ σύλλογος ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτοῦ ὀρίζει κατ' ἔτος ποσὸν τι χρηματικὸν πρὸς διατήρησιν καὶ πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης, τοῦ ἀναγνωστηρίου, τῆς ὀργανοθήκης καὶ τῶν συλλογῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ

Ἄρθρ. 96.— Ὁ σύλλογος προκηρύττει *διαγωνίσματα* εἶτε ἐκ τῶν ἑαυτοῦ πόρων εἶτε ἄλλων φιλομούσων ἀνδρῶν χορηγοῦντων πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας ἢ βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδεύσεως ἢ καὶ πρὸς λύσιν ἐπιστημονικῶν ζητημάτων.

Ἄρθρ. 97.— Πρόγραμμα συνταττόμενον ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκαίρως δημοσιεύομενον καθορίζει ἀκριβῶς τὰ κατ' ἕκαστα τοῦ τε θέματος καὶ τῶν βραβείων ἐκάστου διαγωνίσματος.

Ἄρθρ. 98.— Τὰ εἰς διαγωνισμὸν ἀποστελλόμενα πονήματα παραπέμπονται τῇ οἰκείῃ ἐπιτροπῇ, ἣτις ἐκ τῶν ἑαυτῆς μελῶν ἐκλέγει εἰδικωτέραν πρὸς κρίσιν ἐπιτροπὴν, ἣς τὰ μέλη ἀποκλείονται τοῦ διαγωνισμοῦ. Τοῖς δ' ἐκ τῶν μελῶν τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς μετέχουσι τοῦ διαγωνισμοῦ ἀπαγορεύεται ἡ ἐν τῇ περὶ βραβεύσεως συνεδρίᾳ τῆς ἐπιτροπῆς συζήτησις καὶ ψηφοφορία ἐπὶ ἀκυρώσει τῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρ. 99.— Τὰ χειρόγραφα τῶν εἰς διαγώνισμα ἀποστελλομένων πονημάτων μετὰ τὴν κρίσιν γενόμενα κτῆμα τοῦ συλλόγου κατατίθενται ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτοῦ, ὁπόθεν ὁ ἀποστεύλας μόνος δύναται νὰ λάβῃ ἀντίγραφον αὐτῶν.

Ἄρθρ. 100.— Ἐὰν μηδὲν πόνημα κριθῆ βραβεύσιμον, ὁ ἀγὼν ἀναβάλλεται εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἐὰν δὲ καὶ τὸ δευτερόν ἔτος τὸ αὐτὸ συμβῆ, ὁ σύλλογος λαμβάνων καὶ τὴν γνῶμην τοῦ ἀγωνοθέτου ἢ μεταβάλλει τὸ θέμα, ἢ δαπανᾷ τὰ χρήματα πρὸς ἀγορὰν βιβλίων ἢ ἐπιστημονικῶν συλλογῶν ἢ πρὸς ἔκδοσιν διδακτικῶν βιβλίων κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΠΕΡΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΕΩΣ ΑΠΟΡΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΝΕΩΝ

Ἄρθρ. 101.— Ὁ σύλλογος ἐκ τῶν ἑαυτοῦ πόρων ἢ τῶν ἐπὶ τούτῳ χορηγιῶν φιλομούσων ἀνδρῶν τῇ προτάσει τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀπονέμει χρηματικὰς χορηγίας πρὸς *ὑποστηρίξιν ἀπόρων σχολείων* ἢ πρὸς σύστασιν νέων.

Ἄρθρ. 102.— Οὐδεμία παρέχεται συνδρομὴ εἰς ὑπάρχοντα σχολεῖα, ἂν μὴ αἱ ἐφορεῖαι αὐτῶν προαποστείλωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν καταστάσεως ἐπικεκυρωμένην ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἢ τῆς δημογεροντίας.

Ἄρθρ. 103.— Ὁ σύλλογος πρὸς γνῶσιν ἀκριβῆ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις σχολείων, μάλιστα δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντηρουμένων ἢ ὑποστηριζομένων, αἰτεῖται πληροφορίας παρὰ τῶν ἐγχαρίων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, τῶν συλλόγων, τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις μελῶν αὐτοῦ, ἢ καὶ παρ' ἄλλων ἀρμοδίων προσώπων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

ΠΕΡΙ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΩΝ

Ἄρθρ. 104.— Οἱ πόροι τοῦ συλλόγου συνίστανται

α') ἐκ τῶν προσόδων τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου αὐτοῦ περιουσίας,

β') ἐκ τῶν ἐτησίων τῶν τακτικῶν μελῶν συνδρομῶν,

γ') ἐκ τοῦ τέλους ἐγγραφῆς μελῶν,

δ') ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν τόμων τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων τοῦ συλλόγου.

ε') ἐκ τῶν προσφορῶν καὶ δωρεῶν φιλομούσων καὶ φιλογενῶν ἀνδρῶν,

ς') ἐξ οἰουδήποτε ἄλλου πόρου ἐγκρινομένου ὑπὸ τοῦ συλλόγου.

Ἄρθρ. 105.— Ὁ σύλλογος δέχεται καὶ χρηματικὰς πρὸς ὠρισμένον σκοπὸν προσφοράς, ἤτοι πρὸς σύστασιν διαγωνισμάτων, πρὸς ἔκδοσιν τῶν παλαιῶν Ἑλληνῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων καὶ διδακτικῶν βιβλίων, πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων, πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν συλλογῶν αὐτοῦ κτλ.

Ἄρθρ. 106.— Τακτικὸν μέλος, ἐφάπαξ εἴκοσιν ὀθωμανικὰς καταβαλὼν λίρας, ἀπαλλάττεται τῆς ἐτησίας συνδρομῆς.

Ἄρθρ. 107.— Οὐδενὸς τῶν τοῦ συλλόγου ἀπαλλοτριώσις γίνεται, ἂν μὴ πρότερον προτάσει τοῦ προεδρείου ἐν γενικῇ ἐκτάκτως ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένην συνεδρία ἀποφασίσῃ ὁ σύλλογος.

Ἄρθρ. 108.— Ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ συλλόγου τηροῦνται πενήκοντα τὸ πολὺ ὀθωμανικαὶ λίραι τὰ δὲ περιπλέον χρήματα κατατίθενται ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ταμείου ἐν τραπέζῃ ὀριζομένῃ ὑπὸ τοῦ συλλόγου. Τὰ κατατεθειμένα χρήματα ἢ μέρος αὐτῶν λαμβάνονται ἀπὸ τῆς τραπέζης δι' *ἐπιταγῆς* ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τε τοῦ προέδρου καὶ τοῦ ταμίου.

Ἄρθρ. 109.—Οὐδέποτε τὰ ἐν ἐκάστοις κεφαλαίοις τοῦ προϋπολογισμοῦ δαπανῶνται πρὸς ἄλλην ἢ πρὸς ἣν ὀρίσθησαν χρήσιν· ἄλλως ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου ὑπέχει τὴν εὐθύνην.

Ἄρθρ. 110.—Ἐπιτρέπεται τῷ προέδρῳ νὰ δαπανήσῃ ἐν τῷ συλλογικῷ ἔτει ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ συλλόγου μέχρι δισχιλίων τὸ πολὺ γροσίων, καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐπάταξ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, εἰς ἐκτάκτους τοῦ συλλόγου ἀπροόπτους ἀνάγκας· πᾶσα δὲ ὑπὲρ τὸ ποσὸν τοῦτο δαπάνη ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ συλλόγου γενομένη καταλογίζεται εἰς βᾶρος τοῦ προέδρου.

Ἄρθρ. 111.—Οἱ διορισμοὶ καὶ αἱ παύσεις τῶν ἐμμίσθων ὑπαλλήλων τοῦ συλλόγου γίνονται καὶ οἱ μισθοὶ αὐτῶν ὀρίζονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συλλόγου τῇ προτάσει τοῦ προεδρείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΠΕΡΙ ΔΩΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ

Ἄρθρ. 112.—Χρυσοῖς γράμμασιν ἐν ταῖς ἐπὶ τούτῳ ἰδρμέναις στήλαις ἀναγράφονται καὶ ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ συλλόγου ἑορτῇ ἀνακηρύττονται.

Δωρηταὶ μὲν, ὅσοι δέκα καὶ πλέον λίρας ὀθωμανικὰς κατ' ἔτος προσφέρουσιν ἢ ἐπάταξ ἑκατὸν καὶ πλέον,

Μεγάλοι δὲ δωρηταὶ, ὅσοι κατ' ἔτος πενήκοντα καὶ ἐπέκεινα λίρας χορηγοῦσιν ἢ ἐπάταξ πεντακοσίας καὶ ἐπέκεινα,

Ἐυεργεταὶ δέ, ὅσοι ἢ πρὸς προαγωγὴν τοῦ συλλόγου ἢ πρὸς ἔκδοσιν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἢ διδακτικῶν καὶ ἀφελίμων βιβλίων ἢ πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων σχολείων προσφέρουσι κατ' ἔτος ἑκατὸν ὀθωμανικὰς λίρας καὶ ἐπέκεινα ἢ ἐπάταξ ὡς κεφάλαιον χιλίας καὶ πλέον.

Μεγάλοι δ' ευεργεταὶ, ὅσοι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πεντακοσίας χορηγοῦσι κατ' ἔτος λίρας ἢ ἐπάταξ πεντακισχιλίας καὶ πλέον.

Ἄρθρ. 113.—Τοῖς ἐκτάκτους χορηγίας ποιησαμένοις ἐκτάκτους ὁ σύλλογος ἀπονέμει καὶ τὰς τιμὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΠΕΡΙ ΣΦΡΑΓΙΔΩΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ἄρθρ. 114.—Ὁ σύλλογος ἔχει δύο **σφραγίδας** φερούσας ἐν μέσῳ ἀρχαίαν ἑλληνικὴν λυχνίαν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΑΩΞΑ', ὧν διὰ μὲν τῆς μεγάλης ἐκτύπου οὔσης σφραγίζονται μόνα τὰ διπλώματα τῶν μελῶν, διὰ δὲ τῆς μικρᾶς σφραγίζονται αἱ ἐπιστολαὶ καὶ πάντα τὰ ἐκ τοῦ γραφείου ἐξερχόμενα ἔγγραφα, τὰ βιβλία καὶ πάντα τὰ ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰ εἰς τὸ ἀναγνώστηριον εἰσερχόμενα περιοδικὰ καὶ αἱ ἔφημερίδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΕΩΣ

Ἄρθρ. 115.—Ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ Ἀπριλίου Κυριακῇ γίνονται αἱ ἐνιαύσιοι **ἀρχαιρεσίαι** τῶν νέων **κοσμητόρων** (ὧν **γενικὸς γραμματεὺς** καὶ **ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης** ἐκλέγονται διδάκτορες καὶ γλωσσομαθεῖς), τῶν μελῶν τῆς **ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς**, τοῦ τῆς **συντακτικῆς** καὶ τῶν **ἐπιμελητῶν**.

Ἄρθρ. 116. — Ἐκάστος τῶν κοσμητόρων ἐκλέγεται ἰδιαιτέρως διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀπολύτου πλειονοψηφίας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέλη τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ τῆς συντακτικῆς καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ μὴ ἐπιτευχθείσης δὲ ἐν τῇ πρώτῃ ψηφοφορίᾳ τῆς ἀπολύτου πλειονοψηφίας ἢ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται, ἐάν δὲ μὴδὲ τὸ δεύτερον ἐπιτευχθῆ, ἢ ψηφοφορία περιορίζεται μεταξύ τῶν δύο σχετικῶς πλειοψηφισάντων ἢ καὶ πλειόνων ἴσον ἀριθμὸν ψήφων λαβόντων.

Ἄρθρ. 117. — Τῇ πρώτῃ ἢ τῇ δευτέρᾳ τοῦ Μαΐου Κυριακῇ ἐν ἐπισήμῳ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ ὁ σύλλογος τελεῖ τὴν *ἐπέτειον* τῆς ἑαυτοῦ ιδρύσεως πανήγυριν, ἐν ἣ ὁ μὲν πρόεδρος ποιεῖται ἐκθεσιν τῶν ἐνιαυσίων ἐργασιῶν τοῦ συλλόγου, δημοσιευομένην εἶτα διὰ τῶν ἐφημερίδων καὶ ἀνακηρύττει τοὺς νέους κοσμητόρας, ὁ δὲ νέος πρόεδρος ἀναγινώσκει ἐπιστημονικὴν πραγματείαν, πλὴν ἐάν ὁ αὐτὸς ἐκλεχθῆ καὶ αὐθις πρόεδρος, ὅτε ὁ πρῶτος τῶν νέων ἀντιπροέδρων ἐκπληροῖ τὴν ἐντολὴν ταύτην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

ΠΕΡΙ ΚΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ

Ἄρθρ. 118. — Ὁ παρῶν κανονισμὸς ἔχει *κῦρος* ἐπὶ *ἑτὴ δέκα*, ἂν παρελθόντων, ὁ σύλλογος, ἂν ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ δέκα μελῶν ἐγκρίνῃ τὴν ἀναθεώρησιν, ἐκλέγει ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν τοῦ νέου κανονισμοῦ, ὅστις καθυποβληθεὶς εἰς τὴν κρίσιν τοῦ συλλόγου ἐν ἐκτάκτοις ἐπὶ τούτῳ γενικαῖς συνεδρίασι προαγγελλομέναις ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐν τῇ προηγουμένη γενικῇ συνεδρίᾳ καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων, καὶ ἐκυρωθεὶς δημοσιεύεται ἐν τε τῷ περιοδικῷ καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ὡς ὁ ἰσχύων τοῦ συλλόγου νόμος.

Ἄρθρ. 119. — Πᾶσα ἀπόφασις τοῦ συλλόγου, ἀντικειμένη τῷ κανονισμῷ τῆδε, εἶναι ἄκυρος.

Ἡ Ἀναθεωρητικὴ Ἐπιτροπὴ

Ν. ΦΩΤΙΑΔΗΣ. Θ. ΣΑΛΤΕΛΗΣ. ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ. Μ. Ι. ΓΕΛΕΩΝ.

Σ. ΒΡΑΧΑΜΗΣ. Σ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ. ΧΡ. ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ.

Ἐπεβλήθη καὶ συνεζητήθη ἐν ταῖς ἈΣΝΑ', ἈΣΝΓ', ἈΣΝΔ' καὶ ἈΣΝΕ' ἐκτάκτοις γενικαῖς συνεδρίασι τοῦ συλλόγου καὶ ἐν συνόλῳ ἐπεψηφίσθη ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτων.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 5 Ἰουλίου 1896.

Ὁ πρόεδρος

ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ

Ὁ γεν. γραμματεὺς

Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ .

ΤΟΥ ΛΕ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1895 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1896

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΑΣΙΔ'

τῆ 29 Μαΐου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. **Ἀν. Χρησιδίου**, προέδρου, ὅπως εἰς τὰ κατὰ τὴν τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ περὶ τῆς τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης** συζητήσιν παρ' αὐτοῦ λεχθέντα προσθεῖωσι καὶ τὰ: ἂν συγχρόνως ἢ ἐπιτροπὴ ὀλιγώτερον ἐγώσιτικῶς ἐξήταζε τὸ ὑπόμνημα, οὗ δὲν συμμερίζεται τὰς γνώμας αὐτῆς καὶ οὗ θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ θέμα πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀγγέλλει δωρεὰς βιβλίων, ἐκφράζοντα δὲ εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Ν. Φαρῶ** ἐκ Σαμοθράκης, ἄνευ ἡμερομηνίας, αἰτουμένου τὰ εἰδικὰ προγράμματα τοῦ τε **Βουτουναίου Ἀγῶνος** καὶ τοῦ **Ζωγραφείου Διαγωνίσματος**.

Τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς **Curtis** ἀπὸ 26 Μαΐου ἐντεῦθεν, ἀγγέλλοντος δωρεὰν αὐτοῦ τῆ **Βιβλιοθήκη** τοῦ **Συλλόγου** πονήματος δημοσιευθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀγγείων.

Τῆς **Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς** ἀπὸ 26 Μαΐου, δηλοῦσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ ἀρχομένῳ συλλογικῶ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ αἰδέστ. **Curtis**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Κ. Περγακίδου**, καὶ ἐξαιτουμένης ὅπως ὁ καθηγητὴς κ. **Δ. Γ. Μουστράτος**, ἐκλεγείς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κατὰ σύστασιν αὐτῆς, προσθεῖῃ εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

Τῆς **Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς**, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ ἀρχομένῳ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ κ. **Μ. Ἰ. Κεφάλαι**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Π. Πετρακίδου**.

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἀπὸ 28 Μαΐου, ἀγγελλούσης τὴν ἐκλογὴν ἐπὶ τῶ νέῳ συλλογικῶ ἔτει προέδρου μὲν τοῦ κ. **Μ. Γεδεών**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Χ. Παναζίδου**, γνωστοποιούσης δὲ ὅτι προπαρασκευάσθησαν πρὸς ἔκδοσιν τὰ τῶν τόμων **ΚΓ'**, **ΚΔ'** καὶ **ΚΕ'** ἀρχαιολογικὰ παραστήματα, ἢ ὕλη τοῦ **Β'** τόμου τοῦ **Ζωγραφείου Ἀγῶνος** κατὰ τεύχη καὶ ὁ **ΚΣ'** τόμος, καὶ παρακλούσης τὸ προεδρεῖον ὅπως ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοῦ κ. **Ἀθ. Π. Κεραμέως** τὴν χάριν τῆς **Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης** συλλεγείσταν ὕλην, πρὸς ἔκδοσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Λιμαράκη** ἀπὸ 29 Μαΐου, προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν τῶ Πέραν **Φιλοπώχου Ἀδελφότητος** τῶν **Κυριῶν** εἰς τὸ ἐναρκτήριον μάθημα τῆς ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ἰδρυθείσης **Σχολῆς τῶν Νοσοκόμων**, γενησόμενον τῆ 31 Μαΐου τὴν 3 μ. μ. ὥραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἰατρείου τῆς Ἀδελφότητος.

Τῆς ἐν Φερίκιοι **Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος**, προσκαλούσης τὸν Σύλλογον εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς κβ' ἀμφιτετριίδος αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Χρ. Χατζηχρήσιου**, αἰτουμένου τὴν μεγάλην αἴθουσαν πρὸς τέλεισιν τῶν ἐξετάσεων καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῶν πτυχίων τοῖς τελειοφοίτοις τοῦ φερωνύμου αὐτοῦ **Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου**.

Εἶτα γίνεται παμψηφεί δεκτὴ ἡ αἴτησις τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ὁ κ. **Δ. Γ. Μουστράτος** ἀποτελέσῃ μέλος αὐτῆς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν αἴτησιν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς

Τόμος ΚΖ' 3

ἵνα ζητηθῆ παρὰ τοῦ κ. *Κεραμέως* ἢ παρ' αὐτῷ ὕλη τῆς *Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης*, ὁ κ. πρόεδρος ὑπισχνεῖται ὅτι θὰ προβῆ εἰς τὰς δεούσας παραστάσεις, ἔαν ἐντός ὀλίγου, κατὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, δὲν λάβῃ προσωπικὴν συνέντευξιν μετ' αὐτοῦ· προστίθῃσιν ὁμοίως ὅτι κατὰ τὸ ἐνὸν θέλωσιν ἱκανοποιηθῆ αἱ αἰτήσεις τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων πρὸς ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων κατὰ τὰς δημοσίας αὐτῶν ἐξετάσεις. Τέλος γίνεται παμφηρεῖ δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ γυμνασιάρχου κ. *Χρ. Χατζηχοῆσιου* περὶ παραχωρήσεως τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων τοῦ *Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου* αὐτοῦ, ὡς καὶ τῆς τελετῆς τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἀπολυτηρίων κατὰ τὴν 11^{ην} καὶ 18^{ην} τρέχοντος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, ἀφοῦ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ προεδρείου πρὸς τὸν τέως πρόεδρον κ. *Δ. Μαλιάδην* καὶ τοὺς λοιποὺς συνεργάτας αὐτοῦ κοσμητορας διὰ τὰς ἐκθύμους ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχον τῷ Συλλόγῳ, προτείνει τὴν διὰ τῶν ἐφημερίδων δημοσίευσιν τῆς λογοδοσίας τοῦ τέως προέδρου. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης, τοῦ κ. *Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ* παρατηρήσαντος ὅτι ἡ προεδρικὴ ἐκθεσις, ἅτε περιέχουσα ἀνακριθείας καὶ μὴ ἐκθέτουσα τὰ πράγματα ψυχραίμως καὶ ἀμερολήπτως, ἰδίᾳ δὲ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀντιπροσώπευσιν τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ ἐν Βουδαπέστη περὶ ὕμεινης συνεδρίῳ, καλὸν εἶναι ν' ἀναγνωσθῆ ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ διορθωθῆ ἐν πολλοῖς ἀρισταμένοις τῆς ἀληθείας, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις, λαβόντων ἐναλλάξ καὶ ἐπανειλημμένως τὸν λόγον, πλὴν τοῦ προμνημονευθέντος, καὶ τῶν κ. κ. *Ἐμμ. Δάμσα*, *Ἰδ. Ἀνδρεάδου*, *Στ. Βραχάμη*, *Π. Νικολοπούλου*. Τέλος ὁ κ. *Φ. Τάγης* φρονεῖ περιττὸν νὰ εἰσέλθῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ προεδρικοῦ λόγου κατ' οὐσίαν, ὡς ἀνεπίδεκτου τοιαύτης συζητήσεως, νομίζει δὲ ὅτι δύναται ὁ κ. *Βραχάμης* ν' ἀναβάλῃ εἰς ἄλλην συνεδρίασιν τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διευκρινήσεως τοῦ ζητήματος τῆς ἐν τῷ ἐν Βουδαπέστη συνεδρίῳ ἀντιπροσωπείας καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως αὐτοῦ. Τῆς προτάσεως τοῦ κ. *Τάγης* ὑποστηρικθείσης καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Ζ. Φιλίδου*, δεκτῆς δὲ γενομένης καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Βραχάμη*, περατοῦται ἡ συζήτησις, γίνεται δεκτὴ ἡ δημοσίευσιν τῆς προεδρικῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. *Δ. Μαλιάδου*, ὡς καὶ ἡ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀναγνώσματος τοῦ νέου προέδρου κ. *Ἀν. Χρηστίδου*.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἡλίας Δασσαρήτης* ἀνακοινοῦται **τοπογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ τῆς πόλεως Κοριτσᾶς**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῶν, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεώς τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΕ'

τῆ 5 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι οὐδὲν σχετικῶν εἶχε λεχθῆ ἐν τῇ ἡγουμένῃ συνεδρίᾳ ὡς πρὸς τὴν δημοσίευσιν τῆς κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτῆν ἀναγνωσθείσης ἐπιστημονικῆς πραγματείας αὐτοῦ διὰ τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων. Παρατηρησάντων δὲ τῶν κ. κ. *Παπαγιαννοπούλου* καὶ *Βραχάμη* ὅτι, εἰ καὶ παρελείφθη πραγματικῶς νὰ γείνη λόγος περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καλὸν εἶναι καὶ πρέπον νὰ δημοσιευθῆ καὶ αὕτη, φρονεῖ ὁ κ. πρόεδρος ὅτι πρέπει νὰ δημοσιευθῆ, ὡς εἰθισται, ἡ πραγματεία τοῦ νέου προέδρου πρῶτον διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ἀναγιώσκεται περίληψις τῆς **ἀλληλολογαφίας**, ἐχούσης ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς **Α. Σ.** τοῦ μητροπολίτου *Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου*, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως ἐφοδιάσῃ διὰ τοῦ *Παιδαγωγικοῦ Ἐγκολπίου* τὰ ἐν Ἀμισῷ σχολεῖα, ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκπαιδευτήρια, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἀπριλίου.

Τοῦ κ. *Θεοδώρου Μεγίδου* ἐκ Φυτιάνων ἀπὸ 20 Μαΐου, παρακαλοῦντος ὅπως τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* πληρωθῆ τῷ συμπατριώτῃ αὐτοῦ κ. *Γ. Θαϊδῆ*.

Τοῦ κ. *Ἰ. Ἀ. Κουντουριώτη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέου Κουντουριώτη τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ συλλυπητηρίοις.

Τῆς κ. *Μαργαρίτας Hirschfeld* ἐκ Κένιγσβεργ, εὐχαριστούσης ὡσαύτως διὰ τὰ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς συλλυπητήρια.

Τῆς *Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς* ἐντεῦθεν ἀπὸ 1 Ἰουνίου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. *Ἰδ. Ἀνδρεάδου* γραμματέως αὐτῆς καὶ ἐπι-

συναπτούσης ἄμα τὴν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν Δεπάσια ὑποβληθείσης Ἐκλογῆς τροπαρίων καὶ ποιημάτων κρίσιν αὐτῆς.

Τοῦ κ. Γ. Παχτίου ἀπὸ 2 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν κρίσιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα βραβευσθεῖσων δημοδῶν ἑλληνικῶν μελωδιῶν αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἀνακοινοῦται ἡ ἔκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἡ κρίσις ἐπὶ τῆς Ἐκλογῆς ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων καὶ ποιημάτων ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν Δεπάσια. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγγέλλας ὅτι ἡ Α. Θ. Π. ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ἐώρτασεν ἐσχάτως τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἐν τῷ θρόνῳ Ἀλεξανδρείας πατριαρχείας αὐτοῦ, προτείνει τὴν δι' ἀνευφημιῶν ψήφισιν αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ὅπερ καὶ γίνεται.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Γ. Παχτίου ὅπως δοθῆ αὐτῷ τὸ σχετικὸν μέρος τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Δημοδῶν αὐτοῦ ᾠμάτων καὶ μελωδιῶν, ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος παρατηρεῖ ὅτι τὸ προεδρεῖον, ἔχον ἀνὰ χεῖρας τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς, δύναται νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὴν ἀμέσως ἢ νὰ δώσῃ ἀντίγραφον τοῦ αἰτουμένου σχετικοῦ μέρους. Ὁ κ. Φ. Τάγης λέγει ὅτι ἡ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ δὴ ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς διὰ τοῦ Περιδικίου τοῦ Συλλόγου θὰ ἔχανε τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ἂν ἐνὶ ἐκείστω τῶν συλλογῶν ἢ συγγραφέων τῶν βραβευθέντων ἔργων ἐδίδετο τὸ σχετικὸν μέρος, ἐκτὸς ἂν ἐξαιρετικοὶ λόγοι ἠνάγκάζον συγγραφεὰ τινὰ νὰ προβῆ εἰς τοιαύτην αἴτησιν. Τοῦ κ. Παχτίου δηλώσαντος ὅτι προβῆ εἰς τὴν αἴτησίν του, διότι προτίθεται προσεχῶς νὰ ἐκδώσῃ τὸ ἔργον, ὁ κ. Παναζίδης παρατηρεῖ ὅτι δικαιοματικῶς ὁ κ. Παχτίος ἠδύνατο νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ νὰ ζητήσῃ ἀντίγραφον τῆς περὶ τοῦ ἔργου του κρίσεως, ὅθεν ἐπίσημος αἴτησις καὶ ἐπιψήφισις αὐτῆς ἦτο περιττή. Ὑποστηρίζοντος τέλος τοῦ κ. Δάμσα τὸ δίκαιον τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Παχτίου, καθότι θὰ ἐβράδυνε πολὺ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Περιδικίου καὶ τῆς σχετικῆς ἔκθεσεως τῆς ἐπιτροπῆς, γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. Παχτίου.

Εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1895-1896. Ὁ κ. Παπαγιαννόπουλος ζητεῖ πληροφορίας περὶ τοῦ ἀντιτίμου τῶν λαμπτήρων, ἃς καὶ δίδει ὁ κ. Νικολόπουλος, ὁ δὲ κ. Κ. Πρώτης ζητεῖ ἐξηγήσεις τινὰς διὰ τὸ κονδύλιον τῶν

ἐξόδων τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· δόντος δὲ τοιαύτας τοῦ κ. προέδρου, ἐπιψηφίζεται. Μετὰ ταῦτα ἐγερθεὶς ὁ κ. Ἰ. Φάχης προσαγορεύει τὸ προεδρεῖον, εὐχαριστεῖ τοὺς ἑταίρους ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους, ἐκθέτει ἱστορικῶς τὰ κατὰ τὸν Ἰβάν, τὸν ἐκδότην τῶν δωρηθέντων χαρτῶν, ὡς καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεως αὐτῶν παρὰ τοῦ Edison, κατόπιν δὲ ἐκθέτει καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Σεργῆρος ἢ Μορμουλκειοῦ, ὡς ἀπεκάλεσεν αὐτὴν ὁ ἴδιος. Ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τῷ κ. Φάχῃ ἐπὶ ταῖς δωρεαῖς αὐτοῦ καὶ δίδεται ὁ λόγος τῷ κ. Κλ. Χ. Κοκκολάτῳ πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς Περὶ Θεοδώρου Ἀφεντούλη¹ μελέτης αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς προσθέτει ὁ κ. Εὔστ. Π. Ἰωάννου ὀλίγα τινά, ἐξάρας ἰδίᾳ τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν πνεῦμα τοῦ αἰοιδίου Ἀφεντούλη. Ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης συγγαίρει τῷ κ. Κοκκολάτῳ, ὁ δὲ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΙΣ'

τῆ 12 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐκ Μακροχωρίου τῶν Καρπενησιῶν Ἰωάννου Σιδέρη ἀπὸ 4 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος ἐπισυνημμένως γλωσσικὴν ὕλην ὑπὸ τὸν τίτλον Κοινολεξία.

Τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 12 Ἰουνίου, παρακαλοῦσης ὅπως γραφῆ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ ἵνα ἀποστείλῃ αὐτῇ τὴν ὑπ' αὐτῆς πρὸς δημοσίευσιν ἐγκριθεῖσαν γλωσσικὴν ὕλην τοῦ Β' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος.

Τοῦ κ. Γ. Ζυγαλάκη ἐκ Χαλκίδος ἀπὸ 7 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὸ πρόγραμμα τοῦ Ὁδηγοῦ τῆς πρώτης παιδείσεως.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ μὲν γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Σιδέρη παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ὅτι τῷ κ. Ζυγαλάκῃ ἀποσταλήσεται τὸ αἰτούμενον, ὅτι τέλος ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ παραγγελλήσεται

1. Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Ἐδημοσιεύθη ἐν τόμῳ ΚΤ', σελίδι 19 καὶ ἐξ.

νά περισυλλέξη καὶ ἀποστείλῃ τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ τὴν δημοσιευθησομένην ὕλην.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἰω. Πρόκος*, δικηγόρος, ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ἀνακριθεῖάν τινα τῶν πρακτικῶν τῆς ἐκτάκτου συνεδρίας τῆς 6 Μαΐου 1894¹, καθ' ἣν, ἐρωτηθεὶς περὶ ζητήματός τινος, εἶπε: *νομίζω, ἐστρμειώθη δὲ ἀνακριθῶς διαβεβαῖω*. Ἐκ τούτου λαβόντες ἀφορμὴν διατυποῦσι παράπονα ἐπ' ἀνακριθείαις καὶ παραλείψεσι, γενομέναις ἐν τοῖς ἐσχάτως ἐκδοθεῖσι τεύχεσι τοῦ Περιδικοῦ καὶ οἱ κ. κ. *N. Παράνικας*, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῖς ἐκάστοτε ἀπονεμομένοις αὐτῷ διαφόροις τίτλοις παρὰ τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· *M. Παράνικας* ἐπὶ παραλείψεσι, γενομέναις ἐν ταῖς πραγματείαις αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ α' μέρους τῆς περὶ *Ἀκαθίστου ὕμνου* πραγματείας αὐτοῦ· *Σ. Βραχάμης*, διότι δὲν ἐγένετο μνεία διαλέξεως αὐτοῦ περὶ *σεισμῶν*, ὅτι παρελείφθη ὀλόκληρος ὁ πρόλογος τοῦ εἰσηγητηρίου αὐτοῦ λόγου ὡς πρὸς τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς περὶ *Φυσικῆς* καὶ *Χημείας* καὶ διὰ λάθη τινὰ κυρίων ἰδίᾳ ὀνομάτων, καὶ *Ἡλ. Δασσαρήτης*, δι' ὀρθογραφικὰ λάθη. Ὁ κ. *Νικολόπουλος*, ἀπαντῶν τῷ κ. *N. Παράνικα*, παρατηρεῖ ὅτι ἡ διατυπωθεῖσα μορφή ἐπιβαρύνει κυρίως τὴν ἐπιτροπὴν, τὴν ὀρισεῖσαν πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν μετὰ τῆς διευκρινήσεως τῶν τίτλων αὐτῶν, διαμονῶν κ.λ.π. Ὁ κ. *Παναζίδης*, ἀπαντῶν τῷ κ. *Βραχάμῃ*, θεωρεῖ καὶ αὐτὸν ὑπεύθυνον ὡς πρὸς τὴν παρατήρησίν του, διότι δὲν ἔκαμεν ἐγκαίρως παραστάσεις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος, ἀπαντῶν τῷ κ. *M. Παράνικα*, παρατηρεῖ ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ α' μέρος τῆς περὶ *Ἀκαθίστου ὕμνου* πραγματείας παρέπεσεν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ «*Νεολόγου*», παρακαλεῖ δὲ τὸν κ. *Παράνικαν*, εἰ δυνατόν, αὐτὸς νὰ ζητήσῃ αὐτὸ παρὰ τοῦ κ. *Σ. Βουτυρά*. Τέλος τοῦ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* παρατηρήσαντος ὅτι τὰ δίκαια ταῦτα παράπονα τῶν μελῶν θὰ ἐπανελαμβάνοντο καὶ προσεχῶς, ἂν ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ μονομερῶς πάλιν προέβαινεν εἰς συντομεύσεις καὶ περικοπὰς τῆς ἐκδοθησομένης ὕλης, καλὸν θὰ ἦτο νὰ ληφθῇ ἐγκαίρως ὀροντίς τις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὁ κ. πρόεδρος ὑπομιμνήσκει τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, θεωρεῖ αὐτὸ οὐχὶ ἀπόλυτον, ὑπισχνεῖται δὲ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῆς συντακτι-

κῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου, ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. *Βραχάμης*, ὑπάρχει ἤδη ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου, καθ' ἣν ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ὑποχρεοῦται αὐτῷ τῷ συγγραφεῖ νὰ παρουσιάσῃ, εἴτε τὰ πρὸς διόρθωσιν εἴτε τὰ πρὸς συντομεύσιν ἢ καὶ παραλείψιν μέρη πραγματείας τινός. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ἡλίας Δασσαρήτης* ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ *Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματικῆς*, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, εὐχαριστήσας ὁ κ. πρόεδρος τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΣ'

τῇ 19 Ἰουνίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἰγουμενῆς συνεδρίας καὶ μετὰ παρατήρησιν τοῦ μὲν κ. *M. Παράνικα* περὶ προσθήκης ἀπωλείας καὶ ἑτέρας πραγματείας αὐτοῦ ἐπιγραφουμένης *Συμβολαὶ εἰς τὴν Μετρικὴν τῶν Βυζαντινῶν*, τοῦ δὲ κ. *Ἡλ. Δασσαρήτου* πρὸς διόρθωσιν τῆς δι' ὀρθογραφικὰ λάθη παρατηρήσεως αὐτοῦ, γενομένης διὰ πραγματικὰ καὶ λογικὰ λάθη, ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου καὶ ἀγγέλλει τὰς γενομένας δωρεάς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐκ Παραμυθίας ἱατροῦ *Δ. Α. Παναγιωτίδου* ἀπὸ 7 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστελλόντος μέλους.

Τοῦ κ. *Πέτρου Φιλανθίδου* ἐξ Ἀρτάκης ἀπὸ 12 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν παροχὴν αὐτῷ δεκαλίρου βοήθηματος, χάριν τῶν ὑπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς συζύγου του καὶ τοῦ μικροῦ υἱοῦ ἀποσταλειῶν καὶ μήπω βραβευσθειῶν συλλογῶν μελωδιῶν.

Τῆς *Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Τηριῶν «Ἐυαγγελισμοῦ»*, αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν τῇ 25 Ἰουνίου συγχροτηθησομένην *Γενικὴν Συνέλευσιν* τῶν μελῶν αὐτῆς.

Τῆς ἐν Τεργέστη *Κοιότητος τῶν Ὁρθόδοξων Ἑλλήνων* ἀπὸ 15, 27 Ἰουνίου, ἀγγελουμένης τὴν ἐσώκλειστον ἀποστολὴν ἐπιταγῆς ἐκ δισχιλίων φράγκων, ἰστίμου τοῦ ἐκ τοῦ *Ὀικονομίου κληροδοτήματος* ἀπονεμηθέντος τῷ

1. Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Ἰδὲ ἐν τόμῳ ΚΕ', σελ. 88.

Συλλόγῳ βραβεῖω καὶ διαβεβαιούσης περὶ τῶν φιλικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον αἰσθημάτων.

Τοῦ κ. *Μανουὴλ Γεδεών* ἐντεῦθεν ἀπὸ 19 Ἰουνίου, ἀγγέλλοντος δωρεάν αὐτοῦ ἕξ βιβλίων μεσαιωνικῶν ποιημάτων.

Τῆς *Ἐταιρίας τῶν Μεσαιωνικῶν Ἐρευνῶν* ἀπὸ 19 Ἰουνίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων Κ'—ΚΣ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου καὶ παρακαλοῦσης ὅπως ἐπιτραπῇ ἢ ἐν τῷ Περιοδικῷ δημοσιεύσῃς ἀνακινήσεων τινῶν τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν.

Ἡ τοῦ κ. *Φιλανθίδου* αἴτησις περὶ 10 λίρου ἀμοιβῆς δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, λήξαντος τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος*.

Ἐκλέγονται τακτικά μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Π. Δοδόπουλος*, δ. ν. καὶ *Κ. Στεφανίδης*, διδάσκαλος ἐν γαλλικαῖς σχολαῖς.

Μετὰ ταῦτα, λόγου γενομένου αὐθις περὶ παραλείψεων, ὁ κ. *Μ. Παράνικας* παρατηρεῖ ὅτι καὶ ἐτέρου λογίου, τοῦ κ. *Λαμπουιάδου*, ἀπωλέσθη μία διατριβὴ περὶ βασιλέως τινὸς τῶν Ὁρχῶν ὁ κ. πρόεδρος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Μ. Γεδεών*, ἀπαντῶν εἰς τε τὰς προηγουμένας ὁμοίαις παρατηρήσεις καὶ εἰς τὰς νέας, παρατηρεῖ ὅτι τοῦ μὲν κ. *Λαμπουιάδου* ἡ διατριβὴ δὲν εὔρεθη, μὴ ἐπιστραφεῖσα ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ «*Νεολόγου*», τοῦ δὲ κ. *Μ. Παράνικα* τὸ α' μέρος τῆς περὶ *Ἀκαθίστου ἤμνου* πραγματείας δὲν ἐδημοσιεύθη, μὴ ἐπιτραπεύσῃς τῆς δημοσιεύσεως, αἱ δὲ ἐξ *Ἀδριανουπόλεως* ἐπιγραφαὶ εὔρισκονται παρὰ τῷ κ. *Ὁδ. Ἀνδρεάδῃ* ἀπαντῶν δὲ εἰς τὰς παρατηρήσεις τὰς περὶ ἀνακριθειῶν ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ὀνομάτων καὶ τίτλων μελῶν τινῶν, καταχωρεῖ δὲ καὶ τεθνεώτων, ἀποδίδει τὸ σφάλμα εἰς τὴν πρὸς ἐξακριβώσιν αὐτῶν ὀρισθεῖσαν τριμελῆ ἐπιτροπὴν, διαβεβαίει δὲ ὅτι αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν φροντίδα περὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ποσοῦ τῶν τεθνεώτων μελῶν ἀποκρῦβει τὴν ἐν ταῖς ἀγωνοδικαῖς κρίσεσι μεταβολὴν, τὴν δὲ παράλειψιν τοῦ προλόγου τοῦ εἰσηγητηρίου τοῦ κ. *Βραχάμη* ἀποδίδει εἰς παρατηρηθείσας ἐν αὐτῷ ἁλλείψεις. Ὁμοίως θεωρεῖ τὴν συντακτικὴν ἐπιτροπὴν ἀπληραγμένην πάσης εὐθύνης καὶ παραπόνου διὰ τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς περιουσίαν καὶ συναρμολόγησιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ οικεῖοι συγγραφεῖς θὰ ἦσαν ἀπόντες, τῆς περιουσίας καὶ συμπληρώσεως πραγματειῶν, ὧν οἱ συγγραφεῖς παρεπιδημοῦσι, παρεπιπετομένων εἰς αὐτοὺς τούτους.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος* ἀνα-

γινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ **Περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς τοῦ Δικαίου ἐπιστήμης ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ**, μετὰ τὸ πέρασ δ' αὐτῆς ὁ κ. *Γ. Παχτικός* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἔθος τοῦ νὰ ψάλλωνται οἱ νόμοι ἀποδίδεται εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐξήτασε τὸ ζήτημα ἀπλῶς πῶς ἐγένετο ἐν Ῥώμῃ, ἀσχετῶς πρὸς τὸ μέρος, ὅθεν ἐλήφθη, τὸ ἔθος τοῦτο. Εἰς τινὰς δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. *Γεδεών* ὅτι περὶ τινὰ σημεῖα περιπλέον ἔπρεπεν ὁ κ. ἀγορευτὴς νὰ ἐνδιατρίψῃ, παρετήρησεν ὁ κ. *Ἐμμ. Δάσμος* ὅτι τὰ ζητήματα ἐξητάσθησαν ἀποκλειστικῶς ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν, οὐχὶ δὲ εὐρέως ὑπὸ μεσαιωνολογικὴν. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΙΗ'

τῇ 23 Ὀκτωβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς κατὰ τὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ἀγγέλλει δὲ καὶ τὰς γενομένας δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Νικοπόλεως* ἀπὸ 15 Ἰουνίου, ἀγγελλούσης τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβασιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ παρθεναγωγείου καὶ ἐξαιτουμένης τὴν τελεσφόρον ἐνέργειαν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ ἐπιόντι σχολικῷ ἔτει.

Τῆς τῶν *Ἐκπαιδευτηρίων Αἴνου* ἀπὸ 17 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν σειράν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῆς *Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Σωφρονίου* ἀπὸ 22 Ἰουνίου, ἀποδεχομένου εὐγνωμόνως τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἱατροῦ κ. *Α. Α. Παναγιωτίδου* ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 24 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὸν ΚΕ' τόμον τοῦ *Περιοδικοῦ* καὶ τον Ε' τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ διορθούντος σπουδαίαν χρονολογικὴν ἀνακριθειαν ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλείσῃ *Περὶ Φοινικῆς* μελέτῃ.

Τοῦ κ. *Διομήδους Α. Κυριακοῦ*, πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ 11 Αὐγούστου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ Συλ-

λόγου γενομένοις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του συγχαρητηρίοις καὶ ὑποσχομένου ὅτι πᾶν τὸ ἐπ' αὐτῷ θέλει πράξει ὅπως τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἔλθῃ ἀρωγὸν τῷ Συλλόγῳ.

Τῶν Ἐφόρων τῆς Ζαπτείου Σχολῆς Φιλιατῶν ἀπὸ 24 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν παροχὴν τῶν ἐκδοθέντων τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 24 Ἰουνίου, δηλοῦσης ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀποστείλῃ τὴν πρὸς δημοσίευσιν αἰτουμένην γλωσσικὴν ὕλην μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀπουσιάζοντος γραμματέως αὐτῆς.

Τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγίου Ἀμασείας Ἀνθίμου ἀπὸ 26 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος περιγραφὴν ἀρχαίου ἀγάλματος, εὑρεθέντος περὶ τὴν Σινώπην.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 26 Ἰουνίου, παρακαλοῦσης τὴν δημοσίευσιν περὶ παρατάσεις τοῦ Καραπανείου ἀγῶνος πρὸς σύνταξιν Φυσικῆς.

Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, αἰτουμένης τὸν ἄρτι ἐκδοθέντα τόμον τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Κολωνείας ἀπὸ 2 Ἰουλίου, συνιστώσης τὴν διευθύντριαν Κοιροπούλου ὡς ἄριστα ἐκπληρώσασαν τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῇ ἐντολὴν τῆς διευθύνσεως τοῦ Ἐυανθιείου Παρθεναγωγείου, συνυπογραφούσης καὶ τῆς Ἐφορείας.

Τοῦ κ. Ν. Παγαῆ ἐντεῦθεν ἀπὸ 5 Ἰουλίου, αἰτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος ἀφιέρωσῃ μικρὸν τοῦ χρόνου αὐτοῦ, πρὸς ἀκρόασιν ἑλλείψεων ἐν τῇ δημῳδαί καὶ τῇ ἐκκλησιαστικῇ μελωδίᾳ ὡς καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μακεδονικῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ 8 Ἰουλίου, αἰτουμένης ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτῆς συντηρουμένου Ἑλληνικοῦ ἐν Τσοτυλίῳ γυμνασίου τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῆς Ἐφορείας τοῦ ἐν Νικοπόλει Παρθεναγωγείου ἀπὸ 7 Ἰουλίου, δηλοῦσης ὅτι, ἐπειδομένη ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ Συλλόγου, ἀνενέωσε τὸ μετὰ τῆς κ. Κοιροπούλου συμβόλαιον ἐπὶ δύο νέα ἔτη παραδεξαμένη ταύτην διευθύντριαν ἐπὶ μισθῷ τριάκοντα πέντε λιρῶν, ὧν τὰς εἰκοσι θέλει καταβάλλει ὁ Σύλλογος.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 10 Ἰουλίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ

τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Φιλιππουπόλεως, αἰτουμένης ὅπως συστηθῇ αὐτῇ διευθυντῆς τῶν δημοτικῶν σχολῶν, ἀπὸ 12 Ἰουλίου.

Τῆς τοῦ κ. Δ. Β. Πετρίδου ἀπὸ 18 Ἰουλίου, παρακαλοῦντος ὅπως συστηθῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὡς διευθυντῆς τῶν δημοτικῶν σχολῶν Φιλιππουπόλεως καὶ ἀναγράφοντος τοὺς τίτλους αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδα Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 14 Ἰουλίου, ἀποστέλλοντος τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν Ἐπετηρίδα τῆς Ἡγεμονίας Σάμου τοῦ 1894.

Τῆς Πρωτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ 14 Ἰουλίου, αἰτουμένης τακτικὸν λ/σμὸν τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1887—1888 καὶ ἐφεξῆς ἀποσταλέντων εἰς τὸν Σύλλογον λόγῳ συνδρομῆς χρημάτων.

Τῆς κ. Σοφίας Ὁδ. Νεγρεπόντη ἐκ Παρίσιον ἀπὸ 19 Ἰουλίου, ἀποστελλούσης πολυτελὲς πανομοιότυπον ἐκδοθέντος χειρογράφου τοῦ Δημοσθένους.

Τῆς ἐν Στοκχόλμῃ Ἀκαδημίας τῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου, ἀπὸ 20 Ἰουλίου.

Τῆς Α. Ἐ. τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου Χαμηδὴ βῆ ἀπὸ 21 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τριῶν τόμων τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Μιχ. Ν. Καλαβροῦ ἀπὸ 24 Ἰουλίου, αἰτουμένου τὸ κατὰ τὴν διαγωνισμὸν τοῦ 1894 ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον.

Τοῦ κ. Ν. Φαρδὺ ἐκ Σχορβόκης ἀπὸ 28 Ἰουλίου, παρακαλοῦντος νὰ ἀποσταλῇ αὐτῷ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον.

Τοῦ Προέδρου τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Φιλιππουπόλει δημοτικῶν σχολῶν ἀπὸ 1ης Αὐγούστου, ἀναφερομένου εἰς προτέραν ἐπιστολήν, ἧς ἐπισυνάπτει ἀντίγραφον.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 4 Αὐγούστου, εὐγνωμονοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ.

Τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν Λεμεθουσιῶν ἀπὸ 9 Αὐγούστου, αἰτουμένης τὴν ἀποστολὴν ἀναγκαιῶν ἐκπαιδευτικῶν βιβλίων.

Τῆς Α. Π. τοῦ ἁγ. Τραπεζοῦντος ἀπὸ 9 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν σύστασιν διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν Κερασοῦντος.

Τοῦ κ. Ἐλευθερίου Παπαναγιάδου ἐξ Ἀμισσοῦ ἀπὸ 13 Αὐγούστου, αἰτουμένου ἀντίγρα-

ρον περικοπῆς τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1895 τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς τῶν *Ζώντων Μνημείων*, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ.

Τῶν *Ἐκπαιδευτικῶν Κατασημάτων Αἴνου* ἀπὸ 16 Αὐγούστου, εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν πέντε τόμων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῶν ἐν Ἀθήναις *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 19 Αὐγούστου, ἀποστελλόντων δέκα πέντε τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Βέκλαιν καὶ αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν ἐτέρων δύο χιλιάδων δραχμῶν, ἐξαντληθείσης τῆς προκαταβολῆς.

Τοῦ κ. *Π. Α. Οἰκονόμου* ἐκ Κερκύρας ἀπὸ 24 Αὐγούστου, αἰτουμένου τοὺς ἐλλείποντας αὐτῷ τόμους Κ' καὶ ΚΕ'.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου *Γερμανοῦ Ἀποστολάτου*, ἐπιτρόπου τοῦ *Παναγίου Τάφου*, αἰτουμένου διὰ τὴν *Βιβλιοθήκην* τοῦ ἐν *Φαναρίῳ Ἁγιοταρικοῦ Μετοχίου* τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ ἀγίου *Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν κ. Λεοντίου* ἀπὸ 13 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ διδασκτικὰ βιβλία διὰ τὰς σχολὰς *Παραμυθίας*.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Φωιηρῶ* ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένης τὸν χάρτην τῶν *Ἀνατολικῶν χωρῶν*.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν σχολῶν Κυθωνιῶν* ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστούσας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ* καὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*.

Τῆς ἐν *Ευλοπόρτῃ Ἀδελφότητος Ἐννέα Μουσῶν* ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου, προσκαλοῦσης τὸν *Σύλλογον* εἰς τὰ ἐγκαινία τῆς νεοδημητοῦ ἰσοριακῆς σχολῆς *Ευλοπόρτης*.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Κωνσταντινίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦντος νὰ ἀποσταλῶσιν αὐτῷ οἱ ΚΓ'—ΚΕ' τόμοι τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ ἐφόρου τῆς *Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ εἰς τὴν *Βιβλιοθήκην* ἀποστολῇ τῶν ΚΓ'—ΚΕ' τόμων.

Τοῦ κ. *Πέτρου Γ. Φιλανθίδου* ἀπὸ 3 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένου αὐθις ὅπως βραβευθῶσιν αἱ συλλογαὶ μελωδιῶν, ἃς ἀπέστειλε πέρυσιν εἰς τὸ *Ζωγραφεῖον Διαγώνισμα*.

Τῆς *Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου, ἥτις

α) Ἀποδέχεται τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ κ. *Schanz* γραφόμενα περὶ ἐκδόσεως τοῦ Α'

τόμου τοῦ *Πλάτωνος*, ἐν ἧ' θὰ περιέχεται ὁ *Ἐὐθύφρων*, ἡ *Ἀπολογία* καὶ ὁ *Κρίτων* καὶ παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον ἵνα ἀγγείλῃ τοῦτο τῷ κ. *Schanz*, ἀγγέλλει ἅμα ὅτι ἡ ἐκδοσις γενήσεται ἐν Ἀθήναις. Δέχεται δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Schanz* ὑποδεικνυόμενον κ. *Ζωμαρίδην* πρὸς μετάφρασιν τοῦ γερμανικοῦ κειμένου εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν.

β) Οὐδὲν ἀντιλέγει τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. *Γρ. Βερναρδίκη* γραφομένοις περὶ ἐκδόσεως τῶν *Ἠθικῶν* τοῦ *Πλουτάρχου*, ἀφ' οὗ ἡ ἐκδοσις αὕτη καὶ ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* συμπεριλαμβάνεται.

γ) Ἀποδέχεται καὶ ἐπιδοκιμᾷ τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαθύμου εὐεργέτου κ. *Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου* περὶ χρησιμοποίησεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ χορηγούμενου ἑκατονταλίου βραβείου διὰ τὴν γλωσσικὴν ὕλην ἐν μὲν ἔτος διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ταύτης καὶ ἐν ἔτος διὰ τὸ *διαγώνισμα* ἵνα δ' ἀρξῆται ἡ ἐκτύπωσις ἀπὸ τοῦ παρόντος συλλογικοῦ ἔτους, ἡ ἐπιτροπὴ ὤρισε δύο τῶν μελῶν αὐτῆς τὸν κ. *Δ. Οἰκονομίδην* καὶ τὸν κ. *Π. Πετρακίδην* ὅπως ἀνεύρωσι τὴν ὑπὸ τοῦ *Ἀυτοκρατορικοῦ ὑπουργείου* ἐπικεκρωμένην, προπαρασκευάσωσι δὲ καὶ ἑτέραν, ἂν ἡ πρώτη θεωρηθῇ ἀνεπαρκῆς.

δ) Φρονεῖ ὅτι τὸ γραφεῖον τοῦ *Συλλόγου* δύναται νὰ πέμψῃ τῷ κ. *Παπανανιάδῃ* εἰς Ἀμισὸν ἀπόσπασμα τῆς κρίσεως περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθείσης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. *Π. Α. Οἰκονόμου* ἐκ Κερκύρας ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν πέντε τελευταίων τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 6 Ὀκτωβρίου, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν 9 τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ *Ἀισχύλου* τοῦ κ. Βέκλαιν, δι' ὧν συμπληροῦνται 24 φύλλα τοῦ ἔργου τούτου καὶ εὐχαριστούντων ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δισχιλίων δραχμῶν.

Τοῦ κ. *Ἰ. Γρίβα* ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ἀπὸ τοῦ *Συλλόγου*.

Τοῦ κ. *Α. Βικέλα* ἀπὸ 10 Ὀκτωβρίου ἐκ *Παρισίων*, πέμποντος τὸ ἀντίτιμον πενταετοῦς αὐτοῦ συνδρομῆς καὶ εὐχαριστούντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ κ. *Homole*, διευθυντοῦ τῆς *Γαλλικῆς* σχολῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ *Δεκεμβρίου*, δηλοῦντος ὅτι ἐγράψεν εἰς τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον τῆς *Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως* ἵνα λάβῃ τὴν ἀδειαν τοῦ ἀνταλλάξαι τὴν σειρὰν τῶν δημοσιεύσεων τῆς *Σχολῆς* πρὸς τὰς τοῦ ἡμετέρου *Συλλόγου*.

Τῆς *Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος Κια-*

ῶν ἀπὸ 20 Ἰουλίου, 26 Αὐγούστου καὶ 2 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦσθαι ὅπως γραφῆ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ περὶ ἀνανώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 8044 ληξιπροθέσιμου ὁμολογίας αὐτῆς.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 9/21 Σεπτεμβρίου, ἀπαντήσας εἰς πρόσκλησιν τοῦ Συλλόγου περὶ ἀνανώσεως τῆς ὡς ἄνω ὁμολογίας, ἀπὸ 13/25 Σεπτεμβρίου, ἀγγελολούσης τὴν πληρωμὴν δισχιλίων δραχμῶν τοῖς Ἀδελφοῖς Περρῇ, ὧν ἐπιτυνᾶπτεται ἀποδείξεις παραλαβῆς καὶ ἀπὸ 19/31 Αὐγούστου, δ' ἧς ἐσώκλειστος ἐστάλη λ/σμός κεκλεισμένος μέχρι 30 Ἰουνίου 1895 τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, παρουσιάζων ὑπόλοιπον τόκον δρ. 33852, 65.

Τοῦ Πανεπιστημίου Λειψίας ἀπὸ 21 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τόμων ΚΓ'—ΚΕ' τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ Πανεπιστημίου Κενζβέργης ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αὐτῶν τόμων καὶ αἰτουμένου τοὺς τόμους ΙΖ'—ΚΒ' τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ τῆς Τυβίγγης ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, ἐκφράζοντος ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου εὐχαριστίας.

Τοῦ τῆς Breslau ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου, ὁμοίως.

Ἀγγελτήριον ἀπὸ 23 Σεπτεμβρίου θανάτου τοῦ Dr Martin Herle ἐκ Breslau.

Εὐχαριστήρια τῶν οἰκογενειῶν Νικολάου Ζαρίφη, Σισμάνογλου καὶ Πασιῆρ διὰ τὰς τοῦ Συλλόγου συμπαθείας ἐπὶ τῇ πληξιάσῃ αὐτὰς συμφορᾷ.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου, ἔγρουσαν ὡδε :

Ἐν Παρισίοις, τῇ 7/19 Ἰουλίου 1895.

Πρὸς τὸν ἐν Κ/πόλει Ἑλλ. Φιλολογικὸν Σύλλογον.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐλαβον τὴν ἀπὸ τῆς 8 τοῦ λήξαντος ἐπιστολὴν ὑμῶν, ἐξ ἧς μετ' εὐχαριστήσεως εἶδον ὅτι καὶ πάλιν ἐξελέγητε πρόεδρος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ συγχαίρω ὑμῖν ἀπὸ καρδίας καὶ εὐχομαι ἵνα καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου στεφθῶσιν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.

Ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ἐπιστολῇ μετὰ μεγίστης ἀπορίας βλέπω ὅτι τὸ προεδρεῖον, ἐπιθυμοῦν νὰ προβῆ εἰς ἐκδοσιν τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, σκοπεῖ νὰ θέσῃ χεῖρα ἐπὶ μέρους τῶν περισσευόντων τόκων τοῦ κληροδοτήματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Δὲν εὐρίσκω λέξεις, ἢ μᾶλλον ἀδυνατῶ πῶς νὰ χαρακτηρίσω τὴν πρόθεσιν ταύτην τοῦ προεδρεῖου ἐπὶ κληροδοτήματος, τοῦ ὁποῦ οἱ ὅροι εἰσὶν ἀπαρα-

βίαστοι καὶ ἀπαλλοτριῶτοι. Οὐδεὶς δὲ ἔχει τὸ δικαίωμα, οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ σκεφθῆ καν, πρὸς οἰανδήποτε τῶν ὄρων αὐτοῦ μεταβολὴν ἢ μεταποίησιν. Τὸ τοιοῦτον μάλιστα μὲ κάμνει νὰ σκέπτομαι πολὺ περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τοιούτων ἢ καὶ ἄλλων καταθέσεων, διότι, ὡς γνωρίζετε, πᾶς καταθέτης ἐννοεῖ νὰ μὴ μεταβάλλωνται, μηδὲ κατὰ κεραίαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αἱ διαθέσεις καὶ διατάξεις αὐτοῦ. Ταύτας δὲ ὅλα τὰ σωματεῖα μετ' εὐλαβείας σέβονται καὶ θεωροῦσιν ἱεράς. Ἀπαγορεύω, κατὰ συνέπειαν, πᾶσαν τοιαύτην, ἔσω καὶ κατὰ διάνοιαν, διαθέσιν πρὸς μεταποίησιν ἢ μεταστροφὴν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν οἱ τόκοι φρίσθησαν. Ἀπορῶ μάλιστα μανθάνων διὰ πρώτην φοράν ὅτι τὸ κατ' ἔτος περισσεύμα τῶν τόκων, ὅπερ τὸν ὑπερέβη, ὡς λέγετε, τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας φράγκων, δὲν προστίθεται κατ' ἔτος, κατὰ ζήτην ὄρων τῶν διατάξεων, εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μένει ἄτοκον, σπουδαίως ζημιουμένου οὕτως ἐκάστοτε τοῦ κληροδοτήματος. Ἡ Ζωγραφεῖος Βιβλιοθήκη ὑπέστη τὴν πρώτην ζημίαν, τοῦ Συλλόγου μὴ ζητήσαντος παρὰ τῆς Τραπεζῆς ἵνα τὰ κατατεθέντα διατελώσι κατατεθειμένα εἰς φράγκα χρυσᾶ καὶ ὀχι εἰς δραχμάς.

Εἶναι ὅλως ἀπογοητευτικὸν νὰ ἐξακολουθῆ νὰ ὑφίσταται ἐκάστοτε νέας ζημίας ἐκ τῆς μὴ καταθέσεως τῶν περισσευόντων καὶ συνενώσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ κεφαλαίου, ὥστε κατ' ἔτος αὐξάνον τοῦτο, νὰ παρέχῃ ἐν τῷ μέλλοντι περισσότερον ποσὸν τόκου ἐτησίως.

Τι δὲ νὰ εἶπω περὶ τῆς ὀλιγωρίας τῶν τῆν Ζωγραφεῖων Βιβλιοθήκην ἐκιδόντων; Ὁ Σύλλογος οὐδέποτε μοι ἔγραψε τί γίνεται, τὸ δὲ χεῖριστον, οὐδὲ ἐστεύλεν, οὔτε στέλλει, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐν ἀντίτυπον, ἐκάστης ἐκδόσεως ἔμοι τῷ ἰδρυτῇ, ὅστις μανθάνω τὰ τῆς ἐκδόσεως ἐκ τῶν ἐφημερίδων. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν τώρα νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοι στείλητε ἀνὰ ἐν ἀντίτυπον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων τόμων, νὰ μοι στείλητε δὲ καὶ ἀντίγραφον τοῦ μέχρι σήμερον λ.σμοῦ τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης.

Ἀναλογιζόμενος ἐν τούτοις διὰ ἢ ἐκδοσὶς τῶν Ζώντων Μνημείων, ὧν οἱ συλλογεῖς κατ' ἔτος βραβεύονται, εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, πολλῆς δὲ τῆς ὠφελείας πρόξενος γενήσεται τῇ τε ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ καὶ τοῖς γράμμασιν ἐν γένει, οὐδὲ εἶναι ἠθικῶς ὠφέλιμον τῷ Συλλόγῳ νὰ κρατῆ τὰ μνημεῖα ταῦτα κεκλεισμένα ἐν τοῖς γραφείοις αὐτοῦ, ἐξακολουθῶν μόνον νὰ βραβεύῃ ταῦτα κατ' ἔτος, χωρὶς νὰ τὰ ἐκδίδῃ, ἀπεράσισα ἵνα τὸ ἐτησίως χορηγούμενον ὑμῖν ἑκατοντάλιρον βραβεῖον ἀπονέμηται ὡς βραβεῖον ἐν τῷ μέλλοντι τοῖς ἀριστεύουσι συλλογεῦσι κατὰ πᾶσαν διετίαν, χρησιμεύη δὲ κατὰ τὸ ἄλλο ἔτος εἰς ἐκδοσιν ἐνὸς τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων. Τὴν σκέψιν μου ταύτην ὑποβάλλω σήμερον τῷ Συλλόγῳ καὶ παρακαλῶ αὐτὸν ἵνα ἀπὸ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ὀρίσῃ τὰ τοῦ διαγωνίσματος τῶν

Ζώντων Μνημείων κατά τὸν τρόπον τοῦτον, ἦτοι ἐν μὲν ἔτος θὰ χρησιμοποῖη τὰς ἑκατὸν λίρας τοῦ διαγωνίσματος πρὸς δαπάνην τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ζώντων Μνημείων*, ἄπερ εὐρίσκονται ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἐν δὲ ἔτος θὰ μεταχειρίζηται πρὸς βράβευσιν τῶν ἀρίστων συλλογῶν τῶν *Ζώντων Μνημείων*, τῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος τούτου ἐπιτροπῆς δημοσίᾳ ἐκτεροῦσης καὶ τὰ περὶ τῶν ἐκδιδομένων *Μνημείων*.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετ' ἐξαιρέτου πρὸς ἡμᾶς τῆς καὶ ὑπολήψεως

Χ. Ζωγράφος.

Ὁ κ. πρόεδρος υποβάλλει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου τὴν ῥητὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. *Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου* ὅπως αἱ διὰ τὸν *Ζωγράφιον Ἀγῶνα* χορηγούμεναι 100 λίραι διατιθῶνται εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ ἐν μὲν ἔτος εἰς ἐκτύπωσιν τῆς συλλεγείσης ἤδη γλωσσικῆς ὕλης, ἐπὶ ἐν δὲ ἔτος εἰς βράβευσιν τῶν συλλογῶν, ἐπιθυμίαν παραδεκτὴν γενομένην καὶ ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς ἐν ἰδίᾳ αὐτῆς συνεδρῆξ. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. προέδρου ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* ζητεῖ πληροφορίας, ἂν ὁ χορηγὸς αὐθορμήτως ἢ προκληθεὶς προέβη εἰς τοιαύτην ἀπόφασιν, προτείνει δὲ τὴν διατήρησιν τοῦ καθεστώτος διὰ τῆς ἐξῆς τροποποιήσεως: ἦτοι τὸ μὲν ἡμισυ τῆς 100λίρου χορηγίας νὰ διατιθῆται πρὸς βράβευσιν τῶν μᾶλλον ἀξίων λόγου συλλογῶν, ὃ τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ πρὸς ἐκτύπωσιν γλωσσικῆς ὕλης, ὑποθέτων ὅτι ἡ τοιαύτη τροποποίησις δὲν θὰ ἀπήρσκει καὶ εἰς τὸν χορηγόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν θὰ ἐπῆρχετο ἀνωμαλία καὶ βλάβη εἰς τὸ διαγώνισμα. Ὁ κ. πρόεδρος ἐξηγεῖ πῶς ὁ κ. Ζωγράφος ἔδωκε τοιαύτην λύσιν εἰς παρῆλθον περὶ χορηγήσεως ποσοῦ μικροῦ ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Ζωγράφιου Ἀγῶνος*, γενομένην μὲν αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ προεδρίαν καὶ ὑπὸ τοῦ προκατόγου αὐτοῦ ἐν δυσὶν ἐπιστολαῖς, μὴ τυχοῦσαν ὁμῶς ἀπαντήσεως, ὅθεν δειγθεύσαν καὶ ἐν τῇ ἀγγελητηρίᾳ τῆς νέας αὐτοῦ προεδρίας. Ὁ κ. *Δάμοσ* ἐρωτᾷ ἂν ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐξήτασε τὸ δυνατόν τῆς βραβείσεως 5 μόνον συλλογῶν. Μετὰ τὴν ἀνητηκὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. *Πετρακίδου*, ὁ κ. *Φ. Τάγης* δὲν θεωρεῖ πρακτικὴν τὴν προταθείσαν τροποποίησιν ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ὕλη σὺν τῷ χρόνῳ θὰ πληθύνηται, ἐπιπροσθημένων καὶ ἄλλων ἐκάστοτε ὡς μέλος δὲ τοῦ Συλλόγου, φρονεῖ ὅτι τὸ χρῆμα ὁ Σύλλογος διαθέτει καὶ πρέπει νὰ διαθέτῃ οὐχὶ ἀποκλει-

στικῶς δεσμευόμενος ἐκ τῶν διαθέσεων τοῦ χορηγοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ. Ὁ κ. *Νικολόπουλος*, ἀποκρούων ἐπίσης τὴν ἰδέαν τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου*, κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀποφάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, διότι δι' αὐτῆς ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ δεικνύη ὁ Σύλλογος ἔργα βραβευθέντα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὴν ἐκδοσὶν αὐτῶν καὶ οὕτω δὲν θὰ σήπηται ἐν τοῖς ἐρμαρίοις περιωρισμένη ὕλη πολυτίμος, ἀφ' οὗ ὁ μὲν δωρητῆς ἀποκρούει πᾶσαν ἄλλην θυσίαν, δυσχερῆς δὲ ἡ θέσις τοῦ Συλλόγου οἰκονομικῶς ἄλλως τε πολὺ πιθανόν, λέγει, διὰ τῆς μὴ παραδοχῆς τῆς λύσεως ταύτης ἢ καὶ τροποποιήσεως αὐτῆς νὰ ψυχρανθῇ ὁ δωρητῆς. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλου* συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Ἀνδρεάδην* ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τοῦ ποσοῦ εἰς βράβευσιν καὶ ἐκδοσὶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ ἐργασία. Ὁ δὲ κ. *Δασσαρήτης* θεωρεῖ μὲν δικαιοτάτην τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Νικολοπούλου* περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν μνημείων τῶν γλωσσικῶν, ὡς ἀποτελοῦντων τὴν ψυχολογίαν τῆς γλώσσης, ἀλλὰ προτείνει νὰ ἐκδίδωνται αὐτὰ κατὰ πᾶν ἔτος ἀφ' οὗ δὲ τὸ ζήτημα χρηματικόν, εἰς τοὺς βραβευσίμους συλλογῆς ἀντὶ νὰ δίδωται ἡ ἀνάλογος χρηματικὴ δωρεά, νὰ δίδωνται δωρεὰν καὶ διὰ συμβολαίου ἀντίτυπα τοῦ ἔργου των, ἄπερ δύναται αὐτοὶ νὰ διαθέτωσι κατὰ βούλησιν. Ὁ κ. πρόεδρος κρίνει τὴν πρότασιν ταύτην ἔξω τῶν ὄρων τοῦ διαγωνίσματος. Ὁ κ. *Φάχρης* θεωρεῖ καλὸν νὰ ἀφίνωνται εἰς τοιαῦτα ζητήματα ἐλεύθεροι οἱ δωρηταὶ καὶ ἀνενόγητοι ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη καὶ ἐνέκρινε τὴν γενομένην λύσιν, ὅθεν νὰ ἀφίνωνται εἰς αὐτὴν αἱ ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων κρίσεις καὶ ἀποφάσεις. Τελευταίως ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* θεωρεῖ ἀπίθανον τὴν πρόκλησιν δυσαρεσκείας τοῦ δωρητοῦ ἐπὶ τῇ προτεινομένῃ τροποποιήσει· τὸ συμφέρον, λέγει, τοῦ Συλλόγου ἀπαιτεῖ ὅπως βραβεύηται κατ' ἔτος ὕλη γλωσσικὴ 5 συλλογῶν διὰ 50 λιρῶν, τῶν ἄλλων 50 διατιθεμένων πρὸς ἐκδοσὶν. Ὁ κ. πρόεδρος ὑπομνήσκει ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ δωρητοῦ εἶναι ῥητὴ, παρὰ ταύτην δὲ παριστάνει καὶ τὴν εὐπρεπῆ ἐκτύπωσιν τῆς ὕλης δυσκατόρθωτον διὰ τῆς γλισχρότητος καὶ ἀνεπαρκείας τοῦ ποσοῦ διὰ τῆς προτεινομένης διανομῆς· ἄλλως, λέγει, κατὰ τὰς πληροφορίας αὐτοῦ, ὅλον ἐξαντλοῦνται τὰ γλωσσικὰ μνημεῖα, διότι πολλὰ τοιαῦτα ἐδημοσιεύθησαν καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐξαντλήσεως εὐρισκόμεθα καὶ δὲν δυ-

νάμεθα κατά διετίαν νὰ βραβεύωμεν τοιαῦτα ἔργα. Ἐπὶ τούτοις ὑποβάλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν γενικὴν πρότασιν: *ἐὰν παραδέχεται τὸ μέτρον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ νὰ ἐκδίδεται ἡ γλωσσικὴ ὕλη κατὰ πᾶν δευτέρου ἔτος, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους.* Ἡ πρότασις δι' ἀνατάσεως γίνεται δεκτὴ κατὰ πλειονοψηφίαν.

Τέλος τοῦ μὲν κ. Νικολοπούλου δόντος ἐξηγήσεις τῷ κ. Ἀνδρεάδῃ περὶ τοῦ ἐκ μέρους τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ζητηθέντος λογαριασμοῦ τῆς ἀπὸ τοῦ 1887 σταλείσης ἐπιχορηγήσεως, ἐπὶ δὲ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Δασσαρηίου περὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου μετὰ τινων εὐρωπαϊκῶν περιοδικῶν, τοῦ δὲ κ. προέδρου εἰπόντος ὅτι θὰ γείνη σκέψις περὶ τούτου, προτείνεται ψηφοφορία περὶ ἐκλογῆς βιβλιοφύλακος ἀντὶ τοῦ ἀποχωρήσαντος κ. Μυστακίδου, γυμνασιάρχου Θεσσαλονίκης. Γενομένης δὲ τοιαύτης, ἀναδείκνυται βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Δ. Η. Οἰκονομίδης, καθηγητῆς, διὰ ψήφων 15 κατὰ 6, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΙΘ'

τῇ 30 Ὀκτωβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀνγκινώσκει περὶ ληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ **ἀλληλογραφία** ἔχει ὡδε:

Τοῦ κ. Ν. Φαρδῦ ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου ἐκ Σαμοθράκης, ἐρωτῶντος ἐὰν ὁ Δ' ὄρος τοῦ Προγράμματος τῶν Ζώντων Μνημείων ἐφαρμόζεται εἰς δύο ἢ πλείονας συλλογὰς τοῦ αὐτοῦ μὲν εἶδους, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς αὐτῆς ὕλης.

Τοῦ κ. Ζαχαροπούλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τριῶν τελευταίων τόμων τοῦ περιοδικοῦ.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 21/2 Νοεμβρίου, ἀποστελλούσης τὴν ὑπ' ἀριθ. 17014 ὁμολογίαν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀδελφότητος τῶν Κιανῶν, τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθ. 17016 ἐκ 20000 καὶ λ/σμὸν τοῦ Καλλιμαδείου κληροδοτήματος.

Τῆς ἐν Ἐυλοπόρτῃ ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου, ἀγγελλούσης τὴν ἰδρυσιν Παρθεναγωγείου.

Τοῦ Πανεπιστημίου Γοιγγῆς ἀπὸ 25 Ὀκτω-

βρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τριῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ.

Τοῦ Πανεπιστημίου Ἐρλαγγης, ὁμοίως καὶ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου.

Τοῦ κ. Α. Thumb ἀπὸ 4 Νοεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι τὸ ἐπίτιμον μέλος *Schmuidt* εἶναι καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Φρειβούργης καὶ παρατηροῦντος ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐλλείπει ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν.

Τοῦ κ. Μ. Γεδιῶν ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, ἀγγέλλοντος ἀποστολὴν συλλογῆς *Θηβαϊκῶν ἀγγείων ἀρχαίων* καὶ 5—6 σπονδύλων ἐξ Ἰσαρλῆκ τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου ἐντεῦθεν, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν πέντε χειρογράφων αὐτοῦ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Α. Π. Γάνου καὶ Χώρας ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου, διαζωγραφοῦντος τὴν οἰκτράν τῶν παιδευτηρίων κατὰ ττασιν καὶ ἐξαιτουμένου τὴν ἀποστολὴν γραφικῆς ὕλης, συλλογῆν *Ἀλφαβηταρίων καὶ Γεωγραφικῶν Πινάκων* καὶ παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ ἀνγκουρήσῃ τὴν δυστυρίαν τῶν τὰ πάντα στερουμένων παιδῶν.

Τοῦ κ. Σ. Χ. Ἀποσιόλογλου ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος δωρεὰν αὐτοῦ εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἐκ δύο φύλλων παπύρου, περιεχόντων *βυζαντινὰ γράμματα* τὴν ἐξακριβωσιν δὲ τῆς φιλολογικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς κῶτων ἀξίας ἀνατίθησι τοῖς εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα καταγινομένοις.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ μὲν ἐπιτολὴ τοῦ κ. Φαρδῦ παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ καὶ δὲ αἰτήσεις τῶν διαφόρων σχολῶν ληφθήσονται ὑπ' ὄψιν, ἐὰν ἔλθωσιν ἀντίτυπα χαρτῶν Ζαφειροπούλου· δίδωσι δὲ τὸν λόγον τῷ κ. Μιχ. Σ. Κέπειτῃ, ἀνακοινώσαντι μελέτην αὐτοῦ *Περὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ διεθνοῦς δικαίου*. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης ὁ κ. Ἀποσιόλογλου ἐρωτᾷ τὸν ἀγορευσαντα ἐὰν ζητήματά τινα, οἷα τὰ περὶ ἐκδόσεως τῶν πολιτικῶν ἐγκληματιῶν, τὸ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων ἐν ξένῳ κράτει, ὅπου δὲν ὑφίσταται ἡ ἑτεροδικία κ.τ.λ., ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας. Ὁ κ. Κέπειτῃς, θεωρῶν τὸ θέμα ὡς ἐκτὸς τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, ὑπισχνεῖται νὰ δώσῃ διασαφήσεις περὶ τοιοῦτων ζητημάτων παντὶ τῷ βουλομένῳ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Κέπειτῃ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΚ'

τῆ 6 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος Φ. ΤΑΓΗ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Π. τοῦ ἁγίου Παραμυθίας, δηλοῦντος ὅτι ὠρισε πληρεξούσιον τῆς παραλαβῆς χαρτῶν καὶ σωμάτων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, προωρισμένων διὰ τὴν σκελὴν Φιλιατῶν, ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου.

Τῆς Ἐταιρείας πρὸς ἐνθάρρουναι τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ 9 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν τελευταίων τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Ι. Βοντιρᾶ ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου ἐντεύθεν, διαβιβάζοντος Φυσικῆν, ὑπὸ τὸ ῥητὸν «*Δός μοι πᾶ σῶ καὶ τὰν γὰν κινήσω*» καὶ ἐπιστολὴν τοῦ συγγραφέως.

Μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. προεδρεύοντος ὅτι τὸ ἀποσταλὲν χειρόγραφον **Φυσικῆς** ὑπὸ τὸν τίτλον «*Δός μοι πᾶ σῶ καὶ τὰν γὰν κινήσω*» παραπέμπεται τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ, ἐκλέγονται μέλη τοῦ Συλλόγου ἐπίτιμον μὲν ὁ κ. Otto Bendorf, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Κ. Ἡλιάδης, καθηγητὴς τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ, Λουίζος Ἡλιοῦ, καθηγητὴς ἐν τῷ Ροβερτιῳ, D. Schrader, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Γερμανικῇ Σχολῇ καὶ D. Calinka, ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Βιέννῃ Ἀκαδημίας. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνακοινοῦται πραγματείας αὐτοῦ **Περὶ Μετοικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.**

Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς ὁ κ. Δασσαρῆτης παρατηρεῖ: α') γενομένης τῆς συγκρίσεως τοῦ δακτυλικοῦ τετραμέτρου καταληκτικοῦ πρὸς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, ἔδει γενέσθαι τοιαύτη καὶ πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη· καὶ β') ὅτι ἔπρεπε νὰ γείνη ἀνάλυσις ἰδίως τῆς κατὰ τόνον καταμετρήσεως, διότι ὁ τόνος ἐρυλάθη ἐν τῇ μελωδίᾳ τῆς ὑμνογραφίας, ὁ δὲ χρόνος ἦτο μόνον διὰ τὴν ἀρχαίον ποίησιν. Ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀπαντῶν ὑπομινύσκει ὅτι ἀνέφερε καὶ τριμέτρων παραδείγματα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παλαιὰ τοιαῦτα, ὡς καὶ τὰ

δημῶδη ἄσματα, ὅτι ἔθιξε καὶ τὸ ζήτημα τῆς κατὰ τόνον μετρήσεως ἢ ἀπαριθμήσεως. Ὁ κ. Παχτικός ἐρωτᾷ τὸν κ. Παρανίκαν ἂν οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο τὴν ποσότητα καὶ τὸν τόνον τῶν συλλαβῶν τῶν ἀρχαίων διὰ λόγον τινὰ οὐσιώδη ἢ ἀπλῶς ὡς ῥυθμικὸν παίγιον. Ὁ κ. Παρανίκας ἀποδίδει τοῦτο εἰς σέβας καὶ ἀγάπην τῶν μελωδῶν τῶν Βυζαντινῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν διάταξιν. Τοῦτ' αὐτὸ παραδέχεται καὶ ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης μεθ' ὃ ὁ κ. ἀντιπρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Παρανίκᾳ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΚΑ'

τῆ 13 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος τοῦ ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ν. Δεβίδου, ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου, ἐξαίτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῶν ἑλλειπόντων Περιοδικῶν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑπειρωτικοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 9 Νοεμβρίου, ἐξαίτουμένου τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων Ἑπείρου διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων, οἷον Ὀθωμανικῶν Ἀλφαβηταρίων κτλ.

Τοῦ κ. Μ. Γεδεῶν ἀπὸ 5 Νοεμβρίου, παραίτουμένου ἀπὸ μέλους τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Γ. Παχτικοῦ ἀπὸ 11 Νοεμβρίου, παρακλοῦντος ὅπως φιλοξενηθῇ ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν δις τῆς ἑβδομάδος καθ' ὠρισμένης ἡμέρας ὁ ὑπ' αὐτοῦ συγκροτηθεὶς χορὸς πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων χορικῶν ἄσματων, ὑπισχνούμενος ὅπως αὐτὰ τε καὶ τὴν τοῦ κ. Δ. Τάμη μελοποιηθεῖσαν ᾠδὴν πρὸς Παῦλον Στεφάνοβικ ψάλῃ τὸ πρῶτον ὁ ῥηθεὶς χορὸς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Παχτικοῦ θὰ σκεφθῇ τὸ προεδρεῖν, εἰς δὲ τὸν Ἑπειρωτικὸν Σύλλογον δοθήσονται τὰ αἰτούμενα ἐκ τῶν πολλαπλῶν. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. Π. Ἰατρόπουλος, ἰατρός, Γ. Πασγαλίδης, φαρμακοποιός, Χρ. Ἀνδρού-

τος, καθηγητής τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Κ. Ζιώγας, φιλόλογος. Εἶτα ὑποβάλλεται τὸ Πρόγραμμα τῶν Δημοσίων Διαλέξεων κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους, ἐφ' οὗ ἐγείρεται ἰκάνῃ συζήτησις περὶ τῆς μερικεύσεως τῶν ὑπὸ γενικὸν τίτλον φερομένων θεμάτων, λαβόντων ἐναλλάξ τὸν λόγον τῶν κ. κ. Κοκκολάτου, Δασσαρήτου, Παπαγιαννοπούλου καὶ Νικολοπούλου, ἣν περατοῖ ἡ παρατήρησις τοῦ κ. προέδρου, ὅτι τὸ ἔθιμον τῆς ὑπὸ γενικὸν τίτλον ἀναγραφῆς τῶν θεμάτων ἤρξατο ὀλογνὲν ἐκλείπον, βαθμηδὸν δὲ θὰ ληφθῆ φροντίς περὶ τῆς ἐντελοῦς ἄρσεως αὐτοῦ, εἰ δυνατόν. Ὁ δὲ κ. Φίλιππος Τάγης παρατηρεῖ ὅτι ὁ τίτλος διαλέξεώς τινος « Ἡ γυναικεία δοῶσις ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ », ὡς μηδὲν σημαίνουσα, δύναται νὰ διορθωθῆ καταλλήλως. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, τεθὲν τὸ Πρόγραμμα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται παμφηρεῖ δεκτόν.

Λαβὼν δὲ τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Παρανίκας ἀνακινουῖται συνέχειν τῆς Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὕμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς ἀπαντήσαντος τοῦ κ. Παρανίκα εἰς τινὰς παρατηρήσεις τοῦ μὲν κ. Δασσαρήτου ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως μονόμετρον, δίμετρον, τροχαϊκόν, λαμβικόν ἀντὶ διποδίας, τροχαϊκῆς, λαμβικῆς, τοῦ δὲ κ. Παχτίκου ὡς πρὸς τὸ κατ' ἐναλλαγὴν μέλος τῶν τροπαρίων: « Ἀπόστολοι ἐκ περάτων » καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ πέμπτου σχήματος ἐν τοῖς παιωνικοῖς συστήμασι καὶ τοῦ κ. Φ. Τάγῃ ὡς πρὸς τὴν συμπτωσιν τοῦ παιωνικοῦ μετὰ τοῦ λαμβικοῦ συστήματος ἐν τῷ κοντακίῳ: « Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια », ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορευσαντι καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΒ'

τῆ 20 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰν βιβλίου.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Τοῦ κ. Ἀποστόλου Σ. Ἀρβανιτοπούλου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Νοεμβρίου, ζητοῦντος πληροφορίας περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλείσης

γλωσσικῆς ὕλης κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ὑπὸ τὸν τίτλον Περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ αἶγμα καὶ τῶν ἐν Sandhi φαινόμενων τῆς Ἀρκαδικῆς διαλέκτου κτλ.

Τοῦ κ. Dihigo ἐξ Ἀθῆνης ἀπὸ 13 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τὸς τόμους τοῦ Περιδικοῦ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. Γ. Βεγλερῆν, ἐξαιτουμένης δὲ νὰ ἀγγελθῆ τῇ Συντακτικῇ Ἐπιτροπῇ ὅτι δεόν νὰ γίνῃ ἡ ἐκδόσις τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραστήματος τῶν τόμων ΚΓ' μέχρι καὶ τοῦ προσεχοῦς ἐκδοθησομένου καὶ νὰ συμπεριληφθῆ ἡ πραγματεία τοῦ κ. Moßdtmann, ἱατροῦ, Περὶ βυζαντινῶν σφραγίδων, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐτοιμάσῃ ἡ ἐπιτροπὴ αὐτῇ.

Τοῦ κ. Ἐπ. I. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ Α' τόμου τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος.

Τῆς Δημογεροντίας Κύσου, αἰτουμένης τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἀπὸ Νοεμβρίου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος, ὑποβάλλει τὴν αἴτησιν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης μέλος αὐτῆς τὸν κ. Γ. Βεγλερῆν, εἰς τὴν ἐπιψηφίσειν τοῦ Συλλόγου, ὅστις καὶ ἐπιψηφίζεται. Ὁμοίως παρατηρεῖ ὅτι τῇ συντακτικῇ ἐπιτροπῇ γραφῆσονται τὰ δέοντα περὶ ἐκδόσεως τῶν Ἀρχαιολογικῶν Παραρτημάτων. Εἶτα ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου Barthélemy St Hilaire. Ἐπὶ δὲ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Μ. Παρανίκα ὑπισχνείται ὅτι ἐξετασθήσεται ἐὰν ὁ ἀποθανὼν ἔχη συγγενεῖς. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κεραμέως πρὸς τὸν κ. Σιδερίδην, δι' ἧς ἐζήτει τὸν Θ' καὶ ΙΔ' τόμον τοῦ περιοδικοῦ, ὡς καὶ τὸν τόμον τῶν Μακεδονικῶν, οἱ κ. κ. Δάμοσ καὶ Παπαγιαννόπουλος θεωροῦσι δυνατὴν καὶ δικαίαν τὴν παραχώρησιν. Ὁμοίως καὶ ὁ κ. Μαλιάδης, ἐπὶ τῷ ὄρω ὁμοῦς ἂν ὁ κ. Κεραμεὺς ἦτο μέλος τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Θ' τόμου. Ἄλλ' ὁ κ. Ἀνδρεάδης θεωρεῖ καλὸν νὰ γείνη δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. Κεραμέως καὶ ἄνευ τοῦ ὄρου τούτου, ὡς ἐργασθέντος πολὺ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἐκλέγονται μέλη τοῦ Συλλόγου ἀντεπιστέλλον μὲν ὁ κ. Γ. Δαμπάκης, δ. φ., διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου, τακτικὰ δὲ οἱ κ. κ. Χρ. Βασιλάδης καὶ Ἀ. Γαβρηλίδης, ἱατροί. Μετὰ

ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῖ **Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὸ ἐπὶ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ὑπόμνημα** αὐτοῦ, μετὰ δὲ τὸ πέρας τούτων, κατελθὼν τοῦ βήματος, λέγει: «**Ἐπέσθητε, κύριοι, ἐκ τῶν λεχθέντων ὅτι δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ζητήσω τὴν κατὰλογον τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου, ἣν σέβουμαι ἐξήσοχα τὸ δικαίωμα, ὅπερ ἐπεφύλαξα ἐμαντῶ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν συζήτησιν ἐπιτρέπεται ὄθεν διαλύεται ἡ συνεδρίασις.**»

Ἐπιμεινάντων ὁμως τινῶν ἵνα γείνη συζήτησις, κατὰ πρότασιν τοῦ κ. **Βαλοσαμάκη**, λαμβάνει τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. **Ξ. Σιδερίδης**, ὅποτε λαμβάνουσι τὸν λόγον κατὰ σειράν οἱ ἐξῆς κύριοι:

Μαλιάδης. Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ὑπόμνηματι ἰδεῶν τοῦ κ. προέδρου ἦτο συζήτησις τοῦ Συλλόγου, ὅστις παρέπεμψε τὸ ὑπόμνημα ἐκεῖνο εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἀναγνοῦσαν τὴν κρίσιν αὐτῆς ὁ κ. **Χρηστίδης** τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχε πεισθῆ ὅτι αἱ ἰδέαι αὐτοῦ δὲν ἦσαν ἐφαρμοσίμοι ἐν πρώτοις ὑπάρχει τὸ ἀγωνοθέτημα ὁ κ. **Χρηστάκης** ἐπέδης, μελετήσας καλῶς τὸ ζήτημα, ἔγραψεν εἰς τὸν Σύλλογον ὅτι κατ' ἔτος ἔννοεῖ νὰ δίδῃ 450 λίρας ὅπως ἐκδίδονται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐπὶ δωδεκαετίαν ἀναμένει χωρὶς οὐδεὶς τὰ παρουσιασθῆ ἄλλα μὴ ἀποδυσπετήσας τῆς ἰδέας αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, καταθέτει τὸ συναχθὲν ποσὸν (8,000) εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐκδοσιν τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**: τῶν μνημείων τῆς τελειότερας κριτικῆς ἐρμηνείας, ἐπιπροσθέσας ὅτι ἐν ἐντὸς ἑκατονταετηρίδος δὲν συμπληρωθῆ ἡ **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκη**, ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ καὶ ἄλλα. Ταῦτα ἅπασι ἀπεδέξατο ὁ Σύλλογος καὶ δὲν δύναται σήμερον ν' ἀθετήσῃ αὐτά· πλάνη δὲ εἶναι τὸ δύσπεπτον τῶν ἐκδομένων ἔργων, ἅτε ἐρμηνευομένων καὶ ἡρλιζομένων ὑπὸ ἀνδρῶν ἐγνωσμένης ἰκανότητος. Οἱ ἑλληνες συγγραφεῖς, θησαυροὶ ποικίλων γνώσεων, δὲν πρέπει ὑπὸ μίαν καὶ μόνην ἐποψὴν νὰ ἐξετάζωνται· πρέπει δὲ νὰ κωλυμῆται ἐπὶ τῷ ἔθνικῷ ἡμῶν πλούτῳ, νὰ ἐπωρεθῆμεν δὲ ἐκ τῆς γενναιοδωρίας τοῦ χορηγοῦ. Ὡς πρὸς τὴν γλώσσαν δὲ παρατηρεῖ ὅτι ἡ νεωτέρα γλώσσα εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀρχαία, ἐκτὸς παραλλαγῶν τινῶν· ἂν εἰσέφρησαν ξενισμοί, πρέπει αὐτοὶ ν' ἀποσκορακισθῶσιν· οὐδενὸς λαοῦ ἡ γλώσσα εἶναι στάσιμος· ἦτο ἐπα-

ναγίαις νὰ μεταμορφωθῆ, μετεμορφώθη, δὲν ἔπαυσε ὑπάρχουσα. Ἐν γένει δὲ ἀποκρούει τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. **Χρηστίδου** ὡς ἀστοχιστάς, ἀναφέρων λεπτομερείας τινὰς ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ κ. **Βεργαροδάκη**, ἣν, ὡς καὶ τὰς ἄλλας, θεωρεῖ πολύτιμον ἀπόκρημα.

Φ. Τάγης. Τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. **Χρηστίδου** ἐστάλη πρὸ τριετίας καὶ ἐπειδὴ ἀντέκειτο εἰς τὴν πρόθεσιν τοῦ χορηγοῦ καὶ τὴν σύμβασιν, σχεδὸν παρημελήθη· ἐν τούτοις ἡ κατόπιν φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ φιλικώτατα ἀνέθηκεν ἐμοὶ τὴν μελέτην τοῦ ὑπομνήματος, οὐ κεντρικὴν ἰδέαν εὔρε τὴν ἐξῆς: ὅτι ὁ λαὸς πρέπει τὴν σήμερον νὰ θεωρῆ βασιλευούσας τὰς φυσικὰς θετικὰς ἐπιστήμας, καὶ δὴ κατεπολεμείτο τὸ ὑπάρχον πρόγραμμα, ὡς ἀντιφάσκον πρὸς τὰς ἐκδόσεις· ἡ ἐπιτροπὴ ἐξήλεγξε τὰς ἰδέας μίαν πρὸς μίαν· δὲν ἀπήντησεν ὁ κ. **Χρηστίδης**, εἰ μὴ σήμερον καὶ πρέπει αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τότε γενομέναι καὶ ἀπλῶς ν' ἀναγραφῆ τοῦτο εἰς τὰ πρακτικὰ ἀνευ ἀξιώσεως νὰ δημοσιευθῶσιν ἐν τῷ **Περιοδικῷ**. Τὸ πρόγραμμα λέγει: οἱ συγγραφεῖς νὰ ἐκδοθῶσι κατὰ σειράν καὶ νὰ συντελεσθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ. Δὲν ἔπρεπεν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων μόνον νὰ κρῖνῃ τὸ ὑπόμνημα περὶ ὧν· εὐρισκόμεθα εἰσέτι ἐν τῷ γίγνεσθαι ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γλώσσαν, αὕτη εἶναι ἄλλη μορφή, ἄλλη φάσις τῆς ἀρχαίας· ἀπόδειξις ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς καὶ συντακτικῆς ἐν τοῖς σχολείοις· ἡ νῦν γραφομένη γλώσσα στηρίζεται ἐπὶ τῶν αὐτῶν κανόνων· εἶναι δὲ ὄργανισμός, ὁλονὲν ἐπὶ τὰ βελτίω προαγόμενος προσεγγίζων πρὸς τὸ ὕψος τῶν ἀρχαίων. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διαίρεσιν τῶν συγγραφῶν εἰς μορφωτικὰς καὶ καθαρὰς ἐπιστημονικὰς, κατὰ τὸ πλεῖστον ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας ἔχουσιν ἀπανταχοῦ μορφωτικὴν σημασίαν ἐν γένει· οὐχ ἥττον ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐπεδοκίμασε κατ' ἀρχὴν τὴν μεταρρυθμίσιν, ἂν ἦτο δυνατόν ἐλάχιστον ποσὸν νὰ διατεθῆ εἰς ἐκδοσιν καὶ ἀλλοίας ὕλης τῇ ἐγκρίσει τοῦ χορηγοῦ.

Βαλοσαμάκης. Παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. **Χρηστίδης** κατὰ παράδοξον λησμοσύνην προέβη εἰς πληθύν ἀντιφάσεων· αἱ παρατηρήσεις ἀπετέλουν ἀντίθεσιν γνώμων καὶ δὲν κατέληξε μὲν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πρέπει ν' ἀκυρωθῆ, οὐχ ἥττον πολλὰ κατεμῆθη αὐτῆς, πολλαχοῦ ἐγκατασπείρας τὴν εἰρωνεῖαν· τοῦτο ἔπρεπε

νά τονισθῆ καὶ ὑπὸ τῶν προλαλησάντων ἅπαξ ελλημμένη καὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐγκριμένη ἀπόφασις ὑπάρχει, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ θιχθῆ ποσῶς ἢ οὐσία.

Παρίσης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. Βαλομάκη, ἐπὶ πλεόν δὲ ἐκθέτει τὴν ἱστορίαν τοῦ ὑπομνήματος καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ κ. Χρησιθῆς ἐδικαίωτο ἀμέσως ἐν ἐπομένῃ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ ἢ νὰ δώσῃ ἀνθυπόμνημα εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, προτείνει δὲ αἱ «*παρατηρήσεις*» νὰ παραπεμφθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἀνταπάντησιν.

Ἀνδρεάδης. Ἐν ᾧ ὁ κ. Χρησιθῆς ἐδήλωσε σαφῶς ὅτι ἀπέσυρε τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ, ἐπανερχεται εἰς τὸ ζήτημα κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ὃ συζητήσις περὶ ἀνακοινωθείσας πραγματείας ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην τὸ πολὺ συνεδρίασιν, οὐχὶ δὲ μετὰ τοσοῦτου χρόνου ἀναβολὴν ἀναγινώσκει περικοπὴν τοῦ *Ζωγραφείου προγράμματος* ὡς πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, θεωρεῖ τὴν συζητήσιν ἄσκοπον διὰ τὸ ὅτι ὁ Χρηστάκης ἐφένδης μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρουσε μεταλλαγνῆτα, ἐσχάτως προταθείσαν αὐτῷ, καὶ δὴ ἀδύνατον νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς ζήτημα ὁμοίας φύσεως προκειμένου δὲ περὶ θέματος καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ, κατακρίνει τὸ ὕφος τῆς ἐκθέσεως ὡς λίαν πικρὸν καὶ εἰρωνικόν· ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τῆς γλώσσης παρατηρεῖ ὅτι, ἐὰν παραδεθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ κ. Χρησιθῆ, πρέπει καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ν' ἀρνηθῶμεν.

Παρανίκας. Δικαιοὶ πληρέστατα τὸν κ. Χρησιθῆν· τοῦτο θὰ ἔκαμνε, λέγει, πᾶς ὅστις ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ διδάξῃ τὰς ἐκδόσεις ταύτας, δυσπιστεῖ δὲ ἂν οἱ προλαλήσαντες κατὰ βάθος ἐμελέτησαν αὐτάς· θεωρεῖ αὐτάς ὑπερφορτωμένας διὰ σωρείας ἐρμηνευτικῶν καὶ κριτικῶν παρατηρήσεων, καὶ δὴ ἀπροσίτους τοῖς μαθηταῖς, ἀχρήστους δὲ τοῖς διδάσκουσι, δυναμένοις καταλληλότερα ἔργα νὰ μεταχειρισθῶσιν.

Μουστράτος. Θεωρεῖ μὲν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου ἀνέκκλητον, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς τὴν ἔχει ἐπιεκυρωμένην διὰ τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ. ἄρδην δμως, λέγει, ἀντιβαίνουμεν πρὸς τὸ πρόγραμμα διὰ τῶν γενομένων ἐκδόσεων, ὡς πάντῃ ἀχρήστων· ἀδικεῖται, λέγει, ὁ κ. Χρησιθῆς ὑπὸ τῶν προλαλησάντων, ὡς εἰπὼν τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν νεκράν, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν προλαλησάντων προαγωγὴν ὀνομασθείσαν αὐτὸς ἀποκαλεῖ *ὀπισθοδρομίαν*· εἰρωνεῖαν πικράν

δὲν διαβλέπει ἐν ταῖς παρατηρήσεσι, καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ ἔλθῃ καιρὸς νὰ ἐκδηλωθῆ εὐγνωμοσύνη τῷ κ. Χρησιθῆ, διότι ἢ τε ἐπιτροπὴ καὶ τὸ πρόγραμμα ληθηθότως συμφωνοῦσι τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Χρησιθῆ.

Δασσαρήτης. Θεωρεῖ ἐπίσης τὰς ἐκδόσεις ἀχρήστους τοῖς μαθηταῖς, ὑπομιμνήσκει δὲ ὅτι ὁ κ. Χρησιθῆς, ἀποσύρων τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ, εἶχεν ἐπιφυλάξει ἑαυτῷ τὴν τελευταίαν λέξιν, καὶ δὴ δὲν δύναται νὰ κατακριθῆ ὡς νῦν ποιήσας τοῦτο· ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν θεωρεῖ αὐτὴν καὶ αὐτὸς ζῶσαν μὲ ἀλλοιώσεις.

Τάγης. Ἀποκρούει τὴν γνώμην τοῦ κ. Μ. Παρανίκα. Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὅτε ἀπήντα εἰς τὸ ὑπόμνημα, εἶχε τοιαύτην γνώμην πρὸ ὀφθαλμῶν· αἱ γενομένοι ἐκδόσεις εἶναι εὐχρηστοτάτα· τοῖς διδάσκουσιν, ὡς καθαρῶς ἑλληνικαί, οὐδόλως ὑπολειπόμεναι, πολλαχῶς δὲ ὑπερτεροῦσαι τῶν ξένων ἐκδόσεων· ἐὰν δὲ νῦν ὡς ἐπιστημονικὰ ἔργα ἐν σμικρῷ κύκλῳ χρησιμοποιοῦνται, μετ' οὐ πολὺ ὁ κύκλος οὗτος θὰ εὐρυνθῆ.

Μαλιάδης. Ἀποκρούει ἐπίσης τὴν ὑπὸ τινων προλαλησάντων ὑποδειχθείσαν ἀχρησίαν τῶν ἐκδόσεων· ἐξαρτᾷ δὲ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν ἐνθουσιωδῆ διδασκαλίαν, οὐχὶ δὲ ἀπὸ σχολαστικὴν ἐξήγησιν λέξεων· παραδέχεται μὲν τὸ δυνατόν καὶ ἄλλων πρακτικῶν ἐκδόσεων, ἀλλ' ὑποδεικνύει τὸ ἀδύνατον τῆς παραβάσεως τῆς ῥητῆς ἐπιθυμίας τοῦ χορηγοῦ πρὸς ἐκδοσιν τῶν ἀριστοურγημάτων τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς κριτικῆς.

Φιλίδης. Θεωρεῖ λίαν πρακτικὴν τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Χρησιθῆ ὡς πρὸς τὰς ἐκδόσεις, ἐξ ὧν ἀναμένεται· μόρφωσίς τις· τοιαύτη δὲ ὄντως δὲν προσγίνεται, διότι αὐταὶ ὡς πρὸς μὲν τοὺς καθηγητὰς ἀχρηστοί, ὡς πρὸς δὲ τοὺς μαθητὰς δύσχρηστοί· δύναται ἐπομένως ὄντως διὰ τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος νὰ ἐπιδιωθῆ μορφωτικὸν ἀποτέλεσμα· δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ ζήτημα ἅπαξ λυθὲν, ὅθεν ἀνεπίδεκτον νέας συζητήσεως· ἐὰν ὄντως θὰ ἐπιδιωθῆ βελτίωσις τις, πρέπει νὰ ἐργάζωνται ἄνδρες πᾶσαν πρὸς τοῦτο διάθεσιν ἔχοντες, ὡς ὁ κ. Χρησιθῆς.

Δασσαρήτης. Ἐπίσης παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει ἀκλόνητος καὶ ἀμετάβλητος νὰ θεωρηθῆ ἡ ἀπαίτησις τοῦ κ. Ζωγράφου, φρονεῖ δὲ ὅτι δύναται ὁ Σύλλογος νὰ διαφωτίσῃ τὸν χορηγὸν καταλλήλως.

Παρανίκας. Ἀπαντῶν ἰδίᾳ εἰς τὸν κ. Φ. Τάγην, ἀπαριθμεῖ ἐκδόσεις τινὰς γερμανικάς

καί τήν τοῦ *Σεμιτέλου*, ὡς πρὸς τοὺς διδάσκοντας, τὴν δὲ στερεότερον ἐκδοσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν μαθητῶν καὶ ὑποδεικνύει τὸν λαβύρινθον, εἰς ὃν θὰ εὐρίσκοντο διδάσκοντές τε καὶ διδασκόμενοι.

Βαλοσαμάκης. Θὰ ἐθεώρει τὸ ζήτημα λελυμένον, ἂν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὅτι οὐδὲν νέον συζητήσιμον προτείνει ὁ κ. *Χρησιόδης*.

Τάγης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη*. Πρωτοφανὲς θεωρεῖ μετὰ παρέλευσιν χρόνου μακροῦ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἀποφάσεις ἐπιτροπῶν ἢ οὐ ὅμως τοῦτο ἐπετρέπη παρὰ τοῦ Συλλόγου, ἔπρεπε πρῶτος αὐτὸς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τρία σημεῖα, εἰς ἃ συνεκεντρουῖτο αἱ παρατηρήσεις, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν.

Μοσσοῤατος. Οὐδόλως θεωρεῖ ἄτοπον τὸ ὅτι μετὰ 5 μῆνας ὁ κ. *Χρησιόδης* ἔλαβε τὸν λόγον, ἂρ' οὐ ῤητῶς εἶχε δηλώσει τοῦτο ἀποσῶρον τὸ ὑπόμνημα.

Χρησιόδης. Εὐχαριστῶ, κύριοι, πάντας. Ἐκ τῶν λεχθέντων, καὶ κατὰ τὸν κανονισμόν, ὃν τινες ἐπεκαλέστησαν, ἀπεδείχθη πόσον εἶχον δίκαιον νὰ ἐπιμείνω νὰ μὴ γείνη συζήτησις. Χαίρω, διότι εὐρέθησάν τινες, ἐνθουμηθέντες ὅτι ἐγὼ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κρίσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος εἶπον: ἀποσύρω τὸ ὑπόμνημα, ἀλλὰ θὰ κάμω τὰς παρατηρήσεις μου, διότι δὲν συμφωνῶ τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ. Ἀπεδέχθη τὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀσκήσω τὸ δικαίωμά μου, τελευταῖος νὰ ἔχω τὸν λόγον· οὐδεὶς ἐδικαιοῦτο νὰ διαφιλονικίη τὸ δικαίωμα τοῦτο· δὲν ἀνεκοίνωσά τι οὐδὲ συζήτησιν κλεισθεῖσαν προέτεινα ἢ ὑπεστήριξα· εἶπον τὸν τελευταῖον λόγον, καὶ τοῦτο ἡδυνάμην εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ χρόνου νὰ πράξω, διότι ἦτο τοῦτο ὄρος τῆς γενομένης τότε συζητήσεως καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου. Ἴνα κρίνωσιν ὀρθῶς οἱ παρόντες, ὄφειλον νὰ ἔχωσι τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος τυπωμένον· οὕτως ἔπρεπε νὰ γίνηται πάντοτε, ἂν εἶχομεν τὰ πρὸς τοῦτο ὕλικά μέσα· οὕτω τινὲς ἔκριναν χωρὶς νὰ τὸ ἀναγνώσωσιν· ἵνα ἀπαντήσω δὲ εἰς πάντα τὰ σημεῖα τῶν προλαησάντων εἶναι ἀδύνατον· λυποῦμαι δὲ διότι δὲν εἶμαι καὶ εὐγλωττος ὅπως εὐαρεστήσω, ὡς ἐκ τούτου ἀποφεύγω τὰς ἐκ τοῦ προχείρου ἀπαντήσεις καὶ προτιμῶ πρῶτον νὰ σκέπτομαι, εἶτα νὰ γράφω καὶ ν' ἀναγινώσω· ἂν πολλοὶ πολλὰ λαλοῦντες καὶ ἔγραφον τὰ λεγόμενά των, πολλὰ θὰ ἐξωβελίζον. Δύο λέξεις λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου ἀκοῦσιν. Μὲ

παριστῶσιν ὡς ἄνθρωπον θέλοντα ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ἐξαναγκάσω τὸν χορηγὸν νὰ μεταβάλῃ τὸ πρόγραμμα τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*. Ὅστις ἀναγνώσῃ τὸ ὑπόμνημά μου, θὰ πεισθῇ μετὰ πόσου σεβασμοῦ ποιοῦμαι λόγον περὶ αὐτοῦ, λέγω δὲ ἐν αὐτῷ ὅπως, ἂν πεισθῇ εἰς τὰ γραφόμενά μου ἢ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ καὶ ὁ Σύλλογος, ἀποταθῶμεν εἰς τὸν χορηγὸν καὶ ὑποδείξωμεν τὴν ἀνάγκην τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προγράμματος· τὸν ἐπέισαμεν; καλῶς· δὲν τὸν ἐπέισαμεν; οὐδὲν ἐχάσαμεν. Ἄλλ' ἐδῶ ἐπιμένουσί τινες καὶ προσάγουσι καὶ συμβόλαια, ὡσεὶ ἐγὼ δὲν τὰ ἀνέγνωσα, παραδόξως δὲ καὶ τινὰ μέλη τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὰ ὅποια καὶ ἀτελῶς ἀνέγνωσαν καὶ παρενόησαν τὸ ὑπόμνημά μου. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παρατηρήσεών μου παρίσταμαι ὑπὸ τοῦ κ. *Τάγης*, ἀλλὰ φρονῶν περὶ τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Εὐροπιδίου*, ἐνῶ τούναντίον εἶμαι καθ' ὅλα σύμφωνος αὐτῷ· ἂν ἡ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ προεἶχε κάλλιον, δὲν θὰ μὲ κατέτασεν εἰς τὴν περίεργον τάξιν τῶν *πρακτικῶν*, διότι ἐκ τῶν γραφομένων μου φαίνομαι πολὺ ὀλιγώτερον δυστυχῶς πρακτικὸς. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, εἰμεθα συμφωνότατοι· ἡ ἀρχαία μορφή ἢ φάσις δὲν ὑφίσταται, ἀλλὰ μόνον ἡ νέα· τοῦτο εἶπον καὶ οὐδὲν πλέον· ἄλλως εἶναι καὶ ἔπουσιῶδες ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ.

Μαλιιάδης. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ ὑπόμνημα ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῶν μελῶν καὶ κατόπιν παρεπέμφθη εἰς τὴν ἐπιτροπὴν· ἂρ' οὐ δὲ δεικνύεται σεβασμὸς πρὸς ὑπάρχουσαν ἀπόφασιν, δὲν ἔπρεπε νὰ λεχθῶσι κατόπιν τοιαῦτα, ἂρ' οὐ δὲ ἐπετρέπη καὶ ἐλέχθησαν, ἔπρεπε νὰ γείνωσι καὶ ἀντιπαρατηρήσεις.

Οἰκονομίδης. Παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Χρησιόδης* ὄντως ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ δὲν ἐπεβάλλετο νὰ μεταβληθῇ τὸ πρόγραμμα, ἀλλὰ παρεκάλει νὰ μελετηθῇ τὸ ὑπόμνημα καὶ εἶτα νὰ παρακληθῇ ὁ χορηγὸς περὶ τῆς μετατροπῆς τοῦ προγράμματος ἐπὶ τὸ καρποφορώτερον· ἂν ἐπετυγχάνετο ἢ εἰς δύο τμήματα διαίσεις τοῦ προγράμματος, θὰ κατωρθοῦτο βεβαίως τὸ ποθούμενον. Ἀληθῶς ὁ ὠρισμένος σκοπὸς τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ, οὐχ ἤττον, ἂν ἀπεφασίζετο ἐκ παραλλήλου ἐκδοσις ἔργων πρακτικωτέρας ὕλης, καὶ ἂν δὲν ἐπαρουσιάζετο ἄλλος δωρητής, ἡδύνατο νὰ ἐξοικονομηθῇ τὸ πρᾶγμα διὰ τῶν ὑπαρχόντων λογίων, ἤρκει νὰ ὑπάρχη συναί-

σθησις τῆς ἀνάγκης ταύτης καὶ καλὴ θέλησις, ἐκτίμησις δὲ τῆς κοινωνίας πρὸς τοὺς λογίους.

Χρησιδης. Ὑπῆρξα νομοτετακτοῦ πρὶν ἢ ἀποστείλω τὸ ὑπόμνημά μου ἐξήγησα τὴν γνώμην καὶ ἄλλων λογίων καὶ διακεκριμένων μελῶν· πάντες συνεμερίσθησαν τὴν γνώμην μου, ἀκόμη πολλοὶ ἐπιστήμονες συνεφώνησαν ἐμοί.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. προεδρεύων ὑποδείδεικνύει ὅτι ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως δύο προτάσεις διατυποῦνται· Α' αὐτίπα παρατηρήσεις τοῦ κ. **Χρησιδίου** νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τότε γενομένη καὶ νὰ αναγραφῶσιν ἀπλῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς· καὶ Β' νὰ παραπεφθῇ καὶ τὸ νέον ὑπόμνημα εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν ἢ Β' ἀπορρίπτεται· ὡς πρὸς τὴν Α' δὲ ἀποφασίζεταί ὅσα ἐλέχθησαν νὰ γραφῶσιν πιστῶς ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ κ. **Ν. Παράνικα** ποῦ πρέπει νὰ ὑπαχθῶσιν χρονολογικῶς αἱ παρατηρήσεις, ἀρ' οὐ ὁ κανονισμὸς παρεβιάσθη, ὁ κ. **Βαλοσαμάκης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ συζήτησις θὰ ἀναγραφῇ ὅπως ἐγένεν ἐν τῷ πρακτικῷ τῆς ἡμέρας, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις, περιττὸν αὐταὶ νὰ ὑπαχθῶσι πού.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΙ'

τῆ 27 Νοεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔγρουσαν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Θ. Σαλιέλη** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, ἐπισυνάπτοντος πληρεξούσιον ἔγγραφον τῆς Ἐφορείας τῶν σχολειῶν Κυδωνιῶν ἐπὶ τῇ παραλαβῇ καὶ ἀποστολῇ τοῖς ἐν αὐτοῖς ἀριστεύσασιν μαθηταῖς τρία ἀντίτυπα τοῦ ἐκδοθέντος τόμου τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**.

Τοῦ κ. **Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου** ἐξ Ἄθων ἀπὸ 10 Νοεμβρίου, ἐπισυνάπτοντος ἀνάγνωσμα «**Περὶ Νεοφύτου, Μητροπολίτου Κρήτης τοῦ Πατελάρου καὶ τοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον Κατακουζηνὸν ἐγκωμίου του**».

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, περὶ τῆς δημοσιευθεσομένης ὕλης.

Τοῦ κ. **Ν. Λεβίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 23 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ἀποσταλείσι τόμοις.

Τοῦ κ. **Γρ. Ν. Βεργαράκη** ἐκ Μιτυλήνης ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος σκέψεις

αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν **Ἠθικῶν** τοῦ **Πλουτάρχου**.

Τῆς **Α. Ε.** τοῦ κ. **Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου** ἐκ Monte-Carlo ἀπὸ 15/27 Νοεμβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τῆς ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου καὶ ζητοῦντος γενικὸν λ/σμὸν τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τῷ κ. **Σαλιέλη** δοθήσονται τρία ἀντίτυπα τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης** ἵνα σταλῶσιν καὶ δοθῶσιν ὡς βραβεῖα τοῖς ἀριστεύσασιν τῶν μαθητῶν τῆς τῶν Κυδωνιῶν σχολῆς· ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Βεργαράκη** παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐκλογὴν ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν ἵνα συνεχίσῃ τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ κ. **Μ. Παράνικας**, προταθεὶς ἐκ μέρους τοῦ προεδρείου, γίνεται παμψηφεί δεκτός.

Εἶτα ἐκλέγεται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Ἀπόστολος Ἀράνης**, διευθυντῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων Γαλατᾶ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μ. Γεδεῶν** ἀνακοινοῦται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ τοῦ Ἀκρίτα καὶ τῶν πέριξ**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. **Δασσαρήτην** ἐρωτήσαντα πῶς δικαιολογεῖται ἡ γραφὴ **Παντοίχιον**, λέγει ὅτι ἐξέθηκεν ἀπλῶς καὶ ἱστορικῶς, ἀγνοεῖ δὲ οὔτε κἂν ἐξήτασε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς δι' οὐ γραφῆς. Ὁ κ. **Σιδερίδης** εὐχαριστεῖ τῷ κ. **Γεδεῶν** διὰ τὰς πηγὰς, ἃς μετεχειρίσθη πρὸς πλείονα ἐξακριβῶσιν τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐπιπροσθέτει δὲ ὅτι ἐκ τῶν Εὐρωπαϊῶν γνωρίζει τὸν **Hammer**, γράψαντα ἐν τῷ εἰς Ἡρᾶσαν Ὀδοιπορικῷ περὶ τῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τὸν **Texier**, ἀντιγράφαντα αὐτόν. Κατ' αὐτούς, **Ἀκρίτας** λέγεται τὸ **Φενέρ-Μπαγισέ**, Ἀστακὸς δὲ τὸ **Καραμουσάλ**, ἀλλὰ τοὺς ὀρισμούς τούτους θεωρεῖ παραλογισμούς. Περὶ **Δακεβίτης** ἔχει ἐτοιμὴν διατριβήν, ἀνακοινωθησομένην τῷ Συλλόγῳ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, οὐ ἀνεκινώσατο ἤδη ἐπιγραφὰς τινὰς. Τὸ **Νικαιῖτον** φρονεῖ ὅτι εἶναι μᾶλλον τὸ ἐκείθεν τῆς Ἀρετουσῆς νῦν **Ἐσκι-Χισόρ**, οὐχὶ δὲ ἡ νῦν **Τουζλα**, κατὰ τὸν κ. **Γεδεῶν**. Ἡ κώμη **Ἀρβηλα** ἀναφέρεται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, προερχομέναις ἐκ **Τουζλης** καὶ δημοσιευθεῖσαις ἐν τῷ «**Νεολόγῳ**» πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐν ἐπιγραφῇ **Γκέμπλης**, ἀνεκδότῳ, ἀντιγραφείσῃ ὑπ' αὐτοῦ πρὸ εικο-

σπετίαις και ἐν ἄλλαις ὑποδειχθείσαις ὑπὸ τοῦ κ. Mordtmann. Τοῦ κ. Γεδεών, μὴ συμ-
ρωνήσαντος κατὰ πάντα τῷ κ. Σιδερίδη,
εἰπόντος δὲ ὅτι θὰ ἀπαντήσῃ ἐκτενῶς ἀμ-
ἀκούσῃ ἢ ἴδη τὴν μέλλουσαν ἐκτενῆ περὶ τῶν
μερῶν τούτων ἔχθεσιν τοῦ κ. Σιδερίδου, ὁ
τελευταῖος ἐπιπροσθέτει ὅτι περὶ τῆς θέσεως
Λικιπιάτου, ὡς πέραν τῆς Ἀρεσοῦς κειμένου,
μνημονεύεται ἐν σημειώματι ὁδοιπόρου τινὸς
τοῦ 15' αἰῶνος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς
Νίκαιαν, ἐξ οὗ συμπεραίνει ὅτι ἔδει εἶναι
πλησιέστερον τοῦ Δίλ. Ἐν τῇ διατριβῇ αὐ-
τοῦ, ἦν προσεγῶς, ὡς προεῖπεν, ἀνακοινώσε-
ται τῷ Συλλόγῳ, ἐκτενέστερον θέλει διαλάβει
τὰ περὶ τούτων. Τέλος εὐχαριστεῖ τῷ κ.
Λασσαρότῃ, συστήσαντι αὐτῷ ὅπως ἐν τῇ
μελέτῃ αὐτοῦ λάβῃ ὑπ' ὄψιν πρὸς τοὺς ἄλλοις
καὶ τὸν κ. Π. Καρολίδην, γράψαντα περὶ
Μικρασιατικῆς δημοφιλίας, τοποθετοῦντα δὲ
πολὺ καταλλήλως καὶ τὰς πόλεις.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας
τῷ κ. Γεδεών, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΑ'

τῇ 4 Δεκεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν
πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γε-
νικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς
ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐμμανουὴλ Ὁβραῖ, ἐπι-
τίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, ἐκ Rouen τῆς
Γαλλίας ἀπὸ 29/11 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος
ὅτι ἡ ἐν Rouen Ἀκαδημία ἐπιστημῶν, φιλο-
λογίας καὶ καλῶν τεχνῶν παμψηφεί ἐνέκρινε
τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν περιοδικῶν αὐτῆς μετὰ
τῶν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσείδου ἐξ Αἰνίου, παρα-
καλοῦντος ὅπως τὸ ἀπονεμηθῆν αὐτῷ δεκά-
λιρον βραβεῖον ἐγχειρισθῇ τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ
κ. Πεντασάτ, ἀπὸ 30 Νοεμβρίου.

Τοῦ κ. Ph. Rouffior, δημάρχου Dole
τῆς Γαλλίας, προέδρου τῆς ἐκτελεστικῆς Ἐπι-
τροπῆς ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως μνημείου πρὸς
τιμὴν Λουδοβίκου Πασιέρ, ἀπὸ 1ης Δεκεμ-
βρίου, ζητοῦντος τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ὁ κ. προεδρεύων
παρτηρεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐφορείας

τῶν σχολῶν Νικομηδείας τὸ προεδρεῖον ἀνα-
βάλλει τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μέχρις οὗ ληφθῶσι
χάρται· τῷ δὲ ἀντιπροσώπῳ τοῦ κ. Μανασσεί-
δου δοθήσεται τὸ 10λίρον βραβεῖον τῷ κ. Πεν-
πασάτ, προσάγοντι πληρεξούσιον κεκυρωμένον
δι' ὑπογραφῆς ἀρχιερατικῆς ἢ αἰτήσις τοῦ κ.
Ἐμμ. Ὁβραῖ περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν τῆς Ἀκα-
δημείας τῆς Rouen δημοσιεύσεων μετὰ τοῦ
Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου γίνεσθαι δεκτῇ. Εἶτα
ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ.
Λιον. Πατριῖος, ἔμπορος, Ἀνθρ. Βονιτσιάνος,
δικηγόρος, Ἀρχάδιος Μοστράτος, λόγιος, καὶ
Ἀλέξ. Πανιεργαλῆς, δικηγόρος. Μετὰ ταῦτα
ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τοῦ μητρο-
πολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Περιγραφὴν
ἀγάλατος εὐρεθέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ
Παρασκευῇ, πλησίον τῆς Σινώπης,
μετὰ τὸ πέρασ δ' αὐτῆς τοῦ κ. Παχτίου πα-
ρατηρήσαντος ὅτι ὁμοίαν εἶχεν ἀναγνώσει πρὸ
καιροῦ καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει», ὁ κ.
προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι ἀληθῶς περιληψίς
αὐτῆς εἶχε δημοσιευθῇ ἐν τῇ «Κωνσταντινου-
πόλει», ἐνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀνακοινώσεως
αὐτῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἅτε ἀποσταλείσης ἐν
καιρῷ τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλ-
λόγου· ἐξάρας δὲ τὰ φιλόρχαα αἰσθήματα
τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγίου Ἀμασειᾶς καὶ εὐχηθεὶς
ὅπως τὰ ἔργα αὐτοῦ ἔχωσι μιμητὰς καὶ ἄλλα
ἀντεπιστέλλοντα μέλη, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΣΚΕ'

τῇ 11 Δεκεμβρίου 1895.

προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρα-
κτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας ἐνεκα ἀσθε-
νείας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς
γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλλη-
λογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἑπείτα :

Ἐπιστολὴ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ
2 Δεκεμβρίου, ἐπιστροφούσης τὴν ἐπιστολὴν
τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου,
μετὰ τῆς παρατηρήσεως ὅτι οὐδέποτε
διέθηκεν ὑπὲρ ἄλλοτρίου σκοποῦ, πλὴν τοῦ
προωρισμένου εἰς ἔκδοσιν τῆς Ζωγραφεῖου Βι-
βλιοθήκης, οὐδ' ὄβολόν καὶ ἐκφερούσης παρα-
τηρήσεις τινὰς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Χρησιτίδου
λεχθέντα ἐπὶ τῆς κρίσεως αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ
τὴν Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην.

Τοῦ κ. *Otto Bendorf*, καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Βιέννης, ἐπιτίμου μέλους, ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου ἐκφράζοντος εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ καὶ προσφέροντος εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἀποσταλέντων Περιοδικῶν τὰς ἀρχαιολογικὰς δημοσιεύσεις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης.

Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ μὲν τῆς αἰτήσεως τῶν σχολῶν Ἰκονίου παρατηρεῖ ὅτι ἡ παραδοχὴ αὐτῆς ἀναβάλλεται· ἐλλείπει χαρτῶν ἀναγνοῦς δὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, λέγει ὅτι δὲν ἀπαντᾷ εἰς ταύτην, μὴ συμφωνοῦσαν πρὸς τὸ σχετικὸν πρακτικόν, ὡς περ συνετάγη, ἐνεκρίθη καὶ ὑπεγράφη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Μ. Παρανίκας* ἀνακοινοῦται συνέχειαν περὶ τῆς **Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίως τῶν ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας**. Μετὰ τὸ πέρασ δὲ αὐτῆς ὁ κ. *Παχίκος*, παρακολουθῶν, λέγει, μετὰ μεγίστου διαφέροντος τὰς ἀνακοινώσεις ταύτας, θεωρεῖ τὸν κ. *Μ. Παρανίκαν* ἄξιον εὐγνωμοσύνης, ὡς ἀνακαλύπτοντα μετὰ συντόνου ἐργασίας μέτρα, ἀπαντῶντα παρ' ἀρχαίοις μετρικοῖς μουσικοῖς. Παρατηρῶν δὲ ὅτι παρ' ἀρχαίοις ὁ παιωνικὸς ὄρθμος ἦτο διὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ἄλλος δι' ἄλλον, ἐρωτᾷ ἂν ἢ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἄσμασι μίμησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχαίων ῥυθμῶν ἦτο τυχαία ἢ εἶχε λόγον τινὰ σπουδαῖον· ἂν καὶ τοῦτο κατορθῶσῃ ὁ ἐρευνητῆς, ἡ ἐργασία αὐτοῦ θὰ ἦτο σπουδαϊοτάτη. Ὁ κ. *Ματθ. Παρανίκας*, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Παχίκῳ*, παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥυθμοὶ εἶχον ἓνα σκοπόν, ὃν δὲν διετήρησαν πικνότε· ὁ ἑξάμετρος λ. γ. ἐχρησίμευε πρῶτον εἰς ἔπη ἠρωϊκὰ εἴτε εἰς ἐλεγεία καὶ τέλος εἰς ἐπιγράμματα· ὁ ἰαμβος εἰς σκωπικὰ εἴτε εἰς διαλόγους. Διατυπώσας τέλος τὴν ἀπὸ 25 ἐτῶν ἐνδελεχῆ ἐργασίαν, διαβεβαίωσι ὅτι οὐ παύσεται ἐργαζόμενος, ἐρ' ὧ ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Μ. Παρανίκῳ*, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΚΟΣ

τῆ 18 Δεκεμβρίου 1895.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῶν ἡγουμένων συνεδριῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν

τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς κ. *Σοφίας Μ. Πολυδώρου* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου, ὑπισχνουμένης ἀποστολὴν περιλήψεως ἔργου τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου.

Τοῦ ἐνταῦθα Ἑπειρωτικοῦ Φιλελευθετικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς παραχωρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βιβλίοις.

Τῆς Σμυθσωνείου Ἀκαδημίας ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν δύο τελευταίων τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Τῶν κ. κ. *Γεδεῶν, Πασχαλίδου, Ψαλίδα, Ἰατροπούλου, Ἀποστόλογου, Παχίκου, Σαλιέλη, Κοκκολάτου, Βραχάμη* ἀπὸ 15/27 Δεκεμβρίου, προτεινόντων ἐκλογὴν ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ, ἐπὶ τῇ πιθανῇ αὐτοῦ ἀναθεωρήσει.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς αἰτήσεως τῶν ἄνω μελῶν πρὸς σύστασιν ἐπιτροπῆς εἰδικῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ, ὑπομινῆσκει ὅτι ὄντως τῇ 29 Μαρτίου 1896 λήγει ἡ ἰσχὺς τοῦ κανονισμοῦ, ἀναγνοῦς καὶ τὸ σχετικὸν ἄρθρον προτείνει τοὺς κ. κ. *Χατζηχρήστου, Βραχάμη, Ἀποστόλογου* καὶ *Ὀβιονομίδην* ὡς μέλη τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ κ. *Παπαγιαννοπούλου*, ἂν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη θὰ ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, ὁ κ. πρόεδρος παρέχει διασαφήσεις, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἀπλῶς θὰ μελετήσῃ τὸν κανονισμόν καὶ θὰ λάβῃ ὑπὸ σημείωσιν τὰ τρωτὰ μέρη, ὥστε, ἐὰν κατόπιν γείνη πρότασις καὶ ἀνάγκη ἐπιθεωρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, νὰ ὑπάρχῃ ἤδη ἐτοίμη ἐργασία, ἵνα μὴ παρέλθῃ καιρὸς.

Πρὸς τοῖς παρὰ τοῦ κ. προέδρου προταθεῖσιν ὁ κ. *Ἀποστόλογος* προτείνει καὶ τὸν κ. *Γεδεῶν*, ὁ κ. *Βραχάμης* καὶ τὸν κ. πρόεδρον· παρατηρήσαντος δὲ τοῦ κ. *Παπαγιαννοπούλου*, εἰ δυνατόν, τὰ προτεινόμενα μέλη νὰ ἔχωσι πείραν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* ἐπιδοκιμάσαντος τοῦτο καὶ προτειναντος καὶ τὸν κ. *Παπαγιαννοπούλου*, ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ἕξ μέλη, καθότι ὁ πρόεδρος καὶ αὐτοδικαίως δύναται νὰ παρασταθῇ, ἐὰν θέλῃ. Ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* παραδέχεται κατ' ἀρχὴν τὸ μέτρον, προτείνει μυστικὴν ψηφοφορίαν διὰ τὴν ἐκλογὴν, ἀλλὰ θεωρεῖ καλὸν ν' ἀναβληθῇ ἡ ψηφοφορία, ἵνα σκεφθῇ

ὁ Σύλλογος περὶ τῶν καταλλήλων προσώπων, καὶ δι' ἀρχαιοτέρων καὶ μᾶλλον πεπειραμένων μελῶν γενεομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐπὶ πάντων τῶν προταθέντων, πλὴν τοῦ κ. *Ὀκορομίδου*, ἐξαιρεθέντος, κατὰ παρατήρησιν τοῦ κ. *Ἀποστόλογλου*, ὡς μέλους τοῦ προεδρείου, ἐκλέγονται διὰ πλειονοψηφίας 4: οἱ κ. κ. *Χατζηρήσου*, *Σαλιέλης*, *Ἀποστόλογλου* καὶ *Βραχάμης*.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Ε. Α. Σιδερίδης* ἀνακοινοῦνται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ Λιθύσσης καὶ Δακιθύζης**, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεως τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΚΖ'

τῆ 8 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ἀναγινώσκεται ἡ **ἀλληλογραφία**, ἔγρουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Γ. Λαμπάκη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ προεδρείου τῆς Ἰταλίας ἐν *Κωνσταντινουπόλει*, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ δύο ἀντιτύπων τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς *Καίσαρος Tondini* γενομένης τῆ 9/21 Νοεμβρίου διαλέξεως, ἀπὸ 25/6 Ἰανουαρίου 1896.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ προεδρείου τῆς Ἀγγλίας ἐν *Κωνσταντινουπόλει* ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1896 καὶ τῆς *Α. Ε.* τοῦ προεδρείου τῆς Γερμανίας ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν.

Τοῦ κ. *Otto Bendorf* ἐκ Βιέννης ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐκδόσεων τῆς *Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης* γενήσεται ὁσονούπω.

Τῶν κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1895, γνωρίζοντων τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ *Β' τόμου* τοῦ *Ἀλοχύλου* βραίνει εἰς τὸ τέλος αὐτῆς καὶ αἰτουμένων τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καθ' ὑπέρθασιν τῶν συμπεριλαμβανένων διὰ λ/σμὸν τοῦ ἐκδότου προτεινομένων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἐκτύπωσιν οὐλλων.

Τῆς κ. *Ἀγλαίας Καλλιᾶδου* ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1896, ὑπισχυομένης ὅτι προθύμως θέλει πέμψει τῷ Συλλόγῳ τὴν εἰκόνα τοῦ σῆματός αὐτῆς ὡς ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ

τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐγνωμονούσης ἐπὶ τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρὸς τὸν πρόφην πρόεδρον αἰσθημάτων.

Τοῦ κ. *Κ. Ἠλιάδου*, ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1895, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Γ. Παχίκου* ἐξ Ὀρτάκιοι τῆς Βιθυνίας ἀπὸ 4 Ἰανουαρίου 1896, γνωστοποιούντος ὅτι ἀναβάλλει τὴν περὶ *μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς* διάλεξίν του.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Ἐαρινῶ* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1895, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν χειρογράφου *λεξιλογίου* τοῦ *Συμαϊκοῦ ιδιώματος* διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Τοῦ κ. *Γεωργίου Α. Καμμά* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1895, ἀποστέλλοντος ἐν δυοῖς τεύχεσι γλωσσικὴν ὕλην τῆς νήσου *Τήλου* διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Τοῦ κ. *Léon Clugnet* ἐκ *Fresnes-les Rungis* τῆς Γαλλίας ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου 1895, ἀποστέλλοντος διὰ τοῦ ἐνταῦθα κ. *Δ. Βαλιατζῆ* βῆ ἐργον αὐτοῦ «*Dictionnaire Grec-Français des Noms Liturgiques en usage dans l'Eglise Grecque*», ἐφ' οὗ καὶ ζητεῖ τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Α. Ε.* τοῦ κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*, ἐκ *Monte-Carlo* ἀπὸ 7 Ἰανουαρίου 1896, εὐχαριστοῦντος θερμῶς ἐπὶ τῷ συγχαρητηρίῳ τηλεγραφήματι, τῷ ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ πεμφθέντι.

Τῆς κ. *Ἐλ. Πετρίδου* ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1896 ἐντεῦθεν, παραπονουμένης ὅτι δὲν ἐδόθη αὐτῇ ἀπάντησις εἰς τὴν ἀπὸ 9 Μαρτίου 1895 ἐπιστολὴν αὐτῆς καὶ αἰτουμένης ὅπως ἐπιστραφῆ αὐτῇ τὸ χειρόγραφον τοῦ *Ροβινσῶνος*, τὸ μὴ ὑποβλήθην εἰς τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ τῶν *Ἀδελφῶν Περοῆ*, ὡς καὶ τὸ ἀποσταλὲν χειρόγραφον τῆς γλωσσικῆς ὕλης καὶ ἐν *Dictionnaire Λειτουργικῆς* παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. *Βαλαμιάκης*, λαθὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν εὐχαριστηρίων ἀπαντητικῶν ἐπιστολῶν πρεσβειῶν τινῶν ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ ἐντύπου φυλλαδίου τῶν διαλέξεων τοῦ αἰδεσιμωτάτου πατρὸς *Καίσαρος Tondini*, ἐρωτᾷ ποῖα ἡ σχέσις τοῦ αἰδεσιμωτάτου *Tondini* μετὰ τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ τῆς παρελθούσης προεδρίας ὁ Σύλλογος εἶχε παραχωρήσει τὴν ἄδειαν τῷ κ. *Tondini* διὰ δημοσίας διαλέξεις δις τότε ὁμιλήσας

ἐπεκροτήθη, ὅθεν καὶ ἐφέτος παρεχωρήθη ὁμοίᾳ ἄδειᾳ αὐτῶ, αἰτησαμένῳ τοιαύτην, ἀφ' οὗ συνεστήθη αὐτῶ νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν μέρος· ἀπαξ ὠμίλησε, κατόπιν κατὰ τὴν δευτέραν ἐκωλύθη· τυπώσας δὲ τὴν διάλεξιν αὐτοῦ ἀπέστειλε τῶ Συλλόγῳ ἀντί-τυπά τινα πρὸς διανομὴν εἰς μέλη τοῦ Συλλόγου. Εἰς τοιαῦτα δὲ ἐπίτιμα ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀντιτύπων συνωδευθῆ καὶ διὰ μικρᾶς ἐπιστολῆς, ἐν ἣ ἐλέγετο ὅτι τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου παρέχεται εὐχαρίστως εἰς ἐπιστημονικὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἀπορεῖ πῶς ὁ Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος ἀποφαίνεται ἐπισήμως περὶ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος μὴ ἐξαντληθέντος· ἀπόφασις οἰαδῆποτε τοῦ Συλλόγου δὲν ὑπῆρχε περὶ αὐτοῦ, ἐπιδοκιμαστικὴ ἢ μὴ· καὶ ἂν ὑπῆρχεν, ἡ διερμηνεύουσα ταύτην ἐπιστολὴ θὰ ὑπεγράφετο ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ τοῦ γεν. γραμματέως, οὐχὶ δὲ μόνον ὑπὸ τοῦ τελευταίου. Μὴ ὑπαρχούσης ὁμοῦ οἰαδῆποτε ἀποφάσεως ἐπισήμου τοῦ Συλλόγου, ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἦτο παράνομος, ἀποδοκιμάζει δὲ ἐν γένει καὶ τὴν διὰ τοῦ Συλλόγου διανομὴν τῶν ἀντιτύπων· ἐρωτᾷ δὲ τελευτῶν, ἔαν αἱ ἰδέαι τοῦ κ. Tondini ἦναι ἀσπασταὶ παρά τισι, νὰ λεχθῆ τοῦτο παρρησίᾳ. Ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ τὸν κ. Βαλοσαμάκην νὰ μὴ ὀμιλῆ ἀνακριτικῶς, ἀποκρούει τὸ λεχθὲν ὅτι ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐξεφράζετο ἰδέα ἐγκρίνουσα ἢ μὴ τὰς διαλέξεις τοῦ κ. Tondini· εἰς εὐγενῆ παράκλησιν, γενομένην παρ' αὐτοῦ περὶ διανομῆς τῶν ἐντύπων φυλλαδίων, δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ οὐδὲ διὰ τῆς παραδοχῆς νὰ φαντασθῆ βλάβην τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου· ἐπαναλαμβάνει δὲ ὅτι οὐδεμία σύστασις ἐγένετο διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξεφράζετο ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Σύλλογος παρέχει τὸ βῆμα αὐτοῦ εἰς ἀνακοίνωσιν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ζητημάτων. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν λεγομένων αὐτοῦ ἀναφέρει· αὐτολεξεί τὴν σχετικὴν φράσιν τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης συνιστᾷ πλήρη σεβασμὸν τοῦ κανονισμοῦ· ἀπόφασις τοῦ προηγουμένου προεδρείου δὲν ὑπῆρχεν· ὁ πρόεδρος ἀπλῶς ἐπιτρέπει ἢ μὴ παντὶ μὴ μέλει, ἔαν πρόκηται περὶ ἀνακοίνωσεως ἢ διαλέξεως, οὐδεμία δὲ ἀπόφασις λαμβάνεται παρὰ τοῦ Συλλόγου, μάλιστα περὶ διαλέξεων ἢ διανομῆ τῶν ἐντύπων φυλλαδίων, συνωδευθεῖσα καὶ ὑπὸ ἐπισήμου ἐπιστολῆς εἰς πρόσωπα ἐπίσημα, θὰ ἐξελαμβάνετο ὅτι ὁ Σύλλογος νόθεύθη καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἔλαβε τὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Γεδεών

ἐρωτᾷ ἂν ἐν τινι συνεδριάσει ἐγένετο ἀποδοκιμαστικὴ ψῆφος τῆς γενομένης διαλέξεως. Ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ κ. προέδρου ἀποφατικῶς, θεωρεῖ τὰ λεγόμενα μὴ στηριζόμενα ἐπὶ βάσεώς τινος· ἐπίσης καὶ ὁ κ. Εὐσταθιανὸς θεωρεῖ τὸ ζήτημα ἀσήμαντον· ἐγένετο, λέγει, ἐπιστημονικὴ τις διάλεξις, ὁ διαλεξάμενος ἐτύπωσε αὐτὴν εἰς φυλλάδια, ἃ καὶ διένειμε διὰ τοῦ Συλλόγου εἰς μέλη αὐτοῦ πρὸς μελέτην, ἴσως καὶ πρόκλησιν συζητήσεως, ἐπομένως οὐδεμία παρεξήγησις ἠδύνατο νὰ γείνη. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης παραδέχεται μὲν τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γεδεῶν τεθεισάν θέσιν, ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἀτομικῆς γνώμης, ὁ κ. πρόεδρος, γράψας ἐν ἐπισήμῳ χάρτῃ τοῦ Συλλόγου, ἐξέφραζεν οὐχὶ ἀτομικὴν γνώμην, ἀλλὰ τὴν τοῦ Συλλόγου, τοιαύτη δὲ προαποφασισμένη δὲν ὑπῆρχε, δὲν ἔπρεπε νὰ γραφῆ ἢ ἐπιστολὴ μετ' ὕψους ἀπτομένου τῆς ἀξίας τῆς γενομένης διαλέξεως. Ὁ κ. Γεδεῶν παρατηρεῖ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἔπρεπεν ἀπλῶς νὰ τονίσῃ τὸ ἐξῆς: τοῦ λοιποῦ δι' ἐπισήμου χάριτος τοῦ Συλλόγου νὰ μὴ ἐκφράζονται ἰδέαι ἀτομικαὶ οὔτε νὰ συνιστῶνται διαλέξεις περιέχουσαι ἀμφισβητήσιμα καὶ ὑπόπτου σκοποῦ. Τοῦτο ἀκριβῶς ὑποστηρίζει ὁ κ. Βαλοσαμάκης, ἀλλ' ὁ κ. Τάγης θεωρεῖ περιττὸν νὰ τεθῆ τοιοῦτο ζήτημα καὶ ἀπόφασις νὰ ληφθῆ περὶ αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ὑπάρχει τοιαύτη. Ὁ κ. Ἀποστόλογλους τὴν διὰ τοῦ Συλλόγου διανομὴν οἰωνδῆποτε βιβλίων θεωρεῖ συνάδουσαν τῶ σκοπῶ τοῦ Συλλόγου, ἀποδοκιμάζει δὲ τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπιστολῆς ἐπισήμου. Ὁ κ. Γεράδης ἐρωτᾷ ἔαν τὰ περιοδικὰ τοῦ Συλλόγου διανεμόμενα συνοδεύωνται καὶ δι' ἐπιστολῶν· ἐπὶ ἀρνητικῇ ἀπαντήσει, ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ πῶς λαμβάνεται γνώσις ἐπιστολῆς ἐξερχομένης τοῦ γραφείου τοῦ Συλλόγου. Τέλος ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπαντες οἱ ἀγορεύσαντες συμφωνοῦσι περὶ μὴ συστάσεως δι' ἐπισήμου ἐπιστολῆς οἰωνδῆποτε διανεμόμενων ἐντύπων.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Γεδεῶν παρακαλεῖ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ παράκλησις τῆς κυρίας Πετρίδου περὶ ἐπιστροφῆς ταχείας τοῦ χειρογράφου αὐτῆς «*Ροβινσώνος*», ὁ κ. πρόεδρος ὑπισχνεῖται τοῦτο. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἐρωτᾷ πῶς ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις ἐκλογῆς ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγνούς τὴν αἰτητικὴν πρὸς τοῦτο ἐπιστολὴν δέκα μελῶν, δίδει καὶ διασαφῆσεις περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκλέγεισης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Δάμσας

θεωρεί αντικανονικὴν τὴν ἀπόφασιν. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης ἐρωτᾷ, ἐὰν ἡ ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ θὰ ἀνακινῶσιν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Μόνον ἀφ' οὗ ἐκπνεύσῃ ἡ ἰσχύς τοῦ κανονισμοῦ καὶ ἐὰν δεήσει, ἀπαντᾷ ὁ κ. πρόεδρος ὁ δὲ κ. Ἀποστόλογλους ἐπιπροστίθεισιν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ εἶναι ἀπλῶς πρὸς παρασκευὴν ἐργασίας, ὡς ἐπιτροπὴ δὲ ὑποχρεοῦται βεβαίως νὰ δώσῃ λόγον τῆς ἐργασίας αὐτῆς, πρὸς ὃ συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Ἐδοσταδιανός. Οἱ κ. κ. Ἀνδρεάδης καὶ Δάμσας ἐπιμένουσι θεωροῦντες τὴν ἀπόφασιν ἀντικανονικὴν, ὁ δὲ κ. Φ. Τάγης διευκρινίζει τὸ ζήτημα ὑφ' ἣν ἔννοιαν ἐξελήθη καὶ ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιτροπῆς, θεωρῶν τὸ γινόμενον πρωτοφανές. Ὁ δὲ κ. Γεδεών θεωρεῖ περιττὴν πᾶσαν συζήτησιν περὶ ἀποφάσεως ληφθείσης ἤδη, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν θεωρεῖται δεδεδεσμένη ἡ κυρίως ἀναθεωρητικὴ ἐπιτροπὴ. Τέλος μετὰ τινὰς ἄλλας διασαφήσεις τῶν κυρίων Βαλοσαμάκη καὶ Ἀνδρεάδου, καταληξάσας εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀπόφασις καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν πορείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἀναποφεύκτου οὐσης τῆς μὴ συγκρούσεως τῆς νῦν μετὰ τῆς ἐν καιρῷ ἐκλεγείσης κυρίως ἀναθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς, διαλύεται ἡ συνεδρία, ἀναβληθείσης τῆς ἀναγιώσεως τῆς ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει ἀνακοινώσεως ἕνεκα τῆς προκηγρηκυίας ὥρας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΗ'

τῇ 15 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλων καὶ δωρεῶν βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Βερολίῳ Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ὑπισχυομένης ὅτι εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων θέλει ἀποστείλει τὰς αὐτῆς, ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1896.

Τοῦ ἐν Νισύρῳ κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, ἀποστέλλοντος καὶ ἑτέραν γλωσσικὴν ὕλην ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι, ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων λέγει ὅτι ἡ γλωσσικὴ ὕλη τοῦ κ. Γ. Παπαδοπούλου παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπι-

τροπῇ, ἡ δὲ αἰτήσεις τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν Ὀριάνοι (Βιθυνίας) ὡς πρὸς μὲν τοὺς χάρτας ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν, ἐὰν ὁ Σύλλογος προσεχῶς λάβῃ τοιοῦτους, ἡ σειρὰ δὲ μὲν τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης παρέχεται μόνον γυμνασίοις καὶ σχολαρχείοις. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου Περὶ Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης καὶ τοῦ πρὸς Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν ἐγκωμίου αὐτοῦ.

Οὐδενὸς δὲ λαβόντος τὸν λόγον ἐπ' αὐτῆς, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΚΘ'

τῇ 22 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος Σ. Α. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Γ. Παχτικός παρατηρεῖ ὅτι ἡ σχολὴ Ὀριάνοι Βιθυνίας εἶναι πλήρες σχολαρχεῖον καὶ παρακαλεῖ νὰ γείνη δεκτὴ ἡ αἰτήσεις τῆς Ἐφορείας αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγιώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1895, ἀγγέλλοντος τὴν ἀποστολὴν δέκα σωμάτων γεωγραφικῶν Πινάκων Στεφάνου Ζαφειροπούλου.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1896, γνωμοδοτοῦσης ἐπὶ ζητημάτων παραπεμφθέντων αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν, ἀγγελούσης τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Α. Η. Οικονομίδου ὡς διορθωτοῦ τῆς δημοσιευθεσμένης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. E. Schneider ἀπὸ 19/31 Ἰανουαρίου 1896, ἀγγέλλοντος ὅτι δὲν θὰ δυνήθῃ νὰ κάμῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀγγελθεῖσαν ἀνακοίνωσιν ἕνεκα ἀσθενείας τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ τὰδε: Τὸ προεδρεῖον α') θέλει γράψῃ τὰ δέοντα εἰς τοὺς κ. κ. Wecklein καὶ Βερναρδάκην, ὡς πρὸς τὴν παρὰ τὰ συμπεφωνημένα αὐξήσιν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τῆς γινομένης ἐκδόσεως· β') τίθεισιν εἰς ψήφοριαν τὴν πρότασιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτρο-

πῆς, ὑποδεικνυούσης τὸν κ. Δ. Οἰκονομίδην ὡς ἀρμόδιον πρὸς διορθώσιν τῆς ἐκδοθησομένης γλωσσικῆς ὕλης. Ὁ κ. Οἰκονομίδης ἐνίσταται, λέγων ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς διορθώσεως ὀρθογραφικῶν λαθῶν κτλ., ἀλλὰ περὶ τῆς διορθώσεως αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας ὀρθογραφίας, τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖ χρόνον μακρὸν, οὗ στερεῖται, ὁ δὲ καιρὸς ἐπείγει. Παρατηρήσαντος δὲ τοῦ κ. Δάμοσα νὰ γείνη πρῶτον συνεννόησις μεταξὺ τοῦ κ. Οἰκονομίδου καὶ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εἶτα ψηφοφορία, ὁ κ. Νικολόπουλος ὑποθέτει ὅτι μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας θέλει ἀνάδεχθῆ ὁ κ. Οἰκονομίδης τὸ ἀνατεθησόμενον αὐτῷ ἔργον ἅμα τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου. Γενομένης ψηφοφορίας, ὁ κ. Οἰκονομίδης ὑποδείκνυται ὡς ἀρμόδιος πρὸς ὃν σκοπὸν προτείνεται ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. Εἶτα, ἀναγνωσθεῖσης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Σνάιδερ, ἀναβάλλεται τὸ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἀνάγνωσμα. Ἀγγέλλεται ἐπίσης ἢ ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ προεδρείου ἀποστολὴ τῆς εἰκόνης τοῦ ἀειμνήστου Καλλιᾶδου παρὰ τῆς εὐγενεστάτης γῆρας αὐτοῦ καὶ ἀνάρτησις αὐτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων. Τέλος ψηφοφορεῖται τακτικὸν μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. Γ. Ἰωαννίδης, διδάσκων ἐν τῷ Ζωγραφείῳ, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΔ'

τῇ 29 Ἰανουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεᾶς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε :

Ἐπιστολὴ τῆς Ἐφορείας Δράμας ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου 1895, ζητούσης τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου καὶ πληρεξουσιοδοτήσεως ἐπὶ τούτῳ τὸν κ. Α. Κ. Γεράρδον.

Τοῦ κ. Ν. Φαρδὺ ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου, ὑπεββάλλοντος σκέψεις αὐτοῦ περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος.

Τοῦ ἐκ Παραμυθίας ἱατροῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἀπὸ 17 Ἰανουαρίου 1896, πέμποντος τὸ Δ' κεφάλαιον τῶν αὐτοῦ Συμβολῶν εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσπρωτίας, αἰτουμένου δὲ τὰ ἀπὸ πέρυσιν ἐκδοθέντα ἔργα τοῦ

Συλλογοῦ καὶ ἐρωτῶντος ἂν τὸ ἀπονεμηθῆν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βραβεῖον ἐμετρήθη τῷ ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Σ. Παπαδάκῃ.

Τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἐντεῦθεν ἀπὸ 25 Ἰανουαρίου, ἀγγελουούσης ὅτι ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 13 λήξαντος ἐξελέξατο γραμματεῖα τὸν κ. Διονύσιον Κοντογεώργην καὶ ἐπισυνάπτουσης γενικῶν λ/σμῶν τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος ἐντολῆ τοῦ Dr J. S. de Tourgar, καθηγητοῦ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Louvain, τὰς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας μεταφράσεις τῶν διηγημάτων Ἀλεξ. Ραγκαβῆ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Romans Grecs. Contes et Nouvelles par Al. Rangavi*, traduit du grec moderne par J. S. Tourgar.

Τῆς Κοινότητος Σιοανίου τῆς Μακεδονίας. Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Σαμματοβίῳ Σχολῶν. Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐν Σαλματομβροονικίῳ Σχολῶν (δὺς αἰτούντων). Τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων Σινώπης. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν Σχολῶν Σογιουτίου. Τῆς Ἐφοροδημογεροντίας Περάμου. Τῆς ἐν Συλοπόρτῃ Ἀδελφότητος « Ἐννέα Μουσῶν ». Τῆς Ἐφορείας τῶν ἐκπαιδευτηρίων Βλιάγκας. Τῆς Α. Θ. τοῦ ἁγ. Ἀβύδου Νικοδήμου. Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Χρυσόπολεως (δὺς αἰτούντων). Τῆς Α. Σ. τοῦ γέροντος ἁγίου Νικομηδείας κ. Φιλοθέου. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν σχολῶν τῆς Κοινότητος Ἰκονίου, αἰτούντων κατὰ διαφόρους χρονολογίας τοὺς Πίνακας Ζαφειροπούλου.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν αἰφνίδιον θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν καὶ δωρητῶν τοῦ Συλλόγου Ζήνωνος Κλεάνθους. Ἐπὶ τῆς δὲ ἀλληλογραφίας παρατηρεῖ ὅτι αἱ γενομένη καὶ γενησόμενα αἰτήσεις χαρτῶν Ζαφειροπούλου ἐκ μεμακρυσμένων ἐπαρχιῶν δὲν ἔστιν δυνατὸν νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, διότι καὶ μὲν προσεχῶς ἀποστέλλονται τοιοῦτοι, ἀλλ' εὐάριθμοι, διανεμηθήσονται δὲ μόνον εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐν Ἀθήναις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου. Παρατηρεῖ ὁμοίως ὅτι ὁ λογαριασμὸς τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἀκριβέστατος, ἀποσταλήσεται δὲ τῇ Α. Ε. τῷ κ. Χρ. Ζωγράφῳ. Ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ κ. Γ. Παχίικου ἀναγινώσεται ἢ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Φαρδὺ ὑπὸ τοῦ γε-

νικοῦ γραμματέως, παρατηρήσαντος ἅμα ὅτι προσεχῶς θὰ ἀνεκοινοῦτο αὐτῇ, ἐπὶ δὲ τῇ αἰτήσῃ τοῦ κ. Γ. Παχτίκου γίνεται νῦν ἡ ἀνακοίνωσις πρὸς δὲ ὅτι τὸ βραβεῖον, περὶ οὗ μετ' ἀπορίας γράφει ὁ κ. Φαρδύς, ἐστάλη τῷ κ. Παπαδάκῃ διὰ πληρεξουσίου ἐγγράφου. Τῷ αὐτῷ κ. Παχτίκῳ, παρατηρήσαντι περὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν χαρτῶν μόνον εἰς τὰ περὶ χώρα Κωνσταντινουπόλεως, ὑπομιμνήσκει ὁ κ. πρόεδρος σχετικὴν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 2 Νοεμβρίου 1892. Μετὰ ταῦτα, τὸν λόγον λαβὼν ὁ κ. Χρ. Ἀνδρουτσός, ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ **Αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ τοῦ Πλάτωνος ἐν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰς χριστιανικὰς**, μηδεμιᾶς δὲ ὑπαρχούσης παρατηρήσεως, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορεύσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΣΑ'

τῇ 12 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῶν κ.κ. **Ἀδελφῶν Περρῆ** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου, ἀγγελλόντων τὴν ἀποστολὴν ἐτέρων ἑνδεκα τυπογραφικῶν φύλλων τοῦ Β' τόμου τοῦ **Αισχύλου** καὶ ἐκφραζόντων τὴν ἐλπίδα ὅτι ταχέως ἢ τε Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ καὶ ὁ Σύλλογος θέλουσι συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** περὶ τῶν καθ' ὑπερβάσιν φύλλων, περὶ τῆς πληρωμῆς δ' αὐτῶν θεωροῦσι τὸν Σύλλογον ὑπόχρεον.

Τοῦ κ. **Δημητρίου Μ. Μελισσοπούλου** ἀπὸ 7 Φεβρουαρίου, διδασκάλου ἐν τῇ ἐνταῦθα **Ρωσοικῇ Σχολῇ**, ὑποβάλλοντος εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου **Ἐγχειρίδιον Ἀλγέβρας** καὶ ἕτερον **Ἐθνογράμμου Τριγωνομετρίας**.

Τῆς **Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν Βονωνίας** ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παρασχεθείσῃ τῷ ἐκ τῶν ἑταίρων αὐτῆς αἰδ. **Tondini** φιλοξενίᾳ τῇ 9/21 Νοεμβρίου 1895.

Τοῦ κ. **Blass** ἐκ Χάλης ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου, ἀποστέργοντος τὴν ἐκδοσιν τοῦ **Δημοσθένους** ἕνεκα τῶν παρομαρτουσῶν αὐτῇ πολλῶν δυσκολιῶν.

Τῆς **Ἀκαδημίας Βερολίνου**, ἀνευ ἡμερομη-

νίας, εὐχαρισταύσης ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν **I' μέχρι ΚΕ' τόμων** τοῦ **Περιοδικοῦ** καὶ τοῦ **A' τόμου** τοῦ **Ζωγραφείου Ἀγῶνος**.

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐξέλεξατο ἀναπληρωτῆν τοῦ προέδρου αὐτῆς προσωρινῶν ἐπὶ ἓνα μῆνα τὸν κ. **Πετρακίδην**, καὶ διορθωτὴν τὸν κ. **Ἰ. Π. Ἰωαννίδην**.

Μετὰ τινὰς δὲ παρατηρήσεις τοῦ κ. προέδρου ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ψηφοφοροῦνται ἀντεπιστέλλον μὲν μέλος ὁ διδάκτωρ **J. de Groular**, καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἐλληνικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ **Louvain**, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου, καὶ τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. **Θ. Κεσοῖογλους** καὶ **N. Βασιλειάδης**, ἱατροί. Μετὰ ταῦτα, προκειμένου ν' ἀναγνώσῃ ὁ κ. **Ἀναστάσιος Χρησιδης** τὰς συμπληρωματικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**, οἱ κ.κ. **Ἡλ. Βαλσαμάκης**, **Ὁδ. Ἀνδρεάδης**, **Φ. Τάγης** διαμφισβητοῦσι τὸ δικαίωμα τοῦτο, προβάλλοντες ὅτι ὁ κ. πρόεδρος δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ ζήτημάτος δεδικασμένου καὶ λελυμένου, ὄντος δὲ καὶ τοῦ Συλλόγου δεδεδεσμένου διὰ ῥητοῦ συμβολαίου. Ὁ κ. **Φ. Τάγης** μάλιστα δίδει καὶ διασαφῆσεις τινὰς, θεωρῶν τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν διατελοῦντα ἐν ἀγνοίᾳ τῶν διατρεξάντων, ὅτι τὸ πρῶτον ὑπόμνημα τοῦ κ. **Χρησιδίου** ἐμελετήθη, ἐκρίθη, ἀνεσκευάσθη, ὁ δὲ κ. **Χρησιδης**, ἐν ᾧ δὲν εἶχε διαμαρτυρηθῆ τότε, μετὰ πέντε μῆνας, γενόμενος πρόεδρος, ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, προκλήθη συζήτησις, ἥτις καὶ καὶ ὡς μὴ γενομένη ἐθεωρήθη. Ὁ κ. **Χρησιδης** ἀπαντῶν παρατηρεῖ ὅτι διεμαρτυρήθη, δὲν συνεμερίσθη τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἐγωιστικὴν, ὅτι θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ζήτημα ἀσχέτως πρὸς τὴν κρίσιν αὐτῆς, ἐπανῆλθε δικαιοματικῶς εἰς τὰς πρὸ μηνὸς παρατηρήσεις, ἐπανέρχεται καὶ τώρα ἵνα προσθέσῃ πολλὰ καὶ ποικίλα. Καὶ οἱ κ.κ. **Κλ. Κοκκολᾶτος**, **Εὐστ. Ἰωάννου**, **Σ. Ἀποστόλογους**, **Ἰωακείμ Βαλαβάνης**, **Μ. Αἰθνητόπουλος**, **N. Φωτιάδης** καὶ τινὰ ἄλλα μέλη διαμαρτύρονται κατὰ τῆς γενομένης συζήτησεως ὡς προῶρον, ἅτε τοῦ Συλλόγου εὐρισκομένου ἐντὸς τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως. Ὁ κ. **Μαλιάδης** θεωρεῖ τὴν συζήτησιν δικαίαν, διότι, λέγει, εὐρισκόμεθα ἐν ἀνωμαλίᾳ καὶ παραβάσει κανονισμοῦ. Ἐπιμενόντων δὲ τῶν προμνημονευθέντων μελῶν περὶ τοῦ προῶρου πάσης συζήτησεως,

ὁ κ. πρόεδρος ὡς ἀπολογηθῆσάμενος εἰς τὰς προβληθείσας ἐνστάσεις καὶ ὡς ἀναγνωσόμενος τὴν νέαν αὐτοῦ μελέτην, παραχωρεῖ τὴν προεδρικὴν ἔδραν τῷ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Φ. Τάγῃ*, ὅστις, καταλαβὼν τὴν ἔδραν, τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς συζητήσεως ἐπιμενόντων εἰς ταύτην, τῶν δὲ κατ' αὐτῆς ἐνισταμένων, ἐκήρυξε διαλελυμένην τὴν συνεδρίαν καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθε, συν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ δευτερός ἀντιπρόεδρος καὶ τινα τῶν μελῶν. Τῶν λοιπῶν μελῶν ξενισθέντων ἐπὶ τῇ διαλύσει, ὡς βεβιασμένη, ἄτε πρὸ τῆς ἐξαντλήσεως τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως γενομένη, ἐπιμενόντων δὲ εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος, ἀναλαβὼν τὴν προεδρίαν, τάσσει ἐν αὐτῇ τὸν γενικὸν γραμματέα καὶ κατ' ἀπαίτησιν τῶν μελῶν ἀναγινώσκει τὸ θέμα αὐτοῦ. Μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ἀναγνώσματος ὁ κ. *Ν. Φωτιάδης* ὑποβάλλει πρότασιν πρὸς παραδοχὴν τῆς πρὸς τὸν χορηγὸν ἐκφραστῆσομένης εὐχῆς περὶ τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ὑποστηριχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. *Σ. Ἀποστόλογλου, Εὐσταθίου Ἰωάννου, Κλ. Κοκκολάτου, Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ* κ.λ.π. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. *Σαλιέλης*, ὁμόφρονος ἔχων καὶ τοὺς κ.κ. *Μ. Αἰθνητόπουλον, Δ. Μουστράτον, Ἰωακείμ Βαλαβάνην* καὶ ἄλλους, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀναβληθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος πᾶσα ἀπόφασις, ἕως οὐ μελετηθῇ καλῶς τὸ ζήτημα, ν' ἀφῆθῃ δὲ τῷ κ. προέδρῳ, ὅταν αὐτὸς κρίνῃ ἐπιστᾶσαν τὴν στιγμὴν, νὰ ἐπαναγάγῃ τοῦτο εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν ἐτέρας συνεδριάσεως, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην καὶ ὁ κ. *Χρησιδῆς* ὑποχωρῶσαντων δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, ὁ προεδρεύων διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΒ'

τῇ 19 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης συνεδρίας ἐπὶ τε τῆς συντάξεως αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ τοῦ κύρους τοῦ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. *Φ. Τάγῃ* διάλυσιν τῆς συνεδρίας μέρους ἔλαβον τὸν λόγον οἱ ἐπόμενοι:

Μαλιάδης. Ἐπειδὴ μετὰ τὰς ὑπὸ τῶν κ.κ. *Βαλασαμάκη, Ἀνδρεάδου* καὶ *Φ. Τάγῃ* γενομένας παρατηρήσεις, ἂν πρέπη ὁ κ. *Αν. Χρησιδῆς* νὰ ἀναγνώσῃ τὰς συμπληρωματικὰς

αὐτοῦ παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, προτιθέμενος καὶ νὰ ὁμιλήσῃ, διεκοπτόμην, καὶ μάλιστα τοῦ προέδρου ἐπιτρέποντος, διὰ τοῦτο παρεχωρήθη ἡ προεδρία τῷ πρώτῳ ἀντιπροέδρῳ, οὐχὶ διότι «θὰ ἀπελογεῖτο ὁ κ. *Χρησιδῆς* καὶ θὰ ἀνεγίνωσκε τὴν νέαν αὐτοῦ μελέτην»· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν μετὰ τὴν διάλυσιν ἐπαναληφθεῖσαν συνεδρίαν, αὕτη εἶναι παράνομος, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως γενομένη· προτείνει λοιπὸν διόρθωσιν τοῦ πρώτου μέρους καὶ ἀκύρωσιν τοῦ δευτέρου τῶν πρακτικῶν.

Βαλασαμάκης. Παρακαλεῖ τὸν κ. πρόεδρον πρὶν ἢ δώσῃ τὸν λόγον εἰς τοὺς ἐγγεγραμμένους ὅπως ὁμιλήσωσι, νὰ διευκρινήσῃ τὸ ἐξῆς: Ἀναλαμβάνει, ὡς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, θεματοφύλαξ τῆς τηρήσεως τοῦ κανονισμοῦ, τὴν εὐθύνην τῆς παρὰ τὸν κανονισμὸν ἐπαναλήψεως ἢ συνεχίσεως τῆς συνεδρίας τῆς παρελθούσης Δευτέρας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου κανονικὴν αὐτῆς διάλυσιν, ὡς καὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἀναθέσεως τῆς προεδρίας εἰς τὸν κ. γενικὸν γραμματέα παρὰ τὸ ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, τοῖς ἀντιπροέδροις μόνον παρέχοντος τὸ δικαίωμα ν' ἀναπληρώσι τὸν πρόεδρον ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν προεδρικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ἢ, ὅπως ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὑποδηλοῦται, τὴν εὐθύνην ταύτην ὑπέχουσιν οἱ παραμεινάντες μετὰ τὴν κανονικὴν διάλυσιν τῆς συνεδρίας ἐκείνης καὶ τὴν ἕνεκα ταύτης ἀποχώρησιν ἱκανῶν ἐκ τῶν μελῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ δύο ἀντιπρόεδροι;

Πρόεδρος. Ἀπαντῶν εἰς ταῦτα λέγει ὅτι τὴν ἐσπέραν ταύτην γνώμην δὲν ἔχει, ἀπλῶς θὰ διευθύνῃ τὴν συνεδρίαν.

Σαλιέλης. Ἀφ' οὗ γίνεται λόγος περὶ πρακτικῶν, παρατυπία εἶναι καὶ ἡ γενομένη συζήτησις· πρόκειται περὶ ἀκριβοῦς συντάξεως τῶν πρακτικῶν· περὶ τούτου καὶ μόνου· περὶ τούτου πρῶτον ἄς ἀποφανθῇ ὁ Σύλλογος καὶ ἔπονται αἱ συζητήσεις.

Δάμσας. Ἐπειδὴ ἔχομεν δύο συνεδρίας, τακτικὴν καὶ μὴ, καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἐπομένως τὸ κύρος αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ τῆς μὴ τακτικῆς συνεδρίας.

Ἀνδρεάδης. Παρακαλεῖ νὰ προστεθῇ εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα τὸ ὅτι ἀνέφερε ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, τὸ 37, καθ' ὃ συζητήσεις περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος παρελθούσης τῆς ἐπομένης συνεδρίας, δὲν ἐπιτρέπεται καὶ ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην ὑποστήριξιν τῶν ἐνστάσεών του. Τὴν ἐπὶ τῆς περαιτέρω συντά-

ζεως των πρακτικων συζητησιν δεν θεωρει περιτην, διότι τοις μετά την κανονικην διάλυσιν αποχωρήσασιν άγνωστον έν ηναι ακριβη τα πρακτικά της επαναληρηθείσης συνεδρίας.

Πασχαλίδης. Προβάλλει σκέψιν, έν ο αντιπρόεδρος, παρόντος του προέδρου, δύναται να διαλύση την συνεδρίαν.

Φιλικός. Θεωρεί την υπό του αντιπροέδρου διάλυσιν παράνομον, διότι, αν αί φωναστικά τον ήναγκασαν εις τούτο, ή δύνατο να παραχωρήση την έδραν εις τον δεύτερον αντιπρόεδρον άρα ή εξακολούθησις της συνεδρίας κάλλιστα και νομίμως έγένετο, όθεν πρόκειται περι επικυρώσεως πρακτικων μιās και μόνης συνεδρίας.

Μαλιάδης. Μετά την κανονικην διάλυσιν επανελήθη ή συνεδρία υπό την προεδρίαν του γενικού γραμματέως τα πρακτικά δημοσιεύονται έν τω Περιοδικώ και δεν πρέπει ο Σύλλογος να παρυσιάζη γελοίον πρόσωπον δεν πρέπει ν' αναγραφη ή προεδρία γενικού γραμματέως έκφράζει λοιπόν την επιθυμίαν να εξαλειφθη τó τοιούτον.

Ευσταθιανός. Δεν είναι δυνατόν ο Σύλλογος να έκτεθη και να γείνη γελοίος, διότι εξακολούθησε την συνεδρίαν με τα πλείστα των μελών, παρακαλεσάντων τον κ. πρόεδρον να εξακολουθήση, ουχι δε με όλίγα μέλη, ως διετάθη ο κ. Μαλιάδης.

Μελιχρός. Θεωρεί την γινομένην συζήτησιν χρονοτριβήν, παρακχλεί δε να προβη ή Σύλλογος εις την επιψήφισιν των πρακτικων.

Μακρίδης. Τό ζήτημα του κύρους και της ακριβείας των πρακτικων, ως και της συνησίσεως της συνεδρίας θεωρεί αλληλένδετα. Έπειδη ή συνεδρίασις διελύθη ένεκα φωνασικων, ό δε κ. πρόεδρος παρενέθη και εξηκολούθησε την συνεδρίαν, άρα δεν ύπάρχει πραγματική διάλυσις. Τό μόνον ουσιαστικόν είναι: ή δύνατο να προεδρεύση ο γενικός γραμματέως; Τούτο είναι περίπτωσις καταναγκαστική, άπόκειται δε εις την κρίσιν του Συλλόγου σήμεραν συζητείται ή άκυρότης της συνεδρίας: αί άκυρότητος ένστάσεις προβάλλονται πρώται, άφ' ου νόμιμος άπαρτία ύπήρχεν, άφ' ου ένστασις άκυρότητος δεν είχε προβληθη, οτε σήμεραν έπρεπε να προβληθη άκυρος τώρα ή συζήτησις περι τυπικού πράγματος.

Φ. Τάγης. Θά παρηκολούθουν την όλην γνώμην του Συλλόγου επί των διατρεξάντων, άλλ' αναγκάζομαι ν' άπαντήσω τω κ. Φιλικώ: ουδεμία συγκίνησις με κατέλαβεν ουτε άδυναμία με ώθησεν εις την διάλυσιν και άλλοτε

έχρησίμυσσα μέλος έν τε τω προεδρείω και έν επιτροπαίς: είχαν διάθεσιν να παραταθη ή συνεδρία και μέχρι του μεσονυκτίου προέκειτο ή φιλολογική επιτροπή να καταπατηθη παράνομως και έπρεπε να διαφωτισθη ή Σύλλογος, άλλ' άφ' ου επανειλημμένως έζήτησα να επιβάλω σιωπήν και δεν ισχυσα, ένόμισα συμφέρον ν' αναβάλω την συζήτησιν εις την επομένην Δευτέρα, φρονών ότι ώφελω τον Σύλλογον, ουχι δε εκ λόγου κομματικού.

Αποστόλογλους. Μετά λύτης παρατηρεί ότι άσυναισθήτως ή σκοπίμως έκτροχιάζεται ή συζήτησις: πρόκειται περι της επιψηφίσεως των πρακτικων των τότε πιστώς γενομένων, επιφυλάσσεται δε μετά την επιψήφισιν να έκφέρη γνώμην και αυτός περι παρανομιων και παρατυπιων, ως έθιξαν οι προλαλήσαντες.

Πουλουλίδης. Έπί του νομίμου ή μη των πρακτικων διαφωνεί προς τον κ. Μακρίδην και 'Αποστόλογλον, αν, κατά τον διςυρισμόν των αντιφρονούντων, δεν ύπήρχε μετά την διάλυσιν συνεδρίας, δεν ύπάρχουσι και πρακτικά, άτομικώς δε παρδεχεται τó νόμιμον και της συνεδριάσεως και των πρακτικων, άφ' ου μετά την διάλυσιν υπό του αντιπροέδρου τα πλείστα μέλη έμειναν, ουδεις δε των αποχωρησάντων διεμαρτυρήθη οι ύπολειφθέντες άπεδοκίμασαν την αποχώρησιν των άλλων, ό δε Σύλλογος, χρώμενος τω κυριαρχικώ αυτού δικιαιώματι, νομίμως προέθη εις την συνεδρίασιν, άλλ' υπό την προεδρίαν του γενικού γραμματέως. Άλλά τί θά έκαμνε και πās πρόεδρος εις την θέσιν του νυν εύρισκόμενος; 'Ωφειλε, κατά τον κ. Ανδρεάδην, να προσκαλέση άλλοτε προεδρεύσεντα, άλλα και τοιούτου μη ύπάρχοντος, ώφειλε φυσικώς να προσδράμη εις μέλος τι του προεδρείου προτείνει λοιπόν την επιψήφισιν των πρακτικων.

Βαλοσαμάκης. Πολλοί των προλαλησάντων, ανήκοντες εις τó δικηγορικόν σώμα της ήμετέρας πόλεως, έθηκαν επί του τάπητος τó ζήτημα του νομίμου ή μη της επί των πρακτικων συζητήσεως πρό του κυρίου ζητήματος, όπερ είναι αν ή συνεδρία της παρελθούσης Δευτέρας διελύθη νομίμως υπό του κ. αντιπροέδρου κατόπιν παραχωρήσεως αυτώ της προεδρικης έδρας υπό του προέδρου, έτι δε και αν ή γινομένη μετά την διάλυσιν συνεδρία ήναι νόμιμος ή μη. Και όσον μέν άφορξ τó νόμιμον της επί των πρακτικων συζητήσεως του ζητήματος της ούσίας, εύχαρίστως βλέπω ότι τινες τούτων, και

μάλιστα ὁ κ. *Μακροίδης*, διαρρήδην ἀπεφώνησε ὅτι τὸ ζήτημα τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν εἶναι ἀναπόσπαστον τοῦ τῆς οὐσίας, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ δεύτερον, συνέχουν τὸ ζήτημα τοῦ νομίμου τῆς διαλύσεως τῆς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς συνεχίσεως τῆς συνεδρίας, καὶ δὴ ὑπὸ τῶν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως. Χωριστέον, κατ' ἐμέ, τὰ ζητήματα ταῦτα. Ἡ διάλυσις τῆς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος ἀντιπροέδρου ἐγένετο κανονικῶς, ἐπιβληθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ περισώσῃ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Συλλόγου, διακυβευομένην ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην θορύβου καὶ πολὺ πρὶν ἢ καταλάβῃ ὁ κ. ἀντιπρόεδρος τὴν προεδρικὴν ἔδραν. Καὶ ἄλλοτε ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει ἡ συνεδρία διελύθη ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου προεδρεύοντος, καίπερ μὴ ἐξαντληθείσης τῆς ἡμερησίας Διατάξεως, καὶ ὑπὸ περιστάσεως μάλιστα πολὺ ὀλιγώτερον ἐπιτρεπούσας τοῦτο, οἷον προεδρεύοντος τοῦ *Mordtmann*, χωρὶς ὁ Σύλλογος νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαλύσει, καίπερ προσβληθεῖς μάλιστα τότε ὑπὸ τοῦ διαλύσαντος τὴν συνεδρίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐτι ὑποθεθῇ ὅτι ὁ κ. ἀντιπρόεδρος ἔσπευσε νὰ διαλύσῃ τὴν συνεδρίαν ἢ ὅτι παρανόμως διέλυσε ταύτην ἵνα παραλύσῃ τὸ ζήτημα, ὡς διατείνεται ὁ κ. *Φιλικός*, καὶ πάλιν νομίζω ὅτι δὲν ἐπετρέπετο ἡ παράνομος ἐπανάληψις τῆς συνεδρίας μετὰ τὴν ἔστω καὶ παράνομον διάλυσιν, διότι οὐδεμία προγενεστέρᾳ παρανομία δύναται νὰ δικαιολογήσῃ παρανομίαν μεταγενεστέραν. Διὰ τὸ τυχὸν παράνομον τῆς διαλύσεως ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου, οὗτος θὰ ἦτο ὑπόλογος ἀπέναντι τοῦ Συλλόγου καὶ σήμερον, ἦτοι εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην συνεδρίαν. Ἡ παρανομία ἄρα ὑφίσταται, ἐτι δὲ μᾶλλον παράνομος καταφαίνεται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ προεδρία τῆς δῆθεν συνεχείας τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἐδόθη εἰς τὸν κ. γενικὸν γραμματέα, παρὰ τὸ ρητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, ὅπερ οὐδεὶς τῶν συνηγορησάντων ὑπὲρ τοῦ νομίμου τῆς συνεχίσεως τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἠρήθη, καθ' ὅσον οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὸ ἄρθρον, ἐφ' οὗ ὁ Σύλλογος ἐστηρίχθη, παραδεχόμενος τὴν προεδρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως.

Μετὰ ταῦτα, πολλῶν ἄλλων ἐγγεγραμμένων ὄντων ἵνα λάβωσι τὸν λόγον, ὁ κ. πρόεδρος, ἐπιθυμῶν νὰ περατώσῃ τὴν συζήτησιν,

ἔδωκεν εἰς τὸν μεταξύ τῶν ἐγγεγραμμένων πρεσβύτερον κ. *Ν. Φωιάδην* τὸν λόγον, ὡς εἰς τελευταῖον. Ὁ κ. *Φωιάδης*, λαβὼν τὸν λόγον, παραιτεῖται, λέγει, τῆς ἀγορεύσεως, διότι καὶ αὐτὸς ἐφωτίσθη καὶ πάντες, ὡς εἶναι βέβαιος, καὶ παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον νὰ θέσῃ τὰ πρακτικὰ ὡς ἀνεγνώσθησαν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου. Τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. *Ν. Φωιάδου* ὑπὸ πολλῶν μελῶν ὑποστηρίχθεισης, ὁ κ. πρόεδρος ἔθεσε τὰ πρακτικὰ εἰς ψηφοφορίαν καὶ διὰ μεγάλης πλειοψηφίας ἐγένοντο ταῦτα παραδεκτά· μεθ' ὃ ὁ κ. *Βαλσαμάκης* παρακαλεῖ νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι ἡ ψῆφος τῆς μειοψηφίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς πιστότητος τῶν πρακτικῶν ἀποτελεῖ διαμαρτυρίαν τῆς μειοψηφίας ταύτης ἐπὶ τῇ ἐπιψήφισει πρακτικῶν συνεδρίας, μὴ νομίμως γενομένης.

Μετὰ ταῦτα ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγείλας καὶ δωρεᾶς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φιλολογικοῦ Συλλόγου *Παργασσοῦ* ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἐπεμψεν ἤδη πέντε ἀντίτυπα τοῦ *Κανονισμοῦ* αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Εὐδοκίου Δράκου* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ συγγραφὴν αὐτοῦ *Μικρασιατικὰ Μελέται*.

Τοῦ *Ἐφροῦ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῶν τόμων ΙΖ' καὶ ΙΘ' εἰς διπλοῦν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διπλῆς αὐτῆς σειρᾶς.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἐκ Μονάχου ἀπὸ 2/14 Φεβρουαρίου, ἀπαντῶντος εἰς τὴν ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου ἐπιστολὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Θ. Οὐσπένσκη*, διευθυντοῦ τῆς ἐν ταῦθα Ῥωσικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου, ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς καὶ προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον εἰς ὁμόφωνον σύμπραξιν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, παρέχοντος δὲ εἰς μελέτην τὴν τε Βιβλιοθήκην καὶ τὸ Μουσεῖον τοῦ ἐν λόγῳ Ἰνστιτούτου.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 15/27 Φεβρουαρίου ἐκ Μονάχου, συμπληροῦντος τὰς ἐν τῇ ἀπὸ 2/14 τρέχοντος ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Σύλλογον ἰδέας.

Τοῦ κ. *Δ. Ἀ. Κορομηλά* ἐντεῦθεν ἀπὸ 16 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος νὰ ὀρισθῇ ἡμέρα πρὸς ἐκτέλεσιν φιλολογικῆς του ἐπεριόδου.

Κατ' ἀπαίτησιν τοῦ κ. *Μαλιάδου*, ὑποστη-
ρηθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου*, ὡς καὶ
ὑπὸ τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ἐπιπροσθέσαντος ὅτι κα-
λὸν εἶναι νὰ διαφωτισθῇ ὁ Σύλλογος ἐπὶ λε-
πτομερειῶν, ἀφ' οὗ ἀκούονται καὶ παρανο-
μίαι, ὡς συνάψεις συμβολαίων μονομερῶς κλπ.,
ἀναγινώσκονται: δύο ἐπιστολαὶ τοῦ κ. *Wec-
klein* ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀφ' οὗ
προηγουμένως ὁ κ. πρόεδρος ἔκαμε παρατη-
ρήσεις γενικὰς ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης ἀλλη-
λογραφίας. Κατόπιν ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* ἐρωτᾷ
τις ἀποφάσεις ἐλήφθη ὡς πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ
κ. *Κορομηλά*, διότι ἤκουσε, λέγει, διαδόσεις
τινάς ὅτι τὸ προεδρεῖον ἠρνήθη τὴν αἴθουσαν.
Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἐλήφθη αὕτη ὑπ' ἑ-
ξίν, ὁ δὲ κ. *Μαλιάδης* δίδει διασαφήσεις τινάς
περὶ προϋπαρχούσης ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου
ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ
Συλλόγου εἰς σωματεῖα, ὡς καὶ συναυλίας ἢ
καλλιτεχνικὰς παραστάσεις ἐπὶ μισθῷ οὐχὶ
κατωτέρω τῶν δέκα λιρῶν (10).

Ὁ κ. πρόεδρος, ἀγγέλλων ὅτι συσκέπει τοῦ
προεδρείου παρηγγέλησαν θέσεις διὰ βιβλία,
ζητεῖ παρά τοῦ Συλλόγου πιστώσιν δέκα λι-
ρῶν, ὅπερ καὶ παραδέχεται ὁ Σύλλογος. Ἐπι-
τόυτο ὁ κ. *Σαλιτέλης* ἐπαίνει τὸ προεδρεῖον,
διότι καὶ τὰς μικρὰς ταύτας πράξεις ὑποβάλλ-
ει εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου, καλὸν
δὲ θεωρεῖ καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παρα-
χωρήσεως τῆς αἰθούσης ἐπὶ μισθῷ, τὴν εὐθύ-
νην νὰ ἔχη ὁ Σύλλογος, ὅχι δὲ ὁ πρόεδρος μόν-
ος ἢ τὸ προεδρεῖον· ὅτε δὲ ὁ κ. *Ἀνδρεάδης*
καὶ ὁ κ. *Μαλιάδης* διεσαφήνισαν τὸ πρᾶγμα,
διακρίναντες παραχωρήσεις εἰς σωματεῖα καὶ
παραχωρήσεις ἐπὶ μισθῷ, ὑπομνήσαντες καὶ τὸ
σχετικὸν πρακτικὸν τῆς περὶ τούτου ἀποφά-
σεως τοῦ Συλλόγου, ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρακαλεῖ
νὰ ἐξετασθῇ τὸ σχετικὸν πρακτικὸν καί, ἐάν
μὴν ὑπάρχῃ ἀπόφασις, ἀποσύρει τὴν πρότασίν
του, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει θὰ φέρῃ τὸ ζή-
τημα εἰς ἄλλην συνεδρίαν. Μετὰ ταῦτα ἕνεκα
τῆς προκηρωτηκίας ὥρας ἀναβάλλεται ἡ
ἀνάγνωσις τοῦ ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει*
ἀναγεγραμμένου ἀναγνώσματος καὶ διαλύ-
εται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΛΓ'

τῇ 26 Φεβρουαρίου 1896.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγου-
μένης συνεδρίας, ὁ κ. *Μαλιάδης* ἐκφράζει εὐ-
χαριστίας τῷ εἰδικῷ γραμματεῖ ἐπὶ τῇ πιστῇ
ἀποτυπώσει τῶν γενομένων, ὁ δὲ κ. *Ἀυθεν-
τόπουλος* ὑπομνησκει παραλειφθεῖσαν πα-
ρατήρησιν αὐτοῦ περὶ τῶν λεγθέντων ὑπὸ τοῦ
κ. *Βαλοσιμάκη*, εἰς ὃν δὲν παρέχεται τὸ δι-
καίωμα νὰ ὑποκαταστήσῃ σκέψιν ἰδίαν τῷ
κ. προέδρῳ, ὅστις, ἀρνηθεὶς ν' ἀποφανθῇ γνώ-
μην, δὲν ὑποχρεοῦται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσπα-
ζόμενος μίαν ἐκ δύο ἀντικειμένων γνωμῶν,
ἅς ἕτερός τις προβάλλει αὐτῷ. Μετὰ ταῦτα
ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς
γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλ-
ληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Β. Παπαϊωάννου* ἐκ Βιτω-
λίου ἀπὸ 11 Φεβρ. αἰτουμένην συνδρομὴν τοῦ
Συλλόγου πρὸς ἐκδοσιν *Δοκίμιον Γεωγραφίας*.

Τοῦ κ. *Μ. Κεφάλαι* ἐντεῦθεν ἀπὸ 17 Φε-
βρουαρίου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας τῆς
Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἕνεκα ἀπορρίψεως
ὑπ' αὐτῆς προτάσεως αὐτοῦ ὅπως αὕτη ἀπεκ-
δυθῇ πᾶσαν εὐθύνην ἐπὶ τῇ προκυψάσῃ βλάβῃ
εἰς τὴν *Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην* διὰ τὰς ἐν
τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* τῶν τακτικῶν συνε-
δριάσεων ἀναγραφὰς ἄνευ γνώσεως ἢ γνώμης
τοῦ χορηγοῦ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγρα-
φείου Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου* ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου,
ἐντεῦθεν, ἀνεκκλητῶς παραιτουμένου τῆς ἀντι-
προεδρίας, μέχρις οὗ ὁ Σύλλογος ἀποφανθῇ
γνώμην ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς 12 φθίνοντος.

Τοῦ αὐτοῦ ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου,
ἐπιμένοντος εἰς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ὅθεν
μὴ δυναμένου νὰ παρευρεθῇ κατὰ τὴν σήμερον
συγκληθεῖσαν συνεδρίαν τῶν κοσμητῶρων.

Τοῦ κ. *Φ. Τάγη* ἐντεῦθεν ἀπὸ 20 Φεβρουα-
ρίου, δεδικαιολογημένην ὑποβάλλοντος παραί-
τησιν ὡς τε ἀντιπροέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ
ὡς μέλους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς παραίτησεως τῶν
δύο ἀντιπροέδρων καὶ τοῦ προέδρου τῆς φι-
λολογικῆς ἐπιτροπῆς, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:
Ὁ κ. *Κεφάλαι* παρητήθη τῇ 17 τοῦ μηνός,
δύο ἡμέρας πρὸ τῆς τελευταίας συνεδριάσεως,

προσεπάθησε νά τόν πείση ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραιτήσιν του, πλὴν δὲν τὴ κατώρθωσε. Τὸν τῆς παραιτήσεως λόγον ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ τὴν 12 καὶ 19 τοῦ μηνὸς ἐν τακτικῇ συνεδριάσει δὲν συμμερίζεται, ὡς δὲν συνεμερίσθη αὐτὸν καὶ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ κατ' ἀκολουθίαν, ἐπειδὴ ὁ κ. *Κεφάλαιος* ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐξελέγη, αὐτῇ παραπέμπεται καὶ ἡ παραιτήσις, προσκαλεῖται δὲ ἡ ἐπιτροπὴ νά προβῇ εἰς ἀντικατάστασιν, ἐὰν μὴ τὸν πείση ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραιτήσιν του. Ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Ε. Α. Σιδερίδης* παρητήθη τὴν 21 τοῦ μηνός, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν τελευταίαν συνεδριάσιν, φέρων λόγον τῆς παραιτήσεως τοιοῦτον, ὡσεὶ μὴ ἐνοήσας τὴν σημασίαν τῆς τελευταίας ψηφοφορίας τῆς 19 τοῦ μηνός. Ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Φ. Τάγης* φέρει λόγους παραιτήσεως, οἵτινες μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς Δευτέρας συνεδριάσιν ἐξελέγονται ἀνυπόστατοι, τοῦ Συλλόγου διὰ μεγίστης πλειονοψηφίας τάναντία παραδεξαμένου. Δὲν προσεπάθησε, λέγει, νά παρακαλέσῃ τὰς παραιτήσεις των ὡς ἐπακολουθήμα μὲν τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ ἐπικυρώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, κατόπιν δὲ τῶν συμβάντων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὡς λέγεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ *Φ. Τάγης*. Ἐπαφίεται νῦν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου, ἂν πρέπη ὁ Σύλλογος ἐπισήμως νά γράψῃ εἰς τοὺς κ.κ. ἀντιπροέδρους ν' ἀποσύρωσι τὰς παραιτήσεις των, τοῦθ' ὅπερ ἀμφιβάλλω, ἀποτυχόντων μάλιστα καὶ ἐμμέσων τινῶν διαβημάτων. Ὁ κ. *Δάμος* θεωρεῖ καλὸν ν' ἀναγνωσθῶσιν αἱ ἀγγελτήριοι τῶν παραιτήσεων ἐπιστολαί. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι αἱ μὲν τοῦ κ. *Κεφάλαιος* καὶ *Σιδερίδου* ἐπιστολαί, ἐὰν ἐπιμείνῃ ὁ Σύλλογος, δύνανται ν' ἀναγνωσθῶσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ κ. *Φ. Τάγης* καλὸν εἶναι νά μὴ ἀναγνωσθῇ, ἄλλως καὶ ἡ γνώμη τοῦ προεδρείου τοιαύτη. Ζητήσαντος δὲ τοῦ κ. *Πουλουλίδου* τὸν λόγον τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης, ὁ κ. πρόεδρος ὑποδεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἐπιστολῆς ἥμισυ εὐπρεπές. Ἐπιμεινάντων ὁμοῦ ἰκανῶν πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ταύτης, τοῦ δὲ κ. *Τάγης* διαμαρτυρηθέντος ὅτι οὐδεὶς λόγος ἄκοσμος καὶ ἀπροεπὴς ὑπάρχει, ἐκτίθεται δὲ γυμνὴ ἢ πικρὰ ἀλήθεια, ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως καὶ αἱ τρεῖς ἐπιστολαί. Ἐπὶ τούτων, ζητησάντων τὸν λόγον μελῶν τινῶν, ὁ κ. πρόεδρος παρα-

τηρεῖ ὅτι ὀφείλει, ὡς πρόεδρος, εὐλαβῶς καὶ τὸν κανονισμόν νά τηρήσῃ καὶ τὰς ἀποφάσεις νά σεβασθῇ. Τὰ γενόμενα προεκάλεσαν τὰς παραιτήσεις, ὑπολείπεται ὁ Σύλλογος νά δεχθῇ τὴν παραιτήσιν τῶν κ.κ. ἀντιπροέδρων· ἐπομένως δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ συζήτησιν ἐπὶ τῆς οὐσίας. Πρῶτος δὲ λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. *Μαλιαδῆς* φρονεῖ ὅτι αἱ παραιτήσεις εἰναι σοβαραί, διότι προϋποθέτουσιν ὅτι ὁ Σύλλογος περιῆλθεν εἰς θέσιν οὐχὶ εὐχάριστον, προκαλέσασαν αὐτάς. Παρατηρήσεως ἐν τῷ μεταξύ γενομένης ὅτι ὁ ἀγορεύων εἰσέρχεται εἰς τὴν οὐσίαν, τονίζει ὅτι ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου, οὐχὶ δὲ περὶ ἐγωιστικῶν τάσεων καὶ ἀντεγκλήσεων καὶ συνεχίζων τὴν ἀγόρευσιν προσθέτει: Ὁ κ. *Κεφάλαιος* ὑποβάλλει παραιτήσιν δεδικαιολογημένην, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, σκεφθεῖσα περὶ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τῇ συναίνεσει τοῦ χορηγοῦ πρόβη εἰς συμφωνίας, εἰς συμβάσεις ἤρξαντο συντελούμενα ἔργα σπουδαία καὶ σοφώτατα καὶ νῦν ἐτι ἐξακολουθεῖ οὕσα δεδεδεσμένῃ δι' ἐπισήμων συμβολαίων πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν ἔργων κατὰ τὸ συνταχθέν πρόγραμμα· ὁ κ. *Χρησιδῆς* ἐσέφθη ἄλλα, ἴσως ὀρθά, ἀλλὰ ἀσύμφορα τῇ περιστάσει, μὴ ἐφαρμόσιμα· τὸ Ὑπόμνημα αὐτοῦ ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, προβαίνει παρὰ τὸν κανονισμόν εἰς δευτέρας καὶ συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις· δι' αὐτῶν ὑποβάλλεται μεταβολὴ τοῦ καθεστώτος, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, παρὰ τὰς ληφθείσας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τοῦ τε χορηγοῦ καὶ τῶν συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν ἡ ἐπιτροπὴ φαίνεται κύπτουσα εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, ὁ πρόεδρος ὁμοῦ αὐτῆς δὲν κύπτει, ὅθεν παραιτεῖται· ἀλλ' ὁ Σύλλογος δεόν νά μὴ παραδεχθῇ τὴν παραιτήσιν, νά παρακληθῇ δὲ ὁ παραιτηθεὶς ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἔργον του. Ὁμοίως παραιτεῖται ὁ κ. *Σιδερίδης*, μέλος ἐπιλεκτον καὶ ἀρχαῖον, μέλος ἀξιολογώτατον τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἔχων τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας τῆς γνώμης του καὶ θεωρῶν ἑαυτὸν προσβεβλημένον· ὁ Σύλλογος πρέπει νά ἐμμείνῃ εἰς τὴν μὴ παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως καὶ τούτου. Τέλος παραιτεῖται καὶ ὁ κ. *Φ. Τάγης*, διότι θέλει νά ἐμμένῃ πιστὸς εἰς τὰς πεπιθήσεις του, καὶ τούτου ἡ παραιτήσις δὲν πρέπει νά γείνη δεκτὴ.

Πουλουλίδης. Ἐκφράζει παράπικρον κατὰ τοῦ προέδρου, ἐπιτρέψαντος τῷ κ. *Μαλιαδῆ* νά εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, περὶ δὲ τῆς τριπλῆς παραιτήσεως θεωρεῖ

καλὸν ἢ μὲν τοῦ κ. *Κεφάλαι* νὰ μὴ γείνη δεκτὴ, διότι πιθανὸν νὰ πεισθῆ ἕκ τῶν ὑστέρων ὅτι ὁ Σύλλογος, ἀπλῆν εὐχὴν ἐκφέρων πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, δὲν εἶχε διαθέσειν νὰ προσκρούσῃ κατὰ συμβολαίων καὶ συμπεφωνημένων ὁ δὲ κ. *Σιδερίδης*, ἀφ' οὗ θέτει δρον εἰς τὴν παραιτήσιν, ὁ δὲ δρος οὗτος παρῆλθε, δύναται νὰ παρακληθῆ καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν θέσιν του· ἀλλ' ὁ κ. *Τάγης* μετὰ τὴν ἐπιστολὴν, ἣν ἔγραψεν, ἀδύνατον νὰ συνεργασθῆ μετὰ τοῦ προεδρείου· ἔθεν, εἰ καὶ μετὰ λύπης, πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ ἡ παραιτήσις του, διότι πᾶσα ἄλλη ἀπόπειρα καὶ ἀπόρριψις τοῦ Συλλόγου θὰ προκάλει τὴν παραιτήσιν ὅλου τοῦ προεδρείου.

Βασιλάδης. Συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. *Πουλουλίδου* ὡς πρὸς τὴν παραιτήσιν τοῦ κ. *Κεφάλαι*, ἀλλ' ὡς πρὸς τοὺς κυρίους ἀντιπροέδρους καθαρὰ διαφωνία ὑπάρχει μετὰ τῶν αὐτῶν καὶ τοῦ Συλλόγου· ὁ Σύλλογος ἀπεφάνθη περὶ τῆς συνεδρίας τῆς 12^{ης} Φεβρουαρίου, οἱ κύριοι ἀντιπρόεδροι διεφώνησαν ὡς πρὸς ταύτην· δικαίωμα τῶν εἶναι νὰ παραιτηθῶσιν, ὁ δὲ Σύλλογος νὰ δεχθῆ τὴν παραιτήσιν τῶν, διότι ἄλλως διαμρισηθεῖται τὸ κύρος τῆς συνεδρίας ἐκείνης καὶ κινδυνεύει ὁ Σύλλογος, ἀντιφάσκων ἑαυτῷ, νὰ ἀναίρεσῃ ἣν προηγουμένως ἔλαβεν ἀπόφασιν, τόσον περισσώτερον διὰ τὸν κ. *Τάγην*, διότι διὰ τῆς ἐπιστολῆς του καθαρῶς φέρεται εἰς τὸ μέσον ζήτημα ἐξαντληθὲν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Ν. Φωτιάδης. Συμμερίζεται τὴν γνώμην τῶν παρακληθέντων.

Φ. Τάγης. Δὲν ἐπιθυμῶ οὔτε εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ κ. προέδρου νὰ γεννηθῆ ὑπόνοια ἐγκραῖας ἰδίας οὔτε εἰς τὴν συνείδησιν ἄλλου πινὸς ὑπόνοια ἐγωιστικῶν τάσεων· ὁ Σύλλογος, ὅταν τὸ ζήτημα ἐρχεται κατ' οὐσίαν, τὸ ἀποκρούει, ἀλλ' ὀφείλω νὰ δικαιολογήσω τὴν παραιτήσιν μου, εἰς τὴν οὐσίαν εἰσερχόμενος. Ὁ Σύλλογος ἔχει ἀνέκαθεν θεωρεῖται ἑκτάκτους συνεδριάσεις, καθ' ἃς ἀναγνωσκονται αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου παρὰ τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν· εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ὑπάγεται καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. *Χρησιτίδου*, ὅπερ εὐρῶν παρερριμμένον ἐπὶ δύο ἔτη, τὸ παρέλαβον, εἰπὼν ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῷ μαργαρίται· καὶ δύναται αἱ ἐν αὐτῷ σκέψεις νὰ μελετηθῶσιν· ἀνετίθη μοι παρὰ τῶν συναδελφῶν ἡ ἐργασία αὕτη· ἐξεφράζετο κατ' ἀρχὰς εὐχὴ πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ

προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, βάσεις δὲ καὶ ἀκροθίνια μεταρρυθμίσεων ὑπῆρχον ἐσπαρμέναι· ἐξ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως ἀπεφηνάμεθα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ περικοπαί, ἐν αἷς πικραὶ ἐξεφράζοντο φράσεις κατὰ τῶν συνταξάντων τὸ πρόγραμμα· ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς ἀνεγνώσθη ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, παρόντος καὶ τοῦ κ. *Χρησιτίδου*, ὅστις τότε ἀπέσυρε τὸ ὑπόμνημα, εἰπὼν ὅτι· θεωρεῖ αὐτὸ ὡς μὴ ὑπάρχον· ἐπεφύλαξε, λέγει, τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ καὶ ὄντως ἐπανέρχεται μὲν εἰς τὸ ζήτημα μὲ ἔνδυμα ἀναγνώσματος, ἀλλὰ μὲ λεπτὴν εἰρωνείαν, φανεράν δὲ τέλος διαμαρτυρίαν ὅτι δὲν ἐμελετήθη τὸ ὑπόμνημά του, κατόπιν ἐπανέρχεται αὐτίς διὰ τῶν συμπληρωματικῶν παρατηρήσεων. Κατὰ τὰς πρώτας παρατηρήσεις του ἐπιτρέπει συζητήσιν, καθ' ἣν ἐδείχθη ὅτι ὅσα ἀνέγνω ἦσαν παράνομα, προσβολὴ τῆς ἐπιτροπῆς, αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ὡς ἐπέμενον καὶ ἔλεγον ὅτι τὰ γινόμενα εἶναι παράνομα, διασαλεύοντα τοὺς θεσμοὺς τοῦ Συλλόγου· δύναται ἐν τῷ Περιδικῷ νὰ θεθῶσιν ἐκ παραλλήλου τὰ ἀντιφατικὰ γεγονότα, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἀφορμὴ διορθώσεως.

Μετὰ τὸν κ. *Τάγην* ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ, εἰ δυνατόν, ἄλλος τις ἐκ τῶν πρὸς ἀγόρευσιν ἀναγεγραμμένων νὰ μὴ λάθῃ τὸν λόγον. Ἄλλ' ὁ κ. *Βαλαμάκης* προσθέτει· Τὸ ζήτημα τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *Κεφάλαι* δέον νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τοῦ τῆς τῶν ἀντιπροέδρων. Ἐλέχθη ὅτι ὁ κ. *Κεφάλαι* παρητήθη καὶ ἡ παραιτήσις του παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ. Τὸ προεδρεῖον δὲν δικαιούται εἰς τοῦτο, διότι ὁ κ. *Κεφάλαι*, ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐκλεγείς πρόεδρος αὐτῆς, εἰς ταύτην καὶ παραιτεῖται, εἰς δὲ τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου ἀναγγέλλει αὐτὸ ἀπλῶς πρὸς γνώσιν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, αὐτὸ δὲν εἶναι ἐξηνητημένον, ὡς δείκνυται ἐν αὐτοῖς τοῖς πρακτικαῖς τῆς 12^{ης} Φεβρουαρίου. Παρουσιάζεται δὲ ἤδη διὰ τῆς παραιτήσεως τριῶν προσώπων, οὐχὶ ἀπλῶς, ἀλλὰ προκληθείσης ἐκ παραβιάσεως ὀρισμένων δρων καὶ υποχρεώσεων. Ὁ Σύλλογος, ἵνα δεχθῆ τὰς παραιτήσεις τῶν ἀντιπροέδρων αὐτοῦ, πρέπει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας· ἂν αἱ παρατηρήσεις τοῦ κ. *Χρησιτίδου* ἐγένοντο ὀρθῶς, αἱ παρατηρήσεις παμψηφεί δεκταί· εἰ δὲ μὴ, ἐπανέρχονται οἱ παραιτούμενοι εἰς τὰς θέσεις των. Ἐλέχθη ὅτι ἡ ψῆφος τοῦ Συλλόγου εἶναι ἐναντία τοῖς λόγοις τῶν παραιτήσεων, δὲν

ὑπάρχει τοιαύτη, δὲν εἶναι τὸ ζήτημα ἐξη-
τλημένον καὶ δεδικασμένον, καλὸν εἶναι νὰ
συγκληθῇ ἕκτακτος συνεδρία, νὰ λυθῇ σοβαρῶς
τὸ ζήτημα τῆς οὐσίας, νὰ φανῇ ὅτι λόγος
ἔπρεπε νὰ γείνη ἐπὶ ὑπαρχουσῶν ἀποφάσεων
τοῦ Συλλόγου· ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ ἐγὼ
θὰ ἔγραφον καὶ θὰ ἀνεγίνωσκον ὑπομνήματα
περὶ μὴ κανονικῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

Σιδερίδης. Ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων ἐξ-
ετίθη ὑπὸ τοῦ κ. Βαλοσαμάκη· ὁ δρος τῆς πα-
ραιτήσεώς μου δὲν παρῆλθεν, ἀπορῶ πῶς
θεωρεῖται τὸ ζήτημα δεδικασμένον, ἢ οὐσίαι
οὐδόλως ἐβίβηθη.

Πουλουλίδης. Παρακαλεῖ, εἰ δυνατόν, νὰ
δοθῇ πέρασ εἰς τὴν συζήτησιν, διότι ὁ Σύλ-
λογος εἶναι διαπερωτισμένος περὶ ὧν· ἐδέ-
χθη ὁ Σύλλογος τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. Χρη-
στίδου, ἐπεκύρωσε τὰ σχετικὰ πρακτικά· ἀρ' οὐ
δὲ παρεδέχθη συνεδρίασιν, φυσικῶς παρεδέχθη
τάς κατ' αὐτὴν πράξεις ἐγκύρους· προτείνει
καὶ αὐθις τὴν καὶ πρῶτην πρότασιν του.

Ἀποστόλογους. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπε-
ραντολογίας τῶν ἱστορικῶν τῶν ἀνέκαθεν ἤδη
γνωστῶν πραγμάτων, συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ.
Μαλιάδου μόνον ὡς πρὸς τὴν τελευταίαν εἰρη-
νικωτάτην πρότασιν του· ἤτοι πρέπει ὁ Σύλ-
λογος πρὶν ἢ ἀποφανθῇ ἂν δέχεται τὰς πα-
ραιτήσεις ἢ ὄχι, νὰ παρακαλέσῃ τὰ πρόσωπα
ταῦτα ν' ἀποσύρῃσι τὰς παραιτήσεις των·
ἐπομένως προτείνει νὰ δοθῇ παρὰ τοῦ Συλλό-
γου ἐντολὴ εἰς τὸ προεδρεῖον ἵνα προβῇ εἰς
τοιοῦτον διάβημα.

Παρακαλεῖται ὁ κ. Μαλιάδης νὰ διατυπώσῃ
τὴν πρότασιν του ταύτην, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:
Ἐπιπρόεδρος, ἀκούσας τὰς παραιτήσεις τοῦ
κ. Κεφάλαι, προέδρου τῆς φιλολογικῆς ἐπιτρο-
πῆς, καὶ τῶν δύο ἀντιπροέδρων κ. κ. Φ. Τάγγη
καὶ Ε. Α. Σιδερίδου, ἔχει λόγους νὰ μὴ πα-
ραδεχθῇ αὐτάς. Ὁ κ. Ἀποστόλογους δὲν
παραδέχεται τὴν φράσιν ἔχει λόγους νὰ μὴ
παραδεχθῇ, ἀλλὰ προτείνει νὰ λεγθῇ ἄπλως:
ὁ Σύλλογος ἐντέλλεται τῷ προεδρεῖῳ νὰ πα-
ρακαλέσῃ τοὺς παραιτηθέντας ὡς ἀποσύ-
ρῃσι τὰς παραιτήσεις των. Ὁ κ. Βασιλάδης
θεωρεῖ τοῦτο περιττόν, διότι τὸ ζήτημα τίθη-
ται πρὸ τοῦ Συλλόγου, πάρεσι δὲ ἐν αὐτῷ οἱ
ἀντιπρόεδροι. Ἐνεκα τῆς ἀσυμφωνίας τῶν
διαφόρων προτάσεων, τίθεται ἐκ μέρους τοῦ
προεδρεῖου ἡ πρότασις: ἐὰν πρέπη νὰ γείνη
δικατῆ· ἢ παραιτήσις τῶν κ. κ. ἀντιπροέδρων.
Γενομένης δὲ ἐνμαστικῆς ψηφοφορίας ἐκ 43
ψηφοφορησάντων 20 μὲν εὐρέθησαν ὑπὲρ τῆς

ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως, 11 κατ' αὐτῆς, 8
ἠρνήθησαν ψῆφον, 2 ἀνεχώρησαν καὶ 2 ὀνό-
ματα δυσανάγνωστα εὐρέθησαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ λόγος δίδεται τῷ κ. *Edouard Schneider*, ὅστις ἀνακοινοῦται γαλλιστὶ
μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην **Ἡ ἀληθὴς
τοποθεσία τῆς Τροίας μαρτυρο-
μένη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ
Στράβωνος.** Μετὰ τὸ πέρασ αὐτῆς ὁ κ.
Νικολόπουλος εὐχαριστεῖ γαλλιστὶ τὸν ἀγο-
ρεύσαντα ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ ἀνακοινώσει αὐτοῦ.
Ὁ κ. Μ. Παρανίκας, προτιθέμενος νὰ προβά-
λῃ ἀπορίας καὶ παρατηρήσεις τινάς, παρακα-
λεῖται ὅπως ἐπιφυλαχθῇ εἰς τοῦτο, ἀρ' οὐ
συμπληρώσῃ ὁ κ. *Schneider* τὸ θέμα αὐτοῦ.
Τέλος ὁ κ. Μαλιάδης θεωρεῖ ἄξιον ἐπαίνων
τὸν κ. *Schneider*, διότι ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ
ὄλως νέαν ταμῶν ὁδὸν ἐπὶ νέων βάσεων πρό-
κειται νὰ ἐδράσῃ τὰς περὶ τῶν ἱστορικῶν
ἐκείνων τοποθεσιῶν γνώσεις, ἐὰν δὲ ἐπαλη-
θεύσῃσι καὶ ὑποστηριχθῶσι δι' ἐμβριθοῦς με-
λέτης αἱ ὑποθέσεις καὶ σκέψεις αὐτοῦ, μεγάλη
δόξα ἐπιφυλάσσεται αὐτῷ. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις
καὶ ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευ-
σαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΔ'

τῇ 4 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος ἈΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγου-
μένης συνεδρίας ὁ κ. *H. Βαλοσαμάκης* ὑπομι-
νήσκει παραλειφθεῖσαν παρατήρησιν μελῶν
τινων, διαμαρτυρηθέντων κατὰ τοῦ τρόπου
τῆς ψηφοφορίας ὡς ἀναρμηδίου, προκειμένου
περὶ ζητήματος προσωπικοῦ, ὅτι δὲν ἐσημειώ-
θη ἡ κατὰ τοῦ τρόπου τῆς ψηφοφορίας δια-
μαρτυρία του, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὲρ τῆς
ἀποδοχῆς τῶν παραιτήσεων τῶν δύο ἀντι-
προέδρων ἀποφανθέντων κακῶς ἐσημειώθη 20,
ἐνῶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προέδρου εἶχεν ἀγγεληθῇ
19. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ὑπομνησκει διόρθωσιν
παρατηρήσεως αὐτοῦ, μὴ καλῶς διατυπωθεί-
σης ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς προπαρελθούσης
συνεδρίας, δι' ἧς ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ συζήτησις
ἐπὶ τῆς οὐσίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χωρισθῇ
ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς πιστότητος τῶν πρακτικῶν,
ἀρ' οὐ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου προ-
εδρεύοντος διάλυσιν τῆς συνεδρίας ἀπεχώρησαν
μέλη, ἀπερὶ δὲν εἶχον ἐπομένως γνώσιν τῶν
μετὰ τὴν διάλυσιν διατρεξάντων, γενομένης

δευτέρως συνεδρίας. Ὁ κ. Βραχάμης δὲν ἀποδέχεται τὸ λεχθὲν ὅτι μέλη τινὰ ἀπέσχον τῆς ὑποφορίας διαμκρτυρηθέντα ἀπέσχον ἀπλῶς ἀπὸ τοῦ νὰ δώσωσι ψῆφον. Ὁ κ. Αὐθενόπουλος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν περὶ παραλείψεων παρατηρήσεων, ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι κλόν θὰ ἦτο ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν ζητημάτων τῶν ἀπασχολούντων ἀπὸ τριῶν συνεδριάσεων τὸν Σύλλογον, νὰ ἐξετιθῆντο ταῦτα ἴσως συντόμως ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Μετὰ ταῦτα, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ὀλόκληρον δὲ τὴν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὑποβαλλούσης τῷ Συλλόγῳ προτάσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τὰ πιεστήρια ἐκδοσὶν τοῦ κ. Wecklein.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὧδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως αἱ ἐκδόσεις τοῦ Συλλόγου 1894—1895 δοθῶσι τῷ κ. Α. Μαρτίω, ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Σ. Α. Μανασσίδου ἐξ Ἀμυγδαλιᾶς (Αἴνου) ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως τὸ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι ἀπονεμηθὲν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τοῦ παρελθόντος ἔτους δοθῆι τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ κ. Πεντασί.

Τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου, ὁμολογούσης χάριτας ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αἰτηθέντων τόμων.

Τοῦ κ. Ἐμμ. Ἀμπελίδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 29 Φεβρουαρίου, ἐπιστέλλοντος πρὸς μελέτην ἀντίγραφον ἐπιγραφῆς, εὐρεθείσης ἐν Χαθρὰν Συρίας) ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. Benjamin Bey Chahnazar.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 4 Μαρτίου, γνωμοδοτούσης:

α) Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Φαρδύ, ὅτι οὐδεμίαν δύναται νὰ ἐπενέγκῃ μεταβολὴν, διότι τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ μεγαθύμου ἱδρυτοῦ τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος, ἣν καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἀσμένως ἀπεδέξατο, ὡς τὴν μόνην δυναμένην νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ διατελοῦντος ἐκκρομοῦς ζητήματος, δηλαδὴ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐν τοῖς ἀρχαίοις αὐτῆς γλωσσικῆς ὕλης, ὅτι δὲ περιττὴν θεωρεῖ πᾶσαν προσθήκην περὶ συλλογῆς δημοδῶν μελωδιῶν, ἀφ' οὗ ὁ Σύλλογος ἐπισημῶς κατέταξε καὶ ταύτας εἰς τὰ ζῶντα μνημεία τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

β) Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Blass γραφομέ-

νων, ὅτι δεόν νὰ πεμφθῆ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ τῷ κ. Γρ. Ν. Βερναρδάκη, ἐν' ὃ Σύλλογος βεβαιώσῃ ἂν οὗτος δέχεται τὴν γνώμην αὐτοῦ.

γ) Ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γραφομένων, ὅτι ταῦτα παρέσχον πράγματα αὐτῇ, καὶ θὰ παράσχωσιν ἴσως τῷ Συλλόγῳ ὅτι λυπεῖται ἐπειδὴ ὁ κ. Wecklein γίνεται ἄμα τοῦ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον ἐπιδιώκοντος κ. Ζωμαρίδου, διότι, ἐν ᾧ ἐν τῇ προγενεστέρᾳ του ἐπιστολῇ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ ὑπέρβασις τῶν τυπογραφικῶν φύλλων ἀφείλεται τῷ κ. Ζωμαρίδῃ καὶ προὔτεινε τρεῖς προτάσεις, ἀφίνων εἰς τὸν Σύλλογον τὴν ἐκλογὴν, διὰ μεταγενεστέρως ἐπιστολῆς ἀναίρει τὰ ἐν τῇ προτέρᾳ, λέγων ἀνακριθείας ὅτι διπλακτικῶ πνεύματι κινουμένη ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφαίνεται ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν καθ' ὑπέρβασις φύλλων:

1) Νὰ ἀποτίσῃ ἡ Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη τὴν δαπάνην 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων, πρὸς τοῖς ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενοις 40, τοῖς κ. κ. Ἀδελφοῖς Περγῇ ἵνα οὗτοι ἀποπερατώσωσι τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

2) Νὰ δοθῆ ἀμοιβὴ τῷ κ. Wecklein μόνον διὰ τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40 φύλλα, οὐδεμίαν δὲ διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασις 10—11.

3) Νὰ ἐπισταλῇ τῷ κ. Wecklein, ὅτι ὁ Γ' τόμος τοῦ Αἰσχύλου θὰ ἀποτελεῖται ἐκ 30 τυπογραφικῶν φύλλων, κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενα, πᾶσα δὲ ὑπέρβασις θὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτὸν ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τοῦ τε χάρτου καὶ τῆς ἐκτυπώσεως.

4) Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ οὐδεμίαν νὰ γίνηται μνεῖα τοῦ κ. Ζωμαρίδου ὡς συνεργάτου, ἀλλὰ μόνον ἐν ἀπλῇ ὑποσημείωσει, διότι μόνον μετὰ τοῦ κ. Wecklein, ὡς συγγραφέως, συμβεβλήθη ὁ Σύλλογος.

5) Νὰ γραφῇ τοῖς κ. κ. Ἀδελφοῖς Περγῇ ὅτι ἡ τιμὴ δεόν νὰ ὀρισθῇ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ εἰς δραχμὰς καὶ ὄχι εἰς χρυσᾶ φράγκα καὶ ἀνὰ 0,25 τῆς δραχμῆς τὸ τυπογραφικὸν φύλλον, ἅπερ ὥρισεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Σύλλογος ἀπεδέξατο ἀντὶ τῶν ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενων 0,20 τῆς δραχμῆς.

6) Ὅτι ὁ Σύλλογος δεόν νὰ ἐπιμείνῃ, ἐν τῇ περιπτώσει ὁ κ. Wecklein καθ' ὑποκίνησιν ἀπαιτήσῃ τὴν ἀμοιβὴν πάντων τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, ἀποτινῶν αὐτὸς τὴν δαπάνην τῆς ἐκτυπώσεως διότι τὸ μὲν τυπογραφεῖον θὰ πληρωθῆ διὰ δραχμῶν, ὁ δὲ κ. Wecklein διὰ χρυσοῦ, ὅπερ δὲν συμφέρει τῷ Συλλόγῳ.

Μετά τινας ἐπὶ τῆς καθόλου ἀλληλογραφίας παρατηρήσεις τοῦ κ. προέδρου, ὁ κ. *Μαλιάδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ τὴν μὲν τὰ καθ' ὑπέρβασιν φύλλα τὸ προεδρεῖν δέον νὰ διαπραγματευθῆ μετὰ τοῦ δικαζομένου, ἀναγγέλλον ὅτι τὸ παρὰ τὸ συμβολαίον γεγόμενον ἐπιβαρύνει αὐτόν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν κ. *Ζωμαροῖδην*, ἐπειδὴ ὁ κ. *Wecklein* εἶχε προτείνει αὐτόν ὡς διορθωτὴν καὶ ὡς ἐπιμεληθησόμενον τῆς ἐν γένει μεταφράσεως, ὁ δὲ Σύλλογος τὸ εἶχεν ἀποδεχθῆ, οὐδὲν ἄλλως νῦν δέον νὰ μέλη τῷ Συλλόγῳ ἕαν ὁ συγγραφεὺς δέχεται νὰ προστεθῆ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ καὶ τὸ: *ἐπιμελεία Ζωμαροῖδου*. Ὅσον δὲ τέλος ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ συγγραφῆ, καὶ μὲν ὁ Σύλλογος ἄλλοτε εἶχεν ἀποφασίσαι ὅπως οἱ Ἕλληνες ἐκδότης καὶ συγγραφεῖς πληρόνωνται εἰς δραχμὰς νέας, δὲν δύναται ὁμοῦς εἰς τοῦτο νὰ υποχρεώσῃ καὶ τοὺς ξένους, ἀρ' οὐ ὑπάρχει ῥητὴ σύμβασις πρὸς 100 φράγκα χρυσᾶ τὸ τοιοῦτο θὰ ἦτο ἀναξιοπρεπὲς εἰς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἄτοπον προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ χορηγὸς πολὺ βραδύτερον εἶχε μεταβιβάσει τὸ ποσὸν εἰς τὰς Ἀθήνας, μετατραπὲν αὐτόθι ἀναγκαστικῶς εἰς δραχμὰς. Ὁ κ. πρόεδρος καὶ ὁ κ. *Μηλιώτης* ὑποδεικνύουσιν ὅτι ἡ Τράπεζα ὀριστικῶς ἀπήτησε τὴν μετατροπὴν τῶν 180,000 φράγκων εἰς 180,000 δραχμὰς νέας ἄνευ οὐδεμιᾶς προσθήκης διαφορᾶς νομίσματος, ἄλλως ἀπῆτει ν' ἀποσυρθῆ τὸ ποσὸν τοῦτο ἐκ τῆς κατοχῆς αὐτῆς. Ὁ κ. *Ἀνδρεάδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ τὴν *Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην* ἐγένοντο καταθέσεις ἐν τῇ *Société*, ἃς κατόπιν ὁ χορηγὸς διὰ νέας προσθήκης συμπληρώσας εἰς 180,000 φράγκα μετεβίβασεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, μετατραπέντα κατὰ τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν εἰς δραχμὰς νέας· νομίζει δὲ ὅτι ἐγρᾶφη τότε παρὰ τοῦ Συλλόγου ἐπιστολὴ ἐπίσημος ἀγγέλουσα τοῖς ἐκδότης, πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ τὰς ἐκδόσεις αὐτῶν, ὅτι θὰ πληρόνωνται εἰς δραχμὰς νέας, ἄδικον δὲ εἶναι ἐν μέρει ὁ μὲν ξένος νὰ πληρόνηται εἰς χρυσόν, ὁ δὲ Ἕλλην εἰς χαρτίνας δραχμὰς.

Παπαγιαννόπουλος. Δὲν ἐνθυμείται τοιαύτην ἐπιστολὴν ὁ κ. *Wecklein* ἐπληρώθη διὰ τὴν πρώτην ἐκδοσιν εἰς χρυσόν.

Μαλιάδης. Εἰδοποιήσεις τοῖς ἐκδότης δὲν ἐγένετο, ἄλλως δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ταυτότης ξένων καὶ ἡμετέρων· οὐδεὶς ξένος συγγραφεὺς θὰ

δεχθῆ ἑκατὸν δραχμὰς νέας ἀπέναντι ἰσαριθμῶν φράγκων καὶ αὐτὸς ὁ κ. *Βεγοραδάκης* εἶχε διαμαρτυρηθῆ διὰ τοῦτο, μάλιστα δι' ἀπειλῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ παρακληθεὶς ἐδέξατο τὰς δραχμὰς.

Σαλιτέλης. Ἄγνοεῖ ἕαν ἐν τῷ συμβολαίῳ τοῦ κ. *Wecklein* ὀρίζεται ῥητῶς ὅτι θὰ πληρωθῆ εἰς φράγκα ἢ δραχμὰς νέας· ἕαν δὲν ὀρίζεται τὸ τοιοῦτο, δύναται νὰ λεχθῆ αὐτῷ ὅτι θὰ πληρωθῆ εἰς δραχμὰς, ἀρ' οὐ τὸ πληρῶνον ταμεῖον εἶναι τὸ ἐν Ἀθήναις κεφάλαιον, οὐ τὸ εἶδος εἰς δραχμὰς. Εἰς δὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰδίου νὰ διαφωτισθῆ παρὰ τοῦ κ. *Μαλιάδου* ἕαν ἐ ἀριθμὸς τῶν τυπογραφικῶν φύλλων ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀρίζεται εἰς 40, ἐν ᾧ κατὰ τὸ πρόγραμμα εἶναι 30, ἀπαντῶν ὁ κ. *Μαλιάδης* ὑπομνήσκει ὅτι τὴν αὐξησιν ταύτην ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐνέκρινε καὶ ὁ πρόεδρος ὑπέγραψεν, ὁ δὲ κ. *Τάγης* δίδει συμπληρωματικὰς πληροφορίας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὑπομνήσας τὰ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προτελευταίας ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein* ἐν τῇ ἐπιτροπῇ συζητηθέντα.

Νικολόπουλος. Τὰ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* διέπει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποφάσεις αὐτῆς ἐκύρωσεν ὁ Σύλλογος. Ἐπιστολάς τελευταίας μελετήσασα προέβη ἐπίσης εἰς ἀποφάσεις, ἃς συμπτύξασα εἰς προτάσεις ἀνεκωνώσατο τῷ Συλλόγῳ· πρόκειται οὗτος ἢ νὰ ἀποδεχθῆ αὐτάς ἢ νὰ ἀπορρίψῃ· καλὸν θὰ ἦτο ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου, ὡς ἔχουσιν.

Πουλουῖδης. Θεωρεῖ ὀρθοτέραν τὴν γνώμην τοῦ κ. *Μαλιάδου*, καθ' ἣν πρέπει νὰ ἴναι σεβασταὶ αἱ συμβάσεις· ἕαν ὄντως ὑπάρχει τοιαύτη διὰ τε τὸ εἶδος τοῦ πρὸς πληρωμὴν νομίσματος καὶ διὰ τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, εἶναι ὅλως ἀδιάφορον τῷ ἐτέρῳ τῶν συμβαλλομένων καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ εἶναι κατατεθειμένον τὸ ποσόν, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ· διαφωνῶν δὲ πρὸς τὸν κ. *Νικολόπουλον*, προτείνει πρῶτον τὴν μελέτην καὶ ἐξακριβώσιν τοῦ ζητήματος.

Ἀνταπαντῶν ὁ κ. *Νικολόπουλος*, δὲν ἀρνείται τὰς ἀναγκαίας ἐξακριβώσεις πρὸς λήψιν σοβαρῶν ἀποφάσεων, ἀλλὰ τὸ ζήτημα θεωρεῖ ἐξακριβωμένον· συμβολαίον, ὡς εἶπεν ὁ κ. *Μαλιάδης*, ἐγένετο ἢ ἀπὸ 30 εἰς 40 φύλλα ὑπέρβασις, ἥτις ἐγένετο ἀποδεκτὴ, γεγονός ἐπίσης προηγούμενον, ἥτοι ἢ εἰς χρυσόν πληρωμὴ διὰ τὸν πρῶτον τόμον, ἐξακριβοῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκδοσις

τοῦ Β' τόμου δὲν ἐπιδέχεται βραδύτητα, φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος δέον ἀμέσως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς προτάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Βασιλάδης, ὁμόφρονα ἔχων καὶ τὸν κ. Βραχίμην, προτείνει νὰ ἀρθῆ τὸ ζήτημα εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς μελέτην καὶ κατόπιν ἀνακοίνωσιν τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς εἰς τὸν Σύλλογον, τοῦ κ. Βραχάμη ἰδίᾳ ἐνισταμένου καὶ κατὰ τῆς ὑπαρχούσης συμβάσεως, ὡς παρὰ τὸν κανονισμὸν γενομένης.

Ἀνδρεάδης. Χωρίζει τὸ ζήτημα τῆς πληρωμῆς ἀπὸ τοῦ τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, τοῦ πρώτου δυναμένου νὰ ἀναβληθῆ, ἀλλὰ τοῦ δευτέρου ἐπειγόντος· δέον ἀναλόγως νὰ γείνη σκέψις, ἄλλως τε αἱ ἐπιτροπαὶ ἔχουσι γνυμοδοτικὴν δύναμιν· προτείνουσι προτάσεις εἰς τὸν Σύλλογον, δυνάμενον νὰ συζητήσῃ ἐπ' αὐτῶν πρὸ οἰασδήποτε ἀμέσου ἀποφάσεως.

Μαλιάδης. Ἐπειδὴ σύμβασις ὑπάρχει διὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα μετὰ τοῦ συγγραφέως, σύμβασις δὲ καὶ μετὰ τῶν τυπογράφων κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῦ ἔφ' ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα, ζητοῦσι δὲ οὗτοι νῦν πληροφορίας διὰ τὰ νέα καθ' ὑπέροχασιν προστιθέμενα 11 τυπογραφικὰ φύλλα, καλὸν εἶναι περὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἀμέσως ἀπόφασις νὰ ληρῆθῆ, ἐν ᾧ τὸ ἕτερον ζήτημα, πῶς θὰ πληρωθῆ ὁ συγγραφεὺς, ἐπιδέχεται ἀναβολήν. Λίαν δὲ συνετὴ ἡ πρότασις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ὑποδεικνυούσης τὰ μὲν τυπωτικὰ καὶ αὐτῶν τῶν 11 φύλλων νὰ πληρωθῶσι παρὰ τοῦ Συλλόγου, εἰς τὸν συγγραφεὶ δμως οὐδεμίᾳ προσθήκῃ παρὰ τὰ συμπεφωνημένα διὰ 40 μόνον φύλλα· ἄλλως τε καὶ τοῦ κεραλαίου εὐτυχῶς αὐξήθέντος (κατὰ 20,000, παρατήρησις κ. Μηλιώτου), δὲν θὰ βλαφθῆ πολὺ ὁ Σύλλογος πληρόνων καὶ διὰ τὰ 11 φύλλα, πρὸς πρόληψιν ἐνδεχομένων διαμαρτυριῶν ἐκ μέρους τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῦ, χάριν τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τοῦ Συλλόγου.

Ἀποσιόλογους. Πάντες ὠμίλησαν ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ Συλλόγου· δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν βεβιασμένας ἀποφάσεις, καλὸν εἶναι τὸ προεδρεῖον, διαρωτισθὲν καλῶς ἐπὶ πάντων τῶν σημείων τοῦ ζητήματος, ν' ἀνακοινώσῃ κατὰ τὴν ἐπομένην συνεδρίαν τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τινα ἄλλα, λεχθέντα ὑπὸ τῶν κ.κ. Ἀθηναιοπούλου, Μαλιάδου καὶ Μοσχοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς συμμετοχῆς τοῦ κ. Ζωμαρίδου ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein γενομέναις ἐκδόσεσιν, ὁ κ. πρόεδρος συνοψίζει

ἐκ τῶν προλεχθέντων τρεῖς προτάσεις, τὴν τῆς ἀμέσου ἐπιψηφίσεως τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν τῆς ἀναβολῆς ἐπὶ μίαν μόνην ἐβδομάδα, ἵνα σκερθῆ ἐπ' αὐτῶν τὸ προεδρεῖον, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μαλιάδου διατυπωθεῖσαν: διχασμοῦ δηλαδὴ τῶν προτάσεων εἰς δύο κατηγορίας. Ἡ πρότασις τῆς ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἀναβολῆς, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 15 κατὰ 12.

Εἶτα ψηφοφοροῦνται τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ.κ. Γ. Βαλατιζῆς, νομικός, Κ. Παντερομαλῆς, ἱατρός, Γ. Ἀβρααμίδης, δημοσιογράφος καὶ Ν. Γεωργιάδης, δικηγόρος.

Ἀναβληθέντος δὲ τοῦ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ἀναγνώσματος διὰ τὸ προκηχωρηκὸς τῆς ὥρας, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΛΕ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 7 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀντικαταστατῶν τῶν ἀποχωρησάντων ἀντιπροέδρων, ἐπὶ 32 ψηφοφορησάντων ἀναδείκνυνται δι' 26 ψήφων ἀντιπρόεδροι οἱ κ.κ. Μ. Παρανίκας καὶ Ν. Φωτιάδης. Τοῦ κ. Παρανίκα ἐνισταμένου καὶ παρακαλοῦντος νὰ διαγραφῆ, ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως, εἰ δυνατόν, ἀποδεχθῆ τὴν διὰ τσαύτης πλειονοψηφίας ἀπονεμηθεῖσαν αὐτῷ θέσιν. Ἐπίσης ὁ κ. Χρ. Χατζηχορήστου θεωρεῖ δικαιολογητὴν τὴν πρᾶξιν τοῦ Συλλόγου, ἀξιώσαντος τὸν κ. Παρανίκαν τῆς ἀντιπροεδρίας, οὐδέποτε παυσάμενον νὰ φωτιζῆ τὸν Σύλλογον διὰ τῶν ἀτρυτῶν αὐτοῦ πόνων, παρακαλεῖ δὲ νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ παρακαλοῦσιν ὁ κ. Ἀθηναιοπούλος καὶ ὁ κ. πρόεδρος, διερωτηθέντες τὸ αἶσθημα οὐ μόνον τῶν παρόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπόντων μελῶν. Ἐπιμένει ὁ κ. Παρανίκας εἰς τὴν παραίτησιν, ὡς μὴ διαμένον τακτικῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπισχνόμενος δὲ ὅτι καὶ μακρὰν τοῦ Συλλόγου εὐρισκόμενος δὲν θὰ παύσῃ ἐργαζόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ ἄλλως. Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΑΣ'

τῆ 11 Μαρτίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀγγέλλει ὅτι **ἀδελφολογραφία** κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἐβδομαδιαῖον διάστημα δὲν ὑπάρχει, μιᾶς μόνον ἐπιστολῆς ἰσχύτως ἐπ' ὀνόματι τοῦ προέδρου κομισθείσης. Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι τὸ προεδρεῖον, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, μεταβάν εἰς τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ ἠκροάσατο τῆς περὶ ἀγαλματίου τινὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πραγματείας τοῦ κ. Κ. Μυλωνᾶ. Μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ἀναγνόντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως διασαφήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* δι' ἀνασκοπήσεως σχετικῶν πρακτικῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τοῦ προεδρείου καὶ τοῦ Συλλόγου ἐξαχθεύσας, ἵνα κατ' αὐτὰς ὁ Σύλλογος ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὰς ἀνωμαλίας τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein ἐκδόσεως, ὁ κ. Ἀθηνιόπουλος ἐρωτᾷ τίς ὁ συντάξας τὴν λεπτομερῆ ἐκείνην ἔκθεσιν, ἵνα ἐκφρασθῶσιν αὐτῷ εὐχαριστίαι τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ ἀκριβείᾳ τῶν λεπτομερειῶν, αἵτινες θ' ἀποτελέσωσιν ἴσως θέμα σπουδαίας συζητήσεως, ὡς λίαν ἐνδιαφέρουσαι. Ὀνομάσαντος δὲ τοῦ κ. Νικολοπούλου τὸν συντάξαντα, ὁ κ. Σαλτέλης, συμφωνῶν τῷ κ. Ἀθηνιόπουλῳ, προσθέτει ὅτι εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀνακοίνωσιν πλείστα ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ σπουδαίαν νὰ προκαλέσῃ συζητήσιν πρὸς διαφώτισιν τοῦ Συλλόγου, ἐπειδὴ ὅμως δὲν παρίστανται ἐν τῇ συνεδρίᾳ οἱ ὅλως τάναντία τῶν νῦν ἀνακρινουμένων διαβεβαιώσαντες καὶ τοὺς παρατηρήσαντας ἀνωμαλίας καὶ ἀμυθολίας διαψεύσαντες, δὲν θὰ ἦτο γενναῖον ἔργον νὰ προκληθῇ συζήτησις ἐπ' αὐτῶν ἀμέσως, ἀλλ' αὐτὴ μὲν ν' ἀναβληθῇ, νὰ ληρθῇ δὲ μόνον ἐν τῇ σημερινῇ συνεδρίᾳ ἀπόφασίς τις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, χωρὶς ν' ἀπαλλαγῶσιν οἱ ἐνδιαφερόμενοι τῆς εὐθύνης τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι ἀναφερομένων.

Πουλουλίδης. Ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως γείνωσιν ἀντίγραφα τοῦ ὑπομνήματος καὶ διανεμηθῶσιν εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην,

εἰς ὃ ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθηνιόπουλου προτείνει δέ, εἰ δυνατόν, καὶ ἐν τῇ διὰ τοῦ τύπου ἀγγελίᾳ τῶν τακτικῶν συνεδριάσεων νὰ μνημονευθῇ τὸ σημεῖον τοῦτο, ἵνα προσέλθωσι πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Νικολόπουλος. Ἐπειδὴ τὸ ὑπόμνημα ἐγένετο κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ἐν συνεδρίᾳ, ἐν ἣ ἦσαν παρόντα καὶ πολλὰ ἄλλα μέλη, ἅτινα καὶ σήμερον ἠδύνατο νὰ παραστώσι, θὰ ἦτο βαρὺ ἢ διὰ τοῦ τύπου μνεῖα μέρους τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*.

Πουλουλίδης. Δὲν θεωρεῖ τὸ τοιοῦτον προσκροῦόν που, διότι πρόκειται περὶ ζητήματος χρησίμου καὶ λίαν διαφέροντος.

Βραχάμης. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ προλαλήσαντος· οἱ τὴν ἔκθεσιν, λέγει, συντάξαντες ἐπραξαν τοῦτο χρονολογικῶς· δύναται νὰ δηλωθῇ ἐν τῷ τύπῳ ὅτι ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* περιλαμβάνεται τοιοῦτον ζήτημα ἵνα μὴ λεχθῇ κατόπιν ὅτι ἐξ ὑφαρπαγῆς ἐγένοντο αἱ συζητήσεις καὶ αἱ ἀποφάσεις.

Ἀθηνιόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι πρόκειται περὶ δύο τινῶν α') ἵνα γείνη συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως, δεόν αὕτη νὰ μελετηθῇ προηγουμένως· β') ἂν ἦναι ἔθιμον τοῦ Συλλόγου νὰ δημοσιεῖται τὸ θέμα τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*, κατὰ τὸ ἔθος θὰ γείνη τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως· εἰ δὲ μή, ἢ γνώμῃ τοῦ κ. Πουλουλίδου νὰ τεθῇ ὡς πρότασις εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου.

Ἀποστόλογος. Ἐάν τις ἐπιθυμῇ πρὸς μελέτην νὰ λάβῃ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεως, δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον καὶ νὰ λάβῃ τοιοῦτο ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ ἐπιβαρυνθῇ ὁ γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐν τῷ τύπῳ δημοσίευσιν, ἂν εἰς τὸ ἐξῆς θὰ δημοσιεῖται τὸ θέμα τῆς *Ἡμερησίας Διατάξεως*, καλῶς· εἰ δὲ διὰ μίαν φορὰν ἐξαιρετικῶς, τοῦτο ἀντιφάσκει εἰς τὰ ἐθισμένα, θὰ δώσῃ δὲ ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ τὸ ζήτημα τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐθεωρήθη κατεπεῖγον, δεόν, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ κ. Σαλτέλης, ἀνεξαρτήτως τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως καὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς, νὰ ληρθῇ ἀπόφασίς τις ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς ἐπιτροπῆς διὰ τὸ κατεπεῖγον αὐτῶν.

Πουλουλίδης. Παρατηρεῖ ὅτι, ἵνα ληρθῇ ἀπόφασίς ἐπ' αὐτῶν ἐν ἐπιγνώσει καὶ συνειδήσει, δεόν προηγουμένως νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ οὐσία· ἐπιμένει δὲ καὶ παρακαλεῖ νὰ γείνωσιν ἀντίγραφα τῆς ἐκθέσεως ὁμοίως ἐπιμένει νὰ

δημοσιευθῆ ὅτι ἐν τῇ *Ἡμερησίᾳ Διατάξει* πρόκειται περὶ συζήτησεως ἐπὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, εἰς ὃ ἔχει σύμφωνον καὶ τὸν κ. *Βραχάμην*, παρατηρήσαντα ὅτι πρόκειται περὶ προσδοκωμένης ἐκθέσεως, οὐχὶ δὲ περὶ ἐξαιρετικῆς περιπτώσεως, ὡς εἶπεν ὁ κ. *Ἀποστόλογος*.

Ἀυθεντόπουλος. Ὑπομιμνήσκει ὅτι πρέπει ἀπόψε ὁ Σύλλογος, συνεπῆς πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ν' ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ διὰ τῆς ἱεραρχικῆς ὁδοῦ νὰ δοθῇ ἀπάντησις.

Πασχαλίδης. Ἐπειδὴ διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ἐξητήθη ἐξακρίθωσις τῶν τῶς γενομένων καὶ ἐκθεσις ἐὰν αὕτη ὑποδεικνύη καὶ ἐξακριβὸν παραβάσεις κανονισμοῦ, δύναται νὰ ζητηθῇ λόγος εὐθύνης παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων, οὐχὶ δὲ ν' ἀναβληθῇ πρὸς συζήτησιν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως, διότι ἡ παράβασις δὲν ἐπιδέχεται συζήτησιν. Τοῦ κ. *Ψωμάδου* αἰτήσαντος νὰ ἐπανεέλθῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν *Ἡμερησίαν Διάταξιν*, ὁ κ. προεδρεύων συνοψίζει τὴν ἀρχικὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ὑποστηριζομένην καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Βασιλάδου*, καὶ ταύτης παραδεκτῆς γενομένης, ἀναγινώσκειται αὐτὴ ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἢ ἐπιστολῆ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἵνα ψηφισθῶσι τὰ ἐπιείγοντα μέρη αὐτῆς. Ἢ περὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Φαρδὸν* γνωμοδότησις τῆς ἐπιτροπῆς ἐπιψηφίζεται, ὡς καὶ ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. *Blass*, περὶ οὗ ἐπανορθωτικῶς ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Blass* γράφων τοῦτο μόνον ὑπέδειξεν, ὅτι δύναται τις τῶν ἡμετέρων ν' ἀναλάβῃ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἰδίου ἔργου, ὡς τοιοῦτον δὲ ὑπέδεικνε τὸν κ. *Βεργαδάκη*· δίδει δὲ καὶ διασαφήσεις τινὰς τῷ κ. *Σαλιτέλῃ* περὶ ἐκδόσεως τοῦ *Πλουτάρχου*.

Εἶτα κατὰ σειράν συζητοῦνται αἱ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Wecklein* προτάσεις. Περὶ τῶν δύο πρώτων ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει διὰ τὰ καθ' ὑπερβάσιν φύλλα οὐ μόνον ἀμοιβῆ τῷ συγγραφεὶ, ἀλλὰ καὶ τὰ τυπωτικὰ νὰ μὴ πληρωθῶσιν, ἀριέμενα εἰς ἄρτος τοῦ ἐκδότου· ἐὰν δὲ οὗτος τὰ ἀρνηθῇ, νὰ παραδεχθῇ ὁ Σύλλογος τὴν ἀρνήσιν του καὶ θὰ εὐρεθῇ ἄλλος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον· διότι, ἐὰν ὑποχωρήσῃ ὁ Σύλλογος ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, δύναται ὁ συγγραφεὺς κατόπιν περὶ τοῦ *I'* τόμου νὰ κάμῃ καὶ ἄλλας ὑπερβάσεις· τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιτέλη* ὑποστηρίζουσιν οἱ κ. κ. *Πουλουλίδης* καὶ *Ἰατρο-*

πουλος. Ὁ κ. *Ἀποστόλογος* ἐρωτᾷ ἐὰν, ἀναλαμβάνοντος ἄλλου τὴν ἐκδοσιν, δὲν θὰ γείνη δαπάνη. Ὁ κ. προεδρεύων δίδει ἐξηγήσεις, ὑπομιμνήσκων παράδειγμα ἐπὶ *Βασιλάδου*, μὴ ἐννοοῦντος καὶ ἐκείνου ὑπερβάσεις ὠρισμένων.

Ἀυθεντόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι τὸ ἔργον ἔχει προχωρήσει τόσον, ὥστε δὲν εἶναι καλὸν ν' ἀφεθῇ ἡμιτελές· ἀπαξ πρὸ τετελεσμένου ἀτόπου εὐρίσκεται ὁ Σύλλογος· πρέπει ν' ἀποδεχθῇ τὴν διέξοδον, ἣν ὑποδεικνύει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ· μετὰ τοῦ κ. *Ἀυθεντοπούλου* συμφωνοῦσιν οἱ κ. κ. *Βασιλάδης* καὶ *Ὀικονομίδης*, ὅστις καὶ ὑπέμνησεν ὅτι καὶ εἰς τὸν κ. *Σεμιτέλον* ἐγένετο τὸ αὐτὸ καὶ θὰ πληρωθῇ μόνον διὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα.

Σαλιτέλης. Ἄρουν ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὁ κ. *Wecklein* δὲν διατυπῶ ἀξίωσιν καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν τυπωτικῶν, καλὸν ὁ Σύλλογος νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετ' αὐτοῦ πρὸ οἰαδήποτε ὑποχωρήσεως· ἐὰν δὲ φέρῃ ἐνστάσεις, τότε νὰ σκεφθῇ ὁ Σύλλογος.

Νικολόπουλος. Παρατηρεῖ ὅτι ὀφείλεται ἀμεισος ἀπάντησις τοῖς κ. κ. *Ἀδελφοῖς Περρῇ*, οἵτινες παρὰ τοῦ Συλλόγου καὶ μόνου περιμένουσιν ὀδηγίαν. Τοῦ κ. *Ἀποστόλογου* ὑποδείξαντος ὅπως ὁ Σύλλογος πληρῶσθαι μὲν τοῖς ἐκδόταις τὴν δαπάνην, ἀλλὰ εἰς λογαριασμὸν τοῦ κ. *Wecklein*, ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι πρόκειται ἢ πρότασις τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἔχει νὰ ἐπιψηφισθῇ ἢ νὰ ἀπορριφθῇ. Ὁ κ. *Σαλιτέλης* θεωρεῖ δυνατὴν καὶ τροποποίησιν τῆς προτάσεως καὶ ἐπιναλαμβάνει αὐτὴς τὴν ἀρχικὴν πρότασιν του, δηλαδὴ οὐχὶ μόνον ἀμοιβῆ τῷ συγγραφεὶ, ἀλλὰ καὶ τυπωτικὰ νὰ μὴ πληρωθῶσιν. Τὸναντίον ὁ κ. *Ἀυθεντόπουλος* προτείνει νὰ γείνη δεκτὴ ἡ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς πρότασις, διότι δὲν ἐλπίζει, λέγει, ὁ κ. *Wecklein* νὰ ἐπιμείνῃ δι' ἀμοιβὴν 10 ἢ 11 τυπογραφικῶν φύλλων καὶ νὰ ἀφήσῃ ἀτελές τὸ ἔργον αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀριότητος τοῦ ὁποίου φροντίζει τόσον. Ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 6 κατὰ 5.

Περὶ τῆς γ' προτάσεως παρατηρεῖται ὅτι, καταπεσοῦστων τῶν δύο πρώτων, συγκαταπίπτει καὶ αὕτη.

Περὶ τῆς δ' προτάσεως, ἀφορώσης τὸ ὄνομα τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ὡς συνεργάτου, παρατηρεῖται ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐνδιαφέρον αὐτὸν τὸν κ. *Wecklein*, δὲν πρέπει νὰ θηγῇ. Ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Wecklein* εἶναι γνωστὸς τῷ ἐπι-

στημονικῶ κόσμῳ, διὰ δὲ τῆς προσθήκης τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* δεικνύων συνεργασίαν, φαίνεται ὅτι θὰ ἔχη λόγους σπουδαίους πρὸς τοῦτο, ἄφ' οὗ ἐπέτρεψε καὶ ἰδίας τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* προσθήκας χρησίμους τοῖς ἔλλησιν ἀναγνώσταις. Οἱ κ. κ. *Ἀυθεντόπουλος* καὶ *Οἰκονομίδης* λέγουσιν ὅτι πολὺ πιθανὸν ὁ κ. *Wecklein* νὰ ζητῇ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*, φαίνεται ὅτι γίνεται θύμα τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο καλὸν νὰ ὑποδειχθῇ αὐτῷ ἡ διόρθωσις τοῦ σφάλματος. Ὁ κ. *Σαλιέλης* παρατηρεῖ ὅτι, ἄφ' οὗ τὸ ἔργον εἶναι ἤδη τετυπωμένον, ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὀνομαστικῶς προσθήκαι τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*, δὲν θὰ σωθῇ ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἐὰν ἀφαιρεθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* ὡς συνεργάτου· μόνον δυνατόν νὰ ὑποδειχθῇ τῷ κ. *Wecklein* νὰ μὴ ἐπιτρέπη ἰδίας προσθήκας τῷ κ. *Ζωμαρίδῳ* ἢ νὰ ἔχη αὐτὸν ὑποχρεωμένον εἰς πιστὴν μετάφρασιν. Ὁ κ. *Οἰκονομίδης* ἐπιμένει νὰ ὑποδειχθῇ τῷ κ. *Wecklein* ἡ παράλειψις τοῦ ὀνόματος τοῦ κ. *Ζωμαρίδου*. Ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιέλη*, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 6 κατὰ 5.

Ἡ ἐπὶ τῆς ε' προτάσεως ἀπόφασις ἀναβάλλεται, παρατηρήσαντος τοῦ κ. *Σαλιέλη* ὅτι καλὸν καὶ δέον ὁ τι καὶ ἂν ἀποφασισθῇ κατόπιν περὶ τοῦ εἶδους τοῦ πληρωθησομένου νομίσματος ν' ἀποβλέπη μόνον εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενα 30 τυπογραφικὰ φύλλα. Μεθ' οὗ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΑΣ'

τῆ 1 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, μετὰ παρατήρησιν τοῦ κ. *Ἀνδρεάδου* ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐξετίθετο περίληψις τῆς ἐκθέσεως τοῦ προεδρείου ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλφειολογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Μ. Παράνικα* ἐντεῦθεν ἀπὸ 11 Μαρτίου, θεωροῦντος ἑαυτὸν ἀκατάλληλον περὶ τὴν διοίκησιν τοῦ Συλλόγου καὶ παραιτουμένου τῆς θέσεως ἀντιπροέδρου.

Τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς *Ἀνθίμου* ἀπὸ 15 Μαρτίου, ἐπισυνάπτοντος ἐν δυοῖς τετραδίοις περιγραφὰς τεσσάρων ἐπὶ μεμβράνης

κωδίκων ἐκκλησιαστικῆς ὕλης, γενομένας ἐν τῇ παρὰ τὴν πόλιν Αὐλώνᾳ ἱερᾷ μονῇ *Σβέρντζ*, ἂν ἐξαιτεῖται τὴν καταχώρισιν ἐν τῷ Περαιδικῷ.

Τοῦ *Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου*, προσκαλοῦντος τὸ προεδρεῖον εἰς διάλεξιν, γενησομένην ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ κ. *Κ. Μυλωνᾶ*, ἀπὸ 7 Μαρτίου.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. *Στεφάνου Καραθεοδωρῆ* ἐφένθη, πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Βρυξέλλαις, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς χάριν τῆς δι' αὐτοῦ γενομένης δωρεᾶς ὑπὸ τοῦ συμβούλου τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας κ. *Ἀλεξάνδρου Σβενιγοριδοκῆ* ἐκφραζομένοις εὐμενέσιν αἰσθημασι καὶ προτείνοντος αὐτὸν ἐπιτίμον μὲλος τοῦ Συλλόγου.

Πιπτάκιον Πατριαρχικὸν τῆς Α. Θ. Π. τοῦ *Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου* τοῦ Ζ' ἀπὸ 11 Μαρτίου 1896, ἐριστῶντος τὴν προσοχὴν τοῦ προεδρείου πρὸς τήρησιν τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ τάξεως.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει δωρεὰν ὃ λιρῶν τοῦ κ. *Α. Ν. Ταμβάκου*, μετὰ λύπης δὲ τὸν θάνατον τοῦ διαπρεποῦς πολιτευτοῦ τῆς Ἑλλάδος **ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ**.

Ἀγγέλλεται δ' ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, γενόμενον δεκτὸν μετ' εὐμενείας καὶ τιμῆς. Τοῦ κ. *Γ. Παχίκου* αἰτήσαντος ν' ἀναγινωσθῇ τὸ πατριαρχικὸν πιπτάκιον, περὶ οὗ ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ἐγένετο λόγος, ἀναγινώσκειται καὶ τοῦτο καὶ ἡ ἀπαντητικὴ πρὸς αὐτὸ ἐπιστολὴ τοῦ προεδρείου. Ὁ κ. *Μαλιάδης*, εὐχαριστήσας τῷ προεδρεῖῳ ἐπὶ τῷ πνεύματι τῆς ἀπαντήσεως, προσθέτει ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐπωφελεῖτο τὸ προεδρεῖον τῆς εὐκαιρίας τῆς εἰς τὸν Πατριάρχην παρουσιάσεως καὶ νὰ προέβαινε καὶ εἰς προφορικὰς ἐξηγήσεις, διότι ὁ Συλλόγος, ὡς σωματεῖον, ὑπὸ κανονισμοῦ διεπόμενον καὶ ἔχον συναίσθησιν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσῃ ἐξωτερικὰς παραστάσεις ἄλλων ἀρχῶν.

Ἐδοτ. Ἰωάννου. Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ κ. *Μαλιάδου*, προσθέτει δὲ ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Συλλόγου συμβάντα οὐδεμίαν προσβολὴν προσήπτον οὔτε τοῖς συζητήσασιν οὔτε τῷ Συλλόγῳ. Τοιαῦται συζητήσεις εἶναι συνήθειαι παρὰ τοῖς διαφόροις σωματείοις.

Ἀυθεντόπουλος. Βεβαίως τὰ ὑπὸ τῶν προκληθέντων λεγθέντα ἐξέφραζον βαρυτάτην

θλίβειν ἐπὶ τῷ γεγονότι· ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐκρρασθῆ καὶ ἔντονος διαμαρτυρία κατὰ τῆς ιστορίας ἐκείνων, οἵτινες ἔδωκαν ἐξηγήσεις ὅλως ἀλλοίας τῆ Α. Θ. Π., προκαλεσάσας τὰς ἐν λόγῳ παραστάσεις.

Ἀνδοιάδης. Ὅντως ἔδει, πλὴν τῆς ἀπαντητικῆς τοῦ προεδρείου ἐπιστολῆς, καὶ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου νὰ ἀκουσθῆ φωνή τις ὡς ἡ τῶν προλαλησάντων. Τὰ πράγματα ἐμεγαλοποιήθησαν παρὰ τῆ Α. Θ. Π., ὡσεὶ ἦσαν φύσεως νὰ προκαλέσωσι πιττάκιον μερσάσεις οἷαι ἠκούσθησαν, τῶν γενομένων συζητήσεων οὕσων συνήθων.

Πρόεδρος. Ὅντως τὸ προεδρεῖον ἦτο προητοιμασμένον κατὰ τὴν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μετάβασιν νὰ ἔλθῃ εἰς προφορικὰς ἐξηγήσεις μετὰ τῆς Α. Θ. Π., ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐγγίσῃ τὸ ζήτημα, ἔνεκα τῆς παρουσίας ἄλλων προσώπων.

Βασιλάδης. Δὲν ἐξάγεται ἐπιτιμητικὸν πνεῦμα ἐκ τοῦ πιττάκιου· αἱ ἐσγάτως γεγόμεναι συζητήσεις ἦσαν ζωηραὶ, τὸ δὲ πιττάκιον μᾶλλον παραινετικὸν πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων.

Εὐσθ. Ἰωάννου. Δὲν ἀποδέχεται τὴν τοιαύτην ἔννοιαν· προτείνει δὲ ἵνα ὁ Σύλλογος ἀναθέσῃ τῷ προεδρεῖῳ ἢ ἐκλέξῃ ἰδίαν ἐπιτροπὴν πρὸς προφορικὴν διασάφησιν τοῦ ζητήματος.

Μελιχρός. Ἐπίσης παραινετικὸν παραδέχεται τὸ πιττάκιον, ἀποδίδους τὴν πρόκλησιν αὐτοῦ εἰς παρανόησιν τῆς ἀποστολῆς τοῦ Συλλόγου ἐκ μέρους μελῶν τινων, ἐκρρασθέντων ἐξω περὶ τῶν τελευταίων συζητήσεων διὰ ζητηρώτων, ὡς φαίνεται, χρωμάτων.

Τοῦναντίον **Δάμοσ** καὶ **Πασχαλίδης** ὑποστηρίζουσι τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Ε. Ἰωάννου**.

Τάγης. Ἐπρεπε πᾶσα περαιτέρω συζήτησις νὰ ἐμποδισθῆ κατόπιν τῆς τοσοῦτον ἀθρόοφρονος ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ προεδρείου. Πάντα τὰ δημοσιᾶ γινόμενα ἠδύναντο νὰ ρηθῶσι μέχρι τῆς Α. Θ. Π., δὲν ἔπρεπεν οὐδὲ κἄν νὰ γείνη ὑπαινιγμὸς δολιότητος ἐκ μέρους μελῶν τινων τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι πράγματι ὁ Σύλλογος εὑρίσκειται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν προστασίαν τοῦ Πατριάρχου, δικαιομένου νὰ συμβουλεύῃ αὐτόν, ὡσάκις τὸ τοιοῦτον θεωρεῖ ἀναγκαῖον.

Μαλιάδης. Ὁ Σύλλογος, ὡς καὶ τὸ προεδρεῖον ἐνόησαν ἄριστα τὸ τί ἔδει νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὸ ἐν λόγῳ πιττάκιον· ἀλλὰ καλὸν εἶναι πάλιν τὸ προεδρεῖον ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ νὰ πράξῃ ὅπερ ἐκωλύθη νὰ πράξῃ, χωρὶς νὰ

δοθῆ ἐπισημότης εἰς τὸ ζήτημα δι' ἐκλογῆς ἰδίας ἐπιτροπῆς, τηρουμένης μόνον ἀπαραβάτου τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἐπεμβάσεως ἄλλων ἀρχῶν εἰς τὰ τοῦ Συλλόγου, ὑπὸ ἰδίων ἀρχῶν καὶ κανονισμοῦ διεπομένου.

Ἀποστολόγους. Πᾶν περαιτέρω διάβημα τοῦ προεδρείου θεωρεῖ περιττὸν μετὰ τὴν ἀξιοπρεπῶς δοθείσαν γραπτὴν ἀπάντησιν.

Ἐξαντληθέντος τοῦ ζητήματος, ὁ κ. πρόεδρος συνοπτικῶς παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς: Ἐν μὲν τῶν προηγουμένων συνεδριάσεων, ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, προτεινούσης λύσεις τινὰς τῶν μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** ὡς πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενῃ ἐκδοσὶν τῆς **Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήρης** ζητημάτων, ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῶν προτεινομένων λύσεων μὴ ἀποφασίσας ἀμέσως, κατ' ἀπαίτησιν τῆς πλειονοψηφίας τῶν μελῶν, εἶχε ψηφίσει ἐβδομαδιαίαν ἀναβολὴν πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ὅντως δὲ, μελετηθείσης τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὡς καὶ τῶν πρακτικῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆ συνεργασίᾳ τῶν κ.κ. **Νικολοπούλου** καὶ **Πειρακίδου**, τῶν δὲ τοῦ προεδρείου τῆ συνεργασίᾳ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, συνετάχθη σχετικὴ ἔκθεσις τοῦ ἀποτελέσματος, ἐφ' ἧς, ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίᾳ, πᾶσα συζήτησις καὶ ἀπόφασις ἀνεβλήθη εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν, ἦτοι τὴν σημερινήν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. **Τάγης** παρατηρεῖ α') ὅτι ἔπρεπεν ἐν τοῖς πρακτικοῖς νὰ καταχωρισθῆ περίληψις τῆς ἐκθέσεως· β') δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιτραπῆ συζήτησις καὶ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπαρουσιάζετο ζήτημα συναφές· ἐπιθυμεῖ δὲ νὰ ἀναγνωθῆ ἢ ἐν λόγῳ ἔκθεσις. Διατυπώσαντος τοῦ κ. **Μαλιάδου** ἀπορίαν, μὴ ἀκυροῦνται αἱ προηγούμεναι ἀποφάσεις καὶ ἐπανέρχεται ὁ Σύλλογος αὖθις εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὁ κ. **Σαλιέλης** παρατηρεῖ ὅτι γίνεταὶ σύγχυσις δύο ζητημάτων· δὲν πρόκειται περὶ τῶν προτάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς· πρόκειται περὶ ἄλλου τινός· ἐν προηγούμενῃ συνεδρίᾳ εἶχε λεχθῆ ὅτι τοῦ συμβολαίου, τοῦ συναρθέντος μετὰ τοῦ κ. **Wecklein** καὶ τῶν κ. κ. **Ἀδελφῶν Περρῆ**, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὡς καὶ τὸ προεδρεῖον, δὲν ἔσχον γνῶσιν. Τούτου τὴν ἐξακριβῶσιν εἶχεν ἐπιφορτισθῆ τὸ προεδρεῖον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς ἐγένετο ἡ ἔκθεσις.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἡ ἔκθεσις τοῦ προεδρείου ἔχουσα ὡς ἑξῆς :

«Υπείκοντες τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Συλλόγου ὅπως διαλευκάνωμεν τὰ κατὰ τὸ συμβόλαιον περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*, ἀνεδιψήσαμεν τὰ ἀπὸ τοῦ 1887—1894 πρακτικά τοῦ Συλλόγου, ἐκδοθέντα καὶ μὴ, τὰ πρακτικά τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὰ τοῦ προεδρείου καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν.

Καὶ α') τὸ ἐν παρόδῳ καὶ διὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ὅπως δευτερεῦον ζήτημα *περὶ τῆς ἀμοιβῆς τῶν ἐκδοτῶν*. Τῷ 1886, Ἰανουαρίου 26, ἐνεκα προτάσεως τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποφασίζεται νὰ πληρῶνται καὶ οἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐκδοταὶ εἰς δραχμάς βραδύτερον, 17 Σεπτεμβρίου 1886, πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἐκδοτῶν διὰ τὴν πληρωμὴν ταύτην ἠδξήθη ἡ ἀμοιβὴ ἐκάστου τόμου κατὰ 10 %, ἀντὶ χρημάτων νὰ λαμβάνωσιν οἱ ἐκδοταὶ 170 ἀντίτυπα περιπλέον ἀντὶ τῶν συμπεφωνημένων 500, ἴτοι 670.

β') *Περὶ τῶν καθ' ἑτέροισιν τυπογραφικῶν φύλλων*. Ο Σύλλογος διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς 8ης Ἀπριλίου 1886 καὶ 6 Φεβρουαρίου 1889, διὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ δὲ τοῦ 1895, 11 Ἰανουαρίου, ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ ἐκ τῶν πρὸς *Κάρολον Σίττλ* καὶ *Δ. Βερναδάκη* καὶ *Περρῆ* ἐπιστολῶν ἀποδεικνύεται οὐδὲν παραδεχόμενος τὰ καθ' ὑπέροισιν τυπογραφικὰ φύλλα. Μόνον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ πρώτου τόμου τοῦ *Σοφοκλέους*, τοῦ Συλλόγου ἀρνούμενον καὶ μὴ θέλοντος νὰ πληρῶσιν τῷ κ. *Σεμιτέλω* περισσότερα τῶν πέντε τυπογραφικῶν φύλλων ἐκ τῶν καθ' ὑπέροισιν, ἴτοι ἐν συνόλῳ 20+5, ὁ κ. *Χασιώτης* παρεμβλήθησιν συνεβίβασε τὴν διαφορὰν ὅπως νὰ πληρῶσιν ὁ Σύλλογος εἰς τὸν τυπογράφον τὰ περιπλέον πάντα, εἰς τὸν ἐκδότην ὅμως νὰ δώσῃ ἀμοιβὴν μόνον εἰκοσι τυπογραφικῶν φύλλων· τοῦτο δ' ἐγένετο κατ' ἐξαιρέσειν περὶ τῆς *Ἀντιγόνης*, ὡς πρώτης ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐκδόσεως, καὶ τοῦτο τὸ προηγουμένον ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν ἀκολουθεῖ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ. Ἐν τῇ ἤδη ἐκτυπωμένῃ ἐκδόσει τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀντὶ τῶν τριάκοντα τυπογραφικῶν φύλλων ἐγένετο ὑπέροισιν εἰς 40, περιπλέον δὲ ἠγγέλησαν ἕτερα ἑνδεκα φύλλα, περὶ ἃν ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὑπέκοισα πλέον τῇ ἀνάγκῃ, ἵνα μὴ παρακλυθῇ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἔργου, ἀπεφάσισεν, ὡς καὶ ἄλλοτε, τὰ μὲν τεσσαράκοντα τυπογραφικὰ φύλλα, τὰ διὰ τοῦ συμβολαίου ὀρισθέντα, ν' ἀναγνωρῆσιν ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβὴν καὶ τὰς δαπάνας τῆς ἐκδόσεως, διὰ δὲ τὰ περιπλέον 10—11 καταβάλλῃ μόνον τὰ τυπωτικά καὶ ἀπ' εὐθείας τῷ τυπογράφῳ, οὐχὶ δὲ διὰ τοῦ κ. *Werklein*, τοῦτο δὲ ἵνα ὁ Σύλλογος ἀντὶ τῆς τὴν διαφορὰν τοῦ νομίσματος.

γ') *Περὶ τοῦ συμβολαίου τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Αἰσχύλου*. Προκειμένον περὶ τούτου, ἐθεωρήσαμεν καλὸν νὰ ἐξετάσωμεν πῶς τὰ συμβόλαια τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐγένοντο. Ἐπὶ τῇ πιστῇ ἐκτίμησιν τῶν ὄρων τοῦ προγράμματος καὶ τῇ συνάψει συμβο-

λαίου ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἔχει ὑπερέχουσαν ψήφον (βλ. πρακτικά Συλλόγου 8 Ἀπριλίου 1888, 6 Φεβρουαρίου 1889, 20 Ἀπριλίου 1889, 26 Νοεμβρίου 1890, 26 Νοεμβρίου 1891, πρακτικά φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἰδίᾳ τὰ τῆς 25 Νοεμβρίου 1894, 13 Ἰανουαρίου 1895, 22 Φεβρουαρίου 1895 κλ. καὶ ἐπιστολὰς Συλλόγου πρὸς ἐκδότας· τύπος δὲ συμβολαίου ὀλόκληρος εἰρηγα γειραμμένος ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς 17 Μαΐου 1888. Παράδοσις τοῦ ἔθους τούτου γίνεται τῷ 1893 Ὀκτωβρίου 25, ὅτε συνήφθη συμβόλαιον μετὰ τῶν *Ἀδελφῶν Περρῆ* περὶ τοῦ ἐκδοθέντος δευτέρου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*, συνομολογηθὲν ὑπὸ τοῦ προέδρου, ἐξουσιοδοτηθέντος ὅμως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, 21 Ἰουλίου 1893, μόνον τοῦ προεδρείου, ὅπερ πάλιν οὐδεμίαν ἔσχε πρωτοβουλίαν ἢ γνώσιν τῆς τοῦ συμβολαίου συνάψεως (βλ. πρακτικά προεδρείου). Ἐν τῷ τελευταίῳ συμβολαίῳ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ὁ αὐτὸς πρόεδρος δὲν συνεμορφώθη πρὸς τὰ ὀρχήθεν καθιερωμένα· οὕτως ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ παρακαλεῖ τὸν πρόεδρον τῇ 13 Ἰανουαρίου 1895 ν' ἀποστείλῃ αὐτῇ τὰ συνομολογηθῆσάμενα συμβόλαια τοῦ τόμου τούτου· μετὰ 20 περὶπου ἡμέρας (6 Φεβρουαρίου 1895) μετὰ τὴν παραλαβὴν τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ ὅτι τὰ συμβόλαια παραπέμπονται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, 22 Φεβρουαρίου 1895 λαμβάνει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ τὰ συμβόλαια κεκυρωμένα, ἃ καὶ ἐπιστρέφει, εἰ καὶ ἠδύνατο, λέγει, νὰ ἐπενέγκῃ τροποποιήσεις τινάς, ἀποφυγοῦσα νὰ πράξῃ τοῦτο ὅπως μὴ ἐπέλη βραδύτης· ἡ δ' ἀνω βήθεις ἐπιστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ 27 Φεβρουαρίου, ἴτοι 43 ἡμέρας μετὰ τὴν τῷ πρόεδρῳ ἀποστολὴν· τῆς δ' ἐπιστολῆς ταύτης μόνον τὰ περὶ τῶν αἰτουμένων συμβολαίων δὲν ἀνακοινοῦνται. Γνώσιν τῆς συνομολογήσεως τοῦ συμβολαίου τούτου δὲν ἔχει τὸ προεδρεῖον, ὡς δεικνύεται ἐκ τῶν πρακτικῶν.

δ') Ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν ἐκδόσει τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* περιεργον πρόσωπον ἔχει ὁ κ. *Ζωμαρίδης*· οὕτω ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ (25 Φεβρουαρίου 1894) διὰ τὴν ἐκτίπωσιν τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* εὐρίσκει, λέγει, δυσκολίας καὶ ὅτι ὑπάρχουσι τινες παρεμβάλλοντες πρὸς τοῦτο προσκόμματα. Μετὰ ἐν περίπου ἔτος, 13 Ἰανουαρίου 1895, ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ πληροφορεῖται περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* πρὸς τὸν πρόεδρον, ἐξ αὐτῆς δὲ μαρτυρεῖται περὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ κ. *Schantz* ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν τοῦ πρώτου τόμου τοῦ *Πλάτωνος*· ὄλγον μετὰ ταῦτα, 22 Φεβρουαρίου 1895, παρατηρήσεις γίνονται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ περὶ τοῦ ἰδιωτικῶς γράφοντος κ. *Ζωμαρίδου*, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ ἐκδότης ὀφείλει ἀπ' εὐθείας νὰ γράφῃ τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1895 διχογνωμία ἰγείρεται ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ περὶ τῆς μετὰ τοῦ κ. *Schantz* συνεργασίας τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* τέλος, 15 Φεβρουαρίου 1896, ἐπιστολῇ τοῦ κ. *Werklein* πρὸς τὸν Σύλλο-

γον, ἐν ἡ οὗτος, δικαιολογούμενος διὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Συλλόγου, διότι ἐκ τριάκοντα τυπογραφικῶν φύλλων ἀνήλθεν εἰς τεσσαράκοντα καὶ πλέον, ἐπιφέρει τὴν εὐθύνην ἐπὶ τοῦ κ. Ζωμαρίδου, οὗ τὰ συμπληρώματα πάντοτε παρεκάλνε, πολλακίς ἐξήλειπεν, ἐν ᾧ οὗτος διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι ἀναγκαῖα ἢ καταχώρισις τῶν συμπληρωμάτων τοῖς ἑλλήσιν ἀναγνώσταις.

Ἀνδρεάδης. Τὸ πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐξακρίβωσιν ζήτημα ἦτο τὸ τοῦ εἴδους τοῦ πληρωτέου νομίσματος· λόγος εἶχε γεῖναι ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς ἐπιτροπῆς περὶ πληρωμῆς τῶν τυπωτικῶν τῶν κατὰ νέαν ὑπέρβασιν φύλλων εἰς τοὺς κ.κ. Ἀδελφοὺς Περρῆ, ἀρνήσεως δὲ πάσης ἀμοιβῆς δι' αὐτὰ ταῦτα τῷ συγγραφεῖ. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, δι' ὧν τοῖς ξένοις ἐκδότησις ἀγγέλλεται ἢ ἀνάθεσις συγγραφῆς τινος, γίνεται ἐπίσης μνεία καὶ τοῦ τρέχοντος ἐν Ἑλλάδι νομίσματος πρὸς πληρωμὴν, ἦτοι τοῦ χαρτονομίσματος (ἀναφέρει χρονολογικῶς καὶ τὰς ἐπιστολάς). Παρὰ ταῦτα ὁ κ. Wecklein ἐπιληρώθη εἰς χρυσόν, ἀναφέρει δὲ καὶ ἐπιστολάς διαμειφθείσας μεταξὺ Συλλόγου καὶ Τραπεζίης, ὡς καὶ εὐχαριστήριον τοῦ κ. Wecklein. Τοῦτο τὸ ζήτημα προουκάλεσε τὴν ἐκθεσιν τοῦ προεδρείου· ἀγνοεῖ ἂν ἡ ἐκδοσις τῶν Ἀπάντων τοῦ Ἡσιόδου ἐπιληρώθη εἰς χρυσόν ἢ ὄχι· δευτέρα δὲ συζήτησις προουκλήθη, ἐὰν πρέπει νὰ πληρωθῶσι τὰ καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικὰ φύλλα· τὰ περὶ συνάψεως δὲ συμβολαίων καὶ ἄλλα ὅπως εἰκῆ καὶ ἀκαίρως θίγονται ἐν τῇ ἐκθέσει. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κ. Ζωμαρίδην, ὡς γενικῶς γραμματεὺς τότε, γινώσκει, λέγει, ὅτι κτετέληθη ἐνέργεια ὑπὸ τοῦ Βασιάδου ὅπως ἐπιτύγῃ ἡ Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη· ὁ κ. Ζωμαρίδης ἦν εἰς τῶν κυριωτάτων ἐργατῶν, ὠρελήσας κατὰ πολλὰ τὸν Σύλλογον, τὴν δ' ἐναισίμων αὐτοῦ διατριβὴν ἀριέρωσεν εἰς τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην. Ἄνθρωπος τοιοῦτος ἀδικεῖται, προσβαλλόμενος ὑπὸ τῶν μελῶν· ἐὰν πταίῃ, ἄς ὑποδειχθῇ καταλλήλως τὸ πρᾶγμα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ ἱστορικὸν τῶν συμβολαίων, παρατηρεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ ἐκδόσεις δυστυχῶς ὑπερέβησαν τὰ ὀρισμένα φύλλα· δὲν πρέπει νὰ ζητηθῇ εὐθύνη ἐνθα δὲν ὑπάρχει τοιαύτη· καὶ ἂν ἐγένοντο παρατυπίαι τινές, οὐδὲως αὐταὶ προσέκρουσαν εἰς τὰ συμπεριλαμβανόμενα τοῦ Συλλόγου.

Νικολόπουλος. Ἐκφράζει τὴν λύπην τοῦ μὴ παραδεχόμενος τὴν τοῦ κ. Ἀνδρεάδου γνώμην, ὡς πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ἀφορμῆς τῆς ἐκθέσεως· ὁ Σύλλογος ἐπανειλημμένως ἔγραψε

τοὺς κ.κ. Ἀδελφοὺς Περρῆ καὶ τῷ κ. Wecklein περὶ τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων τῶν λαμβάνει· ἀπαντήσεσις καταφατικῶς· ἀγγέλλεται ὅμως κατόπιν ἡ ὑπέρβασις τῶν συμπεφωνημένων, ἢ ἐπιστολῇ παραπέμπεται τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· αὕτη δ' ἀπαντῶσα ἐκφράζει τὴν λύπην τῆς ἐπὶ τῷ κατὰ παράβασιν ῥητοῦ ἄρθρου τοῦ Ζωγραφείου προγράμματος συναφθέντι συμβολαίῳ μετὰ τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περρῆ, ὁ δὲ Σύλλογος ἀγγέλλει ὅτι δὲν ἐννοεῖ ὑπέρβασιν τῶν διὰ τοῦ ὑπάρχοντος συμβολαίου ὀριζομένων τεσσαράκοντα τυπογραφικῶν φύλλων, ὅτε οἱ κ.κ. Ἀδελφοὶ Περρῆ ἐν τῇ ἀπαντήσεσι αὐτῶν ἀγγέλλουσι προσθήκην 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων ἀκόμη. Τοῦτου ζητοῦνται ἐξηγήσεις παρὰ τοῦ κ. Wecklein, ἐκεῖνος δὲ ἀπαντῶν ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τῷ κ. Ζωμαρίδῃ. Ὁ Σύλλογος, ἔχων ἀφ' ἐνὸς τὴν δριμυῖαν ἐπιστολὴν τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περρῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν τοῦ κ. Wecklein, παραπέμπει ταύτας τῇ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ· οὐδεμία μνεία περὶ ἀμοιβῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐπ' αὐτῶν λαμβάνει ἀποφάσεις, ἄς καὶ ἀνακοινῶνται τῷ Συλλόγῳ (καὶ τούτων τὴν περιληψὴν ἀναγινώσκει)· ἐγὼ αὐτὸς προτείνω τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Σύλλογος τάναντία φρονεῖ καὶ ὑπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα γράφεται τῷ κ. Wecklein, ὥστε τὸ ἐπεῖγον ζήτημα ἦτο τὸ τῶν φύλλων, αὐτὸ προουκάλεσε τὴν ἐκθεσιν.

Μ. Κεφάλας. Ἀναγινώσκει περικοπᾶς, αὐτολεξεῖ ληφθεῖσας ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ συζητούμενον ζήτημα πρακτικῶν, προστίθησι δὲ ὅτι καὶ περὶ τοῦ εἴδους τοῦ νομίσματος ἐν τέλει τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς ὑπάρχει παρατήρησις, δι' ἧς ὑποδεικνύεται νὰ μὴ θιχθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ζήτημα τοῦτο.

Βραχάμης. Ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου παριστάμεθα πρὸ τεσσαράκοντα τυπογραφικῶν φύλλων, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐκθέσεων· ἀμφιβολίαν περὶ τῆς μὴ ἐπιψηφίσεως τοῦ συναφθέντος συμβολαίου ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκφράσας, εἶχαν διαψευσθῆ ἐπιστήμως ὑπὸ τοῦ πρώην προέδρου.

Αὐθεντιόπουλος. Εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς δὲν παρευρέθη, ἀλλ' ὑπομιμνήσκω α') ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ νομίσματος, ἢ φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ οὐδὲως ἐδίστασε νὰ προτείνῃ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ ἔργου ἐν Λειψίῳ καὶ οὐχὶ ἐν Ἀθήναις· β') ὅσον ἀφορᾷ τὸν κ. Ζωμαρίδην, ἢ ἐπιτροπῇ εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀμνηχανίαν. Ὁ κ. Wecklein ῥητῶς ἔγραψεν ὅτι τοῖς ἑλλήσιν ἀναγνώσταις ἀρκοῦσι

τριάκοντα τυπογραφικά φύλλα· ὁ κ. Ζωμαρίδης διημφισβήτει τοῦτο· εἶναι δὲ λίαν τολμηρὸν τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου λειψθῆναι, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ὀφείλεται τῷ κ. Ζωμαρίδῃ.

Τοῦ κ. Βαλαβάνη διατυπώσαντος ἐρώτησιν: Τί συμπέρασμα πρόκειται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῶν ἀναγνωσθεισῶν ἐκθέσεων; ὁ κ. Μαλιάδης ἀπαντᾷ ὅτι, ἀνακινήθέντος τοῦ ζητήματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ παρὰ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεισῶν προτάσεων τινῶν, παρατηρήθη ὅτι πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ παρανομία προϋπάρξασα ὑπὸ τοῦ πρώην προέδρου. Ἐγὼ συνήψα συμβόλαιον διὰ τεσσαράκοντα τυπογραφικά φύλλα μετὰ τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περοῆ, παραπέμφας τοῦτο καὶ εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν (ἀναγινώσκει τὰς σχετικὰς περικοπὰς πρακτικῶν, ἄς ἀνωτέρω καὶ ὁ κ. Κεφάλης)· ἐκτὸς τούτου ἔφερα τὸ ζήτημα καὶ εἰς τὸν Σύλλογον, παρ' οὗ καὶ ἐνεκρίθη· ὑπεχώρησα δὲ εἰς τὰ τεσσαράκοντα φύλλα, διότι, ἀναδιφήσας πάσας τὰς γενομένας ἐκδόσεις, οὐδαμοῦ παρατήρησα ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ῥητῶν ἄρθρων τοῦ προγράμματος· περὶ δὲ πληρωμῆς προκειμένου, εἰς αὐτὸν τὸν κ. Βεργαδάκην εἶχον ὑποδείξει ὅτι πρέπει νὰ πληρωθῇ εἰς δραχμάς.

Σαλιέλῃς. Ἀκριβῶς ὁ κ. Μαλιάδης μᾶς ἔφερεν εἰς τὸ συζητητέον ζήτημα, τὸ τῆς ὑπερβάσεως τῶν φύλλων. Τὸ συμβόλαιον, λέγει, ὑπεβλήθη εἰς τὴν φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν καὶ εἶτα εἰς τὸν Σύλλογον· ἡ ἐπιτροπὴ, εἰ καὶ ἐρόνει τὴν ἐν τισὶ μετατροπὴν τοῦ συμβολαίου, ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὸν πρόεδρον οὐχὶ διότι ἤπειγεν ὁ καιρὸς, ἀλλὰ διότι ἤτο ἤδη κεκυρωμένον. Ἐν τούτῳ ὁ κ. Μαλιάδης, διακόψας τὸν ἀγορεύοντα, παρατηρεῖ ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι μὲν ἀληθές, ἀλλὰ καὶ κεκυρωμένον ἂν ἦτο, ἡδύνατο ἡ ἐπιτροπὴ νὰ τὸ ἀπορρίψῃ, ζητοῦσα τὴν μεταρρύθμισιν. Συνεγίζων τοὺς λόγους τοῦ ὁ κ. Σαλιέλῃς, διαμφισβήτει καὶ τὴν εἰς τὸν Σύλλογον ὑποβολὴν τοῦ συμβολαίου, γενομένου μόνον μετὰ προηγουμένην ἰδιωτικὴν συνεννόησιν μετὰ τοῦ κ. Ζωμαρίδου. Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. Βαλαβάνη εἰπόντος ὅτι ὁ μὲν κ. Σαλιέλῃς λέγει ὅτι τὸ τελευταῖον συμβόλαιον δὲν ὑπεβλήθη, οὐδ' ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ὁ δὲ κ. Μαλιάδης τὸναντίον ὅτι ὑπεβλήθη, μόνη ἡ ἀνάγνωσις τῶν σχετικῶν πρακτικῶν δύναται νὰ λύσῃ τὴν διαφορὰν ταύτην, ἀναγινώσκοντα ταῦτα. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν, τοῦ κ. Φ. Τίγῃ εἰπόντος τινὰ κατὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν πρακτικῶν διὰ

τοιαῦτα ζητήματα, τοῦ δὲ κ. Νικολοπούλου ἀνταπαντήσαντος, ὁ κ. πρόεδρος, θεωρῶν τὸν Σύλλογον ἰκανῶς ὠκοδομημένον, ἄτε δειχθέντος ἐκ τῶν πρακτικῶν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Συλλόγου δὲν ἐζητήθη, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΑΠ'

τῇ 8 Ἀπριλίῳ 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνώσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ μὲν κ. Φ. Τίγῃς ὑπομνήσκει παραλειφθεῖσαν παρατήρησίν του, ὅτι ἡ ἐκθεσις τοῦ προεδρείου συμπλήμα σημειωμάτων ἀντιφασκόντων (τοῦ κ. προέδρου ἐν τῷ μεταξῦ διαβεβαιώσαντος ὅτι δὲν ἐλέγθη τοιοῦτό τι) τοῖς ὑπὸ τοῦ κ. Κεφάλῃ ἀναγνωσθεῖσι, δὲν πρέπει νὰ συζητηθῇ, ὁ δὲ κ. Αὐθεντόπουλος προσθήκην τῆς παρατηρήσεώς του ὅτι ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ τοῦ κ. Ζωμαρίδου δὲν εἶχεν ἀντικείμενον τὸ Πρόγραμμα τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ὡς ἐλέγθη ὑπὸ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου. Ἐπικυρωθέντων δὲ τῶν πρακτικῶν μετὰ τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγελίας καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἐξῆς:

Τοῦ ἱατροῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παρραμυθίας, ἐκφράζοντος παράπονα κατὰ τοῦ λαβόντος τὸ δεκάλιρον αὐτοῦ βραβεῖον πληρεξουσίου του καὶ ζητοῦντος ἀντίγραφα τοῦ τε ἐντάλματος καὶ τῆς ἀποδείξεως τοῦ λαβόντος, ἵνα δι' αὐτῶν διεκδικήσῃ τὰ δικαίωμάτα του, ταυτοχρόνως δὲ ἐπισυνάπτοντος τὸ Γ' Κεφάλαιον τῶν Συμβολῶν του εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσπρωτίας.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἐν Πρόποσι Ταταούλων Ἐδαγγελιστρίας ἀπὸ 14 Μαρτίου, αἰτουμένης χάριτας γεωγραφικούς, πίνακας Ἱερᾶς ἱστορίας, Φυσικῆν, πίνακας Ζωολογίας καὶ Βοτανικῆς τῶν γνωστωτέρων θηλαστικῶν, πτηνῶν καὶ φυτῶν.

Τῶν κ.κ. Βαλαβάνη, Βασιλάδου, Γεδεῶν, Δεπάστα, Ἐυσταθιανοῦ, Ἰατροπούλου, Μελιχροῦ, Πασχαλίδου, Σεϊτανίδου, Σφόρα καὶ Τουρογούτη, αἰτουμένων ἀπὸ 5 Ἀπριλίου 1896 τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Κανονισμοῦ, συμφώνως τῷ 100 αὐτοῦ ἀρθρῷ.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ λύπης ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν τοῦ Συλλόγου *A. Ν. Ταμβάκου*, ὡς καὶ τὸν τοῦ ἐπιτίμου μέλους *Καρόλου Τάκερμαν*, πρῶτην πρέσβευτοῦ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὑποβάλλει δὲ εἰς τὴν σέβην τοῦ Συλλόγου τί πρέπει νὰ γείνη περὶ τῆς προεδρίας τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, παραιτηθέντος καὶ τοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ κ. *Φ. Τάγγη* ἐκλεχθέντος κ. *M. Παρανίκας*, ἐπιείγοντος δὲ τοῦ χρόνου. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* νομίζει ὅτι ἡ παραιτήσις τοῦ κ. *Παρανίκας* δεόν νὰ γείνη δεκτὴ, ἐπελθούσα μετὰ ἐπανειλημμένων παρακλήσεις, προσωπικὰς τε καὶ τοῦ προεδρείου· ἐφαίνεται ὅτι ὑπεχώρησεν ὁ κ. *Παρανίκας* εἰς τὰς παρακλήσεις ταύτας καὶ ἠλπίζετο ὅτι θὰ ἄρῃ τὴν προφορικὴν παραιτήσιν του, ἀφ' οὗ καὶ εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου παρέστη ὡς μέλος τοῦ προεδρείου· παραιτηθεὶς ὁμῶς ἤδη γραπτῶς κατόπιν τοσοῦτων, βέβαιον ὅτι δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ ἀπέναντι οἰουδήποτε διαδήματος· ἀρα δεόν νὰ γείνη δεκτὴ ἡ παραιτήσις, νέου δὲ ἀντιπροέδρου ἐκλογῆς ἀνάγκη δὲν ὑπάρχει, διότι τῷ κ. *Φ. Τάγγη* ἐπιβάλλεται καθήκον τῆς ἐκθέσεως τῶν μέχρι τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ γενομένων· ἐάν δὲ ὑπολείπηται μικρὰ ἐτι ἐργασία μὲς ἢ δύο συνεδριάσεων, δύναται καὶ ὁ κ. πρόεδρος νὰ προεδρεύσῃ.

N. Παρανίκας. Θεωρεῖ ἀνακριθεὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* λεχθέντα, διαθεβαιῶν ὅτι ὁ κ. *M. Παρανίκας* πρὶν ἢ ὑπάγῃ εἰς τὴν συνεδρίαν τοῦ Ἰνστιτούτου, εἶχε στείλει τὸ γράμμα τῆς παραιτήσεως, ἄλλως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπέμμεν εἰς τὴν παραιτήσιν του· ἔπρεπεν ἀμέσως ἢ ἐπιστολῇ ἐκείνη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ γείνη φροντίς περὶ ταχείας ἀντικαταστάσεως, διότι ὄντως αἱ ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς χωλαίνουσιν.

Τάγγης. Δὲν ἔπρεπε τὰ κατ' ἰδίαν γεγόμενα νὰ λεγθῶσι δημοσίᾳ καὶ νὰ παρασταθῇ ὁ κ. *Παρανίκας* ἀντιφάσκων ἑαυτῷ· προκειμένου δὲ περὶ τῆς εὐθύνης παραιτηθέντος προέδρου, πρωτοφανεῖς εἰσιν αἱ γνώμαι τοῦ κ. *Νικολοπούλου*· ὅτε ὑπέβαλον τὴν παραιτήσιν μου. ὑπέμνησα τὴν ἀντικατάστασιν, ἵνα μὴ παρακλῶνται αἱ ἐργασίαι.

Βαλοσαμάκης. Ἰὰ παρὰ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπαιτουμένων ἐτι συνεδριάσεων τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς λεχθέντα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀκρι-

βῶς ἔχοντα· μέχρι τῆς παραιτήσεως τοῦ τέως ἀντιπροέδρου αἱ ἐργασίαι ἔβαινον κανονικῶς· ἔκτοτε αὐταὶ ἀνεστάλησαν, ὁ καιρὸς ἐπείγει, πρέπει δὲ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου νὰ συνέλθῃ πρὸς ἀκρόασιν τῶν ἐκθέσεων τῶν μερικῶν ἐπιτροπῶν· θὰ γείνη ἀνάγκη καὶ πέντε καὶ ἕξ συνεδριάσεων· ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τοῦ προέδρου, δυνατόν νὰ ἐξοικονομηθῶσι τὰ πράγματα, ἐάν παρὰ τοῦ Συλλόγου δοθῇ τὸ δικαίωμα ἐκ τῶν 14 μελῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς τὸ ἐν νὰ ἐκλεγῇ προσωρινὸς πρόεδρος.

Πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. *Μαλιάδης*, ὑπομνήσας ὅτι τοῦτ' αὐτὸ γίνεται ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι παρὰ πάσαις ταῖς ἐπιτροπαῖς. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* ἀναφέρει ἄβρον τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ὃ, κωλυομένου τοῦ ἐνὸς τῶν ἀντιπροέδρων, ἀντικαθίστησιν αὐτὸν ὁ ἕτερος.

Οἱ κ.κ. *Χατζηχρήστου* καὶ *Σαλιτέλης* συμφωνοῦσι πρὸς τοῦτο, τοῦ κ. *Σαλιτέλη* παρατηρήσαντος ὅτι, εἰ καὶ σαφῶς δὲν προβλέπεται ἡ προκειμένη περίπτωσις, κατ' ἀναλογίαν ὁμοίων συμβαινόντων, δεόν ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων νὰ προεδρεύῃ, τοῦ πρώτου κωλυομένου. Μετὰ ταῦτα τοῦ κ. *Νικολοπούλου* διαβεβαιώσαντος αὐθις ὅσα καὶ προηγουμένως εἶπεν ὡς πρὸς τὰς φάσεις τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *M. Παρανίκας*, εἰπόντος δὲ καὶ αὐθις ὅτι τὴν εὐθύνην τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς φέρεῖ ὁ παραιτηθεὶς ἀντιπρόεδρος μέχρι τοῦ χρόνου τῆς παραιτήσεώς του, τοῦ δὲ κ. *Φ. Τάγγη* ἀπαντήσαντος ὅτι ἀποδέχεται τοῦτο, ἐάν τὸ ὑποδείξῃ ὁ Σύλλογος, ἢ τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη* περὶ ἐκλογῆς προσωρινοῦ προέδρου πρότασις, τεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ.

Εἶτα ἀναγινώσκειται αἰτήσις δέκα μελῶν περὶ ἐκλογῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ ἐν ἰσχύϊ κανονισμοῦ. Τοῦ κ. προέδρου παρακαλέσαντος ἐάν μέλος τῆς προεκλεγείσης ἐπιτροπῆς δύναται νὰ εἶπῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὁ κ. *Σαλιτέλης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ πολλῶν συνεδριῶν ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεῦρεν ἱκανὰ μεταρρυθμιστέα, ἔχει δὲ καὶ σημειώσεις, ἄς προθύμως θὰ ὑποβάλλῃ, ἐάν ζητηθῶσιν. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλου* προσθέτει ὅτι τὰ μεταρρυθμιστέα εἶναι ἐν τισὶ λεπτομερείαις, τῆς βάσεως τοῦ κανονισμοῦ οὔσης καλῆς καὶ ἀξιολόγου. Ὁ κ. *Μαλιάδης* δὲν παραδέχεται προϋπάρχουσαν ἐπιτροπὴν· ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑποβληθεῖσαν νέαν αἴτησιν, παρατηρεῖ ὅτι οἱ αἰτούντες ἔπρεπε νὰ παρουσιάσωσι καὶ σημειώσιν τῶν μεταρρυθμιστέων τρωτῶν μερῶν. Ἐπὶ τέλους τοῦ κ. *N. Φωτιάδου* ἀναγνόντος τὸ

σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ, θεωρεῖται ἡ αἴτησις ἀπηλλαγμένη παντός περιορισμοῦ καὶ ἐξαρτήσεως. Ὁ κ. Βαλοσαμάκης προτείνει ἀναβολὴν τῆς ἐκλογῆς τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν ἐπιτροπῆς εἰς προσεχῆ ἔτακτον συνεδρίαν, ἵνα ἐτοιμασθῇ ὁ Σύλλογος καὶ ὑποδείξῃ τῇ ἐκλεγχομένη ἐπιτροπῇ τὰ μεταρρυθμιστέα μέρη τοῦ κανονισμοῦ. Τοῦτο ἀντικρούει ὁ κ. Ἐδστ. Ἰωάννου, παρατηρήσας ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ πρόκειται νὰ παρουσιάσῃ σχέδιον μεταρρυθμίσεως, ἐφ' οὗ καὶ μόνου ὁ Σύλλογος θ' ἀποφανθῇ, οὐχὶ δὲ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ὑποδείξῃ. Μετὰ ταῦτα, ἀνταλλαγματικῶν γνωμῶν τινῶν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς, ὀρίζεται οὗτος εἰς ἑπτὰ (7) καὶ, γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας, ἐκλέγονται μέλη τῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς οἱ κ.κ. Ἀποστόλογλους, Βασιλάδης, Βραχάμης, Γεδεών, Σαλιτέλης, Φωιάδης καὶ Χατζηχοῆστου.

Μετὰ ταῦτα ἐνεκκ τοῦ προκηρωρισκόντος τῆς ὥρας ἀναβληθείσης τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Γεδεών, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΛΘ'

τῇ 15 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος: ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας ἐνεκκ ἀδιαθεσίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀληθολογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

περὶ τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν Πανεπιστημίων τῆς Μεσημβρίας ἐκ Bordeaux ἀπὸ 13 Ἀπριλίου, προτεινούσης ἀνταλλαγῆν δημοσιεύσεων καὶ πεμπούσας ἀντιτυπον τῶν δημοσιεύσεων αὐτῆς.

Τοῦ κ. Ζυῖγα ἐντεῦθεν ἀπὸ 10 Ἀπριλίου, αἰτουμένη, ὡπως διαλεξέται ἐν τῷ Συλλόγῳ περὶ τῶν καὶ παρ' ἡμῶν σφραζομένων ἀρχαίων ἐθῶν καὶ ἐθίμων, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν Διονυσίων ἐν Μικεδονίᾳ τελετῶν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρηστάκη ἐφένθη Ζωγράφου ἐκ Monte-Carlo ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1896, ἀγγέλλοντος παραλαβὴν τῆς σειρᾶς καὶ τοῦ γενικοῦ λ/σμοῦ τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, λαμβάνοντος ὑπὸ σημείωσιν ὅτι προσετέθησαν εἰς τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν τόκων ἔτεροι 20,000

δραχμῶν καὶ δηλοῦντος ὅτι εἶναι καθ' ὅλοκληρίαν σύμφωνος περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ ποσοῦ τῶν ἑκατὸν τουρκικῶν λιρῶν τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ἐν μὲν ἔτος πρὸς ἔκδοσιν τῆς ὕλης καὶ ἐν πρὸς βράβευσιν τῶν πεμπομένων συλλογῶν.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 12 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐξελέχθη προσωρινὸν αὐτῆς πρόεδρος, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, τὸν κ. Νικόλαον Παρανίκαν.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 10 Ἀπριλίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κ. γραμματέως αὐτῆς, ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ ἐβδομάδα.

Τῆς κ. Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου ἐντεῦθεν ἀπὸ 12 Ἀπριλίου, πεμπούσης τὰ φυλλάδια τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχοῦς».

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ μετὰ τῆς *Revue des Universités du Midi* ἀνταλλαγὴ τῶν τοῦ Συλλόγου δημοσιεύσεων γίνεται δεκτῆ. Εἶτα ψηφοφοροῦνται ἐπίτιμον μὲν μέλος ὁ κ. Ἀλ. Σβενιγορόδσκη, σύμβουλος τῆς ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, τακτικὰ δὲ ὁ κ. Π. Σταυρόπουλος, ἱατρός, καὶ Νικ. Τριανταφυλλίδης, ἱατρός τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων. Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ἐν τῇ συνεδρίᾳ παρουσίαν τοῦ κ. G. Millet, μέλους τῆς γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ κ. Rogotin, γραμματέως τοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου.

Λαβὼν μετὰ ταῦτα τὸν λόγον ὁ κ. Μ. Γεδεών ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην Γνώσεις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ Γαλλοῦ ὄρους, μετὰ δὲ τὸ πέρας αὐτῆς ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τοῦ Σ. ἀγίου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Περιγραφῆν εὐαγγελίων ἐπὶ μεμβράνης.

Ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. Γεδεῶν ἐπὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἣν διὰ τῶν μελετῶν αὐτοῦ παρέχει τῷ Συλλόγῳ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΛΣΜ'

(Έκτακτος)

τῆ 19 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιλήψην τῆς ἀλληλογραφίας καὶ εἶτα ἀμέσως τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν φιλολογικῆς καὶ συντακτικῆς, ὁ δὲ κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδης τὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ἀπριλίου, ἐγκλείοντος ἐπιστολὴν ἀπὸ 3 Ἀπριλίου τοῦ πρυτάνεως, ἐμπεριέχουσαν ὑπόσχεσιν περὶ ἀνακνώσεως τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἀρωγῆς τοῦ Πανεπιστημίου.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεύθεν ἀπὸ 17 Ἀπριλίου, δηλοῦσης ὅτι προσέβη εἰς τὴν ἀνασύνταξιν προγράμματος τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος περὶ συντάξεως γραμματικῆς καὶ παρακαλοῦσης ὅπως ἀναγραφῆ ἢ τῆ Ἡμερησίᾳ Διαταξί: τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως.

Τοῦ κ. J. de Groutars ἐκ Louvain ἀπὸ 6 Ἀπριλίου, παρακλοῦντος ὅπως τὸ ὑπὸ τοῦ ψευδῶνυμον Tourgar, ὅφ' ὃ ἐδημοσίευσεν τὰς μεταφράσεις τοῦ Παγκροῦ, ἀπονεμηθῆν αὐτῷ, ὡς ἀντεπιστέλλοντι: μέλει, δίπλωμα ἀλλαγῆ δι' ἑτέρου μετὰ τοῦ ἀληθοῦς αὐτοῦ ὀνόματος.

Τῷ κ. Σαλιτέλῃ, ἐρωτήσαντι περὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπαντῶν ὁ κ. Νικολόπουλος παρέχει διασαφήσεις, ἀναφέρει δὲ ὅτι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν μόνη ἡ οικονομικὴ εἰργάσθη. Ὁ κ. Σαλιτέλης, τὴν ἐργασίαν τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς θεωρῶν ἐπικυρικὴν τῆς φιλολογικῆς, ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀνεκοίνοῦ καὶ ἡ οικονομικὴ τὴν ἐκθεσίαν αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἀναγινώσκει τὸ πρόγραμμα τῆς γραμματικῆς διὰ τὸν Καραπανεῖον Ἀγῶνα, ὅπερ καὶ προτείνεται εἰς ἐπιψήφισιν τοῦ Συλλόγου. Ἀλλὰ τοῦ κ. Σαλιτέλη παρατηρήσαντος ὅτι κελὸν ἦτο ν' ἀναβληθῆ ἢ ἐπιψήφισις, διότι, εἰ καὶ ὑπέστη τὸ πρόγραμμα μεταβολάς, παρατηροῦνται μεταβλητέα τινὰ μέρη, π. γ. ὡς πρὸς τὸν τίτλον καὶ τὴν ἀνάμιξιν ῥημάτων ἀρχαίας καὶ νέας, καὶ ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ συντακτικοῦ, παρενειρομένου ἐν τῇ γραμμα-

τικῇ, ὁ κ. Ἀνδρεάδης λέγει ὅτι, ἂν ἐγένετο ἀναθεώρησις καὶ μεταβολὴ ἐν τισι, τοῦτο ἐγένετο, διότι ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς προκηρύξεως τοῦ πρώτου προγράμματος εἶχον παρέλθει ἱκανὰ ἔτη· νῦν δὲ εἰάν ἐπιθεωρηθῆ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀρξομένου συλλογικοῦ ἔτους, αὕτη θὰ ἦναι ἡ ἰδίᾳ ἢ καὶ τοῦ λήγοντος ἔτους καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συζητήσῃ ἢ νὰ μεταβάλῃ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ τὸ αὐτὸ ἔργον, παρὶστῆ δὲ ἐπέιχονταν τὴν ἐπιψήφισιν, γὰρ τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος. Ὁ κ. Νικολόπουλος κατ' ἀρχὴν ἀποδεχεται τὴν ἀναβολὴν. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως μελῶν ἀρμοδίων πρὸς συζήτησιν, καὶ τοῦτο ἴσως διότι δὲν ἦτο ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸν ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην θὰ ὑπῆρχε πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν τοιοῦτο ζήτημα. Ὁ κ. προεδρεύων ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκασίαν τὴν ἀναβολὴν. Ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι ἡ δύνατο νὰ δημοσιευθῆ καὶ τοῦτο πρὸς γνώσιν, διότι εἶχεν ἀνακοινώσῃ αὐτὸ τῷ κ. προέδρῳ διὰ τῆς ἀναβολῆς δυνατὸν νὰ παραταθῶσιν αἱ συζητήσεις ὅπως δὲ ἐτέθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τοῦ κ. Νικολοπούλου, θὰ ἦναι ἀνάγκη καὶ δευτέραν φοράν ν' ἀναγνωσθῆ τὸ πρόγραμμα. Ὁ κ. Σαλιτέλης δὲν θεωρεῖ προφανῆ τὴν ἀναβολὴν, ὑπομνήσας ὁμοίον περιστατικὸν περὶ προγράμματος, ὑπ' αὐτοῦ τούτου συνταχθέντος, τροποποιεῖ δὲ τὴν ἀρχικὴν πρότασιν τοῦ συμφωνοῦ πρὸς τὴν τοῦ κ. Νικολοπούλου, πρὸς ἣν συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Οἰκονομίδης, ὅτε, τεθεῖσα αὕτη εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΛΣΜΑ'

τῆ 22 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Μ. Παρανίκας διδὲ ἐξηγήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παραίτησεως αὐτοῦ, μεθ' ἧς ὁ κ. Ν. Φωτιάδης παρακαλεῖ νὰ θεωρηθῆ τὸ ζήτημα λήξαν. Μεθ' ὃ τὸν λόγον λαβὼν ὁ κ. Schneider ἀνακοινοῦται συνέχειαν περὶ τῆς ἀληθοῦς τοποθεσίας τοῦ Ἰλίου. Μετὰ τὸ πέρας ταύτης ὁ κ. Μ. Παρανίκας παρατηρεῖ ὅτι ὡς πρὸς τὰ συμπεράσματα τοῦ κ. Schneider, καθ' ἃ ὅλη ἡ ἔκτασις τοῦ τρωικοῦ πεδίου θεωρεῖται θάλασσα, τὸ Γενί Σεχὴρ θάλασσα, μένει δὲ τὸ

ορεινόν, ἐπιφυλάσσεται ἐν ἰδίῳ ἀναγνώσματι νὰ ὑποβάλῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ιδέας καὶ παρατηρήσεις αὐτοῦ, ἅτε ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν καταγινόμενος εἰς αὐτὸ καὶ προβάς καὶ εἰς ἐπὶ τόπου ἐρεύνας, ὅθεν κεκτημένος εἰδικότητα. Ὁ κ. *Μαλιάδης* παρατηρεῖ ὅτι ἀνέκαθεν δύο ζητήματα ἠγέρθησαν· α') ἂν ὑπῆρξεν Ὁμηρος καὶ β') τὸ πεδίον τῆς Τρωάδος. Ὁ κ. *Schneider* ἐξήτασε τὸ ἔδαφος ὑπὸ ὑδρογραφικὴν ἐποψίν· δὲν δυνάμεθα νὰ προδικάζωμεν τὰς θεωρίας αὐτοῦ· ὁ κ. *Παρανίας* δέον νὰ μελετήσῃ καλῶς τὰ πρᾶγματα καὶ μάλιστα ἐπὶ τόπου, ἂν δὲ ὁ κ. *Schneider* εὖρη καὶ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ὁ *Schliemann* καὶ οἱ ἄλλοι σφαλλονται, θὰ δοξασθῆ βεβαίως μεγάλως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐχαριστῆται ὀφείλονται τῷ κ. *Schneider*, ὅς ἀναμείνωμεν δὲ καὶ τοῦ κ. *Παρανία* τὴν ἀπάντησιν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ κ. *Schneider* ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ πραγματείας αὐτοῦ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΒ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 26 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίας, ὁ κ. Ἀνδρεάδης παρατηρεῖ ὅτι ἡ φράσις ἢ αὐτὴ ἐπιροπὴ ἐσφαλμένως ἐγράφη ἀντὶ τῆς· ἢ αὐτὴ ἀρεχὴ καὶ ὅτι παρελείφθη τὸ λεχθὲν ὅτι ἀναβάλλεται μὲν ἢ ἐπιψήφισις τοῦ προγράμματος τῆς γραμματικῆς, ἀλλ' εἰς λίαν προσεχῆ ἔκτακτον συνεδρίαν. Ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι ὑπεστήριξε τὴν ἀναβολὴν ἵνα τὰ ἐνδιαφερόμενα μέλη λάβωσι γνῶσιν τοῦ προγράμματος, κατατιθεμένου ἐν τῷ γραφείῳ. Ἐπὶ τούτοις, ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. *Σαλιέλης* ὄντως θεωρεῖ καλὸν τοῦλάχιστον δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως, ἐν ἧ θὰ συζητηθῆ τὸ πρόγραμμα, νὰ κατατεθῆ ἐν τῷ γραφείῳ πρὸς γνῶσιν τῶν ἐνδιαφερομένων, ἵνα μὴ ἀναβληθῆ ἐπὶ πολὺ ἢ συζήτησις. Ἐνίσταται ὁ κ. Ἀνδρεάδης, παρατηρῶν ὅτι πᾶσα ἐκθεσις κατατίθεται ἐν τῷ γραφείῳ οὐχὶ ἄμα ἀναγνωσθεῖσα, ἀλλὰ καὶ συζητηθεῖσα. Μετὰ ταῦτα τῶν κ. *Νικολοπούλου*, *Οἰκονομίδου*, Ἰωάννου καὶ *Μηλιώτου* ἀναγνόντων τὰς οἰκειάς ἐκθέσεις, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΓ'

τῆ 29 Ἀπριλίου 1896.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἠγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλολογραφίας**, ἔχουσιν ὧδε :

Ἐπιστολὴ τῆς *Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς* ἐντεῦθεν ἀπὸ 26 Ἀπριλίου, δηλοῦσης ὅτι ἀνέθετο τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς περὶ τῶν εἰς τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα* ὑποβληθέντων πονημάτων τῶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. *Ἠλία Γ. Βαλοσαμάκη*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 17/29 Ἀπριλίου, δηλούντων ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τοῦ *Β' τόμου* τοῦ *Αισχύλου* ἐφθάσεν εἰς τὸ 39^{ον} φύλλον καὶ παρακαλούντων ὅπως τοῖς πεμφθῶσιν ἕτεραι χίλιαι δραχμαὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἐργασίαν.

Τοῦ κ. *Ε. Μανωλακάκη* ἐκ *Καρπάθου* ἀπὸ 15 Ἀπριλίου, ἀποστέλλοντος αἴτησιν τῆς *Ἐφοροδημογεροντίας Πηγαδίων Καρπάθου* ὅπως ὁ Σύλλογος ἔλθῃ ἀρωγὸς τῇ νεοσυστάτῳ αὐτῆς δημοτικῇ σχολῇ, πέμψων γεωγραφικούς χάρτας καὶ διδακτικὰ βιβλία.

Εἶτα ἀναγινώσκειται συνέχεια τῶν **Συμβολῶν εἰς τὴν μέσθιν ἱστορίαν τῆς Θεσπροτίας** τοῦ κ. *Δ. Α. Παναγιωτίδου* καὶ πραγματεία **Περὶ Σαμοθρακικῶν τειχῶν** τοῦ κ. *Φαροῦ*.

Μὴ ὑπαρχούσης δὲ παρατηρήσεώς τινος ἐπ' αὐτῶν, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΔ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 3 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου συνεδρίας καὶ, μετὰ προσθήκην τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἀνδρεάδου ὅτι δὲν ἐλέχθη τὸ ὑπὸ τοῦ κ. *Νικολοπούλου* προστεθέν, ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. *Ἠλ. Βαλοσαμάκης*, εἰσηγητῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ *Καραπάνειου Διαγωνίσματος*, ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ κρίσιν

ἐπὶ τῶν ὑποβληθέντων δύο ἐγχειριδίων Φυ-
σαιῆς. Εἶτα, προκειμένου περὶ τῆς ἐπιψήφισεως
τοῦ προγράμματος γραμματικῆς διὰ τὸν
Καραπάνειον Ἀγῶνα, ὁ κ. Σαλιτέλης ζητεῖ τὴν
ἐκ νέου ἀνάγνωσιν τοῦ προγράμματος. Προ-
τείναντος ὁμῶς τοῦ κ. Οἰκονομίδου νὰ ἐρω-
τηθῶσιν ἄλλοι μὴ ἀκούσαντες τὴν πρώτην
ἀνάγνωσιν καὶ οὐδενὸς ζητήσαντος τοῦτο,
συναινέσει καὶ τοῦ κ. προεδρεύοντος, θεωρεῖται
περιττὴ ἡ β' ἀνάγνωσις, ὅποτε ὁ κ. Σαλιτέλης
ὑποβάλλει παρατηρήσεις τινάς, εἰς ἃς ὁ κ.
Κεφάλαιος ἀπαντῶν ἀποφαινεταί ὅτι αἱ πλεί-
οι τῶν παρατηρήσεων εἶναι ἀσχετοί πρὸς τὸ
ἀναγνωσθῆν πρόγραμμα, σχετίζονται δὲ πρὸς
τὸ κατ' ἀρχὰς μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτρο-
πῆς πρὸς μελέτην κυκλοφορήσαν, ὅπερ, ὡς
παρατήρησε καὶ ὁ κ. Οἰκονομίδης, δις διωρθώ-
θη. Ὁ δὲ κ. Φ. Τάγης προτείνει παραπομπὴν
τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Σαλιτέλη εἰς τὴν
ἐκπαιδευτικὴν ἐπιτροπὴν, μόνην γνώμονα, ἐπι-
τηδεῖαν ν' ἀπαντήσῃ δεόντως εἰς αὐτάς. Καὶ
ὁ κ. Μαλιάδης ὁμοίως δὲν θεωρεῖ ὀρθὴν τὴν
δευτέραν ἀνάγνωσιν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπιτροπὴ δια-
βεβαίωσι ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ κ. Σαλιτέλη παρατηρη-
θεῖσαι ἀνωμαλίας δὲν ὕφιστανται, δὲν παρα-
δέχεται δὲ καὶ τὴν ἀνωτέρω πρότασιν τοῦ κ.
Τάγης, ἣν ἐν τούτοις διατυποῖ καὶ αὐθις ὁ κ.
Τάγης, οὐδαμῶς ἐπιπροσθεῖσάν εἰς τὴν ἄμει-
νον ἐπιψήφισιν. Τέλος καὶ τοῦ κ. Ἀνδρεάδου
διαβεβαιώσαντος ὅτι τὸ πρόγραμμα, ὡς διωρ-
θῆθη, εἶναι ἀπηλλαγμένον τῶν παρατηρη-
θεισῶν ἀνωμαλιῶν, τίθεται τοῦτο ὡς ἔχει εἰς
ἐπιψήφισιν καὶ γίνεται ἀποδεκτόν, μεθ' ἧ δια-
λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΑΣΜΕ'

(Ἐκτακτος)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῆ 5 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ, προέδρου.

Γενομένης ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν κο-
σμητόρων διὰ τὸ ΛΣ' συλλογικὸν ἔτος, ἀνα-
δείκνυνται

πρόεδρος μὲν ὁ κ. Ἀν. Χρυστίδης,
ἱατρός,

ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ κ. κ. Ν. Φωτιάδης
καὶ Μ. Ψαλίδας,

γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. Π. Α. Νικολό-
πουλος,

εἰδικὸς ὁ κ. Ἀθ. Ἰωάννου,

βιβλιοφύλαξ ὁ κ. Α. Η. Οἰκονομίδης,
ταμίας ὁ κ. Α. Π. Μηλιώτης

καὶ λογιστὴς ὁ κ. Π. Πρώϊος.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν μέλη τῶν διαρ-
κῶν ἐπιτροπῶν διὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐξε-
λέγησαν :

Ἀρχαιολογικῆς οἱ κ. κ. C. G. Cur-
tis, M. Ἰ. Γεδεών, Α. Κοπάσης, Α. Long,
Π. Μανούσσοφ, Alex. van Millingen, Α.
Mordtmann, Edwin Pears, Κ. Περδικίδης,
Ξ. Α. Σιδερίδης, Edouard Schneider.

Ἐκπαιδευτικῆς οἱ κ. κ. Α. Ἀράρης,
Μ. Αὐθεντιόπουλος, Σ. Βραχάμης, Α. Ἐδστα-
θιανός, Ἀθ. Ἰωάννου, Α. Η. Οἰκονομίδης,
Κ. Παλακωνοτανίνου, Θ. Σαλιτέλης, Χρήστος
Χατζηχρήστος.

Ἐπιστημονικῆς οἱ κ. κ. Ἐμμ. Ἀμπε-
λίδης, Π. Ἀπέρης, Α. Αἰλωνίτης, Χ. Θ. Βα-
σιλάδης, Α. Γαβριηλίδης, Π. Ἰατροπούλος, Κ.
Μακρῆς, Γ. Πασχαλίδης, Μ. Ψαλίδας.

Ἐλεγκτικῆς οἱ κ. κ. Θ. Γιαννῆς, Ἰ.
Γιώγας, Ν. Μουτσάκης.

Οἰκονομικῆς οἱ κ. κ. Διον. Π. Κοιτο-
γεώργης, Χρ. Κωνσταντάρας, Κ. Μελιχρός,
Κ. Ψωμάδης.

Ἀνθρωπολογικῆς οἱ κ. κ. Ἀθ. Ἀ-
ποστολίδης, Σ. Ἀποστόλογος, Θ. Βεγλερῆς,
Ἥλ. Μαλιάκας, Π. Α. Νικολόπουλος.

Συντακτικῆς : Μ. Ἰ. Γεδεών, Α. Ἐδστα-
θιανός, Α. Μοστροφῆτος.

Φιλολογικῆς : Μ. Αὐθεντιόπουλος, Ἰω-
κείμ Βαλαβάνης, Α. Μοστροφῆτος, Α. Η. Οἰκονο-
μίδης, Χρ. Παναζίδης, Π. Παλακωνοτανίνου,
Π. Πετρακίδης, Θ. Σαλιτέλης, Χρήστος Χατζη-
χρήστος.

Ἐπιμεληταὶ δὲ τῶν μὲν ἀρχαιολογικῶν
καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. Ξ. Α. Σιδε-
ρίδης, τῶν δὲ φρσιγογραφικῶν καὶ τῆς Ὀργα-
νοθήκης ὁ κ. Στ. Βραχάμης.

Μετὰ ταῦτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΜΟΣ

("Εκτακτος)

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

τῇ 19 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγούμενης ἐκτάκτου συνεδρίας τῶν ἀρχιρεσιῶν, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῆς ἐν τῷ Πέραν Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἀπὸ 16 Μαΐου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ προσκλήσει.

Τοῦ κ. *Ph. Curtis*, αἰτουμένου συγγνώμην, διότι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ παραστῇ εἰς τὴν τελετὴν, ἀπὸ 16/28 Μαΐου.

Τοῦ κ. *Ouspensky*, διευθυντοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀπὸ 16/28 Μαΐου, λυπούμενου ὅτι ἐνεκεν ἀπουσίας δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ παραστῇ κατὰ τὴν τελετὴν.

Τῆς *Miss Patrick*, διευθυντρίας τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Σκουτάρεως, ἀπὸ 29 Μαΐου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ προσκλήσει.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος Ἐννέα Μουσῶν ἀπὸ 19 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἀπο-

στέλλει ἀντιπροσώπους αὐτῆς εἰς τὴν ἑορτὴν τὸν πρόεδρον αὐτῆς κ. *Ἰωάννην Δημητριάδην* καὶ τὸν γενικὸν γραμματέα κ. *Κ. Καλπακτζόγλου*.

Τῆς *Διδασκαλικῆς Ἀδελφότητος* ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἐξελέξατο ἀντιπροσώπους αὐτῆς τοὺς κ.κ. *Ἀγαμέμνονα Ἄκον* καὶ *Παῦλον Κυλίτην*.

Τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κ. *Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου*, λυπούμενου ὅτι δὲν δύναται νὰ παραστῇ εἰς τὴν τελετὴν, κωλυόμενος ὑπ' ἀσθενείας.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὸ λῆγον συλλογικὸν ἔτος (ΑΕ') πεπραγμένα, μεθ' ὧν ὁ κ. *Ν. Φωτιάδης*, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ **Περὶ τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων**.

Μετὰ τὸ πέρας δὲ αὐτῆς, τῆς Α:Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰπόντος τινὰ περὶ ἐνιαίου προγράμματος τῆς κατωτέρας καὶ μέσης παιδείσεως κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ ἐπευλογήσαντος τὸν Σύλλογον, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῇ τε Α. Θ. Π. καὶ πᾶσι τοῖς ἀντιπροσώποις σωματείων, ἀδελφοτήτων, σχολείων καὶ παρθεναγωγείων ὀνομαστὶ τοὺς ἐπισήμως παραστάντας ἐν τῇ τελετῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΕ΄ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1895 — 1896.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΣΜ' ἑκτακτον
συνεδρίασιν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.¹

Φίλοι ἑταῖροι,

Τῇ ἐντολῇ τῶν φίλων συναδέλφων τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναδεξάμενος τὴν σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὸ λήγον συλλογικῶν ἔτος ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων, ποιῶμαι τὴν περιληψὶν τήνδε ἐκ τῶν πρακτικῶν.

Τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν κ. κ. *Μ. Αὔθροποπούλου, Κ. Βακαλοπούλου, Ἰωακείμ Βαλαβάνη, Μ. Κεφάλαι, Δ. Μοσιράτου, Δ. Ἡ. Οἰκονομίδου, Χρ. Γ. Πανταζίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου, Κ. Παρίση, Γ. Παχίκου, Π. Πειρακίδου, Θ. Σαλιτέλη, Φ. Τάπη* καὶ *Χρ. Χατζηχορήσιου*, τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν μετέσχον τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς· τρία δὲ μόνον ἀπαξ ἢ δις παρέστησαν ἐν ταῖς αὐτῆς συνεδριάσεσιν.

Μετὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ αὐτῆς προεδρείου ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει, καθ' ἣν πρόεδρον μὲν ἐξελέξατο τὸν κ. *Μ. Κεφάλαι*, γραμματεία δὲ τὸν κ. *Π. Πειρακίδου*, ἐν τῇ δευτέρῃ συνεδριάσει ἀμέσως ἐπελάβετο τῆς προπαρασκευῆς τῆς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ *Β' τόμου* τοῦ *Ζωγραφείου Ἀγῶνος* κατὰ τὴν αἰταιουμένης γλωσσικῆς ὕλης. Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ὡς βαρέως ἔφερον ἐπὶ τῇ ἀχρηστία τῆς ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῆς ἀποκειμένης πολυτίμου γλωσσικῆς ὕλης, ἐπομένη τῷ θεῖῳ παραγγέλματι «*Τῷ κρούσει ἀνοιγήσεται*», πολλάκις ἔκρουσε τὴν θύραν τοῦ μεγαθύμου τοῦ Συλλόγου εὐεργέτου κ. *Χρηστάκη ἐφένθη Ζωγράφου*, μέχρι οὗ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε νὰ τῇ ἀνοιχθῇ οὐχὶ ἡ κυρία πύλη, ἀλλὰ πλαγίαι τις πυλῖς.

Δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον ὁ ἐξοχώτατος κ. *Χρηστάκης ἐφένθη Ζωγράφος* προὔτεινε τὸ ἐξῆς: Τῆς κατ' ἔτος χορηγουμένης ἑκατονταλίου προσφορᾶς τῷ *Ζωγραφεῖῳ Ἀγῶνι* νὰ γίνηται χρῆσις ἐναλλάξ τὸ μὲν ἐν ἔτος εἰς ἐκτύπωσιν γλωσσικῆς ὕλης, τὸ δ' ἐπόμενον εἰς διανομὴν τοῦ δεκαλίου γέρως. Ἡ ἐπιτροπὴ, ἣτις, ἐν ἀπελπισμῷ διατελοῦσα, εἶχεν ἀποφασίσῃ τῷ παρελθόντι συλλογικῷ ἔτει νὰ προβῇ εἰς ἔκδοσιν παραρτημάτων γλωσσικῆς ὕλης, περιτέλλουσα κατὰ τὸ ἐνὸν τὴν τοῦ περιοδικοῦ ὕλην, ἀσμένη ἀπεδέξατο καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν πρότασιν ταύτην, διότι οὕτω καὶ ἡ ἀπὸ πολλοῦ ἐπιδιωκομένη λύσις τοῦ ἀκνωθῶδους τούτου ζητήματος ἐπῆλθε καὶ ἐλαχίστη τῷ *Ζωγραφεῖῳ Ἀγῶνι* βλάβη προσγίνεται. ἅτε τῶν συλλογῶν ὁσημέραι ἐξαντλουμένων. Ἀσμένη λοιπὸν ἡ ἐπιτροπὴ σήμερον ἀγγέλλει τοῖς φίλοις τοῦ Συλλόγου ἑταῖροις ὅτι μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν αὐτῆς μελῶν γενομένην ἀναγκαίαν προπαρασκευὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς ἤρξατο ἀπὸ δύο ἡδὴ μηνῶν ἐκτυπούμενος ὁ *Β' τόμος*², ὅστις ἔσται βεβαίως ἀνάλογος τῆς ἑκατονταλίου χορηγίας τοῦ μεγαθύμου δωρητοῦ καὶ ἀποπερατούμενος δικαίῳ, ὡς δι' ἐλπίδος ἔχομεν, τὰς προσδοκίας τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἑλληνοιστῶν.

Μεταβαίνων εἰς ἕτερον ἡδὴ ἔργον τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τὸ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, λυποῦμαι λέγων, ὅτι οὐδὲν εὐάρεστον ἔχει ἡ ἐπιτροπὴ ν' ἀναγγείλῃ ὑμῖν. Τὴν *Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκην* βάσκανος δαίμων, ὡς φαίνεται, παρακολουθεῖ. Ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ *Α' τόμου* ἐκτυπώσεως μέχρι τοῦ ἡδὴ ἐκτυπούμενου *ἑαυτοῦ* πράγματα διηγετικῶς παρέρχονται αὐτῇ, ὡν ἀληθῶς ἀπαλλάττει αὐτὴν ἡ περισκεμμένη πολιτεία τοῦ ἐκάστοτε προ-

1. Ἰδὲ ἐν σελίδι 59 τοῦ μετὰ χεῖρας τόμου.

2. *Σημ. Συντ. Ἐπιτρ.* Ἐξετυπώθησαν μέχρι τέλους Φεβρουαρίου 1900 μόνον ἑπτὰ τυπογραφικὰ φύλλα.

δρείου και τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ μετὰ κόπου πολλοῦ καὶ θυσίας ἐνίστε τῶν συμφερόντων αὐτῆς.

Ἰνωστὸν ὑμῖν ἀπὸ τῆς τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκθέσεως, ὅτι, παρὰ τὰ παρεμβληθέντα προσκόμματα, ἡ ὑπὸ τοῦ κ. *Wecklein* ἐκδοσις τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀνετέθη διὰ συμβολαίου τοῖς ἐν Ἀθήναις τυπογράφοις κ. Ζ. Ἀδελφοῖς *Περοῦ*. Τῆς ἐκτύπωσης ἀπὸ πολλοῦ ἀρξαμένης καὶ προχωρησάσης, μέχρι τοῦ 35ου τυπογραφικοῦ φύλλου, αἰφνης καὶ παρ' ἐλπίδα ἀγγέλλεται τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τῶν κ. Ζ. Ἀδελφῶν *Περοῦ*, ὅτι, καθ' ὑπολογισμὸν αὐτῶν, ἐπὶ τῆς πεμφοθείσης πρὸς ἐκτύπωσιν ὕλης ὁ Β' τόμος θὰ ὑπερέβαινε κατὰ 10—11 τυπογραφικὰ φύλλα τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40. Ἡ ἐπιτροπὴ, μετὰ τὴν εἰς αὐτὴν ἀνακοίνωσιν τούτου, ἐπομένη προγενεστέρῃ αὐτῆς ἀποφάσει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αἰδιδίμου *Βασιάδου*, καθ' ἣν «εἰς τὰ καθ' ὑπέρβασιν φύλλα ὑποχρεοῦται ὁ συγγραφεὺς ἂν δ' οἷτος ἀρῆται, τὴν ἐκτύπωσιν ἀναδέχεται ὁ Σύλλογος, ἀποζημιούμενος παρὰ τοῦ συγγραφέως διὰ παρακρατήσεως τῆς δαπάνης ἐκ τῆς δοθησομένης αὐτῷ ἀμοιβῆς», ἀνεκοινώσατο ταύτην τῷ κ. *Wecklein* διὰ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου. Πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην δικαιολογούμενος ὁ κ. *Wecklein* ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην πᾶσαν τῷ κ. *Ζωμαρίδῃ* καὶ πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν ἐκλογὴν μιᾶς ἐκ τριῶν προτάσεων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀνακοινωθῆ αὐτῷ ἡ ἐκλογὴ τῆς προτάσεως, δι' ἐτέρας ἐπιστολῆς ἀναιρεῖ τὰ ἐν τῇ πρώτῃ γραφόμενα, λέγων, ὅτι γράφων τότε ἐκεῖνα ἠγνόει, ὅτι εἰς ἕκαστον τῶν τριῶν τόμων τοῦ *Αἰσχύλου* παρεχωρήθησαν 43 τυπογραφικὰ φύλλα, ἀλλὰ τίς ὁ γνωρίσας αὐτῷ τοῦτο, ἀφ' οὗ ῥητῶς ἐν τῷ προγράμματι 30 ὀρίζονται; καὶ ἐπὶ τῆς σαθρᾶς ἐκείνης βάσεως στηριζόμενος πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ δι' ὑπολογισμῶν, ὅτι οὐδεμίαν ὑπέρβασιν ἐποίησατο, θύμα δυστυχῶς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν γραφομένων αὐτοῦ, γενόμενος τῆς εὐπιστίας αὐτοῦ, διότι πάντα ταῦτα ἄρδην ἀνατρέπονται ὑπὸ τε τοῦ προγράμματος καὶ τοῦ συμβολαίου. Τέλος ἡ ἐπιτροπὴ, περὶ πολλοῦ ποιουμένη καὶ σέβουσα τὸν κ. *Wecklein*, ἀλλ' οὐχ ἤττον καὶ τῶν συμφερόντων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* κηδομένη, ἀπεφάνητο τὰ ἐξῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ποθουμένης λύσεως, ἀκολουθήσασα πρὸς τοῦτο μάλιστα τῇ διαλλακτικῇ πορείᾳ προγενε-

στέρας ἐπιτροπῆς ἐπὶ παρομοίου ζητήματος ἐγεθέντος καὶ ἄλλοτε ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* ἦτοι

α') Ν' ἀποτίσῃ ὁ Σύλλογος τὴν δαπάνην τῶν καθ' ὑπέρβασιν 10—11 τυπογραφικῶν φύλλων πρὸς τοῖς ἐν τῷ συμβολαίῳ 40 εἰς τοὺς κ. Ζ. *Περοῦ*, ἵνα οὗτοι ἀποπερατώσωσι τὴν ἐκτύπωσιν.

β') Νὰ δοθῇ ἀμοιβὴ τῷ κ. *Wecklein* μόνον διὰ τὰ ἐν τῷ συμβολαίῳ ὀριζόμενα 40 τυπογραφικὰ φύλλα, οὐδεμίαν δὲ διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασιν 10—11.

γ') Νὰ γραφῇ ῥητῶς τῷ κ. *Wecklein*, ὅτι ὁ Γ' τόμος τοῦ *Αἰσχύλου* θ' ἀποτελεῖται ἐκ 30 τυπογραφικῶν φύλλων κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι ὀριζόμενα, πᾶσα δ' ὑπέρβασις θὰ ἐπιβαρύνῃ αὐτὸν καὶ μόνον ὡς πρὸς τὴν δαπάνην τοῦ τε χάρτου καὶ τῆς ἐκτύπωσης.

δ') Ἐν τε τῇ προμετωπίδι καὶ τῷ περικαλύμματι οὐδεμίαν νὰ γίνηται μνεῖα τοῦ κ. *Ζωμαρίδου* ὡς συνεργάτου, ἀλλὰ μόνον ἐν ἀπλῇ ὑποσημειώσει, διότι ὁ Σύλλογος μετὰ τοῦ κ. *Wecklein* μόνον συνεβλήθη ὡς ἐκδότου τοῦ *Αἰσχύλου*.

ε') Νὰ ἐπισταλῇ τοῖς κ. Ἀδελφοῖς *Περοῦ*, ὅτι ἡ τιμὴ δέον νὰ ὀρισθῇ ἐν τῷ περικαλύμματι εἰς δραχμὰς καὶ οὐχὶ εἰς φράγκα χρυσᾶ, ὑπολογιζόμενου ἐκάστου τυπογραφικοῦ φύλλου ἀνά 0,25 τῆς δραχμῆς, ἄπερ, ὀρισθέντα ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπεδέξατο ὁ Σύλλογος ἀντὶ τῶν ἐν τῷ προγράμματι ὀριζομένων 0,20.

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου καταλήγουσιν αἱ περὶ τὸν Β' τόμον τοῦ *Αἰσχύλου* ἐργασίαι τῆς ἐπιτροπῆς. Ἦδη μεταβαίνω εἰς ἕτερα.

Λήγοντος τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τοῦ 1895 παραπέμπεται τῇ ἐπιτροπῇ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Schanz*, ἐν ἣ δηλοῦται, ὅτι κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔσται ἕτοιμος πρὸς ἐκτύπωσιν ὁ Α' τόμος τοῦ *Πλάτωνος* καὶ κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1896 ὁ Β'. Ἡ ἐπιτροπὴ, ἀποδεξαμένη τὰ γραφόμενα, ἀνεκοινώσατο τοῦτο τῷ κ. *Schanz* διὰ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου, προσθεῖσα ἅμα, ὅτι ἡ ἐκτύπωσις γενήσεται ἐν Ἀθήναις διὰ τε τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ χρυσοῦ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν παρανοήσεων. Ἀλλὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἀπήρσέ τι, διότι ἔκτοτε οὐκ ἦν ῥωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.

Συγχρόνως τῇ τοῦ κ. *Schanz* ἐπιστολῇ παρεπέμφθη καὶ ἕτερα τοῦ κ. *Γρ. Βερναρδάκη*, ἐξαιτουμένου τὴν ἐκδοσιν τῶν *Ἡθικῶν* τοῦ *Πλουτάρχου*. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεδέξατο καθ' ὁ-

λοκληρίαν τὰς τοῦ κ. Βερναρδάκη σκέψεις, ἀρ' οὐ μάλιστα καὶ ἡ ἐκδοσις αὐτῆ ἐν τῇ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης θεωρεῖται σήμερον ὡς ὁ ἀρχηγὸς τῶν περὶ *Πλούταρχον* σπουδῶν. Δυστυχῶς ὁμοῦς τελευταῖον ὁ κ. Βερναρδάκης δι' ἐπιστολῆς τοῦ προβλέπει νέους δρους, οὓς ἡ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῆς συνεδριάσει ἐκρίνει ἀπαράδεκτους, ἐπιφυλασσομένη ν' ἀνακοινώσῃ τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῆς εἰς προσεχῆ τοῦ Συλλόγου συνεδρίασιν.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου παραπέμπεται ἐπιστολῇ τοῦ κ. Blass, ἐν ἣ οὗτος ὁμολογεῖ, ὅτι, ἀγνοῶν τὰς δυσκολίας, ἃς συνεπάγεται ἡ εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν ἐκδοσις τοῦ *Δημοσθένους*, ἀνεδέξατο ταύτην, ἴδῃ ὁμοῦς κατανοήσας ταύτας, παραιτεῖται, ὁρῶν δ' ὅτι καλὸν ἦθελεν εἶναι ν' ἀνατεθῇ αὐτῇ εἰς ἑλληνα, καὶ τοιοῦτον προτείνει τὸν κ. Γρ. Βερναρδάκην, μεθ' οὗ ὑπόσχεται νὰ συνεργασθῇ ὡς βοηθὸς ἀπλοῦς, παραχωρῶν αὐτῷ τὴν τε τιμὴν καὶ ἀμοιβήν. Μετὰ λύπης ὁμοῦς ἀγγέλλει ὑμῖν ἡ ἐπιτροπὴ, ὅτι καὶ ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης, εἰς ὃν ἀνεκοινώθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Blass, ἀπεποιήθη τοῦτο, ἅτε εἰς ἄλλας μελέτας ἀσχολούμενος. Ἄλλ' ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπιθυμοῦσα νὰ μὴ στερηθῇ ἡ *Ζωγραφείῳ Βιβλιοθήκῃ* τοῦ πολλοῦ Blass, προτίθεται νὰ γράψῃ προσεχῶς αὐτῷ, ἐκφράζουσα τὴν λύπην αὐτῆς καὶ ὑποδεικνύουσα ἕτερον μέσον συνεργασίας.

Τοιαῦτα, φίλοι ἐταῖροι, ἐν περιλήψει τὰ ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐν ταῖς δώδεκα αὐτῆς συνεδριάσει πεπραγμένα, ὧν βελτίω εὐχεται τῇ αὐτῆς διαδόχῳ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜ' ἑκτακτον
συνεδρίαν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ λήγοντος συλλογικοῦ ἔτους, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κυρίων Μ. Γεδεών, Ὁδ. Ἀνδρεάδου, Χρ. Πανταζίδου, τοῦ γενικοῦ γραμματέως, τοῦ εἰδικοῦ καὶ τῶν γραμματέων τῶν ἐπιτροπῶν Φιλολογικῆς καὶ Ἀρχαιολογικῆς εἰς ἕξ συνεδρίας συνελθούσα καὶ πρόεδρος μὲν ἔχουσα τὸν κ. Μ.

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

Γεδεών, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Χρ. Πανταζίδην, ἐνησχολήθη εἰς διευθέτησιν τῆς ὕλης τοῦ ΚΣ' τόμου, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος τῶν τόμων ΚΔ'—ΚΣ' καὶ τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, συγχρόνως πάντων ἐκτυπομένων ἐν τῷ τυπογραφείῳ Ἰ. Παλλαμάρη. Καὶ ὁ μὲν ΚΣ' τόμος ἀπαρτισθήσεται ἐκ τυπογραφικῶν φύλλων ὑπὲρ τὰ τριάκοντα, τὸ δὲ Ἀρχαιολογικὸν Παράρτημα περὶ τὰ δέκα καὶ πέντε καὶ ὁ Β' τόμος τῶν Ζώντων Μνημείων ἐκ τεσσαράκοντα περίπου. Ἐλήφθησαν δὲ εἰς τὸν ΚΣ' τόμον δύο διατριβαὶ ἐκ τῶν τοῦ Παραρτήματος, πολλὴν ὕλην ἔχοντος, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀναγνωσμάτων. Τὰ πρακτικὰ συνετημήθησαν ἀρκούντως, γενομένης καὶ ἀνακαθάρσεως ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μελῶν.

Σήμερον ἡ ἐκτύπωσις εὐρίσκειται εἰς τὸ 6ον τυπογραφικὸν φύλλον τοῦ ΚΣ' τόμου καὶ εἰς τὸ 7ον τοῦ τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων, ἀρξάμενης καὶ τῆς στοιχειοθετήσεως τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος. Τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης ἐπιμελοῦνται τὰ μέλη τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τοῦτο αἱ λοιπαὶ αὐτῶν ἐργασίαι, ἐφ' ἧ καὶ ἐλπίζουσι ὅτι θὰ τύχῃσι τῆς συγγνώμης ἐπιεικειᾶς τοῦ Συλλόγου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜ' ἑκτακτον
συνεδρίαν τῆς 19 Ἀπριλίου 1896.

Ἀξιότιμοι ἐταῖροι,

Ὅτε, μετὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην τοῦ 1870 ἡμέραν, ὁ ἡμέτερος Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τῇ ἀγάπῃ μὲν πάντων, τοῖς ἀγῶσι δ' ἀνδρῶν διαπρεπεστάτων αἰεὶ ἐν νῷ ἔχοντων τὸ κοινὸν ἀγαθόν, ὡς φοιτῆς ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ ἀνεγεννήθη καὶ μεγίστην ἐπίδοσιν εἴληφεν, ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ τότε, εὐρὺ ἔχουσα ἔργον, πλουσίαν ἔκθεσιν ὑπέβαλλε τοῖς ἐταίροις τοῦ Συλλόγου. Νῦν οἱ χρόνοι ἐκείνοι ἀναμνήσεις ἀπέβησαν γλυκεῖαι μὲν, ἀλλὰ καὶ πικραῖ, ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἐκ τῆς τότε συγκομιδῆς καὶ νῦν ἐτι ἀρυσμένη, οὔτε περὶ τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ πρωτευούσῃ παιδευσίν ἀσχολεῖται, οὔτε περὶ τὴν διανομὴν χιλιάδος λιρῶν σπρέφεται, ἀλλὰ πενιχρὰν παρατίθησι τράπεζαν, αἰετοτε ὁμοῦς θαρροῦσα.

Τόμος ΚΖ' 9

Τῆς πάλαι πλουσίας τρυπήτης μέρος τυγχάνει ὡν ὁ *Καραπάνειος Ἀγών* περὶ συντάξεως διδασκτικῶν βιβλίων χάριν τῶν δημοτικῶν καὶ ἄστικῶν λεγομένων σχολῶν τῆς πρώτης παιδεύσεως. Ἐκ τοῦ ἐξαετῆ περιόδον ἔχοντος ἀγῶνος τούτου οὐκ ὀλίγα μὲν ἀγωνοθεήματα ἐξετελέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλὰ δὲ λείπονται πρὸς ἐκτέλεσιν. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐξέδωκε καὶ προγράμματα τινα τοῦ ἀγῶνος τούτου, ἀλλὰ, μηδενὸς ὑποβληθέντος πονήματος, οἱ ἀγῶνες παρετάθησαν. Πρὸ τριετίας ἡ ἐπιτροπὴ, βουλομένη ὅπως νέαν δὴ ὄθησιν τῷ ἀγῶνι, ἀνεθώρησε τὰ τῆς *Χρησιμομαθείας καὶ Φυσικῆς καὶ Χημείας προγράμματα*, πρὸ ἔτους δ' ἔγνω ν' ἀναθεωρήτη καὶ τὰ τῆς *Γραμματικῆς*. Ὀνόμασε λοιπὸν ἐιδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν τότε μελῶν αὐτῆς κ.κ. *Φιλίππου Τάγῃ, Χρ. Χατζηχρήστου, Π. Παπαροῦση, Δ. Μοσιράτου, Δ. Οἰκονομίδου, Ν. Παρανίκα* ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ τότε προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς κ. *Μ. Κεφάλαι*. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καίπερ μέγα μέρος τοῦ ἔργου αὐτῆς συντέλεσασα, ληξασῆς τῆς συλλογικῆς περιόδου, δὲν ἠδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρόγραμμα. Κατὰ τὴν λήγουσαν περίοδον ἡ ἐπιτροπὴ, συντόμως τοῦ ἔργου ἐπιληρθεῖσα, ἀνασυνέστησε τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐιδικὴν ἐπιτροπὴν, προσθεῖσα εἰς τὰ τότε μέλη αὐτῆς τὸν κ. *Μ. Κεφάλαι* καὶ τὸν κ. *Χρ. Παναζίδην*, καὶ συνετέλεσε τὸ ὅλον πρόγραμμα, ὑποβληθόμενον ὑμῖν μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς. Τὸ ἔργον εἶναι ὄντως σοβαρὸν, προκειμένης συντάξεως *Γραμματικῆς τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς*, τούτου δ' ἕνεκα ἡ ἐπιτροπὴ ἐβάδισε μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης.

Ἐξακολουθοῦντες τὸν περὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου λόγον, ἀνακκινούμεθα ὅτι τῆ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ παρεπέμφθησαν κατὰ τὴν λήγουσαν συλλογικὴν περίοδον δύο πονήματα τοῦ πρακτικῆς ἀγωνοθεήματος πρὸς σύνταξιν στοιχείων *Φυσικῆς*. Πρὸς κρίσιν τῶν πονημάτων τούτων ἡ ἐπιτροπὴ ἐξελέξατο ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐιδικὴν ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ.κ. *Μ. Κεφάλαι, Ἡλ. Βαλοσαμῆκη* καὶ *Ἀθ. Ἰωάννου*. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, περατώσασα τὸ ἔργον αὐτῆς, ὑποβαλεῖ ἐν προσεχεί συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς τὴν ἐκούτη ἐκθεσιν, μετ' ὅ συνταχθήσεται ἡ τῆς ὅλης ἐπιτροπῆς κρίσις, ὑποβληθησομένη ἐν συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου εἰσηγητοῦ. Τοῦτο γενήσεται κατὰ τὴν ἐπιούσαν ἐβδομάδα.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δύο τούτων πονημάτων ὑπεβλήθη τῆ ἐπιτροπῆ διὰ τοῦ Συλλόγου καὶ πόνημα *Ἐκλογῆς ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων* ὑπὸ τῶν κυρίων *Ἀδελφῶν Δεπάστα*. Περὶ τοῦ πονήματος τούτου ὑπεβλήθη ἤδη ἡ ἐκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ *Βουτουναίου* δ' Ἀγῶνος ἀτυχῶς οὐδὲν ὑπεβλήθη πόνημα *Ὀδηγοῦ τῆς πρώτης παιδεύσεως*.

Τοσαῦτα συνετελέσθησαν ἐν ταῖς μέχρι τοῦ νῦν ἐξ συνεδριάσει τῆς ἐπιτροπῆς, αἵτινες ἐξακολουθήσουσιν ἔτι, μήπω συντελεσθεῖσιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ *Καραπάνειου Ἀγῶνος*.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς θὰ ἦσαν πλείονες, ἂν μὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τῶν μέσων Ἰκνουαρίου μέχρι τῶν μέσων περιήτου τοῦ φθίνοντος μηνός, ἄκουσα, ἤργει, διότι ὁ τέως πρόεδρος αὐτῆς καὶ ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. *Φίλιππος Τάγῃ*, ἕνεκα λόγων μὴ σχετιζομένων πρὸς τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπέβλεπε παραιτηθῆναι, οὕτω δὲ ἡ ἐπιτροπὴ διετέλει οὕσα ἄνευ τοῦ κανονικῶς συγκαλοῦντος προέδρου αὐτῆς. Τῆ 10 Ἀπριλίου συγκαλοῦνται ἡ ἐπιτροπὴ κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου προέδρου αὐτοῦ κ. *Ἀν. Χρησιδίου*, ἔμαθε μετὰ λύπης τὴν παραιτηθῆναι τοῦ πᾶν δεξιῶς διευθύναντος τὰ ἔργα αὐτῆς. Διὰ τοῦ προέδρου δὲ τοῦ Συλλόγου ἐπίσης ἐπληροφόρηθη ὅτι εἰς ἀνακλήρωσιν μὲν τοῦ κ. *Φιλίππου Τάγῃ* ἐκλήθη ὁ κ. *Ματθαῖος Παρανίκας*, ἀλλ' ὁ σοφὸς τοῦ *Σχεδιάσματος* καὶ ἄλλων πραγματειῶν συγγραφεὺς καὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ὀτρηνῶν θεραπόντων τοῦ Συλλόγου παρητήθη ὡσαύτως, τούτου δ' ἕνεκα ἡ ἐπιτροπὴ ἐκαλείτο, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, νὰ προβῇ εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς, ὀρίζουσα προσωρινὸν πρόεδρον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τῆς ἐπιτροπῆς προήδρευον ἀπὸ τῆς 20 Ἀπριλίου ὡς προσωρινὸς πρόεδρος καὶ προεδρεύει ὁ κ. *Νικόλαος Παρανίκας*, προθύμως συνεργομένων τῶν μελῶν, ἅτινα ἦσαν κατὰ τὴν λήγουσαν περίοδον ὁ αἰδισ. κ. *Κ. Παρίσης* καὶ οἱ κ.κ. *Ἡλ. Βαλοσαμῆκης, Στ. Βραχάμης, Ἀθ. Ἰωάννου, Μ. Κεφάλαι, Δ. Μοσιράτος, Δ. Οἰκονομίδης, Χρ. Παναζίδης, Ν. Παπαγιαννόπουλος, Π. Παπαροῦσης, Ν. Παρανίκας, Χρ. Χατζηχρήστου* καὶ *Ὀδ. Ἀνδρεάδης*, ὅστις ἐκλεγείσ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐγένετο ὁ γραμματεὺς.

Οὗτος δὲ τὴν ἐκθεσιν ταύτην ποιούμενος περαινῆ αὐτὴν εὐχόμενος τῆ τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐπιτροπῆ πλείονας ἀρρομὰς πρὸς ἐργα-

σιαν, αναλογιζόμενος ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἐλπίς πρὸς αἴσιον μέλλον, ὅπερ πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ τῷ περιληψιμῶν ἡμῖν Συλλόγῳ ἐκ καρδίας εὐχόμεθα.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ ΔΗΜ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΒ' ἔκτακτον
συνεδρίαν τῆς 26 Ἀπριλίου 1896.

Φίλοι ἑταῖροι,

Τῇ εὐμενεῖ ὑμῶν ψήφῳ ἐν τῇ τακτικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίᾳ τῆς 23ης Ὀκτωβρίου ἐκλεγείς βιβλιοφύλαξ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ πῦρος τούτου κ. Β. Μυσιτακίδου, κατ' ἀρχάς μὲν ἐκαπετόμην ἂν ἔπρεπε νὰ δεγθῶ τὴν ἀπονειμηθεῖσάν μοι ταύτην τιμὴν βεβαίως οὐχὶ δι' ἄλλο τι, εἰμὶ δὲ ἐφοβούμην μήπως μεθ' ὅλην τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν ἐμοὶ προθυμίαν καὶ ζῆσιν τοῦ νὰ φανῶ ἀντάξιός αὐτῆς αἱ πολλαὶ μου ἀσχολῖαι δὲν ἤθελόν μοι ἐπιτρέψῃ ὅπως δύνωτος ἐκπληρώσω καὶ τὰ νέα καθήκοντα, ἅπερ ἔκτοτε ἐπεβάλλοντό μοι, ἐπὶ τέλους ὁμῶς, ὑπὸ πολλῶν συναδέλφων καὶ φίλων ἐνθαρρυνθεῖς, ἐδέχθην τὴν ὑπὸ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν σωματείου εὐμενῶς πᾶν ἀνατεθεισάν μοι νέαν ὑπηρεσίαν καὶ ἤδη θερμὰς ἐκφορᾶς εὐχαριστίας πᾶσι τοῖς τὸ νέον τοῦτο δεῖγμα τῆς πρὸς με ἐκτιμῆσεως καὶ ἐμπιστοσύνης ἐπιδειχθέντοισι ὀφείλω ἵνα εἶπω, ὅτι πλείους θέλω ὑμολογήσῃ αὐτοῖς χάριτας, ἂν ἐπιεικῶς κρίνωσι καὶ τὰ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ πεπραγμένα μοι, εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ὁποίων καὶ ἤδη προβαίω.

Κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1895—96 εἰσῆλθον εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἡμῶν ἐκ δωρεῶν σηγηράματα διάφορα ἀνεργόμενα εἰς τόμους 152, πλὴν δὲ τούτων 55 τεύχη διαφόρων περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων, ὧν τὰ μὲν 28 εἰς διαφόρους τόμους τῆς *Revue des deux Mondes* ἀνήκοντα λίαν φιλοτίμως ἐδωρήσατο ὁ κ. Πιλιπτε βιβλιοφύλαξ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος συμπληρώσας οὕτω τινὰ τῶν γασμάτων, τὰ ὅποια εἶχε καὶ ἔχει ἡ σειρά τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Βιβλιοθήκῃ, ἐφ' ἧ καὶ τοῦ δικαίου ἐπαίνου ἄξιός τυγχάνει ὁ δωρητής, τὰ δὲ λοιπὰ 27 τεύχη εἰσὶ τὰ ἐξῆς:

6 τεύχη τοῦ ἐν Σμύρῃνῃ περιοδικοῦ τοῦ ἐπιγραφομένου *Περιοδικὸν τοῦ ἀναγνώστηριον* ἢ

Σμύρνη, ἧτοι τὰ τεύχη α'—δ' τοῦ ἔτους 1871 καὶ τὰ τεύχη α'—β' τοῦ 1872.

3 τεύχη τοῦ ἔργου τοῦ ἐπιγραφομένου *Μουσεῖον καὶ Βιβλιοθήκη τῆς Ἐδδαγγελικῆς Σχολῆς*, ὧν τὸ μὲν ἐν τεύχος ἀνήκει εἰς τὴν Δ' περίοδον (1880—84), τὰ δὲ λοιπὰ δύο εἰς τὴν Ε' περίοδον (1884—85—86).

12 τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιστημονικῆς ἐταιρείας τοῦ ἐπιγραφομένου *Ἀθηνᾶ*, ἧτοι τὸ β' τεύχος τοῦ Β' τόμου, τὸ α' τοῦ Γ', τὸ α', β', γ' καὶ δ' τοῦ Ε', τὸ α', β' καὶ γ' (συνδεδεμένα) καὶ δ' τοῦ Σ' καὶ τὸ α' καὶ β' τοῦ Ζ'.

2 τεύχη τῆς *Ἀριθμητικῆς τοῦ κ. Ἀθ. Ἰωάννου* καὶ 2 ἕτερα τῆς *Συλλογῆς ἀριθμητικῶν ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων* ὑπὸ τοῦ ἴδιου.

2 τεύχη τῆς *Ἐφημεροσμήτης γραμματικῆς τῆς νεωτέρας γλώσσης* ὑπὸ Ἰ. Σεφεριάδου.

Ἄλλὰ καὶ ἡ συλλογὴ τῶν ἀρχαίων χειρογράφων ἐπλουτίσθη κατὰ πέντε εἰσέτι, τὰ ὅποια προθύμως μετὰ τινων ἀρχαιολογημάτων ἐδωρήσατο ὁ κ. Μ. Γεδεών, ἄξιός πολλῶν ἐπαίνων ἐπὶ τούτῳ.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐκ διαφόρων τόμων ἀπαρτιζομένας δωρεὰς τοῦ λήξαντος συλλογικοῦ ἔτους καλὸν κρίνω καὶ καθήκον θεωρῶ ὅπως εἰς τὰς γενναιοτέρας καὶ πολυτιμοτέρας ἐξ αὐτῶν ἀποβλέπων ἰδιαίτεραν ποιήσωμαι μνείαν αὐτῶν καὶ τῶν δωρησαμένων αὐτάς, οἵτινες πολλῶν ἐπαίνων καὶ θερμῶν εὐχαριστιῶν εἰσιν ἀντάξιοι, ὅτι ἰδιάζον ἐπεδείξαντο ἐνδιαφέρον περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Καὶ ἐκ μὲν Βιέννης ἐλάβομεν 16 πολυτίμους τόμους ἅπαντας δεδεμένους τοὺς ἐξῆς:

Τόμ. 1 σώματα δύο τοῦ ἔργου τῶν κυρίων *O. Benndorf* καὶ *O. Hirschfeld* τοῦ ἐπιγραφομένου *Festschrift zur fünfzigjährigen Gründungsfeier des archäologischen Instituts in Rom, Wien 1879*.

Τόμ. 3 τῶν ὑπὸ τοῦ κ. *O. Benndorf* ἐκδομένων *Wiener vorlegeblätter für archäologische Übungen, Wien 1888, 89, 1889, 90 καὶ 1890, 91*.

Τόμ. 3 τῶν ὑπὸ τῶν κ. *O. Benndorf* καὶ *O. Hirschfeld* ἐκδομένων *Abhandlungen des archäologisch-epigraphischen Seminars der Universität Wien*, ἐν Βιέννῃ ἀπὸ τοῦ 1880—90. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιλαμβάνει τὰ τεύχη 1—3, ὁ δὲ δευτέρος τὰ τεύχη 4—7 καὶ ὁ τρίτος τὰ τεύχη 8—11.

Τόμ. 9 τῶν ὑπὸ τῶν κυρίων *A. Conze* καὶ *O. Hirschfeld* ἐν Βιέννῃ ἐκδομένων *Archäologisch-epigraphische Mitteilungen aus Osterreich*.

Τούτων ἕκαστος περιέχει ἀνὰ δύο ἐτῶν περιόδους ἀπὸ τοῦ 1877—95.

Ἐξ Ἀθηνῶν δὲ ὁ μὲν κ. *Γ. Χατζιδάκης*, καθηγητῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐδωρήσατο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τόμους πέντε τοὺς ἐξῆς: 1 τόμον τοῦ ἔργου αὐτοῦ «*Neugriechische Studien*», 1 τόμον τοῦ πονήματος αὐτοῦ «*Εἰδώλων κατάλοιποις*», 1 τόμον τῆς πραγματείας αὐτοῦ «*Φιλολογικοὶ κροκυλεγμοί*», 1 τόμον τοῦ ἔργου αὐτοῦ «*Περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων*» καὶ 1 τόμον τῆς πραγματείας αὐτοῦ τῆς ἐπιγραφομένης «*Κοσκυλμάτια*» ὁ δὲ κ. *Κ. Μητσόπουλος*, καθηγητῆς ὡσαύτως ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀπέστειλεν ἡμῖν δωρεὰν πέντε τόμους διφόρων βιβλίων.

Ὅμοίως ἰδιαιτέρας μνείας ἀξιοὶ τυγχάνουσιν ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Σοφία Νεγρεπόντη*, δωρησαμένη ἀντίτυπον ἐκ δύο τόμων (εἰς φύλλον) τοῦ ἐν Παρισίοις πανομοιότυπως ἐκδοθέντος ἀνεκτιμήτου κώδικος τῶν ἀπάντων τοῦ *Δημοσθένους*, ὁ κ. *Β. Μυστακίδης* δωρησάμενος 15 τόμους διαφόρων βιβλίων, ὁ κ. *Ἰ. Φάχης* προσενεγκῶν 25 τόμους διαφόρων συγγραμμάτων, ὁ ἰατρὸς κ. *Καραμάνος* δωρησάμενος 6 τόμους διαφόρων βιβλίων καὶ ὁ κ. *Γ. Βίτσος* ἀποστείλας καὶ οὗτος δωρεὰν 4 τόμους διαφόρων αὐτοῦ ἔργων.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν προσενεχθεισῶν τῇ Βιβλιοθήκῃ δωρεῶν, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς γενομένην δαπάνην κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος ὑπεθυμίζων, ὅτι δι' ἀνάγκας τῆς Βιβλιοθήκης ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶχεν ἐπιψηφισθῆ ποσὸν ἐκ 15 λιρῶν ὀθωμανικῶν, γνωστοποιῶ ἐνταῦθα, ὅτι ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐδαπανήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ προκατόχου μου πρὸς ἀγορὰν βιβλίων

Λ. Τ. 4.18

ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρὸς κατασκευὴν

4 θέσεων βιβλίων

» » 10 —

τὸ ὅλον Λ. Τ. 14.18

Ὡστε εἰς πίστῳσιν τοῦ λ/σμοῦ τῆς Βιβλιοθήκης ὑπολείπονται ἔτι γρ. 82.—Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἰδίου γενομένην ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης δαπάνην τῶν 10 λιρ. Τ. ὀφείλω νὰ παρατηρήσω, ὅτι καὶ αὕτη ἦτο ἀπαραιτήτος διότι πρὸς προσφύλαξιν πλείστων βιβλίων

χαμῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Βιβλιοθήκης κατακειμένων ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγκη τεσσάρων θέσεων, αἵτινες καὶ κατεσκευάστησαν.

Πρὶν ἢ ἐπισφραγίσω τὴν ἐκθεσίν μου ταύτην καθῆκον ἡγοῦμαι, φίλοι ἐταῖροι, ὅπως ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὰς δεούσας ἀπονεύσω εὐχαριστίας τῷ ἀκαμάτῳ τῆς Βιβλιοθήκης ὑπαλλήλῳ κ. *Κ. Κρητικίδη* ἐπὶ τῇ πολυτίμῳ αὐτοῦ συναντιλήψει. Καταστρέφων δ' ἤδη τὸν λόγον συνοῖδα μὲν, ὅτι μετ' ὅσον τὸν ὑπάρχοντα ἐν ἐμοὶ διακατῆ ζῆλον οὐδὲν ἀντάξιον αὐτοῦ καὶ τῶν προσδοκιῶν ἴσως πολλῶν ἠτύχησα νὰ πράξω ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης, περιορισθεὶς μόνον εἰς ὅτι ἠδυνήθην καὶ αἱ περιστάσεις ἐπέτρεψαν, οὐχ ἦττον ὁμως πέπειθα, ὅτι ἐπιεικῆς καὶ δίκαιοι κριταὶ ἔσονται πάντες, γινώσκοντες, ὅτι τὸ ἀκαθὸ δύναμιν ἔρδειν» καλὸν καὶ ἀντάξιον, μέζονα δὲ φέροι ἀξίαν καὶ ὠφέλειαν, ὅποταν καὶ εὐνοϊκαὶ ὑποβοηθῆσσι περιστάσεις. Ταιαύτην λοιπὸν ἔχων πεποιθήσιν, φίλοι ἐταῖροι, ἀποχωρῶ τοῦ ἀνατεθέντος μοι ὑπουργήματος εὐχόμενος ἀπὸ καρδίας ὅπως εὐτυχῆσῃ ὁ διάδοχός μου ἵνα ἴδῃ τὸν τιμαλφῆ θησαυρὸν τῆς Βιβλιοθήκης τὰ μάλιστα πλουτιζόμενον καὶ ταύτην τελεσφορώτερον καὶ κανονικώτερον λειτουργοῦσαν πρὸς ἀνύψωσιν ἑαυτῆς τε καὶ τοῦ γεραροῦ ἡμῶν Σωματείου καθόλου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 26 Ἀπριλίου 1896.

Ἐοῖτιμοὶ κύριοι,

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου Προέδρου κ. Ἀναστασίου Χρησιδίου καὶ κατὰ καθῆκον, ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχείρισεως τοῦ Ταμείου τοῦ ΛΕ' ἔτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐπιτραπήτω μοι, παρακαλῶ, ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους συνδρομὰς, ἐν αἷς πρώτῃν κατέχει θέσιν ἡ γενναία δωρεὰ τῆς ἐν Τεργεστῇ ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἣτις ἀπέστειλεν ἡμῖν φράγκα 2000, τὰ ὅποια παρήγαγον Λίρας Ὁθ. 87,35· κατὰ δευτέρον ὁ ἐν Ἀθήναις ἀξιοτίμος κ. Ἀνδρέας Συγγρός Λίρας Ὁθ. 30 καὶ

ὁ αἰμνῆστος ἡμῶν συμπολίτης καὶ ἑταῖρος
Α. Ν. Ταμβάκος Λίρας Ὁθ. 5. — Τὸ ὅλον
Λίρας Ὁθ. 122,35. Τοῦτο δὲ λίαν εὐχάρι-
στον, Κύριοι, διότι αἱ εἰσπράξεις τῶν ἐκτά-
κτων συνδρομῶν ἐφέτος εἶναι τριπλάσιαι τῶν
τῆς παρελθούσης χρήσεως.

Εἰσπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν
Λίραι Ὁθ. 206, ἐξ ὧν Α. Ὁθ. 59 ἐκ καθυ-
στερουμένων συνδρομῶν καὶ Α. Ὁθ. 147 ἐκ
τῶν τοῦ ΛΕ' ἔτους, ἐκ δικαιώματος δὲ δι-
πλώματος εἰσπράχθησαν Α. Ὁθ. 27.

Εἰσπράχθησαν δὲ ἐξ ἐνοικίου τῆς αἰθούσης
τοῦ Συλλόγου διὰ μίαν διάλεξιν τοῦ κ.
Δημ. Α. Κορομηλά Ἀθηνῶν Α. Ὁθ. 5.

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν

ὅτι αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐνεστῶτος συλλογικοῦ
ἔτους ἀνῆλθον εἰς Α. Ὁθ. 397,56, συμπερι-
λαμβανομένου καὶ τοῦ ὑπελοίπου τοῦ Ζω-
γραφείου Διαγωνίσματος ἐκ Α. Ὁθ. 30, αἱ
δὲ δαπάναι ἐκ Α. Ὁθ. 453,94, ἧτοι προέκυ-
ψεν ἄλλειμμα ἐκ Α. Ὁθ. 56,38, ἐν σχέσει δὲ
πρὸς τὸ τῆς παρελθούσης χρήσεως εἶμεθα εἰς
καλλιτέραν οικονομικὴν θέσιν, μ' ὅλον ὅτι τὸ
ἐν τῷ ταμείῳ εὑρισκόμενον ἤδη ὑπόλοιπον
ἀνέρχεται εἰς Α. Ὁθ. 78,57. ἐν ᾧ τὸ τῆς
παραλθούσης χρήσεως ἦτο ἐκ Α. Ὁθ. 134,95.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας, Κύριοι, ὅπως
ὁ διάδογός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν ἀνθηροτέραν
τῆς ληξάσης χρήσεως τὴν ἐπομένῃν οἰκονο-
μικὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατάστασιν :

Ἔτος ΛΕ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1895—96

Εἰς διάφορα ἔξοδα	Α.Τ.	30.59	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν	Α.Τ.	134.95
» ἔξοδα Γραφείου	»	21.72	» Ζωγράφειον Διαγώνισμα	»	30.—
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν....	»	17.27.75	» ἐκτάκτους συνδρομὰς	»	122.35
» μισθοδοσίας	»	216.—	» τακτικὰς συνδρομὰς	»	506.75
» Εὐανθίειον Παρθεναγωγεῖον.	»	32.—	» Διπλώματα	»	27.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν...	»	99.70	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην....	»	7.21
» πυρασφάλιστρα	»	6.46.25	» αἰθούσαν Συλλόγου	»	5.—
» Βιβλιοθήκην	»	14.18			
» Ἀναγνωστήριον	»	16 01			
» Ταμείων μετρητῶν, ὑπόλοι- πον εἰς νέον	»	78.57			
	Α.Τ.	532.51		Α.Τ.	532.51

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 22 Ἀπριλίου 1896.

Ὁ Ταμίας
Δ. Η. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

"Έτος ΛΔ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1894—95

Εἰς διάφορα ἔξοδα	Λ.Τ.	43.94	Ἐκ τῶν Ταμείων μετρητῶν, παρελ- Λ.Τ.	387.48
» ἔξοδα Γραφείου	»	11.42	θούσης χρήσεως.....	»
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	»	38.77	» Ζωγράφειον Διαγώνισμα..	» 30.—
» μισθοδοσίας.....	»	215.50	» Καραπάνειον Ἄγωνά	» 06 1/2
» Εὐανθίειον Παρθεναγωγείον ..	»	10.—	» ἐνοίκιον αἰθούσης	» 25.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν.....	»	87.93	» ἐκτάκτους συνδρομὰς	» 40.—
» πυρασφάλιστρα.....	»	6.46	» τακτικὰς συνδρομὰς	» 175.—
» Βιβλιοθήκην	»	12.67	» Διπλώματα	» 16.—
» Ἀναγλωστήριον	»	13.69	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην..	» 1.78 1/2
» Ταμείον μετρητῶν, ὑπόλοιπον				
εἰς νέον	»	134.95		
	Λ.Τ.	575.33		Λ.Τ. 575.33

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 28 Ἀπριλίου 1895.

Ὁ Ταμίας

Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

Σημ. Συντ. Ἐπιτρ. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ προηγουμένου ΚΤ' τόμου ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη ὁ Πίναξ τῶν Δαπανῶν καὶ Προσόδων τοῦ ΛΔ' ἔτους· προσαρτᾶται δ' ἐν τούτῳ ὡς τότε συνετάχθη ὑπὸ τοῦ κ. Ταμίου.

ΚΡΙΣΙΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ὑπὸ ΗΛΙΑ Γ. ΒΑΣΣΑΜΑΚΗ, εισηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΜΔ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς 3 Μαΐου 1896.

ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ

ὑπεβλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς Φυσικαὶ δύο, ὡς ἡ μὲν πρώτη ὑπὸ τὸ ῥητὸν «*Δὸς μοι πᾶσι τὰ καὶ τὰν γὰρ κινήσω*» εἶνε ἡ καὶ πρὸ δύο ἔτων κριθεῖσα ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ δευτέρα ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 356 καὶ ὑπὸ τὸ ῥητὸν «*Ὡ φύσι παμμήτερα, Σὺ δ' οὐκ ἐμὰ θαύματα λέξω*» Στοιχειώδης Φυσικὴ ὑποβάλλεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τὴν τῆς ἐπιτροπῆς κρίσιν. Περὶ ἑκατέρας τῶν Φυσικῶν τούτων ἔσεται ἡμῖν ἰδίᾳ ὁ λόγος.

Α

Περὶ τῆς πρώτης τῶν Φυσικῶν τούτων τοῦ λόγου ὄντος, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν ν' ἀναγρῶμεν τὰς γενικὰς παρατηρήσεις, ἅς ἡ ἐπιτροπὴ διατύπωνε τῷ συγγραφεῖ κατὰ τὴν πρὸ διετίας πρώτην ὑποβολὴν τοῦ ἔργου τούτου ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς, μετὰ τὴν παράθεσιν ἐνίων τῶν ἐπιστημονικῶν ἀμαρτημάτων, εἰς ἃ ὁ συγγραφεὺς ὑπέπεσεν. Αἱ γενικαὶ αὐταὶ παρατηρήσεις ἔχουσιν ὡδε: «*Ἐν γένει ὁ συγγραφεὺς μεταχειρίζεται ἐν πολλοῖς φράσιν πλεονασμένην, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὰ ὅρια τοῦ βιβλίου ἐπεκτείνονται, ἐν ᾧ ἡδύνατο δι' ὀλιγωτέρων νὰ ἐκφράσῃ τὰ αὐτὰ σαφέστερον*».

Καὶ ἐν τῇλει: «*Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, θεωρήσασα ἱκανὰ τὰ ἐπιστημονικὰ λάθη καὶ τὴν φράσιν οὐχὶ τελείως ἐπιτυχῆ, ἐλιζουσα δ' δι' ὁ συγγραφεὺς, διορθῶν τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, ἐκ δευτέρου θέλει κατέλθει εἰς τὸν ἀγῶνα, δὲν βραβεύει, ἀλλ' ἐπαιεῖ αὐτόν*».

Τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς δὲν φαίνεται κατανόησας

ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου τούτου, ἀδικήσας ἑαυτόν· διότι, ἀντὶ νὰ προβῆ εἰς ὀλοσχερῆ διαρρῦθμισιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βιάσει τῶν γενικῶν τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεων καὶ τὴν ὑποβολὴν ἔργου διερρυθμισμένου ἐπὶ τῇ βιάσει τούτων, ἤρκεσθη ν' ἀποστείλῃ ἡμῖν διορθώσεις¹ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἀμαρτημάτων, ἅτινα ἡ ἐπιτροπὴ πρὸ διετίας ἐσημείωσεν, ὡς εἰ ταῦτα καὶ μόνα ἦσαν τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ ἡμαρτημένα, οὐδέως δ' ἔλαβε πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς γενικὰς τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεις, αἵτινες ἀπέβλεπον εἰς ὀλοσχερῆ καὶ ριζικὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ μεταρρυθμίσιν. Διὰ ταῦτα ἡ ἐπιτροπὴ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ προβῆ εἰς γενικὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐπισκοπήσιν, ὡς εἰ τὸ πρῶτον τοῦτο ὑπεβάλλετο ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς, καὶ νὰ μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν τοῦ ἔργου τὰ πρὸ διετίας ὑπ' αὐτῆς παρατηρηθέντα διορθώσασιν, ὡς φαίνεται νομίσας ὁ συγγραφεὺς τῆς Φυσικῆς ταύτης.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ταύτης γενικῆς τοῦ ἔργου ἐπισκοπήσεως εἶνε ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸδε:

α) Ὁ συγγραφεὺς ὑποπίπτει εἰς γλωσσικὰ ἀμαρτήματα οὐχὶ εὐάριθμα· β) ὅτι ἀπὸ τῆς μεθοδικῆς ἀπόψεως τὸ ἔργον δὲν εἶνε ἀλάθητον καὶ γ) ὅτι ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἔργῳ πλείστ' ὅσα πραγματικὰ σφάλματα, ἥτοι ἡμαρτημένα ὅροι καὶ ὀρίσμοι, ἀσάφεια, ἐπιστημονικὰ ἀμαρτήματα κτλ.

Ἀκολουθοῦντες τὴν ἀνωτέρω διάταξιν, προ-

1. Πρωτόκολλον ἀριθ. 161, 3 Νοεμβρίου 1895.

θιζόμενον εἰς τὴν διατύπωσιν μερικῶν τινῶν παρατηρήσεων καὶ διορθώσεων, ἰδίχ' ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῶν γενικῶν κεφαλαίων τῆς διατάξεως ταύτης, χωρὶς βεβαίως νὰ νομισθῇ ὅτι θὰ περιλάβωμεν ἐν ταῖς μερικαῖς ταύταις παρατηρήσεσι καὶ διορθώσεσι πᾶνθ' ὅσα ἡμικρημένα ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπάρχουσιν.

Α) Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις. — Αἱ γλωσσικαὶ παρατηρήσεις ἀναφέρονται εἰς χυδαϊσμούς, ἀνακολουθίας, ἀνορθογραφίας κτλ., ἀπαντώσας σποράδην ἐν τῷ κειμένῳ, οἷαι αἰ ἐξῆς:

Τὸ παιγνίδι τῆς ξυλογαϊθάρας (σελ. 15, στίχ. 18). πλησιάζονται (σελ. 4, στίχ. 23). σπύριον (σελ. 4, στίχ. 16 καὶ κατωτέρω). ἐμπήγω (σελ. 5, στίχ. 5). μένει τανυσμένον (σελ. 6, στίχ. 18). ἡ ἐλασικὴ σφαῖρα κατασκευάζεται ἀπὸ ἐλασικὸν κόμμι διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὰ παιδία μὲ τὰ πηδήματά της (σελ. 6, στίχ. 21—22). Προσράπτουσιν εἰς τὸ στόμιον τῶν ὑποδημάτων μας ὑφάσματα ἐλασικὰ διὰ νὰ ἀνοίγωσιν ὥστε νὰ εἰσέρχεται εὐκόλως ὁ πούς, κατόπιν δὲ νὰ ἐπανέρχονται εἰς τὴν θέσιν των καὶ νὰ ἐφαρμόζωσι καλῶς περὶ τὴν κνήμην (σελ. 7, στίχ. 2—5). Τὰ μάλλινα εἶνε ἐλασικώτερα καὶ εἰς σιανοχωρίαν τινὰ τανύζουσιν καὶ δὲν κόπτονται (σελ. 7, στ. 7—8). καὶ κόπτονται καὶ γόνατα ἢ ἀγκῶνας σχηματίζουσι (αὐτόθι, στίχ. 11—12). σιματιῶ, ἦτοι ἔρχεται εἰς τὴν ἡρεμίαν (αὐτόθι, στίχ. 23).

Β) Μεθοδικαὶ παρατηρήσεις. Σελ. 1, § 1, στίχ. 13.—'Αντὶ τῆς τήξεως τοῦ μολύβδου ἔδει νὰ ληρῆθῇ ὡς παράδειγμα γνωστότερον φαινόμενον μεταβολῆς καταστάσεως.

Σελ. 2—5.—'Αγνοοῦμεν τὸν λόγον, δι' ὃν ὁ συγγραφεὺς, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν σωμάτων, α) δὲν διέκρινε τὰς οὐσιώδεις ἢ ἀναγκαῖας ιδιότητας τῶν σωμάτων (ἔκτασιν καὶ ἀδιαχώρητον) ἀπὸ τῶν λοιπῶν γενικῶν ἰδιοτήτων· β) θεωροῦμεν ἡμικρημένην τὴν διάταξιν: ἔκτασις, διαιρετόν, πορώδες, ἀδιαχώρητον κλπ., δι' ἧς αἱ οὐσιώδεις ιδιότητες ἔκτασις καὶ ἀδιαχώρητον χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν δευτερευουσῶν γενικῶν ἰδιοτήτων: διαιρετόν καὶ πορώδες.

Σελ. 4.—'Εν γένει τὰ ὡς ἐφαρμογαὶ τοῦ πορώδους ἐνταῦθα ἀναγραφόμενα ἔδει νὰ θεωρῶσι μᾶλλον ἐν τῷ περὶ τριχοειδῶν φαινομένων κεφαλαίῳ, ἔνθα θὰ ἦσαν μᾶλλον καταληπτά.

Σελ. 9.—Τὰ περὶ παραλληλογράμμον τῶν δυνάμεων, ὡς μέσου, δι' οὗ δύναιμι τις δύναται ν' ἀναλυθῇ εἰς τὰς συνιστώσας αὐτῆς, εἶνε πρῶτότερα. Τὸ παραλληλόγραμμον τῶν

δυνάμεων ἔδει νὰ χρησιμοποιοθῇ πρῶτον ὡς μέσον εὐρέσεως τῆς συνισταμένης, περὶ ἧς δὲν γίνεται λόγος.

Σελ. 11, § 6.—Κεντροφύξ δύναμις.—'Εν γένει τὰ περὶ φυγοκέντρον (καὶ οὐχὶ κεντροφύγος) δυνάμεως, μὴ περιεχόμενα ἐν τῷ προγράμματι τῆς ἐπιτροπῆς, ἔδει νὰ θεθῶσι μετὰ τὰ περὶ βαρύτητος, ὥστε ν' ἀποβῶσι μᾶλλον καταληπτά.

'Ἄλλως τε δὲ τὰ περὶ εὐθυγράμμου πτώσεως τοῦ λίθου (ἐλευθέρα πτώσις) καὶ τὰ περὶ ἐκσπενδονήσεως αὐτοῦ (καμπυλόγραμμος κίνησις) δὲν φαίνονται παραδείγματα ἀποτελεσμάτων φυγοκέντρον δυνάμεως. Ἴσως ἐτέθησαν ὡς προεισαγωγή, ἀλλὰ τότε ἔδει νὰ θεθῶσιν εἰς τὰ περὶ δυνάμεων ἐν γένει.

Σελ. 14, § 9.—'Ἀφ' οὗ προηγουμένως ὠρίστη ἡ διεύθυνσις τῆς βαρύτητος, ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ ἰσορροπίας δυνάμεων ἴσων καὶ ἀντιρόπων, ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο ν' ἀποφύγη τὸν ὀρισμὸν τοῦ κέντρον τοῦ βάρους, ὡς τοῦ σημείου τοῦ σώματος, τὸ ὅποιον διὰ ὑποστηρίζεται, τὸ σῶμα ἴσταται. Διότι ἐν ἄλλοις ποῦ θὰ θέσθῃ κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον τὸ κέντρον τοῦ βάρους κοίλου ἐσωτερικῶς σώματος ἢ ἐπιφανείας, οἷον κοίλου κυλίνδρου, κοίλης σφαίρας, δακτυλίου, καθίσματος (ὅπερ φέρει καὶ ὡς παράδειγμα) κτλ.;

Σελ. 15—18.—Οὐδὲν ἀναγράφεται περὶ ἰσορροπίας σωμάτων ἠωρημένων ἢ ἐξηρημένων διὰ νήματος ἢ καὶ δι' ἄζονος κτλ., ἐνῶ τοιαύτη ἰσορροπία παρατηρεῖται ἐν πλείστοις ὄργανοις, ἐπίπλοις κτλ. λίαν εὐχρηστοῖς ἐν τῷ καθημερινῷ βίῳ.

Σελ. 15 § 12.—Δὲν δίδεται ὁ γενικὸς ὀρισμὸς τοῦ μοχλοῦ, ἀλλ' ἀμέσως γίνεται λόγος περὶ πρωτογενοῦς μοχλοῦ (Διὰτὶ πρωτογενοῦς καὶ οὐχὶ μοχλοῦ τοῦ πρώτου εἶδους;).

'Εν γένει εἰς τὰ περὶ μοχλοῦ παρατηρούμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ ἐξαντλήσῃ πρῶτον καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ μοχλοῦ καὶ εἶτα νὰ προβῆ εἰς τὴν ἀναγκαστὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ὄργανου τούτου ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσορροπίας τοῦ μοχλοῦ, ὅποτε θὰ ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσῃ καὶ περὶ τοῦ εἰς δύναιμι κέρδους ἢ τῆς ζημίας, ἣν ἔχομεν ἐξ ἐκάστου τῶν εἰδῶν τούτων.

Σελ. 20.—'Εκ τῶν ἄκρων τοῦ ἀνθρωπίου σώματος γνωστὸν ὅτι ἐκ προνομίας ὁ ἄκρος πούς ἀποτελεῖ μοχλὸν οὐχὶ τρίτου εἶδους, ἀλλὰ δευτέρου. Τοῦτο δὲν μνημονεύεται οὔτε ἐν ταῖς διορθώσεσιν.

Σελ. 25, § 22. — Έν ᾧ ἐπὶ κεφαλῆς ἀναγράφεται *συγκοινωνούντα ἀγγεία*, τὸ κεφαλικὸν ἄρχει διὰ παρκτηρήσεως ἀναφερομένης εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἰσορροπίας βευστοῦ ἡρεμούντος ἐν ἀγγείῳ.

Έν γένει δὲ διατὶ ὁ συγγραφεὺς προτάσσει τὰ περὶ συγκοινωνούντων κ.τλ. τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal*, τροποποιῶν οὕτως ἄνευ λόγου τὴν ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι διάταξιν τῆς ὕλης;

Σελ. 25. — Πρὸς τί ἐτίθη ἡ πρὸς ἐρμηνείαν τῶν διελκλιπουσῶν πηγῶν χρησιμοποιοῦμένη εἰκὼν 27, ἀφ' οὗ περὶ τῶν πηγῶν τούτων οὐδεὶς γίνεται λόγος; — Μήτοι γε ὡς πρόβλημα; Αὐτόθι. — *Ἀρτεσιανὰ φρεάτια*. — Δὲν κρίνεται ἡ μετὰξὺ κοινῶν καὶ ἀρτεσιανῶν φρεάτων οὐσιώδης ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν γεωλογικῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως ἐκατέρου τῶν εἰδῶν τούτων διαφορὰ.

Σελ. 27, § 24. — *Τριχοειδῆ φαινόμενα*. — Διατὶ καὶ πάλιν ἄνευ λόγου τροποποιεῖ ὁ συγγραφεὺς τὴν διάταξιν τῆς ὕλης τοῦ προγράμματος, προτάσων τὰ περὶ *τριχοειδῶν φαινομένων* καὶ *συναφείας* (γράφει *ἐφέλξεως*) καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal*, ἐτι δὲ καὶ τῶν *περὶ πίεσεων, ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους, εἰδικοῦ βάρους καὶ ἀραιομέτρων*;

Σελ. 25. — Εἰς τὰ περὶ ἰσορροπίας βευστῶν ἐντὸς συγκοινωνούντων ἀγγείων παρελείφθησαν τὰ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἰσορροπίας βευστῶν ἀνισοπύκνων, περιωρισθὴ δὲ ὁ συγγραφεὺς μόνον εἰς τὰ τῆς ἰσορροπίας ἰσοπύκνων βευστῶν, ὅπερ δὲν ἀρκεῖ.

Σελ. 28. *Ἀρχὴ τοῦ Pascal*. — Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τοῦ *Pascal* ὁ συγγραφεὺς διορθῶν ἐν σελίδι διορθώσεων 4 ἐπανέρχεται εἰς τὸ κλασικὸν σχῆμα 31, ὅπερ καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως δὲν εἶνε ἔμμεπτον. Διότι: ἐν πρώτοις τὸ ἐν τῷ ἀγγείῳ τῷτῳ βευστὸν δέον νὰ ὑποτεθῇ ἀβαρές, ὅπερ ὄχι; ἀκατάληπτον τῷ μαθητῇ, δι' ὃν προῶρισται ἡ στοιχειώδης *Φυσικὴ*, εἴτα δὲ διότι ἀκατάληπτον ὄχι εἶνε τὸ πῶς τὰ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου βευστοῦ ἐπιφερομένην πίεσιν (ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω) ἰσορροπῆσονται βάρη θὰ κρατηθῶσι καὶ θὰ ἐνεργήσωσιν ἀντιρροπῶς πρὸς τὴν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν μεταδιδόμενην ταύτην πίεσιν κατὰ τὰς θέσεις E καὶ B, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς θέσεις B καὶ Γ.

Σελ. 31, § 29. — Δὲν συνδέονται λογικῶς τὰ ἀναγραφόμενα περὶ πίεσεως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῶν ἀρίστων ἐπομένων

πειραμάτων, δι' ὧν πρόκειται νὰ εὐρεθῇ καὶ τὸ μέτρον τῆς ἀνώσεως.

Σελ. 32. — Διατὶ, ἐν ᾧ τὸ εἰδικὸν βᾶρος τοῦ χρυσοῦ ἐκτιμᾷ ὁ συγγραφεὺς κατὰ προσέγγισιν δεκάτου τῆς μονάδος (19, 3), τὸ τοῦ ὑδραργύρου, πολλῶ τοῦ χρυσοῦ χρησιμωτέρου ἐν τοῖς φυσικοῖς ὀργάνοις, ἐκτιμᾷ μόνον κατὰ προσέγγισιν ἀκεραίας μονάδος (13);

Σελ. 37—38. — Τὰ περὶ καύσεως καὶ ζωῆς ἐν τῷ ἀέρι, ὡς καὶ τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἀναφέροντα: μᾶλλον εἰς *χημικὰ γεγονότα* καὶ ἐπομένως εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον ξένα πρὸς τὴν *Φυσικὴν*.

Σελ. 40. — Εἰς τὸ περὶ ἀερίων κεφάλαιον παρατηροῦμεν ἐν γένει ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἄνευ λόγου μετέβαλε τὴν ὑπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος ὀριζομένην διάταξιν. Οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ τῆς τόσον χρησίου *ἀεραντλίας*, οὐδὲ περὶ τῆς τόσον ευχρήστου *μικτῆς ὑδραντλίας*. Προτάσσει τὴν *καταθλιπτικὴν ὑδραντλίαν* καὶ ἐπιτάσσει τὴν ἀμειώτερον πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρικὴν πίεσιν συνδεομένην *ἀναρροφητικὴν*. Ἐτι δὲ οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν τῶν ἐν ταῖς ἐστιαῖς καὶ ταῖς θερμίστραῖς βευσμάτων καὶ τοῦ διὰ τούτων ἀερισμοῦ.

Σελ. 47. *Πρόβλημα 6*. — Ἡ αὐτὴ καὶ ἐν σελίδι 37—38 παρατήρησις.

Σελ. 50. — Διατὶ δὲν ἀναφέρεται ὠρισμένως ἡ θερμοκρασία τῶν 40, καθ' ἣν τὸ ὕδωρ εἶνε πυκνότετον, ἐν ᾧ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τῆς μεγίστης πυκνότητος τοῦ ὕδατος τῶν 40 ὡς μονάδος τοῦ εἰδικοῦ βάρους;

Σελ. 54, § 48. — Ἡ περιγραφὴ τοῦ θερμομέτρου ἀνεπιτυχῆς, ὡς ἀρχομένη ἀπὸ τῆς σανίδος, ἐφ' ἣς στηρίζεται τὸ κυρίως θερμομετρον, ἦτοι ὁ θερμομετρικὸς σωλὴν.

Σελ. 56—57. — Τὰ περὶ μετατροπῆς βαθμῶν *Κελσίου* εἰς βαθμοὺς *Ρεωμόρου* καὶ τὰνάπαλιν πλεονάζουσιν ἢ τοῦλάχιστον εἶδει νὰ ἀναγρῶσι πολλῶ συντομώτερον. (Έν γένει ὁ συγγραφεὺς δὲν διακρίνεται ἐπὶ συντομίᾳ).

Σελ. 57. — Ἀποτόμως καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ μετὰ τὰ περὶ μετατροπῆς βαθμῶν *Κελσίου* εἰς *Ρεωμόρου* καὶ τὰνάπαλιν ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει εἰς τὰ *περὶ ἐξαιμίσεως*.

Σελ. 97. — Διὰ τῆς περιγραφῆς τῆς *βολταϊκῆς στήλης* διδεται ὁ ὀρισμὸς τοῦ δυναμικοῦ ἤλεκτρισμοῦ ὡς *γαλβανισμοῦ*, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ ἐκτεθῇ τὸ φαινόμενον διὰ συναφῆς δύο ἑτεροειδῶν μετάλλων διὰ ὀξύνου ὕδατος: τὸ δὲ θετικὸν ὀξὺ κακῶς ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφῆως *βιτριόλι*.

Γ) *Πραγματικαὶ παρατηρήσεις.* — Σελ. 1, § 1, *στίχ.* 4. — Κατὰ τὴν καθύσιν τοῦ ξύλου δὲν παράγεται μόνον καπνὸς καὶ τέφρα, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει.

Σελ. 1, § 2. — Οἱ ὄροι *ὕγρον* καὶ *δρευσιόν* οὐ καλῶς ἔχουσιν. Δέον νὰ διακριθῶσι τὰ σώματα τῆς βας καταστάσεως διὰ τοῦ ὀνόματος *δρευσιὰ* (*liquides*), ὁ δὲ ὄρος *ὕγρα* (*humides*) νὰ ὀρισθῇ εἰδικῶς διὰ τὴν ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑδρατμὸν θέσιν τῶν σωμάτων, ὡς τοῦτο ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν εὐχρήστων καὶ εἰδικῶν ὄρων: *ὕγρασία*, *ὕγρος ἀήρ*, *κλίμα ὑγρόν*, *ὕγρο-μετρον*, *ὕγροσκοπικὸν σῶμα*, *ὕγρομετρία* κτλ.

Σελ. 2, *στίχ.* 5. — Τί σημαίνει: τὸ «..... ἢ ποτῆριον ὕδατος δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς μέρη μικρότερα»;

Σελ. 2—3. — Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ διορθῶσθαι ῥιζικῶς ὅσα περὶ *σμηρότητος τῶν ἀτόμων* λέγει (καφουρά, μόσχος, αἶμα κτλ.), ἐνθα προφανῶς συγχέει τὰ μόρια πρὸς τὰ άτομα, συμφώνως πρὸς τὰς πρὸ διαιτίας γενομένας αὐτῷ παρατηρήσεις ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἄλλως τε περὶ συστάσεως τοῦ αἵματος ὀμιλῶν οὐδένα ποιεῖται λόγον περὶ *λευκῶν αἱματοσφαιρίων*, ἀφ' οὗ λέγει ὅτι τὸ αἶμα συνίσταται ἀπὸ τὸν ὄρον καὶ ἀπὸ τὰ *αἱμοσφαιρίδια*, τοιαῦτα δὲ εἶνε καὶ τὰ λευκά.

Τί δὲ εἶνε τὸ *τεμάχιον τοῦ γαλιβάρδου*; *Μήτοι γε ἢ ῥοδανίλην*;

Σελ. 3. — Πορῶδες. — Οἱ πόροι *ροῦνται* ὡς κενὰ διαστήματα μεταξὺ τῶν μορίων τῆς ὕλης (μεσομόριοι πόροι), ἀγνωστον δὲ ἔαν δέον νὰ ἐπεκταθῶσιν οὗτοι καὶ μεταξὺ τῶν ἀτόμων τῶν σωμάτων.

Ἄλλως τε ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν *μεσομορίων* πόρων (οὓς ὁ συγγραφεὺς αὐτοσχεδιάζων καλεῖ *φυσικούς*) καὶ τῶν *αἰσθητῶν* πόρων ἔδει νὰ γείνη ἀμέσως καὶ νὰ προταχθῇ τῶν πειραμάτων καὶ οὐχὶ νὰ ἐπιηται τούτων, διότι οὕτω γενᾶται ἡ ἀπορία ποίας κατηγορίας εἶνε οἱ πόροι τῆς κεράμου, τοῦ ξύλου ἢ τῆς κιμωλίας, τῆς χρυσῆς σφαίρας, τοῦ δέρματος, τοῦ ἀνθρωπέου σώματος κτλ.

Σελ. 3. Ὁγκος. *Μάζα*. — Ὁ ὄγκος τοῦ σώματος εἶνε τῷ ὄντι ὁ τόπος, ὃν κατέχει τὸ σῶμα· ἀλλ' ἐκ τούτου οὐδὲν ἔπεται ὅτι «ἐταν λέγωμεν ὄγκον τοῦ σώματος, ἐννοοῦμεν πάντα τὰ άτομα αὐτοῦ μὲν μετὰ τοὺς πόρους», ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, συγγέων τὸν χώρον μετὰ τῆς ἐν αὐτῷ περιεχομένης ὕλης.

Σελ. 4, *στίχ.* 1—2. — Ἀσαφής καὶ ἡ

ἔκφρασις πάντα τὰ άτομα τοῦ σώματος χωρὶς τῶν πόρων καλεῖται *μάζα* τοῦ σώματος· ἡ δὲ ἐπομένη ταύτη πρότασις «ἐπειδὴ δὲ πάντα τὰ σώματα ἔχουσι πόρους, ὁ ὄγκος παντὸς σώματος εἶνε μεγαλύτερος τῆς μάζης αὐτοῦ» εἶνε ὀλοσχερῶς ἡμικρημένη καὶ ἐπισημονικῶς σόλοικος, διότι ὁ συγγραφεὺς προβαίνει ἐν ταύτῃ μέχρι τῆς συγκρίσεως τοῦ ὄγκου τοῦ σώματος πρὸς τὴν μάζαν αὐτοῦ, ἥτοι ποσῶν ἑτεροειδῶν.

Αὐτόθι, *στίχ.* 8 καὶ 5, *στίχ.* 4. — Ἡ λέξις *πίλος* καθιερώθη σήμερον εἰς σημασίαν εἰδικωτέραν καὶ ἐπομένως δέον ν' ἀντικατασταθῇ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Αὐτόθι, 2. — Ἐν ὕδρῳ διατηρεῖται δροσερόν ἐν πλησίον πορῶδι ἀγγεῖω μόνον διότι βρέχει τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου.

Αὐτόθι 5. *Πιστόν, πείραμα β'*. — Δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι εἰσάγων τις ἐντὸς ὑαλίνου σωλήνος κλειστοῦ κατὰ τὸ ἔτερον ἄκρον ἐμβολέα ἐφαρμύζοντα ἀκριβῶς ἐν αὐτῷ ἀθὰ προχωρήσῃ ὠθῶν εἰς τὸν σωλήνα ἀνευ δυσκολίας, διότι ἡ δυσκολία, ὅλοῦν ἀξαναομένη, κατακτᾷ ἀνυπέριθτος ἢ ὁ σωλὴν ῥήγνυται.

Αὐτόθι 5, *στίχ.* 2. — Δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι ἀρίστως ὁ ὑδρατμὸς *ὑπερμέτρως πιεζόμενος* γίνεται ὕδρω. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀτμοῦ καὶ οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφερομένης πιέσεως.

Σελ. 5. — Περιττόν, ἄλλως τε δὲ καὶ ἀμυβόλου ἀκριβείας, τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι «ὁ διάφορος βαθμὸς τοῦ πιστοῦ τῶν σωμάτων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόρων αὐτῶν», διότι οὐδεὶς γινώσκει ἔαν οἱ μεσομόριοι πόροι τῶν ἥκιστα πιστῶν *δρευσιῶν σωμάτων* εἶνε μικρότεροι τῶν πόρων τῶν μᾶλλον πιστῶν στερεῶν.

Σελ. 7. *Πείραμα γ'*. — Ἀόριστος ἡ διεύθυνσις τῆς ἐκσφενδονήσεως τοῦ λίθου ἐν τῷ ἀέρι, διὰ τοῦτο δὲ ἀόριστον καὶ τὸ εἶδος τῆς γραμμῆς, ἣν θὰ διαγράψῃ οὗτος, ὡς καὶ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως. Διότι, ἂν μὲν ὁ λίθος σφενδονηθῇ ὀριζοντίως ἢ λοξῶς (πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω), θὰ διαγράψῃ τῷ ὄντι *καμπύλην γραμμὴν μετὰ ταχύτητος ὅλοῦν ἀξουσίας*· ἀλλ' ἔαν ῥιφθῇ κατακορυφῶς (πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω);

Αὐτόθι, *πείραμα 2*. — Ἐντὶ τοῦ «τρέγων τις σφοδρῶς», ἔδει νὰ γραφῇ «τρέγων τις ταχέως ἢ δρομαίως». — Ὁ δὲ θέλων νὰ κάμψῃ γωνίαν τρέγων κτλ. δὲν παρακωλύεται ὑπὸ τῆς ἀδρανείας ἢ μόνον διότι κάμπτεται τὴν γωνίαν,

ἔτσι μεταβάλλει τὴν διεύθυνσιν τοῦ δρόμου του, καὶ οὐχὶ διότι ἡ ἀδράνεια θέλει νὰ κινήται, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει.

Αὐτόθι, § 4.— Συγχέει τὴν βαρύτητα (δύναμιν) πρὸς τὸ βάρος (ἀποτέλεσμα), ὅπερ ἀναγράφει μετὰ τῶν δυνάμεων.

Αὐτόθι, 9.— Τὰ περὶ συνισταμένης καὶ συνιστωσῶν δυνάμεων ἀόριστα καὶ ἐν τισιν ἡμαρτημένα. Διότι ἡ συνισταμένη δύο ἢ περισσοτέρων δυνάμεων δὲν εὐρίσκεται μόνον ἐὰν αἱ δυνάμεις ἐνεργῶσι κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἐπὶ τινος σώματος, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ κριωτέρω γίνεται λόγος περὶ παραλληλογράμμου τῶν δυνάμεων καὶ περὶ δυνάμεων ἀντιρρόπων, ἴσων ἢ καὶ ἀνίσων.

Σελ. 12. Πρόβλημα 8.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶνε ὅλως ἡμαρτημένον (πρὸβλ. τὰ περὶ ὄγκου καὶ μάζης παρατηρηθέντα ἐν σελ. 3).

Αὐτόθι. Περὶ βαρύτητος.— Τὰ περὶ βαρύτητος διώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῇ βάρσει τῶν παρατηρήσεων τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἐν ταῖς διορθώσεσι μεταχειρίζεται ὑπερβολικὴν μακρογορίαν.— Ἐν τούτοις δὲν ἀπέφυγεν, ὡς εἶδε, τὴν καὶ ἀλλαγὴν παρατηρηθεῖσαν σύγκρισιν μετὰ τῶν μορίων καὶ ἀτόμων, ἀτυχῆς δὲ εἶνε καὶ τὸ πείραμα τοῦ σχεδὸν μὴ ἔχοντος βάρος φελλοῦ (Πρὸβλ. διορθώσεις).

Ἐν γένει παρατηροῦμεν ὅτι οὐδὲν περὶ τῶν νόμων τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων, ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, ἀναγράφεται ἐν τῇ Φυσικῇ ταύτῃ, τοῦτο δὲ προφανῶς ἀποτελεῖ σπουδαϊστὰν ἔλλειψιν.

Αὐτόθι, 17.— Οἱ δύο ἀνθρωπίσκοι ἀντικαθίστανται ἐν τῷ σχήματι ἐφ' ἐνὸς ἀνθρωπίσκου.

Αὐτόθι, 23. Πρόβλημα γ'.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶδε νὰ παραλειφθῇ, ὡς μὴ δυνάμενον νὰ λυθῇ ὑπὸ μαθητῶν τοῦ σχολαρχείου.— Τὸ δὲ πρόβλημα Β' :

Αὐτόθι, 24. Πρόβλημα 11.— Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶδε νὰ ἐκτιθηται σαφέστερον πρὸς ἀπορρίψιν παρεξηγήσεων.

Αὐτόθι, 25, στίχ. 2—4. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι εἰς τὰ ἀναβρυτήρια ἐν γένει (καὶ ὡς μόνον εἰς τὰ τεχνητά, ὡς φέρεται ἐν τῷ κείμενῳ) ἀπὸ ὕδατος δὲν κατορθώνει νὰ ρηθῆσιν εἰς τόσον ἀκριβῶς ὕψος, ἀπὸ τὸ ὅποιον κατέρχεται: α) . . . καὶ β) ἕνεκα τοῦ βάρους τῶν (!).— Τί σημαίνει τὸ β' τοῦτο;— Διατί δὲν ἀνέφερε τὴν ἀδιέλπτου τριβῆν ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ στομίου καὶ ἐν τῷ σωλῆνι τῆς συγκοινωνίας τῆς ὀπῆς μετὰ τῆς ὑπερκειμένης δεξαμενῆς, ὡς καὶ τὸν λόγον τῆς διαμέτρους

τῆς ὀπῆς τούτης πρὸς τὸ ὕψος, εἰς ὃ τὸ ὕδωρ ἀναπτύσσεται;

Σελ. 27, § 24.— Ἠμαρτημένον τὸ ὅτι ἀσωλῆνες, οἱ ὅποιοι ἔχουσιν ὀπῆν στενήν, ὡστε κτλ., καλοῦνται τριχοειδεῖς σωλῆνες».

Σελ. 29, § 26.— Ὑδραυλικὸν πιεστήριον.— Ἐφευρέτης τοῦ ὑδραυλικοῦ πιεστηρίου εἶνε αὐτὸς ὁ *Pascal*, ἀδιάφορον ἂν κατεσκευάσθη τὸ πρῶτον ὑπ' ἄλλου (τοῦ Ἄγγλου *Bramah*, τῷ 1796).

Σελ. 33, στίχ. 9.— Ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τὴν θερμοκρασίαν ταύτην, εἶδε νὰ γραφῇ «κατὰ τὴν θερμοκρασίαν ταύτην», πρὸς ἀπορρίψιν συγχύσεως.

Αὐτόθι.— Εἰδικὰ βάρη στερεῶν διορθωτέα εἰς: Ψευδάργυρος 7· Χυτοσίδηρος 7, 2· Σφουρήλατος σίδηρος 7, 8· Χαλκός 8, 9· Χρυσός 19, 3.

Εἰδικὰ βάρη στερεῶν διορθωτέα εἰς: Οὐνόπνευμα ἀνύδρον 0,795· Ἐλαιον ἑλαιῖας 0,915· Ὑδράργυρος 13,6.— Ἐν γένει: οἱ πίνακες λίαν πενηχροί.

Σελ. 33, § 32. Πείραμα β').— Ἐδει νὰ γραφῇ «ξύλον ἑλαφρόν» καὶ οὐχὶ ἀπλῶς «ξύλον», ἀφ' οὗ ὑπάρχουσι καὶ ξύλα (πύξος, ἔβενος, ροιά, σιδηροξύλον) βαρύτερα τοῦ ὕδατος.

Σελ. 33. Πείραμα γ').— Τῆς πυκνότητος τοῦ κηροῦ οὐσης 0,96, ἔπεται ὅτι οὗτος δὲν αἰωρεῖται, ἀλλ' ἐπιπλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος.

Σελ. 24. 2).— Ὅλως ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀπὸ σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ ἀργυρός ἐπιπλέουσιν εἰς τὰ ὕδατα τῆς *Νεκρῆς θαλάσσης*, διότι τὰ ὕδατα ταῦτα εἶνε βαρύτερα· ἔχουσι περίπου τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὑδραργύρου (!)· διότι εἶνε μὲν ἀληθῆς ὅτι τὰ ὕδατα τῆς *Ἀσφαλιτιδος λίμνης* ἕνεκα τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἐν διαλύσει ἀλάτων (χλωροϋχίων, βρωμοϋχίων κτλ.) εἶνε βαρύτερα τῶν λοιπῶν θαλασσίων ὑδάτων, ἀλλ' οὐδέποτε ἀνεγράφη, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἀνεγραφῆ, ὅτι ἔχουσι περίπου τὴν πυκνότητα τοῦ ὑδραργύρου. Τῷ ὄντι ὕδωρ τῆς *Νεκρῆς θαλάσσης*, ἀντληθὲν ἐκ βάθους 300 ὄλων μέτρων (καὶ ἐπομένως πυκνότερον τοῦ τῆς ἐπιφανείας), εὐρέθη ἐνέχον ἐν διαλύσει 378 γραμμάρια στερεῶν ὑλῶν ἐν μίᾳ λίτρῳ· ἄρα ἡ πυκνότης αὐτοῦ δὲν διαφέρει σημαντικῶς τοῦ ἀριθμοῦ 1,15, ἥτοι εἶνε 12^α περίπου μικροτέρα τῆς τοῦ ὑδραργύρου. (Ἐν τῷ *Μεγάλῳ Λεξικῷ* τοῦ *Mayer* ἀνεγράφεται ὡς πυκνότης τῆς *Νεκρῆς θαλάσσης* ὁ ἀριθμὸς 1,13).

Σελ. 34.—(6).— Τοῦ εἰδικῶς βάρους τοῦ ἀνθρώπου σώματος κατὰ μέσον ὄρον ὄντος 1,07, τὰ περὶ κολυμβήσεως ἐν μέρει ἡμαρτη-

μένα, διότι τὸ Ε Β τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἶνε κατὰ μέσον ὄρον 1,026.

Σελ. 36, στίχ. 11. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀπὸ ἀραιόμετρον τοῦ *Gay-Lussac* εἶνε διηρημένον εἰς 100 ἴσα μέρη».

Σελ. 40, στίχ. 3—4. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀπὸ ἄζωτον εἶνε βαρύτερον τοῦ ὀξυγόνου».

Σελ. 49. — Ἐν τῷ τέλει τῆς σελίδος. — Ἡμαρτημένον τὸ ὅτι ἀδιὰ νὰ ἦχῃ σῶμά τι πρέπει . . . β') νὰ περιβάλληται ὑπὸ ἀέρος.

Σελ. 50, στίχ. 5. — Ἀντὶ τοῦ «εἰς τὴν λίμνην Γενεύη» ἔδει νὰ γραφῆ «εἰς τὴν λίμνην τῆς Γενεύης ἢ *Leman*».

Σελ. 55. — Ἀντὶ τοῦ «Μετὰ βυθίζουσι τὸν σωλῆνα εἰς ἀγγεῖον περιέχον πάγον», ἔδει νὰ γραφῆ «Μετὰ ταῦτα βυθίζουσι τὸν σωλῆνα ἐντὸς ἀγγείου περιέχοντος τηκόμενον πάγον». Ἄλλως ἡ θερμοκρασία δυνατὸν νὰ εἶνε καὶ πολὺ κατωτέρω τοῦ 0.

Σελ. 55 (περὶ τὸ τέλος). — Ἀντὶ τοῦ « . . . οἰνόπνευμα, τὸ ὅποιον δὲν πήγνυται, ἔδει νὰ γραφῆ « . . . οἰνόπνευμα, τὸ ὅποιον πήγνυται εἰς λίαν ταπεινὰς θερμοκρασίας» (ὑπὸ τὴν τῶν—90°).

Σελ. 58, § 50. — Τῷ ὄντι «ὁ βρασμὸς εἶνε ἡ ταραχή, τὴν ὁποίαν προξενουσὶν αἱ φουαλίδες τοῦ ἀτμοῦ» ἢ τὸ φαινόμενον τῆς ἀπὸ ρευστοῦ εἰς ἀέριον μεταβολῆς τοῦ σώματος;

Σελ. 58. — Ὁ ὑδράργυρος βράζει εἰς 357° καὶ οὐχὶ εἰς 350°.

Σελ. 59. — Ὁ λευκόχρυσος τήκεται εἰς θερμοκρασίαν 1775°.

§ 54. — Ὁ ὀρισμὸς τῆς κρυσταλλώσεως «ἡ πήξις παντὸς σώματος κτλ.» εἶνε ἀσαφὴς καὶ ἡμαρτημένος· διότι πάντα τὰ σώματα ἡρέμα πηγνύμενα δὲν λαμβάνουσι κρυσταλλικὴν μορφήν. Ἀκατάλληλος δὲ ὄλως ὁ ὅρος πήξις διὰ τὰς ἐκ κεκορησμένων διαλύσεων ἀλάτων κρυσταλλώσεως.

Σελ. 62. — Ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ δι' ἀποσταξέως χωρισμοῦ διαφόρων ρευστῶν καὶ κατασκευῆς ἀρωματικῶν ρευστῶν ἔδει τούλαχιστον νὰ προστεθῆ «ἐπωφελοῦμενοι τῆς διαφοροῦ θερμοκρασίας, καθ' ἣν τελεῖται ὁ βρασμὸς τῶν διαφορῶν ρευστῶν· διὰ δὲ τὸ δεύτερον «ἐπωφελοῦμενοι τοῦ διαλυτοῦ ἀρωματικῶν τινῶν οὐσιῶν ἐν οἰνόπνεύματι, ἐν ρευστῇ ἢ ἀερίῳ δὲ καταστάσει συναντῶντι αὐτάς».

§ 57. — Διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ κόρου ἔδει νὰ προστεθῆ ὅτι αὕτη ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, ὡς καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν νεφῶν καὶ τῆς βρογχῆς.

§ 60. — Τὸ συμπέρασμα «ὥστε πρῶτον θερμαίνονται τὰ ἀνώτερα στρώματα» ἀσύμφωνον τῇ ἐρμηνεύει. Κατωτέρω δὲ πλημμυλῆς ἢ ἐξήγησις τῆς προσβολῆς τῶν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ διὰ τοῦ «ἐπειδὴ ὁ ἐν αὐτῷ ἀήρ ἐνέχει ἀθρονον διοξειδίων ἀνθρακας», τοῦ ἀερίου τούτου ὄντος, ὡς γνωστὸν, πολλῶ τοῦ ἀέρος βαυτερου.

Σελ. 67. — Ἡμαρτημένη ἡ φράσις «θερμαίνεται τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω».

Σελ. 77. — Ὁ ὀρισμὸς τῶν γωνιῶν προσπτώσεως καὶ ἀνακλάσεως γίνεται παρὰ τὰ εἰθισμένα διὰ τῶν συμπληρωματικῶν γωνιῶν. Ἐὰν δὲ ἡ ἀνακλώσα ἐπιφάνεια δὲν εἶνε ἐπίπεδος;

§ 80. — Διὰ τὴν μεγέθυνσιν τοῦ εἰδώλου ἀντικειμένου τινὸς ἔδει νὰ ὀριθῆ ἡ θέσις τοῦ ἀντικειμένου ὡς πρὸς τὸν φακόν.

Σελ. 80. — Ὁ *Λορχμῆδης* δὲν ἐπυρπόλησε τὰ πλοῖα τῶν Ῥωμαίων διὰ μεγάλου φακοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς ἡλιακῆς θερμότητος διὰ πολλῶν ἐπιπέδων κατόπτρων, κοινὴν τὴν ἐστίαν ἐχόντων, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν ἐπαναληπτικῶν πειραμάτων τοῦ *Kircher* (17ος αἰῶν) καὶ τοῦ *Buffon* (1747).

Σελ. 85. — Ἡμαρτημένον καὶ ἀσύμφωνον τῇ ἐξηγήσει τοῦ φαινομένου τὸ ὅτι «ἡ μεταλλικὴ ράβδος ἔλαβε τὸν ἠλεκτρισμὸν ἀπὸ τὴν ὕαλον».

Σελ. 93. — Ἀνακριθῆς ἡ παρατήρησις «Ἐὰν πλησιάζῃ πρῶτον τὸν ἐσωτερικὸν ὀπλισμὸν, θὰ δεχθῆ ἐν τῷ σώματι ὄλον τὸν τιναγμὸν», διότι κρατεῖ μεμονωμένον ἐκκενωτὴν. — Ἄλλως τε πῶς τελεῖται ἡ βραδεία ἐκκένωσις τῆς λαγῆνου;

Σελ. 94. — Ὁ κρότος τῆς βροντῆς αἰτίαν ἔχει οὐχὶ τὴν ὀρμητικὴν ἔνωσιν τῶν ἀντιθέτων ἠλεκτρισμῶν, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ τὴν ἐκ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν βιαίαν δόνησιν τοῦ ἀέρος.

Σελ. 95. — Ἡ παράτασις τοῦ κρότου τῆς βροντῆς δὲν ἐξηγεῖται ἐπαρκῶς, ἀποδιδουμένη μόνον εἰς τὰ νέφη.

Σελ. 100. — Ἐν τῷ πειράματι τῆς ἠλεκτρολύσεως καὶ ἐν τῷ σχήματι ἀντεστράφησαν οἱ πόλοι τοῦ ρεύματος καὶ ὁ τοῦ ὕδρουγόνου σωλῆν παρίσταται ὡς ὁ τοῦ ὀξυγόνου καὶ τὴν ἀνάπαλιν.

— Ἐν τῇ γαλβανοπλαστικῇ τὸ αὐτὸ πείραμα ἀσαφῶς ἐκτίθεται, διότι τὸ κεκηρωμένον νόμισμα δὲν δέχεται εὐκόλως τὴν ἐναπόθεσιν

τοῦ μετάλλου, ἐκτός ἐάν ἀπαλειφθῆ διὰ κό-
νεως γραφίτου, ὅπερ δὲν ἀναγράφεται κτλ.

Τοσαῦτα περὶ τῶν ἀμαρτημάτων τῆς πρώ-
της Φυσικῆς.

B

Ἡ δευτέρα δὲ *Στοιχειώδης Φυσική*, τὸ
πρῶτον ὑποβαλλομένη ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς
ἡμετέρας ἐπιτροπῆς, δὲν εἶνε δυστυχῶς ἐπι-
σης ἀπὸ ἀλλογενῆ σβαρῶν ἀμαρτημάτων
ἀπὸ τε γλωσσικῆς, ὡς καὶ ἀπὸ μεθοδικῆς καὶ
πραγματικῆς ἀπόψεως.

Παραθέτομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις τινὰ τῶν
σφαλμάτων τούτων, ἀκολουθοῦντες ἦν καὶ εἰς
τὴν κρίσιν τῆς Α' Φυσικῆς διάταξιν.

Α') *Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις*.—Τὸ ἔργον δὲν
διακρίνεται ἐν γένει ἐπὶ ἑλλείψει ἀνορθογρα-
φῶν, γυδατισμῶν καὶ ἀνακολουθῶν κτλ.,
περὶ ὧν θεωροῦμεν, ἀπὸ σκοπεῦ εἰδικώτερον
ν' ἀσχετηθῶμεν, ἀρκέμενοι εἰς τὴν παραθε-
σιν δειγμάτων τινῶν, οἷα τὰ ἐξῆς: τοῦ σφρό-
γγος (σελ. 28, § 28)· κυστοραγία (σελ. 29,
§ 29)· δύναται τὰ μεταβάλλη κατόστασιν (σ.
51, § 48)· ὕδωρ ρέων (σελ. 57, στίχ. 24)· ἡ
θεομότης διανέων (σελ. 60, στίχ. 26)· εἴ-
δολον (σελ. 77, στίχ. 24)· ἡφαιστειον (σελ.
107, στίχ. 14)· φωτισικαὶ ἀκτίνες ἡλίου (σελ.
77, στίχ. 6)· ἡμεῖς ὅμως δὲν αἰσθανόμεθα
ἢ ἐφ' ἡμῶν προσορισμένην ἀτμοσφαιρικὴν
πίεσιν (σελ. 31, στίχ. 9—10)· ἀνίχθις
(σελ. 41, στίχ. 26).

Εἰσαγωγή.—Δὲν διαστέλλονται αἱ οὐσιώ-
δεις ἢ ἀναγκαῖαι ιδιότητες τῶν σωμάτων (ἔκ-
τασις καὶ ἀδιαχώρητος) τῶν λοιπῶν ἐπουσιω-
δῶν ιδιοτήτων.

Ἐν γένει δὲ τὰ περὶ ιδιοτήτων τῶν σωμά-
των ἀναγράφονται συντομώτερον τοῦ δέοντος,
τὸ δὲ περὶ τούτων πραγματευόμενον μέρος
τοῦ ἔργου εἶνε μᾶλλον ἀπαριθμησις ἢ κεί-
μενον διδασκαλίας.

Σελ. 2.—'Αποτόμως μεταβαίνει ὁ συγ-
γραφεὺς ἀπὸ τοῦ ζήτηματος «πάντα τὰ σώ-
ματα ἔκτονται ἐξ ἴσου ὑπὸ τῆς γῆς (ὅπερ
προφανῶς ἄτοπον)» εἰς τὸ ἕτερον ζήτημα,
ὅπερ εἶδε ὀλοσχερῶς τοῦ πρώτου νὰ διακριθῆ,
ὅτι «τὰ σώματα δὲν πίπτουσι μετὰ τῆς
αὐτῆς ταχύτητος».

Σελ. 9.—'Ἐλλείπει ἡ ἀναγκαῖα ἀναλυ-
τικὴ περιγραφή τῶν μηχανῶν: βαροεικοῦ,
ἐλαστικοῦ, κροῦσῆ, γεράνου καὶ ἑλικος, περιοριζέ-
ται δὲ ὁ συγγραφεὺς σχεδὸν μόνον εἰς τὴν

ἀναγραφὴν καὶ τὴν παράθεσιν τῶν εἰκόνων
τῶν μηχανῶν τούτων.

'Ἐπίσης οὐδὲν λέγει περὶ ἰσοροπίας τῆς
τροχαλίας καὶ τοῦ πολυπάστου.

'Ἐν γένει δὲ παρατηροῦμεν ἐπὶ τοῦ α' βι-
βλίου τοῦ ἔργου τούτου ὅτι ὁ συγγραφεὺς
ἀδικαιολογητικῶς δὲν ἠκολούθησεν ἐν πᾶσι τὴν
ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζομένην διάταξιν,
ἔτι δὲ ὅτι παρέλιπε τὰ ῥητῶς ἐν ἐκείνῳ ἀνα-
γραφόμενα περὶ κινήσεων τοῦ ἀνθρώπου
ὀργάνων καὶ σφῆρας.

Σελ. 11. *Πρόβλημα 5*.—Τὸ πρόβλημα
τούτο, ὡς μὴ ἀναφερόμενον εἰς φυσικὰ γεγο-
νότα. εἶδε νὰ τεθῆ οὐχὶ ἐν τῇ *Φυσικῇ*, ἀλλ' ἐν
τῇ *Χημείᾳ*.

Σελ. 14, Σχ. 25.—Περὶ τοῦ σχήματος
καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀποδείξεως τῆς ἀρχῆς τοῦ
Pascal εἶπομεν ἤδη τὰ δέοντα ἐν τῇ ἑτέρᾳ
Φυσικῇ.

Σελ. 17. γον *Ἀρτεσιανὰ φρέατα*.—Οὐδε-
μίαν διάκρισιν ποιεῖται μετὰ τῶν ἀρτεσιανῶν καὶ
κοινῶν φρέων.

Σελ. 18, σχ. 30.—Τὸ ὑπὸ τοῦ συγγρα-
φῆως ἀναγραφόμενον περὶ μετρήσεως τῆς
ἀνώσεως διὰ χαλίκων ῥιπτομένων ἄνωθεν ἐπὶ
τοῦ κινήτου πυθμένου κυλίνδρου ἐμβεβουσιμέ-
νου ἐν ὕδατι εἶνε ἀκατόρθωτον. Διὰ τοῦ
μέσου τούτου δυνατὸν μόνον ν' ἀπὸδειχθῆ ἔτι
ὀφίσταται ἄνωσις καὶ ἐτι αὐτῆ καθίσταται
μειζων, ὅτε ὁ κύλινδρος βυθίζεται βαθύτερον ἐν
τῷ ῥευστῷ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ μετρηθῆ ἡ ἄνωσις.

Σελ. 19. *Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους*.—'Ἐλ-
λείπει ὀλοσχερῶς ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις τῆς
ἀρχῆς ταύτης.

Σελ. 25. *Πρόβλημα 2*.—Διατὶ μεταχειρι-
ζεται συμμιγεῖς ἀριθμούς, προκειμένου περὶ
ἀριθμῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ μετρικὸν σύστημα:

Σελ. 26.—*Πρόβλημα 6ον*.—Τίνα ἀπό-
κρισιν δύναται νὰ δώσῃ ὁ μαθητὴς εἰς τὴν
ἐρώτησιν «Διατὶ τὸ πηγαῖον ὕδωρ καὶ ἡ ῥακὴ
ὅσον πλείότεροι βαθμοὶ τοῦ ἀραιομέτρου ἐντὸς
αὐτῶν καταδύονται εἶνε καλλίτερα, ἢ ὁ ζῆθος
καὶ ἡ ἄλμη;»

Σελ. 27, Σχ. 37.—Διατὶ ἐν τῷ πρὸς
ἀπόδειξιν τοῦ συμπίεστοῦ τῶν ἀερίων πειρά-
ματι νὰ μὴ χρησιμοποιοθῆ τοιαύτη συσκευή,
ὥστε ὁ ἐμβολεὺς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἀνοιχτὸν
στόμιον τοῦ κυλίνδρου, ἅμα ὡς παύσῃ ἡ πρὸς
τὸ κλειστὸν μέρος τοῦ σωλήνος κίνησις αὐτοῦ,
οὕτω δὲ ν' ἀποδειχθῆ συνάμα καὶ ἡ ἐλαστι-
κότης τῶν ἀερίων, ἥτις οὐδαμῶς κατωτέρω
πειραματικῶς ἀποδεικνύεται;

Σελ. 36, Σχ. 46. — Ἐλλείπει ἡ ἀνάλυσις τοῦ σχήματος τούτου, χρησιμοποιουμένου, ὡς γνωστόν, πρὸς ἐρμηνείαν τῶν διαλειπουσῶν πηγῶν.

Σελ. 37. Πρόβλημα 6ον. — Τὸ πρόβλημα ἀναφέρεται εἰς χημικὰ γεγονότα, ὥστε εἶνε ἀκατάλληλον ὡς πρόβλημα Φυσικῆς.

Σελ. 51, § 48. Διάλυσις. — Διατί τὰ περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλύσεως δὲν ἐτέθησαν ἀμέσως μετὰ τὰ περὶ τήξεως, ὡς ἐν τῷ προγράμματι ὀρίζεται;

Σελ. 52, στίχ. 3—7. — Τὸ παράδειγμα τοῦ κατ' εὐθὴν λόγον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν διαλυτοῦ τῶν στερεῶν σωμάτων ἐν τοῖς ρευστοῖς δὲν εἶνε ἐπιτυχές, διότι, ὡς γνωστόν, τὸ θάλασσιν ἄλας διαλύεται σχεδὸν κατ' ἴσα ποσὰ ἐν τε τῷ ψυχρῷ καὶ ἐν τῷ θερμῷ ὕδατι. — Διατί δὲν ἔλαβεν ὡς παράδειγμα τὸ σάκχαρον;

Σελ. 52, § 49. Κρυστάλλωσις. — Οὐδὲν παράδειγμα κρυστάλλωσεως ἀναφέρεται, ἐπὶ πλεόν δὲ οὐδεὶς λόγος γίνεται περὶ κρυστάλλωσεως διὰ διαλύσεως.

Σελ. 53, § 51. — Οὐ κακῶς ποιῶν ὁ συγγραφεὺς μετέθηκε τὰ περὶ βρασμοῦ μετὰ τὰ περὶ τήξεως καὶ πήξεως, συνδέσας τὰ πρῶτα μετὰ τῶν περὶ ἀτμῶν. Ἐπίσης καλῶς ποιῶν προσέθηκε τινα περὶ ἐξατμίσεως, μὴ περιεχόμενα ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι.

Σελ. 54, στίχ. 18—26. — Ἀποτόμως καὶ ἀκατανότως μεταβαίνει ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῆς χύτρας τοῦ *Papin* εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, περὶ ὧν οὐδὲν σχεδὸν λέγει. Τὸ ἀκατανόητον ἐπιτείνεται ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐν τῷ τέλει ἐπιφερομένων «διότι ὁ ὑπεράνω τοῦ ὑγροῦ (γράφει ὕδατος) σχηματιζόμενος ἀτμός, μὴ δυνάμενος νὰ διασφύγη, ἐπιφέρει πίεσιν, παρεμποδίζουσαν τὴν ζέσιν», καθ' ὅσον ἐν ἄλλοις οὐδὲν ἀνωτέρω περὶ τύσεων ἀτμῶν ἐλέγθη.

Σελ. 58, στίχ. 15. — Ὁ ὅρος «(ἀήρ) κεκορησμένος ἀτμῶν» οὐδαμῶς ὀρίζεται, ἄλλως τε δὲ ὑγρὸς δὲν εἶνε μόνον ὁ κεκορησμένος ἀτμῶν ἀήρ.

Ἐν γένει δὲ περὶ ὑγρασίας καὶ ὑγραμετρικῆς καταστάσεως (οὐδαμῶς ἀναφερομένης) τοῦ λόγου γενομένου, παρατηροῦμεν ὅτι ὁλοσχερῶς ἐλλείπουν τὰ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγραφόμενα περὶ ἐπιδράσεως τῆς ὑγρασίας ἐπὶ τοῦ δέσματος τῶν ζώων.

Σελ. 68, § 66. — Περὶ προσδοκίαν ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ὀμιλεῖ καὶ περὶ τῆς θεωρίας τῶν κυμάνσεων τοῦ αἰθέρος κτλ., ἐν ᾧ ἐν τῷ ἀμέσως προηγούμενῳ περὶ θερμότητος

κεφαλαίῳ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ὑπὸ τῶν θερμῶν σωμάτων ἐκπομπῆς ρευστοῦ λεπτοτάτου κτλ.

Σελ. 63. — Οὐδὲν ἀναγράφεται περὶ τῶν ἐφαρμογῶν τοῦ θερμοπερατοῦ τῶν σωμάτων.

Σελ. 63, στίχ. 22. — Ὁ σχηματισμὸς τῆς ομίχλης ἔδει νὰ διακριθῆ τοῦ τῶν νεφῶν.

Σελ. 96. — Ἀπότομος ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ στατικοῦ εἰς τὸν δυναμικὸν ἠλεκτρισμὸν.

γ) Πραγματικαὶ παρατηρήσεις.

Σελ. δ', IV. — Ὁ ὀρισμὸς τῶν φαινομένων ὡς μεταβολῶν, ἅς τὰ σώματα πάσχουσι διὰ τῆς ἐπ' ἄλληλα ἐνεργείας οὐχὶ πλήρης, διότι αὐτὰ ταῦτα τὰ θερμομηχανικὰ, ῥωτεινὰ, ἠλεκτρικὰ κτλ., φαινόμενα εἶνε τὰ ἀποτελέσματα αἰτίων, ἄτινα, καὶ περὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δρῶντα, δὲν φαίνονται ὡς ἄμεσα ἀποτελέσματα ὑλικῶν ἐνεργειῶν.

Σελ. ε', στίχ. 8—9. — Δὲν ἐρμηνεύεται ἐντελῶς ἡ ἐλαστικότης τῶν σωμάτων διὰ τοῦ «τείνοντα ν' ἀναλάβωσι τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν μορφήν, ὅταν παύσῃ ἡ περιστέλλουσα αὐτὰ ἐξωτερικὴ δύναμις», διότι ἡ ἐλαστικότης τῶν σωμάτων δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν εἰς τὸν αὐτὸν ὄγκον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐπάνεδον τοῦ σώματος.

— Ἐπίσης παρατηροῦμεν ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι ὅτι τὰς μερικὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων καλεῖ ὁ συγγραφεὺς ἰδιαζούσας ιδιότητας (ἐν αἷς συγκαταριθμεῖ καὶ τὸ σχῆμα), μὴ σημειῶν ὅτι αὐταὶ καὶ μόναι χρησιμεύουσιν εἰς ὀρισμὸν τοῦ σώματος, ἥτοι διάκρισιν αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς ἑτέρου.

Σελ. ε', IX. — Λίαν συντόμως καὶ ἀσαφῶς ἀναγράφει τὰ περὶ δυνάμεων καὶ ἰσορροπίας αὐτῶν, ὀρίζει τὴν δύναμιν μόνον ὡς αἰτίαν κινήσεως, τὴν δὲ ἰσορροπίαν ἐννοεῖ μόνον ὑπάρχουσαν: «ὅταν δύο ἢ πλείοτερα ἴσαι δυνάμεις ἐνεργῶσιν ἐπὶ σώματος τινος ἀντιθέτως».

Σελ. ζ', X. — Ἰσως καλῶς ποιῶν ὁ συγγραφεὺς προέταξεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ τὸ περὶ ἀνακλάσεως ἐλαστικοῦ σώματος προσπίπτοντος καθέτως ἢ πλαγίως ἐπὶ τινος ἐπιφανείας, ἔδει ὅμως νὰ μὴ περιορίσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειαν, δευτέρον νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ ἀντίθετον τῆς πρώτης τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τοῦ σώματος μετὰ τὴν ἀντανάκλασιν, ἐτι δὲ νὰ μὴ καλέσῃ γωνίας προσπίπτουσης καὶ ἀνακλάσεως τὰς μετὰ τοῦ ἐπίπεδου τῆς προσπίπτουσης (:), ὡς λέγει, σχηματιζομένης γωνίας. Τελευταίαν δὲ παρατη-

ρούμεν ότι ἡ δικαιολογητικὴ πρότασις «διότι αἱ διεκταροόμεναι γραμμαὶ κτλ.» οὐδόλως δικαιολογεῖ τὴν πρό αὐτῆς «ὅταν δὲ τὸ σῶμα . . . . . ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας».

Σελ. 2.— Περὶ βαρύτητος ἐν γένει προκειμένου, παρατηροῦμεν ὅτι μόνον τὸν νόμον τῆς ἰσοταχοῦς πτώσεως τῶν σωμάτων ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς, οὐδὲν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν.

Σελ. 3, στίχ. 11—12.— Ἀόριστος ἡ ἐκφράσις «ἡ διαφορὰ τοῦ ποσοῦ (τίνος;) ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄγκον ἀποτελεῖ τὴν διαφορὰν τοῦ βάρους μεταξὺ τῶν σωμάτων».

Σελ. 4, § 5.— Ὁ ὀρισμὸς τοῦ κέντρου τοῦ βάρους ἡμαρτημένος, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ. Αὐτόθι καὶ κατωτέρω.— Ἠμαρτημένη ἡ ἐκφράσις κέντρον τῆς βαρύτητος.

Σελ. 6.— Τὰ περὶ ἰσορροπίας σωμάτων λίαν συνοπτικὰ καὶ ἐπομένως ἀκατάληπτα.

Σελ. 7, στίχ. 1.— Ἡ λέξις κίνητρον εἶνε ἀνυπερκοτος.

Σελ. 9, στίχ. 1.— Ἀντὶ τοῦ ἀτυνίθους καὶ ἀνυπερκοτος ὄρου πολύτροχον, ἔδει νὰ γραφῆ πολύσταστον.

Σελ. 13 καὶ ἐπέξεξ.— Μεταχειρίζεται τὸν ὄρον ὑπόθιν ἀντὶ τοῦ ἁριστόν, περὶ οὗ εἶπομεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ.

Σελ. 16, στίχ. 17.— Ἡ φράσις «ἐκ ταύτης τὸ ὕδωρ διοχετεύεται» ἀόριστος.

Αὐτόθι. Πίδακες.— Αἱ πίδακες δὲν εἶνε, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ὑψηλαὶ τινες δεξαμεναὶ κτλ. φέρουσαι ὑδροσωλήνα, ἐκ τοῦ ἄκρου τοῦ ἰσοίου ἀναπηδᾷ τὸ ὕδωρ».

Σελ. 17, στίχ. 29.— Διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ σχήματος τούτου περιγραφομένου μέσου ἀδύνατον ν' ἀποδειχθῆ ἡ ἰσότης τῶν πιέσεων ἐπὶ πημένων ἰσῆς ἐκτάσεως, ὡς ὁ συγγραφεὺς διατείνεται.

Σελ. 17, στίχ. 21—25.— Μακαρονικὴ ἡ ἐκφράσις «Καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη παρέχει τὸ μέσον τοῦ ἐνεργῆσαι (!) μεγάλας πιέσεις διὰ μικρᾶς ποσότητος ὕδατος», ἡμαρτημένον δὲ τὸ ὅτι «διὰ σωλήνος 2 περιτύου μέτρων τὸ ὕψος καὶ λίαν μακρᾶς (!) διαμέτρου δυνάμεθα νὰ διαρρήξωμεν βαρέλιον κτλ.».

Σελ. 19, στίχ. 25.— Ὡς καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ Φυσικῇ παρετηρήθη, ἐσφαλμένως καὶ ἐν ταύτῃ ἀναγράφεται ὅτι σφαῖρα κηροῦ αἰωρεῖται ἐν τῷ ὕδατι.

Σελ. 21, § 20. Εἰδικὸν βάρος.— Περὶ εἰδικῶν βάρους προκειμένου, ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ προβῆ ἀμέσως εἰς τὸν ὀρισμὸν αὐτοῦ καὶ οὕτω ν' ἀποφύγη τὴν δῆθεν προεισπαγωγὴν,

ἥτις ἔδωκεν αὐτῷ ἀφορμὴν ν' ἀναγράψῃ ἡμαρτημένως ὅτι «ὁ χρυσὸς εἶνε εἰκοσάκις βαρύτερος τοῦ ξύλου (τίνος ξύλου;)» καὶ ὅτι τὸ κοινὸν βάρος (ἄγνωστος ἡμῖν ὁ ὄρος οὗτος) εἶνε ὅσον ζυγίζει σῶμά τι ἀσθένως πρὸς τὸν ὄγκον καὶ τὴν μᾶζαν αὐτοῦ (!).

Σελ. 22, στίχ. 12—15.— Ἐσφαλμένως φέρεται ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ριᾶλης χρησιμοποιεῖται καὶ πρὸς εὑρεσιν τοῦ Ε Β τῶν στερεῶν ὡς καὶ τῶν ῥευστῶν, ὅταν ταῦτα εἶνε κόνις ἢ τρίμματα, ἥτοι διὰ πληρώσεως τῆς ριᾶλης δι' αὐτῶν κτλ.— Παράδοξος δὲ καὶ ἡ ἐκφράσις «σφαῖρα ὑαλίνη, ἔχουσα λαίμεν μετὰ κρονοῦ!»

Σελ. 23, στίχ. 9—10.— Ἀντὶ τῆς ἀορίστου ἐκφράσεως «τὸ μὲν χρησιμοποιεῖται δι' ὑγρὰ μεγάλου εἰδικοῦ βάρους, τὸ δὲ δι' ὑγρὰ μικροτέρου εἰδικοῦ βάρους» ὁ συγγραφεὺς ἔδει νὰ εἴπῃ «τὸ μὲν χρησιμοποιεῖται κατὰ τὴν εὑρεσιν» τοῦ Ε Β ῥευστῶν πυκνοτέρων τοῦ ὕδατος, τὸ δὲ κατὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ Ε Β ῥευστῶν ἀραιότερων τοῦ ὕδατος».

Σελ. 24, στίχ. 11.— Ἠμαρτημένον τὸ ὅτι τὸ μεταξὺ 0 καὶ 100 διάστημα τοῦ οἰνοπνευματοζυγίου τοῦ Gay-Lussac διαιροῦσιν εἰς 100 ἴσα μέρη.— Ἄλλως τε δὲ πρὸς τί τότε ἡ ἐπομένη κατὰ πεντάδας βαθμῶν βαθμολογία τοῦ ἀραιομέτρου τούτου;

Αὐτόθι, § 22.— Τριχοειδῆ ἀγγεῖα.— Ἀντὶ τοῦ «ἔχοντες ἐντὸς ἐαυτῶν μᾶζα, ὡς εἶπεν, τριγὸς διάμετρον», ἔδει νὰ γραφῆ «ἔχοντες μικρὰν τὴν ἐσωτερικὴν διάμετρον».

Καὶ ἀμέσως κατωτέρω (Σχῆμα 35 καὶ 36) δὲν ὀρίζεται ἡ ὕλη τῶν σωλήνων, οἵτινες ἐμβυθίζονται ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ ὑδραργύρῳ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τί συμβήσεται, ἐὰν ὁ μὲν ἐν τῷ ὕδατι βυθιζόμενος ἀλειφθῆ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐλαίῳ ἢ λιπαρᾷ τινι οὐσίᾳ, ὁ δὲ ἐν τῷ ὑδραργύρῳ τύχη μολύβδινος ἢ χαλκοῦς ἢ χρυσοῦς ἢ ἀργυροῦς κτλ.;

Σελ. 25, στίχ. 5—7.— Ἀναφέρει μὲν ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ῥευστοῦ γίνεται, ὁσάκις τὸ ῥευστὸν βρέχει τὰς παρεῖας τῶν σωλήνων, οὐδὲν δὲ λέγει περὶ τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς συμβαίνει κατὰδύσις τοῦ ῥευστοῦ.

Αὐτόθι, § 23.— Ἐσφαλμένως ἀναγράφεται ὅτι τὸ ἔλαιον ἀνέρχεται ἔνεκα τοῦ τριχοειδοῦς τῆς θρυαλλίδος μέχρι τοῦ ἄκρου αὐτῆς· διότι γνωστὸν εἶνε ὅτι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ ἰδιαιτέρος μηχανισμὸς διὰ καταθλιπτικῆς ἀντλίας ὑψῶν τὸ ἔλαιον ἢ ἡ τοποθέτησις

τοῦ δοχείου τοῦ ἐλαίου ὑψηλότερον τοῦ στομίου τοῦ λαμπτήρος.

Σελ. 26. *Πρόβλημα 7ον*. — Τί σημαίνει τὸ πρόβλημα «Πόσον εἶνε τὸ εἰδικὸν βάρος 130 γράμμων ἐλαίου πρὸς ἴσον ὄγκον ὕδατος 140 γράμμων»;

Σελ. 27, § 24. — Τί σημαίνει ἡ φράσις «τὰ μόρια αὐτῶν τείνουσιν ἀδιακόπως εἰς ἀποχώρησιν»;

Σελ. 28, § 26. Ἐντὶ τοῦ «. . . . τὸ βάρος τῶν ὑπερκειμένων σωμάτων βαθμηδὸν ἐλαττοῦται», εἶδει νὰ γραφῆ «. . . . τὸ βάρος τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων βαθμηδὸν ἐλαττοῦται».

Σελ. 29, § 28. — Δὲν εἶνε ἀληθές ὅτι «ἡ στρόφιγξ τοῦ ἐτέρου τῶν ἡμισφαιρίων τοῦ *Μαγδεβούργου* κοχλιοῦται εἰς τὴν ἀεραντλίαν», διότι τὸ κοχλιοῦμενον εἶνε ὁ κοχλίας, ὃν φέρει τὸ στόμιον τοῦ προσηρμοσμένου εἰς τὸ ἡμισφαίριον τοῦτο σωλῆνος, ὅστις κλείεται διὰ τῆς στρόφιγγος (καὶ οὐχὶ τοῦ στρόφιγγος, ὡς κατωτέρω φέρεται).

Σελ. 30, στίχ. 6—10. — Δὲν ἐρμηνεύεται διακτὶ ἡ κύστις δὲν διαρρήγνυται πρὶν ἢ ἀραιοθῆ ὁ περὶ αὐτὴν ἀήρ. — Ἐντὶ δὲ τοῦ ἐξαντλοῦμεν γραπτέον ἀντιλοῦμεν.

Σελ. 31, στίχ. 22. — Τί σημαίνει ἡ φράσις «προσηρμοσμένα ἐπὶ σανίδος φερούσης κλίμακα, ἥτις δεικνύει τὸ ὕψος τῆς ἐν τῷ σωλῆνι βαρομετρικῆς στήλης ὡς καὶ τὴν φύσιν τῶν ἀντιστοιχοῦντων καιρῶν»;

Σελ. 33. — Κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς λειτουργίας τῆς ἀναρροφητικῆς ὑδραντλίας δὲν ἐσημειώθη ὅτι κατὰ τὴν κἀθοδον τοῦ ἐμβολέως κλείεται ἡ κάτω δικλείς.

Τὰ δὲ περὶ καταθλιπτικῆς ὑδραντλίας ἀναγραφόμενα, ἄνευ μάλιστα τοῦ ἀπαιτουμένου πρὸς κατανόησιν σχήματος, συντομώτερα τοῦ δέοντος καὶ ἐπομένως ἀκκάληπτα.

Ἐπίσης οὐδεὶς γίνεται λόγος περὶ μικτῆς ὑδραντλίας, ἐν ᾧ ἀμέσως κατωτέρω (§ 33) ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι τὸ φουσητήριον εἶνε εἶδος ἀντλίας ἀναρροφητικῆς (!).

Σελ. 34, § 34. *Σίφων*. — Πάντοτε διὰ τοῦ στόματος γίνεται ἡ ἀναμύζησις ἀπὸ τοῦ μακροτέρου σκέλους τοῦ σίφωνος;

Σελ. 36, Σχ. 48. — Τὸ σχῆμα τοῦτο δὲν περισταῖ μογγολφίρειον σφαιραῖον, ἀλλ' ἀεροπόρον.

Σελ. 37. *Πρόβλημα 7ον*. — Ἡ θέσις τοῦ προβλήματος τοῦτου ἐν γένει ἡμαρτημένη, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐρώτησις «Τί μέρος τοῦ ὕδατος εἶνε ὁ ἀήρ»;

Σελ. 37. *Πρόβλημα 8ον*. Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἀναφερόμενον εἰς τὴν διὰ τοῦ βαρομέτρου ὑψιμέτρησιν, ἀδύνατον νὰ λυθῆ ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Σελ. 39, στίχ. 3. — Ἐντὶ τοῦ «μάγγωνε» γραπτέον «σφιγκτήρ».

Σελ. 40, στίχ. 26. — Ἐντὶ τοῦ «καθημένη τῆ φωνῆ» γραπτέον «χαμηλῆ τῆ φωνῆ».

Σελ. 41, στίχ. 23—25. — Ἐσαφῆς καὶ συγκεχυμένη ἡ ἐκφρασις «ἐν δὲ τοῖς στερεοῖς καὶ ἰδίως ἐν τῷ χυτῷ σιδήρῳ εἶνε 3500 μέτρα κατὰ δευτερόλεπτον», ἐν ᾧ, ὡς γνωστόν, ὁ ἀριθμὸς 3500 μ. ἐκφράζει κατὰ προσέγγισιν μόνον τὴν ἐν τῷ χυτοσιδήρῳ ταχύτητα τοῦ ἤχου, ἐν ἄλλοις δὲ στερεοῖς, οἷον τῷ χαλκῷ, τῷ σφυρηλάτῳ σιδήρῳ κτλ., εἶνε ἐπιμείζων ταύτης.

Σελ. 42, στίχ. 14—22. — Ἐπίσης ἀσαφῆ καὶ συγκεχυμένα καὶ τὰ ἀναγραφόμενα πρὸς ἐρμηνείαν τῆς ἡχοῦς καὶ τῆς ἀντηχήσεως.

Σελ. 44, § 42. — Ὁ ὀρισμὸς τῆς θερμότητος ὡς ἀποτελέσματος τοῦ θερμογόνου, βευστοῦ λεπτοτάτου, ἀοράτου, ἀβαροῦς κτλ., ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, εἶνε καὶ ἀκκατανόητος καὶ ἡμαρτημένος.

Ἐπίσης καὶ κατωτέρω τὸ ψῦχος ὀρίζεται ὡς σχετικῆ ἔλλειψις τῆς θερμότητος. Ἄλλὰ τί σημαίνει ὁ ὀρισμὸς οὗτος;

Σελ. 46, στίχ. 4—5. — Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθές ὅτι «τὸ ὕδωρ ψυχόμενον ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ νὰ διαστελλῆται ἐντὶ τοῦ νὰ συστέλληται».

Ἀὐτῷ, στίχ. 14—15. — Ἠμαρτημένοι οἱ ἀναγραφόμενοι ὡς συντελεστὰ τῆς γραμμικῆς διαστολῆς τοῦ σιδήρου ἀριθμοί. Οὕτω, προκειμένου περὶ διαστολῆς τοῦ σιδήρου μέχρις 100°, ἐντὶ τοῦ λίαν ὑπερβολικοῦ ἀριθμοῦ 0,001 μ. γραπτέον 0,000012 μ. περίπου.

Σελ. 48, στίχ. 17. — Ἡ λέξις ἐκθέτης δὲν ἔπρεπε νὰ γραφῆ προκειμένου περὶ βλημάτων τοῦ θερμομέτρου, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως.

Σελ. 50, στίχ. 11—21. — Τινὲς τῶν ἐνταῦθα ἀναγραφόμενων ὄρων οὐ καλῶς ἔχουσιν. Οὕτως ὁ ὀρος μεταβλητὰ δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς λίαν γενικὸς καὶ οὐχὶ ὡς σημαίνων εἰδικῶς τὸν χημικὸν χωρισμὸν, ὃν ὑφίστανται σώματά τινα, ὡς τὸ ξύλον, τὸ μέρμαρον, ὁ ἄρτος κτλ., ὑποβλλόμενα ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει. Πυριμάχα δὲ εἶνε οὐ μόνον τὰ μὴ ἀποσυντιθέμενα ὑπὸ τῆς θερμότητος, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ εὐκόλως

έξαερούμενα πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῶν πηκτικῶν σωμάτων.

Ἐπίσης συγγράει ὁ συγγραφεὺς τὴν διάλυσιν πρὸς τὴν τήξιν, γράρων διαλυθῶσιν, ἀντὶ τοῦ τακῶσιν.

Σελ. 51, στίχ. 9.— Ἀντὶ τοῦ «στερεοποιήσις» γραπτέον «πῆξις».

Σελ. 51, § 48.— Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθὲς ὅτι «στερεόν τι σῶμα χωρὶς νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἢ θερμότης δύναται νὰ μεταβάλλῃ (γρ. μεταβάλλῃ) κατ' ἄστασιν».

Σελ. 52, στίχ. 2—3.— Ἀντὶ τοῦ «τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῷ ὕδατι (μόνον ἐν τῷ ὕδατι;) διαλυομένου στερεοῦ «δὲν εἶνε ἀόριστον», ἔδει νὰ γραφῆ «τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τινι ῥευστῷ διαλυομένου στερεοῦ δὲν ὑπερβαίνει ὠρισμένον ὅριον δι' ὠρισμένην θερμοκρασίαν».

Αὐτόθι, στίχ. 6.— Ἀντὶ εὐκολώτερον, ἔδει νὰ γραφῆ ἀφθονώτερον, διότι περὶ τούτου πρόκειται.

Σελ. 53, § 51.— Ἀναλήθως γράφει ὅτι αἱ τοῦ αἵρος πομφόλυγες ἐξέρχονται τοῦ θερμαινομένου ὕδατος εἰς θερμοκρασίαν 100°, ὡς καὶ ὅτι αἱ πομφόλυγες τοῦ ἀτμοῦ ἀναφαίνονται καθ' ὅλην τὴν μᾶζαν τοῦ ῥευστοῦ.

Αὐτόθι, στίχ. 22—24.— Εἰς τὸν πρῶτον νόμον τοῦ βρασμοῦ ἔδει νὰ σημειωθῆ ἄμετῶς «ἂν ἡ ἀτμοσφαιρική πίεσις εἶνε 0,760 μ.». »

Σελ. 54, στίχ. 14—17.— Ἐλλείπουσιν ἄσχερῶς παραδείγματα ἐπιβραδύνσεως τοῦ βρασμοῦ ἕνεκα τῶν ἐν τῷ ῥευστῷ διαλελυμένων οὐσιῶν καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀγγείου.

Σελ. 55, στίχ. 10.— Περὶ ταχύτητος (γρ. ἀφθονίας) τῆς ἐξατμίσεως τοῦ λόγου γενομένου, ἔδει νὰ σημειωθῆ ὅτι αὕτη εἶνε εἰς εὐθὺν λόγον οὐ μόνον πρὸς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ αἵρος, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν θερμοκρασίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐξατμιζομένου ῥευστοῦ.

Σελ. 55, στίχ. 21.— Μόνον ἐν ὥρᾳ θέρους αἰσθηθῆμεθα ψῦχος, ὅταν νιπτῶμεθα, ἢ κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους;— Τὸ δὲ αἰσθημα τοῦ ψυχροῦ προέρχεται μόνον ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τοῦ ὕδατος, δι' οὗ νιπτῶμεθα, ἢ καὶ ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ψυχροῦ τούτου ῥευστοῦ;

Σελ. 56, στίχ. 10.— Ἀντὶ τοῦ «διαλύονται εἰς ἀτμούς ὑπὸ διαφόρους βαθμούς», ἔδει νὰ γραφῆ «μετατρέπονται εἰς ἀτμούς κατὰ διαφόρους θερμοκρασίας».

Αὐτόθι, στίχ. 13—14.— Ἀντὶ τοῦ «οἰνοπνεύματος βράζοντος εἰς 0,70°, ἔδει νὰ γραφῆ « . . . . βράζοντος εἰς 79°» καὶ κατω-

τέρω ἡμαρτημένοι αἱ ἐκφράσεις «εἰς ἀτμὸν διάλυσις» καὶ «εἰς ἀτμὸν διαλυομένου ὑγροῦ».

Σελ. 58, στίχ. 6.— Ἀντὶ τοῦ «ψυχρὸν φιάλην», ἔπερ ἀόριστον, ἔδει νὰ γραφῆ «φιάλην πλήρη ψυχροῦ ὕδατος».

Σελ. 62, § 60.— Ἀντὶ τοῦ «κατ' ἀκτινοβολίαν θερμότης», ἔδει νὰ γραφῆ, ὡς καὶ ἀνωτέρω, «ἡ ἀκτινοβόλος θερμότης».

Σελ. 62, § 62.— Δὲν ὑπάρχει ἄμεσος σχέσις μετὰξὺ διαφανείας καὶ θερμοπερατοῦ τῶν σωμάτων, ὡς ὁ συγγραφεὺς διατείνεται. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, ὄρεϊα κρυστάλλοι κεκαλυμμένη διὰ στρώματος αἰθάλης εἶνε μᾶλλον θερμοπερατῆ, καίπερ σκιερὰ ἀποβάσῃ, τῆς διαφανοῦς στυπτηρίας, ἢς ἡ διάλυσις χρησιμοποιοῦται, ὡς γνωστὸν, πρὸς χωρισμὸν τῶν φωτεινῶν ἀπὸ τῶν θερμαντικῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Σελ. 64, στίχ. 3—4.— Ἀντὶ τοῦ «θεωροῦντες τοὺς κρυστάλλους διὰ τινος μικροσκοπίου (μόνον διὰ μικροσκοπίου;) διακρίνομεν διάφορα κανονικὰ ἐξαγώνια», ἔδει νὰ γραφῆ « . . . διακρίνομεν ὠραιοτάτους κρυστάλλους ἐσχηματισμένους ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ κανονικοῦ ἐξαγώνου».

Σελ. 64, στίχ. 5—11.— Τὰ περὶ χαλαζῆς συντομώτερα τοῦ δέοντος, ἀσαφῆ καὶ ἐν πολλοῖς ἡμαρτημένα.

Σελ. 65, στίχ. 5.— Ἀντὶ τοῦ «ἄστατοι ἀνεμοὶ», ἔδει νὰ γραφῆ «ἀκανόνιστοι ἀνεμοὶ».

Αὐτόθι, στίχ. 6 καὶ ἐξῆς.— Ἐσφαλμένως ταυτίζει ὁ συγγραφεὺς τοὺς κανονικοὺς μετὰ τῶν ἐτησίων ἀνέμων, διότι, ὡς γνωστὸν, οἱ κανονικοὶ ἀνεμοὶ ὑποδιαίρουσιν εἰς μουςσῶνας καὶ ἐτησίας.

Αὐτόθι, στίχ. 12 καὶ ἐξῆς.— Οἱ μουςσῶνες πνέουσιν οὐ μόνον ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ καὶ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Βεγγάλης, ὡς ὁ συγγραφεὺς λέγει, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ καὶ τῇ Σινικῇ θαλάσῳ.

Αὐτόθι, στίχ. 17.— Τίνος ὕλης «τεράστια κύματα ἀνυψοῖ ὁ σιμούν»;

Αὐτόθι, στίχ. 22.— Τὰ περὶ θαλασσίας καὶ ἀπογείου αὔρας οὐχὶ ὅλως ἀκριβῆ. Ἐν γένει ἡ θαλασσία αὔρα (ἐμβάτης) πνέει τὴν νύκτα καὶ πρὸ μεσημβρίας, ἐν ὄσῳ ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρώματος τοῦ αἵρος εἶνε ἀνωτέρα τοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ταύτην διαδέχεται νηνεμία, μεθ' ἧν, ἐν γένει μ. μ., ἄρχεται πνέουσα ἡ ἀπόγειος αὔρα, ὅταν ἡ θερμοκρασία τοῦ ἐπὶ τῆς θαλάσσης στρώματος τοῦ αἵρος ἀποβῆ ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς.

Σελ. 66, στίχ. 5—14.— Τὸ βροχερὸν ἢ ξη-

ρὸν τῶν ἀνέμων διαφέρει, ὡς γνωστόν, κατὰ τόπους, ὅθεν τὰ ἀναγκρζόμενα ἐνταῦθα ἀόριστα.

Σελ. 67. *Πρόβλημα 2ον*. — Περιττὴ ὄλως ἢ ἐν τῷ προβλήματι τούτῳ λεπτολόγος διακρίσις τοῦ θερμογόνου καὶ τῆς θερμότητος (Πρόβλ. παρατήρησιν ἐν σελ. 44, § 42).

Σελ. 68. — Ἐλλειπόντων, ὡς μὴ ὄφελεν, ὀλοσχερῶς πινάκων τῆς θερμοκρασίας τῆς τήξεως καὶ τοῦ βρασμοῦ τῶν κοινοτέρων σωμάτων, ἀδύνατος ἀποβαίνει ἢ ὑπὸ τῶν μαθητῶν λύσις τῶν προβλημάτων 13 καὶ 18.

Σελ. 69, στίχ. 11 καὶ 14. — Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ ἀόριστως περὶ σχήματος καὶ χρώματος (;) σωμάτων, ἐν ᾧ ἔδει: νὰ εἴπῃ ὠρισμένως τῶν φαινητῶν σωμάτων.

Σελ. 69, στίχ. 21. — Ἀντὶ τοῦ «ὁμογενῆς», γραπτέον «ὁμοιομερῆς».

Σελ. 69, στίχ. 25. — Διατὶ τὴν μικρὰν ὀπὴν τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου, δι' ἧς εἰσέρχεται τὸ ἡλιακὸν φῶς, τίθησιν ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω ὠρισμένως ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ σκοτεινοῦ θαλάμου;

Σελ. 70, στίχ. 2—3. — «Τὰ ἐν τῷ ἀέρι τοῦ θαλάμου αἰωρούμενα μικρὰ σώματα» δὲν εἶνε ὁ «αἰωρούμενος κοινορτός»;

Αὐτόθι, § 69. — Δὲν διαστελλεται ὁ σκοτεινὸς χώρος τῆς προβεβλημένης σκιάς.

Αὐτόθι, στίχ. 14. — Οὐχὶ «ἡμισκία ἢ σκιάφως», ἀλλὰ «ὑποσκίασις».

Αὐτόθι, στίχ. 16. — Δὲν ὀρίζεται ἡ ἀπόστασις τοῦ ἐν τῷ σκοτεινῷ θαλάμῳ διαφράγματος ἀπὸ τῆς ὀπῆς, ὅπερ καθιστᾷ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀντεστραμμένης εἰκόνας τοῦ ἀντικειμένου προβληματικῆν.

Σελ. 71, στίχ. 11. — Ὁ συγγραφεὺς, ὁμιλῶν περὶ τῆς στερεώσεως τῆς ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ φωτογραφικοῦ θαλάμου εἰκόνας θέλει τὴν πλάκα μεταλλίην ὡς ἐν τῇ δαγερροτυπῳ, ἀλλὰ τὸ σχῆμα 65 ἀναφέρεται εἰς κοινὸν φωτογραφικὸν θάλαμον μετὰ πλακὸς ἡμιδιαφανοῦς (υάλινης).

Σελ. 71, στίχ. 21. — Ἀντὶ τοῦ 1675, ἔδει νὰ γραφῆ 1678.

Αὐτόθι, στίχ. 26. — «Τὰ σημεία» — τίνος;

Σελ. 72, στίχ. 1. — Ἀντὶ «φρέγγους», γραπτέον «φωτός».

Σελ. 72, στίχ. 1—2. — Ἡμαρτημένη ἢ ἔκφρασις «ἐλαττοῦται καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως».

Σελ. 72, § 71. — Μονὰς συγκρίσεως πρὸς εὔρεσιν τῆς ἐντάσεως φωτός τινος ἔδει: νὰ εἴνε ὠρισμένως ἢ τοῦ φωτός τοῦ κηρίου.

Σελ. 72, § 24—26. — Ἀσφῆς ἢ ἔκφρασις «ὅθεν συνάγομεν ὅτι, κατὰ τὸ τετράγωνον τῆς ἀποστάσεως, τῆς λυχνίος τὸ φῶς εἶνε ζωηρότερον τοῦ κηρίου 16^{κις}».

Σελ. 67, § 73. — Ὁ τίτλος τοῦ κεφαλαίου τούτου «περὶ διασκέδασις τοῦ φωτός» (γρ. διασκεδασμοῦ τοῦ φωτός) οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς ἀκανονίστου ἀνακλάσεως ἢ διαχύσεως τοῦ φωτός (diffusion), περὶ ὧν γίνεται κατωτέρω λόγος, συγχεομένης οὕτω τῆς διαχύσεως τοῦ φωτός μετὰ τοῦ διασκεδασμοῦ τοῦ φωτός (dispersion).

(Εἰς τὸ αὐτὸ ἀμάρτημα ὑπέπεσε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐτέρας Φυσικῆς).

Ὁ τίτλος ἄρχ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἔδει νὰ εἴνε «διέχυσις τοῦ φωτός κτλ.», ὁ δὲ τίτλος διασκεδασμοῦ τοῦ φωτός ἔδει ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν μεθεπόμενον τίτλον «ἀνάλυσις τοῦ φωτός», ὅστις εἰδικώτερον, ὡς γνωστόν, ἀναφέρεται εἰς τὴν διὰ τοῦ φασματοσκοπίου τελουμένην ἐργασίαν.

Ἐν γένει δὲ τὰ περὶ διαχύσεως τοῦ φωτός ἀσφῆ, διότι δὲν γίνεται ἡ δέουσα διάκρισις τῶν ἰδίως κατοπτρικῶν ἐπιφανειῶν ἀπὸ τῶν μὴ τοιούτων.

Σελ. 75, στίχ. 5. — Τὸ μνημονευόμενον ἐνταῦθα νόμισμα δὲν κείται ἐν τῷ πυθμένι τοῦ σχ. 70. Ἐν γένει δὲ τὸ σχῆμα τοῦτο ἐσφαλμένον, διότι ἔδει αἱ ἀπὸ τοῦ νομίσματος ἀκτίνες νὰ ἄπτωνται τοῦ χειλοῦς τῆς παρεΐας Α.

Αὐτόθι, στίχ. 27 καὶ ἐφεξῆς. — Ἡμαρτημένον τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦ λυκαυγοῦς εἶνε ἀποτέλεσμα διαθλίψεως τοῦ φωτός. Τὰ περὶ τούτου ἔδει νὰ σημειωθῶσιν ἀμέσως μετὰ τὰ περὶ διαχύσεως τοῦ φωτός.

Σελ. 78, Σχ. 75. — Ὁ φακὸς ἐν τῷ σχήματι εἶνε ἀποκεντρωτικὸς, ἐν ᾧ ἀναγράφεται συγκεντρωτικὸς.

Σελ. 79, Σχ. 78. — Συγγέει τὸ τηλεσκόπιον (περὶ οὐ οὐδένα ἠδύνατο νὰ κάμῃ λόγον) μετὰ τῆς ἀστρονομικῆς διόπτρας.

Σελ. 81, § 80. — Δὲν εἶνε ἀπολύτως ἀληθὲς τὸ ἀναγραφόμενον ὅτι «Ἄν ἐν τινι σκοτεινῷ θαλάμῳ θέσωμεν οἰουδήποτε χρώματος σῶμα εἰς ἕκαστον τῶν διαφόρων χρωμάτων τοῦ φάσματος, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο φαίνεται εἰς ἡμᾶς διαδοχικῶς ἐρυθρὸν, πορφυροῦν κτλ.» διότι, ἂν τὸ χρῶμα τοῦ σώματος ὑποβῆθῃ ἀπλοῦν, τὸ σῶμα μόνον ἐν τῷ ἰδίῳ χρώματι: ἔσεται φωτεινόν, εἰς πάντα δὲ τὰ λοιπὰ μέλαν.

Σελ. 81, § 81. — Ὁ συγγραφεὺς λέγει «εἰς

τὰ ἡμέτερα κλίματα βλέπομεν τὴν ἰριδα τὴν
 ποικίαν καὶ τὸ ἐσπέρας, ὅταν ἔμπροσθεν μὲν
 ἡμῶν ὑπάρχη τὸ νέφος, ὀπισθεν δὲ ὁ ἥλιος».
 — Εἰς ἄλλα δὲ κλίματα τί γίνεται;

Σελ. 82.— *Πρόβλημα 4ον*. Ἰμαρτημένον
 τὸ ὅτι «τὰ ἐν τῷ ποτηρίῳ περιέχοντι ὕδωρ
 ἀντικείμενα φαίνονται *μεγάλαια*», διότι, ὡς γνω-
 στὸν, τὰ ἀντικείμενα ἕνεκα τῆς διαθλάσεως
 τοῦ φωτὸς φαίνονται ἄνωθεν ὀρώμενα *μικρό-
 τερα* τοῦ πραγματικοῦ.

Σελ. 90.— Ὑπερβολικὸν τὸ ὅτι «σπινθηροβο-
 λούσιν» αἱ τρίχες τοῦ ἠλεκτρισμένου ἀνθρώπου.

Σελ. 92.— Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἠλεκ-
 τρικής συστοιχίας ἢ ἔκφρασις «ἐξωτερικῶς
 δὲ συγκοινωνοῦσι μὲ τὸ ἔδαφος» ἑλλειπτής, μὴ
 ἀναφερομένης τῆς μετ' ἀλλήλων ἐξωτερικῆς
 συνδέσεως τῶν λαγίνων.

Σελ. 93.— Ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ κεραυνοῦ
 ἀκατάλληλος ἢ φράσις «διαφεύγει ἀποτόμως
 καταπίπτων μετ' ἀπεριγράπτου ὀρυμῆς».

Σελ. 98.— Ἐν τῇ ἠλεκτρολύσει τοῦ ὕδα-
 τος ἢ μὲν φράσις «ἀεροδόχων σωληνίσκων»
 σκευῆν (δὲν ἀναφέρεται ὅτι καὶ οὗτοι εἶνε
 πεπληρωμένοι ὕδατος), τὰ δ' ἐν τῷ σχήματι
 σμῆμα + καὶ — ὡς καὶ τὰ γράμματα Ο καὶ Υ
 ἰσομῶνα τῇ ἐξηγήσει.

Σελ. 103.— Ἡ ἐξάρτησις τῶν βραῶν ἐκ
 τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν μαγνητῶν δὲν γίνεται πρὸς
 διατήρησιν τῆς μαγνητικῆς δυνάμεως.

Αὐτόθι.— Ὁ ὀρισμὸς τῆς μαγνητικῆς βε-
 λότης «ὡς ἀναγκαίας διὰ φυσικὰ πειράματα»
 εἶνε ἀνεπιτυχής.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπὴ, ἀποβλέπουσα τὸ
 μὲν εἰς τὸ γλωσσικῶς μὴ ἄριστον ἀμφοτέρων
 τῶν ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῆς ὑποβληθέντων ἔρ-
 γων, τὸ δὲ εἰς τὴν πληθὺν τῶν μελοδικῶν
 καὶ τῶν πραγματικῶν τραγμάτων, ὧν ἀτυ-
 χῶς βρῆθουσιν ἀμφοτέρω τὰ ἔργα, μετὰ πολλῆς
 αὐτῆς λύπης εὕρισκεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ
 καθήκοντος καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ τε Συλ-
 λόγου καὶ τῶν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς στοιχειώ-
 δους μέσης παιδείσεως φοιτῶντων ἐπιβαλλο-
 μένην αὐτῇ ἀνάγκην ν' ἀπορρίψῃ ἀμφοτέρω

τὰ ἔργα ταῦτα, οὐδέτερον βραβεύουσα ἢ
 ἐπαινοῦσα, εὐχομένη ὅπως ἐν προσεχεί μελ-
 λοντι ἀποδουλώσιν εἰς τὸν ἀγῶνα ἕτεροι ἀγω-
 νισταί, μᾶλλον ἐπιστημονικῶς καὶ μεθοδικῶς
 συντεταγμένοι, πρὸς πλήρωσιν τῆς τε εὐχῆς
 τοῦ γενναίου τοῦ ἀγῶνος χορηγοῦ καὶ τῶν
 πρὸς προαγωγὴν τῆς παιδείσεως πόθων τοῦ
 ἡμετέρου Συλλόγου. Γένοιτο!

ΚΡΙΣΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Μ. Ι. ΚΕΦΑΛΑ, εἰσηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΙΕ' συνεδρίαν
 τῆς 5 Ἰουνίου 1895.

ΕΚΛΟΓΗ ΤΡΟΠΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Μέρος Α', Ἐκλογὴ Τροπαρίων, ἧτοι ἀπο-
 λυτικά καὶ κοντάκια τῶν ἀκινήτων τοῦ ὄλου
 ἐνικυτοῦ καὶ τῶν τοῦ Τριφιδίου καὶ τῶν τοῦ
 Πεντηκοσταρίου καὶ τῶν Ὀκτώ τῆς Παρα-
 κλητικῆς ἤχων σ. 1—13.

Μέρος Β', Ἐκλογὴ Ποιημάτων, σελ. 14—77.

Τὸ Β' τοῦτο μέρος περιέχει *θρησκευτικά*
 μὲν ποιήματα 6, σ. 15—21, *περιγραφικά* δὲ
 τῆς φύσεως 17, σ. 21—36, *περιγραφικά* δὲ
 ἡθους 16 σ. 37—62, καὶ *μύθους* 13, σ.
 63—77, ἧτοι συλλήβδην ποιήματα 52, ἐκ
 τῶν ἀρίστων τῆς νεωτέρας ἡμῶν ριολογίας.

Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ, βλέπουσα
 πληρουμένην διὰ τῆς Ἐκλογῆς ταύτης τὴν
 παιδαγωγικὴν ἀνάγκην τῆς ἐν τοῖς Δημοτι-
 κοῖς Σχολείοις ἀπομνημονεύσεως ἐκκλησιαστι-
 κῶν ἡσμάτων καὶ ποιημάτων, *ἐπιδοκιμάζει*
 καὶ *ἐγκρίνει* αὐτὴν καὶ *συνίστησιν* ὡς ἄριστον
 βοήθημα τῆς ἐν τοῖς Δημοτικῶις Σχολείοις
 διδασκαλίας.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΕ΄ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1895-1896

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΣΥΛΛΟΓΩΙ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν, ἐν τῇ ἈΣΜΓ΄ συνεδριάσει, τῇ 19 Μαΐου 1896,

ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατε Προσβευτὰ καὶ πᾶσα ἡ φιλόκα-
λος καὶ φιλόμουσος δμήγυρις,*

Πλήρεις φροντίδων, ἀλλ' ἀδεῶς καὶ ἐπ' ἐλ-
πίσι ποντοπορήσαντες καὶ εἰς εὐλίμενον ὄρμον
ἀχθέντες, χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ Ὑψίστῳ,
καταξιώσαντι ἡμᾶς ἐν τῇ νέῃ ταύτῃ τῆς
ιδρύσεως τοῦ ἀρχαιοτέρου παρ' ἡμῖν ἐπιστη-
μονικοῦ κέντρου ἐπετηρίδι, ὅπως δημοσίᾳ λό-
γων τῶν πεπραγμένων δώσωμεν ἀφ' οὗ πρῶτον
εὐχαριστήσωμεν τῇ Ὑμ. Θ. Παναγιότητι καὶ
ἅπαντι τῷ φιλόφρονι καὶ φιλοκλῶ ἀκροατη-
ρίῳ, ἀθρόως σπεύσαντι ἵνα συμμετάσχῃ τῆς
χαρᾶς ἡμῶν ἐπὶ τῇ, ἐν αἰσιωτάτοις οἰωνοῖς,
εἰσόδῳ τοῦ ΛΣ' ἔτους, ὅπερ ἔσται, ὡς ἐλπίζω
διακαῶς, ἀφρηρία πνευματικῆς λειτουργίας
σκοπιμωτέρας καὶ δραστηριωτέρας. Ἄλλ' εἶ-
ναι δυνατόν ἢ ἐλπίς αὕτη νὰ πραγματωθῇ καὶ
ὁ Σύλλογος, καθηγουμένου τοῦ ιδεώδους αὐ-
τοῦ, νὰ βελτιωθῇ καὶ θεμελιώσῃ τι πλέον
πρὸς ὀφτισμὸν καὶ διάπλασιν τῆς ψυχῆς;

Μάλιστα, διὰ τῆς αὐταπαρνήσεως, τῆς με-
τριοφροσύνης, τῆς πραγματικῆς ταύτης ἀρε-
τῆς, τῶν λογίων καὶ τῶν ἐπιστημόνων, καὶ
διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πολυτίμου χρό-
νου, οὐχὶ εἰς λόγους, ἀλλ' εἰς σκέψεις καὶ
μελέτας, οὐσιωδέστατον τοῦτο γνῶρισμα τῆς
ἐν τῇ πολυμύθῳ κοινωνικῇ ὑπάρξει πνευμα-
τικῆς ἡμῶν οὐσίας, ἀφ' ἑνὸς διακρίνομεν ἑαυ-
τοὺς ἀπὸ τοῦ μηχανικοῦ καὶ ζώδους τῆς
περὶ ἡμᾶς φύσεως, ἀφ' ἑτέρου, ὁμολογουμένως
τῇ πρὸς τὸ εἰδέναι φυσικῇ τοῦ ἀνθρώπου ὅλην
βιοῦντες, εἰδικώτερον ἐκπληροῦμεν καὶ τὸν
σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅς, μέρος καὶ αὐτὸς ἐλά-
χιστον ἐν τῇ καθολικῇ τοῦ πνεύματος κινήσει,
συντελεῖ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ αἰεὶ τελειότερου, ὅπερ
κεῖται ἐν τῇ προοίῳσῃ τοῦ πνεύματος ἀνα-

πτύξει, ἐν τῇ ἐνασχίσει τῆς βουλήσεως ἡμῶν
κατὰ τὰς ἀίδιους ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ ἐν τῇ
σῶφρονι ἀπολαύσει τοῦ ὕλικου τούτου κόσμου.

Τὸ ιδεώδες τοῦτο, τὸ διαθερμάναν ἐν χρό-
νοις ἀρχαιοτέροις τοὺς πρὸ ἡμῶν ὑπάρξαντας.
σώζεται ἄρ' γε καὶ παρ' ἡμῖν ἐτι σήμερον;
Ζήτημα λίαν λεπτόν· διὰ τοῦτο, ἀποφεύγων
πάντα συλλογισμὸν θεωρητικὸν καὶ εἰδικῶς
εἰς τὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου περιοριζόμενος,
μετ' ἐνδομύχου χαρᾶς ἀγγέλλω ὑμῖν, ὅτι
οὗτος καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, κατὰ τὸ μέτρον
τοῦ δυνατοῦ, ἐν ἐπιγνώσει πραγματοῖ, καὶ
καθ' ἐκάστην τρόπον ἀρθρωτέρας πνευμα-
τικῆς συγκομιδῆς ἐπιζητεῖ· ὅτι δὲ οὕτως ἔχει,
ἐκ τῆς ἐπομένης ἀναλύσεως θέλει πεισθῆ ἢ τε
Ὑ. Θ. Π. καὶ ἡ εὐγενῆς καὶ ἐκλεκτῆ δμήγυρις.

Αἱ τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι αἱ μὲν ἐν τα-
κτικαῖς συνεδριάσεσιν, αἱ δὲ ἐν ταῖς ἐπιτρο-
παῖς αὐτοῦ κανονικῶς διεξάγονται· καὶ ἐν μὲν
ταῖς πρώταις ἀνακοινοῦνται αἱ μελέται τῶν με-
λῶν καὶ λαμβάνονται ἀποφάσεις σχετικαὶ εἰς
τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, ἐν δὲ ταῖς
δευτέραις εἰδικώτερον μελετῶνται ζητήματα
εἰδικῆς χρήζοντα μελέτης καὶ συζητήσεως ἢ κρί-
νονται τὰ εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς ἀποστέλλόμενα
πονήματα ἢ κανονίζονται τὰ τῶν ἐκδόσεων,
ὅσαι ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου ἔλαχον.

Οὕτω ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσιν ὑπὸ 15
μελῶν ἀνεκοινώθησαν 18 μελετήματα: Ὁ κ.
Ἡλ. Λαοσοφίτης «*Τοπογραφικὰ τῆς Κοριθαῖς
καὶ ἱστορικὰ τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς*» καὶ
μελέτην «*ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ γραμ-
ματικῆς*», ὁ κ. Κλ. Κοκκολῶτος μελέτην «*περὶ
Θεοδώρου Ἀφεντούλη*», ὁ κ. Π. Δ. Νικολό-
πουλος «*περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς τοῦ Δικαίου
ἐπιστήμης ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ*», ὁ
κ. Μ. Σ. Κέπετζης «*περὶ τῆς Ἀκαδημείας τοῦ
Διεθνoῦς Δικαίου*», ὁ κ. Μ. Παράνικας «*περὶ
Μετρικῆς τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἰδίως τῶν ἑμνο-*

γράφων τῆς Ἐκκλησίας», ὁ κ. Μ. Ἰ. Γεδεών «περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀκρότα καὶ τῶν πέριξ» καὶ «Γνώσεις ἐκ τοῦ τυπικοῦ τοῦ Γαλισίου ὄρους», ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀρθίμος «περιγραφὴν ἀγάλματος εἰρεθέπος ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ παρὰ τὴν Σινώπην καὶ «περιγραφὴν Ἐδαγγελίου ἐκ μεμβράτης», ὁ κ. Ε. Α. Σιδερίδης «περὶ Λιβύσεως καὶ Λακιβύζης», ὁ κ. Ἀλέξ. Λαυριώτης «περὶ Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης καὶ τοῦ πρὸς Κοπσιαντίνου Καντακουζηνὸν ἐγκωμίου του», ὁ κ. Χρήστος Ἀνδρουτοῦς «περὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ Πλάτωνος Ἐν τινι ἀντιπαράθεσι πρὸς τὰς Χριστιανικὰς», ὁ κ. Edouard Schneider «περὶ τῆς ἀληθοῦς τοποθεσίας τῆς Τοοίας», ὁ κ. Α. Παναγιωτίδης «συμβολὰς εἰς τὴν μέσην ἱστορίαν τῆς Θεσσαλίας» καὶ ὁ κ. Ν. Β. Φαρῶς «περὶ τῶν τειχῶν Σαμοθράκης», ἀνέγνωμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς εἰπεῖν ἅπαξ τὰς συμπληρωματικὰς ἡμῶν ἐπὶ τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης παρατηρήσεις.

Πρὸς πάντας τοὺς λογίους τούτους ἀπονέμων τὸν δίκαιον ἐπαινον καὶ δημοσίᾳ τὴν τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνην διακηρύττων, εὐχομαι νὰ χρησιμεύσωσιν ἀφορμὴ νέων καὶ πλείονων μελετημάτων. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἀνακοινώσεων ἐγένοντο καὶ συζητήσεις ἰκαναί· ἐκ τῶν συζητηθέντων ἕν, θεωρηθὲν ἐπέειγον εἰς ἐμπνεύσει τῶν ἀληθῶν τοῦ Γένους πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναγκῶν, ἐχρησίμωσε πεδῖον ἀφοσιώσεως καὶ ὀρθοφροσύνης τῶν μελῶν τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ τεσσάρων ἰσῶν ὑφ' ἡμῶν ἀνακινηθὲν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ζήτημα, ἧτοι: προύκειτο περὶ τῆς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπεράντου καὶ πολυδαπάνου ἐκδόσεως τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφεῶν εἰς τὸ Γένος προσγινομένης ὠφελείας, ἐν ᾧ πᾶσαι ἐγένοντο συζητήσεις περὶ τῆς ὀρθότητος ἢ μὴ τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς ἐμῆς, ἐπὶ τῇ βίβσει εἰδικῆς τοῦ προγράμματος μελέτης, ἐξώσεως, ὅτι ἡ περαιτέρω ἐξακολουθήσις τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἐπὶ τοιοῦτου ἀποκλειστικοῦ προγράμματος καὶ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ γενικὴ μόρφωσις ἐκ ποικίλων ἀπόψεων ἐπιζητεῖται, εἶνα: ἀπώλεια χρόνου καὶ χρήματος πολυτίμου. Καὶ τίνας μὲν εἶχον καὶ ἔχω λόγους εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, οἱ βουλόμενοι θέλουσι μετ' οὐ πολὺ ἀναγκῶσαι ἐν τῷ ὁσονούπω ἐκτυπούμενῳ Περιδικῷ ἐνταῦθα δὲ παραπρῶ ὅτι: ἐπειδὴ εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ ζητήματος

τούτου ὑπόμνημα ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπήντησεν ἀρνητικῶς, ἡ ἀρνήσις αὕτη προκάλεσε νόμιμον ἀπάντησιν καὶ βραδύτερον τὰς ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης συμπληρωματικὰς παρατηρήσεις, ὧν συνέπεια ὑπῆρξε καὶ ἡ ὀρισμένων τινῶν τοῦ κανονισμοῦ διατάξεων τριάδε ἢ τρισδὲ ἐρμηνεῖα, ἰδίως δὲ ὑπὸ ἐνίων λίαν σεβαστῶν μελῶν προβληθεῖσα, ὑπὸ δὲ τοῦ Συλλόγου παραδεκτὴ μὴ γενεμένη ἀρχὴ ὅτι: αἱ ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν διατυπύμεναι γνώμαι δὲν δύνανται νὰ γείνωσι πλέον ὑποκείμενον συζητήσεως καὶ ἀμφισβήτησεως, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐδικαιολογεῖτο οὕτε ἐκ τοῦ γράμματος οὐδὲ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ κανονισμοῦ· διότι οὐδέποτε σωματεῖον ἐπιστημονικὸν οὐδαμῶς τῆς γῆς ἐπὶ ζητημάτων φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων τούτοις συναφῶν ἀποφασίζει· ἐν τοῖς σοφοῖς σωματείοις τὰ μέλη ἀκροῶνται, συζητοῦσιν, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποφασίζουσι· τοῦ νομίμου δὲ τούτου ἐξαιρουμένη αἱ δικαιοκρατικαὶ καὶ οικονομικαὶ σχέσεις, ἐφ' ὧν καὶ ὀριστικαὶ ἀποφάσεις παραδεκταὶ γίνονται· διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀπασχολήσαντος ἡμᾶς ζητήματος γνώμην τοῦ Συλλόγου ταύτην θεωρῶ ἐγγύς ἀσφαλείας καὶ γόνιμον πολλῶν ἀγαθῶν.

Περὶ τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν.

Ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, δωδεκάκις συνεθεύσα ἐμβριθῶς ἐσκέρθη καὶ συνέζητήσεν ἐπὶ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῇ καθηκόντων: ἧτοι: περὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος τῶν ζῶντων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ περὶ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὰ μὲν τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἔχουσιν ὡς ἀκλουθῶς: τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ κυρίου Χρηστάκη Ζωγράφου, τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου παράγοντος τῆς παρ' ἡμῖν πνευματικῆς κινήσεως, προτεινάντος, ἐκ προηγουμένης μετὰ τοῦ προεδρείου ἀνταλλαγῆς σχέψεων, τὴν κατὰ διετίαν τοῦ ἀγῶνος τέλεισιν, ὁ Σύλλογος τῇ γνώμῃ καὶ τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς παρεδέξατο. ὅπως ὁ ἀγὼν οὗτος τεληθῆται κατὰ διετίαν οὕτω κατὰ τὸ ληξάν ἔτος οὐδεμία γλωσσικὴ ὕλη ἐστάλη, τούναντίον δὲ ἤρξατο ἡ ἐκτύπωσις μέρους τῆς ἐν προηγουμένους ἔτεσι βραβεύσεως, ἧτις ἐλπίζω ἐντός μηνὸς νὰ διανεμηθῆ διὰ τοῦ ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένου Β' τόμου, νὰ προκηρυχθῆ δὲ καὶ ὁ μετὰ βραβεῖου ἀγὼν διὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος.

Περὶ δὲ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ζωγραφείου Ἑλ-

ληνικῆς Βιβλιοθήκης ἢ ἐκθεσις τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς λέγει τὰ ἐπόμενα :

1) Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀνεμένετο ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Α' τόμου τοῦ Πλάτωνος, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ τρέχοντος ἡ τοῦ Βου, πλὴν οὐδὲν ἐγένετο, τοῦ κ. Schanz, ἐκδότου, οὐδὲν ἀπαντήσαντος εἰς τινὰς ὁρους τῆς ἐπιτροπῆς ἢ, ὡς λέγει ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή, «οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις».

2) Ἀνυπομόνως ἀπὸ τινος χρόνου ἀνεμένετο καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ Δημοσθένους, ὅτε λαμβάνεται ἐπιστολὴ τοῦ ἐκδότου κ. Blass, κηρύττοντος ἀδύνατον τὴν ἐκδοσιν διὰ τὰς δυσκολίας τὰς ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς νεωτέρας ἐλληνικῆς καὶ προτείνοντος τὸν κ. Γρ. Βερναρδάκην ὡς δυνάμενον νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ.

3) Ἀρνησιν τοῦ κ. Γρ. Βερναρδάκη ν' ἀναδεχθῆ τὴν τοῦ Δημοσθένους ἐκδοσιν.

4) Πιθανὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑθικῶν τοῦ Πλουτάρχου, ἕνεκα τῶν ὄρων, οὓς προβάλλει μὲν ὁ κ. Γρ. Βερναρδάκης, δὲν παραδέχεται δὲ ἡ φιλολογικὴ ἐπιτροπή.

5) Τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βου τόμου τοῦ Αλοχύλου ὑπὸ τοῦ κ. Wecklein.

6) δὲ προσθέτομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Wecklein, ἀπειλοῦντος τὸν Σύλλογον, μὴ συγκατατιθέμενον νὰ ἐπιτρέψῃ παραβάσιν ῥήτου ἄρθρου τῶν ὄρων τῆς ἐκδόσεως τοῦ εἰρημένου τόμου.

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης τῆς φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς τόσῃ σαφοῦς καὶ ἀληθοῦς, πείθεσθε, ὅτι πράγματι βιάσκανος δαίμων παρακολουθεῖ τὴν ἀτυχή ταύτην ἐκδοσιν· ἐὰν δ' ἀναγνώσῃτε ὅσα περὶ τῆς ἐκδόσεως ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐγράφθησαν, θέλετε γνωρίσει καὶ τὰ αἷτια καὶ σχηματίσει ἀνεπηρέαστως γνώμην ἰδίαν καὶ πλήρη· τότε δὴ τότε μὲν γνώμην καὶ μὲν φωνὴ ἀνασφουκτως θέλετε μετ' ἐμοῦ ἀνακράξει· διὰ τὸ γιγνόμενον ἀδικημα καὶ ἐπικαλεσθῆ τὴν ἐγνωσμένην ὀρθοφροσύνην καὶ εὐλικρινῆ φιλογένειαν τοῦ τέκνου τῆς εὐάνδρου χώρας, ὅπως ἐπινεύσῃ εἰς τὴν τροποποίησιν τοῦ προγράμματος τῆς ἐκδόσεως ταύτης, συμφώνως πρὸς τὰς ἀληθείς καὶ ἐπιεικούσας τοῦ Γένους ἡμῶν ἀνάγκας.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπιτροπή, ἐξάκις συνεδρίασασα, μετὰ ζήλου συνεζήτησε τὰ κατὰ τὸν Καραπάνειον Ἀγῶνα ἀποτελέσματα τῶν σκέψεων αὐτῆς ὑπῆρξε :

1) ἡ σύνταξις προγράμματος γραμματικῆς, τὸ ὅποιον ὁ Σύλλογος ἐνέκρινε καὶ μετ' οὐ πολὺ θέλει δημοσιῶν γνωστοποιήσῃ τοῖς ἐπι-

θυμοῦσι νὰ κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον·

2) ἡ κρίσις τῶν ἀποσταλέντων πονημάτων Φυσικῆς τοιαῦτα ἐστάλησαν ἐν ὄλῳ τρία, ὧν τὸ ἐν ὡς ἐκπρήβεσμον δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει καὶ παραπεμφθήσεται τῇ νέῃ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ· τὰ δ' ἄλλα ἐκρίθησαν καὶ διὰ λίαν ἀξιολόγου εἰσηγήσεως τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς κ. Ἥλ. Βαλοσαμάκη δὲν ἐθεωρήθησαν ἄξια βραβεύσεως· ἐπομένως ἀνανεοῦται ὁ Καραπάνειος Ἀγῶν εἰς τὸ ἀρχόμενον ἔτος·

3) εἰς τὸν Βουνοταῖον Ἀγῶνα περὶ τοῦ Ὀδηγοῦ τῆς πρώτης παιδείσεως οὐδὲ ἐν ἐστάλῃ πόνημα οὐδὲ σταλήσεται, ἴσως δι' οὓς λόγους ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἶπομεν· ἐστάλη ὅμως ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀγῶνος τούτου «*Ἐνθύγραμμος Τοιγωνομετρία*» ὑπὸ τοῦ κ. Α. Μ. Μελισσοπούλου, ζητούντος τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὅπερ βραδέως ἐπισταλὲν παραπέμπομεν πρὸς κρίσιν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ἐπιτροπῇ.

Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπή, ἡ ἐπιμεληθεῖσα τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὰς τῆς δημοσιευθεσομένης ὕλης, ὑπὲρ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀόκνου καὶ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὰ τῆς ἐκτύπωσεως ἐπιβλέποντος κ. Μ. Ἰ. Γεδεῶν προετοιμάζει, τῇ εὐμενείᾳ τοῦ ἐξοχ. Ναῆμ Βέη καὶ τῇ ἐπαινετῇ προθυμίᾳ τοῦ κ. Ἀ. Βαπορίδου ἐφέτη, τὴν διανομὴν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου, ἧτοι τοῦ ἐνιαυσίου Περιοδικοῦ, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραστήματος καὶ τοῦ Β' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων. Περὶ τοῦ Περιοδικοῦ ἡμῶν ὄφειλω νὰ προσθίσω, ὅτι τὸ Προεδρεῖον σκέπτεται νὰ ἐξεύρῃ τρόπον τῆς διαδόσεως αὐτοῦ καὶ παρὰ τοῖς μὴ μέλεσι, τοῖς δυναμένοις νὰ ὠφελθῶσι καὶ εἰς συνεργασίαν νὰ παρετρυνθῶσι· τὰς περὶ τούτου ιδέας τοῦ Προεδρείου θέλομεν ὑποβάλλει προσεγῶς εἰς τὴν κρίσιν καὶ κύρωσιν τοῦ Συλλόγου, ὅπως ἐνεργήσωμεν τὰ δέοντα.

Περὶ τῶν λοιπῶν ἐπιτροπῶν οὐδὲν ἔχω εἰπεῖν.

Ἐκτὸς τῶν διαρκῶν ἐπιτροπῶν, τῇ αἰτήσει τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἐξελέγησαν καὶ ἑκατοὶ ἐπὶ ἐντολῇ ὠρισμένη καὶ 1) ἡ ὑπὸ τῶν κυρίων Χρ. Χατζηγηρόστον, Θ. Σαλιτέλη, Στ. Βραχάμη καὶ Σ. Ἀποστολόγιου ἀποτελεσθεῖσα πρὸς μελέτην τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου· ἡ ἐπιτροπή αὕτη μετὰ πολλὰς συσκέψεις κατὰ τὴν παρελθόντα χειμῶνα κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀναθεώρησις εἶναι καὶ ἐγκαίριος καὶ ὠφέλιμος διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τούτῳ συμφώνως τῷ κανονισμῷ ἐξελέγη 2) ἐπιτροπή, ἧτις, λαμ-

βάνουσα τὰς σημειώσεις τῆς προηγούμενης, παρασκευάσθη σχέδιον κανονισμοῦ νέου ἢ ἐπιτροπῆ αὐτῆ εἶναι ἢ αὐτῆ, εἰς τὴν προσετέθησαν καὶ ἕτερα τρία μέλη, οἱ κ. Ν. Φωτιάδης, Μ. Ἰ. Γεδεών καὶ Χρ. Βασιλάδης, καὶ ἐργάζεται ἐπὶ τούτῳ δραστηρίως.

Περὶ δημοσίων διαλέξεων.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῶν δημοσίων διαλέξεων σκοπὸν ἔχει τὴν μετάδοσιν γνώσεων μορφωτικῶν καὶ χρησίμων οὕτω διελέξαντο κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ὁ κ. Ἰ. Σκαλισσοῦνης τρίς «περὶ τῶν κρισίμων ιστορικῶν ἐποχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ», ὁ Βαρναβίτης *Tondini de Quarenghi*, «περὶ τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου», ὁ κ. Κλ. Κοκολάτος «περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ L. Pasteur», ὁ κ. Ἡλ. Δασσαρήτης «περὶ τῆς Ἀθητικῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις ἢ περὶ τῆς ἐπισημῆς τοῦ καλοῦ ἢ ὥραίου», ὁ κ. Ἰ. Α. Ἀριστοκλῆς δις «περὶ τοῦ ὑπερτάτου Νόμου τοῦ Σύμπαντος», ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης τρίς «περὶ τῆς γυναικὸς κατὰ Σοφοκλέα», «περὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀποικιῶν» καὶ «περὶ ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας τοῦ Βεζαντιῦ κατὰ τὸν Μεσαίωνα», ὁ κ. Ἰ. Β. Φάχρης «περὶ τοῦ ἠλεκτροσμοῦ», ὁ κ. Ἀθ. Ἰωάννου δις «περὶ θρόμβωσος ὑπὸ μηχανικῆν καὶ χημικῆν ἐποψιν» καὶ «περὶ Σελήνης ὡς γεωλογικοῦ παράγοντος», ὁ κ. Θ. Βεγλερῆς «πῶς δεῶν νὰ παιδεύωνται οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς», ὁ κ. Α. Γαβριηλίδης «περὶ μικροβίων», ὁ κ. Edouard Schneider «περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου», ὁ κ. Γ. Παχτικός δις «περὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν μουσικῆς» καὶ «περὶ μουσικῶν ἀγώνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις», ὁ κ. Π. Α. Νικολόπουλος «περὶ πολυτελείας καὶ τιμῶν κατ' αὐτῆς διατάξεω παρὰ Ῥωμαίους», ὁ κ. Μ. Αἰθιερόπουλος «ἐν μᾶθημα περὶ ψυχῆς» καὶ ὁ κ. Κ. Ζιώγας «περὶ τῶν παρ' ἡμῶν ἀρχαίων ἀρχαίων ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν Διονυσίων (ἐν Μακεδονίᾳ), ἥτοι 20 διαλέξεις ἐν 23 συνεδριάσεσιν ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι λόγοι ἐγγεγραμμένοι καὶ ἕνεκα λόγων διδασκαλοῦμένων μὴ δυνηθέντες νὰ διαλεθῶσιν οἱ φιλότιμοι οὗτοι ἐταῖροι θέλουσι φεβαίως ἀναπληρώσει τὸ προσεχὲς ἔτος τὴν κενόσταν ταύτην ἔλλειψιν καὶ συντελέσει μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν ἀληθῶς ἐπιζήλον διδασκαλίαν τῶν ὁμογενῶν.

Πρὸς ἀνάπτυξιν πλείονα τῶν μελῶν καὶ

τῶν βουλομένων ἐκ τῶν μὴ τοιούτων ὁ Σύλλογος συντηρεῖ καὶ τὰ ἐπόμενα τμήματα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δράσεως:

1) Τὸ Ἀναγνωστήριον, ἐν ᾧ διαρκῶς ὑπάρχουσι περιοδικὰ συγγράμματα φιλολογικά, φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, ἐκπαιδευτικά καὶ ἄλλα ποικίλης ὕλης, τὰ μὲν δωρεάν¹ ἀποστέλλόμενα, τὰ δ' ἐπὶ γρήματι λαμβανόμενα· πᾶσι τοῖς δωρεάν ἀποστέλλουσι δημοσίᾳ ἐκφραζόμεν τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην καὶ ἰδίᾳ ταῖς ἐφημερίαις: *Neologos*, *Κωνσταντινουπόλει*, *Νέα Ἐπιθεωρήσει*, *Moniteur Oriental* καὶ *Levant Herald* διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ προθυμίαν, μεθ' ἧς δημοσιεύουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Γραφείου τοῦ Συλλόγου αὐταῖς ἀποστέλλόμενα.

2) Τὴν Βιβλιοθήκην, ἀνοικτὴν εἰς ὥρας πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίαν ὠρισμένας παντὶ τῷ βουλομένῳ, πλουτισθεῖσαν κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ἔτος δι' 150 νέων τόμων καὶ 55 τευχῶν διαφόρων περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων, πλουτισθησομένην δέ, ὡς ἐλπίζω, μετ' οὐ πολὺ καὶ διὰ σπανιωτάτων καὶ πολυτιμοτάτων συγγραφῶν, ὧν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος καθ' ὀλοκληρίαν στερεῖται· ἐκ τῶν δωρησαμένων, οἷς πᾶσι δημοσίᾳ ἀπευθύνω τὴν τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνην² ἢ εὐγενεστάτην κίβριον *Σοφία Νεγρεπόντη* διεκρίθη διὰ τὴν πολύτιμον, ἐκ δύο τόμων (εἰς φύλλον), δωρεάν τοῦ ἐν Παρισίοις πανομοιότυπως διὰ φωτογραφίας ἐκδοθέντος ἀνεκτιμήτου κώδικος τῶν Ἀπάντων τοῦ Δημοσθένους, ὁ κ. Μ. Ἰ. Γεδεών διὰ πέντε (5) χειρογράφων, ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος, ὁ ἐκ στοργῆς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην εἰδικῆς κινούμενος, διὰ 28 τόμων

1. Δωρεάν ἀποστέλλόμενα περιοδικά: *Revue des Etudes Grecques*, *Académie des Inscriptions et Belles Lettres*, *Mittheilungen der Archäologischen Instituts*, τὰ τε ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τὰ ἐκ Ῥώμης, *Revue d'histoire Diplomatique*, *Byzantinische Zeitschrift*; Βυζαντινὰ Χρονικά, *The Journal of Hellenic Studies*, ἐφημερίς τοῦ Ὑπουργείου ἐν Πετροπόλει, *Bollettino della pubblicazione Italiana*, *Württembergische Jahrbücher* ect., Ἑλλάς: *Amsterdam*, *Orient*, *Terre Sainte*, *Kόσμος*, *Revue Medico-Pharmaceutique*, *Journal de la Société Imp. de Médecine*: Ἐφημερίδες: *Osmanische Post*, *Messenger d'Athènes*, *Revue d'Orient*, *Moniteur Oriental*, *Levant Herald*, *Neologos*, *Κωνσταντινουπόλις*, *Νέα Ἐπιθεωρήσει*, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια* τὸ λῆξαν ἔτος προσετέθησαν καὶ: ὁ *Ξενοφάνης*, ἡ *Ἀνάπλασις*, ἡ *Φύσις*, *Revue d'Orient chrétien*, Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν, *Φιλολογικὴ Ἠχώ* καὶ ἡ *Ἐννομία* τῆς Σάμου, *Revue des Universités de Midi*, *Ἱατρικὴ Φαρμακευτικὴ ἐφημερίς*, *Ἥλιος*, *Φοῖβος*.

2. Τοῖς δωρησαμένοις συγκαταλεκτίον καὶ τοὺς διαπρεπεῖς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καθηγητὰς κ. κ. *Μητσόπουλον* καὶ *Χατζιδάκην*.

έλλειπόντων ἐκ τῆς σειράς τῆς *Revue des Deux Mondes* καὶ ὁ κ. Ἰω. Φάχρης διὰ τριάκοντα (30) περίπου συγγραμμάτων καὶ μονογραφῶν πάσης ὕλης. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ὀφείλω κατὰ κληῖκον νὰ μνημονεύσω δύο ἰκανωτάτων τῆς Βιβλιοθήκης ἡμῶν ἐφόρων, ὧν ὁ εἷς, ὁ κ. Β. Μουστακίδης, ἐπὶ ἐξάμηνον μόνον παραμείνας καὶ προθυμότετος εἰς πλουτισμὸν αὐτῆς ἀναδειχθεὶς, ἀπεχώρησε, τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ Γυμνασιαρχίαν ἀναλαβὼν, ὁ δ' ἕτερος, ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλεγείς, ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης, ὁ μετ' ἀρσιώσεως ἐπιβλέψας καὶ προτιθέμενος ἐπιστημονικῶς πάλιν νὰ διακρίνη καὶ συμπληρώσῃ τὰ τῆς Βιβλιοθήκης.

3) τὴν Ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν, περιλαμβανούσαν 245 διαφόρου ὕλης καὶ σχήματος ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα· εἰς ταῦτα προσετέθησαν ἐκ δωρεᾶς τοῦ κ. Μ. Ἰ. Γεδεῶν περὶ τὰ 20 Θηβαϊκὰ, ὃν καὶ πάλιν εὐχαριστῶ.

4) τὴν Νομισματικὴν Συλλογὴν, ἔχουσαν ἐν συνόλῳ νομίσματα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χαλκᾶ 729· εἰς ταῦτα προσετέθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος: ἡ δωρεὰ τοῦ αἰοδίδμου Μητροπολίτου Μηθύμνης ἐκ τριάκοντα (30) ἀργυρῶν καὶ 184 χαλκῶν καὶ ὀρεχαλκίνων νομισμάτων· Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν, ἡ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς ἀρχιμυδρίτου κ. Μιχ. Κλεοβούλου ἐκ τεσσαράκοντα (40) χαλκῶν ἐν Αἰγύπτῳ εὐρεθέντων καὶ ἡ ἐξ ἑνὸς χαλκοῦ τοῦ κ. Ἰω. Φάχρη. Οὕτω τανῦν ἡ νομισματικὴ ἡμῶν συλλογὴ ἐμπερικλείει ἐν συνόλῳ 984 διάφορα νομίσματα.

5) τὴν Φυσιογραφικὴν Συλλογὴν, ἥτις ἀπὸ τινων ἐτῶν δὲν ἠΰξῃθη, διατηρεῖται· δὲ ἀμέμπως καὶ ἐπιτηρεῖται, διδασκαλίας χάριν, ὑπὸ τοῦ φιλοτίμου ἐταίρου κ. Σ. Βραχάμη. Τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, Παναγιώτατε, ἡ προθυμία καὶ φιλεργία ἐξεκαύθη καὶ ἐκραταιώθη διὰ τῶν νέων ἐπιστημονικῶν τγέσεων πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ Πανεπιστήμια καὶ τὰς Ἀκαδημίας· πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι προσετέθη τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἐν Βερολίνῳ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, μεθ' ἧς ἠρξάμεθα καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων, ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἀκαδημία τῆς Βιέννης, ἀποστείλασα ἡμῖν σειράν πολυτίμων ἀρχαιολογικῶν συγγραμμάτων, διὰ τῶν ἐπιστῶν ἀποστολῶν τῶν ὁποίων πολλὰ ὠφελήθησονται οἱ περὶ τὴν γερασὴν ἀρχαιότητα ἀσχολούμενοι, ἡ ἐν *Bordeaux* τῆς Γαλλίας Ἀκαδημία, ἡ ἐν Ἀθήναις διάσημος Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή, ἥτις, ὡς ὁ δια-

πρεπῆς αὐτῆς Διευθυντῆς γράφει, τακτικῶς θέλει πέμπει ἡμῖν τὰς σπουδαιοτέρας αὐτῆς δημοσιεύσεις καὶ τὸ ἐνταῦθα Ῥωσοικὸν Ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον, τὸ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχαιομαθοῦς καὶ ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ κ. Θ. Οὐσπένσκη.

Ἐν τῷ κύκλῳ τῶν φροντίδων τοῦ Συλλόγου κεῖνται καὶ

1) ἡ ἐπιτήρησις τοῦ ἐν Νικολόλει παρθεναγωγείου, τοῦ ἐν μέρει ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαρίτιδος Ἐδανθίας συντηρουμένου·

2) ἡ διανομὴ τῶν δαπάνῃ τοῦ αἰοδίδμου Στ. Ζαφειροπούλου ἐκδοθέντων γεωγραφικῶν πινάκων· πίνακας τοιούτους δὲν διενείμαμεν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, μετ' οὐ πολὺ ὁμοῦς γενήσεται ἀρχή, ἀφ' οὗ διασαφηνισθῆ ποῦ καὶ πῶς πρέπει νὰ διανεμῶνται·

3) ἡ κατὰ τὸ πρόγραμμα διανομὴ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης· τοιαύτη τις ὁμοῦς, ἐκτὸς σπανιωτάτων ἐξαιρέσεων, δὲν γίνεται, διότι, δι' εὐνοήτους λόγους, δὲν ζητοῦνται.

Τὴν κανονικὴν ταύτην τοῦ Συλλόγου λειτουργίαν ἐν τούτοις βαθεῖα ἐπεσκίασε τοῦ θανάτου ἡ λύπη, διότι, ὡς γνωστὸν, διαπρεπέστατα ἀπώλεσε μέλη: τοιαῦτα ἦσαν ὁ περιφανέστατος σοφὸς τῆς Γαλλίας *L. Pasteur*, ὁ τῶν νεωτέρων ἰδίως χρόνων διάσημος ἱστορικὸς καὶ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου *H. von Treitschke*, ὁ ἀπαράμιλλος τοῦ Ἀριστοτέλους ἐκδότης *Barthelemy St. Hilaire*, ὁ πρῶν τῆς Ἀμερικῆς πρεσβευτῆς ἐνταῦθα *C. Tackerman* καὶ ὁ ἐπιφανέστατος τῶν συγχρόνων πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος *Χαρίλαος Τρικούπης*, πάντες ἐπίτιμα μέλη· ἐκ δὲ τῶν τακτικῶν ὁ φιλόμουσος καὶ φιλόανθρωπος *Νικόλαος Ζαρίφης*, ὁ σεβαστὸς καὶ σοφὸς *Μητροπολίτης Μηθύμνης Νικηφόρος ὁ Γλυκᾶς*, ὁ ἀγαθὸς καὶ ἀρχαϊκὸς καὶ τῷ Συλλόγῳ φίλτατος *Δ. Ν. Ταμβᾶκος*, ὁ καλὸς τοῦ Συλλόγου ἀρχιτέκτων *Ζήνων Κλεάνθης* καὶ ὁ ἀτυχῆς ἱατρός *Μ. Κάλφογλου*, ὧν πάντων ἡ μνήμη σεβαστὴ καὶ ἀγῆρως διαιμενεῖ· ἀλλ' ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ταύτῃ ἀνεκουρίσθημεν καὶ ἀνέθαρρῆσχαμεν διὰ τῆς προσκλήσεως 37 ἀριπρεπῶν μελῶν, ὧν τρεῖς ἐπίτιμα: ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. κ. *Σωφρόνιος*, ὁ αὐλικὸς Σύμβουλος καὶ Καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν Βιέννῃ κ. *Otto Benndorf* καὶ ὁ Σύμβουλος τῆς Ῥωσοικῆς Αὐτοκρατορίας κ. Ἀλέξανδρος Σβεηνγορόδσκη, ἐκδότης τοῦ ὑπὸ τοῦ καθηγη-

τοῦ κ. *Κοντακῶφ* φιλοπονηθέντος θαυμασίου συγγράμματος περὶ *Βυζαντινῶν Χυμεντῶν* ἐξ ἀντιπιστέλλοντα. οἱ κύριοι *De Grouillard*, καθηγητῆς τοῦ ἐν *Louvain* (Βελγίου) Πανεπιστημίου, *Γ. Λαμπιάκης*, διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογικοῦ Χριστιανικοῦ Μουσείου, *Λεωνίδας Χ. Ζώης*, ἀρχιεφοῦλαξ Ζακύνθου καὶ ἐκδότης τῶν «*Μουσῶν*», ὁ προηγούμενος *Χρυσόστομος Λαυριώτης*, ὁ ἀρχιμανδρίτης *Ἰάκωβος Διονυσιάτης*, ὁ μοναχὸς *Χαρῶν Κουτλουμουσιανὸς* ἐν Ἀγίῳ Ὁρει 28 δὲ τακτικά μελῆ περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς ἐπιστήμας τὸ πλεῖστον ἀσχολούμενα, πλήρη ζωῆς καὶ ἀροσιώσεως. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα σημειοῦμεν:

Διδάκτορες τῆς φιλοσοφίας: *Κ. Ἡλιάδης*, *Λουῖζος Ἡλιού*, *D Schröder*, *Γ. Καλούδης*, *Ἄ. Ἀράτης*, *Galinka*, *Henri Huntz*.

Διδάκτορες τῆς νομικῆς: *Γ. Βαλιταζῆς*, *Ἰ. Πρόκος*, *Π. Δοδόπουλος*, *Ἄ. Παντερμαλῆς*, *Ν. Γεωργιάδης*, *Ἄνθρ. Βορτιτσιάνος*.

Διδάκτορες τῆς ἰατρικῆς: *Π. Ἰατρούπουλος*, *Χ. Θ. Βασιλάδης*, *Α. Γαβριηλίδης*, *Θ. Κερίσσογλου*, *Ν. Βασιλειάδης*, *Κ. Παντερμαλῆς*, *Π. Γιαννούπουλος*, *Ν. Τριανταφυλλίδης*.

Λόγιοι: *Κ. Ζώγας*, *Φρ. Μεζίκης*, *τρῆπιζιτης*, *Κ. Στεφανίδης*, *Γ. Ἰωαννίδης*, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι καὶ διδάσκουσιν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τοῦ Πέραν.

Φαρμακοποιοὶ: *Γ. Πασχαλίδης*, εἰς τῶν τοῦ Ἐμπολαίου Ἐρμού: *Δ. Πατριμῖος* καὶ εἰς ὑπέλληλος: ὁ κ. *Ἀρκάδιος Μοστράτος*.

Πᾶται τοῦ Συλλόγου αἱ ἐργασίαι καὶ μέμνηται καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἐγένετο πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ καὶ ἔξαρσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὑπῆρξε τὸ καθημερινὸν μέλημα πάντων ἀνεξαρτέτως τῶν ἐντίμων μελῶν, ἅτινα ἐν τακταῖς ἡμέραις συνερχόμενα παρεῖχον ἰσχὺν μὲν εἰς τὰ ἀποφασίζόμενα, θάρρος δὲ εἰς τοὺς προσερχόντας τὸν ὄβολόν τῆς πνευματικῆς συνεργασίας· οὕτω συνῆλθον ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς 30 συνεδριάσεις, ὧν αἱ μὲν 26 τακτικαὶ καὶ αἱ 4 ἔκτακτοι· ἰδιαίτερος πάλιν τὸ προσδρεῖον εἰς 9 συνεδριάσεις ἐτέθη, καὶ συνεζήτησε τὰ κατὰ τὴν διοίκησιν καὶ τὰ ἄλλα τοῦ Συλλόγου συμφέροντα· ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη δὲν ὑπῆρξε μικρά, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας, ἣτις, μὴ συμπεριλαμβανομένου πλήθους ἐπιστολῶν διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐπιτροπῶν, ἀνέρχεται εἰς 500 περίπου ἔγγραφα μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου.

Ἐν ἤδη ἐκθέσωμεν καὶ τὴν οἰκονομικὴν

ἡμῶν θέσιν, αὕτη κατ' ἀντιπεπονηθότα βαίνει λόγον: οὕτω παρελάβομεν ταμειακὸν περίσσευμα ἐκ λ. Τ. 134, ἀλλ' ἐπληρώσαμεν τῆς αὐτῆς χρήσεως ὑποχρεώσεις ἀνερχομένας εἰς 93 λ. Τ. περίπου· ὥστε πραγματικὸν περίσσευμα ἔσχομεν 41 λ. Τ., πλὴν καὶ τὸ περίσσευμα τῶν 75 λ. Τ. τῆς ἡμετέρας χρήσεως δὲν εἶναι πραγματικόν, διότι, ἀφαιροῦντες τὰ διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ *Περιοδικοῦ*, τοῦ *Ἀρχαιολογικοῦ Παρατηρήματος* καὶ τινὰ ἄλλα ὀφειλόμενα, ἔτι περὶ τὰς 140 λ. Τ., ἔχομεν ἔλλειμμα πραγματικὸν ἔτι λ. Τ. 75.

Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἡ θέσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ βόδινη, πλὴν ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους οἰκονομικῆς κχεζίας οὔτε ἡμεῖς ἐν τῷ Συλλόγῳ νὰ κινήθωμεν δυνάμεθα, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ περὶ βοηθείας πτωχῶν δημοτικῶν ἰδίᾳ σχολείων τῆς πρώτης παιδείας νὰ ἐκτελέσωμεν· πῶς ἡδυνάμεθα νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν κοινοτήτων *Γάνου καὶ Χώρας*, *Σινώπης*, *Χηλῆς*, *Μιχαλισίου*, χωρίων τινῶν τῆς *Μαρωτίας*, ἀπειλουμένων καὶ τοῦ *Ἡπειρωτικοῦ* ἐπι Συλλόγου περὶ προχθῆς βιβλίῳν διδασκτικῶν; Δι' ἀπορίαν ἠρνήθημεν, καὶ ὁμως ἀπειρος ῥίπτεται καὶ σκορπίζεται ὁ χρυσὸς ἵνα φαίνεται ἡ θελατικὴ μόνον ὄψις, χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦται ἡ κρηγόρος, ἡ προσδιορίζουσα τὴν πραγματικὴν καὶ εἰδικῶς φιλόκωρον αὐτοῦ ἀξίαν· ἐκ 25—30 λ. Τ. ἐτησίως καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ ἐκληροδοτοῦντο, 30 ἄπορα σχολεῖα, ἧτοι: 500—600 περίπου μαθηταὶ ἤθελον ἐφοδισθῆ διὰ τῶν ἀναγκαιῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ἧτοι τοῦ ἐπιουσίου πνευματικοῦ ἀρτου τῆς πρώτης παιδείας, τοῦ ἀρογωνιαίου λίθου τῆς τοσοῦτω περιπαθῶς διὰ τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ διαλαλουμένης καὶ ἐπιζητουμένης ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως τῆς μεγαλειτέρας μερίδος τοῦ Γένους ἡμῶν. . . . .

Ἄλλ' ἐξῆλθον τῶν ὀρισμένων ὀρίων, ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὰ τοῦ Συλλόγου, δημοσίᾳ ἐφορῶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐν Τεργέστη ἰδρῆουσαν *Οἰκονόμιον Ἐπιτροπὴν*, βραβεύσασαν τὴν ἀποσταλείσαν αὐτῇ σειράν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου διὰ τοῦ νενομισμένου ἐκ δύο χιλιάδων (2,000) ὀράγκων βραβείου, τῷ μεγατίμῳ κ. *Ἀνδρέᾳ Συγγρῶ*, ἀποστειλάντι τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ δωρεάν ἐκ 30 λ. Τ. καὶ τῷ ἀιμνήστῳ *Δ. Ν. Ταμβάκῳ* διὰ τὴν 10λτρον αὐτοῦ ἐτησίαν συνδρομήν, ἣν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς διατέλει παρέχων· εἰς τὰς

ἐκτάκτους ταύτας συνδρομὰς ὀφείλομεν τὴν σχετικὴν τοῦ ἁλλείμματος ἡμῶν σμικρότητα.

Ἐκ τῶν πολλῶν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενομένων δωρεῶν εἰδικῶς μνημονεύω καὶ ἐκείνων, ὅσαι διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν εὐσεβῆ καὶ εὐγνώμονα αἰσθήματα πρὸς τοὺς ἐξ ἡμῶν μεταστάντας· οὕτω· ὁ ἐξοχ. κ. *Κ. Καραθεοδωρῆ* ἔδωρήσατο τοῦ πρώτου προέδρου τοῦ Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου, τοῦ ἀλήστου μνήμης σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς *Στεφ. Καραθεοδωρῆ*, τὴν εἰκόνα μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἀριστοτέχου ὁμογενοῦς φωτογράφου κ. *Ν. Ἀνδρειωμένου* φιλοτεχνηθῆσαν, ἣ δὲ εὐγενεστάτη κυρία *Ἀγλαΐα Καλλιᾶδου* τὴν εἰκόνα τοῦ ἀειμνήστου συζύγου αὐτῆς *Κωνσταντίνου*, τοῦ ἐξάκις προεδρεύσαντος καὶ πολλὰ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου μοχθήσαντος.

Πρὶν ἢ φθάσω εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐμῆς λογοδοσίας, λέγω τινὰ καὶ περὶ τοῦ Προεδρείου τοῦ Συλλόγου· τοῦτο δὲν παρέμεινεν οἷον κατηρτίσθη κατὰ τὰς περυσινὰς ἀρχαιρείας· διότι, τῶν δύο ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Φ. Τάγγη* καὶ τοῦ κ. *Ξ. Α. Σιδερίδου* διὰ λόγους τυπικούς παραιτησαμένων, ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἀντικατέστη πλέον μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ εἰς ἀντικατάστασιν αὐτοῦ ἐκλεγέντος, ὁ δὲ δεύτερος ἀντικατέστη διὰ τοῦ κ. *Ν. Φωτιάδου*. Τοῖς ἀποχωρήσασιν τούτοις συναδέλφοις, καθῆκον δικαιοσύνης καὶ ἀμεροληψίας ἐπιτελῶν, ἐκφράζω δημοσίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ τὴν ἐμὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀφοσίωσιν καὶ διὰ τὰς συμβουλὰς αὐτῶν ἐν ταῖς τοῦ Προεδρείου συνεδριάσεσιν· ὁμοίως εὐγνωμονῶ τῷ ἀντιπροέδρῳ κ. *Ν. Φωτιάδῃ*, τῷ βιβλιοφύλακι κ. *Δ. Η. Οἰκονομίδῃ*, τῷ κ. *Δ. Μηλιώτῃ*, ταμίᾳ πιστῷ καὶ τῷ φιλοπονωτάτῳ καὶ διὰ βαρυτάτης ἐργασίας πεφορτωμένῳ εἰδικῷ γραμματεῖ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου*, οἵτινες λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐπετέλεσαν τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα· εὐγνωμονῶ ἐπίσης καὶ τῷ Γεν. Γραμματεῖ κ. *Π. Δ. Νικολοπούλῳ*, οὗτινος ἡ ἐκτακτος προθυμία, ἡ φιλοπονία καὶ ἡ δραστηριότης εὐχερέστατον κατέστησε τὸ ἐμὸν ἔργον· εἰδικῆς μνείας καὶ εὐγνωμοσύνης ἄξιος εἶναι σήμερον ὁ λογιστὴς ἡμῶν κ. *Διον. Π. Κοιτογεωργῆς*, ὁ ἐπὶ 7 ὄλα ἔτη μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως ὑπηρετήσας τὸν Σύλλογον καὶ ἰκονοσίως ἐπιζητήσας τὴν ἀπὸ τοῦ

προεδρείου ἀπαλλαγὴν, ὅπως συντελέσωσι καὶ ἄλλοι εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον αὐτοῦ λειτουργίαν.

Ὁ Σύλλογος κατὰ τὰς γενομένας τελευταῖον ἀρχαιρείας ἐπιεικῶς κρίνων ἐν τῇ κυριαρχίᾳ αὐτοῦ ἐξελέξατο διὰ τὸ ἀρχόμενον συλλογικὸν ἔτος αὐθις ἡμᾶς καὶ κατήρτισε τὸ Προεδρεῖον διὰ τοῦ κ. *Ν. Φωτιάδου*, Α' ἀντιπροέδρου, *Μ. Ψαλίδα*, Β' ἀντιπροέδρου, τοῦ κ. *Π. Α. Νικολοπούλου*, γενικοῦ γραμματέως, κ. *Ἀθ. Ἰωάννου*, εἰδικῷ γραμματέως, κ. *Δ. Η. Οἰκονομίδου*, βιβλιοφύλακος, κ. *Δ. Μηλιώτου*, ταμίου καὶ κ. *Π. Ν. Πρωΐου*, λογιστοῦ, οἵτινες ἔσονται καὶ οἱ κοσμητόρες αὐτοῦ.

Τοιαύτη, Πανχυώτατε καὶ φιλόκαλος ἐμψυγυρία, ἣ μετὰ τῆς δυνατῆς συντομίας πιστῆ καὶ ἀκριβῆς τῶν πεπραγμένων ἐκθεσις, ἐκ τῆς ὁποίας καταδεικνύεται, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος διὰ τῶν δωρεῶν καὶ τῆς ἀθρόας προσελεύσεως νέων καὶ σφριγώντων λογίων καὶ ἐπιστημόνων καθ' ἐκάστην ἐμψυχούται, διὰ δὲ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὰ σοφὰ σωματεῖα καὶ τὰς Ἀκαδημείας κρατύνεται· ὅτι, μὴ ἀκούμενος εἰς ταῦτα, κατὰ τὸν ἐτι ἰσχύοντα ὀργανικὸν αὐτοῦ νόμον, πολυτρόπως ἐργάζεται εἰς μετοχέτευσιν γνώσεων κεκτημένων καὶ εἰς ζήτησιν καὶ εὔρεσιν τῆς ἀληθείας ἐν τινι μέτρῳ καὶ ἐν τῷ ὀρισμένῳ κύκλῳ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν· ὅτι, τὴν νομιμότητα θηρεύων, ἐκ δικαίας ὀρηθεῖς ἀφορμῆς, μετὰ πολλῆς τῆς κοίσεως ἀμφισβητούμενά τινὰ ἠρμήνευτεν, ἀρ' οὐ ἐπὶ πολὺ συνεζήτησεν, ἀληθῶς μετὰ τινος ζωηρότητος φύσει μὲν ἡμῖν ἐνοικούσης, θέσει δὲ πάντοτε καὶ πανταχοῦ, ὅπου ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίου δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἑαυτοῦ ἀπλήψως πέποιθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ζωηρότητος ταύτης καὶ τῆς τῶν ἰδεῶν προστριβῆς, ὡς ἐν τῷ φυσικῷ φαινομένῳ, ἀνεπτύχθη θερμότης, ἣτις διὰ τῆς αὐταπαρνήσεως, ὁμοφωνίας καὶ συνεργασίας πάντων τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου, διὰ τῶν εὐλογιῶν τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῆς κραταιᾶς προστασίας τοῦ εὐκλεῶς ἀνάσσοντος, ὑποθαλαπομένη καὶ τῷ παραλλήλῳ πνευματικῷ νόμῳ ὑπέικουσα, μετατραπήσεται, Θεοῦ εὐδοκούντος, οὐχὶ εἰς πῦρ, ἀλλ' εἰς πυρρὸν φωτοβόλον θερμαίνοντα, ζωογονοῦντα καὶ φωτίζοντα ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Γένους, πάντας ἡμᾶς καὶ τοὺς περὶ ἡμᾶς. Γένοιτο!

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΑΣ' ΚΑΙ ΑΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1896 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1898

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΜΣ'

τῆ 20 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Μαλιάδου ἀπὸ 15 Μαΐου ἐντεῦθεν δίδοντας πληροφορίας τοῦ εὐρίσκονται ἄπερ λίαν προφρόνως ἀνέλαβε νὰ διεξαγάγῃ δύο ζητήματα, τὸ τῆς ἐναντίον τοῦ Μουράτ Θεοφιλίδου δίκης τοῦ Συλλέγου καὶ τὸ τῆς εἰσπράξεως τῶν τῆς πέρυσι δοθείσης συναυλίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ὀφειλομένων ἐνοικίων καὶ δαπανῶν πρὸς ἀνανέωσιν λαμπτήρων, ἐν ὧν τριάκοντα πέντε λιρῶν περίπου.

Τοῦ Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου, ἀρτιμένου τὸν Σύλλογον ἐλευθερον νὰ διαθέσῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ σταλέντα καὶ στελλόμενα σώματα χαρτῶν ὡς ἂν βούληται.

Τοῦ κ. Στυλιανοῦ Γεωργιάδου, ἀντιπροσώπου τῆς ἐν Μιχαλιτσίῳ κοινότητος τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐξαιτουμένου τὴν ἀρωγὴν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς συντηρήσεως τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος ταύτης.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 3/15 Μαΐου, ἀγγελλούσης τὴν ἐπιτόματι τῆς Ζωγραφεῖον Βιβλιοθήκης πλ. ρωμῶν χιλίων δραχμῶν (1000) τοῖς κ. κ. Ἀδελφοῖς Περρῆ, καὶ ἐγκλειούσης ἔγγραφον αὐτῶν ἀπέδειξιν.

Τοῦ ἐν Χαλκηδόνι Σεμιναρίου τῶν Ἀγιοπαισίων ἀπὸ 12 Μαΐου, ἀγγέλλοντος τὴν ἰδρυσιν παρ' αὐτῷ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος καὶ

παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως δωρήσῃται αὐτῷ τὴν σειρὰν τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τῶν Παραρτημάτων.

Τοῦ κ. Ε. Α. Σιδερίδου, παραιτουμένου τῆς ἐπιμελητείας τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν.

Τοῦ κ. Κ. Σπανοῦδη ἐντεῦθεν ἀπὸ 9 Μαΐου, ἐρωτῶντος κατὰ παράκλησιν τοῦ ἁγίου Μαρωνείας ἐὰν ᾖναι δεκτὴ ἢ ὑποστήριξις πτωχῶν τινῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ διὰ παροχῆς βιβλίων, γεωγραφικῶν πινάκων, συνδρομῶν καὶ τῶν τοιούτων.

Τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελίας ἁγ. Διόσης κ. Βασιλείου, παρακαλοῦντος ὅπως διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων εἰς τὸ ἐν Κοντοσκαλίῳ ἱερὸν Ἀναγνωστήριον συντελέσῃ ὁ Σύλλογος ὑπὲρ τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

Τῆς ἐν τῷ Πέραν Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν ἀπὸ 9 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ὤρισεν ἡμέραν τῆς ἐκκυβεύσεως τοῦ Λαγείου αὐτῆς τὴν 22 Μαΐου καὶ εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παροχῇ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τούτῳ.

Πιπτάκιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀνθίμου τοῦ Ζ' ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 2860 καὶ ἡμερομηνίαν 10 Μαΐου 1896, διαβιβάζουσης ἀντίγραφον ἐκθέσεως τοῦ Πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰωακείμ Φοροπούλου περὶ τοῦ ἐν Γεδιχ Πασᾶ ἀνακαλυφθέντος ὑπογείου.

Τοῦ κ. Ε. Παπαϊωάννου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2 Μαΐου, ζητοῦντος ὅπως τῷ ἀποσταλῇ τὸ πέρυσιν ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον, ἐπὶ τῇ γλωσσικῇ ὕλῃ.

Τῆς Α. Σ. τοῦ ἁγ. Ἀμασείας Ἀνθίμου Ἀλεξοῦδη ἀπὸ 29 Ἀπριλίου ἐξ Ἀμισοῦ, πέμποντος ἐβδομήκοντα καὶ μίαν ἐπιγραφάς.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι αἱ παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀγίου Ἀμασείας πεμφθεῖσαι ἐπιγραφαί, ὡς καὶ ἡ ἐκθεσις τοῦ Πανοσιολογιωτάτου κ. Φοροποῦλου περὶ τοῦ ἐν Γεδίκ-πασᾶ ἀνακαλυφθέντος ἀρχαίου γηπέδου παραπέμπονται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, εἶτα δὲ ἐγερθεὶς λέγει:

« Ἐπιτρέψατέ μοι, φίλοι ἐταῖροι, ἐπὶ τῇ ἐναρξίᾳ τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὴν τοῦ Προεδρείου εὐλοκρινῆ εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ τιμῇ τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ὡς κοσμητόρων ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὰ ὑμέτερα αἰσθήματα, διαθεσαιοῦμεν ὑμᾶς ὅτι θέλομεν καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν ὑπὲρ τῶν ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου· πλὴν ἔστε βέβαιοι ὅτι οὐδὲν δυνατὸν γενέσθαι ἄνευ τῆς ὑμετέρας ὑποστηρίξεως ἡ οικονομικὴ μάλιστα τοῦ Συλλόγου θέσις ἐν ταῖς ὑμετέραις χερσὶ κεῖται, εἶναι δέ, ὡς πάντες γνωρίζομεν, οὐσιωδέστατος ὕρος ἡ σχετικὴ οικονομικὴ ἄνεσις διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ Συλλόγου, ὡς καθιδρύματος σκοποῦντος τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἄφθαρτον νὰ παρηγορήσῃ ἢ νὰ ἐξευγενίσῃ. Ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι, ὅτι πάντες ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι θέλομεν ἐργασθῆ, εὐχομαι καὶ αἱ περιστάσεις νὰ φανῶσιν ὑμῖν εὐμενεῖς, συναντιλαμβανόμεναι ἡμῖν ἐν τῷ κοινῷ ἀγῶνι καὶ πάλιν εὐχαριστῶν ὑμῖν ποιῶμαι τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΛΣ' συλλογικοῦ ἔτους ».

Μετὰ ταῦτα, περὶ τοῦ ζητήματος τῆς κατὰ Μουράτ Θεοφιλίδου ἀγωγῆς, παρατηρεῖ ὁ κ. Πρόεδρος ὅτι ἡ ὑπόθεσις εὐρίσκειται ἐν εὐάρεστῳ σημείῳ καὶ νομίζει ὅτι καλὸν εἶναι ὁ Σύλλογος νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτὴν διὰ τῆς παροχῆς τοῦ ὑποδεικνυμένου χάριν τῶν δαπανῶν ποσοῦ τῶν τριακοσίων δραχμῶν ὅπερ ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται. Ὁ κ. Νικολόπουλος ἐρωτᾷ ἐὰν ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ γενήσεται διὰ τοῦ κ. Μαλιάδου ἢ ἀπ' εὐθείας εἰς τοὺς δικηγόρους καὶ εἰς τίνα; Ὁ κ. Πρωῖος προτείνει τὴν διὰ τοῦ κ. Μαλιάδου ἀποστολὴν διὰ τακτικῆς ἀποδείξεως αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ δίκη ἤρξατο ἐπὶ τοῦ κ. Μαλιάδου, τὸ προεδρεῖον εἶχε ζητήσει τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸ εἰς ὃ εὐρίσκειται ἡ ὑπόθεσις σημείων, ἤδη ὁμως δύναται καὶ αὐτὸ τὸ προεδρεῖον ἀπ' εὐθείας ν' ἀναλάβῃ

τὴν περαιτέρω διεξγωγὴν, καὶ δὴ διὰ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀρ' οὐ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. Μαλιάδου περὶ τοῦ προσώπου, εἰς ὃ θὰ σταλῶσιν αἱ 300 δραχμαί. Ὁ κ. Αὔθεντοπούλος ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ κ. Νικολοπούλου, ὡς δικηγόρου, περὶ τῆς ἐξκολουθήσεως τῆς διεξαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀποστολὴν τῶν χρημάτων θεωρεῖ ὀκλαωτέραν τὴν τοῦ κ. Πρωῖου πρότασιν. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς τὴν θεωρεῖ ὀκλαωτέραν μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νομιμωτέραν, προτείνει δὲ τὴν ἄμεσον διὰ τοῦ προεδρείου διεξγωγὴν τῆς ὑποθέσεως. Ὁ κ. Νικολόπουλος, ἀπαντῶν τῷ κ. Αὔθεντοπούλῳ, παρατηρεῖ ὅτι ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν ἐπειδὴ αἱ βάσεις τῆς ὑποθέσεως ἐτέθησαν ὑπὸ ἄλλου δικηγόρου ἐκτιμωμένου παρὰ τῷ δικηγορικῷ κόσμῳ, καλὸν θὰ ἦτο καὶ δι' αὐτοῦ νὰ τελειωθῇ· διότι πιθανὸν ἄλλος δικηγόρος ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων νὰ μὴ δύνηται νὰ ἐργασθῆ ὡς γενικὸς γραμματεὺς ὁμως δύναται νὰ ἐργασθῆ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι ἡ πρότασις τοῦ δὲν προῆλθεν ἐκ δυσπιστίας πρὸς τὸν κ. Μαλιάδην, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐκάστοτε αὐτὸ ἀμέσως πρέπει νὰ ἐνεργῇ περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου, οὐχὶ δὲ διὰ τρίτων προσώπων· δικηγόροι ὑπάρχουσιν ἤδη, ἀντὶ δὲ νὰ καθιστῶσιν ἐνήμερον τὸν κ. Μαλιάδην, ἅς συνεννοῶνται ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ νέου προεδρείου. Ἀνταλλαγεῖσιν καὶ ἄλλων τινῶν γνωμῶν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ὁ κ. Φωτιάδης διασαφηνίζει τὸ ζήτημα δι' αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μαλιάδου, γράφοντος αὐτολεξεῖ: « Ὁ Σύλλογος γὰ στείλῃ τοῦλάχιστον 300 δραχμὰς κτλ. », ὅπερ καὶ γίνεται ἀποδεκτόν. Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἐπιστολῆς, τοῦ τῶν ἐνοικίων τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου εἰς συναυλίαν, κατ' αἴτησιν τοῦ κ. Σαλιτέλη, ὁ κ. Πρόεδρος καὶ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς διδούσιν ἀναγκαστικὰς τινὰς διασαφήσεις.

Ἐπειτα ἐρωτᾷ ὁ κ. Πρόεδρος ἐὰν ἡ αἴτησις τοῦ σεμιναρίου Χαλκηδόνος πρὸς παροχὴν τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ. Ὁ κ. Σαλιτέλης τὸ θεωρεῖ ὀρθότατον. Τῷ δὲ κ. Αὔθειτοπούλῳ ἐρωτήσαντος ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σεμιναρίου συνοδεύεται ὑπὸ κανονισμοῦ ἢ ἄλλων ἐπισήμων ἐνδείξεων ὑπάρξεως καὶ τοῦ κ. Νικολοπούλου δόντος διασαφήσεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν σύστασιν καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν λόγῳ Σεμιναρίου, ἡ αἴτησις αὐτοῦ γίνεται ἀποδεκτὴ.

Προταθείσης δ' ἐκλογῆς ἀντικαταστάτου τοῦ παραιτηθέντος κ. **Ξ. Α. Σιδερίδου** διὰ τὴν ἐπιμελητείαν τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν, ἀναδείκνυται τοιοῦτος ὁ κ. **Δ. Γ. Μοσιρῶτος**.

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου πρὸς διὰδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἀρίστοτος ἐλευθεροῦν τὸν Σύλλογον νὰ διανεύμῃ τοὺς χάρτας **Ζαφειροπούλου**, ὅπου θεωρεῖται ἐπ'ἀναγκῆς κατόπιν ἐρωτήσεως ἂν εἰς τὸν κατ' αἰτήσιν αὐτοῦ ἀποφάσει δὲ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τεθέντα περιορισμὸν τῆς διανομῆς τῶν χαρτῶν μόνον διὰ τὰ περιχώρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως δύναται νὰ συμπεριληφθῇ καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία, μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν γνωμῶν τινων περὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν ὁρίων τῆς διανομῆς τῶν ἐν λόγῳ χαρτῶν ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον ἢ κατ'ἀλληλος καὶ ἀναγκαῖα γρήσας καὶ διανομῇ ὑπὸ τὸν περιορισμὸν μόνον διὰ τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ Γραμματοδιδασκαλεῖα.

Προτείνεται ὅπως καταρτισθῇ **Μητρώον** καὶ **Βιβλίον ἀποφάσεων** ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτάσεως, ἀναδείκνυνται μέλη πρὸς τοῦτο οἱ κ. κ. **Βραχάμης** καὶ **Ἐδοσθιανός**.

Προτείνεται καὶ διὰ συνδρομῶν αὐξήσεως τῆς κυκλοφορίας τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅπερ γίνεται ἀποδεκτόν. Ὁ δὲ κ. **Σαλιέλης** προτείνει ὅπως ληφθῇ πρόνοια καὶ περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ Α' τόμου τῆς γλωσσικῆς ὕλης. Ὁ κ. **Ἀθηνόπουλος** θεωρεῖ σπουδαιότητα τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἐνθέρμως ὑποστηρίζει αὐτήν, ὑποδείξας ὅτι καλὸν εἶναι νὰ σταλῶσιν εἰς ὅλα τὰ κέντρα ἀντίτυπά τινα, νὰ ἐκτίθωνται εἰς τὰ κυριώτατα βιβλιοπωλεῖα καὶ οὕτω νὰ δύναται νὰ γνωστῇ τὸ ἔργον εἰς ἐπιστήμονας ἐνδιαφερομένους.

Τελευταῖον προτείνεται καὶ γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ δημοσίευσίς τῆς λογοδοσίας τοῦ προέδρου, μετ' ἃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΖ'

τῆ 27 Μαΐου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περὶληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει οὕτω :

Ἐπιστολὴ τῆς **Α. Σ.** τοῦ μητροπολίτου

Ἀμασειᾶς κ. **Ἀνθίμου** ἀπὸ 13 Μαΐου, ἐπισυνάπτοντος περιγραφὴν ἀρχαίου χειρογράφου, τεύχη ἐκ μεμβράνης λευκῆς καὶ παρακαλοῦντος ὅπως ἀναγνωσθῇ ἐν συνεδριάσει καὶ δημοσιευθῇ.

Τῆς **Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς** ἀπὸ 27 Μαΐου, ἀγγελούσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. **Χρ. Χαϊζηγήσοτου**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Π. Πετρακίδην**,

Τῆς **Α. Ε.** τοῦ κ. **G. de la Boulière**, ἐπιτετραμμένου τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ἐνταῦθα ἀπὸ 31 Μαΐου, πέμποντος τῷ Συλλόγῳ τῆ ἐντολῆ τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσσεως τῆς Γαλλίας ὑπουργοῦ τρία φυλλάδια τοῦ λεξικοῦ «*Des antiquités grecques et romaines*».

Τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Μαΐου, δηλούσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. **Μ. Γεδεών**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Δ. Μοσιρῶτον**, καὶ ὅτι ἐνέκρινε τὴν ἐν τῷ ἤδη ἐκτυπούμένῳ Περιοδικῷ δημοσίευσιν βιβλιακῶν δωρεῶν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1891—92.

Τῆς **Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς** ἐντεῦθεν ἀπὸ 27 Μαΐου δηλούσης ὅτι πρόεδρον μὲν ἐξελέξατο τὸν κ. **G. Curtis**, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. **Ed. Schneider**.

Τοῦ κ. **Α. Ἐδοσθιανοῦ** ἀπὸ 27 Μαΐου ἐντεῦθεν, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς πρὸς σύνταξιν Μητρώου ἐπιτροπῆς καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τῷ παραχωρηθῇ ἡ σειρὰ τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ.

Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ἡ περιγραφὴ τοῦ ἀγίου **Ἀμασειᾶς** παρὰπέμπεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ἡ αἴτησις τοῦ κ. **Ἐδοσθιανοῦ** περὶ παροχῆς τῆς σειρᾶς τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ὅπως ἐργασθῶσι κατ' οἶκον πρὸς σύνταξιν τοῦ **Μητρώου** γίνεται ἀποδεκτὴ, ὑπὸ τὸν περιορισμὸν «*ἐκ τῶν πολλαπλῶν*». Ἀποκρουσθείσης δὲ τῆς προτάσεως τοῦ κ. **Ἐδοσθιανοῦ** περὶ δημοσιεύσεως τοῦ καταλόγου τῶν δωρεῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1871—1875, ὡς μὴ σχετιζομένης ἀμέσως πρὸς ὃ ἀνέλθον ἔργον ὁ κ. **Μ. Γεδεών** ἀνακοινούται πραγματεῖαν **Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Παναγίας τῆς Κοσμοσωτεῖρας** μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῆς, μὴ ὑπαρχούσης παρατηρήσεως τινος, ὁ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορευσαντι, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΗ'

τῆ 3 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ἐξῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. *Βραχάμη*, «ὅτι ἡ σειρά τοῦ Περιδικοῦ ἐκ τῶν πολλαπλῶν παρέχεται ἀμφοτέροις τοῖς πρὸς σύνταξιν τοῦ *Μητροῦ* ἐκλεγείσιν», ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἀγγέλλει δὲ καὶ δωρεὰς βιβλίων.

Ἡ **ἀλληλογραφία** ἔχει ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Louis Petit*, διευθυντοῦ τοῦ Σεμιναρίου Χαλκηδόνος ἀπὸ 21)2 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς αἰτηθείσης σειράς τοῦ Περιδικοῦ καὶ πέμπτοντος τῷ Συλλόγῳ δύο ἔργα τῶν μελῶν τοῦ Σεμιναρίου.

Τοῦ κ. *Χ. Χατζηχρήστου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 3

Ἰουνίου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν ἐξετάσεων τῆς 16 καὶ 17 Ἰουνίου καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν πτυχίων τοῖς τελειοφοίτοις τοῦ *Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου* αὐτοῦ.

Εἶτα ὑποβάλλεται καὶ ἐπιψηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς τῆς χρήσεως 1896—97 μετὰ διασάφησιν, δοθείσαν παρὰ τοῦ κ. προέδρου τῷ κ. *Σαλιέλη* περὶ τῶν ἐξόδων Βιβλιοθήκης καὶ προσθήκην εἰς τὰς δαπάνας ἄλλων 30 λιρῶν ἀνὰ 10 διὰ τὰς ἐπιτροπὰς Ἀρχαιολογικὴν, Φιλολογικὴν καὶ Ἐκπαιδευτικὴν, διὰ δὲ τὸ προκύπτον ἔλλειμμα τῶν 147,46 λιρῶν, ὁ κ. πρόεδρος ὑποδεικνύει ὅτι ἐλπίζει ὅτι κατὰ μέγα μέρος τοῦλάχιστον θὰ καλυφθῇ. Ὁ κ. *Ψωμάδης* λέγει ὅτι πρέπει νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ ἐξέλεξις καὶ ὑπογραφή τῶν περυσίων λογαριασμῶν, ὅπερ ὑπισχνεῖται ὁ κ. πρόεδρος.

Ὁ ἐπιψηφισθεὶς **προϋπολογισμὸς** ἔχει ὡς ἔπεται:

ἹΠΡΟΣΘΑΟΙ	ΔΑΠΑΝΑΙ
Τακτικαὶ συνδρομαὶ..... Λίρ. 200	Ἐλλειμμα προηγουμένης χρήσεως... Λίρ. 75
Νέα μέλη καὶ Διπλώματα..... » 40	Μισθοδοσίαι..... » 216
Ἑκτακτοὶ συνδρομαὶ..... » 150	Ἐξοδα Γραφείου..... » 20
Ζωγράφειον Διαγώνισμα..... » 100	Διάφορα ἔξοδα..... » 25
	Φωτισμὸς καὶ Θέρμανσις..... » 15
	Πυρασφάλιστρα..... » 6,46
	Βιβλιοθήκη..... » 20
	Ἀναγνωστήριον, Ἀρχαιολ., Φιλολογ. καὶ Ἐκπαίδ. ἐπιτροπαὶ ἀνὰ λίρ. 10 » 40
	Ζωγράφειον Διαγώνισμα..... » 100
	Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ..... » 100
	Ἀναγκαῖαι ἐπισκευαὶ κτιρίου..... » 20
	Λίρ. 637,46
Λίρ. 490	

ὑποβάλλεται εἰς ἐπιψήφισιν καὶ γίνεται παραδεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Χατζηχρήστου* περὶ παροχῆς τῆς αἴθουσας τοῦ Συλλόγου χάριν τῶν ἐξετάσεων τοῦ *Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου* καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν πτυχίων. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ἐκ δισχίλιων φράγκων δωρεὰν τῆς εὐγενεστάτης κ. *Ἐλένης* γῆρας *Νικολάου Ζαορίφη*. Ψηφισθέντος δὲ τοῦ κ. *Büchner*, φιλολόγου ἐν Μονάχῳ, ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ συλλόγου ὁ κ. *Μ. Παράνικας* ἀνακκοινοῦται μελέτην αὐτοῦ **Περὶ τῆς Θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα**, μετὰ τὸ τέλος δ' αὐτῆς οὐδενὸς λαβόντος τὸν λόγον, ὁ

κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ αγορεύσαντι διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΜΘ'

τῆ 10 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ὁ κ. γενικὸς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ κ. *Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου* ἀπὸ 10 Ἰουνίου ἐκ Παρισίων, δηλοῦντος ὅτι εἰς ἐπιστολὴν ἀπὸ 7 Ἰουνίου πρὸς αὐτὸν τοῦ ἐν Μονάχῳ καθηγητοῦ κ. *Wecklein*, παραπονουμένου ὅτι ὁ Σύλλογος παρεμβάλλει: δυσκολίας κατὰ τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων, ἀπήντησεν ὅτι οὐδόλως ἀναμιγνύεται εἰς τὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Βιβλιοθήκης*, τοῦ Συλλόγου ἔχοντος τὴν ἐποπτεῖαν καὶ ἐργαζομένου κατὰ πρόγραμμα ὠρισμένων.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ Παρισίων ἀπὸ 10 Ἰουνίου, συγγράφοντος τῷ προεδρείῳ ἐπὶ τῇ νέῃ ἐκδηλώσει: τιμῆς, ἧς ἔτυχε διὰ τῆς ἐκλογῆς καὶ δηλοῦντος ὅτι μετὰ πολλοῦ τοῦ διαφέροντος παρακολουθεῖ τὰς φιλολογικὰς ἐργασίας καὶ τὰς αὐτοθυσίας, ἅς τὰ μέλη οὐ παύονται παρέρχοντα ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τῶν κκ. *Ἀσιερίου Ζήκου* καὶ *Γεωργίου Κωνσταντινίδου* ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 3 Ἰουνίου, αἰτουμένων τὴν ἀποστολὴν ἀντιγράφου τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη* περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν πεμφθείσης *Φυσικῆς Πειραματικῆς* διὰ τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*, ἵνα καὶ αὐθις κατέλθωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τοῖς κ. κ. *Ἀσιερίῳ Ζήκῳ* καὶ *Γεωργίῳ Κωνσταντινίδῃ* δοθήσεται τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν μέρος τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. *Βαλοσαμάκη*. Εἶτα ὁ κ. *Μ. Παρανίκας* συνεχίζει καὶ περατοῖ τὴν ἀνακοινώσιν αὐτοῦ **Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὅμηρον καὶ Στράβωνα.** Διὰ τῆς μελέτης αὐτοῦ ταύτης ὁ ἀγορητὴς διὰ σπουδαίων ἐπιχειρημάτων, τῶν πλείστων ἀποτελεσμάτων πολυστῶν ἐπιτοπιῶν ἐρευνῶν καὶ μελετῶν αὐτοῦ, τετράκις ἐπισκεψάμενος τὸ Τρωικὸν πεδῖον, ἀνασκευάζει τὴν πρὸ μικροῦ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου κ. *Schneider* ἐξενεχθείσαν θεωρίαν, καθ' ἣν ἡ θέσις τοῦ Ὀμηρικοῦ Ἰλίου ζητητέα οὐχὶ ἐν Ἰσραλίῳ, ἐνθα ὁ Ἑρσῆος *Schliemann* ἐποίησε τὰς ἀνασκαφὰς αὐτοῦ, ἀλλ' ἀλλαχοῦ, μᾶλλον δὲ παρὰ τὸ *Μιονιὰρ-πασή* ἢ ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους *Μπαιλιδάγ*. Τούναντίον λοιπὸν ὁ κ. *Μ. Παρανίκας*, στηριζόμενος κυρίως ἐπὶ τὸν Ὅμηρον καὶ Στράβωνα, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ Ὀμηρικὸν Ἴλιον ἀναμφισβητήτως ἔκειτο κάτωθεν τοῦ νέου Ἰλίου τοῦ Στράβωνος ὑπὸ τὸ σημερινὸν Ἰσραλί, ἐνθα ὁ *Schliemann* ἐπὶ δύο δεκάδας ἐτῶν ἐφείλκυσε τὴν σύντονον προσοχὴν

τῶν ἀρχαιολόγων. Ὁ κ. Πρόεδρος, θερμότερα εὐχαριστήσας τῷ κ. *Μ. Παρανίκα* ἐπὶ τῇ σπουδαίᾳ αὐτοῦ ἀνακοινώσει, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΝ'

τῇ 17 Ἰουνίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγνώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Ἰ. Ἀραβαντινοῦ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 6 Ἰουνίου, δηλοῦντος τὴν παραλαβὴν τῆς δι' ἐξοδα ἀποσταλείσης ἐπιταγῆς ἐκ δραχμῶν τριακοσίων καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ πρωτοδικείου Ἀθηνῶν γενομένην δίκην ἔνεκα αἰτήσεως τοῦ *Μουράτ Θεοφιλίδου* περὶ ἄρσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τεθείσης συντηρητικῆς κατασχέσεως, ἀντεπροσωπεύθη διὰ τοῦ κ. *Ψαρᾶ* καὶ ὅτι τὴν ἐπὶ τούτῳ ἀπόφασιν ἄμα δημοσιευθησομένην θὰ κοινοποιήσῃ τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ προηγουμένου *Χρονιστίμου Λαυριώτου* ἐξ Ἁγίου Ὄρους ἀπὸ 21 Μαΐου, εὐγνωμονοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ ὑπιτιγνομένου τὴν ἀποστολὴν περιγραφικῆς διατριβῆς.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἐκ Μονάχου ἀπὸ 22 Ἰουνίου, παραπονουμένου ὅτι γίνεται διάκρισις μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. *Σεμιτέλου* καὶ ἀρνούμενου νὰ ὑποστῇ ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, μὴ ἐκ τῶν προτέρων γενομένην αὐτῷ γνωστήν.

Ὁ κ. Πρόεδρος δίδει διασαφήσεις τινὰς τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein*. Ὁ κ. *Σαλιέλης* θεωρεῖ καλὸν ν' ἀνατεθῇ αὕτη τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὅπερ καὶ γίνεται δεκτόν.

Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι τῆς ἐργασίας τῆς *Ἀναθεωρητικῆς* τοῦ *Κανονισμοῦ Ἐπιτροπῆς* περατωθείσης, τῇ 19 τρέχοντος, ἡμέραν Τετάρτην, ἄρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ νέου κανονισμοῦ ἐν ἐκτάκτοις συνεδριάσει, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΑ'

('Εκτακτος)

τῆ 19 'Ιουνίου 1896.

Προεδρεύοντος AN. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι πρόκειται περὶ συζητήσεως καὶ ἐπιψηφίσεως τοῦ ἀναθεωρηθέντος καὶ ἐν σχεδίῳ προκειμένου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, ἧς καὶ ἀρχεται ὄντως, ἀλλὰ μετὰ προηγηθεῖσαν συζήτησιν ἐὰν πρέπη ἀμέσως νὰ ἀρχίσῃ αὐτὴ ἢ ν' ἀναβληθῆ χάριν πλείονος ἀπαρτίας ἢ εἰς ὥραν καταλληλοτέραν ἢ πρὸς ὠριμωτέραν μελέτην· ἀπορριφθέντων δὲ τῶν λόγων τούτων διὰ πλειονοψηφίας καὶ ἀρξαμένης τῆς κατ' ἄρθρον ἀναγνώσεως καὶ συζητήσεως, τὸ 1ον, 2ον, 3ον καὶ 4ον ἄρθρα τέλος ἐπιψηφίζονται, μεθ' ἃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΒ'

τῆ 24 'Ιουνίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

'Αναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περὶληψὶν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

'Επιστολὴ τοῦ ἐν Μενάχῳ καθηγητοῦ κ. Λουδοβίκου Βύργχεο ἀπὸ 3 'Ιουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Βαρναβίου Tondini Quarenghi ἐντεῦθεν ἀπὸ 1 'Ιουλίου, προσφέροντος δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ *Union Française* γενομένης διαλέξεως «Περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα».

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου 'Ιακώβου Διονυσίου ἐξ Ἀγίου Ὁρους ἀπὸ 14 'Ιουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ πέμποντος ἐπὶ ἐπιστολάς ἀνεκδότους ἄχρι τοῦ νῦν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Τοῦ κ. Μ. Γεδεών ἐντεῦθεν ἀπὸ 24 'Ιουνίου, δηλοῦντος τὴν ἀποστολὴν τριῶν βυζαντινῶν πλακῶν ἐγγράφων, φερουσῶν ἐπιτύμβια τῶν αἰώνων Η' καὶ Θ', προσρχομένων ἐκ Σαρμασικίου καὶ χρησιμοποιοηθειῶν ἐν τῷ ΚΣ' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ.

'Επὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτου 'Ιακώβου Διονυσίου ἀποσταλεῖσαι ἐπιστολαὶ ἀναγνωσθήσονται ἐν συνεδριάσει καὶ παραπεμφθήσονται τῇ οἰκείᾳ ἐπιτροπῇ· ἀγγέλλει δὲ τὴν λήξιν τῆς συλλογικῆς περιόδου ἐπὶ τῇ θερινῇ ὥρᾳ καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΓ'

('Εκτακτος)

τῆ 26 'Ιουνίου 1896.

Προεδρεύοντος AN. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αρχεται ἡ συζήτησις ἀπὸ τοῦ 6 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ· καὶ ψηφίζονται μετὰ τὰς δεούσας προσθαφαιρέσεις τὰ ἄρθρα 6—39, μεθ' ἃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΔ'

('Εκτακτος)

τῆ 1 'Ιουλίου 1896.

Προεδρεύοντος AN. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

'Επικύρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως, συζητοῦνται καὶ ἐπιψηφίζονται τὰ ἄρθρα 40—70 τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΝΕ'

('Εκτακτος)

τῆ 5 'Ιουλίου 1896.

Προεδρεύοντος AN. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Τὸ 71ον ἄρθρον μετὰ πολλὰς συζητήσεις γίνεται παραδεκτὸν ὁμοίως τὰ ἄρθρα 72 μέχρι τοῦ 121ου γίνονται δεκτά. Εἶτα ἀποφασίζεται νὰ ἀρθεῖ εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ ἐκλέξη ἐπιτροπὴν πρὸς διόρθωσιν τοῦ κανονισμοῦ ὑπὸ γλωσσικὴν ἐποψίν, ἀνάπτυξιν καὶ σύμπτυξιν ἐνδεχομένην ἀνευ παραλλαγῆς τοῦ διέποντος πνεύματος. Εἶτα ἀνατίθεται τῷ προεδρεῖῳ ἡ σύνταξις ἐρμηνευτικῆς τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιστολῆς. Τέλος γενομένης δεκτῆς καὶ τῆς προτάσεως ὅπως ἡ ἰσχύς τοῦ νέου Κανονισμοῦ ἀρξηταὶ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ὀκτωβρίου καὶ τοῦ

προέδρου εύχαριστήσαντος πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἀναθεωρητικῇ Ἐπιτροπῇ ἐργασθεῖσι, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΝΣ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 22 Ἰουλίου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, πρόεδρος.

Ὁ πρόεδρος προβάλλει τὸ ζήτημα τῆς ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου καὶ τῆς λήψεως φροντίδος περὶ τῆς Βιβλιοθήκης· ὑποδεικνύει δὲ ὅτι ἐπὶ τῆ βῆσει τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Π. Α. Φωτιάδου θὰ χρειασθῶσιν 150 λίραι, ἴσως δὲ καὶ 250, διότι ἐκ τῶν προτέρων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρισθῶσι πᾶσαι αἱ βλάβαι ἀκριβῶς· ἐπειδὴ δὲ τὸ ταμεῖον τοῦ Συλλόγου στερεῖται τοῦ ποσοῦ τούτου, τὸ προεδρεῖον ἀπεράσισε, λέγει, νὰ προβῇ πρῶτον εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν ἀναπορεύτως ἐπισκευστέων μερῶν, στέγης κ.τ.τ., εἰς αὐτὴν δὲ ἀπαιτοῦνται 40 λίραι· ὁ Σύλλογος ἔχει ψηφίσει μόνον 25, ὅθεν ζητεῖται πίστωσις ἄλλων 15 λιρῶν. Πρὸς δὲ ζητεῖται νὰ ἐπιτραπῇ τῷ προεδρεῖῳ νὰ προβῇ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην διόρθωσιν, νὰ σκεφθῇ περὶ νέου χώρου ἐγκαταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης, ὅταν κατορθώσῃ νὰ ἐξέυρη πόρους. Ὁ κ. Ἀποστόλογους ἐρωτᾷ τίς ἐστὶ ὑπεύθυνος, ἔάν, ἀρξάμενης τῆς ἐπισκευῆς, δὲν ἐπαρκέσωσιν αἱ 40 λίραι. Ὁ κ. Σαλιτέλης δὲν ἐννοεῖ τὴν ἐρωτησιν, ἐπιπροσθεὶς ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ζητηθῇ καὶ ἄλλη πίστωσις. Ἀνταπαντῶν ὁ κ. Ἀποστόλογους, λέγει διὰ τί τότε νὰ μὴ ψηφισθῇ πλέον τῶν 40 λιρῶν ποσόν; Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἀποστέργει αὐξήσιν πιστώσεως. Ὁ κ. Βραχάμης προτείνει νὰ ἐρεθῇ τῷ προεδρεῖῳ νὰ προβῇ εἰς τὰς ἐπισκευάς, ἐν ᾧ ὁ κ. Εὐσταθιανὸς φρονεῖ ὅτι ἀπόλυτος ἐλευθερία δὲν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον. Μετὰ τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις ὁ κ. Σαλιτέλης προτείνει ὁ Σύλλογος νὰ μὴ φανῇ ρειδωλὸς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὰς ἐπισκευὰς προσεχῶς, ἵνα μὴ εἰς τὸ μέλλον ἀπαιτηθῶσι καὶ περισσότερα δαπάναι, καὶ μὲ κίνδυνον δὲ ἀκόμη τοῦ νὰ χρεωθῶμεν, ὀφείλομεν νὰ ἐπιπέσωμεν τὴν ἐπισκευήν· ὑποστηρίζομενος δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Αὐθεντοπούλου, προτείνει γενναιοτάτην πίστωσιν, ἀρκεῖ νὰ εὔρεθῇ παρὰ τοῦ προεδρεῖου τὸ πρὸς τοῦτο μέσον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει πίστωσιν 275 λιρῶν

διὰ πᾶν ἀπόροπον. Ὁ κ. Ἀποστόλογους παρατηρεῖ νὰ διαιρεθῶσιν αἱ πιστώσεις εἰς δύο, ἡ μὲν ἐκ 40 λιρῶν διὰ τὰς ἀφεικτοὺς ἀνάγκας, ἡ δὲ ἀναλόγως τοῦ ἐξευρηθησομένου ποσοῦ· προτείνει δὲ καὶ τὴν μειοδοσίαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀντιπαρατηρεῖ ὅτι τὸ τῆς μειοδοσίας ζήτημα πρέπει νὰ ἀφεθῇ τῷ προεδρεῖῳ, τοῦθ' ὅπερ ἀναγνωρίσας ὁ κ. Ἀποστόλογους ὑποχωρεῖ. Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τὴν αὐξήσιν τῆς ἐξ 25 λιρῶν πιστώσεως εἰς 50· προσέτι δὲ δι' ὄλας τὰς ἄλλας ἐκτάκτους ἐπισκευὰς τοῦ κτιρίου καὶ τὴν περὶ Βιβλιοθήκης πρόνοιαν 300 ἔτι λίρας ἐκ πόρων, οὓς θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξέυρη. Παμψηφεῖ αἱ προτάσεις γίνονται παραδεκταί· τέλος δὲ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως ἐπιτραπῇ τῷ κ. Ν. Φωτιάδῃ, ἀντιπροεδρῳ, νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ πραγματείαν ἐν ἰδίῳ τεύχει. Καὶ τούτου γενομένου δεκτοῦ, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΣΝΖ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 5 Αὐγούστου 1896.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, πρόεδρος.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυρωθέντων, ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἡ Κοινότης Νικοπόλεως δι' ἐπιστολῆς αὐτῆς, δηλοῦσα ὅτι δὲν δύναται πλείονας τῶν 10 λιρῶν νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τοῦ *Εὐθανθιείου Παρθεναγωγείου*, ἐπιβαρύνει τὸν Σύλλογον διὰ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ πρὸς δικτήρησιν τοῦ ἐν λόγῳ Παρθεναγωγείου ποσοῦ. Ἐκθέσας τὸ ἱστορικὸν τοῦ *Εὐθανθιείου κληροδοτήματός*, τὴν μετὰ τοῦ *Μουράτ Θεοφιλίδου* διεξαγομένην δίκην, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς διαθέτιδος ἐκ τῶν τόκων, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ κεφαλαίου νὰ διατηρῆται τὸ ὅπου δῆποτε λειτουργήσῃ ἐκπαιδευτήριον — ἐν ᾧ ἐπὶ τινὰ ἔτη τοῦναντίον συνέβαινον —, ἐρωτᾷ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Κοινότητος καὶ ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ *Εὐθανθιείου Παρθεναγωγείου*. Προτάσει μὲν τοῦ κ. Σαλιτέλη, ἀποφασίζεται ἀναστολὴ τῆς πιστώσεως μέχρις ἀποπερατώσεως τῆς δίκης· προτάσει δὲ τοῦ κ. *Οικονομίδου* ἀποφασίζεται ν' ἀγγεληθῇ τοῦτο ἐγκαίρως τῇ Κοινότητι. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, προσιμικθεὶς ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου δαπανῶν, ἀγγέλλει τῷ Συλλόγῳ τὴν

εις τὸ προεδρεῖον γενομένην πρότασιν αὐτοῦ πρὸς μετάβασιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ συλλογὴν συνδρομῶν. Μετὰ τινὰς ἀνταλλαγείσας γνώμας περὶ τῶν ἀπαιτηθησόμενων ὁδοιπορικῶν δαπανῶν, ὁ Σύλλογος ἐπικροτῶν ἀποδέχεται τοῦτο καὶ εὐχαριστεῖ τῷ κ. προέδρῳ ἐπὶ τῇ ἐθελοθυσίᾳ, εὐχρηθεὶς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπομένου. Τέλος ὁ κ. πρόεδρος, ἀναγγέλλας τῷ Συλλόγῳ ὅτι κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ τὰ προεδρικά καθήκοντα θέλει ἔχει ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Ν. Φωτιάδης, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΝΗ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 3 Ὀκτωβρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Τοῦ ἐιδικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, πρακτικὰ δὲν ἀνεγνώσθησαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἐδικαιολόγησε τὴν ἔκτακτον συνεδρίαν, εἰπὼν ὅτι κατήρτισε τὰς διαρκεῖς ἐπιτροπὰς καὶ ἐπιθυμεῖ ν' ἀνακοινώσῃ τὰ ὄνόματα τῶν μελῶν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. Ν. Φωτιάδης, ἀντιπρόεδρος, εἶπεν ὅτι δεόν νὰ καταταχθῶσι καὶ πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες, καίπερ μὴ ἐκπληροῦντες ἴσως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διακελευόμενα, ἀλλὰ πανεπιστημιακὰς ποιήσαντες σπουδὰς καὶ διὰ πολυχρονίου πείρας ἐν ἀνωτάτοις ἐκπαιδευτηρίοις ἀνώτερα διδάξαντες μαθήματα, ὀφείλουσι νὰ θεωρηθῶσι, κατὰ τὸν πρῶτον μάλιστα καταρτισμὸν, ὡς ἰσότιμοι καὶ ἰσοδύναμοι τοῖς ἄλλοις ὅτι περιπλέον τινὲς διὰ τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργασίας καὶ τῆς κτηθείσης πείρας εἶναι λίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου ὠφέλιμοι. Εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Φωτιάδου, ἀπερ πάντες κατ' οὐσίαν συνεμερίσθησαν, παρετηρήθη ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Κανονισμοῦ εἶναι ῥητὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ γείνη παράβασις ὅτι πάντες οἱ φέροντες τὰ πραγματικὰ προσόντα θὰ εἰσέλθωσιν, ὡς ὑποδεικνύει καὶ τὸ ῥητὸν ἄρθρον, ὅτι ὁ κ. πρόεδρος δύναται νὰ προβῇ εἰς τὸν καταρτισμὸν. Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος, διαπιστώσας τὴν παρὰ τοῖς μέλεσι κρατοῦσαν ἐπιθυμίαν καὶ ὑποδείξας ὅτι θέλει περιφρουρήσει καὶ ἐν τῷ καταρτισμῷ τῶν ἐπιτροπῶν τάληθῆ συμφέροντα τοῦ Συλλόγου, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΑ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 11 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφαρμοζομένου τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, πολλὰ τὰ καλὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆ ἀπεκδέχεται, κκεῖ δὲ πάντας εἰς ὁμόφωνον σύμπραξιν καὶ συνεργασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ σωματείου, μετ' ὃ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν μέρους τῆς κατὰ τὰς διακοπὰς ἀνταλλαγείσης **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. Χαρίτωνος Κουτλουμουσιανοῦ ἐξ Ἁγίου Ὁρους ἀπὸ 30 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιτετέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 29 Ἰουνίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ΚΔ' καὶ ΚΕ' τόμου τοῦ Περιδικοῦ καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τῷ ἀποσταλῆ καὶ ὁ ΚΣ' τόμος μετὰ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Πικραρτήματος, τὰ Ἀρχαιολογικὰ Πικραρτήματα τῶν τόμων ΚΔ' καὶ ΚΕ' καὶ ὁ Ε' τόμος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Ἰουνίου, ζητοῦντος τὰ ἐκδοθέντα φύλλα τοῦ Βου τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων, ἵνα περιλάβῃ ταῦτα ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδηλούσῃ **Συλλογῇ Παροιμιῶν**.

Τοῦ κ. Τιμολέοντος Ἰ. Φιλήμονος ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου τοὺς ἐλλείποντας αὐτῷ τόμους τοῦ Περιδικοῦ καὶ ἀποστέλλοντος τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου συγγράμματα τινα.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν» ἀπὸ 12 Ἰουνίου, αἰτουμένης τοὺς τόμους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τῶν ἱατρῶν κ. κ. Ἀ. Χρησίδου καὶ Δημ. Βαφειάδου ἐκ Μοναστηρίου, δηλοῦντων ὅτι ἐνεγράφησαν συνδρομηταὶ εἰς τὸ Περιδικόν.

Τοῦ κ. Ε. Α. Σιδερίδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 31 Ἰουλίου, δηλοῦντος ὅτι ὁ κ. Ἀ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, διατελέσας ἄλλοτε ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν συλλογῶν τοῦ Συλλόγου, ἀπεφάσισε τὴν σύνταξιν καταλόγου αὐτῶν καὶ στέλλοντος σημειώσιν περὶ πηλίνων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων.

Τοῦ κ. Α. Παλόγλου ἐξ Ἀμισσοῦ ἀπὸ 26

Ἰουλίου, αἰτουμένου ὅπως συστήσῃ κατάλληλον διδασκαλιστὴν ὁ Σύλλογος.

Τοῦ κ. **Α. Ζήκου** ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 20 Ἰουλίου, αἰτουμένου τὸ Πρόγραμμα τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς.

Τῆς κ. **Ἐλένης Γ. Ζαρίφη** ἐντεῦθεν ἀπὸ 19 Ἰουλίου πεμπούσης πεντακόσια φράγκα ὑπὲρ τῆς ἐπιδιορθώσεως τῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. **Π. Ἀπέρη** ἀπὸ 28/10 Ἰουλίου, αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῆς ἰορτῆς τῆς «*Συμπνοίας*».

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 2/14 Ἰουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ παραχωρῆσει τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῇ «*Συμπνοίᾳ*».

Τοῦ κ. **Ε. Μέλιου** ἀπὸ 9 Ἰουλίου, αἰτουμένου τὸ Πρόγραμμα πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. **Χριστοφόρου Ἰγγλέση** ἀπὸ 6 Ἰουλίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπισυνάπτοντος ἀγγελίαν ἐκδοθησομένου συγγράμματός του καὶ αἰτουμένου τὴν συνδρομὴν τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου κ. **Ἰακώβου Διονυσίου** ἀπὸ 6 Ἰουλίου, ἀποστέλλοντος ἐπιστολὴν *Ἰωσήφ τοῦ Βρεννίου* πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον *Θεόδωρον τὸν Μελαυνιώτην*.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 6/18 Νοεμβρίου, ἀγγελούσης τὴν διὰ λ/σμὸν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πληρωμὴν τοῖς κ.κ. *Ἀδελφοῖς Περγη* δύο χιλιάδων δραχμῶν.

Τοῦ κ. **Ν. Γ. Πολίτου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Νοεμβρίου, συνιστῶντος τὸν ἐν Ἀρπίνῳ καθηγητὴν κ. **Στανίσλαον Προῦτον**, καὶ προτείνοντος αὐτὸν ἀντεπιστέλλον μέλος καὶ συνεργάτην εἰς τὸ Περιοδικόν, πέμποντος δὲ καὶ ἔργα τινὰ αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Πολίτου** μετὰ τῆς αὐτῆς συνημμένης παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ. Ἀγγέλλεται δὲ τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ *Μοῆ* τοῦ *Βατοπεδίου* προσήνεγκε λίρας τεσσαράκοντα καὶ ὁ κ. *Συγγρός* τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ συνδρομὴν ἐκ λιρῶν ὀθωμανικῶν τριάκοντα. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ κ. πρόεδρος προκαλεῖ τὰ μέλη νὰ προβῶσιν εἰς ἐκλογὴν ἰδιοῦ γραμματέως, τοῦ τέως τοιοῦτου κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* παραιτηθέντος λόγῳ πληθῶρας τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν. Ψηφοφῶν δὲ γενομένης, ἀνεδείχθη τοιοῦτος ὁ κ. *Γεώργιος Πασχαλίδης*. Κληθέντων δὲ τῶν μελῶν καὶ πρὸς ἐκλογὴν ὀγδοῦ μέλους τῆς Συνακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκλέγεται ὁ κ. *Μ. Ἰ. Γεδεών*.

Κατόπιν, γενομένης συζητήσεως περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν θὰ ἐγίνοντο δεκτὰ τὰ παραιτηθέντα μέλη καὶ τὰ ὀπωσδήποτε ἀπομακρυνθέντα αὐτοῦ, παραπεμφθέντος τοῦ ζητήματος πρὸς λύσιν εἰς τὸ προεδρεῖον, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΕΒ'

(*Εἰδική*)

τῇ 18 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην συνεδρίαν, ὁ μὲν γενικὸς γραμματεὺς κ. **Π. Νικολόπουλος** ἀνέγνω πραγματείαν περὶ τοῦ **Ἀγγλου δραματικοῦ ποιητοῦ Σαίξπηρου καὶ τοῦ θεάτρου τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ**, ἀποσταλείσαν ὑπὸ τοῦ ἐν *Ζακύνθῳ* ἀντεπιστέλλοντος μέλους κ. *Λεωνίδου Ζώη*, ὁ δὲ κ. *Μ. Γεδεών* τὸ α' μέρος τῆς *Περὶ γυναικείας παιδείσεως ἐν τῷ μεσαίῳ μελέτης* αὐτοῦ. Ἀναβληθείσης δὲ, συμφώνως τῷ νέῳ *Κανονισμῷ*, τῆς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεως εἰς δευτέραν εἰδικὴν συνεδρίαν, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΕΓ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῇ 25 Νοεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας καὶ γενομένων δεκτῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ὡς καὶ τὰς γενομένας τῷ Συλλόγῳ δωρεὰς βιβλίων μεθ' ὃ εἰσερχόμεθα καὶ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἡ *ἀλληλογραφία* ἔχει ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Τιμολέοντος Ἰ. Φιλήμονος* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 4 Ἰουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν αἰτηθέντων τόμων καὶ πέμποντος τεύχη τινὰ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῆς *Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 4 Ἰουλίου, διδούσης τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ κ. *Wecklein*.

Τοῦ κ. *Ι. Βικέλα* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 2 Ὀκτωβρίου, ἐπιφυλαττομένου νὰ γράψῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ προγράμματος τῆς κατω-

τάτης και μέσης παιδείσεως κατόπιν συζητήσεως μεθ' ἀρμοδίων.

Τῆς κ. *χίρας Κουριίου* ἐκ Βερολίνου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις τοῦ Συλλόγου.

Τῶν κκ. *Ἀδελφῶν Περγῆ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 11 Ὀκτωβρίου, ἐπισυναπτόντων λ/σμὸν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ πεμπόντων δοκίμια, ζητούντων δὲ προκαταβολὴν δύο χιλιάδων δραχμῶν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ Β' τόμου καὶ προκαταβολὴν τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*.

Τοῦ κ. *Κ. Παπαϊωάννου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου, δηλοῦντος ὅτι διὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ δεκαλίου αὐτοῦ βραβείου κατέστησεν ἀντιπροσώπους τοὺς κ. κ. *Ἀδελφοὺς Δεπάστα*.

Τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου, δηλοῦσης ὅτι ἐξελέξατο πρόεδρον αὐτῆς τὸν κ. *Κ. Περγιδίδη*, καὶ γραμματεῖα τὸν κ. *Χρ. Παναζίδην*.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου ἐκ Μονάχου, δίδοντος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος* ἀπὸ 7/19 Ὀκτωβρίου, ἀποστελλούσης τὴν ὑπ' ἀρ. 17411 δεκαχιλιοδραχμὸν ὁμολογίαν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, συμφώνως τῇ ἐντολῇ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Μ. Καραβοκυροῦ* ἐντεῦθεν ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου, δωρουμένου τὸ *Dictionnaire de la Législation Ottomane*.

Τῆς *Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένης τοὺς ἐλλείποντας τόμους τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ Ἱεροῦ *Ἀναγνωστηρίου* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου συγγράμματά τινα θρησκευτικὰ καὶ ἱστορικὰ.

Τῆς ἐν Ξυλοπόρτῃ *Ἀδελφότητος «Ἐννέα Μουσῶν»* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ ΚΣ' τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τῶν ἐν Ἀθήναις κ. κ. *Ἀδελφῶν Περγῆ* ἀπὸ 24 Σεπτεμβρίου, ζητούντων ὁδηγίαν περὶ τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν ἐν προηγουμένη συνεδρίᾳ διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπιθυμίαν, καθ' ἣν ἀνετέθη τῷ προεδρεῖν νὰ σκεφθῆ καὶ μελετηθῆ, περὶ τοῦ ἂν πρέπη νὰ γίνωνται τὰ ἐν παρελθούσαις ἐποχαῖς διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη καὶ περὶ τοῦ τρόπου τῆς παραδοχῆς αὐτῶν, τὸ προεδρεῖον ἀπεφάσισεν ὅπως πάντα τὰ μέλη

ταῦτα γείνωσι δεκτὰ δι' ἀπλῆς μὲν πρὸς τὸ προεδρεῖον αἰτήσεως τὰ παρητημένα, μετὰ ψηφοφορίαν δὲ νέαν τὰ διαγραφέντα, ἀλλ' ἄνευ ὑποχρεώσεως πληρωμῆς μήτε τοῦ δικαίωματος διπλώματος, μήτε τῆς συνδρομῆς τῶν παρελθόντων ἐν τῷ μεταξύ ἐτῶν. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης ὁ κ. *Μουτσάκης* λέγει νὰ σιμειωθῆ ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο λαμβάνεται ἐφ' ἀπαξ καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπαναληφθῆ.

Ὁ κ. *Πρόεδρος* ἀπαντᾷ ὅτι, τοῦ Κανονισμοῦ προβλεπόντος μόνον διὰ τὸ μέλλον καὶ οὐχὶ διὰ τὸ παρελθόν, βεβαίως τὸ τοιοῦτο δὲν θὰ ἐπαναληφθῆ, ἀφ' οὗ ὁ νέος Κανονισμὸς δὲν ἀφίνει τὸν τρόπον ὑποστάσεως ἐνεργῶν μελῶν μὴ πληρωσάντων, τῶν τοιούτων αὐτοδικαίως μετὰ πάροδον δύο ἐτῶν μὴ θεωρουμένων πλέον μελῶν ἄνευ ἀνάγκης διαγραφῆς μεθ' ἣν δῆλωσιν τοῦ κ. προέδρου ὁ κ. *Μουτσάκης* προσέτιθησιν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ προεδρεῖου ὡς συμβιβαστικὴ πρέπει νὰ ψηφισθῆ.

Βαλαβάνης παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸν τῶν διαγραφέντων μελῶν ὑπάρχουσι πρόσωπα παρασχόντα πολλὰς τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσεις, θὰ ἦτο ἄδικος ἡ διάκρισις μεταξὺ *παρητημένων* καὶ *διαγραφέντων* καὶ προσβλητικὴ εἰς τοὺς τελευταίους, ἂν ἐπιμένωμεν νὰ ἐκλεγῶσιν οὗτοι διὰ νέας ψηφοφορίας καὶ προτείνει νὰ γείνωσι δεκτὰ καὶ τὰ μέλη ταῦτα ἄνευ ψηφοφορίας.

Τῷ κ. *Βαλαβάνῃ* ἀπαντῶν ὁ κ. πρόεδρος, λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον οὐδένα λόγον ἔχει ἀντιρρήσεως τῇ προτάσει ταύτῃ.

Βραχάμης. Ἐρωτᾷ, ἂν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν αὐθις εἰς τὸν Σύλλογον τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μέλη, εἰς ἃ ἀνοίγονται αἱ θύραι τοῦ Συλλόγου, θὰ ἔχωσιν ἐπ' ἀόριστον χρόνου διάστημα ἢ θὰ τεθῆ ὠρισμένη προθεσμία, ἧς παρελθούσης, τὰ κατόπιν προσερχόμενα θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ διακελευόμενας διατυπώσεις καὶ προτείνει προθεσμίαν, ἣν ἀπιδέχεται ὁ κ. *Ἐσταθιανός*, ἀποκρούει δ' ὁ κ. *Φωτιάδης*, λέγων ὅτι δὲν πρέπει ὡς οἰοεὶ συναλλαγματικὰς μὴ πληρωθείσας ἐγκαίρως νὰ διαμαρτυρησῶμεν καὶ μέλη, ἅτινα τυγχόν εἶναι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τόρῳ, νὰ τὰ ἀποκλείσωμεν, ἂν παρουσιασθῶσι μετὰ τὴν πάροδον τῆς προθεσμίας, τοῦθ' ὅπερ ἀσυμβίβαστον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Συλλόγου.

Βαλαβάνης ἀποκρούει ὡσαύτως τὴν προθεσμίαν, προσθέτων ὅτι ὡς μόνον ὄριστον δύναται νὰ θεωρηθῆ τὸ ἐξῆς: Ἡ πρότασις αὕτη νὰ ἀφορᾷ μόνον τὰ ἐν τῷ παρελθόντι παρη-

τημένα ἢ διαγραφέντα μέλη, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ.

Παγῆτος. Ἐπειδὴ ἐλέγθη ὅτι, ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν λόγων καὶ ἄλλα αἷτια ἐχρησίμευσαν πρὸς διαγραφὴν μελῶν τινῶν, παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ ἐξετασθῶσι προηγουμένως τὰ σχετικὰ πρακτικὰ τῶν παλαιῶν ἐτῶν, καὶ νὰ μὴ γείνωσι δεκτὰ ἀνεξετάστως πάντα τὰ προσερχόμενα μέλη. Ἐπὶ τῇ διαβεβαίωσει ὁμοῦ τοῦ τε προέδρου καὶ τῶν κ. κ. **Μηλιώτου** καὶ **Βαλαβάνη** ὅτι οὐδὲν ἕτερον αἷτιον, εἰμὴ λόγοι πληρωμῆς ὑπῆρξαν τὰ αἷτια διαγραφῆς πάντων τῶν διαγραφέντων μελῶν, πᾶσα περὶ τούτου περαιτέρω συζήτησις ἐληξεν. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποδογῆς τῶν μελῶν ὁ κ. **Εὐσταθίου** **Ἰωάννου** προτείνει νὰ σταλῇ ὑπὸ τοῦ Προεδρείου ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐν λόγῳ μελῶν πρόσκλησις συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐργασίας τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς καὶ τὰ προσερχόμενα νὰ θεωρῶνται ὡς ἀποδεξάμενα τὴν ἐκλογὴν των. Ὁ κ. **Βραχάμης** ἐκφέρει τὴν ἰδέαν νὰ ἀποσταλῇ σὺν τῇ ἐγκυκλίῳ καὶ ὁ ἐσπράκτωρ τοῦ Συλλόγου, πρὸς ὃν νὰ δηλώσωσι τὰ μέλη ταῦτα ἂν ἀποδέχωνται ἢ οὐ τὴν ἐκλογὴν των. Τὴν πρότασιν αὐτὴν ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. **Εὐσταθίου**. Μετὰ τινὰς δὲ διαμειψεῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ὁ κ. πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὸ εἶξ: Ἄν κατ' ἀρχὴν ὁ Σύλλογος παραδέχεται τὴν ἐπάνοδον τῶν παρητημένων ἢ διαγραφέντων μελῶν ἄνευ ἀπαιτήσεως, ὅπερ τεθὲν εἰς ψηφοφορίαν γίνεται ἀποδεκτόν. Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῆς προτάσεως αὐτῆς γίνεται ἐκ νέου συζήτησις περὶ τοῦ τρόπου τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ μέτρου τούτου τοῖς διαφερομένοις, καθ' ἣν ὁ κ. **Μουτούκης** δὲν παραδέχεται τὴν ἀποστολὴν ἐγκυκλίου, ὁ κ. **Βαλαβάνης** προτείνει τὴν ἀναβολὴν εἰς β' συνεδρίαν, ὁ κ. **Ἰωάννου** ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασιν του, ὁ δὲ κ. **Εὐσταθίου** θεωρεῖ ὡς προσβαλλόμενον τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐγκυκλίου πρὸς μέλη, ἅτινα ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀπηξίωσαν τὸν Σύλλογον τῆς συνδρομῆς των ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς καὶ δὲν ἀπέδειξαν τὸ ἄλλοτε ἐφαρμοσθὲν μέτρον τοῦ **πεμπτημορίου**. Τοῖς τοιοῦτοις, λέγει, ἰκανὸν μέτρον ἐπιεικειᾶς εἶναι ὅτι ὁ Σύλλογος χαρίζει τὰ παλαιὰ χρέη, ἂν δὲ τὸρα ἐπιθυμῶσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν Σύλλογον, δεῖγμα τούτου δεόν νὰ θεωρηθῇ ἢ παρ' αὐτῶν ἄμεσος πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς τοῦ τρέχοντος ἔτους. Τοῦτον ἀντικρούουσιν ὁ κ. **Ἰωάννου** καὶ ὁ κ. **Φωτιάδης**· ὁ μὲν, λέγων ὅτι τὸ

γόητρον τοῦ Συλλόγου δὲν ἐκπίπτει ποσῶς δι' ἀποστολῆς ἐγκυκλίου πρὸς μέλη τιμήσαντα τὸν Σύλλογον, καὶ ὧν αἱ ἐργασίαι εἰσὶ λίαν σημαντικαὶ καὶ γιγάντιοι, παραβαλλόμενα νῦν πρὸς τὰς ἡμετέρας ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργασίας, αἷτινες δύνανται κατ' ἀναλογίαν νὰ θεωρηθῶσι νανικαί, ἤτοι ἀσήμαντοι, ἄνευ ὑστεροβουλίας προσβλητικῆς διὰ τὰ ἐνεργὰ μέλη.

Ὁ δὲ κ. **Φωτιάδης** ἀντικρούει, λέγων ὅτι ἐξ ἐναντίας τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου θὰ ἐβλάπτετο πραγματικῶς, ἂν ὁ Σύλλογος, συμφώνως τῇ τοῦ κ. **Εὐσταθίου** προτάσει, ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄμεσον προπληρωμὴν, ὅποτε θὰ ἐθεωρεῖτο ὁ Σύλλογος ὡς λαβὼν τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἐπιεικειᾶς μόνον ἕνεκα ἀργυρολογίας τρόπον τινά.

Ὁ κ. **Βαλαβάνης** ἐρωτᾷ, ἂν ἐν τῷ Κανονισμῷ δὲν ὑπάρχῃ ἄρθρον, προβλέπον τὴν ἐπάνοδον παρητημένων μελῶν.

Πρόεδρος. Ἀπαντᾷ ἀποφατικῶς.

Φωτιάδης. Ἀμρότεροι αἱ τάξεις τῶν μελῶν, τῶν τε παρητημένων καὶ διαγραφέντων, δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τῆς αὐτῆς κατηγορίας, καθότι, ἐγγράφων παραιτήσεων μὴ ὑπαρχουσῶν καὶ οἱ παρητημένοι θεωροῦνται, οὕτως εἰπεῖν, σιωπηλῶς διαγραφέντες· διὰ ταῦτα ἀπαιτεῖ νὰ μὴ γείνη διάκρισις μετὰξὺ αὐτῶν, ἀρ' οὐ μάλιστα, κατὰ τὴν ὁμόφωνον πάντων ὁμολογίαν, οὐδὲν μέλος διεγράφη ποτὲ δι' ἀπρεπῆ πρὸς τὸν Σύλλογον συμπεριφορὰν.

Νικολόπουλος. Προσθέτει εἰς τὰ λεγόμενα ὅτι τὸ Προεδρεῖον οὐ μόνον διάκρισιν δὲν ποιεῖται μετὰξὺ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω προδὸν δὲν θεωρεῖ ἀπαιτητὰ καὶ τὰ χρέη τῶν ἐν ἐνεργείᾳ μελῶν, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους, τῆς ἀποτίσεως τῶν παλαιῶν ἀφισμένης εἰς τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν προαίρεσιν.

Οἰκονομίδης προτείνει ἀντὶ ἀποστολῆς ἐγκυκλίου, τῶν παρητημένων ἢ διαγραφέντων ἄμεσον ἢ ἔμμεσον γραπτὴν ἢ προφορικὴν δῆλωσιν τῷ προεδρεῖῳ περὶ ἀποδογῆς των, δῆλωσιν, ἣν ὑποστηρίζουσιν ὁ τε ὁ κ. **Πρόεδρος** καὶ ὁ κ. **Μηλιώτης**.

Εὐσταθίου. Φρονεῖ ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο δεόν ν' ἀφορᾷ μόνον τὰ παρητημένα μέλη, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ διαγραφέντα, ἅτινα δὲν δικαιοῦνται νὰ θεωρῶνται ποσῶς ὡς μέλη, ἀπαξ διαγραφέντα.

Ρόξενφελδ. Τάναντία φρονῶν, προτείνει νὰ γείνη μὲν ἐπιεικεία εἰς τὰ διαγραφέντα μέλη, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ εἰς τὰ παρητημένα, τὰ οἰκεία βουλήσει ἀποσυρθέντα ἐκ τοῦ Συλλόγου.

Φωτιάδης. Ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἄδικος ἢ διάκρισις, καὶ παρακαλεῖ νὰ ριφθῆ πέπλος λήθης ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, ἵνα οὕτω συνεσπειρωμένοι μὴ ψυχῇ πάντες ἐπιδοθῶμεν εἰς ἔργα ἐπιστημονικὰ καρποφόρα καὶ παύσωμεν πλέον συζητοῦντες.

Βραχάμης. Δέχεται μὲν τὴν ἄνευ πληρωμῆς τῶν χρεῶν τῶν ἐπάνοδον, ἀλλὰ προτείνει νὰ υποβληθῶσιν εἰς νέαν ψηφοφορίαν.

Βαλαβάνης ἀντιρροῦει τὴν πρότασιν ταύτην.

Ὁ δὲ κ. **Μουτσοῦκης** προτείνει οἰσιδάθειαν διὰ τε τὰ διαγραφέντα, παρητημένα καὶ ἐνεργὰ μέλη.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ τὰς συζητήσεις ταύτας τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὰς ἐξῆς προτάσεις. Α') Δι' ἅπαντα τὰ ἐνεργὰ μέλη τὰ παλαιὰ τῶν χρέη νὰ μὴ ἦναι ἀπαιτητά, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἔτους, τῆς πληρωμῆς τῶν παλαιῶν συνδρομῶν ἀφιεμένης τῇ ἀγαθῇ αὐτῶν προαιρέσει. Ἡ πρότασις αὕτη, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν, γίνεται δεκτὴ.

Β') Τὰ ὅπως δῆποτε διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη γίνονται αὐθις δεκτὰ ἄνευ οὐδεμιᾶς πληρωμῆς ἢ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς ἐκ νέου παραδοχῆς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἡ πρότασις αὕτη, τεθείσα εἰς ψηφοφορίαν ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ δεκτὴ ἢ ἐξῆς τροποποιήσεως τοῦ κ. **Μουτσοῦκη**. Τὰ ὅπως δῆποτε διαγραφέντα ἢ παρητημένα μέλη γίνονται αὐθις δεκτὰ ἄνευ πληρωμῆς τῶν παλαιῶν χρεῶν, ἂν παρουσιασθῶσιν ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ψηφοφορίας τῆς προτάσεως ταύτης.

Ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐγγραφῆς τίθεται εἰς ψηφοφορίαν καὶ γίνεται παραδεκτὴ ἢ ἐξῆς προτάσεις τῶν κ. κ. **Εὐσταθίου** καὶ **Βραχάμη**. Τρόπος ἐγγραφῆς αὐτῶν θεωρεῖται ἢ ἔμμεσος ἢ ἄμεσος, διὰ τινος ἐνεργοῦ δηλονότι μέλους προφορικῆ ἢ γραπτῆ τῷ προεδρεῖω δήλωσις, ἐπακολουθούσης καὶ τῆς πληρωμῆς.

Εἶτα ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἀγγλικὴ παροιμία, ἐπιθυμοῦσα διὰ συνεισφορῶν νὰ ἰδρῶσιν ἀνδριάντα τῷ ἀσίδιμῳ *Curtis*, τῷ χρηματίσαντι πολλάκις ἀντιπροδρῶ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ πολλὰς αὐτῷ παρασχόντι ἐκδουλεύσεις, ἰδίᾳ τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἀπετάθη καὶ πρὸς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. πρόεδρος, κατανοῶν τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου, ποιεῖται ἐκκλησίαν, ἵνα ὁ ἔρανος γένηται μετὰ τῶν μελῶν. Ἐπὶ τῇ προτάσει ὁμοῦ τοῦ κ. **Βαλαβάνη**, ἢ περὶ τοῦ δέοντος ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ σκέψις, ἀνα-

τίθεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ὡς τῇ καταλληλοτάτῃ.

Ἀναγινώσεται εἶτα αἴτησις τῆς Ἐφορείας τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος **Ἐτ-Μεῖδαν** περὶ παραγωγῆς χαρτῶν **Ζαφειροπούλου**, ἧτις καὶ γίνεται δεκτὴ. Ὡσαύτως ἀναγνωσθὲν ψηφίζεται τὸ πρόγραμμα τῶν κατὰ τὸ Συλλογικὸν ἔτος 1896—97 γενησομένων δημοσίων μαθημάτων.

Ἀναγγέλλεται ἡ ἐκλογή προέδρου μὲν τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κ. **Μ. Γεδεῶν**, γραμματέως δὲ τοῦ κ. **Χρ. Παναζίδου**.

Ψηφίζονται δὲ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Π. Γιαννουλάτος**, ἱατρός, **Θεόδωρος Παπαδόπουλος** ἐφεπτικός, σύμβουλος τοῦ Κράτους, **Ξενοφῶν Λαμπροῖδης**, **Κ. Συγγρός**, γημικός, καὶ **Δ. Κακουλίδης**, ἀρχιτέκτων μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΔ'

(Ἐιδική)

τῇ 2 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Κατὰ τὴν εἰδικὴν ταύτην συνεδρίαν ὁ κ. **Κλ. Κοκκολάτος**, ἱατρός, ἀνέγνω πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην **Ὁ Εὐρυπίδης καὶ ἡ ἱατρικὴ**. Τῷ κ. Κοκκολάτῳ, κατελθόντι τοῦ βήματος, πῦχαρίστησεν ὁ κ. πρόεδρος, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΞ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 9 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται. Εἶτα ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῶν κ. κ. **Γιαννοῦ**, **Ν. Μουτσοῦκη** καὶ **Ἰ. Γκιώχα**, ἀποτελούντων τὴν **Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπὴν** διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1895-96, ὑπεβαλλόντων τὴν ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου 1896 ἐκθεσιν αὐτῶν.

Πιπύμιον τῆς **Α. Θ. Π.** ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἀξίουσης ἵνα ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, παρα-

λαβών και τέσσαρα μέλη, προσέληθ' εις τὰ Πατριαρχεία και διασκεφθή επί του ζητήματος τῆς ὁμοιομόρφου διδασκαλίας.

Του κ. *Wecklein* ἀπὸ 5 καὶ 26 Αὐγούστου, ἐκθέτοντος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αισχύλου*.

Τῆς κ. *Valker* καὶ τῆς δεσποινίδος *Curtis* ἀπὸ 29 Αὐγούστου, ἐκφραζουσῶν θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ ἐνδείξει σεβασμοῦ εἰς τὴν μνήμην τοῦ μακαρίτου προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς *Canon G. H. Curtis*.

Του κ. *Δ. Κυριακοῦ* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Αὐγούστου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέγραψεν εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους τούτου συνδρομὴν τετρακοσίων πεντήκοντα δραχμῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Του κ. *Ε. Κυριακίδου* ἐκ Τραπεζοῦντος ἀπὸ 12 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν *Μαυρογορδάτειον Βιβλιοθήκην*.

Τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου *Ταμβάκου*, κ. *Πολυξένης Δ. Ταμβάκου* καὶ *Δ. Μικροουλᾶκη* ἀπὸ 10 Αὐγούστου, γνωρίζοντων ὅτι κρατοῦσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου κληροδότημα τοῦ ἀειμνήστου ἐκ πεντήκοντα λιρῶν.

Του κ. *Κωνσταντίνου Κουρτίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Του κ. *Ἐλευθερίου Παπαναϊδίου* ἐξ Ἀμισσοῦ ἀπὸ 2 Δεκεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην διὰ τὸ *Ζωγράφειον Διαγώνισμα*.

Του κ. *Χ. Βαζοβάνου* ἐκ Κων/πόλεως ἀπὸ 26 Νοεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην.

Του κ. *Θρομυλοπούλου* ἐκ Φαναρίου ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου, πέμποντος ὡσαύτως γλωσσικὴν ὕλην.

Του κ. *Δ. Βερναρδάκη* ἐκ Μιτυλήνης ἀπὸ 19 Νοεμβρίου, ὑποβάλλοντος ὄρους πρὸς ἐξακλειθῆσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*.

Ὁ κ. πρόεδρος καταθέτει τὴν ἐκθεσιν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις καὶ ἀναγινώσκεται κατ' ἀπαίτησιν πολλῶν μελῶν. Τὰς ἐν τῇ ἐκθέσει ἐπισυνημμένας ἐν εἰδει εὐχῶν προτάσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς ὑποστηρίζει προθύμως ὁ κ. *Ἀθηνάοπουλος*, παρατηρεῖ δ' ὅτι ἀνάγκη νὰ ὑποβληθῇ αὕτη καὶ τοῖς διαφερομένοις, ἧτοι τῷ κ. ταμίᾳ καὶ τῷ κ. λογιστῇ. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὴν συναυλίαν, ἣν κατ' ἀρχὴν ὁ Σύλλογος εἶχεν ἐγκρίνει πρὸς

ἀρωγὴν τῶν ἀπόρων παιδῶν τῶν δημοτικῶν σχολῶν δι' ἀγορᾶς βιβλίων, τὸ προεδρεῖον ἔκρινεν εὐλογον διὰ τὸ τρέχον ἔτος νὰ δώσῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἅ τε τῶν οικονομικῶν τούτου μὴ ὄντων ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει καὶ ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ε. Ἰωάννου* παρατηρεῖ ὅτι θὰ ἦτο ἐλκυστικώτερα ἢ ἔσπερις τοῦ Συλλόγου, ἂν πρὸς τῇ μουσικῇ συναυλίᾳ ὑπῆρχε καὶ φιλολογικὴ ἔσπερις, ὁ δὲ κ. *Ἀθηνάοπουλος* ζητεῖ διασαφῆσεις περὶ τοῦ τί ἐννοοῦσιν ὁμιλοῦντες περὶ φιλολογικῆς ἔσπεριδος. Κατόπιν δὲ τῶν δοθεισῶν διασαφῆσεων ὁ κ. Πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν ἂν ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν ἐγκρίνῃ ἵνα γείνη μουσικὴ ἔσπερις ὑπὲρ αὐτοῦ. Ψηφοφορίας δὲ γενομένης, ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτή.

Ἐψηφίσθησαν μέλη τοῦ Συλλόγου τακτικὰ ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Ἀρχιάλυος κ. *Βασιλείου*, ὁ Θεοφιλέστατος *Χαριουπόλεως*, *χωρεπίσκοπος Πέραν κ. Γερμανός*, οἱ κ.κ. *Ἄ. Τράντας*, *Ἰ. Γραμμανδάνης*, *Κ. Κωνσταντινίδης* ἰατροί, οἱ κ. κ. *Σταῦρος Ἰωαννίδης*, *Γρ. Μωῦσειδης*, *Μ. Πορτοκάλουλου*, *Κλ. Παλαγιαννόπουλος* ἀνεπιστέλλον δὲ μέλος ὁ κ. *Σ. Μερτζίδης*, ἰατρός ἐν Καβάλλᾳ· μεθ' ὃ, μὴ ὑπάρχοντος ἐτέρου ζητήματος, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΕΣ

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 16 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος *Ν. Φωτιάδου*, ἀντιπροέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, οὐδενὸς ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπὶ τῶν προηγουμένων ἀνακοινώσεων, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. *Σ. Μερτζίδου* **Περὶ ἀρχαιότητος τῶν Νοδοκομείων** πραγματείαν καὶ τὴν ἐξ Ἁγίου Ὄρους ὑπὸ τοῦ ὀσιολογιστάτου κ. *Ἰ. Διονυσίου* ἐτέραν τοιαύτην ὑπὸ τὸν τίτλον **Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαί**· μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΖ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 23 Δεκεμβρίου 1896.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν ὁ προεδρεύων κ. Φωτιάδης ἐκφράζει τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μελῶν εἰς τὸ νὰ προσέρχωνται εἰς τὰς συνεδρίας καὶ προτρέπει τὰ παρόντα νὰ φοιτῶσι τακτικῶς εἰς αὐτάς, νὰ παρακινῶσι δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἅτινα καὶ ἐπικυροῦνται· μεθ' ὃ ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δ. Σεμιτέλου ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, διαβεβαιοῦντος ὅτι ἀσχοληθήσεται πρὸς ἐκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ Σοφοκλέους.

Τῶν κ.κ. Ἀδελφῶν Περγῆ ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 22 Νοεμβρίου, ἀποστελλόντων φορτωτικὴν τῶν 330 ἀντιτύπων τοῦ Β' τόμου τοῦ Αἰσχύλου.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 2 Νοεμβρίου, ἐγκλείοντος ἐπιστολὴν τῆς Πρυτανείας τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀγγελούσης ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον ἐψηφίσατο τετρακοσίας πεντήκοντα δραχμὰς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ ἐν Βάρνῃ Ἀναγνωστηρίου τῶν Ὀδησοιτῶν ἀπὸ 16/28 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τὴν δωρεὰν ἀποστολὴν φύλλων ἐπιτοπίων.

Τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου, ἀποστελλούσης διὰ τοῦ ταμείου τῶν Πατριαρχείων ἔκτακτον συνδρομὴν τεσσαρακοντάλιρον.

Τοῦ κ. Λεωνίδου Ζῶν ἐκ Ζακύνθου ἀπὸ 18 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν ἀξιωματικῶν καὶ πέμποντος 15 τεύχη.

Τῶν Ἐφόρων τῶν σχολῶν Ἀγκύρας ἀπὸ 6 Σεπτεμβρίου, συνιστάντων τὸν κ. Δ. Κλημεντίδην ὅπως μετ' αὐτοῦ ἐκλέξῃ ὁ Σύλλογος διδασκάλους διὰ τὰς σχολὰς αὐτῶν.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 4/16 Νοεμβρίου, δηλούσης ὅτι ἐπλήρωσε τῷ κ. Ἀραβαντινῷ δραχμὰς ἑξακοσίας ἐξήκοντα καὶ μίαν καὶ εἴκοσιν ἑκατοστὰ (ἀριθ. 661,20),

συμφώνως τῇ ἀπὸ 26 λήξαντος ἐπιστολῇ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐγκλειούσης ἀποδείξειν παραλαβῆς.

Τοῦ κ. Σ. Μερτζίδου ἀπὸ 4 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκδοσιν ἔργου αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Ἐ. Ι. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 3 Αὐγούστου, προσφέροντος τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου τὴν Ἐπιτηρίδα τῆς Σάμου.

Τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἱερο. Λεοντίου, ἐπιτρόπου τοῦ ἀγίου Σεργῶν, ἀπὸ 4 Αὐγούστου, αἰτουμένου πρόγραμμα τοῦ διαγωνίσματος πρὸς σύνταξιν Γραμματικῆς τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τοῦ Συλλόγου πρὸς διαδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, αἰτουμένου τὰς ἀποδείξεις τῶν διανεμηθέντων δέκκ σειρῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρηστάκη ἐφένθη Ζωγράφου ἀπὸ 4/16 Δεκεμβρίου, εὐχαριστοῦντος διὰ τὰ τοῦ Συλλόγου συλλυπητήρια ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Πέτρου Φιλανθίδου ἐκ Πανόρμου ἀπὸ 10 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως αἱ μὴ ληφθεῖσαι ὑπ' ὄψει κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος νεο-ἑλληνικαὶ αὐτοῦ μελωδίαὶ βραβευθῶσιν ἐφέτος.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου, προτεινούσης ὅπως ὁ Σύλλογος προσφέρῃ διακοσιόφρακτον συνδρομὴν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως προτομῆς τῷ C. Curtis εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῇ· καὶ μέλος ἀντεπιστέλλον τὸν κ. Ἀντ. Μηλιαράκη, εὐδοκίμως περὶ τὰ γεωγραφικὰ ἀσχολούμενον.

Ἐπὶ τῆς ἡμερησίας διττάξεως ὁ κ. Φωτιάδης προτείνει ὅπως τὸ ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ψηφισθὲν ποσὸν διακοσίων φράγκων ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως προτομῆς τοῦ αἰοδίδμου Curtis πληρωθῇ δι' ἑράνου μεταξὺ τῶν μελῶν, ἅτε τοῦ Συλλόγου, τὸ γε νῦν εὐρισκόμενον ἐν δυσχερείαις οικονομικαῖς. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. Φωτιάδου ἀντικρούουσιν οἱ κ. κ. Ἰωάννου καὶ Γιαννουλάτος, λέγοντες ὅτι θ' ἀποβῇ ἄκρπος ὁ ἔρανος, διότι τὰ μέλη δὲν θὰ φανῶσι πρόθυμα εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην καὶ ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο ὁ Σύλλογος ἀντὶ νὰ μετέλθῃ τὸ μέτρον τοῦτο, νὰ ὁμολογήσῃ δι' ἐπιστολῆς τῇ ἐπὶ τῆς προτομῆς ἀγγλικῇ ἐπιτροπῇ τὴν ἀδυναμίαν του πρὸς συνδρομὴν, ἐκρηάζων ταυτοχρόνως καὶ τὴν λύπην του.

Ὁ κ. Νικολόπουλος φρονεῖ ὅτι τὸ ποσὸν

τῶν 200 φράγκων εἶναι ἐλάχιστον ἐν σχέσει πρὸς τὰς τῷ Συλλόγῳ ἐκδουλεύσεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅτι θὰ συλλεγῆ λίαν εὐκόλως. Ὁ κ. Γιαννουλάτος προσθέτει ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως δεόν νὰ μὴ γείνη τοιαύτη κακὴ ἀρχὴ φορολογίας. Εἰς τοῦτον δ' ἀπαντᾷ ὁ κ. Φωτιάδης ὅτι πρόκειται περὶ ἐράνου προαιρετικοῦ καὶ οὐχὶ ὑποχρεωτικοῦ. Ἄλλ' ὁ κ. Ἰωάννου ἐπιμένει εἰς τὴν πρότασίν του, ἣν καὶ διατυποῖ ὡς ἐξῆς: Δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ προσέλθωμεν δι' ἐράνου νὰ συμπληρώσωμεν μεταξὺ τῶν μελῶν τὸ πρὸς τῶν 200 φράγκων καὶ νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν τὴν ἐνδεικν ἡμῶν. Ὁ κ. Ἀκεστορίδης παρακαλεῖ τοὺς κ. Ἰωάννου καὶ Γιαννουλάτου ν' ἀποσύρῃσι τὴν πρότασίν των, οὐ μὴ γενόμενον, τίθεται αὕτη εἰς ψηφοφορίαν καὶ ἀπορρίπτεται, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Φωτιάδου.

Ψηφίζονται τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. Δ. Καλβοκορέσης, Α. Σταλίδης, Χ. Χρησιδής, Φ. Δημητριάδης, Κ. Βλασιάδης, ἀρχιτέκτων, Ι. Γιάνναρος καὶ Ν. Στρογγύλης, μεθ' ὃ δικλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΕΗ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 13 Ἰανουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀνγκνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀναγγέλλει τὰς δωρεάς.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἑπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐ. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 28 Δεκεμβρίου 1896, προτείνοντος μέλος τὸν ἐν Λισσαβῶνι τῆς Πορτογαλλίας κ. Ταξιαρχον Luciano Cordairo, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Βασιλέως, ἀρχηγὸν τοῦ Γραφείου τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τὸ δίπλωμα αὐτοῦ σταλῆ διὰ τοῦ ἐνταῦθα Σαμαικοῦ Γραφείου.

Τῆς Α. Ε. τοῦ Χρησιδάκη ἐφέντη Ζωγράφου ἐκ Monte-Carlo, ἀπὸ 9 Ἰανουαρίου 1897, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τοῖς ἐπὶ τῆ ἑορτῇ αὐτοῦ συγχαρητηρίοις καὶ εὐχομένου τῷ Συλλόγῳ βίον μακρὸν καὶ ἐνδοξόν καὶ παρακαλοῦντος ὅπως διερμηνευθῶσι τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ ταῦτα καὶ τοῖς μέλεσιν.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολείων Νεαπόλεως,

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος.

αἰτουμένης τὴν σειράν τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1897, ἀποφασίστας ν' ἀναβληθῆ ἡ εἰς τὸν κ. Βερναρδάκην ἀπάντησις μέχρις οὗ ἡ πρὸς μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Αἰθνετοπούλου, Πετρακίδου καὶ Βραχάμη ὑποβάλλῃ τὸ πόρισμα τῆς μελέτης αὐτῆς· ἀγγελλούσης δὲ ὅτι ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 2 Ἰανουαρίου 1897 ἐξελέξατο, κατὰ τὸ ἄρθρον 57, μέλη αὐτῆς τακτικὰ τοὺς κ. κ. Ἰ. Δ. Ἀριστοκλέα, καὶ Π. Πετρακίδην καὶ προτεινούσης ἀντεπιστέλλον μέλος τὸν κ. Στανιόλαον Πρῦτο, διακεκριμένον ἰταλὸν λογογράφον καὶ καθηγητὴν τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας ἐν Ἀρπίνῳ, καὶ ὑποβαλλούσης τὸ πόρισμα τῆς μελέτης αὐτῆς ἐπὶ τῆς προτάσεως αὐτοῦ.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου, ἀγγελλούσης ὅτι ἐξελέξατο μέλος αὐτῆς τὴν Α. Σ. τὸν μητροπολίτην Ἀρχιάλου κ. Βασιλείου.

Τοῖς κ. κ. Ἰ. Ἀριστοκλεῖ καὶ Π. Πετρακίδῃ, οἱ ἐξελέγησαν μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆ Α. Σ. τῷ ἀγίῳ Ἀρχιάλου κ. Βασιλείῳ, ὅς ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῷ Κανονισμῷ, ἀποφασίζεται ὅπως γραφῶσιν αἱ ἐπὶ τούτῳ ἐπιστολαί.

Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Παπᾶ δωρηθέντα νομισμάτια παραπέμπονται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην. Ἀγγελθέντος δὲ ὅτι τρεῖς εἰσαὶ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης κατ' αἴτησιν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιδάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἐδίδθησαν τῷ ἐνταῦθα ἀντιπροσώπῳ αὐτοῦ κ. Κ. Ἰωαννίδῃ, ἡ αἴτησις τῶν Σχολῶν Νεαπόλεως περὶ παροχῆς τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐγένετο δεκτὴ.

Μετὰ ταῦτα μετὰ λύπης ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν Χρήστου Βασιλάδου, ἱατροῦ, πρὸς τὴν οἰογένειαν τοῦ ὁποίου ὁ Σύλλογος θέλει ἐκφράσει τὴν λύπην του.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν, αἰτινες συνέστησαν ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ νέου Κανονισμοῦ.

Τοῦ κ. Ἀπέρη αἰτησμένου ὅπως οἱ κατάλογοι οὗτοι συνταχθῶσιν ἀλφαβητικῶς, ἡ αἴτησις γίνεται δεκτὴ. Μεθ' ὃ ὁ κ. Ἰωάννου ἐρωτᾷ: 1) Ἐὰν οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐγγραφέντες ἦναι οἱ μόνοι πτυχιούχοι, δικαιοῦμενοι ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην. 2) Ἐὰν οἱ φυσικοὶ

δικαιώνται να εισέλθωσιν εἰς τρεῖς καὶ τέσσαρας Ἐπιτροπὰς καὶ 3) Ἐὰν ἕκαστος δικαιῶται νὰ εἰσέλθῃ εἰς ὅποιανδήποτε ἐπιτροπὴν.

Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* φρονεῖ ὅτι διὰ τῆς δευτέρας ἐρωτήσεως εἰσερχόμεθα εἰς τὴν συζήτησιν τοῦ Κανονισμοῦ, ὅστις δίδει μόνος τὴν ἀπάντησιν, λέγων ὅτι οἱ φυσικοὶ δύνανται νὰ ἴναι μέλη τῆς τε Βιολογικῆς καὶ τῆς Φυσικομαθηματικῆς, ὅπως καὶ οἱ διδάκτορες τῆς Φιλοσοφίας καὶ Θεολογίας θεωροῦνται αὐτοδικαίως μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Τῷ κ. *Εὐσταθιανῷ* ὁμοφρονεῖ καὶ ὁ κ. *Ἀκαστορίδης*, ὁ δὲ κ. *Βραχάμης* ἐξηγεῖ τὸν λόγον τῆς εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν παραδοχῆς τῶν φυσικῶν, αἰτιολογῶν ταύτην ὡς ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῆς κατὰ τὸν προηγούμενον Κανονισμὸν ὑφισταμένης Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν ἣ ἐκρίνοντο καὶ φυσικομαθητικὰ ἔργα, μετὰ τῆς Φιλολογικῆς, ἀντικαταστησάσης καὶ τὰς δύο. Ὁ κ. *Ἀπέρης* φρονεῖ ὅτι οἱ ἰατροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐγγραφῶσι μέλη τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀφ' οὗ κατ' ἀνάγκην διδάσκονται τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας.

Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* λέγει ὅτι τοῦ Κανονισμοῦ καθορίζοντος τὰ προσόντα, οὐδεμία ἐπιτρέπεται συζήτησις ἐπ' αὐτῶν. Ὁ κ. *Χρησιόδης* λέγει: 1) Ὅτι οἱ κατάλογοι περιλαμβάνουσι τελειωτικῶς τὰ μέλη ἐκεῖνα, περὶ ὧν εἶναι βέβαιος ὅτι συνεννοῦνται τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἀπαιτούμενα προσόντα. 2) Ὅτι τοῦ Κανονισμοῦ ὀρίζοντος εἰς τίνας ἐπιτροπὰς οἱ φυσικοὶ δύνανται νὰ καταχθῶσι, πᾶσα συζήτησις ἀποβαίνει περιττή. 3) Ὅτι ἵνα εἰσέλθῃ τις αὐτοδικαίως εἰς ἐπιτροπὴν τινά, ὀφείλει νὰ ἔχῃ τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς προσόντα.

Τοῦ κ. *Στρογγύλη* ζητήσαντος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῷ Κανονισμῷ, τῶν κ. κ. *Ἀριστοκλέους* καὶ *Πειρακίδου*, ὁ κ. πρόεδρος ἀπάντησεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφορᾷ τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, προτάσει τῆς ὁποίας ἐξελέγησαν, ὡς ἡ ἐπίσημος ἐπιστολὴ αὐτῆς ἤγγειλε τοῦτο τῷ Συλλόγῳ.

Ψηφίζεται ἀντεπιστέλλον μέλος ὁ ἐν Ἀθήναις κ. *Ἀντ. Μηλιαράκης* τακτικὰ δὲ μέλη οἱ κ. κ. *Ἀνδροκλῆς*, *Ἀνδρεάδης*, *Ἀλέξ.*, *Ἀντωνιάδης*, *Γεώργιος Λινάρδος*, *Γ. Βλαδίκας*, *Ἰ. Μπίστης*, *Ν. Φερμάνογλους* καὶ *Ἰ. Μιχαλάκοπουλος*. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΞΘ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 20 Ἰανουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, εἶτα ὁ κ. *Ἰ. Μηλόπουλος* ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ **Ποῦ τοῦ Βοσπόρου ἐγένετο ἢ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διάβασις τοῦ Δαρείου.**

Ὁ δὲ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιληπτικὴν ἀνέκδοτον διατριβὴν ἐκ χειρογράφου ἀρχαίου, σταλείσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει πανοσιολογιώτατου κ. *Χρυσοστόμου Λαυριώτου* **Περὶ τοῦ βίου τοῦ ὀδίου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ Βατοπεδίου**· μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῆ 3 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος: **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ παραδοχὴν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιληψὶν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς συγκρότησιν Ἀρχαιολογικοῦ ἐν Ἀθήναις Συνεδρίου ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς ἰδρύσεως τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς αὐτόθι ἀπὸ 2/14 Ἰανουαρίου, προσκαλοῦσης τὸν Σύλλογον νὰ μετάσχῃ αὐτοῦ.

Τῆς Ἐλληνοκαθολικῆς Ἀδελφότητος «Συμπνοίας» ἐντεῦθεν ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, παρακαλοῦσης ὅπως δοθῇ αὐτῇ ἡ σειρά τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *Θ. Οὐσπένσκη*, διευθυντοῦ τοῦ ἐν ταῦθα ἀρχαιολογικοῦ ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου, πέμποντος τὸν Α' τόμον τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου, ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς δὲ τὴν ἐκάστοτε ἀποστολὴν τῶν ἐκδόσεων αὐτοῦ καὶ αἰτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ Ἰνστιτούτον.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων καὶ δωρουμένου συγγράμματά τινα.

Τῆς Ἐκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος, ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου, ἀγγελλού-

σας τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καὶ αἰτομένης τὴν ἐν τῷ Συλλόγῳ φιλοξενίαν.

Τῆς κ. *Ἀλεξάνδρας Μ. Μαυροκορδάτου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου, ἀγγελλοῦσας δωρεὰν αὐτῆς ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου αὐτῆς ἀδελφοῦ τεσσάρων κίβωτιων βιβλίων διαφόρου ὕλης.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Φιλεκαπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τὸ προεδρεῖον συσκεφθὲν φιλοφρόνως ἐχορήγησε μὲν τὴν αἰτηθεῖσαν φιλοξενίαν, πλὴν ἐρωτᾷ καὶ τὸν Σύλλογον ἂν συναινῇ.

Λιμαράκης. Ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην τοῦ προεδρείου.

Βραχάμης. Ἀρκεῖ, λέγει, τὸ χορηγηθησόμενον δωμάτιον νὰ μὴ παραβλάπτῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ Συλλόγου.

Τεθεῖσα δ' εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις, ἐψηφίσθη. Εἶτα ἀναγγέλλει ὁ κ. πρόεδρος, ὅτι ὁ κ. *Εὐδοκίμης Μαυροκορδάτος* καὶ ἡ κ. *Ἀλεξάνδρα Μαυροκορδάτου* ἐδώρησαν τῷ Συλλόγῳ 700 συγγράμματα ποικίλης ὕλης, ὧντινα πολλοῦ λόγου ἀξία, καὶ ὅτι θὰ γραφῇ εἰς τοὺς γράμματα εὐχαριστήριον.

Νικολόπουλος. Προτείνει νὰ εὐχαριστήσωμεν ταυτοχρόνως καὶ τοὺς συνεργήσαντας εἰς τὴν δωρεὰν ἐταίρους κκ. ἀδελφοὺς *Παντερομαλῆ* καὶ *Φ. Δημητριάδην*.

Πρόεδρος. Ἡ Ἑλληνοκαθολικὴ Ἀδελφότης «*Σύμπνοια*» ζητεῖ τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης, καὶ ἐμποδίζεται μὲν ἡ τοιαύτη δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ, ἅτε τῆς ὑπὸ τῆς «*Συμπνοίας*» συντηρουμένης σχολῆς οὔσης δημοτικῆς, ἀλλὰ φρονεῖ ἀτομικῶς ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ δοθῇ τῇ «*Συμπνοίᾳ*» ἡ σειρὰ τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης, πρὸς τοῦτο δὲ ζητεῖ καὶ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου.

Νικολόπουλος. Ὁφείλομεν, ἀνεξαρτήτως συμπαιθῶν, νὰ σεβασθῶμεν τὸν Κανονισμόν.

Ἰωάννου. Ἄν μέχρι τοῦδε δὲν παρεβιάσθη ὁ Κανονισμὸς ὑπὲρ ἄλλης Σχολῆς, τότε δέον νὰ σεβασθῶμεν τὸν Κανονισμόν.

Λιμαράκης. Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὡς ἔχων σκοπὸν τὴν διάδοσιν τῆς γλώσσης ἡμῶν, πρέπει νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν «*Συμπνοίαν*», ἣτις Ἑλληνοπαιδὰς, ἐν ἄλλοτριζ μὲχρι τοῦδε γλώσση διδασκομένου, ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ τὴν μητρικὴν ἑλληνίδα φωνήν, καὶ χρῆζει πρὸς τοῦτο ἐνθαρρύνσεως. Ἢ περιπτώσις ἐνταῦθα εἶναι ἐξαιρετικὴ καὶ δὲν πρέπει

να λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ξηρὸν γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ. Πρόκειται λοιπὸν περὶ προτροπῆς καὶ οὐχὶ δωρεᾶς.

Μετὰ ταῦτα, τεθείσης τῆς προτάσεως τοῦ κ. προέδρου εἰς ψηφοφορίαν, ἐγένετο αὕτη δεκτὴ.

Πρόεδρος. Τὴν αἴτησιν τοῦ κ. *Οὐλοπένοκη* τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν, ἣτις καὶ γίνεται δεκτὴ.

Ἐπίσης γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τῶν *Σχολῶν τοῦ Μεταλλείου Χατζῆ Σίμωμοι*, περὶ παροχῆς χαρτῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι τοιοῦτοι.

Τὸ προσκλητήριον γράμμα τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς παραπέμπεται τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ψηφοφοροῦνται ἀντεπιστέλλοντα μὲν μέλη οἱ κ.κ. *Ταξίαρχος Cordairo Luciano*, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλίας, ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου τῆς Ἀνωτέρας Ἐκπαιδεύσεως καὶ συγγραφεὺς, καὶ ὁ κ. *Στανίσλαος Προῖτο*, ἰταλὸς λαογράφος, καθηγητῆς τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας ἐν Ἀρπίνῳ, προτεινόμενος ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς· τακτικὸν δὲ μέλος ὁ κ. *Γ. Νικολαΐδης*, ἱατρός, μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΟΑ'

(Ἐιδική)

τῆ 10 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδῆς* ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις: Κατὰ τὸ ὁσονοῦπω λήγον συλλογικὸν ἔτος δύο ἐγένοντο ἀνακοινώσεις ἱατρικῆς ἀρχαιολογίας, ἡ τοῦ κ. *Μερτζίδου* καὶ ἡ τοῦ κ. *Κοκκολάτου*. Ὅτι εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἱατρικῆς ἡμεῖς ἰδίως ὀφείλομεν νὰ ἐγκύπτωμεν, νομίζω εἶναι φανερόν, διότι διὰ τοιαύτης μελέτης ἀποκαθιστῶμεν πλήρη τὴν συνέχειαν τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν νεωτέραν ἱατρικὴν. Ἐν τῇ Δύσει, ἀρ' οὐ προσηγουμένως ἐξηρεῦνησαν τὰ καθαρῶς ἱατρικὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, πρῶτοι ἡσυχολήθησαν καὶ εἰς τὴν συλλογὴν ἱατρικῶν γνώσεων παρὰ ποιηταῖς· μετὰ τὸν γάλλον σοφόν, τὸν γράψαντα περὶ τῆς χειρουργίας παρ' Ὀμήρῳ, ἡμεῖς ἐνθυμούμεθα ἐνταῦθα τὸν *M. Menier Etudes médicales sur les poètes latins 1858, Paris*; τὸν *Ch. Duremberg La médecine*

à Rome sous la République (Histoire et Doctrines, Paris, 1865); τὸν *E. Dupuis Médecine et mœurs de l'ancienne Rome* (Paris, 1891). Παρ' ἡμῖν δὲ τὸν ἀείμνηστον Ἀναγνωστάκην, γράψαντα περὶ τῆς *ιατρικῆς παρὰ τῷ Ἀριστοφάνει*. Συγχαίρω ἀπὸ καρδίας τὰ ἀξιοτίμα μέλη τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς μελέτας αὐτῶν ταύτας καὶ εὐχομαι νὰ συνεχίσωσιν αὐτάς δι' ἄλλων ἐξ ἴσου σπουδαιῶν. Ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς ἀρχαίας ἱατρικῆς, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἶπω ὅτι ἡ Αἴγυπτος προώριστα νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ δι' ἀνακαλύψεων παπύρων ἐκτάκτου σπουδαιότητος. Παραβλέπων ἐνταῦθα τὰ πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν ἀλλότρια, λέγω ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἱατρικῆς θέλει εὐρυνθῆ σημαντικῶς· οὕτω πρὸ 4 ἐτῶν ἀνευρέθη ἀπύρρος ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἱατρικῆς, συγγραφείσης καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Ἀριστοτέλους, πιθανῶς ὑπὸ τοῦ Μένωνος «*Ἱατρικὰ Μενώνεια*» καὶ περιλαμβανούσης ἓνα καὶ ἡμίσιον αἰῶνα ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Διὰ τοῦ παπύρου τούτου ἀποδεικνύεται ἡ πρώτη ἀκμὴ τῆς ἱατρικῆς ἐν Ἑλλάδι, ἧς δευτέρα εἶναι ἡ παρούσα σύγχρονος. Ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι, ἐκ τοῦ εὐρήματος τούτου ἀγόμενος νὰ προσθέσω καὶ τὰ ἐπόμενα: Ὁ ἐν Βερολίῳ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας *H. Diels* ἐν τῷ *Hermes, Zeitschrift für klassische Philologie* (28 Berlin 1893) δημοσιεύει ἀνάλυσιν κριτικὴν τοῦ πρωτοτύπου, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ἔπειτα ὑπὸ τὸν τίτλον *Anonymi Londinensis ex Aristotelis Iatricis* (Berolini, 1893), ἐν ἑλληνικῷ κειμένῳ (οὐ γερμανικὴν μετάφρασιν ἔχουσιν οἱ κκ. *H. Beckh* καὶ *F. Spät*, 1896, Berlin). Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης ἐγένοντο ἡμῖν γνωστὰ τὰ ὀνόματα δέκα ἔτι διασῆμων ἱατρῶν. Ὁ κ. *Diels* ἐν τῇ κριτικῇ ταύτῃ μελέτῃ κατέδειξεν ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς ἱατρικῆς εἶναι βοθητικωτάτη καὶ ἄλλαις ἐπιστήμαις· πρὸς τοῦτο, ἐν παραδείγματι, ἀναφέρει στίχους τινὰς τῶν *Νεφελῶν* τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐν οἷς ἐμπαίξεται ἡ φυσιολογικὴ θεωρία *Διογένους* τοῦ Ἀπολλωνιάτου. Ἡ κατανόησις τῶν στίχων τούτων κατορθοῦται ἀκριβῶς διὰ μελέτης τῶν φυσιολογικῶν θεωριῶν, τῶν ἐκθειμμένων ἐν τῷ παπύρῳ τούτῳ, ὅτι δ' ἄνευ αὐτοῦ ἀτελῶς λίαν ἐννοοῦνται.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΒ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῇ 17 Φεβρουαρίου 1897.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονταί τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης, ἅτινα καὶ ἐπικυροῦνται μετὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. *Παχτίου*, ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς Ἀδελφότητος «*Συμπλοίας*» εἶχε προτείνει νὰ γείνη καὶ ἡ προσφορά τῶν παρ' αὐτῆς αἰτουμένων εἰδῶν ὡς δωρεὰ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, ἵνα μὴ παραβιασθῇ ὁ Κανονισμός.

Εἶτα τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου ἀναβάλλεται εἰς ἐτέραν συνεδρίαν, μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὸν θάνατον τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου Μακαριωτάτου *Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυροῦ Γερασίμου*, καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον νὰ ἐκφράσῃ δι' ἐπιστολῆς τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ τῇ Ἀγιοταφικῇ Ἀδελφότητι.

Ὁ δὲ κ. *Δ. Μοσιρῶτος* ἐρωτᾷ τὸ προεδρεῖον, ἐὰν ἤδη, ὅτε ἐπερατώθησαν αἱ πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ Συλλόγου ἐργασίαι, δύναται νὰ γείνη κἀτοχος τῆς κλειδῆς τοῦ δωματίου τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου πρὸς ταξινόμησιν τῆς συλλογῆς. Τοῦ κ. προέδρου δὲ ἀπαντήσαντος καταφατικῶς, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΓ'

(*Τακτικὴ ἐιδική*)

τῇ 3 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος **Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης· οὐδενὸς δὲ ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπ' αὐτῶν, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν συνέχειαν τῆς πραγματείας τοῦ ἐν Καβάλλῃ ἱατροῦ κ. *Σταύρου Μερτζίδου* *Περὶ ἱατρικῆς ἀρχαιολογίας* καὶ μελέτην τοῦ ἐν Χαραμυθῆ ἱατροῦ κ. *Δ. Α. Παναγιωτίδου* *Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Παραμυθίας ἀποκειμένου Κώδικος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΔ'

(Τακτική γενική)

τῆ 10 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος Ν. ΦΩΤΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος μελέτην αὐτοῦ κατὰ προικοδοσιῶν.

Τοῦ κ. Μ. Κεφάλαι ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, ἀποστέλλοντος τρία δέματα βιβλίων ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Κλουμάση, ὧν ἐπισηνᾶπτε κατὰλογον καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ αὐτίμομος διέθεσεν ὅπως ὁ κληρονόμος ἐν Ἀθήναις Σύλλογος πληρόνη εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον κατ' ἔτος μίαν λίραν τουρκικὴν ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ ἀποστέλληται τακτικῶς τὸ Περιοδικόν.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Χρησιτάκη ἐφένδη Ζωγράφου ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου 1897, ἐκ Montecarlo, ἀγγέλλοντος ὅτι ἔλαβε τὸν τελευταῖον τόμον τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔχει γῶσιν περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωαννίδου ληφθέντων ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ σωματίων.

Τῶν κ. κ. Ἀδελφῶν Περγῆ ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου ἐξ Ἀθηνῶν, ἀγγελλόντων ὅτι ἔστειλαν τριακόσια τριάκοντα (330) ἀντίτυπα τοῦ Α' τόμου τοῦ Αἰσχύλου, καὶ ζητούντων δραγμᾶς 358,60 ἀπέναντι τοῦ ἐκτυπωθησομένου δευτέρου τόμου καὶ προκαταβολὴν ἐκ δισχιλίων φράγκων.

Τοῦ κ. Emmanuel Ohlen, γραμματεὺς τῆς Νομισματικῆς Ἐταιρείας τοῦ Montréal, ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἡμετέρων δημοσιεύσεων.

Τοῦ κ. Χρηστομάνου ἀπὸ 29 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος φράγκα διακόσια ἐξήκοντα καὶ τριάκοντα ἑκατοστά (260,30), ἰσότημον τῆς ἐκ δραγμῶν 450 συνδρομῆς τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ ἔτος 1896—1897.

Τοῦ κ. Ν. Λεβίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου, δηλοῦντος ὅτι ἀνετίθη τῆ Ἑλληνικῆ Β. Προσθεῖξ Κων/πόλεως ὅπως παραλάβῃ τὰ ὠρισμένα βιβλία ἐκ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Α. Μηλιαράκη ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῆ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τῆς ἐνταῦθα Φιλεκπαιδευτικῆς καὶ Φιλανθρωπικῆς Ἀδελφότητος ἀπὸ 10/22 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦσας τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῆ παρασχεθείσῃ αὐτῇ φιλοξενίᾳ.

Τῶν παρεπιδημούντων ἐνταῦθα Νισυρίων ἀπὸ 12 Φεβρουαρίου, αἰτουμένων τοὺς γεωγραφικούς πίνακας Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Prato ἀπὸ 12 Μαρτίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῆ ἐκλογῆ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Ὁ προεδρεύων ἐν συγκινήσει ἀναγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐν Τεργέστη διαμένοντος ὁμογενοῦς λογίου Διονυσίου Θερεσιανοῦ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, πολλαχῶς δ' ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐργασθέντος ἐξόχου ἀνδρός.

Ψηφοφοροῦνται τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Σόλων Καζανόβας, ἔμπορος, Θεόδωρος Κ. Μακρίδης βέης, ἐπιμελητῆς τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Μεθ' ὅ, μὴ ὑπάρχοντος ἑτέρου ζητήματος ἐν τῆ ἡμερησίᾳ διατάζει, ὁ κ. προεδρεύων διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΕ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 17 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, οὐδενὸς αἰτησαμένου τὸν λόγον ἐπὶ τῶν προηγουμένων ἀνακοινώσεων, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Λεωνίδου Ζῶη **Περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ μυνῶν** μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΟΣ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 30 Μαρτίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν **ἀλληλογραφίαν**, ἔχουσαν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τῆς κ. Εὔρ. Α. Σγούτα ἐκ Παρι-

σιών από 2 'Απριλίου, εὐχαριστούσης τὸν Σύλλογον ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ πρῶην προέδρου τοῦ Συλλόγου *Ξ. Ζωγράφου* καὶ ὑπισχνουμένης ὅτι θὰ πέμψῃ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὅπως ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τῶν ἐφόρων τῶν *Δημοσίων Σχολῶν Χίου*, εὐχαριστούντων διὰ τῆς ἀπὸ 17 Μαρτίου ἐπιστολῆς τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ *Β'* τόμου τοῦ *Αἰσχύλου*.

Τῆς *Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ θρησκευτικοῦ Ἀναγνωστηρίου* ἀπὸ 27 Μαρτίου 1897, αἰτουμένης ὅπως συντελέσῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὸν καταρτισμὸν Ἀναγνωστηρίου διὰ τῆς ἀποστολῆς βιβλίων.

Τῶν ἐφόρων τῶν *Σχολῶν Χαλιηδόνας* ἀπὸ 25 Μαρτίου, αἰτουμένων τὴν σειρὰν τῶν ἐκδοθέντων τόμων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 28 Μαρτίου, ἀγγελλόντων ὅτι ἀνέστειλαν, συμφώνως τῇ αἰτήσῃ τοῦ Συλλόγου, τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ αἰτουμένων χιλίας δραχμὰς ὡς προκαταβολὴν πρὸς ἀγορὰν τοῦ χάρτου.

Ὁ Σύλλογος ἀποδέχεται ἐκθύμως τὰς αἰτήσεις τῶν ἄνω κοινοτήτων.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΖ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῇ 10 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΚΡΗΣΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν διαμειφθεῖσαν ἀλληλογραφίαν τοῦ Συλλόγου, ἣν ὡς λίαν ἐκτενῆ, διήρπασεν εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ β' μέρος ἐπιφυλάσσεται ν' ἀναγνώσῃ ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ.

Ἡ ἀναγνωσθεῖσα *ἀλληλογραφία* ἔχει ὡς ἔπεται :

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐν Πύργῳ *Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου* ἀπὸ 26 Μαρτίου, αἰτουμένου τὴν σειρὰν τοῦ *Περιοδικοῦ*, ὡς καὶ τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τῶν κ. κ. *Ἀδελφῶν Περοῆ* ἀπὸ 8 'Απριλίου, ἀγγελλόντων ὅτι ἔλαβον δραχμὰς χιλίας διακοσίας πενήκοντα παρὰ τῆς Ἑθνικῆς

Τραπεζῆς, ὧν χιλίας κρατοῦσιν εἰς λογαριασμὸν τοῦ ἐκτυπωθησομένου ἑβδόμου τόμου τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, τὰς δὲ διακοσίας πενήκοντα ἐπιστρέφουσι τῷ Συλλόγῳ.

Τοῦ *Ἐφόρου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης* τῆς Ἑλλάδος, ὁμολογοῦντος χάριτας τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγράφῳ τῆς 7 'Απριλίου ἀναφερομένων καὶ τῇ Ἑθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ ἀποσταλέντων τόμων.

Τῆς *Ἑθνικῆς Τραπεζῆς* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 5/17 'Απριλίου, ἀγγελλούσης τὴν πληρωμὴν, συμφώνως τῇ ἀπὸ 2 τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολῆς, δραχμῶν χιλίων διακοσιῶν πενήκοντα τοῖς κ. κ. *Ἀδελφοῖς Περοῆ*, καὶ ἐγκλειούσης ἀποδείξιν ἐνυπόγραφον αὐτῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 'Απριλίου 1897.

Τῆς *Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Χίου* ἀπὸ 12/14 'Απριλίου, ἀγγελλούσης τὴν διὰ τοῦ κ. *Κεφάλαι* παραλαβὴν τῶν ἑλλειπόντων τόμων *ΙΗ'—ΙΘ', ΚΔ', ΚΕ', ΚΣ'* τοῦ *Περιοδικοῦ*, ὀφειλομένων εἰς τὴν φιλοπάτριδα καὶ φιλόμουσον πρόνοιαν τοῦ ἀειμνήστου *Δημ. Κλουμάση*.

Τῆς κ. *Εὐρ. Α. Σγούτα* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 26 Μαΐου, πεμπούσης τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ πρῶην προέδρου τοῦ Συλλόγου *Ξ. Ζωγράφου*, ὅπως, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ.

Τοῦ κ. *Φαρδὸ* ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 14 Μαΐου, πέμποντος ἀγγελίαν τοῦ *Ἑλληνικοῦ ἐπιθεολογίου* αὐτοῦ.

Τοῦ κ. *Καμμᾶ* ἀπὸ 7 Μαΐου ἐξ Ἀθηνῶν, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τῆς εἰς τὸ διαγώνισμα 1896—97 ἀποσταλείσης ὑπ' αὐτοῦ γλωσσικῆς ὕλης τῆς νήσου Τήλου.

Τῆς *Ἑλληνικῆς Κοινότητος Πόρτ-Σαϊδ*, αἰτουμένης ἀπὸ 5/17 Ἰουνίου ὅπως συστηθῆ αὐτῇ διδάσκον προσωπικὸν λόγῳ ἐπικειμένων μεταβολῶν.

Τοῦ κ. *Ἀ. Φιλαλήθους* ἐκ Ἰρυσίου ἀπὸ 27 Ἰουνίου, αἰτουμένου ὅπως συστηθῆ ὡς διευθυντῆς εἰς τὸ ἐν Πόρτ-Σαϊδ ἐκπαιδευτήριον.

Τῶν *Ἐφόρων* τῆς *Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βάρνης* ἀπὸ 14 Ἰουνίου, αἰτουμένων ὅπως ἀποσταλῆ αὐτοῖς ὁ *Β'* τόμος τοῦ *Αἰσχύλου* τῆς *Ἑλληνικῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πρὸς συμπλήρωσιν τῆς σειρᾶς αὐτῶν.

Τῆς ἐπιτίμου κ. *Πολυξένης Ταμβάκου* ἀπὸ 13 Ἰουνίου, ἀγγελλούσης ὅτι, κατ' ἀπόφασιν τῶν ἐκτελεστῶν τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου αὐτῆς συζύγου, ἐδωρήσατο τῷ Συλλόγῳ σειρὰν ἑλλήνων συγγραφέων ἀρχαίας ἐκδόσεως,

ἀνέκουςαν τῷ πατρὶ τοῦ μακαρίτου, ὧν ἐπισυνάπτει κατάλογον.

Τοῦ Ἀναγνωστηρίου Ὁδηγοῦντων ἐν Βάρῃ ἀπὸ 1 Ἰουνίου, αἰτουμένου τὰ τοῦ Συλλόγου ἔργα διὰ τὸ νεοσύστατον τοῦτο ἴδρυμα.

Τοῦ κ. Ἀκριά ἐξ Αἰκατερινοδάρ τῆς Ῥωσίας ἀπὸ 7 Ἰουλίου, αἰτουμένου ἐξ ὀνόματος τῆς αὐτοῦ Κοινότητος διδάσκαλον διὰ τὴν νέαν Σχολήν, ἣν προτίθενται νὰ ἰδρῶσιν.

Τοῦ Ἀναγνωστηρίου Κοινοκαλίου ἀπὸ 13 Ἰουλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν εἰς αὐτὸ ἀποσταλέντων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου βιβλίων.

Τῆς Κοινότητος Πόρι Σαῖθ ἀπὸ 16/28 Ἰουλίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ γενομένῃ συστάσει καὶ ἀγγελουσίας τὴν παμψηφεί ἐκλογὴν τοῦ συσταθέντος κ. Α. Παπαδοπούλου.

Τοῦ κ. Ἐαρινῶ ἀπὸ 27 Ἰουλίου, αἰτουμένου συλλογῆς περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ σταλείσης γλωσσικῆς ὕλης.

Τοῦ κ. Ἰ. Δ. Τανιαλίδου, Ἀ' γρμμμκτώ; τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, ἀπὸ 30 Ἰουλίου, αἰτουμένου ἐπὶ ἐπιστροφῇ τὰ Χιακὰ Βλαστοῦ, τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου χρῆζοντος σημειώσεων τινων ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου.

Τοῦ ὁῶσσου προῖγκιπος Σβενιγορόδσκη ἀπὸ Ααηεν (Γερμυκίας) τῆς 8 Ὀκτωβρίου, δωρομένου πολῦτιμον βιβλίον, δι' ἐξόδων αὐτοῦ λίαν φιλοκάλως ἐκτυπωθέν.

Μετὰ δὲ τὴν λεπτομερῆ ἐπίσης ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀνάγνωσιν τῶν τῷ Συλλόγῳ γενομένων εἰς βιβλία δωρεῶν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ κ. Πρόεδρος ἐγειρόμενος ἀναγγέλλει μετὰ λύπης τὰς ἀπωλείας τοῦ Συλλόγου ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἀοιδίμων κ. κ. Κωνσταντίνου Φωτιάδου βέη καὶ Δημητρίου Πασπαλλῆ, ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου καὶ Παύλου Ἰωάννου, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, μέλους δ' ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου, ὧν τὰς οἰκονομίας ἐγκαίρως ὁ Σύλλογος διὰ γράμματος τοῦ προεδρείου συνελυπήθη ἐπὶ τῇ πληξίσει αὐτὰς συμφορᾶ. Ἐπίσης ἀναγγέλλει καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου κ. Κ. Γεωργιάδου, ἐμπόρου, εἰς οὗ τὴν κηδείαν ἀντεπροσωπεύθη ὁ Σύλλογος ὑπὸ τινων μελῶν τοῦ προεδρείου· κατέθηκε δὲ καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς σοροῦ ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Συλλόγου, οὗ δὲν ἴτο μὲν μέλος ὁ μακαρίτης, ἀλλὰ καὶ πάλιν, ὡς λέγεται, οὐκ ἐπέλαθετο αὐτοῦ ἐν τῇ διαθήκῃ του.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ

τὴν ὑπόθεσιν Wecklein καὶ Βεργαδάκη διὰ τῶν ἐξῆς: Δι' ὄλων τῶν μακροτάτων ἐρέτος διακοπῶν τοῦ Συλλόγου, τὸ ζήτημα τῆς ἀμοιβῆς τοῦ κ. Wecklein ἐξηκολούθησεν ἐπασχολοῦν τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ὡς καὶ τὸ Προεδρεῖον, χωρὶς δυστυχῶς νὰ ἐπιτευχθῆ ἐτι ἡ λύσις αὐτοῦ ἢ ὀριστικῇ. Ὁ κ. Wecklein, ἀντεχόμενος τοῦ προγράμματος τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἐπιμένει ἐν τῇ πληρωμῇ εἰς χρυσόν, ἀγνοῶν, ὡς λέγει, τὴν πολὺ μεταγενεστέραν τοῦ προγράμματος τούτου ἐγκύκλιον τοῦ Συλλόγου; δι' ἧς ἀνεκοινοῦτο τοῖς κ. κ. ἐκδόταις ὁ νέος ὅρος τῆς εἰς χαρτίνας δραχμᾶς ἀμοιβῆς, αἰτιολογούμενο; ἐκ τοῦ ταυτοσήμου ὅρου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἣτις τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης μετέβαλεν εἰς χαρτονομίσμα. Τὴν ἰσχύν ἄλλως τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης, προστίθησιν ὁ κ. Wecklein, ἀναιρεῖ τὸ γεγονός, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐπληρώθη εἰς χρυσόν διὰ τὸν Α' τόμον, τοῦθ' ὅπερ συνέβη πολὺ ὕστερον μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἐγκυκλίου. Μάτην ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἠγωνίσθη δι' ἐπανειλημμένων πρὸς τὸν κ. Wecklein ἐπιστολῶν νὰ μεταπεισῇ αὐτόν· κατιδοῦσα δὲ κατὰ Μάϊον ἤδη τὴν ἀνάγκην ὅπως τεθῆ τέρμα εἰς τὴν ἀναιρᾶν ταύτην ὑπόθεσιν, προέβη μετὰ τοῦ προεδρείου ἐν ἰδίᾳ εὐθύνη νὰ ἐπιδικᾷ τῷ κ. Wecklein χιλίας δραχμᾶς ἐτι εἰς χαρτονομίσμα, ἵνα οὕτω διανεμηθῇ μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ ἐκδότου ἢ προκύπτουσα ἐκ τῆς διαφορᾶς χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος ζημία. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὁ κ. Wecklein ἐφάνη ἄκαμπτος, ἐν τελευταίᾳ δ' αὐτοῦ ἐπιστολῇ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἀπειλεῖ ὅτι θὰ καταρῦγῃ εἰς τὰ δικαστήρια.

Μετὰ τὴν σύντομον ταύτην ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν Wecklein, ὁ κ. πρόεδρος ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου περὶ τοῦ πρακτέου, ἐν τῇ παρουσίᾳ μάλιστα συνεδρία· καθόσον, λέγει, ἐκπνέει καὶ ἡ τελευταία προθεσμία, ἧς ληγούσης, ἡ ὑπόθεσις κατ' ἀνάγκην θὰ ἀναχθῆ εἰς τὰ δικαστήρια. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, λέγει ὁ κ. πρόεδρος, διέταξε τὴν προσωρινὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου τοῦ Αισχύλου ἀρξαμένην, καθόσον μάλιστα ὁ κ. Wecklein ζητεῖ τὴν εἰς τὸ ἄρτιον πληρωμὴν καὶ εἰς χρυσόν ὅχι μόνον διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζόμενα 30 φύλλα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐπὶ πλέον φύλλα, εἰς 2 μόλις ἐπένευσεν ὁ Σύλλογος, καὶ δὴ διὰ τὸ Παράρτημα τοῦ Γ' τόμου.

Μαλιάκας. Ἄν, λέγει, μονομερῶς ὁ Σύλλογος μετέτρεψε τὴν συμφωνίαν ἐκ χρυσῶν φράγγων εἰς δραχμάς, τότε ὁ κ. *Wecklein* ἔχει δίκαιον νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὴν μετατροπὴν διό προτείνει ὅπως διὰ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα παρουσιασθῶσιν εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν, ἣτις νὰ ἐξετάσῃ καὶ γνωμοδοτήσῃ ἀναλόγως ἐν ἐπιγνώσει κατὰ τὸ δίκαιον.

Σαλιτέλης. Παρατηρεῖ ὅτι ἐπείγει ἡ λύσις, διό δὲν εἶναι ἀνάγκη ἐπιτροπῆς, ἣτις δυνατὸν ἀκόμη νὰ βραδύνῃ τὸ ἔργον ἐπ' ἀρίστον, καὶ προτείνει νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα αὐθημερὸν εἴτε δι' ὑποχωρήσεως εἴτε δι' ἀρνήσεως πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ κ. *Wecklein*, αἰτίνας εἶναι καὶ ἄδικοι καὶ παράλογοι καὶ καθόσον μάλιστα πρῶτος αὐτὸς παρέβη τὴν συμφωνίαν, ἐκδούς τὸν Β' τόμον ἐκ 40 φύλλων. Ἐν τούτοις, φρονῶ, λέγει ὁ κ. *Σαλιτέλης*, ὅτι ὁ Σύλλογος δεόν νὰ ὑποχωρήσῃ διὰ τελευταίαν φορὰν καὶ νὰ γράψῃ αὐτῷ φιλοφρόνως λίαν ὅτι μόνον ἐν τῇ μεγαθυμίᾳ του ὑποχωρεῖ διὰ τελευταίαν φορὰν ὅσον ἀφορᾷ τὸν Γ' τόμον, νὰ γείνωσι ῥηταὶ συμφωνίαι, ἅς εἶναι ἐλεύθερος νὰ παραδεχθῇ ἢ οὐ, ὅποτε βεβαίως δὲν θὰ λείψωσι πρὸς ἀνάληψιν τοῦ ἔργου λόγοι ὁμογενεῖς.

Ἀθηνάπουλος. Συμφωνεῖ καθ' ὅλα μετὰ τοῦ προλαλήσαντος καὶ ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. *Wecklein* ἰσχυρίζεται ἄγνοιν τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης τοῦ Συλλόγου, ἐν ᾗ ὑπάρχει ἐπιστολὴ αὐτοῦ, δι' ἧς δηλοῖ ὅτι ἔλαβε γνῶσιν αὐτῆς.

Ἀποσιόλογος. Ζητεῖ πληροφορίας πρὸς τοῦ κ. *Σαλιτέλη*, ὡς μέλους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τοῦ διὰ τί ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ συγκατετέθη νὰ πληρώσῃ τῷ κ. *Wecklein* 1,000 ἔτι δραχμάς, καὶ διὰ τί θεωρεῖ τὴν λύσιν κατεπεύγουσαν.

Σαλιτέλης. Ἀπαντᾷ ὅτι τὰς μὲν χιλιάς δραχμὰς συγκατετέθη ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ πληρώσῃ, ἵνα δοθῇ τέλος εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν δὲ λύσιν θεωρεῖ κατεπεύγουσαν, διότι ὁ κ. *Wecklein* ἔθηκεν ὠρισμένην προθεσίαν.

Μαλιάκας. Φρονεῖ ὅτι δυνάμει νὰ περιμεινωμεν ἀκόμη μίαν ἐβδομάδα καὶ νὰ ἐξακριβωθῇ διὰ τῶν ἐγγράφων ὅτι ὁ Σύλλογος μακροθυμεῖ ἐν τῷ δικαίῳ του καὶ ὅχι ὅτι ὑποχωρεῖ ἀπέναντι ἀπειλῆς δι' ἀγωγῆν.

Νικολόπουλος. Ἀφ' οὗ, λέγει, ὁ κ. *Wecklein* ἀπειλεῖ δι' ἀγωγῆς, φρονῶ ὅτι ἡ ὑπόθεσις δεόν νὰ συζητηθῇ νομικῶς, ἀλλ' ἡ ἀρμοδιὰ πρὸς τοῦτο ἐπιτροπὴ εἶναι ἡ Φιλολογικὴ, ἣ καὶ παρεπέμφθησαν πάντα τὰ σχε-

τικὰ ἔγγραφα, ἀλληλογραφία καὶ λοιπὰ καὶ ὅτι κατόπιν λεπτομερῶν διασαφήσεων καὶ ἐξετάσεων ἐδέχθη αὐτὴ νὰ ἐκδοθῇ ὁ Β' τόμος εἰς φύλλα 42 ἀντὶ 30. Ἀφηγούμενος δὲ συντόμως τὸ αἶτιον, ἐξ οὗ προέκυψεν ἡ μεταξὺ Συλλόγου καὶ *Wecklein* διαφορά, συμπεραίνει ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει δίκαιον ζητῶν, νὰ πληρῶσῃ αὐτὸν εἰς χαρτονόμισμα, δικαιοῦμενον τὸ πολὺ νὰ πληρωθῇ εἰς χρυσὸν μόνον διὰ τὰ 30 πρῶτα τεύχη, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τὰ 42, καὶ προτείνει ὅπως δοθῇ πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσιν μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας.

Σαλιτέλης. Παρατηρεῖ ὅτι καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Σύλλογος μετέτρεψε τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἐκδοτῶν ἀπὸ χρυσοῦ εἰς χαρτονόμισμα, πρὸς ἀντάλλαγμα τῆς ζημίας ἠῆξτε τὴν εἰς τόμους τῶν ἔργων τῶν ἀμοιβὴν κατὰ 100 τόμους.

Πανιεραμῆς. Ἐρωτᾷ, ἐὰν ὑπάρχῃ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Wecklein*, δι' ἧς νὰ ἀποδέχεται οὗτος τὴν εἰς χαρτονόμισμα πληρωμὴν.

Ἀθηνάπουλος. Ἀποκρίνεται ὅτι ὑπάρχει ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Wecklein*, δι' ἧς δηλοῖ οὗτος ὅτι θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ Πρόγραμμα, ἀλλ' ἀποφεύγει νὰ ποιήσῃται λόγον περὶ ἀμοιβῆς. Ἐπειδὴ δ' ὁ Σύλλογος, παραβιάς τὰς ἰδίας προτάσεις, ἐπλήρωσεν εἰς χρυσὸν διὰ τὸν Α' τόμον, ἐπὶ τοῦ προηγουμένου τούτου στηριζόμενος ὁ κ. *Wecklein*, αἰτεῖ τὴν εἰς χρυσὸν πληρωμὴν καὶ τῶν ἀκολουθῶν τόμων. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παράθεσιν τῆς ἰδίας προτάσεως, φρονεῖ ὅτι αὐτὴ προέκυψεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ διαφορά χρυσοῦ καὶ χαρτονομίματος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀσήμαντος.

Πρόεδρος. Βεβαίῳ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀθηνάπουλου* λεγόμενα.

Ἀκεστορίδης. Φρονεῖ ὅτι τοῦ κ. *Wecklein* ἔχοντος τοσοῦτ' ἀσφαλὲς ὄπλον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου, ἐννοεῖ τὴν εἰς χρυσὸν πληρωμὴν διὰ τὸν Α' τόμον, παρασχεθὲν αὐτῷ, ὁ Σύλλογος εὐρηται ἐν τῷ ἄδικῳ.

Μαλιάκας. Μετὰ τὰς παρατηρήσεις, λέγει, τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἵνα μὴ φρονῶμεν ὑπερήμεροι, ἀποσύρω τὴν πρότασίν μου τῆς εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν ἀναθέσεως τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ δικαίου, καὶ παραδέχομαι τὴν γνώμην τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὅπως πληρώσῃ ὁ Σύλλογος εἰς χρυσὸν μὲν διὰ τὰ 30 πρῶτα φύλλα, εἰς χαρτονόμισμα δὲ τὰ ἐπίλοιπα 12.

Σαλιτέλης. Καίτοι, λέγει, λαμβάνω τὸν λόγον παρὰ τὸν Κανονισμὸν διὰ τετάρτην φορὰν,

ἐπιτροπήτω μοι τὸ τοιοῦτο, διότι πρόκειται περὶ ὑλικῶν συμφέροντος τοῦ Συλλόγου καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν, ἰδίως ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν, εἰς τὸ ζήτηρον γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ διὰ ταῦτα, λέγει, καὶ ἐγὼ, παραιτῶν τὴν ἐμὴν πρότασιν περὶ ἐπειγούσης λύσεως, υἱοθετῶ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Μαλιάκας περὶ παραπομπῆς εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς πληρωμὴν εἰς χρυσὸν διὰ τὸν Α' τόμον, αὕτη ἐγένετο ἴσως διότι ἡ ἐκδοσις τοῦ Α' τόμου εἶχεν ἀρχίσει πρὸ τῆς νέας ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου.

Ἀθηνάτοπος. Ἡ ἐγκύκλιος ἐξεδόθη τῷ 1887, ἐν ᾧ ἡ διὰ τὸν Α' τόμον πληρωμὴ εἰς χρυσὸν ἐγένετο τῷ 1889, προεδρευομένης τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ κ. Σαλιτέλης.

Ἀεσιτορίδης. Ἐπιμένει καὶ πάλιν νὰ φρονῆ ὅτι ὁ κ. Wecklein ἔχει δίκαιον, ἀλλ' εἶναι ἐπιναγκαστὴς νὰ περισωθῇ καὶ ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος τίθησιν εἰς ψηφοφορίαν τὴν εἰς ἐπιτροπὴν νομομαθῶν παραπομπὴν πρότασιν τοῦ κ. Σαλιτέλης, ἧς γενομένης δεκτῆς δι' ἀνατίεως τῶν χειρῶν κατὰ πλειονοψηρίαν, ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ προεδρίου καὶ ἐκλέγονται μέλη αὐτῆς οἱ κ. κ. **Ἀποστολόγλους, Μαλιάκας καὶ Παντερμανλῆς** τὴν τῷ κυρίῳ **Πετρακίδῃ**, ἐκ τῶν μελῶν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Τοῦ λόγου δὲ γενομένου καὶ περὶ τοῦ κ. **Βεργαροδάκη**, τοῦ ἐτέρου ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τῆς σειρᾶς τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης**, ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι ὁ ὁμογενὴς σοφὸς λόγιος δὲν συζητεῖ περὶ ἐργασίας γενομένης, ἀλλὰ μελλούσης καὶ ὅτι ἐπομένως αἱ συμφωνίαι δὲν ἀποκλείονται.

Τῶν δὲ κ. κ. **Ἀεσιτορίδου καὶ Μαλιάκας** φρονούντων ὅτι τῶν ξένων ἐκδοτῶν πληρονομένων εἰς χρυσόν, δὲν θὰ ἦτο δίκαιον νὰ πληρωθῇ ὁ ὁμογενὴς εἰς χαρτονομισμα, ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ν' ἀφεθῇ ἡ λήψις ἀποφάσεως σχετικῶς πρὸς τὸν κ. **Βεργαροδάκῃ** τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτῆ.

Περαιτωθείσης τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως **Wecklein καὶ Βεργαροδάκη**, ὁ κ. πρόεδρος δι' ὀλίγων ὑπομνήσεως διὰ τί δὲν ἐγένοντο ἐν καιρῷ αἱ διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1897—98 ἀρχαιρεσίαι τοῦ Συλλόγου, προσκαλεῖ τὰ μέλη νὰ ὀρίσωσιν ἡμέραν, καθ' ἣν νὰ γείνωσιν αἱ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναβληθεῖσαι ἀρχαιρεσίαι.

Μοσιροῦτος. Παρακαλεῖ τὸ προεδρεῖον νὰ ἰποσύρῃ τὴν πρότασιν ταύτην, εἰ δυνατὸν,

καὶ διαβεβαιοῖ ὅτι τὸ καθ' αὐτὸν οὐδὲν μέλος τοῦ Συλλόγου θὰ παραπονεθῇ ἐπὶ τῷ ὅτι τὸ παρὸν προεδρεῖον διετήρησεν ἐπὶ δύο ἔτη τὸ βάρυ καὶ ἐπίμοχθον φορτίον τῆς κοσμητικῆς.

Νικολόπουλος. Εὐχαριστεῖ ἐξ ὀνόματος τοῦ Προεδρείου τὸν κ. **Μοσιροῦτον**, καὶ φρονεῖ ὅτι, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Κανονισμόν, τὸ προεδρεῖον ὀφείλει νὰ παραιτηθῇ καὶ νὰ γείνωσιν νέαι ἀρχαιρεσίαι.

Σαλιτέλης καὶ Ἀποστολόγλους. Φρονοῦσιν ὅτι, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκτιμῆσεως, ἣν τρέφουσι πρὸς τὰ μέλη τοῦ προεδρείου, δέον, πρὸς ἐκπλήρωσιν ῥήτου ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ, ὁ Σύλλογος νὰ παραδεχθῇ τὴν παραίτησιν τοῦ προεδρείου καὶ νὰ ὀρίσθῃσι νέαι ἀρχαιρεσίαι.

Μαλιάκας. Ἐπειδὴ τὰ αἷτια, δι' ἃ ἀνεβλήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι, ὑφίστανται εἰσέτι, δύνανται αὐταὶ ν' ἀναβληθῶσιν ἐπὶ τινα χρόνον ἐτι μέχρι τῆς ἄρσεως αὐτῶν. Ἐπὶ τούτοις οἱ κ. κ. **Σαλιτέλης καὶ Ἀποστολόγλους** διατυποῦσι τὴν ἐξῆς πρότασιν: **Ὁ Σύλλογος ἐπὶ τῇ ὑποβληθείσῃ παραίτησιν τοῦ προεδρείου, κρίνων δι' οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀνεβλήθησαν αἱ ἀρχαιρεσίαι τοῦ ὁνωματείου κατ' Ἀπριλίον τοῦ 1897 ὑφίστανται εἰσέτι ὡσαύτως, ἀναβάλλει τὰς ἀρχαιρεσίας μέχρις Ἀπριλίου τοῦ 1898.** Τῆς προτάσεως ταύτης τεθείσης εἰς ψηφοφορίαν καὶ γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ἐνδειχθείσῃ πρὸς τὸ προεδρεῖον τιμῇ καὶ ἐμπιστοσύνῃ καὶ ταυτοχρόνως ζητεῖ ἵνα ἐκλεχθῇ τριμελὴς ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου. Τῆς προτάσεως γενομένης δεκτῆς, ὑποδεικνύονται ὑπὸ τοῦ προεδρείου καὶ ἐκλέγονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης οἱ κ. κ. **Γκιώχας, Ἀποστολόγλους καὶ Σαλιτέλης** πρὸς τῷ ταμίᾳ κ. **Μηλιώτῃ**.

Προτείνεται ἐπίτιμον μέλος τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ προεδρείου, ἡ **Α. Θ. Παναγιώτης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κκ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ὁ Ε'** καὶ ψηφίζεται παμφηφρεῖ ὡς τοιοῦτος, τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀπάντων ἰσταμένων ὀρθίω πρὸς ἐνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὸν Πρωθιεράρχην καὶ ἀρχηγὸν τοῦ Γένους.

Ψηφοφορεῖται τακτικὸν μέλος ὁ αἰδισιμώτατος πατὴρ **Louis Petit, des Augustins de l'Assomption** τῆς Χαλκηδόνας. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΟΗ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 17 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἀρχεῖται ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως *Wecklein*.

Ὁ κ. πρόεδρος ζητεῖ παρὰ τῶν κ.κ. *Μαλιάκα* καὶ *Παντερομανῆ*, μελῶν τῆς πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐξακριβώσιν τῶν κατὰ τὴν διαφορὰν *Συλλόγου* καὶ *Wecklein* ἐκλεγείσης τριμελοῦς ἐπιτροπῆς τῶν νομομαθῶν, ἵνα ἐξενέγκωσι τὴν γνώμην των· παρουσιασθεῖσαν δὲ ταύτην γραπτὴν καὶ ἀναγνωσθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γραμματέως εἰς ἐπήκοον τῆς ὀλομελείας, ὁ κ. πρόεδρος χαρακτηρίζει τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἀπόφασιν, καθ' ἣν ὁ *Σύλλογος*, συμφώνως πρὸς τὴν γνωμοδότησιν, ἐν ἣ σαφῶς ἐκτίθενται οἱ ὑπὲρ καὶ κατὰ λόγοι, ἔχει δίκαιον.

Μαλιάκας. Ἡ γνωμοδότησις αὕτη δὲν δύναται νὰ φέρῃ τὸν χαρακτήρα ἀποφάσεως, ἀλλ' ἀπλῶς τὴν γνώμην τῶν δύο μελῶν, καθότι ἔλειπεν ὁ κ. *Ἀποστόλογλου*, ὅστις παρῶν, ἴσως διὰ μιᾶς ἀντιρρήσεως ν' ἀνέτρεπεν ἄρδην τὴν γνωμοδότησιν· ἀλλ' ἡ ἀτομικὴ μου, λέγει, πεποιθήσις εἶναι ὅτι ὁ κ. *Wecklein* ἔχει ἄδικον, διότι ἐπέμφθη αὐτῷ ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου *Βασιάδου* τῷ 1887 σχετικὴ πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν ὄρων τοῦ *Προγράμματος*, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ κ. *Wecklein* ἐγένετο κάτοχος· ἂν δὲ κατὰ τὴν μετέπειτα προεδρίαν τοῦ μακαρίτου *Καλλιάδου*, παρὰ τὰ συμπεφωνημένα, ἐπληρώθη οὗτος εἰς χρυσόν, τὸ τοιοῦτον ἐγένετο ἐκ πλάνης, ἀφ' οὗ οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ἀπόφασις ἀναιρετικὴ τῶν ὄρων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου*, ἡ δὲ πλάνη βεβαιότατα δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις πρὸς δικαιώματα.

Ὁ κ. *Σαλιέλης* ἐρωτᾷ τὸν κ. *Μαλιάκαν*, ἂν ἐξάγῃται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Wecklein*, συμπέρασμα ἀποδοχῆς τῶν ὄρων τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου*.

Μαλιάκας. Ἀφ' οὗ ὁ κ. *Wecklein* ἀπαντᾷ ὅτι, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν, θὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὸ *Πρόγραμμα*, ἄρα ἀποδέχεται.

Ἀθηνόπουλος. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστο-

λὴ τοῦ *Βασιάδου* εἶναι μακρὰ ἐγκύκλιος, ἐκδοθεῖσα τῷ 1886· ὁ κ. *Wecklein* ἀρνεῖται ὅτι ἔλαβε τοιαύτην τινὰ ἐγκύκλιον, διότι δὲν εὐρίσκει αὐτὴν ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του, ἐπειδὴ τὸ ἀντίγραφον αὐτῆς, σταλὲν, ἐχρονολογήθη 1897 ἀντὶ 1887, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ λάθους τοῦ ἐπιστολογράφου, ὀνομάζει τοῦτο νέαν *παλινοιδίαν* τοῦ *Συλλόγου*.

Μαλιάκας. Δὲν πιστεύω νὰ ἀντηλλάγῃ ὀγκώδης ἀλληλογραφία μεταξὺ *Συλλόγου* καὶ κ. *Wecklein*, ὥστε νὰ μὴ ἀνεύρῃ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιστολῶν του τὴν ἐπιστολὴν τοῦ *Βασιάδου*. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων προκύπτει ὅτι ἔλαβε γνῶσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ *Βασιάδου* καὶ ἀπεδέξατο τοὺς ὄρους, διὸ καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἡ αὐξήσις τῆς ἀνταμοιβῆς εἰς ἀντίτυπα· ἄρα ἡ εἰς χρυσόν πληρωμὴ ἐγένετο ἐκ πλάνης.

Βαλαβάνης. Ἄν ἡ εἰς χρυσόν πληρωμὴ δὲν ἐγένετο ἐκ πλάνης, ἀλλ' ἕνεκα τῆς μικρᾶς μεταξὺ χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος διαφορᾶς, τότε τί δέον ποιῆσαι;

Μαλιάκας. Τὸ τοιοῦτο θὰ ἐσήμαινε δωρεάν τοῦ *Συλλόγου*, ἥτις ἐπίσης δὲν διδίδει αὐτῷ βᾶσιν πρὸς διεκδίκησιν δικαιώματος.

Λιμαράκης. Ἐρωτᾷ α') Ἐὰν τὴν πληρωμὴν εἰς χρυσόν τοῦ κ. *Wecklein* δὲν συνώδευε καὶ ἐπιστολή, εἰς ἣν ν' ἀπήντησεν οὗτος εὐχαριστῶν ἐπὶ τῇ πληρωμῇ εἰς χρυσόν καὶ αὐξήσει τῶν ἀντιτύπων, ἂν τυχὸν ἐγένετο· καὶ β') Ἄν πρὸς τῇ εἰς χρυσόν πληρωμῇ τότε ἔλαβε καὶ τὰ πρόσθετα 170 σώματα, τὰ διδόμενα ὡς ἀντιστάσιμα τῆς ἐκ τοῦ χαρτονομίσματος διαφορᾶς.

Πρόεδρος. Ὁ *Σύλλογος* ἔλαβε μόνον 330 ἀντίτυπα· ἄρα ὁ κ. *Wecklein* ἐκράτησε τὰ 670 σώματα· νομίζω δ' ἄλλως ὅτι καὶ τὴν τιμὴν τῶν φύλλων ἠύξῃσι κατὰ τινα ἑκατοστά.

Ἀθηνόπουλος. Τὸ νέον πρόγραμμα τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀναφέρει πληρωμὴν εἰς χρυσόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ αὐξήσιν τῆς τιμῆς τῶν φύλλων.

Μαλιάκας. Μολονότι ἐν πεποιθήσει φρονῶ ὅτι ὁ *Σύλλογος* ἔχει δίκαιον, οὐχ ἥττον προτείνω νὰ ὑποχωρήσῃ ὁ *Σύλλογος*, διότι τὰ ἠθικὰ σωματεῖα ζημιούνται λίαν εἴτε ἐνάγοντα εἴτε ἐναγόμενα, ἄλλως τε δυνατόν καὶ τὸ ἀποτελεσμα τῆς δίκης νὰ ᾖ ἐναντίον τοῦ *Συλλόγου*, διότι σχεδὸν κατὰ κανόνα τὰ *Προξενεῖα* κηρύσσονται εὐνοικᾶ πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων των.

Παντερομανῆς. Ἦδη, ὅτε μανθάνω ὅτι ὁ

κ. *Wecklein* εκράτησεν 670 αντίτυπα ἀντὶ τῶν 500, ἡ πεποιθήσις μου περὶ τοῦ δικαίου τοῦ Συλλόγου ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον, διότι τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ κ. *Wecklein* ἔλαβε μὲν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Βασιάδου, συμμορφοῦται ὅμως πρὸς αὐτὴν μονομερῶς δι' ἴδιον ἔρελος.

Αἰθνητόπουλος. Ἐν τῷ ἐντύπῳ προγράμματος ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἐκδότης λαμβάνουσι 670 σῶματα.

Μαλιάκας. Ἡ γραπτὴ συμφωνία εἶναι τὸ πᾶν, ἀδιάφορον δὲ εἶναι ἡμῖν τί ὀρίζει τὸ Πρόγραμμα.

Σαλιέλης. Προτείνει ὅπως ἡ ἐπιτροπὴ μελετήσῃ ἐκ νέου τὴν ὑπόθεσιν μέχρι τῆς προσεχῆς ἑβδομάδος, ἰδίως λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. *Λιμαράκη*, ἥτις ἐπιφέρει νέον φῶς τῇ ὑπόθεσι.

Λιμαράκης. Προτείνει νὰ γραφῇ τῷ κ. *Wecklein* καὶ ἐρωτηθῇ πῶς ἐκράτησεν 170 σῶματα ἐπὶ πλέον, ἀφ' οὗ δὲν εἶχε λάβει γνώσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βασιάδου, καὶ ἂν καὶ μετὰ τὴν παρατήρησιν ταύτην δὲν μεταπεισθῇ καὶ ἐναγάγῃ τὸν Σύλλογον, τότε δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα καὶ διὰ δικαιοσύνης ἢ δι' ἐξωδίκου συμβιβασμοῦ.

Ἀκαιοτορίδης. Μετὰ τὰς δοθείσας ἐπεξηγήσεις, φρονῶ ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει πλήρως δικαίον, ἀλλὰ καὶ κ. *Wecklein* δὲν ἔχει ἄδικον καθ' ἑαυτὸν, διότι σοφιστικῶς φερόμενος ἔγραψε τῷ Συλλόγῳ ὅτι θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ Πρόγραμμα, οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπιστολὴν διὸ προτείνω ὅπως ὁ Σύλλογος, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων, πληρώσῃ μὲν αὐτὸν εἰς χρυσόν, σημειωθῇ δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι ὁ Σύλλογος πέποιθεν ἐπὶ τῷ δικαίῳ του.

Πρόεδρος. Νομίζω ὅτι ἡ συζήτησις διεξήχθη ἀρκούντως λεπτομερῶς καὶ ἐσαρηνίσθη· ἰκύνετε τὰς προτάσεις τῶν κ. κ. *Σαλιέλη*, *Μαλιάκα*, *Λιμαράκη* καὶ *Ἀκαιοτορίδου* κατὰ σειράν προτεραιότητος τίθημι εἰς ψηφοφορίαν τὴν πρότασιν τοῦ κ. *Σαλιέλη*.

Ψηφοφορίας γενομένης, ἡ πρότασις τοῦ κ. *Σαλιέλη* ἐγένετο δεκτὴ, ὅπως μελετηθῇ δηλαδὴ ἐράπαξ ἔτι ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν νομικῶν, ἢ προστίθενται ὡς βοηθητικὰ μέλη καὶ οἱ κ. *Σαλιέλης* καὶ *Αἰθνητόπουλος*.

Πρόεδρος. Συναφῆς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κ. *Wecklein* εἶναι καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ κ. *Βερναρδάκη*, μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ὁμογενὴς λόγιος ἐπιθυμῇ νὰ κλείσῃ συμφωνίαν διὰ μέλλουσαν ἔργασίαν του· οἱ προτεινόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἔρσι

ἐμελετήθησαν ἐν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ, ἥτις ἐξήνεγκε τὴν ἑαυτῆς ἀπόφασιν ὑπὸ τύπον προτάσεων, ἃς τυπικῶς ὑποβάλλομεν ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν ὑμῶν.

Α') Ἡ ἀντιμισθία τοῦ κ. *Βερναρδάκη* νὰ γείνη εἰς χρυσόν. Β') Νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐκδοσις τοῦ *Ἐδριπίδου* νὰ γείνη ἐν 5 τόμοις, ἀντὶ 4, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ μὴ ὑπερβαίη ἕκαστος τόμος τὰ 40 τυπογραφικὰ φύλλα, εἰς πᾶν δὲ καθ' ὑπέρβασιν φύλλον νὰ πληρώσῃ μὲν χάρτην καὶ τυπωτικὰ ὁ Σύλλογος, ἀμοιβῆ δὲ νὰ μὴ δεθῇ τῷ κ. *Βερναρδάκη*.

Αἱ προτάσεις αὗται, τεθεῖσαι εἰς ψηφοφορίαν, μετὰ τινὰς διασαφῆσεις ἐγένοντο παραδεκταί. Γενομένης ψηφοφορίας πρὸς ἀντικατάστασιν λογιστοῦ ἀντὶ τοῦ τέως κ. *Π. Προΐου*, παραιτουμένου, ἐξελέγη τοιοῦτος ὁ κ. *Παπακὸς Ἐδοστρατίου*. Ψηφοφούνται καὶ γίνονται δεκτὰ ὡς ἐπίτιμα μέλη τοῦ Συλλόγου, ὁ *Μακαριώτατος πρόφρων Παιδαγωγὸς Ἰεροσολύμων* κ. *Νικόδημος* καὶ ὁ διάστημος Ἀσσυριολόγος *Hilprecht*, καθηγητὴς τῆς Ἀσσυριολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Πενσυλβανίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Μεθ' οὗ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 24 Νοεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά καὶ ἐπικυροῦνται. Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὸ ὑπολειπόμενον μέρος τῆς κατὰ τὸ διάστημα τῶν διακοπῶν ἀνταλλαγείσης **ἄλληλογραφίας** τοῦ Συλλόγου, ἐχούσης ὡς ἔπεται:

Ἐπιστολὴ τοῦ *Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου Οἰνῆς* ἀπὸ 6 Αὐγούστου, αἰτουμένου τὴν σύστασιν διδασκαλίας διὰ τὸ παρβενεαγωγεῖον τῆς κοινότητος.

Τοῦ κ. *Πειροκοκκίνου*, πράκτορος τῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας « *Commercial Union etc.* » ἐντεῦθεν ἀπὸ 7 Αὐγούστου, ἀναφερομένου εἰς γενομένην ἀσφάλειαν καὶ ἐρωτῶντος ποῖον τὸ maximum, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία δύναται νὰ λογαριάσῃ ἐπὶ ἐνὸς βιελίου ἐν περιπτώσει δυστυχήματος.

Τῆς πρὸς ἐκδοσιν τῶν *Ἀπάντων Ἡροκλέους Βασιάδου* ἐπιτροπῆς ἀπὸ 19 Αὐγούστου, κί-

τουμένης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἢ ἐλευθέρα χρῆσις τῶν ἀρχείων τοῦ Συλλόγου πρὸς λήψιν πληροφοριῶν, παραχωρηθῶσι δ' αὐτῇ τὰ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀποκειμένα χειρόγραφα τοῦ Βασιάδου καὶ παραδοθῶσι ταύτῃ οἱ ἀπαιτηθησόμενοι τόμοι τοῦ Περιδικίου.

Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Οἰνός ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς αὐτόθι ἀφικομένης δεσποινίδος Κελαϊδίτου.

Τῶν κ. κ. Ἀστερίου Ζήκου καὶ Γεωργίου Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 14 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένων πληροφορίας περὶ τοῦ Καραπαναίου Διαγωνίσματος καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ὑποβληθείσης Φυσικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον « Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀγωνίζεται κτλ. »

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Παπαϊωάννου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου, αἰτουμένου ὅπως δοθῇ τὸ κατὰ τὸ Ζωγράφειον γλωσσικὸν διαγώνισμα τοῦ 1894 ἀπονεμηθῆν αὐτῷ δεκάλιρον βραβεῖον τῷ κ. Δεπάστῃ, πληρεξουσίῳ αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Γεωργίου Ζηκίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 16 Ὀκτωβρίου, παρακαλῶντος ὅπως ἐκ τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ἀνατεθῆ αὐτῷ ἢ τοῦ Θουκυδίδου ἐκδόσεις, περὶ ὧν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀσχολεῖται, ἐκδοὺς μάλιστα καὶ 2 αὐτοῦ βιβλία, ἅτινα ἐπιτρέπει τῷ Συλλόγῳ ὅπως λάβῃ ἐκ τοῦ βιβλιοπωλείου Νοτάρη.

Τοῦ κ. Ἐπαμ. Σταματιάδου ἐκ Σάμου ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος δωρεὰν βιβλίου του ὑπὸ τὸν τίτλον Πανικιάδος.

Τοῦ Εὐκλ. Θουμμουλοπούλου ἐκ Τραπεζούντος ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου, ὅπως πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς κατὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα τοῦ παρελθόντος ἔτους ὑποβληθείσης καὶ ἀποτυχούσης γλωσσικῆς ὕλης ἀναγράφῃ αὐτῷ ἢ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ λεπτομερῶς τὰς ἐλλείψεις, ὑποδείξῃ δὲ τοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς μετὰ τὴν ἀναθεώρησιν ὀφείλει νὰ τὴν ὑποβάλῃ τὸ προσεχὲς ἀγωνοθετικὸν ἔτος.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεύθεν ἀπὸ 15 Νοεμβρίου, ὑποβαλλούσης τὴν γνώμην αὐτῆς περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη ὑποβληθέντων ὄρων πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῶν ὑπολειπομένων τόμων τοῦ Εὐριπίδου.

Ἡ αἴτησις τῆς Κοινότητος Ὑψωμαθείων, διατηρούσης ἀστικὴν σχολὴν, περὶ παροχῆς τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης γίνεται δεκτῇ.

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἐπὶ τῆς

ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ μακαρίτου Βασιάδου Ἐπιτροπῆς, ὁ κ. Σαλιτέλης ζητεῖ διασαφῆσεις. Ὁ κ. Νικολόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ἀρχείων εἶναι σπουδαῖον, δι' ὃ ὁ κ. πρόεδρος, συνεννοηθεὶς μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν ἐνέκρινε τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν αὐτῶν, εἰμὴ μόνον ὡς πρὸς τὰ ἔγγραφα τὰ σχετικὰ πρὸς τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦτο ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ οὐχὶ κατ' οἶκον· δὲν ἐνεκρίθη δὲ νὰ προστεθῇ τῇ εἰρημένῃ ἐπιτροπῇ καὶ μέλος τοῦ Συλλόγου, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν συνεστήθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου οὔτε ἐζήτησεν αὐτῇ τοιοῦτό τι· εἰς ἃ ὁ κ. Πρόεδρος προστίθησιν ὅτι τὰ χειρόγραφα τοῦ μακαρίτου παρέδωκε τῷ ἐκ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ κ. Γκιώχῃ συμφώνως τῇ διαθήκῃ. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀποστολὴν διδασκαλίας εἰς τὴν Κοινότητα Οἰνός, αἰτησαμένης τὸ τοιοῦτον, ὁ κ. Σαλιτέλης παρατηρεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο τὸ μέτρον τοῦτο νὰ γενικευθῇ. Τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Σαλιτέλη ἐν εἴδει προτάσεως ὑποστηρικθείσης παρὰ πολλῶν μελῶν, ἐνεκρίθη ὅπως ἡ περαιτέρω σκέψις ἀνατεθῇ τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ· ὁ δὲ κ. Ἀκεστορίδης προτείνει ὅτι, ἂν ὑπῆρχε τρόπος, καλὸν θὰ ἦτο νὰ διαθέσῃ καὶ δωμάτια τινα ὁ Σύλλογος προσωρινῶς διὰ τοὺς ἀνευ θέσεων δυστυχεῖς διδασκάλους ἢ διδασκαλίσας.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν κ. κ. Α. Χρησιδίου, προέδρου, Π. Νικολοπούλου, Δ. Μηλιώτου καὶ Γ. Πασχαλίδου ἐπαρουσιάσθη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ πρὸς ἐπίδοσιν τοῦ διπλωμάτους ἐπιτίμου μέλους, ὅπερ ἀπέβημεν ὁ Σύλλογος τῇ Α. Θ. Π., ἣ καὶ προσεφώνησεν ὁ κ. πρόεδρος τὰ ἐξῆς εἰκότα τῇ περιστάσει :

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ μόνου, τὸ γε νῦν ἔχον, ὁμογενοῦς κέντρον, ἐν ᾧ ἀνευ ἰδιωφελείας καὶ ἀλλοτρίων τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ βλέψεων, καλλιιεργεῖται ἡ ἐπιστήμη ὡς τοιαύτη καὶ μέριμνα γίνεται πρὸς εἰδικὴν καὶ γενικὴν μόρφωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, εὐσεβάστως παριστάμενον, σήμερον βεβαιοὶ τὰ αἰσθήματα τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως πρὸς τὸν πεπνυμένον αὐτοῦ πρωθιεράρχην καὶ ἐχειριρίζει τὸ Δίπλωμα, δι' οὗ ὁμοθυμῶς καὶ δι' εὐφημιῶν ἐν τῇ

πρώτη συνεδριάσει άνεκήρυξεν ό Σύλλογος μέλος αύτου έπίτιμον.

Ή Ύμ. Θ. Παναγιότης, τελείαν και άληθή των έκκλησιαστικών και πνευματικών αναγκών του γένους ήμών γνώσιν έχουσα, δύναται κατά τό δίκαιον νά έκτιμήση και τās προσπαθείας του ήμετέρου Συλλόγου ύπέρ τής προβιθάσεως τής μόνης άληθούς και βεβαίας ύποστάσεως του ανθρώπου ως όντος θρησκευτικού, ήθικου και πνευματικού. "Οθεν επί τούτω και μόνα παρακαλούμεν τήν Ύμετέραν Παναγιότητα, εύμενώς άποδεχομένην τό άσθενές τουτο τής προς Αύτην τιμής και άφοσίωσεως του Συλλόγου δείγμα και μνήμονα των πόθων αύτου, νά προστατεύη τήν ύπαρξιν και νά βοηθή τά έργα αύτου, ήμάς δε τους έλαχίστους θεράποντας, τους εν τή άσθενεία αύτων διακονούντας, περιβάλλη διά πατρικής αγάπης και εύλογή προς έπίτευξιν του αγαθού. Γένοιτο!

Ή Α. Θ. Παναγιότης, εύχαριστήσασα επί τή τιμή και λίαν φιλοφρόνως ύποδεξαμένη τήν έπιτροπήν, ύπέσχετο τήν ύποστήριξιν Αύτης και ηύλόγησε τό τε έργον και τά μέλη του Συλλόγου.

Ήπίσης έπιτροπήν έτέρα εκ των κ. κ. Α. Χρησιδου, προέδρου, Ν. Φωτιάδου, αντιπροέδρου και Π. Νικολοπούλου, γενικου γραμματέως, τήν έπαύριον έπαρουσίασθη τή Α. Μακαριότητι τῷ πρώην Πατριάρχη Ίεροσολύμων κ. Νικοδήμω προς έπίδοσιν του Διπλώματος έπίτιμου μέλους, όπερ άπένευμεν αυτω ό Σύλλογος. Ή Α. Μακαριότης μετ' ένθερμον τή Έπιτροπήν ύποδοχήν και εύχαρίστησιν τῷ Συλλόγω επί τή έκτάκτω τιμή, ύπέσχετο τήν τε ήθικην και υλικήν αυτου συνδρομήν.

Ήπί τής εν τή ήμερησίῃ διατάξει ύποθέσεως Wecklein ό κ. πρόεδρος έρωτῆ τά μέλη τής εκ νομομαθών Έπιτροπής, έν έχωσι νά προσθέσωσι μετὰ τήν νέαν των μελέτην. Του κ. Πατερμανλή δηλώσαντος ότι: δέν έχουσι νά προσθέσωσι τι, ό κ. πρόεδρος συντόμως άρχειται πως ή Α. Ε. ό κ. Χρηστάκης Ζωγράφος είχε διαθέσει 450 λίρας κατ' έτος προς έκδοσιν τής Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, και διά τινος λόγους ουδεις έκδοτης είχε παρουσιάσθη επί όλόκληρον δεκαετίαν, καθ' ήν ως τιμήματα είχαν έρίσθη φράγκα μεν 60 διά τους πεζούς σηγραφείς, 80 δε διά τους ποιητάς και επί πλέον 500 αντίτυπα, πως δ' είτα μετὰ νέαν

έπιστολήν τής Α. Ε. ώρίσθη τό ποσόν 80 μεν φράγκων διά τους έκδοτάς πεζών συγγραφέων, φράγκα δε 100 διά τους των ποιητών και επί πλέον 670 αντίτυπα γράφοντες όμως φράγκα, λέγει, ό κ. πρόεδρος, φαίνεται ότι ύπενόουν δραχμάς, άλλ' ό κ. Wecklein, άπεβλέπων προς τό κείμενον του Προγράμματος, ζητεί φράγκα χρυσά.

Αποστόλογλου. Παρατηρεί ότι δέν ύπάρχει άβεβαιότης, καθότι ή Έπιτροπή εύθως δι' έπιστολής άνεκοίνωσε τεις έκδοτάς ότι έννοεί νά πληρώση εις χαρτονόμισμα.

Νικολόπουλος. Προτείνει όπως ή Φιλολογική Έπιτροπή, παραβαλούσα τά δύο Προγράμματα, έκδώση νέον πρόγραμμα διασαφηνίζον τά άμφίβολα μέρη ακριβώς, ίνα μή κατερχώμεθα εις συμφωνίας.

Μαλιάκας. Ήδη, ότε είμεθα παρόντα και τά τρία μέλη τής Έπιτροπής και συμφωνούμεν, δυνάμεθα ν' άποδώσωμεν τή γνωμοδοτήσει ήμών τύπον άποφάσεως, καθ' ήν έχομεν πλήρες δίκαιον.

Διμαράκης. Νομίζει ότι είναι καιρός πλέον νά δοθῆ τέρμα τή ύποθέσει και ύποβάλλει τήν έξῆς πρότασιν: "Ο Σύλλογος εκ τής γνωμοδοτήσεως τής νομικής Έπιτροπής και τής γενομένης συζητήσεως, καιπερ πεισθείς ότι έχει δίκαιον, ουχ ήτιον προτιμών τήν δωσωσήποτε περτάωσιν τής ύποθέσεως, έξουσιοδοτεί τό προεδρείον όπως πράξη τό συμφωρότερον.

Ή πρότασις του κ. Διμαράκη, ύποστηρίχθεισα και ύπό πολλών άλλων μελών, τίθεται εις ψηφοφορίαν, και γίνεται δεκτή παμψηφεί.

Είτα ό κ. Νικολόπουλος, εν σχέσει προς τήν άπόφασιν, τήν ληφθεϊσαν περι του κ. Βερναρδάκη περι πληρωμής τής αντιμισθίας αυτου εις χρυσόν, έρωτῆ τί ποσόν θά πληρωθῆ: κατά τό πρώτον ή δεύτερον πρόγραμμα και άν λάβῃ 500 ή 670 αντίτυπα, ίνα γραφῆ και προς αυτον ή έπιστολή αναλόγως.

Μαλιάκας. Παρατηρεί ότι τό δεύτερον πρόγραμμα άκυροί τό πρώτον, όπερ θεωρείται ως μη ύφιστάμενον, άρα θά πληρωθῆ προς 100 φράγκα και θά λάβῃ 670 αντίτυπα.

Οικονομίδης. Προτείνει νά ζητηθώσιν έξηγήσεις παρα τής Φιλολογικής Έπιτροπής.

Εύσταθιανός. Παρατηρεί ότι και του Β' προγράμματος πολλαχώς παραβίασθέντος και δι' παρα του κ. Βερναρδάκη, ύπεβαλόντος νέους όρους, δύναται και ό Σύλλογος νά προτείνῃ νέους όρους και νά ζητήση νά δώσῃ αυτω π. χ. μόνον 500 αντίτυπα.

Σαλιέλης. Παρατηρεί ότι οὐδέποτε ἐφηρμόσθη τὸ Α' πρόγραμμα ὡς ἐκ τοῦ γλίσχρου τῆς προτεινομένης τοῖς συγγραφεῦσιν ἀμοιβῆς· ἂν δὲ καὶ τὸ Β' πρόγραμμα δὲν ἐφηρμόσθη κατὰ γράμμα, εἰς τοῦτο δὲν πταίει μόνον ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ καὶ ὁ μεγάλθυμος χορηγός, ὅστις, ἐν τῇ ὑποθέσει τῇ μεταξὺ *Συλλόγου* καὶ *Σεμιτέλου*, παρακληθεὶς νὰ παρέμβῃ, ἐδήλωσεν ὅπως, χάριν τῆς ἀριότητος τοῦ ἔργου, μὴ τεθῶσι τῇ πλήρει ἐκδόσει προσκόμματα, εἰ καὶ ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων τὸ ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενον.

Χατζηχορήστου. Παρατηρεῖ ότι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ συντάξασα τὸ πρόγραμμα, δὲν ἀφῆκε σχετικὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἐκδόταις, περιορίσασα αὐτοὺς, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν ότι ἡ συγγραφικὴ ἔργασια δὲν δύναται νὰ σταθμηθῇ οὕτως ἀκριβῶς, ὥστε νὰ περικλείηται τις κατ' ἀνάγκην μεταξὺ 30 — 40 φύλλων ἄνευ βλάβης τοῦ ἔργου, ἐπομένως οὔτε ὁ *Σεμιτέλος* οὔτε ὁ *Βερναρδάκης* οὔτε ἄλλος τις συγγραφεὺς οὕτω πως περιοριζόμενος θὰ ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ ἔργον τιμῶν καὶ αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος.

Ἀποστόλογους. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς ἀτελείας τοῦ Β' προγράμματος, ἔδει νὰ συντάξῃ τρίτον πρόγραμμα.

Λιμαράκης. Παρατηρεῖ ότι ἡ ἐπιστολὴ τοῦ *Βασιάδου* πρὸς τοὺς ἐκδότας δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς Γ' πρόγραμμα, ἀλλ' ἂν ὑποθεθῇ ότι τὸ χαρτονόμισμα κατήρχετο ἔτι περισσότερον, εἰς τὸ μηδὲν ἐν ἀνάγκῃ, μήπως οἱ συγγραφεῖς θὰ ἐδέχοντο νὰ ἐργασθῶσιν οἰονεὶ δωρεάν, ὡς δεδεμένοι ὑπὸ τοῦ προγράμματος; βεβαίως ἔχι, ἀλλ' οὔτε ὁ Σύλλογος θὰ ἐδέχετο τοιοῦτό τι ἀδίκημα. Ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν πρόγραμμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ πορευθῆται ἀπαρεγκλίτως βαδίζων συμφώνως πρὸς αὐτό, ἐξ ἐναντίας ὁ Σύλλογος εἶναι κύριος καὶ νὰ τροποποιῇ ἐκάστοτε κατὰ τὰς παρουσιαζόμενας ἀνάγκας τούτους ἢ ἐκείνους τοὺς ὄρους, ἡ δὲ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἐλευθέρη νὰ ἐλαττωῖ ἢ αὐξάνῃ ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου μετ' ἐξέτασιν τὸν ἀριθμὸν τῶν τυπογραφικῶν φύλλων».

Μετὰ τὰς διασαφήσεις ταύτας ἐνεκρίθη νὰ γραφῇ τῷ κ. *Βερναρδάκῃ* ότι θὰ πληρωθῇ εἰς χρυσὸν πρὸς 100 φράγκα τὸ φύλλον καὶ θὰ λάβῃ 670 ἀντίτυπα.

Εἶτα ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐκθεσιν τῆς *Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς*. Τὰς

προτάσεις δ' αὐτῆς ὁ Σύλλογος παραπέμπει πρὸς μελέτην τῷ προεδρεῖῳ.

Ἐφηγοροεῖται τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Κωνσταντῖνος Βογιατζόγλου*, ἔμπορος.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠ'

(*Τακτικὴ γενική*).

τῇ 8 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος *ΑΝ. ΚΡΗΤΙΑΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς γενικῆς συνεδρίας, ὁ κ. *Λιμαράκης* παρατηρεῖ ότι προκειμένου περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διὰ τὰς ἐκδόσεις τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τυπογραφικῶν φύλλων, παρετήρησεν ότι ναὶ μὲν τὸ πρόγραμμα ὀρίζει ταῦτα, ἀλλ' ὁ Σύλλογος εἶναι ἐλεύθερος νὰ δεγθῇ ἢ μὴ, ὁ δὲ κ. *Ἀποστόλογους* προσθέτει ότι ὁ Σύλλογος οὐδὲν ἔχει δικαίωμα ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ χορηγοῦ καὶ μονομερῶς νὰ μεταβάλῃ τὸ πρόγραμμα· μεθ' ὃ τὰ πρακτικὰ γίνονται παραδεκτὰ ἀναγινώσκονται δὲ περιλήψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ δωρεαὶ βιβλίων.

Ἡ ἀλληλογραφία ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς *Α. Μ.* τοῦ πρώην *Ἱεροσολύμων* κ. *Νικοδήμου* ἐκ *Χάλκης* ἀπὸ 23 Νοεμβρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Ἐπιστολαὶ ἑνδεκα κυρίων, αἰτουμένων τὴν θέσιν εἰσπράκτορος τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Π. Α. Νικολοπούλου*, προέδρου τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου, παραιτουμένου τῆς θέσεως ταύτης.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ ἐπιμελητοῦ καὶ εἰσπράκτορος τοῦ Συλλόγου *Νικολάου Κορηκίδου* τὰ ἔξοδα κηδείας αὐτοῦ χάριν τῆς πολυετοῦς του ὑπηρεσίας προκαταβληθέντα ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἐπιψηφίζονται. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος μετὰ λύπης γνωρίζει τῷ Συλλόγῳ ότι ὁ κ. *Π. Α. Νικολόπουλος* ὑπέβαλεν ἀμετάκλητον δεδικαιολογημένην παραίτησιν τῶν καθηκόντων προέδρου τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς*, ὅθεν θέλει προσκαλέσει τὴν ῥηθείσαν Ἐπιτροπὴν πρὸς ἐκλογὴν νέου προέδρου.

Κατόπιν ὑποβάλλεται τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐπιψηφίζεται τὸ Πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων τοῦ τρέχοντος συλλογικοῦ ἔτους.

Μεθ' ὅ, τεθέντος αὐθις ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος, ὁ κ. Ἀποστόλογλους λέγει ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ *εἰδική οἰκονομική Ἐπιτροπή*, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ *Νικολάου Κορηκίδου* ὀρίζει ἀμοιβὴν τοῦ ἀντικαταστήσαντος αὐτόν, οὐχὶ τριάκοντα, ἀλλ' εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων μόνον τῶν τακτικῶν συνδρομῶν καὶ τῶν διπλωμάτων, τοῦθ' ὅπερ ἐπιψηφίζεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου.

Κατόπιν προκειμένου περὶ τοῦ κονδυλίου τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θερμάνσεως, ὁ κ. πρόεδρος ἀπορεῖ πῶς ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐντάλματα ἐφ' ᾧ ὁ κ. *Γκῶχας* λέγει, ὡς μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ταύτης, δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ἀβάσιμα. Ὁ κ. Ἀποστόλογλους φρονεῖ ὅτι εἰς τὴν θέρμανσιν δύναται νὰ ἐπιέλθῃ οἰκονομία.

Εἶτα, προκειμένου περὶ αὐξήσεως τοῦ ἀσφαλιζομένου ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ποσοῦ, κατόπιν συζητήσεως ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι εἰς πρώτην εὐκαιρίαν θέλει ἀσφαλισθῆ ὁ Σύλλογος ἀντὶ δέκα χιλιάδων λιρῶν, συμφώνως τῇ προτάσει τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ διάφορα ἔξοδα, γενικά τε καὶ ἑκτακτα, γενήσεται ἡ δέουσα φροντίς, ὅπως, εἰ δυνατόν, ἐλαττωθῶσιν. Τὸ δὲ ζήτημα συναυλίας ἢ συναυλιῶν παραπέμπεται εἰς ἄλλην συνεδρίαν. Περὶ τοῦ κ. *Κατσαῖτου* ἀπορρασιζέται λόγῳ τῆς μακροῦς του ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἔνεκα γήρατος ἀνικανότητός του, ὅπως δοθῇ ὡς σύνταξις τὸ ἡμισυ τοῦ μισθοῦ του, καταργουμένης τῆς θέσεως αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα τίθεται τὸ ζήτημα τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ εἰσπράκτορος καὶ ἐπιμελητοῦ *Νικολάου*, θανόντος. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* λέγει ὅτι κακῶς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς ἡ θέσις τοῦ *Νικολάου* ὡς θέσις εἰσπράκτορος, διότι τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἴσαν πολλά καὶ ποικίλα καὶ τοιαῦτα θὰ ὦσι διὰ τὸν μέλλοντα νὰ προσληφθῇ ὡς ἀντικαταστάτης αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς ἤδη ὀρισθείσης ἀμοιβῆς τῶν 20 % ἐπὶ τῶν τακτικῶν εἰσπράξεων. Τὰ καθήκοντα εἰσπράκτορος ἐξετέλει ὁ *Νικόλαος*, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἦτο τακτικὸς ὑπάλληλος, εὐρισκόμενος πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου χάριν πάσης ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας, παρευρισκόμενος πάντοτε εἰς πάσας τὰς συνεδριάσεις τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ εἰς τὰ δη-

μόσια μαθήματα, ὡς καὶ ἐν πάσῃ τελετῇ καὶ φροντίζων περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Γκῶχας* ἐπιφέρει ὅτι ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιτροπὴ, ὀνομάσασα εἰσπράκτορα τὸν μακαρίτην *Νικόλαον*, δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὰ καθήκοντά του. Τῆς γνώμης τοῦ κ. *Νικολοπούλου* γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι, συμφώνως τῷ 3ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, καλεῖται ὁ Σύλλογος νὰ ἐκλέξῃ μετὰ τῶν αἰτητῶν, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τοῦ πίνακος ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον νομίζει καλὸν νὰ περιορισθῇ ἡ ἐκλογή μετὰ τῶν κ. κ. *Ἰ. Γκούμα* καὶ *Ζαφειρίου*. Ὁ κ. *Γκῶχας* καὶ ὁ κ. *Μηλιώτης* φρονοῦσιν ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι ἐπίγειον καὶ δεῖται ἀμέσου λύσεως, ἀλλ' ὁ κ. *Εὐσταθιανός*, *Ἀκεστορίδης* καὶ *Λιμαράκης* ζητοῦσιν ἀναβολήν, ἵνα τὰ μέλη διαφωτισθῶσι περὶ τῆς ἀξίας καὶ τῶν προσόντων τῶν προτεινομένων προσώπων. Τῆς ἀναβολῆς γενομένης δεκτῆς, ὁ κ. *Εὐστάθιος Ἰωάννου* ζητεῖ ὅπως ὁ μέλλον γενέσθαι δεκτὸς καταβάλῃ εἰς τὸν Σύλλογον ἑκατὸν λιρῶν πραγματικὴν ἐγγύησιν. Τὴν πρότασιν δὲ ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. *Εὐσταθιανός* καὶ *Λιμαράκης*, ὅστις δέχεται καὶ τὴν πεντηκοντάλιρον κατάθεσιν, ἀρκεῖ νὰ ἦναι πραγματικὴ, ἀλλ' ἡ ἀπωτέρω αὕτη πρότασις ἀπορριφθεῖσα φέρει τὸν Σύλλογον εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς προτάσεως παροχῆς προσωπικῆς ἐγγυήσεως ἐγγράφου ἑκατὸν ὀθωμανικῶν λιρῶν προερχομένης ἐκ προσώπου ἀξιοῦχρου. Εἶτα ἀπορρασιθέντος ὅπως οὐδεμία ἄλλη αἴτησις ὑποψηφιότητος, πλὴν τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν, γένηται δεκτὴ, τινὰ τῶν μελῶν ζητοῦσιν ὅπως ὁ μέλλον ἐκλεγῆναι φέρει καὶ πνευματικὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις προσόντα, ἀλλ' ἔνεκα τῆς προκειχωρηκυίας ὥρας λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΠΑ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 15 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀγγέλλει τὰς δωρεὰς τῶν βιβλίων καὶ ἀναγινώσκει τὴν ἀληλογραφίαν, ἔχουσαν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ν. Α. Θεοχαρίδου, ἐκ Πολυγύρου τῆς Χαλκιδικῆς, ἀπὸ 5 Δεκεμβρίου, ἀποστέλλοντος ὑλὴν ἐπὶ τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. Γ. Ἐαρινοῦ ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου πληροφορίας περὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀποσταλέντος λεξιλογίου τῆς Συμμαικῆς διαλέκτου περὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1895 διὰ τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα καὶ ἐρωτῶντος μέχρι ποίας ἐποχῆς δύναται νὰ ἀποστείλῃ ἕτερον λεξιλόγιον ἐτέρας διαλέκτου.

Τοῦ κ. Χίλπρεχτ, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ἐντεῦθεν ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καὶ ὑπισχνουμένου ἀνακοινώσεις περὶ νεωτέρων εὐρημάτων του διὰ τὸ Περιοδικὸν τὴν ἀποστολὴν ἅμω τῇ εἰς Ἀμερικὴν ἀφίξει του ἀντιτύπου τοῦ ἐκδοθέντος μέρους τοῦ ἔργου του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Βαβυλωνικαὶ ἐπιγραφαί*».

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐντεῦθεν ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου, ἀνακοινούσης τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διασκέψεως τῆς ἐπὶ τῶν αὐτῇ παραπεμφθέντων ζητημάτων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ αἰτουμένης ὅπως τὸ προεδρεῖον γράψῃ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν περὶ παρακρατήσεως τῶν τόκων τῆς Β' ἐξαμηνίας τῆς Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης, συνάμω δὲ ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ὑπολειπομένων τόκων μετὰ τὴν μετατροπὴν εἰς κεφάλαιον τῶν ἀχρήστων διαμεινόντων, διότι πολλῶν θὰ λάβῃ ἀνάγκην χρημάτων ἢ Ζωγραφεῖος Βιβλιοθήκη διὰ τὴν ἀμοιβὴν τοῦ κ. Wecklein καὶ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Γ' τόμου τοῦ Εὐριπίδου ὑπὸ τοῦ κ. Βερναρδάκη.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὕλη κ. Θεοχαρίδου, παραπέμπεται τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον ἔγραψεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν περὶ ὧσων ἡ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἀπήτησεν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ εἰσπράκτορος, ψηφοφορίας γενομένης μεταξὺ πάντων τῶν ἐγγραφέντων, ἐκλέγεται ὁ κ. Γκούμας τῇ ψήφῳ τοῦ προέδρου, ἐν ἰσοψηφίᾳ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Δημητροπούλου. Εἶτα ψηφοφορεῖται μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου, ὁ ἐν Φριβούργῃ τῆς Βάδης καθηγητῆς *Thunb* καὶ ἐκλέγεται παμψηφεί. Εἶτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἐρωτᾷ: Ἡ ἐγγύσις τοῦ εἰσπράκτορος ἐν ὀνόματι τίνος θὰ δοθῇ τῷ Συλλόγῳ ἢ ἄλλῳ προσώπῳ καὶ ἂν θὰ κατατεθῇ τὸ ποσὸν ἢ ἡ ἐγγύσις θὰ θεωρηθῇ ἐπαρκής. Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου εἶναι νὰ ζητηθῇ ἐγγύσις 100 λιρῶν, περὶ τῶν ἄλλων θὰ φροντίσῃ τὸ προεδρεῖον. Εἶτα ὁ κ. Παχῆκος προτείνει

ὅπως ὁ Σύλλογος συζητήσῃ τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ τελέσεως λαϊκῶν συναυλιῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ. Ὁ κ. Λιμαράκης ἐπικροτεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Παχῆκου καὶ ζητεῖ ὅπως ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἐρωτᾷ τί ἐννοεῖται μετὰ τὴν φράσιν «*Λαϊκῇ*». Ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι συναυλίαις κοινὰς καὶ εὐθηνάς, τοῦθ' ὅπερ δὲν συνάδει πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Συλλόγου, μεθ' ὃ τῇ ὑποδείξει τῶν μελῶν κατάρτιζεται ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν κ. κ. Λιμαράκη, Παχῆκου, Ἰωάννου καὶ Βλαδίκα μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΒ'

(*Εἰδική*)

τῇ 29 Δεκεμβρίου 1897.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀρξαμένης τῆς συνεδρίας ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, προσκαλεῖται ἐκ τῶν παρόντων μελῶν ὁ κ. Χρ. Γ. Παναγιώδης ἵνα ἐκτελέσῃ χρέη γραμματέως.

Ἀναγνωσθέντων δὲ καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, ὁ κ. Δ. Μοστράιος, εισηγητῆς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν κρίσιν τῆς οἰκειᾶς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ *Καρανανείου ἀγῶνος*. Μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς κρίσεως, τοῦ κ. προέδρου δηλώσαντος ὅτι, εἰ καὶ κατὰ τὰ κεκανονισμένα τὰ πορίσματα τῶν τοιοῦτων ἐκθέσεων εἶναι σεβαστὰ παρὰ τῷ Συλλόγῳ, ἐν τούτοις δύναται τις νὰ προσθήσῃ τι, ἂν θέλῃ, εἰς τὰ εἰρημένα, ὁ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, λαβὼν τὸν λόγον, προστίθησιν ὅτι, ὡς μέλος τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν παρεπέμθησαν τὰ τῷ *Καρανανεῖῳ Ἀγῶνι* υποβληθέντα δύο συγγράμματα, ἀνέγνω καὶ ἐξετίμησε τὸ βραβευθέν. Μετὰ παρατήρησιν δὲ τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Παπακωνσταντίνου λεχθέντα εἶναι οἰονεὶ δευτέρα ἐκθεσις καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ τὸ «*Καὶ τίς ψέγει τὸ βραβευθέν;*» ὁ μὲν κ. Λιμαράκης παρατηρεῖ ὅτι τὸ καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐκθέσει κατεχωρίζοντο καὶ τὰ ἐπαινούμενα, σχετικὰ χωρία τοῦ βραβευομένου ἔργου, ὁ δὲ κ. Γ. Χασιώτης, ἐπαινῶν τὴν ἐκθεσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, προστίθησιν ὅτι ἔπρεπε, κατὰ τὰ

επιτιμμένα, άνευ άντιρρήσεως, να έγίνετο αύτη υπό του Συλλόγου άποδεκτῆ.

Καί επί τούτοις ό Σύλλογος άποδέχεται παμψηφεί τήν έτυμηγορίαν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ό δέ κ. πρόεδρος κηρύττει τήν λῆξιν τῆς συνεδρίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΠΗ'

(Ἐκτακτος γενική)

τῆ 2 Ἰανουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Κύριος σκοπός τῆς συνεδρίας υπῆρξεν ό επίγειον κατχρητισμός έπιτροπῆς πρὸς καταγορήν τῶν βιβλίων τῆς ἀποθήκης. Ἐπί τούτῳ ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Π. Πετρακίδης, Φ. Δημητριάδης, Χο. Παντιζίδης, καί Ν. Παπαγιαννόπουλος. Τῆς ἐκτάκτου ἐγκρίσεως ἐπωφελομένους ό πρόεδρος, παρεπέμπει δύο έργα γλωσσικῆς ὕλης τῆ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπῆ.

Διὰ τό επίγειον ἡ ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς οὐναυλίας, ἣτις προτείνει νά προσκληθῶσιν υπό του Συλλόγου ὡς ἐπίκουρα μέλη, πρὸς τῆ ὑπαρχούτῃ Ἐπιτροπῆ, καί οἱ κ. κ. Γιαννής, Σόλων Καζανόβας, Γιώργος, Μηλιώτης καί Π. Ἀπέρης. Ἡ έπιτροπῆ αύτη θά ἔργῃ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἐνεργείας.

Ψηφοφορίας δέ γενομένης, γίνεται μέλος τακτικόν του Συλλόγου ό ἱκτρός κ. Κ. Κελαϊδάης.

Μεθ' ό λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΠΔ'

(Ἐκτακτὴ εἰδική)

τῆ 12 Ἰανουαρίου 1898

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως γενομένης ἐπὶ του προηγουμένου πρακτικοῦ, ό κ. Π. Α. Νικολόπουλος, γενικὸς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει δύο πραγματείας, τήν του κ. Μ. Παράνβα Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆ Ἐγολῆ 1691—1835, καί τήν του κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδου Ἡ ἀλληλογραφία του Οἰγγροβλαχίας Φιλαρέτου.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΠΕ'

(Ἐκτακτὴ γενική)

τῆ 19 Ἰανουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος, ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ό κ. πρόεδρος ἐδήλωσεν ὅτι, ἐπειδὴ λείπουσιν ὅτε εἰδικὸς καί γενικὸς γραμματεὺς, δὲν ἀναγινώσκονται οὔτε πρακτικὰ οὔτε ἀλληλογραφία, κατέστησε δὲ ἐπισήμως γνωστὸν τῷ Συλλόγῳ τήν ἐπ' ἐσχάτων γενομένην ὑπεξαίρεσιν ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης ὀγδοήκοντα καί δύο τόμων ἐκ τῆς δωρεᾶς του Μαυροκορδάτου. Ἐκ τούτου ἀφορμὴν λαβὼν ό κ. Παχῆιος ἐρωτᾷ τίς εἶναι: ό ὑπεύθυνος περὶ τῆς Βιβλιοθήκης. Εἰς τήν ἐρώτησιν ἀπαντῶν ό κ. πρόεδρος, λέγει ὅτι ὑπεύθυνος εἶναι: ό βιβλιοφύλαξ καί ό θυρωρός. Ἀκολουθῶς ό κ. Εὐσταθιάδης παρεκάλει νά μὴ εἰσέλθῃ, ό Σύλλογος εἰς συζήτησεις, δυναμένας νά ἐπηρεάσωσιν εἰς τό πρᾶγμα, ἀλλὰ προτιμότερον νά ὀρίσθῃ έπιτροπῆ πρὸς μελέτην του ζητήματος καί ἀποκάλυψιν, εἰ δυνατόν, του ἱεροτύλου. Τήν περὶ συστάσεως έπιτροπῆς πρότασιν, ὑποστηριχθεῖσαν καί υπό του κ. Ἀκαστοριδου, ἀποδέχεται ό Σύλλογος. Ἀκολουθῶς ό κ. Αὐθεντιόπουλος λέγει ὅτι καλὸν νομίζει ὅπως ἐν τῆ έπιτροπῆ ταύτῃ συμπεριληθῶσι καί τινα (τουλάχιστον ἐν) τῶν ἀρχαίων του Συλλόγου μελῶν, ὧν μάλιστα τινα εἰργάσθησαν καί ὡς βιβλιοφύλακας. Κατόπιν, γενομένης ψηφοφορίας, μέλη τῆς έπιτροπῆς ἐξελέγησαν οἱ κ. κ. Χο. Χατζηγηόστου, Π. Πετρακίδης, Α. Λιμαράκης, Θ. Σαλιτέλης, Σ. Ἀποστόλογλους καί Εὐστ. Ἰωάννου. Ἀκολουθῶς δὲ, γενομένης ἀποδεκτῆς καί ἐτέρας προτάσεως του κ. Αὐθεντιοπούλου, ὅπως τό ἔργον τῆς νέας έπιτροπῆς συντελεσθῆ ἐντός δέκα πέντε τό πολὺ ἡμερῶν, ό κ. Εὐσταθιάδης προτείνει ὅπως ἡ συζήτησις περὶ του ζητήματος γένηται ἐν ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ, καί οὐ μόνον τούτο έγίνετο ἀποδεκτόν, ἀλλὰ καί ἡ έπειτα υπό του κ. Δημητριάδου γενομένη πρότασις του νά ἐκτρασθῆ εἰς τήν νέαν έπιτροπήν ἡ εὐχὴ ὅπως αύτη μὴ περιορισθῆ μόνον εἰς τό ἔργον αύτῆς, ἀλλὰ καί ὑποδείξῃ, εἰ δυνατόν, τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῆς περιουσίας του Συλλόγου καί ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐξαντληθέντος δὲ οὕτω του ζητήματος τούτου, ἐκλέγεται ἀντεπιστάλλον μέλος ό ἐν Τραπεζοῦντι καθηγητῆς τῶν Φυσικομαθηματικῶν κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδης, μεθ' ό λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΙΣ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 9 Φεβρουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος Α. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως, ἀναβάλλεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως· τὰ δὲ πρακτικὰ τῆς παρούσης κρατοῦνται ὑπὸ τοῦ κ. Καλβοκορέση ἀπουσιάζοντος καὶ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἡ ἀλ-
ληλογραφία, ἔχουσα οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γιαννοῦ ἐντεῦθεν ἀπὸ 7/19 Ἰανουαρίου 1898, παραιτούμενου τῆς πρὸς διοργάνωσιν ἐσπερίδος ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Μαργαρίτου *Εὐαγγελίδου* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 13 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου ὅπως πληρωθῆ τῷ κ. Κωνσταντίνῳ Παλαιῶάννου τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῷ 1894 ἐπιδικασθὲν αὐτῷ βραβεῖον ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι.

Τοῦ κ. *Thumb* ἀπὸ 13 Ἰανουαρίου, ἐκ Φριβούργης, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους.

Τοῦ κ. Θ. Οδοπένοκη ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου, πέμποντος τὸν Β' τόμον τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ῥωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου· καὶ σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον *Νομοκάνων* τοῦ ἐν Μόσχῃ καθηγητοῦ κ. Παύλωφ.

Τοῦ κ. Ἰ. Παναζίδου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 24 Ἰανουαρίου, ἐρωτῶντος Α') ἐὰν ἡ προθεσμία τῆς ἀναθεθείσης αὐτῷ ἐκδόσεως τοῦ *Ξενοφῶντος* θὰ θεωρηθῆ τρέχουσα ἀπὸ τοῦ 1895· καὶ Β') ἐὰν ἡ ὀγδοηκοντάγραχος ἀμοιβὴ δι' ἕκαστον φύλλον θεωρῆται εἰς χρυσᾶ φράγκα.

Τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ 13 Ἀπριλίου, ἐξαιτουμένου ἀπάντησιν εἰς τὰ ἄνω ζητήματα, εἰς ἃ ἀναφέρεται.

Τοῦ κ. Κ. Καραλάνου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ ὅτι ἐν τῷ φερωνύμῳ αὐτοῦ ἀγῶνι ἐβραβεύθη ἡ *Φυσικὴ* τοῦ κ. Ἀλ. Εὐσταθιανοῦ.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 2/14 Φεβρουαρίου, ἀγγελούσης ὅτι, συμφῶνως τῇ ἐντολῇ τοῦ Συλλόγου, ἐπλήρωσε τῷ κ. Κωνσταντίνῳ Παλαιῶάννου δραχμὰς τριακοσίας ἐξήκοντα (10 λίρ.) ἐκ τῆς καταθέσεως τῶν τόκων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου, ἀποστέλλοντος

πραγματεῖαν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Πολυζῶης ὁ Λαμπανισιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ*» ἐπισυνημμένην.

Τοῦ κ. *Wecklein* ἀπὸ 11 καὶ 19 Φεβρουαρίου, περὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. *Γρατσιάνου*, ἐπιμελητοῦ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου τὸν ΚΣ' τόμον τοῦ Περιοδικοῦ.

Τῆς *Ἐφορείας τῆς Σχολῆς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου Ὑψωμαθείων* ἀπὸ 9 Φεβρουαρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τῶν τόμων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Κ. Παλαιῶάννου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 5 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ πληρωμῇ αὐτῷ τοῦ δεκαλίρου βραβεῖου καὶ ἐξαιτουμένου ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς βραβεύσεως αὐτοῦ.

Ὁ κ. πρόεδρος τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Παναζίδου παραπέμπει τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ. Εἶτα ψηφοφοροῦνται μέλη τακτικὰ τοῦ Συλλόγου ἡ Α. Ἐξ. ὁ Γενικός Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Κων/πόλει κ. Ἀλέξιος *Εὐθύμοβιτς Λαγκόβσκις* καὶ ὁ κ. Ἀλέξανδρος *Γαβριήλοβιτς Γιωῶβλιεφ*, Γενικός Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας ἐν Ἱερουσαλήμ.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος, δοὺς τῷ κ. *Λιμαράκη* ἐξηγήσεις τινὰς περὶ τῆς τοῦ Συλλόγου μετὰ τοῦ κ. *Wecklein* διαφορᾶς, διακόπτει ἐπὶ δεκάλεπτον τὴν συνεδρίαν.

Ἐπαναληφθεῖσης τῆς συνεδρίας, ὁ πρόεδρος μετὰ μικρὰν εἰσαγωγὴν προτείνει νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Σύλλογος τὴν ἐν ἡμέρῃ καὶ ὥρῃ τακτῇ διδασκαλίαν πρακτικοῦ ἠθικο-θρησκευτικοῦ μαθήματος χάριν τῶν ἐνηλίκων ἢ τῶν ἀνηλίκων ὀρθοδόξων παιδῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ προσωρινῶς κατὰ τὴν ἀρχομένην Μ. Τεσσαρακοστὴν, ἀφ' οὗ μάλιστα ὁ Κανονισμὸς δὲν ἀντίκειται καὶ ἡ ἰδέα τῆς διδασκαλίας σειρᾶς ὅλης μαθημάτων ὁλονὲν ἀσπαστῆ γίνεται· προτείνει δ' ἐπὶ τούτῳ τὸν αἰδεσιμ. ἱεροδιδάσκαλον κ. Κ. Καλλίνικον, ἔχοντα τὰ προσόντα τῆς λαϊκῆς διδασκαλίας. Οἱ κκ. *Αὐθεντόπουλος*, *Βραχάμης* καὶ *Εὐσταθιανὸς* ἐπιδοκιμάζουσι τὰ προτεινόμενα, ὁ δὲ κ. *Λιμαράκης* ἐπικροτεῖ μὲν, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ προσκληθῶσιν ἐπὶ τούτῳ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ ἀπόπειρα αὕτη γίνεται τὸ πρῶτον δοκιμαστικῶς, προσηνήθη δὲ προθύμως ὁ εἰρημένος ἤδη κληρικὸς. Ὁ κ. *Αὐθεντόπου-*

λος προτείνει νὰ σχηματισθῆ ἐπιτροπὴ ἵνα κανονίσῃ ἀναλόγως καὶ τὰ δημόσια μαθήματα τοῦ προσεχῶς ἔτους, περὶ ὧν ἰδίως προνοεῖ καὶ ὁ Κανονισμός, ἐν ᾧ ὁ κ. Βραχάμης φρονεῖ ὁ Σύλλογος ν' ἀποταθῆ εἰς τὰς εἰδικὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες νὰ καταδείξωσι τὰ κατάλληλα θέματα καὶ τοὺς διδάξοντάς. Ὁ κ. πρόεδρος ἐπαναλαμβάνει ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος πρόκειται περὶ διδασκαλίας ἡθικῆς ἐπὶ βάσεως θρησκευτικῆς, περὶ ἧς ὁ Κανονισμὸς ῥητῶς δὲν λέγει, ἀλλ' ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ καταφαίνεται. Ὁ κ. Αἰμαράκης ἐπιμένει ὑπὸ μελῶν τοῦ Συλλόγου νὰ γείνη καὶ τὸ μάθημα τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἐυσταθιάδης ἐμμένει νὰ δεχθῶμεν τὸν προθύμως προσενεγκόντα ἑαυτὸν κληρικόν, νὰ κανονισθῶσι δὲ συστηματικῶς πάντα τὰ μαθήματα διὰ τὸ ἐπιόν ἔτος. Ἐπὶ τούτοις ἰκανὴ συζήτησις ἐγένετο μεταξύ πάντων τῶν ἤδη λαβόντων τὸν λόγον, πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ κύκλῳ τῶν ἰδεῶν. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου αὐτοδικτικῶς ἀνακοινοῦσι καὶ διαλέγονται ἢ διδάσκουσιν, ἐπαναλαμβάνει δὲ τὴν πρότασιν αὐτοῦ νὰ διδαχθῆ διὰ τοῦ αἰδέσ. κ. Κ. Καλλινίκου τὸ ἡθικὸν τοῦτο μάθημα πρὸς μὲν τῶν τοῦ ἤθους, τῆς ψυχικῆς αὐτῆς ζωῆς, ἢ τῆς τσακῆν ἔχομεν ἀνάγκην. Ἡ πρότασις δ' αὕτη γίνεται δεκτὴ. Εἶτα ὁ κ. Αὔθεντιόπουλος ἐρωτᾷ τί ἀπέγεινε τὸ ζήτημα τῆς ὑπεξαίρεσως τῶν βιβλίων καὶ τί ἡ ἐπιτροπὴ ἐπραξεν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι λίαν προσεχῶς ὁ Σύλλογος θὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς ἐκθέσεως, ἣν συντάσσει ἡ ἐπιτροπὴ.

Ἐπὶ τούτοις λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΕΣΗΖ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 23 Φεβρουαρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Οὐδένος παρατηρήσαντός τι ἐπὶ τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ εἰδικῇ συνεδρίᾳ ἀναγνωσθεισῶν πραγματειῶν, ὁ κ. Π. Α. Νικολόπουλος, γενικῶς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ κ. Α. Α. Παναγιωτίδου, ἰατροῦ ἐν Παρραμῆζι, ὑπὸ τὸν τίτλον **Πολυζῶνς ὁ Λαμπανιτωιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΛΕΣΗΗ'

(Ἐκτακτος)

τῆ 24 Μαρτίου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσεται καὶ ἐπικυροῦται τὸ πρακτικὸν τῆς ἡγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς συνεδρίας ἔσται ἡ σκέψις περὶ τοῦ πρακτεῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς καταθέσεως 2,000 δραχμῶν ὡς ἐγγύησις εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ κ. Μουράτ Θεοφιλίδου δίκην διὰ κατάσχεσιν, ἣν ἐποιήσαντο οἱ δικηγόροι τοῦ Συλλόγου εἰς τὰ χρήματα, ἀπερ διεκδικεῖ ὁ Μουράτ Θεοφιλίδης, καὶ ἀπερ εὑρίσκονται κατατεθειμένα ἐν τῇ Τραπεζῇ. Ὁ κ. Ἀραβαντινὸς ἔγραψεν ὅτι, συμφώνως τῇ ἐκδοθείσῃ ἀποφάσει, ἐπιτροπεύσῃ τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάσχεσιν, ὀφειλομένη νὰ καταθέσωμεν δύο χιλιάδας δραχμὰς εἰς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο, τεθὲν ἐν συνεδρίᾳ τοῦ προεδρείου, προσκληθέντος καὶ τοῦ κ. Μαλιιάδου, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ὡς ἐπόπτου ἐπὶ τῆς δίκης, καὶ ἀποφηναιμένου ὅτι δεόν νὰ κατατεθῆ ἡ ἐγγύησις αὕτη, ἔλαβε τὴν ἐξῆς λύσιν· πρέπει νὰ κατατεθῆ ἡ ἐγγύησις. Τοῦ κ. Ε. Ἰωάννου ζητήσαντος πληροφορίας περὶ τῆς δίκης, ὁ κ. Μαλιιάδης διὰ μακρῶν ἀφηγεῖται τὴν δίκην, λέγων ὅτι οὐδὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ Σύλλογος θέλει κερδήσει καὶ προσθέτων ὅτι, ἐὰν μέχρι τῆς 21 Μαρτίου δὲν κατατεθῆ ἡ ἐγγυοδοσία, κινδυνεύει ὁ Σύλλογος νὰ ἀκυρωθῆ ἡ κατάσχεσις καὶ νὰ μὴ εὔρη πλέον χρήματα καὶ κερδήσας τὴν δίκην.

Ὁ κ. Μαλιιάδης προσθέτει ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Σύλλογος δὲν ἔχει ἄλλα χρήματα, δεόν νὰ δανεισθῆ ἐκ τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ νὰ κατατεθῆ τὸ ποσόν· ἄλλως τε ἡ κατάθεσις εἶναι τυπικὴ ὡς ἐγγύησις· τὸ ποσόν, ὅπερ ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἀπολεσθῆ, εἶναι 300 φράγκα, ἐὰν ἀπολεσθῆ ἡ δίκη· ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, θὰ ἐπιστραφῆ τὸ ποσόν· εἶναι ἐξοικονόμησις τῶν περιστάσεων. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου ἐρωτᾷ ἐὰν ἔχωμεν τὸ δικαίωμα νὰ λάβωμεν ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου. Ὁ κ. Χατζηχορήστου φοβεῖται μὴ ἀρνηθῆ ἡ Τράπεζα. Ὁ κ. Μαλιιάδης λέγει ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν νὰ λάβωμεν ἐκ τῶν χρημάτων τούτων, διότι ἐδάπανήσαμεν ἐξ ἰδίων. Τεθέντος δὲ εἰς ψηφοφορίαν τοῦ ζητήματος, ἀποφασίζεται ὅπως ὁ

Σύλλογος καταθέσει ἐκ τῶν χρημάτων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης δισχιλίας δραχμὰς ὡς ἐγγύησιν.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΠΘ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 23 Μαρτίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Οὐδένος παρατηρήσαντός τι ἐπὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς εἰδικῆς συνεδρίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀναγνωσθείσης πραγματείας, ὃ κ. **Π. Δ. Νικολόπουλος** ἀναγινώσκει πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον **Περὶ Φιλολογικῆς καὶ Καλλιτεχνικῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ρωσσίᾳ**.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὃ κ. πρόεδρος, εὐχαριστήσας τῷ ἀγορητῇ, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΨ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 13 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Τοῦ κ. εἰδικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος, ὃ ἐκ τῶν μελῶν κ. **Κλ. Κοκκολᾶτος** ἀναγινώσκει τὰ πρακτικά τῆς 8ης καὶ 15ης Δεκεμβρίου 1897 καὶ τὰ τῆς 19ης Ἰανουαρίου καὶ 9ης Φεβρουαρίου 1898, ἅπερ καὶ ἐπιψηφίζονται ἀνευ παρατηρήσεων καὶ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀπουσιάζοντος ἢ ἀλληλογραφία δὲν ἀναγινώσκεται, δηλοῦται δὲ ἡ περὶ **Μανιατῶν** μελέτη τοῦ κ. **Thumb**, προσφερομένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Εἶτα ὃ κ. πρόεδρος ποιεῖται τῷ Συλλόγῳ γνωστὸν Α') "Ὅτι, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἐγένετο ἡ κατάθεσις τῶν 2,000 δραχμῶν πρὸς ἐξακολουθήσιν τῆς μετὰ τοῦ κ. **Μουράτ Θεοφιλίδου** δίκης. Β') "Ὅτι ὃ κ. **Wecklein** ἔλαβε τὸ ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου ὀρισθὲν ποσὸν περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου τοῦ **Μισχύλου** μετὰ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ' τόμου. Γ') "Ὅτι ἐγένετο ἡ ἀπογραφή τῶν βιβλίων τῆς ἀποθήκης ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἣν ὁ Σύλλογος πρὸ καιροῦ ἐξελέξατο. Δ') "Ὅτι ὑπὸ τῆς εἰκογενείας **Κωσιτάκη ἐφένδη Βαγιάνη** ἔδωρήθη καὶ ἤδη εἶναι ἀνηρτημένη ἡ εἰκὼν τοῦ ἐκ τῶν προέδρων τοῦ Συλλόγου ἀσιδίου **Ε. Ζωγράφου**.

Ἐπὶ τούτοις διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΨΑ'

(Ἐκτακτος γενική)

τῆ 24 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, οἱ κύριοι **Εὐσταθιανός, Βραχάμης** καὶ **Μυστακίδης** ἀναφέρουσι τὸ περὶ ἐκλεγῆς κοσμητῶρων ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν προσοχὴν τοῦ προεδρείου ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Εἶτα ἀναγινώσκονται αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν, τῆς Ἀρχαιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Χρ. Παναζίδου**, τῆς Βιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Ε. Ἰωάννου**, τῆς Φιλολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Β. Μυστακίδου**, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. **Π. Πετρακίδου**, τῆς Κοινωνιολογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Παντερμαλῆ** διὰ τὸ ἔτος 1896—97, ὡς μὴ συνελθούσης τῷ 1897—98, τῆς Φυσικομαθηματικῆς ὑπὸ τοῦ κ. **Κ. Παπακωνσταντίνου**. Μετὰ ταῦτα ὃ κ. **Νικολόπουλος** ἀναγινώσκει ἐκθεσιν ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου, ὃ κ. **Πασχαλίδης** τὴν ἐτησίαν αὐτοῦ ἐκθεσιν συμφώνως τῷ Κανονισμῷ, ὡς καὶ ὁ ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης κ. **Δ. Η. Οἰκονομίδης**. Μετὰ τινὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. **Εὐσταθιανοῦ** οἱ ἐπιμεληταὶ ὀφείλουσιν υποβαλεῖν ἐκθέσεις, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΨΒ'

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 27 Ἀπριλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης τακτικῆς συνεδρίας, τίθενται τὰ πρακτικά εἰς ψήφισμα καὶ ἐπικυροῦνται.

Εἶτα ὃ κ. πρόεδρος, ἀπουσιάζοντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τῇ ὑπεξαιρέσει βιβλίων Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 20 Φεβρουαρίου, προτεινούσης μέτρα τινὰ.

Τῆς ἐπὶ τῆς ἀπογραφῆς τῶν ἐν τῇ Ἀποθήκῃ τόμων τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης καὶ τῶν τοῦ Περιοδικοῦ ἀπὸ 21 Φεβρουαρίου. πεμπούσης ἀκριβῆ ἀπογραφὴν ἐπισυναπτομένην καὶ φέρουσαν τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν.

Τοῦ κ. **Ἰ. Ἀραβαντινοῦ** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένου ὅπως ὁ Σύλλογος

καταθέσει δύο χιλιάδας δραχμῶν ὡς ἐγγύησιν εἰς τὴν δίκην αὐτοῦ κατὰ τοῦ κ. Μουράτ Θεοφιλίδου.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 9 21 Μαρτίου, δηλοῦσης ὅτι, συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Συλλόγου, ἐπλήρωσε τῇ διαταγῇ τοῦ κ. Wecklein δραχμὰς ἐξ χιλιάδας ἑπτακκσίας πενήκοντα ἔναντι τῶν τόκων τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Ἐπ. Θ. Κυριακίδου ἐκ Τραπεζεύουτος ἀπὸ 13 Μαρτίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 20/1 Ἀπριλίου, ὅτι κατέθηκε, συμφώνως τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Συλλόγου, τῷ Κεντρικῷ Ταμείῳ δύο χιλιάδας δραχμῶν, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 828 γραμματίον παραλαβῆς παρέδωκε τῷ κ. Ἰ. Ἀραβαντινῷ.

Τοῦ ἐν Γυθείῳ γυμνασιάρχου ἀπὸ 22 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένου τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην, τὴν Ζωγράφειον Ἀγῶνα καὶ τὸ Περιοδικόν.

Τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «ἢ Ἀνατολή» ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 11 Ἀπριλίου, ἐξαίτουμένου τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου.

Τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 25 Ἀπριλίου, ἀνακοινούσης τὰς σκέψεις αὐτῆς ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ κ. Παναζίδου.

Τοῦ κ. Καραπάου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 9 Ἀπριλίου, δηλοῦντος ὅτι ἀντεπροσώπευσε τὸν Σύλλογον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς.

Τοῦ κ. T. Homolle, διευθυντοῦ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ 1 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἀντιπροσωπεύσει τοῦ Συλλόγου ἐν τῇ 50ετηρίδι τῆς Σχολῆς.

Τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου ἐν Ἀθήναις ἀπὸ 16 Ἀπριλίου, ἀποστελλόντος 15 γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου καὶ ἐξαίτουμένου ὅπως μὴ δίδωνται ἄνευ προηγουμένης προειδοποιήσεως.

Τοῦ κ. Stützel ἀπὸ 26 Μαρτίου, ἐκ Μοναχίου.

Τοῦ κ. Bendorf ἐκ Βιέννης ἀπὸ 25 Ἀπριλίου, περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου μετὰ τῶν ἀρχαιολογικῶν δημοσιεύσεων τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βιέννης.

Ἐγκρίνεται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Ξενοφώντος ὑπὸ τοῦ κ. Παναζίδου. Γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ.

Bendorf περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου πρὸς τὰς ἀρχαιολογικὰς δημοσιεύσεις τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βιέννης, ἐν Αὐστρίᾳ, πρὸς ὃ σταλήσονται αἱ ἀπὸ τοῦ 1890 γενόμεναι τοιαῦται. Ἐπίσης ἐγκρίνεται ἡ αἴτησις τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «ἢ Ἀνατολή», ὡς καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ γυμνασίου Γυθείου περὶ προσφορᾶς ἀπάσων τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου. Εἶτα ὁ κ. Καλβοκορέσης ἀναγινώσκει κρῖσιν τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ πραγματείας «περὶ μεταξοσκώληκος» τοῦ ἐν Κατιρλῇ κ. Π. Μακρῆ, ὁ δὲ κ. Μοσιράτος ὀλίγας λίξεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ Συλλόγου.

Τελευταῖον οἱ κ. κ. Κωνσταντῖνος Ἀνδρεάδης, νομικός, καὶ κ. Ἄγγελος Σημηρωῖτης, διδάσκαλος τῆς γαλλικῆς ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Ἐμπορικῇ Σχολῇ, ἐξελέγησαν τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ, ΑΣΨΓ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 1 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. Δ. Μηλιώτης ἀνέγνω τὴν περὶ τοῦ ταμείου τοῦ Συλλόγου ἔκθεσιν. Ἐπὶ ταύτῃ ὁ τε πρόεδρος καὶ ταμίας τονίζουσι τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μελῶν ἐκείνων, ἅτινα δὲν πληροῦνσι, καίτοι ἐχαρίσθησαν αὐτοῖς, ἐπὶ τῇ ἐπιψηφίσει τοῦ νέου Κανονισμοῦ, τριῶν, τεσσάρων καὶ πέντε ἐτῶν ὀφειλόμενα. Ὁ κ. πρόεδρος συμβουλεύει καὶ περὶ νέων μελῶν προκειμένου νὰ προσέχωσιν ἢ νὰ μὴ προτείνωσι τοιαῦτα, ὅταν δὲν ἔχωσι τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐκπληρῶσι τὰς ὑποχρεώσεις των ἢ θὰ ἀποδεχθῶσι τὴν ἐκλογὴν των. Εἶτα λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Β. Μυστακίδης παρεκάλει νὰ εἴπῃ ὁ πρόεδρος τὰ δέοντα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιδικιοῦ, σημείου τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει νὰ συνδράμῃ ὁ Σύλλογος διὰ 300 γρ. πρὸς ἐκδοσὶν τοῦ Παραρτήματος τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς τὰ μέλη φιλοτίμως καὶ ἐξ ἰδίων ἀνέλαβον τὴν ἐκδοσὶν. Ὁ κ. Β. Μυστακίδης παρατηρεῖ ὅτι, κατὰ τὸν Κανονισμόν, πρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν, τοῦθ' ὅπερ ἐγένετο δεκτόν.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τοῖς μέλεσιν ὅτι αἱ ἀρχαιρεσίαι γενήσονται τῇ Κυριακῇ, 3 Μαΐου, τῇ 2^α μ. μ. ὥρα καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΔ'

(Ἐκτακτος)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῇ 3 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀρξαιμένης τῆς συνεδριάσεως καὶ τοῦ προέδρου εἰσηγησαμένου τὴν κατὰ τὸν Κανονισμὸν ἐκλογὴν τῶν κοσμητόρων τοῦ 1898—99, ἐξελέγησαν παμψηφεὶ

πρόεδρος ὁ ἀρχων **Μέγας Λογοθέτης κ. Σταυράκης βέης Ἀριστάρχης**,
α' ἀντιπρόεδρος ὁ κ. **Χρῆστος Χατζη-
χρήστου**,

β' ὁ κ. **Π. Δ. Νικολόπουλος**,
γενικὸς γραμματεὺς ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης**,
εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ κ. **Κ. Παπακων-
σταντίνου**,

ταμίας ὁ κ. **Δ. Μηλιώτης**,
ἐφορος τῆς **Βιβλιοθήκης** ὁ κ. **Β. Μυστα-
κίδης**

καὶ λογιστὴς ὁ κ. **Ἄ. Εὐσταθιανός**.

Εἶτα, γενομένης τῆς ἐκλογῆς τοῦ 8^{ου} μέλους τῆς **Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς** καὶ τοιοῦτου ἀναδειχθέντος τοῦ κ. **Ἰωακείμ Βαλα-
βάνη**, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΕ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 15 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν, τῆς ἀλληλογραφίας ἀναβαλλομένης ἔνεκεν ἀπουσίας τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως, ὁ πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι, τοῦ ἀρχοντος **Μεγάλου Λογοθέτου κ. Σταυράκη βέη Λογοθέτου** παραιτησαμένου, προσκαλεῖ τὰ ἀξιότιμα μέλη νὰ ἐκλέξωσι τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου. Ὁθεν, ψηφοφορίας γενομένης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀναδεικνύεται ὁ κ. **Ἄνδρας Κοπάση ἐφένδης**.

Ἐπὶ τούτοις διελύθη ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΣ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 29 Μαΐου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **ἀλληλογραφίας**, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Πέτρου Γ. Φιλανθίδου** ἐκ Πανόρμου ἀπὸ 12 Μαΐου, ἐξαιτουμένου ὅπως χορηγηθῇ αὐτῷ τὸ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀπονεμηθῆν αὐτῷ βραβεῖον.

Τοῦ κ. **Καλβοκορέση**, ἐφόρου τῆς ἐν Ταταούλοις κοινότητος, ἀπὸ 1 Μαΐου, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως χορηγήσῃ ταῖς Σχολαῖς **Εὐαγγελιστρίας** τὴν σειρὰν τῆς **Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης**.

Τοῦ κ. **Ἰ. Καρολίδου** ἀπὸ 3 Μαΐου, ἐντεῦθεν, παραιτουμένου ὡς μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. **Ἰακοβλεῖτς** ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπὸ 3 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ **Μεγάλου Λογοθέτου κ. Σταυράκη βέη Ἀριστάρχη** ἐκ Νεοχωρίου ἀπὸ 6 Μαΐου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας.

Τοῦ ἐν Μόσχῃ κ. **Ἰωάννου Πετρόφ** ἀπὸ 7 Μαΐου.

Τοῦ κ. **Ἰ. Παναζίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 10 Μαΐου, ἀποδεχομένου τὰς ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῆς 29 Ἀπριλίου τοῦ Συλλόγου διατυπωθεῖσας προτάσεις.

Τοῦ ἀρχοντος **Μεγάλου Λογοθέτου** ἐκ Νεοχωρίου ἀπὸ 11/23 Μαΐου, ἐπιμένοντος εἰς τὴν παραίτησίν του.

Τῆς **Πρωτανείας** τοῦ **Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου** ἀπὸ 16 Μαΐου, ἀποστελλούσης τὴν ἐκ δραχμῶν πεντακοσίων (ἢ 334 καὶ 46 %), ἐπιχορήγησιν τοῦ Πανεπιστημίου διὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος.

Τῆς **Ἐφορείας τῆς Κοινότητος Ὁριάκιοι** τῆς Βιθυνίας. Τῶν **Ἐκπαιδευτηρίων Χάσκιοι**. Τῆς ἐν Φερῶν **Φιλεκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος**. Τῆς **Ἐφορείας τῶν σχολῶν Λεύκης**. Τῶν **Ἐφόρων τῆς Σχολῆς Ἰμέρας** τῆς ἑπαρχίας Χαλδίας. Τῶν **Ἐφόρων τῶν ἐν Κρουσῶν Σχολῶν**. Τῶν **Ἐφόρων τῶν ἐν Τυάνοις Σχολῶν**. Τοῦ **Μεταλλεῖου Χαδζῆ κιοῦ**. Τῆς ἐν **Ἐδιρνεάπου Ἐφορείας τῶν Σχολῶν**. Τῆς **Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Ὑψωμαθείων**. Τῆς **Ἐφοροεπιτροπῆς Ἀφθόνης** τῆς ἐπὶ τῆς νήσου

Μαρμαρᾶ Κώμης. Τοῦ Ζαππείου Ἐθνικοῦ Παρθεναγωγείου. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Ταταούλων. Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Κοινότητος Ἁγίας Κυριακῆς. Τῶν Ἐφόρων τῶν ἑλληνικῶν Σχολῶν Ἐσκι-Σεχίρ. Τῆς Ἐφορείας τῶν Σχολῶν Ἀριάνης. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Βίγας. Τῶν ἐν-τῦθα παρεπιδημούντων Ἐφόρων τῆς Βοχωράνης τῆς Μακεδονίας καὶ ἐπαρχίας Σισανίου. Τῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων Νεοχωρίου. Τῆς Ἐφορείας τῆς ἐν Κοισάνη Ἑλληνικῆς Κοινότητος, αἰτούντων πάντων κατὰ διαφόρους χρονολογίας τοὺς πίνακας Ζαφειροπούλου.

Τῆς Α. Ε. τοῦ κ. Ν. Μαυροκορδάτου ἐντεῦθεν ἀπὸ 20 Μαΐου, ἀγγέλλοντος ὅτι ὁ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σύλλογος ἀπέστειλε δέκα πέντε σωματὰ χαρτῶν Ζαφειροπούλου, καὶ παρακαλοῦντος ὅπως ἀγγελεθῆ αὐτῷ ἢ παραλαβῆ αὐτῶν ἐπὶ ἀποδείξει.

Τοῦ κ. Διονυσίου Ρόζενφελδ ἐκ Βιέννης ἀπὸ 24 Μαΐου, αἰτουμένου ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ αἱ ἀποδείξεις αὐτοῦ ὡς τακτικῶν μέλους, ἵνα πληρῶσῃ.

Τοῦ κ. Ἀ. Κοπάση ἐφένδη, ἀπὸ 24 Μαΐου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ παραιτουμένου τῆς προεδρίας.

Τοῦ κ. Ἰ. Μπίστη ἀπὸ 25 Μαΐου, ἐκφράζοντος τὰς εὐχαριστίας τῆς κ. Βενιέρη ἐπὶ τῇ ἐκδηλωθείσῃ λύπῃ διὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς.

Τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου ἀπὸ 29 Μαΐου, πέμποντος δύο χρυσᾶ νομίσματα, τὸ μὲν τοῦ βασιλέως Λυσιμάχου βάρους ἐννέα γραμμικρίων, τὸ δὲ ἕτερον τοῦ αυτοκράτορος Οὐεσπασιανοῦ, βάρους ὀκτώ γραμμικρίων.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. Γ. Γεωργιάδῃ, εἰτηρητῇ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς ἐπὶ τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος ἐκθέσεως αὐτῆς.

Εἶτα ἐγκρίνεται ἡ αἴτησις τοῦ κ. Χρ. Χατζηροῦσιου, γυμνασιάρχου, ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου πρὸς ἀπονομὴν τῶν πτυχίων καὶ τῶν βραβείων τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου ὡσαύτως καὶ ἐπὶ

τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τῷ Ἑλληνο-γαλλικῷ Παρθεναγωγείῳ τοῦ Πέραν. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΣΉΖ'

(Ἐκτακτος)

τῇ 31 Μαΐου 1898.

ΤΕΛΕΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Προεδρεύοντος ΑΝ. ΧΡΗΤΙΑΟΥ, προέδρου.

Τῆς συνεδρίας ἀρξαμένης, παρόντων τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. **Κωνσταντίνου**, πλείστων σεβασμιωτάτων συνοδικῶν, τῆς Α. Ε. τοῦ κ. **Ν. Α. Μαυροκορδάτου**, πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Α. Ε. τοῦ κ. **Σ. Μαυρογένους Πασσᾶ**, ἐπιτίμου προέδρου τοῦ Συλλόγου καὶ πλείστου ἀκροατηρίου, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει

α') τηλεγράφημα τῆς Α. Ε. τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς Σερβίας κ. **Βλάδαν Γεώργεβιτς** συγχαρητήριον

β') τηλεγράφημα ἑμοιον τῆς Α. Ε. τοῦ ἀρχαντος Μεγάλου Λογοθέτου **Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου** καὶ

γ') ἐπιστολὴν τῆς Α. Ε. τοῦ κ. **Ἀλεξάνδρου Καραθεοδωρῆ Πασσᾶ**, ἀρχιμεταφραστοῦ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους.

Εἶτα ὁ μὲν τέως πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. **Α. Χρησιδης** ποιεῖται ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων, ὁ δὲ ἐκ τῶν νέων ἀντιπροέδρων κ. **Π. Α. Νικολόπουλος** ἀναγινώσκει τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας λόγον, θέμα ἔχοντα τὴν **Ἐργασίαν ὑπὸ ἔποψιν κοινωνιολογικῆν**.

Μετὰ τὸν κ. **Νικολόπουλον**, ἡ **Α. Θ. Παναγιότης** προσφωνεῖ δι' ὀλίγων τὸν Σύλλογον, εὐλογοῦσα τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ παραινοῦσα ὅπως ὡς τάχιστα καὶ κανονικῶς ἐκδίδωνται, οἱ τε τόμοι τῆς **Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης** καὶ τὰ ἐν τῷ **Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι** βραβευόμενα ἔργα.

Ἐπὶ τούτοις τοῦ κ. προέδρου θερμῶς εὐχαριστήσαντος τὴν **Α. Θ. Παναγιότητα**, τὸν ἐξοχώτατον κ. **Πρεσβευτὴν** καὶ τὸ παριστάμενον φιλόμουσον ἀκροατήριον, διελύθη ἡ συνεδρία.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑ Α΄ ΚΑΙ ΑΖ΄ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ 1896-1898

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣ΄ ἑκτακτὸν
γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Ἐπίτιμοι ἑταῖροι,

Βραχεῖαν ἔχθεισιν λιτοτάτης ἐργασίας ὑποβάλλει σήμερον ὑμῖν κατὰ τὰ κεκκονισμένῃ ἢ ἡμετέρα Ἐπιτροπεῖα.

Αὕτη, κατὰ τὸν νέον τοῦ Συλλόγου Κανονισμόν, καταρτισθεῖσα ἐκ τῶν κυρίων Ἀριστάρχῃ βέη Στ., Βεγλερῇ Γ., Γεδεὼν Μ., Kalinku Ernest, Κοπάση Α., Long Albert, Millingen Al. van, Mordtmann A., Μοσιράτου Δ. Γ., Μυστακίδου Β., Πανταζίδου Χρ., Παπακωνσταντίνου Π., Παχτίκου Γ., Περιοκίδου Κ., Schneider Ed., Σιδερίδου Ε., καὶ Σμυρνῶφ Ἀλ. καὶ συνελθούσα τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1896 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Ἀν. Χρησίδου ἐξελέξατο πρόεδρον καὶ γραμματεῖα αὐτῆς τοὺς κ. Κ. Περιοκίδην καὶ Χρ. Πανταζίδην. Ποιησαμένη δ' ἐν ἑλω ἑννέα μόνας συνεδρίας, ἐν αἷς δυστυχῶς πλείστα μέλη οὐδ' ἀπαξ παρέστησαν, ἠσχολήθη περὶ τὰ ἐξῆς :

α') Κατελέξατο μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν Α. Σ. τὸν μητροπολίτην Ἀγχιάλου κ. Βασιλείον διὰ τὰς ἐν τῇ παλαιογραφίᾳ καὶ χριστιανικῇ ἀρχαιολογικῇ βαθείας αὐτοῦ γνώσεις. Προέτεινε δὲ μέλος ἀντεπιστέλλον τοῦ Συλλόγου τὸν ἐν Ἀθήναις κ. Ἀντ. Μηλιαράκη διὰ τὰς τοπογραφικὰς αὐτοῦ μελέτας.

β') Περὶ τῆς εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπεῖαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμφθείσης ἐκκλήσεως τῆς ἐνταῦθα ἀγγλικῆς παροικίας περὶ εἰσφορᾶς πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος ἀναμνηστικοῦ τῷ μακαρίτῃ C. G. Curtis, ἐπι-

σεῖραν ἐτῶν προεδρεύσαντι αὐτῆς, παμψηφεί ἐνέκρινε καὶ προέτεινε τῷ Συλλόγῳ εἰσφορὰν ἐκ 200 φράγκων, ἣν ἐθεώρησε συνάδουσαν πρὸς τε τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς τὸν σεβασμόν, ὃν ὀρεῖσμεν τῇ μνήμῃ τοῦ εἰς τὸ ἡμέτερον ἔργον ἀφοσιωθέντος μεγάλης ἀρετῆς ἀνδρὸς καὶ χριστιανοῦ ἐν πίστει καὶ ἐπιγνώσει.

γ') Αἱ παραπεμφθεῖσαι ἡμῖν ἐκ τῶν ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαις γενομένων ἀρχαιολογικῶν ἀνακρινώσεων ἀνετέθησαν πρὸς μελέτην, ὃ μὲν Βίος τοῦ δόσιου Σάββα ὑπὸ τοῦ πανοσιολ. κ. Χρυσσοῦμου τῷ κ. Μ. Γεδεὼν, ἡ δὲ περὶ Νοσοκομείων κατὰ τὸν Μεσοῖωναπραγματεῖα τοῦ ἱατροῦ κ. Μεροζίδου τῷ κ. Ε. Σιδερίδῃ, αἱ δὲ Ἐπιστολαὶ τοῦ Φωτίου κατ' ἀντίγραφον τοῦ ὀσιωτάτου Ἰακώβου τοῦ Διονυσίου τῷ Σ. μητροπολίτῃ Ἀγχιάλου. Καὶ προσεχῶς ὑποβληθήσονται τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν τούτων.

δ') Περὶ δύο νομιμμάτων, δωρηθέντων ἐν προηγουμένῳ ἔτει ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μοσιράτου ὃ κ. Ε. Σιδερίδης πρακτῆρῆι ὅτι τὸ μὲν εἶναι ἀργυροῦν παρθικόν, τὸ δὲ ἕτερον ὀρειχάλκινον δυσδιάκριτον, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ῥωμαϊκόν. Ὁ αὐτὸς δ' ἑταῖρος ὑπέβλεψε λεπτομερῆ περιγραφὴν δύο χειρογράφων τευχῶν ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μοσιράτου προσενηχθέντων, ὧν τὸ μὲν εἶναι συναξάριον τοῦ ὀσίου Ξενοφῶντος, ἐλλιπὲς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, κτήμα κατὰ τὸ 1677 Καλοῖωάννου Μολφρέση, τὸ δ' ἕτερον χειρόγραφον στιχορρημάτων τοῦ ἄρχοντος Βασιλείου Ποστελνίκου, συντεθέντων τῷ 1814, περὶ ὧν ὁ κ. Κ. Σάθας οὐδὲν ἀναφέρει. Ὁ δὲ ἑταῖρος κ. Β. Μυστακίδης καὶ περὶ τριῶν ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν, ὧν ἡ μία βυζαντικῆ, λόγον ἐποίησατο ἰδίᾳ χειρὶ ἀντιγράψας τῷ 1895 ἐκ τοῦ ἐν Ἀγιασουλοῦκ (Παλαιᾷ Ἐφέσῳ) νεοῦ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ πρὸ πολλοῦ ἀναγγείλας, ἐπιδεικνύει

ἡμῖν τὰς εἰκόνας τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου καὶ τῆς αὐτοκρατορίας Ἄννης, αἰτινες ἐσφύζοντο ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, ἐν ὅσῳ διετέλει οὗσα πατριαρχεῖον. Ἀφορμὴν δὲ πρὸς εὑρεσιν τῶν εἰκόνων τούτων ἔλαβεν ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ φιλελληνικωτάτου Μαοτίνου Κροουσίου καὶ τοῦ Θ. Ζυγομαλά, ἣν κτύπησε πρὸ δεκαετίας νὰ ἐρευνησῇ ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Νοτίου Γερμανίας. Καὶ ἔδημοσιεύθησαν μὲν ἤδη αἱ εἰκόνες αὗται ὑπὸ τοῦ *Sul. Schweigger* ἐν τῷ Ὀδοιπορικῷ (σελ. 121, ἐκδ. 1613) ὑπὸ ὕψος 0,8, ἀλλ' ὁ κ. Β. Μυστακίδης εὔρεν ἐν τῇ Β. Βιβλιοθήκῃ τῆς Γερμανίας τὸ ἀκριβὲς ἀντίγραφον τῶν εἰρημένων εἰκόνων ἐν τοῖς οἰκείοις πρωτοτύποις χρωμασιν ὑπὸ ὕψος 0,26, ὡς ἀπεστάλη τῷ Μ. Κροουίῳ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ζυγομαλά τῷ 1581 (πρὸς Turcogæcia, σελ. 75 καὶ 100).

Ἐν τινι δὲ τῶν τελευταίων συνεδριῶν τῆς Ἐπιτροπείας ὁ κ. πρόεδρος λαβὼν ἀφορμὴν ἕκ τινος ἐν τῷ Συλλόγῳ γενομένου δημοσίου μαθήματος «Ἐκδρομῆς εἰς τὴν Ἄνω Συρίαν» τοῦ κ. Β. Μυστακίδου, παρατηρεῖ ὅτι τὰ περὶ τῶν δύο Χετταίων ἐπιγραφῶν, αἰτινες, ἐν τῇ Β. Συρίᾳ ἀνευρεθεῖσαι, εἰς τὴν γερμανικὴν μετηνέβησαν, εἶναι ἀκριβοῦλα, καθ' ὅσον καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Χετταίων δὲν εἶναι διηκριβωμένη καὶ ἡ φυλὴ αὐτῶν φαίνεται μᾶλλον τουρανία καὶ οὐχὶ σημιτικὴ· ἐπέχουσι δὲ τόπον οἱ Χετταῖοι παρὰ τοῖς Σημίταις οἷον οἱ Ἀκκὰδιοι τῆς Ἀσσυρίας, εἶναι δὴλα δὴ οἱ προσημίται κίτικοι τῶν χωρῶν, ἅς οἱ Σημίταις κατεκτήσαντο καὶ πειρᾶται ὁ κ. Κ. Περδικίδης νὰ ἀποδείξῃ ταῦτα καὶ διὰ χωρίων τινῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς καὶ διὰ γλωσσικῶν παρατηρήσεων, κατὰ παράκλησιν δὲ τῆς Ἐπιτροπείας ὑπισχνεῖται νὰ ὑποβάλλῃ ἐν προσεχεί συνεδρίῳ πλήρη «περὶ Χετταίων» μελέτην αὐτοῦ.

Περαιόντες δὲ τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν, συνιστῶμεν καὶ αὐθις ὅπως ληφθῇ ἡ δέουσα σύντονος φροντίς πρὸς ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος καὶ πρὸς καταρτισμὸν καὶ πλουτισμὸν τοῦ ἀρχαιολογικοῦ καὶ τοπογραφικοῦ τμήματος τῆς τοῦ Συλλόγου Βιβλιοθήκης, προκαλουμένων δωρεῶν ἢ γινομένων, κατὰ τὸ 95 τοῦ Κανονισμοῦ ἄρθρον, καὶ ἀγορῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ ἀπαραιτήτων εἰς τὰς μελέτας τῆς Ἐπιτροπείας συγγραμμάτων καὶ εὐχόμεθα ἀφθονωτέραν καὶ αἰσιωτέραν τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συγκομιδὴν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπὶ διετίαν ἐργασθεῖσα, προσέρχεται σήμερον νὰ ὑποβάλλῃ τῇ ὀλομελεῖς σύντομον ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς, ἐκτελοῦσα οὕτω τὸ γράμμα τοῦ Κανονισμοῦ, τὸ διακελεύον τὴν ἐτησίαν ἀπόδοσιν ἐν ἐκθέσει τῶν καρπῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

Εὐθύς ὡς ἐξελέγη τὸ οἰκεῖον προεδρεῖον, πολλὰ μέλη τοῦ Συλλόγου συνησπίσθησαν περὶ τὴν τὸ πρῶτον συστάσαν ἐπιτροπὴν ταύτην πρόθυμα νὰ ἐπιληρθῶσι τοῦ σκοποῦ, ὃν προέθετο ἡ σύστασις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὸ πρόγραμμα αὐτῆς ἐπὶ τὸ ἐντελέστερον. Ἀπὸ τῶν πρώτων συνεδριάσεων αὐτῆς αἱ μονομερεῖς ἀνακοινώσεις ἐξύφαναν εἰς τὸ μέσον ζητήματα ἐπιστημονικά, ὧν ἡ ἐπ' αὐτῶν συζήτησις ἀψησώλησε τὰ πλείστα προσερχόμενα μέλη καὶ ἐν ἐπαυλειημέναις συνεδριάσεσιν.

Οὕτω ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Χρηστίδου ἐπὶ τῶν κρουσμάτων τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῶν παρατηρηθέντων ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς Καταστήμασιν, ἐγέννησε τὴν ἐκτενῆ συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ τῶν Ταταούλων, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος οἱ κ. κ. Ἀ. Χρηστίδης, Κελαϊδίτης, Λιμαράκης, Ἀπέρης, Συγγρός, Γαβριηλίδης, Πασχαλίδης, Χ. Χρηστίδης, Βραχάμης, Ἀκιστορίδης καὶ Μιχαλακόπουλος. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Τράντα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμικῶν δηλητηριάσεων διὰ νικοτιανῆς καὶ οἰνοπνεύματος προκάλεσε συζήτησιν, ἐφ' ἧς ἔλαβον μέρος οἱ κ. κ. Τράντας, Ἰατρόπουλος, Γαβριηλίδης, Μπίσης καὶ Μιχαλακόπουλος. Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου περὶ αὐτομάτου ἰσσεως τῆς ρθίσεως ἐπιβεβαιωθείσα καὶ ὑπὸ τῆς νεκροψίας προκάλεσε συζήτησιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κ. κ. Ἰωάννου, Τράντα, Κελαϊδίτου καὶ Αἰδωνίτου.

Αὐτοτελεῖς ἀνακοινώσεις παρουσίασαν οἱ κύριοι :

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ. 1) Περὶ κέρατος τῶν βλεφάρων. 2) Περὶ τριχοκέφαλου τοῦ ἀνθρώπου. 3) Ὁροδιαγνωστικὴ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

4) Περί ὀφθαλμικῶν ἐπιπλοκῶν διαβήτου.
 5) Περί ἀκτινομυκώσεως. 6) Περί ἡμιοψίας.
 ΦΩΤΙΑΔΗΣ—ΤΡΑΝΤΑΣ. Ἀπὸ κοινοῦ ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν ὀφθαλμικῶν βλαβῶν κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις τῆς ῥινόσ.

ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ. Περί γλαυκώματος, σειρὰν περιπτώσεων ὀφθαλμοπαθήσεων. Βιογραφίαν τοῦ καθηγητοῦ Ἀναγνωστάκη.

ΑΠΕΡΗΣ. Ἐκτενὴ ἀνακοίνωσιν περὶ τοῦ Noix d'Arcece.

ΤΡΑΝΤΑΣ. Πρωτότυπον μέθοδον πρὸς ὀφθαλμοσκοπήσιν. Καὶ διαφόρους ἄλλας ὀφθαλμικὰς παρατηρήσεις.

ΨΑΛΙΔΑΣ. Περί κύστεως γηλώδους τοῦ μεσεντερίου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ. Σπανίαν περίπτωσιν ῥήξεως τοῦ θόλου τοῦ κόλπου κατὰ τὴν συνουσίαν.

ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ. Περί δηλητηριάσεων δι' ἀκοιτιλίνης καὶ σιδηροῦχος ἐλαίου τοῦ ἥπατος ὀνίσκου.

Αἱ ἀνακοινώσεις αὗται προεκάλεσαν πάντοτε συζήτησιν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ διαμυθίην γνωμῶν περὶ ἐκάστης τῶν παρουσιασθεισῶν παρατηρήσεων.

Πλὴν τούτου ἐγένοντο καὶ παρουσιάσεις ἀσθενῶν ὑπὸ τῶν κ. κ. Φωτιάδου, Ἰωάννου, Γαβροηλίδου, Τράντα καὶ Ἱατροπούλου ἀπασχολήσασαι ὡσαύτως ἀκούοντως τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἔλειψεν ἀπὸ τοῦ νὰ ποιήσῃται μνείαν τῶν ἀποθανόντων μελῶν τοῦ Συλλόγου, τῶν δικαιωματικῶς καὶ τῆ Βιολογικῆ Ἐπιτροπῆ ἀνηκόντων καὶ εὐφήμου μνείας τῶν τιμητικῶν διακρίσεων, τῶν ἀπονεμηθεισῶν εἰς διάφορα ζῶντα μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοιαύτη ἡ σύντομος ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων ἡμῖν κατὰ τὸ διετὲς χρονικὸν διάστημα τὸ διαρρεῦσαν. Ἀπόκειται τῆ ὀλομελείᾳ τοῦ Συλλόγου ἡ κρίσις περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν καὶ ἡ περαιτέρω ὤθησις πρὸς καρποφόρον καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, σταδιοδρομίαν τοῦ σπουδαίου τούτου τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΠΕΤΡΑΚΙΔΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΣΉΑ ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Συνωδᾷ τῷ 71ῳ ἄρθρῳ τοῦ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον διέποντος Κανονισμοῦ, ὑποβάλλω ὑμῖν τὴν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἀνατεθεισάν μοι, ὡς γραμματεῖ αὐτῆς, ἔκθεσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένων κατὰ τὴν λήγουσαν ἤδη διετὴν περίοδον ἕνεκεν τῆς ἀναβολῆς τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἡ ἡμέτερα Ἐπιτροπεῖα, καταρτισθεῖσα κατὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ θεθέντα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1896 νέον τοῦ Συλλόγου Κανονισμόν, ἀποτελεῖται ἐκ πέντε καὶ εἰκοσι μονίμων μελῶν. Ἀλλὰ τούτων οἱ μὲν κ. κ. Ἀμαξόπουλος Ε., Ἀριστοκλῆς Ι., Βασίλειος μητροπολίτης Ἀγγιᾶλου, Ἡλιὸς Α., Κλεόβουλος Μ., ἀρχιμυδρίτης, Θεοτοκᾶς Γ., ἐπίσκοπος Μυρέων, Καρολίδης Ι., Λαμπροῖδης Ε., Παρίσης Κ. καὶ Φοροπούλος Ι., ἀρχιμυδρίτης, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐπίτιμα μέλη τῆς Ἐπιτροπείας, διότι ἐν οὐδεμιᾷ παρεγένοντο συνεδρία, οὐδὲ πόρουθεν παρέσχον τὴν αὐτῶν συνεργασίαν· οἱ δὲ κ. Ἀθανάσιος Ἰωάννου καὶ Π. Παπακωνσταντίνου παρέστησαν, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀπαξ, οὗτος δὲ δις, οἱ δ' ἀποτελέσαντες κυρίως τὴν Ἐπιτροπεῖαν καὶ μέχρι τέλους συνεργασάμενοι, ἂν καὶ τινων τούτων ἢ ἐν ἀρχῇ προθυμία καὶ ζῆλος ἀκολούθως ἐλαρῶθησαν, εἶναι οἱ ἐπόμενοι: Ἀθθενιόπουλος Μ., Βαλαβάνης Ι., Βραχάμης Σ., Γεωργιάδης Γ., Εὐσταθιανὸς Α., Καραβαγγέλης Γ., ἐπίσκοπος Χαριουπόλεως, Μοστράτος Α., Μυστακίδης Β., Οἰκονομίδης Α., Πετρακίδης Π., Σαλιτέλης Θ., Στρογγύλης Ν. καὶ Χατζηχρήστου Χ.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεῖα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Χ. Χατζηχρήστου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ τὴν ἔκθεσιν ταύτην συντάξαντος συνελθοῦσα τρίς καὶ εἰκοσάκις ἐν συνεδρίᾳ, δις δ' ἐτι καὶ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὴν Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην καὶ τὸν Ζωγράφειον καὶ Καρατάνειον Ἀγῶνα, ἀλλὰ παρημέλησέ πως τῶν πρὸς ἀπλὴν κρίσιν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου παραπεμφθέντων αὐτῇ βιβλίων τινῶν.

Α' Ζωγράφεος Βιβλιοθήκη. Γνωστὰ εἰσιν

ὑμῖν, φίλοι ἑταῖροι, ἐκ τῆς κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικῆς ἐτος γενομένης ἐκθέσεως τῶν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας πεπραγμένων αἰ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἀναφθεῖσαι δυσχέρεια: μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ κ. *Wecklein*. Δυστυχῶς ἀντὶ τῆς ἄρσεως τῶν δυσχερειῶν ἐκείνων καὶ νέαι προσετέθησαν ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου· διότι πρὸς τοῖς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διαμρισθητομένοις καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικοῖς φύλλοις ὁ κ. *Wecklein* ἀπῆται μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Β' τόμου καὶ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ' τὴν ἀπότισιν τῆς αὐτοῦ ἀντιμισθίας ἀντὶ χρυσῶν ρράγκων. Μακρὰ ὅθεν διημεύθη ἀλληλογραφία μετὰ τοῦ Συλλόγου καὶ αὐτοῦ, ἀπειλήσαντος ἡμᾶς μάλιστα ἐπὶ τέλους ὅτι δικαστικῶς θὰ διεκδικήσῃ τὰ αὐτοῦ δικαιώματα, ἧτις εἰς εὐχρηστον κατέληξεν ἐστῆτος ἀποτελεσμα. Ἡ Ἐπιτροπεία εὐτυχῶς περὶ πλείστον ποιουμένη τούτους πόνους τῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τούτον ἀποδυσμένων, ἐν τῷ δικαίῳ δ' εὐρίσκουσα τὴν ἐκ τῆς ἄγαν ὑποτιμῆσεως τῆς δραχμῆς ἐπερχομένην ζημίαν εἰς τούτους ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὲρ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐργαζομένους καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσῃ ὀριστικὸν πέρας εἰς τὴν ἀπὸ μακροῦ διαμρισθητομένην ταύτην ὑπόθεσιν, ἀπερίνατο ν' ἀποτίσῃ τῷ κ. *Wecklein* πρὸς τῆ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὀριζομένη νομίμῳ ἀμοιβῇ τῶν 100 χαρτίων δραχμῶν κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον καὶ ἑτέραν πρόσθετον χιλιοδραχμῶν ἀμοιβὴν πρὸς ἄρσιν παντός παραπόμου τοῦ κ. *Wecklein* καὶ πρὸς ἀποφυγὴν δυσχερῶν ἐπακολουθημάτων. Τούτου ἀποδεκτοῦ γενομένου, ἐπῆλθεν ἡ ποθουμένη λύσις.

Ἦδη ἡ Ἐπιτροπεία, πολλὰ διδαχθεῖσα ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, προὔτεινε τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρανοήσεως καὶ πρόληψιν παντὸς δυσχεροῦς ἐπακολουθήματος, ὅτι ὀφείλει οὗτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκδόσεως ἢ νὰ συνάπτῃ συμβόλαιον μετὰ τοῦ μέλλοντος ν' ἀναλάβῃ ταύτην κατὰ τὰ ἐν τῷ προγράμματι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ὀριζομένα, ἢ νὰ προκαλῆ ἔγγραφον ἐμολογίαν τούτου ὅτι θὰ συμμορφωθῇ ἀκριβῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ προγράμματος διαγεγραμμένα, ὅτι διὰ πᾶσαν ὑπέρβασιν αὐτὴν καὶ μόνον θὰ ἐπιβαρύνῃ ἢ δαπάνῃ τῆς τε ἐκτυπώσεως καὶ τοῦ χάρτου καὶ ὅτι οὐδεμιᾶς δικαιοῦται ἀμοιβῆς διὰ τὰ καθ' ὑπέρβασιν τυπογραφικὰ φύλλα.

Περαιτωθέντες ἤδη τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* καὶ τοῦ Α' τεύχους τοῦ Γ', τοῦ περιεμένου τὴν συνέγειαν τῶν *Ἀποσπασμάτων*,

ὑπολείπεται ἤδη ἡ συμπλήρωσις τούτου, περὶ οὗ ἔγραψεν ὁ κ. *Wecklein* ἐν τῇ ἀπὸ 7/19 Ἀπριλίου 1898 ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον. Ἀλλὰ περὶ ταύτης ὀριστικῶς θ' ἀποφανθῇ ἡ Ἐπιτροπεία ἐν προσεχῇ συνεδρίῳ.

Ἀσμένῃ ἡ Ἐπιτροπεία ἀγγέλει ὑμῖν, ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἄρξεται καὶ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ Γ' τόμου τοῦ *Εὐριπίδου* ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Βερονιάδου*, μεθ' οὗ συνενοήθη ὁ Σύλλογος περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους 1897, παρασχωῶν αὐτῷ τὸν ἀιτηθέντα ἑκτάμηνον χρόνον.

Μετὰ τὸν Γ' τόμον τοῦ *Εὐριπίδου* ἡ ἴσως καὶ σὺν τῇ ἐκτυπώσει τούτου ἄρξεται καὶ ἡ τοῦ Α' τόμου τοῦ *Ξενοφῶντος* ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Παναγιώτου*, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἤρξατο παρασκευαζόμενος· δι' ἐλπίδος δ' ἔχομεν ὅτι μικρὰ τις ἀναφανείσα δυσχέρεια εὐκόλως θ' ἀρθῇ καὶ οὐδὲν ἄλλο παρακωλύσῃ αὐτὴ τὴν ἐκδόσιν.

Β' Ζωγράφειος Ἀγών. Καὶ ἡ κατὰ τὴν διετη ταύτην περίοδον πεμφθεῖσα γλωσσικὴ ὕλη, ἐν ἣ καὶ πολλὰι δημῶδεις μελωδίαι περιλαμβάνονται, εἶναι ἄρθρονος καὶ ποικίλης, ὡς ἡ τῷ περιηγουμένῳ ἔτει πεμφθεῖσα. Εἶναι δ' ἡ ἐξῆς: *Παναγιάννη Μανουλακάκη* γλωσσικὴ ὕλη τῆς νήσου Καρπάθου· *Γ. Ἀγακίδου Β'* συλλογὴ ζώντων μνημείων ἐκ τοῦ χωρίου Ζωπανίου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου· *Γ. Σιδέρη* κοινολογία· *Κ. Κουρτίδου* αἰνίγματα καὶ παραμύθια· *Εὐκλ. Θερονιμουλοπούλου* συλλογὴ παραμυθίων· *Ἐλευθ. Παναγιώτου* ἢ περὶ Τριπολιν, Ἀμισσῶν καὶ Θεοανίαν ἰδιωτικὴ Χριστ. Βαξεοβάνου ἦθη, ἔθιμα καὶ ἱστορία τῆς Τσαμουριάς καὶ Γραμματικαὶ παρατηρήσεις· *Ζιάκα* Ἡπειρωτικὰ νεο-ελληνικὰ· *Παναγιωτίδου* γλωσσικὴ ὕλη τῆς Θεσπρωτίας· *Μανασσείδου* γλωσσικὴ ὕλη· *Γ. Ἐαρινου* λεξιλόγιον Συμακίαν· *Γ. Παπαδοπούλου* συλλογὴ ἔρωτικῶν μυρολογίων· *Γ. Καμμά* γλωσσικὴ ὕλη τῆς νήσου Τήλου· *Ν. Θεοχαρίδου* γλωσσικὴ ὕλη· *Ν. Παγανᾶ* δημοτικὰ ἄσματα· *Χ. Βαξεοβάνου* σύγγραφον δημοτικὴ ἠπειρωτικὴ μουσικὴ· *Ν. Φαροῦ* δευτέρα συλλογὴ δημοδῶν μελωδιῶν καὶ *Γ. Παχίτου* δημῶδεις ἑλληνικαὶ μελωδίαι. Ὑπολείπονται δὲ μόνον αἱ ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 86—87 γλωσσικαὶ ὕλαι *Ἀγωνίου* τινὸς καὶ *Ἐ. Μελλίου*, ὧν ἡ κρίσις ἀναβάλλεται εἰς τὸν προσεχῆ ἀγῶνα, ὡς ἐκπρεθέσμως πεμφθεισῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ ἐκάστης τῶν συλλογῶν τούτων κρίσις ὑποβλήσεται ὑμῖν ἐν προσεχῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὀρισθέντος εισηγητοῦ κ. *Γ. Γεωργιάδου*.

Γ' *Καραπάνειος Ἀγών*. Τῇ ἡμετέρᾳ Ἐπιτροπείᾳ παρεπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν τοῦ *Καραπάνειου Ἀγῶνος* α') δύο χειρόγραφα *Φυσικῆς πειραματικῆς*, καὶ β') ἓν καὶ μόνον χειρόγραφον *Γραμματικῆς τῆς καθαρουσύης νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης*. Πρὸς κρίσιν τῆς *Φυσικῆς πειραματικῆς* συνέσται, τὸ πρῶτον τριμελὲς ἀγωνόδικος Ἐπιτροπεία ἐκ τῶν κκ. *Σ. Βραχάμη, Ἄθαν. Ἰωάννου καὶ Ν. Στρογγύλη*, ἀκολούθως δ' ἐκ τῶν κκ. *Σ. Βραχάμη, Χ. Χατζηχορήστου καὶ Γ. Γεωργιάδου*· διότι ἀντὶ μὲν τοῦ ἐκ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀποχωρήσαντος κ. *Στρογγύλη* ἡ Ἐπιτροπεία ἐξελέξατο τὸν κ. *Χατζηχορήστου*, ἀντὶ δὲ τοῦ κ. *Ἄθ. Ἰωάννου*, τοῦ μὴ δυναμένου ἰδίων ἔνεκα ἀσχολιῶν, ὡς ἀνεκοινώσατο τῇ Ἐπιτροπείᾳ, νὰ μετασχη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τὸν κ. *Γ. Γεωργιάδου*. Ἡ νέα αὕτη Ἐπιτροπεία, μετ' ἐπιστασίας μελετήσασα τὰ χειρόγραφα ταῦτα, ἐξήνεγκε τὴν αὐτῆς κρίσιν ἐν τινι τῶν προγενεστέρων τοῦ Συλλόγου συνεδριῶν διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἐκλεγέντος εισηγητοῦ κ. *Δ. Μοσιράτου*. Τῆς δὲ *Γραμματικῆς* ἡ κρίσις, βραδείως καὶ ταύτης πεμφθείσης εἰς τὸν *Καραπάνειον Ἀγῶνα*, ἀναβάλλεται εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος, ὡς πιθανῆς τῆς ἀποστολῆς καὶ ἑτέρου χειρογράφου μέχρι τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου.

Τέταρτον ἤδη καὶ τελευταῖον ὑπολείπεται ἡ ἀπλή κρίσις τῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῇ Ἐπιτροπείᾳ πεμφθέντων διαφόρων διδασκτικῶν βιβλίων, ἀλλὰ ταύτην ἡ Ἐπιτροπεία ἐπεφυλάξατο τῷ προσεχέῳ συλλογικῷ ἔτει.

Τοιαῦτα διὰ βραχείων, φίλοι ἑταῖροι, τὰ ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας πεπραγμένα, ἐφ' οἷς ἐξαιτούμαι τὴν ἐπιεικῆ τοῦ Συλλόγου ψῆφον.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Α.Λ. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΣΨΑ ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1896—1897 συλλογικοῦ ἔτους ἡ Κοινωνιολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπή, συγκληθεῖσα τῇ προσκλήσει τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου εἰς πρώτην συνεδρίαν συμφώνως τῷ 60 ἄρθρῳ τοῦ νέου τοῦ

Συλλόγου Κανονισμοῦ, προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν αὐτῆς, ἐκλέξασα πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Π. Δ. Νικολόπουλον*, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. *Ἀ. Παντερμαλῆν*. Ἀρα τῇ συστάσει αὐτῆς ἡ Ἐπιτροπὴ ἤρξατο τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς, ἀσχολουμένη εἰς διάφορα θέματα ἀναγόμενα εἰς τὴν κοινωνιολογίαν. Ἐπιστημονικὰς δὲ ἀνακρινώσεις ἐποιήσαντο ἐν αὐτῇ ὁ κ. *Θεοχάρης Βεγλερῆς* ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 11 Νοεμβρίου 1896 «Περὶ μιᾶς περιπτώσεως ἀποζημιώσεως συνεπιεῖς συζυγικῆς διαφορᾶς» καὶ ὁ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος* ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 20 Ἰανουαρίου 1897 «Περὶ πολυτελείας ὑπὸ κοινωνιολογικῆν ἔποψιν». Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπελήφθη καὶ τῆς ἐξέτασεως τοῦ ζητήματος τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἀπκλιλαγῆς τοῦ Καταστήματος τοῦ Συλλόγου τῶν βαρυνόντων αὐτὸν φόρων, συνεπιεῖς προσκλήσεως τοῦ Συλλόγου δι' ἐγγράφου αὐτοῦ ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1896. Ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 23 Δεκεμβρίου 1896 κατόπιν συζητήσεως, ἀπερασίθη ὅπως ἐρωτηθῇ ἡ γνώμη τῶν ἀπόντων τῆς συνεδριάσεως ἑταίρων κ. κ. *Μ. Καραβοκροῦ, Ἡ. Μαλιάνκα καὶ Ἀχ. Χρησιδίου* μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν ὁποίων ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεφυλάξατο τὴν εἰς τὸν Σύλλογον ἀπάντησιν αὐτῆς. Δυστυχῶς ἡ ἀπάντησις τῶν ῥηθέντων ἑταίρων, πρὸς οὓς ἐγγράφως ἀπετάθη ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐβράδυνε καὶ τὸ 1896—97 ἔληξε πρὶν ἢ περιέλθῃ αὕτη εἰς χεῖρας ἡμῶν. Καὶ αὗται ἐν συντόμῳ αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλλογικὸν ἔτος. Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεγόμενα ἐκτεθήσονται ὑπὸ τοῦ νέου προέδρου, διότι ὁ κατὰ τὸ 1896—97 πρόεδρος αὐτῆς, λήξαντος τοῦ ἔτους, διὰ τὸ ὅποιον ἐξελέγη, ὑπέβαλε τὴν ἀπὸ τῶν καθηκόντων τῆς προεδρίας ἀμετάκλητον παραίτησιν αὐτοῦ πρῶτον τῇ Ἐπιτροπῇ ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτῆς τῆς 25 Νοεμβρίου 1897 καὶ εἶτα τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ περαιτέρω. Τὸ τῆς παραίτησεως ἐγγράφον τοῦ κ. *Π. Δ. Νικολόπουλου*, ὑποβλήθη τῷ Συλλόγῳ, ἐγένετο δεκτὸν, τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου δηλώσαντος ὅτι ὅα προέβαιναν εἰς τὴν νόμιμον σύγκλησιν τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς καταρτισμὸν αὐτῆς διὰ τὸ 1897—1898 συλλογικὸν ἔτος.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Κ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΔΣΗΑ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Ἐπίτιμοι Κύριοι,

Συνωδὰ τῷ 71ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει σήμερον τῷ Συλλόγῳ ἐκθεσὶν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς κατὰ τὰς ληξάσας ἤδη δύο συλλογικὰς περιόδους. Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ, ἣν δικαιοματικῶς ἀπαρτιζοῦσι πάντες οἱ μέλη ὄντες τοῦ Συλλόγου πτυχιούχοι φυσικομαθηματικοί, μηχανικοὶ καὶ μηχανουργοί, συνέκειτο κατὰ τὰ ἐκπεύσαντα ἤδη δύο συλλογικὰ ἔτη ἐκ τεσσάρων καὶ δέκα μελῶν, ὧν ὀκτώ μὲν μηχανικοί, οἱ κ. κ. Ἀνωπαδῆς Ἀλέξανδρος, Καλβοκορέσης Δημήτριος, Καραθεοδωρῆς Κωνσταντῖνος, Λινάρδος Γεώργιος, Μαυρογορδάτος Φραγκίσκος, Παπακωνσταντῖνου Κωνσταντῖνος, Σταλίδης Ἀλέξανδρος καὶ Schneider Εἰδ., ἐξ δὲ τῶν διαφόρων κλάδων τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, οἱ κ. κ. Ἀκαιοτορίδης Θεαγένης, Βραχάμης Σταῦρος, Εὐσταθιανός Ἀλέξανδρος, Ἰωάννου Ἀθανάσιος, Στρογγύλης Νικόλαος καὶ Συγγρός Κυριακός. Οὗτοι δέ, συμφώνως τῷ β10ῳ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, συνελθόντες εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐξελέξαντο πρόεδρον μὲν τὸν κ. Σταῦρον Βραχάμη, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Κ. Παπακωνσταντῖνου.

Ἐννέα μόνον συνεδρίαί τι συνεκροτήθησαν καὶ ὅλον τὸ διετὲς διάστημα, ὧν ἀπασῶν προήδρευεν ὁ κ. πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς. Πλὴν τεσσάρων μελῶν, τὰ λοιπὰ πλέον ἢ ἅπαξ προσήλθον εἰς τὰς συνεδρίας, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς ἑκτῆς συνεδρίας τακτικῶς κρατουμένου βιβλίου παρουσίας τῶν μελῶν.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς περιορίσθησαν ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ 55ου ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζομένων ὀρίων, ἧτοι εἰς συζητήσεις ἐπὶ ἀνακινώσεων γινομένων ὑπὸ μελῶν, εἴτε ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου, εἴτε ἐν ταῖς ἰδιαιτέραις τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδρίασις, ὡς καὶ εἰς κρίσεις συγγραμμάτων, ἐχόντων σχέσιν πρὸς τὸν κλάδον αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔθετο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ συζήτησιν εὐρὺ πρόγραμμα

τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ δυσανάλογον πρὸς τὸν ζῆλον τῶν ἐταίρων. Δυστυχῶς ὁμως ἐμειώθη κατὰ πολὺ ὁ ζῆλος τῶν ἐταίρων καὶ περιορίσθησαν εἰς τὸ τρίτον σχεδὸν αἱ ἀπαιτούμεναι συνεδρίαί πρὸς τελείαν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπωφελῆ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ προγράμματι αὐτῆς ἀναγραφόμενων ζητημάτων.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς συντελεσθεῖσαι ἐργασίαι ἔχουσιν ἐν περιλήψει ὡς ἐξῆς:

α') Διοργανώσεις ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, ἅτινα μετὰ μακρὰν μεταξὺ τῶν μελῶν συζήτησιν ἀπερασίστη, ἵνα μὴ περιορισθῶσι μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ ὡσι δημόσια, φέροντα τίτλον Λαϊκὰ καὶ ἔχοντα ὡς θέμα ἰδίως τὰς διαφόρους μικρὰς ἐπιτοπίους βιομηχανίας καὶ λοιποὺς βιοποριστικὺς κλάδους καὶ ἐν ἀπλῇ γλώσσει πραγματευόμενα τὰς νεωτέρας προόδους καὶ ἀνακαλύψεις, τὰς εἰσακτέας βελτιώσεις καὶ λοιπὰ, οὕτως ὥστε ὁ ἀπλοϊκὸς βιομήχανος νὰ καρπῶται ὀδηγίας καὶ γνώσεις πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τοῦ καὶ προαγωγὴν τῆς τέχνης αὐτοῦ· ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου νὰ καταστῆ τὸ κέντρον, ἐξ οὗ ἐπὶ τὸ λυσιτελέστερον καὶ πρακτικώτερον νὰ μεταδίδωνται εἰς τὸ κοινὸν γνώσεις, συντελοῦσαι πρὸς καθοδήγησιν ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ. Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἀρξῆται διὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τῶν μαθημάτων τούτων ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς συλλογικοῦ ἔτους.

β') Ἡ περισυλλογὴ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων ἀπάντων τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἰδίως τῶν ὄρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει, καὶ ἡ λεξικολογικὴ αὐτῶν κατάταξις, πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐν χρήσει βαρβάρων καὶ ξενικῶν ὄρων, ὡς καὶ τῶν ἐλλειπόντων ἐν τῇ νεωτέρῃ ἑλληνικῇ βιομηχανίᾳ καὶ τοῖς δημοσίοις ἔργοις. Ἐπ' ἴσης ἡ ἐξακριβώσις τοῦ δικαιώματος τῆς προτεραιότητος ἐπὶ νεωτέρων ἐν τῇ Δύσει γινομένων ἀνακαλύψεων, πλὴν ἐχοισῶν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἑλλησι, δέον ἔστιν ὅτε νὰ ἀποτελῆ θέμα ἀνακινώσεων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ προσεγὲς συλλογικὸν ἔτος θὰ ἔχωμεν τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἐργασίας ταύτης, ἧτις ἤδη ἤρξατο,

γ') Τὴν Ἐπιτροπὴν ἡμῶν ἀπησχόλησε σπουδαίως ἡ ἀναγνωσθεῖσα ἀπὸ τοῦ βῆματος τοῦ Συλλόγου τῆ 12 Φεβρουαρίου 1897 ἀξιόλογος πραγματεία τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς

Ἐπιτροπῆς μηχανικοῦ κ. *Καλβοκορέση* *Περὶ θερμότητος, περὶ διαφορῶν συστημάτων θερμάνσεως καὶ περὶ τοῦ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ δυστυχήματος*. Καὶ ἰδοὺ πῶς. Γνωστὸν ὅτι κατὰ Ἰανουάριον (2) τοῦ 1897 αἰφνιδίᾳ δηλητηρίασις τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ Ζωγραφεῖου ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐξαποστείλῃ ἐς Ἄδην τριακοντάδα καὶ πλέον τῶν τροφίμων αὐτοῦ. Συνεπείθ' ἀνακριθῶν διαδόσεων κατὰ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τοῦ δυστυχήματος, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἐν δημοσίῳ μαθηματι δοθείσης ἐξηγήσεως ὑπὸ τινος τῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν, ὁ κ. *Καλβοκορέσης* ἠθέλησε νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὸ τεχνικὴν ἐποψιν χάριν καθησυχάσεως τοῦ κοινοῦ καὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας. Ὁ *χημικὸς κ. Συγγρός* ἐν πρώτῃ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ μετὰ τὴν 12 Φεβρουαρίου 1897 ἔπανερχόμενος ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ δυστυχήματος τοῦ Ζωγραφεῖου, λέγει ὅτι τῇ ἐντολῇ τῆς ἐφορείας ἀναλύσας τὸν ἀέρα τῶν αἰθουσῶν, εὔρε τὴν ποσότητα τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἰς ἴχνη μόνον, καὶ ὅτι προσέτι, ἐὰν ὑπῆρχεν ἀνάπτυξις μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ἔπρεπε ταυτοχρόνως νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἀνάπτυξις τελείας ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Ὁ κ. *Καλβοκορέσης* ἐξήγησεν ὑπὸ μηχανικὴν ἐποψιν τὸ ζήτημα καὶ ἀπέδειξεν ὅτι, ὡς ἔχει τὸ σύστημα τῶν θερμοφόρων συσκευῶν τοῦ Ζωγραφεῖου, ὅπου τὸ θερμαίνον ἐκ καπνοῦ ρεῦμα (ἦτοι ἐστία, καπναγωγὸι σωλῆνες καὶ καπνοδόχος) τυγχάνει ὄλως ἀνεξάρτητον τοῦ θερμαινόμενου ἐξ ἀέρος ρεύματος (ἦτοι λήψις ψυχροῦ ἀέρος, ἀεροφόροι σωλῆνες καὶ αἰθουσαι) ἐλάχιστόν τι σφάλμα τοῦ θερμοστοῦ κατὰ τὴν ἔναυσιν ἐν τῷ μέλλοντι θὰ καταλήγῃ εἰς γένεσιν ἀερίων ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν ὑγείαν τῶν μαθητῶν. Οἷον δῆποτε δὲ σφάλμα διαχειρίσεως καὶ ἐὰν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ θερμοστοῦ, ὅσηδῆποτε ποσότης ὕδατος ἐὰν ἐρρίπτετο ἐπὶ τῆς ἐστίας, οὐδὲν ὄφειλον αἱ συσκευαὶ νὰ παρουσιάσωσι τὸ ἔκτροπον, ἐὰν αἱ συναρμογαὶ ἦσαν ἐν καλῇ καταστάσει καὶ δὲν ἀποκαθίστατο ἄμεσος συγκοινωνία μετὰ τῶν δύο ἀντιθέτων ρευμάτων. Ἐπιλέγει δὲ ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη, ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον προὔπαρχουσα, ἀνεκαλύθη διὰ τυχαίου ὄλως γενομένου, δηλαδὴ διὰ τυχαίας ἐπιρρίψεως ὕδατος ἐπὶ τῶν διαπύρων ἀνθράκων τῆς ἐστίας, ἧτις ἐπῆνεγκε τὴν ἀποσύνθεσιν αὐτοῦ καὶ ἐγέννησε τὸ δηλητηριωδέστατον τῶν ἀερίων τὸ λεγόμενον ὕδατῶδες ἢ τὸ τοῦ *Dousson* ἀέριον. Τὸ δηλητηριώδες τοῦτο ἀέριον, διαχυθὲν διὰ τῶν ῥωγμῶν εἰς τὰς αἰθούσας, ἐπέφερε τὰ

γνωστὰ οἰκτρὰ ἀποτελέσματα. Ἐν τέλει δὲ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ δικαιολογίαν τῶν ἀνωτέρω, λέγει ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, ὄν προῖον τελείας καύσεως τοῦ ἀνθρακος, ἡ ἀπουσία αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀτελεῖ καύσιν δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ὑπαρξιν τοῦ μονοξειδίου τοῦ ἀνθρακος (CO) ὅπερ καὶ ὑπάρχει τότε ἐν μεγίστῃ ποσότητι ἐπ' ἴσης κατὰ τὴν ἐπιρρίψιν νωπῶν γαιανθράκων ἐν τῇ ἐστίᾳ ἐπέρχεται κατὰ πτωσις τῆς θερμοκρασίας αὐτῆς, ἐλάττωσις τοῦ τραβήγματος τῆς καπνοδόχου, μὴ ἀνάφλεξις τῶν ἀερίων τῆς ἀπδοτάξεως, καὶ ἐπομένως ἀτελεῖς καύσις. Πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα περὶ θερμοκρασικοῦ συστήματος τοῦ Ζωγραφεῖου, πάντα τὰ μέλη εὐρίσκονται ἐν συμφωνίᾳ, καὶ παραδέχονται ὅτι ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ ἐτελεῖτο πρὸ ἔτους, καὶ τελεῖται βραδεία μὲν πλὴν ἀσφαλῆς καὶ σοβαρὰ χρονία δηλητηρίασις.

δ') Τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ προεδρείου τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν χειρόγραφος πραγματεία ὑπὸ *Παναγιώτου Μακροῦ*, ἐπιγραφομένη, «*Μεταξοσκωλήκων ἐπιτυχία*», ἦτοι «*Πρακτικαὶ ὁδηγίαι πρὸς ἐκτροπὴν ὑγιῶν μεταξοσκωλήκων καὶ ἀποσόθησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀσθενειῶν πρὸς χρῆσιν παντός μεταξοσκωληκοτρόφου*». Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ παρελθόντος ἔτους διώρισε τοὺς κ. κ. *Δ. Καλβοκορέσην* καὶ *Γ. Λινάρδον* κριτάς, οἵτινες, κατόπιν μακρᾶς μελέτης, ὑπέβαλον τῷ κ. προέδρῳ τῆς Ἐπιτροπῆς γραπτῶς τὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω χειρογράφου κρίσιν τῶν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐπ' ἴσης τῇ Ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρεπέμφθησαν ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, πρὸς κρίσιν ὑπὸ ἐπιστημονικὴν μόνον ἐποψιν, δύο χειρόγραφα συγγράμματα *Φυσικῆς Πειραματικῆς*. Ἐκ τούτων πρὸς διάκρισιν τὸ μὲν ἔφερε τὸν τίτλον «*Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος*», τὸ δὲ «*Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας*». Πρὸς κρίσιν αὐτῶν διωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. *Α. Ἀνωϊνάδης*, *Δ. Καλβοκορέσης* καὶ *Α. Σταλίδης*, οἵτινες, περατώσαντες τὸ ἔργον αὐτῶν, ὑπέβαλον τῇ Ἐπιτροπῇ τὴν σχετικὴν αὐτῶν κρίσιν. δι' ἧς ἡ ὑπὸ τὸ ρητὸν «*Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας*» *Πειραματικὴ Φυσικὴ* ὑπεδεικνύετο τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ὡς ἡ καταλληλοτέρα ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἐποψιν.

Τοιοῦτη ἐν περιλήψει ἡ μέχρι τοῦδε δρᾶσις

της Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, εὐχόμεθα δὲ ἵνα ἐν τῷ μελλόντι αὕτη, ἐμφορομένη μεγαλειτέρου ζήλου, συντελεσθῇ διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἰς τὴν ὅσον ἐνεστὶν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ ὑψηλοῦ προορισμοῦ αὐτῆς.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ Δ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣΨΑ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἑταῖροι,

Τριετία ἤδη συμπληροῦται ἀφ' ὅτου τῇ ἑμνεῖ ὑμῶν ψήφω ἀνετέθη μοι ἔργον σπουδαῖον μὲν ἀληθῶς καὶ ἐπίζηλον, ἀπαιτοῦν ὅμως ὑπηρεσίας πολλῶν μεϊζους ἐκείνων, ἅς ἐγὼ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἠδυνάμην νὰ προσενέγω, ἤτοι τὸ ἐφορεῦειν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐκλογῆς μου ὡς ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης τῷ Κανονισμῷ τοῦ Συλλόγου ἐπόμενος ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου τὴν ἐκθεσιν τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης· κατὰ τὸ δεῦτερον ὅμως ἔτος, ἐπειδὴ ἅμα τῇ λήξει αὐτοῦ ἕνεκα λόγων τοῖς πᾶσι γνωστῶν οὐδεμία τῶν γενομένων ἐκθέσεων ἀνεγνώσθη, εὐνόητον τυγχάνει διατὶ παρελείφθη καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθέσεως. Ἦδν, λοιπὸν σὺν Θεῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀξιόμυμι καὶ ἐγὼ ἐν τῇ λήξει τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους ὅπως κατὰ τὰ νενομισμένα δημοσίῃ καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκθέσω τὰ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη.

Ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, ὁ πλουτισμὸς τῆς ἡμετέρας Βιβλιοθήκης ἐξαρτᾶται σχεδὸν μόνον ἐκ τῶν προσφορῶν βιβλίων, ἀπὸ τούτων καὶ ἔργου κατὰ πρῶτον. Τὸ ἔτος 1896—1897 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ 1897—1898 ὑπῆρξε πολὺ εὐφωρότερον ὑπὸ τὴν ἐσοφιν δωρεῶν βιβλίων, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς ἐγγραφῆς τῶν προσφορῶν βιβλίων· διότι κατ' ἐκείνο μὲν εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἐκ προσφορῶν διαφόρων φιλομουσῶν ἡμετέρων τε καὶ ξένων τὸ ὅλον 606 τόμοι, 104 τεύχη καὶ 5 χάρται, κατὰ τοῦτο δὲ ἔχομεν μόνον 130 τίτλους βιβλίων. Καὶ ἐκ μὲν τῶν προσφορῶν τοῦ ἔτους 1896—1897

ἰδιαιτέρας μνείας ἀξιοῦνται ἐνταῦθα α') 53 τεύχη τῶν δημοσιεύσεων τῆς βασιλικῆς πρωσικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ ὑπὸ τὸν τίτλον *Sitzungsberichte der königlich-preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* καὶ β'). τὰ ὑπὸ τῶν κυρίων Ἀλεξάνδρου καὶ Ἐδσπρατίου Μαυροκορδάτου δωρηθέντα κατὰ μέγα μέρος ἱστορικῆς ὕλης, ὧν δυστυχῶς τὰ σπουδαιότερα εἰς 82 τόμους ἀνερχόμενα ὑπεξήρσαν χεῖρες ἱερόσυλοι πρὶν ἢ καταλλήλως τοποθετηθῶσιν, ἐκ δὲ τῶν προσφορῶν τοῦ ἔτους 1897—1898 ὡς μᾶλλον ἀξιωματικόνετα ἀναγράφονται α') τὰ ὑπὸ τῆς κυρίας Πολυξένης Δημητρίου Ταμβάκου δωρηθέντα, καὶ β') τὰ τεύχη 26—39 τῶν δημοσιεύσεων τῆς ἐν Βερολίῳ βασιλικῆς πρωσικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ περὶ τῶν προσφορῶν βιβλίων ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς ἀγορὰν τοιούτων, μετὰ πολλῆς τῆς λύπης παρατηρεῖται, ὅτι ἑλλεῖπει χρημάτων ἐν καὶ μόνον σύγγραμμα, εὐτυχῶς ὅμως σπουδαῖον, ἀγορασθὲν εἰσῆχθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος, τὸ Ἑλληνικὸν Λεξικὸν τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος οὐδὲ ἐν ἔργον ἠγοράσθη.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερον παρατηρεῖται λυπηρὸν τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων σπουδαιῶν τῆς Βιβλιοθήκης περιοδικῶν οὐκ ὀλίγα μένουσιν εἰσέτι ἑλλιπῆ καὶ ἡ συμπλήρωσις αὐτῶν βαίνει λίαν βραδέως, καθ' ὅσον αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ χρόνου, ἀφ' οὗ δυστυχῶς, ὡς ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔχουσι τὰ πράγματα, ὁ Σύλλογος οὐδὲν ἢ καὶ ἐλάχιστον ὄλωσ διατίθησι ποσὸν πρὸς ἀγορὰν βιβλίων καὶ περιοδικῶν. Ἐτι μᾶλλον ὅμως λυπούμεθα πάντες ἀνομολογοῦντες τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ὅτι εἰσέτι δὲν ἠξιώθημεν ἵνα ἔχωμεν ἀκριβῆ ἐπιστημονικὸν κατάλογον καὶ ταξινομήσωμεν ἐπιστημονικῶς τὴν Βιβλιοθήκην. Ἡ αἰτία τούτου βεβαίως δέον ἵνα ἀποδοθῇ κυρίως μὲν εἰς τὴν ἑλλειψιν ἐπαρκοῦς χώρου πρὸς κατάλληλον τῶν βιβλίων ταξίθετησιν, ἔπειτα ὅμως καὶ εἰς τοῦτο, ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔργον ὡς λίαν ἐπίμοχθον ἀπαιτεῖ τὴν συνεργασίαν πολλῶν εἰδικῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἐχόντων οὐ μόνον τὴν κληρὴν διάθεσιν τοῦ ἐργάζεσθαι σπουδαίως ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸν διαθέσιμον καιρὸν.

Ἡ ἑλλειψὶς χώρου ἐπαρκοῦς ἀκριβῶς ἐπέβαλεν ἡμῖν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν ἐν τῷ ἄνω πατώματι τῆς βιβλιοθήκης συσσωρεύσιν πλεί-

στων ὄσων βιβλίων. ὦν τὸ βῆρος, ἐν καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐπαυξήθη, ἐπαπειλεῖ καταρρευσιν, καθ' ἃ διεβεβαίωσαν εἰδικοί ἀρχιτέκτονες. Ἐννοεῖ λοιπὸν ἕκαστος πόσον σπουδαῖον τυγχάνει τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὅτι ἐγκαίρως δεόν ἵνα ληφθῆ ἡ δέουσα φροντίς ὅπως μὴ εὐρεθῶμεν ἔπειτα ἀπέναντι ἀπενκαταίου. Εὐχρῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι τῷ ὄντι, ἂν γενναῖός τις δωρητῆς ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην τὴν ἀναγκαίαν ὅπως ἡ βιβλιοθήκη μετενεχθῆ εἰς τὸ ἰσόγειον συμπεριλαμβανούσα καὶ τὸ Ἀναγνωστήριον, διότι οὕτω καὶ εὐρυχωρίαν περισσοτέραν θέλομεν ἔχει ὅπως δῆποτε καὶ ἕδαφος στερεώτερον. Περὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου οὐδὲν ὑπάρχει πρὸς ἀνακοίνωσιν, εἰ μὴ ὅτι τὰ ἐπὶ πληρωμῇ περιοδικὰ ἐπαύσαμεν λαμβάνοντες ἐνεκα λόγων οικονομικῶν, ἐκ δὲ τῶν δωρεῶν λαμβανομένων τὰ σπουδαιότερα εἰσάγονται εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἵνα ὡσιν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ βιβλιοφύλακος. Τὸ Ἀναγνωστήριον εὐτυχῶς προσκτᾶται ἤδη καὶ ἕτερον ἀξιολόγον φύλλον, τὸν *Ταχυδρόμον*. Περικιτέρω καθῆκον θεωρῶ ὅπως ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπὶ τῆς ἐξῆς οὐσιώδους ἑλλησιφειῶς· ἐπειδὴ δῆλον ὅτι αἱ θέσεις τῆς ἐν τῷ ἄνω πατώματι βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων στεροῦνται ὑέλων, ἡ ἐπικαθημένη κόνις μεθ' ὅλην τὴν ἐνδελεχῆ καὶ ἀξιεῖπαινον τοῦ βιβλιοφύλακος μέριμναν ἐπαπειλεῖ φθορᾶν, ἀφ' οὗ μάλιστα παρετηρήθη, ὅτι καὶ μεθ' ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέσα ἀναπτύσσονται ἐνίοτε μεταξύ τῶν βιβλίων τούτων σφάληκες καταστρεπτικοί. Ἀνάγκη λοιπὸν ὅπως ἐγκαίρως θεραπευθῆ καὶ τὸ κακὸν τοῦτο.

Ταῦτα, φίλοι ἐταῖροι, τὰ κατὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν. Ἄν δὲ ἐνεκα λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου δὲν ἠδυνήθην ἵνα ἐργασθῶ ὅσον καὶ ὅπως ἔπρεπεν, ἐξαιτούμαι συγγνώμην, τῆς ὁποίας καὶ πέποιθα ὅτι θέλω τύχη. Ἦδη δὲ καταλείπει τὸ ὄπερ τέως ἔφερον ἔργον, εὐχομαι ὅπως εὐτυχῆσῃ ὁ διάδοχος μου ἵνα ἴδῃ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ θεραπευομένης πάσας τὰς ἑλλησιφειῶς τῆς Βιβλιοθήκης καὶ ταύτην εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῇ περιωπὴν ἀνυψουμένην, ἵνα τελεσφορώτερος ἀποβῆ ὁ ἱερός σκοπός, ὃν προβάλλεται ὁ γεραρὸς ἡμῶν Σύλλογος πρὸς εὐκλειαν αὐτοῦ καὶ πρὸς καρποφόρον καλλιέργειαν καὶ προαγωγὴν τῶν γραμμάτων ἐν Ἀνατολῇ. Γένοιτο!

ΕΚΘΕΣΙΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ

ὑπὸ Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨΒ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 27 Ἀπριλίου 1898.

Φίλοι ἐταῖροι,

Εὐθύς ἀφ' οὗ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ γίνω νομισματοφύλαξ τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπῆλθεν ἡ τοῦ κτιρίου αὐτοῦ μεγάλη ἐπισκευή. Τὸ δωμάτιον, τὸ περιέχον τὰ νομίσματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα τινὰ τοῦ Συλλόγου, ἀπέβαινε λίαν χρῆσιμον κατὰ τὴν ἐπισκευήν, διὸ καὶ ἀπέδωκα τὴν κλεῖδα εἰς τὸν μακαρίτην *Νικόλαον*, ὅστις ἐλθὼν ἀπήτησεν αὐτήν. Ἐκτοτε οὐδέποτε μοι ἀπεδόθη, διὸ καὶ ἀγνοῶ καὶ αὐτὴν τὴν μετὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐπισκεψὶν μου ἐπελθούσαν εἰς τὸ ἐν λόγῳ δωμάτιον κατὰστασιν.

Ἄλλ' οὐχ ἦττον παρὰ διαφόρων φίλων καὶ μαθητῶν μου συνήγαγον μέχρι σήμερον 149 χαλκᾶ ῥωμαϊκὰ, ἑλληνικὰ καὶ βυζαντικὰ, μικρᾶς ἢ μεγάλης ἀξίας νομίσματα, μᾶλλον ἢ ἦττον ἐφθαρμένα, δέκα δὲ ἕτερα ὁμοίας καταστάσεως ἀργυρᾶ καὶ ἀσημαντὸν τινὰ σφραγίδα ἐπὶ δακτυλίου· ὧν πάντων ἐνεκα εὐχαριστῶ ἰδίᾳ τῷ κ. *Γ. Ζουμπούλογου*, εἰς ὃν ἀνήκουσιν 75 ἐκ τῶν συναχθέντων· τῷ κ. *Χριστοφόρῳ Καλφοπούλῳ*, εἰς ὃν ὀφείλονται 34, τῷ κ. *Γ. Βασιλειάδῃ*, τῷ κ. *Ι. Χρησιδῇ*, ὅστις προσήνεγκε μικρὰν τινὰ πηλίνην πρόχουν, καὶ τισὶν ἄλλοις μαθηταῖς μου.

Πρὸς κτῆσιν εὐπροσώπου νομισματικῆς συλλογῆς, ἥτις νὰ κῆται εἰς θεῶν ἐπιστήμοσιν ἐπισκέπταις, ἀπαιτεῖται εὐρεῖα αἰθουσα, ἀποκλειστικῶς ὠρισμένη εἰς φύλαξιν καὶ ἐπιστημονικὴν νομισμάτων κατὰταξιν. Βιβλία, ἐφημερίδες καὶ ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα τί ζητοῦσιν ἐν τῇ νομισματοθήκῃ; Ἢ δὲ κατὰταξίς διὰ τί νὰ γίνηται ἐν περιωρισμένοις συρταρίοις, οὐχὶ δὲ ἐν ὑαλοφράκτοις θήκαις, κατὰ γραμμὴν τεθειμέναις; Τοιαῦτα καὶ παραπλήσια ἔχω νὰ παρατηρήσω, κύριοι, ἀπαιτεῖται δὲ καὶ δαπάνη καὶ χρόνος καὶ ἐπιστήμων, μεθοδικὸς καὶ ὑπομονητικὸς φύλαξ, ὅστις νὰ συντάξῃ ἡμῖν καταλόγους τῆς νομισματικῆς περιουσίας καὶ νὰ ὑποδείξῃ κατὰ ποῖον σύστημα γινώσκει καὶ δύναται νὰ κατὰτάξῃ αὐτήν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΗΓ' ἑκτακτον
συνεδρίαν τῆς 1 Μαΐου 1898.

Ἐπίτιμοι Κύριοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν διαχείρησιν τοῦ Ταμείου τοῦ ἈΣ' καὶ ἈΖ' συλλογικοῦ ἔτους.

Μετὰ λύπης μου γνωρίζω ὑμῖν ὅτι ἡ οικονομικὴ κατάστασις τοῦ Συλλόγου εὐρίσκεται εἰς λίαν κρίσιμον θέσιν, καίτοι τὸ εὐρισκόμενον ἐν τῷ Ταμείῳ ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς Ἀ. Ὅθ. 8.91' οὐχ ἦττον ὅμως ὁ Σύλλογος χρεωστῆται τῷ κ. Κ. Κοητικίδῃ διὰ καθυστερουμένων μισθοῦς τοῦ Ἀ. Ὅθ. 42.— Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς δυστροπίας πολλῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων συνδρομῶν τῶν αἰ καθυστερούμεναι αὐτῶν συνδρομαὶ ἀνέρχονται εἰς Ἀ. Ὅθ. 193, ἐξ ὧν 88 τοῦ ἈΣ' ἔτους καὶ 105 τοῦ ἈΖ'.

Αἱ ἑκτακτοὶ συνδρομαὶ τῶν 2 ἐτῶν ἀνέρχονται εἰς Ἀ. Ὅθ. 280.72.

- Ἀ. Ὅθ. 22.— ἡ εὐγενεστάτη κυρία Ἑλένη Γεωργίου Ζαρίφη.
 » 87.50 ἡ εὐγενεστάτη κυρία Ἑλένη Νικολάου Ζαρίφη.
 » 50.— ἡ εὐγενεστάτη κυρία Πολυξένη Ν. Ταμβάκου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίτου συζύγου τῆς.

Ἀ. Ὅθ. 159.50 εἰς μεταφορὰν

- Ἀ. Ὅθ. 159.50 ἐκ μεταφορᾶς
 » 50.— ὁ ἀξιότιμος κύριος Ἀνδρέας Συγγρός διὰ τὰ 2 συλλογικὰ ἔτη.
 » 11.35 τὸ ἐν Ἀθήναις Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀπέναντι τῆς ἐτησίας χορηγίας του.
 » 58.87 αἱ ἱεραὶ Μοναὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους διὰ χειρὸς τοῦ κ. προέδρου, ἰδαπανήθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀ. Ὅθ. 23.87 διὰ τὸ ἐν Ἀγίῳ Ὁρεὶ ταξιδιὸν του.
 » 1.— ὑπὸ ἀνωνόμου

Ἀ. Ὅθ. 280.72 ὡς ἄνω.

Εἰσεπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Ἀ. Ὅθ. 315, ἐξ ὧν :

Ἀ. Ὅθ. 7 ἔτους ἈΔ', Ἀ. Ὅθ. 16 ἔτους ἈΕ', Ἀ. Ὅθ. 174 ἔτους ἈΣ' καὶ Ἀ. Ὅθ. 118 τοῦ ἔτους ἈΖ', ἐκ δικαιώματος δὲ διπλωμάτων Ἀ. Ὅθ. 31.

Τὸ τῆς ὀργανικῆς Συνκυλίας καθαρὸν προτὸν ἀνῆλθεν εἰς Ἀ. Ὅθ. 33.39. Αἱ δὲ δαπάναι τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου ἀνέρχονται εἰς τὸ σπουδαῖον ποσὸν Ἀ. Ὅθ. 166.64.

Ἐπὶ τέλους, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι αἱ εἰσπράξεις τῶν δύο συλλογικῶν ἐτῶν ἀνῆλθον εἰς Ἀ. Ὅθ. 715.01, αἱ δὲ δαπάναι εἰς Ἀ. Ὅθ. 784.67, ἤτοι προέκυψεν ἔλλειμμα ἐκ Ἀ. Ὅθ. 69.67.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὅπως ὁ διάδοχός μου παρουσιάσῃ ὑμῖν περίσσευμα καὶ ἀνθηρότερην τῆς ληξιάσης χρήσεως τὴν ἐπομένην οικονομικὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου κατάστασιν.

Ἔτη ἈΣ' καὶ ἈΖ' Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι 1896 — 1898

Εἰς Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν ...	Ἀ.Τ.	103.22.50	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν (παρά- θούσης χρήσεως)	Ἀ.Τ.	78.57
» διάφορα ἔξοδα	»	93.35.50	» τακτικὰς συνδρομὰς	»	315.—
» ἔξοδα Γραφείου	»	25.92.50	» Διπλώματα	»	31.—
» μισθοδοσίας	»	350.25	» Ζωγράφιον Διαγώνισμα	»	50.—
» πυρασφάλιστρα	»	14.71	» ἑκτάκτους συνδρομὰς	»	280.72
» ἐπισκευὴν κτιρίου Συλλόγου	»	166.64	» συναυλίαν Συλλόγου	»	33.39
» Εὐανθίτιον Παρθεναγωγείον.	»	10.50	» Ζωγράφιον Βιβλιοθήκην....	»	4.90
» Βιβλιοθήκην	»	2.83			
» φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν....	»	17.23.50			
» Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοι- πον εἰς νέον).....	»	8.91			
	Ἀ.Τ.	793.58		Ἀ.Τ.	793.58

* Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆς 28 Ἀπριλίου 1898.

Ὁ Ταμίας
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

ὑπὸ Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΥ, εισηγητοῦ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ἈΣΠΒ' εἰδικὴν συνεδρίαν τῆς 29 Δεκεμβρίου 1897.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ

*Κύριε πρόεδρε καὶ οἱ περὶ αὐτόν,
ἐντιμοὶ καὶ φιλόμουσοι ἑταῖροι,*

Ὅτε ἡ ἡμετέρα Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῆς μελῶν τρία εἰδικῶς ἐξελέξατο, τὸν ἑαυτῆς πρόεδρον κ. Χρηστον Χατζηχρήστου, τὸν κ. Σταῦρον Βραχάμην καὶ τὸν κ. Γ. Γεωργιάδην, ὅπως μελετήσωσι καὶ κρίνωσι τὰ πρὸ ἑνικαυτοῦ ἡμῖν ἀποσταλέντα δύο ταῦτα καὶ μόνα Ἐγχειρίδια Φυσικῆς, ἐγίνωσκε καὶ συνειδήσιν εἶχεν ὅτι ἡ περὶ τὴν ἰδίως Φυσικὴν σπουδὴ καὶ μελέτη, ἀντὶ νὰ γίνηται δυσχερεστέρα ἐκ τῶν αἰεὶ πληθυνομένων ἐρευνήσεων καὶ ἀνακαλύψεων, εὐκοπωτέρα ἢ πρότερον καθίσταται· διότι τὰ τε ἐπιστημονικὰ πορίσματα γίνονται σήμερον βεβαιότερα καὶ ἡ τῶν φαινομένων διάγνωσις εἶναι· τόσῳ εὐχεστοτέρα, ὅσῳ γίνεται σαφεστέρα ἢ πρότερον.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία καὶ ἐκ τοῦ προγράμματος τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος, πολλῶ μᾶλλον ἐξ ἰδίων δευτέρων αὐτῆς σκέψεων ἀρορρωμένη, διενόηθη ὅτι τὰ σχολεῖα ἐν γένει οὐδαμῶς δικαιούνται νὰ παρίδωσι τὰ τῆς νεωτέρας Φυσικῆς μέγιστα πλεονεκτήματα, ἀλλὰ τούναντίον, πρὶν ἀπολύσει τοὺς ἑαυτῶν τροφίμους εἰς τὴν βιοτικὴν τύρβην ἢ πρὸς τῶν πανεπιστημίων τὰ ἑδρανα, ὀρείλουσι νὰ καθιστώσιν αὐτοὺς γνώστας καὶ κατόχους ἐκείνων τῶν κοινωνικῶν πόθων καὶ ἐκείνων τῶν βιοτικῶν ἀπαιτήσεων, οὓς θεραπεύουσα ἡ ἐπιστήμη τῆς φύσεως παρέχει ἡμῖν τηλαυγεῖς φάρους πρὸς πᾶσαν μεταγενεστέραν μελέτην καὶ ζήτησιν.

Διὰ τοιούτων σκέψεων προσεβοήθησε τοῖς τρισὶ προμνημονευθεῖσιν ἀξιοτίμοις εἰδικοῖς

κριταῖς, ἀναπαυθεῖσα δὲ ἐπὶ τῆς πείρας, ἀγχινοίας καὶ δικαιοσύνης αὐτῶν, παρώτρυνε μὲν ἀδεκάστως νὰ δείξωσι τὰ πεπλημμελημένα ἐν τοῖς δυσὶν ἐγχειρίδιοις, καὶ ἂν μὲν βραβευτέον τὸ ἕτερον ἢ ἐξ ἴσου ἀμφοτέρω, ἐκ περιωπῆς κριτῶν δοκίμων νὰ εἴπωσι τοὺς λόγους τῆς βραβεύσεως, ἂν δ' ἀπορριπτέον τὸ ἓν ἢ καὶ τὰ δύο, ἀδιστακτικῶς τὸ αὐτὸ νὰ πράξωσιν.

Οὕτω λοιπὸν πρόκειται νῦν, εἰς ἐπήκοον τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ εἰς γνῶσιν παντός τοῦ ἐν τοῖς γραμμασι διατρίβοντος ἑλληνικοῦ κοινού, ἡ κρίσις τῶν ἐν λόγῳ δύο ἐγχειριδίων, ἐπιδοκιμασθεῖσα ὑφ' ἀπάσης τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας, οὐ μόνον διότι δὲν πραγματεύεται τὴν Φυσικὴν ὡς ἀπλὴν ἐπιστήμην τοῦ φυσικοῦ καὶ χημικοῦ ἐργαστηρίου, ἢ ὡς θεραπείαν μόνον τῆς χειρωναξίας, ἀλλὰ διότι ὑποδεικνύει τὴν σχέσιν αὐτῆς καὶ ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐνζῶον καὶ ἐμψυχον φύσιν. Οὔτε ἡ τριμελὴς εἰδικὴ ἐπιτροπὴ, ἀλλ' οὔτε σύμπασα ἡ Φιλολογικὴ φρονεῖ ὅτι ἡ Φυσικὴ εἶναι μάθημα μόνον ὀριμωτέρας ἡλικίας, οὐδ' ὅτι πρέπει νὰ διδάσκηται μόνον ἐν ταῖς δυσὶν ἢ τρισὶν ἀνωτάταις τάξεσι τοῦ γυμνασίου, ἢ μόνον ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τάξει τῶν δημοτικῶν σχολείων. Εἶναι ἡμιτελής ἡ τοιαύτη περὶ Φυσικῆς γνώμη, ἥτις καὶ τέως ἐδίδασκε περὶ ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ὅτι δῆθεν μόνον ὄργανα περιεργα μεταχειρίζεται, δι' ὧν μόνον τάποτελέσματα φυσικῶν δυνάμεων δεικνύει, καὶ ὅτι τὸ πολὺ περιγράφει καὶ τὰς μηχανὰς τῆς βιοτεχνίας καὶ χειρωναξίας, ἐξ ὧν τοσοῦτον προήχθη ἡ καθ' ἡμᾶς ἡμέρωσις. Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐγκύπτωμεν ὀλοφύχως

εις τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν, νὰ ὀρῶμεθα δὲ περισσότερο ἢ τέως ἐκ τῆς πείρας τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, καὶ ἐκ τούτων τῶν δύο πηγῶν νὰ ἰκρῶμεθα ἄλλας παρατηρήσεις. Ταύτας ἀκριβέστατα ἐξετάζοντες καὶ τελειότατα συγκρίνοντες, θ' ἀποδεικνύωμεν ἔπειτα τῇ βοήθειᾳ σοφῶν πειραμάτων καὶ θὰ καθορίζωμεν τὰς τελικὰς ἡμῶν γνώσεις.

Ἄλλ' ἤδη, ἄς ἰδῶμεν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δύο συναγωνιζομένων Ἐγχειριδίων.

Ἡ Φυσική, ἡ ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Ὁ ἐργαζόμενος ἔπερ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εὐμερείας τῆς ἀνθρωπότητος» εἶναι ὁμολογουμένως ἔρχον πολλῶν κόπων καὶ μελετῶν, ἐλέγχον ἱκανὴν προσπάθειαν πρὸς πλήρωσιν τῶν τοῦ Ἀγῶνος ἀπαιτήσεων. Ἄλλ' ὅμως, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἑτέραν, τὴν τὸ ῥητὸν ἔρουσαν «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας», πολλῶν ὑπολείπεται αὐτῆς κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν παιδαγωγικὴν καὶ τὴν διδακτικὴν μέθοδον, ἕνεκα τῶνδε τῶν λόγων.

Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ὁ συγγραφεὺς λέγει: «Ἡ λαμπρὰ καιρομένη τρέπεται εἰς ὕδρουγόνον καὶ ὕδωρ». Οὐδὲν ἕτερον γεννᾶται ἐκ τῆς καύσεως τῆς λαμπράδος; ἔρωτᾷ ἡ Ἐπιτροπεία ἔπειτα δὲ τί σημαίνει τρέπεται; Μήπως σημαίνει παράγεται;

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι λέγει: «Ἡ θερμότης ἐνεργήσασα μετέτρεψε τὸ ὕδωρ εἰς ἀτμόν», ἀλλὰ δὲν ὀρίζει πρότερον τί εἶναι θερμότης καὶ τί ἀτμός, οὕτω δὲ προσκρούει εἰς τὴν διδακτικὴν, καθ' ἣν πάντα δεόν νὰ βαίνωσιν ἐκ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἀγνωστα, οὐδ' ἐπιτρέπονται ἀσαφεῖς ὅροι.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι εἶναι πῶς ἀσύστατα.

Ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ ὁ τῆς χημείας ὀρισμὸς δὲν εἶναι ἀκριβής, διότι λέγει ὅτι «ἡ χημεία ἐξετάζει τὰς αἰτίας, αἰτινες παράγουσι τὰ χημικὰ φαινόμενα», ἐν ᾧ ἡμεῖς μίαν καὶ μόνην αἰτίαν γινώσκωμεν, τὴν χημικὴν συγγένειαν.

Ἐν τῇ ἕκτῃ σελίδι λέγει: «πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις λέγεται φάσις». Κατὰ τὴν συγγραφέα λοιπὸν καὶ ὁ ἄρτος εἶναι φύσις, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον εἶναι φύσις καὶ αὐτά.

Ἐν τῇ ἑβδόμῃ σελίδι ὀνομάζει θευστὰ μόνον τὰ ἰγρὰ, ἐν ᾧ βευστὰ εἶναι καὶ τὰ ἀέρια διὸ λέγωμεν καὶ θεῦμα ἀέρος, θεῦμα ἕδρουγόνου κτλ. Ἐν γένει δὲ ἀκατάλληλωςπραγμα-

τεύεται καὶ δικαιολογεῖ τοὺς ὄρους σιερεά, θευστὰ, ἀέρια, καὶ τὸν κοινὸν δὲ καλεῖ οἶμα ἀέριον, ὅπερ δὲν ἀληθεύει.

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς σελίδος μέχρι τῆς ὀγδόης «τὰ σώματα, λέγει, ὑποπίπτουσιν εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν ὑπὸ τρεῖς διαφόρους μορφάς, αἰτινες λέγονται καταστάσεις», ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἴπη ὑπὸ τρεῖς τρόπους συγκροτήσεως. Διὰ τῶν αὐτῶν σχεδῶν λέξεων ὀρίζει καὶ τὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων.

Ἐν τῇ ἐνάτῃ σελίδι περὶ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀδιαχωρήτου λόγον ποιούμενος, λέγει ὅτι τοῦτο ἀνήκει τῷ σώματι, ἐν ᾧ τὸ ἀδιαχωρήτὸν εἶναι κυρίως ἰδιότης τῶν μορίων. Διότι, ἐὰν ρίψωμεν εἰς ὕδωρ, κατέχον ὠρισμένον χωρὸν, ἴσον ὄγκον οἰνοπνεύματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἀντὶ δύο ἔγκων, ἔχομεν κρᾶμα κατ' ὄγκον ἑλαττον τοῦ διπλασίου, οὕτω δὲ φαίνεται ἀναιρουμένη ἡ ἰδιότης τοῦ ἀδιαχωρήτου.

Ἐν τῇ δεκάτῃ ἐνάτῃ σελίδι «τὸ ἐκκρεμές, λέγει, τοῦ ὠρολογίου οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται νὰ ἠρεμήσῃ», ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀληθεύει διότι καὶ οὐδενὸς ἐγγιζόντος τὸ ἐκκρεμές ἠρεμεῖ, ὅποτε καὶ λέγομεν ἑσταμαίησεν.

Ἄλλὰ καὶ τὰ περὶ ἀδρανείας τῶν σωμάτων λεγόμενα εἶναι ἀδόκιμα, ἀσύστατα καὶ ἀτακτα.

Ὁ δ' ἐν τῇ εἰκοστῇ δευτέρᾳ σελίδι φερόμενος ὄρος ἀντιστρόφως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις εἶναι ἀδόκιμος, διότι λέγομεν ἀντιθέτως ἐνεργοῦσαι δυνάμεις καὶ τὸ «ὥστε δύο δυνάμεις ἐνεργοῦσαι ἀντιστρόφως ἐπὶ τινος σώματος ἠρεμοῦντος, δὲν μεταδίδουσιν εἰς αὐτὸ κίνησιν καὶ καλοῦνται ἴσαι» εἶναι ἐντελῶς ἀκατανόητον καὶ ἀσυνάρτητον, ὡς καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ εἰκοστὴ τρίτη σελίς.

Ἐν δὲ τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ ὁ συγγραφεὺς λέγει: «Ἐπειδὴ δὲ δυνάμις ἐστὶ βαρύτης, ὡς μονάδα τῆς δυνάμεως λαμβάνομεν κτλ.». Ἡ δυνάμις ἄρα τοῦ ἵππου, κατὰ τὸν συγγραφέα, εἶναι βαρύτης, ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ὄθησις τοῦ πλοίου εἶναι βαρύτης, ἡ συνοχὴ εἶναι βαρύτης, ἡ χημικὴ συγγένεια κτλ. πάντα εἶναι βαρύτης.

Ἐν τῇ εἰκοστῇ ἑβδόμῃ σελίδι ἡ μεθ' ἐλιοκοειδοῦς ἐλατηρίου ζυγὸς ἀτελέστατα περιγράφεται, καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδῷ ἀπαντᾷ ὁ ἀόριστος ὄρος ἄτομον.

Ἀπὸ δὲ τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης μέχρι τῆς τριακοστῆς σελίδος πάλιν διὰ μακρῶν ὁμιλεῖ περὶ συγκροτήσεως τῶν σωμάτων, περὶ μάζης, περὶ τροχιῶν, περὶ νόμων τῆς ἑλξέως, ἅτινα πάντα εἶναι ἀκατάληπτα εἰς τοὺς μαθητάς.

Ἐν τῇ τριακοστῇ δευτέρᾳ σελίδι λέγει ὅτι, ἂν ἐπαύετο ἡ ἑλκτική δύναμις τῆς γῆς, τὰ πάντα θὰ ἰσφενδονίζοντο μακρὰν αὐτῆς. ἀλλὰ τὸν λόγον τοῦτου οὐδαμῶς ἀναφέρει.

Ἐν τῇ τριακοστῇ τρίτῃ σελίδι λίαν ἀστόχως ἐκφέρει τὸν ὀρισμὸν τοῦ βάρους καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ δογματικῶς λέγει ὅτι ἡ διεύθυνσις τοῦ νήματος τῆς στάθμης παριστᾷ τὴν διεύθυνσιν τῆς βαρύτητος καὶ ὅτι κάθετος εἶναι ἡ τῶν ὑδάτων ἐπιφάνεια. Ἐν γένει δὲ ὅσα ἀλλὰ λέγει ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ καὶ ἐν τῇ τριακοστῇ πέμπτῃ εἶναι ἐντελῶς ἀδόκιμα καὶ συγκεχυμένα.

Ἐν δὲ τῇ τριακοστῇ ἕκτῃ σελίδι ἀντὶ τὴν λέγην κατακορύφως, μεταχειρίζεται τὸν ὄρον καθέτως, καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ δογματικῶς ἀποφαίνεται ὅτι τὸ κέντρον τοῦ βάρους παντὸς σώματος μένει τὸ αὐτὸ κατὰ πάσας τὰς θέσεις τοῦ σώματος. Αὐτόθι δὲ καὶ τὰ περὶ μοχλῶν εἶναι ἀτελῶς ἐκτεθειμένα καὶ οὐδεμίαν σαφῆ ἰδέαν παρέχονται περὶ τῆς λειτουργίας διφόρων ἀπλῶν μηχανῶν, ψαλίδος, καρυοθραύστου, πυράγρας κτλ., ὡς μοχλῶν θεωρουμένων.

Ἐν τῇ πεντηκοστῇ ἐνάτῃ σελίδι «ὁ ἔλιξ» (γρ. ἡ ἔλιξ), λέγει, εἶναι μοχλός, δι' οὗ τρυπῶμεν τὰ ξύλα, τοὺς λίθους κτλ. Μόνην ταύτην τὴν ὑπηρεσίαν ποιεῖται ἡ ἔλιξ; ἐρωτᾷ ἡ Ἐπιτροπὴ τὸ ἔλαιον πῶς ἐκπιέζεται ἐκ τῶν ἐλαιῶν, πῶς δὲ τὸ γλεῦκος ἐκ τῶν βοτρύων; Αἱ τυπωτικαὶ μηχαναὶ τίνι τρόπῳ συμπιέζουσι καὶ τὰ βιβλιοδετικά μηχανήματα διὰ τίνος;

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξηκοστῆς δευτέρας μέχρι τῆς ἐξηκοστῆς τετάρτης σελίδος τὰ προβλήματα εἶναι ὅλως ἀκατάλληλα. Ἔπρεπε νὰ προτιμήσῃ ὁ συγγραφεὺς, ἀντὶ δυσκολωτάτων ἀριθμητικῶν ἐφαρμογῶν, φαινόμενα ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν, ἵνα συμπληρῶνται αἱ φυσικαὶ γνώσεις καὶ διεγείρηται τὸ παρατηρητικὸν τῶν παιδῶν.

Ἐν τῇ ἐξηκοστῇ ἐβδόμῃ σελίδι ὁ συγγραφεὺς λέγων «ἐπιφάνεται τοῦ ἐμβόλου», δὲν ὀρθοτομεῖ· διότι τοιαύτη φράσις σημαίνει καὶ τὴν κυρτὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὰς δύο βάσεις κυλινδρικοῦ ἐμβόλου.

Ἐν δὲ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἕκτῃ σελίδι λέγει ὅτι «κατὰ τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος ἡμῶν ἀνοίγομεν τὰ σκέλη οὕτω, καὶ κατὰ τὴν κολύμβησιν ἀπλόνομεν τὸ σῶμα». Ταῦτα οὐδὲν σημαίνουσι, διότι, ὅτε ἰστάμεθα ὀρθοί, δὲν ἔχομεν τὰ σκέλη ἀνεωγμένα ἵνα τηρή-

σωμεν ἐν ἰσορροπίᾳ τὸ σῶμα, οὐδὲ οἱ κεκυφότες γέροντες δύνανται νὰ ἔχωσι πάντοτε ἀνεωγμένα τὰ σκέλη· ὅταν καθίζωμεν ἐφ' ἵππου δὲν ἀνοίγομεν πλγίως τὰ σκέλη, ὅπως εὐρωμεν τὴν ἰσορροπίαν, πολλάκις δὲ διὰ ποικίλων ἄλλων τρόπων εὐρίσκομεν αὐτήν. Ἐπειτα τίνα σχέσιν ἔχει ἡ τοῦ σώματος ἐξάπλωσις πρὸς τὴν κολύμβησιν; Μήπως ἐννοεῖ ἐξόγκωσιν τοῦ σώματος; Ἄν τοῦτο ἐννοῇ, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατορθωθῇ.

Διὰ τοιούτων ἀδοκίμων φράσεων καὶ συγχρίσεων, ὧν γέμει τὸ σύγγραμμα, ὁ συγγραφεὺς ἐξώγκωσε καὶ τὸ βιβλίον πέρα τῶν ὀρίων τοῦ προγράμματος.

Ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ ἐνάτῃ σελίδι τὰ περὶ πυκνότητος καὶ ἐιδικοῦ βάρους εἶναι ὅλως συγκεχυμένα, καὶ ἐν σελίδι ἐνενηκοστῇ δευτέρᾳ ἀναφέρει ὑδρῷ ἀπεσταγμένον, ἂν καὶ μηδεὶς λόγος ἐγένεεν ἀκόμη περὶ ἀποσταξέως τοῦ ὑδάτος.

Ἐν δὲ σελίδι ἐνενηκοστῇ πέμπτῃ γράφονται κακῶς αἱ ιδιότητες τῶν κλασμάτων, καὶ ἐν σελίδι ἑκατοστῇ δευτέρᾳ ἡ διάμετρος σουλῆνος τριχοειδοῦς εἶναι ἀκατάληπτος εἰς μαθητάς, οὕτω συγκεκροτημένους περὶ τὰ μαθηματικά. Εἶναι δυσνόητον τοιοῦτο μάθημα, προξενεῖ δὲ τοῖς μαθηταῖς ἀποστροφὴν.

Ἐν ᾧ δὲ πραγματεύεται περὶ τριχοειδῶν φαινομένων, οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ συναφείας τῶν σωμάτων, δι' ἧς ἡδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ πλείονα ὁμοία φαινόμενα ἐτι μᾶλλον σαφῆ.

Παρατρέχοντες τὰ ἐν τῇ ἑκατοστῇ ἕκτῃ σελίδι ἀκατάλληλα προβλήματα, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῇ ἑκατοστῇ δεκάτῃ κακῶς λέγει τὴν ἀτομικὴν ἔλξιν συνοχὴν· διότι ἀτομικὴ μὲν ἔλξις λέγεται ἡ δύναμις, ἡ συνδέουσα δύο ἢ περισσότερα ἄτομα τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, πρὸς σχηματισμὸν μορίου, συνοχὴ δὲ ἡ δύναμις, ἡ συνδέουσα τὰ μόρια πρὸς σχηματισμὸν σώματος. Πολλὰ τοιαῦτα λεπτομέρειαι διαφεύγουσι τὸν συγγραφέα, ὅστις τὸ τρίτον ἤδη ὀμιλεῖ περὶ συγκροτήσεως τῶν σωμάτων καὶ ἀναφέρει τὴν συνοχὴν καὶ ὅσα ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τότε, ὅτε πολλὰ ζητήματα καὶ φαινόμενα θὰ ἐξηγοῦντο σαφῶς, ὁ δὲ μαθητὴς θὰ ἔβαινεν αὐστηρῶς ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα, ὅπως διδάσκει θεμελιώδης παιδαγωγικὸς νόμος.

Τὰ δ' ἐν τῇ ἑκατοστῇ δεκάτῃ δευτέρᾳ σελίδι περὶ ἀτμοσφαιρας λεγόμενα νομίζομεν ὅλως περιττά, διότι ἀλλαγῶν εἶναι ἡ θέσις

αὐτῶν. Ἐκεῖνο δέ, ὡς ἀποδεικνύει τὸν συγγραφεὴ παντελῶς ἄπειρον, εἶναι τὸ ἐξῆς: «Οὐδὲν, λέγει, ἐν τῇ φύσει κενόν, τὸ πᾶν πληροῦται ὑπὸ ἀέρος». Ἀλλὰ καὶ ἐκ συγκαταβάσεως ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνην τὴν ἴην, εὐρίσκουμεν τοὺς φυσικοὺς πόρους τῶν σωμάτων, οἵτινες δὲν πληροῦνται ἀέρος.

Ἄλλ' ὁμως, ἵνα μὴ ἡ ἐκθεσις αὕτη λάβῃ μακρὰν ἔκτασιν, ἢ τριμελῆς εἰδικὴ Ἐπιτροπεῖα παρατηρεῖ ἐν γένει ὅτι ὁ συγγραφεὺς, μέχρι τέλους, εἰς πολλὰ μὲν περιπίπτει ἐπιστημονικὰ σφάλματα, εἰς πλείστα δὲ μεθοδικὰ καὶ διδακτικὰ. Ἡ λέξις αὐτοῦ δὲν εἶναι κυρία, οὐδ' αἱ ἔννοιαι συναφεῖς, ἀλλὰ χαλαραὶ ἔπρεπε δὲ μὴ μόνον αἱ γνώσεις τοῦ μαθητοῦ νὰ πλουτίζωνται, ἀλλὰ καὶ ἡ κρίσις διὰ τῆς λογικῆς συνδέσεως τῆς ὕλης νὰ ἐνισχύηται καὶ τὸ παρατηρητικὸν νὰ διεγείρηται, ὡν πάντων ὠλιγόησεν ὁ συγγραφεὺς.

Ἡ δὲ Φυσικὴ, ἡ φέρουσα τὸ ῥητὸν «Ὡς ἰμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κόριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας» κρίνεται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἐκείνη, ἣν ὁ Σύλλογος ἐξῆτει ἀπὸ δεκαπενταετίας, προσκαλῶν κατ' ἔτος εἰς τὸν αὐτὸν ἀγῶνα. Τὸ πλήρες, ἀπλοῦν, μεθοδικὸν καὶ σύντομον ἢ σαφὴν καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀκριβεία κατωρθώθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἐν τοῖς στενοῖς ὁρίοις, τοῖς διαφερομένοις ὑπὸ τοῦ προγράμματος. Πάντα τὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ προγράμματος ὀριζόμενα θέματα, μετὰ πλήθος γνωστῶν φαινομένων, ὡς παραδειγμάτων, περιέχει τούτο τὸ βραχὺ σύγγραμμα, ὡς γίνεται σχεδὸν τέλειον, χρησιμώτατον οὐ μόνον εἰς μαθητὰς τῶν ἑλληνικῶν ἀστικῶν σχολείων καὶ παρθεναγωγείων, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἄνευ κόπου νὰ σπουδάσωσι περὶ τὸν κόσμον, ἐν ᾧ ζῶσιν.

Ὁ συγγραφεὺς συλλέγει μετὰ μεγάλῃς προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας συνήθη φυσικὰ φαινόμενα, συνδυάζει αὐτὰ πρὸς ἀλληλα, μετὰ θεωρητικῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγνήσεως, ἐξάγει ἀπλούστατα τὴν φυσικὴν θεωρίαν καὶ δίδει τὸν ὀρισμὸν τῆς αἰτίας, ἣτις γενᾷ τὰ φαινόμενα ταῦτα. Κατόπιν ἀπαρθμεῖ πλείστα ἄλλα ὁμοῖα καθημερινὰ φαινόμενα, ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας, δι' ὧν ποιεῖ γενικὴν καὶ συμπληροῖ τὴν θεωρίαν, καθιστῶν αὐτὴν ἅμα σαφέστατην. Διὰ τοιαύτης ἀναλυτικῆς μεθόδου ἀπαρεγκλιτῶς προβαίνει μέχρι τέλους τοῦ συγγράμματος τερῶν αὐστηρῶς τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν «ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ ἄγνωστα»

καὶ πλουτίζων οὐ μόνον τὰς φυσικὰς τοῦ μαθητοῦ γνώσεις διὰ τῶν ἀναφερομένων πολυπληθῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀναπτύσσων καὶ τὴν κρίσιν, τὴν περιεργίαν καὶ τὸ παρατηρητικὸν τοῦ ἀναγνώστου, καὶ ἐτι πλέον καταδεικνύων τὴν ἁρμονίαν τὴν ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ ἐπικρατοῦσαν.

Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τοῦ συγγράμματος ἀμέσως παρατηρεῖ τις ἐν αὐτῇ τῇ εἰσαγωγῇ, ἣν δὲν ἐνόμισεν ἐποσειῶδη, ὡς πολλοὶ νομίζουσι, λίαν συντόμως περιγράφοντες, ἀλλ' ἀνέπτυξεν ἐκεῖ ἐκτενέστερον μετὰ πολλῆς τόλμης καὶ μεγάλης εὐστοχίας τὰ διάφορα κεφάλαια, θεῖς οὕτω στερεὰ θεμελίκα στερεωτάτου οἰκοδομήματος.

Τολμᾷ δὲ ὁ συγγραφεὺς καὶ νέους ὀρισμοὺς νὰ δώσῃ, ἄλλους δὲ νὰ τροπολογήσῃ καὶ πλείστα ἄλλα πειράματα ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον νὰ ὑποδείξῃ, ὥστε νὰ δύνωνται ἐκ τοῦ προχείρου νὰ ἐκτελῶνται καὶ ἐν σχολείοις ἐνδεεστάτων κοινότητων.

Εἰς πίστως τῶν λόγων τούτων τῆς εἰδικῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπεῖας, ἀναφέρομεν τὸν ὀρισμὸν τῆς θερμοκρασίας (ἐν § 8) ὡς πλήρη καὶ τέλειον, οὐδαμοῦ ἀπαντῶντα οὐδ' ἐν τελειοτάτοις ἐπιστημονικοῖς συγγράμμασιν ὡσαύτως καὶ τὸν ὀρισμὸν τῆς φορᾶς τῶν κινουμένων σωμάτων (§ 16).

Ἐν δὲ τῷ ὀρισμῷ τοῦ βάρους τῶν σωμάτων, τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων νομίζουσι τὸ σῶμα ἐλεύθερον, καὶ λέγουσι *βάρος σώματος* τινος τὴν πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς κινεῖσθαι τάσιν αὐτοῦ ἄλλοι δὲ, ἐκλαμβάνοντες αὐτὸ ὑποστηριζόμενον, καλοῦσι *βάρος* τὴν ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος πίεσιν τοῦ σώματος, καὶ ἕτεροι, νομίζοντες τὸ σῶμα ἐλκόμενον ὑπὸ τῆς γῆς, λέγουσι *βάρος* τὴν συνισταμένην τῶν ὑπὸ τῆς γῆς παραλλήλων ἐλξεων τῶν μορίων τοῦ σώματος. Οὕτω ὁ ἀναγνώστης δὲν ἐννοεῖ πῶς τὰ τρία ταῦτα συνδέονται, ἵνα λάβῃ σαφῆ ἰδέαν τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ βάρους τῶν σωμάτων, καὶ δὲν γνωρίζει ποῖον ἐκ τῶν τριῶν νὰ παραδεχθῇ. Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ἀποδεικνύει σαφέστατα ὅτι ἡ τοῦ σώματος πρὸς τὸ κατέρχεσθαι τάσις, ἢ ἐπὶ τοῦ ὑποστηρίγματος πίεσις καὶ ἡ συνισταμένη τῶν παραλλήλων ἐλξεων εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, ὑπὸ τρεῖς διαφοροὺς ὄψεις θεωρούμενον καὶ τρισὶ διαφοροῖς ὀνόμασιν ὀνομαζόμενον καὶ δίδει οὕτω τελείαν ἰδέαν τοῦ τῶν σωμάτων βάρους (§ 31).

Ἀλλ' ἵνα μὴ μακρογοῶμεν, λέγομεν ἐν γένει ὅτι τὴν αὐτὴν πρωτοτυπίαν καὶ δεξιό-

τητα παρατηρεῖ τις καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις ζητήμασιν, ἅπερ ὁ συγγραφεὺς κατέστησεν ἀπλούστατα. Τὰ δὲ περὶ μοχλῶν εἶναι πλουσιώτατα, τὰ περὶ ὑγρῶν καὶ ἀερίων σαφέστατα, τὰ περὶ θερμότητος ἀρθρονώτατα, διδακτικώτατα καὶ πρακτικώτατα, καὶ τὰ περὶ ἤλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ χρησιμώτατα. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀμέσως παρατηρεῖ τις, οἰανδήποτε σελίδα τοῦ βιβλίου καὶ ἂν ἀναγνῶ.

Πληθὺς δὲ φαινομένων, θεθέντων ὡς προβλημάτων πρὸς ἐξήγησιν εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, συμπληροῖ τὴν τελειότητα τοῦ βιβλίου καὶ καθιστᾷ αὐτὸ χρησιμώτατον καὶ πρακτικώτατον ἐφόδιον, οὗ καὶ οἱ σκοποῦντες νὰ παρατείνωσι τὰς σπουδὰς αὐτῶν θὰ λάθωσιν ἀνάγκη ἐν τῷ γυμνασίῳ, καὶ οἱ προτιθέμενοι ν' ἀσκήσωσι τέχνας, ἢ ἄλλο τι βιοποριστικὸν ἐπάγγελμα θὰ ἔχωσιν αὐτὸ ὁδηγὸν εἰς τὸν καθημερινὸν βίον.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον, ὅπερ ἡ Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπεία ὁμοφώνως κηρύσσει ἄξιον βραβεύσεως ἐν τῷ *Καραπανείῳ Ἀγῶνι*.

Οὕτω τὸ ἔργον αὐτῆς κατὰ δύναμιν ποιήσασα, εὐσεβάστως ὑποβάλλει τὴν ἐτυμηγορίαν ταύτην τῷ τε προεδρείῳ καὶ τῇ ὀλομελείᾳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Καὶ ἡ μὲν συζήτησις θὰ ἦτο πάντως ἐλευθέρως παρὰ τὸν Κανονισμόν· ἐν δὲ τῶν κυρίων θεμελιῶν, ἐφ' ὧν ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπεία στηρίζει τὰς περὶ τοιούτων ἔργων σκέψεις καὶ κρίσεις αὐτῆς, εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς, οὗ παρασιωπωμένου, ἀτελεστέρα θὰ ἐγίνετο ἢ ἀτελής αὕτη ἔκθεσις.

Ὅταν ὀρθῶς διδάσκωνται τὰ τῆς περὶ τὴν φύσιν ἐπιστήμης, σπουδαῖα καὶ ἄφρακτα προ-

κύπτουσιν ὠφελήματα ἢ τῶν αἰσθητηρίων ἄσκησις, ἢ τῆς αὐτενεργείας διέγερσις, ἢ πρὸς ἔρευναν ὀρμὴ καὶ ἀγάπη, πάντα δὲ ταῦτα ὁμοῦ, οὐχὶ τὸ μὲν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τῆς χημείας, φέρ' εἰπεῖν, τὸ δ' ἐν τῇ τῆς ζωολογίας καὶ τὸ ἄλλο ἐν τῇ τῆς γεωγραφίας. Ὁ ἱστορίαν τῆς παιδαγωγικῆς συγγραφῆς *Κάρολος Ράουμπερ* λέγει, πού τοιαῦτα· «Ἡ περὶ φύσεως διδασκαλία, ἀπαιτοῦσα ταπεινὴν καὶ ἀφρωσιωμένην θεωρίαν τοῦ σύμπαντος, καταφρονοῦσα δὲ πάσης μικρονοῦς ἢ ὑπεροπτικῆς αὐθαιρεσίας, ἐπινοούσης μωρὰς γνώμας καὶ θελούσης νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὰς τῇ φύσει ὡς νόμους μορφοῖ καὶ διαπλάττει τὸν νοῦν, ὡς καθαρὸν καὶ ἀδιάφθορον τῶν ὄντων κάτοπτρον. Ἄλλ' ὁ οὕτω μεμορφωμένος νοῦς γίνεται δεξιὸς πρὸς ἀγῆν καὶ ἀνόθευτον ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου· ὡς δ' ἐν τοῖς λίθοις καὶ φυτοῖς, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀνομολογεῖ τὴν σταθερὰν καὶ ἀμετάθετον ὑπαρξίν, βδελύσσεται δὲ πᾶσαν παραμόρφωσιν καὶ διαστροφήν, ἣν γεννῶσιν αἱ ἐπιπόλαιαι γνώμαι.»

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω γίνονται περὶ τὴν διάνοιαν, ὡς λέγει· καὶ ὁ μέγας οὗτος παιδαγωγός. Ἄλλ' ἂν μόνον τὴν διάνοιαν ἐμόρφοῦ ἢ περὶ τὴν φύσιν ἐπιστήμη, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν καρδίαν, δὲν θὰ ἐτολμῶμεν νὰ χορηγήσωμεν αὐτῇ ὑπέροχον θέσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Ἄλλ' εὐτυχῶς ὅσον καταθέλγει τὸ πνεῦμα, τόσον διαπλάττει καὶ τὴν καρδίαν, ἢ δὲ φύσις καὶ ἡ γνώσις αὐτῆς, ἀρμοδίως ἀποκαλυπτόμενα· οἰωδῆποτε παιδίῳ, γίνονται θεμελιώδεις συντελεστοὶ τῆς πνευματικῆς ἀναδείξεως καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐκπρεπείας, ὡς τε ἀνθρώπου καὶ ὡς πολίτου.

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. Κ. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗ, εισηγητοῦ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἈΣΨΒ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 27 Ἀπριλίου 1898.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ἘΝ ΚΑΤΙΡΑΗ Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΜΑΚΡΗ

ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΚΩΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν ἡ πραγματεία τοῦ κ. Παναγιώτου Μακρῆ παρεπέμφθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς κρίσιν, μοι ἀνέθηκεν ὅπως ἐξετάσω ἐπιστημονικῶς αὐτήν καὶ ὑποβάλλω ἐγγράφως τὰς ἐπὶ τοῦτο παρατηρήσεις μου. Αἱ κυριώταται αὐτῶν ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Σελ. 1. Προλόγου. Στίχ. 14. Παραδέχεται ὅτι ἡ ὀλοτελής καταστροφὴ τῆς σκωληκοτροφίας «προέρχεται ὄχι τόσον ἀπὸ τὴν κακὴν ποιότητα τοῦ μεταξοσπόρου καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς, ὅσον ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῆς ἐκτροφῆς τῶν μεταξοσκωλήκων»: — Ἐν ᾧ ὑγρασία ἢ ἄνεμος θερμὸς δύνανται νὰ καταστρέψωσιν ὀλοτελῶς τοὺς μεταξοσκωλήκους. Ὁμοίως καταστρέφονται οἱ ἀπὸ κακῆς ποιότητος ἢ ἀπὸ ἀσθενοῦς σπόρου προερχόμενοι σκωλήκες, π. χ. ἐκ σκωλήκων πατρῶντων ἀπὸ πιπερίτιδα εἶναι ἀδύνατον, κατὰ τὸν Παστέρ, νὰ ἐπιτύχη σκωληκοτροφία.

Σελ. 1. Περὶ σκωληκοτροφείου. Τὸ κερῶλαιον τοῦτο εἶναι πολὺ ἐλλιπές. Ἔδει π. χ. νὰ δοθῶσιν αἱ γενικαὶ διατάξεις προτύπου σκωληκοτροφείου, τίνι τρόπῳ κατασκευάσεται: τοῦτο, ὅποια μέτρα δέον νὰ ληθῶσι περὶ τοῦ ἀερισμοῦ, περὶ τῆς θερμάνσεως ἐν περιπτώσει αἰφνιδίου κατὰ τὸ ἔαρ ψύχος, περὶ τῆς ψυχράσεως πρὸς πρόληψιν τῆς πρώιμου ἐκκολάψεως τοῦ σπόρου καὶ τῆς ἐν γένει ἀπολυμάνσεως. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ πραγματεία ἀποστεινεται πρὸς ἄτομα τοῦ λαοῦ μὴ διαθέοντα εὐρέα μέσα καὶ χρησιμοποιοῦντα τὰς κατοικίας αὐτῶν, ἀλλὰ δυνατόν ἐστιν ἐν τινι χωρίῳ πολλὰ ἄτομα συνεταίριζόμενα νὰ κατασκευάσωσι τοιοῦτο σκωληκο-

τροφεῖον καὶ δέον νὰ ἔχωσι τὰς πρὸς τοῦτο γενικὰς ὁδηγίας. Πρὸς τούτοις καὶ διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ὅτι μεταξὺ τῶν οἰκιῶν τῶν χωρικῶν ὑπάρχουσι τινες μετατρέπομενοι εὐκόλως εἰς σκωληκοτροφεία ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐπιδέχωνται μερικὰς βελτιώσεις: π. χ. πρὸς ἀποφυγὴν τῆς θερμότητος τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, δέον ἢ ὀροφὴ ἐσωτερικῶς νὰ ἐπιστρωννύηται διὰ λάσπης ἐξ ἀπλοῦ χύματος μετ' ἀχύρου μεμιγμένου.

Κυριώτατον δὲ πάντων νὰ ὑποδειχθῇ ὁ χώρος, δηλαδὴ διὰ 10 δράμια ἢ μᾶλλον δι' 20 γραμμάρια πόσα κυβικὰ μέτρα δωματίου ἀπαιτοῦνται καὶ πόσα συγχρόνως τετραγωνικά, καθὼς καὶ ὁ τρόπος τοῦ φωτισμοῦ.

Σελ. 2. Στίχ. 11. Ἀπολύμανσις. Ἀπαιτοῦνται τοῦλάχιστον 150 δράμια θείου δι' ἕξ τέτραγωνικά μέτρα.

Σελ. 4. Στίχ. 1. Ἐκκόλαψις. Ἡ διὰ πυραύνου θέρμανσις ἐπιφέρει τὸν δηλητηριασμένον τοῦ σπόρου. Δέον νὰ γείνη χρῆσις ἄλλου τρόπου θερμάνσεως.

Ἡ ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ περὶ διατηρήσεως τοῦ σπόρου περιγραφὴ εἶναι ἀνεπαρκής π. χ. ὁ σπόρος πρέπει νὰ τίθηται εἰς τόπον ὅσον τὸ δυνατόν ψυχρόν, οὐδέποτε ὑγρόν, διότι ἡ ὑγρασία εἶναι ἡ πρωτίστη αἰτία καταστροφῆς τοῦ μεταξοσκωλήκος, καὶ ἰδίως κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Ὁ Παστέρ λέγει: «Μεταξοσπόρος, τοποθετούμενος ἐφ' ὄλον τὸ » ἔτος εἰς θερμοκρασίαν, οἷα ἢ τῆς πρὸς ἐκκόλαψιν ἐποχῆς, ἀπόλλυται ἄνευ σχηματισμοῦ » τοῦ ἐμβρύου. Ἄλλως τε καὶ τὸ ψῦχος τοῦ » χειμῶνος εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐμβρύου καὶ τὴν κλήν τοῦ σπόρου ἐκκόλαψιν ».

Κλάδωμα: Σελ. 13. Στίχ. 10. Καὶ ἂν

ἀκόμη οἱ ἄνθρακες ὡς καλῶς ἀνημμένοι, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι πολὺ ὀλέθρια.

Αὐτόθι. Γίνεται μνεΐα βηθμῶν Ῥεωμύρου καὶ ἔστιν ὅτε τὸ καὶ συχνότερον ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποδείξεως. Θὰ ἦτο καλλίτερον νῦν, ὅποτε τὰ θερμομέτρα τῆς ἑκατονταβαθμίου διαίρεσεως εἶναι τὰ μᾶλλον διαδεδομένα, νὰ γίνηται μνεΐα τούτων τῶν βαθμῶν, τῶν δὲ Ῥεωμύρου ἐντὸς παρενθέσεως ὡς ἐπεξήγησις.

Σελ. 21. Στίχ. 3. Πρέπει νὰ ἀποφεύγη τις ἀπὸ τοῦ νὰ συλλέγη φύλλα κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἐκείνην ὥραν, καθ' ἣν πίπτει δρόσος, οὔτε δὲ πάλιν κατὰ μεσημβρίαν, ὅποτε ἐπικρατεῖ μεγάλη τῆς ἡμέρας θερμότης καὶ ἰδίως νὰ μὴ συλλέγη τις φύλλα ἀπὸ τὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει ἐσπαρμένη κριθή. Δέον δὲ ἐν γένει ταῦτα νὰ καθαρίζωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν ἀποβάλλοντες τὰ σεσηπῶτα, μαραμμένα καὶ ἄλλα ἄχρηστα. Κατὰ τὸν *Πασιέρ*, ἡ λιποθυμία παράγεται ἀπὸ τὸ ὑπέκκαυμα τῶν φύλλων, ἢτοι τὴν ἀποσύνθεσιν, παράγουσαν βακτηρίδια τυχρῶς φονεύοντα τὸν σκώληκα, κατ' ἀκολουθίαν δ' ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν σκωληκοτρόφων περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν φύλλων, ἅτινα ὅσον περισσότερον χυμὸν ἔχουσι, κατὰ τοσοῦτον δυσπεπτότερα καθίστανται, ἐπομένως καὶ ὑπέκκαυθήσονται ἐντὸς τοῦ σκώληκος. Τὰ πολὺν χυμὸν ἔχοντα φύλλα δέον νὰ διατηρηθῶσιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκκοπῆς των ἐπὶ 24 τοῦλάχιστον ὥρας (*Συμβουλὴ τοῦ κ. Maillot*).

Δὲν γίνεται μνεΐα περὶ τῶν βεβρεγμένων, λασπωμένων ἢ καὶ ἐσκόνισμένων φύλλων καὶ τινὶ τρόπῳ καθαρίζονται· περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν δένδρων κτλ. — Ἐν γένει τὸ περὶ ἐκτροφῆς κεφάλαιον τὸ ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων εἶναι λίαν σύντομον.

Κρεβάτια. Σελ. 4. Οὐδεμία ἐξήγησις δίδεται περὶ τῆς κατασκευῆς κυρίως καὶ αθαρᾶς αὐτῶν διατηρήσεως, καθὼς καὶ περὶ τῆς ἀπαιτουμένης ἐκτάσεως διὰ τοὺς σκώληκας ἐκάστης ἡλικίας. Διὰ τοὺς ἤδη γινώσκοντας τὴν ἐκτροφὴν ἐνοοῦνται ταῦτα οἰκοθεν γνωστὰ, ἀλλ' ἡ πραγματεία αὕτη, δέον νὰ χρησιμεύσῃ κυρίως διὰ τοὺς ἀρχαρίους.

Σελ. 31. *Περὶ προφυλακτικῶν κατὰ τῶν ἀσθενειῶν μέτρων.* Ὅτι πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὑγρασίας γίνεται χρῆσις ἀσθέστου, ἀλλὰ τί εἶδος δὲν ἀναφέρει.

Ἐν γένει δὲν γίνεται μνεΐα περὶ τοῦ πλυσίματος τοῦ σπόρου, ὅπερ παρουσιάζει σοβαρότητα ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν σκωλήκων.

Ἐπίσης περὶ τῆς ἀποπνίξεως τῶν σκωλήκων ἐν τοῖς βομβυκίοις καὶ πῶς δέον νὰ γίνηται αὕτη.

Τὸ ἔργον τοῦτο μέλλει νὰ παράσχῃ ἀρκετὰς εὐεργεσίας εἰς τοὺς σκωληκοτρόφους καὶ τοὶ ἐλλιπέες. Ἡ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπαύξεισις, ἐπιδιόρθωσις καὶ προσθήκη εἰκόνων, πρὸ παντὸς δὲ περιποίησις τοῦ γλωσσικοῦ μέρους θὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἐν τῶν ἀρίστων ἐγγειριδίων τοῦ εἶδους του.

ΚΡΙΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

υπό ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΕΩΣ, εισηγητού,

αναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΣΗΣ' εἰδικὴν συνεδρίαν τῆς 29 Μαΐου 1898.

ΣΥΛΛΟΓΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

Φίλοι ἑταῖροι,

Ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι σύμφυτος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ ἀμφιβάλλων. Ἡ δὲ ἀρχὴ καὶ πηγὴ τοῦ θαυμασιωτάτου τούτου καὶ πολυτιμοτάτου κτήματος τοῦ ἀνθρώπου, τῆς γλώσσης, εἶναι καθαρῶς λογικὴ· διότι ἡ γλῶσσα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ λόγου ἐκδηλουμένη δι' ἐνάρθρων φθόγγων καὶ αἰσθητῶν σημείων ἐννοίας περιεχόντων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκῶν. Εἶναι δὲ ἀμοιβαία ἡ ἐπενέργεια τοῦ λόγου καὶ τῆς γλώσσης, διότι ὁ λόγος ἀναπτύσσει τὴν γλῶσσαν καὶ τὰνάπαλιν ἡ γλῶσσα ἐπιδράζει ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν δυναμῶν καὶ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν γνώσεων. Εἶναι ἀναμφιλεκτόν τὸ ἄξιωμα, ὅτι ἡ γλῶσσα συνῆδει ἀείποτε τῷ βίῳ τῶν λαλούντων αὐτήν, διότι τότε μόνον ὀμιλοῦμεν ἢ γράφομεν ὀρθῶς, ὅταν σκεπτόμεθα λογικῶς καὶ ἐμβριθῶς, ἄλλως εἶναι ἀδύνατον νὰ λογιζώμεθα ὀρθῶς, ὅταν δηλονότι ὀμιλῶμεν ἢ γράφομεν παραλόγως καὶ ἀταλαιπώρως. Ἡ γλῶσσα μόνη φέρει ἐν ἑαυτῇ σαφῆ τεκμήρια τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν χαρακτηρισμάτων ἔθνους τινός, αὕτη ἐμψύχει τὸ ποιοὺν καὶ τὸ ποσοὺν τῶν γνώσεων αὐτοῦ, τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν καί, συνελόντι εἰπεῖν, ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ βεβλίον τῆς οὐσίας τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ἡ γλῶσσα, ὡς τι φυσικὸν ὀργανικὸν ἐν, ἰφίσταται ἀλλοιώσεις τοῦ τε περιεχομένου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς τύπου, καὶ οὕτως ἔχουσα διασώζει τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, ἅτε

παραδιδόμενη, ὅσον ἔνεστι πιστῶς καὶ ἀκριβῶς, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεᾶν ἄνευ τινός διακοπῆς μετὰ σύμπαντος τοῦ θησαυροῦ τῶν λέξεων, φράσεων καὶ συντάξεων, ἐξ ὧν αὕτη ἀπαρτίζεται. Ἄλλ' ἡ κληροδοτήσις αὕτη, καθόλου εἰπεῖν, εἶναι ἀτελής καὶ ἐλλιπής· ἔνεκα δὲ τῆς ἐλλιποῦς ταύτης μεταβιβάσεως, ἣτις στηρίζεται τῇ ἐπιδράσει ἐξωτερικῶν περιστάσεων, πηγάζει μάλιστα ἡ κατάπτωσις αὐτῆς δι' ἀποτριβῆς φθόγγων, ἀπωλείας γραμματικῶν καταλήξεων, περιπτώσεως εἰς ἀχρηστίαν λέξεων καὶ σημασιῶν πρότερον γνωστῶν καὶ εὐχρήστων, πᾶσα δ' ἐπὶ μέρους συμβαίνουσα τῇ γλώσσῃ προσθήκη ἢ ἀλλοίωσις ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, ἵνα ἱκανοποιηθῇ στιγμιαία τις ἀνάγκη καὶ ἐκπληρωθῇ ὁ πρακτικὸς σκοπὸς εὐχεροῦς ἀνακοινώσεως.

Ἡ γλῶσσα ὡσαύτως ἀλλοιοῦται μεταδιδόμενη καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Αἱ δὲ γλωσσικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀμέλεια ἐν τῷ λέγειν, τείνουσα τὸ μὲν εἰς τὴν εὐκολίαν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων δι' οἰκονομίας χρόνου καὶ κόπου κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν φθόγγων, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν ἀσημάντων καὶ ἀσυνήθων τύπων ἐκ τῆς γλώσσης, ἐπεκτεινομένων τῶν συνηθεστέρων καὶ κατ' ἀναλογίαν ὀμαλωτέρων.

Ἡ γλῶσσα σώζεται ἢ δύναται ν' ἀλλοιωταὶ ἢ καὶ ὅλως ν' ἀποβάλληται οὐχὶ ὑπὸ τῶν λαλούντων αὐτήν, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ θελήσει τοῦ ἔθνους, ὅπερ μόνον ἐν τῇ ὀλομείᾳ αὐτοῦ δύναται νὰ πλάττη καὶ νὰ μεταπλάττη αὐτήν. Οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται μόνος διὰ τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν ἐπαισθητῶς, ἀλλὰ τὸ πολὺ

ισχύει νὰ ὀρίσῃ περὶ μικροτάτων καὶ ἀσημάντων πραγμάτων νέον τινὰ γλωσσικὸν κανόνα, ὃν οἱ ὀμόφυλοι αὐτοῦ ἀσπάζονται καὶ ἀκολουθοῦσι τοσοῦτον προθυμότερον, ὅσῳ μᾶλλον σύμφωνος εἶναι πρὸς τὴν κρατοῦσαν γλωσσικὴν χρῆσιν καὶ φυσικότερον φαίνεται πηγάζων ἐξ αὐτῆς. Ἄλλως ἢ γλῶσσα εἰς πάντα ἀποπειρώμενον ν' ἀνατρέψῃ τὰ καθεστῶτα αὐτῆς ἀντιτάσσεται διὰ τῆς ἰσχυροτάτης συντηρητικῆς δυνάμεως καὶ ματαιοὶ πάσας τὰς ἀποπειράς αὐτοῦ. Εἶναι δὲ δύο αἱ κύριαι δυνάμεις αἱ ἀνθιστάμεναι πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς γλῶσσης, ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ παιδεία. Ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν ὑπάρχουσι δύο τάξεις συντηροῦσαι τὴν γλῶσσαν. Τούτων ἡ μὲν πρώτη εἶναι ἡ τῶν λογίων ἢ τῶν ἱερέων, ἥτις ἔχει καθῆκον νὰ διατηρῇ τὴν γλῶσσαν, ἐν ἣ εἶναι συντεταγμένη ἡ ἐθνικὴ φιλολογία, καὶ νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὴν ἀναλλοίωτον εἰς τὰς ἐπομένους γενεάς. Ἡ γλῶσσα αὕτη, κληρονομία οὐσα τοῦ παρελθόντος, ἀποβαίνει ὀσημέραι δυσκαμπτοτέρα καὶ ἥττον φυσικὴ καὶ δὴ εὐχρηστος ἐν ὀλίγαις μόνον περιστάσεσιν. Ἡ δὲ δευτέρα τάξις εἶναι ἡ τῶν ἀπαιδευτῶν, ἧς ἡ γλῶσσα, γόνος οὐσα τοῦ παρόντος, γίνεται ὀσημέραι διαφορωτέρα τῆς ἀρχαίας ἐνεκὰ τῆς ἀκωλύτως καὶ ἐλευθέρως ἐπὶ ταύτην ἐπενεργείας τῶν συνήθων νόμων τῆς γλωσσικῆς ἀλλοιώσεως. Βρίθῃ μὲν αὕτη σφάλμασι καὶ διαστροφαῖς ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ἀλλ' ἔχει νεαρὰν ζωτικὴν δύναμιν, ἥτις ἐπὶ τέλους ἰκανὴν αὐτὴν καθίστησι νὰ ἐκτοπίσῃ καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν λογίαν ἢ ἱερὰν γλῶσσαν, ἐξ ἧς κατάγεται.

Κατὰ τὰς γενικὰς ταύτας γλωσσικὰς ἀρχὰς ἐπλάσθη καὶ μετεπλάσθη ἡ πρώτη πασῶν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀδελφῶν γλωσσικῶν καλλιέργηθῆσα καὶ παραδοθεῖσα ἡμῖν Ἑλληνικὴ. Αὕτη εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανίσεως παρίσταται διηρημένη εἰς διαλέκτους, ὧν ἑκάστη κατέχουσα ἕκαστὴν τινὰ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶχε σφόδρα ἐπὶ Ὀμήρου ἀναπτυχθῆ καὶ διακριθῆ· διότι πᾶσα φυλὴ ἐκ περιτροπῆς ἐκαλλιέργησε τὴν γλῶσσαν. Καὶ οἱ μὲν Ἴωνες διέπρεψαν ἐν τῷ ἔπει, τῇ ἔλεγείᾳ καὶ τοῖς ἰάμβοις, οἱ δὲ Λιολεῖς καὶ Δωριεῖς ἐν τῇ λυρικῇ καὶ χορικῇ ποιήσει. Ἄλλ' οὕτω δὲν κατωρθώθη νὰ παρῃχθῇ καὶ μία ἐθνικὴ, ἥτοι πανελληνίως, γλῶσσα εἰς πᾶσαν ἀνάγκην παντός τοῦ ἔθνους χρῆσιμος. Τοῦτο ἐπεφυλάττετο τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες,

εἶπερ τις καὶ ἄλλος, μετασχόντες τῶν Μηδικῶν καὶ προκινδυνεύσαντες τῆς ἐλευθερίας συμπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ μετὰ ταῦτα σχηματίσαντες μέγα κράτος, ἐπεβλήθησαν πολιτικῶς πολλοῖς Ἑλλησι, διαπρέψαντες δ' ἐν ταύτῳ ἐν ταῖς καλαῖς τέχναις καὶ μάλιστα ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ τοῦ λόγου ἦτοι τῇ ῥητορικῇ καὶ τῷ δράματι καὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμασι, κατώρθωσαν νὰ καταστήσωσι τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον γραπτὴν γλῶσσαν ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἐκστρατεύσαντες ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας κατέλαβον τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον, ἐν δὲ τῇ πατρίδι ὑπετάχθησαν πρῶτον μὲν τοῖς Μακεδόσι καὶ ἔπειτα τοῖς Ῥωμαίοις, τότε διὰ τὴν ἐνιαίαν διοίκησιν αἱ μὲν κατὰ τόπους διαλέκτοι παραγκωνισθεῖσαι περιωρίζοντο ὀσημέραι, ἡ δὲ Ἀττικὴ ἤρξατο νὰ ἐξαπλώται καὶ λαλῆται πανταχοῦ τῆς κατακτηθείσης Ἀσίας καὶ αὕτη ὡς κοινῶς ὑπὸ πάντων ἐπιζομένη μετωνομάσθη κοινὴ. Αὕτη τοῦ λοιποῦ ἐδιδάσκετο ἐν πᾶσι τοῖς σχολείοις καὶ κατ' αὐτὴν συνετάττετο πᾶς πρὸς λόγος τῶν Ἑλλήνων, καθὼς ἡ Καινὴ Διαθήκη καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, καὶ ἐν αὐτῇ μετεφράσθη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Ἄλλ' ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἥτις ἐκβαλοῦσα τὰς ἀρχαίας διαλέκτους, εἶχεν ἐπενέγκῃ τὴν γλωσσικὴν ἐνότητα εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἐμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ ἐκλίπη, εὐθὺς ὡς ἐξέλιπον οἱ ἐνωτικοὶ αὐτῆς παράγοντες. Διότι ἐνεκὰ τῆς ἐξ ἐπανειλημμένων πολέμων καὶ ἐπιδρομῶν ἐρημώσεως τῆς Ἑλλάδος πυκνὸν καὶ ζοφερὸν ἀμαθίας νέφος κατεκάλυψεν αὐτὴν, τὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ ἡ διδασκαλία τῆς μιᾶς καὶ μόνης γλώσσης ἐσπάνισαν, αἱ ἐπιστήμαι καὶ αἱ καλαὶ τέχναι ἀπηλάνθησαν ἐκ τῆς χώρας καὶ ἐσκήνωσαν ἄλλαχοῦ καὶ ἡ φιλομάθεια, ὁ κύριος χαρακτήρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐξέλιπεν. Ἐντεῦθεν ἡ κοινὴ γλῶσσα ἤρξατο νὰ διασπᾶται εἰς τοπικὰς διαλέκτους, αἰτινες πᾶσαι, πλὴν τῆς Τσακωνικῆς περιωζούσης τοὺς χαρακτήρας τῆς ἀρχαίας Λακωνικῆς διαλέκτου καὶ ἐν μέρει τῶν Ποντικῶν περιεχουσῶν Ἴωνισμούς τινας καὶ τύπους ἀρχαιοπινεῖς, ἀνάγονται εἰς τὴν κοινὴν, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους.

Ἰστέον, ὅτι εἰς τὴν διάσπασιν τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος συνεβάλετο καὶ τι ἕτερον ἱστορικὸν γεγονός, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ἀπικισμοῦ λεγομένου ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις. Οἱ μεταγενέστεροι δηλονότι Ἕλληνες, ἐπειδὴ

διαφυλάξαντες αείποτε ζωηρόν τὸ αἶσθημα πρὸς τὰς καλλονας τῆς δοκίμου γλώσσης δὲν εὑρισκον τὸ δοκίμον τοῦτο ἐν τοῖς συγχρόνοις ἔργοις, ἐνόμισαν πλανηθέντες, ὅτι ἡ αἰτία τούτου κεῖται: ἐν τῇ γλώσσῃ. Διὸ ἡ μὲν εὐαριθμὸς λογία μερὶς τοῦ ἔθνους ἐπειρᾶτο νὰ ὁμιλῇ καὶ γράφῃ, καθ' ὃν τρόπον οἱ πρὸ πολλῶν αἰῶνων Ἕλληνες, Θουκυδίδης, Πλάτων καὶ Δημοσθένης, ἡ δὲ μείζων μερὶς τῶν ἀπαιδύτων ἐλάλει τὴν σύγχρονον γλώσσαν. Οὕτω προήλθε διγλωσσία ἱστορικὴ μᾶλλον ἢ ὁμόχρονος. Ὁ Ἀττικισμὸς οὗτος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἐκανόνιζε τὸν γραπτὸν λόγον ἀπὸ τῆς πρώτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινίου πόλεως, εἰς οὗ χρόνου ἡ λαλουμένη γλῶσσα ἀποχωρηθεῖσα διεσπάσθη εἰς τοπικὰς διαλέκτους, ἐν αἷς εἰσφορῶντο λέξεις καὶ φράσεις τῶν δεσποτῶν καὶ κυρίων τῆς ἡμέρας. Ἴδη δὲ διὰ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων καὶ φιλολογικῶν συλλόγων καὶ τοῦ τύπου διαδιδασκόμενης εἰς τὰς πόλεις καὶ ἀλλαγῶν καταρτίζεται μία κοινὴ πᾶσι γραφομένη γλῶσσα, ἐν ἣ παραλαμβάνονται: τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς κοινῆς γλώσσης τὰ συνθηστέρα καὶ γνωστότερα στοιχεῖα, τὸ δὲ ἐκ τῆς λαλουμένης τὰ ἤττον παρηλλαγμένα καὶ πασίγνωστα.

Τὰ περισσωθέντα ταῦτα θρύμματα τῆς κοινῆς γλώσσης ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία παρατίθησι: κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς πνευματικὴν πανδαισίαν διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ τούτου βήματος ἀγορεύοντος εἰσηγητοῦ, ἵνα ἔθνη μὲν ἱκανοποιήσῃ τὸν εὐγενέστατον ἐθνικὸν σκοπὸν τοῦ μεγαλόφρονος τοῦ Συλλόγου ἰδρυτοῦ καὶ ἀγωνοθέτου, ἔθνη δὲ διαπιστώσῃ εἰς τὸ φιλόμουσον ἀκροατήριον τὴν ἐκ τῶν τοπικῶν διαλέκτων γλωσσικὴν καὶ ἐθνικὴν ἐνότητά.

Κατὰ τὸ λήξαν τοῦτο συλλογικὸν ἔτος παρεπέμφθησαν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπείᾳ γλωσσικαὶ συλλογαὶ πλουσίαν καὶ ποικίλην ὕλην περιέχουσαι 16 τὸν ἀριθμὸν, πρὸς ταύτας δὲ καὶ δύο ἄλλαι, ἡ τοῦ κ. Παπαγιάννη *Μανωλακίκα* καὶ ἡ τοῦ κ. Ἰ. Ἀγακίδου, αἰτινες, καίπερ ἀνήκουσαι εἰς τὸ παρελθὸν συλλογικὸν ἔτος, ὡς ἐκπροθέσμως σταλείσαι, ἀνεβλήθησαν καὶ ἐκρίθησαν κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος. Ἐγεί δὲ ἡ περὶ τούτων κρίσις τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ὡς ἔπεται:

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 65. **Ζῶντα μνημεῖα ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ**

τῆς Χαλκιδικῆς ὑπὸ Ν. Α. Θεοχαρίδου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει: 1) Λεξιλόγιον κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐκ λέξεων 130 διαφόρου καταγωγῆς, ἤτοι ἑλληνικῆς, ῥωμαϊκῆς, τουρκικῆς καὶ σλαυικῆς ἔτι· 2) Καταλήξεις (*ἀρα—ἀρης—οὔδι καὶ οὔδα*)· 3) Ἐθιμον ἐν. αἱ *Λαζαρόναις ἐν Ἐπανομῇ Χαλκιδικῆς*, ἄξιον προσοχῆς ὑπὸ ἔποψιν κοινωνιολογικὴν, οὗτινος τὰς ρίζας ἀναζητητέον ἴσως εἰς χρόνους ἀπωτέρους καὶ ἑλληνικούς καὶ οὐ ἐπιτομή, οὕτως εἰπεῖν, εἶναι τὰ σήμερον ἐν ἄλλαις χώραις τραγούδια τοῦ *Λαζάρου*, ἐν οἷς μόνον ἐπαινῶνται αἱ ἀρεταὶ τοῦ κυρίου, τῆς κυρίας καὶ τῶν τέκνων τοῦ οἰκοδεσπότου· 4) Παροιμίας 37 μετὰ τῆς ἐρμηνείας καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ τινὰς ἄλλας ἐν ἰδίῳ φύλλῳ ὑπερέχον Ἀριστοφανίζουσας· 5) 24 ἀνέκδοτα τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι περὶ τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ ἀτόπων, κωμικῶν δηλονότι ἢ σατυριστικῶν μᾶλλον εὐρημάτων περὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν· 6) Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας 35 ἐκ τῶν κοινῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ· 7) Παραμύθια 8, εἰς ἃ προσπαθεῖ ν' ἀποδώσῃ καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ· 8) Ποικίλα, ἤτοι τί συνήθως λέγουσι πρὸ πάντων οἱ παῖδες κατὰ τὰ βροχάς, χιόνας, ἐμφανίσεις διαφόρων ζῶων, πτηνῶν κλπ. καὶ 9) Τραγούδια τῆς πρωτοχρονιάς καὶ τοῦ γάμου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ κ. Θεοχαρίδου καθ' ὕλην μὲν καὶ εἶδος δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, ἀλλ' ὑπολείπεται τῶν λοιπῶν κατὰ ποσότητα ὕλης· διὸ ἐπαινεῖται ὁ συλλογεὺς ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ, μεθ' ἧς ἔσπευσε νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Συλλόγου, παρακαλούμενος, ὅπως μὴ ὀκνήσῃ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἄξιον τοῦ ὀρισμένου βραβεῖου καταστήσῃ.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 196. **Εὐκλείδου Θρουμμουλοπούλου Κοτυωρίτου συλλογὴ παραμυθίων ἐν σελίδι 207.**

Ἡ συλλογὴ αὕτη εἰς ἕξ κεφάλαια διηρημένη περιλαμβάνει ἐν μὲν τῷ Α' εἴκοσι παραμύθια, ἐν δὲ τῷ Β' εἴκοσι τρία διηγήματα περὶ σχολαστικῶν, ἐν τῇ Γ' μύθους δέκα ἕξ, ἐν τῇ Δ' ἀνέκδοτα περὶ ἱερέων, ἐν τῇ Ε' ἔξματα α') δίστιχα τοῦ χοροῦ καὶ β') ἀρχαία διάφορα. Εἰς ταῦτα ἐπιπροστίθενται τὰ ἐξῆς: Ἐν ἔσμα ὑπὸ παιδῶν τῇ νυκτὶ τῶν Χριστου-

γένων ἀδόμενον, ἐν ἄσμα σκωπτικόν, γαμή-
λια τρία, ὧν τὸ τρίτον εἶναι μᾶλλον ἀπό-
σπασμα ληφθὲν κατὰ τὸ πλείστον αὐτοῦ μέ-
ρος ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Τραπεζοῦντος ὑπὸ
Σάββα Ἰωαννίδου, λογοπαίγνιά τινα, ἄσματα
λεγόμενα ἐπὶ παιδιῶν. Ἐν δὲ τῷ 5' κεφα-
λαίῳ περιέγονται αἰνίγματα, παροιμίαι, μία
ἐπιστολή, διάλογοι, διηγήματα καὶ τελευ-
ταῖον τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν ἐν Κοτυώροις.

Ὁ συλλογεὺς συνέλεξε μὲν ἐπὶ τὸ αὐτὸ
ῦλην ποικίλην καὶ σπουδαίαν, ἀλλ' αὐτῇ ὑπὸ
τὴν ἐποψιν καὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ ὑπο-
λείπεται τῆς ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ κ. **Ἐλευθερίου
Παπαναυιάδου**, καὶ ὡς ἐκ τούτου θεωρεῖται
ἀξία μὲν ἐπαίνου, οὐχὶ δὲ καὶ βραβεύσεως.
Οὐχ ἥττον δύναται νὰ ἐπιφυλαχθῇ καὶ τῷ κ.
Θρουμμουλοπούλῳ, τὸ πρῶτον ἤδη κατελ-
θόντι εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐν τῷ μέλλοντι τὸ βρα-
βεῖον, ἐὰν συμπληρώσῃ τὴν, περὶ ἧς ὁ λόγος,
συλλογὴν ἀραιῶν μὲν τινα ἐξ αὐτῆς ἤδη
δεδημοσιευμένα ὡς τὸ 19^{ον} αἰνίγμα ὡσαύτως
ἀπαντῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τραπεζοῦντος
ὑπὸ **Σάββα Ἰωαννίδου**, ἐπιπροστιθεὶς δὲ ἄλλα
τινὰ ἢ λεξιλόγιον τῶν περιεχομένων λέξεων
κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ συντονωτέραν
καταβάλλον προσοχὴν εἰς τὴν προσήκουσαν
τῆς ὕλης ταξινόμησιν.

Ἀριθμ. πρωτοκ. 197. Ἐφόγκιον τῆς προ-
περυσινῆς θεωρητέα ἢ ὑπὸ τὸν ἄνω ἀριθμὸν εἰς
τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπεῖαν ἀποσταλείσα κατὰ
τὸ ἔτος τοῦτο συλλογὴ τοῦ κυρίου **Κωνσταν-
τίνου Γ. Κουρτίδου** τρίτον τοῦτο μέρος
τῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ χειμένης καὶ κεκριμένης,
ὡς καὶ ἐν τῷ προλόγῳ αὐτῆς λέγει ὁ συλλο-
γεὺς παρατιθεὶς τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς ἀγωνο-
δίκου Ἐπιτροπεῖας, ἣτις ἐθεώρησε τότε ἐκείνην
ἐκπληροῦσαν μὲν τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνίσμα-
τος κατὰ ποιόν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ ποσόν,
δυναμένην ὅμως νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ διεκ-
δικήσῃ τὸ δεκάλιρον γέρας.

Σύγκειται δὲ ἡ συλλογὴ ἢ μᾶλλον τὸ τρίτον
τοῦτο μέρος αὐτῆς, ἣν θέλει νὰ ὀνομάσῃ ὁ κ.
Κουρτίδης μετὰ τινος τροποποιήσεως γενικώ-
τερον νῦν **Λόγια κὶ γράμματα τοῦ
Θρακικοῦ λαοῦ ποῦ βρῖσκουντι 'ς
τὸ Λεξικὸ τοῦ Γαζῆ, τραγούδια καὶ
παραμῦθια τῆς 'Ροδώπης** α') Ἐξ
αἰνιγμάτων 62 λελημένων πάντων καὶ 5 σε-
λίδας καταλαμβανόντων, καὶ β') Ἐκ παρα-
μυθίων 14, ἐν σελίσιν 42. Κύριον τῆς συλλογῆς

προσόν εἶναι ἡ ἐπιμελὴς ἀπόδοσις τῆς γνησίας
προφορᾶς τοῦ θρακικοῦ ἰδιώματος.

Ἐπειδὴ δὲ οὕτω συμπληρωθεῖσα ἱκανοποιεῖ
τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγῶνος, κρίνεται βραβεύ-
σιμος.

**Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 198. Ἐλευθερίου
Παπαναυιάδου Ἡ περὶ Τρίπολιν,
Ἄμισόν καὶ Θοανίαν ἰδιωτικὴ.**

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐν σελίσιν 391 στήματος
μεγάλου περιληχθάνει τὰ ἐξῆς: Λεξιλόγιον
ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ ἰδίου, τῆς ἀποσταλείσης
εἰς τὸν Σύλλογον κατὰ τὸ 1894 καὶ κριθεί-
σης ἀνεπαρκοῦς πρὸς βράβευσιν, ἕτερον λεξι-
λόγιον, ἦθη, ἔθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμο-
νίας, παροιμίας ἑκατόν, αἰνίγματα εἰκοσι καὶ
ἐν, κύρια ὀνόματα, ὀνόματα κτηνῶν, τοπωνυ-
μίας, περὶ γάμου ἐν Θοανίᾳ, μύθους δέκα πέντε,
διηγήματα τινα καὶ τέλος λεξιλόγιον τρίτον.

Ἐκ πάντων τούτων, καθ' ἃ καὶ αὐτὸς ὁ
συλλογεὺς ἐν ὑποσημειώσεσιν ἀναφέρει, οὐ
μόνον τὸ πρῶτον λεξιλόγιον, ἀλλὰ καὶ αἱ
παροιμίαι καὶ τὰ αἰνίγματα ὡς καὶ οἱ τρεῖς
πρῶτοι μῦθοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος
1894 ἀποσταλείσαν τῷ Συλλόγῳ ῦλην αὐτοῦ.

Πρὶν ἢ ἐξάρωμεν τὰ προτερήματα τῆς
συλλογῆς ταύτης, προτάσσομεν τὰς ἐλλείψεις
αὐτῆς, αἵτινες ἄλλως τε ἱκαναὶ παρατηροῦν-
ται, ὡς ἐξῆς:

Α') Πολλαχοῦ γράφει τὰς λέξεις ἀτελῶς,
παρέχων ἀφορμὴν πρὸς ἀσάφειαν ἢ καὶ κατὰ
τρόπον γεννῶντα ἀμέσως ἀμφιβολίαν, ἄλλοτε
δὲ πραγματεύεται τὴν ῦλην οὕτως, ὥστε εὐ-
κόλως παρατηρεῖ τις ἀνακρίθειαν καὶ ἄλλοτε
ἐρωτῶν ἐν παρενθέσει περὶ τοῦ ἀρχικοῦ τῶν
πλείστων τύπου ἐσφαλμένως ἀνάγει αὐτὰς εἰς
ἄλλους τύπους, ἐν ᾧ ἄλλοτε πάλιν χωρὶς
οὐδὲν νὰ βρασιζῆται ἐπὶ φθογγολογικῶν
νόμων προβαίνει εἰς ἐτυμολογίας τολμηρὰς
αὐθαιρέτως κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ. Οὕτως
γράφει τὴν λέξιν *Ἀγιαννοὶ* ἀνευ ἄρθρου, ὥστε
ἀγνεῖ τις ποίου γένους καὶ ποίας πτώσεως εἶ-
ναι τὸ ὄνομα τοῦτο. — Ἐπ' ἴσης γράφει διὰ
διπλοῦ θ τὰς λέξεις *ἀθθόγαλαν* καὶ *ἀθθίβο-
λον* χωρὶς οὐδὲν ν' ἀναφέρῃ, ἂν τὴν διπλῆν
τοῦ θ γραφὴν ὑπηγόρευσε φθογγολογικὴ τις
μεταβολὴ ἀπλῶς καὶ οὐχὶ ἢ προφορὰ, ἢ ἂν
τῷ ὄντι διὰ διπλοῦ θ προφέρωνται αἱ λέξεις
αὗται. — Ὁμοίως προκειμένου περὶ τοῦ τύπου
ἀναῖγκε (γράφει ὀρθότερον *ἂν ἐν' καί*), ἐντὶς
παρενθέσεων γράφει τὴν ὀμηρικὴν λέξιν *εἶκε*
μετ' ἐρωτήσεως, νομίζων ἴσως, ὅτι εἰς ταύτην

δύναται: ν' ἀναχθῆ τὸ κατ' αὐτὸν ἀναίγκε. Τοῦτο ὅμως οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶναι, εἰμὴ ἡ ὑποθετικὴ πρότασις ἂν ἔν' καὶ τοῦτ' ἴσθι ἂν εἶναι καὶ... ἥτοι ἂν συμβῆ κά... Ἀλλαγῆ παραπέμπει εἰς τὴν λέξιν *χοζάν* ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, καίτοι αὕτη λείπει ἐν τοῖς προηγουμένοις.— Ὡσαύτως τὸ παθητικὸν τοῦ *κουράζω κουρά(γ)ομαι* ἀνάγει εἰς τινὰ τύπον *κοροναίομαι* μετ' ἐπιφυλακτικότητος χωρὶς τοῦλάχιστον νὰ ὑποδείξῃ, πῶς ἠδύνατο νὰ διακιολογηθῆ ἡ τοιαύτη τῆς λέξεως παραφθορά.— Φθολογικῶς τε καὶ ἀνθρωπολογικῶς ἀβάσιμος ἀποδεικνύται ἡ ἔστω καὶ μετὰ δισταγμοῦ ὑποδειχθεῖσα ἐτυμολογία τοῦ *Τοσπη* ἐκ τοῦ *Τοινη*. Ἀναγράφων τὰς δὲ φράσεις *λακάνου γιός* καὶ *λακάνου κόρη* ὡς ὑβριστικὰς δὲν ἀναφέρει τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς γίνεται χρῆσις αὐτῶν.— Πιθανὴν θεωρεῖ τὴν ἐκ τοῦ *νήμιος* παραγωγὴν τοῦ *ναίπε* (ὅπερ καὶ διὰ τοῦτο γράφει *νέπε*) ἀγνοῶν, ὅτι ὁ τύπος οὗτος προῆλθεν ἐκ τοῦ *ναί, ἠρέ* (καὶ οὗτος ἐκ τοῦ *ναί, μπρέ*), ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ θηλυκοῦ γένους λεγομένου *ναίθρῖσσα*.— Ἐσφαλμένως ἀνάγει τὸ κύριον ὄνομα *Σούνα* (τοῦτ' ἴστι *Σώνα*) καὶ τὸ *Σωσάννη*, καθ' ὅσον ἡ *Σωσάννη* ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἄλλαχθ' τοῦ Πόντου λέγεται *Σουσάννα*.— Ἀλλὰ καὶ ἄλλαχθ' ἐρωτῶν περὶ τῆς προσαγορεύσεως *βέτα*, εἰ ἀνάγεται εἰς τὸν ὁμηρικὸν τύπον *ἴβτα*, ἀποδεικνύται ὁ συλλογὸς ὅπως ἀδαῆς τῶν φθολογικῶν νόμων τῆς ἑλληνικῆς. Τὸ μῆτα παρεφθάρη ἐκ τοῦ *γαμέτα* (κλιτικῆς τοῦ νῦν ἀχρήστου *γαμέτης*), ὁ δὲ πλήρης οὗτος τύπος *γαμέτα* πολλακίς ἀπαντᾷ ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἄλλαχθ', π. χ. (*γα*)μέτα *παλαλέ*—ὡ ἀνόητε! Πρβλ. καὶ τὸ (*γα*)μῶ ἐν φράσεσιν, ὅποια τὸ (*γα*)μῶ *σε, παλαλέ*.— Προκειμένου περὶ τῆς νηπιακῆς λέξεως *πουμπού* (=ὑδωρ), ὑποπτεύει, μήπως εἶναι αὐτὸ τὸ λατινικὸν *hibo*. Καὶ ἀληθῶς μὲν σχετίζεται πρὸς τοῦτο ὡς πρὸς τὴν *ρίζαν*, οὐχ ἥττον ὅμως δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ συνταυτίσωμεν τὰς λέξεις· διότι τὸ *πουμπού* εἶναι λέξις ἐσηματισμένη ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς ἀρχαϊκῆς τῶν Ἀρίων γλωσσῶν *ρίζης* *βι*, τῆς σημαίνουσας τὸ *πίναι*. Πρβλ. τὸ γαλλ. *bu*— καὶ τὸ θέμα *πο* ἐν τῇ λέξει: *πῶμα* (ἐκπῶμα). Ἐσφαλμένως παράγει τὸ *ἀροεῦα* ἐκ τῆς φράσεως *ἄρ' ἔχει ὕαν*, ἐν ᾧ ὀρθότερον ἐρμηνεύεται ὡς προελθὼν κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ *ἄρ' ὕα* (= ἰ. ἄρα ὑγίεια—τὸ λοιπὸν ὑγίεια).— Παράγει τὸ ἀγνόεστικα ἐκ τῆς προθέσεως ἐκ καὶ τοῦ

νήσις, ἐν ᾧ εἶναι ἐπίρρημα τοῦ ἄλλως τε εὐχρήστου ἐπιθέτου ἀγνήστικος, ὅπερ ἀνάγεται εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀγνήσις=νήσις. Παραβάλλομεν ὡς ἀνάλογα τὰ *νώνυμος* καὶ ἀνώνυμος, *νήνεμος* καὶ ἀνήνεμος, *νήριθμος* καὶ ἀνήριθμος ἐκ τῆς ἀρχαίας.— Παράγει τὸ *λοπουτεάζω* (=ράβδιζω) ἐκ τοῦ *λοπάω-ῶ*, ἐν ᾧ ἡ λέξις προέρχεται ἐκ τοῦ *λοπούτ* (τὸ)=ράβδος, ὅπερ εἶναι λέξις εὐχρηστος ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ Πόντου, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐσηματίσθη ἑτέρα λέξις *λοπούτς* (ὁ) ἀντὶ τοῦ πληρεστέρου *λοπούτης*, λεγομένη ἐν *Χαλδίᾳ* καὶ ἄλλαχθ' ἐπὶ τοῦ ἀνοήτου ὡς τὸ *ξύλον*.— Ἀνάγει τὸ *πουσπουριάζω* καὶ—*εάζω* καὶ ἰδανικὸν τινὰ τύπον *προσηριάζω*, ἐν ᾧ προέρχεται ἐκ τῆς ἄλλως εὐχρήστου λέξεως *πουσπούρα* τῆς σημαίνουσας *ρίγας*.— Θεωρεῖ τὸ *λαῖζω* (=κινῶ) ὡς παραφθαρὲν ἐκ τῶν τύπων *ελελίζω, λελίζω, λείζω*, ἐν ᾧ ἀπ' εὐθείας προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου *λεῖζω*.— Παράγει τὴν λέξιν *μουχτερός* (=χοῖρος) ἐκ τοῦ περσικοῦ *ju* (=μείζων, ἀνώτερος) ἐπιπροσθεῖς τὰ ἐξῆς: «Προσηγόρευται δὲ κατὰ ταπεινὴν ἰδέαν οὕτω σκωπτικῶς καὶ κατ' εὐφημισμὸν». Καὶ ὅμως ἡ λέξις ἔχει παραφθαρῆ μᾶλλον ἐκ τοῦ *μοχθηρός*, τῆς δὲ τοιαύτης παραφθορᾶς ποιεῖται μνεῖαν καὶ ὁ ἴδιος ἐν σημειώσει.— Παράγει τὴν λέξιν *περοῖμματα*, ἐκ τοῦ *επιροῖπιω*, ἐν ᾧ μᾶλλον ἠδύνατο ν' ἀναγάγῃ αὐτὴν εἰς τὸ *περιοῖπιω*. Ἐρωτᾷ, ἂν τὸ *πυπέτο* (γραπτέον *πιπέτο*) προῆλθεν ἐκ τῆς ὑπὸ καὶ *πέζα*, ἐν ᾧ κάλλιστα δύναται νὰ ἐξηγηθῆ ἐκ τοῦ *επιπέσιον* τοῦ συνθέτου ἐκ τῆς *ἐπί* καὶ *πεισίον*—*δέρμα*.— Θεωρεῖ ὡς κιολικὸν τὸ *χρονικὸν ἀντῆς* ἀντὶ τοῦ *ὄντας*, ἐν ᾧ φαίνεται προελθὼν ἐκ τοῦ ἐν *Χαλδίᾳ* εὐχρήστου *ὄντος*, ὅπερ ἐνίοτε λέγεται καὶ *ὄντος* καὶ *ὄνταν* (=ὄταν).— Ἀγνοστον δέ, πῶς εὐρίσκει δωρισμὸν ἐν τῷ *τέλες πάντες* (=τέλος πάντων).

Β') Ἐνίοτε ἐρμηνεύει ἑλλειπῶς ἢ καὶ ἀνακριθῶς τὰς λέξεις, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς. Οὕτω γράφει *προφίζω* = *ἀποκτείνω ἐπὶ ζήκων* καὶ *προφῶ* = *ἀποθνήσκω ἐπὶ ζήκων*, καίτοι ἀμφοτέρω τὰ ῥήματα ταῦτα λαμβάνονται ἐνίοτε καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ ἀπειλῆς (π.χ. *ἀπόρα κρούω καὶ προφίζω σε*—τώρα σὲ σκοτώνω ἀπὸ τὸ *ξύλον*), τὸ δὲ δεῦτερον ἐπὶ κατάρτας (π.χ. *κὶ προφῆ νὰ ἐγλυτῶνω*—δὲν φορᾷ, ἥτοι δὲν ἀποθνήσκει, ὥστε νὰ γλυτῶσω) καὶ ἄλλων τινῶν φράσεων, οἷον *ἄς σὴμ πείναν ἐμφορεσά*=*ἀπέθανα ἀπὸ τὴν πείναν*, ἥτοι *πεινῶ ὑπερβαλλόντως*, καὶ *ἐθαροεῖς*

ἐψόφρασα ἀπάνω σ' = νομίζεις ὅτι σὲ ἐλιμπίσθηκα. — Καταλείπει ἀνερμηνεύτον τὴν λέξιν ποπᾶς, παραπέμπει δὲ περὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς εἰς τὴν λέξιν πάπας (= πατήρ), ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι καὶ τὸ ποπᾶς κατὰ τὸν συλλογέα εἶναι ταυτόσημον. Ἄλλὰ τότε πῶς δύναται τὸ θηλυκὸν ποπαδία νὰ σημαίνει τὴν γυναῖκα τοῦ ἱερέως, ὅταν τὸ ποπᾶς σημαίνει μόνον καὶ τὸν πατέρα, οὐχὶ δὲ ἱερέα, ἐν ᾧ ἐν Χαλδίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι σημαίνει ἀποκλειστικῶς τὸν ἱερέα; — Ἐρμηνεύει τὴν λέξιν φούστορον (τουτέστιν *δμελέτια*) διὰ τῆς ἀρχαίας *κνκεών*, ἐν ᾧ αὕτη σημαίνει ἄλλο.

Γ') Ἀνερμηνεύτους καταλείπει τὰς ἐξῆς λέξεις, *πατιέτα, κόχα, κέ τολοῦται, Βρατεάβα, Λεϊλεάκον μουλώνουν, φουμιζ'*.

Δ') Ἐσφαλμένως γράφει τὰς ἐξῆς λέξεις: *ἀποκώλ'* καὶ *ἀποκαλίζω* ἀντὶ *ἀποκύλλ'* καὶ *ἀποκολλίζω*, *γηνεάζω* ἀντὶ *junνάζω* (ἐκ τοῦ ἴννις), *εὐερεάστα* ἀντὶ *ἐβερεάστου* ἢ *κάλιον ἐβαράστα*, ὡς λέγουσιν ἐν Χαλδίᾳ καὶ ἀλλαχού, *συγκάθημαι* καὶ *συγκλέπτω* ἀντὶ *συγκάθομαι* καὶ *συγκλέπτω*, ὅπως καὶ προφέρονται, *Θρὼν* ἀντὶ *Θρούφ'* ἢ *Θρούφτις*. Ἴσως δ' ἐσφαλμένως γράφει καὶ τὴν λέξιν *κακᾶ(ν)* ἀντὶ *κουκουῶν*, ὡς λέγεται ἐν Χαλδίᾳ τὸ ὀπωρικόν.

Ε') Ἀπαντῶσι καὶ αἱ ἐξῆς κοιναὶ λέξεις, *ἑωςφόρος, πνηρίζω, προάμιον, φλόγα* καὶ *ψαχνόν*.

Σ') Τὸ πέμπτον αἰνίγμα παρέλαθεν ἴσως ἐκ τῶν *Φυγάδων* τοῦ *Τριανταφυλλίδου*.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς συλλογῆς. Περὶ δὲ τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς προκειμένου τοῦ λόγου ἐξαίρομεν ὡς τοιαῦτα τὸ μὲν τὸ ὑπεραρκοῦν τῆς ὕλης, τὸ δὲ τὸ ἐκλεκτὸν αὐτῆς ὡς καὶ τὴν προσήκουσαν κατὰ τὰξιν. Βεβαίως τὰ προτερήματα ταῦτα εἴτι μείζονα ἤθελον ἔχειν ἄξιαν, ἂν ὁ συλλογεὺς ὑπὸ ἀρχαιομανίας, ὡς φαίνεται, κατεχόμενος δὲν παρενέβαλλε καὶ ἐτυμολογίας τολμηρὰς καὶ ὄλως ἀβασίμους τινῶν τὴν συμβουλήν τὴν δοθείσαν αὐτῷ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρώτην αὐτοῦ συλλογὴν. Ἄλλὰ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα ἀξιέπαινος ὢν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ φερεπονίᾳ καὶ τῷ θερμῷ ζήλῳ, μεθ' οὗ εἰργάσθη συμπληρώσας τὴν προηγουμένην αὐτοῦ συλλογὴν, κρίνεται ἄξιος τοῦ δεκαλήρου βραβείου.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 199 καὶ 224. Δύο τεύχη ὑποβάλλει εἰς κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ὁ ἐκ Σίδερης τῶν *Φιλιατῶν* κ. **Χριστόδουλος Α. Βαξοβάνος**. Τὸ μὲν πρῶτον ἐπιγραφόμενον **Ἱστορία, ἦθη,**

ἔθιμα καὶ γλῶσσα τῆς Τσαμουριάς, ἦτοι τῶν Ἡπειρωτικῶν χωρῶν Θεσπρωτίας καὶ Κεστρίνης ἔχει σελίδας ἐν ὅλῳ 391 ἠριθμημέναις πλὴν ἐτέρων δέκα καὶ τριῶν, αἵτινες ἠγούμεναι τῆς κυρίας πραγματείας περιέχουσι τὸν *Πρόλογον* τοῦ συλλογέως καὶ τὸν γενικὸν *πίνακα τῶν Περιεχομένων* τὸ δὲ δεύτερον τεῦχος φέρει τὴν ἐπιγραφὴν **Γραμματικαὶ Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς Ἡπειρωτικαῖς χώραις Θεσπρωτῆ καὶ Κεστρίνῃ δημῶδους Ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ λεξιλογίου αὐτῆς** ἀπαρτίζετα: ἐκ σελίδων 100 ὁμοίου σχήματος.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου τεύχους, τοῦ καὶ τετραπλάσιον τοῦ δευτέρου τὸν ὄγκον ἔχοντος, περιοριζόμεθα εἰς τὰ ἐξῆς:

Τὸ τεῦχος τοῦτο κυρίως δύναται νὰ διαιρηθῆ εἰς δύο μέρη: εἰς τὸ Α' ὃν, τὸ περιγραφικὸν καὶ τοπογραφικὸν καὶ τὸ Β' ὃν τὸ ἠθολογικὸν καὶ ἠθολογικόν. Τὸ Α' ὃν περιλαμβάνει τὴν γεωγραφικὴν περιγραφὴν τῆς Τσαμουριάς, τῆς χώρας ἐκείνης τῆς Ἡπέρου, ἣτις ἐνέκλειε τὸν Ἄδην τῶν ἀρχαίων, τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην, διερρεῖτο δὲ ὑπὸ τριάδος ὀνομαστῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ ποταμῶν, τοῦ Ἀχέροντος, τοῦ Κωκυτοῦ καὶ τοῦ Πυριφλεγέθοντος. Ὁ συλλογεὺς ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐξετάζει τὴν Τσαμουριάν μετ' ἐπιμελείας καὶ τῆς πρὸς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ διαλαμπύσεως στοργῆς κατὰ εἰδικὰ κεφάλαια, ἦτοι ἐρευνᾷ τὰ περὶ τῶν βουνῶν, τῶν πεδιάδων, τῶν ποταμῶν, τῶν λιμένων, τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους, τῆς γλώσσης, τῆς παιδείας καὶ τῆς θρησκείας, τῆς ἐμπορίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῶν προϊόντων. Ἡ Τσαμουριά τὸ ὄνομα πιθανῶς σχοῦσα ἐκ τοῦ *Θυάμιδος*, τοῦ γνωστοῦ ποταμοῦ τῆς Ἡπέρου τοῦ χωρίζοντος τὴν ὑποδιοίκησιν Φιλιατῶν (τῆς Κεστρίνης γῆς, Παρακαλάμου) ἀπὸ τῆς ὑποδιοικήσεως Παραμυθίας (Ἄιδονάτι), τῆς ἰδίως δῆλα δὴ Θεσπρωτίας καὶ εἰς τὸ Ἴόνιον ἐκβάλλοντος, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι *Τσαμίδες* καλοῦνται ἐκ τοῦ *Θυάμιδες*, περιλαμβάνει ὅλην τὴν ἀρχαίαν Θεσπρωτίαν καὶ τὴν Κεστρίνην, ἐν ἄλλαις λέξεσι τὰς τέσσαρας ὑποδιοικήσεις (καζάδες) τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων, τὴν τῶν Φιλιατῶν, τῆς Παραμυθίας, τοῦ Μαργαριτίου, τῆς Πάργης καὶ τμημά τι πρὸς δυσμὰς τῆς ὑποδιοικήσεως Πρεβέζης. Τῶν τμημάτων τούτων ὁ συλλογεὺς περιγράφει μεθ' ὑπομονῆς τὸν τόπον κατὰ τὴν ἀνω ὑποδεδειγμένην σειράν.

Τὸ Β' μέρος περιλαμβάνει τὰ τοῦ βίου ἐν γένει, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν περιγραφέντων μερῶν, ἦτοι τὰ τῆς ἀνατροφῆς, τῆς μνηστείας, τοῦ γάμου, τῆς τελευτῆς, τῆς τροφῆς, τοῦ πότου, τῶν δεξιῶσεων καὶ προσχορεύσεων, τῶν κλήσεων, τῶν προσφωνήσεων, τοῦ ὄρκου, τῶν εὐχῶν, τῶν ἄρων, τῶν ἐπαίνων, τῶν ὕβρεων καὶ ψόγων καὶ ἐπιπλήξεων, τὰ ἔθιμα καθ' ὠρισμένας τοῦ ἔτους π.χ. ἡμέρας, τῆς πρωτοχρονιάς, τῆς πρώτης ἑβδομάδος τοῦ Τριωδίου, τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀποκριῶν, τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου, τῆς πρώτης Μαρτίου, ὅτε αἱ μητέρες μετὰ τὸ δεῖπνον τῆς παραμονῆς περιδένουσι τοὺς λαίμους καὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν τῶν τέκνων αὐτῶν διὰ σχοινίων συνεστραμμένων ἐκ δύο νημάτων, κοκκίνου καὶ λευκοῦ, ἵνα μὴ «πάσῃ ὁ Μάρτιος τὰ παιδιὰ», δηλὰ δὴ γιὰ νὰ μὴ τὰ μαυρίσῃ, ὁ ἥλιος, ἐπεὶ δὴ αὐτὸς ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτίου καίει καὶ μαυρίζει πλείοτερον ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους μῆνας¹. Προσέτι τὴν αὐτὴν ἐσπέραν οἱ ἰδιοκτῆται ὀπωροφόρων δένδρων κρεμῶσιν ἐφ' ἐκάστου αὐτῶν ἀνὰ μίαν σκίλλαν (σκίλλοκρόμμυον, μπότσιαν), ἵνα μὴ ταῦτα ὑπ' ἀνέμων καὶ καταγιγῶν ἐκρίζωθῶσι, βίπτουσι δὲ σκίλλας ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, διότι πιστεύεται ὅτι αὐταὶ ἔχουσι τὴν δύναμιν ν' ἀπωθῶσι τὴν ἐνέργειαν τῶν σεισμικῶν δονήσεων. Ἀξιωμακόμενον δ' ἔτι εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ γυναῖκες τὴν πρωίαν τῆς ἡμέρας ταύτης πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐνοπρίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐν τῷ πύθῳ (τῆς καπάσας) ἀποτεθειμένου ἐλαίου, ἵνα μὴ αὐτὸς ὁ τοῦ Μαρτίου ἥλιος, ἀφαιρῶν τὴν δροσερότητα τῆς ἐπιφανείας τοῦ προσώπου αὐτῶν, μαυρίσῃ αὐτό.

Ἐπίσης περιγράφονται τὰ ἔθιμα τῆς 24 Μαρτίου, τῆς παραμονῆς δηλαδὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τῆς Παρασκευῆς τοῦ Λαζάρου. Καὶ τὴν μὲν 24 Μαρτίου οἱ παῖδες περιερχόμενοι τοὺς κήπους αὐτῶν μετὰ δίσκων (τεμπά) καὶ κωδῶνων καὶ κροτοῦντες αὐτὰ ψάλλουσιν ὄλιγους στίχους, ἵνα φύγῶσι τὰ φεῖδια καὶ οἱ γουσιερίδες, τὴν δὲ παραμονὴν τοῦ Λαζάρου κροτοῦντες κωδῶνας καὶ καλαθίσκους καὶ ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβαίνοντες «λέγουσι τὸν Λάζαρον» καὶ πληροῦσιν οὕτως ὡς τοὺς καλαθίσκους αὐτῶν (διότι δίδονται αὐτοῖς ἀνὰ ἕν ὄφιν, καίτοι διὰ τὸ ἕσμα «τὰ πάθη τοῦ

Χριστοῦ» δίδονται δύο). Ἐπίσης ἐκτίθενται τὰ τῆς 1ης Ἀπριλίου, 1ης Μαΐου, 24ης Ἰουνίου, 1ης Αὐγούστου καὶ 6ης, τῆς Μεταμορφώσεως, κατὰ τὴν πρωίαν τῆς ὁποίας, ὡς διαβεβαιούται ὁ φιλόπονος συλλογεύς, οἱ πελαργοί, ὡς ἐκ συνθήματος, ἀποδημοῦσι καὶ οὐδεὶς αὐτῶν μένει ἐν τῷ τόπῳ· σπανιώτατα δὲ ἀπολείπεται τις αὐτῶν κεκμηκῶς γέρον· τὰ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου καὶ τῆς 14ης, ὅτε ἀποδημοῦσιν ἐκ τοῦ τόπου αἱ χελιδόνες, ὡς οἱ πελαργοί, τὴν 6ην Αὐγούστου, τὰ τῆς 18ης Ὀκτωβρίου (τοῦ ἁγίου Λουκᾶ), τῆς 21ης καὶ 30ης Νοεμβρίου, τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Δωδεκαημέρου καὶ τῶν Θεοφανεῶν.

Τὸ δὲ Βον μέρος περιλαμβάνει *γνωμικὰ καὶ παροιμίας* ἐν ὄλῳ τετρακοσίας, ὡς ἐμετρῆσαμεν ἡμεῖς, *ἀλληγορικὰς φράσεις* περὶ τὰς διακοσίας, *παίγνια καὶ παιγνίδια, προβλήματα καὶ ἀινύματα* οὐχὶ πάντα νέα οὐδὲ κατὰ πολλὴν καὶ ἀρμονικὴν τάξιν θεθειμένα.

Εἰς τὸ Βον τοῦτο μέρος καθ' ἡμᾶς οἰκείως καὶ προσηκόντως κατατασσόμενα ἔπρεπε νὰ συνέχωνται καὶ τὰ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ συλλογεύς τὸ Γ' καὶ Δ' μέρος ἀποτελοῦντα, ἦτοι τὰ περὶ τῶν *δαισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων* περὶ *μαντείας καὶ μαγείας καὶ βασκανίας*, καθ' ἧς ἀντιφάρμακον προτείνεται τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ σχηματιζόμενον ἐν τῷ μετώπῳ τῶν παιδίων ἢ μίᾳ κηλὶς μλαινᾷ ἐπὶ τοῦ ροσίου τοῦ παιδίου, ἐφ' οὗ βάπτεται σταυρός, ἔτι δὲ καὶ τὸ σκόροδον κρεμῶμενον ἐφ' ὄλων τῶν πραγμάτων, εἴτε παιδιὰ εἶναι ταῦτα εἴτε δένδρα εἴτε οἰκοδομαί. Ἐπίσης ὁ συλλογεύς πραγματεύεται τὰ περὶ *ἑξωτικῶν*, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰς *Δούμας*, τοὺς Βρυκόλακας, τὴν διαίρεσιν τοῦ χρόνου, τῶν μηνῶν, τοῦ ἡμερονοκτίου, περὶ ἀποδημίας, θήρας, ἀλειείας, κλοπῆς, ἐπαιτείας, τοῦ χοροῦ, τῶν δημοτικῶν ἁσμάτων, τῶν μύθων, περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ ἀνέμων, περὶ ἐπιτηδευμάτων, ἅτινα διαίρων εἰς *ἔντιμα, μεσαῖα καὶ τελευταῖα* ἢ εὐτελεῖ καθ' ἕκαστα ἀπαριθμεῖ. Οἱ τῶν ἐντίμων λόγου χάριν ἐπιτηδευμάτων ὅσαδοι ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα νὰ προκάθηνται τῶν ἄλλων, ἐξαιρέσεως μόνης ἐπιτρεπομένης διὰ τὸν ξένον. Καὶ *ἔντιμα* μὲν ἐπιτηδεύματα εἶναι 6, *μεσαῖα* δὲ 9, *εὐτελεῖ* δὲ ἢ *τελευταῖα* 13.

Οὕτως ὁ ἱερεὺς προίσταται πάντων, εἶτα ὁ ἱατρός, ἔπειτα ἔρχεται ὁ ἔμπορος, μετὰ τοῦτον ὁ διδάσκαλος, ὃ ἀκολουθεῖ ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ὑπάλληλος.

1. Σημειωτέον δὲ, ὡς λέγει ὁ συλλογεύς, ὅτι τὰ τριῖνα ταῦτα, ἅτινα καλοῦνται *Μαρτίσια*, φυλάσσονται καθ' ὅλον τὸν Μάρτιον εἰς τὸν λαίμῳ καὶ τὰς χεῖρας.

Μετὰ τὸν περὶ ἐπιτηδευμάτων λόγον ὁ συλλογεὺς ἀναφέρει περὶ ἀδελφοποιίας καὶ τελευταῖον περὶ ἱατρικῆς καὶ ἱατρῶν τοιούτων, οἵτινες ἐρωτώμενοι, ποῦ ἔχουσι σπουδᾶσθαι τὴν ἱατρικὴν, ἀπαντῶσιν: «Οἱ ἐπιστήμονες σπουδάζουσιν εἰς τὰ χαρᾶ, ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ κορμά».

Ἐνταῦθα λήγει καὶ ἡ περιγραφή τοῦ μέρους τούτου, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἀνάλυσις τοῦ ὅλου τεύχους. Ἐν συνόψει ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ Β' μέρει καὶ τὰ ἐν τῷ Γ' καὶ Δ' κεφάλαια ὑπὸ τὸ Β' μέρος ὑποτασσόμενα καὶ χωριζόμενα καταλληλότερον, ταξιθετούμενα καλλίτερον καὶ διαμορφούμενα ἐπιστημονικώτερον θὰ ἠδύναντο ν' ἀναδείξωσι τὸ ὅλον ἔργον αὐτοτελές καὶ πλήρες καὶ τὸ ἀριστον πάντων τῶν κατὰ τὸν ἐπέτειον ἀγῶνα ὑποβεβλημένων.

Τὰ δύο ταῦτα καθ' ἡμᾶς μέρη τηροῦσι τὴν πρὸς ἄλληλα ἀναλογίαν. Οὕτω τὸ μὲν πρῶτον κατέχει σελίδας τοῦ χειρογράφου 124, τὸ δὲ δεύτερον τὰς μέχρι τέλους, ἦτοι ἡ ἀναλογία τῆς γεωγραφικῆς περιγραφῆς πρὸς τὴν καθόλου συλλογὴν τὴν ἠθολογικὴν, ἣτις κυρίως ὑποπίπτει εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπείας καὶ ἀνήκει εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ διαγωνίσματος, εἶναι ὡς 1 πρὸς 3 (ἦτοι 124:391).

Τὸ τοπογραφικὸν μέρος ἔχει πολλὰ τὰ κελιά, πολλὰς μὲν λεπτομερείας ἀγνοουμένας, μηδὲν ὅμως ὑποπιπτούσας εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ διαγωνίσματος, ζητοῦντος ὀλίγας μόνον τοπογραφικὰς σημειώσεις καὶ διασαφήσεις πρὸς γνῶσιν τῆς περιφερείας καὶ τῆς χωρογραφικῆς ἐκτάσεως, εἰς ἣν ἀναφέρεται τοπωνυμία τις ἢ παράδοσις ἢ λέξις ἢ χρῆσις λέξεων ἢ βότανον ἰδιάζον, ὑγιείας περιποιητικῶν ἢ δρεξίν ἐπεγεῖρον ἢ περὶ τούτου κοινῆ παράδοσις ἢ δεισιδαιμονία κλ. Περὶ τοῦ καθαρῶς τοπογραφικοῦ μέρους οἰγῶμεν, διότι ἄλλου χώρου καὶ ἄλλου καιροῦ τὸ πρᾶγμα.

Ὁ φερέπνοος συλλογεὺς, εἰ καὶ ἐν τισὶν ἀνορθογραφεῖ καὶ περὶ τὴν σύνταξιν σφάλλεται, ἐγνώρισε καὶ παρηκολούθησε πολλὰ, καθὼς τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ δεικνύει, περιῆλθεν αὐτὸς τὰ τμήματα καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γράφων συνήγαγεν ὕλην λίαν χρήσιμον.

Τὸ δὲ δεύτερον τεῦχος εἶναι μᾶλλον γραμματικὴ τις σύντομος καὶ στενὴ ἢ παρατηρήσεις γραμματικαί. Ἡ προφορὰ τῆς ὁμιλουμένης ἐν τῷ περιγραφόμενῳ τμήματι γλώσσης εἶναι καθαρὰ, ἀπηλλαγμένη ξενικῆς, ὡς βεβαιοῖ ὁ συλλογεὺς, ἐξαιρέσεις δὲ μόνον τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος ἐπιφέρει, προκειμένου περὶ λέ-

ξεῶν τινῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἐν ἀρχῇ ἢ ἐν μέσῳ τὸ σ, ὅπερ προφέρεται δασύτερον ὡς τὸ γαλλικὸν *Ch*, οὐχὶ δ' ἐν τέλει, ὡς καὶ περὶ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ σι καὶ σκ, ἐν αἷς τὸ κ προφέρεται τραχύτερον καὶ σκληρότερον, καὶ τινῶν ἄλλων, ἐν αἷς ὑπάρχουσι τὰ διπλᾶ γράμματα. Ἔξη, μετὰξί, τάξι, ζῶ, ζυγός, ζυμάρι. Ὁ λόγιος συλλογεὺς ἔχει τακτικὰς παρατηρήσεις περὶ τονισμοῦ, ἐκθλίψεως, κράσεως, ἀφαιρέσεως, κλίσεως ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων, ἐπιθετικῶν καταλήξεων, ἀντωνυμιῶν καὶ μορίων. Ταῖς γραμματικαῖς ταύταις παρατηρήσεσιν ἔπεται Λεξιλόγιον ἐκ 535 λέξεων συντεταγμένον κατ' ἀλφάβητον, ἐξ ἧς ἐλλείπει τὸ Η καὶ τὸ Ω, τὸ δὲ Ι διὰ τριῶν μόνον λέξεων ἀπαρτίζεται. Αἱ λέξεις αὗται, ὧν αἱ πλείστα γνωστὰ ἤδη ἐκ προηγουμένων συλλογῶν, δὲν παρουσιάζουσι τι εἰδικὸν ἢ τοπικὸν, ἀλλ' εἶναι κάλλιον ἐξηγημέναι ἢ ἐν ταῖς πρότερον συλλογαῖς. Ἐν γένει ὁ συλλογεὺς ἐπέτυχεν ἐν τῷ Λεξιλόγιῳ, διότι ἐν ἐκάστη λέξει προσάγει εἰς πίστωσιν τῆς τοιαύδε ἢ τοιαύδε σημασίας αὐτῆς καὶ φράσεις οικείας καὶ ἀναλόγους, προσηκόντως καὶ ἐπιμελῶς τεθειμένας. Ὁ συλλογεὺς ἵνα τὸ ἔργον αὐτοῦ καταστήσῃ τελειότερον καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Ἐπιτροπεῖαν ἐν οὐ δέοντι, ἔπρεπε νὰ παραβάλλῃ τὴν ὕλην πρὸς τὰς προεκδομένας συλλογὰς αὐτῶς πρὸς τὰς τῆς Ἡπειροῦ ἀφ' οὗ μάλιστα νῦν περισυλλέγονται αὗται ἐν τόμοις, ἀποφάσει τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπινεύσει δὲ καὶ χορηγία τοῦ ἀγωνοθέτου, ὁ ἤδη δ' ἐκδοδομένος πρῶτος τόμος ἔχει καὶ πολλὰ ἠπειρωτικὰ Λεξιλόγια. Τὴν παρατήρησιν ταύτην τῆς Ἐπιτροπείας ἀποτείνομεν ἐν γένει καὶ μετὰ τόνου μάλιστα καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συλλογεῖς καὶ τοὺς μέλλοντας ν' ἀποδυσθῶσιν εἰς προσεχῆ ἀγῶνα ἵνα λάθωσι πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐργασίας αὐτῶν ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν.

Ἐπισκοπήσωμεν νῦν τὸ Λεξιλόγιον, ὅπερ ἔχει καὶ ξενικὰς λέξεις ἐν χρήσει, ὡς τὸ *κωντηριζῶ* (τουρκ.), *κουβεντιάζω*—*γιενάτι*, *γκιζεράω*, ὅπερ καὶ ἀλλαχοῦ *γκιζεράω*.

Ἡ λέξις ἀργός σημαίνει ἀργός, ἀλλ' ἄρα γε δὲν ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ πεπαυμένου τοῦ ἱερούμενου ἱερέως τοῦ εἰς ἀργίαν ὑποβληθέντος; Ἡ σημασία αὕτη σημειοῦται ἐν Ἡπειρωτικαῖς συλλογαῖς (πρβλ. τῶν Μνημ. τ. Α', σελ. 37)· δὲν σημειοῦται ὅμως ὑπὸ τοῦ συλλογεῖς, ἐὰν ὑπάρχῃ καὶ ἐν Θεσπρωτικῇ. Ἡ λέξις ἀρεντα ἐξηγεῖται παρὰ τοῦ συλλογεῖς ὡς ἐπίρρημα δραμαίως, καὶ ἀρεπεύω δραμαίως ὁδεύω. Ἐν

ταίς ἄλλαις Ἑπειρωτικαῖς συλλογαῖς ἀναφέρεται: ἀρέντα τρέξιμον, δρόμος· εἶναι ἄρα καὶ οὐσιαστικὸν θηλυκοῦ γένους ἀρέντα (ἡ)· ἀγνός π. χ. δὲν σημαίνει μόνον ὁ ἀτμός ἢ ὀρθότερον ἢ ἐκ ζέοντος ὕδατος ἀτμώδης ὑγρασία, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἐπίθετον = ὠχρός, κραιπνός.

Τὸ γδαίρω γραπτέον διὰ τοῦ ε, διότι γίνε-ται ἐκ τοῦ ἐκδέρω.

Γκρέκος· ὁ συλλογεὺς λέγει Γραικός. Οἱ μεσογιώτεροι τῶν ἑλληνοφῶνων Τσαμίδες κλοῦνται ὑπὸ τῶν παραλλίων Ἀλβανοφῶνων Γκρέκοι. Ἄλλ' ἐν συλλογαῖς (ὄρα ἀνωτέρω) ἀπαντᾷ Γρέκι ὁ φωλεός ἀγρίου ζώου καὶ ὁ ἀγρός, ἐν ᾧ διανυκτερεύουσι τὰ πρόβατα κατὰ τὸ ρηινόπωρον (καὶ ῥήμα γρεαίξω). Περὶ τούτου οὐδὲν λέγει ὁ συλλογεὺς. Ἐν Ἑπειρῷ δὲ προσέτι καὶ δὴ ἐν Θεσπρωτικῇ ἀπαντᾷ καὶ Γκρεκοχώρι ἢ Γκρικοχώρι πρὸς Δ. τῆς Κιουσοβίτσας κωμοπόλεως ἐκ 250 οἰκογενειῶν, ὧν τὸ 1/4 Ὀρθόδοξοι. Ἐὰν λέγηται: Γκρικοχώρι, τότε ἡ λέξις ἐκ τοῦ γκρέκα, ὅπερ Ἀλβανιστὶ σημαίνει λαιμός, καὶ τοῦ χώρα, οἰοεὶ λαιμοκοπία, λαιμοχώρα· ἀπαντᾷ δὲ καὶ Γκρέκα χωρίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας ὑπὸ τὰς ὑπερείας ὁμωνύμου βουνοῦ. Ταῦτα πάντα ἔπρεπεν ὁ συλλογεὺς νὰ καθορίσῃ σαφῶς.

Ἐν γένει δὲ τὸν ἐλλόγιμον συλλογία ἢ Ἐπιτροπεία θεωρεῖ ἀξίον πολλῶν ἐπαίνων διὰ τὴν προθυμίαν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἀγάπην, μεθ' ἧς εἰργάσθη, ὡς τὰ πράγματα καὶ ἡ συλλεγεῖσα πλουσία ὕλη μαρτυρεῖ. Ἐνεκα τῶν πλεονεκτημάτων τούτων ἢ Ἐπιτροπεία, παρορώσα ἄλλα μειονεκτήματα, εὐχαρίστως κρίνει αὐτὸν ἀξίον τοῦ νενομισμένου δεκαλίρου γέρωσ.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 222. Ποικίλη γλωσσικὴ ὕλη ὑπὸ Συμεῶν Μανασεΐδου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη τοῦ οὕτως τρισκαίδεκάκις εἰς τὸν προκειμένον ἀγῶνα κατελθόντος καὶ πάντοτε σχεδὸν καλλινίκου ἐξελθόντος Σ. Μανασεΐδου, περιέχει Α') ἄσματα δίστιχα 283. Β') ἔθιμα γαμήλια ἐν Χιρκᾷ, χωρὶς ἀπύχοντι τῆς Γκλουμουλτζίνης ὀκτώ ὥρας καὶ συγκροτουμένη ἐκ 200 περίπου οἰκιῶν. Γ') ἄσματα πολύστιχα 18. Δ') δημῶδες μέλος συνθεζόμενον κατὰ τοὺς χορούς ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Αἰνου ἐν ἤχῳ α' πα. Τούτοις ἐπονται τὰ ἔθιμα τῆς α' Μαρτίου, καθ' ἣν ῥίπτονται

ἀπὸ τῶν παραθύρων ἄχρηστα πῆλινα σκεύη, ὁ Κλήδων καὶ ὁ Λάζαρος. Ε') Αἰνίγματα 2 καὶ 5') Παιδιάς 5 ἐν Φέρραις συνθήεις. Ὡς συμπλήρωμα δὲ ἀπέστειλε καὶ ἕτερον φυλλάδιον, ἐν ᾧ ἐμπεριέχονται ἔθιμα ἐν τῇ περιφερείᾳ Γρεβενῶν καὶ Ἀνασουλίτσας ἐπικρατοῦντα, ἦτοι τὰ ῥογκατσάρια, τὰ γαμήλια, τὰ Θεοφάνεια καὶ τὰ κατὰ τὴν βάπτισιν. Ταῦτα πάντα καταγράφονται καὶ περιγράφονται μετὰ τῆς ἀειποτε τὸν κύριον συλλογέα χαρακτηρίζουσας τάξεως καὶ ἐπιμελείας.

Ὁ κύριος Συμεὼν Μανασεΐδης τυγχάνει ἐκ τῶν προθυμοτάτων καὶ ἐπιτυχῶς ἐργαζομένων συλλογεῶν, κατὰ τὸν πολυετῆ προκει- μένον ἀγῶνα πολλάκις ἐπισπασάμενος τοὺς ἐπαίνους τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας. Ἡ παρούσα δὲ συλλογὴ αὐτοῦ οὐδὲν μὲν ἔχουσα τὸ σφαιρὸν καὶ ἐπίφορον καθ' ὕλην καὶ εἶδος, ἀλλὰ μικρὸν ὑπολειπόμενον τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν ποσότητα καὶ κατὰ τὴν ποιότητα τῆς ὕλης, κρίνεται πολλοῦ ἐπαίνου ἀξία.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 226. Γραμματικὴ τῆς κοινῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐπὶ τῇ βάσει νεωτέρων πορισμάτων τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας ὑπὸ Μενελάου Φιλίπτα.

Ἡ γραμματικὴ αὕτη περιλαμβάνουσα ἐν 120 σελίσιν 390 παραγράφους, παρουσιάζεται εὐθύς ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς πολλῆς σπουδῆς καὶ μελέτης ἀξία, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ διελημμένων καταφαίνεται τὸ ἔργον τοῦτο οὐκ ἀνταποκρινόμενον οὐδὲ συμμορφούμενον καθόλου τῷ τίτλῳ αὐτοῦ· διότι, εἰ καὶ συμφώνως τῷ τίτλῳ ἐξελίσσονται πολλαχοῦ τύποι καὶ σχηματισμοὶ τῆς κοινῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἐνισχυοῦ παρενείρονται καὶ ὅλως ἄχρηστοι καὶ ἄγνωστοι αὐτῇ λέξεις. (Πρβλ. καταχρηστικὴ δίφθογγος αυ, ἀγνός, Ἄιδης κτλ.)

Οἱ κανόνες τῆς γραμματικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι πορίσματα γλωσσολογικά, ἐκτίθενται δὲ πού ἐλλιπῶς ἐν τοῖς ἐξῆς χωρίοις. Οὕτω γράφεται: «Ἐκθλίβεται τὸ τελικὸν φωνῆν τῆς προηγουμένης πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ τῆς ἐπομένης, ὅταν τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἐπομένης εἶναι φθόγγος ἰσχυρότερης»· ἔνθα προσθετόν «χωρὶς νὰ δασυνθῇ τὸ ψιλὸν σύμφωνον πρὸ τοῦ δασυνομένου φωνῆντος, οἷον ἀπ' ὄσα κτλ.». Ἐτι δὲ παρατηροῦμεν

ὅτι ὁ γραμματικὸς ἀποφαίνεται καὶ γνώμας ἀναλήθεις καὶ ἀυστάτους. Οὕτω γράφει: «(Ἡ νεοελληνικὴ δημοτικὴ γλῶσσα) εἶναι πλουσιωτάτη, ὡς κεκτημένη πλοῦτον ἄπειρον λέξεων καὶ ἐκφράσεων», ἐν ᾧ τούναντίον διὰ τὴν ἔνδειαν γλωσσικοῦ πλοῦτου παρήχθη ἡ καθαρεύουσα ἢ τῶν λογίων γλῶσσα καλουμένη, ἣτις πολλὰς ἐν τῇ δημῳδῇ φωνῇ ἐπισηφρουμέναις καὶ ἀπαντώσας ξένας καὶ βαρβαρικὰς λέξεις ἀντικαθιστῶσα δι' ἀρχαίων ἐλληνικῶν κεῖται ὡς μεταίχμιον, οὕτως εἶπεν, καὶ ὡς γέφυρα συγκοινωνίας τῆς δημῳδῆς γλώσσης μετὰ τῆς παλαιᾶς· ἄλλως τε φυσικῶς εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐν παρακμῇ πολιτειακῇ καὶ κοινωνικῇ μορφωθεῖσα νέα γλῶσσα νὰ θεωρηθῇ πλουσιωτάτη. Ταῖς καταχρηστικαῖς διφθόγγαις συγκαταριθμῆι καὶ τὴν *ου*, ἣν οὐ μόνον ἀγνοεῖ ἡ δημῳδῆς λαλιὰ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων μόνη ἢ ἰωνικῇ μετεχειρίζετο. Ἀλλαχοῦ λέγει αὐτὰ συγκριτικὰ μεγαλύτερος καὶ καλύτερος πρέπει νὰ γράφονται διὰ τοῦ *υ* κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς *-υς* τριτοκλίτων *παχύτερος*, *βαρύτερος* κτλ. οὐκ ὀρθῶς· διότι ἀμφοτέρω τὰ συγκριτικὰ ἐγένοντο κατ' ἐκπτώσιν τοῦ *ο* ἐκ τοῦ *μεγαλει(ό)τερος* (πρβλ. *μεγαλειότατος*) καὶ *καλλι(ό)τερος*. Ὅθεν κακῶς σημειοῦται ὅτι «ἄλλως ἢ γραφῇ *μεγαλειτερος* . . . καὶ *καλλιτερος* οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως». (Κατὰ ταῦτα διορθωτέον *καλύτερα* εἰς *καλλιτέρα* καὶ *καλύτερος* εἰς *καλλιτερος*). Ἀναφέρει ἐν ταῖς πέντε πτώσεσι καὶ τὴν δοτικὴν οὐδαμῶς προσέχων, ὅτι ἡ ἀπλῆ δοτικὴ δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ δημῳδῇ φωνῇ, ἣτις ἐκφράζει ταύτην κατ' ἀνάλυσιν διὰ τῆς εἰς ἢ *ς* μετ' αἰτιατικῆς. Ἐκ δὲ τοῦ διατυπουμένου κανόνος «Ὁ μέλλων ἐκφέρεται πάντοτε μετὰ τοῦ μελλοντικοῦ μορίου *θά*, ἀλλ' ὅταν εἶναι τελικός, τότε ἀντὶ τοῦ *θά* ἐκφέρεται μετὰ τοῦ *νὰ*» ἐκδηλον γίνεται, ὅτι ὁ συγγραφέας τὴν γραμματικὴν παραδέχεται μελλοντικὸν τύπον ἐκφερόμενον μετὰ τοῦ *θά*, ἐπὶ δὲ τελικῆς ἔννοιαις μετὰ τοῦ *νὰ* χωρὶς κατ' ἐλάχιστον νὰ σκεφθῇ, ὅτι τὸ *νὰ* τῆς δημῳδῆς φωνῆς γενόμενον ἐκ τοῦ ἀρχαίου τελικοῦ συνδέσμου ἵνα ἀπαιτεῖ πάντως τὴν μεθ' ὑποτακτικῆς, ὡς ἐκεῖνος, σύνταξιν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὀφείλει καὶ τὸ *θά* νὰ συνταχθῇ ὑποτακτικῇ, διότι ὁ *νὰ* ἐνυπάρχει ἐν τῷ *θά*, ἅτε δὴ γενομένῳ ἐκ τοῦ *θὲ* *νὰ* καὶ τούτου ἐκ τοῦ *θέλω* *νὰ*. Ὅθεν κακῶς ἐν τῇ κλίσει τοῦ ῥήματος *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* γράφεται ὁ μέλλων «*θά* λύσεις, *θά* λύσει κτλ. θ' ἀγαπήσεις, θ' ἀγαπήσει κτλ.» διὰ

τῆς εἰ διφθόγγου. Ὅτι ὁ ἀπλοῦς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μέλλων ἐκφέρεται ἐν τῇ δημῳδῇ γλώσσῃ διὰ τοῦ *θά* μετ' ὑποτακτικῆς τρανῶς ἀποδείκνυται ἐκ τῶν εἰς αἴνω τῆς κοινῆς, οἷον· *ἔσειαίνω* *θά* *ἔσειάνω*, *βουβαίνω* *θά* *βουβάνω* κτλ. Ἀποπώτατον δὲ εἶναι τὸ γραφόμενον: α.Σημ. Ἡ δημοτικὴ οὐδόλως ἐννοεῖ τὴν ὑποτακτικὴν ὥστε δέον νὰ γράφητε (γρ. γράφηται) ὁ μέλλων τῆς δημοτικῆς *θά* γράψεις, *θά* γράψει (με εἰ) καὶ τοῦτο δῆλον γίνεται ἐκ τῶν πληθυντικῶν *θά* γράψομεν, *θά* γράφετε». Ἐν πρώτοις ὁ κ. συγγραφεὺς ἔπρεπε νὰ μάθῃ ὅτι ἡ ὑποτακτικὴ οὐχ ἦττον τῇ δημῳδῇ καλιεῖ γνωστῇ τυγχάνει οἷσα ἢ ὁ ἀπλοῦς μέλλων· διότι τί ἄλλο εἶναι τὸ ἄς κάμωμεν ἢ ἄς κάμουμε, νὰ πάρωμεν ἢ νὰ πάρομε κτλ. ἢ ὑποτακτικῇ; Δεύτερον δὲ γινώσκω, ὅτι ἀνίσχυρος λίαν εἶναι ἡ ἀποδείξις τῆς τοῦ εἰ γραφῆς ἐκ τῶν πληθυντικῶν *θά* γράψομεν, *θά* γράφετε, διότι ἐν τῷ *κουδοῖνι*, *κουνοῦπι*, *δροθοῦνι* κτλ. καὶ τυφλῶ δῆλον ὅτι: *τὸ ου* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ω* (*καδῶνιον*, *κανῶπιον*, *δρωθῶνιον*), τὸ δὲ ε τῆς παραληγουσῆς ἐν τῷ *θά* γράφετε ἀντὶ τοῦ *θά* γράψητε διὰ τοῦ *η* γέγονε κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ τῆς ληγουσῆς *ε*. Τὴν ἐν τῇ δημοτικῇ χρῆσιν τῆς ὑποτακτικῆς ἀγνοῶν γράφει ὡσαύτως ἐσφαλμένως: «Ἡ προστακτικὴ δὲν ἔχει ἰδίους τύπους διὰ τὰ τρίτα πρόσωπα, ἀλλὰ σχηματίζει αὐτὰ διὰ τοῦ μορίου ἄς καὶ τοῦ τρίτου προσώπου τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος διὰ τὸν ἐνεστῶτα καὶ τοῦ μέλλοντος διὰ τὸν ἀόριστον». Τὸ ἄς τοῦτο, οὐτινος τὴν γένεσιν ἀποσιωπᾶ, ἐγένετο κατὰ παραθορὰν τοῦ ἄφες, ὅπερ ἐν τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς χρόνοις κατὰ πρῶτον ἐμφανιζόμενον καὶ ἐκλαμβανόμενον ὡς παρακλεισματικὸν ἐπίρρημα συντάσσεται ὑποτακτικῇ, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου (κζ', 49) «Ἄρες ἴδωμεν, εἰ ἔργεται Ἡλίας σώσωσιν αὐτόν». Ἐσφαλμένως ὅθεν γράφεται καθ' ὀριστικὴν ἀντὶ ὑποτακτικῆς ἐν τῇ κλίσει: τοῦ ῥήματος *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* ἄς *λύνει*, ἄς *λύσει*, ἄς *ἔχει λύσει*, ἄς *ἔχουν λύσει*, ἄς *λυθεῖ*, ἄς *ἔχει λυθεῖ*, ἄς *ἔχουν λυθεῖ*, ἄς *ἀγαπήσει*, ἄς *ἔχει ἀγαπήσει*, ἄς *ἔχουν ἀγαπήσει*, ἄς *ἀγαπηθεῖ*, ἄς *ἔχει ἀγαπηθεῖ*, ἄς *ἔχουν ἀγαπηθεῖ*. Ὡσαύτως σφάλεται γράφων: «Ὁ παθητικὸς μέλλων προσλαμβάνει μετὰ τὸν χαρακτήρα ἐν *θ* καὶ μετ' αὐτὸ τὰς ἐνεργητικὰς καταλήξεις». Διὸ τὰ ἐν τῇ κλίσει τοῦ *λύνω* καὶ *ἀγαπῶ* φερόμενα «*θά* λυθεῖς, *θά* λυθεῖ, *θά* λυθεῖτε, *θ' ἀγαπηθεῖς*, *θ' ἀγαπηθεῖ*»

γραπτέα καθ' ὑποτακτικὴν. Ὅμοίως φέρεται ὁ ἐξῆς κανὼν: «Ὁ ἐνεργητικὸς παρακείμενος σχηματίζεται διὰ τοῦ ἐνεστώτος τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικού προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντος κτλ.» καὶ «Ὁ ἐνεργητικὸς ὑπερσυντελικὸς σχηματίζεται διὰ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ αὐτοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος (εἶχα) καὶ τοῦ γ' ἐνικού προσώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντος κτλ.» Τὸ σκληρόν ἀμφοτέρων τῶν κανόνων ἐκφάνεται ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικῶν ῥημάτων ἐχόντων οὐχί: α' ἀόριστον, ἀλλὰ β', οἷον· ἔχω λάβη, ἔχω εἶτη, ἔχω ἴδη κτλ. Ὅθεν διορθωτέον τὸ ἐν τῇ κλίσει τοῦ λύνω καὶ ἀγαπῶ «ἔχω λύσει κτλ. εἶχα λύσει κτλ. ἔχω ἀγαπήσει κτλ. εἶχα ἀγαπήσει κτλ.» εἰς ὑποτακτικὸν τύπον εἰς -η. Ὁσαύτως ἐσφαλμένως γράφεται «Ὁ παθητικὸς παρακείμενος σχηματίζεται ἢ διὰ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος τοῦ ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικού προσώπου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος κτλ.» καὶ «Ὁ παθητικὸς ὑπερσυντελικὸς σχηματίζεται ἢ διὰ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ἔχω καὶ τοῦ γ' ἐνικού προσώπου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος κτλ.» Διὸ τὰ ἐν τῇ κλίσει τοῦ λύνω καὶ ἀγαπῶ παραδείγματα τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου καὶ ὑπερσυντελικοῦ «ἔχω λυθεῖ κτλ. εἶχα λυθεῖ κτλ. ἔχε λυθεῖ κτλ. ἔχω ἀγαπηθεῖ κτλ. εἶχα ἀγαπηθεῖ κτλ. ἔχε ἀγαπηθεῖ κτλ.» γραπτέα εἰς ὑποτακτικὴν. Ἐτι ὑπάρχει ὁ ἐπόμενος κανὼν: «Πάντα τὰ εἰς -όω, περισπώμενα ἀττικὰ λαμβάνουσι ν μεταξὺ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς καταλήξεως, οἷον φανερόνω (φανερῶ), ἀπλόνω (ἀπλόω), χρυσόνω (χρυσόω)». Ἄλλ' ὁ κανὼν οὗτος δὲν εἶναι ἀκριβὴς καὶ σῶος. Ἡμεῖς ἀδιστακτικῶς ἀποφαινόμεθα ὅτι τὰ εἰς -ώνω γράφονται καὶ πρέπει νὰ γράφονται δι' ὦ ἐν τῇ παραληγοῦσῃ, ὡς γινόμενα προσθήκη τῆς καταλήξεως -νω ἐκ τοῦ συνηρημένου τύπου, οἷον φανερώ-νω, ἀπλώ-νω, χρυσώ-νω διότι, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς λίαν ὀρθῶς παραπρίπου, ἢ καθωμίλημένη γλώσσα παρέλαβε τὰ τε συνηρημένα ὀνόματα καὶ ῥήματα συντελεσμένα ἐκ τῆς ἀρχαίας. Ἐὰν δὲ παρέμειναν ὀλίγοι τινὲς τύποι ἀσυναίρετοι, εἶναι ἐπιχωριάζοντες ἐνιαχοῦ καὶ ἀπαντῶσι μόνον ἐν τῇ β' συζυγίᾳ τῶν περισπωμένων, ἥτοι ἐν τοῖς εἰς -άω, οἷον ἀγαπάω, τιμάω κτλ. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Φιλήντας παρακατιῶν γράφει «θὰ χρυσώσω» καὶ «ἀπλωμέρος» χωρὶς ν' ἀναφέρῃ τινὰ λόγον περὶ τῆς τοῦ κατ' ἐνεστώτα

ο ἐκτάσεως εἰς ὦ ἐν τοῖς λοιποῖς χρόνοις. Ἄνυπόστατοι δὲ εἶναι καὶ οἱ κανόνες («Τὰ ἐκ τῶν εἰς -ύνω ἀρχαίων εἰς -αῖνω νέα) τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον σχηματίζουσι (διάφορον ὅλως τῶν ἀνωτέρω) εἰς -ύνω, -υνα, θὰ παχύνω, πάχυνα» καὶ «Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς σχηματίζουσι τὸν ἐνεστώτα εἰς -αῖνω, ἵνα μὴ συμφωνῇ ὁ τύπος αὐτοῦ μὲ τὸν τοῦ μέλλοντος». Ἄλλὰ τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἤκουσε τὸν μέλλοντα ἐν τῇ φράσει: «θὰ παχύνω ἀκόμη περισσότερο» παρὰ στόματος τοῦ δήμου; Ὅλως δ' ἀπρόσφορος καὶ ἄτοπος εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ συντάκτου ὅτι «τὸ εἶσαι ἐγένετο ἐκ τῆς ἀρχαίας ῥίζης εο καὶ τῆς καταλήξεως σαι», ἐν ᾧ καὶ τυφλῶ δήλον ὅτι τὸ εἶσαι ἐγένετο κανονικῶς ἐκ τοῦ εἶμαι. Περὶ δὲ τῆς γενέσεως τοῦ γ' ἐνικού προσώπου εἶναι ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐνι κατὰ μεταγραμματισμὸν καὶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἶμαι καὶ εἶσαι διὰ τῆς αἰ γραφῆς αὐτοῦ ἐπιδοκιμάζομεν τὴν τοῦ εἶναι διὰ τῆς αἰ γραφῆν κατ' ἀναλογίαν τῶν δύο προηγουμένων προσώπων οὐδαμῶς παραδεχόμενοι τὴν ἐκ τοῦ ἐνι κατὰ μεταγραμματισμὸν γένεσιν, καὶ προκρίνομεν τὴν γραφὴν ταύτην τῆς παρ' ἄλλοις πολὺ ἐν τοῖς γράμμασι σημαίνουσιν ἐν χρήσει οὔσης διὰ τοῦ ε ἑτέρας γραφῆς εἶνε.

Τὸ δημῶδες παγαίνω νομίζει παραχθὲν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἀγω οὐκ ὀρθῶς, διότι εἶναι ἀναμφήριστον ὅτι ἐγένετο ἐκ τοῦ ἐπάγω. Ἀλλαγῆς γράφεται διπλοῦς τύπος προθέσεως ἀπό καὶ πο ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἀπό καὶ ἀπ'. Ἐσφαλμένη δὲ εἶναι ἡ γραφὴ τῆς μεταξὺ τῶν καταχρηστικῶν προθέσεων ἀναφερομένης ἐξόν, ἥτις δέον νὰ γραφῇ δι' ὦ ξών, ὡς γενομένη ἐκ τοῦ ἐξ ὦν καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐξόν. (Ἠρβλ. τὸ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀνθ' ὦν, ἰσοδύναμον αἰτιολογικῶ συνδέσμῳ, ὡς τὰ ἀρχαία ἐξ οὐ καὶ ἀφ' οὐ). Ἡμαρτημένως δὲ θεωρεῖ τὸ θεὸς ἐκ ῥηματικοῦ θέματος θε παραγόμενον. Ὅμοίως φέρεται ὡς κατάληξις ὑποκοριστικῆ ἀκῆς οἷον Γεώργος Γεωργάκης, Δημητρός Δημητράκης κτλ. Ἡ δὲ τοῦ η γραφὴ τῶν εἰς ἀκῆς ὑποκοριστικῶν ἀποδοκιμάζεται, τούναντίον δὲ προκρίνεται ἢ διὰ τοῦ ι διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Ἐν τῷ παρηκμακότη βυζαντιακῷ Ἑλληνισμῷ ὡς ἐκ τῆς ὑποκοριστικῆς καταλήξεως ἰον, ἐκπεσόντος τοῦ ο, προῆλθεν ἢ εἰς ιω καὶ ὑστερον ἢ εἰς ι, οἷον τυρίον, τυρὴν καὶ τυρί, παιδίον, παιδὴν καὶ παιδί, ψωμίον, ψωμὴν καὶ ψωμί, κτλ. οὕτω καὶ ἐκ τῆς εἰς ἀκῆς καθ' ὕψισιν τοῦ ο ἐγένετο ἢ κατάληξις ἀκῆς, ὡς τὰ ὀνό-

ματα καὶ αἱ ἐπωνυμῖαι βυζαντιακῶν αυτοκρατόρων, *Παραρινάκι(ο)ς*, *Στανράκι(ο)ς*, *Βατάκι(ο)ς* καὶ λατινικῆ ἐκφορᾷ *Βατά(εἰς)τζις*, *Μανιάκι(ο)ς* κτλ. (Πρβλ. τὰ εἰς ἀκὴ οὐδέτερα ὑποκοριστικά, *παιδάκι*, *δενδράκι*, *ἀρνάκι* κτλ.). Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐν τοῖς κυρίοις ὀνόμασιν εἰς ἰος καὶ εἰος ἢ συνηθέστερον ἐκκρούεται τὸ ο, ὡς *Γεῶργι(ο)ς*, *Δημητρί(ο)ς*, *Βασιλεῖ(ο)ς* κτλ. *Γεωργάκι(ο)ς*, *Δημητράκι(ο)ς*, *Βασιλάκι(ο)ς*, κτλ. ἢ ἤττον συνήθως τὸ ι, οἶον· *Γεῶργ(ι)ος*, *Δημητρ(ι)δὸς* κτλ. *Γιαννάκι(ι)ος*, *Δημητράκι(ι)ος*, *Ἀντωνάκι(ι)ος* κτλ. (Πρβλ. *Γιαννακόπουλος*, *Δημητρακόπουλος*, *Ἀντινακόπουλος* κτλ.). Γραπτέον ὅθεν διὰ τοῦ ι τὸ *Γιῶργη*, αἶ *Γιῶργη*. Κακῶς ἐν τοῖς εἰς ἰος παρατίθενται ὡς παραδείγματα τὰ *φωτεινός*, *σκοτεινός*. Ἐπίσης οὐκ ὀρθῶς νομίζει ὡς ῥηματικά παράγωγα μετὰ καταλήξεως εἰς κοπῶ τὰ (βροντῶ) *βροντοκοπῶ*, *μεθοκοπῶ*, *φωνοκοπῶ* κτλ. Σφάλλεται ὡσαύτως ὑπολαμβάνων τὸ *καθαρίζω* (γρ. *καθαρίζω*) σύνθετον καὶ συναριθμῶν μετὰ τῶν ἐν γρήσει συνθέτων *ἀπαντῶ*, *ἀγγόνι* κτλ. Ἡμαρτημένως διδάσκεται ὅτι τὰ *θαλασσομαχῶ ἡασσοφορῶ* (γρ. δι' ἐνός σ), *ζωγραφῶ* εἶναι ἀρήματα τῆς β' συζυγίας περισπώμενα») ἀγνοῶν ὅτι τὰ εἰς -έω εἶναι τῆς α' συζυγίας τῶν συνηρημένων, β' δὲ συζυγίας εἶναι τὰ εἰς -άω. Λίαν δ' ἐσφαλμένως παράγει τὸ *τυλίξω* ἐκ τοῦ *ἐλίσσω* ἀγνοῶν τὸ μεταγενέστερον *τυλίσσω*. Πλὴν τῶν ἐλλειπῶν τούτων καὶ ἐσφαλμένων κανόνων παρατηροῦνται καὶ ὀρθογραφικαὶ τινες ἀγνοιαὶ τοῦ εἰρημένου γραμματικῶ ἐν ταῖς ἐξῆς λέξεσιν· *λοχρωτέρος* (δι' ο) *άλυσοῖδα* (δι' ἐνός σ), *συνειθίζει* (δι' η), ὁ *Μάρτης* (δι' ι), *Δούναβης* (δι' ι), *κοιτάζω* γρ. *κυτιάζω* δι' υ ἐκ τοῦ *κυπιάζω* κατ' ἀφομοίωσιν τοῦ π εἰς τὸ τ, ὑπατα (δι' η), *νειάτα* (δι' ι). Οὐκ ὀλίγα δὲ ἀνορθογραφία ὑπάρχουσιν ἐξ ἀβλεπτήματος προελθοῦσαι αἱ ἐξῆς: *κληματολογικοί*, *ἀπωλέσασαι*, *νοιγеллес* παρέλκει τὸ ι), ἢ *τελευταῖα*, *μεθ'* οὐδεμιᾶς, *κλιτική*, *θηλικὰ* *θηλικόν*, *ἀλάσσοισιν*, *ἐγκλητικῶν*, *πρόσφημα*, *θέμμα*, *νὰ γράφητε* (δι' αἰ), *λυπαί* (δι' οἰ), *εχαρά* (θ. χα) γρ. θ. χαρ), *εἰλημένα*. Ἐνιαὶ δ' αὐτῶν αἱ προχειρόταται διωρθώθησαν ἐν τῷ κειμένῳ. Ἐπι δὲ ἀπαντᾷ καὶ τύπος ἀδόκιμος καὶ ἀχρηστος ὁ *ἐξασθενηθέντα* ἀντὶ τοῦ *ἐξασθενήσαντα*.

Μεθ' ὅλας ταύτας τὰς κῆρας καὶ ἀτελείας, ἅς ἐπόμενον ἦτο νὰ ἐγγὴ ἢ γραμματικῆ αὐτῆ ὡς πρῶτον δοκίμιον τῆς κοινῆς δημοτικῆς

γλώσσης, διότι οὐδεμία ἄλλη οὐτ' ἐξεδόθη παρ' ἡμῖν οὐτ' ἐγράφη γραμματικῆ ἰδίως καὶ συστηματικῶς πραγματευομένη περὶ τῆς δημώδους φωνῆς καὶ λαλιάς, ἀξία λόγου τυγχάνει οὕσα, ὡς γεγραμμένη κατὰ τὰ νεώτερα πορίσματα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, καὶ ὁ πονήσας αὐτὴν ἐλλόγιμος κ. *Μενέλαος Φιλήτας* κρίνεται ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας ἀξίως ἐπαίνου.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 228. Ἡπειρωτικὰ Νεοελληνικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ Μ. Ι. Ζιάκα.

Ἡ συλλογὴ αὕτη ἐκ κεφαλαίων τεσσάρων συνισταμένη περιλαμβάνει ἐν τῷ πρώτῳ τούτων α') Τοπωνυμίας τῶν κωμῶν Κουρέντων, Γουργιάνιστας, Μπουτζαράς, Γριμπόβου, Καλοχωρίου, Χήνικας καὶ Μάζης, ἐν αἷς περιγράφει λεπτομερῶς ἀπάσας τὰς ὀνομασίας τῶν διαφόρων χωρίων καὶ θέσεων. β') Δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις κατὰ τοὺς νεκροὺς καὶ τὴν κηδείαν τούτων καὶ διαφόρους ἄλλας κοινὰς σχεδὸν ἀπάσας καθ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικόν, ὧν ἀποδίδωσι καλῶς τὴν ἐρμηνείαν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ περιέχει 1) Λεξιλόγιον ἐκ λέξεων 385 κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ 2) Τὰς ὀνομασίας τῶν ἐργαλείων τοῦ ὑδρομύλου, ὀνόματα λαχάνων, ποῶν, θάμνων, δένδρων, ὀνόματα πρόβάτων, αἰγῶν καὶ βοῶν, φράσεις περὶ τὰς 20 καὶ αἰνίγματα 35.

Ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κεφαλαίων ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει διάφορα δημοτικὰ ἄσματα, ἥτοι ἐρωτικά 13, γαμήλια ἐκ τῶν Κουρέντων 6, ἱστορικά 5, διαφόρου ὕλης 12 καὶ τοῦ χοροῦ 9.

Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ καὶ τελευταίῳ κεφαλαίῳ καταγράφονται παραμύθια μυθοπλαστικά μὲν καὶ διηγηματικά 6 καὶ ἀστεία 3, ἅπαντα ἐκτενῆ καὶ σπουδαῖα, ἐν οἷς προσπαθεῖ νὰ μιμηθῆ τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιτυγχάνει.

Ἐν τέλει ἔρχεται *συμπλήρωμα* ἐξ ἐνός αἰνίγματος, 11 λέξεων καὶ τινῶν ὀνομάτων δένδρων καὶ λαχανικῶν.

Καὶ περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης δύναται ἡ Φιλολογικῆ Ἐπιτροπεία νὰ εἴπῃ ὅ,τι καὶ περὶ πασῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν καταγεγραμμένων εἶναι ἤδη τῆ Ἐπιτροπείᾳ γνωστὰ ἐξ ἄλλων προκποσταλειῶν συλλογῶν ἐκ χωρῶν ἄλλων ἢ ὁμοίως ἐκφερόμενα ἢ καὶ ἐν μικραῖς παραλλαγαῖς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ζημιῶσι τὸν ἀγῶνα, τούτωνκτίον μᾶλλον ἐπιδοθεῖ τούτῳ εἰς ἐπι-

θεβαιώσιν περί τῆς ἐνότητος τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ ἠθίμων καὶ τοῦ χαρακτῆρος ἐν γένει τῆς ἀπανταχοῦ ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ κύριος Ζῆακας γνωστὸς ἐγένετο ἤδη τῆ Ἐπιτροπείᾳ ἐκ τῆς προαποσταλείσης συλλογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1894, ἥτις εὐρεθείσα κατ' εἶδος μὲν εὐ ἔχουσα, καθ' ὕλην δὲ σύντομος καὶ μὴ ἱκανοποιούσα τὸν ἀγῶνα, ἐκρίθη μόνον ἀξία ἐπαίνων. Ἦδη δὲ διὰ τῆς ἀποστολῆς τῆς παρούσης συλλογῆς ἀρκετῆς κατὰ ποσὸν καὶ κατ' εἶδος καλῆς κρίνεται ἀξία τῆς ὠρισμένης δεκαλίρου ἀμοιβῆς.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 293. Λεξιλόγιον Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος, παραβαλλόμενον πρὸς πολλὰ ἕτερα ἰδιώματα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπὸ Γ. Ἐαρινοῦ 1895.

Ἡ συλλογὴ αὕτη σύγκειται ἐκ σελίδων 155 σήματος κεινῶν σχολικῶν τετραδίων, περιλαμβανουσῶν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν 1463 λέξεις μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας συνειλεγμένας καὶ συμπληρούσας 8 περίπου τυπογραφικὰ φύλλα σνήθους 16^{ου} σήματος.

Ὀλίγα εἶναι αἱ λέξεις, αἱ στερούμεναι γλωσσικῆς ἀξίας, ἰδίᾳ δὲ πολλοῦ ἐπαίνου ἄξιος κρίνεται ὁ συλλογεὺς ἐπὶ τῇ παραβολῇ, ἣν ἐποίησατο τοῦ συμμαϊκοῦ γλωσσarioῦ πρὸς ἕτερα ἄλλων τόπων γειτονικῶν τῇ Σύμῃ καὶ ἀπομακρυσμένων ἀπ' αὐτῆς. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ἐαρινοῦ ἀληθῶς εἶναι πολλῶν λυσιτελεστέρα ἄλλων συλλογιῶν, οἷτινες, ἐπιλανθανόμενοι ἑαυτῶν τε καὶ τῶν τῆς Ἐπιτροπείας παραινέσεων, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ἀναρρήχισιν τῶν ἀπορρώγων τῆς ἐτυμολογίας βράχων καί, ὡς εἶκος, παρετυμολογοῦντες τὰς λέξεις, κατακυλίωνται εἰς τὰ βράθρα τοῦ γελίου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι καὶ ὁ συλλογεὺς τοῦ Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος, γλιχόμενος καὶ αὐτὸς τῆς δόξης τῶν λοιπῶν συναθλητῶν τοῦ Ζωγραφείου Ἀγῶνος, πειρᾶται ὁμοίως τῆς κινδυνώδους ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἐγκαίρως περιστέλλει ἑαυτὸν καὶ σπανίως περιπίπτει εἰς παρετυμολογίας. Τούτου ἕνεκα ἡ παραβολὴ τῶν λέξεων ἰδιώματός τινος πρὸς ἄλλα ἄλλων ἑλληνικῶν τόπων χαρακτηρίζεται ὑφ' ἡμῶν ὡς ἐργασία οὐ μόνον σπουδαίως συμβαλλομένη εἰς τὸν κύριον σκοπὸν, οὐ ὁ ἡμέτερος ἀγὼν στοχάζεται, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀξία σπουδῆς καὶ μιμήσεως παρά τοῖς μέλλουσιν ἀθληταῖς.

Ὅταν, σὺν Θεῷ, συμπληρωθῇ κατὰ τὸ

ἐνὸν ὁ μετὰ τοσοῦτων δαπανῶν καὶ παντοίων μόχθων τῶν τε κρινόντων καὶ κρινομένων γλωσσικῶν καὶ ἠθολογικῶν ἀμητός, τότε οἱ μέλλοντες νὰ ἀναλάβωσι τὸ πολύμοχθον καὶ ἄχαρι ἴσως ἔργον τῆς τακτοποιήσεως τῆς συγκεκομισμένης ὕλης πολλὴν τὴν ἀνακούφισιν εὐρήσουσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῶν ἐκείνη ἐν ταῖς συλλογαῖς ὁμοίων τῇ προκειμένῃ. Τούτων τῶν λόγων ἕνεκα θεωροῦμεν τὸ *Λεξιλόγιον* τοῦ Συμμαϊκοῦ ἰδιώματος τοῦ κ. Γεωργίου Ἐαρινοῦ ἀξίον τοῦ δεκαλίρου βραβείου. Ἡ Ἐπιτροπεία, περιφανῶς βραβεύουσα τὸν συλλογέα, ἔχει τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ κ. Ἐαρινὸς θὰ φιλοτιμηθῇ νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀποστέλλων τῷ Συλλόγῳ εἴτε νεώτερον ἀπεθσαύρισε πρὸς τιμὴν μὲν ἑαυτοῦ, ὠφέλειαν δὲ τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

Ἀριθμὸς πρωτοκόλλου 294: Ἡ ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Βαρβακίῳ Ἀθηνῶν μαθητεύοντος κ. Γ. Α. Καμῆ Τηλίου εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα σταλείσα συλλογὴ τῆς τῶν νησιωτῶν Τηλιῶν γλωσσικῆς ὕλης περιέχεται ἐν δυσὶ μεγάλαις τετραδίοις, ὧν τὸ μὲν α' περιλαμβάνει ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπείαν, καὶ ἐν 74 σελίσιν 546 λέξεις κατ' ἀλφάβητον, 20 δημοτικὰ ἄσματα, 214 δίστιχα χοροῦ καὶ 18 δίστιχα σατυρικὰ· τὸ δὲ β' ἐν 80 σελίσιν 116 παροιμίας, 30 αἰνίγματα, 4 λογοπαίγνια, ὡς ὁ συλλογεὺς ὀνομάζει αὐτὰ, 48 φράσεις καὶ ἐκφράσεις, ὡς αὐτὸς διακρίνει, 36 προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ἦθη καὶ ἠθίμα, ἀλλὰ μόνον τὰ περὶ τὴν γέννησιν καὶ τὸν γάμον, οἷς ἐπιτάσσονται καὶ 61 γαμήλια δίστιχα, 22 ὀνομασίας χρωμάτων τῆς αἰγός, ἃς ὠφελεῖ μάλλον νὰ κατατάξῃ εἰς τὸ λεξιλόγιον, οὐχὶ δὲ εὐθύς μετὰ τὰ ἦθη καὶ ἠθίμα· 5 μύθους, 11 παιδιὰς, 80 ὀνόματα τοποθεσιῶν, ἐξ ὧν μανθάνομεν ὅτι, ὅπως ἐν Χίῳ, οὕτω καὶ ἐν Τήλῳ ὑπάρχουσι *Νένητα* (*Νέννιτα*), καὶ σύντομον πίνακα τῶν περιεχομένων.

Τὰ τετράδια ταῦτα εἶναι καθαρῶς γεγραμμένα μετ' εὐρέως περισελίδου, ἡ δὲ συλλογὴ συντελεσθῆ μὲν, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς χρονολογίας, μέχρι λήγοντος τοῦ 1895, ἀπεστάλη δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1896, τὸν ἀναβλήθηεντα εἰς τὸ ἔτος 1898.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία, παριδοῦσα σφάλματά τινα ἐκ τῆς μαθητικῆς αὐτοῦ ἀπειρίας μάλλον προίοντα, ἀποβλέψασα δὲ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ συλλογιῶς καὶ τὸ ποσὸν

τῆς συλλογῆς βραβεύει αὐτόν, ἵνα ἐπιρρώσῃ ἐτι μᾶλλον τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ἀμιλλαν.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 318. Συλλογὴ μυρολογίων, ἐρωτικῶν καὶ ἄλλων διαφόρων ἀσμάτων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ τῆς Νισύρου ὑπὸ Γεωργίου Παπαδοπούλου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει τὸ ὅλον 62 σελίδας σχήματος μεγάλου ὀγδόσου, ἐξ ὧν αἱ μὲν 32 περιέχουσι μυρολόγια ἐν 200 διστίχοις, αἱ δὲ λοιπαὶ ἔξματα ἐρωτικὰ ἐν 174 ἐπίσης διστίχοις. Ὁ συλλογεὺς τυγχάνει τῷ Συλλόγῳ γνωστὸς καὶ ἐκ προηγουμένων ἐτῶν, πολλάκις ἐπαξίως βραβευθεὶς, ἤδη δὲ κρίνεται ἄξιος ἐπαίνου ἐφ' οἷς κατέβαλε πόνοις.

Ἀριθμ. πρωτοκόλλου 370. Ἡ συλλογὴ ὑπὸ Παπαγιάννη Μανωλακάκι συνίσταται ἐκ δύο τετραδίων, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ σελίδων 40, τὸ δὲ δεύτερον ἐξ 120.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τετραδίῳ περιλαμβάνονται ἔξματα πολύστιχα Καρπάθου 11 καὶ δημῶδη διστίχα 182 ἐπίσης Καρπάθου. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ καταγράφονται α') 583 λέξεις μετὰ τῶν οἰκειῶν φράσεων καὶ β') 267 φρασεολογίαι καὶ παροιμίαι μετὰ ποικίλων αὐτῶν παραλλαγῶν.

Ὁ κύριος Μανωλακάκις ἐκ τῶν εὐστόχων συλλογιῶν τυγχάνων καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ συλλογῇ ἐχρημάτο τῇ δεούσῃ προσοχῇ καὶ καθαρότητι ἐν τῇ καταγραφῇ πάντων τῶν περιεχομένων ἐν ἀλφαβητικῇ τάξει καὶ συμφώνως πρὸς τὰ διαγεγραμμένα ὑπὸ τοῦ προγράμματος τοῦ διαγωνίσματος, διὰ πάσας δὲ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς ἡ συλλογὴ τυγχάνει ἀξία τοῦ ὀρισμένου δεκαλίρου βραβείου.

Ἀριθ. πρωτοκ. 371. Δευτέρα συλλογὴ ζώντων μνημείων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσῃς ὑπὸ Ἰ. Ἀγακίδου ἐκ τοῦ χωρίου Ζωπανίου τῆς ἐπαρχίας Σιδανίου.

Ἡ συλλογὴ αὕτη συνέχειαν ἀποτελοῦσα τῆς πρώτης τῆς ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας βραβευθείσης εἶναι διηρημένη ὑπὸ τοῦ ἐλλογιμοῦ συλλογιῶς εἰς 3 φυλλάδια ἀποτελούμενα ἐν ὅλῳ ἐκ 261 σελίδων. Ταύτης αὐτὸς ὁ συλλογεὺς προτάσσει ὡς ἔπεται,

« Περὶεχόμενα τῆς παρούσης συλλογῆς 900 περίπου λέξεις, ὧν πλείστα ὄσαι ἤδη τὸ πρῶτον ἀνασκαπτόμεναι.

32 ἔξματα διάφορα, ὧν τὸ τρίτον τοῦλάχιστον ἀξιολογώτατα (γρ. -τον).

11 βαυκαλήματα ἀφελέστατα, ἀγνότατα ὡς τὸ κρῖνον (γρ. κρῖνον)

4 μυρολόγια ἀξία νὰ καθέξωσι (γρ. νὰ κατάρχωσι) τὴν α' θέσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Ζώντων Μνημείων κτλ. τοῦ Συλλόγου.

141 σοφώταται παροιμίαι.

112 φράσεις δημῶδεις.

2 Λακωνισμοί.

1 περιεργον, τὸ ὁποῖον δύναμις τόμου ὠνόμασα.

24 προλήψεις, δεισιδαιμονίαι, ἦθη, ἔθιμα, ὧν τὰ πλείστα προφανῶς ἀρχαία.

57 αἰνίγματα (Καὶ καλὴν ὄρεξιν)».

Τούτοις προσθετέον 1 Παράγγελμα, ὅπερ ὁ φερέπνοος συλλογεὺς παρείδε νὰ σημειώσῃται ἐν τοῖς Περιεχομένοις, καὶ 1 ἄσμα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους ὅπως διάφορον καὶ ἐκτενέστερον τοῦ ἀλλαγῶ ἀναγραφομένου.

Ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ φιλόπνοος συλλογεὺς ἐκ τοῦ ὑπερέτρου αὐτοῦ ζήλου εἰς 4 μυρολόγια προκρίνων αὐτὰ ἀξιοῖ νὰ κατάρχωσι τὴν α' θέσιν ἐν τῷ περιοδικῷ τῶν Ζώντων Μνημείων τοῦ Συλλόγου, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἄτοπον, διότι προκαταλαμβάνει οὕτω τὴν κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπείας, τελευτῶν δὲ χαριεντίζεται γράφων «Καὶ καλὴν ὄρεξιν» τὸ σπουδαῖον μετὰ τοῦ εὐτραπέλου συνδυάζων.

Ἐν τῷ Λεξιλογίῳ περιέχοντι 896 ἐν ὅλῳ λέξεις μετ' ἀπορίας παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ κ. Ἰ. Ἀγακίδης συνέλεξε τοσαύτας λέξεις μέχρι τοῦ στοιχείου Α, οὐδεμίαν δὲ λέξιν σεσημειώτα ἀρκτικῇ τῶν λοιπῶν γραμμάτων. Νὰ ὑπολάβωμεν ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Ζωπανίῳ τῆς ἐπαρχίας Σιδανίου αἱ ἐπὶ παντοίας χρήσεως λέξεις ἄρχονται μόνον τῶν 11 κατὰ σειρὰν γραμμάτων τῆς ἐλληνικῆς ἀλφαβήτου, εἶναι βεβαίως φύσει ἀδύνατον ὡς μόνον δὲ πιθανὸν τῇ Ἐπιτροπείᾳ φαίνεται τόδε ὁ κ. Ἰ. Ἀγακίδης μετὰ σπουδῆς καὶ ἐπιστάσεως κατῶρθωσε νὰ συλλέξῃ μόνον μέχρι τοῦ γράμματος Α τοσαύτας λέξεις, ὅσας ἄλλοι συλλογεὶς μόλις δι' ὅλων τῶν γραμμάτων ἠδυνήθησαν ν' ἀθροίσωσιν, Ὅθεν ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεία προτρέπεται τὸν ἐλλογιμον συλλογιῶν νὰ συμπληρώσῃ ἐπ' ἀκριβείας καὶ μετὰ τῆς ἐγνωσμένης ἤδη ἐπιμελείας τὸν γλωσσικὸν τούτον πλοῦτον καὶ διὰ λέξεων ἀρκτικῶν τῶν ἀπολύθων γραμμάτων. Ἐν τῷ Λεξιλογίῳ αὐτῷ τῷ ὄντι παρατηροῦνται λέξεις πολλαί, ἀν μὴ πλείσται ὄσαι, ἤδη τὸ πρῶτον ἀνασκαπτόμεναι, ὡς λέγει ἐν τοῖς Περιεχο-

μένοις ὁ κ. Ἀγακίδης. Τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ ἐξῆς: ἀγλείψαβος, ἀγλειμοχασάνης, ἀγρόμηλον, ἀγκωνίζω, ἀνίλα, ἀπανιλάζω, ἀποκρούω, ἀραματιάζω ἄροις, ἀρνιακούτα, ἀχλιά, βανομηλιά, βανόμελον, βαθύμαλλος, βαλανίζω, βιργινάδα, βούγγουρας, βρόχος, βροχώνω, βρέντζος, βροανά, βυρός γυδιάζω, γάγραρος, γκουβρος, γκουβρώνω, γκάβρος, γκαραβέλα, γκουτόσαβος, γκουτοσαβλίκι, γκρουταβιάζω, γκραπατζώνω, γραντοσάρα, γκουργκούσια, γίνκλα καὶ Ἴνκλα, γκουτανῶ καὶ γκουταλεύω, γούσια, γρουπιάζω, γρουτίσας καὶ τσουγκραβος, γούπος δέπνα, δερμόνι, δερμονίζω, διβολνῶ, διαζύ, διχάλα, δουμάρκον, δόγα καὶ δούγα, δοντάγρια, δούσες (;), δυνάζομαι ἔλατος, ἐναπόβαρος ζαρζαβούλης, ζαρζαβοκέφαλος, ζευγηλάτης, ζνίχι(ι), ζάντσα ἡμεράδι θαμαίνομαι, θράφος ἴνδαλμα κάκω, καφαλνῶ, καγκαένας—καγκαμμία, καταχαράζω, καπούλια, καπρί, καρπιζω, κατιχιά, κελεφιά, κλέτσος, κτάβι, κουτουλογρόμουσι λπεδον, λατσάζω, λεφτόκαρον, λιόλος, λούνη, λάγρος, λαβός, λάγγερος, λαθύρι, λαγγήτα, λάλος. Ἀσταιότατχ δ' ἐτυμολογεί ὁ κ. Ἀγακίδης τὸ ζαπούνης ἐκ τοῦ ζά-πόνος, ζάπονος, ἀγώνων ὅτι εἶναι λέξις τουρκική.

Ἄσματα δὲ ἡμεῖς ἠριθμήσαμεν οὐχὶ 32, ὡς αὐτὸς γράφει ἐν τοῖς Περιεχομένοις, ἀλλὰ 24, ὧν τὸ 10 ἐπιτάσσεται τοῖς βαυκαλήμασι, τὰ δὲ λοιπὰ ἀκολουθοῦσι τοῖς Μυρολογίοις. Εἶναι δὲ ταῦτα οὐχ ἥττονος λόγου ἄξια.

Ἐκ τῶν 141 παροιμιῶν ὅσαι σχεδὸν εἶναι γνωσταί. Αἱ δημῶδεις φράσεις ἀριθμοῦμεναι 94, οὐχὶ δὲ 112, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γνωσταί καὶ συνήθεις. Ἐν τέλει δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ὁ κ. συλλογεὺς πειρᾶται ἐκ παραβολῶν καὶ παραθέσεων ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἐπιχωριάζουσαι προλήψεις, δεισιδαιμονίαι καὶ τὰ ἥθη καὶ ἔργα εἶναι λείψανα παλαιά. Διὰ ταῦτα πάντα ἐπαινέται ἡ δευτέρα αὕτη συλλογὴ τοῦ κ. Ἀγακίδου παρακαλουμένου, ἵνα συμπληρώσῃ αὐτὴν καὶ πρὸς ὑλικὴν αὐτοῦ ἀνταμοιβήν.

Ἡ δὲ **Συλλογὴ** τοῦ ἱατροῦ κ. **Δ. Α. Παναγιωτίδου**, γνωστοῦ ἤδη τῆ Φιλολογικῆ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπέα ἐκ προηγουμένων ἐπιτυχῶν αὐτοῦ συλλογῶν τῶν τυχουσῶν τοῦ ὤρισμένου βραβείου, περιέχει ποικίλην γλωσσικὴν ὕλην ἐκ Θεσπρωτίας, διήρηται δ' εἰς μέρη εἴ. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καταγράφονται 1) Αἰνίγματα 107 κατ' ἀλφαθητικὴν τάξιν, ὧν πολλὰ μὲν ἐν παραλλαγαῖς τοπικαῖς καὶ

παρ' ἄλλων συλλογῶν εἰς τὸν ἀγῶνα ἀπεστάλησαν, εἶναι δὲ καὶ τινὰ τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενα· πάντα δὲ ταῦτα καίτοι εἶναι ἄμοιρα τῆς χαρακτηριζούσης τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ αἰνίγματα καλλιτεχνικῆς μορφῆς καὶ εὐστόχου ὁμοιοκαταληξίας, καὶ πεζῶς ὅμως ἐκπεφρασμένα μαρτυροῦσι τὴν περὶ ταῦτα εὐφυΐαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. 2) 22 δυσπρόφερτοι περίοδοι γνωσταί ἄπασαι σχεδὸν καὶ προαποσταλεῖσαι καὶ παρ' ἄλλων συλλογῶν, ἀλλ' ἐν παραλλαγῇ, ὡς εἶπομεν. 3) Διάλογοι ἀστείοι, ἤτοι βανχυσολογικαὶ ἀπαντήσεις δι' ὁμοιοκαταληξίας εἰς προηγουμένας φράσεις, προϊόντα πεπτωκότος πνεύματος, συμβάλλοντα ὅμως εἰς τὸν τοῦ προκειμένου ἀγῶνος σκοπόν, ὅπότεν ἐκ τοῦ συνόλου τῆς γλωσσικῆς ὕλης γίνηται μελέτη περὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πνεύματος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως ξενικοῦ πνεύματος. 4) Ἐννοιαὶ διφορούμεναι 4, αἵπερ γαλλιστὶ calembours καλοῦνται. 5) Λαϊκὰ προβλήματα 2.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει περιλαμβάνονται 1) Εὐχαὶ 15. 2) Κατάραι 25. 3) Ὑβρεῖς 43. 4) Ὅρκοι 12. 5) Φράσεις 56. 6) Παροιμίαι 28 καὶ 7) Γνωμικὰ 32. Πάντα δὲ ταῦτα εἶναι τῆς αὐτῆς κατηγορίας ὡς καὶ τάνωτέρω, ἤτοι πολλὰ προαποσταλέντα, ἀλλὰ καὶ τινὰ τὸ πρῶτον ἐμφανιζόμενα εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει περιέχονται ἄσματα παιδικὰ 14, θρησκευτικὰ 3, δίστιχα 15, πολύστιχα 13 καὶ διάφορα 4.

Ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ μέρει περιλαμβάνονται 1) Γλῶσσαι συνθηματικαὶ ἤτοι λέξεις καὶ φράσεις συνθηματικαὶ δηλοῦσαι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ὅπερ κοινῶς ἄλλως δηλοῦται, ὡς λ.χ. ὁ τυρὸς = φλῶρος, τὰ φασούλια = φουσκοκοιλίδες, εἰ ἰχθύες νεροπούλια κ.τ.λ. 2) Ὄνομασῖαι, ἤτοι ὀνόματα κύρια συγκεκριμένα, γλευαστικὰ ὀνόματα ἀνδρῶν, ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα, ὀνόματα χωρίων, ἐνδυμάτων καὶ οἰκιακῶν σκευῶν ἐκ παλαιᾶς σημειώσεως τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, χαλκίνων σκευῶν κατασκευαζομένων ὑπὸ τῶν γανωτῶν, μαλλίων, νημάτων καὶ τῶν ἐργαλείων τῆς ἐπεξεργασίας τούτων, ὀνόματα δένδρων, ἐργαλείων ξυλουργικῆς καὶ ὀνομασῖαι τῶν ἔργων τῶν ξυλουργῶν, λεπτοουργῶν καὶ ἐπαγγελματιῶν, ὀνομασῖαι ἀγγείων καὶ δοχείων οἰκιακῶν, τῆς τυροποιίας, ἀρτοποιίας, τῶν περιεχομένων μαγαζείου, περὶ ῥίζομύλου καὶ ταμβάκομύλου καὶ πάντων τῶν μερῶν αὐτῶν, ὀνομασῖαι διαφορῶν εἰδῶν ξυλείας, ὀνόματα χορῶν,

ονομασία: τῶν ἐργαλείων τῆς χρυσοχοικῆς καὶ τσαρουχοποιίας. 3) Τοπωνυμιαί. 4) Λεξιλόγιον κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν ἐκ λέξεων 106 καὶ 5) Ὀνόματα τῶν ἐκκλησιῶν ἀπάντων τῶν τμημάτων τῆς Θεσπρωτίας.

Ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει καταγράφονται περὶ 20, τὰ μὲν ἐκτενῆ, τὰ δὲ βραχέα.

Ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ καὶ τελευταίῳ μέρει περιέχονται λαογραφικαὶ συμβουλαὶ 19 καὶ ἐν τῷ τέλει Προσθήκαι ἐκ παιδιῶν τριῶν μετὰ καταλόγου τῶν περιεχομένων.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα τοσοῦτω μᾶλλον ἀξιεπαίνον θεωρεῖ τὸν ἀμύμονα Ἀσκληπιάδην, καθόσον σὺν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ, δι' ἧς ἐπίκουρος τῇ πασχούσῃ ἀνθρωπότητι προσέρχεται, κατορθοῖ ἅμα καὶ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον νὰ θεραπεύσῃ διὰ πνευματικοῦ βαλσάμου. Ταῦτα ἀκοῦσιν, ὅπως καταδειχθῆ ἡ τῆς συλλογῆς ταύτης σπουδαιότης, ἣν ἡ Ἐπιτροπεὶα ἔκρινεν ἀξίαν τοῦ ὠριμένου δεκακλίρου βραβείου μετὰ πολλῶν ἐπαίνων δι' οὓς κατέβαλεν ὁ συλλογεὺς ἀτρύτους πόνους.

Τέλος δὲ ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τῆς ἀξίας τῶν τσε-

σάρων συλλογῶν δημῶδων μελωδιῶν ἀπόφαισιν εἰδικῶν μουσικῶν βραβεύει ἐκ τῶν τεσσάρων συλλογέων μόνον τοὺς κυρίους *Φαρόν* καὶ *Παχίικον*, τοῖς δὲ δύο ἄλλοις κυρίοις *Βαξοβάνῳ* καὶ *Παγανᾷ* ἀπονέμει τὸν προσηκόντα ἔπαινον.

Τοσαῦται, φίλοι ἑταῖροι, αἱ κατὰ τὸ λήξαν συλλογικὸν τοῦτο ἔτος τῇ Φιλολογικῇ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπεῖα παραπεμθεῖται συλλογαὶ τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ καὶ τοιαύτη ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις αὐτῆς. Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπεὶα ἠθικῶς τε καὶ ὑλικῶς ἀνταμιβούσα τοὺς ἀποδύοντας εἰς τὸν εὐγενῆ τοῦτον ἀγῶνα παροτρύνει ἔνθεν μὲν αὐτοὺς, ὅπως μηδέποτε παύσωνται φιλοτίμως ἐργαζόμενοι πρὸς διάσφιν τῶν τιμαλφεστάτων θησαυρῶν τῆς ἀθανάτου ἡμῶν γλώσσης, ἔνθεν δὲ παρακελεύεται καὶ θαρρύνει καὶ πάντας τοὺς ἄλλους τῶν Μουσῶν θεραπεύοντας, ἵν' ἀμιλλῶνται ἐν τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ σταδιοδρομίᾳ ἱρριζωμένην βαθέως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κατέχοντες τὴν ἔννοιαν τῆς ἀνεκτιμήτου ἐκείνης ὀμηρικῆς ῥήσεως: «εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης».

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΛΣ' ΚΑΙ ΛΖ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ 1896-1898

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν ἐν τῇ ἈΣ' συνεδριάσει, τῇ 31 Μαΐου 1898,

ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι,
Ἐξοχώτατε Πρεσβευτά,
Φιλόμοσος δμήγυρι,
Φίλοι ἐταῖροι,*

Αἰσιῶς διανύσαντες σὺν τῷ 36ῳ καὶ τὸ 37ον ἔτος τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ εἰς τὸ 38ον εἰσερχόμενοι, κατ' ἔθος καὶ καθήκον ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ὑποβάλλομεν τὴν διετὴ τῶν πεπραγμένων ἐκθέσιν· καὶ πρὶν ἢ προβῶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς, εὐχαριστῶ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, τῇ Α. Ἐξοχώτητι τῷ Πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος, ταῖς Σ. Ἱεράρχαις καὶ ταῖς εὐγενέσι Κυρίαῖς καὶ Κυρίοις, διότι προθύμως καὶ ἀνευ ὄκνου, ἐν ὧρα μάλιστα ἐπαισθητῆς θερμοκρασίας, προσήλθετε ἵνα τιμήσῃτε τὴν ἑορτὴν ταύτην, ἑορτὴν γραμμάτων, σταθμὸν ἀναψυκτικὸν διὰ τὴν φιλότιμον ἐν τῷ μέλλοντι σταδιοδρομίαν· σταθμὸν ἀναψυκτικὸν ἐκάλεσα τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ συμμορφούμενος, μετὰ φειδοῦς χρόνου ἀφηγοῦμαι ὅσα, ἐνεκ τῶν κλιρικῶν περιστάσεων, ἦτο δυνατόν νὰ γείνωσιν.

Κατὰ Μάιον τοῦ 1896 ἔλθην ἡ δεκαετής ἰστὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ 1886 ἐν ἐνεργείᾳ Κανονισμοῦ καὶ ὁ Σύλλογος, ἐπιθυμῶν τὴν ἀναθεώρησιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ, ὥρισεν Ἐπιτροπὴν εἰς προπαρασκευαστικὴν μελέτην καὶ ἐρεῖσιν τῶν ἁλλείψεων, ἃς δεκαετής πείρα τυχὸν ὑπεδείκνυε· τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης τὰ περισημὰ μελετήσασα μετὰ ταῦτα δευτέρα ἄλλη, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἐκθέσεων τῆς Φιλολογικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐτῶν 1872 καὶ 1873, τῆς λογοδοσίας τοῦ

προέδρου τοῦ 1872 καὶ τῆς εὐχῆς τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἐξεπόνθη σχεδίου, ὃπερ, ἐν τισὶ τροποποιηθὲν καὶ ἐν ἰκαναῖς συνεδριάσει, μετὰ συζήτησιν σοβαρὰν, ἐπιψηφισθὲν ἐγένετο ὁ νόμος ὁ ἐπὶ 18 περίπου μῆνας διευθύνων τὸν Σύλλογον καὶ τὰς ἐργασίας αὐτοῦ· ν' ἀναγράψω ἐνταῦθα εἰδικώτερον τὰς τροποποιήσεις ταύτας καὶ προσθήκας θεωρῶ ὄλως ἄσκαπον, διότι οἱ ἐπιθυμοῦντες δύνανται ν' ἀναγνώσωσι τὸν Κανονισμὸν ἡμῶν καὶ τὴν συνοδύσασαν αὐτὸν ἐξηγητικὴν ἐγκύκλιον¹· ἐνταῦθα

1. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκύκλιος ἔχει ὡς ἐξῆς:

Ἐρίτιμῃ Κύριε,

Ἵτι ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνταῦθα Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργεια, ἡ ἀπάση τῇ ὁμογενεῖ κοινωνία μετάδοσις τῶν παντοιοτρόπως ἀποκτωμένων ἀνρελίμων γνώσεων καὶ καθόλου ἢ διὰ παντὸς ἐπικτοῦ μέσου συμβολὴ πρὸς πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἡμετέρου Γένους ἀνάπτυξιν· τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ μέχρι τοῦδε τακτικὴ καὶ ὡς οἶδ' ἐτελεσφόρος τοῦ Σωματείου τοῦτου ἐργασία, ἐρμηνεύει δὲ καταλλήλως καὶ ἡ ἐρμηνευτικὴ αὐτοῦ ἐγκύκλιος ἡ γενομένη ἐπὶ τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ πρώτου αὐτοῦ Κανονισμοῦ (1871, ἀριθ. 993), ἧς καὶ κατὰ τὸ 1886 ἔτος καὶ πάλιν κατὰ τὴν νέαν ἀναθεώρησιν ἐτέθη βᾶσις καὶ ὑπογραμμὸς.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει λοιπὸν ταύτῃ ἀναθεωρηθέντος καὶ νῦν τοῦ Κανονισμοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἀναγκαῖον ἐκρίθη ὅπως ὑποδειχθῶσιν ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐγκυκλίῳ αἱ νέαι καὶ κυριώτεραι μεταβολαὶ αἱ πρὸς ἐξασφάλισιν καὶ ἀπόσκοπον αὐτοῦ λειτουργίαν ἐπενεχθεῖσαι, αἵτινες ἄλλως τε ὡς ἀναγκαῖαι ὑπεδείχθησαν καθόλου καὶ ὑπὸ τῶν ἀξιότιμων ἐκείνων ἐταίρων τῶν μετὰ θαυμαστοῦ ζήλου συνεργασθέντων κατὰ τὴν πρώτῃν δεκαετηρίδα τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ (ἴδ' ἐκθέσεις τῆς Φιλολογικῆς καὶ Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τὰς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 Ἀπριλίου

μόνον λέγω, ὅτι εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δρου «*Φιλολογία*» ἐδόθη, ὡς τοῦτο ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ 1865 Ἰανουαρίου 18 μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρωτάτην συζήτησιν, ὁ γενικώτατος ὀρισμός, ἐφ' ᾧ καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις τῶν Ἐπιτροπῶν συμπεριελήφθη ἡ μελέτη τῶν πηγῶν πάσης ἐπιστήμης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, καὶ ἰδίως τοῖς Ἕλλησιν, ἐθεωρήθη σπουδαιότατη ἡ ἔρευνα καὶ μελέτη τῶν τέως ἀνεξερευνητῶν τῆς ἱστορίας τῶν μέσων καὶ κάτω χρόνων, ἐν οἷς συμπεριλαμβάνεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ, παιδευτικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασις τοῦ Γένους ἡμῶν καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον, νῦν δ' εἰσέλθωμεν εἰς τὸ κύριον ἡμῶν θέμα.

Περὶ τῶν συνεδριάσεων.

Τῶν συνεδριάσεων, κατὰ τὸν νέον Κανονισμόν, διαιρουμένων εἰς γενικὰς, εἰδικὰς καὶ ἐκτάκτους, ἐγένοντο τοιαῦτα 50 περίπου καὶ ἐν τισὶ μὲν συνεζήτηθη ὁ Κανονισμός, ἐκανονίσθη ἡ τοῦ Συλλόγου ὑπηρεσία, ἐψηφίσθησαν νέα μέλη, ἐγένετο σκέψις περὶ τῶν οικονομικῶν, συνεζήτηθη καὶ συνεβιβάσθη ἡ ὑπερβολικὴ ἀπαίτησις τοῦ ἐκδότου τοῦ *Διογύλου* κ. *Wecklein*, συνεβλήθη σοφοῖς ἀνδράσι: τῷ

κ. *Δ. Βεργαροδάκη* διὰ τὴν ἐκδοσὶν τῶν ὑπολειπομένων τόμων τοῦ *Εὐριπίδου* ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*, καὶ τῷ κ. *Ἰ. Παναγίδῃ* διὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ *Ξενοφώντος* γηθοσύνας ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ ἐπίσης σοφοῦ ἀνδρός κ. *Δ. Σεμιτέλου*, παρασκευαζομένου εἰς τὴν ἐκδοσὶν τῶν ὑπολοίπων τόμων τοῦ *Σοφοκλέους* ἀπησυχολήθη εἰς τὸ αἰώνιον ζήτημα τῆς μακαριτίδος *Εὐανθίας Μουράτ Θεοφιλίδου*, εἰς τὰ τέως Βιβλιοθήκης καὶ τὰς ἀρχαιεσίας τῶν νέων αὐτοῦ κοσμητόρων. Ἐν ἄλλαις δὲ συνεδριάσει, ταῖς καὶ ἐπιστημονικαῖς, ἀνεκινώθησαν αἱ ἐπόμεναι μελέται τῶν κ. κ. *Μ. Γεδεῶν* «*Περὶ τοῦ τυπικοῦ τῆς Θεοτόκου τῆς Κοσμοσωτείρας*». *Μ. Παρανίκα* «*Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἰλίου καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα*». *Ἰακώβου Διονυσίου* ἐξ Ἁγίου Ὄρους «*Ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*». *Λεωνίδα Ζώη* ἐκ Ζακύνθου «*Ὁ Σαικοπηγρός καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ σκηγή*». *Ἰακώβου Διονυσίου* «*Ἐπτὰ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως*». *Μ. Γεδεῶν* «*Περὶ τῆς γυναικείας παιδείσεως ἐν τῷ Μεσαίῳ*». *Κλ. Κοκκολάτου* «*Περὶ Εὐριπίδου καὶ τῆς*

1872 καὶ 24 Ἀπριλίου 1873, ὡς καὶ τὴν κατὰ Μάιον τοῦ 1872 λογοδοσίαν τοῦ Προέδρου).

Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπιτροπῶν, εἰς τὴν συγκρότησιν καὶ τὰς εἰδικὰς αὐτῶν ἐργασίας. Καὶ εἰς μὲν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐν τῷ νέῳ Κανονισμῷ παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ τέως ὀκτὼ ἐπιτροπαὶ ὑπεβιάσθησαν εἰς ἐπτὰ μετὰ τῶν ἐξῆς τροποποιήσεων· ἡ μὲν φιλολογικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν καὶ μόνην, τὴν φιλολογικὴν, ἀναλαμβάνουσαν καὶ τὰ ἔργα τῆς ἐκπαιδευτικῆς, ἡ δ' ἀνθρωπολογικὴ καὶ οικονομικὴ κατηγορήθησαν, ὡς μὴ δυνάμεναι νὰ ἐκπληρώσωσι τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἰδρύθησαν, καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς μετεβλήθη ὡς παρεισάγον χαρακτηρισμὸν οὐχὶ κατὰ πάντα ἐπιτυχῆ. Οὕτω λοιπὸν, συμφώνως πάλιν πρὸς τὸ ἀρχῆθεν σκοπούμενον, καθωρίσθησαν αἱ ἐξῆς Ἐπιτροπαί: ἡ φιλολογικὴ, ἡ ἀρχαιολογικὴ, ἡ βιολογικὴ, ἡ φυσικομαθηματικὴ, ἡ κοινωνιολογικὴ, ἡ συντακτικὴ καὶ ἡ ἐλεγκτικὴ, ὧν αἱ μὲν πέντε πρῶται ἰδίᾳ ἔσονται διαρκεῖς καὶ μόνιμοι, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι ἀνανεωθήσονται καθ' ἔτος. Εἰς τὴν συγκρότησιν τῶν Ἐπιτροπῶν, ὡς ἐκ τῆς μελέτης τοῦ νέου Κανονισμοῦ καταφαίνεται, παρατηρητέον, ὅτι αὗται καθωρίσθησαν ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων προσόντων, ἧτις δέον ὡς τηρεῖται πιστῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως, ἵνα σὺν τῷ χρόνῳ ἀναδειχθῶσιν ἄνδρες εἰδικοί πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν τῶν Ἐπιτροπῶν ἰδίᾳ καὶ τοῦ Συλλόγου καθόλου

διὰ τὰς εἰδικὰς ἐργασίας τῶν Ἐπιτροπῶν παρατηροῦμεν ὅτι αὗται εἰ μᾶλλον ἠρρόνθησαν διὰ τῆς προσθήκης τῆς φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς· συμφώνως δὲ πρὸς τὸν καθόλου ὀρισμὸν, τὸν κατὰ τὴν 18 Ἰανουαρίου τοῦ 1865 ἔτους δοθέντα, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς Φιλολογίας συμπεριελήφθη ῥητῶς ἡ μελέτη τῶν πηγῶν πασῶν τῶν ἐπιστημῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς καὶ ἰδίως τοῖς Ἕλλησι, καθ' ὅσον οὗτοι πρῶτοι ἔθεντο βάσεις ἐπιστημονικὰς, ὡς ἐννοοῦμεν αὐτὰς σήμερον.

Παραλείποντες πολλὰς ἄλλας ἐπενεχθείσας βελτιώσεις, ὀφειλομένης ὅπως ἐξάρωμεν ἰδίως τὸ ἐξῆς σημεῖον, ὅτι ὁ Σύλλογος, ὡς ἐμφαίνεται καὶ ἐν ταῖς διατάξεσι, τὰς ὁποίας περὶ Ἐπιτροπῶν περιέλαβεν ἐν τῷ νέῳ αὐτοῦ Κανονισμῷ, καὶ πάντα τὰ εὑπαίθετα μέλη τὰ μετὰ ζήλου περὶ τὰς Μούσας ἀσχολούμενα, μεγίστην ἀποδίδουσι σημασίαν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην τῶν τέως ἀνεξερευνητῶν τῆς ἱστορίας τῶν μέσων καὶ κάτω χρόνων, ἐν οἷς βεβαίως συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ, κοινωνικὴ καὶ παιδευτικὴ τοῦ Γένους ἡμῶν κατάστασις, ὡς καὶ ἡ ἀρχαιολογικὴ καὶ γεωγραφικὴ ἐξερεύνησις τῶν πρὸς ταῦτα σχετιζομένων χωρῶν.

Ταῦτα, ἐρίτιμε Κύριε, ἀνακοινούμενοι ὑμῖν καὶ τὴν πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ ὄλικην ἀρωγὴν Ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῶν γραμμάτων ἀγῶνι ἀπεκδεχόμενοι διατελοῦμεν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1 Αὐγούστου 1896.

παρ' αὐτῶ ἰατρικῆς». Στ. Μερτζίδου ἐκ Καβάλλας «Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Νοσοκομείων». Ἰ. Μηλιοπούλου «Ποῦ τοῦ Βοσπόρου ἐγένετο ἡ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διάβασις τοῦ Δαρείου». Χρυσοστόμου Λαυριώτου ἐξ Ἁγίου Ὄρους «Περὶ τοῦ δόσιον πατρὸς ἡμῶν Σάββα τοῦ Βατοπεδινού». Ἰ. Καρολίδου «Βραχέα τινα περὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἔτους». Δ. Παναγιωτίδου ἐκ Παραμυθίας «Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Παραμυθίας ἀποκειμένου Κώδικος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν». Λεωνίδα Ζώη «Περὶ τῶν ἐν Ζακύνθῳ Μονῶν». Μ. Παρανίκα «Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῇ Σχολῇ». Σ. Κυριακίδου ἐκ Τραπεζούντος «Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οὐγγυροβλαχίας Φιλαρέτου». Δ. Παναγιωτίδου «Πολυζώης ὁ Λαμπαρισιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ». Π. Νικολοπούλου «Περὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ιδιοκτησίας ἐν Ῥωσίᾳ».

Διὰ τὰς πρωτοτύπους μελέτας καὶ τὰ προσεγεγνημένα ὑπὸ τῶν εἰρημένων λογίων ἀρχαία ἱστορικά ἔγγραφα ἐκφράζω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ εὐχομαι νὰ γείνωσιν ὑπόδειγμα καὶ ἀφορμὴ σοβαρᾶς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασίας.

Περὶ τῶν διαρκῶν Ἐπιτροπῶν.

Αἱ τῶς κατὰ τὸν παλαιὸν Κανονισμὸν ἀνανεύμεναι Ἐπιτροπαὶ κατὰ τὸν νέον, ἐπὶ τῇ βρασι ὠρισμένων προσόντων, ἐγένοντο διαρκεῖς καὶ ἡ μὲν

Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Χρ. Χατζηγηρήτου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Π. Πετρακίδου ἑκτακτον ἀληθῶς ἐπέδειξάτο φιλεργίαν καὶ ἐπιμονήν, πολλὰ κανονίσασα καὶ διὰ τῶν πολυτίμων συμβουλῶν πολλαχῶς διευκόλυνασα τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου: ἐξωμάλυε τὰς ἐκ τῆς ἀμοιβῆς, τῶν ὑπερβάσεων κ.λ. δυσχερείας τὰς ἐπέλθουσας μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ *Λογίου* καὶ ἡσχολήθη εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ *Ξενοφώντος* καὶ τοῦ *Εὐριπίδου* ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι μάλλον διοικητικῆ, διότι εἰς αὐτὴν εἶναι ἐμπειστευμένη ἡ εἰδικὴ πρόνοια καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*: ἡ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἡσχολήθη εἰδικῶς εἰς τὰ κατὰ τὸν *Ζωγράφειον* καὶ *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Ἢ εἰς τὸν *Ζωγράφειον ἀγῶνα* ἀποσταλέισα γλωσσικὴ ὕλη, ὡς καὶ πολλαὶ δημοῦδες μελωδαί, ὑπέβηεν ἀφθονος καὶ ποικίλη· εἶναι δὲ ἡ ἐξῆς: 1) *Παπαγιάννη Μανωλακάκη* «Γλωσσικὴ ὕλη

τῆς νήσου Καρπάθου». 2) Ἰ. Ἀγακίδου «*Δευτέρα συλλογὴ ζῶντων μνημείων ἐκ τοῦ χωρίου Ζωπανίου τῆς ἐπαρχίας Σισανίου*». 3) Ἰ. Σιδέρη «*Κοινολεξία*». 4) Κ. Κουρτίδου «*Ἀβίγματα καὶ παραμύθια*». 5) Εὐκλείδου Θρουμουλοπούλου Κοινωρίτου «*Συλλογὴ παραμυθίων*». 6) Ἐλευθερίου Παπανασιάδου «*Ἡ περὶ Τρίπολι, Ἀμοσῶν καὶ Θοανίαν ἰδιωτικῆ*». 7) Χριστοδοῦλου Βαξοβάνου «*Ἡθῆ, ἔθιμα καὶ ἱστορία τῆς Τσαμουργιάς καὶ Γραμματικαὶ παρατηρήσεις*». 8) Μ. Ζιάκα «*Ἡπειρωτικὰ Νεοελληνικά*». 9) Δ. Παναγιωτίδου «*Γλωσσικὴ ὕλη τῆς Θεσπρωτίας*». 10) Σ. Μανασσείδου «*Γλωσσικὴ ὕλη*». 11) Γ. Ἐαρινού «*Λεξιλόγιον τοῦ Συμαϊκοῦ ιδιώματος*». 12) Γ. Παπαδοπούλου «*Συλλογὴ ἐρωτικῶν μυρολογίων*». 13) Γ. Καμμά «*Γλωσσικὴ ὕλη τοῦ λαοῦ τῆς νήσου Τήλου*». 14) Ν. Θεοχαρίδου «*Γλωσσικὴ ὕλη*». 15) Ν. Παγανᾶ «*Δημοτικὰ ἔθιμα*». 16) Χ. Βαξοβάνου «*Σύγχρονος δημοτικῆ ἡπειρωτικῆ μουσικῆ*». 17) Ν. Φαρδῶ «*Δευτέρα Συλλογὴ ἑλληνικῶν δημοδῶν Μελωδιῶν*». 18) Γ. Παχτίκου «*Δημῶδες Ἑλληνικαὶ μελωδαί*» ἥτοι ἐν συνόλῳ 18 συλλογαί: ἐστάλη καὶ ἄλλη γλωσσικὴ ὕλη, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκπρόθεσμον ἀνεβλήθη εἰς τὸν προσεγεγῆ ἀγῶνα.

Πάσας ταύτας τὰς συλλογὰς, διεξήλθον καὶ ἐμελέτησαν οἱ χαλκέντεροι οὗτοι τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἐργάται, Παναγιώτατε, τὰ δὲ πορίσματα τῆς μελέτης παραλαβῶν ὁ ἐκ τῶν μελῶν κ. Γ. Γεωργιάδης δι' ἐμβριθοῦς εἰσαγωγῆς ἀνεκοινώσατο τῷ Συλλόγῳ· οὕτω ἀγγέλλω σήμερον εὐχαρίστως ὅτι ἐβραβεύθησαν δεκαλί:ω βραβεῖφι οἱ συλλογεῖς γλωσσικῆς μὲν ὕλης κ.κ. Βαξοβάνος, Παπανασιάδης, Ζιάκας, Ἐαρινός, Κουρτίδης, Καμμάς, Μανωλακάκης, Παναγιωτίδης· δημοδῶν δὲ μελωδιῶν οἱ κ.κ. Παχτικός καὶ Φαρδῶς, ἐπγνήθησαν δὲ οἱ κ.κ. Θεοχαρίδης, Θρουμουλόπουλος, Μανασσείδης, Παπαδόπουλος, Ἀγακίδης, Βαξοβάνος καὶ Παγανᾶς.

Ἢ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ ἡσχολήθη καὶ εἰς τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐστάλησαν: ἐν χειρόγραφον *Γραμματικῆς* τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ δύο χειρόγραφα *Φυσικῆς* πειραματικῆς καὶ τὴν μὲν κρίσιν ἐπὶ τῆς *Γραμματικῆς* ἀνέβαλεν εἰς τὸ ἐπιόν ἔτος καὶ διότι βραδέως ἐπέμψθη καὶ διότι πιθανὸν εἶναι μέχρι τέλους τοῦ προσεχοῦς Δεκεμβρίου νὰ σταλῶσι καὶ ἄλλα χειρόγραφα: ἐπίσης καὶ ἄλλων τινῶν διδασκατικῶν βιβλίων, διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας, ἡ Φιλολο-

γική Ἐπιτροπή τὴν κρίσιν αὐτῆς θὰ ὑποβάλλῃ τὸ προσεχὲς ἔτος· τὰ δὲ δύο χειρόγραφα τῆς Φυσικῆς παρέπεμψε τὴν πρώτην εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐμελέτησε δὲ καὶ αὐτὴ ὕστερον καὶ συνέστησε μάλιστα τριμελῆ ἀγωνόδικον ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν κ.κ. Χρήστου Χατζηχρήστου, Γ. Γεωργιάδου καὶ Σ. Βραχάμη, τῆς ὁποίας τὰ τελικὰ πορίσματα ἐγκρίνασα, διὰ λιαν σπουδαίας εἰσηγήσεως τοῦ κ. Δ. Μοστρούτου τῷ Συλλόγῳ ἀνεκίνωσε· καὶ ἡ μὲν φέρουσα τὸ ῥητὸν «Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος» ἐθεωρήθη μὴ ἐκπληροῦσα τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος, ἡ δ' ἄλλη ὑπὸ τὸ ῥητὸν «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας», διὰ τὸ πλήρες, ἀπλοῦν, μεθοδικὸν καὶ σύντομον, ἔτι δὲ διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν, δι' ἧς κατώρθωσεν ὁ συγγραφεὺς ἐν τοῖς στενοῖς ὀρίοις πάντα τὰ διὰ τοῦ προγράμματος ὀριζόμενα θέματα μετὰ πληθύος γνωστῶν φαινομένων καὶ διὰ παραδειγμάτων νὰ περιλάβῃ καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ χρήσιμον οὐ μόνον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν ἑλληνικῶν ἀστικῶν σχολείων καὶ παρθυναγωγείων, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας ἀνευ κόπου νὰ σπουδάσωσι περὶ τὸν κόσμον τοῦτον, ἐν ᾧ ζῶσιν, ἐκρίθη ἀξία τοῦ βραβείου· ἀνοιχθέντος δὲ καὶ τοῦ δελτίου ἐν τακτικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδριάσει, κατ' αἴτησιν τοῦ συγγραφῆως, ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Εὐσταθίου.

Ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνιαίου προγράμματος τῆς μέσης παιδείσεως ἤθελεν ἀσχοληθῆ, εἶναι δὲ ὁμολογουμένως καὶ ἡ μόνη ἀρμοδία ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι, ἀλλὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας ἐματαιώσε τὰς φιλογενεῖς αὐτῆς προθέσεις.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Γ. Οἰκονομίδου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Ε. Ἰωάννου μόνον τοῦ κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ διὰ τὸ πολὺ τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κ. Ἀ. Τράντα περὶ πολλὰ, ποικίλα καὶ σπουδαῖα τῆς Ἱατρικῆς καὶ Φαρμακευτικῆς ἠσχολήθη καὶ ἐμελέτησεν· ἀνακοινώσεως ὀφθαλμολογικαί, παθολογικαί, χειρουργικαί καὶ ἄλλαι, ἐν ἰδιαιτέρῳ παραρτήματι τῆς φιλοτίμου δαπάνῃ αὐτῶν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἤδη ἐκτυπούμεναι, θέλουσι πείσει πάντα ὅτι καρποφόρος καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου ἐργάσθη· καὶ ἐπειδὴ ἡ θεία τοῦ Ἱπποκράτους τέχνη φυσικὴ τις τυγχάνει ἐπι-

στήμη, αἱ δὲ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐκ τῶν ἐπιμέρους φαινομένων ἢ παρατηρήσεων δημιουργοῦνται καὶ τελειοποιοῦνται, πλείστα τοιαῦτα διὰ παρουσίας αἰσθητῶν ἢ γραπτῶς ἢ προφορικῶς ἐγένοντο· ὥστε πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἐργάσθησαν καὶ διὰ τῆς εὐπρεπείας ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἀπέδειξαν οὐ μόνον ἀρτίαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, ἀλλὰ καὶ ἥθους σοβαρότητα καὶ εὐγένειαν.

Ἡ Φυσικομαθηματικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Σ. Βραχάμη, γραμματεῖαν δὲ τοῦ κ. Κ. Παπακωνσταντίνου ἠσχολήθη 1) εἰς τὴν διοργάνωσιν ἐπιστημονικῶν λαϊκῶν μαθημάτων, ἐχόντων θέμα ἰδίως τὰς μικρὰς ἐπιτοπίους βιομηχανίας ἢ βιοποριστικούς κλάδους καὶ ἐν ἀπλῇ γλώσσει πραγματευμένων τὰς νεωτέρας προόδους καὶ ἀνακαλύψεις, τὰς εἰσακτέας βελτιώσεις, οὕτως ὥστε ὁ ἀπλοϊκὸς βιομήχανος νὰ καρπῶται ὁδηγίας καὶ γνώσεις εἰς βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς τέχνης αὐτοῦ· ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης καθιστᾷ ζῶσαν τὴν σχετικὴν τοῦ Κανονισμοῦ διάταξιν καὶ ἀρχεται, Θεοῦ εὐδικουόντος, καὶ τοῦ προέδρου αὐτῆς ἐγκαινιάζοντος, κατὰ τὸ προσεχὲς χειμερινὸν ἐξάμηνον, ἢ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις διδασκαλίᾳ· 2) ἠσχολήθη εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν τεχνικῶν ὄρων τῶν φυσικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἰδίως τῶν ὄρων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ δημόσια ἔργα καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν λεξικογραφικὴν αὐτῶν κατάταξιν. Ἐπίσης ἠσχολήθη καὶ περὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν φυσικῶν γνώσεων ἐν τῇ ἀρχαιότητι, τὰς δ' ἀπαρχὰς αὐτῆς ὑπεβαλεῖ τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ ἀρχόμενον τοῦτο συλλογικὸν ἔτος· 3) τὴν Ἐπιτροπὴν ἀπησχόλησε καὶ ἡ περὶ θερμότητος καὶ διαφορῶν συστημάτων θερμάνσεως μελέτη τοῦ κ. Καλβοκορέση, σχοῦσα τὴν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ δυστυχήματος· τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις συνεζήτησεν ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ ὁμοζώνως παρεδέχθη ὅτι ἐν τῷ Ζωγραφείῳ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐνεκα τῆς ἀτελοῦς προσαρμογῆς τῶν σωλήνων, τελείται βραδεία μὲν, ἀλλὰ σοβαρὰ χρονία δηλητητηρίασις.

Εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν ἐστάλη πρὸς κρίσιν καὶ χειρόγραφος πραγματεία τοῦ κ. Π. Μακρῆ, ἐπιγραφομένη «Μεταξοσκωλήκων ἐπιτυχία, ἥτοι πρακτικὴ ὁδηγία πρὸς ἐκτροφὴν ὑγιᾶν μεταξοσκωλήκων καὶ ἀποσώβησιν αὐτῶν ἐκ τῶν ἀσθενειῶν πρὸς χορῆσιν παντὸς μεταξοσκωληκοτρόφου». Τὰ πορίσματα τῆς

κρίσεως, ἀνατεθείσης τοῖς κ. κ. Δ. Καλβοκορέση καὶ Γ. Ανάρδου, ἐγκρίνασα ὑπέβαλε δι' ἐκθέσεως τῷ Συλλόγῳ ἐν τινι τῶν ἐκτάκτων συνεδριάσεων. Τῆς ἐκθέσεως ταύτης τὸ συμπέρασμα εἶναι: ὅτι τὸ ἔργον μέλλει νὰ παρίσχη ἐκτυπούμενον ἀρκετὰς εὐεργεσίας εἰς τὸν σκωληκοτρόφον· ἐὰν δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπαυξηθῇ, ἐπιδιορθωθῇ καὶ δι' εἰκόνων πλουτισθῇ, ἔτι δὲ καὶ τὸ λεκτικὸν βελτιωθῇ, θὰ καταστῇ ἐν τῶν ἀρίστων ἐγγχειριδίων τοῦ εἶδους του». Ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ εἰργάσθη ὡς ἀνωτέρω ἐλέγθη, καὶ ἐν τῇ κρίσει τῆς βραβεύσεως Φυσικῆς.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Κ. Περιοκίδου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου ἡσχολήθη εἰδικώτερον ἐπὶ τινῶν ἀνακοινώσεων ἀναγνωσθεισῶν ἐν εἰδικαῖς συνεδριάσει τοῦ Συλλόγου, ἃς καὶ ἀνέθετο εἰς τινὰ τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν, ὅπως αὐτὰς μελετήσαντα ὑποβάλλωσιν ἐκθεσιν· εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης μετὰ λύπης παρατηρῶ ὕφεςιν τινὰ· ἐλπίζω ὅτι εἶναι παροδική.

Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Π. Νικολοπούλου καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Α. Παντερμαλῆ εἰς δύο καὶ μόνον μελέτας ἡσχολήθη· συνεζήτησεν ὁμῶς καὶ θέμα θίγον τὰ ὕλικα συμφέροντα τοῦ Συλλόγου, εἶτα ἀνέθετο τὴν εἰδικωτέραν ἀπόφασιν εἰς τρία διαπρεπῆ μέλη, πλὴν ταῦτα ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως ἔδειξαν· ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ προέδρου αὐτῆς οὐδὲ νὰ συνῆθη κἂν ἅπαξ κατώρθωσεν, ἐλπίζω νὰ δώσῃ προσεχῶς ἀπτά τεκμήρια σφριγῶντος ἔργου.

Πρὸς τοὺς προέδρους τῶν Ἐπιτροπῶν, τοὺς γραμματεῖς καὶ τὰ ἐνεργὰ μέλη ἐκφράζω βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην· εὐχαριστῶ ἐπίσης καὶ τὰ μέλη τῶν ἐκτάκτων ἐπιτροπῶν: ἦτοι τῆς ἱερατικῆς κ. κ. Σαλιέλην, Γκιώχαν καὶ Ἀποσιόλογον· τῆς ἐπὶ τῆς Βιβλιοθηκῆς Χατζηρήσου, Σαλιέλην, Λιμαράκη, Ε. Ἰωάννου καὶ Ἀποσιόλογον, τῆς ἐπὶ τῆς καταγραφῆς τῆς Ἀποθήκης τῶν βιβλίων κ. κ. Ν. Παπαμιαννόπουλον, Π. Πετρακίδην, Φ. Ἀημιηριάδην, καὶ Χ. Πανταζίδην, εὐχαριστῶ, λέγω, δι' ὅσας ὑπηρεσίας παρέσχον τῷ Συλλόγῳ διὰ τῆς περὶ τῶν ὕλικῶν αὐτοῦ συμφερόντων μερίμνης.

Περὶ δημοσίων μαθημάτων.

Κατὰ τὸ 1896—97 διελέξαντο οἱ κ. κ. Ν. Φωτιάδης: «Περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας καὶ τῶν θανμασίων ἀποτελεσμάτων τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων». Ε. Ἰωάννου: «Περὶ τῆς ὑγιεινῆς τοῦ στομάχου». Γ. Ἀκαιοτορίδης: Περὶ τῆς διὰ χλωροφορομίον ἀναισθησίας μετὰ πειραμάτων». Ν. Φωτιάδης: «Περὶ τῶν σχέσεων πλούτου καὶ πενίας». Ν. Βασιλειάδης: Περὶ τοῦ ποιητοῦ Βιζυηνοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ». Κ. Παπακωνσταντίνου: Περὶ βελτιώσεως τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως. Σαφῶ Λεοντιάς: «Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός». Ἀλ. Τουρογούτης: Ἀναμνήσεις ἐξ Αἰγύπτου». Η. Huntz: «Περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἑλλ. σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν 16ην ἑκατοναετηρίδα τῆ ἐπιεργεῖα Ῥωνπάρδου καὶ τῆς λοιπῆς ποιητικῆς πλειάδος». Δ. Καλβοκορέσης: «Περὶ θερμότητος καὶ διαφόρων συστημάτων θερμάνσεως». Δ. Γ. Μοστράτος: «Περὶ δυνατῆς ἰνως συμφωνίας τῆς λογικῆς πρὸς τὴν πείραν». Α. Η. Οικονομίδης: «Περὶ διαφόρων ἀποφθεγμάτων». Ἀλ. Παντερμαλῆς: «Περὶ πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαίους (Patria potestas)». Κλ. Κοκκολάτος: «Περὶ τῶν ἀκτινῶν τοῦ Raetgen». Ν. Νικολόπουλος: «Περὶ δικηγόρων ἐν Ἀγγλίᾳ». Λουῖζος Ἡλιού: «Ποῦ κεῖται ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς τοῦ Ε' αἰῶνος».

Κατὰ δὲ τὸ 1897—98 οἱ κ. κ. Χρ. Πανταζίδης: «Περὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς». Γ. Ἀκαιοτορίδης: «Ἐπιεργεῖα». Σαφῶ Λεοντιάς: «Περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός (συνέχεια)». Α. Λιμαράκης: «Διατὶ ἐχάσαμεν τὴν συνθήειαν τοῦ λούεσθαι». Μ. Γεδεών: «Ἀναθεώρησιν ἱστορικῶν παρ' ἡμῶν μελετῶν (τριακοναετηρικῆς)». Α. Ἡλιού: «Θέας ἀξία γλυπτὰ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Μουσείῳ». Ε. Ἰωάννου: «Περὶ συγχρόνου ἑλληνικῆς ποιήσεως». Β. Μυστακίδης: «Ἐκδρομὴν εἰς Συρίαν». Ε. Πολπέκος: «Ἀνάλυσιν τῆς κωμωδίας τοῦ Ῥώσου συγγραφέως Γκριμπαγιέντωφ». Γ. Δ. Παχιτικός: «Σελίδας ἰνῶς περὶ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς Μουσικῆς» καὶ Ἀλ. Εἰσταδιανός: «Περὶ τῶν πρώτων βημάτων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας· ἐκτάκτως δὲ καὶ ὁ κ. Α. Σημηριώτης ἀπέγγειλεν ἀνεκδότους πενήσεις μετὰ λεπτομεροῦς ἀναλύσεως αὐτῶν. Πᾶσι τοῖς ἀγορηταῖς καὶ τῇ μουσικοτραφεῖ καὶ ἐν τοῖς γράμμασι παλαιμάχῳ Σαφῶ Λεοντιάδι ἀπὸ καρδίας εὐχαριστῶ.

Ὁ Σύλλογος, ὡς γνωστὸν, χάριν τῶν με-

λῶν καὶ παντὸς φιλομαθοῦς συντηρεῖ: 1) Ἀναγνωστήριον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τὸ λήγον ἔτος, ἕνεκα τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας, ἔλλειπousί τινα τῶν σπουδαιοτέρων περιοδικῶν συγγραμμάτων· ἀλλὰ καὶ οὕτω πολλὰ καὶ ποικίλα ὑπάρχουσι: διὰ τοὺς ἔχοντας ὄρεξιν τοῦ εἰδέναι, ἐσχάτως μάλιστα κηξήθησαν ἐπ' ἀνταλλαγῆ διὰ τοῦ Περιοδικοῦ συγγράμματος: Ἀρχαιολογικαὶ καὶ ἐπιγραφικαὶ ἀνακοινώσεις ὑπὸ τῶν ἐν Βιέννῃ διασήμεων ἀρχαιολόγων *O. Bernhardt* καὶ *E. Baermann*, ἐτι δὲ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τοῦ ἐν Βιέννῃ *A. A.* ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου· εἰς τὸ ἀναγνωστήριον δωρεὰν στέλλονται πολλὰ ἄλλα, δι' ἃ εὐγνωμονῶ ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου, τὴν εὐγνωμοσύνην δ' αὐτοῦ ἐκφράζω καὶ εἰς τοὺς ἐκδότας τῶν πολιτικῶν ἡμερησίων *Levand Herald*, *Moniteur Oriental*, Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ἐφημερίδος καὶ Ταχυδρόμου, διότι, ἐκτός τῆς ἀποστολῆς τῶν φύλλων, μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ἀθρότητος δημοσιεύουσι τὰς ἀγγελίας αὐτοῦ.

2) *Βιβλιοθήκην*. Αὕτη κατὰ συνεχῆ ταῦτα δύο ἔτη ἐπλουτίσθη διὰ πολλῶν δωρεῶν 1) τῶν δημοσιευμάτων τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίνῳ ἐξ 67 τευχῶν· 2) τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας *Πολυξένης Δ. Ταμβάκου* ἐξ 150 περίπου κλασικῶν συγγραμμάτων· 3) καὶ κατ' ἐξοχὴν τῆς δωρεᾶς τῆς κυρίας *Ἀλεξάνδρας Μ. Μαυροκορδάτου* ἐξ ὑπερῆξακοςίων τόμων, πάσης ὕλης συγγραμμάτων· 4) τῆς δωρεᾶς τοῦ φιλαρχαίου καὶ φιλομούσου τοῦ *Σ. ἀγίου Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου* ἐξ 80 ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραφῶν συλλεγισῶν ἐκ Σινώπης, Ἀμισοῦ, Ἀμασειᾶς, Λαοδικείας καὶ ἄλλων μερῶν καὶ 5 φωτογραφικῶν πνευμοτύπων σπουδαίων κωδίκων Πέτρουπόλεως, Ῥώμης, Παρισίων, Λονδίνου καὶ Ὁξφόρδης τοῦ 4, 5, 6 καὶ 7 αἰῶνος. Ἐδωρήθησαν δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς ἢ συγγραφεῖς ἐκφράζω βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς δύο εὐγενεστάτας κυρίας, αἵτινες διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου προσφορᾶς οὐ μόνον εὐγενῆ καὶ φιλόμουσα αἰσθήματα ἐπέδειξαν, ἀλλὰ καὶ ἀξιωματικὸν παράδειγμα ἐγένοντο. Ὁ ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης *κ. Δ. Οἰκονομίδης* ἐν τῇ ἐτήσιᾳ αὐτοῦ ἐκθέσει λυπεῖται διότι δὲν συνεπληρώθησαν ἐτι τὰ γάσματα πολλῶν καὶ σπουδαίων περιοδικῶν, ἀξιοὶ τὴν σύνταξιν νέου ἐπιστημονικοῦ καταλόγου καὶ θεωρεῖ ἐπείγουσαν τὴν δι' ὑέλων περιφραξίν μεγάλου τμή-

ματος τῆς Βιβλιοθήκης, ἵνα μὴ ἡ ἐπικαθημέναι κόνις βλάβῃ τὰ βιβλία· ἔχει δίκαιον καὶ εὐχομαι, τοῦ κυρίου ταμίου εὐδοκοῦντος, νὰ κατορθωθῇ καὶ τοῦτο.

Συλλογὰς ὁ Σύλλογος ἔχει: 1) τὴν *Φυσιογραφικὴν*. 2) *Ἀρχαιολογικὴν*, πλουτισθεῖσαν δι' 20 ἀντικειμένων τέχνης ἀρχαίας ἐκ Θηβῶν καὶ Ἰσαρίκ, καὶ πέντε χειρογράφων τῶν κίων 15—19' τοῦ *κ. Μ. Γεδεών*, ὃν καὶ εὐχαριστῶ θερμῶς δι' ὅσα ὑπὲρ τῶν συλλογῶν ἐν γένει τοῦ Συλλόγου πράττει. 3) *Νομισματικὴν*, ἣτις ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα· ἡ συλλογὴ αὕτη, ἐμπεριέχουσα πρὸ δύο ἐτῶν 984 ἐν συνόλῳ νομίσματα καὶ ἄλλα διαφόρου ὕλης, σχήματος καὶ ἀξίας ἀντικείμενα, τῇ φροντίδι τοῦ ἐπιμελητοῦ *κ. Δ. Μοιστράτου* ἐπλουτίσθη δι' 149 χαλκῶν ἑλληνικῶν, Ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν μικρᾶς ἢ μεγάλης ἀξίας νομισμάτων, 10 ἀργυρῶν καὶ μιᾶς ἀσημέντου σφραγίδος ἐπὶ δακτυλίου, ἥτοι ἐν συνόλῳ μετὰ τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἔχομεν 1,144. Ἐκ τῶν δωρηθέντων 160 τὰ 75 ἔδωρήσατο ὁ *κ. Γ. Ζουμπούλογος*, 34 ὁ *κ. Χριστοφόρος Καϊφόπουλος*, τινὰ οἱ *κ. κ. Γ. Βασιλειάδης* καὶ *Ἰ. Χρησιδης* καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πρὸς οὓς πάντας δημοσίᾳ ἀπονέμω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας· εὐχαριστῶ ἐπίσης τῷ *Σ. ἀγίῳ Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθίμου* καὶ διὰ τὴν αὐθόρμητον δωρεάν 2 χρυσῶν νομισμάτων τοῦ βασιλέως *Αυσιμάχου* καὶ τοῦ αὐτοκράτορος *Ὀδεσπεσιανοῦ*, ἣτις, προστιθεμένη εἰς τὸ σύνολον, ἀπαρτίζει ἀριθμὸν 1,146, καὶ ὁ *κ. Μοιστράτος* πολλὰ καὶ καλὰ ὑπὲρ πλουτισμοῦ, ταξινομήσεως καὶ χρησιμοποίησεως τῆς συλλογῆς ταύτης ὑπέδειξεν, ἀλλὰ δὲν ἀπεσιώπησεν ὅτι πάντα ταῦτα καὶ δαπάνης χρῆζει οὐ μικρᾶς.

Περὶ μελῶν.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίουδον ὁ Σύλλογος ὑπέστη ἀνεπανορθώτους ἀπωλείας ἰδίως ἐκ τῶν ἐπιτίμων αὐτοῦ μελῶν. Τοιαῦτα ἦσαν: ὁ περιφανὴς Ἄγγλος πολιτικὸς, ἐξόχος φιλόλογος καὶ φιλόσοφος *Γουλιέλμος Γλάδστον*, ὁ ἐν Τυβίγγῃ καθηγητὴς καὶ ἱστορικὸς τῶν Σταυροφοριῶν *Bernhard Kugler*, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων *Γεράσιμος*, ὁ διαπρεπὴς ὁμογενὴς φιλόλογος *Μονύσιος Θεοριανός* καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν *Παῦλος Ἰωάννου*· ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ προέδρων τοῦ Συλλόγου ὁ πλήρης χάριτος καὶ εὐφροίας ἰατρός *Ξενοφῶν Ζωγράφος*, οὗτινος καὶ τὴν εἰκόνα, χάρις τῇ

πρόφρονι προσφορᾷ τῆς εὐγενεστάτης οικογενείας τοῦ κ. *K. Βαγιάνη* Ἐφένδη, ἀνηρτήσαμεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τοῦ Συλλόγου· ὁ σφριγῶν καὶ πλήρης μέλλοντος ἰατρὸς *X. Βασιλάδης* καὶ ὁ πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν ἀφ' ἡμῶν μεταστᾶς, ὁ γηραιὸς καὶ εὐδοκιμώτατος τῶν γραμμάτων ἀγωνιστῆς Ἄνασάσιος *Βενιέρης*. Ἐπὶ ταῖς ἀπωλείαις ταύταις παραμυθία ἐγένετο ἡμῖν 1) ἢ ὡς ἐπιτίμων μελῶν ἀναγόρευσις τῆς *Λ. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Κωνσταντίνου τοῦ Ε'*, ἢ τῆς *Λ. Μακαριότητος τοῦ πρώην Ἱεροσολύμων κ. Νικοδήμου*, ἢ τοῦ διασήμου Ἀσσυριολόγου καὶ καθηγητοῦ ἐν Φιλαδελφίᾳ τῆς Πάνσουλβανίας ἐν Ἀμερικῇ κ. *H. W. Hilprecht*, ἢ τοῦ ἐν Φρεβούργῃ ἐν Breisgau καθηγητοῦ καὶ λίαν ἡμῖν περιηλιμένου κ. *A. Thurnb*, οὗτινος καὶ σπουδαιστάτην χειρόγραφον τῷ Συλλόγῳ ἀπερὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἀνακοίνωσιν χθὲς ἔτι ἔλαβον· 2) ἢ ὡς ἀντεπιστελλόντων μελῶν ἀνάρρησις τοῦ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας ἀρχαιολόγου κ. *L. Burchner*, ἢ τοῦ ἐν Λισαβῶνι τῆς Πορτογαλλίας συγγραφέως *Luciano Cordeiro*, ἢ τοῦ ἰταλοῦ λογογράφου *S. Prato*, ἢ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Ἀντωνίου *Μηλιαράκη* καὶ ἢ τοῦ ἐν Καβάλλᾳ ἰατροῦ καὶ ἀρχαιολόγου κ. *Σ. Μερτζίδου* καὶ 3) ἢ ἐκλογὴ 34 τακτικῶν μελῶν, λογίων ἢ ἐπιστημόνων, ἐν οἷς ὁ Σεβ. ἅγιος Ἀγγιᾶλου κ. *Βασίλειος*, ὁ Θεοφιλέστατος ἅγιος Χαριοπούλεως κ. *Γερμανός*, ὁ αἰδεσιμώτατος *Louis Petit Augustin de l'Assomption* καὶ ὁ ἐν Ἱερουσαλὴμ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ῥωσσίας κ. Ἄλ. *Γαβριήλοβιτς Γιάκοφλεφ*. — Αἱ σχέσεις αὗται τοῦ Συλλόγου πρὸς τε καθηγητὰς καὶ σφρα σωματεῖα ἢ Ἀκαδημείας, αἱ πολυεθεῖς ἐργασίαι καὶ μέριμναι περὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ προεκάλεσαν ἐκτενῆ ἀλληλογραφίαν, ἀνεληθοῦσαν εἰς 520 περίπου ἔγγραφα, ἐν 264 εἰσελθόντα καὶ ἰσάριθμα ἐξεληθόντα τῶν ἐγγράφων τούτων τὰ πλεῖστα δὲν ἦσαν κοινὰ· τινες ἐπιστολαὶ ἢ ἀγγελίαι, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἐργασία ἐκ τῶν δυσκολωτέρων· καὶ πᾶσι μὲν αὐτῶν συνετάξεν ὁ πρόεδρος, ἀλλὰ δὲ γερμανιστὴ ὁ κ. *M. Αὐθεντόπουλος*, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ, ἐν οἷς καὶ τὰ γαλλιστὴ συντεταχμένα, ὁ ἐπὶ τριετίᾳ ἤδη γενικὸς γραμματεὺς κ. *Π. Νικολόπουλος*, οὗτινος ἀγνοῶ τί πρῶτον νὰ ἐξάρω: τὸν ζῆλον, τὴν θέλησιν ἢ τὴν ἰκανότητά καὶ τοῦ καθήκοντος τὴν ἐκ-

πλήρωσιν· εὐχαριστῶ αὐτῷ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ πολλῶν δυσκολωτέρα θ' ἀπέβαιεν ἡ διοίκησις τοῦ Συλλόγου ἡμῶν.

Περὶ τοῦ κτιρίου τοῦ Συλλόγου.

Τὸ Προεδρεῖον καὶ ὁ Σύλλογος, ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων μεριμνῶν, δὲν ὠλιγόρησε καὶ ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κτιρίου, τοῦ σκέποντος πᾶσαν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ παρέχοντος μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν φιλοξενίαν εἰς πάντα σύνδεσμον φιλανθρωπικὸν καὶ ἐκπαιδευτικόν, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Ἱππειρωτικὸν Σύλλογον, τὸν μετὰ φιλοτίμου ζήλου προνοοῦντα ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῆς γενεθλίου, καὶ εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν καὶ Φιλανθρωπικὴν Ἀδελφότητα, τὴν μετ' οὐ πολὺ μέλλουσιν νὰ συνεργίσῃ φιλομούσους καὶ φιλανθρώπους παρὰ δόσεις. Ὁ Σύλλογος ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἡ οἰκοδομὴ, διὰ τῆς χρήσεως, τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιπρεῶν καὶ τοῦ βάρους τῆς αἰεὶ πλουτιζομένης Βιβλιοθήκης, ἔχρηζε περιποιήσεώς τινος καὶ μερικῆς ἐπιτελευτῆς· ὠφείλει ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ νὰ καταβιβάσῃ καὶ ἀπασαν τὴν Βιβλιοθήκην εἰς τὸ ἰσόγειον, ὡς ἤρμοζε, διὰ λόγους οἰκοδομικοὺς καὶ εὐκολίας· καὶ τὸ μὲν σχέδιον, ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἀναγκῶν τούτων γνώμη ἀνδρῶν εἰδημόνων, ἐγένετο καὶ ὁ προϋπολογισμὸς συνετάχθη· ἀλλὰ ἡ προσδοκωμένη ἀντίληψις δὲν ἐφαίνετο· τότε ἠναγκάστημεν νὰ περιορίσωμεν τὴν ἐπισκευὴν εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαϊότερα καὶ νὰ καταβιβάσωμεν μόνην τὴν Ἀποθήκην, τὴν περιλαμβάνουσιν τοὺς τόμους τῶν *Περιοδικῶν* ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου καὶ τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*. Ἡ ἐπισκευὴ ἐγένετο, ἀλλὰ τὸ προϋπολογισθὲν ποσὸν τῶν 100 Λ. Τ. ἀνῆλθε, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν, εἰς 166 περίπου Λ. Τ. καλυφθὲν ὑπὸ τοῦ ταμείου καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ γενομένης δωρεᾶς μιᾶς καὶ μόνης γυναικὸς, τῆς κυρίας *Ἐλένης Γεωργίου Ζαρίφη*. Εἶναι ἀλήθεια, Παναγιώτατε, ὅτι πανταχοῦ ἐν μεγαλοπόλει ζήτησας καὶ μὴ εὐρῶν τὰ ὀλίγα ταῦτα χρήματα, κατέφυγον εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος· ἐκεῖ ἐγένετο αὐτοπροαίρετός τις συνδρομὴ, ἀλλ' ὄχι καὶ τοιαύτη, οἷαν ἠλπίζον· δὲν δύναμαι ὁμῶς νὰ μὴ διακηρύξω ὅτι εἰς ἄλλας περιστάσεις πλείω ἤθελον προσφέρει, ὅ,τι δὲ πάλιν προσέφερον εὐχαρίστως τὸ ἔπραττον, ἰδίᾳ δὲ ἡ εὐκλεῆς Μονὴ τοῦ Βατοπεδίου, προϊσταμένου τοῦ φιλομούσου ἀρχιμανδρίτου κ. *Χρυσάνθου τοῦ Ἰμβρίου*· καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ

Ἁγίου Ὄρους, καθήκόν μου εἶναι νὰ ἐκφράσω βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην εἰς ἀπάσας τὰς Μονάς, τοὺς Ἡγουμένους καὶ Προϊσταμένους, ἐπὶ τῇ ἐξαιρετικῇ φιλοξενίᾳ καὶ φιλοφροσύνῃ πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ Συλλόγου, ὃν ἰδιαζόντως τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσιν.

Τοιουτοτρόπως συνετελέσθη ἡ ἐπισκευή, ἀρ' οὐ ἐκενώθη καὶ τὸ χρονίως πενιχρὸν τοῦ Συλλόγου ταμεῖον.

Περὶ διανομῆς τοῦ Περιοδικοῦ καὶ τῶν ἄλλων δημοσιευμάτων.

Κατὰ τὸ διετές τοῦτο χρονικὸν ὄριον διενείμαμεν ἱκανὰ σώματα γεωγραφικῶν χαρτῶν τοῦ αἰοδίου *Στεφάνου Ζαφειροπούλου*, μετ' οὐ πολὺ δὲ θέλομεν διανεῖμει καὶ ἄλλα, πλὴν ταῦτα μετὰ φειδοῦς πολλῆς. Ὁ Συλλόγος συνενοήθη μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου, νὰ μὴ δώσῃ γεωγραφικοὺς χάρτας εἰς κοινότητα, μὴ ἀποδεδειγμένως ἄπορον καὶ μετὰ προηγουμένην πάντοτε σύσκεψιν διενείμαμεν, κατὰ τὸν περὶ τούτου κανονισμόν, καὶ τινὰ σώματα τοῦ Β' τόμου τοῦ *Αἰσχύλου* ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*· ἀλλ' ὑπάρχουσι Γυμνάσια καὶ Σχολαρχεῖα λαθόντα τοὺς προεκδεδωμένους τόμους καὶ μὴ ζητήσαντα, μετὰ τὴν γενομένην μάλιστα ἐπίσημον ἐν ταῖς ἐφημερίσι δήλωσιν, τοὺς νεωτέρους διενείμαμεν καὶ τὸν Κ' τόμον τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἔτους 1894—95· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ 1895—98 γλωσσικῇ, ἀρχαιολογικῇ καὶ ἐπιστημονικῇ ὕλῃ μένει ἀνέκδοτος· τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραρτήματος ἡ ἐκτύπωσις μέχρι τοῦ 4 τυπογραφικοῦ φύλλου χωρήσασα, ἀνεστάλη· τῆς γλωσσικῆς ὕλης ἐπίσης μέχρι τοῦ 3—4 τυπογραφικοῦ φύλλου προβάσασα, ἀνεστάλη, διότι, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν τῶν τακτικῶν μελῶν, μέρους τῶν διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς γλωσσικῆς ὕλης προωρισμένων καὶ ὑπὸ τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου* προφρόνως, πρὸ τῆς ἐκτύπωσης, πεμψθέντων χρημάτων κατηναλώθη διὰ τὸ ταυτοχρόνως ἐκτυπούμενον Περιοδικὸν τοῦ 1894—95. Ἰδοὺ διατί, μετὰ τόσα τακτικά καὶ ἐκτακτὰ ἔξοδα ἐν οἰκονομικῇ στενοχωρίᾳ, πρωτοφανεῖ διὰ τὸ ἡμέτερον σωματεῖον, δὲν ἐράνησαν τὰ ἀπτὰ τεκμήρια τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ἐάν εἴχομεν ἀφθονώτερα τὰ μέσα, ἤθελον ὑποδείξει εἰς τὰ λόγια καὶ φιλότιμα μέλη τοῦ Συλλόγου ποῦ πρέπει νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν ὅπως καὶ ἐαυτοὺς τιμῆσωσι καὶ τὸν

Σύλλογον· ἐάν εἴχομεν τὰ μέσα, εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος, ὅτι ὁ Σύλλογος πολλὰ ἤθελεν πράξει, μετὰξὺ δ' ἄλλων ὀλοφύχως ἤθελεν ἐγκρίνει καὶ ἐκτυπῶσαι ἐμβριθέστατον σύγγραμμα «*Περὶ τῆς Ὑγιεινῆς τοῦ Σχολείου*», δι' ἀτρυτῶν πόνων καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ συγγραφέν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἀποσταλὲν ἐμοὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Κρήνῃ λογίου ἱατροῦ κ. *Γ. Βλάμου*· τοιοῦτο σύγγραμμα παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει· ἐάν ὑπῆρχε, πολλῶν ἐκπαιδευτηρίων ἡ γεωγραφικὴ θέσις θὰ ἦτο ἄλλη, αὐτοκλήτων δὲ τινῶν παιδαγωγῶν ἡ τύχη διάφορος· ἐάν εἴχομεν τὰ μέσα, καὶ πολλοὺς οἰηματίας μεγαλοστόμους ἢ πιχροχόλους καὶ μεμψιμοίρους νευρικούς νὰ θεραπεύσωμεν ἡδυνάμεθα· ἀλλά... «*αθαροεὶν χρῆ*», λέγει τὸ ἔμβλημα ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς θηροῦμεν.

Περὶ τοῦ ταμείου.

Τῆς διετοῦς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου τὴν ἔχθειν ποιούμενος ὁ προσφιλὴς αὐτῷ ταμίας κ. *Α. Μηλιώτης* παριστᾷ αὐτὴν κρισιμωτάτην καὶ παραπονεῖται ἐπὶ τῇ δυστροπιᾷ τῶν τακτικῶν μελῶν εἰς τὴν πληρωμὴν μιᾶς καὶ μόνῃς λίρας ἐτησίως· εἰς 195 Λ. Τ. ἀναβιβάζει τὸ σύνολον τῶν ἐν μιᾷ διετείᾳ τῷ ταμείῳ ὀφειλομένων· ἡ ἐντεῦθεν προκύψασα τῶν ἐσόδων ἐλάττωσις καὶ τῶν ἐκτάκτων δωρεῶν, τὸ ἔτος τοῦτο ἰδίχ, ἡ σπάνις οὐ μόνον τὰς δημοσιεύσεις δὲν διηκολύνει, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην οἰκονομικὴν θέσιν εἰς τὸ ἔπακρον ἔδυσχέρανεν· ἡ οἰκονομικὴ ἔχθεισις βεβαίως μὲν περίσσευμα 9 περίπου Λ. Τ., ὁμολογεῖ δ' ὅμως ἀρ' ἑτέρου πληρωτέας εἰς χρῆσιν 70 Λ. Τ., εἰς τὰς ὁποίας προσθέτοντες τὰ εἰς τὸν χαρτοπώλην καὶ τυπογράφον ὀφειλόμενα, 50 περίπου Λ. Τ., ἔχομεν ἔλλειμμα 120 Λ. Τ. Τὸ εἰρημένον ποσὸν θὰ ἀνήρχετο εἰς δυσθεώρητον ὕψος ἂνευ τῶν ἐκτάκτων δωρεῶν τῶν γινομένων ἰδίχ τῷ 1896—97· οὕτω προσέφερον ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Γ. Ζαρίφη* φράγκα χρυσᾶ 500, ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Πολυξένη Α. Ταμβάκου* εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μακαρίτου καὶ πολυτιμῆτου συζύγου αὐτῆς 50 Λ. Τ., ἡ εὐγενεστάτη κυρία *Ἐλένη Ν. Ζαρίφη* 2,000 φρ., πρὸς τὰς ὁποίας ἐκπράξω ἄπειρον εὐγνωμοσύνην καὶ θαυμασμόν ἐπὶ τῷ ὑψηλόφρονι αἰσθηματι, τῷ ὀδηγήσαντι τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν καρδίας· εὐγνωμονῶ τῷ ἐντιμοτάτῳ κ. *Ἀνδρέᾳ τῷ Συγγῶ*, τῷ ἐν εὐεργεσίαις ἐγγηράσκοντι, διὰ τὴν 25λίρον ἐτησίαν συνδρομήν, τῷ *Ἐθνικῷ Πανεπι-*

σημίω διὰ τὴν ἐκ 450 δραχμῶν ταῖς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Μοναῖς διὰ τὴν ἐξ 60 σχεδὸν Λ.Τ., ὡν αἱ 40 ὑπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου· καὶ πάλιν εὐγνωμονῶ τῷ κ. Ἀ. Συγγῶ διὰ τὴν 25λίρον τοῦ λήξαντος ἔτους συνδρομῆν καὶ τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ διὰ τὴν ἐκ 500 δραχμῶν. Μὴ λησμονῶμεν τὸν ἐν μεγαλοδωρίαις ἐπιφανῆ ἄνδρα *Χρηστάκη τὸν Ζωγράφον*, τὸν ἐξασφάλισαντα τὴν *Ζωγράφειον Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην* καὶ δι' ἑτησίας 100λίρου γορηγίας ἐναλλάξ διὰ τοῦ Συλλόγου τὴν γλωσσικὴν ὕλην καὶ τὴν δημῶδη ἑλληνικὴν μουσικὴν βραβεύοντα ἢ δαπανῶντα εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτῆς· εἶναι δίκαιον καὶ εὐγενὲς συνάμα ν' ἀναμιμνησκώμεθα αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ τοιαύτῃ, διότι πολλάκις καὶ ἐκείνος ἐραίδρυνε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἐταίρων τοῦ Συλλόγου τούτου καὶ ἐν τῷ μέλλοντι δὲν θά λησμονήσῃ τὰ ἔργα τῆς ἰδίας αὐτοῦ πρωτοβουλίας. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, ἐπιτρέψατέ μοι μετὰ σεβασμοῦ νὰ μνημονεύσω καὶ τοῦ ὀνόματός μεγάλου φιλανθρωποῦ καὶ φιλομούσου, τοῦ ἀειδύμου *Ἀλεξάνδρου Γεωργιάδου* ἐν τῷ ἀρκεῖ ἐγκρύψαντος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ θησαυρὸν φιλογενεῖας καὶ φιλομουσίας ἀμέτρητον, ἐξ ἧς καρπωθήσεται, μετ' οὐ πολὺ, καὶ ὁ Συλλογὸς μερίδα σημαντικὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη.

Περὶ τοῦ προεδρείου.

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου, καταρτισθὲν ἐν ταῖς ἀρχαιρεσιαῖς τοῦ Μαΐου 1896 διὰ τῆς ἐκ δευτέρου ἐκλογῆς μου ὡς προέδρου, τῶν κ. κ. *Ν. Φωτιάδου* καὶ *Μ. Ψαλίδα* ὡς ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Π. Νικολοπούλου* ὡς γενικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* ὡς εἰδικοῦ γραμματέως, τοῦ κ. *Δ. Οἰκονομίδου* ὡς ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ κ. *Α. Μηλιώτου* ὡς ταμίου, καὶ τοῦ κ. *Π. Πρωτοῦ* ὡς λογιστοῦ, παρετάθη ἕνεκα τῶν περιστάσεων καὶ εἰς τὸ ἦδη λήξαν ἔτος, μερικὴν μόνον τροποποίησιν ὑποστάν, τοῦ κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* ἕνεκα ἔργασιων πολλῶν παραιτησαμένου καὶ διὰ τοῦ κ. *Γ. Πασχαλίδου* ἀντικατασταθέντος, ὡς καὶ τοῦ κ. *Π. Πρωτοῦ* διὰ τοῦ κ. *Πιπτακοῦ* Ἐυστρατίου. Τὸ προεδρεῖον τοῦτο ἐν πολλαῖς συνεδριάσει· περὶ πάντων ἐμερίμνησε καὶ ἐγένετό μοι ἀσφαλίστατον στήριγμα, ἐμπνέον θάρρους εἰς πολλὰς καὶ δὴ καὶ ἀντιξόους περιστάσεις· ὅ,τι δὲ καλὸν ἐπὶ τῆς ἐμῆς προεδρίας ἐγένετο, ἐὰν ἐγένετο, τοῦτο ἀποκλειστικῶς ὑφίσταται εἰς τὴν ὁμοφροσύνην, προθυμίαν καὶ

ἀδελφικὴν αὐτῶν ὑποστήριξιν· ὅθεν καὶ ἐκφράζω δημοσίᾳ βαθεὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀποχωρίζομενος θέλω ἄληστον τηρήσει τὴν μνήμην τῶν τε σὺν ἐμοὶ ἀποχωρούντων καὶ τῶν διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Συλλόγου καὶ πάλιν τιμηθέντων καὶ ἀπαρτισάντων τὸ νέον αὐτοῦ προεδρεῖον.

Τοιαύτη, Παναγιώτατε, ἡ ἐκθεσις τῶν πεπραγμένων τῆς διετίας, τῆς συμπληρώσεως τὸν ἐμὸν τριετὴ προεδρικὸν χρόνον· προσεπάθησα, ὅση μοι δύναμις, καὶ τὸ ἠθικὸν τοῦ Συλλόγου γάητρον νὰ διαφυλάξω καὶ τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ συντήρησιν νὰ ἐξασφαλίσω· ἴσως δὲν τὸ κατώρθωσα· καθαμολογῶ τὴν κατὰ τὰν διαρρέυσαντα χρόνον ἀνεπάρκειαν τῆς πνευματικῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμὴν ἀπειρίαν τὸν πενιχρὸν ἀμητόν διὰ πολλῶν καὶ ἐπαγωγῶν λέξεων καὶ φράσεων νὰ κοσμήσω· ἀρκετὰ μέρη τῆς ἐκθέσεως ἀντιπαρήλθον ἀσχολίαστα· πολλὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω καὶ νὰ συμπεράνω, διότι καὶ πολλὰ εἶδον καὶ πολλὰς ἔσχον αἰτίας· ἐτίγισα· ἴσως δὲν ἔπραξα κκλῶς. Αἱ λογοδοσίαι, διὰ τὸ εἶδος τῆς ὕλης, εἶναι πάντοτε ὀγκληραὶ καὶ μονότονοι, ἵνα δὲ μὴ ἀποβαίνωσι καὶ ὅλως ἀκαρποὶ, δέον ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ν' ἀνέρχωνται εἰς γενικωτέραν ἐπισκόπησιν, πλὴν πᾶσα τοιαύτη λογικῶς φέρει εἰς σκέψεις γενικὰς καὶ κρίσεις γενικωτέρας· καὶ ἔδοκίμασα· δὲν γνωρίζω ἐὰν ἐπέτυχον, ἀκραδάντως ὁμῶς πιστεύω ὅτι εὐρίσκομαι ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς ἀληθείας· περιήγαγον κύκλῳ τοὺς ὀρθαλμοὺς καὶ, ἐξεληθὼν τοῦ Συλλόγου, εἰσῆλθον εἰς τὸ Σχολεῖον, ἐκεῖθεν πάλιν ἐπεξέτεινα πορρωτέρω τὸ βλέμμα καὶ εἶδον, ὅτι πάντα ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία καὶ φύσει ἢ θέσει ὑψηλότερα ὑφίστανται τὴν ἐπήρειαν κακοῦ ποικιλοτρόπως διαγινωσκομένου καὶ ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν πρακτικῶν ἀχειραγωγῆτως, δι' ἀλοιφῶν ἢ ἐντριβῶν θεραπευομένων· καὶ τοῦ μὲν κακοῦ τὰ συμπτωματικὰ φαινόμενα νὰ περιγράψω οὐ τοῦ παρόντος· τὸ κακὸν ὑπάρχει καὶ εἶναι· ἡ ἀμβλύτης, ἵνα μὴ ἄλλως ὀνομάσω, ἡ ἀμβλύτης περὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας τοῦ καθήκοντος· ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, ἀνεξαρτήτως πάσης φιλοσοφικῆς θεωρίας, εἶναι ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ· τὸ ἠθικὸν ὁμῶς τοῦτο ἀγαθόν, διὰ τὴν ἐλαφρῶς μεμορφωμένην σύγχρονον κοινωνίαν, εἶναι τι ἄγαν ὑπερβατικόν· ἀντ' αὐτοῦ εἶπωμεν συγκεκριμένως· τὸ καθήκον, ἤτοι ἐπίγνωσιν αὐτοῦ καὶ ἐκπλήρωσιν· ἀλλὰ τὸ καθήκον, ὡς ἐννοεῖται σήμερον, εἶναι ἀπλῆ

λέξεις, ἤτοι ὕλη ἄμορφος καὶ ἀδρανὴς πρὸς συμπλήρωσιν κεχρημένων ῥυθμῶν· ὅτι τοῦτο εἶναι πραγματικὸν καὶ ἀναγκαῖον, ἐμπεριέχον ἠθικὴν ὑποχρέωσιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θρησκείαν, πολιτείαν καὶ κοινωνίαν, ὅτι καὶ τὸ σοφὸν καὶ περιλάλητον τῆς ἀρχαιότητος λόγιον «*γινῶθι σαυτὸν*» θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς καὶ αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἰδέας τοῦ καθήκοντος στηρίζεται καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέει, ταῦτα πάντα, τὰ μὲν ἀγνοούμενα, τὰ δὲ ἐκ διαστροφῆς πνεύματος παρελκόμενα, ἐστήριξαν ἐν ἐμοὶ τὴν πεποίθησιν, ὅτι: ἡ ἠθικὴ μυωπία καὶ ἡ ἀμβλύτης περὶ τὴν ἀτίληψιν τῆς ἀληθοῦς νοοίας τοῦ καθήκοντος εἶναι τὸ καθολικὸν νό-

σημα, δι' οὗ πάντα τὰ παρ' ἡμῖν μαραίνονται καὶ φθίνουσιν. Τὴν θεραπείαν τοῦ νοσήματος τούτου δὲν ἀξιώ· ἀπαιτεῖ ἐνίων παραγόντων τοὺς κοινούς ἀγῶνας· ἐπειδὴ δὲ ὁ Σύλλογος οὗτος, ἐν τῇ ὠρισμένῃ τῆς δράσεως αὐτοῦ τροχιᾷ, εἶναι ὁ τόπος, ἐν ᾧ τὸ καθήκον πρὸ παντὸς ἄλλου δεόν να γεραίρηται καὶ ἐκπληρωθῆται, εὐχομαι ἐκ ψυχῆς ὅπως τὰ φιλότιμα αὐτοῦ μέλη, ὑπὸ πεφωτισμένον Προεδρεῖον, τὴν αἰγίδα φιλομούσου Ἄνακτος καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας, περισυλλεγῶσι καὶ συνεργασθῶσι, πρόδρομα γιγνόμενα τῆς ὑπὸ πάντων ποθουμένης καὶ προσδοκωμένης βελτιώσεως. Γένοιτο.

ΠΕΡΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΥΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτὴν ἐν τῇ ἈΣΨΖ' συνεδριάσει

τῆς 31 Μαΐου 1898

ὑπὸ Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Παναγιώτατε,

Ἐξοχώτατε κ. Πρεσβευτά,

Ἐρίτιμοι ἑταῖροι,

Φιλόμουσοι κυρίαί καὶ κύριοι,

Καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τῶν εὐχῶν τῆς Α. Θ. Παναγιώτητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τὰ ἔργα τοῦ πρεσβυγενοῦς τούτου τῆς Ἀνατολῆς σωματείου, γλαφυρῶς ἐκτεθέντα ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τριετίαν κατὰ συνέθειαν ὄλην καὶ ἐν περιστάσει οὐχὶ κατὰ πάντα ὀμαλαίς ἐπιτυχῶς διοικήσαντος τὸ σκάφος αὐτοῦ, ἐπιστέφονται, ἕκαστος δὲ τῶν παρισταμένων εὐχεται νεκρῶς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως, ἀναπτύξεως καὶ προαγωγῆς τοῦ πνευματικοῦ τούτου φάρου, ἐπιτραπήτω μοι, ἐνὶ τῶν ἐλαχίστων ἐργασιῶν τοῦ διανοητικοῦ τῆς πόλεως ταύτης ἐργαστηρίου, ὧστιν δέδοται ἢ ἐντολὴ ἵνα κατὰ τοιαύτην ἡμέραν ἐνώπιον ὑμῶν ἀγορεύτῃ, νὰ ἀπασρολήσω ἐπὶ μικρὸν τὴν ἡμετέραν προσοχὴν.

Εἶναι ἀληθές ὅτι, ὅτε πρὸ δύο ἡμερῶν παρεκλήθην ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ἵνα λάβω τὴν τιμὴν ταύτην, εὐρέθην ὄλωσ ἐμπερίστατος, διότι οὐ μόνον ὀλίγον πρὸς παρασκευὴν σπουδαίας τινὸς ἀνακοινώσεως χρόνον εἶχον, ἀλλὰ καὶ διότι ἀνελογιζόμεν οἶαν εὐθύνην ἀνελάμβανον, δεγόμενος νὰ λάβω τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου, ὅπερ κατὰ τοιαύτας ἐπισημοὺς τελετὰς διαπρεπέστατοι καὶ ἐξοχώτατοι ἄνδρες τοῦ ἡμετέρου Γένους ἐτίμησαν καὶ κατηγάσαν. Οὐχ ἤττον, βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἀείποτε ὑπὲρ ἐμοῦ ὑπὸ τῶν ἑταίρων ἐπιδειθείσης εὐμενείας καὶ πεποιθὼς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιείκειαν, ἥτις ἀναμφιβόλως θέλει συμπληρώσει τὸ ἀσθενὲς τοῦ ἔργου μου, οὐδὲ ὡς εἰδίστασα νὰ ὑποταγῶ τῇ ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι προέδρου ἐκφρασθεῖσῃ μοι ἐπιθυμίᾳ,

σκεπτόμενος δὲ ὅτι διὰ τοὺς τὴν ἐργασίαν τοῦ Συλλόγου ἰδεῖν συνελθόντας σήμερον δὲν θὰ ἦτο ἀνιαρὸν καὶ θέμικτι περὶ ἐργασίας, ἐξελεξάμην ὡς τοιοῦτον τὴν ἐργασίαν ὑπὸ κοινω-
νιολογικὴν ἔποψιν.

Ἐὰν στρέψωμεν τὸ βλέμμα περὶξ ἡμῶν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ περικυκλῶν ἡμᾶς κόσμος ὅλον ἐργάζεται. Τὰ ἀντικείμενα, τὰ προσβάλλοντα τὴν ἡμετέραν ὄρασιν, εἶναι προϊόντα πνευματικῆς καὶ ὕλικῆς ἐργασίας· οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι καταβάλλουσιν ἵνα παραγάγῃ ταῦτα πάντα, εἴτε πνευματικοί, εἴτε φυσικοί, εἴτε ἠθικοί καὶ ἡ φροντίς πρὸς διατήρησιν τῶν παρχθέντων, πρὸς διοίκησιν καὶ διευθέτησιν αὐτῶν ἀποτελοῦσιν ἐνὶ λόγῳ τὴν ἐργασίαν. Διὰ ταύτης κατωρθώθη ὅπως σήμερον στεγαζόμεθα ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ γεραροῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, διὰ ταύτης κατώρθωσαν νὰ ἴδωσι τὸ φῶς τοσαῦτα πνευματικά αὐτοῦ ἔργα, διὰ ταύτης μεγαλοφρεῖς καὶ φιλόμουσοι τῆς κοινωνίας σκαπανεῖς ἐμεγαλοῦρησαν. Ἡ ἐργασία πράγματι εἶναι τὸ ἀπαραίτητον ἐκεῖνο στοιχεῖον, ὅπερ παράγει τὸν πλοῦτον· οὕτω πως ἐγαρρακτήριζε ταύτην ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Αἰχ Ἀλφρέδος Ζουρδάν. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο ἐργαζόμενος πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀπολύτως αὐτῷ ἀναγκαίων, οἷον τῆς προφυλάξεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων, τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἑαυτοῦ τροφῆς καὶ τῆς ἐν τῇ γῆνι τούτῃ σφαίρᾳ διατηρήσεώς του, χάριν τῆς ὁποίας ἐργασθεῖς κατέστησε παραγωγὸν τὴν γῆν· σκεπτόμενος δὲ ὅπως διευκολύνῃ εἰς ἑαυτὸν τὸν τρόπον τῆς παραγωγῆς, ἐμηχανεύθη κατὰ μικρὸν διάφορα ὄργανα καὶ βιομηχανικοὺς τρόπους, ἐγένετο δὲ διὰ τοῦ τρόπου τούτου

κάτοχος μικροῦ τινος κεφαλαίου καὶ ἐβελτίωσε τὴν θέσιν του. Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὰ ἀποτελέσματα, τὰ παραχθέντα ὑπὸ τῆς ἐργασίας, ἠύξησαν, τῆς ἀφειρησίας οὕτως δοθείσης. Οὕτω δέ, τοῦ πρώτου μοχλοῦ δοθέντος, ἡ γῆ κατέστη παραγωγικωτέρα, ὁ πλοῦτος ἠύξησε, τὸ κεφάλαιόν μετεδόθη ἀπὸ τῆς μιᾶς γενεᾶς εἰς τὴν ἑτέραν καὶ οὕτω σήμερον εὐρισκόμεθα ἐκπληκτοὶ θεαταὶ τῶν θρυμασιῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας. Τοῦ μοχλοῦ ἀπαξ ἐπιτευχθέντος, ἡ ἀνθρωπότης ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίχθη ἵνα πραγματοποιήσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμήδους λεχθέν· «Δός μοι πᾶ στω καὶ τὰν γῆν κινήσω».

Λάβετε ὑπ' ὄψιν τὸν Φιλολογικὸν ἡμῶν Σύλλογον καὶ νοερώς ἀφαιρέσατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐργασίαν. Τί ἄλλο ἐνώπιον ἡμῶν θέλει μείνει ἡ ἄμορφα ὑλικά, οἷον πέτραι, ξύλα, σιδηρα καὶ τὰ τοιαῦτα; Οἱ ἄμορφοι οὗτοι ὄγκοι, συμμέτρως συνδυαθέντες, ὑποβοηθήσεως τῆς ἐργασίας, παρήγαγον τὸ λαμπρὸν αὐτὸ κτίριον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον στεγαζόμεθα. Λάβετε ὑπ' ὄψιν τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα φέρομεν, ἀφαιρέσατε ἀπ' αὐτῶν τὴν ἐργασίαν, καὶ θὰ ἴδῃτε ὅτι οὐδὲν ἕτερον μένει ἢ ἀπλῶς μαλλίον, βάμβυξ κτλ. Ἐὰν δὲ πρὸς στιγμὴν σκεφθῶμεν ὅτι τὸ μαλλίον τῶν ἐνδυμάτων τούτων ἢ αἱ πέτραι καὶ τὸ ὑλικὸν οἰουδήτινος κτιρίου ἀλλαγῶθεν μετηνέχθησαν διὰ τῆς ἐργασίας, θὰ κατανοήσωμεν ὁποῖα εἶναι ἢ εἰς τὰ ἀντικείμενα ταῦτα διδομένη ἀξία δι' αὐτῆς. Πράγματι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς μικρὰν τινα κέκτηνται ἀξίαν· μεταφερόμενα ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου εἰς τὸν τόπον, ἔνθα θέλει γείνει χρῆσις αὐτῶν, ἀπαντῶσι μείζονα ἀξίαν. Ἡ ἐργασία λοιπὸν εἶναι ὁ μοχλός, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ ἀνθρώπος βελτιώνει τὴν ἑαυτοῦ θέσιν· παράγει ὠρισμένα ἀποτελέσματα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ καὶ καθίστησι τὸν βίον αὐτοῦ ἀνετώτερον.

Ἄλλ' ἡ ἐργασία δέον πάντοτε πρὸς παραγωγὴν τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων νὰ ὑποβοηθῆται ὑπὸ τοῦ πνεύματος, διότι ἄνευ αὐτοῦ οὐδὲν εὐχάριστον ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ. Μόνον τὰ ζῶα, ὑπεύκοντα εἰς ἀκαταμάχητον ἐνστικτον, ἐργάζονται. Ὁ ἀνθρώπος καθοδηγεῖται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός ἐπροόκισεν αὐτὸν διὰ τῆς εὐφυίας καὶ διὰ χειρὸς δυνάμενης νὰ ἀποκτήσῃ μεγίστην δεξιότητα. Διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεώς του ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς βαθμὸν

τελειότητος μέγαν. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι αὐτοχρόνως πνευματικὸς καὶ σωματικὸς ἀγών, ὁ ἀγών οὗτος δύναται νὰ ρηθῆσῃ εἰς ἐξαιρετὰ ἀποτελέσματα, συντρεχουσῶν ἰδιαιτέρων τινῶν περιπτώσεων, ὡς π. χ. τὸ κοινωνικὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐχαρακτήρισε τὸν ἀνθρώπον ζῶον κοινωνικόν. Ἡ κοινωνία πράγματι ἐσχηματίσθη ὑπὸ διαφόρων ἀνθρώπων, οἵτινες, σχετιζόμενοι ἀλλήλους, προάγονται διανοητικῶς, παραλαμβάνουσι διαδοχικῶς ὅ,τι οἱ πρὸ αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ παρήγαγον καὶ ὅλον ἐντελειοποιούνται, τοῦθ' ὅπερ ὁ *Pascal* διετύπωσε διὰ τοῦ ἐξῆς: «L'humanité est semblable à un homme, qui ne meurt pas et apprend toujours».

Ἐτέρα περίπτωσις, συντρέχουσα εἰς τὴν γένεσιν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων, εἶναι ἡ ἐκφυρσις τῆς καταναλώσεως τῶν διανοητικῶν ἡμῶν δυνάμεων διὰ τῆς προαγωγῆς τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς δημιουργίας τῶν μηχανῶν. Δι' αὐτῶν πράγματι κατωρθώθη ὅπως διὰ μικρᾶς σωματικῆς ἐργασίας ὁ ἀνθρώπος παραγάγῃ σπουδαῖον πλοῦτον.

Ἐὰν δὲ εἰς τὸ κοινωνικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν γένεσιν τῶν μηχανῶν προσθέσῃτε συνδυασμούς τινας, οἷοι ἡ συνεργασία, ὁ συνεταιρισμός, ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας, ἡ τελειοποίησις τῶν διατηρούντων τὴν ἀσφάλειαν νόμων, ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν θαυμάσια ὄντως ἀποτελέσματα. Ἡ ἐργασία λοιπὸν εἶναι ὁ πρῶτος ὁρος τῆς παραγωγῆς καὶ ἐπομένως καὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως, ἐνυπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου, προσπαθοῦντος δι' αὐτῆς νὰ ἀπλοποιήσῃ τὰ μέσα πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἑαυτοῦ ἀναγκῶν. Γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ εἶναι ἡ παραγωγὴ χρησίμου τινὸς ἀποτελέσματος. Τὸ ἀντιλεῖν εἰς πῖθον *Ianaïdion*, τὸ κυλίειν τὴν πέτραν τοῦ *Σιούφοι* οὐδόλως ἐστὶν ὠφέλιμον, διότι διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης οὐδὲν χρήσιμον παράγεται ἀποτέλεσμα, ἀποδεικνύει δὲ ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἐργασίας διὰ τὴν ἐργασίαν ἀγει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸ ἄτοπον. Πᾶσα ἐργασία τότε μόνον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πηγὴ πλοῦτου, ὅταν παράγῃ ὠφέλιμά τινα.

Ὁ διανοητικὸς καὶ φυσικὸς ἀγών τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ πρῶτιστον στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας, ἡ δὲ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς κοινωνίας εἶναι προῖον πολυχρονίου καὶ μακρᾶς ἐργασίας. Ἐν τῇ ἀρχικῇ καταστάσει ὁ ἀνθρώπος ἐξ ἑνός, ὡς μόνον στήριγμα αὐτοῦ ἔχων τὸν οἰκογενειακὸν αὐτοῦ

σύνδεσμον, οὔτινος ἅπαντα τὰ μέλη διετέλουν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἑνὸς καὶ μόνου ἀρχηγοῦ. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος τῆς οἰκογενείας εἶχε τὸ κηθῆκεν νὰ διατηρῇ τὰ ἱερά, νὰ τιμωρῇ τοὺς πταίοντας, νὰ θέτῃ περιορισμούς, νὰ διευθύνῃ ἑνὸς ἐκάστου τὰ ἔργα ἐν τῇ παραγωγῇ τοῦ κοινοῦ πλοῦτου ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν οἱ μὲν ἄνδρες ἀσχολοῦνται εἰς ἔργα καλλιέργειας καὶ βοσκῆς, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου, τὴν κατασκευὴν χονδρῶν ἐνδυμάτων. Οὕτω διὰ μὲν τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς βοσκῆς ἐξασφαλίζεται ἡ τροφή τῶν πρώτων οἰκογενειῶν, διὰ δὲ τῶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν κατεργαζομένων ἐνδυμάτων προφυλάσσεται τὸ πῶμα. Ἡ μία ὁμῶς οἰκογένεια ἦτο μεμακρυσμένη τῆς ἐτέρας, μέσα συγκοινωνίας δὲν ὑπῆρχον, ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων ἦτο ἔρηστος, ὥστε ἐκάστη τῶν οἰκογενειῶν τούτων τσαυτὰ μόνον ἀντικείμενα παρήγεν, ὅσα ἐχρειάζοντο εἰς αὐτὴν διὰ τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀνάγκας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀσφάλεια δὲν ὑπῆρχε, μετὰ τὴν πρώτην ταύτην κατάστασιν τῆς ἀπομονώσεως ἐπῆλθε δευτέρα τις κατάσταση ἐν τῇ ἀνθρωπότητι.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ οἰκογένεια: συνενώνονται: τοῦτο μὲν ἵνα μεταξὺ τῶν ἀνταλλάσσει: τὰ ἅπαν ἐκάστη τούτων παράγει ἐν πλειονότητι ἀντικείμενα, τοῦτο δὲ ἵνα συνασπισθῶσι κατ' ἐπιχειρήσασιν ἐξωθεν κινδύνου. Ὁ συνασπισμὸς οὗτος γίνεται: ἀφορμῇ, ὅπως οἱ ἄνθρωποι ἐπιδοθῶσιν ἕκαστος εἰς ἕν εἶδος ἐργασίας, ἀφ' οὗ τὸ πλεῖον τῆς παραγωγῆς του ἀντήλλαξε μετ' ἄλλου, παράγοντος ἕτερα ἀντικείμενα. Οὕτως ἀναφρίνεται ὁ ξυλουργός, ὁ σιδηρουργός καὶ τὰ λοιπὰ, διαίρειται δὲ ἡ ἐργασία.

Μετ' ὀλίγον ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας αὐξάνει, ἕκαστος ἄνθρωπος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἔργῳ προσπαθεῖ νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα τῆς τελειοποιήσεως κατασκευάζει ἐργαλεῖα, δέχεται περὶ ἀγορᾶς, μεταβαίνει: ἀπὸ μέρους εἰς μέρος ἵνα ἐξεύρῃ καταναλωτὰς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διεσπαρμένοι τῆδε κάκεισε, ἀπορροαζοῦσιν ὅπως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνέρχονται κοινῇ πρὸς ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων αὐτῶν καὶ οὕτω συνίστανται αἱ πρῶται ἀγοραὶ καὶ πανηγύρεις, αἱ ὅποιαι σήμερον μετεβλήθησαν εἰς ἐκθέσεις, εἴτε διαρκεῖς, εἴτε προσωρινὰς. Ἐν τῇ ἀγορᾷ ἕκαστος εὐρίσκει πᾶν ὅ,τι χρειάζεται: οἱ διάφοροι παραγωγεῖς προσέρχονται: φέροντες τὰ προϊόντα αὐτῶν πρὸς ἀνταλλαγὴν: ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀν-

ταλλαγὴ τῶν ἀντικειμένων δι' ἄλλων τοιούτων παρέχει δυσκολίαν, ἐπέρχεται συνεννόησις τις, ὅπως ὅλοι οὗτοι δεχθῶσιν ἀντικείμενόν τι, ὡς ἀντίτιμον τῶν πωλουμένων: τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦτο εἶναι τὸ χρῆμα.

Μετὰ ταῦτα ἀναπτύσσονται τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας τελειότερον, ἐφευρίσκονται: σιδηροδρομοί, ὁ τηλεγράφος, τὰ πλοῖα, δι' ὧν ἡ καταναλωτὴς αὐξάνει: γεννᾶται παρὰ τῆ πραγματικῆς ἀγορᾶς καὶ ἡ εἰκονικῆ: τὰ οἰκιακὰ ἐργαστήρια μεταβάλλονται εἰς βιομηχανικὰ καταστήματα, μηχαναὶ ἐφευρίσκονται, ἐργεταὶ δὲ καὶ ὁ ἀτμὸς καὶ διαταγαὶ ἀγοροπωλησιῶν μεταβιβάζονται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον ἀτραπηδόν. Τὸ γενικὸν ἀντίτιμον τῶν πραγμάτων τελειοποιεῖται. Ἡ ἐποχὴ, καλ' ἦν ὁ πωλητὴς ἀντικειμένου τινὸς ἐλάμβανεν ὡς ἀντίτιμον ἕτερον τοιοῦτον, ἀπομακρύνεται ὁλονέν: οἱ μεγάλοι ἐργοστασιάρχαι ἀναφρίνονται, μεταχειριζόμενοι: πρὸς παραγωγὴν τοῦ πλοῦτου πολλοὺς ἐργάτας καὶ πληθρόντες αὐτοὺς διὰ τοῦ νόμισματος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ νόμισμα μόνον δὲν ἀρκεῖ δι' ὅλας αὐτὰς τὰς πράξεις, δημιουργεῖται ἡ πίστωσις. Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ φορὰ, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως αὐτῶν, ἀλλ' αἰτία πάντων τούτων εἶναι ἡ κοινωνικότης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐν τῇ κοινωνικότητι: εὐρίσκομεν καὶ ἕτεραν δύναμιν τῆς παραγωγῆς, συνισταμένην εἰς τὴν συνεργασίαν, ἣτις ἐστὶ διπλῆ, ἡ συνένωσις ἀγῶνων πολλῶν ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ἡ ἐνέργεια ἑνὸς ἐκάστου πρὸς ἕνα ὁμῶς καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καλεῖται ἀπλή συνεργασία, ἡ δὲ δευτέρα σύνθετος. Ὁ κ. Jourdain φέρει ὡς παράδειγμα ἀπλῆς συνεργασίας ἐργάτας πολλοὺς τείνοντας εἰς τὴν μεταφορὰν ἑνὸς φορτίου, τὸ ὁποῖον εἰς καὶ μόνος ἀδυνατεῖ νὰ σηκώσῃ: σύνθετος δὲ συνεργασία εἶναι: τὰ διάφορα τμήματα ἑνὸς ὅλου βιομηχανικοῦ καταστήματος, παράγοντος ἐν μόνον ἀντικείμενον. Ἐπὶ παραδειγματι, πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς ὥρολογίου ἀπαιτοῦνται: πλεόν τῶν ἑκατῶν ἐργατῶν καὶ πλεόν τῶν ἑκατῶν διαφορῶν ἐργασιῶν, οὐδέποτε δὲ εἰς καὶ μόνος ἐργάτης θά ἦτο δυνατόν νὰ κατασκευάσῃ μίαν καὶ μόνην καρφίδα. Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς βιομηχανίας ὀφείλονται: λοιπὸν εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς ἐργασίας καὶ τοῦτο ἐξηγεῖται: εὐκόλως. Ὅταν ἐργάτης τις ἀσχολῆται: περὶ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς μόνου μέρους, κατορθώνει νὰ κατασκευάσῃ: τοῦτο

ὑκολώτερον, ταχύτερον καὶ καλλίτερον, ἀποφεύγει δὲ τὴν ἀπώλειαν χρόνου, ἥτις εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς τὸν πολλὰς ἐργασίας ποιῶντα καὶ ἀναγκαζόμενον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν μίαν χάριν τῆς ἐτέρας. Ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας ἐπιτρέπει ὡς ἐκ περισσοῦ τὴν χρησιμοποίησιν ὄλων τῶν τάσεων καὶ χρησιμοποιεῖ κάλλιον τὸ κεφάλαιον. Ἐάν, ἐπὶ παραδείγματι, ἐργάται τινὲς θὰ ἐργάζοντο δι' ἐν ὠρολόγιον, ἐξ ἀνάγκης θὰ διήρουν ἀναμεταξύ των τὴν ἐργασίαν, διότι ἄλλως, ἐάν ἀπαντες ἐργάζοντο ἐπὶ ὀλοκλήρου τοῦ ὠρολογίου, μικρὰν μόνον παραγωγὴν θὰ ἔκαινον, θὰ ἐγκατέλειπον δὲ τὰ λοιπὰ τμήματα τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργαστηρίου ἐπὶ πολὺν χρόνον κενὰ καὶ θὰ περιωρίζοντο εἰς ἐν μόνον σημεῖον, οὕτω δὲ δὲν θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ὀλόκληρον κεφάλαιον. Ἡ διαίρεσις τῆς ἐργασίας ἐγένετο αἰτία καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ἐπιστήμης, διότι ὠθεῖ τοὺς ἐπιστήμονας εἰς εἰδικότητα· ἐν τῇ ἱατρικῇ π. γ. ἔχομεν τοὺς ὀφθαλμολόγους, ῥινολόγους, ὠτολόγους, χειρουργούς, παθολόγους κτλ., ὑπάρχει ὁμως καὶ ἕτερον στοιχεῖον, συντελοῦν εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐργασίας. Χάρις εἰς αὐτήν, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ ἐπιστήμαι προήχθησαν· αἱ φυλαὶ τῶν πρώτων φιλοπολέμων λαῶν ἐθανάτονον τοὺς αἰχμαλώτους των, μὴ ἐμπιστευόμενοι εἰς αὐτοὺς ὄπλα, οὐδὲ οἷαν ἂν ἐπεθύμουν ἐργασίαν. Ἰπῆρξαν ὁμως λαοὶ τινες, οἵτινες μετεχειρίσθησαν αὐτοὺς πρὸς καλλιέργειαν γαιῶν καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεώς των. Ἄλλ' οἱ δοῦλοι ἢ αἰχμάλωτοι, αἰσθανόμενοι ὅτι ἐργάζοντο δι' ἄλλους, ἐμίσουν τὴν ἐαυτῶν ἐργασίαν μέχρις οὗ, ἀπολαμβάνοντες τῆς ἐαυτῶν ἐλευθερίας, δαπανήσωσιν ὅλας τὰς ἐαυ-

τῶν δυνάμεις πρὸς ἄφθονον παραγωγὴν. Ἐὶν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ὁ πόλεμος φέρει πάντοτε καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα μεθ' ἑαυτοῦ. δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀληθὲς ὅτι, χάρις εἰς αὐτόν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς μόνην ἀξίαν λόγου ἀσχολίαν, ἀνεπτύχθησαν, διότι, παραλαβόντες ὡς διδασκάλους αἰχμαλώτους Ἕλληνας, παρ' αὐτῶν ἔλαβον τὰ ἥθη καὶ ἠθιμῶν· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ οὗτοι διὰ τῆς ἐργασίας των ἐβελτίωσαν τὴν ἐαυτῶν θέσιν.

Ἐν ταῖς νεωτέραις κοινωνίαις ἕκαστος ἀφίεται ἐλεύθερος ἐν τῇ ἐργασίᾳ του, οὕτω δὲ ἡ παραγωγὴ αὐξάνει ὀλον ἐν καταπληκτικῶς. Ὁ ἄνθρωπος, σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἐργαζόμενος, πλησιάζει βαθμηδὸν πρὸς τὸ τέλειον. Συνιστᾷ ἑταιρείας, σωματεῖα, αὐξάνει καὶ τελειοποιεῖ τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως μέσα.

Καὶ ὁ Ἕλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ἀναγράφων ἐν τῷ προγράμματι αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν καὶ ἐλευθέρως ἐργαζόμενος ὑπὸ τὴν αἰγίδα φιλολάου Ἀνακτος, ἔχων δὲ ὡς λαμπρὸν ἐφόδιον ἐν τῇ πνευματικῇ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ τὰς εὐχὰς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, προσπαθεῖ ἀθροῦτως ἀπὸ τῆς συστάσεώς αὐτοῦ, καὶ θέλει πάντοτε προσπαθήσει, νὰ παραγάγῃ τι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς γράμματα καὶ τὴν ἐπιστήμην, διότι ὡς ἱερὸν κειμήλιον φυλάττει παρ' ἑκάστῳ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν ἐνεπίστεύθησαν αὐτῷ οἱ ἔξοχοι τοῦ Συλλόγου ἰδρυταὶ καὶ τὸ σύμβολον αὐτῶν, ἔχον ὡς ἐξῆς, κατὰ τὸν Ἡσίοδον:

«Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.»

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΚΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1898 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1899

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΣΗΗ'

(Τακτική γενική)

τῆ 8 Ἰουνίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ**, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως, ὁ κ. γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. **Ἀ. Κοπάση** ἐφένδη, ἀγγέλλοντος ὅτι παραιτεῖται τῆς προεδρίας τοῦ Συλλόγου διὰ λόγους ὑπηρεσιακούς, ἀπασχολοῦντας αὐτὸν ἐν τε τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ἐν τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ καὶ μὴ ἐπιτρέποντας αὐτῷ καὶ τὴν ταυτόχρονον ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Συλλόγῳ. Γενομένης δὲ δεκτικῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ κ. **Ἀ. Κοπάση**, ὁ κ. **Ἀθηνάσιος** προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖάν του λύπην ἐπὶ τῷ ὅτι δύο μέλη τοῦ Συλλόγου, τιμηθέντα διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ καὶ ἀναχθέντα εἰς τὴν ἐπίσημον θέσιν τῆς προεδρίας, ἀπεποιήθησαν αὐτὴν καὶ ὅπως μὴ προδῶμεν εἰς ἐκλογὴν προέδρου ἐκ τρίτου, μὴ ὄντες βέβαιοι ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ὁ ἐκλεγσόμενος θ' ἀποδεχθῆ τὴν προεδρίαν. Ἀπαντῶν ὁ κ. **Ἀναστ. Χρησιπίδης**, συμφωνεῖ τῷ κ. **Ἀθηνάσιου** ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν προέδρου. Ἐπὶ τούτῳ ὁ κ. **Μοσιράτος** παρατηρεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο, ἂν τὸ γε νῦν ἀνεβάλλετο ἡ ἐκλογὴ προέδρου μέχρι τοῦ φθινοπώρου, τοῦ παλαιοῦ προεδρείου διοικούντος τὰ τοῦ Συλλόγου ἕως τότε, εἰς ὃ παρατηρούσιν ὁ τε κ. **Χρησιπίδης** καὶ ὁ κ. **Νικολάου** ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ὡς ἀπεβδόν πρὸς ῥήττον ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ, διότι ὁ νόμος κελεύει ὅπως γείνη ἡ παράδοσις τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ προεδρείου τῷ νέῳ εὐθὺς μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

Ὁ κ. **Χατζηχρήστου** παρατηρεῖ ὅτι, τοῦ

ἀντιπροέδρου ἀντιπροσωπεύοντος τὸν πρόεδρον παραιτούμενον, ἀπουσιάζοντα ἢ ἀδιαθετοῦντα, ἡ παράδοσις τῶν ἀρχῶν δύναται νὰ γείνη ἀκωλύτως, χρεὴ προέδρου ἀναλαμβάνοντος τὸ γε νῦν τοῦ πρώτου ἀντιπροέδρου.

Ὁ κ. **Σαλιτέλης** λέγει ὅτι οὔτε ἀναβολὴ εἶναι νόμιμος οὔτε ἡ παράδοσις τῶν ἀρχῶν τοῦ προεδρείου εἰς προεδρεῖον μὴ ἔχον πρόεδρον καὶ ἐπομένως μὴ συγκεκροτημένον ἔτι· διότι πῶς ὁ ἀντιπρόεδρος θέλει ἀντικαταστήσει τὸν πρόεδρον, ἀφ' οὔ οὔτε τὴν ἰδίαν ὑπηρεσίαν δὲν παρέλαβεν ἔτι; Ὁ κ. **Εὐσταθιανός** λέγει ὅτι εἴτε ἀναβληθῆ ἡ ἐκλογὴ εἴτε ἐγκριθῆ ὅπως γείνη ἀμέσως, τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει πολὺ· ἐπιθυμεῖ ὅπως ὁ ἐκλεγσόμενος πρόεδρος μὴ ἀναζητῆται μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου μὴ τακτικῶς συχναζόντων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἀφ' οὔ μέλη, διακρινόμενα ἐπὶ τε γνώσει καὶ κοινωνικῇ θέσει ἐξ ὄγῳ καὶ ὑπηρεσίαις ἐνδελεχέσι τῷ Συλλόγῳ καὶ κατὰ πάντα ἰκανὰ καὶ ἄξια τῆς προεδρίας, εὐρίσκονται μετὰ τῶν τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐργαζομένων. Ὁ κ. **Ἀθηνάσιος**, ὑποστηρίζων τὴν πρότασιν ἀναβολῆς τοῦ κ. **Μοσιράτου**, ζητεῖ ψηφοφορίαν, ἀλλ' ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. **Σαλιτέλης** ἔχει δίκαιον καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε καὶ ψηφοφορίας ἐπὶ τῶν προτάσεων, ὅτι, τὸ καθήκον ἡμῶν ἐκτελοῦντες, δεόν νὰ ἐκλέξωμεν ὡς τάχιστα τὸν πρόεδρον. Κοινῇ δὲ συναινέσει ἡμέρα ἐκλογῆς προέδρου ὀρίζεται ἡ προσεχὴς συνεδρία.

Τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἀλληλογραφίας ἀναβαλλομένης, ζητεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου ἡ ἄδεια τῆς δημοσιεύσεως τῆς λογοδοσίας τοῦ προέδρου ἐπὶ τῇ ἐπετειῷ ἑορτῇ τοῦ Συλλόγου· αὕτη δὲ χορηγεῖται καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΣΗΘ΄

(Τακτικὴ γενική)

τῆ 15 Ἰουνίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ**, προέδρου.

Ἀναβληθείσης τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει περίληψιν τῆς **Ἀλ- ληγογραφίας**, ἔχουσαν οὕτω :

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Π. τοῦ **Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου** ἐκ τῶν Πατριαρχείων ἀπὸ 2 Ἰουνίου, ἀποστέλλοντος ἀντίγραφον τοῦ πατριαρχικοῦ λόγου ἐν τῇ ἐπιτελίῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ.

Τοῦ κ. **Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 6 Ἰουνίου, προέδρου τοῦ Συλλόγου τῶν **Μικρασιατῶν** «ἢ Ἀνατολή», παρακαλοῦντος ὅπως αἱ δωρηθεῖσαι δημοσιεύσεις τῷ Συλλόγῳ τούτῳ δοθῶσι τῷ κ. **Γ. Πασχαλίδῃ** πρὸς ἀποστολὴν.

Τῆς **Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς τελετῆς τῆς ὀδοη- κονακτηρίδος τοῦ Κίπερι** ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 18 Ἰουνίου, προσκαλοῦντος αὐτὸν ὅπως συμμετέσχη αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Ἀπέρη**, προέδρου τῆς «**Συμπνοίας**», αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου χάριν τῆς τελετῆς τῆς σχολῆς αὐτῆς.

Τοῦ κ. **Homolle** ἀπὸ 20 Ἰουνίου ἐξ Ἀθηνῶν, διευθυντοῦ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, συνιστῶντος τῷ Συλλόγῳ τοὺς κ. **Laurent** καὶ **Sénire**, οἵτινες ταξιδεύουσιν ἐν Θράκῃ καὶ Ἀνατολῇ, καὶ παρακαλοῦντος ὅπως παρασθῆ αὐτοῖς πᾶσα συνδρομή.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν προδικαστικὴν ἀπόφασιν τοῦ πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως **Μουράτ Θεοφιλίδου** ὁ κ. **Νικολόπουλος** μετ' ἀπορίας παρατηρεῖ ὅτι ὁ δικηγόρος τοῦ Συλλόγου, ἐν ᾧ ὅταν ζητῆ χρήματα ἀπευθύνεται κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν Σύλλογον, τὴν φράσιν ταύτην προτίμησε νὰ στειλῆ ἡμῖν τὸ ἔγγραφον διὰ τοῦ κ. **Μαλιάδου**, ὡς καὶ ἑτέρας τινὰς νομικὰς παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως διὰ τὸ ἐμπρόθεσμον ἢ οὐκ ὑπεσχέθη δ' ἐν τέλει ὅτι ἢ ἀ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ κ. **Μαλιάδου** καὶ θὰ φροντίσῃ νὰ ἐπιμεληθῆ παντοιοτρόπως τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος προσκαλεῖ τὰ μέλη εἰς ὑποφορικὴν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου, καὶ μετὰ τὴν συζήτησιν ἀποφασί-

ζεται ἡ ἄμεσος ἐκλογὴ τοῦ προέδρου μετὰ διάλειμμα 5 λεπτῶν. Ὑποφορίας δὲ γενομένης, πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἐξελέγη διὰ τὸ ἔτος 1898—99, ὁ κ. **Χρῆστος Χατζη- χροῦστου**, γυμνασιάρχης, παμψηφεί.

Ἐκλέγεται μέλος τακτικὸν τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Μιχαὴλ Ν. Παπαδόπουλος**, ἔμπορος, καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤ΄

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 6 Ἰουλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως, μεθ' ὃ ὁ νέος πρόεδρος κ. **Χρ. Χατζηχρηστοῦ** ἀναστὰς προσεφώνησε ταδε:

Φίλοι συνάδελφοι,

Εἰ μάντις γίγνομαι τῶν ὑμετέρων ἐνδομέων διαλογισμῶν, πάντες τὴν στιγμὴν ταύτην μου καταγινώσκετε, ἀν μὴ ἀναισθησίαν καὶ ἱραμότητα, ἀλλὰ πάντως τόλμην οὐ μικράν, δι' ἐτόλμησα νὰ καταλάβω τὴν ἔδραν ταύτην, ἐρ' ἦν ἡ ψῆφος ὑμῶν, οὐκ οἶδα τί μαθόντων ἠέληλα νὰ με ἀναδιόβω τὸ ἔπος τοῦ τιμήντος τούτου δώκου ὁμολογουμένως πρὸς τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν μέγα καὶ ἰαγῆος καταλαμβάνει εἰκότως τὸ πνευμά μου.

Ἀλλὰ τὴν ἐμὴν ἰσχύτητα συναισθανόμενος, τί παθῶν κἀγὼ ἐξ ἄλλου τὸ τόλμημα τοῦτο ἐτόλμησα; Μὴ ζητεῖτε, ἀγαπῆτοι ἑταῖροι, τὴν ἐρμηνείαν τούτου ἐμοῦ ἕμου· κάλλιον, ἐκφραστικώτερον καὶ ἐπιτιχέστερον θὰ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἡ μήτηρ ἐκείνη, ἣς καὶ ἐπὶ γλώσσας ἀμαιμακέτου καὶ παμφάγου πυρὸς εἰσπηδᾷ καὶ ἐν καταβροχθιζούσαις ποταμίαις διναις καταρρίπτεται, ὅταν βλέπῃ τὸ μὲν προσφιλὲς αὐτῆς τέκνον ἐν κινδύνῳ, παρὰ δὲ τῶν δυναμῶν καὶ δεινῶν κολυμβητῶν ὀλιγοῖαν καὶ ἀδιαφορίαν εἰς τὸ σπεῦσαι καὶ τοῦτο διασῶσαι· μία δὲ καὶ μόνη λέξις ἡ τῆς μητρὸς ἀπάντησις: ἡ θερμότης καὶ ἱερὰ λέξις **σ τ ο ρ γ ἦ**· ἀπὴ ποιεῖ πάντας ἡμᾶς τολμᾶν καὶ τὰ δεινότατα καὶ πολλὰ τῶν ἡμετέρων δυναμῶν ὑπέριτα· οὐδὲ χρώμεθα λογισμῶ οὐδενὶ διὰ στοργὴν ἐπὶ τὰ τολμηρὰ ὀρμώντες, ἀλλ' ὅλως ἀναισθητῶς πρὸς ταῦτα βαίνομεν· ἀσυναισθητῶς ὄν κἀγὼ τῶν ἐμῶν δυναμῶν καὶ ἀλογιστῶν τῶν δυσχερεῶν, αἷς ἡ ἔδρα αὐτῆ συνεπάγεται, τὸν οἶακα τῆς περιμλειότητος Ἀργοῦς ἐδραξάμην· ἀν δὲ καὶ τι προελογισάμην, τοῦτο ἡ ἐμὴ πεποίθησις ἐστὶ καὶ ἡ ἐλπίς ἐπὶ τοὺς ὑβριστοὺς βραχίονας τῶν ἐπὶ κώπαις καθήμενων ἐρήφρων μοι ἑταίρων.

Τούτων ὄν τῶν προσφιλῶν μοι συμπλωτήρων τῆς εὐρύθμου καὶ προθύμου κωπηλασίας προπεφαισθῆς καὶ τὴν πρὸς με εὐμένειαν αὐτῶν προειδὼς, θαρροῦντως πειράσομαι, ὅπως ρανῶ κἀγὼ, δση ἐμὴ δύναμις, **κεδνὸς οἰαοστρέφος**, ἵνα τὰς τε οἰκονομιάς

και άλλης ρύσεως καταγιγιάς υπεκδράμωμεν. Τὰς πλάκας δὲ τῶν διευθυνόντων τὰ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου νόμων παραλαβόντες, ἐν παντὶ καιρῷ και πάσιν εὐσυνειδήτως αὐτοὺς ἀπονεμούμεν, αἰτίποτε ἐπὶ τὸν κυριώτατον σκοπὸν ἀπορῶντες, ὅπως ἐν τῇ ἐστία ταύτῃ τῶν φώτων πᾶσαν διαφανομένην που τῆς ἐπιστήμης και άλλης γνώσεως φωτεινὴν ἀκτῖνα σκεκντρώσωμεν, ἵνα ὁ ἱερὸς σκοπὸς τοῦ Συλλόγου, ἡ καλλιέργεια και θεραπεία τῶν γραμμάτων και τῆς ἐπιστήμης, ἐπιτυχέστερον ἐπιτυχῶνται.

Ἐχερέστερον δὲ και θάρτον, ὡς νομίζομεν, ἐπὶ τὸν σκοπὸν χωρήσομεν, ἀν ἐν ταῖς πρὸς εἴρεσιν τῆς ἀσίτης βουλῆς συζητήσομεν ἡμῶν τηρῶμεν και πνεῦμα και γλώσσαν σοβαρὰν και ἐμβριθῆ και πάσης ὁπισθοουλίαι ἀπηλλαγμένην, ἐν γένει δὲ συμπεριπορὰν ἐμπρέπουσαν σωματεῖω παγκοσμίου, τολμῶ εἰπεῖν, φήμης ἀπολαύοντι, ὑπὸ τὰς εὐχὰς δὲ και εὐλογίας τῆς μητρὸς ἡμῶν Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας και τὴν ὑψηλὴν εὐνοίαν τῆς περρωτι-σμέτης Ἀυτοκρατορικῆς κυβερνήσεως φιλομούσου Ἄνακτος τὸν εἰρηνικὸν και καλὸν ἀγῶνα τῶν γραμμάτων, ὡς και τῆς ἐπιστήμης, ἀγωνιζομένω. Βαίνομεν οὖν πρὸς εἴρεσιν τῆς ἀληθείαις και τοῦ ὀρθοῦ συμφῶνως πρὸς τὰς σοφὰς τῶν προγόνων ἡμῶν ὑποθήκας και δὴ πρὸς τὴν τοῦ Προδίκου τοῦ Κείλου, ὅτι «*δοὶ τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις* (σοβαροῖς δηλαδὴ) *λόγους ἀμφισβητεῖν, ἐρίζειν δὲ μὴ, οὐ ἀμφισβητοῦσι μὲν και φίλοι ἀλλήλοις δι' εὐνοίαν, ἐρίζουσι δὲ μόνοι οἱ ἐχθροὶ και διάφοροι*» πεποισθαμεν δὲ ὅτι ἐν τούτῳ τῷ ζητηματι ἐπικρατήσομεν τὰ βέλτιστα.

Ὅτε ἀποκρύψομαι δὲ και τὴν κατέχουσαν τὴν ψυχὴν μου χαρὰν και θυμηδίαν ὅτι κατὰ τὴν πρὸ τοῦ βέλτοντος ἀγῶνός μου προτελεσθεῖσάν μοι θυσίαν λαμπρῶς ἐκαλλιέρησα ὅτι τὰ σπλάγγνα τοῦ ἱερείου μόνον οὐχὶ βρωνῶντά και ἀνακηρύττουσιν, ὅτι και τὰ τῶν ἐμῶν ἐν τῷ προεδρεῖω ἐταίρων σπλάγγνα λιαν σμασπῶς μοι και προθύμως πᾶν διαθεθεμένα εἶσι και εὐχαριστῶ αὐτοῖς θερμῶτα ἀπὸ τοῦδε, ὅτι τοιοῦτο μοι συμφράδμονες ἔσοντα και δεξιὸς ἐπίδειξος δὲ λόγιος, τῆς ἱστορίας και τῆς φιλοσοφίας γνώσεως και λιγὺς τοῦ ἡμετέρου σωματεῖου ἀγορητῆς τὴν πρῶτην τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν περικοσμῆσει.

Ἄλλὰ και τὰ οἰκονομικά τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὅτι αἰσίαν ἔχουσι τὴν ἀπαρχὴν και ἔτερον καλὸν προσῶντομα ἐκ τῆς εὐθὺς ἀναγνώσθησῶμένης ἀλληλογραφίας ἀκόσσεσθε. Βραχεῖαν ἐποησάμην τὴν ἐμὴν ἐναρκτήριον προσλαλιάν, τοῦ χρόνου και τῶν πολυτήμων στιγμῶν ὑμῶν φειδόμενος, οὐδὲ τὰς ἐπαγγελίας μου πολλὰς και μεγάλας προκηρῶντομα, ἐν νῆ ἔχωσι «*ἅπας λόγους, ἀν ἀπὴ τὰ πράγματα, μάταιον κ φαίνεται και κενόν*» ἀλλὰ και ἄλλως ἔπερκα και ἐν τοῖς ἐργοῖς ὀλίγος, ἀλλὰ μὴν και ἐν τοῖς λόγοις και ὑποσχέσεσιν ἥμισια ἐπὶρρηπῆς. Πάσας δὲ τὰς ἐλπίδας μου περὶ ἐπιτυχῶς οἰακοστροφίας τῆς ἱερᾶς ταύτης Παράλῳ ἀνατιθέντες τῇ προθυμίαι τῶν ἐμῶν ἐταίρων τῶν τε ἀποτελοῦντων τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ Συλλόγου παράγοντας, τὰς ἐπιτροπὰς αἰτοῦ, και τῶν ἐπιθυμούντων τὴν συντήρησιν και ἐκείλειαν τοῦ πρεσβυτενοῦς και γεραροῦ τούτου σωματεῖου και ζωογόνον αἶμα διὰ τῶν προθύμων σενθρομῶν αὐτῶν εἰς τὰς φλέβας τούτου εἰσποροῦντων, πρὸ πάντων δὲ τῇ ἀρωγῇ και σενάρσει τοῦ Ἰϋστοῦ πατρὸς τῶν φώτων, θαρροῦντως τὰ πρ-

μῆσια τῆς νηὸς λῶομεν και εἰς τὸ πέλαγος τῶν ἐργασίων ἡμῶν ἀναγόμεθα. Εὐξασθε ἡμῖν πάντες εὐπλοίαν και αἰσίαν πρὸς τὸν ὄρμον τοῦ ἐτησίου πλοῦ ἀρίζιν.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωπι τῷ κ. γενικῷ γραμματεῖ, ὅστις ἀνακοινῶ τὰς προσφορὰς βιβλίων και ἀναγινώσκει τὴν περίληψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ Χαμδῆ Βέη, διευθυντοῦ τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ Μουσείου, δι' ἧς προσφέρει τῷ Συλλόγῳ τὰ ἀντίτυπα, ὧν τὸ μὲν ἐν γαλλιστί, τὸ δ' ἔτερον τουρκιστί, τοῦ ἐργου αὐτοῦ *Monuments Funéraires*.

Τοῦ κ. Ἀποστοῖλου Μ. Σακελλαρίδου, ἀντιπροσώπου τῆς κοινότητος Κρουσόβου, αἰτουμένου τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Εὐχαριστήριον τῆς οἰκογενείας Γλάδοτωνος ἐπὶ τῇ συλλυπητηρίῳ τοῦ Συλλόγου ἐπιστολῇ.

Τοῦ κ. Φαρδύ, ἀποστῆλλοντος βιβλίον, ἐπικαλοῦμενον *Σχολικὸν Ἀνάγνωσμα* και αἰτουμένου τὴν κρίσιν τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Κατσαῖτου, δι' ἧς αἰτεῖται αὐξήσιν τῆς συντάξεώς του.

Τοῦ κ. Ἰ. Γκιώχα, προσφέροντος αὐτοῦ μὲν 10 λίρας και ἑτέρας 10 τῶν υἰῶν τῆς οἰκογενείας Ἰωάννου Βασιάδου, ὅπως εὐκολύνῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου περὶ κατασκευῆς προτομῆς τοῦ μακαρίτου Ἡροκλέους Βασιάδου.

Ἰπόμνημα τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. Β. Μυσιακίδου περὶ μέτρων ληπτίων πρὸς τεκτικωτέραν λειτουργίαν τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐπιστολὴ τῆς κοινότητος Θεοδοσιουπόλεως (Ἐρζερούμ), αἰτούσης τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Ὅς πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἰ. Γκιώχα, δι' ἧς τῆσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συλλόγου ἐκ μέρους ἐκυτοῦ και τῆς οἰκογενείας Ἰωάννου Βασιάδου λίρας τουρκικὰς εἰκοσιν, ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον, εὐγνωμότως ἀποδεξάμενον τὴν γενναίαν δωρεάν τοῦ κ. Ἰ. Γκιώχα, εὐχαριστεῖ αὐτῷ θερμῶς και ἐν δημοσίῳ τοῦ Συλλόγου συνεδρῆξ θὰ φροντίσῃ διὰ καταλλήλου ἐνεργείας ἵνα πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου, και οὕτω στηθῇ δεόντως ἡ προτομὴ τοῦ αἰοιδίμου Βασιάδου, εὐεργετικῶς δράτταντος ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὡς ἰδρυτοῦ, προέδρου και μεγάλου εὐεργέτου αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀϋθεντόπουλος ἐρωτᾷ τὸν κ. πρόεδρον ἐὰν αἰ εἰκοσι λίραι θὰ ἐξαρκέτωσι πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐν λόγῳ προτομῆς. Τοῦ κ.

προέδρου βεβαιώσαντος ὅτι αἱ προσενεχθεῖσαι εἴκοσι λίραι θὰ ἀποτελέσωσι τὸ ἡμῖς μέρος τῆς ὅλης ἀναγκαιᾶς δαπάνης, ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* ὑπέμνησεν ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ, ὅστις ἤθελε προτεθῆ εἰς τοὺς τιμῶντας τὴν μνήμην τοῦ δραστηριωτάτου τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου ἵνα δι' ἐράνων συμπληρώσωσι τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν πρὸς τελείωσιν τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, πρέπει νὰ διαλάμπῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐξοχωτάτου κ. *Χρηστάκη Ἐφένδη Ζωγράφου*, στενοῦ τοῦ μεταστάντος φίλου· προτείνει δὲ ὅπως τὸ προεδρεῖον, ἐξ εὐλαθείας πρὸς τὴν συνδέουσαν τοὺς δύο ἀνδρας ριλίαν, ἀποταθῆ πρὸς τοῦτο πρὸς τὸν μέγαν τοῦ Συλλόγου εὐεργέτην.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ὑπὸ δέκα μελῶν τοῦ Συλλόγου ὑποβληθεῖσαν ἔγγραφον πρότασιν ὅπως ἐκλεγῶσι μέλη τακτικά τοῦ Συλλόγου οἱ ἐκδοταὶ καὶ διευθυνταὶ τῶν ἐγχωρίων ἑλληνικῶν καὶ ἀλλογλώσσων φύλλων, οἱ ἀπὸ τῆς ἐμρανίσεως τοῦ φύλλου τῶν ποικιλοτρόπως ὑποστηρίζαντες τὸν Σύλλογον, ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ ἵνα ἢ ἐπὶ τούτου ἀπόφασις ἀναβληθῆ ὅπως μελετηθῆ πρῶτον ἐν τῷ προεδρεῖῳ.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. *Δ. Μοσιράτῳ* πρὸς ἀνάγνωσιν πραγματείας **Κρίσεις καὶ σχόλια εἰς Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονα.**

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* λέγει ὀλίγα περὶ τοῦ ἀναγνώστου τοῦ κ. *Μοσιράτου*, οὐχὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς λίαν εὐτυχοῦς πρωτοβουλίας, ὅπως διὰ θέματος, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἧς φερόμενος εἶναι καὶ ὁ Σύλλογος, ἐγκαινίση τὴν νέαν περίοδον τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Εὐτυχῶς, προσέβηκεν ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος*, αἱ διακελεύσεις τοῦ νέου τοῦ Συλλόγου Κανονισμοῦ δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοσχεδίους παρατηρητὰς νὰ παρατηρῶσιν ἐκ τοῦ προχείρου ἐπὶ μελετημάτων σοβαρῶν ἀψύστατα καὶ ἀπροσδιόριστα, ἐπομένως τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. *Μοσιράτου* θὰ παραπεμφθῆ κατὰ τὸν νόμον εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐν ἣ οἱ ὀρεγόμενοι μελέτης δύνανται νὰ προσέλθωσι καὶ νὰ παρασκευάσωσι σχετικὰς πρὸς αὐτὸ παρατηρήσεις, ἃς δύνανται νὰ ἀνακοινώσωσι τῷ συγγραφεὶ διὰ τοῦ Συλλόγου ἐν εἰδικῇ αὐτοῦ συνεδριάσει. Συγχαίρει λοιπὸν τῷ κ. *Μοσιράτῳ* ἐπὶ τῇ ἐπιστημονικῇ αὐτοῦ συμβολῇ, συγχαίρει δὲ καὶ τῷ νέῳ τοῦ Συλλόγου προεδρεῖῳ ὅτι διὰ τοιαύτης πνευματικῆς πανδαισίας προκατήρξατο τῶν

ἐργασιῶν αὐτοῦ· μὴ θέλων δὲ νὰ ἀντιφωνήσῃ ἐξ ὑπογίου καὶ παραρῶνως εἰς τὴν λαμπρὰν προεδρικὴν προσφωνήσιν, εὐχεται ὅπως ἀπὸ τοιαύτης εὐσυνείστου ἀφειρηθείας εἰς αἴσιον κατὰλήξῃ καὶ τέρμα τὸ νέον συλλογικὸν ἔτος.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 13 Ἰουλίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὴν αἴτησιν, ἣτις ὑπεβλήθη εἰς τὸ προεδρεῖον ὑπογεγραμμένη ἐκ δέκα μελῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔγγραφον δωρεάν καὶ τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ διευθυντῶν τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων ἐφημερίδων *Ταχυδρόμου*, *Κωνσταντινουπόλεως*, *Νέας Ἐφημερίδος* καὶ *Levand-Herald*, διὰ τὰς πολλὰς ἐκδουλεύσεις, ἃς διὰ τῶν φύλλων παρέσχον τε καὶ παρέχουσι τῷ Συλλόγῳ, εὔρε τὸ προεδρεῖον λίαν ὀρθὴν καὶ λογικὴν.

Γενομένης δὲ ψηφοφορίας, γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ ἰδιοκτῆται καὶ διευθυνταὶ τῶν ἀνωτέρω ἐφημερίδων κ. κ. *Δ. Α. Βέλλης*, *Δ. Νικολαΐδης*, *Σ. Σ. Καραγιαννίδης* καὶ *Ἐδγαρ Οὐίττακερ*.

Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* φρονεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ σταλῆ ἐκ μέρους τοῦ προεδρεῖου ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἀνωτέρω ἀξιότιμους κυρίους, ἐν ἣ νὰ ἐκτιθῶνται οἱ λόγοι, δι' οὓς ἐγένοντο μέλη τοῦ Συλλόγου.

Τὴν γνώμην τοῦ κ. *Αὔθεντοπούλου* συμφερίζονται καὶ πάντα τὰ λοιπὰ μέλη καὶ ἀναθέτουσι τὴν ἐκτέλεσιν ταύτης εἰς τὸ προεδρεῖον.

Ψηφίζεται τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Ζουμπούλογος*, ἔμπορος.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γεν. γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν πραγματείας τοῦ ἐν Φριβούργῳ καθηγητοῦ κ. *Thuml* **Περὶ καταγωγῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων**, μεθ' ὃ ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σοφὸν ἄνδρα, τὸν συγγράψαντα τὴν πραγματείαν, προτείνει δὲ ὅπως καταταχθῆ μεταξὺ τῶν ἐπιτίμων μελῶν. Μηδενὸς δ' ὑπάρχοντος ἄλλου ζητή-

ματος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος, κηρύσσει τὴν λήξιν τῶν θερινῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΒ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 2 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Κηρύσσεται ἡ ἐναρξίς τῆς ἐπιμνημοσύνης συνεδρίας τοῦ Συλλόγου· εἶτα ὁ κ. πρόεδρος διὰ βραχείας προσφωνήσεως ἐξέθηκεν ὅτι ὁ σκοπός, δι' ὃν συνεκάλεσεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦς τε προσφιλεῖς ἐταίρους, ὡς καὶ τὸ λοιπὸν ἀξιοτίμητον ἀκροατήριον, εἶναι ἵνα πάντας προσλάβῃ κοινωνοὺς ὁ Σύλλογος εἰς τὴν θλίψιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ τε ἔθνους καὶ τοῦ Συλλόγου.

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΕΦΕΝΔΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ.

Ἀνήγγειλε δὲ μετὰ τοῦτο τὸν ῥήτορα, τὸν μέλλοντα νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιμνημοσύνην λόγον ἐπὶ τῷ θηρηνομένῳ ἀνδρὶ, πρὸς δὲ ὅτι καὶ ἡ ἐλλογίμος δεσποινὶς *Κορηλία Προβεζιώτου Ἡπειρώτις*, δι' αἰτήσεώς της πρὸς τὸν προεδρεῖον ἔλαβε τὴν ἀδειαν αὐτοῦ, ὅπως ἀπαγγεῖλη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν *Ἐλεγείον* ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ μεγάλου ἐν ἔργοις συμπαιριώτου αὐτῆς **Χρυστάκη ἐφένδη Ζωγράφου**· μεθ' ὃ τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. *Μ. Αἰδωνοπούλῳ*, ὅστις, παρελθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἐξύμνησε προσηκόντως τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος, ἰδίᾳ δὲ ἐξῆρε τὴν ἐπὶ παιδείᾳ δρασὶν τοῦ αἰμυνήστου ἀνδρός. Τὸν ῥήτορα διεδέξατο ἡ δεσποινὶς *Κορηλία Προβεζιώτου*, ἧς ἀπήγγειλε κατὰλληλον τῇ περιστάσει *Ἐλεγείον* πρὸς τὸν μεταστάντα, μεθ' ὃ ἐπεσφράγισε τὸ κατανοητικὸν καὶ ἐπιβλητικὸς ἐνθιμον τῆς τελετῆς χορὸς φιλοκάλων ἐρασιγεγῶν, προσηκνῆς ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Παχτίκου*, μέλους αὐτῆς ἐπιμνημοσύνης. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπένευμε τὰς ἐγκαρδίους εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ τε ἐξοχωτάτῳ κ. πρεσβευτῇ τῆς Ἑλλάδος, τῷ Θεοφιλεστάτῳ ἀγίῳ Χαρουπόλει, τῷ ῥήτορι καὶ τῇ ποιητρίᾳ, τῷ χορῷ ὡς καὶ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς τιμήσασιν διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τὴν ἐπιμνημοσύνην τελετήν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΓ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 9 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἡ **ἀλληλογραφία**, ἔχουσα οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Ἐπαμεινώνδου Σταματιάδου* ἐκ Σάμου ἀπὸ 1ης Ἰουλίου, δωρομένου ἀντίτυπον τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης *Ἐπετηρίδος τῆς ἡγεμονίας Σάμου τοῦ ἔτους 1898*.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πρωμετῆς* ἀπὸ 11 Ἰουλίου, αἰτουμένων τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας *Ζαφειροπούλου*.

Τοῦ ἱερέως *Ἐμμανουὴλ Αὐραγ* ἐκ Rouen τῆς Γαλλίας ἀπὸ 10/22 Ἰουλίου, αἰτουμένου νὰ ἀποσταλῇ τὸ Περιοδικὸν κατὰ τὰ συμπεφωνημένα τῇ ἐν Rouen Ἀκαδημίᾳ.

Τοῦ κ. *Ἰω. Γκώχα* ἐντεῦθεν ἀπὸ 16 Ἰουλίου, προτείνοντος τροποποίησιν τοῦ ἐπ' ὄνοματι τοῦ αἰοιδίμου *Σωτηρίου Καλλιᾶδου* κληροδοτήματος τοῦ αἰμυνήστου *Ἡροκλέους Βασιᾶδου*, θείου του, χωρὶς ποσῶς νὰ μεταβληθῇ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ διάθεσις τοῦ κληροδοτοῦ.

Τοῦ κ. *Α. Δημητριάδου*, διευθυντοῦ τῶν Σχολῶν Νικομηδείας, ἀπὸ 19 Ἰουλίου, πέμποντος πρὸς κρίσιν πόνημά του ὑπὸ τὸν τίτλον «*Μεταξοσκολημοτρόφος*».

Τοῦ ἐν Ἀθήναις *Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Συλλόγου* ἀπὸ 27 Ἰουλίου, ἐπιστρέφοντος τὸν ὑπ' αὐτοῦ αἰτηθέντα πίνακα τῶν ὑποβιβλωσῶν τῷ Συλλόγῳ αἰτήσεις κοινοτήτων περὶ χορηγίας γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* καὶ ποιουμένου παρατηρήσεις τινὰς ἐπ' αὐτοῦ.

Τῶν *Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Πρωβίου* ἀπὸ 1ης Αὐγούστου, αἰτουμένων διπλᾶ σῶμακα χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* διὰ τὰ ἐκπαιδευτήρια αὐτῶν, ὡς καὶ τινα βιβλία πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς κοινότητος.

Τοῦ ἰταλοῦ κ. *Ἐπιειραμμένου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 4 Αὐγούστου, προσκαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως συμμετάσχη δι' ἀντιπροσώπου ἢ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἀνακαινώσεων εἰς τὸ ἐν Ἰώμῃ συγκληθησόμενον τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου 1899 12ον *Μεθνὲς Συνέδριον τῶν Ἀσιανολόγων*.

Τῆς *Φιλεπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος τῶν Τηνίων* «*Εὐαγγελισμοῦ*» ἀπὸ 6 Αὐγούστου,

αίτουμένης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἵνα συγκαλή τὰς κατ' ἔτος τέσσαρας γενικὰς συνεδρίας αὐτῆς ἐν τινι αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ τῆως ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. *P. Cambon* ἀπὸ 9 Αὐγούστου, θερμῶς εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ συλλυπητήρια αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Τοῦ Παν. μητροπολίτου Προικονήσου κ. *Benedίκτου* ἀπὸ 4 Αὐγούστου, συνιστῶντος παραλήπτῃ τῶν δωρηθησομένων γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου* τῆ κώμῃ Περσαστείῃ τῆς προικίας του τὸν κ. *N. Συριοτάκη*.

Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Κοτυαίου ἀπὸ 15 Αὐγούστου, αἰτουμένων τὴν σειράν τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου*.

Τῶν κ.κ. *Δεπάσια-Γεράρδου*, βιβλιοπωλῶν καὶ ἐκδοτῶν ἐντεῦθεν ἀπὸ 18 Αὐγούστου, πιστοποιούντων ὅτι ἡ κοινότης Κοτυαίου εἶναι ἄπορος καὶ ἐπομένως συνιστῶντων ὅπως δεθῆ αὐτῇ δωρεὰν ἐν σῶμα γεωγραφικῶν χαρτῶν *Ζαφειροπούλου*.

Τῆς κυρίας *Δομνίκης Χρ. Ζωγράφου* ἐκ Παρισίων ἀπὸ 19/31 Αὐγούστου, ἐκφραζούσης εὐχαριστίας διὰ τὰ συλλυπητήρια τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου αὐτῆς *Ἐξ. Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*.

Τῶν Ἐφοροεπιτρόπων καὶ κατοίκων τῆς κώμης *Δερέαοι* ἀπὸ 19 Αὐγούστου, ἐπικαλουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου ἀντίληψιν πρὸς συντήρησιν τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἐν τῷ Πέραν Ὀρθοκεντικῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος πρὸς ἑσπερινὰς διαλέξεις ἠθικορρησκευτικοῦ περιεχομένου.

Τῆς δεσποινίδος *Κορνηλίας Α. Πρεβεζιώτου*, παρακαλοῦσης τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐπιτρέψῃ αὐτῇ ν' ἀπαγγεῖλῃ ἑλεγείον ἐπὶ τῷ αἰοδίμῳ *Χρηστάκῃ ἐφένδη Ζωγράφῳ* κατὰ τὴν ἐπιμνημόσυνον συνεδρίαν τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 30 Νοεμβρίου.

Τοῦ κ. *Νέστορος Γεωργίου*, δικηγόρου καὶ μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 6 Νοεμβρίου, πέμποντος ἐπιστημονικὴν δικτριβὴν, *Κοινὰ Νομικά ἢ τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἑλλησι διεθνῆς δίκαιον* ἐπιγραφομένην, ὅπως ἀνακινωθῆ ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ Μητροπολίτου Ἐάνθης κυρίου Ἰωακείμ, προέδρου τῆς ἐπὶ τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκῃς ἐπιτροπῆς, αἰτουμένης τὰς δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου καὶ εἴ τι ἄλλο δύ-

ναται νὰ προσφέρῃ ὁ Σύλλογος εἰς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκῃς ταύτης, ἀπὸ 29 Σεπτεμβρίου.

Τοῦ κ. *Πέτρου Γ. Φιλανθίδου*, πρωτοψάλτου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κυζίκου ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου, ἀναφερομένου εἰς τὸν *Ζωγράφου Ἀγῶνα* περὶ συλλογῆς ζῶντων μνημείων.

Τοῦ κ. *Ματθαίου Παπανίκια* ἐκ Τραπεζοῦντος ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου, ἀποστέλλοντος πραγματείαν ἐπιγραφομένην « Ὁ Παφλαγονικὸς διάκοσμος καθ' Ὀμηρον καὶ Σιράβωνα », ὅπως ἀναγνωσθῆ ἐν εἰδικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίᾳ.

Τοῦ κ. *Γ. Ἐαρινοῦ* ἐκ Σμύρνης ἀπὸ 27 Ὀκτωβρίου, εὐχαριστοῦντος τῷ Συλλόγῳ διὰ τὴν βράβεισιν τοῦ *Συμιακοῦ Λεξιλογίου* αὐτοῦ καὶ παρακαλοῦντος ὅπως τὸ δεκάλιρον γέρας παραδθῆ τῷ παρεπιδημοῦντι ἐν Κωνσταντινουπόλει κυρίῳ *Ἐμμ. Μανωλοπούλῳ*.

Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τοῦ χωρίου *Γωνῆς* τῆς Κυζίκου ἀπὸ 9 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένης τοὺς χάρτας *Ζαφειροπούλου* ὑπὲρ τῆς σχολῆς αὐτῶν.

Τῶν Ἐφόρων τῶν σχολείων Ἐρζιζάνης ἀπὸ 19 Σεπτεμβρίου, αἰτουμένων τοὺς χάρτας *Ζαφειροπούλου*.

Τοῦ κ. *Π. Δούκα*, γυμνασιάρχου Γυθείου ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου, παρακαλοῦντος ὅπως, συμφθὰ ἀποράσει τοῦ Συλλόγου, ἀποσταλῶσι τῇ ἀρτισυστάτῳ βιβλιοθήκῃ τοῦ Γυμνασίου ἅπασι αἱ δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς, ἀνακινῶν τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἐλήφθη ἀπόφασις παρὰ τοῦ προεδρείου ὅπως ἀποσταλῶσι δύο ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. *Καμπὸν* πρὸς ἀποχαιρετισμὸν καὶ ἐκφρασῆν τῶν εὐγνωμόνων αἰσθημάτων τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν ἕξοχον ἄνδρα. Τῷ ὄντι δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχώρησεως τῆς Αὐτοῦ Ἐξερχήτης μεταβάσα παρ' αὐτῷ ἡ ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ.κ. *Χρ. Χατζηχρήστου*, προέδρου, καὶ *Π. Νικολοπούλου*, ἀντιπροέδρου, ἀνεκινῶσατο αὐτῷ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς· ἡ δὲ Α. Ἐξ., εἰς τὸ ἔπακρον εὐχαριστήθησα ἐπὶ τῇ ἰδιαιτέρῃ ταύτη τιμῇ τοῦ Συλλόγου, ἐξεφράσθη λίαν ευμένως καὶ ἐδήλωσεν ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὧν θέλει παρακολουθεῖ μετ' ἰδιαζούσης προσοχῆς καὶ διαφέροντος τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος κατόπιν παρατηρεῖ ὅτι ἐν

τῆ ἀλληλογραφίᾳ ὑπάρχουσι δύο αἰτήσεις περὶ παροχῆς τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου· αἰτήσις τῆς ἐν τῷ Πέραν Ἀδελφότητος τοῦ Ἐυαγγελιστοῦ Ἰωάννου περὶ παροχῆς αὐτῆς δι' ἐσπερινὰς διαλέξεις ἠθικηθρησκευτικοῦ περιεχομένου, καὶ αἰτήσις τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ἱηρίων διὰ τέσσαρας μόνον συνεδρίας ἐτησίως. Ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς πρώτης αἰτήσεως συνηγοροῦσιν οἱ κ. κ. *Μ. Αἰθεντόπουλος*, *Ἀν. Χρησιδῆς* καὶ *Δ. Μηλιώτης*, καὶ παμψηφεί ἀποφαίνεται ὁ Σύλλογος ὑπὲρ αὐτῆς· ἀλλ' ἡ δευτέρα αἴτησις ἀπορρίπτεται.

Γίνεται δεκτὸς ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Νούλης*, ἱατρός.

Προκειμένῳ δὲ περὶ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Συλλόγου, ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Π. Νικολόπουλος* λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐν προηγουμένη συνεδρίᾳ ἀπεφάσισεν ὅπως δεθῆ συναυλία πρὸς βελτίωσιν τῶν οικονομικῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ πρὸς τοῦτο εὖρε λίαν πρόθυμον τὴν εὐγενεστάτην δεσποινίδα *Ἰωαννίδου*, ἥτις, κατὰ τὴν γνώμην του, ἂν ἀφεθῆ ἐλευθέρᾳ εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς, θὰ συντελέσῃ τὰ μᾶλα πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τούτου, καὶ προτείνει εἰς τὰ μέλη ἵνα ἐπιληθῶσιν, εἰ δυνατὸν, ἐγκαίρως τῆς πρὸς τοῦτο συζητήσεως. Οἱ κ. κ. *Μ. Αἰθεντόπουλος* καὶ *Δ. Μοστροῦτος* φρονοῦσιν ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται μακρὰ συζητήσεις περὶ τούτου καὶ ἐκφράζουσι τὴν εὐχὴν, ὅπως ληθῆ ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἡ δέουσα προσοχὴ ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν μελῶν, ἅτινα θὰ ἀπαρτίσωσι τὴν ἐπιτροπὴν. Ὁ κ. *Αἰθεντόπουλος* ἐν τελεί φρονεῖ ὅτι ἡ ἐκλεχθεσομένη ἐπιτροπὴ ἵνα ἐργασθῆ ἀποτελεσματικώτερον, δεόν νὰ ἦ ἀγαθὸς μελὴς. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι περὶ τοῦ τεχνικοῦ μέρους ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ προσώπου, δυναμένου νὰ δώσῃ πληροφορίας περὶ τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης, ἣν ὑπελόγησεν εἰς τριάκοντα λίρας· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ πρόσωπα, ἅτινα θὰ ἀπαρτίσωσι τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς συναυλίας, δηλοῖ ὅτι ἐπιφυλάσσεται, ἵνα ἐν προσεχείᾳ συνεδρίᾳ ἐκθέσῃ ὀριστικώτερον τὴν γνώμην του περὶ τούτων. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* φρενεῖται μὴ ἡ δαπάνη τῆς ἐργασίας ἀνέλθῃ εἰς τεσσαράκοντα λίρας καὶ προτείνει ἵνα ἡ γνώμη του ὑπεβληθῆ μόνον εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς συζήτησιν. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τοῦτο θὰ ἐκπληρωθῆ ἀναλόγως τῆς γνώμης τῆς δεσποινίδος *Ἰωαννίδου*, καὶ φρονεῖ ἀποβλέπων εἰς ὑψηλότερον σκοπὸν, ὅτι δέον ἡ ἐργασία νὰ ἦ κλασικὴ καὶ ποιικίλη.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει

ὅπως ἀποσταλῆ ἀντίγραφον τοῦ ἐκφωνηθέντος ἐπιμνημοσύνου λόγου πρὸς τὴν σεβαστὴν γῆραν τοῦ ἀειμνήστου *Χρηστάκη ἐφένδη Ζωγράφου*, ἵνα λάβῃ καὶ τούτου γνώσιν, ὡς ἔλαβε καὶ τῶν λοιπῶν ψηφισμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ συζύγου τῆς. Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. *Νικολοπούλου*, καὶ ἰδίχ περὶ τοῦ τρόπου τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπιμνημοσύνου λόγου καὶ τοῦ ἐλεγείου, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις, καθ' ἣν τῆ προτάσει τοῦ κ. προέδρου ἀποφασίζεται, ὅπως, ἀφ' οὐ προηγουμένως ἀποσταλῶσι τῆ σεβαστῆ γῆρᾳ τὰ ἀντίγραφα αὐτῶν, δημοσιευθῶσι κατόπιν ταῦτα διὰ τῶν ἐγγυρίων ἐφημερίδων καὶ τυπωθῶσιν ἐως πεντακόσια περίπου σώματα πρὸς εὐρυτέραν διάδοσιν εἰς τὸ κοινόν.

Ὁ κ. *Μοστροῦτος* φρονεῖ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἐδημοσιεύοντο διὰ τῶν ἐφημερίδων ἐν περιλήψει τὰ πρακτικὰ ἐκάστης συνεδρίας πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὸ τοῦ κοινού· ὡς καταλληλοτέρους θεωρεῖ τοὺς κ. κ. *Γ. Πασχαλίδην* καὶ *Παχτίκον*. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. *Μοστροῦτου* παραδέχονται καὶ τὰ λοιπὰ μέλη καὶ ἀνατίθεται τοῖς ἀνωτέρω ἡ ἐκτέλεσις ταύτης.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* παρακαλεῖ τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἐπισπέυσῃ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν Περιοδικῶν τῶν τριῶν παρελθόντων ἐτῶν, καὶ φρονεῖ ὅτι πᾶσα βραδύτης περὶ τὴν ἐκτύπωσιν συντελεῖ πρὸς μείωσιν τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* παρακαλεῖ τὴν Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἀρχίσῃ νὰ σκέπτηται περὶ ἐκτύψεως τῶν τριῶν Περιοδικῶν καὶ νὰ μὴ ἀναβάλῃ τοῦτο εἰς τὸ μέλλον, καθόσον θὰ ἀπαντήσῃ πολλὰ προσκόμματα ὡς πρὸς τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου.

Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* ἀνακοινεῖ τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐτύπωσεν ἰδίαις δαπάναις τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὸν πρόεδρον αὐτῆς κ. *Οἰκονομίδην*. Ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν πρόεδρον κ. *Οἰκονομίδην* καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ εὐχεται ἵνα καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιτροπαὶ ἀκολουθῶσιν τὸ παράδειγμα αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικότητα. Ἐπίσης ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Γ. Γιώχα* ὁ κ. *Πασχαλίδης* ποιεῖται μνείαν περὶ τοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου *Ἡροκλέους Βασιάδου*. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος

τούτου γίνεται έκτενης συζήτησις, περί τοῦ ἂν δύναται ὁ Σύλλογος νὰ κάμη χρῆσιν τοῦ κληροδοτήματός ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς τοῦτο ἀναφέρεται καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπιστολῇ τοῦ κ. Γκιώχα, ἣ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν πραγματοποιήσιν αὐτοῦ μέχρι τῆς διαρρεύσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ διαθέτου ὀριζομένου ἐν τῇ διαθήκῃ χρονικοῦ διαστήματος. Ἐν τέλει τῇ προτάσει τοῦ κ. Νικολοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο παραπεμφθῆ εἰς τὰς δύο Ἐπιτροπὰς, τὴν Φιλολογικὴν τουτέστι καὶ τὴν Κοινωνιολογικὴν, ἵνα τὰ μὲν μέλη τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀποφανθῶσι περὶ τοῦ ἀνυψίμου τῆς τροποποιήσεως τοῦ κληροδοτήματος, τὰ δὲ τῆς Κοινωνιολογικῆς περὶ τοῦ βεστίμου αὐτῆς.

Ὁ κ. Νικολόπουλος ζητεῖ πληροφορίας παρὰ τοῦ κ. προέδρου περὶ τῆς δεκαπενταλίου δωρεᾶς πρὸς τὸν Σύλλογον τοῦ κ. Φωτιάδου. Ὁ κ. πρόεδρος πληροφορεῖ τὸν κ. Νικολόπουλον ὅτι τὸ ἀνωτέρω ποσὸν ἐστάλη πρὸς τὸν Σύλλογον κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἔλαβε τοῦτο ἀντ' αὐτοῦ, ὑπεσχέθη νὰ τὸ ἀποστείλῃ λίαν ἐγκαιρῶς πρὸς τὸν κ. ταμίαν τοῦ Συλλόγου. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος εὐχεται ἵνα καὶ κατὰ τὸ παρὸν συλλογικὸν ἔτος τὰ ἀξιότιμα μέλη ἐν τῇ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασίᾳ αὐτῶν μετὰ τοῦ προεδρείου, ἐπιδείξωσι τὸν ἀπαιτούμενον ζῆλον καὶ προθυμίαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς ὑψηλῆς γνώμης, ἧς ἀπολαύει τὸ ἴδρυμα τοῦτο παρὰ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ Γένει ἡμῶν, ὡς τὸ μόνον πνευματικὸν κέντρον ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Μηδενὸς ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΑ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῇ 16 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Μηδενὸς ζητήσαντος τὸν λόγον ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς εἰδικῆς συνεδρίας, τουτέστι τῆς *Περὶ καταγωγῆς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀνακoinώσεως* τοῦ ἐν Φριβούργῳ τῆς Γερμανίας καθηγητοῦ τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας κ. *Thumb*, ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ ἀγορευτῇ τῆς ἐσπέρας κ. Κοκκολάτῳ, ἰατρῷ, πρὸς ἀνάγκωσιν μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «**II**

ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ.

Ὁ κ. Κοκκολάτος εἰς τὸ *περὶ ἀνατομικῶν ὄρων* τῆς πραγματείας αὐτοῦ λέγει ὅτι ἀπαντῶσιν οἱ ὄροι *ἐγκέφαλος, ζαφαί, δοτέων, κάταγμα, λάρυγξ καὶ φάρυγξ*, ἅτινα θεωροῦνται ὡς πνεύματος διαρροαί, πνεύμων, στέρον, ὠλένη, πλευραί, ἥπαρ, χολή, σπόνδυλος, ἀκανθα, φλέψ, ἀρτηρία μετὰ θεωριῶν περὶ πνεύμονος, φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας τοῦ *Ἐθρυφῶντος, Ἴπποκράτους καὶ Γαληνοῦ*, ὡς καὶ *αἷμα*, ὅπερ ἀκολουθεῖ σειρά πολλῶν ἐπιθέτων, ὡς *αἷμα φοίνειον, αἷμα μελαμπαγές, καθάρισιον, θεμιστόν, κικύον, λιθύον, ἄκρατον, χυτόν, ζώφνιον, δμαιοιν, αὐτάδελφον, μητροφόν, τυραννικόν, παλαιότερον, αἰμάτιον παλαιότερον* κτλ. Ὁ κ. Κοκκολάτος, διεξελθὼν τὸ ἀνατομικὸν μέρος τῆς ἀνακoinώσεώς του, δηλοῖ ὅτι, τὴν ἀνάγκωσιν τῶν ἐπομένων κεφαλαίων ἀναβάλλει εἰς ἐπομένην εἰδικὴν συνεδρίαν.

Ὁ κ. πρόεδρος, μετὰ τὰς πρὸς τὸν κ. Κοκκολάτον εὐχαριστίας του, παρατηρεῖ ὅτι καίτοι, κατὰ τὸν Κανονισμόν, αἱ εἰδικαὶ μελέται παραπέμπονται πρὸς τὰς οικείας ἐπιτροπὰς πρὸς συζήτησιν, ἐν τούτοις οἱ βουλομένοι καὶ ἐν συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου νὰ ποιήσωσι παρατηρήσεις τινὰς, δύνανται νὰ ἐγγραφῶσιν ὡς ὁμιλήσαντες ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ, ὅπως προσέληθαι καὶ ὁ ἀγορευτῆς πρὸς ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν λεχθησομένων, τοῦθ' ὅπερ προθύμως καὶ ἀποδέγεται ὁ κ. Κοκκολάτος. Ὁ κ. Μοστροῦτος παρατηρεῖ ὅτι ἵνα συζητήσῃ τις τὸ θέμα ἐν ἐπομένῃ συνεδρίᾳ, ἀνάγκη τὸ χειρόγραφον νὰ κατατεθῆ ἐν τῷ γραφείῳ, ὅπου προσερχόμενα τὰ μέλη νὰ μελετήσωσιν αὐτό· πλὴν καὶ περὶ τούτου ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν του πῶς ὁ κ. Κοκκολάτος τὰς κοινῇ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἐν χρῆσει λέξεις, ὡς λ. γ. *μυελός, λάρυγξ, φάρυγξ, πλευραί* καὶ τόσας ἄλλας παρουσιάζει ὡς ὄρους ἀνατομικοὺς ἢ ἱατρικοὺς τοιοῦτους θὰ ἰθεώρει αὐτούς, λέγει, ἂν ὁ κ. Κοκκολάτος ἐπαρουσίαζεν ἀρτηρίαν τινὰ π. γ. ἢ φλέβα ἀρχομένην ἐκ τῆςδε τῆς χώρας καὶ καταλήγουσαν εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν χώραν, ἢ ἀνέφερε χωρία, ἐν οἷς νὰ ἀναφέρονται ὄροι καθαρῶς ἱατρικοί, μὴ ἐν χρῆσει καὶ παρὰ τῷ λαῷ ὡς ἡ *περιόνουσιον* κτλ., ἄλλως ἢ ἐργασία τοῦ κ. Κοκκολάτου οὐδεμίαν ἐνέχει σπουδαίωτητα, ἢ, κάλλιον εἰπεῖν, δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς «*ἡ ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ*» προσδοκωμένην, καθότι αἱ ἀπαριθμηθεῖσαι λέξεις εἰσὶ κοινὸν κτῆμα τοῦ ἀρχαίου θησαυροφυλακίου, τοῦ πλουσιωτάτου

εις λέξεις ελληνικοῦ λόγου. Τῷ κ. *Δ. Μοσιράτω* ἀπαντῶν ὁ κ. *Κοκκολάτιος* παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ, ἣν ἔδωκε τῇ μελέτῃ αὐτοῦ, ἐστὶν ἀρμοδιωτάτη, καθότι ὁμιλεῖ ὄντως περὶ τῆς παρὰ τῇ τρυφῷδ' ἰατρικῆς· ἀλλ' ἐὰν αὕτη δὲν προσφέρῃ τὰ παρὰ τοῦ κ. *Μοσιράτου* προσδοκώμενα, εἰς τοῦτο δὲν σφάλλεται αὐτός, ἀλλ' ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, ἣτις δὲν ἦτο τόσον προωδευμένη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἢ, καὶ ἂν ἦτο ἐν μέρει τοιαύτη, δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ἐκ τῆς φαντασίας ἀρουμένους τὴν ὕλην καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ζήτησιν ἐπιστήμης· ἄλλως καὶ οἱ κ.κ. *Ἀναγνωστάκης* καὶ *Ἀν. Χρησιόδης*, οὓς ἀνέφερον ἐν τῷ προοιμίῳ, οἱ μόνοι ἐργασθέντες περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς ἰατρικῆς, δὲν προσήνεγκον εἰς φῶς πλείονα τούτων.

Ὁ κ. *Πασχαλίδης* παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχει παρανόησις μεταξὺ τοῦ κ. *Μοσιράτου* καὶ τοῦ κ. *Κοκκολάτου*· ὅτι ναι μὲν αἱ ἀπαριθμηθεῖσαι λέξεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὅροι ἰατρικῆ, καὶ ἐπομένως δὲν δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ θέματος αὐτοῦ ἡ τοιαύτη ἐπιγραφὴ, πλὴν ἴσως δικαιολογεῖται ἐκ τῆς ὕλης τῶν ἐπομένων κεφαλαίων· ἀπορεῖ ὁμως ἰδίᾳ περὶ τῆς γνώμης τοῦ κ. *Κοκκολάτου*, ὅτι ἡ ἰατρικὴ δὲν ἦτο ποσῶς προωδευμένη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν αὕτη εὕρισκετο ἰσχυρῶς ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ, ὡς ὁ ἀοιδίμος *Ἀναγνωστάκης* ἀπέδειξε, καθότι καὶ θεραπευτικαῖς ἀγωγαῖς πλείσταις ὄσαις ἐγγῶντο, καὶ χειρουργίας ἔπραττον, καὶ τὰς νέας θεωρουμένας ἀνακαλύψεις τῆς ἀσηψίας καὶ ἀντισηψίας καὶ ἀποστειρώσεως κἀλλίττα ἐγίνωσκον, μόνον οὐχὶ δὲ καὶ ὀργανοθεραπεῖαν καὶ ὀπιοθεραπεῖαν ἐφήρμοζον, ὡς ἀπέδειξε διακριτῶς ἐσχάτως δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. *Λαμπιδαρίου*, ὑφ' ἡγετοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, βραβευθεῖσα ἐν τῷ *Συμβουλευτικῷ Ἰατρικῷ Διαγωνισμῷ*, καὶ ἣν δυστυχῶς φάνηται ἀγνοῶν ὁ κ. *Κοκκολάτιος* ὀλοτελῶς· ὅτι ὡσαύτως τοιαύτη ἐργασία, ἥτοι ἀρχαιολογία τῆς ἰατρικῆς, ἐγένετο καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βιολογικῷ τμήματι τοῦ Συλλόγου, ὅπου, ἂν ἐροῖτα ὁ κ. *Κοκκολάτιος*, θὰ ἤκουεν ὅτι τοιαύτη ὑπῆρχε πρόσδος ἐν τῇ ἰατρικῇ, ὥστε παρὰ τῷ *Ἀριστοφάνει*, ὃν καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἀνέφερον, ἀπαντᾷ καὶ ἡ χρῆσις διοπτρῶν, αἰτινες ἐπωλοῦντο παρὰ τοῖς φαρμακοπώλαις, ἐξ οὗ δηλοῦνται ὅτι ἐγίνωσκον καὶ τὴν πρεσβυωπίαν ὡς καὶ τὴν μυωπίαν.

Ὁ κ. *Κοκκολάτιος* ἀπαντῶν λέγει ὅτι περὶ πάντων τούτων τὸν λόγον ποιήσεται ἐν τοῖς

ἐπομένοις κεφαλαίοις. Ὁ κ. *Γαβρηλίδης* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Μοσιράτος* δὲν παρενόησε τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀγορευτοῦ καὶ ὅτι ἔχει δικαίον νὰ μὴ θεωρῇ τὴν παρουσιασθεῖσαν ἐργασίαν ὡς ἀνταποκρινομένην πρὸς τὸν τίτλον. Ὁ κ. *Ἀναστάσιος Χρησιόδης* παρατηρεῖ ὅτι ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν καὶ συζητήσωμεν ἐπὶ τῆς οὐσίας, ἀνάγκη νὰ περιμεινῶμεν τὴν ἀνέγνωσιν καὶ τῶν ὑπολειπομένων κεφαλαίων, ἐν οἷς πιθανὸν νὰ ὑπάρχωσι καὶ τεχνικοὶ ὅροι. Ὁ κ. *Μοσιράτος* δευτερολογῶν ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μελέτης τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, ὧν πολλὰ χωρία, σκοτεινὰ τοῖς φιλολογοῦσι, καθίστανται εὐληπτα τοῖς ἰατροῖς εὐκολώτερον, ὡς δυναμένοις ἐκ τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἰατρικὴν καὶ θεραπευτικὴν χωρίων πάσας τὰς δυνατάς ἐννοίας, ὡς τοῦτο ὠμολόγησε καὶ ἄλλοτε, παρουσιάσας μελέτην τοῦ «*Σχόλια καὶ ἐρμηνεῖαι εἰς Αἰσχύλον*», οὐ πολλὰ χωρία, μόνον τῇ βοήθειᾳ τοῦ μεκαρίτου ἰατροῦ *Κλεοβούλη ἠδυνήθη* νὰ δι-σκαφήσῃ· δι' ὃ συγχαίρει τῷ κ. *Κοκκολάτῳ* καὶ προτρέπει αὐτὸν νὰ ἐξακολουθῇ μελετῶν τοὺς ποιητάς· πλὴν ἐπιμένει νὰ θεωρῇ τοὺς τὴν ἐσπέραν ταύτην παρουσιασθέντας ὄρους ὡς οὐχὶ ἰατρικούς, ἀλλὰ λέξεις κοινὰς τῇ τε κρησπωλικῇ καὶ μαγειρικῇ. Ὁ κ. *Κοκκολάτιος* ἀνταπαντῶν λέγει ὅτι, ὡς ὁ ἀρχαιολόγος, ἀνατκαφῶς ποιούμενος, ἰκνοποιεῖται καὶ θρύμματα ἀκόμη ἀρχαίου τινὸς ἀγγείου ὅταν εὕρῃ, ἀναζητῶν θησαυροὺς καὶ ἀγάλματα πολυτελῆ καὶ λοιπὰ σπανιώτατα εἶδη, οὕτω καὶ αὐτὸς εὐχαριστεῖται καὶ ἀπλῶς μόνον λέξεις περι-συλλέγων, σχέτιν ἐχούσας πρὸς τὴν ἰατρικὴν, ἔττω καὶ πόρρωθεν. Ὁ κ. *Θ. Ἀεσοτορίδης* ἐρωτᾷ τὸν κ. *Κοκκολάτον* ἂν ὁ ποιητὴς δὲν ἐννοῇ διὰ τῶν φράσεων *αἷμα μέλαν ἢ αἷμα θνησιμαῖον τὸ φλεβικόν*, καὶ *αἷμα καθάροισιν ἢ πνεῦμα ἐν ταῖς φλεβί* τὸ *ἀσθηριακόν*. Εὐχαριστῶν τῷ κ. *Ἀεσοτορίδῃ* ὁ κ. *Κοκκολάτιος* διὰ τὴν δικαίαν καὶ εὐστοχον αὐτοῦ παρατήρησιν, ἐπικυαλαμβάνει ὅτι καὶ περὶ τούτου θέλει ὁμιλήσει ἐν τοῖς ἐπομένοις κεφαλαίοις. Μετὰ τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις τῶν κ. κ. *Μοσιράτου* καὶ *Κοκκολάτου*, ὁ κ. πρόεδρος παραπέμπει τὸ α' μέρος τοῦ ἀναγνώσματος τῇ ἀρμοδίᾳ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ, εὐχαριστεῖ καὶ πάλιν τὸν ῥήτορα ἐπὶ τῇ συμβολῇ αὐτοῦ εἰς τὴν διεφώτισιν τῆς παρ' ἀρχαίοις ἰατρικῆς, καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΔ'

(Τακτική γενική)

τῆ 23 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΚΑΤΖΗΚΡΗΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῶν Σχολείων Περάμου τῆς Κυζίκου ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, αἰτουμένης τοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Τῆς ἐνταῦθα Μουσικῆς Λέσχης (Club Musical) ἀπὸ 20/1 Δεκεμβρίου αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν 2/14 Δεκεμβρίου καὶ προσφεροῦσης δύο λίρας τουρκικῆς συμπεριλαμβανομένων ἐν αὐταῖς καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ φωτισμοῦ.

Τοῦ βιβλιοφύλακος τοῦ ἐν Upsala βασιλικῷ Πανεπιστημίου ἀπὸ 29 Ὀκτωβρίου, ἀγγέλλοντος τὴν παραλαβὴν τοῦ 24ου καὶ 25ου τόμου τοῦ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαριστοῦντος αὐτόν.

Τῆς ἐνταῦθα Βασιλικῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, αἰτούσης τὰς διὰ τὸ Γυμνάσιον Γυθείου ἐπιψηφισθείσας δημοσιεύσεις τοῦ Συλλόγου, κατ' ἐντολὴν καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦ εἰρημένου γυμνασίου, ἀπὸ 17 Νοεμβρίου.

Τοῦ ἐνταῦθα κ. Ἄλ. Ἐδσταδιανοῦ, δωρομένου τῷ Συλλόγῳ δύο ἀντίτυπα τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπονηθείσης Φυσικῆς Πειραματικῆς, ὧν τὸ μὲν διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου, τὸ δὲ πρὸς ἀποστολὴν τῷ ἀγωνοθέτῃ κ. Καραπάνῳ.

Τοῦ ἐνταῦθα κ. *Edgard Wittaker*, εὐχαριστοῦντος τὸν Σύλλογον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς μέλους τακτικοῦ, ἀπὸ 18 Νοεμβρίου.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκρῆσας πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου λέγει ὅτι εὔρεν ἐγκριμένας ὑπὸ τοῦ Συλλόγου 29 ἐν ὄλῳ αἰτήσεις ἐπιτροπῶν σχολῶν διφόρων κοινοτήτων, περὶ ἀποστολῆς γεωγραφικῶν χαρτῶν, ἐπειδὴ δὲ ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Σύλλογον ὀλιγώτεροι τῶν αἰτουμένων, ἤτοι μόνον 15, φρονεῖ ὅτι δεόν οὗτοι νὰ ἀποσταλῶσι πρὸς τὰς κοινοτήτας ἐκείνας, αἰτίνας, ὡς ἐκ τοῦ ἀποκέντρου τῆς θέσεως αὐτῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς συγκοινωνίαν μεθ' ἡμῶν καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων εἶτε διὰ προξενικῶν γραφείων εἶτε διὰ πρακτορείων. Τὴν πρότασιν ταύτην παραδέχονται πάντες.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὁ ἐνταῦθα Σύλλογος *Club-Musical* αἰτεῖται τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν 12ην Δεκεμβρίου πρὸς τέρψιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ οἰκογενειῶν ἀντὶ μισθώματος 2 λιρῶν. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ταύτης λαμβάνουσι τὸν λόγον πολλοί, ἐξ ὧν οἱ μὲν κ. κ. *Πασχαλίδης*, *Ἰωάννου* καὶ *Κελαϊδίτης* κηρύσσονται ὑπὲρ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἄλλοτε ἀποφασισθέντος ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπὶ ὁμοίαις αἰτήσεσι 10λίρου ποσοῦ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν αἰτεῖται ἡ αἴθουσα πρὸς φιλανθρωπικὸν ἢ ἐκπαιδευτικὸν σκοπὸν, οἱ δὲ κ. κ. *Μοσιρᾶτος*, *Ἀθθεντίπουλος* καὶ *Ἐδσταδιανὸς* φρονοῦσιν ὅτι δεόν νὰ παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα ἐξαιρετικῶς ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ αἰτήτῃ ὀριζομένου ἐπιδόματος, ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν δοθῇ ἡ δέουσα τάσις πρὸς ἐξύψωσιν τοῦ μαθηματοῦ τῆς μουσικῆς, ὅσον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθεωρετο ὡς εὐστογον παιδαγωγικὸν μέσον, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ τούτῳ μελῶν θὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν προσεχῶς δοθησομένην ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου συναυλίαν· ὁ κ. *Μηλιώτης* προτείνει ὅπως, ἔνεκα τῶν δυσχερῶν οικονομικῶν περιστάσεων τοῦ Συλλόγου, ἀυξηθῇ τὸ ἀνωτέρω ποσὸν εἰς 5 λίρας. Ἵπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης κηρύσσεται ὁ κ. *Κελαϊδίτης* καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ κ. *Νικολοπούλου*, τίθεται εἰς ψηφοφορίαν καὶ γίνεταί παμψηφεί δεκτὴ.

Ὁ κ. *Κελαϊδίτης* λέγει ὅτι ἔλαβεν ἐντολὴν ὅπως παρακλήσῃ τὸν Σύλλογον περὶ χορηγίας τῆς αἰθούσης αὐτοῦ ἐπὶ 8—10 ἡμέρας πρὸς τὴν καλλιτέχνιδαν ἑλληνίδαν κ. *Θάλειαν Φλωρᾶ*, σπουδάζουσαν ἐν Μονάχῳ, πρὸς ἔκθεσιν 40 περίπου καλλιτεχνικῶν ἔργων αὐτῆς· ἄμ. δὲ δηλοῖ ὅτι τὸ τίμημα τῆς εἰσόδου κατ' ἐντολὴν τῆς διατεθῆσεται ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου. Πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης καὶ ἐπὶ τέλους γίνεταί παμψηφεί δεκτὴ.

Ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Γ. Χατζημηχάλης*, μηχανικός, *Θ. Σγουροδαῖος*, ἱατρός, *Δ. Μανουηλίδης*, ἱατρός, *Ι. Παππᾶ*, νομικός, *Ἄνδρ. Παπακωνσταντίνου*, ἱατρός, *R. Delbeuf*, διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος *Stamboul* καὶ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου *Χρ. Χατζηχορήστου*, καὶ *Κ. Καλλίνικος*, πρεσβύτερος. Εἶτα διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ , ΑΤΕ'

(Τακτική ειδική)

τῆ 30 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος τοῦ γενικοῦ γραμματέως κ. Γ. Πασχαλίδου, ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται, μετ' ὃ ο. κ. γραμματεὺς, ἀνεληθὼν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις νομικοῦ κ. Ν. Γεωργίτη, ἀντεπιστέλλοντος μέλους, ὑπὸ τὸν τίτλον **Τὸ διεθνὲς δίκαιον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.**

Μηδενὸς δ' ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, ὁ προεδρεύων, ἀφ' οὗ ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν λόγον κ. Γεωργίτην, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ , ΑΤΣ'

(Τακτική γενική)

τῆ 7 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος ΚΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως· εἶτα ἀναγνώσκειται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τῶν Ἐφόρων τῶν ἑλληνικῶν ἐκπαιδευτηρίων Κορυθαῖς ἀπὸ 3 Νοεμβρίου, αἰτουμένων τοὺς μετὰ τὸν Α' τόμον ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ αὐτοῦ Παικίου γυμνασίου, ὡς καὶ τὴν σειρὰν τοῦ Περιδικικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Ν. Β. Φαρδὺ ἐκ Σαμοθράκης ἀπὸ 8 Νοεμβρίου, πέμποντος εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα τὸ ὑπ' αὐτοῦ φιλοπονηθὲν « Ἑλληνικὸν Φατῆμον », οὗ τὸ προοίμιον παρακαλεῖ ὅπως ἀναγνώσθῃ ἐν τινι τοῦ Συλλόγου συνεδρία, ἂν ἐπιβῆ, καὶ καθιστῶντος ἀντιπρόσωπόν του, πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Ἀγῶνι 10 λάρου βραβείου κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὸν κ. Moïse Isuac Eskenazi.

Τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Νικ. Μαυροκορδάτου ἐντεῦθεν ἀπὸ 25 Νοεμβρίου, εὐμενῶς ἀποδεχομένου ὅπως συμμετάσχη τῆς πρὸς ὄφελος τοῦ Συλλόγου δοθησομένης μουσικῆς ἐσπερίδος.

Τοῦ κ. Νικ. Κωνσταντινίδου ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ 16 Νοεμβρίου, πέμποντος γλωσσικὴν ὕλην εἰς τὸν Ζωγράφειον Ἀγῶνα ὑπὸ

τὸν τίτλον « Ἥθη καὶ ἔθιμα Μανδρίτης ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πέριξ ».

Τοῦ κ. Λυσάνδρου Γ. Χ. Κόνστα, γραμματέως τῆς Α. Ἐξ. τοῦ κ. Γρ. Γ. Μαρασλή, ἐξ Ὀδητσοῦ ἀπὸ 28 Νοεμβρίου, δηλοῦντος ἀπαντητικῶς, ἐντολῆ τοῦ χορηγοῦ τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή, ὅτι σταλήσονται κατ' αὐτὰς ἐξ Ἀθηνῶν τῷ Συλλόγῳ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλή εἰς διπλοῦν καὶ ὅτι ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν εἰς διπλοῦν ἐξακολουθήσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Τῆς ἐνταῦθα Μουσικῆς Λέσχης ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου ν. ἔ., ἀποδεχομένης ὅπως ποιήσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου τὴν ὑπὲρ αὐτῆς μουσικὴν ἐσπερίδα ἐπὶ ὕλην πληρωμῆ καὶ ἀποστελλούσης τῷ προεδρείῳ 10 εἰσιτήρια τῆς συναυλίας ταύτης δωρεάν.

Τοῦ κ. Ν. Φωτιάδου ἐντεῦθεν ἀπὸ 30 Νοεμβρίου, δωρουμένου τῷ Συλλόγῳ δύο σώματα τῆς Περι τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων μελέτης του καὶ ἀποστέλλοντος ἀριθμὸν τινα ἀντιτύπων διὰ τοὺς προαιρουμένους ὅπως σὺν τῇ ἀποκτήσει τοῦ βιβλίου συντελέσωσι πρὸς κάλυψιν τῆς δαπάνης τοῦ τύπου.

Τῆς ἐνταῦθα ἀρτισυστάτου Ὀρχηστρικῆς Ἀδελφότητος Ἐθαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, εὐχαριστούσης ἐπὶ τῇ παραχωρήσει τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου τῇ Ἀδελφότητι ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος διὰ τὰς διαλέξεις αὐτῆς καὶ ὀρίζουσας τὴν ἐσπέραν ἐκάστης Τρίτης χάριν τῶν διαλέξεων τούτων.

Φωτογραφήματα ἀπολιθώσεων, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Μακρῆ, ἱατροῦ.

Τοῦ κ. Β. Μυστακίδου, ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου, δι' ἧς ἀνακοινεῖ τῷ Συλλόγῳ ὅτι παραιτεῖται τῆς θέσεως αὐτοῦ διὰ λόγους πρὸ πάντων δυσκολίας ἕνεκα τῆς μακρᾶν κατοικίας αὐτοῦ, δὲ οὐς παραιτεῖται καὶ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Τοῦ κ. Γ. Δ. Παχίτικου ἐντεῦθεν ἀπὸ 6 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν τῆς αἰθούσης τῶν τακτικῶν τοῦ Συλλόγου συνεδρίων δις τῆς ἐβδομάδος πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένου μουσικοῦ χοροῦ.

Τοῦ κ. Π. Ἰορδάνου, διδασκάλου τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν παραχώρησιν αἰθούσης τινὸς τοῦ Συλλόγου ἐπὶ πληρωμῆ, πρὸς ἰδιαίτεράν διδασκαλίαν τῆς γλώσσης ταύτης ἐπὶ διδάκτρους.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Γ. Παχίτικου περὶ παραχώρησεως τῆς

αιθούσης τοῦ Συλλόγου πρὸς προκαταρκτικὴν ἐκγύμνασιν ὑπ' αὐτοῦ χοροῦ μαθητῶν, ὅστις ἤδη κατηρτίσθη πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μαθήματος τῶν ἐσπερινῶν θρησκευτικῶν διαλέξεων, λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν συνάδει πρὸς τὸν ὑψηλὸν καὶ ἱερὸν σκοπὸν, ὃν ἐπαγγέλλονται τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα καὶ ἐπομένως κατακρίνει τὴν διὰ τοιούτων μέσων ἐπιδιωκομένην ὠφέλειαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ὡς ἀσκόπων καὶ πομπωδῶν. Οἱ κ. κ. *Θ. Ἀκαστοροῖδης* καὶ *Δ. Μοσιρᾶτος* ἀντιφρονουσι πρὸς τὸν κ. *Χρησιδην* καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τῶν ἀναφέρουσιν ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις ἢ πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία ἐξετελείτο ἐν ὕμνοις, χοροῖς καὶ τυμπάνοις, καὶ φρονουσι ὅτι διὰ τῆς καθιερώσεως τῶν ὑπὸ τοῦ κ. *Παχτίκου* ἐνδεικνυομένων μέσων θὰ φθάσωμεν ποτε εἰς τὴν πρῶτην ἀγνότητα τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων· δι' ὃ συγχαίρουσιν ἀπὸ καρδίας τὸν κ. *Παχτίκον* ἐπὶ τῇ προθύμῳ ἀρωγῇ αὐτοῦ πρὸς ἐπιτυχῆ εὐδωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀδελφότητος ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* ἀπαντῶν λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτο ἐγένετο κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐν τόποις ὠρισμένοις πρὸς λατρείαν μόνον τοῦ Θεοῦ. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ διδασκαλίας θρησκευτικοῦ μαθήματος, οὗ σκοπὸς εἶναι ἀπλῶς ἢ θρησκευτικὴ μόρφωσις τοῦ ατόμου καὶ τίποτε περισσώτερον. Οἱ κ. κ. *Κ. Παπακωνσταντίνου* καὶ *Εὐσταθιανός* φρονουσι ὅτι ἡ Ἀδελφότης ὀφείλει νὰ κανονίσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ τὴν πορείαν τῆς ἐν τῇ διδαχῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ὑπερβῇ τὰ δυνατὰ ὅρια. Ὁ κ. *Πασχαλίδης* φρονεῖ ὅτι, λόγῳ τῆς καταπτώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος παρ' ἡμῖν, θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ἐπὶ τὸ πομπωδέστερον διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων εἰς προσέλκυσιν πολλῶν καὶ προτείνει νὰ τεθῇ εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τῷ κ. *Παχτίκῳ*. Γενομένης τῆς ψηφοφορίας, γίνεται ἡ αἴτησις αὕτη παμφηρεῖ δεκτῇ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Π. Ἰορδάνου* ἐπὶ διδάκτρους, ἐξ ὧν ὁ Σύλλογος νὰ λαμβάνῃ 40 %, τὰ μέλη ἀποφαίνονται διὰ ψηφοφορίας ὑπὲρ τῆς ἀπορρίψεως, ὡς ἀντιβαιούσης εἰς τὸν Κανονισμόν τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ Γυμνασίου Κορυθαῶς ἐκ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀποφασίζεται ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ οἱ αἰτούμενοι τόμοι, ἐπειδὴ ἡ αἴτησις εἶναι σύμφωνος

πρὸς προηγηθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου.

Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι τὰ ἔργα τῶν κ.κ. *Φαρδὺ* καὶ *Κωνσταντινίδου* παρεπέμφθησαν τῇ Φιλολογικῇ Ἐπιτροπῇ.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι ὁ κ. *Β. Μυσακίδης* δι' ἐπιστολῆς τοῦ ζητεῖ ἐπιμόνως τὴν ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ἀπαλλαγὴν τοῦ, καὶ ἐπομένως παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐν προσεχεί ἐκτάκτῳ συνεδρίῳ προβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ὡς καὶ ἀ' ἀντιπροέδρου, ἀντὶ τοῦ τέως τοιούτου κ. *Χρήστου Χατζηχορήστου*, ἐκλεγέντος προέδρου τοῦ Συλλόγου. Ὅρίζεται δὲ ὡς τοιαύτη ἡ προσεχὴς Τετάρτη.

Τῇ προτάσει δὲ μελῶν τινῶν ἀποφασίζεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἢ πρόσκλησις τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐξελέξεως τῶν ἐν τῇ Ἀποθήκῃ ὑπαρχόντων βιβλίων.

Ἐκλέγονται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ.κ. *Κων. Γεωργιάδης*, *Κ. Σάσσης*, *Δ. Σαββαΐδης* καὶ *Παναγ. Παπανικολάου*. ἅπαντες ἱατροί, *Χαρ. Βαμβακάς*, δικηγόρος, *Θ. Χ. Φλωρᾶς*, *Κ. Μαλέας*, ἱατροί, καὶ *Κ. Σπανούδης*, λόγιος.

Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* λέγει ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἶναι καθιερωμένη ἡ κακὴ ἔξις τοῦ νὰ χειροκροτῶσι τὰ μέλη ὁσάκις τις τῶν ῥητόρων κατέρχεται τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου. Διὰ τοῦ τοιούτου μέτρου ὁ Σύλλογος ἐπιδοκιμάζει τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὅπερ κατόπιν μελέτης διὰ συζητήσεως ἀποδοκιμάζει ἐν μέρος ἢ καὶ τὸ ὅλον ὡς ἀδόκιμον· φρονεῖ ὡς ἐκ τούτου ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνάξιον καὶ ἀνάρμοστον εἰς σοβαρὸν καὶ ἐπιστημονικὸν σωματεῖον, οἷον ὁ Σύλλογος, νὰ καταφεύγῃ εἰς τοιαῦτα διαβήματα, ἅτινα ἀποδοκιμάσθησαν παρ' ἀπάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν καὶ προτείνει τῷ Συλλόγῳ τὴν κατάργησιν αὐτῶν διὰ καταλλήλου συστάσεως τοῦ κ. προέδρου πρὸς τε τὰ μέλη ὡς καὶ πρὸς τοὺς προέδρους τῶν Ἐπιτροπῶν. Ὁ κ. *Μοσιρᾶτος* λέγει ὅτι ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀνακοινώσεις ἐκάστης δευτέρας δύναται νὰ γείνη τοῦτο, ὡς πρὸς τὰ ἀναγνώσματα δὲν εὕρσκει τοῦτο κατάλληλον.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὑπὸ φαινομενικῆν ἐποψίν ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* καὶ οἱ αὐτῷ συμφωνοῦντες ἔχουσι δίκαιον, ἀλλ' ἐὰν ἀναλογισθῶσιν ἀφ' ἐνὸς ὅτι οἱ ἀνακοινοῦντες ἢ πραγματευόμενοι τι ἐν τῷ Συλλόγῳ ἐμελέτησαν μετ' ἐπιστάσεως διάφορα συγγράμματα καὶ κατέβαλον πολλοὺς κόπους πρὸς συλλογὴν καὶ συνοπτικὴν ἐκθεσιν τῶν γνώσεων, τῶν ἀναφε-

ρομένων εις τὸ εἶδος τῆς ἀνακοινώσεως ἢ πραγματείας αὐτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν σπάνιν τοιούτων ἀγορητῶν, δὲν θὰ ἐπέμενον εἰς τὴν κατάργησιν ἐθίμου, ὅπερ συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν παραθάρρυνσιν τῶν δυναμένων νὰ πράξωσι τι ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς ἐν γένει τοῦ Συλλόγου, καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Χρησιόδη, ἂν ἐπιμένῃ εἰς τὴν γνώμην του, νὰ διατυπώσῃ κλιῶς αὐτὴν ὅπως τεθῆ εἰς ψηφοφορίαν. Ὁ κ. Χρησιόδης λέγει ὅτι ἡ πρότασις τοῦ ἀφορᾷ εἰς τὴν διὰ συστάσεως τοῦ κ. προέδρου κατάργησιν τῶν χειροκροτημάτων ἐν τε ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίασι, ὡς καὶ ἐν ταῖς συνεδρίασι τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν. Τεθείσθαι τῆς ἀνωτέρω προτάσεως εἰς ψηφοφορίαν, ὁ Σύλλογος ἀποφαίνεται διὰ πλειοψηφίας ὑπὲρ αὐτῆς. Εἶτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ποιεῖται ὑπόμνησιν τῷ Συλλόγῳ περὶ τῆς μὴ πιστῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ μελῶν 12 ἄρθρου τοῦ Κανονισμοῦ ὡς πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. πρόεδρον ὅπως μεριμνήσῃ περὶ τούτου ἐγκαίρως. Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ ὑποστηρίζουσι καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκ τῶν μελῶν καὶ οὕτω ἀποφασίζεται νὰ ἀνατεθῆ τῷ κ. προέδρῳ ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Κανονισμοῦ ὡς πρὸς τὰ μέλη, τὰ μὴ συμμορφωθέντα μέχρι τοῦδε πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΖ'

(Ἐκτακτος)

Τῆ 9 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ἐκτάκτου συνεδρίας εἶναι ἡ ἐκλογὴ ἀ' ἀντιπροέδρου ὡς καὶ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης, ἀντὶ τοῦ τέως ἀντιπροέδρου κ. Χρ. Χατζηρήσου, ἐκλεγέντος προέδρου καὶ τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. Β. Μυστακίδου, παραιτησαμένου. Ὅθεν παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν α') ἀντιπροέδρου καὶ β') ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης. Γενομένης ψηφοφορίας, ἀνεδείχθησαν διὰ πλειοψηφίας οἱ κ. κ. Μανουὴλ Ἀμπελίδης α' ἀντιπρόεδρος καὶ Κ. Παντερομάλης ἐφορος τῆς Βιβλιοθήκης. Ὁ κ. πρόεδρος συγκαίρει ἰσοτέροις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτῶν καὶ παρακαλεῖ ὅπως μετὰ προθυμίας καὶ ἐγκαίρως ἐπιληφθῶσι τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων πρὸς

κανονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον πορείαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Οὕτω δὲ λύεται ἡ συνεδρίασις, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου ζητήματος πρὸς συζήτησιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΘΗ'

(Τακτικὴ εἰδική)

τῆ 14 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδριάσεως. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἱατρῷ κ. Κοκκολάτῳ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ ὑπολειπομένου μέρους τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ἡ ἱατρικὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ. Μεθ' ὃ ἐκφράζει εὐχαριστίας τῷ κ. Κοκκολάτῳ ἐπὶ τῷ ἀνυγνώσματι καὶ προσκαλεῖ τὰ μέλη πρὸς συζήτησιν αὐτοῦ ἐν προσεχεῖ ἐπομένη εἰδικῇ συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Δ. Μοστράτος ἀπορεῖ πῶς ὁ κ. πρόεδρος ἐν προηγουμένη εἰδικῇ συνεδρίᾳ ἐπέτρεψε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀνακοινώσεως, κατὰ δὲ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐκφράζεται ὑπὲρ τῆς ἀναβολῆς τῆς συζητήσεως εἰς ἐπομένην συνεδρίαν. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου λέγει ὅτι ἐξ ἐπιεικειᾶς ὁ κ. πρόεδρος ἐπέτρεψε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Κοκκολάτου κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίασιν, καὶ φρονεῖ ὅτι δεόν κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ συζητηθῆ αὕτη μετ' ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι, συμφῶνως τῷ Κανονισμῷ, ἐπιτρέπει τὴν συζήτησιν μόνον ἐπὶ προηγουμένης ἀνακοινώσεως. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. πρόεδρον καὶ νομίζει ὅτι ἐπὶ τινὰ μόνον σημεῖα δύναται νὰ γείνωσιν αἱ συζητήσεις πρὸς κατανόησιν τοῦ περιεχομένου, καὶ πρὸς εὐχερεστέραν συζήτησιν ταύτης ἐν ἐπομένη συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος λέγει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐγένετο ἐν προηγουμένη συνεδρίᾳ ἀντιβαίνει πρὸς ῥητὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ καὶ φρονεῖ ὅτι, ἄνευ τῆς καταθέσεως τοῦ χειρογράφου ἐν τῷ προεδρείῳ πρὸς μελέτην, οὐδεμίαν συζήτησιν δύναται νὰ γείνη, καθ' ὅσον ἐξ ἐντυπώσεων στιγμιαίων οὐδέποτε θὰ προκύψῃ τι ἐπιστημονικῶς καὶ συστηματικῶς ὀρθὸν ἐν τῇ συζητήσει. Ὁ κ. πρόεδρος, ἀπαντῶν τῷ κ. Αὐθεντοπούλῳ, λέγει ὅτι διατελεῖ ἐν πλήρει γνώσει καὶ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Κανονισμοῦ, καὶ ἂν ἐπέτρεψεν ἑλαφρὰς τινὰς

παρατηρήσεις, τοῦτο ἐπραξεν, ἵνα ἐν καταλήλῳ περιστάσει παγιδεύσῃ πάντας τοὺς δυναμένους πρὸς συζήτησιν ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδρίᾳ. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος φρονεῖ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιτραπῇ ἡ συζήτησις πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὅλου τῆς ἀνακοινώσεώς του. Ὁ κ. Μοσιροῦτος λέγει ὅτι ὡς πρὸς τὸ μέρος, τὸ ἀφορῶν τὴν Ἀριστοφάνη, δὲν ἔχει νὰ εἶπῃ τι ὡς πρὸς τὸ μέρος ὅμως, τὸ ἀφορῶν τοὺς τραγικούς ποιητάς, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀπαριθμησις ἐν γένει τῶν νόσων συνοδεύεται ὑπὸ πολλῶν ἐπιθέτων κοσμητικῶν, ἅτινα ἴσως ἐκ κακῆς ἐρμηνείας ἐξελήφθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Κοκκολᾶτου ὡς ἐπιστημονικοὶ ὄροι. Ὁ κ. Χρησιόδης συγχαίρει τῷ κ. Κοκκολᾶτῳ ἐπὶ τοῖς ἀτρυτοῖς κόποις, οὓς κατέβαλεν ἵνα φθάσῃ εἰς καλὸν συμπέρασμα, καὶ ἀναφέρει ὅτι ἐν τινὶ ἀναγνωσθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ πραγματεῖα παρατήρησεν ὅτι τὰ ἱατρικὰ πράγματα ἰδίως τὰ διεξήγον μετὰ πολλῆς τῆς εὐχαριστήσεως οἱ κωμικοσατυρικοὶ ποιηταί. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ συγγραφέως, λέγει, δὲν συνεφώνησε καὶ ἐπομένως παρεκάλεσε τὸν κ. Κοκκολᾶτον, ὅπως ἀσχοληθῇ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ἐν τοῖς τραγικοῖς ἀπαντῶντων ἐπιστημονικῶν ὄρων. Ὁ κ. Ε. Ἰωάννου φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ χωρισθῇ ἡ ἱατρικὴ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπὸ τῆς τῶν ἀρχαίων τραγωδῶν, ἐπ' ἴσης φρονεῖ ὅτι δὲν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κ. Κοκκολᾶτου ὁ κατάλληλος τίτλος. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος, ἀφ' οὗ ἡ χάρις τῆς ταῦ μελῆ ἐπὶ ταῖς παρατηρήσεσιν, ἅς ἐποίησαντο ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεώς του, ἀπαντῶν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν κ. Μοσιροῦτον λέγει ὅτι πολλὰς χάριτας θὰ ὤφειλε τῷ κ. Μοσιροῦτῳ, ἂν οὗτος ὑπεδείκνυεν αὐτῷ παράλειψιν τοῦ εἰς ἀπαντῶντας ἱατρικοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους ἐν τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς· παρέλειψεν, ἐπιλέγει, τοῦ ὅλου τὴν ἐξέτασιν καὶ περιωρίσθη εἰς τὰ κοσμητικὰ ἐπιθέτα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν κακὴν ἢ μὴ ἐρμηνείαν λέξεων τιῶν, δηλοῖ ὅτι παραδέχεται ἐν μέρει ταύτην ὡς μὴ γενομένην ὑπ' ἀνδρὸς εἰδικοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα, δὲν παραδέχεται δὲ ὡς ὀρθὴν τὸ νὰ θέλῃ νὰ ἀναμιγνύηται ὁ κ. Μοσιροῦτος καὶ εἰς τὰ ἱατρικά. Τῷ δὲ κ. Ἰωάννου ἀπαντῶν λέγει ὅτι ὁ τίτλος τῆς ἀνακοινώσεώς του δὲν ἠδύνατο νὰ ᾖ ἄλλος, διότι τότε δὲν θὰ ἄνταν πεκρίνετο εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἐτελεῖ ὁ κ. Κοκκολᾶτος λέγει ὅτι ἐπραξε τοῦτο ὅπως δοθῇ ἀφορμὴ, ἵνα καὶ ἄλλοι ἐγκύψωσιν εἰς παρομοίας μελέτας καὶ ἀπανθίσωσι καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πεζῶν καὶ ποιητῶν τοὺς ἐν τῇ

ἀρχαιότητι ἀπαντῶντας ἱατρικοὺς ὄρους. Ὁ κ. Α. Κοπάσης ἐπαινεῖ τὸν κ. Κοκκολᾶτον διὰ τὸ ἔργον του, καὶ φρονεῖ ὅτι κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων, ἅς ἔδωκεν ὁ κ. Κοκκολᾶτος, ἤρθη πᾶσα ἀμφιβολία. Ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὰ κοσμητικὰ ἐπιθέτα, ἀντιφρονεῖ πρὸς τοὺς προλαλήσαντας. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης του ἀναφέρει ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Γόρτυνος εὐρέθησαν πολλὰ ὀνόματα, ἅτινα ὑπὸ μὲν τῶν φιλολόγων ἐξεταζόμενα ἐθεωρήθησαν κοσμητικὰ ἐπιθέτα, ὑπὸ δὲ τῶν νομικῶν νομικοὶ καὶ δικανικοὶ ὄροι. Μεθ' οὗ, οὐδενὸς ἄλλου λαβόντος τὸν λόγον, λυεταί ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΘ'

(Τακτικὴ γενική)

τῇ 21 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Εἶτα ἀναγινώσεται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. Ἐλευθερίου Παπαναϊδου ἐξ Ἀμισοῦ ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου, καθιστῶντος ἀντιπρόσωπον πρὸς παραλαβὴν τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ Ἀγῶνι κατὰ τὸ ἔτος 1897—98 10λίρου βραβεῖου τὸν κ. Παῦλον Τελόγλου.

Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων Μεσαχώρα ἀπὸ 27 Νοεμβρίου, αἰτουμένων δύο σώματα γεωγραφικῶν χαρτῶν Ζαφειροπούλου διὰ τε τὸ ἀρρεναγωγεῖον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον τῆς κοινότητος.

Τῶν Ἐφόρων τοῦ χωρίου Μικροῦ Σέιμεν (ἐπαρχία Σηλυβρίας) ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου, αἰτουμένων γεωγραφικοὺς χάρτας Ζαφειροπούλου.

Τοῦ κ. Φ. Δημητριάδου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου ὅπως δωρηθῶσι τῷ Ἑλληνογαλλικῷ Παρθεναγωγείῳ οἱ τε χάρται Ζαφειροπούλου καὶ αἱ ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

Τοῦ κ. Π. Δ. Νικολοπούλου ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συλλόγου, συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἐξελέξατο πρόεδρον μὲν τὸν κ. Ἀθ. Πινατιῶρον, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Παραγιώτην Ψαρρῶν.

Τοῦ κ. *Ἐφόρου* τῆς *Β. Βιβλιοθήκης* τοῦ *Πανεπιστημίου* τῆς *Ἰσφάλης* (ἐν *Σουηδία*) ἀπὸ 14 Δεκεμβρίου ν. ἔ., εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ *ΚΣ΄* τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ*.

Τοῦ κ. *Ἀθ. Παναϊώρου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου, παραιτουμένου τῆς προεδρίας τῆς *Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς*, ἕνεκα λόγων ὑγείας.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ *Συλλόγῳ* ὅτι ἡ κοινότης *Μεσοχωρίου* ζητεῖ νὰ δοθῶσι αὐτῇ δύο γεωγραφικοὶ χάρται, ἐπίσης πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπηύθυναν αἰτήσεις τῷ *Συλλόγῳ* καὶ τινες ἄλλαι κοινότητες, ὧν προγενέστεραι αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς χαρτῶν ἔτυχον τῆς ἐγκρίσεως τοῦ *Συλλόγου* ἐν προηγουμέναις συνεδρίαις αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ *Σύλλογος*, στερούμενος τοιούτων, δὲν δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀπόφασίν του, κρίνει καλόν, ὅπως δοθῇ πρὸς τὰς ἀνω κοινότητας ἀπάντησις ὅτι θὰ ἀποσταλῶσιν αὐταῖς οἱ αἰτούμενοι χάρται εὐθύς ἅμα ὡς προμηθευθῇ τοιούτους ὁ *Σύλλογος*. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν αἴτησιν τοῦ κ. *Φ. Δημητριάδου*, αἰτοῦντος τοὺς τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, φρονεῖ ὁ κ. πρόεδρος ὅτι δικαιοματικῶς, συνωδᾷ προηγουμένη ἀπόφασί τοῦ *Συλλόγου*, πρέπει νὰ δοθῶσι τῷ αἰτοῦντι οὗτοι. Αἱ προτάσεις αὗται γίνονται παμφηρεῖ δεκταί.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Στυλιανὸς Σαραντῆς* καὶ *Κ. Πανάδης*, ἱατροί, *Παῦλος Μελιτόπουλος*, διδάσκαλος τῆς τουρκικῆς, *Λεωνίδας Μαλατάκης*, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καθηγητῆς, *Εὐάγγελος Λεοτινῆς*, ἱατρός, *Ἐπ. Κολάσης*, δικηγόρος, *Γ. Λιάμπτης* καὶ *Κ. Τσοῦχλος*, ἱατροί.

Ὁ κ. πρόεδρος μετὰ τοῦτο ἀνακοινοῦται ὅτι ὁ ἱατρός κ. *Σπ. Ζαβισοῦνος*, ζητεῖ νὰ παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἴθουσα τοῦ *Συλλόγου* κατὰ τὴν 2 Ἰανουαρίου ἵνα κόψῃ καὶ διανεμῇ τὴν *βασιλόσηταν* εἰς τὰ ἐκθετα. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Ζαβισοῦνου* γίνετα δεκτῆ.

Ἐν τέλει ἀγγέλλετα μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ὁ θάνατος τοῦ **ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΙΑΛΕΜΟΥ**, ἄλλοτε προέδρου τοῦ *Συλλόγου* καὶ προτείνεται τὸ ἐξῆς ψήφισμα :

Α΄) Νὰ διακοπῶσιν αἱ ἐργασίαι τοῦ *Συλλόγου* ἐπὶ δεκαπενθήμερον, ἐξαιρέσει τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν, αἵτινες δύναται νὰ ἐργασθῶσι καὶ κατ' ἴδιαν.

Β΄) Νὰ ἐξυμνηθῇ ὁ ἀνὴρ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν ἐν τινὶ τῶν προσεχῶν συνεδριάσεων.

Γ΄) Νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐν τῇ πινακοθήκῃ τῶν εἰκόνων τῶν προποδωσάντων προέδρων τοῦ *Συλλόγου*.

Δ΄) Νὰ δημοσιευθῇ τὸ ψήφισμα τοῦτο διὰ τῶν ἐγγυρίων ἐφημερίδων.

Μεθ' ὅ, γενομένων παμφηρεῖ δεκτῶν τῶν ἀνωτέρω, ὁ κ. πρόεδρος διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙ΄

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 11 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γενικῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς μελέτης τοῦ κ. *Ματθαίου Παρανίκα*, γυμνασιάρχου *Τραπεζοῦντος*, ὑπὸ τὸν τίτλον **Παφλαγονικὸς διάκοσμος**.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ *Συλλόγου* πρὸς τὸν λόγιον συγγραφέα, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΑ΄

(*Ἐκτακτος γενική*)

τῇ 15 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἀγορητῇ τῆς ἡμέρας κ. *Ἐπαμεινώνδῃ Κυριακίδη* πρὸς ἐκφώνησιν τοῦ ἐπιμνημοσύνου λόγου εἰς τὸν ἀεὶμνηστον **Ὀδυσσεᾶ Ἰάλεμον**.

Ὁ κ. *Κυριακίδης* πάνυ προσηκόντως ἐξυμνησεν ἀπὸ τοῦ βήματος τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος, ἰδίχ δὲ τὴν ἐν τῇ παιδείᾳ δράσιν αὐτοῦ ὡς καὶ τὰς πολλὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκε τῷ *Συλλόγῳ* ὡς μέλος καὶ ὡς πρόεδρος αὐτοῦ. Μεθ' ὅ ὁ κ. πρόεδρος ἀπένειμε τὰς εὐχαριστίας τοῦ *Συλλόγου* τῷ τε ἀγορητῇ καὶ πᾶσι τοῖς τιμήσασιν διὰ τῆς αὐτῶν παρουσίας τὴν ἐπιμνημόσυνον ταύτην τελετὴν καὶ διέλυσε τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΙΒ΄

(Τακτική γενική)

Τῆ 18 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος Μ. ΑΜΠΕΔΙΑΟΥ ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μετὰ τοῦτο ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε :

Ἐπιστολὴ ἀνωνόμου συγγραφέως, πέμποντος εἰς τὸν Καραπάνειον Ἀγῶνα χειρόγραφον Γραμματικὴν, ἐξ ἐνὸς τεύχους.

Τοῦ κ. Ν. Α. Θεοχαρίδου ἐκ Πολυγύρου ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν ἀντιτύπου προγράμματος τοῦ περὶ συλλογῆς τῶν Ζώντων Μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος Ζωγραφείου Διαγωνίσματος.

Τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 29 Δεκεμβρίου, ἀνακοινομένης ὅτι οἱ τόκοι τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἀνήλθον μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1898 εἰς δραχμὰς 16,852,10 καὶ ζητούσης πληροφορίας περὶ τοῦ Καλλιμαείου κληροδοτήματος, ὅπως γνωρίσῃ τῷ Συλλόγῳ τοὺς τόκους τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

Τοῦ κ. Α. Στεργιογλίδου, γυμνασιάρχου Σάμου, ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1899, αἰτουμένου τὴν ἀποστολὴν βιβλίων ἐκ τῶν διπλῶν ἢ πολλαπλῶν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου πρὸς πλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πυθαγορείου γυμνασίου.

Τοῦ ὑποδιευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου Ἐξ. Χαλῆλ βέη, ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, δωρουμένου τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου δύο τεύχη δημοσιεύσεων τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου.

Τοῦ κ. Α. Κ. Καλβοκορέση ἐντεῦθεν ἀπὸ 14/26 Ἰανουαρίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου.

Τῆς δεσποινίδος Κορηγίας Πρεβεζιώτου, αἰτούσης τὴν ἀδειαν τοῦ Συλλόγου, ὅπως ποιήσῃται δελτίον μῆθημα ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ «ἀνάλυσιν λυρικῶν τιμῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος».

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 10 Ἰανουαρίου, ἀγγελούσης τὴν ἐκλογὴν τοῦ μὲν κ. Μ. Γεδεῶν ὡς προέδρου, τοῦ δὲ κ. Χρ. Πανταζίδου ὡς γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνακοινομένης δὲ ὅτι εἴκοσι καὶ

δύο μέλη ἀποτελοῦσι τὴν ἐπιτροπὴν καὶ συνιστώσης ἐπείγοντως τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Παραστήματος.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου, ὑποδεικνυούσης τὸν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Δ. Γ. Μοστροῦτον ὡς ἐπιμελητὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, συνωδῶ τῷ 91ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ, καὶ παρακαλοῦσης ὅπως παρασχεθῶσιν αὐτῷ πάντα τὰ μέτρα πρὸς σύνταξιν τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαιοτήτων.

Τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου, ὑπομνησκούσης παλαιὰν τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν, πρὸ ἐξαιτίας ληθηθείσαν καὶ μὴ ἔκτελεσθείσαν, περὶ παραχωρήσεως τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ χειρογράφων πρὸς μελέτην τοῖς μέλεσι τῆς Ἐπιτροπῆς ἐν αὐτῇ τῇ Βιβλιοθήκῃ καὶ παρακαλοῦσης, ὅπως ἐκτελεσθῇ νῦν ἡ τῶς ἀνεκτέλεστος ἀπόφασιν.

Ὁ κ. προεδρεύων, ἐκφράσας εὐχαριστίας τοῖς δωρηταῖς, ἐρωτᾷ ἂν ἔχῃ τις παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας. Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς παρατηρεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπάρχει καὶ ἐπιστολὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, δι' ἣς αὐτὴ ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ τὸν ἐκ νέου διορισμὸν τοῦ κ. Δ. Μοστροῦτου ὡς ἐπιμελητοῦ τῆς Νομισματικῆς Συλλογῆς τοῦ Συλλόγου, καὶ ζητεῖ νὰ μάθῃ ἂν ὁ κ. Μοστροῦτος ἀποδέχεται τοῦτον. Ὁ κ. Μοστροῦτος ἀπαντᾷ ὅτι προσωρινῶς ἀποδέχεται τοῦτον μέχρι νέας ἀποφάσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς φρονεῖ ὅτι ὁ ἐκ νέου διορισμὸς τοῦ κ. Μοστροῦτου ἀντιβιβάζει εἰς τὸν Κανονισμὸν, καὶ προτείνει ὅπως διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλεγῇ ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Συλλόγου. Γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ, γίνεται ψηφοφορία, καθ' ἣν ἀναδεικνύεται καὶ αὖθις ὁ κ. Μοστροῦτος. Ὁ κ. Γ. Πασχάλης φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ καὶ ἐνώπιον ταύτης νὰ γείνη ἡ παράδοσις τῷ κ. Μοστροῦτῳ. Ὁ κ. Αὐθεντιόπουλος συμφωνεῖ ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τὸν κ. Πασχάλην καὶ προτείνει πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς θέσεως τοῦ κ. Μοστροῦτου ἀπέναντι τοῦ Συλλόγου ὅπως συστήθῃ ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ τῶς προέδρου, τοῦ νῦν προέδρου καὶ τοῦ ἄλλοτε ἀντιπροέδρου κ. Σιδερίδου πρὸς καταγραφὴν τῶν νομισμάτων, ἅτινα θὰ παραλάβῃ ὁ κ. Μοστροῦτος. Θεθεῖσα εἰς ψηφοφορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Πασχάλην ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν τοῦ κ. Αὐθεν-

τοπούλου, γίνεται δεκτή. Ὁ κ. Μοσιράτος λέγει ὅτι πρὸς τριετίας κατηρτίσθη ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν *Μητρώου τοῦ Συλλόγου* καὶ ζητεῖ νὰ μᾶθῃ τί ἐπραξέ μεῖχρι τοῦδε αὕτη. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* πληροφοροεὶ τὸν κ. *Μοσιράτον* ὅτι αὕτη εἰργάσθη καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ παραδώσῃ τὴν ἐργασίαν ταύτην συνεπτυγμένην εἰς τὸ προεδρεῖον διὰ τὰ περαιτέρω συγχρόνως δὲ πληροφοροεὶ τὸν Σύλλογον ὅτι ἐν τῇ συντάξει τοῦ *Μητρώου* ἔκρινε καλὸν ἢ ἐπιτροπὴ ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἀποφάσεις, αἵτινες ἐλήφθησαν ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ Συλλόγου μεῖχρι τοῦδε.

Ψηφίζονται τακτικὰ μέλη οἱ κ.κ. *Μ. Θεοιοκάς, Γεώργ. Δούβαρης, Δημ. Μελιζανόπουλος* καὶ *Νικ. Μηνιάτης*, δικηγόροι, *Κ. Ἀραβανόπουλος*, ἔμπορος καὶ *Ν. Ταπιάς*, ἰατρός, *Κ. Ἰωαννίδης*, δικηγόρος καὶ *Κ. Βαλιταζῆς*, ἔμπορος. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΓ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῆ 25 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος δίδωσι τὸν λόγον τῷ κ. γενικῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν διατριβῆς τοῦ ἐκ *Σαμοθράκης* κ. *Ν. Φαρδύ* *Περὶ ἐλλληνικῆς μουσικῆς*. Ὁ κ. *Παχῆκος* ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει τοῦ κ. προέδρου ἂν ἔχη τις παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος, λέγει ὅτι πᾶσα τὰ τρωτὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ διατριβῇ τοῦ κ. *Φαρδύ*, καὶ ὑπισχεῖται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ νὰ καταθέσῃ ἐγγράφως εἰς τὸν Σύλλογον τὰς παρατηρήσεις του.

Ἐπίσης καὶ ὁ κ. *Παναζίδης* ψέγει τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* ὡς πρὸς τὸ ἀνακριθὲς τῶν τοποθεσιῶν διαφόρων πόλεων ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐποχῇ. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ ἀμφοτέρους ὅπως ἐγκαίρως καταθέσωσι τὰς παρατηρήσεις των πρὸς ἀποστολὴν τοῖς διαφερομένοις ἵνα ἐπενέγκωσιν ἐπ' αὐτῶν τὰς ἀντιπαρατηρήσεις των. Μηδενὸς δὲ ὑπάρχοντος ἄλλου ζητήματος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΑ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*)

τῆ 1 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα ὁ κ. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν *ἀλληλολογραφίαν*, ἔχουσιν ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. *Ν. Α. Μαυροκορδάτου* ἀπὸ 13/25 Ἰανουαρίου, συνιστῶντος, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου τῷ γνωστῷ κ. *Καρλόφ Cottard* τῆ 5/17, ἵνα δῶ ἐν αὐτῇ συναυλίαν τινὰ κλασικὴν.

Τῆς *Ἐθνικῆς Τραπέζης* τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 20/1 Φεβρουαρίου, δηλούσης ἀπαντητικῶς, ὅτι οἱ ὀφειλόμενοι ἀπὸ τῆς καταθέσεως τοῦ κεφαλαίου τοῦ *Καλλιμαείου κληροδοτήματος* δραχμῶν 8,811,10 μεῖχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1898 τόκοι ἀνέρχονται εἰς δρχαμάς 3,064,90.

Ὁ κ. πρόεδρος, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ κ. *Φαρδύ*, δι' ὧν οὗτος ζητεῖ ὅπως τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν ἐγγράφως τὰς τυχόν γενόμενας παρατηρήσεις τῶν μελῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος του, ἵνα καὶ οὗτος ἐπενέγκῃ τὰς ἐπὶ τούτων ἀντιπαρατηρήσεις του, παρακαλεῖ τὸν κ. *Παχῆκον* νὰ καταθέσῃ ἐγγράφως τὰς παρατηρήσεις του, ἵνα ἀποσταλώσιν εἰς τὸν πρὸς ὄνδρον· ἐπίσης παρακαλεῖ τὸν κ. *Παναζίδην* ὅπως πράξῃ τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. *Παρανίκα* παρατηρήσεών του.

Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὴν παράκλησίν του ὅπως, συμφυδᾷ τῷ Κανονισμῷ, τὰ χειρόγραφα κατατίθωνται εἰς τὸ προεδρεῖον πρὸς μελέτην, καὶ μετὰ περιεσκεμμένην μελέτην γίνωνται αἱ δέουσαι συζητήσεις ἐπ' αὐτῶν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὁ κ. *Κυριακίδης* αἰτεῖ δι' ἐπιστολῆς ὅπως, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἀναγνωσθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἡ *περὶ τῆς μονῆς Βαζελῶνος* διατριβὴ αὐτοῦ, κατόπιν δημοσιευθῇ διὰ τῶν ἐφημερίδων. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* λέγει ὅτι, συμφυδᾷ ῥητῷ ἄρθρῳ τοῦ Κανονισμοῦ, πᾶσαι αἱ ἀναγνωσθεῖσαι διατριβαὶ θεωροῦνται κτῆμα τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπομένως ἀπαγορεύεται ἡ δημοσίευσίς αὐτῶν· ἐν τῷ εἶπε δὲ συνιστᾶται ἡ δημοσίευσίς αὐτῆς διὰ τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα δὲ τῆς συναυλίας, ὁ κ. πρόεδρος ἀναγγέλλει ὅτι αὕτη ὀριστικῶς θὰ γείνη τῇ 7 Φεβρουαρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου, καὶ παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ συντελέσωσι τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ἐκποίησιν τῶν εἰσιτηρίων, πρὸς δὲ τούτοις λέγει ὅτι εἶναι ἀνάγκη συστάσεως τριῶν ἐπιτροπῶν: α') Ἐπιτροπῆς πρὸς εἰσπραξίν καὶ ἐξέλεξιν τῶν εἰσιτηρίων. β') Ἐπιτροπῆς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν προσελευσομένων. γ') Ἐπιτροπῆς πρὸς διακόσμησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὰς συζητήσεις ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ ἐκλέξῃ τὰ πρόσωπα τῶν ἄνω ἐπιτροπῶν.

Εἶτα ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. *Αὔθεντοπούλου* περὶ καταθέσεως τῶν χειρογράφων ἐν τῷ προεδρεῖῳ καὶ περὶ παραπομπῆς αὐτῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπιτροπῆν, καθ' ἣν ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἀναγνωσθέντα χειρόγραφα, πλὴν ἑνός, εἶναι εἰς τὰς χεῖράς του. Ὁ κ. *Μοστράτος* λέγει ὅτι δὲν κατέθηκεν εἰς τὸ προεδρεῖον τὸ ἀναγνωσθὲν χειρόγραφόν του διὰ δύο λόγους α') Διότι ἐφρόνει ὅτι οἱ πενταετείς καὶ ἑξαετείς ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματός του κόποι του δὲν εἶναι δυνατὸν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ὀριζομένου βραχέος χρονικοῦ διαστήματος νὰ ἐξελεγχθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. β') Διότι ἐφοβεῖτο μήπως ἐν τῷ μεταξύ ἄλλος τις ἐκ τῶν λογίων φέρῃ εἰς φῶς παρομοίαν ἐργασίαν καὶ παραγκωνισθῶσιν οὕτω πολυετείς κόποι του. Ὁ κ. *Καλβοκορέσης* φρονεῖ ὅτι ὁ Κανονισμὸς ἐξασφαλίζει τὴν προτεραιότητα καὶ πρωτοτυπίαν τῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ καταβεβλημένων χειρογράφων. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδῆς* λέγει ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ ἐργασία τοῦ κ. *Μοστράτου* ἦτο πολυετής, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναγνωσθῇ ἐν τῷ Συλλόγῳ, διότι τὸ ἄρθρον τὸ σχετικὸν τοῦ Κανονισμοῦ προϋποθέτει ὅτι ἡ κρίσις τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς δέον ἐντὸς ἔτους νὰ λάβῃ πέρασ ἐπὶ πάντων τῶν ἀναγνωσθέντων χειρογράφων. Εἶτα ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ καθυστέρησις τοῦ χειρογράφου τοῦ κ. *Μοστράτου* δὲν δικαιολογεῖται ἑπαρκῶς ἐξ ὧν προηγουμένων ἀνέφερον ὁ κ. *Μοστράτος* καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς τὸ προεδρεῖον τὸ ἀναγνωσθὲν μέρος πρὸς ὑποβολὴν αὐτοῦ τῇ οἰκίᾳ Ἐπιτροπῇ διὰ τὰ περικιτέρω. Τοῦ κ. *Μοστράτου* παραδεξαμένου νὰ ἀποστείλῃ τοῦτο, λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤΙΕ'

(*Τακτικὴ γενική*)

τῇ 15 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος λέγει τὰ ἐξῆς:

Προσεκαλέσαμεν ὑμᾶς, φίλοι ἐταῖροι, συνφδὰ τῷ Κανονισμῷ, πρὸς διεκπεραίωσιν τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲ Θεὸς κελεύει. Ἐπέμρωτο κατὰ τὸ συλλογικὸν τοῦτο ἔτος ὁ Σύλλογος ἡμῶν πολλὰ τῶν πολυτίμων αὐτοῦ μελῶν νὰ πενήθησιν.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σαββάτου ὁ τηλεγραφοῦ διεβίβασεν εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἀγγελίαν ἑλευθερίαν ἀπαντῆ τῷ ἐνταῦθα ὁμογενεῖ στοιχείῳ, οὐχ ἤμισα δὲ καὶ τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, τὸν θάνατον **ΑΝΔΡΕΟΥ** τοῦ **ΣΥΓΓΡΟΥ**, μεγάλου εὐεργέτου τοῦ ἔθνους, δωρητοῦ δὲ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ὃν διὰ πολλῆς περιβαλλέν ἀέπιστε στοργῆς, οὐδέποτε δὲ ἐλησμόνευε νὰ δεικνύῃ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ στοργὴν δι' ἐκτάκτων καὶ τακτικῶν συνδρομῶν του ».

Τὸ προεδρεῖον ἅμα τῷ θλιβερῷ τούτῳ ἀκούσματι ἔσπευσε νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἐξῆς ψήφισμα πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνδρός.

Α') Νὰ ἀποστείλῃ εὐθὺς συλλυπητήριον τῇ οἰκογενεῖ τῷ μεταστάτῳ τηλεγράφημα.

Β') Νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ὁ Σύλλογος κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νεκροῦ δι' ἀντιπροσώπου, ὅστις νὰ καταθέσῃ στέφανον.

Γ') Νὰ διακόψῃ τὴν παρούσαν συνεδρίασιν εἰς ἐνδεῖξιν πένθους.

Γενομένων τῶν ἀνωτέρω παμψηφεί δεκτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤΙΣ'

(*Τακτικὴ εἰδική*)

τῇ 22 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως πραγματεία τοῦ ἐν Μονάχῳ κ. *Ἐπ. Θ. Κυριακίδου*, μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ἐπιγραφομένη **Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος.**

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν συγγραφέα, λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ,ΑΤΙΖ'

(Τακτική γενική)

τῆ 8 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος: ΚΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας· εἶτα δὲ καὶ ἡ ἀλληλογραφία, ἔχουσα ὡδε:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Εὐσταθίου Εὐγενίδου* ἐντεῦθεν ἀπὸ 6/18 Φεβρουαρίου, δηλοῦντος εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῆς τοῦ Συλλόγου περὶ ὁρελῆς τῷ ταμείῳ 30 τουρκικῶν λιρῶν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν συναυλιῶν, ὅτι παρεξήγησις ὑπάρχει ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ· ὅτι οὗτος οὐδέποτε ἐγένετο πρόεδρος τῆς πρὸς διοργανώσιν συναυλιῶν ἐπιτροπῆς, ἥτις ὑπὸ ἄλλην διετέλεσε προεδρίαν, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἔδωκεν ἐντολὴν πρὸς ἀναγκάσεις τῶν λαμπτήρων τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. *Στ. Νούκα*, διευθυντοῦ τοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ Ἐμπορικοῦ Λυκείου ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου, αἰτουμένου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λυκείου τὴν σειρὰν τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *B. Thaimakowsky*, γραμματέως τοῦ ἐνταῦθα βωστικοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου, ἀποστελλόντος τὸν Γ' τόμον τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Συλλόγου.

Τῶν Ἐφόρων τῶν ἐκπαιδευτηρίων *Νικοπόλεως* ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου, γνωρίζοντων τῷ Συλλόγῳ, ὅτι ὁ μητροπολίτης *Νικοπόλεως* κ. *Λόντιος* κατακρατεῖ τὰ εἰσοδήματα τῆς κεντρικῆς σχολῆς, φεβουμένων μὴ κλεισθῆ καὶ ἡ σχολή, ὡς ἐκλείσθη καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μητροπολίτου, καὶ ἐξαιτουμένων ὅπως ὁ Σύλλογος συνδράμη καὶ προστασίῃ αὐτοῦ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ.

Τηλεγράφημα τῆς κ. *Ἰφιγενείας Συγγροῦ* ἐξ Ἀθηνῶν, εὐχαριστοῦσας θερμῶς τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τοῖς συλλυπητηρίοις αὐτοῦ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου αὐτῆς ἀειμνήστου Ἀνδρέου Συγγροῦ.

Τῆς ἐπὶ τῆς *Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης* ἐδικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου, εὐχαριστοῦσας τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τε τῇ δωρεᾷ τῆς ὅλης σειρᾶς τῶν δημοσιεύσεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης*.

Τοῦ κ. *Α. Χρυσοβελόνῃ* ἐκ Πειραιῶς ἀπὸ 15 Φεβρουαρίου, παρακαλοῦντος ὅπως οἱ ἀνήκοντες αὐτῷ καὶ μετὰ τὸ 1878 ἐκδοθέντες τόμοι τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου παραδοθῶσι τοῖς κυρίοις *Foscolo Mango*, πρὸς ἀποστολὴν.

Τοῦ κ. *Π. Α. Βασιλειάδου*, διευθυντοῦ τῶν σχολείων Μεγάλου Μοναστηρίου, ἀπὸ 17/1 Μαρτίου, αἰτουμένου γεωγραφικοῦ χάρτας *Ζαφειροπούλου* καὶ ἐτησίαν χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν ὑπὲρ τῶν σχολείων.

Τοῦ κ. *Στεφάνου Σκουλούδη* ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου, λυπομένου μεγάλως ὅτι ὡς ἐκ τῆς βραδείας ἀφίξεως τοῦ τηλεγραφήματος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταθίσῃ *στέφανον* ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέου Συγγροῦ καὶ δηλοῦντος ὅτι ἔπευσε δι' ἐπιστολῆς νὰ διαβιβάσῃ αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα τῇ γήρᾳ συζύγῳ του, ὅπερ καὶ διὰ τῆς ἐφημερίδος Ἄστειος ἐδημοσίευσεν, ὅπως γνωσθῆ ὅτι καὶ ὁ Σύλλογος συνεμερίσθη τὸ ἐθνικὸν πένθος.

Τοῦ κ. *Νικολίου Γ. Ἀντωνιάδου*, μουσικοῦ, ἐντεῦθεν ἀπὸ 7 Μαρτίου, ἐξαιτουμένου ὅπως δώσῃ μουσικὴν συναυλίαν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπὸ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ προστασίαν καὶ ὑποστήριξιν.

Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Νούκα*, διευθυντοῦ ἰδιωτικοῦ Λυκείου, περὶ ἀποστολῆς ὀλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ὡς καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, καὶ ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Γ. Ἀντωνιάδου* περὶ παραχωρήσεως αὐτῷ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου δωρεὰν πρὸς μουσικὴν συναυλίαν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅπως διὰ ταύτης προμηθευθῆ ποσὸν τι χρηματικὸν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ μουσικῇ, γίνονται δεκταί. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Ἀντωνιάδου ἀποφασίζεται καὶ ἡ παροχὴ τῆς ἠθικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐπιτυχεστέραν διεξαγωγὴν τῆς ἐν λόγῳ συναυλίας. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐκπαιδευτηρίων *Νικοπόλεως* περὶ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως αὕτη ἀπορριφθῆ, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι δὲν δύναται ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν νὰ παράσῃ ὑλικὴν ὑποστήριξιν εἰς σχολεῖα, ἐνεκα τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Γενομένης ψηφοφορίας, ὁ Σύλλογος ἀποφαίνεται καὶ ἀπορρίπτεται ἡ ἀνωτέρω αἴτησις. Ἐπὶ τῆς αἰ-

τήσεως τοῦ κ. Χρυσοβελόνῃ περὶ ἀποστολῆς αὐτῶ τῶν ἐκδόσεων τοῦ Περιοδικοῦ, μετὰ σύντομον συζήτησιν ἀποφασίζεται νὰ ἀποσταλώσιν αὐτῶ ἐν καιρῶ τὰ αἰτούμενα. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. Cottard περὶ ἐκτελέσεως μουσικῆς συναυλίας τὴν ἡμέραν ἀντὶ πενταλίρου προκαταβολῆς, μετὰ τινὰς συζητήσεις γίνεται παμψηφεί δεκτὴ.

Ὁ κ. Μαλιάδης ἀνακοινοῦται τῷ Συλλόγῳ ὅτι ἡ γνωστὴ ἐπίδικος ὑπόθεσις τοῦ κληροδοτήματος τῆς μακαριτίδος *Εὐανθίας Μουρατ Θεοφιλίδου* εὐρίσκεται εἰς εὐάρεστον σημεῖον, καθ' ὅσον ἐσχάτως ἐξεδόθη προδικαστικὴ ἀπόφασις, δι' ἧς ὑποχρεοῦται ὁ Σύλλογος εἰς τὴν ἀπόδειξιν θεμάτων τινῶν ἀναγραφομένων ἐν αὐτῇ. Ἡ ἀπόδειξις αὐτῶν δύναται νὰ γείνη εὐκόλως, καὶ ἐπομένως φρονεῖ ἐν πεποιθῆσει ὅτι ἡ ὑπόθεσις θὰ ἀποβῆ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου.

Πρὸς διεξαγωγὴν ὁμοῦ ταύτης λέγει ὅτι ἀπαιτεῖται εἰκοσιπεντάλιρος δαπάνη καὶ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον ὅπως ψηφίσῃ τὸ ποτὸν τοῦτο πρὸς ταχυτέραν ἐκδοσιν τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως. Τεθεῖσα εἰς ψηφορορίαν ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου, γίνεται παμψηφεί δεκτὴ. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ. Μαλιάδου παρέσθεν αὐτῶ τὸ ἐνδοσίμον ὅπως μετὰ θάρρους προβῆ εἰς πρότασιν, ἀφορώσαν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν κωνοικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον ἐσωτερικὴν πορεῖαν τοῦ Συλλόγου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἄρσιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ μελῶν τινῶν ὡς πρὸς τὴν μὴ ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς αὐτῶν πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ. Ἡ πρότασις αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξεύρεσιν πόρων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐπιγούσων ἀναγκῶν τοῦ Συλλόγου, καὶ περὶ τούτου παρακαλεῖ τὰ μέλη νὰ σκεφθῶσιν ἐν περιπτώσει δὲ ἀποτυχίας, ὑποδεικνύει εἰς τὰ μέλη ἕτερον πόρον, ὅστις ἀσφαλῶς δύναται νὰ παράσχη τῷ Συλλόγῳ τὸ ἀναγκαῖον αὐτῶ δάνειον. Οὗτος, λέγει, εἶναι οἱ τόκοι τῶν χρημάτων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, οἵτινες ἐσχάτως ὑπερεπλεόνασαν λόγῳ σπανίων λογίων ἀνδρῶν, δυναμένων νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἐν τῷ προγράμματι τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* ἀναφερομένων ἔργων. Οἱ κ. κ. Μοσιράτος καὶ Μαλιάδης φρονούσιν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ δανεισθῆ ἐξ ἄλλου μέρους ὁ Σύλλογος τὰ ἀνγκαιούοντα αὐτῶ χρήματα, ἐν ὅσῳ τὸ ταμεῖον τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* εὐρίσκεται ἐν ἀνθηρᾷ καταστάσει. Μετὰ τινὰς συζητήσεις, τεθεῖσα εἰς ψηφο-

ρορίαν τῇ προτάσει τῶν κ.κ. Μαλιάδου καὶ Μοσιράτου περὶ ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ προεδρείου, ὅπως προβῆ εἰς τὴν συναψίν δανείου ἐξ ἑκατῶν πενήτηκοντα λιρῶν τουρκικῶν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, γίνετα αὕτη παμψηφεί δεκτὴ, μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος προτείνει τὰ μέλη τῆς *Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ταμείου* τοὺς κ. κ. *Ἰ. Γκιώχαν, Π. Πρώϊον* καὶ *Α. Γεράρδον*. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. προέδρου ἐπιδιοκιμῶσιν πάντα τὰ μέλη καὶ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ἈΤΙΗ'

(Ἐκτακτος γενική)

τῇ 15 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος: **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι συνεκάλεσεν εἰς συνεδρίαν ἐκτακτον τὰ μέλη, διότι ἀνὴρ ἐξέχων ἐπὶ παιδείᾳ ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν, ἀνὴρ μετὰ ζήλου πολλοῦ ὑπηρετήσας τὸν Σύλλογον, **ἸΩΑΝΝΗΣ ὁ ΑΡΙΣΤΟΚΑΗΣ**. Θλιβερόν τὸ πρᾶγμα καὶ μεγάλῃ ἡ ἀπώλεια, διότι ὁ ἀνὴρ πολλὰκις ἐχρημάτισεν ἀντιπρόεδρος καὶ ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς περιόδους πρόεδρος τοῦ Συλλόγου.

Τὸ προεδρεῖον ἅμα τῷ θλιβερῷ ἀκούσματι ἔσπευσε νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ καθήκον, ψηφισάμενον ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ τὸδε τὸ ψήφισμα:

Α') Νὰ ἀποσταλῆ τῇ χήρᾳ τοῦ ἀειμνήστου συλλυπητῆριος ἐπιστολή.

Β') Νὰ καταθέσῃ ὁ Σύλλογος στέφανον κατὰ τὴν κηδείαν.

Γ') Νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ προεδρεῖον μετὰ τῶν μελῶν τὴν κηδείαν.

Δ') Νὰ ἐκφωνήσῃ ἐπιτάφιον λόγον ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ Συλλόγου κ. *Π. Νικολόπουλος*.

Ε') Νὰ πενήσῃ ὁ Σύλλογος ἐπὶ δεκαπενθήμερον καὶ τελέσῃ ἐπιμνημόσυνον ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ συνεδρίαν, καθ' ἣν ἀναγνωσθῆσεται ὁ βίος αὐτοῦ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν.

Σ') Νὰ ἀναρτηθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ ἀειμνήστου ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν τοῦ Συλλόγου.

Τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα γίνεται παμψηφεί δεκτὸν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκλέγεται ὁ κ. *Α. Μοσιράτος* ῥήτωρ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΙΘ'

(Τακτική γενική)

τῆ 29 Μαρτίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν, μεθ' ὃ ὁ γενικός γραμματεὺς κ. **Γ. Πασχαλίδης** ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογραφίαν, ἔχουσιν οὕτω:

Ἐπιστολὴ τοῦ κ. **Κ. Καραλάνου** ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 26 Φεβρουαρίου, πέμπτοντος συνημμένως ἐπιταγὴν ἐκ φράγκων 250, βραβεῖον τῆς ἐν τῷ **Καραλανεῖῳ Ἀγῶνι** βραβευθείσης **Πειραματικῆς Φυσικῆς** τοῦ καθηγητοῦ κ. **Ἀλ. Εἰσαδιανοῦ** καὶ αἰτουμένου πληροφορίας ἀν ἠλθῆσαν τὰ παρ' αὐτοῦ τεθέντα διαγωνίσματα.

Τοῦ κ. **Ἐδουάρδου Engel**, ἐπιτίμου μέλους, συγγραφέως καὶ ὑπαλλήλου τοῦ γερμανικοῦ Κοινοβουλίου, ἐκ Βερολίνου ἀπὸ 21 Μαρτίου, γνωρίζοντος τὴν ἐνταῦθα ἔλευσιν αὐτοῦ τὴν 28 ἢ τὴν 29 Μαρτίου καὶ ἐκφράζοντος τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως παρευρεθῆ ἐν τινὶ τοῦ Συλλόγου συνεδρίῳ.

Τοῦ γυμνασιάρχου, τῶν καθηγητῶν καὶ τοῦ ἑφόρου τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ἐν **Γυνθείῳ** γυμνασίου ἀπὸ 6 Μαρτίου, ἐκφραζόντων εὐχαριστίας ἐπὶ τε τῇ δωρεᾷ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῆς **Ζωγραφεῖου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης** καὶ γνωρίζοντων ὅτι ἐνέγραψαν τὸν **Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον** ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν δωρητῶν τοῦ γυμνασίου.

Τοῦ κ. **Τ. Ἀργυροπούλου**, πρυτάνεως τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἐξ Ἀθηνῶν ἀπὸ 9 Μαρτίου, ἀποστέλλοντος συνημμένως συναλλαγματικὴν ἐκ φράγκων 321,22, ἐτησίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου συνδρομὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1898—1899.

Τοῦ κ. **Γ. Παχίκου** ἀπὸ 29 Μαρτίου ἐντέλλεν, ἐξαιτουμένου ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν Κυριακὴν 4 Ἀπριλίου πρὸς τέλει μουςικοφιλολογικῆς συναυλίας πρὸς ὄφελος αὐτοῦ.

Τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συλλόγου, προτεινούσης ὡς ἀντεπιστέλλοντα μέλη τοῦ Συλλόγου τοὺς κ. κ. **Τιμοθέοντα Τριανταφυλλίδην**, ἱατρὸν ἐν Βατοῦμ, καὶ **Γεώργιον Βλάμη**, ἱατρὸν ἐν Κρήνῃ.

Ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἐλήφθησαν τὰ 250 φράγκα τοῦ **Καραλανεῖου Διαγωνίσματος** καὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὸν συγγραφέα τῆς βραβευθείσης **Φυσικῆς Πειραματικῆς**. Ἐπίσης ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ Πρυτάνει τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. **Τ. Ἀργυροπούλου** ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τῆς ἐτησίως χορηγίας αὐτοῦ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. **Γ. Παχίκου** περὶ παραχώρησης αὐτῷ τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου διὰ μουςικοφιλολογικὴν συναυλίαν, γενησομένην τῇ 4 Ἀπριλίου, ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις καὶ ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ αἴθουσα ἀντὶ πενταλίρου προκαταβολῆς.

Ἐπηρεροῦνται τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ.κ. **Σταυρὸς Σταματιδάκης**, **Γ. Ἐλευθεριάδης**, ἱατροί, **Συμεὼν Μιχαηλίδης**, τραπεζίτης, **Νικόλ. Κανέλλος**, ἔμπορος, **Δημ. Βλάϊκος** καὶ **Ἄνδρ. Ἀντίππας**, ἱατροί, **Κ. Φαισίας**, φαρμακοποιός, **Στυλ. Παῖτερμαλῆς**, διευθυντῆς τῆς Ἐταιρείας τῶν Ἰουμυλικῶν καὶ **Ἀλέξ. Βαράτσης**, πρέεδρος δικαστῆς.

Ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** ποιεῖται ὑπόμνησιν ἄρθρου τινὸς τῆς **Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης**, καθ' ὃ δέον νὰ προσφέρωνται αἱ ἐκδόσεις αὐτῆς εἰς τοὺς ἀριστεύοντας μαθητὰς ἀνωτέρων σχολῶν ὡς ἀμοιβὴ τῶν κόπων των. Τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Γ. Πασχαλίδου**, ὡς συντελοῦσαν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς παιδείας, ὑποστηρίζουσι πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν καὶ ἐπομένως, τῇ προτάσει τοῦ κ. **Ἀν. Χρησιδίου**, ἀποφασίζεται ὅπως ἀνατεθῆ τῷ προεδρεῖῳ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς. Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΚ'

(Εἰδικὴ γενική)

τῆ 5 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς ἡγουμένης συνεδρίας.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. **Ι. Καρολίδῃ** πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον **Λουκροντία**.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς ὁ κ. πρόεδρος ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου τῷ ἔλλογιμῳ καθηγητῇ ἐπὶ τῷ ἀναγνώσματι· κατόπιν δὲ διὰ τὸ ἐπεῖγον ὑποβάλλει τῷ Συλλόγῳ πρὸς ἐπιψήφισιν αἰτήσεις

του κ. Δ. Α. Βέλλη, περί παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου ὑπὲρ οἰκογενείας ἀναξιοπαθούσης. Μετὰ πολλὰς δὲ συζητήσεις ἀποφασίζεται ὅπως ἡ αἴτησις τοῦ κ. Βέλλη γαίην ἀποδεκτή. Μηδενὸς δ' ἄλλου ζητήματος ὑπάρχοντος πρὸς συζήτησιν, ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΑ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῆ 26 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης συνεδρίας, ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀγγέλλει προσφορὰς βιβλίων διαφόρων φιλομουσίων καὶ ἀνακεινοῖ περιήψιν τῆς ἀλληλογραφίας, ἔχουσαν ὡδε :

Ἐπιστολὴ τῶν προκρίτων τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Νικομηδείας χωρίου Τάνζαρ ἀπὸ 2 Φεβρουαρίου, ἐξαιτουμένων τὴν ὑλικὴν τοῦ Συλλόγου συνδρομὴν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς δημοτικῆς αὐτῶν σχολῆς, ὡς καὶ τινα διδακτικὰ βιβλία, ὧν ἐπισυνάπτουσι κατάλογον.

Τοῦ ἐν Ἀθήναις Ποδηλατικοῦ Συλλόγου ἀπὸ 22 Μαρτίου, ἀποστέλλοντος τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ Ποδηλατικῆς καὶ Ἀθλητικῆς Ἐπιθεωρήσεως.

Τοῦ κ. Δ. Α. Βέλλη ἐντεῦθεν ἀπὸ 2/14 Ἀπριλίου, αἰτουμένου, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου δωρεάν πρὸς σκοπὸν εὐεργητικόν.

Τοῦ κ. Στ. Σταματιάδου, ἱατροῦ, ἀπὸ 5 Ἀπριλίου, εὐχαριστοῦντος ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς τακτικοῦ μέλους τοῦ Συλλόγου.

Τοῦ κ. Κ. Μακρῆ ἀπὸ 26 Ἀπριλίου ἐντεῦθεν, ἀποστέλλοντος περιγραφὴν κερφαλῆς ἀγάλματος μετὰ φωτογραφίων εὐρεθείσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κυζίκῳ καὶ κειμένης νῦν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐν Πανόρμῳ.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς μέλος μὲν τακτικὸν ὁ κ. Arthur Miglievitz, ἱατρός, ὡς ἀντεπιστέλλοντα δὲ προταθέντες ὑπὸ μὲν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς οἱ κ. κ. Τιμολέων Τριανταφυλλίδης, ἱατρός ἐν Βατούμ, καὶ Γεώργιος Βλάμης, ἱατρός ἐν Κρήνῃ, ὑπὸ δὲ τοῦ Προεδρείου ὁ Βενεδικτῖνος πατὴρ Parisot, ἐκ τῆς μονῆς St Martin de Ligué.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΒ'

(Τακτικὴ γενικὴ)

τῆ 1 Μαΐου 1899.

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς ἡγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ὁ πρῶτος ἀντιπρόεδρος κ. Μ. Ἀμπελίδης, ἱατρός, ἀναγινώσκει τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1898—1899 γενομένων δημοσίων μαθημάτων.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΑΤΚΓ'

(Ἐκτακτικὴ γενικὴ)

τῆ 6 Μαΐου 1899

Προεδρεύοντος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ β' ἀντιπρόεδρος κ. Π. Νικολόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἐτήσιαν ἔκθεσιν του. Ὁ κ. Μοστράτος ἐκφράζει εὐχαριστίας τῷ κ. Νικολοπούλῳ ἐπὶ ταῖς ὀρθαῖς συστάσεσιν, ἃς ποιεῖ ἐν τῇ ἔκθεσιν περὶ ἐπισκευῆς τοῦ κτιρίου καὶ ἰδίᾳ περὶ ὑποστηρίξεως τῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ἄρσιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου τῆς πτώσεως, λόγω τῶν δυσαναλόγων βαρῶν αὐτῆς πρὸς τὸ ὑπεστήριγμα. Ἐπίσης εὐχαριστεῖ καὶ τῷ κ. Καλβοκορόση ἐπὶ τῇ παροχῇ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐπικουρίας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ κτιρίου ὑπὸ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν.

Εἶτα ἀναγινώσκειται ἡ ἔκθεσις τοῦ γενικοῦ γραμματεῶς κ. Γ. Πασχαλίδου.

Ἀναγινώσκειται κατόπιν ἔκθεσις τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. Α. Παντερομαλῆ. Ὁ κ. Κοκολάτος λέγει ὅτι δέον νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ τοῦ Συλλόγου ὡς πρὸς τὸ μέρος ἰδίᾳ ἐκείνου τῆς ἔκθεσεως τοῦ κ. Ἐφόρου, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν ἐλάττωσιν τῶν προσφορῶν βιβλίων. Ὁ κ. Πασχαλίδης φρονεῖ ὅτι προῆλθεν ἕνεκα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅπερ ἀντηλλάσσετο κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη πρὸς τὰς ἐκδόσεις διαφόρων συγγραμμάτων.

Ὡς πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. Πασχαλίδου συμφωνεῖ ὁ κ. Δ. Μηλιώτης. Ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν προσφορῶν

βιβλίων κατά τὰ παρελθόντα ἔτη ὀφείλεται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς προσφορὰς διατριβῶν, ὅλοι δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀπεστάλησαν τοιαῦται πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ τελωνεῖον. Ὁ κ. **Μοστράτος** θεωρεῖ ὅλως ἔκτακτον τὴν προσφορὰν βιβλίων τοῦ παρελθόντος ἔτους 1896 καὶ φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει αὕτη νὰ ληφθῇ ὡς μέτρον συγκρίσεως πρὸς τὰ ἐπόμενα ἔτη.

Μετὰ τοῦτο ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἐκθέσις περὶ τῶν κατὰ τὸ διαρρῆσαν ἔτος ληρθεισῶν ἐν γένει ἀποφάσεων τοῦ Συλλόγου καὶ περὶ τῶν ἐγγραφέντων νέων μελῶν.

Τέλος ἀναγινώσκονται αἱ ἐκθέσεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς, τῆς Βιολογικῆς, τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Ταμείου ὑπὸ τῶν κ. κ. **Μ. Γεδεών**, **Π. Ίατροπούλου**, **Δ. Καλβοκορέση** καὶ **Δ. Μηλιώτου**. Ὁ κ. **Μοστράτος** ἐπικρινεῖ τὴν ἐργατικότητα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ εὐχεται ἵνα καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιτροπαὶ μιμηθῶσιν αὐτὴν ὡς πρὸς τοῦτο.

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΚΔ'

(Ἐκτακτος γενική)

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῆ 9 Μαΐου 1899.

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν, ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ὑποκείμενον τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων κοσμητόρων τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1899—1900 καὶ παρακαλεῖ τὰ μέλη ὅπως, συνωδᾶ τῶ Κανονισμῶ, προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν.

Γενομένης μυστικῆς κανονικῆς ψηφοφορίας, ἐξελέγη παμψηφεί πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. **Μ. Ψαλίδας**, εἶτα δι' ἐτέρας μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν

ἀ αντιπρόεδρος, ὁ κ. **Ξ. Α. Σιδερίδης** καὶ β', ὁ κ. **Δ. Μοστράτος**
γενικός γραμματεὺς, ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης**.

εἰδικὸς γραμματεὺς, ὁ κ. **Α. Μαλατάκης** ταμίης, ὁ κ. **Δ. Μυλιώτης**.

ἔφορος τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ κ. **Μ. Αὔθεν-τόπουλος**.

λογιστής, ὁ κ. **Νικίτας Παπαγιαν-νόπουλος**

καὶ μέλος τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. **Μ. Γεδεών**.

Ὁ κ. πρόεδρος, ἐκφράσας τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τῶν νέων κοσμητόρων, διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ 'ΑΤΚΕ'

τῆ 30 Μαΐου 1899.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Προεδρεύοντος **ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ**, προέδρου.

Προϊσταμένου τοῦ Παναγιωτάτου Ὁικου-μενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ** τοῦ **Ε'** σὺν τοῖς σεβασμιωτάτοις Συνοδικοῖς καὶ τῷ Θεοφιλ. χωρεπισκόπῳ Σταυροδρομίου ἀγίῳ **Χαριοντόλεως** κ. **Γερμανῶ Καραβαγγέλη**, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου πανοσιολογιωτάτου ἀρχιμανδριτοῦ κ. **Γερμανοῦ Ἀποστολάτου**, παρόντος τοῦ Ἐπιτετραμμένου τῆς Ἑλλάδος κυρίου **Εὐγε-νίου Γ. Ζαλοκώστα**, τοῦ προέδρου τοῦ ἐλληνικοῦ προξενικοῦ δικαστηρίου κ. **Σ. Παγανέλη**, τοῦ β' γραμματέως τῆς ἐλληνικῆς πρεσβείας κ. **Γ. Καραζῆ**, τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν μὴ μουσουλμανικῶν σχολῶν Ἀβδουλλὰχ Χασήπ ἐφένδη μετὰ δύο ἄλλων ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, τοῦ πράκτορος τῆς ἡγεμονίας Σάμου κ. **Ἀλεξ. Γάγκου**, ἀντιπροσώπων διαφόρων φιλεκατασκευαστικῶν καὶ φιλολογικῶν σωματείων τῆς ἡμετέρας πόλεως, διευθυντῶν καὶ καθηγητῶν δημοσίων καὶ ιδιωτικῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ πολλῆς καὶ ἐκλεκτῆς ὀμηγύρεως, ἀρχεται ἡ συνεδρίασις τῇ ὀρισθείσῃ 2 μ. μ. ὥρῃ.

Ὁ κ. γενικός γραμματεὺς ἀναγινώσκει τη-λεγράφημα τοῦ κ. Ἐπιτετραμμένου τῆς Ρωσσίας, ἐκφράζοντος τὴν λύπην αὐτοῦ, ὅτι ἐνεκα κωλύματος δὲν δύναται νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτήν. Ἐπὶ τούτοις, ὁ μὲν τῶς πρόεδρος ἀναγινώσκει τὴν λογοδοσίαν τῶν κατὰ τὸ **ΛΗ'** συλλογικὸν ἔτος ἐν τῷ Συλλόγῳ γενομένων, ὁ δὲ νέος πρόεδρος κ. **Μ. Ψαλίδας** ἀναγινώσκει τὴν νενομισμένην ἐπιστημονικὴν πραγματείαν **Περὶ χειρὸς**.

Ἡ **Α. Θ. Π.** ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ποιεῖται τὴν ἐπομένην προσλαλίαν :

«Χεῖρ Κυρίου εἶη εὐλογοῦσα διὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος τοὺς ἀγῶνας τῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ κοπιῶντων εἰς τὴν εὐδόωσιν τοῦ προορισμοῦ, τὸν ὅποιον ἔχει ὁ Φιλολογικὸς οὗτος Σύλλογος. Ἡμεῖς δὲ πλήρη τὴν

πατρικήν ἡμῶν εὐαρέσκειαν ἐκδηλοῦμεν εἰς πάντας τοὺς οὕτως ἢ ἄλλως καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρασχόντας τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἢ ὕλικήν αὐτῶν συνδρομήν· καὶ ἀντίληψιν τῷ παλαιγενεῖ τούτῳ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς σχεδὸν εἰπεῖν διεθνοῦς ἐν αὐτῷ φιλολογικῆς κινήσεως Συλλόγου, τῷ τιμῶντι πραγματικῶς τὸν παρ' ἡμῶν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ οὐ μικρὸν δόξης προσπορίζοντι τοῖς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁμογενέσιν. Τὴν ἐγκάρδιον ὁμως ταύτην εὐαρέσκειαν καὶ χαρὰν ἡμῶν ἐπισκιάζει πως καὶ μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου εἰρημένα, ἢ καθυστερουμένα ἀπὸ τινῶν ἐτῶν τοῦ Περιδικοῦ συγγράμματος τοῦ Συλλόγου ἐκτόπισις, ἣν οἱ πάντες ἀναμένομεν ἵνα μετ' ἰδιαζούσης χαρετίσῃμεν στοργῆς, ἐθιοθέντες ἀπὸ μακρᾶς σεφῶς ἐτῶν ἵνα ἐντυφῶμεν εἰς τὰς σοβαρὰς μελέτας, δι' ὧν λιγεῖς ἀγορηταὶ τοῦ ἀριζήλου τούτου Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπλήρουν καὶ κατεκόσμων ἄλλοτε τὰς σελίδας τοῦ ἐπιζητήτου Περιδικοῦ. Διὸ καὶ προαγόμεθα ἵνα συστήσωμεν σήμερον πατρικῶς τοῖς διέπονσι τὰ τοῦ Συλλόγου συντονωτέραν μέριμναν καὶ ἀποφασιστικότητα εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ κοινῶς τούτου πόθου. Φωνὴ ἐκκλήσεως ἀπὸ μέρους τοῦ προεδρείου πρὸς τοὺς δυναμένους συντελέσαι χρηματικῶς εἰς τὴν ἔκδοσιν, φρονούμεν, ὅτι εὐρήσει πάντως τὴν ἀπαιτούμενην συνδρομήν· εἰς ἐκτόπισιν· καὶ ἄλλα μέσα δυνατὸν ἐπινοηθῆναι πρὸς εὐκολίαν τῆς ἐκδόσεως, ὅσα ἂν ἡ μελέτη τῶν ἄρμοδιων ἤθελε κρίνη τελεσφόρα.

Καὶ παρὰ τὴν λυπηρὰν ὁμως ταύτην καθυστέρησιν

τοῦ Περιδικοῦ, ἡμεῖς τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἔργασίαν τοῦ Συλλόγου ἀναλογιζόμενοι καὶ ἐκτιμῶντες, καὶ καθήκον ἔχοντες, ὡς ἐκ τῆς θέσεως ἡμῶν, ἵνα ἐπαινῶμεν καὶ βραβεύωμεν τοὺς πνευματικῶς κοπιῶντας καὶ ἐργαζομένους καὶ συντελοῦντας εἰς τοῦ Γένους ἡμῶν τὴν πρὸς τὰ καλὰ προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν καταστέφομεν εὐχαῖς καὶ εὐλογίαις πάντας τοὺς τὸν δόλιχον τῆς παρελθούσης συλλογικῆς περιόδου αἰσίως καὶ τελεσφόρως διανύσαντας καὶ ἐκκαλούμεθα εἰς τε τὰ ἀποχωροῦντα, κατὰ τὸν Κανονισμόν, μέλη τοῦ προεδρείου καὶ εἰς τὰ ψήφους νομίμοις εἰς διαδοχὴν ἐκείνων ἐρχόμενα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ σωτηριώδους αἰτήματος τὴν πλήρωσιν· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν, παρ' οὐ πάσα δύσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον τὸν μὲν Σύλλογον κρατῶν καὶ στηρίζον τῇ πανσθενεῖ αὐτοῦ χεῖρι καὶ προάγον ὁσημέραι ἐπὶ τὰ κράτιστα, τοῖς δὲ ἐν αὐτῷ ἐργαζομένοις καὶ συνετῶς συναντιλαμβανομένοις τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου ἀποδόψῃ πολλαπλασιασίων τὸν μισθὸν ἐν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐπὶ πᾶσι τὴν Α. Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα τὸν φιλόλαον ἡμῶν Ἄνακτα, ὑπὸ τὴν ἀμφιλαρῆ τοῦ ὀποίου αἰγίδα τόσης ἀπολαύει στοργῆς καὶ προστασίας ὁ Σύλλογος, σκέπει ὁ Κύριος καὶ περιηρουροὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου Αὐτοῦ θρόνου εἰς πλείστας ἡμέρας ἐνιαυτῶν περιηροῦσας. Ἄμήν».

Ὁ προεδρεύων κ. Χρ. Χατζηχρήσιον εὐχαριστεῖ πᾶσι τοῖς παρευρεθείσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΡΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1898-1899

ΕΚΘΕΣΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Μ. ΙΩ. ΓΕΔΕΩΝ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΔΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

κύριε πρόεδρε,

Εἰς δύο προσκλήσεις, διαβεβαιώσας μοι πρό τινας, ἀποκρίνομαι διὰ μιᾶς ἀπαντήσεως· ἡ μία μάλιστα πρόσκλησις οὐκ εἰς ἐμὲ ἀφορᾷ, ἀλλ' εἰς Συντακτικὴν Ἐπιτροπείαν, μὴ δεῖξασαν ἀπὸ τριετίας σημεῖα ζωῆς. Ἡ ζωὴ τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπείας ἐξαρθᾶται ἀπὸ τοῦ ταμείου, ὅπερ ἐν ἡ πλούσιον δίδωσι καὶ νεῦρα σὺν αἵματι καὶ γοργότητα καὶ δύναιμι εἰς τὴν κρισιμωμένην ἐκοιμήθη δ' ἐπὶ τριετίαν αὕτη, δυστυχῶς ὑπ' ἐμοῦ προεδρευομένη τὸ πρῖν. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ληξάν εἶτος οὔτε συνετέθη κἄν πρὸς σιγμῆν, διότι οἱ αὐτὴν ἀποτελέτοντες γραμματεῖς τῶν λοιπῶν ἐπιτροπειῶν οὐκ ἀνεδείχθησαν, διότι καὶ οἱ ἀναδειχθέντες « ἤρξαντο παραιτεῖσθαι » τοῦτ' αὐτὸ πάντες. Οὐχὶ δ' ἔλλειψιν λειψανδρίας, ἀλλ' ἔλλείψει πνεύματος ἐποπεύοντος, ἐμπνέοντος καὶ μᾶλλον χαλινχωγούοντος ἢ κέντρου δίκην ὠθοῦντος εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τοὺς συνείδησιν αὐτοῦ κακτημένους, ἴσως δ' ἀπογοητευμένους ἐκ τῆς γενικῆς, ὧδε, κακείσης, παρατηρουμένης ἀτονίας.

Μένει λοιπὸν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπεία, σπληθοῦσα μὲν εἰς συνεδρίας ἕξ, δυναμένη δ' εἰπεῖν ὅτι συνῆλθε καὶ ἠκρόασατό τινων ἀνακρινώτεων ἐμοῦ, ἃς ἔχετε ἐκδεδομένας ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Παρασκήματι τοῦ τόμου ΚΣ', καὶ ἀναγγεῖλαι μόλις τολμῶσα ὅτι σημεῖα τινα ζωῆς ἔδειξε μετὰ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπείαν. Ἡδύνατο δεῖξαι πλείονα, εἴπερ ἑνωρίτερον, ἤτοι κατὰ Νοέμβριον, οὐχὶ δ' ἐν αἵματι Δεκεμβρίου συνεχάλοι τὸ προεδρεῖον αὐτὴν εἰς ἐκλογὴν προέδρου καὶ γραμματεῶς

αὐτῆς· ἡδύνατο δεῖξαι πλείονα, εἴπερ εἶχε προέδρον ἕτερον.

Ἡ Ἐπιτροπεία κατέταξε, κατὰ τὸν Κανονισμόν, μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τοὺς ἐταίρους Γ'. Πασχαλίδην καὶ Κ. Σπανοῦδην, ἐνεκεν ἀρχαιολογικῶν ἢ λαογραφικῶν δημοσιεύσεων αὐτῶν, οἷς καὶ εὐχαριστεῖ ἐπὶ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς ζήλω. Εὐχαριστῶ δ' ἐγὼ καὶ τοὺς ἐν ταῖς συνεδρίαις παρεστάντας ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐταίρους διδάκτορας Α. Mordtmann, Schneider, Μοισιράτον καὶ Μυσιακίδην, Κοπάσσην, Σιδερίδην, Πανταζίδην (τὸν καὶ γραμματεῖα αὐτῆς), Παχτίκον, Πασχαλίδην καὶ Σπανοῦδην. Ἡ Ἐπιτροπεία παρεδίδωσιν ὑμῖν Ἀρχαιολογικὸν Παρασκήμα εὐσελίδον, ἔχον ὕλην ἀξίαν ἀναγνώσεως, οὐ εἰς τὴν ἐλθοσιν ἐπιστάτης· δυστυχῶς ὁ χάρτης τοῦ τεύχους ἀπεδείχθη οὐχὶ καλός.

Παρακκλῶ τὸν Σύλλογον ὅπως ἐξῆς συγκληθῆ ἀμέσως μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας τὰς Ἐπιτροπείας πρὸς ἐκλογὴν προέδρων καὶ γραμματεῶν αὐτῶν, συνιστᾷ αὐταῖς, εἰ δυνατὸν, καταρτισμὸν προγράμματος ἐργασιῶν, καὶ τὰς μὴ θελούσας ἐργάζεσθαι συνάπτει ταῖς ἐργαζομέναις προσωρινῶς, ἕως ἂν κατανεμηθῶμεν εἰς τμηματὰ· ὅπερ ἔσται καὶ σωτήριον ἡμῖν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΔΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Τὴν παροῦσαν ἔχθεσιν, κύριοι, συνετάξαμεν ὁλως κατ' ἰδίαν μας κρίσιν, μὴ εὐρόντες ὁδηγίαν τινα μήτε περὶ τοῦ ποιοῦ μήτε περὶ τῶν ὁρίων τοιαύτης πραγματείας οὔτε ἐν τῷ Κανονισμῷ οὔτε ἐν τῇ τῶν προκατόχων ἐκθέσει μὴ οὔτε προσιτῇ ἡμῖν· τοῦτο δὲ θεωροῦμεν

λόγον ἐπαρκῆ ὅπως ἐπικλεσθῶμεν τὴν ἐπιείκειαν ὑμῶν.

Νομίζοντες λοιπὸν ὅτι ἡ περὶ τοιοῦτου τινὸς σωματείου ἐτήσια ἔκθεσις περὶ δύο τινῶν πρὸ παντός πρέπει νὰ πραγματουθῆ, ἤτοι περὶ τῆς γενομένης ἐν αὐτῷ ἐργασίας ἐν πάσῃ δυνατῇ περιληπτικῇ λεπτομερείᾳ καὶ περὶ τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀτελειῶν, αἰτινες παρατηροῦνται ὑπὸ τοῦ προεδρείου καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτοῦ, διότι οὕτω πως μόνον καὶ τὰ καλὰ προσηκόντως ἀναγνωρίζονται καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα ἐγκρίτως διορθοῦνται, περιωρίσθημεν ἐπὶ τούτων μόνον νὰ ἐνδιατρίψωμεν τὸ κατὰ δύναμιν.

Τὸ πρῶτον σπουδαῖον γεγονός διὰ τὴν ἡμετέραν Ἐπιτροπὴν ὑπῆρξεν ἡ ἐκδοσις ὄλων τῶν ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτῆς γενομένων πρακτικῶν καὶ ἀνακοινώσεων. Τὸ ἔργον, διανεμηθὲν ἤδη εἰς ὅλα τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, εἶνα ἀρκούντως τοῖς πᾶσι γνωστόν, προσθέτομεν μόνον ὅτι ἤρξατο ἤδη νὰ γίγηται εὐφρημος μνεία αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Κρίνομεν ὅμως ὠφέλιμον νὰ ἐπιμείνωμεν ὀλίγον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ, ὅπως ἀναλύσωμεν τὰς σπουδαιότερας αὐτῆς ἐπόψεις.

Ἐν πρώτοις ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὑποδείξωμεν ὑμῖν ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀνελλιπὴς ἐκδοσις τοῦ Πρακτοῦ τούτου εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, ἀλλὰ καὶ ἡ τμηματικὴ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ ὅσον τὸ δυνατόν κατὰ μικρὰ διαστήματα δημοσιεύσεις τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς κανονικὴν καὶ γόνιμον λειτουργίαν αὐτῆς, εἶναι ἀδύνατον νὰ ζῆση παρόμοιον σωματεῖον ἄνευ δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἄτακτος καὶ κατὰ μέγιστα διαστήματα δημοσιεύσεις ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὸν χαρακτῆρα κανονικῶς καὶ ἀνελλιπῶς ἐργαζομένου σωματείου, ἐν ᾧ τούτο εἶναι τὸ κυριώτατον ἐλαττήριον τῆς προόδου αὐτοῦ. Ἄν λοιπὸν παντελῆς ἔλλειψις δημοσιεύσεως ἦναι ὁ θάνατος τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης, ἄνευ τακτικῆς καὶ συγχρῆς δημοσιεύσεως κινδυνεύει νὰ μείνῃ ἰσχνὴ καὶ ἀτροφικὴ.

Βεβαίως δὲ αἱ τοιαῦται σχέσεις ἰσχύουσι καὶ διὰ πᾶν σωματεῖον, ἀσχολούμενον εἰς ἐπιστημονικὰ θέματα, ἐπομένως καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἐπιτροπὰς τοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ διὰ τὴν Βιολογικὴν ἢ σπουδαιότερας αὐτῶν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, διότι ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ αἱ ἐργασίαι συμπλέκονται ἀλλήλαις ποικιλοτρόπως, ἐν ᾧ δὲ παρυσιάζουσιν ἀπέ-

ραντον ποικιλίαν, ἔχουσιν ἀλληλουχίαν ἀδιάσπαστον καὶ δὲν δύνανται νὰ προχωρήσωσιν ἀπταιστως, ἐὰν τὰ παρελθόντα πορίσματα ἐγκλεισθῶσιν ἐντὸς χειρογράφων μὴ παντὶ ἐπαρκῶς προχείρων. Ἄφ' ἑτέρου δέ, πολλὰ τούτων ἔχουσιν ἄμετον τὸ ἐνδιαφέρον, ἐν ᾧ βραδύτερον ἀπολλύουσιν αὐτὸ εἴτε ἐνμέρει εἴτε ἐξ ὀλοκλήρου. Ἰδίως τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἡμερησίας διατάξεως, αἵτινα διακοῦσι μὲν δι' ὅλου τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἐν ἐκάστη συνεδρίᾳ ὑπόκεινται εἰς συζήτησιν καὶ μελέτην.

Ἄλλαχού ὅπως πληρωθῇ ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τῆς τμηματικῆς καὶ συγχρῆς ἐκδόσεως, ἕκαστον σωματεῖον ἔχει τοῦλάχιστον ὁμολογόν τι δημοσιογραφικὸν φύλλον ὡς ὄργανον, ἐνθα δημοσιεύονται μεθ' ἐκάστην συνεδρίαν αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ, τὰ μὲν πρακτικὰ ἐν ἰκανῇ λεπτομερείᾳ, αἱ δὲ ἀνακοινώσεις ἀκέραιαι. Τὸ δὲ ἐτήσιον περιοδικὸν τῶν τοιούτων σωματείων ἐκδίδεται μόνον ὅπως περιλάβῃ ἐν ἐνὶ τόμῳ τὰ ἔργα αὐτῶν, δι' ὃ καὶ διανέμεται μόνον εἰς τὰ μέλη.

Δυστυχῶς παρ' ἡμῖν τοιαῦται εὐκολαί τελεῖως ἐλλείπουσι καὶ ὅπως ζήσωμεν, ὀφείλομεν καὶ ἐν τούτῳ νὰ δοκιμασθῶμεν.

Ἰπὸ τοιοῦτου καὶ μόνου ζήλου κινουμένη ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ δώσῃ ὀφθαλμοφανῆ ἀπόδειξιν τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, ἀναγνωρίζουσα δὲ τὰς χαλεπὰς περιστάσεις, ἅς ὁ Σύλλογος διέρχεται, ἐπεφορτισθὴ μὴν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐν λόγῳ Πρακτοῦ τούτου. Πρέπει δὲ πάντες νὰ κατανοήσωμεν, ὅτι διὰ τοῦ τομῆματος τούτου ἡ Ἐπιτροπὴ ἠσφάλισεν ἑαυτῇ τὴν ζωὴν.

Μένει ὅμως ἡ ἐξῆκολούθησις τῆς ἐκδόσεως ταύτης καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς τμηματικῆς ἐκδόσεως, ἵνα ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐκπληρώσῃ τὴν ὑψίστης σπουδαιότητος προορισμὸν αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς πρώτης ἐκδόσεως, ὡς καὶ ἐκ τῶν συζητήσεων, αἰτινες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπανειλημμένως ἐγένετο ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, ὀφείλει τις νὰ πεισθῇ, ὅτι ἡ ἐξῆκολούθησις τοῦ ἔργου, οὐτινος τομῆρῶς τὴν ἐναρξιν ἔδοκίμασεν ἡ Βιολογικὴ μόνη, ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις αὐτῆς, καὶ μάλιστα χάριν ἀκριθείας καὶ φιλονομίας ὀφείλομεν πάντες νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐξέρχεται καὶ τοῦ κύκλου τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, καθότι οὕτω πως πρὸ παντός δισχαλεύεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσομεροῦς εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου κατανομῆς τῶν ὑποχρεώσεων.

Ἡ δοκιμή, ὡς γνωστόν, ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῇ βίσει ἐράνων προαιρετικῶν καὶ ἀνίσων, οἱ δὲ τοιοῦτοι ἐρανοὶ δὲν δύνανται νὰ γείνωσι κατ' ἔθιμον.

Τὸ καθήκον λοιπὸν τοῦ Συλλόγου εἶναι νὰ φροντίσῃ πρὸς πλήρωσιν καὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης καὶ κατεπειγούσης ἅμα ἀνάγκης τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονώμεν τὰς οικονομικὰς στενοχωρίας αὐτοῦ, σπεύδομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι δὲν θέλομεν νὰ ἐπιβαρύνωμεν καὶ ἐνταῦθα τὸν ἄλλω ἀνεξάντλητον πατριωτικὸν ἡμῶν διαμοιράζοντες τὴν ὑποχρέωσιν εἰς πάντα τὰ μέλη, ἀλλ' ὅτι εὐτυχῶς δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο νέον κονδύλιον δαπάνης. Ἰπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἀρκούντως ἐδιδάχθημεν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου παραρτήματος. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς εἰσι φύσεως τοιαύτης, ὥστε πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἐκτὸς τοῦ Συλλόγου εἴτε ἐνταῦθα εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἴτε ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, οἵτινες ἐνδιαφέρονται δι' αὐτάς, φρονοῦμεν δὲ ἀκραδάντως ὅτι διὰ μεθοδικῆς διαχειρίσεως καὶ πρὸς κατανάλωσιν ἐπιδιώξεως αἱ δαπάναι ἔλθουσι πάντοτε κλυθθῆ ἀνέτως.

Χάριν μείζονος σαφηνείας ἀναφέρομεν λεπτομερείας τινάς. Σώματα μὲν εἶχον ἐκτυπωθῆ περὶ τὰ 600, ἡ δὲ τιμὴ εἶχεν ὀρισθῆ τοιαύτη, ὥστε ἡ πώλησις 150 περίπου σωμάτων ὄφειλε νὰ καλύψῃ τὰς δαπάνας. Ἐπωλήθησαν λοιπὸν 65 περίπου σώματα εἰς μίλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ τούτων, καίπερ ἀνερχομένων εἰς 60 περίπου, ἐδέχθησαν καὶ ἐπλήρωσαν μόνον οἱ 30· ἄξιον δὲ σημειώσεως, ὅτι τινὲς ἐδέχθησαν πλείονα τοῦ ἵκός, ὡς ὁ τῶς πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Γ. Οὐανομιδῆς 15 σώματα, οἱ κ.κ. Παλίδας, Γαβροηλίδης, Φωτιάδης καὶ Ἀπέρης ἀνὰ 5. Ὁ Σύλλογος συνέδραμε διὰ 25 σώματα· 42 δὲ σώματα ἐπωλήθησαν εἰς ξένους ἀνευ σοβαρῆς ἐνεργείας οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἐκδοσίν. Τέλος τὸ μικρὸν ἔλλειμμα ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἀπέναντι τούτου πάντα τὰ ὑπολειπόμενα σώματα ἐγένοντο κτήμα αὐτοῦ.

Τὸ ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι 42 σώματα ἐπωλήθησαν ἐντὸς διαστήματος σχετικῶς μικροῦ εἰς ξένους εὐρίσκομένους ἐνταῦθα καὶ παρακολουθούοντας τὰ τοιαῦτα ἐκ τοῦ σύνεργου. Ἐὰν δὲ κατεβάλλετο προσπάθειά τις πρὸς μείζονα διάδοσιν, ἰδίως δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, βεβαίως ἤθελον διατεθῆ ἕτερα 100 τούλαχι-

στον σώματα, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦτο θέλει αὐξήσῃ διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς μείζονος προαγωγῆς τῆς ἐν λόγῳ Ἐπιτροπῆς. Ἡ δὲ πράξις αὕτη τοῦ Συλλόγου δὲν θέλει θεωρηθῆ ὡς ἐπὶ χρηματισμῷ γιγνομένη, ἀλλ' ὡς εὐεργέτημα εἰς τοὺς φιλομούσους, εἰς οὓς παρέχεται οὕτως ἐγκριτος ὕλη ἐπιστημονικῆ ὁμογενοῦς σωματίου.

Φρονοῦμεν λοιπὸν, ἐννοεῖται ἐν ὀνόματι τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι τὸ πρακτικώτερον ἅμα καὶ ὠφελιμώτερον κατὰ πάντα ὡς καὶ τὸ εὐπρεπέστερον εἶναι νὰ φροντίσῃ αὐτὸς ὁ Σύλλογος καὶ ἐκ τῶν πρώτων περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐν λόγῳ παραρτήματος καὶ ὅπως ἡ ὠφέλεια ἢ πλήρης, πρέπει ἢ ἐκδοσὶς νὰ γείνη τμηματικῶς, τοῦλάχιστον κατὰ τρίμηνα ἢ τετράμηνα τεύχη. Γνωρίζομεν δὲ, ὅτι ὁ Σύλλογος ἔχει εὐτυχῶς τοιαύτην ἔδειαν καὶ οὐδεμίαν ὡς πρὸς τὰς διατυπώσεις βλέπομεν δυσχερεῖαν. Τὸ ζήτημα λοιπὸν περιορίζεται εἰς τὴν δαπάνην, νομίζομεν δὲ ὅτι διὰ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο ἀποβαίνει ἀρκούντως ἀπλοῦν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐθεωρήσαμεν ὠφέλιμον νὰ εἰπωμεν πρὸ ἡμῶν ἐν γένει περὶ τοῦ παραρτήματος τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς.

Προβαίνομεν νῦν εἰς ἕτερα.

Αἱ συνεδριάσεις ἤρξαντο ἀπὸ τῆς 11ης παρελθόντος Νοεμβρίου, ὅτε ὁ κ. πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου διεξήγαγε τὰς ἐκλογὰς τοῦ προεδρείου τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐξελέγησαν δὲ πρόεδρος μὲν ὁ ἱατρός κ. Παλίδας, γραμματεὺς δὲ ὁ ἱατρός κ. Τουρκοῦτης. Μετὰ μίαν ὁμῶς συνεδρίαν τοῦ τελευταίου παραιτηθέντος ἐνεκῶ λόγων ἀνεξαρτήτων τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ θελήσεως, ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγημεν ἡμεῖς.

Συνεδρίαὶ ἐγένοντο μέχρι τοῦδε τὸ ὄλον 24, ἐγένοντο δὲ ἐν αὐταῖς ποικιλώταται καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια συζητήσεις, ὧν περιορίζομεθα νὰ σημειώσωμεν τὰς κυριωτάτας, ἧτοι περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ, περὶ φακόθεραπείας, περὶ ἀπολυμάνσεως κατόπιν μολυσματικῶν νόσων, περὶ τῶν ὀρίων τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου, περὶ προφυλακτικῆς δυνάμεως τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ὄρου, περὶ ἀθεστωδῶν ἐναποθέσεων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, περὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολικῶν διακοπῶν, περὶ τῆς θεραπείας τῶν παραρρινίων κόλπων, περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων, περὶ σκωληκοειδίτιδος, περὶ τυφοελώδους πυρετοῦ, περὶ ἀλκοολισμοῦ, περὶ θεραπείας τῆς συφιλίδος κλ. Ἐπίσης ἐγένοντο πολλαὶ παρουσιάζσεις ἀσθενῶν, μικροσκοπικῶν καὶ ἀνα-

τομικῶν παρασκευασμάτων λίαν διδακτικῶν, ἐξετέθησαν δὲ ἐνδιαφέρονται ἰατρικαὶ παρατηρήσεις, ὡς περὶ δηλητηριάσεως ὀξείας ἐξ οἰνοπνεύματος, ἀλλοτριῶν σωμάτων ἐν τῷ ὀφθαλμῷ κλπ.

Τέλος δέ, τὸ καὶ σπουδαιότατον, ἐγένοντο κατὰ τὸ μικρὸν τοῦτο διάστημα 22 ἀνακρινώσεις, ὧν παραθέτω τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς τίτλους.

Συνεδρία Α' 18 Νοεμβρίου 1898 ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Ὑπόμνημα περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ.

Συνεδρία ΑΑ' 25 Νοεμβρίου Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Περὶ ἰριδοκυκλίτιδος μυκητώδους καὶ αἰμορραγικῆς συνεπείᾳ καταγωγῆς ὑποχύματος.

Συνεδρία ΑΒ' 2 Δεκεμβρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Ἀνατομοπαθολογικὰ τοῦ στομάχου. Περὶ πολυκυστεώδους νεφρίτιδος.

Σ. ΒΡΑΧΑΜΗ: Περὶ φανοθεραπείας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ: Ἰατρικὰ παρὰ Πλάτωνι.

Συνεδρία ΑΔ' 16 Δεκεμβρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων.

LARRIERUX: Περὶ ὑδατίδων τῶν πνευμόνων (ἀναγνωσθὲν ὑπὸ Γαβριηλίδου).

Ι. ΜΗΣΤΗ: Περὶ ἐκτροφῆς τραυματικῆς τῆς ἱρίδος.

Συνεδρία ΑΕ' 23 Δεκεμβρίου Π. ΚΕΛΛΙΔΙΤΟΥ: Περὶ στενώσεως τοῦ κολεοῦ ἐπικτιῆτου καὶ ἐκτάκτου βαθμοῦ.

Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: Δοκιμὴ πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ συνήθους ὁρίου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν.

Συνεδρία ΑΖ' 13 Ἰανουαρίου 1899 ὑπὸ ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ τῆς αἰτιολογίας τῶν παρὰ γυναιξὶ ὑστερικῶν φαινομένων.

Συνεδρία ΑΘ' 27 Ἰανουαρίου Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ: Περὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολικῶν διακοπῶν.

Συνεδρία ΜΑ' 10 Φεβρουαρίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ λίθων τῆς φροθήκης.

ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ: Περὶ λίθων τῆς σάλπιγγος.

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ: Περὶ ἐμπνημάτων τῶν παραορνιῶν κόλπων.

ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Περὶ προφυλάξεως, διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Συνεδρία ΜΣ' 31 Μαρτίου Π. ΙΑΤΡΟ-

ΠΟΥΛΟΥ: Περὶ ἑτεροφθάλμου αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος καὶ ἔξωφθαλμίας μετ' ἐυφορίας.

Συνεδρία ΜΖ' 7 Ἀπριλίου Σ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ: Περὶ τυφοελώδους πυρετοῦ.

Συνεδρία ΜΘ' 28 Ἀπριλίου ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ: Περὶ χολαιμίας μετ' ἐπιπλοκῶν ἐκ τοῦ ἥπατος, τῶν νεφρῶν καὶ τῶν πνευμόνων.

ΑΝ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΟΥ: Περὶ ἔλκομεμβρανώδους οὐλίτιδος καὶ κυνάγχης καὶ περὶ ἀτρακτοειδοῦς βακτηριδίου τοῦ Vincent.

Συνεδρία Ν' 15 Μαΐου ΡΑΪΚΑΒΗ ΤΣΟΠΑΝΟΓΛΟΥ: Περίπτωσης τῆς νόσου τοῦ Charcot.

Ἀρκεὶ νὰ ρίψη τις ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων καὶ νὰ συγκρίνη αὐτὰ ἀπλῶς πρὸς τὰ τῆς προηγούμενης περιόδου, ὅπως πεισθῆ περὶ τῆς μεγάλης προόδου τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν παρούσαν περίοδον, καίτοι καὶ κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ ἐργασίαι ὑπῆρξαν πολλοῦ λόγου ἀξίαι. Ἐν πρώτοις αἱ συνεδρίαὶ ἐγένοντο πολυαριθμότεραι, διότι ἀντὶ 28 συνεδριῶν τοῦ διετοῦς διαστήματος τῆς πρώτης περιόδου ἐγένοντο 24 ἐντὸς ἐνὸς ἔτους. Δεύτερον ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἠύξητε μεγάλως καὶ ἐν βραχείᾳ διαστήματι, εἰς δὲ τὰς συνεδρίας ἀθρόα πάντοτε προσήρχοντο τὰ μέλη· συχνάκις ἠριθμοῦντο πλέον τῶν 25 καὶ 30 μελῶν, σπανίως δὲ ὀλιγώτερα τῶν 15· ἐν ᾧ πρότερον σπανίως εἶδομεν 20 μέλη ἐπὶ τὸ αὐτό. Τρίτον αἱ συζητήσεις ἐγένοντο πολυαριθμότεραι καὶ ποικιλώτεραι. Τέλος δέ, ὅπερ τὸ σπουδαιότατον, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνακρινώσεων ἐδιπλασιάσθη, διότι ἀντὶ τῶν 15 τῆς διετοῦς περιόδου ἔχομεν 22 ἐντὸς ἐνὸς ἔτους.

Τὰ πάντα λοιπὸν λαλοῦσιν εὐγλώττως, ὅτι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ οὐ μόνον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξε σημεῖα χαρακτηριστικὰ τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξηκολούθησε ζωηρῶς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου δίδουσα νέα δειγμάτα τῆς ἰσχύος αὐτῆς, τοῦτο δὲ βεβαίως εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον ἐπιχείρημα ὅπως πιστεύσωμεν ὅτι ἔχει μέλλον εὐρύ.

Ἄλλὰ, μὴ τυχόν καὶ ἐνθουσιασθῆτε τυπικῶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ καλῇ ἀγγελίᾳ. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὁ ἀπλοῦς ἐνθουσιασμὸς ὁμοιάζει πρὸς ἀπλῆν ἐκδήλωσιν εὐαρεσκείας ἐπὶ καλῇ τινι ἐκδολεύσει. Μὴ ἐνθουσιάζεσθε λοιπὸν μόνον καὶ μόνον ὅπως κατορθώσητε νὰ τηρήσητε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ὡς σοβαρὸν τι ἐνθύμημα ἐκ τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ὅτι ἀνάγκη τις σπουδαία ὑπολείπεται ἔτι πρὸς ἐκπλή-

ρωσιν, ὅπως ἡ Βιολογικὴ ἐνθουσιάζῃ ὑμᾶς πραγματικῶς ἐν τῷ μέλλοντι, τοῦτο δὲ εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ πρὸ παντός ἡ κανονικὴ καὶ τμηματικὴ ἔκδοσις τῶν πρακτικῶν αὐτῆς. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα πάντες νὰ συγχαρῶμεν τὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ὅτι κατῴρωσε νὰ δώσῃ ἄσυλον καὶ εἰς τὴν θείαν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ τοῦ Ἱπποκράτους τὴν ἐπιστήμην.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. Κ. ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Ἐπίτιμοι Κύριοι,

Ἰποβάλλοντες τὴν ἐτήσιαν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Γ' περιόδου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς, συμμορφούμενοι τῷ 71ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ καὶ τῇ ὑπετέρᾳ προειδοποιήσει ὑπ' ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 265 καὶ ἡμερομηνίαν 27 Ἀπριλίου 1899, προλέγομεν, ἐν ἀρχῇ ἤδη, ὅτι ἐλάχιστα ἐπετελέσαμεν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἢ μᾶλλον οὐδὲν ὑπὸ ἐπιστημονικῆν ἵεσιν.

Εὐλόγως ἀπορίχθ συνέχεται τις, ἀναλογιζόμενος ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν σπουδαιότητα τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν, τῆς κρηπίδος ταύτης οὐ μόνον τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἐμπορικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς προαγωγῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πλουσίαν συγκομιδὴν, ἣν ἀνα μέσων τῶν ἐκτενῶν ὀριζόντων καὶ πλείστων εἰσέτι ἀνεξερευνητῶν πεδίων τῶν ἐπιστημῶν τούτων δύναται τις νὰ συναγάγῃ. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἄχανοῦς τούτου ἐπιστημονικοῦ πελάγους πλέοντες, ἄνευ πηξίδος, ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων, εἰς οὐδένα εὐκότως σκοπόν, εἰς οὐδὲν τέρμα δυνατὸν νὰ πίνωμεν, εἰ μὴ πρότερον καὶ ναῦν πῆξωμεν καὶ τὰ ἐπιτηδεῖα παρασκευάσωμεν ἕθεν ἡ ἐργασία ἡμῶν ὅλως παρασκευαστικὴ τυγχάνει.

Κατὰ τὴν λήγουσαν ταύτην περίοδον ἐξελέγησαν τῇ 11 Δεκεμβρίου 1898 πρόεδρος

μὲν ὁ μηχανικὸς κ. Δ. Καλβοκορέσης, γραμματεὺς δὲ ὁ μηχανικὸς κ. Γεώργιος Χατζημυχάλης. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον, καὶ αὐτῆς στάσιμος παρέμεινεν, ἀνερχόμενος εἰς τέσσαρα καὶ δέκα. Ἀποχώρησιν ἀναγράφομεν τὴν τοῦ κ. Νικολάου Στρογγύλη, ἐγγραφὴν δὲ νέου μέλους τὴν τοῦ κ. Γεωργίου Χατζημυχάλη. Τὰ μέλη ταῦτα ὡς πρὸς τὸν κλάδον αὐτῶν διαιροῦνται εἰς μηχανικοὺς ἑννέα: τοὺς κ. κ. Ἀλέξανδρον Ἀντωνιάδην, Κωνσταντῖνον Καραθεοδωρῆ, Δημήτριον Καλβοκορέσην, Γεώργιον Λινάρδον, Φραγκοῦλην Μαυρογορδάτον, Κωνσταντῖνον Παλακωνσταντῖνον, Ε. Schneider, Ἀλέξανδρον Σταλίδην καὶ Γεώργιον Χατζημυχάλην· εἰς χημικοὺς τρεῖς: τοὺς κ. κ. Θεαγένη Ἀκαιοτορίδην, Σταῦρον Βραχάμην καὶ Κυριακὸν Συγγρόν· εἰς φυσικομαθηματικούς δύο: τοὺς κ. κ. Ἀλέξανδρον Εὐσταθιάδην καὶ Ἀθανάσιον Ἰωάννου.

Συνεκροτήθησαν ἐν ὄλῳ τέσσαρες συνεδριάσεις. Δυστυχῶς ἡ ἐκ μέρους τῶν μελῶν ἐκδηλωθεῖσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ προθυμία ὑστέρησε κατὰ πολὺ τῆς κατὰ τὰς δύο προηγουμένας περιόδους τοιαύτης καὶ εὐκαιρὸν ἡγούμεθα ἵνα ἐκφράσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦτο ἡμετέραν λύπην, ἀλλως θὰ ἀνεγράφομεν πλειοτέρας συνεδριάσεις καὶ θὰ ἐπικρουσιάζομεν πλουσιωτέραν ἐργασίαν.

Κατὰ τὰς ὀλιγαριθμούς ταύτας συνεδριάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ ἡσυχολήθη:

α') Εἰς τὴν σύνταξιν ἐσωτερικῶν διατάξεων διεπιστῶν τὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἧτις ἐργασία δὲν ἤχθη εἰσέτι εἰς πέρας.

β') Πρὸς ἐπευκόλυνσιν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὰς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἐρεύνας αὐτῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σχηματισθῇ εἰδικὸς ἐπὶ τὸ ἀναλυτικώτερον κατάλογος, ἀποκλειστικῶς τῶν ἐπιστημονικῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου βιβλίων, καθὼς καὶ πασῶν τῶν ἐν τοῖς διάφοροις εἰσερχομένοις περιοδικοῖς ἐγκατεσπαρμένων ἐπιστημονικῶν διατριβῶν, ἐχουσῶν σχέσιν πρὸς τὰς φυσικομαθητικὰς ἐπιστήμας. Ἡ ἐργασία αὕτη θὰ ἀπαιτήσῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, ἐλπίζεται δὲ νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας ἐντὸς ἔτους.

γ') Ἐνέκρινεν ὅπως ἐξαιτήσῃται διὰ τοῦ προεδρείου παρὰ τοῦ ἐνταῦθα Ἀυτοκρατορικοῦ Ἀστεροσκοπείου τὴν τακτικὴν ἀνακοίνωσιν τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἡμερησίου μετεωρολογικοῦ δελτίου, καθὼς καὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπείου. Ἐπίσης καὶ τὴν

ἀποστολήν, εἰ δυνατόν, τῶν μετεωρολογικῶν δελτίων τῶν προηγουμένων ἐτῶν.

δ') Ἡ νῦν ἀτελῶς γιγνομένη διδασκαλία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐκπαιδευτηρίοις τῆς κατωτέρας καὶ μεσαίας ἐκπαιδύσεως ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῆς ἡμετέρας Ἐπιτροπῆς. — Αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ἡ ἔλλειψις φυσικῶν συλλογῶν καὶ ὀργάνων, περὶ τῆς θεραπείας τῆς ὁποίας θέλει προνοήσῃ, καὶ προτείνῃ προσεχῶς τὰ κατάλληλα μέτρα τοῖς ἀρμοδίοις. Θεωροῦσα ὁμῶς ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν ὡς κυριωτάτην αἰτίαν τὴν μὴ τελειότητα τοῦ ἐν ἰσχύϊ γενικοῦ προγράμματος, ἀπεφάσισε κατόπιν συζητήσεως νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σύλλογου, ὅπως κατὰ τὴν τυχόν ἐκπόνησιν γενικοῦ τινος προγράμματος συνεργασθῇ καὶ ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ πρὸς βελτίωσιν τῆς διδασκαλίας τῶν φυσικῶν.

ε') Ἐνησχολήθη εἰς τὰ τῆς ὀργανοθήκης τοῦ Σύλλογου, ἀναθέρασα τῷ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κ. Σ. Βραχάμη, ἐπιμελητῇ τῶν φυσιογραφικῶν συλλογῶν καὶ τῆς ὀργανοθήκης, νὰ ὑποβάλλῃ ὑπόμνημα, περιλαμβάνον κατὰ λογὸν ἀπάντων τῶν ὀργάνων καὶ ἀντικειμένων καὶ ὑποδεικνύον τὰ ἐφαρμοζόμενα καὶ ἄχρηστα, τὸν τρόπον τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν, μέσα πρὸς πλουτισμὸν τῆς ὀργανοθήκης, μέσα πρὸς ἴδρυσιν χημείου καὶ τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Σύλλογου θὰ ποιῶνται χρῆσιν τῆς ὀργανοθήκης καὶ τοῦ χημείου πρὸς ἐπιστημονικὰς σκοπίμους μελέτας καὶ ἐρεῦνας. Ἡ Ἐπιτροπὴ, κρίνουσα ὅτι ἄνευ συστηματικῆς ὀργανοθήκης καὶ τακτικοῦ χημείου ὁ σκοπὸς αὐτῆς δὲν ἐπιτυγχάνεται, θέλει ὑποβάλλῃ προσεχῶς εἰς τὸν Σύλλογον τὸ συμπέρασμα τῆς μελέτης ταύτης καὶ ζήτησιν τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ.

Περαίνοντες τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν εὐχόμεθα καὶ τῶν ὀλίγων τούτων τὴν πραγματοποίησιν, ἵνα, προλεαινομένης βαλμηδὸν τῆς ἡδοῦ, οἱ διάδοχοι ἡμῶν δυναθῶσι νὰ ἐπιτελέσωσι πλειότερα καὶ σπουδαιότερα, οἷς εὐχόμεθα ἐκ καρδίας ἐγκαρτέρησιν καὶ προθυμίαν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς ἡμετέρας.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ὑπὸ ΑΛ. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗ,

ἀναγνώστεισα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Φίλοι ἑταῖροι,

Συμφώνως τῷ 28ῳ ἄρθρῳ τοῦ ἡμετέρου Κανονισμοῦ, μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως ἀναγινώσκω ἐνώπιον ὑμῶν τὴν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς αὐξήσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν σχετικὴν ἐκθεσιν.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ ἡμετέρου Σύλλογου, ὡς εἶναι γνωστὸν ὑμῖν, ἀποτελεῖται πρῶτον ἐκ διαφόρων προσφορῶν βιβλίων δωρουμένων τῷ Σύλλογῳ παρὰ τῶν συγγραφέων αὐτῶν ἢ ἄλλων φιλομουσῶν δωρητῶν, εὐμενῶς τῷ Σύλλογῳ διακειμένων καὶ ὀλοκλήρους πολυτίμους βιβλιοθήκας πολλακίς προσφερόντων αὐτῷ, καὶ δεύτερον ἐκ τῶν βιβλίων, ἅτινα αὐτὸς ὁ Σύλλογος δι' ἰδίων αὐτοῦ χρημάτων ἀποκτᾷ. Καὶ κατὰ μὲν τὸ ὅσον οὕτω λῆγον συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος, ἐνεκεν οικονομικῶν λόγων, οἷτινές εἰσιν ὑμῖν γνωστοί, οὐδὲν βιβλίον ἐξ ἰδίων προσηγορίσθη, ἱπομένως εἰς τὸν πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ συνετέλεσαν μόνον αἱ διάφοροι εὐγενεῖς προσφοραί.

Ἄν ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ σχετικοῦ βιβλίου τῆς ἐγγραφῆς τῶν δωρουμένων κατ' ἔτος βιβλίων ἠθέλει τις λάβει ὑπ' ὄψιν τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, μετὰ λύπης παρατηρεῖ ὅτι ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐπαισθητῶς κατ' ἔτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μειοῦται. Οὕτω κατὰ μὲν τὸ συλλογικὸν ἔτος 1896—1897 ὁ ἀριθμὸς τῶν δωρηθέντων τῷ ἡμετέρῳ Σύλλογῳ βιβλίων ἀνήρχετο εἰς 606 τόμους καὶ 104 τεύχη, ἐν ᾧ κατὰ τὸ 1897—1898 μόνον εἰς 130 τόμους, καὶ κατὰ τὸ ἡδη λῆγον ἔτος μόνον εἰς 50 τόμους καὶ 40 τεύχη, ἐξ ὧν τὰ 34 τεύχη εἰσὶ τῆς ὑπὸ τοῦ γενναίου δωρητοῦ κυρίου Γεωργίου Μαρασλῆ ἐν Ἀθῆναις ἐκδιδόμενης Μαρασλείου Βιβλιοθήκης. — Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ὅτι τὰ περισσότερα τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δωρηθέντων βιβλίων ἀπεστάλησαν ἐξωθεν, πολλὰ μὲν ἐκ Γερμανίας, τρία ἐξ Ἀμερικῆς, ὧν ἐν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν καὶ ἐν τεύχῳ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Dictionnaire des antiquités grecques et romaines». Αἱ ἀπο-

στολαί αὐταί ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς φρονῶ ὅτι πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ μᾶς συγκινησῶσι, καθότι εἰσὶ τρανὸν τεκμήριον περὶ τῆς παγκοσμίου τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ὧν ἀπολαύει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος. Οὐχ ἦττον ἢ ἐκαισθητὴ αὐτῇ ἐλάττωσις τῶν πρὸς τὸν Σύλλογον προσφορῶν βιβλίων, ἢ παρατηρηθεῖσα ἰδίως αὐξοῦσα κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ παρὸν ἔτος εἶναι ἄρᾳ γε ἀπλῆ σύμπτωσης; ἢ μήπως τὴν αἰτίαν αὐτῆς δεῖν νὰ ἀναζητήσωμεν εἰς ἄλλους ἀνωτέρους λόγους; Ἐκ τοῦ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔχω πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον, ἢ σκέψις αὕτη πολὺ μὲ ἀπασχολεῖ, τοσοῦτ' ἄλλο, καθ' ὅσον πρὸς ταύτην ἀκουσίως συνδυάζω τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος γενομένην σπουδαίαν κλοπὴν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς ἀξιοτίμου κυρίας Ἀλεξάνδρας Μανροκορδάτου, κλαπέντων ὑπὲρ τοὺς 80 τόμους πολυτίμου βιβλίων. Καὶ ἐγένοντο μὲν τότε ἅμα τῇ ἀνακαλύψει τῆς κλοπῆς σύντομοι ἐνέργειαι πρὸς εὔρεσιν τοῦ δράστου, ἀλλὰ δυστυχῶς αὐταί εἰς οὐδὲν κατέληξαν. Φρονῶ ὅτι ἡ ἱεροσουλὸς αὕτη πρᾶξις καὶ ἡ ἴσκα τῆς μὴ ἀνακαλύψεως τοῦ δράστου ἀτιμωρησία αὐτῆς μεγάλως ζημιοῖ τὸν ἡμέτερον Σύλλογον. Διότι τίς οἶδεν, ἂν πολλοὶ δωρηταί, μὴ κρίνοντες τὰς δωρεὰς αὐτῶν ἀσφαλεῖς ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἀποτρέπονται αὐτοῦ, προτιμῶντις ἄλλα καθιδρύματα; Πρέπει καὶ πάλιν νὰ ἐνεργήσωμεν, πρέπει πάντα λίθον νὰ κινήσωμεν ἵνα ἀνακαλύψωμεν τὰ κλαπέντα καὶ τὸν διαπράξαντα τὴν κλοπὴν ταύτην, ἥτις, ὑφ' ἧς περιστάσεις ἐγένετο, δεῖν εἶναι πλέον κοινὴ κλοπὴ, ἀλλ' αὐτόχρημα ἱεροσυλία.

Εἶναι, νομίζω, περιττὸν νὰ σᾶς ἀναφέρω ἰσοῖον πλοῦτον βιβλίων περιέχει ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑπὸ ἐποψιν καὶ ὕλης καὶ ἀριθμοῦ, καθ' ὅσον πάντες, ὅσον καὶ ἐγώ, γνωρίζετε τοῦτο. Ἀλλὰ κρίνω καθήκον μου ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκθέσει νὰ σημειώσω τὰ ἐξῆς, ἐφ' ὧν παρακαλῶ ἰδιαιτέρως νὰ ἐπιστήσητε τὴν προσοχὴν σας. Πρέπει συντόμως καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ φροντίσῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὴν μεταφορὰν τῆς Βιβλιοθήκης αὐτοῦ, καθ' ὅτι ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ἄνω πατώματος, ἐνθα νῦν εὑρίσκειται, ὡς ἐκ τοῦ πολλοῦ βάρους τῶν βιβλίων, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ δωμάτιον δεῖν ὑποεαστάζεται ὑπὸ στύλων, δυνατόν νὰ ἐπιβῇ κατάρρευσις καὶ νὰ συμβῶσιν ἀνυπολόγιστοι ζημίαι καὶ δυστυχήματα. Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς πρὸς κατα-

σκευὴν ἐπαρκῶν βιβλιοθηκῶν πρὸς τοποθέτησιν πολλῶν βιβλίων, ἅτινα ἐλλείπει θέσεως φείρονται ὑπὸ τῆς κόνεως ἐπὶ τοῦ δαπέδου κατακείμενα. Πρὸς τούτοις ἀπαραιτήτως ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη τῆς συντάξεως πλήρους ἐπιστημονικοῦ καταλόγου ταξινομήσεως τῶν βιβλίων, ἔργασια, ὁμολογῶ, ἐπίπονος, ἀπαιτούσα κόπον καὶ χρόνον πολὺν, ἀλλ' ἐπιβαλλομένη πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τακτοποίησιν τῆς πλουσιωτάτης καὶ πολυτίμου Βιβλιοθήκης ἡμῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν, φίλοι ἐταῖροι, ὡς πρὸς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ὡς πρὸς δὲ τὸ Ἀναγνωστήριον, τοῦτο κατ' εὐφημισμὸν μόνον ὑπάρχει. Διότι, ἀφ' ὅτου ἐπαύσαμεν ὄντες συνδρουμηταί εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας τῆς Εὐρώπης, διὰ λόγους οικονομίας, μόνη ἀναγνώσιμος ὕλη ἐναπέμειναν αἱ ἐπιτόπιοι ἑφημερίδες, ἧς πᾶν προφρόνως δωρεὰν ἀποστέλλουσι τῷ Συλλόγῳ ἡμῶν οἱ διευθυνταί αὐτῶν, καθὼς καὶ αἱ διάφοροι ἐτήσιοι λογοδοσίαι διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ σχολικῶν καθιδρυμάτων. Σκοπεῖω προσεχῶς ἐν εἰδει ὑπομνήματος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Συλλόγου τὰς σκέψεις μου περὶ τῶν ἐπενεχτέων μεταρρυθμίσεων πρὸς ἀπρόσκοπτον καὶ τελειότεραν λειτουργίαν καὶ πρόοδον τῆς τε Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀναγνωστηρίου καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν οὕτω τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει ὁ γεραρὸς Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ, ταμία,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΚΓ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαΐου 1899.

Ἐπίτιμοι ἐταῖροι,

Κατὰ καθήκον, ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ταμείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Ἐπιτραπήτω μοι, παρακαλῶ, ν' ἀρχίσω ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους συνδρομάς, αἵτινες ἀνῆλθον ἐφέτος εἰς τὸ ποσὸν μόνον Λ.Τ. 48.53, ἔχουσι δὲ ὡς ἐξῆς:

Ὁ μέγας εὐεργέτης τοῦ ἔθνους ἀειμνηστος Ἀνδρέας Συγγρός τὴν ἐτησίαν καὶ δυστυχῶς τελευταίαν αὐτοῦ προσφορὰν ἐκ Λ. Τ. 20.

Τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν

δυσὶ δόσεσιν ἀπέστειλεν ἡμῖν φράγκα 655.22, τὰ ὅποια παρήγαγον Λ. Τ. 28.53.

Εἰσεπράχθησαν δὲ ἐκ τακτικῶν συνδρομῶν Λ. Τ. 190, ἐξ ὧν : Λ. Τ. 10 ἔτους 36ου, Λ. Τ. 32 ἔτους 37ου καὶ Λ. Τ. 148 ἔτους 38ου, καίπερ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου ἀνεργομένων ἤδη εἰς 267. Καθυστερούμεναι συνδρομαὶ ἐν ὄλῳ Λ. Τ. 183, ἐξ ὧν Λ. Τ. 64 τοῦ 37ου ἔτους καὶ Λ. Τ. 119 τοῦ 38ου, ἀνεξαρτήτως τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν τῶν ἐτῶν 35ου καὶ 36ου. Ἐκ δικαίωματος δὲ διπλωμάτων εἰσεπράχθησαν Λ. Τ. 41, πολλῶν μελῶν καθυστερούντων καὶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα τοῦ διπλώματος. Ἐὰν ὁ Σύλλογος δὲν λάβῃ σύντονα καὶ αὐστηρὰ μέτρα πρὸς εἰσπραξίν τῶν καθυστερουμένων συνδρομῶν, θὰ κλειώμεν τὸν ὑπολογισμὸν μας μὲ ἑλλείμματα καὶ τίς οἶδε ποῦ θέλομεν φθάσει.

Τὸ ἐκ τῆς συναυλίας τοῦ Συλλόγου καθαρόν προῖόν ἀνῆλθεν εἰς Λ. Τ. 66.52. Ἦναγ-

κάσθη ὁ ἡμέτερος Σύλλογος νὰ μετρήσῃ προκαθορικῶς τῷ κ. *Α. Μαλιάδη*, δικηγόρῳ, Λ. Τ. 25 δι' ἑξοδα δίκης *Εὐανθίου Κληροδοτήματος* μετὰ τοῦ συζύγου τῆς μακαρίτιδος *Εὐανθίας Μουράτη*.

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιάζει ἑλλείμμα πραγματικῶν ἐκ Λ. Τ. 29.89, διότι ἀνῆλθον μὲν αἱ ὀλίκα εἰσπράξεις εἰς Λ. Τ. 565.83, αἱ δαπάναι δὲ εἰς Λ. Τ. 400.94. Ἄλλ' ἐν τῷ ποσῷ τῶν εἰσπράξεων συμπεριλαμβάνεται τὸ ἐκ Λ. Τ. 194.78 δάνειον, ὅπερ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος συνῆψεν ἐκ τῶν τόκων τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* πρὸς ἔκδοσιν τοῦ *Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου* καὶ πρὸς ἀπότισιν χρεῶν παλαιῶν καὶ τὸ ὅποιον ποσὸν χρεωστῆ ὁ Σύλλογος νὰ ἐπιστρέψῃ ἀτόκως ἅμα ἢ οικονομικῶς καταστάσις του βελτιωθῆ, ὅπερ καὶ εὐχομαι ὀλοφύχως.

Ἔτος ΛΗ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1898—1899

Εἰς φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	Λ.Τ.	16.57	Ἄπο Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως)	Λ.Τ.	8.91
» μισθοδοσίας	»	208.40	» ἐκτάκτους συνδρομῆς	»	48.53
» διάφορα ἑξοδα	»	39.86	» τακτικὰς συνδρομῆς	»	190.—
» ἑξοδα Γραφείου	»	16.01	» Διπλώματα	»	41.—
» πυρασφάλιστρα	»	8.25	» ἰνοίκιον αἰθούσης Συλλόγου..	»	25.—
» Συντακτικὴν Ἐπιτροπὴν	»	83.15	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκης....	»	194.78
» Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν	»	3.70	» συναυλιᾶν Συλλόγου	»	66.52
» δίκην Εὐανθίου Κληροδοτήματος.....	»	25.—			
» Ταμείων μετρητῶν (ὑπόλοιπον εἰς νέον)	»	173.80			
	Λ.Τ.	574.74		Λ.Τ.	574.74

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆ 30 Ἀπριλίου 1899.

Ὁ Ταμίας
Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1898-1899

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν ἐν τῇ ΑΤΚΕ' συνεδριάσει, τῇ 30 Μαΐου 1899,

ὑπὸ τοῦ προέδρου

ΧΡΗΣΤΟΥ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ

Μοιραία σύμπτωσις, Πανηγυρῶτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι γέροντες, ἐρίτιμε κύριε Ἐπιτετραμμένη τῆς Ἑλλάδος καὶ λοιπὸν σεβαστὸν καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον, μοιραία καὶ λυγρὰ συντυχία συνέβη ἐν ἐμοί, πρὸ δεκαετίας τε καὶ νῦν ἀνερχομένῳ ἐν τοιαύτῃ ἐπιστήμῳ τοῦ Συλλόγου ἡμέρῃ τὸ βῆμα τὸδε, τότε μὲν ὡς τῆς πανηγύρεως ῥήτορι, νῦν δ' ὡς προέδρῳ, τὸν ἐνιαύσιον μέλλοντι τοῦ γεραροῦ τούτου σωματείου ἐξιστορήσειν βίον· καὶ τότε μοιραίως καὶ νῦν πεπρωμένως περιβομβεῖ τι ἐν ἐμοί, ὡσπερ τοῖς κορυθαντιώσιν οἱ αὐλοῖ, τὸν δὲ βόμβον τοῦτον ἀδυνατῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἀποσοβῆσαι, βόμβον ἐμμελὲς μὲν ἀληθῶς, ἀλλὰ καὶ μέλειόν τι ἄδοντα, ἀμφιρρεπῆ φαιδρότητος καὶ θρήνου ᾠδῆν, τὴν τοῦ λυρικῆ γαλάτου Λαμαρτίνου, ἀμρικλιωνῶν συναισθημάτων ἄσματος ἀρχομένου καὶ λήγοντος·

να θρηνησω ἢ να ψάλω;

ὦ! ἂς ψάλω, ἀφ' οὗ εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μου ἡ λύρα!

Χρυσέα φόρμιξ πανηγυρικὴ δέδοται κἀμοὶ σήμερον εἰς χεῖρας ὄλως ἀτέχνους ὅπως τοὺς ἱερηνικούς καὶ θεαρέστους τοῦ Συλλόγου ἀγωνάσας γηθόμενος ἄσσω, καλλίνικον δὲ ᾠδῆν ὑπὲρ αὐτοῦ κελαδῆσω· ῥυθμίζω τὰς χορδὰς αὐτῆς, ὅπως τὸν Δώριον νόμον, τὸν φαιδρὸν, ἐνθουσιᾶται καὶ πανηγυρικὸν ἐν χαρᾷ κοηγύφ ἀπάντων ἡμῶν καὶ θυμηδία ἀμεταπτώτῳ ἀκούσωμεν αὐτὴν ἠλελιζομένην, ἀλλ' οἴμοι! τινὲς τῶν χορδῶν ταύτης οὐ θέλουσι τῇ τρεμουσῆτι χεῖρὶ μου πειθεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Φρύγιον, τὴν σπονδίσσαν καὶ δακρυδίσσαν ἀρμονίαν χαλαροῦμαι· ἀποκλίνουσιν.

Τὶ οὐν ποιήσω ἐν οὕτως ἀνωμάλως ἀφ' ἐκότητος ῥυθμιζομένην λύρα·

να θρηνησω ἢ να ψάλω;

Ἄλλὰ πάντως ἀνάγκη τοὺς μὲν παλμούς τῆς καρδίας ἡμῶν νὰ καταστείλωμεν, τὰς δὲ ῥοὰς τῶν ἡμετέρων δακρύων νὰ ἐπίσχωμεν, ὅτι οὐχὶ ἐπὶ γόοις οὐδ' ἐπὶ δακρύοις ὑμᾶς συνεκαλέσαμεν σήμερον, ἀλλ' ἵνα θάρρος σθεναρὸν, γλυκείας δὲ καὶ δροσώδεις ἐλπίδας ἀπερχόμενοι ἀποκομίσησθε ἐκ τῆς τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἀρηγήσεως. Ἐργῶδες τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ πολλῶν λόγων χρῆζον, ἱκανὴν δὲ δαπάνην χρόνου ἀπαιτοῦν· ἀλλ' ἡμεῖς γε τῇ αἰείποτε χαρακτηριζούτῃ ἡμᾶς συντομίᾳ χρωμένοι, πλείονα δώσομεν ὑμῖν χρόνον καὶ ἀρκούσαν εὐκαιρίαν, ἵνα τοῦ ἐτέρου τῆς ἡμέρας καλλικελάδου ἀγορητοῦ ἀκούσητε.

Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἐρίτιμον ἀκροατήριον, ἀκραιφνῆ φιλομουσική καὶ εὐγενεῖ φιλοτιμίᾳ πάλαι ἰδρυθείς, αἰείποτε καὶ φιλότιμος διετέλεσε· φιλῶν δ', ὡς τοιοῦτος, οὐ μόνον τιμᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ τιμᾶν διὰ προεδριῶν καὶ ἄλλων ἀξιώματων οὓς δεῖ οὐδέποτε ἑπαύσατο, ὅσον οἶόν τε, ὑψηλότερον ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν αὐτοῦ προέδρων ἀποβλέπων· διὸ καὶ κατὰ τὰς τοῦ παρελθόντος συλλογικοῦ ἔτους ἀρχαιρεσίας ἐπὶ τοὺς γένει καὶ παιδείᾳ καὶ ἀξιώμασιν ἐξέχοντας τῶν ἡμετέρων ἑταίρων ἀπεῖδεν· ἀλλ' ἀτυχῶς ἐν τῇ τόσον φιλοτίμῳ, ὅσον καὶ δικαίᾳ καὶ λυσιτελεῖ, ἐκλογῇ αὐτοῦ τῶν γεραιτέρων ἀνδρῶν ἀποτυχῶν, ἐπὶ τοὺς γεροντοτέρους τὸ ἀποτεθαρρημένον καὶ ὑπὸ τῆς λυσιμελοῦς λύπης καμύον ἄμα αὐτοῦ νὰ στρέψῃ ἠναγκάσθη· ὥστε τὰ μέλη οὐχὶ πλέον ὀξυδερκεῖται καὶ βουλήσει αἰρετώως, ἀλλ' ἀμβλυωπία μᾶλλον τυχερῶς, ὡσπερ οἱ τὴν τυφλοπαιγνίαν παίζοντες παῖδες, ἐν τῷ σκότει ψηλαρῶντες, τοῦ γεροντοτέρου αὐτῶν ἤψαντο· παριδόντες δὲ σκληρῶς τὸν πολὺν ἄλλον καὶ βαρύτερον προὔπάρχοντα ἐπ' αὐτοῦ φόρτον,

ἄκοντα καὶ ἕδινά στοναχίζοντα τοῦτον ἀπ-
 γαχόντες καὶ οἷονεὶ τιμωρούμενοι, ὅτι πολιώ-
 τερον ἄλλων πρεσβυτέρων ἐκυτὸν βούλεται
 ἐπιδεικνύναι, ἐπὶ τὴν προεδρικήν ἔδραν ἐκά-
 θισαν, ταύτην ἴσως μόνην παραμυθίαν ἐν τῇ
 ἄλλῃ αὐτῶν ἐκ τῆς ἀποτυχίας λύπη οἱ
 ἑταῖροι ἀπαντλοῦντες, ὅτι, κατὰ τὴν τοῦ με-
 γάλου ποιητοῦ γνώμην, «*ὅς ὁ γέρον μετέοι-
 σιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω λεύσσει, ὅπως
 ἄριστα μετὰ τοῖσι γένηται*» καὶ ἄριστα μὲν
 ἀληθῶς αἱ πολλὰ καὶ ἀντίξοι συντυχίαι οὐκ
 ἐπέτρεψαν ἡμῖν γενέσθαι, ἀλλ' ὅπως δῆποτε
 ἤσυχά καὶ εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογία ἐπὶ
 τοῦ φοβεροῦ κριτηρίου τῆς κοινῆς γνώμης τὸ
 ἡμέτερον προεδρεῖον ἴσως ἔξει. Σύγγνωμον
 οὖν καὶ ἐπεικέες τὸ φιλόσπουδον ἀχροατήριον
 γενέσθω ἡμῖν, ἂν σμικρότερα τῆς τε αὐτοῦ
 δόξης καὶ τοῦ ἀγαθοῦ κλέους τοῦ Συλλόγου
 τὰ πεπραγμένα ἡμῖν ἀποδείξωμεν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἔγγραφα κατὰ τὴν λήξα-
 σάν ἤδη ἐνικύσιον τοῦ Συλλόγου πορείαν μετὰ
 τῶν ἐν σχέσεσιν ἡμῖν διατελούντων ἐν ὄλῳ
 μὲν 341 διημεῖσθῃσαν, τούτων δὲ τὰ μὲν
 158 εἰσὶν ἐξεληθόντα, τὰ δὲ 183 εἰσεληθόντα.
 Ἡ μὲν ἐξέλιξις τοῦ λόγου ἐνὸς ἐκάστου τού-
 των ἀπάντων τῶν ἐγγράφων μακροῦ ὁμολο-
 γουμένως χρήζει χρόνου, ἀλλὰ πάντως τινὰ
 τούτων ὀφείλομεν ν' ἀνγράψωμεν, ὡς τὴν
 τριάδα τῶν ἐπιστολῶν τριῶν ἐξοχοτήτων,
 τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ *Ἀλεξάνδρου πασᾶ Καρα-
 θεοδωρῆ*, τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ *Σταυράκη βέη
 Ἀριστάρχου*, μεγάλου Λογοθέτου καὶ Γερου-
 σιαστοῦ καὶ ἐκ τῶν πρῶτων τοῦ ἡμετέρου
 Συλλόγου προέδρων καὶ τὴν τῆς Α. Ε. τοῦ
 πρωθυπουργοῦ τοῦ σερβικοῦ βασιλείου κ.
Βλαδάν Γεώργεβιτς, ἀπάντων μελῶν τοῦ
 Συλλόγου ἢ τακτικῶν ἢ ἐπιτίμων, μεγάλην
 ὁμολογουμένως τιμὴν αὐτῶ περιποιούντων, εὐ-
 χομένων δὲ τῷ Συλλόγῳ ὁμοφώνως ἀπάντων
 ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ αὐτοῦ ἑορτῇ θάρρος καὶ ἐπί-
 δόσιν ἐν τῷ θεαρέστῳ τῶν γραμμάτων καὶ
 τῆς ἐπιστήμης ἀγωνί, ὃν οὗτος ἐρρωμένως
 ἀναδεξάμενος καὶ στερεῶς τούτου ἀντεχόμενος
 φιλοτίμως πάνυ καὶ σθεναρῶς ἀπὸ τριακοντα-
 ετίας διατελεῖ ἀγωνιζόμενος· αἱ πρᾶθαρρυν-
 τικαὶ ἐκφράσεις καὶ κολακευτικαὶ κρίσεις περὶ
 τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου, ὡς καὶ αἱ περὶ τοῦ
 μέλλοντος αὐτοῦ ἀγαθαὶ καὶ κρήγυοι προρρή-
 σεις τῶν ἐπισήμων τούτων ἐταίρων, τὸ μὲν
 ἄμειος καὶ ἀριδηλὸς ἐστὶ καταδείξεις τῆς
 σημασίας τοῦ γερᾶροῦ τούτου Σωματείου, τὸ
 δὲ ἔμμεος ἐκτίμησις καὶ ἐπιμομρῆ κατ' ἐκεί-

νων, οἵτινες καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ δυνάμενοι εἰς
 ἐπικουρήσιν τοιοῦτου ἀγωνιστοῦ τῶν γραμμά-
 των καὶ τοῦ φωτισμοῦ ἔργεσθαι, οὐ μόνον τὸ
 ἀναγκαιοῦν ἔλαιον εἰς τὴν φωτοδόλον καὶ
 σωτήριον *λυχνίαν* αὐτοῦ δὲν ἐνσταλάζουσιν,
 ἀλλὰ καὶ ἡ σφοδρὰ τοῦ μυκτηρισμοῦ αὐτῶν
 δυσᾶς ἐκπνοὴ τέλειον ἀπειλεῖ αὐτὴν ἀποσβί-
 σαι· ἀλλ' ἔστωσαν οὗτοι βέβαιοι, ὅτι καὶ τὸ
 ὑπέρτατον τῆς Σοφίας Ὅν τοὺς τὸ θεῖον φῶς
 λατρεύοντας καὶ σφίξει καὶ ἐνδυναμοῖ, καὶ ἡ
 Ὑψηλὴ εὐνοία, ἧς ἀπολαύει, ὡς ἐκ τῆς θερμῆς
 ἐπιστολῆς τῆς Α. Ε. τοῦ *Ἀλεξάνδρου Καρα-
 θεοδωρῆ πασᾶ*, ἀρχιμεταφραστοῦ τῆς Α. Α.
 Μεγαλειότητος, λαμπρῶς καταφαίνεται καὶ
 ἐξ ἄλλων Ὑψηλῶν προθύμων παραχωρήσεων
 ἐκδηλοῦται, ταῦτα πάντα θάρρος καὶ πολλὴν
 θυμηδίαν εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ ἡμετέρου θεα-
 ρέστου ἔργου ἡμῖν ἐνσταλάζουσιν.

Ἄλλὰ καὶ ἑτέρας ἐπιστολῆς, τιμὴν οὐκ
 ὀλίγην τῷ Συλλόγῳ περιποιούσης, ὀφείλομεν
 μνείαν ποιήσασθαι, τῆς Α. Ε. τοῦ *πρεσβυτοῦ
 τῆς Ἰταλίας*, δι' ἧς παρακαλεῖται ὁ ἡμέτερος
 Σύλλογος, ὅπως συμμετάσχη εἴτε δι' ἀντιπρο-
 σώπου αὐτοῦ εἴτε δι' ἀποστολῆς ἀνακρινώσεων
 εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ τῇ 15 Ὀκτωβρίου ν. ἔ. τοῦ
 1899 συγκροτηθῶσιν *Διεθνῆς Συνέδριον
 τῶν Ἀσιανολόγων*. Ἡ πρόσκλησις αὕτη ἀπο-
 τελεῖ μίαν ἐτι τῶν πολλῶν ἐνδείξεων τῆς ὑπο-
 λήψεως, ἧς παρὰ τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ ὁ
 ἡμέτερος Σύλλογος ἀπολαύει.

Ἄλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐπιστολῆς διαλη-
 πτέον τοῦ φιλομούσου κυρίου *Ἰ. Γιωῶχα*,
 τραπεζίτου καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἑταίρων,
 ἀνεψιοῦ δὲ καὶ ἐκ τῶν κληρονόμων τοῦ αἰ-
 μνήστου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, ὅστις ὑπὸ
 τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ταύτην, λυσιτελεστή-
 ραν τινά, καθ' ἡμᾶς, ἐγγυτάτην δὲ τῷ πνεύ-
 ματι καὶ τῷ γράμματι τῆς διαθήκης τοῦ
 μεγάλου θεοῦ αὐτοῦ προτείνει μεταρρυθμί-
 σιν τοῦ ὑπὸ τοῦ αἰοδίου κληροδοτήματος τοῦ
 «*Καλλιθεοῦ Διαγωνίσματος*», καθ' ἣν ἀντὶ
 ὁ Σύλλογος νὰ ἰδῇ τὸν πρῶτον καρπὸν τοῦ
 διαγωνίσματος τούτου μετὰ 35 ἔτη, δυνατὸν
 ἀποβαίνει νὰ ἰδῇ τοῦτον εὐθὺς μετὰ τρία ἔτη
 καὶ κατὰ πᾶσαν ἐφεξῆς τριετίαν. Τὴν πρότασιν
 τχύτην τοῦ κ. *Γιωῶχα* ὁ Σύλλογος παρέπεμψε
 ταῖς Ἐπιτροπαῖς αὐτοῦ Φιλολογικῆ καὶ Κοι-
 νωνιολογικῆ, ὅπως ἀποφανθῶσιν ἡ μὲν περὶ
 τοῦ ἀνυσίμου, ἡ δὲ περὶ τοῦ νομίμου τῆς
 προτεινομένης μεταρρυθμίσεως.

Περὶ τῆς ιδιότητος δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστο-
 λῶν, καίπερ ἐκάστης τὴν ἐκυτῆς σημασίαν

ἐχούσης, σιγήσομεν, ὅτι ἄλλως ὁ χρόνος ἡμᾶς ἐπιλείψει ταῦτα ἀφηγουμένους.

Ἐν δὲ τῇ ἐκλογῇ νέων μελῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἀμητὸς τοῦ Συλλόγου ἦν ἱκανῶς εὐφρορῶς κατὰ τε τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιόν, ὅτι ἐξελέγησαν 52 μὲν μέλη τακτικά, ὧν τὰ μὲν 43 εἰσὶν ἄνδρες ἐπιστήμονες, τέσσαρες διευθύνται ἡμερησίων, 3 ἐκ τοῦ ἐμπολείου Ἐρμού καὶ δύο τοῦ λογιῶν ἀντεπιστέλλοντα δὲ μέλη τέσσαρα, ὁ ἀντιπρόσωπος καὶ διευθυντὴς τοῦ βασιλικῆς μουσείου τοῦ Βερολίνου κ. *Viegant*, ὁ κ. *Γ. Βλάμης*, ἰατρὸς ἐν Κρήνῃ καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος *Βενεδικτῖνος* τῆς μονῆς *Saint-Martin de Ligugé* πατὴρ *Parisot*, διαφόρων σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων συγγραφεύς.

Συνεδρίας δὲ τακτικὰς τε καὶ ἐκτάκτους γενικὰς καὶ εἰδικὰς ὁ Σύλλογος ἐποίησατο ἐν ὧν 24 πλείους δὲ θὰ ἐποίει, εἰ μὴ τρὶς ἠναγκάζετο πενθῶν τὰς αὐτοῦ ἐργασίας νὰ διακόψῃ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς γενικὰς ἢ τακτικὴν τοῦ Συλλόγου ἐργασία διεξεπεραιούτο αἰετοτε ἐν πνεύματι ὁμονοίας συζητουμένων ἀπάντων τῶν ζητημάτων καὶ τῆς ἀρίστης πάντοτε ἐπικρατούσης βουλῆς. Ἐν δὲ ταῖς εἰδικαῖς διάφοροι διαφέρουσαι φιλολογικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις ἐγένοντο, πρώτου καταρχαμένου τούτων τοῦ ἐλλογίμου καθηγητοῦ κυρίου *Δ. Μοστράτου*, προσαγαγόντος πλήρη ἐμβριθείας φιλολογικῆς ἀνακοίνωσιν «*Κρίσεις καὶ σχόλια εἰς Αἰσχύλου Ἀγαμέμνονα*».

Δεύτερος ἐν τῇ κονίστρᾳ τῇ φιλολογικῇ εἰσπηδήσεν Ἀσκληπιάδης ἀνὴρ, ὁ κύριος *Κλεόβουλος Κοκκολάτος*, ποιησάμενος ἐν δυσὶ συνεδρίασι ἀνακοίνωσιν «*Περὶ τῆς ἱατρικῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ*» ἀποδειξάμενος, ὅτι ἀντὶ ἰητρὸς πολλῶν ἀντάξις ἄλλων οὐ μόνον εἰς τὸ τομὰς τομεύειν, ἀλλὰ καὶ τῇ φιλολογικῇ γραφίδι οὐκ ἀδεξίως χρῆσθαι.

Εἶτα δ' ἀνεγνώσθησαν κατὰ τὰς λοιπὰς εἰδικὰς συνεδρίας ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματικῶς αἰ ἐπόμεναι διατριβαί· ἢ τοῦ ἀτρύτως ὑπὲρ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου ἀγωνιζομένου ἐλλογίμου γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου κ. *Ματθαίου Παρανίκα* «*Περὶ Παφλαγονικοῦ διακόσμου*», ἢ τοῦ ὄτρηροῦ ἱεράτου τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* κ. *Κ. Γεωργίτη* «*Περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν*», ἢ τοῦ λατρευτοῦ τῆς πατρίου μουσικῆς κ. *Ν. Φαρδύ*, ἱατροῦ, «*Περὶ ἑλληνικῆς μουσικῆς*» καὶ ἢ τοῦ λαμπρῶν

μαθηματικῶν μέλλον προοιωνιζομένου νεαροῦ ἐπιστήμονος κ. *Ἐπαμ. Θ. Κυριακίδου* «*Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος*».

Τὸ δ' ἐπιστέγασμα, λίαν τιμητικὸν τῷ βήματι τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων καὶ μελετημάτων, ἐπέθηκεν ἀνὴρ ἐλλογιμώτατος καὶ πολυγλωσσότατος, ὁ ἐξοχ. *Ἰορδάνης Καρολίδης*, μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, ἀναγνοὺς ἐν τῇ τελευταίᾳ τοῦ Συλλόγου εἰδικῆ συνεδρίᾳ ἴδιον τῆς αὐτοῦ ποιητικῆς ἰδιοφυίας καὶ χάριτος ποίημα ἱστορικῆς ὑποθέσεως, τὴν «*Λουκρητίαν*», προτάξας, ἐν τῇ χαρακτηρίζουσῃ τὸν φιλόλογον καὶ φιλόσοφον ἀνδρα βαθυκρισίᾳ, ἐμβριθῆ φιλολογικὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν τοῦ ποιήματος ὑπόθεσιν.

Πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐλλογιμοὺς τούτους ἐταίρους τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον καθήκον ἑαυτοῦ ἠγεῖται χάριτας πολλὰς δημοσίᾳ ὡδε ἀνομολογῆσαι, ὅτι ἐν τῷ μέρει αὐτῶν ἕκαστος ἱκανὸν τῇ φωτοβόλῃ τοῦ Συλλόγου λυχνίᾳ ἐπέχυσαν ἔλαιον εἰς ἐπιστημονικῶν ἀκτίνων φωτοβολίαν, ἥτις λίαν τὸ τοῦ Συλλόγου γόητρον παρὰ πᾶσιν ἐπιρρώνυσιν, εὐτροφίαν δ' αὐτῷ οὐκ ὀλίγην παρασκευάζει.

Ἐρωμένως δὲ τὸ προεδρεῖον ἐπελάβετο τῆς μερίμνης περὶ ἐπιρρώσεως καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν βημάτων τοῦ Συλλόγου τοῦ τῶν δημοσίων μαθημάτων, ἐν ἧ μερίμνη πολλοὺς καὶ προθύμους νητύχησε νὰ εὖρη συναντιλήπτορας ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἀγορητὰς καὶ πῶλλὰ θὰ ἤκουε τὸ Δημόσιον τὰ τοῦ λόγου κελαδήματα 22 ἐγγραφέντων ῥητόρων, εἰ μὴ τὰ πορρηθέντα πένθη τοῦ Συλλόγου παρενέπιπτον. Πάντες δ' οὗτοι οἱ τῶν δημοσίων μαθημάτων λιγεῖς ἀγορηταὶ πρεσβεύοντες, ὡς εἶκος, καὶ τιμῶντες τὴν ἐπαινετὴν καὶ θεάρεστον γνώμην τῶν ἀρχαίων «*εἶκειν τοῖς πρεσβυτέροις*» πρώτῃ ἐπιεικῶς πᾶν παρεχώρησαν ἐν προμάχοις ρανῆσαι τῷ πρεσβυτάτῳ αὐτῶν γενεῇ προέδρῳ τοῦ Συλλόγου· ἀλλ' οἱ ἀγαπητοὶ μοι οὗτοι συνάδελφοι πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς εὐσεβοῦς ἀνωτέρω ῥήτρας ὀργῶντες, ἔλαθον ἑαυτοὺς περιπεσόντες εἰς ἕτερον ἀμάρτημά, μὴ προσσχόντες τὸν νοῦν εἰς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι *πρῶτον μὲν τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν ἄνθρωπος καὶ διὰν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω*· ἀλλ' ὅπως δῆποτε ὁ τοῦ Συλλόγου πρόεδρος προκαταρχόμενος τῶν δημοσίων μαθημάτων, τῇ γερωντικῇ φύσει ἐπόμενος ἢ μᾶλλον ὑπὸ ταύτης

πρὸς τὸν μῦθον παρασυρόμενος, τὴν περὶ γεννήσεως Ὀμήρου φαντασιώδη ιδέαν αὐτοῦ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν μαθημάτων ἐξείλιξεν, ἢν ιδέαν ἐξαγάγοι ἂν τις ἐκ τῆς κοινῆς καὶ μόνης ἀσφαλῶς παραδόσεως, ὅτι ὁ Ὀμηρος υἱὸς τοῦ ποταμίου δαίμονος Μέλητος καὶ τῆς νύμφης Κροθῆδος ἐγένετο. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῶν μαθημάτων ἐν τῶν ἀριστοτεχνικῶν κοσμημάτων, οἰοῖται ἀδαμάντινον ὄρμον ποιητικὸν τῆς ὁμηρικῆς χειρὸς καλλιτέχνημα ἐπεχείρησε ν' ἀναλύσῃ, τὸν περὶ γυναικείας τελειότητος ἐνιαῖον στίχον «οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὔτ' ἄρ' φρένας οὔτε τι ἔργα», ἐξ οὗ, ὡς ἐκ μαγικοῦ περιάπτου, ἐξήρτηται ἡ τοῦ ἀνδρὸς ὡς συζύγου εὐδαιμονία.

Μετῆλθε δὲ ὁ νεοτορίζων ἀγορητὴς καὶ τὸ δεύτερον θέμα τῆ αὐτῆς μυθικῆς ἐπαγωγῆς, πειθόμενος τῷ πνεύματι τοῦ Κανονισμοῦ, ἐπιδιώκωντος σὺν τῇ διδασκαλίᾳ νέας τινὸς ὠφελίμου γνώσεως καὶ τέρψιν τινὰ τῷ προθύμῳ σπεύδοντι ἀκροατηρίῳ.

Πολὺς δὲ πολὺ συμπαθῆς, δεύτερος ἐπίκουρος αὐτῷ προσῆλθεν ὁ ἀείποτε προθύμος τῶν δημοσίων μαθημάτων ἀγορητὴς καὶ οὐμλητικώτατος Ἀσκληπιάδης κ. Γ. Ἀκαιοροίδης καὶ διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν στωικίας καὶ διηγηματικῆς ἀφελείας κατεκλήλησε τὸ ἀκροατήριον, ἔκθεις ἐν δυοῖς διαλέξεσι τὰς αὐτοῦ ἐντυπώσεις ἐπὶ ταξιδίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Βιέννην καὶ Παρισίους.

Τρίτος προσῆλθεν, Ἀσκληπιάδης καὶ οὗτος ἀνὴρ, ὁ νεαρὸς ἐταῖρος κ. Κωνσταντῖνος Σάσσης, διαλεξάμενος «Περὶ καλλιτεχνίας, ἰδίως δὲ τῆς ζωγραφικῆς», βραθείας καλλιτεχνικῆς γνώσεις ἐπιδειξάμενος, πολλὰ τῶν ἀριστοτεχνικῶν τῆς τέχνης ταύτης τῷ Δημοσίῳ γνωρίσας, πολλοὺς δὲ καλλιτέχνους ξένους τε καὶ ἡμετέρους λίαν εὐγλώττως περιγράψας.

Τέταρτος εἰσεπήδησε προθύμως ὁ ἐν φιλολογικαῖς καὶ καλλιτεχνικαῖς πλάνας ἐνασμινίζων κ. Κ. Σπανοῦδης καὶ διὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν εὐφραδείας τε καὶ σαφηνείας δύο ἐποίησεν μαθήματα καλλιτεχνίας, «Περὶ τῶν ἐν τῇ Μονῇ Δαφνίου ψηφιδωμάτων, καὶ Περιοδείαν ἀνά τὴν Ἰταλίαν», τόσα πολλὰ καὶ καλὰ καὶ ἄγνωστα γνωρίσας τῷ συνωστίζομένῳ ἀκροατηρίῳ αὐτοῦ, ὧν τὰ πολλὰ καὶ διὰ προβολῶν πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐφρόντισεν νὰ παραστήσῃ.

Πέμπτος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ἀνὴρ φιλέλλην, ὁ ἐκ Νέας Ὑόρκης κ. Williamis Milwilsky, καθηγητῆς τῆς ρουμάνας φιλο-

λογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Κολόμβια τῆς Νέας Ὑόρκης, ὅστις, αἰτησάμενος τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Συλλόγου καὶ τυγῶν ταύτης, ἐπραγματεύθη γαλλιστὶ θέμα ὑπὸ τὸν τίτλον *L'Esprit scientifique et la philologie* λίαν εὐγλώττως καὶ σοφῶς γνωρίσας τῷ πολλῷ προσελθόντι ἀκροατηρίῳ πολλὰ τὰ προκύπτοντα ὠφέλιμα ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφόρων γλωσσῶν, τῶν κατὰ τόπους διαλέκτων καὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν.

Ἐκτος ἀγορητὴς προσῆλθεν ὁ χημικὸς κ. Θεαγένης Ἀκαιοροίδης, ποιησάμενος μάθημα «Περὶ στοιχειωδῶν οὐρολογικῶν καὶ σημειολογικῶν γνώσεων», ἀναγκαίων πρὸς διάγνωσιν, πρόγνωσιν καὶ πρόληψιν χρονίων νοσημάτων, διδάξας μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας πολλὰ τῷ ἀκροατηρίῳ τὰ ὠφέλιμα, ἰδίᾳ δὲ τοῖς οἰκογενειάρχαις πρὸς πρόληψιν καὶ ἀποφυγὴν σπουδαίων νόσων.

Ἐβδομος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ὁ τῆς θείας τοῦ Ὀρφέου τέχνης λάτρις κ. Γ. Παχῆος, ὁ τόσον ἀτύτους ἀγῶνας ἀφιλοκερδῶς ὑριστάμενος, ὅπως ἀναφλέξῃ παρ' ἡμῖν τὸν ζῆλον πρὸς τὴν μουσικὴν, τὴν ἡμεροέσσαν καὶ ἐξημεροῦσαν τὸν ἄνθρωπον ταύτην τέχνην, καὶ ἐποίησεν ἀντὶ τῆς ὀρθοθεσίας ὀμιλίας αὐτοῦ «Περὶ Κασσιανῆς» δύο ἕτερα μαθήματα, ἀνάλυσιν τῆς «Σοφοκλείου τραγωδίας Φιλοκλήτου», διευθύνας καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμενον τεσσαρακονταμελῆ σύμμικτον ἐξ ἀμτέρων τῶν φύλων χορὸν, μέλψαντα ἀρμονικῶς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀγορητοῦ μουσοῦργηθέντα καὶ κυρίως δύο τῆς αὐτῆς τραγωδίας ἔσμητα.

Ὀγδοὺς τῶν ἀγορητῶν ἕτερος τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐγένετο ὁ κ. Ν. Βασιλειάδης, «Περὶ καλλιτεχνίας καὶ ἰδίᾳ τῆς γλυπτικῆς» ποιησάμενος μάθημα ἐν, γλώσσῃ καλλιτεχνικῇ χρησάμενος καὶ τὸ καλλιτεχνικὸν συναίσθημα αὐτοῦ ζωηρὸν ἐνδειξάμενος.

Ἐνατὸς πάλιν Ἀσκληπιάδης προσῆλθεν ἀνὴρ, ὁ νεαρὸς ἱατρός κ. Χρ. Χρησιδῆς, καταδείξας ἐν ἐνὶ μαθήματι τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀκτίνων τοῦ Ῥέγκεν ἐν τῇ ἱατρικῇ καὶ χειρουργικῇ. προτάξας λίαν σπουδαίαν προεισαγωγὴν περὶ ἠλεκτρισμοῦ, ἠλεκτρικοῦ φωτός, φωτογραφίας κλπ., ἅπερ καταληπτὰ κατέστησε τῷ πολυπληθεῖ ἀκροατηρίῳ διὰ τῶν ἀναγκαίων πειραμάτων καὶ προβολῶν, ἅπερ λίαν ἐπιτυχῶς ἐξετέλεσαν οἱ κ. κ. Isoard καὶ Σ. Βραχάμης, καθηγηταὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Δέκατος δὲ ἀγορητὴς παρέστη ὁ μέγας

χαρτοφύλαξ τῶν πατριαρχείων κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ δεινὸς καὶ περίπυστος βυζαντινολόγος, ὅστις ἐν δυσὶ μαθήμασιν εἰς βυζαντινάς ἐποχὰς γηθοσύνης ἀνήγαγεν ἡμᾶς, ἀναπτύξας τὰ «*Περὶ τῆς ἐκπαιδύσεως ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν κατὰ τὸν Μεσαίωνα*» καὶ πολλὰ τὰ εἰς τὴν σημερινὴν παιδείαν ἀφορῶντα καὶ τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τὰς ἐποχὰς ἐκείνας ἔχοντα διὰ πολλῶν πειστικῶν καὶ χρονολογικῶν ἀποδείξεων τῷ κατακλυομένῳ ἀκρατηρῷ ἐγνώρισεν.

Τὴν ἐπισφράγισιν δὲ τῶν δημοσίων τούτων μαθημάτων ἠθέλησε νὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων καὶ τῆς Θέμιδος μύστις κ. *Π. Δ. Νικολόπουλος*, καὶ οἰοεὶ ἐπιθυμῶν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων ἀμείψαι τοὺς πολυτίμους καὶ ἀνυσίμους πόνους τῶν προθύμων τῶν δημοσίων μαθημάτων ἀγορητῶν, πολὺν κατέσπειρε τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, οὐκ ἄσημον τοῦτον, ἀλλὰ νομίμως σεσημασμένον, καὶ ἐποίησατο δημοσίον μάθημα «*Περὶ νομιματίων*», νομίζων ἴσως, ὅτι τελευταῖος περὶ τούτων πρὸ τοῦ Δημοσίου ποιούμενος τὸν λόγον, εὐκαιρῶς ὑπομνησθεὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Δημοσθένους ὅτι «*Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἀνευ ταύτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων*». Εὐζώμεθα οὖν, ὅπως ἡ προσφυῶς εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ κυρίου ἀντιπροέδρου αὕτη ὑπόμνησις περὶ τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ φιλομούσου Δημοσίου πρὸς τὸν ψυχῆ τε καὶ σώματι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τε καὶ τοῦ σώματος τοῦ Δημοσίου ἀτρυτῶς πονοῦντος γεραροῦ πατρὸς τῶν Συλλόγων, εὐμενῆ εὐρῆ ἀπήχησιν παρὰ τοῖς βοηθεῖν αὐτῷ δυναμένοις.

Τοιούτους μὲν καὶ τοσοῦτους τοὺς τῶν δύο βημάτων τοῦ Συλλόγου καρποὺς ἀποδεικνύμεθα, εἰς τὸ περὶ ἐργασιῶν δὲ τῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Συλλόγου μέλλοντες νὰ εἰσέλθωμεν διττοῦς καὶ ἀντιθέτους ἐν τῇ καρδίᾳ αἰσθανόμεθα πάλμους, τὸν μὲν εὐφροσύνης, τὸν δ' ἀθυμίας, ἀλλὰ καὶ ταύτης ὑπὸ τῆς δικαιολογίας καὶ τῆς ἐλπίδος ἠδυσμένης.

Καὶ ἡ μὲν Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου Ἐπιτροπὴ, ἡ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπερικοσὰδα συνεδριῶν ἀριθμήσασα, κατὰ τὸ ἔτος τοῦδε μόνον τρεῖς τοιαύτας ἐποίησατο καὶ ταύτας εἰς ἐκλογὴν τῶν προέδρων αὐτῆς καὶ τῶν γραμματέων, ἀλλεπαλλήλως τὰ ἀνατεθέντα αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ψήφου τῶν συναδέλφων καθήκοντα παραιτησαμένων, ἀνεπάρκειαν δὲ χρόνου προβαλλομένων. Πόθεν αὕτη ἡ χεῖμαρ νάρκη τῆς εὐτραφούς καὶ εἰς ἐργασίαν τοσοῦτον τέως ὀργώσης ταύτης Ἐπιτροπῆς;

Μὴ τοι τὰ πρόσωπα αὐτῆς ἤλλαξαν; οὐχί. αἰτία ἄρα τοῦ φαινομένου τούτου κόπως τις ἔστιν ἐκ τῆς ὑπεράγαν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐργασίας ἢ ἀκουσίας, ἀνεπαίσθητος καὶ δὴ ἀνομολόγητος λυσιμελοῦς λύπης ἀπόρροια ἐπὶ τῇ θιξικαρδίᾳ ἀπωλεῖξ ὑπερθύμου τροφοδότου αὐτῆς, τοῦ τὸν θρεπτικώτατον ἄρτον τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* αὐτῇ παρατεθειμένου καὶ τὴν ἐπιρρωστικῷ καὶ εἰς ἐργασίαν εὐφραίνοντος οἴνου κρατῆρα τοῦ *Ζωγραφείου Διαγωνίσματος* ταύτη στήσαντος; Ἄλλὰ πεποιθήμεν, ὅτι αἱ ἐπὶ θύραις ὑπὸ τὸ νέον προεδρεῖον τοῦ νέου ἔτους ἐργασίαι περιτράνωσ ἀποδείξουσιν, ὅτι οὐχὶ νάρκη οὐδὲ κόπως τις ἢ ἀπροθυμία τὰ στερεὰ τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς νεῦρα παρέλυσαν, ἀλλὰ φυσικὴ τις λύπη ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ πάτρωνος, οὐ τὰς φιλομούσους ἐπιθυμίας ἢ Ἐπιτροπὴ φιλοστόργως ἐζυπηρετεῖ.

Ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀπραξίᾳ διετέλεσε καὶ ἡ ἐκ τῶν νομομαθῶν ἐπιστημόνων συγκροτούμενη *Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ*, ἥτις, συνελθούσα ἅπαξ εἰς ἐκλογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῆς, ἐπὶ τὸν τῆς κοινῆς τῶν συναδέλφων ἀπολαύοντα ἐκτιμήσεως καὶ συμπαθίστατον ἐν νομικοῖς κ. *Ἀθ. Πηριατόρου* ἀπέβλεψεν, ὁμοθυμῶς πρόεδρον αὐτῆς ψηφισαμένη, γραμματέα δὲ τὸν κ. *Π. Ψαρῶν*· ἀλλ' ὅσον εὐοίωνος εἰς ἐργασίας ἢ ἐπιτυχῆς ἐκλογὴ ἐγένετο, τοσαύτην ὁμολογουμένως ἀθυμίαν ἐνέβαλεν εἰς τὰ μέλη ἡ λόγῳ ἀνεπαρκειᾶς χρόνου παραίτησις τοῦ κ. *Πηριατόρου*, καταδικάσασα, ὡς εἴοικε, τὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἀπραξίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Συντακτικὴ τρίτη Ἐπιτροπὴ, συνισταμένη, κατὰ τὸν Κανονισμόν, ἐκ τῶν κυρίων γραμματέων τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἄλλων Ἐπιτροπῶν, τὸ μὲν ὡς ἐκ τῆς μὴ συστάσεως ἀπασῶν τῶν Ἐπιτροπῶν, τὸ δὲ κυρίως ἐλλείψει ἐπειγούσης ἐργασίας φυσικῶς δὲν εἰργάσθη.

Ἐκ δὲ τῶν ἐργασθειῶν Ἐπιτροπῶν ἡ Φυσικομαθηματικὴ, συνισταμένη ἐκ τῶν διδασκτόρων καὶ πτυχιούγων τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐπιστήμης, 14 ἐν ὄλῳ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προθυμοστάτου νεαροῦ μηχανικοῦ κ. *Δ. Κ. Καλβοκορέση* τέσσαρας ἐποίησατο συνεδρίας, καθ' ἃς πρακτικῶς σχεψαμένη καὶ σκοπίμως ἐργασαμένη, στερερὸν θεμέλιον ἔθετο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, καθ' ὃ βαινούσα πολλοὺς καὶ καλοὺς δύναται ν' ἀποδείξῃται τοὺς καρποὺς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἂν καὶ τῆς δεούσης τύχῃ ὑλικῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Συλλόγου.

Ἡ ἑτέρα, ἰκανὴν ζωὴν εἰς ἐργασίαν ἐπιδειξαμένη, Ἀρχαιολογικῆ Ἐπιτροπῆς, συνισταμένη ἐκ τῶν συμμετασχόντων τῶν συνεδριῶν αὐτῆς κυρίων *A. Mordtmann, Schneider, A. Μουστράτου, B. Μυστακίδου*, διδασκόντων, Ἄνδρ. *Κοπάση, Ξ. Σιδερίδου, Χρ. Παναζίδου, Γ. Παχίτου, Γ. Πασχαλίδου* καὶ *K. Σπανούδη*, ἐξ ἐποιήσατο συνεδρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ δωδεκάτου αὐτῶν κυρίου *M. Γεδεών*. καθ' ἧς πολλαὶ ἐγένοντο ἀρχαιολογικαὶ ἀνακοινώσεις, ἧς ἐν τῷ ἐκδοθέντι ἤδη Ἀρχαιολογικῷ Παραρτήματι τοῦ ΚΣ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τὰ ἀξιώσιμα μέλη καὶ πᾶς φιλάρχαιος ἀναγνώσεται.

Τελευταίας, ὡς ἐπιδόρπιον εὐχυμον καὶ εὐώδης ἐτάξαμεν, τὰς λαμπράς καὶ παντός ἐπαίνου ἐργασίας τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, βίον εὐοίωνιστον καὶ εὐφημον προοιωνιζομένης; ἣτις καὶ εὐπρόσωπον ἐν ἐπιστημονικαῖς ἐργασίαις τὸν Σύλλογον σήμερον παρίστησιν. Ἡ Βιολογικῆ Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν ὀτρυνθῶν θεραπόντων τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ σωτηρίου ἐπιστήμης ἀποτελουμένη, πολλῶν δὲ θερμουργῶν εἰς ἐργασίαν μελῶν εὐμοιροῦσα, ἀξιωματικὸν παράδειγμα προθυμίας πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς ἐργασίαν ἑαυτὴν παρέσχεν. Ἄν ὁ ἐπείγων χρόνος, φιλόσπουδον ἀκροατήριον, ἐπέτρεπεν ἡμῖν καὶ σύντομον μνεῖαν τῶν πολλῶν καὶ σπουδαίων ἐργασιῶν αὐτῆς ποιήσασθαι, ὅλον πανηγυρικὸν θὰ ἠδυνάμεθα ὑπὲρ αὐτῆς συντάξαι λόγον· ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς εἰς ἓν συνελόντες, ὀφείλομεν ν' ἀποφανθῶμεν, ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀπραξίας τινῶν ἐκ τῶν Ἐπιτροπῶν ἀθυμία ὅλως αἵρεται καὶ εἰς λήθην ἐκτινάσσεται ἐκ τῆς πλάστιγγος ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς ἀντισταθμιστάσης Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις ἠτύχησεν ὄντως νὰ ἔχη πρόεδρον μὲν αὐτῆς τὸν βέκτην καὶ κλεινὸν ἱητήρα, κ. *M. Ψαλίδαν*, τὸν οὐ μόνον ἐπιτηδείως δυνάμενον τομὰς ὀξεί χαλκῷ τομεῦειν, ἀλλὰ καὶ ἠπίχ γλώσση νεῖκα ἀνδρῶν καὶ ἔριδας περικόπτειν, ὥστε ἀγαθὸν τι προκύπτειν ἐκ τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτῶν θώκου, γραμματέα δὲ τὸν ψυχῆ τε καὶ σώματι ταῖς ἐργασίαις τῆς Ἐπιτροπῆς ἀρωσιωμένον, τὸν εὐδόκιμον ὀφθαλμολόγον κ. *Π. I. Ἰατροπούλου*, εἰς οὗ τοὺς ἀτρύτους πόρους ὁ Σύλλογος καὶ τὸ παράρτημα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὀφείλει καὶ πολλὰς αὐτῶ τὰς ἐπὶ τούτῳ χάριτας.

Τοσαύτην προθυμίαν καὶ τοιαύτην περὶ τὸ διευθύνειν ἰκανότητα ὁ τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης

πρόεδρος ἄνευ ἐπιδειξέων ἐπιδειξάμενος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐφέλκυσται τὴν ἀγρυπνον τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου προσοχὴν καὶ τὴν ὄλην αὐτοῦ ἐπιστάσιαν καὶ διοίκησιν ἐπ' αὐτὸν δικαίως καὶ εὐελπίστως ν' ἀναθέσθαι, πρόεδρον αὐτοῦ παμφηρεῖ ἀποδειξάμενος.

Εὐφημον ἐπίσης ὀφείλομεν ποιήσασθαι μνεῖαν καὶ περὶ τῆς συντόμου μὲν, ἀλλὰ λίαν διαφερούσης τὸν Σύλλογον ἐκθέσεως τοῦ δευτέρου τῶν ἀντιπροέδρων κ. *Π. Δ. Νικολοπούλου*, ὅστις κάλλιστα συναισθανόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ καθήκοντα τοῦ μεριμνᾶν περὶ τε τοῦ κτιρίου καὶ τῆς περιουσίας τοῦ Συλλόγου, λίαν φρονίμως καὶ σκοπίμως προουκάλεσεν ἑτέραν ἐκθεσιν τοῦ προέδρου τῆς Φυσικομαθηματικῆς Ἐπιτροπῆς κ. *Δ. Καλβοκορέση*, μηχανικοῦ, καθ' ἣν τὸ κτίριον ἐπείγουσης χρήζει ἐπισκευῆς ἐν τῷ μέρει, ἐνθα ὑπὸ τὸ βάρος τῆς Βιβλιοθήκης τὸ δάπεδον ἀπειλεῖται· συνοδεύεται δ' ἡ ἐκθεσις αὕτη καὶ ὑπὸ λαμπροῦ διαγράμματος, ἦν πεποιθήμεν, ὅτι τὸ νέον προεδρεῖον σπουδαίως μελετήσεται καὶ τὰ δέοντα ἐνεργήσεται πρὸς πρόληψιν πάσης τυγχὸν βλάβης.

Κατὰ τὴν ἐκθεσιν δὲ τοῦ κ. ἀντιπροέδρου, ἡ περιουσία τοῦ Συλλόγου κατ' οὐδὲν ἐπηρεχθήθη, οὐδεμιᾶς χρηματικῆς ἐπικουρίας αὐτῷ ἐπελθούσης.

Κατὰ δὲ τὴν λαμπρὰν καὶ ἐμβριθῆ ἐκθεσιν τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης κ. *Ἀλεξ. Πανερμαλῆ* ἐπλουτίσθη αὕτη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διὰ προσφορᾶς 50 τόμων καὶ 40 τευχῶν. Ἐν τοῖς προσερχομένοις διακρίνονται τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα τῆς *Μαροσλείου Βιβλιοθήκης* ἔργα, τὰ πολλὰ ἐκ Γερμανίας, τὰ ἐξ Ἀμερικῆς, ὧν ἐν παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τὰ παρὰ τοῦ ὑπουργείου παιδείας τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἰδιαιτέρως συγκινουῖσιν, ὅτι τρανὰ αἰ ἀποστολαὶ αὐταὶ τεκμηρία εἰσι τῆς παγκοσμίου τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ὧν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἀπολαύει· ἐν τῇ αὐτῇ δὲ τοῦ ἐφόρου τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθέσει πολλὰ τὰ καλὰ καὶ χρεῖωδη συμβουλεύονται, ἅπερ πάντως τὸ διάδογον προεδρεῖον ὑπὸ σπουδαίαν θὰ λάβῃ σκέψιν.

Ὁ Σύλλογος, βαθέως τὴν φιλόμουσον καὶ εὐεργετικὴν αὐτοῦ συναισθανόμενος ἀποστολὴν ὀφείλων δ' ἐπομένως οὐ μόνον τὴν μόρφωσιν ἐπιδιώκειν, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἐν ἡμῖν μεμορφωμένον εἰς παραθάρρυσιν, μίμησιν δὲ καὶ ἀμιλλαν ἐπιδεικνύειν, ἐνήργησεν ἅμα τῇ παγιώσει τοῦ προεδρεῖου αὐτοῦ συναυλίαν, ἧς κυριώτατος

μὲν σκοπὸς ἦν, ὅπως λύχνον φωτεινὸν ὑπὸ τὸν μῦθον, τέως ἀποκεκρυμμένον διατελοῦντα, εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ ἀναστάσει θέσιν, δευτερευόντων δὲ λόγος, ὅπως καὶ ὠφελείας τινὸς ὕλικῆς σὺν τῇ ἠθικῇ ἀπὸ τούτου ἀπολαύσει· ἐνῆργησεν οὖν μουσικὴν συναυλίαν, κλασικὴν, ὅσον ἐνῆν, πρωτοστατούσης τῆς μουσοτραφοῦς δεσποινίδος *Σοφίας Ἰωαννίδου*, ἧς τὸ μουσικὸν ταλάντον περιτράνωσεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆδε καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς κατεδείχθη, δεόντως δὲ καὶ δικαίως ἐξετιμῆθη, συναραμμένων τοῦ ἔργου πάνυ εὐγενῶς καὶ προθύμως τοῦ τε εὐδοκίμουτοντος ἐν τῇ πόλει ἡμῶν μῆστορος τῆς ὀρχηκῆς τέχνης κ. *Radeglia*, πάνυ ἀφιλοκερδῶς τὴν ὀρχήστραν διδάξαντος καὶ διευθύναντος, τῆς εὐγενοῦς δεσποινίδος *Ἰουλίας Βλαδύκα*, τοῦ ἰαγαστοῦ βαρβιτιστοῦ κ. *Βόνδρα βέη*, ὑψηλῆς θελήσει καὶ ἐπινεύσει ἐν τῷ ἔργῳ συμμετασχόντος, καὶ τοῦ νεαροῦ μουσολήπτου κ. *Α. Σημηριώτου*. Καὶ ἐδρέψατο μὲν ἡ καλλιτέχνης δεσποινὶς *Ἰωαννίδου* κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θαυμαστῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐξόχου ἐκτιμῆσεως εὖσσημα ἄνθη, ἐπιτρεψάτω δὲ ἡ μετροφορῶν τῆς μουσοτραφοῦ κόρης, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον ἀποδώμεν αὐτῇ χάριτος πολλῆς καὶ θερμῆς ἐγγνωμοσύνης τοῦ Συλλόγου στέφανον ἀνθηρὸν ἐπερραντισμένον τῇ δρόσῳ τοῦ ἐπὶ τῇ ἀξιαγαστῷ τέχνῃ αὐτῆς ὀφειλομένου θαυμασμοῦ ἡμῶν, οὗ τῆς εὐωδίας μεταλαβέτωσαν, δεόμεθα, καὶ οἱ ταύτη τοσοῦτον προθύμως συνεπικοιμήσαντες.

Ἐν τῇ αὐτῇ δὲ συναισθήσει τοῦ προστατευτικοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἐδέξατο αἰτησιν καὶ ἐτέρου θεράποντος τῆς τοῦ *Ορφείως* τέχνης, τοῦ νεαροῦ ὁμογενοῦς βαρβιτιστοῦ κ. *Ἀντωνιάδου*, σφόδρα ὀργῶντος εἰς πραιτέρω σπουδὴν τῆς καλλιτέχνου αὐτοῦ τέχνης καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν μέσων τὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου αἰτησαμένου ἐπὶ συναυλίας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνεργηθησομένης. Τὴν συναυλίαν ταύτην οὗτος ὑπὸ τὴν αὐτοῦ προστασίαν ἀναδεξάμενος καὶ τὴν αἰθουσαν ὠφελεῖν πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτῆς προθύμως παρεσχόν ἐνῆργησε καὶ τὰ δεόντα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἡμῖν ἔκρινεν οὕτως τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς προσδοκίας τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ συστάσης Ἐπιτροπείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων τοῦ Συλλόγου κ. *Π. Νικολοπούλου*, οὗ καὶ παρακαλοῦμεν ὅπως δέξωνται ὁμολογίαν χάριτος πολλῆς τοῦ τε νεαροῦ εὐεργετηθέντος καὶ τοῦ προστατεύσαντος Συλλόγου.

Ἄλλὰ καὶ ἑτέρα ὁμογενεὶ καλλιτέχνιδι, πολλὰ δὲ τάγαθὰ προοιωνιζομένη ἐν τῇ γραφικῇ τέχνῃ, γνωστῇ δὲ ἤδη τῷ Δημοσίῳ ἐκ πολλῶν γραφικῶν ἔργων αὐτῆς, τῇ δεσποινίδι *Θαλείᾳ Φλωρᾷ*, τὴν προστατευτικὴν τοῦ Συλλόγου χεῖρα αἰτησαμένη προθύμως οὗτος ταύτη ἔτεινε, παρεσχόν, ἐπὶ ἰκανὸν χρονικὸν διάστημα τὴν αἰθουσαν τήνδε εἰς ἐκθεσιν τῶν πολλῶν καὶ καλλιτεχνικῶν αὐτῆς ἔργων, ἀπεροὶ πλεῖστοι τῶν σήμερον φιλομούσων ἀκροατῶν καὶ θεατῶν ἐκείνων γενόμενοι δικαίως ἐξετίμησαν. Ὁ Σύλλογος εὐκαίρην ἡγεῖται σήμερον, ὅπως, συγκαίρως τῇ δεσποινίδι *Φλωρᾷ* ἐπὶ τῷ καλλιτεχνικῷ αὐτῆς ταλάντῳ, εὐξῆται αὐτῇ ὀλοψύχως, ὅπως εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ὠραίας τέχνης αὐτῆς πάσης τύχῃ παρὰ τῶν δυναμένων προστασίας.

Οὐ μόνον ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ προθύμως ἐφάνη κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ ἀρωγὸς ὁ Σύλλογος, ἀλλὰ καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ κατὰ τὸ δυνατόν συναντιλήπτωρ, παρεσχόν προθύμως τῷ αἰτησαμένῳ τὴν αἰθουσαν τήνδε φιλανθρωπῶς *Ἀσκληπιάδῃ* καὶ πολυτίμῳ οὐ μόνον τῷ Συλλόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ὄλῃ κοινῶν μέλει κ. *Σπ. Ζαβιτσιάνῳ* εἰς ἐξέλιξιν τῆς συγχινητικῆς ἐκείνης σκηπῆς αὐτοῦ, σκηπῆς, ἧτις ἡδύνη καὶ ταράττει, ὑψοὶ καὶ δεδιττεται, διδάσκει καὶ προφυλάσσει· ἡ πολλῶν δὲ καὶ ἀντιθέτων συναισθημάτων κινητικῆ αὐτῆ σκηπῆς ἐστὶν ἡ προσφορὰ τῆς πῆγης τοῦ ἁγίου *Βασιλείου* καὶ ἄλλων δώρων πρὸς τὰ ἐκθετα παιδιὰ, καθ' ἣν παρόστασιν βλέπει τις, ὅτι, ἂν μία μήτηρ καὶ εἰς πατῆρ ἀπαρῶνται τὸ ἑαυτῶν τέκνον, ὁ Φιλάνθρωπος πολλὰς καὶ πολλοὺς τοιοῦτους αὐτῷ ἐξαποστέλλει.

Πιστεύων δὲ στερωῶς καὶ ἀδιστακτικῶς ὁ Σύλλογος ὅτι πᾶσα διανοητικὴ ἀνάπτυξις, πᾶσα ἐπιστημονικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ τοῦ πνεύματος παιδεύσις ἄνευ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως τῆς ψυχῆς οὐδὲν ἀνύει, ἀλλὰ μᾶλλον πολλοῖς τῶν μονομερῶς ἀναπτυσσομένων ἀνθρώπων κακὸν μέγα ἀποβαίνει, εὐτύχημα ἑαυτοῦ μέγα καὶ οἶον συμπλήρωμα τῶν διακαῶν αὐτοῦ πόθων καὶ σκοπῶν ἐλογίσατο τὴν αἰτησιν τῆς σωτηριῶς ἐμφανισθείσης θρησκευτικῆς *Ἀδελφότητος Ἐυαγγελιστοῦ Ἰωάννου*, ἧ καὶ προθύμως πάνυ παρεχώρησεν αἰτησαμένη τὴν αἰθουσαν ταύτην, ἐν ἧ τοσαύτης πνευματικῆς εὐωδίας ἀπηλάυσαμεν ἐκ τῶν ἐνθῶν τοῦ θεοῦ λόγου ἀγορητῶν· ὥστε τὰ τε μέλη τοῦ Συλλόγου καὶ τὸ προθύμως καὶ πιστῶς προσερχόμενον εἰς τὰς διδασκαλίας

ταύτας Δημόσιον ἐπὶ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐποχοῦ-
μενοι πάντες ὀχλήματος τοῦ ὑπὸ τῶν δύο
πτερωτῶν τῆς ὀρθοκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης
πηγάσων ἐλκυστομένου, τὴν ὁδὸν τῆς τε ἐπι-
γείου εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἐπουρανοῦ μακα-
ρίας ζωῆς νὰ βραίνωμεν.

Ἐπὶ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα τοῦ Συλλόγου
μεταβαίνων ἤδη, ἀδυνατῶ νὰ κατάρχω πυ-
ρῶδη ὀδύνης στεναγμὸν, ὅστις ἄκοντος ἐκ τῶν
ἐμῶν πονουῦντων ἐκπηδᾷ στέρνων ἐπὶ τῇ ἀσφό-
ρῳ πολλῶν μελῶν ἀναβολῇ, ἀποστέρῳ πρὸς
Θεοῦ ἐπιεῖν ἀποφυγῇ, τῆς ἐκπληρώσεως τῶν
πρὸς τὸν Σύλλογον ὑλικῶν αὐτῶν ὑποχρεώσεων,
οὐδόλως ἀναλογιζομένων, ὅτι τὸ τοιοῦτο πέ-
δας ἰσχυρὰς τῷ Συλλόγῳ ἐπιτιθήσιν εἰς τὸ
βραδυτάτα ἐπὶ τὸ αὐτοῦ ἔργον βραίνειν, ἐν ᾧ
εἶδει δίκην ἵππου κέλητος ἐν τῷ γενικῷ τῶν
γραμμάτων ἀγῶνι εὐδρόμως σταδιοδρομεῖν·
ἐπικαλοῦμαι δ' ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τούτου βή-
ματος προθυμοτέραν θέλησιν, ἂν μὴ θέλωσι νὰ
ἴδωσιν ὀφθαλμοῖσι, φίλον περ ἔοντα, ἄτρο-
φοῦντα, φθίνοντα καὶ μαραινόμενον τὸν ἄλλως
τε σεβαστὸν καὶ αὐτοῖς τούτοις πατέρα τῶν
Συλλόγων· δεῖξάτωσαν οὗτοι τὴν αὐτῶν προ-
θυμίαν ἐπὶ τῇ σμικρᾷ ταύτῃ αὐτῶν συνδρομῇ,
ἵνα προθυμοτέρους ἔχωμεν καὶ τοὺς τὰ με-
γάλα δυναμένους τῷ Συλλόγῳ ἐπικουρεῖν.

Ἄν τακτικῶς ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος
συλλογικοῦ ἔτους αἱ συνδρομαὶ τῶν μελῶν
ἄπασαι κατεβάλλοντο, ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου
ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐκδεδομένον τὸ Περιodi-
κὸν αὐτοῦ καὶ πάσας τὰς ἄλλας δημοσιεύσεις,
ὧν ἡ ὑστέρησις εἰς ὑστερισμούς τῇ ἀληθείᾳ
ἐμβάλλει τὰ ἐκάστοτε προεδρεῖα, βαρεῖαν τὴν
εὐθύνην καὶ καυστηρὰν συναισθανόμενα τὴν
συναίσθησιν τῆς διὰ τοῦτο μειώσεως τοῦ γο-
ήτρου τοῦ Συλλόγου παρά τε τοῖς ἡμετέροις
καὶ τοῖς ξένοις οὐχ ἥκιστα.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἤγαγεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ
ζήτημα τῶν δημοσιεύσεων τοῦ Συλλόγου, τὸ
προεδρεῖον, βλέπον ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι ἡ πε-
ραιτέρω βραδύτης τῶν δημοσιεύσεων ἡμῶν
κίνδυνος μέγας ἀπέβαινε καὶ περὶ αὐτῆς τῆς
ὑπάρξεως τοῦ Συλλόγου, ἐνόμισεν ἀπαραίτη-
τον καθῆκον αὐτοῦ νὰ ὑποβάλῃ πρότασιν
αὐτῷ, ὅπως πρὸς ὅσον οἶόν τε ταχύτεραν ἐκ-
δοσιν εἰς φῶς τῶν ἔργων τοῦ Συλλόγου ποιή-
σῃται δάνειον διακοσίων περίπου λιρῶν ἐκ τῶν
πολλῶν ἐν τῷ παρόντι περισσευόντων τόκων
τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης, ἅπερ ἀποδοθή-
σονται, Θεοῦ θέλοντος, ἐγκαίρως εἰς τὸν πρὸς
ὃν σκοπὸν αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ διαβήματος

ἡμῶν τούτου καὶ τὴν τοῦ Συλλόγου ὁμόθυμον
ψῆφον περὶ τῆς ἀναγκαιότητος αὐτοῦ εἶχομεν
καὶ ἐπὶ τῆς νομιμότητος ἅπαντα τὰ ἐν τῇ
συνεδρίᾳ νομικὰ τῶν μελῶν. Τοῦ πόρου τού-
του τυχόντες ἠρξάμεθα ἀπὸ τοῦ Ἀρχαιολο-
γικοῦ Δελτίου, ὅπερ εἶχε διακοπῇ ἐλλείψει
πόρων τῆς ἀναγκασίας δαπάνης, καὶ ὅπερ ἤδη
ταῖς ἀκόνοις προσπαθείαις καὶ τῇ συντόνῳ
ἐργασίᾳ τοῦ περὶ ταῦτα εἰδημονεστάτου καὶ
ἀρμοδιωτάτου κ. Μ. Γεδεῶν, συνεγίσταντο
τὴν ἐργασίαν, ὡς προέδρου τῆς τότε Συντα-
κτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νῦν τῆς Ἀρχαιολογικῆς,
τὸ Δελτίον πρὸ ἑβδομάδος εἶδε τὸ φῶς τῆς
δημοσιεύσεως· διὸ καὶ καθῆκον ἡγοῦμεθα τὰς
εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου ἀνομολογήσαι τῷ
προθυμοτάτῳ καὶ ἀκαταβλήτῳ ἐν ἐργασίαις
κ. Γεδεῶν, ὅτι, ἐν τῇ πρὸς τὸν Σύλλογον
στοργῇ αὐτοῦ, εὐπρόσωπον παρέστησεν ἐν τῷ
μέρει τούτῳ τὸ προεδρεῖον σήμερον.

Ἐκ δὲ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ταμίου κ. Δ. Μη-
λιώτου ὁ ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως τοῦ λί-
ξαντος συλλογικοῦ ἔτους παρουσιάζει ἑλλειμμα
λιρῶν 29,89, ἀλλὰ ῥητέον ὅτι καὶ ἱκανὰ
χρεωτούμενα ποσὰ ἐκπληρώθησαν εἰς ἐξόφλη-
σιν. Προσφοράς δ' ἐκτάκτους ἔσχεν ὁ Σύλλογος
τὴν τοῦ αἰοδίου Ἀνδρέου Συγγροῦ ἐκ λιρῶν
εἴκοσι, τακτικῶς μὲν τέως ἀποστελλομένην,
ἀλλὰ κα. ἤτις, πεποιθήσαμεν, οὐκ ἔσται καὶ
τελευταία ἐκ τοῦ φιλομούσου καὶ φιλοθενοῦς
αὐτοῦ οἴκου, καὶ τὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπι-
στημίου εἰς δύο δόσεις ἐκ λιρῶν 28,53, ἐφ' αἷς
πολλὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας.

Ἦδη τῆς ἀρμονίας ἡμῶν ἡ μοιραία ἐπέρ-
χεται τροπὴ καὶ ἐπὶ τὸ Φρύγιον ἡ ἡμετέρα
λύρα ἀποκλίνει μέλος· ἤδη τὴν μελαγχολὸν
τοῦ τῶν Πυλίων ἀνακτος ἀναλάβωμεν ἀρή-
γησιν, ἵνα ἐν βαθυτάτῳ στεναγμῷ ψυχῆς ἀν-
δρῶν ἀριστεῶν ἐπιμνησθῶμεν ἐκ τῶν ἀγαστῶν
τοῦ Συλλόγου φιλᾶγγων ἐκλιπόντων, ἡμᾶς
δὲ ἀδινὰ στοναχίζοντας καταλιπόντων! Ἀ-
φθονον τὸ θαλερὸν δάκρυ κατασπείσωμεν, ὅτι
ᾤλετο ἡμῖν ἀνὴρ εἷς τε ἐν εὐποιαις καὶ μέγας
ἐν φιλομούσοις καὶ ἔθνωφελέσι βουλευμασιν!
ἀνὴρ, ὅς καὶ τόνδε χαρίεντα ναὸν μουσῶν ἡμῖν
ἔρεψεν! ᾤλετο ἡμῖν ὁ μέγας τοῦ Συλλόγου
εὐεργέτης Χρηστάκης ὁ Ζωγράφος, ὁ ἀφθόνῳ
τῇ χειρὶ εἰς τε περικόσμησιν καὶ πνευματικὴν
τροφήν τοῦ Συλλόγου τὸν χρυσὸν καταθέμε-
νος· ὁ θάνατος τοιοῦτου περὶ τὸν Σύλλογον γε-
νομένου ἀνδρὸς τὰ νεῦρα, ὡς εἶκός, τούτου
συνεκλόνησεν, εἰς λύπην δ' ἄρρητον καὶ ἄ-
ληκτον αὐτὸν ἐνέβαλεν, ἀλλὰ παρήγορον εἶναι

ὅτι τοῦ τοιοῦτου ἀνδρὸς τὰ πατρῶζοντα τέκνα τὰς εὐεργετικὰς αὐτῶν ἀκτῖνας οὐ παύονται πρὸς τὸν Σὺλλογον ἐπιπέμπειν.

Ἐπὶ τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ εὐεργέτῃ ὁ Σὺλλογος καθήκον ἀλήστου χάριτος καὶ αἰωνίου εὐγνωμοσύνης ἐκτελῶν, τὰ ὀφειλόμενα κτέρεα ἐπερέειξε, πολλὰ μάλα, ὅσα εἴκειν, ἐπιμνημόσυνον τελέσας τελετὴν, καθ' ἣν δὲ τε ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος ῥήτωρ, ὁ ἐλλόγιμος ἐταῖρος καὶ ἐμβριθὴς διδάκτωρ, κύριος *Μηνῆς Αἰθνητόπουλος*, ἐπέξιον τῆς θερμῆς φιλομουσίης καὶ σώφρονος μεγαλοδωρίας τοῦ ἀνδρὸς περιέπλεξε στέφανον ποικίλοις ἀνθεσι σοβαρᾶς εὐγλωττίας καὶ μεμετρημένης χάριτος κεκοσμημένον μουσολήπτος δὲ *Βοσπορίης φιλομήλα*, *Ἡπειρώτιδος καλιᾶς ἀγαστὸν πετερύγισμα*, ἡ δεσποινὴς *Κορημία Προβεζιώτου* ἐπὶ τῷ πατριώτῃ αὐτῆς ἀνδρὶ μάλα λιγέα ἐμινύρισε· γερὸς δὲ ὄρφοφιλιων νεανιῶν ὑπὸ τὸν γνωστὸν μουσοποιὸν ἀνδρα αἰωνίαν τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς φρυγῆ μολπῇ κατέστησεν.

Ἀλλὰ μήπω τὰς βόας τῶν ἡμετέρων δακρύων ἐπίσχωμεν! ὅτι καὶ πολλοὶ ἄλλοι φῶτες, ἐρήσοι ἡμῶν ἐταῖροι πότμον ἐπέσπον! καὶ ὤλετο ἐπὶ τούτῳ ἀνὴρ εὐρύστερον καὶ ευρυμαθῆς, πολὺν δὲ τὸν ἰδρώτα ἐν τῷ ἡμέτερῳ τῶν γραμμάτων ἀγωνίᾳ ἀποσταξάμενος, ἀνὴρ προστατήσας ποτὲ τοῦ Σὺλλόγου, ὅς μάλιστα πάλλ' ἀλγεα ἐν τῷ ἀτρυγέτῳ τοῦ βίου πόντῳ ἐπαθεν, ὁ πολὺτλας ὄντως *Ὀδυσσεὺς ὁ Ἰάλεμος*, οὗ τὴν εὐεργετικὴν ἐν τοῖς γράμμασι δρᾶσιν ὁ ὀτρηνὸς τῆς δημοσιογραφίας ἠερίπων κ. *Ἐπ. Κυριακίδης*, ἐκ τοῦ σύνεγγυς τῶν περιουσιμῶν τὴν μεγάλην καὶ ὑπερήφανον τοῦ Λεσβίου ἀνδρὸς καρδίαν ἀρετῶν πείραν λαβὼν, ἐπέξιον τῷ ἀνδρὶ ἐπιμνημόσυνον λαμπρὸν ῥητόρευμα ἐποιήσατο.

Ἀρπυιαὶ δ' ἀνηλεεῖς καὶ γαμφώνυχες αἰφνης ἡμῖν ἀνηρείψαντο καὶ τὸν λιγὺν τῶν Βυζαντιῶν ἀγορητὴν, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης γυμνασίου μέλιτος ῥέειν αὐδῆ, οὗ τὸ μελωδικὸν καὶ ἴκτονον κελάδημα ποσάκις δὲν ἀντήγησεν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ αἰθούσῃ κατακλιθεὶς ἡμᾶς καὶ γοητεῦσεν! Ὦλετο ὁ ἀληθινὸς τοῦ Γένους διδάσκαλος, ὁ τὴν νεολαίαν ἐπὶ τῶν πετερύγων τῆς ἱστορίας καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τὰ αἰθέρια ἀνάγων ὕψη! Ὦλετο ὁ τοῦ εὐφημον τοῦ *Ἀριστοκλέους* ἔνομα ὡς γέρας ἐν τῷ ἀγωνίᾳ τῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἐπιμελείας ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων κτησάμενος!

Ἄγρις δ' ἀγορητὴς ὁ αἰοιδιμος *Ἀριστοκλῆς* γινόμενος, καὶ λιγέος ἐπίσης ἐπαινέτου ἔλαχε,

τοῦ εὐφραδοῦς διδάκτορος κ. *Δ. Μοστράτου*, ὅστις, ἐκ τῶν στοργικῶν καὶ εὐγνωμόνων μαθητῶν τοῦ ἀειμνήστου γενόμενος, τὰ τοῦ βίου δὲ καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ τὰ μὲν ἐπιστάμενος, τὰ δὲ μελετήσας, τὴν πολλαπλῆν καὶ πολυτιμοτάτην καὶ πολυχρόνιον δρᾶσιν τοῦ ἀειμνήστου ἰδρυτοῦ τε καὶ μέλους καὶ τρις προστατήσαντος τοῦ Σὺλλόγου ἱστορικοῦ τε καὶ φιλοσόφου καὶ συγγραφέως ἀνυσιμωτάτων ἔργων καὶ πιστοῦ δὲ καὶ ὀτρηνοῦ τῆς πολιτείας θεράποντος καὶ καλλικελάδου τοῦ λόγου ἀγορητοῦ, ἐπαξίως αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένην ἐπιμνημόσυνον τελετὴν, ὁ ἡμέτερος ῥήτωρ ἀποδείξας ἐξύμνησεν.

Ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐθρηνήσαμεν! Τὸν πολλὰ κατὰ τὴν Ἰστρίαδα χώραν ἐν τῇ μορφώσει καὶ παιδεύσει τῶν ὁμογενῶν παιδῶν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μογήσαντα *Ἀν. Βενιέρην*. Τὸν γεραρὸν τῆς *Ἀσκληπιοῦ τέχνης μύστην* καὶ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Σὺλλόγου *Ἀπ. Βαφειάδην*. Τὸν μέγαν ἐν ἐθνικαῖς εὐποιαῖς καὶ ἐκ τῶν μετὰ τελευταίας πνοῆς αὐτοῦ ἐναπομεινάντων δωρητῶν τοῦ Σὺλλόγου *Ἀνδρέαν τὸν Συγγρόν*. Τὸν ἐν φιλομουσίᾳ καὶ ἠθνωφελείᾳ ἔργῳ ἑτέρου μεγάλου τῆς πατρίδος τέκνου συναντιλήπτορα, τὸν γεραῖον τῆς *Γεωγραφίας* μήστορα *Kiepert*, ἐπίτιμον δὲ τοῦ Σὺλλόγου μέλος. Τὸν γεραῖον ἀνά τὸν *Πόντον* σκαπανεῖα τῶν γραμμάτων ἐκ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν καὶ ἐν τοῖς τοῦ Σὺλλόγου ἀγῶσι πολλοὺς τοὺς στεφάνους ἀράμενον *Ἰωάννην τὸν Βαλαβάνην*. Τοὺς λίαν ἐπισπεύσαντας τὸν πότμον νεαροὺς καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένους πολυκλαύστους ἐπιστήμονας *Βίκτωρα Μακρίδην*, τέκνον τῆς *Θέμιδος*, καὶ *Παναγῆν Γιαννουλάτον*, *Ἀσκληπιείας τέχνης* θεράποντα. Τὸν θερμὸν καὶ συμπαθῆς τοῦ Σὺλλόγου μέλος *Κωνσ. Πρίντζην*. Τὸν μακρὰν ποθητῶν χωμάτων ὑπὸ γῆν καλυφθέντα αἰδεσιμώτατον κατηχητὴν καὶ καλὸν κατηγητὴν *Κωνσ. τὸν Παρίσην*.

Πολλοὺς, ὡς ὄρατε, ἐν τῷ ἔτει τούτῳ ἡ ἀόλοη θανάτου μοῖρα ἐταίρους ἡμῶν ἀνῆρπασε, πολὺ δὲ ἐπομένως τὸ τοῦ Σὺλλόγου δάκρυ κατεσπείσθη, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ τούτων τὰ ὀφειλόμενα καὶ νόμιμα κτέρεα ἐκτερέϊξεν ἀληστος ἡ μνήμη τῶν φίλων τούτων οἰχομένων ἐταίρων.

Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ ὡς οἰκειοτάτην ἀπώλειαν ὁ Σὺλλογος ἠγήσατο καὶ τὸν θάνατον τοῦ λαμπρὰ τὰ πρωτόλεια τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* τῷ μεγαλήτορι ἀγωνοθέτῃ προσε-

νεγκόντος *Δημ. Σεμιτέλου*, τοῦ τὴν φιλολογικὴν τοῦ *Πανεπιστημίου* ἔδραν τιμήσαντος, πολὺ δὲ τὸ γόητρον παρὰ τῶν σοφῶν τοῦ τοῦ κόσμου τῇ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ προσπορίσαντος.

Τοιαύτη, ἐρίτιμον ἀκροατήριον, ἡ ἐνιαύσιος δρᾶσις τοῦ Συλλόγου, ἐκ πάντων δὲ τῶν ἤδη εἰρημένων, πεποιθᾶμεν, θὰ ὁμολογήσητε ἐν τῇ δικαίᾳ κρίσει ὑμῶν, ὅτι μεθ' ὅλα τὰ ἐπισυμβάντα τῷ Συλλόγῳ ἀλλεπᾶλληλα πένθη καὶ τὰς ἐπομένας ἀλλεπᾶλλήλους διακοπὰς τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, τὰς ἐκ τῆς οἰκονομικῆς καχεξίας φυσικὰς παρακωλύσεις πολλῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ, οὐχ ἤττον ἱκανὴν ζωὴν εἰς δρᾶσιν οὗτος ἐπεδείξατο, ὅπερ ἀποδοτέον τὸ μὲν εἰς τὸ νέον αἶμα, ὅπερ εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ εἰσῆλθε, διὰ τὴν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῦ προσέλευσιν τοσούτων νεοσυλλέκτων καὶ σφριγῶντων εἰς ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν μελῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐπαινετὴν τῶν ἀγαπητῶν μοι συγχομητόρων προθυμίαν, μεθ' ἧς συνήρατό μοι τοῦ λίαν αἰσθητοῦ εἰς τοὺς ἐμούς ἀσθενεῖς ὤμους βάρους τῆς προεδρίας, διὸ καὶ δικαίον πολλὰς τὰς χάριτας ἐπὶ τούτῳ αὐτοῖς ἀνομολογήσαι.

Ἦδη τὴν ἐπὶ τὸν παιωνικὸν ρυθμὸν τῶν εὐχαριστιῶν τραπέισαν βάρβιτον ἡμῶν δεῦρο δρᾶσιν ἔτι χάριτος καὶ εὐγνωμοσύνης χορδαῖς ὀπλίσαντες, μέλος εὐχαριστιῶν θερμῶν ἀναμείψωμεν πρὸ τῆς Ἰμετέρας Θ. Παναγιότητος τοῦ σεμνοῦ Πατριάρχου ἡμῶν *Κωνσταντίνου τοῦ Ε'*, ὅτι ἠδόκησεν ἐν ἡμῖν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τοῦ βίου τοῦ Συλλόγου ἡμέραν παραστήναι, τοῦτον μὲν τιμῶν καὶ ἀγιάζων, τὸ δὲ μετὰ τοσούτου δικαίου σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ἐθνάρχην αὐτοῦ προσβλέπον ἀκροατήριον χαροποιῶν καὶ ἐνθαρρύνων.

Χάριτας δὲ πολλὰς ἐν ὀνόματι τοῦ Συλλόγου τῷ Ἐπιτετραμμένῳ τῆς Ἑλλάδος κ. *Εὐγενίῳ Ζαλοκώστῃ* ἀνομολογοῦμεν, τῷ ἀντιπροσωπεύοντι τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν τῆς Παιδείας ὑπουργὸν *Ζουχῆ πασᾶν* ἐκλαμπροτάτῳ *Ἀπδουλλάχ Χασιπ* ἐφένδη καὶ πάσαις ταῖς παρισταμέναις Ἐξοχότησιν, ὅτι ἐτίμησαν τὴν τελετὴν ταύτην τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς προοῦμου αὐτῶν καὶ τιμηέσεως παραστάσεως.

Ἴνα δὲ μὴ ἐλλίπεις ἐν εὐχαριστίαις ἐλεγχθῶμεν, εὐχαριστοῦμεν θερμῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τῇ τε ἀείποτε προθύμῳ καὶ στοργικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένη δημοσιογραφίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς τὰς αὐτῶν δημοσιεύσεις αὐτῷ προσ-

φέρουσι, τοῖς τε ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῖς ἄρτι τὸ φῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει ἰδοῦσι περιδικοῖς, *Παιδικῷ Κόσμῳ* καὶ *Βοσπορίδι*, πρὸς ἃ βίον μακρὸν, ἐπιτυχῆ καὶ ἀπρόσκοπτον εὐχόμεθα.

Τὸν οἶακα δὲ ἤδη τῆς εὐπλοούσης ταύτης ἱερᾶς νηὸς τοῖς νέοις αὐτοῦ παραδιδόντες κυβερνήταις, οὓς τὰ τοῦ κυριάρχου πληρώματος ὄστρεα τοιοῦτους ἀπέδειξαν, ἤτοι πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Μ. Ψαλίδαν*, ἀντιπροεδρὸν τοὺς κ. κ. *Ξενοφῶντα Σιδερίδην* καὶ *Δ. Μοσιράτον*, γενικὸν γραμματέα τὸν τῶς τοιοῦτον κ. *Γ. Πασχαλίδην*, εἰδικὸν τὸν κ. *Α. Μαλατάκη*, ἐφορον τῆς Βιβλιοθήκης τὸν κ. *Μ. Αὐθενόπουλον*, ταμῖαν τὸν τῶς τοιοῦτον κ. *Δ. Μηλιώτην* καὶ λογιστὴν τὸν κ. *Νικίταν Παπαγιαννόπουλον*, χρίομεν αὐτοὺς τῷ χρίσματι τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἐγκαρτερήσεως, εὐπλοῖαν αὐτοῖς καὶ αἰσίαν τὴν εἰς τὸν λιμένα τοῦ σκοποῦ ἄφιξιν ἀπὸ μέσης στοργικῆς καρδίας εὐχόμενοι.

Τοιοῦτος οὖν ὁ Σύλλογος ἡμῶν ὢν, ἐν μὲν τοῖς πατρικοῖς στέροις αὐτοῦ τοσοῦτον θερμῶς καὶ στοργικῶς περισφιγγων, ὡς κλεινὰς αὐτοῦ θυγατέρας *Ἐπιστήμην* καὶ *Καλλιτεχνίαν*, ὑφ' οὗ τὴν φιλόξενον στέγην ὁ θεῖος λόγος σκηνούμενος, πνευματικῶ ὑσώπῳ ῥαντίζων καὶ πειστικῆ πλύσει πλύνων τὰς ψυχὰς τῶν προσερχομένων, ἀποκαθίρει καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκοτέρας αὐτὰς ἀποκαθίστησι, Σωματεῖον, σκηπτρα μὲν σέβον καὶ εὐλαβοῦμενον καὶ νόμοις ἀείποτε πειθόμενον, τῆς τιμηέσεως δὲ προσοχῆς καὶ συμπαθείας τοῦ πεπολιτισμένου καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀξιούμενον, οὐδὲν τὸ θαυμαστόν ὅτι τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀποφαίνων ὁ Σύλλογος τῆς μὲν Μητρὸς ἡμῶν Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας δαψιλῆς ἐπισπᾶται, καὶ τῇ σεμνῇ δὲ καὶ ἐνθαρρυντικῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρητήρος σήμερον τιμᾶται, εὐλογεῖται καὶ καθαγιάζεται, τῆς Ἰψηλῆς δὲ φιλομουσοτάτου Ἀνακτος εὐνοίας εὐμοιρεῖ, παρὰ δὲ τῆς πεφωτισμένης Αὐτοῦ Κυβερνήσεως πολλῆς τῆς ἐκτιμήσεως ἀξιούται· ἐξ ὧν ἀπάντων οὗτος δικαιοῦται σθένος καὶ θάρρος ἀρούμενος, στερεῶ καὶ θαρραλέῳ νὰ βαίνει βήματι ἐπὶ τὸν θεῖον σκοπὸν αὐτοῦ, ἀστέρα ἀείποτε φωτεινόν, παρήγορον καὶ ὁδηγήτορα ἔχων τὸν ἄνωθεν λαμπυρίζοντα καὶ μονονουχί βοῶντα καὶ λέγοντα :

ΘΑΡΣΕΙΝ ΧΡΗ· ΤΑΧ' ΑΥΡΙΟΝ ΕΣΣΕΤ' ΑΜΕΙΝΟΝ.

ΠΕΡΙ ΧΕΙΡΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ Συλλόγου ἑορτὴν ἐν τῇ ΑΤΚΕ' συνεδριάσει

τῆς 30 Μαΐου 1899

ὑπὸ ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ, νέου προέδρου

*Παναγιώτατε Λέσποια,
Σεβασμιότατοι ἱερόραχοι,
Φιλόμουσοι Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,*

Ἀναλαμβάνων τὴν προεδρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, καθήκον μου θεωρῶ δημοσίᾳ νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὰ ἐρίτιμα μέλη διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἀπένειμκν εὐμενῶς εἰς ἐμέ, ὄλωσ ἀπειρον καὶ πολλῶν ἄλλων ἤττονα, νὰ δηλώσω δὲ σαφῶς, ὅτι τὴν ἀποδοχὴν τοῦ βραυτίτου τούτου ὑπουργήματός ὑπεβούθησαν αὶ χρῆσται ἐλπίδες μου τὸ μὲν ἐπὶ τὰς εὐλογίας τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, προορῶνως συμμετεχοῦστος τῆς πανδήμου ταύτης τῶν γραμμάτων τελετῆς καὶ σπουδαίως ἐνθαρρυνούσης με, τὸ δὲ ἐπὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ἐταίρων πρὸς τὸ γερὰρον τοῦτο ἴδρυμα καὶ ἐπὶ τὴν πρόθυμον συνεργασίαν τῶν λογίων, τῶν ὁποίων τὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ μελετήματα ἴσονται ὁ παρὰ πάντων ποθοῦμενος κερπός. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐναρξὶς τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου σήμερον ἐγκαινίζεται, ἐναρξὴν δὲ ταύτης κατ' ἴθος καὶ νόμον ποιεῖται ὁ διάδοχος τοῦ ἀποχωροῦντος προέδρου, σεβαστοῦ ἐταίρου καὶ φίλου, εὐκκείρον ἰθειώρησα νὰ πραγματοποιῶ θῆμα σοβαρὸν μὲν καθ' ἑαυτό, συνάμα δ' εὐληπτον καὶ ἐπαγωγόν, ἧτοι περὶ τῆς Χειρός.

Ὅτως δὲ ἡ ἐκλογὴ θέματος ἐπιστημονικοῦ δυναμένου ὁπωσοῦν νὰ μεταρροσθῆ πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον, ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἀνοχὴν ἀκροατηρίου κυρίως φιλοκάλου, ὅταν μάλιστα ὁ ἐκλέγων μετέρχεται εἰδικώτατον τῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπιστήμης κλάδον, εἶναι χρῆμα δυσκολώτατον.

Πῶς τῷ ὄντι ἰατρὸς καὶ τὸ πλείστον χειρουργός, ν' ἀπασχολῆσθῃ ὑμᾶς, ἔττω καὶ ἐπὶ βραχυτάτον, χωρὶς νὰ μνημονεύσθῃ τὴν ὀδυ-

νηρὰν σμίλην, τὸν ἀπαίσιον κοπτῆρα, τὸν ἀπικισιώτερον πρίονα καὶ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ ψαλίδα, πρὸς ἂ οἰκειότερον ἔχει, νὰ τραπῆ δὲ αὐτόκλητος ζήτην ὄλωσ ὁδόν, ἀναδιφῶν βίβλους παλαιὰς καὶ τορνεύων φράσεις;

Ἐκ τῆς ἀμηχανίας ταύτης ἐξήγαγεν ἡμᾶς προχειρῶς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἔργου τὸ πρῶτον συνθετικὸν καὶ ἡ ἱαμκτικὴ τοῦ χειρουργοῦ χεῖρ ὑπὸ ἐποψιν πολὺ γενικωτέραν πρόκειται ν' ἀποτελέσθῃ τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἡμετέρου λόγου, καὶ ἐρ' ὅσον εἶναι τοῦτο δυνατόν, ὑπὸ ἐποψιν εἰδικωτέραν πως.

Ἐγνώριζον ἄρα ὅτι ἄλλοισιν ἤρμοζε θέμα κατὰ τὴν σημερινὴν τῶν γραμμάτων πανήγυριν, οὐδὲν ἤττον ὁμως προετίμησα ὡς ἐπιβεβλημένον μοι διττῶς τοῦτο, πρῶτον διότι ὡς ἐκ τῆς εἰδικότητός μου παρέχεται μοι καθ' ἑκάστην ἡ εὐκαιρία ὄπως παρατηρῶ πόσον ἀναξιοπαθεῖ τὸ πολύτιμον τοῦτο ὄργανον, εἰς πότους ἐκτίθεται κινδύνους καὶ κκώσεις καὶ πόσον κυρίως παρκαγωρίζεται ἡ ἀξία αὐτοῦ παρ' ἐκείνων ἰδίχ, οἵτινες ἔχουσι περισσώτεραν ἀνάγκην αὐτοῦ. Καὶ δευτέρον, διότι ἡ χεῖρ προφανῶς εἶναι τῶν τελειοτάτων καὶ θαυμακτοτάτων ἡμῶν ὀργάνων, καὶ δὴ τὸ πάντων χρησιμώτατον, οὔτινος ὁμως τὰς πρὸς τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, τὴν ἐπιστήμην ἰδίχ, τὴν κκλιτεχνίαν καὶ βιομηχανίαν ἰδιαίτατα ἐκδουλεύσεις, ὑποτιμῶμεν δεινῶς.

Ἡ χεῖρ εἶναι τὸ ἀναγκαιότατον τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ ἀνθρώπου ὀργάνων, ὁ δ' ὕψιστος Δημιουργός, ὁ τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ποιήσας, τὸ τελειότατον τῶν δημιουργημάτων Αὐτοῦ, τὸν ἀνθρώπον, διὰ τοῦ τελειοτάτου καὶ θαυμακτοτάτου τῶν ὀργάνων ἐπρόκισσε δούς δὲ εἰς τὰ διάφορα τῶν τὴν ζωὴν ἐν γένει ἀποτελούντων ὄντων διάφορα εἰς συντήρησιν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν ὄργανα, τῷ γενναίῳ, φέρ' εἰπεῖν, καὶ τολμηρῷ λένοντι ῥώμην σώματος,

δύναμιν ὀνύχων καὶ ὀδόντων, τῷ δειλῷ δὲ λαγωῷ καὶ τῇ φυγαλέᾳ ἐλάφῳ ὠκυποδιάν, εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ μόνον λογικὸν τοῦτο ὄν, τὸν βασιλέα καὶ κυρίαρχον ἐπὶ πάντων τούτων, προσεπόρισεν εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς λογ. αὐτοῦ φύσεως, τὴν χεῖρα, ἣτις σοφῶς διευθυνομένη, κατέστησεν ὄντως τὸν νοῦντα αὐτῆς ἰθύντορα τοιοῦτον, ὥστε ἔνθους ν' ἀναφωνήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος τραγικός:

« Πολλὰ τὰ δεινὰ, κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει ».

Ἀφαιρέσατε τὸν ἄνθρωπον τὴν χεῖρα, καὶ οὗτος δὲν ὑπάρχει πλέον, λέγει ὁ Γαληνός. Καὶ ὄντως, ἂν ἀνέλθωμεν εἰς τὸν πρωτόγονον ἄνθρωπον καὶ φαντασθῶμεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς γυμνόν, ἀδύνατον καὶ ἐκτεθειμένον, τὸ μὲν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιηριῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν πείναν τῶν αἰμοβόρων θηρίων, θὰ θαυμάσωμεν πῶς ἀντεπεξῆλθεν οὗτος νικητὴς κατὰ πάντων τούτων ἐν τῷ φοβερῷ ἐκείνῳ ἀγῶνι τῆς ὑπάρξεως καὶ αὐτοσυντηρήσεως ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας, καὶ πῶς διακωνίσας διέσωσε τὸ εἶδος του μέχρι σήμερον. Τὸ κατόρθωμα δὲ τοῦτο τῶν διηνεκῶν ἀγῶνων του εἰς ποῖον ἄλλο ὄργανον ὀφείλει ἢ εἰς τὴν δεξιωτάτην αὐτοῦ χεῖρα; Διὰ τῆς χειρὸς του ὑπερήσπισεν ἑαυτὸν, ἢ προσέβαλε τὸν ἐχθρόν, διὰ τῆς χειρὸς ἐνέδυσσε καὶ ἐστέγασεν ἑαυτὸν καὶ κατέστη ὁ κατακτητὴς καὶ ὁ κύριος πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, τῶν ὑπὲρ γῆν καὶ τῶν ἐν τῷ βᾶθει τῶν ὑδάτων ὑπάρξεων. Διὰ τῆς χειρὸς προσεπόρισεν ἑαυτῷ τὰ τερπνύτατα καὶ τὰ θαυμαστότατα ὡς καὶ ἀπαισιώτατα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐμνηνεύθη.

Ἡ χεῖρ κατεσκευάσατε τὴν λύραν τοῦ Ὀρφέως καὶ τὸν αὐλὸν τοῦ Πανός διὰ τῆς χειρὸς ἐκράτησε τὴν σμίλην ὁ Φειδίας, τὴν σφύραν ὁ Πραξιτέλης, τὸν χρωστήρα ὁ Ἀπελλῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς χειρὸς ἀρέθησαν καὶ τὰ κατὰ τῶν θηραμάτων καὶ κατὰ τοῦ πλησίον φονικὰ βέλη. Διὰ τῆς χειρὸς κατεσκευάσθησαν χαρίεσσα καὶ ἐκπολιτικαὶ πόλεις, ἀλλὰ καὶ αἱ φοβεραὶ καὶ καταστρεπτικαὶ τούτων ἐλεπόλεις.

Ἡ χεῖρ ἐμονιμοποίησε τὰ ἔργα τῆς διανοίας τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ὧν τὸν βίον μελετῶντες ἡμεῖς σήμερον φωτιζόμεθα καὶ νοερῶς πρὸς τοὺς μύστας πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης συνδιαλεγόμεθα. Ἄνευ ταύτης θὰ ἠδύναντο νὰ κληροδοτήσωσιν ἡμῖν οἱ ἐξοχοὶ τῆς ἀρχαιότητος σοφοὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης, Ἰπποκράτης καὶ Γαληνός καὶ πλείστοι ἄλλοι

τὰ προϊόντα τῆς ἐξόχου αὐτῶν διανοίας; Ἡ πῶς καὶ ἄνευ ταύτης θὰ ἠδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ν' ἀρήσωμεν τοῖς μεταγενεστέροις ἴχνη τῆς διαβάσεως ἡμῶν; Διὰ τῆς χειρὸς καθιστῶμεν μόνιμον καὶ βιώσιμον πᾶν προϊόν τῆς διανοίας ἡμῶν, ἐνδεικνύομεν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὠραιότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ φανεροῦμεν ὅτι τοιοῦτο τέλειον καὶ ἐξοχὸν ὄργανον εἶναι ἔργον ὑπερτάτης σοφίας.

Καὶ ὄντως, ἂν ἐξετάσωμεν τὴν ἀνατομικὴν τῆς χειρὸς ὕφην ἐν συνόλῳ, καὶ τὴν ἐιδικὴν διαρρυθμίσιν ἐνὸς ἐκάστου τῶν μερῶν, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουνσιν αὐτήν, τὰ ὅσα, τὰς ἀρθρώσεις, τοὺς μῦς, τοὺς ὄσθα, τὰς ἀρθύλους καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν, θέλομεν πειθῆ περι τῆς τελειότητος αὐτῆς ὡς ὄργανου. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλει θεωρηθῆ ἀπο σκοποῦ καὶ περιττόν, ἂν ἐπισυνάψωμεν ὀλίγα τινὰ περι τοῦ ζητήματος ἀνατομικᾶ, ἵνα τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων στηρίξωμεν, καίπερ κάλλιστα γινώσκοντες ὅτι δὲν εὐαρεστοῦμεν διὰ τούτων εἰς ἀκρατήριον μὴ ἐνασμενίζον τὸ πλείστον εἰς τοιαύτας λεπτομερείας, παρὰ τὴν ἀξιέπαινον ἄλλως τῶν κυριῶν πρὸς τὸ ὄργανον τοῦτο στοργήν, μεθ' ἧς περιβάλλουσι καὶ περιποιοῦνται αὐτό.

* *

Διὰ τῆς λέξεως χεῖρ ὀνομάζομεν κρινῶς καὶ ἀδιακρίτως τὸ ἐλεύθερον μέρος τοῦ σώματος, τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τῶν ἄκρων δακτύλων, ὅπερ οἱ ἀνατόμοι καλοῦσιν ἄνωτερον ἄκρον διαιροῦσι δὲ αὐτὸ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τέσσαρα διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων μέρη, ἧτοι εἰς τὸν ὤμον, τὸν βραχίονα, τὸ ἀντιβράχιον ἢ τὸν πήχυν καὶ τὴν κυρίως ἄκρον χεῖρα, ἣτις θ' ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς σήμερον, διότι τὰ ἄλλα τρία ἄνωτερα μέρη εἶναι ὑποτεταγμένα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν ἐπικουρικὴν αὐτῆς ταύτης τῆς κυρίας χειρὸς ὑπηρεσίαν.

ὑπὸ κυρίως λοιπὸν ἀνατομικὴν ἐποψίν, ἡ χεῖρ ἀρχεται ἀπὸ τῆς κερκιδοκαρπικῆς καλουμένης ἀρθρώσεως, ἣτις ἐξωτερικῶς ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐγκαρσίαν πτυχὴν τοῦ δέρματος, παρατηρουμένην εἰς τὸ κατώτατον ἄκρον τοῦ ἀντιβραχίου καὶ καταφανεστέραν οὖσαν ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας. Διαιρεῖται δὲ ἡ χεῖρ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω εἰς τρεῖς διακεκριμένας χώρας, ἧτοι τὴν καρπικὴν, τὴν μετακάρπιον καὶ τὴν δακτυλικὴν.

Καὶ ἡ μὲν καρπικὴ καὶ μετακάρπιος χώρα,

ἀποτελοῦσα ἐν ὄλον σῶμα πεπλατυσμένον ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, τετραγωνικοῦ σχήματος, φέρει πρὸς τὰ κάτω τοὺς πέντε δακτύλους, ὧν οἱ μὲν τέσσαρες, ὡς συνέχεια αὐτῆς, ἐκφυόμενοι παραλλήλως, κείνται παραπλευρῶς. Ὁ δὲ πέμπτος, βραχύτερος μὲν, ἀλλὰ παχύτερος, ἀφίσταται τῶν ἄλλων, ἐδράζων ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ ἐξωτερικῆς πλαγίας τῆς χειρὸς μοίρας. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως δὲ ταύτης καὶ ὑπεροχῆς αὐτοῦ ἀνταγωνιζόμενος πρὸς τοὺς τέσσαρας ἄλλους καὶ ἀντιπροσωπεύων, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἡμισυ τῆς ὅλης χειρὸς, ὠνομήσθη ἀντίχειρ.

Ἡ χεὶρ ἔχει δύο ἐπιφανείας, τὴν *ραχιαίαν* καλουμένην ἢ *δαιοθίαν* καὶ τὴν *πалаμαίαν* ἢ *προσθίαν*, τὴν καὶ σπουδαιοτέραν. Καὶ ἡ μὲν *ραχιαία* ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ δέρματος λεῖου, λεπτοῦ, μαλακοῦ, εὐκινήτου καὶ ἀραιῶς τριχωτοῦ, ὅπερ δὲν διαφέρει τοῦ δέρματος τοῦ λοιποῦ σώματος. Κατὰ δὲ τὰ κατώτερα ἄκρα, οἱ δάκτυλοι σκέπονται ὑπὸ στερεωτέρας, πλατείας, λεπτῆς καὶ ἐλαστικῆς τινος κερατίνης οὐσίας, ἐκγόνου τῆς ἐπίδερμidos, ἧτοι ὑπὸ τῶν *ὄνυχων*.

ὑπὸ τὸ δῆμα τοῦτο ὑπάρχει χαλαρὸς κυψελῶδης ἰστός, ἔσπερημένος σχεδὸν λίπους, ἐνθα διατρέχουσιν αἱ φλέβες, μικραὶ τινες τροφικαὶ ἀρτηριαὶ, τὰ νεῦρα καὶ ἄλλα τινὰ ἀγγεῖα, *λυμφατικά* καλούμενα. ὑπὸ τοῦτον δὲ ἐκτείνεται λεπτότατος, πλατύς καὶ λίαν ἰσχυρὸς ἰστός, *ραχιαία περιταινία* καλούμενος, ὅστις περιβάλλει καὶ κρατεῖ ἐπὶ τῆς *ραχιαίας* ἐπιφανείας τῶν μετακαρπίων προσηρμοσμένους μὲν εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν, ἀλλὰ καὶ ἐλευθέρους πρὸς τὰς ἰδίας λειτουργικὰς κινήσεις, τοὺς τένοντας τῶν μυῶν, οἵτινες ἐκτείνουσι τὴν χεῖρα καὶ τοὺς δακτύλους, ἧτοι τοὺς δύο κερκιδικοὺς πρὸς τὰ ἐξω καὶ ἄνω, τοὺς τέσσαρας τένοντας τοῦ κοινοῦ ἐκτείνοντας τοὺς δακτύλους ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τοὺς δύο ἰδίους ἐκτείνοντας τὸν τοῦ δείκτου καὶ τὸν τοῦ μικροῦ δακτύλου ἑκατέρωθεν· προσέτι δὲ τὸν βραχῆν καὶ μακρὸν ἐκτείνοντα, ὡς καὶ τὸν μακρὸν ἀπαγωγὸν τοῦ ἀντίχειρος.

Ἡ δὲ *πалаμαία* ἐπιφάνεια, πολύπλοκος οὖσα, φέρει ἐν τῷ μέσῳ τριγωνικὴν τινὰ ἐντύπωσιν, τὸ *κοῖλον* τῆς *παλάμης* λεγόμενον, ἧτις περιορίζεται ἑκατέρωθεν ἐξ ἐπάρσεων, τῆς μὲν πρὸς τὰ ἐξω καὶ ἄνω παρὰ τὸν ἀντίχειρα, *θέναρ* καλουμένης, τῆς δὲ πρὸς τὰ ἴσω καὶ ἄνω καὶ ἐκτεννομένης κατὰ μῆκος τοῦ ὠλενικοῦ χεῖλους πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυ-

λον, ἢ *ὑποθέναρ* πρὸς τὰ κάτω δὲ ἐξ ἐτέρων τριῶν μικροτέρων ἐπάρσεων, κειμένων ἐπὶ τῶν τριῶν μεσοδακτύλων διαστημάτων.

Ἡ χώρα αὕτη, ὡς καὶ ἡ δακτυλική, καλύπτεται ὑπὸ δέρματος λεῖου, ἀτρίχου καὶ ὀλιγώτερον εὐκινήτου, ὡς μᾶλλον προσκεκολλημένου πρὸς τοὺς ὑποκειμένους ἰστούς, φέροντος δὲ διαφόρους πτυχάς, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεσμα τοῦ ἀνατομικοῦ σχηματισμοῦ τῆς *παλάμης* καὶ τῶν ποικίλων κινήσεων τῶν δακτύλων. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταύτης τὸ δῆμα εἶναι προσέτι κατάσπαρτον ὑπὸ ἀπειραριθμῶν λεπτοτάτων μικρῶν ἐπάρσεων, καλουμένων *θηλῶν*, αἵτινες γίνονται πυκνότεραι κατὰ τὴν τρίτην φάλαγγα τῶν δακτύλων, ἧτοι τὴν *ῥῆγα*, ὅπου διακρίνονται καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς σύστημα συγκεντρικῶν, ἑλλειψοειδῶν λεπτῶν γραμμῶν.

Καὶ αἱ μὲν *θηλαὶ* αὐταὶ ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀφῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Αἱ δὲ *πτυχαί*, ὧν τέσσαρες αἱ σπουδαιοτέραι, σχηματίζουσαι ἐν *M* κεφαλαίον, παρέχουσιν ἰκνὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν χειρουργόν, *ὄχι* δὲ ὀλιγώτερας καὶ εἰς τοὺς χειρομάντις, οἵτινες, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν εὐπιστίαν καὶ δεισιδαιμονίαν τῶν ἀπλουστέρων, ἀποφαίνονται τὰς διαφόρους θαυμασίας καὶ σοφὰς αὐτῶν προφητείας.

ὑπὸ τὸ δῆμα τοῦτο ὑπάρχει ἄρκετον λιπῶδες στρώμα, δυνάμενον νὰ προφυλάττῃ τὰ ὑποκείμενα ὄργανα ἀπὸ πάσης βλάβης. Βαθύτερον δὲ τοῦ λιπῶδους τούτου στρώματος προεκτείνεται ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα *περιταινία*, ἧτις πρὸς τὸ μέρος τοῦτο λέγεται *πалаμαία* καὶ *πεπαχυμένη* πρὸς τὰ ἄνω παρὰ τὴν *ρίζαν* τῆς χειρὸς συντελεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἰσχυροῦ συνδέσμου, τοῦ *δακτυλοειδοῦς* καλουμένου. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς δὲ ἢ ὀπισθίας ἐπιφανείας τῆς *περιταινίας* ταύτης ἐκτείνονται κατὰ βάθος δύο προεκβολαί, αἵτινες, ἐνούμεναι μετὰ τῆς κατὰ βάθος *περιταινίας*, τῆς *διχουσῆς* πρὸ τῆς σειρᾶς τῶν τεσσάρων τελευταίων μετακαρπίων ὀστέων, χωρίζουσι τὴν *παλάμην* εἰς τρεῖς διακεκριμένους ἀπ' ἀλλήλων χώρους, ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰ ἄνω μνημονευθέντα, *θέναρ*, *ὑποθέναρ* καὶ *κοῖλον παλάμης*.

Διὰ τῆς διατάξεως δὲ ταύτης καὶ τῶν διαφόρων λοιπῶν ἐλιγμῶν ἢ *περιταινία* αὕτη περιβάλλει καὶ συγκρατεῖ ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τοὺς πολυπληθεῖς μῦς, τένοντας, φλέβας, ἀρτηρίας καὶ νεῦρα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι πολὺ-

πλοκον, ὅσον καὶ θαυμάσιον σύμπλεγμα, συντελοῦν ὅπως τὸ ὄργανον τοῦτο καθίσταται χρησιμώτατον καὶ εὐττοχον πρὸς ἐκπλήρωσιν πασῶν τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν χώρα τοῦ θένταρος ἀποτελεῖται ἐκ τεσσάρων μυῶν, προωρισμένων εἰς τὰς κινήσεις τοῦ ἀντίχειρος, ἧτοι ἐκ τοῦ βραχέος ἀπαγωγῆς, ἐκ τοῦ βραχέος καμπτήρος, ἐκ τοῦ ἀνιθέτου καὶ ἐκ τοῦ προσαγωγῆς· πρὸς δὲ ἐκ τοῦ τένοντος τοῦ μακροῦ καμπτήρος καὶ κλάδου τοῦ μεσαίου νεύρου καὶ ἀγγείων· βραχύτερον δὲ πρὸς τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν εὐρίσκειται καὶ ὁ πρῶτος μεσόστεος μῦς.

Ἡ δὲ χώρα τοῦ ὑποθένταρος, κειμένη ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ καὶ ἐσωτερικῇ μοίρᾳ τῆς παλάμης, περιλαμβάνει τρεῖς μῦς προωρισμένους διὰ τὰς κινήσεις τοῦ μικροῦ δακτύλου· ἧτοι τὸν ἀπαγωγόν, τὸν βραχὺν καμπτήρα καὶ τὸν ἀνιθέτον.

Τέλος δὲ ἐν τῷ μέσῳ τὸ κοῖλον τῆς παλάμης, τὸ κείμενον μεταξὺ θένταρος καὶ ὑποθένταρος, χώρα μεγαλειτέρας σπουδαιότητος, καθόσον ἐν αὐτῇ εὐρίσκωμεν ὑπὸ τὸ δέρμα τὸν λιπώδη ἰστόν, κοινόν ἄλλως τε εἰς ὅλην τὴν παλάμην, τὴν κατ' ἐπιπολὴν περιτταίαν, τὸ κατ' ἐπιπολὴν παλαμιαῖον ἀρτηριακὸν τόξον καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐκφυομένας ἀρτηρίας τῶν δακτύλων, τὸ μεσαῖον καὶ ὠλένιον νεῦρον καὶ τοὺς τένοντας τῶν κατ' ἐπιπολὴν καμπτήρων καὶ τῶν κατὰ βάθος μετὰ τῶν ἐλμυθοειδῶν αὐτῶν μυῶν, περιβαλλομένων ἐξ ἀφθόνου λιπώδους ἰστοῦ, τὴν κατὰ βάθος παλαμιαῖαν ἀπονεύρωσιν καὶ ὑπὸ ταύτην τὸ κατὰ βάθος παλαμιαῖον ἀρτηριακὸν τόξον, ἐπαναπαυόμενον ἐπὶ τῶν μετακαρπίων ὀστέων, ὧν τὰ μεϊόστεα διαστήματα πληροῦνται ὑπὸ τῶν μεσοστέων καλουμένων μυῶν.

Εὐρίσκωμεν δὲ προσέτι ἐν τῇ παλάμῃ καὶ τὰς θήκας λεγομένας τῶν τερόντων, ὧν δύο αἱ μεγαλειτέρας, ἡ μὲν ἀρχομένη ἐκ τοῦ μικροῦ δακτύλου καταλαμβάνει τὸ ἥμισυ ἐσωτερικὸν τῆς παλάμης, περιλαμβάνουσα τοὺς τένοντας τῶν κοινῶν καμπτήρων, ἡ δὲ ἐξωτερικὴ συνοδεύει τὸν τένοντα τοῦ μακροῦ καμπτήρος τοῦ ἀντίχειρος· ἐκτὸς τούτων καὶ ἕκαστος τῶν τριῶν λοιπῶν δακτύλων, λιγανός, μέσος καὶ παράμεσος, φέρει ἀνὰ μίαν χωριστὴν μικρὰν θήκην διὰ τοὺς ἐκείθεν διερχομένους τένοντας.

Ἄπαντες δὲ οἱ μῦς τῆς χειρὸς εἰσι προωρισμένοι εἰς τὰς διαφόρους κινήσεις αὐτῆς, ἧτοι πρηνησμόν, ὑπτιασμόν, προσαγωγὴν, ἀπαγωγὴν, κάμψιν, ἔκτασιν καὶ ἀντίθεσιν τῶν δα-

κτύλων, καὶ χρησιμεύουσι διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν κινήσεων τούτων εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς εὐστρεφείας, εὐκινήσιας καὶ ἀναριθμητῶν ἄλλων λεπτοτάτων γνωστῶν κινήσεων τῆς χειρὸς.

Τὸ δὲ ἀρτηριακὸν σύστημα, τὸ χρησιμεῖον ἄλλως πρὸς διατροφήν, συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν παντὸς ὄργανου, ἐν τῇ χειρὶ σχηματίζει πυκνὸν σύμπλεγμα ὀστέων συγκκινωνούντων πολλαπλῶς, καὶ δὴ οὕτως, ὥστε, καταστροφόμενου ἐνὸς ἢ πλειότερων, οἱ λοιποὶ ὀχετοὶ ν' ἀναπληρῶσιν αὐτὸ ἀποτελεσματικῶς. Διὰ τοῦτο ἡ κερκιδικὴ καὶ ὠλένιος ἀρτηρία, κατεργόμεναι ἐκ τοῦ ἀντίβραχιου κατὰ τὰ πλάγια τῆς χειρὸς, εἰσδύουσι εἰς αὐτὴν καὶ διχάζομεναι καὶ ἀναστομούμεναι πάλιν, σχηματίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς δύο τόξα, παλαμιαῖα κλυόμενα, τὸ κατ' ἐπιπολὴν καὶ τὸ κατὰ βάθος, ὡς ἀνωτέρω ἐξέθεσάμεν. Ἐκ τούτων πάλιν ἀφθονοὶ κλάδοι ἐκφυόμενοι εἰσβάλλουσιν εἰς ἕνα ἕκαστον μῦν πρὸς διατροφήν αὐτοῦ. Ἐκ τῆς κυρτῆς δὲ περιφέρειας τῶν ἀρτηριακῶν τούτων τόξων ἐκφύονται ἕτεροι κλάδοι, οἵτινες, διευθυνομένοι κατὰ μῆκος πρὸς τὰ κάτω, διασχίζονται πάλιν εἰς δύο, διήκοντες εἰς τὰς πλαγίας πλευράς τῶν δακτύλων καὶ καταλήγουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τούτων ἀναστομούμενοι οὕτως, ὥστε ἕκαστος τῶν δακτύλων διατρέφεται ὑπὸ δύο κυρίων ἀρτηριῶν.

Αἱ φλέβες τῆς χειρὸς εἶναι δευτερευούσης σημασίας, καθόσον χρησιμεύουσιν ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ διοχετεύσωσι τὸ ἀκάθαρτον ἤδη αἷμα ἀπὸ τῆς χειρὸς εἰς τὸ κέντρον τῆς κυκλοφορίας.

Τὰ νεῦρα, τὸ τηλεγραφικὸν τοῦτο καλῶδιον, διὰ τοῦ ὑποίου πᾶς ἐξωτερικὸς ἐρεθισμὸς διαβιβάζεται εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν ὡς ἐπιταγὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κινήσεως εἰς τὸ σῶμα, εἰσὶν ἐν τῇ χειρὶ συνέχεια τοῦ βραχιονίου πλέγματος, τοῦ ἐκφυομένου ἐκ τῆς κατωτέρας τραχηλικῆς μοίρας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ καὶ καταλήγοντος εἰς τὴν χεῖρα μέχρι τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων.

Ἄμεσος δὲ πηγή, ἐξ ἧς τὰ τῆς χειρὸς νεῦρα προέρχονται, διέποντα τὴν κίνησιν καὶ αἰσθησιν αὐτῆς, εἰσὶ τρία, τὸ κερκιδικόν, τὸ ὠλένιον καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τούτων κείμενον μέσον καλούμενον· εἶναι δὲ τὰ νεῦρα ταῦτα μικτά, δηλαδὴ συνίστανται ἐξ ἰσθμίων αἰσθητικῶν καὶ κινητικῶν. Καὶ τὸ μὲν κερκιδικόν καὶ κλάδοι τινὲς τοῦ ὠλενίου, διατρέγοντες τὴν ἐσωτερικὴν μοῖραν, ἐννευροῦσι τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς χειρὸς, τὸ δὲ μεσαῖον καὶ λοιπὸν ὠλένιον τὴν παλαμιαίαν.

Τὰ τρία ταῦτα νεῦρα, διακλαδιζόμενα εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χειρός, ἀφ' οὗ δώσωσι τὰς κινητικὰς αὐτῶν ἴνας εἰς ἕνα ἕκαστον μῦν, διανέμονται τὰς αἰσθητικὰς αὐτῶν εἰς τὸ δέγμα, ἰνευροῦντα ἐν ἕκαστον ἰδίαν τῆς χειρός χώραν.

Τὸ μὲν κερκιδικὸν νεῦρον διέπει τὴν αἰσθησιν τῆς ραχιαίας χώρας τοῦ ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέτου καὶ κερκιδικοῦ γέιλου τοῦ παραμέσου δακτύλου καὶ τὴν ἀντίστοιχον τοῦτον ραχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς χειρός. Τὸ δὲ ὠλέπρον τὴν λοιπὴν ραχιαίαν μοῖραν ὡς καὶ τὴν ραχιαίαν καὶ παλαμιαίαν τοῦ παραμέσου, μικροῦ δακτύλου καὶ ὑποθέναρος.

Τὸ μέσον δὲ νεῦρον διέπει τὴν αἰσθησιν ὅλης τῆς λοιπῆς παλαμιαίας χώρας, ἥτοι τοῦ ἀντίχειρος, λιχανοῦ, μέτου, τοῦ ἐξωτερικοῦ ἡμίσεως γέιλου, τοῦ παραμέτου δακτύλου καὶ θέναρος.

Εἰς τὸ δέγμα δὲ τῆς παλαμιαίας ἐπιφάνειας τῆς χειρός καταλήγουσιν αἱ αἰσθητικαὶ ἴνες εἰς ὅλον ἰδίον σύστημα, ἀπαντῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν χώραν ταύτην καὶ προωρισμένον πρὸς τὴν εἰδικὴν λειτουργίαν τῆς χειρός, ἥτοι τὴν ἀφήν. Δηλαδή οἱ αἰσθητικοὶ οὗτοι κλαδίσκοι τῶν νεύρων καταλήγουσιν ἐνταῦθα πολυειδῶς: τὸ μὲν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ δέγμα, μέχρι τῆς ἐπιδερμίδος, τὸ δὲ εἰς μικρὰ ὠσειδῆ σωματίτια (1—5 γιλιοστῶν τοῦ μέτρου), τὰ ὅποια κρέμονται ἐκ τῶν ἀκροτελευτίων κλαδίσκων τῶν αἰσθητικῶν νεύρων καὶ ὀνομάζονται *Πασιόινεια σωματίτια* (*corpuscules de Pacine*), ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνατόμου, τοῦ πρώτου περιγράψαντος αὐτὰ (1836). Καὶ ἀπαντῶσι μὲν ταῦτα διεσπαρμένα εἰς ὅλον τὸ δέγμα, εἶναι δὲ ἀθρονώτατα εἰς τοὺς δακτύλους καὶ ἐξαιρετικῶς πάλιν τὰ περισσότερα εἰς τὴν τρίτην φάλαγγα, ἥτοι τὴν ῥάγα τῶν δακτύλων· τέλος εἰς εἰδικὰ τινα σωματίτια, τὰ ὅποια ἀπαντῶσιν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν παλάμην τῆς χειρός (καὶ εἰς τὸ πέλμα τοῦ ποδός), ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἐντοπίζεται τὸ αἰσθητήριον τῆς ἀφῆς. Τὰ τελευταῖα ταῦτα νευρικά σωματίτια, *Μαϊσόνεγια* καλούμενα, ὡς ἐκ τοῦ πρώτου ἀνακαλύψαντος αὐτὰ, τὰ κυρίως σωματίτια τῆς ἀφῆς, ἀθρονώτατα ἐπὶ τῶν ῥαγῶν τῶν δακτύλων καὶ ἐπιπολαίως κείμενα, πληροῦσι τὰς ἄνω περιγραφείσας πολυπληθεῖς θηλάς τοῦ δέρματος τῶν δακτύλων.

Τὸ κρηπίδωμα δὲ παντὸς τοῦ πολυπλοκωτάτου τούτου συστήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁποῖον προσφύονται, ὡς εἶπομεν, μῦς καὶ τέ-

νοντες, εἶναι ὁ ὀστέινος τῆς χειρός σκελετός, ἀποτελούμενος ἐξ 27 ὀσταρίων διαφόρου σχήματος καὶ μεγέθους, εὐκινήτως πρὸς ἀλλήλα συνηρμοσμένων διὰ στερεωτάτων συνδέσμων, ἀποτελούντων μετὰ τῶν ὀστῶν τὰς διαφορούς ἀρθρώσεις.

Ἐκ τῶν 27 τούτων ὀστῶν, ὀκτώ, ἔχοντα σχῆμα ἀκκινόιστον κυβικὸν καὶ τεταγμένα εἰς δύο σειράς, ἀνωτέραν καὶ κατωτέραν, ἀποτελοῦσι τὸν καρπὸν, τὴν ῥίζαν τρόπον τινὰ τῆς χειρός, διὰ τῆς ὁποίας αὕτη συνδέεται μετὰ τοῦ ἀντίβραχίου.

Πέντε ἄλλα ἐπικήμεη κυλινδρική ὀστᾶ, κείμενα παραπλευρῶς τὸ μὲν παρὰ τὸ δέ, ἀποτελοῦσι τὸ μετακάρπιον, ὅπερ μετὰ τῶν ἀνωτέρω συνιστῶσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ σῶμα τῆς χειρός, ἥτοι τὴν παλάμην. Συνέχισαν τῶν ὀστῶν τοῦ μετακαρπίου ἀποτελοῦσι τὰ ὀστᾶ τῶν πέντε δακτύλων, ἄτινα, ἐπιμήκη καὶ ταῦτα, ἀριθμοῦνται εἰς δεκατέσσαρα.

Ἐκαστος δάκτυλος σχηματίζεται ἐκ τριῶν τοιούτων ὀστῶν κατὰ μῆκος διακειμένων καὶ πρὸς ἀλλήλα συνηρθρωμένων καὶ τρεῖς φάλαγγας ἀποτελούντων δι' ἕκαστον δάκτυλον, πλὴν τοῦ ἀντίχειρος, ὅστις ἀποτελεῖται ὑπὸ δύο μόνον ὀστῶν καὶ δύο φάλαγγων. Αἱ φάλαγγες δὲ αὗται, ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μικρότεραι γινόμεναι, καταλήγουσιν εἰς τὴν τρίτην, τὴν καὶ μικροτέραν, ἥτις καὶ ῥᾶξ καλεῖται.

* *

Ἡ φυσιολογικὴ λειτουργία τῆς χειρός ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνατομικῆς περιγραφῆς αὐτῆς. Ὁ σκελετός αὐτῆς, συνιστάμενος ἐκ πολλῶν μικρῶν ὀσταρίων μετὰ λείων ἀρθρικών ἐπιφανειῶν, συναρθροῦται καταλλήλως καὶ προάγει τὰς διαφορούς κινήσεις αὐτῆς εἰς τὸ τέλειον. Οἱ δὲ μῦς, τεσσαράκοντα περίπου τὸν ἀριθμὸν, κατενεμήθησαν οὕτως, ὥστε νὰ κινητοποιῶσι τὴν χεῖρα διαφοροτρόπως καὶ νὰ καθιστῶσιν αὐτὴν ἐπιτηδεῖαν πρὸς τοὺς ποικίλους ἐκείνους μετασχηματισμούς, δι' ὧν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ποικιλωτάτων αὐτῆς ἐργασιῶν.

Οἱ τέσσαρες δάκτυλοι, ἐπιμήκεις, ἄνιστοι καὶ ἀποκεχωρισμένοι ὁ εἰς τοῦ ἑτέρου, φέρουσιν ἕκαστος ἀνά τρεῖς ἀρθρώσεις, χάριν τῶν ὁποίων οὗτοι δύνανται ν' ἀφίστανται ἀλλήλων, νὰ κάμπτωνται καὶ ἐκτεινῶνται ἐλευθέρως, καὶ νὰ ἐφαρμόζωνται ἐπίσης ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λεπτοτάτων ἀντικειμένων.

Ὁ δὲ ἀντίχειρ μετὰ τόσης μαθηματικῆς ἀκριβείας ἐπέτυχε νὰ κατὰσχῃ τὴν θέσιν του, ὥστε μόνον οὕτω ἠδυνήθη πράγματι νὰ καταστήσῃ μετὰ τῶν λοιπῶν δακτύλων τὴν χεῖρα μηχανισμόν τέλειον καὶ ἀληθῆς συλληπήριον ὄργανον.

Ἐκτὸς τῆς κοινῆς αἰσθήσεως, ἣτις ὑπάρχει διακεχυμένη ἐφ' ὄλου τοῦ δέρματος, ἡ χεῖρ ἔχει καὶ ἰδίαν τινὰ αἰσθητικὴν δύναμιν, ἣτις καὶ μόνη χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς εἰδικὸν αἰσθητήριον ὄργανον τῆς ἀφῆς. Καὶ δὲν πρέπει νὰ συγγένηται ἡ ἀφή μετὰ τῆς κοινῆς αἰσθήσεως, καθόσον αὕτη ἔχει, ὡς εἶδομεν, καὶ ἴδιον νευρικὸν σύστημα, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἄνω μνημονευθέντων σωματίων τοῦ Μάϊονεο, δηλαδὴ τῶν εἰδικῶν σωματίων τῆς ἀφῆς, ἅτινα, εὐρισκόμενα ἐντὸς τῶν ἀπειροπληθῶν θηλῶν τῆς παλάμης, καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ῥαγῶν τῶν δακτύλων, καθιστῶσι τὴν χεῖρα τὸ εἰδικὸν τῆς ἀφῆς αἰσθητήριον.

Ἡ ἀφή εἶναι ἡ αἰσθητικὴ ἐκείνη δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας λαμβάνομεν γνῶσιν τῶν διαστάσεων, τοῦ σχήματος, τῆς συστάσεως καὶ ἄλλων ιδιοτήτων τῶν ἀντικειμένων. Αὕτη προσέτι ἐπανορθοῖ, κανονίζει καὶ συμπληροῖ τὸ ἔργον τῆς ὀράσεως καὶ εἶναι ἡ μόνη τῶν αἰσθήσεων, ἣτις οὐδέποτε ὑποπίπτει εἰς ἀπάτην.

Τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον τῆς χειρὸς ἐφόδιον, οἱ ὄνυχες, τὰ πλατέα καὶ λεπτὰ ἐκεῖνα πέταλα, τὰ σκέποντα τὴν ῥαχιαίαν ἐπιφάνειαν τῆς τρίτης φάλαγγος τῶν δακτύλων, διὰ τὴν στερεότητα καὶ ἐλαστικότητα αὐτῶν παρέχουσιν ἀντίστασιν τινὰ καὶ ὑποστήριγμα εἰς τὰς ῥάγας τῶν δακτύλων ἐν καιρῷ ψαύσεως ἀντικειμένου τινὸς καὶ φέρουσιν εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοῦτο περισσοτέρως θηλάς, καὶ οὕτω καθιστῶσι μεγαλείτερον τὸ ἄπτικόν πεδίον, τοῦθ' ὅπερ λίαν σπουδαῖον διὰ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀφῆς.

Ἐκ τῆς συντόμως ἐκθεθείσης ἀνατομικῆς κατασκευῆς καὶ φυσιολογικῆς λειτουργίας ἐξάγεται ὅτι ἡ χεῖρ εἶναι ὄργανον ἐκτελεστικὸν σπουδαιότατον καὶ χρησιμώτατον, καὶ διὰ τὴν εἰδικὴν φυσιολογικὴν ιδιότητα, ἣν ἔχει, δηλαδὴ τὴν ἀφήν, κατατάσσεται μετὰ τῶν πέντε αἰσθητηρίων ὀργάνων: τοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ ἀκοῦ, τῆς ὄσφης καὶ τῆς γλώσσης, πλεονεκτεῖ δὲ μάλιστα ἡ χεῖρ τῶν λοιπῶν: διότι ὁ μὲν ὀφθαλμὸς, τὸ οὖς, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ῥίς εἶναι ὄργανα μᾶλλον παθητικά, δηλαδὴ δέχονται μόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις, ἐν ᾧ ἡ χεῖρ εἶναι καὶ ἐνεργητικὸν συγχρόνως ὄργανον, διότι,

δεχόμενον τὰς ἐξωτερικὰς ἐντυπώσεις, ἐκτελεῖ καὶ ἐξωτερικεῖ συγχρόνως ταύτας καὶ τὰς τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων πᾶν δεξιῶς καὶ πιστῶς: ἦτοι ἡ χεῖρ καθίσταται ὁ πιστὸς ὑπέρτης τοῦ ἀνθρώπου, ἀνευ τοῦ ὁποίου ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρξῃ οὗτος. "Ὅθεν προσφιέστατα ἐλέχθη ὑπὸ τῶν πατέρων ἡμῶν «Χειρῶν δαλυμένων, ἔρρει πολὺμητις Ἀθήνη».

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀνεγνώρισαν καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ὁμολογήσαντες μάλιστα τὴν χεῖρα ὑπερέτερον τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων.

Ὁ Ἀναξαγόρας π. γ. ἐπέσβευεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζῴων εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρα. «Ἀναξαγόρας μὲν οὖν φησι διὰ τὸ χεῖρας ἔχειν φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῴων τὸν ἄνθρωπον», καὶ εἶναι μὲν ἀληθῆς ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τῶν ἐπομένων «Εὐλόγον δὲ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῴων χεῖρας ἔχειν», καὶ ὁ Γαληνός (Περὶ χρεῖας Μοριῶν, κεφ. 3): «Ὅτι μὲν σοφώτατον τῶν ζῴων ἄνθρωπος, οὕτω δὲ χεῖρας ὄργανα πρόβουτι ζῴω σοφῶν» ἠθέλησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἄλλων ζῴων, διότι ἔχει χεῖρας, ἀλλ' ὡς ὑπερέχων τούτων, ἀνάγκην εἶχε καὶ τελειοτάτου ὀργάνου, οὐδὲν ἦττον ὁμοῦς καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀντιρρήσει περὶ τούτου ἔτι κατέδειξαν τῶν χειρῶν τὴν ὑπερέχουσαν θέσιν καὶ τελειότητα.

Ἄν ὁ ὀφθαλμὸς ἐξυμνήθη, καὶ δικαίως, ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων ποιητῶν, ἂν ἡ λεπτοφυῆς καὶ θαυμασία κατασκευὴ αὐτοῦ ἐθαυμάσθη ὑπὸ πάντων, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον χονδροειδὴς χεῖρ ἐθεωρήθη οὐ μόνον σοφωτάτη ἐπινοήσις, ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρον τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηριστικόν. Σύγκρισις τις τῶν δύο τούτων αἰσθητηρίων ὀργάνων δὲν εἶναι ἀληθῶς ἀπο σκοποῦ ἀφ' οὗ μάλιστα, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι τὸ πολυτιμώτερον τῶν αἰσθητηρίων, ἡ δὲ χεῖρ μόλις ἀξιοῦται τῆς δευτέρας προσοχῆς.

Τοῖς πᾶσι κατέστησαν ἤδη γνωσταὶ αἱ θαυμάσιαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ χεῖρ διὰ τῆς ἀφῆς εἰς τοὺς δυσμοίρους ἐκείνους, οἵτινες ἠτύχησαν νὰ στερηθῶσι τοῦ πολυτίμου τῆς ὀράσεως αἰσθητηρίου, τοῦ ὀφθαλμοῦ. Χιλιάδες τυφλῶν σήμερον διὰ τῆς ἀφῆς ἀντικατέστησαν τὴν ὄρασιν μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιτυχίας. Ἐν ταῖς σχολαῖς τῶν τυφλῶν μετὰ θαυμασμοῦ παρατηροῦμεν τὰ ἀπίστευτα ἀποτελέσματα τῆς χρησιμότητος

τῆς χειρός, διὰ τῆς ὁποίας κατορθοῦσι τὴν ἐκμάθησιν διαφόρων βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων, καὶ ἐπαρκοῦντες οὕτω διὰ τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ἀξίας καὶ ἐργασίας εἰς τὴν πληρῶσιν τῶν ἰδίων ἀναγκῶν, ἀποσκορακίζουσι τὴν εἰδεχθῆ ἐπαίτειαν. Ἐκεῖ διὰ τῆς ἀφῆς μανθάνουσι ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, διδάσκονται τὴν ὀργανικὴν μουσικὴν θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς· πολλοὶ δὲ νέοι τυφλοὶ, ἀπόφοιτοι τῶν σχολῶν τούτων, εἶναι ἀριστοὶ ἤδη καλλιτέχναι, τυχόντες τοῦ πρώτου βραβείου ἀνεγνωρισμένων Ὡιδείων μεγαλοπόλων καὶ μετερχόμενοι νῦν εὐδοκίμως τὸ ἔργον καθηγητοῦ τῆς μουσικῆς.

Ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη ἀναγράφει πλεῖστα ὅσα περιέργα καὶ ἐκπληκτικὰ γεγονότα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀφῆς τῶν τυφλῶν.

Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Cambridge ὑπῆρχε καθηγητῆς τῶν μαθηματικῶν τυφλός, *Saunderson* καλούμενος, ὅστις διὰ τῆς ἀφῆς διέκρινε τὰ ἀληθινὰ ἀπὸ τὰ κίβδηλα μετέλλια. Ὁ ἀόμματος οὗτος καθηγητῆς ἐδίδασκε τοὺς νόμους τῆς ὀπτικῆς, ἐξηγῶν τὴν φύσιν τοῦ φωτός καὶ τῶν χρωμάτων καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ὁράσεως.

Ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ ὑπῆρξεν ὑπουργός τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων τυφλός, *Fuwcell* καλούμενος, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετίθει τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο μετὰ μεγίστης δεξιότητος.

Ἐν Evian ζῆ τυφλός ἐφημεριδοπώλης, ὅστις διὰ τῆς ἀφῆς διακρίνει ἀλανθάστως τὰς διαφόρους ἐφημερίδας, καὶ οὐδέποτε ἀπατάται, ὥστε νὰ δώσῃ ἄλλο ἀντ' ἄλλου φύλλον εἰς τοὺς πελάτας του· ὁ τυφλός οὗτος διακρίνει καὶ τὰ χρώματα διὰ τῆς ἀφῆς.

Ἐν Λονδίῳ ὑπῆρχε καὶ γλύπτης ζῶων τυφλός, *Vidal* ὀνομαζόμενος, ὅστις, μόνον διὰ τῶν χειρῶν ἀντιλαμβάνόμενος τοῦ σχήματος καὶ καταμετρῶν τὸ μέγεθος καὶ τὰς διαστάσεις τῶν ζῶων, κατῴρθου, ὅπερ ἀπίστευτον, πλὴν ἀληθές, νὰ πλάσῃ τὰ πανομοιότυπα αὐτῶν· πολλὰ δὲ ἔργα τοῦ τυφλοῦ τούτου καλλιτέχνου θαυμάζονται σήμερον ὡς ἀριστουργήματα.

Καὶ ἐνταῦθα, εἰς τὸ ἐν Σισλιῇ Νοσοκομεῖον τῆς Εὐρώπης *Hôpital de la Paire*, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐν Βεβεκίῳ καθολικὰ ὁφθαλμοτροφεῖα θηλείων ὑπάρχουσι δύο τυφλαὶ διδασκαλαὶ τῆς μουσικῆς, ἐκτελοῦσαι ἐπὶ κλειδοκυμβάλου, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὄργανου, μουσικὰ τεμάχια καὶ ὕμνους πρὸς τὸν Δημιουργόν

μετὰ σπανίας τέχνης· γράφουσι καὶ ἀναγινώσκουσι μετ' εὐχερείας. Ἐξ αὐτῶν ἡ ἐν Σισλιῇ ἔχει καὶ τρεῖς μικροὺς δυστυχεῖς τυφλοὺς μαθητάς, τοὺς ὁποίους διδάσκει γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. Πρὸς τοῖς θρησκευτικοῖς τῶν βιβλίοις λαμβάνουσι τακτικῶς καὶ ἀναγινώσκουσι καὶ ἰδίαν ἐφημερίδα, ἐξ ἧς μανθάνουσι τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου. Ἡ ἐν Βεβεκίῳ τυφλὴ διακρίνει προσέτι τὰ χρώματα διὰ τῆς ἀφῆς, ἐπικρίνει ἐπιτυχῶς τὴν τυχὸν ἐλαττωματικὴν ἐνδυμασίαν τῶν μικρῶν μαθητριῶν τῆς καὶ ἐκφέρει γνώμην ὅτι τοῦτο ἢ ἐκεῖνος τὸ χρῶμα ἢ ἐνδυμα ἀρμόζει μᾶλλον εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην κτλ.

Περιεργότατα εἶναι ἐπίσης καὶ τὰ φαινόμενα, τὰ παρατηρούμενα ἐπὶ τῶν πρώτων ἐντυπώσεων τυφλῶν τινῶν, ἀξιοθέντων, μετὰ ἐπιτυχῆ ἐγχείρησιν, ν' ἀνακτήσωσι τὴν ὄρασιν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δὲν ἐγνώριζον νὰ χρησιμοποιήσωσι, καὶ κατέφευγον διὰ τοῦτο πάλιν εἰς τὴν ἀφῆν. Ἀναρέρουσι τοιοῦτους ἀναβλέψαντας, οἵτινες, ὅτε τὸ πρῶτον εἶδον τοὺς γονεῖς ἢ οἰκείους, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτούς, εἰμὴ ὅτε διὰ τῆς χειρὸς ἐψάυσαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν· τὰ οἰκειότερα δὲ τῶν ἀντικειμένων παρουσιάζόμενα αὐτοῖς τότε μόνον ἀνεγνώριζον, ὅτε διὰ τῆς χειρὸς ἐψηλάφωσαν αὐτὰ· εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν διεγείτο ὅτι τυφλός ὢν διήρχετο μόνος καὶ ἄνευ δυσκολίας ὁδὸς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ὅτε δὲ ἠτύχησε νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς βλέποντας ἤδη ὀφθαλμούς του, πολλάκις περιεπλανήθη καὶ εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῇ πληροφορίας περὶ τῶν ὁδῶν.

Πάντα τὰ ζῶα ἔχουσι τὰ αἰσθητήρια αὐτῶν, τινὰ μάλιστα τούτων ἔχουσι τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν ὑπέρτερον τοῦ ἀντιστοίχου παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Ὁ λαγῶς π. χ. ἔχει τὴν ἀκοὴν ὀξυτέραν ἡμῶν, ὁ κύων τὴν ὄσφρησιν, ὁ αἰτὸς τὸν ὀφθαλμὸν ὀξυδερκέστερον, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος ἔχει πάντα τὰ αἰσθητήρια ἐν τελειότητι ἀρμονίᾳ, τὴν δὲ ἀφῆν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀνεπτυγμένην, ὥστε οὐδὲ πόρρωθεν εἶναι δυνατόν νὰ παραβληθῇ ἢ τῶν λοιπῶν ζῶων πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπικουρικόν τῶν λοιπῶν αἰσθητήριων, ὡς καὶ ἄλλων δεξιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, δυνάμεθα νὰ ἐξάρωμεν τὴν χεῖρα.

Παρὰ τοῖς κωφκλάοις, εἰς τοὺς ὁποίους ἢ τε ἀκοὴ ἐλλείπει καὶ ἡ γλῶσσα κατ' ἀκολουθίαν ἀδρανεῖ, ἡ χεῖρ διὰ τῶν θαυμασιῶν αὐτῆς κινήσεων ἀναπληροῖ τὸν λόγον, ὅσοι δ' ἠτύχησαν νὰ ἐπισκεφθῶσι σχολὰς κωφκλάων, ἐθαύμασαν πάντως, πῶς διὰ τῶν χειρονομιῶν

διδάσκονται καὶ μινθάνουσι νὰ συνεννοῶνται μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος, ν' ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι, νὰ συζητῶσι ζωηρῶς περὶ τῶν νέων τῆς ἡμέρας, νὰ ἐπικρίνωσι τὰ ἄρθρα τῶν ἐφημερίδων, καὶ, κηρύττοντες μιμικῶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, νὰ προκαλῶσι τὰ δάκρυα ἢ τὸν ἐνθουσιασμόν εἰς ὁμοιοπαθεῖς αὐτῶν ἀκροατὰς ἢ μᾶλλον θεατὰς.

Κατὰ τὰ λεχθέντα, ἡ χεὶρ ἀποδεικνύεται παντοδύναμος καὶ ἰκανὴ ν' ἀντικαταστήσῃ λίαν ἐπιτυχῶς τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια. Τί δὲ ἡ θεία τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνη, ἰδίᾳ δὲ ἡ χειρουργικὴ διὰ τὰ καταπληκτικὰς προόδους καὶ θαυμαστὰς θεραπείας ὀφείλει εἰς τὴν χεῖρα, τοῦτο ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐξαρθῇ ἐπαρκῶς διὰ λόγων.

Τὴν ἀναμφήριστον τοῦ λιχανοῦ χρησιμότητα, ἠδίκησε βεβαίως ὁ ἰσχυρισθεὶς ὅτι εὐκατεῖον αὐτοῦ ἐροδίου θὰ ἦτο καὶ τρίτος ἐπὶ τοῦ ἄκρου αὐτοῦ ὀφθαλμός, διότι μυωπῶν ἐκείνος δὲν κατείδεν ὅτι ἀνθ' ἐνὸς τάχα ἑλλείποντος, δέκα ἔχομεν ὀφθαλμούς ἐπὶ τῶν ἰσαριθμῶν ῥαγῶν τῶν δακτύλων μας. Διὰ τῶν δέκα τούτων ὀφθαλμῶν οἱ τυφλοὶ βλέπουσι, δηλαδὴ ἀναγινώσκουσι, γράφουσι καὶ τελειοῦσιν, ὡς ὁ Vidal, τὰ ἀριστουργήματα τῆς οὐκείας τέχνης.

Περιποιώμεθα τὴν χεῖρα, ἐξασκῶμεν τὴν ἀρῆν καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια, καὶ τότε ἀκνηχάτως συμπληροῦμεν καὶ τελειοποιούμεν ἑαυτούς.

Διὰ ταῦτα νομιζομεν ὅτι ἡ χεὶρ ὡς ὄργανον αὐτοτελὲς καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ἐλεύθερον ἐν σχέσει πρὸς τὸν λοιπὸν ὀργανισμόν, ἔχουσα ἰδίαν φυσιολογικὴν λειτουργίαν, ἀνήκουσαν ἀποκλειστικῶς εἰς ἑαυτήν, ὡς ὁ ὀφθαλμός καὶ τὸ οὖς, ὑπὸ κοινωνιολογικὴν δὲ ἐποψίν ἢ χρησιμωτέρα, ἐδικαιοῦτο, νομιζομεν, καὶ αὕτη νὰ ἔχη ἰδίαν παθολογικὴν θέσιν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἐπιστήμῃ, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, ἡ ὀφθαλμολογία καὶ ἡ ὠτολογία, αἵτινες, χωρὶς νὰ ἐξεγείρωσι μηδενὸς τὸν χόλον, κατῴρθωσαν νὰ δημιουργήσωσιν ἑαυταῖς εἶδος τι αὐτονομίας.

Ἡ χεὶρ, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια, ἔχει τὰς ἰδίας αὐτῆς παθήσεις· αἱ συγγενεῖς π. χ. παραμορφώσεις τῶν δακτύλων, ἡ σύσπαισις τῆς παλαμιαίας ἀπενευρώσεως, ὁ ἐν εἶδει ἐλατηρίου δάκτυλος (*doigt en ressort*), ὁ γραφικὸς σπασμὸς τῶν δακτύλων (*crampe des écrivains*) καὶ ἄλλαι, περὶ τῶν ὁποίων ὀλόκληροι εἰδικαὶ μελέται ἐγένοντο, ἀνήκουσιν εἰς τὴν χεῖρα· ἄλλαι δὲ πάλιν παθήσεις, κοιναὶ

καὶ εἰς τὸ λοιπὸν σῶμα, παρούσιν· ἄξουσιν ἐν τῇ χεὶρὶ, ὡς ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτῆς κατασκευῆς, ὅλως ἰδιαιτέρην μορφήν καὶ σοβαρότητα, ἐπιφέρουσαι μάλιστα καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον ἢ τὸ ὀλιγώτερον τὴν ἀνικανότητα τῆς χειρὸς. Οἱ τραυματισμοὶ αὐτῆς, ἰδίως δὲ οἱ τῶν νεύρων καὶ τενόντων, αἱ αἰμορραγίαι, αἱ φλεγμοναὶ κ.τ.λ. ἔχουσιν ὅλως ἴδιον χαρακτῆρα καὶ χρῆζουσιν ἰδιαιτέρας προσοχῆς.

Ὅσοι δὲ ἐπαθον τυχόν ποτε τὴν ὀδυνηροτάτην ἐκείνην πάθησιν, τὴν *paronychie*, ἥτοι τὸ κοινῶς καλούμενον *καλαγκάθι*, δὲν ἐλησμόνησαν βεβαίως τοὺς σποδροτάτους ἐκείνους καὶ ὄντως ἀλησημονήτους πόνους, οἵτινες εἶναι τρόπον τινὰ παρότρυνσις τῆς ἀγρύπνου φύσεως, ἐξαναγκάζουσης ἡμᾶς σκοπίμως νὰ ἐπιζητήσωμεν τὴν ἄμεσον θεραπείαν τοῦ πολυτίμου ὄργανου.

Ἡ συνάρμολόγησις ὁμῶς εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πραγματείαν πασῶν ἐν γένει τῶν παθήσεων τῆς χειρὸς, χειρουργικῶν, τραυματικῶν, νευρικῶν, ὡς καὶ τροφικῶν διαταραχῶν καὶ τῶν τοιοῦτων, εἶναι ἔργον δυσκατόρθωτον, ἀλλ' εὐχῆς τοῦλάχιστον ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ἀπετελεῖτο μονογραφία τις, περιλαμβάνουσα ἀποκλειστικῶς τὴν *χειρουργικὴν τῆς χειρὸς*, καθόσον, ἡ κατὰ χώρας κατανομὴ τῶν παθήσεων ἀρμόζει καταλληλότερον εἰς τὴν χειρουργικὴν ἢ εἰς τὴν ἄλλην ἐν γένει ἰατρικὴν.

Ἐκάστη πάθησις τῆς χειρὸς ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ τιμιωτάτου τούτου ὄργανου, ὁ δὲ χειρουργός, ὁ συνειδῶς τὴν ἀρμονικὴν ταύτην ἐν τῇ χεὶρὶ ἀλληλεγγύην, ὀφείλει νὰ προσπαθῇ νὰ διατηρῇ τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, νὰ προφυλάττῃ ἀπὸ πάσης βλάβης καὶ προσβολῆς καὶ νὰ φροντίσῃ παντὶ σίνει νὰ σώσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον μῦριον αὐτῆς, ὅσον ἀφ' ἑτέρου ὀφείλει νὰ ἐπεμβαίνει, ἀνευ ἀναβολῆς πρὸς πρόληψιν μεγαλειτέρων καταστροφῶν.

* *

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε πεθόμεθα ὅτι ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας, αἱ χεῖρες τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ σπουδαιότατον ἐξωτερικὸν ὄργανον τῆς τελειότητος αὐτοῦ, καὶ τοῦ καθόλου πολιτισμοῦ ὁ ὁρατὸς δημιουργός καὶ ἰσχυρὸς ἀμύντωρ. Πλεονασμὸν δὲ θεωροῦμεν, ἐὰν εἰς ὅσα εἶπομεν θελήσωμεν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλας ἀποδείξεις περὶ τῶν εὐεργετημάτων, τὰ ὅποια ἡ ἀνθρωπότης δι' αὐτῆς ἀπήλαυσε, καὶ ἀφίνω εἰς ἕκαστον ὑμῶν

μετ' ὀλίγον ἐντεῦθεν ἀπερχόμενον, ν' ἀναμε-
τρῆσῃ τὰ ἐκ τῆς χειρὸς ἀγαθὰ καὶ νὰ θυ-
μάτῃ τὸ ἔργον τῆς Ὑψίστης Προνοίας.

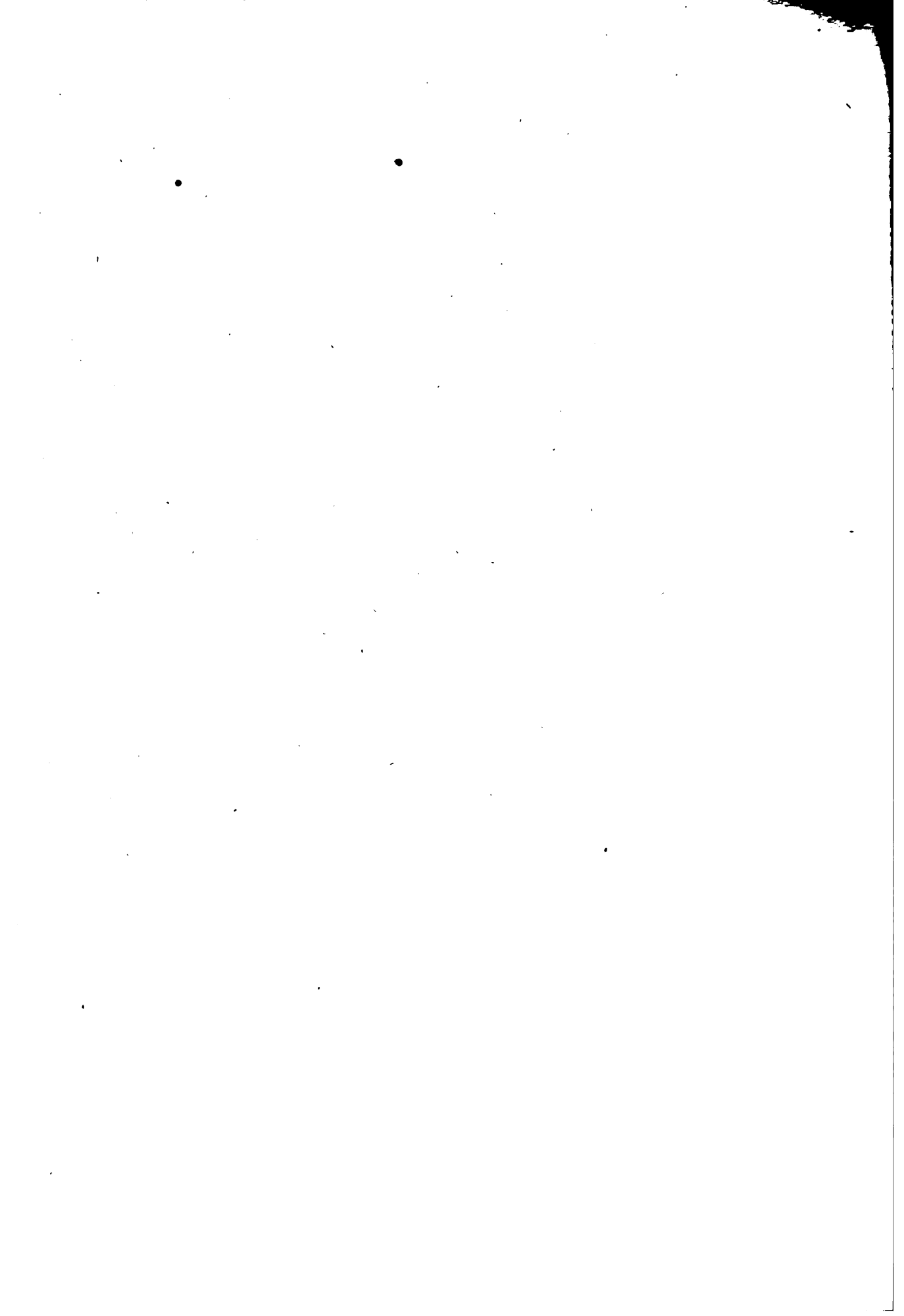
Ἀλλὰ μὴ παραγάγῃ ἡμᾶς ἡ φροῶ τοῦ λό-
γου, μηδὲ νομίσῃ τις ὅτι, ὑπερμαχήσαντες
τῆς ὁμολογημένης ἄλλως χρησιμότητος τῆς
χειρὸς, ἐπὶ στιγμὴν κἄν ἐλησμονήσαμεν ὅτι
ἄλλη εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ἡμῶν ἐνεργείας καὶ
δεξιότητος, ἡ ἐνδοτάτη ἐκείνη δύναμις, ἣτις
μόνη ἕξομοιοῖ ἡμᾶς πρὸς τὸ θεῖον. Τοῦτ' αὐτὸ
ἀναμριβόλως ὑποδηλοῖ καὶ ὁ μέγας Σταγμρί-
της, λέγων: Οὐδὲ ἡ χεῖρ, οὐδ' ἄλλο τῶν μο-

ρίων οὐδὲν ἄνευ ψυχῆς (Ἀριστοτ. *Περὶ ζώων*
κεφ. Α', 19. 726 β22).

Καταπαύων δὲ τὸν λόγον, εὐχομαι καὶ πα-
ρακαλῶ πάντας καὶ εἰδικῶς τὰ ἐρίτιμα καὶ
λόγια τοῦ Συλλόγου μέλη ὅπως χειρὶ ὑγιεῖ καὶ
στίβαρξ, ὑπὸ τὴν λάμπιν πεφωτισμένου νοῦ,
ἐν πνεύματι ὁμονοίας κατὰ καθήκον μάλιστα
ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλη-
σίας καὶ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν τοῦ
γαλινοτάτου Ἀνακτος, ἐργασθῶσιν ἐν τῷ
πνευματικῷ βίῳ, οἷος εἶναι ὁ τῶν γραμμάτων
καὶ τῆς ἐπιστήμης, διότι ἐν αὐτῷ ὁ ἀληθὴς
κόσμος καὶ ἡ ἀγήρω δόξα τῶν ἐθνῶν.

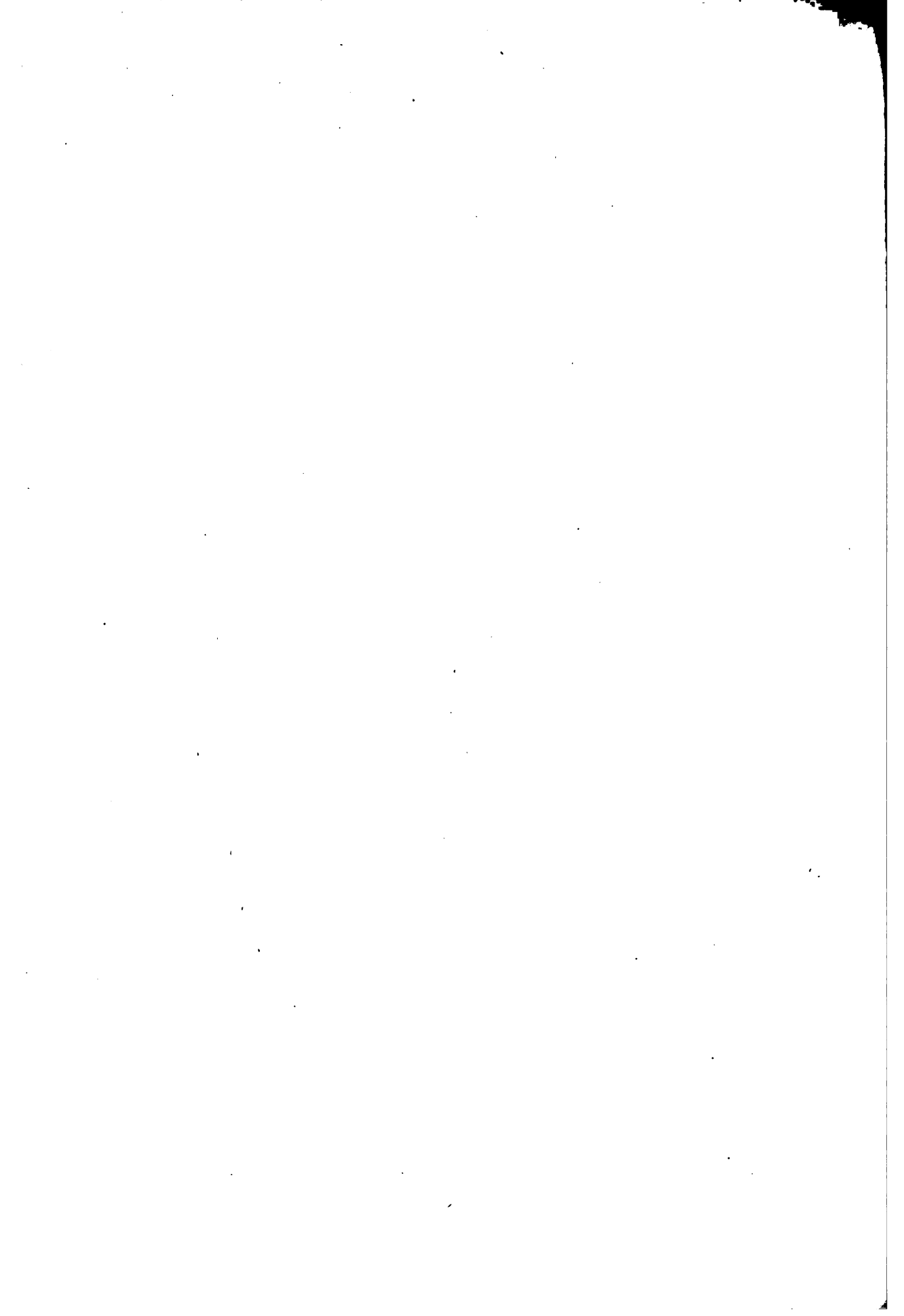
Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΔΕ', ΔΣ', ΔΖ', ΔΗ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1895-1899

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝ ΡΩΜΗ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

ὑπὸ

Π. Δ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΙΖ' συνεδριάσει τῆς 19 Ἰουνίου 1895.

Ἐπὶ πολλὸν χρόνον οἱ μόνοι νομοδιδάσκαλοι ἐν Ῥώμῃ ἦσαν οἱ *Ποντίφικες*, ἐν τῷ προσωπῷ τῶν ὁποίων συνεκεντροῦντο τό τε δίκαιον, ἡ δικονομία καὶ ἡ θρησκεία. Μεταξὺ τῶν συγγραφέων ὁ *Κικέρων* (106—43 π. Χ.) ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ *De legibus* γνωρίζει ἡμῖν ὅτι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἦναι κελὸς *Ποντίφιξ* ἀγνοῶν τὸ δίκαιον.

Εἰς τοῦτο ἀποβλέπων εἰς τῶν σοφῶν τῆς Γαλλίας νομοδιδασκάλων ἔλεγεν ἡμῖν ἐν τῷ μαθήματι του ὅτι ἡ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ θρησκεία ἦσαν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι οἱ αὐτοὶ ἄνδρες ἦσαν καὶ Ποντίφικες καὶ νομοδιδάσκαλοι.

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς *Δωδεκαβίβλου* ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἦν ἀγνωστος σχεδὸν ἐν Ῥώμῃ, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, αἵτινες περιωρίζοντο εἰς τοὺς Ποντίφικας, κρατοῦντας νομικὰ τινὰ ἀξιώματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγγεόμενα μετὰ τῶν θρησκευτικῶν κανόνων, καὶ κατὰ παράδοσιν μεταβιβαζόμενα ἀπὸ ἡλικίας εἰς ἡλικίαν, ἐν οἰκογενείαις τισί, προνομίους θεματοφύλαξι τῶν τῆς πόλεως μυστηρίων. Τὰ ἀξιώματα ταῦτα ἦσαν ἄπλαϊ τοῦ νόμου διατάξεις καὶ ρητά, ἐν ἐρρυθμισμέναις φράσεσι συνηρημολογημένα καὶ αποτελούμενα ἱερῶς ὕμνους, ἐξ οὗ καὶ *Carmina* ὠνομάζοντο παρ' ἅπασιν τοῖς συγγραφεῦσιν. Ἐπὶ τῶν δεκάρχων, *decemviri* (451 π. Χ. δημιουργηθέντων πρὸς σύνταξιν νόμων), τὰ κατὰ παράδοσιν φυλαττόμενα ταῦτα ρητά συρραφέντα ἐγράφθησαν καὶ συνέστησαν μετὰ τῶν ἱερῶν ἡσυχάτων τὰ ἱερὰ λεγόμενα βιβλία, ἅπερ ὡς πολύτιμα καὶ ἱερὰ κειμήλια ἐφυλάττοντο ἐν τοῖς ναοῖς μετὰ τῶν θείων ἀντικειμένων, τῶν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας χρησιμοποιοῦμένων.

Ἄλλ' ὁ λαός, μεμακρυσμένος παντός δη-

μοσίου ὑπουργήματος, ἐπιτρεπεμένου τοῖς πατρικίοις, ἐν παντελεῖ τῶν νόμων ἀγνοῶν διετέλει. Ἐν τούτοις ὠθούμενος ὑπὸ τοῦ κατέχοντος τὰ σπλάγγνα αὐτὸν θάρρους κατώρθωσε τὴν δημοσίευσιν τῆς *Δωδεκαβίβλου*. Τὸ δ' ἔργον τοῦτο, ἅπαξ δημοσιευθὲν, ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν πάντων, οὕτως, ὥστε αἱ ἐν τούτῳ περιεχόμεναι φράσεις κατέστησαν ἡ ἐλευθέρᾳ ἔκφρασις πάντων, παύσασαι ἀποτελοῦσαι κτῆμα τῶν πατρικίων καὶ θρησκευτικῆ παράδοσις.

Καίτοι ὁ λαός κατώρθωσεν οὕτω νὰ γνωρίσῃ τοὺς νόμους, ἕστερεῖτο ὁμως εἰσέτι τοῦ δικαίωματος τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, διότι οἱ πατρικιοὶ ἐπεφυλάξαντο ἑαυτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦτο. Οὗτοι καὶ μόνοι εἶχον τὸ μονοπώλιον τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ἣν ἀπεκάλυπτον εἰς μόνοις τοὺς πελάτας τῶν. Εἰς αὐτοὺς μόνον παρεῖχον διὰ τῶν συμβουλῶν τῶν βοήθειαν. Ἄλλ' αἱ συμβουλαὶ αὗται, γραπταὶ ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ προφορικαί, δὲν ἀπετέλουν μεθοδικὴν διδασκαλίαν, ἐξ οὗ ἡ νομικὴ ἐπιστήμη διετέλει εἰσέτι οὕσα διὰ τὸν λαόν, ἕστερημένον παντός ἐκκλησιαστικοῦ εἴτε πολιτικοῦ δικαίωματος, μυστήριον καθαρὸν. Ταύτη ἦτο ἡ θέσις τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς *Δωδεκαβίβλου*.

Οὐχ ἦττον ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ τοῦ δικαίου γνῶσις ἤρξατο ἀποσπασμένη τῆς θρησκείας. Ἡ ἐρμηνεία τῆς ὀρθῆς τῶν νόμων ἐννοίας, ἥτις ἐπὶ ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα ἔτη εἶχεν ἐγκραταλειφθῆ τοῖς *Ποντίφιξιν*, ἀφέθη ἐλευθέρᾳ τοῖς ἰδιώταις ἐκείνοις, ὧν αἱ δικονομικαὶ γνῶσεις καὶ τὸ τάλαντον προσεῖλκύσαντο τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ δημοσίου. Τάξις ἀνθρώπων, διακρινομένων ἐπὶ εὐφυίᾳ, ἡσυχολήθη εἰδικώτερον περὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου καὶ περὶ τὴν πρακτικὴν διεξαγωγὴν τῶν υποθέσεων εἰργάσθη. Ἐν τούτῳ

τῷ χρόνῳ ἀνεφάνησαν οἱ νομοδιδάσκαλοι, ἐν οἷς συγκατελέγοντο καὶ ἐκ τῶν δύο τάξεων ἄνθρωποι: πατρίκιοι τε καὶ πληθεῖοι.

Οἱ νομοδιδάσκαλοι οὗτοι συνήρχοντο πολλάκις εἰς συνεδριάσεις παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐντὸς τῶν διαδρόμων τῶν δικαστηρίων, ἵνα διασαφηνίσωσι καὶ ἐκθέσωσι τὰς δυσκολωτέρας καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερούσας ὑποθέσεις. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει, καὶ τὰς συνελεύσεις ταύτας ὑπαινιττόμενος ὁ *Juvenalis*¹ λέγει, ἐν ταῖς σατύραις αὐτοῦ *jurisque peritus Apollo*.

Αἱ συμβουλαι τῶν νομοδιδασκάλων τούτων ἐδίδοντο δωρεὰν εἰς τοὺς ταύτας αἰτοῦντας. Ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἐδόθη τοῖς πληθεῖσι, κατέστη προσιτώτερον ἅμα καὶ ἐλευθεριώτερον. Οἱ νομοδιδάσκαλοι δὲν περιωρίσθησαν πλέον εἰς τὸ νὰ δίδωσι συμβουλὰς εἰς τοὺς διαδίκους, ἀλλὰ χωροῦντες ἐπὶ πλέον ἐνεκαίνισαν μᾶθήματα νομικῆς ἐπιστήμης, ἐπιτρέποντες τοῖς πᾶσι ν' ἀκροῶνται τῶν συμβουλῶν των καὶ νὰ ἀκολουθῶσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Τότε δὲ τὸ δίκαιον κατέστη ἐπιστήμη προσιτὴ εἰς πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις.

Οἱ νομοδιδάσκαλοι παρεδέχοντο τοὺς νέους ἐν ὄλις ταῖς φάσεσι τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματός των. Ὅτε ἐδίδον τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ νομικῶν ζητημάτων, ὅτε ἐδείκνυον τοὺς δικονομικοὺς τρόπους ὅπως κλῶς διεξ-αχθῆ δίκη τις, ὅτε συμπαρίσταντο τοῖς πελάταις των πρὸ τοῦ δικαστοῦ ἢ ὅτε συνέταττον νομικὰς συμβουλὰς εἴτε συγγράμματα, οἱ μαθηταὶ των τοὺς ἤκουον μετὰ προσοχῆς, ἐπετήρουν τὰς ἀπαντήσεις των καὶ ἐμάνθανον νὰ ἐφαρμόζωσι τοὺς οὓς ἐμάνθανον νόμους.

Τιβέριος ὁ Κορουγκάκιος, πληθεῖος ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ περιβεβλημένος ἀλληλεδιαδόχως τὸ ἀξίωμα τοῦ Κήρσορος τοῦ μεγάλου Ποντίφικος καὶ τὸ τοῦ διδάκτορος, ἀπεκάλυψεν εἰς τὸ δημόσιον τὰ τῆς νομικῆς ἐπιστήμης μυστήρια, ἰδρῶν ἀληθῆ καὶ συστηματικὴν σχολὴν καὶ ἐξηγῶν εἰς τοὺς προσερχομένους καὶ ἐπιθυμοῦντας ἀκροασθῆναι τοὺς τε τύπους καὶ τὰ νομικὰ ἀξιώματα.

Οὗτος παρεδέξατο ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ οὐ μόνον τοὺς υἱοὺς τῶν πατρικίων, οἵτινες προ-ῶριζον ἑαυτοὺς εἰς κυβερνητικὴν τινα θέσιν, ὡσπερ τοῦτο ἔπραττον οἱ προηγούμενοι, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς ἀστῆς τοὺς ἐπιεμένους τῆς

μαθήσεως τῶν νόμων. Ὁ Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος (23—79 μ. Χ.) λέγει ὅτι ὁ ῥωμαϊκὸς λαὸς τοσοῦτον κατεβέβηκε ἐκ τῶν ευεργεσιῶν του, ὥστε καὶ ἀνδριάντα αὐτῷ ἀνήγειρεν ἐπὶ μιᾶς τῶν πόλεως πλατειῶν.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου, ὡς βλέπετε, ἐμάνθανετο κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ὅπως μέχρι τινὸς ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ὁ σπουδαστὴς ἐμάνθανεν ἀπὸ στήθους τὴν *Δωδεκάβιβλον* καὶ ἐμελέτα τὸ πο-ντικὸν δίκαιον· εἶτα τακτικῶς ἐφοῖτα παρὶ τινι νομομαθεῖ διακεκριμένῳ, ἐνεπνέετο ἐκ τῶν ἀπαντήσεων του καὶ ἐμόρφου ἑαυτὸν διὰ τὸ μέλλον στάδιόν του. Ἦτο οἰκογενειακὴ, οὕτως εἶπειν, διδασκαλία, ἀπὸ διδασκάλου εἰς μαθητὴν μεταβιβαζομένη, καὶ οὐχὶ θεωρητικὴ, διδομένη παρὰ καθηγητοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ἐναντι ἀμοιβῆς.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Δημοκρατίας ἡ διδασκαλία καὶ ἡ μελέτη τοῦ δικαίου μετὰ πλείονος ζήσεως ἐπεδιώχθη. Ἐκ σχετικῶν πρὸς τινὰς νομοδιδασκάλους κειμένων ἐξήχεται ὅτι οὗτοι ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ τοὺς μαθητὰς *instituire* καὶ *instruere*. Τὰ δύο ταῦτα ῥήματα ἐγένοντο ἀντικείμενα πλείστων σχολίων παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἰδίᾳ τοῖς γερμανοῖς, ἅτε περιελείοντα ἐν ἑαυτοῖς πᾶσαν τὴν τοῦ δικαίου διδασκαλίαν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν κειμένων τοῦ *Πομπονίου* ἀξιοῦσιν ὅτι *instituire* σημαίνει τὴν μεθοδικὴν διδασκαλίαν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Κατ' αὐτοὺς ἡ *institutio* ἦτο ἀληθῆς τις καὶ μεθοδικὴ διδασκαλία, προπαρασκευάζουσα τὸν μαθητὴν καὶ προηγουμένη τῆς διδασκαλίας, ἣν ἐμμέσως ἐλάμβανεν ἀκούων τὰς γνωμοδοτήσεις, αἰτινες παρὰ νομοδιδασκάλου ἐδίδοντο. Αἱ ἐρμηνεῖαι ἄλλων τινῶν συγγραφέων ἔτεινον εἰς τὸ νὰ δείξωσιν ὅτι τὸ *instruere* ἐσήμαινεν ἐξαιρετικὴν τινα διδασκαλίαν πληρεστέραν τῆς πρώτης.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐκ πλείστων ἐξήχεται κειμένων ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τῆς Δημοκρατίας ὑπῆρξεν ἐν Ῥώμῃ ἀληθῆς τις διδασκαλία τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Αὕτη δ' ἦτο θεωρητικὴ. Εἶναι πράγματι δύσκολον τὸ νὰ παραδεχθῆ τις τὴν ἐναντίαν γνώμην, ἀρ' οὐ ἐκ θετικῆς γινώσκωμεν πηγῆς ὅτι ὁ *Balbus Licinius* ἔδωκε ταύτην εἰς τὸν *Servium Sulpicium* καὶ ὁ *Trebatius* εἰς τὸν *Labéon*. Ἄλλ' ἂν ἡ τοῦ δικαίου διδασκαλία ἦτο θεωρητικὴ, δὲν ὑπῆρχον ἐν τούτοις σχολαὶ νομοδιδασκάλων, ὅπως ὑπῆρχον σχολαὶ ῥητόρων.

1. Σατυρικός ποιητὴς (4?—123 μ. Χ.).

Οἱ μαθηταὶ προσήρχοντο τακτικῶς ἀθροοὶ ὅπως γνωρίσωσι τὴν γνώμην καὶ τὰς συμβουλάς τῶν νομοδιδασκάλων, ἀπεκαλοῦντο δὲ «*auditores*», ἐκ τοῦ *audeo*, ἤτοι ἀκροῶμαι.

Καίτοι ἡ τῶν νομοδιδασκάλων παροχὴ τῆς διδασκαλίας ἐγένετο δωρεάν, ἐν τούτοις ὁ ζῆλος καὶ αἱ προσπάθειαι τούτων ἰκανοποιοῦντο διὰ τῶν ῥητορικῶν θριάμβων τῶν μαθητῶν των. Οὕτως ὁ Σκευόλας ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ ἀριθμῆ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του τὸν ἔξοχον καὶ ἐνδοξον ῥήτορα, ὃν οἱ συμπατριῶταί του ἀπεκάλεσαν πατέρα τῆς πατρίδος.

Οἱ εἰς τὸ βῆμα προωρισμένοι νέοι ἢ οἱ εἰς τὴν τοῦ νομοδιδασκάλου ἀσχολίαν μέλλοντες ἐπιδοθῆναι, συνήθιζον εἰς τὴν τέχνην τοῦ οὐμλεῖν, παριστάμενοι εἰς τὰς τῶν δικαστηρίων εἴτε εἰς τὰς τῆς Γερουσίας συνεδριάσεις.

Πράγματι, ἀρχαία τις συνήθεια ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς γερουσιαστὰς νὰ συμπααραλαμβάνωσι μετ' αὐτῶν τοὺς νέους των υἱούς, ὀνομαζομένους *pretextatus*, ἐκ τοῦ καλύμματος, ὃπερ ἔφερον καὶ ὃπερ ἐκαλεῖτο *pretexta*. Περιεργόν τι καὶ ἀρκετὰ νόστιμον ἀνέκδοτον διηγούνται ἐπὶ τούτου, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ *Aulus Gellius*. Ἡμέραν τινὰ ὁ νέος *Papirius* παρεκαλεῖτο θερμῶς ὑπὸ τῆς μητρὸς του ἵνα δῆλωση ποῖον τὸ θέμα τῆς συζητήσεως ἐν τῇ Γερουσίᾳ· πιεζόμενος δ' ἀπεφάσισε νὰ εἴπῃ, πρὸς ἀπαλλαγὴν του, ὅτι συνεζητήθη τὸ ζήτημα, ἐὰν ἦναι προτιμότερον νὰ δώσωσιν εἰς τὸν σύζυγον δύο γυναικας ἢ εἰς τὴν σύζυγον δύο ἀνδρας. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς φανταστικῆς κτύπης ἱστορίας ἦτο τὸ ἀκόλουθον. Τὴν ἐπαύριον αἱ ῥωμαῖαι ματρῶναι, ἐξερεθισθεῖσαι παρὰ τῆς μητρὸς τοῦ *Παπίου*, περιεκύκλωσαν τὴν Γερουσίαν καὶ μετὰ κρυγῶν ἐζήτησαν ὅπως μὴ δοθῶσι δύο γυναῖκες εἰς ἓνα ἄνδρα, ἀλλὰ μᾶλλον δύο ἀνδρες εἰς μίαν γυναῖκα. Ἐννοεῖται εὐκόλως ἡ ἐπὶ τούτῳ καταλαβοῦσα τοὺς γερουσιαστὰς ἐκπληξίς· αὕτη παρῆλθε διὰ τῆς τοῦ πταιίσματος ὀμολογίας, εἰς ἣν πρόβη ὁ *Παπίος* καὶ ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔπαυσαν οἱ υἱοὶ τῶν γερουσιαστῶν νὰ γίνωνται δεκτοὶ εἰς τὴν Γερουσίαν.

Ἀρχομένου τοῦ 6ου αἰῶνος οἱ νομοδιδασκαλοὶ ἐδημοσίευσαν νομικὰ ἔργα, προωρισμένα εἰς τὸ νὰ διευκολύνωσι τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας ταύτην ἐκμαθεῖν. Ὁ *Sextus Ulianus Poetus* συνέγραψεν ἔργον, ἐπονομαζόμενον *Tripertita* ἢ *Jus ulianum*, περιέχον ἐν τρισὶ μέρεσι τὴν *Λοδεκάβιβλον*, τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς καὶ τὰς

Legis actiones. Ὁ *Porcius Cato Lucilianus*, εἰς ὃν ἀποδίδοται ἡ πολύκροτος *lex Catoniana*, ἀρῆκεν ἔργα πολλοῦ λόγου ἀξία.

Ὁ *Mucius Scaevola* ἐγίνωσκε κατὰ βάθος τὴν ἐπιστήμην τοῦ δικαίου, οὕτως ἐξέδωκε τὰς ἀρχάς· τὸ ἔργον του *Jus Civile* εἶναι τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης διδασκτικὸν ἔργον.

Τῆς Αὐτοκρατορίας διαδεξαμένης τὴν Δημοκρατίαν, τὸ πρόσωπον τῶν νομοδιδασκάλων καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἀνεπτύχθησαν. Εἶναι ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ Ῥώμη κατέστη περιόδος ἐκ τῶν γραμμῶν. Ποιηταὶ, φιλόλογοι, φιλόσοφοι, ἱστορικοὶ, πάντες προσέρχονται ἀρωγοὶ εἰς τὴν πνευματικὴν τῆς πατρίδος ἀνάπτυξιν. Ἡ τοῦ δικαίου διδασκαλία ἐν πλήρει ἀνθρωπότητι εὐρίσκεται. Οἱ νομοδιδασκαλοὶ μετ' ἀρκος εὐτυχίας βλέπουσι τὴν ἐπιστήμην ταύτην πρὸς τὰ πρόσω χωροῦσαν, αὐτοὶ δ' οἱ ἴδιοι καθίστανται βαθμηδὸν πανίσχυροι, ἡ δὲ δόξα καὶ ἡ δημοτικότης αὐτῶν προβαίνει εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ἐπιρρίπτῃ σκιάν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων.

Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου ἀναφαίνονται οἱ κυρίως καθηγηταὶ τοῦ δικαίου. Ὁ *Ulpianus* τοὺς ἀποκαλεῖ *Juris civilis professores*. Ὁ *Modestinus legum doctores* ἢ *docentes*. Ἡ πρακτικὴ διδασκαλία παύει ὑρισταμένη ὅπως ἄλλοτε. Μόνον ἡ θεωρία ἐδιδάσκετο παρ' ἀνθρώπων, ὧν τὸ ἐπάγγελμα ἦτο τὸ τοὺς ἄλλους διδάσκειν. Τὸ δίκαιον ἐδιδάσκετο οὐχὶ πλέον, ὅπως ἄλλοτε, εἰς τὸν κύκλον τῶν διαμαχομένων ἢ τὸν διάδρομον τῶν δικαστηρίων, ἀλλὰ δημοσίᾳ ἐν ἰδιωτικαῖς σχολαῖς, ὡς ἡ τῶν ῥητόρων, ἐν ἣ ἐδιδάσκετο ἡ φιλοσοφία, ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ῥητορικὴ.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου εἶχεν ἤδη τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῆς, καὶ σχολαὶ ἠνέφωγεν ἤδη τὰς θύρας αὐτῶν. Ὁ *Ulpianus* καὶ ὁ *Modestinus* ἰσχυρίζονται ὅτι αὐταὶ ἦσαν πολυπληθεῖς κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀτωνόνων. Ἐν τούτοις διάφορα χωρία συγγραφέων ἐπιβεβαιοῦσιν ἡμῖν τὴν ὑπαρξίν των εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ *Τιβερίου*. Δὲν ἀνεγνώριζον εἰσέτι ἐπισήμως τοὺς καθηγητὰς τοῦ δικαίου· ὁ *Ulpianus* μάλιστα λέγει ὅτι ἰσπεροῦντο οὗτοι τοῦ δικαίωματος νὰ προσδράμωσιν εἰς δικαστήριον πρὸς πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ των, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἡ ἀγιότης τῆς ἐπιστήμης των ἀπηγόρευε πᾶσαν κερδοσκοπίαν.

Γερμανὸς τις συγγραφεὺς, ὁ *Puchta*, εἰς τὴν ἐσχάτην βαθμίδᾳ τῆς κοινωνικῆς τάξεως

τίθησι τοὺς καθηγητὰς τοῦ δικαίου τῶν κλασικῶν χρόνων καὶ ἐντελῶς τοὺς διακρίνει ἀπὸ τῶν νομομαθῶν. Ἐν τούτοις ἡ διάκρισις αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἀνακριθῆς, διότι οἱ τε νομομαθεῖς καὶ οἱ καθηγηταὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς περιβέλλοντο ἐκτιμήσεως, ὑπολήψεως καὶ ἀγάπης.

Ἄλλως τε αὐτὸς οὗτος ὁ Puchta ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ μᾶλλον διακεκριμένοι τῶν νομομαθῶν κατήρχοντο μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράψωσι νομικὰ συγγράμματα πρὸς χρῆσιν τῶν ἐμπόρων. Πῶς λοιπόν, ἐὰν ἡ πρώτη γνώμη ἦναι ἀκριθῆς, εἰς νομοδιδάσκαλος, ὅστις ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑπερέχοντα τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ ἐννοῆ νὰ διδάξῃ, ἢ δύνατο νὰ μὴ νομιζῇ ἑαυτὸν ἀνάξιν ὅτι ἔγραφε συγγράμματα προωρισμένα ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς βᾶσις εἰς τὴν τοῦ δικαίου διδασκαλίαν; Νομίζομεν ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Οὐλπιανοῦ εἶναι ἡ μᾶλλον ἀσφαλῆς. Ἐκτὸς τούτου, διὰ τί οἱ νομομαθεῖς, ὧν οἱ προκάτοχοι ἐδοξάσθησαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀφῆκαν τὸν γῶρον ἐλεύθερον καὶ ἐλιποτάκθησαν;

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς φαίνεται σφαλλόμενος, ὅτε βεβαίῳ ὅτι αἱ σχολαὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο ἤσχοιοῦντο ἢ εἰς τὴν διανομὴν προκαταρκτικῆς διδασκαλίας κατὰ τοὺς κλασικοὺς χρόνους. Προτιμῶμεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην σχολιαστῶν τινῶν, καθ' οὓς ἡ σφαῖρα τῆς ἐνεργείας τῶν σχολῶν ἦτο εὐρυτάτη καὶ οὐδὲν ὀλίγως περιωριζέτο εἰς προπαρασκευαστικὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν φοίτησιν παρὰ τινι τῶν νομομαθῶν.

Τὸ μόνον κείμενον, τὸ δυνάμενον διαφωτίσαι ἡμᾶς ἐπὶ τῶν σχολῶν τῶν κλασικῶν χρόνων, εἶναι χωρίον τι τῶν Ἀτικῶν Νυκτιῶν τοῦ Auli Gellii. Ὁ συγγραφεὺς ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου ἐγένετο δημοσία ἐν σχολαῖς δημοτικαῖς, καλουμέναις *Stationes*. Ἐν αὐταῖς οἱ καθηγηταὶ ἤσχοιοῦντο περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἐπιστήμης πάντοτε ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου. Ὁ Suetonius ἀποκαλεῖ τὰς σχολὰς ταύτας *Auditoria*, ἄλλοι δὲ τινες συγγραφεῖς *Scuolas*. Νομίζομεν ὅτι ἡ λέξις *Stationes* εἶναι ἡ ἀκριβεστέρα.

Ἐπῆρχον δύο ἤδη τοιοῦτων, κατὰ τὸν Σουετώνιον ἐν ταῖς πρώταις οἱ καθηγηταὶ *jus publice docebant*, ἐν ταῖς δευτέραις *jus publice respondebant*· αἱ πρώται ἦσαν *Stationes docentium*, αἱ δευτέραι *Stationes respondencium*.

Οἱ τῶν πρώτων καθηγηταὶ παρεῖχον μεθοδικῶς θεωρητικὴν καὶ ἀφρητημένην διδα-

σκαλίαν. Μόνος ὁ καθηγητὴς ἐλάβανε τὸν λόγον ἐνώπιον ἀκροατηρίου περιωρισμένου. Ἐκτὸς τούτου καὶ φιλομαθῆς τι δημόσιον προσήρχετο ὅπως μυηθῇ ἐν τῇ τοῦ δικαίου ἐπιστήμῃ.

Ἐν ταῖς *Stationes respondencium* ἀπ' ἐναντίας συνέζητοῦντο καὶ ἐλύοντο ζητήματα πρακτικά. Τὸ πρόγραμμα οὐδὲν τὸ ὠρισμένον εἶχε· τὸ δημόσιον ἀκροατήριον τῶν σχολῶν τούτων ἦτο πολυπληθέστερον ἢ ἐν ταῖς *Stationes docentium*. Ὁ ἱστορικὸς Γοΐλιος ἀναφέρει ὅτι ἐν ταύταις ἐγένοντο σοβαραὶ συζητήσεις, ὡς αἱ μεταξὺ ῥητόρων, ἀφορμὴν λαμβάνουσαι ἐκ νομικοῦ ζητήματος τιθεμένου ἐπὶ τοῦ τάπητος. Ὡστε αἱ μὲν πρώται τῶν σχολῶν ἦσαν μᾶλλον προωρισμέναι εἰς τὴν θεωρητικὴν διδασκαλίαν, αἱ δὲ δευτέραι εἰς τὴν πρακτικὴν. Ἴσως ἂν ἴσως οἱ αὐτοὶ νομοδιδάσκαλοι ἦσαν καὶ δι' ἀμφοτέρων, *docentes et respondentes*.

Ἐλλείπει ἐγγράφων ἀδύνατος ἀπέβη ὁ καθορισμὸς ἀκριβῶς τοῦ ἀντικειμένου τῆς διδασκαλίας ἐν ταῖς λεπτομερεῖαις αὐτοῦ, ἢ παρὰ τῶν μαθητῶν πρὸς παραδοχὴν αὐτῶν ἐν ταῖς σχολαῖς ἀπαιτουμένη ποσότης γνώσεων καὶ τὸ ποῖόν αὐτῶν, αἱ ὥραι τῆς διδασκαλίας καὶ ὁ τρόπος τῶν ἐξετάσεων.

Ὁ Κικέρων ἀναφέρει ὅτι ἐκαλεῖτο *opus* τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῶν *docentes* διδασκομένων καὶ ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν ἦσαν δίκαιον. Ἐπιθετέον ὡσαύτως ὅτι ὁ πρὸς διδασκαλίαν χρόνος δὲν ἐπεξετείνετο πέρα τοῦ Ἰουνίου· διότι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἤρχετο ἡ τῶν ἑορτῶν περίοδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται αἱ κατ' Αὐγουστον γινόμεναι *festae vendamiarum* καὶ *messium*. Ὁ *Martialis* ἐν τοῖς ἐπιγράμμασιν αὐτοῦ μνημονεύει ὅτι τὰ δικαστήρια ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἔπυον ἐργαζόμενα, αἱ σχολαὶ ἐκλείοντο, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἔτρεχον πρὸς τὰς ἐξοχάς. Τὰ *Saturnalia* καὶ αἱ ἑορταὶ ἐξετελιόσσοντο τότε ἐν ὅλῃ τῶν τῇ μεγαλοπρεπείᾳ.

Ὡς πρῶτα νομικὰ βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδαστῶν φαίνονται αἱ *Institutiones*, αἱ *Regulae*, αἱ *Definitiones* καὶ αἱ *Sententiae*. Οὐδεμία μέθοδος, οὐδὲν πρόγραμμα ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς νομοδιδασκάλους, οἵτινες ὅμως περὶ πολλοῦ ἐποιούοντο τὸ λεκτικὸν ὕφος, ἐξ οὗ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκ προτέρων προπαρασκευῆς τοῦ μαθήματος αὐτῶν. Αἱ *disputationes*, ὡς καὶ τὰ μαθήματα τῶν *docentium*, ἐγένοντο εἰς δημοσίας αἰθούσας, καλουμένας

Auditoria publica. Ὁ Φιλόστρατος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀπολλωνίου ἀναφέρει γεγονός τι, καθ' ὃ κάτοικός τις τῆς Μεσσηνίας ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Νέρωνος πρὸς σπουδὴν τοῦ δικαίου.

Αἱ σχολαὶ φαίνονται τοποθετημέναι παρὰ ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις, αἵτινες δωρεὰν ἰνοῖγοντο τοῖς σπουδασταῖς. Οὐδεὶς ὄρος ἀπηγορεύετο παρὰ τῶν ἐπιθυμούντων διδάξαι. Πᾶς τις εἶχε τὸ δικαίωμα, ἔχων ἰκανὰς γνώσεις, νὰ ἀποκαταστῆ ὡς *docens* ἢ *respondens* αἰ περγαμνηταὶ καὶ τὰ διπλώματα ἦσαν ἄγνωστα. Οἱ διδάσκαλοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν δημοσίων ὑποχρῶσεων, *munera*, ἀλλ' οὐχὶ ἐστερημένοι τῶν τιμῶν, *honores*. Οἱ σπουδασταί, οἱ τὸ πρῶτον καλούμενοι *auditores*, εἶτα δὲ *studiosi*, ἀπῆλθον ἐκτάκτων πλεονεκτημάτων παρὰ ταῖς ἀρχαίς, ὡς καὶ οἱ διδάσκαλοι, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως δηλώσωσι τὴν ιδιότητά των ταύτην τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ, *professio*. Ὅτε δὲ ἔληγεν ὁ χρόνος τῆς διδασκαλίας των, προσεκολλῶντο εἰς δικαστικὸν τι γραφεῖον, καλούμενοι *accessores* ἢ *consiliarii*.

Οἱ σπουδαιότατοι καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ ἐξέχοντες νομομαθεῖς ἠσχολήθησαν περὶ τὴν διδασκαλίαν. Ὁ Πομπώνιος διαβεβαίει ἡμᾶς ὅτι ὁ Labéon, σπουδαιότατος νομομαθής, συνέγραψεν ὑπερτετρακκοσίους τόμους, *quadringenta volumina*: ἴσως οἱ τόμοι οὗτοι ἦσαν ἀπλοὶ κίτυροι. Ἐτερος σπουδαῖος νομομαθής, συστήσας ἰδίαν σχολὴν, διαλάμψας δ' ἐν αὐτῇ, εἶναι ὁ Capiton' ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσῃ σχολῇ τῶν *Sabinian* ἐπὶ πολὺ ἐδίδαξε καὶ πλείστα συνίταξε συγγράμματα. Ἡ σχολή

αὕτη μετὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Labéon συσταθείσης Προκυλλιανῆς εἰσὶν αἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου κλασικαὶ σχολαί. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ δίκαιον ἤρξαστο διαδιδόμενον, αἱ δ' ἐν Ῥώμῃ σχολαὶ οὐδὲν ἑπῆρκον· ἐξ οὗ βλέπομεν σχολὰς συνισταμένας ἐν Βηρυττῷ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Καισαρείᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Περὶ τὸ 452 συνιστᾶται σχολὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν ἣ ἴσως οἱ ἐν ταῖς αὐτοκρατορικαῖς σχολαῖς διδάσκοντες εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν, ὅπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπερίοριστον ἐτύγχανε, λαμβάνοντες καὶ μισθόν.

Οἱ καθηγηταὶ ἐθεωροῦντο πρόσωπα ἱερά, κατόπιν δὲ διδασκαλίας εἰκοσιπενταετοῦς ἠδύναντο νὰ τύχωσι τῶν *comitiva*, ἀξιώματος τιμητικοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου ἐγκαθιδρύεται πλέον ἐπισήμως. Ἡ Σύγκλητος διορίζει τοὺς καθηγητάς, ἀφ' οὗ πρότερον ἐρευνήσῃ τὰ τε ἠθικὰ προσόντα καὶ τὴν περὶ τὰς γνώσεις ἰκνότητά.

Τοιαύτη ἐν συνόλῳ ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν Ῥώμῃ. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, τιθεὶς τὰς βάσεις τῆς νομοθεσίας, κληροδοτεῖ τοῖς νεωτέροις ἔθνεσι σύστημα ἐπιστημονικὸν ἀξιοθαύμαστον, κατορθώσας νὰ συμπλήξῃ καὶ συμπεριλάβῃ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πᾶν ὅ,τι οἱ πρὸ αὐτοῦ νομοδιδάσκαλοι ἔγραψαν καὶ ἐκ παραδόσεως μετέδωκαν τοῖς περὶ τὸ δίκαιον ἀσχολούμενοις. Ἐφ' ᾧ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ χρησιμεύουσιν οὐ μόνον ὡς μνημείον ἀθάνατον τῆς Ῥωμαϊκῆς μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ καὶ ὡς βάσις τῆς νομοθεσίας τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

ὑπὸ

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΚΕΠΕΤΖΗ, Δ. Ν.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΙῳ συνεδριάσει τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1895.

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Ἐσκέφθην νὰ ὁμιλήσω ἡμῖν περὶ εὐρωπαϊκοῦ θεσμοῦ, ὃν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσω καὶ γνωρίσω ἐκ τοῦ πλησίον. Ὁ θεσμὸς οὗτος εἶναι ἡ Ἀκαδημία τοῦ διεθνοῦς δικαίου.

Ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διακεκριμένος πρόεδρος τοῦ Συλλόγου τούτου, αἰδιμιος Κωνστ. Καλλιμάδης ἐποίησατο πρὸ δεκατριετίας μακρὸν ἀνάγνωσμα, ἐν ᾧ ἐξέθηκε λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐπιστημονικοῦ τούτου πωματείου, κατέδειξε τὴν ἀξίαν τῶν διαφορῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὸ νομομαθῶν, ἐγνώρισε τὰ τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ καὶ διέλαβε περὶ τῶν κατὰ τὴν πρώτην ὀκταετίαν ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ γενομένων.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ ἀνακρινώσει τῆς ἐσπέρας ταύτης δὲν δύναμαι νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τῶν τότε λεχθέντων. Ὁ ἀρκεθῶ μόνον εἰς τὸ νὰ σὰς ὑπενθυμίσω ἐν ἀρχῇ βραχυτάτην αὐτῶν περιληψιν. Σκοπὸς ἡμῶν ἔσεται μᾶλλον νὰ ἐκθίσωμεν τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐργασίας καὶ νὰ καταδείξωμεν οὕτω τὸ κῦρος καὶ τὴν ὑπόληψιν. ἦν ἡ Ἀκαδημία ταχέως ἐν τῇ ὑψηλῇ κατέκτησε, καταστάσα βαθμηδὸν σπουδαίος καὶ σημαντικὸς παράγων τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀλληλεθνοῦς δικαίου, τοῦ τε δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ.

Ι. Καὶ πρῶτον, τί ἐστὶν Ἀκαδημία τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὁποῖος ὁ σκοπὸς καὶ ὁποῖος ὁ καταρτισμὸς αὐτῆς; τίνα τὰ μέσα, ἀτινα πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς μεταχειρίζεται; Τοιαῦτα εἶναι τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ προσπαθῆσω νὰ διευκρινίσω δι' ὀλίγων.

Πρὸς κατανόησιν τοῦ πνεύματος, ὑφ' ὃ συνέστη ἡ Ἀκαδημία, πρέπει ν' ἀναδράμωμεν μέχρι τοῦ γεγονότος, ὅπερ πρὸ 25ετίας συνετάραξε σύμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κό-

σμον, μέχρι τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ παρετηρήθησαν πολλάκις διαφωναίαι μεταξὺ τῶν διαφορῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐμπολέμων στρατῶν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας, ἀλλ' ἐστὶν ὅτι καὶ ἐπὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως τῶν διαφορῶν κνόνων καὶ ἐθίμων τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου, κανόνων καὶ ἐθίμων γραπτῶν ἢ σιωπηρῶς ἀνεγνωρισμένων καὶ ὑπὸ τῆς συνηθείας καθιερωθέντων, οὓς ἡ πρόοδος τῶν ἰδεῶν ἐν τοῖς πεπολιτισμένοις κράτεσιν ἀνεγνώρισε, ὅπως περιορίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὰ ποικίλα τοῦ πολέμου δεινά, θεωρουμένου αὐτοῦ ἀπλῶς ὡς σκοποῦντος νὰ καταδείξῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς δυνάμεως μεταξὺ δύο κρατῶν (ἀτινα ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ καὶ τῇ ἰσότητι αὐτῶν οὐδεμίαν ἀναγνωρίζουσιν ἀνωτέραν ἀρχήν), καὶ ἐπομένως ἀποκηρύττοντος διαρρηθῆναι τὰς περιττὰς ὠμότητας καὶ τὴν κακὴν πίστιν καὶ διακρινομένου οὕτω τῆς ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἐπιδιωκομένης πικτελοῦς ἐξοντώσεως τῶν ἐναντιῶν. Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων ὁρμώμενοι μερικοὶ φιλόκλινοί ἄνθρωποι νομομαθεῖς, ἐσκέφθησαν ὅτι τὰ ποικίλα δυσάρεστα, ἅπερ παρετηρήθησαν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870—1871, καὶ ἅπερ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνωφελῆ ἐξαψιν τῶν παθῶν καὶ ἐπομένως εἰς τὴν περιττὴν ἐπαύξισιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, δὲν θὰ ἐπαρουσιάζοντο ἐκ νέου, ἐὰν ἐπήρχετο ἐν καιρῷ εἰρήνης συνεννόησις τις μεταξὺ τῶν ἀρμοδίων νομομαθῶν τῶν διαφορῶν πεπολιτισμένων κρατῶν, πρὸς καθορισμὸν καὶ ἐξακριβῶσιν τῶν τε κανόνων τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν.

Εὐρύνοντες δ' ἀκολούθως τὴν ἰδέαν ταύτην, ἐσκέφθησαν ὅτι τοιαῦτη τις συνεννόησις δύναται νὰ ἔχῃ ἐνεργητικώτερα ἐτι ἀποτελέσματα, ἐὰν ἐπιτευχθῇ ἐπὶ διαφορῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων τοῦ διεθνοῦς δικαίου, τοῦ τε δη-

μοσίου και του ιδιωτικού, άπερ, γεννώντα διηνεκώς δυσαρσεκσίας και συγκρούσεις, συντελοῦσιν ήκιστα εις την διατήρησιν των μεταξύ των κρατών φιλικών σχέσεων· όντως, κατά τας τελευταίας δεκαετηρίδας, χάρις ιδίχ εις την ανάπτυξιν των μέσων τής συγκοινωνίας, του έμπορίου και τής βιομηχανίας, αί σχέσεις μεταξύ των διαφόρων έθνών έπολλαπλασιάσθησαν σημαντικώς. Συγγρόνως και κατ' ανάγκην, ανεπτύχθη και ή έπιστήμη του διεθνούς δικαίου, ήτις μελετᾷ και καθορίζει τους κανόνες, οίτινες διέπουσι τας σχέσεις ταύτας, είτε μεταξύ των διαφόρων κρατών, είτε μεταξύ άτομων διαφόρων έθνικοτήτων, είτε τέλος μεταξύ άτομων και ξένων κυβερνήσεων.

Η ανάπτυξις όμως αύτη γίνεται, ούτως είπειν, μονομερώς υπό των νομοδιδασκάλων ή των δικαστών έκάστου κράτους κατ' ιδίαν, ή και υπό των διπλωματών αυτού, άλλ' ιδιαιτέρως διά συμβάσεων μετά τριούτου ή τριούτου κράτους. Εύνόητον δ' ότι, έπειδή όλοι οί λαοί δέν έχουσιν ούτε τας αυτές ανάγκας, ούτε τον αυτόν τρόπον του σκέπτεσθαι, είναι έπόμενον όπως έκαστος έννοεί νά ρυθμίξη τας μετά των ξένων σχέσεις αυτού κατά το ίδιον αυτού συμφέρον. Έντεϋθεν διηνεκείς συγκρούσεις μεταξύ βλέψεων και αξιώσεων αποκλειουσών άλλήλας, συγκρούσεις, αίτινες παραβλάπτουσι πολλάκις καιρίως τας φιλικάς των κρατών σχέσεις, έστιν ότε δέ και εις αυτόν τον πόλεμον καταλήγουσιν.

Όθεν δέν είναι δυνατόν νά προληφθώσιν αί κακί συνεννοήσεις και αί συγκρούσεις διά τής επί το αυτό συνελεύσεως και συσκέψεως των διαφόρων νομομαθών έκάστου κράτους, των ιδιαιτέρως περι τας μελέτας του διεθνούς δικαίου καταγινομένων, των νομοδιδασκάλων, των δικαστών και των διπλωματών αυτών, οίτινες, γνωρίζοντες τους νόμους, τας ανάγκας και τας βλέψεις τής ίδιας αυτών πατρίδος, δύνανται, ανταλλάσσοντες εκ του πλησίον τας ιδέας αυτών, και κάμνοντες έν ανάγκη μερικώς άμοιβαίας παραχωρήσεις, νά καταλήξωσιν εις την κοινήν παραδοχήν μερικών κανόνων, ούς τά οικεία κράτη ή άναγνωρίσωσιν άκολούθως άνευ δυσκολίας, άρ' ού έμελειτήθησαν άμερολήπτως υπό όμηγύρεως νομομαθών ειδικών, έν ή έκαστον αυτών άντεπροσωπέυετο.

Τοιαύτη εργασία θά συνετέλει άναντιρρήτως εις την ένίσχυσιν και παράτασιν τής ειρήνης, άρ' ού έμμεσον αύτής άποτέλεσμα θά

ήτο ή έλάττωσις των άφορμών του πολέμου.

Τας ιδέας ταύτας έχον το πρώτον ό έλβετός *Gustave Moynier* και ό άμερικανός *Lieber*, άνδρες άμφότεροι διάσημοι· ό μόν *Moynier*, ως πατήρ τής παγκοσμίου σχεδόν γενικής συμβάσεως του 1854, υπό το όνομα *Convention de Genève* προς περιθάλψιν των πληγωμένων και των άσθενών έν καιρῶ πολέμου, έκτοτε δέ πρόεδρος τής κεντρικής Έπιτροπής των ανά την ύφήλιον πολυαριθμών έταιρειών του Έρυθρού Σταυρού· ό δέ *Lieber*, ως συγγράφας τήν διάσημον κωδικοποίησιν των κανόνων του διεθνούς δικαίου έν καιρῶ πολέμου προς χρῆσιν του στρατού των Ηνωμένων Πολιτειών τής Βορείου Αμερικῆς, κωδικοποίησιν, ήν έκαμεν έν έπιγνώσει τής κυβερνήσεως του Washington.

Τας ιδέας των δέ ταύτας, αίτινες από πολλοῦ άπησχόλουν αυτούς, εξέθηκαν κατά την διάρκεια του γαλλογερμανικού πολέμου σχεδόν ταυτοχρόνως εις περιώνυμον βέλγον δικηγόρον, τον κ. *Rolin-Jaequemyns*, έκτοτε καθηγητήν του Πανεπιστημίου Βρυξελλών και επί έξαιετιαν ύπουργόν του Βελγίου, άνδρα γνωστόν διά την εύρύτητα των φιλοσοφικών και ριλελευθέρων αυτού βλέψεων, όσον και διά τον πλοϋτον των νομικών αυτού γνώσεων, όστις είχεν ιδρύσει και διήύθυνεν από του 1869 τήν *Revue de droit international et de législation comparée*. Ό κ. *Rolin-Jaequemyns* ού μόνον ήσπάσθη αυτάς, αλλά και έπεδίωξε συντόμως τήν πραγματοποιήσιν αυτών διά τής συστάσεως πυρῆνος γνωστών και άρμοδίων νομομαθών τής τε Εύρώπης και τής Αμερικῆς, δι' ού νά έπιτευχθῆ ό καταρτισμός σωματείου, το όποιον ν' άντιπροσωπέυη, ως ό ίδιος είπε, «τήν νομικήν συνείδησιν του πεπολιτισμένου κόσμου». Ίδου πώς ό κ. *Rolin-Jaequemyns* διετύπωσε τήν ιδέαν, εξ ής έγεννήθη άκολούθως ή Ακαδημία του διεθνούς δικαίου, έν τή έμπιστευτική διακοινώσει, ήν έπεμψε κατά Μάρτιον του 1873 προς τινας έξόχους και σοφούς τής Εύρώπης και τής Αμερικῆς.

«Ce que nous proposons serait la réunion intime d'un groupe restreint d'hommes déjà connus dans la science du droit international par leurs écrits ou par leurs actes et appartenant, autant que possible, aux pays les plus divers. Cette réunion chercherait à

poser les premiers jalons de l'action scientifique collective. 1) En examinant en principe le genre d'utilité, le degré d'efficacité de cette action, et la meilleure forme sous la quelle elle pourrait se produire. 2) En arrêtant les statuts d'une académie ou institut international du droit des gens, qui devrait servir d'organe à l'opinion juridique du monde civilisé en matière de droit international».

Ἐν ταῖς προσπάθειαις αὐτοῦ ὁ κ. *Rolin-Jaequemyns* εὐρε πολυτίμους βοηθοὺς δύο συναδέλφους οὗς ἤττον περιφανεῖς, τὸν γερμανοελβετὸν καθηγητὴν *Bluntschli*, τὸν συγγραφεὰ τοῦ *Droit international codifié de l'Europe*, καὶ τὸν *Pasquale Mancini*, τὸν ἰταλὸν νομομαθὴ καὶ πολιτικὸν ἄνδρα, εἰς ὃν ἡ μὲν ἐπιστήμη τοῦ διεθνoῦς δικαίου ὀφείλει τὴν περιβόητον θεωρίαν τῶν ἐθνικότητων (ἣτις κατέστη ἔκτοτε τὸ σύνθημα τῆς ἰταλικῆς σχολῆς), ἡ δὲ Ἰταλία κατὰ μέγιστον μέρος τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἔνωσιν. Οὕτω δέ, κατὰ Μάιον τοῦ 1873, συνήρχοντο ἐν Gand τοῦ Βελγίου, ὄμιλος ἑνδεκά ἐκ τῶν γνωστοτάτων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ διεθνoῦς δικαίου νομομαθῶν, ὅστις καὶ ἔθετο τὰς βάσεις τῆς Ἀκαδημίας τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Μεταξὺ τῶν ἰδρυτῶν τούτων θὰ μνημονεύσωμεν ἰδίᾳ, ἐκτὸς τῶν προμνησθέντων κυρίων *Rolin-Jaequemyns* καὶ *Moynier*, τὸν ὀλλανδὸν *Asser*, τὸν βέλγον *Lavelaye*, τὸν ἀγγλον *Lorimer*, τὸν ῥώσσον *Besobrasoff*, τὸν ἀργεντίνον *Calvo*, τὸν βορειαμερικανὸν *Dudley Field* καὶ τὸν ἰταλὸν *Mancini*, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας.

Τὸ πρῶτον συνέδριον τῆς Ἀκαδημίας συνεκροτήθη κατ' Αὐγούστου τοῦ 1873 ἐν Γενεύῃ τῆς Ἑλβετίας. Ἡ Ἀκαδημία προσέλαβεν ὡς ἐπίσημον τίτλον τὸν *Institut de droit international*, ὡς ἔμβλημα δ' αὐτῆς τὰς λέξεις *Justitia et pax*, κηρύττουσα οὕτως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρόθεσιν αὐτῆς ὅπως ἐπιδιώξῃ τὸν σκοπὸν τῆς διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Πρῶτην ἐφαρμογὴν τῆς ἰδέας ταύτης ἡ Ἀκαδημία ἔκαμε κατὰ τὸν κκαρτισμὸν τοῦ προεδρείου αὐτῆς ἐν Γενεύῃ, ὅπου παρὰ τῷ προεδρεύοντι ἰταλῷ *Mancini* πικρακῆθητο ὡς ἀντιπρόεδροι ὁ γερμανὸς *Bluntschli* καὶ ὁ γάλλος *de Parieu*, γενικοῦ γραμματέως ὄντος τοῦ βέλγου *Rolin-Jaequemyns*.

Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ ἐπιψηφισθέντος *Καταστατικοῦ* δίδει περὶ τοῦ *Institut* τὸν ἀκόλουθον ὀρισμὸν:

L'institut de droit international est une association exclusivement scientifique et sans caractère officiel (Οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἐσκέφθησαν ὅτι ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον μόνον ἦτο δυνατόν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία τοῦ ἐπιστημονικοῦ σωματείου, οὗ τὴν σύστασιν ἐπεδίωκον). Il a pour but de favoriser le progrès du droit international:

1) En travaillant à formuler les principes généraux de la science, de manière à répondre à la conscience juridique du monde civilisé.

2) En donnant son concours à toute tentative sérieuse de codification graduelle et progressive du droit international.

3) En poursuivant la consécration officielle des principes qui auront été reconnus comme étant en harmonie avec les besoins des sociétés modernes.

4) En contribuant, dans les limites de sa compétence, soit au maintien de la paix, soit à l'observation des lois de la guerre.

5) En examinant les différends, qui viendraient à se produire dans l'interprétation ou l'application du droit, et en émettant au besoin, des avis juridiques motivés dans les cas douteux ou contreversés.

6) En concourant, par des publications, par l'enseignement public et par tous autres moyens, au triomphe des principes de justice et d'humanité, qui doivent régir les relations des peuples entre eux.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ *Καταστατικοῦ*, ἡ Ἀκαδημία ἀπαρτίζεται ἐκ μελῶν 60 καὶ 60 ἐταίρων. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν εἶναι ἐλαχίστη καὶ μάλλον τιμητικὴ, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ ἐταῖροι, ἦτοι τὰ νέα μέλη, ἔχουσιν ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς συνεδριάσει τὰ αὐτὰ δικαιώματα λόγου καὶ ψήφου, ἅπερ καὶ τὰ κυρίως λεγόμενα μέλη δι' ὅ καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ μεταχειρισθῶ τὴν λέξιν μέλη με τὴν γενικὴν αὐτῆς σημασίαν.

Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν 120 μελῶν εἶναι

ἀνώτατος ὄρος, ὅστις οὐδέποτε πληροῦται, ἵνεκα ἐτέρας τοῦ *Κατασαιτικοῦ* διατάξεως, καθ' ἣν, πρὸς τέρησιν τῆς μεταξύ τῶν διαφόρων ἐθνικότητων ἀπαιτουμένης ἰσορροπίας, καὶ ὅπως ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀντιπροσωπεύονται ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεραι ἐθνικότητες, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀντιπροσώπων μιᾶς ἐθνικότητος δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὸ ἐν πέμπτῳ τοῦ ὄλου ἀριθμοῦ τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν Ἀκαδημίαν μελῶν· οὕτω δὲ συμβαίνει π. χ. ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ὅπως, ἐν ᾧ πρὸς τὸ παρὸν μέγας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν γερμανῶν καὶ γάλλων νομομαθῶν, οἵτινες ἠσχολήθησαν ἰδιαιτέρως ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ διεθνoῦς δικαίου, μετὰ μεγάλης δυσκολίας καὶ βραδύτητος εἰσέρχονται οὗτοι ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, διότι ὁ ἐν αὐτῇ ἀριθμὸς τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν ἐφθασεν ἢ πλησιάζει εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ *Κατασαιτικοῦ* ὀριζόμενον ἀνώτατον ὄριον.

Ἡ ἐκλογὴ τῶν νέων ἐταίρων ἢ τῶν μελῶν, γίνεται ὑπὸ μόνων τῶν κυρίως μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, προτάσει τοῦ προεδρείου, κατόπιν αὐστηρᾶς ἐρεύνης καὶ ἐρωτωμένων τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συμπολιτῶν τοῦ προτεινομένου.

Ὅσον περὶ τῆς ὕλικῆς τῆς Ἀκαδημίας συντηρήσεως, ἀξία μνείας ἐστὶν ἡ διάταξις τοῦ *Κατασαιτικοῦ*, καθ' ἣν τὰ ἐξοδα αὐτῆς καλύπτονται ὑπὸ τῶν συνδρομῶν τῶν τακτικῶν μελῶν, τῶν προσφορῶν τῶν ἐπιτίμων καὶ τῶν δωρημάτων παντὸς φιλεπιστήμονος. Οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἀπέριψαν παμψηφεί, κατόπιν συζητήσεως καὶ ὠρίμου σκέψεως, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιχορήγησιν Κυβερνήσεως τινος, θέλοντες νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν πλήρη τῆς Ἀκαδημίας ἀνεξαρτησίαν. Πρὸς τοῦτοις, τὸ αὐτὸ ἄρθρον προδιατάττει τὸν βαθμιαῖον σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου, οὗ τοὺς τόκους ὀρίζει εἰς τὰς δαπάνας τῆς γραμματείας καὶ τοῦ περιοδικοῦ.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ Ἀκαδημία συνέρχεται ἅπαξ καθ' ἕκαστον ἔτος. Τὸ προεδρεῖον, ὅπου ἀνανεοῦται καθ' ἕκαστον συνέδριον, ἀπαρτίζεται ἐξ ἐνὸς προέδρου, δύο ἀντιπροέδρων καὶ ἐνὸς γενικοῦ γραμματέως. Οἱ τρεῖς πρῶτοι ἀνήκουσι πάντοτε εἰς τρεῖς διαφόρους ἐθνικότητας.

Ὁ γενικὸς γραμματεὺς, ὅστις ἔχει βοηθοὺς ἑνα ἢ δύο γραμματεῖς μεταξύ τῶν ἐταίρων τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἕνα ἢ δύο ὑπογραμματεῖς, ἐκλέγεται ἀνὰ ἐξαστίαν, καὶ εἶναι, ὡς ἤδη ἔρως ἐννοεῖται, ὁ κυριώτατος μοχλὸς τῆς

λειτουργίας τοῦ σωματείου. Τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν κατέχει τὰ νῦν διακεκριμένος γάλλος νομομαθῆς, ὁ κ. *E. Lehr*, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Λωζάννης καὶ σύμβουλος τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ γαλλικῆς πρεσβείας, διαδεξάμενος τὸν πολὺν *Rolin-Jaequemyns*, ὅτε οὗτος ἠναγκάσθη πρὸς τριετίας ν' ἀναλάβῃ ἐν τῇ Ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ, ὡς γενικοῦ συμβούλου τοῦ βασιλέως τοῦ Σιάμ.

Ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἡ γαλλικὴ. Ἐν τούτοις κατὰ τὰ συνέδρια ἐπιτρέπεται ἐνὶ ἐκάστῳ ἢ χρῆσις τῆς ἰδίας αὐτοῦ διαλέκτου, δικαίωμα, οὗτινος ἐπωφελοῦνται ἰδίᾳ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, ὧν αἱ γλῶσσαι εἶναι αἱ μᾶλλον γνωσταὶ τοῖς ἀκαδημαϊκοῖς καὶ αἱ πλέον χρήσιμοι τοῖς περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον καταγινομένοις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῆς Ἀκαδημίας, ἀξία παρατηρήσεως ἐστὶν ἡ διαφορὰ ταύτης ἀπὸ τῆς τῶν διαφόρων καὶ πολυπληθῶν συνεδρίων, ἅτινα κατ' ἔτος πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης συγχροτοῦνται καὶ ἀπαρτίζονται πάντοτε ὑπὸ ἀναμφισβητήτων ἀρμοδιοτήτων καὶ λαμβάνουσι πολλὰκις ἀποφάσεις ἐσπευσμένας καὶ ἀνεπαρκῆς μελετηθείσας. Τὰ συνέδρια τῆς Ἀκαδημίας οὐ μόνον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς καταρτίζονται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐργασία κατ' ἰδιαιτέρον γίνεται τρόπον.

Ὅταν ζήτημά τι, προταθῆν ὑπὸ προεδρείου ἢ ὑπὸ τινος μέλους, κριθῇ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον ὅπως ἀπασχολήσῃ αὐτήν, ἐγγράφεται ἀμέσως ἐν τῇ διατάξει τῆς ἐργασίας τῶν προσεχῶν αὐτῆς συνεδρίων καὶ καταρτίζεται Ἐπιτροπὴ πρὸς μελέτην αὐτοῦ. Τῆς Ἐπιτροπῆς προεδρεῖ ὁ εισηγητής, ᾧ τινι προσαρτᾶται εἰς συνεισηγητῆς (*corapporteur*). Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐργασθέντα πρῶτον περὶ τοῦ ζητήματος κατ' ἰδίαν, προβαίνουσιν εἴτα εἰς τὴν μεταξύ αὐτῶν συνεννόησιν, εἴτε δι' ἀλληλογραφίας, εἴτε διὰ συνεντεύξεων, γινομένων κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς συνεδρίου, ἐστὶν ὅτε δὲ καὶ κατὰ τὸ μεταξύ δύο συνεδρίων μετολαβοῦν διάστημα. Πολλὰκις εἰς σπουδαῖα ζητήματα παρέρχονται δύο καὶ τρία συνέδρια, πρὶν ἢ ἢ τῆς Ἐπιτροπῆς μελέτη κριθῇ ἀρκετὰ ὠριμος, ὅπως ὑποβληθῇ εἰς συζήτησιν ἐν γενικῇ συνεδριάσει. Ἡ δὲ Ἀκαδημία δὲν ἐξαντλεῖ πάντοτε ἐν ζήτημα ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ συνεδρίῳ.

Πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ κατηρτισμένοι διάφοροι Ἐπιτροπαί,

και ἐσπευσμένως ἐν τῇ διατάξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ μελέτην 16 διάφορα ζητήματα διεθνoῦς δικαίου, δημοσίου τε και ἰδιωτικoῦ.

Μεταξὺ αὐτῶν παρατηρῶ ἰδίᾳ:

1) Τὸ τῆς Α' Ἐπιτροπῆς, περὶ συμβιβασμοῦ εἰδικῶν νομοθετικῶν διατάξεων ἐπὶ ζητημάτων διεθνoῦς δικαίου.

2) Τὸ περὶ τῶν ἐντὸς ξένων λιμένων εὐρισκομένων πλοίων και τοῦ πληρώματος αὐτῶν, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιβλέψεως και τῆς δικαστικῆς ἀρμοδιότητος (Γ' Ἐπιτρ.).

3) Περὶ ἱκανότητος ξένων ἠθικῶν προσώπων (Ε' Ἐπιτρ.).

4) Περὶ διεθνoῦς διαρρυθμίσεως τοῦ ἐν καιρῷ πολέμου λαθρεμπορίου (Π' Ἐπιτρ.).

5) Περὶ συμβιβασμοῦ, συγκρουομένων νομοθετικῶν διατάξεων, περὶ ἐθνικότητος (Ι' Ἐπιτρ.).

6) Περὶ συγκρούσεως νομοθετικῶν διατάξεων, περὶ τίτλων τῶ φέροντι και μελέτη τῶν ληπτέων διεθνῶν μέτρων πρὸς προστασίαν τῶν δικαιούχων ἐν περιπτώσει ἀπωλείας (ΙΑ' Ἐπ.).

7) Περὶ προξενικῶν προνομίων (ΙΓ' Ἐπιτρ.).

8) Συζήτησις περὶ νομιμότητος τοῦ βρομβαρδισμοῦ ὑπὸ στόλου τῶν ὠχυρωμένων πόλεων (ΙΣ' Ἐπιτρ.).

II. Ὅσα μέχρι τοῦδε εἶπον ἐπιτρέπουσι νὰ κατανοηθῆ εὐκόλως ἢ ἐπιρροή, ἢ ἡ Ἀκαδημία ταχέως ἐκτήσατο ἐν τῷ κόσμῳ, διὰ τε τῆς ἐπισταμένης και αὐστηρᾶς ἐκλογῆς τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν, ὡς και διὰ τῆς φρονίμου αὐτῆς πορείας και τῆς ἐμβριθoῦς μελέτης τῶν ζητημάτων.

Τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς παράδοξον, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς κοινωνικῆς θέσεως και τῆς φήμης τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν. Περιορίζομαι νὰ σᾶς ἀναφέρω μεταξὺ τῶν ἐπιζώντων ἐκ τῶν γνωστοτάτων ὀνομάτων, ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἤδη *Rolin-Jacquemyns* και *Moynier*:

Ἐν Γαλλίᾳ τοὺς κ. κ. *Renault*, *Lyon-Caen* και *Glasson*, καθηγητᾶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Παρισίων, *Pradier-Fodéré*, ἀρχαίον καθηγητὴν, νῦν δὲ ἐφέτην, *Féraud-Giraud*, ἀρεσπαγίτην, *Engelhardt*, διπλωμάτην.

Ἐν Γερμανίᾳ τοὺς κ. κ. *von Bar*, *Stoerk*, καθηγητᾶς, *Perels*, σύμβουλον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ὑπουργείου τῶν ναυτικῶν, *Geffeken*, διπλωμάτην, *von Marquardsen*, βουλευτὴν και καθηγητὴν.

Ἐν Μ. Βρετανίᾳ τοὺς καθηγητᾶς *Westlake* και *Holland*, τὸν *Lord Reay*, διπλωμάτην και τέως μέλος τοῦ φιλελευθέρου ὑπουργείου ἐν Ἰταλίᾳ τοὺς καθηγητᾶς *P. Fiore* και *Brusa* ἐν Ἑλβετίᾳ τὸν καθηγητὴν και διπλωμάτην *A. Rivier*, τὸν ἐν Παρισίοις πρεσβευτὴν *Lardy*, τὸν καθηγητὴν *Brocher de la Fréchère*, τὸν καθηγητὴν, βουλευτὴν και διακεκριμένον συγγραφέα *Hilty*.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ τὸν καθηγητὴν και σύμβουλον τοῦ Στέμματος *Asser* και τὸν στρατηγὸν *den Beer Poortugaël*, καθηγητὴν τοῦ διεθνoῦς δικαίου ἐν τῇ στρατιωτικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Χάγης.

Ἐν Ρωσίᾳ τὸν καθηγητὴν και σύμβουλον τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν *de Martens*.

Ἐν Σουηδίᾳ τὸν καθηγητὴν *d'Olivcrona*.

Ἐν Νορβηγίᾳ τὸν καθηγητὴν και τέως ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης *Aubert*.

Ἐν Δανίᾳ τὸν καθηγητὴν και νῦν πρόεδρον τῆς Γερουσίας *Matzen*.

Ἐν Ἀμερικῇ τὸν *Calvo* και τὸν *Moore*.

Πάντες οὗτοί εἰσι γνωστοί διὰ τῶν περὶ διεθνoῦς δικαίου γενικῶν ἢ εἰδικῶν αὐτῶν συγγραμμάτων και δημοσιεύσεων.

Ὁ περιφανῆς καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀοίδιμος *Νικόλαος Ἰ. Σαρῖ-πολος* ἀντεπροσώπευσεν ἐπὶ δικαιοσύνην τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Ἡ ἰδιαιτέρα ἡμῶν πατρίς Κωνσταντινούπολις ἀντιπροσωπεύεται σήμερον ἐτι ἐν αὐτῇ ὑπὸ διακεκριμένου διπλωμάτου και νομομαθοῦς, τοῦ κ. *Στεφάνου Καραθεοδωρῆ*, γνωστοῦ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ διὰ τὰς ἐμβριθεῖς αὐτοῦ περὶ διεθνῶν ποταμῶν μελέτας.

Πάντες σχεδὸν οἱ τὴν Ἀκαδημίαν ἀπαρτιζόντες ἔχουσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῶν πατρίδι ἐπιρροήν τινα, δι' ἧς αἱ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰ διάφορα ζητήματα διδόμεναι λύσεις γίνονται βαθμηδὸν παραδεκταί ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων και καθιεροῦνται ἐπισήμως, εἴτε διὰ διεθνῶν συμβάσεων, εἴτε διὰ νόμων, εἴτε διὰ δικαστικῶν ἀποφάσεων.

Ὁ καταρνεστάτος τρόπος, δι' οὗ ἡ Ἀκαδημία ἐξασκεῖ τὴν ἐπιρροήν αὐτῆς, εἶναι κοινοποιήσεις, ἃς ἀπευθύνει ἐκάστοτε ἐπισήμως εἰς τὰς διαφόρους κυβερνήσεις ἐπὶ τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων. Περὶ τῶν κοινοποιήσεων τούτων ἐμερίμνησεν ἐκ νέου ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν Παρισίοις, μελετήσασα, προτάσει τοῦ γάλλου διπλωμάτου *Engelhardt*, τὸν τρόπον, καθ' ὃν δύ-

ναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἀσφαλέστερον ὁ διὰ τῶν κοινοποιήσεων ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς καὶ λαβούσα τὰ δέοντα πρὸς τοῦτο μέτρα.

Ἐκτὸς ὁμῶς τοῦ μέσου τούτου, ἡ ἐπιρροὴ τῆς Ἀκαδημίας ἐξασκεῖται κατὰ πολλοὺς ἄλλους τρόπους ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτῆς, εἴτε διὰ τῆς διδασκαλίας, εἴτε διὰ τῶν συγγραμμάτων καὶ ποιικίλων αὐτῶν δημοσιεύσεων, εἴτε διὰ τῶν ἐκθέσεων καὶ γνωμοδοτήσεων τῶν τρόπους διαφόρους, δι' ὧν αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας ἐπηρεάζουσι τοὺς διπλωμάτας, τοὺς νομοθέτας ἢ τοὺς δικαστάς.

Οὕτως ἐπιδιώχθη καὶ ἐπραγματοποιήθη βαθμηδὸν ἡ ἰδέα, ἣν ἐξέφραζεν ἡ προκήρυξις τῆς 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1873, ἥτις προετάχθη τοῦ ἐπιψηφισθέντος Καταστατικοῦ καὶ καθ' ἣν οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἀκαδημίας ἐπεκαλοῦντο τὴν ἀρωγὴν τῆς δημοσίας γνώμης ἀπασῶν τῶν χωρῶν πρὸς ὑποστήριξιν καὶ χρῆσιμοποίησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας. Τὴν λελογισμένην καὶ εὐσυνείδητον διαφώτισιν τῆς δημοσίας ταύτης γνώμης ἐπιδίωξε συστηματικῶς ἡ Ἀκαδημία, συντάλέσασα οὕτω τὰ μάλα εἰς τὴν διευκρίνισιν σπουδαιωτάτων ζητημάτων καὶ καταστάσασα σημαντικὸς παράγων τῆς προόδου τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Εἶναι ὅντως λίαν φυσικόν, ὅπως ζητήματα, μελετηθέντα ἐπισταμένως ὑπὸ νομομαθῶν ἐδικῶν ἐν ταῖς μελέταις τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ ὧν οἱ πλείστοι, ἐκ τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως, ὑποχρεοῦνται νὰ λαμβάνωσι πάντοτε ὑπ' ὄψιν ἐν ταῖς ἐκφερομέναις γνώμαίς τὰς ἀνάγκας τοῦ πρακτικοῦ βίου, θεωρηθῶσιν ἀκολούθως παρὰ πᾶσιν ὡς ὀριτικῶς ἐξηγητὰ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἥς τὰς ἀποφάσεις ἐπικαλοῦνται, ὡς βραυστήμαντα ἐπιχειρήματα, οἱ δικηγόροι ἐν τοῖς δικαστηρίοις, οἱ ῥήτορες ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων καὶ οἱ διπλωμάται κατὰ τὴν σύναψιν διεθνῶν συμβάσεων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον, ὑπάρχουσι διάφορα παραδείγματα διεθνῶν συμβάσεων, αἰτίνας καθιέρωσαν ἀποφάσεις καὶ εὐχὰς τῆς Ἀκαδημίας. Μεταξὺ αὐτῶν θ' ἀναφέρωμεν ἐπὶ παραδείγματι:

1) Τὴν γενικὴν διεθνῆ σύμβασιν τοῦ Βερολίνου τῆς 26 Φεβρουαρίου 1885, πρὸς ἀποστέλλαν τῶν ἐν τῇ κεντρῷ Ἀφρικῇ συγκρούσεων τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων.

2) Τὴν διεθνῆ σύμβασιν τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1888, ἥτις ἐξησφάλισε τὸν ἐλεύθερον πλοῦν καὶ τὴν οὐδετερότητα τῆς σουεζικῆς διώρυγος.

3) Τὴν διεθνῆ σύμβασιν τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1882, ἥτις ἐξησφάλισε τὴν προστασίαν τῶν ὑποβρυχίων τηλεγραφικῶν καλωδίων (cables sous-marins).

Ἐκτὸς τῶν περιστάσεων τούτων, καθ' ἃς εἶναι κατὰδηλος ἡ ἄμεσος πρακτικὴ ἐπιρροὴ τῆς Ἀκαδημίας, δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἕτερα παραδείγματα ἐμμέσου μὲν, πλὴν οὐχ ἥττον βεβαίως, διαρκοῦς ἐπιρροῆς. Οὕτω:

1) Κατὰ τὸ 1877 ἡ Ἀκαδημία ἐδημοσίευσεν ὑπὸ τὸν τύπον *Διεθνοῦς Κανονισμοῦ* (Règlement international) τὰ συμπεράσματα αὐτῆς περὶ διεθνοῦς διαιτησίας, μέτρον, ὅπερ ἐθεώρησεν ὡς δυνάμενον πολλάκις (ὡς τοῦτο ἐν διαφόροις περιστάσεσι κατεδείχθη) ν' ἀποσοβῆσθαι τὰς μεταξὺ ἔθνων αἱματηρὰς συγκρούσεις. Ἐν τῷ *Κανονισμῷ* τούτῳ διετυπώθησαν ἀρχαί τινες καὶ τρόποι ἐνεργείας τῶν ἐν τῷ μέλλοντι διαιτητικῶν δικαστηρίων, ἅτινα μετ' εὐγνωμοσύνης συνεβουλευθῶσαν ἕκτοτε τοῦτον.

2) Ἡ Ἀκαδημία, ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου τοῦ 1877, καθῆκον αὐτῆς ἐθεώρησε νὰ ὑπομνήσῃ τοὺς διαμαχομένους τὰς διατάξεις τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν καιρῷ πολέμου (τὰς τε ὑπὸ τῶν διαρκῶν ἐθίμων καθιερωθείσας καὶ τὰς ῥητῶς ὑπὸ διεθνῶν συμβάσεων κυρωθείσας). Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο φέρει τὴν ἡμερομηνίαν τῆς 28 Μαΐου 1877 καὶ συνετάχθη ἐν Heidelberg ὑπὸ τῶν κ.κ. *Moynier Rolin—Jaequemyns* καὶ *Bluntschli*, εἶναι δ' ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ προεδρείου, οὗ μέλη ἦσαν ἐπίσης ὁ *de Parieu* καὶ ὁ κ. *Asser*.

3) Ἡ σχετικὴ μελέτη, ἀναπτυχθεῖσα ἀκολούθως, ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τὸν τίτλον *Manuel des lois de la guerre*.

4) Τέλος, κατὰ τὸ 1880, ἡ Ἀκαδημία, συνελθοῦσα ἐν Oxford τῆς Ἀγγλίας, ἐμελέτησε διὰ μακρῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τῶν *ἐγκληματιῶν* (extradition), τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς αὕτη δεῖν νὰ χορηγῆται ὑπὸ τινος κυβερνήσεως, ὡς καὶ τὰ ὅρια τῶν δικαιωμάτων τοῦ τε κατηγορουμένου καὶ τῶν δύο διαφερομένων κυβερνήσεων. Αἱ ἀποφάσεις, ἃς ἡ Ἀκαδημία ἔλαβεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, κατέκτησαν ταχέως παγκόσμιον φήμην, καταστάσασα γνωστὰ ὑπὸ τὸν τίτλον *Les résolutions d'Oxford*, καὶ ἐνέπνευσαν ἕκτοτε διαφόρους διεθνεῖς συμβάσεις περὶ ἐκδόσεως ἐγκληματιῶν.

III. Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ ἐπιρροή, ἣν ἡ Ἀκαδημία κατέκτησεν ἐν βραχεί χρονικῇ διαστήματι.

Ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἡ Ἀκαδημία συνεκρότησεν ἤδη 16 συνέδρια διαδοχικῶς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐν Βελγίῳ, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτάτων ζητημάτων, ἅπερ ἐξήτασε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, θ' ἀναφέρω:

1) Τὸ περὶ διεθνούς διαρρυθμίσεως τῶν διὰ μετοχῶν ἐταιρειῶν (*sociétés par actions*) (τοὺς ὅρους, ὑφ' οὓς αὐταὶ δύνανται ν' ἀναγνωρισθῶσι καὶ νὰ λειτουργήσωσιν ἐν ξένη χώρᾳ), οὗ αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1891, εἰσηγουμένου τοῦ γνωστοῦ καθηγητοῦ Παρισίων κ. *Lyon-Caen*.

2) Τὸ περὶ ἐξώσεως καὶ διαμονῆς τῶν ξένων ἐν τινὶ χώρᾳ· τὰ δικιωμάτα καὶ καθήκοντα ἐκάστης κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην. Ἀποφάσεις, ληφθεῖσαι ἐν Γενεύῃ κατὰ τὸ 1892, εἰσηγήσει τοῦ οὐχ ἦττον γνωστοῦ καθηγητοῦ Γοττίγγης καὶ βουλευτοῦ *von Bar*.

3) Τὸ τῆς διεθνούς διαρρυθμίσεως τῆς παρεκτίας θαλάσσης (*mer territoriale*) ὀρισμὸς τῆς ἀποστάσεως αὐτῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς δικιωμάτων τοῦ γείτονος κράτους. Ἀποφάσεις, ληφθεῖσαι ἐν Παρισίοις τῷ 1894, εἰσηγήσει τοῦ ἀγγλοῦ δικηγόρου *Barclay*, ἀντικαταστήσαντος τὸν κωλυθέντα καθηγητὴν Παρισίων κ. *Renault*.

4) Ἐν τῷ αὐτῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων (1894), ἡ Ἀκαδημία ἐμελέτησε τὰ τῆς διεθνούς διακανονίσεως τῶν πτωχεύσεων (ἄρμοδιότης δικαστηρίου, ἐφαρμοστέος νόμος, θέσις δανειστών, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εὐρισκομένων κτλ.). Αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις ἐλήφθησαν, εἰσηγήσει δύο καθηγητῶν τοῦ διεθνούς δικαίου καὶ δικηγόρων: τοῦ ὀλλανδοῦ κ. *Asser* καὶ τοῦ γάλλου κ. *Weiss*. Ἐν τῷ προοίμιῳ δ' αὐτῶν ἐλέχθη ῥητῶς ὅτι συνιστῶνται οἱ μελετηθέντες κανόνες ταῖς κυβερνήσεσιν, ὅπως λάβωσιν αὐτοὺς ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύναψιν διεθνῶν συμβάσεων πρὸς διακανόνισιν τῶν ἐκ τῶν πτωχεύσεων πηγαζουσῶν διεθνῶν δυσχερειῶν.

IV. Μετὰ τὴν ἀπαριθμησιν ταύτην τῶν κυριωτάτων ἐργασιῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ ἐπιμείνω ὀλίγω περισ-

σότερον ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς συνεδρίῳ, τῷ συγκροτηθέντι ἐν Cambridge κατὰ τὸν τελευταῖον Αὐγούστον.

Δώδεκα κράτη τῆς Εὐρώπης ἀντιπροσωπεύθησαν κατὰ τὸ συνέδριον τοῦτο ὑπὸ 32 τῆς Ἀκαδημίας μελῶν. Αἱ συνεδριάσεις διεξήχθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ πανεπιστημιακοῦ κτιρίου ἢ *College* τοῦ *Trinity Hall*. Τὸ προεδρεῖον συνέκειτο ἐκ τοῦ κ. *Westlake*, καθηγητοῦ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν Cambridge, ὡς προέδρου, καὶ τῶν κ. κ. *Perels*, γερμανοῦ συγγραφέως καὶ νομικοῦ συμβούλου, καὶ *Clunet*, διαστήμου γάλλου δικηγόρου, ὡς ἀντιπροέδρων, τοῦ κ. *Lehr* διατηροῦντος ἐπὶ ἐξαίτιαν τὴν θέσιν αὐτοῦ ὡς γενικοῦ γραμματέως.

Ἐκ τῶν 15 ζητημάτων, τὰ ὅποια ἦσαν ἐγγεγραμμένα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν τῷ προγράμματι τῆς Ἀκαδημίας, 4 μὲν ἔτυχον ὀριστικῆς λύσεως, δύο ἑτέρων προσχώρησεν ἡ ἀφορῶσα αὐτὰ ἐργασία, καὶ δύο ἀπληρίφθησαν ἐκ τοῦ προγράμματος τῆς Ἀκαδημίας, ὡς μὴ κριθέντα ἀρκούντως ὄριμα πρὸς συζήτησιν, ἐπιφυλαχθείσης τῆς ἐνδεχομένης αὐτῶν ἐπαναλήψεως.

Τὰ τέσσαρα πρῶτά εἰσι τὰ ἀκόλουθα:

1) Τὸ ζήτημα τῆς ἐξασφαλίσεως ποινικοῦ κύρους εἰς τὰς διατάξεις τῆς διαστήμου διεθνούς συμβάσεως τῆς Γενεύης τῆς 22 Αὐγούστου 1864, ἣτις ἐμερίμνησε περὶ τῆς περιθάλψεως τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀσθενῶν ἢ πληγωμένων. Εἰσηγήσει τῶν κ. κ. *Moynier* καὶ *Engelhardt*, ἡ Ἀκαδημία διεξήγαγε τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπως τὰ πορίσματα αὐτῆς χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις καὶ ὁδηγὸς τῆς κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος συγκροτηθεσομένης συνδιασκέψεως τῶν ἐταιρειῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐν τέλει τῶν σχετικῶν ἀποφάσεων καὶ πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῶν, ἡ Ἀκαδημία ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν, ὅπως αἱ ὑπογράψασαι τὴν σύμβασιν τῆς Γενεύης κυβερνήσεις ἀναγνωρίσωσιν ἐπισήμως τὴν ὑπαρξίν καὶ τὴν αὐθεντίαν μιᾶς διεθνούς κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (τῆς νῦν τοιαύτης ἐν Γενεύῃ, ὀφειλομένης μόνον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν), ἣς τὰ μέλη νὰ ἐπιβλέπωσιν, ἐν ἀνάγκῃ, ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, τὴν τήρησιν τῆς συμβάσεως. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας μετὰ τῆς εὐχῆς ταύτης ἐκιοινοποιήθησαν εἰς τὰς ἐνδιαφερομένας κυβερνήσεις.

2) Τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς διεθνούς συμβάσεως τῆς Βέρνης τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1886. Ἡ σύμβασις αὕτη συνέστησε *Διεθνή Ένωσιν Κρατῶν* (Union internationale des États) ὑπὲρ τῆς προστασίας τῶν ἔργων τῆς διανοίας καὶ τῆς τέχνης. Κατὰ τὴν σύμβασιν ταύτην, τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν Ένωσιν κράτη συγκροτοῦσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνδιασκέψεις, ἐν αἷς οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν σκέπτονται καὶ ἀποφασίζουσι περὶ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων τῆς συμβάσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ καταδειχθείσας ἀνάγκας. Τοιαύτην συνδιάσκεψιν μέλλει νὰ συγκαλέσῃ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ ἐν Παρισίῳ ἢ γαλλικῇ κυβέρνησις, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ληφθεῖσαι ἀποφάσεις (εἰσηγήσει τῶν καθηγητῶν κ.κ. *Renault* καὶ τοῦ ἑλβετοῦ *Rougin*), αἰτινες ἐκτινοποιήθησαν εἰς τὰς διακερομένους κυβερνήσεις, θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὁδηγὸς εἰς τοὺς διπλωμάτας τῆς συνδιασκέψεως.

3) Ζήτημα περὶ διεθνούς δικαονομίας τῶν τῆς ἐπιτροπείας τῶν ἀγγλικῶν, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ ἐπιψηφισθέντος κανονισμοῦ περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀγγλικῶν. Εἰσηγηταὶ τῆς μελετησάσης τὸ ζήτημα Ἐπιτροπῆς ἦσαν οἱ κ.κ. *Lehr* καὶ *Glasson*. Ταῖς προτάσεις αὐτῶν συνταχθεῖσα, κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως, ἡ Ἀκαδημία παρεδέξατο (μὲ μικρὰς τροποποιήσεις) τὸ ἐξ 8 ἀρθρῶν ὑποβληθὲν αὐτῇ σχέδιον, ἐν ᾧ ἀναγνωρίζεται ἰδίᾳ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τῆς ἐθνικότητος τοῦ ἀτόμου, οὗ ζητεῖται ἡ ἀπαγόρευσις.

4) Ζήτημα τῶν διπλωματικῶν προνομίων ἑξακρίθωσις αὐτῶν τε καὶ τῶν προσώπων, τῶν δικαιομένων εἰς αὐτά. Ἡ μελετήσασα τὸ ζήτημα Ἐπιτροπῆ, εἰσηγήσει τῶν κ.κ. *Lehr* καὶ *Engelhardt*, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς διὰ τῶν διπλωματικῶν προνομίων γενομένας καταγρήσεις, προτείνειν ὅπως περιορισθῶσι ταῦτα μόνον εἰς τὸ πρόσωπον τῶν διπλωματικῶν ἀντιπροσώπων ξένης κυβερνήσεως, τῶν ἐνδεχόμενων ἀντικαταστατῶν αὐτῶν (συμβούλου πρεσβείας ἢ πρώτου γραμματέως) καὶ τῶν συζύγων αὐτῶν. Ἡ Ἀκαδημία ὁμῶς, ἐπιθυμοῦσα ὅπως ἐξασφαλισθῇ πλήρῃ ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν ἀρχῶν εἰς τὰς ἀντιπροσωπείας τῶν ξένων κυβερνήσεων (missions), ἀνευ διακρίσεων, ἃς θὰ ἐξμεταλλεύοντο ἀσυνείδητοι κερδοσκόποι, καθιέρωσε τὴν ἐπέκτασιν τῶν προνομίων εἰς πάντας τοὺς διπλωματικούς ὑπαλλήλους καὶ

εἰς ὅλα τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν. (Τὰ διπλωματικά ταῦτα προνόμια εἰσιν ἰδίᾳ: τὸ ἀπαρξίαστον τοῦ προσώπου καὶ τῆς κατοικίας, ἢ ἑτεροδικία καὶ ἢ ἀπὸ τῶν ἐπιτοπιῶν φορολογικῶν ἀπκλλαγῇ). Ἐτερον τμήμα τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς μελετᾷ τὰ περὶ προξενικῶν προνομίων.

V. Ταῦτα τὰ τέσσαρα ζητήματα, ἀπερ ὀριστικῶς ἐλύθησαν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge.

Μεταξὺ τῶν λοιπῶν μελετηθέντων ζητημάτων, ὧν ἡ λύσις ἐπίκειται, ὀφείλω νὰ μνημονεύσω ἰδιαιτέρως ζήτημα ἐξέχου σπουδαιότητος, τὸ ὁποῖον μέγιστον παρουσιάζει δι' ἡμᾶς τὸ διαφέρειν.

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἡ βᾶσις σύμπαντος τοῦ ἰδιωτικοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀναφερομένου πρὸ παντὸς εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐθνικότητος ἐνὸς ἐκάστου, ἀφ' οὗ ἡ ἐθνικότης ὑποδεικνύει πολλάκις τὸν ἐν τινι ζητήματι ἐφαρμοστέον νόμον, ὅστις διέπει καὶ κανονίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ξένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Γνωρίζετε ὁμῶς ὅτι ὁ καθορισμὸς τῆς ἐθνικότητος ἐκάστου ἀτόμου δὲν εἶναι πάντοτε τόσο εὐκόλος. Πλείσται δὲ τῶν ἐπι τοῦ ζητήματος τούτου δυσχερειῶν προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι αἱ σχετικαὶ νομοθετικαὶ διατάξεις ἐκάστου κράτους δὲν εὐρίσκονται πάντοτε ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ ἐπι τοῦ σημείου τούτου. Ἐντεῦθεν συγκρούσεις νομοθεσιῶν, ἔχουσαι ἰδίᾳ δύο δυσχρέτους συνεπειάς: 1) Τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν ἀνευ ἐθνικότητος ἀτόμων. 2) Ὅπερ χειρὸν καὶ συνηθέστερον, τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐχόντων ταυτοχρόνως δύο ἐθνικότητας καὶ ὑπαγομένων οὕτω συγχρόνως ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν δύο διαφόρων κρατῶν καὶ δύο διαφόρων νομοθεσιῶν.

Ἴδου π. γ. Ἕλληνας, μεταβαίνων καὶ ἐγκαθιστάμενος ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ληφθείσης ὑπ' ὄψιν τῆς στασιμότητος τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ ἀφ' ἐνός, ὡς καὶ τοῦ σπουδαίου συναγωνισμοῦ, ἐν κἀμνουσιν εἰς τοὺς γάλλους ἐργάτας οἱ βέλγοι ἐν τῇ βορείῳ Γαλλίᾳ καὶ οἱ Ἴταλοι ἐν τῇ νοτίῳ ἀφ' ἑτέρου, ἐψηφίσθη τῇ 26 Ἰουνίου 1889 νόμος, ἐπιδικῶν τὸν ὅσον ἔνεστι μεγαλύτερον ἑγγαλισμὸν τῶν ἐν Γαλλίᾳ διαμενοντῶν ξένων. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον, τὰ τέκνα τῶν ξένων, γεννώμενα ἐν Γαλλίᾳ, θεωροῦνται Γάλλοι, ἐκτός ἐὰν πληρῶσιν ὁρους τινάς, ὧν ἡ ἐπίτευ-

ξίς δὲν εἶναι πάντοτε εὐχερής. Τὰ δὲ τέκνα τῶν τέκνων τούτων θεωροῦνται ἐν πάσῃ περιπτώσει Γάλλοι, ἄνευ ἐξαιρέσεως καὶ ἀμετακλήτως.

Ἄφ' ἑτέρου, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν νομοθεσίαν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν γαλλικὴν, ἡ ἐθνικότης μεταδίδεται, *jure sanguinis*, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διαμένουσιν Ἕλλησιν.

Ἴδού λοιπὸν Ἑλληνόπαιδες, οἵτινες εἶναι συγχρόνως Ἕλληνας καὶ Γάλλοι. Καὶ πράγματι, γνωρίζομεν δυστυχῶς τιοῦτους, τῆς πρώτης μάλιστα ἐν Γαλλίᾳ γεννηθείσης γενεᾶς, τέκνα γνωστῶν ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὑπηρετοῦντα ἐν τῷ γαλλικῷ στρατῷ, διότι αἱ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, συμφώνως πρὸς τὸν ὑπάρχοντα νόμον, δὲν παρεδέξαντο ὡς ἀρκούσας τὰς περὶ διατηρήσεως τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν ἐθνικότητος παρουσιασθείσας ἀποδείξεις.

Τὴν αὐτὴν περίπτωσιν διπλῆς ἐθνικότητος δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν, ἐὰν ὑποθέσωμεν γυναῖκα συζευγυμένην ξένον καὶ ἀνήκουσαν εἰς κράτος, οὗ ἡ νομοθεσία δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐθνικότητος διὰ τοῦ μετ' ἀλλοδαποῦ συναπτομένου γάμου, ἐν ᾧ κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς νομοθεσίας ἡ γυνὴ ἀποκτᾷ τὴν ἐθνικότητα τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ὅθεν ἡ γυνὴ αὕτη θὰ ἔχη ταυτοχρόνως δύο διαφόρους ἐθνικότητας, διατηρήσασα τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐθνικότητα ἀφ' ἑνός, καὶ ἀποκτήσασα ἐπὶ πλέον τὴν τοῦ συζύγου τῆς ἀφ' ἑτέρου.

Ἐν ᾧ ἀπεναντίας, ἐὰν ἀντιστρέψωμεν τοὺς ὅρους, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν πῶς δύναται γυνὴ τις, συζευγυμένη ξένον, νὰ μείνῃ ἄνευ ἐθνικότητος, ἐὰν κατὰ τὰς δύο προκειμένας νομοθεσίας χάσῃ μὲν τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς ἐθνικότητα, δὲν ἀποκτήσῃ δὲ τὴν τοῦ συζύγου τῆς.

Περὶ τὸν βεβαίως νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰ παραδείγματα συγκρούσεων νομοθεσιῶν, ὧν τὰ ἀποτελέσματά εἰσιν οἱ μὴ ἔχοντες δύο ἐθνικότητας ἢ ἀπ' ἐναντίας οἱ μὴ ἔχοντες κάμμίαν ἐθνικότητα (*heimathlos*).

Πρὸς ἐλάττωσιν λοιπὸν καὶ βλαβηταίας ἀπάλειψιν τῶν τοιούτων, ἀνάγκη διεθνούς συνεννοήσεως καὶ εἰσαγωγῆς ἐν ταῖς διαφόροις νομοθεσίαις διατάξεων ἐν περισσοτέρᾳ πρὸς ἀλλήλας ἀρμονίᾳ, ἐπιτρεπουσῶν τὴν ἀποφυγὴν τῶν τοιούτων δυσἀρέστων καὶ δυσκόλων θέσεων.

Ἰπὸ ποίου πνεύματος ὀφείλουσι νὰ ἐμπνέωνται αἱ διατάξεις αὗται; Ὅποιαί αἱ γενικαὶ ἀρχαί, αἵτινες θὰ τὰς ὑπαγορεύσωσιν;

Τοιοῦτον τὸ ζήτημα, οὐ ἐπεχείρησε τὴν λύσιν ἡ Ἀκαδημία ἐν Cambridge, ἀνακηρύξασα τὰς ἀκολουθοῦσας πέντε ἀρχάς:

1) Οὐδεὶς ὀφείλει νὰ ᾔναι ἄνευ ἐθνικότητος.
2) Οὐδεὶς δύναται νὰ ἔχη ταυτοχρόνως δύο ἐθνικότητας.
3) Ἐκαστος δικαιοῦται ν' ἀλλάξῃ ἐθνικότητα.

4) Ἡ ἀπλῆ ἐγκατάλειψις ἐθνικότητός τινος δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἀπώλειαν ταύτης, ὅταν δὲν ἀνταποκρίνηται πρὸς ἀπόκτησιν νέας ἐθνικότητος.

5) Ἡ ἀρχικὴ ἐθνικότης δὲν δύναται νὰ μεταδίδωται ἐπ' ἀόριστον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς ταύτας ἀρχάς, ἡ Ἐπιτροπὴ μέλλει νὰ συντάξῃ σχεδὸν μερικῶν νομοθετικῶν διατάξεων, αἵτινες, εἰσαγόμεναι ἐν τῇ εἰδικῇ νομοθεσίᾳ ἐκαστοῦ κράτους ἢ καὶ ἀπλῶς μένουσαι ἐν διεθνέσι συνθήκαις, θὰ προλαμβάνωσι τὰς ὑποδειχθείσας συγκρούσεις νομοθεσιῶν.

Οὕτω π.χ.—ἰν' ἀναφέρω ἐν ἐκ τῶν μάλιστα συζητηθέντων σημείων—, θὰ λεχθῆ, συμφώνως πρὸς τὴν πέμπτην ἀρχήν, ὅτι ὁ ἐξ ἀλλοδαποῦ καταγόμενος θεωρεῖται ὡς ἰθαγενὴς κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην γενεάν. Συγχρόνως ὁμοίως, συμφώνως πρὸς τὴν τρίτην ἀρχήν, θὰ ἐπιφυλαχθῆ αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανακτήσῃ ἐλευθέρως καὶ ἄνευ προσκομμάτων τὴν πατρικὴν ἐθνικότητα, εἴτε δι' ἀπλῆς δηλώσεως εἴτε διὰ τακτικῆς πολιτογραφήσεως.

Λέγω ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πλέον συζητηθέντων. Πολλὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐδίσταζον νὰ παραδεχθῶσι τὴν ῥηθείσαν πέμπτην ἀρχήν, διότι καταλήγει εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλῃ τοῖς τέκνοις ἢ τοῖς ἐγγόνιοις ἀλλοδαποῦ ἐθνικότητα, ἣτις ἀντίκειται ἴσως ἐκ διαμέτρου πρὸς τὰ εἰλικρινέστατα αὐτῶν πατριωτικὰ αἰσθήματα ἢ καὶ πρὸς αὐτὰ αὐτῶν τὰ συμφέροντα.

Παρατηρήθη ὁμοίως ἀφ' ἑτέρου ὅτι πολλὰκις, οἱ ἐν τινι χώρᾳ γεννηθέντες, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν δευτέραν γενεάν, ἀνατρεφόμενοι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἀφομοιοῦνται βαθμηδὸν πρὸς τὴν χώραν ταύτην καὶ αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῶν συνταυτίζονται πρὸς τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἰθαγενῶν. Οὕτω δὲ ἡ ἐπιβαλλομένη αὐτοῖς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐθνικότης δὲν ἀπᾶδει πρὸς τὰ πραγματικὰ αὐτῶν αἰσθήματα.

Αὐτὸ συμβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἡ πέμπτη ἀρχὴ ἐγένετο ἐν τέλει δεκτὴ διὰ τοῦτο. Ἐννοεῖτε ὁμως κάλλιστα ὅτι ἡ παρατήρησις αὐτὴ δὲν ἀληθεύει πάντοτε. Ἐὰν δὲ ὁ πατὴρ δὲν ἠμέλησε τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του καὶ ἐφρόντισε νὰ τοῖς ἐμπνεύσῃ τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα καὶ τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ ἐθνικότητος, ἡ ἰθαγένεια τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως δὲν δύναται νὰ ἐπιβαρύνῃ ὀριστικῶς τὰ τέκνα. Ἐὰν δὲ χάριν ἀπλοποιήσεως καὶ ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὅτι συμβαίνει συνηθέστερον, ὁ νομοθέτης χώρας τινὸς θεωρήσῃ τὰ τέκνα ταῦτα προσωρινῶς ὡς ἔχοντα τὴν ἰθαγένειαν τῆς χώρας, ἐν ἣ ἐγεννήθησαν, μὴ λησμονώμεν ὅτι ἡ Ἀκαδημία ἀνεκέρυξεν ὡς μίαν ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τὸ σεβασ πρὸς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν ἐνὸς ἐκάστου. Ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι δὴν ὅπως ἐπιφυλαχθῆ ῥητῶς καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐλευθερία καὶ ἀπεριόριστος ἀπάρτησις τῆς ἰθαγενείας. Ταύτην δύναται ὁ νομοθέτης τῆς χώρας τῆς γεννήσεως νὰ προτείῃ, ἐπὶ τῆ βάσει ὑποθέσεώς τινος (presumption) καὶ μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου, οὐχὶ ὁμως καὶ νὰ τὴν ἐπιβάλλῃ ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως. Κατὰ τὰς διαθέσεις δέ, ἃς παρετήρησα ἐν Cambridge, ὑποθέτω ὅτι ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸ συνέδριον αὐτῆς τοῦ προσεγοῦς ἔτους ἐν Βενετίᾳ θ' ἀναγνωρίσῃ τὸ ἀλληλένδετον καὶ ἀδιάσπαστον τῶν ὑπ' αὐτῆς θεσπισθεισῶν ἀρχῶν. Οὕτω δέ, αἱ θέλουσαι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς κυβερνήσεις δὲν θὰ δικαιῶνται, ἐπικαλούμεναι τὸ κύρος τῆς Ἀκαδημίας, νὰ παραδειχθῶσι μίαν μόνον ἢ τινὰς ἐκ τῶν ἐπιψηφισθεισῶν ἀρχῶν, παραγκωνίζουσαι τὰς λοιπὰς. Δὲν θὰ δικαιῶνται π. γ. νὰ ἐπιβάλλωσι τὴν ἰθαγένειαν εἰς τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην γενεάν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ μὴ ἀναγνωρίσωσι ταυτοχρόνως τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν ἀλλαγῆς τῆς ἐθνικότητος.

Αἱ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνακρυφθεῖσαι ἀρχαὶ ἀποτελοῦσιν οὕτω σύνολόν τι ἀλληλένδετον καὶ ἀδιάσπαστον δι' ὃ καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἐπεψήφισαν αὐτάς.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ Cambridge γενομένη ἐπιστημονικὴ ἐργασία. Λυποῦμαι διότι, πρὸς ἔκθεσιν αὐτῆς, ἠναγκάσθην νὰ δώσω μερικὰς ἐξηγήσεις τεχνικὰς καὶ φοβῶμαι μὴ δι' αὐτῶν ἐστενεχώρησά τινὰς ἐξ ἑμῶν.

Ὡς ἀντιστάθμημα, ἐπιτραπήτω μοι ὅπως

προσθέσω μικρὰν παρένθεσιν πρὸς ἀφήγησιν μερικῶν ἀνεκδότων λεπτομερειῶν περὶ τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge.

Πρὸ παντὸς ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισαν τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ἐκ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ διαμονῆς αὐτῶν. Πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ Ἀκαδημία ἐγένετο μέχρι τούδε δεκτὴ διὰ περιποιήσεων καὶ τιμῶν ὄντως περιγίτικῶν, παρουσιασθεῖσα ἐν σώματι καὶ εἰς βασιλεῖς καὶ ἀρχηγούς κρατῶν. Ἐκεῖνο ὁμως, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει ἰδιαίτερος τὸ ἐν Cambridge συνέδριον, εἶναι ἡ ἐγκάρδιος καὶ ἀπεριόριστος φιλοξενία, ἧς ἡ Ἀκαδημία ἔτυχε παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς, οἵτινες κατέδειξαν τρανῶς ὅτι, ἐὰν ἀπολαύωσιν, οὐχὶ ἀδίκως, τῆς φήμης ἀνθρώπων ψυχρῶν, ὅταν εὐρίσκωνται ἐνώπιον ἀγνώστων αὐτοῖς, εἰσὶ κατ' ἀντίθεσιν ὅλως ξένων διάφοροι, ὅταν ὁ ξένος παύσῃ νὰ ἦναι εἰς αὐτοὺς ἄγνωστος, ἔστω καὶ δι' ἀπλῆς παρουσιάσεως.

Ἡ Ἀκαδημία συνῆλθεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πανεπιστημιακῇ πόλει τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν. Πολλοὶ ὁμως τῶν καθηγητῶν τοῦ γηραιοῦ Πανεπιστημίου παρέτειναν τὴν ἐκεῖ διαμονὴν των ὅπως παρευρεθῶσι κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς Ἀκαδημίας. Τὸ πανεπιστημιακὸν ἴδρυμα ἡ κολλέγιον τοῦ Trinity ἔθηκε φιλοφρόνως εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τὰ δωμάτια τῶν ἀπόντων καθηγητῶν, ὑφηγητῶν καὶ σπουδαστῶν. Συγχρόνως, ὅσα τῶν μελῶν συνωδεύοντο ὑπὸ κυριῶν, ἔτυχον εὐγενεστάτης καὶ λίαν φιλόφρονος φιλοξενίας παρὰ ταῖς οἰκογενεαῖς τῶν ἐν Cambridge παραμεινάντων καθηγητῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διαμονῆς τοῦ ὄραίου φύλου ἐν τοῖς πανεπιστημιακοῖς ἰδρύμασιν. Καὶ οὗτοι μὲν ἔσχον τὸ εὐτύχημα νὰ σχετισθῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ συζήσωσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας μετ' ἀγγλικῶν οἰκογενειῶν. Ἡ διαμονὴ ὁμως τῶν λοιπῶν ἐν τῷ κλεινῷ Trinity College ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον διδακτικὴ.

Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Cambridge ἀπαρτίζεται ἐκ 17 ἰδρυμάτων ἢ κτιρίων, ἀποκαλούμενων colleges, ἐχόντων ἕκαστον τὴν ἰδίαν αὐτόνομον αὐτοῦ διοίκησιν καὶ πλουσίαν προικοδοτήσιν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐνὸς προσώπου μεγάλης σημασίας, πρυτάνεως, (master) δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν. Τὸ Trinity college εἶναι ἐν ἐκ τῶν 17 τούτων. Ἐν ἐκάστῳ college διαμένει καὶ ἐνδιατάττει ἐν ἀνέσει σύμπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ ἰδρύματος, διδάσκοντές τε

καὶ διδασκόμενοι. Τὰ πλείστα ἐκ τῶν κτιρίων τούτων εἰσὶν ἀρχαῖα: μοναὶ καλογήρων καθολικῶν, περιεληθούσαι εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλικανῶν μετὰ τὴν Ὀρθοσκευτικὴν ἀναγέννησιν διετήρησαν δ' ἕκτοτε τὴν εἰς τὰς μελέτας καὶ τὰς σκέψεις τοσοῦτον πρόσφορον γαλήνην καὶ ἡρεμίαν. Οἱ ὑψηλοὶ αὐτῶν τοῖχοι εἰσι κεκαλυμμένοι ὑπὸ κισσῶν, πάντα δὲ περιβάλλονται ὑπὸ ἀναριθμητῶν ἀρχαίων δένδρων καὶ εὐρέων κήπων, ἐπὶ τῆς γλῶσσης τῶν ὁποίων διεξάγονται καθημερινῶς αἱ περιώνυμοι ἀθλητικαὶ ἀσκήσεις, αἰτινὲς εἰσὶν ἡ βάσις τῆς ἀγγλικῆς ἀνατροφῆς εἰς πάσας αὐτῆς τὰς βαθμίδας.

Τὰ *colleges* ταῦτα διετήρησαν ἄθικτον τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτῶν ὄψιν, ὡς καὶ πολλὰ ἔθιμα καὶ συνθηθεῖας ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μοναχικοῦ βίου. Οὐδεμίαν γυνὴ δύναται νὰ διαμείνῃ ἐν αὐτοῖς ἢ νὰ παρευρεθῇ εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ συσσίτια. Ἐξαιρέσει δὲ τοῦ *master*, πάντες οἱ ἔγγαμοι καθηγηταί, ἔχοντες δικαιοματικῶς τὰ δωμάτια αὐτῶν ἐν τοῖς *colleges*, ὑποχρεοῦνται νὰ ἐνοικιάσωσι χάριν τῆς οἰκογενείας των ἰδιαίτερα οἰκήματα ἐν τῇ πόλει.

Τὸ παρὰ τὸ *Trinity* εὐρισκόμενον *Cajus college* διετήρησε τρεῖς ἀρχαῖας πύλας, καλουμένας τῆς Μετριοφροσύνης, τῆς Σοφίας καὶ τῆς Τιμῆς, ὅφ' ἅς διέβαινον οἱ σπουδασταὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιόδους τοῦ φοιτητικοῦ αὐτῶν σταδίου.

Ὅπισθεν τῶν διαφόρων *colleges* ὑπάρχουσιν εὐθαλεῖς καὶ ἐκτεταμένοι κήποι, *backs*, κεχωρισμένοι ἀλλήλων καὶ ἀνήκοντες ἕκαστος εἰς ἴδιον *college*. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ῥέει ἡρέμα ὁ ποταμὸς *Cam* (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως), ἐφ' οὗ πλέουσι διηλεκτικῶς χαρίεσται λέμβοι. Ἐκαστον *college* ἔχει ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γέφυραν. Ἡ τοῦ *St John's* γέφυρα ἐνθυμίζει τὴν διαβόητον κεκαλυμμένην *Γέφυραν τῶν στεναγμῶν* τῆς Βενετίας, ἧς φέρει καὶ τὸ ὄνομα (τοῦ *Ponte dei sospiri* ἐπανευρισκομένου ὡς *bridge of sighs*).

Οἱ ἐν μέσῳ τοιαύτης ζωγραφικῆς σκηνῆς καὶ ἀπολύτου ἡσυχίας διαμείνοντες σπουδασταὶ καὶ καθηγηταὶ ἀπολαύουσι τῶν προσφορωτέρων διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν μελέτην ὄρων, οὓς δύναται τίς ποτε νὰ φαντασθῇ. Ἐκαστος ξένος εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὰ δύο δωμάτια τοῦ ἀπόντος τακτικοῦ κατοίκου. Εἰς πάντας (ἐκτὸς τῶν κυριῶν) ἀνεγνωρίσθη ἐκτάκτως τὸ δικαίωμα νὰ γευματίζωσι δις τῆς ἡμέρας ἐν τῇ εὐρείᾳ αἰθούσῃ τῶν συσσιτίων

τοῦ *Trinity College* μετὰ τῶν παρευρισκόμενων καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς περίπου δροῦς.

Αἱ κυρίαί, αἱ σπουδάζουσαι ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ *Cambridge*, διαμένουσιν ἐν δύο νεοδημητοῖς κτιρίοις (*Newnham* καὶ *Girton college*). Ἀμφότερα ταῦτα εὐρίσκονται ἐξωτῆς πόλεως, τὸ δεύτερον μάλιστα εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου χιλιομέτρων. Ἀμφότερα ἦνοιξαν τὰς θύρας των πρὸς τιμὴν τῆς Ἀκαδημίας. Ἐν τῷ *Newnham* τὴν Ἀκαδημίαν ὑπεδέχθη μετὰ τῆς διευθυντρίας ἡ *Miss Gladstone*, θυγάτηρ τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ ὑποδιευθύντρια τοῦ ἰδιορρόθιμου τοῦτου πανεπιστημιακοῦ παρθεναγωγείου. Εἰς ἀμφότερα παρατηρεῖται ἡ αὐτὴ ἀνεσις, εὐρυχωρία καὶ ἄκρα καθαριότης. Ἐν τῷ ἀριστοκρατικωτέρῳ καὶ ἀκριβωτέρῳ *Girton* ἐκάστη φοιτήτρια ἔχει δύο δωμάτια εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς. Ἐκάτερον ἔχει τὸ ἀστεροσκοπεῖον καὶ τὸ χημεῖον αὐτοῦ, εὐρείας αἰθούσας, βιβλιοθήκην, ἀναγνωστήρια καὶ αἰθούσας συνδιαλέξεως, ἰδίᾳ δὲ πρὸ παντὸς ἐκτεταμένας γλῆρας πεδιάδας, εἰδικῶς παρεσκευασμένας διὰ γυμναστικῆς ἐν ὑπαίθρῳ ἀσκήσεις (*tennis, cricquet, golf* κτλ.). Ἐν τῷ *Newnham* τὰ μαθηματικὰ διδάσκει νεαρὰ καὶ διάσημος ἤδη μαθηματικὸς, ἡ *miss Fawcett*, θυγάτηρ τοῦ περιφανοῦς ἀομμάτου πολιτικοῦ ἀνδρὸς *Fawcett*, μέλους τοῦ ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου.

Ἐπεμέτρως θὰ ἐχρονοτριβουν, ἂν ᾔθελον νὰ εἴπω ὑμῖν λεπτομερῶς τὰ τῶν διαφόρων ἐσρῶν, ὑπεδογῶν, γευμάτων, ἐκδρομῶν, ἐπερίδων καὶ λοιπῶν διασκεδάσεων, αἰτινὲς ἐδόθησαν ἀπὸ τῆς 8^{ης} μέχρι τῆς 14^{ης} Αὐγούστου πρὸς τιμὴν τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ τῶν πανεπιστημιακῶν ἢ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ ἐν αἷς ἰδιαίτερας χερίζει μνείας ἡ ἄκρα καὶ ἐγκάρδιος φιλοφροσύνη τοῦ ἐξόχου προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. *Westlake* καὶ τῆς εὐγενεστάτης αὐτοῦ συζύγου. Περιορίζομαι ν' ἀποσπάσω ἐξ αὐτῶν τὰς δύο τελετάς, ὧν ἡ μία ἤρχισε καὶ ἡ ἑτέρα ἐπεσφράγισε τὸ συνέδριον.

Τὴν 8^{ην} Αὐγούστου, κατὰ τὴν 1 1/2 μ.μ., ἡ Ἀκαδημία ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν ἐν τῷ ἰδιαίτερῳ ἰδρύματι τῆς πανεπιστημιακῆς συγκλήτου (*Senate house*). Οἱ ἐν *Cambridge* παραμείναντες καθηγηταὶ παρευρίσκοντο κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἐν τῇ τῶν πορφυρῶν μανδυῶν μεγάλῃ αὐτῶν στολῇ. Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην,

ἡς προήδρευεν αὐτός ὁ πρύτανης, μετὰ τοὺς ἀνταλλαγέντας εἰς τρεῖς διαφόρους γλώσσας (ἀγγλιστί, γερμανιστί καὶ γαλλιστί) λόγους, ἀνηγορεύθησαν διδάκτορες ἐπίτιμοι τῆς νομικῆς (doctores honoris causa) οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας κ. κ. von Bar καὶ de Martens. Κατ' ἀρχαίον ἔθιμον, ὁ δημόσιος ῥήτωρ (public orator) ἐκφωνεῖ δι' ἑκκαστον ὑποψήφιον λατινιστὶ λόγον, ἐν ᾧ ἀναφέρει τὰ οὐσιωδέστερα τῆς βιογραφίας αὐτοῦ καὶ ἰδίαι τὰς ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχε τῇ ἐπιστήμῃ. Μετὰ τὴν ὑπόδοχὴν ταύτην, ἑτέρα ὑπόδοχὴ ἐγένετο κατὰ τὴν 3 μ. μ. ἐν τῷ δημαρχεῖῳ, ὅπου ὁ δῆμαρχος ἐξ ἀβρότητας προσηγόρευσε τὴν Ἀκαδημίαν γαλλιστί, ὁ δὲ πρόεδρος αὐτῆς ἀπήντησεν ἀγγλιστί.

Τὴν 14^{ην} Αὐγούστου ἐληξαν αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου τοῦ Cambridge, ἐπεσφραγίσθη δὲ τοῦτο διὰ δεῖπνου, ὅπερ τὰ ξένα μέλη τῆς Ἀκαδημίας προσέφερον εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς συναδέλφους τῶν, εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς καὶ δημοτικὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὰς κυρίας τῶν προσκεκλημένων αὐτῶν. Σημειῶ τὴν τελευταίαν ταύτην λεπτομέρειαν, διότι ἰδυσχέρανε σημαντικῶς τὴν εὐρεσιν τῆς καταλλήλου αἰθούσης διὰ τὸ δεῖπνον τοῦτο. Ἡ μεγάλη καὶ ὠραία αἴθουσα τῶν συσσιτίων τοῦ Trinity College, ἐν ἣ συνήθως τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ἐγευματίζον, δὲν εἶναι προσιτὴ ταῖς κυρίαῖς, τὸ δὲ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ Trinity College ἠντήθη νὰ κάμῃ χάριν τῆς Ἀκαδημίας ἐξαίρεσιν εἰς τὰς παραδόσεις τῆς μονῆς. Κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων, αἰτινὴς διήρκεσαν ἐξ ὄλας ἡμέρας, κατωρθώθη νὰ εὑρεθῇ μακρὰν τοῦ κέντρου ἐν college, τὸ St-Peter's, ἐν ᾧ ἤρχισαν νὰ εἰσχωρῶσι περισσώτερον αἱ φιλελεύθεροι ἰδέαι τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ὅπερ, κατόπιν συζητήσεως καὶ συσκέψεως τοῦ διοικητικοῦ αὐτοῦ συμβουλίου, ἐπέτρεψε δι' εἰδικῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως, ὅπως τὴν αἴθουσαν τοῦ ἐστιατορίου αὐτοῦ βεβηλώσῃ ἅπασ καὶ διὰ πρῶτῃν φορὰν ἡ παρουσία ἐκείνων, ἃς ὁ ἀκαδημαϊκὸς στρατηγὸς den Beer Poortugaël ἀπεκάλεσε: Les souveraines de nos cœurs. Ὁ θρίαμβος δ' αὐτῶν ὑπῆρξε πλήρης, ὅτε κατὰ τὴν ὥραν τῶν προπόσεων ἔλαβε τὸν λόγον γυνή, ἡ διακεκριμένη σύζυγος τοῦ προέδρου τῆς Ἀκαδημίας κ. Westlake.

Ὁ διπλοῦς οὗτος νεωτερισμὸς συνεκίνησεν ἀναντιρρήτως πολλοὺς τῶν συντηρητικῶν Ἀγγλων, δι' ὃ καὶ ὁ φιλελεύθερος ἀκαδημαϊκὸς

λόρδος Reay, τῶς ὑφυπουργός, ἐν εὐτραπέλῳ καὶ σκωπτικῇ προπόσει ἔσπευσε νὰ εὐχηθῇ ὅπως μὴ συνταραχθῇ ἐν τῇ γαληνιαίᾳ αὐτῆς ἀναπαύσει ἡ ψυχὴ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ αἰοιδίμου ἐπισκόπου Balsham, ὅστις κατὰ τὸν 13^{ον} αἰῶνα ἱδρυσεν τὸ Peter's College!

VII. Τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις τὸ τελευταῖον συνέδριον τῆς Ἀκαδημίας. Πρὶν ἢ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὴν, ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν μίαν τελευταίαν παρατήρησιν, ἧς ἡ παράλειψις ἐγέννησεν ἐνίοτε παράλογον κκῆην συνεννόησιν.

Γνωρίζετε ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ φιλόσοφοι τινες, εὐγενῶν καὶ φιλανθρώπων ἀναντιρρήτως ἐμπορούμενοι διαθέσεων, οἵτινες ὀνειρεῦνται τὴν ἀδελφοποίησιν πάντων τῶν λαῶν τῆς ὑψηλίου, τὴν κατάργησιν τῶν συνόρων καὶ τὴν συγχώνευσιν πάντων τῶν κρατῶν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ, σκεπτόμενοι ὅτι, ἂν οὐ ἡ ὑπαρξὶς διαφόρων αὐτονόμων κρατῶν εἶναι ἡ αἰτία τῶν διηνεκῶν μεταξὺ αὐτῶν σπαραγμῶν καὶ συγκρούσεων, θὰ ἐμποδισθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἐὰν ἀρθῇ ἡ προκαλοῦσα αὐτὸ αἰτία. Δὲν δύναμαι ν' ἀνασκευάσω ἐδῶ διὰ μακρῶν τὸ ὄνειρον τοῦτο, οὐ ἡ πραγματοποιήσις δὲν εἶναι οὔτε δυνατὴ οὔτε εὐκταία.

Οἱ φιλόσοφοι λοιπὸν οὗτοι ἐχαιρέτισαν τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ὡς τὸν πυρῆνα τῆς μελλούσης εὐρωπαϊκῆς ὁμοσπονδίας ἢ τῶν Ἠνωμένων τῆς Εὐρώπης Πολιτειῶν. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται ὁ γνωστὸς στίχος, καθ' ὃν ἡ Ἀκαδημία

n'a mérité

ni cet excès d'honneur ni cette indignité!

Δι' ὃ καὶ ὁ διάσημος πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας ἐν Παρισίοις κ. Renault ἐντόνως ἀντέκρουσε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὴν σύχυσιν ταύτην τῶν ἰδεῶν.

Ἐν ἐπισήμῳ γέυματι, ὅπερ οἱ 9 παρισινοὶ ἀκαδημαϊκοὶ προσήνεγκον εἰς τοὺς συναδέλφους αὐτῶν καὶ εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς καὶ λοιπὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης γαλλικῆς πρωτεύουσος, γέυματι, ἐν ᾧ παρῆσαν οἱ ὑπουργοὶ τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὁ κ. Renault ἔφερε μετὰ συγκινητικῆς πεποιθήσεως, ἐντύπωσιν προζηνήσεως, πρόποσιν, ἀρχομένην διὰ τῶν ἀκολουθῶν λέξεων: A la Patrie! A toutes les Patries! Ἐπεξηγῶν δ' εἶτα τὰς λέξεις ταύτας, προσέθηκεν: «Εἰμεθα internationalistes καὶ οὐχὶ κοσμοπολιταί! Αὐτὸ τὸ

πνεῦμα τῆς συστάσεως τῆς Ἀκαδημίας μαρτυρεῖ ὅτι βᾶσις τῆς ἐργασίας ἡμῶν εἶναι ἡ αὐτόνομος ὑπαρξίς τῆς πατρίδος ἐνὸς ἐκάστου. Ἐχομεν πρὸ παντός ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕκαστον κράτος, ἐν τῇ αὐτονομίᾳ αὐτοῦ, ἔχει διαφορὸν βλέψεις εἰς πολλὰ ζητήματα τοῦ διεθνoῦς δικαίου, καὶ ἀφ' οὗ μελετήσῃ ἕκαστος ἡμῶν τὰς βλέψεις ταύτας, τὰς ἀνάγκας, τὰ συμφέροντα καὶ τοὺς νόμους τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ πατρίδος, συνερχόμεθα ὅπως διὰ τῆς κοινῆς συνεργασίας, ἧς κατεδείχθη ἡ δύναμις καὶ ἡ γονιμότης, ἐπιτύχωμεν *συνεννοήσεις, δυναμέ-*

νας νὰ προλάβωσι τὰς πλείστας ἐκ τῶν ἄλλως ἀναποφεύκτων συγκρούσεων. Τοῦτο πράττοντες, ἐργαζόμεθα ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ διεθνoῦς δικαίου καὶ συγχρόνως ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν διαφορῶν κρατῶν, ὧν ἕκαστον κατ' ἰδίαν ἐπωφελεῖται ἀναντιρρήτως ἐκ ταύτης. Ἐργαζόμεθα ἄρα ταυτοχρόνως ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ πατρίδος. Αὐτῇ λοιπὸν ἡ ἐργασία ἡμῶν καὶ ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς βαθμιαίας ἐξαλείψεως τῆς πατρίδος! »

Ἡ ΜΕΤΡΙΚΗ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ἸΔΙΑ ΤΩΝ ὙΜΝΟΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΤΕΡΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ὑπὸ

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΑ' συνεδρίᾳ τῆς 13 Νοεμβρίου 1895.

Πολλὰ κατὰ διαφορὸν καιρὸν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου εἶπον περὶ τῶν Ὑμνογράφων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ τῆς Μετρικῆς αὐτῶν (Ἑλλ. Φιλολ. Συλλ. τόμ. Θ'—Ι'). Ἐπιθυμῶν τελευταῖον νὰ ἐξαντλήσω τὸ προκείμενον θέμ.κ, πειράσομαι ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀναγνώσμασι δεῖξαι, ὅτι οἱ ἱεροὶ ἐκείνοι ἄνδρες, ποιηταὶ καὶ μελωδοὶ ἅμα, ἦσαν καὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλολογίας κάτοχοι, καὶ τῆς ἀρχαίας μετρικῆς ἐμπειρότατοι, διὰ δὲ τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἅτινα μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ψάλλονται, συνδέουσι, ἐν μέσῳ αὐτοὶ ἰστάμενοι, τὸ πανάρχαιον ἡμῶν παρελθὸν μετὰ τοῦ ἐνεστώτος, ὅπερ, Θεοῦ συναιρομένου, τηρηθήσεται εἰς αἰῶνας.

Δὲν προτίθεμαι νὰ γράψω ἐνταῦθα μετρικὴν πραγματείαν τῶν Βυζαντινῶν ἱκανὰ περὶ τούτου ἐδημοσίευσσα ἐν ταῖς ἐπετηρίδι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Θέλω παραθέσει κυρίως παραδείγματα τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῶν μέτρων καὶ τῶν στίχων κατὰ τε τὸ ποσὸν τῶν συλλαβῶν, τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὸν τόνον,

οἷς ἐχρήσαντο οἱ ἡμέτεροι Ὑμνογράφοι ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ μέλεσιν αὐτῶν, ἐκ τῶν ἀρχαίων βεβηκώς ἀρυσάμενοι. Ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, τοῦ ἐξαμέτρου, θέλω ἀναφέρει κατὰ σειράν περὶ τοῦ *λαμβικοῦ, τροχαικοῦ, ἀναπαιστικοῦ* καὶ λοιπῶν εἰδῶν τῶν μέτρων, οἷα βλέπομεν ἐν τῇ μετρικῇ τῶν ἀρχαίων.

Α' ΣΤΙΧΟΣ ΔΑΚΤΥΛΙΚΟΣ ΕΞΑΜΕΤΡΟΣ

Ὁ *δακτυλικὸς ἐξάμετρος στίχος*, ὃ ἐχρήσαντο ἀπὸ Ὀμήρου καὶ ἐφεξῆς πάντες οἱ ἐπικοὶ ποιηταὶ, μέτρον ἔχει τὸν δάκτυλον (—), σύγκειται δ' ἐκ δακτύλων (—) ἢ ἰσοχρόνων σπονδείων (—), ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος συνηθέστατα εἶναι *τροχαιὸς* (—) ἢ *σπονδειὸς* (—) κατὰ τὴν εἰρηστικὴν ἰσοχρόνισιν.

— | — | — | — | — | —

Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ

[πολλὰ.

Ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὁ τοιοῦτος δακτυλικὸς ἐξάμετρος δὲν εἶναι εὐχρηστος, εἰμὴ ἐν τοῖς Συναξαρίοις τῶν καθ' ἑκάστην ἑορταζομένων ἁγίων. Μετὰ τὴν 5' ᾠδὴν τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγινωσκομένων κανόνων εἰς τιμὴν ἢ αὐτῆς τῆς Ὑπερουσίου Τριάδος ἢ τῆς Θεοτόκου ἢ τῶν Ἁγίων ἀναγινώσκειται τὸ Μηνολόγιον, γίνεται μνεῖα τῶν ἑορταζομένων ἁγίων, εἰς τιμὴν δ' αὐτῶν ὁ Συναξαριστὴς ἐποίησε δύο ἰαμβικούς τριμέτρος στίχους, εἰς δὲ τὸν πρῶτον ἁγίου τῆς ἡμέρας ἐπιτάσσεται τῶν ἰαμβικῶν στίχων καὶ εἰς ἐξάμετρος κατὰ χρόνον πεποιημένος, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Παρατιθέαμεν ὡδε παραδείγματα τινά.

Τῆ α' Σεπτεμβρίου ἑορτάζεται ἡ ἀρχὴ τῆς Ἰνδικίου, ἤτοι τοῦ νέου ἔτους, γίνεται δὲ καὶ μνήμη τοῦ ὁσίου Συμεῶν τοῦ Στυλίου. Εἰς τὴν Ἰνδικιον ὁ ποιητὴς ἀφιεροῖ τοὺς ἐξῆς δύο ἰαμβικούς τριμέτρος:

Ἰνδικιον ἡμῖν εὐλόγει νέου χρόνου
ὦ καὶ παλαιῆ καὶ δι' ἀνθρώπους νέε.

Ὁ ἐξάμετρος κατόπιν ἐλλεῖπει ἐνταῦθα.

Οἱ ᾠραῖοι οὗτοι ἰαμβοὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῶν σλλαβῶν ἀναγινώσκονται καὶ κατὰ τόνον ὡς ᾠραῖοι ἐπίσης τροχαῖοι, ἀποτελοῦντες τροχαῖων τριμέτρον ὡδε:

· · | · · | · · = 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1.

Ἄλλα περὶ τούτων ἀκολουθῶς ἐν τῷ περὶ τοῦ ἰαμβικοῦ στίχου ἔσται ὁ λόγος.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρᾳ (1 Σεπτεμβρίου) εἰς Συμεῶν τὸν Στυλίην ὁ Συναξαριστὴς ἐποίησε τοὺς στίχους τοῦσδε:

Λιπὼν Συμεῶν τὴν ἐπὶ σόλου βᾶσιν
τὴν ἐγγὺς εὔρε τοῦ Θεοῦ λόγου στάσιν.

Ἐπιτάσσεται ὁ ἐξάμετρος:

Υψιάτης Συμεῶν Σεπτεμβρίου ἔκθανε πρώτη.

Τῆ 8 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὴν ἁγίαν Ἄνναν ἐποίησε τάδε:

Πάσας ἀληθῶς, Ἄννα, νικᾶς μητέρας
μήτηρ ἕως ἂν, σὴ γέννηται θυγάτηρ.

Ὁ δὲ ἐξάμετρος:

Ἐξάγαγε πρὸς φῶς θεομήτορα ὀγδόη, Ἄννα.

Τῆ 26 Ὀκτωβρίου εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα Δημήτριον ἐποίησε τάδε:

Δημήτριον νύττοιαι λόγχοι, Χριστέ μου,
ζηλοῦντα πλευράς λοχονόκτου σῆς πάθος.

Ὁ ἐξάμετρος:

Εἰκοστῆ μελῖα Δημήτριον ἔκτη ἀνεῖλε.

Τοιοῦτοι ἐξάμετροι μετ' ἰαμβικῶν στίχων ἀναγινώσκονται καθ' ἑκάστην. Ἐν τοῖς γνωστοῖς δώδεκα Μηναίοις, τῇ Παρακλητικῇ, τῷ Τριωδίῳ, τῷ Πεντηκοσταρίῳ καὶ τῷ Ὁρολογίῳ αὐτῷ εὑρηνται 410 ἐξάμετροι δακτυλικοὶ στίχοι ἀναλογοῦντες εἰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ τι πλέον.

Β' ΣΤΙΧΟΙ ΕΛΕΓΓΙΑΚΟΙ

Ὁ πεντάμετρος κατὰ χρόνον δακτυλικὸς στίχος, ἐλεγειακὸς λεγόμενος, ἔχει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸδε τὸ σχῆμα:

1 1 1 | 1 1 1 | - || 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1

Ἐνοούμενος δὲ μετὰ προηγουμένου ἐξάμετρου ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον ἠρωελεγείον δίστιχον ὡδε:

1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1
1 1 1 | 1 1 1 | - || 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1

Ὁ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, δι' ἐξῆς
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Τοιοῦτοι στίχοι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ὑμνογραφίᾳ δὲν εὑρίσκονται, εἰμὴ αἱ ἀκροστιχίδες τῶν τριῶν ἰαμβικῶν κανόνων τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰς τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων, τῶν Φώτων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ εἰς τὸν κανόνα τῆς τῶν Χριστουγέννων (25 Δεκεμβρίου) ἑορτῆς ἔχει ὡδε:

Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει
Γία Θεοῦ μερόπων εἰνεκα τικτόμενον
ἐν χθονὶ καὶ λόντα πολύστονα πῆματα κόσμου
ἀλλ', ἄνα, ῥητήρας ῥύεο τῶνδε πόνων.

Ἡ δὲ τῆς τῶν κανόνων τῶν Φώτων (6 Ἰανουαρίου) ἔχει ὡδε:

Σήμερον ἀχράντιο βαλὼν θεοφεγγεῖ πυρσφ
πνεύματος ἐνθάπτει νάμασιν ἀμπλακίην
φλέξας παμμεδέοντος εὖς πάϊς ἡπίων δὲ
ὕμνηταῖς μελέων τῶνδε δίδωσι χάριν.

Ἡ δὲ εἰς τὸν κανόνα τῆς Πεντηκοστῆς ἔχει ὡδε:

Θεογενὲς Λόγε, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον
ἐκ γενέσαιο κόλπων ἡκας ἐπιχθονίοις
οἷα πυρὸς γλώσσησι φέρων θεότητος αἴλου
σῆμα τείης φύτλης καὶ χάριν ὕμνοπόλοις.

Ἐπερὰ τοιαῦτα ἐλεγειακὰ δίστιχα ἐν ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν βίβλοις τῆς Ἐκκλησίας δὲν εὑρομεν.

Γ' ΣΤΙΧΟΙ ΙΑΜΒΙΚΟΙ

Οἱ *ιαμβικοί* στίχοι, ἰδίως ὁ *τρίμετρος* *ιαμβικός* κατὰ χρόνον, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, εἶναι συνηθέστατος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενός τε καὶ ἀναγινωσκόμενος. Τὸ σχῆμα τοῦ στίχου τούτου εἶναι τόδε·

υ ε υ ε | υ ε υ ε | υ - υ ε

Εἴθ' ὦφελ' Ἀργοὺς μὴ διαπτάσθαι σκάφος.

Πλήθος ποιημάτων, πλὴν τῶν τοῦ *Γεωργίου Πισίδου*, εἶναι πεπονημένον κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο, τὸν *ιαμβον* υ ε, οἱ δὲ *ιαμβικοί* στίχοι, ἰδίως οἱ *τρίμετροι* εὔρηται οὐ μόνον μεμονωμένοι ἢ ἀνά δύο ὡς ἐν τοῖς *Συναξαρίοις*, καθ' ἃ προείπομεν, ἀλλὰ καὶ ποιήματα ὀλόκληρα κατὰ χρόνον ἀποτελοῦσιν, ὡς τοὺς *τρεῖς* *ιαμβικούς* *κανόνας* τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται, πεπονημένους μὲν ἐν *τρίμετροις* *ιαμβικοῖς* κατὰ χρόνον στίχοις, *ψαλλομένους* δὲ κατὰ τόνον καὶ ἕτερα μετρικὰ σχήματα ἀποτελοῦντας, ἰδίως δὲ *τροχαϊκὰ*.

Περιεργίας χάριν παρατιθέαμεν ἐνταῦθα τὸν κατὰ μῆνας ἀριθμὸν τῶν *ιαμβικῶν* *τρίμετρων* τῶν ἐν τοῖς *συνήθεσι* *βιβλίοις* τῆς Ἐκκλησίας περιεχομένων.

Ἐν τῷ <i>Μηναιῷ</i> τοῦ <i>Σεπτεμβρίου</i> εὔρηται στίχοι	352
» » » <i>Ἰανουαρίου</i> » »	274
» » » <i>Νοεμβρίου</i> » »	371
» » » <i>Δεκεμβρίου</i> » »	597
» » » <i>Ἰανουαρίου</i> » »	368
» » » <i>Φεβρουαρίου</i> » »	301
» » » <i>Μαρτίου</i> » »	308
» » » <i>Ἀπριλίου</i> » »	357
» » » <i>Μαΐου</i> » »	429
» » » <i>Ἰουνίου</i> » »	427
» » » <i>Ἰουλίου</i> » »	430
» » » <i>Αὐγούστου</i> » »	283

3597

Ἐν τῷ <i>Πεντηκοσταίῳ</i> περιέχονται	37
» » <i>Παρακλητικῷ</i> »	132
» » <i>Τριψόδιῳ</i> »	68
» » <i>Ἱερολογίῳ</i> »	58

3892

Ἐὰν εἰς τούτους προσθέσωμεν καὶ ἑτέρους 395 τῶν *τριαῶν* *ιαμβικῶν* *κανόνων* τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, ἔχομεν ἐν ὅλῳ 4287 στίχους, ὡστε καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκονται ἢ ψάλλονται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ κατὰ μέσον ὄρον δώδεκα τοιοῦτοι στίχοι.

Φέρομεν ἐνταῦθα παραδείγματα τινὰ τοιού-

των στίχων. Ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς *Πεντηκοστῆς* ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ *Πεντηκοσταίῳ*·

Πνοὴ βιαία γλωσσοπορσεύτως νέμει
Χριστὸς τὸ θεῖον Πνεῦμα τοῖς Ἀποστόλοις.

Καὶ ὁ ἐξάμετρος·

Ἐκκέχυται μεγάλῳ ἐνὶ ἡματι πνεῦμ' ἀλιεδοῖ.

Καὶ τῇ ἐπομένῃ *Δευτέρᾳ* τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀναγινώσκωμεν·

Πάσα πνοὴ δόξαζε Πνεῦμα Κυρίου,
δι' οὐ πονηρῶν πνευμάτων φροῦδα δράση.

Καὶ ἐκ τοῦ *Μηνολογίου* ἀναγράφομεν τινα ὧδε·

Εἰς τὸν ἀπόστολον Ἀνανίαν, ἑορταζόμενον τῇ 1 Ὀκτωβρίου, ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Συναξαρίου* ἐποίησε τάδε·

Ἐν μὲν τῇ ἀκροστιχίδι τοῦ κανόνος τάδε·

Ἀνανίου με τὸ κλέος δοξαζέτω.

Ἐν δὲ τῷ *Συναξαρίῳ*·

Λίθος νέμειν θέλοντα μηδαμῶς σέβας
Ἀνανίαν βάλλουσι δυσσεβεῖς λίθου.

Καὶ ὁ ἐξάμετρος·

Λεύσθη Ἀνανίας Ὀκτωβρίου ἡματι πρώτῳ.

Εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν *Πατέρων* τῆς α' *Συνόδου* ἐν τῷ *Συναξαρίῳ* φέρεται ἐν τῷ *Πεντηκοσταίῳ*·

Πόλιν νοητοῦ ἀστέρες σελασφόροι
ἀκτίσιν ἡμῶν φωτισαίτε μου φρένας.

Κατὰ Ἀρείου αὐτόθι·

Ξένον τὸν Υἱὸν Πατρὸς οὐσίας λέγων
Ἀρείος ἦτο τῆς Θεοῦ δόξης ξένος.

Παραλείποντες πλεῖστα τοιαῦτα παραδείγματα ὠραίων *ιαμβικῶν* *στίχων* λέγομεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἀγράντων *μυστηρίων* ὁ *Χριστιανὸς* προσέρχεται εἰς τὴν *θεῖαν* *κοινωνίαν* δι' ἀρχαιοτρόπων *ιαμβῶν* τῶνδε·

Ἴδὸς βαδίζω πρὸς θεῖαν κοινωνίαν
πλαστουργέ, μὴ φλέξης με τῆ μετουσίᾳ·
πῦρ γὰρ ὑπάρχει τοῦ ἀναξίου φλέγον-
ἀλλ' οὖν κάθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος·

Ἔτεροι.

Θεουργὸν αἶμα φρίζον, ἄνθρωπε, βλέπων·
ἀνθραξ γὰρ ἐστὶ τοῦ ἀναξίου φλέγων·
Θεοῦ τὸ σῶμα καὶ θεοὶ με καὶ τρέφει·
θεοὶ τὸ πνεῦμα, τὸν δὲ νοῦν τρέφει ξένως.

Ἀνεφέρων ἀνωτέρω τοὺς *ιαμβικούς* *κανόνες* τοῦ *Δαμασκηνοῦ*, οἵτινες εἶναι ἐπιμελῶς πεπονημένοι εἰς ἀρχαιοπρεπεῖς *τρίμετρος* *ιαμβικούς* *στίχους*, ψάλλονται δὲ κατὰ ἰδιαιτέρα

μέτρα τονικά. Παρατιθέαμεν ὡδε στροφάς τινάς ἢ τροπάρια ἐξ ἑκάστου τούτων. Ἐκ τοῦ κανόνος *Εἰς τὴν Χριστοῦ γέννησιν* τοὺς εἰρμῶς τῆς α' καὶ ζ' ὡδῆς·

Ἔσφσε λαὸν θανατουργῶν Δεσπότης
ὄγρον θαλάσσης σῶμα χερσώσας πάλαι·
ἐκῶν δὲ τεχθεὶς ἐκ κόρης
πόλιν τίθησιν ἡμῖν· ὄν κατ' οὐσίαν
ἴσον τε Πατρὶ καὶ βροτοῖς δοξάζομεν.

Τῷ Παντάνακτος ἐξεφαλίσαν πόθῳ
ἀπληγα θυμῶν ἡγκιστραμένοι
παῖδες τυράννου δύσθεον γλωσσαλγίαν·
οἷς εἰκάθε πῦρ ἀσπετον εἴδ' δεσπότη
λέγουσιν· εἰς αἰῶνας εὐλογητὸς εἶ.

Ἐκ τοῦ κανόνος τῶν *Φώτων* τὸν εἰρμὸν τῆς α' ὡδῆς·

Στείθει θαλάσσης κυματούμενον σάλον
ἠπειρον αὔθις Ἰσραήλ δεδειγμένον·
μέλας δὲ πόντος τριστάτας Αἰγυπτίων
ἐκρυσεν ἄρδην ὕδατος ἄσπετος τάφος·
βόμῃ κραταίῃ δεξιᾷ τοῦ δεσπότη.

Καὶ ἐκ τοῦ τῆς *Πεντηκοστῆς* τὸν εἰρμὸν τῆς α' καὶ ε' ὡδῆς·

Θεῖω καλυφθεὶς ὁ βραδύγλωσσος γνόφῳ
ἐρηγόρευσε τὸν θεόγραφον νόμον·
ὡν γὰρ ἐκτινάξας ὄμματός νόου
ὄρα τὸν ὄντα καὶ μνεῖται Πνεύματος
γνώσιν γεραίρων ἐνθέσις τοῖς ἄσμασιν.

Λοτήριον κάθαρσιν ἀμπλακημάτων
πυρίπνοον δέξασθε Πνεύματος δρόσον,
ὡ τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας·
ὄν ἐκ Σιών γὰρ ἐξέληλυθε νόμος
ἢ γλωσσοπυρσόμορφος Πνεύματος χάρις.

Πλὴν τοῦ τριμέτρου ἰαμβικοῦ εὐχρηστος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι καὶ ὁ ἰαμβικός τετράμετρος καταληκτικὸς κατὰ τόνον, ὁ κοινῶς λεγόμενος δεκαπεντασύλλαβος πολιτικὸς στίχος, συνθέστατος ἄλλως εἰς τὴν δημοτικὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἡμῶν ποίησιν. Πάντα τὰ γνωστότατα Ἐξαποστειλάρια τῶν Κυριακῶν τοῦ αὐτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρογενήτου* εἰσι πεποημένα εἰς τὸν στίχον τούτον, οὗ τὸ ἀρχαῖον ἱππωνάκειον λεγόμενον σχῆμα εἶναι τόδε·

ἀρχ. σ ε υ ε | σ ε υ ε || σ ε υ ε | υ ε υ

Εἰ μοι γένοιτο παρθένος καλὴ τε καὶ τέρπεινα
νεώτ. . . ' | . . ' || . . ' | . . '

Ὁ Ὀλυμπος κ' ὁ Κίσαβος, τὰ δυὸ βουνὰ μαλ-
[λόνουν.

Ὁ πολιτικὸς στίχος φαίνεται κατὰ τὰς

Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογος.

ἀρχὰς τῆς 5' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ. Ῥωμανὸς ὁ Μελωδός, ἀκμάσας πιθανώτατα ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Α' (491—518) ἐν τῷ Κοντακίῳ, εἰς τὰ ἅγια Φῶτα (Ἑκκλ. Ἀλήθ. 29 Ἰανουαρίου 1893) ποιεῖται χρῆσιν αὐτοῦ ὡδε εἰς τοὺς πρώτους στίχους τῶν στροφῶν·

Τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν, εἴ τοῦ Ζαβουλῶν χώρα
οὐχ ὑπερείδεν ὁ Θεὸς τὸν δούλον κληθέντα
ὕπὸ τῶν σπλάγγων τῶν ἐμῶν ἐκάμφορς ὡς οἰκτίρ-
[μων
τὸν ἐν ἐρήμῳ ποταμὸν καὶ δρόσον ἐν καρίνῳ κτλ.

Εἰς δὲ τοὺς δευτέρους στίχους ἔχει καταληκτικὸν ἢ ἡλαττωμένον κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ α' ἡμιστίχιον, ὡς καὶ εἰς τὸ β', ὥστε μένει δεκατετρασύλλαβος ὁ στίχος·

. . . . ' | . . . . '

Καὶ τοῦ Νεφθαλεὶμ γέη λ | ὡς εἶπεν ὁ προφήτης·
ἐντὸς τοῦ Παραδείσου | ὡς ἀπολωλεκότα
καὶ ἦλθεν πρὸς τὸ πλάσμα | προτεινῶν τὰς πα-
[λαμας
καὶ ὄμβρον ἐν παρθένῳ | ἰδὼν ὁ Ἰωάννης κτλ.

Εἰς δὲ τὸν γ' στίχον ἔχει ἑλόκληρον τὸ α' ἡμιστίχιον ἐκ διμέτρου ἰαμβικόν, ἑλλείπει δὲ ἢ ε' συλλαβὴ τοῦ β' ἡμιστιχίου, ὥστε μένει μόνον τροχαϊκὴ τριποδία ὡδε·

. . . . ' | λ τοῖς ἐσκοτισμένοις

φῶς μέγα ἔλαμψε Χριστὸς | τοῖς ἐσκοτισμένοις.

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ *Πορφυρογενήτου* ὁ Ῥωμανὸς ἐν τοῖς Κοντακίοις ἐχρήσατο τῷ πολιτικῷ στίχῳ (Ἑκκλ. Ἀλήθ. 29 Ἰαν. 1893).

Τὸ α' Ἐξαποστειλάριον ἔχει ὡδε·

Τοῖς μαθηταῖς συνέλθωμεν ἐν ὄρει Γαλιλαίας
πίσσει Χριστὸν θεάσασθαι λέγοντα ἐξουσίαν
λαβεῖν τῶν ἄνω καὶ κάτω· μάθωμεν πῶς διδάσκει
βαπτίζει εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς ἐθνη πάντα
καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος καὶ συνεῖναι
τοῖς μύσταις, ὡς ὑπέσχετο, ἕως τῆς συντελείας.

Δεικνύων οἱ ἄνθρωπος, Σῶτερ, εἰ κατ' οὐσίαν
ἀναστάς ἐκ τοῦ μνήματος βρώσεως συμπετέσχε·
καὶ μέσον στὰς ἐδίδασκες μετάνοιαν κηρῶσων·
εὐθὺς δὲ πρὸς οὐράνιον ἀνελήφθη Πατέρα
καὶ μαθηταῖς πέμπει τὸν Παράκλητον ἐπηγγελῶν·
'Ἰπέρβει, Θεάνθρωπε, δόξα εἴ σοι ἐγέρσει.

Καὶ τὸ τροπάριον τῆς *Μετανοίας* εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ *Τριωδίου* καὶ τῆς μεγάλης *Τεσσαρακοστῆς* ψαλλόμενον·

Τῆς μετανοίας ἀνοιχθόν μοι πύλας, Ζωοδότα,
ὀρθρίζει γὰρ τὸ πνεῦμά μου πρὸς ναὸν τὸν ἁγίον σου,
ναὸν φέρον τοῦ σώματος ὄλον ἐσπλωμένον·
ἀλλ' ὡς οἰκτίρμων κάθαρον εὐσπλάγγνῳ σου ἐλέει.

Ἔτερον.

Τῆς σωτηρίας εὐθρονόν μοι τρίβους, Θεοτόκε·
αἰσχραῖς γὰρ κατερρόπωμαι τὴν ψυχὴν ἀμαρτίαις,
ὡς ραθύμως τὸν βίον μου ὄλον ἐκδαπανήσας·
ταῖς σαῖς πρεσβείαις ῥύσαι με πάσης ἀκαθαρσίας.

Καὶ ὁ δίμετρος ἱαμβικός καταληκτικός, ὁ
λεγόμενος Ἀνακρεόντειος, ἔκ τε ἀνακλωμένων
ἰωνικῶν ἀπ' ἐλάσσονος

υ υ υ υ | υ υ υ υ = υ υ υ υ | υ υ υ υ

καὶ ἐξ ἡμιάμβων, εἶναι συνήθης ἐν τῇ ὕμνο-
γραφίᾳ τῆς Ἐκκλησίας. Γνωστόν, ὅτι οἱ
ἀνακρεόντειοι στίχοι ἀπὸ *Συνεσίου καὶ Γρη-
γορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ καὶ καθ'* ὅλην τὴν
τὴν βυζαντινὴν περίοδον τῆς ἡμετέρας ἱστο-
ρίας, ἦσαν συνηθέστατοι εἰς τοὺς ἡμετέρους
καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲν ἀπέλιπον. Παρατι-
θέαμεν ὡδὲ τινα τούτων κατὰ τόνον πεποιη-
μένα. Τὸ σχῆμα τῶν ἀνακρεοντείων ἐξ ἀνα-
κλωμένων μὲν ἔχει ὡδὲ κατὰ τοὺς ἀρχαίους·

υ υ υ υ υ υ υ υ

ἐδόκουν ὄναρ τροχαῖζειν·

ἐξ ἡμιάμβων δὲ ὡδὲ·

υ υ υ υ υ υ υ υ

Θέλω λέγειν Ἀτρεΐδας.

Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁλόκληρον ποίημα, ἐξ
136 στίχων ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς *Μεταλήψεως*
περιλαμβανόμενον, ὁμοιάζει κατὰ τόνον τῷ
πρῶτῳ σχήματι:

ἀρχ. υ υ υ υ υ υ υ υ

νεώτ. . . . .

Ἀπὸ ρυπαρῶν χειλέων,
ἀπὸ βδελυρᾶς καρδίας,
ἀπὸ ἀκαθάρτου γλώττης,
ἐκ ψυχῆς ἐρρυπωμένης,
δέξαι δέησιν, Χριστέ μου·
καὶ μὴ παρωσάμενός μου
μὴ τοὺς λόγους, μὴ τοὺς τρόπους
μηδὲ τὴν ἀναισχυντίαν,
δός μοι παρησία λέγειν
ἅ βεβούλευμαι, Χριστέ μου.

Καὶ τὰ λεγόμενα *Μεγαλυνάρια*, συνήθη ἐν
τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ψαλλόμενα πρὸ τῶν στρο-
φῶν τῆς θ' ὥδῆς τῶν κανόνων τῶν μεγάλων
ἑορτῶν, ὁμοιάζουσι τῷ β' σχήματι, πλὴν τῶν
δύο κῶλων ἐν μέσῳ φαινομένων τροχαϊκῶν
διμέτρων βραχυκαταλήκτων·

Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, | τὴν τιμωτέραν |
καὶ ἐνδοξοτέραν | τῶν ἀνω στρατευμάτων.

Καὶ τὸ γνωπτότατον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ
Πάσχα

Ὁ ἄγγελος ἐβόα
τῇ Κεχαριτωμένῃ
Ἄγνῃ Παρθένε, χαίρει,
καὶ πάλιν ἐρῶ χαίρει·
ὁ σὸς υἱὸς ἀνέστη
τριήμερος ἐκ τάφου.

Ὅμοιος εἶναι καὶ τοῦ πατριάρχου *Φωτίου*
ὁ Ὕμνος εἰς τὸν Θεόν·

Ἀπὸ χειλέων ὕμνον
προσφέρω σοι τῷ κτίσῃ
ἀπὸ καρδίας βάθους
σοὶ δόξαν ἀναπέμψω.

Βάθος σου τῆς σοφίας
κριμάτων τὰς ἀβύσσους
τοὺς λόγους ἐξυμνήσει,
δέσποτα τῶν ἀπάντων κτλ.

Δ' ΣΤΙΧΟΙ ΤΡΟΧΑΪΚΟΙ

Οἱ τροχαϊκοὶ στίχοι, μέτρον ἔχοντες τὸν
τροχαῖον (υ υ = ' .), δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐχρη-
στοὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅσον οἱ ἱαμβικοί.
Ἐπάρχουσι ὁμῶς ποιήματά τινα, συγκείμενα
ἐκ τροχαίων *τονικῶν*. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἐξῆς·

Τὰ *Μεγαλυνάρια* τῆς Ἑπαπαντῆς (2 Φεβρ.),
συγκείμενα ἐκ τριῶν τροχαίων καὶ συλλαβῶν
κατὰ ἀλφάβητον ἐν ἀρχῇ τῶν στροφῶν μέχρι
τοῦ Ο ἀποτελοῦσι στίχον τροχαϊκὸν δίμετρον
καταληκτικὸν κατὰ τὸδε τὸ σχῆμα·

υ υ υ υ | υ υ υ υ = ' . | ' .

Ἀκατάληπτόν ἐστι
τὸ τελούμενον ἐν σοὶ
καὶ Ἄγγέλοις καὶ βροτοῖς
Μητροπάρθενε ἄγνη.

Ἄγκαλιζέται χερσίν
ὁ πρεσβύτης Συμεὼν
τὸν τοῦ κόσμου ποιητὴν
καὶ δεσπότην τοῦ παντός.

Βουληθεὶς ὁ πλαστοουργὸς
ἵνα σῶσῃ τὸν Ἀδὰμ
μήτρην ᾤκησε τὴν σὴν
τῆς Παρθένου καὶ ἄγνης.

Γένος ἀπαν τῶν βροτῶν
μακαρίζει σε, ἄγνη,
καὶ δοξάζει σε πιστῶς
ὡς μητέρα τοῦ Θεοῦ.

οὐρανόνθεν ἐπέμφθη
 εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε
 καὶ σὺν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ
 σωματούμενόν σε θεωρῶν, Κύριε,
 ἐξίστατο καὶ ἰστατο
 κραυγάζων πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα.

Μετρικὰ σχήματα τῶν συζυγιῶν (χαίρεισμων).

δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει
 τοῦ πεσόντος Ἀδάμ ἢ ἀνάστασις
 οὐκ ἔστι βασιλέως καθέδρα
 ἀστήρ ἐμφαινῶν τὸν ἥλιον
 δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις.

Ἡ γ' συζυγία εἶναι τετράμετρος τροχαϊκὴ καταληκτικὴ εἰς ἀμρότερα τὰ ἡμιστίγια, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω·

ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνους λογισμοῖς.

Εἰς τὰ ἀναπαιστικά ποιήματα ἀνάγομεν καὶ τὰ ἀντίφωνα, τὰ ψαλλόμενα εἰς τὸν *Μέγαν Παρακλητικὸν Κανόνα*·

Ἀπόστολοι ἐκ περάτων
 συναθροισθέντες ἐνθάδε
 Γεθσημανῇ τῷ χωρίῳ
 κηδεύσατέ μου τὸ αἷμα,
 καὶ σὺ εἰς καὶ Θεέ μου,
 παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα.

Ὁ γλυκασμὸς τῶν Ἀγγέλων,
 τῶν θλιβομένων ἢ χαρᾶ,
 Χριστιανῶν ἢ προστάτις,
 Παρθένε Μῆτερ Κυρίου,
 ἀντιλαβοῦ μου καὶ ῥῆσαι
 τῶν αἰωνίων βασάνων.

Καὶ σὲ μεσίτριαν ἔχω
 πρὸς τὸν φιλόνητον Θεόν,
 μὴ μου ἐλέγξῃ τὰς πράξεις
 ἐνώπιον τῶν Ἀγγέλων·
 παρακαλῶ σε, Παρθένε,
 βοήθησάν μοι ἐν τάχει.

Χρυσοπλοκάτατε πύργε
 καὶ δακεκάτειχε πόλις,
 ἡλιοστάλακτε θρόνε,
 καθέδρα τοῦ βασιλέως,
 ἀκατανόητον θαῦμα,
 πῶς γαλουχεῖς τὸν Δεσπότην·

Τὸ ὠραῖον τοῦτο ποίημα εἰς τὴν Θεομήτορα, ψαλλόμενον ἀντιφωνικῶς ὑπὸ τῶν δύο χορῶν κατὰ τὰς 15 πρώτας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου μετὰ τὸν *Μέγαν Παρακλητικὸν Κανόνα*, ἀνάγεται εἰς τὰ μονοστροφικὰ συστήματα, ἔχει δὲ τὸ ἐξῆς μετρικὸν ἀναπαιστικὸν σχῆμα = ἀπλοῦν μὲν καὶ ὁμοιόμορφον, ὠραῖον δὲ μέλος·

ἀρχ. οὐ οὐ οὐ οὐ οὐ
 νεώτ. . . . . (παροιμιακός).

Ὀλόκληρον ποίημα ἐξ ἀναπαίστων διμέτρων τονικῶν *Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ* ἔδημοσιεύθη ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ* κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1892, οὗ παρατιθέαμεν ἐνταῦθα στροφάς τινάς·

Τοῖς τοῦ βίου τερπνοῖς ἐνητένισα
 λογισμοῖς θεωρῶν τὰ γινόμενα
 καὶ μετρήσας αὐτῶν τὰ ἐπάθνη
 τὴν ζῶην τῶν βροτῶν ἐμακάρισα
 τὴν μερίδα τὴν καλὴν ἐκλεξαμένοις
 τὸ παθεῖν τῷ Χριστῷ καὶ μένειν σὺν αὐτῷ
 καὶ συμπάλλειν οἷ τῷ προφήτῃ Δαυὶδ
 Ἀλληλοῦσα.

Οὐδὲ ἓνα βροτὸν εὖρον ἄλυπον·
 ὁ γὰρ κόσμος ἐκάστοτε τέρπεται·
 ὃν γὰρ εἶδον τῇ χθὲς ἐπαυρόμενον
 νῦν ὄρω ἀπὸ ὕψους ἐκπίπτοντα

παρχόν αιφνίδιον εόν πλούσιον
 τὸ γὰρ ἄρτι γλυκὺ μετ' ὀλίγον πικρόν.
 ἀλλ' ὑμεῖς τοῦτων πάντων ἠλευθέρωσθε.
 οὐ γὰρ ἔχετε μέριμναν ἄλλην, εἰμὴ
 τὸ Ἀλληλοῦσα.

Ἐψαυχεῖ κατὰ πένητος πλοῦσιος
 κατεσθίων αὐτοῦ πᾶσαν ἡπαρξιν·
 κοπιᾷ γεωργὸς καὶ κτίτωρ τρυγῆ,
 ἀλλ' οὐ κἀμνοντος ἄλλος εὐφραίνεται·
 ἰδρῶν συνάγει ὁ πενόμενος,
 ἵνα μόχθῳ κομισθῆται ἃ σκερπίζει·
 καὶ ὕμῶν πᾶς ὁ κόσμος πεφύλακται
 ἀπαράλλακτον ἔχων σφραγίδα Χριστοῦ
 τὸ Ἀλληλοῦσα.

Τοὺς ἀγάμους ἐλπιδες συγκόπτουσι,
 τοὺς ἐν γάμφ φροντίδες συντήκουσι,
 τοὺς ἀτέκνους ἢ θλίψη πεπλήρωκε,
 πολυτέκνους ἢ θλίψις ἀντήλωσεν.
 Οἱ μὲν τῷ γάμφ ἀποδύρονται,
 ἄλλοι πάλιν τὴν ἀκαίδιαν δρηνοῦσι·
 ἀλλ' ὃ γέλως ὕμῶν ἐπὶ τοῦτοις πλατύς·
 ἀπαράλειπτος γὰρ ἡ χαρὰ τοῦ ψάλλειν
 Ἀλληλοῦσα κτλ.

Τὰ ἀναπαιστικά σχήματα τοῦ ποιήματος
 τούτου εἰσι τὰδε·

Ἐν τοῖς πρώτοις τέσσαρι στίχοις
 . . . . . ἀναπαιστικὴ τετραποδία.

Ἐν τῷ πέμπτῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τοὺς δύο πρώτους ποδας.

Ἐν τῷ ἕκτῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τὸν τέταρτον.

Ἐν τῷ ἑβδόμῳ . . . . .
 ὡς οἱ πρῶτοι.

Ἐν τῷ ὀγδόῳ . . . . .
 ἐπίσης, διάφορος εἰς τὸν τέταρτον.

5' ΣΤΙΧΟΙ ΠΑΙΩΝΙΚΟΙ

Οἱ παιωνικοὶ στίχοι, μέτρον ἔχοντες τὸν
 παίωνα, εὐρηνται, ὅσον γινώσκομεν, μόνον ἐν
 τῷ Κοινακίῳ τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου «Τῆ
 ὑπερμάχῳ στρατηγῷ». Ὁ παίων ἔχει παρὰ
 ταῖς ἀρχαίους τὰ ἐξῆς τέσσαρα σχήματα.

Παίων α' ˘ ˘ ˘ ˘ = ...
 β' ˘ ˘ ˘ ˘ = ...
 γ' ˘ ˘ ˘ ˘ = ...
 δ' ˘ ˘ ˘ ˘ = ...

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια!
 ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
 ἀναγράφω σοι ἡ πόλις, Θεοτόκε·

ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχηρον
 ἐκ παντοίων με κινδόνων ἠλευθέρωσον,
 ἵνα κράζω· Χαῖρε, νόμῃ ἀνύμφευτε.

Ἐν τοῖς πρώτοις δυοῖ στίχοις ἔχομεν μέ-
 τρον τὸν παίωνα δ' τονικὸν τρις ἐπαναλαμβα-
 νόμενον μετὰ τῆς ὁμοήχου καταλήξεως -ρια.

˘ ˘ ˘ ˘ | ˘ ˘ ˘ ˘ | ˘ ˘ ˘ ˘ | ˘ ˘
 . . . . | . . . . | . . . . | . .

Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
 ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια.

Ἐν τοῖς λοιποῖς τέσσαρσιν ἔχομεν τὸν
 παίωνα γ' τρις ἐπίσης ἐπαναλαμβανόμενον
 μετὰ τῶν μονοσυλλάβων καταλήξεων -ε (κε-τε)
 καὶ -ον (τον-σον) ἐν τῷ δ' καὶ ε' στίχῳ·

˘ ˘ ˘ ˘ | ˘ ˘ ˘ ˘ | ˘ ˘ ˘ ˘
 . . . . | . . . . | . . . .

ἀναγράφω | σοι ἡ πόλις | Θεοτόκε·
 ἀλλ' ὡς ἔχου | σα τὸ κράτος | ἀπροσμάχη | τον
 ἐκ παντοίων | με κινδόνων | ἠλευθέρω | сон
 ἵνα κράζω | Χαῖρε νόμῃ | ἀνύμφευτε.

Ἔτερα ποιήματα παιωνικά οὐχ εὐρομεν.

Z' ΜΕΤΡΑ ΜΙΚΤΑ

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν καθαρῶν ἢ μονο-
 ειδῶν μέτρων ἐν τῇ ὕμνογραφίᾳ τῆς Ἐκκλη-
 σίας, ἐξ ὧν ποιήματα ὀλόκληρα ἀποτελοῦν-
 ται, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὰ λεγόμενα μικτά,
 ἐπισύνθετα, ἀσυνάρτητα καὶ πολυσημᾶσιστα
 ἄλλως καλούμενα, καθόσον ταῦτα συντίθενται
 ἐξ ἀναμοίων ἢ ἑτερογενῶν μετρικῶν ποδῶν.
 Οὕτω δὲ οὐ μόνον τὰ μέτρα ἐν τῷ αὐτῷ
 στίχῳ εἰσι ποικίλα, ἀλλὰ καὶ οἱ στίχοι ἢ τὰ
 κῶλα καθ' ἑαυτὰ ἐν ταῖς στρῆφαῖς ποικίλλουσι
 καὶ ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον διαφέρουσιν.

Περὶ τῶν τοιούτων ἀσυναρτήτων λυρικῶν
 στίχων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει ὁ Ἄ. Ρ. Παγ-
 καθῆς ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ τῆς Μετρικῆς αὐτοῦ
 (σελ. 44) λέγει·

Οἱ λυρικοὶ στίχοι, ὧν ὁ ἀληθὴς καὶ μόνος
 προορισμὸς ἦτο νὰ ἤδωνται, ἐδανείζοντο τὸ
 κυριώτερον μέρος τῆς ἀρμονίας αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ
 τοῦ ἤσματος καὶ τοῦ ποικιλοτόνου ἤχου τῆς
 λύρας, ἣν ἠκολούθουν· διὸ καὶ ἐποιοῦντο μετὰ
 πολλῆς καὶ σχεδὸν ἀκανονίστου ἐλευθερίας
 χρῆσιν τῶν τε ἀτελεστέρων ποδῶν καὶ διποδιῶν
 καὶ τῶν διαφόρων μέτρων ἀναμιξ καὶ ἀσυναρ-
 τήτως, ὡς λέγουσιν οἱ γραμματικοί. Τὰ τοιαῦτα

νέλειως *Pitra* καὶ ἄλλων, αἵτινες δυστυχῶς ἐλλείπουσιν ἡμῖν. Προσπαθῶν δὲ νὰ ἀναλύσῃ αὐτὰ καὶ εὗρη τὸ σύστημα τῶν ἐν αὐτοῖς μέτρων, καίτοι ἀκολουθεῖ τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν τῆς στιχογραφίας, ἀγνοεῖ ὅμως τὸ μέλος, προσκρούει πολλαχθῶς εἰς τοὺς ἀλλεπαλλήλους τόνους, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τοὺς κυρίους τῶν λεγομένων ἀλόγων, ἀντιστοιχοῦντων τοῖς ἀλόγοις χρόνοις τῶν ἀρχαίων. Ὑπάρχουσι πόδες, ἀνήκοντες προφανῶς εἰς ὠρισμένον εἶδος, ἀλλ' οἱ τόνοι, ἐπερχόμενοι ἀλλεπαλλήλοι, ἐπιφέρουσι σήρην εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, νομίζει δὲ τις ὅτι γρήσις γίνεται διαφόρων μέτρων.

Ἐν τῷ α' στίχῳ τῆς α' στροφῆς τοῦ ποιήματος *Εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου ἔχομεν στίχον περιέχοντα τροχαικὴν τριποδίαν κατὰ τὴν ἀρχαίον τύπον ὡδε:*

1 0 1 0 1 0

κατὰ τὸν νεώτερον ὡδε: ' . ' . ' .

ἄρχοντες Ἐβραίων

Ἐν τῷ γ' στίχῳ ἐπίσης
κατὰ τοῦ Σωτῆρος

Ἐν δὲ τῷ β' καὶ δ' στίχῳ ἔχομεν στίχον περιέχοντα ἀναπαιστικὴν τριποδίαν καταληκτικὴν ὡδε:

0 0 1 0 0 1 0 0 = . . ' . ' . .

Φαρισαῖοι παράνομοι
πονηρὰ ἐβουλεύσαντο.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μέτρων τῆς α' στροφῆς ἐπαναλαμβάνεται μὲν εἰς ὄσας τὰς 24 στροφὰς τοῦ ποιήματος, ὑπάρχουσι δὲ ὅμως πλείστοι στίχοι διαφέροντες κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς τὸν τόνον οἶον, ἐν τῇ α' στροφῇ «κατὰ τοῦ Σωτῆρος» ἀντὶ «κατὰ τοῦ Σωτῆρος». Ἐν τῇ ε' στροφῇ «Ἐν μέσῳ ἀνόμων» ἀντὶ «Ἐν μεσῷ ἀνόμων». Ἐν τῇ θ' στροφῇ «Θανάτου ἐγεύσω» ἀντὶ «Θάνατου ἐγεύσω». Ἐν τῇ ι' στροφῇ «Χολὴν ἐπόσιεν» ἀντὶ «Χολὴν ἐπόσιεν» κτλ.

Πότεν προέρχεται ἡ διαφορὰ καὶ σύγχυσις αὕτη; Αὕτη προέρχεται ἐν μέρει μὲν ἐκ τῆς Ἑρασμικῆς προφορᾶς τῶν Εὐρωπαϊῶν, ἣτις, διὰ τῆς διαλύσεως κυρίως τῶν διφθόγγων, ἀμαυροῖ τὴν χάριν τὴν προσγινομένην ἐκ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, ἣν εἶχον καὶ οἱ Βυζαντινοὶ κυρίως ὁμοῦς προέρχεται ἐκ τῆς ἀγνοίας τοῦ μέλους τῶν ποιημάτων, τὸ ὅποιον, τροποποιῶν τὰ τονικὰ μέτρα, καθίστησιν ἀλόγως τινὰς συλλαβὰς ἢ τόνους, καὶ τονιζομένην συλλαβὴν ἐκτρέφον ὡς ἀτόνιστον, ἀτόνιστον

δὲ ὡς τονιζομένην κατὰ τὴν ἀνάγκην τῆς μελωδίας. Τοὺς δύο τούτους λόγους ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἵτινες γινώσκομεν τὸ μέλος καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ὁμοίων ποιημάτων, δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν εὐκόλως ὡς κατέχοντες τὰ ποιήματα ζῶντα καὶ ἔδόμενα, οὐχὶ δὲ ἀνατέμνοντες αὐτὰ ὡς νεκρά, ὡς οἱ Εὐρωπαῖοι ποιοῦσιν.

Τὸ ποίημα τοῦτο *Εἰς τὴν ταφὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ* (σελ. 6—9 τῆς πραγματείας τοῦ κ. *Deutschmann*) περιλαμβάνει 24 στροφὰς ὁμοίας ἀλλήλαις κατ' ἀλφαθητικὴν σειρὰν, ὧν ἐκάστη περιέχει κῶλα εἰς στίχους τέσσαρας, ἀποτελοῦντας μίαν περίοδον μέλους. Παρὰ τῆθεαμεν ὡδε στροφὰς τινὰς εἰς δεῖγμα:

Ἄρχοντες Ἐβραίων
Φαρισαῖοι παράνομοι
κατὰ τοῦ Σωτῆρος
πονηρὰ ἐβουλεύσαντο.

Βαραβδᾶν ἤτησαν
οἱ φονεῖς τὸν ὁμόφρονα,
τὸν δὲ εὐεργέτην
σταυρωθήτω ἐκραυγάζον.

Γέγονας κατάρρα
ἐκουσίως, μακρόθυμε,
ἴν' ἐξαγοράσῃς
τῆς κατάρρας τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ οὕτω ἐφεξῆς μέχρι τοῦ Ω.

Ἐπειδὴ τὸ ποίημα τοῦτο ἀνάγεται προφανῶς εἰς τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ το δ' ὠρισμένον νὰ ψάλληται τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἢ εἰς τὸν ἕρθρον τοῦ Μ. Σαββάτου, τανῦν δ' ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου λεγομένου, φέρε ἴδωμεν ἂν ὑπάρχῃ σχέσις τις μεταξὺ τῶν δύο ποιημάτων. Ἐν τῷ σημερινῷ Ἐπιταφίῳ ἔχομεν τρεῖς στάσεις, ὧν ἡ πρώτη, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἐπόμεναι, ἔχει ἐπίσης περίοδον τετρακάλον, τῆς ὁποίας ὁ α', γ', δ' στίχος εἶναι τροχαικοί, ὁ δὲ β' ἀναπαιστικός, ὡδε:

Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ
κατετέθης, Χριστέ,
καὶ ἀγγέλων στρατιαὶ ἐξεπλήττοντο
συγκατάβασιν δοξάζουσαι τὴν σὴν.

1 0 1 0 1 0 = ' . ' . ' . τροχαικὴ τριποδία.

0 0 1 0 0 1 = . . ' . ' . ἀναπαιστικὴ διποδία.

1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 = ' . ' . ' . ' . . . . . τρεῖς
τροχαῖοι μετὰ δύο δακτύλων.

1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 1 0 = ' . ' . ' . ' . ' . τροχαικὴ
πενταποδία μετὰ καταλήξεως.

Ἡ α' στροφή τῆς β' στάσεως ἔχει περίο-
δον τετράκωλον, ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι, ἔχει δὲ
μετρικὰ σχήματα τὰδε·

*Ἄξιόν ἐστι
μεγαλύνειν σε τὸν ζωοδότην,
τὸν ἐν τῇ σταυρῇ τὰς χεῖρας ἐκτείναντα
καὶ συντρίψαντα τὸ κράτος τοῦ ἔχθρου.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ τροχαιὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἀναπαιστικὴ τρι-
ποδία μετὰ καταλήξεως (παροιμιακός).

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$
τροχαῖος μετὰ δακτύλων.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$
τροχαιὴ πενταποδία μετὰ καταλήξεως.

Ἡ δὲ α' στροφή τῆς γ' στάσεως, ὡς καὶ
αἱ ἐπόμεναι, ἔχει περίοδον τρικόκωλον, μετρικὰ
δὲ σχήματα τὰδε·

Αἱ γενεαὶ πᾶσαι
ἕμνον τῇ ταφῇ σου
προσφέρουσι, Χριστέ μου.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ τροχαιὴ τριποδία.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἐπίσης.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἰαμβικὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

Μεγάλῃ ὁμοιότητι ὑπάρχει λοιπὸν μεταξὺ
τῶν δύο ποιημάτων, τούτου δ' ἔνεκεν ὁ ποιη-
τῆς τοῦ νεωτέρου Ἐπιταφίου εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν
τοῦ Ῥωμανοῦ, οὗ ἐμιμήθη τὰ μέτρα, πιθα-
νώτατα δὲ καὶ τὸ μέλος.

Ὁ κ. *Deutschmann* ἐν σελίσι 17—18
τῆς πραγματείας αὐτοῦ δημόσιεὺς ποιήμα
Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ὅπερ, εἰ μὲν
εἶναι τοῦ Ῥωμανοῦ, εἶναι προφανῶς ὁ πρό-
δρομος τοῦ Ἀναθίστου, εἰ δ' ἑτέρου, ἐποίηθη
κατὰ μίμησιν ἐκείνου. Ὁ πρῶτος οἶκος μετὰ
τῶν συζυγίων ἔχει ὧδε·

*Ἄγγελος οὐρανὸθεν
τὴν σὴν κήσιν πάλα
ἀνύμνησαν, παρθένε, ἀξίως
καὶ νῦν τὴν ἱερὰν καὶ σεπτήν
μεθ' ἡμῶν τῶν κάτω εὐσεβῶς κοίμησιν
δοξάζουσιν ἐν ᾄσμασι
κρουγάζοντες πρὸς σὲ τοιαῦτα·

χαῖρε
χαρὰς τῶν ἀνθρώπων βρώσις,
χρίρε
ἀρὰς τῶν προγόνων λύσις.
χαῖρε
ἀσράτου πατρὸς νόμφη ἄφθορε,
χαῖρε
συνανάρχου Υἱοῦ μήτερ ἀνανδρε,
χαῖρε
κλιμαξ ἀναφέρουσα ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανόν,
χαῖρε
γέφυρα εἰσάγουσα εἰς παράδεισον τερπνόν.
χαῖρε
ὅτι χοροὶ σε ἀνυμνοῦσιν οἱ ἄνω,
χαῖρε
ὅτι βροτοὶ σε προσκυνοῦσιν οἱ κάτω,

χαῖρε ἀγνή παρθένων τὸ καύχημα,
χαῖρε σεμνὴ σεμνῶν ἀγαλλίαμα,
χαῖρε δι' ἧς φάλαγξ φεύγει δαιμόνων,
χαῖρε δι' ἧς φύσις χαίρει ἀνθρώπων,
χαῖρε νόμφη ἀνύμφευτε.

Κρίνων ἀναγκαῖον νὰ εἶπω, ὅτι ὁ κ.
Deutschmann ἐν αὐτῷ εὐρίσκει ἕτερα μέτρα,
ὁμοίως δ' ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν καὶ ὁ ἡμέτε-
ρος κ. Δ. Σεμτέλος ἐν τῇ *Μεικτῇ αὐτοῦ*,
ἐγὼ δὲ τὰ ἀναπαιστικά, περὶ ὧν ἐκτάσει
διέλαθον ἐν τῇ περὶ τοῦ Ἀναθίστου ὕμνου
πραγματεΐα μου, εἰς ἣν παραπέμπω.

Παρατίθημι ἐνταῦθα καὶ τὸ *Περὶ τῆς μελ-
λούσης κρίσεως* ποιήμα, ὅπερ ὁ κ. *Deutsch-
mann*, παραλαβὼν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ
Pitra, συνέχεεν ἄλλω τινὶ τῆς αὐτῆς, ὡς
φαίνεται, συλλογῆς. Τὴν σύγχυσιν ταύτην
διαλύων μεταγράφω ἐνταῦθα τὸ ὠραῖον *Κον-
τάκιον* τῆς παρ' ἡμῖν *Κυριακῆς τῆς Ἀπόκρεω*,
ἐκδεδομένον ἐν τῷ συνήθει *Τριωδίῳ* τῆς Ἐκ-
κλησίας. Τὸ Κοντάκιον ἔχει ὧδε·

*Ὅταν ἐλθῆς ὁ Θεὸς
ἐπὶ γῆς μετὰ δόξης
καὶ τρέμωσι τὰ σαρπάντα,
ποταμὸς δὲ σῦρος

5 πρὸ τοῦ βήματος ἔλκη
καὶ βιβλοὶ διανοιγῶνται,
κρυπταὶ δημοσιεύονται,
τότε ρῦσαι με

τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσθέστου
10 καὶ ἀξίωσον
ἐκ δεξιῶν σοῦ με στήναί,
κριτὰ δικαιοῦτατε.

Διελὼν τὸ ποίημα εἰς κῶλα καὶ περιόδους
καὶ διορθώσας ὀλίγον αὐτὸ εὐρίσκω τὰ ἐξῆς
μετρικὰ σχήματα·

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ τροχαιὴ τριποδία
μετὰ καταλήξεως.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἀναπαιστικὴ διποδία
μετὰ καταλήξεως.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἰαμβικὴ τετραποδία.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἀναπαιστικὴ διποδία.

$— — — — — =$ ἀναπαιστικὴ διποδία μετὰ
καταλήξεως.

$— — — — — =$ ἰαμβικὴ τετραποδία.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἐπίσης.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ τροχαιὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ ἀναπαιστικὴ διποδία
μετὰ καταλήξεως.

$— — — — — = \cdot \cdot \cdot \cdot$ τροχαιὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλικός μετ' ανακρούσεως
ἢ προσοδιακός.

Μετὰ τὸν Ῥωμανὸν μεταβαίνομεν καὶ εἰς
ἕτερα στροφικὰ ποιήματα διαφόρων ποιητῶν
τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα καταδείξωμεν τὴν ποι-
κιλίαν τῶν τε μέτρων καὶ τῶν στίχων. Τὸ
γνωστότατον τροπάριον τοῦ Μυστικοῦ Δείτνου
ἔχει μεγάλην ποικίλιαν μέτρων ἱαμβικῶν, τρο-
χαϊκῶν ἢ ἀναπαιστικῶν ὧδε:

Τοῦ δείτνου σου τοῦ μυστικοῦ
σήμερον, Ἰέ Θεοῦ,
κοινωνόν με παράλαβε·
οὐ μὴ γάρ τοῖς ἐχθροῖς σου
5 τὸ μυστήριον εἶπω·
οὐ φίλημά σοι δώσω,
καθάπερ ὁ Ἰουδας·
ἀλλ' ὡς ὁ ληστής ὁμολογῶ σοι·
Μνήσθητί μου, Κύριε,
10 δεῖνα ἐλθῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματα ἐν αὐτῷ ἔχουσιν ὧδε·

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἱαμβική τετραποδία.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἀναπαιστική
τριποδία καταληκτική.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἱαμβική τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἀναπαιστική διποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἱαμβική τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἐπίσης.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = τροχαϊκή πενταποδία.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή
πενταποδία μετά καταλήξεως.

Μετὰ τὰ ἀπλούστερα ταῦτα μεταβαίνομεν
εἰς τὰ τεχνικώτερα καὶ πολυπλοκώτερα.
Ἄμεσως τάσσομεν τὰ ἀδέσποτα προσόμοια,
ἀκολουθοῦντα τὸ ἐν ἀρχῇ τιθέμενον αὐτόμελον,
οὐ ἔπονται κατὰ σειράν τὰ προσόμοια, δια-
ρροῦντες κατὰ κῶλα, περιόδους καὶ ἐξῆς·

Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι,
ἀθλοφόρε Γεώργιε,
συνελθόντες σήμερον
εὐφημοῦμεν σε·

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

5 δι τὸν δρόμον τετέλεκας,
τὴν πίστιν τετήρηκας
καὶ ἐδέξω ἐκ Θεοῦ
τὸν τῆς νίκης σου στέφανον·
ὄν ἰκέτευε

10 ἐκ φθορᾶς καὶ κινδύνων λυτρωθῆναι
τούς ἐν πίστει ἐκτελοῦντας
τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τῶν κῶλων εἰσὶ τάδε·

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' Γλυκῶνειος.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ἐπίσης.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική τριποδία.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική διποδία
μετ' ανακρούσεως ἢ προσοδιακός.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ὡς ὁ γ'.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ὡς ὁ β'.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή διποδία μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δόγμας
μετὰ τροχαίων.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή τετραποδία.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική τριποδία.

Προσόμοιον κατὰ τὸ «Ὀλην ἀποθέμενοι».

Παράδεισε πάντιμε,
τὸ ὑραιότατον κάλλος,
θεόκτιστον σκῆνωμα,
εὐφροσύνη ἀληκτε

5 καὶ ἀπόλαυσις
δόξα τῶν δικαίων,
προφητῶν τερπνότης
καὶ ἀγίων οικητήριον,
ἤχη τῶν φύλλων σου

10 πλάστην τὸν τῶν ὀλων ἰκέτευε
τάς πύλας ὑπαινοῖξαι μοι,
ὡς ἐπὶ παραβάσει ἀπέκλεισαι
καὶ ἀξιωθῆναι

15 τοῦ ζύλου τῆς ζωῆς μεταλαβεῖν
καὶ τῆς χαρᾶς, ἥς τὸ πρότερον
ἐν σοὶ κατετρέφῃσα.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τῶν κῶλων εἰσὶ τάδε·

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική διποδία
μετ' ανακρούσεως ἢ προσοδιακός.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' δακτυλική τριπο-
δία καταληκτική.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' ὡς ὁ α'.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή τριποδία
μετά καταλήξεως.

⊥ ⊥ ⊥ ⊥ ⊥ = ' . . . ' τροχαϊκή διποδία μετά καταλήξεως.

- $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική τριποδία, ιθυφαλλική.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ επίσης.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ τροχαική τετραποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική διποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ τροχαιός μετά δακτύλων.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ιαμβική τετραποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ ως ό ι'.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ως ό ζ'.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ ιαμβική πενταποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ δακτυλική τριποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική τριποδία μετά καταλήξεως.

Αυτόμελον.

- Χαίροις άσκητικών άληθώς
 άγωνισμάτων τὸ εὐώδες κειμήλιον,
 σταυρόν γάρ ἐπ' ὤμων ἄρας
 και τῷ δεσπότῃ Χριστῷ
 5 σεαυτόν, παμμάκαρ,
 ἀναθέμενος
 σαρκὸς κατεπάτησας
 τὸ χαμαίζηλον φρόνημα,
 ταῖς ἀρεταῖς δὲ
 10 τὴν ψυχὴν κατελάμπρυνας
 και πρὸς ἔνθεον
 ἀνεπτέρωσας ἔρωτα.
 Ὅθεν τὴν παναγιαῖαν σου
 κυκλοῦντες, πανεύφημε,
 15 λάρνακα, Σάββα, τῆς θείας
 φιλανθρωπίας αἰτούμεθα
 τυχεῖν σοῖς πρεσβειαῖς
 και τῷ κόσμῳ δωρηθῆναι
 τὸ μέγα ἔλεος.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

- $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ ἀναπαιστική τριποδία, ὁ πρῶτος δάκτυλος ἀντὶ ἀναπαιστού.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . . .}'$
 ἀναπαιστική τετραποδία, οἱ δύο πρῶτοι διαλελυμένοι.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ἀναπαιστική τριποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική διποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική τριποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική διποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική διποδία μετ' ἀνακρούσεως ἢ προσοδιακός.

- $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ἀναπαιστική τριποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δάκτυλος μετά τροχαιού, Ἄδώνειος.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ἀναπαιστική τριποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική διποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ως ό ι'.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ Γλυκῶνειος.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ως ό ζ'.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική τριποδία καταληκτική.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική τριποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ἀναπαιστική διποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική τετραποδία.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ιαμβική τριποδία.

Αυτόμελον.

- Ὅτε ἐκ τοῦ ζύλου σε νεκρόν
 ὁ Ἄρμαθιαίος καθείλε
 τὴν τῶν ἀπάντων ζωὴν,
 σμύρνη και σινδόνη σε,
 5 Χριστέ, ἐνείλησε,
 και τῷ πόθῳ ἠπείγετο
 καρδία και χεῖλει
 σῶμα τὸ ἀκήρατον
 σοῦ περιπτύξασθαι
 10 ὁμως συστελλόμενος φόβῳ
 χαιρῶν ἀνεβόα σοι· Δόξα
 τῇ συγκαταβάσει σου, φιλάνθρωπε.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

- $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$ τροχαική τετραποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ Γλυκῶνειος.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική διποδία μετά καταλήξεως.
 4-5 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . . .}'$
 τροχαική ἑξαποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ Γλυκῶνειος.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ ἀναπαιστική διποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ τροχαική τριποδία μετά καταλήξεως.
 $\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}}\underline{\text{U}} = \text{'. . .}'$ δακτυλική διποδία.

τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν λυρικῶν
καὶ δραματικῶν ποιητῶν. Ταῦτα προοιμασιάζ-
μενος μεταβαίνω εἰς τὴν τῶν εἰρμῶν ἀνάλυσιν.

᾽Ωδή α'. Εἰρμός.

Ἄνοιξω τὸ στόμα μου
καὶ πληρωθήσεται πνεύματος
καὶ λόγον ἐρεῶζομαι
ἐν βασιλίδι μητρὶ
5 καὶ ὀφθήσομαι
φαιδρῶς πανηγυρίζων
καὶ ἄσω γηθόμενος
ταύτης τὰ θαύματα.

Τὰ μετρικὰ σχήματα τούτου εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία μετ'
ἀνακρούσεως ἢ προσοδιακός.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ
τριποδία.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ α'.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ τριποδία μετὰ
καταλήξεως.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' τροχαϊκὴ διποδία μετὰ
καταλήξεως.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία
καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ α'.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία.

᾽Ωδή γ'. Εἰρμός.

Τοὺς σοῦς ὑμολόγους, Θεοτόκε,
10 ὡς ζῶσα καὶ ἀφθονος πηγῆ,
θίασον συγκροτήσαντας
πνευματικῶν στερέρων
καὶ ἐν τῇ θείᾳ δόξῃ σου
στεφάνων δόξης ἀξίωσον.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ | υ υ υ υ υ υ υ = , ' | . . . . ' δόχιμος
τροχαϊκός.

υ υ | υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία
μετὰ χοριάμβου ἐν ἀρχῇ.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' Γλυκῶνιος μετὰ
τρισυλλάβου βάσεως ἢ ἀνακρούσεως.

᾽Ωδή δ'. Εἰρμός.

15 Τὴν ἀνεξιχνίαστον θείαν βουλὴν
τῆς ἐκ τῆς Παρθένου σαρκώσεως
σοῦ τοῦ Ὑψίστου
ὁ προφήτης Ἀδδρακούμ
κατανοῶν ἐκράγαξε·
20 Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' . . . .

δακτυλικὴ διποδία μετὰ διπλῆς τροχαϊκῆς βάσεως καὶ
καταλήξεως (ἐν διθυράμβῳ Διοδώρου ἐκδ. Hartung.
Τόμ. Γ', 231).

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὁμοίως
ἄνευ καταλήξεως.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' Ἀδώνιος.

υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία
καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ = ἰαμβικὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ ε'.

Εἰρμός ἄλλος.

Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ
ἐπὶ θρόνου θεότητος,
ἐν νεφέλῃ κούφῃ
ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ ὑπέρθεος
25 τῇ ἀκρᾶτῳ παλάμῃ
καὶ διέσφασε
τοὺς κραυγάζοντας·
Δόξα, Χριστέ, τῇ δυνάμει σου.

Τὰ μετρικὰ σχήματά εἰσι τάδε·

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' Γλυκῶνιος.

υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ἰθυραλλικὴ.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' ὡς ὁ ε'.

υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' λογασιδικός ἢ ἐνό-
πιλος ῥυθμός.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία καταληκτικὴ.

υ υ υ υ υ = ' . . . ' ὁμοίως.

υ υ υ υ υ υ υ υ υ = ' . . . . ' δακτυλικὴ
τριποδία.

᾽Ωδή ε'. Εἰρμός.

Ἐξέστη τὰ σύμπαντα
30 ἐπὶ τῇ θείᾳ δόξῃ σου·
σὺ γάρ, ἀπειρόγαμε Παρθένη,
ἔσχες ἐν μήτρᾳ
τὸν ἐπὶ πάντων Θεοῦ

Τὰ μετρικὰ σχήματ' εἰσι τὰςδε·

- ⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ τριποδία καταληκτικὴ.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ὡς δ' α'.
- ⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τριποδία.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία καταληκτικὴ.
- ⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ διποδία μετὰ καταλήξεως.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' ἰαμβικὴ τετραποδία.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' δακτυλικὴ διποδία.
- ⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . ' τροχαϊκὴ διποδία.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' τροχαϊκὴ τετραποδία καταληκτικὴ.
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . . ' ἀναπαιστικὴ τετραποδία.

Ἀνεφέρομεν ἀνωτέρω τοὺς ἰαμβικούς κκ- νόνας Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, οἵτινές εἰσι μὲν πεπονημένοι ἐν κανονικοῖς καὶ καθαροῖς ἰάμβοις, ψάλλονται δὲ ὡς κατὰ τόνον· οὕτω δὲ προκύπτουσι διάφορα τονικά μετρικὰ σχήματα, ὡς ἐξῆς·

Στείθει θαλάσσης | κυματούμενον σάλον
ἤπειρον αὔθης | Ἰσραὴλ δεδειγμένον·
μέλας δὲ πόντος | τριστάτας Αἴγυπτιαν
ἔκρουψεν ἄρθρον | ὑδατόστρωτος ἄκρος
ῥόμη κραταίῃ | δεξιᾷς τοῦ Δεσπότου.

Τὸ κατὰ χρόνον μετρικὸν σχῆμα τῶν τρι-
μέτρων ἰαμβικῶν τούτων στίχων ἐστὶ τὸδε·

⋮ - ⋮ ⋮ | ⋮ - ⋮ ⋮ | ⋮ - ⋮ ⋮

Τὰ δὲ κατὰ τόνον τὰςδε·

- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .

Θεῖψ καλυφθεῖς | ὁ βραδύγλωσσος γνόφω
ἔρρηγόρευσε | τὸν θεόγραφον νόμον·
ἰλὸν γὰρ ἐκτινάξας | ὀμματος νόου
ὄρα τὸν δνεα | καὶ μνεῖται πνεύματος
γνώσιν γεραῖρων | ἐνθέοις τοῖς φσμασι.

Τὰ τονικά σχήματ' εἰσι τὰςδε·

- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
- ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .

⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .
⋮⋮⋮⋮⋮ | ⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = ' . . . . ' || . . . . .

Ἐν χρῆσει εἶναι καὶ ὁ δίμετρος ἰαμβικός
τονικός παρ' Ἰωάννη τῷ Δαμασκηνοῦ ἐν τῷ
ἔσπερινῷ τοῦ α' ἤχου τῆς Ὀκτωήχου αὐτοῦ·

Κυκλώσατε, λαοί, Σιών
καὶ περιλάβετε αὐτήν
καὶ δότε δόξαν ἐν αὐτῇ
τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν·

5 ὅτι αὐτός ἐστιν [ὁ] Θεὸς [ἡμῶν]·
ὁ λυτρωσάμενος ἡμᾶς
ἐκ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν.

Τὸ μετρικὸν σχῆμα αὐτοῦ ἐστὶ τὸδε·

ἀρχ. ⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮⋮ = νέωτ. ' . . . . '

Ἄρκοῦσι ταῦτα εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἡμετέ-
ρας ἀρχῆς, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν Βυζαντινοί,
παραμελήσαντες ἐν τῇ στιχοουργίᾳ τὸν χρόνον,
τὸν δὲ τόνον εἰσαγαγόντες ἐμιμήθησαν ἐν τοῖς
ποιήματιν αὐτῶν τοὺς ἀρχαίους ποιητάς·
πάντα μονοῦ τὰ εἶδη τῶν μέτρων κατὰ τε
χρόνον καὶ τόνον εὔρηγται παρ' αὐτοῖς,
πάντες δὲ οἱ στίχοι τῶν ἀρχαίων λυρικῶν καὶ
δραματικῶν ποιητῶν δύνανται νὰ ἐφαρμο-
σθῶσιν εἰς τὰ μέλη τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ
Εὐρωπαῖοι ἐλληνίσται τοῦτο μὲν ἐκ τῆς ἐρα-
σμικῆς προφορᾶς μὴ ἐννοοῦντες τὴν χάριν τῆς
ἐρρυθμοῦ ἀπαγγελίας τῶν ἡμετέρων ποιημά-
των, τοῦτο δὲ ἀγνοοῦντες· τὸ μέλος τῶν ποιη-
μάτων τούτων, καθ' ὃ εἶναι ἐν χρῆσει οἱ
ἄλογοι τόνοι, περιορίζονται μόνον εἰς τὸ νε-
κρὸν δι' αὐτοὺς γράμμα καὶ εἰς τοὺς τόνους
τῶν λέξεων, ὧν τινες μὲν ἐλλείπουσι, τινὲς
δὲ μετεβάλλουσι θέσιν, τούτου δ' ἕνεκα προσ-
κρούουσι εἰς πολλὰς δυσκολίας περὶ τὴν με-
τρικὴν, εἰς ἣν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνὲς ἐσμεν ἀρμο-
διώτεροι διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐξηγηταί.
Τοῦτο δι' ἐνδελεχοῦς μελέτης ἀπὸ εἰκοσιπεν-
ταετίης καὶ ἐπέκεινα ἐπειράθη διὰ τῶν ἀσθε-
νῶν μου δυνάμεων νὰ ἀποδείξω. Εἰ δέ τι,
Θεοῦ συναϊρομένου, κατώρθωσα, ἃς συντελέση
τοῦτο εἰς ὀρθὴν κατανόησιν καὶ μελέτην τῆς
ἐξόχου ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν φιλολογίας καὶ
ἰδίᾳ τῆς μεγαλοπρεποῦς ποιήσεως, ἣν ἄνδρες
δντως θεόπνευστοι κληρονομίαν αἰδίου παρί-
δωκαν τῇ Ἀγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ
ἐλληνικῷ Γένει σύμπαντι.

1. Ἀποκόπτομεν τὸ ἄρθρον ὁ καὶ ἡμῶν διὰ τὸ μέ-
τρον καὶ τὴν κατόπιν ἐπανάληψιν.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΑΛΜΑΤΟΣ

ΕΥΡΕΘΕΝΤΟΣ ΕΝ «ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ», ΠΡΟΑΣΤΕΙΩΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΣΙΝΩΠΗΣ,
ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΝΤΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΟΥ ΕΝ ΤΩΙ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΩΙ ΣΙΝΩΠΗΣ

ΥΠΟ

ΑΝΘΙΜΟΥ ΑΛΕΞΟΥΔΗ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΜΑΣΣΙΑΣ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΔ' συνεδρίῳ τῆς 4 Δεκεμβρίου 1895.

Ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου ὕψους 0,80, πλάτους 0,42 ἐν τῷ ἐμβαδῷ αὐτοῦ λελαξευμένῳ καὶ κοσμομένῳ περίξ διὰ κομφῶ πλαισίῳ, ὑπάρχει ἀνάγλυφον ἐπιμελῶς καὶ φιλοκάλως κατασκευασμένον καὶ καλῶς διατηρούμενον, παριστᾶν παρθένον εὐειδῆ, ὀρθίαν ἰσταμένην ἔχουσαν ἀνάστημα 0,75 τοῦ γαλλικοῦ μέτρου καὶ ἰστεμένην καὶ διὰ λεπτοῦ καὶ διαφανοῦς πέλλου ἐπικεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν, μικρὴν προσκλίνουσαν ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι· ἐκ τῆς κεφαλῆς κρέμαται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου πλουσία κόμη εὐπρεπῶς πεπλεγμένη. Ἡ στάσις τῆς παρθένου ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι βλεπούσης φαίνεται σεμνοπρεπῆς ἄμα καὶ ἀξιοπρεπῆς· ἡ ἀριστερὰ χεὶρ, ἀφελῶς ἐκτεινομένη πρὸς τὰ κάτω φαίνεται ψαύουσα τὴν ἄκραν τοῦ ἐπενδύτου αὐτῆς, ἥτις τὸν δεξιὸν βραχίονα ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος ἀνυψοῦσα κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ παλάμῃ στρουθίον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἴσθιν ἰσθαρμένη· τὸ πλάτος τοῦ ὄρακος τῆς παρθένου ἐστὶν 0,20 τοῦ στήθους 0,16 τῆς δὲ μέτης τοῦ σώματος 0,15 τοῦ γαλλικοῦ μέτρου. Ἡ παρθένος φέρει ἐνδυμασίαν συγκειμένην ἐκ χιτῶνος πολυπτύχου ποδῆρους, ὅστις ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῶν ποδῶν, καλυπτομένων ὑπ' αὐτοῦ, ἐστὶ μήκους 0,64, καὶ ἐξ ἐπενδύτου βραχυτέρου διήκοντος ἀπὸ τοῦ τραχήλου εἰς μήκος 0,32. Τὸ ἀπὸ τῆς ζώνης τῆς μέτης μέχρι τοῦ λαιμοῦ ὕψος τοῦ στήθους ἐστὶ 0,15 καὶ καλύπτεται κομποπρεπῶς ὑπὸ τῶν πτυχῶν τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἐπενδύτου, ἐλαφρῶς τούτων ἀνυψομένων ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτὰς διακρινομένων παρθενικῶν μετῶν, τεκμηριούντων τὴν ἐφηβικὴν ἢ ἑλικίαν τῆς παρθένου, ἥτις προσέτι φέρει ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπιτηδεῖως κατασκευασμένον σχῆμα χριστῶν ἀποτελούμενον ἐκ δύο ταινιῶν μήκους ἐκάστης 0,19, ὧν αἱ τέσσαρες ἄκραι

ἀρμεδίως προσηλθύνται εἰς τὰ οἰκεία μέρη διὰ μικρῶν κυκλοτερῶν πετάλων, ὡς καὶ τὸ τῆς συνδέσεως αὐτῶν μέσον, ἐξ οὗ ἐκπέμπονται αἱ τέσσαρες ἀκτίνες τοῦ ἐν λόγῳ χριστοῦ σχήματος, ὅπερ χρησιμεύει, τοῦτο μὲν πρὸς περικράτησιν τῶν πτυχῶν τῶν ἐνδυμάτων, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς πλείονα κόσμον τοῦ στήθους. Τὸ ὕψος τοῦ προσώπου τῆς παρθένου, ὅπερ ὁ ἐρμολύφος μετὰ πλείονος καλαισθησίας τῇ σμιλῇ χρησάμενος ἐφιλοτέχνησε καὶ ἀφελῶς ἐπροίκισε δι' ἀπαραμίλλου ὠραιότητος καὶ σπανίας γυναικείας καλλονῆς, ἐστὶν ἀπὸ τοῦ ὑπογενείου τῆς κάτω σιαγόνας, μέχρι τοῦ τριχωτοῦ μέρους τῆς κεφαλῆς 0,09 $\frac{1}{2}$ · τὸ διάστημα ἐγκαρσίως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ζυγωματικοῦ ὅσπου μέχρι τοῦ ἐτέρου ἐστὶν 0,7 $\frac{1}{2}$, ἡ δὲ ρίσις, ἀπὸ τοῦ μεσοφρύου κατερχομένη εὐθεῖα καὶ ὀμαλῆ, ἐστὶ 0,05· οἱ ὀφθαλμοί, ζωηροὶ καὶ κανονικοί, εἰσι προσηλωμένοι ἐπὶ Θεραπαινίδος μετ' αἰδημοσύνης ἐνώπιον αὐτῆς ἰσταμένης, ἀριστερᾷ τῷ ὄρῳντι, ἐτοιμῆς νὰ δεχθῆ καὶ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τῆς δεσποίνης αὐτῆς. Ἡ Θεραπαινίς ἔχει ἀνάστημα ὕψους 0,39 — 0,40 καὶ ἀμφιέννυται λεπτὸν χιτῶνα ποδῆρη πολυπτύχον καὶ ἐλαφρὸν ἐπενδύτην βαίνοντα μικρὸν κάτω τῆς μέσης αὐτῆς, ἣν περιζωννύει διὰ ταινίας περισυλλεγούσης καὶ τὰς πτυχὰς τοῦ χιτῶνος. Ἄπαν τὸ σῶμα τῆς κορασίδος ταύτης ἐστὶ κατασκευασμένον ὑπὸ τοῦ λιθοξόου μετὰ τῆς προσηκούσης κανονικότητος ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ὄρακίον πρόσωπον αὐτῆς, ὅπερ ἐστὶν ἰστραμμένον δεξιᾷ τῷ ὄρῳντι καὶ ἀτενίζον πρὸς τὴν δέσποιναν ἑαυτῆς, ἔχει δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόμην ἐπιμελῶς καὶ κομφῶς διασκευασμένην, κεκαλυμμένην δὲ διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος ἐν εἴδει κεκυρτάλου. Ὁ λίθος ἐστὶ τετράγωνος ἐπιμήκης καὶ φέρει, ὡς ἄνω εἶρηται, περίξ

τοῦ ἱμβραδοῦ ἐξ ἀνθέων ταινίαν, ἥτις ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ γυναικείου τούτου ἀγάλματος πρὸς διακόσμησιν αὐτοῦ συναντωμένων τῶν δύο ἄκρων αὐτῆς μετασχηματίζεται εἰς κομψὸν ἀέτωμα τρίγωνον συνωδᾶ τῷ μαρμάρῳ, ἔχοντι τὴν ἄνω πλευρὰν αὐτοῦ εἰς τρίγωνον λήγουςαν. Ἡ πλαξ αὕτη, ἥς τὸ πάχος ἐστὶ 0,08, ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου μικρὰν βλάβην παθοῦσα ἀπώλεσε μέρος τῆς μιᾶς πρὸς τὰ ἄνω ἀριστερᾶς γωνίας αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἀληθῶς ἀριστοτέχγου ἐρμογύφου κατασκευασθέντα μετ' ἀξιεπαίνου φιλοκαλίας ἀγάλματα διατηροῦνται ἐν ἀρίστη καταστάσει, ἐκτὸς πάνυ ἐλαχίστων μολώπων, οὓς βλέπομεν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἐνός ἐξ αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἔνθεν μὲν τὸ ὠραῖον καὶ σπάνιον τῆς κατασκευῆς τοῦ δλου,

ἔνθεν δὲ τὸ εὐείδες τοῦ προσώπου καὶ τὸ σοβαρὸν παράστημα τοῦ ὑπ' ὄψει ἀγάλματος, τεκμηριοῦσιν ἡμῖν ὅτι τοῦτο παρίστησι τὴν ἀδελφὴν καὶ σύζυγον τοῦ Διός, τὴν καὶ μετ' αὐτὸν πρώτην μεταξὺ τῶν μεγάλων θεῶν καταλογιζομένην Ἥραν, θυγατέρα τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ῥέας, κρατοῦσαν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς χειρὶ ἀπὸ τῶν πτερυγῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ κόκκυγα (κούκκον), τυγχάνοντα τοῦτον ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς αὐτὴν ὀρνέων καὶ κατενώπιόν τῆς ἔχουσαν ἐκ τῶν θεραπειῶν αὐτῆς μίαν ἐκ τῶν μυθολογουμένων Νυμφῶν, αἰτινες διπλόνουν τὴν θεὰν πρὸ πάντων εἰς τὰς ἐκάστοτε ἀπολούσεις αὐτῆς, μετ' ἧς αὕτη, κατὰ τοὺς μυθολογοῦντας, ἐξερχομένη τοῦ λουτήρος, ἀποκαθίστατο αὐτῆς παρθένος.

ΛΙΒΥΣΣΑ, ΔΑΚΙΒΙΖΑ, ΓΚΕΓΠΟΥΖΑ (ككوزة)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΣΤΑΚΗΝΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ὑπὸ

Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΓ' συνεδρίᾳ τῆς 18 Δεκεμβρίου 1895.

Α' ΛΙΒΥΣΣΑ *

Ἡ *Λιβύσσα* ὀφείλει τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνησίαν αὐτῆς εἰς διάσημον γεγονός· ἐν ἔτει 183 π. Χ. ἐξέπνευσεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐτάφη ὁ ἄχρι τότε μέγιστος τοῦ κόσμου στρατηγός, ὁ Καρχηδόνιος Ἀννίβας, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα πέντε ἐτῶν¹.

* Εἰς τὰς ἡμετέρας διατριβὰς περιλαμβάνομεν καὶ εἰδήσεις καὶ κείμενα γνωστὰ τοῖς κεκτημένοις ἰδίας βιβλιοθήκας ἢ εὑρισκομένοις ἐν κέντροις εὐμοιροῦσι δημοσίων βιβλιοθηκῶν· βεβαίως ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἤρκει ἀπλή μνησὶς τῆς εἰδήσεως ἢ παραπομπὴ εἰς τὸν συγγραφέα· ἀλλ' ἡμεῖς οὕτω πράττομεν, διότι ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, τῆς καλλιεργίας δηλονότι τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, ἐνθα παντελῶς σχεδὸν ἠλλείπουσι δημόσια βιβλιοθήκαι, αἱ δ' ἰδιωτικαὶ εἰσι σπανιώταται.

1. Visconti; Icon. Gr., τ. III, σελ. 279 [Paris 1819].

ἄσπονδος τῶν Ῥωμαίων πολέμιος. ἔτι καὶ μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τοῦ ἰδίου στρατοῦ, παντοιοτρόπως ἐνήργει ἐλπίζων καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καὶ ἐπιστρέψας μετὰ τοῦτο εἰς τὴν πατριὸν γῆν, τὴν Καρχηδόνα, ἐκεῖ τὸν βίον τελευτήσῃ²· ἀφ' οὗ ὁμοῦ εἶδεν ἀποτυχόντα τὸν ἐξ ὑποκινήσεως αὐτοῦ κατ' ἐκείνων ἐγεθθέντα βασιλεῖα τῆς Συρίας Ἀντίοχον, κατέφυγε τὸ ὕστατον καὶ διῆγε παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιθυνίας Προῦσιᾳ, ἐν γνώσει μὲν ὄντων τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ παρορώντων πλέον αὐτὸν διὰ τε τὸ γῆρας καὶ τῆς θέσεως τὸ ἀδύνατον καὶ ὡς ὑπὸ τῆς τύχης ἐρριμμένον³· ἐν τούτοις ὁμοῦ ὁ Ἀννίβας, ὑποπτεύων αὐτούς, κατεσκευακῶς ἦν ὑπὸ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐπτά ὑπόνομους, ἔχοντας αὐτῷ μόνον γνωστὰς διχορρούς ἐξόδους, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ

2. Πανσωνίας. Ἀρχαδ., ΙΑ', β'.

3. Πλούταρχος· Βίοι, Φλαμ., κ'.

ρήγη λάθρα δι' αὐτῶν καὶ σωθῆ. Ὅ,τι ὑπώπτευε καὶ συνέθη ἀφικνεῖται παρὰ τῶ Προουσία ἐκ Ῥώμης ἐπὶ πρεσβεΐα ἐτέρων ὑποθέσεων ὁ Τίτος Κουνίκιος Φλαμίνιος, καὶ μανθάνει ὅτι διάγει παρ' αὐτῶ φιλοξενούμενος ὁ τοσαῦτα κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς διαπραξάμενος ἀκλιτάβλητος Ἀννίβας ὅθεν ἀπαιτεῖ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ. Ὁ Προουσίας, ὑπερασπιζὼν τὸν ἰκέτην αὐτῶ προσελθόντα καὶ φίλον ἤδη καταστάντα, παρακαλεῖ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐκλιπαρεῖ τὸν ἀκαμπτον Τίτον ὅπως παραιτήσῃται τῆς ἀξιώσεως ταύτης, ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἐνδίδωσιν εἰς τὴν ἐπίμονον αὐτοῦ ἀπαιτήσιν. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀννίβας, φεύγει διὰ τῶν ὑπὸ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ὑπονόμων καὶ ἐντυχῶν βασιλικαῖς τοῦ Προουσίου φυλακαῖς, σύρει τὸ ζῆφος, ἀναβαίνει ἐφ' ἵππου καὶ φεύγει πολλὰ στάδια προελθὼν. Κατὰ τὴν ξιφουλκίαν, τραύματος κατὰ τὸν δάκτυλον προσγενομένου, συνέθη αὐτῶ πυρετὸς καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, λέγει ὁ Πανσανίας, ἐν ᾧ ἄλλοι μὲν ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ λέγουσιν ὅτι νη-τοκτόνησε, τὸ ὑπὸ τὸν λίθον τοῦ δακτυλίου αὐτοῦ φυλασσόμενον κώνειον πιῶν¹ ἢ πιπίσας, κατὰ τὸν βυζαντηνὸν χρονολόγον Μαλαλᾶν², τουτέστι πιπιλίσας, ὡς κοινῶς λέγομεν³, καὶ ἕτεροι ἄλλως, ὡς τὰς γνώμας ὁ Πλούταρχος ὡς ἐξῆς ἀναγράφει: «... ἔγνω [ὁ Ἀννίβας] δι' αὐτοῦ τελευτᾶν ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς ἰμάτιον τῶ τραχήλῳ περιβαλὼν, καὶ κελύσας οἰκέτη ὀπισθεν ἐρείσαντα κατὰ τοῦ ἰνίου τὸ γόνυ, καὶ σφοδρῶς ἀνακλάσαντα, συντείνει καὶ περιστρέφει, μέχρις οὐ ἐκθλίψας τὸ πνεῦμα διασφαιροῖεν αὐτόν· ἔνιοι δέ, μμησάμενον Θεμιστοκλέα καὶ Μίδα, αἶμα ταύρειον πιεῖν· Λίβιος δέ φησι φάρμακον ἔχοντα κερᾶσαι, καὶ τὴν κύλικα δεξάμενον εἰπεῖν· «Ἀναπαύσωμεν ἤδη ποτὲ τὴν πολλὴν φροντίδα Ῥωμαίων, οἱ μακρὸν ἠγήσαντο καὶ βαρῦ, μισοῦμενον γέροντος ἀναμείναι θάνατον· οὐ μὴν οὐδὲ Τίτος ἀξιοζήλευτον ἀποΐσαι νίκη, οὐδὲ τῶν προγόνων ἀξίαν, οἱ Πύρρῳ πολεμοῦντι καὶ κρατοῦντι τὴν μέλλουσαν ὑποπέμψαντες κατεμήνυσαν φαρμακείαν»· Ὁ Πλούταρχος προστίθει καὶ ταῦτα: α' Α-

παγγελθέντων τούτων εἰς τὴν σύγκλητον οὐκ ὀλίγοις ἐπαχθῆς ἔδοξεν ὁ Τίτος, καὶ περιττὸς ἄγαν καὶ ὠμός, ὡσπερ ὕρην, ὑπὸ γῆρας ἀπτήνα καὶ κόλουρον, ἀφειμένον ζῆν χειροῆθη, τὸν Ἀννίβαν ἀποκτείνας, οὐδενὸς ἐπείγοντος, ἀλλὰ διὰ δόξαν, ὡς ἐπώνυμος τοῦ θανάτου γένοιτο... Ἐνιοὶ φασὶ τὸν Τίτον οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ ταῦτα πρᾶξαι, πεμφθῆναι δὲ πρεσβευτήν... οὐδὲν ἄλλο τῆς πρεσβείας ἐχούσης ἔργον ἢ τὸν Ἀννίβου θάνατον¹».

Οὕτως ἢ ἄλλως ὁ Ἀννίβας διέφυγε μὲν τὴν αἰχμαλωσίαν, εὔρεν ὁμοῦς τὸν θάνατον ἐν τῶ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος χωρίῳ, τῇ Λιβύσση, οὕτω καλουμένῳ ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ Λιβύσσου, κατὰ τὸν Ἀππιανόν, οὐδὲν λέγοντα περὶ τῆς τοιαύτης τοῦ ποταμοῦ ὀνομασίας. Ὁ νεκρὸς τοῦ Ἀννίβου ἐτάφη ἐν ᾧ ἐκπεπνευκῶς ἔτυχε τόφῳ, πρὸς ἐκπλήρωσιν, φαίνεται, τοῦ χρησμοῦ, ὃν ἐξήνεγκε περὶ αὐτοῦ ὁ Ἄμμων Ζεὺς:

«Λίβυσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβα δέμας».

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ὁ Ἀννίβας, νομίζων ὅτι Λίβυσσαν ὁ χρησμός ἐνόει τὴν γενέτειραν χώραν, τὴν Λιβύην, ἀπέφυγε τὴν εἰς Καρχηδόνα κῆθοδον, πῶς εἶχε τὰς διατριβάς, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἐν χωρίῳ φέροντι τὸ ἀπαίσιον τοῦ χρησμοῦ ὄνομα; πῶς ἐξέλεξε κατοικίαν, ὑφ' ἣν μάλιστα κατεσκευακῶς ἦν ἕνεκα ὑποψιῶν ἐπτὰ μυστικῶς ὑπονόμους, παρακειμένην εἰς παρεμπερῆ κλησιν φέροντα ποταμὸν καὶ χωρίον, ἔστω καὶ ἂν ὑποτεθῶσιν ἀπίχοντα «πολλὰ στάδια» ὡς ὁ Πανσανίας λέγει; Εἰς ἐξήγησιν τῆς ἀπορίας ἡμῶν δύο εἰκασίας εὔρομεν· ἢ ὁ χρησμός ἐπλάσθη ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ ἀνδρός, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ φερομένου χρησμοῦ καὶ πρὸς ἐπαλήθευσιν αὐτοῦ· τὴν πρώτην εἰκασίαν ἡμῶν νομίζομεν μᾶλλον πιθανήν· ἐὰν ἡ δευτέρα εἰκασία γείνη δεκτὴ, πῶς ἐκαλεῖτο πρότερον τὸ χωρίον εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν.

Σιγῇ τῶν συγγραφέων ἀγνοοῦμεν οἷας ταφῆς ἤξιώθη ὁ μέγας ἀνὴρ· γινώσκουμεν ὅτι ὁ νεκρὸς κατατεθεὶς ἐν λιθίνῃ λάρνακι ἐτάφη ἔνθα ἐξέπνευσε· καθ' ἃ δὲ λέγει ὁ Σέξτιος Αὐρηλίος Βίκτωρ, μέχρις αὐτοῦ (τῶν μέσων περὶπου τοῦ τετάρτου ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνος) ἀνεγινώσκοντο ἐπὶ πλακῶς HANNIBAL HIS SITUS EST, ἧτοι ENΘΑΔΕ ΚΕΙΤΑΙ Ο ΑΝΝΙΒΑΣ².

1. *Εὐτρόπιος*, Δ', κεφ. 11.—*Iustinus*; XXIII, IV, 8.—*Sext. Aur. Victor*; de v. ill., XLII.—*Τζέτις*· Χλ., 1, 27.—*Livius*; XXXIV, 51.—*C. Nepos*; Ann. VII.—*Zonar.* Θ', κα'.—*N. Βλεμμύδης*; παρὰ Migne P. G., τ. 142 στ. 641, 671.

2. *Μαλαλᾶς*; Χρον. σελ. 88 [ἔκδ. Βενετ.].

3. *Κοραῆς*; Ἄτακτα, τ. Δ', ἐν λ. Πιπιλίζω.

1. *Πλούταρχος*; ἐνθ' ἀν., κ'—κα'.

2. *Sext. Aur. Victor*; ἐνθ' ἀν.

Ἡ ἀπλότης αὐτῆ τοῦ ἐπιτυμβίου τοῦ μεγάλου στρατιωτικοῦ ἥρωος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ φιλόσοφον ἐκείνην τοῦ Ἰουβενάλιου σάτυραν, τὴν ἐξυμνοῦσαν, ἀμα δὲ καὶ διασύρουσαν, τὸ τέκνον τῆς Καρχηδόνας· «Ἴδέ, λέγει, τί τοῦ Ἀννίβου ὑπολείπεται καὶ εἰπέ ἡμῖν τοῦ μεγίστου ἐκείνου στρατηγοῦ τὰ λείψανα ποῖον ἔχουσι βάρος. Πολὺ στενὸν θέατρον καὶ στάδιον δράσεως ἐθεώρησε τὴν Ἀφρικὴν, τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ μέχρι τῶν θερμῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου· εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, εἰς πολλὰς ἄλλας χώρας, πλήρεις ἐλεφάντων, προστίθησι καὶ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἔπειτα διαβαίνει τὰ Πυρρηναιὰ ὄρη· ἡ φύσις ἀντιτάσσει αὐτῷ τὰς χιόνας τῶν Ἀλπῶν· ἀλλ' αὐτὸς δι' ὄρους τοὺς πάγους διαλύει, τὸ δ' ὄρος ἀνοίγνυται· κυριεύει τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀενάως χωρεῖ ἔμπρός. Ἐάν, λέγει, μὴ θραύσωσιν οἱ Καρχηδόνοι μου τὰς πύλας τῆς Ρώμης, ἐάν μὴ στήσωσιν ἐν μέσῳ τῶν προαστείων αὐτῆς τὰ ἐμβλήματα ἡμῶν, οὐδὲν ἔπραξα. Ἀναμείνωμεν ἐν τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα· ὦ πεπρωμένον! ἠττήθη τέλος, ἔφυγεν, ἐξωρίσθη· ἰδοὺ αὐτός, ὁ δίασημος, ὁ ἀπαράμιλλος ἀνὴρ, ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας τῶν ἀνακτόρων βασιλέως τινὸς καθήμενος· ἀναμένει ἕως οὗτου δόξῃ τῷ βασιλεῖ τῆς Βιθυνίας ἢ ἀπὸ τῆς κλίνης ἐξέγερσις· ὁ δὲ κατακτητὴς οὗτος, ὁ ἄνω κάτω τὸν κόσμον ἐνεγκών, οὐ βέλει, οὐ ξίφει, οὔτε λίθῳ κἂν ἀπέθανε· τὸ ὑπὸ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ δηλητήριον ἐξεδίχθησεν ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ ἀφθόνου αἵματος τοῦ ἐν Κάνναις ἐνεκεν αὐτοῦ βρέσαντος. Μωρέ! Δισκευλίσας τὰ ἄγρια Ἀπέννινα ὄρη ὅπως διασκεδάξωσι τὰ τέκνα ἡμῶν γελοιογραφοῦντα τυφλὸν στρατηγὸν ἀλαλάζοντα ἐπὶ ἐλέφαντος! θάρρει! τὰ κατορθώματα ταῦτα ὕλην παρέξουσιν τοῖς σπουδασταῖς τῆς Ρώμης, καὶ σὺ ἔσει ὑπόθεσις ῥητορικῶν ἀπαγγελιῶν»¹.

Ἐκ τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐξάγεται ὅτι ἡ Λίβυσσα [παρὰ Πτολεμαίῳ Λίβισσα] ἦν οὐ μεγάλη τις κώμη, μεσόγειος², πλησίον θινώδους ἐπὶ θαλάσσης τόπου³· καὶ ποταμοῦ καλουμένου Λιβύσσου, ἐπὶ πεδιάδος⁴, ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν Νικομη-

δέων¹· μόνος ὁ πολυτίτωρ Ἀλέξανδρος λέγει αὐτὴν ὠρισμένως «ἐπιθαλάττιον φρούριον»². Ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν τούτων ἐρειδόμενος ὁ ἐκ τῶν γεωγράφων τοῦ ΙΖ' αἰῶνος Cellarius, γνωματεύει ὅτι μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης, τρία ἢ τέσσαρα μίλια, ἀπέειχεν ἡ Λίβυσσα³· τὴν γνώμην ταύτην ἐπιδοκιμάζει καὶ ὁ ἀγγλος περιηγητὴς (1840) Ainsworth⁴· καὶ τοι δὲ ἐκ τῆς φράσεως τοῦ Πλινίου (63—79 μ. Χ.) ἀυπῆρξε καὶ Λίβυσα κώμη, ἐνθα νῦν μόνον ὁ τάφος ἐστὶ τοῦ Ἀννίβα» εἰκάζομεν ὅτι ἦν ἐξηφανισμένη ἡ κώμη ἐπὶ τοῦ συγγραφῆως τούτου, ἐν τούτοις εὐρίσκωμεν μνεῖαν αὐτῆς τε καὶ τοῦ τάφου παρὰ διαφόροις συγγραφεῦσι τοῦ τετάρτου αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ⁵, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ὀδοιπορικοῖς, σημειουμένοις αὐτὴν ὡς σταθμὸν καὶ κατάλυμα [mansio]⁶,

1. Εὐτρόπιος· ἐνθ' ἂν. Ὁ Πανσανίας, ἐνθ' ἂν., λέγει· αὐτὸ δὲ χωρίον . . . καλοῦσιν οἱ Νικομηδεῖς . . .»

2. Στέφανος Βυζάντιος· ἐν λ. Λίβυσσα.

3. Cellarius; Not. orb. ant., τ. II. σελ. 256—257.

4. W. F. Ainsworth, Trav. et res. in Asia Minor; τ. I, σελ. 20 [ἐκδ. 1842].

5. Amm. Marcell. σελ. 219, ἐκδ. Παρισίων. — Λιβάνιος· π. τ. ἐ. τύχης, σελ. 55 τοῦ Α' τόμου [ἐκδ. 1791, Altenberg].

6. Ἦτοι ταχυδρομικὸν καὶ ὀδοιπορικὸν σταθμὸν ἢ πρώτη σύστασις τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας ἀναφέρεται εἰς τὸν Αὐγουστον [Σουετώνιος· Αὐγ., κεφ. 49], ἐκτιθεμένης διὰ τῶν ἐξῆς ὑπὸ τοῦ Προκοπίου [Ἀνέκθ. § λ']· «Οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαίων αυτοκράτορες· ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις γεγενημένοι προνοήσαντες ὅπως ἀπαντᾷ τὰ σπῆσι ἐπαγγέλλοιτο τάχιστα καὶ μηδεμιᾶ διδῶτο μείλλῃσει, τὰ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἐν χώρᾳ ἐκάστη ξυμπύπτοντα καὶ ταῖς πόλεσι κατὰ στάσιν ἢ ἄλλο τι ἀπρ' ὅπτον συμβαίνοντα πάθος, τὰ τε πρὸς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων πανταχόθι πρασσόμενα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὅπως τε οἱ τοὺς φόρους παραπέμποντες τοὺς ἐπετείους διασφῆζοντο βραδυτητός τε καὶ κινδύνου χωρὶς, δημόσιον δὲν τινα πανταχόσε πεποῖητο δρόμον τρόπον τοιούθι· ἐς ἡμέρας ὁδὸν εὐζώνῳ ἀνδρὶ σταθμούς· κατεστήσαντο, πῆ μὲν ὀκτώ, πῆ δὲ τούτων ἐλάσσους, οὐ μέντοι ἦσαν ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον ἢ κατὰ πάντες ἵπποι δὲ ἴσταντο ἐς τεσσαράκοντα ἐν σταθμῷ ἐκάστῳ ἵπποκόμοι δὲ κατὰ λόγον τοῦ τῶν ἵππων μέτρου ἐτετάχθη ἐν πᾶσι σταθμοῖς· συγκαίς δὲ ἵππων δοκιμωτάτων ὄντων διαδοχαῖς ἐλαύνοντες αἰεὶ ὡςπερ ἐπικείται τὸ ἔργον τοῦτο, δέκα τε, ἂν οὕτω τύχοι, ὁδὸν ἡμερῶν ἀμείβοντες ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἔπρασον ἅπαντα ὅσα μοι ἀρτίως δεδήλωται, πρὸς δὲ καὶ οἱ τῶν χωρίων πανταχῆ κύριοι, ἄλλως τε καὶ ἐν μεσογείοις ταῦτα ἐτύγχανον, εὐδαιμονέστατοι ἐπ' αὐτοῖς ἐν τοῖς μάλιστα ἦσαν...» Εἰς τοὺς σταθμούς

1. Juvenalius; Sat. X.

2. Πτολεμαίος· Γεωγρ., Ε'.

3. Πλούταρχος· ἐνθ' ἂν.

4. Ἀππιανός· ἐνθ' ἂν.

ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος εἰς Νικομήδειαν, μετὰ τὸ Παντειγίον καὶ τὸ Ποντανόν¹, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος 36—39 ῥωμαϊκῶν μιλίων, περιοριζομένων διὰ τῶν καταμετρήσεων τοῦ *Laprie* εἰς 29—33 μόνον².

Ἐπιλέγοντες ὅτι ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μνημονεύεται ἐπισκοπὴ Λιβυσοῦ, ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Μύρων τῆς Λυκίας³, ἀπαντῶσα ἐν ἑγγράφῳ τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ὑπὸ τίτλον *Μάκρης καὶ Λιβισίου*⁴, ἐπὶ δὲ καὶ ἄλλη ἐπισκοπὴ Λιβισοῦ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐν Γαλατίᾳ Πεσσινουῦντος⁵, καὶ ὅτι ὁ κάτοικος τῆς Λιβύσσης λέγεται

τούτους κατέλυον συνήθως οἱ ὁδοιπόροι, λέγει ὁ Ἰωάννης Χριστόστομος: Καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς λεωφόροις εἰσὶ σταθμοὶ καὶ καταγῶγια, ὥστε τοὺς ὁδίτας κεκμηκότας διαναπαύεσθαι...» [ὁμιλ. II εἰς Γενεσ. 1, παρὰ Migne, P. G., τόμ. 53, στ. 92]. Ὁ σταθμὸς ἐλέγτο καὶ σταῦλος: *Καλλίνικος* ἐν βίῳ Ὑπατ. σελ. 77, ἐκδ. Teubn. 1895: «ἐλθόντων δὲ τῆς Μονῆς σταῦλος ὑπάρχει ἐν ᾧ εἰπὼν οἱ ἵπποι τοῦ δρόμου»· τούτους ἔλεγον ὑποζυγίους καὶ λατινίζοντες, *βεραιδούς*: Ἰω. Λαυρ. Λυδὸς περὶ μνημῶν, A, 28: Βήλωξ [velox] ὄξυς· ὃς καὶ βεραιδαρικός ἐπὶ καὶ νῦν λέγεται· βεραιδούς δὲ Ἰταλοῖς εἶναι δοκεῖ τοὺς ὑποζυγίους ἵππους, ὅπερ ἐστὶν ἔλκειν τὸ ὄχημα· περὶ τῶν ταχυδρόμων ἀναφέρει τινὰ ὁ Λυδός, περὶ ἀρχῶν, II, 10, 26. III 4, 7, 40, 61. Ὁ *Συνέσιος* [ἱστορ. 132] ὀνομάζει αὐτοὺς «βασιλικούς ἀγγελιαφόρους», καὶ ὁ Βουλγαρίας *Θεοφύλακτος* «βασιλικούς ταχυδρόμους» [παρὰ Migne, P. G., τ. 128, στ. 213]. Ἐν ἔτει 360 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς [Amm. Marcel. ἐνθ' ἀν.] καὶ ἐν ἔτει 371 ὁ σοφιστὴς *Λιβάνιος* εἰς Νικομηδείαν ἀπελθὼντες ἔμειναν ἐν Λιβύσση, περὶ ἧς ὁ τελευταῖος γράφει [ἐνθ' ἀν.]: Σταθμὸς δὲ ἡ Λιβύσσα τέτρω τε καὶ λήθη τῶν περὶ τοῦ κειμένου κοσμοῦμενος.

1. Κατὰ τὸν Πίνακα *Πεσύντιγκερ*, γραφέντα περὶ τὸ 425—433 ἔτος μ. Χ., ὡς ἐν τῇ ἐπομένῃ σημειώσεται ἄνωθεν.

2. Fortia d'Urban; Recueil des itin. anc.; Antoninus, σελ. 40. Ant. Aug., σελ. 61. Hierusal., σελ. 179. Peuntinger, σελ. 261. Ἡ ἔκδοσις αὕτη περιλαμβάνει τὰς καταμετρήσεις τοῦ *Laprie*.

3. G. Parthey; Syn. Hier. & Not. gr. Episc., Not. 10.—Χωρὶον Λυδῆσιον εὑρηται νῦν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς μητροπόλεως Πισιδίας. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. Ζ', σελ. 258.

4. Mikl. Müller; A. P. C/r., τ. Α', σελ. 58, ἐν ἐτι 1316.

5. G. Parthey; ἐνθ' ἀν., Not. 13.—Lequien; Or. Chr. τ. I.

*Λιβυσοῦ*¹, πέρας τιθέμεθα εἰς τὰς ιστορικές περὶ Λιβύσσης ἐρεῦνας, καὶ ἐπιλαμβανόμεθα τῶν περὶ Δακίβιζης.

B' ΔΑΚΙΒΙΖΑ

Τὸ τοπικὸν τοῦτο ὄνομα ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ιστοριογράφοις ὑπὸ τοὺς ἐξῆς τύπους καὶ γραφάς:

ἡ *Δακίβιζα*, παρὰ *Προκοπίῳ*, *Μαλαλάῃ* καὶ *Καντακουζηνῶ*:

ἡ *Δακίβυζα*, παρ' *Ἐφραιμῶ*, *Ἀκροπολίτῃ*, *Παχυμέρῃ* καὶ *Ἀωνόνυμῳ* (*Σάθα*, M. B. τ. Ζ')

ἡ *Δακίβιζα*, παρὰ *Σφρζομενῶ* καὶ *Ζωναρῶ*

ἡ *Δακίδιζος*, παρὰ *Σωκράτει*, *N. Χωνιάτῃ*,

K. Πορφυρογεννήτῳ καὶ *Νικηφόρῳ Καλλιστῳ*

τὰ *Δακίβυζα*, παρὰ *Γ. Ἀμαρτολιῶ*

τὰ *Δακίβιζα*, παρὰ *Κωδινῶ* καὶ *Κεδρηνῶ*, καὶ

τὰ *Δακίδιζα*, παρὰ *Θεοφάνει*, οὐ τὰ διάφορα

χειρόγραφα φέρουσιν ἐν πῶσει γενικῇ *Δακίζων* *Δακίζοντος* καὶ *Δακίοντος*. Τῶν διαφόρων τούτων τύπων καὶ γραφῶν προτιμῶμεν τὴν ἀπλουστέραν, τὴν *Δακίβιζαν*, καὶ ταύτης χρῆσιν ποιήσομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ.

Ἡ *Δακίβιζα* ἦτο παράλιον χωρίον τῆς Βιθυνίας κατὰ μέσον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου², καὶ ἐπέκειντο³, ἢ ἐμπόριον⁴. ὀφείλει δὲ κυρίως καὶ κατὰ πρῶτον τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνηεῖαν αὐτῆς εἰς γεγονόσ ἀνήκον εἰς τὸ μαρτυρολόγιον τῶν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων δογματῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀγωνιστῶν βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ ἀρειανόφρονος *Οὐάλεντος*, οἱ Ἀρειανοὶ διέπραττον τὰ χεῖριστα κατὰ τῶν ὀρθοδόξων φαίνεται δὲ ὅτι ἐκορυφώθη τὸ κακὸν καθ' ὄν χρόνον ὁ *Οὐάλης* διέτριβεν ἐν Νικομηδείᾳ· διόπερ οἱ ὀρθόδοξοι ἐν ἔτει 370—371φ ἐξέλεξαν ὀδοδύκοντα κληρικούς καὶ ἐπεμφσαν αὐτοὺς εἰς Νικομηδείαν παρὰ τῷ *Οὐάλεντι*, ἐπικαλούμενοι προστασίαν καὶ «ἐλεήσεισθαι νομίζοντες», ὡς λέγει ὁ *Σουίδας*: τῆς προσθείας ἡγούντο *Οὐρβανός*, *Θεόδωρος* καὶ *Μενέδημος*: ὀργισθεῖς ὁμοῦς ὁ *Οὐάλης* ἀντὶ προστασίας καὶ ἐλείους θάνατον αὐτῶν κατέγω, καὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀνέθετο εἰς τὸν ὑπαρχον *Μόδεστον*. Οὗτος, ροβηθεῖς στάσιν τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῷ φόνῳ

1. *Στέφ. Βυζάντιος*: ἐν λ. *Λιβύσσα*.

2. *Σφρζομενός*: Ἑκκλ. ἱστ., τ' ἰδ'.

3. *Σωκράτης*: » » Δ', ἰγ'.

4. *Ἀωνόνυμος* [*Σάθα* M. B., τ. Ζ', σελ. 60].

τῶσούτων σεβαστῶν ἀνδρῶν, μετριάσας δὴθεν τὴν ποινήν, κατεδίκασεν εἰς ὑπερορίαν φυγὴν ἐπιβιάσας ἐπομένως αὐτοὺς εἰς πλοῖον, προσέταξεν εἰς τοὺς ναύτας ἀπειδὰν κατὰ μέσον γίνωνται τοῦ πελάγους ὑφάψαι τὸ πλοῖον ἵνα τὸν τρόπον τοῦτον ἀποθανόντες μὴ ἔξωσι τοὺς κηδεύοντας· ταῦτα ἐγίνοντο· καὶ ἀναχθέντες, κατὰ μέσον τε τοῦ Ἀστακηνοῦ πελάγους γενόμενοι, ποιούσι τὸ προσταγθὲν, εἰς ἕτερόν τε παρεπόμενον ἀκάτιον μεταβάτες ἀπεχώρησαν, τὸ πλοῖον ὑφάψαντες. Συμβάν δὲ ἀνεμον πλεῖν ἀφηλιώτην σφοδρὸν, ἐξωθεῖται, ἐπὶ πολὺ καιομένη ἡ ναῦς· ὥστε τάχιον μὲν τὴν ὄρμην ποιῆσθαι, διαρκῆσαι δὲ ἄχρι τοῦ ἐπινείου, ᾧ προσωνυμία *Δακιδίζος*, κάκει τελείως σὺν τοῖς ἀνδράσιν ἀναλωθῆναι»¹. Εἰς τὴν ἀφήγησιν ταύτην προστίθησιν ὁ *Σωκράτης* καὶ τὰ ἐπόμενα· «Τοῦτο οὐκ ἀτιμώρητον ἔλεγον γεγενησθαι πολλοί· λιμὸν γὰρ σύντονον ἐπισυνέβη γενέσθαι περὶ τὰ Φρυγῶν ἔθνη, ὡς ἀνάγκην ἔχειν πρὸς ὀλίγον τῆς χώρας ἀπανίστασθαι τῶν ἐνοικούντων τοὺς πλείονας καὶ καταφεύγειν ἐπὶ τε Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλας ἐπαρχίας». Τὴν μνήμην τῶν μαρτύρων τούτων γεραίρει ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν πέμπτην Σεπτεμβρίου².

Ἐν ᾧ οἱ διάφοροι συγγραφεῖς ἐν τε τῇ ἀφήγησει τοῦ γεγονότος, ἐν τε τῷ ἀριθμῷ τῶν μαρτύρων σχεδὸν ὁμοφωνοῦσιν, ὁ Θεολόγος *Γρηγόριος* ἄλλως ἀφηγεῖται τὸ συμβάν, λέγων ἕνα μόνον πρεσβύτερον ἐπιβιβασθέντα, καὶ πυρὶ τελειωθέντα· ἡ ἀξία λόγου ἀφήγησις ἔχει ὡς ἐξῆς· «Ναῦς φόρτον ἔχουσα τῶν πρεσβυτέρων ἕνα, καὶ τοῦτον οὐδὲ ὑπὲρ κακοῦ τιнос, ἀλλ' ὑπὲρ πίστεως κινδυνεύοντα, κατὰ πελάγους ἀφίεται, οὐχ ἵνα σώσῃ τὸν ἐπιβάτην, ἀλλ' ἵνα ἀπολέσῃ. Καὶ ὁ φόρτος πρόθυμος· εὐσεβὴς γὰρ· καὶ πῦρ τῷ φόρτῳ συνέμπορον· καὶ τρυφᾷ τὸ καινὸν τῆς κολά-

σεως ὁ διώκτης. Φεῦ τοῦ θεάματος! φεῦ τοῦ δράματος! Ἡ ναῦς πελάγιος, τὸ θέατρον ἐπὶ ταῖς ἀκταῖς, τῶν μὲν ἐφηδομένων, τῶν δὲ ὀδυρομένων. Πῶς ἂν ἐν ὀλίγῳ τὸ πολὺ παραστήσασιμι; ἀνάπτεται τὸ πῦρ, δαπανᾶται ἡ ναῦς, δαπανᾶται ὁ φόρτος, πῦρ ὕδατι μίγνυται, καὶ συντρέχει τὰ ἐναντία εἰς εὐσεβοῦς κόλασιν, καὶ δύο στοιχεῖα ἐν σῶμα μερίζεται, καὶ πυρὸς ὑπὲρ θαλάσσης αἶρεται ξένος· ᾧ προσῆλθε μὲν τάχα τις, ὡς ἡμέρω καὶ φιλανθρώπῳ, προσελθῶν δέ, εὔρε θεάμα ἐλεινόν τε καὶ ἄπιστον, ἀνευ κυβερνήτου πλοῦν, ἀνευ χειμῶνος ναυάγιον· καὶ ὁ πρεσβύτερος κόνις, καὶ οὐδὲ κόνις σπαρεῖς(;) ἐν τοῖς ὕδασι. Καὶ οὐδὲ τσοῦτον ἡ ἱερωσύνη, ὅσον τελευτῆς γούν εὐσχημονεστέρας τυχεῖν· εἰ δὲ μὴ τελευτῆς, ἀλλὰ ταφῆς γε πάντως, ἢ καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ὀφείλεται· τοιοῦτον τοῦ εὐσεβοῦς τὸ τέλος. Καὶ οὐδαμοῦ πῦρ ἄνωθεν εὐαγέστερον, οὐδὲ κολαστικὸν τοῦ τοιαῦτα πυρσεύοντος»¹. Ἡ παράθεσις ὀλοκλήρου τῆς ἀφήγησεως τοῦ ἱεροῦ *Γρηγορίου* σκοπεῖ ἵνα καταδείξῃ τὴν μεγίστην διάστασιν ταύτης πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἱστορικῶν, ἣν ἐν τοῖς ἄνω ἐξεθέμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Κολοβερτιανῷ χειρογράφῳ κώδικι τοῦ λόγου τούτου φέρεται τὸ σχόλιον «οἱ καέντες ἐν τῷ πλοίῳ· *Ἡλύδωρος* πρεσβύτερος περιοδευτῆς καὶ *Θεόδουλος* πρεσβύτερος· ἀπετμήθησαν δὲ ἄλλοι β' ἀναγνώσται καὶ ψάλται», νομίζομεν ὅτι περὶ ἄλλου τινὸς ὁμοίου μαρτυρίου ἐστὶν ὁ λόγος παρὰ τῷ Θεολόγῳ, οὐχὶ δὲ περὶ τῶν ὀγδοήκοντα, εἰ καὶ ὁ *Ζωναράς* [ἐνθ' ἀν.] λέγει «ὧν καὶ ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ *Γρηγόριος* μνήμηται, λέγων, πρεσβυτέρων ἐμπρησμοὶ θαλάττιοι»².

Ὅπως ἡ Λίβυσσα, οὕτω καὶ ἡ *Δακιδίζα* ἀναφέρεται ὡς ταχυδρομικὸς σταθμὸς· καὶ οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ὡς οἱ τῆς Ῥώμης, ἐμερίμνησαν περὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ὀδοιπόρων καὶ συνέστησαν κατ' ἀποστάσεις ἐν ταῖς μεγάλαις ὁδοῖς σταύλους, ἐν τοῖς ὁποίοις πάντοτε εὐρίσκοντο ἵπποι καὶ ἡμίονοι, καὶ καταλύματα, ἐν οἷς ἀνεπαύοντο εἴτε κατέλυον οἱ ὀδοιπόροι· ἢ συντήρησις τούτων ἦν εἰς βῆρος τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ὅσοι εἶχον συστατικὰ γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος δωρεῶν

1. *Σωκράτης*· ἐνθ' ἀν.—*Σουίδας*· ἐν λ. *Οὐάλης*.—*Σφρονομένης*· ἐνθ' ἀν.—*Θεοφάνης*· ἔτ. 5862.—*Λέων Γραμμ.* σελ. 99.—*Χωνειάτης*· Thes. orth. fidei, V, 34.—*Ἐφραίμιος*· στίχ. 535—536.—*Ζωναράς*· XIII, 17.—*Κεδρηνός*· σελ. 311, E. R.—*Θεοδώρητος*· Ἐκκλ. ἱστ., Δ', κ', οὗτος οὐ προσορμισθέντας τῇ ἡπίερω λέγει, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐν τῷ πλοίῳ «πυρὶ καὶ θαλάττῃ μυχόμενοι τέλος τῷ βυθῷ παρεπέμφθησαν».—*Γ. Ἀμαριτωλός*· σελ. 454, ἐκδ. Muralt.—*Ἀνώνυμος (Σάθα)*· ἐνθ' ἀν.—*Νικηφ. Κάλλιτος*· XI, κεφ. 17'.

2. *Νικόδημος*· *Συναξαριστής*, Σεπτεμβρίου ε'. Ἐν σημειώσει εἰς τὴν κθ' Σεπτεμβρίου περιττώσ, λέγει, τὰ Μηναῖα φέρουσι τὸ συν ἀζάριον τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

1. *Γρηγόριος Θεολόγος*· λόγος πρὸς Ἡρώνα· παρὰ *Migne*, P. G., τόμ. 35, στήλη 1212.

2. Εἰς τὸν ἐστυακτικὸν εἰς τὴν τῶν ρν' ἐπισκόπων παρουσίαν· *Migne*, P. G., τ. 36, στ. 485, § κγ'.

ελάμβανον τὰ χρεϊώδη αὐτοῖς¹. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς κακίζεταί ὑπὸ τοῦ Προκόπιου διότι «τὸν ἐκ Καλχηδόνος ἄχρι ἐς Δακίβιζαν καθελὼν δρόμον ἠνάγκασε πάντας ἐκ Βυζαντίου εὐθύς ἄχρι ἐς τὴν Ἐλενούπολιν οὕτι ἐθελοσπίους ναυτίλλεσθαι»². Μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰω. Λυδοῦ κατάρρησις γενικὴ τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ ταύτης αἰτίας λέγεται Ἰωάννης ὁ Καπαδόκης «ὁ πλατύγναθος . . . ἀναπέσας τὸν ὁμόρμιον καὶ ὁμόψυχον τῆς αὐτοῦ βδελυρίας ὑπαρχον, περιττὴν εἶναι διαγνοὺς τὴν τῶν δημοσίων ἵππων ὑπηρεσίαν, οὐ συνωρῶν ὁ Νιόβης αὐτῆς λιθωδέστερος τὸ τοῦ πράγματος χρήσιμον· ὁ δὲ ὑπαρχος, ἀγνοοῦσας τῆς βασιλείας (πῶς γὰρ ἐνεδίδου τοῖς κοινοῖς ἀτυχήμασι;) καὶ ταύτην τὴν ὄψιν τῆς πολιτείας ἠφάνισεν»³. Ἀναμφιβόλως ἡ ὁδὸς παρέμεινε καὶ οἱ σταῦλοι καὶ ἵπποι ἀνασυνεστήθησαν ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις, ἀφ' οὗ ὁ Καντακουζηνὸς μέμνηται τῶν ἵππων τῶν τρεφομένων ταχυδρόμων (I, νη). *Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως εἰς τὸ κεφάλαιον ἀβσα δεῖ παραφυλάττειν πρεσβευτοῦ μεγάλου ἐρχομένου Περσῶν* λέγει τὰ ἐξῆς, δεικνύντα τὴν χρῆσιν τῆς ὁδοῦ· «Χρὴ δὲ αὐτῷ [τῷ πρεσβευτῇ] καὶ ζῶα εὐτρεπισθῆναι ἐν Ἐλενοπόλει καὶ δρόμωνας, ἵνα, εἴτε βούλεται πεζῇ ἀπέλθῃ ἐπὶ Νικομηδείαν, εἴτε βούλεται δρόμωσιν ἀντιπεράσῃ· καὶ ἐν Δακιδίζῃ δὲ πάντες χρὴ εὐτρεπισθῆναι καὶ ἵππους καὶ ζῶα, ἵνα δέξωνται αὐτὸν καὶ ἀγάγωσι μέχρι Καλχηδόνος⁴. . . .» Ὁ ῥεῖσιμος, ὁ πρῶτος ἐκδότης τοῦ σπουδαίου τούτου συγγράμματος τοῦ Πορφυρογεννήτου, μονολογεῖ ἀναγνοὺς ἐνδακιδίῃ ἰσημείωσθε τὰ ἐξῆς: αὐτως-ενδακιδιζήγει· ἐν ταῖς μεμβράναις· ἐὰν ὁμοῦς διορθωθῇ «ἐνθα καὶ δίζηται», μεταφρασθήσεται [λατινιστῇ] *ubi tantum voluerit*. Σπανιώτερον ἴσθι τὸ ῥῆμα *δίξεσθαι*, *quaerere*, *cupere*, καὶ σχεδὸν ποιητικόν· ἀλλ' οἱ ποιηταὶ παρήκειρον ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν τῆς κοινῆς

γλώσσης ῥήματα, τὰ ὅποια ὁμοῦς οἱ σοφοὶ ἀπέφυγον ἐπιμελῶς· ὥστε οὐκ ἄπορον ἐὰν παρατηρῶμεν ἀρχαῖκά τοιαῦτα λείψανα ἐν πεζοῖς λόγοις τῶν Βυζαντιῶν Ὁρακῶν». Τὸ σχόλιον τοῦτο δείκνυσι τὴν πλάνην τοῦ ῥεῖσιμου, ἀπατηθέντος ἐκ τῆς ἐσφαλμένης ἀναγνώσεως τοῦ κειμένου· ἅμα διαιρέθη εἰς δύο ἢ κακῶς ἀναγνωσθεῖσα ὡς μία λέξις καὶ εὐδοῦται ἡ ἔννοια, καὶ εὐρίσκομεν τὴν περὶ τῆς ἡμῖν ὁ λόγος Δακιδίζαν.

Ὅτε οἱ Λατῖνοι κατεῖχον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὁ ἐν Νικαίᾳ τὸν θρόνον τῆς Βυζαντηνῆς αὐτοκρατορίας διέπων Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης, ἐν ἔτει 1240

. . . ἐπελθὼν Νικομηδείας τόποις
δι' ὑδροχέρσου στρατιάς ῥωμαλέας
Δακιδύζης φρούριον εἶλε τῆ μάχῃ
ἐρυμά τ' ἄλλο, φ κληῖσις Νικητιάτου
καὶ λείαν ἀπῆλασε πλῆθος λαφύρων¹.

Οἱ στίχοι εἰσὶ τοῦ Ἐφραιμίου, χρονογράφου δεκάδας τινὰς μόνον ἐτῶν μεταγενεστέρου τοῦ γεγονότος· καὶ τὸ μὲν γεγονός ἀναφέρεται καὶ παρ' ἄλλων ἱστορικῶν· αὐτὸς ὁμοῦς μόνος λέγει φρούριον Δακιδίζης. Ἀγνοοῦμεν ἐὰν ποῦ ἀναφέρηται ὠρισμένως πότε καὶ παρὰ τίνος ἠγέρθη τὸ φρούριον τοῦτο ἐνταῦθα· ἐκ τῆς μελέτης δὲ τῶν χρονογράφων καὶ τῶν ἀναφερομένων γεγονότων κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Λατινοκρατίας, εἰκάζομεν οὐκ ἀπιθάνως ὅτι οἱ Λατῖνοι ἤγειραν αὐτό, ἂν οὐχ' ἐν ἔτει 1206—1207, ἐξάπαντος ὁμοῦς ἐν ἔτει 1225. Ὅτε οἱ Λατῖνοι ἐκ δευτέρου κατέλαβον, τῷ 1206, τὴν Νικομηδείαν, ἐπεσκεύασαν τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἤγειραν τοιαῦτα καὶ ἐν Κίῳ καὶ ἐν Χάρακι, ἐντεῦθεν τῆς Νικομηδείας², ἀσφαλιζόντες οὕτω τὰς κτήσεις αὐτῶν κατὰ τῶν ἐκ Νικαίας παρενοχλούντων αὐτὰς Βυζαντινῶν· ἐν τούτοις, τῷ 1207φ ἔπει ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδώρου τοῦ Λασκάρεως οὐ μόνον εἰς τῆς Κίου τὴν ἐγκατάλειψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν συνθήκης, καθ' ἣν ἀφ' ἐνός μὲν τὸ ἐν Κυζίκῳ φρούριον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν Νικομηδείᾳ κατηδάφισαν, ἀποχωρήσαντες

1. Lebeau; Hist. du Bas-Empire, βιβλ. XXV, κρ. LXVIII.—Χρυσόστομος· ἐνθ' ἂν.

2. Προκόπιος· Ἀνέκδ. § λ.—Λέων ὁ Γραμμ. σελ. 94, ἐκδ. Βόννης, λέγει ὅτι Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ἐδίωξεν ἐκ τοῦ δημοσίου δρόμου οκαμήλους, βόας, ὄνους καὶ ἡμίονους· μόνους δὲ τοὺς ἵππους τῷ δημοσίῳ δρόμῳ ἔκρουγεν ἐν συνεχώρησεν. Πρβλ. Θεοφάνης· ἔτ. 5853.

3. Ἰω. Λαυρ. Λυδός· περὶ ἀρχ. III, § 61.

4. Κ. Πορφυρογεννήτος· ἐκδ. βασ. τάξ., Λ', 89.

1. Ἐφραιμίου· στ. 8311—8314.—Γ. Ἀκροπολίτης· § λξ'.—Ducange; hist. de C. ple, βιβλ. IV, § VVII.

—Ἀνώνυμος [Σάθα]· σελ. 483.
2. Villehardouin; § 237, 240.—Ducange; ἐνθ' ἂν β. II, § 1.

μάλιστα καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ταύτης¹, καὶ πιθανῶς ἐγκαταστάντες εἰς Χάρακα. Κατὰ τὸ 1225 ἔτος Ῥοβέρτος ὁ Α', λατίνος αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνθηκολογήσας πρὸς τὸν ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορα Ἰωάννην Δούκαν τὸν Βατάτζην, παρεχώρησεν αὐτῷ πάσας τὰς ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις τῶν Φράγκων, κρατήσας μόνον τὰ βόρεια καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ κόλπου μὲν τῆς Νικομηδείας, πλησιάζοντα ὁμῶς τῇ Κωνσταντινουπόλει μέρη². Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν φρονοῦμεν ὅτι ἠγέρθη τῆς Δακιβίζης τὸ φρούριον, ὅπερ, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ἐν ἔτει 1240, ἐκυρίευσεν ὁ Ἰωάννης Βατάτζης, πολλὰ λάφυρα ἀγαγών.

Τῆς Δακιβίζης μνείας εὐρίσκομεν παρὰ Παχυμέρει· ἐπειδὴ ὁμῶς αὐταὶ ἀναφέρονται εἰς τὸ φρούριον τῶν Νικητιάτων, ἐν τοῖς περὶ τούτου λόγος ἡμῖν γενήσεται. Ἐτέρας μνείας γινώσκουμεν τὰς εἰσῆς·

Ἐν ἔτει 1329 μέρος τοῦ στρατοῦ τοῦ ὑπὸ τὸν Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον τὸν Νέον ὀδεύσαντος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, φεύγον ἐκ τοῦ Πελεκανοῦ, ἦλθεν εἰς τὴν Δακιβίζαν, καὶ αὐθημερὸν ἀπεχώρησεν εἰς τὴν Φιλοκρήνην³.

Δακιβίζαιος ἦν ὁ ἐν ἔτει 1365 ὑπάρχων Σηλυβρίας μητροπολίτης Φιλόθεος· λέγει οὗτος ὅτι πατριδα ἔσχε περὶ τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας, ἐκ πόλεως οὕτω Δακιβίζης ὠνομασμένης⁴.

Ἐν ἔτει 1399 ὁ στρατηγὸς Boucicaud, ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐλθὼν βοηθὸς τῶν Παλαιολόγων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐπεχείρησε τὴν ἄλωσιν τῆς Δακιβίζης· ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ φέρεται Diaquis, παρεξηγηθὲν ὑπὸ τῶν νεωτέρων· οὕτως ὁ μὲν Muralt, ἀπὸ τοῦ Godefroi παραλαμβάνων τὸ γεγονός, γράφει «Diaschili (Tchili sur la Mer Noire)»⁵, ἐκλαμβάνων τὴν Χιλίην· ὁ δὲ Delaville le Roulx, πρᾶδεγόμενος αὐτὴν ὡς τὸ Δασκύλιον, προστίθησιν ἐπεξηγῶν «τὴν κατὰ τὴν τῶν σατραπῶν τῆς Βιθυνίας», καὶ γνωματεύει

ὅτι ἐν τῷ Μεσαιῶνι ἡ ἄσιανή πλευρὰ τῆς Προποντίδος ἀπὸ Κυζίκου μέχρι Νικομηδείας ἐκαλεῖτο κόλπος τῆς Νικομηδείας¹. Ἄμφοτεροι, καθ' ἡμᾶς, ἐλανθάσθησαν· ἡ Diaquis ἐστὶν ἡ Δακιβίζα· ἡ ἐκθεσις τοῦ Boucicaud διαλαμβάνει ὅτι ἐπεχειρήθη ἡ δευτέρα αὐτοῦ ἐκστρατεία, σκοπὸν θεμένην μέγα τι χωρίον, Diaquis καλούμενον, δύο λεύγας ἀπέχον τῆς παραλίας, ἐν τῷ βᾶθει τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας· ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ στρατηγοῦ ἀθροῖσιν συνῆλθον οἱ Ὀθωμανοὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ χωρίου· πάντες ὀπλισθέντες ἐκ τῶν ἐνότων παρετάχθησαν ἑφιπποῖ τε καὶ πεζοί· καίτοι δὲ ἀντίστασις αὐτῶν κατὰ τακτικῆς προσβολῆς ἦν ὅλως ἀδύνατος, ἀπεπειράθησαν ἐν τούτοις· ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, καὶ εἰ μὴ ἐτρέποντο εἰς ρυγὴν, ἅπαντες σχεδὸν ἤθελον φονεῖσθαι· ὅτε οἱ Χριστιανοὶ ἐγένοντο κύριοι τοῦ χωρίου, οἱ ἐχθροὶ ὑποκύψαντες καὶ κρυβέντες ἐν οἰκίαις ἦσαν, ἄνευ ὁμῶς πολεμικῆς τινας προθέσεως. Τότε ἐγένετο γενικὴ διαρπαγὴ, καὶ ἐτέθη παντοῦ πῦρ, εἰς τὰ ὠραία περιβόλια² καὶ εἰς πλοῦσιον ἡγεμονικὸν παλάτιον. Μετὰ τὴν παντελῆ καταστροφὴν ὁ Boucicaud καὶ ὁ ὑπ' αὐτὸν στρατὸς ἐπέβησαν τῶν γαλερῶν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πλεύσαντες ἐξημερώθησαν ἐνώπιον τῆς Νικομηδείας. Ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Delaville le Roulx [ἐνθ' ἄν.] διαλαμβάνουσι τοῦ Boucicaud τὰ ἀπομνημονεύματα, γραφέντα, ὡς γνωστὸν, τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐποπτεία· κατὰ τὸν Muralt ὁμῶς, εἰς τὸν Godefroi, τὸν ἐκδότῃν τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, παραπέμποντα, ὁ Boucicaud προσέβαλε μὲν τὸ χωρίον καὶ ἠνάγκασε σῶμα Ὀθωμανῶν ὅπως ἐν αὐτῷ καταφύγη, οὐκ ἠδυνήθη ὁμῶς κυριεῦσαι αὐτό³. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, λέγει σύγχρονός τις, οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως παραλίαν, ἣν ἐκάλουν Skuter, ἀφ' ἧς διεπέρων τὴν θάλασσαν⁴.

1. Villehardouin; § 244, 247, 249, 250.—Ducange; ἐνθ' ἄν., β. II, § II.—Χωριότης· Βαλδ. Φλ., § 10.

2. Ducange; ἐνθ' ἄν., β. III, § VIII.—Ἀκροπολίτης· κγ'.

3. Φραντζής· β. Α', 8, μὴ ὀνομάζων τὸ φρούριον.—Καντακουζηνός· βιβλ. II, κ. η'.

4. Ὁ ἐν Κων. πόλει Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος· Ἀνέκδ. Μαυρογ. Βιβλ. Α', σελ. 58.

5. Muralt; Ess. de Chr. Byz., ἐτ. 1399, 14.

1. J. Delaville le Roulx; La France en Orient. τ. II, σελ. 370—371.

2. Manoirs· «fermes ou manoirs.... maneria· ἡ λέξις, ὡς ὀρθότατα παρετήρησεν ὁ Δουκάγγελος, ἐκτενεστέραν ἔχει σημασίαν παρ' Ἀγγλοῖς. Manor, ἀγγλιστὶ σημαίνει δεσποτείαν, γαλλιστὶ ὁμῶς manoir σημαίνει ἀπλῶς κατοικίαν» Gibbon; Hist. de la déc.... κεφ. LVIII, μετάφρ. Guizot, 1828, τόμ. Β', σ. 367, σ. 1.

3. Muralt; ἐνθ' ἄν., ἐτ. 1399, 14.

4. The bondage and travels of Johann Schiltberger; London [ἐκδ. Hackluit], σελ. 79.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου φαίνεται παραμεῖναι καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὁ *Γύλλιος* λέγει ὅτι ἐπ' αὐτοῦ (1535) ἡ Λιβύσσα ἐκαλεῖτο *Διακίβισσα*¹.

Πλὴν τῆς μνείας τοῦ *Μαλαλά*, ὅτι ἐπὶ *Κλαυδίου* ἐπαθεν ἐκ σεισμοῦ ἡ Νικομηδεία καὶ τὰ μέχρι *Δακίβιζης* μέρος², ἄλλην ἀγνοοῦμεν διό φέρομεν ἤδη τὸν λόγον εἰς τὰ περὶ τῆς *Γκέγπουζας*.

Γ' ΓΚΕΓΠΟΥΖΑ

Εἰς τὸ μέσον τῆς ἀπὸ Χρυσοπόλεως εἰς Νικομηδείαν λεωφόρου, ἐπὶ πεδιάδος, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας δύο φερσεγγίων³, ἦτοι δύο καὶ ἡμισείας περίπου ὥρων ἢ ὀκτώ μιλίων, εὔρηται ἡ κωμόπολις *Γκέγπουζα*, κοινότερον *Γκέτζε*, ἔδρα οὖσα καίμακάμη, ὑπαγομένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς νομαρχίας τῆς πρωτεύουσας τῆς ὀθωμανικῆς αυτοκρατορίας. Περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς ὁ λεξιγράφος *Ἀχμέτ Βεφίκ* λέγει ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῆς ἑλληνικῆς⁴. Ὁ πρὸ ἐνός καὶ ἡμισείας αἰῶνος γράψας τὸ «*Ὀδοιπορικὸν τῶν προσκυνητῶν*» [*Μενασίκ-οὐλ-χάτζ*, *مناسيك اول حاتج*] ἀναφέρει ὡς ἀρχαιότερον αὐτῆς ὄνομα *εἰλ-εἰλ*· τοῦτο, ὁ μὲν *Bianchi*⁵, γαλλιστὶ μεταφράσας καὶ σχολιάσας τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα, ἀνέγνω *guilk iazi*, διδοὺς τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὸ *Τουρκογαλλικὸν* αὐτοῦ *Λεξικόν*, λέγων ὅτι ἡ μὲν πρώτη λέξις περσικὴ, ἡ δ' ἄλλη τουρκικὴ θεωροῦνται, σημαίνουσαι «*περοῦ γράμμον*», ἡμῖς δ' ἀναγινώσκομεν *Κιελὲκ γαζί*, καὶ ἐξηγοῦμεν, τουρκικὰς λέξεις δεχόμενοι αὐτάς, «*ἄωρον πεπόνον*», εἴτε «*γλαυκός, πεδιάδα*» διότι ἡ μὲν λέξις *κιελὲκ* σημαίνει ἀμρότερα, ἡ δὲ *γαζί* πεδιάδα· ἡ ἐπικλήσις τῆς κωμοπόλεως, βεβαίως ἅμα τῇ κατακτῆσει, διὰ περσικῆς λέξεως ἐφάνη ἡμῖν παράξενος, καθόσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ δοθέντα ὀνόματα εἰς κώμας καὶ τόπους ἐλήφθησαν εἴτε ἀπὸ τῆς περσικῆς αὐτῶν καταστάσεως, εἴτε ἀπὸ τῶν

προσπιπτόντων τῶ ὀφθαλμῶ ὀικοδομημάτων, εἴτε ἀπὸ τῶν τότε δρώντων ἐν τοῖς πράγμασι προσώπων. Τὴν ἀνάγνωσιν ἡμῶν ἐπομένως νομιζόμεν ὀρθότεραν· σημειούμεθα δὲ ὅτι κύριοι τῆς περιφερείας ταύτης τὸ πρῶτον ἐγένοντο οἱ Ὀθωμανοὶ φθίνοντος Ἰουνίου μηνός, ὅτε οἱ πέπονες εὐρίσκονται εἰς ὠρίμανσιν, ὅτι καὶ σήμερον ἡ βορειότερα ἄκρα λέγεται *γαζή*, σφύζουσα θεμέλια ὀικοδομῆς, καὶ ὅτι ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Νικομηδείας πεδίον τι ὀνομάζεται *Ἀκ γαζή*, ἀλλαγοῦ δὲ *Τοσί γαζή*, ἂν οὐχὶ *Τοσί ἀγζή*—στόμιον ῥύακος, ποταμοῦ. Ἡ ἐπωνυμία αὐτῆ τῆς πόλεως *Κιελὲκ γαζί* φαίνεται παροδικὴ ὅπως ὑπάρξασα· ἐπεκράτησε δὲ ἡ τέως ὑπάρξασα ἐπὶ Βυζαντινῶν, παραφθαρεῖσα εἰς *Γκέγπουζα* ἢ *Γκέτζε*.

Περὶ τῆς καταλήψεως τῆς *Δακίβιζης* ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν σιωπῶσιν ἀμφοτέρων τῶν ἱθῶν οἱ χρονολογῶται· οἱ ἡμέτεροι ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν ἔτει 1329, μετὰ τὴν ἐν Πελεκανῶ ἦταν, ὁ βυζαντινὸς στρατός, διακιρεθὲς εἰς τέσσαρα σώματα, ἐχώρησεν αἰς τὰς πόλεις τῆς Βιθυνίας, κατὰ τὸν *Καντακουζηνόν*, τὴν *Φιλοκρήνην*, τὴν *Δακίβιζαν*, τὸ *Νικητιάτον* καὶ τὸ *Ῥιτζιον*¹. Ὁ *Σουλτᾶνος Ὀρχάν*, διώξας τοὺς φεύγοντας, ἠττήθη περὶ τὴν *Φιλοκρήνην*, ἣν κατέλιπεν ἀεὶ παράλιος ἦν αὐτῇ ἡ πόλις, ὡς οὐδὲν τῶ *Ὀρχάνη* προεχώρει², ἐκράτησε δὲ πιθανῶς τὴν *Δακίβιζαν* ὡς μεσόγειον καὶ ἐπὶ τῆς εἰς Νικομηδείαν λεωφόρου εὐρισκομένην· συμπεραίνομεν τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι ἐν ἔτει 1330 καὶ 1331, πολιορκηθείσης ἀλλεπαλλήλως τῆς Νικομηδείας ὑπὸ τοῦ *Ὀρχάν*, ὁ αὐτοκράτωρ *Ἀνδρόνικος* ἔβλεπεν ἀμφοτέρας τὰς πολιορκίας ἀφορτηγοῖς ναυσὶ περσικῆν τε καὶ ἰππικῆν δύναμιν καὶ τριήρεις ἀγαγὼν, ἐπιστρέψας διὰ θαλάσσης ἐπίσης³. Ἡ προτίμησις τῆς θαλασσοπλοίας ὤφειλετο εἰς τὴν κατοχὴν ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν τῆς ἐπὶ τῆς *Ξηρᾶς ὁδοῦ* ἐπομένως τολμῶμεν ὀρίσαι τὴν πρώτην τῆς *Γκεγπουζης* κατοχὴν ἐν ἔτει 1329 καὶ ἀποδοῦναι αὐτὴν εἰς τὸν *Σουλτᾶνον Ὀρχάν*,

1. *P. Gyllius*: de Bosph. Thr., b. III, u. VIII.

2. *Μαλαλάς*: σελ. 128, ἔκδ. Βενετίας.

3. *Κιστιὶ Τσελεμπή*: *Τζιχάν νομαῖ*, σελ. 652.—*Μεχμέτ Ἐτίκ*. *Μενασίκ οὐλ-χάτζ*, σελ. 25 [ἔκδ. ἐγ. ἱ. 1232].

4. *Ἀχμέτ Βεφίκ*: *Λεγτζέ-ἰ-ὀσμάν*, ἐν λ. *كجورج*.

5. *Bianchi*: *Itinéraire de C. ple à la Mecque*, Paris, 1825, σελ. 6.—Τοῦ αὐτοῦ, *Dict. T.*—*Fr.* ἐν λ. *كجورج*—*Μεχμέτ Ἐτίκ* ἱθ. ἀν.

1. *Καντακουζηνός*: Β', 8.—*Γρηγοῦρ*: Θ', κεφ. ἱ.—*Φραντζής*: Α', ζ'.—Ἐσφαλμένως εἰκασεν ὁ *Χάμμερ* τὸν *Μάλτεπεν* ὡς τὸν *Πελεκανόν*· ἐκ τῆς πορείας τοῦ *Ἀνδρόνικου*, τῆς περιγραφῆς τοῦ *Καντακουζηνού* (Β', 6) καὶ τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὰ ὀνομαζόμενα μέρη δεικνύεται ὅτι ὁ *Πελεκανός* ἔκειτο ἔνθα νῦν τὸ *Διὸ Ἰσκιεσῆ*· περὶ τούτου ἔχομεν μελέτην ἰδιαίτην.

2. *Χαλκοκονδύλης*: σελ. 12, E. R.

3. *Καντακουζηνός*: Β', 24, 27.

καὶ τὸ σωζόμενον ἔτι καὶ νῦν φερώνυμον τζαμίον, ἴσως δὲ καὶ τὸ παλιόν, ὅπερ λέγεται κείμενον ἐν τῇ νῦν γνωστῇ θέσει *Γαζή*, τὸ ἐν ἔτει 1399 πυρποληθὲν ὑπὸ τοῦ *Boucicaul*, ὡς εἶδομεν, συμφωνοῦντα εἰς τοῦτο ἔχοντες καὶ τὸν *Μεχεμέτ Ἐτίπ* (ἐνθ' ἄν.). Προγενεστέραν τουρκικὴν ἄλωσιν τῆς Γκεγπούζης ἀναφέρει ὁ παραδοξογράφος ὀθωμανὸς *Ἐβλά τολεμπίης*, ὡς ἐξῆς· «Ὅτε ὁ Σίδι Μπατάλ ἐπολιόρκει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑπῆρχε παρὰ τὴν πύλην τῆς Σηλυβρίας μεγάλη τις μονή, ἐν ἣ θέσει ἐγείρεται νῦν τὸ τζαμίον *Κοτζᾶ Μουσιαφᾶ πασᾶ*· ἐκεῖ ὁ Ἄρουν-ουρ-ρασί οικοδομήσας ἦν φρούριον, τάξας ἐν αὐτῷ τριακοσίους ἄνδρας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ *Σίδι Μπατάλ*, ὅπως προξενῆ περισπασμούς εἰς τοὺς ἀπίστους· ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ κάτοικοι τῆς τότε μεγάλης πόλεως Γκεγπούζης, ἐρόνευσάν τινας τῆς φρουρᾶς ἄνδρας, ἐπιτεθεὶς ὁ *Σίδι Μπατάλ*, κατηρέϊψε τὴν κώμην καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μαλάτειαν, ἀφείξ τὰ ἔτι ὀρώμενα τῆς καταστροφῆς ἴχνη· βραδύτερον ὁ Σουλτᾶνος *Μεχεμέτ ὁ Β'* κατέκτησεν αὐτὴν καὶ κατηδάφισε τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον, ὅπως μὴ χρησιμεύσῃ πλέον τοῖς ἀπίστοις»¹. Καὶ ταῦτα μὲν συγκεχυμένα· βέβαιον ὁμοῦ εἰπεῖν ἔχομεν ὅτι ἡ τῆς κώμης ταύτης καὶ τῶν περὶξ μερῶν ὀθωμανικὴ κυριαρχία παρεξέταθη μέχρι τοῦ ἔτους 1399—1400, ὅτε, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ τοῦ *Boucicaul* ἐκστρατεία, περὶ ἧς διελάβομεν, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐν ταῖς ὀθωμανικαῖς χώραις εἰσβολὴ τοῦ *Τιμουρλέγκ* καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς, ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Βυζαντηνοὺς τὴν ἀνάκτησιν τῶν ἀπολεσθέντων, ἅτινα διετήρησαν μέχρι τοῦ ἔτους 1419, ὅτε πάλιν ἀπώλεσαν αὐτά, κατακτηθέντα τέλειον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, ὡς ῥητῶς ἀφηγεῖται ὁ *Σεατ-ετ-τίν* λέγων· «Ἐν ἔτει ἐγίρας 822 ὁ Σουλ-

τᾶνος *Μεχεμέτ ὁ Α'* εἶδεν ἀποπερατούμενα ἔνια τῶν ἐν Προύσῃ ἱερῶν καὶ φιλανθρωπικῶν αὐτοῦ ἰδρυμάτων, καὶ διέταξε τὴν θεμελίωσιν ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ διενεοῖτο ἵνα ἀφορίσῃ αὐτοῖς καὶ δαψιλῆ πρόσδοτον [βακούφιον], οἱ κατὰ τὴν σύσκεψιν παρευρισκόμενοι ἐν τέλει ὑπέμνησαν εἰς τὴν Μεγαλειότητα Αὐτοῦ ὅτι χωρία τινὰ καὶ κῶμαι ἐν τῇ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν περιοχῇ, καταληφθεῖσαι προλαβόντως ὑπὸ τοῦ *Γαζή Σουλτᾶν Ὁρχάν*, αὐτοπροσώπως λαβόντος αὐτὰς ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων, αὐθις περιήλθον εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κρατούντος, διρκούσης τῆς ἕνεκα τοῦ *Τιμούρ μεσοβασιλίας*· καὶ προσέθηκαν ὅτι ταῦτα ἤδη ἀνακτώμενα λίαν καταλλήλως ἀρμόσουσι προστιθέμενα εἰς τὸ περὶ οὗ ἐσκέπτετο βακούφιον· ἐπιδοκιμάσας τὴν γνώμην ταύτην διώρισεν ὁ Σουλτᾶνος ἀρχηγὸν τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐκστρατείας τὸν *Ὀδμούρ βέγην*, υἱὸν τοῦ *Τιμούρ τᾶς*, ὅστις ἐπελθὼν ἐκυρίευσεν τὸ *Χάρεκε*, τὴν *Ἐσκι Γκέγπουζαν*, τὸ *Τάρουτζη*, τὸ *Κατζάλ* καὶ τὸ *Πεντίκ*, τὰ ὅποια καὶ ὠρίσθησαν ὡς πρόσδοτος τῶν ἰδρυμάτων τοῦ εἰρημένου Σουλτάνου»¹. Οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ, κατὰ τὸν ὀθωμανὸν ἱστοριογράφον *Ἀτᾶ*, καὶ τὰ εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς Χρυσοπόλεως, περὶ τὴν *Τσάμλιτζαν*, χωρία, τὸ *Κασηκλή*, τὸ *Βουλγουροῦ* κατεκτήθησαν τότε ὑπὸ τοῦ σεβασμίου σείχ *Ἰβᾶζ Φικίχ*, συγγραφῆως διαφόρων ποιημάτων· κατὰ τὸν αὐτὸν ἱστορικὸν ὁ Σουλτᾶνος *Μεχεμέτ Α'* παρηκολούθει τὴν ἐκστρατείαν καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ χωρίῳ *Νεριμπανλί* διαμονὴν αὐτοῦ ἐξέδωκεν ἀρχομένου τοῦ μηνὸς *Σαφέρ* ἐν ἔτει ἐγίρας 822 μπεράτιον, αὐτολεξεί παρατιθέμενον ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἱστορικοῦ, δι' οὗ ὁ πόθος τοῦ *Ἰβᾶζ Φικίχ*, ὅπως τὸ ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενον τιμᾶριον, τὸ καλούμενον *Λασιόν*², καταστῆ ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτοῦ κληρονομικόν, γνωστοποιθηθεὶς ἐπικυροῦται³. Τὸ χωρίον *Νεριμπανλί* ἔστι τὸ κοινῶς *Μεριβέν* κοινῶς ὀνομαζόμενον, ἔχον σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὸν τοῦ *Ἐρέν-κοιῦ*· ὁ μὴν *Σαφέρ* τοῦ ἔτους ἐγίρας 822 ἦρξαι το

1. *Hammer*; The travels of Evliya, London, 1850, τ. II, σελ. 89. Κατὰ τοὺς βυζαντηνοὺς χρονολογῆσαν, χαλιφούντος τοῦ *Μαδὶ* (*Μαχατῆ*) ἐν Βαγδάτῃ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Ἄρουν* (*Ἄρουν-ουρ-ρασί*), στρατεύσας κατῆλθε μέχρι Χρυσοπόλεως, ἐπὶ *Κωνσταντίνου* καὶ *Εἰρήνης*, ἐν ἔτει 782, καὶ «ξένα πολλὰ στοιχίσας ἀνέζευξε». *Θεοφάν*. 6274 E. R.—*Α. Γραμμ.* σελ. 193, E. R. Οἱ τοῦρκοι ἱστορικοὶ θέλουσι *πολιορκίαν* τῆς *Κ' πόλεως* ὑπὸ τοῦ Ἄρουν ἐν ἔτει ἐγίρας 164+780 (*Herbellot*; *Bibl. Or.* ἐν λ. *Constantiniah*), τὸν δὲ θάνατον τοῦ *Σεῖτι Μπατάλ Γαζή* καὶ τὴν ἐν τῇ ἀπ' αὐτοῦ ἐπικληθεῖσα κώμη (τῇ πρώην *Νακωλεία*) ταρὴν ἐν ἔτει ἐγίρας 122+740 [*Ἐλλ. Φιλ. Σύλλογος*: τ. Θ', Παράφρ. Ἄρχ. σελ. XVII].

1. *Σεατ-ετ-τίν* ἐνθ' ἄν., τ. Α', σελ. 295—296.

2. Κατὰ τὸν *Ἀχμέτ Βεφίκ*, ἐνθ' ἄν. ἐν λ. *Λασιόν*, 1, ἔστι κύριον ὄνομα· 2, ὄνομα ἐξέχοντος εἶδος ἱερακοῦ· 3, ὄνομα ἀρχαίας τουρκικῆς φυλῆς· κατὰ τὸν *Bianchi*, πλὴν τῆς πρώτης σημασίας, ἔχει καὶ τὴν τοῦ δούλου, τοῦ ὑπέρτου.

3. Ἄτᾶ ταρίχ, τ. Α', σελ. 69—70.

καθ' ἡμᾶς τῇ 27 Φεβρουαρίου 1419 σωτηρίου ἔτους· περὶ τοῦ Ἰβάζ Φικκίχ γινώσκωμεν ἐκ τῶν ἀρχείων τῆς ἐν Χουσοπόλει ἱεράς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἠλιού [ἐκ τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως περὶ τοῦ νεκροταφείου] ὅτι ὁ Σουλτᾶνος Μεχεμεὶ ὁ Τσελεμπῆς δέδωκεν αὐτῷ ὡς βραχέριον κληρονομικὸν σὺν ἄλλοις καὶ τὴν Γκέγπουζαν, καὶ μεταξὺ Τσάμλιτζας καὶ τῆς νῦν χριστιανικῆς συνοικίας τῆς Χουσοπόλεως διαφόρους ἐκτενεῖς γαίας, ἐφ' ὧν εὕρηται καὶ τὰ νεκροταφεῖα τῶν Ὀρθοδόξων καὶ Ἀρμενίων. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν Δερβίσης τις, περιφράξας γῶρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Μεγάλης Τσάμλιτζας καὶ μνήμα παγιώσας, καθιέρωσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβάζ Φικκίχ, πεσόντος δῆθεν ἐκεῖ ἐν φονικωτάτῃ μάχῃ πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς, πρὸ τῆς ὁποίας, προσευχῆ

καὶ δεήσει αὐτοῦ, θεῖα νεύσει, ἀνωρύθη τὸ παρ' αὐτῇ φρέαρ μὲν νῦν, λάκκος δέ, ὀμβρίμων ὑδάτων πλήρης ὢν, ὅτε παῖδες ἡμεῖς ἀνηρχόμεθα ἐκεῖ.

Τὴν εἶδησιν, ἣν παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Ἐβλιᾶ-τσελεμπῆς [ἐνθ' ἄν.], ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Σουλτᾶνος Μεχεμεὶ ὁ Β', ὁ Πορθητής, ἀνέκτισε δῆθεν τὸ φρούριον τῆς Γκεγπούζης, θεωροῦμεν ἄνευ τινὸς ὑποστάσεως.

Ὡς ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ Γκέγπουζα, μέχρις οὗ ἢ μετὰ τῆς Ἀσίας συγκοινωνία ἤρξατο γινομένη πρῶτον δι' ἀτυλοπλοικῆς ὑπηρεσίας, ἐσγάτως δὲ διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἦτο ταχυδρομικὸς σταθμὸς καὶ κατὰλυμα, πρῶτον μὲν τῶν ἀπὸ

Ἡ πόλις Γκέγπουζα

τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπερχομένων, τελευταῖον δὲ τῶν ἐκ ταύτης εἰς ἐκείνην ἐρχομένων· ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ διὰ πλείστων, προσφόρων ταῖς τῶν ὁδοιπορούντων ἀνάγκαις καθιδρυμάτων, οὐ μὴν καὶ φιλανθρωπικῶν χάριν τῶν πτωχῶν, προικιζομένη διετέλει· οὕτως εὕρισκωμεν ἐν αὐτῇ μινζιλχανέν, ἦτοι ταχυδρομικὸν σταῦλον, κερβάν σεράγιον, τεμένη, λουτρῶνα, ἱμαρέτιον [πτωχοτροφεῖον], ὑδραγωγεῖα καὶ λοιπά, ἰδρύματα διαφόρων φιλανθρωπῶν ἀνδρῶν, περὶ ὧν ποιησόμεθα λεπτομερῆ πως λόγον, ἀφ' οὗ προτάξωμεν τὴν περιγραφὴν τῆς τοποθεσίας τῆς κωμοπόλεως.

Ἡ Γκέγπουζά ἐστι συνφικισμένη ἐπὶ ὀροπέδιου ὀψωσοῦν ὑψηλοῦ, εἰς ἐπίμηκες μᾶλλον

σχῆμα ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον· ἀπέχει τοῦ μὲν λιμένος τοῦ νῦν Ἐσκι-Χισάο λεγομένου μίαν περίπου ὥραν πεζῶ, τοῦ δὲ τῆς Ἀριζοῦς δύο· ὁ σταθμὸς εὕρηται ἐν χιλιόμετρον πρὸς νότον μακρὰν τῆς κώμης· ἢ μετὰ οὗτος ἐν φυσικῇ καταστάσει διέρχεται παρὰ τὸ συναφὲς ταῖς οἰκίαις κυπαρισσόφυτον εὐρὺ νεκροταφεῖον· ἀπὸ τῶν ἀνοικτῶν μερῶν τῆς κώμης ὁ θεατῆς ἔχει περὶ αὐτὸν ἐκτενῆ ὀρίζοντα καὶ τέρεπεται ἐπισκοπῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρος τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ θελκτικῶν ἀκτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ ποικιλόμενον καὶ εὐχαρὶ ἔδαφος τῆς Θυνίας. Ἡ λαμπρὰ αὐτῆ θέα τοσοῦτον ἐμάγευσε τὸν Αὐγουστον Βουσβέκιον, ἐν ἔτει 1553 ἐπισκεφθέντα τὴν Γκέγπουζαν, ὥστε ἐχαρακτήρισεν

αὐτὴν ὡς τὴν ὠραιότεραν τοῦ κόσμου¹. Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν *Ἐβλιᾶ-σελεμπίη*, ἐπισκεφθέντα τὴν κωμόπολιν ἐν ἔτει ἐγίρας 1035 [+1620—1], ἠρίθμει τότε χιλιάς οικίας, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἐργαστήρια, τεσσαράκοντα μεγάλα καὶ μικρὰ χάνια. Τὴν ἀπαριθμήσιν ταύτην ἐξωγκωμένην βλέπει ὁ ἀναγνώστης· αἱ οικίαι ὡς τότε καὶ νῦν ἔχουσιν ἑκτενεῖς κήπους· τὸ ὕδωρ ἐστὶ γλυφόν· ὁ ἀήρ ὑγιεινός. Καλλιεργείται σὺν τῇ ἐλαίᾳ καὶ ἡ ἄμπελος· παράγει δὲ πολλὰς ὀπώρας, ἰδίως κεράσους, καὶ λαχανικά, ὧν ὀνομασταὶ εἰσιν αἱ κινάραι. Οἱ κάτοικοι ἅπαντές εἰσιν Ὀθωμανοί, πλὴν τινων ἐργαστηριαρχῶν καὶ τεχνιτῶν, ὄντων Χριστιανῶν τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος. Ἐπὶ *Ἐβλιᾶ* ὑπήγετο εἰς τὸ σαντζάκιον Κοτζᾶ Ἰλί, ὁ δὲ διοικητὴς ἐλάμβανε μισθὸν ἑκατὸν πενήκοντα ἄσπρων. Σήμερον ὑπάγεται εἰς τὴν νομαρχίαν τῆς πρωτεύουσας καὶ διοικεῖται ὑπὸ καϊμακχμη· ἔχει δύο λουτρῶνας, ὠραῖον διοικητικὸν μέγαρον, τηλεγραφικὸν καὶ ταχυδρομικὸν σταθμὸν καὶ ἀμαξιτὸν ὁδὸν μέχρι τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Τῶν κυριωτάτων δημοσίων οἰκοδομημάτων λόγος τις ἐνομίσθη ἡμῖν εὐθετος ἐνταῦθα.

Τζαμίον Σουλτάνου Ὁρχάν.

Τετράγωνον λίθινον κτίριον, στεγαζόμενον ὑπὸ θόλου μολυβδοςκεπούς, ἐστρωμένον ἔχον τὸ ἔδαφος διὰ τετραγώνων πλίνθων· πλάξ μαρμαρίνη, παριστώσα ἀνθρώπινα σώματα, ἀφαιρεθεῖσα τοῦ ἔδάφους πρό τινων ἑτῶν, ἰθραύσθη, χρησιμοποιηθεῖσα εἰς ἄλλας οἰκοδομάς· ὁ μιναρὲς ἐγείρεται ἔξω τοῦ κτιρίου ἐν τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ, ἔχων ἐνδοθεν τὴν εἰσοδὸν τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀνόδου διὰ κλίμακος στρεφομένης περικίανα ἐκ γρανίτου, φέροντα βυζαντηνὴν ἐπιγραφὴν, περὶ ἧς ἐρεξῆς ἐπὶ τοῦ ἔξω τοίχου τῆς βάσεως αὐτοῦ ἐντετοίχιστα τμήμα μαρμάρου, εἰκονίζον ἑκατέρωθεν κυκλικοῦ κοσμημάτος ἠνωρθωμένην ἔχοντα οὐρὰν εὐσῶμα τετράποδα, λέοντας ἢ μολοσσούς κύνας, ὑποστάντας ξέσματα, καὶ περαιτέρω ἕτερον τμήμα ἀνέπαφον ῥόδακα σῶζον· παρὰ τὴν βᾶσιν μαρμαρίνη λάρναξ, ἐν τῷ προαυλίῳ κειμένη καὶ εἰς νυμφαῖον χρησιμεύουσα, φέρει ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἀνά τρεῖς σταυρούς βυζαντηνοῦ σχήματος· περίξ δὲ κείνται διάφορα κιονόκρανα, τινὰ μὲν σταυρῶν, τινὰ δὲ κοσμημάτων γλυ-

φὰς φέροντα. Παράδοσις ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις ὅτι ἀρχικῶς ἦν ἐκκλησία καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει τῆς κωμοπόλεως ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν καθιερώθη εἰς τὴν ἰσλαμικὴν λατρείαν· διὰ τοῦτο τὸ θυσιαστήριον (μυχράπ) ἐξωγράφηται ἐν τῇ κόγχῃ πρὸς τὸ ἐν πλάγιον· ἐν τούτοις ἐπισταμένως παρατηρήσαντες τὸ ὄλον κτίριον, οὐδὲν σημεῖον ἐμφαίνον ἀρχαιότητα αὐτοῦ εἶδομεν, οὐδὲ τι γνώρισμα ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ιδιότητος· ἴσως ἐπὶ τόπου ἐκκλησίας ἠγέρθη βραδύτερον, μετὰ τὴν ἔφοδον τοῦ *Boucicaut*, περὶ ἧς διελάβομεν ἀνωτέρω ὅτι πιθανῶς ἐπυροπολήθη. Παρὰ τὸ τζαμίον ὑπάρχει μικρὸς λουτρῶν ἐπονομαζόμενος *Κιουτσούκ ἢ Μενζιλχανέ Χαμαμή*, ἀπὸ τοῦ παρκαυμένου καὶ ἄλλοτε διασήμεου *Μενζιλχανέ, ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ*.

Τζαμίον Τσομπάν Μουσταφᾶ πασᾶ.

Ἦκαυσεν οὗτος ἐπὶ Σουλτᾶν *Σελίμ* τοῦ *Α'* καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτᾶν *Σουλεϊμᾶν* τοῦ *Κανουή*, κατὰ τὰ πρῶτα πέντε ἢ ἕξ ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ· κατήγετο ἐκ Βοσνίας ἐκ χριστιανῶν γονέων, *Κυρ(μ)λῶφ* ἔχων οἰκογενειακὸν ἐπώνυμον· ἰθῶν, ἢ μᾶλλον ἀχθεῖς, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐξισλαμίσθη καὶ εἰσῆχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σεραιῶ· ἐκ τῆς ὀθωμανικῆς ἐπωνυμίας *τσουμπάν* (= ποιμήν) εἰκάζομεν ὅτι ἐν τῇ πατρίδι διατρίβων ποιμένος εἶχεν ἐπάγγελμα. Εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν ἔτει 1516 [ἐγίρας 922] ἔχοντα βαθμὸν *Μπεγλέρ-μπέγη*, καὶ συνοδεύοντα τὸν Σουλτᾶν *Σελίμ* εἰς τὴν κατ' Αἰγύπτου ἐπιτρατεῖαν καὶ μετὰ δύο ἄλλων ἐντολῇ τοῦ Σουλτάνου παραλαμβάνοντα τὸ πεδὸν *Καίρον* τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου 1519 [26 Μουχαρρέμ 925], γενόμενον ἤδη *Δαμάτ* = γαμβρὸν τοῦ Σουλτάνου, ἐπὶ θυγατρί, προαγόμενον εἰς τὸ ἀξίωμα δευτέρου βεζύρου· τῇ 29ῃ Αὐγούστου 1521 [25 Ῥαμαζάν 927] παρόντα εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Σουλεϊμᾶν* ἄλωσιν τοῦ Βελιγραδίου· τῇ 16ῃ Ἰουνίου 1522 [21 Ῥετζέπ 928] σερασκέρην, ἀρχηγὸν δηλονότι τῶν κατὰ τῆς Ῥόδου σταλεισῶν ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων· τῇ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1522 [7 Ζιλχιτζέ 928] διοριζόμενον διοικητὴν τῆς Αἰγύπτου, θανόντος τοῦ πλοῦτον ἀμύθητον σωρσεύσαντος *Χαῖρ μπέγη*· τῇ 20ῃ Ἰουλίου 1523 [6 Ῥαμαζάν 929] παυόμενον τῆς διοικήσεως ταύτης καὶ ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τοῦ *Χαῖρ* ἐπικαλουμένου *Ἀχμέτ πασᾶ* κατὰ τινὰς, κατ' ἄλλους δέ, παυόμενον τῇ 29ῃ Μαΐου 1523

1. Aug. Busbecquius; Lettres etc. [trad. Le Foy] τόμ. I, σελ. 135—136.

[12 'Ρετζέπ 929] και ἀντικαθιστάμενον ὑπὸ τοῦ *Κουζελιζέ Κασίμ πασᾶ*, ὃν μετὰ τριάκοντα τέσσαρας ἡμέρας διεδέξατο ὁ Χαϊν Ἀχμέτ πασᾶς. Τὸ βραχὺ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἀποδοτιὸν ἴσως εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἐπιμόνως ζητησάσης καὶ ἐπιτυχούσης παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Σουλτάνου Σουλεϊμᾶν τὴν ἀπὸ τῶν πολεμικῶν καὶ κυβερνητικῶν ἀσχολιῶν ἀπαλλαγὴν τοῦ ἀνδρός, μνημονουμένου ἐν ἔτει 1524 ὡς πάσχοντος ἐξ ἀρθρίτιδος καὶ γήρωος· ὁ Σουλτᾶνος, χαρίζομενος αὐτῷ, ἐλθόντι εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἤγειρε σεράγιον ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἑσκι-σεραγίου, ἐν ᾧ, διατηρῶν ἀείποτε τὸ ἀξίωμα δευτέρου βεζύρου, ἔμμεν ἐφησυχάζων· τελευταίαν μνείαν αὐτοῦ εὐρίσκωμεν τῇ 23ῃ Ἀπριλίου 1526 [11 'Ρετζέπ 932], ὅτε συνώδευσε καὶ αὐτὸς τὸν Σουλτᾶνον Σουλεϊμᾶν, ἐξερχόμενον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πορευόμενον κατὰ τῆς Οὐγγαρίας· ἂν ἠκολούθησε τὴν ἑσπρρατειάν, ἀμάρτυρον βέβαιον ὅμως ὅτι ὀλίγον ἔτι ἐπέζησε χρόνον, καθὰ ἐξήρχομεν ἐξ ὠραίου ἐπιγράμματος ὀκταστίχου, ποιηθέντος ὑπὸ τοῦ περιωνύμου *Δελι Μπιρατέρο* εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ *Μουσιαφᾶ πασᾶ* ἐπὶ τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, οἰκοδομουμένην τότε φερώνυμον γέφυραν, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸν Ἑβλιᾶ, ὁ Σουλτᾶνος Σουλεϊμᾶν ἀπεκάλεσε τοῦ *Δελιοῦ γέφυραν* [Ναμέρτ κιοπρουσῆ]. Κατ' αὐτό, ὁ δομῆτωρ πρὶν ἢ περάνῃ τὴν γέφυραν ταύτην, διαβεβηκῶς ἦν τοῦ βίου τὴν γέφυραν ταύτης τὴν συντέλειαν τὸ *Ἡμερολόγιον* τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως τοῦ ἔτους 1309 ὀρίζει εἰς τὸ ἔτος ἐγίρας 935, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ 1528· ἐπομένως δυνάμεθα ὀρίσαι τὸν θάνατον αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1526 καὶ 1528, καίτοι τοῦ *Χάμμερ* ὀρίζοντος τὴν 30 Μαΐου τοῦ ἔτους 1538, καὶ ἄλλων τὸ ἔτος 1540, ὧν τὴν ἀνακρίβειαν ἐλέγχει ἐν πρώτοις ὁ θάνατος τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ, ὀριζόμενος ἐν ἔτει ἐγίρας 941 [1534], ἐπελθὼν ἐν Μέκκᾳ, ἔνθα ἀπὸ καιροῦ ἀποκαθιστάμενος ἦν. Οὗτος, συντιθεὶς τὸ ἐπιγράμμα, ἦν ἐν ἀκριβεῖ γνώσει τοῦ θανάτου τοῦ ἀνδρός· πρὶν ἢ περατωθῆ ἡ γέφυρα, λέγει, κατέκλυσε τὸν πασᾶν κακῇ πλημμυρᾷ, καὶ διέβη καὶ οὗτος τὴν γέφυραν, καλῶς νόησας ὅτι πράγματι γέφυρά ἐστὶν ὁ παρῶν κόσμος. Τὸ ἐν τῷ ἐπιγράμματι χρονογράφημα ἔχει τι τὸ ἑλλείπον, ἴσως κακῶς ἐκτυπωθὲν ἐν τῷ ὑπ' ἡμῶν ποιήματι. Ὁ *Δελι Μπιρατέρο* ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ *Μουσιαφᾶ πασᾶ* ἀπώλεσεν

ὑπεσχημένην αὐτῷ συνδρομὴν δεκακισχιλίων ἄσπρων· ἐπιδούς ὁμως τὸ ἐν λόγῳ ἐπίγραμμα εἰς τὴν σύζυγον ἐκείνου ἤξιώθη ἀμοιβῆς ἑκατὸν χρυσῶν νομισμάτων. Ὁ *Μουσιαφᾶ πασᾶς* καὶ ἐν Ρούμελι Χισάρ τοῦ Βοσπόρου ἀνήγειρε «μεδρεσέν»=ἱεροσπουδαστήριον, πλησίον τοῦ τεμένουσ παρὰ τὸν λουτρῶνα, ἐξ οὗ ἐπικαλεῖται «*Χαμάμ μεσζιαὶ μετροσεσῆ*»¹. Τὰ λείψανα τοῦ ἀνδρός ἐτάφησαν ἐν τῷ ἐν Γκεγπούζῃ φερωνύμῳ τζαμίῳ, περὶ τοῦ ὁποίου ἐρανιζόμεθα καὶ σημειούμεθα τὰς ἐπομένας εἰδήσεις.

Ἡ λεπτομερεστάτη περιγραφὴ τοῦ τζαμίου τούτου ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Ἑβλιᾶ γενομένη ἐν ἔτει ἐγίρας 1035 [1620-1] κατ' αὐτὴν, ἀπὸ μολυβδοσκεπῆς τοῦτο τζαμίον ὑπερτερεῖ τὰ βεζυρικά τζαμιά τῆς Κωνσταντινουπόλεως· διαχειριστῆς (μουτσεβελῆς) τούτου ὤρισθῆ ὁ κατὰ καιροὺς διοικητῆς τῆς κωμοπόλεως· διοικητῆς ὧν τῆς Αἰγύπτου ὁ *Μουσταφᾶ πασᾶς*, προμηθεύθη λαμπροτάτους λίθους καὶ ἔσχισεν αὐτοὺς εἰς πλάκας, ὅπως στολίσῃ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, κατασκευάσας ἅμα καὶ κηροστάτην μοναδικὴν ἐν τῇ οἰκουμένῃ· κομιζόμενοι οἱ λίθοι ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξαφορτόνοντο εἰς τὴν ἀποβάθραν τῆς *Δάριτζε* ἢ ἔνδον τοῦ τζαμίου ὑπάρχουσα σειρά μαρμάρων καὶ γρανίτου, εἰς ὕψος τριῶν ἀνθρώπων, ἐν οὐδενὶ τζαμίῳ τῆς πρωτεύουσας ὁράται· τῷ μὴ θεασαμένῳ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ *μιχράπ* [θυσιαστηρίου], τοῦ *μιμπέρ* [βήματος] καὶ τοῦ *μαχρίλ* [ἄμβωνος] ἀπαράστατός ἐστιν·

1. *Σατ-ετ-τίν* ἰνθ' ἀν., τ. Β', σελ. 366, 383—384. *Καρά-τοσελεμι Ζαδέ*· Σουλεϊμᾶν-ναμί, Μπουλάκ, ἐγ. 1184 σελ. 33—34, 49, 67, 73.— *Χάμμερ*· ἰστ. τῆς ὁθ. αὐτ., μετάφρ. *Κροκιδᾶ*, ἐν Ἀθήναις, τ. Γ', σελ. 270, 346, 387, 389. τ. Δ', σελ. 81, καὶ σημ. β' εἰς βελ. ΚΘ'.— *Jouanin et J. van Gaver*; *La Turquie*, Paris, ἐκδ. Un. Pitt., σελ. 124—127.— *Βουτρεᾶς*· λέξ. ἰστ. καὶ γεωγρ. Κων)πόλει, ἐν λέξ. *Μουσταφᾶς Κιρλόφ*, ἔνθα ἀνακριδῶς λέγεται μέγας βεζύρης, ἡ ἄλωσις τῆς Ρόδου τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1529, ὁ διορισμὸς τοῦ βιογραφουμένου ὡς διοικητοῦ Αἰγύπτου τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1529, καὶ ἡ ἐν Κων)πόλει ἀποβίωσις αὐτοῦ ἐν ἔτει 1540.— *Ἄλι Σαίτ*· γατικατ-ελ-τζεβαμί, Κ)πόλει, ἐγ. 1231, τ. Β', σελ. 2, 116—117, ἔνθα τὸ ἐπίγραμμα τοῦ *Δελι Μπιρατέρο*, 432.— *Ἑβλιᾶ*· μουντεγαμπάτ, Κ)πόλει, ἀχρονολ., σελ. 61 [ἐν τῷ κεφαλαίῳ εἰδὲρ μεγχανί μπινάι ἀτίκ].— Πρὸς τοῦ αὐτοῦ *Travels*, London, 1855, τ. Β', σελ. 89—91. Ἐν εἰδοποιήσει τινὶ τοῦ Ἐβκαφίου (Ἀπριλίῳ 1896) καλεῖται «*Γαζῆ Μουσιαφᾶ Πασᾶς*».

ψυχοδομηται ὑπὸ τοῦ πρώτου μαθητοῦ τοῦ ἀρχιτέκτονος *Κοιζᾶ Σινὰν Κάλφα* τοῦ ἀρχιτέκτονος *Χασάμ*, ἄπασαν αὐτοῦ τὴν ἰκανότητα ἐπιδείξαντος εἰς ταύτην τὴν οἰκοδομὴν. Τὰ παράθυρα τῶν τεσσάρων πυλῶν φέρουσι μικρὰς ἐξωγραφημένας ὑάλους, δι' ὧν τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐπαγωγότατα φωτίζει τὸ τέμενος, καὶ δι' αὐτοῦ συγχρόνως ὁ ἐπισκέπτης ἀναγινώσκει ἐπὶ τῷ μεσαίῳ θόλῳ τὸ τοῦ Κοράνιου ῥητὸν «Ὁ Θεὸς φῶς ἐσσι τῶν οὐρανῶν». Ἀπὸ τοῦ θόλου κρέμονται πολυκάνδηλα καὶ διάφορα ἐξαρτήματα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑδάφους οἱ τῆς Αἰγύπτου τάπητες ἀναμιλλῶνται τοῖς τοῦ Ἰσπαχάν. Ὁ θρόνος (κιουρσῆ) πεπαικισμένος ἐστὶν ὀστράκοις (σετέρ). Τὰ εὔσσημα ἄνθη τοῦ ὀπισθεν τῶν τοίχων θελκτικοῦ κήπου ἀρωματίζουσι καὶ εὐωδίας πληρεῦσι τὴν ἀτμόσφαιραν, καὶ αἱ ἀηδόνες διὰ τερπνῶν τερετισμάτων ἠδύνουσι τὸν τόπον. Τὸ τζαμίον ἔχει μίαν πύλην κατέναντι τοῦ μιχράπ, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἐπιγέγραπται χρονογράφημα διὰ χειρὸς τοῦ καλλιγράφου *Χουσεῖν Καρά-Χισαρή*. Ἐν τῷ τζαμίῳ ὑπάρχουσι ἐβδομήκοντα Κοράνια, ὧν ἕκαστον ἔχει ἀξίαν αἰγυπτιακοῦ θησαυροῦ, δεξιόθεν τοῦ μιχράπ ὑπάρχει Κοράνιον τοῦ *Γιακούτ Μοσιᾶ Ἀσεμῆ* ὁμοιον τούτου οὐδαμοῦ, πλὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει τζαμίῳ τοῦ Σουλτάν *Ἀχμέτ*, εὐρίσκομεν. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς ὑπάρχουσι ἐξ ἁλῶν, ἑδραζόμενοι ἐπὶ πολλῶν κιόνων, καὶ ἐπὶ τῆς πύλης ὁ ἑβδομος ὁ γυναικωνίτης, ἐκτενής ὡς ὁ τῶν σουλτανικῶν τζαμιῶν, ἐστόλισται διὰ δικτυωτῶν ὁ μιναρὲς ἔχει ἓνα ἐξώστην.

Περίξ τοῦ τζαμίῳ ὑπάρχει *κερβάν σεράγ*, δυνάμενον ὅπως φιλοζενήσῃ τρισχίλια ἄτομα, καὶ εἰς σταῦλος δισχιλίων ἵππων, καὶ ἕτερος καμήλων ἔχει ἐστιατόριον [*δὰρ οὐλ ἰταάμ*], ἐν ᾧ πλουσίως σιτοῦνται γέροντες, νέοι καὶ γυναῖκες ἐν πάσῃ ἐστὶξ τοῦ κερβάν σεραγίου χορηγοῦνται καθ' ἑσπέραν ἄρτος, ζωμός, κηρίον· εἰς ἕκαστον δὲ ὑποζύγιον ἀνάλογος τῷ γένει φορβή· τῷ τζαμίῳ προσήρτηται καὶ λουτρῶν, μολυβδοσκεπῆς καὶ αὐτός, ὡς πάντα τὰ τοῦ ἰδρύματος μέρη¹. Νεώτερος περιηγητῆς ὀνομάζει μὲν *Ἰμαρτίον* τὸ *δὰρ οὐλ ἰταάμ*, προστίθησι δὲ ταῦτα: «Ὁ *Μουσταφᾶ πασᾶς*, πλὴν τοῦ τζαμίῳ, ἤγειρε καὶ ἱερο-

σπουδαστήριον [*μεδρεσέν*]¹ ἀπὸ τοῦ θόλου τοῦ τζαμίῳ κατέρχονται ἀορτῆρες, φέροντες λίθον γέσημ² ὑπάρχει ἐν αὐτῷ καὶ Κοράνιον διὰ γραφῆς *Γιακούτ γεγραμμένον*³. Ὑπῆρχε καὶ διὰ κουφικῆς γραφῆς γεγραμμένον Κοράνιον, ὅπερ ὁ Σουλτάνος *Ἀπτι-ουλ-Μετζήτ*, μεταβάς εἰς τὸ ἐν Χάρακι αὐτοκρατορικὸν ἐργοστάσιον μεταξωτῶν ὑφασμάτων καὶ ἐπισκεψάμενος τὴν *Γιέγπουζαν*, παρέλαθεν⁴.

Εἰς ταῦτα, ἐπὶ τὸ μεγαληγορικώτερον ἐν πολλοῖς γεγραμμένα, προστιθέμεθα καὶ τὰ ἐπόμενα· ἀνωθεν τῆς μεγάλης θύρας τοῦ περιβάλλοντος τὸ τέμενος εὐρυτάτου περιβόλου ἐγείρεται θολοσκέπαστον τετράγωνον δῶμα, ἐγκλεισθὲν βιβλιοθήκην· τὰ πλαίσια τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ τζαμίῳ καὶ τῶν ἐκατέρωθεν παραθύρων, ἐκ λευκοῦ μαρμαροῦ ὄντα, ὡς καὶ αἱ ἐξέχουσαι πλευραὶ τῆς εἰσόδου, εἰσι κατὰ μετὰ ἐπιγραφῶν εἰς τὰς ποικίλας καλλιγραφικὰς γραφὰς, ἀνηκουσῶν εἰς τὸ Κοράνιον· ὁ πρόναος ἔχει τὸ ἑδάφος μαρμαρόστρωτον· οἱ θόλοι αὐτοῦ στηρίζονται ἐπὶ τεσσάρων μονολίθων μαρμαρίνων κιόνων. Κεχωρισμένως τοῦ τζαμίῳ ἐγείρεται μεγαλοπρεπὲς πολύγωνον μκυσωλεῖον, ἔχον ἄπασαν τὴν ἐξω πρόσοψιν ἐκ γρανίτου, τὰς δ' ἔνδον πλευρὰς ἐκ ποικιλοχρῶν τσινίων· τὸ θολοσκέπαστον προαύλιον στηρίζεται ἐπὶ τεσσάρων τετραγῶνων μονολίθων κιόνων ἐκ γρανίτου λειανθέντος καὶ ἔχει ἑδάφος μαρμαρόστρωτον· ἄπειροι λωρίδες ὑφασμάτων ποικιλοχρῶν δεδεμένοι ἐπὶ τῶν ῥάβδων τῶν σιδηρῶν καγκέλλων τῶν παραθύρων, μκρυτοῦσιν οἶαν εὐλάβειαν φέροι ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἐκεῖ ἀναπαυόμενον μεγάλυμον ἄνδρα.

Τεκκὲς Φαζλ-ουλ-ζάχ πασᾶ.

Ἰκμασεν οὗτος ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Τσελεμπῆ Μεχμεῖ* τοῦ *Α'* (ἐγίρας 816—824=1403—1421) καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σουλτάνου *Μουράτ τοῦ Β'* (ἐγ. 824—855=1421—1451)· ἐργημάτισεν ἱεροδίκης (κατῆς, *χακίμ*) τῆς *Γκεγπούζης*, δι' ὅπερ ἐπο-

1. Ἐν αὐτῷ ὠρίσθη διδάσκαλος ὁ σύγγρονος διᾶσημος Μολᾶς *Μουχι-ετ-τιν Μεχμεῖ ἐτ-τεμπριζή* [ὁ ἐκ Τουρίδος;]. *Καρα-τοελεμπι-ζαδέ* ἐνθ' ἂν., σελ. 213.

2. *شام* λίθος ἐν Καστὰρ ὀρυτσομένη, καὶ θεωρουμένη ὡς ἀλεξικέραυτος.

3. *Μεχμεῖ* Ἐτίτ' ἐνθ' ἂν.

4. *Κλεώνυμος καὶ Παπαδόπουλος*: Βιθυνικά, ἐν Κ/πόλει, 1867, σελ. 42.

1. *Hammer*; the travels of Evliya, τ. II, σελ. 89—91.

νομάζεται *Μουλάς, Χότζας, ἤ, -κατ' ἄλλους, τῆς περιοχῆς τῆς Γκεγπούζης διοικητής* (Γκέγπουζε καζασινά μουτεσαρίφ), ἀναμφιβόλως μετὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς τε καὶ τῶν περὶ ἐν εἰσι γήρας 822ω, ἀρξαμένω τῇ 28 Ἰανουαρίου 1419. Κατὰ τὸν *Ἀαλήν*, ἱστορικοὶ τινες λέγουσιν ὅτι περὶ τοῦ βίου τὰ ἔσχατα, ὡς ὁ *Καρά Χαλήλ*, καὶ οὗτος ἐφθασεν εἰς τὸν αὐτὸν διοικητικὸν βαθμὸν· ὁ *Καρά Χαλήλ*, ὁ κυρίως *Τσεπέρελη Χαϊρ-ετ-τιν πασᾶς*, ὧν οὐλεμάς, ἐγένετο ἐν ἀρχῇ κατῆς τοῦ Μπιλετζίκ, εἴτα τῆς Προύσης, μετὰ ταῦτα *Καζασκόρης* καὶ ἐπὶ τέλους *μέγας Βεζύρης*, ἀπὸ τοῦ ἔτους γήρας 831—857=1428—1453, ὅτε ἔλαβε τὸν τίτλον *Πασᾶς* ἐπειδὴ δι' ἐκ τῶν καταλόγων τῶν μεγάλων Βεζυρῶν λείπει τὸ ὄνομα τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*, ἔπειτα ὅτι μόνος εἰς τὰ κληρικὰ ἀξιώματα θεωρητέος φθάζας καὶ λαβὼν διὰ τοῦτο καὶ τὸν τίτλον *Πασᾶν*, μὴ ὄντα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οἰκογενειακόν (*Ἀαλής*· Κιουνχ-ουλ-ἀχμπαρ, τόμ. Δ', μέρ. Α', σελ. 73, ἐκδ. 1277 γήρας). Σύγχρονος αὐτῷ ἀναφέρεται καὶ ἕτερος ὀμῶνυμος, ἱατρὸς τοῦ τελευταίου Σουλτάνου, προαχθεὶς ἕνεκα τῶν γνώσεων, τῆς κρίσεως καὶ τῆς φρονήσεως εἰς βαθμὸν Βεζύρου καὶ σύμβουλος τοῦ Σουλτάνου χρηματίσας, κατὰ τὸν *Ἀαλήν* (αὐτ. σελ. 224, *Φαζλ-ουλ-λάχ Πασᾶ*). Εἰς αὐτὸν ἰσως ἀναφέρονται τὰ γραφόμενα τοῦ *Δούκα*, ὅτι ὁ Σουλτάνος *Μουράτ* εἶχεν «ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἄνθρωπον κακοποιὸν καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ὀνόματι *Φαδουλάχ*· οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἴτα, ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανούργον ὁ ἡγμῶν, ὄξυ καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐθρωδῶς διακείμενον ποιεῖ αὐτὸν καὶ μετᾶζοντα...», καὶ τὰ ἀλλαγῶν, ὅτι ὁ αὐτὸς Σουλτάνος ἕνα υἱὸν τοῦ *Ιωάννου Παλαιολόγου*, εὐρεθέντα ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἕτερον ἐν Σερβίᾳ ἀπέμψας δεσμῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν Ἀμκασίᾳ ἐξορῦττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλία τοῦ *Φαδουλάχ*. Ἀνακίρουνται ὁμοίως ταῦτα ἐξ ἰσῶν οἱ ὀθωμανοὶ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσι περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ κυρίως περὶ τοῦ ἐν Γκεγπούζῃ ταφέντος. Γνωρίζουσι ἡμῖν οὗτοι: ὅτι ὁ τῆς Γκεγπούζης διοικητῆς *Φαζλ-ουλ-λάχ* πασᾶς εἶχεν ἀρμονικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ κρατοῦντος καὶ τῇ μετολαβῆσει αὐτοῦ προθύμως ἀρέθη ἢ εἰς Εὐρώπην διάβασις διὰ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σουλτάνου

Μεχμετ Α'· ὅτι ἐγκρατῆς ἦν τοῦ ἱεροῦ μουσουλμανικοῦ νόμου καὶ σοφὸς ἀνὴρ καὶ ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν διακοιθέντων ἐπὶ δικαιοσύνη, ἀρετῇ καὶ πιστῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος· σεβόμενος ὁ, τι ἢ θρησκεία καὶ τὸ κράτος ἀπήτουν, δεξιῶς ἐπολιτεύθη πρὸς τοὺς διαφερομένους καὶ τὸν θρόνον ἀντιποιομένους υἱοὺς τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Γιλνιρίμ*, τὸν *Σουλεϊμάν Σάχ*, τὸν *Μουσαῖ Χάν* καὶ τὸν Σουλτάνον *Μεχμετ Α'*, δειξας δικαίαν δρᾶσιν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν. Οἱ αὐτοὶ ἱστορικοὶ παρέχουσι ἡμῖν τὰς ἐπομένας εἰδήσεις περὶ αἰσιὰς διεξαγωγῆς δύο πρεσβειῶν τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ* πρὸς τὰς ἐν Βυζαντίῳ ἀρχάς· τὴν πρῶτην αὐτῶν ὀρίζουσι εἰς τὸ ἔτος γήρας 816=1413 καὶ ἐξιστοροῦσι ὡς ἐξῆς· ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ *Ἰωάννης Παλαιολόγος* τὸν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ* ἐπιβεβλημένον φόρον ἐπὶ τρία ἔτη ἦν καθυστερῶν, ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἢ μᾶλλον ἐν Εὐρώπῃ, ὀθωμανὸς ἀρχὼν ἀπήτει αὐτόν, ἐστρατεύσας κατὰ τῶν Βυζαντινῶν διὰ τε ζηρᾶς καὶ θαλάσσης· ἠττηθέντος τοῦ στόλου αὐτοῦ πρὸ τῆς νήσου Πλάτης, προυτάθη εἰρήνη· δεξιάμενος ταύτην ὁ *Παλαιολόγος*, ὤρισεν διαιτητὴν τῆς μετὰ τοῦ *Μουσαῖ* διαφορᾶς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀρχόντα τῶν ὀθωμανῶν Σουλτάνον *Μεχμετ Α'*, καὶ οὗτος τὸν χακίμην τῆς Γκεγπούζης *Φαζλ-ουλ-λάχ* ἐξομαλισθείσης τῆς διαφορᾶς καὶ δοθειῶν τῶν ἀπαιτουμένων ἐγγυήσεων μετὰξὺ αὐτῶν, ὁ *Μεχμετ* διέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ Σκουταρίου καὶ ἐστράτευσε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ *Μουσαῖ*, ἀντιποιομένου τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὀθωμανικῶν κτήσεων¹. Ταῦτα μὲν οἱ ὀθωμανοὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους ὁμοίως, οὐδόλως μνημονεύοντας πρεσβείας τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*, ὁ *Μουσαῖς* ἐπολιόρκησε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ στόλον ἐξέπεμψε, διότι οἱ ἐν Βυζαντίῳ, κύριοι ὄντες τοῦ Βοσπόρου, ἠμπόδισαν τὴν εἰς Ἀσίαν διάβασιν αὐτοῦ, βραδίζοντος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ *Μεχμετ*. Οὗτοι, κατατροπώσαντες τὸν στόλον τοῦ *Μουσαῖ* πρὸ τῆς νήσου Πλάτης, ἐδέξαντο πρότασιν, ἢ προσεκάλεσαν αὐτοὶ τὸν *Μεχμετ* καὶ ἐπέτρεψαν τὴν διάβασιν διὰ Χρυσοπόλεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ κατὰ τοῦ *Μουσαῖ*· τούτου γενομένου, ἐξῆλθεν ὁ *Μεχμετ* κατὰ τῶν πολιρκητῶν, κατεδίωξεν αὐτοὺς καὶ, φρονεθέντος τοῦ *Μουσαῖ*, ἀπελείφθη αὐτὸς μόνος τοῦ

1. Χαϊρ-ουλ-λάχ ταρίχ-ι-ὀσμανῆ, τ. Γ', σ. 68-70.

σουλτανικού θρόνου κύριος, φιλίως ἔχων πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνάγεται ἡ πρώτη πρεσβεία τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*¹. Τὴν δευτέραν ὀρίζουσιν οἱ ὀθωμανοὶ συγγραφεῖς εἰς τὸ ἐγίρας ἔτος 826, ἀρξάμενον τῇ 15 Δεκεμβρίου 1422· ἀποτέλεσμα αὐτῆς λέγουσι τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ἀπὸ Ἰουνίου μέχρι 6 Σεπτεμβρίου 1422² διεξαχθείσης ὑπὸ τοῦ Σουλτάν *Μουράτ Β'*, τῶν αὐτῶν συνθηκῶν ἀνανεωθεισῶν³, τουτέστι τῆς πληρωμῆς τοῦ «εἰς τρισμυρίου χρυσίου»⁴ τεταγμένου ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Α'* ἑτησίου ἐπιδόματος. Οἱ ἡμέτεροι τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας ταύτης εἰς ἰδίας πολεμικὰς ἀρετὰς ἀποδιδόασιν, οὐδ' ἐνταῦθα μνημονεύοντες μεσολαβήσεώς τινος τοῦ *Φαζλ-ουλ-λάχ*⁵.

Ὁ *Φαζλ-ουλ-λάχ* ἤγειρεν ἐν Γκεγπούζῃ τεκὲν καὶ μαυσωλεῖον, ἐν ᾧ καὶ τέθαπται, ὑφιστάμενα καὶ σήμερον· οἱ γράψαντες τὰ *Βιθυνικὰ* ἐσφαλμένως ὀνομάζουσιν αὐτὸν *Φεϊζουλλάχ* καὶ λέγουσιν ὅτι οὗτος ἀμετακομίσας τὴν ἐκ Λιβύσσης (:) ὕλην τὴν τότε σφζομένην ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ *Ἀννίβα*, ἤγειρε τέμενος λαμπρόν, οὗ οἱ τοῖχοι κοσμοῦνται ἐκ πορσελάνης, αἱ δὲ θύραι ἐξ ἐλεφαντίνων ὀστέων τετορνευμένων, καὶ ὁ θόλος εἶναι ἐγγεγλυμμένος, φέρων τεμάχια Κορανίου, γεγραμμένα διὰ γραμμάτων ἀρχαίων, *κουφικῶν* καλουμένων, ἐνθα εἰσέτι εὐρηται καὶ Κοράνιον ἀρχαίόγραφον, ὅπερ ἐσχάτως ζῶν ὁ Σουλτάν *Μετζίτης* ἠσπάζθη, μετενεγκῶν αὐτό, ὅτε ἦλθεν εἰς *Χάρακα*⁶. Ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸ *τζαμίον* τοῦ *Τσομπάν Μουσιταφά πασᾶ* καθὼς δὲ εἶπομεν, ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν ἔτι χρόνων

πλάξ μόνη ἐδείκνυε τὸν τάφον τοῦ *Ἀννίβα*, οὐδ' ὑπῆρξεν οἰκοδομὴ διασφύζουσα ὕλην ἐπὶ *Φαζλ-ουλ-λάχ*. Οὗτος ἤγειρε καὶ ἐν *Καλλιπόλει* εὐεργετικὰ ἰδρύματα (*χαϊράτ*), τεκὲν (*χανκῆχ*) καὶ δημοσίου ὠφελείας (*μεμπεράτ*), κατὰ τὸν *Ἀαλήν*, οὗ πατρὶς ἦν ἡ πόλις αὐτή.

Γαζή Σερατάρ Ἰβραχίμ πασᾶ τόσεμεσῆ.

Ἄγνωστου ἡμῖν χρόνου καὶ δράσεως τυγχάνει ὁ ἀνὴρ· οὗτος, τὸ ἀνυδρον τῆς *Γκεγπούζης* βλέπων, ἐδαπάνησεν ἐξ ἰδίων εἰς τὴν ἀνόρυξιν φρεάτων, κειμένων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, καλυφθέντων διὰ θόλων ὑπογείων, διωχέτευσεν, ἐνώσας τὰ ὕδατα αὐτῶν, ἀντλούμενα διὰ τῶν λεγομένων *τολαπίων*, μέχρι τῆς πόλεως καὶ ἀνήγειρεν ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνην· ἐξ αὐτῆς διανεμόνται ὕδατα εἰς διαφόρους ἄλλας κρήνας καὶ εἰς τὸν λουτρόνα τῆς κωμοπόλεως. Ὁ φιλόανθρωπος ἰδρυτὴς ὠρίσε καὶ βακούφιον (= εἰσοδήμα), πρὸς συντήρησιν τοῦ ἰδρύματος αὐτοῦ· ἐν ἔτει 1893 ἡ μὲν κρήνη ἦν κατὰξηρος, διάφοροι δ' ὤφειλον ἐκ τοῦ προϊόντος τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας γροσίων· τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἐφκαρίου ἐκαλείτο εἰς λῆψιν τῶν δεόντων μέτρων¹. Ὁ αὐτὸς καλεῖται προσέτι καὶ *Σισμάν Ἰβραχίμ πασᾶς*. Ἡ κρήνη κεῖται ἐν μέσῳ πλατείας, περὶ ἣν εἰσι καφενεῖα καὶ ὁ μέγας λουτρὸν (*τσιφτὲ χαμάμ*), διηρημένος εἰς ἀνδρῶν καὶ γυναικείων.

Ἡ ταυτότης τῆς πόλεως.

Ἀναγράψαντες ἐν τοῖς ἄνω τὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις, ὅσαι ἀπαντῶσι σχετιζόμεναι πρὸς τὰ τρία ὀνόματα, τὸ τῆς *Λιβύσσης*, τὸ τῆς *Δακιβίτζης* καὶ τὸ τῆς *Γκεγπούζης*, ἐρευνήσωμεν ἤδη καὶ τὰς γνώμας, ὅσας ἐξήνεγκον οἱ νεώτεροι ἐπὶ τοῦ θέματος, ἐὰν αἱ τρεῖς αὗται διάφοροι ὀνομασίαι ἀνήκωσιν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν.

Ἐκ τῶν ἀναγεγραμμένων χωρίων τῶν συγγραφέων τῶν διαφόρων χρόνων, ἐξάγομεν ὠρισμένως, ὅτι κατὰ τὸ μέσον τῆς μεταξὺ *Χαλκηδόνος* ἢ *Χρυσόπολεως* καὶ *Νικαμηδείας* ὁδοῦ ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει κώμη, πόλις, οὐ μικρὰν μὲν τῆς *Θαλάσσης*, ἀλλὰ τοσοῦτον πλησίον αὐτῆς, ὥστε καὶ τὸ παράλιον, τὸ ἐπὶ τοῦ *Ἀστακηνοῦ κόλπου* ὡς λιμὴν ἢ *σκάλα*

1. *Χαλκοκονδύλης*· σελ. 97—8, E. R. — *Δούκας*. xix. — *Φραντζής*· Α', 30. — *Leunclavius*· Ann. Turc., σελ. 323 E. R.

2. Ἄντι 826 ἐγίρας, γραπτέον τότε 825.

3. *Χαϊρουλ-λάχ*· ἐνθ' ἄν., τ. Ζ', σελ. 50.

4. *Χαλκοκονδύλης*· σελ. 33, E. R.

5. *Δούκας*· κεφ. 28 — *Χαλκοκ.*· σελ. 124, E. R. — *Κατανός*· σελ. 197—198, E. R. — *Φραντζής*· Α', 32.

6. *Κλεων.* καὶ *Παπαδοπ.*· ἐνθ' ἄν., σελ. 42. — Τὰς βιογραφικὰς εἰδήσεις ἔχουσι: *Σεατ-ετ-τίν*· ἐνθ' ἄν., τ. Β', σελ. 432. — *Δούκας*· κεφ. 30, σελ. 116, 117, E. R. — *Χάμμερ*· ἐνθ' ἄν., βιβλ. VII [τ. Α', σελ. 421 ἑλλ. μεταφρ.], βιβλ. IX [τ. Β', σελ. 47, σημ. λγ' ἑλλ. μεταφρ.]. — *Μεχμετ Ἐτίπ*· ἐνθ' ἄν. *Leunclavius*· ἐνθ' ἄν., ὅστις γράφει αὐτὸν *Faselulla*. — *Ἀαλής*· *Κιουνγ-ουλ-ἀγμπάρ*, τ. Δ', μέρ. Α', σελ. 73, 141—142, 224.

1. *Μεχμετ Ἐτίπ*· ἐνθ' ἄν. — *Hammer*; Reise nach Brussa, Pest, 1818. σελ. 163—164. — *Σαμπάχ*· ἐφημερίς Κ, πόλεως, φύλ. 1 Μαΐου 1893 [1309].

αὐτῆς χρησιμεῦον, ὁμωνύμως ἐκφέρεσθαι· ἡ κώμη αὕτη ἀπὸ τοῦ χρόνου τῶν βασιλείων τῆς Βιθυνίας μέχρι τοῦ τετάρτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἐκαλεῖτο *Λιβύσσα*· μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων *Δακίβιζα*· καὶ ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας *Γκέγπουζα* ἢ *Κέιβιζα*. Περὶ τῆς πρώτης ἐπωνυμίας λέγεται, ὡς εἶδομεν, ὅτι παρήχθη ἀπὸ παρρηρόντος ποταμοῦ *Λιβύσσου*· περὶ τῆς δευτέρας, οὐσης λίαν περιέργου, οὐδὲν εὑρομεν· περὶ δὲ τῆς τρίτης οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι μικρὸν παραθάρην καὶ τὴν πρώτην συλλαβὴν ἀποβαλόν, κλίτοι οὐδαμοῦ εὑρηται ἔνευ αὐτῆς γράφομενον, τὸ βυζαντινὸν ἐστὶν ἴδιον. Διὰ ταῦτα ἐπιγραμματίζαμεν τὴν πεποιθῆσιν ὅτι τὴν *Λιβύσσαν* ὑποκατέστησεν ἡ *Δακίβιζα*· ὡς πάντα τὰ ἀρχαῖα *᾽Οδοιπορικὰ*, μνημονεύοντα συνάμα καὶ τοῦ τόφου τοῦ Ἀννίβια, ὀρίζουσι τὴν *Λιβύσσαν* ἐν τῷ μέτῳ τῆς μεγάλης ὁδοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος εἰς Νικομήδειαν καὶ λέγουσιν αὐτὴν ταχυδρομικὸν σταθμὸν, οὕτω καὶ οἱ μεταγενέστεροι λέγουσι τὰ αὐτὰ περὶ τῆς *Δακίβιζης* καὶ τῆς *Γκεγπούζης*. Ἐπομένως, ἀρ' οὐ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου εὑρίσκομεν τὰ αὐτὰ πράγματα, ἔπεται ὅτι αἱ τρεῖς διάφοροι ἐπωνυμῖαι σημαίνουντι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κώμην ἢ πόλιν.

Ἐν τούτοις ὁμως νεώτεροι ἐρευνηταὶ ποικίλας ἐξήνεγκον γνώμας, δεικνύσας μεγάλην αὐτῶν πλάνην. Ὁ *Λεονγκλάβιος*, ἔχων ὑπ' ὄψει, φαίνεται, τὸν *Πτολεμαῖον*, ἐν ταῖς μεσογειοῖς πόλεσι καταλογίζοντα τὴν *Λιβύσσαν*, καὶ ἀποδεχόμενος τὴν *Γκέγπουζαν* παράλλιον, θεωρεῖ ταύτην κατέχουσαν τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἀστακοῦ μάλλον ἢ τῆς *Λιβύσσης*, ἣν τοποθετεῖ μεσογειότερον, παρά τὴν περιώνυμον Νίκαιαν, ἔνθα ἦν χωρίον *Λεβούζα* κλούμενον· καὶ ἐκλαμβάνων αὐτὸ παρεφθαρμένον ὄνομα τῆς *Λιβύσσης* τοῦτο θεωρεῖ ἐπέχον τὴν διάστημον κώμην¹. Πρόδηλος ἡ πλάνη. Ὁ *Λουκάγγιος*, φρονῶν ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ *Guibert*, συγχρόνου ἱστορικοῦ τῶν Σταυροφοριῶν, ἀναφερομένη *Civiza*, *Civizena* *civitas* ἴσθιν ἢ παρὰ *Λεονγκλαβίω* *Geivise* καὶ τοῦτον ἀντιτάσσων εἰς τὸν *Βουοβέσιον*, εἰπόντα ὅτι ἡ διὰ τὸν τάφον τοῦ Ἀννίβου περικλειῆς ἀρχαῖα *Λιβύσσα* ἐστὶν ἡ *Γκέγπουζα*, ἀποφαίνεται ὅτι αὕτη κατέχει τὴν θέσιν, κατὰ μὲν τὸν *Λεονγκλάβιον*, τῆς Ἀστακοῦ, κατ' αὐτὸν δὲ (τὸν *Λουκάγγιον*), τῆς *Κίβωτου*, τῆς πολλὰ-

κις ἐπὶ τῶν Σταυροφοριῶν μνημονευομένης¹. Ὁ *Leake* ὑποτίθησι μὲν τὴν *Γκέγπουζαν* οὖσαν τὴν τῶν *Βυζαντινῶν Δακίβιζαν*, ἀλλ' ἀναζητῶν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ᾽Οδοιπορικῶν ὀριζομένη ἀποστάσει τῶν 36—39 μιλίων ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος τὴν *Λιβύσσαν* καὶ εὑρίσκων εἰς τοσαύτην ἀπόστασιν χωρίον ὄνοματι *Μαλιούμ*, τοῦτο νομίζει εἶναι· ἐκ τυπογραφικοῦ βεβαίως παροράματος φέρεται τὸ ὄνομα τοῦτο *Malsum* καὶ *Maldysem* παρὰ τῷ ἄγγλῳ περιηγητῇ², ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *Μουαλίμ κιοῦ*, ἦτοι διδασκάλου χωρίου, κρινῶς *Μαλιούμ κιοῦ* προφερομένου, ὅπερ ὁ *Χάμμο*, διαπλάσας ἀραβικόν, γράφει *Μαχάλετ-οὐλ-ἀλιμ* καὶ μεθερμηνεύει αὐτόπος, συνουσία τῶν ᾽Αλιεν, οὕτω κλούμενων τῶν ἐν πάσῃ τέχνῃ ἡδυπαθοῦς μιμητικῆς γεγυμνασμένων αἰγυπτίων χορευτριῶν³. Ἄξιον πράγματι· μεγίστης ἀπειρίας ἢ τοιαύτη τοῦ ὀνόματος παρεξήγησις ὑπὸ τοῦ διατήμευ Ἀσκινολόγου. Ἐπεὶ ὁ ἄγγλος περιηγητής, ὁ *Ainsworth*, τὴν τοῦ *Πλουτάρχου* περιγραφὴν τῆς *Λιβύσσης* εὑρίσκει ἀκριβῶς ἐφαρμοζομένην εἰς τὴν θέσιν τοῦ πολὺ ἀπωτέρω κειμένου χωρίου *Χάρακος*, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν τῆς *Γκεγπούζης*⁴. Περιττὴ δὲως τῆς γνώμης ταύτης ἀνασκευή. Ὁ *D'Anville*⁵, συμφώνως τῷ *Γυλλίω* [ἐνθ' ἀν.], καὶ ἄλλοι θεωροῦσι *Λιβύσσαν* τὴν νῦν *Γκέγπουζαν*, καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν θεωροῦντες ἀναμνησθητῆσιμον, ἀπαχζόμεθα αὐτὴν πληρέστατα.

Προσθήκη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1900.— Ὁ *O. Schwab* ἐν σελ. 1661 τῆς *Berliner Philologische Wochenschrift*, 1895, ἐπραγματεύθη τὴν θέσιν τῆς *Λιβύσσης*, ταχθείσης ὑπὸ τοῦ *Kiepert* παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν *Δίλ*, προβάς εἰς βαθεῖαν ἐπιτοπίως ἐξέτασιν. Τὴν εἰδησιν ἐμάθομεν ἐκ μνείας τοῦ *E. Oberhammer*, *Geogr. Jahrbuch*, XXII· τὴν πραγματείαν μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ἀγνοοῦμεν τὴν γνώμην τοῦ *Schwab*· ἀλλ' ἡμεῖς πεπεισμένοι διατελοῦμεν ὅτι τὸ *Δίλ*, ἡ *Γλῶσσα*, ἐπέχει τὸν *Πελεκανόν*, περὶ οὗ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἔχομεν ἄρθρον ἰδιαίτερον.

1. *Ducange*; *Hist. C/ple. notes sur Villeh*, CCXL.

2. *Leake*; ἐνθ' ἀν.

3. *Hammer*; *Umblick & Reise* κτλ. σελ. 163.—*Texier*; ἐνθ' ἀν.

4. *Ainsworth*; ἐνθ' ἀν., σελ. 18, 20.

5. Παρὰ *Bianchi*, ἐνθ' ἀν.

1. *Leunclavius*; *Pand. Turc.*, § 74, 153.

Εἶπομεν δτι ἡ Λίβυσσα ἦτο τοσοῦτον τῆς θαλάσσης πλησίον, ὥστε τὸ ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου παράλιον, τὸ χρησιμεῦον ὡς λιμὴν αὐτῆς ἢ σκάλα, ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἄλλοι μὲν τῶν συγγραφέων παραθαλάσσιον καὶ ἄλλοι μεσόγειον λέγουσιν αὐτήν· τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐφεξῆς καὶ διὰ τὴν Δακίβιζαν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν Γκέγπουζαν.

Οἱ τῆς Γκεγπούζης κάτοικοι, οἱ προτιμῶντες τὴν διὰ πλοίων ἐκ τῶν λιμένων Ἐσκι

Χισάρ ἢ Δάριτζα εἰς Κωνσταντινούπολιν μεταβάσιν ἢ ἐπάνοδον ἀποπλέοντες καὶ καταπλέοντες ἔλεγον δτι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Γκέγπουζαν εἴτε ἐπλεον εἰς Γκέγπουζαν· οὕτως ὁ Σεσίτης, παράλιον νομίσας τὴν πόλιν, δτι, ἀποπλεύσας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπλεεν εἰς τὸν Νικομηδείασιον κόλπον, οὐρίου ἀνέμου πνεύσαντος, ἐφθασε, λέγει, εἰς τὸ ἀκρωτήριον Γκέγπουζε ἢ Γκεγνέπιζε ἀναφέρων δὲ τὰ κτίσματα τοῦ Τσομπάν Μουσταφᾶ καὶ μὴ βλέ-

Ὁ τάφος τοῦ Ἀννίβα

πων αὐτά, «κατὰ τὸ παρόν, γράφει, οὐδὲν ὄραται· ἐστὶν ἀκρωτήριον, εἰς ἀπόστασιν τοῦ ὁποίου εὑρηται χωρίον λεγόμενον *Mahona* μεθ' ἐνὸς χανίου», καίτοι, λέγει, δτι ἡ Γκέγπουζά ἐστι *κασαμπᾶς* (κωμόπολις), κατοίκους ἔχουσα Τούρκους, καὶ ἐξ μίλια τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα¹.

1. Sestini; viaggio da C/poli a Bassora, 1786,

Ὁ τάφος τοῦ Ἀννίβα.

Τὸν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου τοῦ Ἀννίβα εἰς τὴν Γκέγπουζαν μεταβαίνοντα ὁ ὁδηγός

σελ. 5—7. Ἡπατήθη οὗτος καὶ εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ *Mahona* λεγόμενον ἀνύπαρκτον χωρίον· πιθανῶς πρὸ τοῦ χανίου προσωρισμένη ἔμενε *μαούνα* (φορτηγίς), δτι ἠρώτησέ τινα περὶ τοῦ μέρους· τοῦ δ' ἀποκρινομένου *μαούνα* ἐστὶν ἐκεῖ, ὁ περιηγητῆς ἐξέλαβεν ὄνομα τοῦ μέρους τὴν λέξιν καὶ ἐσημειώσαστο αὐτό.

ἄγει εἰς τὴν κορυφὴν λοφίσκου, ἀπέχοντος πλέον ἢ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως, νοτιοανατολικῶς αὐτῆς· ἡ κορυφὴ τοῦ λοφίσκου, ἡ πόλις Γκεγπούζα καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς σχηματίζουσιν ἰσοσκελεῖς τρίγωνον· ἡ πόλις εὐρηταὶ πρὸς βορρᾶν, ὁ σταθμὸς πρὸς νότον καὶ ὁ λόφος πρὸς ἀνατολάς· ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τούτου δύο γηραιαὶ κυπάρισσοι· ἐν γραμμῇ ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ὀρίζουσι τάφον μήκους δύο σχεδὸν γαλλικῶν μέτρων, περὶ ὃν ἀτάκτως διεσπαρμένα εἰσὶ ποικίλα λιθάρια. Παρὰ τὴν πρὸς νότον κυπάρισσον ἵσταται ὀρθὴ πλάξ ἐκ γρανίτου, ἔχουσα ὕψος ἐνὸς γαλλικοῦ μέτρου, πλάτος τριᾶκοντα καὶ πᾶχος δεκαπέντε περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἄνευ οὐδενὸς σήματος· παρὰ δὲ τὴν πρὸς βορρᾶν κυπάρισσον κεῖται κατὰ γῆς ὀγκῶδες τμήμα πέτρας συνήθους· ἐπὶ ὀμαλῆς πρὸς μόνον τὸ ἄνω μέρος αὐτῆς ἐπιφανείας διακρίναμεν, διὰ σμίλης ἢ ἐτέρου ὀξείου ἐργαλείου λαξευθέν, τὸ κόσμημα τοῦτο· παρατηροῦντες αὐτὸ τε καὶ τῆς πέτρας τὸ ἄμορφον, ἐπίστημεν ὅτι οὔτε εἰς οἰκοδομὴν ποτε, οὔτε εἰς στολισμὸν οἰκοδομῆς εἴτε εἰς ἄλλην τινὰ χρῆσιν ἐχρησιμωποιήθη ἢ πέτρα αὕτη· πιθανώτατα ποιμήν, ἢ ἄεργός τις, πρὸ αἰῶνων πάντως, διότι ἐκ τῆς πολυκυκρίας αἱ γραμμαὶ τοῦ κόσμηματος κατῆντησαν δυσδιάκριτοι, πιδιᾶς χάριν καὶ τέρψεως, εὐρῶν ὀμαλὴν τὴν ἐπιφάνειαν, ἰσκάλισε τὸ κόσμημα, τῆς πέτρας κατακειμένης ἐκεῖ ἐπὶ τόπου.

Τοῦρκος πτωχός, ἐκεῖ διημερεύων, δέχεται προσφοράς τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ τῶν ἐν τῇ κώμῃ καὶ τοῖς πέριξ κατοικούντων εἰς ἔλαιον, κηρία ἢ χρήματα καὶ μετὰ θρησκευτικῆς ὄντως εὐλαθείας καθ' ἑσπέραν ἀνάπτει ἐπὶ τοῦ τάφου κενθῆλαν ἢ τὰ κηρία· οἱ περίοικοι Ὀθωμανοὶ θεωροῦσι τὸ μνημα θεοφιλοῦς Μουσουλμάνου ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν Σουλτᾶνον Ὀρχάν ἐλθόντων εἰς τὴν κατάκτητην τῆς χώρας καὶ πολὺν ἀποδιδόασιν αὐτῷ σεβασμὸν, ἀπεκδεχόμενοι κατ' αὐτοῦ θεραπείας ἀσθενῶν, ἐφ' ᾧ καὶ πολλάκις αὐτοπροσώπως ἔρχονται εἰς ἐπισκεψιν αὐτοῦ.

Ἄρα γὰρ τὸ χῶμα τοῦτο καλύπτει τὰ ὀστᾶ τοῦ διασημοῦ ἀφρικανοῦ στρατηγοῦ; ἢ ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταβιβαζομένη παράδοσις ἢ μόνη ἐστὶν ἡμῖν ἰνδιεξίς. Ὁ *Chevalier* πιθανὸν λέγει, ὅτι

λείψαγα τοῦ Ἄννιβα κεκλεισμένα εἰσὶν ὑπὸ τὸν λοφίσκον, περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ προσκαλεῖ τοὺς περιηγητὰς εἰς ἀνόρουξιν αὐτοῦ πρὸς ἐπιθεβαίωσιν¹. Ὁ *J. Mordtmann* ἐξέφρασεν ἐνδοιασμούς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τάφου τοῦ Ἄννιβα καὶ, στηριζόμενος εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ *Leake*, προτιμᾷ τὴν γνώμην, καθ' ἣν ὁ τάφος ἔκειτο χαμηλότερον τῆς Γκεγπούζης, πλησιέστερον δὲ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς κοίτης ποταμοῦ². Ἐν ἔτει 1889 ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γερμανικὴ Ἐκδρομικὴ Λέσχη (*Deutsche Excursion-club*), ἐπεσκέψατο τὸν τάφον καὶ ἐφωτογράφησεν αὐτόν· μέλος τότε τυγχάνοντες καὶ ἡμεῖς ἐλάβομεν τὴν φωτογραφικὴν εἰκόνα, ἣν παρεθέμεθα ἀνωτέρω.

Ἐπιγραφαὶ Γκεγπούζης.

Οὐδεμίαν σχεδὸν ἔχομεν ἐκ Γκεγπούζης ἐπιγραφὴν, ἀφ' οὗ τὴν ὑπὸ τοῦ *A. Mordtmann* εὑρεθείσαν ἐν αὐτῇ καὶ ἐν ἔτει 1863 δημοσιευθείσαν, ἕνα ἰκριθῶς πρὸ αὐτοῦ αἰῶνα ἕτερος περιηγητῆς εἶδε καὶ ἀντέγραψεν ἐν *Χαρταλιμῇ* (*Καρτάλ*), ὡς παρακατιόντες ὀφόμεθα. Ὁ *Leake* μόνον ἐνδειξιν ὅτι ἡ Γκεγπούζα κατεῖχε θέσιν ἑλληνικῆς πόλεως εὑρε κεκρολοβωμένην ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν μετ' αὐτόν ὁ *Ainsworth* εἶδεν ἄνευ ἐπιγραφῆς μαρμαρίνην σαρκοφάγον, χρησιμεύουσαν τότε ὡς ποτίστραν τῶν ἐν τῷ *Μενζιλ-χανέ* (ταχυδρομικῷ σταύλῳ) ἵππων. Εὐτυχέστεροι ἐφάνημεν ἡμεῖς, ἰδόντες ἐπίσης μαρμαρίνην σαρκοφάγον ἐν τῇ περιοχῇ κατηδαφισμένου ἐλαιοτριβείου, φέρουσαν τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν, ἐν ἀρίστη μὲν καταστάσει διατηρουμένην, φέρουσαν ὁμῶς γραμματικὰ τινὰ σφάλματα καὶ λεκτικὰς ἑλλείψεις· εἰς τὸν 2 στίχον ἀντὶ ἀέμυτῆν ἀρμόζει ἀέμυτῆ, καὶ ἀντὶ τῆς αἰσὺν ἢ πρόθεσις ἀέν· εἰς τὸν 4 στίχον ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς πτώσεως (θεθείσης πιθανῶς ἐκ μιμήσεως τοῦ ἐν τῷ α' στίχῳ ἐπίσης, ὀρθῶς ὁμῶς, εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἐκφερομένου ἐπωνύμου τῆς *Φιλητῆς*), ἀρμόζει ἢ δοτικὴ εἰς τὸ ἐπώνυμον τοῦ *Σωκράτους*· τοῦτο δ' ἐξάπαντος ἑλλειπτικῶς τεθειμένον ἐστίν, ἀντὶ αὐ καὶ *Εὐπους* ἢ μάλλον ἀντὶ τοῦ αὐ καὶ *Εὐπολις*, ἐκεῖνο μὲν ὄν πρωτοφανὲς ὄνομα κύριον, τοῦτο δὲ σύνθετος. Τὰ λοιπὰ γραμματικὰ λάθη εἰσὶν εὐνόητα.

1. *Chevalier*; voyage de la Propontide et du Pont-Euxine, Paris 1800, σελ. 39.

2. Ὁ ἐν *Κ'πόλει* Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. τ. ΙΖ', σελ. 193.

1.

Η Φ Κ ΑΙ Ι Μ Α Λ Τ Ρ Ω Η Ν Τ Α Η

ΖΩΣΑ Ε Μ Α Υ Τ Η Ν Τ Η Ν Π Υ Α Ι Λ Ο Ν Τ Α Υ Τ Η Ν Ε Θ Η Κ Α Σ Υ Ν Τ Ω Π Ε Ρ Ι Ο Ρ Ι Σ Μ Ε Ω
 Τ Ο Π Ω Κ Α Ι Τ Ω Γ Λ Υ Κ Υ Τ Α Τ Ω Μ Ο Υ Α Ν Δ Ρ Ι Α Υ Ρ Η Ι Ω

Σ Ο Κ Ω Ε Κ Υ Ρ Π Α Ο Τ Σ Η

5. Κ Α Ι Β Ο Υ Λ Ο Μ Α Ι Μ Ε Τ Α Τ Ο Κ Α Τ Α Τ Ε Θ Η Ν Α Ι Η Μ Α Σ Μ Η Δ Ε Ν Α Ε Τ Ε Ρ Ο Ν
 Τ Ε Θ Η Ν Α Ι Ε Ι Σ Τ Η Ν Π Υ Α Ι Λ Ο Ν Τ Α Υ Τ Η Ν Ε Ι Μ Η Ε Α Ν Ε Π Ε Ι Ξ Ε Ι Τ Ε Κ Ν Ο Ν
 Η Μ Ω Ν Ο Σ Δ Α Ν Π Α Ρ Α Τ Α Υ Τ Α Π Ο Ι Η Σ Ι Δ Ω Σ Ε Ι Π Ρ Ο Σ Τ Ε Ι Μ Ο Υ Τ Ω

Τ Α Μ Ε Ι Ω Χ Β Φ Κ Α Ι Τ Η Π Ο Λ Ε Ι Χ Λ Φ Κ Α Ι Τ Η Ρ Β Ε Ι Λ Ι Α Ν Ω Ν Κ Ω Μ Η Χ Α

10.

Χ Α Ι Ρ Ε Τ Ε

Ἀναγιγνώσκομεν λοιπὸν διωρθωμένην τὴν ἐπιγραφὴν οὕτω.

Φιλητῆ, ἡ καὶ Ματρῶνα

ζῶσα ἐμαυτῆ τὴν πόβελον ταύτην ἔθηκα ἐν τῷ

[περιωρισμένῳ

τόπῳ καὶ τῷ γλυκυτάτῳ μου ἀνδρὶ Ἀθηναίῳ

Σωκράτῃ, δ[ς] καὶ Ἐδπος (ς)·

5 καὶ βοῦλομαι μετὰ τὸ κατατεθῆναι ἡμᾶς μηδὲνα

[ἕτερον

τεθῆναι εἰς τὴν πόβελον ταύτην, εἰμὴ ἐὰν ἐπειξῆ

[τέκνον

ἡμῶν. Ὅς δ' ἂν παρὰ ταῦτα ποιήσῃ, δώσει

[προστῆμου τῷ

ταμίῳ¹ λδ', καὶ τῇ πόλει λα', καὶ τῇ Ἀρβει-

[λιανῶν κόμῃ λα'.

Χαίrete.

Ἡ «κόμη Ἀρβειλιανῶν» ἀπαντᾷ, ὑπὸ διαφόρους γραφάς, καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς, ἀνακαλυφθείσαις ἐν τῷ μεταξὺ χώρῳ τῆς πόλεως Νικομηδείας καὶ τῆς κόμης Τοῦζλων, εὑρισκομένης ἐνα σταθμὸν ἐντεῦθεν τῆς Γκεγπούζης πρὸς τὴν πρωτεύουσαν· αἱ δὲ γραφαὶ αὐταὶ εἰσι· α' Ἀρβειλιανῶν· ἐν ἐπιγραφῇ προερχομένη ἐκ νεκροταφείου παρὰ τὴν Νικομηδειαν, περιληφθεῖσα ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀρ. 3785· β' Ἀρβιλλιανῶν· ἐν ἐπιγραφῇ, κειμένη ἐν τῷ ἱερῷ ὀρθοδόξῳ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν τῇ κόμῃ Τοῦζλων, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χρ. Παπαδοπούλου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 2596 [6/18 Ὀκτωβρίου 1877] φύλλῳ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφημερίδος «Νεολόγου», καὶ Ἀρβηλιανῶν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ Μ. Γεδεῶν, ἐν τῇ τότε συγχρόνῳ «Ἠρωϊκῇ»· γ' Ἀρβιλανῶν· ἐν

ἐπιγραφῇ προερχομένη ἐκ Νικομηδείας, δημοσιευθεῖσα κατὰ δύο ἀντίγραφα ὑπὸ τοῦ J. H. Mordtmann, ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Σχολῆς [τ. XII, σελ. 171 ἀρ 4]· δ' Ἀρβειλιανῶν· ἐν τῇ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευομένη ἀνωτέρῳ ἐπιγραφῇ. Πᾶσι αὐταὶ αἱ διάφοροι γραφαὶ τοῦ ὀνόματος τῆς κόμης ἀναφέρονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κόμην, ἧς τὴν θέσιν ἀγνοοῦμεν· καὶ ἄλλα τοπικὰ ὀνόματα, ἐν βιβθυνικαῖς ἐπιγραφαῖς μνημονευόμενα, ἔχουσιν ἀνα κατάληξιν, ἀτινα παρατίθηναι ὁ J. Mordtmann [ἐνθ' ἀν.]· τοιαῦτα δ' εὑρίσκομεν καθ' ἅπασαν τὴν Ἰλλυρικὴν χερσόνησον, πλείστα δὲ καὶ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ¹.

Ὁ Μ. Γεδεῶν λέγει· «ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται πόλις καὶ κόμη Ἀρβηλα, περὶ ἧς οὐ γίνεται νεωτέρα μνεία· ἄρα [εἶπεν ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἠρωϊκῇ» πρῶτος ὁ παραγγραψάς τας ἐπιγραφὰς Β. Ζώτος] οὐ μακρὴν τῶν Τοῦζλων ἐκεῖτο πολίχνη καλυμένη Ἀρβηλα» [ἐνθ' ἀν.]. «Ἀπασαὶ αἱ ὑποδειχθείσαι ἐν τοῖς ἄνω ἐπιγραφαῖ, παραλείπουσι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἀναφέρουσι τὸ τῆς κόμης· ἐξ οὗ εἰκάζομεν ὅτι αὕτη ὑπήγετο διοικητικῶς εἰς πλησίον κειμένην πόλιν, οὐχὶ βεβαίως ὁμώνυμον· ἐπεὶ δὲ αἱ περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λόγος ἐπιγραφαὶ προέρχονται ἐκ μερῶν πολὺ ἀφιστῶτων ἀλλήλων, ἀπὸ Τοῦζλων μέχρι Νικομηδείας, ἀδύνατος ἀποβαίνει ὁ ὀρισμὸς τῆς κόμης τῶν Ἀρβηλιανῶν, ἐκτός νεωτέρων εὑρημάτων σχετιζομένων αὐτῇ². Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 3785 τοῦ C. I. G. παρατεθειμέναι εὑρῆνται εἰκασίαι

1. Τὸ σημεῖον τοῦτο σημαίνει, ὡς γνωστὸν, δηνάρια.

2. Μ. Γεδεῶν· Ἀχιτίας καὶ Τοῦζλα· σελ. 200, σημ. 1 (Εἶκον. ἡμερολ. 1896, ὑπὸ Ἰω. Ἰωαννίδου, ἐν Κων/πόλει, 1895).

1. Μ. Χουρμούζης· Κρητικά, σελ. 44, κί.—Πρόβλ. C. I. G., ἀρ. 3788.

2. Ὁ Γεδεῶν [ἐνθ' ἀν., σελ. 205], ἀγνοῶν τὰς ἑλλας μνείας, εἰκάζει τὴν θέσιν Ἀρβηλιαν εἰς τὸ Τσατρ-οβά.

τινὲς τοῦ *Hase*, καθ' ἃς ἡ κώμη αὐτὴ ταυτίζεται πρὸς τὸ *Eribulo* τοῦ Πεουτιγχερίου πίνακος, ὀρίζοντος αὐτὸ δώδεκα μίλια ἀριστάμενον τῆς Νικομηδείας ἐπὶ τῆς ἀπ' αὐτῆς εἰς Νίκαιαν ἀγούσης, τὸ ἢ τὸν *Ἐριβωλον* τοῦ *Δίωνος*, ἐπίνειον ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, *Hyribulum* τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Ὀδοιπορικοῦ, τὴν παρὰ Πτολεμαίῳ *Ἐριβοίαν* εἰς ταῦτα παρατηροῦμεν ὅτι τὴν μὲν *Ἐριβοίαν* ὁ Πτολεμαῖος τάσσει ἐν ταῖς μεσογειοῖς πόλεσι τῆς Βιθυνίας μετὰ τὴν Λίβυσσαν, τὸν δὲ *Ἐριβωλον* ἢ τὸ *Ἐριβωλον* ὁ *Δίων* ὀρίζει ῥητῶς λέγων· «... Ἐριβώλου τοῦ ἐπίνειου τοῦ καταντιπέρας τῆς τῶν Νικομηδέων πόλεως ὄντος...» ιστορῶν ἄμα ὅτι ὁ ἐν αὐτῷ καταντήσας Μακρόν διεπλευσεν ἐξ αὐτοῦ «εἰς τὴν Χαλκηδόνα οὐ γὰρ ἐθάρσησεν ἐς τὴν Νικομηδείαν εἰσελθεῖν, φοβηθεὶς τὸν τῆς Βιθυνίας ἄρχοντα...»¹. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ *Ἐριβωλος*, ὁ τοῦ *Δίωνος* ἐστὶ καὶ ὁ παρὰ τῷ Πεουτιγχερίῳ πίνακι καὶ ὁ παρὰ τῷ Ἱεροσολυμιτικῷ Ὀδοιπορικῷ μνημονευόμενος, καὶ ὁ κατὰ τὸν ἴνατον αἰῶνα ἐν τῷ συναξαρίῳ *Νικήτα* πατριαίου τοῦ ὁμολογητοῦ ἀναφερόμενος *Ἐριβωλος*, ἐν ᾧ προάστειον ἀφιέρωται ὑπ' αὐτοῦ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῇ τῆς Χρυσοπύργου². Ἐπομένως οὐκ ὀρθῶς ὁ *Γεδεών* [ἐνθ' ἄν., σελ. 198] νομίζει τὸ *Ἐριβωλον* τοῦ *Συναξαριστοῦ* κείμενον πλησίον τοῦ Παντειχίου. Φρονοῦμεν δ' ἐπὶ πᾶσιν ὅτι μετὰ τὸν *Ἐριβώλου* καὶ Ἀρβηλανῶν κώμης οὐδεμία ὑπάρχει σχέσις δύναται.

Ὁ *Hammer* [ἐνθ' ἄν., σελ. 156] τὸ παρὰ τὸν ποταμὸν Δράκοντα εὕρισκόμενον πολίχνιον *Ἐρέγλι* νῦν καλούμενον, λέγει ὅν τὴν *Ἐριβοίαν* καὶ *Ἐριβωλον* φαίνεται δ' ὅτι τούτῳ ἵπεται καὶ ὁ *Texier* [*Asie Mineure*, σελ. 70, ἐκδ. Un. Pitt.], ὁ *Leake* ἐν τούτοις τῷ *Δίῳ* ἀναμφιβόλως ἐπόμενος, ἀκριβῶς κατάναντι τῆς Νικομηδείας ἐσημειώσατο τὸν *Ἐριβωλον* ἐν τῷ ἐπισυναρθέντι γάρτῃ εἰς τὸ εἰρημένον πόνημα αὐτοῦ. Τὸ *Ἐρέγλι* κεῖται πάλυ μακρὴν τῆς Νικομηδείας, παρὰ τῷ νῦν *Χερσεῖ* τούτῳ καὶ μόνον, ἢ τοιαύτη δηλαδὴ θῆσις αὐτοῦ, ἀποδείκνυσιν ὅτι οὐδὲν ἔπειτα τὴν θέσιν τοῦ *Ἐριβώλου*, τὴν ὑπὸ τοῦ *Δίωνος* ὀριζομένην· περὶ τοῦ *Ἐρέγλι* οἱ γράψαντες τὰ Βιθυνικά [Κλεῶν. καὶ Παπαδόπουλος] γρά-

φουσί τινα ἐν σελ. 92—93 τοῦ ἔργου αὐτῶν, ὀνομάζοντες αὐτὸ *Ἡράκλειον*. Ἀρχικῶς τὸ χωρίον ἦτο μεσόγειον· εἶτα οἱ Ὀθωμανοὶ κατήλθον εἰς τὴν παραλίαν καὶ σχηματίσαντες συνοικίαν ἔλαβον αὐτοὶ τὴν ἐπωνυμίαν, *Τεπέκιοι* ὀνομάσαντες τὸ παλαιὸν χωρίον¹. Τοῦτο συνέβη πρὸ δύο αἰῶνων. Νομίζομεν ὅτι τὸ χωρίον ἐπέγει τὴν ἐν τῷ Καταβολῆ Μονῇ τοῦ *Ἡρακλείου*, περὶ ἧς ἰδιαιτέρως πραγματευόμεθα.

2. Ἐν τῷ κυπαρισσοφύτῳ νεκροταφείῳ ἐπὶ τμήματος μαρμαῦρου εὔρον τὰ γράμματα

ΣΤΥΙΝΑ

βυζαντινῆς ἐποχῆς.

3. Ἐν τῷ αὐτῷ μέρει ἐπὶ μαρμαρίνου βήρου τετραγώνου·

ΥΠΕΡΤΩΝ

ΔΕΣΠΟΤΩΝΜΟΥ

ΚΑΙ ΕΜΑΥΤΟΥΚΑΙ

ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

Ἡ ὑπ' ἀρ. 8792 ἐν τῷ C. I. G. περιλαμβανομένη ἐπιγραφή

ΥΠΕΡΤΩΝ

ΔΕΣΠΟΤΩΝΜΟΥ

ΚΑΙ ΕΜΑΥΤΟΥΚΑΙ

ΕΜΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

μικρὰς παρουσιάζει παραλλαγὰς· ἠδυνάμεθα ἴσως τὴν αὐτὴν εἶπειν, εἰ μὴ ἐγνωρίζομεν ἐκ τῶν σημειουμένων αὐτόθι ὅτι εὕρισκτο ἐν τῇ κώμῃ Χαρταλιμῆ. πέμπτῳ νῦν σταθμῷ σιδηροδρομικῷ ἀπὸ Χαϊδάρ-πασᾶ, ἀντιγραφείσα ὑπὸ τοῦ *Βελισίου* τῷ 1762, ἐκτός ἂν παραδεχθῶμεν μεταφορὰν αὐτῆς, συνήθη οὖσαν, ὡς εὐρήσομεν καὶ ἐν ἐφεξῆς ἐπιγραφῇ.

4. Ἐν παντοπωλείῳ παρὰ τὸν Μενζιλχανὲ μετὰ πολλῆς εὐλαθείας ἐφυλάσσετο τὸ ἀτελὲς ἐνταῦθα εἰκονιζόμενον μαρμαρίνον ἀνάγλυφον, ἐν τῷ βεβλαμμένῳ ἔχον τὴν ἐπιφάνειαν φέρον ἐν τοῖς ἄνω μὲν δύο γραμματίων στίχους, ἐν τοῖς κάτω δὲ τρεῖς, ἐν πολλοῖς ἡμῖν ἀκατάληπτους.

1. *Δίων Κάσσιος*· βρωμ. ἰστ. βιβλ. LXXVIII, § 39.

2. *Νικόδημος*· Συναξαριστής, 13 Ὀκτωβρίου [ἐκδ. Βουτσία, 1811].

1. Αἱ εἰδήσεις αὐταὶ ἐν τοῖς Βιθυνικοῖς· ὁ δὲ *Sestini* ἐν ἔτει 1781 ἀναφέρει παράλιον *Ἐρέγλι*, καὶ ἄλλο ὁμώνυμον παρὰ τὸ ὄρος [ἐνθ' ἄν., σελ. 8].

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ ΜΑΡΚΟΣ ΣΤΑΤΙΟΣ ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ
ΝΟΣΙΡΥΦΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙΣ ΠΕΓΡΗΣ ΚΙΚΗ ΠΙΚ

ΟΙ ΕΠΙΤΩΝ ΚΙΑΝΕΩΝ ΩΝ ΤΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΝΟΥ ΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΟΙ
ΟΥΝΩΝ ΕΣΟΗ ΠΕΣΤΩΝ ΕΚΣΥΝΩΡΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΣ ΙΝΑ ΕΥ
ΚΑΛΩ ΗΔΥΟΣ ΕΠΙ ΜΕΛΗΤΗ ΚΤΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΡΟΣ

5. Ἡ ἐπιγραφή 3791 ἐν τῷ C. I. G. ἐξεδόθη, ὡς σημειοῦνται οἱ ἐκδόται, ὑπὸ τοῦ *Heusinger* ἀπὸ τῶν ἐν ἔτει 1762 γενομένων ἀντιγράφων τοῦ *Βελοίου*, εὑρόντος αὐτὴν ἐν *Χαρταλιμῇ* [*Cartal prope Pentik*]. Ταύτης πληρέστερον καὶ ὀρθότερον κείμενον ἔδημοσίευσεν μετὰ ἓνα ἀκριβῶς αἰῶνα, τῷ 1868, ὁ *A. Mordtmann* [πατήρ], εὑρών αὐτὴν ἐν τῇ αὐτῇ τεμένους τῆς *Γκεγπούζης*. Ἀναμφιβόλως ἐν ἐπισκευῇ τοῦ τεμένους κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα μετεκομισθῆ ἐκ *Χαρταλιμῆς* τὸ ἐνεπίγραφον μάρμαρον εἰς τὴν *Γκέγπούζαν*, ὡς καὶ ἡ προμνησθεῖσα ἐπιγραφή ἐκ *Μάλτεπε*. Ἐχει δὲ τὸ μὲν ἀντίγραφον τοῦ *Βελοίου* οὕτως:

ΘΕΣΣΑΒΑΧΙΩΠΑΝΣΑ
ΙΡΑΝΩΘΟΜΒΩΜΟΝΑΝΕ
ΣΤΗΣΑΜΑΞΙΜΟΣΜΟΥ
ΚΙΑΝΟΥΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ
ΕΤΟΥΣΘΣΕΟΥΗΡΟΥΚΑΙ
ΑΝΤΩΝΙΝΟΥΣΕΒΑΣΤΩΝ

ἀναγινωσκόμενον ὑπὸ τοῦ *Heusinger*:

Θεφ Σαβα[ζ]ηφ παν[κο]
ιρανω [τ]δ[ν] βωμόν ἀνε-
στησα Μάξιμος Μου-
κιανού εὐχαριστήριον.
Ἔτους θ' Σεουήρου καὶ
Ἀντωνίνου Σεβασ[τ]ῶν.

Τὸ δὲ τοῦ *Μόρτμανν*¹ οὕτως:

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ
ΘΕΣΣΕΒΑΣΤΩΚΑΙΣΑ
ΑΝΤΩΝΙΝΩΤΟΝΒΩΜΟΝΑΝΕ
ΣΤΗΣΑΜΑΞΙΜΟΣΜΟ
ΜΙΑΝΟΥΕΥΧΑΡΙΣΤΗΝ
ΥΤΟΥΣΘΣΕΟΥΗΡΟΥΚΑΙ
ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥΣΕΒΑΣΤΩΝ

1. *A. Mordtmann*; *Inschriften aus Bithynien*, ἐν τῷ τεύχει Μαρτίου 1863 τοῦ περιοδικοῦ *Sitzungsberichte der königl. bayer. Akad. der Wissenschaften*, ἀρ. 52.

ἀναγιγνωσκόμενον :

Ἄγαθὴ τύχη
Θεῶ σεβαστῶ Καίσα[ρι]
Ἀντωνίνῳ τὸν βωμὸν ἀνέ-
στησα Μάξιμος Μ..
μιανοῦ εὐχαριστ...
... θεῶν] Σεουήρου καὶ
Ἀντωνεῖνου Σεβαστῶν.

Ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν δύο διαφορῶν ἀντι-
γράφων ἀναγιγνωσκόμεν τὴν ἐπιγραφὴν οὕ-
τως: « Ἄγαθὴ τύχη Θεῶ σεβαστῶ Καίσαρι
Ἀντωνίνῳ τὸν βωμὸν ἀνέστησα Μάξιμος
Μουκιανοῦ εὐχαριστήριον. Ἐτους θ', Σεουή-
ρου καὶ Ἀντωνεῖνου Σεβαστῶν ». Κατὰ τοὺς
ἐκδότας τοῦ C. I. G., τὸ ἔτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς
τὸ 206 ἀπὸ Χριστοῦ.

[Προσθήκη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1900. —
Ὁ A. Koerte ἀνεῦρε τὸ μάρμαρον πρὸ
τῆς θύρας τοῦ τζαμιῦ Μουσαφᾶ πασᾶ καί-
το: δὲ λέγει αὐτὸ κεχωσμένον ἐν μέρει εἰς τὴν
γῆν, ὀρίζεται ἐν τούτοις πλάτος καὶ μῆκος αὐτοῦ
0.65 + 0.55 μ. καὶ τὸ ὕψος τῶν γραμμῶ-
των εἰς 0.03.5 μ. Δυνηθεὶς ν' ἀντιγράψῃ
μόνον τοὺς πρώτους στίχους, ἀνέγνω: Ἄγαθὴ
τύχη Θεῶ Σαβαζίῳ Πανσαγανῶ κτλ. ὡς ἐν
τῷ C. I. G., καὶ θεωρεῖ ἐσφαλμένην τὴν τοῦ
παρὰ Βελσίῳ πανσαιῶνα ὀνόματος μεταβο-
λὴν ὑπὸ τοῦ Heusinger εἰς Πανοικριανῶ,
ἀναγνούς ὁ ἴδιος τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ τρί-
του στίχου ὡς Γ καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ β' ὡς
ΣΑ, καὶ μίαν μόνην ἐξήγησιν διδούς, τὴν
ὑπόθεσιν ὅτι τοπικὸν τι ὄνομα ἔστι τὸ ἐπί-
νωμον τοῦτο, διότι ἤκιστα πιθανὴν νομίζει
σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὴν λέξιν πανσαγίαν, ση-
μαίνουσαν τὴν πανοπλίαν [Kleinasiatische
Studien V, No 21, ἐν σελ. 425 τοῦ XXIV
τόμου (1899) τοῦ Athenische Mittheil-
lungen]. Ἄγνοῶν ὁ Koerte τὴν δημοσιεύ-
σιν τοῦ Mordtmann, ἀναφέρει μόνον τὴν ἐν
τῷ C. I. G. ἀνακριβῶς γενομένην ὥστε ἐκ
τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ τὴν ἀκριβῆ τοῦ μαρ-
μαροῦ θέσιν μόνον γνωρίζομεν, ἐμμένοντες εἰς
τὴν ὕψ' ἡμῶν διδομένην ἀνάγνωσιν ἐπὶ τῇ
βάσει τῶν ἀντιγράφων ἀτυχῶς δὲν ἀνεύρο-
μεν τὸ μάρμαρον κατὰ τινα πρόσφατον ἡμῶν
ἐπίσκεψιν τοῦ τόπου, μαθόντες ὅτι κατεχώσθη
καθ' ὀλοκληρίαν ἐσχάτως].

6. Ἐπὶ τοῦ ἐκ γρανίτου κίονος, περὶ ὃν ἡ
εἰς τὸν μινάρην ἀνάγουσα κλίμαξ, ἐν τῷ
τζαμίῳ τοῦ Σουλτάνου Ὁρχάν σφίζεται πεν-
τάστιχος βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ, πάσας τὰς

λέξεις συντετμημένας ἔχουσα συμπληρώσαν-
τες ὅσας ἠδυνήθημεν ἀνέγνωμεν τὰ ἐπόμενα:

+ ἸΘ' ἸΚΕ Τ' ΨΧ
ΛΩΛΟ ΔΚΟC ΜΟΡΑΧΟ
ΧΟΝΕ ΔΧ ΤΕΜΙ8: ΙΩ: ΜΧΟ
ΧΟ: ΚΟC · Β: ΣΧ · Δ': Δ' ΙΚΟΥ
Ε' ΟΜ ΠΙΔ Τ· Θ Δ+

+ Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ψυχῶν
τῶν δούλων σου Κωνσταντίνου μοναχοῦ
..... χοῦ νέου χ Στεργίου [ἡ Ἱερεμίου]. Ἰωάννου
..... χοῦ Κωνσταντίνου, Βασιλείου .....

μοναχοῦ Οἰκονόμου

5 ε' ο ..... +

Φρονοῦμεν ὅτι ἐν τῷ ε' στίχῳ εὔρηται ἡ
χρονολογία τοῖς ἐπιγενεστέροις συνιστῶμεν
τὴν πλήρη ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἐν ὁμοιοτύπῳ
ἐκδοσιν, τοῦ ἡμετέρου ἀποτυπώματος ἀτε-
λοῦς ὄντος.

ΤΑ ΒΟΥΤΙΟΥ

Οἱ διεξερχόμενοι τοὺς βυζαντινοὺς χρονο-
γράφους γινώσκουσι «τὸ ἐμπόριον τῶν Βου-
τίου», μνημονευόμενον μὲν ὑπὸ πέντε τοιού-
των, ἐν μὲν ὁμοίως καὶ τῇ αὐτῇ περιπτώσει,
εἰς τὴν εἰς αὐτὸ γενομένην μετάβασιν [πρό-
κεινται] τοῦ αυτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ
κατὰ τὸ 904 ἔτος ἀπρὸς τὸ ἐγκαινίσιαι τὴν
μονὴν Χριστοφόρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ.
Ἐκ τῶν πέντε χρονογράφων ὁ μὲν Λέων ὁ
Γραμματικὸς [σελ. 422, E. R.] γράφει «τῶν
Βουτίου» ὁ δὲ Γεώργιος Μοναχός [σελ. 557,
E. R.], ὁ Ἀνώνυμος [βιογράφος Λέοντος υἱοῦ
Βασιλείου, ζ κ', σελ. 225 E. R.] καὶ ὁ Γεώρ-
γιος Ἀμαρτωλὸς [σελ. 783, ἐκδ. Mural] «τοῦ
Βουτίου», καὶ ὁ Γεώργιος Κεδρητός, ἕνα
ἄλλο αἰῶνα μεταγενέστερος τῶν ἄλλων [σελ.
600 E. R.] «τοῦ Βουτίου». Περὶ τῆς παρα-
γωγῆς τῆς ἐπωνυμίας εἴτε περὶ τῆς θέσεως
οὐτ' ἐξ αὐτῶν τις οὐτ' ἐκ τῶν ἐκδοτῶν ἐση-
μειώσατό τι. Μόνος ὁ ἐκ τῶν συγχρόνων
Σκαρλάτος λέγει τοποθετητέον τὸ ἐμπόριον
τοῦτο εἰς τὴν βιθυνικὴν ἀκτὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστα-
κηνοῦ κόλπου, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ὑπατεύσαντος

ἐν ἔτει 487 καὶ αὖθις ἐν ἔτει 510 ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν¹, προαχθεὶς εἰς τοῦτο ἴσως διότι παρὰ *Κεδρηνῶ* ἀπαντᾷ ὁ τύπος «*Βοαιτίου*», συμπιπτῶν ἐν μέρει τῶ ἐν τοῖς *Fasti* [τοῖς συνεκδεδωμένοις τῶ *Χρονικῶ Πασχαλίῳ* XIV τῶν *Selecta* κτλ.] κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀναφερομένη ὀνόματι τοῦ ὑπάτου *Βοητίου*, ἀντὶ *Βοηθείου*, φερομένου ἐν τῶ *Χρονικῶ Πασχαλίῳ* κατὰ τε τὰ αὐτὰ ἔτη καὶ κατὰ τὸ 522 [524, κατὰ τὸν *Muralt*, *Ess. de chr. Byz.*]. Ὁ *Δουκάργιος* ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἔτος 487. τοῦ *Χρονικοῦ Πασχαλίου* τρία διάφορα πρόσωπα ὄντας λέγει τοὺς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπατεύσαντας· ἓνα μὲν τὸν ἐν ἔτει 487, ἕτερον τὸν ἐν ἔτει 510, ὅστις ἦν ὁ ῥήτωρ ἄμα καὶ φιλόσοφος *Σεβερίνος Βοέτιος*, διὰ τοῦ γράμματος τ [οὐχὶ θ] ὡς καὶ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ γραφόμενος, καὶ τρίτον τὸν ἐν ἔτει 522 σὺν τῶ *Συμμάχῳ* ὑπατεύσαντα, οὗς ὁ *Σιρμόνδος* ἀμφοτέρους υἱοὺς λέγει τοῦ φιλοσόφου *Βοετίου*. Ἀναφέρεται καὶ τέταρτος *Βοήτιος* ὑπάτος, παυθεὶς τῶ 577 ἔτει².

Ἄγνοοῦμεν ἐὰν ὑπάρχη σχέσις τις μεταξὺ τοῦ ὀνοματὸς τινος τῶν ὑπᾶτων τούτων καὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ ἐμπορίου, καίπερ γνωστοῦ ὄντος ὅτι πλείσται τοιαῦται, ἐντός τε καὶ πέρα τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, παρήχθησαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων διαφόρων ἀρχόντων· ὡς τὰ *Ἀνθεμίου*, τὰ *Αἰθεριου*, τὰ *Βιγλετίου*, τὰ *Δαρείου*, τὰ *Εὐγενίου*, τὰ *Μαρινακίου*, τὰ *Φλώρου* κτλ. Ἄλλα γνωρίζομεν σχόλιόν τι, φέρον μαρτυρίαν ἐκ τῶν *Βιθυνιακῶν* τοῦ Ἀρριανοῦ, τρεῖς καὶ ἡμισὺν ὄλους αἰῶνας προγενεστέρου τοῦ πρώτου μνημονευθέντος ὑπάτου *Βοηθείου* ἢ *Βοητίου*, τὸ ὁποῖον λέγει τὴν *Λιβύσσαν* καλουμένην τότε «τὰ *Βουτίου*». Τὸ σχόλιον, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ *Κράμμερ*³, ἐπάγεται εἰς τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ βυζαντινοῦ ποιητοῦ *Τζέτζη* [*Χιλ.* 1, 798]

Αὐτὸς δὲ φάρμακον πῶν θνήσκει πρὸς Βιθυνίαν,
πρὸς τι χωρίον Λιβύσσαν καλούμενον τῆ κλήσει,
δοκῶν θανεῖν εἰς Λιβύσσαν πατρίδα τὴν οἰκίαν·
ἦν γὰρ Ἀννίβα τις χρησμός, οὕτω πως γεγραμ-
μένος:

«*Λιβύσσα κρύψει βῶλος Ἀννίβα δέμας*».

1. *Σκαρλάτος*· *Κ*/πόλις, τ. Β', σελ. 283.

2. *Muralt*; ἐνθ' ἄν., addit, σελ. 697.—*Ducan-
gins*; σημ. εἰς *Χρον. Πασχ.*, ἔτος ια' Ἰουστίνου Β'.

3. *Miller*; *Fragm. Hist. Gr.*, t. III, σελ. 600
[ἐκδ. *Didot*], κατὰ τὸν *Cramer*, Ἀνέκδοτα, τ. III,
ελ 353.

Εἰς τὴν τοῦ δευτέρου στίχου φράσιν ἀπὸς τι χωρίον *Λιβύσσαν* τὸ σχόλιον λέγει: *Τὸ νῦν καλούμενον τὰ Βουτίου, ὡς Ἀρριανὸς ἐν Βιθυνιακοῖς γράφει*. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου γεννᾶται ἡμῖν ἡ ἐξῆς ἀπορία· ἂν ἐπὶ Ἀρριανοῦ ἢ *Λιβύσσα* ἐκαλεῖτο τὰ *Βουτίου*, πῶς οὐδ' ὁ *Στέφανος Βυζάντιος*, ὁ πολλὰ ἐκ τῶν *Βιθυνιακῶν* τοῦ Ἀρριανοῦ ἀρυσάμενος, οὐδ' οἱ κατὰ δύο καὶ πλέον αἰῶνας μεταγενέστεροι τοῦτου συγγραφεῖς διέλαβόν τι περὶ τῆς πληροφορίας ταύτης; Εἰς ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας δύο τινὰ παραδεχόμεθα· α' ὅτι διεφθαρμένον περιεσώθη ἡμῖν τοῦ σχολίου τὸ κείμενον, μεταλλαγείσης τῆς ἀρχικῆς σειρᾶς τῶν φράσεων· τὴν φράσιν ὡς Ἀρριανὸς ἐν *Βιθυνιακοῖς γράφει* ὑπολαμβάνομεν προτασσομένην τῆς φράσεως «τὸ νῦν καλούμενον τὰ *Βουτίου*», καὶ τὴν μαρτυρίαν φερομένην εἰς πίστωσιν τοῦ ἐν τῶ χωρίῳ *Λιβύσση* ἐπελθόντος θανάτου τοῦ Ἀννίβα, οὐχὶ εἰς τὴν τῆς ἐπωνυμίας τὰ *Βουτίου* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ σχολιογράφου· β' ὅτι ἡ μὲν πόλις, μεσόγειος οὖσα καὶ πόλις οὐ τυχαία, διετήρησε τὸ ἀρχικὸν αὐτῆς ὄνομα μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὁ δ' ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου λιμὴν αὐτῆς, ἀόριστόν πως ἔχων ὄνομα, ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ ἐμπορίου τῶν *Βουτίου* ἀπὸ τῶν χρόνων ἴσως τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ διετήρει αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων βυζαντινῶν χρονογράφων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔτι ὁ γράψας τὸ σχόλιον σφαλλόμενος φωρᾶται· διότι τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην δίδωσι τῇ πόλει *Λιβύσση*. Ὅπως δὴποτε ὁμως εὐρίσκομεν τὴν θέσιν «τῶν *Βουτίου*» παρὰ τὴν νῦν Ἀριτζοῦν [*Δάρτζε*].

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένου ἡμῖν παρατηροῦμεν ὅτι ὁ *Σκαρλάτος* ἐσφάλη γράψας ὅτι ὁ *Λέων* μετέβη εἰς τὰ *Βουτίου* «ἀπερχόμενος εἰς τὰς ἐν τῶ ὄρει τοῦ *Δαματρίου* *Νοσσίας*, ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν ἐκεῖ κτισθεῖσαν μονὴν τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ *Χριστοφόρου Σαμωνᾶ* τοῦ *Πατρικίου* καὶ *Πρωτοβεστιαρίου*». Ἡ μονὴ τῶν *Νοσσιῶν* ἦτο ἐν παραλίῳ τόπῳ καὶ ἰδρυθῆ χάριν τοῦ Παρακοιμωμένου *Κωνσταντίνου*, εὐνοουμένου τοῦ αὐτοκράτορος τούτου· ἐπὶ τοῦ ὄρους *Δαματρίου* μονὴν εἶχεν ὁ πατρικίος *Σαμωνᾶς*, τὴν ἐπιλεγομένην τῶν *Σπειρῶν*¹. Εἰς τὰ *Βουτίου* μετέβη ὁ *Λέων* ὅπως ἐγκαινιάσῃ τὴν μονὴν τοῦ πρωτοβεστιαρίου *Χρι-*

1. Βλέπε σελ. 132 τοῦ Ἀρχαιολογ. Παραρτήμ. τοῦ *ΙΖ'* τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ* τοῦ ἐν *Κ*/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου διατριβὴν ἡμῶν περὶ *Δαματρίου*.

σοφόρου, ὡς τὰ ἐν τοῖς ἄνω μνημονευθέντα χωρία τῶν χρονογράφων μαρτυροῦσιν. Ἄλλη λοιπὸν ἢ τοῦ *Κωνσταντίνου* μονὴ τῶν *Νοσοσιῶν* παράλιος λεγομένη, ἄλλη ἢ τοῦ *Σαμωνᾶ* τῶν *Σπειρῶν*, ἐπὶ τοῦ *Δαμκτρύος*, καὶ ἄλλη ἢ τοῦ *Χριστοφόρου*, ἀγνώστου θέσεως, ἐκτός ἂν ὑποθετῆ εἰς τὰ *Βουτίου* ἐγγηγεμένη, καὶ ἀγνώστου ἐπωνυμίας.

Ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ θέλομεν, σὺν Θεῷ, διαλάβει καὶ περὶ ἄλλων μερῶν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς παρούσης πραγματείας.

[Γ. Γ. Τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ἄρθρου εἰς πέρας εὐρισκομένης, ὁ κ. *B. A. Μυστακίδης* προφρόνως πάνυ ἀνεκoinώσατο ἡμῖν συντετμη-

μένον σημεῖωμα ἐκ τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ τῆς ἐπομένης παρὰ *Schlumberger* (*Musée Archéol.*, 1879, σελ. 35) μνείας περὶ *Δακιβίζης* ἐπὶ λατινοκρατίας: «Ἐν ἔτει 1224 τὰ φέουδα τοῦ *Χάρακος*, τῆς *Δακιβίζης*, τοῦ *Δασκυλίου* καὶ τῶν *Νικητιάτων* κατεῖχεν ὁ *Geoffrey de Mère*, τότε μὲν κύριος (*sire*) τῆς *Αἴνου*, βραδύτερον δέ, ἐν ἔτει 1228, κοντόσταυλος (*connétable*) τοῦ λατινικοῦ τῆς Ἀνατολῆς κράτους· τὰς ἐν Ἀσίᾳ ταύτας λατινικὰς κτήσεις ἀνέλαβον ὁμοῦ ἐν ἔτει 1240 οἱ ἐν *Νικαίᾳ* Ἕλληνες». Ἡ μαρτυρία αὕτη κυροῦσα συμπληροῖ ὅσα καὶ ἡμεῖς εἴπομεν ἀνωτέρω (σελ. 270) περὶ τῆς πόλεως κατὰ τοὺς χρόνους τούτους].

ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΛΑΡΟΥ ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΝ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ὑπὸ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ε. ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΚΗ' συνεδρίᾳ τῆς 15 Ἰανουαρίου 1896.

Νεόφυτος Μητροπολίτης Κρήτης γνωρίζεται ὅτι ἐ χρημάτισε κατὰ τὸ ἔτος 1655 ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ *Σάθα* ἐν τόμῳ Γ', σελ. 590 *Μεσ. Βιβλιοθήκης δημοσιευθέντων πατριαρχικῶν ἐγγράφων*, ἐν οἷς ἀναφέρεται ὅτι κατ' Ἀπρίλιον ἐγένετο παραχωρητήριον τοῦ Κρήτης *Νεοφύτου* πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην *Ἰωαννίκιον Β'* ἐπτά μοναστηρίων καὶ πέντε χωρίων ἐν Κρήτῃ ἐπὶ τῶ εἶναι ταῦτα πατριαρχικὰ Σταυροπήγια, ἐξ ὧν τινὰ καὶ ἐδόθησαν ὡς ἐξαρχία τῷ *Λασκαράκῃ Μουσελίμῃ*.

Εἰς συμπλήρωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἀνδρὸς τούτου προστίθημι ὅτι ὁ *Νεόφυτος* οὗτός ἐστι Κρής τὴν πατρίδα· φέρει τὴν ἐπωνυμίαν *Πατελάρος* ἢ ἐκ τῆς οἰκογενείας *Ἀθανασίου*, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ *Πατελαρίου* ἢ ἐκ τῆς κατὰ τὴν *Κυδωνίαν* οἰκογενείας, ἐξ ἧς γνωρίζομεν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ *Πέτρος* καὶ *Εὐστάθιος Πατελάροι*¹ ἐχρημάτισαν

κατὰ τὸ 1606 δημόσιοι καθηγηταὶ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ *Παταβίου*· ὅτι μέχρι τοῦ 1679 ὑπῆρξε Μητροπολίτης Κρήτης, καθ' ὃν χρόνον φιλοξενεῖται ἐν *Βουκουρεστίῳ* καὶ ἐκφωνεῖ ἐγκώμιον πρὸς τὸν ἐνδοξότατον ἄρχοντα *Κωνσταντῖνον τὸν Καντακουζηνόν*, ἐξ οὗ δείκνυται κάτοχος οὐ τῆς τυχοῦσης παιδείας.

Τὸ ἐγκώμιον τοῦτο ἀντέγραψα ἐκ χειρογράφου τεύχους τῆς *Λαυριωτικῆς Βιβλιοθήκης*, καὶ ἀποστέλλω πρὸς τὸν Σύλλογον, ὡς τερπνὸν ἱστορικὸν τῆς *Καντακουζηνῆς οἰκογενείας* ἀνάγνωσμα.

Νεοφύτου ἀρχιερέως Κρήτης τοῦ Πατελάρου Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἐνδοξότατον καὶ σοφώτατον ἄρχοντα κύριον Κωνσταντῖνον Καντακουζηνόν.

Οἱ τῶν ἐγκωμιαστῶν ἔμπειροι καὶ ἐπιστήμονες ἄνδρες, ὡς αὐτοῖς ἴδιον καὶ

1. Ἐὰν ἡ οἰκογένεια *Πατελάκου* καὶ *Πατελάρου* δὲν ᾖναι ἡ αὐτή.

σύνηθες, ὡ ἀκροαταί, πολυποικιλοτρόποις τοῖς λόγοις αὐτῶν μελωδικῶς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐγκωμιαζομένους ἐπαινοῦντες γεραίρουσι, καί, καθὰ τὰ τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτήρος προνόμιά τε καὶ θεσμοὶ ἐπιζητοῦσιν, ὑπερμέτρως τούτους ἐγκωμιάζουσι καὶ μετὰ πλείστων ἐγκωμιαστικῶν ὑπερυψοῦσι τούτους καὶ ὑπερδοξάζουσι τῶν προθέσεων, ὡς ποτε οἱ τὴν Ῥώμην καὶ τὸν τῆς Μακεδονίας πρύτανιν Φίλιππον τὸν Μακεδόνα ἐπιφημίζοντες ἐκείνον, ὡς Οἰκουμενικὸν καὶ αὐτὸν Αὐτοκράτορα ἦρον τὰ μέγιστα τὴν ἐγκωμιαστικὴν μὲν πρὸς τὸν Φίλιππον αὐτὸν καὶ Ῥώμην φωνήν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπουρανίους θεοὺς καὶ μακάρους ἐκ περιουσίας ἐκπληκτικὴν λέγοντες.

Ἄλκαίου Μεσσηνιαίου εἰς Φίλιππον.

Τεῖχη, Ζεῦ Ὀλύμπιε, ῥέξε Φίλιππος ἀμβατά, Χαλκείας κλείε πέλας μακάρων· καὶ γὰρ χθῶν καὶ πόντος ὑπὸ σκάπτροισι Φιλίππου δέδμανται, λοιπὰ δ' ἄ πρὸς Ὀλυμπον ὁδός.

Ἀλφειοῦ Μυτιληναίου εἰς Ῥώμην.

Κλείε θεὸς μέγαλοιο πόλας ἀκμήτας Ὀλύμπου· φροῦρει Ζεὺς ζαθέαν αἰθέρος ἀκρόπολιν. Ἦδη γὰρ καὶ πόντος ὑπέξευκται δορὶ Ῥώμης, καὶ χθῶν, οὐρανή δ' οἶμος ἐπ' ἐστ' ἄδατος.

Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ παρόντι τοῦ ἐγκωμίου μου τούτου λόγου θεάτρῳ οὐ χρήσομαι τοιοῦτοτρόπως. Οὐ γάρ μοι σύνηθες καὶ ἴδιον εἰρωνικῶς ἢ καὶ ἄλλως τὰ μικρὰ μεγάλα ἢ καὶ αὐτὰ τὰ μεγάλα ὑπέρτερα καὶ ὑπερμεγέθη ποιεῖν καὶ ὑπεραίρειν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τοῦτο ὀρεγόμενος καὶ μόνον ἐπιποθῶ μὴ ἐλλιπῶς, ἀλλὰ κατ' ἰσότητα τοὺς ἐπαινουμένους μοι γεραίρεσθαι, εἰ δυνατόν, καὶ ἐγκωμιάζεσθαι.

Ἔστι δ' ὁμως γε ὅτε καὶ τοὺς ἐγκωμιαστάς αὐτοὺς ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, μὴ δυναμένους ἰσοπαρομαρτεῖν καὶ κατ' ἰσότητα τὰ τοῦ ὑποκειμένου δοξαζόμενα ἐπαινεῖν· διὰ τοι τοῦτο κάγω τοιοῦτῳ μὴ λαχεῖν καὶ τοῦ σκοποῦ μὴ ἐκπεσεῖν τὸν ἐλεγμούς, τί δεῖ καὶ λέγειν, τοῖς ἀμαθέσι παρέχοντα καὶ παροχετεύοντα καὶ τὸν τούτων σκοτεινοφόρον καταυγάζοντα νοῦν ὑψιστον ἡμῶν ὀλοψύχως καὶ ἐγκαρδίως ἐκλιπαρῶ Θεόν, τοῦ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ τὰ χεῖλη μου ἀνοίξαι Πνεύματι, καὶ τὴν παράχορδόν μου φωνὴν εὐρυθμον

καὶ καλόηχον καὶ τὴν ἄμουσόν μου γλάσσαν εὐμουσον καὶ κομψοεπρέπουσαν ἀποκαταστήσαι καὶ πρὸς ἀντάξιον διεγείραι ταύτην εὐφημίαν καὶ κατὰ τὸ τοῦ ὑποκειμένου μου μέγεθος ἐνδυναμῶσαι με τοῦ ἀραρότως καὶ ἐναρμονίως μεγαλοφωνῆσαι καὶ μελωδικῶς κελαθεῖσαι, καὶ ὅτι ὑστέρημα φανήσεται τοῦ λόγου οὐ τῆς ἐμῆς προθυμίας, ἀλλὰ τῆς ἀμαθίας τοῦτο.

Τοῦ παρόντος γὰρ λόγου τὸ ὑποκείμενον οὐχ ἀπλοῦν, ἀλλὰ παντὸς ἐγκωμίου ἀπὸ τε τῆς πατρίδος, γένους τε καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ πονημάτων καὶ ἀρετῶν ὑψηλότερον καὶ ὑπέρτερον· ὥστε καὶ αὐτὴ ἢ τοῦ Δημοσθένους γλυκοκέλαδος γλώσσα, τοῦ Αἰσχίνου ἢ εὐφράδεια, τοῦ Ἰσοκράτους τὸ κρόταλον, τὸ δεινὸν τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Εὐριπίδου τὸ τραγικόν, τὸ ἰλαρὸν τοῦ Θεοκρίτου, τὸ κωμωδικόν τοῦ Ἀριστοφάνους, τὸ δεῖκνόν τοῦ Πλάτωνος πτερόν, τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ σοφὸν καὶ, συνελόντι φάναι, εἰ τῶν σοφορητορολογογράφων ἀπαξάπαντα ἐν καὶ μόνον εἶεν στόμα πρὸς εὐφημίαν τοῦ παρόντος μοι ἐγκωμιαζομένου ὑπερηνδοξατότου καὶ σοφωτάτου ἦρωος Κωνσταντίνου τοῦ Καντακουζηνοῦ, τὸ πολλοστὸν τοῦ ὑψηλοτάτου γένους ἢ τῆς ὑπερθουμάστου πατρίδος ἢ καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀθανάτων πονημάτων καὶ ἀρετῶν ἐξαιρεῖν καὶ ἀρκετῶς ἐπαινέσαι οὐκ ἂν ἐξισώσειαν, ἀλλὰ παράχορδα τῷ ὄντι τύμπανα ἤχουντα κύμβαλά τε ἀλαλάζοντα καὶ ὡς τῶν ἰχθύων ἄφωνα στηλιτευόμενα ἐλαρύγγιζον.

Ἡ τοῦ τῶν εὐσεβῶν γὰρ Ῥωμαίων πρωτίστου χριστιανοῦ βασιλέως καὶ αἰοδιμου αὐτοκράτορος Μεγάλου Κωνσταντίνου Θεόκτιστος, ἐπτάλοφος μεγαλόπολις τε καὶ βασιλεὺς πασῶν ἄλλων βασιλικῶν πόλεων, προπατορικὴ μὲν τούτου πατρίς, τὸ τῶν ὑπὸ σελήνην ἀπάντων ἐξαιρετώτερον θαῦμα. Ἐν ἑαυτῇ καὶ γὰρ περιέχουσα κατέχει οὐ μόνον Κολοσσὸς Ῥόδου, ἱερὰ τῆς Ἀφροδίτης, Καπιτώλια Ῥώμης, ἑκατονταπύλους Θήβας, κωνικὰς τοῦ Φαραῶ ἀιγυπτιακὰς πυραμίδας, Ἱερικούντεια καὶ βαβυλωνικὰ τῆς Σεμράμιδος ἰσχυρὰ τεῖχη καὶ ὑπερθουμασίους Μουσουλείους τάφους, ἀλλὰ πλουτίζεται μὲντοι γε καὶ χριστιανικὰ, θεῖα καὶ ὑπερμέγιστα τῶν θαυμάτων ἰαματικὰ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀγιάσματα, παντὸς

τῶν ἁγίων τάγματος θεοφιλῆ καὶ θαυματουργὰ ἅγια λείψανα, τοῦ ὑπερσόφου βασιλέως Λέοντος χρησμούς ἀποκρύφους τε καὶ ἀψευδεῖς καὶ ἄλλα παρόμοια θεία τῶν μυστηρίων, ἧς γε τὸ ἅγιον ἔδαφος θεία περισκέπεται ἀκαταλήπτως τῆ νεύσει, ὁ ἐν τῷ Βυζαντίῳ τῆς Θράκης ἐφάμλλος πάντη καὶ κατὰ πάντα τῷ ἐν Ἑδῆμ κατὰ ἀνατολὰς παραδείσῳ παράδεισος, ὁ ἐν εὐκράτῳ κινήματι ἐπίλογος τοῦ κόσμου, ὁ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παντὸς κόσμου ὑπερδεδοξασμένος καὶ τεθρυλημένος ἐπίγειος οὐρανός, ὁ τεθεμελιωμένος ἐν τῇ θαυμασιωτάτῃ καὶ ὠραιωτάτῃ τοῦ παντὸς τοποθεσία, ὅπου τὸ θεῖον κατανεύσαν διὰ θείου αὐτοῦ σεσημείωται ἀγγέλου, οὗ γε τᾶλλα τῶν ἐξαίρετων προτερήματα αἱ ἐλικωνικαὶ Πιερίθην γλυκεραὶ καὶ μελωδικαὶ τῆς ἐμῆς ἀτονούσης γλώσσης εὐφημησάτωσαν Μοῦσαι. Γένος τε δὲ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικώτατον ἄνωθεν λαχὸν τὸ εὐσεβέστατον Καντακουζηνεῖον πέφυκε, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένου αἰοδίδμου αὐτοκράτορος καὶ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων θείου Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ κατερχόμενος τυγχάνει, ὅστις γε θεῖος βασιλεὺς καὶ ἐν πολλοῖς τοῖς ἡλίοις τὴν τῆς φίλης αὐτοῦ Κωνσταντινουπόλεως πατρίδος αὐτοκρατορίαν δικαίως, ἰσορρόπως, εὐσεβῶς, νομίμως τε καὶ κανονικῶς πηδαλιουχῶν, διοκήσας καὶ ὡς οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἄλλων Καισάρων καὶ αὐτοκρατόρων, ἢ κορωνῆς αὐτῶν, ἢ δόξα καὶ κλέος τῶν Ῥωμαίων, τὸ θαῦμα τοῦ τετραπεράτου παντὸς κόσμου καὶ κοινὸν καύχημα, ὁ ἐπίγειος ἄγγελος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος καὶ κατευθύνας διήθνε καὶ πολλὰ τῶν ἐξαισιῶν καὶ θαυρῶτων ἐν αὐτῇ ἐξ ἰδίων θησαυρῶν, ἐξόδων τε καὶ ἀναλωμάτων παρασκευάσας καὶ κατορθώσας πλουσιοπαρόχως τεθρυλημένα θεία τε καὶ ψυχωφελῆ ἐξετελέσαστο ἔργα, ναοὺς θείους, μοναστήρια τῶν σεβασμιωτάτων, νοσοκομεῖα, γηροτροφεία, φιλοσοφικὰ καὶ ἄλλα παντοῖα τῶν μαθημάτων σπουδαστήρια καὶ διδασκαλεῖα καὶ ἐν τούτοις διατριβόμενα καὶ τὰ τοῦ ματαίου τούτου κόσμου ὅσα τερπνά, δόξας τε καὶ ἀξίας, ὡς ὕδωρ καὶ καπνὸν λογισάμενος τάνακτορικὰ αὐτὰ μετ' οὗ

τῆς τυχούσης καὶ ἀπαραμύθου τοῦ ὑπηκόου αὐτοῦ παντὸς λαοῦ λύπης τε καὶ ἀθυμίας παρητήσατο σκήπτρα καὶ τὸ ἀγγελικὸν ἠμφιεσμένος σχῆμα καὶ τῆς ἡγουμενικῆς ὑποταγῆς κατὰ πάντα ὑποκλιθεὶς καὶ ἀγγελικῶς ἀσκητεύσας τε καὶ βιοτεύσας τὸ κοινὸν ἀπέδοτο χρέος καὶ τοῖς θείοις ὁσίοις συναριθμηθεὶς συγχορεύει αὐτοῖς καὶ συναγάλλεται ἄρτι καὶ συνευφραίνεται τᾶληκτα οὐράνια ἀγαθὰ. Καὶ γεννίτορες δὲ τούτου Κωνσταντῖνος Καντακουζηνός, ὁ θεῖος μάρτυς, τὸ τῶν Ῥωμαίων περίφημον θαῦμα, ἡ δόξα, καύχημά τε καὶ πλουσιοπάροχος τῆς δευτέρας αὐτοῦ περιβολῆς καὶ ὑπερενδοξοτάτης Οὐγγροβλαχίας πατρίδος εὐεργέτης, καὶ ἡ ἐκλαμπροτάτη, εὐσεβεστάτη καὶ φιλελεμονωτάτη, ἡ ἔτι τῇ θείᾳ χάριτι τὸν γλυκερὸν τούτον ἐμπνέουσα κεχαριτωμένον ζέφυρον κυρία Ἑλένη ἡ δόμνα, τὸ θεῖον καὶ ἁμωμον τούτο ἐγένετο ζεύγος. Ὁμαίμονές τε ἡμίθεοι τούτου, οἱ ἐν παντοῖαις ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένοι καὶ ἐν ὅλοις τοῖς τοῦ παντὸς μέρεσι τεθρυλημένοι, θαυμαστοὶ τε καὶ περιβόητοι ἄνδρες, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἐν ταύτῃ τῇ τῆς Οὐγγροβλαχίας φίλῃ αὐτῶν πατρίδι θεοπεριφρουρούμενοι καὶ θεοπερισκεπόμενοι εὐσεβῶς, εὐτυχῶς τε καὶ ἐξουσιαστικῶς κυριεῖουσιν, ὃ τε ἐκλαμπρότατος, γαληνότητός τε καὶ ἐν πρίγκιψιν ὀρθοδοξότατος ἡγεμὼν, αὐθέντης τε καὶ βοεβόδας τῆς αὐτῆς ἀπάσης Οὐγγροβλαχίας κύριος Ἰωάννης Σερβάνος Καντακουζηνός καὶ οἱ τῶν ἐνδοξοτάτων πάντων ἀρχόντων πρωτεύοντες πάντα καὶ κατὰ πάντα κύριοι Μιχαὴλ, Ματέης καὶ Γεώργιος, πεντάρημος θαυμασιωτάτη θεία τε καὶ ἀγγελικὴ Καντακουζηνεῖος ἀδελφότης. Ἀλλὰ τί καὶ εἰπεῖν ἐξιστάμενος ἀπορῶ, τῆς ὀλίγης μου καὶ τὰ τρία ἐγκωμιάσαι φωνῆς θαύματα μὴ δυναμένης· διὰ τοι τούτου τὴν μὲν προπατορικὴν τοῦ σοφωτάτου καὶ ἡμιθέου τούτου θαυμάσιον πατρίδα παρὰ τῶν Ἑλικωνικῶν τοῦ Διὸς φίλων θυγατέρων, πολυφθόγγων τε καὶ λιγυρῶν ἐγκατέλιπον γεραίρεσθαι Μουσῶν, τὸ δὲ ἐξαιρετικὸν καὶ ὑψηλότερον γένος παραπλησίως ἀπὸ αὐλῶν καὶ λωτῶν Παλλαδικῶν καὶ ἀπὸ δαφνοφάγων λαϊμῶν καὶ γλυκυφώνων στομάτων ἀνακηρύττεσθαι. Κάγῳ ὀλίγ' ἄττα διὰ τὴν τῆς ὑψηλοτάτης Οὐγγρο-

βλαχίας τῆς β' αὐτοῦ γλυκερᾶς πατρίδος ἐκφωνήσας λαμπρότητα, τὸν λόγον ἐπὶ τοῦτον τρέφομαι καὶ ὅσα μοι τῇ διανοίᾳ τῶν ἁκεανίων, ἡμιθέων τε καὶ σοφωτάτων αὐτοῦ ἐργατοτελεσμάτων ληπτὰ καὶ ἀρετῶν νευροσουφιγχεῖς γλυκερᾶς κελαδίω. Προπατρίς μὲν τοί γε τούτου, ὡς εἴρηται, ἡ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου θαυμασιος μεγαλόπολις, δευτέρα δὲ καὶ κυρίως ἡ τοῦτον ἀναθρέψασα, ἐφ' ἣ γε καὶ ἐτέχθη καὶ ὁσημέραι ἡδέως ὡς ἴδιον εὐγενές αὐτῆς γένος καὶ θρέμμα ἐναγκαλιζομένη καὶ περιποιουμένη τοῖς δαψιλεστάτοις αὐτῆς ἐνδόξως περισκέπεται ἀγαθοῖς καὶ μητρικῶς περιθάλλει, ὑψηλοτάτη καὶ ὑπερπερίφημος Οὐγγροβλαχία, ἡ ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν καὶ αὐτῆ μοναρχικῶν καὶ αὐτοκρατορικῶν καταγομένη σκῆπτρων τυγχάνουσα ὑπάρχει. Τὸ πρόσθεν καὶ γὰρ παρὰ τῶν ἀπειθῶν αὐτῆς ἀλλοφύλων κυριευομένης καὶ κατεχομένης ἐθνῶν, ἡ ῥωμαϊκῆ αὐτῆ αὐτοκρατορία τε καὶ μοναρχία προθυμουμένη καὶ ταύτην τοῖς αὐτῆς καθυποτάξαι σκῆπτροις, τοὺς αὐτῆς ἐκλεκτοὺς καὶ ἀητήτους πολεμιστὰς ἐξέπεμψε καὶ ἐν ἀκαρεῖ τῷ χρόνῳ οἱ τροπαιοῦχοι αὐτοὶ ἥρωες δοριάλωτον τοῖς αὐτοῖς μετὰ καὶ ἄλλων παρομοίων μεγίστων καὶ περιφῆμων βασιλικῶν ἐπαρχιῶν ἱεροῖς ὑπέταξαν σκῆπτροις, καὶ οὐ τοσοῦτον ταύτην ἐπαινετέον καὶ θαυμαστέον, διὰ τὴν ἀφθονοπορίαν, πολυτοκίαν τε καὶ πλουσιοπολυκαρπίαν αὐτῆς, ἀπὸ τε διαφόρων μετάλλων καὶ παντοίων καρπῶν, βοτρώων, ἀγγελῶν καὶ νομάδων, προβάτων, βοῶν, ἵππων, παμπλείστων μελισσῶν, γλυκερῶν τε ἰχθύων καὶ παντοίων ἄλλων οὐροτρόφων καὶ ἀτιθασεύτων ζῴων, ἐλάφων, ἄρκτων καὶ ἄλλων γενῶν, καὶ διὰ τὴν ἄραιότητα αὐτῆς τοποθεσίαν, εὐρυθμίαν τε καὶ καλλονὴν τῆς περιοριζομένης καὶ περισφιγγομένης παρὰ τοῦ πολυπλημμύροντος καὶ καλλιρροῦ μεγίστου Δανούβεως ποταμοῦ καὶ Τουρκίας, Οὐγγαρίας τε καὶ Μολδο-Βλαχίας διὰ τοῦ Φοξάνεως ποταμοῦ καὶ παρὰ τῶν γλυκυτάτων ἀρδευομένης καὶ ποτιζομένης, τοῦ τε Ῥμνικοῦ, Μποζέου, Κρικκοβα, Πράοβα, Γιαλομίτζι, Κολιντίνα, Ντομποβίτζα, Σάμπερι, Ἀρζιος, Νάσλοβο, Ὀλτο, Τελέζινα, Ντελαρμάνη καὶ Ξύγη ποταμῶν, ἧς γε τὸ ἐπίπεδον, ἀπετρῶδες, πεδινόν, κω-

μὸν καὶ περικαλλυνόμενον τοῖς πλείστοις τῶν ἄραιοτάτων καὶ εὐωδιστάτων λιμνῶν, παραδείσων καὶ εὐσκιοφύλλων ζύλων καὶ πολυκαρπίμων καὶ περιχαρμοσύνων ἄλσεων ἀπὸ παντοίων ὑψικώμων δένδρων πλουτίζεται, καὶ ἐν τοῖς οὐγγαρίοις ὄροις νεφικόμων καὶ ὑψικαρίων ὄρεων καὶ πολυδασέων καὶ ναπῶν, οὐκ ἀπὸ τούτων φημί θαυμαστέον τόσον καὶ δοξαστέον, ὅσον μᾶλλον θαυμαστέον καὶ ἐπαινετέον ἀπὸ τῶν ταύτης κυριευόντων καὶ πηδαλιουχούντων καὶ οἰκούντων ἡρώων τε καὶ ἡμιθέων ἀνδρῶν Ῥωμάνων, τὸ αὐτῆς ἐξαιρετικὸν κάλλος, δόξα τε καὶ καύχημα καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ παρόντι ταύτης κυριευόντος θαυμασιωτάτου καὶ τῶν πάντων ἐξαιρέτου, εὐσεβιστάτου καὶ γαληνοτάτου αὐθέντου πρίγκυος τε καὶ βοεβόδα αὐτῆς, τοῦ καὶ τῶν Ῥωμαίων αἰοδῖμου αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, ἀπογόνου κυρίου Ἰωάννου Σερβάνου Καντακουζηνοῦ, τοῦ καὶ μοναρχίζειν καὶ αὐτοκρατορίζειν ὑπεραξιώτατου καὶ ἀπὸ τοῦ παρόντος σοφωτάτου καὶ ἐνδοξοτάτου κυρίου Κωνσταντίνου Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς λοιπῆς ἐνδοξοτάτης ἀδελφότητος, καὶ τῶν ἀνεψιῶν αὐτῶν ἄρχοντος κυρίου Πέρβουλου Καντακουζηνοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου Κωνσταντίνου Πραγκοβάνου, Πέρβουλου Κρετζουλέσκου, καὶ τῶν λοιπῶν ἐνδοξοτάτων ἀρχόντων τῶν τῶν Ῥωμαίων ἀπογόνων, καὶ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου καὶ ὄντως ἀρχιερέως αὐτῆς κύρ Θεοδοσίου τῶν ὑπερενδόξων Ῥωμάνων καὶ Οὐγγροβλάχων. Ἄλλὰ καὶ αὐτῆ παρὰ τοῦ γλυκεροῦ Ὀρφέως καὶ ἄλλων παρομοίων αὐτῷ γλυκομοισικῶν ἀνδρῶν εὐφημιζέσθω. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανελεύσομαι.

Κωνσταντίνον λοιπὸν τὸν σοφώτατον ἥρωα ἐπαινῶν, τὰς ἀρετὰς ἀπάσας ἐπαινέσομαι. Ταῦτόν γάρ ἐστι τοῦτο εἰπεῖν, κάκεῖνον ἐπαινέσαι, ἐν ἑαυτῷ ταῦτας ἐνεργεῖα ἐπιφέροντα καὶ κατέχοντα ἐξ ἀπαλῶν γὰρ τῶν ὀνύχων τῇ σπουδῇ φιλοπόνως ἐπιδοθεῖς καὶ τῇ φιλοπονίᾳ βαθμηδὸν τῇ σοφίᾳ ἐπιδούς εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς ὑψωθείς τοσοῦτον ἀφίκετο, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν τῆς φιλοσοφίας ἐξαιρετικόν, ἐξάρχοντά τε καὶ πρῦτανιν Ἀριστοτέλην τῇ αὐτῇ παρελάσαι δυνατόν

έξειπείν έστι, και μήτε καμάτων και πό-
 νων, μήτε πλούτου και κινδύνων φειδό-
 μενος τὰ τῆς Δύσεως φροντιστήρια Πατα-
 βίου, Ῥώμης τε και παντοῖα άλλα περιελ-
 βῶν ἀπαξάπασας τε Μούσας αὐτάς συλ-
 λέξας παρ' αὐτῶν έσυλήσατο και τῷ τῆς
 σοφίας αὐτῆς και ἀρετῆς καταστεφθεῖς
 διαδήματι τὰ πλείστα έδοξάσθη Διό γε
 και μετά τὸν αὐτοῦ γαληνότατον και
 εὔσεβέστατον ήγεμόνα και πρίγκιπα πάν-
 των έπαινετώτερος τῶν άλλων ὁ έν τοῖς
 έπτά έξαιρέτοις σοφοῖς ὄγδοος και έν
 τοῖς τούτων ἀξιωμασιν έξαιρετώτερος. Ὁ
 Λακεδαιμόνιος γάρ Χίλων γνωμοθετῶν
 τὸ «Γνώθι σαυτὸν» ἀξιωμα έλεγε και ὁ
 Κορίνθιος Περιάνδρος τὸ «Χόλου κρα-
 τεῖν» και ὁ Μυτιληναῖος Πιττακὸς τὸ
 «Οὐδέν άγαν» και ὁ Ἀθηναῖος Σόλων τὸ
 «Τέλος ὀράν τοῦ βίου» και ὁ Πριηνεὺς
 Βίας τὸ «Τοὺς πλείονας κακοὺς είναι» και
 ὁ Μιλήσιος Θαλῆς «Τὸ έγγύην φεύγειν».
 Οὗτος δέ ὁ σοφώτατος τὸ «Μὴ κακὸν ἀντί
 κακοῦ» φάσκων λέγει, ὅπερ παρὰ τοῦ κα-
 ηγητοῦ αὐτοῦ και τοῦ τῶν διδασκάλων
 Διδασκάλου Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ
 διδαχθεῖς έμαθητεύθη, τοῦ και τρανώς και
 φιλοστόργως έντελλομένου, καθοδηγοῦν-
 τος, κηρύττοντός τε και λέγοντος «Ἀγα-
 θοποιεῖτε τοὺς κακοποιούντας ὑμᾶς, και
 ψωμιζετε τοὺς έχθροὺς ὑμῶν», εις ἃς γε
 έντολάς ως πιστὸς ὁπαδὸς και ἀληθῆς
 μαθητῆς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ὑπέικων, τοὺς ἀδίκως, θανατη-
 φόρας, ἀνηλεῶς και τυραννικῶς παιδεύ-
 σαντας αὐτὸν και τὴν λοιπὴν Καντα-
 κουζήνειον ἀδελφότητα μετά και τοῦ
 έν ἄρχουσιν εὔγενεστάτου κυρίου Ῥά-
 δουλα Κρετζουλέσκου, τοῦ ἀξιωτάτου
 μεγάλου τῆς αὐτῆς Οὐγγροβλαχίας λογο-
 θέτου και γαμβροῦ αὐτῶν, και ἃς αἰμο-
 βόροι και ἀρνούμενοι λέοντες κατασπα-
 ράζαντας, πνίζαντας και ἀποκτείναντας
 τὸν γλυκύτατον και φιλοστοργότατον
 πατέρα αὐτοῦ, τὴν ήμῶν τῶν εὔσεβῶν
 Ἑλλήνων δόξαν τε και καύχημα, θεῖον
 μάρτυρα Κωνσταντῖνον τὸν Καντακου-
 ζηνόν, και δις και τρις τὸν αὐτὸν σοφώτα-
 τον Κωνσταντῖνον μετά και τῆς λοιπῆς
 ἀμμήτου τε και ἀφωτάτης ἀδελφότητος
 και τοῦ ἀνωθεν ένδοξοτάτου γαμβροῦ
 αὐτῶν και άλλων οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν
 και γυναικῶν έν διαφόροις καιροῖς και

τόποις, ταῖς ισχυροτάταις εἰρκταῖς και φυ-
 λακαῖς και ποδοχειροπέδαις σιδηραῖς και
 άλλαις οὐ προσηκούσαις αὐτοῖς σκληραῖς
 παιδεύσεσι πολυχρονίως τοῦ και τούτους
 τυραννικῶς θανατῶσαι και μαρτυρησαι
 κατασφαλίσαντας, και τέλος θεία νεύσει
 τε και χάριτι έλευθερωθέντας, και τούτοις
 έν τοῖς τοσούτοις κακοῖς, παιδεύσεσί τε
 και ζημίας (ἀφήρπασαν γάρ και τὸν πλου-
 τον αὐτῶν) μὴ κορεσθέντας, εις τὴν έμην
 πατρίδα και έπαρχίαν τὴν Κρήτην τούτον¹
 και τὸν ὀρθοδοξότατον και γαληνότατον
 αὐθέντην και αὐτάδελφον αὐτοῦ μετά
 και τοῦ έν ἄρχουσι κυρίου Ῥάδουλα τοῦ
 ἀγαπητοῦ αὐτῶν γαμβροῦ ὑπερορίους και
 έξορίστους έκπέψαντας οὐκ έκακοποίη-
 σαν, ἀπολελυμένην τὴν έξουσίαν έχοντες
 ἀρόθως και ἀνακεκαλυμμένῳ τῷ προσ-
 ὄπῳ ριζηδὸν ἀπαξάπαντας έν δικαιοσύνη
 ἀπολέσαι και παντελῶς ἀπὸ τοῦ τῆς γῆς
 προσώπου έξαλειψαί τε και εξαφανίσαι,
 τυραννοῦντες παρομοίως, ἀποκεφαλίζον-
 τες και ἀρπάζοντες τὸν πλοῦτον αὐτῶν,
 ως και αὐτοὶ τὸν τούτων, ἀλλ' έξέναν-
 τίας περιεποιήσαντο και ταῖς ἀρχοντικαῖς
 ἀξίας και πλείστοις τοῖς σιτηρεσίαις έτί-
 μησαν και έδόξασαν τούτους. Ἰλεως και
 σύ, Κύριε Βασιλεῦ, τούτοις σου τοῖς έκλε-
 κτοῖς και ζῶσι μάρτυσι γενοῦ, και μετά
 τὰ ένταυθοῖ παράσχου τούτοις και τὰ
 εκείσε τῆς σῆς Μακαριότητος ἀγαθά.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον έπανελθῶν
 συμβοηθούσης μοι και τῆς τῶν Μουσῶν
 έξαρχούσης λιγυρᾶς και ήδυφθόγγου θεί-
 ας Καλλιόπης κηρύττων λέγω, ὅτι ὁ σο-
 φώτατος οὗτος Κωνσταντῖνος Καντακου-
 ζηνὸς τὴν ἀληθῆ και ἀσπλον τοῦ Χριστοῦ
 πίστιν εὔσεβῶς και ὀρθοδόξως εὐαγγελι-
 ζόμενος διδάσκει, τὴν ἀγάπην ἀδύλως
 σφτετεριζόμενος διαφυλάττει και τὴν έλ-
 πίδα εις τὸν ὕψιστον ήμῶν Θεὸν και μό-
 νον έχων και έπ' αὐτὸν έπερειδόμενος,
 τοὺς τῶν ὑπεναντίων αὐτοῦ βαθυτάτους
 ὑπερεπήδησε λάκκους και τὰς ισχυροτά-
 τας ἃς ἀράχνην παγίδας αὐτῶν διαρρή-
 ξας, ἃς ὁ πρῶος Δαβὶδ ἀπὸ τοῦ φθονεροῦ
 Σαουλ και τοῦ μισοπάτρου Ἀβεσσαλῶμ
 και ἃς πολυάθλος Ἰῶβ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ
 Βελίαρ και Σατάν ἀπέφυγε, και τὴν φυ-

1. Ἀνάγνωθι γρονογράφου Κ. Δαπόντη έν Μισσαιω-
 νικῇ Βιβλιοθήκῃ, τόμ. Γ'.

σικήν τῆς μεγαλοψυχίας αὐτοῦ ἀήτητον ἀνδρείαν μετὰ τῆς αὐτῷ συνιζανούσης φρονήσεως ὡς οὐδεις τῶν ἄλλων διοικῶν καὶ σοφῶς διατηρῶν μετέρχεται, τὸν δὲ πλοῦτον αὐτοῦ ἀφειδῶς καὶ δαψιλῶς, διχείρως, ἡμερονυκτίως τοῖς πένησι καὶ ἐνδεέσιν εὐαγγελικῶς διαμερίζων, μὴ γνούσης τῆς ἀριστερᾶς τί ποιεῖ ἢ αὐτοῦ δεξιά, ὁ ἐλεημονώτατος κατασπείρει, τοὺς ἐν φυλακαῖς προθύμως ἐπισκέπτεται, τοὺς γυμνοὺς τοῖς τῶν ἱματίων διαφόροις ἐνδύων ἐπικαλύπτει, τοὺς πεινῶντας ψωμίζων κορέννυται, τοὺς διψῶντας ποτίζων καταδροσίζει, τοὺς ξένους ἀδιαλείπτως συνάγων καὶ ἀδελφικῶς ἐναγκαλιζόμενος ὑπερέκπερισσοῦ περιποιεῖται καὶ περισκέπεται, καθὰ καὶ τὴν ἐμὴν ταπεινότητα μετὰ τὸν ἐκλαμπρότατον ἡμῶν αὐθέντην δευτέρως περιποιεῖται. Τὴν σωφροσύνην ὁ μελίχιος καὶ σωφρονέστατος σοφῶς ἀσκῶν καὶ ἰωσηφίζων ἐνστερνίζεται τὴν μετριότητα ὁ μετριώτατος τὰ τῆς ὑπερβασίας καὶ τοῦ ἐλλειποῦς τηλόθι ἀποσοβῶν πάθη καὶ ἰσοζυγοστατῶν περισφίζεται, τὴν ἄστατον καὶ παρερχομένην δόξαν ἢ ἡμέτερα δόξα καὶ τὸ καύχημα, ὡς ἀπὸ ἄλωνος κονιορτὸν καὶ τῆς γῆς χοῦν ἀποφυσῶν καὶ μακρὰν ἐκρίπτει, τοῖς ὑπερηφάνοις καὶ τῇ καρδίᾳ ἀπλήστοις ἀντιτασσόμενος ἀποστρέφεται καὶ τοῖς ταπεινοῖς καὶ τῇ καρδίᾳ συντετριμμένοις συνόμιλος γινόμενος καὶ ἀδελφικῶς συναυλιζόμενος συνευφραίνεται τοὺς φονεῖς καὶ τὰς χεῖρας αἵματι μαιίνοντας, γαμοκλοπέας, δόλους ράπτοντας, κύπριν ὀρύνοντας, πανούργους καὶ πάντας τοὺς διεστραμμένους τὰ πλείστα βδελυττόμενος, τὸ θεῖον τοῦ ἀπ' αὐτῶν ῥύεσθαι ἀδιαλείπτως ἐπεύχεται καὶ πάντα τὰ σκολιά καὶ ψυχοβλαβῆ, ἵνα μὴ μακρογλωττῶ, ἐν μέρει θέμενος καὶ μακρὰν ἀποβαλλόμενος τῇ εὐθείᾳ ὁδῷ καὶ ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐντολαῖς σπουδαίως ἐνασχολούμενος εὐθυδρομεῖ, τὰ τῶν ἐξω φιλοσόφων καὶ αἰρεσιαρχῶν ἄσεμνα, εἰκῆ τε καὶ μάταια ψελλίσματα καὶ τῶν ἀτόπων ὑψηγορήματα θεολογῶν ὡς οὐδὲν λογιζόμενος ἀπορρίπτει, τὰ ὑπὲρ φύσιν τῶν φυσικῶν σοφῶς ὑπερδοξάζων, τὸ θεῖον ἀρχὴν καὶ κτίστην τῶν πάντων, καὶ οὐχὶ τὰ ὁμοιομερῆ καὶ ἄτομα ἢ πῦρ ἢ ὕδωρ ἢ ὕλην, εἶδος καὶ στέρησιν καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ὁ Θαλῆς, Παρμενίδης, Ἀναξαγόρας, Στα-

γυρίτης Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι ἄλλα ἐκθέμενος κηρύττει, καὶ φύσει θνητὰ, χάριτι δὲ ἀθάνατα καὶ οὐκ ἀναρχα, καὶ φύσει ἀθάνατα τὰ ὄντα δοξάζει, καὶ διὰ τὸ συνοπτικῶς φάναι τὰς τῶν Πνευματοφόρων ἀγίων Πατέρων θείῳ συμβόλῳ, κανόνι τε καὶ ταῖς θείαις τοῦ Θεοῦ ἐντολαῖς κατὰ πάντα παρομαρτῶν, ἐπόμενός τε καὶ ἐπὶ τούτοις στηριζόμενος ὁ σοφώτατος ὑπερδοξάζεται, ὁ καὶ τὸν ἐνδοξότατον αὐτοῦ εὐτάκτως τε καὶ εὐρύθμως διάγων βίον ἐν τέσσαρσι μερίζεται μέρεσι καὶ τὸ ἐν ἐν τῇ ἰσότητι αὐτοῦ προσευχῇ πρὸς τὰ θεία καὶ σπουδῇ τοῖς ἔσω καὶ ἔξω σοφοῖς καὶ ταῖς Μούσαις αὐταῖς συνομιλῶν καὶ τὰς Γραφὰς ἐρευνητῶν καὶ μεριμνῶν σπουδαίως καταναλίσκων διέρχεται, καὶ τὸ ἄλλο τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις καμάτοις, ὁ πολιτικώτατος, καὶ τῇ τοῦ ὑπηκόου λαοῦ διοικήσει τε καὶ ἐπισκέψει, ὡς τῶν ἄλλων ἀρχόντων ἐξάρχος, μετερχόμενος πολιτεύεται τὸ δὲ τρίτον τῇ τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ σώματος ἐκτεινόμενος ἀθλήσει εἰς διαμονὴν τούτου καὶ ταῖς μὴ ψυχοβλαβέσιν εὐφροσύναις καὶ τερπνοῖς, ὡς βασιλικὸν ἔρνος καὶ ἀπόγονος, τοῖς τε κυνηγεσίαις διὰ τῶν ἀκυπόδων κυνῶν καὶ ἀπὸ ὑψηπετῶν ἱεράκων, μουσικοῖς ὀργάνοις τε καὶ ψαλμοῖς καὶ ᾠδαῖς διατρίβει καὶ περιφέρεται, καὶ τὸ τέταρτον εἰς ὕπνον καὶ ἀνάπαισιν τοῦ αὐτοῦ πολυμύχθου σώματος ἀπονέμεται. Ἄλλ', ὡ γλυκυκέλαδος θεὰ Καλλιόπη, εἵνεκα τίνος τὰς ἀκυπέτους σου ἐκτεῖναισα πτέρυγας καὶ καταπετάσασα φυγὰς ἐγένου καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἐμακρύνθης; καὶ οὐροτρόφος πάλιν ταῖς λοιπαῖς ὀκταριθμοῖς ἄλλαις γλυκεραῖς ἀδελφαῖς Μούσαις ἐν Πιερίᾳ ἀποκατέστης τῷ ὄρει; εἰδειλίσσας τοῦ τὰ μεγαλοπρεπῆ, ἡμίθεα καὶ ἀθάνατα τοῦ Καντακουζηνοῦ σοφωτάτου μελαρδεῖν μοι καὶ συγχεραῖρεν θείον Κωνσταντίνου μεγαλοουργήματα; οὐκ εἶδεις τοιοῦτοτρόπως φυγάδα γενέσθαι καὶ μόνον με ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλὰ μέχρι τέρματος τοῦ λόγου συμμέλπειν μοι καὶ τοῦ μὴ ἀποκαμῖν με μᾶλλον παροτρύνειν, τοῦ ἐγκωμιαστικῶς μεγαλοφωνεῖν καὶ δοξάζειν τούτον, τὸν τῶν μονάρχων καὶ αυτοκρατόριων Καισάρων ἀειθαλῆ ὄζον τε καὶ κλάδον, τὸν εὐωδέστατον ὑάκινθον καὶ ῥόδον, τῶν ἔσω καὶ ἔξω σοφῶν

τὴν κορωνίδα, τῶν Μουσῶν τὴν εὐλαλον καὶ ἐναρμόνιον λύραν καὶ σύριγγα, τὸν ἀσύλητον τῆς χρηστοφιλευσπλαγχνίας καὶ ἐλεημοσύνης θησαυρὸν τε καὶ πλοῦτον, τὸν τῶν ὄρφανῶν, χηρῶν καὶ καταπονημένων θερμότατον ἐπίκουρον καὶ ἀντιλήπτορα, τῆς σωφροσύνης τὸ κῦδος καὶ κλέος, τῆς δικαιοσύνης τὸν ἀκρότατον στυλὸν καὶ ἔρεισμα, τῆς μετριότητος τὴν ἰσοπλάστιγγα, τὸν τῆς ταπεινοφροσύνης τύπον καὶ ὑπογραμμὸν τῶν σπουδαίων καὶ διδασκάλων τὸν διδάσκαλον καὶ τῆς Ἀθηνᾶς φρόνησιν, τῶν ἀρετῶν τὸ δοχεῖον, τὸ τῶν ἀγαθῶν πάντων ταμεῖον, τῶν Ῥωμαίων τὴν δόξαν, τὸ καύχημα τῆς Ἑλλάδος, τὸν τῆς γλυκυτάτης αὐτοῦ πατρίδος Οὐγγροβλαχίας ἔξοχον καὶ πολιτικώτατον πολίτην καὶ ἀγαθώτατον κυβερνήτην, τὸν ζῶντα μάρτυρα, τὸν συμπαθῆ τοῖς πᾶσι, τὸν εὐλογημένον, θεοφροῦρητον καὶ θεοπερισκεπόμενον ἄνδρα, τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τὸ ἀρραγὲς τεῖχος, τὸν οὐρανεπίγειον, μαργαρολιθοδιαυγέστατον στέφανον καὶ διάδημα, τὴν τῆς καλοκαγαθίας ἀδυσσον, τὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος δοχεῖον καὶ τὸν ἐπίγειον ἄγγελον καὶ οὐράνιον ἄνθρωπον. Διὰ τοι τοῦτο κἀγὼ τῶν ἀδοθηθῆτων περιμείνας μονώτατος καὶ τηνάλλως ἐν ἀπορία καὶ περιλειψία περιφερόμενος, τῇ τάνώμαλα, ἀσύμφωνα καὶ ἀμαθῆ πάντα περικλυπτύση ὑποκρυπτύση τε καὶ περισκεπούση σοφωτάτῃ χρήσομαι σιωπῇ, καὶ τὸ ἄμουσον καὶ κακόηχόν μου ἐμφράττων στόμα οὐδὲν ἄλλο, εἰ μὴ μόνον τοῦτο ἐκφωνῶν λέγω, τὸ

Ἵψιμέδον Οὐλέμπιος ὦ Θεὸς ἀφθιτε Πάτερ, αἰθέρος, ἡπείρου καὶ πάντων κτίστα, ἡμετέρης αὐδῆς κλύε, καὶ τῷ πνεύματι σεῖο, Καντακουζηνὸν τὸν Κωνσταντῖνον, Οὐγγροβλαχίας καὶ Ῥωμαίων ἔγκριτον ἄνδρα, καὶ σοφῆς κρουδὸν καὶ ἀρετῶν τὸ κλέος, προῦρει, κράτηνέ γ' ἐνθάδε τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ κόσμου κάκει τοῖς μακάροις οὐνταξον τοῦτον.

ἄχού', Βοηδρομίωνος κβ' λήγοντος. Ἐν Βουκουρεστία.

Ὁ ἐν λόγῳ Κῶδιξ περιλαμβάνει:

Ἐγκώμιον πρὸς τὸν υἱὸν Δούκα τοῦ Αἰθέντου, ποιηθὲν παρὰ Ἰωάννου Μολύβδου τοῦπικλῆν τοῦ ἐξ Ἡρακλείας.

Ἀρχή. Ἡ φιλοσοφητέον ἢ τιμητέον φιλοσοφίαν.

Τέλος. Τιμήσατε γὰρ σοφίαν, ἣ δοκεῖ Σολομῶντι καὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε.

Γ'

Συνεσίου εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκαδίον περὶ βασιλείας λόγος, μεταφρασθεὶς εἰς κοινὴν διάλεκτον παρὰ Σεβαστοῦ Τραπεζουντίου τοῦ Κυμνήτου.

Προηγείται περιλήψις τοῦ λόγου.

Δ' Σελ. 115.

Εἰς τὸν περὶ βασιλείας τοῦ Συνεσίου λόγον ὑπόθεσις καὶ περιλήψις, πρότερον τῷ σοφωτάτῳ κυρῷ Σεβαστῷ Τραπεζουντίῳ τῷ Κυμνήτῃ τῇ ἀγοραίᾳ διαλέκτῳ ἐκπονηθεῖσαι, νῦν δὲ τὸ τῆς Ἑλλάδος εὐπάρυφον μεταμφιεσθεῖσαι δι' ἐμοῦ Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου τοῦ Κεμίζου τε καὶ Ἐπιδαυρίου.

Σημ. Ἰγνάτιος Κεμίζος ἐν Ἀθῶν μοναχὸς ἤματι κατὰ τὸ 1740. Νεοελλην. Φιλολ. Κ. Σάθα, σελ. 603.

Ε' Σελ. 122.

Σημειώματα περίεργα ἐκ τινος χειρογράφου Ὀκταήγου μετὰ σχολίων ἐν Μοσχόπολει.

Σ' Σελ. 136.

Σημειώσεις διάφοροι ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Φωτίου.

Ζ' Σελ. 158.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ Θαδῶρ δείου Φωτὸς Ἀναστασίου Γορδίου.

Η' Σελ. 143.

Ἰγνατίου Κεμίζου τοῦ ἐκ Μομεβασίας ἱεροδιακόνου ἐκ τῶν συνουσιῶν τοῦ ἱεροδιδασκάλου αὐτοῦ κυροῦ Εὐγενίου τοῦ Βούλγαρι. Περὶ τῆς ἐκπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ Λατίνων.

Θ' Σελ. 160.

Τοῦ αὐτοῦ διήγησις δύο θαυμάτων γεγονότων παραδόξως κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐν τε τῷ περιωνύμῳ τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ Πατριαρχικῆ Ναῶ, ἅπερ ἔγραψεν ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸ ἄψμε' σ. ἔτος.

Ι' Σελ. 201.

Νικηφόρου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῶν ἁγίων ἑπτὰ Συνόδων.

ΙΑ' Σελ. 204.

Ψελλοῦ μοναχοῦ Θαυμαστῆ ἔρμηνεία εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Ψαλμῶν τοῦ Προφῆτου Δαβὶδ διὰ στίχων πολιτικῶν.

ΙΒ' Σελ. 227.

Ἐκ τῶν ζήτημάτων καὶ ἐπιλύσεων Θεοφάνους Κεραμέως καὶ Ἰουστίνου Φιλοσόφου.

ΙΓ' Σελ. 345.

Ἐκ τοῦ Ἰουλίου Πολυδεύκου ἐν τῷ δ' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ περὶ τῶν ἱατρικῶν ὀνομάτων.

ΙΔ' Σελ. 347.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἱατρικῶν ἐργαλείων.

ΙΕ' Σελ. 348.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν νοσευμάτων εἰς πλάτος.

ΙΣ' Σελ. 359.

Πολυδεύκου ἐν τῷ β' τοῦ Ὀνομαστικοῦ τῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μερῶν ὀνόματα.

ΙΖ' Σελ. 403.

Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου Ἐξήγησις εἰς τοὺς Ἀναβαθμοὺς τῶν ὀκτῶ ἤχων, ὁ πρόλογος πρὸς τὸν αἰτησάμενον ἀρχιμανδρίτην τῆς τοῦ Κουζινά μονῆς ἱερομόναχον κύρ Καλλίνικον.

ΙΗ' Σελ. 612.

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ἐρωτήσαντα περὶ τῆς Ὑπακοῆς, τοῦ Κοντακίου, τοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ἐξαποστειλαρίου πόθεν οὕτως ἐκλήθησαν.

ΙΘ' Σελ. 621.

Τὰ παρὰ τῶν Λατίνων παρὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν δοξαζόμενα καὶ τελούμενα, δι' ἃ καὶ ἔχομεν αὐτοὺς ἀκοινωνήτους.

Κ' Σελ. 627.

Ὁρου Ἀπόλλωνος Νειλάου Ἱερογλυφικά, ἃ ἐξήνεγκε μὲν αὐτὸς αἰγυπτίᾳ φωνῇ, μετέφρασε δὲ Φίλιππος εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον.

Ο ΣΑΚΕΣΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΑΥΤΟΥ ΣΚΙΗ

ὑπὸ

ΛΕΩΝΙΔΟΥ Χ. ΖΩΗ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΞΒ' συνεδρίᾳ τῆς 18 Νοεμβρίου 1896.

Καθὼς παρ' ἀρχαίοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις τοῦ μεσαίωτος ἔθνεσιν, ἡ δραματικὴ τέχνη ἔσχε τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἐκ τῆς Ὀρχικείας, ἂν δύναται τις ν' ἀποκαλέσῃ τέχνην πᾶν ὅ,τι ἐνέπνευσεν τὰ ἄμωρα καὶ ἀπειροκάλα ἐκεῖνα δραματικὰ δοκίμια, δι' ὧν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Μυστήρια* παρίστων ἀποσπασματὰ τινα τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ὁ πολὺς μεσαιωνοδίσκος κ. Κ. Σάθας ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι αὐτοῦ «*Περὶ τοῦ θεάτρου καὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντινῶν*» λέγει ὅτι «ἐν τῶν κυριωτέρων χαρακτηριστι-

κῶν τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι καὶ ἡ ἐκ Βυζαντίου μεταφύτευσις τῆς παλαιᾶς θεατρικῆς παραδόσεως εἰς τὰς γῶρας, αἰτινὰς ἀπὸ μιᾶς χιλιετηρίδος εἶχον ληθημονήσει τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς κυρίως λεγομένης σκηνῆς». Καὶ παρακκιῶν ὁ αὐτὸς κ. Σάθας ἀποκρούει ὡς παράδοξον τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ θέατρον ἀνεγεννήθη, ὡς ὁ φοινῖξ ἐκ τῆς τέφρας αὐτοῦ, διὰ τὸν ἀπλεύστατον λόγον, ὅτι τὰ πρῶτα προΐοντα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ θεάτρου οὕτε ὑπ' ἀνδρῶν γινωσκόντων τὸν Σοφοκλῆ καὶ τὸν Πλαῦτον συνετάχθησαν, οὔτε ὑποθέσεις

παλαιάς ἔχουσιν, ὡς τὰ μεταγενέστερα, ἀληθῆ ἀπομιμήματα καὶ ἀντιγραφή ἐκ τῶν κλασικῶν. Τούναντίον φυσικωτέρην νομίζει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ βυζαντινοὶ πρόσφυγες, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐδίδαξαν τοὺς Ἴταλοὺς καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ἀγνωσόμενον θέατρον.

Ἄλλ' ἄς ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὁ κ. Σάθας ἵν' ἀποκρούσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὡς ἀβάσιμον· διότι πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453), περὶ τὸν 19 αἰῶνα, κατὰ τὴν μετρυρίαν τοῦ *Grande d'Aussy*, παραστῆσαι τῶν Μυστηρίων ἐδόθησαν ἐν Παρισίοις.

Πλὴν δὲ τούτου, καὶ ἱστορικῶς βεβαιοῦται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας Ἰσαβέλλης τῆς Βαυαρίας τῷ 1389 δημοσίως παριστῶντο τὰ Μυστήρια ἐν Παρισίοις. Γνωστὸν ἐπίσης γυγχνάνε ὅτι μέχρις Ἐρρίκου τοῦ Ε', βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, διετηρήθησαν ἐν *Poissy* αἱ παραστάσεις τῶν Μυστηρίων. Ἡ ἱστορία τῶν Συνόδων τῆς *Costanza* διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὰ Μυστήρια εἰσῆχθησαν ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1417 ὑπὸ ἄγγλων ἐπισκόπων, τῇ διαταγῇ τῶν ὁποίων παρεστῆθη ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος τὸ Μυστήριον τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Οὐάλτερ Σκῶτ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶδε προκήρυσιν, ἐνθα ἐγένετο μνεῖα τοιοῦτου θεάματος, παρασταθέντος τῷ 1270 ἐν *Chester*. Κατ' ἄλλους δέ, τὸ πρῶτον χριστιανικὸν δράμα, ὅπερ ἐφάνη ἐν Ἰταλίᾳ, ἦτο τὸ ἐπιγραφόμενον *Della Passione di Nostro Signore Gesù Christo*, ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ *Doti* συντεθὲν ἐν ἔτει 1445.

Ἡ νομιζομένη λοιπὸν ὡς πιθανὴ ὑπόθεσις ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα, ὅτι τὸ θέατρον μετεφυεῖθη ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ ἀπὸ τοὺς πρόσφυγας τοῦ Βυζαντίου, οὐδόλως νομιζομεν ὅτι εἶναι ὀρθή· τούναντίον δὲ ὡς πιθανὴν δυνάμεθα εἶπεν νὰ παραδεχθῶμεν ὑπόθεσιν, ὅτι δῆλα δὴ οἱ Σταυροφόροι, οἵτινες εἶχον εὖρει λειτουργῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ἐκκλησιαστικὸν θέατρον, γνωρίσαντες αὐτό, μετεφύτυσαν εἰς τὰς ἐκυτῶν πατρίδας.

Λειψανὰ τῶν θρησκευτικῶν τούτων δραμάτων σφύζονται ἔτι καὶ νῦν εἰς τινὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὡς ἐν Κωσένταξ τῆς Καλαβρίας, ἐνθα κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῶν Παθῶν παριστῶσιν εἰς τὰς ὁδοὺς τὰ Πάθη καὶ τὸν Θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ θέαμα εἶναι ἀληθῶς ἐκτακτον. Ἐργάται καὶ κύριοι, περιβεβλημένοι ἰουδαϊκῶν ἀμυρίσεως, ὑποδύονται τὰ πρόσωπα τοῦ *Ναζαρηνοῦ*, τοῦ *Πιλάτου*, τοῦ

Κεντηριῶνος, τοῦ *Βαραβᾶ* καὶ ἄλλων, ἀποστηθίζουσιν ἕκαστος τὸ μέρος του καὶ ἡ παράστασις ἀρχεται. Ἀλλὰ συχνάκις οἱ τὰ πρόσωπα ταῦτα διαδραματίζοντες καὶ οἱ συνῆταιροι αὐτῶν, πίνοντες ἄκρατον οἶνον, μεθύσκουσιν, οἱ δὲ ἀγαθοὶ θεαταὶ παρίστανται τότε ἐνώπιον ἀληθῶς παραδοξοτάτου θεάματος, τούτεστι τοῦ Ἰησοῦ βλασφημούντος, τοῦ *Πιλάτου* γρονθοκοπουμένου καὶ τοῦ *Βαραβᾶ* συνιστῶντος εἰρήνην. Ἐν *Ober-Ammergau* ἔτι καὶ νῦν τελοῦνται τὰ Μυστήρια. Τὸ *Ober-Ammergau* εἶναι χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ τινος ὄρους τῆς Βαυαρίας, ἐφ' οὗ ἀνέρχεται τις δι' ἀμάξης ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τοῦ *Mernau*, ἐνθα ἡ σιδηροδρομικὴ ἀμαξοστοιχία ἐγκαταλείπει ἡμᾶς. Ὅ,τι τὸ πρῶτον διακρίνει τις ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ εἶναι ὑπερμεγέθης εἰκὼν τοῦ Σωτῆρος, ὅστις φαίνεται οἰονεὶ ἐξερχόμενος σπηλαίου. Εἶναι ἡ Ἀνάστασις. Προχωρῶν δὲ βλέπει ἐπὶ τινος λόφου τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Εἶναι ἡ Σταύρωσις. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ οἰκίαι ἐν *Ammergau*, ποικίλως κεχρωματισμέναι, ἔχουσιν ἐν ταῖς προσόψεσιν αὐτῶν εἰκόνας καὶ θρησκευτικὰ ἐμβλήματα. Διασχίζων ὁ περιηγητὴς τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου εὐκόλως νοεῖ ὅτι οἱ κάτοικοι ἔχουσι τι τὸ εὐγενές, ὅπερ ἐκπλήττει, καὶ ὅτι τὸ χωρίον ἐκεῖνο δὲν εἶναι ἐκ τῶν κοινῶν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης χωρίων. Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι καλλιτέχναι καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτῶν μάθησιν ὀφείλουσιν εἰς τὰς παραστάσεις τῶν Μυστηρίων, ἄς ἀνά δεκαετίαν ἐπαναλαμβάνουσι πρὸ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰώνων. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ὅτε μὲν διευθύνονται τῆς σκηνῆς, ὅτε δὲ ἠθοποιοὶ γίνονται, κατ' ἀνάγκην ἐξασκοῦνται εἰς τὴν μουσικὴν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν ἀπαγγελίαν. Τὸ μέγα θέατρον τῶν Μυστηρίων δὲν εἶναι μόνιμον καὶ διαρκές. Κατασκευαζόμενον ἐκ σανίδων, διαλύεται μετὰ τὸ τέλος τῶν παραστάσεων, χωρίζεται δὲ εἰς δύο μέρη. Τὸ ἐστεγασμένον μέρος κατέχεται ἀπὸ τὴν κυρίως σκηνήν, ἣτις ὑφῶται καὶ πίπτει, ὡς εἰς δλα τὰ θέατρα, καὶ παρίστησι τὴν πλατείαν τῆς Ἱερουσαλήμ· πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος φαίνεται ἡ οἰκία τοῦ *Πιλάτου* καὶ πρὸς τὸ ἀριστερόν ἡ τοῦ Ἄννα, ἀμρότεραι δὲ μετὰ παραθύρων. Ἐν ἐκάστη πλευρᾷ τῶν οἰκιῶν ὁδὸς τις. Ἐμπροσθεν ὑπάρχει τὸ ὑπαίθριον, ἐνθα μένει καὶ ὁ Χορὸς καὶ ἐν αὐτῷ ἐκτυλίσσονται αἱ τῶν Μυστηρίων σκηναί, αἵτινες δὲν ἀπαιτοῦσιν ἀλλαγὴν σκηνῆς. Οἱ θεαταὶ καταλαμβάνουσι τὸ

λοιπόν μέρος, καθήμενοι ἐπὶ θρανίων, ἀμφιθεατρικῶς τετοποιηθέντων. Ὅπισθεν ὑπάρχει μέρος περιπεφραγμένον, οὗ τὰ ἠριθμημένα καθίσματα σχηματίζουν τὸ ἀμφιθέατρον.

Κατὰ τὸν *Γιλβέρτον Κόλεριτζ*, λεπτομερῶς περιγράφαντα τὰ τῶν παραστάσεων τοῦ *Ober-Ammergau* ἐν τῇ «*Musical Wordl and Dramatic Observer*», ἐπισυμβάσης τῷ 1633 ἐπιδημίας ἐν *Ober-Ammergau*, οἱ τοῦ χωρίου πρόκριτοι διέταξαν τεσσαρακονθήμερον αὐτῆσιν νηστείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη παρεβίασθη ὑπὸ τινος τῶν συγχωριτῶν αὐτῶν, θελήσαντος νὰ πανηγυρίσῃ ἐροτὴν τινα, τεσσαράκοντα ἄνθρωποι ἀπέβηκον. Τότε οἱ κάτοικοι ἔταξαν, ἵνα κατὰ δεκαετίαν δίδωσι τὴν πρᾶστασιν τοῦ δράματος τῶν Παθῶν, ἧς ἕνεκα οἱ ἀγαθοὶ ἐκείνοι πιστεύουσιν ἔτι καὶ νῦν ὅτι ἡ ἐπιδημία ἐκεῖνη ἔπαυσε.

Δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι αἱ παραστάσεις τῶν Μυστηρίων κατὰ τὸν μεταίωνα ἔχρησιμεύον ὡς μέσον μορφώσεως. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ἀμαθείας, ὅτε ἡ γνῶσις τῆς τε γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως ἦταν πράγματι ὄλιγα ἀγνωστα ἐκτὸς τῶν τειχῶν τῶν μονῶν, αἱ γραφικαὶ παραστάσεις ἐθεωροῦντο ὡς μέσον ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς ἀγραμμάτους καὶ τὰ παῖδια. Εἶναι δὲ βεβιαῶς παράδοξον πῶς τὸ μῖτον τοῦτο τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπερ οὐδένα λόγον ὑπάρξαις ἔχει, ἐπέζησε μέχρι σήμερον, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἐντρυφήμα τῆς εὐσεβείας.

Τὸ δράμα ἐφθασεν εἰς τὴν εὐρίσκειται ἤδη θῆσιν κατόπιν πολλῶν μεταβολῶν, ἄς ὑπέστη. Ἐπειδὴ εἰς τὰ ἀρχαῖα τῶν δραμάτων κείμενα παρερσέφρησαν πλείσται ἀσέβεις σκηναὶ καὶ φράσεις ἐκ διαφόρων ἄλλων δραμάτων, τὰ Μυστήρια γενικῶς κατηργήθησαν ἀρχομένου τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἄλλ' ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τοῦ χωρίου, ἧ, κατ' ἄλλους, ἕνεκα τῆς προστασίας τοῦ *Samburga*, διδασκάλου Λουδοβίκου τοῦ Α', τὸ δράμα τῶν Παθῶν ἠδυνήθη νὰ ἐπιζῆσῃ τῆς καταργήσεώς του ἐν *Ammergau*.

Μοναχὸς τις τοῦ *Ettal*, ὀνόματι *Othmar Weis*, διώρθωσε τὸ κείμενον, ἀπέβαλε τὰ ὄλιγα ἀνάρμοστα εἰς ἱερὸν δράμα σκηναὶ ἐπεισόδια, ἅτινα μέχρι τοῦ 1740 εἶχον παρεισφρήσει.

Ὁ *Bochus Dedler*, ὄργανοπαίκτης καὶ διδάσκαλος τοῦ χωρίου, συνέθεσε διὰ τοὺς χορούς ἀνταξίαν μουσικὴν.

Οἱ χοροὶ τῆς σημερινῆς συνθέσεως ἐγράφησαν εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους παρὰ τοῦ *Αλοϊσίου Dainsenberger*, ἱερέως τοῦ χωρίου, οὗ ὁ τάφος καὶ ἡ προτομὴ κεῖται ἐν

τῷ ἡρέμῳ κοιμητηρίῳ. Τελευταίως δ' ἐφῆρμονσαν κείμενον εἰς λόγον πεζόν, ὅπερ βρῖθαι φράσεων εἰλημμένων ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἡ μεθοδικὴ διευθέτησις τῶν μερῶν τοῦ δράματος πάντας ἱκανοποιεῖ. Ἴν' ἀποδιώξωσι πᾶσαν δυνατὴν προτίμησιν ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν μερῶν, ἐκλέγονται ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωρίου τεσσαράκοντα μόνον οἰκογενεῖαι, οἵτινες διανέμονται τὰ μέρη. Τὰ τῶν πρωταγωνιστῶν ἐξέχοντα μέρη ἀνατίθενται πάντοτε σχεδὸν εἰς ξυλογλύπτας, διότι τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτῶν αἶσθημα καθίστησιν αὐτοὺς φυσικῶς προσεκτικωτέρους εἰς τὴν παράστασιν τῶν μεγαλοπρεπῶν τύπων. Τὸ δράμα διαιρεῖται εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ μέρη, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐνάρξεως κυρίως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀσκητοῦ μέρους τῆς σκηνῆς διαδοχικῶς διέρχονται ἐν μέσῳ μουσικῶν ἤχων διάφοροι σκηναί, πλαστικαὶ εἰκόνες καὶ εἰκονογραφίαι, παριστώσαι σκηνῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, αἵτινες ἄλλως τε προδιαθέτουσι τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ εἰς τὸ μέγα ἔργον.

Τὸ δράμα ἄρχεται διὰ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσόδου τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τελευτᾷ εἰς τὴν ἀνάληψιν Αὐτοῦ.

Τὸ τοῦ Χριστοῦ πρόσωπον διὰ τρίτην φορὰν εἶχεν ὑποδυθῆ κατὰ τὸ 1890 ὁ πρωταγωνιστῆς *Joseph Mayr*, ὅστις θαυμασίως παίζει τὸ μέρος του, ἰδίως κατὰ τὴν φοβερὰν τῆς Σταυρώσεως ὥραν καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἐκπέμπει τὴν ἀέλπιδα φωνὴν ὁ Ἰησοῦς «*Ὡὶ, Ὡὶ, λαμὰ σαβαθανὶ*», ἀδύνατον δὲ νὰ λάβῃ τις σαρῆ ἰδέαν τῆς φυσικότητος, μεθ' ἧς ἐξέρχονται τῶν χειλέων του αἱ λέξεις ἐκεῖναι. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀποκαθήλωσις τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἡ τόσον δύσκολος καὶ ἐπίπονος, μετὰ τοσαύτης γίνεταί φυσικότητος, ὥστε νομίζει τις ὅτι ἔχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐχὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ ἐν Ἀμβέρσῃ ἀριστοτέχνημα τοῦ *Rubens*. Ἀμίμητος δὲ καθ' ὅλα εἶναι καὶ ἡ ἀνάληψις Αὐτοῦ, βραδέως ἀνερχομένου εἰς οὐρανὸν καθ' ἣν στιγμὴν ἡ αὐλαία πίπτει καὶ τὸ δράμα περατοῦται. Τὸ πρόσωπον τοῦ *Καϊάφα* παίζει ὁ δῆμαρχος *Ἰωάννης Lang*, τὸ δὲ τῆς παρθένου *Μαρίας* ἡ ὡραία καὶ μελαγχολικὴ αὐτοῦ θυγάτηρ *Rosa*, ὁ νέος *Πέτρος Rendi* τὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἄλλος τὸ τοῦ Πιλάτου καὶ ἄλλος τὸ τοῦ Ἰούδα.

Τινὲς νομίζουσιν ἀσέβειαν τὴν ἐκ τοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ ἐμπνευσὶν δι' ἔργα τοῦ θεάτρου· ἀλλ' ἡ φροντίς καὶ ὁ σεβασμὸς μεθ' ὧν προπαρασκευάζεται τὸ θέαμα, ἡ εὐ-

λάβεια, ἡ ἐμψυχοῦσα τοὺς ἠθοποιούς, ἄνευ διακρίσεως, ἀπὸ τὰ παιδία, τὰ παριστῶντα τοὺς ἀγγέλους, μέχρι τῶν πρωταγωνιστῶν, εἰσι γεγονότα μὴ ἐπιτρέποντα ἀντιλογίαν. Οἱ τοῦ *Ober-Ammergau* κάτοικοι πιστεύουσιν εἰς τὸ δρᾶμα, ὡς καὶ εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Μία μόνη ὑπάρχει διαφορὰ, ὅτι τὰ ἐκ τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ θαύματα, ὡς τὸ τοῦ ἐν Κανᾶ γάμου, τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων καὶ ἰχθύων, ἐκτελοῦνται διὰ μηχανημάτων. Ἐν *Ammergau*, χάριν τοῦ δράματος, σπρέουσι πλέον τῶν 20 χιλιάδων ἐπισκεπτῶν, μετὰ δὲ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 παρευρέθησαν οὐν ἄλλοις ἐν τῇ παραστάσει ὁ πολὺς Βίσμαρκ καὶ ὁ στρατηγὸς Μόλκε.

Ἄλλ' ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς παλαιὰς τῶν Μυστηρίων παραστάσεις, παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὴν γηραιὰν Ἀγγλίαν ταύτας διεδέχθησαν αἱ ἠθολογίαι, ἔθνα ἔβλεπέ τις πρόσωπα ἀλληγορικὰ καὶ τὸ ἱερὸν μετὰ τοῦ βεβήλου μειγμένον. Κατόπιν τούτων ἔρχονται τὰ *Παρέμβολα*, ἅτινα δύνανται νὰ κληθῶσι παραστάσεις καθαρῶς βέβηλοι. Τὰ παρέμβολα ταῦτα ἦσαν κωμωδία, δράματα μονόπρακτα, πλοκῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπλουστάτης, ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἔργα ἀνάξια μνείας. Ὡς ὑπόδειγμα παρατίθεται ἐνταῦθα συνοπτικῶς τὴν ὑπόθεσιν μονόπρακτου κωμωδίας τοῦ *J. Still* ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*Ἡ βελόνη τῆς Κυρᾶς Γάμμου Γουριῶν*», παρασταθείσης τῷ 1566 ἢ, κατ' ἄλλους, τῷ 1575.

Ἡ Κυρὰ *Γουριῶν*, ἐπιδιερθεῖσα τὰς κλῆσας τοῦ συζύγου της, χάνει τὴν μόνην, ἣν ἔχει, βελόνην, τὴν ζητεῖ πανταχοῦ, ἀνατρέπει πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ της, ὀργίζεται δὲ καὶ καταρᾶται πάντας, διότι οὐδαμοῦ τὴν εὐρίσκει. Ἀναστατοῦνται πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρισκόμενοι καὶ ὀλόκληρος ἡ συνοικία, ἀλλ' εἰς μᾶτην ἡ βελόνη δὲν εὐρίσκεται. Κατάκοπος ὁ σύζυγος λαμβάνει ἐπὶ τέλους τὴν ἀπόφασιν ἵνα φορέσῃ τὰς κάλτσας του ὡς ἔχουσι, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον κάθηται περίλυπος ἐπὶ τινος ἔδρας. Παραδόξως ὅμως αἰσθάνεται φρεβρὸν κέντημα εἰς ἀπόκρυφόν τι τοῦ σώματος τοῦ μέρος, ὅτε καὶ ἡ βελόνη ἀνευρίσκεται ἐν μέσῳ τῶν γελώτων καὶ τῆς ἀγαλλιάσεως ἀπάντων.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ *Still*, ἐν ᾧ ἴσθιν ὅτε ἀπαντῶνται ἐν μέσῳ αἰσχρῶν μονολόγων καὶ κωμικοῖς τινεσὶ χαρακτήρες. Ἄλλὰ τὸ παραδοξότερον πάντων εἶναι ὅτι συγγραφεὺς τῆς *Βελόνης* ἦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος *Still*.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτου ἐποχὴν ἐπειράθησαν ἵνα παραστήσωσιν ἀσθενῆ τινα δοκίμια ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Ἡ *Forrex* ἢ *Porrex*, ἥτοι ἡ τραγωδία τοῦ *Γορβοδοῦ*, ἦν παρέστησεν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τῆς Ἐλισάβετ, καὶ ἄλλαι εἰσι θέσεις ἰστερημένα: πνεύματος.

Ἡ Ἰσπανικὴ τραγωδία ὑπῆρξε τὸ πρῶτον σοβαρὸν δρᾶμα, ἀλλ' ἄνευ συμμετρίας καὶ ἐμπλεων γελοίας ἐμφάσεως.

Ἐν τούτοις τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν εἶχε λάβει ἤδη τὴν ἔξιν ἵνα παρίσταται εἰς τὰς δραματικὰς ταύτας παραστάσεις, ἄνθρωποι δὲ πάσης κοινωνικῆς τάξεως μετ' εὐχαριστήσεως ἐπορεύοντο εἰς τὸ θέατρον.

Οἱ ἠθοποιοὶ διετηροῦντο ὑπὸ τῆς βασιλείας καὶ τῶν εὐγενῶν, τὰς δὲ παραστάσεις αὐτῶν ἔδιδον ἐντὸς τῶν αὐλῶν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐν τοῖς πανδοχείοις, διηγὸν ὅμως βίον κραιπάλης, μεθύοντες καὶ χαρτοποικοῦντες. Τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἠθοποιῶν εἶχε τι τὸ σατανικόν. Οἱ πουριτανοὶ ἐσταυροκοποῦντο συναντῶντες αὐτούς, ὁ δὲ ὄχλος προσέβαλλε καὶ ὕβριζεν αὐτούς, καὶ μόνοι οἱ εὐγενεῖς ἐδώρουν αὐτοῖς χρήματα.

Καὶ ὅμως τὸ θέατρον ἐπλούτιζε τοὺς συγγραφεῖς, ἠθοποιούς καὶ ἐργολάβους, ἤρχισε δὲ βαθμηδὸν καὶ σοβαρῶς προοδεῖον διὰ τῶν ἔργων τοῦ *Ροβέρτου Greene*, τοῦ *Ἰωάννου Lilly*, καὶ ἰδίως τοῦ *Χριστοφόρου Marlowe*. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο πτωχότατος καὶ εἰς πᾶν ἐλάττωμα ἔκδοτος, ἀλλ' ἦτο πάντοτε ἰδιοφυία· ἂν δὲ εἰς τινὰ δρᾶματα αὐτοῦ, ὡς τὴν «*Διδῶ*», τὸ δρᾶμα τοῦ «*Ἁγίου Βαρθολομαίου*», τὸν «*Ἐδουάρδον Β'*» παρατηρῶνται ὑπερβολαὶ καὶ ἀνομοιοαλήθειαι, εἰς τὸν «*Φαῦστον*» ὅμως ἀποκαλύπτεται ὁ καλλιτέχνης. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ *Γκαῖτε* μετεσκεύασε τὸν *Μεφιστοφίλην*, τὸν ἐπαρουσίασε κομψότερον καὶ εἰρωνικώτερον, ἀλλ' ἡ πρωτοτυπία τῆς συλλήψεως ἀνήκει εἰς τὸν *Χριστοφόρον Marlowe*. Ὁ ἀγγλος μάλιστα *Φαῦστος* εἶναι παθητικώτερος τοῦ γερμανοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ πρῶτος πιστεύει ἐξ ὅλης ψυχῆς, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν κλείει τὴν καταχθόνιον συμφωνίαν, δοκιμάζει ταραχὴν καὶ τρόμον ἀνέκφραστον.

Ἄλλ' οἱ δραματικοὶ συγγραφεῖς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσιν ἵνα δώσωσι τὴν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὸν μέγαν γόητα, τὴν μάγον εὐφυίαν τοῦ *Γουλιέλμου Σακεσπεῖρου*.

Οὗτος λέγεται ὅτι ἦτο υἱὸς ἐμπόρου ἐρίων

καὶ κρεοπώλου, πρὶν ἢ δὲ αὐτὸς ὁ Γουλλιέλμος ἄρξηται ἀποκεφαλίζων τυράννους ἐπὶ σκηνῆς, ἔσφαζεν ἐπὶ τινα ἔτη πρόβατα καὶ βόας. Κατὰ τοὺς βιογράφους ὁμοῦ αὐτοῦ *George Steevens* καὶ *Edmond Malone*, ὁ πατὴρ τοῦ Ἰωάννης ἦτο χειροκτιοποιὸς ἐν *Stratford*, χρηματίας καὶ δημοτικὸς σύμβουλος τῆς περιφέρειας ἐκείνης, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦ βίου του στάδιον διήλθεν ἐν πενίᾳ. Ὁ Γουλλιέλμος εἰσήχθη πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς πόλεως ταύτης, ὅποθεν φαίνεται ὅτι μετέβη παρὰ τινι δικηγορικῷ γραφεῖω. Δεκαοκταέτης ἐνυμφεύθη τὴν *Annan Hathaway*, κατὰ ἑπτὰ καὶ ἡμισυ ἔτη μεγαλειτέραν αὐτοῦ, γυναῖκα ἀγράμματον καὶ πεζήν, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τρία τέκνα, τὴν *Σωσάννην*, τὴν καὶ ἐνοουμένην αὐτοῦ, τὴν *Ἰουδὴν* καὶ τὸν *Ἀμνέτον (Hamnet)*, ἀποθανόντα τῷ 1596 κατὰ τὸ δωδέκατον τῆς ἡλικίας του ἔτος. Αἰφνης ὁμοῦ μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐγκαταλείπει τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἦτο αὕτη, καὶ μεταβαίνει εἰς *Λονδῖνον*, ὅπου καὶ συνηταιρίσθη μετὰ ὁμάδος, διαρπαζούσης ἐλάφους ἐκ τοῦ δάσους τοῦ κυρίου *Θωμᾶ Lussi*. Οὐχ ἦττον ὁ βιογράφος αὐτοῦ *Malin* διαψεύδει τὴν πληροφορίαν ταύτην, χωρὶς ὁμοῦ καὶ νὰ δώσῃ ἡμῖν λόγον τῆς ἀποτόμου ἐκείνης φυγῆς τοῦ Γουλλιέλμου ἐκ τῆς *Stratford*, πλὴν τῆς εἰκασίας μόνον ὅτι ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν ἕνεκα χρηματικῶν στενοχωριῶν. Ὑποτίθεται ὅτι ἀφίκετο εἰς *Λονδῖνον* τῷ 1586 ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι καὶ δύο ἔτων, ἔνθα, ὠθούμενος ὑπὸ τῆς πρὸς τὰ θεάτρα κλίσεώς του, συνηνώθη μετὰ ἑταιρείας ἡθοποιῶν, συμπαραιστάνων μετὰ τῶν *Λαυρεντίου Fletcher*, *Ῥιχάρδου Burbage* καὶ *Βενιαμίν Johnson*. Δυστυχῶς ἡ ἱστορία δὲν διεφύλαξεν ἡμῖν ἐν τίνι δραματικῷ ἔργῳ ἔλαβε τὸ πρῶτον μέρος καὶ ποῖον ὑπεδύθη πρόσωπον. Τινὲς τῶν βιογράφων αὐτοῦ ἰσχυρίσθησαν ὅτι ὡς ἡθοποιός, δὲν ἦτο μεγάλης ἀξίας, οὐχ ἦττον ἄλλοι ὑποστηρίζουσι τὸναντίον, ὅτι, ὑποδύμενος τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων του, ὡς τὸ τοῦ *Φαλοτάφ*, ἀπέσπα τοὺς ἀπὸ μέσης καρδίας γέλωτας τῶν ἀκροατῶν του, ἐν δὲ τῷ *Ἀμνέτω* ἔκαμαν αὐτοὺς νὰ ῥιγῶσιν ἐκ φρίκης καὶ οἴκτου.

Ἡ μεγάλη τοῦ *Σακεσπέιρου* καρδιά ἡσθάνετο νεανικὸν σφρίγος, ἀκατάβλητον πρὸς τὰς γυναῖκας συμπάθειαν· ἀπόδειξις δὲ τούτου, ὅτι ἔγραψεν ἑκατὸν καὶ πενήτηντα σοννέττα εἰς διαφόρους ἔρωμένους του καὶ κατ' αὐτὴν

ἔτι τὴν μεγάλην ἡλικίαν ἠύτοσχεδιάζε καθητικωτάτους στίχους διὰ μίαν *δεοποιίδα*. Μεγάλως συνεπάθει εἰς τὰς μελαγχροινὰς καὶ μελανοφθάλμους γυναῖκας, ὡς ὁ *Βύρων* προυτίμα, ὡς γνωστὸν, τὰς ξανθὰς καὶ γλαυκοφθάλμους καὶ ὁ *Οὐάλτερ Σκῶτ* τὰς ἐρυθροδέρμους καὶ πυρρότριχας. Καὶ ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὰς γυναῖκας ἔμμανῶς. Ἄλλὰ διὰ τί, θὰ ἐρωτήσητε, αἱ ὠραῖα τῆς ἐποχῆς του ἡμιλλῶντο τίς ἐξ αὐτῶν νὰ κατακτήσῃ τὴν καρδίαν του; Ὁ ποιητὴς τοῦ *Ἀμνέτου* ἦτο ἴσως ἐκτάκτου ὠραιότητος; Τούναντίον, ὄχι. Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο χωλός, ὡς ὁ *Βύρων* καὶ ὁ *Σκῶτ*. Τὰ ἀληθῆ τῆς ἀμιλλῆς αὐτῶν ταύτης αἰτία ἄλλοθι δέον ἵνα ζητήσωμεν. Ἐνυπάρχει τι εἰς τινὰς ὑπάρξεις, ὅπερ συχνάκις σαγηνεύει πλείοτερον τῆς ἐφημέρου καλλονῆς, πλείοτερον τῆς δυνάμεως καὶ χάριτος τῶν ἐπιδεικνυομένων εἰς μεγαλοπρεπεῖς χοροὺς ποδῶν καὶ τὸ τί αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ ψυχικὴ ἰσχύς, ἡ εὐφυΐα, ἥτις μαγεύει καὶ ποιεῖται κατακτήσεις. Οὐχ ἦττον πρὶν ἐκθέσω, τὸ ἐπ' ἐμοί, τὸ μεγαλεῖον τούτου, ἐπιτρέψατέ μοι ἵνα περιγράψω ὑμῖν διὰ βραχέων τὸ θέατρον *Globe (Σφαῖρα)*, ἔνθα ἐδιδάχθησαν τὸ πρῶτον αἱ τοῦ *Σακεσπέιρου* τραγωδίαι.

Ἐπτὰ θεάτρα ὑπῆρχον ἐν *Λονδίνω* ἐπὶ τοῦ *Σακεσπέιρου*· τοσοῦτον ἢ πρὸς τὰς δραματικὰς παραστάσεις κλίσις ἦτο ζωνηρὰ καὶ πάγκοινος! Τὰ θεάτρα ταῦτα ἦσαν ὄγκοι ὑπερμεγέθεις καὶ ἀκατέργαστοι, οὐδόλως ἀναπαυτικοὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν καὶ βάρβαροι ὡς πρὸς τὸν διάκοσμον. Ἐπὶ βορβορώδους γαπίδου, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ *Ταμέσεως*, ἠγείρετο τὸ πρῶτιστον τῶν θεάτρων τούτων, ἡ «*Σφαῖρα*»¹, εἶδος ὀγκώδους ἐξαπλεύρου πύργου, περιβαλλομένου ὑπὸ βορβορώδους τάφρου, ἀνωθεν δὲ τοῦ θεάτρου ἀνεπιστάνυτο σημαῖα ἐουθρά, ἀγγέλλουσα τὴν παράστασιν. Εἰς τὰ θεάτρα ταῦτα συνέρρεον πτωχοὶ τε καὶ πλούσιοι, καθότι ὑπῆρχον θέσεις τιμώμεναι ἀντὶ ἐξ πενῶν, ἀντὶ δύο καὶ ἀντὶ μιᾶς ἔτι, πλὴν τὸ μέρος, ἔνθα οἱ πληρόνοντες τὰ ποσὰ ταῦτα ἐκάθηντο, δὲν ἦτο ποσῶς ἐστεγασμένον, ἢ δὲ βρογῆ ἐπιπτεν ἀκωλύτως ἐπὶ τῶν πληθειῶν τούτων θεατῶν. Συνήθως πρὸ τῆς ἐνάρ-

1. «Τὸν *Ἡρακλῆα* μ' ὄλο τὸ βάρος του». Τὸ θέατρον *Globe* εἶχεν ὡς σύμβολόν του τὸν *Ἡρακλῆα*, ποὺ ἐβαστοῦσε σφαῖραν (*Ἀμνέτος*. Πρᾶξις Β', σκηνὴ β', ἔκδοσις *Πολυλά*, σελίς 221).

ξίως τῆς παραστάσεως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἔπινον ζῦθον, ἔθραυον κάρνα, ἔτρωγον διαφόρους καρπούς, ὠρούοντο καὶ οὐχὶ σπανίως ἐγρονθοκοποῦντο· ἐνίοτε δέ, κινούμενοι εἰς ἀγανάκτησιν ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς σκηνῆς διδασκομένων, ὤρμων κατὰ τῶν ἠθοποιῶν, ἀναστατοῦντες τὸ ὄλον θέατρον, ἢ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ παράστασις δὲν ἐτύγγανε τῆς ἐπιδοκιμασίας των, ἔτρεχον εἰς τὸ καπηλεῖον, ὅπου ἐφοῖτα ὁ ποιητής, ὅπως ξυλοκοπήσωσιν ἢ ὑποβάλωσιν αὐτὸν εἰς βαναύσους καὶ ἐνίοτε ἐπωδύνους ἀστεισμούς. Χάριν τῆς παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς ἰδιαζούσης πρὸς τὴν ζυθοποσίαν τάσεως, μέγας πῖθος ἐστηρίζετο ἐπὶ τινος τῶν τοίχων τῆς πλατείας πρὸς κοινὴν χρῆσιν. Ἐὰν ὁσμὴ τις δυσάρεστος προσέβαλλε τὴν οὐχὶ ἄλλως τε λεπτιὴν ὕσρησιν τῶν θεατῶν τούτων, ἤκούετο γυνικὴ κραυγὴ «καύσατε ἀλκενθίδα» ἀμέσως δὲ ἡ παραγγελία αὕτη ἐξετελεῖτο, καιομένης τῆς ἀλκενθίδος ἐν πυραύφῳ, κομίζομένη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἐξ οὗ ἀνέθρυσκε βαρὺς καπνός, οὐδόλως ὁμως ἐνοχλῶν τοὺς παρестῶτας. Νοεῖται ὅτι οἱ θεαταὶ οὗτοι ἐκάθηντο ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ἐδάφους, ἢ τὸ πολὺ ἐπὶ δέσμης ἀχύρων.

Ἰπεράνω τούτων καὶ ἀμέσως πλησίον τῆς σκηνῆς ἐκάθηντο οἱ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσιν ἐν σελλίνιον ὡς τιμὴν εἰσόδου καὶ ἀποτελοῦντες τὴν τάξιν τῶν κομψευομένων, τῶν εὐπατριδῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων. Οἱ θεαταὶ οὗτοι προεφύλασσοντο ἀπὸ τὴν βρογῆν, ἐὰν δ' ἐπλήρονον ἐπὶ πλέον ἐν σελλίνιον, ἠδύναντο νὰ προμηθευθῶσι μικρὸν κάθισμα, ἢ λείψει δὲ τούτου, ἐκάθηντο καὶ οὗτοι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὡς οἱ ἦττον εὐγενεῖς γείτονές των, καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ οὗτοι θεαταὶ ἐχαρτοπαίχουν, ἐκάπνιζον καὶ πολυτρόπως ἐξύβριζον τοὺς πληθεῖς θεατάς, οἵτινες ἀπέδιδον αὐτοῖς τὰ ἴσα, ῥίπτοντες μῆλα κατὰ τῶν ὑβριστῶν των. Μὴ ἀρκούμενοι δὲ εἰς τοῦτο οἱ εὐπατρίδαι ἐκεῖνοι ἐγερονόμων ἀπρεπῶς, ἐβλασφήμουν, ἠστέλλοντο διὰ λίξεων πολυσυνθέτων, πεφουσιωμένων, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν τοῦ αἰῶνος ἐκεῖνου ἔθος.

Ὡς πρὸς τὴν κυρίως σκηνὴν, οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ δυνάμενον νὰ δαλεάσῃ τὸ βλέμμα τοῦ θεατοῦ. Τὰ παρασκήνια ἦσαν πεπαλαιωμένα καὶ ἀμυρᾶ, εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς ἀνηρτάτο διαρκῶς σκηνογραφία τις, παριστώσα τὴν *δαιουσίην* τοῦ Σολομῶντος. Ὁ ἱματισμὸς πτωχότατος καὶ συχνάκις ἀνάρμστος, συνιστάμενος εἰς πτίλα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πορφυρᾶς ἐπὶ τῶν ὑποδημάτων περικνημίδας.

Τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν ὑπεδύοντο νεανίσκοι. Ἡ ὀπταπότη εὐκόλως ἐπετυγχάνετο τῇ βοηθείᾳ τῶν θεατῶν· οὐδεμία προστοιμασία σκηνική, οὐδεμία διοπτική, οὐδεμία κινητὴ σκηνογραφία ἐν τοῖς θεάτροις τούτοις. Ἐὰν ἡ σκηνὴ ἀπῆτει ἵνα πρόσωπόν τι ἄφωνον λ. χ. ὑποδύομενον πρόσωπον ἱππότου παρουσιασθῇ, ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ ἦτο εὐκόλος· ἔθετον ἐπὶ τῶν φορεμάτων του ὑποκάμισον καὶ οὕτω ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἱππότης. Ἀντὶ σκηνογραφίας, παριστώσης πεδίον μάχης, διασταυροῦντο εἰς μέρος τι τῆς σκηνῆς δύο ξίφη ἐκ ξύλου. Ἐὰν ὁ σκηνικός διάκοσμος ἀπῆτει ἐκκλησίαν, ἀνηρτάτο ἐπὶ τοῦ τοίχου ὁμοίωμα *Ἐσταυρωμένου*. Συχνάκις δὲ ἡ φαντασία τῶν θεατῶν ἀνεπλήρου πᾶσαν σκηνικὴν ἔλλειψιν. Ἐπιγραφὰ κεφαλαίως γράμμασι γεγραμμένη ἀνήγγελλεν εἰς τὸ κοινὸν ὅτι ἡ σκηνὴ τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην μετεφέρετο ἐκ *Λονδίνου* εἰς *Κωνσταντινούπολιν*, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τῆς ὁδηγίας ταύτης ὁ τόπος τῆς σκηνῆς κατενοεῖτο ἐκ τῶν λόγων τῶν ὑποκριτῶν, ἢ πολλάκις εἰκάζετο ἐξ ἄλλων δεδομένων. Ἐὰν αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναῖκες ἐξέφερόν τι σχετικὸν πρὸς τὰ ἀνθη καὶ ἐξεφράζοντο, ὡς ἐὰν ἤθελον νὰ δρέψωσι τοιαῦτα, ἡ φαντασία τῶν θεατῶν μετεσχημάτιζε τὴν σκηνὴν εἰς κήπον. Ἐὰν οἱ ὑποκριταὶ ἀνέφερόν τι περὶ ναυαγίου, ἐξ οὗ δῆθεν ἐσώθησαν, ἡ φαντασία τῶν θεατῶν μετεσχημάτιζε καὶ αὐτὴς τὴν σκηνὴν εἰς βράχον.

Ἄλλ' ἐὰν τόσον ὀλίγος σεβασμὸς ἀπεδίδετο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ τόπου, δὲν ἐφαίνοντο εὐλαβέστεροι καὶ πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ χρόνου. Πολλάκις νεαροὶ ἡγεμόνες ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐρώμενοι ἀλλήλων· μετὰ πολλὰς περιπετειάς ἡ ἡγεμονία ἐνεκυμόνει καὶ ἔτικτεν υἱόν, ὅστις, ἀπολεσθεὶς κατὰ τὴν νηπιότητα, ἐνεφανίζετο αὐθις ἀνδρωθεὶς πλέον καὶ ἔτοιμος ἐν' ἀναλάβῃ τὰ δικαιώματα τῆς πατρότητος, ἢ δὲ τῶν συμβάντων τούτων ἐκτύλιξις δὲν διήρκει πλέον τῶν δύο ὥρων.

Αἱ τερατώδεις αὗται ἀνωμαλῖαι ἐμετριάσθησαν ὀλίγον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σακεσπέιρου, ὀλίγα δὲ παραπετάσματα, ἀξέστως ἐζωγραφημένα καὶ ἄλλαι ἄτεχοι μιμήσεις ζῶων, πύργων καὶ δασῶν ἐβοήθουν τὴν φαντασίαν. Τοιαύτη ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἐν γένει ὁ σκηνικός μηχανισμὸς καὶ διάκοσμος τοῦ θεάτρου ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σακεσπέιρου. Καὶ ὁμως ἐν τῷ ἀκόμψῳ τούτῳ οἰκοδομήματι καὶ διὰ τοιούτων σκηνικῶν ἐπίπλων καὶ βοηθημάτων ὁ Γουλλιέλμος Σακεσπέιρος ἀμιλλᾶται πρὸς

τὸν *Σοφοκλέα* καὶ *Εὐριπίδην*, τὸν *Ἀριστοφάνη* καὶ *Αἰσχύλον*, τὸν *Πλαῦτον* καὶ *Τερέντιον*. Αὐτὸς μὲ τόσον πενιχρὰν ἐπίπλωσιν καὶ ἔτι πενιχρότερον ἱματισμὸν καὶ σκηنيκὸν μηχανισμὸν παρουσιάζει εἰς τοὺς θεατὰς αὐτοῦ τὸ χαρίεν τῶν *Καπουλέτη* ἀνθοκήπιον καὶ τὴν ἀργυρᾶν σελήνην, τὴν θωπεύουσαν τὴν ἀπαλὴν καὶ χνοῶδὴ τῆς *Ἰουλιέττας* παρειάν, τοὺς ὑπερφηάνους τῆς γηραιᾶς *Σκωτίας* πύργους καὶ τὰ ἐπίχρυσα ἀνάκτορα τῶν *Δογῶν* τῆς *Ἐνετίας*. Διὰ τῆς εὐπειρίας τῶν στίχων τοῦ ὁ *Σακεσπεῖρος* προξενεῖ τοιαύτην εἰς τὸ ἀκρατηρίον τοῦ ἐντύπωσιν, ὥστε, οἷονεὶ ὑπνωτιζόμενον τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ, αἰσθάνεται τὸ πατάγισμα τῆς βροχῆς, τὸν συριγμὸν τοῦ ὀρμητικοῦ ἀνέμου, τὴν βοήν τῆς βροντῆς, τὴν μανίαν τῆς φοβεραῶς θυέλλης, τὸν καλπασμὸν ἑκατοστύος ἵππων καὶ τὸν κρότον τιτανικῆς, τρομερᾶς μάχης. Διὰ μόνης τῆς μαγείας τῶν στίχων τοῦ διασκεδάζει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ πεφοβημένου *Μάκβεθ* καὶ τῶν ἐνθουσιῶντων θεατῶν ὀκτῶ βασιλέων σκιάς, ἃς παρακολουθεῖ τὸ ἀπειλητικὸν τοῦ *Βάγκου* φάσμα καὶ προβάλλει τὸν δίχτηλον πόδα τοῦ *Σατανᾶ*, ταραττοντα τὸν *Ὀθέλλον*. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ *Σακεσπεῖρος* διαστρέφει ἐξ ἀγνοίας τὴν ἱστορίαν, ἣν δὲν ἐμελέτησε πολὺ, συχνάκις δὲ συγγείη τὸν *Χριστιανισμὸν* πρὸς τὸν *Ἐθνισμὸν*, τὸ ἱερὸν πρὸς τὸ βίβηλον, ζῆ ἐν μέσῳ ἀνθρώπων σχεδὸν ἀγροίκων, ζητούντων τὸ χυδαῖον ἐν τῷ ἠρωϊσμῷ, ὅπως διασκεδάσωσιν ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἄλλ' οὗτος τὰ πάντα σχεδὸν ἀναπληροῖ διὰ τῆς γονίμου καὶ ἐκτάκτου φαντασίας του, διὰ τῆς ἰδιαζούσης καλαισθησίας του, διὰ τῶν σκέψεών του. Εἰς αὐτὸν ἀρκεῖ ἱστορικὴ τις περικοπή, φράσις τις, ἐνίοτε μία λέξις μόνη, ὅπως ἐξ αὐτῆς παραγάγῃ τὴν *μεγάλην εἰκόνα* καὶ *ζωγραφῆσθαι* θαυμασίως τοὺς χαρακτῆράς του.

Ἐὰν παρουσιάζῃ ἡμῖν τὸν *Καίσαρα* ἐπιδεικτικόν, ὅστις ἔζη ἀφελέστατα, περιγράφει οὐχ ἦττον ἐντελέστατα τὸν *Βροῦτιον*, ὅστις χάριν αὐτῆς τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος λαμβάνει τὴν παράδοξον καὶ σκληρὰν ἀπόφασιν, ἵνα φονεύσῃ τὸν εὐεργέτην του. Ἄψογος εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ *Ἀτωνίου*, ὅστις διὰ τῆς γοητευτικῆς εὐγλωττίας του ἐξεγείρει τὸν ῥωμαϊκὸν λαὸν πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν ἀγνωμόνων φονέων. Ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ *Ἀτωνίου* καὶ τῆς *Κλεοπάτρας* ἡ παραφορὰ τῆς κραιπάλης μὴ θαυμασίως δὲν περιγράφεται, ἐνθα τὸ τέκνον τῆς *Ρώμης*

καταβεβλημένον, ἀποθεαρρημένον ἄγεται πρὸ τῶν ποδῶν γυναικὸς ἀσελοῦς καὶ ἀκολάστου, εἰς ἐναγκαλισμοὺς ἀκρόεστους; Αἱ ἀγγλικάι ὑποθέσεις ἀπεικονίζονται διὰ χρωμάτων τῶν πραγματικῶν, μετὰ καλαισθησίας τόσον λεπτῆς, διὰ φωτοσκιάσεων, αὐτως εἰπεῖν, τῶν ζωηρῶν, ὥστε τὸ κοινὸν τῆς *Ἀλβιῶνος* μένει μαγευμένον.

Ὁ *Σακεσπεῖρος* μεταχειρίζεται ἐνίοτε γρωστῆρας *Ῥαφαηλείους*, θίγει τὰ τρυφερώτερα τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων μετὰ χάριτος ὁλως ἰδίως.

Ἢ *Ὀφηλία*, ἡ *Ἰουλιέττα*, ἡ *Ανσοδεμόνα*, ἡ *Μεράνδα* ἀποσπῶσι τὰ δάκρυα ἡμῶν καὶ αὐτὴ δὲ ἡ βδελυρὰ *Γερτρούδη* συγκινεῖ ἐκ τρυφερότητος τὸ κοινόν, ὅπερ βραίνει δι' ἀνθῶν τὸ πτώμα τῆς *Ὀφηλίας*.

Ἐνίοτε ὁ *Σακεσπεῖρος* προσδιορίζει τὴν ἐξέγερσιν τῆς τραγικῆς φρίκης, καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ἔχει τὸν ὁμοῖόν του, εἶναι ἐξοχος.

Παρατηρήσατε δι' ὁποίων μελανῶν χρωμάτων περιγράφει τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ *Ὀθέλλου*, τὴν ἀγαλίνωτον φιλοδοξίαν τῶν συζύγων *Μάκβεθ*, τὴν πρὸς τὸ χροσίον ἀκρόεστον δίψαν τοῦ *Σαῦλῶν*, τὸν τρόμον τοῦ θανάτου, ὑφ' οὗ καταλαμβάνεται ὁ *Καρδινάλιος* τοῦ *Beaufort* ἐν τῷ *King Henry* (second part). Παρατηρήσατε δι' ὁποίας δυνάμειος καὶ τέχνης περιγράφει τὴν τρέλλαν τοῦ *Βασιλέως Ἀἴθρ*, τὴν ὑπεροπτικὴν ὑπερφηάνειαν τοῦ *Κοριολανοῦ*, τὰ κακὰ ὄνειρα τοῦ *Ῥιχάρδου Γ'*, τὴν τρέλλαν συχνάκις μὲν προσποιητὴν, ἐνίοτε δὲ ἀληθῆ τοῦ *Ἀμλέτου*.

Ὁ μάγος ποιητῆς κάμνει ἡμᾶς νὰ ῥιγώμεν ὑπὸ φρίκης, ἐνεκα τῆς συσσωρεύσεως τῶν θανάτων ἐν τῷ *Ἀμλέτῳ* καὶ τῷ *Μάκβεθ*, νὰ τρέμωμεν ὑπὸ ὀργῆς διὰ τὴν τύχην τῆς *Ανσοδεμόνας*, διεγείρει ἐν ἡμῖν βαθὺ εὐσπλαγγνίαιος αἰσθημα πρὸς τὴν *Αἰκατερόνην* τῆς *Ἀραγωνίας* καὶ καταθλίβει τὴν καρδίαν ἡμῶν διὰ τῆς μεταξὺ *Τάλβοι* καὶ υἱῶν αὐτοῦ σκηνῆς ἐν τῷ *King Henry* (first part.).

Τινὲς τῶν κριτικῶν ἠθέλησαν νὰ συγκρίνωσιν αὐτὸν πρὸς τὸν *Σχίλλερ* ἀλλ' ὅσον ἐπιτυχῆ καὶ ἂν ὦσι τὰ δραματικὰ ἔργα τοῦ Γερμανοῦ, ὁ *Βαλεστάϊν*, ὁ *Λοῦξ* τῆς *Ἀλμπας*, ἡ *Κεκιλία*, ὁ *Γουλλιέλμος Τέλλ* κτλ., ὁ μέγας τῆς *Στραυφρόδης* ποιητῆς εἶναι ἀπαραμίλλος. Οὐ μόνον γινώσκει νὰ διαδοῖν ἐν ἡμῖν τὰς λεπτοτέρας χορδὰς τοῦ αἰσθήματος, οὐ μόνον εἶναι ἱκανὸς νὰ πληρῶσιν τὴν ψυχὴν ἡμῶν τρόμου, ἀλλ' ἰσχυρὰς ἐκπωματίζει τὸ δοχεῖον τῆς εὐθυμίας

αὐτοῦ, καταδείκνυσιν ἡμῖν πηγὴν ἀνεξάντλητον κωμικῆς χάριτος, καὶ διασκεδάζει ἡμᾶς περιγράφων ἕνα γραφικόν, ἕνα φανταστικόν κόσμον, ἐνθουσιάζοντα καὶ καταγοητεύοντα ἡμᾶς. Ἀπόδειξις δὲ ὁ *Sir John Falstaff* ἐν τῇ κωμῳδίᾳ «*Merry Wines of Windsor*».

Ἐπάρχουσιν ἄλλοι, οἵτινες ἐφρασεολόγησαν ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Σακεσπέιρου, ἄλλοι, οἵτινες ἀπέδωκαν αὐτῷ βαναυσότητα, ἄλλοι ὅτι εἰσήγαγεν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τὸ ὑπερφυσικόν, χρώμενος μαγίαις καὶ φαντάσμασιν, ἄλλοι ἀπεκάλεσαν αὐτὸν ἀηθρὸν καὶ ἄλλοι πιστεύσαντες αὐτὸν ὑδροφόρον.

Ἄλλὰ, κατὰ τὸν *Schlegel*, ὁ «Σακεσπέιρος οὐ μόνον εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον ἀνήκει. Ὁ πνευματικὸς κόσμος καὶ ἡ φύσις ἔθεντο πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τοὺς θητακρούς των, ἡμίθεος ἐν ἰσχύϊ, προφήτης διὰ τὸ βάθος τῶν βλέψεών του, πνεῦμα ὑπερφυσικὸν διὰ τὴν ἔκτασιν τῆς σοφίας του, πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ὑψίστον, κατέρχεται μέχρι τῶν θνητῶν, ὡς ἂν μὴ εἶχε τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς του καὶ εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἀγνός, ὡς παιδίον».

«Ὁ Σακεσπέιρος, λέγει ὁ μέγας ἠθικολόγος *Jonson*, εἶναι ἀνώτερος ὅλων τῶν συγγραφέων, τοῦλάχιστον τῶν νεωτέρων, εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς φύσεως, ὁ ποιητὴς, ὅστις παρέχει τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ πιστὸν κάτοπτρον τῶν ἡθῶν καὶ τοῦ βίου. Οἱ χαρακτῆρες του δὲν μετατρέπονται, ὡς ἐκ τῶν ἐθίμων τῶν ἰδιαιτέρων τόπων, ἀγνώστων εἰς τὸν ἐπίλοιπον κόσμον, ὡς ἐκ τῶν ἰδιαζουσῶν σπουδῶν ἢ τῶν ἐπαγγελμάτων, ἅτινα ἐπὶ ἐλαχίστου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐπιδρῶσιν, ἢ ἐκ τῶν συμπτώσεων

παροδικῶν ἐθῶν ἢ προσωρινῶν δοξασιῶν. Οἱ χαρακτῆρες αὐτοὶ εἶναι: οἱ γνήσιοι γόνοι τῆς κοινῆς ἀνθρωπότητος, τοιοῦτοι, οὓς ὁ κόσμος αἰετοτε παρέχει καὶ ὁ παρατηρητὴς πάντοτε ἀνευρίσκει. Τὰ πρόσωπα τῶν χαρακτῆρων αὐτῶν ἐνεργοῦσι καὶ ὁμιλοῦσιν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν γενικῶν ἐκείνων παθῶν καὶ ἀρχῶν, ὧν ἅπαντες οἱ νόες ἐμφοροῦνται καὶ ὑφ' ὧν ὅλον τῆς ζωῆς τὸ σύστημα εἰς ἀέναον τίθεται κίνησιν. Ἐν τοῖς ἔργοις ἄλλων ποιητῶν εἰς χαρακτῆρ εἶναι συγνάκις ἐν μόνον πρόσωπον, ἐν ᾧ ἐν τοῖς τοῦ Σακεσπέιρου, κατὰ γενικὸν κανόνα, εἶναι τύπος.

Ἐκ τῆς εὐρείας ταύτης ἐκτάσεως, ἣν προσδίδει εἰς τὴν ἀπεικόνισιν τῶν χαρακτῆρων του, τσαύτη ἀπορρέει διδασκαλία, αὕτη δὲ πληροὶ τὰ σακεσπέιρεια ἔργα πρακτικῶν ἀξιωματῶν καὶ βιοτικῆς συνέσεως. Ἐρρήθη περὶ τοῦ *Εὐρηπίδου*, ὅτι ἕκαστος αὐτοῦ στίχος ἦτο καὶ ἐν ἀπόφθεγμα, ἀλλὰ περὶ τοῦ Σακεσπέιρου δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐκ τῶν ἔργων του δύναται τις ν' ἀρυσθῆ σύστημα πολιτικῆς καὶ οικονομικῆς σοφίας. Κατὰ τοῦτο λοιπὸν ὑπερέχει ὁ Σακεσπέιρος, ὅτι τὸ δράμα του εἶναι πιστὸν κάτοπτρον τοῦ βίου καὶ ὅτι ἐκεῖνος, οὐ ἢ φαντασία ἀπεπλανήθη διώκουσα τὰ φάσματα, ἅτινα ἄλλοι συγγραφεῖς ἐγείρουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ, θεραπεύεται τῆς παραφόρου ταύτης ἐκστάσεως ἀναγινώσκων αἰσθήματα πραγματικῶς ἀνθρώπινα, ἐν ὄντως ἀνθρωπίνῃ γλώσσει διατυπούμενα. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τοῦτο ἐπέρχεται ἐκ τῶν δραματικῶν ἐκείνων ἔργων, ἐξ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ ἐρημίτης δύναται νὰ κρίνη περὶ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὡς ἐπίσης κληρικὸς δύναται νὰ προῖδῃ τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

ΠΕΡΙ ΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΥΣ

ὕπο

ΙΑΡΔΑΝΟΥ ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ

Ἔπει, εἰ μὴ τι μνήμης ἀμαρτάνω, 1884φ, ἐπὶ Καλλιάρχου προέδρου τοῦ δήτουρος, ἀνεγνωμν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ποιημάτιον Νάλον, ἐν ᾧ ἐλέγομεν ὀλίγα πάνυ περὶ ἔπους. Ἐκεῖνα νῦν ὅση δύναμις ἡμῖν εὐρύνατες καὶ βραχυτάτην περὶ τέχνης καὶ τοῦ καλοῦ θεωρίαν συνάψαντες παρατιθέναι τολμῶμεν ὑμῖν εὐγνωμόνων, ὡς φησὶ που Πλούταρχος, τῶν ἀκρωμένων οἰόμενοι τεύξεσθαι. Ἐπεὶ δὲ περὶ ἔπους ἡμῖν ὁ λόγος, ἀρκτέον, ὡς εἰκός, ἀπὸ τῆς ποιήσεως ἀπλῶς, ἢ ἐκ τοῦ γένους ἀρικώμεθα βαθμηδὸν εἰς τὸ εἶδος.

Ἔστι δὴ ποιήσις αἰτία πᾶσα καθόλου καὶ ἐργασία πᾶσα τεχνικὴ κατὰ Πλάτωνα¹, δι' ἧς τι μῆπω πρότερον ὄν εἰς τὸ εἶναι μεθίσταται². Ἔστι μὴν ἐνθάδε τὸ εἶναι τῷ φιλοσόφῳ τὸ εἶδος, ὃ τινι μορίῳ τῆς ὕλης ἐναποτυπῶν ὁ τεχνίτης γενέσθαι ποιεῖ τι μῆ πρότερον ὑπάρχον (αὐλόν, εἰκόνα, κύλικα). Τὸ γὰρ ἀπλῶς ἐξ οὐκ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τι μεθιστάναι τοῦ θεοῦ νομίζομεν εἶναι μόνου. Ταῦτόν οὖν ἡ ποιήσις οὕτω θεωρουμένη τῇ τέχνῃ, μῦριον ἐχούση τὴν οὕτω καλουμένην ἰδίαν³. Οὕσα δὲ τι σύμφυτον ἢ τέχνη διὰ τὸ χειρὸς τε τυχεῖν ἐπιτηδείου καὶ νοῦ παρὰ τῆς φύσεως⁴ ἔσχε γένεσιν οἷαν ἢ

κοινωνία κατ' Ἀριστοτέλην τοῦ γὰρ ζῆν ἕνεκα τὸ ἐξ ἀρχῆς γενομένη τοῦ ζῆν εὐ χάριν οὕσα διατελεῖ καὶ τούτου στοχαζομένη¹. Γενέσθαι δὲ πᾶσα τέχνη δοκεῖ τῇ ἐπινοίᾳ τὸ πρῶτον εὐρετικῶν τινος, ὑπεροχωτέρου τῶν ἡλικίων, οὐ μμηταί τινες, ὡς εἰκός, ἐγένοντο κάκεινων ἕτεροι συνεχῶς αἰεὶ παρὰ τῶν εἰδόντων οἱ μὴ διδασκόμενοι. Εὐρεσις ἄρα καὶ μίμησις ἢ τῆς τέχνης ἀρχὴ ῥοπήν δὲ μεγίστην ἐσχηκέναι δοκεῖ πρὸς τε γένεσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἀνά χρόνον ἐνιαχοῦ τελείωσιν ἢ τε διδάσκουσα πάντα χρεῖω² καὶ ἢ τοῦ τόπου φύσις, ἔτι δ' ἦθη καὶ πλοῦτοι καὶ ἢ περὶ τοῦ θεοῦ δόξα καὶ τὸ δεκτικὸν οὐχ ἦκιστα τοῦ γένους.

Γενομένη δ' οὕτως ἡ τέχνη τὸ μὲν ἐμιμεῖτο τὰ φυσικά, τὸ δ' ἀνεπλήρου τὸ τῆς φύσεως ἐλλείπον³. Ἐπεὶ δ', ὡς ἐρρήθη, τοῦ ζῆν ἕνεκεν ἐγένετο πρῶτον, ἢν ἐφ' ὅσον εἰς τοῦτο μόνον ἀπέβλεπε, βήναυσος αὐτῆ τε καὶ ὁ τεχνίτης⁴. Ἀνὰ δὲ χρόνον εἰς τὸ ζῆν εὐ ἀρξασμένης ἐργάζεσθαι καὶ τοῦ καλοῦ μετὰ τοῦ εἶναι τε καὶ ἰδίαν στοχαζέσθαι, διεκρίθησαν αἱ τούτου δη-

ἄλλ' οὐ τῷ ἐλάττονι τὸ τιμιώτερον καὶ μείζον. Εἰ οὖν οὕτως βέλτιστον, ἢ δὲ φύσις ἐκ τῶν ἐνδεγομένων ποιεῖ τὸ βέλτιστον, οὐ διὰ τὰς χεῖρας ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος φρονιμώτατος, ἀλλὰ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῶων ἔχει χεῖρας· ὁ γὰρ φρονιμώτατος πλείστοις ἂν ὀργάνοις ἐργήσαστο καλῶς, ἢ δὲ χεῖρ ἔοικεν εἶναι, οὐχ ἕν ὄργανον, ἀλλὰ πολλά· ἐστὶ γὰρ ὡσπερὶ ὄργανον πρὸ ὀργάνων· τῷ οὖν πλείστας δυναμένῳ δέξασθαι τέχνας τὸ ἐπὶ πλείστον τῶν ὀργάνων γρησίμον, τὴν χεῖρα, ἀποδίδωκεν ἢ φύσις.

1. Ἀριστοτ. Πολ. 1, 2: ἢ πόλις (ἢ πολιτικὴ κοινωνία)... γινόμενη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκα, οὕσα δὲ τοῦ εὐ ζῆν.

2. «Χρεῖω πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρεῖω κεν ἀνεύροι;»

3. Ἀριστοτ. Φυσ. Ἀφρ. 2, 8: ἀδῶς ἡ τέχνη τὰ μὲν ἐπιτελεῖ ἢ ἢ φύσις ἀδυνατεῖ ἀπεργάσασθαι, τὰ δὲ μίμειται.

4. Ἀριστοτ. Πολ. 1, 5, 10. Ἔστι δ' ἢ λέξις παρὰ τὸ βαῦτος καὶ τὸ αἶω τ. ἔ. ὁ παρὰ τὴν κάμινον ἐργάζομενος· ἰδ. καὶ Πλ. Συμπ. 203 Α.

1. Συμπ. 205 C.

2. αὐτ. Β.: ἢ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὄν ἰόντι ὁμοῦν αἰτία πᾶσά ἐστι ποιήσις.

3. Πλάτ. ἐνθ' ἂν.: ἀπὸ πάσης τῆς ποιήσεως ἐν μῦριον ἀφορισθὲν τὸ περὶ τὴν μουσικὴν τε καὶ τὰ μέτρα τῷ τοῦ δλου ὀνόματι προσαγορεύεται· ποιήσις γὰρ τοῦτο μόνον καλεῖται καὶ οἱ ἔχοντες τοῦτο τὸ μῦριον τῆς ποιήσεως ποιηταί.

4. Ἀριστοτ. περὶ ζῶων μορίων IV, 10. Ἀναξαγόρας φησὶ διὰ τὸ χεῖρας ἔχειν φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῶων ἄνθρωπον· εὐλογον δὲ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι χεῖρας λαμβάνειν· αἱ μὲν γὰρ χεῖρες ὄργανόν εἰσιν, ἢ δὲ φύσις αἰεὶ διανέμει, καθάπερ ἄνθρωπος φρόνιμος, ἕκαστον τῶν δυναμένων γρησθαι· προσήκει γὰρ τῷ ὄντι αὐλητῇ δοῦναι μᾶλλον αὐλοῦς ἢ τῷ αὐλοῦς ἔχοντι προσθεῖναι αὐλητικὴν· τῷ γὰρ μείζονι καὶ κυριώτερω προσέθηκε τοῦλαττον,

μιουργοὶ τῶν ἄλλων, εὐενθέριοι καὶ τέχνηαι κατ' ἐξοχὴν ὀνομασθεῖσαι, καὶ διατελοῦσιν ἐς τὸδε μετὰ πολλὰς ἐπ' ἄμφω μεταβολὰς πολλοῦ τῆς οἰκουμένης καλλύνουσαι τε καὶ ῥυθμίζουσαι καὶ τέρπουσαι καὶ σὺν ταῖς ἐπιστήμαις παιδεύουσαι τε καὶ πρὸς τὸ τέλειον ἀγρῶσαι τὰς κοινωνίας. Ἐκινήθη δὲ τὰ πρῶτα καὶ κινεῖται παριστάναι τὸ καλὸν ὁ τεχνίτης ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ καθόλου πάθους ὑψηλοῦ καὶ εὐγενοῦς εἰς αἰσθητὸν ἢ νοητὸν, εὐειδές, χαρίεν, ἐξάϊσιον· τοῦ γὰρ τοιοῦτου πάθους ἄνευ οὐκ ἐνι τι τούτων ἀπλῶς ἐπιτελεῖσθαι. Εἰ δὲ τί που τὸ ἀνθρώπινον εἰργάσατό ποτε τοιοῦτον, ἔστι δῆλα γενόμενα πάντα καθ' οὓς ἐκεῖνο χρόνος ἐνθουσιασμοῦ ἢ πόθος ἢ φιλοτιμία κατεῖχε τις ἔξοχος.

Τὸ δὲ τοιοῦτον αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ὄφθην ἢ νοητὸν ὑπὸ δεκτικῷ τινος ἔρωτα καὶ πόθον ἐκίνησιν αὐτῷ τοῦ ποιεῖν ἢ γενεῶν (εἰ γυνὴ τὸ φανέν) οἷον ἐκεῖνο, παριστάμενον ἤδη πως ἀμυδρῶς αὐτοῦ τῆ φαντασίᾳ· κοινῇ μὲν οὖν ὁ πόθος εἶναι δοκεῖ τοῦ καλοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς ἀθανασίας ἐστὶν ἐν τῷ καλῷ κατὰ Πλάτωνα¹. Ποιοῦν τι γὰρ οἷον ἀθάνατον ἀποβαίνει τὸ θνητὸν ὡς καὶ τίκτον, αὐτὸ μὲν εἶναι μὴ δυνάμενον ἐν ἀριθμῷ καὶ ταῦτόν ἀεὶ, τῷ δ' ἔργῳ πη καὶ τῷ τέχνῳ τούτου τυγχάνον· διὸ χαρίεν ὁ τις εἶπεν ἀγάμφ φίλῳ παιδῶν αὐτὸς πατήρ ὡς τι μετὰ χρόνον ἐσόμενον μακρὸν αὐτὸς μὲν ὄψοιτο, ὁ δὲ φίλος οὐ βούλεται μὲν οὖν οὕτω τὸν ἀεὶ χρόνον ὑπάρχειν, ἐφίεται δ' εἶναι καλὸν ὡς ἐνι καὶ τέλειον· διὸ καὶ πέφυκε γενεῶν ὁ γενεῶν ἐν τῷ καλῷ κατὰ Πλάτωνα², τὸ γὰρ αἰσχροῦν αὐτὸν συσπειροῦσθαι ποιεῖ σκυθρωπὸν καὶ λυπούμενον καὶ μὴ γενεῶν, ἀλλὰ φέρειν χαλεπῶς ἴσχον τὸ κῆμα³.

Πρὸς μὲν οὖν παιδεγονίαν ἐστὶν ἡ φιλοτῆς κοινῇ τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς τὰ ζῶα δεινῶς ὁμοίως περὶ τοῦτο διατιθέμενα καὶ νοσοῦντα, ἀθανασίας ἅτε κάκειν' ἐρώντα μὴ συνειδόμενα⁴· συμβαίνει μέντοι τῷ πλείστῳ τῶν ἀνθρώπων εἰς φιλοτῆτα φέρεσθαι μὴ πάνυ τι πρὸς τὸ καλὸν ὑπὸ φορτικότητος ὀρώντας, ἀλλὰ που πρὸς ὦραν ἢ χροῶν ἢ φωνῆν ἢ μέγεθος, ἀντι τοῦ καλοῦ τούτων ἐν ἢ τιν' ὁμοῦ μεταλαμβάνοντα· κινεῖ δ' αὐτοὺς ἐν τοῖς γάμοις καὶ τὸ πρὸς ὄνησιν ἢ δῆποτε συμβαλλόμενον· ἔτι δὲ

πρὸς τούτοις ἦθη καὶ νόμοι πολλὰ πολλακίς παρὰ τὸν ἔρωτα βιαζόμενοι¹· τὸ δὲ τοῦ ἀνθρώπου θεϊότερον ἢ μουσικώτερον ὀλιγωρεῖ μὲν οὐ τοῦ καλοῦ καὶ γενναίου σώματος, ἀσπάζεται δὲ σὺν τούτῳ μᾶλλον ἐὰν ἐντύχη που ψυχῇ καλῇ τε καὶ εὐφρεῖ, ὥστε παρὸν μὲν ἀσπάζεται συναμφότερον, εἰ δὲ μὴ παρῆσιν ἄμφω, τὸ τῆς ψυχῆς ἀντ' ἐκείνου προαιρεῖται κάλλος². Τοῦ δὲ καλοῦ τυχεῖν οὐδ' ἔστι πᾶσι διὰ τὸ σπάνιον ἐξ οὗ καὶ περιμάχητον, ἅτε φειδοὶ πως, ὡς εἴοικε, τοῦ θείου τῆ φύσει τὸ καλὸν ἐναπομάττοντος. Ἔτι δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι τὸ καλὸν ἀπλοῦν ἢ πᾶσιν, ὁμοίως ὑπὸ πάντων ἐπαινούμενον ἢ θαυμαζόμενον, ἐστὶ δ', ὡς εἴοικε, οὐχ ἀπλοῦν, ἀλλὰ τι καὶ (Δημοκρίτου λέξει) νόμφ, πάθει καὶ δόξῃ καὶ συνηθείᾳ συνημμένον· ὅθεν ὀρθῶς ὁ Πέρσης ἀλλοιοῖς εἶπεν ἀλλὰ καλὰ³. Περὶ μὲν οὖν τοῦ καλοῦ καὶ αὐθις ἡμῖν ὁ λόγος ἐσται παρακατιοῦσι.

Τῇ δὲ τέχνῃ, ἢ μόνος ἢ σχεδόν τι μόνος ἐν τοῖς ἔχοσι ζωὴν διαπρέπει, ἀφικνεῖται τοῦ τέλους ὁ ἀνθρώπος εἶδει κοσμῶν εὐμεθόδως ὕλην ἢ τι ποσὸν ἐπιτήδειον, ὥστε τι γενέσθαι τῷ ὄντι καλὸν ἢ χαρίεν, ὅπερ ἀπαθανατίζει πως ἐν τῷ καλῷ τὸν ἐργασάμενον, ἐμφαίνον αὐτοῦ τοῖς ἐπιγενομένοις τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ ὑπέροχον, οἷονεῖ τι τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἀποτύπωμα. Ταῦτο δ' ἂν τις εἴποι καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀθανάτου καὶ δόξης εὐκλεοῦς οὐσίαν τε πολλὴν ἀναλωσάντων καὶ πόνους καὶ κινδύνους οὐκ ὀλίγους ὑπομεινάντων, ἅτε κάκεινων ἀθανασίας ἔρωτι ταῦτα πράξαντων⁴, ἀθάνατον ἔσεσθαι μνήμην αὐτοῖς οἰομένων· διατελεῖ γὰρ ἀεὶ πως ὄν ὁ μνήμης τυχὼν αἰδίου, καὶ μηκέτι παρῶν· τὸ γὰρ εἶναι συνηπταί πη τῇ γνώσει· τὸ δ' ἀγνοούμενον οὐδ' εἶναι πη δοκεῖ, καὶ καθάπερ ὑποτίθησι τὸ εἶδέναι τὸ εἶναι, οὕτω πη καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο· διὸ καὶ τὸ θεῖον εὐδοκῆσαν, ὡς εἴοικε, αὐτοῦ γνωσθῆναι τὸ μέγα τε καὶ δυνατὸν καὶ σοφόν τε καὶ τέλειον ἐποίησε τόδε τὸ πᾶν, οὐ τῇ νοήσει διατελεῖ τὸν ἀπειρον αἰῶνα καθορώμενον, ἀόρατον ὄν⁵. Ἐπεὶ δὲ πᾶν τὸ γενόμε-

1. Πρωταγ. 337 D: ἔστι δ' ὁ λόγος Ἰπλίου τοῦ σοφοῦ· πρβλ. καὶ Πίνδ. ἀπόσπ. 151.

2. Συμπ. 209.

3. Παρὰ Πλουτ. ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους.

4. Συμπ. 208.

5. Ἐπιστ. πρ. Ῥωμ. 1,20. Πράξ. 14,17. Συμφεδὰ δ' ἀποφαίνεται καὶ τις ἱερὰ παράδοξις (حديث قديمي) كنت كثرًا عفيفًا فأحببت ان اعرف فضلت الخلق ليعرفوني

1. Συμπ. 207.

2. Συμπ. 206 καὶ 209.

3. Αὐτόθ. 206 D.

4. Αὐτ. 207 A.

νον ἢ ποιηθὲν ὑπὸ τινος οἷόν ἐστιν ἀποβλάστημα καὶ θάλος ἐκείνου, πέφυκεν ἐκ τούτου φιλεῖν τε καὶ τιμᾶν ὡς περ ὁ τεκνὼν τὴ γεννηθὲν, οὕτως ὁ ποιήσας τὸ ποιηθὲν ἢ τὸ δημιουργημα. Ὅθεν ὁ μὲν φιλόσοφος ἀγάμενον οἶνεῖ καὶ χαίροντα παρίστησι τῷ πονήματι τὸν θεὸν ἐν τῷ Τιμαίῳ¹, ὁ δὲ προφήτης εὐφρανεῖσθαι φησι τὸν Κύριον ἐπὶ τοῖς ἔργοις². Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὸ κομιδῆ τοῦ θεοῦ φιλόανθρωπον καὶ ἡ πᾶσα διὰ τοῦ Σωτῆρος οἰκονομία τὴν ὑπερβολὴν αἰτίον ἔσχε τῆς τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τὸ δημιουργημα, τὸν ἄνθρωπον, ἀγάπης³.

Τὸ μὲν οὖν θεῖον ἐν ἀρχῇ ποτε νόου φρενὶ τὰ πάντα ποιῆσαν διατελεῖ διατηροῦν αὐτὰ τῇ βουλήσει καὶ δημιουργοῦν αἰεὶ τὸ καλὸν ἐν αἰσχροῖς μυρίοις. Ἔστι γὰρ αἰσχροὶ καὶ φρυλα κατ' Ἀριστοτέλη⁴ τῶν ἐν τῇ φύσει τὰ πλείστα διὰ τὸ πολλῇ τῇ φειδοῖ, καθάπερ εἴρηται, τῇ φύσει τὸ καλὸν ἐγκατασπαρῆναι. Τὸ δ' ἀνθρώπειον αἰεὶ μὲν, ἐξ οὗ ποτε τέχνην ἀσκει, διατελεῖ τοῦ καλοῦ στοχαζόμενον ἐν εἰδσει πλείστοις, ὀλίγα μόντοι γένη τῶν ἐπὶ γῆς ἀρχαῖά τε καὶ νεώτερα, τῶν Ἰταλῶν ἐν τούτοις ἀρχὴν βαλομένων, τὰ μὲν ἐξίκοντο τὸ πάλαι, τὰ δὲ διατελοῦσιν αὐτοῦ καθικνούμενα μέχρι τοῦδε, Γαλατῶν μὲν, ὡς εἶοικε, τὰ νῦν ἐν Εὐρώπῃ, Νιππονίων δ' ἐν Ἀσίᾳ τῶν ἄλλων ἡγουμένων.

Τὶ δ' ἐστὶ τὸ καλὸν ἐφιλοσόφησαν ἀρχαῖοι τε καὶ νεώτεροι πολλὰ περὶ τούτου, Πλάτωνος⁵ ἡγησαμένου καὶ Πλωτίνου⁶, ὧν ἑκατέρω τὸ εἶδος εἶναι δοκεῖ τοῦ καλοῦ γενέτειρα, δι' αὐτοῦ διαφαινόμενον. Οὐ γὰρ ἐν μόνῳ τῷ συμμέτρῳ τῶν μερῶν μετὰ τῆς εὐχροίας (φησὶν ὁ Πλωτίνος) ἐστὶ τὸ καλόν· οὕτω γὰρ (φησὶν) ἀπλοῦν οὐδὲν ἔσται καλὸν μὴ συμμετρίαν ἔχον μορίων. Τὸ δὲ τῷ λόγῳ συμμετρῶς ἐπιφαινέσθαι τὸ εἶδος ἐν τῇ ὕλῃ, τοῦτο ποιεῖ τὸ καλόν· διὸ τὸ καλὸν ἀρέσκει διὰ τὸ διαλάμπον εἶδος ὑπὸ τοῦ νοῦ τοῦ συγγενοῦς εἰσπορώμενον. Ὅρθῶς ἄρα καὶ καλῶς ὀρίζεται

τὸ καλὸν Ἀριστοτέλης¹ « τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν· ἀρέσκει γὰρ ἑαυτοῦ τ. ἔ. τοῦ εἶδους ἔνεκεν, ἀλλ' οὐ τοῦ χρησίμου. Εἰ δ' ἀμβλύς ὁ νοῦς ἢ φύσει ἢ δι' ἀπαιδευσίαν ἢ μὴ νήφων ὑπὸ πάθους, ἔρωτος, μίσους ἢ φθόνου, χαίρει μὲν ἔστιν ὅτε τῷ μὴ καλῷ, δυσαρεστεῖ δὲ καὶ τῷ καλῷ· διὸ καλῶς ὁ ποιητῆς ὡς καλὰ πολυλάκις ὁ ἔρωτος τὰ μὴ καλὰ ποιεῖ φαίνεσθαι². δοκεῖ δὲ καλῶς εἰρησθαι καὶ τὸ παρ' Ἰταλοῖς: non è bello quel che è bello, ma è bello quel che piace³. ἀνάλογον δὲ τούτου καὶ τὸ Σάδιου τοῦ πάνυ:

« هر چه در دل فرود آید در دیده نکو نماید »⁴

καὶ τοῦ αὐτοῦ τετραστίχον ἄλλο:

« کسی بدیده انکار اگر نگاه کند
 نشان صورت یوسف دهد بناخوبی
 و کر بچشم ارادت نظر کند دردیو
 فرشته اش نماید بچشم کروی »⁵

Διαφαινόμενον δὲ κατὰ βαθμούς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ εἶδος τὴν ἀξίαν ἀποτελεῖ τῶν καλῶν ἐκάστου· οὐ γὰρ ὁμοίως πάντα καλὰ. τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχοντα, καθάπερ Ἀρίστιππος⁶ ἔλεγε περὶ τῶν ἡδονῶν ὡς οὐδὲν ἀλλήλων διαφέρουεν· καλόν τι γὰρ καὶ τοῦ φωτός ἀπλῶς ἔνεκα κατὰ Πλωτίνον⁷, οἷον ἥλιος ἢ σείριος ἢ τὸ βόρειον σέλας (ἐστὶ δὲ καλόν τι καθ' ἑαυτὸ καὶ τὸ φῶς ἀπλῶς ἅτε λόγος τις ὦν, ὁ δὲ λόγος νοῦς), καὶ τῆς χροῆς οἷον πῦρ ἢ λειμὼν ἢ χρυσός⁸ ἢ λίθος, καὶ τῆς στερότητος ἅμ' ἐκείνοις, οἷον ἀδάμας, καὶ τοῦ μεγέθους, οἷον ὄρος ἢ πλάτανος· ὁ δὲ λίθος καλλίων ὁ γλυπτός, ὧν ἀμῆ γέ πη μέτοχος εἶδους, οἷον ὑδρία, κίων, ὁ δὲ χρυσός χαρίεστερος εἰργασμένος, οἷον ἔκπωμα, ριάλη, στέφανος, ἅτε πρὸς τῇ χροῇ μετέχων ιδέας· ἐτι δὲ μᾶλλον ὁ φωτοῦ τινος ἢ ζώου παριστάς

1. Ῥητορ. 1, 9.

2. Θεοκρ. Εἶδ. 6, 18 καὶ 19:

ἢ γὰρ ἔρωτι,

πολλάκις, ὡς Πολύφωμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

3. A. Alfani Proverbi, p. 4.

4. Ῥοδῶν, κεφ. 5 ἐν ἀρχῇ.

5. Αὐτ.

6. Διογ. Λαέρτ. 11, 87 καὶ Πλάτ. Φίληβ. 12 D.

7. Ἐνν. 1, 6 καὶ 12, 5.

8. Ἐκ τῆς χροῆς, ὡς εἶοικεν, ἐκλήθη τὸ μέταλλον, ὡς εἰκάζει Κούρτιος· ἰδ. Γ. Κουρτίου Ἑλλ. Ἐτυμολογίαν ἐν λ. χρυσός. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ σανακρίτῃ πρὸς ἄλλοις ὀνόμασι τὸ μέταλλον ἔχει καὶ τὸ *suvarnam* = εὐχρον.

1. 37C: Ὡς δὲ κινήθην αὐτὸ καὶ ζῶν ἐνόησε τῶν αἰδίων θεῶν γεγονός ἐγαλμα ὁ γεννήσας πατὴρ ἡγάσθη τε καὶ εὐφρανεῖσθαι ἔτι δὴ μᾶλλον ὁμοιον πρὸς τὸ παράδειγμα ἐπενόησεν ἀπεργάσασθαι.

2. Ψαλμ. 104, ἰδ' καὶ Γέν.

3. Ἰωάνν. 3, 16.

4. Ῥητ. 2, 13.

5. Ἐνθεν ἐν Φαίδρῳ, Συμποσίῳ καὶ Πολιτείᾳ καὶ ἔνθεν ἐν Τιμαίῳ καὶ Φιλήβῳ.

6. Ἐνν. 1, 6.

ὁμοίωμα καὶ καθόλου τὸ ἐντελεγεῖα κάλλιον ἢ τὸ δυνάμει. Ἔστι γὰρ εἶδος, οὐσα τέλος, ἢ ἐντελεγεῖα· τὸ γὰρ τέλος εἶδος ἐστὶ, κατ' Ἀριστοτέλην¹.

Εἰσὶ δὲ τῶν εἰδῶν αἰσθητὰ τὰ μὲν ὄψει, τὰ δ' ἀκοῇ, κάκεινα μὲν ἐν ἡρεμίᾳ ἢ κινήσει, τὰ δὲ τῆς ἀκοῆς ἐν κινήσει πάντα, λόγοι καὶ τόνοι καὶ μέλη· διὸ καὶ αἱ τέχναι αἱ μὲν ἐν ἡρεμίᾳ τὰ τῶν εἰδῶν ὁρατὰ παριστᾶσιν οἷον ἀρχιτεκτονική, γλυπτική, γραφική· αἱ δ' ἐν κινήσει, οἷον ὀρχηστική καὶ παντομιμική ὅσαι δὲ τὰ τοῖς ὤσιν ἀντιληπτὰ τῶν εἰδῶν ἐν κινήσει πάντα, ὀρχηστική, ῥυθμική, μουσική καὶ ποιήσις.

Ἔστιν οὖν ἡ ποιήσις ὡς τέχνη κεχωρισμένη κατὰ Πλάτωνα² α μόριον ἀπὸ τῆς ὅλης ποιήσεως ἀφορισθέν, τὸ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ μέτρα· διορίζων δὲ αὐτὴν ὁ φιλόσοφος οὕτως ἐσκόπει δῆλον ὅτι τὴν αἰσθητὴν, ἐν ἣ τὸ ποιούμενον παρίσταται, μορφήν ἀνευ τῆς ὕλης, ἣν ἡμῖν ἀνάγκη προσθεῖναι τελειότητος ἐνεκεν ὀριστικῆς ὀριζομένους ὡδε: ποιησίς ἐστι λόγος ἔμμετρος, τάξιν ἐμφαίνων ὄντων ἢ γενομένων ἢ ψυχῆς παθημάτων καὶ νοημάτων ὅταν ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἐκόσμησε τῇ φαντασίᾳ τῆς ἀληθοῦς ἀμείνω καὶ τελειότεραν³.

Κατὰ δὲ τῆς τῶν εἰρημένων τάξεως καὶ τοῦ ἐρρυθμοῦ, ᾧ φράζεται, λόγου τὸ εἶδος εἰς ἔπος ἀνέκαθεν αὐτὴ διήρηται καὶ δρᾶμα καὶ λυράν. Ἐκ τούτων οὖν ἐροῦμεν, ὡς προὔπεσγόμεθα, βραχέα περὶ ἔπους, ἀνασκοποῦντες, ὡς εἰκός, τὰς ἐν ἡμῖν θυμικὰς ἐνεργείας, αἷς καὶ συνήθηθαί πη δοκοῦσι τὰ τῆς ποιήσεως εἶδη.

Αἱ τοίνυν ἐνεργεῖαι παρίστανται καθόλου τριτταί· α') αἰσθησις, β') τὸ συνειδὸς ἢ συναίσθησις (μεθ' ἡδονῆς ἢ λύπης), γ') βούλησις. Ὅποια μὲν οὖν ἐκάστη τούτων ὑποτιθέμεθα προεμαθημένον. Εἰ δὲ τις εἰς αὐτὰς ἀναφῆροι τὰ τῆς ποιήσεως εἶδη, τῆς αἰσθησεως οἰκείον εἶναι δοκεῖ τὸ ἔπος, τῆς ἡγουμένης φύσει καὶ καθόλου τῶν ἄλλων, ἡγήσατο δῆλον ὅτι καὶ

τὸ ἔπος τῶν ἐτέρων δυοῖν ἔνθα κατὰ φύσιν ἢ τῆς ποιήσεως ἐγένετο βλάστησις, οὕτω τῆς νοήσεως ἀκμαζούσης. Ὅθεν ὁ χαρακτήρ ὁ τοῦ ἔπους, παιδικὴν ἐν πολλοῖς ἐμφαίνων ἀπλότητα καὶ σαφήνεια, ἐξ ὧν αἱ ἐν αὐτῷ μέχρι κόρου πολλάκις ἐπαναλήψεις. Ἐπεὶ δ' ἡμῖν ἐστὶ κυριωτάτη μὲν αἰσθησις ἢ τῆς ὁράσεως¹, ἐχομένη δ' ἐκείνης ἢ τῆς ἀκοῆς, ὧν οἷον ἐσὶ συνέχειά τις ἀσθενῆς ἢ φαντασία, διὰ ταύτης, ἀκμαϊότερας οὔσης, εἰκότως ἐν τῇ νεότητι τοῦ γένους ὡς περ ἐν ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἡβην, ὁ ἐποποιὸς ἐναργῶς ὡς οἷόν τε παρίστησιν ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἦν αὐτὸς κατ' ἐπιπνοίαν ἐπενόησε τάξιν ὄντων ἢ γενομένων οἷον ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ.

Οὐσα δὲ τῶν αἰσθητῶν ἢ ἐποποιεῖα καθόλου μιμητική, τῶν ἀνθρωπίνων (ὡς περ καὶ τὸ δρᾶμα· τὰ γὰρ αὐτὰ μιμούμενα τῷ δι' οὐ διαφέρουσι καὶ τῷ τρόπῳ)² κατ' ἐξοχὴν ἀντέχεται πράξεων ὅσαι μὴ κοινὰ μηδὲ συνήθεις, ἀλλ' ἐξαιρέτοι καὶ σπάνια καὶ θαυμασταὶ καὶ μέγα τῷ ὑπερόχῳ κινεῖσαι τὸ διαφέρον, ἡρώων οὔσαι θεοῖς ἢ δαίμοσι φίλων ἢ μισουμένων, ἀρωγίς ἢ πολεμίοις ἐκ τούτου παρισταμένοις· οἱ γὰρ ἀνθρώποι φιλοῦσι φύσει τὸ θαυμαστόν³ διὰ τὸ πέρα τοῦ (κοινῆ νομιζομένου) δυνατοῦ καὶ συνήθους ὄν ἐπιθυμῖαν εἶναι τῇ καινότητι τοῦ μαυθάνειν ὅτι τοῦτο καὶ ποιοῦν· ἡδὺ δὲ καθόλου τὸ μαυθάνειν⁴· διὸ καὶ τὸ θαυμαστόν· τὰ δὲ συνήθη καὶ καθ' ἡμέραν (οἷον ἡλίου καὶ σελήνης ἐπιτολαὶ καὶ ὑετοὶ καὶ διοσημεῖα καὶ τελεταὶ καὶ πανηγύρεις) ἀδιάφορα τῷ χρόνῳ καθίστανται καὶ καλὰ περ ὄντα.

Τὸ δὲ θαυμαστόν αὐτὸς εἶδέναι μὴ δυνάμενος ὁ ποιητὴς⁵, ἡμιθέων ἢ θεῶν ἢ δαιμόνων ἔργον ὑπάρχον, ἀληθῶς αἰσθάνεται λαλοῦντος ἐν ἑαυτῷ τοῦ θεοῦ, οὐ τὴν ἐπιπνοίαν ἀρχόμενος, ἐστὶ δ' ὅτι καὶ μεταξὺ διηγουμένου, ἐπικαλεῖται σπουδάζων⁶, ἀφηγεῖσθαι δ' οὕτω δοκοῦντος ἐκείνου, διατελεῖ μένων αὐτὸς ἀφανῆς ὡς ὄργανον ἀπλοῦν ὑπ' ἐκείνου φορούμενον. Ὅθεν ἐλάσσω ἐν τοῖς ἔπεσιν ἢ

1. Ἔστι δ' ἡ τοῦ χρυσοῦ τῶν χρῶν ὁμολογουμένως ἢ καλλίστη.

2. Συμπ. 205 C.

3. Ἀριστ. Ποιητ. IX, 1 ε' Ὁ γὰρ ἱστορικός καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμμετρα διαφέρουσιν, . . . ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ γενόμενα λέγειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γίνοντο· διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον ἱστορίας ἐστὶ ποιήσις· ἢ μὲν γὰρ ποιήσις τὰ καθόλου μᾶλλον, ἢ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει· πρὸλ. καὶ Ποιητ. ΙΕ', 2.

1. Ἀριστοτ. περὶ ψυχ. Γ', 3.

2. Ἀριστοτ. Ποιητ. Γ', Ε', ΚΔ'.

3. Ἀριστοτ. Ῥητ. Γ', 2, 15.

4. Αὐτ. Γ', 10. Ποιητ. Α καὶ Φιλοσοφίας πρώτης Α ἐν ἀρχῇ.

5. Ἰλ. Β, 486: αὐτοὶ δὲ κλέος οἷον ἀκούομεν οὐδὲ τι φίδμεν.

6. Ἰλ. ἐν ἀρχ., Ὀδ. ἐν ἀρχ., Οὐίργ. Αἰν., Ὀουιδ. Μεταμορφ. Ὀμπ. Κυρηγ., Ἰλ. Β 484 κξ.

διανόσεις, ἐκ δὲ τούτου καὶ ἡ ἐνότης ἢ ἐν ταῖς ὤδαϊς. Ἔστι δ' ἡ τοῦ ἔπους ἐνότης ὡς περ ἡ τοῦ δράματος οὐκ ἐν τῷ περὶ ἐνός, Ὀδυσσεὺς ἢ Θησέως, τὴν ἀφήγησιν εἰναι· ἀπολλὰ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης, φησί, «καὶ ἄπειρα τῷ ἐνὶ συμβαίνει, ἐξ ὧν ἐνίων οὐδὲν ἐστὶν ἓν» ἀλλὰ περὶ μᾶς ἐκείνου πράξεως, ὅλης τε καὶ τελείας· ὅπερ ὀρθῶς τις ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ποιήμασιν, ἐπαινουμένοις ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐπὶ τούτῳ¹. Ἡ δὲ μία πράξις, οὕσα βραχεῖά τις, ὡς εἰκός, ἐπεκτείνεται τοῖς ἐπεισοδίοις, ἥτοι μέρεσιν οἰκείοις ὁμοῦ περαινόμενοις², ἃ τὸ πρέπον ἔχοντα μέγεθος συνάπτει τῇ πράξει τὸ ἐν ἐνὶ συμβῆναι χώρῳ καὶ χρόνῳ ποικίλα περ ὄντα. Ἐκ δὲ τούτων αὐξομένου τοῦ ὄγκου, μεγαλοπρεπές τε τὸ ἔπος γίνεται καὶ τερπνόν, εἰς ὃ συντελοῦσιν ἐτι λέξεις καὶ σχήματα λέξεων τε καὶ διανοίας, ἰδίᾳ δ' αἱ μεταφοραὶ³, καὶ τούτων οὐκ ἔλασσον αἱ παραβολαί, δι' ἧς ἐπιχέουσι τῷ λόγῳ σαφεῖ περ ὄντι σαφηνείας ἐτι μείζονος καὶ ποικιλίας μετὰ χάριτος, καὶ περ αὐταὶ (παρὰ γοῦν Ὀμήρῳ) τοῦ μέτρου πέρα πολλάκις ἐκτεινόμεναι· δεῖ μὲντοι μὴ πέρα τοῦ μετρίου τῷ ἔπει μέγα γενέσθαι τὸ μῆκος, ἀλλ' εὐσύνοπτον εἶναι τῇ μνήμῃ καὶ βραδύως αὐτοῦ τὸν ἀκούοντα θεωρεῖν ἀρχὴν τε καὶ μέσον ὡς περ ζῶου καὶ τέλος⁴.

Τὸ δὲ μέτρον ἠρέθη τοῖς ἐποποιόις, ἀρχαίοις τε καὶ νεωτέροις, ἀεὶ τὸ οἰκεῖον καὶ τῷ σεμνῷ τοῦ ποιήματος ἀρμόττον, αὐτῆς, ὡς Ἀριστοτέλης φησί⁵, τῆς φύσεως εὐρούσης ἐκείνοις μὲν τὸ ἠρωϊκόν, ὄγκωδέστατον ὄν καὶ στασιμώτατον⁶ καὶ παρὰ τοῖς Ἀρίοις Ἰνδοῖς ὁ σλόκος⁷, ἐκ τεσσάρων συγκείμενος ὄκτασυλλαβῶν μερῶν, ὧν ὁμοῦ τὰ δύο γραφόμενα στίχον ἓνα δοκοῦσιν ἀποτελεῖν ἐκκαϊδεκάσυλλαβον· τῶν δὲ νεωτέρων τοῖς μὲν ἐκ Περσίδος τὸ βακχεϊακόν⁸, ἐξ ἑνδεκάσυλλαβῶν,

1. Ποιητ. Η'.

2. Αὐτ. ΚΔ'.

3. Ῥητ. 3, 2: δύναται πλείστον ἢ μεταφορὰ καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις· καὶ κατωτέρω: τὸ σαφές καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικόν ἔχει μάλιστα ἢ μεταφορὰ.

4. Πλάτ. Φαῖδρ. 264 C: εἰδὲ πάντα λόγον ὡς περ ζῶον συνιστάναί—μέσα τε ἔχουν καὶ ἄκρα πρέποντ' ἀλλήλοισι καὶ τῷ ὄλῳ· Ἀριστοτ. Ποιητ. Ζ'.

5. Ποιητ. ΚΔ.

6. Αὐτ.

7. Ἐν τῷ Μαγαφάρῳ ἰδ. Βοηθ. Νal. Præf. VI κξ.

8. Ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ Βίβλῳ βασιλέων (الملكة), ἐν τῇ Νιζαμίῳ Ἀλεξανδρίδι (المنذر)، ἐν τῷ Σάδιῳ Κήπῳ (روسان) καὶ ἐν ἄλλοις.

ὄγκωδες ἐπίσης, Ἴταλοῖς δὲ καὶ Γαλάταις ὁ δωδεκάσυλλαβος. Ὁ δὲ τοιοῦτος ἐν πᾶσι ῥυθμὸς χωρεῖ διὰ τέλους ὁ αὐτὸς ἀναλλοίωτος, τοῦ ποιητοῦ μὲν, ὡς ἀπλοῦ δοχείου τῆς ἀφηγήσεως, μένοντος ἀπαθούς, τῶν δὲ στίχων, ὡς περ ἐν τῷ μῦθῳ τῶν γενομένων ἢ πράξεων, ὁμοτόνως ἀλλήλοισι ἀκολουθούντων. Ἔλαβε μὲντοι παρὰ τοῖς νῦν Εὐρωπαϊοῖς λυρικώτερον ὡς τὰ πολλὰ χαρακτῆρα τὸ ἔπος, ἐξ οὗ καὶ τὸ εἶδος, ὧ περιβάλλεται, τὸ στροφικόν. Εἴλοντο δὲ διὰ τὸ σεμνὸν ἐκ τῶν ἀρχαίων τὸ τοιοῦτο μέτρον ὅσοι τῶν φιλοσόφων ἐδίδαξαν ἐμμέτρως, ὡς περ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοφάνης καὶ Παρμενίδης, ὧν αἱ ποιήσεις ἔχουσιν ἕλλο τῇ Ὀμήρῳ κοινὸν οὐδὲν εἰ μὴ τὸ μέτρον¹.

Εἰσὶ δὲ τοῦ ἔπους εἶδη καὶ παραφυάδες ἔνθεν αἱ παρωδίαὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ οἱ σίλλοι καὶ ἔνθεν οἱ Ἀρχιλόχου τροχαῖοι καὶ ἱαμβοὶ, δι' ὧν, κινητικωτέρων ὄντων², ἀποβαλὼν αὐτοῦ τὸ μεγαλοπρεπές καὶ τὸ σεμνὸν ἐπλησίασε τῇ κοινῇ διαλέκτῳ. Ἀνὰ δὲ χρόνον ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ποιήσει, καθάπερ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, μετάβασις ἀπὸ τῶν ἐξω πρὸς τὰ ἔσω, τ. ἔ. ἀπὸ τῆς ἀφηγήσεως γενομένων ἢ πράξεων εἰς ἐκδήλωσιν ἰδίων τοῦ ποιητοῦ διανοημάτων ἢ ψυχῆς παθημάτων, ἥτοι τὸ λυρικόν τῆς ποιήσεως εἶδος καὶ τὸ μικτόν ἐξ ἀμφοῖν, τὸ δράμα, πρὸς ὃ τὸ ἔπος ἔχει κοινόν, ὡς περ εἴρηται, τὸν τε μῦθον, ἀπλοῦν ἢ πεπλεγμένον, ἥτοι δέσιν ἔχοντα καὶ λύσιν ἀναγνωρίσεις τε καὶ περιπετείαις ἢ τούναντίον ἀμοιροῦντα τούτων, καὶ τὸ διανοίας καὶ λέξιν ἔχειν καλῶς κατ' Ἀριστοτέλη³. διαφέρει δὲ τῷ τε μῆκει καὶ τῷ μέτρῳ⁴ καὶ τῷ τε μὲν ἐν τῷ ἔπει τοῖς ὡσι καὶ τῇ φαντασίᾳ μένοις ὡς γενομένα, τὰ δ' ἐν τῷ δράματι καὶ τοῖς ὁμμασιν ὡς τελούμενα νῦν εἰς τὸ συνειδὸς εἰσιέναι.

Ἔστι δὲ καὶ ἕτερόν τι παρ' ἐκείνοις εἶδος, μικτόν ἐξ ἀμφοῖν, ἔπος καὶ λύρας, ἔχον δ' ἐπικόν τὸ μέτρον, ἔστι δ' ὄτ' ἐλογεϊακόν,

1. Ἀριστοτ. Ποιητ. Α, 2.

2. Αὐτ. ΚΔ' ε τοῖς ἱαμβοῖν καὶ τὸ τετράμετρον κινητικὰ· καὶ τὸ μὲν ὄρχηστικόν, τὸ δὲ πρακτικόν.

3. Ποιητ. ΚΔ'.

4. Αὐτ. Ε': ἡ ἐποποιία τῇ τραγωδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου—ἠκολούθησεν—ἴκει δὲ τῷ μῆκει· ἢ μὲν γὰρ ὅτι μάλιστα πειράται ὑπὸ μίαν εἶναι περίοδον ἡλίου, ἢ δ' ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ—ἢ μὲν ἐποποιία ἔχει ὑπάρχει τῇ τραγωδίᾳ, ἢ δ' αὐτὴ οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιίᾳ.

τὸ βουκολικόν· ὡ τῷ μὲν ἔπει κοινὸν ὑπάρχει τὸ ἀρελὲς καὶ τὸ τοῦ λόγου φυσικόν, ὕψους μὲν ἀμοιροῦν, ἀπαλότῃ δὲ καὶ χάριτι πρέπον, τῇ δὲ λύρα τὸ δηλωτικὸν παθημάτων, ἀπερ ἔδουσι πρὸς ἀλλήλους οἱ ποιμένες. Ἔχει δ' ἅμα καὶ τὸ δραματικόν, διαλεγομένων ὡς περ ἐν τῷ δράματι καὶ δρώντων. Ὅθεν ἐστὶ τι μεταξὺ

τῶν ἐπῶν, ἀρχαίου καὶ νεωτέρου, λυρίζοντος, ὡς περ εἴρηται.

Τὰ βραχέα ταῦτα παραθέντες ὑμῖν, εὐμενεῖς ἀκροαταί, συγγνώμην αἰτούμεθα τὴν ὑμετέραν χάριν, εἴ τι μὴ πάνυ καλῶς ἐστὶ τὸ σύνολον εἰρημένον, ἀναπληρώσειν ὑστερον ὑπισχνούμενοι τὸ ἐλλείπον.

ΚΩΔΙΞ ΤΟΥ ΙΗ' ΑΙΩΝΟΣ ΚΑΤΑ ΠΡΟΙΚΟΔΟΣΙΩΝ

ΕΝ Τῇ ΙΕΡΑῖ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

ΚΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ὑ πὸ

Δ. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ἱατροῦ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΟΓ' συνεδρίᾳ τῆς 3 Μαρτίου 1897.

Α'

Πολλὰ κατεβλήθησαν ἐνέργειαι ὑπὸ τοῦ Γένους κατὰ τὰς τελευταίους αἰῶνας πρὸς περὶσσομὸν τῆς πολυτελείας, καὶ ἰδίως τῶν προικοδοσιῶν· ἐν τῇ πρώτῃ δὲ θέσει μεταξὺ τῶν κοινοτήτων, αἰτινες θεώρησαν ἀνάγκην ἀπόλυτον ν' ἀντιστρατευθῶσι πρὸς τὴν τάσιν τῆς ματαίας καὶ καταστρεπτικῆς ἐπιδείξεως τυτύης, ὁμολογουμένως ἢ τῶν Ἰωαννίνων κοινότης ἐστίν. Ὁ κ. Μ. Γεδεών πολλά ἔγραψε περὶ τούτου καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ καὶ ἕτερον ἔγγραφον κατὰ προικοδοσιῶν ἔφερεν εἰς φῶς διὰ τῆς «Φιλολογικῆς Ἠχοῦς» τὸ Πατριαρχικὸν γράμμα Ἀνθίμου τοῦ ἀπὸ Κυζίκου, ἀποστελλόμενον (1841) πρὸς τοὺς Νικομηθεῖς καὶ καταργῶν τὸ τῶν προικοδοσιῶν κήκιστον ἔθιμον.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν πάλιν ταύτην δὲν ἴμινεν ἀμέτοχος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἢ παρὰ τὰ Ἰωάννινα Μητρόπολις Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν, ἧτις ἦν τότε ἐπίσκοπὸς τοῦ Ἰωαννίνων. Καταδείκνυται τοῦτο ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐρᾷ ταύτῃ μητροπόλει ἐναποκειμένου Κώδικος, ὃν τελευταίως ἀνεύρομεν, καὶ ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ 1792 Δεκεμβρίου 27, τῇ αἰτή-

σει τῶν προκρίτων τῆς πόλεως Παραμυθίας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ἀνθίμου.

Ὁ Κώδιξ οὗτος ἐκ φύλλων μεγάλου τετάρτου ἀγράφων μὲν πολλῶν, γεγραμμένων δὲ μόνον τῶν ἐν ἀρχῇ δέκα καὶ τεσσάρων καὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀδετος, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπλῶς διθεῖς καὶ περικοπεῖς τὰ περίξ, περιέχει μετὰ τὰ ἄρθρα αὐτοῦ διάφορα προικοσύμφωνα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἐξ ὧν φαίνεται ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ἤρχισαν αὐθις νὰ παραμελῶνται αἱ κατὰ προικοδοσιῶν διατάξεις τοῦ καὶ νὰ μὴ ἔχουσιν ἰσχὺν αἱ ἀραί, αἱ ἐκσφενδονηθεῖσαι ἐν τέλει κατὰ παντὸς παραβάτου. Ὡς ἐκ τούτου βραδύτερον παρέστη ἀνάγκη, ἵνα καὶ ἕτερα ὑπόμνησις γένηται ἐν αὐτῷ τῷ Κώδικι κατωτέρω· καὶ οὕτως ὁ ἐπίσκοπος Ἀγάπιος κατ' Αὐγούστον τοῦ 1827 κατεχώρισεν ἐν σελίδι 19ῃ τὴν «Σαφεστέραν ἐκθεσιν τῶν ὀπισθεν κατεστρωμένων περὶ προικῶν Κεφαλαίων χωρὶς τὴν παραμικρὰν προσθήκην ἢ ἐλάττωσιν», ἐν ἣ συγχωρεῖ τοὺς πρότερον τυγλὸν φανέντας ἀπειθεῖς καὶ ποιήσαντας κεινοτομίας καὶ προσθήκας εἰς τὰ προικεῖα τῶν τέκνων των, καὶ προσκαλεῖ εἰς τὸ ἐξῆς τοὺς πάντας νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν «Σαφεστέραν ταύτην ἐκθεσιν», περιέχουσαν ἐπτὰ

κεφάλαια, ἅτινά εἰσιν ἀπαράλλακτα πρὸς τὰ τοῦ Ἀνθίμου, χωρὶς τινα νεωτερισμόν, ὡς προσθίηται καὶ αὐτὸς οὗτος, μόνον δὲ περὶ τὸ λεκτικὸν διαφέρουσιν.

Μεταφερόμεν ἐνταῦθα αὐτολεξεῖ καὶ μὲ ἦν ἔχουσιν ἀνορθογραφίαν τὰ τε πρῶτα ἄρθρα κατὰ προικοδοσιῶν καὶ τὴν αἰσαφεστέραν ἐκθεσιον, σὺν ἄλλοις τισὶν ἐκ τοῦ Κώδικος τούτου, φρονούντες ὅτι ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ γεραροῦ Συλλόγου ἡμῶν εἰσι μᾶλλον ἀσφαλῆ ἀπέναντι τοῦ πανδαμάτορος χρόνου.

Β'

Ὁ παρὸν κόντι κας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχί- ας Παραμυθίας:

αψ'β' Δεκεμβρίου κζ'.

Καταστρόνεται ὁ παρὸν κόντηκας, τῆς καθ' ὑμᾶς ἐπισκοπεῖς παραμυθίας διὰ τὴν καλὴν κατάστασιν, τὸν σινηκέσιον καὶ διόρθωσιν τὸν πρηκίον.

Ἐπειδὴ καὶ νὰ γένοινται τὰ σινηκέσια ἀτακτα, καὶ ἀδηόρθοτα τὰ πρηκία· καὶ νὰ προξενίτε σύγχησιν καὶ ζυμίαν· ἀναμεσόντους μὲ τὴν κακὴν τάξιν, ὅπου πολητέβουνται ἔξω τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας· καὶ ζυμιόνωνται εἰς ἀραβῶνας, καὶ εἰς γάμων· εἰς τὰ μαντήλια ὅπου δίδονται καὶ βρακοπουκάμησα, ἀπὸ τὴν νύφην, καὶ ὁ γαμπρός εἰς τὴν ποδεμὴν ὅπου ἔστελνε πρὸς τὴν νύφην τὸν καιρὸν τοῦ γάμου· καὶ ἄλα πασκάτικα καὶ ἀποκρηάτικα, ὅπου ἔστελνε ὁ γαμπρὸς πρὸς τὴν νύφην. καὶ ἀπὸ τὴν νύφην ἔστελναν μαντίλη, καὶ πουκάμησω τοῦ γαμπροῦ· καὶ προξενούταν ἀταξία τῆς ἐκκλησίας.

Καὶ διὰ νὰ λύσουν αὐτὰ τὰ ἄτοπα, ὅπου συγχίζουν τὸν νόμον τῆς ἐκκλησίας, διορῆζεται ὁ παρὸν ἐκκλησιαστικῶς κόντικας τοπῶς νὰ γένοινται τὰ σινηκέσια, καὶ τί νὰ τάζονται καὶ νὰ γράφεται τὸ προκοσύφωνον.

Διορίζει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀπόφασις, τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, ἐδῶ παραμυθίας· νὰ διζουν ὅλην τὴν ὑποταγὴν καὶ εὐπήθειαν. καὶ νὰ ποιήσουν ὄντας γίνεται κανένα σινηκέσιον, κάνωντας τὴν προξενίαν μὲ τὴν προσταγὴν τῆς ἐκκλησίας· εἰς τὸν καιρὸν ὅπου νὰ ἀλλάζονται τὰ δακτηλήδια νὰ κράζουν τὸν ἑφημέριον καὶ νὰ τὸν ἐρωτοῦν, διὰ νὰ μὴν γίνεται κανένα

ἄλον τάξημον ἔξω τοῦ κόντηκος, καὶ πέσουν εἰς τὸν ἀφορεσμόν. καὶ ἡ πρότη σκάλα, νὰ πέρνει ἀπὸ μετριτὰ χηλιάδες τζουρούκηκες δέκα· καὶ ὄχι παραπάνου. καὶ ἡ ἐπίλυπει παρακάτου κατὰ τὸν ἀνθρωπον. καὶ τὰ ἀκόλουθα καθὼς ἀπερνούνται εἰς τὸν κόντικα, ὅπου γίνεται ἡ ἀρχί. καὶ ἐκεῖ ὅπου δίνεται τὸ μαντίλι τοῦ ἑφημέριου, νὰ δίδουν καὶ τοῦ προξενιτῆ μόνον διὰ τὸν κόπον ὅπου κάνει τὴν προξενίαν.

Καὶ αὐτὶ ἡ δίο νὰ πηγένουν, ἤγουν ὁ ἑφημέριος μετὰ τὸν προξενιτῆν. διὰ νὰ ἀλλάζουν τὰ δακτηλήδια, καὶ ὄχι ἄλλος κανένας· μόνον αὐτῆ ἡ δίο νὰ πέρουν τὸ δακτιλίδη ἀπὸ τὴν νύφη, μὲ ἓνα μαντίλη, καὶ τὸ προκοσύφωνον, νὰ τὰ δίδουν τοῦ γαμπροῦ. καὶ νὰ πέρουν πάλιν ἥδιη, ὁ προξενιτῆς μὲ τὸν παπὰ τὸ δακτιλίδη τοῦ γαμπροῦ. νὰ τὸ πηγένουν τῆς νύφης.

Κάνωντας ὁ ἑφημέριος τὸ προκοσύφωνων, καὶ συμηόνωντας μέσα τὰ ὄσα τάζουν τοῦ γαμπροῦ διὰ πρηκίον· ὅσον καὶ διὰ τὰ μετριτὰ καὶ σκουικὰ καὶ χαλκόματα, καὶ ἄλα ὅπου περιλαβένουν· διορῆζωμε διὰ τὰ μαντήλια καὶ βρακοπουκάμησα νὰ δίδονται εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου μὲ τὴν ἐπήλιπην πρίκαν. μαντήλια δώδεκα, καὶ βρακοπουκάμισα τέσερα· τὰ ὅποια νὰ βάνονται μέσα εἰς τὴν κασέλα καὶ ἄς τὰ δόσι ὁ γαμπρὸς ὅπου νὰ θελίσι. καὶ τὸ παρὸν πρηκοσύφωνον νὰ καταστρόνεται, εἰς τὸν κόντικα τῆς ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν· καὶ ὄντας κατοστρόνεται τὸ πρηκοσίφονον νὰ δίδεται ἓνα μαντίλι διὰ τὴν εὐχὴν καὶ εὐλογίαν.

Ἦπαμαν διὰ τὰ πασκάτικα καὶ ἀποκρηάτικα, νὰ μὴν ὕμπορεῖ νὰ στέλνει ὁ γαμπρὸς πρὸς τὴν νύφην. τὸ ἥδιον καὶ ἡ νύφη πρὸς τὸν γαμπρόν. καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου, ὅπου στέλνει ὁ γαμπρὸς τὸ συνή. μὲ τὰ φορέματα τῆς νύφης. ἡ ποδεμὴς νὰ μὴν δίνονται, πάρεξ τὴν ποδεμὴ τῆς νύφης καθὼς εἶναι τὸ ἀτέτη καὶ ὄχι ἀλινού:

Ἀκόμα νὰ κοπῆ καὶ ἐτούτη ἡ κακὴ συνήθεια, ὅπου εἰς τὸν καιρὸν ὅπου πέρουν τὴν νύφη τῆς βάνουν μαντήλια εἰς τὸν κόρπον, καὶ ἔπειτα τῆς βάνουν τὰ παιδιὰ εἰς τὰ γόνατα διὰ νὰ πάρουν τὰ μαντήλια, καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ μὴ ματαγίνουν.

Ὅσοι ἤθελαν ποιήσουν καθὼς διορίζει ὁ παρῶν ἐκκλησιαστικῶς κόντικας. θέλει λάβει ἐκεῖνο τὸ ἀντρόγεγον τὴν εὐλογίαν Ἀβραάμ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ· θέλει εὐλογηθεῖ ὁ ἦκος τους, καὶ θέλουν λάβουν τεκνοποιῖαν, καὶ χάριν παρὰ Θεοῦ.

Ἡδὲ ὅποιος φανεῖ ἐνάντιος, καὶ ἀπειθῆς τῆς ἐκκλησίας καὶ εὐγει ἀπὸ τὸν παρὸν ἐκκλησιαστικὸν κόντικα· εἰς τὰ ὅσα σημιόνωμε καὶ θέλει γένει καννένα σινηκῆσιον, δίχως τὴν τάξιν τοῦ κόντηκος, θέλει λάβει τὰς ἀρὰς καὶ ἀφορεσμοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ προκοπὴν νὰ μὴ εἰδοῦν· νὰ πληρόνουν καὶ στὸ βαλὶ τοῦτο που γρόσια πεντακόσια: 500:

Ἐθεορίθη ὁ παρὸν κόνδικας
τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπίσκοπῆς

† Παραμυθίας Ἀνθιμος βαιβεοί:
πρωτοπαπα Ἀθανάσιος βαιβεῶ·
ἐξαρχος δημήτριος ρίζου βαιβεοί·
νανος νικολάου βαιβεοί·
θιοδοση... βαιβεονο
παναγιότης τοῦ βασιου βεβιονι
φιλαχθος του ριζου βεβεόνο,
κоста τασις βιβιονο.
ταση πανος τζασιλα βεβεονο·
θανασι δημητηρον βεβεονο·
θεοδοαρις... πενο βαιβεοί·
στογης ηουανου βιβιονο.
αναστασης ηουανου βεβεονο
ρίζος θεοδώρου βαιβεοί
«καὶ ἐποιλίτοι»

Μετὰ τὰς πρώτας διατάξεις ταύτας, αἰτινες κατέχουσι τὰς τρεῖς πρώτας σελίδας τοῦ Κώδικος, ἀκολουθοῦσιν ἀπὸ τῆς 5ης σελίδος μέχρι τῆς 19ης τριάκοντα καὶ τέσσαρα διάφορα πρικοσύμφωνα, ἐξ ὧν μεταφέρονται ἐνταῦθα τὸ 1ον καὶ τὸ 34ον αὐτολεξεί καὶ ὡς ἔχουσι:

πρηκοσιφονον τῆς ζανθῆς δηγάτηρ φήλη
σαματζι τοῦ νάστου σαματζι

παντρεβο ἐγὼ ὁ φήλης τὴν φηλάτι μου δηγάτηρ ὀνόματη ζάνθη καὶ δίδο αὐτὴν διανομημόντης ἀνδρα τὸν φήλακτον ἦον τοῦ νάτζου ἢς γάμον ἅ καὶ ἀζο αὐτῆς δια πρηκίον πρότον χηληάδας εἰτά, δακτιλῆδια δύο. σκουλαρίκια ζευγάρη ἓνα. μαντήληα δόδεκα. βρακοπουκάμησα τεσερα. στρώματα διο. παπλώματα διο. σιντονια διο. μαξιλάρες διο. προσκέφαλα διο. γιάμπωλη μήα. κηλήμη ἓνα. τὴν κασέλα. σαγάνια τίσιρα. ἀπλάδες. δύο. τεψγά. διο. ταντζυρέδες. διο. το μπηκολίγενο. πηρό-

στιες δύο καὶ ἡ μεσάλα καὶ το σουβλή καὶ φτηάρα.

αψῆβ φευβουαρι" κδ.

προτοπά'ς ἀθανασιος ἐφημέριος βαιβεοί.
ὑπρανδρεύω ἐγὼ ὁ ἀναστασης τριανταφύλλου τὴν φιλάτην μου· θυγατέρα ζωήτζαν ἀνδρι νομίμω τῷ σωτήρη νικολοῦ μήτζη εἰς γάμον πρώτον, δίδωντας χιλ: 10: καὶ τὰ ἀκόλουθα, κουμπιά ἀσημένια μπόγια δύο, δακτυλῖδια τρία, σκουλαρίκια ζευγάρη :1: τοκάδες ἀσημένιες ζευγάρη 1: κασέλα μία. μανδήλια: 12: βρακοποκαμισα τέσσαρα, στρώματα διο. παπλώματα 2, σεντόνια: 3: τὰ δίω κιντημένα καὶ ἐν γαλάζιον. 2: προσκέφαλα με ταῖς προσκεφαλαριαῖς, 2: γιάμπωλαις. 1: κηλήμη: 6: σαχάνια, 2: τεψγά, ἐν ἄσπρο καὶ ἐν μαῦρο: 2: τετζερέδες με τὰ καπάκια τους. 1: ἱμπρικολάγενον. 1: τιάνη. 2: πηροστιαῖς: 1: πεσκήρι. 1: σουβλί. :1: φτιάρα. ὁ δὲ κύριος δώσοι αὐτοῖς ζωήν.

1822 Ἰανουαρ.β α'

ἀναστάσιος ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος
ὁ γράφας μαρτυρεῖ.

Ὁ Παραμυθίας Νεόφυτος.

Τὴν 19ην καὶ 20ην σελίδα κατέχει ἡ «Σαφεστέρα ἐκθεσις», ἣτις ἔχει οὕτως:

Ἐκθεσις σαφεστέρα, τῶν ὀπισθεν κατεστρωμένων περὶ προικῶν Κεφαλαίων χωρὶς τὴν παραμικρὰν προσθήκην ἢ ἐλλάττωσιν.

Α'. ἡ πρώτη τάξις νὰ λαμβάνη εἰς Μετριτά, ἄσπρα, τζουρούκικα χιλιάδες δέκα Ν: 10000: καὶ τὰ ἀκόλουθα τῆς προικὸς ἀπὸ σκουτιὰ μακῆρια παπλώματα στρώματα, καὶ ἄλλα διάφορα, προαιρετικῆς ἀπὸ τοὺς γονεῖς καθὼς διαλαμβάνονται εἰς τὰ ὀπισθεν κατεστρωμένα προικοσύμφωνα.

Β'. ὁ πατήρ, ἢ ἡ μήτηρ τῆς κόρης ἢ ὅστις ὑπανδρεῖε θυγατέρα, ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀνεψιάν, τὰ σωματικὰ φορέματα ὅπου θέλει τῆς δώσει, νὰ τὰ δίδῃ χωρὶς συμφωνίαν, ἀλλὰ προαιρετικῶς, τοῦτου ἔνεκεν ἐσωπήθη ἡ ἐκθεσις αὐτή, καὶ εἰς τὰ ὀπισθεν ἀρχαῖα κεφάλαια, μένωντας εἰς τὴν προαιρεσιον τῶν γονέων ἢ συγγενῶν τῆς κόρης.

Γ'. ἀφ' οὗ γίνεται ἡ διὰ λόγου ὁμιλία, ἐνὸς ἀρραβῶνος ἀναμεταξὺ συγγενῶν, καὶ τοῦ συνηθισμένου προζένου, νὰ προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τὸ Μέρος τῆς νύμ-

φης, ὅστις πληροφορηθεὶς ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία δολιότης ταξίματος, ἢ ἄλλου εἶδους ἕξω τοῦ κώδικος, νὰ γράφῃ τὸ προικοσύμφωνον παρόντος καὶ του προξένου καὶ νὰ λαμβάνουν ὁ τε Ἱερεὺς καὶ ὁ πρόξενος ἀνά ἓν Μανδήλιον λόγῳ τοῦ κόπου των.

Δ'. ἐκδοθέντος τοῦ προικοσυμφώνου καὶ παρὰ τοῦ Ἱερέως Μαρτυρηθέντος, τὸ προικοσύμφωνον ὁμοῦ σὺν αὐτῷ καὶ ἓν μανδύλιον, καὶ τὸ δακτυλίδιον τῆς νύμφης, νὰ τὰ λαμβάνει εἰς χεῖρας του ὁ Ἱερεὺς μετὰ τοῦ προξένου καὶ νὰ τὰ πηγένουν τοῦ γαμβροῦ, παρ' οὗ νὰ λαμβάνωσιν ἕτερον δακτυλίδιον ἐδικόν του καὶ νὰ τὸ πηγένουν τῆς νύμφης.

Ε'. τὰ Μανδύλια καὶ Βρακοπουκάμισα ὅπου προσφέρει ἡ νύμφη νὰ βάνονται εἰς τὴν καρσέλα τῆς. Μανδύλια δώδεκα καὶ βρακοπουκάμισα, τέσσαρα, καὶ ὁ γαμπρὸς ἄς τὰ δώσῃ ὅθεν θέλει.

Σ'. ὁ γαμβρὸς κατὰ τὴν συνήθειαν τὰ προαιρετικὰ φορέματα τῆς νύμφης ὅπου στέλει εἰς τὸν καιρὸν τοῦ γάμου, νὰ τῆς στέλνῃ καὶ ἓν ζευγάρι παπούτζια αὐτῆς Μόνον.

Ζ'. τὸ προικοσύμφωνον τοῦ κάθε συνοικεσίου ἐὰν δὲν καταστρωθῇ εἰς τὸν κώδικα τῆς ἐπισκοπῆς νὰ εἶνε ἄκυρον, καὶ ὅταν καταστρωθῇ λόγῳ κώδικος νὰ προσφέρουν ἓν μανδύλη μόνον.

:1827. κατὰ μῆνα αὐγούστον.

Τὰ ὀπισθεν ἑπτὰ κεφάλαια ὡς κατεστρώθησαν, εἶνε ἀπαραλάκτα τῶν ἀρχαίων χωρὶς τινὰ νεοτερισμὸν, εἰς τὰ ὅποια ὑπόκεινται ἡ Χριστιανοὶ τῆς Πολιτείας ταύτης, κατὰ τὴν τότε καὶ τώρα θερμὴν αἰτησίν των νὰ τὰ φυλάξουν ἀδιάσυστα ἐὰν ὁμως πρὸ τῆς δευτέρας αὐτῆς ἐκθέσεως ἐφάνησαν ἀπειθεῖς μερικοὶ κάμνωντας νεοτερισμοὺς καὶ προσθήκας, εἰς τὰ συνοικέσια τῶν τέκνων τους, διὰ πολλὰ αἰτία παραβλέπεται ἡ ἀταξία αὐτή. εἰς τὸ ἐξῆς ὁμως νὰ φυλάττηται ἀμεταθέτως ἡ τάξις αὐτῆ ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τῶν πολιτῶν, μέχρι τῆς δευτέρας, τρίτης καὶ τετάρτης, Βαθμηδὸν τὰ προκειῖα κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν, ἐὰν ὁμως ἀποδειχθῇ τινὰς παραβαίνων τὰ προρηθέντα, ἄς Ἰξεύρει ὅτι ὑπόκειται βαρυτάτῳ ἐπιτιμίῳ καὶ ἀρᾶς τῶν ἀγίων Πατέρων τῆς ἐκκλη-

σίας, ὡς περιφρονητῆς τοῦ αἰοδήμου προκατόχου μας κυρίως Ἀνθίου, καὶ τῶν τότε προκρίτων τοῦ εὐπρεποῦς τούτου συστήματος, καὶ παρ' ἡμῶν θέλει παιδευθεῖ ἐκκλησιαστικῶς βαρέως,.... ἀποφαινόμεθα.... τὰ δίκαια τῆς ἀνέκαθεν εὐρεθείσης συνηθείας τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπισκοπῆς καὶ ὑποφαινόμεθα.

1827: Αὐγούστου: 4: παραμυθία.

'Ο Παραμυθίας Ἀγάπιος.

'Απὸ τῆς 21^{ης} σελίδος μέχρι καὶ τῆς 27^{ης} ἀκολουθοῦσι διάφορα ἄλλα προικοσύμφωνα, ὧν τὸ τελευταῖον φέρει χρονολογίαν 1848 Ἀπριλίου 17, ἐποχῇ, καθ' ἣν περίπου ἀπέθανεν ὁ Ἀγάπιος, ὃν διεδέχθη ὁ ἀπὸ Τσεμεμὲ Σμύρνης Διονύσιος.

'Εκ τῶν δευτέρων προικοσυμφώνων τούτων, ὄντων ἐν συνόλῳ 15, μεταφέρομεν τὸ ἐν τῇ 22^ῃ σελίδι τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἱστορικοῦ τῆς Ἡπειροῦ Π. Ἀραβαντινοῦ, καταγομένου ἐκ Πάργης (ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος Παραμυθίας), καὶ τὸ τελευταῖον, ἔχοντα οὕτω:

Προικοσύμφωνον τῆς θυγατρὸς τοῦ Σταματέλου Ἀραβαντινοῦ παργίου.

'Εγὼ ὁ αὐτάδελφος αὐτῆς Παναγιώτης ὑπανδρεῦω αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τῷ πέτρῳ σπύρου χαλκέως, καὶ διδῶμι αὐτῇ διὰ προκειῖον κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν τῆς πολιτείας παραμυθίας, ἄσπρα ἐζουρούκικα χιλιάδες δέκα Ν: 10000. καὶ τὰ ἀκόλουθα, δύο στρώματα, ἐν πάπλωμα, τέσσαρα σενδόνια, ἐν κιλίμῳ, δώδεκα ὑποκάμισα, ἕξ ροκέτα, ἐν κότολον, ἑπτὰ νταβέρσες, ἐν ζευγάρι σκουλαρίκια, ἐν βρακοπουκάμισον, μία κασέλα, τέσσαρα ἕτερα πουκάμισα, ἐν δακτυλίδι χρυσοῦν, ἐν σκουτί, ἐν κορδόνι τοῦ λαμποῦ, ἓνα γελέκη, ἐν γελέκη ἕτερον δέκα μανδύλια. ταῦτα μὲ εὐχαρίστησίν μου δέδωκα αὐτῇ ὁ δὲ πλουσιόδωρος Θεὸς δάμῃ ἀμφοτέρους ἑκατονταπλασίονα.

1832. Ὀκτωβρίου 14 παρ' ἄ

Διονύσιος Ἱερομόναχος ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶ.

ὁ τοῦ ἀγίου Παραμυθίας

Ἱεροδιάκονος Ἰωαννίκιος.

Προικοσύμφωνον τῆς Βασιλικῆς θυγατρὸς γούλα Κίτση καλαριτιώτου.

ὑπανδρεῦω ἐγὼ ὁ πατὴρ αὐτῆς Γεώργιος καὶ διδῶμι αὐτῇ ἀνδρὶ νομίμῳ τὸν κύριον Κωνσταντῖ

τάλη στρούκαρη καλαριτωτήν και δίδωμοι αὐτῆ εἰς προικεῖον τὰ κάτωθεν.

1: ἐν πάλωμα με γιωργάνη.....	γρ.	110:
1: μία γράμολη.....	»	100:
2: δύο σφώματα γιωμάτα.....	»	150:
1: ἐν καλίμ.....	»	90:
1: χρῆμι.....	»	20:
2: δύο μαξιλάρες γιωμάτες.....	»	40:
1: μία κεντημένη.....	»	30:
1: μία μαλίτκη.....	»	15:
1: ἐν σεντόνι.....	»	25:
1: ἐν ὁμοιον φράγγυκο.....	»	10:
		» 590:
9: ἐνέα ἠποκάμισα λινοβάμπακα.....	»	180:
1: μία ἑξία λεμωνάμικον.....	»	40:
1: μία ὀμια κοντύτερη.....	»	10:
1: ἐν ἠμυκολέγενον.....	»	60:
1: σιλή, ἐν ταψή, 2 ἀπλάδες, 6 σαγάνια	»	204:
1: ἐν τγάνι πρωςοτά ξίστρα.....	»	14:
1: ἐν δακνιλιδιον μάλαμα με πέτρα..	»	100:
1: ἐν ζευγάρι σκουλαρῖκα.....	»	30:
1: ἐν ζευγάρι τοκάδες γρ: 10.....	»	20:
1: ἐν καρφοθέλονον.....	»	10:
		» 1258:
1: ἐν λαμοράμικον.....	»	50:
1: ἐν τρεβιρέν.....	»	10:
		» 1318:
1: μία φλωκάτα καλή.....	»	170:
1: μία φλωκάτα δεύτερη.....	»	130:
1: μία σαλαμαράκα ρούχινη.....	»	60:
1: ἐν φουστάνι καλών.....	»	200:
1: ἐν ὁμιον ἕτερον.....	»	70:
1: ἐν λινάνα.....	»	25:
1: ἐν μιάνη πέλον.....	»	16:
1: ἐν φουστάνι κοντῶ.....	»	16:
1: μία κωδιά κιζή.....	»	24:
2: δύο ἠποκάμισα ρέγγι κόκκινο.....	»	32:
		» 743:
1: ἐν 2: τοκάδες χρυσομένες.....	»	276:
20: εἰκοσι κουμπιά.....	»	160:
1: ἐν μανδήλη μεταξωτον.....	»	25:
1: ἐν ἐτι μεταξωτόν.....	»	20:
1: μία κασέλα καρίζινη.....	»	60:
2: δύο μανδήλια καλῆμ κεργιά.....	»	13:
1: ἐν φουστάνη κουτουνη.....	»	330:
1: κοντῶ πέλω.....	»	27:
1: μία κωδιά μεταξωτή με χρυσ.....	»	50:
1: κωζώκα.... ρούχινη.....	»	250:
		» 1954:
1: ἐν φέσι.....	»	50:
φλωριά εἰς αὐτήν.....	»	100:
		» 2104:

αὐτὰ δέδωκα αὐτῆ ὁ δὲ πλουσιόδωρος Θεὸς δώη αὐτοῖς ἑκατῶν τὰ πλάσινα.

1848: ἀπριλίου: 17: Παραμυθιά.

ὁ τοῦ ἀγίου Παραμυθίας Ἱεροδιάκων Παρθένιος.

Γ'

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ Κώδικος περὶ καὶ κατὰ προικοδοσιῶν. Ἄλλ' ἡ Μέση Ἱστορία τῆς Θεσπρωτίας ἐπωφελεῖται ἐκ τούτου καὶ ἄλλως. Προσδιορίζεται δι' αὐτοῦ ἀκριθῶς ἡ χρονολογία τῶν πλείστων ἐπισκόπων (ἂν μὴ ὄλων), τῶν ἀκμασάντων ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1848, εὔρηται διάφοροι κληρικοὶ ἐπίτροποι ἐν τῇ τότε ἐπισκοπῇ καὶ σφῶνται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τότε ἐφημερίων τῆς πόλεως Παραμυθίας.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς χρονολογικὸν σημείωμα εὔρηται ἐν ἀρχῇ τῆς 18^{ης} σελίδος:

«εἰς τοὺς καιζ'. ἐν μηνὶ μαῖω 16': 12

ἀπέρασεν ὁ ἐκλαμπρότατος μπεί ζαντές Ἀλέξιος ὁ χαντζαρλής, πρέσβις διὰ τὴν πάργαν καὶ ἐκόνευσεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν παραμυθίας ἀρχιερατεύοντος Ἀμβροσίου τοῦ ἐξ Ἄρτης».

συμπίπτει δὲ τὸ γεγονός τοῦτο πρὸς τὰ ἔτος τῆς ἀπεμπολήσεως πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, συμβῆσαν μετ' ὀλίγους μῆνας.

Καὶ ἐπίσκοπος μὲν πρῶτος ἐν τῷ Κώδικι ἔστιν ὁ Ἀνθιμος, ὅστις εὔρηται ὑπογεγραμμένος δις κατὰ τὸ ἔτος 1792 ὑπὸ τε τὰ ἀρθρα δηλονότι καὶ ὑπὸ τὸ δεύτερον προικοσύμφωνον· εἰς τὴν 10^{ην} σελίδα εὔρηται ὑπογεγραμμένος ὁ ἐπίσκοπος Προκόπιος εἰς τὸ περιθώριον ἀριστερὰ εἰς δυσανάγνωστόν τινα σημείωσιν, περικεκομμένην μάλιστα κατὰ τὸ δέξιμον τοῦ χειρογράφου, με χρονολογίαν 1808. Μαΐου 22. Ἡ ὑπογραφή Προκόπιος διακρίνεται λίαν καλῶς ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν 17^{ην} σελίδα ὑπὸ τὰ δύο προικοσύμφωνα αὐτῆς ὑπογράφεται ὁ Ἀμβρόσιος, ὑπὸ τὸ πρῶτον με χρονολογίαν καιζ' Ἀπριλίου 16', ὑπὸ τὸ δεύτερον εἰς τοὺς 1817 Ἰανουαρίου 11. Ὁ Ἀμβρόσιος οὗτος εὔρηται καὶ εἰς τὴν σημείωσιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς 18^{ης} σελίδος.

Εἰς τὴν 18^{ην} σελίδα ἐπίσης ὑπὸ τὰ δύο προικοσύμφωνα αὐτῆς εὔρηται ὑπογεγραμμένος ὁ Νεόφυτος με χρονολογίαν 1822.

Εἰς τὴν 20^{ην} σελίδα ἔχει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ὁ καλλιγράφος ἐπίσκοπος Ἀγάπιος ὑπὸ τὴν «Σαφιστέραν ἔχθισιν» οὗτος δὲ ἔμεινε Παραμυθίας ἐπίσκοπος μέχρι τοῦ 1848, ὅποτε ἐτελεύτησε καὶ μεθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ἐγράφη τι πλεον ἐν τῷ Κώδικι.

Οὕτως δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐπιδιορθοῦμεν ἀσφαλῶς τὸν χρονολογικὸν κατάλογον τῶν

ἐπισκόπων Παραμυθίας κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα, λίαν λελανθασμένως ἔχοντα καὶ παρ' Ἀραβαντιῶν καὶ παρὰ κ. Ἀλεξούδη καὶ παρ' ἡμῖν, δημοσιεύσασιν αὐτὸν πρὸ κειροῦ, ὃν εὕρισκομεν ἤδη ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

*Ανθιμος 1789—1799.

Χρυσανθος 1805. Γνωστὴ ἡ χρονολογία ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἐν τῷ Κώδικι δὲν ἀπαντᾷ.

Προκόπιος 1808. Δείκνυται ἐκ τοῦ Κώδικος.

Παρθένιος 1812. Κατὰ Ἀραβαντιόν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸν Κώδικα, ὅστις οὐδόλως τὸν ἀναφέρει.

*Αμβρόσιος 1813—1817, ὡς ἐκ τοῦ Κώδικος βεβαιοῦται.

*Αρσένιος 1817—1822.

Ὁ Ἀραβαντιὸς ἐσφαλμένως τίθησιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1814—1816, διότι ὁ Κώδιξ βεβαιοῖ περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὸν Ἀμβρόσιον. Ἐπειδὴ δὲ μένει κενὸν ἐν τῷ Κώδικι, τῇ ἀσφαλεστάτῃ ταύτῃ πηγῇ, τὸ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1817 ἕως τοῦ 1822 διάστημα, τιθέμεθα τὸν Ἀρσένιον ἐνταῦθα, μέχρις οὗ ἐξ ἑγγράφων ἄλλων δηλωθῇ ἡ χρονολογία του.

Νεόφυτος 1822. Δείκνυται ἐκ τοῦ Κώδικος.

Προκόπιος. Περὶ τούτου λεκτέα ὅσα καὶ περὶ τοῦ Ἀρσενίου ἀνωτέρω. Κενὸν δι' αὐτὸν διάστημα μένει τὸ 1822—1827.

*Αγάπιος 1827—1848. Ὡς φαίνεται καὶ ἐν τῷ Κώδικι.

Ἐπίσης ἐκ τοῦ Κώδικος δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀμβρόσιος δὲν εἶναι αἵτα Ἀρτης, ὡς λέγει ὁ Π. Ἀραβαντιὸς εἰς τὰς Ἀναγραφάς του, ἀλλ' αἵξ Ἀρτης, ὡς λέγει τὸ ἐν τῇ 18ῃ σελίδι χρονολογικὸν σημεῖωμα.

Ἐπιτρόπους δὲ μόνον ὁ Ἀγάπιος ἔχει ἐν τῷ Κώδικι. Καὶ κατὰ τὰ 1832 μὲν ὑπογράφεται εἰς τὰ προικοσύμφωνα αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Ἰωαννῆσιος, κατὰ τὸ 1833 καὶ 1834 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Σαμουήλ, κατὰ τὸ 1839 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Μαρτῖνου, κατὰ τὸ 1841 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυ-

θίας ἱεροδιάκονος Σαμουήλ (πιθκῶς ὁ καὶ ἀνωτέρω), κατὰ τὸ 1843 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἐπίτροπος Διονύσιος ἱερομόναχος, κατὰ τὸ 1846 καὶ 1847 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἐπίτροπος Παναγιώτης, ὅστις καὶ ἐπιστάτης, ἀντὶ ἐπίτροπος, ἀπαξ ὑπογράφεται ἐνταῦθα, καὶ τέλος κατὰ τὸ 1847 καὶ 1848 αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Παραμυθίας ἱεροδιάκονος Παρθένιος. Εἶναι δ' ὁ Παρθένιος οὗτος, αὐτὸς ὁ πρότερον Παναγιώτης, λαβὼν τὸ κληρικὸν σχῆμα καὶ μετονομασθεὶς Παρθένιος, μετὰ ταῦτα δὲ γενόμενος ἡγούμενος τῆς μονῆς Ῥωμανοῦ παρὰ τὸ Στροῦνι, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε πρὸ τινῶν ἐτῶν, τὰ μάλιστ' ἀναδειχθεὶς.

Τέλος ἐφημέριοι ἀνκφέρονται κατὰ μὲν τὸ 1792—1796 εἰς τε τὰ ἄρθρα καὶ εἰς προικοσύμφωνα «πρωτόπαπας Ἀθανάσιος ἐφημέριος», εἰς προικοσύμφωνα κατὰ τὸ 1797 «παπᾶ Χρηστός ἐφημέριος», κατὰ τὸ 1807 καὶ 1808 «παπαδοῦλης ὁ ἐφημέριος αὐτοῦ μάρτυς καὶ γραφεὺς», κατὰ τὸ 1808 «παπᾶ Θεοδωρῆς ἐφημέριος, γραφεὺς καὶ μάρτυς», κατὰ τὸ 1832 «Διαμάντης ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶν», κατὰ τὸ 1832—1839 «Διονύσιος ἱερομόναχος ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶν», οὗτος εὐρεῖται καὶ κατὰ τὸ 1841 καὶ 1846, κατὰ τὸ 1841 «Ἀναστάσιος ἱερεὺς γράψας μαρτυρῶν», κατὰ τὸ 1843 «Παναγιώτης ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶν», ὅστις καὶ κατὰ τὰ 1846 καὶ 1847 ὑπογράφεται· τότε δ' εὐρεῖται καὶ ὁ Γεώργιος ἱερεὺς ἐφημέριος αὐτῶν γράψας μαρτυρῶν· εἰς δὲ τὸ τέταρτον προικοσύμφωνον, σελίδα 6ῃ, εὐρεῖται ὑπογεγραμμένος «1793 Φεβρουαρίου 12 παπᾶ Πάσκος ἐφημέριος τοῦ Μαργαριτίου βεβαιοῖ».

Καὶ ταῦτα μὲν γράψαντες σχετικῶς πρὸς τὸν Κώδικα ἡμῶν ἀρκούντα θεωροῦμεν· ἐπαφίνοντες δ' ἀλλαγῆς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ ὡς μνημείου γλωσσικοῦ, ἔχοντος ἀποτεθησαυρισμένας πλείστας λέξεις καὶ διάφορα ὀνόματα ἐπιχωριάζοντα, κλείομεν ὡς τε τὰς ὀλίγας ἡμῶν γραμμάς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

(1691—1835)

ὑπό

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΛ' συνεδρίᾳ τῆς 12 Ἰανουαρίου 1898.

Ἐν δυοῖς προηγουμέναις μελέταις προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω ἐκ τῶν πηγῶν τὴν κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἀπὸ ἀλώσεως μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου τοῦ Ἀκαρῶνος λεγομένου ἀνασυστάσεως αὐτῆς (1453—1691). Ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τελευταίᾳ μου ταύτῃ θέλω συνεχίσαι τὰ κατὰ τὴν Σχολὴν ἐκ τῶν πηγῶν, τὸ πλεῖστον χειρογράφων καὶ, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ, ἀγνώστων ἢ ἀνεκδότων, συμπληρῶν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς χάσματα, μηδαμῶς δ' ἁμβιβῶν ὅτι καὶ ἕτεροι ἀγνώστοι μέχρι τοῦδε μωρτυρία οὐκ ὀλίγα ἀσφαλῆ θελοῦσι διαρωτίσει.

Μετὰ τὴν τῷ 1691 ἀνασύστασιν αὐτῆς ὑπὸ Καλλινίκου προϊστάμενος ἀναφέρεται ὑπὸ Κωνσταντίνου ὁ Γεράσιμος. Περὶ τούτου μωρτυρίαν ῥητὴν μέχρι τοῦδε δὲν εὑρόν, ἂν αὐτὸς ὁ Γεράσιμος ἢ ὁ Σπανδωνῆς προϊτταντο τῆς Σχολῆς. Διὸ καταλείπων τὸν περὶ τούτου λόγον μεταβαίνω εἰς τὰ ἀσφαλέστερα. Διαμαντῆς ὁ Ρύσιος, μαθητῆς Ἰακώβου τοῦ Μάνου, ἐρίσθη ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου τῷ β' ἔτει τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, ἦτοι τῷ 1704. Μετὰ τοῦτο ὁ Διαμαντῆς ἀνεχώρησεν εἰς Κρήτην, ἐκίθην εἰς Χίον καὶ Σμύρνην, ὅπου ἐδίδαξε καὶ ἐτελεύτησεν ἐμπορευόμενος¹.

Ἀκολούθως φαίνεται διδάσκων ἐν τῇ Σχολῇ Ἀπόσιος ὁ Βυζάντιος τῷ 1703, ὅτι προσεφώνησε τῷ αὐτῷ πατριάρχῃ Γαβριήλ. Ὁ Ἀπόσιος συνέγραψεν ἢ ἀντέγραψε ῥητορικὴν πραγματείαν πλήρη, σφζομένην ἐν χειρογράφῳ ὑπ' ἀριθμὸν 159 τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐν τέλει δὲ τοῦ α' μέρους αὐτῆς ἀναγινώσκωμεν :

Εὐχάριστον φωνὴν σοὶ φέρω, Λόγε,
ἰδὼν ποθεινῶς τέρμα τῶν ἐπηργμένων.
Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἀντωνίου πόνος.
Τέλος τῆς ῥητορικῆς ταύτης καὶ Θεοῦ χάρις.
Ἐν ἔτει αψδ' ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶνι.

Ἐν τέλει δὲ τοῦ β' μέρους εὑρηται :

«αψγ' ἔτει Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἀντωνίου πόνος Σκιρροροριῶνι».

Πλὴν τῆς ῥητορικῆς ταύτης ἀπόκειται τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς χειρογράφον ὑπ' ἀρ. 146 λεγόμενον *Θεματάριον*, περιέχον συλλογὴν θεμάτων ἐκ τῆς ἀπλῆς γλώσσης εἰς τὴν ἀρχαίαν πρὸς ἀσκησιν τῶν μαθητῶν εἰς τὸ γράφειν τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐν προμετωπίδι τοῦ βιβλίου τούτου ἀναγινώσκωμεν «*Σύνθεσις μὲν τὸ παρὸν θεματάριον διαφόρων, μάλιστα δὲ καὶ πόνημα ἰδιαίτερον Σταματίου τοῦ παπᾶ ἐκ Κορνοφωλιᾶς*». Καὶ ἐφεξῆς «*Ἐξω τῶν εἰδῶν θέματα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου δοθέντα*». Καὶ ἀλλαγῶ «*Θέματα δοθέντα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου ἁψα' Φεβρουαρίου β'*». Ἐν τῷ αὐτῷ πάλιν χειρογράφῳ ἀναγινώσκωμεν «*Θέματα δοθέντα παρὰ Ἀντωνίου διδασκάλου τῷ 1706*».

Ὁ Ἀπόσιος φαίνεται ἀποθνήσκων τῷ 1711, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ φαίνεται ἀόλογιώτατος διδάσκαλος Παῦλος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντωνίου (αὐτόθι). Συγχρόνως ἐδίδασκεν ὁ Κριτίας ἐν τῇ β' κλάσει καὶ ὁ Δημήτριος ἐν ἄλλῃ (αὐτόθι). «*Δημήτριος διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σχολῆς (αὐτόθι)*». Τοῦ Δημητρίου τούτου εὑρηται θέματα ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ (φύλ. 130 τοῦ αὐτοῦ χειρ.).

Ἐν φύλλῳ 15 τοῦ αὐτοῦ χειρογράφου ἀναγινώσκωμεν :

1. Λατίων Θερησ. Ἐλεγγος κτλ., σελ. XIV, 290, 371.

«Ἐν ἔτει αψία' ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ..... ἀναχωροῦντος τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ κυρίου Ἀζαρίου ἐκ τῆς σχολῆς καθέστηκεν ὁ ἐν λογιωτάτοις ἐξοχώτατος κύρ Χουρμούζιος, εισηγητὴς ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκαδημίᾳ, ὅστις ὑπῆρχε τοῦ προρρηθέντος μακαρίτου κύρ Ἀντωνίου ὁμαίμων».

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι πρὸ τοῦ 1711 ἐδίδασκε τίς οἶδεν ἐπὶ πόσα ἔτη καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀζαρίας (πιθανῶς ὁ Τζιγάλας), ὃν διεδέξατο ὁ Χουρμούζιος, ἀδελφὸς τοῦ προποθανόντος Ἀντωνίου. Ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ φέρονται καὶ θέματα τοῦ Χουρμούζιου, ἀλλ' ὀλίγα, ἐξ οὗ εἰκάζομεν, ὅτι ἀπέθανεν ἐνωρὶς· θέμα τοῦ αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ Χουρμούζιου (αὐτόθι). Καὶ ἐφεξῆς ἐν τῷ αὐτῷ χειρογράφῳ ἀναγινώσκομεν· «Μετὰ δὲ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίου Χουρμούζιου (πότε, δὲν ἀναφέρεται) καθέστηκεν διδάσκαλος ὁ ἐν ἔλλογιμοῖς Κριτίας, ἀνὴρ ἄριστος, οὗ ἰδοῦ καὶ τὰ θέματα». Τεθνήκως, ὅτι ὁ Χουρμούζιος διεδέξατο τὸν Ἀζαρίαν τῷ 1711, θανόντος δὲ τοῦ Χουρμούζιου μετ' οὐ πολὺ, πιθανῶς περὶ τὰ μῆσα τῆς β' δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου, τῷ 1714, φαίνεται προϊστάμενος τῆς Σχολῆς ὁ Κριτίας, ὅτε προσεφώνησε τῷ πατριάρχῳ Κοσμᾷ¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγομεν τὰ ἐξῆς περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1699—1704 ἐδίδασκεν ὁ Διαμαντῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ 1702 πιθανῶς μέχρι τοῦ 1711 ὁ Ἀντώνιος, ὁ Ἀζαρίας μέχρι τοῦ 1711, ὁ Παῦλος ἀπὸ τοῦ 1711, ὁ Κριτίας πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 1714 ἢ καὶ ὀλίγον πρότερον καὶ ὁ Δημήτριος σύγχρονος. Περὶ τοῦ Ἰακώβου Μάνου προϊστάμενου τῆς Σχολῆς τῷ 1719—20 κατὰ Κωνσταντινίον, εἰς οὐδεμίαν πηγὴν εὐρόν τι.

Μετὰ τὸν Ἰακώβον, λέγει ὁ Κωνσταντίνος, ἄδηλον ἐπὶ πόσον διδάξαντα, φαίνεται προϊστάμενος τῆς Σχολῆς Δωρόθεος ὁ Λέσβιος, τὴν φιλοσοφίαν διδάσκων, ὑπ' αὐτὸν δ' ἕτερος Τζανέτιος καὶ Ἀζαρίας τὰ γραμματικά. Παρὰ Ἀ. Κεραμεῖ ὁ Δωρόθεος λέγεται καθηγμενὸς τῆς Σχολῆς καὶ διδάσκαλος, ἀλλὰ πότε ἄδηλον². Τῷ 1748 ἀναφέρονται δύο διδάσκαλοι, ὁ μὲν τῶν φιλοσοφικῶν, πιθανῶς ὁ Δωρόθεος, ὁ δὲ τῶν γραμματικῶν³. τῷ 1752—1771

ἀναφέρονται διδάσκαλοι τῶν γραμματικῶν ὁ Ἀνανίας καὶ Κριτίας¹, τῷ δὲ 1754 διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν ἐπίσης ὁ Κριτίας². Τῷ 1759 ὁ πατριάρχης Σεραφεῖμ ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως ἐξέδοτο σιγγίλιον θεσπιζὸν τὰ τῆς διοικήσεως καὶ συντηρήσεως τῆς Σχολῆς³, προσκαλέσας τῷ 1759 τὸν Εὐγένιον ἐξ Ἄθω, καταστήσας αὐτὸν διδάσκαλον τῆς θεολογίας, φιλοσοφίας καὶ τῶν θύραθεν ἐπιστημῶν, τὸν δὲ Δωρόθεον, Κριτίαν καὶ Ἀνανίαν διδασκάλους τῶν γραμματικῶν καὶ λοιπῶν μαθημάτων⁴. Ὁ Εὐγένιος ἐδίδαξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑπτακαίδεκα μῆνας (1759, 30 Νοεμβρίου μέχρι Ἀπριλίου 1761)⁵. Τῷ αὐτῷ ἔτει 1759—1761 διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν ἐν τῇ Σχολῇ ἦν ὁ Νικόλαος, πιθανῶς ὁ Σερζούλης ἐκ Μετσόβου, ὃς ἐζητεῖτο διὰ τὴν Ἀθωνιάδα Σχολὴν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἄθῳ διατρίβοντος πρῶην πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου παρὰ τῷ πρῶην ἐπίσης πατριάρχῳ Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ⁶. Ἀναχωρήσαντος τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ διαλυθείσης, ἔμεινε τὸ τῶν γραμματικῶν τμήμα μεταξὺ τῶν αὐτῶν διδασκάλων. Τῷ 1764—66 διδάσκαλος τῶν γραμματικῶν ἐν τῇ Σχολῇ ἀναφέρεται ὁ Ἰωακείμ, πιθανῶς ὁ Ἀντιπάριος⁷, τῷ 1769 τῶν φιλοσοφικῶν ἀνασυστάντων προϊστάτο ὁ Χρῦσανθος ὁ Αἰτωλός, τῶν δὲ γραμματικῶν ὁ Ἠλίας⁸. Τῷ 1770 προσέστη τῆς Σχολῆς Σέργιος ὁ Μακροαῖος ἐξ Ἀγράφων μαθητῆς τοῦ Εὐγενίου διδάσκων μετὰ φήμης καὶ καρποφορίας τὴν φιλοσοφίαν μέχρι τοῦ 1793⁹, τῷ δὲ 1778

1. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 16, σελ. 26-9.

2. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 100, σελ. 12, 37, 105, 166, 209, 252.

3. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 161, σελ. 145.

4. Σεργ. Μακρ. Ἐκκλ. Ἱστορ. παρὰ Σάθα, Μεσ. Βιβλ. Β', 299, Κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 74.

5. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 384-5.

6. Ἐπιστ. Σαμουήλ πρὸς Κύριλλον, ἐν χειρογράφῳ ὑπ' ἀρ. 26 τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς.

7. Κώδ. πατρ. ΚΠ, ἀρ. 100, σελ. 36, 166.

8. Κατὰ τὸ Σιγγίλιον τοῦ πατριάρχου Μελετίου τῷ 1769, Μαρτίου α' ἡ Σχολὴ ἦν παρεωραμένη, αὐτὸς δὲ διὰ τοῦ παρόντος Σιγγιλίου ἀνορθοῖ τὰ κατ' αὐτὴν ὀριζων δύο διδασκάλους, τὸν μὲν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μαθηματικῶν, τὸν δὲ τῶν γραμματικῶν. Καὶ τῶν μὲν πρῶτων διδάσκαλος ἦν Χρῦσανθος, τῶν δὲ γραμματικῶν ὁ Ἠλίας. Ἡ Σχολὴ τὸν μὲν χειμῶνα ἦν ἐν Φαναρίῳ, τὸ δὲ θέρος ἐν Μεγάλῳ Ῥεύματι. Κώδ. ὑπ' ἀρ. 8 τῆς Πατρ. Σχολῆς.

9. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σελ. 337.

1. «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», ἔτος γ', τεύχ. κη'.

2. Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. Α', 366.

3. Γράμμα ἐπιβεβαιωτήριον τοῦ πατριάρχου Παῖσιου Β', ἐν κώδ. πατρ. ΚΠ, ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 167, σελ. 26-7.

συνίστη καὶ αὐθις τὸ φιλοσοφικὸν τμήμα, οὐ προέστη αὐτὸς ὁ Σέργιος¹. Ἀλλὰ τὸ μὲν διὰ τὴν τότε τῶν λογίων σπάνιν, τὸ δὲ δι' ἀπορίαν ἢ σχολῆ διελύετο εὐκόλως ὡς καὶ αὐτὸ τὸ τῶν γραμματικῶν τμήμα τῷ 1789 ἔπνεε τὰ λείψθαι². Τῷ 1791 ὁ Σέργιος φαίνεται ἀποσυρθῆς τῆς Σχολῆς, διότι τῷ 1793—4 εἶχεν αὐτὴ ἐκπέσει πολύ, μικρὰ δὲ τινα γραμματικά ἐδίδασκεν ὁ κληρικὸς Φώτιος³, ἀλλὰ τῷ 1794 ἐπανέρχεται ὁ Σέργιος σχολάρχης μέχρι τοῦ 1801⁴.

Καὶ ταῦτα τῆδε κίχαισε ἐσπαρμένα μανθάνομεν περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1777 ὁμοῦ ἔχομεν σαφῶς πως μαρτυρίαν τῶν τῆς Σχολῆς λειτουργῶν ἀπὸ τῶν κωδίκων αὐτῆς κατὰ τὴν ἐξῆς σειράν:

Τῷ 1777 διδάσκαλος Ἀρσένιος καὶ Βασίλειος.

Τῷ 1778—9 Σέργιος (φιλόσοφος), Ἀρσένιος (γραμματικὸς), Βασίλειος (ὑποδιδάσκαλος).

Τῷ 1779—83 οἱ αὐτοί.

Τῷ 1784—5 Σέργιος, Ἀρσένιος, Ἡλίας (1784—5).

Τῷ 1786 Σέργιος, Ἡλίας.

Τῷ 1787—9 Σέργιος, Ἀρσένιος (1787—8), Ματθαῖος (1787) καὶ ἀπεχώρησε.

Ἐλλείπει .....

Τῷ 1793—95 Φώτιος, Θεόδωρος, Δημήτριος.

Τῷ 1796 Φώτιος καὶ ὑστερον Μακάριος (ἐπὶ Νοέμβριον 1794), Δημήτριος καὶ τρίτος διδάσκαλος, οὗ τὸ ὄνομα δὲν φέρεται.

Τῷ 1797 Μακάριος καὶ μετ' αὐτὸν Ματθαῖος, Γαβριήλ, Δαμασκηνὸς ἐξωσθεῖς, καὶ ἐν' αὐτοῦ Ἀνανίας.

Τῷ 1798 Ματθαῖος, Β' καὶ Γ' διδασκαλὸς ἔνευ ὀνομάτων, πιθανῶς οἱ αὐτοὶ τοῦ προηγούμενου ἔτους.

Ἐλλείπει .....

Τῷ 1801—4 ἡ Σχολὴ τὸν χειμῶνα ἦν ἐν Φαναρίῳ, τὸ δὲ θέρος μετετίθετο εἰς τὴν ἐν Πριγκίπῳ Μονῇ τοῦ Χριστοῦ. Διδάσκαλοι Ματθαῖος, Ματθαῖος Β', Γεώργιος⁵.

Τῷ 1804—7 σχολάρχης Δωρόθεος Πρώτος ἐν Ἐπρωκρήνῃ, ἀπὸ τοῦ 1805 Φιλαδελφείας

Δωρόθεος ἐκποτε ὀνομάζεται Πατριαρχικὴ καὶ Νεοσύστατος Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆ.

Τῷ 1807—9 Πανταλέων Φραγκιάδης, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς, διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν μετ' ἄλλων μὴ ἀναφερομένων¹.

Τῷ 1809 διαιτητῆς καὶ οἰκονόμος ὁ πρόφην Σταγῶν Παῖσιος ἐπ' ὀλίγον².

Τῷ 1809—10 σχολάρχης ὁ διάκονος Στέφανος Λούγκας, Θετταλός³.

Τῷ 1810—12 Ἰωάννης ὁ Παλαμᾶς⁴.

Τῷ 1813 ὁ Νικόλαος Λογάδης, ὄν διεδέξατο Κωνσταντῖνος Κούμας, προστάς τῆς Σχολῆς τῷ 1814—5⁵.

Τῷ 1813 ἐδίδασκε φιλοσοφίαν ἐν τῇ Σχολῇ Βενιαμὴν ὁ Λέσβιος⁶. τὸν Κούμαν διεδέξατο ὁ Σέργιος Μυστάκης μέχρι τοῦ 1820⁷.

Τῷ 1821 προέστη τῆς Σχολῆς Σαμουήλ ὁ Κύπριος μέχρι τοῦ 1830. Ἐν τῷ μνημονευθέντι κώδικι τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς ἀναγινώσκομεν:

Τῷ 1822 — 3 διδάσκαλος Ν. Λογάδης, Ματθαῖος, Σαμουήλ, ὑποδιδάσκαλος Ὀνούφριος ἐν Ἐπρωκρήνῃ, Κωνσταντῖνος ὑποδιδάσκαλος ἐν Φαναρίῳ.

Τῷ 1823 ἐν Ἐπρωκρήνῃ Ν. Λογάδης, Ματθαῖος, Σαμουήλ, Ὀνούφριος τῷ 1825—30 Σαμουήλ καὶ ὑποδιδάσκαλοι, ὧν τὰ ὀνόματα δὲν φέρονται.

Ἐν Φαναρίῳ τῷ 1825—33 Λογάδης, Ἀγαθάγγελος, Θεόδωρος.

Τῷ 1833—34 Λογάδης, Ἀγαθάγγελος, Θεόδωρος, Ἀγάπιος τῷ 1836 ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου⁸ καὶ πάλιν ἡ σχολὴ μετετίθη εἰς Ἐπρωκρήνην, διευθυντῆς δ' αὐτῆς ὤρισθη ὁ ἀνωτέρω Σαμουήλ μέχρι τοῦ 1849, ἐφ' οὗ καὶ διακόπτομεν τὸν περὶ τῶν προστάτων

1. Κωδ. ἐπ' ἀριθ. 64. Περιοδ. Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλ. τόμ. ΙΓ', 202—253. Ken *Leuwothea* 1,205. Rizo Coms. etc. σελ. 74—5.

2. Τὸ περὶ τούτου ἔγγραφο τοῦ πατριάρχου Ἰερειμίου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐπ' ἑμοῦ ἐν Νεολόγῳ τῇ 22/3 Νοεμβρίου τοῦ 1874.

3. Κούμα Ἱστορ. ἀνθρ. πράξ. τόμ. 592—3. Κ. Οἰκονόμου τὰ σωζόμενα Α', 40. Rizo τδ. ἀ. 75.

4. Μηνᾶ Χαμουδοπούλου ε' Ἑκκλ. Ἀλήθεια τδ. ἀ.

5. «Λογίου Ἑρμοῦ», 1813, σελ. 306—8. Κ. Οἰκονόμου τδ. ἀ. σελ. θ'.

6. Αὐτόθι σελ. 265.

7. Κ. Οἰκονόμου τδ. ἀ. σελ. κδ', ἐν σημ.

8. Προσλαλιά τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Γ' ἐν τῇ λογοδοσίᾳ Ε. Κλεοβούλου περὶ τῆς Σχολῆς τῷ 1866—7 σελίδι 1.

1. Σεργίου Μακραίου τδ. ἀ. σελ. 316.

2. Αὐτόθι, σελ. 400.

3. Αὐτόθι, σελ. σθ'.

4. Αὐτόθι, σελ. πα'.

5. Κωδ. ἐπ' ἀρ. 28 τῆς Πατρ. Σχολῆς.

αὐτῆς λόγον. Πάλιν δὲ παραγῶν γενομένων μετετέθη τῷ 1850 εἰς Φανάριον ὀριστικῶς αὐτόθι ἐγκαταστάσα καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1882 ἐν τῷ νῦν μεγαλοπρεπεῖ αὐτῆς μεγάρῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς, περὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ διδασκωμένων μαθημάτων ἱκανὰ δυνάμεθα μαθεῖν ἐκ τῶν κατὰ καιροῦς ἐπὶ διαφορῶν πατριαρχῶν ἐκδομένων σιγγιλίων. Ἐν ἅπασιν σχεδὸν τοῖς σφζομένοις τούτοις ἐπισήμοις ἐγγράφοις τὰ ἐν τῇ Σχολῇ μαθήματα διαιροῦνται εἰς 2: α' φιλοσοφικά, περιλαμβάνοντα καὶ τὰ μαθηματικά, καὶ β' τὰ γραμματικά. Παραλείποντες τὰ ἀρχαιότερα σιγγίλια, τὸ τοῦ *Καλλινίκου* τοῦ *Ἀκαρνανῶς*, τοῦ *Παισίου Β'*, *Σεραφείμ*, *Μελετίου*, ἀναφέρομεν τὸ τελευταῖον ἐπὶ *Καλλινίκου* τῷ 1804 ἐκδοθέν. Κατὰ τὸ σιγγίλιον τοῦτο, τανῦν ἀποκείμενον τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ καὶ καθιεροῦν τὴν εἰς *Ἐπροκρήνην* (*Κουρούτσου*) τῆς Σχολῆς μετάθεσιν πρῶτος διδάσκαλος ἐλογίζετο ὁ τῶν φιλοσοφικῶν, μετὰ τοῦτον δὲ ὁ τῶν γραμματικῶν, μηδὲν ὑποκείμενος τῷ φιλοσόφῳ εἰς τὴν τῶν γραμματικῶν διδασκαλίαν. Μετὰ τοῦτον ὁ β' τῶν γραμματικῶν καὶ μετὰ τοῦτον ὁ γ' τῶν γραμματικῶν ἐπίσης. Τὰ γραμματικά, ποιητικά καὶ ῥητορικά ἦσαν προπαρασκευαστικά εἰς τὴν φιλοσοφίαν. «Τοιοῦτους οὖν (τοὺς διδασκάλους) οἰκείως ἔχοντας, λέγει τὸ σιγγίλιον, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀποκαθίστασθαι δεῖ τὸν φιλόσοφον καὶ τὸν πρῶτον τῶν γραμματικῶν, ἐφ' ᾧ αὐτὸς διδόναι λόγον τῆς ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν καὶ τῆς εὐταξίας ἀπάσης τῆς Σχολῆς. Καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος τὰ πρῶτα ἐν τοῖς διδασκάλοις φερέσθω, ὅστις ἄτε δὴ λίαν ἐπωφελοῦς καὶ ὡς τὰ μάλιστα συμπερούσης πρὸς τὴν γύμνασιν νοδὸς καὶ εὐρεσιν τῆς ἀληθείας τῆς τε τῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, οἷον ἀριθμητικῆς, γεωμετρίας, σφαιρικῶν, ἀστρονομίας καὶ τῶν λοιπῶν τῆς φιλοσοφίας μαθημάτων παραδόσεως, ἥτις

μετὰ τὴν εἰς τὰ γραμματικά καὶ ποιητικά καὶ ῥητορικά τελείωσιν δεῖ γενέσθαι· παραδίδοναι τε ταῦτα ὀφείλει μετὰ τῆς προσεκρούσης ἀκριβείας τε καὶ ἐπιμελείας· ὁ δὲ πρῶτος τῶν γραμματικῶν διδάσκαλος μηδὲν ὑποκείσθω τῷ φιλοσόφῳ τὰ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν γραμματικῶν. Ἐξητηκήμενος δὲ ὢν τὰ ῥητορικά μετὰ τὴν τοῦ συντακτικοῦ παραδόσιν διδασκίτω διὰ γυμνασμάτων καὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην· αἰρήσεται δὲ τῇ εἰδήσει μέντοι τῶν ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων ὑποδιδασκάλου δύο, τὸν μὲν ἐπὶ τοῖς σμικρὸν τι ἐπιδεδωκόσι, τὸν δὲ ἐπὶ τοῖς ἄρτι τῶν μαθημάτων προσεπιτιμωμένοις. Καὶ οὕτως ἐπιμελείσθωσαν ἅπαντες οἱ διδάσκαλοι· προτάγειν μνηστῆς ἐκάστου ἔτους ὁ μὲν πρῶτος τῶν γραμματικῶν τῷ φιλοσόφῳ, ὁ δὲ δεῦτερος τῶν γραμματικῶν τῷ πρῶτῳ καὶ ὁ τρίτος τῷ δευτέρῳ, ἵνα οὕτως αἰεὶ μὴ διαλείπη ἡ τῶν μαθημάτων προαγομένη ἐπίδοσις¹.

Τοιαυτὴ ἦν ἡ Πατριαρχικὴ Σχολή, οἷον χαρακτηρίζουσιν αὐτὴν οἱ φυσικοὶ αὐτῆς προστάται, οἱ πατριαρχαὶ καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων θιάσος. Ἐχουσα ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ χαλεπὸν τῶν καιρῶν ἓνα μόνον διδάσκαλον καὶ μνηστῆς ὀλιγίστους, μετὰ παρέλευσιν αἰῶνων δύο, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα αὐτῆς τοῦ 10' αἰῶνος ἀργομένου τρεῖς ἢ τέσσαρας, ἀντιστοιχεῖ ὀρθῶς ὁπωσοῦν πρὸς τὰ σημερινὰ Γυμνάσια, ἐν οἷς ὅμως ἡ διδασκαλία καὶ μεθοδικωτέρα γίνεται καὶ ὑπὸ πλείονων διδασκάλων ἐκτελεῖται μείζω καὶ κρείττω βεβαίως κατὰ τὴν πρόσδον τῶν χρόνων, τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν κεκτημένων. Τοῦτο ἐσκόπουν ἀπ' ἀρχῆς τῶν περὶ ταύτης ἐρευνῶν μου νὰ ἀποδείξω, νομίζω δὲ ὅτι δι' ἀποδείξεων ἐκ τῶν πρῶτων πηγῶν εἰλημμένων ἐξετέλεσα.

1. Σιγγίλιον *Καλλινίκου* Πατριαρχοῦ, ἐκδοθὲν τῷ 1804 κατὰ μῆνα Μάρτιον, τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ ἀποκείμενον.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΟΥΓΓΡΟΒΛΑΧΙΑΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

(1792—1793)

ὑπὸ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ Θ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΔ' συνεδρίᾳ τῆς 12 Ἰανουαρίου 1898.

Γνωστὸν τυγχάνει πόσον εἰς διασάφησιν διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων συμβάλλονται πληροφορίες ἀνευρισκόμεναι ἐν ἐπιστολαῖς ἀνδρῶν συγχρόνων, καὶ πόσον ἕνεκα τούτου πολὺτιμα πολλάκις καθίστανται χειρογράφα τοιαῦτα διὰ τὴν ἱστορίαν ἐν γένει καὶ ἐπὶ μέρει διὰ τὴν τοπογραφίαν, τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν χρονολογίαν.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν τοιούτων χειρογράφων εἰς μοί ἐπιτραπῆ νὰ κατατάξω κώδικα ἐπιστολῶν, γραφειῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος (κυρίως ἀπὸ τοῦ 1792—1793) ὑπὸ πατριαρχῶν, ἀρχιερέων, λογίων, ἀρχόντων καὶ ἐν γένει ἀνδρῶν ἐπιφανῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἐπωνόμασα τὸν κώδικα τοῦτον *ἀλληλογραφίαν τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου*, διότι πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐν αὐτῷ ἐπιστολαὶ εἴτε παρ' αὐτοῦ ἐγράφθησαν ἢ πρὸς αὐτὸν παρ' ἄλλων ἀπεστάλησαν.

Οὐδαμῶς δηλοῦται ἐν τῷ ὑπ' ἔψιν μου κώδικι τίς ἐστὶν ὁ ἀντιγράφας ἢ καταρτίσας αὐτόν. Οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω πῶς εὗρήθη οὗτος ἐν τοῖς βιβλίοις τοῦ ἐνταῦθα κ. Γεωργίου Δομηνοῦ, εἰς ὃν καὶ ἀνήκει. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ πολλοὺς ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων αὐτῆς μελῶν ἀνδρας λογίους καὶ διαπρεπεῖς. Ὁ Χατζῆ Ἰωάννης Δομηνός ἢ Ποιππούτας ὑπῆρξεν ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Τραπεζοῦντος πολιτῶν κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισίον τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, γράψας ἱστορίαν τῆς μονῆς Σουμελά καὶ ἀκολούθησαν τῶν ἰδρυτῶν αὐτῆς Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου¹, βίους ἑξῶν² κλπ., πρὸς δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν

μητροπολίτην Τραπεζοῦντος Δωρόθεον ἐπὶ κώδικος νομοκάνονος, ὑπὸ Ποιτῆ καὶ Ράλλη ἐκδοθείσαν¹. Ὁ τούτου υἱὸς Γεράσιμος Δομηνός ὑπῆρξε καὶ οὗτος ἀνὴρ λογιώτατος, διαπρέψας κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος, ὡς τε πρωτοσύγκελλος τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος Παρθενίου, καὶ ὡς ἡγούμενος τῆς μονῆς Σουμελά, καὶ ὡς ἐπίσκοπος Οὐτίτσης καὶ Βαλλιόβας, καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος εἶτα Καισαρείας καὶ Ἐφέσου². Οὗτος πιθανὸν ὑπῆρξε καὶ ὁ τὸν κώδικα τοῦτον καταρτίσας καὶ ἀντιγράφας, καίπερ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον δὲν δύναμαι διὰ προφανῶν ἀποδείξεων νὰ ὑποστηρίξω.

Ἄλλὰ καὶ περὶ Φιλαρέτου Οὐγγροβλαχίας δὲν ἐπιχειρῶ μνεῖαν ἐνταῦθα ἰδιαιτέραν νὰ ποιήσω. Δὲν δύναμαι ἐν τούτοις νὰ μὴ παρατηρήσω ὅτι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν μᾶλλον διαπρεπῶν καὶ λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχιερέων, πρὸς ὃν πολλὴν ἐκτίμησιν καὶ μεγάλην ὑπόληψιν ἔτρεφον οἱ διαπρεπέστατοι τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἱεραρχῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας καὶ ἑκτακτον σεβασμῶν οἱ ἐν σχέσει μετ' αὐτοῦ διατελοῦντες λόγιοι καὶ διδασκαλοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Διὸ καὶ νομίζω δικαιοτάτον καὶ ἄξιον τοῦ κόπου ὅπως τις τῶν παρ' ἡμῖν εἰδικῶς εἰς τοιαῦτα ἀσχολουμένων θέματα διερευνήτῃ τὰ κατ' αὐτόν, πλήρη γράφων σκιαγραφίαν τοῦ ἀνδρός καὶ γνωστότερον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναδεικνύων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὕλην τοῦ περὶ οὗ πρόκειται κώδικος, δύναμαι νὰ διαιρέσω αὐτὴν ὡς ἑξῆς:

τος, σελ. 152.—Ἐπαμεινώνδου Θ. Κυριακίδου βιογραφίαι Τραπεζοῦντιῶν λογίων, σελ. 138—139.

1. Ποιτῆ καὶ Ράλλη Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανόνων, τόμ. α', σελ. ε'.—Ε. Θ. Κυριακίδου βιογραφίαι, σελ. 134—136.

2. Ἴδε τὰ περὶ αὐτοῦ ἐν πολλοῖς ἐκτιθέμενα ἐν τῷ ἐμῷ ἔργῳ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 153—159.

1 Ἡ θεία καὶ ἱερά ἀκολουθία τῶν ἐν τῷ ὄρει Μελά ἀεικρίτων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου καὶ ἱστορία τῆς μονῆς Σουμελά ὑπὸ Νεοφύτου Κανασκαλιβίτου συντεθείσα καὶ ὑπὸ Παρθενίου Μεταξοπούλου Σουμουλιώτου ἐκδοθείσα (Λειψία, 1775), σημ. ὀγδόη τοῦ προλόγου.

2 Σ. Ἰωαννίδου Ἱστορία καὶ στατιστικὴ Τραπεζοῦν-

α' τύπους διαφόρων ἐπισήμων ἐγγράφων, οἷον διαθηκῶν, προικοσυμφώνων, διαζυγίων καὶ τῶν τοιούτων, ὁμοίους τῶν ὁμοίων συνήθως ἀπαντᾷ τις εἰς χειρόγραφα, ὡς ὑπόδειγμα πρὸς σύνταξιν ἀναλόγων ἐγγράφων χρησιμεύοντας εἰς τοὺς ἀντιγραφεῖς αὐτῶν.

β' εἰς ἐπιστολάς τοῦ ἀνωτέρου τῆς Ἐκκλησίας κλήρου, πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων, καὶ ἀπαντήσεις πρὸς αὐτοὺς τοῦ Φιλάρετου. Αἱ πλείστα τούτων εἰσὶ συγχαρητήριοι καὶ εὐχαικά, κέκτηνται ὁμως ταύτην τὴν ἀξίαν, ὅτι πολλαὶ τούτων ἐγράφησαν ὑπὸ ἀνδρῶν διακριθέντων ἐν τοῖς ἔθνοικς τότε πράγμασι.

γ' εἰς ἐπιστολάς ἡγεμόνων καὶ ἄλλων τῆς αὐτῆς αὐτῶν, ἀναφερομένας εἰς τὰ τῆς διοικήσεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν μητρόπολιν τῆς Οὐγγροβλαχίας. Ἐν βλέμμα εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐπιστολῶν τούτων πείθει περὶ τῆς μεγάλης ἀξίας τινῶν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἐν αἷς διακρίνονται αἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη, τοῦ Δημητρίου Μουρούζη καὶ τοῦ Γεωργίου Μουρούζη.

καὶ δ' εἰς ἐπιστολάς λογίων ἀνδρῶν καὶ διδασκάλων, οἷον Ἠλία Ἐπιδαυρίου, Μανασσῆ Ἠλιάδου, Παναγιώτου Τραπεζουντίου, Στεφανίδου ἱατροῦ καὶ λοιπῶν.

Πρὶν ἢ παραθέσω τὸν κατάλογον τῶν ἐπιστολῶν τούτων, θέλω διηγηθῆ ἐπιεισόδιον περιεργότατον, παραλαμβάνων αὐτὸ ἐκ τῶν σχετικῶν ἐπιστολῶν. Ὁ ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος Μουρούζης γράφει¹ τῷ Φιλάρετῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἄρχουσι, παραγγέλλων αὐτοῖς νὰ κάμωσι τὸ πρέπον ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τοῦ Βουκουρεστίου ἔξοδον τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχάλβουδα, ἐν ὑποσημειώσει δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας Χάτμαννον καὶ Καμαράσην προσθέτει: «Περιττὸν δὲ νὰ ὑπομνήσω τῇ εὐγενείᾳ σου, ἡμέτερε ἄρχον Χάτμαννε καὶ ἡμέτερε Καμαράση, ἐν τῇ ἐξόδῳ ἐπ' αἰσίοις τοῦ αὐθέντου τοῦ ἀδελφοῦ μας διὰ πρὸς νὰ ἀκολουθήσετε ἐπιπλοῖ, ἀφ' οὗ, ὡς οἶδαμεν, εἶναι συνήθεια καὶ χροῖος ἄρεσκτον καὶ τῶν λοιπῶν εὐγενεσιῶτων ἡμετέρων ἀρχόντων Καϊμακάμηδων, οἷτινες καὶ ὡς πρακτικώτεροι βέβαια εἰξεύρουσι τὸ ὀφειλόμενον σέβας τῇ αὐθεντικῇ ἀξίᾳ ἔσασαι καὶ ἐν μανζιλίᾳ πολλῶν γε μᾶλλον». Ταῦτα ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1793. Τὴν 17 Φεβρουαρίου, προκειμένου νὰ γείνη τὸ ἀλλ' τῆς ἐκλαμπροτάτης κυρίας, ἐρωτᾷ τὸν Φιλάρετον ἐν σημειώσει ὁ Μέγας Λογοθέτης Νικόλαος Φιλί-

πέσκουλος¹: «Μεθ' ὄσης πλείστης εὐλαβείας καὶ ταπεινότητος προσκυνῶν τὴν ἁγίαν αὐτῆς δεξιὰν δουλικῶς κατασπάζομαι. Σήμερον, διὸ γίνεται τὸ ἀλλ' τῆς ἐκλαμπροτάτης κυρίας μας, ἡ Πανιερότης πηγαίνει εἰς καλιντίαν, καὶ ἂν πρὸς τὴν νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς. Παρακαλῶ νὰ ἔχω τὴν προσταγὴν τῆς νὰ εἰξεύρω τί νὰ κάμω. Ταῦτα μὲν δουλικῶς, μένω δὲ τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὁ ταπεινὸς δοῦλος Νικόλαος Φιλίπέσκουλος». Μὴ γνωρίζων ὁ Φιλάρετος τί εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου νὰ ἀπαντήσῃ, σπεύδει νὰ ἐρωτήσῃ, καὶ αὐτὸς εὐθὺς ἀμέσως (ἀφ' οὗ ἡ ὑποδοχὴ ἦ ἐγένετο τὴν αὐτὴν ἡμέραν) τὸν Ἄρχοντα Χάτμαννον²:

«Παρακαλῶ, ἄρχον Χάτμαννε, νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς διὰ νὰ πληροφορησῶ καὶ ἐγώ: Ἐνθερμος εὐχέτης καὶ εἰς τοὺς ὀρισμούς σου ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος». Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄρχων Χάτμαννος ἀγνοεῖ τί νὰ ἀπαντήσῃ, καὶ ἀποτείνεται τῷ ἄρχοντι Καμαράση, ὅστις καὶ ἀπαντᾷ αὐτῷ ὡς ἐξῆς³: «Προσκυνῶ ταπεινῶς. Ἐνθυμεῖται ἡ εὐγενεία τῆς εἰς τὸ Γιάσι διὰ αἱ ἀρχόντισσαι εὐβγῆκαν εἰς τὸν Γαλιτᾶν, τοῦ δὲ μητροπολίτου καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ τσεριμόνια ἐγένετο εἰς τὴν Κούρτην, ἀφ' οὗ ἦλθε καὶ μ' ὄλον τοῦτο τὴν ἐδῶ συνήθειαν δὲν τὴν εἰξεύρω. Νικόλαος Καμαράσης». Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐκ τούτου δὲν διεφωτίστη ὁ Φιλάρετος, διὸ καὶ ἀποτείνεται αὐτοστιγμὴ εἰς Κωνσταντῖνον Καρατζᾶν, ὅστις καὶ γράφει αὐτῷ³: «Τὴν σεβασμίαν ὑμῶν δεξιὰν εὐλαβῶς κατασπάζομαι. Τὴν τοῦ Γιασίου τσεριμόνιαν καὶ ἐγὼ τὴν εἰξεύρω, καθὼς τὴν σημεῖοι καὶ ὁ ἄρχων Καμαράσης, τὴν ἐδῶ τὴν ἀγνοῶ ἢ Ὑμετέρα Πανιερότης δὲ ὡς πρακτικώτερα κατὰ πάντα ὡς ἀποφασίσῃ καθὼς ἤθελεν ἐγκρίτη εὐλογώτερον. Τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος υἱὸς ἐν Χριστῷ καὶ δοῦλος Κωνσταντῖνος Καρατζᾶς».

Τὴν συμβουλὴν ταύτην ἀκολουθῶν ὁ Φιλάρετος ἀφ' οὗ παρ' οὐδενὸς δὲν κατῴρθωσεν νὰ μᾶθῃ τὴν συνήθειαν ἐπὶ παρομοίᾳ περιστάσει, διατάσσει, φαίνεται, νὰ γείνη τὸ ἀλλ' ἐπιστημιακῶς, συνοδεύοντων αὐτὸν ὄλων τῶν ἀρχόντων. Ὅποτε αἰφνης ἐρῖς δεινὴ μικροφιλοτιμίας ἐγείρεται μετὰξὺ τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου Φιλίπεσκουλοῦ καὶ τοῦ ἄρχοντος Λογοθέτου Κρητισουλεσκουλοῦ, τίς τῶν δύο θέλει:

1. Ἄρ. 141.

2. Ἄρθ. 142.

3. Ἄρθ. 144.

1. Ἄρ. 131.

ἔχει τὰ πρωτεῖα ἐν τῇ ὑποδοχῇ. Ἡ ἔρις δ' αὐτῆ ἀπειλεῖ νὰ λάβῃ διαστάσεις καὶ συμβῶσι σκάνδαλα καὶ ἀνοσιές, διὸ γράφει¹ ὁ Νικόλαος Καμαράσης τῷ Φιλαρέτῳ: «Κατασπάζομαι τὴν πανίερρον τοῦ δεσπότου μου χεῖρα. Τύφῳ ἐτέρῳ οὐ καταπατεῖ τὸν Πλάτωνος τύφον ἤκουσε Διογένης παρ' αὐτοῦ Πλάτωνος καὶ μοι δοκεῖ κρεῖττων ὁ τοῦ Διογένους τύφος, ὅστις περιλοτμήται τὴν τοῦ Πλάτωνος φιλομῖαν ἐξελέγξει γινομένην ἐπὶ ματαίοις. Ἦκουσα οὐκ ὀρχων Λογοθέτης Κρητισουλῆσκουλος παραπονεῖται διὰ τὸ δευτερεῖον τοῦ ὀρχοντος Λογοθέτου Φιλίππεσκουλοῦ. Πᾶς τις εἰ φρονῶν ἤθελεν ἐπαινέσει τὸν ὀρχοντα Λογοθέτην Φιλίππεσκουλον, ἂν οἴκοθεν ἢ εὐγενεία τῆς ἤθελε φιλοτιμηθῆ νὰ δώσῃ τὰ πρωτεῖα τῷ ὀρχοντι Λογοθέτῃ Κρητισουλῆσκουλω, ὡς παλαιότερον. Οἴκοθεν ἢ Πανιερότης τῆς καλὸν ἔργον ἤθελε ποιήσει ἂν προέτρεπε τὸν ὀρχοντα Λογοθέτην Φιλίππεσκουλον νὰ κάμῃ αὐτὴν τὴν τοερισμόν. Τῆς πανιερότητος τῆς δοῦλος ὁ κατὰ πνεῦμα νῖδος Νικόλαος Καμαράσης». Καὶ εὐθὺς ὁ Φιλάρετος γράφει² τῷ Φιλίππεσκουλω: «Ἀσπάζομαι μὲ εὐχὰς τὴν εὐγενείαν τῆς. Ὅχι μὲ λόγον καὶ μὲ δίκαια, ἀλλὰ μὲ πατρικῆν ἀγάπην ἀξιώ διὰ νὰ μὴ ἀκολουθήσουν ἀνοσιές, τόσον ἢ εὐγενεία σας ὅσον καὶ ὁ σὺντροφός σας ὀρχων Λογοθέτης Ραδουλέσκουλος Σλατιάνος νὰ δώσουν παράδειγμα φρονήματος γεροντιότερον καὶ μᾶλλον βεβηκότος. Ταῦτα πατρικῶς τῆς εὐγενείας σας εὐχέτης διάπυρος καὶ ὄλωσ πρόθυμος. Ὁ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετος». Ἡ παρέμβασις αὕτη ἐπὶ τῶν λύει τὸ ζήτημα, ὑποχωροῦντος τοῦ Φιλίππεσκουλοῦ, ὅστις καὶ ἀπαντᾷ³ τῷ Φιλαρέτῳ: «Μετ' ἐδλαβείας ἀσπάζομαι τὴν πανίερρον αὐτῆς δεξιάν. Μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν προσταγὴν σας τὸ κάμνω, χωρὶς ὄμωσ νὰ πρέπῃ, καὶ εἶμαι εὐπειθὴς δοῦλος Νικόλαος Φιλίππεσκουλος».

Καὶ ἤδη ἄς καταστρώσωμεν τὸν κατάλογον τῶν ἐν τῷ κώδικι τούτῳ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Φιλαρέτου ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων.

¹ Αριθ. 1ος. Τύπος διαθήκης (χρονολ. 1799).

² Αριθ. 2ος. Τύπος προικοσυμφώνου γράμματος (1799).

³ Αριθ. 3ος. Τύπος κανονικοῦ διαζυγίου (Μάιος 1799).

⁴ Αριθ. 4ος. Τύπος κανονικῆς παραιτήσεως (Μάιος 1799).

⁵ Αριθ. 5ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Σταυρουπόλεως Γρηγορίου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (24 Σεπτεμβρίου 1792), δι' ἧς ἀγγέλλεται αὐτῷ ἡ ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ῥιμνίκου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας προαγωγὴ τοῦ Φιλαρέτου.

⁶ Αριθ. 6ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον, ἀγγέλλουσα ὁμοίως τοῦτο (24 Σεπτεμβρίου 1792).

⁷ Αριθ. 7ος. Ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρετον (18 Ὀκτωβρίου 1792).

⁸ Αριθ. 8ος. Εὐχαριστήριος τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (31 Ὀκτωβρίου 1792).

⁹ Αριθ. 9ος. Συγχαρητήριος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (15 Ὀκτωβρίου 1792). Δι' αὐτῆς παρακαλεῖ συγχρόνως αὐτὸν ὁ Ἱεροσολύμων νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ ἐκεῖ συμφέροντα τοῦ Ἁγίου Τάφου.

¹⁰ Αριθ. 10ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν (31 Ὀκτωβρίου 1792).

¹¹ Αριθ. 11ος. Συγχαρητήριος καὶ εὐχετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ναυπάκτου Μακαρίου πρὸς τὸν Φιλάρετον (15 Ὀκτωβρίου 1792).

¹² Αριθ. 12ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐπιστολὴν (31 Ὀκτωβρίου 1792).

¹³ Αριθ. 13ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος πρὸς τὸν Φιλάρετον τοῦ Δρύττρας Γρηγορίου (15 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁴ Αριθ. 14ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς αὐτὸν (18 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁵ Αριθ. 15ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος τοῦ Βιδύνης Γρηγορίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (4 Νοεμβρίου 1792).

¹⁶ Αριθ. 16ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς αὐτὸν (24 Νοεμβρίου 1792).

¹⁷ Αριθ. 17ος. Εὐχετικὴ καὶ συγχαρητήριος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἀνθεμίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (1 Ὀκτωβρίου 1792).

¹⁸ Αριθ. 18ος. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς αὐτὸν (16 Νοεμβρίου 1792).

¹⁹ Αριθ. 19ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον (16 Νοεμβρίου 1792).

²⁰ Αριθ. 20ος. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ Φιλαρέτου (22 Νοεμβρίου 1792).

1. Αριθ. 145.

2. Αριθ. 146.

3. Αριθ. 147.

**Αριθ. 21^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου *Νεοφύτου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (21 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 22^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ *Φιλαρέτου* (22 Φεβρουαρίου 1792).

**Αριθ. 23^{ος}*. Ἐπιστολή πρὸς τὸν *Φιλάρετον* Ἄνθιμου πατριάρχου Ἱεροσολύμων (15 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 24^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ Βιδύνης *Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (16 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 25^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Καίσαρειας Γρηγόριον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 26^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Καίσαρειας Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (19 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 27^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἐφέσου *Σαμονήλ* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 28^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Ἐφέσου *Σαμονήλ* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (17 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 29^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἡρακλείας *Μεθόδιον* (26 Νοεμβρ. 1792).

**Αριθ. 30^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Ἡρακλείας *Μεθοδίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (17 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 31^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Κυζίκου Ἀγάπιον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 32^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Κυζίκου Ἀγαπίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (15 Ἰαν. 1793).

**Αριθ. 33^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Νικομηδείας Ἀθανάσιον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 34^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς τὸν *Φιλάρετον* τοῦ *Νικομηδείας Ἀθανασίου* (15 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 35^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Χαλκηδόνος Ἱερεμίαν* (26 Νοεμβρ. 1792).

**Αριθ. 36^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Δέρκων Γερασίμον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 37^{ος}*. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ *Δέρκων Γερασίμον* (12 Δεκεμβρίου 1792).

**Αριθ. 38^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Τυρνόβου Ματθαῖον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 39^{ος}*. Ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (2 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 40^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Προύσης Ἀνθιμον* (26 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 41^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ *Προύσης Ἀνθιμου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (14 Δεκεμβρ. 1792).

**Αριθ. 42^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Μακάριον* (22 Νοεμβρίου 1792).

**Αριθ. 43^{ος}*. Ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (6 Ἰανουαρίου 1793).

**Αριθ. 44^{ος}*. Πρὸς τὸν Πατριάρχην *Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον* ἐπιστολή τοῦ *Ὀυγροβλαχίας Φιλαρέτου* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 45^{ος}*. Ἀπάντησις τοῦ Πατριάρχου *Νεοφύτου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (5 Ἀπριλ. 1793).

**Αριθ. 46^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἄνθιμον (1 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 47^{ος}*. Ἐπιστολή πρὸς τὸν *Φιλάρετον* τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἄνθιμον (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 48^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Καίσαρειας Γρηγορίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (5 Ἀπριλ. 1793).

**Αριθ. 49^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Καίσαρειας Γρηγόριον* (5 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 50^{ος}*. Τοῦ Ἐφέσου *Σαμονήλ* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (8 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 51^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Ἐφέσου *Σαμονήλ* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 52^{ος}*. Τοῦ *Κυζίκου Ἀγαπίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (8 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 53^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Κυζίκου Ἀγαπίον* (15 Μαρτίου 1793).

**Αριθ. 54^{ος}*. Τοῦ *Νικομηδείας Ἀθανασίου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (7 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 55^{ος}*. Τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν *Νικομηδείας Ἀθανάσιον*.

**Αριθ. 56^{ος}*. Τοῦ *Δέρκων Γερασίμου* πρὸς τὸν *Φιλάρετον* (6 Ἀπριλίου 1793).

**Αριθ. 57^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Ἀλεξάνδρου Μουρούζη* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτον*. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ *Ἀλέξανδρος Μουρούζης* ἐπικροτεῖ ἐπὶ τῇ ἀνασυστάσει τῆς σχολῆς (τῆς Πατριαρχικῆς βεβαίως), πέμπει ὑπὲρ αὐτῆς 3000 γρόσια καὶ ἀγγέλλει τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδοσιν *Χρυσοβούλλου*, ὅπερ καὶ πέμπει μετὰ μεταφράσεως, προσθέτων ὅτι δὲν εὗρήθη ἐν τῷ κώδικι τὸ προηγουμένως ὑπὲρ τῆς αὐτῆς σχολῆς ἐκδοθῆν.

**Αριθ. 58^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Νεόφυτον*, ἀγγέλλουσα τὰ αὐτὰ καὶ ἡ ἐπιστολή τοῦ ἡγεμόνος *Μουρούζη* (16 Μαιου 1793).

**Αριθ. 59^{ος}*. Ἐπιστολή τοῦ *Φιλαρέτου* πρὸς τὸν Πατριάρχην *Νεόφυτον*. Δι' αὐτῆς ἀγγέλλει τῷ Πατριάρχῃ ὁ *Φιλάρετος* ὅτι συναποστέλλει τὸ αἰτηθῆν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου *κὶρ Δωροθέου* χειρόγραφον τοῦ διδασκάλου *Νεοφύτου*, παρακαλεῖ δὲ αὐτὸν νὰ ἐπιστραφῇ εὐθύς ὡς ἐπιθεωρηθῆ, καθ' ὅσον ἀνήκει τῇ σχολῇ.

Ἀριθ. 60^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρητον (9 Ἀπριλίου 1793).

Ἀριθ. 61^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀνθίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (20 Μαΐου 1793)· ἐν αὐτῇ ὁ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης ποιεῖται λόγον περὶ μονῆς ἀνηκούσης τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ.

Ἀριθ. 62^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (20 Μαΐου 1793).

Ἀριθ. 63^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρητον (27 Μαΐου 1793), δι' ἧς ἀγγέλλει αὐτῷ ὅτι τὸ ἀποσταλὴν χειρόγραφον ἐλήφθη καὶ ἰδῆθη πρὸς ἐπιθεώρησιν τῷ διδασκάλῳ καὶ ἱεροκῆρυκι Δωροθέῳ, καὶ ὅτι μετὰ τρεῖς μῆνας, τελουμένης τῆς ἐπιθεωρήσεως, ἐπιστραφῆσεται.

Ἀριθ. 64^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Δρύστρα Γρηγόριον (30 Ἰανουαρ. 1793).

Ἀριθ. 65^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν πανιερώτατον...

Ἀριθ. 66^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Ἀνθίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (30 Μαΐου 1793), δι' ἧς πρόκειται καὶ πάλιν περὶ τῆς τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ ἀνηκούσης μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα.

Ἀριθ. 67^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Δέρκων Γερασίμου πρὸς τὸν Φιλάρητον (5 Ἰουνίου 1793).

Ἀριθ. 68^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ πρῶην Μυρέων Ἰωάννου (20 Ἰουλίου 1793), ὅστις ἀγγέλλει τῷ Φιλάρητῳ ὅτι προσήλθεν αὐτῷ Ἑβραῖός τις διὰ νὰ βαπτισθῇ καὶ ὅτι φοβεῖται μήπως ὑπὸ τέλους τινὸς κινεῖται οὗτος διὰ νὰ κἀμη τοιαύτην ἀπόρασιν, διὸ καὶ ζητεῖ τὰς διαταγὰς καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Φιλάρητου.

Ἀριθ. 69^{ος}. Πατριαρχικὸν Γράμμα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νεοφύτου πρὸς τὸν Ριμνίκου Νεκάριον (29 Μαΐου 1793).

Ἀριθ. 70^{ος}. Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα πρὸς τὸν Φιλάρητον (21 Ἰουλίου 1793), φέρον τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Πατριάρχου Νεοφύτου, τοῦ Καισαρείας Γρηγορίου, τοῦ Ἐρέσου Σαμουήλ, τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου, τοῦ Κυζίκου Ἀγαπίου, τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, τοῦ Δέρκων Γερασίμου καὶ τοῦ Ἀρτικής Μακαρίου.

Ἀριθ. 71^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον (25 Σεπτεμβρίου 1793), δι' ἧς ἀγγέλλει τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Οὐγγροβλαχίας παραίτησιν αὐτοῦ.

Ἀριθ. 72^{ος}. Αἰτήσις τοῦ πρῶην Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητου πρὸς τὸν ἡγεμόνα, δύο ἡμέρας μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ γραφεῖσα,

δι' ἧς ζητεῖ ὅπως τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀνασκευασθέντα δύο μοναστήρια τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ Συναγώβου μένωσιν ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ πορίζηται ἐντεῦθεν τὰ πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ.

Ἀριθ. 73^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχιμανδρίτου τῆς μονῆς Νέμτζου Παΐσιου πρὸς τὸν εὐγενέστατον καμινάρην Γεώργιον Φωκᾶν (19 Μαρτίου 1792), δι' ἧς παραπέμπεται οὗτος ὑπὸ τοῦ Παΐσιου, ὡς μὴ ἔχοντας δῆθεν πείραν τῶν τοιοῦτων, εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ συγγενικοῦ συνοικεσίου, περὶ οὗ ἠρωτήθη ὁ γράψας τὴν ἐπιστολήν.

Ἀριθ. 74^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Γρηγορίου Μπραγκοβάνου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητον (14 Σεπτεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 75^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου πρὸς τὸν Γρηγόριον Μπραγκοβᾶνον (26 Σεπτεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 76^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητου πρὸς τὸν Μέγαν Βόρνικον Δημήτριον Ρακοβίτσαν (11 Σεπτεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 77^{ος}. Ἐπιστολὴ τοῦ Μυρέων Ματθαίου πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρητον (Ἰοκτώβριος 1792).

Ἀριθ. 78^{ος}. Ἐπιστολὴ Ἡλία τοῦ Ἐπιδαυρίου πρὸς τὸν Φιλάρητον (3 Νοεμβρίου 1792).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγγράφη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς Οὐγγροβλαχίας ἀνόδου τοῦ Φιλάρητου, καὶ δι' αὐτῆς Ἡλίας ὁ Ἐπιδαύριος συγχαίρων τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τοιοῦτον διαπρεπῆ ἱεράρχην, ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν καὶ ὅσον ἡ ἐπιστολὴ περιλαμβάνει εἰκοσιν ὀκτὼ σελίδας μεγάλας καὶ πυκνῶς γεγραμμένας—ἐν φράσει βρούση περὶ ἐκείνων, οἵτινες λέγονται μὲν Χριστιανοί, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο πράττουσιν, εἰμὴ νὰ ἐμπαίζωσι τὴν θρησκείαν αὐτῶν. Δι' ὃ καὶ δικαίως ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ ὁ Φιλάρητος ὀνομάζει τὴν ἐπιστολήν ταύτην πλῆρες πολυτίμων μαργαριτῶν κιβώτιον.

Ἀριθ. 79^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου πρὸς Ἡλίαν τὸν Ἐπιδαύριον (13 Νοεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 80^{ος}. Ἐπιστολὴ Νεοφύτου ἀρχιμανδρίτου πρὸς Φιλάρητον (17 Δεκεμβρίου 1792).

Ἀριθ. 81^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρητου (Δεκεμβριος 1792).

Ἀριθ. 82^{ος}. Ἐπιστολὴ (ἐκ Βιέννης 22 Δεκεμβρίου 1792) συγχαρητήριος τοῦ λατροφιλοσόφου Μανασῆ Ἡλιάδου.

Ἀριθ. 83^{ος}. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ Φιλάρητου.

Ἄριθ. 84^{ος}. Τοῦ Μπουζαίου Δουθεύου πρὸς τὸν Φιλάρετον (2 Φεβρουαρίου 1793).

Ἄριθ. 85^{ος}. Τοῦ Ῥιμνίκου Νεκταρίου πρὸς τὸν Φιλάρετον (Ἰούνιος 1793).

Ἄριθ. 86^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Ῥιμνίκου Νεκταρίου (5 Αὐγούστου 1793).

Ἄριθ. 87^{ος}. Τοῦ Μπουζαίου Δουθεύου πρὸς τὸν Φιλάρετον (3 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 88^{ος}. Τοῦ Ἰωαννίνων Μακαρίου καὶ τῶν προκριτῶν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων πρὸς τὸν Οὐγγροβλαχίας Φιλάρετον.

Ἄριθ. 89^{ος}. Πρὸς τὸν Φιλάρετον (ἐπιστολὴ ἀνυπόγραφος).

Ἄριθ. 90^{ος}. Τοῦ ἀρχιμυνδρίτου Νεοφύτου πρὸς τὸν Φιλάρετον (7 Δεκεμβρίου 1793), συναποστέλλοντος ὡς δῶρον καὶ τὸ δεύτερον ἶτος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου καλανταρίου.

Ἄριθ. 91^{ος}. Ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν τοῦ πρῶην Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου (6 Ἰανουαρίου 1794).

Ἄριθ. 92^{ος}. Γράμμα συγχωρητικὸν ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων Ῥωξάνδρας καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου, φέρον καὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμου, τοῦ Ἀντιοχείας Ἀνθιμίου, τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀνθιμίου, τοῦ Ἐφέσου Μακαρίου, τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, τοῦ Κυζίκου Ἰωακείμ, τοῦ Νικομηδείας Ἀθανασίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἰερεμίου, τοῦ Δέρκων Γρηγορίου, τοῦ Θεσσαλονίκης Γερασίμου, τοῦ Τουρνόβου Ματθαίου, τοῦ Προύσης Ἀνθιμίου καὶ τοῦ Λαρίσσης Διονυσίου (1801).

Ἄριθ. 93^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Μπεϊζαδὲ Σούτσο (7 Ὀκτωβρίου 1792).

Ἄριθ. 94^{ος}. Τοῦ Μπεϊζαδὲ Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρετον (Ὀκτώβριος 1792).

Ἄριθ. 95^{ος}. Τοῦ Γρηγορίου Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρετον (Ὀκτώβριος 1792).

Ἄριθ. 96^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Μέγαν Σπαθάρων Δημήτριον Σούτσο (Ὀκτώβριος 1792).

Ἄριθ. 97^{ος}. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτόν (26 Νοεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 98^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Σούτσο πρὸς τὸν Φιλάρετον (16 Νοεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 99^{ος}. Τοῦ Παναγιώτου διδασκάλου Τραπεζουντίου¹ πρὸς Φιλάρετον (23 Σεπτεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 100^{ος}. Τοῦ ἰατροφιλοσόφου Βασ.

Στεφανίδου πρὸς τὸν Φιλάρετον (Πυανεψιῶνος τετάρτη Μάρτιος 1792).

Ἄριθ. 101^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν Βασ. Στεφανίδην (28 Νοεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 102^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Ῥωμανοῦ πρὸς τὸν Φιλάρετον.

Ἄριθ. 103^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς Ἀλέξανδρον Μουρούζην Βαεβόνδαν (2 Δεκεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 104^{ος}. Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν Μέγαν δραγομᾶνον Γεώργιον Μουρούζην (4 Νοεμβρίου 1792).

Ἄριθ. 105^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον.

Ἄριθ. 106^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς τὸν πείζαδὲ Γεώργιον Μουρούζην (4 Ἰανουαρίου 1792).

Ἄριθ. 107^{ος}. Πιττάκιον πρὸς τὸν μητροπολίτην του. . . . (;)

Ἄριθ. 108^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλαρέτου εἰς τὸ ἀπὸ 26 Δεκεμβρίου γράμμα τοῦ Δημητρίου Γκίκα (4 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 109^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου πρὸς Ἀλέξανδρον Μουρούζην Βαεβόνδαν, ἐν ἧ συνυπογράφονται Δημήτριος Γκίκας, Νικόλαος Μπραγκοβᾶνος, Ἰωάννης Βακαρέσκος Βεστιάριος, Δημήτριος Ῥακοβίτσας, Ἰωάννης Μουρούζης, Σκαρλάτος Γρατζιᾶνος Βόρνικος, Νικόλαος Φιλιππέσκουλος Λογοθέτης.

Ἄριθ. 110^{ος}. Πιττάκιον ἰδιαίτερον τοῦ Δεσπότη.

Ἄριθ. 111^{ος}. Πιττάκιον ἰδιαίτερον ἐκ μέρους τῆς κοινότητος.

Ἄριθ. 112^{ος}. Ἀπόκρισις τοῦ αὐθέντου Ἀλεξάνδρου Μουρούζη Βαεβόνδα εἰς τὸ συγχρητήριον γράμμα τοῦ δεσπότη ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων.

Ἄριθ. 113^{ος}. Γράμμα τοῦ αὐθέντου διὰ τὸ κοινὸν ἀπὸ Μπογδανίαν (1 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 114^{ος}. Πιττάκιον τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄρχοντας.

Ἄριθ. 115^{ος}. Τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν αὐθέντην Ἀλέξανδρον Μουρούζην (9 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 116^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ τοὺς ἄρχοντας (5 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 117^{ος}. Πιττάκιον (;) (11 Ἰαν. 1793).

Ἄριθ. 118^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ τοὺς ἄρχοντας (11 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 119^{ος}. Πιττάκιον ἀποκριτικὸν τοῦ Δεσπότη (16 Ἰανουαρίου 1793).

Ἄριθ. 120^{ος}. Ἔτερον.

1. Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Ἐπαμ. Θ. Κυριακίδου ἐν Βιογραφίαις τῶν Τραπεζουντίων λογίων, σελ. 148.

'Αριθ. 121^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ τοὺς ἄρχοντας (2 Ἰανουαρίου 1793).

'Αριθ. 122^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἡγεμόνα (17 Ἰαν. 1793).

'Αριθ. 123^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 124^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἡγεμόνα.

'Αριθ. 125^{ος}. Τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτόν, (9 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 126^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 127^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 128^{ος}. Ἔτερον (1793).

'Αριθ. 129^{ος}. (4 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 130^{ος}. Ἔτερον (Φεβρουαρίου 1793) ἐν ἅπασιν τούτοις πρόκειται περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων διοικητικῶν, ἐφ' ὧν ζητοῦνται αἰ ὀδηγίαι τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 131^{ος}. Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ τοὺς ἄρχοντας (27 Ἰανουαρίου 1793). Τούτου τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας Χάτμαννον καὶ Καμαράσην ὑποσημείωσιν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τοῖς ἄνω.

'Αριθ. 132^{ος}. Προσφώνησις (τίνος;) ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀρχιερέως, ἀρχόντων, συστημάτων κτλ. πρὸς τὸν . . . . . (i)

'Αριθ. 133^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Ποστελνίκου Δημήτριον (2 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 134^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου καὶ τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν Μπεϊζαδὲ καὶ Μέγαν διερχομένην Γεώργιον Μουρούζη (Φεβρ. 1793).

'Αριθ. 135^{ος}. Τῶν αὐτῶν πρὸς τὸν αὐτόν.

'Αριθ. 136^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν πρῶτον μέγαν Ποστελνίκου Σπαθάκη, Καπιμαγιάν (Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 137^{ος}. Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ τοὺς ἄρχοντας (12 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 138^{ος}. Τοῦ ἡγεμόνος.

'Αριθ. 139^{ος}. Πιττάκιον τοῦ αὐτοῦ.

'Αριθ. 140^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν ἡγεμόνα (14 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 141^{ος}. Ἐρώτησις τοῦ Νικολάου Φιλίππεσκίου πρὸς τὸν Φιλάρετον (17 Φεβρουαρίου 1793). Ἴδε ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 142^{ος}. Ἐρώτησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Χάτμαννον. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 143^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Νικολάου Καμαράση. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 144^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Κ. Καρατζᾶ. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 145^{ος}. Τοῦ Νικολάου Καμαράση πρὸς Φιλάρετον. Ἐπίσης καὶ αὕτη δημοσιεύεται ἐν τοῖς ἄνω.

'Αριθ. 147^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Λογοθέτην Φιλίππεσκίου. Ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 147^{ος}. Τοῦ Λογοθέτου Φιλίππεσκίου πρὸς τὸν Φιλάρετον ἴδε καὶ ταύτην ἄνωτέρω.

'Αριθ. 148^{ος}. Τοῦ μεγάλου Ποστελνίκου Δημητρίου πρὸς τὸν Φιλάρετον (19 Φεβρουαρίου 1793).

'Αριθ. 149^{ος}. Τοῦ Καμαράση πρὸς τὸν Φιλάρετον (20 Φεβρουαρίου).

'Αριθ. 150^{ος}. Ἀπάντησις τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Καμαράσην.

'Αριθ. 151^{ος}. Προσφώνημα μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δταν ἐνεθρονίσθη ὁ αὐθέντης Ἀλεξάνδρος Μουρούζης Βοεβόνδας (ὑπὸ τίνος;)

'Αριθ. 152^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον καὶ τοὺς ἄρχοντας.

'Αριθ. 153^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν αὐτόν (16 Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 154^{ος}. Τοῦ Εὐσταθίου Ποστελνίκου πρὸς τὸν Φιλάρετον (17 Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 155^{ος}. Ὁ τοῦ Βεσιτιάρη Ἐμὲρ Ναμὲς πρὸς τὸν αὐθέντην.

'Αριθ. 156^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν μέγαν δραγομᾶνον Πεγιζαδὲ Γεώργιον Μουρούζη (Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 157^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς Δημήτριον Μουρούζη (Μαρτίου 1793).

'Αριθ. 158^{ος}. Τοῦ Γεωργίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον (14 Ἀπριλίου 1793).

'Αριθ. 159^{ος}. Τοῦ Δημητρίου Μουρούζη πρὸς τὸν Φιλάρετον (10 Ἀπριλίου 1793).

'Αριθ. 160^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὴν μεγάλην Δόμναν Σμαράγδαν Μουρουζίναν (10 Ἰουλίου 1793).

'Αριθ. 161^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Μπεγιζαδὲ Γεώργιον Μουρούζη μέγαν δραγομᾶνον.

'Αριθ. 162^{ος}. Τοῦ Φιλάρετου πρὸς τὸν Δημήτριον Μουρούζη.

'Αριθ. 163^{ος}. Ἀπάντησις τῆς κυρίας Δόμνας Σμαράγδας (22 Ἰουλίου 1793).

'Αριθ. 164^{ος}. Ἰωάννου Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχη Βοεβόνδα Μολδοβλαχίας πρὸς τὸν πρῶτον Παχάρνικον Γεώργιον καὶ πρῶτον Μεδαλνιτζιάρην Ἰωάννην (13 Φεβρ. 1796).

'Αριθ. 165^{ος}. Φιρμάνιον αὐτοκρατορικόν

ἐπὶ τῇ παραιτήσει τοῦ ἡγεμόνος Μπογδανίας Γιαννακεζαδὲ Ἀλεξάνδρου Βοεβόνδα.

Ἀριθ. 166ος. Τοῦ Ῥιμνίκου Νεκταρίου πρὸς τὸν ὑψηλότατον.

Ἀριθ. 167ος. Τῶ λογιωτάτῳ Ἰωάννῃ.

Ἀριθ. 168ος. Ἡ πρᾶξις τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Θεσσαλονίκης Γαβριήλ (1745) μετὰ τῆς σημειώσεως ὅτι μετετέθη οὗτος εἰς Μολδαβίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 15 Φεβρ. 1780.

Ἀριθ. 169ος. Εὐχὴ καὶ πολυχρονισμὸς ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίδος Δόμνης.

Ἀριθ. 170—171ος. Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἀβρααμίου πρὸς τὸν Φιλάρετον, ἐπίσκοπον Ῥιμνίκου διατελοῦντα.

Ἀριθ. 172ος. Τοῦ Παναγιοδόρου (;) πρὸς τὸν Ῥιμνίκου.

Ἀριθ. 173—184ος. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις οὔτε ὁ γράφων δηλοῦται οὔτε ὁ πρὸς ὃν ἐγράφησαν.

Ἀριθ. 185ος. Βασιλείῳ τῷ κατὰ τὴν Πάτμον διδασκάλῳ ἐπιστολὴ (τίνος;), διαλαμβάνουσα περὶ ναυαγίου καὶ σωτηρίας ἐκ τοῦ ναυαγίου (1743 Ἐλαφβολιῶνος δ' μεσοῦντος).

Ἀριθ. 186ος. Τύπος ἐπιστολῆς τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 187ος. Ὁμοία.

Ἀριθ. 188ος. Τύπος ἀπαντήσεως εἰς ἐπιστολὴν ἐγκωμιαστικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 189ος. Τύπος ἐπιστολῆς ψεκτικοῦ χαρακτῆρος.

Ἀριθ. 190ος. Τύπος ἀπαντήσεως πρὸς ἐπιστολὴν τοιαύτην.

Ἀριθ. 191ος. Λόγος ἐπιβατήριος.

Ἀριθ. 192ος. Ἐκ τῆς Φιλοκαλίας τῶν νηπτικῶν.

Ἀριθ. 193ος. Ἰωάννου Καρπαθίου.

Ἀριθ. 194ος. Λόγος πάνηγυρικός, ἐγκωμιαστικός ἄμα καὶ εὐκτικός.

Ἀριθ. 195ος. Μῦθος λογικός.

Ἀριθ. 196ος. Προσλαλιά πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Πλάτωνα, ἐκφωνηθεῖσα ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ νῦν ἀρχιεπισκόπου Σλαβινίου καὶ Χερσῶνος, ὅτε εἰς ἱερέα ἐχειροτονήθη (30 Αὐγούστου 1775).

Ἀριθ. 197ος. Εὐχαριστήριος λόγος πρὸς τὴν Αἰκατερίναν Β' ὑπὸ Εὐγενίου, ἐκφωνηθεῖς ἐπ' ἐκκλησίας μετὰ τὴν χειροτονίαν του (Σεπτεμβρίῳ 1775).

Ἀριθ. 198ος. Ὁμιλία συγχαρητικὴ τῇ Αὐτοκρατορίσῃ ἐπὶ τῇ εἰς Κιέβον ἐλεύσει αὐτῆς, ἐκφωνηθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Κιέβου Σαμουήλ, μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τοῦ ῥωστικοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιμκνδρίτου Δωροθέου Βασμούλου.

Ἀριθ. 199ος. Ὁμοία παρὰ τοῦ ἀρχιμκνδρίτου Δωροθέου Βασμούλου, ἐκφωνηθεῖσα ἐπὶ τῇ εἰς Νίνζην ἐλεύσει τῆς Αἰκατερίνης καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου εἰς τὴν ἑλληνικὴν μεταφρασθεῖσα (1787).

Ἀριθ. 200ος. Προσφώνησις, συντεθεισα ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Εὐγενίου καὶ ἐκφωνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ πραγματευτοῦ Παναγιώτου Στεφάνου Κοστᾶ.

Ἀριθ. 201ος. Διάφορα.

Ἀριθ. 202ος. Ἐπιστολὴ τοῦ Οὐγγρεβλαχίας Δοσιθέου (Ἰανουαρίου 4 1805).

Ἀριθ. 203ος. Ἰατροσόφι.

Ἀριθ. 204ος. Ἐκ τῶν τοῦ Μαξίμου.

Ἀριθ. 205ος. Ἐπιστολὴ Ἀνανία τινός (28 Ἀπριλίου 1805).

ΠΟΛΥΖΩΗΣ Ο ΛΑΜΠΑΝΙΤΣΙΩΤΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΥΤΟΥ

ὑπὸ

Π. Δ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ, ἱατροῦ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΣΠΖ' συνεδρίᾳ τῆς 23 Φεβρουαρίου 1898.

Ὁλόκληρος συνεπληρώθη πρό τινας ἑκατονταετηρίδας, ἀφ' οὗτου Πολυζώης ὁ Λαμπανισιώτης τύποις ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ (1796 Μαΐου 4, κατὰ τὴν πρὸς τοὺς φιλέλληνας ἀναγνώστας ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου προσφώνησίν του¹) τὴν «*Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν τῶν Ἑλλήνων, περιέχουσαν τὰς δογματικὰς, πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς πράξεις των*» κλπ., ἐν ἣ καὶ πλήρη κατάλογον προσέθεσε τῶν οὐκ ὀλίγων ἔργων τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντων μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀλλὰ τίς ἄρα γε ὁ ἡπειρώτης λόγιος ἀνήρ οὗτος;

Ὁ μακαρίτης Π. Ἀραβαντινὸς ἐν τῷ Β' τόμῳ τῆς Χρονογραφίας τῆς Ἠπειροῦ του² ἀρκεῖται κατατάσσων αὐτὸν μεταξύ τῶν μαθητῶν, τῶν ἐξεληθόντων ἐκ τῶν Σχολῶν τῶν Ἰωαννίνων καὶ διακριθέντων καὶ λέγει ἀπλῶς καὶ μόνον: «*Πολυζώης Λαμπανισιώτης ἐξ Ἰωαννίνων, ἐκδότης τῆς τοῦ Μελετίου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*». Δὲν λέγουσι δὲ ποσῶς τι περὶ αὐτοῦ μήτε τὸ Σχέδιον τοῦ κ. Μ. Παρονίκα, μήτε τὰ Ἠπειρωτικὰ Μελετήματα τοῦ Ἰ. Λαμπριδίου, τὰ μέχρι τῆς τελευταίας του μόνον ἐκδοθέντα. Διὸ καὶ ἔργομαι ἐνταῦθα νὰ καταστήσω γνωστότερα τὰ κατ' αὐτὸν διὰ πλειόνων, καὶ τοι αὐτίς, ὁμολογῶ, πάνυ ὀλίγων.

Ὡς δέικνυται ἐκ τοῦ ἐπωνύμου, ὅπερ φέρει, Πολυζώης ὁ Λαμπανισιώτης κατὰ γένει ἀναμνηστικῶς ἐκ τῆς Λαμπανίσεως³. Ἡ Λαμπανί-

τσα χωριδίον ἐστὶ τῆς Παραμυθίας πρὸς βορρᾶν ἀκριβῶς καὶ τέσσαρας ὥρας μακρὰν αὐτῆς, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους, τῆς Χιονίστρας λεγομένης, κατοικεῖται δ' ἤδη ὑπὸ τριάκοντα χριστιανικῶν οἰκογενειῶν, τελοῦσῶν γεώργια εἰς ἀγάδες τῆς μεγάλης πατριᾶς Πρόνιου ἐν Παραμυθίᾳ. Ἐρμυνὴ δ' ἐκ φύσεως λίαν καὶ μεταξύ ἀποκρήμων βράχων, ἐχρησίμευσε πολλάκις εἰς περιφρούρησιν περιουσιῶν καὶ υπάρξεων πλείστων κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τελευταίων ἑκατονταετηριδῶν, ὅποτε ἐνταῦθα κατέφευγον ἐκ τῆ Παραμυθίας καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων πρὸς διεκφυγὴν τῶν παντοίων κινδύνων οἱ κάτοικοι¹.

Ἄλλ' αἱ δεινὰ ἐκείνη ἐποχὰ ἦσαν πολλὰ καὶ τὰ γεγονότα ἀλλεπάλληλα καὶ ἡ Λαμπανίτσα δὲν ἐπῆρκει πάντοτε τιθεμένη φραγμὸς εἰς τὰς διαφόρους ἐπιδρομὰς ἐν τῷ τμήματι Παραμυθίας, ἐστὶν ὅτε καὶ κατ' αὐτῆς ταύτης γενομένης καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν μερῶν τούτων, ὡς καὶ ἀπάσης τῆς Θεσπρωτικῆς ὁμοίως, πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ ἐκπατρισθῇ ἀποκαθιστάμενος ἐν τῆ ἀπομιμακρυσμένοις μέρεσι καὶ ἐν Ἰωαννίνοις κυρίως. Οὕτως φέρεται ἐν παραδόσεσιν ἡ φυγὴ τῶν Ὀσδησιῶν, ἡ τῶν Βελλανιτῶν, ἡ τῶν Παραμυθιωτῶν κλπ. Ἰδίως μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁ πρὸ διακοσιῶν περίπου ἐτῶν ἐπισυμβὰς μετοικισμὸς ἐκατὸν περίπου οἰκογενειῶν, ἐκ Παραμυθίας τῶν πλείστων, αἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ Ἰωάννινα, ἐνθα ἡ ἀγαθὴ διοίκησις τοῦ Ἀσλὰν Πασοῦ (1702—1720) τοὺς προσεῖλκυσεν.

Κατὰ τὴν περὶ τούτου παράδοσιν, πρὸ

1. Διασφίζεται περὶ τούτου καὶ νῦν τὸ ἐπόμενον διήγησιον:

Ὅποιος θέλει νὰ γλυτώσῃ,
σὴν Λαμπανίτσα νὰ ξεμερώσῃ,

ὡς ἐπίσης μεταξύ τῶν τοπωνυμιῶν αὐτῆς διασφίζονται αἱ καλούμεναι Μεγάλῃ-βάρδα καὶ Μικρᾷ-βάρδα, ἐνθα ἐφύλαττον ἔνοπλοι, φαίνεται, τὰς εἰσόδους τοῦ χωρίου εἰς τοιαύτας περιστάσεις οἱ κάτοικοι.

1. Δυστυχῶς τὸ ἐξώφυλλον ἐλλείπει ὅλος ἐκ τοῦ τόμου καὶ οὕτω δὲν γνωρίζομεν τὴν προμετωπίδα αὐτοῦ, οὐδ' ἠδυνήθημεν δὲ νὰ εὑρωμεν αὐτὸ εἰς ἄς βιβλιοθήκας ἤρτυνήσαμεν.

2. Σελ. 281 καὶ 282.

3. Ἡ διατήρησις τοῦ ὀνόματος τῆς πατρίδος, ὡς ἠπατέρου καὶ οἰκογενειακοῦ ἐπωνύμου, πλειστάκις συνέβη εἰς μετοικησάντας εἰς Ἰωάννινα, ἢ γεννηθέντας ἐν αὐτοῖς ἐκ ξένων γονέων· οὕτως ὑπάρχουσιν οἰκογένειαι μὴ ἐπωνυμον Κραγιῆτης (ἐκ τοῦ χωρίου Κράγιη), Γραμμιάτης (ἐκ τοῦ Γραμμένου) κλπ.

καιρού είχαν συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ διοικητοῦ τούτου οἱ μέλλοντες νὰ φύγωσι καὶ ἐγκαίρως καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχον προαποστείλει τὴν κινητὴν περιουσίαν των, οἱ ἴδιοι δὲ τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Πάσχα ἐν σώματι ἀνεχώρησαν ἐκ Παραμυθίας, συνενωθέντες δὲ καὶ μετὰ τῶν ἐκ τῶν χωρίων προσδραμόντων, ὄντων εἰδοποιημένων, ὑπερέβησαν τὴν Ἐπάνω Σκάλαν, μεθ' ἣν εὔρον περὶ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, εἰς Μπουρέλεσαν, χωρίον, ὅπερ ἦν ἀνέκαθεν τὸ ὄριον τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ Τσιάμιδων, τὸν στρατόν, ὃν εἶχεν ἀποστείλει ὁ Ἀσλὰν Πασσᾶς πρὸς ὑπεράσπισιν ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελον καταδιωχθῆ· οὕτω δὲ οἱ φυγάδες εὐρέθησαν ἀσφαλεῖς πλέον εἰς Ἰωάννινα.

Μεταξὺ τῶν τότε μετοικησασῶν οἰκογενειῶν ἐκ Παραμυθίας μνημονεύονται αἱ τοῦ Τάση-Ράμμου, τοῦ Μουρούση¹ καὶ τοῦ Μαρούλη, ἐξ ὧν ἡ πρώτη καὶ νῦν ὑφίσταται ἐν Ἰωαννίνοις, καὶ τῶν δύο δὲ ἄλλων γνωστὰ καὶ ἱστορικὰ τὰ ὀνόματα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἐπίσης μνημονεύεται καὶ ἡ οἰκογένεια Κρομμύδη, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ρογγότη, ἧτις καὶ νῦν διασφύζεται ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου ἔκτοτε ἀποκατέστη.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πλείσται τοιαῦται μετοικεσίαι ἐκ τε τῆς Παραμυθίας καὶ τῶν χωρίων αὐτῆς καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο μονομερεῖς, ἀγνοῶ δ' ἂν ὁ Πολυζῶης ἀνήκη εἰς οἰκογένειαν οὕτως ἐγκαταλιπεῦσαν τὴν Θεσπρωτίαν, ἢ ἂν αὐτὸς οὗτος ἔφυγε καὶ ἐγκατέστη εἰς Ἰωάννινα πρὸς εὐρυτέρας σπουδάς, δι' ἃς πανταχῶθεν προσήρχοντο ἐκεῖσε, ὡς καὶ πότε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μετέβη. Ὁ Π. Ἀραβαντινός² ἀναφέρει τὰ εἰς τρία σφζόμενα ἰδιαίτερα συμβόλαια τοῦ 1741, 1743 καὶ 1744 ἀπαντώμενα ὀνόματα Ἰωαννιτῶν, μεταξὺ δὲ τούτων εὐρίσκωμεν ὁμοῦ τὸν Νικόλαον καὶ Ζῶνῃ Λαμπανασιώτην, ὃν Ζῶνῃ, ὡς τὸν ἡμέτερον Πολυζῶνῃ δεχόμεθα³, διὸ καὶ εἰκάζομεν ὅτι τελείως ἦτο ἐγκατεστημένος περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην οὗτος εἰς Ἰωάννινα μετὰ καὶ τοῦ Νικολάου, μέλους τῆς οἰκογενείας του.

1. Τοποθεσία τις καλεῖται οὕτως εἰσέτι παρὰ τὴν Παραμυθίαν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν «Ἁγία Κυριακή».

2. Χρονογραφ. Ἡπειροῦ Τόμ. Β' εἰς τὸ κεφάλαιον Ἰωάννινα, σελ. 282.

3. Πολλάκις τὸ ὄνομα τοῦτο Ζῶης λαμβάνει ἐν Ἡπειρῷ, καὶ νῦν ἔτι, ἐπαυξήσεις, ὡς Πολυζῶης, Πιροζῶης.

Ταχέως ὁμως, φαίνεται, ἀπῆλθε τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἡπειροῦ, διότι μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐποχὴν τῶν συμβολαίων, κατὰ τὸ 1750, ἦν ἐν Βενετίᾳ, ἔνθα ἐξέδοτο τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ἀπαρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ ποιησάμενος διὰ ταύτης.

Ὁ ζῆλος τοῦ Πολυζῶῃ Λαμπανασιώτη πρὸς ἐξυπνρήτησιν τῆς κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἑλληνικῆς παιδείας ἦν μέγας, διότι οὐ μόνον ἐκδότης τῆς πολυτόμου Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Μελετίου ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἔργων, καὶ δὴ ἐπίσης σπουδαίων.

Ὁ κατάλογος τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων ἔργων, ὃ ἐν τῇ «Συνοπτικῇ Ἀρχαιολογίᾳ» του, ἔχει οὕτως:

«Κατάλογος τῶν δῶν νέων βιβλίων, ὅπου προτοῦ δὲν ἦτον καὶ τὰ ἐξέδωκα ἰδίως μου ἀναλώμασιν εἰς Βενετίαν καὶ ἐδῶ εἰς Βιένναν.

Εἰς μὲν τὴν Βενετίαν ἐξέδωκα τὰ κάτωθεν

Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, πρώτη ὅπου ἐτύπωσα εἰς τοὺς 1750.

Ἐτέρα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν τῷ Ὀλύμπῳ.

Ἐτέρα τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἀγιασματάριον διὰ τοὺς ἱερεῖς, ἐφεύρεμα ἰδικόν μοι, ἐτυπώθη πολλακίς καὶ ἀπὸ ἄλλους.

Ἀλεξάνδρου Μακεδόνοιο ἱστορία μνηθώδης.

Τοῦ αὐτοῦ ἑτέρα ἔκδοσις πλέον ἀληθής.

Τοῦ αὐτοῦ ἐπιστολὴ ἐκ τῆς Ἰνδίας πρὸς τὸν διδάσκαλόν του Ἀριστοτέλην.

Γνωμικὰ διαφόρων φιλοσόφων· πρῶτον ἐτυπώθη εἰς Βλαχίαν, καὶ ἦτον δυσεῦρετον.

Ἐπιστολικὸς χαρακτήρ, ἦτοι ἐπιστολάριον τοῦ Μιλια, πρώτη ἔκδοσις.

Θρησκεία τῶν ἑβραίων μετὰ τὰς τάξεις καὶ ἔθιμα αὐτῶν περιεργος.

Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Ἱστορία τῆς Κίνας ὁμοίως κατὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν.

Μυθολογικὸν Ἀραβικὸν τῆς Χαλιμάς εἰς τρεῖς τόμους· ἐτυπώθη καὶ ἀπὸ ἄλλους πολλακίς.

Τετραβάγγελον εἰς πολλὰ μικρὸν χαρακτήρα διὰ ἐγκόλπιον· ἐτυπώθη καὶ ἀπὸ ἄλλους.

Εξ δὲ τὴν Βιένναν ἐξέδωκα τὰ παρόντα·

Ἄλφαβητάριον, ἤτοι Νέα Παιδαγωγία πλέον μεθοδικὴ διὰ τὰ παιδιά.

Βελισσαρίου ἱστορία ἠθικὴ μὲ εἰκόνας, περιεργος.

Γραμματικὴ φραντζέζικη καὶ ῥωμαϊκὴ πρώτη ὅπου ἐφάνη εἰς τὸ φῶς.

Διδασκαλία τῶν Ἱερέων καὶ Διακόνων περὶ τοῦ πῶς νὰ διορθοῦν τὰ συμβάντα εἰς τὰς ἱεροπραξίας.

Διδασκαλία τῶν ἐξομολογούντων καὶ ἐξομολογουμένων.

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Μελετίου Ἀθηνῶν 1700, εἰς τρεῖς τόμους· πρώτη ὅπου ἐκδόθη εἰς φῶς.

Ἐξεδόθη καὶ ὁ τέταρτος τόμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, εἰς ἐξακολουθήσιν τῶν τριῶν τόμων ἕως τοῦς νῦν χρόνους.

Εὐσταθίου τὰ Καθ' Ὑσμηνίαν καὶ Ὑσμηνην. Δρᾶμα εἰς βιβλία ΙΑ', ἑλληνικόν.

Κριμίου ἱστορία περιεργος ἐξ ἀρχῆς τῆς ἕως τῆς σήμερον μετὰ τοῦ ὑστερινοῦ πολέμου Ῥωσσίας, Αὐστρίας καὶ Τουρκίας 1786. Λίαν περιεργος εἰς τόμ. 2.

Κωμωδία νέα· τῆς παμέλας.

τῆς ὠραίας χήρας.

τῶν διχονοιῶν πενθερᾶς καὶ νύμφης.

Ἀχιλλέως δρᾶμα ποιητικόν.

Δημοφάντου ὅμοιον.

Κύρου Περσίας Περιήγησις πολλὰ ἠθικὴ. Θεολογικόν τοῦ Πλάτωνος Μοσχοβίας συγγραφέν πρὸς κατήχησιν τοῦ διαδόχου τῆς Ῥωσσίας Παύλου Πέτροβιτς, ἀξιόλογον καὶ διὰ κάθε εὐσεβῆ ὡς οὐδὲν ἄλλο.

Μυθολογικόν τῆς Παλαΐδος ἠθικόν.

Συμεῶν Θεσσαλονίκης.

Πέτρα Σκανδάλου τοῦ Μηνιάτη περὶ τοῦ σχίσματος τῶν Λατίνων καὶ περὶ τῶν πέντε διαφορῶν.

Συμεῶν Θεσσαλονίκης τὰ Ἄπαντα εἰς περὶ φράσιν· χρήσιμος βιβλος διὰ καθ' ἕναν εὐσεβῆ, καὶ μάλιστα διὰ τὸ Ἱερατεῖον ἀναγκασιότατη.

Τί ἐστὶ πάπας.

Χαλιμὰ νέα, ἤτοι μυθολογικόν ἀραβικόν. Τόμ. 4.

Ἀρχαιολογία συνοπτικὴ τῶν Ἑλλήνων, περιέχουσα τὰς δογματικὰς, πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς τάξεις τῶν κλπ. ὅπου εἶναι ἡ παρούσα.

Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου, βιβλίον νέον ἀξιόλογον περὶ τῆς μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων· εὐρίσκεται εἰς τύπον.

Ἄλλα αὐτὰ εὐρίσκονται εἰς ἐμὲ διὰ πούλημα.

Ἐκ τῶν τριάκοντα τεσσάρων τούτων ἔργων, ἅτινα ἐξέδοτο, δέκα μὲν καὶ πέντε εἰσι *θηρηκευτικά, ἐπὶ ἱστορικά καὶ δώδεκα διάφορα* ὡς σπουδαιότερα δὲ θεωροῦμεν—κρίνομεν μόνον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν—τά: *Γνωμικὰ τῶν διαφόρων φιλοσόφων, τὴν Ἱστορίαν τῆς Ῥωσσίας, τὴν τῆς Κίνας, τὴν Φραντζέζικη καὶ Ῥωμαϊκὴ Γραμματικὴ, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου Ἀθηνῶν εἰς 4 τόμους, τὴν Ἱστορίαν Κριμίου εἰς 2 τόμους, τὴν Κύρου Περιήγησιν, τὸ Θεολογικόν τοῦ Πλάτωνος Μοσχοβίας, τὰ Ἄπαντα Συμεῶν Θεσσαλονίκης, τὴν Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν τῶν Ἑλλήνων, περὶ ἧς θέλομεν ὁμιλήσει ἐκτενέστερον ἐνταῦθα, διότι πολλὰ σχετικὰ περὶ ἑαυτοῦ ἀναφέρει ἐν αὐτῇ, καὶ τέλος τὰς Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου.*

Κρίνοντας δ' ἐκ τῆς «Χρονολογικῆς ἐκδόσεως τῶν ἑλληνικῶν τυπογραφειῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκδοθέντων ἑλληνικῶν βιβλίων» τοῦ Ἀνδρέα Παπαδοπούλου Βρετοῦ¹, δὲν διστάζομεν νὰ εἰπῶμεν ὅτι μετὰ τὴν ὀλὴν ἐκδοτῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος πρωτεύει Πολυζώης ὁ Λαμπανιτσιώτης διὰ τὰς πολλὰς ἐκδόσεις, ἃς ἐποίησεν ἀπὸ τοῦ 1750 μέχρι τοῦ 1796 ἔτους.

Τὴν «Συνοπτικὴν Ἀρχαιολογίαν» ἀφιεροῖ τῷ «εὐγενεστάτῳ ἀρχοντὶ Μέγα Μπάνφ, ἐν δὲ τῇ προσφωνήσει πρὸς τοὺς φιλέλληνας ἀναγνώστας εὐρηνται πολλὰ περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ βιβλίου του. Ἐν ταύτῃ λέγει ὅτι ἀποβλέπων εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ Γένους ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ πρὸς κοινὴν χρῆσιν, δὲν ἔπαυσε πλουτίζων αὐτὸ μὲ διάφορα ἐπιωφελεῖ βιβλία, ἅτινα ἐν τε Βενετία καὶ ἐν Βιέννῃ ἐξέδωκεν, ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχε καὶ ἑλλειψίς Ἀρχαιολογίας Ἑλληνικῆς, ἐξ ἧς οἱ πολλοὶ τοῦ Γένους νὰ γνωρίζουσι τὰ τῶν προγόνων, διὰ προτροπῆς του, πρὸς ἐκπλήρωσιν πόθου του παλαίου, ἠρανίσθη αὐτὴ παρ' ἀνδρὸς² ἄπειρον

1. Μαρίνου Π. Βρετοῦ Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1864, ἔτος Δ', σελ. 253.

2. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὁ ἐκ Κοζάνης Γεώργιος Σακκελαρίου ἱστὸν (ἴδε Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ 18' αἰῶνος ἔτους ὑπὸ Μ. Ι. Γεδεῶν ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, ἔτος Θ', 5 Ἰουλίου 1889, ἐν Κ/πόλει, ἀριθ. 36).

ζῆλον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ὁμογενῶν τρέφοντος, καὶ κατώρθωσε νὰ ἐκδοθῇ δι' ἐξόδων του καὶ νὰ ἦ εὐπόριστος εἰς τοὺς φιλομούσους, παρ' ὧν ἐλπίζει πολλά, καὶ δι' οὓς προτίθεται νὰ ἐκδώσῃ μετ' ὀλίγον καὶ τὰς *Μεταμορφώσεις τοῦ Ὀβιδίου*, ὅπου ἐκ τοῦ λατινικοῦ εἰς τὸ γαλλικὸν μετεφράσθησαν καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ εἰς τὸ ἡμέτερον ἰδίωμα».

Περὶ τῆς *Ἀρχαιολογίας* ταύτης μήτε ὁ *Ἀθαν. Σ. Ρουσόπουλος*¹ ἀναφέρει τι, μήτε ὁ κ. *Χαράλ. Βουλοδήμος*², καίτοι οὗτος μνημονεύει ἄλλων ἐκδοθεισῶν ἀμέσως μετὰ τὴν τοῦ *Πολυζῶη*. Ἀλλὰ πλὴν τῆς μνείας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κ. *M. I. Γεδεών* ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ*³, μήτε καὶ εἰς ἄλλο *ἔγχειρίδιον ἀρχαιολογίας ἑλληνικῆς*, ἢ ἀλλαχοῦ ἀνεγνωμέν τι περὶ αὐτῆς, καίτοι σπουδία ἐστὶ καὶ καθ' ὕλην καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκδόσεως, ἀναπληρώσασα ἐγκαίρως ἑλλείψιν καὶ πολὺ μετὰ ταῦτα θεωρηθεῖσαν ἐπισηστήτην⁴.

Διήρηται δ' αὕτη εἰς εἴκοσι καὶ δύο ὁλόκληρα κεφάλαια πραγματευόμενα περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Ἑλλήνων, περὶ τῶν θεῶν, τῶν ἱερέων, τῶν ναῶν, τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ λατρείας, ἀγνισμῶν, τῶν ἐξαιρέτων ἑορτῶν, πολιτικῆς διοικήσεως, κριτηρίων καὶ παιδείων, πολεμικῆς τάξεως, θεάτρων, ἀγῶνων καὶ κωμῳδιῶν, μαθήσεως ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ σχολείων, ἡμερῶν, μηνῶν καὶ χρόνων, μέτρων, σταθμῶν καὶ νομισμάτων, ναυτικῆς καὶ πραγματείας φορεμάτων, δειπνῶν καὶ συμποσιῶν, γάμων, παιδιῶν καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν, οἰκιακῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐθῶν, τάφων καὶ ταφῆς, ὡς καὶ περὶ ἰδιαιτέρων τινῶν ἐθίμων τῶν Ἑλλήνων ὡς δείκνυται δὲ ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης, ἢ ὕλη ὑπάρχει ἄφθονος καὶ ὅπως δῆποτε πλήρες τὸ ἔργον, ὅπερ ἠρανίσθη παρ' ἀνδρὸς ἄπειρον ζῆλον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ὁμογενῶν τρέφοντος διὰ προτροπῆς του, καὶ δι' οὗ ἠθέλησεν οὗτος πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ πλουτίσῃ τὴν ἑλλη-

νικὴν φιλολογίαν τῆς ἐποχῆς του, μεθ' ὧν καὶ τὰς δυσθυμίας, ἅς ἀπήλαυτε κατὰ τὴν τοιαύτην πορείαν του.

Πράγματι φαίνεται ὅτι κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο δὲν ἠυνοήθη καὶ *Πολυζῶης ὁ Λαμπανιωτῆς* ὑπὸ τῆς τύχης, καὶ ἐπαθε καὶ αὐτὸς ὅ,τι καὶ σήμερον ὑφίστανται, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, οἱ γράφοντες καὶ ἐκδίδοντες ἑλληνιστὶ Ἑλληνες. Τὸν ἀγῶνα, ὃν ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, μὴ φεισθεὶς κόπων καὶ ἐξόδων, ἀεψύχρανον πολλὰκις διάφοροι ἐπιβουλαὶ καὶ ζημίαι, ἐμπεριστατωμένως δ' ἀναφέρει ἐν τῇ προσφωνήσει τῆς *Ἀρχαιολογίας* του, ὅτι «τοιαῦτα τὸν ἐπηκολούθησαν εἰς τὸν ἐκδοθέντα τέταρτον τόμον τῆς *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας*, ὁ ὁποῖος διὰ τὰς ὅσας ζημίας ἐπαθεν, ἀνίσως δὲν ἦτον ἡ συνδρομὴ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου Οὐγγροβλαχικῆς *Ἀλεξάνδρου Μουρούζη*, βέβαια ἤθελε μείνει εἰς πνυτελῆ λήθην. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπισυνέβαινον αὐτῷ αἱ τοιαῦται ζημίαι, καὶ ἄλλα πλείστα χρειώδη καὶ ἐπωφελῆ ἤθελεν ἐκδώσει βιβλία», ἤδη ὁμοῦς ἐκδίδων ἐβδομηκοντούτης τὴν *Ἀρχαιολογίαν*, μόνον εἰς τὴν διεκπεραιώσιν τῶν *Μεταμορφώσεων τοῦ Ὀβιδίου* σκοπῶν, μεθ' ὅ προτίθεται, λέγει, νὰ ἡσυχάσῃ πλέον εἰς *Τριέστην* ἢ εἰς *Βενετίαν*. «Ἄν ὁμοῦς ὁ ἅγιος Θεὸς μὲ φυλάξῃ εἰς ὑγείαν καὶ μὲ ἀξίωση τινὸς ἐξ ὕψους βοθηθείας, προσθέτει ἐν τέλει, δὲν θέλω ἀμελήσει φροντίζων διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ ἄλλων ἐπωφελῶν τῷ Γένει μας βιβλίων».

Ταῦτα ἐν ὀλίγοις τὰ περὶ *Πολυζῶη Λαμπανιωτῆ* καὶ τῶν ἐκδόσεών του, καὶ ἰδίως τῆς *Συνοπτικῆς Ἀρχαιολογίας*, ἐν ᾗ δείκνυται ὅτι δὲν ὕστερεῖ κατὰ τὴν φιλογενεῖαν καὶ τὴν ἀπλοϊκὴν καὶ εἰλικρινῆ ἐκφρασιν τῶν αἰσθημάτων του τῶν ἄλλων πεπαιδευμένων Ἑπειρωτῶν, τῶν τὰ γράμματα περιθαλψάντων κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, καθ' οὓς ἡ Ἑπειρος διετήρει ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς παιδείας εἰς τὰ διάφορα τμήματα αὐτῆς, ἐν Ἰωαννίνοις καὶ Ἰηρομερίῳ, ἐν *Καμιτζάνῃ* καὶ *Σωζίνῳ*, ἐν *Παραμυθίᾳ* καὶ *Πάρῃ* καὶ ἄλλαχοῦ καὶ καθ' οὓς ἀνεδείκνυε τοιοῦτους τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως σκαπανεῖς καὶ ἐκ μεγαλοπόλεως καταγομένους καὶ ἐκ μικρῶν χωριδίων, ὡς τῆς *Λαμπανιωτῆς* τοῦ ἡμετέρου *Πολυζῶη Λαμπανιωτῆ*.

1. Ἀθ. Σ. Ρουσοπούλου *Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας*, ἐν Ἀθήναις, 1855.

2. Χαράλ. Βουλοδήμου *Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων*, ἐν Ὀδησσῷ, 1875.

3. Ἔτος Θ', 1888, ἴδε σελ. 327, ἐνταῦθα.

4. Χαράλ. Βουλοδήμου *Δοκίμιον περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου* κλ. ὡς ἀνωτέρω, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ὑπὸ

ALBERT THUMB

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΕΝ FREIBURG (BADEN) ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ, ΕΠΙΤΙΜΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἸΑΤΑ' συνεδρίᾳ τῆς 13 Ἰουλίου 1898.

Εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας¹, οἵτινες κατα-
γίνονται εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους των,
γνωστοτάτη εἶναι ἡ δοξασία, τὴν ὁποίαν ὁ
πολύς *Fallmayer* ἐξεφώνησε περὶ τῆς
καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων. «Οὐτε
σταγῶν γνησίου καὶ ἀνοθεύτου αἵματος ῥέει εἰς
τὰς φλέβας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς
σημερινῆς Ἑλλάδος. Τρικυμία τοιούτων ἐπιδρο-
μῶν, οἷαι σπανίως ἐπέρχονται εἰς τὸ ἀνθρώπινον
γένος, ἐπλημμύρησεν ὅλα τὰ μεταξὺ τοῦ Ἰστροῦ
καὶ τῆς ἐσχάτης Πελοποννήσου μέρη καὶ ἔφερε
νέον γένος ἀνθρώπων, ὁμόφυλον τοῦ μεγάλου
τῶν Σλάβων ἔθνους. Καὶ δευτέρα ἴσως οὐχ
ἥττον σπουδαία μεταμόρφωσις, ἡ τῶν Ἀλθα-
νῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετανάστευσις, ἔφερεν εἰς
πέρας τὰς σκηνὰς τῆς ἐξολοθρευσεως. Εἰς τὴν
Στερεὰν Ἑλλάδα σήμερον δὲν εἶναι ἑλληνικὴ
οἰκογένεια, τῆς ὁποίας οἱ προπάτορες δὲν ἦσαν
ἢ Σκύθαι (τ. ἔ. Σλάβοι) ἢ Ἀλθανοὶ ἢ Ἀλ-
μουγαυάροι ἢ Φράγκοι ἢ Ἀσιανοὶ ἐξηλληνι-
σμένοι τῆς Φρυγίας, Καππαδοκίας, Λυδίας».
Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ὁ *Fallmayer* ἀνήγ-
γαιε καὶ συνοψίζει τὴν ὑπόθεσιν του². Ἡ
σφοδρὰ ἐξάψις, ἡ ὁποία ἐτάραξε καὶ τοὺς Ἕλ-
ληνας καὶ τοὺς ἀνά τὴν Εὐρώπην φίλους των,
κατ' ἀρχὰς ἐμπόδισε νὰ γείνη ἐξέτασις τῶν
ἰσχυρισμῶν τοῦ *Fallmayer* sine ira et
studio³ τόσοσ οἱ ὑπερασπισταί, ὅσοι οἱ ἀντί-
παλοὶ ἐπολέμου μετ' λόγους ὁμοίως ἀνεπαρκεῖς,
διότι ἀπ' ἀρχῆς τὸ ζήτημα «ἢ Σλάβοι ἢ
Ἕλληνας» περιώρισε τὸν νοῦν καὶ δὲν ἐπί-
τρεψε κρίσιν ἀμερόληπτον. Πρὸς τοῦτοις καὶ
ἡ πολιτικὴ ἀνεμειγνύετο εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα,
καθὼς ἐπιστημονικόν, διότι ὁ ἴδιος *Fall-
mayer* ἔδωκε πολιτικῶν χρωματισμῶν εἰς

τὴν ὑπόθεσιν του¹. Ἐγὼ δὲν εἶμαι τῆς γνώμης,
ὅτι πολιτικὴ ἀφορμὴ ἀπ' εὐθείας ἐνέπνευσε
τὸν ἄνδρα, οὔτε ἄλλαι αἰτίαι, λ. χ. προσω-
πικὴ φιλαρέσκεια ἢ νεωτερισμὸς τις, καθὼς
ἐλέγετο²· ἐπειδὴ ἡ φιλογολικὴ καὶ ἐπιστημο-
νικὴ του ἀξία ἦτο τοιαύτη, ὥστε δὲν ἐχρειά-
ζετο τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος δελεάσματα διὰ
ν' ἀκουσθῆ καὶ γείνη γνωστός.

Ἡ πολυθρύλητος γνώμη τοῦ *Fallme-
rayer* προσκάλει τὴν συζήτησιν τῆς τῶν
Ἑλλήνων καταγωγῆς. Σήμερον, ἀφοῦ μεταξὺ
τῶν λογίων ἔπαυσεν ὁ περὶ τὸν *Fallmayer*
πόλεμος, εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκφέρωμεν ἀντι-
κειμενικὴν κρίσιν περὶ τοῦ ζητήματος, καὶ ἂν
καὶ ἠξέυρω ὅτι ταῦτα εἶναι γνωστοτάτα εἰς
τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου μας, ἐν τούτοις ζητῶ
τὴν ἄδειαν νὰ ἐκθέσω ὅ,τι κατὰ τὴν ἰδικήν
μου γνώμην προκύψεν ἐκ τῶν πολλῶν συζη-
τήσεων περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων καταγωγῆς.

Καὶ πρῶτον μνημονεύω, ὅτι ἔτη τινὰ πρὸ
τοῦ *Fallmayer* ὁ *Kopitar*, ὁ βαθύς γνῶ-
στης τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν, ὑπεδήλωσε τὴν
ὑπόθεσιν ἐκείνου· πλὴν ὅμως χωρὶς νὰ τὴν
βαθύνῃ δι' ἰδιαιτέρων σπουδῶν³. Ἦδη ὁ
Kopitar εἶχεν ἀναφέρει ἐκείνο τὸ τεκμήριον,
τὸ ὁποῖον ὕστερον ἀνεφέρετο ἐκάστοτε ἐν τῇ
συζητήσῃ ταύτῃ, δηλαδή τὰς γνωστὰς λέξεις
τοῦ Ἀυτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρο-
γεννήτου* (περὶ Θεμ. II, 53) αἰσθλασθῶθη πᾶσα
ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος.

Ἄς ἰδῶμεν, ποῖα ἱστορικὰ γεγονότα εἶναι
ἡ βῆσις τῶν λέξεων τούτων.

1. Σ. Σ. Ἐ. Ἐτηρήθη ἡ φρασιολογία καὶ ἡ ὀρθογρα-
φία τοῦ συγγραφέως.

2. *Geschichte der Halbinsel Morea*, 1831.

1. Πρὸς. *Gesammelte Werke* (Leipzig, 1871), II,
141.

2. Πρὸς. R. von Hofler, *Erinnerungen an Th. I. Fallmayer* ἐν *Mitteil. d. Vereins f. Geschichte d. Deutschen in Boehmen*, XXV (1888), 395.

3. *Idi Jahrbücher für Literatur*, Wien, XVII (1822), 95 ἐπ.

Ἡ τοῦ Αἴμου Χερσόνησος βεβαίως ἐπαθὲν ἔθνογραφικὰς μεταβολὰς τοιούτας, οἷας ὀλίγα τῆς Εὐρώπης μέρη. Καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ γερμανικὰ ἔθνη ἤρχισαν νὰ κινουῦνται, περὶ τὰ τέλη τῆς Γ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἤρχισεν ἡ βαθμιαία σλαβικῶν φυλῶν μετανάστευσις εἰς τὰς πρὸς νότον τοῦ Ἰστρου χώρας· αἱ εἰσβολαὶ ἐκείνων αὐξάνουν, ἀφ' ὅτου οἱ Γόθοι ἐτράπησαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἄφησαν ἡσύχους τὰς τοῦ Αἴμου χώρας. Ἡ σλαβικὴ φυλὴ τῶν Ἀντῶν ὑπερβαίνει τὸν Αἴμον εἰς τὸ ἔτος 527 καὶ κάμνουν τὴν πρώτην εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβολὴν κατὰ τὸ ἔτος 540. Κατὰ τὸν 5' αἰῶνα σλαβικαὶ φυλαὶ ἐξαπλώνονται εἰς τὴν Θράκην, Θεσσαλίαν καὶ Ἡπειρον· οὔτε αἱ Θερμοπύλαι, οὔτε ὁ Ἰσθμὸς κωλύουν τὴν προχώρησίν των. Ἀλλὰ ὑπερβολικὸς εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος (588) οἱ Σλάβοι κατεῖχον τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὴν διάρκειαν δύο αἰῶνων καὶ ὅτι κἀνεὶς Ῥωμαῖος δὲν ἐπάτει τὸ μέρος ἐκεῖνο· γνωστὸν εἶναι, ὅτι αἱ πόλεις καὶ τὰ φρούρια (Θῆβαι, Ἀθῆναι, Κόρινθος, Ναύπλιον, Ἄργος, Πάτραι κτλ.) ἀντεστάθησαν εἰς τὴν ὁμῆν τῶν Σλάβων ἰσχυρὰ καὶ ἔμειναν πάντοτε ἑλληνικαί. Ἀπὸ πολλοῦ ἀπεδείχθη ὡς μῦθος τὸ τοῦ *Fallmerayer*, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ὀλόκληρος ἐρημία ἐπὶ 400 ἔτη¹.

Ἡ κυρίως ἐκσλάβισις ἐπαρχιῶν τιῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπῆλθε πρὸ τοῦ Η' αἰῶνος, πρὸ πάντων ἀφοῦ τὸ δεινὸν θανατικὸν τοῦ 746 ἠλάττωσε τὸν πληθυσμὸν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Σλάβοι τῆς Θεσσαλίας μετενάστευον εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς γεωργοὶ καὶ ποιμένες, ἴσως ἐγκατοικισμένοι ἐπιτηδῆς ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς κυβερνήσεως. Οὕτως σχεδὸν ἀνά πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα διεσπείροντο οἱ Σλάβοι καὶ ἡ λέξις τοῦ Ἀυτοκράτορος *Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου* δικαιολογεῖται τότε, ὅταν δεχθῶμεν τὴν τοῦ *Παπαρηγοπούλου* ἐξήγησιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς Ἀυτοκράτωρ ὑποδεικνύει μὲ τὴν λέξιν «χώραν» μόνον τοὺς κάμπους κατ' ἀντιθεσιν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια. «Καὶ νῦν δὲ—οὕτως γράφει βυζαντινὸς φιλόλογος, ὅστις συνέγραψεν ἐπιτομὴν τοῦ *Στράβωνος* κατὰ τὸν 1' αἰῶνα²—πᾶσαν Ἡπειρον καὶ Ἑλλάδα σχεδὸν, καὶ Πελοπόννησον καὶ Μακεδονίαν Σκύθαι Σκλάβοι νέμονται»—ῥητόν,

τὸ ὅποιον βεβαίως δὲν ἀποδεικνύει τόσον πολλὰ. διότι τὸ λεξίδιον «σχεδὸν» εἶναι σημεῖον ἀμαθείας τινὸς καὶ ἀνακριθείας. Ὅτι αἱ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα σλαβικαὶ ἐποικίσεις ἦσαν ἄλλου εἶδους ἢ αὐταὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας, γίνεται φανερὸν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν κτεστάθησαν σλαβικὰ κράτη ὅπως εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Σερβίαν, ὅτι τὸνναγτίον ἡ πολιτικὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν πολλῶν καὶ ἀξιολόγων πόλεων ἔμειναν καθόλου ἑλληνικά.

Τὸ ἔτος 783 εἶναι κρίσιμον σημεῖον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων· ἡ Ἀθηναία *Εἰρήνη*, ἡ χήρα τοῦ *Λέοντος* τοῦ Δ' ἔστειλε τὸν στρατηγὸν τῆς καὶ εὐνοούμενον *Σταυράκιον* εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ καθυποτάξῃ τοὺς Σλάβους ἀποίκους. Τοῦτο κατὰ πρῶτον προκάλεσε νέαν ἐπανάστασιν τῶν Σλάβων καὶ τὴν κατὰ τὰς Πάτρας ἐφορμὴν των. Ἀλλὰ κατὰ τὸν ἕνατον αἰῶνα οἱ Σλάβοι τῆς Πελοποννήσου κατεβλήθησαν, ἐκτὸς τῶν Ἐξερῶν καὶ Μηλίγγων, οἵτινες ἔμειναν ἀνυπότακτοι ἐπὶ ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὰ τῆς Λακωνίας ἔρη.

Ἀφοῦ ὑπετάχθησαν οἱ τῆς Πελοποννήσου Σλάβοι, τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον τοῦ θέματος Ἑλλάδος διὰ μιᾶς ἀπέκτησε νέαν ἰσχυρὰ καὶ ἐπέτυχεν εὐκόλα νὰ ἀπορροφᾷ τοὺς Σλάβους μετανάστας· ὁ χριστιανισμὸς ἦτο μέσον νὰ ἐξελληνίσῃ τὸ ξένον στοιχεῖον, ὅπερ εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Φαίνεται ὅτι ἡ ἐξελληνίσις τῶν τῆς Πελοποννήσου Σλάβων ἔγεινε γρήγορα. Ὅτι κατὰ τὸν Η' αἰῶνα ἡ καὶ ὕστερα ἀναφέρονται ἀπομεινάρια τινὰ Σλάβων—κάτοικοι τῆς Πελοποννήσου λαλοῦντες σλαβικὴν διάλεκτον¹—, τοῦτο δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ συμπεραίνωμεν τι γενικὸν περὶ τὴν τότε ἔθνογραφικὴν κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου, ἐπειδὴ καὶ τὸ γεγονὸς, ὅτι εἰς τὴν τῆς Πρωσσίας γερμανικωτάτην ἐπαρχίαν *Brandenburg* κατοικοῦν καὶ σήμερον ἄνθρωποι σλαβικῆς καταγωγῆς καὶ γλώσσης (οἱ *Wenden* τοῦ *Spreewald*), δὲν θὰ μᾶς ἐπιτρέπε νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ ἐπαρχία ἐκεῖνη τῆς Πρωσσίας εἶναι σλαβικὴ χώρα.

Ἐπροσπάθησα νὰ συνοψίσω τὰ ἱστορικὰ θεμέλια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ *Fallmerayer* ἀνοικοδόμησε τὸ ἀερικὸν κτίριον τῆς ὑποθέσεώς του. Τοιαῦτα θεμέλια ὑποστηρίζουν τὸ οἰκοδόμημα; Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται νὰ εἶναι

1. Ἴδε *Gregorovius* *Geschichte* Athens, I, 86.

2. Ἴδε *Gregorovius*, I, σ. 114.

1. Δηλαδή οἱ Ἐξερῆται καὶ Μηλίγγοι, ἴδε *Gregorovius*, I, 117.

οὕτως. Ἀλλὰ παρατηρήσαμεν ἤδη πρῶτον, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀντεῖχε πάντοτε εἰς τὰς πόλεις· δεύτερον, ὅτι ἡ Πελοπόννησος πρὸ πάντων ἔπαθε τὸν σλαβικὸν κατακλυσμόν, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα μέρη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν ἔπαθον τοῦτο διόλου, ἢ ἐὰν ἔπαθον, ὄχι εἰς τοσοῦτον βαθμόν.

Διὰ τὴν διασαφηνίσωμεν τὴν ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν τῆς νεοελληνικῆς φυλῆς, πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἐξακριβώσωμεν, κατὰ ποίαν ἀριθμητικὴν σχέσιν καὶ κατὰ ποίαν τοπικὴν ἔκτασιν αἱ ἑλληνικαὶ χώραι εἶχον μέρος τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων. Ἀλλ' ἀκριβῶς ὡς πρὸς τοῦτο λείπουν τὰ μέσα ἀσφαλῶς ἐρεῦνης, λείπουν τὰ ἱστορικὰ τεκμήρια· δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν, ἐπὶ τῇ βάσει ἱστορικῶν μνημείων, νὰ σχεδιογραφῆσωμεν στατιστικὸς πίνακας καὶ ἐθνογραφικὸν χάρτην τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν κατὰ τοὺς καιροὺς τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων, δηλαδὴ νὰ διορίσωμεν ἀκριβῶς, πόσοι καὶ εἰς ποῖα μέρη ἐγκατεστάθησαν Σλάβοι· ἐπειδὴ τυχερὰ τεκμήρια, ὅπως π. χ. τὸ περὶ τῶν Ἐξερῶν καὶ Μηλίγγων ἢ σημείωσις τοῦ γερμανοῦ ἐπισκόπου *Willibald von Eichstätt* (κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ II' αἰῶνος), ὅτι ἡ πόλις Μονεμβασίας κεῖται in *Sclavinia terra*¹, εἶναι ἀδιόριστα καὶ ἀνακριβῆ διὰ νὰ διαφωτίσουν τὰ ζητούμενα. Ἄμεσα μαρτύρια Σλάβων ἐποίκων, πρὸ πάντων ἀρχαιολογικὰ καὶ ἐπιγραφικὰ εὐρήματα, λείπουν· μία ἐπιγραφή, *σλαβικῆ* δὴ λεγομένη — ἡ ὁποία εὐρέθη εἰς τὴν Ἐλευσίνα — εἶναι προβληματικῆς ἀξίας². Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ζητήσωμεν ἄλλα μέσα διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Βάσιν τινὰ ἔχομεν κατὰ πρῶτον τὸν σημερινὸν ἐθνογραφικὸν διαμερισμὸν τῶν τοῦ Βαλκάνου ἠθῶν. Ἕλληνες, τ. ἔ. ἑλληνόφωνοι κάτοικοι, εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὴν ἰδίως Ἑλλάδα (ἐκτὸς τῶν ἀλβανικῶν τόπων), εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος καὶ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἠπειρὸν, εἰς τὴν παραλίαν (ποῦ καὶ πού καὶ εἰς τὰ ἐσωτερικὰ μέρη) τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης· ὁμοίως καὶ ἡ δυτικὴ Μικρὰ Ἀσία, ἔπειτα ἡ βορεῖα τῆς ἕως τὸν Κύκασον ἀκτὴ καὶ μέρη τῆς Καππαδοκίας, Λυκίας, Κιλικίας κατοικοῦνται ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ τέλος πάντων ἡ νῆσος Κύπρος σήμερον εἶναι ἑλληνοφωνοτέρα ἢ κατὰ τὴν τῶν ἀρ-

χαίων ἀκμὴν. Ἄς προσθέσωμεν, ὅτι διεσπαρμέναι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι οὐχὶ μικραὶ ὑπάρχουν ὄχι μόνον εἰς τὰς δυτικὰς καὶ βορείας ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Κορσικὴν (ὅπου ἡ τῶν Μανικτῶν ἀποικία *Cargese*). Βεβαίως ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν ἔχει σήμερον τὴν ὑπερμεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν εἶχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἄττικῆς θαλασσοκρατίας ἢ μᾶλλον τῶν Διαδόχων, βεβαίως ἢ ἑλληνικῆ φυλῆ σήμερον εἶναι πλέον συνηγμένη, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας, αἰτίνας ἀπὸ ἀρχαιοτάτων καιρῶν ἦσαν γνησίως ἑλληνικαί. Σλάβοι δὲν ὑπάρχουν πλέον εἰς τὴν τοῦ Αἰγαίου ζώνην· ὅπου ἐπικρατοῦν σήμερον, εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν μεσόγαιαν τῆς Μακεδονίας οἱ Σλάβοι δὲν ἐξετόπισαν Ἕλληνας ἀλλὰ ἐξηλληνισμένους ἢ λατινισμένους βαρβάρους ὡς τοὺς Παιονίους, Ἰλλυριοὺς, Θράκας.

Ἀπὸ τῆς κυρίως Ἑλλάδος σήμερον οἱ Σλάβοι ἐξηρανώθησαν ὅπως διόλου, καθὼς ἀνωτέρω παρατήρησα. Περὶ τῆς ἄλλοτε ἐκτάσεως ἐκείνων ἢ ἱστορία δὲν δίδει ἐπαρκεῖς πληροφορίας· διὰ τοῦτο καλύτερον εἶναι νὰ ζητήσωμεν αὐτὰς ἄλλοθεν, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς γεωγραφικῆς ὀνοματολογίας τῶν ἑλληνικῶν μερῶν. Ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον τοπικὰ ὀνόματα σλαβικῆς ἀρχῆς καὶ ὅτι ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν ἄλλοτε παρουσίαν σλάβων ἐποίκων, κἀνεὶς ἔμπειρος δὲν ἀμφιβάλλει, οὔτε ἀμφέβαλεν. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρω παραδείγματα τινὰ ὡς *Τύροναβο*, *Ἰοτροβο*, *Σμόκοβο* τῆς Θεσσαλίας, *Ἀράχωβα* πλησίον τῶν Δελφῶν καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου, *Ζαγόρα* (παρὰ τὸν Ἐλικῶνα), *Βεζόροβα* τῆς Ἀρκαδίας, *Γόροισα* τῆς Λακωνίας, *Γαροδισα* τῆς Μεσσηνίας, *Βερβίσα* τῆς Ἠλίδος, Ἀρκαδίας, Λακωνίας, *Στρέζοβα* τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀποδεικνύουν ὀρθαλοφανέστατα, ὅτι εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἐκάθηντο ἄλλοτε Σλάβοι. Ἀλλ' ἐνῶ μέρη τινὰ τῆς Πελοποννήσου εἶναι σκεπασμένα μὲ πυκνὸν δίκτυον σλαβικῶν τοπωνομασιῶν, εἶνε περιέργον, ὅτι ἡ Ἀττικὴ εἶναι ἐλευθέρᾳ σχεδὸν σλαβικῶν ἰγῶν καὶ τούναντίον συνειτήρησε πολλὰ ὀνόματα ἀρχαίων δήμων τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας, καθὼς διδάσκουν αἱ σημεριναὶ τοπωνομασίαι *Κηφισιά*, *Πεντέλη*, *Μαραθῶνας*, *Ἀμπελοκήπι*.

Ἡ ὠφέλιμος καὶ ὑπὸ ἱστορικὴν, ἐθνολογικὴν, γλωσσολογικὴν ἐποψίν σπουδαιότητα

1. *Gelzer Zeitschr. f. wiss. Theol.* XXXV (1892), 430 ἑπ.

2. Ἰδὲ *Gregorovius*, I, 122.

ἐξέτασις τῶν γεωγραφικῶν τῆς Ἑλλάδος ὀνομάτων περιμένει ἀκόμη τὸν ἐπεξεργαστὴν· αἱ παρατηρήσεις ὅσον τοῦ *Fallmerayer* καὶ τῶν ὁπαδῶν του, τόσον τῶν ἀντιπάλων του ὁμοίως στεροῦνται κριτικῆς μεθόδου καὶ ἔχουν πολλὰ παράξενα καὶ πλημμελῆ. Οὕτως π.χ. πρέπει νὰ παραιτήσωμεν ὀριστικῶς σήμερον τὴν δοξασίαν ὅτι τὸ ὄνομα *Μορθέας* εἶναι σλαβικῆς καταγωγῆς· ὁ σεβαστός μου φίλος κ. Χατζιδάκις ἔδειξε πειστικώτατα, ὅτι τὸ ὄνομα εἶνε γηνησίως ἑλληνικόν. Καὶ ἄλλο λάθος ἦτο ὅτι διημνηύθησαν σλαβικὰ τοιαῦτα ὀνόματα, ἅτινα εἶναι ἀλβανικά. Πρῶτον ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τὰ γεωγραφικὰ ὀνόματα κατὰ τὴν ἔτυμολογίαν των καὶ ἔπειτα νὰ σχεδιάσωμεν γεωγραφικὸν πῖνακα, ὁ ὁποῖος παριστάνει εἰς εἰκόνα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως ἐκείνης· τότε μόνον θὰ ἤμῃθα εἰς θέσιν νὰ λάβωμεν σαφῆ ἰδέαν περὶ τῆς ἀλλοτε ἔθνογραφικῆς καταστάσεως τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Τότε θὰ ἐμνησθάνομεν πρὸ πάντων, εἰς ποῖα μέρη Σλάβοι δὲν κατώκησαν ποτέ, ποῦ ἔμειναν ἀμιγεῖς οἱ Ἕλληνες. Ὅτι αἱ πόλεις πάντοτε ἦσαν ἔδραι τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, εἶπαμεν ἀνωτέρω. Καὶ συμφωνεῖ εἰς τοῦτο, ὅτι τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα, ὡσάν *Κόρινθος*, *Ναύπλιον*, *Πάτρα*, *Λεβαθεῖα*, *Θήβα*, *Φέσσαλα* (τῆς Θεσσαλίας) ἀντεστάθησαν εἰς τὰς σλαβικὰς θυέλλας. Πλὴν ὁμως ὄχι μόνον εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐξοχὰς διετηρήθησαν Ἕλληνες· ἡ Ἀργολίς λ. χ. διὰ τὴν σπανιότητα σλαβικῶν ὀνοματοθεσιῶν φαίνεται νὰ ἔμεινεν ἀψαυστος σχεδὸν Σλάβων· ἡ Κυνουρία ἔμεινεν ἑλληνικὴ εἰς τὰ μέσα μέρη, καθὼς μνησθάνομεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῆς παραξένου τῶν *Τσακῶνων* φυλῆς· τὸ ἰδίωμα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἑλληνικώτατον, δηλαδὴ ἀπόγονον τῆς ἀρχαίας λακωνικῆς διαλέκτου, καὶ αἱ τοπωνυμασίαι, τὰς ὁποίας ἐξήτασα πρὸ ὀλίγων ἐτῶν¹, βεβαιῶνουν ὅτι σλαβικὰ ἔχνη ἢ λείπουν ἢ εἶναι ὀλίγιστα ἀπὸ Ἁγίου Ἀνδρέα ἕως εἰς Μονεμβασίαν. Ἐπειτα καὶ οἱ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Μάνης ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ καυχῶνται διὰ τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των.

Λοιπόν, ἂν οὔτε τῆς Πελοποννήσου ἢ κατὰστασις—εἰς τὴν ὁποίαν βασιζέται ἡ ὑπόθεσις τοῦ *Fallmerayer*—δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπε-

ράνωμεν ὅτι ἐξωλοθρεύθη καθόλου τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, τότε πολὺ ὀλιγώτερον ἐμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν τὸ ἴδιον ὡς πρὸς τὰς ἄλλας τῆς Ἑλλάδος χώρας· ἐκτενεῖς τόποι, οἵτινες ἦσαν οἰκητήρια τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων, διετήρησαν τὸν ἑλληνικὸν πληθυσμὸν πάντοτε· τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Κύπρος δὲν εἶχον μέρος τῆς σλαβικῆς πλημμύρας.

Ἡ ταχεῖα σύνοψις αὕτη τῆς ἀνθρωπογεωγραφίας τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ἀρκεῖ νὰ δεῖξη, ὅτι ὁ *Fallmerayer* ἀπεπλανήθη μακρὰν ἀπὸ τῆς ἀληθείας· αἱ προϋποθέσεις του—ἐξόντωσις τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ὀλόκληρος ἐκσλάβισις τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν—εἶναι πλημμελεῖς· πλημμελεῖς καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι οὔτε ῥανίς ἑλληνικοῦ αἵματος ῥέει εἰς τὰς φλέβας τοῦ Ῥωμοῦ. Ἀπ' ἐτέρου βεβαίως κάνεις δὲν θὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος φυσικὴ μίξις ἑλληνικοῦ καὶ σλαβικοῦ αἵματος ἔλαβε χώραν. Ἄν ὁ ἀξιόλογος ἱστορικός κ. Σάθας ἰσχυρίζεται, ὅτι Σλάβοι δὲν ἐγκατεστάθησαν ποτέ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἰδιοτροπία τις καὶ σόφισμα. Δηλονότι ὁ κ. Σάθας ὑποθέτει, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων ὀνομαζόμενοι Σλάβοι ἦσαν Ἀλβανοί. Δὲν ἤξεύρω, ἂν ἤνυρεν ὁπαδοὺς αὕτη ἡ δοξασία. Ἀντιφάσκει λ. χ. καὶ ἡ ὑπαρξίς σλαβικῶν τοπωνυμιῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ἐπὶ στιγμὴν, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς ἔχει ὀρθῶς· τί θὰ ἐχρησίμωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς πρὸς τὸ περὶ ἔθνικότητος ζήτημα, τί διαφορὰ θὰ ἦτο, ἂν ἐξῆλθαισθησαν ἢ ἐξεσλαβίσθησαν; Ἐπειδὴ οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς τοῦ *G. Meyer* καὶ ἄλλων ἐρεῦνας, δὲν εἶναι πλέον συγγενεῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ π. χ. οἱ Ἴτακοί, Σλάβοι, Γερμανοί.

Βεβαίως καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν φυσικὴν μεταμόρφωσιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Κατὰ τὸν ΙΓ' καὶ ΙΔ' αἰῶνα¹ Ἀλβανοὶ χριστιανικῆς θρησκείας μετενάστευσαν ὡς γεωργοὶ καὶ ποιμένες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατοικίσθησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον (πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς τὴν Ἀρχαδίαν). Ὁ κ. *Alfred Philippson*, ὁ ὁποῖος

1. Ἴδε *Indogerm. Forsch.* IV, 195 ἐπ. καὶ *Neologou Ἑβδομαδιαίαν Ἐπιθεώρησιν* 1894, σ. 755—759. 763—765, 794—795, 803—804.

1. Πρὸβλ. τελευταῖον *Σπ. Λάμπρον* εἰς τὴν ἐπιτηρίδα τοῦ Παρνακτοῦ, I (1896), σ. 156 ἐπ.

ἠμελέτησε τὴν στατιστικὴν τῶν τοῦ βασιλείου Ἑλλάδος Ἀλβανῶν¹, ὑπολογίζεται, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανῶν ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγαλυτέρας ἐκτάσεως τῶν κατὰ 200000 ψυχάς, ἐπάνω κάτω τὸ ἕμισυ τοῦ τότε πληθυσμοῦ· ὁ σημερινὸς ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰς 90000 ἀπέναντι συνόλου πληθυσμοῦ 730000 κατοίκων. Εἶδομεν ὅτι Σλάβοι καὶ Ἀλβανοὶ εἶναι τὰ δύο στοιχεῖα, τὰ ὅποια προτεκολλήθησαν εἰς τὸν πληθυσμὸν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου· εἶδομεν καὶ τὸ ἄλλο, ὅτι ἐκτενῆ μέρη τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ἔμειναν ἀνέπαφα ἐκείνων. Ἄλλοι ζένοι, οἵτινες κατὰ τὴν φορὰν τῶν αἰῶνων ἦλθον εἰς τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, δὲν ἔλαβον ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἐθνότητά καὶ ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν τῶν Ἑλλήνων· οὔτε οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Γότθοι, οὔτε οἱ Φράγκοι, Τοῦρκοι, Ἑβραῖοι, Γύρτοι. Περὶ βραθείας μίξεως τούτων καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι λόγος, ἢ διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ὀλιγάριθμοι ἢ διότι ἦσαν ξεχωρισμένοι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας διὰ πολιτικὰς καὶ θρησκευτικὰς αἰτίας.

Προκύπτει λοιπὸν ἐκ τῆς ἐθνογραφικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ὅτι οἱ σημερινοὶ κάτοικοι δὲν εἶναι, ἐννοεῖται, ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἔποψιν ὁμογενὲς καὶ ἀμιγῆς φυλὴ καθαρᾶς ἐλληνικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ προκύπτει καὶ τὸ δεύτερον, ὅτι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν εἶναι νέον ἔθνος καὶ νέα φυλὴ, καθὼς ἰσχυρίσθη ὁ Fallmerayer· ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐγγώριον στοιχεῖον ἦτο τόσον δυνατὸν καὶ ἰσχυρόν, ὥστε ἀπερρόφησε τοὺς ξένους παρεισάτους, τοὺς ἐπεχάραξε τὴν σφραγίδά του καὶ τοὺς ἔκαμεν Ἑλληνας.

Πρόκειται τῶρα νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἰθνηκὴν ιδιοφυίαν τῆς μίξεως ἐκείνης, διὰ νὰ μῆθωμεν τὰς ἀληθεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ σημερινῶν Ἑλλήνων· πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα, εἰς πόσον βαθμὸν οἱ ξένοι ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ιδιότητα ὑπὸ φυσικὴν καὶ ψυχικὴν ἔποψιν.

Ἡ ἐπιστήμη τῆς φυσικῆς ἀνθρωπολογίας πρῶτον πρέπει νὰ προσκληθῆ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἄρ' εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποβῆθῃ θετικὴν ὕλην διὰ τὴν κρίσιν τοῦ προβλήματος; Ἡ ἀνθρωπολογικὴ στατιστικὴ, πρὸ πάντων ἢ κρανιομετρία, σήμερον δὲν χαι-

ρει πλέον τὴν ἐκτίμησιν, ἥστινος ἄλλοτε ἠξιώθησαν τὰ περὶ ἱστορικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν προβλημάτων συμπεράσματά της· πολλάκις αὐτὴ ἢ ἐπιστήμη, στηριζομένη ἐπὶ τῶν στατιστικῶν τῆς πινάκων, ὑπερεπήδησε μὲ τολμηρὸν πῆδημα τὰς σκέψεις καὶ ἀμφιβολίας τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. Ἐν τούτοις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραλείψωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιστήμης ἐκείνης, δταν πρόκειται περὶ μίξεως φυλῶν μαρτυρουμένης δι' ἱστορικῶν τεκμηριῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν κατὰ τὴν κοινὴν (ἀλλ' ὄχι ἀναμφισβήτητον) γνώμην τῶν ἀνθρωπολόγων «μεσοκέφαλοι», καθὼς δεικνύουν μετρήσεις ἀρχαίων κρανίων καὶ ἡ ἐξέτασις ἀρχαίων ἀνδριάντων, τ. ἑ. ἦσαν οὔτε φανεροὶ δολιχοκέφαλοι οὔτε βραχυκέφαλοι· ἢ κατὰ μέσον ὅρον σχέσις τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους τοῦ κρανίου ἦτο 77:100 κατὰ τοὺς τεχνικοὺς τῆς ἀνθρωπολογίας ὄρους. Ὡς πρὸς τοὺς σημερινούς Ἑλληνας, ἡ σχέσις αὐτὴ ἤλλαξεν ὀλίγον, δηλαδὴ εἶναι 80:100, ὅπερ εἶναι ὁ κάτωδρος τῆς βραχυκεφαλίας. Μεταξὺ ἀριθμοῦ τινος ἀρχαίων κρανίων, τὰ ὅποια ἐμέτρησεν ὁ Rudolf Virchow¹, ἀριθμοῦνται:

δολιχοκέφαλοι,	μεσοκέφαλοι,	βραχυκέφαλοι
28%	52%	20%

Ὅσον διὰ τοὺς σημερινούς Ἑλληνας, ὁ Ranke² ὑπολογίζει (ἐκ 112 κρανίων)

15%	31%	54%
-----	-----	-----

Ἐξ ἄλλων 76 κρανίων³ ἐπελόγησα ἐγώ:

17%	33%	50%
-----	-----	-----

Ἄπ' ἐναντίας οἱ Σλάβοι εἶναι φανερῶς βραχυκέφαλοι· τὸ μέτρον τῶν κρανίων εἶναι μεταξὺ 81,6:100 διὰ τοὺς Σέρβους καὶ 85,1:100 διὰ τοὺς Κροάτας. Ἡ μὲ ἄλλας λέξεις, εὐρίσκονται κατὰ μέσον ὅρον (κατὰ τὸν Ranke)

δολιχοκέφαλοι,	μεσοκέφαλοι,	βραχυκέφαλοι
3%	25%	72%

Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσλαβώθησαν, ὅτι αὐτοὶ βρανῆς ἐλληνικοῦ αἵματος ῥέει εἰς τὰς φλέβας τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, δὲν ἀποδεικνύουν διόλου οἱ ἀριθμοὶ αὐτοί· τὸ πολὺ ἐπιτρέπουν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἐγεινὲν ἐπιμειξίς βραχυκεφάλων τινῶν Σλάβων.

1. Ἴδε Alt-und neugriech. Schädel Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1893, 677 ἑπ.

2. Der Mensch, II, 201.

3. Ἴδε Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος, I, 366 ἑπ.

1. Ἴδε Petermanns Mitteilungen, 1890, σ. 33 ἑπ. 2. Zeitschr. d. Gesellschaft f. Erdk. in Berlin, XXV (1890), σ. 402 ἑπ.

Ἄλλ' ἀκριβεστέρᾳ ἔρευνα δὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς οὔτε νὰ συμπεράνωμεν τοῦτο· καὶ τῶντι Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ ἀνθρωπολόγοι¹ ἀποκρούουν ἐκεῖνο τὸ συμπέρασμα, ἐπειδὴ ἡ βραχυκεφαλία δὲν εὑρίσκεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς ἄλλοτε ὑπὸ Σλάβων πλημμυρισμένας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς τόπους ὅπου δὲν εἶναι πολὺς λόγος περὶ σλαβικῶν ἐποικήσεων, ὅπως λ.χ. εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ κατ' ἰδίαν εἰς τὰ περίχωρα τῆς Κερασούντος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας², ἐνῶ τανάπαλιν φανερὰ δολιχοκεφαλία παρατηρήθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ ὁποία ἔπαθε σλαβικὴν ἐπιρροὴν κατ' ἰσχυρὸν βαθμὸν. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μίξις μὲ τοὺς βραχυκεφάλους Ἀλβανούς, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἡ μίξις μὲ τοὺς αὐτόχθονας προκάλεσε τὴν αὐξήσιν τῶν βραχυκεφάλων Ἑλλήνων. Ἑλλην ἀνθρωπολόγος³ παρατήρησεν, ὅτι εἰς τὰς ἀλβανικὰς τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας ἡ βραχυκεφαλία εἶναι συγχοτέρα ἢ ἄλλου. Καὶ πρὸς τοῦτοις πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ κρανία προϊστορικῆς ἐποχῆς, ἅτινα εὑρέθησαν εἰς τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔδαφος, εἶναι βραχυκέφαλα, ὅτι λοιπὸν οἱ βραχυκέφαλοι τῆς σήμερον δυνατὸν νὰ ἔχουν τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς προσλαβικὴν ἐποχὴν.

Οὕτως λοιπὸν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ *Fallmerayer* δὲν ἠμποροῦν νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειαν τῆς ἀνθρωπολογίας. Φαίνεται μᾶλλον, ὅτι οἱ Σλάβοι δὲν κατέλιπον σημαντικὰ ἔγνη ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἔποψιν· τοῦτο εἶναι περίεργον, ἀλλ' ἐξηγεῖται ἴσως μὲ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι κατὰ τὴν μίξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ Σλάβων ἀφυσικὴ ἐκλογή («*natürliche Auslese* ἢ *selection*») κατὰ τὸν *Darwin* ἐγένεεν οὕτως, ὥστε εἰς τὸν «ἄγωνά τῆς υπάρξεως» («*Kampfums Dasein*») περισσοτέραν ζωτικὴν δύναμιν εἶχον ἐκεῖνα τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ἦσαν προικισμένα μὲ τὰς φυσικὰς ιδιότητας τοῦ ἐντοπίου, τ. ἔ. ἑλληνικοῦ στοιχείου⁴. Ὅταν περιηγητὴς τις ἐνόμισεν ὅτι ἤρε σλαβικὰς ρυσιογνομίας εἰς τὴν Θεσσα-

λίαν¹, ἴσως ἔπαθεν αὐταπάτην· τὴν προσοχὴν τῶν περιηγητῶν ἐπισύρουσαν περισσότερο οἱ ὑψηλοὶ καὶ ξανθοὶ Ἀλβανοὶ ἢ ἄτομα μὲ σημιτικούς χαρακτήρας, τύποι, οἵτινες δὲν εἶναι σπάνιοι. Ἄφ' ἐτέρου ὁ ἑλληνικὸς ἢ κλασικὸς λεγόμενος τύπος παρατηρήθη ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, πρὸ πάντων εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἀλλὰ ἄς μὴ λησμονήσωμεν δύο ἀνθρωπολογικὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἀνέφερόν τινας ὡς θετικὰ τεκμήρια τῆς φυσικῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων ἐθνότητος. Οἱ μὲν εἶπαν ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων στασιμότης ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἡ εὐκολία τῶν ὡς πρὸς τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν δεικνύουν συγγενεῖάν τινα μὲ τοὺς Ῥώσους, οἱ δὲ παρατήρησαν ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων ὀλιγοτοκία (τ. ἔ. ὁ σχετικῶς μικρὸς ἀριθμὸς τοκετῶν) εἶναι ἀντίθετος εἰς τὴν τῶν Σλάβων πολυτοκίαν καὶ ἀποκρούει ἐθνικὴν συγγενεῖαν. Ἐγὼ δὲ νομίζω σπουδαίαν οὔτε τὴν μίαν οὔτε τὴν ἄλλην παρατήρησιν, διότι δὲν εἶναι τόσον χαρακτηριστικὰ νὰ ὑποστηρίζουν συμπεράσματα περὶ τὴν ἐθνογραφικὴν σύνθεσιν φυλῆς τινος.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἠθέλομεν νὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς τοὺς περὶ τὸν *Fallmerayer*, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ ἔπαθε σφοδρὰν ἐπίμιξιν ξένου αἵματος, τοῦτο δὲν θὰ ἦτο πολὺ σπουδαῖον διὰ τὸ τῆς ἐθνικότητος ζήτημα. Ἡ τῶν Γερμανῶν ὁμοφυλία λ.χ. δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ δολιχοκεφαλίας ἢ βραχυκεφαλίας, ἀπὸ χρώματος τριχῶν καὶ ὁμοίων, οἱ κάτοικοι τῆς νοτίας καὶ τῆς βορειοανατολικῆς Γερμανίας εἶναι Γερμανοὶ, ἂν καὶ εἶναι διάφοροι ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν, ἂν καὶ εἶναι μιγμένοι μὲ Κέλτας ἢ Σλάβους—καὶ ὅχι ἄλλως πρέπει νὰ κρίνεται τὸ περὶ ἑλληνικῆς ἐθνότητος ζήτημα, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν ἔποψιν, ὅτι ὅχι φυσικοὶ, ἀλλὰ ψυχικοὶ χαρακτήρες—ἡ γλῶσσα, αἱ ἐθνικαὶ ἰδέαι, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ ὅλα τὰ ἰδανικὰ πλεονεκτήματα ἔθνους—σημαίνουν τὴν ἰδέαν ἔθνους, ἐθνότητος (*Nationalität*). Καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν δὲν εὑρίσκομεν τίποτε σλαβικὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ τοῦλάχιστον τόσον μικρὰ ἀπομεινάρια σλαβικῆς ἐπιρροῆς, ὥστε χρειάζομεθα, οὕτως εἰπεῖν, ρακὸν νὰ ἐξίγνίσωμεν ἐκεῖνα.

1. Ἴδε *Bull. de la Société d'Anthropol.* VII, 658 ἐπ., *Diefenbach Völkerkunde Osteuropas*, I, 142 ἐπ. (Ἄλλως *Zaborowski* ἐν «*La Grande Encyclopédie*» XIX (1893), 282 ἐπ.).

2. Ἴδε *Νεόφυτος* ἐν *Anthropologie*, II, (1891) 25 ἐπ.

3. Ὁ κ. *Κλων Στέφανος* *La Grèce au point de vue naturel, ethnologique κατ.* Extrait du *Dictionnaire encyclop. des sciences médicales* (Paris, 1884) σ. 432 ἐπ.

4. Ἀνατέρω ἐδῶ τὰς ἰδέας τοῦ Δανοῦ *Vodskov*,

περὶ οὗ ἴδε *Anzeiger für indog. Sprach und-Alttertskunde* III (1893), 111—124.

1. *Barth Berliner Zeitschr. f. allg. Erdkunde*, XVI (1864), 191 ἐπ.

Πρώτον είναι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι δὲν ὑπάρχουν τεκμήρια ὅτι δυνατὰ οἰκογένειαι σλαβικῆς καταγωγῆς ἐμόρφωσαν τὰ θεμέλια νεοελληνικῆς ἀριστοκρατίας¹, ἐνῶ πολλαὶ εὐγενεῖς π. γ. τῆς Ἑπτανήσου ἀνάγονται τὴν ἀρχὴν των εἰς Βενετούς ἄρχοντας εὐγενεῖς (Nobili).

Τὸ σπουδαιότερον καὶ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα ἔθνους τινὸς εἶναι ἡ γλῶσσα. Οἱ ἴδιοι ἠθολόγοι, οἵτινες βεβαιῶνουν μὲ αὐταρκες μιδίαμα, ὅτι τὸ γνώρισμα τοῦτο δὲν ἔχει μεγάλην ἀξίαν ὑπὸ ἠθολογικὴν ἔποψιν, ἐπωροῦνται αὐτοῦ, ὅταν πρόκειται νὰ γείνουν ἠθολογικαὶ διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις. Οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων εἶναι πολὺ τιμωρὸν μνημεῖον τῆς καταγωγῆς των ἢ νεοελληνικῆ (δηλαδὴ ἢ δημῶδης) γλῶσσα δὲν εἶναι ἡ ἀρχαία, εἶναι ὁμοῦς γνήσιον τέκνον, φυσικὴ ἐξέλιξις τῆς ἀρχαίας μητρός. Ὅλαι αἱ ἀπόπειραι λογίων τινῶν νὰ ἀνεύρουν εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματικὴν (τ. ἔ. εἰς τὸ σύστημα τῶν φθόγγων, τῆς κλίσεως καὶ συντάξεως) ζήτην ἐπιρροήν, εἴτε σλαβικὴν εἴτε ἀλβανικὴν εἴτε τῶν νεολατίνων γλωσσῶν, ἐναυάγησαν οἰκτρὰ — καὶ ἀνάγκη νὰ ἐναυάγησαν, διότι ὅσα ἐκεῖνοι ἐνόμιζον ξένα καὶ νεοφανῆ, ἐβλάστησαν ἐκ τῶν σπερμάτων, τὰ ὅποια ἐσπείρην ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τῆς προαλβανικῆς καὶ προσλαβικῆς ἢ καὶ προλατινικῆς μάλιστα ἐποχῆς. Ἐπειδὴ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν εἰς τὸ λεξικὸν εἰσαγωγὴν ξενισμῶν, τοῦτο δὲν μεταβάλλει περισσώτερον τὸν ἰδιαιτέρον χαρακτήρα γλώσσης καὶ ἔθνους ἢ ἡ εἰσαγωγὴ ξένων ἐμπορευμάτων, π. γ. τοῦ καφέ, τοῦ τείου, τῆς πατάτας, τοῦ καπνοῦ. Ἡ ἀγγλικὴ ἔμεινε γερμανικὴ (τευτονικὴ) γλῶσσα, ἂν καὶ ἐπλημμυρίσθη ὑπὸ γαλλικῶν ξενισμῶν· καμμία τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δὲν ἠμπορεῖ οὔτε ἔμπορεῖ νὰ ἐκκλείσῃ τὴν ἐπιρροὴν ξένων γλωσσῶν ἀπὸ τὸ λεξικὸν τῆς. Οὕτως λοιπὸν ζῆναι λέξεις πολυἀριθμοὶ εἰσεχώρησαν καὶ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν καὶ ἐπολιτογραφήθησαν. Πρώτον ἡ Ῥώμη εἰστέγαγεν εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Βυζαντινῶν λέξεις τοῦ δημοσίου βίου καὶ τῆς δημοσίας συγκοινωνίας· ἔπειτα οἱ Φράγκοι κατακτηταί, καὶ πρὸ πάντων οἱ θαλασσοπόροι Βενετοί, μετεκόμισαν πολλὰς φράσεις τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου, καὶ τέλος πάντων οἱ Τούρκοι ἐπλούτισαν τὸ ἑλληνικὸν λεξικὸν μὲ

πολλὰς λέξεις τοῦ καθημερινοῦ βίου — καθὼς εἰς τὸν κατάλογον τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ὑβριστικῶν λέξεων. Ἄλλὰ ποῦ μένουσι οἱ σλαβικοὶ ξενισμοί; Περίεργον πρᾶγμα· οἱ Σλάβοι, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὸν *Fallmayer*, κατεβρόχθισαν τοὺς Ἕλληνας, κατέλιπον (κατὰ σύγκρισιν πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς) τόσον ὀλίγας λέξεις, ὥστε κατὰ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν κἀνεὶς δὲν ἤθελε νὰ ἐμπέσῃ εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἄλλοτε Σλάβοι καὶ Ἕλληνες εἶχον μεταξύ των στενὰς σχέσεις. Ὁ κ. *Gustav Meyer*, ὁ διαπρεπέστερος γνώστης τῶν τοῦ Αἵμου γλωσσῶν, συνέλεξε τοὺς σλαβισμοὺς τῆς ἑλληνικῆς¹ καὶ ἤνε μόνον 273 τὸν ἀριθμὸν² καὶ διὰ τὰ μὴ ὑπερτιμηθῆ ἡ ἀξία τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, προσθέτω, ὅτι μεταξύ ἐκείνων αἱ ἐπαρχίαι Θεσσαλία, Ἡπειρος, Μακεδονία καὶ Θράκη, ὅπου εἶναι γειτονικὴ συγκοινωνία Σλάβων καὶ Ἑλλήνων, παρέχουν τόσον σπουδαῖον ποσόν, ὥστε αἱ λέξεις κοινοτέρας χρήσεως δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 60, — ἀριθμὸς, ὁ ὅποιος δὲν ἔρχεται εἰς λογαριασμὸν καὶ δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀπέναντι τῶν πολυἀριθμῶν λατινικῶν, ἰταλικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων. Καὶ πρὸς τούτοις, ὅταν σκεφθῶμεν, ὅτι μέρος τῶν σλαβικῶν λέξεων δὲν εἰσεχώρησεν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν· ἀλλὰ διὰ μεσιτείας τῆς τουρκικῆς γλώσσης, βλέπομεν, ὅτι δὲν ἀπομένει τίποτε τῆς φανταστικῆς ἰδέας «σλαβο-ἑλληνικοῦ συμμίκτου ἰδιώματος», τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἐφαντάσθη νὰ τὸ ἤκουσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον περιηγητῆς τις, καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀνακάλυψίν του εἰς ἄρθρον τῆς *Frankfurter Zeitung* τοῦ 1897 — πλὴν ὁμοῦς χωρὶς νὰ μᾶς παραδῶσῃ οὔτε μίαν λέξιν τοῦ περιέργου ἰδιώματος ἐκείνου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σλαβικῶν λέξεων δὲν ἦτο μεγαλύτερος κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα· τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέα (τῆς ΙΔ' ἑκατονταετηρίδος), τὸ ὅποιον εἶναι γραμμένον εἰς δημοτικωτάτην γλῶσσαν, ἐμπεριέχει βεβαίως πολλὰς γαλλικὰς καὶ ἰταλικὰς λέξεις, ἀλλὰ, καθ' ὅσον μοῦ φαίνεται, οὔτε μίαν σλαβικὴν λέξιν, ἂν καὶ τότε ἀκόμη Σλάβοι μὴ ἐξηλληνισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὴν Πελοπόννησον³. Οἱ Σλάβοι — ὅπως οἱ Ἀλβανοί, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιρροὴ εἶναι ὁμοίως ἀσημαντος³ — ἐδέχθησαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ

1. Neugriechische Studien, II (ἐν Sitzungsberichte d. Wiener Akademie, τόμ. 130. 1894).

2. Ἰδε *Gregorovius*, I, 153 ἐπ.

3. Ἰδε *G. Meyer Neugriech. Stud.*, II.

1. Ἰδε *Gregorovius*, I, 150.

τῶν Ἑλλήνων ἢ ἔδωκαν· μεῖν ἄλλας λέξεις, ταῦτα τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια εἶχον τὰς στενωτέρας φυσικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς Ἑλληνας, δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παραλλάξουν τὴν ἐθνότητα καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ἡ συντήρησις τῆς ἑλληνικῆς ιδιότητος δὲν καταφαίνεται μόνον εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ εἰς ὅλα, ὅσα συμπεριλαμβάνονται ὑπὸ τὴν φράσιν «βίος τοῦ λαοῦ», δηλαδὴ εἰς τὰς ιδέας, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς δεισιδαίμονιας τοῦ λαοῦ· ἡ ἀρχαία ἐθνότης δὲν κατεστράφη οὔτε ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ οὔτε ὑπὸ ἄλλων συμβάντων, ἀλλὰ ἀνεπτύσσετο κατὰ τοὺς νόμους φυσικῆς ἀνελιξεως καὶ ζῆ ἀκόμη εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐθνότητα, πολλάκις βεβαίως ὑπὸ τὴν σκέπην ἐκκλησιαστικῶν τύπων. Οἱ ἀρχαῖοι θεοί, εἶναι ἀληθῆς, ἀπεδιώχθησαν, ἀλλ' αἱ ἀρχαῖαι ιδέαι περὶ τοῦ Διὸς καὶ ἄλλων θεῶν ζοῦν εἰς τὰς τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ γνώμας περὶ Θεοῦ καὶ Ἁγίων. Περὶ φημοὶ εἶναι οἱ στίχοι τοῦ Ὀμήρου (Α 528 ἐπ.):

κτανέησιν ἐπ' ὄφρ' οὖσι νεῦσε Κρονίων,
ἀμβρόσια δ' ἄρα χαίται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο, μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον.

Καὶ σήμερον οἱ Ζακύνθιοι λέγουσιν, ὅτι Θεὸς τινάσσει τὰς τρίγας του καὶ τρέμει ἡ γῆ. Οἱ Ἅγιοι κατέλαβον τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων θεῶν, ὁ ἅγιος Νικόλαος τὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ ἅγιος Γεώργιος τὴν τοῦ Θητέως, ἡ Παναγία τὴν τῆς ἀειπαρθένου Παλλάδος, ὁ ἅγιος Διονύσιος τὴν τοῦ Διονύσου¹. Καὶ καθὼς οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι αἱ πηγαί, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι, τὰ δάση καὶ τὰ δένδρα ἐμψυχώνονται ὑπὸ Νηρηίδων, Νυμφῶν, Δρυάδων, οὕτως εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ σημερινοῦ λαοῦ ἡ φύσις ἐμψυχώνεται ὑπὸ τῆς τῶν Νεραιδῶν ὀμάδος. Δαίμονες, ὅπως αἱ Λάμιες καὶ αἱ Στρογγύλες, φοβερίζουν τὸν δεισιδαίμονα λαόν, καθὼς εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ Χάρων, τ. ἔ. ὁ Χάρος ἢ Χάροντας, ζῆ ἀκόμη, αἱ Μοῖραι μοιραίνουσι τὸ νεογέννητον καὶ κλώθουσι τὸ τῆς ζωῆς νῆμα ὅπως εἰς τὰς ἀπωτάτας ἐποχὰς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ. Οἱ νεόνυμφοι ὀδηγοῦνται εἰς τὴν γαμικὴν οἰκίαν, οἱ νεκροὶ θάπτονται μετὰ τελετάς, αἵτινες ἦσαν εἰς χρῆσιν πρὸ δισχιλίων αἰώνων. Οἱ ἄρρωστοι, οἱ ὅποιοι κοιμῶνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἁγίου τινός, δὲν ζητοῦν ἄλλην

ιατροίαν ἢ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἄλλοτε μετέβαινον εἰς Ἐπίδαυρον εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ¹. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν ταῦτα· δὲν εἶναι θέμα μου νὰ ἐκθέσω τὰς πολυπληθεῖς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀρχαίων καὶ σημερινῶν δοξασίων τοῦ λαοῦ. Ἀρκοῦν αἱ σημειώσεις μου νὰ ἀποδείξουν, πόσον ἀτοπος εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐθνότης ἐξηφανίσθη, ἐνῶ καθ' ἕκαστον βῆμα ἡ νέα Ἑλλὰς διαδηλοῖ ὅτι ζῆ ἀκόμη ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς εἰς τὴν νέαν. Ὡς πρὸς τὸν βίον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, φαίνεται ὅτι σλαβικὰ στοιχεῖα εἶναι σπανιώτατα καὶ χωρὶς σημασίαν· οὔτε ἡ περὶ τοῦ Βρυκόλακος δοξασία (ἡ λέξις Βρυκόλακος εἶναι σλαβικὴ, πρβλ. τὸ σερβικὸν Vukodlak) εἶναι καθαρῶς σλαβικὴ, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲν λείπουν διόλου ἀναλογίαι, καθὼς ἔδειξεν ὁ κ. Bernhard Schmidt εἰς τὸ γνωστὸν του βιβλίον Volksleben der Neugriechen. Ὅταν δοξασίαι ἢ ἔθιμα ἢ ἄλλα τοιαῦτα εὐρίσκωνται συγχρόνως εἰς διάφορα ὅμορα ἔθνη, πολλάκις δύσκολον εἶναι νὰ ἀποφασίσωμεν, ποῦ εἶναι ἡ ἀρχὴ ἢ ἡ κοιτίς τοιοῦτου κοινοῦ κτήματος, π.χ. ὅταν πρόκειται περὶ κοινῶν ἠθῶν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Πλὴν ὅμως εἰς τὴν νεοελληνικὴν λαογραφίαν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἐν γένει ἡ ἰδέα ὅτι, ὅπως εἰς τὴν γλῶσσαν, οὕτως καὶ εἰς τὰ ἄλλα οἱ Ἕλληνες ἔδωκαν περισσότερον ἢ ἔλαβον ἀπὸ τῶν τοῦ Αἴμου φυλῶν. Ἀναφέρω ἐν σπουδαῖον παράδειγμα· τὸ ὑποκείμενον τοῦ γνωστοῦ τραγουδιοῦ «ὁ Βρυκόλακος», δηλαδὴ ὁ μῦθος, ὁ ὅποιος ὑπὸ τὸ ὄνομα Leonorensage εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς λαογράφους σλαβικῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, δὲν εἶναι πιθανῶς σλαβικῆς, ἀλλὰ ἑλληνικῆς καταγωγῆς, καθὼς σοφὸς Βούλγαρος ἔδειξε πρὸ ὀλίγου εἰς σπουδαίαν καὶ ἐπιμελεῆ διατριβὴν².

Περὶ βαθείας λοιπὸν καὶ ὁλοκλήρου ἐθνογραφικῆς μεταμορφώσεως τῆς Ἑλλάδος, καθὼς νομίζει ὁ Fallmerayer, σήμερον οὐδεὶς πλέον λόγος. Οἱ Ἕλληνες ἐπαθον, εἶναι ἀληθῆς, τὴν ἐπιμιξίν ξένων, ὅπως ἕκαστος λαός, ὅστις ἔχει ἱστορίαν, ἀλλὰ εἶχον καὶ ἔχουν τοιαύτην ἐσωτερικὴν ζωικὴν δύναμιν, ὥστε ἦσαν εἰς θέσιν ν' ἀπορροφῶν καὶ ν' ἀφομοιώνουν ξένα στοι-

1. Σ. Σ. Ἐ. Καββαδία Τὸ ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπίδαυρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν.

2. Ἴδε Ivan D. Schischmanov Der Leonorenstoff in der bulgarischen Volks poesie, indogerm. Forschungen, IV, 412—448.

1. Περὶ τούτου πρβλ. τὸ νόστιμον παραμῦθι εἰς τοῦ Hahn Griech. u. alb. Märchen, II, 76.

χειά δσα και ἂν εἶναι, χωρὶς νὰ ἀποβάλουν τὸν ἰδικόν των χαρακτήρα· τὸναντίον αὐτῆ ἢ ἐπιμίξις ἀπεταμίευσε νέας ζωϊκὰς δυνάμεις εἰς τὸ μαραινόμενον σῶμα τῆς ἀρχαιότητος καὶ κατέστησε αὐτὸ πάλιν νέον καὶ ζωντανόν. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ὡσάν νὰ ἦτο κάθε Ρωμῶς ἀπόγονος ἀρχαίου Ἀθηναίου ἢ Σπαρτιάτου ἢ ἄλλου κατοικοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ εἰς τοὺς Ρωμῶς ῥέει αἷμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἰδῶ ὀλιγώτερον, ἐκεῖ περισσότερον, καὶ, ὅπερ εἶναι σπουδαιότερον, ἡ σημερινὴ ἐθνότης εἶναι ρωσικὴ ἀνελίξις τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, ἀνελίξις καὶ μεταμόρφωσις, ἡ ὅποια ἐγένετο ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὄλων τῶν παραγόντων, οἵτινες ἐνεργοῦν τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τῶν ἀμειγστέρων ἐθνῶν· ποῦ λοιπὸν ὑπάρχουν ἀμιγῆ ἔθνη καθόσον ἔχουν ἱστορικὸν βίον; Ἄτοπον εἶναι βεβαίως νὰ ταυτίσωμεν τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν γλῶσσαν, τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἐθνότητα, καθὼς νομίζουσι φανατικοὶ τινες ἀρχαιομανεῖς· ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία συνετέλεσαν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ κατὰ βαθμὴν πάντη διάφορον καὶ πολὺ ὑψηλότερον παρὰ οἱ Σλάβοι ἢ Ἀλβανοὶ ἢ ἄλλοι βάρβαροι. Διὰ νὰ γείνη τοῦτο κατάδηλον ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀνόματος «Ρωμῶς», τ. ἔ. *Ρωμαῖος*· ὁ ἐπίσημος τίτλος τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἐπολιτογραφήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ἐξώρισε τὸ ὄνομα Ἕλληνες, τὸ

ὁποῖον εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ σημαίνει τοὺς γίγαντας καὶ προγόνους μυθικῆς ἐποχῆς¹. Οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες δὲν διαφέρουν τόσον ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ὅσον αὐτοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἀντὶ πολλῶν ἀναφέρω εἰς ἔνδειξιν τοῦτου ἓν παράδειγμα· ὁ κ. *K. Krumbacher*, πραγματευόμενος περὶ τῶν μεσαιωνικῶν παροιμιῶν², ἔδειξεν, ὅτι ἡ δημοτικὴ τῶν Βυζαντινῶν παροιμία εἶναι συγγενεστάτη τῆς νεοελληνικῆς καὶ ἐν γένει τῆς τῶν ἀνατολικῶν λαῶν παροιμίας, ἀλλὰ δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος παραδιδόμενας παροιμίας. Ὅσον καὶ ἂν ἐτρέφθησαν οἱ φιλολογικοὶ τοῦ Βυζαντίου κύκλοι εἰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις, ὅσον καὶ ἂν ἐθεώρησαν οἱ ἐγγράμματοι Βυζαντινοὶ ὡς πηγὴν καὶ ἀρχὴν πάσης παιδείσεως τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἀρχαίου πνεύματος, — αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθηματὰ τοῦ λαοῦ (αἱ παροιμίαι εἶναι γνήσιον προῖον τῆς τοῦ λαοῦ ψυχῆς) ἐπορεύοντο τοὺς ἰδικούς των δρόμους, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ αὐτοὶ ἔλαβον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ· καὶ ἡ «Ρωμαιοσύνη» εἶναι γνήσιον τέκνον τῆς ἀρχαίας μητρὸς.

1. Σ. Σ. Ἐ. Πρὸλ.: *B. A. Mystakidis*, Byzant. Deutsche Beziehungen Über die . . . Bedeutung D. Wörter *Ἕλλην*, *Ρωμαῖος*, *Γραικός* in Mittelalter.

2. ¹⁶ Sitzungsber. d. k. bayer. Akad. d. Wiss. 1893, II, 1 ἐπ.

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ

ΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΑΚΗΝ ΖΩΓΡΑΦΟΝ¹

ΜΕΓΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ὑπὸ

Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν κατὰ τὴν „ΑΤΒ“ τακτικὴν συνεδρίαν τῆς 2 Νοεμβρίου 1898.

Γίγαντα τῆς παρ' Ἑλλήσιν ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καταδέχεται μετὰ μικρὸν ἐκ τῆς ξένης εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἢ βασιλῆς τῶν πόλεων, ἢ δὲ χλόη τοῦ ἐπιόντος ἕαρος θὰ καλύψῃ τὸ σεπτὸν παρ' ἡμῖν μνημα ἀνδρός, ὅστις ζῶν πλείονα τοῦ ἐνὸς ἠγεῖρε τῆς ἰθνηκῆς αὐτοῦ φιλοτιμίας μνημεῖα. Τοιοῦτον καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἰδρυμα ἐτέλεσε χθὲς μνημόσυνον ὑπὲρ τοῦ γεννησιοτάτου τῶν ἰδρυτῶν καὶ μεγίστου τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ, παρέχεται δ' ἡμῖν σήμερον ἀφορμὴ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν τιμητικὴν τοῦ ἐγκωμίου ἐντολὴν ἐκτιμῶντες γενικώτερον μὲν τὰς σπανίας τοῦ μεταστάντος ἀρετᾶς, ἰδιαίτερος δὲ τὴν διὰ τοῦ σωματείου τούτου δρᾶσιν τοῦ **ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ**.

Ὅνομα, πληροῦν πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν, δὲν χρῆζει ἐπαίνων πομπωδῶν, ἀπέριτος δὲ τούναντιον καὶ εὐλαβῆς αὐτοῦ μνεῖα ἐν τελετῇ σεμνῇ θ' ἀπετέλει τὸν μόνον πρέποντα χαρακτηρισμὸν ἀνδρός ἀρχαϊκοῦ τὸ ἦθος καὶ μεγαλοουργοῦ τὴν προαίρεσιν. Οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι πολλάκις τὸ τέρμα θορυβωδέστερον ἀτήμου βίου, τῶν οἰκείων δὲ φυσικὴ συμπάθεια καὶ τῆς κοινωνίας ἕξι παραδεδομένη αἰτιολογοῦσι καὶ πανδήμους ἐνίοτε παρ' ἡμῖν κηδείας· ἀλλ' οἱ συνδέσαντες τὴν βιοτικὴν δραστηριότητα πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Γένους ἀξιοῦνται τῶν κοινῶν εὐλογιῶν καὶ μακρὰν τοῦ πατρῖου ἐδάφους ζῶντες καὶ ἐν τῇ ξένῃ κλειόντες τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀδύνη ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῶν εὐαριθμῶν πλέον παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν, οἵτινες

φέρουσιν ἐπαξίως τὸ ἐπάνυμον ἔθνηκοῦ εὐεργέτου, ἀπολείπεται πολὺ τοῦ ἀλγους, ὅπερ ἐμποεῖ ἢ συναίσθησις τοῦ δυσαναπληρώτου κενοῦ, τοῦ καταλειπομένου ἐκάστοτε διὰ τῆς ἐκλείψεως καὶ τῶν τελευταίων τοιοῦτων, ἐπιτακτικῶς ἐπιβάλλεται ἡμῖν ἢ κριτικὴ ἐπισκόπησις τοῦ ὅλου ἔργου τοῦ *Χρηστάκη Ζωγράφου* καὶ τῆς συναφοῦς πάντοτε πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκπληρώσεως τοῦ προορισμοῦ, ὃν ἔταξεν ἑαυτῷ ὁ αἰδίδιμος ἀνὴρ.

Ἦν χρόνος, καθ' ὃν τὴν ἡμετέραν ἐνταῦθα κοινωνίαν διέπνεεν αὔρα φιλομουσίας ἀγνῆς, εἶχε δὲ ἢ ἐπιστήμη ὑπερηφάνους καὶ σεμνοῦς ἱεροφάντας, καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ λογίου σπουδαστήριον καθίστατο ἀπρομελετήτως τὸ κοινὸν συνεντευκτήριον τῶν πλουσιῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων. Τὴν θύραν τοῦ πλουσίου δὲν ἔκρουεν ὁ λόγιος ποτέ, διότι εὕρισκεν αὐτὴν πάντοτε ἀνοικτὴν διὰ τὰς κοινὰς ἀνάγκας, συχνότατα δὲ ὁ πλούσιος ἔκρουε τὴν θύραν τοῦ λογίου διαπυθνόμενος ποῖαν ἐκ τῶν χαινουσῶν τοῦ Γένους πληγῶν νὰ ἐπουλώσῃ πρώτην.

Καὶ οὕτως εἶχε συναφθῆ μεταξὺ ἠγέτιδος καὶ λογίας τάξεως ἀλληλεγγύη τις γονιμωτάτη εἰς ἔργα κοινωφελῆ, τὰ φωτεινὰ δὲ σμεία τῆς διαβάσεως τοιαύτης συνωρίδος ἐλάμπουσι μέχρις ἡμῶν ὡς μετέωρα μακαρίου φωτός ἐν τῷ Ἰσῳφ τῆς συγχρόνου παρακμῆς καὶ νάρκης. Ἄνδρες, ἀδροτάτην ἔχοντες παιδευσιν, σοφοὶ ὄντως καὶ μεγαλοπράγμονες, ἡρμήνευον πρὸς Κροίσους φλεγόμενους ἐξ ἀγάπης πρὸς τὰ γράμματα—καθ' ἣν ἢ ἐποχὴ ἐκείνη ἀπέδιδεν εἰς τὴν γοήτιδα ἐκφρασιν λατρείαν—ἡρμήνευον τὰς ἀληθινὰς τοῦ Γένους ἀνάγκας, καὶ τὰ ῥήματα τῶν λογίων ἦσαν θέσφατα διὰ τοὺς πλουσίους, καὶ ἡ γνώμη τῶν ἐπαϊόντων ἀπετέλει τὸ πρόγραμμα τῆς δρᾶ-

1. Μετεβλήθη ἐν τισιν ὁ ἐπιμνημόσυνος οὗτος λόγος, δημοσιευόμενος ἄλλως ἢ ὡς ἀπηγγέλθη.

σεως ἀνδρῶν ἐπὶ φιλοτιμίᾳ ἴση καὶ τῷ πλούτῳ ὑπερχόντων. Ποῦ νῦν ἡ ἀμίλλα ἐκείνη ἢ εὐγενής τῶν ὁμογενῶν ὑπὲρ ἐφαρμογῆς ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἐνεπνέοντο ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων τῆς ἡμετέρας κοινωνίας; Ὅσοι αὐτῶν πονοῦσι σήμερον τὴν πρὸς ἐκφυλισμὸν τείνουσαν κατάστασιν τῆς νεοτεύκτου ἡμῶν κοινωνίας ἀριθμοῦνται ἐπὶ τῶν δακτύλων, τηρηταὶ δὲ οὗτοι παραδόσεων ἱερῶν δυσκολεύονται εἰς τὴν εὐρεσιν συνεργατῶν, εἰς οὓς νὰ μεταδώσωσι τὸ πῦρ τῆς προγονικῆς φιλοτιμίας. Εἰ δὲ που καὶ λόγιοι, ἔχοντες βαθεῖαν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀποστολῆς, ἤθελον τολμήσει καὶ δι' ἔμφρονος ἔτι σιωπῆς νὰ ὑποδηλώσωσιν ἀποδοκιμασίαν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, παραγκωνίζονται καὶ οὗτοι θάττον ἢ βραδύτερον σκαιῶς ὡς πεφωτισμένοι μάρτυρες παντοίας ἐν πᾶσιν ἀνεπαρκείας. Καὶ οὕτω ἀντιπεπνυμένω, ὡς ἄλλοτε, δημιουργῶν ἀναθρώσκουσι νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν αὐτοσχέδιαι μεταρρυθμισταί, καὶ αἱ φωνασκαίαι τῶν τριόδων ἀποψιλοῦνται εἰς δόγματα ἀναμορφωτικά, καὶ ἡ φιλοπροσωπία καθιερώθη ὡς ἡ πανάκεια παντὸς πλέον κοινωνικοῦ νοσήματος.

Ἡ προμηθὴς ὁμως τῆς μακαρίας ἐκείνης περιόδου ἐνέργεια ἀπέβλεπεν εὐθὺ εἰς τὴν κλήρωσιν τῶν μᾶλλον ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν, καὶ ἐπειδὴ ἔσπερευτο τέως ἡ πρωτεύουσα ἐντεκτηρίου κοινοῦ τῶν λογίων, δι' οὗ νὰ συνάπτηται ἡ κοινωνία πρὸς τε τὰ παιδευτήρια καὶ τὰ ἄλλα πνευματικὰ φυτῶρια, τὴν πρωτίστην ταύτην ἀνάγκην τοιοῦτου κατιδόντες εἰ ἀμφὶ τὸν ἀείμνηστον Βασιάδην εὗρον ὁμοθυμῶς τελεσιουργοὺς πάντας τοὺς ὑπορουντας ὁμογενεῖς. Τότε πρώτην φορὰν εἶδεν ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ κοινωνία τὸ ὄντως ἐκλαμπρον θέαμα ἀμίλλης εὐγενοῦς ἀνδρῶν ἡγετων, οἵτινες, σφίγγοντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, προέβαινον οὕτω συνησπισμένοι ἐν βουλῇ μιᾷ καὶ προαιρέσει ὁμοίᾳ εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ συντήρησιν συλλόγων, παιδευτηρίων, διαγωνισμάτων καὶ ἄλλων συναφῶν πρὸς τὰς προσιπτούσας χρεῖας ἔργων. Κορυφαῖα σπταί, ἀείποτε ὑπεροχῆς ἐν τῇ εὐπορίᾳ ὀργόμενοι, Ζαρίφης, Στεφάνοβικ καὶ Ζωγράφος ἐπεκρότησαν πρῶτοι καὶ ἰδαπάνησαν οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ κέντρου τούτου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν παντὸς ἐπι ἐξπορεύθη ἐμπνευσθὲν καὶ νομοθετηθὲν ἐν τῷ Ἀρείῳ τούτῳ Πάγῳ τῆς κα' ἡμᾶς κοινοπραγίας.

Μεγαλοπρεπέστατος ὁ μὲν καὶ ἀρειδὴς

ὅσον οὐδαίς, αὐτὸ τοῦτο κλέπτων ἑαυτὸν ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς κοινὰς ἀνάγκας, διήλθε τὸν βίον εὐεργετῶν μέχρι τελευταίας πνοῆς· σιωπηλὸς ὁ δέ, καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ μάρτυς τῶν ἰδίων ἀγαθοεργιῶν, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρὶς ἴσως νὰ ἴδῃ καὶ πάντα ὅσα ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἔπραξε· σκοπίμως δὲ ἰδίᾳ δρῶν ὁ ἀείμνηστος Ζωγράφος ἠνύνησε τὸ ἴδρυμα τοῦτο ὑπὲρ πάντα ἄλλων τῶν ἐν Μούσαις συναδελφῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐπετέλεσε τὰ γενναϊότατα καὶ ἀποτελεσματικώτατα τῶν ἐαυτοῦ βουλευμάτων.

Τὸ πρῶτον τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀγωνοθετημάτων ὑπῆρξε τὸ Ζωγραφεῖον Διαγώνισμα. Διὰ τούτου ἐθεμελίωσεν ὁ ἀείμνηστος χορηγὸς τὴν σκοπιμωτάτην ἀναμφιβόλως ἀποπειραν πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς σωτηρίας ἐκείνης γνώμης, ὅτι ὁ λεκτικὸς πλοῦτος τῶν ζώντων τοῦ ζῶντος ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδιωμάτων ὀφείλει καὶ ἐπαρκεῖ ν' ἀποτελέσῃ ὡς εὐρυτάτην τὴν βᾶσιν τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης, ἣτις λέγεται νέα μόνον καὶ μόνον διότι εἶνε πρόσφατον ἱστορικὸν κατάντημα τῆς παλαιᾶς, καὶ οὐχὶ διότι ὁ κλάμος καὶ ἡ διδασκαλία συγγραφέων καὶ λογίων δευτερευούσης πάντοτε ἀξίας ἀπετύπωσαν εἰς αὐτὴν ἄλλοτε μὲν εὐαρμόστως, ἄλλοτε δὲ καὶ τὸ πλείστον βιαίως τὴν σφραγίδα ἐφημέρου περὶ τοὺς τύπους καινουργίας. Ἐὰν ἡ καινοφανὴς αὕτη μορφή εὐαρεστῇ ἔτι εἰς καινόσπουδον ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας κοινωνίαν, οὐδένα πλέον ἐκπλήττει τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο σύμπτωμα, μετὰ τὴν πάροδον ὁμως τῆς πρώτης ἐκείνης καὶ κρισίμου πρὸς ἀρχαῖσμὸν ὁρμῆς ἐτράπημεν προφανῶς καὶ εὐτυχῶς—οὐχὶ μὲν ἔτι τὴν μέσσην, ἀλλ' ὅπως οὖν εὐθυτέραν ὁδὸν, χωρὶς μάλιστα ἢ φυσικῶς ἐπελθοῦσα πρὸς ἐντελῆ δημῶδη καὶ ἰδιωματικὴν φράσιν ἀντίδρασις νὰ εὕρη πολλοὺς μιμητάς, ὧν τὰ πρότυπα ἐσάρωσεν ἀδυσώπητος ἡ θύελλα τῶν τελευταίων πολιτικῶν γεγονότων, ἱστορικὴ αὕτη δημιουργὸς φιλολογικῆς ἀφασίας καὶ παντοίας ἄλλης περισυλλογῆς.

Περὶ ἔργων δὲ σύμπτωμα ἀντιφατικῆς ὁλως τῶν πραγμάτων τροπῆς ἀπετέλεσεν αὕτη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἢ ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι διὰ τοῦ Ζωγραφείου Διαγωνίσματος ἐργασία. Ἐνῶ δηλονότι παρ' ἡμῖν, ἐνταῦθα κυρίως, καὶ διὰ τῶν τοῦ Συλλόγου ἀντιπροσώπων ἐπεδιώκετο πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἄκρατος τοῦ λόγου ἑλληνισμός, ἐτείνομεν δὲ

μικροί και μεγάλοι ν' αναστήσωμεν ἐκ νεκρῶν ἂν οὐχὶ τὴν ξηνοφώντειον, ἀλλὰ τὴν πλουτάρχειον τοῦλάχιστον γλώσσα, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατωρθώσαμεν πράγματι. νὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν μισοβάρβαρον τῆς βυζαντινῆς παρακμῆς φράσιν, διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς δεξιᾶς θυμοσώφου ἀγωνοθέτου ἐδεικνύετο ἡμῖν τὸ διπλοῦν κάλλος ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ παλαιοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἑλλήνων συγγραφέων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κάλλος τοῦ συγχρόνου ἐν τοῖς συντρίμμασι τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὡσεὶ ἐλέγετο εἰς ἡμᾶς σαφῶς, καὶ δι' ἡμῶν εἰς ἄπαντας τοὺς λογίους, ὅτι ὑπάρχουσι μὲν πρότυπα ἀφθίτου εὐμορφίας ἐν τῇ προγονικῇ λογοτεχνίᾳ, ὑπάρχει δὲ καὶ ἐν τῷ στόματι τοῦ ζώντος λαοῦ ὄργανον πρόσφορον πρὸς μελέτην ἐκείνων· πρὶν ὅμως συγκολληθῶσι τὰ θρύμματα τοῦ προχείρου ἐργαλείου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατασκευὴν ἄλλου εἰσβιάζοντες κατ' ἰδίαν ἕκαστος μέθοδον καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ἕκαστος ἐμπειροκαλίας ἀρχαιοπρεπεῖς δῆθεν τύπους καὶ ἐκφοράς εἰς λέξεις ἐπιτηδειοτάτας ἄλλως πρὸς κοινὴν συνεννόησιν, τὸν μόνον σκοπὸν τοῦ τε προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Ὅτι βαθμηδὸν ἀνεστάλη ἡ ἀκατάσχετος ἐκείνη κλίσις πρὸς ἐπιδεικτικὴν στρέβλωσιν τοῦ τεχνητοῦ τῶν λογίων λεξιλογίου εἶνε φανερώτατον, τὴν μόρφωσιν ὅμως γλώσσης ἀξίας τοῦ ὀνόματος ἀπεκδέχεται βεβαίως τὸ ἔθνος ἐξ ἐργασιῶν συναφῶν πρὸς τὸ Ζωγράφειον Διαγώνισμα, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτοῦ τούτου.

Ἡ ἐργασία αὕτη συντελεῖται ἀπὸ εἰκοσαετίας καὶ πλέον ἀπροσκόπτως. Καθ' ἕκαστον ἄλλοτε ἔτος, ἀπὸ τινος δὲ ἀνά διετίαν, συμφορεῖται ἐν τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου πολῦτιμος σειρά λεξιλογίων, παραμυθίων, παροιμιῶν καὶ ἀσμάτων δημοτικῶν, διὰ πάντων δὲ τούτων καταρτισθήσεται βαθμηδὸν τὸ σύνολον τῶν διαλεκτικῶν τῆς γλώσσης φράσεων, δι' ὧν ὑπὸ τε λογοτεχνικὴν καὶ ἐθνολογικὴν ἐποψιν πολλὰ ὠφελήθησεται ὁ ἑλληνισμός. Τὰ θρύμματα τοῦ μεγάλου γλωσσικοῦ οικοδομήματος θὰ συναρμολογηθῶσιν ἡμέραν τινὰ καὶ θὰ ἀποτελεσθῇ οὐρανομήκης ὁ κολοσσὸς τῆς γλώσσης, ἥτις καὶ ἐν χρόνοις δυστυχεστάτοις δὲν ἀπέβαλε τὰ θεῖα αὐτῆς γνωρίσματα, ὁμοῖα κατὰ τοῦτο πρὸς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα τῆς πατρίου τέχνης μνημεῖα, τὰ ὁποῖα παρεμόρφωσε μὲν, ἀλλὰ δὲν ἐξεμηδένισεν ὁ χρόνος· τότε δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος θὰ

ὁμολογήσῃ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐνταῦθα ἐκτελουμένης ἐργασίας καὶ θὰ εὐλογῇ μετ' ἡμῶν τὸ σεπτὸν ὄνομα τοῦ φιλοτιμοτάτου ἀγωνοθέτου, τοῦ ἀειμνήστου *Χρησιδάκη Ζωγράφου*.

Τὸ δὲ ἕτερον, ὄντως μεγαλεπήβολον, ἀγωνοθέτημα, ὅπερ καὶ δι' ἡγεμονικῆς δωρεᾶς ἠσφάλισεν εἰς τὸ διηνεκές, εἶνε ἡ φερώνυμος *Βιβλιοθήκη*, ἥτοι ἡ ἐκδοσις τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ὑπὸ ἐπιστημόνων λογίων, ἡμετέρων τε καὶ ξένων. Θυμοσώφος πρόνοια τοῦ Ζωγράφου καὶ φιλοπάτριδος συμβούλου, τοῦ *Βασιάδου*, θερμουργῆς εἰσήγησις ἐδημιούργησαν τὴν *Βιβλιοθήκην* ταύτην μετὰ μεγάλων ἀναμνηστικῶν πρὸς τὴν εὐδωσίαν τοῦ ἔργου ἐλπίδων.

Τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν διείδεν ἡ φιλόσοφος τοῦ *Κοραῆ* διάνοια ἐγκειμένη εἰς τὴν μελέτην τῆς προγονικῆς σοφίας, ὅλον δὲ τὸν βίον ἀφιερῶσας ἐκεῖνος εἰς τὴν φαινήν ἰδέαν, κατέλειπεν αὐτὴν ἀποθνήσκων κληρὸν ἀτίμητον εἰς εὐαρίθμους λογίους. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεύσις παρῆγετο ἕκτοτε καὶ παρέχεται ἀφθονος κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ πολλαπλῆ εἰς χιλιάδας Ἑλληνοπαίδων, πνεύματος ὅμως καὶ γράμματος ἔγεινε τοσοῦτον ὀλεθρία σύγχυσις, ὥστε δικαιοῦται τις ἀδιστακτικῶς ν' ἀποφανθῇ σήμερον ὅτι ἀντὶ τῆς γνώμης καὶ τῶν συμβουλῶν τοῦ ἀθανάτου ἀνδρὸς ἐπεκράτησαν οἱ ἀντίθετοι ἀκριβῶς ἰσχυρισμοὶ τῶν νηπίων αὐτοῦ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀντιπάλων. Ἡ εἰς τὸ εἶδος προσκόλλησις ἐξηνέμωσε τὴν οὐσίαν, καὶ οὐ μόνον ἡ γλώσσα ἡ ἑλληνικὴ καθόλου ὡς γλώσσα, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι ὡς ἐξωτερικὴ αὐτῆς μορφή ἀπετέλεσαν τὸ μόνον ψιλὸν ὑποκειμενὸν διδασκαλίας καὶ παιδείσεως ἐν γένει, ὁ πάγκαλος δ' ἐκεῖνος κόσμος, εἰς τὴν φανταστικὴν ἀνάπλασιν τοῦ ὁποῖου κυρίως πρέπει νὰ καθοδηγῇ ἡμᾶς ἀδικλείπτως ὁ παλαιὸς λόγος, ἡμαυρώθη, ἀπετράπη σκαιῶς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων καὶ ἐτάφη ἐντὸς αὐτῶν τῶν παλαιῶν κειμένων, ἵνα διασωθῇ μόνη ἡ ἀτελεύτητος γραμματικὴ ψυχαγωγία.

Ἐπὶ χρῆσταῖς ἐλπίσιν ἀνακοπῆς τοῦ θολοῦ τούτου ρεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἡμῶν πράγματα, ἰδρῦθη ἡ *Ζωγράφειος Βιβλιοθήκη*, ἐνεπιστεύθη δὲ ἡ ἐκδοσις τῶν ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων εἰς ἐξόχους ἐπιστήμονας, καὶ ἔδωροφορήθη τὸ ἔθνος διὰ συγγραμμάτων πάσης σοφίας καὶ ἐμπειροκαλίας μεστῶν. Οἱ παρακολουθοῦντες τὴν

παρὰ τοῖς ξένοις μελέτην τῆς προγενικῆς ἡμῶν ἀγαθότητος, οἱ γνωρίσαντες ἐκ τοῦ σύγγεγυς τὴν συνεχῆ ἐπίδρασιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπὶ τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν, μετὰ χαρᾶς ἀνεκκλήτου ἐχαιρέτισαν τὴν ἐμ-
 ράνισιν τῶν πρώτων τῆς Βιβλιοθήκης τόμων, οὓς μετ' εὐλαβείας ἴσης ἠσπάσθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ξένων ἑλληνιστῶν, εὐχρηθέντες ἀνά-
 λογον πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ χορηγοῦ καὶ τοὺς ἀτύτους πόνους τῶν ἐκδοτῶν ν' ἀντλήσῃ καὶ τὸ διψῶν ἔθνος τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.—Καὶ ὁ Σύλλογος ἠνοίξε τὰς πύλας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀποθήκας καὶ δι' ἐπανεπιλημμένων προκηρύξεων προσεκάλει τὰς ἀπόρους κοινότητας καὶ τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας μαθητὰς νὰ προσέλθωσι καὶ παραλάβωσι τὰ προωρισμένα πρὸς διανομὴν ἀντίτυπα.

Τίς δὲν θὰ καλύψῃ τὸ πρόσωπον ἐξ ὀδυνηροῦ θάμβους, μανθάνων τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, ὅτε ἀόρατος παρίσταται ἐν μέσῳ ἡμῶν ἡ ἁγία τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου ψυχῆ, ὅτι ἀπειράριθμοι περισσεύουσιν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τοῦ ἰδρύματος τούτου οἱ τόμοι τῆς πολυτίμου Βιβλιοθήκης; Ὁ ἐπώνυμος αὐτῆς χορηγὸς διὰ δωρεᾶς μεγάλης ἔθηκεν ἄριστον ἀγῶνα, ἠρμήνευσαν δὲ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ ἄνδρες βαθέως κατανοοῦντες ποῦ ἔγκειται ἡ πηγὴ τῆς νέας τοῦ ἔθνους ζωῆς, ἐξ ἧς θ' ἀναβύσῃ τῆς ἀναγεννήσεως τὸ λουτρόν. Ποία ἡ αἰτία τῆς ἀπιστεῦτου πρὸς τὴν ἀρχαίαν μάθησιν ἀδιαφορίας ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν;— Ἀναμφιλέκτως ἡ ὀλεθρία τροπῆ, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ δεκαετηρίδων πολλῶν ἡ πρώτη καὶ μέση κυρίως παιδείσις, ὡς καὶ ἡ ἀνωτάτη, ἐφ' ἧσιν κατὰ λόγον φυσικὸν μεθαρμύζεται καὶ αὕτη πρὸς τὰς ἐφημέρους ἀνάγκας τῶν δύο πρώτων. Ὡς δηλονότι ἡ ἄψυχος, ἀνεπιστήμων καὶ τυπικὴ διδασκαλία τοῦ ὀρθοκέντρικοῦ μαθήματος ἐγέννησεν αὐτὸ τοῦτο καταφρόνησιν πρὸς τὰς πατρίους παραδόσεις καὶ ἐψύχρηνε τὰς καρδίας δύο ἡδὴ γενεῶν, οὕτω καὶ ἡ προσκόλλησις εἰς τὸ γράμμα τῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἀνεκδιηγήτου ἀπειροκαλίας καὶ σκαιότητος ἀπόπνιξις τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἐν τῇ πολυτελεῖ διδασκαλίᾳ προουκάλεισάν τὴν εὐνόητον ἀπέχθειαν μαθητῶν καὶ ἀποφύτων τῶν πλείστων ἐκ τῶν ἡμετέρων σχολείων πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καθόλου καὶ τὰ πρότυπα τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, ἴστω καὶ ἂν παρέχωνται αὐτοῖς κατόπιν ἐορτῆς ἠρμηνευμένα ὑπὸ τῶν σκηπτύγων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμης. Μείζον τούτου κακὸν δὲν

ἐφαντάσθησαν καὶ οἱ ἀπαισιοδοξότεροι τῶν πατέρων ἡμῶν. Εἰς μάλιστα τούτων, ὁ καὶ ὀξυδερκέστατος πάντων, ἐφοβεῖτο μήπως ἄλλα περὶ ἡμᾶς ἔθνη προλάβωσι τὸ ἡμέτερον εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ παραγκωνισθῶμεν πρὶν ἢ προφθάσωμεν νὰ προβῶμεν τὰ πρῶτα ἐτι βήματα, ἀλλὰ δὲν ἐπίστευε βεβαίως ποτέ, ὅτι μετὰ τὴν σύστασιν ἀπειραριθμῶν σχολείων, μετ' ἐπαίνων πολλῶν καὶ θορύβου πλείστου λειτουργούντων, μετὰ τὴν πολυδάπανον ἔκδοσιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἤθελεν ἀνοιχθῆ ἡ χάσμα μυστηριώδες μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ.

Οἱ ἀρνούμενοι τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀρνούνται αὐτὰ τὰ πραγματικὰ γεγονότα, οἱ ἀναζητοῦντες δὲ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ ἀλλαγῆ ἢ ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας τῆς γλώσσης, ἀπατώσι μὲν ἑαυτοὺς, φέρουσι δὲ καὶ βαρυτάτην τὴν εὐθύνην τῆς ἀκουσίας παραπλανήσεως καὶ ἄλλων. Τὸ κακὸν εἶνε μέγα καὶ ὀλεθριώτατον, ἡ αἰτία δὲ αὐτοῦ αὕτη καὶ μόνη, ἡ πλημμυρὴς παιδείσις· καὶ οὕτω ἡ ἔξοχος πρωτοβουλία ἐνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς ἐξουδετεροῦται ὑπὸ μυρίων συγχρόνων χειρῶν.

Τὸ γεγονός δὲ τοῦτο ἀρκεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικωτάτη ἀντιπαραβολὴ μεγαθύμου ἀφ' ἐνὸς προαιρέσεως καὶ ἀκαταλήπτου ἀφ' ἑτέρου τρόπου, καθ' ὃν ἐννοεῖ, ἢ μᾶλλον δὲν ἐννοεῖ νὰ καρπῶται ἐξαιρέτων πρὸς αὐτὴν εὐεργεσιῶν ἢ σύγχρονος κοινωνίας. Εἰς τοῦτο ἐπίσης δυνατὸν νὰ συνοψισθῆ ἡ ἐκτίμησις τῆς συγχρόνου κοινοπραγίας καὶ ἡ προσεχῶς μέλλουσα ἡμῶν τύχη, ὅτι πρὸς τσαύτην ἐνὸς καὶ μόνου ἀνδρὸς μεγαλοπραγμοσύνην δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καταμετρηθῆ, μηδὲ κατὰ προσέγγισιν, ὀλοκλήρων παρ' ἡμῖν κοινωνικῶν ομάδων ἢ ἀσύστατος καὶ μικρόθυμος ἐνέργεια, διὰ νὰ ἀποδειχθῆ συμφανεστάτα, ὅτι εἰς ἐν ἡμῖν τὰ μέγιστα δύναται νὰ διαπράξῃ, καὶ δύο ὁμῶς μόνων ἢ ἀπὸ κοινοῦ σύμπραξις ἀποβαίνει τάχιστα μικροδύναμος καὶ λοξή.

Ἔτι τῶν μεγάλων ἐνὸς μόνου βουλευμάτων, τῆς ἰσοκρατείου δηλονότι ἀνδρὸς ἀρετῆς, δὲν εὐρίσκομεν ἐν τῇ κοινῇ συνεργασίᾳ ἀντιστάθμισμα ἀνάλογον, εἶνε φαινόμενον χρῆζον πολλῆς ὄντως μελέτης. ὅσης καὶ καθίσταται πρόξενον ὀδύνης εἰς τὸν ἀναλογιζόμενον ὅποιον ἄρα γε θὰ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα ὁμοφώνου, συντόνου, εἰλικρινοῦς καὶ πειθαρχικῆς συναντιλήψεως ἐν τῷ ἔργῳ τῆς

ἀληθινῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μόρφωσιν κοινωνικῆς προόδου.

Τῆς ἄλλης τοῦ *Χρησιάνῃ Ζωγράφου* εὐποιίας τὸν ἀτελεύτητον ὄραμαθὲν δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, διότι σφραγίδα λήθης καὶ σιωπῆς ἐπέθηκεν ὁ παράγορος ἐκεῖνος τῆς πενίας ἄγγελος εἰς πᾶσαν τῆς πασχούσης κοινωνίας ἰδιαιτέραν συνδρομὴν, τὴν ὑπὲρ τῆς παιδείας μέριμναν αὐτοῦ σκοπίμως καθιστῶν γνωστὴν καὶ πανελληνιον οὕτω προκηρύττων τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγῶνα. Στενόψυχοι ἐπικριταὶ θὰ παρενόουν ἴσως ἀμβλυωποῦντες τὴν φαινήν τοῦ εὐγενεῶς ἀγωνοθέτου πρόθεσιν, ἐπιδεικτικὴν καταγινώσκοντες αὐτοῦ δρᾶσιν, ἀλλ' εὐτυχῶς οὐδέποτε εἶνε προσετὴ εἰς σώφρονας καὶ ὑπερφάνους κορυφὰς τῆς εὐτελείας ἢ σοφιστικῆ μικρολογίας. Ἐδρα ἐκεῖνος καὶ ἐνήργει ὑπὲρ τῶν γραμμάτων φανερώτατα, οὐδένα λόγον ἔχων νὰ συγκαλύπτῃ τὴν φιλότιμον ἐνέργειαν, ἥτις καὶ ἀμιλλαν ἠδύνατο νὰ διεγείρῃ εὐγενῆ, προκλητικὴν δέ, οὕτως εἰπεῖν, καθιστῶν τὴν ἰδίαν πρωτοβουλίαν, κατεβίβαζεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἄλλους ὁμοτίμους ἀγωνιστάς, ἔτοιμος νὰ ὑπερακοντίσῃ πάντας ἐνίοτε ὁμοῦ, οὐδενὸς δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπολειφθεῖς.— Ἡ ἀναθηματικὴ κάτω τοῦ Συλλόγου στήλη προώρισται νὰ διακωνίσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, τὸ ἐπώνυμον τοῦ ἱδρυτοῦ *Ζωγράφου* εἶνε μνημεῖον τῆς μεγαλοφροσύνης καὶ τῶν θετικῶν ἀρετῶν, δι' ὧν ἀποκτᾶται καὶ χρησιμοποιεῖται ὁ πλοῦτος, σπανιώτατα δῶρημα τυφλῆς τύχης, ἢ διὰ τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* τελείωσις τοῦ ἔργου, ὅπερ ἐγκαι-

νίσαντες οἱ *Ζωσιμάδαι*, τῆς αὐτῆς μεγαλῶνυμου πατρίδος τέκνα, κατέλιπον ἡμιτελεῖς, εἶνε πρόσθετος ἔπαινος τῆς γενναιότητος τοῦ τὸ *Ζωγράφου* *Διαγώνισμα*, ἀθάνατον μνημεῖον τῆς ἀγαθῆς αὐτοῦ περὶ πάντα προνοίας, καὶ αὐτὴ δὲ τέλος ἐκεῖ ἢ τῆς *Ὀμηρικῆς* ἀποθεώσεως εἰκῶν, ἢ τοσοῦτον ἀθρόαν ἐμποιοῦσα ἐντύπωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεωμένων, τῆς μεγαλοπρεποῦς ἐμπειροκαλίας τοῦ λαμπρῶν μαρτύριον, μεγάλη ὡς ἡ καρδία του, ὡραία ὡς τὰ ὑπὲρ προκοπῆς τοῦ Γένους διανοήματα του καὶ πλήρης σημασίας ὡς ἐκάστη πράξις του, σύμβολον ἀριπρεπείας τῆς ἰδίας ἐν τῇ εὐποιᾷ ὑπεροχῆς, διότι εἰς αὐτὸν βέβαια ἐμπρέπει ἢ μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Συλλόγου πρωτοκαθεδρία, εἰς αὐτὸν θὰ προσέφερον ὁμότιμοι ἐπὶ φιλογενεῖα συνάδελφοι τὴν δάφνην τῆς ἐνδόξου νίκης.

Τοιοῦτον ἄρα κλῆρον δόξης καταλείπει τοῖς φέρουσι τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα ὁ αἰοίδιμος ἀνὴρ. Ὁρθοῦντες καὶ οὗτοι τὸ γένος μετὰ τῆς ἐπιζώσης σεβαστῆς τοῦ βίου καὶ τῶν εὐεργεσιῶν συντρόφου δὲν θὰ ἀπορφανίσωσι τὸν Σύλλογον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ὑπ' ἐκείνου καθιερωθείσης προστασίας τῶν γραμμάτων καὶ παντὸς ὅ,τι ἀφίλοκερδεῖς λόγοι τελεσιουργοῦσιν ἀθορύβως ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ, ὅπερ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἠγάπησεν καὶ ἐτίμησεν ἐκεῖνος, ἀντιτιμηθεῖς παρ' αὐτοῦ ἐξ Ἰσοῦ καὶ ἀγαπηθεῖς ὅσον οὐδεὶς ἢ δὲ μνήμων τῶν ἀλίπτων εὐεργεσιῶν αὐτοῦ κοινωνία μετὰ σύμπαντος τοῦ Γένους θὰ καταστήσῃ ἀσφαλῶς τοῦ

ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΥ αἰωνίαν τὴν μνήμην.

ΚΟΙΝΑ ΝΟΜΙΜΑ

Ἡ

ΤΟ ΠΑΡ' ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟΝ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ)

ὑΠὸ

ΝΕΣΤΟΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗ, δικηγόρου

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΕ συνέδριᾳ τῆς 30 Νοεμβρίου 1898.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α' Ἐν τῇ νηπιώδει τῶν ἔθνων ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἡ φαντασία καὶ τὰ πάθη ἐκράτουν τοῦ λογικοῦ, αἱ βιοτικαὶ σχέσεις ἦταν τραχεῖαι· κατὰ δὲ τοὺς ἡρωϊκούς χρόνους οἱ βασιλεῖς, ἐνοῦντες εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἰσχύν, ἀπένεμον τὴν δικαιοσύνην, ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὴν κρίσιν ἢ τὴν βούλησιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ἐξουσία περιωρίζετο ὑπὸ τῆς θρησκείας, ἀποκαλυπτομένη ἐν οὐρανοῖς ἢ ἄλλως πως, ἢ δὲ ἀστικῇ καὶ ποινικῇ νομοθεσίᾳ παρίστατο συμβολικῶς ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τῶν τριῶν θυγατέρων τῆς Θέμδος, αἵτινες ἐπέβλεπον τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, προεδρεύοντες τοῦ βασιλέως τῶν θεῶν¹. Προϊόντος ὁμοῦ χρόνου, πολλοὶ ἐν τῷ πολιτεύματι ἐγένοντο μεταβολαί· αἱ συμβολικαὶ παραστάσεις, ἀπογυμνωθεῖσαι τῶν ἀνθέων τῆς φαντασίας καὶ τῶν καλλόνων τῆς ποίσεως, ἐπέδειξαν τὴν ἀληθῆ ὄψιν τοῦ δικαίου καὶ ῥητοὶ θεομοὶ ἐπέβαλον σεβασμὸν· οὕτω δὲ τὸ δίκαιον, ἀπαλλαγὴν πάσης θεοκρατικῆς λεγομένης θεωρίας καὶ διακριθὲν εἰς φάσει δίκαιον καὶ νόμον δίκαιον, ἐγένετο κινήτων καὶ ὑπογραμμὸς τῆς πολιτικῆς πορείας. Καίπερ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τοὺς θεομοὺς ὡς ὄψια τῶν θεῶν, οὐδέποτε ἐφαντάστησαν αὐτοὺς ὡς θεῖαν ἀποκάλυψιν, κατατακνοῦσαν εἰς ὀρισμένα πρόσωπα· διὰ τοῦτο κατὰ τὰς ἱστορικὰς αὐτῶν σχέσεις ἤγοντο ὑπὸ βεβαιότητας μὲν πρὸς τὸ δίκαιον πεποιθήσεως, ὑπὸ

σώφρονος δὲ καὶ λελογισμένης πολιτικῆς προαιρέσεως¹.

Β' Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν διεσώθη πλήρης σύγγραμμα τοῦ διεθνοῦς δικαίου παρ' ἀρχαίοις Ἕλλησιν, εἰκάζουσί τινες—παρὰ πάσας τὰς πολλαχοῦ ἀπαντώσας μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ῥητόρων *Δημοσθένους*, *Ἰσοκράτους*, *Ἰσαίου*, *Λυσίου* κτλ.—ὅτι αἱ σχέσεις εἰκονίζοντο αὐτοβούλως καὶ κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου². Ἡ ἔλλειψις αὕτη καθίστησιν ὄντως σχολιὰν καὶ δύσβατον πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης· ὁ δ' ἐπιχειρῶν τὴν εὐσεβῆ ταύτην ὁδοιπορίαν πολλὰ θέλει διέλθει ἀναντα, πάραντα, κάταντά τε δόγμα, χωρὶς νὰ καταλήξῃ εἰς εὐάρεστον καὶ τῇ προθυμίᾳ αὐτοῦ σύμφωνον ἀποτέλεσμα· διότι ἀναγκασθήσεται ἐκ τῶν συντριμμάτων, ὡς εἰπεῖν, ν' ἀναδημιουργήσῃ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα· καὶ αὕτη μάλιστα ἡ ἐπιστημονικὴ συλλογὴ τῶν πολλαχοῦ ἐγκατεσπαρμένων μαρτυριῶν ἐν τοῖς σφζομένοις συγγράμμασι τῶν ἀρχαίων πολλὰς παρέχει τὰς δυσκολίας, ἀπαιτοῦσα οὐ μόνον πολλὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ χρόνον πολλὸν καὶ ὑπομονὴν *Ἰώβ*· διότι παρ' Ἕλλησι πολλὰς συνεχέτο ἠθικὴ καὶ θρησκεία καὶ δίκαιον³, τοῦθ' ὅπερ καθίστησι δυσχερῆ τὴν περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου μελέτην καὶ δυσδιακρί-

1. *Clüber Droit des gens*, ch. II, p. 10.—*Ἐμμ. Κοκκίνου* λόγος Πρυταν. 1875.

2. *Heffler De antiquo jure prolusio*.—*Laurent Hist. du droit des gens*, tom. II, p. 167.—*Wheaton Hist. des progrès etc.* ἐν εἰσαγωγῇ.

3. *J.J. Thönissen Droit pénal d'Athènes*, p. 12.—*Ἰλιάδ.* A, 238. B, 206. E, 761.—*Ὀδυσ.* θ, 215. Ἰγμ. Ἀπόλλ. 394.—*Ἡσιόδ.* Ἔργ. καὶ Ἡμ. 9 κτλ.

τους τούς χρόνους τῶν θεσμῶν· διό και ὁ πολὺς *Boeck* τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἀρχαίου δικαίου ἀπεκάλεσαν Ἡράκλειον ἢ μάλλον Σισύφειον ἔργον. Φλεγόμενος ὁμως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἵνα τεκμηριώσω τὴν πρὸς τὰ κοινὰ νόμιμα ἐπίδοσιν τῶν προγόνων ἡμῶν, ὁ και ἠΰξαστό ποτε ὁ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἡμέτερος καθηγητῆς κ. *Σ. Σρέϊτ*, και φρονῶν ὅτι:

*Si deficiant vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ἐνόμισα «εὐπρόσδεκτα ἔσσεσθαι και τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ὁμως ἄχω»· μὴ δὴ τις καταγνώμῃ μου θρασύτητα, μηδ' ἰσχυρὰς ἐπινοίας και λεπτοῖς διαλογισμοῖς κρινεῖ με· τὰ ἡμικτημένα και τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν·

Φῶτες ὄσοι χρυσαμπίκων
ἔς δίφρον Μοισᾶν
ἐποχοῦνται.

γινώσκω κάλλιστα ὅτι αἱ Λακεδαιμόνων πολὺς ἔχει μευ κάρρονας».

Γ' Πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ τοῦ ἡμετέρου θέματος, ὅσον ὁ *Hugues Grotius*, γάλλος τὴν καταγωγὴν, ὅστις και πατὴρ τοῦ διεθνούς δικαίου θεωρεῖται και τὸν ὅποιον ὁ *Vico* ἀπεκάλεσε νομοθέτην τῆς ἀνθρωπότητος, διότι· πρῶτος αὐτὸς ἀναδιωργάνωσε τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τῶν ἐλλήνων και ῥωμαίων φιλοσόφων και τῶν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ῥητόρων ἀπαντῶντων διεθνῶν νόμων· μετ' αὐτὸν ὁ *Sir James Mackintosh*, εἶτα ὁ *Barbeyrac*, ὁ *Schömann*, ὁ *Wachsmuth*, ὁ *Osenbruggan*, ὁ *Weiske*, ὁ *Müller-Jochmus*, ὁ *Theil*, ὁ *Laurent* κτλ., πάντες ὁμως ἀπεμακρύνθησαν τούτου, ὡς ἐπιδιώκοντες ἕτερον σκοπὸν· λ. χ. ὁ *Laurent* ἐν τῷ τριτόμῳ αὐτοῦ συγγράμματι *Histoire du droit des gens et des relations internationales etc.*, ἀρχὴν θέμενος τὴν μελέτην τῶν κοινωνιῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀκροθιγῶς ἤψατο τοῦ διεθνούς δικαίου τῶν ἀρχαίων· ὁλος δ' ἀπερροφημένος ἐκ τῆς ἱστορικῆς και φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τῆς μελέτης αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ *Egger*, παρεκκλίνει τοὺς κανόνας, οὓς ἡ κοινὴ χρῆσις καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐπιμιξίαν, καθότι οἱ κανόνες οὗτοι οὐδεμίαν δι' αὐτὸν ἔχουσιν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Εἰς τὸ αὐτὸ περιπίπτει ἀμάρτημα και ὁ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐποικοδομεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν και τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἡ

συλλογὴ τοῦ *Jean Barbeyrac*: *Histoire des anciens traités etc.* κατέστη ἀλυσιτελής· ἄλλως τε και ὁ συγγραφεὺς οὗτος ζητεῖ τὸ δημόσιον δίκαιον ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ και οὐχὶ εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὁμως τοῦ παρόντος αἰῶνος μεγάλη ἐδόθη ὄθησις εἰς τὴν μελέτην τοῦ διεθνούς δικαίου παρ' ἀρχαίους· ἡ σκαπάνη και τὸ πτύον τῶν ἀρχαιολόγων ὑψίστην παρέσχον ὑπηρεσίαν, ἔκτοτε δὲ πλείστα ἔδημοσιεύθησαν μονογραφαί, ἐξ ὧν μνημονεύομεν τὸ κλασικὸν ἔργον τοῦ *Wicquefort*: *Les ambassades et les ministres publics dans l'antiquité*; τοῦ *Moses* τὸ *Droit de l'ambassadrice* τοῦ *Meier* τὸ *De proxenia, sive de publico Græcorum hospitio*; τοῦ *Tissot*, ἄλλοτε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, τὸ *Des proxenies grecques et de leurs analogies avec les institutions consulaires modernes*; τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ *E. Egger* τὸ *Études historiques sur les traités publics chez les Grecs etc.*; τοῦ ἄλλοτε ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς *M. Foucart* τὸ *Mémoire sur l'affranchissement des esclaves etc.* και εἰ τινα ἄλλα μὴ περιεθόντα εἰς γνῶσιν ἡμῶν.

Δ' Τῶν εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων ἀρχαίων συγγραφέων τὰ συγγράμματα πάντα ἀτυχῶς ἀπωλείσθησαν, και οὐδὲ τεμάχιον περιεσώθη ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς ἐν τῇ περιφύμῳ ἀλεξανδρινῇ βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένης. Ἐκεῖ ἀπετεφρώθησαν πάντα σχεδὸν τὰ νομικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους και τοῦ Ἀντισθένης και τοῦ Θεοφράστου και τοῦ Πολέμωνος και τοῦ Ἀπολλοδώρου και τοῦ Φαληρέως Δημητρίου και ἄλλων¹, πενιχρὰν τῶν ὁποίων περίληψιν διέσφασεν ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ Η' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ². Τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ περὶ τῶν κοινῶν νομίμων πραγματευόμενον, ἐπεγράφετο «Δικαιώματα πολέμων». Οἱ ἀρνούμενοι ὁμως τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδόλως ἠσχολήθη περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον, τὸ δὲ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐπεγράφετο οὐχὶ «Δικαιώματα πολέμων», ἀλλὰ «Δικαιώματα πόλεων»³. Ἄλλ', ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ μκα-

1. Thönissen Droit pénal d'Athènes, Préface.

2. Egger Traités publics etc. Introduction, p. 6.

3. De jure belli ac pacis Barbeyrac, t. II, σελ. 22.

— James Mackintosh Discours sur le droit de la nature, traduct. Royer Collard.

ρίτης *Σαπίτολος*, ἡ πραγματεία αὕτη, οἰονδή-
ποτε καὶ ἂν ἔφερε τίτλον, ὑπόθεσιν εἶχε τὸ
ἔξωτερικόν τῶν πόλεων δίκαιον, ὅπερ ὁ μὲν
Πολύβιος «*Πολέμων νόμους*» καὶ «*Δικαιώματα*
πόλεων» καλεῖ, ὁ δὲ *Θουκυδίδης*, ὁ *Διόδωρος*
καὶ ὁ *Πλούταρχος* «*Κοινὰ δίκαια*»¹.

Ἐκτὸς τοῦ *Ἀριστοτέλους*, καὶ ὁ *Πλάτων*,
βραδύτερον δὲ οἱ *Περιπατητικοί*, καὶ ἰδίως οἱ
Στωϊκοί φιλόσοφοι *Ζήνων* καὶ *Κλεάνθης* καὶ
Χρόσυπος καὶ *Ἀλέξανδρος* ὁ *Ἀφροδισεύς*,
ἠσχολήθησαν περὶ τὸ δίκαιον τῶν ἔθνων².

Ὁ *Τίμαιος*, ἀπὸ τὰς ὀπισθοδόμους στήλας
καὶ τὰς ἐν ταῖς φιλίαις προξενίας ἐξευρηκῶς»,
ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ προξένων. Ἄλλ' ἐκ
τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ οὐδὲν περιεσώθη³.

Ὁ *Ποντικός* *Ἡρακλείδης*, ὃν ὁ *Κικέρων*
ἀποκαλεῖ «*ἄνδρα ἐν τοῖς μάλιστα σοφόν*»,
μαθητὴς τοῦ *Ἀριστοτέλους* καὶ *ζηλωτὴς* τοῦ
Πλάτωνος, ὃν ἀποδημήσαντα εἰς *Σικελίαν*,
ἀντικατέστησεν εἰς τὴν σχολήν, συνέγραψε
μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀπερὶ *Νόμων*, ἐν οἷς
διαλαβε καὶ ἀπερὶ *Πολιτειῶν*, κατὰ τὸ πα-
ράδειγμα τοῦ *Ἀριστοτέλους*· ἀλλ' ἐκ τοῦ με-
γάλου αὐτοῦ συγγράμματος μόνον ὀλίγα ἀπο-
σπάσματα σφύζονται, καὶ ταῦτα ὑποπτα.

Ὁ *Μακεδὼν Κράτερος*, ζῶν περὶ τὰ μέσα
τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, συνέ-
λεξε πολλὰ ψηφίσματα καὶ συνθήκας ἐν ἐνὶ
βιβλίῳ, ἐπιγραφομένῳ «*Συναγωγή ψηφισμά-
των*», ἀλλὰ καὶ τούτου μόνον ἀποσπάσματά
τινα διεσώθησαν ἐκ τῆς πανωλεθρίας⁴.

Θεόδοτος ὁ *Φασηλῆς*, ἀκμάσας περὶ τὰ
322—355, ἔγραψε ἀπερὶ βαρβαρικῶν νομί-
μων». Ἐκ τοῦ συγγράμματος ὁμοῦ τούτου
οὐδὲν διεσώθη, ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βι-
βλίου παρὰ *Σουῖδα*.

Ε' Ἡ χρῆσις διαφόρων νομικῶν ὄρων,
ἀπαντῶντων ἐν τοῖς περισωθεῖσι τῶν ἀρχαίων
συγγράμμασι, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς πολι-
τικαῖς λόγοις τῶν ῥητόρων, οἵτινες ἐπέιχον
θίσαι ὑπουργοῦ τῶν ἔξωτερικῶν, καταδείκνυσιν
ἀριθμητικῶς τὴν ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου.
Οὕτω λ. γ. εἰς τὰς συμβάσεις, τὰς περιλαμβα-
νομένας εἰς τὰς γενικὰς λέξεις *συνθήκαι*, *ὁμο-
λογαί*, *διαλλαγαι*, *συντάξεις* κτλ., τὰς ὁποίας

οἱ Ῥωμαῖοι περιληπτικῶς ἐκάλουν *practio-
nes*, διακρίνομεν συλλήθδην πάντας τοὺς
τύπους τῶν συμβάσεων τοῦ νεωτέρου διεθνοῦς
δικαίου. Ἀλλὰ καὶ τὰ σφύζομενα ψηφίσματα,
τὰ ὁποῖα καθ' ἐκάστην ἐξάγει εἰς τὸ φῶς ἡ
εὐεργετικὴ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου, τεκμη-
ριοῦσιν ἀραρότως τὰ λεγόμενα. Τῶν ψηφισμά-
των τούτων ὀνομαστώτεραι συλλογαί, ἐξ ὧν
καὶ ἡμεῖς τὰ μάλιστα ὠφελήθημεν, εἶναι αἱ
ἐξῆς: Ἡ τοῦ *Barbeyrac* (*Supplément au
corps diplomat. de J. du Mont. Haye*
(1739)· ἡ τοῦ *Boeckh* (*Corpus inscript.
Græcarum*, τόμ. IV, 1828—1856)· ἡ τοῦ
A. Ραγκαβῆ (*Antiquités Helléniques*,
tom. II)· ἡ τοῦ *Πιτάκη* (*Ἀρχαιολ.* Ἐφημερίς,
τόμ. 2, Ἀθῆν.)· ἡ ἐπ' αἰτίοις οἰωνοῖς καὶ ἀθο-
ρῶς ἐκδιδομένη *Ἐφημερίς τῆς ἐν Ἀθήναις*
Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (*Ἀρχαιολογικὴ Ἐ-
φημερίς*)· τὸ ἐν *Παρισίοις* ἐκδιδόμενον *Δελτίον*
τοῦ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν *Ἑλληνικῶν σπουδῶν*
φερωμένου *Συλλόγου* (*Bulletin de Corres-
pondance Hellénique* καὶ *Revue des
études grecques*) κτλ.

Σ' Ἡ διασκόπησις καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις
τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων
Ἑλλήνων αὕτη καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ
περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ
ἂν μηδεμίᾳ ἐσφύζετο περὶ τούτου μαρτυρία.
Καὶ ὄντως, πῶς δύναται τις νὰ παραδεσθῆ
ὅτι λαός, οὗ ἡ διάνοια ἐπενόησε τὴν ἰδίαν
τῆς ἀνάγκης, διακεκριμένης καὶ ὑπερτέρας
τῶν θεῶν, ἠμέλησε τοσοῦτον σπουδαίου θεσμοῦ,
ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἀπορρέοντος; ἡ πόλις
ἐκείνη, ἥτις ἀδιέχυσεν εἰς τὸν κόσμον ἀπλετον
φῶς καὶ φωτίζει ἡμᾶς εἰσέτι, καίπερ νεκρά⁵,
ἥτις αὐτὸ μικροῦς οὐδὲ ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς,
ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπέμεινεν
ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας⁶, ἥτις ἐμε-
γαλοφρόνει ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἐπαμύνειν αἰεὶ τοῖς ἀδι-
κουμένοις καὶ τοῖς ἀθνεστέροις θεραπεύειν⁷,
λαός, καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ ζῶντα ἐπιδειξας
ἐπιμύλειαν καὶ νομοθετήσας αὐτὰ μὴ σίνε-
σθαι⁸, πῶς δύναται τις πιστεῦσαι, ὅτι οὐδὲν

1. *Michelet* Le livre du peuple, III.

2. *Ἰσοκρ.* Πανηγυρ. ΙΑ', 52.

3. Αὐτόθ. — *Δημοσθ.* κατ' *Ἀριστοκρ.* 124. — Ὑπὲρ
Μεγαλοπ. 14 καὶ ἐφεξ. — *Ξενοφ.* Ἑλλην. 7', 5, 45. —
Εὐριπ. Ἡρακλ. 329.

4. *Ἐρμίππ.* βιβλ. β', περὶ νομοθετ. — *Πλουτ.* Κάτ.
Ε', 10. — Ἐντεῦθεν προήλθεν ἴσως καὶ τὸ πρῶτον κεφ.
τοῦ Ἀκουῖλου νόμου: qui servum servamve, alie-
num alienamve quatrupedemve pecudem injuria

1. *Πολυβ.* Ε', 9, 1. — *Θουκ.* Γ', 59, Δ', 97 καὶ
ἄλλα. — *Πλουτ.* *Περικλ.* ΚΘ'. — *Διοδ.* Ἱστ. ΙΓ',
25. — *Σαπίτ.* Διεθ. Νόμ. ἐν Εἰσαγωγῇ.

2. *Clüber* Droit des gens, § 13.

3. *Πολυβ.* ΙΒ', 12.

4. *C. Müller* Fragm. hist. græc. tom. II, p. 617.

ἐθέσπισε περὶ τοῦ διέποντος τὰς σχέσεις τῶν ἔθνων δικαίου, ἐν ᾧ μάλιστα ἤξιον «διατηρεῖν τὴν ἰσορροπίαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσιν»¹; Ἐν χώρῃ ὠραία καὶ ὑπὸ ἀείποτε γελόντα οὐρανόν, ἐν χώρῃ προικισθεῖση μὲ αἰώνιον ἔαρ, ἀδύνατον νὰ μὴ προσδοκᾷ τις ἡδύτητα χαρακτῆρος, ἀδύνατον νὰ μὴ ἐβλάστησαν θεσμοὶ ρυθμιζόντες τὰς σχέσεις τῆς ἐπιμιξίας καὶ τῶν συνκλαγῶν. Πανθομολογούμενον σήμερον, ὅτι σπέρματα τοῦ διεθνοῦς δικαίου εὐρίσκουμεν παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς· καὶ παρὰ τοῖς βαρβάρους, καὶ παρ' αὐτοῖς ἐτι τοῖς ἀγροῖς ἀπαντᾷ, λόγου χάριν, ὁ θεσμὸς τῶν πρέσβων, ἡ χρῆσις συμμαχιῶν καὶ συνθηκῶν, τὰ δίκαιον τῆς ξενίας κτλ.² ἐκεῖ δέ, ἔνθα τὸ πρῶτον ἀπεκαλύφθη ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀξία, ἔνθα συνελήφθη ἡ περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀτομικότητος ἔννοια, ἔνθα κατενοήθη ἡ περὶ δικαίου καὶ πολιτείας ἀρχή, παρημελήθη τὸ σπουδαιότατον τοῦ πολιτισμοῦ στοιχεῖον, ὁ τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων νόμος;

Ζ' Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον κανόνες, ρυθμιζόντες τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν πολιτειῶν, ὡς φρονεῖ ἔστεμμένος ἀκαδημαϊκός³, κατ' ἀνάγκη θὰ συμπεράνωμεν ὅτι αἱ ἀρχαῖαι ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι ἔζων ἐν ἀπομονώσσει, ὅπερ ἄτοπον ὡς βεβαιούμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας, ἐπικοινωνία ὑπῆρχε καὶ μεταξὺ τῶν ἀπώτατα κειμένων πολιτειῶν. Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, συλλέξας ἐπιμελῶς τὰς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀποδείκνυσιν τρανῶς ὅτι ἀπὸ τῶν μυθικῶν χρόνων οἱ Ἕλληνες διετέλουν ἐν πολιτικῇ κοινωνίᾳ πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Ἰταλίας⁴, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἰνδῶν αὐτῶν ἐκoinώνουν οἱ Ἕλληνες· τοῦτο μανθάνομεν, ἂν ἐξετάσωμεν ἐπακριβῶς τὰ διάφορα φιλοσοφικὰ συστήματα αὐτῶν. Ἡ ἀκριβὴς ἀναλογία μεταξὺ τούτων παρετηρήθη καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων. Ὁ Ὀνη-

occiderit quanti id in eo anno plurimi fuit, tantum aēs dare domino damnas esto (Fr. 2. pr. D. etc. *Mayur Droit Romain*, tom. II, p. 463,5).

1. *Δημοσθ.* ὑπὲρ Μεγαλοπολ. Δ', 32.

2. *Bruntschli Droit intern.* p. 11.

3. *Fustel de Coulanges* «La cité antique», σελ. 250. Ἀλλὰ, κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ *Egger*, ἐν τῷ *Traité des anciens des Romains*, ὁ *Δημοσθένης*, ἐπὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ ὁποίου στηριζόμενος ὁ *F. de Coulanges* ἐξάγει τὸ ἥμιστον ὀρθὸν συμπέρασμά του, ὡς συνήγορος ἡδύνατο νὰ ἀλλοιώσῃ τὰ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ.

4. Βιβλ. Α', 5, 61. 81—89· καὶ Β', 1.

αἰκίριος λ. χ., μαθητὴς τοῦ *Διογένης*, παραβάλλει τὴν διδασκαλίαν τῶν *Βραχμάνων* πρὸς τὴν τοῦ *Πυθαγόρου*, ὁ δὲ *Μεγασθένης* τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν πεποιθήσεις πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ *Πλάτωνος*¹. Οἱ παλαιάτα γενόμενοι πόλεμοι σκοπὸν εἶχον τὴν ἀναγνωρίσιν κοινῆς τιος ἐπιμιξίας ἢ τὴν ἐξασφάλισιν αὐτῆς. Ἀνασύροντες τὸν πέπλον τοῦ μύθου ἐκ τῶν γεγονότων τῶν προϊστορικῶν χρόνων, καὶ, δισκοποῦντες τὰ ἀγανῆ ἄδυστα τῆς βαθέως καλυπτομένης ἀρχαιότητος, εὐρίσκουμεν ἔχγη ἀληθείας, δυνάμενα νὰ καθοδηγήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνακαλύψιν τῶν πραγματικῶν αἰτίων, τῶν προκαλεσάντων τοιαῦτα παρακεκινδυνευμένας ἐπιχειρήσεις. Τούτου ἕνεκα οἱ κριτικώτατοι τῶν νεωτέρων, ἀποφεύγοντες τὰς ἀμφιβόλους εἰκασίας, παραδέχονται ὅτι ἡ ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν λ. χ. ἐγένετο πρὸς ἐξάπλωσιν τοῦ ἐμπορίου τῶν τότε χρόνων, καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῶν δερμάτων, ἐξ οὗ ἐπήγαγε καὶ ὁ μῦθος τοῦ χρυσοῦ δέρατος. Ὁ ὀλεθριώτατος διὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεμος, ὃν ὁ *Περικλῆς*

ἐμβαλὼν σπινθῆρα μικρὸν μεγαρικοῦ ψηφίσματος ἐξεφύσησεν,

ἄλλην αἰτίαν, φανεράν τουλάχιστον, δὲν εἶχεν, εἰμὴ τὴν παραβάσιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου. «*Λακεδαιμόνιοι... φοιτῶντες παρ' Ἀθηναίους... μάλιστα γὰρ πάντων καὶ ἐνδηλότατα προύλεγον, τὸ περὶ Μεγαρέων ψήφισμα καθελούσι μὴ γενέσθαι πόλεμον, ἐν ᾧ εἶρητο αὐτοὺς μὴ χρῆσθαι τοῖς λιμέσι τοῖς ἐν τῇ Ἀθηναίων ἀρχῇ μηδὲ τῇ ἄττικῇ ἀγορᾷ*»².

Σ' Ἐτέραν ἀποδειξὴν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ἑλλήνων ἀρούμεθα ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας, ἀρκεῖ νὰ ρίψωμεν παροδικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἐνεκεν τοῦ τραχέος καὶ ἀγόνου ἐδάφους ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ παλαιώσῃ πρὸς τὴν πενίαν· στρέφοντες δὲ πρὸς τὸ περικλύζον τὴν χώραν τῶν ὑγρῶν στοιχείων, προσεπέλαζον τὰ μικρὰ τῶν σκίφη μέχρι τῶν περάτων τῆς τότε πλωίμου θαλάσσης, ἔνθα καθίστων τὰ ἐμπορεῖα αὐτῶν³. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Ἰσοκράτους*, ἀπὸ λιμῆν τοῦ Πειραιῶς ἦν ἐμπόριον κοινὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος⁴. Διὰ τῶν εἰρηνικῶν θεσμῶν καὶ τῆς διαδόσεως

1. *Στράβ.* Γεωγρ. βιβλ. ΙΕ', σ. 692.

2. *Θουκ.* Α', 139.

3. *Εὐθύμη.* *Καστόρη* Περὶ τῆς ἀρχαίας κοινωνίας τῶν Ἑλλήνων κτλ.

4. Πανηγυρικ. ΙΑ', ἐκδ. Ἀ. Κοραῆ.

τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων—λέγει ὁ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Σχολῇ τῆς Ἐνετίας καθηγητῆς κ. Τριανταφύλλης—εἰς τὸν τότε γνωστὸν κόσμον ἰδρύνουσα πανταχοῦ ἀποικίας¹. Ὁ Ἰούλιος Καίσαρ μαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων διότι, ὑποτάξας τὴν τότε σχεδὸν ἄγνωστον Γαλατίαν καὶ Γερμανίαν, εὔρε τὴν νομισθεσίαν ἑλληνιστὶ γεγραμμένην². Ἡ πρὸς ἀλλήλους δὲ καὶ πρὸς ἄλλους γείτονας λαοὺς ἐπιμειξία τῶν Ἑλλήνων, ἀρχὴν λαμβάνουσα διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἀποικιῶν, ἀνεπτύσσεται κατὰ μικρὸν καὶ προήγεται ὁσημέραι, ἀποβαίνουσα ἅμα καὶ πολιτικὴ. Τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ἀρχοῦντα καὶ ἰσχυρὰ νομιζόμενα τεκμήρια πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ἑλλήνων.

Ζ' Δὲν θέλω νὰ ὀμιλήσω περὶ τῶν καμμουόντων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ εἰς τὰς ἰδέας αὐτῶν ἀντιδοξοῦντα γεγονότα, ἀναγνωρίζοντων δὲ μόνον τὰ ἐφ' ὧν δύνανται νὰ στηριχθῶσιν. Οἱ τοιοῦτοι πυρρωνισταὶ ἤθελον ἴσως ἀρηθῆ καὶ πᾶσαν ἰδέαν καλαισθησίας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἂν τὰ ἐρείπια μεγαλοπρεπῶν μνημείων δὲν ἀνέθρῳσκον ἐκ τοῦ ἐδάφους, οἷον: διαμαρτυρόμενα· ὑπάρχουσιν ὁμῶς συγγραφεῖς, ὧν τὸ κῦδος μέγα, μέγα δὲ καὶ τὸ κῦρος αὐτῶν· ἀρκεῖ δὲ νὰ ρίψωσι καὶ τὴν μᾶλλον παράλογον ἰδέαν καὶ οἱ πολλοὶ θὰ τὴν ἀσπασθῶσιν ἀμέσως, χωρὶς νὰ τὴν θέσωσιν εἰς τὴν γοάνην τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς καὶ τὴν ἐκκαθάρωσιν εἰς τὴν κρίσιν τῆς λογικῆς· διότι, ὡς λέγει ὁ Ἐρασμος, *une chose a d'autant plus d'admirateurs, qu'elle est plus inepte*. Οἱ συγγραφεῖς οὗτοι, πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνοντες μεμονωμένα τινὰ καὶ ἐκτακτὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἀρνοῦνται διαρρηδὴν τὴν παρ' ἀρχαίους ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ἄλλ' ὅπως δὲν ἀποτελοῦσι διεθνῆ κώδικα αἰφρικαλεότητες τῆς Τρομοκρατίας, οὕτω καὶ τὰ μεμονωμένα γεγονότα, ἅπερ ὡς κηλίδες ἀπαντῶσιν εἰς τὰς λαμπρὰς σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, δὲν εἶναι προῖδν νόμου³, ἀλλὰ ἀξυμβήσεται πολλὰ καὶ γαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι γενομένα καὶ αἰεὶ ἐσόμενα, ἰὼς ἂν αὐτῇ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ᾗ». Ἄλλως τε πρέπει νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀρχαίων πολλοὶ μεσολαθοῦσιν ζῶνες. Ἐκάστη θεωρία φέρει τὸν τύπον τῆς

ἐποχῆς, ἐν ᾗ ἐξεδηλώθη· εἶναι δὲ δημιουργημα καὶ ἀπέκασμα τῆς συγχρόνου κοινωνίας.

Ἡ ὁ διεξερχόμενος μετ' ἐπιστασίας τὸ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας βραβευθὲν περισπούδαστον σύγγραμμα «*La cité antique*» τοῦ ἐν τῇ φιλοσοφικῇ Σχολῇ τοῦ Στρασβούργου καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κ. *Fustel de Coulanges* θέλει εὔρει καὶ τινὰς κῆρας, αἵτινες διέφυγον τὴν εὐθυκρισίαν τοῦ ἄλλως πολυμαθοῦς τούτου συγγραφέως. Διαγράφων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον παρ' ἀρχαίους καὶ εἰς πολιτικούς μύθους στηριζόμενος, λέγει ὅτι αἱ Ἑλληνες πολεμοῦσι μετ' ἀρχαίας λύσσης, ὀρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἔχουσι τοὺς θεοὺς ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὅτι πολεμοῦσι πρὸς ξένους θεοὺς. . . . ὅτι οἱ θεοί, οἱ μετέχοντες τῶν μαχῶν, ἠδύναντο καὶ νὰ κακοποιηθῶσι κλπ.». Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν τοῦ βίου τῶν θεῶν ἢ τῶν ἡρώων τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τοῦ τῆς ἡρωϊκῆς, συγγέων δὲ ἱστορικὰ γεγονότα μετὰ τῶν μυθικῶν, ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τοῦ κράματος τούτου ὀλόκληρον τὸ σύστημα τοῦ διεθνοῦς τῶν ἀρχαίων δικαίου, διὸ λέγει μετὰ τινος εἰρωνείας: «Ἴδου τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν παρ' ἀρχαίους». Ἄλλ' αὐτῇ αὐτῇ ἡ ἀρχαιότης ἀποκρούει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν γνώμην ταύτην. Ὁ Ὅμηρος, οὗ ἡ φωνὴ εἶναι ἡγῶ καὶ ἀπαύγασμα τῶν ἡθῶν τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, ἐν τῇ ἀθανάτῳ αὐτοῦ ἐποποιεῖ πᾶσαν ὠμότητα τοῦ Ἀχιλλεῶς ἀποδοκιμάζει διὰ τῶν λέξεων *σέλιος, νηλής, ἀγῆνωρ, ἀεικῆς, κακός* κτλ.¹ Ἐὰν δὲ παρέστηκε τοὺς θεοὺς, διακριθέντας τοὺς μὲν ἵνα τοῖς Τρωσὶ βοηθήσωσι, τοὺς δὲ ἵνα τοῖς Ἑλλήσιν, ἠθέλησε διὰ τούτου νὰ δεῖξη τὸ κράτος τῆς διανοίας ἐπὶ τῆς βίας². Περὶ τοῦ μετ' ἀγριότητος πολέμου τῶν ἀρχαίων πρὸς ἀλλήλους, ὡς διατείνεται ὁ συγγραφεὺς τῆς «*Cité antique*», ὑπάρχουσιν ὅλως ἀντίθετοι μαρτυρίαι. Οὕτω λ. γ. παρὰ Πολυβίῳ ἀναγινώσκομεν: «Οὐκ ἐπὶ ἀπωλείᾳ καὶ ἀφανισμῷ τοῖς ἀγνώμοσι πολεμεῖν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἐπὶ διορθώσει καὶ μεταθέσει τῶν ἡμαρτημένων· οὐδὲ συναναρεῖν τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα τοῖς ἡδικηκόσιν, ἀλλὰ συσφάζειν καὶ συνεξαίρεισθαι τοὺς ἀναίτιους³» καὶ παρὰ Διοδώρῳ:

1. Ἰλιάδ. Α, 630, 699.—X, 395.—N, 175.

2. Σαριπόλου Τὰ τῶν ἐθνῶν νόμιμα, τόμ. Α', σελ. 49 — «Ἀθῆνᾶ, ἡ ἐρόνησι τοῖς Ἑλλῆσι συμμαχεῖ διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολέμου δίκαιον καὶ εὐλογον». Anecd. graeca, tom. I, σελ. 6, ἐκδ. Vilvoison.

3. Α', Ε', κεφ. ια'.

1. Ἐφημ. Αἰών, ἔτος ΜΔ', ἀριθμ. 3796.

2. De bello gallico, I, 29 καὶ IV, 14.—Στράβ. Δ', δ'.

3. Thônissen Droit pénal d'Athènes, p. 50.

αδει τοῖς Ἑλλησι τὴν ἔχθραν εἶναι μέχρι τῆς νίκης, καὶ κολάζειν μέχρι τοῦ κρατῆσαι τῶν ἐναντιῶν»¹. Ὁ Λυκούργος, ὁ τὴν νομοθεσίαν τῶν Σπαρτιατῶν συντάξας, ἔθηκε νόμον, δι' οὗ ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς νικητὰς νὰ μὴ καταδιώκωσι τὸν ἠττηθέντα ἢ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς νίκης. Καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ ἀκόμη τῆς μάχης, ἐν τῇ θέρμῃ καὶ τῇ ἐξάψει οἱ Ἕλληνες διετήρουν τὰ φιλόφρονα αὐτῶν αἰσθήματα, ζωγροῦντες τοὺς ἰκετεύοντας ἐχθροὺς. Εἰς πόσον δὲ προφρότης καὶ ἐπιεικειᾶς ἐξικνεῖτο ἡ τῶν ἀρχαίων διαγωγή ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐξῆς γνώμαι· «*Βοῦν ἀρότην καὶ ὑπὸ ζυγὸν μὴ θύειν*»². «*Ἡμερον φυτόν καὶ ἔγκαρπον μῆτε βλάπτειν μῆτε φθείρειν*»³. Μολονότι δὲ στρατηγικὸν ἐνόμιζον τὸ «*Τῶν ἐχθρῶν περικόπτειν τὴν εὐπορίαν, ζημία γὰρ καρπῶν καὶ ἔνδεια μείοι πόλεμον, ὥσπερ ἡ οὐσία τρέφει*», ἐν τούτοις ἔλεγον· «*Τὴν Ἑλλάδα Ἕλληνες ὄντες οὐ κερδοῦσιν, οὐδὲ οἰκίας ἐμπορῆσουσιν... ταῦτα δ' εἶποι τις εἶναι λυσιπῶτος ἔργον*»⁴. Χάριτας οὐχ ἤττον ὀφείλομεν τῷ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐν μέσῳ τῆς ἀγλῦος τῶν αἰῶνων διὰ τοῦ λύχνου τῆς φιλοσοφίας διερευνῶν τὴν ἀρχαιότητα, ἀποκαλύπτει τὰς ἀρετὰς αὐτῆς καὶ δικαιολογεῖ τὰς τυχόν ἡμαρτημένας κρίσεις, λέγων· *Notre système d'éducation, qu'on nous fait vivre de l'enfance au milieu des Grecs et des Romains, nous habitice à les comparer sans cesse à nous.*

Θ' Ἐκάστη κοινωνία σπουδάζεται καταλλήλως διὰ τῶν θεσμῶν καὶ οὐδεὶς νόμος ἀνευ δικαιολογητικῆς αἰτίας. Οἱ ἀρχαῖοι, ζηλωταὶ τοῦ ἰδίου αὐτῶν πολιτεύματος, ἐφοβοῦντο μὴ ἐκ τῆς μετ' ἄλλοισι ἀφομοιώσεως ἀποβάλλωσι τὰ ἦθη αὐτῶν, διὸ καὶ τὴν πολιτογράφησιν οὐχὶ ἀδελῶς παρεχώρουν εἰς ξένους· δυσπίστως δ' ἔχει πᾶς τις εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ *Fustel de Coulanges*, ὅτι ἀἠ ἄρχαία ἀπηγόρευε τὴν εἰσποίησιν τῶν ξένων φόβῳ μὴ τὰ ἱερὰ μιανθῶσιν»⁵. Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰς ὑγιεῖς ἀρχάς, ὅσας ὑπηγόρευεν ἡ εὐγενὴς καρδία τοῦ φιλοσόφου, ἡ ἄρχαία τῶν Ἑλλήνων ἐλάμβανεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτῆς· οὕτω

ἐπὶ τῶν διωκομένων ξένων ἐξήπλωσε τὰς πτίρυγας αὐτῆς, καθιερώσασα τὴν *ξενίαν* ὡς ἱερὸν καθῆκον, καὶ κοινωνικὸν δὲ θεσμὸν τὴν *ἰκεσίαν* καὶ τὴν *ἀσυλίαν*. Ἀπ' αὐτῶν ἐτι τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁ ξένος ἦν σεβαστὸς καὶ ἡ φιλοξενία ὡς πολυτιμὸν τι ἀγαθὸν μετεβιβάζετο κληρονομικῶς δικαιοῦματι ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν¹. Ὁ πατὴρ τῆς ποιήσεως παρεισάγει ἐν Ὀδυσσεῖα τὸν *Εὐμαιον*, λέγοντα πρὸς τὸν ξένον καὶ ἀγνώστα *Ὀδυσσεά*

*Ξεῖν', οὐ μοι θέμις ἐστ', οὐδ' εἰ κακίων σθένει ἔσθαι, ξεῖνον ἀτιμῆσαι· πρὸς γὰρ Διὸς εἰσιν ἅπαντες ξεῖνοί τε πτωχοὶ τε*².

οἱ ἀφιλόξενοι θεωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὑβρισταὶ καὶ ἄγριοι·

*Ἦ μοι ἐγὼ τέων αἴτε βροτῶν ὡς γαῖαν ἰκάτω· ἢ ε' οἱ γ' ὑβρισταὶ τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι· ἢ ἐ φιλόξενοι καὶ σφιν νόος ἐστὶ θεοῦδης;*³

ὁ δὲ Πίνδαρος τὴν φιλοξενίαν καὶ τὴν φιλοπατριάν ἐν ἴσῃ τίθησι μίση⁴, παρέστησε δὲ τὸν *Ἡρακλέα* ἐπιχειρήσαντα πόλεμον ἀνά

*τὰν πυρφόρον Λιβύαν
κρανίοις ὄφρα ξένων
ναὸν Ποσειδάωνος ἐρέφοντα σχέθοι*⁵.

Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία οὐ μόνον πολέμους κατὰ τῶν μισοξένων ἐπλασεν, ἀλλὰ καὶ παρέστησε τούτους τιμωρομένους καὶ μετὰ θάνατον, ἐν φρεσὶ τοῦ Ἄδου τόπῳ, ὃν ὁ *Ἀριστοφάνης* εἰς τὸν *Διόνυσον*, ἐρωτῶντα ποῦ θὰ εὗρη τῶν ξενηλατῶν τὰ βασιανιστήρια, περιγράφει, λέγων·

*εἶτα βόρβορον παχὺν
καὶ σκῶρ ἀει νῶν· ἐν δὲ τούτῳ κειμένους
εἴ που ξένον τις ἠδέικησε πρότερον*⁶.

Τὸν ξένον ἄμ' ἀφικόμενον ἐδέχοντο μετ' εὐλικρινούς ἀγάπης καὶ περιποιεῖντο ὡς δύναιμις. Αὐτὴ αὐτὴ ἡ εὐκοδέσποινα, τιμῆς χάριν, ἐπλυνε τοὺς πόδας, ἔδιδεν αὐτῷ ἐνδύματα πρὸς ἀλλαγὴν, ἠτοίμαζε τὴν κλίνην, ὑπνέριε αὐτὸν εἰς τὸ λουτρόν κτλ.⁷ Παρσιμιώδης ἦν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἡ φιλοξενία τοῦ ἐξ Ἀκράχαντος *Γελλίου*, ἔχοντος εἰς τὴν θύ-

1. Ἰλ. Ξ, 119, 336. — Ζ', 213, 215 καὶ ἀλλὰ γοῖ.—Πλουτ. Θεμ. Α'.

2. Ὀδυσσ. α, 123. ξ, 56 κτλ.

3. Αὐτόθι, ζ, 119. θ, 555. ξ, 57 καὶ ἀλλὰ γοῖ.

4. Ἰσθμ. Β', 55.

5. Αὐτόθι, Δ', 90—93.

6. Βάτραχ. στ. 145.

7. Ὀδυσσ. τ, 242.— δ, 298.— γ, 461 κτλ.

1. Π', 24.

2. *Αἴλιαρ*. Ποικ. Ἱστορ. Ε', 14, ἐκδ. '4. Κοραῆ.

3. *Πυθαγ.* βίος § 99.—*Διογ. Λαερτ.* βιβλ. Η'.

4. *Πλ. Δημόκρ.* § 389.—*Ὀνησ. Στρατ.* τ'.—*Πλάτ.* Πολιτ. Ε', 471.—*Πολυβ.* Ε', β'.

5. La cité antique, σελ. 248.

ραν τῆς οἰκίας του δούλους ἵνα προσκαλῶσι τοὺς ξένους¹. Ὡσαύτως καὶ τοῦ *Κίμωνος*, ὅστις, κτησάμενος ἐντίμως πλοῦτον πολὺν, τιμιώτερον ἔγρητο περιθάλπων τοὺς ξένους². Ἐπίσης τοῦ Αἰτναίου *Χρωμίου* ἐγκωμιάζεται ἡ φιλοξενία³ καὶ τοῦ *Ἰέρωνος*,

δς Συρακόσσοισι νέμει, βασιλεὺς
πραῶς ἀστοῖς, οὐ φθορέων ἀγαθοῖς,
ξείνοις δὲ θαυμαστὸς πατήρ⁴.

καὶ τοῦ *Τενεδίου* *Ἀρισταγόρα*, εἰς εὐ τὸν οἶκον

ξενίου Διὸς ἀσκήεται θέμις ἀσπνῶσις
ἐν τραπέζαις.

Οὐ μόνον δὲ ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πόλεων ἐξυμνεῖται παρὰ τῶν ποιητῶν ἡ φιλοξενία. Ἡ νῆσος Αἴγινα διὰ τὴν πρὸς τοὺς ξένους εὖνοιαν ἀποκαλεῖται ἀφίλα ξένων ἀρουρα καὶ ἐπολυξένα, ἐπειδὴ παντοιοῖ φῶκον ξένοι⁵. Εἰς τὴν εὐκλεῆ τῶν Λοκρῶν μητρόπολιν σπέρρειον πλείστοι τῶν περιοίκων, οἷον Ἀρκάδες, Θηβαῖοι, Ἀργεῖοι, Ἠλεῖοι κτλ., νομίζοντες τὴν αὐτόθι δίκαιαν ἀσφαλεστάτην⁶. Ἐν Κρήτῃ εἰς τὰ κοινὰ συμπόσια ἐδίδοτο τιμητικὴ θέσις εἰς τοὺς ξένους, δύο δὲ τράπεζαι ἦσαν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν, ὑπηρετουμένων ὑπὸ τῶν ἀρχόντων⁷. Ὁ περίφημος νομοθέτης τῶν Θουριῶν *Χαράωνδας*, τὴν φιλοξενίαν ὡς πολιτικὸν θεσμὸν θεωρήσας καὶ ἔρον ἀδελφότητος, ἔταξεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ *ξενίου Διὸς*, τοῦ παρὰ πᾶσιν ἰδρυμένου κοινοῦ θεοῦ⁸. Οἱ Λευκανοὶ ἀζημίαν ἐπέβαλον παντὶ τῷ μὴ δεχομένῳ ξένον ἅμα ἡλίφ ἀνίσχοντι» (*Αἰλ. Ποικ.* Ἰστ., Βιβλ. Δ', κεφ. Α'). Ἐν Ἀθήναις μάλιστα καὶ ὁδὸς τις πρὸς τιμὴν τῶν ξένων ὑπῆρχε, *ξενικὴ* καλουμένη⁹, καὶ ἰατρὸν ἐμισθοδοτεῖ τὸ δημόσιον, ὅπως θεραπείῃ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀπόρους αὐτῶν. Τῆς παγκοσμίου δὲ ταύτης πόλεως μέγιστος καὶ λαμπρότατος κόσμος εἶναι ἡ πάγκοινος ὁμολογία, ὅτι καὶ ἐν τῇ παρακμῇ καὶ τῇ ἐκλύσει τῶν ἡθῶν ἐτήρησαν ἀλώβητα καὶ ἀμείωτα τὰ πρὸς τοὺς ξένους εὐγενῆ καὶ

φιλόφθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα¹. Ποιηταί, φιλόσοφοι, ἀρχαῖοι, νεώτεροι ἐξυμνοῦσι τῶν Ἀθηνῶν τὴν φιλοξενίαν. Οἱ *Ἡρακλεῖδαι* τοῦ *Εὐριπίδου* εἶναι αὐτὸ τοῦτο ὁ πανηγυρικὸς τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων τὴν πόλιν ἐν ἑτέρῳ δράματι ἀποκαλεῖ *φιλόξενον λιμένα*. Ὁ *Σόλων* ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐμακάρισε τοὺς ἔχοντας ξένους φίλους, λέγων:

Ὀλβιος, ᾧ παῖδες τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι
καὶ κύνες ἀγρευταὶ καὶ ξένος ἄλλοδαπός.

Ὁ *Κικέρων* λέγει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν ὡς ἐγκλημα, δεόμενον ἐξαγνισμοῦ, τὸ μὴ ὀδηγῆσαι ξένον πλανώμενον²: ὁ δὲ *Πλάτων* θεωρεῖ ἀπάνθρωπον καὶ ἴδιον βαρβάρους τὸ ἀρνήσασθαι εἰς τοὺς ξένους τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσοδον³.

Ἰ' Ἡ ἑλληνικὴ νομοθεσία, ὡς καὶ ἡ νομοθεσία παντὸς ἔθνους, δὲν ἠδύνατο νὰ μείνη ὅλως ξένη πρὸς τὰ φιλόφθρωπα καὶ εὐγενῆ διδάγματα τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, διὸ καὶ ἐπραγματώσασκε ταῦτα λίαν πρωίμως. Εἰς τὴν εὐγενῆ ταύτην σταδιοδρομίαν ἠγήθησαν καὶ πάλιν οἱ κοσμοπολίται Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐθεώρουν ὡς συμπολίτας αὐτῶν πάντας τοὺς ἐπ' ἀρετῇ διακρινόμενους. Οἱ Ἀθηναῖοι, λέγει ὁ *Αἰλιανός*⁴, οὐ μόνον τοῖς ἀστοῖς ἐγρῶντο πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς στρατηγίας ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ ξένοις προσρῶντο καὶ τὰ κοινὰ αὐτοῖς ἐνεργερίζον, εἴπερ οὐν αὐτοὺς κατέγνωσαν ἀγαθοὺς ὄντας καὶ ἐπιτηδεύουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα. Δὲν ἀληθεύει καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ὑπὸ τοῦ *Fustel de Coulanges* λεγόμενον, ὅτι *l'homme si péniblement admis comme citoyen ne pouvait être archonte etc.*, ἐξ ἐναντίας μάλιστα ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεβίβαζον εἰς τὰ ὑπάτα τῆς πολιτείας ἀξιώματα ξένους, ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὴν ἀξίαν παρὰ εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν⁵, ἢ Ἀπολλόδωρον τὸν Κυζικηνὸν πολλὰκις ἐαυτῶν στρατηγὸν ἤρηνται ξένον ὄντα καὶ *Φανοσθέη* τὸν Ἄνδριον, καὶ *Ἡρακλεῖδην* τὸν Κλαζομένιον, εὖς ἤδε ἡ πόλις ξένους ὄντας, ἐνδειξάμενους ὅτι ἀξιοὶ λόγου εἰσὶ, καὶ εἰς στρατη-

1. *Διοδ.* ΙΓ', 83.

2. *Πλουτ. Κίμ.* § 10.—*Cornet. Nep.* 4.

3. *Περδ. Νεμ.* Θ, 9—10.

4. Αὐτόθι.

5. *Περδ.* Ὀλυμπ. Η, 29—35.

6. *Περδ.* Ὀλυμπ. Θ', 101 καὶ ἐφεξ.

7. *Ἀθην.* Δ', 22.

8. *Στοβ.* Ἀνθολ. ΜΔ', 40.

9. *Ποιητ.* Ἀρχαιολ. τόμ. Α', σελ. 413.

1. *Λοσκ. Σκύθ.* 10.—*Πλουτ. Πελοπ.* 6.—*Θουκ. Α'*, 83.—*Burt. Voyage en Grèce*, ch. XX.—*Laurent Dr. des gens*, σελ. 185.

2. *Cicero de Offic.* III, 13.

3. *Νόμ.* ΙΒ', 950.

4. *Ποικιλ.* Ἰστορ. ΙΔ', κεφ. Ε'.

5. *Bouqueville Univers.*

γίας και εις τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄγει»¹. Ὡσαύτως Κλεοφῶντα τὸν Θρᾶκα² καὶ Ξενοκράτη τὸν Χαλκηδόνιον. Τὸν τελευταῖον τοῦτον πολέμους ἐπεμψαν πρεσβευτὴν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ εἰς τὸν Ἀντίπατρον ἐπὶ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου· τσσαύτη δὲ ἦν ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις τῶν Ἀθηναίων, ὥστε καὶ ἀνωμοτεὶ μαρτυρεῖν αὐτῷ συνεχώρησαν³. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ξενοφῶντος, αὐτοὺς μὲν γὰρ ξένους ἐξ οὗ ὁ τε Σίνις καὶ ὁ Σκίρων καὶ ὁ Προκρούστης ἀπέθανον, οὐδεὶς ἔτι ἀδικεῖ· ἀλλὰ νῦν οἱ μὲν πολιτευόμενοι ἐν ταῖς πατρίσι καὶ νόμους τίθενται ἵνα μὴ ἀδικῶνται⁴. «Τὴν πόλιν, λέγει ὁ Περικλῆς, κοινὴν παρέχομεν καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξενηλασίας ἀπειρογμένον τινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος»⁵. Ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἄλλαι ὡσαύτως πολιτεῖαι ἐχωρῶντο ξένοις ἐπιτηδεύουσιν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς στρατηγίας, λ. χ. οἱ Κνώσιοι, πολεμοῦντες πρὸς Γορτυνίους, ἐξελέξαντο στρατηγὸν Δορύλαον τὸν Ποντικόν, φίλον καὶ στρατηγὸν τοῦ Μιθριδάτου. Ἐξαιρετικῶς μόνον οἱ Σπαρτιάται, σκοποῦντες τὴν ἀλύμαντον διατήρησιν τῶν ἡθῶν, ἦσαν «ξείνοισιν ἀπρόσμιχτοι»⁶ ἢ, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν, ὅπως μὴ βραδουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλυνται⁷. Ὁ Λυκοῦργος, σκοπὸν θέμενος νὰ διαμορφώσῃ πολεμικοὺς ἄνδρας, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ξένους νὰ ἔρχωνται εἰς Σπάρτην μόνον εἰς ὀρισμέναις ἡμέραις, εἰς δὲ τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ἐξέρχωνται τῆς πόλεως μόνον διὰ τὰς χρεῖώδεις ἀνάγκας⁸. Οὐδὲν ἦττον, μεθ' ὅλην τὴν φαινομενικὴν τοῦ νόμου αὐστηρότητα, πολλοὶ διαπρεπεῖς ἄνδρες ἀναφέρονται διαμείναντες ἐν Σπάρτῃ ὡς πολῖται, εἶεν ὁ Τέροπανδροσ, ὁ Τυροαῖος, ὁ Θαλῆς, ὁ Φερεκύδης καὶ ἄλλοι⁹. Ἐπίσης καὶ τὸν «Τισαμενὸν ἰόντα Ἥλειον καὶ γένεος τῶν Ἰαμεδέων Κτυ-

τιάδην Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο Λεωσφίτηρον», οὗτος δὲ ἐζήτησε ἀκαὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωτοῦ γενέσθαι Σπαρτιήτην»¹. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Schömann, ὅτι καὶ ἡ θρησκεία καὶ ἡ φιλοσοφία ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῶν Σπαρτιατῶν, αἵτινες ἐλάτρευον ξένιον Δία καὶ Ἀθηναῖαν καὶ προξένους εἶχον χάριν τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ πολλοὶ τῶν πολιτῶν εἶχον μετ' ἐκείνων σχέσεις ξενίας. «Λακεδαιμόνιοι δὲ μετ' ἄλλων καὶ τοῦτ' ἀγαθοί, οὐ γράμμασιν ἀπεδεικνύντες Σπαρτιάτας, ἀλλ' ἀγωγῇ κἄν ἐλθῶν τις Σκυθὴς ἢ Τριβαλλὸς ἢ Παφλαγῶν ἢ μηδὲν ἔχων ὄνομα χώρας ὑποστῆ τὴν Λυκοῦργειον σκληραγωγίαν, Λάκων ἐστίν· ὥστε ἕκαστος τῶν πολιτευθέντων ἐν ἑαυτῷ φέρων τὴν πατρίδα ἔρχεται, πάσης δὲ τῆς πόλεως φυγαδεύει κακία, κἄν ἐν μέσαις ταῖς στήλαις τις οἰκῆ»². Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ξενοφῶντος ἡ μεγάλη τῶν Σπαρτιατῶν αὐστηρότης ὡς πρὸς τὴν εἰσποίησιν τῶν ἀλλοδαπῶν ἐξέλιπεν. «Νῦν ἐπίσταμαι, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, τοὺς δοκοῦντας πρῶτους εἶναι ὡς μηδέποτε παύοντας ἀρμόζοντες ἐπὶ ξένους». Νεώτερος περιηγητὴς Γάλλος, οὗ τὸ ὄνομα εἶναι στενωῶς συνδεδεμένον μετὰ τὸ τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἀποκαλεῖ πλάνην τὴν ἰδίαν τῆς ἀπομονώσεως τῶν Σπαρτιατῶν, τὰ δὲ περὶ τῆς διανομῆς τῶν ἀγρῶν λεγόμενα θεωρεῖ—διὰ τὸ ἀδύνατον—ὡς χίμαιραν³· καὶ ὁ Mably, θαυμάζων τὸ πολίτευμα καὶ τὴν νομοθεσίαν τῆς Σπάρτης, λέγει: *Aucun état n'a jamais eu des lois plus conformes à l'ordre de la nature ou d'égalité que Sparte. Jamais société n'offrit à la raison un spectacle plus noble-plus sublime*⁴. Ἀληθεύει ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ πολιτεῖαι ἦσαν φειδωλαὶ περὶ τὴν εἰσποίησιν νέων πολιτῶν καὶ ἀπήττον πρὸς τοῦτο πολλὰς διατυπώσεις, κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν ἀπόκτησιν ἀκινήτου περιουσίας ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς χώρας, ἀλλὰ τοῦτο προὔκυπτεν ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ πολίτης ἦν αὐτόχρομα νομοθέτης καὶ ἄρχων καὶ στρατηγός⁵. Οὐχ ἦττον καὶ σήμερον, ὅτε κρατοῦσιν αἱ κοσμοπολιτικαὶ θεωρίαι, δὲν κτᾶται εὐκόλως τὸ δι-

1. Πλάτ. Ἴων 541. D.

2. Ἀριστοφ. Βάτρ. 678.

3. Διογ. Λαέρτ. Δ', 14.—Πλουτ. Φλαμ. 12. Φωκ. 24.—Διογ. Λαέρτ. Δ', 2, 7.—Πλουτ. Ἀλέξ. II', κτλ.

4. Ξεν. Ἀπομνημ. Βιβλ. Β', 1.

5. Θουκ. Β', 39.

6. Ἡροδ. Γ', 65.

7. Λακεδ. Πολιτ. ΙΔ', 4.—Πλουτάρχ. Λουκ. 27.—S. Croix de l'État et du sort des colonies des anciens Grecs, p. 90.

8. Ἀριστοφ. Ὀρν. στ. 1014.—Εἰρήν. στ. 622.—Πλουτ. Λυκ. 556.—Πλάτ. Πρωταγ. 342.—Θουκ. κερ. ρμδ'.

9. Θουκ. Α', 134. Ε', 45, 5', 8. II', 6.—Ἡροδ. Θ', Γ', 34—35.—Πανσ. 230.—

1. Ξενοφ. Λακεδ. Πολιτ. ΙΔ', 4. Rouquerville, Univers Grèce, p. 445.

2. Ἡρακλ. Ἐρεσ. ἐπιστ. Θ', 2. Ἐκδ. Hercher.—Didot, σελ. 286.

3. Rouquerville Univers Grèce, σελ. 445.

4. Étude de l'hist. III, part. ch. 5, τόμ. 18, p. 335.

5. Σαριπόλ. Τὰ τῶν ἔθνῶν νόμιμα. Εἰσαγ. ΛΔ'.

κρίμα τῆς ἰθαγενείας, οὐδὲ ἀνοίγεται προ-
χείρωσ ὁ λειμῶν τῶν δημοσίων θέσεων.

ΙΑ' Ἐκ πολλῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαιο-
τητος, οἷον τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ Ξενοφῶντος,
τοῦ Πλουτάρχου κτλ., μανθάνομεν, ὅτι καὶ
αὐτοὶ οἱ δούλοι ἀπῆλθον ἐλευθερίας τινός, ἢ
δὲ θέσις αὐτῶν δὲν ἦτο ἀφόρητος, ὅπως παρὰ
Ῥωμαίους. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ σώματα αὐτῶν
ἐπροστατεύοντο ἐξ Ἰσου: ἀκαὶ τὰς κατὰ τῶν
δούλων βλάβας καὶ ὕβρεις ἴσα ταῖς κατ' ἐλευ-
θέρων πολιτῶν ἐκόλαζον... τοῦ νόμου οὐδὲ
τούτους ὕβριζεσθαι ἐπιτρέποντος, οὐδὲ τιμωρεῖ-
σθαι ὑπὸ τῶν προσηκόντων, ἀλλ' ὑπαγορεύον-
τος «παραδίδοσθαι αὐτοὺς τῇ ἀρχῇ κατὰ νό-
μους ὑμετέρους πατρίους»¹. Εἶναι ἀληθές ὅτι
καὶ τινες τῶν ἀρχαίων ἐθεώρουν νόμιμον τὴν
δουλείαν, ὃ δὲ Ἀριστοτέλης διὰ τοῦ πολυκρό-
του χωρίου: «Εἰσι φύσει τινές οἱ μὲν ἐλεύθε-
ροι, οἱ δὲ δούλοι, οἷς καὶ συμφέρει», τὸ δου-
λεύειν καὶ δίκαιόν ἐστιν², ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς
πλείστας ὄσας συζητήσεις καὶ πολλὰ ἐπιχειρή-
ματα εἰς τοὺς θιασώτας τῆς δουλείας τῶν νεω-
τέρων χρόνων· ἀλλ' ἡ θεωρία αὕτη, καίτοι πε-
πλανημένη, ἐγένετο ἀποδεκτή, σπουδαιότατοι
δὲ θεολόγοι τῆς Δύσεως ἐτάχθησαν μεταξὺ τῶν
ὑπερμάχων. Ὁ ἱερός Ἀδγουστίνος, ὁ St Thomas d'Aquin,
ὁ Φραγκίσκος Suarez κτλ. δογματίζουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸ προ-
κατορικὸν ἀμάρτημα ἀπέβαλε πᾶν δικαίωμα
ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας· ἡ δουλεία εἶναι ἡτιολογη-
μένη δικαίω πολέμου ἢ δημοσίου συμφέροντος,
τὸ δὲ δικαίωμα τοῦ κυρίου ἐπὶ τοῦ δούλου
ἰδρίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδιοκτησίας³.
Ὁ Hugo ἐθεώρει τὴν δουλείαν ὡς γεγονός
φυσικόν, ὃ δὲ Grenier de Cassagnac, ὡς
ἐκ Θεοῦ πηγάζουσαν⁴. τέλος ὁ πολὺς Γρότιος
ἰσχυρίζετο ὅτι ἀνέπαρχουσι λαοὶ ἐπιτηδεύ-
τεροι εἰς τὸ δουλεύειν ἢ εἰς τὸ ἀρχειν⁵. Καὶ

αὐτὰ ὁμῶς τὰ κράτη οὐδὲ ὄλως καθυστέρησαν.
Οἱ χριστιανικώτατοι βασιλεῖς τῆς Γαλλίας,
τῆς Ἰσπανίας ἀνευρυθιάστως ὑπέγραψον συν-
θήκας, ἐξασφαλιζούσας αὐταῖς τὸ μονοπώλιον
τῆς πωλήσεως καὶ μεταφορᾶς ἀνθρωπίνων
πλασμάτων! Ἡ Ἀγγλία ἐπέτυχε παρὰ τῆς
Ἰσπανίας διὰ τῆς συνθήκης τῆς Οὐτρέχτης
(1713) τὸ προνόμιον τοῦ εἰσάγειν εἰς τὰς
ἰσπανικὰς ἀποικίας ὠριμμένον ἀριθμὸν δού-
λων. Ὁλόκληρος ἡπειρος, ἡ Ἀφρική, κατέστη
μεταλλεῖον τῆς ζωτῆς ταύτης πραγματείας,
γλωστῆς ἐν ταῖς διπλωματικαῖς συμβάσεσιν ὑπὸ
τὸ ὄνομα *Tomme de nègres*¹. «Ἄλλ' ἂν τις
τὰ πάντα ἀπλῶς κατὰ τὴν ἀξίαν κολάζῃ, λή-
σει τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων ἀπολέσας»².

ΙΒ' Φόβω μή τις ὑπολαβῶν εἶπῃ μοι ὅπερ
ὁ Διογένης τοῖς Μυνηδίοις, περαίνω τὴν παροῦ-

ἐκδ. Barbeyrac. Εὐγενεστέρως ὁμῶς ἀρχὰς εἰδογμά-
τιζεν ἡ θύραθεν φιλοσοφία. Ὁ Πλάτων λ. γ.· ὃν ὁ Πυ-
θαγόρειος Numenius ἀπεκάλεσε Μωϋσῆν Ἀττικίζοντα,
λέγει: «Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι μιᾶς μητρὸς πάντες
ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιοῦμεν δούλοι οὐδὲ δεσπόται ἄλ-
λῃλων εἶναι, ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσο-
νομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ
ὑπεῖκιν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως»
(Πλάτ. Μενέξ. § 239). Ἡ Στωικὴ Σχολὴ ἐθεώρει
ὡσαύτως τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ἀποτελοῦσαν μίαν καὶ
τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν· ὃ δὲ Ζήνων καὶ οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ κατεδίκαζον τὴν δουλείαν ἐξ Ἰσου ὅπως καὶ τὸν
πόλεμον. Ἐκ τῶν ποιητῶν ὁ Εὐριπίδης πολλαχθὺν
κηρύττεται ὑπὲρ τῆς ἰσότητος, λέγων:

ὁμοία χθῆς ἅπασιν ἐξεπαίδευσεν ὄμιν
ἴδιον οὐδὲν ἔχομεν, μία γονὰ
τό τ' εὐγενές καὶ τὸ δυσγενές...

Ἡ δουλεία φαίνεται κατὰ τὴν ὀμηρικὴν ἐποχὴν λίαν
περιορισμένη· συνήθως βάσις αὐτῆς ἦτο ἡ μίσθωσις, ἢ δὲ
λέξις δούλος μόνον ἐν δυοῖς χωρίοις (Ἰλιάδ. Γ, 409 καὶ
Ὀδυσσ. δ, 12) τοῦ Ὀμήρου ἀπαντᾷ, καὶ μάλιστα ἐν θη-
λυκῷ τύπῳ· ἀντ' αὐτῆς εὐρίσκειται ἡ λέξις θῆς καὶ ἐριθος.

Μετὰ τὰ ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν μαρτυριῶν εἰρημένα,
νομίζομεν λίαν τολμηρὰν καὶ ὄλως αὐθαίρετον τὴν
γνώμην τῶν νεωτέρων, ὅτι ὁ νόμος οὐδεμίαν παρεῖχεν
ἐγγύησιν τοῖς ξένοις. Ἴδε Fustel de Coulanges La
citè antique, σελ. 245.—Henry Wheaton Histoire
du progrès etc. ἐν Εἰσαγωγῇ.—Laurent Histoire
du droit des gens, tom. II, σελ. 60.—Ὁ τελευταῖος
οὗτος κακῶς ἐξηγεῖ τὰ ἐν Ἰλιάδ. Θ, 648: ἀτίμητος
μετανάστης διὰ τῶν λέξεων être vil, méprisabile.
Ἄτιμος παρ' ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο ὁ ἐστερημένος πολιτι-
κῶν δικαιωμάτων, εἶδος δὲ ποιητῆς ἡ ἀτιμία. Τὴν ἔννοιαν
ταύτην διέτρωσε καὶ ἡ καθωμιλημένη: «ὄν νᾶμον ξένος.

1. Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. Α', 12.—Πλουτ. περὶ
ἰσολεσχ. 18.—Δημοσθ. κατὰ Μειδίου, 47—50. Αἰσχ.
κατὰ Τιμ. 16—17.—Ἀντιφ. περὶ φόνου Ἡρόδ. 48.

2. Ἀριστ. Πολιτ. Α', Β', § 20.—Γ', β, § 1-2, καὶ
Γ', α, § 12.—Τὸ πολυκρότον τοῦτο χωρίον παρὰ
πῶν νεωτέρων κριτικῶν θεωρεῖται ὡς ἐφαρμμένον, διό
γράφουσιν αὐτὸ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου ὄν ἐστι κτλ.
Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, τὴν ἰδίαν ταύτην μόνον περὶ
βαρβάρων ἐξέφερον ὁ Ἀριστοτέλης.

3. Block Dictionn. de la Polit., ἐν λέξει Droit
de gens.

4. Ahrens Cours du droit des gens, tom. II, ch.
1, § 2, p. 210.

5. De jure belli ac pacis, tom. I, σελ. 123—124,

1. Block Dictionn. de la Polit. ἐν λέξει esclavage.

2. Δίων Κάσος. παρὰ Ξεφιλίνῳ, σ. 87.

τους τούς χρόνους τῶν θεσμῶν· διό και ὁ πολὺς *Boeck* τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἀρχαίου δικαίου ἀπεκάλεσαν *Ἡράκλειον* ἢ μᾶλλον *Σισύφειον ἔργον*. Φλεγόμενος ὁμως ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἵνα τεκμηριώσω τὴν πρὸς τὰ κοινὰ νόμιμα ἐπίδοσιν τῶν προγόνων ἡμῶν, ὃ και ἠΰξατό ποτε ὁ τοῦ διεθνούς δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἡμέτερος καθηγητῆς κ. Σ. Σρέϊτ, και φρονῶν ὅτι:

*Si deficiant vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ἐνόμισα αὐτόπρῶτον εἶσθαι και τὰ μικρὰ μὲν, ἀλλ' ὁμως ἄχωρ' μὴ δὴ τις καταγνώμῃ μου θρασύτητα, μηδ' ἰσχυραῖς ἐπινοαῖς και λεπτοῖς διαλογισμοῖς κρινεῖ με· τὰ ἡμικτημῆνα και τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν·

Φῶτες ὄσοι χρυσαμπίκων
ἐς δίφρον Μοισῶν
ἐποχοῦνται.

γινώσκω κάλλιστα ὅτι «ὁ Λακεδαιμόνων πολὺς ἔχει μευ κάρρους».

Γ' Πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ τοῦ ἡμετέρου θέματος, οἷον ὁ *Hugues Grotius*, γάλλος τὴν καταγωγὴν, ὅστις και πατὴρ τοῦ διεθνούς δικαίου θεωρεῖται και τὸν ὅποιον ὁ *Vico* ἀπεκάλεσε *νομοθέτην τῆς ἀνθρωπότητος*, διότι· πρῶτος αὐτὸς ἀναδιωργάνωσε τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωριῶν τῶν ἐλλήνων και ῥωμαίων φιλοσόφων και τῶν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ῥητόρων ἀπαντῶντων διεθνῶν νόμων· μετ' αὐτὸν ὁ *Sir James Mackintosh*, εἶτα ὁ *Barbeyrac*, ὁ *Schömann*, ὁ *Wachsmuth*, ὁ *Osenbruggan*, ὁ *Weiske*, ὁ *Müller-Jochmus*, ὁ *Theil*, ὁ *Laurent* κτλ., πάντες ὁμως ἀπεμακρύνθησαν τούτου, ὡς ἐπιδιῶκοντες ἕτερον σκοπὸν· λ. χ. ὁ *Laurent* ἐν τῷ τριτόμῳ αὐτοῦ συγγράμματι *Histoire du droit des gens et des relations internationales etc.*, ἀρχὴν θέμενος τὴν μελέτην τῶν κοινωνιῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἀπροθιγῶς ἤψατο τοῦ διεθνούς δικαίου τῶν ἀρχαίων· ὅπως δ' ἀπερροφημένος ἐκ τῆς ἱστορικῆς και φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τῆς μελέτης αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ *Egger*, παρεκκλίνει τοὺς κανόνας, οὓς ἡ κοινὴ χρῆσις καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐπιμιξίαν, καθότι οἱ κανόνες οὗτοι οὐδεμίαν δι' αὐτὸν ἔχουσι ἐπιστημονικὴν ἀξίαν. Εἰς τὸ αὐτὸ περιπίπτει ἀμάρτημα και ὁ *Fustel de Coulanges*, ὅστις ἐποικοδομεῖ τὸ διεθνὲς δίκαιον τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν και τῆς ποιητικῆς φαντασίας. Ἡ

συλλογὴ τοῦ *Jean Barbeyrac*: *Histoire des anciens traités etc.* κατέστη ἀλυσίτελής· ἄλλως τε και ὁ συγγραφεὺς οὗτος ζητεῖ τὸ δημόσιον δίκαιον ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ και οὐχὶ εἰς τὰς διεθνεῖς σχέσεις. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὁμως τοῦ παρόντος αἰῶνος μεγάλη ἐδόθη ὠθησις εἰς τὴν μελέτην τοῦ διεθνούς δικαίου παρ' ἀρχαίους· ἡ σκαπάνη και τὸ πτύον τῶν ἀρχαιολόγων ὑψίστην πᾶρσχον ὑπηρεσίαν, ἔκτοτε δὲ πλείστοι ἰδημοσιεύθησαν μονογραφαί, ἐξ ὧν μνημονεύμεν τὸ κλασικὸν ἔργον τοῦ *Wicquefort*: *Les ambassades et les ministres publics dans l'antiquité*; τοῦ *Moses* τὸ *Droit de l'ambassadrice* τοῦ *Meier* τὸ *De proxenia, sive de publico Græcorum hospitio*; τοῦ *Tissot*, ἄλλοτε πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας ἐν Ἀθήναις, τὸ *Des proxenies grecques et de leurs analogies avec les institutions consulaires modernes*; τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ *E. Egger* τὸ *Études historiques sur les traités publics chez les Grecs etc.*; τοῦ ἄλλοτε ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς *M. Foucart* τὸ *Mémoire sur l'affranchissement des esclaves etc.* και εἰ τινα ἄλλα μὴ περιελθόντα εἰς γνῶσιν ἡμῶν.

Δ' Τῶν εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀσχοληθέντων ἀρχαίων συγγραφεῶν τὰ συγγράμματα πάντα ἀτυχῶς ἀπωλείσθησαν, και οὐδὲ τεμάχιον περιεσώθη ἐκ τῆς συλλογῆς τῆς ἐν τῇ περιφύμῳ ἀλεξανδρινῇ βιβλιοθήκῃ ἀποκειμένης. Ἐκεῖ ἀπετεφρώθησαν πάντα σχεδὸν τὰ νομικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους και τοῦ Ἀντισθένης και τοῦ Θεοφράστου και τοῦ Πολέμωνος και τοῦ Ἀπολλοδώρου και τοῦ Φαληρέως Δημητρίου και ἄλλων¹, πενιχρὰν τῶν ὁποίων περίληψιν διέσωσεν ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ Η' βιβλίῳ τοῦ Ὀνομαστικοῦ². Τὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀριστοτέλους, τὸ περὶ τῶν κοινῶν νομίμων πραγματευόμενον, ἐπεγράφητο «*Δικαιώματα πολέμων*». Οἱ ἀρνούμενοι ὁμως τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης οὐδόπως ἠσχολήθη περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον, τὸ δὲ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἐπεγράφητο οὐχὶ «*Δικαιώματα πολέμων*», ἀλλὰ «*Δικαιώματα πόλεων*»³. Ἀλλ', ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ *μακκα-*

1. Thönissen Droit pénal d'Athènes, Préface.

2. Egger Traités publics etc. Introduction, p. 6

3. De jure belli ac pacis Barbeyrac, t. II, σελ. 22 — James Mackintosh Discours sur le droit de lature, traduct. Royer Collard.

ρίτης *Σαπίλος*, ἡ πραγματεία αὐτή, οἰονδήποτε καὶ ἂν ἔφερε τίτλον, ὑπόθεσιν εἶχε τὸ ἐξωτερικὸν τῶν πόλεων δίκαιον, ὅπερ ὁ μὲν *Πολύβιος* «*Πολέμων νόμους*» καὶ «*Δικαιώματα πόλεων*» καλεῖ, ὁ δὲ *Θουκυδίδης*, ὁ *Διόδωρος* καὶ ὁ *Πλούταρχος* «*Κοινὰ δόγματα*»¹.

Ἐκτὸς τοῦ *Ἀριστοτέλους*, καὶ ὁ *Πλάτων*, βραδύτερον δὲ οἱ *Περιπατητικοί*, καὶ ἰδίως οἱ *Στωϊκοί* φιλόσοφοι *Ζήνων* καὶ *Κλεάνθης* καὶ *Χρύσιππος* καὶ *Ἀλέξανδρος* ὁ *Ἀφροδισεῦς*, ἠσχολήθησαν περὶ τὸ δίκαιον τῶν ἰθνῶν².

Ὁ *Τίμαιος*, ἀφ' ὧν ὁπίσθοδομοὺς στήλας καὶ τὰς ἐν ταῖς φιλίαις προξενίας ἐξευρηκῶς, ἠσχολήθη ἰδίᾳ εἰς τὰ περὶ προξένων. Ἄλλ' ἐκ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ οὐδὲν περιεσώθη³.

Ὁ *Ποντικός Ἡρακλείδης*, ὃν ὁ *Κικέρων* ἀποκαλεῖ «*ἄνδρα ἐν τοῖς μάλιστα σοφόν*», μαθητὴς τοῦ *Ἀριστοτέλους* καὶ ζηλωτὴς τοῦ *Πλάτωνος*, ὃν ἀποδημήσαντα εἰς *Σικελίαν*, ἀντικατέστησεν εἰς τὴν σχολὴν, συνέγραψε μετὰ ἄλλων καὶ ἀπερὶ *Νόμων*, ἐν οἷς διαλαβε καὶ ἀπερὶ *Πολιτειῶν*, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ *Ἀριστοτέλους*· ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συγγράμματος μόνον ὀλίγα ἀποσπάσματα σώζονται, καὶ ταῦτα ὑποπτα.

Ὁ *Μακεδῶν Κράτερος*, ζῶν περὶ τὰ μέσα τῆς τετάρτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, συνέλεξε πολλὰ ψηφίσματα καὶ συνθήκας ἐν ἐνὶ βιβλίῳ, ἐπιγραφομένῳ «*Συναγωγὴ ψηφισμάτων*», ἀλλὰ καὶ τούτου μόνον ἀποσπάσματά τινα διεσώθησαν ἐκ τῆς πανωλεθρίας⁴.

Θεόδωκος ὁ Φασηλίτης, ἀκμάσας περὶ τὰ 322—355, ἔγραψε ἀπερὶ βαρβαρικῶν νομίμων. Ἐκ τοῦ συγγράμματος ὁμοῦς τούτου οὐδὲν διεσώθη, ἐκτὸς τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βιβλίου παρὰ *Σουῖδα*.

Ε' Ἡ χρῆσις διαφορῶν νομικῶν ὄρων, ἀπαντῶντων ἐν τοῖς περισθεῖσι τῶν ἀρχαίων συγγράμμασι, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐν τοῖς πολιτικῶς λόγοις τῶν ῥητόρων, οἵτινες ἐπέειχον θέσιν ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, καταδείκνυσιν ἐπιδήλως τὴν ὑπαρξίν τοῦ διεθνοῦς δικαίου. Ὅπως λ.χ. εἰς τὰς συμβάσεις, τὰς περιλαμβανόμενας εἰς τὰς γενικὰς λέξεις *συνθήκαι, ὁμολογαί, διαλλαγαι, συντάξεις* κτλ., τὰς ὁποίας

οἱ Ῥωμαῖοι περιληπτικῶς ἐκάλουν *practiones*, διακρίνομεν συλλήθδην πάντας τοὺς τύπους τῶν συμβάσεων τοῦ νεωτέρου διεθνοῦς δικαίου. Ἀλλὰ καὶ τὰ σωζόμενα ψηφίσματα, τὰ ὁποῖα καθ' ἑκάστην ἐξάγει εἰς τὸ φῶς ἡ εὐεργετικὴ σκαπάνη τοῦ ἀρχαιολόγου, τεκμηριοῦσιν ἀραρότως τὰ λεγόμενα. Τῶν ψηφισμάτων τούτων ὀνομαστώτεραι συλλογαί, ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς τὰ μάλιστα ὠφελήθημεν, εἶναι αἱ ἐξῆς: Ἡ τοῦ *Barbeyrac* (*Supplément au corps diplomat. de J. du Mont. Haye* (1739)· ἡ τοῦ *Boeckh* (*Corpus inscript. Graecarum*, τόμ. IV, 1828—1856)· ἡ τοῦ *A. Ραγκαβῆ* (*Antiquités Helléniques*, tom. II)· ἡ τοῦ *Πιπτάκη* (*Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς*, τόμ. 2, Ἀθῆν.)· ἡ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς καὶ ἀθουρῶτως ἐκδιδόμενη *Ἐφημερίς τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας* (*Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς*)· τὸ ἐν *Παρισίοις* ἐκδιδόμενον *Δελτίον τοῦ πρὸς ἐνθάρρουναι τῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν* φερωνύμου *Συλλόγου* (*Bulletin de Correspondance Hellénique* καὶ *Revue des études grecques*) κτλ.

Σ' Ἡ διασκόπησις καὶ ἀκριβὴς ἐξέτασις τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων αὐτὴ καὶ μόνη ἀρκεῖ νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ ἂν μηδεμίᾳ ἐσφίζετο περὶ τούτου μαρτυρία. Καὶ ὅντως, πῶς δύναται τις νὰ παραδεχθῆ ὅτι λαός, οὗ ἡ διάνοια ἐπενόησε τὴν ἰδέαν τῆς ἀνάγκης, διακεκριμένης καὶ ὑπερτέρας τῶν θεῶν, ἠμέλησε τοσοῦτον σπουδαίου θεσμοῦ, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἀπορρέοντος; ἡ πόλις ἐκείνη, ἣτις ἀδιέχυσεν εἰς τὸν κόσμον ἄπλετον φῶς καὶ φωτίζει ἡμᾶς εἰσέτι, καίπερ νεκρά¹, ἣτις αὐὸ μικροὺς οὐδὲ ὀλίγους, οὐδ' ἀφανεῖς, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας², ἣτις ἐμεγαλοφρόνει «ἐπὶ τὸ ἐπαμύνειν αἰεὶ τοῖς ἀδικουμένοις καὶ τοὺς ἀθνεστέρους θεραπεύειν»³, λαός, καὶ πρὸς αὐτὰ ἔτι τὰ ζῶν ἐπιδειξας ἐπιμέλειαν καὶ νομοθετήσας αὐτὰ μὴ σίνεσθαι⁴, πῶς δύναται τις πιστεῦσαι, ὅτι οὐδὲν

1. Michelet *Le livre du peuple*, III.

2. Ἰσοκρ. Πανηγυρ. ΙΑ', 52.

3. Αὐτόθ. — *Δημοσθ.* κατ' *Ἀριστοκρ.* 124. — Ὑπὲρ Μεγαλοπ. 14 καὶ ἐφεξ. — *Ξενοφ.* Ἑλλην. Γ', 5, 45. — *Εὐριπ.* Ἡρακλ. 329.

4. *Ἐρμίππ.* βιβλ. β', περὶ νομοθετ. — *Πλουτ.* Κάτ. Ε', 10. — Ἐντεῦθεν προήλθεν ἴσως καὶ τὸ πρῶτον κεφ. τοῦ Ἀκουιλίου νόμου: qui servum servamve, alienum alienamve quatrurpedemve pecudem injuria

1. *Πολύβ.* Ε', 9, 1. — *Θουκ.* Γ', 59, Δ', 97 καὶ ἄλλοι. — *Πλουτ.* *Περικλ.* ΚΘ'. — *Διοδ.* Ἰστ. ΙΓ', 25. — *Σαπίλ.* Διεθ. Νόμ. ἐν Εἰσαγωγῇ.

2. *Clüber* *Droit des gens*, § 13.

3. *Πολύβ.* ΙΒ', 12.

4. *C. Müller* *Fragm. hist. graec.* tom. II, p. 617.

σαν εισαγωγήν, προστιθείς τὸ τοῦ *Vico*: «Ἡ ἀρχαιότης τοῦ κόσμου εἶναι οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ζῶμεν, οἱ δὲ χρόνοι, καθ' οὓς ἔζων οἱ ἀρχαῖοι, δὲν ἦταν ἀρχαιότης, ἀλλ' ἡ νεότης τοῦ κόσμου. Ἦδη ἡ σκαπάνη τῶν ἀρχαιολόγων διασκεδάζει τῶν αἰώνων τὴν ὁμίχλην καὶ ἀναπετάσσουσι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἀνὰ μίαν μίαν τὰς γωνίας τοῦ ἀρχαίου νομικοῦ κόσμου· ἐλπίζεται δὲ ὅτι ἡμέραν τινὰ θά δυνηθῶμεν ἐλπιζόμενοι τὰ τεμάχια τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου χιτῶνος».

Ἴσως πάντα τὰ γραφέντα εὖρη τις «ῥαδίως ἐπιτετροχασμένα καὶ ἀπειρίας δοκίμια» ἴσως τις «ἰσχυραῖς ἐπινοίαις καὶ λεπτοῖς διαλογισμοῖς» ἀνεπιεικῶς κρίνει με· ἀναλογισθῆτω ὅμως ὅτι «χαλεπὸν τὸ ἀναδομιουργῆσαι κόσμον ἐκλιπόντα», καὶ ἀναμνησθῆτω τῶν γενναίων λόγων τοῦ ποιητοῦ τῆς Ὀμβρίας:

*Quod si deficient vires audacia certe
locus erit: in magnis et voluisse satis est.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ καθηγητὴς τῆς ἐν Παρισίοις νομικῆς σχολῆς κ. *E. Glasson* λέγει πού τοῦ διτόμου αὐτοῦ συγγράμματος *Elements du droit français* «ὅτι ἄνθρωπος, κρίνων περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἱκανότητος, ῥέπει εἰς ὄνειροπολήματα». Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, εὐκολώτερον ἐφαρμόζεται προκειμένου περὶ ἐθνικῶν ζητημάτων, ἔνθα ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ αὐταπάτη δύναται νὰ παρασύρῃ ῥαδίως τὴν κρίσιν. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης πραγματείας, ἐὰν ἐν τῇ ῥύμῃ τοῦ λόγου δικαιολογῆ γεγονότα τινὰ ἢ πράξεις τῶν προγόνων αὐτοῦ προδιδούσας ὠμότητα, ἢ ὑπεραπολογεῖται αὐτῶν, τοῦτο πράττει οὐχὶ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι «ἐξυμβήσεται πολλὰ καὶ χαλεπὰ κατὰ στάσιν ταῖς πόλεσι γιγνόμενα καὶ αἰεὶ ἐσόβηνα, ἕως ἂν αὐτὴ ἢ φύσις τῶν ἀνθρώπων ἦ». *Aussi longtemps que le monde sera le monde*, λέγει ὁ ποιητὴς *Meissner*, *et que l'humanité oscillera entre deux pôles dans l'espace infini, la vie internationale demeurera une grande tragédie, et l'épée restera le symbole éternel*. Τὰ ἐν ταῖς λαμπραῖς σελίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας ἀπαντῶντα στίγματα ἀποδοτέα εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· τοῦτο τοῦλάχιστον μᾶς διδάσκει ἡ παγκόσμιος ἱστορία, συνεχίζουσα τὰ γεγονότα καὶ τὰς πράξεις τῶν αἰώ-

νων. Κατὰ τὸν τελευταῖον γαλλογερμανικὸν πόλεμον οἱ πεπολιτισμένοι Γερμανοὶ ἐφόνευον τοὺς συλλαμβνόμενους χωρικούς, τοὺς ὑπὲρ τῶν πατρῶων ἐτιῶν πολεμοῦντας, ὡς τὸν ἔσχατον τῶν κακούργων! Εἰς ἀπλοῦν αἰσθημα κταστροφῆς ὀφείλεται ὁ ἐμπρησμός τοῦ χωρίου *Bazeilles*, ὀλόκληρος ὁ πληθυσμός κτατραγώθη ἀπὸ τὰς φλόγας, οἱ δὲ διαφυγόντες ἐτυφεκίσθησαν, ὥσπερ κύνας¹. . . Κατὰ τὴν γιγαντομαχίαν ταύτην ἰδιωτικά περιουσία διηρηπάγησαν ἢ κατεστράφησαν καθ' οἷονδὴ ποτε τρόπον, στρατιῶται δὲ γερμανοὶ ἀφῆρσαν καὶ αὐτὰ τὰ κλεῖθρα τῶν θυρῶν· ἀλλὰ ταῦτα δικαιολογοῦνται σήμερον διὰ τοῦ ἐπιχειρήματος *necessités de la guerre*. Ἐνῶ οἱ κήρυκες καὶ οἱ ἄγγελοι ἀπὸ τῶν τρωϊκῶν ἔτι χρόνων ἔθεωροῦντο ἄσυλοι καὶ ἱεροί, κατὰ τὸν γαλλογερμανικὸν πόλεμον παρεβιάσθησαν καὶ ἐφρονεῦθησαν δυνάμει τοῦ ἀξιώματος τῆς πολεμικῆς ἀνάγκης²!

Κακίζουσι τοὺς ἀρχαίους, λέγοντες ὅτι σύνθημα αὐτῶν ἦν «ἄσπονδος κατὰ τῶν βαρβάρων πόλεμος»· ἐπιτιμῶσι τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὴν πρὸς τοὺς Μηλίους καὶ Σικυωνίους σκληρότητα αὐτῶν³. «ἀλλ' εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγμάτων προότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῶμεν». Ὅποια ὅμως αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, τῆς συναφθείσης ὑπὸ τῶν τριῶν τῆς Εὐρώπης

1. *Histoire de la guerre du 1870—1871*, σελ. 134 καὶ ἐφεξῆς.

2. *Lettre du maréchal de Moltke à Mr Bluntschli* II Decembre 1880.

3. *Wheaton Droits des Gens* ἐν Εἰσαγωγῇ.—Ὁ πολὺστῶρ ὅμως *Grote* φρονεῖ ὅτι ὁ *Θουκυδίδης* δὲν ἀναπαρίστησε πιστῶς τὰ πρὸς τοὺς Μηλίους αἰσθημάτων τῶν Ἀθηναίων, νομίζει δὲ ἀπίθανον τὸ γεγονὸς τῆς σφαγῆς. Σημειωτέον πρὸς τούτους ὅτι ἡ λέξις *βάρβαρος* δὲν ἔχει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδίδουσι αὐτῇ οἱ νεώτεροι. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης οἱ ἀρχαῖοι ἐνόουν τὴν διανοητικὴν κατὰπτωσιν, τὸ δοῦλον καὶ ἀνελεύθερον, τὴν ὑποταγὴν καὶ ἐξάρτησιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Τοῦτο διαπιστοῖ ὁ *Εὐριπίδης*, λέγων:

τῶν βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα (*Ἑλέν*, στ. 283).

καὶ ὁ *Ἰσοκράτης* ἐν *Πανηγυρικῷ*, § 50: «Καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖ εἶναι καὶ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἑλληνας τοὺς τῆς παιδείας τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέγοντας». Ἐσήμαινε πρὸς τούτους· ἡ λέξις *βάρβαρος* καὶ τὸ μὴ ὁμόγλωσσον. «*Βαρβάρους λέγει ὁ Ἡρόδοτος* (ἐν *Κλειῶ* 158) τοὺς μὴ σφίσι δμογλώσσους».

ινατολικῶν δυνάμεων (Dei gratia reges) τῆ 14/26 Σεπτεμβρίου 1815, ἀνακηρυξάσης δὲ τὸ θεοκρατικὸν σύστημα ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Laybach τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821; ἰὼς νὰ ἀποκαλέσωμεν τὴν πρὸς ἀλλήλους διχωγὴν τῶν πολεμίων τοῦ Μεσαίωνος, τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου, τὴν νομοθεσίαν τῶν *Coda Noirs* ἢ *Negro-lawes*, τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν τῶν *Seigneurs justiciers*; ἐν ᾧ δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα οἱ μὴ νόμον ἔχοντες Ἕλληνες οὐκ ἐχρηστηρίζοντο πολεμῶντες πρὸς ἀλλήλους», σήμερον καὶ αὐτοὶ εἶσι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος Σταυρωθέντος εὐλογοῦσι τὰ ὄπλα ἀλληλοσφάζομενοι. Κατὰ τί ἄρ' ἔτι συνετέλεισεν ἢ εἰς ἓνα πνευματικὸν ἀρχηγὸν ἔνωσις τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας, εἰ μὴ εἰς ἐμρυλίουσ παραγμῶς, εἰς πολυετείς κατατρεπτικούς πολέμους, εἰς καταπάτησιν καὶ αὐτῶν εἶτι τὸν στοιχειωδεδεσάτων θεσμῶν τοῦ Ἀστικῶ Δικαίου; Ἡ φιλοσοφία, αἱ ἐπιστήμαι, ἡ ἐλευθερία τοῦ σκέπτεσθαι ἐνεποιοῦν εἰς τὴν κτησάντων πλειότερον φόβον ἢ ὁ *Καλβίνος* καὶ ὁ *Λούθηρος*¹. Οὐδέποτε ἑλληνικὴ πολιτεία ἀπηγόρευσε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ὡς ἡ Πρωσσία εἰς τοὺς *Arndt* καὶ *Gorres*, οὐδὲ ἀπήντησεν εἰς πατριωτικὰς κραυγὰς διὰ τῆς καταργήσεως τῶν πανεπιστημίων². Καὶ ὅμως περὶ τῶν κκουρηγμάτων τούτων οὐδεὶς ἐγένετο λόγος, ἐν ᾧ ἡ ἀτυχὴς Ἑλλάς, τὸ κράτος τῆς διανοίας καὶ τοῦ λόγου, *subit le sort de ses monuments qui en couvrent le sol, et dont la main des hommes n'a pas respecté l'incomparable harmonie*³.

Οἱ Νορμανδοί, κατακτῆσαντες τὴν Ἀγγλίαν περὶ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, οὐδὲν ἐπεβάθησαν. Πράγματα, πρόσωπα, ἄνδρες, γυναῖκες κτλ. κατέστησαν λεία τοῦ νικητοῦ. Αἱ κόραι τῶν ἐγγενῶν περιήλθον εἰς χεῖρας ἀγροίκων, κτησιάντων φρουδαρχῶν δικαιοῦματι βίας καὶ ἀπαρχῆς⁴. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπτωσιν ἐποχῆν ὁ *Φίλιππος Αἰγυσιος* καὶ *Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος*, πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἐτύρωσαν ἀνὰ δεκαπέντε αἰχμηλώτους, τοὺς

ὁποίους καὶ ἀντήλλαξαν ἐν τῷ αὐτῷ καταστάσει. Ἐν Παλαιστίνῃ δὲ ὁ αὐτὸς *Ριχάρδος*, πολεμῶν ὑπὲρ τοῦ *Ἐσταυρωμένου*, ἐσφαξεν 2500 αἰχμηλώτους. . . . Αὐτὸς ὁ *Μέγας Ναπολέων*, κρατήτας ἐξ ἐρόδου τῆς Ἰσπρίας, ἀρ' οὐ ἐπὶ τριάκοντα ὀλοκλήρους ὥρας ἐλεηλάτησε τὴν πόλιν καὶ κατέσφαξε τοὺς ἀνθισταμένους, διεπέρχτε τελευταίον ἐν στόματι μαχαίρας χιλιάδας τινὰς αἰχμηλώτων, λόγῳ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς διαθρέψῃ¹.

Ἄλλὰ τίς ἰσχυρὸς κάλαμος δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν αὐθαίρετον καὶ σκληρὰν διαγωγὴν τῶν πολεμίων τοῦ Μεσαίωνος; τίς δύναται νὰ ἐξέυρη τὸ δίκαιον, ὅπερ διεῖπε τὰς μεταξὺ ἀλλοθρήσκων σχέσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἢ καὶ αὐτῶν εἶτι τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους; Ὁ Μεσαίων, ὁ αὐταρχικὸς Μεσαίων, ἀποτελεῖ ἀπότομον μετᾶσιν ἐκ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς τάξεως εἰς τὴν βίαν, τὴν ἀναρχίαν καὶ τὸ χάος. Τίς ἠδύνατο νὰ σκεφθῆ περὶ τοῦ δικαίου τοῦ ξένου, ὅποτε τὰ δίκαια τοῦ πολίτου καὶ τῆς πατρίδος δὲν ὑπῆρχον; πῶς νὰ μὴ ὑπῆρχε δικίσεις μεταξὺ τῶν λαῶν, ὅποτε νόμιμος κατᾶστασις ἐθεωρεῖτο ὁ πόλεμος; Ἡ εἰκὼν τῆς Εὐρώπης τοῦ Μεσαίωνος εἶναι εἰκὼν θλιβερά, ἀποτρόπαιος· ἐκάστη σελὶς τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι γεγραμμένη δι' αἵματος, ἐκάστη ἐπανάστασις ἐμπεποτισμένην χειμᾶρρους αἱμάτων! οὐδὲν ἔχνος σφάζεται θεοῦ ἢ ἀνθρωπίνου δικαίου· ἡ συνείδησις κρύπτεται ὑπὸ τὰς πτυχὰς νικηφόρου σημαίας, ἡ δὲ πολιτικὴ ἐπικαλεῖται τὸ δίκαιον μόνον ὅσκις πρόκειται νὰ κλύψῃ ἀσχημίας! Ἐπὶ τῶν σελίδων τῆς ἱστορίας τοῦ Μεσαίωνος ἀρμύζει ἀνακμιθόλως ὁ ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ δόγη *Μαρίνου Ραυεδρι* μέλας πέπλος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: *Pro suis criminibus*.

Μήτοι ἄρ' ἔτι νεώτεροι ἐδογματίσιν ἐν ταῖς νομοθεσίαις αὐτῶν τὸ δόγμα τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν; Μὴ δὲν ἤχει κκοχῶς ἐν τοῖς κώδιξιν αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ ξένου; μὴ δὲν ὑπάρχει ἄβυσσος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τούτου, πατασσομένου διὰ πολλῶν ἀνικνηότητων; ἢ ποῦ ὁ ξένος ἀπολαύει τῶν αὐτῶν δικαιομάτων, οἷων ὁ ἄστος; ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκευμτος μὴ δὲν συνεπιφέρει στέρησιν πολιτικῶν τινῶν δικαιομάτων; Ἐν Ἀγγλίᾳ λ. γ. οἱ καθολικοὶ ἱερεῖς στεροῦνται παντὸς δικαιομτος ἀγωγῆς περὶ πληρωμῆς

1. *Victor Duruy Histoire Universelle*, p. 533.

2. *Ibid*, p. 540.

3. *C. Paparrigopoulos De la civilisation helénique*, ἐν ἀρχῇ:

4. *M. Blok Dictionnaire de la Politique*, ἐν λ. ennemi.

1. *Thiers Hist. de la Révolution*, tom. X, p. 401.

των ὡσαύτως ἐν τῇ φιλελευθέρῳ Ὀλλανδίᾳ οἱ Καθολικοὶ ἀποκλείονται τοῦ λειμῶνος τῶν ἀρχῶν. Οἱ Διαμαρτυρόμενοι καὶ οἱ Λουθηρανοὶ τῆς Αὐστρίας μόνον τῷ 1861 ἐχειραρετῆθησαν, οἱ δὲ Διαμαρτυρόμενοι τῆς Ἰταλίας ἀπέκτησαν πολιτικὰ δικαιώματα μετὰ τὸ 1848. Ἐν Σουηδίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ μέχρι τοῦ 1861 ἀπηγορεύετο τοῖς Λουθηρανοῖς ἡ ἐνάσκησις τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἢ ἄλλης ἐλευθερίου τέχνης¹. Ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ καθολικοὶ ἀποκλείονται τοῦ θρόνου, τῆς θέσεως σφραγιδοφύλακος, τοῦ ἀξιώματος λόρδου, γραμματέως ἢ δικαστοῦ ἐν Οὐεστμίνστερ κτλ.², μέχρι δὲ τοῦ 1813 δὲν ἠδύνατο νὰ γείνωσιν οὔτε πατρικιοὶ, οὔτε βουλευταὶ, οὔτε ἀπλοὶ δικασταὶ, οὔτε διοικηταὶ, οὔτε διευθυνταὶ τραπεζῶν, οὔδὲ νὰ ὀπλοφορῶσιν ἠδύνατο, ἐὰν μὴ εἶχον ἐτήσιαν πρὸς ὄσον 100 τοῦλάχιστον λιρῶν³. Περὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων τί δύναται τις εἰπεῖν κατόπιν τῶν γινομένων ἤδη ἐν τῇ μέσῃ Εὐρώπῃ! Καὶ σήμερον ἔτι, μεθ' ὄλην τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, πανταχοῦ δεσπόζει ἡ ἰδέα τῆς ἰσχύος βάσις παντὸς κοινωνικοῦ θεσμοῦ εἶναι τὸ δίκαιον τῆς βίας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ δίκαιον τῶν τετελεσμένων γεγονότων (fait accompli). Ἐν πάσαις ταῖς σχέσεσι τῶν κρατῶν δεσπόζει ἡ ἰδέα τῆς ἰσχύος, τὸ δὲ δίκαιον εἶναι πέπλος, καλύπτων τὴν βίαν καὶ προσδίδων τύπον νομιμότητος. «Πᾶς γὰρ ὁ δυνάμει προέχων δικαιοτέρα αἰεὶ καὶ λέγειν καὶ πράττειν δοκεῖ»⁴. Συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ σήμερον ὅ,τι ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς Μηλιῶς: «Δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπέῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσουν καὶ οἱ ἀσθενεῖς ζυγωροῦσιν». Διὰ τί ἄρα ζητοῦμεν τὸ τέλειον ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀφ' οὗ καὶ σήμερον ἔτι τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ στερεῖται πραγματικότητος; Διὰ τί κατηγοροῦμεν τοὺς ἀρχαίους, λέγοντες ὅτι τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις ἐκανόνιζον κατὰ τὸ ἐξ ἔθους δίκαιον, μὴ στηριζόμενον εἰς τὸ κύρος ἠθικῆς τινος ὑποχρέωσως; Μῆτοι καὶ σήμερον, εἰκοστοῦ αἰῶνος ἀρχομένου, τὸ διεθνὲς δίκαιον ἔχει ἀλλοίαν βάσιν; μῆτοι μορφοῦνται ὑπὸ τῆν

ἐπιρροὴν νομοθετικῆς τινος ἐξουσίας; μὴ ἄρα γε ὑπάρχει ὑπὸ νόμιμον τύπον ἐκπεφρασμένον ἢ ὑπὸ νόμου τινὸς κεκυρωμένον; Τυχῶναι δικαστικῆς τινος ἐξουσίας; ἔχει κώδικα, ὑποχρεοῦντα τοὺς διαφερομένους καὶ προλαυβάνοντα τὰς συγκρούσεις; Βεβαίως οὐχί· διότι, τῶν αὐτονόμων πολιτειῶν μὴ ἐξαρτωμένων ἐκ κοινῆς τινος ἐξουσίας, ἅπαν τὸ δίκαιον ἀνήκει τῇ ἰσχύι τῶν ὀπλῶν· διεθνῆς κωδὸξ εἶναι: la raison de plus fort καὶ κοινὰ νόμιμα: ἡ στρατιωτικὴ ὑπεροχὴ. Ἐπὶ τοσοῦτον εἰθίσθη ὁ κόσμος θεωρῶν τὴν ὑπαρξίν τοῦ δικαίου ἐκεῖ, ἐνθα ὑπάρχουσι λόγγα πρὸς ὑπεράσπισιν, ὥστε ἐν ἐλλείψει τούτων τὸ θεωρεῖ ὑποπτον καὶ τὸ κατατάσσει μεταξὺ τῶν ὄνειρων καὶ τῶν ἀτοπιῶν· τὸ δίκαιον σήμερον ὑπαγορεύει ἡ φωνὴ τοῦ τηλεβόλου. ὕφ' ἣν οἱ λαοὶ κλίνουσι τὸν αὐχένα: D'Etat à l'Etat le seul droit connu est le droit de la force¹.

Προκειμένου ἤδη περὶ θεωριῶν, ποῦ ἄλλοθι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπεπειράθη τολμηροτέραν πτήσιν ἢ ἐν Ἑλλάδι; ποῦ μετρησιώθη πλειότερον ἐν τοῖς ὄνειροπολήμασιν αὐτοῦ; ποῦ συνελήφθησαν αἱ ἐν παντὶ θέματι εὐγενεῖς ἰδέαι πρόδρομοὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ μελλοντος; ποῦ διείδον ὡς ἐξ ἐμπνεύσεως τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, ἃς διαπιστοῦσιν οἱ μόχθοι τοῦ παρόντος αἰῶνος; Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ στρέψωμεν δέσμην φωτεινῶν ἀκτίνων ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ νομοθετικοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἠθέλομεν διακρίνει, ὡς ὑπὸ τὴν λάμπην ἀστραπῆς, ὅτι πᾶσι αἱ περὶ νόμων νεώτεροι φιλοσοφικαὶ θεωρίαι ἐπεφοίτησαν εἰς τὴν διάνοιαν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἑλληνος φιλοσόφου. Ἡ Ἑλλὰς τὸ πρῶτον ἐδίδαξεν ἕνα Θεὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Ἡ Ἑλλὰς πρώτη παρέστησε διὰ τῆς ποιήσεως τὸν Θεὸν ὡς ὑπέρτατον Ὄν. Ἡ Ἑλλὰς πρώτη διὰ τοῦ Σωκράτους ἐκήρυξεν ἅπαν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ὡς τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἀνυψώθη ἡ γυνὴ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς μονογαμίας, ὃν ἐξύμνησαν οἱ ποιηταί. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον κατενοήθη ἡ ἐνότης. Εἰς τὰς πανηγύρεις καὶ τοὺς ἀγῶνας εὗρισκέ τις τὸν Ἰλλυριόν, τὸν Θρᾶκκα, τὸν ὑπήκοον τοῦ μεγάλου βασιλέως, τὸν Σκύθην κτλ. ἀναστρεφόμενον ἐν ἀγάπῃ μετὰ τοῦ

1. M. Block Dictionn. de la Politique ἐν λεξ. emancipation.

2. E. Glamon Elém. du droit français — liberté de la conscience.

3. M. Blok ouvrage cité.

4. Αἰών Κάσσι. LXI, 1.

1. Heffter Droit des Gens, édit. franc. 1866.—Fustel de Coulanges La cité antique, σελ. 250.

κισμοπολίτου Ἀθηναίου, τοῦ τραχέος Σπαρτιάτου, τοῦ πονηροῦ Θεσσαλοῦ, τοῦ ἀξέστου Ἑπειρώτου κτλ. «Ὁ ἀπόστολος τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἀλέξανδρος, ὁ μύησας τὴν Ἀνατολὴν τὰ μυστηριώδη δόγματα τῆς Δύσεως, ἰδρυσε τὴν μικτὴν ἐκείνην κοινωνίαν, ἐν ἣ ὁ Ἕλλην, ὁ Αἰγύπτιος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ Φοῖνιξ, ὁ Πέρσης κτλ., θεμελιούντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τὰ φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικά δόγματα καὶ μυστήρια, πρὸς κεῖνα τὸν κόσμον εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὸ κράτος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἠθικὴν ἐνότητα καὶ τοὺς κοινούς δεσμούς. . . . Μετὰ ὑπερτάτης χάριτος καὶ νεανικῆς ἀρθονίας ἐσπείρε παντοῦ ἐν τῇ διαβάσει τοῦ σπέρματος ἀρθόνου γονιμότητος, ἐγκαταλείπουσα εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐλευθέραν κῆρυκα ἀνάπτυξιν»¹. Ὁ ἐπιφανὴς φιλόσοφος τῶν νεωτέρων χρόνων παγκοσμίου ἀπολαύων ῥήμης ὁ *Voltaire*, ἀποβλέπων εἰς τὴν προσγινόμενὴν τοῖς Ἕλλησιν ἀδικίαν, εἶπεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς παγκοσμίου αὐτοῦ Ἱστορίας.

«Il faut avoir meilleur opinion des Grecs, qui sont nos maitres en tous; ce sont les philosophes d'Athènes, de Milet, de Syracuse, d'Alexandrie, qui ont rendu les habitants de l'Europe actuelle supérieurs aux autres hommes. Si Xerxes ont vaincu à Salamine nous serions peut-être encore barbares».

Καὶ ἤδη, περαίνοντες τὴν παρούσαν πραγματείαν, παρακαλοῦμεν τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας «ἡμῖν συγγνώμην ἔχειν καὶ μὴ δυσχεραίνειν, μεταφέρουσι τὴν πολλὴν ἱστορίαν, ἐάν τι πταιῶμεν, ἀλλ' ἀγαπᾶν ἐν τὰ πλείω τῶν εἰρημένων ἐτέροις ἄμεινον λέγωμεν ἢ τὰ παραλειφθέντα δι' ἄγνοιαν προστιθῶμεν». Ὡς δὲ καὶ ἀρχόμενοι εἶπομεν, τὰ ἡμαρτημένα καὶ τὰ δι' ἄγνοιαν παραλελειμμένα εἰπάτωσαν

Φῶτες ὄσοι χρυσαμπύκων
ἐς δίφρον Μοισᾶν
ἐποχοῦνται

διότι

ἃ γὰρ Λακεδαιμῶν πολλῶς ἔχει μέο κάρρονος.

1. *Block Dictionn. de la Politique*, ἐν λ. *conquète*.

Ο ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ ΚΑΘ' ΟΜΗΡΟΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΒΩΝΑ

ὑπό

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΙ' συνεδρίᾳ τῆς 11 Ἰανουαρίου 1899.

Ἡ κατὰ τὸν Πόντον τοῦτον χώρα, καίτοι ἀποικισμένη τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἦν γνώριμος καὶ οἰκεία τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Ὁμῆρος, ὁ πατὴρ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, μεταξὺ τῶν ἱπποῦρων τῶν Τρώων ἀναφέρει ἐν τῷ καταλόγῳ καὶ τοὺς ὀρμημένους ἐκ τῶν μερῶν τούτων, οὓς συντόμως καὶ διὰ μιᾶς, οὕτως εἶπεν. πρ' ἀλλήλους ἀναφέρει ἐκ Παφλαγονίας καὶ Ἀλιζώνων, ὥστε προβαίνειν τις ἀπὸ Παφλαγονίας πρὸς ἀνατολὰς φθάνει εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀλιζώνων, ἰδίχ δὲ εἰς τὴν Ἀλύθην, τὴν γενέθλιον τοῦ ἀργύρου.

«Παφλαγόνων δὲ ἠγεῖτο Πυλαίμενος λάσιον κῆρ ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων, — οἱ ῥα Κύτωρον ἔχον καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο, ἀμφὶ τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δάματ' ἔναιον, Κρῶμνάν τ' Αἰγιαλὸν τε καὶ ὕψηλοῦς Ἐρυθίνους. Αὐτὰρ Ἀλιζώνων Ὀδῖος καὶ Ἐπίστροφος ἤρχον τηλόθεν ἐξ Ἀλύθης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη».

Ἰλ. Β, 851—7.

Ἀναγινώσκοντες μετὰ προσοχῆς ταῦτα, παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας μέχρι τῆς σημερινῆς Χαλδίας καὶ Ἀργυροπόλεως (Κιουμουσχανέ) ἀναφέρει ὀνό-

μκτα γνωστὰ καὶ νῦν ἔτι ἀπαραλλάκτως ἀπαγγελλόμενα. Ἡ Παφλαγονία, τὰ Κοτύωρα (Ὀρδοῦ), ἡ Σήσαμος ἢ Σαμφούς¹, ὁ Παρθένιος ποταμός, ἡ Κρῶμνα², ὁ Αἰγιαλός, ἀναμφιβόλως τὰ ἐνταῦθα παράλια τοῦ Εὐξείνου, οἱ Ἀλιζωνοὶ, ἀναντιρρότως οἱ βραδύτερον κληθέντες Λαζοὶ, ἡ Ἀλύβη, ὅπου καὶ τότε ἀκόμη ἦσαν τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου καὶ περὶ τὴν ὁποίαν κατῴκουν οἱ κατοπιν Χάλυβες (βεβαίως ἐκ τῆς ὀμηρικῆς Ἀλύβης τὸ ὄνομα ἔλκοντες), ἡ Χαλδαῖοι, ἡ Χαλδία τῶν Βυζαντινῶν, πάντα τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀπαράλλακτα σχεδὸν ὑφίστανται καὶ μέχρι τοῦδε καθαρῶτα ἀκούονται.

Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ὀρίσω ἀκριβῶς τὰς θέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερομένων μερῶν τούτων, οὐδαμῶς ὁμῶς συμμερίζομαι τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες τάσσουσιν αὐτὰ πέραν τῆς Σινώπης, παρὰ τὸν Παρθένιον ποταμόν, οὐδ' ἀμφιβάλω, ὅτι αἱ θέσεις αὐταὶ πιθανώτατα εἶναι αἱ σημεριναὶ μὴ μετενεχθεῖσαι τοσοῦτον μακρόθεν εἰς τὰς σήμερον οὕτω καλουμένας. Πῶς ἦτο δυνατόν καὶ διὰ τίνα λόγον τὰ ὀνόματα τῶν Κοτύωρων, τῆς Σησάμου καὶ τῆς γεραρχῆς Κρῶμνης νὰ μεταφερθῶσιν ἀπαράλλακτα ἐκ τῶν πέραν τῆς Σινώπης χωρῶν εἰς μέρη ἱστορικῶς ἀναμφισβήτητα καὶ ὑπὸ τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἱστορικῶν μέχρι τῆς σήμερον μαρτυρούμενα; Εἰκάζω λοιπόν, ὅτι οἱ ἀρχαιοτάτοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον καλῶς τὰ μέρη ταῦτα, ἀφοῦ καὶ τὴν γενέθλιον τοῦ ἀργύρου, καίτοι ἀπέχουσαν ὀπωσδήποτε, γινώσκουσι καὶ ἀναφέρουσι. Πόθεν ἄρα γε ἔλαβον γνώσιν τούτων; βεβαίως ἐκ χρόνων πολὺ προγενεστέρων τοῦ Ὀμήρου καὶ τῶν Τρωϊκῶν. Ἡ πολυθρήλητος Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία, ὅσονδήποτε καὶ ἂν καλύπτεται ὑπὸ σκότους, περιέχει ἀναμφιβόλως τὸν πυρῆνα τῆς ἀληθείας. Μεταγενέστεραι περιγραφαὶ τοῦ πλοῦ τῶν ἠρώων, τῶν Μινυῶν τῆς παναρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Βοιωτίας καὶ Θεσσαλίας, ἀναφέρουσι λεπτομερέστερον, οὐχὶ δὲ καὶ ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὰς ἡμετέρας χώρας. Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, κατὰ τὸν γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἀκμάσας, ἐξ ἀρχαίων πηγῶν ἀντλήσας μετὰ πολλῆς φιλοσοφίας, ἀναφέρει

ἐν τῷ λαμπρῷ αὐτοῦ περὶ Ἀργοναυτικῶν ποιήματι τὸν ποταμόν Παρθένιον (Ἀργον. βιβλ. Β', 932—39) ὁπόθεν μετὰ μιᾶς νυκτὸς πλοῦν ἐφθασαν οἱ Ἀργοναῦται εἰς τὴν Σήσαμον, παρέπλευσαν τοὺς Ἐρυθίους, τὴν Κρῶμνα, τὴν Κρῶμνα, τὸν δασώδη Κύτῳρον (942—4). Ἐντεῦθεν ἔκαμψαν τὴν πρὸς ἀνατολὰς Κάρραμβιν καὶ παρὰ τὸν Αἰγιαλὸν κωπηλατοῦντες μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα ἐφθασαν εἰς τὴν Σινώπην (945—8). Ὁ Ἀπολλώνιος ἀκολουθῶς ἀναφέρει κατὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς πλοῦν τῶν ἠρώων τὴν χώραν τῶν Ἀμαζόνων (966—7), τὴν γῆν τῶν Χαλύβων (1002—5), τῶν Τιβαρητῶν (1012), τὸ ἱερόν ὄρος καὶ τὴν γῆν τῶν Μοσσουνοικῶν (1017—8) ἀντιπέραν τῆς νήσου Ἀρκτιάδος (1032—4), τὴν νήσον Φιλυρίδα, ὁπόθεν παραπλέοντες τὰς χώρας τῶν Μακρῶνων, Βιγῆρων, Ταπειρῶν, Βυζιρῶν καὶ τέλος βλέποντες τὸν Καύκασον κατέπλευσαν εἰς τὸν μυχόν τοῦ Εὐξείνου εἰς τὴν Αἰαίην καὶ τὸν Φᾶσιν (1245—65).

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀπολλωνίου ἐξάγομεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐγίνωσκε μὲν τὰ ὑπὸ Ὀμήρου ἀναφερόμενα, τούτοις ὁμῶς ἀνέμιξε καὶ ἕτερα ὀνόματα λαῶν, τόπων, ποταμῶν κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ χρόνους γνωστῶν. Ὀπωσδήποτε τὰ ὀνόματα τῶν ὑπὸ Ὀμήρου ἀναφερομένων πόλεων, Κυτῳρου, Σησάμου, Κρῶμνης, τάσσει πολὺ πέραν τῆς Σινώπης, περὶ δὲ τῶν Ἀλιζῶνων καὶ τῆς Ἀλύβης οὐδένα λόγον ποιεῖται. Φαίνεται ὅθεν πιθανόν, ὅτι ὁ ποιητὴς οὗτος, γράφων ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ αὐτοῦ, δὲν ἐπεσκέφθη τὰ μέρη ταῦτα, παρ' ἄλλων δὲ παραλαμβάνων μεταγενεστέρων ἀνέμιξε νέα παλαιοῖς, συγγῆων οὕτω καὶ τὰς θέσεις, ἃς ὁ Ὀμηρος παρέθετο καθ' ἡμᾶς πιστότερον.

Λεπτομερέστερον περὶ αὐτῶν λέγει ὁ Στράβων· «Μετὰ τὸν Παρθένιον ποταμόν Ἀμαστρίς. . . Ἐκεῖνη μὲν οὖν Ἀμαστρίς, γυνὴ μὲν Διονυσίου τοῦ Ἰρακλείας τυράννου, θυγάτηρ δὲ Ὀξυδάδου τοῦ Δαρείου ἀδελφοῦ τοῦ κατὰ Ἀλέξανδρον, ἐκ τεττάρων κατωικίων συνώκισε τὴν πόλιν ἐκ τῆς Σησάμου καὶ Κυτῳρου καὶ Κρῶμνης (ὧν καὶ Ὀμηρος μέμνηται ἐν τῷ Παφλαγονικῷ διακόσμῳ), τετάρτης δὲ τῆς Τίου. . . ὧν ἡ Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστριος λέγεται. Τὸ δὲ Κύτῳρον ἐμπόριον ἦν ποτε Σινωπέων, ὠνόμασται δὲ ἀπὸ Κυτῳρου τοῦ Φριζοῦ παιδός, ὡς Ἐφορός φησιν. Ὁ δὲ Αἰγιαλός ἐστι μὲν ἡἰών μακρὰ πλειόνων ἢ ἑπτὰ σταδίων, ἔχει δὲ καὶ κώμην ὀμώνυμον τῆς μέμνηται ὁ ποιητὴς ὅταν ρῆι Ἀκρῶμνάν τε

1. Οἱ Βυζαντινοὶ καλοῦσιν αὐτὴν Σαμιγῶν Γεώργιος Ἀκροπολίτης Χρονικ. σελ. 14. Ἐφραίμους, στίχ. 7518.

2. Ὁ Ζώσιμος ἀναφέρει Κρῶμναν(η) ἐν Λυκίῳ, σ. 59, καὶ ἐν τῷ Συνεκδήμῳ Ἱεροκλείους φέρεται Κρῶμνα (η) ἐν Παμφυλίῳ. Κωνστ. Πορφυρογέν. τόμ. Γ', 395.

Αιγιαλὸν καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους» . . . Ἐρυθίνους δὲ λέγεσθαι φασὶ τοὺς νῦν Ἐρυθρίους ἀπὸ τῆς χροᾶς· δύο δ' εἰσὶ σκόπελοι. Μετὰ δὲ Αἰγιαλὸν Κάρραμβις, ἄκρα μεγάλη . . . μετὰ δὲ Κάρραμβιν Κίνωλος καὶ Ἀντικίνωλος καὶ Ἄβωνος τείχος καὶ Ἀρμένη . . . εἶτα αὐτὴ Σινώπη». *Στράβ.* IB', 544¹.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀπὸ Ἀμαστρίως μέχρι Σινώπης Παφλαγόνων, περὶ δὲ τῶν Ἀλιζώνων λέγει· «Οἱ δὲ νῦν Χαλδαῖοι Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, καθ' οὓς μάλιστα ἡ Φρυακία ἰδρυται, κατὰ θάλασσαν μὲν ἔχουσα εὐρύαν τὴν ἐκ τῆς πηλαμηδείας (πρώτιστα γὰρ ἀλίσκεται ἐνταῦθα τὸ ὄψον τοῦτο), ἐκ δὲ τῆς γῆς τὰ μέταλλα, νῦν μὲν σιδήρου, πρότερον δὲ καὶ ἀργύρου . . . τούτους μὲν οἶμαι λέγειν τὸν ποιητὴν Ἀλιζώνους ἐν τῷ μετὰ τοὺς Παφλαγόνας καταλόγῳ αὐτῶν Ἀλιζώνων ὄθλος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον τηλόθεν ἐξ Ἀλύθης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη». *Στράβ.* IB', 549.

Καὶ ταῦτα ὁ μέγας γεωγράφος τῆς ἀρχαιοπρεπτοῦ *Στράβων*, ἐπὶ Χριστοῦ ἀκμάσας καὶ ἐξ Ἀμασιᾶς καταγόμενος. Ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλωμεν ταῦτα εἰς βραχίαν κρίσιν. Ὁ *Στράβων*, πανταχοῦ ἀναφέρων τὸν Ὅμηρον, ὅπως οὗτος περιγράφει μέρος τι, τάσσει τὰς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἀναφερόμενας πόλεις ἐν τῷ διακόσμῳ τῶν Παφλαγόνων, Κύτωρον, Σήσαμον, Κρώμναν, ἔτι Αἰγιαλὸν καὶ Ἐρυθίνους, περὶ τὴν Ἀμαστριν, ἣν ὁμοῦς δὲν ἀναφέρει ποσῶς, ὡς μὴ τότε οὔσαν. Ἐρχόμενος δὲ κατόπιν μετὰ πολλὰ ἄλλα εἰς Ἀλιζώνους καὶ τὴν Ἀλύθην τοῦ Ὅμηρου, τάσσει αὐτοὺς ὀρθότερον ἐκεῖ, ὅπου βραδύτερον ὄκουν οἱ Χάλυβες, οἱ Χαλδαῖοι καὶ ὅπου τὰ μεταλλεῖα τότε μὲν σιδήρου, πρότερον δὲ ἀργύρου, περιέπου κατὰ τὴν σημερινὴν Χαλδίαν. Δεχόμεθα οὖν τὸ δεύτερον τοῦτο περὶ τῶν Ἀλιζώνων καὶ τῆς Ἀλύθης εἰς τὰς σημερινὰς περιέπου θέσεις.

Ἦδη ἐὰν αἰ ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου ἀναφερόμεναι πόλεις Κύτωρον, Σήσαμος καὶ Κρώμνα συγκεντρωθῶσιν ἀκριβῶς περὶ τὴν νῦν Ἀμαστριν ὡς συνοικία αὐτῆς (ὡς λέγει ὁ *Στράβων*, παραλείπων τὸν Αἰγιαλὸν καὶ τοὺς Ἐρυθίνους), πῶς τὰ ὀνόματα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν Κοτυώρων, τῆς Σαμ-

ψούντος καὶ τῆς ἡμετέρας Κρώμνης; τότε δὲ ἐγένετο καὶ πῶς ἡ μεταφορὰ αὕτη, ἀπὸ τοσοῦτον μακρᾶς ἀποστάσεως εἰς πόλεις φερούσας πολὺ πρότερον καὶ σήμερον ἔτι ἀδιαφιλονικητῶς τὰ αὐτὰ ὀνόματα Σαμψούντος, Κοτυώρων, Κρώμνης ὀλίγον πρὸς νότον τῆς Τραπεζοῦντος; Διὸ ἐπιμένω, ὡς προείπον, εἰς τὴν προτέραν μου ἐξήγησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου λεγομένων, θεωρῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενας πόλεις κατεχούσας τὰς καὶ νῦν ἔτι σωζόμενας θέσεις, οὐχὶ δὲ πιθανὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ αὐτοῦ τοῦ *Στράβωνος*, ὃν οὐχὶ τοσοῦτον ἀκριβῆ εὔρον ἄλλοτε καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ Τρωϊκοῦ πεδίου.

Ὁ Ὅμηρος λοιπὸν καὶ οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον ἰκανῶς τὰ μέρη ταῦτα, εἰκόσω δὲ ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐγένετο κατόπιν ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, δηλαδὴ ἡ ἰδρυσις τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, ἐγένετο καὶ πολὺ πρότερον. Οἱ Ἕλληνες ἔμποροι, οἱ πλούσιοι Μινυαὶ Αἰολεῖς τῆς Βοιωτίας καὶ Θεσσαλίας, ζητοῦντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἦρχοντο ταῖς ναυσὶν αὐτῶν εἰς τὰ μέρη ταῦτα προβαίνοντες μέχρι τῆς Κολχίδος, τοῦ Φάσιδος καὶ τῆς Ἀλύθης ἵνα λάβωσι τὸ χρυσομάλλον δέρας· ἐγίνωσκον ἄρα τὴν πηγὴν τοῦ ἀργύρου πολὺ ἀρχαιότερον. Πιθανὸν δὲ μοι φαίνεται, ὅτι καὶ τότε ἀκόμη ἰδρυσαν ἀποικίας ἀμασιας, ἔμπορικὰ δηλαδὴ πρακτορεία, ἐν οἷς μετεκόμιζον τὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοῦτον τοῦ Εὐξείνου διὰ τῶν Συμπληγάδων τοῦ Βοσπόρου ναυτιλλόμενοι, ἀμοιβαίως δὲ ἀνταλλάσσοντες μετέφερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἄργυρον τῆς Ἀλύθης καὶ τοὺς ἀγροτέρους ἡμιόνους τῶν Ἐνετῶν τῆς Παφλαγονίας καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν ἀνατολικῶν τούτων χωρῶν. Πολὺ ἀρχαιότερον ἄρα οἱ Ἕλληνες ἐγνώρισαν τὰ μέρη ταῦτα πρὶν οἱ Μιλήσιοι οἰκίσωσι τὴν Σινώπη καὶ δι' αὐτῆς τὴν Τραπεζοῦντα τῷ 756 π. Χ. Ἀλλὰ τὰ μὲν κτίσματα τῶν Μιλησίων, ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις γενόμενα, διστηρήθησαν ὑπὸ τῆς ἱστορίας, τὰ δὲ ἀρχαιότερα ἐκαλύφθησαν διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ ἀδιαφανοῦς πέπλου τῆς ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας, πιθανῶς γενομένης κατὰ τὸν γ' π. Χ. αἰῶνα.

Ὁ Ἕλληνισμὸς λοιπὸν ἔχει βαθυτάτας ρίζας εἰς τὸν Αἰγιαλὸν τοῦτον τοῦ Εὐξείνου, ἀπὸ τῆς Παφλαγονίας μέχρι τῆς Αἰαίης, τῆς πατρίδος τῆς Μηδείας, πολὺ βαθυτέρας ἢ ὅσον παρέδωκεν ἡμῖν ἡ ἱστορία. Ὅτε δὲ ὁ Ξενοφῶν μετὰ τῶν μυρίων αὐτοῦ ἔφθασεν εἰς

1. Καὶ ὁ γνωστὸς γεωγράφος *Kiepert* τάσσει τὰς πόλεις ταύτας τοῦ Ὅμηρου περὶ τὴν Ἀμαστριν, πέραν τῆς Σινώπης, ἐν τοῖς χάρταις αὐτοῦ.

τὴν Τραπεζοῦντα, εὐρεν αὐτὸν ἀκμαῖον καὶ ζωηρόν, καλλιεργούμενον καὶ ἀρδευόμενον ἀφθόνως ἕνεκα τοῦ φυσικοῦ πλοῦτου τῆς χώρας καὶ τῶν καλῶν ιδιοτήτων αὐτῆς.

Κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι βραδύτερον ὁ Ἑλληνισμὸς ἐτι μᾶλλον διεδόθη καὶ ἐκρατύνθη ἰδίως ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἀφθόνως δὲ διεσπάρη εἰς ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, Μεσοποταμίαν, Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, ὡς καὶ βραδύτερον ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων Βυζαντινῶν, ὅποτε δι' ἀποικίων, διὰ τοῦ

Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας αἱ γῶραι αὐταὶ ἐντελῶς ἐξηλληνίσθησαν. Ἀψευδὲς τοῦτου μαρτύριον πρὸς ἄλλοις ἐστὶ καὶ ἡ πανάρχαιος ἑλληνικὴ διάλεκτος τοῦ Πόντου, ἀπὸ δύο καὶ ἡμιτείας χιλιετηρίδων μέχρι τῆς σήμερον λαλουμένη καθ' ὅλην τὴν ἑπαρχίαν Τραπεζοῦντος, Χαλδίας, Νεοκαισαρείας καὶ Ἀμασείας καὶ διατηροῦσα εἰσέτι τὸν ἀρχαίотροπον αὐτῆς ἰωνικὸν τύπον, τρεῖς ἡμέρας ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τέσσαρας πρὸς νότον τοῦ Εὐζείνου εἰς τὴν μεσόγαιαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ

ΤΟΥ

ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΑΖΕΛΩΝΟΣ

ὑπὸ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ Θ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ

Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΙΤ' συνεδρίᾳ τῆς 22 Φεβρουαρίου 1899.

Ἐὰν οἱ δπουδῆποτε τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας διατρίβοντες καὶ οἰονδῆτι ἐπάγγελμα ἐξασκούντες ἔλληνες λόγιοι, καθηγηταί, διδάσκαλοι, ἀρχιερεῖς, ἰατροί, δικηγόροι, ὑπάλληλοι, ἀπερῶσιν ν' ἀφιερῶσιν ἐκάστοτε ἐλάχιστον τῆς σχολῆς αὐτῶν χρόνον περὶ τὴν μελέτην τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔτυχον διατρίβοντες, πολλὴ καὶ πολύτιμος θὰ συνεκομίζετο ὕλη, δι' ἧς θὰ καθίστατο δυνατὴ ἡ λύσις διαφορῶν ζητημάτων, ἐκκλησιαστικῶν, ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ γεωγραφικῶν. Οἱ πρὸς ἔρευναν τῆς ἡμετέρας χώρας παρ' ἡμῖν κατερχόμενοι ἀλλοδαποὶ ἐπιστήμονες ἀποδεικνύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἥκιστα κατηρητισμένοι πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν, τοῦτο μὲν, διότι συνήθως ἀγνοοῦσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ ἔθιμα τῶν μερῶν, ἅτινα ἀναλαμβάνουσι νὰ περιγράψωσι, τοῦτο δέ, διότι ἐπὶ ζητημάτων ἰδίᾳ ἀφορῶντων τὸ ἡμέτερον Γένος καὶ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, φωρῶνται πολλάκις μεροληπτικώτατοι καὶ ἐμπαθέστατοι ἐπικριταί.

Ὡς πανταχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, οὕτω καὶ ὁ ἐν Τραπεζοῦντι διαμείνων εἰς πλείστα δύναται ν' ἀσχοληθῆ θέματα, τὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν καὶ γεωγραφίαν καὶ ἠθρογραφίαν τοῦ τόπου ἀφορῶντα, καὶ εἰς γενικώτερα δὲ καὶ ἐπισημονικώτερα ζητήματα νὰ ἐπεκταθῆ, οἷον τοῦ ἐμπορίου, τῆς ὑγιεινῆς, τῆς γεωλογικῆς καὶ πετρογραφικῆς τοῦ ἐδάφους κατασκευῆς, τῆς γλωφίδος καὶ τὰ παρόμοια¹. Τοιαῦτα φρονῶν, εὐχαρίστως διέθετον κατὰ τὴν ἐν Τραπεζοῦντι καθηγητικὴν ὑπερσίαν μου τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μου εἰς μελέτας, ἐξεργουμένας μὲν τοῦ ἰδιαίτερου ἐπιστημονικοῦ μου κύκλου, μὴ ἀπαιτούσας ὁμῶς καὶ ἐιδικωτέρας σπουδᾶς ἢ ἕτερόν τι, πλὴν ἐπιμονῆς τινος καὶ κρίσεως. Οὕτω δ' ἀπετέλεσθη τὸ πλεῖστον ὕλικόν τοῦ πέφυκτον ἐκδοθέντος πονήματός μου περὶ τῶν Τραπεζοῦντιῶν

1. Ἴδε περὶ τοῦτου εἰδικόν ἄρθρον μου ἐν Ἡμερολογίῳ Σκόκου 1899: «Τραπεζοῦς».

λογίων τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρις ἡμῶν ἱκανῶντων, καὶ τοῦ ἤδη ἐκτυπομένου ἔργου μου περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζούντα ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Σουμελᾶ, ὡς ἐπίσης καὶ ἱκανῶν ἄλλων πραγματειῶν μου, ἃς ἐλπίζω μικρὸν κατὰ μικρὸν νὰ φέρω εἰς φῶς. Τούτων δ' ἀκριβῶς μία καὶ ἡ ἀνά χεῖρας περὶ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος μελέτη.

Δὲν εἶναι τοῖς πολλοῖς κατ' ὄνομα τοῦλάχιστον ἄγνωστοί· αἱ τρεῖς παρὰ τὴν Τραπεζούντα σκυροπηγικαὶ καὶ ἐξαρχικαὶ Μοναί, τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῆς Σουμελᾶ, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Περιστερᾶ ἢ Περιστερώτα καὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος ἢ Ζαβουλῶνος. Δικαίως δὲ πάντῃ καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἱερὰ μοναὶ μεγάλης παρὰ τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου ἀπολαύουσι φήμης καὶ ὑπολήψεως, καθ' ὅσον μεγίστας ἐν χρόνοις προγενεστέρων προσήνεγκον ὑπηρεσίας τοῖς περιοίκοις Χριστιανοῖς, οἵτινες εἰς αὐτάς καὶ μόνας ὄφειλουσιν τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἐμμονήν, διότι αὗται ὑπῆρξαν λιμένες σωτήριοι, προτρεχόμενοι τοὺς εἰς αὐτάς καταφεύγοντας, παρηγοροῦσαι αὐτοὺς ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ διαθερμαίνουσαι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν καὶ ἐλπίδα. Παρητηρήθη δὲ ὅτι ὅπου μοναὶ ἐν τῇ χώρᾳ δὲν ὑπῆρχον, ἐκεῖ ἐντελῶς ἐξέλιπεν ὁ Χριστιανισμὸς, ἀπεναντίας δὲ ἀκμαῖος ὄλωσεν καὶ ἀλώβητος διεσώθη οὗτος περὶ τὰς τρεῖς ταύτας ποντικῆς μονᾶς.

Ἄλλὰ πρὸς τὸν πολὺν τοῦτον σεβασμὸν. ἢ ἐκπαλαί πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας μονὰς ὁ περιοίκος ἰδίᾳ πληθυσμὸς, ἠσθάνετο, συνεβίβλετο οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ἀρχαιότης αὐτῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀδύνατον νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς δι' ἐκίστην ἐξ αὐτῶν ὁ χρόνος τῆς ἰδρύσεώς της, σαφῶν πρὸς τοῦτο μαρτυριῶν μὴ ὑπαρχουσῶν· ἀλλ' εἶναι ἐξ ἄλλου διὰ πλείστων τεκμηρίων ἀποδεδειγμένον, ὅτι αἰῶνας ὄλους πρὸ τῆς ἐν Τραπεζούντῃ ἐγκαθιδρύσεως τῆς αυτοκρατορικῆς τῶν Κομνηνῶν ἀρχῆς ἤκμαζον καὶ ἤνθον αἱ παρὰ τὴν Τραπεζούντα μοναί, πρὸς ἃς οἱ Κομνηνοὶ μέγαν ἠσθάνοντο σεβασμὸν καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ χρυσόβουλλα ἰδιαιτέρᾳ ὑπὲρ αὐτῶν ἐξέδοντο καὶ χώρας ἐλοκλήρους εἰς αὐτάς ὑπέταξαν καὶ ἐν γένει διὰ πολλῶν εὐεργεσιῶν περιέβαλον αὐτάς. Ἐν τῷ περὶ τῆς Σουμελᾶ πονήματί μου ἐνόμισα ὅτι ὤφειλον ν' ἀκολουθήσω πιστῶς τὴν ἀπὸ αἰῶνων διασωθεῖσαν παράδοσιν τῆς ὑπὸ τῶν

ἐξ Ἀθηνῶν πατέρων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου τῷ 386 μ. Χ. ἰδρύσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ περιφήμου μοναστηρίου, νὰ ἐκθέσω δὲ τὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ συστάσεως ὡς ἀφηγήσαντο αὐτὴν ἀρχαιοτάτοι ἤδη συγγραφεῖς, ἀποδίδοντες εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν Δουκᾶν τὴν μέχρις ἡμῶν διασωθεῖσαν εἰκόνα τῆς Παρθένου. Βεβαίως δύναται τις πλείστα ἐπιχειρήματα νὰ φέρῃ κατὰ τῆς τοιαύτης παραδόσεως, κατόπιν μάλιστα τῶν ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἀρχαιολόγου Τάσσου Νερούτσου περὶ τῆς Ἀθηναίας εἰκόνης τῆς Γοργοῦπηκῆου γραφέντων¹· οὐδ' εἶναι τις ἠναγκασμένος νὰ δώτῃ πλήρη πίστιν εἰς ὅσα Νεόφυτος ὁ Κανσοκαλυβίτης, ὁ συντάξας τὸ Κτιτορικὸν τῆς Σουμελᾶ καὶ ὁ Παρθένιος Μεταξόπουλος, Τραπεζούντιος λόγιος καὶ ἀρχιμανδρίτης τῆς Σουμελᾶ, ἀφηγήθησαν², λαθόντες ἐκ τῶν προγενεστέρων συγγραφέων. Προκειμένου ὁμως περὶ τοιούτων ἱερῶν καταγωγῶν, ἢ πρὸς τὰς παραδόσεις εὐλάβεια ἐπιβάλλεται, ὅταν τὰς μάλιστα ἀπλῶς νὰ κατεδαφίσῃ καὶ κατακρημνίσῃ τὰ δι' αὐτῶν διασωθέντα προτιθεταί, οὐδὲν δ' ἀντ' ἐκείνων νὰ ἐγείρῃ δύναται, ἀφ' οὗ ἐνδείξεις ἕτεραι περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἰδρύσεως χρόνου καὶ τῶν πρώτων αὐτῶν ἰδρυτῶν ἐντελῶς ἐλλείπουσιν.

Ἄνεφερα ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς Σουμελᾶ, καθ' ὅσον ἐν τῷ προμνησθέντι Κτιτορικῷ αὐτῆς ἀπαντᾷ εἰδησίς τις σχετικὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον μοναστήριον τοῦ Βαζελῶνος, περὶ οὗ καὶ μόνον ἐν τοῖς ἔπειτα γίνεται ἐν τῇ παρούσῃ πραγματεῖᾳ λόγος. Ὀλίγον μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν ὁσίων πατέρων Βαρνάβα καὶ Σωφρονίου εἰς τὸ ὄρος Μελᾶ, «ὁ ἡγούμενος τῆς πρὸς δυσμὰς μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς ἐν τῷ Ζαβουλῶν εἰτ' οὖν Βαζελῶν, ἐπισκήψαντος οἱ καθ' ὑπνους τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου διέπεμψαν αὐτοῖς τρεῖς τινος τῶν ἐπ' αὐτόν, ἐπικομίζοντάς σφισιν ἐφ' ἡμῶν τὰ τῆς αὐταρχείας καὶ ὡς κατὰ χρηματισμὸν ἤκοιεν ἀναγγέλλοντάς»³. Ἐὰν λοιπὸν δεχθῶμεν ἀληθῆ ὅσα ὁ Κανσοκαλυβίτης περὶ τοῦ χρόνου

1. Ἡμερολόγιον Ἀτικὸν 1888, καὶ Χριστιανικαὶ Ἀθῆναι, ἐν Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, τόμ. Γ', σελ. 68—70.

2. Τὸ Κτιτορικὸν τοῦτο ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1775. Περὶ αὐτοῦ ἴδε ἐν ταῖς ἡμῶν Βιογραφίαις Τραπεζούντιων λογίων, σελ. 129, πλείονα δὲ ἐν προλεγόμενοις τῆς ἡμῶν Ἱστορίας τῆς παρὰ τὴν Τραπεζούντα ἱερᾶς Μονῆς Σουμελᾶ.

3. Σελ. 23.

τῆς ιδρύσεως τῆς Μονῆς Σουμελά λέγει, πρέπει τὴν ἰδρυσιν τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ν' ἀναγάγωμεν εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ 386. Ἐν πᾶσι ὁμῶς περιπτώσει δυνάμεθα ἀσφαλῶς ἐκ τούτου νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἡ Μονὴ Βαζελῶνος εἶναι ἀρχαιότερα τῆς Μονῆς Σουμελά, ἥτις μάλιστα μέχρις ἐσχάτων ἐτέλει φόρον κηρίου εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς.

Ἡ πρώτη τῆς Μονῆς Βαζελῶνος θέσις δὲν εἶναι ἐκείνη, ἐν ἣ αὕτη τὴν σήμερον ἐγείρεται. Τούναντίον ἐκτός πάσης ἀμφιβολίας κείται ὅτι αὕτη τὸ πρῶτον ἐκεῖτο πολὺ γθαμαλώτερον, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ διαρρέοντος τὰς δύο ἐκατέρωθεν τῶν βουνῶν κλιτύς ποταμίσκου, τοῦ ἀπὸ τοῦ Τζεβιζλίκιου¹, ἀπὸ τοῦ Ηυζίτου² ποταμοῦ χωρίζομένου, ἐκεῖ περιῖπου, ὅπου τὴν σήμερον κείται νείσκος τοῦ Προδρομοῦ, ἐν τῷ χωρίῳ Σαχνό³. Ἐλέγετο δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο τῆς Μονῆς τοῦ Βαζελῶνος οἰκημ. παμμέγιστον, πληθὺν κελλιῶν καὶ μοναχῶν περιλαμβάνον, ἐπὶ ἐκτάσεως δὲ μεγίστης ἐκτεινόμενον, ὅπερ ὁμῶς κατεστράφη κατόπιν, ἐρειπώθη καὶ κατασκαφὴν ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων τὴν χώραν Περσῶν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστιανοῦ. Οὐδ' ἐρείπια δ' αὐτοῦ διεσώθησαν, πλὴν ἐν ὡς τοιαῦτα ἐκλάβη τις τὰς ἐπὶ τινος βράχου ἐν ὑψηλοτέρῳ τινὶ θέσει ἀποκειμένας ἀλύσεις, τὰς ὁποίας ἐθεώρησάν τινες ὡς ἐκείνας, αἵτινες συνεκράτουν πρὸς τὸν βράχον τὴν κυρίαν τῆς μονῆς εἰσοδον. Ἄλλ' ἐάν τις τὸν βράχον τοῦτον δεσθῆ ὡς τὸ ἐν τοῦ οἰκοδομήματος ἄκρον, τὸ σημεινὸν δὲ τοῦ Προδρομοῦ παρεκκλήσιον

1. Τζεβιζλίκιον ἐπὶ Κομνηνῶν δικαιοσύμον, σταθμὸς ἐπὶ τῆς μεταξὺ Τραπεζοῦντος καὶ Ἐρζερούμ δημοσίας ὁδοῦ, ἔξ ἀπὸ τῆς πρώτης τῶν δύο τούτων πόλεων ὥρας ἀπέχον, κείμενον παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν λόφων, ἐφ' ὧν εἶναι συνωκισμένα τὰ χωρία Καπί-κιοὶ καὶ Λειβερά, ὧν τὸ πρῶτον ὑπάγεται εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Τραπεζοῦντος καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὴν ἐξαρχίαν Σουμελά.

2. Τὴν σήμερον Δεϊρμέν-Δερέ, ἥτοι Ποταμὸς τῶν Μύλων, ἐκβάλλων τέταρτον τῆς ὥρας δυσμικώτερον τῆς Τραπεζοῦντος. Αἱ διακλαδώσεις τοῦ ποταμοῦ τούτου εἶναι πλείσται, διαρρέουσαι τὰς μεταξὺ τῶν πολλῶν τῆς χώρας ὄρειν σχηματιζόμενας φάραγγας.

3. Τὸ χωρίον τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις ἐγγράφοις δὲν ἀναφέρεται, ἔξ οὗ δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι συνωκίσθη πολὺ μεταγενέστερον. Εἶναι ἀρκούντως ἐκτεταμένον, καίπερ μὴ περιέχον μέγαν ἀριθμὸν οἰκιῶν, καθ' ὅσον τὰ πλείστα τῶν περὶ τὴν Τραπεζοῦντα χωρίων δὲν ἔχουσι τὰς οἰκίας των συγκεντρωμένας ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ διεσκορπισμένας καὶ μεμονωμένας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν περιβαλλόντων αὐτὰς ἀγρῶν.

ὑπολάβῃ ὡς ἀνεγερθὲν ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ἐκεῖτο ὁ ἀρχαῖος τῆς μονῆς ναός, θὰ εὕρη ἐπὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων ἀπόστασις εἶναι τοσαύτη, ὥστε πειλώριον, κατ' ἔκτασιν τοῦλάχιστον, θὰ ἦτο τὸ οἰκοδόμημα ἐκεῖνο. δυνάμενον οὕτω νὰ περιλάβῃ τοὺς τριακασίους μοναχοὺς, οὓς ἡ παράδοσις ὡς ἀσκουμένους τὸ πάλαι ἐν τῇ Μονῇ Βαζελῶνος διασημίζει.

Τοῦ ἀρχαίου οὕτω τῆς μονῆς ιδρύματος κατασκαφέντος καὶ ἐρειπωθέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν πατέρων αὐτῆς θανατωθέντων, κατέφυγον οἱ διασωθέντες εἰς τὸ πυκνὸν καὶ ἀπρόσιτον σιεδὸν δάτος τοῦ ὄρους Ζαβουλῶνος ἢ Βαζελῶνος ἢ Βαζοβελῶνος, ἐνθα συνώκισαν ἐκ νέου τὴν μονὴν αὐτῶν, τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ τοῦ προχείρου, εἶτα δὲ μείζονα καὶ εὐρυχωροτέραν διὰ τῆς βοήθειας τοῦ Βελισσαρίου, στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστιανοῦ, ὡς μκρτυρεῖ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδοθὲν χρυσόβουλλον τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Σκότος ἐν τοσοῦτῳ βαθύτατον καλύπτει τὸν βίον αὐτῆς κατὰ τοὺς μακροὺς μέχρι τῶν κομνηνείων χρόνων αἰῶνας, ἀσφαλῶς δ' ἐκ τούτου δύναται τις νὰ εἰκάζῃ, ὅτι ἡρημώθη καὶ πάλιν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μονή, ἀφ' οὗ οὐδεμία ἔνδειξις τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς μέχρι τοῦ δωδεκάτου αἰῶνος διεσώθη.

Εὐρον ὁμῶς αὐτὴν ἀνοῦσαν οἱ Κομνηνοὶ τῆς Τραπεζοῦντος, μεγίστου δ' ἀπολαύουσαν παρὰ τῶν περιοίκων σεβασμοῦ, οὓς καὶ προσήλωσαν αὐτῇ διὰ χρυσοβούλλων. Ὁ Ἀλέξιος Γ' ἰδίχ καὶ ὁ Μανουὴλ εὐεργετικώτατοι πρὸς τὴν Μονὴν τοῦ Βαζελῶνος ἐδείχθησαν, πλείστας δωρεὰς καὶ προνόμια αὐτῇ προσενεγκόντες. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀγρῶν, τοὺς ὁποίους καὶ σήμερον ἀκόμη κέκτηται ἡ Μονή—ἀγρῶν ὁμῶς ἀγόνων καὶ ἀχρήστων—, χρονολογεῖται ἐκτοτε, ὡς μαρτυροῦσι τὰ διασωθέντα πρατήρια καὶ ἀφιερωτήρια ἐγγράφα, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν περαιτέρω. Τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἀλεξίου Γ', οὗτινος ἀντίγραφον διεσώθη ἐν τῷ κώδικι τῆς Μητροπόλεως Χαλδίας¹, παρέχει τῇ Μονῇ Βαζελῶνος «γῆν ὑπερογὸν καὶ χώρας ἐπιτελεῖν κατ' ἔτος τὰ δημόσια καὶ τὰ ἐπικαρπίας, τὰ χωρία Ζούσαν καὶ Χοριοκόπιν, Χαβάν τε καὶ Σπήλαια, Δανείωχαν καὶ Παπάρουσαν, Χαμουρίν, Μανδρακενὴν καὶ Χαψίν». Τὰ χωρία δὲ ταῦτα εἶναι ἀκριβῶς καὶ τὰ

1. Ἐν σελ. 247—248, ἐξ οὗ καὶ ἰδημοσίευσεν αὐτὸ ὁ κ. Ἀ. Παπαδόπουλος Κεραμεύς, ἐν Ἑλλην. Ἀνεκδ. σελ. 77—78.

σήμερον ἐτι ἀποτελοῦντα τὴν ἐξαρχίαν τῆς Μονῆς. Καὶ τὸ χρυσόβουλλον δὲ τοῦ *Μανουήλ*¹, οὗτινος ἀντίγραφον διεσώθη ἐν τινι τῶν κωδικῶν αὐτῆς, ἐπιβραβεύει τῇ Μονῇ τὰ ὑπὸ τῶν προγενεστέρων αὐτοκρατόρων παραχωρηθέντα δικιῶματα καὶ προνόμια, διατηρηθέντα ἕκτοτε μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐνταῦθα δὲν θεωρῶ ἄσκοπον εὐθὺς ἀμέσως· νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν κωδικῶν τῆς Μονῆς, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον οὗτοί εἰσι· αἱ κυριώταται πηγαί, ἐξ ὧν ἠρύσθησαν τὰς περὶ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος πληροφορίας μου². Τοιοῦτοι ὑπάρχουσι κυρίως δύο, ὁ μικρότερος, στήματος 12ου, ὁ μεγαλύτερος, στήματος 4ου. Ὁ μικρότερος, ὁ καὶ σπουδαιότερος, ἀποτελεῖ ἀξιολογώτατον μνημεῖον τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν, οὐ μόνον διότι περὶεῖ δειγμὰ τῆς λαλουμένης τότε γλώσσης, ἀλλὰ καὶ διότι περιλαμβάνει ἐν ἀντιγράφοις πληθῶν πρατηρίων καὶ ἀφιερωτηρίων ἐγγράφων, ὧν τὸ ἀρχαιότερον φέρει ἡμερομηνίαν τοῦ ἔτους 1256 καὶ τὸ νεώτερον τοῦ ἔτους 1479, πάντων πολλοῦ λόγου ἀξίον, ἅτε ἐμπριεχόντων ἀπειρήθηκα ὀνόματα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, πρόσωπα ὀφρικοῦχα τῆς αὐτῆς τῶν Κομνηνῶν, ὀνόματα τόπων καὶ χωρίων καὶ ἀγρῶν, ὡς καὶ πλείστας ὄτας λεπτομερείας, ἀναφερομένας εἰς τὸν οἰκογενειακὸν βίον τῶν κατοίκων, εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, εἰς τὰ τοῦ μετρικοῦ συστήματος καὶ λοιπά· ἀλλ' ἰδίᾳ πράξεις δικαστικὰς περιφήμους, κρισιμόγραφα καὶ ἀποφάσεις, ἐν αἷς τὴν πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ἀκύρωσις προγενεστέρων ἀποφάσεως τοῦ Δουκὸς τῆς Ματσοῦκας ὡς ἀδίκου καὶ παρανόμου, ἀκύρωσις, γενομένη ὑπὸ τῶν καθολικῶν κριτῶν τῆς θεοσώπτου καὶ θεοσυντηρήτου πόλεως Τραπεζοῦντος³. Ὁφείλω ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω, ὅτι ὁ κῶδιξ, περὶ οὗ ὁμιλῶ, δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς οὔτε μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆως* περιγραφέντα⁴,

οὔτε μὲ τὸν ὑπὸ τοῦ κ. *Σάββα Ἰωαννίδου* εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον δωρηθέντα¹. Ὁ τοῦ κ. *Κεραμῆως* ἐγγράφη ἔτι 1705 ὑπὸ *Ἀζαρίου Ἰερομονάχου*², ὡς τὸ ἐν τέλει αὐτόγραφον σημείωμα δηλοῖ, ἔχον ὡς ἐξῆς: «*Μνήσθητι, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου τὸν τοῦ Βαπτιστοῦ σου ἐλάχιστον δούλον Ἀζαρίαν, τάχα καὶ Ἰερομόναχον, ἀλήτην τῆς αὐτοῦ μονῆς τοῦ Ζαβουλῶν· ὃς καὶ γραφεὺς τυγχάνει τοῦ κώδικος τούτου. ἄψε*». Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. *Σ. Ἰωαννίδου* δωρηθεὶς τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἔνθα φέρει ἀριθμ. 36 καὶ περιλαμβάνει φύλλα 120, στήματος 12ου, ἔχει τὴν δε τὴν ἐπιγραφὴν: *Κῶδιξ δπου περιέχει τὰ ἀφιερωτήρια τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, δπου ἀφιέρωσαν εἰς τὴν πανσέβαστον καὶ βασιλικὴν Μονὴν τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὴν ἐν τῷ ὄρει Ζαβουλῶν οὔσαν ἐν ὄροις Τραπεζοῦντος*. Ὁ κῶδιξ οὗτος ἐγγράφη «ὑπὸ Γερβασίου τοῦ προηγουμένου, ἀνεπιτοῦ διδασκάλου Σεβαστοῦ Τραπεζοῦντιοῦ τοῦ Κομνηνίου»³, ὡς γέγραπται ἐν τῇ ὀπισθίᾳ τοῦ πρώτου φύλλου σελίδι, ἐν ᾧ ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ σελίδι τοῦ αὐτοῦ φύλλου ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς: *Κῶδιξ ἱερὸς ὑπάρχει τῆς Μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου τοῦ ἐν ὄρει Βαζοβελῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Τραπεζοῦντος*. Ἄλλ' ὁ ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα περιγραφόμενος κῶδιξ εἶναι πολὺ τῶν ἄλλων ἀρχαιότερος. Ἐπ' αὐτοῦ ἐσημειώσατο τῷ 1661 μοναχὸς τις, οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν κατώρθωτα ν' ἀναγνώσω, τὰ ἐξῆς: *Ἁγίε Σακελλάριε· ἰδοὺ ὁποῦ σοῦ παραδίδω τὸν ἱερὸν κώδικα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ ἐξωσθῆναι τῆς Μονῆς· διότι ἐγὼ δειλιῶντας διὰ τὸ γερατεῖόν μου σοῦ τὸν παραδίδω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δπου τὸν εἶχον φυλαγμένον χρόνους μγ'. ἄψα*. Ἐγένετο λοιπὸν τοῦ κώδικος τούτου φύλαξ ὁ γηραιὸς οὗτος ἱερομόναχος τῷ 1618, ἀφ' οὗ παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τὸν Σακελλάριον τῷ 1661, φυλάξας ἐπὶ 43 ἔτη. Ἄλλως τε ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος τούτου εἶναι τῆς 15ης ἐκκτονταετηρίδος, δυσανάγνωτος μὲν, ἀλλ' ἄγαν ἐπιμελετημένη καὶ ἀνεὺ τῶν ὀρθογραφικῶν σφαλμάτων, ὧν γέμει ἡμεῖνος, ἐξ οὗ ἔλαβε τὰ δημοσιευθέντα ἀντί-

1. Ὁ κ. *Κεραμῆως* τὸν χρυσόβουλλον τοῦτον λόγον τοῦ *Μανουήλ* θεωρεῖ ὑποβολιμαῖον (ἴδε πραγματείαν τῶν: *über ein Chrysobull von Trarpezunt* ἐν Monatsbericht d. bayer. Akad. 1886, σελ. 299—302).

2. Πληροφορίας τινὰς περὶ τῶν δύο τούτων κωδικῶν ἴδε καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις Βιογραφίαις Τραπεζοῦντιῶν ἁγίων, σελ. 80—81, ἐν ὑπόσημ. 96.

3. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὡς καὶ τινὰ ἀφιερωτήρια. πρατήρια καὶ κρισιμόγραφα ἰδημοσίευσεν ὁ κ. *Κεραμῆως* ἐν Ἑλλην. Ἀνεκδ. τῆς Μαυρογορδατείου Βιβλιοθήκης, πλ. 73—75.

4. Αὐτόθι, ἐν σελ. 76.

1. Ὁς πληροφορεῖ ὁ κ. *Κεραμῆως* (αὐτόθι, 76).

2. Ὁ *Ἀζαρίος* οὗτος ἐγένετο εἴτα ἀρχιεπίσκοπος Θεοδοσιουπόλεως. Πληροφορίας τινὰς περὶ αὐτοῦ ἴδε ἐν Βιογραφ. κτλ., σελ. 97, ὡς καὶ παρὰ τῷ κ. *Κεραμῆει*, ἔνθα ἀνωτέρω.

3. Ἴδε ἡμετ. Βιογρ., σελ. 82.

γραφα ὁ κ. Κεραμύς. Λείπεται ἔτι ἐνταῦθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀνεκδότου κώδικος ὑπὸ τοῦ Σακελλαρίου ἐγράφη τῷ 1664 ἡ ἐξῆς εἰδησις ὅτι: *γενομένου ἡγουμένου τοῦ Σαμουὴλ παρέδωκεν αὐτῷ ὡς εἶχεν ἐντολὴν τὸν ἐν λόγῳ κώδικα*. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπίσης κώδικος ἀπαντῶσι καὶ αἱ εἰδήσεις, ὅτι ὁ ἐν Σπέλκx ναὸς τοῦ Προδρομοῦ ἐκδομήθη ὑπὲρ *Μανουὴλ τοῦ Πορφυρογεννήτου* τῷ 1179, ὁ δὲ ἐν Σαχνόῃ ναὸς τῶν *Ταξιαρχῶν* τῷ 1391 ὑπὸ *Νικοδήμου ἱερομονάχου τοῦ Λαζαροπούλου*¹.

Ὁ ἕτερος κώδιξ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος εἶναι κυρίως βιβλίον *παρησιῶν*, ἐν ᾧ ἐσημειοῦντο τὰ ὀνόματα τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων Χριστιανῶν, οἵτινες ἀφιέρουν τῇ Μονῇ κτήματα ἢ χρήματα, ἀπολαύοντες παρ' αὐτῆς αἰωνίου μνημόσυνου ἀπαξ τοῦλάχιστον τοῦ ἐνικυτοῦ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ. Τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχει ἀπὸ τοῦ 1650, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπειτα χρόνοις δὲν περιωρίσθη εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ προορισμόν, ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη καὶ πρὸς ἀναγραφὴν διαφορῶν γεγονότων καὶ πρὸς ἀντιγραφὴν ἐν αὐτῷ ποικίλης ὕλης ἐρριμμένης ἀτάκτως τῆδε κάκεισε, πολλάκις δυσαναγνώστου, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἡκιστα ἀξιοσημειώτου. Ἐντὶ ἄλλης περιγραφῆς τοῦ κώδικος τούτου θέλω ἀναγράψῃ ἐνταῦθα, οὐχὶ κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐν τῷ κώδικι ἐκθέσεως, τὰ κυριώτατα τῶν περιεχομένων αὐτοῦ, ἵνα παράσχω συγχρόνως καὶ τινὰς τῶν περὶ τῆς Μονῆς πληροφοριῶν μου.

Ἐν σελίδι 14—16 ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου *Γαβριὴλ* τῷ 1706 ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἐκδοθέντος Σιγιλίου, οὔτινος τὸ πρωτότυπον διηρπάγη μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Μονῆς ἐγγράφων καὶ κειμηλίων κατὰ τινὰ κατ' αὐτῆς ἐπιδρομὴν, ἐπισυμβῆσαν τῷ 1717 καὶ ἀναγραφομένην περαιτέρω ἐν τῷ κώδικι.

Ἐν σελίδι 17—25 ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ γνωστοῦ εἰς τὴν χώραν ποιήματος ἀνωμένου τινός, ὃπερ ἀφηγεῖται τὴν κατὰ τὸ 1665 γενομένην διαρπαγὴν τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου καὶ ἄρχεται διὰ τῶν στίχων:

1. Ἡ ἐπιγραφή σφίζεται καὶ ἐπὶ τοῦ παναρχαίου τούτου ἐν Σαχνόῃ ναοῦ, τεθειμένη κάτωθεν τῆς εἰκόνης τοῦ ἀνεγείραντος αὐτὸν *Νικοδήμου Λαζαροπούλου*. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι τὸ ὄνομα *Λαζαρόπουλος* ἔφερε καὶ σύγχρονος ἀρχιερεὺς Τραπεζοῦντος *Ἰωσήφ*, συγγραφεὺς διηγήσεως περὶ τῶν θαυμάτων τοῦ πολιοῦχου Τραπεζοῦντος Μεγαλομάρτυρος *Εὐγενίου*.

*Βούλομαι γὰρ ὁ ἀμαθὴς εἰσεῖ χαρτὶ νὰ γράψω
ὀποῦδασι τὰ μάτια μου, καὶ θέλω νὰ μὴ παύσω
γράφοντας ὅσα ἱμπορῶ καὶ μὴ τ' ἀναγελάτε,
σὲ δάσκαλο δὲν ἐπραξα, μὴ με κατηγορεῖτε*¹.

Ἐν ταῖς κατόπιν σελίδι ἀπαντῶμεν ἀντίγραφον τοῦ χρυσοβούλλου *Μανουὴλ* τοῦ *Κομνηνοῦ* καὶ *παρρηρᾶτες* τῶν δύο ῥωστικῶν χρυσοβούλλων *Πέτρου* τοῦ *Μεγάλου* καὶ *Ἀλεξάνδρου* τοῦ *Α'*, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἀπωλέσθη, τοῦ δευτέρου δὲ τὸ πρωτότυπον διασφίζεται ἄχρι τῆς σήμερον ἐν τῇ Μονῇ.

Σχετικῶς μὲ τὴν ἐκδοσιν τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ *Μεγάλου Πέτρου* ἀντέγραψεν ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικι ὁ κατὰ τὸ 1811 ἐνεκα τῆς ἐν Τραπεζοῦντι πανώλους παρεπιδημῶν ἐν τῇ Μονῇ λόγιος Τραπεζοῦντιος *Παναγιώτης Χατζῆ Κακούλογης ἢ Γραμματικόπουλος*² σχεδιάσμα τι ὑπὸ *Ἰωάσαφ ἱερομονάχου Βαζελιώτου*³ γραφέν, παρέχον δὲ ἱκανὰς περὶ τῆς Μονῆς πληροφορίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου ἐβδόμου καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, πρὸς δὲ γνωρίζον ἡμῖν δύο λογίους τῶν χρόνων ἐκείνων ἡγουμένους, τὸν *Γεωβάσιον*⁴ καὶ τὸν *Λαυρέντιον*⁵. Ἴδου ἐν περιλήψει τί τὸ σχεδιάσμα τοῦτο περιλαμβάνει, τῷ 1693 ἐπεβλήθη ὑπὸ τῆς ἐξουσίας φόρος τοῖς μοναχοῖς, ἀρχιερατεύοντος ἐν Τραπεζοῦντι τοῦ *Νεκταρίου*⁶, ὅστις, κατὰ τὸ ἐν λόγῳ σχεδιάσμα, ἦν ἀνθρωπος θεοσεβῆς, σεμνός, ταπεινός, εὐλαβὴς πρὸς τὰ θεῖα καὶ κατ' ἀλήθειαν πάση ἀρετῇ κεκοσμημένος, ὄντως ἱερά καὶ ἅγια κεφαλή. Ἄλλ' ἢ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος οἰκονομικὴ κατὰστασις ἦτο ἥδη

1. Τὸ ὅλον ποίημα γεγραμμένον ἐν στίχοις πολιτικοῖς, οὐχὶ δὲ ἐν τῇ ἐπιτοπίῳ διαλέκτῳ, εἰδημοσιεύθη πέρυσιν ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆος* (*Fontes historiae imperii Trapezuntini*, τόμ. Α', σ. 150-165), παραλαβόντες αὐτὸ ἐκ τοῦ προκειμένου κώδικος, ἐν ᾧ ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ *Παναγιώτου Χ' Κακούλογη ἢ Γραμματικόπουλου*. Περὶ τοῦ αὐτοῦ ποιήματος κοινοῦται μνείαν *Π. Τριανταφυλλίδης* (*Ποντικά*, σελ. 56, καὶ *Φυγάδες*, ἐν προλεγ., σελ. 88). *Σ. Ἰωαννίδης* (*Ἱστορία καὶ Στατιστικὴ Τραπεζοῦντος*, σελ. 132-133) καὶ *Ἐταμ. Θ. Κυριακίδης* (*Βιογραφίαι τῶν ἐκ Τραπεζοῦντος λογίων*, σελ. 53, 55, 81 καὶ 115).

2. Ἱμετ. Βιογρ., σελ. 151.

3. Αὐτόθι, σελ. 80.

4. Αὐτόθι, σελ. 82.

5. Αὐτόθι, σελ. 82-83.

6. Αὐτόθι, σελ. 76-80.

τοσούτον ἐλεεινή, ὥστε ἡ ἐπιβληθεῖσα φρολογία ἠπειλεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν αὐτῆς. Ἀπορία τότε κατέλαβε πάντας «ἀπὸ τοῦ πρωτεύοντος κυροῦ Ζαχαρίου μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν μοναχῶν, ὅτι θεῖος ἰς ἔρωσ καὶ ἐνθεος ἠρόθησε τὸν τότε ἀρχιμανδριτὴν ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς κῦρ Λαυρέντιον καὶ εἰσπηδήσας ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐπισηρεῖται πᾶσι τοῖς πατράσι τοῦ ἀπελθεῖν χάριν ἑλέους τε καὶ βοηθείας πρὸς τῆς Μοσχοβίας τὰ μέρη ἣν δὲ ὁ ἀνθρώπος οὗτος ὅσον εἰς τὸν τύπον τοῦ σώματος μακρὺς, ἔχων τὸ γένειον ἀρκετὸν, οὔτε πολὺ, οὔτε ὀλίγον, πολὺς τὴν τρίχα, θαρσαλέος τὸ φρόνημα, γράμμασι καὶ μουσικοῖς κεκοσμημένος». Μετ' εὐγνωμοσύνης οἱ πατέρες ἐδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ Λαυρέντιου, ὅστις διὰ ξηρᾶς μετὰ τεσσάρων ἄλλων μοναχῶν ἀναγῶρει κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς Ἀρμενίαν, εἶτα δὲ εἰς Περσίαν, ἵνα ἐκεῖθεν εἰσέλθῃ εἰς Ῥωσίαν. Ἀλλὰ φθὰς εἰς τὰ σύνορα ἠμποδίσθη ἕνεκα λοιμῶδους ἀσθενείας καὶ παρέμεινεν ἐν Ἀστραχάν μετὰ τῶν ἄλλων πατέρων, τὰ πάνθ' ἡμῶν ὑποστάς, ὡς ἐκ τῆς ἠλλειψέως χρημάτων. Καὶ δύο μὲν τῶν συνοδοιπόρων του ἐπέστρεψαν, ἄλλος ἀπέβησεν ἐκεῖ, καὶ μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ ἐναπολειφθέντος Γαβριὴλ κατόπισιν διετῶν ταλαιπωριῶν καὶ μόχθων κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ῥωσικὸν ἔδαφος. Ὁ Λαυρέντιος, φθὰς εἰς Πετρούπολιν, ἐμφανίζεται παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι Πέτρῳ τῷ Μεγάλῳ καὶ κατορθοὶ ὅπως ὀρίσῃ οὗτος ὑπὲρ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἐτησίαν εἰσφορὰν 50 ρουβλίων καὶ ἐλευθέραν εἰς Ῥωσίαν εἰσδὸν ἀντιπροσώπων τῆς Μονῆς πρὸς εἰσπραξίν ὑπὲρ αὐτῆς ἐράνων, τῶν ἐξόδων αὐτῶν πληρενομίων ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ταμείου, πάντα δὲ ταῦτα νὰ ἐπιστημοποιήσῃ διὰ χρυσοβούλου. Ἐπιστρέψαντα τὸν Λαυρέντιον ἐκλέγουσιν οἱ πατέρες ἠγούμενον τῷ 1706. Παραιτηθεὶς μετὰ τετραετίαν παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς εἰς τὸν Γερβάσιον, ἀνθρώπον καὶ σπὸν σπουδαῖον καὶ ἐλληνικῆς παιδείας ἐμπειρῶν, φοιτητὴν ὑπάρχοντα τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀειμνήστου κυρίου κυροῦ Σεβαστοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τῷ 1712 ἀνέλαβε τὸ δεύτερον τὴν ἠγουμενείαν ὁ Λαυρέντιος, ὅστις καὶ ἤρξατο ἀμέσως τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου τῆς Μονῆς κηρίου, ἀποπερατωθεῖσαν τῷ 1719, Νοεμβρίου α'. Ἀπέβησε δὲ τῷ 1723, διατελών ἐτι ἠγούμενος.

Ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα ἄς ἀναγράψω, ὅτι καὶ ἦν περίπου ἐποχὴν συνέβαινον ἐν τῇ Μονῇ

Βαζελῶνος τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωάσαφ σχεδιασθέντα¹ ἐπεσκέφθη αὐτὴν τῷ 1701 ὁ πολὺς γάλλος βοτανικὸς Τουρνεφόρτιος, ὅστις ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ παρέχει καὶ τινὰς πληροφορίας ἀφορώσας τὴν Μονὴν Βαζελῶνος². Ἀποθαυμάζων οὗτος τὰ ἄλση καὶ τὴν ὄλην γλωρίδα τῶν περὶ τὴν Μονὴν, γλωρίδα ὠραιότεραν καὶ αὐτῆς τῆς ἐπὶ τῶν Ἄλπειων, ἠύχετο ἐν αὐτῇ νὰ ζῆσῃ τὰ ἐπιλοιπα τοῦ βίου αὐτοῦ ἔτη. Τοῖς μοναχοῦς, οὓς ἀναβιβάζει εἰς 40, ἐπαινεῖ διὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν εὐλάβειάν των, περιγράφει δὲ χαριέστατα τὴν ξυλίνην καὶ ἀργέγονον τῆς Μονῆς κλίμακα, καὶ χαρακτηρίζων τὴν ἐπίφοβον τῶν πραγμάτων κατάστασιν ὡς ἐκ τῆς ἀγριότητος τῶν περιόικων, δικαιολογεῖ τοὺς μοναχοὺς ὡς ἀποφεύγοντας πᾶσαν οἰκοδομὴν καὶ πάντα τῆς μονῆς πλουτισμὸν.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὸν κώδικα, ἐξ οὗ ἀρύομαι τὰς εἰδήσεις μου, σπευδῶ νὰ παρατηρήσω ὅτι τὸ ἐπόμενον ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενον γεγονός ἐπῆλθεν εἰς ἐπικύρωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Τουρνεφορτίου γραφέντων. Ὀλίγα μετὰ ταῦτα ἔτη, τῷ 1717, εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ληστὰί, προσονομαζόμενοι ἐν τῷ κώδικι *κωμάντροι*, ἐπιελθόντες βίᾳ εἰς τὴν Μονὴν διήρπασαν πάντα αὐτῆς τὰ σκεύη, ἀργυρᾶ τε καὶ χρυσᾶ, τὰ χρυσόβουλλα καὶ σιγίλλια αὐτῆς, τὰ πατερικά καὶ τὰ βιβλία καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι πολυτίμητον κατεῖχεν αὐτὴ, ἀπογυμνώσαντες οὕτω τέλεον αὐτὴν. Εἰς τῶν ληστῶν τούτων, μόλις ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀπέβησεν αἰφνιδίως, *τυμπανιαῖος ἀπομεινας*, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ κώδικος, οἱ λοιποὶ δὲ πάντες συλληφθέντες ὑπὸ τοῦ τοπάρχου Τραπεζοῦντος *Σιρῆ Μουσιαφᾶ πασσα*, ὑπέστησαν τὸν δι' ἀγχιόνης θάνατον.

Ἐν σελίδι 97 περιέχονται ἕτεραί τινες σημειώσεις ἀνάξια ἀναγραφῆς.—Ἐν σελ. 300 ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ προμνησθέντος Χατζῆ Κακούλογη σιγίλλιον τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος *Παΐσιου*³, ἐκδοθὲν τῷ 1707 καὶ ἀναγνωρίζον τῇ Μονῇ τὰ ἐξαρχειακὰ αὐτῆς δικαιώματα ἐπὶ τῶν περίξ χωρίων. Τὸ σιγίλλιον τοῦτο, σωζόμενον ἐτι ἐν τῇ Μονῇ, ἐδημοσιεύθη παρ' ἡμῶν⁴, φέρει δ' ἐν τέλει πλὴν τῆς ὑπο-

1. Τὸ ὑπόμνημα φέρει τὴν ὑπογραφὴν: Ὁ ταῦτα σχεδιάσας εἰτελής καὶ ἀμαθὴς Ἰωάσαφ ἱερομόναχος.

2. Voyage du Levant, σελ. 236—237.

3. Βιογρ. 93—96.

4. Αὐτόθι, 95—96.

γραφῆς τοῦ Παΐσιου καὶ ταῦτα: Ἰδίᾳ μὲν χειρὶ γράφω καὶ χαρίζω τῷ τελεσφόρῳ Προδρόμῳ Βαζελῶν.— Ἐν ἑτέρᾳ τοῦ κώδικος σελίδι ἀπαντᾷ ἡδε ἡ σημείωσις «Ἐν μαγκάλῃ, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Σωφρονίου Ἀχταλείας 1791, εὐρέθη εἰς χεῖρας Ἐγῖπ' Ὀγλοῦ Ἐμίρ ἀγᾶ καὶ ἐφέθη ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸν Γιανατέντην¹ Χρῦσανθον νὰ τὸ μεταβάλλῃ εἰς χαλκόν· οὗτος, ἰδὼν τὴν ἐπιγραφὴν, συνενόηθη μετὰ τῶν ἐν τῇ Μονῇ καὶ διέσφωσεν αὐτὸ ἀντὶ λίρας». Καὶ ὁ μὲν Ἀχταλείας Σωφρόνιος, ἱερομόναχος τῶς ἐν τῇ Μονῇ, βιογραφεῖται ὑφ' ἡμῶν², τὸ δὲ μαγκάλιον αὐτοῦ ὡς καὶ τις νικητὴρ διασφίεται ἔτι ἐν τῇ Μονῇ, καὶ ὁ ἀναφερόμενος τέλος Ἐγῖπιοι Ἐμίρ ἀγᾶς, εἰς ἔστι τῶν ποτε τιμαριωτῶν (Δερε-πέγηδων) Ἐγυπιδῶν, περὶ ὧν πλείστα ἐν τε τοῖς Ποντικοῖς καὶ τοῖς Φυγάσιον ἔγραψεν ὁ αἰοιδίμος Περικλῆς Τριανταφυλλίδης. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι οἱ τοιοῦτοι, ὡς κατοικοῦντες πλησιέστερον τῆς Μονῆς Βαζελῶνος, ἠνώχλους αὐτὴν συχνότερον, πλειστάκις δὲ ἐπιδραμόντες κατ' αὐτῆς, εἰς παντελῆ ἐρήμωσιν καὶ πενίαν περιῆγον τοὺς πατέρας αὐτῆς.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν δύο τῆς Μονῆς κωδικῶν. Πλὴν αὐτῶν ἐλάχιστα ἄλλα ἀξιοσημείωτα ἔγγραφα ἢ κειμήλια μέχρι τῆς σήμερον διεσώθησαν ἐν τῇ Μονῇ. Ἀξιολογώτερα τούτων, πλὴν τοῦ προμνησθέντος χρυσοβούλου Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' καὶ τοῦ σιγίλλιον τοῦ Τραπεζοῦντος Παΐσιου, τυγχάνουσι τὸ σιγίλλιον Γρηγορίου τοῦ Ε' τὸ ἐν κεφαλαῖωδεσι γράμμασιν ὀρίζον τὰ καθήκοντα τῶν σταυροπηγιακῶν Μονῶν³, τὸ σιγίλλιον Ἰωακείμ τοῦ Β', τὸ ἐπαναφέρον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς τὰ τῶς ἀποσπασθέντα ἐξ αὐτῆς καὶ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ῥοδουπόλεως⁴ προσαρ-

τηθέντα χωρία, καὶ ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος ἀποκειμένου¹ νομοκάνονος τοῦ ἱεροῦ Φωτίου μετὰ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Βαλαμῶνος ὁμοιον ἐκείνου, ὅπερ εὐρόντες οἱ Ποιτῆς καὶ Ῥάλλης ἐδημοσίευσαν ἐν τῷ Σιντάγματι τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων², γραφὴν καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἡλία Κανδήλοιο³, προσηγορῆς τοῦ Τραπεζοῦντος Δωροθέου⁴, ἐν ἀρίστη δὲ καταστάσει διατηρούμενον⁵.

Ἐν τῇ ἐξαρχίᾳ τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ὑπῆρξαν ἄρα γὰρ ἐν προγενεστέροις χρόνοις Μοναὶ ἕτεραι, μὴ διασωθεῖσαι μέχρις ἡμῶν; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην εἶχον προβάλλῃ εἰς ἑμαυτὸν κατὰ τινα ἐπίσκεψίν μου εἰς τὴν Μονὴν τὸ θέρος τοῦ 1896, κατὰ περίεργον δ' ὄλωσ συμπτῶσιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀπολυθῆ ἔγκυκλιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς κατὰ τόπους ἀρχιερεῖς καὶ ἡγουμένους. Ζητοῦσα παρ' αὐτῶν πληροφορίας περὶ παλαιότερων μονῶν. Πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας ταύτης, ἐπεχειρήσαμεν μετὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀνθίμου καὶ τοῦ γραμματέως καὶ διδασκάλου ἐν αὐτῇ κ. Γ. Σάθα ἐκδρομὴν εἰς τὰ χωρία ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια ἡ παράδοσις ἀναφέρει τὴν ὑπαρξιν μονῶν. Ἄς μοι ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὸ δρομολόγιον, τὸ ὅποιον τότε ἠκολούθησαμεν, ἐπειδὴ οὕτω εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῶσι καὶ τινα ἀφορώντά τινα τῶν χωρίων τῆς ἐξαρχίας Βαζελῶνος.

Ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Μονῆς μικρὸν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου κατήλθομεν διὰ μέσου τοῦ δάσους τὸ βουνόν, ἐν διαστήματι δὲ ὥρας ἀντιπαρήλθομεν τὸ Μετόχιον τῆς Μονῆς, τιμώ-

1. Ἐκ τοῦ χωρίου Γιανάντων δηλονότι.

2. Βιογραφ., σελ. 142.

3. Ἐν τῷ περὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἔργῳ τοῦ Γ. Γ. Παπαδοπούλου (ἐκδοθέντι ὑπὸ Ἀγγελοπούλου) δὲν καταχωρίζεται οὔτε τοῦτο, οὔτε τὸ ἐν τῇ Σουμελᾷ, ὅπερ δημοσιεύεται ἐν τῷ ἐμῷ περὶ αὐτῆς ποιήματι. Καὶ εἶναι μὲν ἐν ἅπασιν τούτοις τοῖς σιγίλλιοις αἱ διατάξεις αἱ αὐταί, προηγούντα ὅμως αὐτῶν δι' ἐκάστην τῶν Μονῶν ἰκανά, δι' ὧν ἐπιθραβεύονται αὐταῖς τὰ ἐξαρχιακά τῶν καὶ σταυροπηγιακῶν δικαιώματα.

4. Ἰδρῆθη ἢ ἐπισκοπὴ αὕτη τῷ 1864, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν ἐξαρχιακῶν χωρίων τῶν τριῶν παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα μονῶν, ἀλλὰ καθργύθη μετὰ τριετίαν, ἐπανελθούσης τῆς ἀρχαίας τάξεως, ὡς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τῶν χωρικῶν. Ἴδε τὰ περὶ τούτου ἐκτενῶς ἐν τῇ ἐμῇ ἱστορίᾳ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ, ἔνθα καὶ τὸ διὰ τὴν μονὴν ταύτην ἐκδοθὲν σιγίλλιον Ἰωακείμ τοῦ Β'.

1. Ὀμιλῶν που περὶ τοῦ κώδικος τούτου τοῦ 1311 (Βιογρ., σελ. 135, ἐν ὑποσημ. 152), ἐσφαλμένως ἐσημείωσα ὅτι ἀπωλέσθη. Εὐτυχῶς διασφίεται ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Τραπεζοῦντος, ἀποτελῶν ἐν τῶν καλλωπισμάτων αὐτῆς, φέρον δὲ ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι σημειώσεις τινάς, ὧν μία, ὅτι τῇ φροντίδι τοῦ πατριάρχου Συμεῶν τοῦ Τραπεζοῦντος ἐπιστράφη καὶ πάλιν εἰς Τραπεζοῦντα, ἀπεμποληθεῖς τῶς ἐξ αὐτῆς. Ὁ κ. Κεραμεὺς ἐκδίδωσι προσεγῶς κατάλογον ἀναλυτικὸν τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ τραπεζοῦντικῶς Φροντιστηρίου. Ἐτερος αὐτοῦ κατάλογος διὰ τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς Σουμελᾶ συνεκδίδεται ἐν τῇ ἐμῇ Ἱστορίᾳ.

2. Προλεγόμενα, Α' τόμ., σελ. ι' καὶ ἐφεξῆς.

3. Βιογραφ., σελ. 145—148.

4. Αὐτόθι, σελ. 132—137.

5. Ἐλάχιστα καὶ ἀνευ ἀξίας ἕτερα βιβλία διεσώθησαν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς.

μενον εις μνήμην Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Νεο-
 καισαρείας—διήλθομεν διὰ τοῦ χωρίου *Σαχρόη*,
 διέθμεν τὸν ποταμὸν καὶ ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς
 δημοσίας ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ Τραπεζοῦντος
 πρὸς τὴν Ἐρζερουμ καὶ τὴν Περσίαν, εἰς τινα
 μικρὸν καὶ ὥραν ἐκ Τζεβιζλικίου ἀπέχοντα
 σταθμὸν *Καλογέρ-Χάν*, ἢ *Κερεμιτλή*. Ἐπὶ τῆς
 δημοσίας ὁδοῦ ἤδη ἰππεύοντες ἐγκατελίπομεν
 δεξιὰ ἡμῶν (πρὸς ἀνατολὰς) τὸ ὑπεράνω τοῦ
 ποταμοῦ κείμενον χωρίον *Θέροσαν* ἢ *Αἰθέρι-
 σαν*, καὶ τὴν ὀλίγον αὐτῆς ἀπέχουσαν Μο-
 νὴν *Καλογοραίων* τῆς *Κρεμαστῆς Παναγίας*, ἀρ-
 χαιοτάτην μὲν, ἀλλ' ἐρημωθεῖσαν, τῷ 1858
 ἀνοικισθεῖσαν καὶ εἰς τὴν Μονὴν *Βαζελῶνος*
 ὑποκειμένην. Δεύτερος, μικρὸς ἐπίσης σταθμὸς
 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὸ *Κιζ-χάν*, ἦτοι *Κόρης χάνιον*,
 διὰ τὸ ὅποιον ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἦτο
 ἰδιοκτησία νεαρῶς τινος κόρης, ὅπως διὰ τὸ
 προηγούμενον ὅτι ἀνήκεν εἰς καλόγηρὸν τινα.
 Τρίτος σταθμὸς τὸ *Γιαζηλή-τιάς*, ἦτοι *Γεραμ-
 μὴ Πέτρα*, περὶ ἧς λέγεται ὅτι εὐρέθη ἔχουσα
 γράμματα, κατ' ἄλλους μὲν ἑλληνικά, κατ'
 ἄλλους δὲ ὀθωμανικά, τὰ ὅποια οὐδεὶς ποτε
 κατωρθώσῃ ν' ἀναγνώσῃ καὶ τὰ ὅποια ὁ χρό-
 νος κατέστρεψεν ἐντελῶς προσετίθετο μάλιστα
 καὶ τις μῦθος, καθ' ὃν ἐν τοῖς ἀπέναντι βρά-
 χοις ἐντὸς ἀγνώστου σπηλαίου ἐκρύπτοντο
 ἀπειροὶ θησαυροί, τὰ δὲ γράμματα ἐκεῖνα
 οὐδὲν ἄλλο περιείχον ἢ τὸν ἀριάδνειον μίτον
 πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ σπηλαίου. Προβαίνοντες
 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, πάντοτε πρὸς νότον, ἀντιπαρερ-
 γόμεθα ἀριστερὰ μὲν τὰ χωρία *Γιανάντων* καὶ
Ποτιλίαν, δεξιὰ δὲ τὴν *Κουνάκαν* καὶ τὸ
Ταμπρικᾶ. Μεθ' ὃ διέρχόμεθα τὸν σταθμὸν
Κουνάκ-χάν καὶ ἕτερον τινα ἔχοντα ἥμισυ
 εὐσμον ὄνομα, ἐνῷ ἀριστερὰ μὲν καταλεί-
 πομεν τὰ χωρία *Γιανακάντων*, Ἀδολὴν καὶ
Κρόνασσαν, δεξιὰ δὲ τὴν *Στάμαν*. Καὶ οὕτω,
 τρεῖς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡμῶν ἐκ τῆς Μο-
 νῆς ὥρας, φθάνομεν εἰς *Χαμφίκοι*.

Τὸ *Χαμφίκοι* εἶναι τὸ μεγαλειότερον τῆς
 ἰσχυρίας *Βαζελῶνος* χωρίον, ἀπαρτιζόμενον
 ἐκ τεσσάρων συνοικιῶν καὶ ἀποτελοῦν μετὰ
 τὸ *Τζεβιζλικιον* τὸν δεύτερον κύριον ἀπὸ τῆς
 Τραπεζοῦντος ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀμαξιτοῦ
 ὁδοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐρζερουμ στα-
 θμῶν. Διατέμνοντες τὴν συνοικίαν *Τσαχαράν-
 των*, ἀρίνομεν τὴν δημοσίαν ὁδὸν καὶ, κάμ-
 πτοντες πρὸς τὰ δεξιὰ τοξοειδῶς, διαβαίνομεν
 καὶ πάλιν τὸν ποταμὸν, διερχόμεθα πρὸ
 μικροῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου παρεκκλησίου
 καὶ φθάνομεν, δέκα ἀπὸ τῆς ἀναχώρησεως

ἡμῶν ἐκ *Χαμφίκοι* λεπτά, εἰς *Γιέρ-Κιοπροῦ*.
 Ἐνταῦθα ἐκ τῶν βράχων ἀναβλύζει ὕδωρ
 ἀφρονώτατον, θειομιγές καὶ σιδηρομιγές μεθ'
 ὀρμῆς ἰκανῆς, εἰς ὕψος πολλάκις 70 τοῦ μέ-
 τρου ἑκατοστῶν καὶ ἐν θερμοκρασίᾳ, ἰδίως
 τὸν χειμῶνα, μεγαλειτέρῃ κατὰ τι τῆς τοῦ
 αἴρος. Ἐκ τῶν ἀναφυτωμένων ἀτμῶν ἐπὶ τῆς
 ἐπιφανείας τοῦ ἀναβλύζοντος ὕδατος σχημα-
 τίζονται φουσκάδες ἰκανῶς μεγάλαι, ἐνῷ θεῖον
 καὶ σκωρίαί σιδήρου ἐπικαθῆνται ἐπὶ τῶν
 βράχων. Τῶν βράχων τούτων περιεργοτάτη
 ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ θέσις, καθ' ὅσον ἀποτελοῦσι
 φυσικὴν γέφυραν φράττουσαν τὴν περαιτέρω
 πορείαν τῶν ἐκ τῶν βουνῶν καταρρεόντων
 ὑδάτων· καὶ τὸ μὲν θέρος κατορθοῦσι ταῦτα νὰ
 διέλθωσι διὰ τῶν ὀπῶν, τὰς ὁποίας κατὰ τὴν
 πάροδον τῶν χρόνων ἐν τοῖς βράχοις ἐσχημά-
 τισαν· ἀλλὰ τὸν χειμῶνα, ἕνεκα τῆς συσσω-
 ρεύσεως πολλῶν ὑδάτων, ἡ διόδος αὐτῶν διὰ
 μόνων τῶν ὀπῶν τούτων δὲν εἶναι ἱκανῆς·
 μικρὸν κατὰ μικρὸν διὰ τοῦτο ἀνυψοῦνται
 αἱ μᾶζαι τῶν ὑδάτων εἰς τὴν πρὸ τῶν βρά-
 χων λεκάνην· μέχρις οὗ, φθᾶται τὴν κορυφὴν
 αὐτῶν, ὑπερχειλίζουσι καὶ κατέρχονται μεθ'
 ὀρμῆς ἐν εἶδει μικροῦ καταράκτου εἰς τὴν
 ἐτέρωθεν *γθαμαλωτέραν* λεκάνην. Περὶ τοὺς
 βράχους τούτους τοποθετεῖ ἡ παράδοσις μίαν
 τῶν μονῶν τῆς χώρας, τὴν τοῦ Ἀγίου *Σάββα*,
 καὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ἐρείπιων αὐτῆς ἐπε-
 χειρήσαμεν τὴν μέχρις αὐτῶν ἐκδρομὴν μας.
 Ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτον ἀνεύρο-
 μεν, ἀλλ' οὐδὲ κατωρθώσαμεν ν' ἀπαντήσω-
 μέν που ἐρείπια τῶν πρὸ 40 μόλις ἐτῶν ἐκεῖ
 ἰδρυμένων ἐργαστηρίων, τὴν ὑπαρξίν τῶν
 ὁποίων ἐπεμαρτύρει γέρον χωρικός ἐκ *Χαμφί-
 κοῦ*. Τὸ ὀρμητικῶς ἐνταῦθα ῥέον ὕδωρ τὰ
 πάντα συμπάρεσυρε καὶ μόνον λίθους τινὰς ἡμι-
 κυκλοειδῶς τοποθετημένους καὶ τὴν θέσιν πα-
 ρεκκλησίου τῆς *Αναλήψεως* ἐπέχοντας ἐφείσθη.

Ἐκ *Γιέρ-Κιοπροῦ* διηυθύνθημεν πρὸς τὸ
 χωρίον *Στάμα*, βαίνοντες ἤδη οὐ μόνον ἀντι-
 θέτως, ἐκ νότου δηλονότι πρὸς βορρᾶν, ἀλλὰ
 καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ μέρους, καὶ
 ἔχοντες πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, ἦτοι πρὸς δυ-
 σμάς, τὰ μέρη, ἅτινα πρὸ ὀλίγου διήλθομεν.
 Ἐν *Καμπαῖ*, χωρὶς μικρῶ, προέκειτο νὰ ἐπι-
 σκερθῶμεν δύο παρεκκλήσια. Τὸ μὲν τούτων,
 τῆς *Παναγίας*, εἶναι κεκρυμμένον ἐν μέσῳ
 λεπτοκαρυῶν, κεχωσμένου μικρὸν ἐν τῷ ἐδάφει
 καὶ διασφῶζον εἰκόνας ἀρχαιοτάτης κατασκευῆς·
 παραδόξως δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο παρεκκλήσιον
 ἀπαρτίζουσι παμμέγιστοι λαξευτοὶ λίθοι, ἄ-

γνωστον πόθεν μετενεχθέντες, ὥστε ἐξ ὀλίγων τοιούτων εἶναι τὸ ὄλον ἀποδομημένον. Τὸ δὲ ἕτερον, περὶ οὗ οὐδὲ εἰς τίνος ἀγίου ἢ ἀγίας μνήμην ἐτιμάτο οἱ χωρικοὶ γνωρίζουσιν, ἀποτελείται ἀπὸ τινος λίθους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκεκέντρωμένους, οὐχὶ μακρὰν τῆς θέσεως, ὅπου κείται τὸ τῆς Παναγίας παρεκκλήσιον ἐν μέσῳ ἀγροῦ. Ἄρκει νὰ διασκορπίσῃ τις τοὺς λίθους τοῦτους ἵνα μὴ ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ γνωστὴ οὐδ' αὐτῇ ἡ θέσις τοῦ παρεκκλησίου. Καὶ ὁμῶς λέγεται ὅτι ἀμφότερα ταῦτα ἀνήκον ἄλλοτε εἰς μονάς!

Κατήλθομεν μετὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸν ποταμὸν καταφέρειαν, διήλθομεν ἐκ νέου αὐτὸν καὶ ἀνήλθομεν τὴν πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἄγουσαν, μικρὸν πρὸ τοῦ χανίου Κουνάκας. Ἐκεῖ που ἐπεσεκέφθημεν σπήλαιον, οὐτινος ἡ μόνη πρὸς τὸν ποταμὸν ὁπῆ ἦτο τετειχισμένη. Ἡ ὄροφὴ τοῦ σπηλαίου καὶ αἱ πλευραὶ του ἀποτελοῦνται ἐκ τοῦ βράχου, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος του εἶναι ἐκ γῶματος, μήκους 7 μέτρων καὶ πλάτους 4,5. Οὐδεμίαν εἰκὼν, οὐδὲν ἴχνος, ὅτι διετέλεσέ ποτε ἐκκλησία τῶν ἐν κρυπτῶ Χριστιανῶν, οἵτινες ἐν σπηλαίοις τοιούτοις καὶ ἐν ὠραῖς νυκτίοις ἐλάτρευον τὸν Θεόν.

Οὕτω ἐπεστρέψαμεν ἡλίου δύοντος εἰς τὴν Μονὴν, μηδὲν ἀνευρόντες τῶν πολλῶν θρυλουμένων ἀρχαίων τῆς χώρας μονῶν. Ὡς μόνην τοιαύτην δύναται τις νὰ παραδεθῆ μόνην τοῦ ἀγίου Σαββατιῶνος ἢ Σαπατιῶνος, ἣν ἀπνητήσαμεν εἰς τινὰ τῶν ἐγγράφων τῆς Μονῆς Βαζελῶνος, καὶ τύπον ὁμώνυμον τῆς ὀποιᾶς κέκτηται ἐκεῖ που πλησίον αὐτῆ. Ἐκ τίνος ἐγγράφου¹ τοῦ ἐτέρου τῶν κωδίκων, πραγματευομένου περὶ πωλήσεως χωραφοτοπίου τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης πρὸς τὴν Μονὴν Βαζελῶνος, ἡδύνατό τις ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐδῶ που πλησίον ὑπῆρχε μονὴ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης. Ἀλλὰ βεβαίως ἢ ἐν τῷ ἐγγράφῳ μνημονευομένη ὁμώνυμος μονὴ εἶναι ἢ ἐν Τραπεζοῦντι, κειμένη ἐν τῇ θέσει ἀκριβῶς σήμερον ἐγείρεται ἡ Μητρόπολις καὶ ὁ μητροπολιτικὸς τῆς Τραπεζοῦντος ναός².

1. Καὶ τὸ ἐγγράφον τοῦτο ἔδημοσιεῖτο ὑπὸ τοῦ κ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆος (Ἑλλ. ἀν. ἀν. ἀν., σελ. 85). Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ἡγουμένος μὲν τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ὁ Μακάριος, ἡγουμένος δὲ Βαζελῶνος Θεόκτιστος. Χρονολογίαν φέρει Ἰανουαρίου 1349, σημειοῦται δὲ ἐν τέλει: Γραφεὺς τοῦ παρόντος ὕψους: Θεόδωρος ὁ ἱερομόναχος ὁ Μαῦρον ὑπογράφεται.

2. Προκειμένου περὶ τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου

Θὰ ἐπιχειρήσω ἐνταῦθα νὰ καταστρώσω κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰ ὀνόματα πάντων τῶν μέχρι σήμερον γνωσθέντων ἡγουμένων τῆς Μονῆς Βαζελῶνος. Θὰ προτάξω ἐν τσοσούτῳ πέντε ὀνόματα ἡγουμένων, ὧν τὰς χρονολογίας δὲν κατῶρθωσα νὰ ἐξιγνιάσω, διότι ἀναγράφονται ἐν ἐγγράφοις ἀχρονολογητοῖς. Τοῦτο μόνον γινώσκωμεν, ὅτι ἔξισαν ἀπὸ τοῦ 1256 μέχρι τοῦ 1476 ἐποχῆν, καθ' ὅσον τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ μικροῦ τῆς Μονῆς κώδικος, περιλαμβανόντος ἐγγράφα τοῦ χρονικῆς τούτου διαστήματος.

- 1) Λουκάς.
- 2) Θεοδώρητος.
- 3) Κοσμᾶς.
- 4) Γρηγόριος.
- 5) Θεόδουλος.
- 6) Βλάσιος, 1256 (Μοναχοί: Γεδεῶν. Ἀκάκιος, Λεόντιος).
- 7) Ἰωαννίκιος, 1260.
- 8) Θεόκτιστος, 1349.
- 9) Νικόδημος, 1367.
- 10) Μακάριος, 1392.
- 11) Μακάριος, 1435 (καὶ 1448).
- 12) Γεώργιος, 1620¹.
- 13) Σαμουήλ, 1664.
- 14) Ζαχαρίας, 1694 (Μοναχὸς λόγιος Ἰωάσαφ)².
- 15) Λαυρέντιος, 1706—1710³.
- 16) Γερβάσιος, 1710—1712⁴.
- 17) Λαυρέντιος, 1712—1723 (τὸ β').
- 18) Ζαχαρίας, 1723—1735 (θεῖος Ἀζαρίου, τοῦ εἶτα Θεοδοσιουπόλεως⁵).
- 19) Παῖσιος, 1728.

τοῦ Νύσσης, ἀναγράφω καὶ τὴν δε τὴν σημείωσιν, ἣν περὶ αὐτῆς εὑρον: Εἰς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης τοῦ ἐπιλεγομένου τὰ λείψανα εἰς τὴν στέγην ἐπάνω εἶναι γραμμένα ταῦτα: ὁ καθηγούμενος τῆς Μονῆς ταύτης (τίς) ἐκοιμήθη Μαῖον ζ', ἰνδ. α'. ρωσα'. Ἐν τῷ χρονολογικῷ διάστημα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1319 καὶ 1363 δὲν θεωρεθῆ μέγα, ἃς ὑποθεθῆ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Μακαρίου τοῦ ἐν τῇ προηγουμένη σημειώσει ἀναγερομένου ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης.

1. Βιογραφ., σελ. 58—59.

2. Αὐτόθι, 80—81.

3. Αὐτόθι, 82—83.

4. Αὐτόθι, 82.

5. Αὐτόθι, 97.

- 20) Χριστοφόρος, 1743 (λόγιος μοναχός Ἰγνατίος)¹.
- 21) Ἰερεμίας, 1790 (λόγιοι, Σωφρόνιος ὁ εἶτα Ἀχταλείας² καὶ Δωρόθεος)³.
- 22) Παῖσιος, 1803—1824 (λόγιος μοναχὸς Ἐλισσαῖος)⁴.
- 23) Χρῦσανθος, 1824—1854.
- 24) Φιλόθεος, 1854—1864.
- 25) Ἀνανίας, 1864—1880 (ἐκ Χαλδίας).
- 26) Γεράσιμος, 1880—1881 (Κατόγλης, ἐκ Σαχνόης).
- 27) Ἐλισσαῖος, 1881—1885 (ἐκ Χαμφικιοῦ).
- 28) Γεράσιμος, 1885—1888 (τὸ β').
- 29) Ἰσιδωρος, 1888—1895 (ἐπιζῶν, ἐκ Σαχνόης).
- 30) Ἀνθίμος, ἀπὸ τοῦ 1895 (ἐκ Σάντας, ἀρχιμανδρίτης, τέως Ἱερομόναχος ἐν τῇ Μονῇ Σουμελᾶ).

Καὶ ἡ Μονὴ Βαζελῶνος, ὡς καὶ αἱ δύο ἄλλαι παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα σκυροπηγιακκαὶ καὶ ἑξαρχικαὶ μοναὶ τῆς Σουμελᾶ καὶ τοῦ Περιστερᾶ, πολλὰς ὑπέστη ἐνοχλήσεις διὰ τὰ ἐπὶ τῶν ἑξαρχικῶν χωρίων δικιωματὰ της, καὶ ὅσον οἱ γείτονες ἀρχιερεῖς, διαφόρους προβάλλοντες ἐκάστοτε ἀξιώσεις, προσεπάθουν νὰ ἐκπυζήσῃσι τὰς ἰδίας τῶν ἑπαρχίας εἰς χείρας τῆς ἑξαρχίας τῶν μονῶν, πολλάκις δὲ κατῴρθον ν' ἀποσπάσῃσι καὶ πατριαρχικὰ γράμματα ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ τοιοῦτος ἀγὼν τῶν ποντικῶν μονῶν διήρκεσεν ὀλοκλήρους εἰς τὸν αἰῶνα, διεξήγετο δὲ συνήθως ἀπὸ κοινού, ὅπως μᾶλλον ἐρωμένως ἀποκρούσῃσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ξένων ἀπαιτητῶν. Ἐν τῇ περὶ τῆς Μονῆς Σουμελᾶ πραγματεῖᾳ μου πλειστάκις ἐπανερχομαι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, δημοσιεύω δὲ καὶ πληθὺν σχετικῶν ἐγγράφων, δι' ὃ καὶ δὲν ἐπεκτείνωμαι ἐνταῦθα πλειότερον. Ἀπλῶς μόνον ἀρκούμαι νὰ σημειώσω ὅτι ἡ εἰς τῆς Μονῆς Βαζελῶνος πρὸς τὸν Μητροπολίτην Τραπεζοῦντος Ἀνανίαν⁵ περὶ τῶν προνομίων αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Χορτοκοπίου καὶ τῶν δύο Ἀθληῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε κατὰ τὸ 1745 ὁξυνηθῆ, ὥστε ὁ τε Ἀνανίας καὶ ὁ τοῦ

Βαζελῶνος ἡγούμενος Χριστοφόρος ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἐδικάζοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὐχὶ πρὸ τῶν Πατριαρχείων, ἀλλὰ πρὸ τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τῇ βοηθείᾳ Σανουλή τινος ἐφένθη εἶχε κερδήσει τὴν δίκην ὁ Χριστοφόρος, ἀλλὰ μικρὸν μετὰ ταῦτα κατῴρθωσεν ὁ Ἀνανίας τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ἔκδοσιν φερμάνιου, οὕτω δὲ ἡ εἰς ἐπανελήθη σφοδρότερον ἔτι, μέχρις οὗ τῇ ἐπεμβάσει τρίτων ἐλύθη διὰ διατησίας τὸ ζήτημα, καὶ ἡ Μονὴ ἐκράτησεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς τὰ προμνησθέντα χωρία.

Ἡ Μονὴ τῆς Βαζελῶνος κεῖται ἐν μέσῳ δασῶν βελυσκίων καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου ὀμίχλωδῶν, ἐπὶ βράγῳ, αἱ ἀκραι τοῦ ὁποίου εἰσδύουσι πολλάκις ἐντὸς αὐτῶν τῶν κελίων ἡ θέα ἐκ τῶν πρὸς τὴν ἀποψιν δωμάτων αὐτῆς εἶναι ἀποπτος καὶ μαγευτικωτάτη, καθ' ὅσον βλέπει τις ἐντεῦθεν τὰ ἀντικρῦ ὑπὲρ τὸ Χορτοκόπιον βουνά, χλωῶδη καὶ καταπράσινα, κλίνοντα τὰ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, εἰς ἀδιάκοπον σειρὰν ἐναλλασσομένων κορυφογραμμῶν. Ἄλλ' ὁ ὀρίζων εἶναι τόσον σπανίως καθαρὸς, καὶ τοσοῦτον ἡ ὀμίχλη ἐνδημική, ὥστε τοῦ ὠραίου τούτου θεάματος ἡ ἀπόλαυσις ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον εἶναι ἐφικτή. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῇ μοναζόντων δὲν ὑπερβαίνει τοὺς δέκα, οἵτινες πάντες εἶναι ἀφιερωμένοι εἰς ἐργασίας γεωργικὰς, τοῦ ἡγουμένου μόνου διευθύνοντος τὰ τῆς ἑξαρχίας. Προσκυνηταὶ ἐλλείπουσιν ἐντελῶς, σπανίως δὲ ἀναφαίνονται τινες ἐκ τῶν χωρικῶν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Μονῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς στενοχωρία εἶναι μεγίστη, ἂν καὶ κατέχη πλήθος μέγα ἀγρῶν, οἵτινες ὁμοῦς εἶναι ὅλως ἀγονοὶ καὶ ἄχρηστοι. Χεῖρες ἐργατικαὶ ἄλλως τε ἐν τῇ χώρᾳ δὲν ὑπάρχουσι, πάντων σχεδὸν τῶν χωρικῶν ἀποδημούντων, εἴτε εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ὅπου μετέρχονται τὸ ἔργον τοῦ χαλκουργοῦ, εἴτε εἰς Ῥωσίαν, ἐνθα ἐπαγγέλλονται τοὺς οἰκοδόμους καὶ γεωργούς. Οἱ περίοικοι χωρικοὶ οὐ μόνον νὰ βοηθήσῃσι τὴν Μονὴν δὲν δύνανται, ἀλλὰ τούναντίον αὐτοὶ δέονται τῆς ἐξ αὐτῆς βοήθειας, πενέστατοι ὄντες καὶ δι' ἀραβοσίτου μόνον τρεφόμενοι. Μόνοι δὲ τῆς Μονῆς πόροι τυγχάνουσι μικρὰ τινα εἰσοδήματα κτημάτων ἐν Τραπεζοῦντι καὶ Πλατάνοις, ὡς καὶ ἐτησίαι ἐπιχορηγήσις 65 ρουβλίων τῆς ῥωσικῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ αἰῶνος πληρονομένη, χάρις εἰς τὸ χρυσόβουλλον Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

Δὲν ἦτο ὁμοῦς μόνον ἡ οἰκονομικὴ καχεξία

1. Αὐτόθι, 122—123.

2. Αὐτόθι, 142.

3. Αὐτόθι, 150.

4. Αὐτόθι, 188.

5. Βιογρ., σελ. 112—113.

τὸ μόνον τῆς Μονῆς μειονέκτημα. Μέχρι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ ἐσωτερικὴ αὐτῆς ἀταξία ἐπικνελημένως προεκάλει τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πατριαρχείου. Τῷ 1841 ἡ Ἐκκλησία ἀπέστειλεν ὡς ἐξάρχον τὸν αἰοίδιμον Μητροπολίτην *Κωνσταντῖνον Παρηγόρη* καὶ *Δημήτριον Καρβωνίδην*, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ ἐπιφέρωσι τάξιν τινὰ καὶ διόρθωσιν τῶν κκῶς κειμένων, καταστρώσαντες καταλόγους τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς καὶ ἐπιβαλόντες κανονισμόν, ἐπὶ τῇ βίβσει τοῦ ὁποίου ὤφειλε τοῦ λοιποῦ νὰ διοικῆται αὐτῇ. Μικρὸν ἐν τούτοις μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἐξάρχων ἡ κατάστασις ἐγένετο χειροτέρα ἢ τὸ πρότερον, τὰ δὲ γράμματα καὶ ἡ παιδεία ἐγκατέλιπον διὰ παντὸς πλέον τὸ κέντρον ἐκεῖνο, ἐξ οὗ εἰς πολλῶν ζοφερωτέρους χρόνους διδάσκαλοι καὶ ἀρχιερεῖς προῆλθον, κομίζοντες εἰς τοὺς πέριξ, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν πρωτεύουσαν Τραπεζοῦντα, τῆς παιδείας τὴν δαδα. Καὶ τῷ 1888 ἐστάλη ἐξάρχος ὁ τότε τῆς Τραπεζοῦντος Μητροπολίτης κ. *Φιλάρειος Βαφείδης*, ὅστις, καταρτίσας κανονισμόν σύμφωνον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς Μονῆς, προσεπάθησε νὰ θέσῃ θεμέλια διορθώσεως τῶν πραγμάτων αὐτῆς. Ὁ τότε ἡγούμενος *Γεράσιμος Κατόγλης* διεκήρυξεν ὅτι δὲν ἔννοεῖ νὰ διοικήσῃ ἐπὶ τῇ

βίβσει κανονισμοῦ καὶ παρητήθη! Ὁ αὐτὸν διαδεξάμενος καὶ μέχρι τοῦ 1895 ἡγούμενεύσας κ. *Ἰσίδωρος* εἶχε τὴν εἰλικρίνειαν ν' ἀναγνωρίσῃ, ὅτι αἱ δυνάμεις του δὲν ἦσαν ἐπικραεῖς πρὸς διοίκησιν μονῆς ἐξαρχιακῆς. Καὶ μηδενὸς ἄλλου ἀξιώτερου ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος, ἡ Ἀδελφότης τῶν πατέρων ἐζήτησε τὸν ἐν τῇ Μονῇ Σουμελά ἀρχιμκνδρίτην κ. *Ἀνθίμου*, ὅστις καὶ ἀνεδείχθη ἡγούμενος.

Ἄλλ' ἰδοῦ εὐτυχῶς ἤδη ἐπὶ τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς Βαζελῶνος ἀνὴρ στιβαροῦ βραχίονος καὶ μεγάλης θελήσεως· ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἡγουμενοῦ *Ἀνθίμου* πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν τῆς Μονῆς πραγμάτων ἔχει εὐτυχῶς συνεργῶν τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν διοικητικὴν πείραν. Ἐλπίζωμεν ὅτι οἱ ἀγῶνές του θὰ στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μόρφωσιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν χωρικῶν, ἣτις ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ τὸ κυριώτερον μὲλ. των πατέρων, καθόσον εἶναι καὶ ὁ κυριώτατος λόγος, δι' ὃν ἡ Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ ἀναγνωρίζουσα αὐτοῖς τὰ ἐξαρχιακὰ των δικαιώματα. Ἐὰν τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν ἐπιτύχωσιν αἱ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἐξαρχιακαὶ Μοναί, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι περιττὴ πολυτέλεια, δυσανάλογος δὲ πρὸς τὸ σημερινόν των ἀνάστημα, ἡ διατήρησις τοῦ ἐξαρχιακοῦ των προνομίου, συνυπονοοῦντος πνευματικὴν πειμαντορίαν χιλιάδων ψυχῶν.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΕΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΒΛΑΤΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝ ΑΥΤῃ ΕΓΓΡΑΦΑ,
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ, ΚΤΛ.

ὑπὸ

B. A. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Ἀνάδας δύο μόνον παλαιότερων ἐγγράφων φέρομεν σήμερον εἰς φῶς. Ἡ πρώτη δὺς ἀνάγεται εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ οἰκονομίαν τῆς βασιλικῆς πατριαρχικῆς καὶ στυροπηγιακῆς μονῆς τῶν Βλαταίων¹ τῆς ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τῇ Μεταμορφώσει τοῦ Σωτῆρος τετιμημένης, ἡ δ' ἑτέρα εἰς τὰ ὀνομαστότερα μοναστήρια τῆς Θεσσαλίας, τὰ ἐν τοῖς Μετεώροις².

A'

Ἡ βασιλικὴ πατριαρχικὴ καὶ στυροπηγιακὴ μονὴ τῶν Βλαταίων, ἡ κοινότερον σήμερον Τσαοὺς μοναστήρι (ἡ Τσαοὺς μοναστήρι παρ' Ὀθωμικοῖς) καλούμενη καίτι ἐν τῇ ἄκρῃ πόλει τῆς Θεσσαλονίκης, ἐν περιόπτῳ θέσει³, ἐξ ἧς τὴν τε πόλιν πᾶσαν καὶ τὰ περίξ βουνὰ καὶ τὸν πρὸ τῆς πόλεως ἀναπαυτῶμενον ὁμώνυμον ὄρυον δύνανται τὶς ἀόπλοις ὀφθαλμοῖς νὰ περιεργασθῆ, καὶ θέας ἀπλείτου ν' ἀπολαύσῃ. Ἀριθμῶς τὸν χρόνον τῆς συστάσεως καὶ οἰκοδομῆς τοῦ ἱεροῦ τούτου ἰδρύματος, ὅπερ διεύθυνε ἀπὸ ἐτῶν ἡγούμενος κόσμιος καὶ φιλόκαλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξ ακριβῶς τωμεν οὐχ ἤττον ἀσφαλῶς δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν τὴν ὑπαρξίν τῆς Μονῆς

τοῦλάχιστον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, εἰ μὴ πρότερον, διότι κατέχομεν πρὸς τοῦτο μερτύρια ἀσφαλῆ, τὴν ἐπίσημον ὁμολογίαν τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' τοῦ Τρανου, ὅστις ἐν σιγίλλῳ ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἐκδεδομένῳ τῷ 1580 κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ῥητῶς λέγει ὅτι ἐθαύτατο αὐτοῦ μὲν παλαιγενὲς χρυσοβούλλον, τοῦτο δὲ ἀνέγνω καὶ γράμματα σιγίλλωδῃ πατριαρχικῆ τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου κυροῦ Νείλου καὶ τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος κυροῦ Ἰωάσαφ μεγαλοπρεπῶς δωρούμενα καὶ εὐεργετοῦντα. . . » παντὶ δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ πατριάρχης Νείλος ἐκόσμησε τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατὰ τὸ 1380 καὶ ἐφεξῆς⁴. Δυστυχῶς τὸ τε πατριαρχικὸν τοῦτο τοῦ Νείλου σιγίλλιον δὲν διεσώθη μέχρις ἡμῶν, οὐδὲ τὸ ἀναφερόμενον αὐτοκρατορικὸν χρυσοβούλλον, ἐξ ὧν εἰδήσεις τινὰς παλαιότερων χρόνων πάντως θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀρυσθῶμεν. Αἱ πηγαὶ σιγῶσι⁵.

Τίνες δὲ οἱ Βλαταῖοι οὗτοι, οἱ Βλατάδες καλούμενοι, ἀγνοοῦμεν, οὐδ' ἔχομεν καιρὸν καὶ διαθέσιν ἵν' ἀσχοληθῶμεν περὶ τοιαύτας ζητήσεις, καίτοι αὐταῖς φιληδοῦμεν.

Περὶ δὲ τῆς καταγωγῆς τοῦ οἴκου τῶν Βλατά, ἦτοι τῶν Βλαταίων ἢ Βλατάδων, τὸ κατωτέρω τὸ πρῶτον εἰς φῶς φερόμενον ἐπί-

1. Γράφεται τῶν Βλατέων, τῶν Βλατάδων, καὶ (Χριστοῦ) τοῦ Βλατέως. Ἐν ἐγγράφοις τῆς Μονῆς ἀρχαῖαι σουραχιστὶ συντεταγμένοι εὐρομεν τὸ τῆς Μονῆς ὄνομα ܒܠܬܐܝܘܢ καὶ ܒܠܬܐܝܘܢ.

2. Σ. Σ. Ἐ. Ἄλλα σημειώματα περὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἐπιγραφαί, περὶ ὧν ἐγένετο μικρὸς λόγος ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ (1897—1898), ὡς καὶ τὰ περὶ Μιτωρῶν, ἀναβάλλονται εἰς τὸ προσεχές.

3. Ὑψ. 130 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ἡμετέραν καταμέτρουν.

4. Τὸ σιγίλλιον τοῦ Ἱερεμίου οὐδεμίαν ἄλλην ὑπογραφὴν, πλην τῆς τοῦ πατριάρχου, φέρει. Περὶ τούτου ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ. Περὶ Νείλου ὄρα Γεδεών Π. Πιν., σ. 440 καὶ ἐφεξῆς· περὶ δὲ τῆς πρὸς τὸν Ἰωάσαφ τὸν Θεσσαλονίκης ἐπίδοσ αὐτοῦ ὄρα τὰ κατωτέρω.

5. Περὶ τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ ὀνόματος Τσαοῦσης, ὄρα τὰ παρὰ Μεσ. Βιβλ. Α', σ. 257, ἅπερ καὶ ἡ παράδοσις διατηρεῖ ἐν Θεσσαλονίκῃ.

γραμμαμα δηλοῖ μὲν ὅτι οὗτοι ἦσαν ἐκ Κρήτης, ἀλλὰ κατὰ πόσον ἢ τοῦ γράψαντος γνώμη ἔχεται ἱστορικῆς ὑποστάσεως ἐπέχομεν. Τὸ δὲ περιέργον ὅτι ὁ μακκρίτης συντάκτης τῆς Ἀστυγραφίας Θεσσαλονίκης *Μιχαὴλ Χ' Ἰωάννου* τηρεῖ ἐπὶ τῶν σημείων τούτων σιγὴν ἀκκτάληπτον (Θεσσαλονίκη, 1880).

Τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο εὑρηται ἐγγεγλυμμένον ἐπὶ πλακῶς ἐντετειχισμένης ἐπὶ τοῦ πρὸς Ν. ἐξωνάρθηκος τοῦ πρὸς τὸν λιμένα προσνεύοντος, ἐγὼ δὲ οὕτω·

ΩΤΡΙ Χριστῷ τῶν ὄλων τῷ δεσπότη
νεῶς ὁ σεπτὸς οὗτος ἠγέρθη πάλαι

ΚΑΩΝ ἐπ' ἀνδρῶν Βλατέων τῶν κητόρων
ὑφ' ὧν γε τῆδε τῆ μονῆ τοῦ πῶνυμον
βυεὶς χρόνῳ δὲ καὶ πεσῶν ἐν τῷ μέσῳ
ἐκ δευτέρου νῦν ᾧδ' ἀνηγέρθη πόνω
σπουδῆ δαπάνῃ τοῦ σεβασμωτάτου
κῦρ Ἰγνατίου τῆς μονῆς ἡγουμένου
καὶ τῶν ἐν αὐτῇ συμβιούντων πατέ[ρων]
ἐν συνδρομηγάμισα τοῦ Κωνταντζόγλου¹
ἄρχοντος ὄντως εὐκλεοῦς Ἰωάννου
ὄρω πολὺς μὲν μισθὸς εἶσι' ἐν τῇ γέα
σὺν πᾶσιν· ὄλω[ς] (;) τοῖς συνεργοῖς τῷ τέλει
πλεῖων δὲ παντός (;) τέλειος ἐν πόλῳ
† ἐν εἵει αῶα'. Σεπτεμβρου Κ. ω.

Ἡ Μονὴ τῆ σταυροπηγιακῆ ἀξίᾳ τετιμημένη καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς Θεολογικῆ Σχολῆ προσητηρημένη εἶναι κατὰ τε τὸ ἔαρ καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος τὸ ἐντευκτῆριον εὐσεβῶν Χριστιανῶν, οἵτινες προσέρχονται πρὸς ἀκρόασιν τῆς θείας λειτουργίας καὶ πρὸς ἀπόλαυσιν καθαροῦ ἀέρος. Ἡ τοῦ ἡγουμένου κῦρ *Καλλινίκου* πρὸς τὴν Μονὴν στοργῆ καὶ ἡ πρὸς τοὺς πάντας εὐσεβῆς καὶ φιλότιμος περιποίησις ἐξύψωσαν τὴν περιφάνειαν τῆς Μονῆς, ἥτις ὄλον ἐν εὐπρεπίζεται καὶ εἰς τάξιν εἰσέρχεται, ὡς εὐχαρίστως παρετηρήσαμεν, τηρουμένου καὶ τοῦ ὄρου τοῦ ἐν τῷ σιγιλίῳδε γράμματι τοῦ ἀοιδίμου ἐν πατριάρχαις *Γρηγορίου τοῦ Σ'*, κατὰ τὸ 1836

1. Ἰωάννην Γούταν Κωνταντζόγλου ἐν εὐρίσκομεν ὑπογεγραμμένον πρῶτον μετὰ τὸν μητροπολίτην Ἰωσήφ ἐν καταστάσει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγούδας κατὰ τὸ 1815. Περὶ τοῦ Ἰωάννου Κωνταντζόγλου τοῦ ἐν τῷ ἐπιγράμματι γινώσκουμεν ὅτι ἦτο ἔμπορος καὶ διετέλει εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἰσπανίας, ὡς ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Ἰσπανικοῦ προξενείου τοῖς ἀπὸ τοῦ 1787 διατηρουμένοις δηλοῦται. Βλέπε κατωτέρω ἐν τῇ περὶ Ἰακώβου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης παραγράφῳ.

ἀναφερομένου, καὶ ὁ φαγοποσίαι καὶ δικνωκτερεύεισι οἰκογενειῶν ἐν τῇ Μονῇ αὐστηρῶς ἀπαγορεύονται.

Ἡ Μονὴ κατέχει νῦν ἐν ἰδίῳ κτιρίῳ ἐντὸς τοῦ αὐτῆς περιβάλλου μικρὰν Βιβλιοθήκην καὶ ὀλίγα χειρόγραφα, περὶ τὰ ὄγδοῦντα, πάντα ἐκκλησιαστικῆς, θεολογικῆς δὴ ἄλλας, ὧν τὸ τρίτον ἐν μεμβράναις. Περὶ τὴν λεπτολόγον τῶν χειρογράφων ἐξέτασιν δὲν ἠθέλησαμεν ν' ἀσχοληθῶμεν, ἀφ' οὗ τὴν σύνταξιν τοῦ Κκατλόγου αὐτῶν πρὸ πολλοῦ ἀνέλαβε καὶ εἰς πέρας ἤγαγεν ἀνὴρ περὶ τὴν πλαισιογραφίαν ἐντριβέστατος, ὁ γυμνασιάρχης κ. Π. Παπαγεωργίου. Ἡμεῖς ὀλίγα μόνον ἐξετάσαμεν καὶ ταῦτα ἐν ἀκαίροις ἐυκαιρίαις καὶ ἐν ὧραις ἀνίας, τὴν ὅποιαν ἡ μελέτη διεσκεδάξεν.

Ἐκ τῶν σημειωμάτων, ἅτινα ἐκ τῆς εἰς τὴν Μονὴν ἐπισκέψεως καὶ μελέτης ἡμῶν ἀπεκομίσσαμεν, ἀνακοινοῦμεθα τό γε νῦν τὰ κάτωθι, ἕτερα ὅμοια εἰς τὸ προσεχὲς ἐπαριέντες, εἰ Θεὸς ἡμῖν ὑγείαν καὶ δύναμιν χαρίζηται.

Ἡ Μονὴ ἔχει ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῆς ναῷ καὶ εἰκόνας ἀρχαίας κατὰ παράδοσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Πανσελήνου ἀναγομένης. Τοιαῦται δὲ εἶναι ἡ τῆς Παναγίας κρατούσης τὸν Χριστόν, καὶ ἡ τῶν Ταξιαρχῶν, ἥτις προήλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τῶν Ἀσωμάτων, ὄντος ἐτι κατὰ τὸ 1576 μητροπολιτικοῦ, ὡς διδάσκει ἡμᾶς Στέφανος ὁ Γεράχιος, ὁ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης ἐν τοῖς Πατριαρχείοις συντυχῶν¹. Πρὸ τριετίας ἐτι ὑπὸ τὰ ἐξ ἀσθεστοῦ ἐπιχρίσματα ἀπεκαλύφθησαν καὶ ὠραῖαι εἰκόνες ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι τοῦ ἀγίου βήματος.

1. Ἰκὶ σερῖφ δζαμισί. Ὁ Γεράχιος ἐν ταῖς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης συνεντεύξεσιν ἠδυνήθη ν' ἀποσπάσῃ ἱκανὰς περὶ τῆς Θεσσαλονίκης πληροφορίας, ἅς «ὀ ὀλίγα μὲν λόγια λέγων, ἀλλὰ μεγάλα διαπραττῶν» ἀρχιερεὺς ἀνεκοινώσατο αὐτῷ. Ὁρα Tagebuch σ. 200, 208 καὶ 210. Ὁ Πατριάρχης Θεσσαλονίκης, οὗ τὸ ὄνομα δὲν ἀναφέρεται, εἶπε μεταξὺ ἄλλων εἰς τὴν Θεσσαλονικίῃ οἱ Χριστιανοὶ ἔχουσι εἰκοσι μοναστήρια καὶ ναοὺς, ἐν οἷς ἡ λειτουργία τελεῖται καθ' ἑκάστην καὶ ἑτέρους δέκα μόνον κατὰ ὠρισμένας ἡμέρας λειτουργοῦμένους, δεῖ οἱ Ὀθωμανοὶ ἔχουσι τρία μεγάλα τεμένη καὶ ἕτερα τρία μικρότερα, δεῖ ἱερεῖς καὶ ἱερομόναχοι ἐν τῇ πόλει εἶναι πενήντα καὶ δεῖ ὁ μητροπολίτης ἔχει τὴν ἑδρὰν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν (Heil. Engeln).

B'

Ἡ Μενή, πλὴν τουρκικῶν ἐγγράφων ἀρχαίων, διασφῶζει τὰ ἐξῆς γράμματα, ἀναγόμενα εἰς τὰ προνόμια αὐτῆς καὶ τὰ δίκαια, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, πάντα ἐπὶ μεμβράνης, πλὴν τοῦ τελευταίου, τοῦ καὶ νεωτέρου.

Α'. Γράμμα *μητροπολιτικόν*, τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς *Μαξίμου*, νῦν πρῶτον γενομένου γνωστοῦ, ὅπερ καὶ ἐν οἰκείῳ τύπῳ δημοσιεύεται. Ἔτος 6996 (=1488).

Β'. Γράμμα *μητροπολιτικόν*, τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς *Ἰωάσαφ* τοῦ *Ἀργυροπούλου* περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου* τοῦ *Μιλάνη*, ὅπερ ἐπίσης κατωτέρω δημοσιεύεται.

Γ'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ *Ἱερεμίου τοῦ Τρανοῦ*, κατὰ τὸ ἔτος ζψ πψ ηψ *μηρὶ Νοεμβρίου, Ἰνδικιῶνος η'* (=1580)¹. Τὸ γράμμα τοῦτο, ἄγνωστον τῷ κ. *Μ. Γεδεών*, εἶναι κεκυρωμένον μόνον τῇ τοῦ πατριάρχου ὑπογραφῇ, ἣν καὶ ἀντεγράψαμεν ἕως ἀντιπαραβάλλωμεν πρὸς προεκκεδομένας τοῦ αὐτοῦ, οὐδεμιᾶ δὲ ἐτέρᾳ· τὸ γράμμα ἔχει ὄψος 0,85.

Δ'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ *Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως*, γεγενῆς κατὰ τὸ *αχλ' μηρὶ Ἰουλίου ιε' Ἰνδικιῶνος ιγ'* (=1630). Ἡ πράξις αὕτη ἄγνωστος τῷ κ. *Γεδεών*, ὅπως ὁμοίως ἐτέραν ὁμοίαν ἐκ τοῦ *Langlois* εἰλημένην σημειοῦται (*Π. Π. σ. 556*). Τὸ σιγίλλιον προσυπογράφουσι καὶ *ἑνέα* μητροπολίται, ἐν οἷς πρῶτος ὁ *Ἡρακλείας Νεόφυτος*.

Ε'. Γράμμα *πατριαρχικόν* σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου *Ἰωαννικίου* ἐκκεδομένον τῷ *α' χω μω ζω* (=1647) *μηρὶ Φεβρουαρίου, Ἰνδικιῶνος ιε'*. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ χρονολογία προσκόπτει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δευτέρου γράμματος τοῦ *χι'*, ὅπερ ὡσεὶ *ψι'* φαίνεται,

1. Περὶ *Ἱερεμίου τοῦ Τρανοῦ* τοῦ Β' ἱκανὰ ἐν διαφόροις περιστάσεσι καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν. Σήμερον προσέβημεθα ὅτι, ὅς ὁ *Ἰωάσαφ ὁ Μεγαλοπρεπής*, οὕτω καὶ ὁ *Ἱερεμίας* περιῆλθε καὶ τὴν τῆς Θεσσαλονικῆς ἐπαρχίαν κατὰ τὸ 1573 (ζπγ) ἔτος. Ἐν τῇ τοῦ *Ph. Meyer* Συλλογῇ τῶν περὶ Ἄθω (215) εὑρομεν· «Ἐπειδὴ τῆς ἡμῶν μητριότητος τὴν πρὸς Δύσιν καὶ Πελοπόννησον κίβδη κατεργασμένην ὁδὸν καὶ ἐν τῇ ἀγιοτάτῃ μητροπόλει Θεσσαλονικῆς διατριβούσης καὶ τὰς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων ἑορταζούσης», ὡς δὲ λέγει ὁ κ. *Γεδεών* (*Π. Π. σ. 520*) περιῆλθεν ἐπαρχίας τινὰς τοῦ θρόνου πωδῶζον τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τῶν Ὀρθοδόξων. Πανομοιούτων τῆς ὑπογραφῆς δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, καίτοι ἄλλοτε ὑπεδείχσαμεν ποῦ καὶ πότε ἐδημοσιεύθησαν (*βλ. Μιστακίδου Ἱερ. Κλήρον κατὰ τὸν 15' αἰῶνα, σ. 11 ἐν ὑποσημειώσει*).

εὐκόλως δὲ τις μὴ ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα ἐπιστατικώτερον καὶ μὴ συγκρίνων τὰς ἐπισυνηρμένας χρονολογικὰς τοῦ ἔτους διασφῆσεις ἴσως θὰ παρενεχθῆ καὶ θὰ προβῆ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀνατροπὴν παραδεδεγμένων ἤδη καὶ ἐπὶ κωδίκων ἐστηριγμένων πατριαρχικῶν χρονολογιῶν· καὶ τοσοῦτῳ εὐκολώτερον, ὅσον τῷ *Δεκεμβρίῳ* τοῦ ἐπιόντος ἔτους *αχμη'* (=1648) ὁ αὐτὸς πατριάρχης περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος μόνος ὑπογράφων ἕτερον ἐκδίδωσι σιγίλλιον. Ἐπίτηδες λοιπὸν ἔδει νὰ ἐξελεγχθῶσιν αἱ χρονολογίαι, ἡ δὲ σπουδαιότερον, αἱ ὑπογραφαι τῶν *ἑνδεκα* συνοδικῶν, αἵτινες προσεπικυροῦσι τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔδει νὰ ἐξετασθῆ, ἐὰν αἱ ὑπογράφοντες συνοδικαὶ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐτύγχανον ἀκμάζοντες καὶ τὰ κοινὰ πράττοντες, ἢ οὐχί. Τοῦτο καὶ ἐγένετο.

Τὸ σιγίλλιον ἀρχεται «Τὸ εἰς μείζονα ἰσχύον ἐπιβεβαιούσθαι τὰ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν γράμματα, ὅσα τοῦ ὀρθοῦ ἔχονται λόγου»...

ὑπογράφουσι αὐτὸ οἱ ἐξῆς μητροπολίται:

Καισαρείας	Παῖσιος
Δέρκων	δυσξύμβλητον
Βερρείας	Ἰωάσαφ ¹
Χαλκηδόνος	Παχώμιος ²
Σερρών	Δανιήλ ³
Μαρωνείας	Παγκράτιος ⁴
Παλαιῶν Πατρῶν	Παρθένιος
Τραπεζοῦντος	Λαυρέντιος
Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης	Γαβριήλ καὶ τοποτηρητῆς τοῦ Ἀλεξανδρείας ⁵
Φιλιππουπόλεως	Γαβριήλ ⁶
Δρύστρας	Παῖσιος ⁷

1. Μεσοῦντος τοῦ 1645 διεδέξατο τὸν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας προδιεασθέντα *Ἰωαννικίου*.

2. Ἀπὸ τοῦ 1640 καὶ ἐξῆς. Ὅρα δημοσίευμα ἡμῶν ἐν *Πατριαρχῶν* 1885 περὶ Ἄνδρου.

3. Ἀπὸ τοῦ 1635—1651. Ὅμοιούτων τῆς ὑπογραφῆς τοῦτου ὅρα ἐν *Παπαγεωργίου Σέρραις* ἐν *Byz. Zeits.* 1894 Τῷ Σερρῶν τούτῳ ἀνήκει καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 29 χειρόγρ. τοῦ Μιτοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐὰν μὴ τι σφάλμα ἐν ταῖς σημειώσεσιν ἡμῶν ὑπεσιῆθε. Κατὰ τὸ 1745—1769 Σερρῶν ἦτο ὁ *Ἰωαννίκιος*· ὅρα αὐτόθι, σελ. 262.

4. Ἐπὶ τοῦ πατριάρχου τοῦτου καὶ τοῦ μητροπολίτου τοῦτου συνηνώθησαν τῇ μητροπόλει Μαρωνείας ἡ *Θάσος* καὶ ἡ *Σαμοθράκη*.

5. *Γαβριήλ ὁ Βλάσιος*.

6. Καθαίρεσις τοῦ *Γαβριήλ* ἀναφέρεται παρὰ *Σάθα Μεσ. Βιβλ. Γ'*, 582 κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1648.

7. Ὅρα *Παπαδοπ. Κεραμειῶς Ἱεροσολ. Βιβλ. τόμ. Α'*, σ. 337.

Καὶ ἀναμφίλεκτον μὲν ὅτι τὸ σιγίλλιδες τοῦτο γράμμα ἐγένετο ἐπὶ Ἰωαννικίου τῷ 1647, ἀλλ' ἀπορίας ἄξιον τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῷ 276 τεύχει τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης ὅτι τὸ πρωτότυπον τοῦ σιγίλλιδος, περὶ οὗ τοσοῦτον ἐμνηκύναμεν τὸν λόγον, «εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Θεοτόκου ἐν Χάλκῃ¹». Τὸ πρωτότυπον ἡμεῖς αὐτοὶ εἶδομεν ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ καὶ ἀντεγράψαμεν, ὥστε οὐδὲν ἔχομεν περὶ τῶν ἐν τῷ Παλαιστινείῳ χειρογράφῳ βεβαιωμένων νὰ εἰπῶμεν. Αἱ ὑπογραφαὶ δὲ εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ ἀριστος ὁδηγὸς ὁ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ τὸ τῆς χρονολογίας λύων.

Σ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωαννικίου κατὰ τὸ ἀρχὴν (=1648) Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος α'. Ἡ πρᾶξις αὕτη (ἢ ἡ προηγουμένη;) γνωστὴ τῷ κ. Γεδεῶν (Π. Πίν. σ. 575), διότι ὁ χρόνος τῆς ἐκδόσεως καὶ ἐπιβραβεύσεως ἄγνωστος αὐτῷ. Τὸ ἔγγραφο, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ὑπεγράφει μόνον ὁ πατριάρχης, οὐδεὶς δ' ἕτερος τῶν ἱερωτάτων μητροπολιτῶν ἢ τῶν πατριαρχῶν. Ἐν τῷ σιγίλλιδι ἀναφέρεται ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Παῖσιος ὡς παρακαθῆσας τῇ συνόδῳ, καὶ συναποφηνάμενος ὅπως οἱ πατέρες τῆς Μονῆς τελῶσιν «ἐτησίως τῇ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ὑποταγῆς χάριν καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου οἰκουμηνικοῦ θρόνου καλιμαύκια τρία μόνον τῶν ἐκλεκτῶν».

Ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἰωαννικίου ἐν τῇ πρώτῃ σειρᾷ (μέχρι τοῦ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχης, ὅπερ ἐν δευτέρῳ) εἶναι 0,45 ἑκατοστομέτρων. (Βλέπε τὸ πανομοιότυπον ἐν τῷ λιθογρ. πίνακι.)

Τὸ προοίμιον τοῦ σιγίλλιδος τούτου εἶναι καθ' ὅλα ὁμοίον καὶ ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ σιγίλλιδος τοῦ ἐπὶ Ἱερεμίου γενομένου. Δι' ἡμᾶς ἀξίωσημειώτερον καὶ μειζόνος προσοχῆς ἄξιον ἡ μνησολογία τοῦ σιγίλλιδος κατὰ ταύτην κατὰ Δεκέμβριον ἐγένετο τὸ σιγίλλιδον τοῦτο τοῦ 1648, ἀλλὰ κατὰ Γεδεῶν (Π. Πίν. σ. 576), Παρθένιος ὁ Ὁξὺς διεδέξατο τὸν ἡμέτερον Ἰωαννικίον τῇ 28 Ὀκτωβρίου 1648. Δίδομεν σοφοῖς ἐρευνηταῖς ἀφορμὴν.

Ζ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, γενομένον ἐπὶ πατριάρχου Καλλινίου, μηνὶ Μαΐῳ Ἰνδικτιῶνος ς' κατὰ τὸ 1698. Καλλι-

νικος δ' Ἀκαρῶν κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ ταύτην πατριαρχίαν ἐκύρωσε τὰ δίκαια πολλῶν ἐν Μακεδονίᾳ μοναστηρίων, τῆς ἐν Βερροίᾳ μονῆς τοῦ Προδρομοῦ, τῆς παρὰ τὰς Σέρας μονῆς τοῦ Προδρομοῦ, τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολοτρίας¹. Ἡ περὶ τῆς μονῆς τῶν Βλαταίων πρᾶξις εἶναι μὲν γνωστὴ τῶν κ. Γεδεῶν, ἀλλ' ἄνευ ὀρισμοῦ τῆς χρονολογίας. Ἐν τῷ σιγίλλιδι προσυπογράφουσιν ἐπὶ συνοδικοί, ὧν πρῶτος ὁ Ἡρακλείας Νεκτάριος.

Ἡ τοῦ Καλλινίου μεγαλοπρεπὴς ὑπογραφή μέχρι καὶ τῆς λέξεως οἰκουμηνικὸς ἔχει μῆκος 0,49 ἑκατοστομέτρα (Ὅρα πανομοιότυπον ἐν λιθογρ. πίνακι).

Η'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Γαβριήλ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἀπολελυμένον τῷ ἀρχῇ (1703) μηνὶ Ἰανουαρίῳ, Ἰνδικτιῶνος ια'. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο, ὅπερ συνυπογράφουσιν ἐξ μόνον συνοδικοί, γνωστὸν τῷ κ. Γεδεῶν ἀχρονολόγητον. Καὶ ἡ πατριαρχικὴ αὕτη ὑπογραφή ἔχει μῆκος 0,50 ἑκατοστομέτρων (Ὅρα πανομοιότυπον ἐν λιθογρ. πίνακι).

Θ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Κοσμᾶ, γενομένον τῷ ἀρχῇ ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος θ'. Ἐν τῷ σιγίλλιδι τούτῳ ἐπαναλαμβάνεται ἡ λόγῳ ὑποταγῆς καὶ ἐν τοῖς σιγίλλιδος τοῦ Ἰωαννικίου (1648) καὶ τοῦ Γαβριήλ (1703) ἀναφερομένη κατ' ἔτος προσφορὰ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τριῶν καλιμαυκίων: «προσφέρειν καλιμαύχια² τρία μόνα, καλῆς καὶ ἐκλεκτῆς τῆς κατασκευῆς τυγγάνοντα». Ἡ πρᾶξις αὕτη ἄγνωστος τῷ κ. Γεδεῶν ὑπεγράφεται ὑπὸ δέκα συνοδικῶν, ὧν πρῶτος ὁ Καισαρείας Ἱερεμίας, ὁ καὶ τὸν παραιτησάμενον Κοσμᾶν ἐν τῷ οἰκουμηνικῷ θρόνῳ διαδεξάμενος.

Ι'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγίλλιδες, ἐπὶ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἐπινημῆσεως πρώτης τοῦ 1797. Ἐν τούτῳ φέρεται «κατὰ τὴν βῆθεϊσαν κοινὴν συμφωνίαν καὶ ὑπόσχεσιν παρέχειν γρῆσια ἑκατὸν (τῷ μητροπολιτῇ Θεσσαλονίκης) καὶ τῷ Μ. Ἐκκλησίᾳ γρῆσια ἑκατὸν πενήτηκοντα, ἅμα

1. Γεδεῶν Π. Π. 613.

2. Ἐν τῷ σιγίλλιδι τοῦ Ἰωαννικίου καλιμαύκια, ἐν τῷ τοῦ Γαβριήλ καλιμαύχια, καὶ ἐν τῷ τοῦ καλιμαύχια. Περὶ τῆς λέξεως ταύτης ὄρα ὅσα ἐγράψαμεν κατ' ἀνάγκην ἐν τῷ Ἱερῷ Συνδέσμῳ Ἀθηνῶν ἔτος Γ' (1898) φυλλ. 9 τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον ἀνωμόμας.

1. Αὐτόθι δημοσιεύεται μακρὰ περιχοπὴ τοῦ σιγίλλιδος κατ' ἀντίγραφον, ἐνῶ καὶ τὸ ἐπωνύμιον τῆς Μονῆς εἰς Βλατίων μεταποιεῖται, φέρονται δὲ καὶ ὑπογραφαὶ τινες τῶν ἀνωτέρω κατ' ἄλλην σειρᾶν.

δὲ ὅτι προσεκομίσθη ἕτερον τοῦ 1791 μνημνεῦον καὶ ἑτέρων πατριαρχικῶν σιγιλίων, *Γαβριήλ τοῦ Παλαιοῦ, Καλλινίκου, Ἰωαννικίου, Κυρίλλου, Ἰερεμίου, Ἰωάσαφ καὶ Νείλου*¹. Τὸ ἔγγραφο μνημονεύεται παρὰ *Γεδεών*, ὡς καὶ τὸ τοῦ 1791, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ τῆς Μονῆς δὲν φυλάττεται.

ΙΑ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγιλιωδὲς, ἐπὶ *Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἐπιμεμήσεως* δητ τῷ 1831. Ὑπογράφονται ἔνδεκα συνοδικοί.

ΙΒ'. Γράμμα πατριαρχικὸν σιγιλιωδὲς, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας *Γρηγορίου τοῦ σ'*, γεγενῆς κατὰ τὸ 1836.

Ὁ κ. *Γεδεών* ἐν τῆς Π. Πίν. αὐτοῦ (σ. 659) ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ πατριάρχου *Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ* ἐξεδόθη συνοδικὸν γράμμα, ἀγνωστον ἡμῖν ἄλλοθεν, ὅπερ ὠρίζεν ἵνα οἱ ναοὶ τοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου, τῆς Θεοτόκου τῆς Δαγουδανῆς, τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὁρσανοῦ, τοῦ ἁγίου Ὑπατίου, τῆς Ὑπαπαντῆς, καὶ αἱ ἄλλαι μοναστηριακαὶ οὐδόλως μετέγουσι τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῶν μονῶν, ἀλλὰ μνημονεύουσι τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης. Περὶ τούτων οὐδὲν ἡμεῖς εὑρομεν ἐν τῇ Μονῇ.*

Γ'

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς ἐν συνόψει ὀλίγα ἴσως, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἀνεκτὰ εὐχόμεθα ἵνα οἱ ἐν Μακεδονίᾳ λόγιοι ἐκ τῶν ἐπιτοπίων μνημείων, ἐὰν ἔτι ὑπελείφθησάν τινα, συμπληρώσωσι τὴν μελέτην ἡμῶν ταύτην.

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 κάτωθι δημοσιευόμενον ἔγγραφο ἐν μεμβράνῃ ἔχει ὕψος μὲν 0,48 καὶ πλ. 0,35 ἑκατοστομέτρων, φέρει δὲ χρονολογίαν τοῦ 6996 ἔτους ἀπὸ Θεογονίας, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ τῷ μ. Χ. σωτηρίῳ ἔτει 1488, καὶ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ ἀποκειμένων. Διὰ τοῦ γράμματος τούτου, ὅπερ ἀναφέρεται εἰς κυριαρχικὰ δίκκια τῆς Μονῆς, γνωρίζονται ἡμῖν σταυροφόροι τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἧτοι ὀφφικιαῖοι φέροντες ἐπὶ τῶν σκιαδίων αὐτῶν σταυροὺς κατὰ τὸ προνόμιον, ὅπερ ἐχορηγήθη κατὰ τὸ

1347 τῇ ἱερᾷ μητροπόλει τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας ἐπὶ *Καντακουζηνοῦ* συνεργούντος πάντως *Ἰσιδώρου* τοῦ πατριάρχου τοῦ Θεσσαλονικέως¹ πρὸς τούτους δὲ καὶ μητροπολίτης νέος, ὁ *Μάξιμος*, μὴ ἀναφερόμενος ἐν τοῖς ἐπισκοπικαῖς καταλόγοις τοῖς ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Ἀμασειῶν κ. *Ἀνθίμου* πρὸ ἑτῶν ἐν τῷ *Νεολόγῳ* δημοσιευθεῖσι.

Ὁ πολὺς καὶ ἀκάματος ἱεράρχης ἐν τοῖς ἐπισκοπικαῖς καταλόγοις τάσσει κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφον ἀμέσως μετὰ τοὺς τῆς Ἀλώσεως χρόνους τὸν *Γρηγόριον* κατὰ τὸ 1480, τὸν δὲ *Νίφωνα* μέχρι τοῦ 1515. Σήμερον διὰ τῶν κάτωθι δημοσιευομένων σημειωμάτων πολλὰ διασαφῶνται, τινὰ συμπληροῦνται, ἀλλὰ δὲ γνωρίζονται ἀναγόμενα εἰς τὴν σειρὰν τῶν μητροπολιτῶν τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας. Περιωρίσθημεν μόνον ἐν τοῖς σημειώμασι τούτοις, ἅτινα ῥίπτομεν εἰς τὴν δημοσιότητα σχεδὸν ὡς εἶχομεν αὐτὰ ἐν τοῖς ἰδίῳ ἡμῶν χαρτίσις, μηδὲ ὡς λαβόντες ὑπ' ὄψιν γνωστοτέρας καὶ κοινοτέρας πηγὰς, οὐδὲ τὰ παρὰ *Σάθα* καὶ ἄλλοις, ἵνα μὴ ὑπερφορτώσωμεν τὴν ἐργασίαν. Δὲν ἐζητήσαμεν ἐπὶ ἐξεργασθῶμεν ταῦτα, ἵνα μὴ κοπιᾶσωμεν ἐπὶ πράγμασιν, ἅτινα ἄλλοι εἰδικότητα κεκτημένοι καὶ ζῆλον ἰδίον ἔχοντες καὶ χρόνον ἰκανὸν διατιθέντες δύνανται νὰ φέρωσιν εἰς αἴσιον καὶ ὀριστικὸν πέρας ἐζητήσαμεν ὅμως καὶ ἐν τῷ αὐτῇ τάξει νὰ δημοσιεύσωμεν τὰ σημειώματα ταῦτα, νομίζοντες ὅτι παρέγομεν ὑπηρεσίαν τινὰ καὶ ὠφελίαν ἄλλοις² διότι ποῖον ὄφελος ἐὰν ἔμενον παρ' ἡμῖν ἀνέκδοτα; Οὕτω δ' ἔχοντα παραδίδομεν τὰ σημειώματα ταῦτα εἰς φῶς.

Τῷ συστήματι τούτῳ ἀκολουθήσομεν καὶ εἰς προσεγεῖς δημοσιεύσεις τοιούτων θεμάτων, ὅπως ἀπαλλαγῶμεν φορτίου ἄλλοις ἴσως χρησιμεύοντες πρὸς οἰκοδομὴν καλοῦ καὶ τελείου οἰκοδομήματος καὶ πρὸς ἐπικνώθησιν τυγῶν ἐσφαλμένων. Τόμους ὅλους συναπαρτίσει ὁ βουλόμενος νὰ συνεξετάσῃ τοὺς βίους καὶ τὰ γράμματα τῶν ἐν τῷ ὁρόνῳ τῆς πατρίδος τοῦ μωροβλήτου καὶ μωροχρῆμονος *Δημητρίου* οὕτως ἢ ἄλλως διαπρεψάντων ἱεραρχῶν. Τίς δὲν ἐνθυμεῖται *Λέοντα τὸν Φιλόσοφον*, τίς δὲν γινώσκει τὸν *Εὐστάθιον*, τὸν γνωστότατον ἐρμηνευτὴν τοῦ *Ὁμήρου* καὶ τοῦ *Πινδάρου*, τὸν ὅσιον *Δαυὶδ*, τὸν ἅγιον *Ἰωσήφ τὸν δημολογητὴν*, τὸν *Γρηγόριον Παλαμᾶν*, τὸν *Ἰσιδώ-*

1. Ὑπῆρχον προτέτι καὶ τοῦ *Τιμοθέου* καὶ τοῦ γέροντος *Παρθενίου* μνημονεύομενα καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων σιγιλίων, ἅτινα δὲν διασφίονται. Ἐν τῷ σιγιλίῳ τούτῳ τὸ ὄνομα τῆς μονῆς γράφεται τῶν *Βλαταίων*.

2. Π. Π. σ. 673 καὶ 675.

1. Ὁρα *Γεδεών* Π. Πίν. σελ. 424.

ρον, τὸν *Συμεὼν* καὶ τὸν *Γαβριήλ* αὐτόν, οὗ αἱ ἀνέκδοτοι *Ὀμιλῖαι* γνωρίζονται νῦν τὸ πρῶτον¹ καὶ δημοσιεύονται τοῦλάχιστον κατ' ἐκλογὴν ἀναπτηλώσουσι καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν ἐκπρεπῶν καὶ φιλοθέων ἱεραρχῶν ἐσμῶ;

Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον εἶναι χαρτῶον βεβαιωτήριον *μητροπολιτικὸν* μεγάλης δωρεᾶς καὶ μεγάλου ἀφιέρωματος τοῦ μητροπολίτου *Βεροῦσίας Θεοφάνους*, τοῦ ἐπικαλουμένου *Μαλάκη*, ὅστις ἐδωρήσατο τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν *Βλατιῶν* ἀγοράσας παρὰ τῶν *Βατοπεδινῶν* πατέρων τὸν ἐν μέσῃ *Θεσσαλονίκη* καὶ τὸ αὐτοῦ ἁγίου *Ἀθανασίου*. Τὸ ἔγγραφον, ἔχον ὕψος μὲν 0,55, πλάτος δὲ 0,43 ἑκατοστομέτρων, ἐγένετο κατὰ τὸ *ζοζ'* ἔτος, ἦτοι κατὰ τὸ 1569, ἐπὶ μητροπολίτου *Ἰωάσαφ τοῦ Ἀργυροπούλου*, περὶ οὗ κατωτέρω ἐν οἰκείῳ τόπῳ ὁ προστίκων γίνεται λόγος.

Ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ ὑπεγράφεται καὶ ὁ *Μελενίκου*. Εἰς *Ἰωάσαφ* τὸν *Θεσσαλονίκης* εἶχον παραχωρηθῆ ἤδη ἐπὶ *Ἰωάσαφ τοῦ Β'*, τοῦ πατριάρχου, αἱ μητροπόλεις *Μελενίκου* καὶ *Περιθεωρίου* ἵνα ἀπαρασαλεύτως καὶ ἀδιασείστως μένωσιν αὐταὶ εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ ἀναποσπάστως, μέχρις ὅτου ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν». Τὸ γράμμα τοῦτο ἐπεκυρώθη καὶ ὑπὸ τοῦ μετέπειτα πατριάρχου *Μητροφάνους*².

Περὶ τοῦ *Ἰωάσαφ* τούτου ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραδῶμεν εἰς φῶς καὶ τήνδε τοῦλάχιστον τὴν σημειώσιν, ἣν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἀντεγράψαμεν ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς *Θεολογικῆς Σχολῆς*. Ἐν χειρογράφῳ, κομψοτάτῳ τήν τε περιγραμνὴν καὶ τὴν γραφήν, ἐκ 267 φύλλων ἀνήκοντι, κατὰ *Κωνσταντῖνον τὸν Χειμώνιον*, εἰς τὴν *ΙΑ'* ἢ *ΙΒ'* ἑκατονταετηρίδα καὶ ὑπ' ἀριθ. *III* ἐν τῷ περιγραφικῷ καταλόγῳ τῶν χειρογράφων τῆς ἐν *Χάλκῃ* ἱερᾶς *Μονῆς*, τῆς τοῦ *Ἐσοπίου* ἐπονομαζομένης, κατατεταγμένῳ φέρεται ἐν τῇ δευτέρᾳ σελίδι τοῦ τετάρτου φύλλου ἐν ἀρχῇ ἢ ἐξῆς σημειώσεις: « Ἡ παροῦσα εὐαγγελικὴ αὕτη βίβλος ἀφιέρωται τῇ

σεβασμιωτάτῃ καὶ βασιλικῇ *Μονῇ* τῆς ἁγίας *Τριάδος* τῆς ἐν τῇ νήσῳ *Χάλκῃ* παρὰ τοῦ *Πανιερωτάτου* μητροπολίτου *Θεσσαλονίκης* κυρίου *Ἰωάσαφ τοῦ Ἀργυροπούλου*, ψυχικῆς ἐνεκα σωτηρίας αὐτοῦ κατὰ τὸ *ζοησ'* ἔτος· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐταμειύθη τῇ βιβλιοθήκῃ εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ ἐν μηνὶ *Δεκεμβρίῳ*, ὅτε ὁ παναγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης τὴν πρὸς *Δύσιν* καὶ *Πελοπόννησον* διατριβῶν ποτὲ καὶ ἐν *Θεσσαλονίκη* παρεγένετο».

Τὸ χειρόγραφον εἶναι «*Ἐκλογή ἀκριβῆς τῶν ἁγίων Ἐδαγγελίων τῶν ἀναγνωσκομένων ἐν ταῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς*» μετὰ καὶ τῶν ἐπισήμων ἁγίων ἐν τε ταῖς ὁρθροῖς καὶ ταῖς λειτουργίαις· ἔπεται ὁ κατάλογος τῶν περιεχομένων ἐν συνεχείᾳ μέχρι τῆς β' σελίδος τοῦ 4ου φύλλου¹.

Ἄριθ. 1.

ἘΓΓΡΑΦΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ²

† Τὸ εἰς τὴν *Γαλάτῃσαν* μονῆριον εἰς ὄνομα τιμώμενον τοῦ ἁγίου μου καὶ ἐν θαύμασι περιβόητου *Νικολάου*/ἀνωθεν γὰρ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἐκ τῆς δεσποτικῆς καὶ παντοκρατορικῆς μονῆς τῶν *Βλατιῶν*/καὶ παρ' αὐτῆς τῆς μονῆς, ἐτάττετο πρόσωπον εἰς τὸ εἰρημένον μονῆριον καὶ ἐπετήρει αὐτὸ· ἔσθη γὰρ ἐν τῇ/τοιαύτῃ δεσποτικῇ καὶ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς· πλὴν ἀπὸ τῶν τιμίων καὶ χρησίμων προσώπων τὴν σπάνην· καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀκαταστασίας καὶ ἀνωμαλίας αἰτινες συνέβησαν ἐν τῇ ἀνω ῥηθείσῃ μονῇ τῶν *Βλατιῶν* καὶ τούτου γε(;) καὶ τὸ εἰρημένον μονῆριον ἀνευ τιμίου προσώπου καὶ ἐκατήντησεν εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, ὥστε καὶ παντελῆ ἐρήμωσιν ἐδήλου· τὰ τε κελλία λέγω δὴ καὶ ἀμπελώνες καὶ περιβόλαια. Νῦν οὖν εὐρέθη ὁ τιμιώτατος ἐν μοναχίῳ κῦρ *Σάβας* ὅστις προὔπηρξεν ἐν τῷ εἰρημένῳ νεῷ καιρῶν οὐκ ὀλίγον καὶ αἰτήσας αὐτὸ παρὰ τε τοῦ καθηγουμένου παπᾶ κῦρ *Ἰακώβου* καὶ τῶν αὐτῆς μοναχῶν· κοινῇ γνώμῃ τοῦ καθιγουμένου καὶ τῶν ἀδελφῶν πάντων, ἐπεδόθη αὐτῷ τὸ εἰρημένον μονῆριον τῷ τιμιωτάτῳ ἐν μοναχίῳ κῦρ *Σάβα* ἵνα ἔχει αὐτῷ εὐφῶρῳ τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ ἀνενοχλήτως καὶ ἀδιασείστως μὴ παρὰ τινος ἐμποδιζόμενος· πλὴν μετὰ τὴν αὐτοῦ

1. Ὅρα κατωτέρω ἐν τῇ σειρά τῶν μητροπολιτῶν.

2. Ὅρα *Ἐλλ. Φιολ. Σύλλ. Παράρτ. τόμ. Κ'—ΚΒ'*, σ. 95. Πρὸλ. σ. 84 καὶ τὰς αὐτῆ παραπομπάς. Τοῦ *Ἰωάσαφ Ἀργυροπούλου* ἐξ ἡμῶν παραχωρηθεῖσαν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. *Leyraud* ἐπιστολὴν πρὸς *Θεοδόσιον τὸν Ζυγομαλᾶν* (*Notice Biographique sur... Zygomalas*, σ. 161). Ἐκ ταύτης γνωστόμεν ἀνεψιὸν αὐτοῦ *Δοκιανόν*.

1. Ἐπὶ τοῦ κειμένου καὶ μουσικὰ σηματούφωνα· ἐκάστη σελὶς συνήθως ἐκ στίχων πεντεκαίδεκα, ἕκαστος δὲ στίχος ἐκ γραμμάτων 22.

2. Τηροῦνται αἱ ἐν τῷ κειμένῳ ἀνορθογραφίαι.

ἀποβίωσιν ὀρίζομεν τὸ τοιοῦτον μονήδιον ἵνα ἢ ἐν τῇ ὑπακοῇ τοῦ μοναστηρίου· ἔχει γὰρ ἐξουσίαν ὁ τοιοῦτος μοναχὸς Σάβας εἰσάγειν καὶ ἐξάγειν ἐκεῖσε ἀδελφούς, συνιστᾶν, οἰκοδομεῖν, βελτιεῖν· καὶ τὸ εἶναι ἅπαν ἐκεῖσε νομίμως καὶ κανονικῶς, ὡς ἴδιος οἰκοκύριος τοῦ μονηδρίου καὶ εἰ οὕτως ποιεῖ οὐκ ἔχει τῶν ἰγουμενῶν τις ἢ τῶν μοναχῶν ἄδειαν διασεῖσαι αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ εἰρημένου ναοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου· ἐπειδὴ δὲ τινες ἀπὸ τὴν χώραν τὴν γαλάτιζαν κακεὶ ἐδιεύκρινον (οὕτω) καὶ ἐκταπατοῦσαν τὸ σύνορον τοῦ κελλίου, τὰ τε ξύλα ἐκ τοῦ τόπου ἐκκοπτον (οὕτω), τὰ δὲ χωράφια ἔσπερον· εἰτελευσόμενα δὲ κακεῖσε καὶ τὰ ἐκυτῶν ἀγελάδια, ἐκταπατοῦσαν τὰ χωράφια τοῦ κελλίου καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν βλάβην ἐποιοῦν τί οἱ μοναχοὶ¹ φάσκοντες ὡς εἶτι τὸ σύνορον τοῦ χωρίου ὑπάρχει καὶ οὐχὶ τοῦ κελλίου, ὁ δὲ τιμιώτατος² κῦρ Σάβας πολλάκις ἐπαπειλῶν αὐτούς καὶ σκοπέθων (οὕτω) εἴης· τῆς τοιαύτης τόλμης, κακεῖνοι οὐκ ἤκουον αὐτὸν ἀλλὰ μάλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτον· ἐπι...ρησας³ οὖν ὁ τιμιώτατος μοναχὸς κῦρ Σάβας εἰς τὴν τοιαύτην πλεονεξίαν τῶν χωρικῶν τῆς γαλάτιζας καὶ μὴ δυνάμενος ὑποφέρειν ἀνέδραμε πρὸς τὴν ἡμῶν μετριώτητα (οὕτω), ἀντιβόλων καὶ ἰκετεύων μετὰ τε τοῦ καθηγουμένου τῆς [παν]τοκρατορικῆς μονῆς τῶν Βλατάδων κῦρ Ἰακώβου, ὅπως παραγενόμεθα (οὕτω) ἐπὶ τόπου καὶ διχωρισ[ωμεν] τὸ σύνορον τοῦ εἰρημένου κελλίου· εἰ καὶ δυωπειν⁴ μὲν τὸν τιμιώτατον ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας, ἀξιώσει δὲ καὶ τοῦ καθηγουμένου τῶν Βλατα[ων] παπᾶ κῦρ Ἰακώβου ἀπήλθομεν εἰς τὸν τόπον, μετὰ τε τῶν τιμιωτάτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ σταυροφόρων τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης μητροπόλεως⁵ Θεσσαλονίκης· παραγενομένων οὖν ἐκεῖσε τῶν ἱερέων καὶ πρ...των⁶ τοῦ εἰρημένου χωρίου γαλάτιζας καὶ ἀνερωτησάντων ἡμῶν ἐν ἀκριθείᾳ εὐρομεν τὸ σύνορον ὅτι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν τοῦ κελλίου ὑπῆρχεν, καθὼς καὶ ὁ τιμιώτατος Σάβας ἐδείκνυεν ἡμῖν· εἰσὶ δὲ τὰ

σύνορα τοῦ κελλίου οὕτως· ἐν πρώτοις μὲν εἰς τὸν λάκκον, ἕως τὸν κυρὸν Βυθὸν (οὕτω) καὶ εἰς τὴν μίζιν τοῦ λάκκου καὶ ἕως τὴν κορυφὴν τοῦ μελισσομυνηδρίου, καὶ εἰς τὸν λάκκον τῆς καρύας, καὶ ἄνωθεν τοῦ κελλίου εἰς τὴν κορυφὴν εἰς τὰς ἐξ πέτρας· εἰς τὸ μυνηδρεῖον εἰς τὴν στράταν τοῦ λιβαδίου καὶ εἰς τὴν βρύσιν, καὶ εἰς τὰ τρία δένδρα· Ἐχωρίσαμεν οὖν καὶ δεδώκαμεν αὐτὰ τὰ σύνορα τῶν εἰρημένων ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας εἰς τὸ κατέχειν αὐτὰ καὶ νέμεισθαι ἀνενοχλήτως, ἐξουσιωδῶς· πάντα καὶ ἀναφαιρέτως ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ὅσα καὶ τελείους δεσπότηαις ἀφίενται· βελτιεῖν αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον συνιστᾶν καὶ καλλιεργεῖν ὡς οἰκία¹ αὐτοῦ· ὠφειλόντων δὲ καὶ τῶν μεθ' ἡμῶν ἀρχιερατευόντων τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης². . . στερωῶς καὶ διατηρεῖν ἀμετάτρεπτον, καθὼς δὴ καὶ ἡμεῖς τὰς προὔπαρξαις ἐστέρεξαμεν· οὐδὲ γὰρ πρὸς χάριν τοῦτο ἐγένετο, ἀλλ' οὐδὲ κενὸν ἢ ἀπρεπέες τι ἐπράξαμεν, ἀλλως³ ἐκπαλαι εὐρωμεν, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν καὶ μηδεὶς γούν τῶν ἐσῦστερον ἐκ τοῦ εἰρημένου χωρίου γαλάτιζας ἔχει ἄδειαν ἵνα εἰσέλθοι εἰς τὰ σύνορα τοῦ κελλίου χωράφια καὶ σπειρῆ ἢ κόπτειν ξύλα, ἢ τὰ αὐτῶν ἀγελάδια ἀπολύειν καὶ καταπατεῖν χωράφια τοῦ κελλίου, ἢ πράξει ἄλλον τι καὶ τὴν ἡμετέραν ἀκερῶσαι (οὕτω) πράξιν καὶ ἀνατρέψαι ποτέ· ἐπεὶ καὶ ἱεραὶ ἐξεφωνήθησαν καὶ δεσμοὶ ἐκκλησιαστικοί. Εἰ δὲ τις φωραθῆι ποτὲ καὶ εἰσέλθοι εἰς τὰ σύνορα τοῦ κελλίου καὶ βουληθῆι πράξει τι ἐξ ὧν ἄνωθεν εἰρήκαμεν, τὸν τοιοῦτον ἔχομεν ἀφωρισμένον, ὅστις ἂν εἴη, ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Διὰ τοῦτο οὖν γέγονε καὶ τὸ ἡμέτερον συγκλιωδὲς (οὕτω) γράμμα καὶ ἐπεδῶθη (οὕτω) τῶν τιμιωτάτων ἐν μοναχοῖς κῦρ Σάβας πρὸς ἀσφάλειαν καὶ βεβαιώσιν ἐπὶ ἔτους, ϞϞϞϞ Ἰνδικτιῶνος η'· διὰ μαρτυρίας τῶν ἐκεῖσε εὐρεθέντων κληρικῶν, ἱερέων Ἀνδρόνικος καὶ χαρτοφύλαξ Γαλατῆζης· ἕτερος ἱερεὺς Νικόλαος Μιχαὴλ ἱερομνήμος· Δημῶς Στέφανος, Νικόλαος Φώτις, Δημῶς Τοῦσκος καὶ ἕτερος Κονταριὸς Σκορδάτος.

Μάξιμος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὑπέρτιμος καὶ ἐξαρχος πάσης Θεσσαλίας⁴.

1. ἐποιοῦν τοῖς μοναχοῖς.

2. Πρὸ τοῦ κῦρ δύο γράμματα αχ' μετὰ βαρείας = μοναχός (:).

3. Ἐξίτηλον.

4. «Εἰ καὶ δυωπειν» ἴσως «ἐπὶ τῶ...»

5. Αἱ λ. σταυροφόρων καὶ μητροπόλεως τῆ γνωστῆ καὶ οἰκείᾳ ταῖς λέξεσι ταύταις συντομογραφίᾳ γράφονται.

6. Σητόδρωτον τὸ μέρος· ἴσως προϋχόντων προκρίτων.

1. Ἀντὶ τοῦ οἰκεία.

2. Ἐξίτηλον ἐκ τοῦ χρόνου... γειν (=στέργειν)· ὅρα τὰ ἀμέσως κατωτέρω ἐστέρεξαμεν.

3. Ἄλλ' ὡς.

4. Ὅρα πανομοιότυπον.

Ἄρθρ. 2.

ΕΠΙΓΡΑΦΟΝ ΙΩΑΣΑΦ

Ἰωάσαφ

ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος

ὑπέρτιμος καὶ ἐξάρχος πάσης Θεσσαλίας
καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου.

Τῆς ἡμῶν μετριότητος προκαθημένης συν-
οδικῶς, πρῶντων ἀρχιερέων καὶ τῶν τιμιω-
τάτων αὐτῆς κληρικῶν παραστάς ὁ πανιερώ-
τατος μητροπολίτης Βερροίας καὶ ὑπέρτιμος
κύριος Θεοφάνης καὶ ἀνέφερεν ὅπως τὰ κτή-
ματα ἅπερ ἠγόρασεν παρὰ τῶν μοναχῶν τῆς
ιεραῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου μετὰ γε καὶ τὸν
ναὸν τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ἅτινα τυγχά-
νοντα ταῦτα πρῶτον μὲν καπηλίον, μαγγυ-
πίον ἐργαστήριον τὸ κηροπουλικὸν καὶ ἕτερον
χαλκπευδικὸν ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ζωγραφητι-
κὴν αὐλὴν ὅπερ ὑπάρχει πλησίον τοῦ ἁγίου
Ἀθανασίου συνάπασα τὴν περιήαυλον καὶ
οικίαν τοῦ θείου ναοῦ τούτου· ταῦτα πάντα
ἐκρυσία αὐτοῦ γνώμη θελήσει καὶ προαιρέσει
ἀφιερῶσατο ἐν τῇ σεβασμίᾳ καὶ παντοκρατο-
ρικῇ μονῇ τῶν Βλατάδων, ἵνα ἔσονται ἀφι-
ρωμένα καὶ ἀνεκποίητα ἐξ αὐτῆς εἰς αἰεὶ ἐπὶ
ζωῆς καὶ θάνατο (οὕτω) αὐτοῦ ἐς διηνεκῆς
μνημόσυνον αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτοῦ γεννητό-
ρων. Καθὼς οὖν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν μόνος
προέγραψε καὶ διέθετο ἐν τῷ πίνακι τῆς ιεραῆς
προθέσεως τῆς σεβασμίας μονῆς ταύτης· μόνον
δὲ τούτο εὐδιακρίτως γέγονεν ἵνα ἐφόρῳ (οὕτω)
ζωῆς αὐτοῦ λαμβάνει καὶ καρποῦται τὰ ἐννοί-
κια (οὕτω) τῶν διαληφθέντων κτημάτων· μετὰ
δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἕστωσαν πάντα ὑπὸ
τὴν δεσποτείαν καὶ ἐξουσίαν τῆς μονῆς τῶν
Βλατάδων ἵνα ὁ κατὰ καιρὸν εὐρισκόμενος
καθηγούμενος ταύτης καὶ οἱ μοναχοὶ λαμβά-
νουν τὰ ἀνέκαθεν ἐννοίκια ἐκείνων, καὶ πρῶ-
τον μὲν διδόντωνσαν αὐτοὶ ἐν τῇ φυλακῇ τοὺς
ἐκεῖσε [φρ]ουρουμένους τὴν καθ' ἡν ἡμέραν
μισθὸν ἄσπρον· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἕστωσαν
εἰς βελτίωσιν καὶ ἀνάκτησιν τοῦ μοναστηρίου
αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ [εἰς] τὸν μεγάλου Ἀθα-
νασίου ναόν, τὰ δὲ ἐναπολειφθέντα εἰς ζωάρ-
κειαν αὐτῶν τε καὶ τῶν συνασκουμένων γη-
ραιῶν καὶ ἀδυνάτων μοναχῶν· καὶ μηδὲλως
ἐχέτωσαν αὐτοὶ αἰεὶ ποτε ἄδειαν διαπραῶσαι ἢ

ἄλλοτριῶσαι καὶ ἀποξενῶσαι τὰ ἄνωθεν κτή-
ματα καθοιονδήποτε τρόπον ἐκ ταύτης τῆς
ιεραῆς μονῆς τῶν Βλατάδων· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ
αὐτοῦ ἀπαξάπαντες συγγενεῖς μὴ ἐχέτωσαν
ἄδειαν ζητεῖν τι οἰονοῦν κληρονομικὸν δίκαιον
ἐκ πάντων τῶν διαληφθέντων καὶ ἀφιερωμένων
τῷ Θεῷ· οὕτω δὲ καθομολογησάμενος οἰκείους
αὐτοῦ χεῖλεσιν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης
Βερροίας ὑπέρτιμος κύρ Θεοφάνης κἂν τούτῳ
καὶ γράμματος ἡμετέρου ἐπιβεβαιωτικῷ δεη-
θέντες αὐτοῖ. Ὅθεν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν
εἰκοντα τῇ αἰτήσει αὐτῶν γράφουσα ἐπικυ-
ροὶ καὶ ἐπιβεβαιοῖ ταύτην τὴν θεῖαν (ἄφι[έρω-
σιν], διὰ τρητον) ὃν ἐποιήσατο τῷ παντεπόπτη
Θεῷ ἀβιάστῳ οὖν γνώμη καὶ προ[αι]ρέσει ἵνα
ἔχει εἰς τὸν ἐπίοντα χρόνον τὸ ἰσχυρὸν καὶ
ἀκατάλυτον [καὶ εἰ] τις τῶν νῦν καὶ τῶν με-
τχγευστέρων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν βου-
ληθεῖς ὀψέποτε ταῦτα τὰ ῥηθέντα κτήματα
πιπράσῃ ἢ ἀποξενῶ[σχι] ἐκ τῆς σεβασμίας
μονῆς ταύτης, καθὼς ἄνωθεν ἐδηλώθη, εἴτε
τις τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ὀφθειῖ ἐπηρεάζει
ἢ ἐνοχλῆσαι τῇ ιεραῇ μονῇ ταύτῃ ἐν ἰσωτερι-
κῷ τρόπῳ ἢ ἐξωτερικῶ περι πάντων τῶν
ἀφιερωμένων κτημάτων, οὐ τινων προγραφέν-
των καὶ τυπωθέντων εἰς διηνεκῆ ἀσφάλειαν,
κἂν ὁποῖος ἄρα καὶ ἢ ἐκ πάντων αὐτῶν ἕστω
ἀφωρισμένος καὶ ἀσυγχώρητος ἀπὸ τε Θεοῦ
παντοκράτορος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ
κατηραμένος, καὶ ἐξωσμένος τῆς Χριστοῦ
Ἐκκλησίας τῆς τῶν Χριστιανῶν συναναστρο-
φῆς τε καὶ ὁμηγύρεως· καὶ πῦρ καταράγη
θεμέλια οἴκου αὐτοῦ· ἔξει δὲ καὶ αὐτὸν τὸν
Σωτῆρα καὶ Κύριον ἀντίμαχον καὶ ἐκδικητὴν
ἐν τε τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐκ-
πέτη δὲ ἀόρωσ καὶ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ
προσζημιωθήσεται καὶ τὴν μέλλουσαν. Ἐπὶ
τούτοις οὖν ἅπασιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν
συνοδικόν (;) ἀφιερωτικὸν γράμμα καὶ ταύτη
τῇ σεβασμίᾳ καὶ παντοκρατορικῇ μονῇ τῶν
Βλατάδων ἐπεβραβεύθη ἐν ἔτει ζωωζω.

Ἐν μηνί Ἰανουαρίου ἰνδ. β'.

† Μελενίκου	Δημήτριος
† Κίτρου	Λουκιανός
† Κασσανδρείας	Κωνσταντῖνος
† 1	
† Καμπανίας	Ἀκάκιος
† Ἀρδαμερίου	Ματθαῖος

1. Ἐπὶ τῶν ἰ καὶ ὑ τὰ διαιρετικά, τὸ ἐν μέσῳ σ ἐν
τῷ τέλει εὑρηται.

1. Ἀφέθη τόπος ὅπως συνυπογράφη ἄλλος.

†.. Τιμόθεος	τανοθι γεγραμμένα στεργων υπέγραφα
... δυξύμβλητον σύμπλεγμα	
Δήμος Σεβαστιανός	τάνοθε στεργω υπέ- γραφα
Δούκας Μαλάκης	τανοθε γεγραμμένα στεργο υπέγραφα
Θεόδωρος Μαλάκης	τά άνωθεν στεργο υπέγραφα

Δ'

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευσέβιος. Ἐν ἐπιγραφῇ δημοσιευομένη ὑπὸ τοῦ *abbé Duchesne* ἐν *M. Mission-Athos*, σ. 58. Κατὰ τοῦτον εἶναι ὁ ἐν τῷ *Oriens Christ.* τοῦ *Le Quien* ἀναφερόμενος, ὁ μετὰ τοῦ *Μαυρικίου* εἰς ἀλληλογραφίαν ἔλθων. Ὅρα αὐτόθι.

Ἰωσήφ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ *Θεοδώρου Στουδίτου*, περὶ οὗ δὲρα *Παπαρρηγοπούλου* Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους, τ. Γ', σ. 556, κατὰ τὸ 809.

Θεόδωρος. Οὗτος ἐχειροτόνησε τὸν ἅγιον *Εὐδύμιον* τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ γεννηθέντα τῷ 824. Ὅρα περὶ αὐτοῦ ἐν ἀριθ. 26 Ἐκκλησ. Ἀληθείας 1895 καὶ κατὰ Ἰανουάρ. 1897.

Ὁ *Schlumberger* ἐν *Sigillographie de l'Empire Byzantine* (Παρισίαι, 1884) ἀναφέρει μητροπολίτας Θεσσαλονίκης, ὧν καὶ τὰς σφραγίδας παρατίθησιν. Οὗτοι εἶναι οἱ ἐπόμενοι τρεῖς:

Ἰωάννης (ἐν σελ. 106), κατὰ τὸν I'-IA' αἰῶνα¹.

Λέων αὐτόθι, ἐπίσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Ἰάκωβος. Οὗτος ἐγένετο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ 1300—1322.

Βασίλειος ὁ Ἀχριδιηνὸς ἢ Ἀχριδιανὸς (1145, 1154 καὶ ἑ.).

Ἐν φύλ. σλς' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 303 χειρογράφου τοῦ ἐνταῦθα Μετοχίου τοῦ *Παναγίου Τάφου* εὑρηται· «Διάλεξις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης γενομένη πρὸς τινα Ἴταλὸν / περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιχειρήματα σ' ἐκ τῆς διαλέξεως τῆς κατὰ πρόσ/ταξιν τοῦ βρασιλέως κῦρ *Μανουὴλ* τοῦ πορφυρογεννήτου γενομένης παρὰ / τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυρίου *Βασιλείου* τοῦ Ἀχριδιανοῦ πρὸς/

τὸν ἀπὸ Ἰταλίας ἔλθοντα κατὰ πρόσταξιν καὶ θέλησιν τοῦ πάπα Ῥώμης εἰς τοῦτο / αὐτό. Διαλεχθέντες γὰρ πρότερον περὶ τινῶν ἐτέρων, οὕτω καὶ περὶ τῆς ἐκ/πορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν διάλεξιν ἐποιήσαντο»¹.

Μανουὴλ ὁ Δισύπατος ὁ καὶ *Ψαρῶς* (1250 καὶ ἐξῆς). Ἐν τοῖς ὑπὸ *Ph. Meyer* περὶ Ἄθω ἐκδιδόμενοις σ. 188—189 φέρεται α.. ὁ δὴ γεγονός, ὁ μὲν Κωνσταντινουπόλεως αὐτίκα παρόντων καὶ ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ψηφισάντων, χειροτονεῖ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκης μητρόπολιν τὸν ἀγιώτατον καὶ ὁμολογητὴν γενόμενον ὑστερον κῦρ *Μανουὴλ* τὸν Δισύπατον». Διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τὸν Ἱερισσοῦ *Μιχαὴλ Πρωτάνου*, ὅστις εἶχε ψηφισθῆ Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτός. Μετίτω ὁ ζητῶν πλείω τὸ ἔγγραφο.

Κατὰ τὸ 1234 ἐν Καλλιουπόλει ἐγένοντο αἱ ψῆφοι κατὰ τὸ ἄνωθι ἔγγραφο.

Περὶ τούτου δὲρα καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ *A. Mordtmann* ἐν *Παραρτήματι* τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου K'—KB', σελ. 72 εἰρημένα.

Ἐπίσης ἱστορικὰ μέτιθι τὰ ἐν *Παχυμ.* τ. Α', σ. 102 (ἐκδ. Βόννης), ἐνθα ἀναφέρεται *Μανουὴλ ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ τοῦ πικίλην Ψαρῶς καὶ Δισύπατος* καὶ τὰ παρ' *Ἐφραίμ*, στ. 9473² δπου λέγεται. . .

πρὸς δ' αὐτὸν *Μανουὴλ* τῷ Θεσσαλονικέων μονῇ παραδέδωκεν αὐτὸν διάγειν.

Μακάριος. Παρὰ *Καντακουζηνῶν* (ἐκδ. Βόννης), τ. Β', σ. 212—213 καὶ *Μακάριον* τὸν τῆς Λαύρας ἡγούμενον, Θεσσαλονίκης μητροπολίτην ἀποδείξαντες». Κατὰ τὸ 1342.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς κατὰ τὸ 1349. —Δεύτερον μέρος Ὁμιλιῶν τοῦ μεγάλου τούτου ἱεράρχου ὑπάρχει τεθησαυρισμένον ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, συνέχεια τοῦ τόμου τῶν 41 Ὁμιλιῶν, αἵτινες ἐξεδόθησαν ἐκ χειρογράφου ἀποκειμένου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μετοχίου τοῦ

1. Ἡ διάλεξις αὕτη ἢ μεταξὺ *Λατίνου* καὶ *Γραικοῦ* κατέχει τὰ φύλλα σλς' καὶ σλς'α τοῦ χειρογράφου, ἧτοι μόνον τρεῖς σελίδας πυκνῶς γεγραμμένας, ἐκάστης σελίδος ἀπαρτιζομένης ἐκ τριάκοντα σειρῶν. Τὸ χειρόγραφον εἶναι ἀνάμικτον χαρτῶν μικροῦ ἄου σχήματος, ποικίλης ὕλης καὶ γραφῆς διαφόρου, ἀνηκούσης εἰς τὴν ΙΔ' καὶ ΙΕ' ἐκατόνταετηρίδα, ἴσως δὲ καὶ ΙΖ' ἐν τισι. Μέτιθι καὶ *Δημητράκοπούλου Ὁρθόδ.* Ἑλλ. 22—23.

2. Περιέργον δτι ἐν τῷ *Καταλόγῳ* τῷ ἐπισυνηημένῳ οὐδεμία σημειοῦται παραπομπὴ ἐν λ. *Μανουὴλ*, ἢ ἐν λ. *Θεσσαλονίκη*.

1. Ἐτερος τοῦ ἐν ἐπιγραφῇ Θεσσαλονίκης ἀναφερομένου *Ἰωάννου*, περὶ οὗ δὲρα μεταξὺ ἄλλων Ἀστυγραφίας σ. 18.

Παναγίου Τάφου χειρογραφήντος κατά τὸ 1563 ὑπὸ τοῦ α...ιερομονάχου τῆς ἀγίας Ἀναστασίας... Περὶ τούτου δρᾷ Ἔργα καὶ Ἡμέρας τοῦ μακαρίτου Δέρκων Νεοφύτου (σελ. 242 κ. ἐ.), ὅστις, Κασσανδρείας ὢν, εἶδε τὸ μακεδονικὸν χειρόγραφον. Ὁ ἡγούμενος ἀρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος διεβεβαίωσεν ὅτι σφάζεται ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ καὶ εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἱεράρχου διὰ μελάνης μόνον, ἄχρωμάτιστος (πρβλ. σ. 244 Ἔργων).

Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ ὑπάρχει ἐν Turcogr. σ. 192, τὸ δὲ λείψανον τοῦ θεοῦ πατρὸς κεκολοθωμένον σφάζεται νῦν ἐν τῷ ἱερῷ ναφ̄ τοῦ ἀγίου Νικολάου μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῆς μητροπόλεως μετενεχθέν.

Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, ὁ τὸν Παλαμῶν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ θρόνῳ Θεσσαλονίκης διαδεξάμενος μετὰ τὸ 1354. Ὅρα περὶ τούτου ἐν τῇ Βυζαντιακῇ Φιλολογίᾳ τοῦ κ. Krumbacher.

Ἰσίδωρος ὁ Γλαβᾶς (1379), ὁ ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νείλου τοῦ Κεραμειῶς ἀκμάσας καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1384 καθιρεθείς. Πρβλ. ἰκνὰ παρὰ Γεδεῶν (Π. Π. σ. 444), καὶ Acta Patriarch. Β', σ. 85 κ. ἐ., καὶ Δεξικὸν Βουτυρᾶ ἐν λ. Πατριάρχαι (Νείλος), καὶ Ἀνάλεξι. Ἱεροσ. Σταχολ. Α', σ. 471.

Ἐπὶ τούτῳ ὑπάρχει νῦν ἐκδεδομένη Μονωδία τοῦ σοφωτάτου λογιωτάτου κυροῦ Ἰβάνκου¹.

Ὁ κ. Σάθας ἐν Μεσαιων. Βιβλ. τ. Γ', σελ. 46' ἀναφέρει καὶ χειρόγραφον αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐν ἔτει 6837, φορέσαντος τὸ μέγα σχῆμα Οὐγγροβλαχίας Ἀνθίμου, δύο ὡς ἐγγράφα αὐτοῦ κατὰ τὸ 6897 (= 1389) ἐδημοσιεύθησαν ἐν ταῖς Κανονικαῖς Διατάξεσι τοῦ κ. Γεδεῶν (τ. Α', 21—23 καὶ 24—26).

Γαβριήλ². Τῷ 1394 εὑρίσκομεν αὐτὸν

1. Ἐδημοσιώθη ὑπὸ E. Legrand, ἐν τῷ Α' τεύχει τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου 1893, σ. 105—108.

2. Γαβριήλ Θεσσαλονίκης Ὀμιλία ὑπεδιδίχθησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ πανσοσιολογιωτάτου σχολάρχου τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Κλεοβούλου ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν χειρογράφῳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τὸ χειρόγραφον, ὅπερ εἶδομεν, ἀνήκει τῇ ΙΕ' ἑκατονταετηρίδι, βεβαίως δὲ καὶ αἱ ἐν αὐτῷ Ὀμιλίας τοῦ Γαβριήλ Θεσσαλονίκης ἀνήκουσι τῷ Γαβριήλ, τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν ἀνωτέρω.

Τὸ χειρόγραφον, κατὰ τὸν Περιγραφικὸν Κατάλογον τῶν χειρογράφων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ὃν πόνοις πολλοῖς φιλοπόνησεν ὁ μακαρίτης Χεμμώνιος, φέρει ἀριθμὸν NH', ἐπιγράφεται δὲ, Γαβριήλ ἀρχιεπισκόπου

ἐξαρχικῶς σὺν τῷ Βερροίας Δανιὴλ ἐν τῷ Ἀθῶ (Ph. Meyer, αὐτόθι, σ. 196).

Συμεῶν (1410—1430), περὶ οὗ ὄρα ἐν Φαβρικίῳ Ἑλλ. Βιβλιοθήκης τ. Π', σ. 96, καὶ ΙΑ', σ. 82, 300. Τοῦ Συμεῶν τούτου ὑπάρχουσι χειρόγραφα ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ἅτινα δὲν εἶδομεν.

Χειρόγραφον χαρτῶν τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος ὑπ' ἀριθ. 181 ἐν τῇ ἐνταῦθα Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου τεθησαυρισμένον περιέχει καὶ ἄΤριῶδια προσόμοια τοῖς τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος, ψαλλόμενα κκθ' / ἡμέραν εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, / ποιηθέντα παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης κυροῦ Σϋ/μεῶν» (φυλ. 84—90).

Νύμφων (οὕτω). «Ὁ ἅγιος, ὁ πατριάρχης, τῆς Θεσσαλονίκης τότε ὢν», κατὰ τὸ 1450, μνημονεύεται ἐν ἐγγράφῳ τῆς Μονῆς τῶν Μετεώρων δημοσιευομένῳ ἐν σ. 441—447 τοῦ συγγράμματος τοῦ Heuzey, ὅπερ ἐπιγράφεται «Mission Archéol. de Macédoine» (ἐν Πιρσιόις 1876, 4ον¹).

Νήφων. Κατὰ τὸ 1484 (6992 ἄ. κ. κ.) ἐπὶ Συμεῶν πατριάρχου ὑπογράφων τὴν κατὰ σιμωνίας συνοδικὴν πρᾶξιν, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τοῦ φιλοπονωτάτου κ. Ἐ. Σταματιάδου, τοῦ σχμίου ἱστοριογράφου ἐν σ. 35—35 τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ Συλλέκτων.

Μάξιμος, ὁ τὸ πρῶτον νῦν διὰ τοῦ ἀνωτέρω δημοσιεύματος γνωστὸς γενόμενος. Κατὰ τὸ 1488. Ὅρα τὸ πανομοιότυπον.

Ἰωάσαφ, ἕτερος τοῦ Ἀργυροπούλου κατὰ τὸ 1531.

Τὴν πληροφορίαν καὶ χρονολογίαν ταύτην

Θεσσαλονίκης Ὀμιλία. Εἶναι χαρτῶν, ἔχει ὄψος μὲν 0,30 καὶ πλάτος 0,21 ἑκατοστομέτρων, ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ 269 φύλλων, ὧν ἐκάστη δίστηλος, ἐξ 26—28 σειρῶν.

Αἱ Ὀμιλίας εἶναι ἕξ πρὸς ταῖς ἐξήκοντα. Ἡ μὲν πρώτη ἔχει ὑποκείμενον τὸ θέμα Περὶ φόβου Θεοῦ ἀρχεται δὲ «Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· οἶδα ὅτι ὀφείλω καὶ συνεχῶς ἐπ' ἐκκλησίας ὀμιλεῖν ὑμῖν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας», ἡ δὲ τελευταία, ἥτοι ἡ 66η, πραγματεύεται Περὶ τοῦ μεμνησθᾶς διηγετικῶς τῆς μελλούσης κρίσεως, καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ ἀγάπης, ἀρχεται δὲ «Ἀγαπητοί μου ἀδελφοί· χαρὰ καὶ στέφανός μου, χαίρω καὶ εὐφραίνομαι ὁρῶν ὑμᾶς».

Τὸ α καὶ τὸ ν διπλάς ἔχουσι τὰς ἐπ' αὐτῶν στιγμᾶς. Ἐν ἐκάστῃ ὀμιλίᾳ ἀρχῇ σεσημειώται ἐκ πόσων φύλλων ἀπαρτίζεται αὐτή.

1. Διορθωτέα καὶ ἡ αὐτόθι ἐν σελ. 468 παραπομπῇ ἀντὶ 343 εἰς 443.

κατέχουμεν ἐκ γράμματος ἀποκειμένου ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, εὐπερ ἀντίγραφον ἀνεκοινώσατο ἡμῖν πάνυ προφρόνως ἡ Α. Ε. ὁ ἄρχων Μέγας Λογοθέτης Σταυράκης βέης Ἀριστάρχης. Τὸ γράμμα χρονολογεῖται μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδ. δ'. Ἡ Α. Ε. ὁ μοναδικὴν συλλογὴν τοιούτων ἐργασιῶν μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμελείας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καταρτίσας, ἠγαθύνθη νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν τὴν περὶ τοῦ Ἰωάσαφ σημαίνουσαν ταύτην σημείωσιν καὶ ἐτέρας σημειώσεις περὶ Θεωνᾶ, αἵτινες ἐν οικείῳ τόπῳ σημειοῦνται.

Μακάριος ἀπὸ Μηθύμνης προυβιβάσθη εἰς τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ 1531. Ἀπεβίωσεν ἐν τῇ κατὰ τὴν Λέσβον Μονῇ τοῦ Λειμώνος τῇ 12 Ἀπριλίου 1546. Ταῦτα κατὰ σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ἐν *Κωνσταντινουπόλει* τῆς 15 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους.

Κατὰ τὸ 1538 ὡν πρώην Θεσσαλονίκης ἠγόρασε τὸ ὑπ' ἀριθ. 485 ἐν τῇ Συνοδικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας ἀποκειμένου χειρογράφου *Λεξικόν*. Πρβλ. *Ἐπιτομὴν Χειρογράφων*. . . ὑπὸ Ἰακ. Βατοπεδινού, 1896, σ. 10.

Θεωνᾶς ὁ Α', μετὰ τὸ 1537; ὁ καταρτίσας τὴν πεπαλαιωμένην Μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας τὴν ἐν Χαλκιδικῇ. Τούτου ἡ φήμη μέχρι σήμερον καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Χαλκιδικῇ μεγάλη καὶ ἱερὰ, ἡ δὲ μνήμη γεραίρεται τῇ τετάρτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν. Πότε ὀριστικῶς ἐγένετο μητροπολίτης ὁ Θεωνᾶς, ἀγνοοῦμεν, οὐδ' ἐξετάζομεν. Αἱ ὑπάρχουσαι εἰδήσεις περὶ τοῦ ἀνδρός εἶναι συγκεκριμένα καὶ ἀντιπίπτουσαι ἀλλήλαις· οὐχ ἤττον δύνανται νὰ συνδυασθῶσιν οὕτως, ὥστε νὰ διακρίνωμεν δύο διαφόρους Θεωνᾶς, Α' καὶ Β', πρεσβύτερον καὶ νεώτερον. Ὅτι δὲ πρόκειται περὶ δύο προσώπων ἐγνωμοδότησεν ἤδη καὶ ὁ κ. *Legrand*¹ πρὸ ἐτῶν.

Ἠγούμενος ἐκλεγείς τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἔζησε θεοφιλέστατα, μέρος δὲ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου σφάζεται ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ, καθ' ἃ εἶπεν ἡμῖν ὁ τῆς Μονῆς τῶν Βλαταίων ἠγούμενος κ. *Καλλίνικος*, ἐν ἀργυρῷ περιβλήματι. Ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Ὑπαπαντῆς ἐν Θεσσαλονικῇ ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου δεξιᾷ τῆς εἰκόνος τῆς Ὑπαπαντῆς ἐζωγράφεται ἡ ἁγία Ἀναστασία, ἀριστερᾷ δὲ ὁ ἅγιος Θεωνᾶς ὡς

ἀρχιερεὺς, ἐπίσης δὲ καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ κλίτει τῆς *Λαγουδιανῆς*¹.

Ἡ Α. Ε. ὁ Μ. Λογοθέτης ἀνεκοινώσατο ἡμῖν γράμμα τοῦ Θεωνᾶ τούτου τῷ Μοναστηρίῳ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἐπιδοθέν, δι' οὗ ὁ Θεωνᾶς ἀφορίζει τοὺς σφετεριζομένους τὰ ἀριερώματα τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἰωήλ (Ὑπαπαντῆς). Τὸ γράμμα φέρει χρονολογίαν ζμθ' (=1541) μηνὶ Μαίῳ ἰνδικ. ιδ'².

Θεωνᾶς ὁ Β', κατὰ τὸ 1546—1566 ἔτερος ἢ ὁ παρὰ τῷ Σεβ. ἀγίῳ Ἀμασειᾶς μνημονευόμενος. Οὗτος εἶναι ἐξάπαντος ὁ ἐν *Turcogr.* σ. 204, 250, 273 ἀναφερόμενος, οὗ αὐτόθι (σ. 268) καὶ ἡ ὑπογραφή. Ἡ ἐν *Turcogr.* ἐπιστολὴ αὐτοῦ est *epistola Theonae, metropolitae Paronaxiae*. Postea *Thessalonicae factus fuit Metropolitae*, γράφει *Θεοδόσιος ὁ Ζυγομαλᾶς*. Ἐχρημάτισε καὶ ἔξαρχος τοῦ πατριάρχου, εἶναι δὲ ὁ κατὰ τὸ 1564 ἐν τῇ παραιτήσει τοῦ Ἰωάσαφ παρευρεθείς καὶ ὑπογράφας ὡς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Οὗτος εἶναι ὁ Θεωνᾶς, ὁ τὸν πρόλογον τῶν *Διδαχῶν Ἀλεξίου τοῦ Ραρτοῦρου* (1560 Ἐνετίῃσι) συντάξας, ὃν ὁ κ. *Legrand* ἀναδημοσιεύει ἐν τῇ *Bibl. Hellénique*, τ. Α', σ. 310, 312, καὶ οὐχὶ ὁ ἕτερος Θεωνᾶς ὁ γενόμενος ἠγούμενος τοῦ Μοναστηρίου τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας. Καὶ ὁ κ. *Legrand* ποιεῖται διάκρισιν ἀμφοτέρων.

Ἡ Α. Ε. ὁ ἄρχων Μ. Λογοθέτης ὑπέδειξεν ἡμῖν ὅτι κατὰ *Legrand Bibl. Hellénique* (ΙΖ' αἰῶνος) ὁ Θεωνᾶς καὶ κατὰ *Σεπτέμβριον* τοῦ 1567 ἦτο Θεσσαλονίκης.

Ἰωάσαφ ὁ Ἀργυρόπουλος ἀπὸ τοῦ 1566—1575. Κατὰ τὸ 1569 ὑπάρχει ἔγγραφον ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τῶν Βλαταίων σφζόμενον περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου ἐν Θεσσαλονικῇ. «Ὁ Ἰωάσαφ ἔλεψ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης ὑπέριμος καὶ ἔξαρχος πάσης Θετταλίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου, προκαθήμενος συνοδικῶς μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν τῷ Ἰανουαρίῳ τοῦ ζοζ (=1569) θεσπίζει ὅτι ὁ ἅγιος Ἀθανά-

1. Ὁ ναὸς οὗτος ἀνῆκε τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ὡς καὶ ὁ τῆς Παναγίας *Λεξιᾶς* (Δέξιας). Εἶναι νῦν ἀμφοτέροι ἐνοριακοί.

2. Πρβλ. καὶ τὰ παρὰ *Συναξαριστῇ* τῆς 4 Ἀπριλίου αὐτοῦ Θεωνᾶς ὁ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Παντοκράτορος ἀσκήσας, ὕστερον δ' ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης γενόμενος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

1. Ὁρα κατωτέρω.

Η μαζική γένεση αφ' ἑ
 ἑξῆς πρὸς ταῦτα

1
 ἡ δὲ μαζική γένεση αφ' ἑ
 ἑξῆς πρὸς ταῦτα

4
 ἡ δὲ μαζική γένεση αφ' ἑ
 ἑξῆς πρὸς ταῦτα

5
 ἡ δὲ μαζική γένεση αφ' ἑ
 ἑξῆς πρὸς ταῦτα

Κο Διζή... αρτιμεκ

ωιζοεαζγα.ιζζκ

3 *[Handwritten scribbles]*

3 *[Handwritten scribbles]* βεβαγος

6 *[Handwritten scribbles]* μαμασιβεβγος

[Large handwritten scribbles] μαμασιβεβγος

σιος είναι και ἀνήκει τῇ Μονῇ τῶν *Βλατιάδων* (οὕτω), ἅτε ἀγορασθεῖς καὶ ἀφιερωθεῖς αὐτῇ ὑπὸ τοῦ *Βερροίας Θεοφάνους τοῦ Μαλάκη* »¹.

Ὁ διδάκτωρ κ. *J. Moriltmann* ἐπέδειξεν

ἡμῖν ἐν Θεσσαλονί-
κη ἀντίγραφον δε-
μοιον συντομογρα-
φήματος τοῦ *Ἰω-
άσαφ*, ὅπερ εὐρίζεται
ἐν τῷ ἰσογαίῳ ὑπὸ
τὴν ἀψίδα ἐν τῷ

αὐτόθι δ'ζαμίῳ τῆς ἁγίας *Σοφίας*, ἧς τὸ ἀρ-
χαῖον σχέδιον μετὰ τὴν γενομένην πυρκαϊᾶν
κάλλιον διευκρινίσθη. Περὶ τῶν λοιπῶν ὄρα τὰ
ἄνωθεν γεγραμμένα ἡμῖν².

Μητροφάνης μετὰ τὸ 1585 ἐπὶ πα-
τριάρχου *Θεολύππου*. Ὅρα *Μυστακίδου Σέλλε*
Πατριαρχ. Ἱστορίας, σ. 37. Ἐκ σημειώσεων
Μαρίνου Κρουαίου.

Γαβριὴλ τῷ ἀφ'ἧζ' (1597) γράφει *Με-
λέτιος ὁ Πηγᾶς*, ὁ σφώτατος ἐκεῖνος πατριάρ-
χος Ἀλεξανδρείας, τῷ Θεσσαλονίκης, μὴ ὄνο-
μάζων ὁμῶς αὐτόν, ἐπιστολὴν, δι' ἧς προσκαλεῖ
καὶ αὐτόν ἵνα ἄψηται τῆς εἰς βασιλεύουσιν

1. Περὶ *Ἰωάσαφ* ὄρα καὶ *Turcogr.* 67, 506.

2. Ἐνταῦθα ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραλάβωμεν ἐκ
σπανιωτάτου βιβλίου, τοῦ Ἡμερολογίου τοῦ *Γερλαχίου*
(*Tagebuch* τοῦ *Stephan Gerlach*, ἐν Φραγκφούρτῃ
τῷ 1674 σγ. μεγ.), ὀλίγας τινὰς σημειώσεις περὶ τοῦ
Ἰωάσαφ τούτου. Ἐν σελ. 200 λέγει ὁ *Γερλάχιος* κατὰ
Μάιον τοῦ 1577 ἐπισκεψάμενος τοὺς ἐν τοῖς Πατριαρχεί-
οις... ἤκουσε νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ *Πατριάρχου*
Θεσσαλονίκης, ὅστις εἶναι ἀνὴρ ἐδόδομηκοντούτης,
πολύπειρος, μὲ μακρὰν γενειάδα ἄρτι δ' ἐπανῆλθεν ἐξ
Ἀγγιᾶλου, ὅπου εἶχε μεταβῆ ἵνα παρευρεθῆ εἰς τοὺς
γάμους τοῦ υἱοῦ τοῦ *Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ* . .

Ἐν σελ. 209 φέρονται πάλιν τάδε: Τῇ 17 Ἰουνίου
ὁ *Γερλάχιος* εἰς τὰ Πατριαρχεῖα μεταβάς εἶδε τὸν
Πατριάρχην Θεσσαλονίκης ἐπὶ ὄνου καθιζόμενον, μόνον
δὲ ὑφ' ἐνός μοναχοῦ προπορευομένου συνοδευόμενον».

Καὶ πάλιν ἐν σελ. 210 ὁ *Γερλάχιος* λέγει ὅτι ἐν τοῖς
πατριαρχείοις ἐπισκέψατο τῇ 18 Ἰουνίου τὸν πατριάρ-
χην Θεσσαλονίκης, μετ' οὗ πολλὰ ἀντήλλαξε καὶ περὶ
τῆς ἀπασχολούσης τότε τοὺς ἡμετέρους καὶ τοὺς δια-
μαρτυρομένους *Ἀγγουσιανῆς Ὁμολογίας*. Ὁ *Γερλάχιος*
λέγει ὅτι ὁ πατριάρχης Θεσσαλονίκης «εἶναι βραχὺς τὸ
ἀνάστημα, ἀλλὰ παγὺς, εὐπρόσωπος μὲ μακρὰν καὶ
πλατεῖαν ὑπόφαιον γενειάδα, φιλόφρων. ἀλλὰ καὶ
σοβαρὺς, εὐγενοῦς οἰκογενεῖας, καὶ μέγας φίλος *Μιχαὴλ*
τοῦ *Καντακουζηνοῦ*. Θεωρεῖται ἐν γένει νουνεχῆς ἀνὴρ,
ἔχει δὲ παρ' αὐτῷ 5 ἢ 6 μοναχοὺς». Ὁ *Γερλάχιος*,
κατὰ τὸ σὺνθεσ αὐτῷ, ἠρώτησε πολλὰ περὶ Θεσσαλονί-
ης, ἅτινα ἐν σελ. 210 αὐτόθι ἀναγράφονται.

ἀγούσης. Ἡ ἐπιστολὴ ἀρχεται «Γνωρίζομεν
τῇ ἡμετέρῃ ἀγάπῃ, ὅτι ἀποθανόντος *Θεοφά-
νου* τοῦ πρώην Ἀθηνῶν ἐν Κωνσταντινου-
πόλει, θάνατον ὀξύν» (αὕτη εἶναι ἡ 146η
τὴν σειρὰν ἐν τῷ χειρογράφῳ τῆς Θεολογικῆς
σχολῆς τῷ ὑπ' ἀρ. PK). *Θεοφάνης* ὁ Ἀθηνῶν
εἶναι ὁ *Καρούνης*.

Σωφρόνιος τῷ ζ' (=1606) *Δεκεμ-
βρίου* ε' ἐπειδὴ ἡ Θεσσαλονίκη τὸν οἰκεῖον
ἀπέβαλε ποιμένα ἐξέλεγε ὁ *Σωφρόνιος* συνυ-
ποψηφίους ἔγων τὸν τότε Μέγαν πρωτοσύγ-
κελλον *Μητροφάνην* καὶ τὸν λογιώτατον
πρωτοσύγκελλον ἐφημέριον τῆς Χρυσοπηγῆς
Ἰγνάτιον. Τοῦτον παραιτησάμενον διεδέξατο
τῷ ζ' (=1608) κατὰ Σεπτέμβριον ὁ
Ζωθιμᾶς, ὁ ἀπὸ *Κίτρους*.

Haῖδιος κατὰ τὸ 1611—1621. Περὶ
τούτου ὄρα ὅσα ἐκ κώδικος ἀνήκοντος τῷ
ἡμετέρῳ Συλλόγῳ ἐδημοσιεύθησαν ἐν σελ. 89
τοῦ *Παραρτήματος* τοῦ K'—KB' τόμου.

Τῇ ἀξιώσει τούτου κατὰ τὸ 1616 ἡ ἀπὸ
Νεοφύτου τοῦ Β' ἀποσπασθεῖσα ἐπαρχία *Κασ-
σανδρείας* ἐπανέρχεται εἰς τὸ πρῶτον καθεστῶς
καὶ ὑποτάσσεται τῇ μητροπόλει Θεσσαλονίκης¹.

Ἀθανάσιος², ὁ κατὰ Μάρτιον τοῦ 1634
γενόμενος πατριάρχης, ὁ *Πατελλάριος*. Τοῦτον
δὲ ἐν τῷ θρόνῳ Θεσσαλονίκης ἀμέσως τῇ 16
Μαρτίου διεδέξατο ὁ

Δαμασκηνός, τέως οἰκονόμος τῆς μη-
τροπόλεως Θεσσαλονίκης διατελών (*Γεδεῶν*
II. II. σελ. 559).

Τοῦτον, καθαιρεθέντα³ ἐπὶ *Κυρίλλου* τοῦ ἐκ
Βερροίας, διεδέξατο ὁ *Πολυανῆς*

Καλλίνικος τῇ 27 Ἰανουαρίου 1636.

Ἀθανάσιος, τὸ βον προεδρικῶς. Πότε
ἀγνοοῦμεν. Ὁ Σεβ. ἅγιος Ἀμασείας ἀναφέρει
τὸ ἔτος 1639. Καὶ ὁ κ. *Γεδεῶν* (II. II. 569)
λέγει ὅτι ὁ *Παρθένιος* φιλαδέλφῳ διαθέσει ἔδω-
κεν αὐτῷ τὴν Θεσσαλονικὴν ἔχοντι ἄμα καὶ
τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Μονὴν τῶν *Βλαταίων*.
Ἄλλ' ἐν τῇ *Νομικῇ Συναγωγῇ* ἀναγινώσκο-
μεν τάδε:

«Ἐπειδὴ ἡ ἁγιωτάτη μητρόπολις Θεσσα-
λονίκης ἔμεινεν ἀπροσίτατος ὑπὲρ τὸν τριετῆ
χρόνον διὰ τὸ (οὕτω) ἐν αὐτῇ κατὰ προεδρίαν
ἀρχιερατεύοντα ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον κύρ

1. Κατ' ἀνέκδοτον σημείωσιν παρ' ἡμῖν.

2. Κατὰ τὴν *Νομικὴν Συναγωγὴν Δοσιθέου* (φύλλ.
123a) ὁ *Δαμασκηνός* ἔλαβε προεδρικῶς τὴν *Κασσαν-
δρείαν* κατὰ τὸ 1643.

3. Ὅρα τὰ κατωτέρω περὶ τούτου.

Ἀθανάσιον καταλιπόντα αὐτὴν καὶ ἀναχωρήσαντα εἰς τὰ μέρη τῆς ἄνω Μυσίας, ὡς ἀντικρὺ φαίνεται... ἐγένετο ὁ ἐν ἱερομονάχοις

Θεόκλητος τῷ Ἰουλίῳ κα', 1646.

Ἀθανάσιος ὁ πατριάρχης, περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμῖν, τῇ 30 Ἰουνίου «ἐξεβλήθη τοῦ Ὁρόνου ἔτε: ἀγνῶ» καθ' ἃ ἐσημειωσάμεθα ἄλλοτε ἀναγνόντες ἐν βιβλίῳ σπανιωτάτῳ, οὗ ἡ ἐπιγραφή: «Ἀθανασίου/δήτορος ἱερέως/τοῦ Βυζαντίου Ἀντιπατελλάρου» ἐν Παρισίοις (1655) εἰς 4ον, περὶ οὗ ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ.

Ἐτελεύτησεν ὁ Ἀθανάσιος τῇ 5 Ἀπριλίου 1654 ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῆς παρὰ τὴν πόλιν Ἰγυβη κατὰ τὴν ἐκ Μόσχας εἰς τὰ ἴδια ἐπιστοφὴν¹.

Τὸν Θεόκλητον παραιτησάμενον διεδέξατο ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος

Ἰωακείμ κατὰ Ἰανουάριον (κα' τοῦ 1651). Καὶ κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1661 εὐρίσκουμεν αὐτόν. Ὅρα Παπαδοπούλου Κεραμέως Ἱεροσολ. Βιβλ. τ. Α', σ. 460. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωακείμ ἐγένετο Ῥόδου.

Διονύσιος, ὁ τέως πατριάρχης μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμηνικοῦ θρόνου παραιτήσιν κατέσχε τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦ 1670 προεδρικῶς, περιοδεῖαν δὲ ἐποιήσατο καὶ ἐν τῇ Χαλκιδικῇ. Ταῦτα κατὰ τὴν Νομικὴν Συναγωγὴν τοῦ Δουσιθέου. Ἠβδλ. Γεδεῶν Π. Π. σ. 589. Εἶτα δ' ἐκλέγεται τῇ 11 Μαρτίου 1671 ὁ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς καὶ λογιώτατος

Ἀναστάσιος.

Μελέτιος. Τῷ 1672 εὐρίσκουμεν αὐτόν συνυπογράφοντα ἐν τῇ «Ἀποκρίσει πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας», καταγεγραμμένη ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ, 1881, σ. 88—91. Ὅρα Παπαδ. Κεραμέως Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. τ. Α', σ. 335—6.

Νεόφυτος, ὁ τῷ 1680 εἰς Νικομήδειαν μετατεθείς.

Μεθόδιος, ὁ παρὰ τῷ σιβατμιωτάτῳ ἀγίῳ Ἀμασείας κατὰ τὸ 1696 ἀναφερόμενος εὔρηται τῷ 1689 ὑπογεγραμμένος ἐν πράξει **Καλλινίκου Β' Κωνσταντινουπόλεως** ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ Τραπεζοῦντος **Νεκταρίου**, ἧς τὸ πρωτότυπον εὔρηται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος. Τοῦτον διεδέξατο ὁ

Ἰγνάτιος, ὅστις τῷ 1698 ἤδη ὑπογρά-

φει σιγγιλιῶδες γράμμα ἐπὶ τῇ συνενώσει τῆς ἐξάρχικης Κερατοῦντος μετὰ τῆς Τραπεζοῦντος¹.

Ἐπὶ τοῦ Ἰγνατίου τούτου «**ΣΡΙΩΕ ΤΕΙ ΔΨΕ**» συνετελέσθη ἡ μητρόπολις καὶ

**ἌΝΟΙΚΔΟΜ ΗΘΗΑΝ
ΦΑΠΑΡΟΝ** ἰ δι' ἐξόδου τοῦ πανα-

ργιωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Ἰγνατίου, /ἐκ νήσου Λέσβου/ ἄλλαι μὲν βου-
νται ἀνθρώπων /ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει». Ἐπὶ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1890 καὶ ἡ ἐπιγραφή τῆς μητροπόλεως συναπώλετο. Ἐδόθη ἡμῖν ἡ ἐπιγραφή ὑπὸ τοῦ διδάκτορος κ. **J. Mordtmann**, ἰδη-
μοσιεύθη ὁμῶς καὶ ἐν τῇ Ἀστυγραφίᾳ Θεσσαλονίκης τοῦ Χατζηγιάννου, σελ. 17.

Τὸν Ἰγνάτιον τοῦτον εὕρομεν συνυπογράφοντα τὸ ἐπὶ **Κυρίλλου τοῦ Δ'** ἀγγελιτήριον γράμμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ Φιλαδελφείας **Μελετίου**, τοῦ ἐν Βενετίᾳ, κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1712².

Εἶναι ἄρα γε ὁ αὐτὸς Ἰγνάτιος, ὁ κατὰ τὸ 1723 ὑπογράφων ἐν Ὁμολογίᾳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἀποστολικῆς Καθολικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἧτις εὔρηται ἐν χειρογράφῳ τοῦ Μετοχίου ὑπ' ἀριθ. 222, ἐπὶ Ἱερεμίῳ τοῦ Γ' γεγονοῦν; Δὲν ἐζητάσαμεν.

Ἰωακείμ. Κατὰ τὸ 1740—41 ὑπογράφει ἐν ἐγγράφοις τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅρα πανομοιότυπον ἐν πίνακι Α ὑπ' ἀριθ. 1.

Γαβριήλ (1750 — 1758), ὑπογραφεὶ αὐτοῦ, αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 2.

Θεοδόσιος ὁ **Μαριδάκης**, Κρής, Ἱεροσοῦ ἐπίσκοπος, εἶτα τῷ 1767 Θεσσαλονίκης θεοφιλῶς αὐτὴν ποιμένας καὶ ἀπὸ τοῦ 1769 πατριάρχης οἰκουμηνικός. Τούτου εἰδομεν ἐν Κιαισρείᾳ διατρέθοντες ἐν μεμβράνῃ σιγγιλλιον περὶ τῆς ἐν Ζινδζιδερεῖ μονῆς τοῦ **Τιμίου Προδρομοῦ** κατὰ τὸ 1771 ἐκδομένου, ὅπερ καὶ ἀντεγράψαμεν³.

Δαμασκηνὸς Β', ὁ ἐξ Ἀργυροκάστρου, μαθητεύσας ἐν Ἰωαννίνοις, εἶτα δὲ ἐν τῇ

1. Τὸ σιγγιλλιον, σφῆζόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς μητροπόλεως Τραπεζοῦντος, ἰδημοσιεύθη ἤδη, ἄνευ ὁμῶς τῶν ὑπογραφῶν. Ὅρα Π. Τριανταφυλλίδου Φυγάδες, σ. 137 καὶ ἐξῆς.

2. Βελλοῦδου Χρυσόβ. καὶ γράμματα τῶν οἰκουμηνικῶν πατριαρχῶν, ἐν Βενετίᾳ, σ. 66—78.

3. Γεδεῶν Π. Π., σ. 661 διὰ πλείους πληροφορίας ὅρα ὑπογραφήν τοῦ Θεοδοσίου ἐν πίνακι ὑπ' ἀριθ. 3.

1. Ὅρα καὶ Ἐκκλησ. Ἀληθ. ἔτ. III', σ. 260.

Ἀθωνιάδι. Μέγας πρωτοσύγκελλος τὸ πρῶτον, εἶτα *Μελενίου*, καὶ εἶτα τῷ 1769 *Θεσσαλονίκης*. Περὶ τούτου ὄρα τὰ μετὰ τὴν *Ἀλωσιν* τοῦ *Ἰγνηλάντου*, καὶ τὰς ἐμὰς περὶ *Κουρούτσεσμε Εἰδήσεις*, σ. 70, καὶ *Γεδεών Ἀθω* σ. 226. Μέχρι 1780, ὅτε κατὰ *Ἰούλιον*¹

Ἰακώβος ὁ ἀπὸ *Ἱερισσοῦ* καὶ *Ἁγίου Ὀρους*, οὗ ἡ ἐκλογή ἐγένετο ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ τοῦ *ἁγίου Ἰωάννου*, τοῦ κατὰ τὸ *Σεράφ Βουργου* τῆς *Ἐπρωκρήνης*.

Ἄναλωμασι καὶ φροντίδι τοῦ εὐγενοῦς καὶ φιλοκλήου ἀνδρὸς καὶ τὰ μάλιστα φιλοπάτριδος κυρίου *Ἰωάννου Γούτα Κανταντζόγλου* τοῦ *Θεσσαλονικέως*, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανχιωτάτου ἡμῶν δεσπότη κυρίου κυρίου *Ἰακώβου Κωνσταντινουπολίτου*, τοῦ ἀπὸ *Ἱερισσοῦ* καὶ *Ἁγίου Ὀρους*, ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸ 1784 (;) εἰς 4ον. «*Ὁ Παλαμᾶς ἐκεῖνος, ἦτο βίος ἀξιοθαύμαστος τοῦ... Γρηγορίου ἀρχιεπ. Θ. τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦπίκλῆν Παλαμᾶ*»².

Γεράσιμος.—Τοῦ *Ἰακώβου* ἐν *Θεσσαλονίχῃ* θανάτος τὸ 1788, ἐγένετο ὁ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς *Κύπρου* ποτὲ διδάκκαλος *Χρηματίτας*, ὁ καὶ εὐεργέτης τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ *ἁγίου Δημητρίου Κουρούτσεσμε*. Ὅρα τὰ μετὰ τὴν *Ἀλωσιν* τοῦ *Ἰγνηλάντου* σ. 686 καὶ τὰς περὶ *Κουρούτσεσμε Εἰδήσεις*. Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ ἐν πίνακι ὑπ' ἀριθ. 7.

Ἰωσήφ³.

Ἐν χειρογράφῳ χαρτῶφ κώδικι γεγραμμένῳ περὶ τὸ τέλος τῆς *ΙΕ'* ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς *ΙΣ'* ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τὸν τίτλον *Νόμμον*, ἀποκειμένη ὃ ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ *Σταυροπηγιακῇ Μονῇ* τῶν *Βλαταίων ἀναγινώσκειται* εὐθὺς ἐν ἀρχῇ

α αωιβφ Φεβρουαρίου β'

αἴθθεν ὁ ἅγιος *Θεσσαλονίκης*

ακὺρ *Ἰωσήφ*

«ὁ γράφας σύνγκελλος *Ἀνθίμος*».

1. Κατὰ τὸν *Ἰούνιον* τοῦ 1776 ὑπογράφει σὺν ἄλλοις καὶ ἔγραφον περὶ τοῦ *Ἁγίου Ὀρους* ὄρα σ. 241 τοῦ «Haupturkunde» f. d. G. der Athos-Klöster ὑπὸ *Ph. Meyer*, ἐν *Λεψία*, 1894.

2. Ἐκ βίβλου *σπανίας*, ἣν μόλις εἶδομεν παρὰ βιβλιοπώλῃ *Θεσσαλονίκης* ἐπὶ τινὰς μόνον σιγμάς, καθότι δὲν ἔπρεπεν ἴσως νὰ κατέχωμεν σημειώσεις τινὰς ἐξ αὐτῆς. Ἡ χρονολογία τῆς ἐκδόσεως διέφυγεν ἡμᾶς 1784 ἢ 1794; Πανομοιότυπον ὑπογραφῆν τοῦ *Ἰακώβου* ὄρα ἐν πίνακι, ὑπ' ἀριθ. 4.

3. Πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τούτου ὄρα ἐν ταῖς ὄφ' ἡμῶν δημοσιευθείσαις *Εἰδήσεσι περὶ Κουρούτσεσμε* 1888, καὶ κατωτέρω ἐν τῷ πίνακι ὑπ' ἀριθ. 5.

Ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος *Ἀμασειας* τίθησιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1815—1821 ἀρχιερατεύσαντα ἐν *Θεσσαλονίχῃ*.

Μακάριος 1822—1824, ὅτε σημειοῦται ἐν τῷ κώδικι ἡ ὑπογραφή αὐτοῦ, ἣς τὸ πανομοιότυπον ὑπ' ἀριθ. 6 εὔρηται ἐν τῷ πίνακι.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ *Σεβασμιωτάτου ἁγίου Ἀμασειας κ. Ἀνθίμου* ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῶν ὑπὸ τὸν θρόνον *Θεσσαλονίκης* ἐπισκοπῶν ἰδίως τοὺς καταλόγους τῶν *Πολυανῆς καὶ Βαρδαρεωτῶν*, τῶν *Πέτρος*, τῶν *Ἀρδαμερίου* καὶ τῶν *Ἱερισσοῦ καὶ ἁγίου Ὀρους*, ἃς ὁ φιλόμυθος ἱεράρχης τύποις ἐξέδωτο ἐν τῷ τῆς 4 *Μαΐου* 1892 φύλλῳ τοῦ *Νεολόγου*, προπτιθέμεθα ἐνταῦθα καὶ τάδε τὰ ὀνόματα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐκεῖνφ σεσημειωμένων. Ἐν τῇ ἐπισημείωσει ταύτῃ οὐδεμίαν ἠηληθήμεν νὰ ἐπισκοπήσωμεν πηγὴν, ἀλλ' ἀπλῶς περιωρισθημεν εἰς ὅ,τι ἐκ γραπτῶν ἀνεκδότων σημειωμάτων κατέχομεν καὶ δὴ ἐκ *Θεσσαλονίκης* μόνον προερχομένων.

Τὰς σημειώσεις ταύτας κατέχομεν ἐκ χειρογράφου τεύχους, ὅπερ κατὰ τὴν εἰς τὴν *Μονὴν* ἐπίσκεψιν ἡμῶν ἐκ τύχης εἶδομεν ἐν θήκῃ τινὶ καὶ συνεβουλεύθημεν. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο σχήματος μικροῦ ἐπὶ κοινῷ στυποχάρτου κατὰ λήγουσαν τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα γεγραμμένον, ἀκέφαλον καὶ ἀτελὲς δὲν εἶναι κατελειγμένον ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς *Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς*, ὧν κατάλογον συναπῆρτισεν ὁ ἰλλογιμώτατος γυμνασιάρχης κ. *Πέτρος Παπαγεωργίου*. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο κατὰ τετράδια συνερραμμένον καὶ μὴ ἠριθμημένον, περιεῖχεν ἀντίγραφα ἐπιστολῶν διάφορα πρὸς διαφόρους ἀνδρας ἱερωμένους τε καὶ μὴ, ποιμαντικὰς ἐγκυκλίους περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κοινῶν τε καὶ ἰδιωτικῶν ἐν γλώσσῃ τῆς ἐποχῆς ἀπλῆ καὶ σαφεῖ, ἀνῆκε δὲ πάντως τῷ τῆς *Καμπανίας* ἐπισκόπῳ, διότι αὐτοῦ τὸ ὄνομα διεκρίναμεν ἐν τῇ ἀνελιξίῃ τοῦ χειρογράφου, ἐκ τῶν τοῦ ὀνόματος συντομογραφῶν (π. χ. *Καμ. Θε.*, *Καμπ. Θ.*). Περὶ τοῦ χειρογράφου καὶ τοῦ *Καμπανίας Θεοφίλου* τὰ δέοντα εἶπομεν ἤδη ἐν τῇ *Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ* τοῦ ἔτους τούτου¹ συνεκδόντες καὶ διατριβὴν ἐξ αὐτοῦ εἰλημμένην περὶ τοῦ «*εἰ χρεῖα τοῦ ζῆντος καὶ ἐν τῇ Προηγιασμένῃ Λειτουργίᾳ*».

1. *Ἐκκλ. Ἀληθ.* ἀρ. 10 καὶ 11.

Πολυανῆς καὶ Βαρδαριωτῶν¹

Ἰάκωβος *πρώην Πολυανῆς γίνεται Σηλυβρίας ἐπὶ Τιμοθέου κατὰ Νοέμβρ. τοῦ 1618.*

Ἱερόθεος *ἐκ ποδαλγίας ἀποθανὼν τῷ 1792.*

Θεοδόσιος *κκτ' Ἀύγουστ. τοῦ 1793.*

Πέτρας²

Ἀθανάσιος *μεταξὺ 1785—1790.*

Ἱερὸδοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους

Γεράσιμος, ὃν διεδέξατο ὁ

Ἰγνάτιος κκτὰ τὸν Φεβρ. τοῦ 1790 φέρεται. — «Προσεκάλεσαν τὸν Γέροντα ὁ Παναγιώτατος (δηλ. ὁ Θεσσαλονίκης) νὰ ἀπέλθῃ εἰς Θεσσαλονίκην διὰ νὰ χειροτονήσῃ τὸν κύρ **Ἰγνάτιον** ἀρχ[ιερέα] ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ· παρητήθη ὁ πρῶτος κύρ **Γεράσιμος** λαβῶν.. πουγκεῖα λόγῳ παραιτήσεως· ἡ χειροτονία γενήσεται κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ [ἐορτήν;]... ὁ Γέρον δμως δὲν πηγαίνει».

Ἐνταῦθα παρατιθέμεθα καὶ ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τοῦ Καμπανίας **Θεοφίλου**, **Γεωργίου** ὀνόματι, πρὸς τὸν **Ἰγνάτιον**. Αὕτη ἀχρονολόγητος οὕσα ἔχει ὡδε:

Τὴν ὑμετέραν σεβαστὴν μοι πανιερότητα ταπεινῶς προσκυνῶ, νοερῶς κατασπλαζόμενος τὴν ἱεράν της δεξιάν.

«Καίκεν τὸ βουλομένην, καίκεν πολὺ κέρδιον ἦεν, τὸ ἀπαξ ποτε νὰ ἀκούσω τὸν πολυπόθητόν μοι ὡς ἀδελφὸν κύρ Ἰγνάτιον νὰ ὑψώθῃ εἰς τὸ ἀκρότατον ὑπερποούμενον τοῦτο σημεῖον· καὶ δὴ, ὡς τῆς ἀγαθῆς τύχης, τὸν ἀκούω ὑψωθέντα πλεόν εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον, καὶ βλέπω ἐκπεπληρωμένην μοι τὴν εὐχὴν· συγχαίρω τοίνυν αὐτῇ ἢ μάλλον εἰπεῖν τοῖς... μασιν ταῦτα γὰρ αὐτῆς, ἢ αὐτῇ τούτων ἐχρηξεν ἤδη ὑψώθη τὸ φῶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ ὁ λαμπρὸς ἔσφορος μου ἔδη τὸν μεσημβρινόν, διὰ νὰ ἐραπλώσῃ τὰς ἀκτίνας τῆς ἀρετῆς του εἰς τὸν ὑπ' αὐτὸν ὀριζόντα· δὲν θέλω διὰ τούτων νὰ τὴν κολακέσω, ὡσάν ὁποῦ εἰς ἐμὲ οὐχὶ ὁ νῦν Ἱερισσοῦ, ἀλλὰ ὁ πρὸ πολλῶν ἡδὴ χρόνων γνωρισθεὶς κύρ Ἰγνάτιος ὡς ἀδελφὸς ἐλογίζετο· τὴν δ' ἀδελφότητα κατήν καὶ βίου κοινωνίαν καὶ ψυχῆς διάθεσις εἰς τὰς καρδίας ἐκατέρων ἡμῶν ἐνεποίησαν· ἔν με

1. Ἀπὸ τοῦ 1895 συνεχωνεῖται τῇ ἐπισκοπῇ Κίτρους γενομένου τοῦ Πέτρας **Θεοκλήτου**, τοῦ ἀπὸ **Πολυανῆς**.

2. Ὅρα καὶ τὰ *Byz. Zeitschr.* τ. δ', σελ. 304 ὑπὸ **Π. Παπαγεωργίου**, ἐνθα ἀναφέρεται καὶ **Ἰωαννίκιος** (**Κοντόπατρος**) καὶ **Θεοδόσιος** (ἀρ. 1817), ὁ αὐτὸς ὁ ὑφ' ἡμῶν ἀναφερόμενος.

ὄπερ λυπεῖ διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς ἀγίας της δεξιᾶς τὸ γε νῦν ἀπαξωθήσομαι· εἰδοῦτι δμως φέρεται τὰ διὰ τὴν ἐναντίαν μοι τύχην ἀντιπίπτοντα, ἀρκέσει μοι ἐπὶ πολὺ ἀντὶ τῆς ἱερᾶς δεξιᾶς ὁ ὑπ' ἐκείνης χαρακτηρισθεὶς Ἱερισσοῦ Ἰγνάτιος, τὸ προσφιλέστατόν μοι φημί καὶ πολυσέβαστον ὑπογραφησόμενον ὀνομά της. Δεσπότη μοι Πανιερώτατε (ἡ εἰλικρίνεια δὲν ἀφῆσε τὴν περὶ αὐτὴν προτέραν μοι διάθεσιν νὰ μεταβληθῇ) εἰδὼς διὰ καὶ πρότερόν με ἡγάπα ὡς ἀδελφὸν καὶ εἰς τούτιον ἀγαπήσει με ὡς τέκνον της προσφυλῆς, δὲν τολμῶ νὰ τὴν παρακαλέσω διὰ νὰ με ἀγαπᾷ· λοιπὸν δεόμενος τοῦ ἁγίου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου θρόνου της ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀναπαύσει μέχρι βαθυτάτου γήρατος, ἐπεύχομαι αὐτῇ ταχεῖαν τὴν κυβερνήσιν, καὶ τοῦ χρέους¹ σεισάχθειαν. Ἐξαιτούμαι δ' καὶ τὰς θεοπειθεῖς της εὐχάς, αἰτινες εἰσάν μοι ἐν βίῳ παντὶ ἀρωγαὶ (οὐτῶ).

Τῆς ὑμετέρας σεβαστῆς μοι Πανιερότητος τέκνον πευθήνιον, καὶ ταπεινότατος δούλος

Γεώργιος.

Ἐκ τίνος δὲ ἐτέρας ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ **Γεωργίου** εἰς Κωνσταντινούπολιν πεμπομένης πρὸς τινὰ εὐγενέστατον (τίνα;) σημειοῦνται τάδε αἴσως ἔμαθε παρ' ἄλλων φίλων ὅτι ὁ ἀρχιδιάκονος κύρ **Ἰγνάτιος** ἐψηφίσθη διὰ Ἱερισσοῦ παραιτηθέντος τοῦ παλαιοῦ· κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Παλαμᾶ χειροτονήσεται· τὸ χρέος φθάνει κοντὰ εἰς τὰ 32· ὁ Θεὸς νὰ τὸν κυβερνήσῃ.

Ἀρδαμερίου

Ἀρδαμερίου² γίνεται νῦν τὸ πρῶτον γνωστός ἐκ τοῦ ἄνωθεν γράμματος τοῦ **Ἰωάσαφ** ὁ **Ματθαῖος** κατὰ τὸ 1569.

Ε'**Α' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΟΔΗΓΗΤΡΙΑΣ**

— Η ΛΑΓΟΥΔΙΑΝΗΣ

Μεταξὺ τῶν μετοχιῶν τῆς Μονῆς τῶν Βλαταίων, ὡς ἐν τοῖς σιγίλλοις τακτικῶς φέρεται, κατηριθμεῖτο ἡ ἐκκλησία αὕτη, ἡ μέχρι τῆς σήμερον τῇ Μονῇ ὑποκαίμενη, ἐπὶ τῇ μνήμῃ δὲ τῆς **Ζωοδόχου Πηγῆς** σεμνουμένη. Τίς δμως ἡ τοῦ ὀνόματος **Λαγουδιανῆ** ἢ **Λαγουδιανῆ** ἱστορία ἀγνωστον. Κατὰ παράδοσιν κυνηγῶ τινι διώκοντι λαγωὺς δύο ὑπεδείχθη ἡ

1. Τὸ χειρογρ. ἔχει βάρους ἐσθετημένον καὶ εἶτα ἐν συνεχείᾳ τὴν λ. χρέους.

2. Καὶ ἕτερος ἡμῖν γνωστός ὁ **Ζωσιμᾶς** κατὰ τὸ 1611. Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. παρὰρτ. τ. Κ'—ΚΒ', σ. 99.

πηγή, ἐξ ἧς ἀναβλύζει ἡγιασμένον ὕδωρ, εἰσδυσάντων τῶν λαγῶν εἰς τὴν ὀπήν, ἐξ οὗ ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἀνακάλυψιν τῆς εἰκόνας¹. Πράγματι ὑπάρχει πηγή ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀγίου βήματος πτέρυγι ἐνώπιον δὲ εἰκόνας ἀρχαίας τῆς Παναγίας κεῖται τεμάχιον κίονος, κιονόκρανον, οὗ αἱ τέσσαρες γωνίαι φέρουσιν ὡς κοσμήματα προεξεχούσας κεφαλὰς ἀμῶν². Ἀλλὰ τὸ ὄνομα οὐδὲν κοινὸν φαίνεται ἔχον πρὸς τὴν τῶν λαγῶν παράδοσιν; ἀλλὰ προήλθεν ἐκ τοῦ ἐπιθέτου τοῦ κτίστορος Λαγουδιάτη³ ἢ Λαγουδιάτου⁴.

Σήμερον ὁμοῦ ὁ λόγιος κόσμος καὶ ἡ κοινολαίτις παράδοσις θέλει τὸ ὄνομα κατὰ συγκοπὴν γενόμενον ἐκ τοῦ Λαοῦ ὁδηγήτρια, προσαρμόσασα αὐτὸ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς φήμης τῆς Θεομήτορος, ἥτις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφέρετο⁵ ὡς πολιούχος.

Β' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΟΡΦΑΝΟΥ

Τὸ ἐν τοῖς σιγίλλιοις ἀναφερόμενον μετόχιον ἀγίου Νικολάου Ὀρφανοῦ καὶ σήμερον διατηρεῖ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἀρχαίον βυζαντινὸν κτίριον. Πράγματι ἡ ἐκκλησία εἶναι ὀρφανή, διότι ἐνορίαν δὲν ἔχει, ἐν δὲ τῇ περιοχῇ τοῦ ναοῦ τρεῖς μόνον κατώκουν πέρυτιν οἰκογένεια⁶. Τετιμῆται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Νικολάου τοῦ προστάτου τῶν ὀρφανῶν, ἦτο δὲ πάλαι μονή, ἧς ὁ Tafel δὲν ἐποιήτατο μνεῖν, καίτοι ἀναφέρει ὀρφανούς πκίδας, καὶ μοναχοὺς μονῆς τινος⁷ μυροβλήτου.

Ὅλος ὁ κυρίως ναὸς ἔχει παλαιὰς τοιχογραφίας μέχρι τοῦ στεγάσματος, ὅπερ, ξύλινον δν, ἀντικατέστησε πάντως ἀρχαίον τροῦλλον. Τὰ σωζόμενα νῦν παλαιὰ μέρη εἶναι τὸ κέντρον καὶ οἱ ἐκτέρωθεν δύο κίονες, τὸ δὲ ἀριστερὸν κλίτος τιμιμημένον ἐπ' ὀνόματος τῆς ἀγίας Βαρθάρας καὶ τὸ δεξιόν, ὅπου καὶ ἡ γυναικωνίτις, τῶ ἀγίῳ Παντελεήμονι, εἶναι νεόδμητα. Ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς πτέρυγι ὑπὸ τὰς ἀγιογραφίας, ἐν αἷς δεῖκνυνται αἱ

σκηναὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν¹ ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς εὐρηναὶ ἐξωγραφημένοι

Γρηγόριος τῆς μεγάλης Ἀρμενίας

Γρηγόριος ὁ ΝΥΣΙΣ

Γρηγόριος ὁ Ἀκραγηνίων (οὔτω)

Γρηγόριος ὁ Διάλογος.

Ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ ἐσωνάρθηκος εὐρηναὶ ἐπὶ μαρμαρίνου πλακῶς γράμματά τε καὶ κοσμήματα ἐφληχμένα καὶ ἐξίτηλα, ἄτινα, ἐπειδὴ ἐτπευδομεν ν' ἀπέλωμεν ἐκ τῆς κλεινῆς πόλεως, δὲν εἴχομεν τὸν ἀπαιτούμενον κειρὸν νὰ ἐξετάσωμεν².

Ὅπισθεν τοῦ ἱεροῦ ἐν τῷ αὐλογύρῳ ὑπάρχει ἀρχαῖον φρέαρ καὶ κάτω ὑπόγειον κοιμητήριον πλήρες ὀστέων. Ἐμπροσθεν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐξωτερικοῦ μεγάλου περιβόλου δύο κίονες βυζαντιακοῦ ῥυθμοῦ ἴστανται, ἐρ' ὧν ἐν τῷ κιονοκράνῳ ἐγγεγλυμμένος σταυρός.

Γ' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΟΓΔΑΣ

Ἀρχαιότερος κώδιξ, διατηζόμενος ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, ἀνέρχεται εἰς τὸ 1789 ἔτος.

«Τῷ 1789 Μαΐου 2 συνήχθησαν ὄλοι οἱ μαχαλιῶτες ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κῦρ Δούκα Καστροῖσιου καὶ ἐθεωρήσαμεν τὸν λογαριασμὸν ὅπου ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας μας Παναγούδας μᾶς ἐπαρέδοσαν ὅ τε κῦρ Ἰωάννης Πάϊκος καὶ κῦρ Μόσχος Γεωργίου».

«Τῷ 1815 Ἰουνίου κδ' μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ μακαρίτου Γεωργίου Πάϊκου, ὅστις παρέλαβε τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ αἰβ' Ἰουλίου λ' μέχρι τοῦ αἰιε' Ἰουνίου κδ' ἐζητήθη νὰ θεωρηθῇ ὁ λογαριασμὸς . . . ἔμπροσθεν τῆς ἡμῶν μετρίότητος. . . . » κάτῳι δὲ φέρεται ἰδίᾳ χειρί:

† Ὁ Θεσσαλονίκης Ἰωῶσαφ ὑποβεβαιοῖ³ καὶ μεταξὺ τῶν μετὰ τὸν μητροπολίτην ὑπογραφόντων πρῶτος ὑπογέγραπται ὁ Ἰωάννης Γούτας Κωνταντζόγλου.

Ἐν σελ. 30ῃ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος, τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἱεράν ταύτην ἐκκλησίαν τὴν ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοῦ-

1. Πρὸλ. X. Ἰωάννου Ἀστυγραφίας σ. 91.
2. Ὁ κίων ἔχει περιφέρεια 0,92, ὕψος δὲ σωζόμενον 0,35 ἐκμ.
3. Ἐν σιγίλλῳ τοῦ 1580.
4. Ἐν σιγίλλῳ τοῦ 1630, 1698.
5. Tafel de Thessalonica σ. 139 κ. ἐ. Σήμερον ἡ ἐκκλησία παρ' Ὀθωμανοῖς καλεῖται Ταουσοῶν μοναστηρί.
6. Παρ' ὀθωμανοῖς Φακίρ αἱ Νικόλα.
7. Ὅρα περιγραφὴν καὶ τὰ περὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ὀνόματος ἐν X' Ἰωάννου Ἀστυγραφίας, σ. 62 κ. ἐ.

1. Αἱ σκηναὶ τοῦ μαρτυρίου ὄλαι μετὰ τῶν καταλήλων βητῶν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου.

2. Σ. Σ. Ἐ. Τὰ γράμματα ταῦτα καὶ τὰ κοσμήματα ἐξετάζει ὁ κ. Παπαγεωργίου ἐν Byzant. Zeitschrift, 1898, σελ. 427.

3. Ὅρα ἀνωτέρω καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ πανομοίωτον ἐν τῷ πίνακι.

κου σεμνυνομένην¹, γνωστὴν δὲ κεινότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παναγούδα*, φέρονται ἐπὶ λέξει τάδε:

«Εἰς τὴν α' τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακκοιστοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους ἡμέραν τετάρτην καὶ ὠραν περὶ τὸν ἕρθρον συνέβη ἡ πυρκαϊὰ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου ἰορταζομένης εἰς τὰ γενέθλια αὐτῆς τῆς ἱερομαζομένης *Παναγούδας*, ἥτις πυρκαϊὰ ἤρξατο ἀπὸ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ Κιβουκλιον. Καὶ ἐν ὀλίγῳ διαστήματι ἐκάθη μόνη ἡ ἐκκλησία ὀλόκληρος μέχρις καὶ αὐτῶν τῶν θεμελιῶν αὐτῆς. Συνεκάτησαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εὐρεθέντα πάντα τὰ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ἅγια σκεύη, τὰ ἱερὰ ἐνδύματα καὶ τὸ πολυέξοδον ἀργυροῦν Εὐαγγέλιον, τὰ δύο ἐξαπτέρυγα καὶ δύο σταυροὶ καὶ ὀλίγα κανδῆλαι ἀσημένια, καὶ πάντα τὰ ἐκτὸς τοῦ βήματος, ἤγουν πᾶσαι αἱ ἅγιοι εἰκόνες καὶ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, μανουήλια καὶ πολυέλαιοι, ἠλευθέρωσαν δὲ μόνον ὅσα εὐρέθησαν ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας», τῶν ὁποίων ἔπειτα ὁ κατάλογος ἐν τῷ κώδικι.

Ἡ ἱερὰ αὕτη ἐκκλησία, παρὰ τὸ αὐτόθι νεόδμητον ἑλληνικὸν γυμνάσιον ὑπάρχουσα, ἀνηγήθη τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἥτοι τῷ 1818, ὡς ἐν τῷ κώδικι παρατηρήσαμεν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπεσκευάσθησαν ἢ τε ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, ἢ τοῦ Μαλάκη², ἢ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἢ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἢ τῆς Μεγάλης Παναγίας τῆς Κοιμήσεως καὶ ἢ τῆς Παναγίας Δέξιας.

Κατὰ τὴν κώδικα ἦσαν διδάσκαλοι ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς τὸ κοινὸν σχολεῖον κατὰ τὸ 1820 ὁ παπᾶ Κῦρος καὶ ὁ Ἀναστάσιος.

Α' ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΔΕΞΙΑΣ

Ἐν τῇ ἱερᾷ Ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας Δέξιας τῇ παρὰ τὴν πύλην τῆς Καλαμαριάς κειμένη ἐν τῷ ἀριστερῷ κλίτει ἀπηντήσαμεν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου παλαιὰν φέρουσαν χρονολογίαν καὶ ὑπογραφήν ἔχουσαν ὡδε:

1523

Σεπτεμβρίου 10

χειρ Ἰωάν

μοναχοῦ.

1. Ἡ μεγάλη Παναγία, ἢ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ τετιμητα ἐπὶ τῇ Κοιμήσει τῆς Θεομήτορος.

2. Περὶ τούτου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀξιοσημειώτων ἄλλοτε. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ φυλάττεται καὶ ἱερὸν ποτήριον ἔξ ἀργύρου 190 δραμιῶν, ὡς σημειοῦται ἐπ' αὐτοῦ. Ἀνῆκε τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας καὶ ἐγένετο ταύτῃ ἀφιέρωμα τοῦ 1692 Σεπτεμβρ. 6.

καὶ ἕτερον ὁμοίας ἐργασίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου κρατοῦντος τὴν ράβδον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ εἶδομεν καὶ ἀντιμήρισον, ἐφ' οὗ φέρονται: «Δι' ἐπιταγῆς καὶ συνδρομῆς τοῦ πανιερολογιωτάτου ἁγίου Σκυθονπόλεως / κυρίου κυρίου Ἀρσενίου τοῦ καὶ Ἐπιτρόπου τοῦ Μακαριωτάτου / τετύπωμα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει ΙΛΗΜ ἀψ' ἡβ' μηνὶ Ἀπριλίῳ».

Ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ εὗρηται καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον (ἐκδ. 1768), ἐπὶ τοῦ ἱπαργύρου καλύμματος τοῦ ὁποίου φέρονται ἐγγεγλυμμένα:

Εὐβαγγέλιον τοῦ ἁγίου

Ἐπατίου¹ ἀπὸ Θεσσαλονίκῃ 1776

εὐφορος σηδρομητῆς Θεολόγος;

Ε' ΣΕΛΗΜ ΠΑΣΣΑ ἢ ΣΑΛΤΑΙ ΔΖΑΜΙ

Τὸ τρουλλωτὲν τοῦτο δζαμίον μετὰ μιναρὲ καὶ τετραπλεύρου ὑψηλοῦ πύργου ἐν εἰδει κωδωνοστασίου ἐκτίσθη κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τῷ 1231 τῆς Ἐγείρας. Τῷ 1257 ἀπέθανεν ὁ Σελήμ πασσᾶς, ὁ κτίστωρ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀπέναντι σχολεῖου σελημέ, τοῦ νῦν ἐξωραϊσθέντος. Τὸ δζαμίον τοῦτο παρὰ τὸ διοικητήριον κείμενον καὶ τούτῳ συνορευθὲν ἔχει ἐν τῷ περιβόλῳ αὐτοῦ δωμάτια δι' ἱεροσπουδαστάς, ὠραίους τύμβους ἐν ἰδίῳ διὰ κιγκλίδων κεχωρισμένῳ μέρει τοῦ κτίστορος καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, καὶ ἔξ μεγαλοπρεπεῖς πλατάνους.

Τὸ δζαμίον ὀνομάζεται καὶ Σααλί, ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ὠρολογίου τοῦ ἐν τῷ πύργῳ.

Ἐπὶ τοῦ πύργου ἐν τῷ τείχει αὐτοῦ προσηκόντως ἐντετειχισμένοι εἶναι πλίνθοι, δι' ὧν δεικνύται τουρκιστὶ ἡ χρονολογία 1210 πάντως τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ, κατὰ τὸ σύστημα καὶ ἄλλων οἰκοδομῶν ἀρχαιοτέρων καὶ δὴ βυζαντιακῆς περιόδου.

5'

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἐκ χειρογράφου ἀνήκοντος εἰς τὴν Καμπανίας Θεόφιλον, περὶ τοῦ ὁποίου δρα τάνωτέρω καὶ τοῦ δικηγόρου κ. Ε. Ταπεινοῦ τὸ *Πρόχειρον Νομικόν*, συνεπήξαμεν κατάλογον κατ' ὄνομα χωρίων, ἅτινα ὑπερμεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐν τῇ πνευματικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Καμπανίας—Θεσσαλονίκης. Τὸν κατάλογον τοῦτον ἄκρυσμον καὶ ἄμορφον παραδίδομεν

1. Ἡ ἱερὰ Ἐκκλησία τῆς Παναγίας Δεξιάς λέγεται ἐπίσης καὶ τοῦ ἁγίου Ἐπατίου.

ἐνταῦθα, ἀφιέντες ἄλλοις νὰ ἐξελέγξωσιν ἐάν τὰ ἐν αὐτῷ μνημονευόμενα χωρία καὶ αἱ κωμοπόλεις ἀκμάζουσι καὶ νῦν ἢ τεθναῖσι ταῖς καιρικαῖς περιστάσεσιν ὑποκύψασαι.

Ἀλάμπουρα	Καφοχώρι καὶ Κανσοχώρι
Ἀραπλῆ	Κολακία καὶ Κολοιακοιά
Βαλμάδες	εὔρον ἐν ἀρχαιοτέροις καὶ σήμερον.
Γηδᾶς	Κλειδί
Γιουνδζῆδες	Κουλούρα
Γκριτζάλοβον	Λιανοβέργι
Διαβατιόν	
Ἐπισκοπή	
Καϊλῆ	

Λουτρόν	Ῥουσομανῆκι
Νεοχώρι	Ῥέσινα
Νησί(ον)	Σαυλίδζη
Νισέλι	Σταυρός
Παλαιόχωρα	Σχοινᾶς
Πλατῦς (εἰς Πλατῦν)	Τριχοβίστα
Ποζαρίτας	Φοῦρονοι μεγάλοι.

Οὕτω π.χ. βλέπομεν ὅτι γράφεται: αἱεταῖ οἱ ψάλλοντες εἰς *Νησίον*, *Ῥέσιναν*, *Τριχοβίσταν*, *Ἐπισκοπήν*, *Σταυρόν*, *Σαυλίδζη*, *Λουτρόν*, *Ποζαρίτας*, *Ῥουσομανίκι*, *Κουλούραν*, *Διαβατιόν* καὶ τὰ περίξ *ἰζευτιλίκια*» (ἐν εἰδει: ἰγκλικίου, ὡς σήμερον . . .)

Ο Δ Η Γ Ι Α Ι

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐν τῷ λιθογραφικῷ πίνακι πατριαρχικῆ ὑπογραφῆ, περὶ ἧς ὄρα σελ. 37 εἶναι ἡ τοῦ **Ἰωαννικίου** κατὰ τὸ 1648.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 2 εἶναι ἡ τοῦ **Ἱερεμίου Β'**, τοῦ **Τρανοῦ** κατὰ τὸ 1580.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 3 εἶναι ἡ τοῦ **Καλλινίκου** κατὰ τὸ 1698. Τῆ ὑπογραφῆ ταύτη τοῦ πριάρχου συνδεδεμένη κάτωθι ἐν τῇ δευτέρᾳ σειρᾷ τυγχάνει ἡ τοῦ **Χαλκηδόνος Γαβριήλ**.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 4 εἶναι ἡ τοῦ **Γαβριήλ Γ'** κατὰ τὸ 1703. Τοῦ **Γαβριήλ Δ'**, ὁμοίотυ ὑπογραφὴν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν ταῖς περὶ *Κουρούτσεσμε Ἱστορικαῖς Εἰδήσεσι* (Ἀθήνησι 18

6.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΩΡ

ΥΓΝΗΕΗ

ΚΡΟΝΟΝΕΝ

ΝΘΑΔΕ

7.

'Επί βάσεως αγάλματος·

ΙΑΙΒΙΚ ..

ΑΣΚΛΗΠΙ ..

ΑΡ·ΣΕ·ΑΣΤΙΑΝ·

ΠΧΛΕΙΝΘ·Β·Ε·

ΧΑΡΙΣ ΤΡΙΟΝΑ

ΝΕΘΗΚΕΝ

α ... 'Ασκληπι[ῶ] 'Αρ. Σε[6]αστιαν ...
παλειν .. εὐχαριστήριον ἀνέθηκεν». [α['Υγεί]α
κ[αί Θεῶ] 'Ασκληπι[ῶ] 'Αρ. Σε[6]αστιαν[ός]
Παυλείνου β' ε[ῦ]χαριστήριον ἀνέθηκεν»· πρβλ.
C. I. G., 2046, κατωτέρω ἀρ. 13.

8.

'Επί τμήματος μαρμάρου διὰ μεγάλων
διαστάσεων γραμμάτων·

— . . . Ι
Α Ν

9.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΡΙ

ΔΕΙΩΙ

ΣΥΚΛΩ

ΠΑΤ

ΕΜ

ΡΑ

10.

'Επί δύο πλευρῶν ὑποβάθρου διὰ γραμμά-
των μεγάλων διαστάσεων·

α'	.ΕΑΝ.	β'	...ΟΝ.
	.ΤΕΥΙ.		..ΕΤΑ.
	.ΛΛΗ.		..ΙΣΕΙ.
	.ΤΟΥ.		..ΛΥΩ.

11.

'Επί τμήματος μαρμάρου·

ΑΥΡ·ΘΕΟ
ΛΟΝΝΕΙ
ΤΑΠΑΝ·
ΟΝΠΑΙΑ

12.

'Επί βάθρου, πιθανῶς αγάλματος, διὰ
γραμμάτων μεγάλων διαστάσεων·

.. V ..
.ΧΡΗ ..
.. ΤΧ ..

13.

«Ζώσιμος 'Ονησιφώντος καὶ Τρετωνίς ὑπὲρ
τοῦ υἱοῦ 'Ονησιφώντος 'Ασκληπιῶ καὶ 'Υγεία».

[Ὁ κ. *Παρανίκας*, μὴ εὐρῶν τὸ ἐπιγραφικόν τοῦτο
λείψανον, λέγει ὅτι ἀπωλέσθη· παραλαμβάνει δὲ ἀπὸ τῆς
τοῦ *Βοικίου* συλλογῆς (C. I. G., ἀρ. 2046)· τὸ αὐτὸ
ἔπραξε πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ *J. H. Mordtmann* (*Archäo-
logisch-epigraphische Mitth. VIII, zur Epigraphik
von Thracien*, σελ. 199—227. I, 1), παρατηρῶν ὅτι
ὁ *Βοίκιος* παρέλαβε τὴν ἐπιγραφὴν ἀπὸ τοῦ *Γρουτέρου*,
οὗτος δὲ ἀπὸ τοῦ *Ἀπιανοῦ*, ὅστις ὅμως λέγει αὐτὴν
κειμένην ἐν τοῖς τῶν Κυκλάδων μνημείοις «in Cycladum
monumentis»].

14.

'Επί τῆς γεφύρας «Μιχάλ κιοπρῆ»·

... ΙΙΑΜ... ΛΝΕΘΚΑ.. ΛΛΚ ..

α . . Α ἀνέθηκα . . 'Ασκ[ληπιῶ] . . »

[Οὕτω καὶ ὁ κ. *J. H. Mordtmann*, ἐνθ' ἀν., μὴ
ὀνομάζων τὴν γέφυραν ἀναγιγνώσκων δὲ α . . ἀνέθηκα
[Θεῶ] 'Ασκ[ληπιῶ] . . .].

15.

'Επί δύο τμημάτων, ὧν τὸ μὲν ἐν ἀπέκειτο
ἐν τῷ ξενῶνι, τῷ ἐπωνυμουμένῳ ατῆς Κων-

σταντινουπόλεως», τὸ δ' ἕτερον ἐν ἀρμενικῇ οἰκίᾳ·

α' .. ΝΕΡΓΜΑΣΙΘ β' .. ΠΕΣΙΟΙΣΑ

«... Ἐργμασι θε[σ]πεσιόσις α...»

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann, ἐνθ' ἀν., ἀρ. 2 εἰς τὸ Τατάρ χάν εἶδε τὸ πρῶτον τμήμα, προστίθει δὲ καὶ γ' .. IN....]

16.

Ἐν τῇ συνοικίᾳ «Μπαλοῦκ Παζάρ»·

..ΙΚΑΙΜΗΔΕΠΡΣ
ΑΡΤΗΜΑΒΙΟΤΙΚ..
..ΥΩΝΤΕΡΕΝΤΙΟ
ΟC

«.. καὶ μηδὲ πρ[ο]σ[άρ]τημα βιοτικ.. Τερεντιο..»

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann αὐτὴν τε καὶ τὴν ἐπομένην τάσεων ὑπ' ἀριθ. 3, σημειοῦται ὅτι τὰ δύο γράμματα τῆς τετάρτης σειρᾶς εἰσι μικρότερα τῶν ἄλλων, θεωρεῖ περιεργον τὴν χρῆσιν τοῦ λατινικοῦ R, καὶ ἐμμέτρους ὑποτίθεισιν αὐτάς].

17.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ·

ΟCΕΜΝΟΤΗΤΙΤΡ.
ΠΩΚΑΙΠΟΛΙΤΙΑΚΑΛ
ΛΙCΤΗΤΟΝΒΙΟΝΔΙΑΓ

«Ὁ σεμνότητι, τρόπῳ καὶ πολιτ[ε]ίᾳ κελ-
λίστη τὸν βίον διαγ[αγών]..»

[Ὁ κ. J. H. Mordtmann παρέλιψε τὴν ἀνάγνωσιν ἀμφοτέρων τῶν ἐπιγραφῶν].

18.

Ἐπὶ μικρῆς πλάκῃς κειμένης ἐν τῇ
ἱερᾷ Μητροπόλει·

«Ἄναξ Μιχαήλ, Αὐσόνων ὄντως κλέος,
λότρῳσιν εὐρε δὲ ὄν ἡ Κωνσταντίνου,
πύργωμα τεύχει κατέναντι βαρθάρων,
μάχας πρὸς αὐτῶν ἀπτόητον καθάπαξ· †»

[Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὕρηται ἐν τῷ τοῦ Βοϊκίου Συντάγματι τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν (C. I. G.) ὑπ' ἀριθ. 8713, διὰ κοινῶν χαρακτήρων τετυπωμένη, ἀστόχως ὅμως διωρθωμένη καὶ ἀνεγνωσμένη ὑπὸ τοῦ Φραντζίου, ἐν μὲν τῇ δευτέρῃ γραμμῇ «υἱὸς ὦν» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «δι' ὄν ἡ», ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ «αὐτοῦς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «αὐτῶν»· ἐνετύθεν δὲ καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἀπόδοσις εἰς τὸν Μιχαήλ Ζ' [τὸν Παραπινάην], υἱὸν Κωνσταντίνου Ζ' Δούκα καὶ Εὐδοκίας, βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 1071 μέχρι τοῦ 1078. Ὁ κ. Mordtmann ἰδημοσίευσεν, ἐνθ' ἀν. ὑπ' ἀριθ. 6, πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς, ὅμοιον τῷ τοῦ κ. Παρανίκα ἀντιγράφῳ, καὶ ὑπέδειξε καὶ τρίτην αὐτῆς ἔκδοσιν, γινομένην μικροῖς γράμμασιν, ἐν σελ. 109 τοῦ IV τόμου (1880) τοῦ «Δελτίου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντα-

ποκρίσεως» τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κ. J. H. Mordtmann συμφωνεῖ τῇ παρατεταμένη ἀνωτέρω τοῦ κ. Παρανίκα, ἀκριβεῖς δ' εἰσὶν αἱ παρατηρήσεις αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Μιχαήλ ἐστὶν ὁ τῶν Παλαιολόγων πρῶτος, ὁ ἐν ἔτει 1261 λυτρώσας (= ἀνακτησάμενος) τὴν Κωνσταντίνου ἀπὸ τῶν Λατίνων, ὅστις ὡγύρωσε τὴν Ἀδριανούπολιν, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἄλλου μέρους τοῦ τείχους, «Κ[ύρι]ε βο[θ]θῆι τῷ [εὐ]σεβ[ε]στάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν τῷ Μιχαήλ Κομνηνῷ τῷ Παλαιολόγῳ» περιλαμβανομένη ἐν τῷ C. I. G. ὑπ' ἀριθ. 8755, μὴ ἀνευρεθείσα ὑπὸ τοῦ κ. Παρανίκα. Κατὰ τὸν Παχυμῆην, εἰς Μιχ. Γ', κεφ. 18, ἡ Ἀδριανούπολις κατέστη τότε τὸ ὄριον τῶν Βυζαντηνῶν, τῶν ἐκείθιν ὄντων ὑπὸ Βουλγάρους, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν ὁποίων Κωνσταντίνον τὸν Τοῖχον ἐπαινηθημένω· ἐπολέμησεν ὁ Μιχαήλ. Βλέπε καὶ τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα περὶ τούτου, ἐνθ. ἀν. σελ. 696—697, ὅπου παρατίθεται καὶ ἡ ἐπιγραφὴ].

19.

Ἐπὶ πύργου τοῦ τείχους τῆς βορείου πλευρᾶς· «† Κ[ύρι]ε βο[θ]θῆι τῷ εὐσεβεστάτῳ κ[α]ι φιλοχρίστῳ βασιλεῖ ἡμῶν Ἰωάννη».

[Οὗτω καὶ ὁ Βοϊκίος C. I. G. ὑπ' ἀριθ. 8780 «ΙΟΑΝΝΙ» ἀπὸ τοῦ Σπῶν παραλαβῶν, καὶ ὁ Mordtmann ἐνθ' ἀν. ὑπ' ἀριθ. 5· οὗτος εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῆς [σελ. 202] θεωρεῖ πιθανότερον ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Ἰωάννης ἐστὶν ὁ Κομνηνὸς Ἰωάννης, ὁ ἀπὸ τοῦ 1118 μέχρι τοῦ 1143 βασιλεύσας, καὶ οὐχὶ ὁ Ἰωάννης ε' ὁ Παλαιολόγος (1425—1448), ἐπειδὴ ἡ Ἀδριανούπολις ἐν ἔτει 1360 ἦν καταληφθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ κ. Μ. Παρανίκας. Καθ' ἡμᾶς ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἰωάννην Ε' τὸν Παλαιολόγον ἢ τὸν συμβασιλεύοντα αὐτῷ Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνόν, καὶ φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἐτίθη κατ' ἀντιπαράθεσιν τῆς τοῦ Μιχαήλ (C. I. G. 8755), καὶ κατὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ταύτης, παθόντων πιθανῶς ἐκ τοῦ σεισμοῦ τοῦ γενομένου τῇ 12 Μαρτίου τοῦ 1353 ἔτους, τοῦ σεισμοῦ ἰσχυροῦς τὴν Θράκην καὶ καταρτίσαντος τὰ τῆς Καλλιπόλεως τείχη [Καντακουζ., IV, 38. — Γρηγοράς, XXXIII, 67], ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν εἰρημένων, οἱ ἐπεβάλλετο ἡ ἐπισκευὴ ὑπὸ τῶν ἐπειγουσῶν τότε περιστάσεων].

20.

Ἐπὶ ἐπιτυμβίου πλάκῃς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ τεμένους Γιλδρίμ·

..ΡΟΥΛΑΚΕΤΩCΟΔΟΥΛΟΠΑΔΙCΠΑΘΗΜ..Ο...

«X[ρ]ιστὲ φύλακε τῷ σ[φ] δούλ[ω] Πα[ρ]δῳ Σπαθα[ρ]ί[ω]».

[Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ κ. Παρανίκας παρέλαβε τὴν ἐπιγραφὴν καὶ τὴν συμπλήρωσεν καὶ ἀνάγνωσεν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ κ. J. H. Mordtmann, δημοσιεύσαντος αὐτὴν ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ λέγοντος αὐτὴν ληφθεῖσαν ἀπὸ

μεγάλης επιτύμβιου πλακός (grosse Grabplatte). Καθ' ἡμᾶς, καίτοι κολοδή και ἀνορθόγραφος ἢ ἐπιγραφή αὐτή, θεωρητέα οὐχί ἐπιτύμβιος, ἀλλὰ ἀναθηματικὴ ἱεροῦ τινος οἰκοδομημάτων, διότι ἀποποι εὐρίσκομεν τὴν ἐπὶ νεκροῦ ἐπίκλησιν τῆς *θείας διαφυλάξεως*, ἐνῶ παρὰ και ἐπὶ ζῶντος; και λογικὴ και συνήθου; ἐστὶ χρῆσιμος. Ἐπὶ τοῦ ὀνόματος *Πάρθου ἐπέχομεν* περὶ τοῦ βαθμοῦ ἀσπαθαρίου πρᾶξιπέπει ὁ κ. *Mordtmann* εἰς τὴν σελίδα 84 τοῦ Ἀρχαιολογ. Περαιτήμ. τοῦ ΙΓ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἐθα δημοσιεύεται σφραγὶς πρωτοσπαθαρίου Θράκης, και σημειώσις τοῦ Μεγάλου Ἀρχόντος Σ. Ἀριστάρχου.

21.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὄντι μετόχιον Λαυρεωτικόν.

[Ὁ κ. *J. H. Mordtmann* ἐκ παραδρομῆς ἔγραψε μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου· τούτου ὁ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ναὸς ἐστίν· ἴδε «Πανδώρας» τόμ. ΙΓ', σελ. 109 [ἄρθρον περὶ Ἀδριανουπόλεως], και *Παρανίκια* ἐνθ' ἄν., σημ. 2 εἰς σελίδα 692].

ΕΝΘΑΔΕΚΑΤΑΚΕΙ

· · ΙΚΟΜΕΝΤΙΟΛΟΣΟΤΗΣ

· · ΚΑΡΙΑΣΜΗΜΗΣΓΕΝΑ

· · ΝΟΣΤΗΚΜΕΓΑΛΗΣΕΚΛΗ

5 · · ΣΥΙΟΣΚΟΣΜΑ·ΡΕΣΒΨ

· · ΙΠΑΤΥΛΙ...·ΑΡΙΘΜ"

ΕΜΒΡΙ ΤΗ

· · ΑΣΙΑ·ΑC

· · ΣΤΙΝΥC

10 · · ΤΗCΑΥ

· · ΣCΘ̄C̄..

· · ΝΒΕΥΤ

· · ΑΡΟCΕΤ

«Ἐνθά[δ]ε κατὰκει[τ]αι Κομεντιόλος ὁ τῆς [μα]καρίας μνήμης γενά[με]νος τῆς Μεγάλης Ἐκ[κ]λη[σί]ας, υἱὸς Κοσμᾶ [π]ρεσβ[υ]τέρου κ[α]ὶ Παπυλί... αρίου μη[ν]ός Νο[ε]μβρίου.. ἡμέρᾳ Τρί[τ]η [β]ασιλ[ε]ίας».

[Ὁ κ. *J. H. Mordtmann* ἀπαρλλάκτως κατὰ τε τὸν γραφικὸν χαρακτήρα και τὴν ἀνάγνωσιν δημοσιεύει και

ταύτην, ἐπ' ἀριθ. 4, ἀντιγράψας; ἀπὸ ἐπιτύμβιου λίθου, καιμένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἀνωτέρω ὀνομαθέντος ναοῦ· λέγει δὲ περὶ τῶν διεφθαρμένων μερῶν, τὰ μὲν τῆς 6 γραμμῆς ἴσως ἀναγνώστια Παπύ[λης] Μ[α]ρίου· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν οὐδεμίαν εὐρίσκει συμπλήρωσιν, τοῦ μέρους καθ' ὀλοκληρίαν διεφθαρτός· μόνον εἰς τὰς γραμμὰς 9 και 11 ἀναγνωρίζει τὰ ὀνόματα τοῦ βασιλέως Ἰουστινίου Β' και τῆς συζύγου αὐτοῦ Σοφίας· περὶ τοῦ Κομεντιόλου ὑπομνήσκει τὴν ἐπ' ἀριθ. 3420 τοῦ Συντάγματος τῶν Λατινικῶν Ἐπιγραφῶν (C. I. L.), ἐν ἣ ἀναφέρεται μέγιστρος *Comenciolus* ἐπὶ Μαυρικίου αυτοκράτορος. Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην σημειοῦται και ὁ κ. *M. Παρανίκας*, παραπέμπον εἰς τὸν κ. *J. H. Mordtmann*, ἐν δὲ τῇ ἱστορικῇ αὐτοῦ πραγματεῖᾳ ἱστορῶν τὴν κατὰ Σκλαβητῶν νίκην τοῦ στρατηγοῦ Κομεντιόλου, ἐν ἔτει 584, ἐπὶ Μαυρικίου [σελ. 692, ἐνθ' ἄν.], ἐν ὑποσημειώσει 2 ἐρωτᾷ ἴαν ὁ ἐν τῷ ἐπιτύμβιῳ τούτῳ ἀναφερόμενος Κομεντιόλος ἔγη τινὰ σχέσιν ἄρᾳ γε πρὸς τὸν γενναῖον ἐκείνον στρατηγόν.— Οὐδεμίαν, ἀποκρινόμεθα, ἀφοῦ θιτικώτατα γνωρίζομεν ὅτι τὸν Κομεντιόλον, πατρικίον και στρατηλάτην ὑπάρχοντα τότε, ὁ τύραννος Φωκάς σὺν ἄλλοις ἐθανάτωσεν ἐν ἔτει 602 [Σιμοκάτης· Η', § XIII.—Χρον. Πασχάλιον· σελ. 379 E. R.], μετὰ τὴν θανάτωσιν τοῦ Μαυρικίου. Καθ' ἡμᾶς, ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύμενος ὑπῆρξε διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Σοφίας, τοῦ Πατριαρχείου, ἀποθανὼν δεκάδας τινὰς ἐτῶν πρὸ τῆς θανάτωσεως τοῦ στρατηγοῦ, ἐν ἔτει, ὡς παρακατιόντες λέγομεν, 577. Τὴν ἐπιγραφὴν συμπληρώσας τολμῶμεν ἐκ τῶν περισωθέντων μερῶν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς· ἢ χητικῶς φερομένη μνεῖα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἔπεισεν ἡμᾶς ὅπως μετατρέψωμεν εἰς τὴν λέξιν ἐδιάκονος τὴν ἀσαφῆ και ἐναντίον τῶν γραμματικῶν τύπων παραδειγμένην μετοχὴν «γενάμενος». [Ὁ κ. *Mordtmann* διὰ τῆς αὐτῆς μετοχῆς ἀνέγνω τὰ αὐτὰ γράμματα, ἀπαντῶντα ἐν ἐπιγραφῇ, ἀποκειμένη ἐν τῷ ἐν τοῖς Βιτωλίσις τῆς Μακεδονίας ἑλληνικῆς γυμνασίῳ και περιλαμβανούσῃ και ἐτέρας συντετηγμένας λέξεις και δημοσιευθεῖσιν μετ' ἀναγνώσεως αὐτοῦ, ἐπ' ἀριθ. 2 ἐν σελίδι 62 τοῦ ἐν ἔτει 1884 ἐκδοθέντος Ἀρχαιολογ. Παρρητήμ. τοῦ ΙΕ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου]. Ὁ Κομεντιόλος οὗτος εἶπομεν ἤδη ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Φωκά ἐν ἔτει 602 ἀνακρεθέντα ὁμώνυμον στρατηγόν Θράκα τὸ γένος (Ἐυάγριος· Ἐκκλ. Ἱστ. VI, 11)· ἀγνωσθῆναι ὅμως εἰ ξένος ἐστὶ πρὸς τὸν Ἰωάννην Κομεντιόλον, ὃν κατακρινόμενον ἐν ἔτει 566 ἐπὶ παραπροσβείᾳ, «περιφρονήσας ὁ αυτοκράτωρ (Ἰουστίνος) ἐν τῇ τῶν ἀνεπιτηθεῖων ἑταξί μοίρᾳ» [*Μένανδρος Προτικτωρ*· Ἐκκλ. π. πρ. Ῥωμ. πρὸς ἔθνη· § 5] — Ὁ ἐκδότης ἐσφαλμένως ἐν τῷ πίνακι ταυτίζει τοῦτον πρὸς Ἰωάννην, ὃν λέγει ὁ συγγραφεὺς [περὶ προσβ. ἔθνων πρὸς Ῥωμ. § 5] ἀποθανόντα εἰς Νισαίην]. Τίς οἶδεν εἰ μή, ταχθεῖς ἐν μοναχοῖς, ἐγένετο διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ ὄνομα Παπυλίην δὲν ἀπαντᾷ μὲν, τὰ Μηναῖα ὅμως ἔχουσι κατὰ τὴν 16 Μαΐου μνημὴν Παπυλίου μάρτυρος· ἀσυνήθης ἢ μνεῖα τοῦ ὀνόματος πάππου. Ἡ μνεῖα τοῦ

πατριάρχου *Εύτυχίου* ἔμφανει στίβιν ἢ σίδας τοῦ διακόνου πρὸς αὐτόν, τεταγμένοι ἴσως ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ. Ὁ *Εύτυχιος* δις ἐπατριάρχησε· τὸ πρῶτον ἐπὶ *Ἰουστινιανοῦ*, προεδρεύσας καὶ τῆς ἐν ἔτει 558 συγκροτηθείσης *Ε'* Οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἐν ἔτει 565 ἐνεργεῖα τῶν *Ἀφθαρτοδοκητῶν* κατηγορηθεὶς καθήρεθη καὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ *Ἰουστινιανοῦ*· τὸ δεύτερον ἐπὶ *Ἰουστίνου* κατ' *Ὀκτώβριον* τοῦ ἔτους 577, ἀφοῦ ἠθωώθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ *Ἰουστίνος* ἀπέθανε κατ' *Ὀκτώβριον* τοῦ 578, τὸ δ' ἐπιτύμβιον ἀναφέρεται εἰς *Νοέμβριον* μῆνα ἐπὶ *Ἰουστίνου* καὶ *Σοφίας* καὶ *Εύτυχίου* πατριάρχου, ἔπεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν *Νοέμβριον* τοῦ 577 ἔτους, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν *ΙΑ'* ἰνδικτιῶνα. Οὐδόλως ἐδιστάσαμεν ἐπομένως εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἔτους τούτου ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐπιτυμβίου].

22.

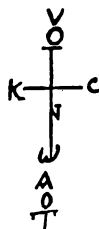
'Ἐπὶ τοῦ τείχους'

«*Βρυν[ν]ιος*».

[Παρά *J. H. Mordtmann* ἀριθ. 7, ἀποδιδόντι τὸ μονόγραμμα τοῦτο εἰς τὸν *Νικηφόρον Βρυννιον*, τὸν ἐν ἔτει 1077 θριαμβευτικῶς εἰσελθόντα εἰς *Ἀδριανούπολιν* ἐπὶ *Μιχαῆλ III* (γρ. VII, τοῦ *Παραπινάκη*) καὶ παραπέμποντι εἰς τὸν *Murali* ἔτ. 6585 (γρ. 6586)].

23.

'Ἐπὶ τάφου, πιθανῶς βυζαντηνῆς ἐποχῆς'

«*Κωνσταντίνου* . . »

Παρά *J. H. Mordtmann*, ἀριθ. 8, ἐπὶ τμήματος κίονος, ἐν *Τατάρ χάν*].

24.

[Εἰς τὸ μέσον τοῦ τόξου τῆς μεγαλειτέρας ἀψίδος τῆς ἐπωνυμουμένης «*Μιχαῆλ κιοπροσῆ*» γεφύρας, πρὸς τὸ μέρος τῆς πεδιάδος, παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἔμβλημα τοῦτο

μαρτυροῦν ὅτι κτίσμα βυζαντηνὸν τυγχάνει αὕτη, τὴν σημερινὴν ὀνομασίαν λαβοῦσαν ἀπὸ τοῦ σχεδὸν ἐφαπτομένου αὐτῆς τζαμίου *Μιχαλόγλη*, ἰδρυθέντος ὑπὸ ἀπογόνου τοῦ ἐπὶ *Ὀσμάν Α'* ἀναδειχθέντος *Κισσὸς Μιχαῆλ*].

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΚΟΥ ΔΙΑΚΟΣΜΟΥ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΝ ΤΟΥ Κ. Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ *

ὑπό

ΧΡ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

Ὁ ἐλλόγιμος γυμνασιάρχης κ. *Ματθαῖος Παρανίκας*, ἀναφερόμενος εἰς τὸν Παφλαγονικὸν διάκοσμον τοῦ Ὀμήρου¹, θεωρεῖ παραδόξως τὰς τοῦ ποιητοῦ πόλεις *Κύτωρον*, *Σήσαμον* καὶ *Κρωῶναν* κατεχούσας τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν *Κοτυώρων*, *Σαμψούντος* καὶ *Κρωῶνης*, ἐπαγόμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰδε: «Πῶς τὰ ὀνόματα ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν *Κοτυώρων*, *Σαμψούντος* καὶ τῆς ἡμετέρας *Κρωῶνης*; Πότε δ' ἐγένετο καὶ πῶς ἡ μεταφορὰ αὕτη ἀπὸ τοσοῦτον μακρᾶς ἀποστάσεως εἰς πόλεις φερούσας πολὺ πρότερον καὶ σήμερον ἔτι ἀδιαφιλονικητῶς τὰ αὐτὰ ὀνόματα *Σαμψούντος*, *Κοτυώρων* καὶ *Κρωῶνης* ὀλίγον πρὸς νότον τῆς *Τραπεζοῦντος*; Διὸ ἐπιμένω, ὡς προείπον, εἰς τὴν προτέραν μου ἐξήγησιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεγομένων, θεωρῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένας πόλεις κατεχούσας τὰς καὶ νῦν ἔτι σφζομένας θέσεις, οὐχὶ δὲ πιθανὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ αὐτοῦ τοῦ *Σιτράβανος*».

Περὶ τῶν πόλεων καὶ κωμῶν, αἰτινες ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ *Παρθενίου* μέχρι τοῦ Ἔλως παραλίχ, ὁ προσήκων ἐγένετο λόγος εἰς τὰς ἐν τέσσαρσι συνεδρίασι πρὸ τριετίας ἀνακοινωθείσας καὶ ἤδη δημοσιευθείσας² ἡμετέρας α Ἱστορικὰς καὶ τοπογραφικὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἐν *Εὐξείνῳ Πόντῳ ἑλληνικῶν ἀποικιῶν*». Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν τινὰ ὅπως καταδειχθῇ ἡ σαθρὰ βῆσις τῆς ὑποθέσεως τοῦ κ. *Ματθ. Παρανίκα*.

* Σ. Σ. 'Ε. Ὅρα σελ. 355 τοῦ παρόντος τόμου.

1. Ἰλ. Β στ. 853—5.

Ὅτ' ἴα *Κύτωρον* ἔχον καὶ *Σήσαμον* ἀμφερέμενον ἀμφὶ τε *Παρθένιον* ποταμὸν κλυτὰ δώματα ἔναιον *Κρωῶναν* τ' *Αἰγιάλον* τε καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους

2. Ἑλλην. Φιλ. Σύλλογος. Ἀρχαιολ. Παράρτημα τοῦ ΚΔ'—ΚΓ' τόμου. 1896, σελ. 3—17, ἰδίως δὲ 6—7.

Καθότι οὐ μόνον ὁ Ὀμήρος παρὰ τὸν *Παρθένιον* θέτει τὴν *Σήσαμον*, τὸ *Κύτωρον* καὶ τὴν *Κρωῶναν*, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ *Ρόδιος*¹, *Σιτράβων* ὁ Ἀμασεύς², πάντες οἱ συγχρόνους τόπους περιγράφοντες καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων αὐτῶν ἀποστάσεις ὀρίζοντες ἐλάχιστους γεωγράφοι, μάλιστα δὲ *Σκύμνος* ὁ *Χίος*³, ὁ Ἀρριανός⁴, *Σκύλαξ* ὁ *Καρνανθεύς*⁵ καὶ ὁ Ἀνώνυμος καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ *Βυζαντίου* συγγραφέων, οἷος ὁ *Σχολιαστὴς* τοῦ Ἀπολλωνίου, *Στέφανος* ὁ *Βυζάντιος*, *Κωνσταντῖνος* ὁ *Πορφυρογέννητος*, *Γεώργιος* ὁ Ἀκροπολίτης, ὁ *Τζέτζης*⁶ καὶ ὁ *Ἐδφραΐμος*⁷.

Καὶ ὅτι μὲν οὐδεμία ὑπάρχει ὁμωνυμία τῆς *Σησάμου* καὶ *Σαμψούντος*, τοῦ *Κυτώρων* καὶ τῶν *Κοτυώρων* παντὶ δῆλον. Ἀλλὰ καὶ ἂν τις τοιαύτη ὑφίστατο, μήπως θὰ ἀνεζητούμεν τὸ κλειδὸν καὶ ἰστέφανον ἄστου ἐν τῷ *Εὐξείνῳ* παρὰ τὴν *Τραπεζοῦντα*, διότι ὁ Ἀρριανός⁸ περιπλέων λέγει: «Ἦκομεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἔστι γὰρ τι καὶ ἐν Πόντῳ τῷ *Εὐξείνῳ* χωρίον οὕτω καλούμενον καὶ τι καὶ Ἀθηναῖς ἱερὸν ἔστιν αὐτόθι ἑλληνικόν». Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ θέσις τῆς ἀνατολικῶς τῆς *Σινώπης* περὶ τοὺς ἐνακοσίους σταδίους κειμένης

1. Ἀργον. Β', 941.

2. Γεωγρ. ΙΒ', 544.

3. Περιήγ. στ. 962—67.

4. Περίπλους § 20: «Ἀπὸ *Παρθενίου* εἰς Ἀμασίην, πόλιν ἑλληνίδα στάδιοι ἧ', ὄρμος ναυσίν. Ἐνθεν εἰς Ἐρυθίνους ξ'. Καὶ ἀπὸ Ἐρυθίνων εἰς *Κρωῶναν* ἄλλοι ξ'. Ἐνθενδε εἰς *Κύτωρον* ἧ', ὄρμος ναυσίν ἐν *Κυτώρῳ*».

5. Περίπλους § 90: «*Κάραμβις* πόλις ἑλληνίς, *Κυτωρίς* πόλις ἑλληνίς, *Σήσαμος* πόλις ἑλληνίς καὶ *Παρθένιος*».

6. Εἰς *Λυκόφρονα*, 521.

7. Πατρολ. *Migne*. Τόμ. 143 στ. 7534—6.

ὅθεν παρῆσθησαν οὖν Ἡρακλεία, Ἀμάστριδα, *Κύτωρον*, *Κρωῶναν* τὰς πόλεις πρὸς τοῖς περίξ ἅπασι καὶ πολυχίοις.

8. Περίπλους § 5—6.

Αμισού, ὡς καὶ τῶν Κοινύρων (Ὀρδοῦ) καὶ τῆς νῦν Κρώμνης. Ἀλλὰ καὶ βεβαιοτάτον ὅτι περὶ τὰ 300 π. Χ. ἡ Σήσαμος, τὸ Κύνωρον, ἡ Κρωῦμα, καὶ ἡ ἐκείθεν τοῦ Παρθενίου κειμένη Τίος συνεχωνεύθησαν εἰς μίαν πόλιν, τὴν Ἀμαστριν, συνοικισθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀμάστρεως, θυγατρὸς μὲν Ὀξυάθρου, ἀδελφοῦ Λαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, γυναικὸς δὲ Διονυσίου τοῦ τυράννου τῆς Ποντικῆς Ἡρακλείας· καὶ ὅτι ἡ μὲν Τίος ταχέως ἀπεχώρησεν, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν καὶ ἡ Σήσαμος ἐλέγετο ἐπὶ Στραβῶνος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστριδος¹.

Ἡ Σήσαμος κατὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ Raoul-Rochette² ὤκισθη ὑπὸ τοῦ ἐν Σάμω ἀποικίαν ἰδρύσαντος ἀργοναύτου Ἀγκαίου³· καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως καὶ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ ἐνισχύουσι τὴν γνώμην ταύτην, καθότι ἡ Σάμος τὸ παλαιὸν ἐκαλεῖτο Παρθενία. Τὸ δὲ Κύνωρον ἤτο ποτε ἐμπόριον τῶν Σινωπέων, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ Κυνύρου τοῦ Φοῖξου κατὰ τὸν Ἐφορον⁴· πλησίον δ' ὑπῆρχε καὶ ποτάμιον ὁμώνυμον⁵. Τῶν ἐρείπιων δὲ τῆς πόλεως ταύτης μνημονεύει καὶ ὁ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀκμάσας καὶ τὴν Τουρκίαν, τὴν Περσίαν καὶ τὰς Ἰνδίας περιοδεύσας γαλάτης περιηγητῆς Tavernier⁶. Καὶ

σήμερον ἀνατολικῶς τῆς Ἀμάστρεως περὶ τὰ 30 χιλιόμετρα παρὰ ποτάμιον κεῖται μικρὸν χωρίον, ὄρμος δ' ἀσφαλῆς, οἰκεῖται δὲ ὑπὸ 50 περίπου μωαμεθανικῶν οἰκογενειῶν καὶ Κύνρος ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων καλεῖται, ὡς δείκνυται καὶ εἰς πάντας τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας.

Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσωμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ζῶντα μνημεῖα, τὰ νομίσματα¹, μωαμεθανικὰ καὶ διαπρυσιῶς κηρύττοντα ὅτι ἄλλη ἢ Σήσαμος καὶ ἄλλη ἢ Ἀμισός, ἄλλη ἢ παλαιὰ Κρωῦμα καὶ ἄλλη ἢ νῦν, οὐδὲν δὲ κοινὸν μεταξὺ Κοινύρων καὶ Κυνύρου, ἀποροῦμεν πῶς ἐπεχείρησεν ὁ σοφὸς γυμνασιάρχης νὰ ὑποβάλῃ τὴν περὶ συνταυτίσεως καὶ συγχωνεύσεως τῶν πόλεων Σησάμου καὶ Σαμψούντος, Κοινύρων καὶ Κυνύρου καὶ Κρώμνης τολμηρὰν καὶ ἀστήρικτον γνώμην. Διὸ καὶ ἐσπεύσαμεν νὰ ὑποδείξωμεν ὁδὸν εὐθείαν καὶ εὐπρόρευτον τῇ εἰς τὰς ῥαχιώδεις καὶ ἀποκρήμους τοῦ Ἀξένου ἀκτὰς παραπλανηθέντι γηραιῷ διδάκτορι.

1. Πρβλ. B. Head Ἱστορίαν τῶν Νομισμάτων μετάφρ. ὑπὸ Ἰ. Ν. Σβορώνου. Σελ. 4—6 Ἀμισοῦ διάφορα νομίσματα πλὴν ἄλλων μετὰ τῶν ἐπιγραφῶν: ΑΜΙΣΟΥ ἢ ΣΑΜΙΣΟΗΣ. Σελ. 18—19. Κρώμνης (πρβλ. Num. Chronicle II. 166, V, 188) νομίσματα περὶ τὰ 330—300 φέροντα ΚΡΩΜΝΑ ἢ ΚΡΩΜ. Σελ. 19. Σησάμου βραχὺ πρὸ τοῦ 300 π. Χ., ἤτοι πρὸ τῆς συγχωνεύσεως πρὸς τὴν Ἀμαστριν ἴδια ἀργυρὰ καὶ χαλκὰ νομίσματα μετ' ἐπιγραφῶν: ΣΗΣΑΜ ἢ ΣΗΣΑ.

1. Γεωγρ. IB', 544.

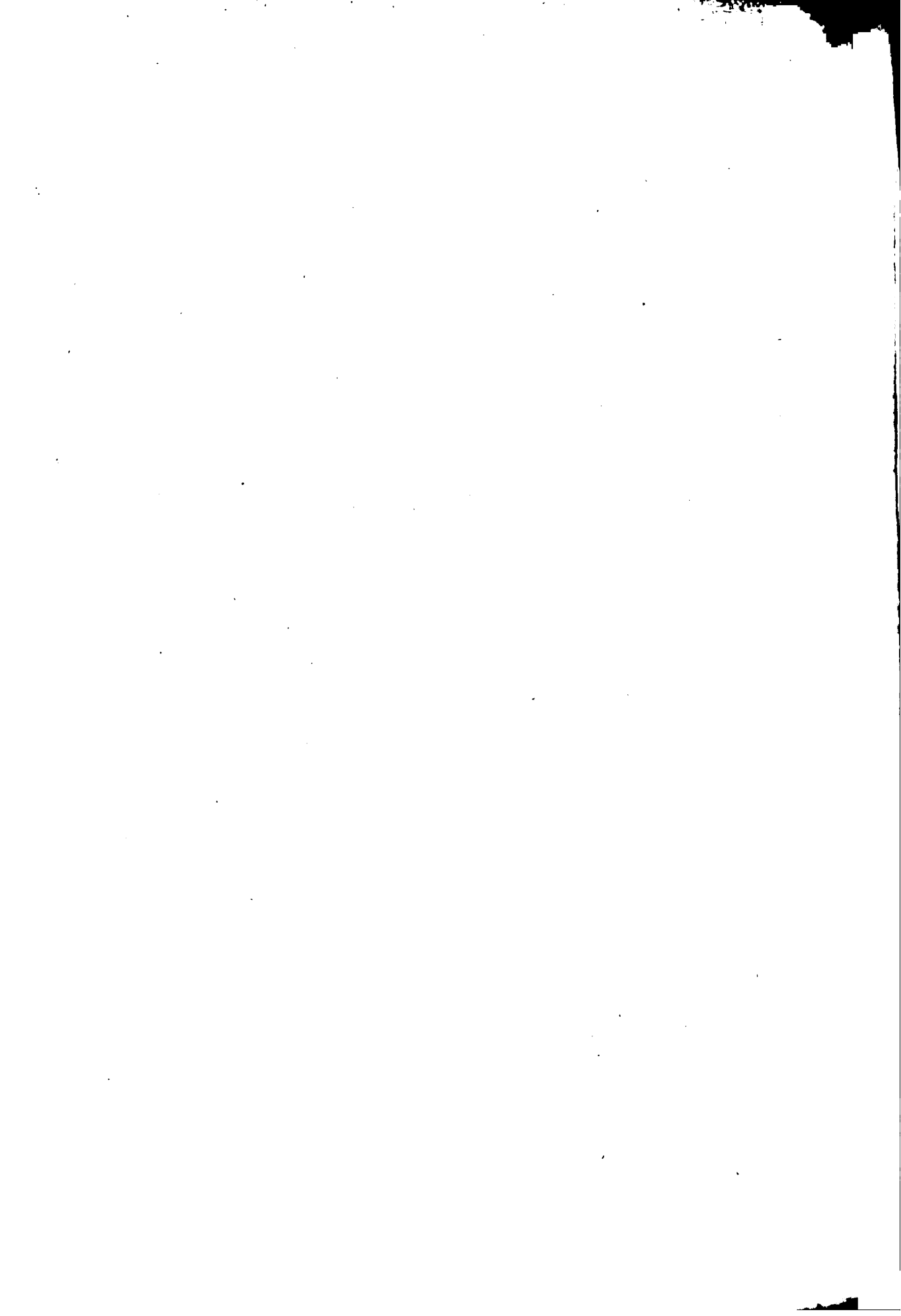
2. Histoire des Colonies Grecques, τ. Β', σ. 206.

3. Ἀργον. Α', 187.

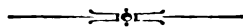
4. Γεωγρ. IB', 544.

5. Πρβλ. Ζωναρᾶ, σελ. 1265.

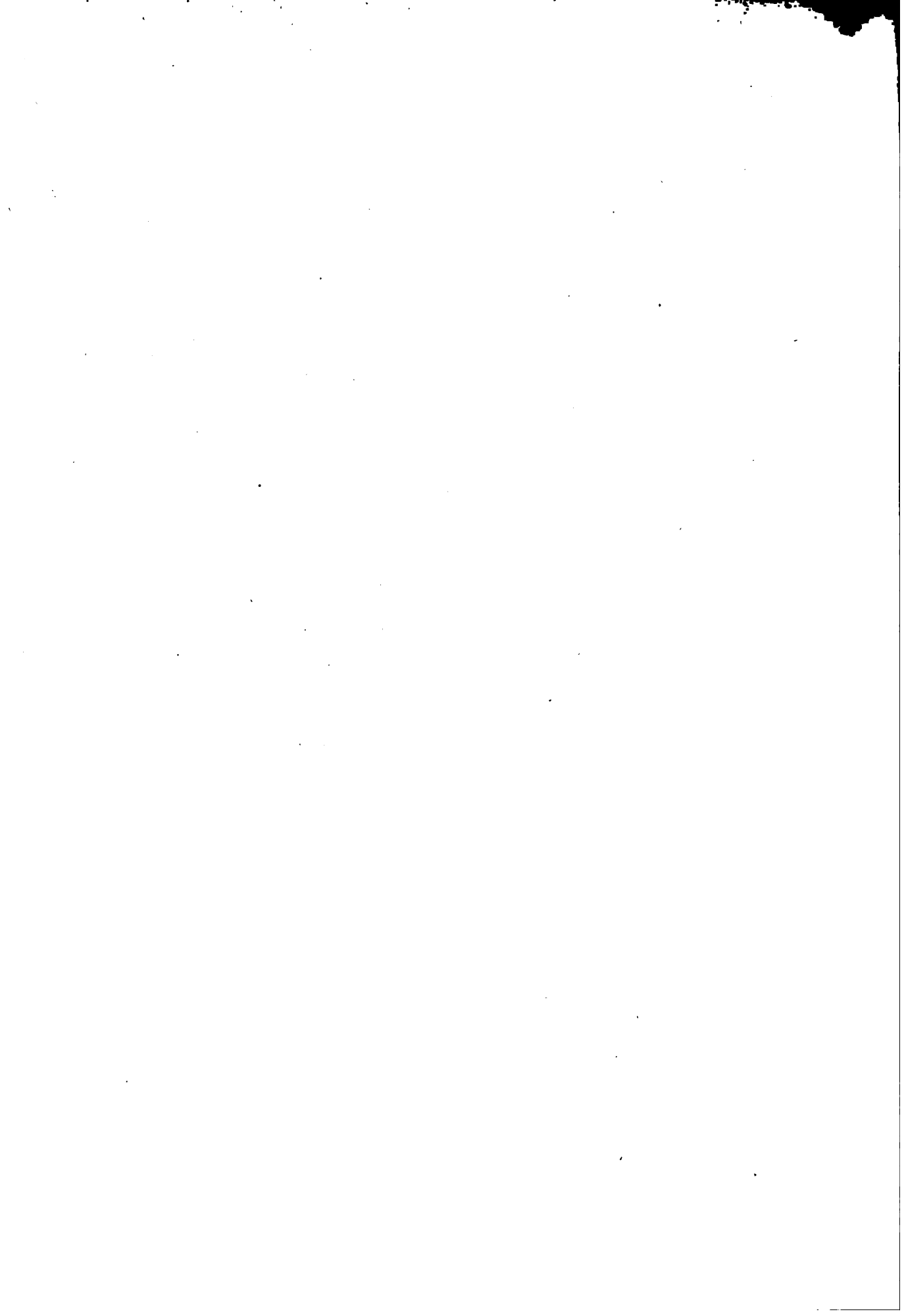
6. Voyage, Β', III, 6.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

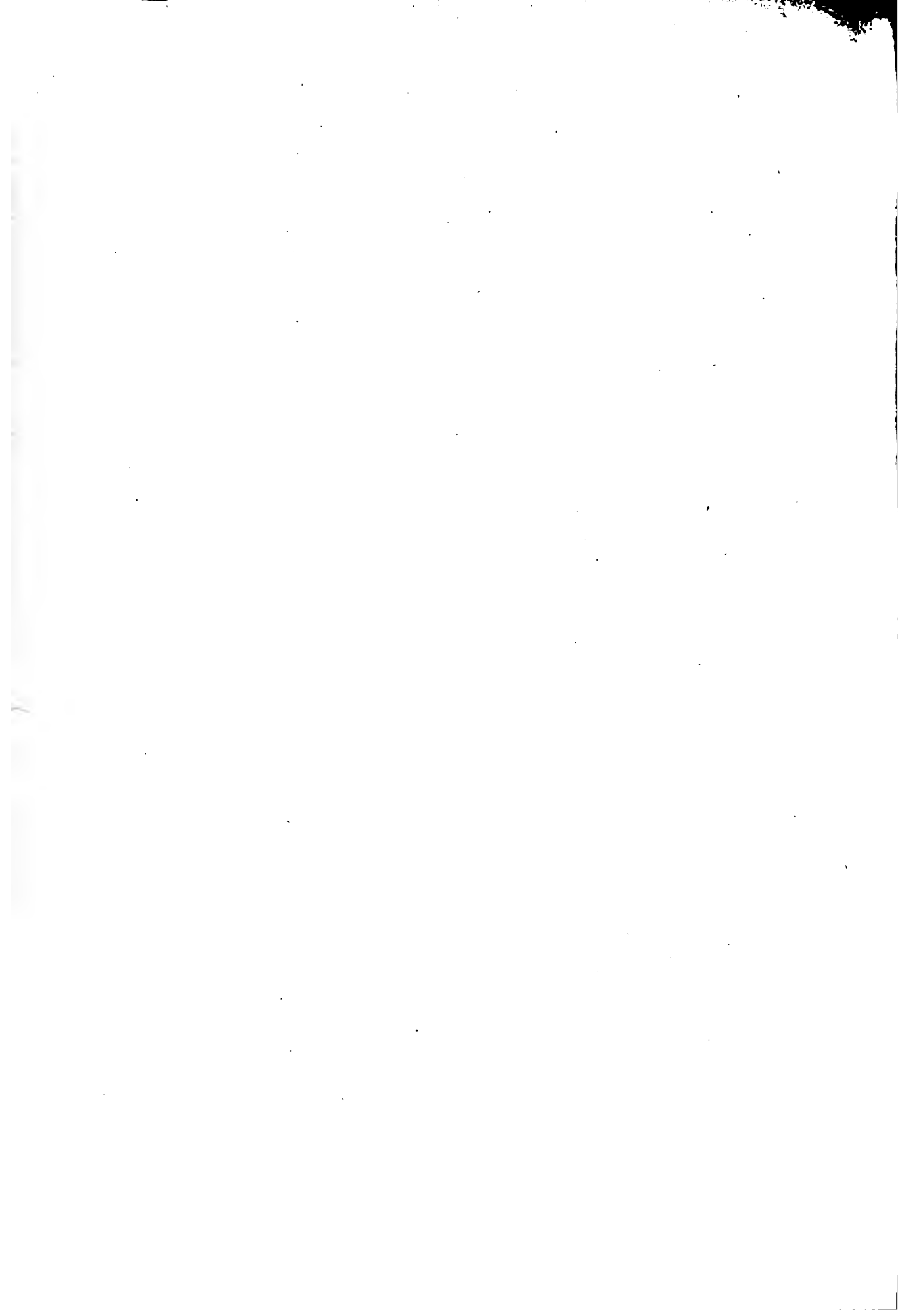

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1898-1899

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΚΘ'

11 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Χ. ΧΑΤΖΗΚΡΗΣΤΟΥ, προέδρου
του Συλλόγου.

Ο κ. Πρόεδρος του Συλλόγου εύχαριστεί τοῖς μέλεσι τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῷ ὅτι εἰργάσθησαν οὐ μόνον τακτικῶς καὶ ἀνυσιμῶς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ τόμῳ ἐξέθεσαν τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῶν. Εἶτα ἐξηγήσας τὸν σκοπὸν τῆς συγκλήσεως αὐτῶν παρακαλεῖ τὰ παρόντα μέλη ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν προεδρείου. Τῶν ψηφοδελιῶν δὲ διανεμηθέντων καὶ διαλογῆς γενομένης, παμψηφεί ἐξελέγη πρόεδρος ὁ ἰατρός κ. **Μ. Ψαλίδας**, δευτέρας δὲ ψηφοφορίας γενομένης διὰ τὴν θέσιν γραμματέως, τοιοῦτος ἀνεδείχθη ὁ ἰατρός κ. **Α. Τουργούτης**.

Εἶτα ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, συχαίρων τῇ Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ ὀτρυνῶν τῆς τοῦ Ἰπποκράτους τέχνης ὁπαδῶν, εἶχεται ἵνα κατὰ τὸ νέον συλλογικὸν ἔτος οἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς ᾖσι γόνιμοι καὶ ἀντάξιοι τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Λ'

18 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ.

Τῆς συνεδρίας ἀρχαμένης, ὁ κ. Πρόεδρος εύχαριστεῖ τοῖς μέλεσιν ἐπὶ τῇ τιμῇ, δι' ἧς περιέβαλον αὐτὸν καὶ παρατηρεῖ ὅτι τὸ βαρὺ τῆς προεδρίας ἔργον ἀναλαμβάνει οὐχὶ ἀνευ δισταγμοῦ τινος· θαρρῶν ὅμως, λέγει, ἐπὶ τῇ ἐπιχειρείᾳ καὶ τῇ εὐμενεῖ ἀρωγῇ τῶν ἀξιωτῶν τοῦ Τμήματος μελῶν, ἔχει δι' ἐλπίδος ὅτι καὶ ἡ ἐφετινὴ συλλογικὴ περίοδος ἔσται ἐξ ἴσου γόνιμος εἰς ἐργασίαν ὡς ἡ τῶν παρελθόντων δύο ἐτῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Οἰκονομίδου. Ἡ ἐργασία αὕτη οὐχὶ ὀλίγη καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα κατετέθη τὴν ἐσπέραν ταύτην ἐν τῷ Τμήματι ὅθεν εὐκαρῶν νομίζει νὰ ἐκφρασθῶσιν ἰδιαζόντως εύχαριστίαι καὶ πρὸς τὸν τέως πρόεδρον κ. Οἰκονομίδην καὶ πρὸς τὸν ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ἰατρόπουλον ὅπως ἰδιαιτέρως μοχθήσαντα ὑπὲρ τῆς ἐκδόσεως ταύτης.

Εἶτα ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς τελευταίας συνεδρίας τῆς παρελθούσης περιόδου, ἐν οἷς καὶ ἡ ὑπὸ ἡμ. 2 Ἰουνίου ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γαβριλίδου, ἀποσταλεῖσα εἰς τὸν τέως πρόεδρον, δι' ἧς ὁ κ. Γαβρι-

λίδης ἀγγέλλει ὅτι ἔχει ἀνακοίνωσιν ἐπισυνημμένην σχετικὴν πρὸς τὴν τελευταίαν τοῦ κ. Τράντα ἀνακοίνωσιν **περὶ νέας μεθόδου φωτισμοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.**

Μεθ' ἰκανὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς δημοσιουβείσης ἤδη ἐπιστολῆς τοῦ κ. Γαβριλίδου ἐγκρίνεται ἡ γενομένη καταχώρισις αὐτῆς ἐν ταῖς δημοσιεύσεσι τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπικυροῦνται τὰ τελευταῖα πρακτικά. Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

« Ἐν τινι τῶν παρελθουσῶν συνεδριῶν ὁμιλῶν περὶ ἐπινοήσεως τοῦ κ. Τράντα, ἡ μᾶλλον περὶ νέας μεθόδου ἐξετάσεως τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ, ἐξεφράσθη ὡς ἐξῆς:

« Ἐξ ἀπλῆς θέας τοῦ φαινομένου καὶ μάλιστα ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἀφάκου δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ περὶ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τούτου· θὰ εἶμαι ὁμως εἰς θέσιν, ὅταν ὁ ἴδιος πειραματίσω καὶ ἐπὶ ἄλλων ὀφθαλμῶν».

Ἐκαμον ἤδη τὰ πειράματα ταῦτα καὶ νομίζω ὅτι ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Προτίθεμαι δὲ νὰ ἐκθέσω σήμερον ἐν ὀλίγοις μόνον τὰ κυριώτατα τῶν μειονεκτημάτων καὶ ἡμαρτημένων τῆς μεθόδου ταύτης, διότι, τούτων μόνον λεχθέντων, ἡ ἀρετὴ αὐτῆς γίνεται κατάδηλος, ἀφοῦ μάλιστα τὰ καλὰ καὶ τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς ἐξετέθησαν ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Τράντα.

Α' Ἐπειδὴ αἱ διὰ τὴν μέθοδον χρησιμοποιούμεναι ἀκτίνες διέρχονται διὰ τῶν διαφανῶν χιτῶνων τοῦ ὀφθαλμοῦ (κερατοειδοῦς, ὑδατώδους ὑγροῦ, κόρης, φακοῦ καὶ υἰελώδους σώματος), ἔπεται ὅτι:

α') Ὅσακις ὁ φακὸς εἶνε ἀδιαφανής (εἰς τὸ φῶς τῆς μεθόδου ἔννοεῖται), ὡς ἐπὶ ὑποχύματος, ἡ μέθοδος αὕτη δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ· τοῦτο δὲ εἶνε μέγα μειονέκτημα, διότι, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν μέθοδον ταύτην, τότε ἀκριβῶς καὶ ὁ φακὸς τυγχάνει συχνὰ νὰ εἶνε τελολημένος τῶσον, ὥστε τὸ φῶς τῆς λυχνίας δὲν διαπερᾷ αὐτόν.

β') Ὅσακις ὑπάρχουσι συμφύσεις τῆς ἱριδος καὶ παχέα πλαστικὰ ἐξιδρώματα πρὸ τῆς κόρης, καὶ πάλιν ἡ μέθοδος εἶνε ἄχρηστος,

διότι αἱ ἀκτίνες δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πρὸς ἐξετάσιν μέρος· ἀλλ' ἀκριβῶς, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην τῆς μεθόδου ταύτης, τότε δυστυχῶς συχνὰ συμπίπτει νὰ ὑπάρχωσι καὶ συμφύσεις καὶ ἐξιδρώματα ἕνεκα φλεγμονωδῶν ἀντιδράσεων, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ βολβῷ ξένων σωμάτων, ὄγκων τινῶν, ψευδῶν ὄγκων καὶ ἀλλοιώσεων· οὕτω δὲ ἡ μέθοδος μένει ἀνωφελής.

γ') Ὅσακις ὁ κερατοειδὴς φέρε: λεύκωμα (κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν χρησιμοποιουμένων ἀκτίνων), καὶ ἄς λάβωμεν ἐξ αὐτῶν τὰς προερχομένας ἐκ τοῦ ἴχνους τῆς διαβάσεως ξένων σωμάτων, ἧτοι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἔχομεν ἀνάγκην τῆς μεθόδου ταύτης, καὶ τότε πάλιν δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ αὕτη.

δ') Ὅσακις αἰμορραγία: ὑπάρχουσι ἐν τοῖς ὑγροῖς, πρᾶγμα οὐ σπάνιον εἰς τοὺς τραυματισμούς τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ πάλιν ἡ μέθοδος δὲν μας χρησιμεύει ἀρκούντως πάντοτε.

ε') Ὅσακις ἡ βίς ἢ αἱ ὄφρυες καὶ ἡ ἄνω σιαγὼν προεξέχουσιν, ἡ μέθοδος δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ ἀρκούντως, διότι: δὲν δυνάμεθα εὐχερῶς καὶ καταλλήλως νὰ διαφωτίσωμεν τὰ τοιχώματα τοῦ βολβοῦ καὶ μάλιστα τοῦ προσθίου τμήματος αὐτοῦ.

ς') Καὶ ἂν ποτε συντύχῃ νὰ λίπωσι πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω κατὰ τῆς μεθόδου περιπτώσεις, καὶ δύναται τοῦτο νὰ συμβῇ, δυνάμεθα ἄρα γε νὰ ἐξετάσωμεν διὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὸ μὴ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐξεταζόμενον μέρος; Ὁχι, Κύριοι, διότι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δυνάμεθα νὰ φωτίσωμεν μέρος τοῦ βολβοῦ, κείμενον πέραν 8,7 χμ., ἀπὸ τῆς περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς καὶ μάλιστα 2 περίπου χμ. τῆς φωτιζομένης μοίρας δὲν εἶνε χρησιμοποιήσιμα, ἧτοι δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν μόνον γῶραν ὀφθαλμοσκοπούμενην.

Ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἀφάκου τὰ ὄρια τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος πλησιάζουσι κατὰ τι εἰς τὸν κερατοειδῆ· ἀναφέρω δὲ τοῦτο ἵνα ὑποδείξω, ὅτι δὲν ἦτο τυχαία ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ γραφεῖσα ὀφθαλμολογία καὶ μάλιστα ποσ' ἀφάκου.

Ἐκ τῶν ἄνω ἔπεται ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν δύναται νὰ μας χρησιμεύσῃ, ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐξετάσῃ πέραν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων.

Ὅθεν κρίνω περιττὸν νὰ κάμω σύγκρισιν

αὐτῆς μετὰ τῶν νῦν ἐν χρῆσει ὑπαρχουσῶν μεθόδων¹, τοῦ δι' ἐπαφῆς φωτισμοῦ καὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ βολβοῦ κατὰ Rochon-Duvigneaud, τῆς ἀκτινογραφίας, τῶν ἠλεκτρομαγνητικῶν μηχανημάτων (σιδηροσκοπία) κτλ. κτλ., διότι πᾶσα τοιαύτη σύγκρισις τυγχάνει ἀδύνατος. Τὰ ἀνωτέρω μειονεκτήματα, ὡς δύναται τις εὐκόλως νὰ σχηματίσῃ γνώμην, ὑπερέχουσι πολὺ τῶν πλεονεκτημάτων, δι' ὧν ὁ ἀξιώτιμος συναδέλφος ἐπροίκισε τὴν περιγραφὴν τῆς μεθόδου αὐτοῦ, λέγων 1) ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶνε ἀνωτέρα πάσης ἄλλης, ὅσας ὀφθαλμοσκοπικὰ σημεῖα δὲν ὑπάρχουσι· 2) ὅτι μόνον διὰ τῆς μεθόδου ταύτης δύναται νὰ διαγνωσθῇ ἡ ὑπερξίς ἀλλοτρῶν σωμάτων ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ· 3) ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐξετάζει καὶ πέραν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὁρίων.

Πάντα ταῦτα καθ' ἡμᾶς εἰσιν ἡμικρηθέντα, οὐδὲ κρίνομεν τὴν μέθοδον ταύτην ἀξίαν μνείας διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ζήνων σωμάτων, ὄγκων τινῶν καὶ ἀλλοιώσεων τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ καὶ μάλιστα τῆς ἀπροσίτου τῆ ὀφθαλμοσκοπίῳ χώρας. Νομίζω δὲ ὅτι διὰ τοιοῦτους λόγους οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐτόλμησε ν' ἀναγγεῖλῃ τοῦτο ὡς ἀξίον προσοχῆς οὐχὶ ὡς ἀνακάλυψιν, ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐξεταστικὴν μέθοδον.

Β' Τοῦτων οὕτως ἀλλεπαλλήλως λεγθέντων κατὰ τῆς μεθόδου, οὐδεμία ἀξία μένει εἰς αὐτήν, εἰμὴ τὸ ὅτι καταδεικνύει πειραματικῶς καὶ ἐπὶ ζώντος τὴν ἡμιδιαφάνειαν τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ· πείραμα γνωστότατον καὶ ἰδιότης τῶν τοιχωμάτων ἀποδειχθεῖσα πρὸ πολλοῦ διὰ πανομοίου πειράματος,

ὅπερ ὁ κ. Τράντας νομίζει ὅτι πρῶτος αὐτὸς παρετήρησε· λέγω δὲ πρῶτος νομίζει οὐ παρετήρησε, διότι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην.

Τὴν περιγραφὴν τοῦ πειράματος τούτου δύναται τις ν' ἀνεύρῃ ἐν πλείστοις συγγράμμασι· χάριν δὲ συντομίας ἀναφέρω μόνον¹ ὅσα γράφει ὁ M. Edwards ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Leçons sur la physiologie et anatomie comparée de l'homme et des animaux*, Paris 1877, p. 269.

«Chez les individus blonds dont les yeux sont d'un bleu clair la transparence de la sclérotique est souvent assez grande pour qu'à travers cette tunique on puisse distinguer nettement l'image de la flamme d'une bougie convenablement située. Le sujet de l'expérience étant placé dans une chambre noire et ayant l'œil très fortement tourné du côté externe, de façon à amener la portion interne de la sclérotique en face de la fente palpebrale, on approche la bougie de l'angle externe de l'œil, et si le globe oculaire est suffisamment saillant pour qu'une ligne droite passant par cet objet lumineux et la pupille rencontre la rétine dans un point correspondant à la portion de la sclérotique rendue visible par suite de cette manœuvre, on y aperçoit l'image en question».

Ἄλλα καὶ τὸ πείραμα τοῦτο οὕτως ἔχον ἐχρησιμοποίηθη ἤδη ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, ἀναφέροντες δὲ μόνον τὸν Landolt, ὅστις ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ (σελ. 616) τοῦ *Traité de Wecker et Landolt* χρησιμοποίησε τὸ φαινόμενον ἕνα προσδιοριστὰ ὅρια τοῦ ὀπτικῶν πεδίου.

Εἰς τὸ γνωστὸν λοιπὸν τοῦτο φυσιολογικὸν ἢ ὀπτικὸν φαινόμενον, τὸ ἤδη χρησιμοποίηθῆναι, παρενθῆτεί φησὶν ὁ κ. Τράντας καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς νέαν μέθοδον διὰ νὰ τὸ χρησιμοποίησιν ἐν τῇ παθολογίᾳ, ἀλλ' ἄνευ

1. Rochon - Duvigneaud — Société Française d'ophtalmologie 1894. — Gazette des Hôpitaux de Paris 1896, p. 890. — Glaucome et Néoplasme intraoculaire 1898.

Van Dujse—Rayons Röntgen en chirurgie oculaire, Arch. d'ophth. 1896, p. 101.

Boucheron—Radiographie d'un grain de plomb dans l'orbite après blessure perforante de l'œil, Recueil d'ophtalmolog. 1897, p. 635. — Gallier, Radiographie d'un œil blaiisé par un plomb de chasse, Recueil d'ophtalmolog. 1897, p. 639.

Galezowski — Sur l'emploi de l'aimant (1886) et Berger Rapport lu à la Société de Chirurgie.

1. Παπατ. Helmholtz—Optique physiologique p. 87 (Ἑλδ. γαλλικῆ).

ἀποτελέσματος, ὡς προσέπομεν τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐάν τις θέλῃ νὰ ἐλπίσῃ τι ἐκ ταύτης, πρέπει ἐκ βέθρων ν' ἀνακινήσῃ τὸν πειραματισμὸν, ἥτοι ν' αὐξήσῃ, μὲν μεγάλως τὴν ἔντασιν τοῦ φωτός, νὰ μετατρέψῃ δὲ τὸν φακὸν εἰς ὀπτικὸν ἐργαλεῖον ἢ μηχανήμα».

Τράντας.—Τὰς ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ἀντιπαρατηρήσεις μου θέλω υποβάλλει γραπτῶς εἰς τὸ προεδρεῖον. Περὶ δὲ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ἀτακτικῆς ἡμιανοψίας τοῦ κ. Ἱατροπούλου, ὀρεῖμαι νὰ εἶπω ὅτι, ὡς καὶ τότε εἶχον λόγους νὰ ἀμφιβάλω εἰς τὴν διάγνωσιν ἐκείνην, καὶ σήμερον ἐμμένω φρονῶν τὰ αὐτά. Διότι πρὸ μηνὸς ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσω αὐτὸν καὶ εἶμαι εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσω ὅτι αἱ ἀμφιβολαὶ μου ἐπερρώθησαν. Ἄλλως τε πάντοτε δέον ν' ἀμφιβάλῃ τις περὶ περιστατικῶν παρουσιαζόντων πολλὰ ἐξαιρετικὰ συμπτώματα. Τῶ ὄντι οὐδόλως πρόκειται περὶ πάσχοντος ἀταξίαν· παρὰ δὲ τὰ λεχθέντα ἐν τῇ ἱστορικῇ, ὁ ἀσθενὴς οὐ μόνον εἶναι συριλικός, ἀλλὰ καὶ ἀλκοολικός· εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει τὸ φαινόμενον τοῦ Westphal, ἐλλείπουσιν ὅμως τὰ φαινόμενα τοῦ Robertson, τοῦ Romberg καὶ ἄλλα, ὅτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει προσέτι πάρεσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἢ δὲ θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου μόνον ἀπόχρωσιν τινα· ἀλλ' ἢ τελευταία αὕτη ἐξηγεῖται κάλλιστα καὶ ἐκ τῆς ἀπλῆς ἡμιανοψίας, ἐξ ἧς ἔπαθεν ὁ ἀσθενὴς, συριλικὸς ἂν ἅμα καὶ ἀλκοολικός. Ἡ ὀφθαλμοσκόπησις τέλος οὐδόλως ἐξηγεῖ, ὅτι πρόκειται περὶ ἀτροφίας φαιῶς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Ὅθεν ἀποδίδα ἀρισμένως τὴν ἡμιανοψίαν εἰς τὴν συριλίδα ἢ τὸν ἀλκοολισμόν.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ διὰ τὴν διαφοράν τῆς γνώμης ἐπὶ διαγνώσεως τῆς ἀταξίας, ἣτις εἶναι ἀπλουστάτη καὶ καταφανὴς διὰ μόνης τῆς ὀφθαλμολογικῆς ἐξετάσεως.

Ἱατρόπουλος.—Ἀληθῶς ἢ διάγνωσις τῆς φαιῶς ἀτροφίας εἶναι ζήτημα ἀπλούστατον, ἀλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει προέκειτο περὶ ἀτροφίας ἀρχομένης. Οὐχ ἦτον αἰ

θηλαὶ ἠρξάντο ἀποχρωματίζομεναι σαφῶς καὶ δυσαναλόγως πρὸς τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ὀράσεως. Ἐνῶ ἡ ἡμιοψία ἦτο δεξιὰ ὁμάνυμος, ὁ ἀποχρωματισμὸς ἦτο πολὺ ζωηρότερος ἐν τῇ ἀριστερᾷ θηλῇ. Ἐκτοτε ὅμως δὲν εἶδομεν τὸν πάσχοντα.

Τράντας.—Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀταξίας, ἀνάγκη ἦτο μέχρι τοῦδε ἢ φαῖα ἀπόχρωσις νὰ προχωρήσῃ ἢ καὶ νὰ ἐπέλθῃ τελεία ἀμαύρωσις· ἐνῶ τοῦναντίον οὐ μόνον ὑπάρχει στασιμότης τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ βελτίωσις τῆς.

Μιχαλακόπουλος.—Προκειμένου περὶ διαγνώσεως ἀταξίας κλασικῆς, εὐκόλος ἢ διάγνωσις, ὅταν παρουσιάζῃ ἅπαντα τὰ συμπτώματα τῆς νόσου. Ἀκριβῶς δὲ ἢ σπουδαιότης τῆς προκειμένης περιπτώσεως κεῖται ἐν τῇ ἐξ ὀλίγων διδομένων συμπτωμάτων διαγνώσει.

Ὁ κ. **Τράντας** ἐρωτᾷ τὸν κ. Μιχαλακόπουλον, ἂν, ἐλλειπόντων τῶν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ συμπτωμάτων, τὰ λοιπὰ εἰσιν ἱκανῶς πειστικὰ πρὸς παραδοχὴν ἀταξίας.

Μιχαλακόπουλος.—Καὶ ἄλλοτε εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐξήτασα τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἀσθενῆ καὶ εἶρον αὐτὸν ἀτακτικόν. Ἐπειδὴ προηγήθη συριλις καὶ ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει προσέτι ἐλλειψίν τῶν ἀνακλαστικῶν φαινομένων τοῦ γόνατος, ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ πρὸς παραδοχὴν ἀρχομένης ἀταξίας. Ἐὰν δὲ τοῦτοις προστεθῇ ἔστω καὶ ἀρχομένη ἀτροφία, ἐνισχύεται ἢ διάγνωσις τῆς ἀταξίας. Τὸ ὅτι ἢ ἀτροφία δὲν προχωρεῖ ἢ καὶ βελτιοῦται κατὰ τι ἢ ὄρασις, δὲν εἶναι τι σπάνιον ἐν τῇ ἀταξίᾳ· ὑπάρχουσι μάλιστα περιπτώσεις, καθ' ἃς ἢ ἀτακτικὴ ἀτροφία διήρκεσεν ἐπὶ 15 καὶ 20 ἔτη μέχρι τελείας ἐξελίξεως καὶ ἄνευ μεγάλης ἐλαττώσεως τῆς οὐχίτητος τῆς ὀράσεως. Ὑψίσταται μάλιστα σχέσις μεταξὺ ὀπτικῆς ἀτροφίας καὶ ἀτακτικῶν φαινομένων, ὥστε ὡσάκις ἢ ἀτροφία εἶναι πρόωρος, ἐπίσχεται ἢ περαιτέρω ἐξέλιξις τῶν ἀτακτικῶν φαινομένων καὶ τὴν ἀπᾶν· ἐξήγησις ὅμως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀλληλεπιδράσεως ταύτης διαφεύγει ἡμᾶς.

Ὁ κ. **Τράντας** προσδέτει ὅτι διακεκρι-

μένοι νευρολόγοι, ἐν καιρῷ ζωῆς διαγνώσαντες ἀτροφίαν ὀπτικήν μετὰ φαινομένων ἀτακτικῶν, ἐν τῇ νεκροψίᾳ εὔρον ὅτι εἰς ἄλλας μὲν ἀλλοιώσεις ἀφείλετο ἡ ἀτροφία, εἰς ἑτέρας δὲ ἡ ἀταξία.

Μιχαλακόπουλος.— Μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἀτροφίας εἶναι ἀδύνατον καὶ ὀφθαλμοσκοπικῶς καὶ ιστολογικῶς νὰ διαγνωσθῇ ἡ αἰτιολογία, διότι ἡ εἰκὼν τῆς ἀτροφίας ἐν ποικίλαις ἀλλοιώσεσιν εἶναι ἡ αὐτή. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν ἐντοπισμὸν τῶν ἀλλοιώσεων, ἡ αὐτὴ αἰτία δύναται νὰ παραγάγῃ εἰς διάφορα μέρη διαφόρους ἐντοπισμοὺς. Κατὰ τὸν Fournier ἡ συφιλίς διὰ τῶν παρασφιλιδικῶν τοξινῶν παράγει διαφόρους ἀλλοιώσεις εἰς τε τὴν νευρογλοίαν, τὸν συνεκτικὸν ἰστὸν καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ ἐπομένως αἱ βλάβαι τῆς ὀπτικῆς ἀτροφίας, τῶν ἀτακτικῶν φαινομένων καὶ τῆς ἡμιοψίας εἶναι προϊόντα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς αἰτίας, πολλαχοῦ ἐντοπισθείσης.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πρόεδρος θεαρεῖ παρατωθεῖσαν τὴν συζήτησιν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΑ'

25 Νοεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ἀναγινώσκεται ἐπιστολὴ τοῦ νεωστὶ ἐκλεγέντος γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Τουργούτη, ὑποβάλλοντος τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ ὅτι κατοικεῖ μακρὰν καὶ δὲν δύναται νυκτὸς νὰ παρίσταται, μεθ' ὅλην τὴν προθυμίαν αὐτοῦ, τακτικῶς ἐν ταῖς συνεδρίαις. Ἡ παραίτησις αὕτη γίνεται κατ' ἀνάγκην δεκτὴ, ἡ δὲ ἀντικατάστασις ἀναβάλλεται εἰς τὴν ἐπομένην συνεδρίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἀνακοινῶν περιπτώσιν **ἰριδοκυκλιτιδος μυκητώδους αἰμορραγικῆς συνεπειᾶ καταγωγῆς ὑποχύματος**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ἐ. ἐ. ἐξτελέσαμεν ἐν Ἀδαπαζαρίῳ Βιθυνίας ἐξόρυξιν ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

Ὁ πάσχων ἰνόματι Μουσταφᾶς (θεῖος τοῦ ἐκεῖ δημοτικοῦ ἱατροῦ), γέρον Κιρκάσιος 60 ἐτῶν, ἄλλως μὲν ὄλως ὑγιῶς ἔχων καὶ θαλερός, φέρων δὲ ὑποχύματα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ὀφθαλμοῖς (ὠριμον δεξιόθεν καὶ ἄωρον ἀριστερόθεν), εἶχεν ὑποβληθῆ πρὸ τριμηνίας (ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀνεψιοῦ) εἰς ἐγγείρησιν τοῦ δεξιοῦ ὑποχύματος, ἐκτελεσθεῖσαν κατὰ τὴν μέθοδον τῆς καταγωγῆς ὑπὸ ἀγυρτῶν, οἵτινες, ὡς γνωστόν, τὸ πλεῖστον Πέρσαι καὶ Ἀραβες ὄντες, οὐδὲν ἄλλο ἐπαγγέλλονται εἰμὴ τὸ κατὰγειν ὑποχύματα, περιερχόμενοι τὰ διάφορα χωρία, ἔστιν ὅτε καὶ πόλεις τῆς Ἀνατολῆς.

Ἀκολούθως μετὰ μιᾶς ἐβδομάδος καλὴν ὄρασιν τὸ σκότος ἐπανῆλθε πληρέστερον καὶ ὡς ἐκ περισσοῦ ἤρξαντο ἀναφαινόμενα κατ' ὀλίγον ἄλλα καὶ φλεγμονώδη φαινόμενα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τούτῳ. Ἡ δὲ κατάστασις αὕτη ἐπετεινετο ὀλονέν, καὶ καθ' ὄν χρόνον προσῆλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀπὸ πολλοῦ ἀλγυρδόνες ἀφόρητοι κατεβασάνιζον νυχθήμερον τὸν τυφλὸν πάσχοντα.

Ἐξετάσαντες λοιπὸν αὐτὸν λεπτομερῶς, εὔρομεν τὸν δεξιὸν βολβὸν μαλθακάτατον, ἦτοι βάνογον ὀξέως εἰς φθίσιον, λίαν δ' ἐπώδυνον εἰς πᾶσαν ἐπίψαυσιν, ἔστω καὶ διὰ τῶν βλεφάρων ἐνεργουμένην. Διὰ τοῦ διαφανοῦς εἰσέτι κερρατοειδοῦς διαφαίνεται ἡ κόρη ἀνώμαλος καὶ ἐν μυδρίασει, ὕφαιμα δὲ ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ καταλαμβάνον τὸ κατώτερον ἡμισυ αὐτοῦ καὶ ἀποτελούμενον ἐξ ἐρυθροῦ καὶ νωποῦ αἵματος ἀναμειγμένου μετὰ παλαιοῦ. Διὰ τοῦ ἀνωτέρου ἐλευθέρου ἡμιμορίου τῆς κόρης δὲν ἐρωτιζέτο ἀρκούντως ὁ βυθός, ὅπως διῶδμεν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ. Βλέποντες ὁμῶς τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ τὴν ἀνάπτυσιν αὐτῆς συνεπειᾶ τῆς καταγωγῆς, ἀπεδώκαμεν τὰ πάντα εἰς ταύτην καὶ εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ ὑελώδους σώματος παρουσίαν σκληροῦ ὑποχύματος. Λαθόντες δὲ ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸν πιθανὸν κίνδυνον ἐπικειμένης συμπαθητικῆς ὀφθαλμίας τοῦ ἐτέρου ὀφθαλμοῦ, ὅστις ἐραϊ-

νετο εισέτι ὑγιής μετ' ὄλον τὸ σχεδὸν ὠριμον ὑπόχυμα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁ πάσχων βολβός, κἄν ἐτι διετηρεῖτο, ἤθελε καταντήσῃ δι' ἀτροφίας εἰς μικρὸν ὀγκίδιον ὅπως ἀχρηστον, οὐδὲ ἦτο ἀσφαλῆς ἢ κατάπαυσις τῆς ὀδύνης καὶ τῆς ὀξείας φλεγμονώδους καταστάσεως, ὑπεδείχσαμεν εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον συναδέλφον τὴν ἐξόρυσιν ὡς τὴν συμφορωτέραν πάτης ἄλλης θεραπείαν.

Πρᾶγματι δέ, ἐκτελεσθείσης τῆς ἐξορύξεως συγκατανεύσει καὶ τοῦ πάσχοντος, ἐξητάσαμεν μετὰ προσοχῆς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ, καθ' ὅσον μάλιστα ἦτο ἐπάναγκες νὰ ἐπίδειξωμεν τῷ ἐνδιαφερομένῳ συναδέλφῳ τὸ αἷτιον τοῦ κακοῦ. Ὅτε δὲ διηρέσαμεν αὐτὸν εἰς δύο ἡμισφαίρια (πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον), ἀντιλευκωποῦ σώματος, ὡς συνήθως παρουσιάζεται τὸ ὑπόχυμα μετὰ καταγωγὴν ὀφθαλμοσκοπικῶς, εὔρομεν ὀγκίον ὅσον μεγάλῃς ἐρεθίνθου τὸ μέγεθος, μελανὸν καὶ ὅπως μελανοσαρκώματι προσομοιάζον τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν καὶ τὴν ἐπαφὴν. Τὸ ὀγκίον τοῦτο ἔκειτο ἐν μέσῳ ἀκτινωτῶ σώματι κατὰ τὴν κατωτέραν ἐξωτερικὴν μοῖραν αὐτοῦ. Μικροσκοπικῶς τὸ μόνον ἰδιάζον ἦτο ἴσως ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις ἀγγείων σφριγώντων καὶ αἱ πολλαὶ αἱμορραγικαὶ ἐστῖαι κατὰ τὴν ἐπιφανείαν τοῦ τε ὀγκίου καὶ τοῦ παρακειμένου χοριοειδοῦς. Τὸ ὑαλώδες ὑγρὸν ἦτο ὑδαρές, θολερὸν καὶ ἐρυθρωπὸν, τὸ δὲ ὀπτικὸν νεῦρον εἶχεν ἀτροφῆσαι τελεείως.

Μὴ εὐρόντες δὲ οὕτω τὸ ζητούμενον πρὸς ἐπίδειξιν, ἠναγκάσθημεν ν' ἀνατάμωμεν καὶ τὸ ὀγκίον. Ἐν πρώτοις λοιπὸν ἀπεχωρίσαμεν αὐτὸ ἀκέραιον μετὰ προσοχῆς τῇ βοηθείᾳ ψαλιδίου καὶ λαβίδος ὀφθαλμικῆς· τότε δὲ πιέζοντες ἀναμέσον τῶν ῥαγῶν ἀντίχειρος καὶ λιχανοῦ, ἀντελήφθημεν ὅτι ἡ μὲν περιφέρεια τοῦ ὀγκίου ἀπετελεῖτο ἐκ μαλθακῆς σαρκιώδους μάζης, ἐξαιρέσει τῆς χροιάς, μεγάλως ὁμοιάζουσης εἰς σφραῖναν μυκητωδῶν σαρκίων, τὸ δὲ κέντρον σκληρὸν καὶ χονδρῶδες. Βλέποντες τοῦτο ἐπίστημεν ὅτι τὸ ὑπόχυμα εὐρίσκετο ἐκεῖ ὡς πυρὴν καὶ ἤρχισαμεν ν' ἀποχωρίζωμεν ἀπασαν τὴν περιφερικὴν σαρκιώδη στιβάδα· οὕτω δὲ ἀπεχωρίσθη σωματίον χονδρῶδες, λευκωπὸν καὶ πεπλατυσμένον φακοειδῶς. Αἱ διστάσεις δὲ αὐτοῦ ὑπερεῖχον

ὑπεμέτρως τὰς τοῦ ὑποτιθεμένου ὑποχύματος καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ παραδεθῶμεν ὅτι ἐκεῖνο ἦν τὸ ὑπόχυμα. Ἐνῶ δὲ μὴ περιεργαζόμεθα αὐτὸ καὶ ἐζητοῦμεν ν' ἀποκρίσωμεν διὰ τοῦ ψαλιδίου μετὰ προφυλάξεως κατὰ τὴν περιφέρειαν λείψανόν τι τοῦ περιβάλλοντος μελανοσαρκιώδους ἰστοῦ, αἰφνης εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πῖεσιν ὑποχωροῦν ἐξωλίσθησεν ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ σωματίου ὡς ἀπὸ θυλακίου τὸ ὑπόχυμα ἀκέραιον. ἦτοι εὐμεγέθης, ἀδιαφανῆς, ξανθωπὸς καὶ σκληρὸς πυρὴν κρυσταλλώδους φακοῦ, ἀφίνων περίβλημα παχύτατον, ἐν ἀναλογίᾳ μετρίου ὄστρεου πρὸς ὄστρακον ὑπέρογκον. Ἄρα τὸ χονδρῶδες σωματίον ἦτο τὸ λίαν πεπλατυσμένον περιφάκιον τοῦ ὑποχύματος, ὅπως εὐρίσκετο ἐντός. Ἐν ἧ δὲ καταστάσει εὐρέθη τοῦτο ἐτέθη ἐν φιαλιδίῳ οἰνοπνεύματος πρὸς διατήρησιν καὶ πρὸς ἐπίδειξιν. Δυνατὸν δὲ μὴ νῦν νὰ ἐξετασθῇ καὶ μικροσκοπικῶς, ὅπως καθορισθῇ τοῦλάχιστον πῶς ἐγένετο ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τοῦ περιφακίου.

Τοιαῦται περιπτώσεις περιπίπτουσι σπανίως εἰς χεῖρας ἐπιστημόνων ὀφθαλμιάτρων, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μέθοδος τῆς καταγωγῆς ἦδη ἀπὸ ἡμίσεως αἰῶνος κατεδικάσθη ἐπισήμως εἰς ἀχρηστίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ τοιαύτη ληΐσις δὲν εἶναι συγῆ καὶ ἐπὶ καταγωγῆς. Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἰδόντες ἐν Ἀνατολῇ καὶ παρ' Ἀνατολίταις ἑκατοντάδα περίπου περιπτώσεων, ἐν αἷς ἐγένετο οὕτω πῶς ὑπὸ τῶν περιπλανωμένων Περσῶν καὶ Ἀράβων καταγωγὴ ὑποχύματος, πρώτην φοράν παρατηρήσαμεν τοιοῦτον τέρμα. Συνήθως ἡ δράσις σβέννυται μετὰ πάροδον μηνῶν ἢ ἐνὸς ἔτους τὸ βραδύτερον, σπανιώτερον μετὰ μετρίων καὶ συγρότερον ἄνευ φανερῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων. Ἐνίοτε ἡ δράσις διατηρεῖται κανονικῶς μέχρι τέλους (ἐπὶ μαλθακῶν ὑποχυμάτων) καὶ ἐνίοτε τὰ φλεγμονώδη φαινόμενα ἀναφανίσθησεν ἐν ἀρχῇ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σφοδρῶς, κατευνάζονται μετὰ πάροδον ἐνὸς ἢ δύο μηνῶν χωρὶς νὰ προκαλέσωσι φθῖσιν τοῦ βολβοῦ, καίτοι προκαλέσαντα ἐνίοτε συμπαθητικὴν ὀφθαλμίαν τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ. Ἐν γένει δὲ εἶναι λυπηρὸν νὰ βλέπη τις ἀνά τὴν Ἀνατολὴν μέγαν ἀριθμὸν τυφλῶν ἕνεκα ἐγγειρήσεως ὑποχύματος διὰ καταγωγῆς. Οἱ πλείστοι τῶν ὑπ' ἐμοῦ δι' ὑπόχυμα ἐγγειρηθέντων

είχον ἤδη κατεστραμμένην τὴν ὄρασιν ἐν τῷ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ ἕνεκα προηγηθείσης καταγωγῆς τοῦ ἐν αὐτῷ ὑποχύματος. Ἄπαξ ἀπηντήσα καὶ ἀτελῆ καταγωγὴν, τουτέστιν ὁ κρυσταλλώδης φακὸς μετὰ τοῦ περιφακίου εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀτελῶς, διατηρῶν ἔτι πρὸς τὰ κάτω μοῖραν τοῦ Ζιννείου ζωστήρος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠλωρεῖτο ὡσπερ φύλλον ἐν τῷ πεδίῳ τῆς κόρης, ἐπιτρέπων τὴν ὄρασιν κατὰ τινὰς θέσεις τῆς κεφαλῆς. Τοῦλάχιστον ὅπως κορέσω τὴν περιεργίαν μου πολλάκις ἐζήτησα νὰ ἐγχειρήσω καὶ τὸ ἐξηθρωμένον τοῦτο ὑπόχυμα μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ὁ πάσχων, ἀρκούμενος εἰς τὴν καλὴν ὄρασιν τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, ἠρνήθη πάντοτε νὰ ὑποβληθῆ εἰς ἐγχειρήσιν ἐπὶ τούτῳ. Καὶ ιδιαίτερον ἐργαλεῖον εἶχον προμηθευθῆ ἐπὶ παραγγελίᾳ πρὸς οἷόν τε ἀθλαβεστέραν καὶ ἀσπρλεστέραν σύλληψιν καὶ ἐξαγωγὴν τοῦ ὑποχύματος τούτου· τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο συνίσταται εἰς λαβίδα καθ' ὅλα ὁμοίαν πρὸς ἱριδολαβίδα, ἧς ὁμως τὰ σκέλη ἀπολήγουσιν ἕκαστον εἰς ιδιαίτερον ὀξύ ἄγκιστρον (γων. 100°), ὥστε συγκλειόμενα μὲν ν' ἀποτελῶσιν ἄπλοῦν ἄγκιστρον (πρὸς εὐχερῆ εἰσαγωγὴν), ἀνοιγόμενα δὲ διπλοῦν ἄγκιστρον συλλαμβάνον ἄριστα ἐκ τῶν ὀπίσω ἀντὶ κοχλιαρίου πᾶν ἐξηθρωμένον ἢ ἄλλως πως ἐκτετοπισμένον ὑπόχυμα.

Περιπτώσεις συμπαθητικῆς ὀφθαλμίας τοῦ ἑτέρου ὀφθαλμοῦ κατόπιν καταγωγῆς ὑποχύματος τοῦ ἐνὸς ἀπηντήσαμεν δις πρὸ ἑτῶν καὶ μίαν τελευταίως. Ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἐπὶ Ὁθωμανίδος 60 ἐτῶν ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς μετὰ τὴν καταγωγὴν, γενομένην πρὸ ἑτους, εἶδεν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας, ἀκολούθως ὁμως ἐπαθε βαθμηδὸν τελείαν ἀμαύρωσιν. Ὁ βολβὸς οὗτος ἐξωτερικῶς εἶχε φυσιολογικῶς. τὸν τόνον μέτριον καὶ εὐαίσθησιν μικρὰν· ὁ βυθὸς αὐτοῦ ἐρωτίζετο ἀτελῶς, οὐχ ἦττον διεκρίνετο λευκὸν τι σῶμα μεγέθους ὅσον κρυσταλλώδους φακοῦ μετὰ περιφακίου πρὸς τὰ κάτω καὶ σμάτια μελανωπὰ ἠλωροῦντο ἐν τῷ ἄλλως ἡλερῷ ὑελώδει σῶματι. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς, φέρων ὑπόχυμα ὠριμον καὶ σκληρόν, εἶχε τὴν κόρην ἀκίνητον, ὑπερμέτρως δισταλμένην μετὰ τινῶν ὀπισθίων συνεχειῶν τῆς ἱριδος πρὸς τὰ κάτω. Ἐπιμελής δ' ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι οὐδὲν ἔγνος ὀράσεως διετῆρει πλέον,

ἐνῶ πρὸ τινῶν μηνῶν ἔβλεπεν εἰσέτι ὀλίγον τινὸν τούτοις ὑπῆρχε διακρυσροία, μικρὰ εὐαισθησία τοῦ βολβοῦ τούτου εἰς τὴν ἐπίφασιν καὶ τόνος ἐλάσων τοῦ φυσιολογικοῦ. Ἡ πάσχουσα ἄλλως εἶχεν ἄριστα.

Εὐτυχῶς οἱ πάσχοντες ἐξ ὑποχύματος ὑποβάλλονται τὸ πλείστον μόνον εἰς ἐγχειρήσιν τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, οἷον εἰ δοκιμαστικῶς καὶ ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα ἦ κακόν, ἀπέχουσι πλέον τῶν ἀγυρτῶν· οὕτω δ' ἔχει τις συνήθως νὰ παράσχη αὐτοῖς τὴν ὄρασιν ἐγχειρίζων τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν.

Ἐννοεῖται ὅτι εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶναι, ἂν ἐγίνετο ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμιάτρων σοβαρὸν ὑπόμνημα πρὸς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ἀπαγορεύσῃ αὐστηρῶς εἰς τοὺς ἀγύρτας τούτους τὴν ἐξάσκησιν τοῦ βαρβάρου πλέον λογιζομένου ἐπαγγέλματος αὐτῶν, οὐδὲν γνωρίζόντων, οὔτε ἀντισηψίαν, οὔτε ἀναισθησίαν, πλὴν τῆς παρανόμου καὶ ἐπιζημίου αὐτῶν ἐξασκήσεως. Δυστυχῶς οἱ δημορχικοὶ ἰατροὶ δὲν λαμβάνουσιν αὐτοὺς ὑπ' ὄψιν, καθὼ μὴ ἐξασκοῦντας τὴν λοιπὴν ἰατρικὴν.

Ἀρ' ἑτέρου δὲ πραινέσεις πρὸς τὸν λαὸν ἐπανειλημμένως ἐν πολιτικαῖς ἐφημερίσιν, ἐπὶ τούτῳ δημοσιεύμεναι καὶ ὑποδεικνύουσαι τὰ σοβαρὰ ἐλαττώματα τῆς μεθόδου τῶν ἀγυρτῶν τούτων καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς κίνδυνον, ἤθελον εἶναι λίαν ἀποτελεσματικαί.»

Ὁ κ. **Ἀν. Γαβριηλίδης** λαβὼν τὸν λόγον ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἰατροπούλου λέγει, ὅτι ἐπὶ τριῶν περιπτώσεων ὑποχύματος, ἐγχειρηθεῖσάν ὑπὸ ἀγυρτῶν, οἱ δύο ἀναβλέψαντες προσωρινῶς μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀπάλεσαν τὴν ὄρασιν, εἰς δὲ ἰάθη τελείως καὶ βλέπει μέχρι σήμερον.

Ὁ κ. **Μπίσης** ἀναφέρει μίαν ἀνεπιτυχή ἐγχειρήσιν ὑποχύματος ὑπὸ πρακτικοῦ.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** λέγει ὅτι ἐξ ἑκατοντάδος ἐγχειρηθέντων ὑπὸ ἀγυρτῶν διὰ καταγωγῆς, οὗς συνήντησεν ἐν Ἀνατολίᾳ, μόλις 5 ἢ 6 εἶδε διατηροῦντας τὴν ὄρασιν ἀπὸ 3—6 ἐτῶν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι καὶ παρὰ τούτοις προέκειτο πιθανῶς περὶ μαλθακοῦ ὑποχύματος.

Ὁ κ. Μπίστης ἐκτίθησι περίπτωσιν ὑμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ἐπὶ παιδὸς ἐν-
ναετοῦς, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Παρατήρησα περίπτωσιν ὑμενώδους ἢ ψευδοῦμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ἐπὶ μικροῦ παιδὸς ἡλικίας 9 ἐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ κατωτέρου βλεφάρου ὑπῆρχε μεμβράνη φαίᾳ, καταλαμβάνουσα ὅλην τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν καὶ τὴν κατωτέρω ψαλίδα, ἔχουσαν δὲ πάχος ἐνὸς καὶ ἡμίσεως σχεδὸν χμ. Οὐδεμία ἐτέρα ἀλλοίωσις τοῦ βολβοῦ ὑφίστατο. Διὰ λαβίδος ἀφῆρσα τὴν μεμβράνην ἀνευ δυσκολίας τινός, ἢ δ' ὑπ' αὐτὴν ἐπιφάνεια ἦν ὀλίγον τι οἰδηματώδης καὶ αἰμάσσουσα. Τὸ παιδίον, ἐξετασθὲν ὑπὸ γενικωτέραν ἐποψιν, ἰδίᾳ κατὰ τὴν ῥίνα καὶ τὸν φάρυγγα, οὐδὲν τὸ παθολογικὸν εἰδείναι. Κατὰ τὰς ἐργασίας πολλῶν συγγραφέων, ἢ τε ψευδοῦμενώδης ἐπιπεφυκίτις καὶ ἡ διφθεριτικὴ θεωροῦνται αἰτιολογικῶς ὡς μία νόσος, τῆς πρώτης μόνον ἠπιώτερον ἐκδηλουμένης ἕνεκα συνθηκῶν ἀγνώστων ἡμῖν, ἵσως διότι τὸ ἕδαφος δὲν εἶνε πάντοτε πρόσφορον εἰς τὴν τῶν διφθεριτικῶν βακίλλων ἀνάπτυξιν. Ὅπως δὴ ποτε ὁμοῦς ὁ βράκιλλος τοῦ Löffler, ὁ ἐν τῇ διφθεριτικῇ μορφῇ ἀπαντῶν, εὑρέθη καὶ ἐκαλλιεργήθη καὶ ἐν τῇ ψευδοῦμενώδει μορφῇ. Ἐν τούτοις καὶ ἕτεροι μικροοργανισμοὶ εὑρέθησαν δυνάμενοι νὰ παραγάγῃσι φλεγμονὰς τοῦ ἐπιπεφυκότος μετὰ σχηματισμοῦ ψευδομεμβρανῶν. Οὕτω ὁ Kain περιέγραψε μικρὰ διπλᾶ βακτηρίδια, ἅτινα ἐνοφθαλμιζόμενα παρήγαγον ἐν μέρει τὴν ἐν λόγῳ ἐπιπεφυκίτιδα. Ἐτεροὶ ἀναφέρουσι μικροοργανισμοὺς παρεμφερεῖς τοῖς διφθεριτικοῖς. Ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων παρατηρήθησαν ὁ στρεπτόκοκκος, ὁ σταφυλόκοκκος καὶ ὁ πνευμονόκοκκος τοῦ Frenkel. Οἱ μικροοργανισμοὶ οὗτοι ἀπαντῶσι μεμονωμένοι ἢ ἐν συνδυασμῶ μετ' ἄλλων. Δι' ἀκριβοῦς δὲ ἐν πλακιδίοις (lamelles) ἐρεῦνης οὐδένα τῶν ῥηθέντων παθογόνων μικροοργανισμῶν ἀνεύρομεν.

Μετὰ τὴν ἀποκόλλησιν τῆς μεμβράνης ἐφηρμόσθησαν πλύσεις διὰ διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου, βραδύτερον δὲ, ὅτε ἀνεπτύχθη ἐκκρίσις ὁμοία τῇ τοῦ ὀξέος κατάρρου, ἐγένοντο

ἐπιχρίσεις τοῦ ἐπιπεφυκότος διὰ διαλύσεως νιτρικοῦ ἀργύρου. Ἡ ἔκβασις ἦν ὀμάλῃ.

Τοιαύτην ὑμενώδη ἐπιπεφυκίτιδα εἶδομεν παρὰ νεογνοῖς ἡλικίας 3—4 μηνῶν, ἐν αἷς ἢ ψευδομεμβράνη καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἐπανελημμένως ἐσχηματίζετο, ἐν ᾧ ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει μετὰ τὴν ἀποκόλλησιν οὐδεμίαν ὑποτροπὴν παρατηρήσαμεν».

Ὁ κ. Ταυρόπουλος ζητεῖ πληροφορίας τινάς περὶ τῶν προηγουμένων γεγονότων, ἵνα βεβαιωθῇ ὅτι δὲν ἐδόθη καὶ ἄλλη τις αἰτία πρὸς παραγωγὴν τῆς ψευδοῦμενώδους ταύτης ἐπιπεφυκίτιδος ὡς κλητριᾶς τῆς τοῦ ἐπιπεφυκότος ἐξ εἰσβολῆς ἀσθέντου ἢ κακῆς χρήσεως καλομέλανος κτλ.

Ὁ κ. Μπίστης παρατηρεῖ ὅτι αἱ ψευδομεμβράναι, ὅτε ἐπεσκεφέθη τὸν ἀσθενῆ, εἶχον ἤδη ἀναπτυσθῆ, ὥστε ἐθεώρησε περιττὸν νὰ ἐρωτήσῃ τὰ προηγουμένα ἄλλως τε, προστίθῃσιν, αἱ ψευδομεμβρίαι διέφερον οἰσιωδῶς τῶν ἐκ κλητριᾶσεως ἐσχαρῶν καὶ ἐπομένως ἀδύνατος ἦν ἡ σύγχυσις.

Ὁ κ. Ν. Φερμάνογλου λαβάν τὸν λόγον ἐκτίθησι περίπτωσιν κακοήθους κυνάγχης φλεγμονώδους, ἣ ἐπηκολούθησαν οἰραμικά φαινόμενα καὶ ἐπὶ τέλους θάνατος. Ἡ περίπτωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Κόρη 15 ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ φαρυγγίτιδος ὀξείας, ἧς τὰ συμπτώματα ἦσαν πόνοι καὶ ἐρυθρότης κατὰ τὸν φάρυγγα. Μικρὰ ποτὰ δεις, ἐναποθέσεις ἐν ταῖς κρύπταις τῶν ἀμυγδαλῶν, δυσκαταποσία καὶ πυρετὸς 38°. Ἐν ἀρχῇ ἀνεγράφησαν γαργαρισμοὶ μαλακτικοὶ καὶ ἀντισηπτικοὶ, καθάρσιον καὶ κινίνη. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τῶν πινωδῶν ἐστιῶν ἐπαυξηθεισῶν, ἐγένετο ἡσχάσις αὐτῶν καὶ ἐκενώθη ἰκανῆ ποσότης πύου. Καίτοι δὲ ἔκτοτε ἡ ἀσθενὴς ἐφαίνετο βαίνουσα καλῶς καὶ ἀναρρωννύουσα, μετὰ 6 ἡμέρας ἀνεφάνη αἰθὶς πυρετὸς μετὰ γαστροεντερικῶν ἀναμαλιῶν (ἐμέτων ἀκατασχέτων καὶ δυσκοιλιότητος), ἡ γλῶσσα ἐγένετο ἐπιχριστος, πόνοι ἐπῆλθον κατὰ τὴν ὀσφίν, τῶν δὲ οἴρων ἐξετασθέντων εὑρέθη λεύκωμα ἄφθονον. Τὰς δ' ἐπιούσας ἡμέρας ἐξευλι-

χθη άπασα εκείνη ή άλυσις τών ούραιμικών φαινομένων (έμετοι έπίμονοι, κνησμός καιά τώ στήθος καί τήν κοιλίαν, δυσκούλιότης έναλλασσομένη μετά τών έστιν ότε κενάσεων, σπασμοί, πυρετός ισχυρός 39° —41°) καί έπί τέλους κάμα καί θάνατος».

Ο κ. Φερμάνογλου πρós έπιβεβαίωσιν τής διαγνώσεως έπικαλείται καί τήν όμόφωνον γνώμην τών συναδέλφων κ. κ. Α. Μελαγχιροπού καί Σ. Ναρλή, ούς είχε προσκαλέσει δις εις συμβούλιον. Φρονεί δέ, ότι έν τή περιπτώσει ταύτη ό στρεπτόκοκκος εύθός άπό τής πρώτης προσβολής, ώς τούτο συμβαίνει καί εις άλλα μολυσματικά νοσήματα (όστρακιά, διφθερίτις κλ.), είχε προκαλέσει τά νεφριτικά εκείνα φαινόμενα, ών έπακολούθημα ή ούραιμία, καί έπάγεται ότι πιθανώς περιπτώσεις ταιαύται είσι σπανιόταται.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** παρατηρεί ότι, έπειδή δέν υπάρχει μικροβιολογική έξέταση, άδυνατεί ν' άποφάνθῃ τις γνώμην, πότερον τών νοσημάτων προηγήθη, ή νεφρίτις ή ή κυνάγχη.

Ο κ. **Νούλης** φρονεί ότι προέκειτο περι όστρακιάς μη έξανθήσασης καί έπομένως περι όστρακιάδους διφθερίτιδος προσθέτει δέ ότι αι άμυγδαλαί άποβαίνουνσιν πολλακίς έστίαι στρεπτοκόκκων καί τούτου έπακολούθημα είσι νεφρίτιδες.

Είτα ό κ. **Πρόεδρος** εκτίθησιν ένδιαφέρουσαν **περίπτωσιν βουβωνοκήλης** ώς έξής:

Κύριοι,

« Η έγγείρησις τών κηλών έν γένει τήν σήμερον κατέστη χρονή καί καλοήθη. Ούχ ήπτον περιπτώσις τις. ήν έθεραπεύσαμεν τελευταίως, είχε λεπτομερείας τινάς ανατομικάς άσυνήθεις, διό καί έαλλέτομεν αύτήν.

Ο άσθενής, 28 περίπου έτών. ναύτης, έπαχεν άπό τού 7ου έτους τής ηλικίας αύτου καί έφερεν επίδησον, όστις όμως έπ' έσχάτων κατέστη έπαχθής καί άνεπαρκής τούτο λοιπόν ήνάγκασεν αύτόν νά υποβληθῃ εις τήν χειρουργικήν θεραπείαν. Τό διαφέρον έν τή περιπτώσει ταύτη ήν, ότι ό κηλικός θύλαξ έφερε τρία στενώματα έν ειδει περισφιγγέων καί διευρύνσεων. ότι ήτο δυνατόν νά γείνη

περισφιγγίς τής κήλης εις μίαν τών περισφιγγέων τούτων καί ψευδής τις κατάταξις όλοκλήρου τού θύλακος μετά τής περισφιγγέως: ένώ δέ ή κήλη έν ταιαύτη περιπτώσει ήθελε φανῃ ώς κατατεταγμένη, ούδεις όγκος ήθελεν εύρεθῃ έν τώ όσγέφ ή έν τή βουβωνική γώρχ' κατ' άκολουθίαν τής περισφιγγέως έπιμενούσης, ό πάσγων ήθελεν άποθάνη άφίνων τόν θεραπευτήν ιατρόν ή χειρουργόν έν εκπλήξει.

Τοιαύται δ' εκπλήξεις δυστυχώς άριθμούνται ούκ όλίγαι, διό καί οι χειρουργοί, οι έχοντες κάποιαν συνήθειαν καί ευχέρειαν περι τώ έγχειρείν, όταν εύρεθώσιν άπέναντι περισφιγγμένης κήλης, δέν έπιμένουσιν πολυ εις τούς χειρισμούς τής κατατάξεως, αλλά συνιστώσιν ή καί προβαίνουνσιν εις τήν έγχειρησιν, ήτις έγκαίρως γινομένη, μά τήν αλήθειαν, δέν είναι βαρύτερα τής βιαίας κατατάξεως, ήτις έγκαταλείπει καί πάλιν τήν πάθησιν, ώς αναφέρω, ένώ ή κηλοτομία, συνδεομένη μετά τής ριζικής θεραπείας, έχει καί τώ πλεονέκτημα νά θεραπεύση τόν άσθενή ριζικώς.

Η κήλη αύτη ήτο βεβαίως βουβωνοκήλη καί έντός τού θύλακος είχε προπέσει μόνον τώ επίπloon, άρικνούμενον μέχρι τής κορυφής ή τού πυθμένος αύτου, ένθα ύπήρχον καί προσφύσεις καθιστώσαι τήν κήλην άνεπίδεκτον κατατάξεως, διό καί πās επίδησον ήτο **επάδυνος**».

Επί τής ανακοινώσεως ταύτης ό κ. Νούλης λαβών τόν λόγον λέγει ότι συμμερίζεται πληρέστατα τās ιδέας τού κ. Προέδρου προκειμένου περι περιεσφιγγμένων κηλών, αλλά έπειδή εις τινάς περιπτώσεις είδε κακά άποτελέσματα εκ τής χρήσεως τού αίθέρος είτε διά ραντισμών είτε διά ψεκασμών, κρίνει καλόν νά μνημονεύση τής μεθόδου ταύτης, εισαχθείσης παρά τινος Γερμανού, χάριν τών συναδέλφων, όσοι δέν έχουσι πάντοτε πρόχειρα τά μέσα τής έγχειρήσεως τής περιεσφιγγμένης κήλης. Περι δέ τής ύποδειχθείσης περιπτώσεως έρωτή, εάν τά στενώματα τού κηλικού θύλακος άνεπτόχησαν βαθμιαίως καί προϊόντος τού χρόνου ή κατ' άκολουθίαν φλεγμονωδών έπεξεργασιών, καί ποίας σχέσεις είχαν ό θύλαξ πρós τήν κήλην.

Ο κ. **Πρόεδρος** ἀπαντᾷ ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἔπασχεν ἀπὸ εικοσαετίας καὶ ἐπομένως ὑπῆρχεν ἡ βαθμιαία πρόοδος τῆς κήλης· ἄρα δὲν δύναται ν' ἀποκλεισθῇ τῆς ἀναπτύξεως τῶν στεναγμάτων καὶ ἡ φλεγμονώδης ἐπεξεργασία, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνῃ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς συμφύσεως, ἣτις ὑπῆρχε κατὰ τὸν πυθμένα τοῦ θύλακος. Ο ἰατρός, λέγει, ἦτο ὅλως ἀνεξάρτητος τῆς κήλης.

Ο κ. **Φερμάνογλου** ἀναφέρει 4 περιπτώσεις διφθερίτιδος, ἃς παρατήρησεν ἐν Κουζγουντζουκίᾳ καὶ Χρυσοπόλει, πάσας ἰαθεῖσας τῇ χρήσει ὁροῦ 10 — 30 κυβικῶν ἑκατοστομétrων. Εἰς ἐκ τῶν παθόντων τούτων, Ἑβραῖοπαῖς, βραδύνας νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὁροθεραπείαν, διέτρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἐσάθη ὅμως δι' ἐνέσεως ὁροῦ 30 κ.έ. ἀπὸ προηγουμένης ἐγένοντο ἐνέσεις αἰθέρος καὶ καρφεΐνης. Τέλος δὲ ἐκφράζει τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ ὅτι ὁ ὁρὸς ἀδιακρίτως προελεύσεως παρέχει ἐνθαρρυντικὰ ἀποτελέσματα.

Ο κ. **Νούλης** παρατηρεῖ περὶ τῆς τελευταίας περιπτώσεως τοῦ κ. Φερμάνογλου, ὅτι ἀφέλιμοι ἀπέβησαν μᾶλλον αἱ ἐνέσεις τοῦ αἰθέρος καὶ τῆς καρφεΐνης παρὰ αἱ τοῦ ὁροῦ, διότι οὗτος ἀπαιτεῖ τὸνλάχιστον 8 ἡρᾶν χρόνον ὅπως ἐνεργήσῃ.

Ο κ. **Ἐύστ. Ἰωάννου** συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ὁροθεραπείας καὶ ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως οἱ ἀρμόδιοι καταστήσωσιν αὐτὴν ὑποχρεωτικὴν, καθ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι οὐδέποτε βλάπτει. Παραδέχεται δὲ τὴν ὑπαρξίν ἐπιδημίας διφθερίτιδος, πάντως ὅμως ἐλαφροτέραν τῆς τῶν δύο προηγουμένων ἐτῶν.

Ο κ. **Βασιλειάδης** δὲν παραδέχεται τὸ ὅλως ἀβλαβὲς τῆς ὁροθεραπείας, ἀναφέρων περιπτώσεις θανάτου, ἃς παρατήρησεν ἐν ἀρχῇ τῆς ὁροθεραπείας ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ 4 ἐτῶν· ἐξακολουθεῖ δὲ λέγων ὅτι αἱ ἐλαφρὰ μορφὰ διφθερίτιδος θεραπεύονται καὶ διὰ μόνης τῆς αὐστηρᾶς τοπικῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀντισηπτικῶν μεθόδων, ὡς ἀπεδείχθη τοῦτο ἐκ τῆς στατιστικῆς, συνιστᾷ δὲ προσοχὴν καὶ ἐπιφύλαξιν ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ ὁροῦ.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** λέγει, ὅτι ἡ ὁροθεραπεία δὲν ἔχει προφυλακτικὴν δύναμιν.

Ο κ. **Τουργούτης** δὲν παραδέχεται τὴν ἰδέαν τοῦ κ. Ἰωάννου περὶ ὑποχρεωτικῆς ὁροθεραπείας, καθ' ὅσον οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχει παράδειγμα ἐπεμβάσεως τῶν Κυβερνήσεων εἰς τὰ τῆς θεραπείας.

Ο κ. **Διμαράκης** ποιεῖται λόγον, περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἐπιδημιῶν. Ἐνεκα τῆς ἠπιότητος τοῦ ἐρετεινοῦ χειμῶνος, λέγει αἱ ἐπιδημιαὶ ἔχουσι καὶ ὅλως ἰδιαίτερον τύπον. Πέρυσιν ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ χειμῶνος ὑπῆρχεν ἀφθονία διαλειπόντων πυρετῶν, ἐνῶ ἐφέτος οἱ πυρετοὶ, διαλείποντές τε καὶ τυροειδεῖς, εἰσὶν ὀλιγώτεροι. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπάρου ἐνέσκηψε καὶ αὐθὺς εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν ἡ γρίπη influenza, ἣτις ἀπὸ τῆς πρώτης, κατὰ τὸ 1889, ἐμφανίσεως αὐτῆς δὲν ἐγκατέλιπε πλέον τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἐμφανιζομένη τακτικῶς καθ' ἕκαστον χειμῶνα ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ τύπους. Ἡ ἐφετινὴ μορφή αὐτῆς ἦτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γαστρικὴ. Ἡ εὐλογία ἐπιδημεῖ εἰς διαφόρους συνοικίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ φθινοπάρου. Μεθ' ὅλας ὅμως τὰς ἐπιδημίας ταύτας ἡ ὑγιεινὴ κατάσταση τῆς πρωτευούσης εἶναι σχετικῶς καλλιτέρα τῆς περυσινῆς.

Ο κ. **Μιχαλακόπουλος** ἐπὶ τῆς παρατήρησεως περὶ τῶν κρουσμάτων διφθερίτιδος, ἐν Κουζγουντζουκίᾳ γενομένων καὶ ἐν γνωστῇ οἰκίᾳ λέγει, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκία πάλαι ποτὲ ὑπῆρξεν ἐστία διφθερίτιδος, ἐξ ἧς συνέβησαν παναλεθρία διερωτᾶται δὲ, ἐὰν μὴ ἔχη σχέσιν τινὰ καὶ ἡ ἐφετινὴ παρουσία τῆς διφθερίτιδος πρὸς τὰς πρὸ ἐτῶν συμβάσας, καθ' ὅσον ἐνίοτε ὁ ἰὸς τῆς διφθερίτιδος παραμένει ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐν λανθανούσῃ καταστάσει.

Ο κ. **Φερμάνογλου** λέγει, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκία κατὰ διαφόρους καιροὺς κατακίβη ὑπὸ πολλῶν ἐνοικιαστῶν, ὁ δὲ τελευταῖος ἀνεκαίνισε πολλαχῶς αὐτήν. Ἡ ταυτόχρονος ὅμως ἐμφάνισις τῆς νόσου εἰς 3 παῖδας ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐπικυρῶσιν καὶ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν.

Λιμαράκης.—Γνωρίζω καλῶς καὶ τὴν οἰκίαν, ἣτις κεῖται εἰς τὸ πλέον εὐάερον μέρος τοῦ προαστείου, καὶ τοὺς ἰδιοκτῆτας αὐτῆς, παραδέχομαι δὲ ὅτι κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ ἰδιοσυγκρασία καὶ ἡ διάθεσις τοῦ ἀτόμου μάλλον σὺντέλεσαν εἰς τοῦτο, καὶ ὅτι πιθανώτερον ὁ ἰδιοκτῆτης τῆς οἰκίας ταύτης, γνωστότατος ἰατρός πολυάσχολος, προσεβλήθη πολλακίς ὑπὸ φαργγίτιδος διφθεριτικῆς, αὐτὸς δὲ μάλλον ὡς ἰατρός ὑπῆρξεν ὁ φορεὺς τοῦ μολύσματος. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως εἶναι ὅτι τοῦ ἰατροῦ τούτου οἱ πλησιέστατοι συγγενεῖς προσβάλλονται συχνάκις ὑπὸ φαργγίτιδος μεμβρανάδου καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐγίνετο μέγας θόρυβος ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς νόσου, μετ' ἀλλεπαλλήλους ὅμως ἐμφανίσαις ἢ οἰκογένεια, ἐξοικειωθείσα καὶ πρὸς τὸ νόσημα καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν, τῶρα θεραπεύεται μόνη.

Ὁ κ. **Βασιλειάδης** ἐριστῶ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τινων σημείων τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Λιμαράκι, λέγων μήπως προέκειτο περὶ φαργγίτιδος ἐτέρας φύσεως καὶ ἐάν ἐγίνετο μικροσκοπικὴ ἐξέτασις πρὸς διάγνωσιν τῆς νόσου.

Λιμαράκης.—Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι, προκειμένου περὶ τοιούτων περιπτώσεων, ἐγένοντο ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς βεβαίωσιν, ἀλλὰ τὸ ἀξιοσημειώτον εἶναι ἡ ἐπιμονὴ τῆς νόσου εἰς τινα πρόσωπα.

• Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΒ'

2 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρὶς Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἀναγιγνώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται. Ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Θ. Ἀνεστορίδης** παρατηρεῖ, ὅτι, ὡς ἐσημειώθη παρ' ἄλλων, ὁ ὁρὸς ἐπὶ διφθερίτιδος ἐνέμενος προκάλυπεν ἐνίοτε λευκαματουρίαν, ἐπιδρῶν ἐπὶ τῶν νεφρῶν καὶ ἐπομένως, ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νὰ προῖπάρχη πολλακίς νεφρίτις ἑτερογενεῖς, δὲν εἶναι

ἄπο σκοποῦ νὰ συσταθῇ καὶ ἐνταῦθα ἐπιμελὴς ἐξέτασις τῶν οὐρῶν πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁροθεραπείας. Ἐρωτῶ δὲ τὸν κ. Ψαλίδου, ἐάν ἐγένοντο πειράματα ἀποδεικνύοντα ἀσφαλῶς τὸ ἀβλαβὲς τοῦ ὁροῦ ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν.

Ὁ κ. **Ψαλίδου** βεβαίωσι ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ὁρὸς εἶναι ὅλως ἀβλαβὴς ἐπὶ πάσης νεφρίτιδος.

Ὁ κ. **Α. Χρησιόδης** παρουσιάζει νεφρὸν ὀγκώδη καὶ ἐκπερνηλισμένον ἔνεκα ἀναπτύξεως κύστεων ἀπειραριθμῶν ἐπὶ τε τῆς ἐπιφανείας καὶ ἐν τῷ παρεγχύματι αὐτοῦ, ἀκολουθῶν δὲ ἀναγιγνώσκει ἀνακοίναςιν σχετικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον **περὶ πολυκυστεώδους νεφρίτιδος**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἐξ αὐτοψίας παρατηρήσατε ἓνα τῶν δύο κυστικῶς ἐκφυλισθέντων νεφρῶν, τοὺς ὁποίους οἱ μὲν Γερμανοὶ νεφροὺς κυστεώδεις, οἱ δὲ Γάλλοι πολυκυστίτιδα τῶν νεφρῶν ἀποκαλοῦσιν εἶναι δὲ οὗτοι, ὡς ἐπέστητε, ὑπερδιπλάσιοι τοῦ μέγεθος καὶ τὰς ἄλλας διαστάσεις καὶ ζυγίζουσιν ἕκαστος ἄνω τῶν 400 γρ. ἀντὶ τοῦ φυσιολογικοῦ βάρους 120—200 γρ. (Quain—Hoffmann's Anatomie) ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν ἀνώμαλος, ὡς κατὰσπαρτος ὑπὸ ἀναριθμῶν ἡμισφαιρικῶν κυστεωδῶν ὑγιδίων, διακρίνεται προσέτι καὶ διὰ τὸ διάφορον μέγεθος, τὸν πολυποίκιλον, ὠραῖον καὶ ἀπαστράπτοντα χρωματισμὸν αὐτῶν, χωρίζομένων ἐνίοτε διὰ νεφρικής οὐσίας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ διὰ λεπτῶν ὑμενωδῶν διαχρηγματίων. Ἡ ἐκρύλισις αὐτῆς κατὰλαμβάνουσα ἅπαν τὸ σῶμα τοῦ νεφροῦ, κατὰστρέφει πάντα ἰσθμὸν ὑγιᾶ οὕτως, ὥστε οὐδὲν ἕτερον ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἢ μόνον κύστεις πεπληρωμέναι ὑγροῦ ἀπομένουσιν. Ἡ κυστικὴ τῶν νεφρῶν ἐκρύλισις ἅπαντ' εἰς ἀμρότερα τὰ φύλλα καὶ προσβάλλει πᾶσαν ἡλικίαν, ἤδη δὲ ὁ R. Virchow κατὰ τὸ 1855 περιέγραψε καὶ πολυκυστίτιδα τῶν νεφρῶν συγγενῆ ἐν ἐμβρύῳ ἄρτι γεννηθέντι καὶ ἀποθανόντι. — Περὶ τῆς παθογενείας διακρίνουσα εἶναι αἱ γνώμαι· παραδέχονται ἀρχὴν αὐτῶν τὰ οὐροφόρα σωληνάρια, ἢ ἀρροτὴν τὴν χρονίαν κατὰ τὸν συνεκτικὸν ἰσθμὸν νεφρίτιδα· οἱ νεώτεροι μάλιστα, τελειότερον τὰ

κατὰ τὸ νόσημα μελετήσαντες, αἰτιῶνται καὶ τοῦ νεφρικοῦ ἐπιθηλίου, ὡς δύνασθε νὰ βεβαιώθητε ἐξ ὄσων μετὰ πολλῆς δεινότητος καὶ ἐκφραστικότητος ἔγραψεν ὁ κ. A. Brault. Τὰ ὀλίγα ταῦτα προοιμιασάμενος λέγω τώρα τινὰ περὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἡμῶν.

Ὁ Δ. Τ., ἐτῶν 31, ἔγγαμος καὶ τὸ ἐπάγγελμα μεταπράτης, προσῆλθεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Νοσοκομεῖον τῇ 11 Νοεμβρίου λήγοντος ἔτους παρκαπονούμενος ἐπὶ δυσκοιλιότητι καὶ διὰ πόνους ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς στομαχικῆς χώρας, δι' ἀμφοτέρω δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τίνος χρόνου οἱ πόνοι κατέστησαν δριμύτεροι κατὰ τὴν γενομένην τὸ πρῶτον ἐξέτασιν ἀπὸ μὲν τοῦ θώρακος ἀρνητικὸν τὸ πόρισμα, ἐν δὲ τῇ κοιλίᾳ ἐπίτασις τοῦ ἄλγους κατὰ τὴν πίεσιν ἐπὶ τῆς εἰρημένης χώρας τὴν γλῶσσαν εἶχεν ἐπίχριστον καὶ στεγνὴν, ἦτο ἀπύρετος καὶ οὐδεμίαν ὠμολόγει δυσκρασίαν· κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας προσείχομεν εἰς τὰ κατὰ τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα καὶ ἰδίως τὸν στόμαχον, ὅτε ἐκ τῆς συχῆς ζήτησεως πρὸς πόσιν ὕδατος ἐγενόμεθα προσεκτικοὶ καὶ ἐπὶ τῆς πολυποσίας αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀρνήσει ἡμῶν πρὸς παροχὴν μεγάλῃς ποσότητος, ὁ ἀσθενὴς ὑπέδειξεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον αὐτῷ νὰ στερηθῇ τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ καὶ τότε ἐπετρέψαμεν τὴν χρῆσιν, ἀλλὰ συγχρόνως διατάξαμεν νὰ ζυγισθῶσι καὶ τὰ οὔρα ἐνὸς ἡμερονυκτίου, ἅτινα ἀνῆρχοντο εἰς 4—4 1/2 χγρ. Ἦδη ὁ ἀσθενὴς ὠμολόγει, ὅτι ἀπὸ μηνῶν εἶχε τὴν πολυδιψίαν καὶ πολυουρίαν, ἀλλ' ἔρεξιν μετρίαν, πείναν δὲ ἢ πολυφαγίαν ποσῶς ἢ ἐξέτασις τῶν οὔρων ποιοτικῶς ἐβεβαίου τὴν ὑπαρξίν ἐν αὐτοῖς λευκώματος μὲν ὀλίγου, σακχάρου ὅμως ἀφθόνου. Δευτέρω ἐξέτασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐπεβεβαίου πόνον δριμύτην τῇ πίεσει μετὰξὺ ὀμφαλοῦ καὶ τῆς ξιφοειδοῦς ἀπορύσεως εἰς εὐρείαν κάπως ἔκτασιν καὶ κἀπῶθεν τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων σκληρίαν τινά. τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον εἰς τὴν ἔνεκα τῶν πόνων αὐτόματον συστολὴν τῶν ὀρθῶν κοιλιακῶν μυῶν, δὲν ἠδυνάμην ὅμως καὶ ν' ἀπαλλοχθῶ καὶ ἐκ τῆς ἰδέας πιθανοῦ τίνος ὕγκου· διότι ἀκριβεστέρα ἐξέτασις τῆς κοιλίας ἀπεδείκνυεν ἅτι, καὶ μεθ' ὅλην τὴν τῶν μυῶν συστολὴν, πλαγίως τοῦ ὀμφαλοῦ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ὑπῆρχεν ὡπωσδήποτε καταληπτὴ τις ἀν-

τίστασις σκληροτέρου σώματος, τὴν ὁποίαν ἐβεβαίου καὶ ὁ ἀσθενὴς λέγων, ὅτι ἐκ τῶν πλαγίων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀσθενείας ἠσθίνετο τὴν κοιλίαν διογκουμένην. Ὁ ἀσθενὴς ὑπὸ τὸ κράτος ἐκτάκτων ὀδυνῶν, πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἐπιγαστρίου, ἀπέβίωσε μετὰ δωδεκαήμερον, δύο καὶ μόνον ὥρας διατελέσας ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου.

Πρὶν ἢ σχολιάσω τὴν περίπτωσιν ταύτην τῆς πολυκυστιτίδος τῶν νεφρῶν, ἐπιτρέψατέ μοι σκιαγραφίαν λίαν περιληπτικὴν, ἔστω καὶ ἀτελεῆ, τοῦ νοσήματος τούτου. Οἱ συγγραφεῖς βεβαιοῦσιν, ὅτι τῆς ἀσθενείας ταύτης πολλάκις κατ' ἀκνῆτα τὸν βίον οὐδὲν παρατηρεῖται σύμπτωμα, ὅτι δὲ ἱκανοὶ τῶν ἀσθενῶν ἐκ κώματος οὐραιμικοῦ προσβληθέντες καὶ ἀποθανόντες ἔδραν ἢ ἀφορμὴν τοῦ θανάτου τὴν πολυκυστιτίδα τῶν νεφρῶν διὰ τῆς νεκροφίας ἀπέδειξαν· ἐνίοτε παρατηροῦνται φαινόμενα ὅλως ἀθέβαια, τῶν ὁποίων τὴν ἐξήγησιν παρέτχεν ὁ διὰ τῆς ἐπιπλοκῆς ἄλλου νοσήματος θάνατος καὶ ἡ νεκροφία· τὰ εἰδικώτερά πως συμπτώματα, ὅσα ἐν τῇ ζωῇ παρατηρήθησαν, καὶ διὰ τῆς νεκροφίας ἐβεβαιώθη, ὅτι ἀναφέρονται εἰς τὸ μνημονευόμενον νόσημα, τὸ ἐπὶ δεκαετηρίδας πολλάκις ἐν τοῖς νεφροῖς λαθραίως ἀναπτυστόμενον, εἰσὶ δὲ πόνοι ὄχι τόσον ἰσχυροὶ εἰς τὰς δαφνακᾶς χώρας, πολυουρία μετὰ παροδικῶν διαλείψεων καὶ ὀλίγου λευκώματος καὶ σπανιώτερον αἱματοουρία ἀσυνήθη δὲ φαινόμενά εἰσιν ἀσκίτις, οἰδημα, ὑπερτροφία καρδίας, χρῶμα δέρματος χαλκώχρονον καὶ ἄλλα ἐπιπλοκά, ὡς ἡ πολυκυστεώδης τοῦ ἥπατος ἐκρύβις καὶ συγχρότερον ἢ οὐραιμία μετὰ τοῦ οὐραιμικοῦ θανάτου.

Πρὸς διάγνωσιν δὲ τῆς νεφρίτιδος ταύτης θεωροῦσιν ἀπαραίτητους τοὺς ὀσφρακκοῦς πόνους μετὰ τῆς αἱματοουρίας καὶ τὴν διὰ τοπικῆς ἐξετάσεως τῆς κοιλίας ἐπιβεβαίωσιν τῆς διογκώσεως τῶν νεφρῶν, μικρᾶς σημασίας ἀποδιδομένης εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ λευκώματος· ἀλλ' ἢ συνύπαρξις τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν διογκωμένων νεφρῶν ἐξασφαλίξει· καὶ τὴν διάγνωσιν· Παρὰβλέπων τὴν ἀσάθειαν τῶν παθολογικῶν φαινομένων, ἐνδιατρίβω μόνον περὶ τὴν μεθοδικὴν ζήτησιν τῶν ἐξωγκωμένων νεφρῶν. Ὅπως διὰ τῆς ἐπιρροῦσεως ἐπὶ διαφόρων μερῶν καὶ ψηλαρχή-

σεως εξασφαλισθῆ ἢ βεβαιότητος, ἰδίᾳ δὲ ὅπως δυναθῆ τις διὰ τῆς ἀρῆς νὰ αἰσθάνῃ τὰ μικρὰ καὶ ὅπωςδῆποτε λεία καὶ ὑπέκοντα κυστικά ὄγκιδια, πρέπει νὰ ἔχη πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀσθενῆ ἔχοντα τοιχώματα κοιλίας μαλακὰ, μὴ λιπώδη, λεπτὰ καὶ ὑποχωροῦντα ἱκανῶς· περιπλέον δὲ ὀφείλει νὰ βεβαιωθῆ περὶ ἀμροτέρων τῶν νεφρῶν, διότι ἐπὶ 66 περιπτώσεων 65κις εὐρέθησαν καὶ οἱ δύο νεφροὶ πάσχοντες, εἰς μίαν δὲ καὶ μόνην ὁ ἕτερος αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὄρων τούτων θεωρῶ δύσκολον τοῦ νοσήματος τὴν διάγνωσιν· τοιαύτη δὲ τις γνώμη ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς στατιστικῆς τοῦ Lejean, καθ' ἣν ἐπὶ 62 περιπτώσεων 5 μόνον διεγνώσθησαν, 10 δὲ ὡς διόγκωσις τῶν νεφρῶν ἀπλῶς ἐχαρκτηρισθῆσαν.

Ἴνα μὴ σᾶς ἀπασχολήσω καὶ ἐπὶ τῆς διαφορικῆς διαγνώσεως, ἣτις ἱκανῶς καὶ αὐτῇ δυσχερείας παρέχει, σᾶς παραπέμπω εἰς τὰ ἐξαιρετὰ συγγράμματα τῶν Charcot-Bouchard (Traité de Médecine, Paris) καὶ P. Bruardel (Traité de Thérapeutique, Paris), τὰ μόνα ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὸ ἐν λόγω νόσημα ἀξιόσυστατα, καὶ ἐπανέρχομαι εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν.

Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀσθενὴς εἶχε πόνους οὐχὶ ἀδυνάτους, ἀλλὰ ὀρμητοί, ἐπιγαστρικούς, καὶ οὐχὶ ὀσφυακούς· εἶχε πολυδιψίαν καὶ πολυουρίαν οὐχὶ παροδικήν, ἀλλὰ διαρκῆ, ἥτοι ἀπὸ ἱκανῶν μηνῶν· οὐδέποτε αἱματοουρίαν, οὐδὲ τὸν θάνατον οὐραιμικόν· ἐν τοῖς οὔροις λεύκωμα, ἀλλὰ καὶ σάκχαρον ἄφθονον, ἥτοι διαφορὰς συμπτωμάτων καὶ οὐρολογικὸν πρόβλεπον, περὶ τῶν ὁποίων οἱ διαπρεπεῖς κλινικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ κ. A. Brault, οὐδὲν ἀναφέρουσι. Διὰ τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων καὶ διὰ τὴν ἀβεβαιότητά τῆς διαγνώσεως τῆς ἐκατέρωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ σκληρίας ὡς διογκώσεως, καὶ δὴ πολυκυστικῆς τῶν νεφρῶν, δὲν ἦτο ἡμῖν ἀσφαλὴς ἡ τοῦ νοσήματος διάγνωσις· ὑπὸ τοιούτους ὄρους γνωρίζοντες, ὅτι ὁ σάκχαρῶδης διαβήτης οὐσιῶδες καὶ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἔχει τὸ ἐν τοῖς οὔροις σάκχαρον καὶ παρ' ἀσθενέσι περιπεσοῦσιν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀρχομένης ἐξαντλήσεως τὴν πείναν καὶ τὴν πολυφαγίαν, ἀφ' ἑτέρου δ' ὅτι ἡ σάκχαρουρία ἀπαντᾷ εἰς διαφόρους περιστάσεις μόνη ὡς σύμπτωμα, παρεδέχθησαν σακχαρου-

ρίαν συμπτωματικὴν, ἕνεκα ὄγκου, ἐδράζοντος πιθανῶς ἐν τῷ παγκρέατι.

Ἄλλὰ τί ἡ νεκροψία ἀπέδειξε; Πνεύμονας καὶ καρδίαν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· ἡπαρ φυσικὸν κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν μικροσκοπικὴν σύστασιν, πάγκρεας ὑγιές, σπλῆνα καλόν, στόμαχον ἢ ἐντερικὸν σωλῆνα οὐδὲν τὸ παθολογικὸν ἔχοντας, νεφροὺς διωγκωμένους καὶ πολυκυστεῶδεις.

Τί δὲ τὰ κυστίδια ἐμπεριείχον; Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐκ 15 κυβικῶν ἑκατοστομμέτρων ὑγροῦ, ἣν ἐπεγείρησεν ὁ φίλος καὶ εἰς ἐπιστημονικὴν συνεργασίαν πάντοτε πρόθυμος κ. Π. Ἀπέρης, εὐρέθη ὑγρὸν χρώματος σοκολάτης καὶ διὰ τῆς διηθήσεως μέλαν κίτρινον, ἰζωδέες πως, ὄξυ τὴν ἀντίδρασιν, ἀδιαφανές καὶ ἐν ἡρεμίᾳ καταλείπον κατακρήμνισμα κροκιδῶδες, περιέχον δὲ λεύκωμα κατ' ἀναλογίαν ἄφθονον καὶ μετὰ μεγάλης ποσότητος σακχάρου· ἡ οὐρία, τὸ οὔρικόν ὄξυ, τὰ χλωροῦχα καὶ φωσφορικά ἄλατα ἦσαν ἐπίσης συστατικὰ τοῦ ὑγροῦ τούτου, ἀλλ' ἐν ἡσσοῖσι ἀναλογίᾳ.

Διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως ἐθεβαιοῦτο ἡ παρουσία ἀπειραριθμῶν ἐπιθηλιακῶν κυτταρίων, προσομοίων πρὸς τὰ τῶν νεφρῶν καὶ τῶν καλύκων αὐτῶν· τμήματα στρωτοῦ ἐπιθηλίου, ἄφθονοι λιπώδεις κοκκίασεις, πληθὺς λευκῶν αἱμοσφαιρίων, τῶν ὁποίων τινὰ μετὰ χειλέων γωνιωδῶν, ἐρυθρὰ δ' αἱμοσφαιρίδια τὸ πλεῖστον διεφθαρμένα· βλενωδῆς κύλινδροι, βλενωδῆ σωματῖα κοκκώδη, σακχαρομύκητες καὶ πολλοὶ σχιζομύκητες (ποιοτική ἀνάλυσις).

Διὰ τῆς νεκροψίας παρατηροῦμεν ὅτι ἡ καρδία, μετὰ πολυετῆ τῶν νεφρῶν ἐκφύλισιν, οὐδεμίαν ὑπέστη ἀλλοίωσιν ἐν τῷ ὄγκῳ αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ ζητητέον ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς ἐν τοιούτοις νεφροῖς κυκλοφορίας· διὰ δὲ τῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων πειθόμεθα, ὅτι καὶ τὸ ἐν ταῖς κύστεσιν ὑγρὸν ἐν τινι τῶν συστατικῶν αὐτοῦ κατ' οὐδὲν τοῦ οὔρου διέφερον ἢ μόνον ποσοτικῶς, ἥτοι ἐμπεριείχε περισσότερον λεύκωμα ἢ σάκχαρον.

Εἶτα ὁ κ. Βραχάμης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν περὶ χρήσεως φακῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

α' Αφορμή τῆς ἀνακοινώσεώς μου ταύτης ἐγένετο τὸ κατ' αὐτὰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Ἱατρικὴν Ἑταιρείαν ἀπασχολοῦν ζήτημα τῆς ἡλιοθεραπείας ἢ φακοθεραπείας, ὡς ἐπώνομασεν αὐτὴν ὁ ἐπινοητὴς αὐτῆς κ. Π. Ἀπέρης.

Ἄν καὶ κατὰ τὰς περὶ αὐτῆς συζητήσεις πολλὰ ἐλέγησαν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς χρησιμότητος τῆς ἐπινοήσεως ταύτης, παρετήρησα, ὅτι οὐδεὶς ἀνέλαβε νὰ ὑποδείξῃ, ἂν ἡ φακοθεραπεία αὕτη τυγχάνῃ γνωστὴ ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Ὡς ἐκ τούτου ἐθεώρησα ὠφελίμον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα συντόμως ὅσα γνωρίζω ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν ἔποψιν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγίνωσκον τὴν κατασκευὴν τῆς ὕαλου, ἐκ τῶν Φοινίκων παραλαβόντες, τυγχάνει βεβαίως πασίγνωστον (ἔρα Πλάτωνος Τιμαίον κεφ. 61 Β, ἐνθα τοῦ λόγου γιγνομένου περὶ τήξεως τῶν σωμάτων, ἀναφέρεται ὡς τηκόμενον σῶμα καὶ ἡ ὕαλος «τηχθέντι τῷ κοινῷ σώματι βεῖν . . . . τυγχάνει δὲ ταῦτα ὄντα, τὰ μὲν ἑλαττον ἔχοντα ὕδατος ἢ γῆς τό τε περὶ τὴν ὕαλον γένος ἅπαν ὅσα τε λίθων χυτὰ εἶδη καλεῖται. . . »).

Ὅτι δὲ μετεχειρίζοντο ὕαλινα δοχεῖα, εἶναι γνωστὸν ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρνῆς 74), ἐνθα διηγοῦνται οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ὅτι «ξενιζόμενοι δὲ
« ξενιζόμενοι δὲ πρὸς βίαν ἐπινομεν
ἐξ ὕαλινων ἐκπομάτων καὶ χρυσιδων
ἄκρατον οἶνον ἡδύν »,

ὡς καὶ ἐκ τοῦ Προδότου (Β', 69 καὶ Γ', 20).

Ὅτι δὲ κατεσκευάζοντο ἐν τῇ ἀρχαιότητι φακοί, τοῦτο ἀναφέρει ὁ ἀσίδιμος Ἀναγνωστάκης (Μελέται περὶ Ὀπικῆς τῶν ἀρχαίων σελ. 11), λέγων ὅτι εὔρεν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης φακὸν ἐπιπεδόκυρτον ἐξ αὐτοφουῶς κρυστάλλου ἡλικίας 22 περίπου αἰώνων, ὃν ἐπέδειξεν ἐν συνεδριάσει τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1877, γνωστὸς δ' ἐπίσης τυγχάνει καὶ ὁ ὕαλινος καὶ ἀμφίκυρτος φακὸς ὁ εὔρεθῆς κατὰ τὰς ἐν Πομπηεῖ ἀνασκαφὰς καὶ νῦν εὑρισκόμενος ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως.

Ὅτι δὲ τὴν χρῆσιν καὶ τὰς ιδιότητας τῶν φακῶν ἐγίνωσκον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κατα-

φαίνεται (ὡς καὶ ὁ ἱατρὸς κ. Σ. Σταματιάδης ὑπέδειξεν) ἐκ τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους (στίχ. 766)

« Στρ. Ἦδη παρὰ τοῖσι φαρμακοπόλαις τὴν λίθον ταύτην ἐώρακας, τὴν καλὴν, τὴν διαφανῆ, ἀπ' ἧς τὸ πῦρ ἄπτουσι; Σωκρ. Τὴν ὕαλον λέγεις; Στρ. Ἐγώ γε. Φέρε, τί δὴτ' ἂν, εἰ ταύτην λαβὼν, ὑπότῃ γράφοιτο τὴν δίκην ὁ γραμματεὺς, ἀπωτέρω στὰς ὧδε πρὸς τὸν ἥλιον τὰ γράμματ' ἐκτῆσαιμὶ τῆς ἐμῆς οἴκης; »

Οὐ μόνον δὲ πρὸς τῆξιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς μεγέθυνσιν κατὰ τὴν γλυφὴν τῶν σφραγιδολίθων μετεχειρίζοντο, ὡς φαίνεται, ἐν εἰδει δίοπτρας διὰ τοῦτο ἀπαντᾷ παρ' Ἀλλεῖω (603) ὅτι οἶνος δίοπτρον τοῖς ἀνθρώποις.

Ὁ Λεύκιος Σενέκας (12-66 μ. Χ.) ἐγίνωσκε τὴν μεγέθυντικὴν δύναμιν δοχείου πλήρους ὕδατος.

Ὁ δὲ Λακτάντιος λέγει ὅτι σφαῖρα πλήρης ὕδατος, δι' ἧς διέρχονται ἡλιακαὶ ἀκτίνες δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀναφλέξιν σωμάτων τινῶν χωρὶς τὸ ἐν αὐτῇ ὕδωρ νὰ θερμανθῇ. Προσέτι Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος (23-79 μ. Χ.) ἐγίνωσκεν ὅτι σφαῖρα ἐξ ὕαλου, τιθεμένη πρὸ τοῦ ἡλίου, δύναται ν' ἀναφλέξῃ ὑράσματα (Ἐκδοσις Διδότου, Paris, Collection des auteurs Latins de M. Nisard, de l'Académie Française, Histoire Naturelle de Pline par M. A. Littré, de l'Institut, Τόμος II, σελ. 531, βιβλίον XXXVI, κεφ. LXVII, § 3) «quum (ἢ cum) addita aqua vitreae pilae sole adverso, in tantum exandescant ut vestes exurant»; «et cependant des boules de verre remplies d'eau, opposées aux rayons du soleil s'échauffent tellement, qu'elles brûlent des étoffes».

Καὶ ταῦτα μὲν, ἂν καὶ μὴ σχετιζόμενα ἀμέσως πρὸς τὸ ζήτημα τῆς φακοθεραπείας, ἀναφέρω ὡς προσισαγωγικὰ τῆς ἐμῆς μελέτης καὶ συμπληρωματικὰ τῶν παρ' ἄλλων περὶ τοιούτων εἰρημένων.

Μεταβιβάζω νῦν εἰς τὸ κύριον θέμα μου. Ἐχρησιμοποιοῦν οἱ ἀρχαῖοι ἄρα γε τοὺς φακοὺς ἐν τῇ θεραπευτικῇ; Ἴσως ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ δὲν μετεχειρίζοντο τοὺς φακοὺς πρὸς ἄρσιν τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς ὀράσεως, διότι ἄλλως θὰ εὑρίσκομεν παρὰ τοῖς κωμικοῖς πρὸ

πάντων γέλωτοποίησίν τινα. Ἐν τῇ καθόλου θεραπευτικῇ δὲ φαίνεται ὅτι ἐποιοῦντο χρῆσιν τῶν φακῶν καὶ πρὸς τοῦτο παραθέτομεν τὸ ἐξῆς χωρίον τοῦ Πλινίου (Ἐκδόσις Διδότου, Collection κτλ. τόμ. II, σελ. 541, Βιβλίον XXXVII, Κεφ. X, § 2) «Invenio apud medicos, quæ sunt urenda corporum, non aliter utiliis id fieri putare, quam crystallina pila adversis opposita solis radiis» ἢ κατὰ τὴν στερεότητον ἐκδοσιν τοῦ Βερολίνου (ἐκδ. Weidenaum ὑπὸ D. Detlefsen, Τόμ. V, σελ. 202. § 28, «Invenio apud medicos quæ sunt urenda corporum non aliter utiliis uri putari κτλ.» δηλ. γαλλ. «Je lis chez des médecins que le meilleur cautère est une boule de cristal recevant les rayons du soleil».

Νομίζω, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο θέτει ἐκτὸς πίστεως ἀμφιβολίας τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον τὴν καυτηρίασιν τῶν ἐλκῶν διὰ τοῦ φακοῦ.

Ἐκ δὲ τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐκδόσεων τούτων καταφαίνεται ὅτι καὶ μετὰρρασις τοῦ Πλινίου μὲν πρὸ εἰκάδος ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Litré τῇ ἐπιστάσει ἐτέρου ἀκαδημαϊκοῦ, τοῦ Nisard, καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ δὲ τῆς Φυσικῆς τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου (1878) Poggenдорff μεταφρασθεῖσα ἐν τῇ γαλλικῇ ἀναφέρεται ἢ χρῆσις αὐτῆ τοῦ φακοῦ «pour cautériser les blessures». ὥστε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐχρησιμοποίησαν τὸν φακὸν ὡς καυτήριον δι' ἡλιακοῦ φωτός δὲν διέλαθε καὶ τοὺς νεωτέρους παντάπασιν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἔκρινα ὠφέλιμον νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα ὡς συμβολὴν εἰς τὴν περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐσχάτως ἀνακινηθείσης φακοθεραπείας συζήτησιν».

Μετὰ ταῦτα ψηφοφορίας γενομένης πρὸς ἐκλογὴν γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλέγεται ὁ κ. **Π. Ίατρόπουλος**.

Μεθ' ὃ λήθεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΓ'

9 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΦΑΛΛΙΑ

Ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Βραχάμη ὁ κ. **Ἀπέργης** λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἄν εἶπον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν τὴν θεραπευτικὴν χρῆσιν τοῦ φακοῦ, ὅπως καὶ οἱ νεώτεροι, ἐστηρίχθην ἐπὶ τῆς ἀπολύτου περὶ τούτου σιωπῆς τῶν κορυφαίων *laurōn* συγγραφέων, ἀρχαίων τε, ὡς τοῦ Ἱπποκράτους, Γαληνοῦ καὶ Κέλσου, καὶ νεωτέρων. Πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῇ, ἀναγινώσκων τὴν ἐμὴν ἀνακοίνωσιν ἤδη δημοσιευθεῖσαν, ὅτι ἐδέχθην ὡς πιθανόν, ὅτι πρῶτος προέτεινα τὸ μέσον τοῦτο ἐπὶ θεραπευτικῇ σκοπῇ καὶ ἐξέφρασα μάλιστα ἀπορίαν πῶς τὸ ἀπλούστατον τοῦτο μέσον παρεμείληται ἐν τῷ παρελθόντι. Ἴδου δὲ τὸ σχετικὸν χωρίον τῆς ἐμῆς ἀνακοινώσεως: «J'ai conçu un procédé qui me semble être nouveau. Les principes sur les quels il se base sont connus depuis les temps les plus reculés et ont été confirmés par l'expérience et les théories des modernes. Néanmoins peut-être parce qu'il s'agit d'un principe très connu et d'un moyen très simple, nul, je crois, n'a pensé à l'utiliser ou du moins à l'ériger en méthode thérapeutique». Τοῦλάχιστον ὀφείλω νὰ σημειώσω, ὅτι ὅλαί αἱ μέχρι τοῦδε βιβλιογραφικαὶ ἐρευναί μου οὐδὲν ἀνεκάλυψαν τὸ σχετικόν. Εἶχον μάλιστα ἀπευθυνθῆ ἐπίτηδες εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτον τῆς Βιβλιογραφίας, γραφεῖον εἰδικώτατον διὰ τοιαῦτα ζητήματα, ὅπως παράσχη μοι τὰς δεούσας πληροφορίας, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν τὸ θετικὸν ὑπέδειξεν.

Ἄφ' ἐτέρου μὴ λησμονώμεν ὅτι ὁ Πλίνιος οὐδὲν πρᾶγματεύεται ἰατρικὰ ζητήματα ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔργῳ, ἐν γένει δ' ἐπιμελῶς ἀποφεύγει τὰ τοιαῦτα ζητήματα· ἄλλως τε οὐδεμίαν βασιλεῦει συνοχὴ καὶ ἀλληλουχία ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Περὶ δὲ τῆς ιδιότητος ταύτης τοῦ φακοῦ ὅπως ἐν παρόδῳ ἀναφέρει,

ἀσχολούμενος κυρίως περὶ φυσιογραφικῶν ζητημάτων, κρυσταλλογραφίας κτλ. Τὸ πολὺ δυνατόν νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ἐπὶ τοῦ Πλινίου ἴσως τινὲς τῶν ἱατρῶν ἐθεώρουν τὴν διὰ φακοῦ καυτηρίασιν ἰσχυροτάτην, οὐχὶ ὁμῶς ὅτι ἡ καυτηρίασις αὕτη ἦτο συστηματοποιημένη. Διότι ὁ αὐτὸς Πλίνιος, ὁμιλῶν ἀλλαχοῦ περὶ δηγημάτων κυνὸς λυσσῶντος (Lib. VIII), λέγει (ἐν μεταφράσει τοῦ Littré) «Le seul remède contre la morsure de chien enragé a été indiqué récemment comme par un oracle: c'est la racine de rosier sauvage, qu'on appelle cynorrhodon...».

Ἄλλὰ καὶ αἱ περὶ καυστικῶν ιδιοτήτων τοῦ φακοῦ ἰδέαι τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν σφαλεραί, διότι ὁ αὐτὸς Πλίνιος ἀναφέρει ἀλλαχοῦ (κεφ. XXXVI) τὰ ἐξῆς (ἐν μεταφράσει τοῦ Littré): «Pour boire il y a même chassé les coupes d'argents et d'or, mais à moins que l'on y verse d'abord du liquide froid, il ne résiste pas à la chaleur; et cependant des boules de verre remplies d'eau opposées aux rayons du soleil s'échauffent tellement qu'elles brûlent les étoffes», ὥστε ἐπίστευεν ὅτι αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, διερχόμεναι διὰ σφαίρας ὑαλίνου πλήρους ὕδατος, θερμαίνουσι τοσοῦτον τὴν σφαῖραν, ἥτοι τὸ περιέχον μετὰ τοῦ περιεχομένου, ὥστε καίονται ὑπ' αὐτῆς καὶ τὰ ὑράσματα.

Μόλις κατὰ τὸν 4^{ον} μ. Χ. αἰῶνα ὁ Λακτάντιος, περὶ παρόμοια θέματα ἀσχολούμενος, προσδιορίζει ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς ὑαλίνου σφαίρας δὲν θερμαίνεται. Οὐδὲν ὁμῶς ἀναφέρει περὶ χρήσεως τοῦ φακοῦ εἰς καυτηρίασιν τῶν πληγῶν ἢ ἐλκῶν.

Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Κέλσος, ὅστις ἤκμασεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Πλινίου καὶ διὰ τῆς χαρρακτηριστικῆς αὐτὸν λεπτολογίας περιέγραψε πάντα τὰ μέσα τῶν καυτηριάσεων, ἅτινα ἐγνώριζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, οἱ αἰγύπτιοι καὶ οἱ σύγχρονοι ἱατροί, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τοῦ φακοῦ ὡς καυτηρίου. Ἄλλ' ἀφοῦ τὸ ζήτημα μετηνέχθη καὶ ἐνταῦθα, ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκπαθῶ ὀλίγον καὶ εἰς τὸ κύριον ζήτημα καὶ νὰ παραθέσω τινὰς τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐμῆς ἀνακοινώσεως.

Ὡς γνωστόν, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος

αἱ ἡλιακαὶ ἀκτίνες ἀνελύθησαν ὑπὸ τῶν φυσικοχημικῶν, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ἐν τῷ ἡλιακῷ φωτὶ ὑπάρχουσι πλὴν τῶν φωτεινῶν καὶ ἰδιαιτέραι, ἔχουσαι ἄλλαι μὲν καυστικὰς ιδιότητες, ἄλλαι δὲ χημικὰς. Ἐπίσης βραδύτερον ἀπεδείχθη ὅτι αἱ εἰσὶαι τῶν διαφόρων τούτων ἀκτίνων δὲν συμπίπτουσιν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐνεκα τῆς διαφορῆς ὀλαστικότητος αὐτῶν εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ εἰσὶαι αὐταὶ σχηματίζονται λίαν ἐγγὺς ἀλλήλων, διακρίνονται ὁμῶς σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων. Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἡλιακοῦ ἢ ἠλεκτρικοῦ φωτός παρατηρεῖται ὅτι αἱ μὲν χημικαὶ ἀκτίνες εἰσιν ἀφθονώταται εἰς τὸ ἰώδες χρῶμα τοῦ φάσματος καὶ μάλιστα βαθύ ἰώδες (ultra-violet), ἐνῶ αἱ θερμαντικαὶ εὐρίσκονται εἰς τὸ ἄλλο πέρασ τοῦ φάσματος, ἥτοι εἰς τὸ ἐρυθρόν, καὶ ἰδίως ἐντεῦθεν τοῦ ἐρυθροῦ (infra-rouge). Ἐν μέσῳ δέ, ἥτοι εἰς τὸ ὠχρόν, εὐρίσκειται τὸ κέντρον τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων. Ἐπίσης τὰ πειράματα τοῦ φθορισμοῦ (fluorescence) τῶν χημικῶν, τοῦ φωσφορισμοῦ (phosphorescence) τῶν φωτεινῶν καὶ τοῦ θερμαντισμοῦ (calorescence) τῶν θερμαντικῶν ἀκτίνων εἰσὶ τοῖς πᾶσι γνωστά, ὅπως καὶ τὸ δυνατόν τοῦ διὰ φακοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν εἰρημένων γενῶν. Οὕτως ὁ διάσημος Tyndall μετεχειρίσθη διάλυσιν ἰωδίου ἐντὸς θειοῦχου ἀνθρακος καὶ κατῶρθωσε διὰ φακοῦ πεπληρωμένου ἐκ τοιοῦτου ὑγροῦ νὰ συγκεντρώσῃ μόνον τὰς ἐρυθρὰς ἀκτίνας καὶ νὰ παραγάγῃ οὕτω τοσοῦτον ὑψηλὴν θερμοκρασίαν ἄνευ ὀρατῆς ἐστίας, ὥστε ἐτήξε διὰ τοῦ μέσου τούτου μόλυβδον καὶ ἄλλα μέταλλα, ἐθέρμανε δὲ λευκόχρυσον μέχρι λευκοπυρώσεως. Τὰ πειράματα ταῦτα ἐγένοντο διὰ φωτὸς ἠλεκτρικοῦ (βολταϊκοῦ τόξου).

Ἄλλ' ὁ Tyndall δὲν ἐσκέφθη νὰ ἐξεργασθῇ τὸν τρόπον τοῦτον πρὸς θεραπευτικὸν σκοπόν. Ἐγὼ λοιπὸν ἐσκέφθην ὅτι τὸ πείραμα τοῦτο, τὸ καθαρῶς ἀνήκον εἰς τὴν Φυσικὴν, δύναται νὰ λάβῃ καὶ πρακτικὴν ἱατρικὴν ἀξίαν, ἰδίως διὰ τὰς ἐξελκώσεις τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὑποθέτω δὲ ὅτι ὁσάκις εἶναι ἀνάγκη νὰ καυτηριασθῇ ὀφθαλμικόν τι ἔλκος ἢ ἄλλη τις πάθησις τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἶναι δυνατόν νὰ ἐξηρημασθῇ ὁ τρόπος τοῦ Tyndall, διότι οὕτω

δύναται τις να προβῆ εἰς καυτηριασμόν χωρὶς νὰ ἐνοχληθῆ ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ τοῦ φωτός, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ ἀπλοῦ φακοῦ.

Αἱ φωτεινὰ ἠλιακὰ ἀκτίνες ἐφηρμόσθησαν, οὐχὶ συγκεντρωμένα, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Φωτοθεραπεία*, ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὡς καὶ τὰ διάφορα χρώματα τοῦ ἠλιακοῦ φάσματος διὰ διαφόρους παθήσεις (εὐλογίαν κλ.). Πρὸ δύο ἐτῶν ὁ δανὸς Finsen ἐχρησιμοποίησε τὰς χημικὰς ἀκτίνας τοῦ ἠλιακοῦ φωτός συγκεντρωμένας διὰ φακοῦ ἐναντίον τοῦ ἐσθιομένου, λεπτομερῶς δ' ἐξέθεσεν ὁ Bantz ἐν τῷ τελευταίῳ διεθνῆ περὶ τῆς φυματιώσεως συνεδρίῳ τὰ λίαν εὐχάριστα ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ταύτης.

Μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδεὶς, νομίζω, ἐσκέφθη νὰ ἐφαρμόσῃ μεθοδικῶς καὶ τὰς τρεῖς ιδιότη-
τας τοῦ ἠλιακοῦ φωτός ὁμοῦ ἢ ἐναλλάξ πρὸς θεραπείαν τῶν ἐλκῶν καὶ δηγμάτων.

Ἴδου δὲ ἐν συντόμῳ ἡ ἡμετέρα μέθοδος: Ὅταν θέσῃ τις ἀπλοῦν συγκεντρικὸν φακὸν ἀπέναντι φωτός ἠλιακοῦ ἢ ἠλεκτρικοῦ (βολταϊκοῦ τόξου), ἐντεῦθεν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν σχετικῶς μικροτάτην καὶ ἀνάλογον τῆς συγκεντρωτικῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σχηματίζεται ἡ φωτεινὴ ἐστία, ἀμέσως δὲ πρὸ ταύτης καὶ μετὰ ταύτην ἡ χημικὴ καὶ ἡ καυστικὴ ἐστία καὶ τοῦτο ἕνεκα τῆς διαφορῆς ἠλαστικότητος τῶν ἀπλῶν ἀκτίνων· εὐνόητον ὅτι τὰ χωρίζοντα τὰς τρεῖς ταύτας ἐστίας διαστήματ' εἰσι τόσον μικρὰ, ὥστε ἐν τῇ καυστικῇ π.χ. ἐστίᾳ ὑπάρχουσι καὶ φωτεινὰ καὶ χημικὰ καὶ τάν' ἀπλιν· ὑπάρχει ὅμως ἐν σημείον ὑψίστης ἐντάσεως (maximum) δι' ἐκάστην ἐστίαν, διὸ ὁ ἱατρὸς δύναται κάλλιστα νὰ χρησιμοποιῇ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ἐστίαν ἢ τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην καὶ ἐπομένως νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὸ ἔλκος ἐναλλάξ καὶ τὰς τρεῖς ἐστίας, ἥτοι τὰς τρεῖς ιδιότητας τοῦ φωτός κατ' ἰδίαν, καθ' ὅσον μάλιστα δὲν εἶναι εἰσέτι ἀκριβῶς γνωστὸν, ποῖαι τῶν ἀκτίνων δρῶσι κάλλιον διὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πάθησιν. Δὲν εἶναι ἴσως πάντοτε ἰνάγκη νὰ καυτηριάξῃ, ἀλλ' ἀρκεῖ πολλὰκις νὰ ἔγῃ τὴν καυστικὴν ἐστίαν ὀλίγον μακρὰν, ὥστε μόλις νὰ θερμαίνῃ, χωρὶς νὰ καίῃ, τότε δὲ εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστῇ ὁ ἀσθενὴς ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ τὴν συγκεντρωσιν τῶν συ-

κεντρωμένων χημικῶν ἢ φωτεινῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός.

Ἡ μέθοδος πράγματι εἶναι ἀπλουστάτη, ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἦ διὰ τοῦτο καὶ ἀναξία λόγου. Αἱ περιπτώσεις μάλιστα, καθ' ἃς ἐνδείκνυται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, δὲν εἶναι εὐάριθμοι. Ὅσάκις ὁ ἱατρὸς θέλει νὰ τροποποιήσῃ παθολογικὴν τινα ἐπεξεργασίαν, νὰ καταστρέψῃ νεόπλασμα τι κακῆς φύσεως ἢ παθογόνα μικρόβια, νὰ ἐξουδετερώσῃ ἢ νὰ ἀποσυνθέσῃ τοξίναν, δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὰς χημικὰς, φωτεινὰς καὶ καυστικὰς ιδιότητας τοῦ συγκεντρωμένου ἠλιακοῦ φωτός. Ἀποφεύγω νὰ παραθέσω καὶ ἄλλους θεωρητικούς λόγους, δι' οὓς ἔχει τις νὰ προσδοκᾷ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα παρὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι καὶ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, γενόμενη ὑπὸ τινῶν ἀξιολύμων ἱατρῶν, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἡ θεωρία προὔπεθεσεν.

Βεβαίως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐφαρμογῶν εἶναι εἰσέτι μικρὸς, ἀλλ' ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θέλω ἐκθέσει λεπτομερῶς πάσας τὰς σχετικὰς παρατηρήσεις.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Ἀπέρη οὐδόλως ἀπόλλυσι τὴν ἀξίαν αὐτῆς καὶ ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελεν εἰρεθῆ γνωστὴ ἡ φαικοθεραπεία.

Ὁ κ. **Σάσης** ἀναφέρει, ὅτι ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τῆς Βιβλιογραφίας Παρισίων δὲν δύναται τις νὰ εἴρῃ εἰμὴ τοὺς τίτλους τῶν διαφόρων ἔργων, ἀρχαίων τε καὶ νέων, γνωρίζων τοῦτο ἐξ ἰδίας πείρας, ὡς ἐργασθεῖς ἐν αὐτῷ.

Βραχάμης.— Δὲν κρίνω ἐμωτὸν οὔτε ἱκανὸν οὔτε κατάλληλον ὅπως συζητήσῃ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἠλίνιου εἰρημένα. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Ἠλίνιος, ὅσον πολυμαθὴς καὶ ἂν ἦτο, ὅσον καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰσι πλοῦσι εἰς γνώσεις ποικιλοτάτας, οὐδὲν συνέγραψε συστηματικῶς, διὸ οὐδὲν ἄπορον, εἰάν δὲν ὑπάρχῃ συνάρτημα τῆς ὕλης. Ἡ δὲ σαφήνεια τοῦ χωρίου τοῦ Ἠλίνιου καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς μετῆς τοῦ Poggen-dorff, ὅστις ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ φακῶν κεφαλαίῳ τῆς γνωστοτάτης αὐτοῦ Ἱστορίας τῆς Φυσικῆς ἀναφέρει τὴν χρῆσιν τούτων

παρά τοῖς ἀρχαίοις, ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Πλινίου.

Ἄ. Χρησιδης.— Ἀληθῶς ἡ ἔννοια τοῦ χαρίου οὐδεμίαν παρέχει ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἀπίθανος ἡ περιωρισμένη χρῆσις τοῦ φακοῦ, ἥτις ἴσως καὶ τέλει ἐγκατελείφθη ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις. Ἐν τούτοις ἡ πρωτοβουλία τῆς χρησιμοποιοῦσας τοῦ φακοῦ ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἀποδοτέα τῷ κ. Ἀπέρη.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης ἀναγινώσκει πραγματείαν, ἐν ἣ ἀσχολεῖται περὶ τῶν *ιατρικῶν γνώσεων*, αἰτινες ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς Διαλόγοις. Ἡ πραγματεία ἔχει ἄδε:

Κύριοι,

« Ἐχων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἱατρικὴ ἀρχαιολογία ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτάτων ἐνασχολήσεων τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, βλέπων δὲ ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠσχολήθη εἰς τὴν περισυλλογὴν οὐσιωδιστάτων ἱατρικῶν θεωριῶν ἢ γνώσεων, ἐξ ὧν βριθοῦσι πολλὰ τῶν πλατωνικῶν ἔργων, ἐποιήσαμην πρό τινος τοιαύτην ἀπόπειραν κατὰ τὸ παράδειγμα συναδελφῶν τινῶν, ἀσχοληθέντων εἰς ἔργα ἐτέρων ἀρχαίων μὴ ἱατρῶν συγγραφέων κατὰ πολὺ ἀγονωτέρων ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην. Ἴδου δὲ τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα τῆς ἀποπειρας ταύτης.

Ἐκ τινῶν χωρίων εἰκάζω ὅτι οἱ ἀρχαῖοι διέκρινον μεταξὺ ὀργανικῶν νοσημάτων καὶ ψυχικῶν, ὅθεν ἐγνώριζον τὴν ψυχοθεραπείαν καὶ ὑποβολήν.

(Πλάτωνος Χαριμίδης III). « Βούλομαι » αὐτὸν ἱατρῶ συστήσαι περὶ τῆς ἀσθeneίας » ἧς πρῶτην πρὸς με ἔλεγεν ὅτι ἀσθenoί. . . » Ἐναγγός τοι ἔφη βαρύνεσθαι τι τὴν κεφαλήν ἔωθεν ἀνιστάμενος· ἀλλὰ τί σε κωλύει προσποιήσασθαι πρὸς αὐτὸν ἐπίστασθαί » τι κεφαλῆς φάρμακον; . . .

(Αὐτόθι IV). « Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ μὲν » εἶη φύλλον τι, ἐπεὶ δὲ δέ τις ἐπὶ τῷ φαρμάκῳ » εἶη, ἦν εἰ μὲν τις ἐπέχδοι ἅμα καὶ χροῖτο αὐτῷ, » παντάπασιν ὑγιᾶ ποιοῖ τὸ φάρμακον· ἄνευ δὲ » τῆς ἐπιπόδης οὐδὲν ὄφελος εἶη τοῦ φαρμάκου. . . » Ἔστι δὲ ἡ δύναμις τῆς ἐπιπόδης τοιαύτη αἴα » μὴ δύνασθαι τὴν κεφαλὴν μόνον ὑγιᾶ ποιεῖν,

» ἀλλ' ὡσπερ ἴσως ἤδη καὶ σὺ ἀκήκοας τῶν » ἀγαθῶν ἱατρῶν, ἐπειδὴν τις αὐτοῖς προσέληθ, » τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀλγῶν λέγουσιν πού, ὅτι οὐχ » οἷόν τε αὐτοὺς μόνους ἐπιχειρεῖν τοὺς ὀφθαλ- » μούς ἰᾶσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶη ἅμα καὶ » τὴν κεφαλὴν θεραπεύειν. εἰ μέλλει καὶ τὰ τῶν » ὀμμάτων εὖ ἔχειν· καὶ αὐτὸ τὴν κεφαλὴν » οἶεσθαι ἀποθεῖν θεραπεῦσαι αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς » ἄνευ ὄλου τοῦ σώματος πολλὴν ἄνοιαν εἶναι. » Ἐκ δὲ τούτου τοῦ λόγου διαίταται ἐπὶ πᾶν » τὸ σῶμα τρεπόμενοι μετὰ τοῦ ὄλου τὸ μέ- » ρος ἐπιχειροῦσι θεραπεύειν τε καὶ ἰᾶσθαι. »

(Αὐτόθι V). « Ἐμαθον δ' αὐτὴν (τὴν περὶ ἐπιπό- » δης) ἐγὼ ἐκεῖ ἐπὶ στρατείας παρά τινος τῶν » Ἑρκῶν τῶν Ζαλμοξίδος ἱατρῶν, οἱ λέγονται » καὶ ἀπαθανατίζειν. . . ἀλλὰ Ζάλμοξις λέγει, » θεὸς ὢν, ὅτι ὡσπερ ὀφθαλμοὺς ἄνευ κεφαλῆς » οὐ δεῖ ἐπιχειρεῖν ἰᾶσθαι· οὐδὲ κεφαλὴν ἄνευ » σώματος, οὕτως οὐδὲ σῶμα ἄνευ ψυχῆς » ἀλλὰ τοῦτο καὶ αἴτιον εἶη τοῦ διαφεύγειν » τοὺς παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἱατροὺς τὰ πολλὰ » νοσήματα, ὅτι τὸ ὄλον ἀγνοοῖεν οὐδέο τὴν » ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, οὐ μὴ καλῶς ἔχοντος » ἀδύνατον εἶη τὸ μέρος εὖ ἔχειν. Πάντα γὰρ » ἔφη ἐκ τῆς ψυχῆς ὠρμησθαι καὶ τὰ κακὰ » καὶ τὰ ἀγαθὰ τῷ σώματι καὶ παντὶ τῷ ἀν- » θρώπῳ καὶ ἐκείθεν ἐπιρρεῖν ὡσπερ ἐκ τῆς » κεφαλῆς ἐπὶ τὰ ὄμματα· δεῖν οὖν ἐκεῖνο καὶ » πρῶτον καὶ μάλιστα θεραπεύειν, εἰ μέλλει » καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ τοῦ ἄλλου σώ- » ματος καλῶς ἔχειν. Θεραπεύεσθαι δὲ τὴν » ψυχὴν ἔφη, ὧ μακάριε, ἐπιπόδαις τισιν· τὰς » δ' ἐπιπόδας ταύτας τοὺς λόγους εἶναι τοὺς » καλοὺς· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων λόγων ἐν ταῖς » ψυχαῖς σωφροσύνην ἐγγίγνεσθαι, ἧς ἐγγενε- » μένης καὶ παρουσίας ῥῆδιον ἤδη εἶναι τὴν » ὑγιείαν καὶ τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι » πορίζειν. »

Ἡ ἔννοια τῶν προεκτεθέντων χωρίων εἶνε τοσοῦτον καταφανής, ὥστε, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν τακτικὴν τοῦ Σωκράτους, τὰ πάντα θέλοντος ν' ἀποδίδῃ καὶ ἀναγὰρ εἰς τὴν ψυχὴν. ὑποθέτομεν ὅτι ἡ θεωρία, ἣν παρουσιάζει, ὡς δὴ ἦεν ἐν γρήσει παρὰ τοῖς Ἑρκῶν ἱατροῖς, ὑφίστατο πράγματι, τουτέστιν ἡ ψυχοθεραπεία καὶ ἡ ὑποβολή, ὡς δὴ ἦεν ἐκ τῆς ταυτοχρόνου χρήσεως τοῦ φαρμάκου καὶ τῆς ἐπιπόδης.

Ἔτερα σχετικά πρὸς τὴν ἰατρικὴν παρὰ Πλάτωνι: εὐρίσκωμεν τὰ ἐξῆς:

« Ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη ἐστὶ περὶ τῶν κα-
» μνόντων καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ εὐεξίαν τῶν
» σώματων καὶ καχεξίαν » καὶ « μιᾶς δὲ οὔσης
» τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω,
» τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἰατρικὴν τῇ
» μὲν οὖν ἰατρικῇ ἡ ὑψοποικὴ κολακεία ὑπό-
» κείται, τῇ δὲ γυμναστικῇ « ἡ κομμηωτικὴ »
(Γοργίας 3. 19).

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καταφαίνεται ὅτι ἐνωρὶς οἱ ἀρχαῖοι: Ἕλληνες εἶχον κατανοῆσαι τὴν ἀξίαν τῆς γυμναστικῆς ὑπὸ ἰατρικὴν ὕψιν καὶ ἐθεωροῦσαν αὐτὴν κλάδον ὑποβοηθητικὸν τῆς ἰατρικῆς, ἐνῶ μάλιστα κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἤρχισεν νῦν ν' ἀποδίδωται σημασίαι ἰατρικὴ εἰς τὴν γυμναστικὴν (Gymnastique Suédoise, massage κτλ.).

(Ἐν 56^ω κεφ. Γοργίου). « Ἐλεγον δὲ
» που ὅτι ἡ μὲν ὑψοποικὴ οὐ μοι δοκεῖ τέ-
» χνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δ' ἰατρικὴ,
» λέγων ὅτι ἡ μὲν τούτου οὐ θεραπεύει καὶ
» τὴν φύσιν ἔσκειπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν
» πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἐκάστου
» δοῦναι, ἡ ἰατρικὴ ἡ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς,
» πρὸς τὴν ἡ θεραπεία αὐτῇ ἐστὶν ἅπασα,
» κομιδῇ ἀτέλως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι
» τὴν φύσιν σκεψάμενη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν
» αἰτίαν, ἀλόγως τε παντάπασιν κτλ. ».

Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε ὡσαύτως πολὺ-
τιμον, διότι ὁμολογεῖται ἡ ἰατρικὴ ὡς ἐπι-
στήμη θεωρητικὴ, γνωρίζουσα τὴν φύσιν τῆς νόσου ταύτης ἢ ἐκείνης καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς προβαίνει εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ θεραπευτικὸν μέσον· ἐπειδὴ ὑπάρχει μὲν καὶ σήμερον λαϊκὴ ἰατρικὴ, ἀλλ' αὐτὴ ὅ, τι πράττει· πράττει ἴσως μὲν ἐπιτυχῶς ἐν πολλοῖς, ἀλλ' ἐν ἀγνοίᾳ πάσης θεωρίας.

« Φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρα-
» σχεῖν τῷ ἰατρῷ » καὶ « διαφθεῖρει τέμνων τε
» καὶ κίων καὶ ἰσχυαίνων καὶ πνίγων ἀπορεῖν
» ποιεῖ, πικρότατα πόμακτα διδούς καὶ πεινήν
» καὶ διψῆν ἀναγκάζων » (αὐτόθι: 11 καὶ 77).

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων καταφαίνεται ὅτι καὶ αἱ καυτηριάσεις ἔκπαλαι ἦσαν ἐν χρῆσει ἐν τῇ ἰατρικῇ· ἐκ δὲ τῶν λόγων τοῦ Γοργίου « μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Προδίκου (ἰατροῦ) καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν » γινώσκωμεν ὅτι καὶ συμβουλίαι

ἰατρικὰ ἐγίνοντο κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

« Ὑγιαίνοντα μὲν ἐώσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ
» πολλὰ φαγεῖν ἢ πιεῖν ὅσον βούλεται, κά-
» μνοντα δὲ οὐδέποτε ἐώσιν ἐμπίπλασθαι ὧν
» ἐπιθυμεῖ ». (Γοργίας 60 καὶ ἐν 21 Πρωταγόρα)
« Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι
» τοῖς ἀσθενούσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἡ ὅ, τι
» μικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει εἶδεσθαι,
» ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασθῆσαι τὴν
» ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γι-
» γνομένων ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις ».

Ἐκ τοῦ ἐξῆς δὲ χωρίου (3 Πρωταγόρα) ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἦτο διδακτὴ ἀντὶ χρημάτων. « Ὡσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ
» τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἴπποκράτη
» τὸν Κῶνον, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ
» μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἤρετο, εἰπέ μοι,
» μέλλεις τελεῖν Ἴπποκράτει μισθὸν ὡς τίνι
» ὄντι καὶ τί γενησόμενος; ὡς ἰατρὸς ἔφη ».

Ἐν κεφ. 20 τοῦ Ἐρυξίου Πλάτωνος λόγος γίνεται καὶ περὶ ἐργαλείων τῆς ἰατρικῆς « εἰ δὴ
» τις ἡμᾶς ἔροιτο, τίνας ἂν ἡμῖν ἐκποδῶν
» γεινομένου οὐδὲν δεοίμεθα ἰατρικῆς οὐδὲ τῶν
» ταύτης ἐργαλείων » καὶ ἐν κεφ. 28 αὐτόθι μνείαν ποιεῖται θεραπείας παθήσεως τῶν ὠτων.

Ἐν κεφ. 20 τοῦ Λάχρητος εὐρίσκωμεν τὸν ὄρον « περιπλευμονία ». Ἐν δὲ τοῖς Ὅροις Πλάτωνος τὸν ὄρισμὸν τοῦ ὀστοῦ ὡς ἐξῆς « ὀστοῦν μυελὸς ὑπὸ θερμοῦ παγεῖς ». Καὶ τὰ ὀλίγα μὲν ταῦτα παρὰ Πλάτωνι· παρὰ δὲ τοῖς σχολιασταῖς τούτου εὐρίσκονται τὰ ἐξῆς:

« Ἀμφιδρόμια 160. Ε. Θεαίτητος: « ἀμ-
» φιδρόμια ἡμέρα πέμπτη τοῖς βρέφεισιν ἐκ γενέ-
» σεως, οὕτω κληθεῖσα, παρ' ὅσον ἐν ταύτῃ
» καθαίρουσι τὰς χεῖρας αἰ συνεφαψάμεναι τῆς
» μαίωσεως... » Τιμαῖος ὁ Σοφιστὴς τὴν παρὰ Πλάτωνι ὡσαύτως ἀπαντῶσαν λέξιν ὀρίζει ὡς ἐξῆς: « ἤτηρον, ὁ μεταξύ ὀμφαλοῦ τε
» καὶ αἰδοῖου τόπος, ἐνθα μάλιστα γίνετ'
» Ἄρης ἀλεγεινὸς ὀζυροῖσι βροτοῖσι: » τὸ δὲ « κυλοιδίαν » ὁ αὐτὸς ἐκ τοῦ « τὰ κύλα οἰδαίνειν »
» κύλα γὰρ τὰ ὑπὸ τοὺς ταρσοὺς τῶν ὀφθαλ-
» μῶν μυώδη σαρκία ».

Ἀναφερόμενος ὁ Σχολιαστὴς εἰς τὸ 185 (1 τοῦ Συμποσίου Πλάτωνος σημειοῦται τὰ ἐξῆς: « τὸ τοῦ λυγμοῦ σύμπτωμα ἐπιγίνεται τῷ
» στομάχῳ διὰ πλήρωσιν ἢ κένωσιν ἢ ψύξιν,
» ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ δῆξιν δορυμένων υγρῶν καὶ

» φαρμακῶδων ταῖς ποιότησιν· οὓς ἐὰν ἐμῶ-
 » σιν, αὐτίκα παύονται· λύζοντες. Πολλοὶ καὶ τὸ
 » διὰ τριῶν πεπερῶν πίνοντες ἢ αὐτὸ τὸ πέπερι,
 » ἐὼν εὐθέως ἐπιπίωσιν οἶνον, αὐτίκα λύζουσι.
 » Καὶ τροφῆς δὲ διαφθαρείσης εἰς δακνωδῆ
 » ποιότητα λύζουσιν ἔνιοι. Καὶ βίγῳσαντες δὲ
 » τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἔνιοι λύζουσι, καὶ μ-
 » λιστα γὰρ τοῖς παισὶ συμβαίνει· λύζειν συνεχῶς
 » ἐπὶ τῇ τοῦ στομάχου ψύξει· καὶ τῇ τῆς τρο-
 » φῆς διαφθορᾷ. Γίνεται δὲ λυγμὸς καὶ ἐν πυ-
 » ρετοῖς καὶ μάλιστα φλεγμαίνοντος στομάχου
 » ἢ ἐτέρου σπλάγγνου. Ψύξεως μὲν οὖν προη-
 » γησαμένης τοῦ λυγμοῦ ἐπιτίθει· τῷ στομάχῳ
 » ἐν ἐρίῳ ἔλαιον, ἐν ᾧ ἐψῶμεν κύμινον, πῆ-
 » γανον, ἀψίθιον· δίδου δὲ ποτὸν πῆγανον
 » μετ' οἴνου ἢ σεύπλου ἠψημένου μελικράτῳ.
 » Καλὸν δὲ καὶ τὸ σικιλητικὸν ἔζος καταρ-
 » ροφούμενον. Τὸ δὲ καστόρειον καὶ τοῖς διὰ
 » ψύξιν λύζουσι τελείοις δίδου, καὶ τοῖς ἐπὶ
 » πλήθει χυμῶν τοῦτο πάσχουσι, δι' ὄξυκρά-
 » του κεράτια ἡ'. Ὅταν δὲ ὑπὸ πληρώσεως
 » λυγμὸς γένηται, ἔμετος τούτοις ἴαμα καὶ
 » τῶν ἄκρων τρίψις καὶ πνεύματος κατοχὴ».

Φάρμακα Πολιτειῶν 420 C. νῦν τὰ χρω-
 ματα ἢ βάρματα.

Μανδραγόρα· 488 αὐτόθι· «ὕπνωτικός ὁ
 καρπὸς τοῦδε τοῦ φυτοῦ. Θεόφραστος δὲ ἐν
 τῇ περὶ φυτῶν πραγματείᾳ τὴν ῥίζαν τοῦδε
 ζυσηθεῖσαν τε καὶ ἔζει· δευθεῖσαν πρὸς τε τὰ
 ποδαγρικὰ καὶ πρὸς ὕπνον μᾶλλον εἶναι· χρη-
 σίμην φησί, καὶ δὴ πρὸς φίλτρα».

564 αὐτόθι· «δύο κηφόνων εἶδη φησὶν ἐν
 ταῖς πολιτείαις, ἀργῶν καὶ δαπανηρῶν ἀν-
 δρῶν, τὸ μὲν ἀνδρείον καὶ κεκεντρωμένον οἶον
 χολῆ ἐν σώματι, τὸ δ' ἄκεντρον, οἶον φλέγμα».

«**Κομμώτρια**» ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «κόμμι
 λέγεται τὸ ἐκ τῶν δένδρων, ἅτε δὴ δάκρυον,
 ἀπορρέον ὑγρὸν, ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς τρίχας
 τῶν γυναικῶν, ὥστε μὴ διαχεισθῆαι αὐτάς,
 ἀλλὰ μένειν ὡς ἄγαν συντημέναις ἐφ' οὗ βε-
 βούληνται· σχήματος αἱ κομμώτριαι, παρ' ὅ
 καὶ ἀπὸ τοῦδε τοῦ κόμμιος λέγονται, καὶ ἡ
 τέχνη κομμωτική».

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖται εἰς τὰ ὀλίγα
 ταῦτα, ἐπιφυλασσόμενος νὰ συνεχίσω εἰς
 πρώτην εὐκαιρίαν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ σινεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΔΔ'

16 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν
 τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Ἄ. Χρηστίδης παρου-
 σιάζει στόμαχον παθολογικὸν ἀνδρὸς πρὸ
 ὀλίγων ἡμερῶν τελευτήσαντος, ἔχοντος
 μόνον τὸν στόμαχον ὅμοιον στομάχῳ
 πασχούσης ἐξ ἐντεροκαλίτιδος, ὃν εἶχε
 παρατηρήσει τὸ θέρος, μὴ δινηθεὶς δυστι-
 χῶς ἔνεκα τῆς ἄρας τοῦ ἔτους νὰ ἐπι-
 δεῖξι, καὶ αὐτὸν λιαν ἀξιοθέατον ὄντα.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει αἰς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιδείξω ὑμῖν τὸν προκείμε-
 νον στόμαχον καὶ ἴδῃ ὁ λόγος».

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους
 προσῆλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον γυνὴ
 ἐπιζητούσα θεραπείαν ἀπὸ νοσήματος διαρ-
 κοῦντος ἐπὶ 15 περίπου ἔτη, ἣτοι εἶχεν ἐπε-
 ροκαλίτιδα ἢ καὶ ὡς ἄλλως ὀνομάζεται· ἐν-
 τεροπλίτιδα εἰς βαθμὸν προκεχωρημένον καὶ
 περὶ τῆς ὁποίας ἀκριβεστάτην περιγραφὴν
 εὕρισκει τις ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Maurice de
 Langenhagen (ἀριθ. 1 Semaine Médica-
 cale, 1898) δημοσιευθεῖσῃ διατριβῇ· ἡ ἡμέ-
 τερα ἀσθενὴς μετὰ ὀλιγοήμερον θεραπείαν,
 ὑπὸ ὄξυτάτης προσβληθεῖσα δυσεντερίας,
 ἀγνοοῦμεν πῶς, ἀπέβιασεν· ἐν τῇ γενομένῃ
 νεκροψίᾳ δὲ, τι προσέβαλε τὸν ὀφθαλμὸν μου
 ἦτο ἡ θέσις καὶ τὸ σχῆμα τοῦ στομάχου.
 ἦτοι ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποχονδρίου
 καὶ κατέληγεν εὐθὺ καὶ κλίτως πρὸς τὸ
 ἡβικὸν ὄστρον, ἀκριβῶς δὲ 2—3 δακτύλους
 μακρὰν αὐτοῦ· σχεδὸν διπλάσιον τὸ πλάτος
 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παχὺ ἔντερον, εἶχε
 σχῆμα τέλειον ἐντέρου πεπαχυμένου καὶ ἐντὸς
 βραδωτοῦ μετὰ ἐσοχῆς ἢ ἐνδιπλώσεως εἰς τὸ
 τελευταῖον τεταρτημόριον. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ
 θέσις αὕτη τοῦ στομάχου, τὸν ὁποῖον δὲν
 συνέπεσε νὰ ἴδω ἐν ταῖς νεκροψίαις οὕτως
 ἔχοντα, δὲν ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὴν γνωριμω-
 τάτην μορφήν, ἣν συνήθως ἔχομεν περὶ τοῦ
 σχήματος καὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῇ
 τῇ ἀνευρυσματικῇ καταστάσει· ἐπειδὴ δὲ ἐν

τοῖς ἐμοῖς συγγράμμασιν οὐδεμίαν εὕρισκον περιγραφὴν, ἠθέλησα γὰρ παρουσιάσω τὸ παρασκευάσμα εἰς τοὺς συναδέλφους μου, ἀλλ' ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐνεκὰ τῶν διακοπῶν δὲν συνηδρίαζε. Μετὰ τινος ὁμοῦς ἡμέρας ἐξετέλεσα μὲν τὴν ἀκόλουθον νεκροψίαν: Νέος 20ετής περίπου ἐξ ἀπροσεξίας εἶχε καταπίει νιτρικὸν ὀξύ καὶ πάραυτα μετακομισθῆ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐνθα νοσηλευθεὶς εἶχεν ἐξέλθει προσωρινῶς ὑγιῆς· μετὰ 20ῆμερον δὲ περίπου εἶχεν ἐπανέλθει καὶ εἰσαχθῆ εἰς τὸ ἐμὸν τμήμα φέρων ὄγκον κοιλίας σχῆμα ἔχοντα κώνου εὐμεγέθους, οὐτινος ἢ μὲν βάσις πρὸς τὸ ἀριστερὸν ὑποχόνδριον, ἢ δὲ κορυφὴ εἰς ὄξύ ἀπολήγουσα ἐχώρει πρὸς τὸν ὀμφαλὸν καὶ πέραν πρὸς τὸ δεξιὸν ἠθικὸν ὄστον ἢ 4 μόνον δακτύλους μακρὰν αὐτοῦ· ὁ ὄγκος λίαν τεταμένος ἦτο ὁ πεπληρωμένος τοῦ ἀσθενοῦς στόμαχος. Ὁ ἀσθενής, μεθ' ὅλας τὰς πλύσεις τοῦ στομάχου καὶ τὰ θρεπτικὰ διὰ τοῦ ἀπευθυμένου κλύσματα, ἀπέβίωσιν ἐξ ἀσιτίας διὰ τὴν στένωσιν τοῦ πυλωροῦ καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ βλεννογόνου τοῦ στομάχου. Κατὰ τὴν νεκροψίαν ἐν μὲν τῷ οἰσοφάγῳ οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον, ὁ πυλωρὸς τοσοῦτον στενός, ὥστε οὐδὲ σταγῶν ὕδατος διήρχετο, ὁ δὲ βλεννογόνος εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἀπλήν λευκὴν μεμβράνην, ἥτοι οὐλώδη ἰστόν. Ἐπὶ τῇ θέσσει ταύτῃ τοῦ κωνοειδῶς ἀνευρυσμένου στομάχου ἐγεγόμενῃ τοῦ λοιποῦ προσεκτικὸς καὶ παρηκολούθησα τὸ θέμα μου τοῦτο, ὅτε πρὸ δύο ἡμερῶν συνέτυχον γὰρ νεκροτομήσω ἀσθενῆ ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου κομισθέντα καὶ τῇ ἰδίᾳ νυκτὶ ἐκπνεύσαντα· καὶ τὴν μὲν αἰτίαν τοῦ θανάτου, ἄσχετον πρὸς τὴν μελέτην ταύτην, ἐκ περιεργίας μᾶλλον ἀναφέρω ἐνταῦθα· εἶχε δὲ τὸν δεξιὸν πνεύμονα διὰ παλαιῶν μεμβρανῶδων ταινιῶν πεπιεσμένον καὶ τῷ θώρακι συμπεφυκότα καὶ ἐν συνόλῳ ἀποτελοῦντα μόνον τὸ τρίτον τοῦ ἀριστεροῦ· εἰς τὸ βῆθος δὲ τοῦ θώρακος πύον ἐκ νέας πλευριτικῆς προσβολῆς· ὁ ἀριστερὸς πνεύμων ἦτο εἰς ἀσυνήθη βαθμὸν ἐμφυσηματικός. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρόδῳ, ὅ,τι δὲ διαφέρει ἡμᾶς εἶναι, ὅτι ὁ στόμαχος ἦτο καθ' ὅλα ὁμοῖος πρὸς τὸν τῆς γυναικὸς τῆς ἐντεροκαλιτίδος, μικρότερος μόνον κατὰ τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος, ἥτοι διῆκεν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὑποχονδρίου πρὸς τὰ δεξιά καλύπτων διὰ τοῦ πεπαχυμένου καὶ

ἔσθην ραβδωτοῦ σώματος αὐτοῦ τὸ ἐγκάρσιον παχὺ ἐντερον· ἠθέλει δὲ κατέλθει πάντως πρὸς τὰ κάτω καὶ μέχρι τοῦ ἠθικοῦ ὄστου, ἐὰν ἔξη ὁ ἐξ ἐπιπλοῶν ἐν οὐγῇ προκειχωρητικῆς ἡλικίᾳ θανῶν. Τὸν στόμαχον τοῦτον παρέλαβον, ὅπως ἰδίους ὀφθαλμοῖς πεισθῆτε πῶς ἐκ διαφόρων παθολογικῶν καταστάσεων ἀλλοιοῦται· οὐ μόνον ἡ θέσις, ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα καὶ αὐτὴ ἡ ὕψη τοῦ ὄργανου τούτου· ὡς βλέπετε, ἐν συγκρίσει· πρὸς τὸν φυσιολογικὸν στόμαχον, παχύτατα εἶναι τὰ τοιχώματα καὶ διὰ πλείστων ραβδωτῶν ἐξάρσεων διακρίνεται.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου αἱ παρατηρήσεις τῶν ἐρευνητῶν ἄρχονται ἀπὸ 20ετίας, ἀπὸ δὲ 15ετίας ἐγένοντο καὶ μελέται σοβαραί, περὶ τῶν ὁποίων τὰ τελευταῖα καὶ ἐκτενέστερα τῶν νοσολογικῶν συγγραμμάτων ἀναφέρουσιν ὀλίγα ἐν περιλήψει.

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ, ἐὰν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἐξέταση τῶν τοιχωμάτων τοῦ παρόντος στομάχου, διότι πολλακίς ἐν ταῖς ὑπερτροφίαις ταύταις ὑποκρύπτεται διάχυτος κυρκιωματώδης ἐκφύλισις τοῦ μυῖδους ἰστοῦ τῶν τοιχωμάτων. Ὅσον δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ νεανιοῦ, ἴσως ἢ γαστροεντεροτομία ἤθελεν εἶναι ἀφέλιμος.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρακαλεῖ τὸν κ. Γαβρηλίδην ὅπως ποιήσῃται τὴν δέουσαν μικροσκοπικὴν ἐξέταση τοῦ παρόντος στομάχου.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἐρωτᾷ, ἐὰν ἡ διάγνωσις τῆς ἐντεροκαλιτίδος ἐγένετο ζώσης τῆς πασχούσης καὶ ὅποια ἦσαν τὰ συμπτώματα.

Ὁ κ. **Ἀεστορίδης** ἐρωτᾷ, εἰς ποίαν κατάστασιν εὕρισκετο ὁ οἰσοφάγος καὶ ποία ἐγένετο θεραπεία διὰ τὴν κατάποσιν τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος.

Ἄ. Χρησιδης. — Ὁ οἰσοφάγος εἶχε κατὰ φύσιν, διότι ζῶντος τοῦ ἀσθενοῦς εἰσῆρχετο εὐκόλως ὁ πεπτικὸς καθετήρ, κατὰ δὲ τὴν νεκροψίαν οὐδὲν παρετηρήθη ὁ στόμαχος μόνον εἶχεν ἀλλοιώσεις, διότι τὸ πλεῖστον τοῦ βλεννογόνου εἶχε μεταβληθῆ εἰς οὐλάδη ἰστόν, ὅπερ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διαρκεστέρας παραμονῆς τοῦ καιστικοῦ ὑγροῦ. Εἰς δὲ τὴν ἐρώτη-

σιν τοῦ κ. Κελαϊδίτου παρατηρῶ, ὅτι ἡ διάγνωσις τῆς ἐντεροκολίτιδος ἐγένετο ζώσης τῆς ἀσθενοῦς, ἡ δὲ νεκροψία ἐβεβαίωσε τὴν διάγνωσιν, ὡς καὶ τὴν δυσεντερικὴν ἐπιπλοκὴν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῆς ἐντεροκαλίτιδος ἢ ἐντεροπτώσεως, περιπέμπω εἰς τὰ ἀρμόδια περιοδικά, περὶ ἧν ἐγένετο λόγος.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδῆς** ἐκτίθησι **περίπτωσιν ὕδατιδων τῶν πνευμόνων**, παρατηρηθεῖσαν ἐν τῇ Ἑθνικῇ Νοσοκομείῳ καὶ ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Περὶ ὕδατιδων κύστεων τοῦ πνεύμονος εὐρίσκωμεν σύντομα καὶ περιεκτικὰ ἐν τοῖς γνωστοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς νοσολογικοῖς συγγράμμασιν· ἐκτενέστερα περὶ αὐτῶν γράφει ὁ κ. A. B. Marfan ἐν τῷ *Traité Charcot-Bouchard*, ἐνθα ποιεῖται καὶ μνησίαν τῶν κυριωτάτων εἰδικῶς γραψάντων, ὧν δυστυχῶς τὰ ἔργα δὲν ἔχω ὑπ' ὄψει· διὰ ταῦτα τὸ πλείστον τῷ προειρημένῳ σοφῷ ἀκολουθῶν ὑποβᾶλλω σκοπίμως ἔκθεσιν συμπτωματολογικὴν καὶ διαγνωστικὴν περὶ τοῦ νοσήματος καὶ διακρίω τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ εἰς τρεῖς περιόδους: αὗται δὲ εἰσιν ἡ *λανθάνουσα*, ἡ τῆς *ἀκμῆς* καὶ ἡ τῶν *ἐπιπλοκῶν*.

Καὶ ἡ μὲν *λανθάνουσα* ἀδύνατον ἢ δυσκόλως περιγράφεται· κατ' αὐτὴν ὁ πάσχων αἰσθάνεται πόνον καὶ βήχει, ἀλλ' ὁ ἰατρὸς ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν· ἡ διάρκειά τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἀόριστος. ἕως οὗ ἢ ἔνεκα θανάτου ἐξ ἄλλης αἰτίας νεκροψία ἀποκαλύψῃ τὸ παράσιτον ἐν προΐουση ἀναπτύξει ἢ ἀποτιτανώσει.

Ἡ *ἀκμὴ* διακρίνεται: διὰ συμπτωμάτων τοῦ παθόντος ὄργανου ἢ ἄλλων εἰδικῶν αὐτῆς ταύτης τῆς ὕδατιδους κύστεως· καὶ συμπτώματα μὲν ἐκ τοῦ ὄργανου, ἤτοι τοῦ πνεύμονος ἐνταῦθα, προερχόμενα, εἰσιν ἡ βήξις, ξηρὰ καὶ σπασμωδικὴ ἐν ἀρχῇ, ὀρο- ἢ βλεννοπυώδης μετὰ ταῦτα· ἡ δύσπνοια, διὰ τὴν θέσιν ἢ τὸ μέγεθος τῶν ὕδατιδων, μὴ δυναμένη νὰ χαρακτηρησθῇ εἰδικώτερον, ἐκτός ἐάν κῆται ἐν τῇ βάσει τοῦ πνεύμονος καὶ πρὸς τὸ διάφραγμα, ὅποτε ἡ δύσπνοια εἶναι ἰσχυροτέρα· πόνος (εἰς μικρὰς καὶ κεντρικῶς κειμέναις

κύστεις σχεδὸν ἐλλείπων) διαπεραστικός καὶ σταθερὸς μετ' ἀκτινοβολήσεων κατὰ διαφόρους διευθύνσεις· αἰμόπτυσις συνήθως ἐν ἀρχῇ μετὰ μετρίας βλενώδους ἀποχρέμψεως ἐμπεριεχούσης αἷμα ὀλίγον ἐρυθρὸν ἢ μέλαν. — Συμπτώματα δὲ ἴδια τῆς κύστεως, τὰ μὲν χαρακτηρίζονται ἐκ τοῦ χώρου, τὸν ὁποῖον καταλαμβάνουσι, διότι ἐν τῷ κάτω λοβῷ ἀνευρύνει τὴν βάσιν τοῦ πνεύμονος, ἐν δὲ τῷ ἄνω καὶ ὑπὸ τὴν κλεῖδα διογκοῖ τὸν θώρακα· τὰ δὲ χαρακτηρίζονται ἐκ τῶν φυσικῶν διαγνωστικῶν σημείων, καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ ἀμβλύτης, καὶ ἀντιστοίχως ταύτης ἑλλειψίς *δοτήσεων* καὶ παντελῆς σιγῆ τοῦ ἀναπνευστικοῦ ψιθυρίσματος· περὶ τὴν κύστιν ἀναπνοὴ *φυσικὴ* καὶ ἐνίοτε *τύμπανικὴ*, ἤτοι σημεία μὴ παρατηρούμενα ἐν μικραῖς καὶ κεντρικαῖς κύστεσιν.

Ἡ δὲ περίοδος τῶν *ἐπιπλοκῶν* συνίσταται εἰς τὰ περιεχυστικὰ φλεγμονώδη φαινόμενα, ἤτοι τὴν *βρογχίτιδα*, *παροδικὴν* καὶ *ἐπαναληπτικὴν*, *πλευρίτιδα*, *ξηρὰν* ἢ *ὕγραν*, ἤτοι μετ' ἐξιδρώματος, *διήθησιν* πνευμονικὴν ἢ *βρογχοπνευμονικὴν*, *ἐμπύθιον* τῆς κύστεως καὶ πρὸ τῆς ῥήξεως αὐτῆς ἔτι, πόνους ἀκτινοβολοῦντας καὶ ἐν συνοδείᾳ πυρετοῦ μὴ χαρακτηριζομένου ἀκριβῶς. Αἱ παθολογικαὶ αὗται ἀλλοιώσεις διακρίνονται πολλάκις διὰ τινων κριγμῶν, βρογχοφωνίας καὶ ἄλλων σημείων τῆς φυσικῆς διαγνωστικῆς καὶ δὴ καὶ διὰ τῶν ἀποχρέμψεων· αἱ βλεννοπυώδεις ἀποχρέμψεις, διὰ τῆς ῥήξεως ἴδια τῆς κύστεως ἐν τῷ βρόγχῳ, ἀντικαθίστανται δι' ὕγρου καθαρῶ καὶ διαφανοῦς, ἐμπερικλείοντος κύστεις θυγατέρας. λευκόχραα κυλινδροειδῆ τεμάχια ὕδατιδων τῶν ὁποίων τινὰ καὶ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ φαίνονται, ἄλλα δὲ τινὰ, ὡς τὰ ἀγκιστρα, διὰ τοῦ μικροσκοπίου· χαρακτηριστικόν πως εἶναι καὶ τὸ φαινόμενον τῆς διὰ τοῦ βρόγχου ῥήξεως τῆς κύστεως, διότι ὁ ἀσθενὴς ἐν ταύτῃ ἔχει τὸ αἰσθημα, ὅτι ἀποκολλᾶται τι ἐκ τοῦ στήθους αὐτοῦ· ἡ δ' αἰμόπτυσις εἶναι· ἡ αὐτὴ ὡς ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς περιόδου τῆς ἀκμῆς ἐρρήθη. — Διὰ τῆς κενώσεως τῆς κύστεως, ἐράπαξ ἢ καὶ ἐπαναληπτικῶς, διὰ τῶν βρόγχων δύναται νὰ προκληθῇ θάνατος ἢ, ἐάν δι' ἐκτικοῦ πυρετοῦ βραδύτερον ἐκ τοῦ πυορροοῦντος σπηλαιῶ

δὲν ἐπέλθῃ οὗτος, ἀρχὴ θεραπείας δι' ἐπουλώσεως ἢ διὰ ῥήξεως κένωσης τῆς κύστεως δύναται νὰ γείνη καὶ πρὸς τὴν πλευρὰν, ὅπερ σπανιώτερον, προκαλοῦσα καὶ ἐξιδρωμα, ἀλλοτε πάλιν συγχρόνως πρὸς τε τὸν βρόγχον καὶ τὴν πλευρὰν καὶ τότε ἔχομεν ὑδροπνευμοθώρακα· ἀλλὰς ἐπιπλοκὰς παραλείπομεν. Ἦνικὰ συμπτώματα τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου τοῦ νοσήματός εἰσι: **τελεία ἐξάνθησις καὶ κατάπτοις**, ἰδίᾳ διὰ τοῦ ἑσπερινοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν νυκτερινῶν ἰδρώτων, ἔνεκα τῆς διαπύσεως τῆς κύστεως, οὕτως ὥστε ἡ ὁμοιότης μεταξὺ φθίσεως ἐξ ὑδατίδων κύστεως καὶ φυματιώσεως τῶν πνευμόνων ἤθελεν εἶναι πλήρης, ἔαν ἐν τῇ πρώτῃ ὑπῆρχον αἰγαστρικαὶ **ταραχαὶ** καὶ ἡ διάρροια· καὶ νὰ μὲν ἡ βήξις, ἡ ἐπαναληπτικὴ, ἀλλ' ἀσήμαντος κατὰ τὸ ποσὸν αἰμόπτυσις μετὰ τῶν προειρημένων φυσικῶν σημείων, διευκολύνουσι πῶς τὴν διάγνωσιν, πλὴν ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ τῶν ἐπιπλοκῶν ἀσυνήθη φαινόμενα δυσχεραίνουσι αὐτὴν τὰ μάλα· τότε ἡ μετὰ τὴν ῥήξιν ἀποκόλλησις καὶ ἀποχρέμψις συστατικῶν μορίων τῆς ὑδατώδους κύστεως διευκολύνουσι τὴν διάγνωσιν ὀριστικῶς, πᾶσαν δὲ ἀμφιβολίαν καὶ πιθανότητα φυματιώσεως ἀποκλείει ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις τῶν ἀποχρέμψεων.

Τοιαύτη, ἵνα παραλείψω πᾶσαν διαφορικὴν τῶν ἐπιπλοκῶν διάγνωσιν, λέγω, εἶναι ἡ συμπτωματολογικὴ εἰκὼν τοῦ νοσήματος καὶ ἡ διάγνωσις αὐτοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ μὲν *Dunaiine* ἀναφέρει 40 περιπτώσεις μετὰ 25 θανάτων, ὁ δὲ *Marfan* 144 μετὰ 84. Ἦδη λέγω τινὰ καὶ περὶ τῆς ἐμῆς περιπτώσεως.

Αἰκατερίνη Β., ἑτῶν 25, ἔγγαμος καὶ ῥαπτρια τὸ ἐπάγγελμα, ἠσθένησεν αἰφνης τὴν 9 Μαρτίου 1898 μετὰ πόνου ἰσχυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου· ἐπὶ 3—4 ἡμέρας ἠσθάνθη δύσπνοϊαν, ἔβηχε καὶ ἐπύρεσεν, εἶχε δὲ ἰδρώτας νυκτερινούς ἐνίοτε, καὶ βραδύτερον ἀποχρέμψις μᾶλλον σιελώδεις, λευκὰς ἢ αἰμοδαφεῖς ἢ κατὰστασις αὕτη διήρκεσε μέχρι τέλους τοῦ μηνός, ὅποτε ἐθελιώθη μὲν ὀπωσοῦν. ἔβηχεν ὅμως πάλιν· ἡμέραν δὲ τινὰ βήξασα ἀπεχρέμψατο ὀλίγον αἷμα καθαρὸν, τοῦθ' ὅπερ ἐφόβησεν αὐτήν, καὶ κατὰ συμβουλήν ἰατροῦ ἐπιστήμονος κατέφυγεν εἰς τὸ ἡμέτερον Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον.

Ἡ ἀσθενὴς ὁμολογεῖ ὅτι ὑπέστη ἀλλοτε τυφοειδῆ πυρετὸν, ἀρθρίτιδα καὶ νεφρολιθίαν· εἶναι ἐξῆσθημένη, ἔχει τὸ πρόσωπον ὠχρὸν, ἀναιμικὸν καὶ πλήρες ἐρηλίδων, αἰτίνες διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ δέρματος τῆς ἀσθενοῦς λευκότητα ἐτι μᾶλλον ἐξαίρονται· βήχει, πυρέσσει καὶ ἀποχρέμπεται βλενωδῆ καὶ ἐνίοτε δι' αἵματος κεχρωσμένα· κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ θώρακος διακρίνομεν ἀριστερόθεν μετὰ τῆς μασχαλιαίας καὶ μαζικῆς γραμμῆς ἀριθῶς ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου χώρου τοῦ κάτω πνευμονικοῦ λοβοῦ ἀμβλύτητα, ἀναπνοὴν ἀσθενῆ μετὰ τριζόντων· πυρετὸν τὴν μὲν πρωΐαν 37°, τὸ δ' ἑσπέρας 38° περίπου· κατὰ τὸ τρίμηνον χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ νοσηλείας τῆς ἀσθενοῦς παρετηρήθησαν καὶ πυώδεις αἰμόφυρτοι ἀποχρέμψεις, ἄπαξ ἢ δις αἰμόπτυσις ἀσήμαντος ὅλως καὶ διάρροια τὸ πρῶτον ὑπὸ τύπον δυσεντεροειδῆ, συμπεσοῦσα τῇ πτώσει τοῦ πυρετοῦ. Ἡ ἀσθενὴς τῇ βοθητῇ συμπτωματικῆς ὅλως θεραπείας βελτιωθείσα ἱκανῶς ἀπῆλθε κατὰ συμβουλήν ἡμῶν πρὸς ἀλλαγὴν ἀέρος.

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἐπανῆλθε παραπονομένη διὰ τὴν δυσεντεροειδῆ αὐτῆς διάρροϊαν· διηγήθη ὅτι ἀπὸ τοῦ θέρους δὲν δύναται νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου ἔνεκα πόνων, τῶν ὁποίων οἱ μὲν εἶναι σταθεροὶ καὶ ἐντοπίζονται ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἡ ἀμβλύτης ὑπάρχει· οἱ δὲ ἀσταθεῖς καὶ κατὰ πέντε λεπτά μετὰ μεγάλης ἐντάσεως ἐπαναλαμβανόμενοι καὶ παρερχόμενοι· ἐντοπίζονται δὲ καὶ οὗτοι περὶ τὰ μέσα τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας τοῦ θώρακος. Οἱ πόνοι οὗτοι κατὰ τὴν πίεσιν δὲν ἐπιτείνονται, μετὰ τὴν λήψιν δὲ τροφῆς πολλάκις ἠλαττώθησαν· εἶδημα τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἰδίως ἐν τοῖς κάτω ἄκροις μόνον ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τοῦ ποδός ἱκανῶς ἀλγείνον ἐπεφάνη, συνάμα δὲ ἰδρώτες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος καθ' ὕπνον καὶ ἐν ὥρᾳ νυκτός σχεδὸν καθ' ἑκάστην καὶ ἀδυναμία.

Ἡ ἐξέτασις τῆς ἀσθενοῦς ἐπιβεβαίωσι τὴν ἀμβλύτητα μᾶλλον περιορισμένην, ἀναπνοὴν ἀδύνατον, ἀλλ' εὐδιάκριτον καὶ συνοδευομένην ὑπὸ τριζόντων· βῆχα καὶ ἀποχρέμψεις βλενοπυώδεις, νομισματσοειδεῖς καὶ διαρκῶς αἱματοβαφεῖς· πυρετικὴ κίνησις μετὰξὺ 37—37½

Ἡμέραν τινά, διαρκούσης καὶ πάλιν τῆς συμπτωματικῆς θεραπείας, ἡ ἀσθενὴς ἰσχυρῶς ἔβηξε καὶ ἠσθάνθη, μετὰ τῆς μεγάλης δυσπνοίας, τὸ στόμα αὐτῆς πληρούμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἄλλης μάζης παχυτέρας, τὴν ὁποίαν ἀπέπτυσεν ἐν τῷ πτυελοδοχείῳ καὶ ἀμέσως ἐπέδειξεν ἡμῖν, τυχαίως μετὰ τοῦ συναδέλφου ἱατροῦ κ. Εὐελπίδου αὐθημερόν εὐρεθεῖσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἡ μάζα αὕτη, λευκὴ καὶ ἱκανῶς παχεῖα, ἥτο μεμβράνη, ἔχουσα τάσιν ἐκ τῆς περιφερείας νὰ κυλινδρῶται, ἥτοι εἶχε καταφανῆς τὸ γνώρισμα τῆς μητρικῆς μεμβράνης τῆς τῶν ὑδατίδων κύστεως· ἐκτοτε ἤρξατο ἀποχρεμπτομένη ἄφθονα, νομισματοειδῆ, διαρκῶς ἐρυθρόχροα καὶ διαφόρου μεγέθους βλενοπουδῆ καὶ πολλακίς λευκὰ πύελα, τῶν ὁποίων μέρος πρὸς ἐξέτασιν ἐδόθη τῷ συναδέλφῳ ἱατρῷ κ. Γαβριηλίδῃ.— Ἡ ἀσθενὴς τὸ πρῶτον ὁμολογεῖ, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ παρετήρει ἐν τοῖς πτυέλοις μικρὰς, στρογγύλας, ὡσεὶ ἐρεθίνθου καὶ λεπτοκαρῦου τὸ μέγεθος, φουαλίδας καὶ ἐνίοτε μικρὰς λεπτάς μεμβράνας, ἃς ἐθεώρει φυσικὰ τῶν πτυέλων αὐτῆς συστατικὰ· ὅτι δὲ ταῦτα πάντα μετὰ πόνον ἐξήρχοντο καὶ ἠσθάνετο, καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν, ὅτι ἐκ τῆς σταθερᾶς ἐστίας τῶν πόνων τὴν ἐξοδὸν εἶχον· ἡ ἀσθενὴς διὰ τῆς ἀπελάσεως τῆς μητρικῆς μεμβράνης αἰσθάνεται ἤδη ἐαυτὴν σχεδὸν θεραπευθεῖσιν, οἱ ἰδρωτὲς τέλειον ἔπαυσαν, τὸ οἶδημα κατέπεσε καὶ οἱ τε σταθεροὶ καὶ οἱ πλάνητες ἡ ἀσταθεῖς πόνοι μετὰ τῶν ἐφηλίδων ἐξηλείφθησαν· σημείον πυρετοῦ οὐδ' ἐλάχιστον, βήξ σπανιώτερα, ἀποχρέμψεις ὀλιγώτεραι, τὸ πλεῖστον λευκαί, ὑπέρυθροι καὶ αὐτομάτως πλέον γινόμεναι, ὁ δὲ δυσεντεροειδῆς κατάρρους εἰς βελτίονα κατάστασιν ἕνεκα τῆς τοπικῆς θεραπείας, ἡ δ' ἀμβλύτης 12 ἑκατοστ. μήκος πρὸς 8 περιπου πλάτος ἔχουσα, εἶναι πολλῶ τῆς ἀρχικῆς ἠλαττωμένη κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ποῖον· περιπλέον ἐπὶ τῆς ὑπαμβλύτητος οὐδεὶς ἀκούεται σπηλαιώδης ἤχος, ἀπεναντίας ἡ ἀναπνοὴ καλὴ, μόνον δὲ μετὰ τεχνητὴν ἰσχυρὰν βήχα ἤκουε τις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας φύσημα ἰσχυρὸν ὡσεὶ βιαίας ἐξόδου ἄερος, τὸν ὁποῖον δι' ἰσχυρᾶς πίσεως ἐλαστικοῦ ἀπίου ἐξάγομεν· ἀλλ' ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν καὶ τὸ φύσημα τοῦτο δὲν εἶναι καταληπτόν.

Ἡ ἀσθενὴς ἔχει κλῶς, βήχει σπανιώτερον καὶ ἀποχρέμπεται ὀλιγώτερον, ὑποφέρει μόνον ἐλαφρῶς ἐκ τοῦ κατάρρου τοῦ ἀπευθυμένου.

Τοιαύτη καὶ ἡ περίπτωσις ἡμῶν ἤδη σχολιάσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰ προειρημένα.

Ἡ ἀσθενὴς προσῆλθεν ἰδίως ἐν ἀκμῇ τοῦ νοσήματος· βήξ, δύσπνοια, πυρετός, νυκτερινοὶ ἰδρωτὲς αἵματι διητημένοι ἀπ' ἐνός, ἀμβλύτης, τρίζοντες καὶ κριγμοὶ εἰς τὰς κορυφὰς (τούτους δὲν ἀνέφερον, διότι ἐκ λήθης δὲν ἐσημείωσα ἐν τῷ πινακίῳ, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι, ὡς ἐνθυμείται αὐτὰς καὶ ὁ συναδέλφος κ. Κρίσπης, ὁ ἐπὶ τινὰ χρόνον θεραπεύσας τὴν ἀσθενῆ καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ὁποῖου μεγάλην ἔχω ἐμπιστοσύνην), πάντα ταῦτα καὶ ἡ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν πτυέλων παραμέλησις ἐπέβαλον καὶ εἰς ἐμὲ τὴν αὐτὴν τοῦ φίλου ἱατροῦ διάγνωσιν τῆς φυματιώσεως, τῆς ὁποίας δευτεροπαθὲς ἐπιγενόμενον παρεδέχθη πῖθανόν πλευριτικὸν ἐξίδρωμα μὴ ἐπιβεβαιωθὲν ὅμως διὰ τῆς παρακεντήσεως· κατὰ τὴν δευτέραν προσέλευσιν ἡ ἀσθενὴς καὶ πάλιν ὡς τοιαύτη ἐνεγράφη, ὅτε ἡ ῥήξις τῆς κύστεως καὶ τῆς μητρικῆς μεμβράνης καὶ ἡ ἀποχρέμψις μετὰ πολλῶν ἄλλων τεμαχίων λεπτοτέρων μεμβρανῶν ἐβεβαίωσε τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, τὴν ὁποίαν ἔπειτα ἐκύρωσε καὶ ἡ τῶν πτυέλων ὑπὸ τοῦ φίλου ἡμῶν κ. Γαβριηλίδου ἐξέτασις. Ταῦτα λέγω περὶ τῆς διαγνώσεως, ἵνα ἀποδείξω τὸ ἐπ' ἐμοὶ πόσον δίκαιον ἔχουσιν οἱ συγγραφεῖς ἱατροὶ ἐκ τῆς ῥήξεως τῆς ὑδατίδος τὴν ἐξήγησιν καὶ βεβαιότητα τοῦ νοσήματος ἀναμένοντες. Φαντάσθητε καὶ τὰς ἐπιπλοκάς καὶ μάλιστα τὴν τῆς φυματιώσεως, ἥτις κατὰ τὸν Lebert τρεῖς ἐπὶ 13 περιπτώσεων ὑδατίδων παρατηρήθη, καὶ ἀναμετρήσατε τὰς διαγνωστικὰς δυσκολίας.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ διαγνώσεως τῆς ὑδατώδους κύστεως ἔλθωμεν, καὶ εἰς τὸ συμπτωματολογικὸν καὶ ἴδωμεν, ἐὰν ἡ περίπτωσις αὕτη ἐνέχη τι τὸ διαφέρον.

Ὁ πυρετός, περὶ τοῦ ὁποῖου οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν θετικὸν λέγουσι, παρατηρεῖται, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ καὶ εἰς ὠρισμένον τινὰ τύπον· ἐκ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος τῆς ληφθείσης κατὰ τὴν πρώτην νοσηλείαν τῆς ἀσθενούς πείθεσθε ὅτι ὁ πυρετός οὗτος παρὰ τῆ

ἀσθενεί ἔχει τύπον συνελθῆ ὑφέσιμον καὶ ὅτι ἐν τῷ φυσιολογικῷ μεταγχιμῷ 36^ο—37^ο τὸν αὐτὸν τύπον διετήρησεν· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας θερμμετρικῆς κλίμακος τῆς ληφθείσης κατὰ τὴν δευτέραν εἴσοδον, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἤδη διάτρητος βρόγχος ἀνευρόνθη καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ἐξοδὸν τῆς κύστεως, πείθεσθε, ὅτι προύκειτο ἀπλῶς περὶ πυρετοῦ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἔχοντος ἠπιωτάτων χαρακτῆρα.

Περὶ ἰδρώτων ἐπίσης οὐδὲν ἀνέγνω· εἶχον δ' οὕτοι, ὡς παρατηρήσατε, τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι περιωρίζοντο εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα μόνον.

Τὸ οἰδημα ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τῶν ποδῶν.

Πάντα ταῦτα, πυρετός, ἰδρῶς, οἰδημα, ἐρυθρίδες καὶ οἱ πόνοι αὐτοὶ ἐξηλείφθησαν ἅμα τῇ ἀπογέμψει· τῆς κύστεως, τῆς ὁποίας μέρος καὶ διὰ τῆς διαπύσεως ὀλονέν ἐξχρανίζεται.

Ἐξ ἀπάντων τῶν φαινομένων καὶ τοῦ τελικοῦ τῆς θεραπείας ἀποτελέσματος δικαιοῦμαι νὰ φρονῶ, ὅτι προύκειτο περὶ ὑδατώδους κύστεως μικροῦ μεγέθους».

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ, εἴαν παρατηρήσῃ καὶ ἡ κνίδωσις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, ἄς πρὸς δὲ τὴν αἰτιολογίαν προσβέβηται, ὅτι αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων εἰσι σπάνια παρ' ἀνθρώποις, συχνὰ δὲ παρὰ προβάτοις, διότι παρὰ τοῦτοις εἰσδίδει τὸ ἄριον διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἐρωτᾷ, μὴ τὸ οἰδημα ἦτο ἐρυθηματώδες ἢ ἐρυσιπελατώδες· πᾶς ἐξηγήσῃ τοῦτο καὶ εἴαν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἔρρινα τῶν πτελέων, διότι οὕτω ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκλεισθῇ ἡ φυματίωσις ἐν καρπῷ πρὶν ἢ ἀπόχρεμψις ἀποδείξῃ ὑδατίδας.

Ὁ κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ὅτι, εἴαν τὸ οἰδημα κατεῖχε τὰ κατώτερα ἄκρα, ἠδύνατο νὰ προέρχεται καὶ ἐκ φλεβίτιδος ὀδονηρίας, καθ' ὅσον μάλιστα τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ ἐντελῶς ἐμπύσεως τοῦ βύλακος.

Α. Χρησιδής.—Κνίδωσις δὲν παρατηρήσῃ, τὸ δὲ οἰδημα δὲν ἦτο ἐρυσιπελατώδες, ἀλλὰ λευκὸν καὶ ἀλγεινόν. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἐξήγησα ἄς ρύσασαι ἀγγειο-

κινητικῆς, διότι, ἅμα κενωθέντος τοῦ βύλακος τῶν ὑδατίδων, ταχέως ἐξηλείφθη.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἔξῃς:

Κύριοι,

Ἄγω νὰ περιγράψω ὑμῖν δύο περιπτώσεις κύστεων ὑδατίδων, ἃς ἐνεχείρησα μετ' ἐπιτυχίας.

Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν προσεκλήθητι εἰς συμβούλιον εἰς Κοντοσαλίον παρὰ τινὶ ἀσθενεῖ ἐκ Μυτιλήνης· ἔμαθον δέ, ὅτι ἡ πάσχουσα, γυνὴ ἑγγαμος, 30 περίπου ἐτῶν, ἐπασχεν ἀπὸ τριῶν ἐτῶν· ὅτι, μαστίζουσης τότε τὴν εἰρημένην πόλιν τῆς ἐπιδημικῆς γρίπης, προσεβλήθη καὶ αὕτη, διὸ καὶ ἔμεινε κλινῆρης ἐπὶ 2 περίπου μῆνας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχε 3—4 αἰμοπτύσεις· ἀκολούθως ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη μὲν τῆς νόσου ταύτης, ἀλλ' ἔκτοτε ἔμεινε ἐξησθημένη, οἱ δ' ἐγγώριοι ἰατροὶ ἐθεράπευσαν αὐτὴν ὡς φθισικὴν· ἐπὶ τέλους δὲ ὁ σύζυγος, βλέπων ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἐθεραπεύετο, μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐφ' ᾧ μετ' ἄλλων συναδέλφων προσεκλήθητι καὶ ἐγώ· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ πλὴν τῆς γρίπης οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν. Ἦδη ἡ ἀσθενὴς ἦτο ἀπύρετος, ἔβηγεν ὀλίγον ξηρῶς καὶ ἡ θρεψίς αὐτῆς σχετικῶς καλὴ· οὐδεμίαν ἠσθάνετο δύσπνοϊαν, ἡ δ' ἐπίκρουσις καὶ ἀκρόασις τοῦ θώρακος πανταχοῦ φυσιολογικῆ· μόνον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίου γώρας ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀμβλύτης περιγεγραμμένη μεγέθους γηνείου ὧρου καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀμβλείας ταύτης γώρας ἔλειπον ἐντελῶς τὸ τε ἀναπνευστικὸν ψιθύρισμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς. Πρὸ τῶν δεδομένων τούτων ἅπαντες οἱ συναδέλφοι ἀπέκλεισαν τὴν φυματίωσιν, ἀλλ' ἄλλος ἄλλην ὠρίζε διαγνώσιν (πλευριτικὸν ἐξιδρωμα περιτεθλακωμένον, νεόπλασμα τοῦ πνεύμονος καὶ ἰδίως καρκίνον). Ἐγὼ δέ, βρασιθεὶς ἀρ' ἐνὸς ἐπὶ τῆς καλῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενούς, πασχούσης ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς σπανιότητος τῶν πλευριτικῶν ἐξιδρωμάτων τῆς κορυφῆς ἐξ ἄλλου, ἐφοῦσα διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς μεθόδου εἰς τὴν πιθανὴν διαγνώσιν κύστεως ὑδατίδων τοῦ δεξιῦ πνεύμονος. Καὶ πράγματι, γενομένης δοκιμαστικῆς παρακεντήσεως, ἐξήχθη ὑγρὸν διαυγές,

Ἡμέραν τινά, διαρκούσης καὶ πάλιν τῆς συμπτωματικῆς θεραπείας, ἡ ἀσθενὴς ἰσχυρῶς ἐβήξε καὶ ἠσθάνθη, μετὰ τῆς μεγάλης δυσπνοίας, τὸ στόμα αὐτῆς πληρούμενον ὑπὸ ὕδατος καὶ ἄλλης μύξης παχυτέρας, τὴν ὁποίαν ἀπέπτυεν ἐν τῷ πτυελοδογείῳ καὶ ἀμέσως ἐπέδειξεν ἡμῖν, τυχαίως μετὰ τοῦ συναδέλφου ἰατροῦ κ. Εὐελπίδου ἀθημερὸν εὐρεθεῖσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἡ μύξα αὐτῆ, λευκὴ καὶ ἰκανῶς παχεῖα, ἦτο μεμβράνη, ἔχουσα τάσιν ἐκ τῆς περιφερείας νὰ κυλινδρῶται, ἦτοι εἶχε καταρανὲς τὸ γινώρισμα τῆς μητρικῆς μεμβράνης τῆς τῶν ὑδατίδων κύστεως· ἔκτοτε ἤρξατο ἀποχρεμπτομένη ἄφθονα, νομισματοειδῆ, διαρκῶς ἐρυθρόχροα καὶ διακόρου μεγέθους βλενοπυώδη καὶ πολλάκις λευκὰ πτύελα, τῶν ὁποίων μέρος πρὸς ἐξέτασιν ἐδόθη τῷ συναδέλφῳ ἰατρῷ κ. Γαβριηλίδῃ. — Ἡ ἀσθενὴς τὸ πρῶτον ὁμολογεῖ, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ παρετῆρει ἐν τοῖς πτυέλοις μικρὰς, στρογγύλας, ὡσεὶ ἐρεθίνθου καὶ λεπτοκαρπύου τὸ μέγεθος, φουσαλίδας καὶ ἐνίοτε μικρὰς λεπτὰς μεμβράνας, ἃς ἐθεώρει φυσικὰ τῶν πτυέλων αὐτῆς συστατικὰ· ὅτι δὲ ταῦτα πάντα μετὰ πόνον ἐξήρχοντο καὶ ἠσθάνετο, καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἔτι ἡμερῶν, ὅτι ἐκ τῆς σταθερᾶς ἐστίας τῶν πόνων τὴν ἐξοδὸν εἶχον· ἡ ἀσθενὴς διὰ τῆς ἀπελάσεως τῆς μητρικῆς μεμβράνης αἰσθάνεται ἤδη ἑαυτὴν σχεδὸν θεραπευθεῖσιν, οἱ ἰδρωῖτες τέλειον ἔπαυσαν, τὸ οἶδημα κατέπεσε καὶ οἱ τε σταθεροὶ καὶ οἱ πλάνητες ἢ ἀσταθεῖς πόνοι μετὰ τῶν ἐφηλίδων ἐξήλειφθησαν· σιμείον πυρετοῦ οὐδ' ἐλάχιστον, βήξ σπανιωτέρα, ἀποχρέμψεις ὀλιγώτεραι, τὸ πλεῖστον λευκαί, ὑπέρυθροι καὶ αὐτομάτως πλέον γινόμεναι, ὁ δὲ δυσεντεροειδὴς κατάρρους εἰς βελτίονα κατάστασιν ἕνεκα τῆς τοπικῆς θεραπείας, ἡ δ' ἀμβλύτης 12 ἑκατοστ. μῆκος πρὸς 8 περιπου πλάτος ἔχουσα, εἶναι· πολλῶ τῆς ἀρχικῆς ἠλαττωμένη, κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ ποῖον· περιπλέον ἐπὶ τῆς ὑπαμβλύτητος οὐδεὶς ἀκούεται σπηλαιώδης ἤχος, ἀπεναντίας ἡ ἀναπνοὴ καλὴ, μόνον δὲ μετὰ τεχνικὴν ἰσχυρὰν βήχα ἤκουέ τις ἐπὶ τινας ἡμέρας φύσημα ἰσχυρὸν ὡσεὶ βιαίας ἐξόδου ἀέρος, τὸν ὁποῖον δι' ἰσχυρᾶς πίεσεως ἐλαστικοῦ ἀπίου ἐξάχουμεν· ἀλλ' ἀπὸ τινων ἡμερῶν καὶ τὸ φύσημα τοῦτο δὲν εἶναι καταληπτόν.

Ἡ ἀσθενὴς ἔχει καλῶς, βήχει σπανιωτέρων καὶ ἀποχρέμπεται ὀλιγώτερον, ὑποφέρει μόνον ἐλαφρῶς ἐκ τοῦ κατάρρου τοῦ ἀπευθεμένου.

Τοιαύτη καὶ ἡ περίπτωσις ἡμῶν ἤδη σχολιάσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰ προειρημένα.

Ἡ ἀσθενὴς προσῆλθεν ἰδίως ἐν ἀκμῇ τοῦ νοσήματος· βήξ, δύσπνοια, πυρετός, νυκτερινὸς ἰδρωῖτες αἵματι διηθημένοι ἀρ' ἐνός, ἀμβλύτης, τρίζοντες καὶ κοίτημοι εἰς τὰς κορυφὰς (τούτους δὲν ἀνέφερον, διότι ἐκ λήθης δὲν ἐσημείωσα ἐν τῷ πινακίῳ, ἀλλ' ἐνθυμούμι· ὡς ἐνθυμείται αὐτὰς καὶ ὁ συναδέλφος κ. Κρίσπης, ὁ ἐπὶ τινὰ χρόνον θεραπεύσας τὴν ἀσθενῆ καὶ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ὁποῖου μεγάλην ἔχω ἐμπιστοσύνην), πάντα ταῦτα καὶ ἡ περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν πτυέλων παραμέλησις ἐπέβαλον καὶ εἰς ἐμὲ τὴν αὐτὴν τοῦ φίλου ἰατροῦ διάγνωσιν τῆς ρυματιώσεως, τῆς ὁποίας δευτεροπαθὲς ἐπιγενόμενον παρεδέχθη πηθνὸν πλευριτικὸν ἐξιδρωμα μὴ ἐπιβεβαιωθὲν ὅμως διὰ τῆς παρακιντήσεως· κατὰ τὴν δευτέραν προσέλευσιν ἡ ἀσθενὴς καὶ πάλιν ὡς τοιαύτη ἐνεγράφη, ὅτε ἡ ῥήξις τῆς κύστεως καὶ τῆς μητρικῆς μεμβράνης καὶ ἡ ἀποχρέμψις μετὰ πολλῶν ἄλλων τεμαχίων λεπτοτέων μεμβρανῶν ἐβεβαίωσε τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, τὴν ὁποίαν ἔπειτα ἐκύρωσε καὶ ἡ τῶν πτυέλων ὑπὸ τοῦ φίλου ἡμῶν κ. Γαβριηλίδου ἐξέτασις. Ταῦτα λέγω περὶ τῆς διαγνώσεως, ἵνα ἀποδείξω τὸ ἐπ' ἐμοὶ πόσον δίκαιον ἔχουσιν οἱ συγγραφεῖς ἰατροὶ ἐκ τῆς ῥήξεως τῆς ὑδατίδος τὴν ἐξήγησιν καὶ βεβαιότητα τοῦ νοσήματος ἀναμένοντες. Φαντάσθητε καὶ τὰς ἐπιπλοκάς καὶ μάλιστα τὴν τῆς ρυματιώσεως, ἣτις κατὰ τὸν Lebert τρεῖς ἐπὶ 13 περιπτώσεων ὑδατίδων παρατηρήθη, καὶ ἀναμετρήσατε τὰς διαγνωστικὰς δυσκολίας.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα περὶ διαγνώσεως τῆς ὑδατώδους κύστεως ἐθώμεν, καὶ εἰς τὸ συμπτωματολογικὸν καὶ ἴδωμεν, ἐὰν ἡ περίπτωσις αὕτη ἐνέχη τι τὸ διαφέρον.

Ὁ πυρετός, περὶ τοῦ ὁποῖου οἱ συγγραφεῖς οὐδὲν θετικὸν λέγουσι, παρατηρεῖται, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ὑπαχθῆ καὶ εἰς ὠρισμένον τινὰ τύπον· ἐκ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος τῆς ληφθείσης κατὰ τὴν πρώτην νοσηλείαν τῆς ἀσθενούς πείθεσθε ὅτι ὁ πυρετός οὗτος παρὰ τῆ

ἀσθενεί ἔχει τύπον συνεχῆ ὑφέσιμον καὶ ὅτι ἐν τῷ φυσιολογικῷ μεταχρῆμῷ 36⁰ — 37⁰ τὸν αὐτὸν τύπον διετήρησεν· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας θερμομετρικῆς κλίμακος τῆς ληθραίας κατὰ τὴν δευτέραν εἰσοδον. καθ' ὃν χρόνον ὁ ἤδη διάτρητος βρόγχος ἀνευρύνθη καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν ἐξοδον τῆς κύστεως, πείθεισθε, ὅτι προύκειτο ἀπλῶς περὶ πυρετοῦ τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἔχοντος ἠπιώτατον χαρακτήρα.

Περὶ ἰδρώτων ἐπίσης οὐδὲν ἀνέγνω· εἶχον δ' οὗτοι, ὡς παρετηρήσατε, τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι περιωρίζοντο εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν θώρακα μόνον.

Τὸ οἴδημα ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τῶν χειρῶν καὶ ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι δακτύλων τῶν ποδῶν.

Πάντα ταῦτα, πυρετός, ἰδρώς, οἴδημα, ἐργλίδες καὶ οἱ πόνοι αὐτοὶ ἐξηλείφθησαν ἅμα τῇ ἀποχρέμψει τῆς κύστεως. τῆς ὁποίας μέρος καὶ διὰ τῆς διαπύσεως ὅλον ἐξαφανίζεται.

Ἐξ ἀπάντων τῶν φαινομένων καὶ τοῦ τελικοῦ τῆς θεραπειᾶς ἀποτελέσματος δικαιοῦμαι νὰ φρονῶ, ὅτι προύκειτο περὶ ὑδατώδους κύστεως μικροῦ μεγέθους».

Ὁ κ. **Νούλης** ἔρατῆ, εἴαν παρετηρήθῃ καὶ ἡ κνίδωσις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νόσου, ἄς πρὸς δὲ τὴν παθογένειαν προσέβηται, ὅτι αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων εἰσὶ σπάνια παρ' ἀνθρώποις, συχνὰ δὲ παρὰ πρῶτων, διότι παρὰ τούτοις εἰσδύει τὸ ἄφριον διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἔρατῆ, μὴ τὸ οἴδημα ἦτο ἐρυθρηματώδες ἢ ἐρυσιτελατώδες· πᾶς ἐξηγήθη τοῦτο καὶ εἴαν ἐγένετο μικροσκοπικὴ ἔρευνα τῶν πτελέων, διότι οἷον ἦτο θνητὸν ν' ἀποκλεισθῇ ἡ φηματώσις ἐν καρπῷ πρὶν ἢ ἀποχρεμῆσι ἀποδείξῃ ὑδατίδα.

Ὁ κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ὅτι, εἴαν τὸ οἴδημα κατεῖχε τὰ κατώτερα ἄκρα, ἠδύνατο νὰ προέρχηται καὶ ἐκ φλεβίτιδος ὀδυνηρᾶς, καὶ ὅσον μάλιστα τοῦτο εἶναι θνητὸν νὰ προέβῃ ἐνεκα ἐμπύσεως τοῦ βύλακος.

Ἄ. Χρησιδης.—Κνίδωσις δὲν παρετηρήθη, τὸ δὲ οἴδημα δὲν ἦτο ἐρυσιτελατώδες, ἀλλὰ λευκὸν καὶ ἀλγινόν. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο ἐξηγήσα ὡς νόσος ἀγγειο-

κινητικῆς, διότι, ἅμα κενωθέντος τοῦ βύλακος τῶν ὑδατίδων, ταχέως ἐξηλείφθη.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐγὼ νὰ περιγράψω ὑμῖν δύο περιπτώσεις κύστεων ὑδατίδων, ἃς ἐνεγείρησα μετ' ἐπιτυχίας.

Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν προσεκλήθητι εἰς συμβούλιον εἰς Κοντοσκάλιον παρὰ τινι ἀσθενεῖ ἐκ Μυτιλήνης· ἔμαθον δέ, ὅτι ἡ πάσχουσα, γυνὴ ἑγγαμῶς, 30 περίπου ἐτῶν, ἔπασχεν ἀπὸ τριῶν ἐτῶν· ὅτι, μαστιζούσης τότε τὴν εἰρημένην πόλιν τῆς ἐπιδημικῆς γρίππης, προσεβλήθη καὶ αὕτη, διὸ καὶ ἔμενε κλινῆρης ἐπὶ 2 περίπου μῆνας, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔσχε 3 — 4 αἰμοπτύσεις· ἀκολούθως ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη μὲν τῆς νόσου ταύτης, ἀλλ' ἔκτοτε ἔμενε ἐξησθημένη. οἱ δ' ἐγγώριοι ἰατροὶ ἐθεράπευσαν αὐτὴν ὡς φθισικὴν· ἐπὶ τέλους δὲ ὁ σύζυγος, βλέπων ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἐπὶ τρία ἔτη δὲν ἐθεραπεύετο, μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐρ' ᾧ μετ' ἄλλων συναδελφῶν προσεκλήθητι καὶ ἐγὼ· οὕτω δὲ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ πλὴν τῆς γρίππης οὐδὲν ἕτερον ἄξιον λόγου ἠδυνήθημεν νὰ ἐξαγάγωμεν. Ἦδη ἡ ἀσθενὴς ἦτο ἀπύρετος, ἔβηχεν ὀλίγον ξηρῶς καὶ ἡ θρέψις αὐτῆς σχετικῶς καλὴ· οὐδεμίαν ἠσθάνετο δύσπνοιαν. ἡ δ' ἐπίκρουσις καὶ ἀκρόασις τοῦ θώρακος πανταχοῦ φυσιολογικαί· μόνον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὑποκλειδίου χώρας ὑπῆρχεν ἀπόλυτος ἀμβλύτης περιγεγραμμένη μεγέθους γηνείου φού καὶ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀμβλείας ταύτης χώρας ἔλειπον ἐντελῶς τὸ τε ἀναπνευστικὸν ψιθύρισμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς φωνῆς. Πρὸ τῶν διδομένων τούτων ἅπαντες οἱ συναδελφοὶ ἀπέκλεισαν τὴν φυματίωσιν, ἀλλ' ἄλλος ἄλλην ὥριζε διάγνωσιν (πλευριτικὸν ἐξιδρώμα περιτεθλακωμένον, νεόπλασμα τοῦ πνευμονος καὶ ἰδίως καρκίνον). Ἐγὼ δέ, βρασιθεὶς ἀρ' ἐνὸς ἐπὶ τῆς καλῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενοῦς, πασχούσης ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐπὶ τῆς σπανιότητος τῶν πλευριτικῶν ἐξιδρωμάτων τῆς κορυφῆς ἐξ ἄλλου, ἐφθασα διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς μεθόδου εἰς τὴν πιθανὴν διάγνωσιν κύστεως ὑδατίδων τοῦ δεξιοῦ πνευμονος. Καὶ πράγματι, γινομένης δοκιμαστικῆς παρακέντησεως, ἐξήλθη ὑγρὸν διαυγές,

χαρακτηριστικὸν τῶν ὑδατίδων, βεβαιωθὲν καὶ διὰ μικροσκοπικῆς καὶ χημικῆς ἐξετάσεως. Ἡ παρακέντησις ἐγένετο μέχρι τελείας κενώσεως τῆς κύστεως. Ἀκολούθως δὲ ἡ ἀσθενὴς εἰσῆχθη εἰς τὸ Ἱερεμίειον νοσοκομεῖον ὅπως ἐγχειρηθῆ· ἀλλ' ἐκεῖ ἀνέβαλλεν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ δεγθῆ τὴν ἐγχείρησιν, ἄλλως δὲ καὶ ἡ γενικὴ αὐτῆς κατάστασις ἐπέτρεπε τὴν ἀναβολὴν ταύτην· ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐγορήγουν αὐτῇ ἐσωτερικῶς καθ' ἐκάστην 0,40 γραμμαρ. αἰθερίου ἐκχυλίσματος ἀρρενοπερίδος (extrait éthéré de fougère mâle). Ἡ διαμονὴ αὐτῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ παρετάθη ἐπὶ δύο μῆνας καὶ ἡ ἐγχείρησις δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἡ κύστις δὲν ἀνεγεννήθη. Ἐπίσης ἔκτοτε, ἀπὸ 4 ἐτῶν, διατελεῖ ἐν ἀρχῇ ὑγείᾳ καὶ ἄνευ ἀνασχηματισμοῦ τῆς κύστεως.

Βεβαίως ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα κύστεως ὑδατίδων, ἰαθείσης δι' ἀπλῆς παρακεντήσεως μέχρι τελείας κενώσεως, ἀλλ' ἄρα γε καὶ τὸ αἰθερίου ἐκχυλίσμα τῆς ἀρρενοπερίδος δὲν συνετέλεσε πρὸς ὀριστικὴν ἴασιν; εἰδὼν που συνιστώμενον τὸ φάρμακον τοῦτο κατὰ τῶν ὑδατίδων, διὸ συνιστῶ αὐτὸ καὶ ἐγὼ εἰς τοὺς ἀξιοτίμους συναδέλφους ὅπως, εὐκαιρίας διδομένης καὶ ἐν ἐλλείψει ριζικωτέρων μέσων, δοκιμάσωσι τὸ φάρμακον τοῦτο καὶ ἐν ἀπωτέρω μέλλοντι ὑποβάλλωσι τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει προέκειτο περὶ νεάνιδος 24 περίπου ἐτῶν καὶ πασχούσης ἀπὸ 3 ἐτῶν. Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἰεθεραπεύετο ὡς φθισικῆ, ὅτε δὲ τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθη αὐτὴν ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ κ. Εὐθυβοῦλη, οὐδὲν σημεῖον φυματώσεως ἀνεύρομεν, ἀλλὰ μόνον τὰ συμπτώματα ἀριστεροῦ πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος, καταλαμβάνοντος ὅλον τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ θώρακος, τουτέστιν ἀμβλύτητα ἀπόλυτον ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς βάσεως τοῦ ἀριστεροῦ θώρακος ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, ὡς καὶ ἔλλειψιν ἀναπνευστικοῦ ψιθύρου καὶ δονήσεων φωνῆς, παρεκτόπισιν τῆς καρδίας πρὸς τὸ δεξιὸν χεῖλος τοῦ στήθους καὶ δύσπνοιαν ἄνευ πυρετοῦ. Παρακεντήσεως δὲ γενομένης, ἐξήχθη ὑγρὸν διχυρόστατον χαρακτηριστικὸν κύστεως ὑδατίδων· ἀπ' ἐτέρου ἢ μὲν χημικῆ ἐξέτασις ἀπέδειξεν ἔλλειψιν λευκώματος καὶ τὴν ἄφθονον παρουσίαν γλωριούχων ἀλάτων (νατρίου

κλ.), ἡ δὲ μικροσκοπικὴ τὴν ὑπαρξίν ἀγίστρων κλ. Οὕτω λοιπὸν διαπιστωθείσης τῆς δικυνώσεως κύστεως ὑδατίδων τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος προεξεγούσων μᾶλλον πρὸς τὴν ὑπεζωκότα (περίπτωσης σπανιωτέρα), ἡ ἐγχειρήσις ἐκρίθη ἀναγκαίᾳ πρὸς τελείαν θεραπείαν. Πράγματι· δὲ ἡ πάσχουσα εἰσῆλθε μετὰ πέντε ἡμέρας εἰς τὸ Ἱερεμίειον νοσοκομεῖον καὶ ἐκεῖ ἐνεχείρησα αὐτήν, τουτέστι· διὰ τομῆς εὐρείας κατὰ τὸ 8^{ον} μεσοπλεύριον διάστημα διήνοιξα τὴν πλευρικὸν καὶ πνευμονικὸν ὑπεζωκότα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν κύστιν, ἐξ ἧς ἐξήλθον ἄφθονοι μικραὶ κύστεις θυγατέρες (kystes filles) μετὰ τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ἐφαίνετο ὀλίγον τεθολωμένον. Μετὰ ταῦτα δὲ κατώρθωσα διὰ τῆς αὐτῆς εἰσόδου ν' ἀραιρώσω δι' ἀποκολλήσεως καὶ ὀλόκληρον τὴν ἀρχικὴν κύστιν (kyste mère), μεθ' ἧς διεσωλήνωσα τὴν κοιλότητα καὶ ἡ ἀποθεραπεία ἐγένετο κανονικὴ μέχρι τελείας ἰάσεως. Τὸ δὲ μόνον ἄξιον σημειώσεως κατὰ τὴν θεραπείαν ἦτο, ὅτι· κατὰ τὰς πλύσεις τῆς κοιλότητος διὰ διαλύσεως 2 % βορικοῦ ὀξέος, ὅτε αὐταὶ ἐγένοντο μεθ' ὀσμῆς ἢ μέχρι πληρώσεως (πρὸς καταμέτρησιν τῆς χωρητικότητος), τὸ ἐγγεόμενον ὑγρὸν ἐξήρχετο διὰ τῶν βρόγχων καὶ τοῦ στόματος προκαλοῦν βῆχα σπασμῶδη. Ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν τῆς νόσου ταύτης παρατηρῶ, ὅτι ὁ μολυσμὸς τοῦ ὀργανισμοῦ γίνεται διὰ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος τὸ συχνότερον, διὰ τοῦ λεμφικοῦ σπανιώτερον καὶ διὰ τῶν ἀεροφόρων ὁδῶν σπανιώτατα· ὁ τελευταῖος οὗτος τρόπος μάλιστα ἀμφισβητεῖται πολὺ καὶ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν παραδεχομένων. Τέλος σημειώτεον ὅτι· αἱ ὑδατίδες τῶν πνευμόνων δὲν εἶναι ἐκ τῶν σπανιωτέρων, διότι κατὰ λόγον συχνότητος ἔρχονται πρῶτον τὸ ἥπαρ, εἶτα οἱ πνεύμονες μετὰ ταῦτα οἱ νεφροὶ κλ.

Ἀπέτης.— Ἀπαξ εἶδον ὑδατίδας ἐν τοῖς οἰῖσι, τῶν δὲ νεφρῶν ἐννεάκις, ὥστε αἱ τῶν νεφρῶν ὑδατίδες δὲν εἶναι σπανιώτερον τῶν πνευμονικῶν.

(Ο κ. **Ἀλεστορίδης** παρατηρεῖ, ὅτι ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τῆς πηγῆς τοῦ κακοῦ, ὅπερ σπουδαίωτάτον ὑπὸ προφυλακτικὴν ἐποψίαν.

Ο κ. **Σγουρδαίος** ἐρατῶ, ἐάν ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τοῦ κ. Προέδρου αἱ ὕδατιδες ἦσαν τοῦ ὑπεζωκότος ἢ τῶν πνευμόνων, διότι τὸ πρῶτον εἶδος δὲν παραδέχονται οἱ συγγραφεῖς.

Ο κ. **Πρόεδρος** ἀπαντᾷ, ὅτι εἶναι ἀρέλιμος ἢ γνάμη τοῦ κ. Ἀκεστορίδου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ δευτέρᾳ περιπτώσει ἢ πάσχουσα συνηγελάζετο πράγματι ἐν τῇ οἴκῳ μετὰ πολλῶν κατοικιδίων κινῶν, ἅν εἰς μάλιστα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτῆς τῆς ἀσθενοῦς ἀπεπάτει πολλακίς τεμάχια ταινίας.

Ο κ. Σγουρδαίος ἔχει δίκαιον, διότι πράγματι αἱ ὕδατιδες τοῦ ὑπεζωκότος εἰσι σπανιώταται καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀμφισβητοῦνται. Περί δὲ ὕδατιδων τῶν οὐροφόρων ὁδῶν σημειῶ ὅτι παρετήρησα περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ πάσχουσα εἶχε καλικὸν τῶν νεφρῶν ὡς ἐπὶ λιθιάσεως, καὶ ἐκεῖ ὅπου περιεμένετο ἡ ἔξοδος λιθαρῶν, ἐξήλθε κύστις ὕδατιδος. Παρατηρήσαμεν μάλιστα καὶ παρομοίαν περίπτωσιν ὕδατιδος τῶν χοληφόρων ὁδῶν, ἐνθα μετὰ καλικοῦς τοῦ ἥπατος ἐξήρχοντο πολλαὶ ὕδατιδες μετὰ τῶν κοπράνων, διὸ καὶ ταῦτα πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν.

Ο κ. **Γαβρηλίδης** εἶτα ἀναγινώσκει περιγραφὴν **περιπτώσεως πνευμονικῶν ὕδατιδων** ἐκ μέρους τοῦ Larrieux, θεραπευθεῖσαν καὶ ἰαθεῖσαν ἐν τῇ γαλλικῇ νοσοκομείῳ ταντοχρόνως δὲ παρουσιάζει καὶ μικροσκοπικὸν παρασκευάσμα ἔχνοκόκκου ἀρχεγόνου καὶ τὸν ἰαθέντα ἀσθενῆ μετ' εἰκόνας ἀκτινογραφικῆς τῶν πνευμόνων.

Ἡ ἀνακοίνωσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Γινώσκων ὅτι σήμερον θὰ ἐγίνετο ἀνακοίνωσις ἐπὶ ἐχνοκόκκων τῶν πνευμόνων, παρεκάλεσα τὸν κ. Larrieux νὰ μοι δώσῃ τὸ ἱστορικὸν περιπτώσεως, καθ' ἣν εἶχον ἐξετάσει μικροσκοπικῶς τὰ πτύελα καὶ κύστεις κενωθείσας δι' ἐγγειρήσεως, γενομένης ὑπὸ τοῦ εἰρημένου χειρουργοῦ τοῦ γαλλικοῦ νοσοκομείου.

Ἴδου πῶς ἔχει ἡ περίπτωσις αὕτη. Ο κ. Π. Σ., Ἀρμένιος, ἑτῶν 21, κάτοικος Ὁρτάκιοι Βοσπόρου, εἰσέρχεται τῇ 9ῃ Νοεμβρίου

1897 εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ συναδέλφου κ. Larrieux, παρουσιάζων ὄγκον ἐξωθεν ὀρατὸν, κείμενον ὑπὸ τῆς δεξιᾶς νόθου πλευρᾶς ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς ὅλως ἐν τῇ ἥπατικῇ χώρᾳ. Τὸ μέγεθος τοῦ ὄγκου ἦτο ὅσον μήλου, εἶχε δ' ἐκληρωθῆ ὡς ἀπόστημα περιστεϊκόν, προτὴν πλευρικῆς τετηδόνος καὶ ἰεραπεύετο δι' ἐπιχρίσεων βάμματος ἰωδίου.

Ὁ πάσχων εἶχεν ἔλθει εἰς τὸ νοσοκομεῖον περιπατῶν χωρὶς νὰ αἰσθάνη κόπωσιν ἢ δύσπνοιαν· διηγείται ὅτι πάντοτε καλῶς εἶχεν, ὅτε πρὸ τριῶν μηνῶν ἤρξατο βήχων· εἶχε δὲ ἀποχρήμεναι πυκνάς καὶ κακόσμους, ἀλλ' οὐδέποτε αἱματηράς, ὅπερ λίαν σπουδαῖον, διότι ἡ αἰμόπτυσις εἶναι σύμπτωμα χαρακτηριστικὸν καὶ δὲν λείπει, ὅταν οἱ πνεύμονες ὡς προσβεβλημένοι ἐξ ὕδατιδων.

Πρὸ ἔτους εἶχεν αἰσθάνη αἰφνιδίως δριμύν πόνον κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ θώρακος διαρκέσαντα ἐπὶ τρεῖς ὥρας.

Κατὰ τὴν ἀκρόασιν ἀριστερὰ μὲν εὑρίσκει τις ἀναπληρωματικὴν ἀναπνοήν, δεξιὰ δὲ πάντα τὰ σημεῖα ἀρθήνου πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος, καὶ ὁμως ἡ γενικὴ κατάστασις ἦτο εὐάρεστος, καὶ πυρετὸς δὲν ὑπῆρχεν.

Ὁ κ. Larrieux σχάζει τὸν κλυδαζόντα ὄγκον καὶ τότε ἐκχέοντα ὀρηκτικῶς ὕδατιδες· ἐξετάζων δ' εὑρίσκει ὅτι ὁ ἐξωτερικὸς ὄγκος συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς μεγάλης τοῦ ὑπεζωκότος κοιλότητος διὰ στενοῦ πόρου. Μεγεθύνει τὴν τομὴν δι' ἐκτομῆς δύο πλευρῶν καὶ εἰσάγει τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ φθάνει πρὸς τὰ ἄνω μὲν μέχρι τῆς πρώτης πλευρᾶς τῆς κλειδός, πρὸς τὰ ἔσω δὲ ἀναμέσον δύο πνευμονικῶν λοβῶν μέχρι τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Μετὰ τὴν κένωσιν τῶν ὕδατιδων (ἐν ὑγρῷ ὑπὲρ τὰ 3 γιλιγρ.) ὁ θύλακος εὐκόλως ἀποκολλάται, δευτέρα δὲ ἐξετάσις διὰ τοῦ δακτύλου, ἀρικνουμένου εἰς τὴν μεσολόβιον ἀύλακα, δεικνύει κοιλότητα ἀκανόνιστον, ἥτις βεβαίως ἦτο ὁ ἀρχικὸς πνευμονικὸς θύλακος. Μετὰ ταῦτα ἐφαρμύζονται βάραι καὶ γίνεται διασωλήνωσις. Μετὰ τὴν ἐγγείρησιν τὰ πάντα βραίνουσι κατ' εὐχρῆν. κατὰ μικρὸν δὲ ὁ θυριδωτὸς σωλὴν βραχύνεται. πλύσεις γίνονται διὰ διαλύσεως ἰωδίου· καὶ ὁ πνεύμων λαμβάνει τὰς διασπάσεις αὐτοῦ. ἐμμένει ὁμως ἐν συρίγγιον. ἕνεκα τοῦ ὁποίου κρίνεται εὐλόγος καὶ ἑτέρα

πλευρεκτομή, γενομένη τῇ 13/X/97. Ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου τῇ 20 Ἰανουαρίου 1898.

Ἐάν δὲ ἐξετάσῃ τις τὴν θερμομετρικὴν κλίμακα αὐτοῦ, βλέπει ὅτι κατὰ τὰς πρώτας μετὰ τὴν πρώτην ἐπέμβασιν ὀκτὼ ἡμέρας ἢ θερμοκρασία τῆς ἐσπέρας ἀνήρχετο ἕως 39°. Αἱ ἀποχρέμψεις ἦσαν κάκιστοι. Ἐντὸς τούτων δὲν κατωρθώσαμεν μετ' ἐπανειλημμένας ἐξετάσεις ν' ἀνεύρωμεν ἄγχιστρα ἐγινωκόκκων. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐξοδον, κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἢ ἀναπνοὴ ἤκούετο καὶ ὄλον τὸν δεξιὸν πνεύμονα, ἐν τῇ βάσει καὶ κορυφῇ ὅμως ὑπάρχει ἔτι μικρὰ τις ὑπαμβλύτης καὶ ἤχοι τινες πλευρικῆς τριβῆς ἀκούονται.

Ἡ δὲ ἀκτινογραφία δεικνύει ὅτι διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο πνευμόνων δὲν ὑφίσταται.

Ἡ παρατήρησις αὕτη γεννηθεὶς σκέψεις τινάς· κατ' ἀρχὰς δηλονότι ὑπέθεσαμεν πρωτοπαθῆ ἀπλῆν κύστιν τοῦ ὑπεζωκότος, ἀλλ' ἕνεκα τῆς σπανιότητος αὐτῶν (ὑπάρχουσι δὲ τινες ἀρνούμενοι αὐτάς) ἐδέησε νὰ σκεφθῶμεν περὶ πνευμονικοῦ θυλάκου ἐγινωκόκκων διαρραγέντος ἐν τῷ ὑπεζωκότι.

Ὁ πνευμονικὸς οὗτος θύλακος ἔμεινεν, ὡς φαίνεται, ἀπαρατήρητος κατ' ἀρχὰς καὶ ἐξεκενώθη μάλιστα τὸ πρῶτον διὰ τῶν βρογχῶν, μετὰ ταῦτα ὅμως εἴτε διότι ἀνεσχηματίσθη, εἴτε διότι ὁ βρογχικὸς πόρος ἀπεφράχθη, διασπαρῆ ἐντὸς τοῦ ὑπεζωκότος.

Ὅτι δὲ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἢ ἐξέλιξιν, ἀποδείξις ὁ δριμύς πόνος, ὃν πρὶν ἔσχεν ὁ ἀσθενὴς ἐπὶ τρεῖς ὥρας. Ὁ πόνος οὗτος συνέπεσε πιθανῶς καὶ ἦν στιγμὴν ἐγένετο ἢ ῥῆξις. Τέλος ὁ ἐν τῇ μεσολοβίῳ αὐλακί· ἀκκονίστος θύλακος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ἢ πρώτη πνευμονικὴ ἔστια. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι ἄξια μνείας διὰ τὴν ἵππουλον ἀνάπτυξιν τοῦ θυλάκου, διότι ἐξ ἀρχῆς ἦτο δύσκολος ἢ διάγνωσις· διὰ τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ πάσχοντος, ἥτις ἦτο καλὴ, καίτοι· ὑπῆρχεν ὁ μέγας οὗτος ὄγκος, καὶ διότι ὁ πνεύμων ἀνέκτησε τὰς ἀρχικὰς αὐτοῦ διαστάσεις».

Τέλος ὁ κ. Μπίστης περιγράφει *περίπτωσιν ἐκτροφῆς τῆς ἱριδος πρὸς τὰ ὀπίσω ἕνεκα τραυματισμοῦ*, ἔχουσαν ὡς ἐξήϊς:

Κύριοι,

«Ὡς γνωστόν, οἱ τραυματισμοὶ τοῦ βολβοῦ, ἰδίᾳ δὲ οἱ διὰ πλήξεως, δύνανται νὰ ἐπινέγκωσι, πλὴν ἄλλων βλαβῶν, καὶ ἀποκόλλησιν τῆς ἱριδος ἐκ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος, τὴν ἱριδοδιάλυσιν, ὡς καὶ ῥῆξεις ἀπορώσεως τῆς κορικῆς αὐτῆς χειλὸς ἢ καὶ τὴν μεσαιάν αὐτῆς ζώνην. Καὶ τοιαῦται μὲν βλάβαι· οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσι, τούναντίον δὲ μερικὴ ἢ καὶ καθολικὴ πρὸς τὰ ὀπίσω ἐκτροφὴ τῆς ἱριδος θεωρεῖται· γεγονός σπανιώτατον, διὸ καὶ θεωροῦμεν τὴν ἐπομένην περίπτωσιν ἡμῶν ὡς μὴ στερουμένην διαφέροντος πρὸς δημοσίευσιν.

Παρατηρήσεις. — Ἐν τῷ ὀφθαλμολογικῷ τμήματι τοῦ Ἰατρείου τῆς Φιλοπόλεως Ἀδελφότητος τῶν Ἑλληνίδων Κυριῶν ἐπαρουσιάσθη ἡμῖν πάσχων ἑτῶν 36, φέρων ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ τὰς ἐξῆς ἀλλοιώσεις:

Βλέφαρα, ἐπιπεφυκῶς καὶ κερατοειδῆς ἦσαν κατὰ φύσιν· ὁ βολβὸς δ' ἐν γένει οὐδὲν ἴχνος λύσεως τῆς συνεχείας ἐπαρουσίαζεν. Μόνη ἢ ἱρις ἐδείκνυε πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω κολέβωμα κατέγον τὸ τρίτον ἢ καὶ πλέον ἐπὶ τῆς ὄλης περιφερείας αὐτῆς, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐξετάζων ἤθελε νομίσει, ὅτι εὐρίσκετο πρὸς εὐρυτάτης ἱριδεκτομίας. Ἀλλὰ μᾶλλον ἐπισταμένη ἔρουνα ἐπειθεν αὐτόν, ὅτι τοιαύτη οὐδέποτε ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι προέκειτο περὶ τῆς ἱριδος πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπὶ τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα.

Ἡ ἀκκονίστος κόρη ἦτο εὐρυτάτη, ὁ φακὸς ἔλειπε τῆς φυσικῆς αὐτοῦ θέσεως, ὅπερ κατεφαίνετο ἐκ τῆς ἱριδοδονήσεως, καὶ ἦν ἢ ἱρις ἔτρεμεν ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐρείσματος αὐτῆς, καὶ ἰδίᾳ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἐκ τῆς προσθίας καὶ ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ σχηματιζομένων εἰδῶλων. Χρῶμενοι δὲ τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ εὐρίσκομεν τὸν φακὸν ὡς σῶμα στρογγύλον καὶ ἐρυθρωπὸν, κατακαείμενον ἐν τῷ ὑελῶδι· σῶματι πρὸς τὰ κάτω τῆς θηλῆς.

Ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν εἶχε λάθει κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν γῶρᾶν ἀμβλύνιστρον κτύπον πρὸ ἐνός ἔτους καὶ οὐδέποτε ἔσχε φλεγμονώδη φακίωμα. Ἡ δικταραγῆ τῆς ὀράσεως παρεκίνησεν αὐτόν ν' ἀναζητήσῃ τὴν συμβουλήν ἡμῶν. Πλὴν τῶν ἄνω ἀλλοιώσεων, τὸ τραῦμα ἐπήνεγκε καὶ ἀποκόλλησιν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς πρὸς τὰ κάτω, διὸ καὶ τὸ ὀπτικὸν πεδίον

δείκνυσιν αντίστοιχοῦσαν πρὸς τὰ ἄνω ἔλλειψιν, εἰς ἣν βεβαίως συμβάλλει καὶ ὁ ἐξερθρωθεὶς καὶ πρὸς τὰ κάτω κείμενος φακός.

Ἐκ τῶν ἄνω καταφαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τῆς πρὸς τὰ ὀπίσω μερικῆς ἐκτροφῆς τῆς ἱριδος, γεγονότος σπανίως μετὰ τοιοῦτον τραυματισμὸν ἀπαντῶντος. Συνήθως ἐπέρχονται ῥήξεις τῆς ἱριδος μετὰ μερικῆς ἢ καθολικῆς τοῦ φακοῦ ἐξερθρωσεως. Δύο τοιαύτας περιπτώσεις περιεγράψαμεν πρό τινας χρόνου ἐν τῇ ἐνταῦθα Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, καθ' ἧς ὁμως οὐδεμίαν βλάβην ἐπαρουσίαζεν ἡ ἱρίς.

Ἡ ἐν τῷ ὑαλώδει σώματι παρουσία τοῦ φακοῦ ἐπὶ τόσον χρόνον ἀνευ ἀναπτύξεως φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας ἐξηγεῖται εὐκόλως, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ τραῦμα δὲν ἦτο διαμπερές, ἐπομένως οὐδεὶς μολυσμὸς συνέβη ἀναγκαίως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φλεγμονῆς· πρὸς δὲ ἡ ἐκτόπισις τοῦ φακοῦ ἐγένετο ὡς συνήθως διὰ τῆς ἀπλῆς ῥήξεως τῆς Ζιννείου ζώνης ἀνευ ῥήξεως τοῦ περιφακίου, ὅτε αἱ φλοιώδεις τοῦ φακοῦ μᾶζαι ἐξοιδαινόμεναι ἐρεθίζουσι τὴν ἱρὶν καὶ ἐπιφέρουσιν ἱριτιδα. Ἀμρότεροι αὗται αἱ περιστάσεις ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως, διό καὶ ἡ φλεγμονώδης ἐπιπλοκὴ ἔχει τοῦδε τοῦλάχιστον δὲν ἐγένετο. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φλεγμονῆς λεπτότερον ἅμα ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ ὁ φακός, ἐάν ἦτο ἀτελῶς ἐξηρθρωμένος, θὰ ἠδύνατο διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος προστριβῆς αὐτοῦ νὰ ἐπενέγκῃ τοιαύτην. Ἐπειδὴ ὁμως φλεγμονὴ οὐδέποτε ἀνεπτύχθη οὔτε ἀμέσως μετὰ τὸν τραυματισμὸν οὔτε μετέπειτα, τούτου ἕνεκα δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ φακός ἀρχῆθεν ἦν ἐντελῶς ἐξηρθρωμένος, διαρραγείσης διὰ τοῦ ἰσχυροῦ κτύπου ἀπάσης τῆς Ζιννείου ζώνης.

Τὰ ῥηθέντα ταῦτα καθιστῶσι καταφανές, διατί ἡ παρὰ τῶν ἐμπειρικῶν ἐκτελουμένη εἰς καταγωγὴν τοῦ φακοῦ, ἤτοι ἡ ἐξέρθρωσις αὐτοῦ, πάντοτε ὑπὸ ὀλεθρίων φλεγμονῶν παρεκκολουθεῖται, καθ' ὅσον ὁ τε μολυσμὸς διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν εἰσαγομένου ὄργανου καὶ ἡ ἐξοίδησις τῶν φλοιωδῶν μαζῶν, ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆς κατὰ τὴν καταγωγὴν σχέσεως τοῦ περιφακίου ὑφίστανται.

Ἡ ἀναφερομένη περίπτωσις δείκνυσιν ἅμα

ἡμῖν καὶ πόσον ἥττον ἐπιφοβόν ἐστὶν ἡ ἐν τῷ ὑαλώδει σώματι ἐντελής ἐξέρθρωσις τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν γλαυκωματωδῶν φαινομένων. Ὁ πάσχων οὐδέποτε ἔσχε τι ἐκ μέρους τοῦ ὀφθαλμοῦ, δυνάμενον νὰ ἐκληρθῇ ὡς φλεγμονὴ τις ὀπωσδήποτε. Τούναντίον ἐν ταῖς ἐτέραις δυσὶ περιπτώσεσι, καθ' ἧς ὁ φακός ἦν ἀτελῶς ἐξηρθρωμένος, ἡ μίξις ἐπαρουσίασε γλαύκωμα δευτερογενές· οὗ εὐκόλος καὶ ἡ ἐξήγησις, καθ' ὅσον ὁ φακός ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πιέζει τὴν περιφερικὴν μοῖραν τῆς ἱριδος πρὸς τὸν χώρον τοῦ Fontana, καὶ κωλύει τὴν ἐκροὴν μεγίστου μέρους τοῦ θρεπτικοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑγροῦ· οὕτω δὲ διὰ τῆς συνεχοῦς ἐκκρίσεως, αὐξανομένου τοῦ περιεχομένου τοῦ βολβοῦ, ἐπέρχεται ἡ ἐν τῷ γλαυκώματι αὐξήσις τῆς κατὰ φύσιν τάσεως, ἧς ἕνεκεν ἀναπτύσσεται ἡ σειρά τῶν τῷ γλαυκώματι χαρακτηριζόντων φαινομένων.

Ταῦτα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος σημειούμενοι, προτιθέμεθα νὰ δηλώσωμεν, ὅτι αἱ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν γενικῆς νευρικῆς καθ' ἡμᾶς αἰτίας προκύπτουσαι ἀλλοιώσεις τοῦ Φονταναίου χώρου ἐπάγουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πρωτογενοῦς γλαυκώματος, μὴ παραδεχόμενοι τὴν ὑπὸ τινων ὑποδεικνυομένην ἀλλοίωσιν κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἡμιμόριον τοῦ βολβοῦ.

Πρὸς κατανόησιν τοῦ τρόπου τῆς δράσεως τοῦ τραυματισμοῦ ἀναφέρομεν τὴν ἐξήγησιν, ἣν ὁ Fuchs παρέχει, πληρέστατα ἐπαρουσῶσαν πρὸς ταύτην. Ἦτοι διὰ τῆς πλήξεως ὁ κερατοειδὴς πλατυνόμενος ὠθεῖ πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ ὑδατοειδὲς τοῦ προσθίου θαλάμου ὑγρὸν, τοῦτο δὲ ζητῶν διέξοδον πρὸς τὰ ὀπίσω ἀπωθεῖ τὴν ἱρὶν ἔχει τῆς Ζιννείου ζώνης, ἣτις καὶ δύναται καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει νὰ διαρραγῇ· οὕτω δ' ἐκτοπίζεται καὶ ὁ φακός ἕνεκα τῆς ῥήξεως τοῦ συνδέσμου αὐτοῦ.

Θεραπευτικῶς οὐδὲν ἔχομεν ἐνταῦθα νὰ ἐφαρμόσωμεν, ἐφ' ὅσον ὁ βολβός δὲν παρουσιάζει φαινόμενα φλεγμονῆς, ἀτινα, δι' οὓς ἀνωτέρω ἐξέθεμεν λόγους, πιθανώτατα δὲν θέλουσιν ἀναπτυχθῆναι.

Εἶτα ὁ κ. **Ἀν. Γαβριηλίδης** σχετικῶς περὶ τοῦ ὅρου ἡμιμοψία ἀναφέρει ὅτι ἡ Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐξετάσασα ὑπὸ

φιλολογικῆν ἔποψιν, ἐδικαίωσε τοὺς λόγους, οἵτινες ἐκίνησαν αὐτὸν πρὸς διόρθωσιν τοῦ ἴδιου ἐν χρήσει ὄρου ἡμια νοψία, καὶ ἐνέκρινεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν ὄρον **ἡμιασψία** (ὄρα Πρακτικὰ ΙΖ' Συνεδρίας).

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ζ'

23 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

(Ο κ. Π. Κελαϊδίτης ἐκθέτει **περίπτωσιν στενώσεως τοῦ κολεοῦ**, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

« Ἡ πάσχουσα, ὀνόματι **Ἀσημίτσα Μ.**, ἔγχαμος ἐπαρχιώτις, ἡλικίας δὲ 25 περίπου ἔτων, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ γραφεῖόν μου παραπονυμένη ὅτι δὲν βλέπει τακτικῶς τὴν ἔμμηνον αὐτῆς ῥύσιν, ὅτι ὑποφέρει πόνους πλάνητας κατὰ τὸ ὑπογάστριον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τελευταίου τοκετοῦ αὐτῆς, γενομένου πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους καὶ ὅτι ἡ ἔμμηνος ῥύσις ἤλαττώθη καὶ ἔρχεται κατὰ σταγόνας.

Μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς μου, ὅταν, ἠελήσας νὰ ἐξετάσω τὰ γεννητικὰ μόρια. καὶ ἰδίᾳ τὴν μήτραν. πρὸς διάγνωσιν τῶν δυσμηνορροϊκῶν φαινομένων παρετήρησα ὅτι ὁ δάκτυλός μου δὲν εὔρισκε τὸ στόμιον τοῦ κολεοῦ· ἐπιστήσας δὲ περισσότερον τὴν προσοχὴν μου καὶ θέσας τὴν δρασιν εἰς ἐνέργειαν εἶδον ὅτι ὁ κολεὸς ἦτο κεκλεισμένος σχεδὸν ἐντελῶς καὶ δὲν ὑπῆρχε παρὰ στενώτατός τις πόρος, δι' οὗ δυσκόλως ἠδυνήθη νὰ εἰσαγάγω λεπτὴν μήλην.

Ἡ γυνὴ διηγᾶται ὅτι ὁ πρὸ ἔτους τοκετός της ἦτο δύσκολος καὶ μακρός, καὶ ὅτι τὸ πικιδίον ἐγεννήθη νεκρόν, ὅτι δὲ ἡ ἐπιλόχειος αὐτῆς κατάστασις συνωδεύθη ὑπὸ πυρετοῦ κτλ. Ἐνεκὰ τῆς καταστάσεως ταύτης προσεκλήθη ἰατρός ἐμπειρικός, ὅστις διέταξε κλύσματα ἐνδοκοιλιακὰ δι' ὑγροῦ τινος, ὅπερ περιεγράφει ὡς φανικὸν ὄξύ. Ἀμέσως μετὰ τὴν πρώτην πλύσιν ἡ ἀσθενὴς ἠσθάνθη πόνους καὶ καύσιν ἀφόρητον κατὰ τὸ αἰδοῖον, μεθ' ὃ ἐπῆλθε πληγὴ τις κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, θεραπευομένη ὑπὸ τοῦ ἐμπειρικοῦ ἐπὶ τινα καιρὸν.

Ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγη τῶν κινδύνων τοῦ ἐπιλοχείου πυρετοῦ, ὡς περιγράφει, καθὼς καὶ τῶν κατὰ τὰ γεννητικὰ μόρια πληγῶν. καὶ ἔκτοτε εἶχε καλῶς.

Ὁ συνοδευὼν αὐτὴν σύζυγος ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ συζυγικά αὐτοῦ καθήκοντα μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν καὶ ἐξ αἰτίας πόνων τῆς συζύγου κατὰ τὴν συνουσίαν καὶ ἐκ δυσκολίας ἀγνώστου εἰς αὐτὴν.

Καὶ ὄντως ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἔσχε πολὺ πιθανὸν ὡς πρωτοτόκος μικρὰν τινα ῥῆξιν τοῦ περιναίου ἢ καὶ τοῦ κολεοῦ καὶ εἶτα ἔγκυμα διὰ τοῦ φανικοῦ ὄξους. ἔπεται ὅτι προῆλθε στένωσις τοῦ κολεοῦ. Πράγματι δὲ ἡ διὰ τῆς μήλης ἐξέτασις μετέπειθεν ὅτι ἡ στένωσις ἐξετείνετο σχεδὸν καθ' ὅλον τὸν κολεὸν καὶ δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὸ αἰδοῖον.

Ἐνώπιον τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῶν πραγμάτων ἐσκέφθη ὅτι πᾶσα ἐπέμβασις αἰματηρὰ ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὡς ἐπακολούθημα. ἂν μὴ τὴν δεινώσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἀρρώστου, ἀλλ' ἴσως τὴν μὴ τελείαν ἐπιτυχίαν. Ἐχὼν δὲ ὑπ' ὄψιν ἀρ' ἑτέρου καὶ τὴν μικροψυχίαν τῆς πασχούσης καὶ σκεφθεὶς ὅτι πάντοτε ὑπῆρχε καιρὸς πρὸς τοιαύτην ἐπέμβασιν, ἀπεφάσισα δοκιμαστικῶς, γνωστῆς οὔσης τῆς διασταλτικότητος τῶν τοιχωμάτων τοῦ κολεοῦ, νὰ ἐνεργήσω τὴν βαθμιαίαν διαστολὴν, καὶ αὐθαρῆ προέβην εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῷ κολεῷ λεπτῆς θρυαλλίδος βάμβακος περιακλιμμένης διὰ βορικοῦχου βαζελίνης. Τὴν ἐπαύριον ἀφῆρσα τὴν θρυαλλίδα ταύτην καὶ ἠδυνήθη, ἂν καὶ μετὰ δυσκολίας, νὰ εἰσαγάγω ἄλλην παχυτέραν τῆς πρώτης. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τινας ἡμέρας διὰ θρυαλλίδων βάμβακος καὶ εἶτα διὰ γάλακτος ἰωδοφορμιοῦχου ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ γενομένων παχυτέρων, ἄχρις οὗ ἠδυνήθη, διευρύνας ἀρκούντως τὸν προὑπάρχοντα πόρον, νὰ εἰσαγάγω τὸν μικρὸν δάκτυλόν μου καὶ γνωρίσω ἀκριβῶς τὸ στένωμα. Διὰ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐπέστη ὅτι ὁ τράχηλος τῆς μήτρας εἶχε τὴν φυσικὴν του θέσιν καὶ ὅτι τὸ στένωμα ἐξετείνετο καθ' ὅλον τὸ μήκος τοῦ κολεοῦ.

Φθάσας εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅπερ ἦτο λίαν ἐνηθρυντικὸν διὰ τὴν ἀσθενῆ, δυναμένην νὰ ἔχῃ τὴν ἔμμηνον ῥύσιν τακτικὴν, κατέφυ-

γον εἶτα εἰς τοὺς διαστολεῖς τοῦ Hégar, ἐπαλείφω αὐτοὺς διὰ κοκαίνουχου βαζελίνης, διότι ἡ ἀσθενὴς ὑπέφερε πολὺ κατὰ τὴν σιγμὴν τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν.

Ἡ διάρκεια τῆς θεραπείας ταύτης ἦτο, ὡς ἐννοεῖτε, μακρὰ, γενομένων τὸ ὅλον 56 ἐπισκέψεων εἰς δύο περιόδους μετὰ διακοπῆς ἐξ μηνῶν, καὶ τοῦτο διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ἄρρωστος μου ἕνεκα οἰκογενειακῶν λόγων ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θεραπείας, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ ρηάτῳ εἰς ἀριθμὸν ἀνώτερον, πρὶν ἢ ὁ προηγούμενος ἀριθμὸς εἰσέλθῃ εὐχερῶς. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μετὰ 5—6 προηγουμένας εἰσαγωγὰς τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ.

Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι ἔπαυε πᾶσα ἐνέργεια διὰ τῶν διαστολέων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐμμήνου ῥύσεως, ἥτις ἦτο τακτικωτάτη.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς διὰ τῶν διαστολέων τοῦ Hégar θεραπείας αἱ ἐπισκέψεις ἐγένοντο καθ' ἑκάστην δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν μετὰ διαρκείας 10—15—20 λεπτῶν καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ διαστολέως πρὸκαλεῖ πόνους καὶ συστολὰς τοῦ σφιγκτήρος τοῦ αἰδοίου, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς ἐγχειρήσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς τῆς ἀρρώστου, ἀφοῦ παρήρχτο τὸ κώλυμα τοῦτο, τὰ λοιπὰ ἔβαινον καλῶς. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον καὶ μόνον κατέφυγον εἰς τὸ ἀνασθητικόν, ὅπερ, εἰ καὶ δὲν κατέπαυεν ἐντελῶς τοὺς πόνους, καθίστα τὴν εἰσαγωγὴν ἥττον ὀδυνηράν.

Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον χωρὶς νὰ μεταχειρίζωμαι μεγάλην βίαν, ἠναγκάσθη νὰ ρηάτῳ μέγρι 2 ἑκατοστομ. διαμέτρου, ἀλλὰ τότε ἡ πάσχουσα ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θεραπείαν ἡμιτελῆ.

Εἶχον φόβους μὴ τυχὸν τὸ στένωμα ἐπαυεῖθαι μέχρι τινός, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ἀφῆκα τὴν πάσχουσαν, δὲν ἐδεινώθη, καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς ἠδυνήθη νὰ ἱκαναρχίσω διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ (Ἀρ. 2), ὅπως ρηάσῃ κατὰ τὸ τέλος τῆς θεραπείας μέγρι τοῦ ἀρ. 3, 5.

Ἀφοῦ δὲ ἔφθασα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς διαστολῆς, ὅπερ λίαν ἐνθαρρυντικόν, ἔκρινα καλὸν νὰ παύσω καὶ νὰ ἀναθέσω τὴν ἀποθεραπείαν εἰς αὐτὴν τὴν ἀσθενῆ μετὰ τῆς συστά-

σεως ὅπως ἀπαξ ἢ δις τοῦ μηνὸς ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον ἐξακολουθήσῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ τελευταίου ἀριθμοῦ τοῦ διαστολέως (Ἀρ. 3, 5) καὶ οὕτως ἀπέπεμψα αὐτὴν, παρακαλέσας νὰ μὲ καθιστᾷ ἐνήμερον τῶν κατ' αὐτὴν. Μετὰ τινὰς μῆνας ἔμαθον παρὰ τοῦ συζύγου ὅτι ἦτο ἐγγυος ἐξ ἐπιπέπου μηνῶν.

ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ὅσον καὶ ἂν διηυρύνθη ὁ κολεός, ὁ προσεχὴς τοκετὸς ἠδύνατο νὰ γείνη δυσκόλως, μὴ δυναμένων ἴσως τῶν μερῶν νὰ διασταλῶσιν ἱκανῶς ὅπως ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν διόδον εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐμβρύου, παρήγγειλα διὰ τοῦ συζύγου ὅπως ἄμα τῇ ἀρχῇ τοῦ τοκετοῦ προσκληθῇ ἰατρὸς ἵνα προβῆ ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὰ δέοντα. Ἀλλὰ παρ' ὅλας τὰς διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ τοκετοῦ ἀνησυχίας μου, τὰ πράγματα ἐγένοντο κατ' εὐχὴν, τοῦ τοκετοῦ γενομένου φυσιολογικῶς.

Ἡ γυνὴ αὕτη ἔκτοτε ἔτεκε φυσιολογικῶς καὶ δευτέρον τέκνον ἄρρεν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν προηγουμένων ἐπιναγκες κρίνω νὰ σημειώσω ὅτι ἡ οὐλὴ ἦτο μὲν μνηοειδὴς τὸ σχῆμα, εὐρίσκετο δὲ κυρίως ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τοιχώματος τοῦ κολεοῦ· ἄξιον σημειώσεως ἐπίσης εἶνε ὅτι ἡ πάσχουσα οὐδεμίαν εἶχεν ἰδέαν τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Χάρις δὲ ἴσως εἰς τὴν ἀμνηρόρειαν, δὲν ἔσχεν ἄλλας ἐπιπλοκάς, ἦτοι αἱματοκόλπον ἢ αἱματομήτραν καὶ μόνον πλάνητας ἠσθάνετο πόνους, καὶ τοῦτο, διότι, κατὰ τὸν Pozzi, τὰ στενώματα δίκην ξένων σωμάτων προκαλοῦσιν ἀντανεκλαστικῶς πόνους, ἐνίοτε δὲ καὶ μητρορραγίας.

Τὸ διαφέρον τῆς παρατηρήσεως ταύτης συνίσταται, κατ' ἐμέ, εἰς τὸ σπάνιον τοῦ πράγματος, οὕτως ὥστε δι' ἐπιπολαίου παρατηρήσεως ἠδύνατο νὰ ἐκληρωθῆ ὡς ἀτρησία τοῦ κόλπου, καὶ μόνη ἡ ἐπιμελής ἐξέτασις καὶ τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς ἀρρώστου ἀπεκάλυπτε μικρὸν τινὰ πόρον, διαβατὸν μόλις εἰς λεπτὴν μήλην. Καὶ ὅντως, ἐκ τῶν ἐρευνῶν, εἰς ἃς προέβην εἰς τὰ ὀλίγα συγγράμματα, ἅτινα εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν μου, συνεπέρανα ὅτι ὀλίγα εἰσι τὰ ἀνάλογα τούτου περιστατικά, ἐξ ὧν ἐν, δημοσιευθὲν εἰς τὴν Journal de médecine et chirurgie pratiques τῆς 25 Μαΐου τοῦ 1892, ἐρανισθὲν δὲ ἐκ τῆς Dauphiné médical, ἐν ᾧ ὁ Gallais ἀναφέρει

περιστατικὸν δυστοκίας ἐξ οὐλώδους ἀτρησίας τοῦ κόλπου, καθ' ἣν ἐγένετο ἀνάγκη σχάσεως τῆς οὐλῆς καὶ ἐμβρουύλησις. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην καθὼς καὶ εἰς τὴν ἐμὴν ἢ στένωσις ὠφείλετο εἰς χημικὰς οὐσίας καὶ ἰδίᾳ εἰς ἐνδοκολπικὰς ἐνέσεις ἀμμωνίας, καθὼς καὶ εἰς περίπτωσιν ἄλλην ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Lombard, καθ' ἣν ἡ ἀσθενὴς πρὸς ἐκτρωτικὸν σκοπὸν ἐποίησατο ἐνδοκολπικὰς ἐνέσεις διὰ θεϊκοῦ ὀξέος.

Πρὸς ταῖς χημικαῖς ὁμῶς ἢ τραυματικαῖς αἰτίαις τῶν στενώσεων ἢ τῶν ἀτρησιῶν τοῦ κόλπου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ὡς ὁ πρῶτος καὶ δύσκολος τοκετός, ἢ διφθερίτις, ἢ εὐλογία καὶ ἡ σύφιλις κατὰ Spiegelberg».

Ἄ. Χρησιδής. — Εἰς τὴν διαφέρουσαν περίπτωσιν τοῦ κ. **Κελαϊδίτου** προσθέτω καὶ τὴν ἐπομένην, ἣν παρετήρησα πρὸ 6 περιῶν ἐτῶν. Γυνὴ πρωτοτόκος μετὰ δύσκολον καὶ διὰ πολλῶν κακώσεων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διακριθέντα τοκετὸν ἀπέκτησε στένωσιν τοῦ κολεοῦ, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὸ μεσαῖον τμήμα αὐτοῦ, καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε ἀδύνατον νὰ διαπεράσῃ αὐτὴν ὁ δάκτυλος, μόνῃς τῆς μητρομήλης δυναμένης νὰ διέλθῃ διὰ τῆς στενώσεως ταύτης. Διὰ τοῦ ἀπευθυσμένου διεκρίνετο ἡ μήτρα ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Ὡς θεραπείαν ἐσκόπουν νὰ ἐνεργήσω τὴν διὰ τῶν διαστολέων καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὴν διὰ μαχαριδίου, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν εἶδον τὴν ἀσθενῆ. Νῦν ἀκούω τὴν διαστολὴν διὰ θρυαλλίδων εἶναι δυνατόν ποτε τοιαύτη τις ἀνεύρυνσις;

Πρόεδρος. — Παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς τελείαν ἀπόφραξιν τοῦ κολεοῦ ἐκ συμφύσεως τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ἕνεκα χειρισμῶν μαιευτικῶν γενομένων ἐν δυστοκίᾳ πρὸς διαμελισμὸν τοῦ ἐμβρύου. Γυνὴ 30 περιῶν ἐτῶν, κάτοικος Ταταούλων, πολυτόκος, μετὰ τὸν τελευταῖον τοκετόν, ὅστις, ὡς εἶπομεν, ἐχρειάσθη τὴν ἐπέμβασιν μαιευτῆρων, τελειῶς ἰαθεῖσα παρεπονεῖτο δι' ἐπίσχεσιν τελείαν τῶν ἐμμήνων. Ἐπὶ τούτῳ δὲ εἶχε καταφύγει εἰς τὴν συνδρομὴν πολλῶν συναδέλφων ἀνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ὅτε εἰς ἐξ αὐτῶν,

ὁ κ. Βλαΐκος, ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ ἐπισκέψει ἐξετάσας τὴν πάσχουσαν τοικῶς, εἶδεν ὅτι προέκειτο περὶ ἀποφράξεως τοῦ κολεοῦ καὶ μετήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸ νοσοκομεῖον **Ἰερεμίου**. Πράγματι δὲ ἐξετάσαντες αὐτὴν ἐκεῖ, ἀνεύρομεν τελείαν σύμφυσιν τῶν τοιχωμάτων τοῦ κολεοῦ καὶ προέβημεν εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Διηνοίξαμεν ὅλον τὸν κολεὸν καὶ ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ στομίου τῆς μήτρας, εὐρισκομένης ἐν προσθίᾳ παρεγκλίσει τὸ δὲ στόμιον αὐτῆς, κείμενον λίαν πρὸς τὰ ὀπίσω, συνείχετο στενῶς μετὰ τῶν ἐντέρων ἕνεκα οὐλώδους συμφύσεως. Ἀπεκολλήσαμεν καὶ τοῦτο, τὴν δὲ ἀποθεραπείαν ἐποιήσαμεν διὰ θρυαλλίδων ἐκ βάμβακος ὑδροφίλου καὶ γάξης. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἡ πάσχουσα ἐζήτησε καὶ ἐξήλθε τοῦ νοσοκομείου μεθ' ὅλην τὴν βαρύτητα τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, ἐθεραπεύθη δὲ ἀνευ ἐπιπλοκῶν. Νῦν ἔχει καλῶς, οὐδόλως δὲ παραπονεῖται διὰ τὰ ἐμμηνα αὐτῆς καὶ συζῆ ἐν τάξει μετὰ τοῦ συζύγου. Τὰς περαιτέρω λεπτομερεῖας γνωρίζει κάλλιον ὁ κ. Βλαΐκος καὶ πιστεύω ὅτι προσεχῶς θέλομεν ἐκθέσει ὑμῖν τὴν περίπτωσιν ὀλόκληρον μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων συμπληρωματικῶν παρατηρήσεων.

Ὁ κ. **Ἀκσετογίδης** ἐρωτᾷ, εἰάν, ἀντὶ θρυαλλίδος καὶ διαστολέων, δὲν εἶναι προτιμότερα ἢ λαμιναρία.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἀπαντᾷ, ὅτι διὰ θρυαλλίδων ἐννοεῖ βάμβακα ὑδροφίλον διὰ γάξης περιβεβλημένον, ἀπέφυγε δὲ τὴν λαμιναρίαν διὰ τὸ πολυδάπανον.

Ἄ. Χρησιδής. — Αἱ θρυαλλίδες βεβαίως δὲν τίθενται πρὸς διαστολὴν.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ, ὅτι τὰ κηρία π.χ. δὲν ἐνεργοῦσι τόσον διὰ τοῦ πάχους καὶ διὰ τὸ ἀνένδοτον αὐτῶν πρὸς διαστολὴν, ὅσον διὰ τῆς ἰδιαζούσης δράσεως αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων σωμάτων· ὡς δὲ καὶ ἰστολογικῶς ἐβεβαιώθη, ἡ παρουσία οἰωνδῆποτε ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν στενοῖς πόροις προκαλεῖ διεύρυνσιν τούτων. Ἐρωτᾷ δὲ, εἰάν παρετηρήθησαν κατὰ τὰς

περί οὗ ὁ λόγος περιπτώσεις διαταραχὰι ἐκ τῶν οὐρητηρίων ὁδῶν, ὡς ἰσχυροῖα, ἀνουρία, ἀκράτεια τῶν οὐρῶν κτλ.

Οἱ κκ. **Ψαλίδης** καὶ **Κελαϊδίτης** λέγουσιν, ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην παρετήρησαν διαταραχὴν κατὰ τὰς περιπτώσεις αὐτῶν.

Ὁ κ. **Χρησιδῆς** οὐδὲν ἐνθυμεῖται ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην.

Ὁ δὲ κ. **Ἀκροτορίδης** ἀναφέρει περιπτώσιν ἐξωτερικῆς συμπίσεως τῶν χειλέων τοῦ αἰδοίου τεχνητῶς προσκληθείσης παρὰ νεάνιδι μαύρῃ, ἐξ Ἀραβίας καταγομένη. Ὑπόσχεται δέ, κατὰ παράκλησιν τοῦ κ. Προέδρου, νὰ ἐκθέσῃ ἐν προσεχεῖ συνεδρίῳ πᾶσας τὰς λεπτομερείας τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἐγγχειρηθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Εὐθυβοῦλῃ ἐν Χρυσοπόλει.

Ἀκολουθῶνς ὁ κ. **Π. Ἰατροπούλος** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον **Δοκιμὴ πρὸς καταμέτρησιν τοῦ συνήθους ὁρίου τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ (τῆς παραγομένης κατὰ τὸν πλάγιον διὰ τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τῆς κόρης φωτισμόν) διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ τὰ ἐκ ταύτης πορίσματα περὶ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὁρίων.**

Κύριοι,

«Εἰ καὶ ἱκανὸς ἀπὸ τίνος ἐγένετο παρ' ἡμῖν λόγος περὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαφανείας ἢ διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἐπὶ σκοπῷ χρησιμοποίησεως αὐτοῦ ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ πράξει, νομίζομεν, ὅτι δὲν θέλομεν κατακριθῆ, οὔτε θέλομεν πράξῃ τι ὄλως ἀνωφελές, ἐὰν προσήσωμεν συμπληρωματικὰ τινὰ τοῦ ὄλου ζητήματος.

Πράγματι δὲ ἡ περὶ τοῦ εἰρημένου ζητήματος ὑπὸ τοῦ κ. Τράντα γενομένη ἐνταῦθα τὸν παρελθόντα Μάρτιον ἀνακοίνωσις ἐθίξε πολλὰ ζητήματα ὀφθαλμικὰ, ἅτινα δὲν εἶχον ἐρεχθῆσαι πλείεστων ἐξ ἡμῶν τὴν προσοχὴν μετὰ τοῦ δέοντος διαφέροντος, διότι ἐφαίνοντο κείμενα ἐκτὸς τῶν καθημερινῶν ὀφθαλμολογικῶν ἀσχηλιῶν ἡμῶν. Εἶναι ἀρκούντως γνωστὸν πόσον εἶναι πλουσία ὑπὸ φιλολογικὴν ἐποψὴν ἡ ὀφθαλμολογία τῆς σήμερον, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὑπερβολή, ἐὰν εἴπῃ τις ὅτι ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἰατρικῇ ἐιδικότητι τῆς

σήμερον αἱ μελέται κατὰ τὸ ἀριθμὸν καὶ ἔκτασιν ἰσοῦνται πρὸς τὰς περὶ ὀφθαλμοῦ γενομένας. Εἰς δὲ τὸν πλοῦτον τοῦτον τοῦ ὕλικου ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ τὰ μάλα συνέβαλε βεβαίως ἢ εἰς ταύτην εἰσβολὴ τῆς νεωτέρας ὀπτικῆς, ἀφ' ὅτου, μαγευθέντες ὑπὸ τῶν καλλωνῶν τοῦ εὐγενεστέρου καὶ ὠραιοτέρου τῶν ὀργάνων ἡμῶν, τοῦ ὀφθαλμοῦ, κατεδέχθησαν νὰ καταταγθῶσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀφθαλμιάτρων τελειόφοιτοι σχολῶν ὡς τῆς Ecole centrale, Ecole des ponts et chaussées καὶ ἄλλων παρομοίων καὶ φυσιολόγοι, ὡς οἱ Helmholtz καὶ Donders, τοσοῦτον, ὥστε δύναται τις νὰ προσθέσῃ, ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἡ ὀφθαλμολογία θέλει διαιρεθῆ εἰς δύο ἢ πλείονας αὐτοτελεῖς ἰατρικὰς ἐιδικότητας, ἄλλως τε τὰ σπέρματα τῆς τοιαύτης διαιρέσεως ἤδη κείνται προφανῆ ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Εὐρώπης.

Μετὰ τὴν ἐν λόγῳ λοιπὸν ἀνακοίνωσιν, τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ζωηρῶς ἐρεῖλκυσε τὸ χωρίον ἐκεῖνο, ἐνθα λέγεται «ὅτι ἡ ἐξέτασις διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπεκτείνεται καὶ πέραν τῶν ὁρίων ἢ ὅσον τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δύναται νὰ ἐξετάσῃ» (ὄρα Πρακτικὰ ΚΕ' Συνεδρίας). Ἀμέσως δὲ ἐπέθλην ἡμῖν ἡ ἀπορία, πῶς τοῦτο συμβαίνει. Μὴ κατὰ τὸν φωτισμόν τοῦτον τὸ φῶς δὲν πορεύεται τὴν αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου ὁδόν; Διατί οὐχί; Ποία διαφορὰ ὑπάρχει ἐν τῇ πορείᾳ οἰσθητοῦ δέσμης φωτός, εἴτε ὅταν πηγάζῃ αὐτὴ εὐθυγράμμως ἐκ φωτεινῆς πηγῆς, εἴτε ὅταν πηγάζῃ ἐξ ἀνακλώσεως ἐπιφανείας; Οὐδεμία. Ὑπάρχει δὲ γνωστὸν ὡς μαθηματικὴ ἀλήθεια, ὅτι ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ οἰονδήποτε σημεῖον δεχόμενον ἀκτῖνας, ἐκ τίνος ἐξωτερικοῦ φωτεινοῦ σημείου ἐρχομένας, καὶ ἀνακλῶν ταύτας ἀπευθύνει μέρος αὐτῶν σπουδαῖον πρὸς τὸ ἐκτὸς κείμενον φωτεινὸν σημεῖον δι' ἧς ὁδοῦ ἐδέχθη αὐτάς. Τότε λοιπὸν ποία ὑπάρχει διαφορὰ, ἐὰν τὸ οἰονδήποτε τοῦτο καὶ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως φωτισθῆν σημεῖον τοῦ βυθοῦ ὀρθῆ εἴτε ἐσῶθεν κατ' εὐθείαν διὰ τῆς κεντρικῆς ὀπῆς τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καὶ τῆς κόρης, εἴτε ἐξῶθεν ἐκ μέρους τοῦ σκληρωτικοῦ χάρις εἰς τὴν ἡμιδιαφάνειαν τούτου; Οὐδεμία ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην. Μετὰ τὰς προχείρους ταύτας σκέψεις, θελήσαντες νὰ βεβαιωθῶμεν κάλλιον,

κατεφύγομεν εἰς τὰ πρόχειρα ἡμῖν συγγράμματα, ὧν τὸ πλουσιώτερον εἰς τοιαύτας πληροφορίας ἦν ἡ τῶν Wecker καὶ Landolt τετράτομος Ὀφθαλμολογία, ἀλλ' οὐδόλως ἐκορέσθη ἡ ἐπιθυμία ἡμῶν¹. Ἐπίσης οὔτε ἡ τοῦ Helmholtz², οὔτε ἡ τοῦ Tcherning νεωστὶ ἐκδοθεῖσα φυσιολογικὴ ὀπτικὴ ἀνεφέρον τι τὸ σχετικόν. Διὸ καὶ ἠπορήσαμεν πολὺ πῶς μέχρι τοῦδε δὲν ὠρίσθησαν ἀκριβῶς τὰ ὅρια τοῦ ἐπιδεκτικοῦ εἰς ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν τμήματος τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀφοῦ τοσοῦτοι ὀφθαλμολόγοι δι' ἀπεράντων μελετῶν ἐπλούτισαν τὴν ὀπτικὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἀναζητοῦντες πάντοτε εὑρομεν καὶ μελέτην τῶν Landolt καὶ Nuel³, ἔνθα ἀσχοιοῦνται οὗτοι διὰ πειραμάτων ἐπὶ κονίκλων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διὰ τῆς ἡμιδιαφανείας τοῦ σκληρωτικοῦ ὀρατῶν ἐξῶθεν εἰδώλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, εἰς ἀνεύρεσιν καὶ προσδιορισμὸν τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου ἢ δεσμοῦ (point nodal) κατὰ τὴν πλῆγιωτάτην πρόσπτωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ φωτός. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι οὔτε περὶ ἀνθρωπίνου ὀφθαλμοῦ οὔτε περὶ προσδιορισμοῦ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων ποιοῦνται λόγον⁴.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲμος τὸ διαφέρον ἡμῶν

1. Εὑρομεν μόνον χωρίον τι, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ καταμετρήσεως τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως διὰ τοῦ περιμέτρου ἐπὶ ἐξοφάλλου τινός (T. I, p. 616) καὶ ἕτερον (αὐτόθι σελ. 643) σχετικὸν πρὸς τὸ φαινόμενον μόνον καὶ τὴν ἐκκρίνειαν τῶν περιφερικῶν εἰδώλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἀποδειχθεῖσαν μαθηματικῶς ὑπὸ Hermann.

2. Ὁ Helmholtz ἀναφέρει μόνον τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφεως καὶ παραπέμπει εἰς μελέτην τοῦ Volckmann.

3. Annales d'Ocul. 1874, T. LXXI, p. 30 καὶ Graefe's Archiv, 1873, T. XIX, 1.

4. Ἄλλας μελέτας περὶ τῶν ὀρίων τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ κατὰ τὸν πλάγιον φωτισμὸν εὑρομεν τὰς τοῦ Volckmann (ἐν Neue Beitrage zur Physiologie des Gesichtssinnes, Chap. IV, S. 24. Leipzig 1836 καὶ Wagners Handwörterbuch III. 1, S. 334, sehen, 1846) τοῦ Weber (ἐν Leipziger Berichte 1852, II, S. 134) τῶν Aubert καὶ Förster (ἐν Graefe's Archiv 1857, S. 54), καὶ τοῦ Donders (Die Grenzen des Gesichtsfeldes in Beziehung zu denen der Netzhaut ἐν Graefe's Archiv, 1877, XXII, 2, S. 255). Ἀλλὰ πάντες οὗτοι ἀσχοιοῦνται περὶ τῶν ὀρίων τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου καὶ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ὀξύτητος τῆς ὁράσεως ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν. Ὁ τελευταῖος δὲ ἀσχολεῖται καὶ περὶ ἀπλῆς ἐξωτερικῆς

ἐκινεῖτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ζωηρότερον καὶ ἔπρεπε νὰ κορέσωμεν τὴν περιεργίαν ἡμῶν, ἔστω καὶ ἀριεμένοι ὄλως εἰς τὰς ὀπτικὰς καὶ μαθηματικὰς γνώσεις ἡμῶν.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εὑρέθη ὅσον ἀπλοῦν ἐφάνη ἡμῖν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῶν ἀρθόνων πρὸς τοῦτο στοιχείων, ἅτινα χορηγεῖ ἡ νῦν Φυσιολογικὴ Ὀπτικὴ. Καὶ τῷ ὄντι, καίτοι ἀφότου ὁ Gauss¹ ἐπενόησε τὴν ἀπλοποίησιν τῶν ὑπολογισμῶν πρὸς ἀνε-

καταμετρήσεως τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν προσπίπτουσῶν ἐπὶ τοῦ κερατοειδοῦς φωτεινῶν ἀκτίνων.

1. Gauss—Dioptrische Untersuchungen (Göttingen, 1840). Ὁ Gauss, πρῶτος ἐφαρμόσας τὴν Ἀναλυτικὴν Γεωμετρίαν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐν ὀπτικοῖς συστήμασι συνθέτοις, τουτέστιν ἀποτελουμένοις ἐκ πλειόνων σφαιρικῶν θλαστικῶν ἐπιφανειῶν, ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐν παντὶ τοιοῦτω συστήματι, οἷοσδήποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν, ὑπάρχει σταθερὸς τις μικρὸς ἀριθμὸς θεμελιωδῶν στοιχείων εὐκόλως προσδιοριζομένων δι' ὠρισμένων γεωμετρικῶν καὶ ἀλγεβρικῶν πράξεων (ἀρκεῖ νὰ δοθῶσιν αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, αἱ ἀκτίνες κυρτότητος καὶ οἱ δείκται τῆς θλάσεως τῶν σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν) καὶ διὰ τῶν ὁποίων πάντες οἱ ὀπτικοὶ ὑπολογισμοὶ ἐν τοιοῦτοις συστήμασιν ἀποδαίνουσιν ἐξ ἴσου ἀπλοῖ, ὅσον καὶ ἐπὶ ἀπλῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας. Ὅθεν, ὅπως ἐπὶ ἀπλῆς σφαιρικῆς ἐπιφανείας ὡς θεμελιώδη στοιχεῖα διακρίνομεν 4 σημεῖα καὶ 3 ἐπίπεδα, ἔτσι τὰς δύο κυρίας ἐστίας (πρώτην καὶ δευτέραν), τὸν πόλον (point principal, ἔστι τὸ μέσον σημεῖον τῆς θλαστικῆς ἐπιφανείας, δι' οὗ διερχεται ὁ κύριος ἄξων), τὸ κέντρον τῆς κυρτότητος (ὀπτικὸν κέντρον ἢ ὀπτικὸς δεσμὸς), τὰ δύο ἑστιακὰ ἐπίπεδα (τὰ διὰ τῶν κυρίων ἐστῶν καθέτως τῷ κυρίῳ ἄξωνι διερχόμενα) καὶ τὸ πολικὸν ἐπίπεδον (Πίν. I, σγ. 2) οὕτω καὶ ἐπὶ συνθέτων συστημάτων ὑπάρχουσιν ὅμοια θεμελιώδη στοιχεῖα, 6 σημεῖα καὶ 4 ἐπίπεδα· ταῦτα δὲ εἰσιν αἱ δύο κύρια ἐστία (πρώτη καὶ δευτέρα), οἱ δύο πόλοι, οἱ δύο ὀπτικοὶ δεσμοὶ (points nodaux), τὰ δύο ἑστιακὰ ἐπίπεδα καὶ τὰ δύο πολικὰ ἐπίπεδα (Πίν. I, σγ. 3). Ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἰσχύει μόνον ἐπὶ σφαιρικῶν ἐπιφανειῶν ὁμαζόνων (surfaces centrées), τουτέστιν ἔχουσῶν τὰ γεωμετρικὰ αὐτῶν κέντρα ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς (τοῦ κυρίου ἄξωνος τοῦ συστήματος) καὶ πάλιν ὅταν ἐφαρμόζηται μόνον ἐπὶ μικρᾶς κεντροκῆς μοίρας αὐτῶν καὶ ὅταν αἱ προσπίπτουσαι ἀκτίνες σχηματίζωσι μικρὰς γωνίας μετὰ τοῦ κυρίου ἄξωνος. Διὸ καὶ συνθῶς ἐπὶ ὀπτικῶν ἐργαλείων αἱ περιφερικαὶ μοῖραι τῶν φακῶν καλύπτονται ὑπὸ διαφραγμάτων διατρήτων κατὰ τὴν μεσότητα. Τὰ ὀπτικὰ ὄργανα ἔχουσι γωνιώδεις ἀνοίγματα 10—12 μοιρῶν, ἐν δὲ τῷ ὀφθαλμῷ ἐπὶ κόρης 4 ὑπογλιόμετρον τὴν διάμετρον ἀντιστοιχεῖ ἀνοίγμα 20 μοιρῶν διὰ τὸν κερατοειδῆ.

σεις τῶν κυρίων στοιχείων συνθέτων θλαστι-
κῶν κημπύλων ἐπιφανειῶν ὀμαξῶν καὶ ὁ
Listing ἐφήρμοσεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ,
ἡ λύσις τῶν ὀπτικῶν προβλημάτων τούτου
κατήντησεν ἐργασία σύντομος καὶ ἀπλουστάτη,
ἀλλὰ καὶ ταχέως ἀνεμνήσθημεν ὅτι ἡ θεωρία
τοῦ Gauss ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἀκτί-
νων, αἰτινες προσπίπτουσιν ἐπὶ μικρᾶς περὶ
τὸν ἄξονα μοίρας καὶ ὑπὸ μικρᾶς γωνίας.
Ἐπομένως διὰ τὰς λίαν πλαγίως προσπι-
πτούσας ἀκτίννας, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ προβλή-
ματι, εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν αἱ εἰρημέναι
εὐκολίαι· διότι διὰ τὰς πλαγίας ταύτας ἀκτί-
νας οἱ ὀπτικοὶ δεσμοὶ (points nodaux) δὲν
εὐρίσκονται· ὡς διὰ τὰς κεντρικὰς ἀκτίννας ἐπὶ
τοῦ κυρίου ἄξονος, ἀλλ' ἀρκούντως ἔξω τούτου
ἐπὶ ἀνεξαρτήτου δευτερεύοντος ἄξονος. Μά-
λιστα ἐπὶ ὀπτικῶν ὀργάνων οὐδ' ὑπάρχει
τοιούτον σημεῖον διὰ τὰς πλαγίας ἀκτίννας,
ἀπόδειξις δὲ πρόχειρος, ὅτι αὐταὶ οὐδέποτε
συνάγονται εἰς ἐστίαν καὶ εἰδῶλον εὐκρινές.
Ἐνῶ διὰ τὸν ὀφθαλμὸν κατ' ἐξαίρεσιν ὑπάρ-
χουσιν ὀπτικοὶ δεσμοὶ διὰ τὰς πλαγίας ἀκτί-
νας, ἀπόδειξις δὲ ἡ εὐκρίνεια τῶν πλαγίων
εἰδῶλων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς· ἐνταῦθα δὲ
οἱ δεσμοὶ τῶν πλαγίων ἀκτίνων δὲν εἶναι μόνι-
μοι, ἀλλὰ μετακινοῦνται βαθμηδὸν κείμενοι
ἐπὶ τοῦ σχετικοῦ δευτερεύοντος ἄξονος καὶ
τροποποιούμενοι βαθμηδὸν ὡς πρὸς τὴν ἀπό-
στασιν ἀπὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς¹.

Ἀφοῦ δὲ ἐβασανίσθημεν οὐκ ὀλίγον διὰ
περιπλανήσεων ὀπτικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἐν
τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ βολβοῦ, ἀνεύρομεν ἐπὶ τέ-
λους τὴν ἀσφαλῆ ὁδόν. Τουτέστιν, ἐπειδὴ
ὄπω ἦσαν γνωστὰ (τούλάχιστον ἡμῖν) τὰ
στοιχεῖα, τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ὑπολογισμὸν
ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ καὶ πόσον μακρὰν τῆς
περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς σχηματίζεται
τὸ εἰδῶλον φωτεινοῦ τινος σημείου πλαγίως
τῷ ὀφθαλμῷ κειμένου, *συνελάβομεν τὸ σχέδιον
ἡ ἀκολουθήσωμεν τὴν πορείαν μιᾶς καὶ μόνης
ὀπίσθεν προσπιπτούσης λίαν πλαγίως καὶ διεγ-
χομένης διὰ τῆς κόρης καὶ τοῦ κρυσταλλώδους*

φακοῦ μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ ἀντικείμενον
πλάγιον τοίχωμα τοῦ βολβοῦ καὶ ἐκ τῶν πλα-
γιατάτων ἀκτίνων τὰ ζητήσωμεν τίς ἡ ἐσχάτη
ἦντις δύναται εἰσεῖν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν βυθὸν
καὶ ποῦ αὕτη συνατιᾶ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ
(Πίν. II, σχῆμα 5).

Πρὶν ἢ ὁμῶς ἐκθέσωμεν ὑμῖν τὴν λύσιν τοῦ
ἐν λόγῳ προβλήματος, κρίνομεν ὠφέλιμον νὰ
ὑπομνήσωμεν προκαταρκτικῶς στοιχεῖά τινα
τῆς Ὀπτικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας, διότι ὁ
ὀφθαλμὸς κέκτηται καὶ ὀπτικῆς στοιχεῖα
πολλὰ καὶ γεωμετρικὰς γραμμὰς ποικίλας καὶ
ἀρκούντως κανονικὰς, θέλομεν δὲ χρησιμο-
ποιήσῃ τινὰ τούτων.

Ἐν πρώτοις ἐνθυμηθῶμεν τὸν νόμον τοῦ
Καρτεσιῦ, καθ' ὃν γίνεται ἡ θλάσις τοῦ
φωτός (Πίν. I, σχ. 1), εἰσδύοντος ἀπὸ ἐνὸς
διαφανοῦς σώματος εἰς ἕτερον διαφόρου πυ-
κνότητος¹. Γνωρίζομεν λοιπὸν ὅτι τὰ ἡμίτονα
τῶν γωνιῶν προσπτώσεως (π) καὶ θλάσεως (θ)
εὐρίσκονται εἰς σταθερὸν πρὸς ἄλληλα λόγον,
ὅστις εἶναι ἴσος πρὸς τὸν ἀντίστροφον λόγον
τῶν σχετικῶν δεικτῶν τῆς θλάσεως (δ τοῦ
ἀραιότερου καὶ δ' τοῦ πυκνοτέρου)

$$\frac{\text{ἡμ. } \pi}{\text{ἡμ. } \theta} = \frac{\delta'}{\delta} \quad (1).$$

Διὰ δὲ τὸν ἀέρα, ὅταν ὑποθεθῇ ὅτι ἔχει
πυκνότητα = 1 καὶ τὸ φῶς κινῆται ἀπὸ τού-
του εἰς ἕτερον πυκνότερον σῶμα, ὁ τύπος
οὗτος ἀπλοποιεῖται εἰς

$$\frac{\text{ἡμ. } \pi}{\text{ἡμ. } \theta} = \delta' \quad (2).$$

Τὸ δ' τοῦτο, ἡ κοινῶς δ. ὡς γνωστὸν, εἶναι
ὁ δείκτης τῆς θλάσεως τῶν διαφανῶν σωμά-
των ὡς πρὸς τὸν ἀέρα καὶ π. γ. διὰ τὸ ἀπε-
σταγμένον ὕδωρ δ = $\frac{4}{3}$ ἢ 1,3354.

Ὅταν δὲ τὸ φῶς κινῆται κατ' ἀντίστροφον
φορὰν, ἴσται ἀπὸ πυκνοτέρου εἰς ἀραιότερον

1. Ἐνταῦθα ἐννοοῦμεν τὴν πυκνότητα ὑπὸ διοπτρι-
κῆν ἔποψιν ἢ τὴν ἄλλως λεγομένην θλαστικότητα τῶν
διαφανῶν σωμάτων, ἂν καὶ ἡ θλαστικότης βραϊνῆ ἐπαρ-
κῶς ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ εἰδικὸν βέλος. Ὡς γνωστὸν
δὲ, τὸ φαινόμενον τῆς θλάσεως προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸ
φῶς εἰσδύον ἀπὸ ἀσθενοῦς εἰς ἰσχυρότερον θλαστικὸν
σῶμα ἀπόλλυται μέρος τῆς ταχύτητος αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ
λόγος τῶν ἡμιτόνων τῶν γωνιῶν προσπτώσεως καὶ θλά-
σεως εἶναι ἴσται πρὸς τὸν εὐθὺν λόγον τῶν σχετικῶν τα-
χύτητων

$$\frac{\text{ἡμ. } \pi}{\text{ἡμ. } \theta} = \frac{v}{v'}$$

1. Ἐπὶ κοινῶν ἢ ἀπόστασις τοῦ δευτέρου ὀπτικοῦ
δεσμοῦ ἀπὸ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἀπὸ τοῦ κέντρου
πρὸς τὴν περιφέρειαν (μέγρι γων. 70°), τροποποιεῖται
περίπου ἀπὸ 9,61 ὑπογλιόμετρον μέγρι 8,91 (Lan-
dolt et Nuel, Annales d'Ocul. 1874, p. 35).

σῶμα, οἱ ὅροι τῶν εἰρημένων λόγων (1) ἀναστρέφονται καὶ ὁ τύπος μεταβάλλεται εἰς

$$\frac{\eta\mu. \theta}{\eta\mu. \pi} = \frac{\delta}{\delta'} \quad (3),$$

διατηρουμένων τῶν αὐτῶν σχέσεων. Διὰ δὲ τὸν ἀέρα ἔχομεν

$$\frac{\eta\mu. \theta}{\eta\mu. \pi} = \frac{1}{\delta'} \quad \eta \text{ κοινῶς } \frac{1}{\delta} \quad (4).$$

Τέλος ὅταν ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ γωνία π γένη 90°, τοῦ ἡμιτόνου ταύτης ὄντος = 1, ὁ γενικὸς τύπος (1) μεταβάλλεται:

$$\text{εἰς } \eta\mu. \theta = \frac{\delta}{\delta'} \quad (5)$$

καὶ διὰ τὸν ἀέρα (2) $\eta\mu. \theta = \frac{1}{\delta}$ (6).

Ἡ ἀξία $\frac{\delta}{\delta'}$ (5) εἶναι ἡ μεγίστη διὰ τὴν γωνίαν τῆς θλάσεως, τουτέστιν ἡ *ὀριζή γωνία*, ἐν ἣ περιπτώσει θεωρεῖται τὸ φῶς κινούμενον ἀπὸ ἀραιότερου εἰς πυκνότερον καὶ ἡ ἀξία $\frac{1}{\delta}$ (6) εἶναι ἡ μεγίστη, τουτέστιν ἡ *ὀριζή γωνία*, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ φῶς κινεῖται ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς πυκνότερον σῶμα. Φανερόν ὅτι ὅταν τὸ φῶς κινῆται κατ' ἀντίθετον φοράν, αἱ αὐταὶ ἀξίαι ἰσχύουσι διὰ τὴν γωνίαν τῆς προσπτώσεως. Ὡστε, ὅταν τὸ φῶς κινῆται ἐν γένει ἀπὸ πυκνότερου σώματος εἰς ἀραιότερον, οὐδεμία ἀκτίς σχηματίζουσα μετὰ τῆς καθέτου γωνίαν μείζονα τῆς ἀξίας $\frac{\delta}{\delta'}$ δύναται νὰ ἐισδύσῃ εἰς τὸ ἀραιότερον, ἀλλ' ἀντανακλῶμενον ἐπὶ τῆς μεθορίου τῶν δύο σωματῶν ἐπιφανείας ἐπιστρέφει ὀπίσω συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον τῆς ἀντανακλάσεως (*ὀλικῆ ἀντανάκλασις*).

Αἱ δὲ γεωμετρικαὶ γραμμαὶ, αἵτινες διαφέρουσιν ἡμᾶς εἰσιν αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ κερατοειδοῦς (προσθία) καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ (προσθία καὶ ὀπισθία) ἡ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς ὀριζοντίας κεντρικῆς διατομῆς τούτων γεννώμενα τόξα μετὰ τῶν ἀκτίνων καὶ ἀξόνων αὐτῶν. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται ἔχουσι περίπου κοινὸν τὸν ἄξονα, τὸν ὀπτικὸν ἢ ἐν μιᾷ λέξει εἰσὶν *ὀμαξῶνες* 1.

Αἱ δὲ γεωμετρικαὶ γραμμαὶ, αἵτινες διαφέρουσιν ἡμᾶς εἰσιν αἱ ἐπιφάνειαι τοῦ κερατοειδοῦς (προσθία) καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ (προσθία καὶ ὀπισθία) ἡ μᾶλλον τὰ ἐκ τῆς ὀριζοντίας κεντρικῆς διατομῆς τούτων γεννώμενα τόξα μετὰ τῶν ἀκτίνων καὶ ἀξόνων αὐτῶν. Αἱ ἐπιφάνειαι αὗται ἔχουσι περίπου κοινὸν τὸν ἄξονα, τὸν ὀπτικὸν ἢ ἐν μιᾷ λέξει εἰσὶν *ὀμαξῶνες* 1.

1. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἀκριβεῖς καταμετρήσεις ἀπέδειξαν, ὅτι οἱ ἄξονες τῶν διαφόρων ἐπιφανειῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐτε συμπίπτουσι πάντοτε μετὰ τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος,

Ἡ τοῦ κερατοειδοῦς *προσθία ἐπιφάνεια* ἀνήκει εἰς ἐλλειψοειδῆς τριαξονικόν, ἔχον μείζονα ἄξονα τὸν ὀπτικόν καὶ δύο ἑτέρους ἐλάσσονας καὶ ἴσους ἀλλήλοις συνήθως 1. Ἡ *ὀπισθία ἐπιφάνεια* αὐτοῦ, ἐπειδὴ εἰ δεῖκται τῆς θλάσεως τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τοῦ ὕδατώδους ὕγρου εἰ-

οὔτε εὐρίσκονται ἐν τῇ αὐτῇ ὡς πρὸς τοῦτον θέσει, οἱ αἱ ἐπιφάνειαι αὗται δὲν ἀνήκουσι πάντοτε εἰς σχῆμα γεωμετρικόν ἔχον τὰς αὐτὰς διαστάσεις, ὅτι αἱ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις καὶ αἱ πρὸς ἀλλήλας κλίσεις τούτων οὐδαμῶς εἰσι σταθεραὶ, ποικίλλουσαι ἐντὸς ὁρίων τινῶν κτλ. κτλ., ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἐν τῇ φύσει βασιλεύει πανταχοῦ τὸ ἀκόμιμον, εὐκόλως πειθεταί τις ὅτι καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, παρὰ τὰ πρᾶπονα τοῦ Helmholtz καὶ ἄλλων, αἱ κατὰ μέρος ἀπὸ τοῦ μαθηματικῆς τελείου ἀπομακρύνουσιν, γινόμεναι κατὰ διευθύνσεις ἀρμονικῶς ἀντιθέτους, ἐν συνόλῳ δίδουσι ἀποτέλεσμα ἐξ ἴσου ἐπαρκῆς ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεως τοῦ ἐν λόγῳ ὄργανου, ὅσον ὕταν τοῦτο ἰκατεσκευασμένον μετὰ μαθηματικῆς κανονικότητος.

1. Ὁ Woinow ἔδωκε τοὺς καλλιτέρους τύπους, δι' ὧν δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐλλειψοειδοῦς τοῦ κερατοειδοῦς δι' οἰουδήποτε ὀφθαλμομέτρου. Τὸ τοῦ Javal ἐπίσης δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς τοῦτο, ὅταν ἔχη ἀντικειμενικὸν φακὸν διπλασάζοντα εἰς εὐρος 1, 5 ὑπογυλιόμετρον (Scimmemi—in Javal Mémoires d'Ophthalmométrie, p. 405). Ἴδου δὲ πῶς ὑπολογίζει ὁ Woinow (Ophthalmométrie, p. 40—45. Wien, 1871, παράβαλε καὶ Helmholtz Physiologische Optik, 2te Aufl. S. 17).

Κατὰ τὴν Γεωμετρίαν, ἡ ἀκτίς κυρτότητος πάσης ἐλλείψεως κατὰ τοὺς πόλους (πέρατα τοῦ μείζονος ἄξονος) δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$a = A(1 - e^2), \quad (1)$$

ἐνθα a εἶναι ἡ ζητούμενη ἀκτίς, A ὁ μείζων ἡμιάξων. e ἡ ἐκκεντρικότης (ἦτοι ὁ λόγος τῆς ἡμισπαστικῆς ἀποστάσεως Γ πρὸς τὸν μείζονα ἡμιάξονα = $\frac{\Gamma}{A}$).

Πᾶσα δὲ ἀκτίς (ρ) ἔξω τοῦ πόλου, ἐξαρτωμένη ὑπὸ τῆς γωνίας (ω), ἣν σχηματίζει μετὰ τοῦ μείζονος ἄξονος, δίδεται ὑπὸ τοῦ τύπου

$$\rho = \frac{A(1 - e^2)}{\sqrt{1 - e^2 \eta\mu.^2 \omega^2}} \quad (2)$$

Προκειμένου λοιπὸν νὰ προσδιορισθῇ τὸ σχῆμα τῆς ἐπιφανείας μοίρας τινὸς ἐλλειψοειδοῦς, ὡς ὁ κερατοειδῆς, ἔχούσης ἐν τῷ κέντρῳ ἕνα τῶν πόλων, τὰ ἀγνωστά εἰσι πολλὰ καὶ οὐδεὶς τῶν ἀνωτέρω τύπων ἀρεῖ πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος.

Ὁ Woinow καταμετρεῖ ἐν πρώτοις (διὰ τοῦ ὀφθαλμομέτρου) τὴν ἀκτίνα τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὸν ὀπτικὸν ἄξονα, διευθύνων τοῦτον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονος τοῦ ὀφθαλμομέτρου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὀπτικὸς ἄξων οὐδέποτε συμπίπτει ἀκριβῶς μετὰ τοῦ μείζονος ἄξονος τοῦ κερατοειδοῦς, ἀλλὰ σχηματίζει μετὰ τούτου μικρὰν τιμὴν καὶ ἄλλοτε ἄλλην γωνίαν εἴτε πρὸς τὰ ἔξω (θετικῆν) εἴτε πρὸς τὰ ἔσω (ἀρνητικῆν), ἦτις γενικῶς ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ καλεῖται *γωνία α*, ὁ γενικὸς τύπος τῆς ἀκτίνος

σιν οί αὐτοί, δὲν θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς ἀδρανῆς. Αἱ δὲ ἐπιφάνειαι τοῦ φακοῦ εἰσι σφαιρικαί, εἰ καὶ ἀκριβεῖς καταμετρήσεις τῶν περιφερικῶν μοιρῶν αὐτῶν ἑλλείπουσιν εἰσέτι. Ἄλλως τε τοῦτο ἥκιστα διαφέρει ἡμᾶς, διότι διὰ τὸ ἡμέτερον πρόβλημα ἀπαιτεῖται μόνη ἡ κεντρικὴ μοῖρα τῆς προσθίας ἐπιφανείας, τῆς δὲ ὀπισθίας πάλιν, καίτοι ἡ περιφέρεια εἶναι ἀναγκαῖα ἡμῖν, ἡ δρᾶσις αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον μικρά, ὥστε δὲν ἀπαιτεῖται καὶ πολλὴ ἀκρίβεια.

Παραθέτομεν νῦν καὶ στοιχεῖα, ἅτινα διαθέτομεν ἐκ προηγουμένων πολλαπλῶν ἐρευνῶν διακεκριμένων ὀφθαλμολόγων. Ἡμεῖς, ὅπως ἔχωμεν ἐν παντὶ τὸν μέσον ὄρον, ἐλάβομεν πάντοτε τοὺς μέσους ὄρους τῶν διαφορῶν καταμετρήσεων τῶν διαστάσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τα διδόμενα λοιπὸν στοιχεῖα εἰς ὑποχλιόμετρα εἰσι: τὰ ἐξῆς (Πίναξ II, σγ. 5).

τῆς ἑλλείψεως (2) κατὰ τὸν ὀπτικὸν ἄξονα (ἐνθα ἡ γωνία ω=γων. α) ἀποβαίνει

$$\rho = \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 \alpha^2} \quad (3).$$

Ἀκολούθως καταμετρεῖ δύο ἐτέρας ἀκτίνας (ρ', ρ'') κειμέναι ἐκατέρωθεν τοῦ ὀπτικοῦ ἄξονος καὶ σχηματιζόμεναι μετὰ τούτου δύο γωνίας ἴσας, ἃς ἀποκαλεῖ φ. Τότε δὲ αἱ γωναί, ἃς σχηματίζουσιν αἱ ἀκτίνας αὗται μετὰ τοῦ ἄξονος τοῦ κερατοειδοῦς εἰσιν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν α+φ καὶ ἀπὸ τὴν ἐτέραν α-φ. Οὕτω δὲ δι' ἑκάστην τῶν ἀκτίνων τούτων ὁ γενικὸς τύπος (2) μεταβάλλεται εἰς

$$\left. \begin{aligned} \rho' &= \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 (\alpha+\phi)^2} \\ \text{καὶ } \rho'' &= \frac{A(1-\epsilon^2)}{\sqrt{1-\epsilon^2} \eta \mu^2 (\alpha-\phi)^2} \end{aligned} \right\} \quad (4).$$

Ἐκ τῶν τύπων τούτων ἐφαλείφεται τὸ Α, ὅταν ἡ ἐξίσωσις (3) διαιρηθῇ ἰδία δι' ἑκάστης τῶν ἐξισώσεων (4). Ἀκολούθως δὲ τὰ μέλη τῶν οὕτω παραγομένων δύο ἐξισώσεων τετραγωνίζονται, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐξάγεται ἡ κυβικὴ αὐτῶν ῥίζα τότε δὲ παράγονται αἱ ἐξῆς δύο ἐξισώσεις:

$$\left. \begin{aligned} \rho'^2 - \rho''^2 &= \epsilon^2 [\rho'^2 \eta \mu^2 \alpha - \rho''^2 \eta \mu^2 (\alpha+\phi)] \\ \rho'^2 - \rho''^2 &= \epsilon^2 [\rho'^2 \eta \mu^2 \alpha - \rho''^2 \eta \mu^2 (\alpha-\phi)] \end{aligned} \right\} (5).$$

καὶ ἐξ αὐτῶν ἐφαλείφεται τὸ ε², ὅταν διαιρηθῶσι τὰ μέλη τῆς πρώτης ἐξισώσεως (5) διὰ τῶν μελῶν τῆς δευτέρας. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὸ ἀποτελεσμα

$$\epsilon \phi (2\alpha) = \epsilon \phi \frac{(\rho \rho')^2 - (\rho \rho'')^2}{(\rho \rho')^2 + (\rho \rho'')^2 - 2(\rho \rho'')^2} \quad (6).$$

Ἐν πρώτοις λοιπὸν προσδιορίζεται τὸ α ἐκ τῆς ἐξισώσεως (6), εἶτα τὸ ε² ἐκ μιᾶς τῶν ἐξισώσεων (5) καὶ τέλος τὸ Α ἐκ μιᾶς τῶν ἐξισώσεων (3) καὶ (4).

Ὁ ἡμιάξων Β εὐρίσκεται διὰ τοῦ τύπου $B = A \sqrt{1-\epsilon^2}$.

Κερατοειδῆς

$$a = 7,712$$

(ἀκτίς κυρτότητος ἐν τῷ κέντρῳ ἔτοι ἐν τῷ προσθίῳ πόλῳ (κ) ἢ τῇ προσθίᾳ κορυφῇ τοῦ ἑλλειψοειδοῦς, εἰς ὃ ἀνήκει ὁ κερατοειδῆς, αὐξάνουσα βαθμηδὸν μέχρι 10 ὑποχλιομέτρων κατὰ τὴν περιφέρειαν).

$$\Delta \Delta' = 2\psi = 11,76$$

(διάμετρος ὀριζοντία τῆς βάσεως καταμετρομένη δι' ὀφθαλμομέτρου ἢ γωνδρικῶς διὰ διαβήτου, θεωρουμένη δὲ καὶ ὡς γορδὴ τοῦ ἑλλειψοειδοῦς ἢ ὡς διπλάσιον τῆς τεταγμένης ψ διὰ τὸ περιφερικὸν ὄριον Δ τοῦ κερατοειδοῦς).

$$A = 11,612$$

(μείζων ἡμιάξων τῆς ἑλλείψεως τοῦ κερατοειδοῦς ἐν ὀριζοντίᾳ διατομῇ).

$$B = 9,445$$

(ἐλάττων ἡμιάξων λαμβανόμενος ἐκ τοῦ τύπου $a = \frac{B^2}{A}$).

$$\Gamma = 6,758$$

(ἡμιστιακὴ ἀπόστασις λαμβανομένη ἐκ τοῦ τύπου $\Gamma^2 = A^2 - B^2$).

$$\epsilon = \frac{\Gamma}{A} = 0,5725$$

(ἐκκεντρικότης).

$$\Delta E = 8,45$$

(κάθετος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὴν ἄκραν περιφέρειαν κατὰ τὸν τύπον $\Delta E^2 = a^2 + \psi^2 - (\frac{a}{A})$).

$$O(\Theta) = \chi = 9,087$$

(τεταγμένη τοῦ περιφερικοῦ ὄριου Δ τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὸν τύπον $\chi = \pm \frac{A}{B} \sqrt{B^2 - \psi^2}$).

$$\Theta \alpha = A - \chi = 2,534$$

(ἀπόστασις τῆς κορυφῆς ἀπὸ τῆς βάσεως).

$$\Gamma \omega \nu. \tau = 44^\circ, 5', 44''$$

(γωνία τῆς καθέτου ΔΕ μετὰ τοῦ ἄξονος λαμβανομένη ἐκ τοῦ τύπου $\eta \mu. \tau = \frac{\Delta \Theta}{\Delta E}$).

Κρυσταλλώδης φακός

(ἐν γαλαρώσει τῆς προσαρμογῆς).

$$a' = 10 \text{ (ἀκτίς προσθίας ἐπιφανείας).}$$

$$a'' = 6 \text{ (» ὀπισθίας »).}$$

Ἀπόστασις κέντρου προσθίας ἐπιφανείας ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ κερατοειδοῦς = 3,6.

$$\text{Πάχος τοῦ φακοῦ} = 3,6.$$

Διαστάσεις τοῦ βολβοῦ.

$$\text{Εὐθεία διάμετρος} = 24.$$

$$\text{Ἐγκαρσία διάμετρος} 24 \text{ καὶ ἀκτίς } a'' = 12.$$

Ἀπόστασις κορυφῆς κερατοειδοῦς ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ βολβοῦ $O\alpha = 12$.

Δεῖνται θλάσεως

$$\text{Υδατώδους ὑγροῦ καὶ κερατοειδοῦς } \delta = 1,3365.$$

Μεσαίων στιβάδων τοῦ φακοῦ $\delta' = 1,41$.
 Ἰελάδους σώματος $\delta'' = 1,3382$.

Ὅταν ἐπὶ τῶν δεδομένων τούτων σχεδιάσωμεν σχῆμα γεωμετρικὸν παριστῶν τομὴν τοῦ βολβοῦ διὰ τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ ἐν δεκαπλασίᾳ μεγεθύνσει (Πίν. II. σχ. 5), εὐρίσκωμεν γνωστὰς καὶ τὰς ἐξῆς διαστάσεις

$$\delta\alpha = 10 + 3,6 = 13,6 \text{ (ἐνθα } \alpha \text{ εἶναι τὸ κέντρον κυρτότητος τῆς προσθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ).}$$

$$\sigma\sigma = 13,6 - 12 = 1,6$$

$$E\Theta = \frac{\Delta\Theta}{\epsilon\phi. \tau} = 6,068$$

$$E\kappa = E\Theta + \Theta\kappa = 6,068 + 2,534 = 8,6.$$

$$\sigma E = \sigma\kappa - E\kappa = 5$$

$O'E = A - E\kappa = 3$ (ἐνθα O' εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἐλλείψεως τοῦ κερατοειδοῦς)

$\sigma\sigma' = \alpha' + \alpha'' - 3,6 = 12,4$ (ἐνθα $\sigma\sigma'$ εἶναι τὸ κέντρον κυρτότητος τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ).

Μετὰ ταῦτα εἰσέλθωμεν εἰς τὸ πρόβλημα ἡμῶν, ὅπερ κατωρθώσαμεν νὰ θέσωμεν ὡς ἐξῆς: τίς ἢ ἐσχάτη καὶ πλαγιωτάτη φωτεινὴ ἀκτὶς ἢ δυναμένη εἰσεῖ νὰ εἰσδύσῃ διὰ τοῦ φακοῦ εἰς τὸν βυθὸν καὶ εἰς τίνα ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὴν ἀντίθειον πλευρᾶν συναπτῆ τὸν ἀμφιβληστροειδῆ; Διότι ἡ ἀκτὶς αὕτη ὀρίζει τὸ ὄριον τῶν εἰσδυσσῶν εἰς τὸν βυθὸν ἀκτίνων καὶ ἐπομένως τὸ ὄριον τῆς ἐξῶθεν ὄρατῆς διαλάμπειως τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐπὶ παραδείγματι δὲ θέλωμεν ζητήσῃ τὸ ὄριον τοῦτο διὰ τὰς ἐκ τῶν ἐξῶ πλαγίως προσπιπτούσας ἀκτίνας.

Ῥίψωμεν νῦν βλέμμα ἐταστικὸν εἰς τὸ σχῆμα (Πίν. II, σχ. 5).

Ἐστω Δ τὸ ὄριον τοῦ διαφανοῦς μέρους ἐν τῇ ἐξωτερικῇ περιφερείᾳ τοῦ κερατοειδοῦς. Ἄγομεν ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου τὴν ἐφαπτομένην $\Delta\epsilon\epsilon'$ ἐπὶ τοῦ τόξου $\lambda\lambda$ ἀνήκοντος εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν τοῦ φακοῦ. Ἐὰν ἡ γραμμὴ αὕτη ὑποθεθῇ ὡς φωτεινὴ τις ἀκτὶς, ἔσεται ἡ τελευταία ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἢ δυναμένη νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν φακόν, διότι πᾶσα ἄλλη πέραν κειμένη διέρχεται πρὸ τοῦ φακοῦ καὶ διευθύνεται πρὸς τὴν ἀπέναντι πλευρᾶν τοῦ κερατοειδοῦς.

Ὅθεν ἀπαιτεῖται ἐν πρώτοις νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὴν θέσιν καὶ τὰς διαστάσεις τῆς ἐφαπτομένης ταύτης. Πρὸς τοῦτο δὲ ζητοῦμεν προηγουμένως τὴν γωνίαν τ , ἣν

σχηματίζει ἡ ἐπὶ τοῦ σημείου Δ τοῦ ἐλλειπτικοῦ τόξου $\Delta\kappa\Delta'$ φερομένη κάθετος (ΔE), γνωστὴ κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα. Ἡ γωνία τ , ἀνήκουσα τῷ ὀρθογωνίῳ $\Delta\Theta E$, δίδεται ἐκ τοῦ τύπου

$$\eta\mu. \tau = \frac{\Delta\Theta}{\Delta E} = 44^{\circ}, 5', 44''$$

Εἶτα σχηματίζομεν καὶ προσδιορίζομεν τὸ τρίγωνον $\sigma E\Delta$, ἐνθα γνωρίζομεν τὴν γωνίαν ($E = 135^{\circ}, 54', 16''$) ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γωνίας τ καὶ δύο πλευρὰς τὴν ΔE καὶ σE . Τὰς γωνίας μ καὶ μ' εὐρίσκομεν διὰ τῶν τύπων

$$\frac{1}{2}(\mu + \mu') = \frac{1}{2}(180 - \gamma\omega\nu. E) = 22^{\circ}, 2', 52'' = M.$$

$$\epsilon\phi. \frac{1}{2}(\mu - \mu') = \frac{E\Delta - \sigma E}{E\Delta + \sigma E} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} \gamma\omega\nu. E$$

$$= 5^{\circ}, 55', 51'' = N.$$

$$\delta\theta\epsilon\nu \mu = M + N = 27^{\circ}, 58', 43''$$

$$\text{καὶ } \mu' = M - N = 16^{\circ}, 7', 1''$$

τὴν δὲ πλευρᾶν $\sigma\Delta$ διὰ τοῦ τύπου

$$\sigma\Delta = \frac{E\Delta \eta\mu. \gamma\omega\nu. E}{\eta\mu. \mu} = 12,53$$

Ἀκολουθῶς ἄγομεν τὴν ἀκτίνα $\sigma\epsilon$ (α') εἰς τὸ σημεῖον ϵ τοῦ τόξου $\lambda\lambda$, ἥτοι κάθετον ἐπὶ τῆς ἐφαπτομένης $\Delta\epsilon$ καὶ σχηματίζομεν τὰ ὀρθογώνια τρίγωνα $\Delta\epsilon\sigma$ καὶ $\eta\epsilon\sigma$, ἐν οἷς, γνωρίζοντες τὰς πλευρὰς $\sigma\Delta$ καὶ $\sigma\epsilon$, εὐρίσκομεν τὴν γωνίαν $\sigma\Delta\epsilon$ ἐκ τοῦ τύπου

$$\eta\mu. \gamma\omega\nu. \sigma\Delta\epsilon = \frac{\sigma\epsilon}{\sigma\Delta} = 52^{\circ}, 55', 35''$$

τὴν γωνίαν $\Delta\sigma\epsilon = 37^{\circ}, 4', 25''$ ὡς συμπληρωματικὴν τῆς γων. $\sigma\Delta\epsilon$.

τὴν γωνίαν $\tau' = \gamma\omega\nu. \Delta\sigma\epsilon - \mu = 9^{\circ}, 5', 43''$, ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τόξον $1,59$ ὑπογμ. (ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{τόξον } \gamma\omega\nu. \tau' = \frac{2\alpha' \pi \times 9^{\circ}, 5', 43''}{360^{\circ}},$$

τὰς πλευρὰς $\Delta\epsilon$, $\epsilon\eta$ καὶ $\sigma\eta$ (ὑποτείνουσιν) ἐκ τῶν τύπων

$$\Delta\epsilon = \sigma\epsilon \epsilon\phi. \Delta\sigma\epsilon = 7,555 \text{ ὑπογμ.}$$

$$\epsilon\eta = \sigma\epsilon \epsilon\phi. \tau' = 1,60$$

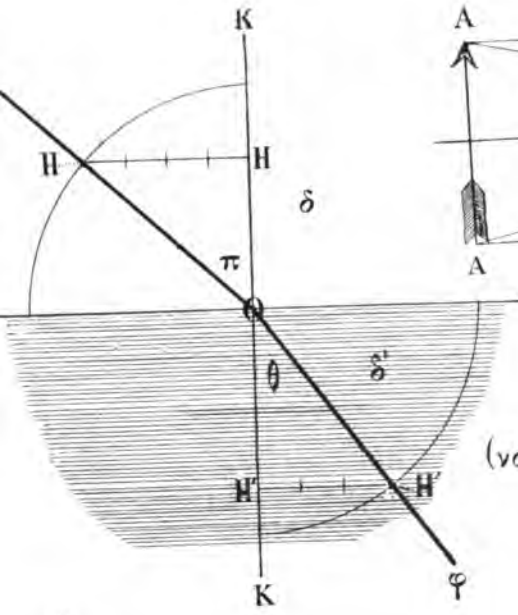
$$\sigma\eta = \frac{\eta\epsilon}{\eta\mu. \tau} = 10,13.$$

Ἴνα δὲ εὐρωμεν τὴν ἐξωτερικὴν ἀκτίνα ($\rho\Delta$), ἥτις, εἰσδύουσα εἰς τὸν πρόσθιον ὄαλακμον διὰ τοῦ σημείου Δ , ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐφαπτομένης $\Delta\epsilon$, ὑπολογίζομεν ὡς ἐξῆς.

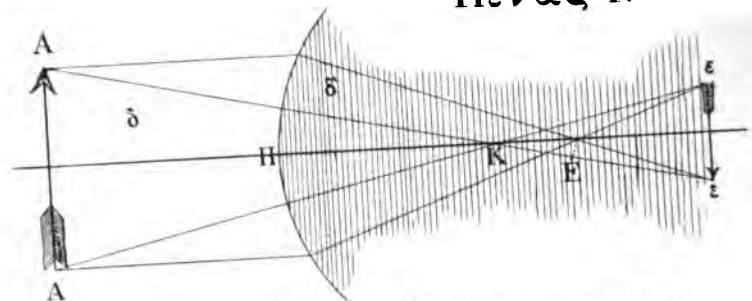
Ἡ ἐφαπτομένη σχηματίζει μετὰ τῆς καθέτου ΔE τοῦ σημείου Δ τὴν γωνίαν θ , ἥτις

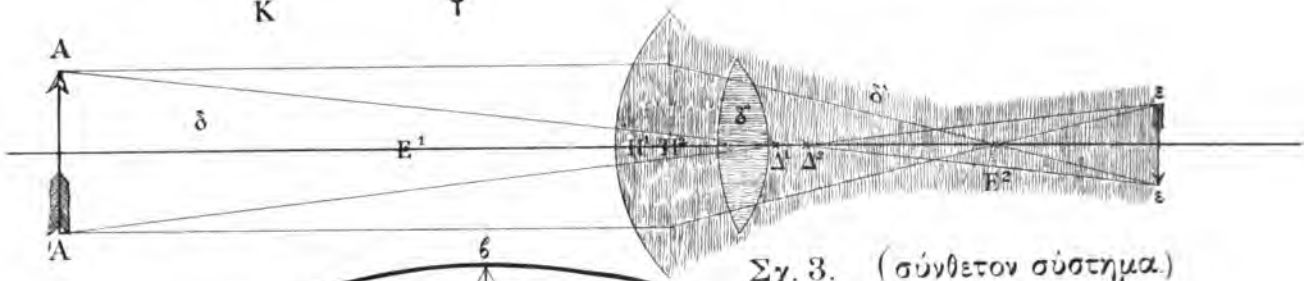
Πίναξ Ι.

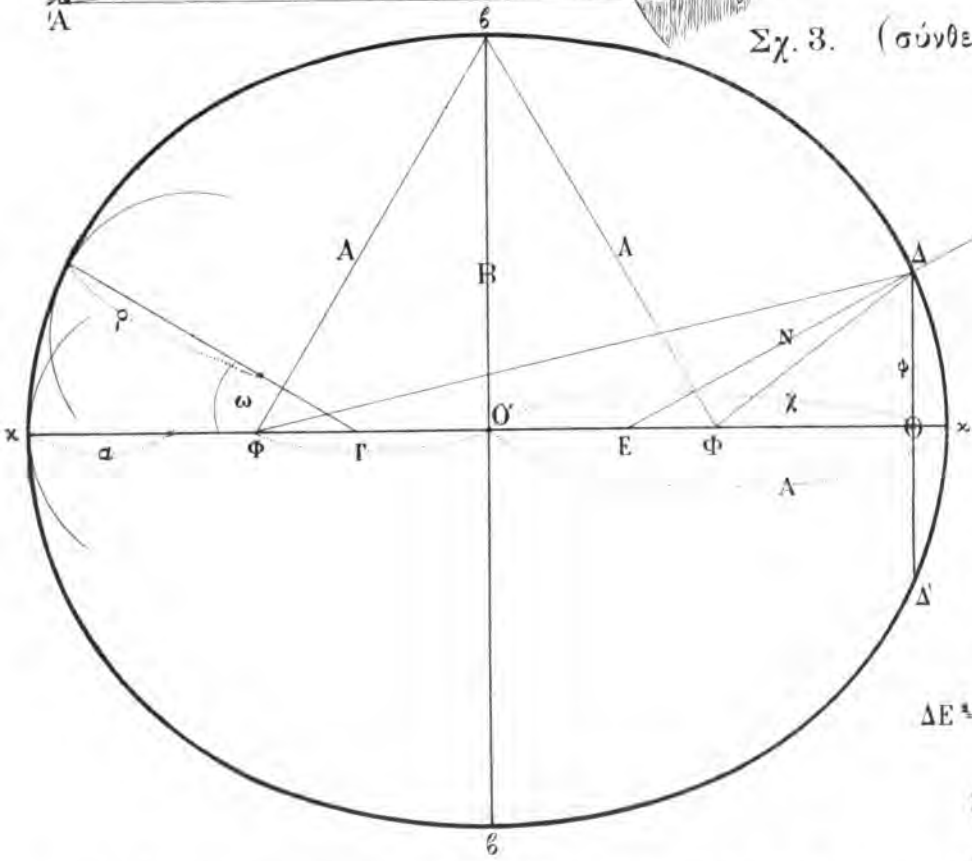
Σχ. 1.
(νόμος θλάσεως) $\delta = 1$ και $\delta' = \frac{4}{3}$
 $\frac{HH'}{HH} = \frac{\eta\mu \pi}{\eta\mu \theta} = \frac{\delta'}{\delta} = \frac{1/3}{1} = \frac{4}{3}$

Σχ. 2. (άπλουυν σύστημα)

Σχ. 3. (σύνθετον σύστημα)

$$B^2 = A^2 - \Gamma^2$$

$$\frac{\chi^2}{A^2} + \frac{\psi^2}{B^2} = 1$$

$$\chi = \pm \frac{A}{B} \sqrt{B^2 - \psi^2}$$

$$\alpha = A (1 - \varepsilon^2)$$

$$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 (1 - \frac{\alpha}{A})$$

$$\rho = \sqrt{\frac{A(1 - \varepsilon^2)}{1 - \varepsilon^2 \eta\mu^2 \omega^2}}$$

Σχ. 4. (Έλλειψις του κερατοειδούς εις 5 πλασίαν μεγέθυνσιν)

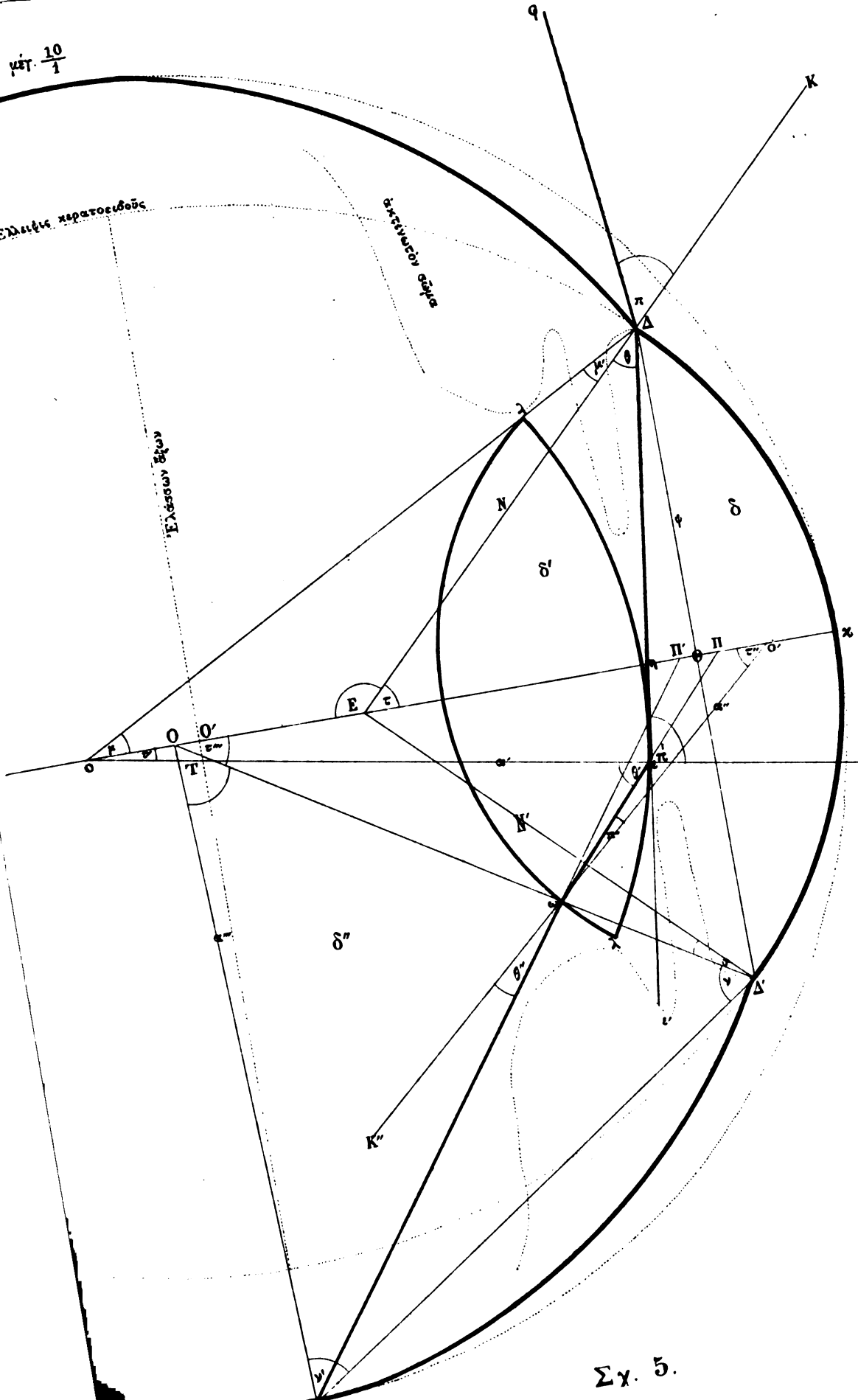
Σχετικοί
τύποι της έλλείψεως

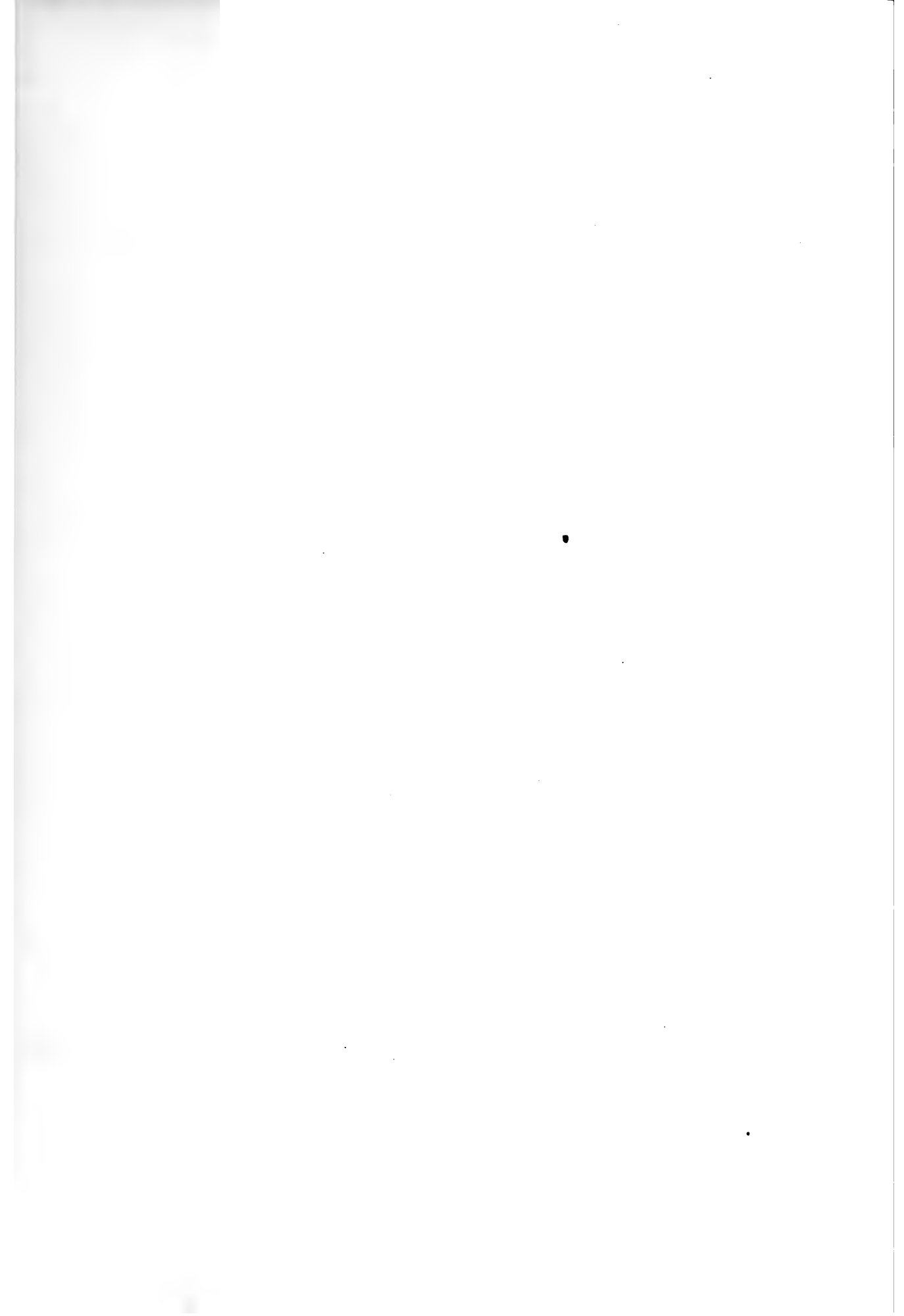
μέτ. $\frac{10}{1}$

Ἐλλειψ. κεραιτοειδῆς

ἀκτινωτὸν σῆμα

Ἐλάσσων ἕξων

θεωρητέα ως γωνία τῆς θλάσεως διὰ τὴν ἀκτίνα ρΔ, τὴν ταυτιζομένην ἐν τῷ προσθίῳ θλάμῳ μετὰ τῆς ἐφαπτομένης Δε. Μένει λοιπὸν νὰ προσδιορισθῇ ἐκ ταύτης καὶ ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως π, ἣν σχηματίζει ἐξωθεν ἢ ἐν λόγῳ ἀκτὶς μετὰ τῆς αὐτῆς καθέτου (Κ). Πρὸς τοῦτο δὲ ἔχομεν τὸν τύπον

$$\eta \mu. \pi = \delta \eta \mu. \theta,$$

ἐνθα γνωρίζομεν τὸ δ (δείκτην τῆς θλάσεως τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ) καὶ τὴν γωνίαν $\theta = \gamma \omega \nu. \sigma \Delta \epsilon - \gamma \omega \nu. \mu' = 36^{\circ} 48', 34''$.

$$^{\circ} \theta \eta \nu \gamma \omega \nu. \pi = 53^{\circ}, 12', 15''.$$

Ἐπειδὴ δὲ ἡ καθέτος ΔΕ σχηματίζει μετὰ τοῦ ὀπτικῆς ἀξονος γωνίαν $44^{\circ}, 5', 41''$, ἄρα ἡ ἐσχάτη ἀκτίς, ἥτις δύναται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν φακόν, σχηματίζει μετὰ τοῦ ὀπτικῆς ἀξονος γωνίαν $(53^{\circ}, 12', 15'' + 44^{\circ}, 5', 41'') = 97^{\circ}, 18', 28''$. Εἰσδύει δὲ αὕτη εἰς τὸν φακόν εἰς ἀπόστασιν 1,6 περίπου ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ κέντρου τῆς κόρης. Ἄρα καὶ κόρη διαστελλομένη πλέον τῶν $(2 \times \epsilon \eta) = 3,2$ ὑποχμ. κατὰ μέσον ὅρον οὐδὲν εὐρύνει τὰ ὄρια τῆς διακλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ, ἀλλ' αὐξάνει ἀπλῶς τὴν ἐντασιν τοῦ φωτισμοῦ τῆς φωτιζομένης μοίρας αὐτοῦ. Ἴδωμεν νῦν τὴν συνέχειαν τῆς ἐφαπτομένης φωτεινῆς ἀκτίνος ἐν τῷ φακῷ (εω) καὶ περαιτέρω (ωφ'). Ἐν πρώτοις εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἀφοριστικὴ αὕτη ἀκτίς ἐν τῷ φακῷ προσδιορίζεται ὑπὸ τῆς γων. τῆς θλάσεως θ'. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γωνία τῆς προσπτώσεως π' εἶναι 90° , ἡ γωνία θ' θέλει ἔχει τὴν ἀξίαν τῆς ὀριμῆς γωνίας τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὸ ὑδατώδες ὑγρὸν καὶ ἐκ τοῦ σχετικοῦ τύπου $\frac{\eta \mu. \pi'}{\eta \mu. \theta'} = \frac{\delta'}{\delta}$ τῆς θλαστικότητος τοῦ φακοῦ ὡς πρὸς τὸ ὑδατώδες ὑγρὸν (ἐνθα δ δείκτης τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ καὶ δ' δείκτης τῶν μεσικίων σπιχάδων τοῦ φακοῦ), ἀντικαθισταμένου τοῦ $\eta \mu. \pi'$ διὰ τῆς μονάδος. ἴτοι: τῆς ἀξίας τοῦ $\eta \mu. 90^{\circ}$, εὐρίσκεται ἡ ἀξία τῆς γωνίας ταύτης:

$$\theta' = \frac{\delta}{\delta'} = \frac{1,3365}{1,41} = 71^{\circ}, 25', 8''.$$

Ὅρισθείσης οὕτω τῆς διευθύνσεως τῆς ἀφοριστικῆς ἀκτίνος ἐν τῷ φακῷ, ὑποθέσωμεν ὅτι συναντᾷ αὕτη τὴν ὀπίσθιαν ἐπιφανείαν τοῦ φακοῦ κατὰ τὴν διεύθυνσιν εω εἰς τι σημεῖον ω καὶ προεκβάλωμεν τὴν γραμμὴν ω ε πρὸς

τὸν ὀπτικὸν ἀξονα μέχρι τοῦ σημείου Π. Τότε σχηματίζεται τὸ τρίγωνον ηεΠ, ἐν ᾧ γνωρίζομεν τὴν πλευρὰν εη καὶ τὰς τρεῖς γωνίας:

$\eta \eta \epsilon (= 99^{\circ}, 5', 43'')$ ὡς ἴσην πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν γων. τ' καὶ οεη (διότι ἀμφοτέρω τὰ ποσὰ σχηματίζουν διὰ ὁρθῆς μετὰ τῆς γων. οηε),

$\eta \epsilon \Pi (= 90 - \theta' = 18^{\circ}, 34', 52'')$ ὡς ἴσην τῇ κατὰ κορυφὴν γων. ωεε' συμπληρωματικῇ τῆς γων. θ' καί

$$\eta \Pi \epsilon = 180 - (\eta \eta \epsilon + \eta \epsilon \Pi) = 62^{\circ}, 19', 25''.$$

$$^{\circ} \theta \eta \nu \eta \Pi = \frac{\epsilon \eta \eta \mu. \eta \epsilon \Pi}{\eta \mu. \eta \Pi \epsilon} = 0, 576$$

$$\text{καὶ } \epsilon \Pi = \frac{\epsilon \eta \eta \mu. \Pi \eta \epsilon}{\eta \mu. \eta \Pi \epsilon} = 1, 785.$$

Ἄγομεν νῦν τὴν καθέτον ο'ω (α') εἰς τὸ σημεῖον ω τῆς προσπτώσεως τῆς ἀκτίνος εω καὶ σχηματίζομεν οὕτω τὸ τρίγωνον Πωο', ἐν ᾧ γνωρίζομεν δύο πλευράς, τὴν ο'ω (ἀκτίνα τῆς ὀπίσθιας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ) καὶ τὴν Πωο' ($= \sigma \sigma' - (\sigma \eta + \eta \Pi) = 1, 695$) καὶ μίαν γωνίαν ο'Πω ($= 180 - \eta \Pi \epsilon = 117^{\circ}, 40', 35''$) ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γων. ηΠε.

Ἐνθα εὐρίσκεται ἡ γωνία Πωο' (γων. τῆς προσπτώσεως π'') διὰ τοῦ τύπου

$$\eta \mu. \gamma \omega \nu. \Pi \omega \sigma' = \frac{\sigma' \Pi \eta \mu. \sigma' \Pi \omega}{\sigma' \omega}$$

$$= 14^{\circ}, 30', 10''.$$

$$\text{καὶ ἡ γων. } \tau'' = 180^{\circ} - (\sigma' \Pi \omega + \gamma \omega \nu. \pi'') = 47^{\circ}, 49', 15''.$$

$$\eta \delta \epsilon \text{ πλευρὰ } \omega \Pi = \frac{\Pi \sigma' \eta \mu. \Pi \sigma' \omega}{\eta \mu. \Pi \omega \sigma'} = 5, 02.$$

Διὰ τῆς γωνίας τῆς προσπτώσεως π'' εὐρίσκομεν τὴν γωνίαν τῆς τελευταίας θλάσεως θ'' ἐκ τοῦ τύπου $\frac{\eta \mu. \pi''}{\eta \mu. \theta''} = \frac{\delta''}{\delta}$ (ἐνθα δ' δείκτης τοῦ φακοῦ καὶ δ'' δείκτης τοῦ ὑελώδους σώματος), ὅθεν

$$\eta \mu. \theta'' = \frac{\eta \mu. \pi'' \delta'}{\delta''} = 15^{\circ}, 17', 58''.$$

Διὰ τῆς γωνίας θ'' λοιπὸν ὀρίζεται ἡ τελικὴ διεύθυνσις τῆς ἐν λόγῳ ἀκτίνος. Ἴδωμεν νῦν ποῦ συναντᾷ τὸ τοίχωμα τοῦ βολβοῦ. Ὑποθέσωμεν δέ, ὅτι ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν ωφ' καὶ ἐφθασεν εἰς τι σημεῖον φ' τοῦ τοιχώματος τούτου. Ὅταν προεκβάλωμεν τὴν γραμμὴν ταύτην ωφ' πρὸς τὸν ὀπτικὸν ἀξονα μέχρι τοῦ σημείου Π' καὶ ἐνώσωμεν τὸ σημεῖον φ' μετὰ τοῦ κέντρου τοῦ βολβοῦ Ο διὰ τῆς ἀκτίνος

Ο ρ', σχηματίζονται ἀμέσως δύο νέα τρίγωνα, τὸ μικρὸν Π'ωο' καὶ τὸ μέγα Π'Ορ'.

Ἐν τῷ πρώτῳ γνωρίζομεν τὴν πλευρὰν ωο' (ἀκτίνα α'') καὶ δύο γωνίας, τὴν γων. τ'' καὶ τὴν γων. Π'ωο' ὡς ἴσην τῇ κατὰ κορυφὴν γωνίᾳ θ''.

Ὅθεν

$$\begin{aligned} \text{γων. } \omega \Pi' \sigma' &= 180^\circ - (\tau'' + \text{γων. } \Pi' \omega \sigma') \\ &= 116^\circ, 52', 47'' \end{aligned}$$

$$\text{καὶ } \Pi' \sigma' = \frac{\omega \sigma' \text{ ἡμ. } \theta''}{\text{ἡμ. } \omega \Pi' \sigma'} = 1,775.$$

Ἐν τῷ δευτέρῳ τριγώνῳ δύο πλευράς, τὴν Ορ' (ἀκτίνα α''')

καὶ ΟΠ' (= οο' — (οΟ + Π'σ')) = 9,025)

$$\begin{aligned} \text{καὶ τὴν γων. } \text{ΟΠ}'\rho' &= 180^\circ - \omega \Pi' \sigma' \\ &= 63^\circ, 7', 13'' \end{aligned}$$

ὡς παραπληρωματικὴν τῆς γων. ωΠ'σ'.

Ὅθεν εὐρίσκομεν τὴν γων. Ορ'Π' ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{ἡμ. } \text{Ορ}'\Pi' = \frac{\text{ΟΠ}' \text{ ἡμ. } \text{ΟΠ}'\rho'}{\text{Ορ}'} = 42^\circ, 4', 25''$$

καὶ τὴν γων. ρ'ΟΠ' = 180° — (ΟΠ'ρ' + Ορ'Π') = 74°, 48', 22''.

Μένει τέλος νὰ προσδιορίσωμεν τὴν γωνίαν Τ, ὅπως προσδιορίσωμεν τὴν χορδὴν ρ'Δ' ἢ τὸ ὁμώνυμον τόξον.

Πρὸς τοῦτο συνδέομεν δι' εὐθείας τὸ κέντρον Ο τοῦ βολβοῦ μετὰ τοῦ σημείου Δ', ὅπερ εἶναι τὸ ὄριον τῆς διαρκνοῦς μοίρας τοῦ κερατοειδοῦς, καὶ σχηματίζομεν τὸ τρίγωνον ΟΕΔ'. Ἐν τούτῳ δὲ γνωρίζομεν δύο πλευράς, τὴν Δ'Ε (κάθετον ἐπὶ τοῦ ἑλλειπτικοῦ σημείου Δ' καὶ ἴσην περίπου τῇ ΔΕ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς) = 8,45 καὶ τὴν ΟΕ = Οκ — Εκ = 3,4 καὶ τὴν περιεχομένην ὑπ' αὐτῶν γωνίαν ΟΕΔ' (ἴσην τῇ ἰσοτίμῳ γωνίᾳ Ε) = 135°, 54', 16''.

Τὰς γωνίας τ''' καὶ σ εὐρίσκομεν διὰ τῶν τύπων $\frac{1}{2}(\tau''' + \sigma) = \frac{1}{2}(180 - \text{ΟΕΔ}') = 22^\circ, 2', 52'' = M$

$$\text{ἔρ. } \frac{1}{2}(\tau''' - \sigma) = \frac{\text{ΕΔ}' - \text{ΟΕ}}{\text{ΕΔ}' + \text{ΟΕ}} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} \text{ ΟΕΔ}' = 9^\circ, 47', 35'' = N$$

$$\text{ὅθεν γων. } \tau''' = M + N = 31^\circ, 50', 27''$$

$$\text{καὶ γων. } \sigma = M - N = 12^\circ, 15', 17''$$

τὴν δὲ πλευρὰν ΟΔ' διὰ τοῦ τύπου

$$\text{ΟΔ}' = \frac{\text{ΕΔ}' \text{ ἡμ. } \text{ΟΕΔ}'}{\text{ἡμ. } \tau'''} = 11,15.$$

Τέλος ἐκ τοῦ τριγώνου ρ'ΟΔ', ἐν ᾧ γνωρίζομεν τὰς δύο πλευράς Ορ' καὶ ΟΔ' καὶ τὴν

περιεχομένην ὑπ' αὐτῶν γωνίαν Τ (= γων. Π'Ορ' — τ''' = 42°, 57', 55''), προσδιορίζομεν τὴν τε χορδὴν ρ'Δ' καὶ τὸ ὁμώνυμον τόξον.

Τὸ μὲν τόξον εὐρίσκεται ἀμέσως ἐκ τοῦ τύπου

$$\text{τόξ. } \rho' \Delta' = \frac{(\text{ΟΔ}' + \text{Ορ}') \pi \text{ γων. } T}{360^\circ} = 8,7 \text{ ὑπομ.}$$

Ἡ δὲ χορδὴ, ἀποῦ εὐρεθῶσι προηγουμένως αἱ παρακείμεναι γωνίαι ν' καὶ ν, διὰ τῶν τύπων $\frac{1}{2}(\nu + \nu') = \frac{1}{2}(180^\circ - T) = 68^\circ, 31' = M$

$$\text{καὶ ἔρ. } \frac{1}{2}(\nu - \nu') = \frac{\text{Ορ}' - \text{ΟΔ}'}{\text{Ορ}' + \text{ΟΔ}'} \text{ συνεφ. } \frac{1}{2} T = 5^\circ, 21', 22'' = N$$

$$\text{ἐξ ὧν } \nu = M + N = 73^\circ, 52', 25''$$

$$\nu' = M - N = 63^\circ, 9', 41''$$

$$\text{τότε δὲ ἡ χορδὴ } \rho' \Delta' = \frac{\text{Ορ}' \text{ ἡμ. } T}{\text{ἡμ. } \nu} = 8,5 \text{ ὑπομ.}$$

Τοιαύτην λοιπὸν εὐρίσκομεν κατὰ μέσον ὄρον τὴν πορείαν τῆς ἐσχάτης εἰσδουούσης εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀκτίνος (ρΔεωρ') καὶ τὴν ἀπόστασιν τοῦ ὀρίου τοῦ φωτιζομένου ἀμφιβληστροειδοῦς ἀπὸ τῆς περιφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς (τόξ. ρ'Δ').

Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι τὸ ἐσχάτον τοῦτο σημεῖον τοῦ βυθοῦ ρ' φωτίζεται κατ' εὐθείαν ἐξωθεν διὰ μόνης τῆς ὁδοῦ ταύτης καὶ ἀπαξ φωτισθὲν δύναται νὰ ἐκπέμψῃ φωτεινὰς ἀκτίνας πρὸς τὰ ἐκτός, διότι ὡς ἐπιφανεία ἀνωμαλὸς ὑπὸ ὀπτικὴν ἔποψιν ἀντανάκλαξ τὰς προσπεσούσας φωτεινὰς ἀκτίνας κατ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ὅθεν πολλὰ τούτων προσπίπτουσιν ἐπὶ τῆς ὀπίσθιας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀκτίνων τούτων πάλιν ὄσαι μὲν προσπίπτουσι πέραν τοῦ σημείου ω, ἐξερχόμεναι τοῦ φακοῦ, καὶ ἂν τὸ κατορθώσωσι, διευθύνονται πρὸς τὸ ἀπέναντι ἀδιάρανες τοίχωμα τοῦ βολβοῦ πέρα τοῦ διαρκνοῦς ὀρίου Δ τοῦ κερατοειδοῦς ὄσαι δὲ προσπίπτουσιν ἐντεῦθεν τοῦ σημείου ω, δὲν δύναται νὰ ἐξέλθωσι τοῦ φακοῦ ὑφιστάμεναι τὴν ὀλικὴν ἀντανάκλασιν ἐν τῷ φακῷ. Ἄρα ἐξέρχονται μόναι αἱ προσπίπτουσαι εἰς τὸ σημεῖον ω, τότε δὲ πορεύονται κατ' ἀνάγκην τὴν ὁδὸν ωεΔρ' ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἀναδύουσι πρὸς τὰ ἐκτός καθ' ἣν διεύθυνσιν εἰσέδυσαν. Ἡ μόνη λοιπὴ διαφορά μετὰξὺ τῶν εἰσδουούσων καὶ ἀναδουούσων κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκτίνων εἶναι, ὅτι αἱ τελευταίαι εἰσι κατὰ πολὺ ὀλιγοριθμότεραι:

των πρώτων¹. Επίσης οὐδεμία ἀκτίς, ἀναχωρούσα ἐξ οἰουδήποτε σημείου τοῦ βυθοῦ ἐντεῦθεν τοῦ ὀρίου φ' κειμένου, δύναται νὰ ἀναδύσῃ ἐκ τοῦ διακρονοῦς κερατοειδοῦς, διότι, καὶ ἂν κατορθώσῃ νὰ διεξέλθῃ τὸν φακόν, θέλει: διευθυνθῆ πρὸς τὸ ἀδιαφανές τοίχωμα τῆς προσθίας μοίρας τοῦ βολβοῦ ἔμπροσθεν ἢ ὀπισθεν τῆς ἱρίδος καὶ πάντοτε πέρα τοῦ διακρονοῦς ὀρίου Δ τοῦ κερατοειδοῦς.

Παρατηρεῖ τις ἐπίσης, ὅτι κατὰ τὸν φωτισμὸν τοῦτον, ἂν ἡ εἰς τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα ἀντιστοιχοῦσα μοῖρα τοῦ σκληρωτικοῦ δὲν φωτίζεται, αἰτία δὲν εἶναι μόνον τὸ ἀδιαφανές τῶν βλεφαρικών προβολῶν, ἀλλὰ πλὴν τούτου ὑπάρχει καὶ τὸ ὅτι τὸ φῶς ὑφ' οἰουδήποτε κλίσειν οὐδὲως φθάνει μέχρι τῶν προβολῶν τούτων.

Ἐνεκα δὲ τῆς ταυτότητος τῶν τε ὀφθαλμοσκοπικῶν καὶ τῶν τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ ὀρίων, ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αἱ διακρομάνσεις τῶν ὀρίων τῆς τελευταίας βαινουσιν ἐκ παραλλήλου καὶ ἰσοβαθμῶς μετὰ τῶν πρώτων ἐν τοῖς διακροοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἄλλως τε τούτο καὶ πειραματικῶς ἀπεδείχθη ὑφ' ἡμῶν· τουτέστιν ἐξετελέσαμεν τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ δι' ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου λίσαν κοίλου (τοῦ Ἀναγνωστάκη) καὶ τῆ συνδρομῆς ἑτέρου ὀφθαλμολόγου διαπαζάνας τὸ πείραμα ὡς ἐξῆς: τοῦ πειρατιζομένου ὀφθαλμοῦ διευθυνομένου πρὸς τὰ ἐξῶ καὶ τῆς λυχνίας τεθείσης ὀπισθεν καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς κεφαλῆς, ὁ μὲν τῶν ἐξεταζόντων καθήμενος ἀπέναντι τοῦ κροτάφου τοῦ ἐξεταζομένου ἐξετελεῖ τὸν πλάγιον φωτισμὸν διὰ τοῦ κοίλου κατόπτρου, ἐπιζητῶν ταυτοχρόνως νὰ παρακολουθῆ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν πεδῖον μέχρι τοῦ τελευταίου ὀρίου τῆ βοθηεῖς καὶ φακοῦ, εἰδοποιῶν δὲ τὸν ἕτερον ἄμ.φ.φθάνειν εἰς τὸ ἐν λόγῳ ὄριον, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἐξεταζόντων παρακολουθεῖ τὸ διὰ τοῦ τρόπου τούτου παραγόμενον φαινόμε-

νον τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ μέχρις ἐκλείψεως αὐτοῦ, ἔτοιμος νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν συνάδελφον· διὰ τοιούτων λοιπὸν πειραμάτων ἐπέστημεν ἰδίους ὀφθαλμοῖς περὶ τῆς ταυτότητος τῶν δύο ὀρίων. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν μάλιστα, ὅτι ἐν τῷ πειράματι τούτῳ ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέταση ἐγένετο ὑπὸ δυσμενεῖς ὄρους, διότι κατὰ τὴν πλαγίαν ταύτην θέσιν τοῦ βολβοῦ ἐν τῷ ἐξῶ κωνῶ ἡ δίοψις τῆς κόρης καὶ τοῦ περιφερικοῦ βυθοῦ κωλύεται σπουδαίως ὑπὸ τῶν βλεφαρῶν καὶ τῶν βλεφαρίδων. Ἐνῶ κατὰ τὴν συνήθη ὀφθαλμοσκοπίαν τῆς περιφερείας τοῦ βυθοῦ οἱ ὄροι εἶναι εὐνοϊκώτεροι, διότι, τοῦ βολβοῦ στρεφομένου πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐξεταζομένου τμήματος τοῦ βυθοῦ, ἡ κόρη καὶ ἡ γρήσιμος περιφέρεια τοῦ κερατοειδοῦς κεῖνται ἐλεύθεραι ἐν τῷ μέσῳ τῆς σχισμῆς τῶν βλεφαρῶν καὶ ἐπομένως ἡ δίοψις τοῦ βυθοῦ γίνεται πληρστέρα.

Ἐὰν δὲ τῆ βοθηεῖς μεγεθυντικοῦ φακοῦ ἐπεκταθῆ ἐν ὠρισμένῳ τινὶ ὀφθαλμῷ τὸ ὄριον τῆς διαλάμφσεως, ὡς λέγει ὁ Druault¹, χάρις

1. Τελευταίως ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Archives d'Ophthalmologie (Novembre 1898, p. 685) ὑπὸ τοῦ Druault μελέτη περὶ τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ, ἐνθα ἀναφέρεται μὲν ποικιλία ἀποστάσεων τοῦ ὀρίου τῆς διαλάμφσεως ἐπὶ τῆ βάσει μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἀπλῶν ἐξωτερικῶν καταμετρήσεων, ἀλλ' οὐδαμῶς γίνεται λόγος πῶς ἐγένοντο οἱ ὑπολογισμοὶ ἢ αἱ καταμετρήσεις, διὸ καὶ οὐδὲν ἐδιδάχθημεν. Ἐπειδὴ δὲ εἴχομεν περατώσει τὴν ἡμέτεραν μελέτην, ἤτοιμαζόμεθα ἤδη ν' ἀνακοινώσωμεν αὐτὴν ὡς πρωτότυπον ὅλως. Ἄλλ' αἴφνης, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τῆς βιβλιογραφίας τοῦ Druault, ἀνεκαλύψαμεν καὶ ἄλλην μελέτην, τὴν τοῦ Grönouw (ἐν Graefe's Archiv, 1889, XXXV, 3, S. 29) «Wo liegt die vordere Grenze des Ophthalmoskopisch sichtbaren Augenhintergrundes?», ἄφην ἰδιαίτερας μνείας. Διότι, εὐρόντες αὐτὴν πρὸ δεκαημερίας, ἐπὶ τούτῳ δὲ χάριτας ὀφείλομεν τῷ προμηθεύσαντι ἡμῖν ἀξιοτίμῳ συναδέλφῳ κ. Γαβροηλίδῃ, εἶδομεν ὅτι ὁ Grönouw, μελετήσας τὸ ζήτημα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ ὀδηγίαν τοῦ πειρανοῦς καθηγητοῦ Fürster, ἔλυσεν αὐτὸ ἐπὶ τῆ βάσει τῶν αὐτῶν περιπτῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀπέψαμεν, ἂν καὶ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ἤκολούθησεν ὀλίγον τι ἀλλοίαν ὁδόν, ἐπιζητήσας μάλιστα διὰ συνδυασμῶν τῶν διαφορῶν τριγωνομετρικῶν δεδομένων νὰ ἐξαγάγῃ γενικὸν τινα τύπον γρησιμοποίησιμον ἐν παντί τυγχόντι ὀφθαλμῷ πρὸς μαθηματικὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἐν λόγῳ ὀρίου, δεδομένων ἐκείτου δι' ἀμέσων καταμετρήσεων τῶν κυρίων

1. Ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι διὰ τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν δίοψιν δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη ποσότης ἀναδουσοῦν ἀκτίνων, ὅπως τούτο εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν διαλάμφσιν τοῦ σκληρωτικοῦ ἀκριβοῦς δὲ διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ὀφθαλμοσκοπικοῦ φωτισμοῦ ἀναδουσοῦν ἀρκεταὶ ἀκτίνες ὅπως ὁ ἀμφοβληστροειδῆς τοῦ παρατηρητοῦ ἀντιληφθῆ τῶν λεπτομερειῶν τῆς ἐγχατιᾶς τοῦ βυθοῦ.

εις τὴν συγκέντρωσιν μείζονος ἀριθμοῦ πλαγίως προσπισπτουσῶν ἀκτίνων καὶ τὴν εὐνοϊκὴν διέυθυνσιν τοῦ οὕτω σχηματιζομένου φωτεινοῦ κώνου, τὸ αὐτὸ θέλει συμβῆ καὶ διὰ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον, διότι καὶ ἐν τῇ ὀφθαλμοσκοπικῇ ἐξετάσει ὑπάρχουσιν οἱ αὐτοὶ εὐνοϊκοὶ παράγοντες, χάρις εἰς τὸ κοῖλον κάτοπτρον καὶ τὸν φακόν».

Γαβριηλίδης.— Γνωρίζω καλῶς, ὅτι ὁ κ. Ἰατροπούλος μόνος ἐπιχειρήσας νὰ λύσῃ τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα, ἔφερεν αὐτὸ εἰς πέρας χάρις νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ Gröppow.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΛΖ'

30 Δεκεμβρίου 1898.

Προεδρία Μ. ΨΑΜΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Τράντας** παρουσιάζει πάσχοντα ἐξ ὑποχύματος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ ὅπως ἐπιδειξίῃ ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοῦ παράγεται σαφέστατα τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄριον ταύτης κεῖται ἐγγύτερον τῇ κερατοειδεῖ ἢ ὅσον κοινῶς πιστεύεται.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρουσιάζει διπλοκαρπίδα double éringle ἐστρεβλωμένην τρι-

στοιχείων τοῦ βολβοῦ. Οὗ ἤττον συγκρίναντες πρὸς αὐτὴν τὴν ἡμετέραν λύσιν, σκοποῦσαν ἀπλῶς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὀρίου τούτου ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἔγοντος πάσας τὰς διατάξεις κατὰ μέσον ὄρον, εὔρομεν ὅτι δὲν ἐκέρδητε πολὺ ὁ Gröppow διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι οἱ τύποι αὐτοῦ εἰσιν ἐπίσης πολλαπλοὶ καὶ δι' αὐτῶν ἀπαιτεῖται ὁ αὐτὸς περίπου κόπος πρὸς προσδιορισμὸν τοῦ ἐν λόγῳ ὀρίου ὅσον καὶ διὰ τῶν ἡμετέρων ὑπολογισμῶν. Πύγαριστῆθμεν δὲ ἰδόντες ὅτι, εἰ καὶ ἀνελάβομεν τὴν λύσιν τοῦ περιπλόκου τούτου θέματος ὑπὸ ὄρους πολλῶν δυσμενεστέρους, ἠκολουθήσαμεν ἐπίσης καλὴν ὁδὸν καὶ ἔσχομεν ἀποτέλεσμα ἀσφαλές. Ἔγχομεν μάλιστα νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις ὑπολογισμοῖς ὑπάρχει καὶ μείζων ἀκρίβεια, διότι καὶ τὸ ἐλλειψοειδὲς τοῦ κερατοειδοῦς ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ φακοῦ μικρὰν διαφοράν ὀλίγως δὲ παρελείψαμεν, τὴν δὲ ἀπόστασιν τοῦ ὀρίου (φ') ἐδώκαμεν εἰς τε κορδὸν καὶ τόξον. Διὸ ἐκρίναμεν οὐχὶ ἀποσκοποῦν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνακρινώσεως ταύτης.

γανικῶς ἢ μᾶλλον εἰς σχῆμα 4, ἦν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς οὐροδόχου κύστεως νεάνιδος ζοετοῦς, διευρύνας ὀλίγον τὴν οὐρήθραν διὰ διαστολέας.

II. Κελαϊδίνης.— Ἀναγκαῖον νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν, ἦν ἐπιδεικνύουσιν οἱ γονεῖς ὡς πρὸς τὴν ἀπολύμανσιν τῶν ἐνδυμάτων, ἐπίπλων κτλ. κατόπιν μολυσματικῶν νόσων, ἧτις τελευταῖον ἐγένετο αἰτία τοῦ θανάτου δύο παιδίων. Δυστυχῶς καίτοι ἐν τρισὶ σημείοις τῆς Πρωτευούσης ὑπάρχει πλήρης ὑπηρεσία ἀπολυμάνσεως, οἱ γονεῖς ἀποφεύγουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὰς εὐκολίας ταύτας. Ἐν Ταταούλοις τελευταίως προσεβλήθησαν ἐκ διφθερίτιδος τὸ ἐν μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ ἄλλου πέντε τέκνα οἰκογενείας τινός, καὶ μάλιστα φαρμακοποιοῦ. Παρὰ δὲ τὰς θερμὰς ἐκ μέρους τῶν ἰατρῶν παραστάσεις ὅπως ἀπολυμαίνανται ἐπιμελῶς μετὰ τὴν ἴασιν ἐκάστου τὰ μεμολυσμένα ἐπιπλά καὶ διαμάτια μόλις μετὰ τὸ πρῶτον παιδίον ἐγένετο ἀπλῆ τις διὰ ραντίσματος ἀπολύμανσις. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, δεῦτερον καὶ τρίτον διέφυγον τελείως τὸν κίνδυνον διὰ τῆς δι' ἐνέσεων θεραπείας, τὸ τέταρτον ὅμως, καίτοι βελτιωθὲν ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς, κατελήφθη δυστυχῶς αἴφνης ὑπὸ πνευμονίας διφθεριτικῆς καὶ ἀδύνατον ἀπέβη νὰ σωθῆ. Τότε προσβάλλεται καὶ τὸ πέμπτον, ὅπερ ἔνεκα τῆς βαρυτάτης μορφῆς τῆς νόσου ἐπίσης δὲν ἐσώθη. Εἶναι φανερόν ὅτι, ἐὰν ἐγένετο ἡ τακτικὴ ἀπολύμανσις, δὲν ἦθελον προσβληθῆ τὸ μάλιστα τὰ τελευταῖα παιδιά καὶ οὕτως ἦθελον διαρῆγει ἀσφαλῶς τοὺς ὄνυχας τοῦ θανάτου. Οὐδεμίαν λοιπὸν ἀμφιβολίαν ὅτι τὰ ἀτυχῆ ταῦτα πλάσματα ἐγένοντο θύματα τῆς ἀμελείας τῶν γονέων καὶ οὐδὲν πλέον. Παρόμοια περιστατικά εἶδομεν καὶ ἄλλοτε οὐκ ὀλίγα. Ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ κινήσω τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιον τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπως ζητηθῆ τρόπος τις πρὸς φρετισμὸν τοῦ κοινοῦ περι τοῦ ἐπαπειλοῦντος αὐτὸ κινδύνου καὶ πρὸς ἄρσιν τῆς παρ' ἡμῖν ἐπικρατούσης εἰσέτι ἀδιαφορίας διὰ τὴν ἀπολύμανσιν.

Ὁ κ. **Τράντας** φρονεῖ ὅτι ὁ συντελεστικὸς

κάτερος εις τούτο τρόπος είναι ή δημοσιογραφία.

Ο κ. Θ. Ακροτορίδης φρονεί ότι, επειδή ή Επιτροπή δέν επιτρέπει την δημοσίευσιν τών Πρακτικών έν έκτάσει και εις τρόπον ώστε να φατισθή τó κοινόν, βά ήτο καλλίτερον ν' ανατεθή εις τά μέλη όπως ποιήσονται δημόσια μαθήματα σχετικά, άτινα βά δημοσιευθώσι κατόπιν διά τού τύπου. Τó καλλίτερον βεβαίως είναι, λέγει, να ειδοποιώσιν έν καιρώ οί συναδέλφου εις την διοικητικήν άρχην όπως αυτή επιβάλη πλέον την απολύμανσιν.

Κελαϊδίτης. — Έχων ύπ' όψιν την σκέψιν τού κ. Τράντα, πρό πολλού είχόν αποταθή εις δημοσιογράφους έκθέταν τά προειρημένα, όπως εισαχθή τó ζήτημα εις την δημοσιογραφίαν, αλλά μέχρι τούδε ούδέν είδον. Όσον άφορῃ την καταμήνυσιν εις την Αρχήν έκ μέρος τών ιατρών, τούτο γίνεται βεβαίως και ύπ' ήμών και υπό πάντων τών συναδέλφων, επίσης και ή Αρχή σπεύδει προθυμοτάτη όπου προσκαλείται, αλλά δυστυχώς και πάλιν ούδέν τελεσφόρον γίνεται, διότι οί διαφερόμενοι άκριβώς είναι δυσπρόσιτοι και άπρόθυμοι, τείνουσι δέ ν' αποφύγασιν παντοιοτρόπως την όχληράν δήθεν δι' αυτούς επίσκεψιν τών απολυμαντήρων. Συχνότατα δέν δίδουσι πρός απολύμανσιν τά ένδύματα τού παθόντος και τά σχετικά έπιπλα, αλλά μόνον περιττά τινα άντικείμενα. Βλέπετε λοιπόν ότι τó αίτιον κείται άλλαχού, ήτοι παρά τῶ λαῶ μόνον.

Βραχάμης. — Νομίζω και εγώ ότι ό Σύλλογος έχει τó βήμα ελεύθερον εις δημόσια μαθήματα παντός είδους και έπομένως πολλά τών μελῶν δύνανται περι τοούτων θεμάτων να ποιήσονται διαλέξεις.

Πρόεδρος. — Βεβαίως τó ζήτημα είναι λίαν σπουδαίον, διότι καθ' έκαστην βλέπομεν τοιαύτα δυστηχήματα έν τῇ πράξει ήμών. Πρέπει όμως και έκαστος ήμών κατ' ίδίαν να προσπαθή εις την διάδοσιν τοούτων γνώσεων. Ένδυμοῦμα κύριον λίαν καλῶς ανατεθραμμένον, αλλά δυστροποῦντα πολύ διά την απολύμανσιν τούτον μόλις και μετά κόπον καταρθά-

σαμεν να καταπέσωμεν όπως έκτελέση αυτήν. Φαίνεται ότι παρ' ήμιν ή τοιαύτη ανατροφή εισέτι λείπει, εις ήμάς δέ αποκείται να συντελέσωμεν εις ἄρσιν παλαιῶς δεισιδαιμονίας.

Α. Χρησιδης. — Οί βουλόμενοι βεβαίως δύνανται να κάμωσι τά μαθήματα ταῦτα, άφ' έτέρου όμως και έν ταίς έφημερίσι δύνανται συναδέλφος τις ειδικώτερον ασχολούμενος εις αυτά να γράψη καταληλῶς, όπως κατανοήση ό λαός ποιον κίνδον διατρέχει έκ τῆς άμελείας ταύτης.

Θ. Ακροτορίδης. — Τά πρακτικά τῆς Επιτροπῆς τά έν ταίς έφημερίσι νομίζω ότι δέν πρέπει να γράφωνται ανωνύμως.

Ίατρόπουλος. — Έν αρχῇ τού παρόντος συλλογικού έτους έγινετο ζήτημα τού Συλλόγου έν γενική αὐτοῦ συνεδρία και ελήρθη απόφασις περι δημοσιεύσεως περιληπτικής τών γινομένων έν αὐτῷ εργασιῶν, όπως τó κοινόν γνωρίζῃ τοῦλάχιστον ότι τó σωματείον τούτο δέν άδρανεί. Η εργασία αὐτη άνετέθη εις τόν γενικόν γραμματέα, και διά τας έπιτροπῶς υπάγεται εις τούς έκάστοτε γραμματεῖς αὐτῶν. Όθεν άφότον ελήρθη ή απόφασις αὐτη τού Συλλόγου, ό γραμματεὺς τῆς ήμετέρας Επιτροπῆς συντάσσει τακτικῶς περιληψιν συντομωτάτην έν ελληνική έφημερίδι και έπομένως ούδεις υπάρχει λόγος να τεθῆ εις άμφιβολίαν ή έπισημότης τῶν έν λόγῳ περιλήψεων, διότι προέρχεται έκ τού προεδρείου. Έννοεῖται όμως ότι διά πρώτην φοράν αἱ δημοσιεύσεις αὐται θεωροῦνται ως δοκίμια, εάν δέ έχῃ τις να παρατηρήσῃ τι τó ελαττωματικόν, οφείλει να υποβάλῃ ένταῦθα τας παρατηρήσεις αὐτοῦ, ό δέ γραμματεὺς είναι πρόθυμος να συμμορφωθῆ πρός τας προτεινομένας βελτιώσεις.

Α. Χρησιδης. — Προκειμένον περι δημοσιεύσεως τῶν περι απολυμάνσεως παρατηρήσεων τού κ. Κελαϊδίτου πρός διαφύτισιν τού κοινού είναι δυνατόν να γείνη τούτο και έν τῇ περιληπτικῇ δημοσιεύσει τῶν πρακτικῶν, με την διαφοράν ότι τó σχετικόν μέρος αὐτῶν να έκτεθῆ πλέον έκτενῶς υπό τού κ. γραμματέως.

Μετὰ ταῦτα ἡ συζήτησις φέρεται εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἰατροπούλου.

Ἐρώτησις.—Τὸ ζήτημα τῶν ὀρίων τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως ἀπασχόλησεν ἤδη πρό πολλοῦ τοὺς συγγραφεῖς. Ὁ Donders ἤδη τῷ 1877 καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Grossmann καὶ Mayerhausen μεταχειριζόμενοι τὸ πείραμα τοῦ Volkmann (εἰκὼν φλογός ἐπὶ τοῦ σκληρωτικοῦ) εὗρον ὅτι ὀφθαλμοσκοπικῶς εἶναι ὄρατος ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι 8 χιλιοστομέτρων ὀπισθεν τοῦ σκληροκερατικοῦ ὀρίου, διότι μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἠδύνατο νὰ συγκροτηθῇ τὸ εἶδωλον τῆς φλογός, ἐντεῦθεν δὲ τούτου τὸ εἶδωλον ἐξηφανίζεται. Ὁ Landolt ἐπίσης ἔφθασεν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα διὰ τοῦ αὐτοῦ πειράματος. Ἐτερος συγγραφεὺς, οὗ μὲ διαφεύγει τὸ ὄνομα, ἐποίησατο λεπτομερεῖς καταμετρήσεις καὶ κατέληξεν εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα. Ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις διεξοδικώτερον ἠσχολήθη περὶ τὸ ζήτημα τῶν ὀρίων τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου εἶναι ὁ Gröppow. Οὗτος τῷ 1889 ἀπέδειξεν ὅτι τὸ εἰς ὀφθαλμοσκοπίον προσιτὸν ὄριον παρ' ὑγιᾶς ἔχουσιν εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 8,5 χιλιοστόμετρα ὀπισθεν τοῦ χείλους τοῦ κερατίου κυμαινόμενον ἀπὸ 7,6 μέχρι 10,5 χιλιοστομέτρων. Ἴνα δὲ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ ᾖσιν ἀκριβῆ, μετεχειρίσθη διαφόρους μεθόδους, τὴν πειραματικὴν (πείραμα Volkmann) καὶ τὴν καταμετρησὶν τῆς ἀποστάσεως τῆς ὀρικῆς ἀκτίνος τῆς δυνάμεως νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ πλαγίως ἐκ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου καὶ διαβλαμμένης κατὰ τοὺς ἀπαρεγκλίτους νόμους τῆς διαβλάσεως. Τὴν ἀπόστασιν, ἣτις χαρίζει τὸ χεῖλος τοῦ κερατίου μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου φθάνει βλασθεῖσα ἡ τελευταία δυνατὴ ἀκτίς, ἀνευρίσκει ἢ διὰ γεωμετρικῆς κατασκευῆς ἢ διὰ μαθηματικοῦ ὑπολογισμοῦ, ὃν ἐν ἐκτάσει ἀναπτύσσει.

Ὅστε ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀρκούντως εἶναι ἀκριβεῖς αἱ γνώσεις ἡμῶν, γνωστοῦ ὄντος τοῦ ζητουμένου ὀρίου, τόσον δὲ τὸ καλλίτερον ἂν καὶ ἐκ νέου δι-

οιασδήποτε μεθόδου διαπιστῶται τὸ γεγονός.

Ὅτι λοιπὸν διὰ τοῦ πειράματος τοῦ Volkmann δὲν δυνάμεθα νὰ φατίσωμεν σχεδὸν πέραν τοῦ καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, τοῦτο εἶναι γεγονός ἀναντίρρητον. Καὶ ἡμεῖς ὅτε τὸ πρῶτον ἐδοκίμασamen τὸ πείραμα, ἡμέθε πεπεισμένοι περὶ τούτου, ἐκφράσαντες τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πείραμα ἦτο ἡ ἀπλουστέρα μέθοδος πρὸς ὀρισμὸν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου. Εἶναι ὅμως ἀληθές ὅτι χράμενοι τῇ μεθόδῳ, ἣν ἔχομεν τὴν τμηὴν νὰ ὑποδείξωμεν ἐν ὀλίγοις ἄλλοτε πρό τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτοι τῷ διὰ φακοῦ μεγθυντικοῦ (30 διοπτριῶν) φατισμῷ τῶν χιτῶνων τοῦ βολβοῦ, εἶναι ἀληθές, λέγομεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερβῶμεν τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια; Ἄλλ' ἀπὸ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὸ πείραμα τοῦ Volkmann δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ ὄρια ταῦτα, ἐκ τῶν προτέρων ἢ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ, διότι αἱ ἀκτίνες κατ' ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους τὴν αὐτὴν ὁδὸν θὰ ἠκολούθουν κατ' ἀνάγκην φυσικῆν. Καὶ ὅμως τὰ πειράματα ἡμῶν ἐπείθον περὶ τοῦ ἐναντίου, ἀπὸ διὰ τοῦ φακοῦ εὐρίσκετο, ὅτι ἡ διαφάτισις ὑπερέβαινε καταφανῶς τὰ 8 χιλιοστόμετρα. Τὴν δὲ γνώμην ταύτην δὲν ἐδιστάσαμεν ἕκτοτε νὰ ὑποστηρίξωμεν πρὸς τοῦτο κατεμετροῦμεν ἰδίως διὰ τεμαχίου χάρτου προσκεκολλημένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ βολβοῦ τὴν μοῖραν τὴν μένουσαν ἐν σκότει καὶ εὐρίσκομεν πάντοτε ὅτι ἦτο μικροτέρα τῆς ὑπ' ὄλων τῶν συγγραφέων ὀριζομένης ὡς προσιτῆς τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ. Εὐρίσκομεν δὲ συνήθως 6—7 χιλιοστόμετρα τὸ εὖρος τῆς σκοτεινῆς ζώνης, ἐνῶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι 6 χιλιοστομέτρων, διότι, ὡς ἐλέχθη, κυμαίνεται μεταξύ 7,6 — 10,5 χιλιοστομέτρων ἢ σκοτεινῆς μοῖρας ὀφθαλμοσκοπικῶς. Ἀρῖνομεν κατὰ μέρος ὅτι εἰς περιπτώσεις εἰδικῶς, ὡς ἡ τοῦ καταρρακτικοῦ, ὃν ἐπερουσάσαμεν πρό ὀλίγον, τὰ ὄρια τῆς διαφάτισεως φθάνουσι μέχρι τριῶν χιλιο-

στομέτρων από του σκληροκερατίου όριου ήβελεν είναι αίρεσις νά παραδεχθή τις ότι τó όφθαλμοσκόπιον δύναται νά φθάση μέχρι του σημείου τούτου.

Ένώ ή άξιωσις ήμάν αύτη ήμφισβητείτο ένταύθα ζωηρώς, ιδού ότι κατ' εύτυχί σύμπτωσιν άκριβώς τó ζήτημα τούτο άτησχύλει έν Παρισίοις τόν κ. Druault έπιμελητήν του καθηγητού Πανα, όστις έξετέλεσεν έν τῷ όφθαλμολογικῷ φροντιστηρίῳ τῆς Σορβόννης άκριβώς τά αύτά πειράματα. Ο Druault λοιπόν άποφαίνεται ότι διά μέν του εικόνιου τῆς φλογός διαφανίζεται μέχρις 8 χ.μ., διά δέ του φακοῦ μέχρι 6 χμ. Η διαφορά αύτη έκαμην έντύπωσιν εις τόν πειραματιστήν τούτον, ό όποιος έξηγηεί τó πρᾶγμα, λέγων ότι άς έκ' τῆς πλαγιότητος των άκτινών ή κόρη μεταβάλλεται εις σχισμήν, έξ ής τó άμεσον πῶς τῆς φλογός εισδύει έν ποσότητι άνεπαρκεί όπως σχηματισθῆ εικόνιον έπί του σκληροῦ, ένῶ τó διά φακοῦ συγκεντραμένον έπαρκεί.

Έχει τις νά προσθέσῃ, ότι εις τούτο συντελοῦσι καί αί φατεινά άκτίνες, αί από του χείλους του σκληροῦ μέχρι τῆς ρίζης τῆς ίριδος εισδύουσαι λόγω τῆς ήμδιαφανείας του σκληροῦ. Ὡστε ό ύπολογισμός ίνα ή άκριβής διά τόν διά φακοῦ φατισμόν έδει καί τόν παράγοντα τούτον νά λάβῃ έπ' όψει, ένῶ διά τó όφθαλμοσκόπιον ό παράγων ούτος λείπει. Τά πειράματα λοιπόν του Druault έπεκράωσαν κατά γράμμα τήν άξιωσιν ήμάν, ότι δυνάμεθα νά φατίσασμεν καί πέραν του όφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου, άπου όλοι συμράνωσιν άποδέχονται ότι τó όφθαλμοσκόπιον δέν φθάνει μέχρι των 6 χμ.

II. Γιατρόπουλος. — Άπαντάν εις τάς παρατηρήσεις του κ. Τράντα, όπως άπορώγα έπαναλήψεις, θέλω περιορισθῆ εις τά έξῆς όλίγα άς συμπληρωματικά των όσα έχω διαλάβει έν τῷ έμῷ ανακοινώσει.

Έν πρώτοις σημειωτέον ότι πάντες οι άρχαιότεροι, Donders, Landolt καί άλλοι, χρησιμοποιήσαντες τήν διάλαμψιν του σκληρωτικοῦ καί όρίσαντες (**πειραματικῶς μόνον**) τά όρια ταύτης, ήσυχολούντο περι

τήν έκτασιν καί περι τά όρια του όπτικοῦ πεδίου, καθ' όσον δέ γνωρίζω μόνος ό Γρόπουω ήσυχολήθη περι τó ζήτημα των όφθαλμοσκοπικών όριων, ήτοι του άκριβοῦς προσδιορισμοῦ αυτών καί μάλιστα διά μαθηματικών ύπολογισμών. Άλλά πάλιν καί ό Γρόπουω, άσχολούμενος μόνον περι τήν άναζήτησιν τρόπου προς άκριβή προσδιορισμόν των όφθαλμοσκοπικών όριων παρ' οίφδηποτε όφθαλμῷ, (καίτοι συνδυάζει τó φαινόμενον τῆς διαλάμψεως καί παραθέτει συγκριτικάς καταμετρήσεις, διότι είχεν άνάγκην αυτών), μή έχων δέ σκοπόν τήν σύγκρισιν των περι άν' ό λόγος όριων, άν έν παρόδῳ άποδεικνύει τήν ταυτότητα έπί άπλοῦ φατισμοῦ, δέν βασανίζει τó ζήτημα άς ήμεις, οὔτε σκοπεύει ν' άνεύρη ποι δύναται νά φθάση έξαιρετικῶς είτε τó έν είτε τó έτερον, έκθέτων άπλῶς τó άποτέλεσμα εικοσάδος περιπτώσεων. Έκ του πίνακος των καταμετρήσεων τούτων κατανοεί τις μεταξῆ άλλων, ότι τó όφθαλμοσκοπικόν όριον των μυώπων δέν κείται σταθερώς καί κανονικῶς πέραν του των έμμετρώπων, διότι εις τινας μέν περιπτώσεις τοιαύτη διαφορά δέν ήφίσταται, εις τινας δέ ύπάρχει καί τó αντίστροφον του ειρημένου κανόνος, τουτέστι τó όφθαλμοσκοπικόν όριον ισχυροῦ μύωπος κείται έντεῦθεν του όριου έτέρον έλαφρώς μύωπος τó αύτό συμβαίνει έξ ίσον έν ταις αυταις περιπτώσεσι καί διά τó όριον τῆς διαλάμψεως. Κατ' άνάγκην δέ ή μυωπία μόνη δέν δύναται νά τροποποιήσῃ τοσοῦτον τά όρια ταῦτα άς έξαρτάμενα έκ πολυαριθμων στοιχείων του όφθαλμοῦ.

Ὡστε καί ή εικοσάς των καταμετρήσεων του Γρόπουω δίδει άκόμη μέσους όρους δι' άμρότερα τά όρια, ει καί περιέχει καί ένα άρακον όφθαλμόν μεθ' όριων 6½ ύποχιλιόμετρων. Τά δέ άκρα όρια, άτινα ό συγγραφεὺς οὔτος εύρίσκει έν 20 περιπτώσεσι, δέν είναι άπολύτως καί τά έσχατα όρια οὔτε διά τήν διάλαμψιν οὔτε διά τó όφθαλμοσκόπιον. Τοίλάχιστον τούτο άποδεικνύεται καί έκ τῆς άναζητήσεως του κ. Τράντα, όστις περι άλλο ζήτημα άσχολού-

μενος καὶ ζητᾶν ν' ἀνεύρη ὀφθαλμοὺς παρουσιάζοντας ὄρια διαλάμφεως ἐγγύτατα τοῦ κερατοειδοῦς κείμενα, ἐξήτασε βεβαίως ἑκατοντάδας ὀφθαλμῶν. Ἐνῶ πάντες οἱ λοιποὶ τῶν περι τὰ τοιαῦτα ἀσχοληθέντων μὴ ἐπιζητοῦντες τὰς ἐξαιρέσεις περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν ὀλιγίστων ὀφθαλμῶν.

Τέλος ὁ Druault, μὴ ἀσχοληθεὶς ἐπίσης εἰδικῶς περὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου, δὲν δίδει ἐξηγήσεις δι' ὅσα περὶ τούτου ἐν παρόδῳ μόνον ἀναφέρει, ὥστε οὐδὲν ἀποδεικνύει, ἀλλ' ἀπλῶς λέγει τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἥτις δὲν γεννᾷ πεποίθισιν, ἀφοῦ δὲν ὑποστηρίζεται ὑπὸ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως πειραματικῆς ἢ θεωρητικῆς. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς κόρης, ὡς σχισμῆς τινος, εἶναι ὅλας περιττόν, διότι, ὅταν παρακολουθήσῃ τις τὴν πορείαν τῶν ἐσχάτων περιφερικῶν ἀκτίνων τῶν εἰσδουοσῶν εἰς τὸν φακόν, κατανοεῖ ὅλον τὸν μηχανισμόν τοῦ ἐν λόγῳ φωτισμοῦ.

Σημειωτέον δὲ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀφέλειαν τῆς περιφερικῆς ἡμιδιαφανοῦς παρυφῆς (limbe) τοῦ κερατοειδοῦς, τὰ ἡμιδιαφανῆ σώματα δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν κανονικὴν πρόδον τῶν διαπερασῶν αὐτὰ ἀκτίνων, ἀλλὰ διασκεδάζουσι ταύτας καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, οἷτω δὲ μηδαμινὸν μέρος ἀκτίνων δύναται νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀρχικὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐξωθεν προσπίπτοντος φωτός διὸ καὶ τὸ εἰρημένον τμήμα τοῦ κερατοειδοῦς εἶναι πάντῃ ἄχρηστον.

Σήμερον ὁ κ. Τράντας ἀναφέρει ὡς γνωστὰ ἢ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα πολλὰ πράγματα, ἅτινα δὲν εὐρίσκονται οὔτε ὑπονοοῦνται ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῆς 4ης Μαρτίου λ. ἔ. Περὶ φακοῦ 30 διοπτριῶν δὲν γίνεται λόγος, ἀλλὰ περὶ ὀφθαλμοσκοπικοῦ συνήθους (15 περίπου διοπτριῶν), ὅτι δὲ διὰ τοῦ φακοῦ μετατίθεται τὸ ὄριον τῆς διαλάμφεως, βλέπομεν σαφῶς πρῶτην φοράν ἐν τῷ ἄρθρῳ τοῦ Druault. Ἡμεῖς βᾶσιν ἐλάβομεν πᾶν ὅτι σαφῶς ἐλέγετο ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀνακοινώσει τοῦ κ. Τράντα καὶ ζητήσαντες νὰ βεβαιωθῶμεν κατ' ἰδίαν, τούτεστι νὰ προσδιορίσωμεν δι' ὑπολογισ-

μοῦ τὸ σύνηθες ὄριον τῆς διαλάμφεως, διότι ἐν τῇ προχείρῳ ἡμῶν βιβλιογραφίᾳ δὲν εὑρομεν τὸ ζητούμενον, ἐπεὶ στήμεν ἐκ τῆς πορείας τῶν ἀκτίνων, ὅτι τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ σύνηθες ὄριον τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Ἐάν δέ, εἶπομεν ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡμῶν, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ φακοῦ (κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Druault λεγόμενα αὐξάνη ἢ ἔκτασις τῆς διαλάμφεως, ἐξ ἴσου ὀφείλει νὰ αὐξήσῃ καὶ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν πεδίον, διότι καὶ ἐν ταῦθα ὑπάρχει ἢ αὐτὴ συγκεντρώσις, χάρις εἰς τὸν φακόν καὶ τὸ κοῖλον κάτοπτρον. Ὁ μὲν φακός, ὁ ἐν χρήσει εἰς τὴν ὀφθαλμοσκοπίαν, εἶναι 15—20 διοπτριῶν, τὸ δὲ κοῖλον κάτοπτρον ἔχει συγκεντρωτικὴν δύναμιν φακοῦ 4—8 διοπτριῶν ἐναντι τῶν 30 διοπτριῶν, ὡς νῦν διαθέτει ὁ φακός τοῦ κ. Τράντα. Τὸ αὐξάνον ὅμως τὴν ἐντασιν τοῦ φωτισμοῦ δὲν εἶναι μόνη ἢ θλαστικὴ δύναμις τοῦ φακοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ διάμετρος αὐτοῦ, τούτεστιν ἢ ἐπιφάνεια οὐδὲν ὅμως κάλυμα ὑπάρχει ὅπως δοθῇ μείζων διάμετρος καὶ εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ φωτισμοῦ.

Οὐδόλας συζητοῦμεν ἐνταῦθα περὶ ὑπάρξεως ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, καθ' ὡς δυνατόν κάλυμμά τι νὰ ἦναι ὑπὲρ τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως ἢ κατ' αὐτῆς ἢ καὶ τοῦ φαινομένου τῆς διαλάμφεως, τούτεστι νὰ κωλύῃ τὸ ἐν, ἐνῶ ἐπιτρέπει τὸ ἕτερον καὶ τανάπαλιν.

Ἐπίσης εἶναι βέβαιον, ὅτι, ἐάν δι' εἰρηνοκόντινα συνδυασμὸν τῶν στοιχείων τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὸ ὄριον τῆς διαλάμφεως προσεγγίσῃ μεγάλως τῷ κερατοειδεῖ, τοῦτ' αὐτὸ θέλει συμβῆ κατ' ἀνάγκην καὶ διὰ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον, διότι ἢ αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδός, ὁ αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ τρόπος τοῦ φωτισμοῦ.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΖ'

13^η Ιανουαρίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ο κ. **Τράντας** παρουσιάζει ασθενή, ὅστις πέρυσιν ἔπασχε διάμεσον κερατίτιδα τυτικήν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς· παρά τούτῳ μετὰ τὴν ἴασιν ἐναπέμεινε σκότωμα κεντρικὸν δετικὸν καὶ σχεδὸν ἀπόλυτον ἐν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ, ἐξαιλεφθέντων πάντων τῶν λοιπῶν παθολογικῶν φαινομένων· ὀφθαλμοσκοπικῶς δὲ παρατηρεῖτο ἔτι ἐν τῷ ἀριστερῷ βυθῷ ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὠχρὰν κηλίδα πλάξ ἐξιδρωματική. Ἡ περιφερικὴ ὄρασις εἶναι καλὴ, καίτοι ἐν τῷ κέντρῳ οὐδ' εἰς δύο μέτρων ἀπόστασιν δύναται νὰ μετρήσῃ ὁ ἀσθενὴς τοὺς δακτύλους. Ὁ ἀσθενὴς εἶναι ἑτῶν 21, φέρει ὀδόντας χαρακτηριστικῶς (κατὰ Hutckinson καὶ ἔχει ἐξασθένεισιν τῆς ἀκοῆς. Πρὸς μείζονα διαφῶτισιν παρατηρεῖ ἔτι ἡ μήτηρ τοῦ πάσχοντος ἔκαμεν ἀποβολάς, ἀπαξ δ' ἔτεκε καὶ θνησιγενὲς βρέφος. Ὁ κ. Τράντας φρονεῖ, ὅτι πάσαι αἱ ἀλλοιώσεις ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν νόσον, δηλ. τὴν συγγενῆ συφιλίδα καὶ προσθέτει ὅτι τὸ τοιοῦτον σκότωμα σπανίως ἀπαντᾷ.

Ὁ κ. **Γαβρηλίδης** παρουσιάζει ἀνατομικὸν παρασκεύασμα ὅπως ἐπιδείξῃ τοὺς καλουμένους **ἐπικυρτικούς δακρυοποιούς ἀδένας**, λέγει δὲ τὰ ἑξῆς:

Κύριοι,

«Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀνατομικῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἔχομεν δύο εἰδῶν δακρυοποιούς ἀδένας, τὸν ἀνώτερον ἢ τῆς πυλίδος (*ἀνώνυμον τοῦ Γαληνοῦ*) καὶ τὸν κατώτερον, τὸν βλεφρικόν (τοῦ Rosenmüller).

Μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ἀδένων τούτων διὰ θεραπευτικούς σκοπούς ἢ παθήσεις αὐτῶν ἴσθον διατί δὲν μένει ὁ ὀφθαλμὸς ξηρὸς, κροῦ δὲν ὑπάρχουσι πλέον οἱ δακρυογόνοι ἀδένες. Ἡ ἀπορία αὕτη δὲν ὑπάρχει πλέον, ἐξέτου ἀνεκαλύφθη, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι δακρυογόνοι ἀδένες, οἱ **ἐπικυρτικοί**. Οὗτοι δὲ

τὸ πρῶτον περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ C. Krause (1842)· ἀκολούθως περὶ αὐτῶν ἔγραψαν τὰ δέοντα ὁ Sappey (1853), ὁ W. Krause (1854), ὁ Béraud (1859), ὁ Kleinschmidt (1863), ὁ Gaccio de Bologna (1874) καὶ ὁ A. Terson (1892), εἰς οὗ τὴν ἐπὶ διδακτορικῆ διατριβῆν (*les glandes lacrymales conjonctivales et orbito-palpébrales*) παραπέμπομεν διὰ πλείονας λεπτομερείας.

Οἱ ἀδένες οὗτοι εὐρίσκονται ἐν τῷ ἐπιπεφυκῷ τῶν βλεφάρων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ὀπισθίου γείλους τῶν ταρσῶν, εἶναι δὲ λίαν καταφανεῖς ἐν τῷ παρόντι παρασκευάσματι. Τὰ βλέφαρα ταῦτα μετὰ τὴν δέουσαν ἀνατομὴν ἐτέθησαν ἐπὶ 24 ὥρας ἐντός διαλύσεως ὀξικου ὀξέος 5 % . Πιέζοντες λοιπὸν τὸ παρασκεύασμα τοῦτο μεταξὺ 2 ὑέλινων πλακῶν καὶ κρατοῦντες ἀπέναντι τοῦ φωτός παρατηροῦμεν ὅτι οἱ ἀδένες, ἀδιαφανέστεροι ὄντες τῶν λοιπῶν στοιχείων τοῦ βλεφάρου, καθίστανται ὄρατοί· ὡς βλέπετε, ὀρῶμενοι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄκρου τοῦ βλεφάρου μετροῦμεν 11 ἀδενίσκους αὐτοτελεῖς, ὧν ὁ τελευταῖος πρὸς τὸν ἔσω κανθὸν εἶναι ὁ μείζων. Ἐν τῷ κάτω βλεφάρῳ πρὸς τὰ ἔξω βλέπει τις ἐν εὐμέγεθες καὶ ἕτερα τρία ἐν τῷ ταρσῷ μικρά.

Ἡ παθολογικὴ περιγραφή τῶν ἀδένων τούτων δὲν εἶναι συνήθης, οὐδ' ὑπάρχουσι πολλὰ περιπτώσεις, διὸ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκθέσω τὴν ἱστορίαν τοιαύτης τινὸς περιπτώσεως παρά τινι νεάνιδι 14 ἑτῶν. Ὀλίγον ἔξω τῆς μεσότητος τοῦ κάτω βλεφάρου ὑπῆρχεν ὄγκος μεγέθους ἐρεθίνθου, ὄρατός ἐξωθεν καὶ παρουσιάζων κλυδασμόν. Διὰ τῆς παρακεντήσεως ἐξήχθη ὑγρὸν ἄχρουν, οὗ ἡ καλλιέργεια ἔδωκε σταφυλόκοκκον λευκόν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ὄγκος ἀνεφάνη καὶ τότε ἐξήρῄσαμεν αὐτόν. Κατὰ τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν μετὰ ἐπιμελῆ ἔρευναν κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι προῦκειτο μᾶλλον περὶ ἀδένος τοῦ Krause ».

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά. Ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. Τράντας, λαβὼν τὸν λόγον, διὰ μὲν τὸν ἀσθενῆ, ὃν εἶχε παρουσιάσει ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρίᾳ, παρατηρεῖ ὅτι τὸ ὄριον τῆς διαλάμψεως ἐφθάνεν εἰς

3 χιλιοστόμετρα καὶ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς σκοτεινῆς ζώνης ὑπῆρχε μέλαινα τις γραμμὴ ἐν τῇ φωτεινῇ τμήματι, ὅτι παρ' αὐτῶ ἦτο ἀδύνατος ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις, ὃ δὲ πάσχων δὲν ἰδύνατο νὰ διακρίνη τοὺς δακτύλους. Περὶ δὲ τῆς ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἰατροπούλου συζητήσεως λέγει ὅτι ὅλοι οἱ συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι μέχρι 6 χιλιοστομ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου ἀδύνατον νὰ ὀφθαλμοσκοπηθῇ καὶ ὅτι ὁ Druault ἀναφέρει ῥητῶς ὅτι διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξετασθῇ μέχρι τῆς ora serrata, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἀναγινώσκει χωρὶα τινὰ τοῦ ἄρθρου τοῦ Druault. Τέλος προσθέτει ὅτι ὁ Mayweg, οὗ τὸ ὄνομα παρέλιπε νὰ μνημονεύσῃ ἐν τῇ ἰγουμενῇ συνεδρία, ἀπέδειξε δι' ἀκριβῶν καταμετρήσεων, ὡς λέγει ὁ Πανάς, ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ὄριον φθάνει εἰς 8 χιλιοστόμετρα.

Ἰατρόπουλος.—Κατ' ἐμέ, ἡ σκιερὰ ζώνη ἦτο περίπου 6 χιλιοστομ., ἀλλ' αὕτη διηρεῖτο διὰ φωτεινῆς κυκλικῆς γραμμῆς εἰς δύο μοίρας, προσθίαν εὐρείαν (4 χμ.) καὶ ὀπισθίαν στενήν (1—2 χμ.) ἀπ' ἐτέρου δὲ δὲν ἐγένοντο ἐνώπιον ἡμῶν οἷτε ἡ ἐξέτασις τῆς ὀράσεως, οἷτε ἡ δέουσα ὀφθαλμοσκοπικὴ δοκιμὴ· τὸ δὲ ὑπόχυμα δὲν ἦτο ἄριμον, τουτέστιν αἱ περιφερικαὶ στιβάδες διετῆρουν εἰσέτι τὴν διαφάνειαν αὐτῶν.

Γαβρηλίδης.—Δυστυχῶς κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν δὲν ἤμην παρῶν ὅπως ἴδω τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Τράντα, ἀλλ' ἐξ ὅσων ἰκούσαμεν βλέπω ὅτι ἡ ἀντίληψις τοῦ πράγματος δὲν ὑπῆρξε δι' ὅλους ἡ αὐτή. Ἦκούσαμεν, ὅτι ὑπῆρχε μέλαινα τις γραμμὴ ἐν τῇ εἰκόνι τί δηλοῖ ἄραγε αὕτη; Ἐπίσης ἐκ τῶν λεχθέντων νομίζει τις, ὡσεὶ εἶχε πλήρη γνῶσιν τῆς βιβλιογραφίας καὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διαλάμψεως γραφέντων, ὅταν ὁ κ. Τράντας διὰ πρώτην φοράν ἀμίλησεν ἐνταῦθα περὶ αὐτῆς· ἐνῆ ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅτι ἀπολόγησε πλήρη ἄγνοιαν καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ φαινομένου (ὅρα Πρακτικὰ τῆς Αὐτοκρ. Ἰατρ. Ἐταιρείας). Ὁρεῖλω δὲ νὰ ὑπομνήσω, ὅτι, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπειρα-

μάτισεν ἐνταῦθα, μετεχειρίσθη κηρὸν, εἰς δεύτερον δὲ πείραμα ἔθεσε μεταξὺ κηροῦ καὶ ὀφθαλμοῦ φακὸν 16 διοπτριῶν καὶ οὐχι 30. Ἐπίσης ἀπορῶ πᾶς ὁ Druault καταδεικνύει, ὅτι διὰ τῆς μεθόδου τῆς διαλάμψεως φωτίζει τις πέρα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων. Κατ' ἐμέ, ὁ Druault δὲν γράφει τοιοῦτόν τι καὶ ἰδοὺ τί λέγει (Arch. d'Ophth. 1898, p. 691) «on voit la sclérotique s'éclairer par transparence jus qu'à 6 millim. environ de la cornée. c'est à dire presque exactement au niveau de l'ora serrata», ἐξ οὗ καταφάνεται ὅτι ὡς ἐγγιστα δύναται τις νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ora serrata, δὲν ὑποδεικνύεται ὅμως διὰ τῶν λεγομένων μαθηματικῆ ἀκρίβεια. Ἄλλ' ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ εὐρασκῶμεν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὡς ἐξῆς· ἐπειδὴ τὸ συμπέρασμα τοῦτο (6 χμ. ὡς ἐγγιστα) πρέπει νὰ ἴναι ἡ ἐλαχίστη ἀπόστασις, ἣν κατὰ τὰς καταμετρήσεις αὐτοῦ εὔρεν ὁ Druault, ζητητέον τὴν ἀπόστασιν ταύτην αὕτη δὲ κατὰ τὸ πείραμα τῆς σελίδος 692 εἶναι 6,5 χιλιοστομ. κατὰ προσέγγισιν. Διὰ δὲ τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς· «ἡ ἐξέτασις διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καθίσταται complètement impossible un peu en arrière de l'ora serrata». Νομίζομεν λοιπὸν ὅτι «ὀλίγον ὀπισθεν τῆς ἀκτινωτῆς γραμμῆς» καὶ «6,5 χμ. ὡς ἐγγιστα» εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα καὶ ἐπομένως τὰ ὅρια τῶν δύο ἐξετάσεων συμπίπτουσιν. Ἄλλὰ, κατὰ τὸν Druault, τὸ ὀφθαλμοσκοπικὸν ἐξετάζει πλέον τῆς διαλάμψεως, διότι ἐν τέλει ἀναγινώσκωμεν «Cependant grace à la forme de cette région (ciliaire) une excroissance même petite y sera visible de profil».

Τράντας.—Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἀσαφές, ὅταν ἀναφέρω σκιερὰν γραμμὴν παρὰ τὸ ὄριον τῆς διαλάμψεως· δὲν ἔχει τις εἰμί, νὰ ἐξετάσῃ οἷονδήποτε ὀφθαλμὸν ὅπως παρατηρήσῃ αὐτήν· διότι ἡ μέλαινα αὕτη γραμμὴ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν ora serrata καὶ προέρχεται προφανῶς ἐκ τῆς μείζονος σινοσαρεύσεως μελαγχρωστικῆς κατὰ τὴν ζώνην ταύτην. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα ἂν ἠγνούουν ἢ οὐ πάντα τὰ σχετικὰ τοῦ

ζητήματος, τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν ἀρχῇ δὲν εἶχον διαφέρον διὰ βιβλιογραφικὰς ἐρεῦνας, ἄλλως τε ἢ ἀνακοίνωσις ἐκεῖνη ἦτο ἀπλῆ τις προκαταρκτικὴ ἐργασία, ὅπως ποιοῦσιν οἱ πλείστοι συγγραφεῖς. Ὁ δὲ Druault σαφέστατα ἐκφράζεται περὶ τοῦ ὅτι δὲν δύνανται τις νὰ ὀφθαλμοσκοπήσῃ μέχρι τῆς ora serrata.

Ίατροπόουλος.—Ὁ κ. Τράντας οὐδόλως διαστέλλει τὸν ἀπλοῦν φωτισμὸν τοῦ διὰ φακοῦ συγκεντρωτικοῦ ἐκτελουμένου ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ φωτεινοῦ πεδίου τῆς διαλάμψεως, διότι τότε ἐχρησιμοποιοῖ τὸν φακὸν ἀπλῶς ὅπως ἀξήση τὴν ἔντασιν τοῦ φωτὸς τῆς φωτιζομένης μοίρας, τούτέστιν ὅπως φανᾷσι κάλλιον αἰ λεπτομέρεια. Πρώτην δὲ φοράν μανθάνομεν παρὰ τοῦ Druault, ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ συγκεντρωτικοῦ φακοῦ τὸ φαινόμενον κερδίζει οὐ μόνον μείζονα ἔντασιν, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἔκτασιν ἢ δι' ἀπλοῦ κηρίου. Τέλος παρατηρᾷ πάλιν ὅτι εἶναι ἀναφελές νὰ σχολιάζωμεν τοσοῦτον τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Druault εἰρημένα, διότι ταῦτά εἰσιν ἀπλῆ γνῶμη αὐτοῦ καὶ δὲν ἔχομεν εἰσέτι τὴν βεβαιότητα, ἂν ἀπολύτως ἴηαι ὀρθή, ἀφοῦ δὲν παρατίθενται πειραματικαὶ ἢ θεωρητικαὶ ἀποδείξεις. Μὴ λησμονῶμεν ἐπίσης ὅτι αἱ παρατηρήσεις πάντων ἐγένοντο ἐπὶ ὀλίγων τινῶν κοινῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὸ πλείστον ἄνευ συγκριτικῆς μελέτης τῶν δύο ὀρίων.

Πρόεδρος.—Φρονοῦμεν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀρκούντως ἐφωτίσθη ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως καὶ κηρύττομεν τὴν λήξιν αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἀ. Χρηστίδης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ τῆς αἰτιολογίας τῶν παρὰ γυναῖξι νευρικῶν ἢ ὑστερικῶν φαινομένων* ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Τὸ γνωστὸν ζήτημα, ἐὰν τὰ παρὰ γυναῖξι νευρικὰ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὑστερισμοῦ φαινόμενα ἴηαι ἀπότοκα νοσηρᾶς διαθέσεως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἢ ὄχι, ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων βλασησθέν, εἶναι, φρονῶ, ἤδη λελυμένον καὶ ἐνταῦθα ὡς ἐνθυμείσθε ἐν τῇ Α. Ἱατρικῇ Ἐταιρίᾳ, πρὸ τινῶν ἐτῶν συνέζητήθη καὶ τὸ

πλείστον τῶν μελῶν κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ νευρικὰ καὶ ὑστερικά συμπτώματα εἶναι προϊόντα παθήσεως εἰδικῆς τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ ἐν αὐτῇ ἐδράζει ἡ αἰτία, ἀλλ' ὅτι πολλακίς ἢ τοιαύτη ἢ τοιαύτη τῶν γεννητικῶν ὀργάνων κατάστασις εἶναι ἡ προκαλοῦσα ἀφορμὴ ἐν τῇ προδιαθέσει τῆς γυναικός· τὸ συμπέρασμα τοῦτο, γνωστὸν ἤδη ἀπὸ τῆς 5ης δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνος τούτου¹ καὶ πολλῶν ἄλλων μετὰ ταῦτα διαστήμων διδασκάλων, ὡς τοῦ Charcot κ. ἄ., ἐπιθυμῶ διὰ τῶν ἐπομένων δύο περιπτώσεων νὰ κρατύνω: καὶ τὴν μὲν ἀρχαιοτέραν ἐδημοσίευσεν ἤδη τῷ 1891 ἐν τῇ Gazette Médicale d'Orient (ἀριθ. 17, 18, 19, 20) ὑπὸ τὸν τίτλον «Contribution à l'étude de la grande hystérie», ἐν τῇ λεπτομερῇ ἀναγραφῇ τῶν συμπτωμάτων ἐπεχείρησα· τὰ συμπτώματα ἐκεῖνα τοῦ ὑστερισμοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας μόνον τῆς ἀσθενοῦς κατεδεικνύετο, ὠφείλοντο εἰς τι βαθέως πάσχον κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα, αἱ δ' ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων διαταραχαί, ἦτοι ἡ δυσμηνόρροια ἦτο ἐπιπλοκὴ δευτερευόντως συντελέσασα εἰς τὴν ἐξύφρασιν τοῦ πολυποικίλου συνδυασμοῦ τῶν περιγραφέντων φαινομένων· τοῦτο ἐγένετο κταρανεὲς μετὰ ταῦτα. Βελτιωθεῖσης τῆς ὑγείας τῆς ἀσθενοῦς διὰ τῆς ἀπομονώσεως, οἱ γονεῖς ἐξέδοντο αὐτὴν εἰς ἄνδρα, μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἐκ τοῦ ὑμεναίου προσδοκωμένην ἱαματικὴν βοήθειαν ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν, εἰ καὶ ἐλαφρῶς, ἠνωχλεῖτο ἐνίοτε ὑπὸ ὑστερικῶν καὶ μάλιστα καταληπτικῶν συμπτωμάτων καὶ ἄλλων ἥσσονος σημασίας φαινομένων· μεταξὺ ἄλλων ἡ νεαρὰ σύζυγος δὲν συνελάμβανε καὶ ἐπὶ τούτῳ ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἱατρῶν τῆς μεγυλοπόλεως, ἐν τῇ ἔξῃ, εἰς θεραπείαν τοπικὴν καὶ ὡς ἐβεβαιώθην θετικῶς εἰς τὴν διέυρυνσιν τοῦ τραχήλου τῆς μήτρας χειρουργικῶς· μετὰ τὴν ἴασιν τοῦ τραύματος καὶ μετὰ διετῆ στείρωσιν ἐγένετο μήτηρ, διαδοχικῶς δύο τεκοῦσα τέκνα· ἐκτοτε πᾶσα δυσμηνόρροικὴ παραγῆ ἐξέλιπεν. ἐν τούτοις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐταλαιπωρεῖτο ἐλαφρῶς μὲν, ἀλλὰ διαδοχικῶς ἐκ διαφόρων νευρικῶν καὶ ὑστερικῶν ἐνοχλή-

1. Th. Valentinier Die Hysterie und ihre Heilung, Erlangen, 1852.

σεων· ἡ περίπτωσης αὕτη καὶ μόνη ἀρκεί ν' ἀποδείξῃ πειραματικῶς παρὰ τῇ αὐτῇ γυναικί, ὅτι ἡ κατάστασις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δὲν ὑπῆρξεν ἢ ἀληθῆς αἰτία τῶν βασάνων τῆς.

Ἡ δευτέρα περίπτωσης ἔχει οὕτω: Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος προσῆλθεν ἐξ Ἰμβρου κόρη 22 ἐτῶν, ἀναιμική, πάσχουσα ἐκ ναυτίας, ἀνορεξίας καὶ ἀδυναμίας· πρὸ 9 ἐτῶν ἔσχε τὰ ἐμμηνα καὶ ἐπὶ 5 μὲν ἔτη ἡ λειτουργία αὐτῶν ἦτο κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἔπειτα ἤρξατο δυσμηνόρουσα· πρὸ ἐνὸς ἔτους ἕνεκα ἀτυχήματος ἐγένετο ἔγκυος καὶ τὸν 7ον μῆνα ἀπέβαλε πλὴν μετὰ τὴν ἀποβολὴν καὶ τῶν ἐμμήνων τὴν ἐπάνοδον, καθ' ἕκαστον μῆνα καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν (τοῦτο ἐγένετο τρίς ἢ 4κις) τὸ ἀριστερὸν τοῦ σώματος ἡμιμόριον κατ' ἀρχὰς ἡμιδιάζεν, ἐπὶ 24 δὲ μόνον ὥρας τὰ δύο ὁμῶνυμα ἄκρα οὗτ' αἰσθησὶν εἶχον οὐδ' ἐκινουῦντο· ὅταν δ' ἤθελε νὰ περιπατήσῃ, τότε ἔσυρε τὸν πόδα. Τί δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν γεννητικῶν μορίων ἐπέδειξεν; ὀπισθίαν τῆς μήτρας παρέγκλιον καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς πολὺ πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοίχωμα τῆς λεκάνης γειτνιαζουσιν. Θεραπεία οὐδεμία ἐγένετο, διότι ἡ πάσχουσα μὴ θελήσασα νὰ διακμῆνῃ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ὡς συνέβούλευσα, ἐζήτησε μόνον θεραπευτικὰς συμβουλὰς καὶ ἀνεχώρησε· μετὰ δύο μῆνας δι' ἐπιστολῆς πληροφοροῦμαι περὶ τῆς ἰάσεως αὐτῆς. Καὶ περὶ μὲν τῶν θεραπευτικῶν συμβουλῶν οὐδὲν λέγω, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἴασις, ἐὰν ἦναι διαρκῆς, αὐτομάτως ἐγένετο· ἀλλ' ὅ,τι ἐπιθυμῶ ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης νὰ ἐξάρω εἶναι, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ ὑστερικὸν φαινόμενον τῆς ἡμιπληγίας πρωτίστως εἰς τὸ κεντρικὸν νευρικὸν ὄργανον ὀφείλεται καὶ οὐχὶ εἰς τὴν ἀνωμαλίαν τῆς μήτρας· πράγματι, ὡς ἐβεβαιώθη, μετὰ τὸ δυστύχημα ἡ παθοῦσα πολλὰς πικρίας καὶ συγκινήσεις ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ὑπέστη· ταῦτα δὲ πάντα παρὰ νεάνιδι εὐαισθητῷ ἀνηκούσῃ καὶ εἰς οἰκογένειαν σχετικῆς τιнос περιωπῆς ἐν τόπῳ ἀρχαίῳ δὲν εἶναι ἄμοιρα σημασίας· πλὴν ὅτι καὶ τὸ μητρικὸν μόριον, τὸ βρισθὸν ἐξ αἰσθητικῶν νεύρων εἰς νευρικῶς προδιατεθειμέναις δευτερευόντως καὶ προκλητικῶς συμβάλλεται, ἀρκούσα ἀποδείξις εἶναι, ὅτι εἰς ἐκάστην προσβολὴν ἢ παροδικὴ ἡμιπληγία πάντοτε

ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιμορίου, ὅπου καὶ ἡ ἀνωμαλὸς θέσις τῆς μήτρας, περιωρίζετο.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΛΗ'

20 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. **Τράντας** λέγει, ὅτι εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι ὁ Druault πρῶτος παρετήρησε τὴν ἐλέκτασιν τοῦ ὀρίου τοῦ φαινομένου τοῦ Volkmann κατὰ τὸν διὰ φακοῦ συγκεντρωτικὸν φωτισμόν. Συμπεραίνει δὲ ὅτι ἡ προτεραιότης ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ πρὸς πίστῳσιν τῶν λεγομένων παραπέμπει εἰς τὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνακοινώσεις αὐτοῦ ἐν τε τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἰατρικῇ Ἐταιρείᾳ.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον **Σκέψεις τινὲς περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ὅταν ἐπιστήσῃ τις τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ διοργανισμοῦ τῶν παρ' ἡμῖν σχολῶν. Ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν ἐργασιμῶν καὶ ἀναπαυσίμων ὥρων τῆς μαθητικῆς νεολαίας, φρονῶ ὅτι δὲν θέλει εὐρεῖ ποσῶς τὰ πράγματα ἁρμονικῶς ἔχοντα πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἰγυεινῆς. Τότε δὲ ἀμέσως γεννᾶται ἡ σκέψις, μὴ καὶ τὴν σήμερον ἔτι δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ βελτίωσις τῶν κακῶς ἐχόντων, ἀφοῦ ἡ παροῦσα γενεὴ εὐρίσκειται ἐν πολλῷ ὑψηλοτέρῳ βαθμίδι πολιτισμοῦ καὶ παιδεύσεως, συγκρινομένη πρὸς τὴν παρελθούσαν, ἐκείνην δηλαδή, ἧς ἐνομοθέτησεν τὴν παροῦσαν τάξιν.

Ἐπειδὴ δὲ παρ' ἡμῖν ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἶναι ἐκ τῶν ἀρμοδιωτέρων πρὸς ἐπίλυσιν τοιοῦτων προβλημάτων, ὑποβάλλω ἐνταῦθα τὰς ἐπομέναις σκέψεις:

1^{ον}) Εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὑγίειαν τῆς μαθητικῆς νεολαίας αἱ τρίμηνοι διακοπαί:

τοῦ θέρους καὶ αἱ δεκαπενθήμεροι τῶν ἐορτῶν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Χριστουγέννων, ἀφοῦ ἔχομεν ἡμέρας ἀναπαύσεως τὰς Κυριακὰς καὶ ἄλλας τόσας ἐορτὰς; 2ον) Ἰποτιθεμένου ὅτι εἶναι ἀπαραίτητοι, δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γείνωσι μᾶλλον τὸν χειμῶνα ἀντὶ τοῦ θέρους; Ἐπὶ τούτων τῶν σημείων προτείνω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ἵνα συζητησῆ, καὶ ἀποφανθῆ, καθότι πρόκειται περὶ ζητήματος καθαρῶς ἰατρικοῦ καὶ πληρέστατα ἡ Ἐπιτροπὴ εἶναι ἰσχυρὰ νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα. Διότι, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, αἱ θερμαὶ διακοπαὶ δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι τὸ ὅτι, ὅταν ἡ θερμοκρασία ἦναι ὑψηλὴ, χυνοῦται τὸ πνεῦμα καὶ δὲν λειτουργεῖ, δὲν εἶναι λόγος ἀποχρῶν, καθότι εὐκόλως δυνάμεθα ν' ἀποφεύγωμεν τὴν ἐν ὥραις μεσημβριναῖς διδασκαλίαν, τακτοποιοῦντες τὰ μαθήματα τὴν μὲν πρωίαν εἰς τὰς 5 ἢ 6 μέχρι τῆς 9 καὶ μετὰ μεσημβρίαν πάλιν μόνον ἀπὸ τῆς 4ης μέχρι τῆς 6ης.

Ἐνῶ, ὡς εἶναι παρ' ἡμῖν τὸ ὠρολόγιον τῶν μαθημάτων διατεταγμένον, ἀρχίζον χειμῶνος καὶ θέρους εἰς τὰς 9 ἢ 8, βεβαίως εἶναι παράλογον. Προκειμένου πάλιν νὰ διαμυθιστηθῆ ἡ θερμότης, μήπως τὸν χειμῶνα ἐπίσης δὲν ἀμβλύνεται τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ εἴτε ἐκ τοῦ ψύχους, εἴτε ὅταν ἀναρθῶσιν αἱ θερμάστραι καὶ κλεισθῶσι τὰ παράθυρα, ἕνεκα τῆς μὴ τακτικῆς λειτουργίας καθαροῦ ἀέρος καὶ τῆς ἐκποῆς τοσούτων μαθητῶν, μὴ εὐρισχύσεως διεξόδου καὶ τοσούτων ἄλλων ἀτόπων, π. χ. νοσημάτων κολλητικῶν, ἅτινα ἰδίως ἐπιπράττουσι τὸν χειμῶνα, εἴτε κρουστικῶν, τὰ ὅποια βεβαίως δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ἡ μαθηματικὴ νεολαία, μὴ δυνάμενη νὰ προνοῆ καὶ νὰ φροντίσῃ ἀναλόγως τῆς θερμοκρασίας τήν τε ἐν τῇ σχολῇ καὶ κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀμφοτέρων καὶ λοιπὴν συμπεριφορᾶν, περὶ τὸ βαδίζειν π. χ. καὶ ἄλλα τόσα; Ἐὰν δὲ πάλιν δὲν προτιμᾶτε τὸν χειμῶνα διὰ τὰς διακοπὰς εἴτε τὸ θέρος, ἀφοῦ ἐπὶ 360 ἡμερῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔχομεν ἐργασίμους ἡμέρας μόνον 180, δὲν εἶναι προτιμότερον ἢ ἀνάπαυσις νὰ γίνηται ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὅποτε καὶ ὁ μαθητὴς ἔχει τὸν κατάλληλον καιρὸν νὰ μάθῃ καλῶς ὅτι: ἐδιδάχθη τὴν προτεραίαν καὶ οὕτω νὰ καθιστᾷ κτῆμα ὅ,τι ἀπᾶς διδασκῆ; ἐνῶ τούναντιον μετὰ τριμήνου

διακοπὰς ἐπανερχεται εἰς τὴν σχολὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπομαθὼν ὅ,τι εἶχε μάθει πρότερον ἐπὶ 9 μῆνας; ἢ τοῦλάχιστον νὰ διδάσκωνται καθ' ἐκάστην μὲν, ἀλλὰ τὴν πρωίαν ὑποθέσωμεν, τὰς δὲ μεσημβρινὰς ὥρας νὰ διδασκῶσιν ἄλλως εἰς ἀσκήσεις σωματικὰς εἴτε ἐκδρομὰς εἴτε ἄλλως ὅπωςδήποτε ὑγιεινῶς;

Ὁ κ. **Ἀπέρης** προτείνει ὅπως δοθῆ εὐρύτερος χαρακτήρ εἰς τὸ ζήτημα καὶ μελετηθῆ ἢ παρ' ἡμῖν ὑγιεινὴ τῶν σχολῶν.

Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ καὶ ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγράφει τὸ ζήτημα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΘ'

27 Ἰανουαρίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. **Νούλης** λέγει τὰ ἑξῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Πασχαλίδου:

Κύριοι,

«Θερμαὶ ἀληθῶς εὐχαριστῆται ὀφείλονται εἰς τὸν ἀξιότιμον κ. Πασχαλίδην, ἀναγράφοντα ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τὴν τροποποίησιν τῶν σχολικῶν διακοπῶν. Ὁ κ. Πασχαλίδης, ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι τὸ ψῦχος εἶναι ἀφορμὴ τοσούτων ἀσθενειῶν, πρὸς πρόληψιν τῆς ἐπιβλαβοῦς ἐπιδράσεως τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ἐπὶ τῆς ὑγιείας τῶν τρυφερῶν τέκνων μας, προτείνει: ἵνα αἱ διακοπαὶ γίνωνται τὸν χειμῶνα μᾶλλον παρὰ τὸ θέρος· βεβαίως διὰ τῆς προτάσεως ταύτης ἐπελήφθη σπουδαίου βιολογικοῦ προβλήματος, τῆς ὑγιεινῆς τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν· πλὴν τὰ βιολογικὰ προβλήματα δὲν λύονται δι' ἐνὸς μόνου παράγοντος, ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἡ ἀνάλογος καὶ ἁρμογική συμβολὴ πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων καὶ τρόπων, δι' ὧν νὰ προφυλαχθῆ ἡ ἀναγκαία ἀνάπτυξις κατὰ τὴν τρυφερὰν ταύτην ἡλικίαν ἀπὸ τῶν περιβαλλόντων αὐτὴν κινδύνων.

Οὐδαίς δύναται ν' ἀρνηθῆ ὅτι εἶναι δύσκολον εἰς ἓνα ἕκαστον νὰ ἐκθέσῃ τὰ κατ' οἶκον καὶ ἐν τοῖς σχολείοις κακῶς ἔχοντα καὶ συστήσῃ τὴν διόρθωσιν αὐτῶν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς τὰ αὐτοκρατορικῆ χάριτι ὑφιστάμενα σωματεία, ὡς ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, νὰ συνδράμωσι διὰ τῆς συζητήσεως καὶ μελέτης τοσοῦτον ζωτικῆς ζητήματος εἰς διάδοσιν τῶν ἀναμορφωτικῶν ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς τῶν παιδῶν γνώσεων πρὸς φωτισμὸν τῶν γονέων καὶ διδασκάλων. Καὶ εἰς ἄλλα σωματεία καὶ εἰς διάφορα συνέδρια ἐγένοντο συζητήσεις ἄξιαι πολλοῦ λόγου καὶ προτάσεις. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀυτοκρατορικῆ Ἰατρικῆ Ἐταιρεία συνέταξεν ὁδηγίαν χάριν τῶν κολλητικῶν νοσημάτων. Τὸ ἐν Παρισίοις συνελθὸν Δ' Συνέδριον κατὰ τῆς φυματιώσεως συνέστησε τὴν τοποθέτησιν τῶν πτυελοδοχείων εἰς τὰ σχολεῖα πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῶν ἀποχρέμψεων κινδύνων. Ὁ Legendre εἰς τὸ τελευταῖον Γυναικειολογικὸν καὶ Παιδιατρικὸν Συνέδριον ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς δυσπεψίας, ἣν οἱ μαθηταὶ ἀποκτῶσιν ἐκ τῆς ταχείας λήψεως τῆς τροφῆς κατὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα, ὅπερ τὰ προγράμματα τῶν σχολείων διαθέτουσι πρὸς γεῦμα καὶ δείπνον. Ὁ Guinon καὶ πολλὰ τῶν μελῶν τοῦ αὐτοῦ συνεδρίου παρεδέξαντο τὴν ὀρθὴν ταύτην παρατήρησιν καὶ θεωροῦσι τὴν δυσπεψίαν ὡς αἰτίαν πληθῆος ἄλλων ἐνοχλήσεων τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἀκνης, φαρυγγίτιδος, κεφαλαλγίας, διαστροφῆς χαρακτῆρος καὶ δὴ καὶ προδιαιθέσεως τῶν νεανίδων εἰς τὸν ὑστερισμὸν. Τέλος ὁ Bénéoit ἐτοιμάζει ὀλόκληρον σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον τὸ ἀνθρωποκτόνον σχολεῖον (L'école homicide), ὑπερβολικὸς μὲν καὶ ἀπαράδεκτος τίτλος, ἀλλ' ἀναφερόμεν αὐτὸν ὅπως ὑποδειξώμεν ὅτι καὶ ἐν τῇ Δύσει ὁ τρόπος τῆς ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως τῶν τέκνων ὑπολείπεται πολὺ τῆς τελειότητος ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν καὶ διανοητικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ὅπερ εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι τὸ πρῶτιστον μέλημα τῶν γονέων καὶ καθηγητῶν, τούτους δὲ ὀφείλομεν νὰ βοηθήσωμεν συνιστῶντες εἰς μὲν τοὺς καθηγητὰς ἵνα μεριμνῶσι κατὰ τὴν σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν προγραμμάτων οὐ μόνον περὶ τῆς πνευ-

ματικῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς σωματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδῶν, εἰς δὲ τοὺς γονεῖς ἔχομεν πολὺ περισσότερα νὰ συμβουλευώμεν. Ἀνάγκη οὗτοι νὰ γνωρίζωσι πῶς δύναται νὰ περιποιηθῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεως ὅσον οἷόν τε φυσικώτερον, καὶ νὰ μὴ καταφεύγωσιν εἰς τὴν χρῆσιν γαλακτοῦγων ἀλεύρων, φωσφατίνης καὶ τόσων ἄλλων ἐιδικότητων ἀγνώστου περιεχομένου, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν εἶναι σχετικῶς ἀθῶαι, ἀλλὰ δὲ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν εὐπαθῆ στόμαχον τῶν παιδῶν, ὡς π. γ. οἱ διάφοροι οἶνοι καὶ τὰ ἐλιξίρια τῆς Κίνας.

Περὶ πάντων τούτων ὀφείλομεν ἀπαρατήτως νὰ σκεφθώμεν καὶ ἀποφανθώμεν ἐπὶ τῶν χρησίμων καὶ τῶν εἰς τὴν ὑγίειαν τῶν παιδῶν ἐπιβλαβῶν, συνεισφέροντες ἕκαστος τὰ πορίσματα τῆς πείρας καὶ τῆς ἐιδικότητος τῶν γνώσεων αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο κρίνω καλὸν νὰ παρακληθῆ ὁ σχῶν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν τελευταίαν πρότασιν αὐτοῦ δι' ἑτέρας γενικωτέρας σκοπούσης τὴν τυζήτησιν τῶν ἐπὶ τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς τῶν παιδῶν ἀναπτύξεως θεμάτων».

Πρόεδρος.— Αἱ σκέψεις τοῦ κ. Νούλη ὑποστηρίζουσι τὰς τοῦ κ. Πασχαλίδου. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἐτέθη ἤδη ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει καὶ ἐπὶ πολλὰς συνεδρίας ἔσται τὸ μέλημα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄλλ' ὡς θέλει νὰ τροποποιήσῃ τὸν τίτλον αὐτοῦ ὁ κ. Νούλης, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ὑποδιαρεθῇ τὸ ζήτημα καταλλήλως ὅπως μελετηθῇ κάλλιον.

Νούλης.— Ἡδύνατο νὰ γείνη ἡ διαίρεσις κατὰ ἡλικίας, τοιούτοι νὰ ἐξετασθῇ ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ οὕτω καθεξῆς.

Πρόεδρος.— Πράγματι τοιαύτη τις ὑποδιαίρεσις εἶναι λογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Μ'

3 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. **Πρόεδρος** παρατηρεῖ ἐν σχέσει πρὸς τὰς σκέψεις τοῦ κ. Νούλη, ὅτι ἀντὶ τῆς καθ' ἡλικίας κατατάξεως τῆς ἕλης προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ περιορισθῇ ἡ μελέτη ἡμῶν μόνον ἐπὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἥτις περιλαμβάνει τὴν σχολικὴν περίοδον, διότι πρὸ ταύτης καὶ μετὰ ταύτην οἱ γονεῖς κατ' ἰδίαν δύνανται νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν καταλλήλων ὑγιεινῶν ὄρων.

Α. Χρησιδης.—Ἡ ὑποδιαίρεσις εἶναι καλὴ, διότι συντελεῖ τοῦλάχιστον εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην. Βεβαίως ὁ κ. Νούλης διὰ τῶν σκέψεων αὐτοῦ ἀνοίγει εὐρύτερον πεδῖον πρὸς συζητήσιν καὶ μελέτην· ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος μετὰ τῶν εἰσηγητῶν τοῦ ζητήματος τούτου δύνανται νὰ ἐτοιμάσῃ μελέτην τινὰ προκαταρκτικὴν, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης γένηται ἡ δέουσα ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησις ἢ συμπλήρωσις.

Γατρόπουλος.—Παρατηρῶ ὅτι τὸ ζήτημα ἠδὲν ἦτο ὑπερμέτρως καὶ ἐπομένως καταστήσεται περιπλοκότερον. Ὡς ἀντελήφθη ἐκ τῶν λεχθέντων, ὁ κ. Πασχαλίδης εἰσήγαγε τὸ ζήτημα ὑπὸ λίαν μονομερῆ ὄψιν, τουτέστι προέτεινε εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἀναθεωρηθῇ τὸ ζήτημα τῶν σχολικῶν διακοπῶν, διότι, ὡς γίνονται αἱ διακοπαὶ αὐταί, φρονεῖ ὅτι ἀντιβαίνουν εἰς τὴν ὑγιεινὴν, γνωματεύει δὲ ὅτι δύνανται νὰ ρυθμισθῶσι κάλλιον αἱ ἐργασμοὶ καὶ ἀναπαύσιμοι ἡμέραι τῶν μαθητευόντων. Ὅθεν πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ καὶ νὰ μελετηθῇ, ἐάν πράγματι ὡς ἔχουσι τὰ πράγματα, κεῖνται κακῶς ἢ οὐ καὶ ἐάν ἦναι δυνατόν νὰ τροποποιηθῶσιν ἐπὶ τὰ βελτίω.

Πρόεδρος.—Πράγματι ἐν ἀρχῇ τὸ ζήτημα εἶχε τεθῆ ὡς εἶπεν ὁ κ. Γατρόπουλος, ἀλλὰ βραδύτερον, προτάσει τοῦ κ. Αἰτέρη, ἐτροποποιήθη καὶ ἐγένετο εὐρύτερον,

προσεχώρησε δὲ καὶ ὁ κ. Πασχαλίδης.

Πασχαλίδης.—Ἀπεδέχθη τούτο ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι διὰ τῆς εὐρύσεως τῆς προτάσεως τὸ ζήτημα ἤθελε μελετηθῆ κάλλιον, ἀλλὰ πάντοτε ὡς βάσις τεθήσεται ἡ ἐμὴ πρότασις.

Μερτσόρης.—Νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα εἶναι σπουδαιότατον καὶ δὲν δύναται νὰ λυθῇ διὰ συζητήσεως αὐτοσχεδίου, ἀφοῦ σκοπεῖ ν' ἀνατρέψῃ ἄρδην κατάστασιν πραγμάτων παγκόσμιον. Κάλλιον θὰ ἦτο νὰ ἀνατεθῇ εἰς εἰδικὴν τινὰ ἐπιτροπὴν συνισταμένην καὶ ἐκ φιλολόγων καὶ παιδαγωγῶν. Ἀφοῦ δὲ αὕτη μελετήσῃ καλῶς τὸ ζήτημα καὶ ἐκθέσῃ τὰς σκέψεις αὐτῆς, τότε ἡ ἐκθεσις αὐτῆς νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἀκολουθῶς νὰ συζητηθῇ.

Κ. Πανάδης.—Δὲν βλέπω τὸν λόγον, διατί καὶ οἱ φιλόλογοι νὰ λάβωσι μέρος. Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ δύναται μόνη νὰ λύσῃ τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν βιολογικὴν ἐποψίν τοῦ ζητήματος, ὅπερ ὅλως ἀσχετον τοῖς φιλόλογοις.

Μερτσόρης.—Τὸ ζήτημα ἐγενικεύθη πολὺ, τοῦλάχιστον ὡς ὁ κ. Πασχαλίδης ἔθηκε τὸ ζήτημα, ἔχων ὑπ' ὄψιν προγράμματα καὶ ὥρας. Τότε βεβαίως εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ προσληθῶσι καὶ ἄλλα μέλη.

Πρόεδρος.—Βεβαίως πρέπει νὰ καθαρῶσιν τὸ ζήτημα, ὅπως ἢ ἀνεξάρτητον τῶν φιλολόγων καὶ καθηγητῶν. Ὅσα δὲ ἤθελον ἐγκρίνει ἡ Ἐπιτροπὴ δύνανται νὰ λεχθῶσιν εἰς τοὺς ἀμέσως διαφερομένους, ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν, ἐάν ἢ δυνατόν.

Α. Χρησιδης.—Τὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν εἶναι πλέον λελυμένα διὰ τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ὑπάρχουσι δὲ συγγράμματα ἀσχολούμενα εἰδικῶς περὶ αὐτῶν καὶ λίαν ἐμβριθῆ. Νομίζω λοιπὸν ὅτι καὶ δι' ἡμᾶς τὸ πρακτικότερον εἶναι, ἐάν θέλωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς συμπέρασμα τι, νὰ συμβουλευθῶμεν αὐτὰ δι' ὅτι ζήτημα θέλομεν ν' ἀποφανθῶμεν, διότι καὶ ἄλλως ἂν πράξωμεν, τὰ συμπεράσματα ἡμῶν καὶ αἱ γνώμαι, ὅπως ἂσιν ὀρθαί, δὲν δύνανται νὰ διαφέρωσιν

ἐκείνων, αἵτινες περιέχονται εἰς τὰ εἰρημένα συγγράμματα. Ἐπαναλαμβάνω δὲ ὅτι αἱ περὶ τοιούτων ζητημάτων γνώσεις ἐν Εὐρώπῃ ἔχουσι τὴν σήμερον τὸ κύρος μαθηματικῶν ἀληθειῶν. Ἐγὼ δὲ ἀδαῆς ἂν, ὁμολογῶ, τὴν ιδεάν ταύτην ἐσχημάτισα, ὅταν πρὸ ἑτῶν περιῆλθεν εἰς χεῖράς μου χειρόγραφον σύγγραμμα ὁμογενοῦς συναδέλφου, τοῦ κ. Βλάμη, ὅστις μοι εἶχεν ἐμπιστευθῆ αὐτό, ἐπειδὴ ἤμην πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐπιζητῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς ὄφελος τούτου καὶ μόνου ἐκτύπωσιν. Δυστυχῶς τὸ σύγγραμμα ἐκεῖνο ἀδύνατον ἀπέβη νὰ ἐκτυπωθῆ, καίτοι ἀντάξιον τῶν εὐρωπαϊκῶν καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαραίτητον. Ὁ συγγραφεὺς ἐπραγματεύετο ἐν αὐτῷ περὶ ὄλων τῶν σχολικῶν ζητημάτων μετ' ἐμβριθείας σπανίας, παραθέτων καὶ εἰκόνας λαμπροτάτας. Φρονῶ λοιπὸν, ὅτι μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κ. Πασχαλίδου.

Πρόεδρος. — Βεβαίως δὲν ἔχομεν τὴν ἀπαιτήσιν, ὅτι θέλομεν διδάξει τὸν κόσμον, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἀνατολῇ οὐδὲν γνωρίζει ὁ κόσμος περὶ τοιούτων ζητημάτων, ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητον καὶ παρ' ἡμῖν νὰ εἰσχωρήσῃ ἡ γνώσις τῶν τοιούτων. Πρόσρατα ἔτι παραδείγματα οἰκοδομῆς δύο σχολῶν ἐν τοῖς κεντρικωτέροις σημείοις τῆς Πρωτευούσης, μετὰ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὴν τῆς κοινότητος Γαλατᾶ, ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπικρατοῦσαν ἔτι παρ' ἡμῖν ἄγνοιαν καὶ ἀκηδῖαν ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν.

Πασχαλίδης. — Τὸ ὅτι ἐν Εὐρώπῃ τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἶναι λελυμένα δὲν δύναται νὰ κωλύσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν συζήτησιν θεμάτων ὁμοίας φύσεως, καθ' ὅσον δὲν εὕρισκόμεθα ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐν Εὐρώπῃ συνθήκας· π. χ. ὁ κ. Πρόεδρος προλαλήσας ἀνέφερε τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν Σχολῶν Γαλατᾶ ὑπὸ ὑγιεινῆν ἔποψιν. Ἐν Εὐρώπῃ αἱ σχολαὶ οἰκοδομοῦνται εἴτε ὑπὸ τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως εἴτε ὑπὸ τῶν δήμων συμφώνως πρὸς σχέδιον ἐκπονηθὲν ὑπὸ ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς καὶ τοιούτων

ἄστε νὰ ἴηται τέλειον κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑγιεινῆς. Παρ' ἡμῖν ὅμως ἡ οἰκοδομὴ σχολῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς ἀρχιτεκτονικὰς γνώσεις ὄχι πλεον κάλφα τινός, ἀλλὰ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἐφόρου, πάντῃ ἀδαοῦς τῆς εὐθύνης, ἣν ἀναλαμβάνει τοῦτο δὲ συμβαίνει οὐχὶ διότι λείπουν παρ' ἡμῖν οἱ ἀπαιτούμενοι πόροι, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, ἐλλείψει σχεδίων. Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ συζητηθῆ τὸ ζήτημα τοῦτο παρ' ἡμῖν καὶ νὰ ἐκπονηθῶσι καὶ σχέδια σχολῶν ὑγιεινῶν διὰ χωρία, κάμας καὶ πόλεις ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοικῶν καὶ νὰ μὴ ἀφεθῆ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ οἰκοδομὴ σχολῶν ἕρμαιον τῆς διαβέσεως τοῦ τυχόντος ἐφόρου. Νομίζω δέ, ὅτι ἂν τοιαῦτα σχέδια ἐκπονηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, πάντοτε θὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ ἑλληνικῶν κοινοτήτων. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐπιτροπῆς, εὕρισκα ἀναφελὲς τοῦτο, διότι ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπιτροπὴ τις τοῦ Συλλόγου;

Σγουρδαῖος. — Φρονῶ ὅτι εἰδικὴ ἐπιτροπὴ θέλει εὐκολύνει πολὺ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, ἐτοιμάζουσα σχέδιον. οἶνει ἕνα σκελετὸν πρὸς μελέτην.

Ὁ κ. Πρόεδρος προτείνει τὸν σχηματισμὸν ἐπιτροπῆς τριμελοῦς ὅπως παρασκευάσῃ τὸν σκελετὸν ἢ τὸ διάγραμμα, καθ' ὃ θὰ μελετηθῆ τὸ ζήτημα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν καὶ ὀρίζει ἄς τοιούτους τοῖς κκ. **Διμαράκη, Ιατρόπουλον** καὶ **Πασχαλίδην.**

Ἡ πρότασις καὶ ἡ ἐκλογὴ γίνονται δεκταί· εἶτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΑ'

10 Φεβρουαρίον 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. Νούλης ἀναφορικῶς πρὸς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Χρησι-

δου, λέγει ὅτι καὶ ἐν τοῖς εὐρωπαϊκοῖς συγγραμμάσιν ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ κενά, πολλὰ δὲ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν εὐρίσκονται εἰσέτι ὑπὸ συζητήσιν καὶ αἱ περὶ τούτων γινῶμαι τῶν διαφόρων συγγραφέων διίστανται, ὡς ἀπεδείχθη τοῦτο καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ παιδιατρικῷ ἐν Μαδρίτῃ συνεδρίῳ. Προσθέτει δέ, ὅτι ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ παρέχεται μόνον 1/2 ὥρα διὰ τὸ γεῦμα, ἐν ἄλλῃ δέ τιμι σχολῇ μετὰ τὸ γεῦμα ἀρχεται ἡ γυμναστική.

Ἄ. Χρησιδης.— Ἐγὼ εἶπον ἁπλῶς ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμβουλευθῶμεν καὶ τὰ συγγραμμάτα τῶν Εὐρωπαίων ὅπως μελετήσωμεν τὰ καθ' ἡμᾶς, διότι ἀμύπολλα ἐγράφησαν καὶ συνεζητήθησαν ὑπ' ἀνδρῶν περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδικωτάτων.

Μπισσης.— Καλῶς ἐπραξεν ὁ κ. Νούλης ποιησάμενος λόγον περὶ τοιούτων σχολικῶν λεπτομερειῶν, καὶ ἐγὼ ἐπίσης γνωρίζω τοιαῦτά τινα. Κρίνω μάλιστα καλόν, ὅπως ἐπισκεφθῆ προηγουμένης ἢ ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ τὰς σχολὰς τῆς πρωτεύουσας καὶ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὑπομνήματος αὐτῆς.

Πρόεδρος.— Ἡ ἐπιτροπὴ ἐξελέγη μόνον ὅπως συντάξῃ τὸ διάγραμμα, καθ' ὃ δέλουσι μελετηθῆ τὰ ζητήματα ταῦτα.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ, ὅστις πρὸ ἔτους ἐν κυνηγίῳ προσβλήθῃς ὑπὸ τεμαχίου καψυλίου κατὰ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν παρουσιάζει τὴν σήμερον μεγάλην ἐλάττωσιν τῆς ὀράσεως καὶ ὑπόχυμα τραυματικὸν ἀτελές, καταλαμβάνον τὰς ὀπισθίας στιβάδας τοῦ φακοῦ ἰδίως κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἀνάτερον τμήμα αὐτοῦ ἀνευ οὐδεμιᾶς φλεγμονώδους ἀντιδράσεως. Διὰ τοῦ πλαγίου φωτισμοῦ, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου, ἀνευρίσκεται τὸ τεμάχιον τοῦ καψυλίου, ὡς ἐκ τῶν ἐν εἶδει κελύφους χρυσοκανθάου λαμπυρισμῶν αὐτοῦ, ἐν τῇ ἄνω ἐξωτερικῇ μοίρᾳ τῆς περιφερείας τοῦ φακοῦ, ἐνθα ἐτοποθετήθη τὸ ἀλλότριον τοῦτο σῶμα, διελθὸν διὰ τοῦ κερατοειδοῦς, τῆς ἰριδος καὶ τοῦ προσθίου περιφακίου. Ἡ περίπτωσις αὕτη διαφέρει ἰδίως, λέγει,

ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς χρησιμότητος τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ. Διότι οὐδόλας παράγεται ἢ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ καθ' ὅλην τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ βολβοῦ κατὰ τὸν πλαγίον διὰ τῆς κόρης φωτισμόν.

Μπισσης.— Ἡ περίπτωσις τοῦ κ. Παπανικολάου παρέχει πολλὰ τὰ ἄξια προσοχῆς. Οὕτω βλέπομεν ὅτι τὸ ἐγκατασταθὲν ξένον σῶμα ἐν τῷ φακῷ προκάλεσε θόλωσιν αὐτοῦ τοπικὴν, μὴ προχωρήσασαν, καίτοι πρὸ καιροῦ ἐγένετο τὸ τραῦμα. Παρατηρήσαμεν περίπτωσιν, καθ' ἣν ἐσηματίσθη θόλωσις μερικὴ τοῦ φακοῦ διὰ τραύματος, ἡτις ὅμως ἐξηλείφθη βραδύτερον. Τοιαῦτα ἀρξάμεναι θολώσεις καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαλειφθεῖσαι παρατηρήθησαν καὶ ὑπ' ἄλλων. "Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν διὰ τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ ἔρευναν, ἡ περίπτωσις αὕτη, καθ' ἣν ἡ διάλαμψις παρέχει ἀποτέλεσμα ἀρνητικόν, ἔρχεται εἰς ἐπίρρασιν τῶν ὅσα εἶπομεν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, ὅτι καὶ ἐὰν δυνηθῆ νὰ χρησιμεύσῃ ἡ μέθοδος αὕτη, ἡ χρησιμότης αὐτῆς ἔσται λίαν περιορισμένη, καθ' ὅσον τὸ ξένον σῶμα δέον νὰ εὐρίσκηται κατὰ τὴν ἔσω μοῖραν τοῦ σκληροῦ, ἐνθα καὶ τὸ ὀπτικὸν φαινόμενον συνήθως εἶναι ὀρατόν· βεβαίως δὲ τὸ φαινόμενον τῆς διαλάμψεως παράγεται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀλλ' ὅπως ἢ ὀρατόν καὶ κατὰ τὴν ἔξω μοῖραν, πρέπει ὁ ἐξεταζόμενος νὰ ἦ ἐξὸφθαλμος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδης** ἐκθέτει **περίπτωσιν νεκροψίας γυναικός, ἐν τῇ ὠσθήκῃ ἧς ἀνευρέθησαν τιτανώδη σωμάτια**, ἔχουσαν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ γραῖα ὑπερεξηκοντοῦτις, πᾶσχουσα, ὡς ἔλεγε καὶ ὡς ἐφαινότο, μόνον ἐκ διαρροίας, διότι κλινικῶς πᾶσα ἐξέτασις ἀπέληγεν ἀρνητικῶς, ἡ δὲ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων δὲν ἐγένετο, ἐλλείψει λόγου ἀποχρώντος. Ἐν δὲ τῇ νεκροψίᾳ, γενομένη μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Εὐελπίδου, οὐδὲν τῶν ὀργάνων τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας εὕρομεν

παθολογικόν· μόνον ἐπὶ τοῦ περιτοναίου τοῦ κοιλιακοῦ τοιχώματος ἀπὸ τῆς ἡβικῆς συμφύσεως μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ εὐρέθη ταινία τριῶν δακτύλων πλάτους μέλαινα, ἥτοι γαγγραινώδης, ἐντὸς δὲ τῶν δύο πλατέων συνδέσμων ἀνὰ μία κύστις μεγέθους μετρίου μανδραρινίου, τῶν ὁποίων ἢ μία, προσπερυκνύα τῇ κοιλιακῇ περιτοναίῳ καὶ διὰ τυχαίας τομῆς τοῦ νεκροτομοῦντος ἠνεωγμένη, ἐξέχεεν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς κοιλίας τὸ ἐν αὐτῇ ὑπάρχον πύον· ἦσαν δ' ἀμφοτέραι δερμοειδεῖς κύστεις (ἐμπεριέχουσαι ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ σχήματος καὶ τρίχας), ὧν ἡ δεξιὰ εἶχεν ἐμπυηθῆ. Ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τῆς ἀφῆς διεκρίναμεν ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ψοθηκῶν σωματῖα στερεά, ἅτινα ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτῆς ὁ συνάδελφος κ. Εὐελπίδης· ἦσαν δὲ ταῦτα τρεῖς λίθοι, ὧν παρουσιάζω ὑμῖν ἐνταῦθα τὸν μεγαλειότερον. Τὸ ἀνατομικὸν τοῦτο εὗρημα ἐξένισεν ἀμφοτέρους, μὴ ἐνθυμουμένους παρομοίας τῶν ψοθηκῶν ἀλλοιώσεις, διὸ καὶ ἐζητήσαμεν ν' ἀναδιφήσωμεν τὰ παρ' ἡμῖν καὶ ἄλλοις συναδέλφοις γυναικειολογικὰ συγγράμματα, ὅπως ὀδηγηθῶμεν διὰ τὰ περαιτέρω, ἀλλ' οὐδὲν εὔρομεν· ἐνῶ δὲ ὡς ἐκ τούτου προυτιθέμενη νὰ γράψω εἰς Βερολίνον πρὸς φίλον εἰδικόν, ἀναγινώσκων τὸ τελευταῖον τεύχος ἰατρικοῦ περιοδικοῦ (*Zeitschrift für geburtshilfe und Gynæcologie*, XL, 1, 1899) εὐρίσκω ὑπὸ τὸν τίτλον: «*Steinbildung in Ovarium*» τοῦ ἐν Σικάγῳ τῆς Ἀμερικῆς Καθηγητοῦ τῆς Γυναικειολογίας κ. *Emil Ries* εἰδικὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος μονογραφίαν. Πρὶν ἢ εἶπω τινὰ περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν εὐρεθέντων λίθων, ἐπίκαιρον θεωρῶ νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὰ ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. *Emil Ries* περιγραφόμενα:

Περὶ λίθων τῆς ψοθηκῆς οὐδὲν τῶν συγγραμμάτων, οὐδὲ τὰ νεώτατα τῶν κκ. *Pozzi* καὶ *Veit* ἀναφέρουσι τι. Τοιούτους ἀνεῦρον ἰδίως οἱ ἐν Ἀμερικῇ γυναικειολόγοι· ὁ *Blaud Sutton* ἄπαξ, ὁ *Whitrigde Williams* τρίς, ὁ *Emil Ries* τρίς καὶ ὁ πρὸ ὀλίγου ἐν Πετροπόλει ἀποθανὼν καθηγητῆς *Slaviansky* ἄπαξ, ἥτοι ἐν συνόλῳ ἐν ὀκτῶ περιπτώσεσι· σχηματίζονται δὲ ἐν τοῖς γραφικαῖς κύστιδιαις, ὅταν ταῦτα, μετὰ τὴν διάρρηξιν καὶ τοῦ ψοῦ τὴν ἔξοδον, μετασχη-

ματισθῶσιν εἰς ὠχρὰ σωματῖα (*corpus luteum*), καὶ ἐνίοτε ἐν κύστικῳ ἐκρυσθῆσι (*corpus luteum-cyste*) ἢ ἀποστηματοποιηθῆσι γραφικαῖς πάλιν κύστιδιαις, ὡς παραδέχονται ἄλλοι, ὅχι ὁμοῦ καὶ ὁ *Emil Ries*, ὡς φαίνεται.

Τὸ μέγεθος τῶν λίθων ποικίλλει· μεταξὺ πυρῆνος κερασίου καὶ ψοῦ ὄρνιθος καὶ μικροσκοπικῶς μὲν χαρακτηρίζεται:

1) Διὰ τοῦ σχήματος, διότι ὁ *Sutton* συγκρίνει τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν πρὸς τὴν τοῦ συκκίνου, ὁ δὲ *Ries* παρομοιάζει πρὸς τοὺς γύρους τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τὰς ἑλικας τῶν ἐντέρων.

2) Διὰ τοῦ χρώματος, ὅπερ πάντοτε εἶναι ἢ τεῖνει πρὸς τὸ κίτρινον, σπανίως παραλλάσσον.

3) Διὰ τῆς σκληρότητος, διότι τέμνεται ποτὲ μὲν διὰ μχαιρίου, ποτὲ δὲ διὰ πελέκως ἢ διὰ πρίονος, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι στερεὰ τις οὐσία διεισδύει οὐχ' δι' ἐναποθέσεως, ἀλλὰ διὰ παρενθέσεως ἐν τῷ ἰσθῷ τοῦ ὠχροῦ σωματῖου, εἶναι δὲ τὸ παρεντιθέμενον οὐσία τιτανώδης.

4) Διὰ τῆς ἀποσπάσεως τοῦ λίθου ἀπὸ τῆς ψοθηκῆς, διότι πρέπει ν' ἀποκολληθῆ ἀπὸ τοῦ πέριξ ἰστοῦ.

Μικροσκοπικῶς δέ:

5) Διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τοῦ τιτανώδους ἰστοῦ παρατηροῦνται αἱ λεγόμεναι *δαλώδεις ἴνες* (*hyaline Fäden*), ἀλλ' οὐδεὶς ὀργανομένος ἰστός.

6) Διὰ κατὰλλήλου τομῆς παρατηροῦνται καὶ ἄλλα τινὰ διακριτικὰ· ὁ *Sutton* περιέγραψεν ἐντὸς αὐτῶν μικρὰν κοιλότητα, ἐπίσης καὶ ὁ *Ries*· ὁ δὲ *Williams* πυρῆνα ἐρυθρόν, τοῦθ' ὅπερ οὐδὲν τὸ παράδοξον ἔχει, ἐὰν σκεφθῶμεν ὅτι· πρὶν ἢ μεταβληθῆ τὸ γραφικόν κύστιδιον εἰς ὠχρὸν σωματῖον, διέρχεται περίοδον, καθ' ἣν τὸ σῶμα τοῦτο εἶναι ἐρυθρόν, ὡς λέγει ὁ *Quain-Hoffmann* ἐν τῇ *Ανατομικῇ* αὐτοῦ (Τ. I, 1870).

7) Ὡς ἡ ἐξω ἐπιφάνεια, οὕτω καὶ ἡ ἐσω κοιλότης ἔχει γύρους, οἵτινες ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ *Ries* ἐπενδύονται ὑπὸ μεμβράνης στερορῶς συνεχομένης πρὸς τὸν ἰστὸν τοῦ στερεοῦ λίθου καὶ μόνον εἰς μικρὰς ἴνας διελυομένης· ἡ μεμβράνη δ' αὕτη δὲν δεικνύει ἐνδοθήλιον.

Τὰ εἰρημένα εἶναι· πιστὴ ἀπεικόνισις τῶν

ὑπὸ τοῦ *Ries* ἀνακοινομένων (ἐν οἷς μόνον ἀπαξ ἀναφέρεται ἡ ἡλικία 71, δις 40, παρὰ πολυτόκοις καὶ ἀπαξ παρ' ἀσθενεῖ πασχούσῃ ὑδρὸσάλπιγγα) καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὀκτώ εὐρημάτων· εἰς τὰς ὀκτὼ ἤδη νεκροφίας προστίθεται ἐνάτη καὶ ἡ ἡμετέρα, ἐν ἣ εὐρέθησαν τρεῖς λίθοι ὡς καὶ ὁ *Sutton* εὗρε δύο· οἱ ἡμέτεροι καὶ μικροσκοπικῶς ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς γόρους τοῦ ἐγκεφάλου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἀόπλου ἐπιὸφθαλμοῦ διακρίνονται ἐν τῷ τρίτῳ, ἔχουσι τὸ κίτρινον μᾶλλον χρῶμα, εἶναι λίαν σκληροὶ καὶ ἀπεσπᾶσθησαν ἀπὸ τοῦ γεινιάζοντος ἰστού τῆς ψοθήκης· καὶ ἡ μὲν χημικὴ ἐξέτασις ὡς ἐγένετο, ἡ δὲ μικροσκοπικὴ, ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ἔχει ὡς ἐξῆς: μετὰ τὴν τομὴν τοῦ σκληροῦ σώματος, ὅπερ προηγουμένως ἐτέθη ἐντὸς ὑγροῦ ἀποτιτανούντος (ὑδρογλωρικοῦ ὀξέος), ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον διακρίνομεν ὅτι ἀποτελεῖται ἐκ δύο διακεκριμένων στιβάδων, ὧν ἡ ἐσωτερικὴ ἔχει χρῶμα κίτρινον, ἡ δ' ἐξωτερικὴ τὴν πρὸς τὸ λευκόν, ἱστολογικῶς δὲ συνίσταται ἐξ ὁμοκέντρων ἰνῶν· αἱ τομαὶ αὐτὰ ὁμοιάζουσι πολὺ πρὸς τὰς τοῦ τεθλωμένου κρυσταλλώδους φακοῦ».

Νούλης. — Ἦθελον νὰ μάθω, εἴαν ἡ ψοθήκη ἦτο ἀτροφικὴ ἢ οὐ.

Ἄ. Χρησιδης. — Ἀμφότεραι αἱ ψοθήκαι εἶχον τὴν συνήθη αὐτῶν ὄψιν.

Ταπιάς. — Ἐπειδὴ πολλάκις ὁ πυρὴν τῶν σιελολίθων καὶ τῶν ὁμοίων ἀποτελεῖται ἐπὶ ὀργανικῆς ὕλης πλήρους μικροβίων, φρονῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἐξετασῶσι καὶ τὰ λιθώδη ταῦτα εὐρήματα ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐκθέτει περίπτωσιν *ιτιανώδους σωματίου, ἐξελθόντος ἐκ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων γυναικὸς καὶ προελεύσεως σαλπινγικῆς*, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Καθ' ὃν χρόνον, ἡ μᾶλλον καθ' ἣν ἡμέραν ὁ κ. Ἄ. Χρησιδης ἀνεύρισκε νεκροσκοπικῶς ἐν τῇ ψοθήκῃ ἀσθενοῦς αὐτοῦ τὰ ξένα σώματα, ἅτινα ἐπαρουσίασεν ἡμῖν, συγχρόνως κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, ἐπεδείκνυον αὐτῷ σῶμα ἀνάλογον, ὅπερ ἐπεδόθη μοι ὑπὸ ἀσθενοῦς, ὡς

προελθὸν ἐκ τῆς μήτρας ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις:

Ἡ ἀσθενὴς αὕτη, ἐτῶν 25, ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς καταγομένη, οὐδὲν ἐπαρουσίαζε τὸ κληρονομικόν, οὐδ' ἐν τῷ πρὸ τοῦ γάμου ἱστορικῷ αὐτῆς ὑπῆρχε τι ἀξίον μνείας· ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἐγένετο τακτικῶς καὶ ἀνωδύνως κατὰ μῆνα. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος αὐτῆς ἡ ἀσθενὴς ἐνυμφεύθη, ὁ δὲ σύζυγος αὐτῆς οὐδέποτε ἔπαθε, καθ' ἃ αὐτὸς βεβαιοί, βλεννόρροϊαν ἢ συμφιλίδα.

Τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου αὐτῆς ἐπισκέφθη ἐριππος τὰ πλησιόχωρα μέρη, τὸντεῦθεν δὲ χρονολογεῖ τὴν πάθησιν αὐτῆς. Τὴν ἐπαύριον ἠσθάνθη πόνους κατὰ τὴν ὀσφυακτὴν χώραν καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατακλιθῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας. Ἐκτοτε παρουσιάζει λευκόρροϊαν, ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἠλαττώθη ἐπαισθητῶς καὶ συνοδεύεται ὑπὸ πόνων σφοδρῶν, ἐμεινε δὲ μέχρι τοῦδε στεῖρα.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν ἡμῶν, γενομένην κατ' Αὐγούστον τοῦ 1898, ἰδοῦ τί εὔρομεν:

Ὑποκειμενικῶς ἡ ἀσθενὴς ἐπαρουσίαζε τὸ σύνολον τῶν συμπτωμάτων τῆς μητροσαλπινγίτιδος, ἅπερ ὁ *Pozzi* περιέγραψεν ὑπὸ τὸ ὄνομα *syndrome utérin*, τουτέστι πόνους, λευκόρροϊαν, δυσμηνόρροϊαν, χρονίαν τυμπανίτιδα, δυσπεψίαν κτλ.

Ἀντικειμενικῶς ἀνεύρομεν τὴν μὲν μήτραν σμικρὰν τὸν ὄγκον, τὸν δὲ τράχηλον κωνικόν, μετὰ κεντρικοῦ στομίου σμικροτάτου καὶ κατὰ τὰ ἄλλα φυσιολογικόν. Αἱ δύο σάλπιγγες ἦσαν ἐλαφρῶς διωγκωμέναι καὶ ὀδυνηραὶ κατὰ τὴν διὰ τῶν δύο χειρῶν ψηλάφησιν. Ἐπομένως προέκειτο περὶ διπλῆς χρονίας σαλπινγίτιδος.

Διηνοίξαμεν τὸ στόμιον τῆς μήτρας κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ *Fritsch* ἵνα καταπολεμήσωμεν τὴν ἐπίσχεσιν τῶν βλενωδῶν ἐκκριμάτων, κατὰ δὲ τῆς σαλπινγίτιδος μετεχειρίσθημεν τὴν διαστήλωσιν (*colummisation*) τοῦ *Taillafero*. Ἐπετύχομεν οὕτω ἐπαισθητὴν βελτίωσιν τῆς ἀσθενοῦς, ἥτις ἐκτοτε, ἐπὶ ἕξ μῆνας, εἶχεν ἀρκετὰ κελῶς, ὅτε ἡμέραν τινὰ προσεκλήθημεν ἐν σπουδῇ διὰ πόνους λίαν ἰσχυροῦς, καταλαβόντας αὐτὴν ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας κατὰ τὴν ὑπογάστριον χώραν καὶ δεινουμενοῦς ὀλονέν. Ὀλίγον πρὸ τῆς

ἀριζέως ἡμῶν οἱ πόνοι, οἵτινες, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἀσθενοῦς, ἤρχοντο ὑπὸ μορφὴν μητρικῶν κωλικοπόνων καὶ συνωδεύοντο ὑπὸ λευκορροίας ἀφθόνου, ἔπαυσαν, ταυτοχρόνως δὲ ἡ ἀσθενὴς ἀνεύρισκε σῶμα ἐξεληθὸν ἐκ τοῦ κολεοῦ καὶ ὁμοιᾶζον πρὸς ὅσπουν πτηνοῦ· τὸ σῶμα τοῦτο, ὅπερ ἐπέδειξεν ἡμῖν, εἶναι μνησκειδὲς τὸ σχῆμα, κανονικὸν μὲν κατὰ τὸ ἐν τῶν ἄκρων αὐτοῦ, τεθραυσμένον δὲ κατὰ τὸ ἕτερον. Μήκους ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατοστομέτρου, διαμέτρου δὲ 2—3 χιλιοστομέτρων, εἶναι λευκὸν τὴν ὄψιν καὶ λίαν σκληρὸν τὴν σύστασιν· εἶναι ἀδύνατον νὰ θραύσῃ τις εἴτε καὶ ἀπλῶς νὰ κάμψῃ αὐτό. Γινώσκοντες πόσης χρήζουσι προσοχῆς αἱ ἀπὸ τινων γυναικῶν προερχόμεναι πληροφορίαι, μεθ' ὅλας τὰς διαθεβαιώσεις, αἰτινες ἐδόθησαν ἡμῖν, εἶχομεν ἀμφιβολίας περὶ τῆς προελύσεως τοῦ λιθαρίου, καίτοι: ἐπιμελεστέρα ἐξέτασις ἔπεισεν ἡμᾶς ὅτι πρὸς οὐδὲν τῶν γνωστῶν ζένων σωμάτων ὁμοιάζειν.

Κατὰ τὴν τοπικὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς εὑρομεν τὴν μὲν μήτραν σμικρὰν τὸ μέγεθος καὶ εὐκίνητον, τὸν δὲ τράχηλον φυσιολογικόν· ἡ δεξιὰ σάλπιγξ ἐπαρουσίαζε διόγκωσιν μεγέθους καρύου κατὰ τὸ πρὸς τὴν μήτραν τρίτημόριον αὐτῆς, ἥτο δὲ πως ὀδυνηρὰ τῇ πιέσει· τὰ λοιπὰ κολπώματα φαίνονται φυσιολογικά.

Δοθέντος τοῦ σχήματος καὶ τῆς λεπτότητος τοῦ ζένου σώματος δὲν ὑπῆρχε, νομίζομεν, ἀμφιβολία ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς σάλπιγγος. Ἐκτὸς τούτου ἐφαίνετο τεθραυσμένον κατὰ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων αὐτοῦ, ὅπερ σημαίνει ὅτι ἀπεσπᾶσθη ἀρ' ἐνὸς ὅλου, ὅπερ ὑφίσταται ἔτι ἐν τῇ σάλπιγγι καὶ ἐδρεύει ἰσως ἐν τῇ ἀνωτέρῃ μνημονευθείσῃ ἐξογκώσει τῆς σάλπιγγος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐξοδὸν αὐτοῦ, τοῦτο συνέβη ἕνεκα σπασμωδικῶν συστολῶν τῆς τε σάλπιγγος καὶ τῆς μήτρας, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἐκτρωτικοὶ πόνοι, οὓς ἐπαρουσίασεν ἡ ἀσθενὴς.

Ἐν τούτοις πρὸς ἔρευναν ἐν τῇ μήτρᾳ ὑπεδείξαμεν τῇ ἀσθενεὶ τὴν ἀνάγκην ἀποξέσεως, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ πρότασις ἡμῶν δὲν ἐγένετο δεκτὴ· τρεῖς ἕκτοτε παρήλθον μῆνες, ὅτε περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου ἐνεστώτος ἔτους ἡ ἀσθενὴς ἐπαρουσίασε νέαν ἔφοδον τῆς ἀσθηνείας ἕνεκα κρυολογήματος κατὰ τὴν ἔμμηνον αὐτῆς κάθαρσιν. Εὐρίσκειται δ' ἔτι καὶ νῦν

κλινῆρης μετὰ συμπτωμάτων ὀξείας διπλῆς σαλπινγιτίδος.

Ὡς ἀντελήφθητε, τὴν περὶ τῆς ὀξείας ἀσθενῆ παρηκολούθησα ἐπὶ ἑννέα σχεδὸν μῆνας καὶ ἀνέφερα πᾶν ὅ,τι γινώσκω περὶ τῆς ἀσθηνείας αὐτῆς, ἕνεκα τῆς σπανιότητος τῆς περιπτώσεως.

Μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ἀνάλογον περίπτωσιν ἠδυνήθην ν' ἀνεύρω ἐν τῇ προσιτῇ μοι γαλλικῇ ἱατρικῇ φιλολογίᾳ· τὰ νεώτερα γυναικολογικὰ συγγράμματα, ὡς τὸ τοῦ Labadie—Lagrange καὶ Legueu, οὐδὲν ἀναφέρουσι περὶ ἐνδογενῶν στερεῶν σωμάτων τῆς σάλπιγγος εἴτε τῆς μήτρας· οὐδ' ἐν τῇ ξένη φιλολογίᾳ φαίνεται ὅτι ἐδημοσιεύθη τι παρόμοιον· λέγω τοῦτο, διότι εὐτυχῶς πρὸ τινων μόλις μνηθῶν ὁ κ. De Bovis ἐδημοσίωσεν ἐν τῇ *Semaine medicale* σοφὴν μελέτην περὶ τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων τῆς μήτρας, ἐν ἣ φαίνεται ὅτι συνεβουλεύθη πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγράφη εἴτε ἐν Γαλλίᾳ εἴτε καὶ ἀλλοῦ· τὰ σώματα, ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἰπποκράτους μέχρι τοῦ 17^{ου} αἰῶνος περιέγραψαν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Concrétions calculeuses de la matrice*, ἀπεδείχθησαν βραδύτερον ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς ἀνατομοπαθολόγου Louis ὅτι ἦσαν ὄγκοι ἀποτιτανωμένοι.

Σήμερον τρεῖς ὑπάρχουσι μεγάλαι μελέται: ἐπὶ τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων τῆς μήτρας, ἡ τοῦ Cazaès (1894), ἣτις βασιζέται ἐπὶ εἰκοσι καὶ μιᾶς περιπτώσεων, ἡ τοῦ Albertin (de Lyon) τῷ 1895, παρουσιάζοντος 11 νέας περιπτώσεις, καὶ ἡ τοῦ Neugebauer, ὅστις τῷ 1877 ἠδυνήθη νὰ περισυλλέξῃ 550 παρατηρήσεις ζένων σωμάτων. Τὰ σώματα ταῦτα προήρχοντο ἐκ τῶν ἐξῶ ἢ ἦσαν λείψανα ὀστέων ἐμβρύου, οὐδ' ἡ ἐλαχίστη δὲ μνεῖα γίνεται περὶ ἐνδογενῶν προϊόντων λαμβανόντων γένεσιν εἴτε ἐν τῇ σάλπιγγι εἴτε ἐν τῇ μήτρᾳ.

Ἐπομένως ἡ παρατήρησις ἡμῶν φαίνεται σπανιωτάτη, ἐάν τις κρίνῃ ἐκ τῆς σιγῆς ἣν οἱ συγγραφεῖς τηροῦσι περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐνδογενῶν προϊόντων τῆς σάλπιγγος εἴτε τῆς μήτρας. Ποίας φύσεως εἶναι ταῦτα τὰ προϊόντα; Ὁ κ. Γαβριηλίδης, ὅπερ χάριτις ὁμολογῶ διὰ τὴν ἱστολογικὴν ἐξέτασιν τοῦ εὐρήματος, λεπτομερῶς θά ὁμιλήσῃ ἡμῖν περὶ τούτου. Ἀρκοῦμαι λέγων, ὅτι ὑπὸ τὸ μικρο-

σκόπιον τὸ παρασκευάσμα οὐδεμίαν παρουσιάζει ὀργανικὴν ὑφήν, ἀλλὰ συνίσταται ἐκ διαδοχικῶν στρωμάτων ἀμόρφου καὶ τιτανώδους οὐσίας μετὰ μικροτάτης κεντρικῆς ὀπῆς».

Ὁ κ. **Χρηστίδης** παρουσιάζει μικροσκοπικὸν παρασκευάσμα τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ῥέρον τομὰς τῶν σωματίων, ἅτινα περιεγράφησαν ἤδη ὑπὸ τῶν κκ. Χρηστίδου καὶ Μανουηλίδου, προσθέτει δὲ ὅτι εἶδε καὶ τὸ σωματίον, περὶ οὗ ἀμίλησεν ὁ κ. Μανουηλίδης, ὅπερ εἶχε σχῆμα καθ' ὅλα μηνοειδές, δοκιμάσας δὲ νὰ θραύσῃ αὐτὸ συγκάμπταν διὰ τῶν δακτύλων ἀπέτυχεν.

Νούλης. — Ὁ κ. Μανουηλίδης εἶναι εἰς θέσιν νὰ μᾶς πληροφορήσῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο ἡ μήτρα πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ σωματίου ἢ ἐὰν εἶχε σκληρίαν τινὰ ἀσυνήθη, καίπερ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐξετάσας τὴν γυναῖκα;

Μανουηλίδης. — Οὐχί.

Πρόεδρος. — Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν παρατήρησιν τοῦ κ. Χρηστίδου περὶ ἐναποθέσεως τιτανούχων ἀλάτων ἐν τῷ ὀργανισμῷ, παρατηρήσαμεν καὶ ἡμεῖς 2 ἀναλόγους περιπτώσεις. Τούτων ἡ μὲν ἀφορᾷ νέον 22 περιπτώτου ἐτῶν, φέροντα ὄγκον ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς κατωτέρας ἐπιφανείας τοῦ βραχίονος, εὐκίνητον καὶ σκληρὸν καὶ τὸν ὁποῖον ἐξελάβομεν ὡς ἰνωμα· ὁ ὄγκος οὗτος παρήχθη ἐν διαστήματι 1 1/2 ἔτους ἐπὶ τῆς οὐλῆς δῆγματος ἵππου, ὅπερ εἶχε λάβει πρὸ 2 περιπτώτου ἐτῶν, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν δὲ αὐτοῦ ἀνεύρομεν ὅτι συνίστατο ἐξ οὐσίας λευκῆς καὶ τιτανώδους. Ἐδόθη μάλιστα εἰς τὸν κ. Συγγρόν πρὸς χημικὴν ἐξέτασιν, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν εἰσέτι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ δὲ δευτέρα περίπτωση ἀποδέλπει λίθον τοῦ προστάτου αὐτόχθονα, ὃν ἀφηρέσαμεν διὰ τομῆς ἐκ τοῦ περιναίου. Ἐν τῷ προστάτῳ ἀπαντῶσιν, ὡς γνωστόν, δύο εἶδη λίθων, οἱ μὲν ἑτερόχθονες προέρχονται ἐκ τῶν νεφρῶν ἢ ἐκ τῆς κύστεως, ὅποθεν κατερχόμενοι ἐνσπρηνθῶνται ἐν τῷ προστάτῳ, μικροὶ ὄντες, καὶ ἀναπτύσσονται ἐκεῖ· οἱ δὲ αὐτόχθονες σχηματίζονται ἐν αὐτῷ τῷ προστάτῳ, ἐνθα αἰξάνουσι καὶ προκαλοῦσι τὰ ἐκ τοῦ ὄγκου

αὐτῶν ἐνοχλήματα. Οἱ τελευταῖοι ἔχουσι τοῦτο τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι ὀπυρὴν αὐτῶν εἶναι ὀργανικὴ οὐσία, ἣτις καιομένη ἀποδίδει ἐμπυρευματικὴν τινα ὀσμήν καὶ καταλείπει τέφραν. Πιθανὸν δὲ καὶ οἱ λίθοι τῆς φισθῆκης, περὶ ἧν ἐποιήσατο λόγον ὁ κ. Χρηστίδης, ἔχουσιν ἀνάλογόν τινα παθογένειαν.

Ίατροπόουλος. — Τὸ παρασκευάσμα τοῦ σωματίου, περὶ οὗ ἀμίλησεν ὁ κ. Μανουηλίδης, φέρει τρῆμα κεντρικόν (δηλ. ἡ τομὴ αὐτοῦ)· τοῦτο δὲ σημαίνει ὅτι ἔσχε πυρῆνα ἐξ ὀργανικῆς οὐσίας, ἣτις ἀπερροφήθη, ἐπίσης σημαίνει καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ σωματίου, διότι ὁ πυρῆν ἀπερροφήθη ἔνεκα τῆς μακροχρονιότητος αὐτοῦ.

Τέλος ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ ἐμπυρημάτων τῶν παραρρινίων κόλπων, Ἰγμορείου ἄντρου, σιαγονικοῦ κόλπου, σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ τοῦ λαβυρίνθου ἢ τῶν κυψελῶν τοῦ ἠθμοειδοῦς*, ἐκτιθεμένην τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης ὡς πρὸς τὴν συμπτωματολογίαν, διάγνωσιν καὶ θεραπευτικὴν τῶν ἐμπυρημάτων τῶν ἐν λόγω κοιλοτήτων, ἔχουσαν δ' ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἐπειδὴ τελευταίως πολὺς ἐγένετο λόγος περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐμπυρημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου ἐκρίναμεν καλὸν ἐν ὀλίγοις νὰ παραστήσωμεν τοῖς ἀξιολογίμοις συναδέλφοις ἐναυθὰ τὰς ἐμπυρήσεις τῶν γειτονικῶν κοιλοτήτων τῆς ρίνος μετὰ τῆς διαφορικῆς διαγνώσεως αὐτῶν καὶ θεραπείας ὡς ἔχει σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ νὰ ἐπιμεινῶμεν ὀλίγον περισσότερο ἐπὶ τὴν πολυειδῆ θεραπείαν τῶν ἐμπυρημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου, ὑποδεικνύοντες συγχρόνως τὴν προτιμητέαν ὁδόν, ἣν ὀφείλομεν ν' ἀκολουθῶμεν πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἰασίν αὐτῶν.

Καὶ εἶναι μὲν γνωστὸν ὅτι παθήσεις τῶν κοιλοτήτων τούτων πρὸ 200 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν περιεγράφησαν, ἀλλ' ἰδίως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κεφαλαίου τούτου τῆς ἰατρικῆς ἐγένετο κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετηρίδας, μάλιστα δὲ διὰ τῶν συγγραφέων Lennox, Brawn, Zeffert, Zieml, B. Frankel¹, Grünwald²,

Zuckerkindl⁸, P. Heymann, A. Hartmann, Harke⁵ κ.λ. διὰ παρατηρήσεων κλινικῶν καὶ παθολογικοανατομικῶν. Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐγένετο γνωστὸν ὅτι αἱ παθήσεις αὗται εἶναι οὐχὶ μόνον ἐπακόλουθοι παθήσεων τῶν ὀδόντων (διὰ τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον), ὡς πρότερον ἐδοξάζετο, ἀλλ' εἶναι συγχρόταται ἰδίως ὡς ἐπιπλοκαὶ μολυσματικῶν νόσων ἢ καὶ χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων ἐκτὸς τῆς ῥίνος, θεραπεύονται ὁμως αὐτομάτως σχεδὸν πάντοτε ὁσάκις ὁ ἐκπορητικὸς αὐτῶν πόρος τύχη φυσιολογικῶς εὐρύς. Ἡ ἀτομικὴ προδιάθεσις, ἡ παραλλάσσουσα μολυσματικὴ δραστηριότης (virulence) τῶν μικροβίων καὶ ἡ τοπογραφικὴ θέσις τοῦ ἐκπορητικοῦ πόρου ἐκάστης τῶν κοιλοτήτων τούτων φαίνονται ἔχουσαι ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν χρονιότητα τῶν ἐμπυημάτων τούτων· ἔνεκα τοῦ τελευταίου μάλιστα τούτου αἰτίου ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν ἐμπυημάτων τούτων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον, ἀκολουθεῖ ὁ σφηνοειδὴς κόλπος καὶ ἔπονται ὁ μετωπιαῖος κόλπος καὶ αἱ ἠθμοειδεῖς κυψέλαι, καθ' ὅσον τῶν δύο τελευταίων τούτων οἱ ἐκπορητικοὶ πόροι εὐρίσκονται εἰς τὰ κατώτατα αὐτῶν σημεῖα.

Ἐν τοῖς ἐμπυήμασι τούτοις εὐρέθησαν τὸ bacterium coli, bacillus pyogenes foetidus, diplococcus lanceolatus, τὸ βακτηριδίων τῆς φυματώσεως, τῆς γρίπης (κατὰ Herzfeld, Herrmann⁶ καὶ Dmochowski⁷) καὶ ἀλλότρια σώματα ὡς ἀφορμὴ αὐτῶν.

Αἱ φλεγμοναὶ τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων εἰσὶν ὀξείαι ἢ χρόνιαι, ἀνοικταὶ ἢ κεκλεισμέναι. Αἱ τελευταῖαι αὗται, ἡμερικώτερον αἱ τοῦ Ἴγμορείου ἄντρον, διεγινώσκοντο εἰς παλαιότερους χρόνους πολὺ συγχρότερον τῶν ἄλλων, καθόσον ἔνεκα τῆς ἰσχυρᾶς ἐσωτερικῆς πιέσεως τοῦ ἀποφρασσομένου πύου ἐπὶ τὰ ἀδιέξοδα τοιχώματα τῶν κοιλοτήτων μεταβάλλεται σὺν τῇ σφαιροποιήσει τοῦ ἄντρον καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς πέριξ χώρας· τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον ἐξογκοῦται κατ' αὐτὰς ἐν ἀρχῇ πρὸς τὴν ῥίνα, εἶτα πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἀκολουθῶς πρὸς τὰ κάτω, ἐνῶ κατὰ τὰς ἐπισχεσεις τοῦ πύου ἐν τῷ μετωπιαίῳ κόλπῳ ὠθεῖται ὁ ἔσω κανθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῶν ἄνω ἢ παρουσιάζεται ἐξοίδησις πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἐξω τῆς ῥίτης τῆς ῥίνος· σημαντικὸν διὰ τὴν διόγκωσιν

τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, ἰδίως τῶν προσθίων, ἐστὶν ἡ ἐξώθησις τοῦ ὀφθαλμοῦ πρὸς τὰ ἐξω καὶ κάτω μετὰ διπλωπίας, τοῦθ' ὅπερ ὡς τὸ πρῶτον σύμπτωμα κατ' αὐτὴν παρουσιάζεται. Ταῦτα λοιπὸν εἰσὶν ἐκεῖνα, παρ' οἷς οὐδαμῶς πύον εὐρίσκομεν οὔτε διὰ τῆς προσθίας οὔτε διὰ τῆς ὀπισθίας ῥινοσκοπήσεως, ὡν τὴν ὑπαρξιν ἀποκαλύπτει διεξοδικὴ καὶ ἐπιμελὴς ἔρευνα, ἐὰν μὴ τὰ ἄνω συμπτώματα παραστῶσιν ἡμῖν ἀρωγοὶ ταχεῖς.

Αἱ ὀξείαι φλεγμοναὶ, αἰτινες συντηθέσταται εἰσὶν ἐπιπλοκαὶ μολυσματικῶν νοσημάτων, ἰδίως τῆς γρίπης ὡς συμπαρομαρτοῦσα πάθησις τοῦ ῥινικοῦ κατάρρου, ἀπεθεραπεύονται σὺν τούτῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῆς ἐκροτῆς τοῦ ἀναπτυχθέντος ἐξιδρώματος διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου (Avellis²) ἢ καταντῶσι χροῖνια ἐμπυήματα ἔνεκα τῶν πρὸ ὀλίγου μνημονευθέντων λόγων.

Παθολογικοανατομικῶς εἰς τὰς χρόνιαις φλεγμονᾶς τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων διακρίνονται, κατὰ τὸν Zuckerkindl⁸, Grünwald², Dmochowsky⁷ καὶ ἄλλους, δύο μορφαὶ μεταβολῶν: εἰς τὴν πρώτην συμβαίνει μᾶλλον ὀρώδης, ὀλίγα στρογγύλα κύτταρα περιέχουσα διήθησις τοῦ βλεννοῦμένου, ὅστις δύναται τόσον νὰ ἐξοιδηθῇ, ὥστε νὰ καταλάβῃ ὀλόκληρον τὴν κοιλότητα· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τόσον πολλὰ πυοκύτταρα (δυσειδύουσι) διαπιδύουσιν ἐντὸς τοῦ βλεννοῦμένου, ὥστε ταῦτα κατακαλύπτουσιν ἐστὶν ὅτε τὴν ὑψὴν τούτου, ἰδίως κατὰ τὰ ὑπὸ τὸ ἐπιθήλιον μέρη καὶ τὰς θηλοειδεῖς ἐξοχάς. Ἐν ἀμφοτέροις ταῖς μορφαῖς παρουσιάζονται κύστεις μικραὶ τὸ πλεῖστον, ἀποτέλεσμα συρροῆς βοτρυδίων ἀδένων ἢ ἐμφοράξεως τῶν ἐκπορητικῶν πόρων ἢ λυμφατικῶν ἀγγείων. Κατὰ τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ ἔκκρισις εἶναι ὀρώδης, κατὰ τὴν δευτέραν μᾶλλον πυώδης. Ἡ ὀρώδης μορφή δύναται νὰ ὀπισθοχωρήσῃ καὶ μόνη ἢ ὑπαρξίς τῶν κυστιδίων καὶ θηλοειδῶν ἐκβλαστήσεων δύναται νὰ ὑπομνήσῃ τὴν πρώτην πάθησιν. Ὁ συνεχτικὸς ἰσθὸς ὡς καὶ τὰ στρογγύλα κύτταρα μένουσι συνήθως κῆζτιμένα. Προσέτι ἀπαντῶσιν οὐχὶ σπανίως χρωστικὴ οὐσία, πολὺποδες καὶ ὑπερτροφία τοῦ βλεννοῦμένου. Κατὰ τὴν πυώδη μορφήν ὁ βλεννοῦμὸν ἔνεκα τῆς ἀφθονοῦ ἀναπτύξεως

συνεκτικῷ ἴστυ λαμβάνει οὐλόδη σύστασιν. Εἰς βαθυτέρας παθήσεις τοῦ βλενοῦμένου συνέχεται οὗτος στερρότερον μετὰ τῶν ὀστών, τότε δὲ ἀλλοιοῦνται καὶ ταῦτα παθολογικῶς. Πρωτογενῆ πάθησιν τῶν ὀστών πρέπει νὰ παρδεχθῆ τις μόνον ἐν περιπτώσει φυματιώσεως, ἢ σφιλιδός, ἢ οἰοῦδήποτε νεοπλάσματος παθολογικῶς ἐπενεργήσαντος εἰς τὰ ὀστᾶ (M. Schmidt⁸).

Τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα κατὰ τὰς (χρονίας) φλεγμονὰς τῶν παραρρινίων κοιλοτήτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὐδὲν ἔχουσι τὸ χαρακτηριστικόν. Ἐπειδὴ ὁ β' κλάδος τοῦ τριδύμου ἐννευροὶ τὰς κοιλοτήτας ταύτας (ἐκτός τῆς τοῦ μετωπιαίου κόλπου), παρατηροῦνται ἀνακλαστικῶς πόνοι καθ' ὅλην τὴν περιεχὴν τοῦ νεύρου τούτου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως γίνονται ἀντιληπτοί· οὗτοι εἰς μὲν τὰς ριζιτιδίας τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου κατὰ τὰς πλαγίας χώρας τοῦ μετώπου, ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς τὰς τοῦ μετωπιαίου κόλπου συχνότατα κατὰ τὴν ἔσωθεν τῆς ὑπερκογχίου ἐντομῆς χώραν, ἐνῶ παθήσεις τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν προξενοῦσι μᾶλλον ζάλην καὶ πόνους κατὰ τὸ βρέγμα, ὡς καὶ αἱ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου, καθ' ἃς οἱ πόνοι ἐνίοτε τοποθετοῦνται εἰς τὴν κατ' ἰνίον χώραν ἢ ὀπίσθεν τῶν βολβῶν. Σὺν τούτοις οἱ ἄρρωστοι παραπονοῦνται διὰ σκοτοδίνην, παροξισμοὺς ἡμικρανίας, ἀπροθυμίαν περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπνηλίαν, ἀμνησίαν, ἀπροσεξίαν, δυσπεψίαν (ἐνεκα καταπόσεως τοῦ ἀρθρώσεως ἐκχεομένου πύου ἀπὸ τῶν κοιλοτήτων τούτων), ἔλλειψιν ἀντοχῆς εἰς τὴν χρῆσιν οἰνοπνευματῶδων ποτῶν καὶ νικοτιανῆς, αἰμορραγίας ῥιναίας, παροσμίας ἰδίως κατὰ τὴν πρῶϊαν, εἴτε ἐνεκα τῆς κακόςμου ἐμπυήσεως, εἴτε ἐνεκα ὑποκειμενικῆς καταστάσεως. Ἡ ὄσφρησις δύναται νὰ βλαβῆ εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς πραγματικῆς ἀνοσμίας, καθ' ἣν αἱ ἀπολήξεις τοῦ ὄσφρητικῷ νεύρου διὰ τῆς ἐπερχομένης ῥιναίτιδος ἀλλοιοῦνται εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἀνοσμίας τῆς ἀναπνευστικῆς. καθ' ἣν ὁ εἰσπνεόμενος ἀήρ μετὰ τῶν αἰθεριῶν οὐσιῶν ἐνεκεν ἐπερχομένης ἐξοιδήσεως τοῦ βλενοῦμένου ἢ ἀναπτύξεως πολυπόδων δὲν καταρθάνει μέχρι τῆς ὄσφρητικῆς χώρας.

Ἀντικειμενικῶς παρατηρεῖται κατὰ τὰς χρονίας παθήσεις τῶν παραρρινίων κοιλοτή-

των ἐκροή ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακόςμου πύου, ὅπερ ἀναφαίνεται κατὰ τὸ μνηοειδὲς χάσμα (Hiatus semilunaris) [παθήσεις τοῦ μετωπιαίου κόλπου, προσθίων ἠθμοειδῶν κυψελῶν, Ἴγμορείου ἄντρου], ἢ μεταξὺ τῆς μέσης ῥινακῆς κόγχης καὶ τοῦ διαφράγματος, κατὰ τὰς χῶνας καὶ στέγην τοῦ ὀπισθορρινικοῦ κοιλώματος [παθήσεις τῶν ὀπισθίων ἠθμοειδῶν κυψελῶν, ἢ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου]. Ἡ πυόρροια αὕτη ἐπιφέρει τὸ πλεῖστον ἐξοιδήσιν τοῦ βλενοῦμένου κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ὑπὸ τὴν μορφήν ἀπλῶν ὑπερτροφῶν, αἰτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἐξοιδούμεναι μεταπίπτουσιν εἰς ἀληθεῖς πολυπόδας. Τούτους ἐθεώρησεν ὁ Grünwald² ἐν τῇ πολυτίμῳ καὶ λίαν διαφερούσῃ συγγραφῇ αὐτοῦ «Di Lehre von den Naseneiterungen (1893, 1896) σχεδὸν πάντοτε ὡς σημεῖα παθήσεως μιᾶς ἢ περισσοτέρων κοιλοτήτων, γνώμη, ἣτις δικαίως κατόπιν κατὰ μέγα μέρος ἐπολεμήθη (Hajek⁹, Alexander¹⁰) ὡς καὶ ἡ δοξασία αὐτοῦ περὶ σχέσεως τῆς ὀζαίνης μετὰ τῶν περὶ ὧν πρόκειται παθήσεων. Ἐντεῦθεν, καὶ δὴ ἀπὸ τῶν ἐμπυημάτων τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, οἱ στρεπτόκοκκοι διὰ τῶν κλάδων ἰσως τοῦ ὄσφρητικῷ νεύρου διεισδύουσιν ἔστιν ὅτε μέχρι τῶν μηνίγγων, ἀπεργαζόμενοι ἐνταῦθα θανατηφόρον μηνιγγίτιδα (Weigert, Strumpell). Σπανιώτατα θὰ συμβῆ τὸ πύον ἐνεκα τῆς ἐμφράξεως τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου τῆς πασχούσης κοιλοτήτος νὰ διανοιξῆ νέαν ὁδὸν καὶ ν' ἀναφανῆ εἰς τὸ κάτω βλέφαρον, κατὰ τὴν πτερυγοειδῆ αὐλακα, κατὰ τὸ χεῖλος τῆς κάτω γνάθου κτλ. Δὲν πρέπει νὰ παραλειθῶσι τὰ οὐχὶ σπανίως τάχιστα ἐπὶ τοῦ προσώπου παραγόμενα οἰδήματα (διχτόντα, οὕτως εἰπεῖν, ἢ oedema fugax), ἅπερ συμβαίνουσι κυρίως ἐν ταῖς ὀξείαις παθήσει καὶ δίδουσι πολλάκις ἀφορμὴν συζητήσεων περὶ ἀγγειοκινητικῶν νευρώσεων παρὰ τοῖς ἰατροῖς (Avellis¹¹).

Πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν ἐπόμενοι τῷ παραδείγματι τοῦ Hajek, μετὰ τὴν ἐξακριβῶσιν τοῦ ἀναμνηστικοῦ, ὅπερ εἰς πολλὰς περιπτώσεις θέλει διευθύνει ὀριστικώτερον τὰς ἐργασίας ἡμῶν, παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις μὴ τυχὸν ὑπάρχουσι μεταβολαί τινες εἰς τὰ περίξ τῆς ῥινόσ, ἐπὶ τῶν παρειῶν, μετώπου καὶ ὀφθαλ-

μῶν, δι' ἀπλοῦ λαρυγγοσκοπίου ἐξετάζομεν εἶτα τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν ὑπερώαν καὶ τέλος προβαίνομεν ἐπὶ τὴν προσθίαν καὶ ὀπισθίαν ῥινοσκόπησιν. Ἐὰν φανῇ πύον, διὰ μαλακῆς καμπῆς μῆλης μετακινούμεν τοὺς τυχόν ὑπάρχοντας πολυπόδας ἢ ἐξοιδήσεις τοῦ βλενομένου ὅπως διευκρινήσωμεν τὴν πηγὴν αὐτοῦ. Λίαν σκόπιμος φαίνεται ἡμῖν ἡ ἐπάλειψις τῶν μερῶν τούτων διὰ διαλύσεως κοκαίνης 10 %, δι' ἧς αἱ ὑπερτροφίαι τοῦ βλενομένου συμπύσσονται καὶ οἱ πυώδεις ἐπίπαγοι, ἂν ὑπάρχωσιν, ἀποπίπτουσιν, ὧν ἕνεκα ἡ πυώδης ἐκροή γίνεται αἰσθητοτέρα καὶ ἐπομένως ἡ πηγὴ αὐτῆς καταδηλοτέρα, ἢ δ' ἔρευνα τοιοῦτοτρόπως κερδαίνει ἐπὶ πλέον ἔδαφος. Διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς διαλάμψεως (διαφωτισμοῦ) παρατηροῦμεν εἶτα μὴ ἢ μίαν πλευρὰ φαίνεται σκοτεινότερα τῆς ἄλλης ἢ ὁ εἰς τῶν κεκλεισμένων ὀφθαλμῶν τοῦ ἀρρώστου αἰσθάνεται τὸ φῶς ὀλιγώτερον ἔντονον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ μαλακῆς μῆλης, κεκαμμένης καταλλήλως, προσπαθοῦμεν ν' ἀνεύρωμεν ἐν τῷ μέσῳ ῥινικῷ πόρῳ τὸ ἐκρορητικὸν τρήμα τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου, τοῦθ' ὅπερ 50% κατορθοῦται ὑπὸ ἐξησκημένης χειρὸς τούτου ἐπιτευχθέντος, εἰσάγομεν ἐπιτήδες πρὸς τοῦτο κεκαμμένον σωληνάριον, δι' οὗ πλύνομεν δι' ἀπεστερωμένης φυσιολογικῆς διαλύσεως μαγειρικοῦ ἁλτος τὴν κοιλότητα δοκιμαστικῶς. Ἐὰν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ἐκρορητικοῦ τρήματος ἀποτύχωσιν, ὑπάρχει δ' ὑποψία ὅτι ἐγκρύπτεται πύον, τότε ἐκτελοῦμεν διὰ τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον δοκιμαστικὴν παρακέντησιν διὰ τοῦ μέσου ἢ κάτω ῥινικοῦ πόρου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἢ καὶ διὰ τοῦ προσθίου τοιχώματος τῆς κοιλότητος διὰ καλῶς κλειούσης σύριγγος τοῦ Pravaz, δι' ἧς ἐγχέομεν εἶτα μικρὰν ποσότητα ἀπεστερωμένης διαλύσεως διφθερίνης ἢ ὕδατος ἀπεβρασμένου καὶ εἶτα ἀναμυζῶμεν τὴν διάλυσιν ταύτην, ἥτις θὰ ἐξέλθῃ ἐντὸς τῆς σύριγγος νῦν θολερὰ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κάκιστος, ἐν ἣ περιπτώσει ἢ κοιλότης αὕτη διατελεῖ ἐν ἐμπύησει.

Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει τὸ Ἴγμόρειον ἄντρον θεωρητέον ὑγιές, τὴν δὲ πηγὴν τοῦ ἀεναῶς κατὰ τὸν μέσον ῥινικὸν πόρον καὶ κατὰ τὸ μνηοειδὲς χάσμα αὐτοῦ προβάλλοντος πύου δέον ν' ἀναζητήσωμεν εἰς πάθησιν τοῦ μετω-

πιαίου κόλπου ἢ τῶν προσθίων ἡθμοειδῶν κυψελῶν ἢ εἰς τερηδόνα τοῦ ὅστου τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης. Ἡ τερηδὼν αὕτη καθίσταται φανερά διὰ μῆλης διὰ τὴν τρυχύτητα τοῦ γυμνοῦ ὅστου καὶ τὴν εὐαίσθησίαν αὐτοῦ. Εἶτα κατὰ τὸν Grünwald, ἀποφράσσομεν, ἀφοῦ προηγουμένως καθάρωμεν καλῶς τὴν ῥίνα ἀπὸ τυχόν ὑπάρχοντος πύου, ἀλληλοδιαδόχως, ἐν ἀνάγκῃ ἐπὶ μίαν ἡμέραν, διὰ μικροῦ βύσματος βάμβακος ἀπεστερωμένου κατὰ τὸν μέσον ῥινικὸν πόρον πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ ἐκρορητικὸν τρήμα τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου καὶ πρὸς τὰ πρόσω κατὰ τὸ μνηοειδὲς χάσμα τὸν ἐκρορητικὸν πόρον τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ἀφ' ἐνός μὲν ὅπως ἴδωμεν, ἐὰν μετὰ ταῦτα ἀναρρίνηται πύον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπως διὰ τοῦ μέσου τούτου στοιβάσωμεν τὸ τυχόν ἐν τοῖς κόλποις τούτοις παρασκευαζόμενον πύον. ὡστε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ βύσματος ἀρθρονώτερον τὸ πύον καὶ καταδηλοτέρα ἐπομένως παραστῆ ἡμῖν ἡ πηγὴ αὐτῶν.

Εἶτα προσπαθοῦμεν διὰ μῆλης, καταλλήλως παρεσκευασμένης, νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν μετωπιαῖον κόλπον, ἀφαιρούμεντες ἐν ἀνάγκῃ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τυχόν ὑπερτροφικὸν πρόσθιον ἄκρον τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης, ὅπερ κρύπτει καὶ δυσχεραίνει τὴν εὑρεσιν τοῦ ἐξω στομίου τοῦ πόρου αὐτοῦ· τὸν πόρον τοῦτον ἕνεκα τῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκολιότητος αὐτοῦ δυσκολώτερον δύναται τις διὰ μῆλης νὰ διαπεράτῃ καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸν μετωπιαῖον κόλπον. Ἐὰν τοῦτο κατορθωθῇ, ἐν ἐμπύησει αὐτοῦ ἀναβλύζει ἐκατέρωθεν τῆς μῆλης ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄρθρονον πύον. Ἐὰν πύον ἀναρρίνηται διαρκῶς κατόπιν βραχείας θεραπείας τοῦ κόλπου διὰ πλύσεων καὶ ἐμφυσήσεων νοσοφένης ἢ ἄλλης τινὸς ἀντισηπτικῆς κόνεως εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν, τότε νοσοῦσι καὶ αἱ πρόσθιαι ἡθμοειδεῖς κυψέλαι, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει πολλάκις. Ἐὰν νῦν, καθάραντες δι' ὀξέος κοχλιαρίου τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης, παρατηρῶμεν μετὰ προσοχῆς τὴν γραμμὴν, καθ' ἣν ἡ κόγχη αὕτη προσφύεται τῷ ἡθμοειδεῖ ὅστω, βλέπομεν οὐχὶ σπανίως σταγόνας ἀναβλύζοντος πύου, οὗ τὴν πηγὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐργαλείου ἀποξέοντες φέρομεν εἰς φῶς, ἀποπλύνομεν καὶ καυτηριάζομεν δι' ἐλαφροῦς ἰωδοῦχου διαλύσεως τοῦ Lugol.

Ἐάν ὁμως κατὰ τὴν διπλὴν ῥινοσκοπικὴν ἐξέτασιν παρουσιάζηται πύον μεταξὺ τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης καὶ τοῦ μεσορρινίου διαφράγματος, κατὰ τὰς γῶνας ἢ τὴν στέγην τοῦ ὀπισθορρινίου κοιλώματος, ἐάν μὴ ὑφίσταται ῥινίτις τις ὀπισθορρινικὴ (*retro-nasalis*) ἢ εἰδική τις πάθησις τῶν ὀστών, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τὸν σφρηνοειδῆ κόλπον. Ἔστιν ὅτε, μάλιστα ὅταν ἡ μέση ῥινικὴ κόγχη ἀρίσταται πολὺ τοῦ διαφράγματος τῆς ῥίνας, βλέπει τις κατ' εὐθείαν καὶ τὸ πύον ἐκρέον διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου αὐτοῦ, ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει ἀποκόπτομεν τὸ ὀπίσθιον ἄκρον τῆς κόγχης ταύτης εὐκόλως διὰ ψαλίδος ἢ τοῦ πευρακτωμένου γαλβανοκαυστικοῦ βρόχου ὅπως φέρωμεν εἰς φῶς τὸ πρόσθιον τοίχωμα τοῦ κόλπου τούτου, ὅστις ἀπέχει κατὰ μέσον ὄρον παρ' ἀνδράσι 8,2 ἐκμ., παρὰ γυναιξὶν 7,6 ἐκμ. Ἀκολουθῶς διὰ μήλης, διευθυνομένης ἀπὸ τοῦ κάτω χεῖλους τῆς εἰσόδου τῆς ῥίνας μετὰ τοῦ μέσου τῆς μέσης ῥινικῆς κόγχης καὶ τοῦ διαφράγματος, προσκρούομεν ἐπὶ τὸ πρόσθιον τοίχωμα τοῦ κόλπου, ὅπερ εὐρίσκωμεν λίαν εὐθρυστον καὶ ἐπώδυνον εἰς περιπτώσεις παθήσεως αὐτοῦ, πιάσαντες δὲ αὐτὸ ἐλαφρῶς εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ἄντρον, ἐπεκτείνωμεν τὴν ὀπὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ προσεκτικῶς ἐπὶ τοῦ κάτω τοιχώματος (*Grünwald*) καὶ ἀποκαθαίρομεν εἴτα τὸν κόλπον τοῦτον. Ἐάν ἐν τούτοις καὶ πάλιν ἡ ἐκροὴ τοῦ πύου κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα δὲν ἐκλείψῃ, τότε αὕτη ὀφείλεται εἰς πάθησιν τῶν ὀπισθίων ἡθμοειδῶν κυψελῶν, ἣν διαγινώσκομεν καὶ θεραπεύομεν, ὡς τὴν τῶν προσθίων. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Kilian*¹³ ἐπινοηθεῖσα μέση ῥινοσκόπησις (*rhinoscopia media*) δύναται ἐπίσης νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν εἰς καταλλήλους περιπτώσεις.

Διὰ τῆς ἐπιμόνου ταύτης ἐρεύνης, πρὸς ἣν ἀπαιτεῖται ὑπομονὴ καὶ ἐγκαρτέρησις ἐκ μέρους τοῦ ἀρρώστου καὶ τοῦ ἱατροῦ, κατορθοῦμεν διὰ τῆς ἀποκλειστικῆς ταύτης μεθόδου νὰ φθάσωμεν ἀσφαλέστερον εἰς τὸν σκοπὸν, δηλαδὴ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πηγῆς τοῦ εἰς τὴν ῥίνα εἰσρέοντος πύου.

Τοῦτου γενομένου ἡ *θεραπεία* εἶναι δεδομένη. Πρὸς τοῦτο πρὸ παντὸς ὀφειλομένη ν' ἀφαιρέσωμεν πᾶν ὄ,τι (πολύποδας, ἀπο-

φύσεις ὀστών), ἀποφράσσω τὸν ἐκφορητικὸν πόρον τῆς πυογόνου κοιλότητος ὑποθάλλει χρονίως τὴν πάθησιν ταύτην. Συμβαίνει ἐνίοτε ὥστε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοιούτων ἐξοστῶσεων νὰ θεραπεύωνται τὰ ἐμπυήματα εἴτα αὐτομάτως. Ἄλλως καταφεύγομεν εἰς πλύσεις τῆς πασχούσης κοιλότητος δι' ἀπεστερωμένης διαλύσεως διαφθερίνης (1 ‰), χλωριούχου νατρίου ἐν φυσιολογικῇ διαλύσει, νιτρικοῦ ἀργύρου (3—5 ‰) καὶ ἐμφυσήσεως ἀντισηπτικῆς τινος κόνεως, νοσοφένης, δερματόλης, ἰωδοφορμίου, ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου αὐτῆς διὰ καταλλήλου ἐργαλείου ἐκθιάσωμεν τὸ ἐνυπάρχον πύον δι' ἀέρος. Εἰς οὐχὶ λίαν προκεχωρηκυίας περιπτώσεις δυνάμεθα διὰ τῶν μέσων τούτων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης αἱματοχυσίας πολλάκις νὰ θεραπεύσωμεν τὴν νόσον. Ὁ *Spieß*¹⁴ εὐρίσκει εἰς ἀριθμὸν τινα τοιούτων ἐμπυημάτων, ἐφ' ὧν ἐπειραματίσθη, εὐνοϊκὴν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἠλεκτροχημικῆς ἰδιότητος τῆς ἠλεκτρολύσεως διὰ χαλκοῦ, μεθ' ἧς καταγίνεται ἀπὸ τινος. Εἰς ἐπιμόνους ὁμως περιπτώσεις καὶ εἰς ἐκείνας, παρ' αἷς διὰ τοῦ ἐκφορητικοῦ πόρου δὲν δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν κοιλότητα, τὰ δὲ συμπτώματα αὐτῶν ἀπαιτοῦσι ταχέϊαν τὴν ἐπέμβασιν, καταφεύγομεν εἰς ῥιζικὰς θεραπείας δι' ἐγχειρήσεων, αἰτινες ἐπιτρέπουσι τὴν κατ' εὐθείαν ἐπίβλεψιν τῆς κοιλότητος ἐκ τῶν ἔξω.

Οὕτω λ.χ. διὰ τὸν μετωπιαῖον κόλπον διανοίγομεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐμπροσθεν διὰ τῆς τομῆς τοῦ *Jansen*¹⁵, ἣτις βαίνει παρὰ τὸ κάτω χεῖλος τῆς προηγουμένης ξυρισθείσης ὀφρύος ἀπὸ τοῦ μέσου αὐτῆς μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ συστοίχου ἐσωτερικοῦ κανθοῦ, παρασκευάσαντες δ' εἴτα κρηνοῦς δέρματος πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω καὶ πρὸς τὰ ἄνω εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ ὀστείου τοιχώματος τῆς κοιλότητος, διὰ σφύρας καὶ σμίλης, εἴτα μετὰ προσοχῆς ἐκκόπτομεν τὸ προβάλλον κάτω καὶ μέρος τοῦ προσθίου ὀστείου τοιχώματος καὶ εἰσερχόμεθα οὕτως ἐντὸς τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ὃν διὰ ξύστρου ἀποκαθαίρομεν ἀπὸ τυχούσας πολυποειδεῖς μεταπτώσεις τοῦ βλενοῦμένου καὶ τερῆδῶνα τοῦ ὀστοῦ πρὸ παντὸς ὁμως ὀφειλομένη νὰ ἐνώσωμεν αὐτὸν μετὰ τῆς ῥινικῆς κοιλότητος διωθούντες τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο πρὸς τὰ

κάτω καὶ ἔσω. Ἀπὸ τῆς τομῆς ταύτης, ἣτις ἐν Γερμανίᾳ ἀντικατέστησε τὴν κατὰ μέτωπον ἀρχαιοτέραν ὡς ἐλάχιστα παραμορφουσα, εἰς καταλλήλους περιπτώσεις διανοίγει τις καὶ ἀποθεραπεύει οὐχὶ σπανίως συνυπάρχουσαν πάθησιν τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν καὶ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου, ὡς τοῦτο ποιεῖ ὁ Jansen. Ἐπιπάσσομεν εἶτα τὴν κοιλότητα δι' ἰωδοφορμίου ἢ ἐνθέτομεν βύσμα γάζης ἰωδοφορμίουχου. Τὴν δευτέραν ἐβδομάδα συρράπτομεν τὰ χεῖλη τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς καὶ ἀποθεραπεύομεν τὸν κόλπον διὰ τοῦ διευρυθέντος ἢ πρὸς τὴν ῥινικὴν κοιλότητα παρασκευασθέντος ἐκφορητικοῦ πόρου, ὃν διατηροῦμεν πάντοτε ἀνοικτὸν.

Μονομερεῖς παθήσεις τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν καὶ τοῦ σφηνοειδοῦς κόλπου θεραπεύομεν ἀπὸ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ, ὡς ἐν τῇ διαγνώσει ἀναφέρομεν.

Πρὸς περαιτέρω θεραπείαν τῶν ἐμπυημάτων τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου διὰ τὰς περιπτώσεις, ὧν τὸ ἐκφορητικὸν τρῆμά ἐστιν ἀνέφικτον, καταφεύγομεν εἰς πλύσεις τοῦ ἄντρου ἀπὸ τοῦ κοίλου τῆς ῥινὸς διὰ τεχνητοῦ πόρου κατὰ τὸ μέσον τοῦ μέσου ῥινικοῦ πόρου (Kilian, 1887) ἢ τοῦ κατωτέρου ῥινικοῦ πόρου (Mickulitz, 1886). Οἱ δὲ Krause καὶ Friedländer¹⁶ ἐδημοσίευσαν εὐνοικῶς ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ταύτης ἐν ἐνώτει μετὰ τῆς ξηρᾶς δι' ἀντισηπτικῶν κόνεων θεραπείας. Ἐὰν μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν τινῶν δὲν ἐπέλη βελτίωσις, διανοιγομεν ὑπὸ τοπικὴν ἀναισθησίαν δι' ἀπλῆς ἢ κάλλιον δι' ἠλεκτροκινητικῆς τρυπάνης, δι' ἧς σχεδὸν ἀκαριαίως καὶ ἄνευ πόνου ἐπιτυγχάνεται ἡ πρὸς τὸ ἄντρον διάτρησις, τεχνητὸν πόρον πλάτους 3—6 χμ. ἀπὸ τῆς φατνιακῆς ἀποφύσεως (Cooper, 1721) τῆς ἄνω γνάθου διὰ τοῦ φατνίου τοῦ δευτέρου ἐλάσσονος ἢ πρώτου μείζονος γομφίου ἢ παρακειμένου τινὸς τερηδονισμένου ὀδόντος, ὃν ἐξάγομεν προηγουμένως, διευθύνοντες καθέτως πρὸς τὰ ἄνω πάντοτε τὴν τρυπάνην. Εἶτα εἰσάγομεν διὰ τοῦ παρασκευασθέντος πόρου στιλπνὴν μήλην, ἵνα ἴδωμεν μὴ ἢ διάτρησις ἐγένετο πρὸς τὸ κοῖλον τῆς ῥινός, τοῦθ' ὅπερ εἰς περιπτώσεις μεγάλης κολπώσεως τοῦ ῥινικοῦ κοιλώματος πρὸς τὰ ἔξω ἐστὶν ὅτε συμβαίνει· ἐν τῷ αὐτῇ περιπτώσει ἡ μήλη

θ' ἀνακαλύπτεται ἐν τῷ κοίλῳ τῆς ῥινὸς διὰ τῆς προσθίας ῥινοσκοπήσεως. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ κατώτατον ἐπίπεδον τῆς κοιλότητος, προεχίνομεν εἰς πλύσεις αὐτῆς δι' ἐλαφρῶς ῥοδιζούσης ἀσήπτου διαλύσεως ὑπερμαγγανικοῦ καλίου, βορικοῦ ὀξέος 1—3%, χλωρικοῦ καλίου 1—2%, νιτρικοῦ ἀργύρου 0,5%, διαφθερίνης 1⁰/₁₀₀, κατὰ μῆνας ἐναλλάσσοντες ταύτας. Τὰς πλύσεις ταύτας δύναται ἄριστα νὰ ἐκτελῇ κατ' οἶκον ὁ ἄρρωστος, ἐὰν ἐφοδιασθῇ διὰ καταλλήλως κεκαμμένον λεπτοῦ σωλήνος, ὃν δέον πάντοτε νὰ εἰσάγῃ διὰ τοῦ παρασκευασθέντος πόρου μέχρι τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου, διότι ἄλλως εὐκόλως κατὰ τὸ πρὸς τὴν κοιλότητα στόμιον τοῦ τρήματος ἐκρύνονται ὀστεόφυτα, ἅτινα δυσχεραίνουσι τὴν ἐργασίαν. Ἀνὰ πάντα δευτέρον μῆνα ἀνάγκη νὰ διευρύνωμεν τὸ τρῆμα τοῦτο διὰ μιᾶς κωνικῆς μήλης τοῦ Bowman. Διάφορα μέσα ἐπινοηθέντα ὅπως ἄρ' ἐνὸς μὲν προφυλάττωσι τὴν κοιλότητα ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν εἰσόδου μικροβίων ἢ καὶ κλασμάτων τροφῶν κατὰ τὴν μάσησιν, ἄρ' ἑτέρου δὲ διατηρῶσι διαρκῶς ἀνοικτὸν τὸ τρῆμα. Θεωροῦνται περιττὰ ἢ καὶ βλαβερά. Λί πλύσεις γίνονται ἅπαξ, δις ἢ καὶ τρίς τῆς ἡμέρας· ἐὰν διὰ τῆς θεραπείας ταύτης ἐξαφανισθῇ πᾶν ἔγχος πύου ἢ βλέννης, ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον ὀφείλει νὰ πλύνῃ ὁ ἄρρωστος τὸ Ἰγμορεῖον ἄντρον αὐτοῦ, διότι ἄλλως εὐκόλως ἐπέρχεται ὑποτροπὴ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἄρρωστος δύναται κατ' οἶκον χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὸ παράπαν νὰ θεραπεύσῃ τὸ ἐμπύημα αὐτοῦ, ὅταν τοῦτο ἢ ῥινικῆς προελεύσεως ἄνευ συμμετοχῆς τοῦ ὀστοῦ ἢ ὀδόντος τινός.

Πρὸς ταχύτεραν, ἴσως καὶ ἀποτελεσματικωτέραν, ἀποθεραπείαν ἤνωσεν ὁ Semon (1890) τὸ φατνιακὸν τεχνητὸν τρῆμα μετ' ἀντιτρήματος κατὰ τὸν κάτω ῥινικὸν πόρον κατὰ τὴν πρότασιν τοῦ Mickulitz.

Τὰ πλείστα ἐμπύματα, μάλιστα δὲ τὰ μᾶλλον ὀξέα, θεραπεύονται θάσσον ἢ βραδύτερον διὰ τινος τῶν ἀνωτέρω μεθόδων, μέγας ὅμως ἀριθμὸς τούτων μένει ἀνίατος. Πρὸς ἀποτελεσματικὴν θεραπείαν τῶν τελευταίων τούτων ἐπιμόνων περιπτώσεων νέαν ἐχάραξεν ὀδὸν ὁ Küster¹⁷, συστήσας καὶ διὰ τὰ ἐν στερεαῖς τοιχώμασιν ἐμπύματα (μαστοειδῆς ἄντρον.

Ίγμόρειον άντρον, ύπέζωκόςτα κτλ.) τούς από μακρού ύφισταμένους έν τή χειρουργική κανόνας, ήτοι εύρείαν διάνοξιν τών κοιλοτήτων τούτων προς έλευθέραν έκροήν του πύου και άκριβή εξέταση τών τοιχωμάτων αυτών. Ταύτα κατώρθου ό Küster διά τής διά σμίλης υπό τοπικήν νάρκωσιν άποτομής του προσθίου υπό τής παρειάς τελείως καλυπτομένου τοιχώματος τής κοιλότητος κατά τον γναθιαίον βόθρον μέχρι του δαπέδου αυτής διά την εύπωρότεραν έκροήν του πύου επί τοσοϋτον, ώστε διά του ώτίτου δακτύλου νά έρευνη τό έδαφος διά τυχόν ύπάρχουσαν τερηδόνα του όστου ή ρίζης όδόντος. Ανασυνέστησε λοιπόν την κατά τον παρελθόντα αιώνα υπό του Larmorier και βραδυτέρον υπό του Desault (1801) γενομένην διάνοξιν του Ίγμορείου άντρου, πρώτος αυτός συστήσας την δικτήρησιν του περιστέου διά τον ρόθον σχηματισμού συρρηγίου κατά την έπούλωσιν τής όπης. Διά τον ρόθον τούτον άκριβώς ό Grünwald ποιείται έλάσσονα την διάνοξιν μέχρις 6 χμ. εις τετράγωνον. Τούναντίον δε οι Partseh και Scheinmann¹⁸ δι' ήλεκτροκινήτων τρυπάνων προΐούσης διαμέτρου διήνοιγον ταχέως τό τρήμα τούτο επί τοσοϋτον, ώστε και διά τής όρχάσεως ν' άντιλαμβάνονται τών έν τή κοιλότητι.

Πρός άκριβεστάτην όμως έπισκόπησιν τών έν τω άντρω εις την εύρυτάτην τών διανοίξεων τούτου πρόβη ό Jansen¹⁵, όστις μετά την παρασκευήν κρημνού από τών άπαλών μορίων και του περιστέου τών καλυπτόντων τό πρόσθιον τοίχωμα τής κοιλότητος καταρρίπτει διά σμίλης και όστεοκλαστικής λαβίδος όλον τό τοίχωμα τούτο μέχρι του ύποκοχλίου τρήματος, ου φειδεταί διά την δι' αυτού διέλευσιν τών νεύρων και άγγείων.

Μετά την διάνοξιν του άντρου εύρίσκει τις τον βλεννοϋμένα ή σχεδόν φυσιολογικόν (εις εύτυχεις τινας περιπτώσεις φέροντα κατά τό έδαφος περι τερηδονισμένην ρίζαν όδόντος τινός κεγχροειδείς σάρκας, ύρ' ας τό όστοϋν άποδεικνύεται γυμνόν, ότε άρκεί τοπική του μέρους τούτου άποξέσις, ή δ' έγγείρησις λήγει ούτως), ή τό πλείστον καθ' όλην την έκτασιν πολυποειδώς μεταβεβλημένον, ότε άνάγκη πᾶσα όπως τον ούτωσι μεταπεπτωκότα βλεννοϋμένα όλον άποξέση και άρχειρήση.

Εις τās νεωτέρας αυτού έγγειρήσεις ό Jansen την εύρυτάτην τρύτην διάνοξιν συνδέει, ως άντελήφθημεν κατά τās παρ' αυτού έργασίας ήμών (1896—1897) μετά τής καταρρίψεως του άντρορρινικού τοιχώματος και διανοίξεως και καθαρισμού τών επί την έσω—άνω διέδρον γωνίαν του άντρου έπερειδομένων ήθμοειδών κυψελών και του σφηνοειδούς άντρου, έάν και ταύτα άποδειχθώσιν έμπειρημένα, όπερ ουχι σπανίως συμβαίνει. Διά του τρόπου τούτου ου μόνον προφυλάσσεται ή κοιλότης από πάσης νέας μολύνσεως, αλλά και ή έπιδερμάτωσις γίνεται ταχύτερα διά του έπιθηλίου του βλεννοϋμένος τής ρίνος, όστις έργεται εις εύρυτάτην συνάρειαν μετά του άντρου.

Πρός ταχείαν νυν και τελείαν ίασιν άπειτείται ταχεία κάλυψις και έπιδερμάτωσις (epidermisation) τών ούτωσιν άπογυμνωθέντων τοιχωμάτων του άντρου· τούτο έπιτυγχάνει ό Jansen δι' έμφυτεύσεως του κατά τον γναθιαίον βόθρον παρασκευασθέντος κρημνού έν τή κοιλότητι, ό δε Bönninghaus διά τής άναστροφής και έμφυτεύσεως έν αυτή κρημνού του υγιούς βλεννοϋμένος τής ρίνος, έν παρασκευάζει καταρρίπτων όλον σχεδόν τό όστέινον άντρορρινικόν τοίχωμα. Οι κρημοί προσφύονται επί τὰ τοιχώματα τής κοιλότητος έντός 4—5 ήμερών διά βυσμάτων ιωδοφορμιούχου γάζης, ήν στιβάζομεν έντός του άντρου προς πρόληψιν πάσης αίμορραγίας.

Απαξ προσφύέντος του κρημνού έν τή κοιλότητι, περιττή πλέον ή και βλαθερά έστιν ή εισαγωγή γάζης, σωληνης ή άλλου τινός σώματος έν αυτή, διότι ταύτα ζωηρώς ήθελον έρεθίσει τὰ τοιχώματα εις δυσανάλογον βλάστησιν κεγχροειδών σαρκίων έναντι τής έραπλώσεως του έπιθηλίου εις βλάβην του τελευταίου τούτου.

Η μεταθεραπεία συνίσταται εις την έκτίναξιν τής έν τω άντρω παρεχόμενης βλένης ύπ' αυτού του άρρώστου κλείοντος την ρίνα, άνεγείροντος την τελείως καλύπτουσαν τό τρήμα παρειάν και εκφυσώντος ούτω διά του άντρου, και εις πλύσεις αυτού ασήπτους άπαξ ή δις τής ήμέρας.—Κατ' εύθειαν ή διά λαρυγγοσκοπίου, τιθεμένου έν τω άντρω καταλλήλως, δύναται ό ιατρός νά έπιβλέπη την πορείαν τής ίάσεως, νά καυτηριάζη ή άποξέση τās τυχόν

υπερμέτρως αναπτυσσομένης περιττὰς κη-
χροειδείς σάρκας (caro luxurians), εὐθείας
ποιῶν οὕτω τὰς τρίβους τοῦ ἐφαπλουμένου
ἐπιθηλίου πρὸς ἐπίστρωσιν τῶν εἰς συνεκτικὸν
ἰσθὸν νῦν μεταπιπτόντων τούτων σαρκίων.
Μετὰ τὴν τελείαν ἴασιν κλείεται, ἂν μὴ ἤδη
ἔκλεισεν ἀφ' ἐαυτῆς, διὰ πλαστικῆς ἢ καυ-
τηριάσεων καταλλήλων τὸ κατὰ τὸ προστό-
μιον ἄνοιγμα. Ὁ χρόνος τῆς μεταθεραπειᾶς
μέχρι τελείας ἰάσεως εἶναι ἀόριστος, κυμαινό-
μενος τὸ πλεῖστον μεταξὺ $1\frac{1}{2}$ —3 μηνῶν.

Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα τῆς εὐρείας δια-
νοίξεως ἀπόλλυσιν ἢ τροποποιήσιν τοῦ ἀμερι-
κανοῦ Caldwell²⁰ (1893), ὅστις μετὰ τὴν
εὐρείαν διάνοξιν ἀπὸ τοῦ γναθιαίου βόθρου,
ἀπόξεσιν τῆς κοιλότητος καὶ παρασκευὴν ἀν-
τιτρήματος κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον (ἐκεῖ,
ἐνθα ὁ Mickulitz ἐγχειρεῖ), κλείει αὐθις παρα-
δόξως τὸ κατὰ τὸ προστόμιον τρήμα.

Τὴν μέθοδον ταύτην, καίπερ ἀπὸ τριετίας
γνωστὴν ἐν Εὐρώπῃ,²¹ ἐνεκοιλώθη μεθ' ὅλα τὰ
ἐλαττώματα αὐτῆς καὶ ὑπεστήριξε θερμῶς
ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν λαρυγγολόγων τῶν Πα-
ρισίων (1897) ὡς ἰδίαν ὁ Luc (Méthode
Luc) μετὰ ἱστορικῶν 3 ἀσθενῶν, ἐνὸς ἰαθέν-
τος καὶ δύο διατελούντων ἔτι ὑπὸ θεραπείαν.
Τὸ κατὰ τὸν γναθιαῖον βόθρον ἄνοιγμα κλείει
ἀμέσως ὁ Luc ὅπως κωλύσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ στό-
ματος εἰς τὸ ἄντρον εἰσέλασιν μικροβίων καὶ
τμημάτων φαγητοῦ καὶ ἀπαλλάξῃ τὰ ἐδέ-
σματα τῶν ἀρρώστων αὐτοῦ τῆς δυσώδους
καρύκης τῆς ἀπὸ τοῦ ἰωδοφορμιούχου γά-
ζης (!), ἣν θὰ εἰσῆγεν εἰς τὴν κοιλότητα, ἐὰν
ἤθελεν ἀρήσει τὸ τρήμα ἀνοικτόν. Εἶτα συνι-
στᾷ πλύσεις ἀντισηπτικῆς τοῦ ἄντρου ἀπὸ
τοῦ κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον ἀντιτρήμα-
τος διὰ σωλήνος εἰδικοῦ ἐπὶ 15—20 ἡμέρας,
μεθ' ἧς εὐαγγελίζεται διὰ τὸν ἄρρωστον τε-
λείαν τὴν ἴασιν. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς θερα-
πειᾶς τῶν ἐμπυήσεων τοῦ ἄντρου τούτου φαί-
νεται διὰ τὸν Luc γενικὸς ἄνευ ἐνδείξεων
εἰδικῶν.

Ἐνὸς ἔτους ὁμως πείρα¹ ἐδίδαξε τὸν Luc

1. Εἰς τὰς 3 τῶν 9 οὕτως ἐγγενηθειῶν περιπτώ-
σεων τῆς διατριβῆς τοῦ κ. Λιάμπη²² ἔσγεν ὁ Luc δια-
πησεις (33,35%) τοῦ συρραφέντος κρημοῦ διὰ τὴν
κατὰ τὸ ἐπικλινέστερον τοῦτο μέρος καθίζησιν τοῦ πύου
μετ' ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας, καὶ νέαν ὑποτροπὴν

ὅτι τὰ ἐπίμονα ταῦτα ἐμπυήματα δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ ἰαθῶσιν ἐν τόσῳ σμικρῷ χρόνῳ
οὕτως, ὥστε τροποποιεῖ οὗτος τὰς ἐν ἀρχῇ
γνώμας αὐτοῦ, ἀποφαινόμενος ἐν τῷ συνεδρίῳ
τῶν λαρυγγολόγων τῶν Παρισίων (1898) ὅτι
ἀπαιτεῖται 3—8 ἑβδομάδων μεταθεραπειᾶ
καὶ ὅτι ὁ διὰ τὰς πλύσεις τοῦ ἄντρου εἰδικὸς
σωλὴν δύναται ν' ἀντικατασταθῇ διὰ βύσμα-
τος γάζης ἰωδοφορμιούχου τιθεμένου κατὰ τὸ
ἀντίτρημα μέχρις ἐπουλώσεως τοῦ συρραφέν-
τος κατὰ τὸν γναθιαῖον βόθρον κρημοῦ. Ἡ
ἀπομίμησις τῆς ἐγγεληθείσεως ταύτης καθ' ἡμᾶς
θὰ εὐρίσκειν ἀποχρῶντα λόγον εἰς τὰ σπα-
νιώτατα ἐκεῖνα ἐμπυήματα, παρ' οἷς μετὰ
τὴν διάνοξιν ἀπὸ τοῦ γναθιαίου βόθρου εὐρέ-
θη ὁ βλεννοῦμην εἰς περιωρισμένα τινὰ μέρη
σπουδαίως μεταθεβλημένος, ὅτε μία περιω-
ρισμένη ἀπόξεσις ταχέως ἤθελεν ἐπενέγκῃ τὸ
ποθούμενον ἀποτέλεσμα διὰ ἐπουλώσεως τοῦ
ἀφαιρεθέντος διὰ τοῦ πέριξ βλεννοῦμενος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν κρίσιν ἐπὶ τῶν
διαφόρων τούτων ἐγγεληθείσεων, ἀφίεμεν τὸν
λόγον εἰς τὸν πολυπύριον καὶ γηραιὸν καθη-
γητὴν τῆς Φραγκφούρτης M. Schmidt νὰ
ἐκφέρῃ ἐν τῷ μετὰ τοσαύτης κριτικῆς περι-
νοίας γεγραμμένῳ συγγράμματι αὐτοῦ: Die
Krankheiten der oberen Luftwege aus
der Praxis für die Praxis (ἐκδ. II. Ἰα-
νουάριος 1897, Σελ. 338):

«Ἐὰν εἶναι ἀνάγκη νὰ παρασκευάζῃ τις
ἀντίτρημα κατὰ τὸν κάτω ρινικὸν πόρον, ὡς
συνεβούλευσεν ὁ Caldwell, ἢ τὰς ὅπας νὰ
διανοίγῃ τόσον μεγάλας, ὅσον ὁ Jansen.
ὅστις ὀλόκληρον τὸ πρόσθιον τοίχωμα, ἢ ὡς
ὁ Bönninghaus, ὅστις τὸ πλεῖστον μέρος καὶ
τοῦ τοιχώματος ἀφαιρεῖ, τοῦτο θὰ διδάξῃ
τὸ μέλλον.

«Εὐρον ὅτι διὰ τῶν πλύσεων ἐκ τῶν κάτω
εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων ἐπιτυγχάνε-
τις τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐὰν μὴ αἰτία τῆς ἐμ-
πυήσεως ἦ τερηδῶν τοῦ ὀστοῦ ἢ ρίζης ὀδόντος

εἰς μίαν ἑτέραν περίπτωσιν ἐγγεληθείσαν καὶ αὐθις. — Ἡ
διάρκεια τῆς μεταθεραπειᾶς τῶν περισσοτέρων περιπτώ-
σεων εὐρίσκειται υπερβαίνουσα τὸν $1\frac{1}{2}$ μῆνα. Ἐὰν
ἔμειναν περαιτέρω ἐλεύθεροι ὑποτροπῶν οἱ ἄρρωστοι
οὗτοι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῇ διὰ τῆς διατριβῆς
ταύτης, γραφείσης σχεδὸν ὅτε οἱ ἄρρωστοι οὗτοι εὐ-
ρίσκοντο ὑπὸ θεραπείαν ἔτι.

τινός υποδαυλίζον τὴν ἐμπύησιν, ἀλλ' ἐννοεῖται πολλάκις μετὰ ἐν ἡ δύο ἔτη, καθ' ἃ ὁ ἄρρωστος ἐκτὸς τοῦ δυσαρέστου ὅτι ἀπαξ καθ' ἑκάστην ὀφείλει νὰ καθαίρῃ τὸ Ἰγμόρειον αὐτοῦ ἄντρον, οὐδεμίαν ἄλλην ἐνόχλησιν αἰσθάνεται, δι' ἄλλων λέξεων, ὁ ἄρρωστος θεωρεῖται πρακτικῶς θεραπευθεὶς. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ἐξ ἄλλου, ὅτι πάντοτε ὑπάρχει τοιούτων ἐμπυήσεων μέρος, ὅπερ μὲ τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν θεραπευτικῶν τούτων μέσων τελείως δὲν θεραπεύεται».

Ὁ δὲ Garel, ὁ πολὺς λαρυγγολόγος τῆς Lyon, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ *Maladies du nez* (1897) ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς: Les suppurations du sinus maxillaire se divisent en deux catégories: celles qui guérissent rapidement et celles qui ne cèdent qu'à des lavages répétés pendant de longs mois, ou à un curettage de la cavité. Jusqu'ici rien ne nous permet de porter un pronostic précis; nous avons vu des suppurations, remontant à plusieurs années, guérir en moins d'une semaine, tandis que des suppurations, relativement récentes, résistaient à tous les traitements. Nous devons donc nous adresser en premier lieu au procédé le plus simple et le moins chirurgical.... Le lavage par l'orifice naturel est bien préférable, puisqu'il fait du même coup la preuve du diagnostic et le traitement.... Nous avons guéri la plupart de nos cas par ce procédé, et les cas qui ont résisté à ce lavage si simple ont également résisté au lavage par le méat inférieur (orifice artificiel).....

Si la suppuration persiste au bout de huit ou dix jours, ou bien s'il est impossible de faire le cathétérisme par l'orifice naturel, on doit recourir alors à l'ouverture artificielle. Dans un cas nous avons pu apprendre à un malade à se laver lui-même par l'orifice naturel. Il obtint, en trois mois, la guérison d'un empyème d'origine dentaire qui durait depuis quinze ans.

Pour l'ouverture artificielle, nous

donnons hardiment la préférence à la ponction par le méat inférieur et non à la perforation alvéolaire..... Si la suppuration résiste au lavage par l'orifice naturel, elle résistera de même au lavage par l'alvéole ou par le méat. Si l'empyème est absolument rebelle, il faut détruire les bourgeons à la curette en se créant une large voie par la fosse canine..... Nous avons employé cette méthode *dans un seul cas*, et notre malade a conservé néanmoins sa suppuration.

Il ne faut pas cependant se décourager en présence des insuccès, car nous avons vu déjà plusieurs malades qui ont pu guérir par des lavages horiqués (méat inférieur ou ouverture alvéolaire) au bout de 6 à 12 mois et même deux ans.

Νομίζομεν λοιπὸν φρόνιμον ὅπως, πρὶν ἢ καταφύγωμεν εἰς τὴν μᾶλλον χειρουργικὴν ἐγγείρησιν, ἐπὶ πολὺν χρόνον προηγουμένως ἐπὶ 1—2 ἔτη δοκιμάσωμεν μὴ διὰ τῶν ἐλαφροτέρων μεθόδων θεραπεύσωμεν ἄνευ μεγαλύτερου κινδύνου τὸν ἄρρωστον, τοῦθ' ὅπερ σχεδὸν πάντοτε συμβαίνει, ἐκτὸς σπανιωτάτων περιπτώσεων διαπυήσεως, ὀφειλομένης εἰς τερηδόνα ὀστοῦ ἢ ὀδόντος».

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ziem, Ueber Bedeutung und Behandlung der Naseneiterungen. Monatschrift f. Ohrenheilkunde, 1886.
2. Grünwald, Die Lehre von den Naseneiterungen, 1893, 1896.
3. Zuckerkandl, Normale u. pathol. Anatomie d. Nasenhöhle und ihrer pneumatischen Anhänge. 1892.
4. B. Frankel, Ueber das Empyem des Oberkieferhöhle Berlin. Klin. Wochenschr. 1887, № 46.
5. Beiträge z. Pathol. und Therapie d. oberen Athmungswege, 1895.
6. Herzfeld und Herrmann, Bakteriologische Befunde in 40 Fällen von Kieferhöhleneiterung. — Arch. für Laryngol. u. Rhinol. III, 165, 1895.
7. Dmochowski, Beitrag zur patholog. Anatomie und Actiologie der entzündlichen Prozesse im Antrum Hignori. Preisgekrönte Arbeit. — Arch. für Laryngol. und Rhinol. III, 255, 1895.

8. M. Schmidt, Die Krankh. der oberen Luftwege aus d. Praxis für die Praxis. 1897.

9. Hajek, Ueber die patholog. Veränderungen der Siebbeinknochen im Gefolge der entzündlichen Schleimhauthypertrophie und der Nasenpolypen. Arch. für Laryngol. und Rhinol. IV, 277, 1896.

10. Alexander, Die Nasenpolypen in ihren Beziehungen zu den Empyemen der Nasennebenhöhlen.—Arch. Laryngol. V, 324, 1896.

11. Avellis, Einige Kurze Klinische Bemerkungen zu Lehre von Kieferhöhlenempyem.—Arch. f. Laryngol. und Rhinol. II, 301, 1895.

12. Avellis, Das acute Kieferhöhlenempyem und die Frage der Selbstheilung desselben. — Arch. f. Laryngol. und Rhinolog. IV, 255, 1896.

13. Kilian, Rhinoscopia media. — Münch. med. Woch. N° 33, 1896.

14. Spiess, Eine neue Methode zur Behandlung der Nebenhöhleneriterung der Nase. — Arch. f. Laryngol. V, 150, 1896.

15. Jansen, Zur Eröffnung der Nebenhöhlen der Nase bei chronischer Eiterung: Arch. f. Laryngol. I, 135, 1893.

16. Friedländer, Berlin. Klin. Wochenschr. 1889, 37.

17. Küster, Ueber die Grundsätze von Eiterungen in starrwandigen Höhlen: — Debsch. med. Wochenschr. 1889, 235.

18. Scheinmann, Berlin. Laryngol. Gesellsch. 6 Juli 1894.

19. Bönninghaus, Die Resection der facialem und der nasalen Wand. der Kieferhöhle mit Einstülpung von Nasenschleimhaut in die letztere zur Heilung hartnäckiger Kieferempyeme. — Arch. f. Laryngologie und Rhinol. VI, 213, 1897.

20. Caldwell, New-York med. Journal, 4 November 1893, Refer. Centralblatt f. Laryngol. Sept. 1894.

21. Centralblatt f. Laryngol. Sept. 1894.

22. M. Schmidt, Die Krankheiten d. oberen Luftw. II auf. Januar 1897.

23. Αγάμπεης: Traitement des Sinusites maxillaires (Méthode Luc). Thèse de Paris 1897.

24. Garel, Maladies du nez. 1897.

25. Ernst Winkler, Zur Anatomie des unteren Wand des Sinus frontalis. Arch. f. Laryngol. I, 178.

26. Engelmann, Der Stirnhöhlencatarrh. Arh. f. Lar. I 291.

27. Schech, Zur Diagnose und Therapie der Nebenhöhlenerkrankungen: Arch. f. Laryng. III, 165.

28. Winkler: Zur Therapie der Nebenhöhlenerkrankungen. Arch. f. Laryngol. III, 388.

29. Winkler, Zur Chirurgie der oberen Nasennebenhöhlen. Arch. für Laryngol. VII, 22.

30. Spiers, Zur Chirurgie des sinus sphenoidalis. Arch. für Laryngol. VII, 145.

31. Röpke, Die Radicaloperation bei chronis-

chen Verschleimungen und Eiterungen der oberen Nasenebenhöhlen.—Arch. f. Laryngol. VIII, 308.

32. Zarniko, Krankheiten der Nase, 1894.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΑ΄

17 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. Πρόεδρος, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν πρῶτην περίπτωσιν αὐτοῦ, ἤτοι περὶ τοῦ τιτανώδους ὄγκου τοῦ βραχίονος, λέγει ὅτι πρὸ τινῶν ἡμερῶν, συντυχῶν τῷ αὐτῷ ἀσθελεῖ, ἐζήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ κάλλιον τὴν αἰτιολογίαν τοῦ ὄγκου τούτου. Ἐν πρώτοις ἐζήτησε νὰ μάθῃ, ἐὰν πράγματι τὸ δῆγμα τοῦ ἵπου ὑπῆρξεν ἢ ἀφορμὴ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὄγκου. Ὁ ἀσθενὴς ὡμολόγησεν ὅτι, αἰσχυρόμενος εἶχεν ἐξογκώσει τὴν ἀλήθειαν καὶ εἶχεν εἶπει ὅτι ἐδήχθη ὑπὸ ἵπου, ἐνῶ εἶχε λάβει ἀπλῶς ἐν κτύπημα κατὰ τὸν βραχίονα. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀνευρέθη παρ' αὐτῷ ἕτερος ὄγκος τῆς αὐτῆς φύσεως, κείμενος κατὰ τὸ μέσον τῆς ὀσφύος, ἀλλὰ λιαν μικρὸς (μεγέθους λεπτοκαρύου). Ὁ ὄγκισκος οὗτος ἀνεπτύχθη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις ἀνεκάλυψεν αὐτὸν αἰφνης ἐν τῷ λουτρῷ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ἐγένετο καὶ χημικὴ ὑπὸ τοῦ κ. Ἀτέρη τῶν οὐρῶν ἐξέτασις, ἣτις ὅμως δὲν παρέσχε διδόμενα ἄξια λόγου, οὐδὲ ἔδειξε ποσῶς ἂν τὸ αἷμα εἶναι κατάφορτον τιτανωδῶν ἀλάτων.

Ἀπέρης.—Τῷ ὄντι τὸ μόνον ἄξιον σημειώσεως ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ ἦτο τὸ ἴζημα τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, ὅπερ δὲν συμβαίνει φυσιολογικῶς. Καὶ ἐὰν μὲν τὸ ποσὸν τῶν οὐρῶν καὶ τὸ τῶν ἀλάτων διατηρῶσι τὴν φυσιολογικὴν ἀναλογίαν, οὐδὲν σημαίνει τὸ ἴζημα τοῦτο· ἐὰν ὅμως τὸ ποσὸν τῶν ἀλάτων εἶναι δυσανάλογον πρὸς τὸ τῶν οὐρῶν, τοῦτο προέρχεται ἢ ἀπὸ ἐλαττωματικῆν καῦσιν (ὡς ἐπὶ καρ-

διοπαθειῶν, ἐμφυσίματος τῶν πνευμόνων κλ.) ἢ ἀπὸ οὐρικήν διάθεσιν ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει πιθανὸν νὰ δρᾷ ἡ οὐρική διάθεσις, ὡς ἐπὶ ἀρθριτικῶν τόφων.

Μανουηλίδης.— Κατ' αὐτὰς ἔτυχε ν' ἀναγνώσω ἔργον τοῦ κ. Poncet, ἐν ᾧ ἀναφέρονται 9 περιπτώσεις ὅμοιαι πρὸς τὰς τοῦ κ. Προέδρου καὶ ἄς ὁ συγγραφεὺς παρετήρησεν ἐπὶ ἀρθριτικῶν ἀτόμων.

Πρόεδρος.— Οἱ ὄγκοι δὲν προήρχοντο ἐξ ἀδένοσ οὐδ' ἔκειντο ἐν γειτονείᾳ ἀρθρώσεως, διὸ δὲν δύναται νὰ γείνη λόγος περὶ ὁμοιότητος πρὸς τόφον ἀρθριτικὸν ὁ μὲν πρῶτος ὄγκος, μεγέθους καὶ σχήματος μήλου, ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βραχίονος, ὁ δὲ δεύτερος, μικρὸς μὲν, ἀλλὰ λίαν καταφανὴς τὴν ποιότητα, κεῖται ἐν τῷ δέρματι τῆς ὀσφύος καὶ εἶναι ὅλως ἄσχετος τῆς ἀρθρώσεως τῶν γειτονικῶν σπονδύλων. Τέλος ὁ πάσχων δὲν ἔχει οὔτε καρδιακὴν πάθησιν οὔτε ρευματισμούς.

Πανάδης.— Εἰμί εἰς θέσιν νὰ δώσω πληροφορίας τινὰς σαφεῖς περὶ τῆς χημικῆς συνθέσεως τοῦ ἐξαιρεθέντος τιτανώδους ὄγκου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ κ. Συγγοῦ, ὁ ὄγκος ἀποτελεῖτο ἐκ δύο σιθῶδων, κεντρικῆς ἐξ οὐρικῶν ἀλάτων καὶ περιφερικῆς ἐκ φωσφορικῶν ἀλάτων· ἐν ὅλῳ δὲ τῷ ὄγκῳ διεκρίνοντο τῆδε κάκεισε ἴνες συνεκτικοῦ ἴστού.

Ἀπέρης.— Ἡ πληροφορία τοῦ κ. Πανάδου ὑποστηρίζει τὴν ὑπόψίαν μου, ὅτι πρόκειται περὶ σπανίας ἐκδηλώσεως τῆς οὐρικής διαθέσεως.

Τσιπᾶς.— Ἀφοῦ ὁ ὄγκος οὗτος προήλθεν ἐκ τραυματισμοῦ, ἡ αἰτιολογία εἶναι σαφής, διότι καὶ ἡ ἐκχύμωσις, ἥτοι τὸ ἐκχυθὲν αἷμα ἢ ὁ ὀρός δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς ἐναπόθεσιν διαφόρων ἀλάτων, ἅτινα δύναται νὰ κεῖνται ἀτάκτως.

Ἀπέρης.— Δυσκόλως δύναται τις νὰ παραδεχθῇ τὴν θεωρίαν τοῦ κ. Τσιπᾶ, διότι συχνάκις μὲν βλέπομεν κτυπήματα καὶ ἐκχυμώσεις, σπανίως δὲ τοιαύτας ἐναποθέσεις ἀλάτων.

Πανάδης.— Δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑπάρχῃ οὐρική διάθεσις, ὅπως γείνη ἐναπόθεσις ἔστω καὶ οὐρικῶν ἀλάτων εἰς

σημεῖόν τι τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐνθα ἐδόθη ἡ ἀφετηρία ἐκ τραυματισμοῦ τινος.

Ἰατρόπουλος.— Ὡς πρὸς τὴν σημερινὴν οὐρολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἐν λόγῳ πάσχοντος ἔχει τις καὶ τοῦτο νὰ σημειώσῃ, ὅτι ἐάν τὴν σήμερον τὰ οἴρα δὲν δεικνύωσιν αὐξήσιν τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος ὑπὲρ τὸ φυσιολογικὸν ὄριον, ἀναλόγως καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς τυχόν ἐνυπαρχούσης οὐρικής διαθέσεως εἶναι μηδαμινή· διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν παρουσιάζει σήμερον τὴν ἀνάπτυξιν ἐτέρου ὄγκου ἐπίσης τιτανώδους καὶ ὀγκώδους, ὅσον ἄλλοτε, ἀλλὰ μόλις μικροτάτου κατὰ τὴν ὀσφίν. Ἴσως δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν οὐρων, γενομένη καθ' ὃν χρόνον ἀνεπτύσσετο ὁ εὐμεγέθης ὄγκος τοῦ βραχίονος, ἤθελε δώσει ἀποτέλεσμα ἀποδεικνύον τὴν οὐρικήν διάθεσιν.

Ἀπέρης.— Πιθανὸν τοῦτο, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν.

Ἀκολουθῶς ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τοῦ κ. Παπανικολάου, λαθὼν τὸν λόγον ὁ κ. Τράντας, λέγει, ὅτι τὸ ἀλλότριον σῶμα κεῖται σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ φακοῦ, ἐνῷ αὐτὸς οὐδέποτε εἶπεν ὅτι ἡ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ χρησιμεύει ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Ὡστε, λέγει, ἡ περίπτωσις αὕτη ἐκ τῶν προτέρων ἀποκλείεται τῆς χρησιμοποίησεως τῆς ἐν λόγῳ ἐξεταστικῆς μεθόδου, ἀπ' ἐναντίας δὲ διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἀξιοσυστάτος εἶναι ἡ ἀκτινογραφία.

Γαβριηλίδης.— Ἐξητάσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ἐν λόγῳ ἀσθενῆ, ἀλλ' οὐχὶ ἵνα δοκιμάσωμεν τὴν μέθοδον τῆς διαλάμψεως τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐξητάσαμεν διὰ τῆς ἀκτινογραφίας καὶ εἶχομεν λόγους πρὸς τοῦτο σοβαροῦς. Διότι εἶδομεν καὶ ἡμεῖς βεβαίως διὰ τοῦ πλαγίου φωτισμοῦ καὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ κατόπτρου τὰ δύο ἀλλότρια σωματῖα τὰ ἐν τῷ φακῷ κατασκηνούντα, οὐδὲ εἶχομεν ἀνάγκην ἄλλων μέσων πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τούτου, ἀλλὰ, ὅπερ καὶ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον, ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἕτερα σωματῖα μὴ ὀρατὰ διὰ τῶν εἰρημένων μέσων. Ἴδού διατὶ κατεφύγομεν καὶ εἰς τὴν ἀκτινογραφίαν. Πράγματι δὲ τὰ σκιαγραφήματα τοῦ

έν λόγῳ ὀφθαλμοῦ ἀπέδειξαν πλὴν τῶν δύο εἰρημένων τὴν παρουσίαν καὶ τρίτου ἀλλοτρίου σωματίου κειμένου πρὸς τὰ ἔξω καὶ ὀπισθεν τῆς βάσεως τῆς ἰριδος. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι διὰ τῆς ἀκτινογραφίας ἴσχυμεθα νὰ ἴδωμεν ἀρκούντως μικρὰ σωματῖα ἐν τῷ ὀφθαλμῷ, φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὰ παραδείγματα τῶν ἰατρῶν, οἵτινες εἶπον ὅτι μικρὰ σωματῖα δὲν διαγιγνώσκονται διὰ τοῦ μέσου τούτου, προέκειτο διὰ μικρότερα τῶν ἐν λόγῳ.

Τράντας.—Ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκτινογραφίας, ὀφείλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν σας εἰς τούτο, ὅτι ἐδημοσιεύθησαν περιπτώσεις, καθ' ἃς τὰ μὲν λοιπὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως εἶχον δώσει ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα, ἡ δὲ ἀκτινογραφία ἔδειξε σκιάν, σημαίνουσαν τὴν παρουσίαν τεμαχίου σιδήρου, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξόρυξιν οὐδὲν εὐρέθη. Διὰ τούτων δὲ δὲν θέλω βεβαίως νὰ ὑποβιάσω τὴν ἀξίαν τῆς ἀκτινογραφίας, ἥτις πλειστάκις ὑπέδειξε τὴν ἀλήθειαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν ὑπο τὸν τίτλον **Τινὰ περὶ προφυλάξεως καὶ θεραπείας τῆς γονοκκικῆς ἐπιπεφυκτιτιδος τῶν νεογνῶν**, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

αΒεβαίως τὸ θέμα τοῦτο δὲν παρουσιάζει εἰς ἡμᾶς τι τὸ νέον καὶ ἄγνωστον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιδίδωκε τὴν ἐκπλήρωσιν ἐνὸς τῶν ἱερωτάτων καθηκόντων, ὅσα ἡ θεία τοῦ Ἰπποκράτους ἐπιστήμη ἐπιβάλλει ἡμῖν, ἡ διὰ παντός δυνατοῦ μέσου ἐκ τῆς ὀφθαλμίας προφύλαξις τῶν ἀθῶν πλασματῶν, ἄτινα, μολὶς εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενα, στεροῦνται κατὰ τὰς πρώτας τῆς ζωῆς ἡμέρας τῆς τιμαλφεστέρας αὐτῶν αἰσθήσεως, τῆς τοῦ φωτός, θεωρῶ καλὸν νὰ συγκεφαλαιώσω τὰ περὶ αὐτοῦ τὴν σήμερον ἐγνωσμένα, ἀποβλέπων εἰς τὸ κοινὸν καλόν.

Καὶ ποίαν ἄλλην συχνοτέραν αἰτίαν ἔχει ἡ κοινῶς ἐκ γενετῆς καλουμένη τύφλωσις, εἰ μὴ τὴν πάγκοινον ὀφθαλμίαν, ἧς ἐγκαίρως θεραπευομένης, ἤθελον σωθῆ τόσα καὶ τόσα βρέφη καταδεδικασμένα εἰς ἰσόβιον δυστυχίαν, ἔρμια τοῦ σάλου τῆς ζωῆς, ἄνευ φωτός, δι' οὗ καὶ

μόνου θὰ εἶχον τὰς λαμπροτάτας αὐτῶν ἀπολαύσεις, ἐνῶ ἄνευ τούτου προκαλοῦσι τὴν γενικὸν οἶκτον;

Ἰσχυμεθα τὸ ζήτημα τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν, κύριοι, σπουδαίως ἀπησχόλησέ πλείστα ἐπιστημονικῶς κέντρα τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς· ὁ λόγος δὲ τούτου εἶναι προφανῆς καὶ εὐνόητος. Ἐὰν ρίψωμεν βλέμμα ἀπλοῦν εἰς τὰς ἀσφαλεστάτας στατιστικὰς πληροφορίας, θέλομεν εὐρεῖ ὅτι ἐκ τῶν τυφλῶν ἐν γένει, οἵτινες ἐν Εὐρώπῃ ἀνέρχονται εἰς 300,000 περίπου, οἱ 30 % ὑπῆρξαν θύματα τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν. Ὅποια τῶ ἐντὶ ἀπώλεια τῆς κοινωνίας ἀπάσης! Διότι ἔχει μόνον στερεῖται αὕτη τῆς δυνατῆς τῷ ἀνθρώπῳ δράσεως πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτόχρομα καταδικάζεται νὰ ἀποτίσῃ τὰ τροφία τοῖς τυφλοῖς, διὰ τινὰς τῶν ὁποίων θὰ ἐσεμνύνετο ἴσως, ἐν ᾧ νῦν ἐξ οἴκου καὶ φιλανθρωπίας καὶ κατ' ἀνάγκην περιθάλπει αὐτούς.

Δυστυχῶς δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νόσημα δὲν εἶναι τι σπανιώτατον καὶ ἄγνωστον παρ' ἡμῖν. Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν συναντᾷ καθ' ἐκάστην ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἀγυῖας τῆς πόλεως ἡμῶν, καὶ ἐν αὐταῖς ἀκόμη ταῖς πολίχναις, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας παρὰ τὰς ἐκκλησίας, πληθὺν ταλαιπώρων τυφλῶν, ὧν ἕκαστος διὰ φωνῆς μονοτόνου καὶ ἀλγεινῆς ἐπιπλαγεῖται τὴν εὐσπλαγγχνίαν τοῦ διαβάτου; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐκ πολλῶν ἄλλων νοσημάτων προέρχεται ἡ τύφλωσις, ἀλλὰ τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς κακοδαιμονίας τοῖς πλείστοις ἐξ αὐτῶν παρέσχεν ἡ ὀφθαλμία τῆς μικρᾶς ἡλικίας, τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων πρώτων ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμερῶν.

Πᾶσαι σχεδὸν αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς, ὠθοῦμεναι ὑπὸ ὀφθαλμολόγων καὶ ἰατρικῶν ἑταιρειῶν, ἀνέθεσαν εἰς τοὺς παρ' αὐταῖς ἐπιστημονικοὺς κύκλους τὴν φροντίδα τοῦ νὰ προσέλθωσιν ἀρωγοὶ διὰ τῶν φῶτων αὐτῶν πρὸς λήψιν μέσων δραστηρίων κατὰ τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν. Σπουδαῖα μέσα ἐπὶ τούτῳ ἐλήφθησαν, νόμοι αὐστηροὶ καὶ κανονισμοὶ ἐξεδόθησαν, ὑποχρεώσεις ἐστὶν ὅτε καὶ ἀπειλαὶ ἐπεβλήθησαν τοῖς τε ἰατροῖς καὶ ταῖς μαίαις, προφυλακτικὰ καὶ θεραπευτικὰ φάρμακα ἐπληρέθησαν καὶ δεόντως ἐφα-

μοζόμενα παρὰ πολλοῖς ἐν κινδύνῳ εὐρισκομένοις τὴν ὄρασιν ἀκεραίαν ἐτήρησαν. Τοιαύτη τις κίνησις παρ' ἡμῖν δυστυχῶς δὲν ἐγένετο, εἰ καὶ τὰ εἰρημένα γεγονότα εἰσὶ γνωστὰ τοῖς πλείστοις ἐξ ἡμῶν· οὔτε αἱ ἀρχαί, οὔτε αἱ μαΐαι, οὔτε οἱ γονεῖς, ἐκ τῶν ἀμεσώτερον διαφρομένων ὄντες, φαίνονται σπουδαίως φροντίζοντες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Πρὸς τοῦτο ὁμως οὐδεμίαν ἄλλην διέξοδον εὐρίσκω, εἰ μὴ πῶς νὰ καταστήσωμεν γνωστὰ τοῖς πᾶσι τὰ μᾶλλον ἐρικτὰ μέσα πρὸς προφυλάξιν ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Ἡ μόνη ἴσως δυσχέρεια εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐγκείται ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ νεογνά δὲν εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν διηγετικὴν καὶ ἄμεσον ἐπιβλεψίν των ἰατρῶν, αἱ δὲ μαΐαι καὶ οἱ γονεῖς ἀγνοοῦντες τὸν κίνδυνον, ὃν διατρέχουσι τὰ μικρὰ καὶ τὰ πλάσματα, περὶ πᾶν ἄλλο ἐνδιατρίβουσιν ἢ εἰς ἀσφαλῆ θεραπείαν τῆς νόσου, ἣν καὶ εἰς βιάσκων ὀφθαλμῶν ἀποδίδουσι πολλάκις. Αἱ μαΐαι μόναι, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ συνάφειαν μετὰ των νεογνῶν, αὐταὶ δὲ μόναι σχεδὸν πάντοτε, τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς πολλοῖς, προσκαλοῦνται πρὸς θεραπείαν σχεδὸν πάσης μικρᾶς καὶ μεγάλης ἀδιαθεσίας των νηπίων. Αἱ πλείστα αὐτῶν οὔτε τὸν κοινὸν νοῦν, — πολλοὺ γε καὶ δεῖ, — ἔχουσι, οὔτε ἀρτίαν ὀπωσοῦν πρὸς τὸ ἔργον αὐτῶν μόρφωσιν κέκτηνται. Ἄς διδάσκωμεν καὶ πείσωμεν λοιπὸν αὐτὰς ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ, ὅτι μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων αὐτῶν, προσκαλοῦμεναι κατὰ τὸν τοκετὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἵνα θεραπεύωσι τὰ πλατύρια ἢ νὰ χαράξωσι καὶ ν' ἀφαιρέσωσι τὸ μαῦρον καὶ δεδηλητηριασμένον αἷμα των μικρῶν, ἔχουσι τὸ πρᾶγματι ἱερὸν καὶ ὑψηλὸν καθήκον, κατὰ μὲν τὴν γέννησιν νὰ λαμβάνωσι τὰ κατάλληλα μέτρα περὶ τῆς καθαριότητος τῆς μητρὸς καὶ των ὀφθαλμῶν τοῦ νεογνοῦ, ὕστερον δὲ, μολὶς ἀναφανῆ τι τὸ μὴ φυσιολογικόν, ν' ἀναφέρωνται εἰς τοὺς ἰατροὺς ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς.

Πρὸς τοῦτο λοιπὸν νομίζω, ὅτι αἱ ἐπόμεναι ὀλίγαι ὁδηγίαι ἔσονται ἐπαρκεῖς.

Εἶναι ἀνάγκη, πάσης ἐπιτόκου γυναικὸς νὰ διαπλύνωνται συχνάκις τὰ γεννητικὰ ὄργανα διὰ γλυκρᾶς διαλύσεως βορικοῦ ὀξέος ἐν ὕδατι βεβρασμένῳ (3%) καὶ ἅμα τὸ βρέφος ἐξέλθῃ,

ἀμέσως πρὸ τῆς τομῆς τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου, καὶ πρὶν ἢ τὸ νεογνὸν ἀνοίξῃ τὰ βλέφαρα, νὰ καθαρίζωνται τὰ βλέφαρα καὶ αἱ βλεφαρίδες διὰ βιάμβακος βεβρεγμένου ἐν τῇ ἀνωτέρῳ διαλύσει, εἶτα δὲ ν' ἀνοίγωνται τὰ βλέφαρα καὶ νὰ γείνη ἄφθονος πλύσις τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐπὶ τέλους δὲ νὰ ἐνστάξῃται σταγῶν γυμοῦ λεμονίου ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς· ἀκολούθως δὲ νὰ κόπτηται ὁ λῶρος καὶ νὰ λούηται τὸ νεογνὸν χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ τὸ ὕδωρ τοῦ λουτήρος ἐντὸς των ὀφθαλμῶν. Ἐὰν δὲ μετὰ τινος ἡμέρας παρατηρηθῇ ἐρυθρότης τις των βλεφάρων ἢ ἔκκριμά τι ἀναφανῆ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀμέσως νὰ προσκαλῆται ὁ ἰατρός, ἢ τὸ πρᾶγμα νὰ ἀνακοινῶται ἀναγκαστικῶς τῇ ἀρμοδίᾳ ἀρχῇ, εἰ τυχὸν ὑπάρχει νόμος τις περὶ αὐτοῦ, οὐ ἄλλως ἢ ὑπαρξὶς θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκοῦσι ταῖς πλείσταις των μαϊῶν, διότι πᾶσα ἐπιστημονικώτερα συμβουλή αὐταῖς θὰ ἀπέβαινε μᾶλλον βλαβερὰ ἢ ὠφέλιμος. Ταῖς δὲ ὀλίγαις, ταῖς καλῶς ἐκπαιδευθεῖσαις καὶ τὸ καθήκον αὐτῶν συναίσθανομέναις, πᾶσα ἐπιστημονικὴ συμβουλή θὰ ἦτο εὐλογος καὶ ὠφέλιμος. Αἱ τοιαῦται μαΐαι εἰσι τὸ ἄριστον των προφυλακτικῶν μέσων, διότι, γνωρίζουσαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἕττον τὴν ποσότητα των μητρικῶν ἐκκριμάτων, καὶ ἔμπειροι οὔσαι εἰς τὸ νὰ χειρίζωνται ἰσχυρὰς διαλύσεις ἀντισηπτικὰς καὶ κολλύρια ὡς τῆς πρωταργόλης πρὸς ἀπολύμανσιν των ὀργάνων τῆς μητρὸς καὶ των βλεφάρων τοῦ νεογνοῦ χωρὶς νὰ βλάψωσι τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν καιρῷ δ' ἀνάγκης καταλλήλως προσκαλοῦσαι τὸν ἰατρὸν, δύνανται νὰ προφυλάξωσι σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ τῆς ὀφθαλμίας τὰ νεογνά.

Ἄλλὰ δυστυχῶς καὶ αἱ τοιαῦται μαΐαι εἰσι δυσσευρετώταται, διὸ δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθῶμεν μόνον εἰς τὰς πρὸς τὰς μαΐας συμβουλὰς μας· ἄς νοουητήσωμεν λοιπὸν καὶ ἄς δώσωμεν καταλλήλους ὁδηγίας καὶ εἰς τοὺς φροντίζοντας εἴπερ τις ἄλλος περὶ τοῦ νεογνοῦ, δηλαδὴ εἰς τοὺς γονεῖς. Δι' αὐτοὺς ὁ ἄριστος τρόπος συμβουλῆς καθ' ἡμᾶς καὶ παρ' ἡμῖν εἶναι ὁ ἐξῆς· Πρέπει εἰς τὰς ἀδείας των γάμων (ἢ εἰς τὰς δηλώσεις των νεογνῶν, ὅπου αὐταὶ γίνονται ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν) νὰ ὑπάρχῃ ἐντυπος ἢ ἐξῆς συμβουλή· « Ἐὰν τὰ βλέ-

φαρα τοῦ νεογνοῦ εἶναι ἐρυθρὰ ἢ ἐξωθηκότα, ἢ ἐὰν ἐκκρίνωσιν ἕλην, ἔστω καὶ ὀλίγην, τὸ τέκνον πρέπει νὰ ὀδηγηθῆ εἰς ἰατρὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς, διότι ἡ ἀσθένεια τοῦ μικροῦ εἶναι πολὺ επικίνδυνος καὶ μιταδοικὴ καὶ τὸ τέκνον σὰς εἶναι δυνατὸν ν' ἀπολέσῃ ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς, καθὼς καὶ ἡμεῖς».

Ἵποθεσίσω ὅτι ἐλήφθησαν τὰ προφυλακτικὰ ταῦτα μέτρα, ἢ ὀφθαλμία τῶν νεογνῶν θέλει λείπει ἄρα γε; Ὅχι βεβαίως, πολὺ δὲ μᾶλλον νῦν, ὅτε οὐδεμία πρόνοια περὶ αὐτῆς ὑπάρχει. Ὅθεν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκθέσω τινὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας, διότι τὸ πᾶν ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ ἔγκειται ἐν τῇ ταχείᾳ διαγνώσει, ἥτοι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐμφανίσεως τῆς νόσου. Ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ, ὅταν διανοίξῃ τις τὰ ὀλίγον ἐξωθηκότα βλέφαρα, ἐξέρχονται διὰ τῶν ἐρυθρῶν αὐτῶν χειλέων σταγόνες διαυγεῖς χρώματος κιτρίνου ἢ βαθυκιτρίνου, ὅταν τὸ νεογνὸν εἶναι ὑπικτερικόν. Ὅταν ἴδωμεν τὴν διαυγῆ ταύτην σταγόνα, εἴμεθα σχεδὸν βέβαιοι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν.

Ὅταν δὲ τις ἀνατρέψῃ τὰ βλέφαρα, παρατηρεῖ ὅτι ὁ ἐπιπεφυκὸς τῶν βλεφάρων καὶ τοῦ βολβοῦ ὑπεραιμεῖ σφόδρα, εἰς δὲ τὸ βάθος τῶν κολπωμάτων ὑπάρχουσι νήματα πύου. Ἀλλὰ τὰ νεογνά ὀδηγοῦνται συνήθως παρὰ τῷ ἰατρῷ, ὅτε ἤδη ἐξηνητλήθησαν πάντα τὰ βλαβερὰ μέρη τῶν γοαϊδίων καὶ τῶν δῆθεν μαιῶν καὶ ὅταν αὐταὶ καὶ οἱ γονεῖς εὐρίσκωνται ἐν ἀπογνώσει, τουτέστι κατ' ὄν χρόνον τὰ βλέφαρά εἰσι σφόδρα ἐξωθηκότα, ὡς τὸ ἄνω ἐπικαλύπτει τὸ κάτω, δι' αὐτῶν δὲ ἐκκρίνεται πύον, ὅπερ ξηραίνόμενον ἐπικαθίσταται ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ βλεφάρου καὶ ἐπὶ τοῦ δέρματος. Διανοίγοντες δὲ τότε τὰ βλέφαρα, ὅπερ γίνεται δυσκόλως, βλέπομεν ἄφθονον πύον ἐξερχόμενον μετ' ὀσμῆς, τὸν κερατοειδῆ περικυκλούμενον ὑπὸ γυμνώσεως, ἥτις ὑποκρύπτει ἴσως ἕλκος τι, τὰ δὲ βλέφαρα πάλιν παρουσιάζουσι σφρίγγωσιν τῶν θυλάκων τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἀρινόμενα ἐλεύθερα δεικνύουσιν ἔξωθεν τὰ ἔγνη τῆς πίεσεως τῶν δακτύλων ἢ τοῦ ἐργαλείου, δι' οὗ ἐγένετο ἡ ἐξέτασις. Ἐνώπιον ταιαύτης κλινικῆς εἰκόνας συνήθως ἡ διάγνωσις εἶναι εὐκόλος, ἀλλὰ τὸ νόσημα δὲν

παρουσιάζεται πάντοτε ὑπὸ ταιαύτην μορφήν καὶ ὁ ἰατρὸς πρὶν ἢ ὀρίσῃ ἀσφαλῆ διάγνωσιν, πρέπει νὰ προσδράμῃ εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, διότι ὑπάρχουσιν ἄλλαι ὀφθαλμῖαι (σπάνιαι βεβαίως) τῶν νεογνῶν, προκαλούμεναι οὐχὶ πλέον ὑπὸ τοῦ γονοκίκου τοῦ Neisser, ἀλλ' ὑπὸ παθογόνων μικροβίων, καὶ αἰτινες ὑποκρίνονται τὸσον τὴν γονορροϊκὴν, ὥστε καθίσταται ἀναγκαιοτάτη ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἐκκρινόμενου πύου. Πρὸ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως νομίζομεν, ὅτι ὁ ἰατρὸς πρέπει ν' ἀποφαίνεται διὰ τῆς διαγνώσεως ἀπλῆς ὀφθαλμίας τῶν νεογνῶν ἄνευ τοῦ ἐπιθέτου γονορροϊκῆς ἢ βλεννορροϊκῆς, ἥτις σὺν τοῖς ἄλλοις ἔχει καὶ τὸ πλεονέκτημα νὰ συγκρατῆ ἐν εἰρήνῃ τὰ διαφερόμενα πρόσωπα.

Πέρυσι μοι ἐπαρουσιάσθη ταιαύτη τις περίπτωση ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις: Γυνὴ τις ἔτεκεν υἱὸν μετὰ μεγάλης δυσκολίας, μάλιστα δὲ ἐγένετο καὶ ἐμβρουλικία, μετὰ τινος δὲ ἡμέρας τὸ νεογέννητον παρουσιάζει πυορροϊκὴν δεξιὰν ὀφθαλμίαν ἢ διάγνωσις γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας εἶχεν ἤδη τεθῆ ὑφ' ἑτέρου συναδέλφου καὶ τὸ ζεύγος εὐρίσκετο ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει· ἡ μὲν ἠπίατο τὸν σύζυγον, ὅστις εἶχεν ἤδη ὁμολογήσει ὅτι πρὸ ἔτους τελείως εἶχε θεραπευθῆ ἐκ τῆς βλεννορροίας, ὁ δὲ τὴν γυναῖκα βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ἰάσεως αὐτοῦ. Ὅτε εἰσέρχονται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον, ἡ μὲν διὰ τὴν πυορροϊαν τῶν γυναικῶν ὀργάνων, τὸ δὲ νεογνὸν διὰ τὴν δεξιὰν ὀφθαλμίαν. Ἐγένετο ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις καὶ ἀντὶ γονοκόκκων εὐρομεν εἰρηνοπιητικόν τι τῆς οἰκογενείας μικρόβιον, τὸν πνευμόκοκκον. Ἐπὶ τῆς ἐξετάσεως δὲ ταύτης βασιζόμενοι ἐνηργήσαμεν πλύσεις μεγάλας μετὰ ἀλυσιν βορρικού ὀξέος καὶ ἐνστάξεις νιτρικοῦ ἀργύρου 1^ο, ὁ μετὰ 6 ἡμέρας ἡ ὀφθαλμία εἶχε σχεδὸν ἰαθῆ καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν ὡς αἰτίον αὐτῆς παρὰ τῷ πάσχοντι εὐρομεν δακρυοκυστίτιδα τῶν νεογνῶν. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ παραθέσω μετὰ ἄλλων καὶ ἕτερον παράδειγμα πρόσφατον, ἵνα ὑποδείξω πόσον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις. Τὸ παρελθὸν σάββατον προσέρχεται μοι νέος δεκαοκταέτης μετὰ δεξιὰν ὀφθαλμίαν. λέγων ὅτι κατὰ τὴν γνώμην ἑτέρου συναδέλφου, ὃν συμβουλεύεται διὰ τὴν βλεννορροϊκὴν

αυτού ούρηθρίτιδα, πάσχει εκ γονορροϊκής ὀφθαλμίας. Ἐξετάζω μεθοδικῶς τὸν ἀριστερόν ὀφθαλμὸν καὶ εὐρίσκω αὐτὸν καθ' ὅλα ὑγιᾶ, ἐνῶ τὰ βλέφαρα τοῦ δεξιοῦ εἰσιν ὀλίγον ἐξωθηκότα καὶ ῥεεῖ δι' αὐτῶν ὀλίγον πύον· ὁ ἐπιπεφυκὼς τοῦ μὲν βολβοῦ εἶναι ἐνεμμένος, τοῦ δὲ ἄνω βλεφάρου ἔχει ὄψιν τραχωματώδη· τὰ σημεῖα ταῦτα δὲν ἤρκεσαν νὰ πείσωσιν ἡμᾶς περὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας· ἐὰν ὁ νέος δὲν εἶχε βλεννόρροϊαν, ἠθέλομεν διαγνώσει ἰξείαν κοκκώδη ἐπιπεφυκίτιδα· ἐπειδὴ ὁμως συνυπῆρχεν ἡ οὔρηθρίτις, ἐπάναγκες ἦτο νὰ προβῶμεν εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀφθαλμικοῦ ἔκκριματος· ἐν αὐτῷ οὐδένα γονόκοκκον εὔρομεν καὶ ἐπομένως ἠδυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι δὲν προέκειτο περὶ γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας, καθ' ὅσον μάλιστα τὸ πύον ἠντήθη ἐκ πάντων τῶν μυγῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ· ἐνῶ, προκειμένου περὶ τῆς οὔρηθρας τοῦ ἀνδρός καὶ πολὺ περισσότερον περὶ τῶν γεννητικῶν ὄργάνων τῆς γυναικός, δὲν δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν μετ' ἀσφαλείας τὴν μὴ ὑπαρξίν γονορροίας, διότι δὲν εὔρομεν τὸν γονόκοκκον κατὰ τὴν ἐξέτασίν μας. Οὗτος δύναται μὲν νὰ εἶναι ἄπῳν ἐν τῷ ἔκκριματι τῆς οὔρηθρας, νὰ εὐρίσκηται ὁμως ἐν τῷ προστάτῃ, τῇ μήτρῃ κ. τ. λ., τουτέστιν εἰς μέρη, ἐξ ὧν ἐνίοτε εἶναι ἀδύνατον νὰ πορισθῶμεν πύον. Ἐν τῷ ὀφθαλμῷ λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου πάσχοντος δὲν ὑπῆρχεν ὁ γονόκοκκος, ἐνῶ ἐν τῷ ἔκκριματι τῆς οὔρηθρας, χρωματίζοντι ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα διὰ τοῦ πολυχρώμου κυανοῦ

Bleu polychromatique	1	κ. ἐ. μ.
Solution (phéniquée) 5"	2	κ. ἐ. μ.
Eau distillée	3	κ. ἐ. μ.

ἀνευρέθησαν καθ' ὁμάδας.

Εἰρήσθω δὲ ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ ἀσθενής μας δὲν εἶναι ποσῶς ρευματικός.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ γονόκοκκου γίνεται ὡς ἐξῆς: Ἐφαπλοῦμεν ἐλάχιστον ποσὸν τοῦ πύου ἐπὶ ἀντικειμενοφόρου ὕλου, ζηροῖν αὐτὸ δι' ἠπίας θερμάνσεως, ἐπιχέομεν διέκλυσιν κεκορεσμένην κυανοῦ μεθυλαινίου καὶ μετὰ 5 τὸ πολὺ λεπτὰ πλύνομεν δι' ὕδατος, μετ' ὃ ζηροῖν καὶ ἐξετάζομεν ὑπὸ τὸ μικροσκοπίον ὠπλισμένον κατὰ προτίμησιν διὰ καταδυτικοῦ φακοῦ· τότε βλέπομεν κόκκους

κλειμένους ἀνὰ 2 σχεδὸν πάντοτε, ἀσυμμέτρους, ἐν σχήματι 2 μικροσκοπικῶν νεφρῶν ἐχόντων ἑστραμμένους πρὸς ἀλλήλους τὰς γηλάς αὐτῶν· οἱ διπλόκοκκοι οὗτοι εὐρίσκονται συνήθως καθ' ὁμάδας ἐντὸς τῶν πυοκυττάρων. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐξετάσεως εὐκολώτατα ἀνευρίσκεται ὁ γονόκοκκος, ἐνίοτε ὁμως ἀπαντῶνται δυσκολία, εἴτε διότι ἡ οὔρηθρίτις εἶναι χρονία καὶ τὰ μικροβία εἰσι σπανιώτατα, εἴτε διότι δίδεται πρὸς ἐξέτασιν πύον ἀποξηρανθὲν ἐπὶ βάμβακος ἢ καὶ ἀτέχνως συλλεγόν, εἴτε ἐπὶ τέλους, διότι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ πύῳ καὶ ἄλλα μικροβία ἢ ἀκόμη καὶ διπλόκοκκοι, ὡς τὸ τοῦ Bumm, Legrain κ. ἄλ., οἵτινες ὁμοιάζουσι καθ' ὅλα μορφολογικῶς πρὸς τὸν διπλόκοκκον τοῦ Neisser. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ κάμωμεν ἐπανειλημμένους ἐξετάσεις καὶ ἐν ἀποτυχίᾳ νὰ ἐκτελέσωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν συλλογὴν τοῦ ἔκκριματος καὶ ἐπὶ τέλος νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν διὰ τῆς μεθόδου Gram χρωματισμόν, ὃν ὁ μὲν διπλόκοκκος τοῦ Neisser δὲν κρατεῖ, ἤτοι τῇ ἐπιδράσει οἰνοπνεύματος ἀποχρωματίζεται, οἱ δὲ τοῦ Bumm καὶ Legrain κρατοῦσιν, ἤτοι δὲν ἀποχρωματίζονται δι' οἰνοπνεύματος. Ὁ διὰ τῆς μεθόδου Gram χρωματισμὸς γίνεται ὡς ἐξῆς:

Χέομεν ἐπὶ τοῦ παρασκευάσματος σταγόνας τινὰς τῆς διαλύσεως τοῦ Ehrlich.

Violet de Gentiane (solution alcoolique saturée)	3
Eau d'Aniline	9

μετὰ 5 λεπτὰ ἀντικαθιστῶμεν αὐτὸ διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ Lugol

Iode	1
Iodure de Potassium	2
Eau distillée	300

μετὰ δευτερόλεπτά τινα ἀντικαθιστῶμεν τὴν διάκλυσιν τοῦ Lugol διὰ σταγόνων οἰνοπνεύματος ἀπολύτου ἢ 95°, ἕπερ ἀποχρωματίζει τὸ παρασκεύασμα. Μετὰ τὴν ἀποχρωμάτωσιν πλύνομεν δι' ὕδατος καὶ χρωματίζομεν ἐκ νέου ἐπὶ τινα λεπτὰ δι' ὕδατῶδους φουζίνης· οὕτως, ἐὰν μὲν πρόκηται περὶ γονόκοκκων, οὗτοι θὰ ἔχωσιν ἐρυθρὸν χρῶμα, ἐὰν δὲ περὶ τῶν ἄνω μικροβίων ἢ ἄλλων κρατούντων τὸ Gram, θὰ ἔχωσι χρῶμα ἰώδες.

Ἄλλὰ παρ' ἡμῖν δυσκόλως εὐρίσκει τις τὸ ἔλαιον τῆς ἀνιλίνης, πρὸς δὲ εὐκόλως ἀλλοιοῦ-

ται ἡ διάλυσις τοῦ Ehrlich, δι' ὃ δυνάμεθα κάλλιστα νὰ τὸ ἀντικαταστήσωμεν διὰ τῆς ἐξῆς διαλύσεως.

Solution concentrée de Violet de Gentiane dans
Falcool à 95° 10
Eau Phéniquée 1% 100

Ἐν τούτοις, μεθ' ὧν τὰς προφυλάξεις ταύτας, φανατικός μικροβιολόγος ἢ πνεῦμα ἀντιλογίας δύναται ν' ἀπαιτήσῃ, λόγῳ ὅτι ὑπάρχουσι διπλόκοκκοι ὁμοιάζοντες μὲν μορφολογικῶς τῷ τοῦ Neisser, ἀποχρωματιζόμενοι δὲ δι' οἰνοπνεύματος, ὡς ὁ τοῦ Steinschneider, Vibert, καὶ Erand, ν' ἀπαιτήσῃ, λέγω, παρ' ἡμῖν διαφορικούς χαρακτήρας καλλιεργιῶν καὶ ἐνοφθαλμισμού, ὥσει πρόκειται περὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τοῦ γονοκόκκου ἢ περὶ ἰατροδικαστικῆς, ἢ ἀκόμη περὶ ἐπιπλοκῶν τῆς γονορροίας εἰς ἀπομεικρυσμένα ὄργανα. Διὰ τὸν κλινικὸν ἢ συμπτωματολογικὴν ἐξέτασις καὶ ἡ ἀπλῶς ἢ τὸ πολὺ διὰ τοῦ Gram χρῆσις ἀρκεῖ νὰ στερεώσῃ τὴν διάγνωσιν πρὸς καθορισμὸν τῆς θεραπευτικῆς, ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ.

Πολλὰ τὴν σήμερον θεραπευτικὰ μέθοδοι τῆς γονορροϊκῆς ὀφθαλμίας ὑπάρχουσιν, ἐκ τούτων ὅμως θέλω ἐκθέσει συντομώτατα ἣν συνήθως ἀκολουθοῦμεν. Ἐν πρώτοις λαμβάνομεν τὰ κατάλληλα μέτρα, ὅπως μὴ μολυνθῶμεν ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ. Μετὰ ταῦτα ποιοῦμεν δαψιλεῖς πλύσεις δις τῆς ἡμέρας μὲ γλιάραν διάλυσιν ὑπερμαγγανικοῦ ἀσβεστίου (1:3000). Αἱ δαψιλεῖς πλύσεις γίνονται ὡς ἐξῆς: πληροῦμεν ἐκ τῆς διαλύσεως καταιονητήρα, ἧς ὁ καλαμίσκος ἀποτελεῖται ἐκ μικροῦ χωνίου, ὡς τὸ τοῦ Kalt, ἢ ἰδιαιτέρου πρὸς τοῦτο ἐργαλείου, ὡς τὸ τῶν Terson, Brun κ. ἄ., ἢ ἀκόμη ὑέλινον πεπλατυσμένον, ὥστε νὰ χωρῆ ἐλευθέρως ὑπὸ τὰ βλέφαρα μετὰ προσοχῆς καὶ ἀρίνου μὲν νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ 1000 γραμμ. διαλύσεως δι' ἕκαστον ὀφθαλμὸν.

Μετὰ τὰς πλύσεις ἐπιχρίομεν τὸν βλεφαρικών ἐπιπεφυκότα μὲ διάλυσιν 2% νιτρικοῦ ἀργύρου, ἐξουδετεροῦμεν ταύτην διὰ διαλύσεως γλωριούχου νατρίου καὶ ἀποπλύνομεν δι' ἀπεσταγμένου ὕδατος.

Συγγότατα καθαρίζομεν τὸ ἐκρέον πύον καὶ ἐφαρμόζομεν ψυχρὰ ἐπιθέματα διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου 0,10 πρὸς 1000.

Ἄναλόγως ὁμοίως τῶν διαφορῶν περιπτώσεων, ἐπιπλοκῶν καὶ πορείας τῆς νόσου μεταχειρίζομεθα συγχοτέρας, πυκνοτέρας ἢ ἀραιότερας διαλύσεις, ποιοῦμεν μικρὰς ἐγγειρήσεις, ἐφαρμόζομεν θερμοκαυτήρα κτλ.

Πρὸ κειροῦ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸν νιτρικὸν ἀργύρον διὰ τῆς πρωταργόλης, ἀλλὰ, καίτοι εἴμεθα ἤδη διατεθειμένοι νὰ πράξωμεν τοῦτο, κρίνομεν φρόνιμον νὰ περιμενῶμεν καὶ ἄλλας παρατηρήσεις πρὸς τελείαν ἀντικατάστασιν».

Εἶτα δέ, τεθείσης ὑπὸ συζήτησιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Παπανικολάου, ὁ κ. Ταπτᾶς λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Παπανικολάου ἠκροάσθην μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, διπλῆ δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις μου. Ἀρ' ἐνὸς μὲν, ἐνῶ ἐκτίθεται τὸ γνωστὸν τοῖς ἐιδικοῖς ὀλόκληρον τὸ περὶ παθήσεων τῶν κεφαλικῶν κόλπων κεφάλαιον, πολλαὶ οὐσιώδεις λεπτομέρειαι παραλείπονται, ἀρ' ἑτέρου δὲ καταπολεμεῖται ἐν παρόδῳ πρὸ παντὸς νέαις μέθοδος ἐγγειρητικῆ ἐν τῇ χειρουργικῇ θεραπείᾳ τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου, ἢ τοῦ Luc.

Ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον, ἔχω νὰ σημειώσω ὅτι οὐδὲν ἀπῆντησα ἐν τῇ προκειμένῃ ἐκθέσει οὔτε περὶ τῆς ἰατρικῆς θεραπείας τῶν ὀξειῶν φλεγμονῶν τῶν εἰρημένων κόλπων, περὶ ὧν τόσα ἔγραψαν οἱ κκ. Avellis ἐν Γερμανίᾳ (das acute Kieferhohlen Empyeme und die Frage der selbheilung des selben 1896) καὶ Lermoyer (1898) καὶ ἄλλοι ἐν Γαλλίᾳ, οὔτε περὶ νέας τίνος μεθόδου (Ogston-Luc) πρὸς θεραπείαν τοῦ μετωπιαίου κόλπου, ἥτις ἀπὸ τινῶν ἐτῶν κοινῶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἀρκετὰ δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, εἶναι ἐν χρῆσει, οὔτε περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς οἱ κόλποι οὗτοι διαιροῦνται εἰς πλείονα διαμερίσματα διὰ διχρηγματῶν (cloisonnement des sinus).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς περὶ τῆς μεθόδου τοῦ Luc σκέψεις τοῦ κ. Παπανικολάου, ὅρω νὰ ἐπιμείνω ὀλίγον ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, διότι, λχγῶν δις νὰ ἐφαρμόσω τὴν εἰρημένον μέθοδον, καὶ μάλιστα πρῶτος, ἔχω, πλὴν τῶν

θεωρητικῶν λόγων, καὶ πειραματικούς ὅπως διαφωνήσω πρὸς τὸν ἀξιότιμον συνάδελφον.

Καὶ δὴ, κύριοι, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουσι ποικίλοι τρόποι θεραπείας τῶν φλεγμονῶν τοῦ Ἰγμορείου ἄντρου. Πρὸ παντός πρέπει νὰ τεγθῶσι βεβαίως τὰ ἱατρικὰ μέσα, δι' ὧν εἶναι δυνατὸν νὰ προληφθῇ ἡ μετατροπὴ τῶν ὀξείων περιπτώσεων εἰς χρονίας. Ταῦτα δέ, κατὰ τοὺς κκ. Mandel, Avellis καὶ Lermoyer, ἐπιτυχάνουσι σχεδὸν πάντοτε. Ἐὰν ὁμως μετὰ 1-2 ἐβδομάδας μένωσιν ἄνευ ἀποτελέσματος, τότε ἐπιβάλλεται ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Καὶ αὕτη πάλιν γίνεται κατὰ ποικίλους τρόπους, οὓς δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς δύο τάξεις.

Ἡ μὲν πρώτη περιέχει τὰ μέσα νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὰς νέας καὶ ἐλαφρὰς περιπτώσεις καὶ ὅπου ἡ ἱατρικὴ θεραπεία μένει ἀνεπαρκής· τοιαῦτα δὲ εἶναι ὁ διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου καθητηριασμός, εἴτε, τούτου μὴ ἐπιτευχθέντος, ἡ διὰ τεγνητῆς ὁδοῦ διάπλυσις τοῦ ἄντρου, δηλαδὴ διὰ τοῦ μεσαίου ἢ κἀλλίον διὰ τοῦ κατωτέρου ῥινικοῦ πόρου.

Ἡ δὲ δευτέρα τάξις περιλαμβάνει τὰ δραστηκώτατα μέτρα, ἧτοι τὴν διάτρησιν διὰ τοῦ ραγνίου ἢ διὰ τοῦ γναθιαίου βόθρου. Ταῦτα εἰς ἀνάγκης ἐπιβάλλονται εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς μὴ ὑποχωρούσας εἰς τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ἑλαφρότερα μέσα.

Τί δὲ φρονοῦσι περὶ τούτων οἱ εἰδικοί; Προτιμῶ νὰ σημειώσω τὴν γνώμην αὐτοῦ τοῦ M. Schmidt, διότι ἡ αὐτὴ γνώμη ἐπικρατεῖ παρ' ἅπασιν. Ὁ M. Schmidt (Krankheiten den oberen Luftwegen) συνιστᾷ διὰ τὰς περιπτώσεις τὰς μὴ ὑποχωρούσας εἰς τὰς διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου ἢ διὰ τεγνητῆς ῥινικῆς ὁδοῦ πλύσεις ὡς καλλιτέραν τὴν διὰ τοῦ ραγνίου διάτρησιν. Εἰς τὰς δυσκολωτέρας περιπτώσεις, λέγει ὅτι εἶναι ῥιζικώτερα ἴσως ἢ διὰ τοῦ γναθιαίου βόθρου διανοίξεις, ἀλλὰ τελευταῖα συνιστῶν πάλιν ὡς τὰ κάλλιστα ἀποτελέσματα δίδουσαν τὴν διὰ τοῦ ραγνίου διάτρησιν, λέγων ὅτι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ ἀσθενὴς θεωρεῖται ἰαθεὶς εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὁρεῖται ὁμως νὰ πλύνῃ τὸ ἄντρον αὐτοῦ ἐπὶ ἐν ἡ δύο ἐτῆ. Δὲν πρέπει ὁμως καὶ ν' ἀγνοῶμεν, λέγει, ὅτι μεθ' ὅλα ταῦτα ὑπάρχουσι περιπτώσεις ἀνθιστάμεναι εἰς ὅλα τὰ ἱατρικὰ

μέσα. Παρόμοια λέγουσι καὶ ὁ Lermoyer καὶ ὁ Garel ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καταστάσει πραγμάτων ὁ Luc ἐπαρουσίασεν εἰς τὸ συνέδριον τῶν γάλλων λαρυγγολόγων ἐν Παρισίοις (3 Μαΐου 1897) νέαν τινὰ μέθοδον ὑπὸ τὸν τίτλον «une nouvelle méthode opératoire pour la cure radicale et rapide de l'empyème chronique du sinus maxillaire (Bulletin et mémoires de la Soc. fr. de laryng. de rhin. et d'otol., 1897 T. II, p. 75). Κατόπιν δὲ ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 3 Μαΐου 1898, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν μέθοδον αὐτοῦ, ἀναφέρει ὅτι, καθ' ἃ πρὸ ὀλίγου ἔμαθεν, Ἀμερικανὸς τις Caldwell εἶχεν ἤδη ἐκτελέσει τὴν μέθοδον αὐτοῦ τῷ 1893 καὶ δημοσιεύσει αὐτὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «méthode de traitement perfectionné pour l'empyème du sinus maxillaire», ἀποδεικνύει ὁμως ὅτι ἤγνῳσι ἐξ ὀλοκλήρου τὰ ὑπὸ τοῦ Caldwell γραφέντα καὶ προσθέτει τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεθόδου ἐπὶ 20 περιπτώσεων· οὐχ ἤττον κηρύσσει ὡς δικαιοῦχον διὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς μεθόδου τὸν Caldwell, ὡς πρῶτον ἐκτελέσαντα αὐτὴν καὶ ἀφίνει εἰς τοὺς παρευρισκομένους νὰ κρίνωσιν, ἐὰν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρὰ τῷ τοῦ Caldwell, ἀφοῦ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἔργων τοῦ Caldwell ἐξετέλεσεν αὐτὴν, ὅπερ δὲ τὸ σπουδαιότερον, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις κατέστησεν αὐτὴν ἀσπαστὴν εἰς ὅλους, ἐνῶ ἡ ἐργασία τοῦ Caldwell ἔμμενεν ἀγνωστος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νέᾳ Ὑόρκῃ, τῇ πατριδί· αὐτοῦ. Ἡ ἐπακολουθήσασα συζήτησις δικαιοῖ τὸν Luc καὶ κηρύσσει τὴν μέθοδον αὐτοῦ τελείαν, ἐκτός μετατροπῶν τινων προσθεθειῶν ὑπὸ διαφορῶν (l. c., 1898 p. 95).

Περὶ τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης τοῦ Luc ὁμιλῶν ὁ κ. Παπανικολάου, λέγει ὅτι εἶχε προηγουμένως προταθῆ ὑπὸ τοῦ Caldwell ἐν Ἀμερικῇ καὶ εἶναι ἀπλῆ τροποποίησις τῆς ὑπὸ τῶν κκ. Jansen, Bönninghaus καὶ λοιπῶν ἐκτελουμένης ἐν Γερμανίᾳ μεθόδου. Ἀπορῶ δὲ πῶς ὁ κ. συνάδελφος δὲν κἀμνει τὴν δέουσαν διάκρισιν μεταξύ τῆς εἰρημένης καὶ τῶν ἐγχειρήσεων τοῦ Jansen κ. ἄ. Ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ὁ Jansen, δὲν ἀποτελεῖ

ιδιαιτέρην μέθοδον ὑπὸ ὠρισμένους χρόνους, ὅπως ἡ τοῦ Luc, ἐκτελουμένην, ἀλλ' ἀπλῶς διάνοιξιν κατὰ βούλησιν πρὸς ἀπόξεις καὶ ἐπιπωμάτωσιν, ὅπως καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀπανταχοῦ γίνεται. Ὁ ἐν Κολωνίᾳ π. χ. καθηγητῆς τῆς ῥιнологίας ἀναφέρει: ὅτι ἀνοίγει πάντας τοὺς κόλπους συγγρόνως, ἀποκολλῶν τὰς δύο παρειὰς καὶ ἀνατρέπων αὐτὰς μετὰ τῆς ῥινὸς πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς καθαρισμὸν τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου, τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν, τοῦ μετωπιαίου καὶ σφηνοειδοῦς κόλπου, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι μέθοδος τοῦ Luc. Ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ ἄντρων, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Ἴγμορείου, ὅλα τὰ εἶδη τῶν χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων γίνονται, ἀλλ' ἡ μέθοδος τοῦ Luc εἶναι ὠρισμένη ἐγγειρήσας μετὰ προκεκκονισμένων χρόνων, ἐπομένως οὐδόλως πρέπει νὰ συγγέηται πρὸς ἄλλα εἶδη χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων, ὡς ἐκαστος ἐφαρμόζει κατὰ βούλησιν.

Ὁ κ. συνάδελφος λέγει: ὅτι ὑπάρχουσιν ἄλλα: μέθοδοι εὐκολώτεραι. Καὶ ἐὰν μὲν ἐννοῇ τὰς τοῦ Mickulitz καὶ Krause, διατί ὁ Jansen καὶ οἱ λοιποὶ ὑπ' αὐτοῦ σημειούμενοι δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης; Ἀλλὰ πού ἐγκτεται ἡ δυσκολία καὶ βαρύτης τῆς ἐγγειρήσεως ταύτης;

Τούλάχιστον οἱ ὑπ' ἐμοῦ ἐγγειρηθέντες εἰσι κατενθουσιασμένοι ἐξ αὐτῆς. Τὴν ἰδίαν τῆς ἐγγειρήσεως ἡμέραν ἠδύνατο νὰ λάβωσι γάλα, μετὰ 3 ἡμέρας περιεπάτουν, τὴν 5ην ἡμέραν ἀφήρουν τὸ θυριδιωτὸν σωληνάριον καὶ τὴν 6ην ἐγκατέλειπον τὸ νοσοκομεῖον· μετὰ δὲ 2 ἢ 3 ἐβδομάδας ἠδύνατο νὰ θεωρηθῶσιν ἰαθέντες, πλὴν τοῦ ἐνός, παρ' ᾧ ἀριστερόθεν αἱ ἠθμοειδεῖς κυψέλαι διετήρησαν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας μικρὰν ἐμπύησιν ἐντελῶς πλέον ἐκλιπούσαν. Παρὰ τούτῳ τῷ ἀσθενεῖ εἶχε δεήσει πρὸ τῆς ἐγγειρήσεως ν' ἀφαιρεθῆ μεγάλη προεξοχὴ τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος ἀριστερόθεν, καθῶς καὶ ὀλόκληρος ἡ δεξιὰ μέση κόγχη μετὰ τῶν ἠθμοειδῶν κυψελῶν.

Ἐν τούτοις δὲν θέλω ποσῶς διὰ δύο μόνον περιπτώσεις νὰ συμπεράνω, ἂν ἡ μέθοδος τοῦ Luc εἶναι ἡ καλλιτέρα, διότι θὰ παραδεχθῆτε ἴσως ὅτι δὲν ἀρκεῖ οὔτε ἡ περὶ αὐτῆς καλὴ κρίσις τῶν γάλλων εἰδικῶν, οἵτινες ὁμοφώνως παρεδέξαντο αὐτήν, οὔτε ἡ ἐνθαρρυντικὴ στάσις τῶν ἀγγλων εἰδικῶν (τῶν ἐν Γερμανίᾳ

ἡ γνώμη δὲν εἶναι γνωστὴ, ἀλλ' ἐξ ὧν γνωρίζω κατὰ τῆς μεθόδου τοῦ Luc τούλάχιστον οὐδὲν ἐξέφρασαν). Πρὸς ἐκτίμησιν οἰασθήσεται μεθόδου εἶναι ἀπαραίτητος, νομίζω, ἡ ἀτομικὴ ἐπ' αὐτῆς παρατήρησις. Κατ' ἐμὲ μέχρι τοῦδε ἔσχον λαμπρὰ ἀποτελέσματα, αἱ δὲ δύο περιπτώσεις, εἰς ἃς ἐφήρμοσα αὐτήν, ἦσαν ἐκ τῶν βαρυτάτων, τῆς δευτέρας τούλάχιστον ἀρκούντως ὑπέδειξα ὑμῖν τὴν σπουδαιότητα οὐχ ἦττον ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν κηρύσσω εἰσέτι τὴν μέθοδον τοῦ Luc ὡς τὴν ἀρίστην. Ἐγὼ ὅμως ἤδη μεγάλην πεποιθήσιν εἰς αὐτήν, προσεχῶς δὲ ἐλπίζω ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰ ἀποτελέσματα ταύτης καὶ ἐπὶ ἄλλων περιπτώσεων. Ὅταν δὲ καὶ ταῦτα ὦσιν ἐξ ἴσου ἐνθαρρυντικά, δὲν θὰ δυνηθῶ πλέον νὰ μὴ κηρυχθῶ ὀριστικῶς ὑπὲρ αὐτῆς.

Δὲν πρεσβεύω ἐπίσης ποσῶς ὅτι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται εὐθὺς, ἀλλ' οὔτε ὁ Luc λέγει τοιοῦτόν τι, προτείνων ἀπλῶς νέαν μέθοδον πρὸς τελείαν καὶ σύνημον θεραπείαν τῶν χρονίων ἐμπυημάτων τοῦ Ἴγμορείου ἄντρου.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς χρονίας περιπτώσεις δὲν εἶναι ἴσως ἀνάγκη νὰ ἐφαρμόζηται ἡ μέθοδος τοῦ Luc. Εἰς τὸν 1ον ἐκ τῶν δύο ἐγγειρηθέντων μου, ὄντα ἐξήκοντα ἔτων, εἶχον προτείνει ἔνθα τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τὴν διὰ τοῦ φαρνίου διάνοιξιν· οὗτος ὅμως προετίμησε τὴν ἐν λόγῳ μέθοδον ὡς ῥιζικωτέραν. Διὰ ταύτης δὲ ἐν διαστήματι δύο ἐβδομάδων ἵαθη ἐντελῶς καὶ τῶρα ἐκφράζει εὐγνωμοσύνην. Παρὰ δὲ τῷ δευτέρῳ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐφαρμολῆ ἕτερα μέθοδος, ἐκτὸς ἂν ἤθελε τις προτιμῆσει τὴν τοῦ Desault, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑποκίσεως κυρίως ὁ Luc προέτεινε τὴν μέθοδον αὐτοῦ. Διότι παρ' αὐτῷ ὑπῆρχε παρὰ φύσιν διάφραγμα ἐν τῷ Ἴγμορείῳ ἄντρῳ, ἐνῶ δὲ ὁ διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου καθετηριασμός ἐδίδεδε δυσὼδες πύον, ἢ διὰ τοῦ κατωτέρου ῥινικοῦ πόρου διάτρησις ἔμενον ἀρνητικὴ.

Τέλος ἐν περιπτώσει βλάβης τῶν ὀστεωδῶν τοιχωμάτων, ἐνθα παρίσταται ἡ ἀνάγκη ἐκτομῆς τῶν βεβλαμμένων μερῶν, ἐπιθύμουν νὰ προτείνω ὅπως ἢ ἐν τῷ στόματι ὅπῃ μὲν ἐπὶ τινὰ κενρὸν ἀνοικτὴ πρὸς ἐπιθέλειψιν τοῦ ἐκταμένου μέρους, ἀκολουθῶν δὲ, δημιουργουμένης τῆς γνωστῆς ῥινικῆς ὀπῆς, κλείεται ἡ

ἐν τῷ στόματι καὶ περατωθῆ ἡ θεραπεία διὰ τῆς βίως.

Ταῦτα λοιπὸν εἶχον νὰ εἶπω περὶ τῆς μεθόδου τοῦ Luc. Ὡς βλέπει τις, δὲν εἶναι μέθοδος ποσῶς πρὸς καταδίωκν ἀξία. Ἄλλως τε ἡ περὶ αὐτῆς κρίσις ἐξηγήθη πρὸ πολλοῦ ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ κέντρῳ τῆς προόδου. Ἐὰν δὲ νῦν ὑπάρχη τις, ὅστις, καίπερ ἀγνοῶν τὴν μέθοδον τοῦ Luc, τὴν δέουσαν δ' ἀτομικὴν πείραν ἐπὶ τῶν παλαιῶν μεθόδων μὴ ἔχων, θέλει ν' ἀποδείξῃ ἐσφαλμένας τὰς γνώμας τῶν ἐν Παρισίοις συζητούντων, οὐδένα ἔχω λόγον νὰ τῷ κληθῶ εἰπὼ περὶ τούτου.

Σαράντης.—Πρὸ 4 ἐτῶν προσῆλθεν εἰς ἡμᾶς κρεοπώλης τις ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς παθήσεως αὐτοῦ μέχρις αὐτοκτονίας, ἔπασχε δὲ ἀπὸ πολλοῦ ἐκ τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Ἀντὶ πάσης λοιπὸν χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως εἰσαγαγόντες ζύστρον κοχλιοειδῆς δι' ὅπης κειμένης ἐν τινι φατινῷ τῆς ἄνω σιαγόνης καὶ πυορροῦσης ἀενάως, προσεκρούσαμεν ἐπὶ σκληροῦ σώματος κινητοῦ, εὑρισκομένου δὲ προφανῶς ἐν τῷ πυθμένι τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Διὰ καταλλήλων χειρισμῶν ἐξήχθη τὸ σῶμα τοῦτο καὶ εὑρέθη ὅτι ἦτο ὁδοῦς. Χάρις εἰς τοῦτο ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ταχέως. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν συνηγήσαμεν ἕτερον πάσχοντα, ὑποδηματοποιὸν τινα, ὅστις ἐπαρουσίασε φαινόμενα ἐκ τοῦ Ἰγμορείου ἀντροῦ. Παρὰ τούτῳ ἐποιήσαμεν ἐντομὴν ἐπὶ τοῦ φατιακοῦ χείλους διὰ μαχαίριου καὶ εἰσεδώσαμεν εἰς τὸ ἄντρον, ἀμέσως δὲ ἐκενάθη πύον δυσῶδες. Μετὰ πλύσεις καὶ ἀποθεραπείαν ἀντισηπτικὴν ἐθεραπεύθη καὶ οὗτος ἐν ὀλίγαις ἑβδομασί. Ἰδοὺ καὶ αὐταὶ μέθοδοι καλαὶ πρὸς θεραπείαν τῶν τοιούτων ἐμπνημάτων, νομίζω.

Ταπιᾶς.—Βεβαίως ὑπάρχουσι περιπτώσεις τοιαῦται εὐκολάτατα θεραπευόμεναι ὑπάρχουσιν ὁμῶς καὶ ἕτεραι λίαν δυσχερεῖς καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς μᾶλλον πεπειραμένους εἰδικούς.

Παπανικολάου.—Ἡ διάνοιξις διὰ τὸν γναθικὸν βόθρον γίνεται μόνον εἰς ἐπιμόνους περιπτώσεις καὶ τότε πρέπει νὰ

μένῃ ἀνοικτῇ ἡ ὄπη, ἵνα ἐπιβλέπηται ἡ τερηθῶν κλ., μάλιστα διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φατισμοῦ· διότι, ἐὰν δὲν καθαρισθῆ τελείως τὸ ἄντρον, θέλει παραχθῆ πύον καὶ φαῦλος κύκλος ἔσεται τὸ ἔπακολούθημα.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Λιάμβης ἀκριδῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συνέγραψε τὴν διατριβὴν αὐτοῦ, καθὸ διατελέσας καὶ βοηθὸς τοῦ Luc. Ἐν τῇ διατριβῇ ταύτῃ ἀναφέρονται 7 περιπτώσεις ἅπαξ τὸ ἀντίτημα ἐκλείσθη καὶ ἐδέησε ν' ἀνοιχθῆ ἐκ νέου. Εἰς τρεῖς περιπτώσεις δὲ τὰ ράμματα ἐλόθησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν ἀποστημάτια περὶ αὐτά.

Ταπιᾶς.—Αἱ περιπτώσεις αὐταὶ εἰσι αἱ πρῶται τοῦ Luc. Βεβαίως δὲ εἶναι δυνατὸν εἰσέτι νὰ γείνωσι τελειοποιήσεις· ἐγὼ τουλάχιστον δὲν παρετήρησα εἰς τὰς περιπτώσεις μου τοιαύτας ἐλλείψεις.

Πρόεδρος.—Ἐκ τῆς συζητήσεως καταφαίνεται, ὅτι πολλαὶ ὑπάρχουσι μέθοδοι πρὸς θεραπείαν τῶν ἐμπνημάτων τούτων, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει νῦν καὶ ἕτερα τινε νέα, ἢ τοῦ Luc. Τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ καθόλου χειρουργικῇ. Πολλάκις δὲ ἐκτελεῖται ἐπανειλημμένως ἡ αὐτὴ μέθοδος ὅπως ἐπέλθη ἡ ἴασις· εἶναι φανερόν ὅτι πάντοτε τὰ κωλύματα, ὡς τερηθόνες, πολυπύδες ἐκπλαστήσεις κλ., ὑποδεικνύουσι κατὰ τὰς διαφόρους περιπτώσεις ποῖα ἐκ τῶν πολλῶν εἶναι ἢ μᾶλλον προσήκουσα. Ὡστε ἀπὸ τούτου ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Luc, ἥτις πράγματι θεωρητέα ὡς μέθοδος τις ἰδιαίτερα δυναμένη ἐν τισὶ περιπτώσεσι νὰ χρησιμοποιηθῆ κάλλιον πάσης ἄλλης πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πάσχοντος.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΒ'

24 Φεβρουαρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. Λιμαράκης ἀναφέρει τὰς συζητήσεις, αἵτινες ἐγένοντο ἀλλαχοῦ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς σκωληκοειδίτιδος καὶ ἐφιστᾷ

τήν προσοχήν τῶν ἐταίρων ἐπὶ τῆς σπουδαιότητος τοῦ θέματος τούτου. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τοῦ Dieulafoy, λέγει, καθ' ὃν πᾶσα σκωληκοειδίτις ὀφείλει νὰ ἐγχειρῆται πάντοτε καὶ εὐθὺς ὡς διαγνωσθῆ, πολλαὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐγένοντο, πολλάκις δὲ ἀντίξοι ἀλλήλαις καὶ οὕτω τὸ ζήτημα ἰκανῶς περιεπλάκη. Συγγραφεῖς τινες ἐζήτησαν νὰ ταξινομήσωσι τὰ διάφορα στάδια τῆς νόσου ὅπως ἀναλόγως καὶ ἐπεμβαίνωσι. Κατ' αὐτοὺς δὲ τὸ νόσημα τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπαιτεῖ πάντοτε χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, βραδύτερον ὅμως προτιμᾶται ἡ ἀναβολὴ ταύτης μέχρι οὐ καθορισθῶσι τοπικῶς τὰ φαινόμενα, ἐκ φόβου μὴ διατηρηθῆ τὸ τυφλὸν κατὰ τὴν ἐπέμβασιν, εἴτε διότι δύσκολος ἡ ἀνεύρεσις τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Εὕρισκεται ἐπίσης ὑπὸ συζήτησιν καὶ ἐὰν ὀφείλῃ τις νὰ ἐπεμβαίῃ μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν περιτονικῶν φαινομένων, ὡς φρονοῦσί τινες, ἢ ἐὰν εἶναι προτιμότερον νὰ μεταχειρίζηται τις καθαρῶς ἰατρικὴν θεραπείαν ἐκ φόβου μὴ δεινωθῆ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. Ἀπέναντι ὄλων τούτων τῶν ἀντιφάσεων, λέγει, οἱ κλινικοὶ εὕρισκονται εἰς δύσκολον θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀγωγῆς, ἣν ὀφείλουσι νὰ τηρήσωσιν ἐν περιπτώσει σκωληκοειδίτιδος. Ἡ γνῶμη, ἢ συμβουλευούσα νὰ περιμείνωμεν, ἀφίνει εἰς τὴν τύχην πάντας τοὺς κινδύνους, οἷος διατρέχει ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὸ ὄξυ στάδιον αὐτῆς ἄλλως τε εἶναι καὶ ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τις τὴν ἀσθένειαν ἐν ἀρχῇ, πρῶτον διότι βραδέως πάντοτε προσκαλεῖται ὁ ἰατρός καὶ δευτέρον διότι κατὰ τὴν πρώτην στιγμὴν ἡ διάγνωσις εἶναι δύσκολος. Ἐπομένως εὕρισκεται τις πάντοτε ἀπέναντι περιπτώσεων ὀξείας διαδρομῆς τῆς νόσου.

Σάσις. — Πρὸ τινος καιροῦ παρατήρησα περίπτωσιν σκωληκοειδίτιδος, εἰς ἣν προσεκλήθην τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς νόσου. Ἐπαρουσίαζε δὲ αὕτη τὰ κλασικὰ συμπτώματα καὶ ἐθεραπεύετο ἰατρικῶς. Προέτεινα τότε τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, ἀλλὰ καὶ ταύτης μὴ γενομένης δεκτικῆς παρὰ τῶν οικείων, ἠγαγκά-

σθην καὶ ἐγὼ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν (διὰ χρήσεως ἐξωτερικῆς εὐθαλείας καὶ ἐσωτερικῆς ποδοφυλλίνης. Ἐν τούτοις ἡ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς.

Γραμμανδάνης. — Πρὸ ἔτους παρατήρησα ἀσθενὴ καὶ ἄλλοτε παθοῦσαν σκωληκοειδίτιδα μετὰ μετεωρισμοῦ τῆς κοιλίας, πόνων, πυρετοῦ μετρίου κτλ. Παρὰ τὰς συστάσεις μου ἵνα μένη κλινίης, παρήκουσεν αὐτάς, ἀλλὰ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς προσήλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Ἰερεμίου φέρουσα παρὰ τὸν ὀμφαλὸν συρίγγιον, δι' οὗ ἐξήρχοντο πύον καὶ κοπρανῶδεις ὑλαὶ ἐγένετο δὲ τότε διάνοιξις τοῦ συριγγίου καὶ ἐντερορραγίᾳ, μετ' ὃ τελείως ἰάθη. Ἐν ἄλλῃ πάλιν περιπτώσει σκωληκοειδίτιδος συνεβούλευσα ἐπέμβασιν χειρουργικὴν, ἣτις καὶ ἀπεκρούσθη οὐχ ἥττον ἢ περιπτώσις ἔληξεν εἰς ἴασιν. Ὅστε ἡ διαγωγὴ δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἐκ τῶν προτέρων ὑπάρχουσι δὲ περιστατικά, αἵτινα λύονται ἄνευ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως.

Πρόεδρος. — Ἐκ τῶν τελευταίων συζητήσεων φαίνεται ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις κατέστη ζήτημα χειρουργικόν, ὃ δὲ δάσας εἰς αὐτὸν χειρουργικόν χαρακτήρα εἶναι ὁ Dieulafoy. Σήμερον πάντες οἱ χειρουργοὶ εἶναι σύμφωνοι εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις πρέπει νὰ ἐγχειρῆται, ἀλλὰ κατὰ ποῖον στάδιον; τοῦτο ἀμφισβητεῖται. Καὶ πάλιν ἐπὶ τινων σημείων πάντες εἶναι σύμφωνοι, ὅπως π.χ. ὅταν πρόκηται περὶ ἀποστήματος περαιομένου, διότι τότε πάντες ἀνοίγουσιν αὐτό. Ἐπίσης ὅταν μετὰ τὸ ὄξυ στάδιον, ὁπότε ὁ πυρετὸς ἐκλείπει καὶ μένουσι μικροὶ πόνοι, πάντες σχεδὸν ἐπεμβαίνωσι, διότι ὑπάρχουσιν αἱ ἵποτροπαί. Τέλος πάντες εἰσὶ σύμφωνοι ἵνα ἐγχειρῶσι πρὸ συμπτωμάτων γενικῆς περιτονίτιδος, καίτοι τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι πάντοτε εὐάρεστα ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου οἱ μὲν ἐπεμβαίνουνσιν ἀμέσως, σκεπτόμενοι ὅτι δὲν δύναται νὰ γινάσκωσιν ἂν ἡ σκωληκοειδίτις θὰ διαλυθῆ, ἂν θὰ δάσῃ γένεσιν εἰς περαιομένον ἀπόστημα ἢ εἰς περιτονίτιδα. Οἱ δὲ προσδοκῶσιν, ἵνα ἐπέμβωσι

κατά την άπυρεξίαν, όποτε ή έγχειρησις είναι σχεδόν ακίνδυνος, διότι δέν υπάρχει φόβος νά μολυνθῆ τὸ περιτόναιον. Ἄλλως τε είναι δύσκολον νά διαγνωσθῆ ή σκωληκοειδίτις ἅμα τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς ή και νά προσκληθῆ ὁ χειρουργός εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Ἄλλὰ και τούτου δοθέντος, ή έγχειρησις δέν δύναται νά γείνη ἔξω τῶν νοσοκομείων ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκάς.

Ὅσον ἀρροῶ τὰς περιπτώσεις μου, ἄλλοτε περιωριζόμην εἰς τὴν ἱατρικὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἀπὸ τινων ἐτῶν προτιμῶ νά έγχειρῶ. Οὐχ ἦττον και νῦν ἐτι σκέπτομαι πρὶν ἢ προβῶ εἰς έγχειρησιν σκωληκοειδίτιδος, εὐρισκομένης ἐν ἀρχῇ· τούτο μὲν, διότι προσκαλούμεθα συνήθως οὐχὶ ἐνωρίτερον τῆς τρίτης ἡμέρας, τούτο δέ, διότι παρετήρησα πολλάς σκωληκοειδίτιδας, αἰτινες ἐθεραπεύθησαν ἀφ' ἐαυτῶν ριζικῶς και ἄνευ ὑποτροπῆς. Ἐν τινι δέ περιπτώσει ἀπεφασίσαμεν νά έγχειρήσωμεν ἀσθενῆ, παρουσιάζοντα κλυδασμὸν σαφέστατον κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον, ὅτε τὴν ἐπαύριον ἐμάθομεν ὅτι οὐδὲν ἐπέμεινεν ἐκ τῶν συμπτωμάτων τῆς προτεραίας. Ἡ αὐτὴ διάλυσις ἐπῆλθεν ἐν ἑτέρᾳ ἀναλόγῳ περιπτώσει, ἣν ἐπίσης εἶχομεν προορίσει πρὸς έγχειρησιν. Μεταξὺ δέ ἄλλων ἐνεχειρήσαμεν και γυναῖκα ἐγκυον, πάσχουσαν ἐκ σκωληκοειδίτιδος, ἥτις και ἰάθη, ἐνῶ ή κύησις ἐξηκολούθησε φυσιολογικῶς.

Μανοηλίδης.— Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς σκωληκοειδίτιδος μετὰ τῆς κήσεως παρετήρησα ἄλλοτε δύο περιπτώσεις, ἃν ή μὲν, ἀποβλέπουσα εἰς ἐγκυον δύο μηνῶν, ἰάθη διὰ λύσεως, ή δέ ἑτέρα εἰς ἐγκυον ὅ μηνῶν ἐληξεν εἰς ἐμπύησιν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπίσης διανοιγέντος χειρουργικῶς τοῦ ἀποστήματος, ὅπερ ἦτο περιωρισμένον, ἐπῆλθε κανονικῶς ή ἰασις. Ὅπόθεν ἐξάγεται ὅτι ή ὑπαρξις τῆς σκωληκοειδίτιδος παρά ταῖς ἐγκύοις δέν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς πορείας τῆς ἐγκυμοσύνης και ὅτι ή πρόγνωσις τοῦ νοσήματος δέν ἀποβαίνει σοβαρωτέρα ἐν τούταις περιπτώσεσιν.

Ἐν γένει δέ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ

καταλληλοτέρου χρόνου τῆς ἐπεμβάσεως ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος, ή ἐν νοσοκομείοις πείρα μὲ ἐδίδαξεν, ὅτι σπανίως προσέρχονται εἰς αὐτὰ οἱ πάσχοντες ἐνωρίτερον τῆς 5ης ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς νόσου. Παρετήρησα δέ ὅτι ὑπὸ τιούτους ὄρους ή ἐπέμβασις δίδει σχεδόν πάντοτε κακὰ ἀποτελέσματα και πλείστοι ὄσοι ἀποθνήσκουσιν, ἐνῶ βραδύτερον ἐγχειρούμενοι ἤθελον ἴσως ἐπιζῆσει.

Πρόεδρος.— Κατὰ τὸν Dieulafoy, ή σκωληκοειδίτις είναι δυνατόν νά διαγνωσθῆ ἅμα τῇ ἐνάρξει αὐτῆς διὰ τῶν ἐξῆς τριῶν σημείων, 1ον τῆς ἐπώδυνου κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ Mac Burney πίεσεως, 2ον τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἀντιστοίχου κοιλιακοῦ τοιχώματος και 3ον τῆς κατὰ τὴν χώραν ταύτην κατ' ἐπιπολὴν ὑπεραισθησίας. Ὁ Dieulafoy δίδει ἐπίσης προσοχὴν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν οὖρων και ὅταν ὑπάρχη, λέγει, urobiline (οὐροχολίνη) ἐν τοῖς οὖροις, ή περίπτωσης θά λήξῃ εἰς γάγγραιναν ή εἰς γενικὴν περιτονίτιδα και ὀφείλει νά έγχειρηθῆ ὡς τάχιστα.

Ἀνεστορίδης.— Τελευταίως ἐξήτασα τὰ οὖρα πάσχοντος ἐκ σκωληκοειδίτιδος και ἀνεῦρον ἐν αὐτοῖς ἐκτὸς ποσότητός τινος πεπτόνης και ὀζόνης ἱκανὴν ποσότητα ἰνδικάνης. Τὸ σῶμα τούτο προέρχεται ἐκ τῶν ἀποσυνθέσεων, αἰτινες παράγονται ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι, και μοι φαίνεται ὅτι ή ὑπαρξις αὐτοῦ δύναται νά χρησιμεύσῃ ὑπὸ ἔποψιν προγνωστικὴν. Ἐὰν π. χ. μετὰ τὴν χορήγησιν καθαρσίου παρατηρήσωμεν αὐξήσιν τῆς ἰνδικάνης ἐν τοῖς οὖροις, τούτο σημαίνει και πρόοδον τοῦ νοσήματος και ἐπομένως ή ἐπέμβασις παρίσταται ἀναγκαία.

Σιώτης.— Τὸ ζήτημα τῆς σκωληκοειδίτιδος χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1896. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἐγένετο μόνον περὶ τυφλίτιδος και περιτυφλίτιδος λόγος, τὰ δέ συμπτώματα τῆς ἀρχομένης σκωληκοειδίτιδος δέν ἦσαν ἀκριβῶς καθωρισμένα. Τελευταίως ὁ Dieulafoy ἐπαρουσίασε σημεῖα τινὰ (πίεσις ἐπώδυνος κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ Mac Burney, ἀντίστα-

σις τοῦ τοιχώματος καὶ πόνος κατ' ἐπιπολὴν) ἐπιτρέποντα τὴν διάγνωσιν ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος. Χάρις δὲ εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, ὅταν εὖρωμεν τὸ νόσημα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐπέμβωμεν, οὐχὶ δὲ νὰ ἐπαναπαυώμεθα εἰς τὰς φαινομενικὰς βελτιώσεις τῆς σκωληκοειδίτιδος, ἄς ὁ Dieulafoy ἀποκαλεῖ *accalmies traitresses de l'appendicite*. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου ὀφείλομεν νὰ μάθωμεν νὰ διαγινώσκωμεν τὴν σκωληκοειδίτιδα, διότι τί ἄλλο συμβαίνει νῦν ἢ ὅτι ἐκλαμβάνονται συχνάκις ὡς σκωληκοειδίτις πράγματα ὅλως διάφορα.

Γραμμανδάνης. — Παρατήρησα ἄλλοτε ἀσθενῆ, ἧτις ἐπαρουσίαζε πόνους κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον καὶ δυσκοιλιότητα ἄνευ πυρετοῦ. Ἡ διάλυσις ἐπῆλθε κατόπιν καθαρσίου. Προέκειτο ἄρα γε περὶ κοπροστάσεως ἢ περὶ σκωληκοειδίτιδος; Δοθέντος δὲ ὅτι ἄλλοτε αἱ τοιαῦται καταστάσεις ἐθεραπεύοντο διὰ καθαρσίων, ἐρωτῶ ἂν καὶ σήμερον ἐπιτρέπωνται τὰ καθάρσια ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος;

Πρόεδρος. — Ἐπὶ σκωληκοειδίτιδος οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν μεταχειρίζονται τὰ ψυχρὰ καὶ τὸ ὄπιον. Ἐν τούτοις ὁ Ferrand συνέστησε τελευταίως καθάρσια ὑπακτικά καὶ εὐθάλειαν ἀντὶ ὀπίου.

Σιώτης. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν τῆς σκωληκοειδίτιδος, οἱ ἐν Γερμανίᾳ παραγγέλλουσι κατ' ἀρχὰς μὲν καθάρσιον, εἶτα δὲ ὄπιον εἰς μεγάλας δόσεις, πάγον ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἐντελῆ ἀκινήσιαν καὶ ἀποχὴν ἀπὸ πάσης τροφῆς. Ὅταν δὲ πᾶν ἶχνος τῆς ἀσθενείας παρέλθῃ, συμβουλεύουσι τὰ κλύσματα. Ἡ θεραπεία αὕτη τοῦ νοσοκομείου Charité Βερολίνου εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένη, διὸ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ παρακολουθῶμεν αὐτὴν ὡς δίδουσαν κάλλιστα ἀποτελέσματα, ὡς τοῦτο ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ὀλιγώτεροι σκωληκοειδίτιδες ἐγχειροῦνται ἢ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀκιστογίδης. — Νομίζω ὅτι ἔνεκα τῆς κοπροστάσεως καὶ τῆς σήψεως τῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν, ἐξ ὧν καὶ ἡ ἰνδικάνη ἐν τοῖς οὖροις, τὰ καθάρσια ἐνδείκνυνται.

Πρόεδρος. — Ἐν ὄσῳ ἡ σκωληκοειδίτις ἔχει τοσαύτην ταχύτητα ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, ὥστε ἐντὸς 24 ὥρῶν δύναται νὰ παρουσιασθῇ ἡ γάγγραινα ἢ διάτρησις, διὰ τῶν καθαρσίων ἐπισπεύδομεν τὴν διάτρησιν καὶ τὴν ἐπινέμησιν τῆς περιτονίτιδος. Φρονοῦμεν ὅτι ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς νόσου τὰ ὑπακτικά δύνανται νὰ δοθῶσι, μετὰ 24 ὅμως ὥρας τὰ καθαρτικά ἀποβαίνουνσι δίστομος μάχαιρα καὶ ὀρεῖλομεν νὰ προσέχωμεν.

Λιμαράκης. — Προτείνω ὅπως τὸ περὶ σκωληκοειδίτιδος ζήτημα τεθῇ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμαράκη, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ κ. Σιώτη, γίνεται παμφηφει δεκτῆ.

Ἐπὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. Λιμαράκης λέγει ὅτι ἐξακολουθεῖ ἐτι ὑφισταμένη ἐν τῇ Πρωτευούσῃ ἡ γρίπη, ἐπίσης καὶ ὁ τυφοειδὴς πυρετός. Πρὸ μηνός δὲ πάρετρηθήσαν περιπτώσεις ἀνεμοειλογίας. Τέλος εἶναι καλόν, λέγει, νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐν Δζέδδα ἀνεφάνησαν κρούσματα πανώλους καὶ ὅτι μία περίπτωσις ἐπαρουσιάσθη καὶ ἐν Μέκκα.

Σιώτης. — Καλὸν ἤθελεν εἶναι, ἂν ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ προσεπάθει νὰ λαμβάνῃ τὰ ὑγειονομικὰ δελτία, ἅτινα βεβαίως ἔχουσι μεγάλην σημασίαν ὡς πρὸς τὰς ἐπιδημίας καὶ τὴν θνητότητα αὐτῶν.

Λιμαράκης. — Τὰ δελτία ταῦτα, ἄς καὶ πᾶν σχετικόν, νὰ δημοσιεύωνται ἐν ταῖς ἐργασίαις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Πρόεδρος. — Ἡ πρότασις τοῦ κ. Σιώτη θέλει ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ θέλομεν προσπαθῆσαι ν' ἀποκτήσωμεν τὰ ἐν λόγῳ δελτία.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΓ'

3 Μαρτίου 1899.

Προεδρία ΝΟΥΛΗ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. **Ἀ. Χρησιδης** παρου-

σιάζει *παρασκευάσμα μήτρας μετά τιτανωδών σωματίων* και λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

«Γραία 65 ἐτῶν κατέφυγε προχθὲς ἐσπέρας τὰ λοιπὸν πνέουσα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον καὶ γθὲς ἐσπέρας ἀπεβίωσεν. Ἡ τελευταία αὐτῆς ἀσθένεια ἦτο πνευμονία τοῦ δεξιοῦ κατωτέρου λοβοῦ. Κατὰ δὲ τὴν νεκροψίαν ἀνευρέθησαν ἰκανὰ ἄξια σημειώσεως. Ἐν τῇ καρδίᾳ παρετηρεῖτο ὅτι τὰ κοιλιοκοιλιακὰ στόμια ἀμρότερα ἦσαν λίαν στενὰ καὶ αἱ βαλβίδες αὐτῶν τόσον ἠλλοιωμέναι, ὥστε μάλισ τὰ ἔγνη αὐτῶν διεκρίνοντο. Ὑπῆρχεν ἐπίσης χρονία περικαρδίτις. Ἐπὶ δὲ τῆς μήτρας, ὡς βλέπετε, ὑπάρχουσιν οἱ δύο οὗτοι μεγέθους λεπτοκαρπού ὀγκίσκοι, κείμενοι ἀνὰ εἰς ἐπὶ τῆς προσθίας καὶ ὑπισθίας ἐπιφανείας τοῦ σώματος τῆς μήτρας ἀμέσως ὑπὸ τὸ περιτόναιον καὶ ἔχοντες σύστασιν ὃ μὲν τιτανωδῆ, ὃ δὲ σαρκώδη. Ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν, τὸ πιθανώτερον μοι φαίνεται ὅτι τὰ σωματῖα ταῦτα προέρχονται ἐκ καθιζήσεως τιτανωδῶν ἀλάτων ἐντὸς διευρυνθέντων λυμφατικῶν ἀγγείων καὶ ἔχουσιν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τοὺς σιελιθούς κτλ. ».

Μανουηλίδης. — Ἐπεθύμουν νὰ μάθω πᾶς ἦσαν οἱ νεφροί. Τελευταίως, διατρέξας διάφορα συγγράμματα, ἐν οἷς γίνεται λόγος μόνον περὶ ἀλλοτριῶν σωματίων τῆς μήτρας, εἶδον ὅτι γίνεται λόγος μόνον περὶ ἐνδομητριῶν σωματίων, οὐδόλως δὲ περὶ ἐξωμητριῶν. Ἴσως καὶ τὰ σωματῖα ταῦτα παρήχθησαν, ὅπως καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Ψαλῖδα περιγραφέντα, ἐνεκα οὐρικής διαθέσεως. Δὲν φαίνεται νὰ προέρχωνται ἐκ λυμφατικῶν ἀγγείων, οὔτε νὰ πρόκηται περὶ ἰνομυωμάτων ἀποτιτανωθέντων, διότι καὶ ἡ μήτρα δὲν εἶναι ὑπερτραφῆς, ἀπ' ἐναντίας δὲ εἶναι ἀτροφική.

Χρησιδής. — Οἱ νεφροί ἦσαν φυσιολογικοί, τὸ ἥπαρ ὀλίγον ὑπεραιμικὸν καὶ οὐδὲν ἕτερον ἄξιον σημειώσεως ὑπῆρχεν.

Νούλης. — Ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς καρδίας παρουσιάζει ἰδιαιτερόν διαφέρον ἐν ταῦθα, διότι εἶναι σπάνιον τι. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ τιτανωδῆ σωματῖα, φρονῶ ὅτι

πρόκειται περὶ ἰνωμάτων ἀποτιτανωθέντων. Ὡς γνωστόν, τὰ ἰνώματα ταῦτα μετὰ τὸ 45^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας ἀρχοῦνται ἀτροφοῦντα καὶ σμικρυνόμενα, πολλάκις ἀπορροφῶνται καὶ τελείως, ἡ δὲ μήτρα δὲν παρουσιάζει τὴν σχετικὴν ὑπερτροφίαν, ἣν εἶχεν ἐν καιρῷ τοῦ σφρίγγους τῶν ὀγκῶν τούτων.

Ἀκολουθῶς, προκειμένου περὶ τοῦ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάζει εὐρισκομένου ζητήματος τῆς θεραπείας τῆς συφιλίδος, ὁ κ. Σάσσης ἀναφέρει ἕλκος τοῦ χεῖλους προερχόμενον ἐκ κομμώματος, ἀλλὰ λίαν προσομοιάζοντος πρὸς ἕλκος πρωτοπαθές· ἡ θεραπεία αὐτοῦ ἐπετεύχθη μόνον τῇ χρήσει δόσεων τινῶν ἰωδιούχου καλίου.

Ε. Ἰωάννου. — Ἐνθυμοῦμαι παρόμοιον περιστατικὸν ἀρκούντως σπουδαῖον· ὁ πάσχων ἔφερεν ἕλκος ἐπὶ τοῦ πέους λίαν ὁμοιάζον πρὸς ἕλκος σκληρὸν πρωτοπαθές καὶ ἐν συμβουλίῳ μεθ' ἑτέρου συναδέλφου εἶχε διαγνωσθῆ τᾶ ὄντι ἕλκος σκληρὸν· ἀλλ' ὁ πάσχων ἤδη ἐπέμενε ὅτι εἶχε πάθει σύφιλι, ἥτις μάλιστα εἶχε διαγνωσθῆ καὶ θεραπευθῆ ὑπὸ διακεκριμένου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κλ. Μετὰ νέαν λεπτομερῆ ἐξέτασιν ἀνεῦρον κηλίδας λίαν χαρακτηριστικὰς παρελθόντων συφιλιδικῶν ἐξανθημάτων κατὰ τὴν κνήμην καὶ οὕτως ἐπέισθη ὅτι προέκειτο περὶ τριτοπαθοῦς ἐκδηλώσεως. Πράγματι δὲ ἡ χρήσις τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἐπήνεγκε ταχέως τὴν ἰασιν τοῦ ἕλκους. Εἶναι φανερόν πόσῃ σημασίαν ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψίν ἔχει ἡ διάγνωσις ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ π. χ. ἡτοιμαζόμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν κλασικὴν ὑδραργυρικὴν θεραπείαν, ὡς ἐπὶ ἀρχομένης συφιλίδος.

Μανουηλίδης. — Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν νὰ μνημονεύσωμεν δύο περιστατικὰ ἀξιοσημεῖωτα ὑπὸ θεραπευτικῆν ἐποψίν. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει προέκειτο περὶ βαρείας συφιλίδος μετὰ ἀτικῶν, ὀφθαλμικῶν καὶ λαρυγγικῶν ἐκδηλώσεων· ἐποιήσαμεν κατὰ πρῶτον τὰς ἐνέσεις κατὰ τὰς συνήθεις δόσεις καὶ ἐπῆλθε βελτίωσις τῶν λοιπῶν ἐκδηλώσεων, πλὴν τῶν τοῦ λά-

ρυγγος· ἡ δὲ ἐξέτασις λαρυγγολόγου ἐβεβαίωσεν τὴν ὑπαρξιν ἐλκῶν· τότε ἐφηρμόσαμεν τὰς ἐντριβάς καὶ διὰ τούτων ἐπῆλθε ταχέως ἡ τελεία ἴασις. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ὁ πάσχων πλὴν τῶν ἄλλων ἦτο καὶ τελείως κωφός, εἶχε δὲ ὑποβληθῆ ἀνωφελῶς εἰς τὰς ἐνέσεις καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ ἰωδιούχου καλίου. Ἐφηρμόσαμεν τότε τὰς ἐντριβάς καὶ μετὰ 20 τοιαύτας ἐβελτιώθη καὶ αὐτὴ ἡ κώφωσις σπουδαίως. Ὁφείλομεν τῷ ὄντι καὶ τὴν σήμερον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι, παρὰ τὰ λεγόμενα, ἡ δι' ἐντριβῶν θεραπεία ὑπερβαίνει πᾶσαν ἄλλην.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΔ'

10 Ματίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Ἀπέρης** ἐκτίθησεν ὡς ἐξῆς τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως λίθου τῆς **ῥοθῆκης πορίσματα** αὐτοῦ.

Κύριοι,

Ἄξετάσας τὸν λίθον τῆς ῥοθῆκης, τὸν ὁποῖον μοι ἐνεπιστεύθη ὁ κ. Ἀ. Χρηστίδης, σπεύδω ν' ἀνακοινώσω ὑμῖν τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα. Ὁ λίθος οὗτος εἶχε μῆκος 9 χιλιοστομέτρων καὶ διάμετρον 7 χιλιοστομέτρων, χρῶμα δὲ λευκόν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο λεία καὶ σχεδὸν ἀνευ ἀνωμαλιῶν. Ἐζύγιζε 40 ἑκατοστόγραμμα (0,40), τὸ δὲ εἰδικὸν αὐτοῦ βᾶρος ἦτο 1,78. Διαίρεσαντες αὐτὸν εἰς δύο, παρατηρήσαμεν ὅτι συνίστατο ἐκ συγκεντρικῶν στρωμάτων οὐχὶ λίαν πυκνῶν, ἰδίως κατὰ τὴν περιφέρειαν. Ἡ σύστασις τῶν περιφερικῶν στιβάδων ἦτο σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου φύσεως ὀργανικῆς (ἐξ ἰνώδους ἰστοῦ). Αἱ δὲ ἐσωτερικαὶ στιβάδες, ὡς καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ὁ λίθος συνέκειτο ἐξ ἀνθρακικῆς ρωσφορικῆς καὶ βορικῆς ἀσβέστου, περιείχον ὅμως καὶ ἰκανὴν ποσότητα ὀργανικῶν οὐσιῶν, ὧν ἡ φύσις φαίνεται νὰ εἶναι βλεννίνη (mucine)».

Μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἦτοι περὶ σκωληκοειδίτιδος, ὁ κ. Ἀπέρης ἐρωτᾷ, ἂν παρατηρήθῃ καὶ παρ' ἡμῖν ὅτι μία τῶν αἰτιῶν τῆς νόσου ταύτης εἶναι οἱ σπόροι τῶν λεμονίων καὶ πορτοκαλίων, ὡς παρατηρήθῃ ἐν Ἀμερικῇ καὶ Ἀγγλίᾳ.

Νούλης.— Ἡ ἰδέα τῆς παρουσίας ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν σκωληκοειδεὶ ἀποφύσει ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῆς τυφλίτιδος κλ. καθ' ἑκάστην ἀπόλλυσιν ἔδαφος, ὅσον αὐξάνει ἢ περὶ τῶν παθήσεων τῆς ἀποφύσεως ταύτης πείρα, διότι σπανίως εὕρισκεται πραγματικῶς ἀλλότριον σῶμα· τοίναντιον οἱ ἐν τῇ σκωληκοειδεὶ ἀποφύσει σχηματιζόμενοι κοπρόλιθοί εἰσι συχνοὶ· ὁσάκις δὲ εὕρεθῇ τι τοιοῦτον, προέρχεται ἐκ συγκριμάτων οὐρικῶν καὶ τιτανωδῶν.

Διμαράκης.— Ὁφείλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτέθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τοῦ Dieulafoy. Οἱ ἀντιλέγοντες ἢ οἱ συζητοῦντες δὲν ἀπαντᾶσιν εἰς τὸν ζητούμενον σκοπὸν, ὅσοι δὲ κατακρίνουσι τὴν πρότασιν αὐτοῦ περὶ ἐπεμβάσεως, στηρίζονται εἰς τοῦτο, ὅτι, ἐὰν δὲν διαγνωσθῇ ἐν ἀρχῇ, πρέπει νὰ περιμεινῶμεν ἐν τῷ ὀξείᾳ σταδίῳ, περιοριζόμενοι εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν, ὡπας ἐπέμβωμεν βραδύτερον. Τοῦτο ὅμως σημαίνει ἐπ' ἀνοδὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν μέθοδον· διότι ὡς παρέλθωσι τὰ ὀξέα φαινόμενα καὶ γείνη ἀπόστημα, καὶ ἄλλοτε ἐπενέβαινον. Τὸ ζήτημα λοιπὸν τοῦ Dieulafoy εἶναι πῶς νὰ ἀποφύγωμεν τοὺς κινδύνους τοῦ ὀξέος σταδίου, διότι ἄλλως 25—30% ἀποθνήσκουσιν. Ἐννοεῖ δὲ τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ὀξὺ στάδιον ἐπέμβασιν, οὐχὶ δὲ τὴν περίοδον, καθ' ἣν πρόκειται περὶ ἀσαφοῦς τοπικῆς ἐκδηλώσεως. Τοῦτο πρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν δεόντως καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ σημείου νὰ ἐργασθῶμεν.

Μακρῆς.— Φρονῶ ὅτι, ὡπας σάσωμεν τὸν πάσχοντα ἐκ τῶν κινδύνων τῆς σκωληκοειδίτιδος, τὸ κάλλιστον εἶναι νὰ ἐπεμβαίνωμεν ἅμα τῇ ἀρχῇ, διότι τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ζήτημα γίνεται καὶ ἀπλούστερον. Ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἰατρικὴν θεραπείαν, εἶναι ἀληθές ὅτι τινές

σάζονται άνευ έγχειρήσεως, άλλ' επίσης είναι αληθές ότι και διά τής έπεμβάσεως ήθελον σωθῆ έτεροι, άποθανόντες άνευ ταύτης. Καθήκον λοιπόν ημών είναι νά έπεμβαίνωμεν, καθ' όσον δέν υπάρχει και κίνδυνος έκ ταύτης, άρκει νά εκτελεσθῆ καλάς. 'Η μικρά μου πείρα διδάσκει ότι, γινομένης άμέσως τής έπεμβάσεως, και τά άποτελέσματα εΐσιν ευνοϊκά. 'Επειδή οι χειρουργοί εΐσιν ολιγάριθμοι και τό πλειστον εΐς Ιατρούς τυγχάνουσιν αι τοιαύται περιπτώσεις, ούτοι δέ δέν είναι έξησκημένοι εΐς τās έπεμβάσεις, συχνάκις παρέρχεται έκ τούτου πολύτιμος χρόνος.

Νούλης.— Αί έγχειρήσεις, όσάκις έγέροντο έντός τών πρώτων 24—36 ώρων, συχνότερον έπέτυχον, ένῶ βραδύτερον συχνάκις άπέτυχον. 'Αφ' έτέρου δέ ή Ιατρική θεραπεία έν τῷ όξει σταδίῳ έδωκε πλείονα καλά άποτελέσματα. Σύν τούτοις υπάρχουν και αι δυσκολίαι τής διαγνώσεως. 'Ο Tuffier έν τῇ Société de Chirurgie έμνημόνευσε περιπτώσεως νεάνιδος, ήν έγχειρήσας εύρε πάσχουσαν έκ τυφοειδοϋς πυρετού.

Διμαράκης.— 'Υπάρχουσι πολλά νοσήματα, ένθα ή διάγνωσις είναι δυσχερεστάτη· έγκυμοσύναι έξεληθήσαν υπό χειρουργών διασήμων ως όγκοι τής μήτρας κλ. 'Εάν δέ ή έπέμβασις έν τῷ όξει σταδίῳ είναι τόσον θανατηφόρος, αι στατιστικαί δέν έδειχθησαν τόσον κατακριτικαί. 'Ο δέ Dieulafoy ακριβάς στηρίζεται επί τοιαύτης στατιστικής, παραβάλλον δέ τήν χειρουργικήν έπέμβασιν πρός τήν Ιατρικήν θεραπείαν, έκ τής πρώτης εύρίσκει καλλίτερα άποτελέσματα.

X. Χρησιόθης.— 'Εν τοΐς κλινικοΐς μαθήμασιν αύτου ό Dieulafoy (1897) λέγει ότι οϋδέποτε εΐδε καλά άποτελέσματα έκ τής χειρουργικής έπεμβάσεως επί όξειας σκωληκοειδίτιδος, διό και παραγγέλλει νά μη έπεμβαίνωμεν επί όξειών περιπτώσεων, επίσης λέγει ότι ή διάγνωσις είναι δυσχερεστάτη. "Ωστε πρό τοσοϋτον άντιστρατευομένων ιδεών δέν δυνάμεθα νά σχηματίσωμεν σαφή ιδέα.

Μακρής.— 'Ομολογῶ ότι ή διάγνωσις

τῆς σκωληκοειδίτιδος είναι δύσκολος, καθ' όσον υπάρχουν εκεΐ πολλά όργανα, ή ακριβής όμωσ και μετά προσοχής εξέτασις άγει εύκόλως εΐς διάγνωσιν. 'Αλλά και άλλως έχόντων τών πραγμάτων, ή έπέμβασις δέν βλάπτει, δύναται μάλιστα νά ή και άφέλιμος ως επί σαλπγγίτιδος ή τυφλίτιδος. "Όσον δ' άφορῶ τήν ήμέραν τής έπεμβάσεως, τούτο δύναται νά γείνη και τήν 3ην και τήν 4ην ήμέραν, ένόσω λείπουν αι γενικά φαινόμενα, ότε περιττή πάσα έπέμβασις. "Ωστε άμεσος έπέμβασις είναι τό καλλίτερον, αλλά και βραδύτερον είναι δυνατή.

Νούλης.— 'Επιθυμῶ νά όρίσω τήν διαφοράν τής κακοηθείας τής μετά 36 ώρας έπεμβάσεως εΐτε υπάρχουν αι γενικά φαινόμενα εΐτε μή έν τῇ τελευταία περιπτώσει ύπαρχούσης συλλογῆς πύου, ύπάρχει κίνδυνος μή μόλυνθῆ κατά τήν έπέμβασιν τό περιτόναιον και προκληθῆ γενική περιτονίτις, όποτε πάντα τά μέσα εΐσι μάταια.

Διμαράκης.— 'Η επί του δέματος τούτου συζήτησις ήρξατο πανταχοϋ από τής τελευταίας ανακοινώσεως, ήν έποίησατο ό Dieulafoy έν τῇ 'Ακαδημίῳ τής 'Ιατρικής τών Παρισίων· ίσως διά τούτο δέν συμφωνεΐ πρός όσα προηγουμένως έδίδαξεν.

X. Χρησιόθης.— Και έν τοΐς κλινικοΐς μαθήμασι του 1898 αναφέρει πάντοτε έπέμβασιν, οϋχ ήττον λέγει εΐς τά πλείστα περιστατικά, όπου έπενέθη έν τῷ όξει σταδίῳ, δέν εΐχε καλά άποτελέσματα.

Πρόεδρος.— Βεβαίως τό ζήτημα εύρίσκεται έν τῇ ήμερησίῳ διατάξει τής ύφηλίου. 'Αληθῶς πρώτος έθεσε τό ζήτημα ό Dieulafoy, όστις και άπεδειχθη έν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ό μάλλον διασώτης τής έπεμβάσεως (interventionniste), και περ παθολόγος αν. Εισήγαγεν όμωσ ιδίαν θεωρίαν περί παθογενείας τής νόσου, ήν και μόνην θεωρεΐ αληθῆ, τήν τής άποφράξεως του πόρου (theorie de vases clos), έξ ής βεβαίως πολὺς ό κίνδυνος τής διατήσεως τής σκωληκοειδοϋς άποφύσεως και τών έπακολούθων ταύτης. Διό πρεσβεΐ, ότι πρέπει ν' όφαιρεθῆ αύτη ως τό μόνον σωτήριο μέ-

σον, καὶ ἀναφέρει περιπτώσεις, ἔνθα ἄνευ πολλῶν ἐξωτερικῶν φαινομένων ἢ ἀπόφυσις εὐρέθῃ βαίνουσα εἰς γάγγραιναν καὶ αἰτίνες, ἀφινόμεναι ἄνευ ἐγχειρήσεως, ἤθελον λήξει κακῶς. "Ἄλλοι ὁμῶς ἐπολέμησαν τὴν θεωρίαν ταύτην καὶ εἶπον ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραγωγὰ αἰτία τῆς νόσου, ἅτινα δύνανται νὰ παρέλθωσι δι' ἀπλουστέρων ἰατρικῶν μέσων. Διὸ καὶ ἀναμένουσι, καίπερ χειρουργοὶ δεινοί, μέχρις ἐμφανίσεως σημείων τινῶν ἀρρωσμένων· τοιαῦτα δὲ εἰσι δύο ἢ τρία, δηλαδὴ ὅταν ὑπάρῃ δυσαναλογία θερμοκρασίας καὶ σφυγμοῦ (θερμ. 37°—36°,5 καὶ σφυγμ. 130), ὅταν ἡ κοιλία εἶναι μετεωρισμένη καὶ ὑπάρῃ ἔλλειψις ἀερίων ἐκ τοῦ ἀπευθυμένου κτλ., τότε ἀμέσως ἐπεμβαίνουσιν.

Σήμερον, καίτοι, χάρις εἰς τὴν ἀντισηψίαν, δυνάμεθα ν' ἀνοίξωμεν τὴν κοιλίαν, δὲν εἶναι ὁμῶς καὶ ὄλως ἀκίνδυνον τοῦτο, ἰδίως ὅταν ἐγχειρῶμεν ἔξω τοῦ νοσοκομείου ἐν τῇ πόλει· διότι εἴτε ἐξ ἐλλείψεως αὐστηρῶν ἀντισηπτικῶν μέσων ἢ ἄλλως πῶς δύναται νὰ μολυνθῇ τὸ περιτόναιον καὶ τότε τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἦ κακόν. Τέλος εἶναι γνωστὸν μικροβιολογικῶς, ὅτι τὸ πύον ἀποστήματός τινος ἐν ἀρχῇ εἶναι πλέον τοξικόν (virulent) ἢ κατόπιν, ὅπερ δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἐν καιρῷ ἐπεμβάσεως. "Ὅσον διὰ τὰς πρώτας 24 ἡμέρας, ἐὰν πάντες οἱ ὄροι ᾗσιν εὐνοϊκοί (διάγνωσις καλή, αἶθουσα ἐγχειρήσεως καλή, ἀντισηψία τελεία κτλ.), πάντες εἰσι σύμφωνοι ὅπως ἐνεργῶσιν ἀμέσως, τὸ δὲ ἀποτέλεσμα πράγματι εἶναι λίαν καλόν, ἄς ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὀξέων συμπτωμάτων (à froid). "Ὅσον διὰ τὸν Dieulafoy, λέγοντα ὅτι ὄλαι αἱ περιπτώσεις, αἱ μὴ χειρουργικῶς θεραπευόμεναι, λήγουσι κακῶς, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν, ἄς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν διαφόρων στατιστικῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἰδικῶν του.

"Ὅσον διὰ τοὺς πυρήνας καρπῶν, εἶναι ἀληθές ὅτι εἶπεν ὁ κ. Νούλης, οὐχ ἦττον καὶ νῦν ἔτι ἡ αἰτιολογία αὐτῆ δρᾷ ἐνίοτε. Ἀναφέρεται ὅτι ἐν τινι περιπτώσει εὐρέθησαν τρίχες ὀδοντοψήκτρας καὶ ἄλ-

λοι πυρήνες. Ἐνθυμούμαι ἰδίως περιπτώσεις ἀσθενοῦς, ὅστις μοι ἔλαχεν, ὅτε ἐσίχναζον εἰς τὴν Ἀστυκλινικὴν Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. Καραμήτσα. Ὁ πάσχων, λαίμαργος πρώτης δυνάμεως, εἶχε στοιχηματίσει μετὰ τινος ὅπως καταφάγῃ ὄλα τὰ αὐράμηλα (ἐρίκια), ἅτινα ἔφερον αὐραμηλέα τις καὶ πραγματικῶς εἶχε φάγει ὄλα, καὶ μάλιστα μετὰ τῶν πυρήνων· ἀλλ' ἀσθενήσας ἐκ περιτυφλίτιδος μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπέθανεν· ἐν δὲ τῇ νεκροψίᾳ εὐρέθησαν ἐν τῷ τυφλῷ ἐντέρω περὶ τὰς 4 ὀκάδας πυρήνων!

Ἀπέργης. — Ἡ παρατήρησις πυρήνων λεμονίων εἶναι πρόσφατος, διότι ἀπῆντησα τοιαῦτα δημοσιεύματα ἐν τοῖς τελευταίοις περιοδικοῖς. Ὑποθέτω ὁμῶς ὅτι καὶ τὰ ἀλλότρια ταῦτα σώματα προκαλοῦσι τὴν νόσον, ἐὰν ὑπάρῃ διάθεσις.

Νούλης. — Ἡ τρύξ, ἢ χολοστεαρίνη κτλ. χρησιμεύουσιν ἄς πυρὴν σωματίων τοῦ τυφλοῦ, ἀλλ' ἄλλης φύσεως σώματά εἰσι σπάνια. Ἄλλως τε ἡ νόσος παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ 10—50^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας, ὅτε ὑπάρχει καὶ ἡ βαλδίς, ἥτις βραδύτερον ἐξαλείφεται. Ὡς πρὸς τὴν ἐπέμβασιν, ὁ Dieulafoy ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημείας λέγει ὅτι πρέπει νὰ γεινῆ ἐν ᾧρα ἐκλογῆς (au temps voulu).

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἀ. Χρηστίδης προτείνει, συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν τοῦ Συλλόγου, δύο μέλη ἀντεπιστέλλοντα διὰ τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν, τοὺς κκ. **Τιμολόοντα Τριανταφυλλίδην**, ἰατρὸν τοῦ δημοτικοῦ νοσοκομείου Βατοῦμ, καὶ **Βλάμην**, ἰατρὸν ἐν Κρήνῃ.

Ἡ πρότασις ἐγκρίνεται παμφηφεῖ μεθ' ὁ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΕ'

24 Μαρτίου 1899.

Προεδρὶς Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Μακρῆς** ἀναφέρει περὶ τῶν ἀποσθημάτων ὑπὸ τὴν σκληρῶν

μήνιγγα άνευ ούδενός φαινομένου ούτε τοπικού ούτε γενικού, και λέγει τὰ ἐξῆς :

Κύριοι,

«Ὁ πάσχων, ἀσθενῆς 30 ἐτῶν, εἶχε τραυματισθῆ πρὸ ἐξαμηνίας κατὰ τὸ μέτωπον, πιθανῶς δὲ συνυπῆρχε καὶ κάταγμα τοῦ μετωπιαίου ὀστού. Βραχύτερον δὲ μετὰ τὴν ἐπούλωσιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τραύματος ἐπῆλθεν ἐξόγκωσις κατὰ τὸ μέτωπον ἀριστερόθεν καὶ ἔρρεεν ὀλίγον πύον ἐξ ὀπῆς τινος συριγγώδους. Ὁθεν ὑπετέθη ὅτι ὑπῆρχε βλάβη τῆς τοῦ ὀστού, ἰσως καὶ ἀπόλυμα κτλ. καὶ ἀπεφασίσθη νὰ γείνη χειρουργικὴ ἐπέμβασις. Σημειωτέον ὅμως ὅτι μέχρι τῆς ἐγχειρήσεως οὔτε πυρετός ὑπῆρχεν, οὔτε ἐγκεφαλικόν τι σύμπτωμα (παράλυσις ἢ ἀναισθησία κτλ.). Ἐγένετο δὲ διπλῆ ἡμικύκλιος τομὴ περὶ τὸ στόμιον τοῦ συριγγώδους πόρου καὶ ἀπεκολλήθη τὸ περισστέον διὰ τῆς μήλης. Ἄλλ' οὐδὲν ὀστέον νεκρωθὲν εὑρέθη· παρετήρησε τις μόνον, ὅτι κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς κινήσεις (ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἐκπνοήν) ἔρρεε μεγαλύτερον ποσὸν πύου. Τότε ηἰρύνθη τὸ τραῦμα περιπλέον καὶ ἀφῆρθη μέρος τοῦ μετωπιαίου ὀστού, ὅτι παρετηρήθη ἀμέσως ὅτι ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα ὑπῆρχε συλλογὴ ἀρθρῶν πύου· μετὰ ταῦτα ἐτρίσθη ἡ μήνιγξ καὶ ἔρρευσε πύον περίπου 75 γραμμάρων, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον εὑρέθη. Ἀκολουθῶς ἐπέδεθη ἀντισηπτικῶς καὶ ἐπῆλθεν ἡ ἰασις ἄνευ ἐκτάκτου τινὸς ἐπακλουθίματος. Ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει τοῦτο τὸ διχρόνον, ὅτι ἀνεπτύχθη πύον ὑπὸ τὴν μήνιγγα ἄνευ πυρετοῦ, ἄνευ ἐγκεφαλικῶν φαινομένων καὶ ἄνευ κεφαλαλγῶν τοπικῶν. Ὁ πάσχων οὔτε δυσεντερίαν ἔπαθεν οὔτε παρόμοιον τι».

Ἐλευθεριάδης.—Ἦθελον νὰ ἐρωτήσω τὸν κ. Μακρὴν μὴ ὑπῆρχε παλαιὰ μετωποκολπίτις, ἐξ ἧς κατὰ τὸν τραυματισμὸν νὰ ἐγεννήθη ὁ συριγγώδης πόρος πρὸς τὴν μήνιγγα. Ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τοῦ πύου δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ μὴ ὑπῆρχε διπλῆ μετωποκολπίτις. Καλὸν θὰ ἦτο, ἂν ἐδίδοντο λεπτομέρειαι πρὸ τοῦ τραυματισμοῦ.

Κελαϊδίτης.—Ἐπεθύμουν νὰ προσδιορισθῆ σαφέστερον περὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς μορφῆς τοῦ συριγγίου, διότι καὶ ἐγώ

εἶδον δύο περιπτώσεις ἀναλόγου, τουτέστιν ἄνευ ἐγκεφαλικῶν συμπτωμάτων.

Μακρῆς.—Οὐδεμίαν σχέσιν εἶχε τὸ τε συριγγιον καὶ τὸ ἀπόστημα μετὰ μετωποκολπίτιδος, διότι ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο ὄλως ἕξω, ἄλλως τε καὶ ἡ ἐγχειρήσις ἀπέδειξε τοῦτο, τὸ δὲ πύον ἤρχετο κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ ἀποστήματος. Τὸ δὲ συριγγιον ἦτο στενωτάτον μετὰ μικροῦ στομίου, ἐξ οὗ ἐξήρχετο ὀλίγον πύον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς περιπτώσεις τοῦ κ. Κελαϊδίτου, ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ὑπῆρχε πυρετός.

Κελαϊδίτης.—Βεβαίως ὑπῆρχε πυρετός, συνυπῆρχον ὅμως καὶ δυσεντερία καὶ πολλαπλὰ ἀποστήματα τοῦ ἥπατος, πιθανῶς δὲ προήρχετο ἐκ τούτων· ὡς πρὸς τὴν ἔδραν, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς, εἰμὴ ὅτι ἐν μιᾷ περιπτώσει τὸ ἐνδοκράνειον ἀπόστημα εὑρίσκετο παρὰ τὴν 3ην κοιλίαν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ εἶχε μέγεθος φύου, ἔλειπον δὲ φαινόμενα ἐγκεφαλικά.

Πρόεδρος.—Ἐπίσης φρονῶ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ μετωποκολπίτιδος, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχον σχετικὰ συμπτώματα, ἡ δὲ ἐγχειρήσις οὐδὲν τοιοῦτον ἀπέδειξεν. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπλουν· ἐπῆλθε τραυματισμὸς μετὰ κατάγματος, παρασχίς τις ὀστεϊνῆ ἦτο ἐπαρκῆς ὅπως προκαλέσῃ τὴν ἀνάπτυξιν πύου, ὅπερ διήνοιξεν ὁδὸν καὶ πρὸς τὰ ἔνδον καὶ πρὸς τὰ ἐκτός.

Βλέπομεν δὲ οὐχὶ σπανίως τοιαύτας περιπτώσεις ἄνευ φαινομένων ἐγκεφαλικῶν, διότι τὰ τοιαῦτα ἀποστήματα βαθμηδὸν παραγόμενα ἐθίζουσι τὴν περὶ αὐτὰ κειμένην ἐγκεφαλικὴν οὐσίαν καὶ οὕτως οὐδεμία λειτουργικὴ διαταραχὴ ἐξωτερικεύεται. Εἶδομεν π. χ. νεανίαν παθόντα ἀπόστημα ἐνδοκράνειον ἐνεκα ἀτίτιδος μετὰ τὴν ἀνάτρησιν εὑρέθη μέγιστον ἀπόστημα ὑπὸ τὴν μήνιγγα, ἐνῶ ἔλειπον καὶ ὁ πυρετός καὶ τὰ ἐγκεφαλικά φαινόμενα.

Μακρῆς.—Βεβαίως τὸ ἀπόστημα δὲν δύναται νὰ σχηματισθῆ ἢ ὅπως περιγράφει ὁ κ. Πρόεδρος, ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερος λόγος, ὅτι κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε κινητικὰ οὔτε αἰσθητικὰ κέντρα. Ἐνθυμοῦμαι νεάνιδα ἐκ Παπᾶζ κιοπρού, τρωθεῖσαν ὑπὸ καρφίδος κατὰ τὴν

βρεγματικήν ἐξοχήν καὶ ὡς ἐπακολούθημα τούτου παθούσαν ἀκριβῶς περιγεγραμμένην παράλυσιν καὶ ἀναισθησίαν τοῦ ὠλενικοῦ νεύρου· ἡ περίπτωσις αὕτη δεικνύει πόσῃν σημασίαν ἔχει ἡ θέσις τῆς κακώσεως.

Ἄκολουθῶς ὁ κ. Πρόεδρος ὑποβάλλει τὸ ζήτημα τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων.

Κελαϊδίτης.—Ἀπό τινος παρατηρῶ πολλάς περιπτώσεις κοκκίτιδος εἰς διαφόρους συνοικίας ὑπὸ μορφήν καλοήθη, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴν, τουτέστιν ἄνευ βρογχίτιδος καὶ ἄλλων ἐπιπλοκῶν. Ἡ ἡλικία τῶν παιδιῶν ποικίλλει μεγάλως. Πιθανὸν δὲ ν' ἀναπτυχθῇ προσεχῶς ἐπιδημία τις, ἂν δὲν ἀνεπτύχθη εἰσέτι.

Μακρῆς.—Ἐπιθυμῶ καὶ ἐγὼ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν συναδέλφων ἐπὶ τοῦ ἐπιπολάζοντος τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἐχω ὑπὸ θεραπείαν δύο περιπτώσεις, ἕτερος δὲ συνάδελφος ἀναφέρει ὅτι ἔχει 8 περιπτώσεις. Αἱ ἰδικαί μου περιπτώσεις χαρακτηρίζονται διὰ τὴν βαρείαν αὐτῶν μορφήν.

Νούλης.—Ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω τινὰ περὶ τῆς γαστρικῆς μορφῆς τῆς γρίπης, ἰδίως δὲ περὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα. Ὁ Faisans τελευταίως ἐν τῇ Société de Biologie ἀνέφερεν ὅτι ὑπάρχει σχέσις τῆς γρίπης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα. Ἀπὸ τῆς τελευταίας δεκαετίας ἠῤῥησαν αἱ περιπτώσεις τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐνθυμούμαι καὶ ἐγὼ ὅτι κατὰ τὴν ἐν Ἰωαννίνοις διαμονὴν μου ἦσαν σπάνια αἱ τοιαῦται περιπτώσεις. Ἀκριβῶς δὲ ἀπὸ δεκαετίας ἀπέβησαν συχνότερα αἱ ἐπιδημιαὶ τῆς γρίπης.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Μακρῆς παρατηρεῖ ὅτι αἱ περιπτώσεις τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἅς ἔχει ὑπὸ θεραπείαν, παρουσιάζουσι βαρείαν μορφήν, ἐξ οὗ ὑποθέτει ὅτι ἡ νόσος αὕτη κατ' αὐτὰς ἔχει βαρείαν πορείαν. Ὁφείλω νὰ σημειώσω ὅτι αἱ δύο περιπτώσεις, ἅς ἔχω ὑπὸ θεραπείαν ἀπὸ τινος, δὲν ἐπικυροῦσι τὰς σκέψεις αὐτοῦ· ἀμφοτέραι αἱ περιπτώσεις (ἡ μὲν ἐν Γαλατῇ, ἡ δὲ ἐν τῷ Πέραν) εὐρίσκονται ἤδη περὶ τὸ τέλος, ἡ δὲ καθόλου ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐγένετο

ἡπίας, διότι καὶ ἡ θερμοκρασία ἀνέκαθεν μετρία οὔσα ἤρξατο καταπίπτουσα ἀπὸ τῆς 12ης ἢ 14ης ἡμέρας. Πλὴν τῶν δύο τούτων περιπτώσεων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος παρετήρησα ἑτέρας 6, αἵτινες πᾶσαι καλῶς ἀπέληξαν καὶ ὧν τινες ἦσαν τόσον καλοήθει, ὥστε οὔτε ψυχρὰ λοιπὰ μετεχειρίσθην.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γρίπην, σημειώτεον ὅτι καθαρὰν γαστροεντερικὴν μορφήν ἐπαρουσίασε κυρίως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, ἐνῶ βραδύτερον παρετήρηθησαν καὶ προσβολαὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἐν ταῖς πλείσταις τῶν περιπτώσεων. Πρὸ τινων μηνῶν παρετήρησα ἅπαζ τὴν γαστροεντερικὴν μορφήν ἄνευ πυρετοῦ, μᾶλλον δὲ μετὰ ὑποθερμίας· ἡ γλῶσσα ἦν ἀκάθαρτος καὶ ξηρά, αἱ δυνάμεις καταβεβλημένοι καὶ ἐν γένει ἡ φυσιολογία τοῦ πάσχοντος ἐδείκνυε βαρείαν λοιμῶσιν. Τέλος, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν ταύτης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα, τελευταίως, ὡς γνωστόν, ὁ ἐν Λυῶν καθηγητῆς Τριπριετ ἀπεφάνητο ὅτι συχνάκις ἡ σκωληκοειδίτις εἶναι ἀποτέλεσμα γενικῆς λοιμῶσεως τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀναφέρων καὶ ἄλλων σοφῶν γνώμας, ἰδίως δὲ ῥώσσου ἱατροῦ, ὅστις, παρατηρήσας πολλάς περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος ὑπὸ τοιοῦτου ὄρους, φρονεῖ ὅτι ἡ σκωληκοειδίτις λαμβάνει ἐνίοτε ἐπιδημικὸν χαρακτήρα.

Ἀπέρης.—Πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐπιδημικῆς μορφῆς τῆς σκωληκοειδίτιδος δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ γρίπη δίδει τὴν ἀφορμὴν ὑπαρχούσης τῆς διαθέσεως;

Σγουρδαῖος.—Πρὸ τινος ἔτυχεν ἡμῖν ἀσθενῆς, παρουσιάζων κατ' ἀρχὰς τὰ συμπτώματα γρίπης ὑπὸ γαστρικὴν μορφήν, τουτέστιν ἐμέτους, διάρροϊαν. Ἀκολουθῶς ἠῤῥησεν ἡ θερμοκρασία καὶ ἀνεφάνησαν πόνοι κατὰ τὴν χώραν τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου· τότε δὲ εὐρομεν πάντα τὰ κλασικὰ συμπτώματα τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐφηρμόσθησαν ὁ πάγος καὶ ἡ εὐθάλεια καὶ τὴν 12ην πάντα τὰ συμπτώματα ἐξέλιπον· ὁ πυρετὸς ἐκυμαίνετο περὶ τοὺς 38°,5. Ἀλλὰ τὴν 18ην ἡμέραν πάλιν ἐμετοὶ καὶ πόνοι δεξιόθεν καὶ τὰ λοιπὰ εἰρημένα συμπτώ-

ματα καὶ πάλιν ἡ αὐτὴ θεραπεία καὶ ἰασις. Ἴδου περίπτωσις, ἐν ἣ συνδέονται στενῶς τὰ συμπτώματα κοιλιακῆς γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος.

Κελαϊδίτης. — Ἐπεθύμουν νὰ ἐρωτήσω τοὺς κ. συναδέλφους, ἂν παρετηρήθη καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην ἐπιδημίαν ὅ,τι ἐγνωμάτευσεν ὁ Faisans. Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὀφείλω νὰ βεβαιώσω, ὅτι καὶ τότε καὶ κατὰ τὴν ἐρετεινὴν ἐπιδημίαν δὲν παρετήρησα περίπτωσιν σκωληκοειδίτιδος κατόπιν γρίπτης. Ὅθεν τὸ ζήτημα τοῦτο ὀφείλει ἔτι νὰ μελετηθῆ.

Σγουρδαίος. — Βεβαίως δὲν ἔχομεν περιπτώσεις ἰκανὰς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τοῦ Faisans, ἀναφέρω ὅμως τὴν γνώμην τοῦ κ. Εὐθυβοῦλη, ὅστις ἀπεφήνατο πολὺ πρότερον, ὅτι ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ τοῦ Πέραν προηγήθη πολλάκις ἡ γρίπη τῆς σκωληκοειδίτιδος.

Μανουηλίδης. — Βεβαίως δὲν εἶναι λελυμένον ζήτημα τοῦτο, ἀλλὰ φαίνεται πᾶσάνδον ὅτι καὶ ἡ γρίπη δύναται ἐνίοτε νὰ δώσῃ γένεσιν εἰς σκωληκοειδίτιδα.

Ὡς αἰτίαν σπανίαν σκωληκοειδίτιδος ἐπιθυμῶ ἐπίσης ν' ἀναφέρω τὴν φυματίωσιν, περίπτωσιν δὲ φυματιώδους σκωληκοειδίτιδος παρετήρησα ἄλλοτε κατὰ τὴν νεκροψίαν μικρᾶς κόρης ἐν τῇ παιδιατρικῇ κλινικῇ τῆς Λυών· προέκειτο περὶ ἀσθενοῦς, παραμεινάσης ἐν τῇ κλινικῇ περὶ τοὺς δύο μῆνας καὶ ἀποθανούσης ἐκ φυματίωσης πνευμονικῆς. Κατὰ τὴν ἐν τῇ κλινικῇ ἐξέτασιν εἶχομεν παρατηρήσει ἐν τῷ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ ὄγκον εὐκίνητον καὶ ἀνώδυνον, ἀναπτυχθέντα ἄνευ ὀξέων φαινομένων. Κατὰ τὴν νεκροψίαν εὗρομεν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν μεγέθους τριῶν περιπυ δακτύλων καὶ πλήρη πύου· τὸ πρὸς τὸ τυφλὸν ἔντερον στόμιον αὐτῆς ἦτο πεφραγμένον, κατὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν ὑπῆρχον φυματιώδεις ἐξελκώσεις. Ἐπὶ τοῦ γεινιάζοντος περιτοναίου τῆς εἰλεακῆς χώρας οὐδεμία παρετηρεῖτο ἀντίδρασις, οὔτε προσφύσεις ὑπῆρχον. Ἐκ τούτων συμπεραίνει τις ὅτι αἱ φυματιώδους φύσεως σκωληκοειδίτιδες χαρακτηρίζονται κυρίως διὰ τῆς ἀπουσίας

τῶν ὑποκειμενικῶν συμπτωμάτων καὶ δέον ν' ἀναζητῶνται ἐπιμελῶς ἵνα μὴ παρέρχωνται ἀπαρατήρητοι.

Μαυροῆς. — Πράγματι φαίνεται ὅτι ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος, ἀναφέρονται δὲ περιπτώσεις γρίπτης καὶ σκωληκοειδίτιδος ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Κελαϊδίτου σημειωτέον ὅτι πάντοτε ὑπῆρχον αἱ σκωληκοειδίτιδες ἐν Κωνσταντινουπόλει, φαίνεται μόνον ὅτι ἄλλοτε δὲν ὑπῆρχε τόσον διαφέρον ὅσον τὴν σήμερον ὡς πρὸς τὴν πάθησιν ταύτην, ὥστε νὰ ἐλκυσθῆ ἡ προσοχὴ τῶν συναδέλφων.

Μανουηλίδης. — Ὁ κ. Κελαϊδίτης εὕρισκε τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς γρίπτης πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα ὡς ἀβάσιμον. Ἡμεῖς τοῦναντίον θεωροῦμεν αὐτὸ λογικώτατον καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, ἀφοῦ ἤδη ἄλλοι συνάδελφοι ἀναφέρουσι περιπτώσεις, ἐπικυρούσας αὐτὸ κλινικῶς. Πράγματι οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι ἡ σκωληκοειδῆς ἀπόφυσις εἶναι πλουσιωτάτη εἰς λεμφικὸν ἴσθον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, παρὰ δὲ τισὶ ζώοις, ὡς ὁ κόνικλος, τὸ μέρος τοῦτο ἀποτελεῖ τελείαν ἀμυγδαλὴν. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον, ἐὰν ἐπὶ γενικῆς τινος λοιμώξεως ἢ καὶ γαστροεντερικῆς, ὡς ἐπὶ γρίπτης, τὸ μέγα τοῦτο λεμφικὸν προπύργιον προσβάλληται καὶ διδῆ γένεσιν εἰς σκωληκοειδίτιδα.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Πρόεδρος**, λαβάν τὸν λόγον, ἀνακοινοῖ τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

« Ἐγὼ νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τρεῖς περιπτώσεις, ἅς τελευταίως ἔτυχε νὰ παρατηρήσω καὶ αἰτινες διαφέρουσιν ἰδίως ὑπὸ διαγνωστικῆν ἔοψιν τῆς ἐν λόγῳ παθήσεως.

Τὴν πρώτην περίπτωσιν παρετήρησα πρὸ μηνός, ἦτο δὲ σκωληκοειδίτις τυπικὴ μετὰ πυρετοῦ, ἐμέτων καὶ πόνων καὶ ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν ὑπέδειξα ὅτι πιθανῶς θὰ γείνη ἀνάγκη χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως· οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ, δειλιᾶσαντες καὶ πρὸ τῆς πιθανότητος τοιαύτης θεραπείας, προτεκάλεσαν ἐτέρους συναδέλφους, αἰτινες, θεραπεύσαντες ἰατρικῶς

ἐπέτυχεν τὴν ἰασιν· οὐχ ἤττον χθές ἔμαθον παρὰ τοῦ θεραπευτοῦ συναδέλφου, ὅτι ἐπιμένει εἰσέτι ἴχνος τι, τουτέστιν ὅταν περιπατῇ ὁ ἀσθενής, αἰσθάνεται πόνον ὀχληρὸν κατὰ τὴν χώραν τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως· διὸ ὑπάρχει καὶ πλείων διάθεσις πρὸς ἐγχείρησιν παρ' αὐτῷ.

Εἰς ἐτέραν περίπτωσιν, θεραπευομένην ὑπὸ ἐτέρου συναδέλφου προσεκλήθη εἰς συμβούλιον, εἶχον δὲ παρέλθει 36—40 ὥραι ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς, ἥτις ἐπῆλθε διὰ ρίγους ἰσχυροῦ, θερμοκρασίας 40° καὶ πόνου χαρακτηριστικοῦ κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον. Ἐδόθη καθάρσιον καὶ τὸ ἐσπέρας ἦτο ἀπύρετος. Τὴν ἐπομένην ὁμως πάλιν ρίγος ἰσχυρὸν καὶ θερμοκρασία 39°, ὅτε ἐγένετο καὶ τὸ συμβούλιον. "Ὅλα τὰ συμπτώματα ἦσαν χαρακτηριστικά· 39°, 8, πόνος, ἀντίστασις τῆς εἰλεακῆς χώρας, ἔμετοι τινες κτλ. Πάλιν ἐγένετο λόγος περὶ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως καὶ οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ ἐφάνησαν ἀρκούντως πρόθυμοι. Τὴν ἐπιούσαν ὁμως πάντα ἐξέλιπον, πλὴν ἐλαφροῦ πόνου κατὰ τὴν πίεσιν. Σήμερον δὲ εἶναι ἐντελῶς καλά.

Ἡ τρίτη περίπτωσις ἀναφέρεται εἰς νεάνιδα 22 ἐτῶν, κάτοικον Ταταούλων· καὶ ἐνταῦθα προσεκλήθη εἰς συμβούλιον, διότι ὑπῆρχε διγχογνωμία τῶν θεραπευτῶν συναδέλφων. Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐμμήνου ρύσεως ἐπῆλθεν αἰφνης πόνος καὶ διεκόπη ἡ ρύσις, τοῦτο δὲ ἐνεκα κοπώσεως καὶ ψύξεως (εἶχε πλύνει τὴν προτετραίαν). Εἰς τῶν συναδέλφων εἶχεν εὐρεῖ τὸ ἦπαρ ὀλίγον τι ἐξωγκωμένον καὶ τινα πλευριτικά φαινόμενα, ἡ δὲ ἀσθενής ἐνετόπιζε τὸν πόνον μᾶλλον πρὸς τὴν ἥπατικὴν χώραν, ὅπερ ἐπέβαλε διὰ γνῶσιν ἥπατικοῦ νοσήματος· ἕτερος ὁμως συνάδελφος εἶχεν ἀποφανθῆ περὶ σκωληκοειδίτιδος. Τότε προσεκλήθη καὶ ἐγώ, δὲν εὐρον ὁμως τὸ ἦπαρ ἐξωγκωμένον, ἡ ἀσθενής ἐπίσης δὲν ὠρίζε σαφῶς τὰ ὑποκειμενικά συμπτώματα, τὸν δὲ πόνον ἀνεύρομεν ἐν τῷ εἰλεακῷ βόθρῳ· ὅθεν εἰ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα ἦσαν ἀσαφῆ, ἔκλινα μᾶλλον πρὸς τὴν σκωληκοειδίτιδα καὶ τὴν ἀνάλογον θεραπείαν. Ὅπιον μὲν εἶχε δοθῆ, πάγον δὲ δὲν ἐδέχθησαν οἱ περὶ τὸν ἀσθενῆ· ὅθεν περιωρίσθημεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν ψυχρῶν ἐπιθεμάτων. Σήμερον δὲ μανθάνω παρὰ τοῦ πρώτου

συναδέλφου, ὅτι προέκειτο περὶ χολολίθων, διότι ἀπεπάτησεν ἡ ἀσθενής χολολίθους, καὶ τώρα εἶναι ἐντελῶς καλά.

Μανουηλίδης.—Ἐπεθύμουν νὰ μάω ἂν ὁ δεῦτερος ἀσθενής ἔπαθε καὶ ἄλλοτε ἐλειογενεῖς πυρετοὺς καὶ ἂν κατὰ τὴν προσβολὴν ταύτην ἔλαβε κινήνη. Ἐνθυμοῦμαι ἀσθενῆ ἐκ τοῦ παρελθόντος θέρους, ὅστις, πλὴν τοῦ πυρετοῦ, εἶχε πόνον ἰσχυρὸν κατὰ τὸν εἰλεακὸν βόθρον καὶ σπλῆνα ἐξωγκωμένον, ἰάθη δὲ τάχιστα ἅμα τῇ χρήσει κινήνης.

Πρόεδρος.—Καὶ οἱ τρεῖς ἀσθενεῖς προσεβλήθησαν ἄνευ προηγουμένης γρίπης· ὁ πρῶτος ἀποτόμως, εἶχε δὲ καὶ προηγουμένως κατὰ καιροῦς πόνους εἰλεακοῦς, οὓς ἐθεράπευε διὰ καθαρσιῶν. Ὁ δεῦτερος ἔπαθε πυρετοὺς πρὸ 25 ἐτῶν, ἄλλ' εἶχε σπλῆνα ὀλίγον ὑπὲρ τὸ φυσιολογικὸν μέγεθος, ἐδόθη ὁμως καὶ κινήνη ἐκ 2 γραμμαρίων ἐν δυσὶν ἡμέραις· πιθανὸν νὰ συνέβη ὅπως σκέπτεται ὁ κ. Μανουηλίδης. Ὁ ἀσθενής οὗτος ἰάθη τελείως, οὐχ ἦγον καὶ τὰ συμπτώματα σκωληκοειδίτιδος ἦσαν λίαν χαρακτηριστικά.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΣ'

31 Μαρτίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Τατρόπουλος**, λαβὼν τὸν λόγον, ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

α' Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκθέσω ὑμῖν περίπτωσιν αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ μετ' ἐξωφθαλμίας καὶ ἐπιφορᾶς, ἰαθειῶν δι' ὀφθαλμοτομίας καὶ ἐξαιρέσεως τοῦ βλεφαρικοῦ δακρυοποιοῦ ἀδέενος.

Ἀναμνηστικόν.—Ὁ πάσχων Ἀντ. Φ., ἐκ Τήνου καταγόμενος, ἐτῶν 42 καὶ ὑπάλλληλος τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων, τὸ θέρους τοῦ 1897 ἠσθάνθη αἰφνης ὅτι ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλ-

μός αὐτοῦ ἔβλεπεν ἐλαττωματικῶς καὶ ἰπτύμεναι μυῖαι ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν ὀπτικὸν πεδίου· κατὰ τὰ ἄλλα ὁ ὀφθαλμὸς εἶχε κλωῶς, τουτέστιν οὔτε ἐρυθρότης, οὔτε ἐρεθισμός, οὔτε δακρυόρροια, οὔτε φωτοφοβία παρετηροῦντο ἐν αὐτῷ. Μετὰ 3 περίπου μῆνας παρετήρησεν ὁ πάσχων ὅτι ἡ ὄρασις τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου ἐξηλείφθη τελείως καὶ πάλιν ἄνευ ἐτέρων φαινομένων· μετὰ ἐτέρουσ ὅμως τρεῖς μῆνας ἀνεφάνησαν αἰφνης πόνοι βύθιοι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἠρεθίσθη οὗτος μεγάλως, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας οἱ πόνοι ἐγένοντο σφοδρότατοι ἐπεκτεινόμενοι εἰς ὅλην τὴν ἀριστερὰν κογχικὴν χώραν καὶ ἐβασάνιζον ὀρθοκῶδῶς τὸν πάσχοντα, μὴ ἐπιτρέποντες αὐτῷ οὔτε νὰ φάγη οὔτε νὰ κοιμηθῇ. Τότε ἠναγκάσθη νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅπως συμβουλευθῇ ὀφθαλμίατρον. Ὁ πρῶτος, ὃν συμβουλευθῆ, προέτεινεν αὐτῷ τὴν ἐξόρυξιν τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ ὡς τὸ μόνον μέσον πρὸς σωτηρίαν. Τότε συμβουλευθῆ καὶ δευτέρον, ὅστις προέτεινεν αὐτῷ ἐγγείρησιν τινα πρὸς καταπραΰνσιν τῶν πόνων. Ἠράγματι δέ, ὑποστάς αὐτήν, ἀπηλλάγη τῶν σφοδρῶν πόνων· ἀλλ' ὁ ἐρεθισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ μικροὶ πόνοι περιοδικοὶ μετὰ αἰσθήσεως βάρους διετηροῦντο πάντοτε μέχρι τῆς 18 Αὐγούστου 1898, ὅτε προσῆλθεν εἰς ἡμᾶς.

Ἡ ἡμετέρα ἐξέτασις ἔδωκε τὰ ἐξῆς ἀξία σημειώσεως: Ὁ πάσχων εἶναι ἐκ τῶν ἀρκούντως μεγαλοφθάλμων, οὐχ ἦττον ἀμέσως διέκρινέ τις, ὅτι ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς προέβαλλε πολὺ περισσότερον τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ. Σὺν τούτοις τὸ ἀνώτερον βλέφαρον δὲν ἐλειτούργει ἐλευθέρως, διότι ἡ ἀνύψωσις αὐτοῦ ἐγένετο ἰτελῶς καὶ μετὰ τινος ἀγῶνος· τούτο ὅμως ἰδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ ἢ μᾶλλον ἐκ τῆς ἐξέως, ἣν εἶχεν ἀποκτήσει ὁ πάσχων νὰ καμύνη τὰ βλέφαρα τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ἀρ' ὅτου ἤρξατο νὰ ἀλγῇ. Πρὸς τούτοις ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος ἐφαίνετο διηνεκῶς ἰγρός, ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς ἐκκρίματος οὔτε βλενωδῶδους οὔτε πυώδους, τούτο δὲ ἦτο τὸ ἀποτελεσμα τῆς διηνεκοῦς δακρυόρροιας, ἐξ οὗ καὶ τὰ γελιὰ τῶν βλεφάρων, ἰδίως δὲ ὁ ἔξω κανθὸς εἶχον ἐλαφρὰν τινα ἐρυθρότητα ἐκζεματώδη. Ὁ ἐπιπεφυκῶς τῶν βλεφάρων ἦτο

ἐντελῶς φυσιολογικός, ἐπίσης δὲ καὶ ὁ τοῦ βολβοῦ, ἀλλ' ὁ τελευταῖος εἶχε χροιάν κιτρινωπήν, ὡς ἐπὶ ἐλαφροῦ ἰκτέρου, ἐξωγκωμέναι δὲ καὶ κισσῶδεις τινὲς φλέβες ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ὑπ' αὐτὸν τοῦτον διέτρεχον κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἀκτινηδὸν ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς ἀπὸ κέντρου, ὑποδεικνύουσαι τὴν διαταραχὴν τῆς φλεβῶδους κυκλοφορίας τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ. Ὁ κερατοειδὴς ἔφερεν ἐν τῷ κέντρῳ λεύκωμα παχὺ καὶ κιτρινωπὸν, ὅπερ προῆλθε πιθανῶς ἐκ σκληρύνσεως τοῦ παρεγχύματος αὐτοῦ κατὰ τὴν μοῖραν ταύτην ἕνεκα τῆς δυστροφικῆς καταστάσεως τοῦ βολβοῦ. Ὁ πρόσθιος θάλαμος ἦν λίαν ἀβαθής, ἡ ἴρις ἠτροφηκυῖα καὶ ἡ κόρη, οὐσα συνήθων διαστάσεων, κανονικὴ καὶ ἀκίνητος, ἐκρύπτετο ὀπισθεν τοῦ λευκώματος, πλαγιόθεν ὅμως διεκρίνετο ὅτι ἦτο λευκῆ, πιθανῶς ἕνεκα ἐξιδρωμάτων ἢ καταρράχτου τιτανώδους ἢ καὶ σκληρύνσεως τοῦ προσθίου περιφακίου. Ἡ ἐνδοφθάλμιος πίεσις λίαν ἠϋξημένη, ὑπὲρ τοὺς + 2. Ἐπὶ δὲ τοῦ σκληρωτικοῦ, ἄνωθεν τοῦ κερατοειδοῦς καὶ ἀπέναντι τῆς καταρύσεως τοῦ τένοντος τοῦ ἀνωτέρου ὀρθοῦ βλέπει τις μέλαιναν κηλίδα, προερχομένην πιθανῶς ἐκ τῆς παρακεντήσεως, δι' ἧς πρὸ μηνῶν κατεπραΰνθησαν οἱ σφοδροὶ πόνοι.

Ὁ πάσχων παρεπονεῖτο εἰσέτι διὰ πίεσιν ἐνδοφθάλμιον, βάρος διηνεκῆς καθ' ὅλον τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τοῦ μετώπου καὶ μετρίουσ περιοδικούς πόνους ἐνδοφθαλμίουσ καὶ περικογχικούς μετὰ συνεχοῦς ἀϋπνίας, διὸ καὶ ἠσθάνετο ἑαυτὸν ἀνίκανον πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν.

Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς εἶναι τελείως ὑγιὴς καὶ ἐμμέτρῳψ.

Θεραπεία. Στηριχθέντες ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς τοῦ γλαυκώματος, ὠρίσαμεν τὴν διάγνωσιν αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τοῦ προσθίου θαλάμου, προέβημεν εἰς τὴν δι' ὀφθαλμοτομίας Θεραπείαν. Ἐδέησε δὲ νὰ ἐνεργήσωμεν δις τὴν ἐγγείρησιν ταύτην. Ἡ πρώτη ἐγένετο τῆ 21 Αὐγούστου 1898. Ὁ ἀσθενὴς τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὠμολόγει ζῶντως τὴν λίαν ἐπαίσθητὴν ἀνακούφισιν. ἦν ἠσθάνθη ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγγείρησιν καὶ ὅτι ἐκοιμήθη ἄπνον ἐκτάκτως ἤσυχον καὶ διαρκῆ. Τοῦτο

ἐξηκολούθησε καθ' ὅλην τὴν ἐφθήμερον ἀποθεραπείαν καὶ ἀκολούθως ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, καθ' ἃς εἶχεν ἀφαιρέσει τὸν ἐπίδεσμον καὶ ἔζη σχεδὸν ἄνευ προφυλάξεως. Παρετήρει τις μόνον ὅτι ἡ δακρυόρροια ἐπέμενεν εἰσέτι, εἰ καὶ κατὰ τι ὀλιγώτερον ἢ πρὶν, ὁ δὲ ὀφθαλμός, καίτοι εὐχρυστέρος, δὲν εἶχεν ἀποκτήσει φυσιολογίαν ὑγιᾶ οὔτε ὁ τόνος ἤτο τελείως φυσιολογικός. Ὅτε αἰφνης τὴν 21^{ην} ἡμέραν (11 Σεπτεμβρίου 1898) ἐπῆλθον πόνοι σφοδρότατοι, ὅπως καὶ ἄλλοτε πρὸ ἐξαμηνίας, ὡς λέγει ὁ πάσχων. Διὸ ἠναγκάσθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ δευτέραν ὀφθαλμοτομίαν, ἐν νῷ ἔχοντες ἅμα τῇ παύσει τῶν πόνων καὶ τῇ ἀποθεραπείᾳ νὰ δοκιμάσωμεν καὶ μίαν ἱριδεκτομίαν, ἣτις εἰσέτι παρ' οὐδενὸς εἶχεν ἐκτελεσθῆ παρ' αὐτῷ, εἰ καὶ ἡμεῖς δὲν προσεδοκῶμεν πολλὰ ἐξ αὐτῆς. Ἀμφότεραι αἱ ὀφθαλμοτομίαι ἐγένοντο κατὰ τὴν ἔσω παρείαν τοῦ βολβοῦ, ἡ μὲν ἄνωθεν τῆς ἐτέρας καὶ παραλλήλως τῷ ὀριζοντίῳ μεσημβρινῷ.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα κατὰ τὰς ἐγχειρήσεις ταύτας ἐκχεόμενον ὑγρὸν ἦτο ὕδαρὲς καὶ μέλαν ὡσπερ μελάνη, ὡς δὲ βραδύτερον ἀντελήφθημεν, εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ διαχέηται μετὰ καταπληκτικῆς ὀρμῆς πρὸς τοὺς πέριξ ἰστούς. Πράγματι δὲ μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν ἔκαμνεν ἰδιάζουσαν ἐντύπωσιν ἡ μελανωπὴ χροιά μεγάλης ἐκτάσεως τοῦ δέρματος τοῦ ἄνω βλεφάρου πρὸς τὸν ἔσω κανθόν, τοῦθ' ὅπερ δὲν ὑπῆρχε πρότερον· ἐπὶ τέλους ὅμως δι' ἐπισταμένης ἐξετάσεως ἐπίστημεν ὅτι τὸ ἐκχεόμενον ἐκ τοῦ βολβοῦ ὑγρὸν διεχέετο βαθμηδὸν διὰ τοῦ περιβολθείου συνεκτικοῦ ἰστοῦ πρὸς τὸ ἄνω κόλπωμα τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸν ὑποδόρειον συνεκτικὸν ἰστὸν τοῦ βλεφάρου· ἀπλοῦν βλέμμα ἐπὶ τῶν μερῶν ἐκείνων ἐδείκνυε σαφῶς τὴν ὁδὸν τῆς πρὸς τὸ δέρμα διαχύσεως.

Ἡ ἔκχυσις μελανωποῦ ὑγροῦ, μάλιστα τόσον διαχυτικοῦ καὶ ὑποδεικνύοντος ὅτι καὶ τὸ ὑέλῳδες ὑγρὸν εἶχε τὴν αὐτὴν χροίαν καὶ σύστασιν, ἦτο ἐπίσης σπουδαία ἀπόδειξις ὅτι ἐπανειλημμέναι ἀφθονοὶ αἱμορραγίαι συνέβησαν ἐν τῷ βολβῷ καὶ οὕτως ἐπήνεγκον τὴν ἐμφάνισιν τῶν γλαυκωματικῶν φαινομένων¹.

1. Ὡς γνωστὸν, τὴν αὐτὴν παρατήρησιν ἐποιήσαμεν

Ἀκολούθως μετὰ τρεῖς ἐβδομάδας ἐδοκιμάσαμεν νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ τὴν ἱριδεκτομίαν, ἀλλ' οὐδὲν ἐπετύχομεν ἔνεκα τῆς στενότητος τοῦ προσθίου θαλάμου καὶ τῶν προσφύσεων τῆς ἱριδος. Εὐτυχῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δευτέρας ὀφθαλμοτομίας ὑπῆρξε τέλειον, διότι ταχέως ὁ ὀφθαλμὸς πρᾶξυνθείς ἀπέκτησε τὸν φυσιολογικὸν καὶ κατὰ τι κατώτερον (—1 περίπου), ἡ ὄψις αὐτοῦ ἐβελτιώθη μεγάλως καὶ ἡ κατάστασις αὐτῆ ἐξηκολούθει ἐπὶ δύο περιποῦ μῆνας αἰεὶ βελτιουμένη.

Ἄλλὰ μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ ὀφθαλμὸς οὕτως πολὺ ἀπέειχε τοῦ νὰ ἔγῃ τὴν αὐτὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, οἷαν καὶ ὁ ἕτερος, διότι ἀρ' ἐνὸς μὲν προεξείχε πλέον τούτου, τὸ δὲ ἄνω βλέφαρον δὲν ἀνῆρχετο ἀρκούντως, ὥστε νὰ καταστήσῃ ὄρατὸν τὸν κερατοειδῆ ὀλόκληρον. ἀρ' ἐτέρου δὲ ἡ δακρυόρροια δὲν εἶχε παύσει εἰτέτι τόσον, ὥστε ὁ πάσχων νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν καὶ ταύτης ἀπηλλαγμένον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐξητάσαμεν μετὰ μείζονος προσοχῆς τὸ δακρυοποιοῦν σύστημα τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου καὶ παρατηρήσαμεν ὅτι ἐν τῷ ἔξω κανθῷ ὁ δακρυοποιοὺς ἀδὴν προεξείχε ὑπὲρ τὸ σύνθετος ἦτο ὑπερτραφῆς καὶ μέχρι τινὸς ἐφαίνετο δυσχεραίνων τὴν πρὸς τὰ ἔξω στροφὴν τοῦ βολβοῦ. Τούτου ἔνεκα ἐσκέφθημεν ὅτι, ἂν ὁ πάσχων ἐστερεῖτο τοῦ ἀδένος τούτου, οὐδὲν εἶχε νὰ χάσῃ, ἐνῷ ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἀσφαλῶς τῆς ὑπερεκκρίσεως τῶν δακρῶν. Ἴσως δὲ ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ἀδένος τούτου ἤθελεν εἶχε καὶ ἄλλως ἀγαθὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ. Μὴ ὁ δακρυακὸς ἀδὴν νευρολογικῶς δὲν συνδέεται στενῶς μετὰ τῶν συμπαθητικῶν κέντρων, ἐξ ὧν, ὡς ὑπὸ πολλῶν

καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἀναλόγῳ περιπτώσει, ἣν περιεγράψαμεν ἄλλοτε ἐνταῦθα ("Ὅρα ἐργασίας Βιολ. Ἐπιτρ. Συνέδρ. 19 Φεβρουαρίου 1897, σελ. 36). Ὁφείλω μόνον ἐνταῦθα νὰ διορθώσω μίαν ἀνακρίθειαν, ἣτις παρεξέφρην ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ τῆς περιπτώσεως ἐκείνης, προελθούσαν ἐξ ἀνακριβοῦς ἐκθέσεως τῶν παρελθόντων παρ' αὐτῆς τῆς πασχούσης, ὅπερ ἄλλως τε συγνάκις συμβαίνει. Ἐπιμειώθη λοιπὸν ἐκεῖ, ὅτι μετὰ ἄλλων εἶχεν ἐκτυεσθῆ καὶ ἡ ἐξαίρεσις ὑποχώματος, ἐγγείρησις ἄλλως τε μὴ συμβιβαζομένη μετὰ τῆς ἐν λόγῳ παθήσεως. Ἄλλ', ὡς βραδύτερον κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω ἐξ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τῶν ἀρρώστων τοῦ νοσοκομείου, ἐνθα ἐνοτήθη, εὐρέθη ὅτι εἶχε γείνει μόνον ἀπλή ἱριδεκτομία ἀντιγλαυκωματικῆ.

υποτίθεται, εξαρτάται και η ανάπτυξις εξοφθάλμου και γλαυκώματος;

Ὅθεν προτεινάμεν τῷ πάσχοντι και νέαν ἰγχειρῆσιν ἀκίνδυνον ἄλλως, ὅπως ἀπαλλαγῆ τοῦλάχιστον ἐκ τῆς δακρυορροίας, τοῦτου δὲ δεγθέντος, ἐξετελέσαμεν τὴν ἐξαιρέσιν τῆς βλεφαρικῆς μοίρας τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένοσ (15 Νοεμβρίου 1898).

Μετὰ μιᾶς δὲ ἐβδομάδος ἀποθεραπείαν, ἀραιρηθέντος τοῦ ἐπιδέσμου, πλὴν τῆς ὀλοσχεροῦς παύσεως τῆς ἐπιφορᾶς, ἐντύπωσιν ἐποίησιν ἡμῖν και τοῖς περὶ τὸν πάσχοντα ἢ ὄλωσ νέα ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ ὀφθαλμοῦ και εὔρωμεν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς οὔτος, παύσας τοῦ νὰ προεξέγη, ὡς πρὶν, εἶχεν ἀποκτήσει ἀκριβῶς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ. Μετὰ τῖνα δὲ καιρὸν και τὸ ἄνω βλέφαρον ἐγένετο ἐλευθερώτερον και ὁ βολβὸς ἀπώλεσε τὴν κίτρινωπὴν και ἐρυθρωπὴν φυσιογνωμίαν. Ἐκτοτε ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει καλῶς και ὁ βολβὸς παρουσιάζει κατάστασιν ἀνεπίδεκτον ὑπερμέτρου ἀξήσεως τοῦ τόνου, διότι ὑπάρχει και βαθμὸς τῆς ὑποτονίας (περίπου—1) στασίμου. Ἐν γένει δὲ ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἐμπνέει ἡμῖν τὴν πεποιθήσιν ὅτι θέλει διατηρηθῆ οὔτω διαρκῶς».

Μπίστης.—Ἡ κλινικὴ εἰκὼν, ἥτις παρέχεται ἐν τῇ ἀξιολόγῃ ἐκθέσει τοῦ κ. Ἰατροποῦλου, ἀντιστοιχεῖ, καθ' ἡμᾶς, τῷ τύπῳ δευτερογενοῦς γλαυκώματος ἐνεκα καθολικῆς ὀπισθίας συνεχείας κατ' ἀκολουθίαν ἱριτιδος. Διὰ τῆς ἐπισχέσεως τῆς κοινωνίας μεταξὺ ὀπισθίου και προσθίου θαλάμου, εἰς τρόπον ὡστε τὰ ἐνδοφθάλμια ὑγρά νὰ ἐπέχωνται ἐν τῷ ὀφθαλμῷ και ν' ἀπαθῶσι τὴν ἱριδα πρὸς τὰ πρόσω, ἀποφράσσεται ἡ κυρία περὶ τὸν κερατοειδῆ πρὸς ἀτέκκρισιν ὁδὸς, ὅθεν και ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος. Ἐὰν δὲ κατόπιν ἐνεκα ἀλλοιώσεων τῶν ἀγγείων ἐπέλθῃ ρῆξις τῆς αὐτῶν, τότε ἔχομεν και ἐκχυσιν αἵματος ἐν τῷ ὑελᾷδει σάματι. Ὁ τύπος ὅμως οὔτος δὲν εἶναι και ὁ τύπος τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ὡς περιγράφουσιν αὐτὸ οἱ συγγραφεῖς. Ἐν τῇ μορφῇ ταύτῃ προηγείται ἀμφιβληστροειδίτις αἱμορραγικὴ και μετέπειτα ἀναπτύσσεται τὸ γλαύκωμα ὑπὸ τὴν κλι-

νικὴν εἰκὼνα τοῦ πρωτογενοῦς φλεγμονώδους γλαυκώματος μετὰ διαστολῆς τῆς κόρης και λοιπῶν φαινομένων και οὐχὶ μετὰ προσφύσεων. Ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι ἡ ἱριδεκτομία οὐχὶ μόνον ἀνωφελῆς, ἀλλὰ και ἐπιβλαβῆς δύναται νὰ ἦ. Ἡμεῖς ἐν τῷ περιγραφέντι τύπῳ τοῦ κ. Ἰατροποῦλου θὰ ἐποιοῦμεν τὴν ἱριδεκτομίαν, ἵνα ἡ μεταξὺ προσθίου και ὀπισθίου θαλάμου κοινωνία ἀνασχηματισθῇ. Τὴν ὀπισθίαν σκληροτομίαν ποιοῦμεν, ὅταν ὁ πρόσθιος θάλαμος ἦ λίαν στενὸς και ἐπομένως ἡ εἰσαγωγὴ ἐργαλείων πρὸς ἱριδεκτομίαν οὐχὶ κατορθωτῆ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐξετελέσαμεν σκληροτομίας ἐπὶ περιπτώσεσιν τινων.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένοσ σημειοῦμεν ὅτι ἔχομεν ἐκτελέσει μερικὴν και καθολικὴν τοῦ ἀδένοσ ἐξαιρέσιν. Ἐν τινι δὲ περιπτώσει ἡ καθολικὴ ἐξαιρέσις δὲν ἐπήνεγκε και λίαν ἐπαισθητὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐκκρίσεως τῶν δακρῶν. Φαίνεται ὅτι τὸ ὑπὸ τῶν διαφορῶν ἐν τῷ ἐπιτεφυκῳτὶ ἀδένων ὑγρὸν ἦν τῶσούτον, ὡστε ἡ ἔλλειψις τῶν δακρῶν δὲν ἦτο ἐπαισθητῆ.

Ἰατρόπουλος.—Βεβαίως αἱ σκέψεις τοῦ κ. Μπίστη εἰσὶν ὀρθόταται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γένεσιν τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος και τὸ δυνατόν ὑστερογενῶν ρήξεων αἱμοφόρων ἀγγείων ἐν τῷ ὑελᾷδει σάματι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἤρκεσε νὰ ὀρίσωμεν τοιαύτην διάγνωσιν ἂν και ἐν γένει ὑπάρχη τι τὸ ὑποθετικὸν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, διότι δὲν εἶδομεν τὰ πάντα ἰδίως ὀφθαλμοῖς, οὐχ ἦττον τὸ ἀναμνηστικὸν και ἡ πορεία ἔχουσιν ἰκανὴν σαφήνειαν. Ἡ αἱμορραγικὴ ἀμφιβληστροειδίτις ἐν ἀρχῇ περιορίζεται συνήθως νὰ ἀλλοιώσῃ ὀλίγον τὴν ὕρασιν, βραδύτερον διὰ νέων αἱμορραγιῶν καταστρέφει αὐτὴν τελείως και ἀκολουθῶς δι' ἐτέρων αἱμορραγιῶν ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος, μεγάλως ποικιλλόντος, ἀναπτύσσεται τὸ γλαύκωμα πάντοτε σφοδρότερον τοῦ δευτερογενοῦς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς προσφύσεις, σημειώτεον ὅτι και ἐπὶ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἐὰν διαρκέσῃ τοῦτο ἐπὶ τῖνα καιρὸν,

επέρχονται σοβαραὶ ἀλλοιώσεις τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ (προσφύσεις τῆς ἱριδος καὶ θολώσεις τοῦ κερατοειδοῦς καὶ τοῦ φακοῦ). Ἄφ' ἑτέρου ὅμως ἐπὶ ἱριτιδος καὶ συνεχειῶν οὐδέποτε ἐκλείπει τελείως πᾶσα αἰσθησις φωτὸς οὔτε τόσον ταχέως οὔτε πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ γλαυκώματος· ἐπὶ τοιούτου δὲ ἐπιγενοῦς γλαυκώματος οἱ πόνοι ὑπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν ἔντασιν τῶν τοῦ αἱμορραγικοῦ ἄς ὀξύτερου καὶ αἰφνιδίου, ἐπίσης καὶ ἡ ἐκ ῥήξεως ἀγγείων τινῶν ἔκχυσις αἵματος οὐ μόνον σπανία, ἀλλὰ καὶ ἀνεπαρκῆς κατὰ τὸ ποσὸν ὅπως χρώση ζωηρῶς μέλαν τὸ ὑελῶδες σῶμα, ἀφοῦ καὶ ἐπὶ σκληροτομίας γνησίων δευτερογενῶν γλαυκωμάτων ἐκχέεται ὑγρὸν σχεδὸν ἄχρουν.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς ταῦτα ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει πρὸς τοῖς ἄλλοις τοῦτο τὸ διαφέρον, ὅτι ἡ ὀφθαλμοτομία, ἄς ἐξετελέσθη ὑφ' ἡμῶν, ἔδρασεν ἀσφαλῶς καὶ μονίμως, ἐνῶ οὐδὲν ἠλπίζετο ἐκ τῆς ἱριδεκτομίας, ἥτις καὶ δοκιμασθεῖσα πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν ἀπέτυχε κυρίως ἔνεκα τῆς στενότητος τοῦ προσθίου θαλάμου. Τῶ ὄντι παρὰ τῶ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ ἡ ἐπελθοῦσα μεταβολὴ εἶναι τοσοῦτον ζωηρὰ καὶ σαφῆς, ὥστε δύναται νὰ προφητεύσῃ τις ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς οὔτος καὶ εἰς τὸ μέλλον ἀδύνατον νὰ πάθῃ πλεόν προσβολὴν γλαυκωματικὴν.

Ὡς πρὸς τὴν ἐξαιρέσιν τοῦ δακρυοποιοῦ ἀδένος σημειωτέον, ὅτι ἐγένετο τοῦτο οὐχὶ πρὸς ἀποξήρανσιν τῶν δακρύων, ἀλλὰ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπερεκκρίσεως, διότι οἱ δακρυακοὶ ἀγωγοὶ ἐλειτούργουν ἀρκούντως καλῶς. Διαφέρει δὲ κυρίως διὰ τὸ ἀποτελεσμα, ἦτοι τὴν ὑποχώρησιν τῆς ἐξωφθαλμικῆς καταστάσεως τοῦ ἐν λόγῳ ὀφθαλμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μπίστης** ἐκθέτει δύο περιπτώσεις ἀλλοτρίων σωματίων ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ. Ἡ πρώτη ἀφορᾷ παῖδα, ὅστις κατὰ τινα βίαιαν κίνησιν εἰσήγαγεν εἰς τὸν πρόσθιον θάλαμον τὴν γραφίδα αὐτοῦ, φέρουσαν ἐπὶ τῆς αἰχμῆς τυχαίως καὶ μικρὸν τεμάχιον χάρτου. Ἡ τρῶσις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐγένετο κατὰ τὴν περιφέ-

ρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐξετάσει τοῦ πάσχοντος παρετηρεῖτο λευκωπὸν σωματίον ἐπικαθήμενον ἐπὶ τοῦ προσθίου περιφακίου ἐν τῷ κέντρῳ τῆς κόρης καὶ λίαν προσομοιάζον πρὸς θόλασιν τοῦ περιφακίου τούτου· οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι ἡ λευκὴ ἐκείνη κηλὶς συνέκειτο ἐκ χάρτου, καίτοι τὸ ἀναμνηστικὸν ῥητῶς ἐβεβαίουν τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ οἱ περι τὸν πάσχοντα εἶχον παρατηρήσει ὅτι τὸ σωματίον ἠωρεῖτο κατὰ τὰς πλαγίας κινήσεις αὐτοῦ. Κατὰ τὴν ἐγχείρησιν εἰσήγαγε λαβίδα κατάλληλον καὶ συνέλαβε τὸ λευκὸν σωματίον, ὅπερ εὐρέθη ὄντως ἐκ χάρτου συνιστάμενον, ἀλλὰ καὶ ἠλλοιωμένον μεγάλως ἔνεκα τῆς διηθήσεως.

Ἡ δευτέρα περίπτωσις ἀφορᾷ ἄνδρα πεντηκονταετῆ, ὅστις ἐπὶ μῆνα σχεδὸν ἐθεραπεύετο διὰ τραυματικὴν ἱριτίδα ἀνευ ἀποτελέσματος· τότε οὔτος προσήλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον Ἰερεμίου καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ κ. Μπίστη, ὅστις, θεραπεύων τὴν ἱριτίδα καὶ τὸ ὑπόπυον, παρετήρησε βραδύτητα βελτιώσεως, ἐξετάσας δὲ ἐπισταμένως διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ τραύματι μέλαν τι σημεῖον, ὅπερ ἀνεγνώρισθη ἀμέσως ὡς ἀλλότριον σῶμα καὶ ὑπετέθη μάλιστα ὅτι ἦτο βλεφαρίς τις, εἰσδύσασα κατὰ τὸν τραυματισμὸν ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ. Πράγματι δέ, ἐνεργηθείσης τομῆς μικρᾶς ἐν τῷ κερατοειδεῖ, τῇ βοηθείᾳ καὶ τοῦ κ. Πανάδη, ἐξήχθη ἡ βλεφαρίς. Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν ταύτης ἡ ἰασίς ἦν κανονικὴ καὶ ταχεῖα.

Ἡ περίπτωσις αὕτη, ἐπάγεται ὁ κ. Μπίστης, ἔχει σημασίαν ἄς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῶν κύστεων τῆς ἱριδος· τουτέστι διὰ τῆς ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ εἰσδύσεως καὶ ἐντοπίσεως ἐν τῇ ἱριδι ἡ βλεφαρίς δύναται νὰ δύσῃ ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀναπτύξιν κύστεως τῆς ἱριδος, νόσου σπανίας καὶ δεομένης πρὸς γένεσιν αὐτῆς ἐπιθελίου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει ἐπιθήλιον ἐν τῇ ἱριδι, παραδέχονται οἱ συγγραφεῖς τὴν ἐξωθεν εἰσαγωγήν, ὡς διὰ τῆς εἰσδύσεως τῆς βλεφαρίδος μετὰ τοῦ βολβοῦ, καὶ

τὸ εἰσαγόμενον ἐπιθήλιον κατάγεται ἐκ τοῦ κερατοειδοῦς, εἰσδύον κατ' αὐτὸν τὸν τραυματισμὸν.

Εἶτα ὁ κ. **Α. Χρησιδης** ἐκθέτει περίπτωσιν **πνευμονίας παιδικῆς μετὰ πυρετοῦ, ἔχοντος τύπον διαλείποντα**, ἐνῶ ὑπῆρχον ἅπαντα τὰ λοιπὰ τοπικὰ φαινόμενα τῆς γνησίας πνευμονίας, τουτέστιν ὁ ἀσθενὴς 11 ἐτῶν) ἔβηχεν, ἐδυσπνόει καὶ ἀπεχρέμπετο οὐχὶ σκωριόχροα, ἀλλὰ λευκὰ, ἀφρώδη καὶ ἐνέχοντα κηλίδας αἵματος, ὅπως συμβαίνει συνήθως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἄς τοπικὰ δὲ φαινόμενα εἶχε πόνον ἐν τῇ σπληνικῇ χώρᾳ, ἀμβλύτητα ἐν τῷ ἀριστερῷ κάτω λοβῷ μετὰ χαρακτηριστικοῦ βρογχικοῦ φυσήματος. Ἡ νόσος διήρκεσε τὸ ὅλον 7 ἡμέρας καὶ διὰ κρίσεως ἐλύθη.

Μακρῆς. — Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἐξητάσθησαν τὰ πτύελα καὶ ἐμπεριεῖχον τὰ τῆς πνευμονίας ἢ ἄλλα μικρόβια. Πράγματι ἡ περίπτωσις εἶναι σπανία, διότι ὁ πυρετὸς συνήθως εἶναι ὅλος διάφορος. Ἐὰν ἐπιβεβαιωθῇ διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως, ἡ περίπτωσις ἔσται λίαν διδακτικῆ.

Μανουηλίδης. — Ὁ πυρετὸς ἐπὶ τῆς παιδικῆς πνευμονίας δὲν παρουσιάζει τὸν αὐτὸν χαρακτήρα, οἷον ἐπὶ τῆς τῶν ἐνηλίκων, διότι ἐπὶ ἐκείνης κυμαίνεται μεγάλως κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ περίπτωσις αὕτη ὑπάγεται εἰς τὴν κλασικὴν μορφήν.

Νούλης. — Τὸ ζήτημα τῆς γνησίας ἐλάωδους πνευμονίας εἶναι εἰσέτι ἄλυτον· ἡ ἐλειογενὴς μίανσις φέρει ἀλλοιώσεις εἰς ὅλον τὸν ὄργανισμὸν (συμφορήσεις κλ.), αἵτινες δύνανται νὰ συγχυθῶσιν ἐνίοτε πρὸς ἄλλας ὁμοιομόρφους νοσηρὰς καταστάσεις· ὡς πρὸς τὸν διαλείποντα τύπον τοῦ πυρετοῦ σημειωτέον, ὅτι τὸ τοιοῦτον παρατηρεῖται ἐπὶ βρογχοπνευμονίας τῶν παιδῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ γνησίας πνευμονίας.

Μανουηλίδης. — Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ὅλα τὰ κλασικὰ συγγράμματα ὅσον τὰ παλαιὰ τόσον καὶ τὰ νεώτερα, ὡς π. χ. τοῦ Strumpel, ἀναφέρουσι περὶ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ τύπου τοῦ πυρετοῦ ἐπὶ πνευμονίας τῶν παιδῶν

Μακρῆς. — Πράγματι αἱ παιδικαὶ πνευμονία δὲν παρουσιάζουσιν ὀμαλὴν πο-

ρείαν τοῦ πυρετοῦ, ἀλλ' οὐχὶ τὴν αὐτὴν κλίμακα, οἷαν ὁ κ. Χρησιδης ἐπέδειξεν. Ἐπὶ παιδῶν αἱ ἀνωμαλίας τοῦ πυρετοῦ δὲν συμπίπτουσι καθ' ἀρισμένας ἄρας, ἐντὸς ἄρῶν μεταβάλλεται πολλακίς, ἐνῶ ἐνταῦθα ὁ διαλείπων χαρακτήρ εἶναι τυπικός.

Α. Χρησιδης. — Τὰ πτύελα δὲν ἐξητάσθησαν, ἠρκέσθημεν δὲ μόνον εἰς τὰ φυσικὰ φαινόμενα τῆς τοπικῆς ἐξετάσεως. Οὐδόλως φρονοῦμεν ὅτι παρουσιάζομεν τι σπανιώτατον, διότι παρὰ παισὶν εἰσὶν ὅλα ἀνώμαλα, οὐχὶ ὅμως καὶ τόσον τυπικά.

Γραμμανδάνης. — Ἐπεθύμουν νὰ μάθω ἂν προηγεῖτο ῥιγὸς τι πρὸ ἐκάστης ἰψώσεως τῆς θερμοκρασίας.

Α. Χρησιδης. — Ὅχι βεβαίως, ἀλλ' ἀκριβῶς διότι πλὴν τοῦ διαλείποντος τύπου τοῦ πυρετοῦ οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει κατὰ τῆς διαγνώσεως τῆς πνευμονίας, παρουσιάζομεν ὡς περίπτωσιν πνευμονίας μετὰ πυρετοῦ, ἔχοντος τύπον ἀσυνήθη.

Τέλος ὁ κ. **Μακρῆς** ἐκθέτει περίπτωσιν Αἰθιοπίδος 20 ἐτῶν ἐπιτόκου, ἠτις ἔνεκα μεγάλης στενώσεως τῆς λεκάνης (μεῖζων διάμετρος 5,5 ὑφεκατομέτρων) μετηνέχθη εἰς τὴν χειρουργικὴν κλινικὴν τῆς Αὐτ. Ἱατρικῆς Σχολῆς καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν λαπαροτομίαν μετὰ τελείας ὑστερεκτομῆς. Ἡ ἐγχείρησις διεξήχθη καλῶς, ἀλλ' ἡ πάσχουσα δὲν ἐπέζησε, διότι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπεμβάσεως εἶχεν ἐπέλθει ῥῆξις τῆς μήτρας καὶ ἀφθονωτάτη αἱμορραγία. Ὅθεν φρονεῖ ὅτι, ἂν δὲν ἐβράδυνεν ἡ ἐγχείρησις, ἡ σωτηρία τῆς πασχούσης ἦτο βεβαία. Διανοιγείσης τῆς κοιλίας, εὐρέθη ἐν τῷ περιτοναίῳ τὸ κατώτερον ἡμισυ τοῦ ἤδη τεθνεώτος ἐμβρύου περιβεβλημένον ὑπὸ τῶν ὑμένων αὐτοῦ. Ἡ ἐξαιρέσις τῆς μήτρας ἀπεφασίσθη διὰ δύο λόγους· 1ον ἔνεκα τοῦ πυρετοῦ, διότι διὰ τῆς ἐξαιρέσεως ἤθελεν ἐκλείψει ταχέως ἡ πηγή τοῦ κακοῦ καὶ 2ον ἵνα προληφθῇ νέα κήσις εἰς τὸ μέλλον, ἀφοῦ φυσικὸς τοκετὸς ἦτο ἀδύνατος.

Α. Χρησιδης. — Ἀρὰ γε ἡ ῥῆξις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαγνωσθῇ πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως τῇ βοήθειᾳ τῆς συνεπελθοῦσης αἱμορραγίας;

Μακρής.— Οὐδεμία συμπτωματολογία σαφῆς πρὸς τοῦτο ὑπῆρχεν, ἢ δὲ αἰμορραγία προήλθεν ἐξ ἀποκόλλησεως τοῦ πλακοῦντος.

Πρόεδρος.— Ὡς πρὸς τὴν αἰμορραγίαν, τείνω νὰ κλίνω ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ κ. Χρηστίδου, διότι πιθανῶς ἡ αἰμορραγία ἤρξατο ἅμα τῇ ἐναρχομένῃ ῥήξει τῆς μήτρας. Ἡ ἀποκόλλησις τοῦ πλακοῦντος ἐπέρχεται μετὰ τὴν κένωσιν τῆς μήτρας, διότι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται νὰ συσταλῇ ἡ μήτρα.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΖ'

7 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν **περὶ τοῦ διαλειπόντος τυφοειδοῦς καὶ τυφοελώδους πυρετοῦ**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἀφ' οὗ χρόνου, κατὰ τὸν παρελθόντα Αὐγούστον, ἠπατήθη ἐν τῇ διαγνώσει τυφοειδοῦς, ἐκλαθὼν αὐτὸν ἐν ἀρχῇ, ἕνεκα τῆς πορείας τῆς θερμοκρασίας, ὡς ἐλειογενῆ, μετὰ προσοχῆς ἐστράφη πρὸς τὴν μελέτην τοῦ θερμομετρικοῦ διαγράμματος τῶν τυφοειδῶν καὶ ἐλογενῶν, οὓς ἕκτοτε παρετήρησα, σκοπὸν ἔχων ἵνα τὸ ἐπ' ἐμοὶ διευκρινήσω, εἰ δυνατόν, τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων αὐτῶν. Ὅθεν σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε ὅπως ἐν εἰδει δοκιμίου ἐκθέσω ὑμῖν τὰ πορίσματα ἐκ τῆς μελέτης μου ταύτης.

1. Ἡ πρώτη μου παρατήρησις, κατὰ Αὐγούστον 1898 γενομένη, ἀφορᾷ εἰς παῖδα ἐξαετῆ παραθερίσαντα ἐν Πριγκίπων. Ὁ παῖς οὗτος οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἰδιαιτέρον ἐν τῇ προηγουμένη παθολογικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ.

Πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισκέψεως ἐπαρουσίασε ῥίγη μετὰ πυρετοῦ, ὅστις ἕκτοτε ἐξηκολούθει ὑπὸ τὸν αὐτὸν σχεδὸν τύπον. Εἶχε δηλαδὴ τοῦτο τὸ ἰδιαιτέρον, ὅτι ἡ θερμοκρασία,

ἥτις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκυμαίνεται μεταξύ 39 καὶ 39,5 κατέπιπτε πρὸς τὴν πρῶην μέχρι 37° ἢ δὲ κατὰπτωσις αὕτη συνωδεύετο ὑπὸ ἀρθόνων ἰδρώτων. Φαινόμενα βρογχιτικὰ δὲν ὑπῆρχον, ὁ σπλὴν ἦν μετρίως διωγκωμένος, αἱ κενώσεις ἦσαν τακτικαὶ ἄνευ ἰδιαιτέρου τινὸς χαρακτῆρος καὶ ἡ διάνοις διευγής. Ἡ γλώσσα ἀκάλυπτος, οὐδὲν ἐπαρουσίαζε τὸ ἰδιαιτέρον. Ἡ θερμοκρασία ἐξηκολούθησεν ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον μέχρι τῆς 10ης ἡμέρας, ὅποτε ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τοὺς κλασσικοὺς χαρακτῆρας τῆς τυφοειδοῦς. Συγχρόνως τὰ ἐξανθήματα ἐπαρουσιάστησαν, ἢ δὲ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐγένετο κανονικῶς.

Ἡ θεραπεία ἐγένετο κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς κινήσεως, κατόπιν δὲ διὰ τῶν ψυχρῶν λουτρῶν.

2. Ἡ δευτέρα παρατήρησις ἀφορᾷ ἐπίσης παῖδα τετραετῆ, ὃν ἐθεράπευσα ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον. Ὁ παῖς οὗτος κληρονομικῶς τε καὶ προσωπικῶς οὐδὲν ἐπικρουσίαζε τὸ ἄξιον σημειώσεως, οὐδέποτε δὲ ἐπαθὲν ἐλειογενεῖς πυρετούς.

Τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον στάδιον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ ὑπῆρξαν κλασσικώτατα ὑπὸ πάσης τᾶς ἐπόψεως, ἐπομένως θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ μὴ ἐπιμείνω ἐπ' αὐτῶν.

Κατὰ τὸ τρίτον στάδιον, δηλαδὴ ἀπὸ τῆς 17ης ἡμέρας τῆς ἀσθενείας, ὁ πυρετὸς ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τύπον κλιθρῶς διαλείποντα. Ἐσημειώσαμεν ἐπὶ ἐβδομάδα θερμοκρασίαν πρῶινῆν μὲν 37°, ἐσπερινῆν δὲ κατ' ἀρχὰς 39,8 καὶ εἶτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον 39,5, 39, 38,5 καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἀπέναντι τῆς τροπῆς ταύτης, ἐχορηγήσαμεν τὴν κίνησιν καθ' ἣν μέθοδον καὶ ἐν τῷ ἐλειογενεῖ, ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος ἐπὶ τῆς θερμοκρασίας.

Ἐν τούτοις μετὰ τινος ἡμέρας διαλειπούσης θερμοκρασίας ὁ ἀσθενὴς εἶχε καλῶς καὶ ἡ ἀνάρρωσις ἐγένετο τακτικῶς.

Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἡ θεραπεία, ἣν ἠκολούθησαμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἦν ἡ διὰ τῶν ψυχρῶν λουτρῶν.

3. Ὁ τρίτος ἀσθενὴς, ὃν παρεκολούθησα μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Ξανθοπούλου, εἰκοσαετῆς νεανίας, καλῶς ἔχων προηγουμένως, ἔπαθε τυφοειδῆ πυρετὸν μετὰ θερμοκρασίας κλασσικῆς κατὰ τὰς πρώτας δύο ἐβδομάδας. Κατὰ

τὴν τρίτην ἑβδομάδα ὁ πυρετὸς ἔλαθε καὶ παρὰ τούτῳ διαλείποντα τύπον μετὰ θερμοκρασίας πρωινής 37, ἐν ᾗ ἡ ἑσπερινὴ θερμοκρασία ἐκυμαίνετο κατ' ἀρχάς μὲν περὶ τοὺς 39,5, ἀργότερον δὲ περὶ τοὺς 38,5. Ὁ τύπος οὗτος τῆς θερμοκρασίας διήρκεισε μέχρι τέλους, ἡ δὲ λύσις ἐπῆλθε διὰ καθημερινῆς ἐλαττώσεως τῆς ἑσπερινῆς θερμοκρασίας, τῆς πρωινῆς διατηρουμένης ἀμεταβλήτου.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ θερμοκρασία ἤρχισε νὰ παρουσιάζῃ τὴν μορφήν ταύτην, ἐπῆλθον πόνοι κατὰ τὴν δεξιάν κορυφήν, ἡ ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ἐπίκρουσις ἦν ὀδυνηρὰ καὶ ἐδείκνυε ποίαν τινα ἀμβλύτητα, ὁ δὲ ἀναπνευστικὸς ψῆθος ἦν λίαν ἐξησθενημένος. Τὰ συμπτώματα ταῦτα, συνδυαζόμενα μετὰ τοῦ τύπου τῆς θερμοκρασίας, ἐπέβαλον ἡμᾶς ἐν ἀμυχανίᾳ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέλλον.

Εὐτυχῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὰ πάντα ἐξέλιπον καὶ ὁ ἀσθενὴς ἤρξατο ἀναρρωνύων.

4. Ἡ τετάρτη καὶ τελευταία παρατήρησις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1897 καὶ ἀφορᾷ τυφοειδῆ πυρετόν, ὃν παρατήρησα ἐν Λυών παρὰ τινι φίλῳ συσπουδαστῇ μου, οὐδέποτε παθόντι ἐλειογενεῖς καὶ ἄνευ προηγουμένων παθολογικῶν συμβαμάτων· παρ' αὐτῷ ἡ θερμοκρασία διετήρησε τύπον διαλείποντα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τῆς νόσου, εἰς σοβαρὰν δὲ ἀνησυχίαν ἐπέβαλεν ἐν ἀρχῇ τοῦ θεραπεύοντος ἱατροῦς, ὑποπεύοντος πιθανῶς ὀξείαν φυματίωσιν ἕνεκα τοῦ θερμομετρικοῦ τύπου, μέχρις οὗ ἡ ἀντίδρασις τοῦ Vidal ἔδωκεν ἡμῖν τὴν κλειδα τοῦ αἰνίγματος. Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἐγένετο χρῆσις τῶν ψυχρῶν λουτρῶν κατὰ τὰς μετὰ μεσημβρίαν ὥρας, ἡ δὲ θεραπεία ἐπῆλθεν ἐντελῶς ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων.

Πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις, ἃς ἀνέφερα ὑμῖν, ἐπαρουσίασαν, ὡς ἀντελήφθητε, τὸ θερμομετρικὸν διάγραμμα ὅλως διάφορον ἐκείνου, ὅπερ ὁ πολὺς Wunderlich διετύπωσε περὶ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς οὗτος οὐδὲν λέγει περὶ τοῦ διαλείποντος τύπου τοῦ πρώτου σταδίου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τρίτον στάδιον, διδάσκει ὅτι ἀναφαίνονται κατ' αὐτὸ ἐν ταῖς ἑλαφραῖς περιπτώσεσι μεγάλαι πρωίνα! ὑφέσεις, οὕτως, ὥστε ἡ πρωινὴ θερμοκρασία εἶναι κατὰ ἓνα καὶ ἕμισον μέχρι δύο βαθμῶν κατωτέρα τῆς ἑσπε-

ρινῆς καὶ κατέρχεται εἰς τὸ φυσιολογικὸν σημεῖον κατὰ τὸ τέλος τοῦ ἑφθήμερου τούτου. Συνήθως, προστίθῃσι, κατὰ τὸ μέσον τῆς τρίτης ταύτης ἑβδομάδος ἡ ἑσπερινὴ θερμοκρασία κατέρχεται ἐπίσης, ὥστε ὁ σφοδρὸς οὗτος συγγραφεὺς, περιγράφων τὰς διακυμάνσεις τῆς τρίτης ἑβδομάδος, οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸν διαλείποντα τύπον, τὸν ὅποιον παρατηρήσαμεν κατὰ τὸν χρόνον τούτον. Ἐπὶ τῶν σημείων τούτων μένουσιν ἐπίσης σιωπηλοὶ οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς. Ἐν τούτοις οἱ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῶν διαλείποντα τύπον λαμβάνοντες τυφοειδεῖς ὑπὸ πλείστων συγγραφέων μνημονεύονται.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, ἐκ τῶν προηγουμένων παρατηρήσεων ἐξάγεται ὅτι αἱ τροποποιήσεις αὗται τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος δύνανται ν' ἀναφανῶσι κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ τυφοειδοῦς, κατὰ τὸ τρίτον στάδιον αὐτοῦ ἢ καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας.

Τούτου θεθέντος, δυνάμεθα ἄρ' ἄγε διὰ κλινικῶν σημείων νὰ διακρίνωμεν τυφοειδῆ, τοιαύτας παρουσιάζοντα τροποποιήσεις ἀπὸ ἐλειογενοῦς;

Πρὶν ἢ συζητήσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο, ὀφείλομεν νὰ θίξωμεν θέμα συναφές, τὸ περὶ τῶν σχέσεων δηλονότι τοῦ τυφοειδοῦς καὶ τοῦ ἐλειογενοῦς.

Γνωρίζετε ὅτι ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ λήγοντος τούτου αἰῶνος συγγραφεῖς τινες, πρὸ πάντων δὲ ἄγγλοι καὶ γάλλοι στρατιωτικοὶ ἱατροί, περιέγραψαν πάθησιν τινα, εἰς ἣν καὶ ἀπέδωκαν ἰδίαν κλινικὴν ἀτομικότητα τὸν τυφο-ἐλώδη λεγόμενον πυρετόν· ἀκολούθως πολλαὶ ἐγένοντο συζητήσεις ἐπὶ τοῦ τυφοελώδους τούτου καὶ οἱ μὲν ἐθεώρησαν αὐτὸν ὡς τυφοειδῆ μετὰ τινων συμπτωματικῶν τροποποιήσεων, ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ κλίματος (Borelli, Yersin—Arch. de méd. navale et coloniale 1895), οἱ δὲ ὡς ἐλειογενῆ ὑπὸ τύπον συνεχῆ, μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὴν κινήσιν ἀντίστασιν αὐτοῦ. Ὁ Maget, ὅστις ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ταύτην (Arch. de méd. navale et coloniale, 1895), βασιζέται ἐπὶ τῶν νεκροψιῶν, ἃς ἐξετέλεσεν ἐπὶ πλείστων ἀσθενῶν προσβεβλημένων ὑπὸ τῆς λεγομένης τυφομαλαρίας καὶ ἐν αἷς παρατήρησε τὴν ἀκραιότητα τῶν πλακῶν τοῦ Payer.

Τὸ ζήτημα τοῦτο συνεζητήθη ἄλλοτε (Congrès d'Hygiène et de démographie, Londres, 1891) καὶ ὑπὸ τῶν ἄγγλων ἀποικιακῶν ἰατρῶν, ὧν οἱ πλείστοι ἐθεώρησαν τὰς μορφὰς ταύτας ὡς μηδὲν τὸ κοινὸν ἐχούσας μετὰ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἡ διαφορὰ καταφαίνεται, κατὰ τὸν Robinson, ἐν τῇ διαλειπούσῃ θερμομετρικῇ ὑψώσει, ἣτις ἐκδηλοῦται κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ὅλως διάφορος τῆς συνήθους θερμομετρικῆς πτώσεως παρὰ τῷ τυφοειδί.

Τὴν γνώμην τοῦ Jacqot ὅτι πρόκειται περὶ συνθέσεως κλινικῆς τυφοειδοῦς καὶ ἐλειογενοῦς πρό τινων ἔτι μηνῶν (ἐν Archives de méd. et de pharm. milit., Janvier 1899) ὑπεστήριξε καὶ ὁ διακεκριμένος ὑψηγητῆς τοῦ Val de Grâce κ. Vincent, γνωστὸς ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ καὶ ἐκ προηγουμένων μικροβιολογικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος ἀναφέρει ὅκτῳ περιστατικῶς τυφομαλαρίας μετὰ θερμομετρικῶν διαγραμμάτων καὶ νεκροψίας.

Ἐν τούτοις ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐπισταμένη μελέτη τῶν παρατηρήσεων τούτων δὲν κατέπεισεν ἡμᾶς περὶ τῆς πραγματικῆς ὑπάρξεως τῆς μικτῆς ταύτης μορφῆς. Τινὰ τῶν περιστατικῶν τοῦ κ. Vincent πρόκεινται τυπικὰ παραδείγματα κακῆθους ἐλειογενοῦς μετὰ συμπαραμορτώσεως ἀπλῆς ἐντερίτιδος (ὡς ἡ παρατήρησις ἀριθμ. 4), τὰ δὲ πλείονα ἀναφέρονται εἰς τυφοειδεῖς παρ' ἀσθενέσιν ἐλειοπαθεῖσι καὶ καχεκτικοῖς.

Κατ' εὐνοίαν τύχης ἐν τῷ αὐτῷ φυλλαδίῳ τῶν Archives de méd. et pharm. militaires ὁ κ. Sabatier, ὅστις ἠκολούθησε τὴν εἰς Μαδαγασκάρην τελευταίαν ἐκστρατείαν, ἀναφέρων τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αὐτόθι ἐλειογενῶν, λέγει: «Αἱ βρεφαὶ συνεχεῖς μορφαὶ ὑπῆρξαν συχνὰ ἐν Μαδαγασκάρῃ, ἔνθα ἐπέσπασαν τὴν προσοχὴν τῶν ἰατρῶν διὰ τὴν ὅλως ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν αὐτῶν. Πᾶσαι ἐπαρουσίαζον τυφοειδῆ φαινόμενα καὶ διάρροϊαν ἐνίοτε ἀκατάσχετον, δι' ὃ καὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς τυφοελῶδεις. Τὸ καθ' ἡμᾶς, οὐδ' ἐσκέφθημέν ποτε τὴν ἐκφρασιν ταύτην, ἣτις ὑποθέτει συνύπαρξιν τυφοειδοῦς καὶ ἐλειογενοῦς. Κλινικῶς ἐθεωρήσαμεν τὰς περιπτώσεις ταύτας ὡς ὀφειλομένας εἰς τὸ

ἐλῶδες μίασμα. . . . . Ἐποιήσαμεν δύο νεκροψίας τοιούτων ἀσθενῶν καὶ εὔρομεν ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσι τὸν βλενοῦμένα ἐρυθρὸν ἀπὸ τῆς νήστεως μέχρι τοῦ ἀπυθυσμένου, ἀπαξ δὲ μικρὰν ἐξέλκωσιν εἰς τὸν εἰλεόν. . . . . Ἡ παθογένεια τῆς διάρροϊας δύναται νὰ ἀναχθῇ εἴτε εἰς τὸ ἐλειογενὲς μίσμα, εἴτε εἰς δευτερεύουσαν μόλυνσιν τοῦ ἐντέρου ὑπὸ τῶν μικροβίων, ἅτινα φυσιολογικῶς εὔρισκονται ἐν αὐτῷ (ὡς τὸ bacillum coli), ἀποβάντα παθογόνα χάρις εἰς τὸν ἐλῶδη. Ἐν ταῖς μορφαῖς ταύταις, λέγει ὁ συγγραφεὺς, αἵτινες συνοδεύονται ὑπὸ τυφοειδοῦς καταστάσεως καὶ διάρροϊας, ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως δὲν τροποποιεῖ ἐπαισθητῶς τὴν πορείαν τῆς νόσου. Τοῦτο ὀφείλει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ νέον καὶ ἀκατάσχετον στοιχεῖον τὸ συμπαραμορτῶν τῷ ἐλειογενεῖ. Ἐπίσης ἡ ἐνέργεια τῆς κινήσεως εἶναι ἀσθενῆς παρὰ τοῖς ἀναιμικοῖς, ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς καχεκτικούς, οὔτοι μοι ἐφάνησαν ἀνεπηρέαστοι πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς κινήσεως».

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι ὁ τυφοελῶδης φαίνεται μὴ ὑφιστάμενος ἐν τῇ πραγματικότητι. Οἱ Ἴταλοι συγγραφεῖς, οἵτινες εὔρισκονται ὑπὸ οὕτωσι καταλλήλους ὄρους πρὸς μελέτην τῶν τοιούτων ζητημάτων, γενικῶς δὲν παραδέχονται τὴν ὑπαρξίν τῆς μορφῆς ταύτης. Ὁ Baccelli καὶ ὁ Ascoti οὐδέποτε παρετήρησαν τὴν μορφήν ταύτην ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα οἱ τε ἐλειογενεῖς καὶ τυφοειδεῖς τυγχάνουσι συχνότατοι.

Τῆς αὐτῆς γνώμης εἶναι καὶ ὁ Laveran, συγγραφεὺς, οὗ τὸ ἐπιστημονικὸν κῦρος ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων εἶναι παγκόσμιον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα, νομίζομεν, νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἐξῆς συμπέρασμα. ὅτι ὁ τυφοειδῆς καὶ ὁ ἐλειογενῆς ἀποτελοῦσι δύο παθήσεις κεχωρισμένας ἀλλήλων καὶ οὐδέποτε συγχωνευόμενας ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσιν αὐτῶν.

Τοῦτου θεθέντος, ἐξετάσωμεν τίς ἡ κλινικὴ ἀλληλουχία τῶν παθήσεων τούτων. Πρὸς τοῦτο ἐπιτραπήτω μοι νὰ μνημονεύσω περιπτώσιν τυπικωτάτην ἀμερικανοῦ ἰατροῦ ἐκ τοῦ The amer. J. of the med. Sciences τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Πρόκειται ἐν τῇ παρατηρήσει ταύτῃ περὶ ἀσθενοῦς 48 ἐτῶν, ὅστις ὑπέφερον ἐπὶ πολλοὺς μῆνας πρὸ τοῦ τυφοει-

δοῦς αὐτοῦ πυρετοῦ ἐκ διαλειπόντων ἀτάκτως θεραπευθέντων. Ἐν ἀρχῇ ἡ νόσος ἐξεδηλώθη διὰ σειρᾶς ρίγων καὶ πυρετικῶν παροξυσμῶν. Ἡ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον γενομένη ἐξέτασις τοῦ αἵματος ὑπῆρξεν ἀρνητική. Ἀκολούθως ἀπεδείχθη ὅτι προέκειτο περὶ τυφοειδοῦς μέσης βαρύτητος, οὗ ἡ ἐξέλιξις ἐγένετο τυπικῶς. Ἡ μαλαρία οὐδεμίαν ἐποίησατο ἐκδηλωσιν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ τυφοειδοῦς. Οἱ διαλείποντες ὁμως παροξυσμοὶ ἐπανῆλθον κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν καὶ ἐνέδωκαν εὐκόλως εἰς τὴν κινίνην.

Κατόπιν τοῦ παραδείγματος τούτου, ἰδοὺ καὶ σχετικὸν χωρίον τοῦ Laveran, πληρέστατα ἐπικυροῦν αὐτό.

«Καθ' ὃν χρόνον ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς εἰσβάλλει εἰς τὸν ὀργανισμόν, λέγει ὁ πολὺς οὗτος συγγραφεὺς ἐν τῷ νεωτάτῳ περὶ ἐλειογενῶν συγγράμματι αὐτοῦ, αἱ ἐλείαι ἐκδηλώσεις σιγῶσιν ἐπὶ τινὰ καιρὸν καὶ τὰ αἱματοζωάρια ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς γενικῆς κυκλοφορίας. Ταῦτα ἀναφαίνονται, ἂν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναρρώσεως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐπανέλθῃ ὁ ἐλειογενὴς ἀναμφιβόλως δὲ τὸ καταρῆγιον αὐτῶν εἶναι ὁ σπλήν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν δεῦτερον συμπέρασμα, οὗ τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ τυφοειδοῦς καὶ τῆς μαλαρίας περιορίζεται εἰς τοὺς ἐλείους παροξυσμοὺς, οἵτινες παρουσιάζονται κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀναρρώσεως.

Ἀφοῦ ἀπερρίψαμεν τὴν κλινικὴν συγχύωσιν ἐλειογενοῦς καὶ τυφοειδοῦς, ὀφείλομεν ἤδη νὰ καθορίσωμεν, εἰ δυνατόν, τὰ ἀναγκαῖα σημεῖα πρὸς διαφορικὴν διάγνωσιν τῶν δύο τούτων παθήσεων, ἄνευ τῆς βοήθειας τῆς μικροβιολογικῆς ἐξετάσεως, ἣτις πρακτικῶς δὲν εἶναι πάντοτε δυνατόν. Αἱ ἐπὶ τοῦ τυφοειδοῦς κλινικαὶ παρατηρήσεις ἡμῶν ἀπέδειξαν ὅτι οὗτος δύναται νὰ λάβῃ διαλείποντα ἐπίσταν τύπον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θερμοκρασίαν. ἐξ ἄλλου δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι πολλοὶ συνεχεῖς ἐλειογενεῖς συχνότατα παρουσιάζουσι τὸ προσωπεῖον τῶν τυφοειδῶν. Ἴδωμεν ἐπὶ τίνων σημείων δυνάμεθα νὰ βασίσωμεν τὴν διάγνωσιν ἡμῶν.

Καθὼς ἀφορᾷ τὰ προδρομικὰ φαινόμενα, ταῦτα δὲν ἀνήκουσιν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν τυφοειδῆ. Ἐπ' ἀρχοῦσιν ἐλειογενεῖς, καὶ πλείστους παρετήρησαμεν τοιοῦτους, οἵτινες πρὶν

ἢ ἐκδηλωθῶσι διὰ πυρετοῦ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας προκαλοῦσι κόπωσιν, ἀνορεξίαν, κεφαλαλγίαν, καταβολὴν τῶν δυνάμεων.

Τὰ ρίγη δὲν προηγούνται πάντοτε τῶν ἐλείων παροξυσμῶν, ἐκτὸς τούτου κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δύναται νὰ παρατηρηθῶσι καὶ παρὰ τῷ τυφοειδί.

Οἱ ἰδρώτες, οἵτινες ἐπακολουθοῦσι τῷ διαλείποντι, θὰ ἠδύναντο ἰσως νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν τινὶ μέτρῳ, ἀλλὰ καὶ οὗτοι παρατηροῦνται ἐν τῷ τυφοειδί, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν παρατηρήσει. Ἄλλως τε εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Jaccoud περιέγραψε τὴν ἰδρῶαν μορφήν τοῦ τυφοειδοῦς, ἣτις, εἰ καὶ παρατηρεῖται συνήθως ἐν τισὶ μόνον ἐπαρχίαις τῆς Ἰταλίας, ἐμνημονεύθη ὁμως καὶ ἀλλαχοῦ.

Τὰ βρογχιτικὰ φαινόμενα δὲν ἀνήκουσι μόνον εἰς τὸν τυφοειδῆ πλείστους ὅσους ἐλειογενεῖς παρετήρησαμεν μετὰ τοιούτων φαινομένων, γινώσκете δὲ ὅτι οὐ πρὸ πολλοῦ ὁ ἐν Βατοῦμ συνάδελφος κ. Τριανταφυλλίδης ἀπέστειλεν εἰς τὴν ἰατρικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων ὑπόμνημα ἐλείας βρογχίτιδος, ἣτις, εἰ καὶ διημυρισθητήθη ὑπὸ τοῦ Laveran, ἀνταποκρίνεται ὁμως πληρέστατα πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Μεταξὺ τῶν γαστροεντερικῶν φαινομένων μόνον εἰς τὴν γνωστὴν ἐν τῷ τυφοειδί κατάστασιν τῆς γλώσσης δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν ποῖαν τινὰ σημασίαν, ἀλλὰ καὶ αὕτη παρετήρηθη ἐν τισὶ περιπτώσεσι συνεχῶν ἐλειογενῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίστασιν, αὕτη παρατηρεῖται συχνότατα, ὡς γινώσκете, καὶ παρὰ τῷ ἐλειογενεῖ.

Πλείονα σημασίαν ἀποδίδομεν εἰς τὸν αὐτόματον ἢ κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν σπληνικὸν πόνον, ὅστις ἀνήκει, νύμιζομεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὸν ἐλειογενῆ. Ἐν τούτοις ὁ Laveran παρετήρησεν αὐτὸν ἐπίσταν καὶ ἐν τῷ τυφοειδί.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐπιθύμῳ νὰ ἐπιστήσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν ἐπὶ δύο κυρίως σημείων. Τὸ πρῶτον τούτων περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Boisson, ὑψηλοῦ ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἰατρικῇ σχολῇ τῆς Lyon, ὅστις ὀνομάζει αὐτὸ σημεῖον τοῦ ὄνουχος. Τὸ σημεῖον τοῦτο συνίσταται ἐν τῇ φαιᾷ παρεμφερεῖ πρὸς τὴν τοῦ σχιστολίθου χροίᾳ. ἦν λαμβάνει ἢ ὑπὸ τὸν ὄνυχον χῶρα, ἣτις φυσιολογικῶς εἶναι, ὡς γνω-

στόν, ροδόχρους. Ἡ χροιά αὕτη, ἥτις οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει μετὰ τῆς ἀσφυκτικῆς κυανώσεως, ἀναφαίνεται συγχρόνως τῷ ρίγει καὶ διαρκεῖ καθ' ὅλον τὸ στάδιον τῶν ἰδρώτων· ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει πλείστας ὄσας περιπτώσεις, καθ' ἃς ἠδυνήθη διὰ τοῦ σημείου τούτου νὰ διακρίνη τὰ ἐλειογενῆ ἄλλων ὀξέων νοσημάτων.

Ὡς δευτέρον διαγνωστικὸν σημεῖον θὰ μοι ἐπιτρέψητε νὰ ὑποδείξω ὑμῖν τὸ ἐξῆς· Κατὰ γενικὸν κανόνα, ὁσάκις μετὰ θερμοκρασίας ἀνω τῶν 39 ὑπάρχουσιν ἐλιγώτεροι τῶν 100 σφυγμῶν, δύναται τις μετὰ πεπαιθώσεως νὰ θέσῃ κατὰ μέρος τὸν ἐλώδη πυρετὸν, ὅστις πάντοτε χαρακτηρίζεται διὰ σφυγμῶν πολλῶν πλειόνων τῶν 100, καὶ ἂν εἴη ἡ θερμοκρασία εἶναι κατωτέρα τῶν 39°. Τὴν σχέσιν ταύτην ἐμελέτησα ἐπὶ πλείστων περιπτώσεων, ἀφ' οὗ χρόνου ἐξέλαθον ἀπόστημα τοῦ ἥπατος ὡς ἐλώδη πυρετὸν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ἀσθενὴς μετὰ θερμοκρασίας 39°, 39,05 μέχρι 40° οὐδέποτε ἐπαρουσίασε πλείονας τῶν 90—95 σφυγμῶν κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς νόσου, ἥτοι ἐπὶ μῆνα ὀλόκληρον.

Μένει καὶ τρίτον σημεῖον, ἡ χρῆσις τῆς κινίνης· ἀλλὰ τὸ κάλλιστον τοῦτο σημεῖον δὲν δύναται νὰ δώσῃ πάντοτε πληροφορίας ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι. Ὑπάρχουσιν ἐλειογενεῖς, συνεχεῖς ἰδίως, οἵτινες δὲν ἐνδίδουσιν εἰς τὴν κινίνην ἐνωρίτερον τῆς τετάρτης ἡμέρας. ἌΜόνον ἂν ὁ πυρετὸς ἐπιμένῃ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἀρ' ἧς ἐχορηγήθησαν 5—6 γραμμάρια κινίνης, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, κατὰ τὸν Laveran, ὅτι πρόκειται περὶ τυφοειδοῦς ἢ περὶ ἄλλης ἀσθενείας ξένης πρὸς τὸν ἐλειογενῆ».

Οἱ ὑπὸ τυφοειδῶν φαινομένων καὶ διαρροίας ἀκατασκέτου συνοδευόμενοι συνεχεῖς πυρετοὶ τῆς Μαδαγασκάρης δυσκολώτατα ἢ οὐδαμῶς ἐνέδιδον, κατὰ τὸν Sabatier, εἰς τὴν κινίνην, διὸ καὶ ὑπὸ πολλῶν τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς τυφοελώδεις.

Ἐκ τούτων ἐπεται ὅτι, ὁσάκις εἶναι δυνατόν, ὀφείλομεν νὰ καθορίζωμεν μικροσκοπικῶς καὶ μικροβιολογικῶς τὴν διάγνωσιν ἐπὶ τῶν δυσκλῶν περιπτώσεων».

Μακρῆς.—Ἐπιτῆ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὀφείλω νὰ μνημονεύσω περίπτωσιν, ἣν πρὸ ἐτῶν ἀπήντησα ἐν τινι χωρίῳ, παρὰ τὴν Ἄρτα-

κὴν κειμένῳ, λιαν δ' ἐλάδει καὶ βρῖθοντι ἐλειογενῶν πυρετῶν. Ἦτο κόρη 17 ἐτῶν, ἥτις, ὅτε εἶδον αὐτὴν κατὰ πρῶτον, εἶχε συμπτωματολογίαν πλήρη τυφοειδοῦς πυρετοῦ (μετεωρισμὸν κοιλίας, ροδάνθη, εὐαισθησίαν κατὰ τὸν εἰλεακὸν βόθρον κτλ.)· ἀλλὰ βραδύτερον, τὴν δευτέραν ἐβδομάδα τῆς νόσου, παρετηρήθησαν διαλείψεις τοῦ πυρετοῦ, ρίγη τὴν πρωίαν καὶ ἐφιδρώσεις τὸ ἑσπέρας, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποπέυσας ἐντοπισμὸν τινα φλεγμονώδη καὶ ἐξετάσας λεπτομερέστερον οὐδὲν εἶρον. Ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο χρῆσις ἰτεῦλικοῦ ὀξέος, ἀντικατέστησα αὐτὸ διὰ κινίνης (1 1/2 γραμμ.), ἐφ' ᾧ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπῆλθε παύσις τῶν εἰρημένων φαινομένων. Τότε ἀντικατεστάθη πάλιν ἡ κινίνη διὰ τοῦ ἰτεῦλικοῦ ὀξέος καὶ ἰδοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας νέαι διαλείψεις μετὰ παροξύνσεων κτλ. Ἡ περίπτωσις ἐκείνη μοι ἔκαμε τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε παρεδέχην συνδυασμὸν τοῦ τυφοειδοῦς μιάσματος μετὰ τοῦ ἐλειογενοῦς. Ἡ περίπτωσις ἄλλως ἔληξε καλῶς· θερμομετρικὴν δὲ κλίμακα ἐτήρησα πλήρη, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ὑπῆρχεν ἡ εὐκολία νὰ γείνη καὶ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ αἵματος κατὰ τὰς διαλείψεις.

Μανουηλίδης.—Τὸ ζήτημα τοῦτο συζητήθη πολλάκις, ἀλλ' οὕτω ἐλύθη ὁ σκοπὸς μου ἦτο νὰ συγκρίνω περιπτώσεις τινὰς ἐκ τῶν ἐμῶν πρὸς ἑτέρας, ὑπὸ τῶν συγγραφέων χαρακτηρισθείσας ὡς τυφοελώδεις. Ἡ δὲ μικτὴ αὕτη μορφή ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιαιτερον, ὅτι ἐν πρῶτοις διατρέχει ὁ τυφοειδὴς τὴν πορείαν αὐτοῦ, περὶ δὲ τὰ τέλη, ὅταν οὗτος καταπέσῃ, ἀναφαίνονται τὰ συμπτώματα τοῦ ἐλειογενοῦς, ὥσει τὰ μικρόδια τούτου ὑπεχώρουν πρὸ τῶν τοῦ τυφοειδοῦς.

Α. Χρησιδης.—Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη δίδει τόπον νὰ συζητήσῃ τις δύο τινὰ, 1ον περὶ τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος τοῦ Wunderlich καὶ 2ον περὶ τῆς συνεπαρξεως δύο διαφόρων μiasματικῶν νόσων.

Ὡς πρὸς τὴν θερμομετρικὴν κλίμακα ἔχει τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι πράγματι ὁ ὑπὸ τοῦ Wunderlich δοθεὶς τύπος εἶναι

ὁ κανονικός, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρέσεις ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ ποικίλαι. Ὁ ἐλειογενὴς τύπος παρατηρεῖται πλειστάκις κατὰ τὴν λύσιν τῆς νόσου, οἷον αἰφνιδία πτώσις καὶ ἄνοδος τῆς θερμοκρασίας κτλ. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον καὶ ἐγὼ εὐρίσκομαι ἐν μελέτῃ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου, ὅταν δὲ συλλεγῇ ἀρκετὸν ὑλικόν, θέλω ἐκθέσει τὰ δέοντα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀναφέρω μόνον ὅτι ὁ ἐλειογενὴς τύπος ἀναφαίνεται μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὀξέος σταδίου πολλῶν νόσων μiasματικῶν ἢ μολυσματικῶν, ὡς ἐπὶ πνευμονίας, τυφοειδοῦς καὶ εὐλογίας, καθὰ ἐγὼ παρατήρησα. Νομίζω δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς χρονίους ἀσθενείας τοιοῦτό τι συμβαίνει ἐνίοτε, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος.

Μακρῆς.—Ἐχω ὑπὸ θεραπείαν ἀσθενῆ, παρουσιάζοντα ἱκανὰ σκοτεινὰ σημεῖα. Πρὸ δεκαετίας εἶχε πάθει κωλικὸς τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ καὶ μετὰ δύο ἔτη ἐξήλθον διὰ τῶν οὐρῶν τρεῖς μικροὶ λίθοι τότε δὲ οἱ κωλικοὶ ἔπαυσαν καὶ ἔκτοτε οὐδὲν εἶχεν ἐκ τῶν νεφρῶν. Ἀλλὰ τὰ οὐρα ἦσαν πάντοτε θολὰ καὶ ἀνευρίσκετο ἐν αὐτοῖς πύον ἀρκετόν. Κατὰ καιροὺς ἔχει ρίγη καὶ πυρετόν. Τὰ οὐρα, ἐξετασθέντα χημικῶς, εὐρέθησαν ὄξινα καὶ ἐνέχοντα μόνον λεύκωμα (πιθανῶς ἐκ τοῦ πύου). Ἡ διάγνωσις λοιπὸν κλίνει ὑπὲρ τῆς πυελίτιδος. Ὁ δεξιὸς νεφρὸς οὔτε ἐπάδυνος εἶναι, οὔτε ὑπερτραφῆς. Ἡ δὲ ἀκτινογραφία οὐδὲν ἀπέδειξε καὶ οὕτως ἀπεκλείσθη ἡ λιθίασις τοῦ νεφροῦ. Τέλος ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις τῶν οὐρῶν οὔτε φυματώσεως οὔτε βλεννορροίας μικρόβια ἀνεῦρε, πλὴν κωλοβακτηριδίων ἄρα πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ταῦτα καὶ μόνον ἀπὸ τὴν πυελίτιδα καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς. Καθ' ἡμᾶς, διαφέρει τοῦτο, διότι ὁσάκις ὑπάρχει πύον, ὑπάρχουσι καὶ πυογόνα μικρόβια. Ἐπεθύμουν λοιπὸν νὰ ἐρωτήσω, ἂν ἐμελετήθησαν τοιαῦτα ζητήματα καὶ ποῖα ἢ τηρητέα ἀγαγῆ.

Ἀπέρης.—Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἐν τοῖς οὐροῖς ἀνευρέθησαν καὶ ἀφρόντα φασφορικά ἅλατα, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῆς κύστεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ πύον

δυνατὸν νὰ προέρχεται ἐκ τῆς κύστεως, καὶ τότε ζητητέον συμπτώματα ἐκεῖθεν. Ὅσακις ὑπάρχει πύον ἐν τοῖς οὐροῖς, ἀποβαίνει πράγματι δύσκολον νὰ διακρίνη τις ἄλλα μορφολογικὰ στοιχεῖα, οἷον κυλίνδρους ἐπιθηλιακοὺς, πυώδεις ἢ ἰνώδεις κτλ.

Μακρῆς.—Ἐκ τῆς κύστεως ἀπολύτως οὐδὲν ὑπάρχει σύμπτωμα.

Μανουηλίδης.—Ὁ κ. Μακρῆς θέτει τὸ ζήτημα κυρίως ὡς πρὸς τὴν μικροβιολογικὴν κατάστασιν. Ὁ Κλάδος καὶ ὁ Albarran λέγουσιν ὅτι τὰ μικρόβια ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν εἶναι πάντοτε κωλοβακτηρίδια, ἡ ὀξύτης τῶν οὐρῶν σπανία, ὁ δὲ πυρετὸς προέρχεται ἐξ ἀποφράξεως τῶν οὐρητήρων. Ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν, αἱ μέθοδοί εἰσι γνωσταί, ἤτοι γίνονται νεφρεκτομῆαι, νεφροτομῆαι, ὑπὸ τινῶν δὲ ἐκτελοῦνται καὶ πλύσεις μετὰ καθετηριασμόν τῶν οὐρητήρων.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΗ'

14 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Πρόεδρος ἀναφέρει περίπτωσιν σκαληκοειδίτιδος, ἣν παρατήρησε μετὰ τοῦ κ. Αγίου ἐν Πασσᾶ-Μπακτσέ. Ὁ ἀσθενὴς μετὰ ἀφρονον γεῦμα ἠσθάνθη κατὰ τὴν εἰλεακὴν χώραν σφοδρὸς πόνους μετὰ λιποθυμῶν. Κατὰ τὴν πρῶτην ἐπίσκεψιν, γενομένην τὴν 5ῃν ἡμέραν τῆς νόσου, πλὴν τῶν τακτικῶν συμπτωμάτων τῆς σκαληκοειδίτιδος παρατηρήθησαν καὶ ἐλαφρὰ περιτοναϊκὰ φαινόμενα, θερμοκρ. 38°,5 καὶ γενικὴ κατάστασις κακὴ. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις διὰ τὴν ἐπαύριον· ἀλλ' εὐτυχῶς τότε πάντα τὰ συμπτώματα εὐρέθησαν κατὰ πολὺ ἠλαττωμένα, ἡ θερμοκρασία ἦτο 37°,5 καὶ οἱ σφυγμοὶ καλοὶ. Ἐπίσης δὲν ὑπῆρχον καὶ ἔμετοι. Πρὸς τὸ παρὸν ὁ ἀσθενὴς ἔχει καλῶς, μόλις δὲ

ίχνη διηθήσεως παρουσιάζει κατά την χώραν της σκωληκοειδούς απόφυσεως.

Α. Χρησιδης. — Έμαθον τελευταίως ότι τινές τών παθόντων έκ σκωληκοειδίτιδος είχαν προσβληθῆ προηγουμένως υπό γρίπης. Διό έπεθύμουν νά μάθω, άν τούτο συνέβη και έν τῇ προκειμένη περιπτώσει.

Ο κ. **Έλευθεριάδης** αναφέρει περιπτώσιν σκωληκοειδίτιδος, ένθα προηγήθη ή γρίπη.

Ο κ. **Χρησιδης** αναφέρει στατιστικήν χειρουργού, καθ' ήν επί 20 λαπαροτομιών ή σκωληκοειδής απόφυσις εύρέθη έννεακις ούχι κατά φύσιν έχουσα.

Ο κ. **Πρόεδρος**, άπαντάν τῷ κ. Χρησιδίη, λέγει ότι ή προσβολή παρά τῷ άσθενεί αὐτοῦ ήτο αίφνιδια. Προσθέτει δέ ότι και αὐτός άνέγνω τήν ειρημένην στατιστικήν και ότι έτεροι πάλιν χειρουργοί έν πάση λαπαροτομίᾳ προβαίνουσι και εις τήν έκτομήν τῆς σκωληκοειδούς απόφυσεως.

Ο κ. **Νούλης** αναφέρει τρεις περιπτώσεις δηλητηριάσεως έκ τροφών. Έν τῇ πρώτῃ ό άσθενής έπαρουσίασε γαστροεντερικάς διαταραχάς μετά λήψιν χόρτων και ιχθύων, έν τῇ δευτέρᾳ μετά λήψιν γάλακτος και έν τῇ τρίτῃ έκ κρέατος.

Απέρης. — Βεβαίως, όταν τὰ διάφορα προϊόντα εύρίσκωνται έν άποσυνθέσει, δύνανται νά προκαλέσωσι γαστροεντερικά φαινόμενα. "Οθεν ή έξήγησις διὰ τὸ κρέας και τούς ιχθύς είναι εύκολος, αλλά διὰ τὰ χόρτα και τὸ γάλα, άτινα σπανίως δίδουσιν άφορμήν εις δηλητηριάσεις, ή έξήγησις άποβαίνει δυσκολωτέρα. Αί έκ γάλακτος δηλητηριάσεις προέρχονται τὸ πλείστον οὐ μόνον έκ τοῦ χαλκοῦ, αλλά και έκ τοῦ ὕδατος, ὅπερ συνηθίζουσι οἱ γαλακτοπῶλαι νά προσθέτωσιν εις τὸ γάλα.

Νούλης. — Έπί τῶν έπακολουθημάτων τῶν τοιούτων δηλητηριάσεων έπιφυλάττομαι νά όμιλήσω έκτενέστερον. Έν ταῖς ειρημέναις περιπτώσεσι δύο μὲν προσεβλήθησαν έλαφρῶς, εις δέ βαρέως οὔτος δέ έπασχεν έκ νεφρικοῦ νοσήματος.

Ο κ. **Πρόεδρος** επί τῇ εύκαιρίᾳ ταύτῃ

αναφέρει περιέργον παρατήρησιν λεμβούχου 22 έτῶν έκ Σινώπης, ὅστις κατά τὸ διάστημα τῆς πέψεως κρέατος προβαίνει είχε κνίδωσιν, πόνους κατά τήν κοιλίαν και ένίοτε διάρροιαν.

Βραχάμης. — Αί έκ γάλακτος δηλητηριάσεις ὀφείλονται οὐ μόνον εις τὰς οὐσίας, αίτινες προστίθενται τακτικῶς πρὸς νόθευσιν (ὡς τὸν βόρακα, τὸ βορικὸν ὀξύ κτλ. ή εις τὰς ένώσεις αὐτῶν, αλλά και εις έτερας άθωότερας, ὡς τὸ διττανθρακικὸν νάτριον, άν γίνεται χρῆσις πρὸς πρόληψιν άρξαμένης ζυμώσεως, διὸ και ή πράξις αὐτῆ δέον νά τιμαρῆται υπό τοῦ νόμου.

Απέρης. — Εἶναι γνωστὸν ότι αι οὐσία αὐται άπαγορεύονται αὐστηρῶς έν τισι χώραις παρά τῆς άστυνομίας, ούχι διότι αι διάφοροι αὐτῶν ένώσεις προκαλοῦσιν έντερικά φαινόμενα, αλλά διότι αὐται αὐται αι οὐσία ένεκα τῆς καθημερινῆς αὐτῶν χρήσεως δύνανται νά επενέγκωσι δηλητηριάσεις.

Ο κ. **Μανουηλίδης** αναφέρει περιπτώσιν γρίπης, ήν παρετήρησε μετά τοῦ κ. Σγουρδαίου και ήτις έπαρουσίαζε τὰ έξῆς: Δις τῆς ήμέρας ρίγη και πυρετὸς μεθ' ιδρώτων και έν τῷ μεταξύ άπυρεξία, συμφορησις τοῦ δεξιῦ πνεύμονος. Προσθέτει δέ ότι ὡσάκις παρετήρησε τήν γρίπην μετά τοιούτων συμφορήσεων, ή μορφή ήτο βαρυτέρα και ή άνάρρωσις βραδυτέρα. Πράγματι δέ και ό περι οὔ λόγος άσθενής άπεβίωσεν.

Μετά ταῦτα λύεται ή συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΜΘ'

28 Ἀπριλίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετά τήν άνάγνωσιν και έπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριῶν τῆς 7ης και 14ης Ἀπριλίου ό κ. **Πασχαλίδης** παρουσιάζει νέον είδος ὀθωμανικοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ήτοι νέου φεσίου κατεσκευασμένου έκ ψιάθου λεπτῆς και, περιγράφων τὰ συστατικά αὐτοῦ, ὑποδεικνύει

ἀφ' ἐνός τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἐν χρήσει ἐριούχου φεσίου καὶ τὴν οὐσιώδη ἀφ' ἐτέρου ὑπεροχὴν τοῦ ψιαθίνου, ἰδίως δὲ διὰ τὴν θερινὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἐν τέλει δὲ παρακινεῖ τὴν Ἐπιτροπὴν ὅπως γνωμοδοτήσῃ περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου τῆς ἐνδυμασίας τοῦ παρ' ἡμῖν δημοσίου.

Ὁ **Πρόεδρος** ἀνευρίσκει σπουδαίας ἀρετὰς ἐν τῷ φεσίῳ τούτῳ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψὴν καὶ θεωρεῖ εὐεργέτημα, ἐὰν εἰσαχθῇ ἢ γενικῆ αὐτοῦ χρῆσις.

Ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδῆς** ἐπίσης ἐπικροτεῖ ἐπὶ τῇ πραγματοποιήσει ὑγιεινοῦ φεσίου διὰ τὸ θέρος, ὑπομνηστικῶς πολλὰ ἐλαττώματα τοῦ παλαιοῦ καὶ ἰδίως τὸ ἐρύθημα καὶ τὸ ἐκζεμα, ἅπερ προκαλεῖ τούτο εἰς τινὰ πρόσωπα κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** φρονεῖ ὅτι θὰ ἴηαι καλὸν ν' ἀποσταλῇ ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιστολὴ ἐπαινετικὴ εἰς τὸν ἐπινοητὴν πρὸς ἐνθάρρυνσιν διὰ τοιαύτας ὠφελίμους ἐπινοήσεις.

Οἱ κ.κ. **Νούλης, Διμαράκης, Ἀπέρης** καὶ **Ἀμπελιδῆς** θεωροῦσι προτιμότερον νὰ ἐξετασθῇ τὸ φέσιον τούτο κατὰ πρῶτον ὑπὸ ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ δοθῇ ἡ γνώμη τοῦ Σωματείου, ὅταν ζητηθῇ ὑπὸ τοῦ ἐπινοητοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἄ. Χρησιδῆς** ἐκθέτει **περίπτωσιν χολαιμίας μετ' ἐπιπλοκῆς ὀξείας νεφρίτιδος καὶ πνευμονίας**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Πρὸ δύο περίπου ἐβδομάδων εἶδον ἀσθενῆ ἡλικίας 38 ἐτῶν καὶ ἐργάτην τὸ ἐπάγγελμα, ὅστις ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἐλαφρῶς ἐπύρεσσε, δις ἢ τρίς ἡμέρας καὶ ἐν ἰκανῇ δυνάμει ἐξαντλήσει μετηνέχθη εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον ἢ μόνη πληροφορία, ἢ δοθεῖσα ὑπὸ τῶν συνοδῶν, ἦτο ἡ τῆς πολυποσίας τῶν οἰνοπνευματωδῶν ὁ ἀσθενὴς ἦτο δυσκοίλιος, ἰκτερικός, μετὰ πυρετοῦ 38,5 καὶ ἐλαφροῦ παραληρήματος κατὰ τὸ πρῶτον 24 ὥρον μόνις οὔρησε 15 γραμμ., ἔπειτα κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἰκταήμερου ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ζωῆς οὔρει τα-

κτικῶς, ἀλλὰ βαθῶς ἰκτερικὰ καὶ μετ' ἀφθόνου λευκώματος· ἀπύρετος ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἐγένετο ἰκτερικώτατος, ἐν διαρκεί ταρραχῇ, παραληρήματι καὶ ἐπισκοτισμῷ τῆς διανοίας· εἶχε γλῶσσαν ξηροτάτην, ἐλαφρὸν τυμπανισμὸν κοιλίας, σφυγμὸν μικρὸν καὶ ταχύτατον, πετεχείας μικρὰς διασπάρτους ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ θώρακος καὶ ἀπαξ ἐπίσταξιν, ἀποπατήσεις λευκάς, προϋούσαν καὶ καταπληκτικὴν κατάπτωσιν δυνάμειν. Ἐν τοιαύτῃ συμπτωμάτων ἐντάσει ἐξήτασα τὸν ἀσθενῆ δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου, ἐπέστησα δὲ τὴν προσοχὴν ἀκριβῶς ὅπου ἐνόμιζον ὅτι ἐδράζει τὸ νόσημα καὶ εὔρον ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ λοβοῦ 22 1/2 ε. μ. ἀμβλύτητα, 25 δὲ ε. μ. καὶ πλέον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, βαθύτατον ἰκτερικὸν χρῶμα δέρματος καὶ σκληρωτικοῦ, θερμοκρασίαν κατωτέραν κατὰ δέκατά τινα τοῦ 37°, παραλήρημα καὶ ἀγωνιώδη ταραχὴν καὶ ἀναισθησίαν τὴν ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ἢ κατάστασις χείρων, ἢ δὲ ἀμβλύτης τῶν δύο λοβῶν ἐκπληκτικῶς ἠλαττωμένη (μόλις εἶχεν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λοβοῖς 15 ε. μ.) καὶ αὐθημερὸν θάνατος.

Πρὸ τοιαύτης εἰκόνας νοσήματος ὀξυτάτου ἄνευ ἐπαρκῶν ἀναμνηστικῶν πληροφοριῶν ἐσκέφθην περὶ ἀποφράξεως τοῦ χολαγωγοῦ, ὅτε ἀπαντῶσι πάντα τὰ εἰρημένα συμπτώματα, πλὴν καὶ τόσον ταχέειν τὴν ἀπόφραξιν μὴ παραδεχθεῖς, ἔκλινα, διὰ τὴν ὀξείαν διαδρομὴν τοῦ νοσήματος καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐξέτασεως τοῦ ἥπατος πόρισμα, πρὸς τὴν ὀξείαν κίτρινην ἀτροφίαν τοῦ ἥπατος· τὴν γνώμην μου ταύτην ἠδύνατο νὰ τροποποιήσῃ ἢ ἐξέτασις τῶν οὔρων, ἐν οἷς παρετηροῦντο οὔρολογικὰ προϊόντα μὴ φυσιολογικά, ἢ τυροσίνη καὶ ἡ λευκίνη, περιπλέον δὲ ἐλάττωσις οὐσιώδους τῆς οὔριας· ἀλλ' ἡ ἐξέτασις αὕτη ἡ λεπτομερεστέρα ἠλλείψει χρόνου δὲν ἐγένετο.

Νεκροψία.—Ἐν τῷ κάτω ἀριστερῷ λοβῷ τοῦ πνεύμονος ἀκριβῶς μικρὸν τμήμα τῆς ἐπιφανείας τῆς ἐφαπτομένης τοῦ ἄνω λοβοῦ εὔρεθη ἐν ἐρυθρᾷ ἥπατώσει, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἐν ἰσχυρᾷ ὑπεραιμίᾳ· διὰ τῆς τομῆς τῶν ὑγιῶν λοβῶν ἀπέρρεεν ἰκτερώδης ὀρός· τὸ ἥπαρ ἦν διπλάσιον τὸ μέγεθος, ὁ δὲ δεξιὸς αὐτοῦ λοβὸς καὶ ἀπολύτως καὶ σχετικῶς ὑπερτροφικώτερος· τομαὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπαρουσίαζον χαρακτηριστι-

κὴν λίαν τὴν μισχοκαρσοειδῆ ἐκρύλισιν· ἡ χοληδόχος κύστις ἦν κενή, οὐδεμίαν ἐμπεριέχουσα σταγόνα χολῆς, οἱ νεφροὶ μεγάλοι καὶ υπεραίμιχοι, ὁ δὲ σπλὴν μετρίως διωγκωμένος.

Ἦδη, πρὶν ἢ ἐπικλεσθῶ τὴν γνώμην ὑμῶν ἐπὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἐπιτρέψατέ μοι, πρῶτος συνδυάζων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νεκροψίας πρὸς τὰ κατὰ τὴν ἀσθένειαν σημειωθέντα φαινόμενα, νὰ ἐξενέγκω κρίσιν ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας, ἣν θεωρῶ ὡς τὴν πιθανωτέραν. Ὅ,τι κατὰ πρῶτον ἐμποεῖ ἐντύπωσιν εἶναι ἡ πνευμονία: ὑπῆρχεν αὕτη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ νοσήματος ἢ ἢτο ἐπιγενής; ὑποθέσωμεν τὸ πρῶτον: ὅτι δηλαδὴ ἀπ' ἀρχῆς τῶν κλινικῶν φαινομένων ἡ πνευμονία ὑπῆρξεν τὸ κυριεῦον νόσημα καὶ ἐπιπλοκὴ ἦτο ὁ ἰκτερος· ἀλλ' ὁ ἰκτερος ἐν τῇ πνευμονίᾳ εἶναι ἐλάχιστος καὶ οἶονεῖ ἐπιπόλαιος, διαρκεῖ δὲ ὥρας τινὰς μόνον, ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ τούναντίον συνέβαινεν· ἐν τῇ τυφώδει μορφῇ τῆς πνευμονίας καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς παρατηρεῖται: ἐπίσης ὁ ἰκτερος καὶ ἱκανὰ τῶν προσηρημένων συμπτωμάτων, ἀλλὰ τὸ ἐξέχον γνώρισμα αὐτῆς εἶναι πάντοτε τὸ τυφώδες, ὅτε ἡ ὑπερτροφία σπληνὸς βεβαιούται πολλάκις· ἐν δὲ τῇ ἰδίῳ ἰκτερώδει πνευμονίᾳ προηγοῦνται τοῦ ἰκτέρου ἰσχυραὶ ἐντέρικαὶ διαταραχαὶ καὶ μετεωρισμὸς ἐντονος, φαινόμενα μὴ προηγηθέντα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· ἐκτός τούτου παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ βῆξ καὶ δύσπνοια, συμπτώματα οὐσιώδη τῆς πνευμονίας, δὲν ἐσημειώθησαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας· βεβαίως δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι τὰ πνευμονικὰ ταῦτα συμπτώματα πολλάκις ἐπὶ τῆς πνευμονίας τῶν οἰνοποτῶν, ὅτε παρατηρεῖται καὶ ἐπιπλοκὴ ἰκτέρου, ἀπουσιάζουσιν· ἢ ἀντίρρησις αὕτη ἔχεται ἀληθείας, διότι: τὸ παραλήρημα τοιούτων ἀσθενῶν σέπει τὸν τε βῆχα καὶ τὴν δύσπνοιαν, ἀλλὰ τὸν πυρετόν, τὸ σοβαρώτερον τῶν συμπτωμάτων, οὐδέποτε, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· ἐγένετο· ἐπὶ πλέον, ὡς βεβαιούται ὑπὸ ἀρμοδιῶν, ὁ ἐκ πνευμονίας θάνατος τῶν οἰνοποτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ἐπέρχεται πρὸ τοῦ σταδίου τῆς ἥπατωσης, ἐνῶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ ἢ τε διάρκεια τοῦ νοσήματος καὶ τὸ ἐκ τῆς νεκροψίας ἀποτέλεσμα ὀριστικῶς ἀποκλείουσι τὴν πνευμονίαν. Ἐκ τῶν συλλογισμῶν τούτων πείθομαι

ὅτι ἀπ' ἀρχῆς δὲν προύκειτο περὶ πνευμονίας. Ἀρ' ἐτέρου ὅτι ἡ ὑπερτροφικὴ τοῦ ἥπατος κίρρωσις, νόσημα ἐκ τῶν χρονιωτέρων, δὲν ἠδύνατο μετὰ τοσαύτης ὀξύτητος νὰ φέρῃ συμπτώματα, ὅποια τὰ περιγραφέντα, καὶ νὰ προκαλέτῃ τὸν θάνατον, εἶναι οὕτω φανερόν καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπαράδεκτον, ὥστε οὐδένα πλέον περὶ αὐτῆς ποιούμαι λόγον. Ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ διὰ τὸν πρόσθετον λόγον ὅτι ἡ ἐρυθρὰ ἥπατωση εἶναι στάδιον διαδρομῆς, ἤδη ἀρξαμένης πνευμονίας, φρονῶ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ὑπῆρξεν ἐπιγενής, ἢτοι ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ ἀρχικοῦ νοσήματος καὶ ἤδη τίθεται τὸ ἐρώτημα: ὅποιόν τι τὸ νόσημα καὶ ὅποια ἡ σχέσις τῶν ἐκ τῆς νεκροψίας ἐξαγομένων πρὸς τὴν γνωστὴν κλινικὴν εἰκόνα;

Τοῦ ἀσθενοῦς ἡ πρώτη ἐν τῷ νοσοκομείῳ πυρετικὴ ἡμέρα ἦτο ἡ τελευταία ἀπὸ τῆς κατ' οἶκον νοσηλείας του, ὅπου ἐπίσης ἐλαφρῶς ἐπύρεσσε· τὸν τετραήμερον ἢ πενταήμερον τοῦτον πυρετὸν ἐκλαμβάνω ὡς γρίπην, πολὺ δὲ πιθανόν ὅτι τὸ μικρόβιον αὐτῆς ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος διὰ τοῦ χολαγωγοῦ ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἀλκοολικοῦ ἥπατος καὶ προκάλεσεν ὀξυτάτην αὐτοῦ συμφορήσιν, δευτερευόντως δὲ καὶ τὴν τῶν ἤδη ἀλκοολικῶν νεφρῶν· τοιαύτη διὰ μόλυνσεως συμφορήσις ἥπατος, σπληνὸς καὶ νεφρῶν μετὰ φαινομένων ἐγκεφαλικῶν, ἰκτέρου κτλ., ἀλλὰ μετὰ πυρετοῦ, παρετηρήθη ἤδη ὑπὸ γάλλων κλινικῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἰκτερος τυφικός ἢ πυρετὸς ἰκτερικός*, ἐσχάτως πάλιν ὑπὸ γερμανῶν καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ *Veil*, ὅθεν καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ περιεγράφη καὶ εἰς μετασταθμεύσεις μικροβίων ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος καὶ ἄλλων ἐστιῶν διὰ τοῦ χολαγωγοῦ (στρεπτόκοκκοι, σταφυλόκοκκοι, *Bacterium coli*) ὀφειλομένη· κατ' ἀναλογίαν λοιπὸν δυνάμεθα νὰ παραδειχθῶμεν ὅτι καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ μόλυνσις τις ἐγένετο προκαλέσασα ἀπλῶς συμφορήσιν αἵματος συμπίεσασαν ἅπαντα περίπου τὰ χολαγωγὰ ἀγγεῖα· ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κολοσσαία διόγκωσις τοῦ ἥπατος, μόνον κατὰ τὸ τελευταῖον 24ωρον μετὰ τοῦ θανάτου ὑποχωρήσασα, ἢ παντελῆς σχεδὸν παύσις πάσης ἐκκρίσεως, ὅθεν καὶ ἡ κενότης τῆς χοληδόχου κύστεως

ή εις τὴν κυκλοφορίαν εἰσβολὴ καὶ τοῦ αἵματος μόλυνσις, ὅθεν καὶ ὁ βαθύτατος ἰκτερος, πάντα δὲ ταῦτα τὰ φαινόμενα καὶ τὰ φυσικὰ σημεῖα ἄνευ πυρετοῦ· τελευταῖον ἀνεπτύχθη καὶ ἡ πνευμονία, ἣς τὰ συμπτώματα, διὰ τὸ διαρκῶς ὑφίστάμενον παραλήρημα καὶ τὸν ἐπισκοτισμὸν τῆς διανοίας ἔμενον κεκρυμμένα, ἀλλ' ὁ πυρετός; ἡ ἀπουσία αὐτοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ καταπτώσει τῶν δυνάμεων τοῦ ἀσθενοῦς δὲν πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς· μήπως δὲν παρατηροῦμεν εἰς γέροντας ἢ ἐξ ἄλλων γρονθίων ἀσθενειῶν ἐξηντημένους ἀπουσίαν πυρετοῦ κατὰ τὴν εἰσβολὴν πνευμονίας; Κατὰ ταῦτα παραδέχομαι ὅτι ἐπὶ ἀσθενοῦς, πάσχοντος ὑπερτροφικῆν κίρρωσιν ἀλκοολικὴν διὰ μόλυνσεως οἰασθῆποτε, ἴσως ἐκ τῆς γρίπης, συνδυασθῆ ὀξεία παρεγγυματώδης νεφρίτις μετὰ λευκωματουρίας προσθέτου, συμφορήσις τοῦ ἥπατος καὶ κατ' ἀκολουθίαν χολαιμία, ὅτι πάντα τὰ συμπτώματα ἐξ αὐτῆς ἰδίως ἀπερρευσαν, καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος ἔτι, ὃν ἡ ἐπιπλοκὴ τῆς πνευμονίας ἐπέσπευσεν».

Νούλης.—Συνήθως τὸ μοσχοκαρσοειδὲς ἥπαρ συνοδεύεται ὑπὸ καρδιακῶν ἀλλοιώσεων, ἡ δὲ πνευμονία ἐπὶ λευκώματουρικῶν ἀτόμων ἔχει πάντοτε δύσπνοϊαν. Ἀφ' ἐτέρου ἢ παρεμβολῆ γρίπης δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ὅπως ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, διότι ἡ νεφρίτις καὶ ἡ ἥπατιτις εἰσιν ἐπαρκεῖς ὅπως ἐπενέγκωσι τὸ κακὸν τέλος. Ὡς πρὸς τὴν νεφρίτιδα, ἂν ἐγίνετο ἡ ἱστολογικὴ ἐξέτασις τῶν νεφρῶν, ἡ διάγνωσις ἴσως ἤθελεν εὐκολυνθῆ.

Α. Χρησιδης.—Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει τὸ μοσχοκαρσοειδὲς ἥπαρ δὲν εἶχεν οἶαν καὶ ἐπὶ καρδιακῶν παθήσεων ὄψιν ὡς γνωστόν, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἐπικρατεῖ ἡ κυανωτικὴ χροιά. Ἄλλως τε καὶ ἡ καρδία οὐδὲν εἶχε τὸ παθολογικόν, διὸ καὶ οὐδεμία ἐγένετο αὐτῆς μνεΐα. Οἱ νεφροὶ ἦσαν ὑπερδιπλάσιοι τὸ μέγεθος, ὅπερ παρήχθη πιθανῶς ὀξέως ἐν καιρῷ τῆς νόσου ἕνεκα σφοδρᾶς ὑπεραιμίας, συνουδευούσης ὀξείαν παρεγγυματώδη νεφρίτιδα. Τέλος ἡ γρίπη ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ὡς πιθανὴ αἰτιολογία τῆς ὅλης πρὸ τοῦ θανάτου κλινικῆς εἰκόνας.

Διμαράκης.—Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ὀξείας κιτρίνης ἀτροφίας τοῦ ἥπατος ἐπεθύμουν νὰ μάθω, διατί ὁ κ. Χρησιδης ἀνεμνήσθη μὲν αὐτῆς, δὲν ἐπέμεινε ὅμως ἐν τῇ διαγνώσει ταύτῃ;

Α. Χρησιδης.—Ἐν ἀρχῇ πράγματι ἐκλίναμεν ὑπὲρ τοιαύτης διαγνώσεως, διότι τὴν μεγάλην ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος διεδέξατο ταχεῖα καὶ καταπληκτικὴ μείωσις τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Βεβαίως ἰδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ τοιαύτην νόσον, ἀλλὰ βεβαία διάγνωσις δὲν ἴτο δυνατὴ ἄνευ ἐξετάσεως τῶν οἴρων.

Διμαράκης.—Κατ' ἀνάγκην ὀφείλει τις νὰ σκεφθῆ περὶ κίρρωσεως ὑπερτροφικῆς τοῦ ἥπατος καὶ ἀφ' ἐτέρου περὶ ἀλκοολικῆς ἀτροφίας τῶν νεφρῶν. Εἰς ταῦτα προσετέθη στάσις τῆς χολῆς καὶ ἰκτερος ἔντονος. Ἀλλὰ καὶ ἡ πνευμονία δύναται νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἐπιπλοκὴν, ἡ δὲ γρίπη δύναται νὰ προκαλέσῃ πάντα ταῦτα, καθὸ προτιμῶσα τὰ πάσχοντα ἤδη ὄργανα. Ὡς πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοῦ πυρετοῦ καὶ τοῦ βηχῶς αἰτία εἶναι ἡ χολαιμία, ἣτις φέρει καὶ ὑποθερμίαν· τοῦτο ὅμως εἶναι δυνατόν καὶ ἐπὶ ἀλκοολισμοῦ ὡς καὶ ἐπὶ γερόντων.

Μανουηλίδης.—Ἄν ἐγίνετο ἱστολογικὴ ἐξέτασις τοῦ ἥπατος, ἡ διάγνωσις ἤθελε γείνει πληρεστέρα. Βεβαίως δὲ ὁ ἀλκοολισμὸς φέρει ἐνίοτε ὀξείαν σκληρολιπώδη ἥπατιτιδα. Ἐνθυμοῦμαι ἀσθενῆ ἀλκοολικόν, μετὰ πυρετοῦ καὶ ἰκτέρου θανόντα ὀξέως, καὶ παρ' ὧ ἡ νεκροψία ἔδειξεν ἥπαρ ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς περιπτώσεως τοῦ κ. Χρησιδίου. Πολλοὶ ἔγραψαν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, μεταξύ δὲ ἄλλων ὁ Roger, ὅστις ἀναφέρει ὅτι ἐπέρχεται τοξιναιμία ἐκ τῆς ἥπατιτιδος καὶ ἐντεῦθεν δύναται νὰ γεννηθῆ ἡ νεφρίτις.

Διμαράκης.—Ὡς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Μανουηλίδου, ἡ διάγνωσις ἐτέθη ὀρθῶς χάρις εἰς τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦτο δὲν ἐγένετο καὶ κατὰ τὰ διδόμενα μόνον πρέπει ν' ἀποφανθῶμεν παρατηρῶ μόνον, ὅτι τοσαύτη ἀπόφραξις, ὡς ἐνταῦθα (ἄχροια κοπράνων), εἶναι σπανιωτάτη, εἰ μὴ ἀδύνατος, ἐπὶ ἀλ.

κοολικής ήπατίτιδος· διὸ ἡ καταρροϊκὴ ἐπιπλοκὴ τῶν χολαγωγῶν εἶναι ἀπαραίτητος, διότι ἡ στάσις αὐτῆ τῆς χολῆς δὲν δύναται νὰ παραχθῆ ἐκ μόνῃς τῆς ἀποφράξεως τῶν χοληφόρων ἀγγείων.

Μανουηλίδης.— Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ ἡμετέρα περιπτώσει ὑπῆρχεν ἴκτερος βαρῦς σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσι, κατὰ τὸν Hanot, ὁ ἴκτερος παράγεται διὰ παρεκτοπίσεως τῶν ἡπατικῶν κυτταροστοιχιῶν (par dislocation des travées hépatiques).

Α. Χρησιδης.— Δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὄξειαν ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος, διότι ὁ ἀσθενὴς ἦτο πότης ἀπὸ πολλοῦ καὶ τὸ ἥπαρ κατὰ τὴν τομὴν ἦτο σκληρὸν καὶ ἐτριξε· παραδέχομαι ὅμως ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει προσετέθη ἡ γρίπη καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ βαρέος ἴκτερου, ἡ δὲ πνευμονία ἐπελθοῦσα ἐπήνεγκε τὸν θάνατον.

Νούλης.— Τὰ κόπρανα ἦσαν λευκά, ἀλλὰ δὲν λέγεται, ἂν ἐν τοῖς ἐντέροις εὐρέθη χολή, διότι πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ἀποφραξίς, ἡγίς ἀνοιγομένη αἴφνης ἐν τελευταίᾳ ὥρᾳ νὰ δώσῃ διέξοδον εἰς τὴν χολήν.

Α. Χρησιδης.— Ἐν τοῖς ἐντέροις δὲν ὑπῆρχε χολή, ἐπίσης καὶ ἐν τῇ χοληδόχῳ κύστει δὲν εὐρέθη σταγῶν χολῆς.

Πρόεδρος.— Νομίζω ὅτι πρόκειται περὶ μiasματικῆ κατ' ἐξοχὴν νοσήματος, ὅπερ περιεγράφη ὑπὸ τοῦ Chauffard ὡς βαρῦς ἴκτερος (ictère grave), καὶ εἰς τὴν εἰκόνα τούτου συγκατατάσσονται τὰ ἄλλοτε ὡς ὄξεια κίτρινη ἀτροφία τοῦ ἥπατος, χολαμία κλ. περιγραφόμενα νοσήματα. Οὕτως ἐξηγοῦνται πάντα τὰ φαινόμενα τῆς περιπτώσεως ταύτης, μηδὲ τῶν αἱμορραγιῶν καὶ τῶν πετεχειῶν ἐξαιρουμένων. Οἱ βαρεῖς ἴκτεροι εἶναι νόσημα θανατηφόρον, μiasματικὸν καὶ περιλαμβάνον πολλὰς μορφάς, ἐν γένει δὲ δὲν ἐμελετήθησαν ἀκόμη ἐπαρκῶς.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Α. Γαβριηλίδης** παρουσιάζει μικροσκοπικὰ παρασκευάσματα καὶ καλλιεργήματα τοῦ μικροβίου τοῦ Vincent, ἀναγινώσκει δὲ ἀνακοίνωσιν **περὶ ἐλκομεμβρανῶδους οὐλίτιδος καὶ κυ-**

νάγχης καὶ περὶ τοῦ ἀτρακτοειδοῦς βακτηριδίου τοῦ Vincent, ἔχουσαν οὕτω:

Κύριοι,

« Ἀφ' ὅτου μεθοδικῶς ἐπελήφθησαν τῆς μικροβιοσκοπικῆς ἐξετάσεως τῶν κυναγγῶν, βλέπομεν ὅτι ἡ κλινικὴ καὶ ἡ μικροβιοσκοπικὴ διάγνωσις δὲν συμφωνοῦσι πάντοτε ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῆς ἐκάστοτε προκειμένης τοπικῆς παθήσεως. Οὕτω π. χ. ὄξεια φλεγμονώδης πάθησις τῶν παρισθμίων, μὴ παρουσιάζουσα σαφῆ τὰ κλινικὰ γνωρίσματα τῆς διφθερίτιδος, διὰ τοῦ μικροσκοπίου ὅμως καταδεικνύεται καθαρὰ καὶ ἀναμφισβήτητος διφθερίτις· τοῦτο καὶ ἄλλα ὅμοια παραδείγματα καταδεικνύουσιν ὅτι ἡ κλινικὴ παρατήρησις πρέπει νὰ λαμβάνῃ, ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ πορίσματα τῆς βακτηριοσκοπικῆς ἐρευνῆς, ὅπως ἡ ἐρμηνεία τῶν παρατηρήσεων αὐτῆς ᾖ πλήρης. Ἡ κλινικὴ ἄλλως τε πρὸ πολλοῦ ἐδίδαξεν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν πάντοτε εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν διάφορα ὅμοια καὶ ὁμόλογα συμπτώματα· εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ κλινικοῦ τούτου ἀξιώματος καὶ ἡ βακτηριοσκοπία διδάσκει ὅτι διάφορα μικροβία, εἴτε μόνᾳ εἴτε ἐν συμβιώσει, δύναται νὰ προκαλέσωσιν ὅμοια κλινικὰ συμπτώματα.

Τὴν οὕτως ἐννοουμένην μικροβιοσκοπικὴν ἐξέτασιν, τὴν συμπληροῦσαν καὶ ἐρμηνεύουσιν τὰ κλινικὰ φαινόμενα, ἐνεκολπώθη ἤδη ἡ λελογισμένη κλινικὴ καὶ ὠφελείται ἐξ αὐτῆς οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπίλυσιν δυσχερῶν κλινικῶν ζητημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπιτυχῆ διεύθυνσιν τῶν θεραπευτικῶν προσπαθειῶν αὐτῆς.

Μικρὸν κατὰ μικρὸν οἱ νεώτεροι ἰατροί, περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὴν ἐκ τῶν μικροβίων διάγνωσιν, ἤρχισαν κατ' αὐτὴν μᾶλλον νὰ ταξινομῶσι τὰς διαφόρους κλινικὰς εἰκόνας· οὕτω π. χ. ἐπὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ πρόκειται νὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς σήμερον, ἡ ἐπίδρασις τῆς μικροβιολογικῆς αἰτιολογίας εἶναι καταφανεστάτη· διότι ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς πρῶν διαγνώσεις *angines pultacée, lacunaire, à fausses membranes* κτλ. ἀντικατέστησαν *angines à streptocoques, à staphylocoques, à pneumocoques, à bacilles de Löffler, à pneumobacilles de Fried-*

länder (Thèse de Paris, 1896 par Heberth).

Σήμερον λοιπόν ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω τινὰ περὶ νέου βακτηριδίου, εὑρισκόμενου εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Angine et stomatite ulcéro-membraneuse γνωστὴν κλινικὴν πάθησιν· τὸ ζήτημα τοῦτο, εὑρισκόμενον νῦν ὑπὸ μελέτην, εἶναι, νομίζω, ἀξίον ν' ἀπασχολήσῃ καὶ ἡμᾶς, διότι αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις ἐν γένει εἰσὶν ἀραιαὶ καὶ διότι ἡ βακτηριολογικὴ ἐξέτασις ἐν Κωνσταντινουπόλει νῦν τὸ πρῶτον γίνεται.

Καὶ κατὰ πρῶτον ἐκθέσωμεν τὴν κλινικὴν παρατήρησιν, ὡς ὁ συνάδελφος κ. Φωτιάδης ἐγγράφως ἐξέθηκεν ἡμῖν αὐτὴν, ἅτε τοῦ ἀσθενοῦς νοσηλευθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ λαρυγγολογικῷ τμήματι τοῦ γαλλικοῦ νοσοκομείου.

«Ὁ κ. Σ., ἐκ Σμύρνης, 26 ἐτῶν, οὐδέποτε μέχρι σήμερον ἔπαθε κυνάγχην ἢ στοματίτιδα, πρὸ δύο δὲ μηνῶν ψήγων τοὺς ὀδόντας εἶδεν αἰμάσσουσαν τὴν ψήκτραν καὶ ἐξετάσας ἐπίεσθη ὅτι τὸ αἷμα προήρχετο ἐκ τῶν προσθίων οὐλῶν τῆς κάτω σιαγόνος· μετὰ τινὰ χρόνον ἠσθάνετο ἐλαφροῦς πόνους ὑπισθεν τῶν ἄνω κοπτήρων, ὅπου καὶ ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ ἐκτεταμένα ἔλκη. Ἀκολούθως δὲ ἡ πάθησις προχωρήσασα ἠνώχλει σπουδαίως τὸν πάσχοντα, ἐπιπροστεθέντος εἰς τοὺς πόνους καὶ ἀρθόσου σιελισμοῦ, διὸ καὶ προσέτρεξεν εἰς ἡμᾶς. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν βλέπομεν ἔλκος ἐκτεταμένον, κείμενον ὑπισθεν τῶν 4 τομείων καὶ κεκαλυμμένον ὑπὸ πολτώδους καὶ λευκοφαίου ἐπιχρίσματος· τὰ δὲ οὐλα πάντα σχεδὸν ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀραχνοειδοῦς ἐπιχρίσματος, μέχρι ἀποστάσεως 2 χ. μ. ὑπισθεν τῶν ὀδόντων, ὅπου ἡ φλενομεμβράνη ἦτο οἰνόχρους· τὸ μέρος τοῦτο, ὡς καὶ αἱ ἐλκώσεις, ἤμασσαν ἀρθόσως ἅμα τῇ ἀπλῇ ἐπαρῇ ἢ ἀφαιρουμένων τῶν ἐπιχρισμάτων· τέλος καὶ ἡ ἐκπνοὴ ἦτο δύσσομος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ πάσχων παρεπονείτο δι' ὑπογνάθιον ἀδενίτιδα καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὔρομεν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ἀμυγδαλῆς καὶ παρὰ τὴν κιονίδα 2 λευκὰς πλάκας, αἰτινὲς ἀρχιζοῦμεναι· ἐδειξαν ἔλκος ἀκκονίστον, ἀρκετὰ βαθύ καὶ ὀλίγον αἰμάσσον· αἱ λευκαὶ πλάκες ἢ αἱ ψευδομεμβράναι μετὰ 2 ἡμέρας ἀνεφάνησαν ἐκ νέου, κατέχουσαι ὁμῶς ὀλιγωτέραν ἔκτασιν, πρὸς δὲ ὑπισθεν τῶν τελευ-

ταίων τραπεζιτῶν παρήχθησαν ἄλλα ψευδομεμβρανῶδη ἔλκη, δυσχεραίνοντα τὰς κινήσεις τῆς κάτω σιαγόνος· δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἐκτεταμένη ἔλκωσις ἀνεφάνη παρὰ τὴν βᾶσιν τῆς γλώσσης.

Αἱ ἐπὶ τῆς ἀμυγδαλῆς καὶ τοῦ ὑπερώϊου τόξου ψευδομεμβράναι, ἢ ἀδενίτις καὶ ἢ συνοδύουσα αὐτὰς ὑψώσεις τῆς θερμοκρασίας εἰς 38°, 2 τὴν πρῶτην ἡμέραν καὶ εἰς 37°, 5 τὴν δευτέραν ὑπεχρέωσαν ἡμᾶς νὰ παρακαλέσωμεν τὸν συνάδελφον κ. Γαβριηλίδην ὅπως ἐκτελέσῃ μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν, ἣτις ἀπέδειξε τὴν συνύπαρξιν τοῦ ἀτρακτοειδοῦς βακίλλιου τοῦ Vincent μετὰ λεπτότριχος. Ἐνεμείναμεν λοιπόν εἰς τὴν πρῶτην διάγνωσίν μας, ἥτοι εἰς τὴν ἐλκομεμβρανῶδη οὐλίτιδα μετὰ συμμετοχῆς τοῦ φάρυγγος καὶ τῆς γλώσσης.

Ὡς θεραπείαν ἐποιήσαμεν δις γαλβανοκαυστικὴν, περιορίζοντες τὴν ἐνέργειαν τοῦ γαλβανοκαυτήρος εἰς τὰ μεσοδόντια διαστήματα, πρὸς δὲ καὶ ἐπιχρίσεις τῶν ἐλκῶν διὰ τῆς ἐξῆς διαλύσεως:

Sublimé corrosif... 1 gr.
Perchlorure de fer.. 2 gr.
Glycerine ..... 25 gr.

Διὰ τῶν μέσων τούτων ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντὸς 15 ἡμερῶν».

Ἐλθωμεν νῦν ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως ἡμῶν, γενομένης ἐπὶ ψευδοῦμένων, συλλεγέντων ἐπὶ τῶν ἀμυγδαλῶν, τῶν οὐλῶν καὶ τῆς ὀστείνης ὑπερώας. Ἡ ἐξέτασις αὕτη, ὡς βλέπετε ἐν τοῖς παρασκευάσμασιν, ἄτινα ὑποβάλλω ὑμῖν, ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον τοῦτο δεικνύει τὴν ὑπαρξίν τῶν εἰρημένων μικροβίων.

Παρατηρεῖτε λοιπόν ὅτι· πρόκειται περὶ βακτηριδίων ἀρκετὰ ἐπιμήκων, εὐθυτενῶν ἢ κατὰ τὴν καμπύλων, κειμένων δὲ εἴτε μεμονωμένως εἴτε ἀνὰ 2 εἰς σχῆμα Λ ἢ Χ, εἴτε ἀνὰ πλείονα καὶ καθ' ὀμάδας ὑποκρινόμενας μέχρι τινὸς τὴν διάθεσιν τῶν βακτηριδίων τοῦ Löffler· πράγματι δὲ δύναται τις νὰ ἐκλάβῃ αὐτὰ ὡς τοιαῦτα, ἐὰν δὲν ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ἐξῆς κεφαλαῖῳδες χαρακτηριστικόν, ὅτι τὰ βακίλλια ἀπολήγουσιν εἰς ἀμφότερα τὰ ἄκρα ὀξέως, ἥτοι· ἔχουσι σχῆμα ἀτρακτοειδές, ὅπερ ζένον διὰ τὸ βακτηρίδιον τοῦ Löffler. Ἐκτὸς

τῆς μορφολογικῆς ταύτης διαφορᾶς ἔχομεν καὶ ἄλλας· ἐξετάσατε τοὺς 5 τούτους σωλην-
νας agar-agar, ὄρου καὶ ζωμοῦ· ἐν μὲν
τοῖς δυοῖ παρατηρεῖτε χαρακτηριστικὰς ἀποικί-
κίας τοῦ μικροβίου τοῦ Löffler, ἐν δὲ τοῖς
δυσιν ἄλλοις οὐδεμίαν βλάστησιν, ἐνῶ ἐν τῷ
ζωμῷ ἐβλάστησαν μὲν μικρόβια, ἢ ἐξετασίς
ὁμως ἔδειξεν ὅτι ὑπάρχουσι μόνον σταφυλό-
κοκκοί. Ἐτέρα διαφορὰ εἶναι ὅτι τὸ ἀμφιόξυ
τοῦτο βακτηρίδιον ἀποχρωματίζεται διὰ τῆς
μεθόδου Gram (Violet de gentiane phé-
nique—Lugol—Alcool acétoné), ὡς βλέ-
πετε ἐν τῷ 4ῳ παρασκευάσματι.

Ἐν τῷ ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον παρασκευά-
σματι βλέπετε ὅτι τὰ βακίλλια ἐτήρησαν τὸ
ἰώδες χρῶμα, διότι· τὴν ἀποχρωμάτισιν δι'
οἰνοπνεύματος 95° ἀνεπαρκῶς ἐποιήσαμεν, ἵνα
ἐν τῷ αὐτῷ παρασκευάσματι δεῖξωμεν ὑμῖν
καὶ ἕτερα μικρόβια, χρωσθέντα διὰ τῆς μεθό-
δου τοῦ Ziehl. Τὰ μικρόβια ταῦτα εἶναι ἐρυ-
θρά, διότι ἀποχρωματίζονται ταχύτερον ἢ τὸ
ἐν λόγῳ βακίλλιον, εἶναι δὲ νηματοειδῆ σπει-
ραι, αἵτινες σχεδὸν πάντοτε συνυπάρχουσιν ἐν
τῷ παρόντι νοσήματι μετὰ τῶν ἀτρακτοειδῶν
βακίλλίων.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐν βακίλλιον ἢ ἐν συμβιώσει
2 διάφορα μικρόβια, δυνάμενα νὰ προκαλέσωσι
διφθεροειδῆ συμπτώματα· πρὸς δὲ νέον ἔτι
μικρόβιον προσθετόν ἴσως ἐν τῇ παθογενεῖ
τῶν νοσημάτων τοῦ στόματος, τῆς γλώσσης
καὶ τοῦ φάρυγγος.

Λέγω δὲ ἴσως, τὸ μὲν, διότι ἐλλείπουσιν
εἰσέτι πλείστα τῶν ἀπαιτήσεων τῆς μικροβιο-
λογίας, ἵνα μικρόβιόν τι λάβῃ τὸ ἐπιθετον
εἰδικὸν διὰ τὸ δεῖνα ἢ δεῖνα νόσημα, καὶ τοῦτο
διότι δὲν εἴμεθα ἀκόμη εἰς θέσιν νὰ καλλιεργή-
σωμεν τὸ ἐν λόγῳ μικρόβιον, ἵνα ἰκανοποιή-
σωμεν τὰς ἀπαιτήσεις τῆς μικροβιολογίας· τὸ
δέ, διότι αἱ μέχρι σήμερον παρατηρήσεις εἰσὶν
ὀλιγάριθμοι.

Ἠρώτος, ὅστις ἔδωκε συστηματικὴν σχεδὸν
τελείαν περιγραφὴν τοῦ ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ
παρατηρουμένου μικροβίου, εἶναι ὁ ἐν τῷ Val-
de Grâce ὑφ' ἡγετῆς H. Vincent ἐν ἄρθρῳ
ὑπὸ τὸν τίτλον Sur une forme particulière
de l'angine diphtéroïque (Société Mé-
dicale des Hôpitaux de Paris, 11 Mars
1898 καὶ Presse médicale 1898, p. 106

— Société Médicale des Hôpitaux 13
Janvier 1899 καὶ Presse Médicale
1899). Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὁ Vincent φέρει
14 παρατηρήσεις, ἢ δὲ περιγραφὴ τῆς νόσου
καὶ τῶν μικροβίων εἶναι σχεδὸν τελεία, ὥστε
μέχρι σήμερον ὀλίγα τινὰ προσετέθησαν εἰς αὐ-
τήν· ὅλοι οἱ πάσχοντες τοῦ Vincent ἰάθησαν
δι' ἐπιγρίσεως δις τῆς ἡμέρας βάμματος ἰωδίου
καὶ γαργαρισμῶν διὰ διαλύσεως βορικοῦ ὀξέος.
Ὁ Raoul καὶ ὁ Thiry (Archives inter-
nationales de Laryngologie, d'Otologie
et de Rhinologie, 1898, p. 307) μετεγε-
ρίσθησαν μετ' ἐπιτυχίας τὴν ἐξῆς δι' αὐσιν:

Glycerine neutre . . . . . 20 gr.

formaldehyde . . . . . VI gouttes.

Μετὰ τὸ ἄρθρον τοῦ Vincent ταχέως
ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἄλλα: ὑπὸ τοῦ Lemoine
(Société Médicale des Hôpitaux, 1898, 18
Mars καὶ Presse Médicale, 1898, p. 117),
ὅστις ἀναφέρει 5 περιπτώσεις καὶ ἐπικυροῖ ὅσα
ἔγραψεν ὁ Vincent πρὸς δὲ ἐν ταῖς ἐπανει-
λημμέναις καλλιέργειαις, ἃς ἐποιήσατο, εὐρέθη
πρὸς τὸ Coli-Bacille καὶ δις ὁ στρεπτό-
κοκκος ὑπὸ τοῦ Rispal (Presse Médicale,
1898, p. 146), ὑπὸ τοῦ Dopter (Presse
Médicale, 1898, Avril, p. 74), ὑπὸ τοῦ
Freyche, ὅστις ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ (Thèse de
Toulouse, 1899) ἀνακεφαλαιῶν πάσας τὰς
μέχρι τότε δημοσιευθείσας περιπτώσεις, καὶ
τελευταίως ὁ Charles Nicolle Πουέννης ἐν
ἄρθρῳ ἐν τοῖς Archives Provinciales de
Médecine (1899, p. 264) ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
νέας περιπτώσεως προσθέτει εἰς τὰ γνωστά.
ὑπὸ μικροβιολογικὴν μὲν ἔποψιν ὅτι αἱ σπειραι
κέκτληνται κινήσεις, καὶ κατατάττει αὐτὰς εἰς
τοὺς σπειροχαίτας, κλινικῶς δὲ ὅτι ὁ ἀσθενὴς
αὐτοῦ ἐπαρουσίαζεν ἔλκωσιν τῶν χειλέων καὶ
εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ προσώπου ἐξάνθημα ὑπὸ
μορφὴν σιδηματωδῶν πλακῶν, μὴ καλῶς περι-
γεγραμμένων καὶ ἀνευ ἀλλοιώσεως τῆς χροῆς
τοῦ δέρματος, ἐπωδύων δὲ κατὰ τὴν πίεσιν».

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ν'

5 Μαΐου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Μετά την ανάγνωσιν και επικύρωσιν των πρακτικῶν, ὁ κ. **Α. Χρησιδής**, ἐπα-
νερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς **χολαιμίας**,
ἀναγινώσκει τὰ ἑξῆς:

Κύριοι,

« Κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ὑπέβα-
λον ὑμῖν ἀκριβῆ ἀφήγησιν τῶν συμπτωμάτων
περιπτώσεως βαρέος ἰκτέρου, εἴτε χολαιμίας
μετ' ἐπιπλοκῆς νεφρίτιδος παρεγγυματώδους
καὶ πνευμονίας· συγχρόνως καὶ λίαν ἀκριβῆ
ἔχθεσιν τῶν κατὰ τὴν νεκροψίαν μικροσκοπικῶς
παρατηρηθεισῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ἥπατος, τῶν
νεφρῶν καὶ τοῦ πνεύμονος· ἐνθυμείσθε ὅτι ἐν
τῇ διαγνώσει ἔκλινον, διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου
τῆς κλινικῆς μελέτης τοῦ ἀσθενοῦς, εἰς τὴν
ὑξεῖαν κίτρινην ἀτροφίαν τοῦ ἥπατος καὶ ὅτι
ἡ νεκροψία ἐβεβαίωσε τὴν ὑπερτροφικὴν κίρ-
ρωσιν τοῦ ἥπατος, τὴν παρεγγυματώδη νε-
φρίτιδα μετὰ τῆς λευκωματουρίας καὶ τὴν
πνευμονίαν· ἐπὶ τῇ θέσῃ ταύτῃ, τῶν παθολογι-
κῶν ἀντικειμένων ἐζήτησα τὴν αἰτιολογίαν
τοῦ νοσήματος καὶ ἐπὶ τούτῳ κατώρθωσα,
νομίζω, ἐπὶ τῇ βῆσει γνωστῶν λόγων ἐπιστη-
μονικῶν, ν' ἀποκλείσω τὴν πνευμονίαν ὡς
πρώτην ἀρχὴν τοῦ νοσήματος καὶ νὰ θεωρήσω
ταύτην ὡς ἐπιγενὲς παθολογικὸν προῖόν τῆς
γενικῆς καταστάσεως, τὴν δὲ χολαιμίαν (καὶ
τὴν λευκωματουρίαν δευτερευόντως) ὡς τὴν
κυριωτάτην παθολογικὴν ὑπόστασιν, ἐστὶν
ἔχουσαν τὸ μεγαλύτερον σπλάγγνον, τὸ ἥπαρ·
κατέληξα δὲ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν συλλογισμῶν μου
νὰ παραδεχθῶ μολυσματικὴν αἰτίαν. ἦτοι
τὸ μικρόβιον γρίππης, ἣν εἶχε πιθανῶς ὑποστῆ
ὁ θνήσκων ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσθενείας, ἢ ἄλλο τι μι-
κρόβιον ἐκ τῶν ἐγκαταβιούντων διαρκῶς ἐν
τῷ ἐντερικῷ σωλῆτι (στρεπτόκοκκος, σταφυ-
λόκοκκος, κλωβακτήριον), παρορμηθεὶς εἰς
τὴν ἐξήγησιν ταύτην καὶ ἐν μέρει ἐκ τῶν περὶ
σκωληκοειδίτιδος συζητήσεων, ὅτε ἐπληροφω-
ρήθη ὅτι εἰς ἀρκετὰς περιπτώσεις τοιαύτας
προηγῆθη ἡ γρίππη.

Ἐπιτρέψατέ μοι, ἐπειδὴ τὸ σπουδαῖον
τοῦτο ζήτημα τὸ πρῶτον συζητεῖται ἐν τῇ
ἡμετέρᾳ Ἐπιτροπῇ, νὰ σᾶς ἀποσχολήσω καὶ
τὴν ἐσπέραν ταύτην, διότι ἡ ἐμὴ περιεργία
ἐκ τῆς γενομένης συζητήσεως ἐν τῇ προηγου-
μένῃ συνεδριάσει ἔτι μᾶλλον ἠύξήθη, ἐπὶ
πλέον δὲ θεωρῶ ἑμαυτὸν οἰσνεὶ καὶ ὑπόχρεων,
ὅπως δικαιολογήσω τὴν μολυσματικὴν ἀρ-
χὴν τῶν βαρέων ἰκτέρων.

Ὁ ἕκτερος ἐν τῇ ἐλαφροτέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ
εἶναι σύμπτωμα ἰκανῶν νοσημάτων τοῦ ἥπα-
τος καὶ ὠνομάσθη ἥπατογενὴς διὰ τοῦτο·
αἰτία τοῦ ἰκτέρου τούτου, ὅστις ἐπιπροστίθεται
κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἀποχρώσεως, εἶναι
ὅτε μὲν μηχανικαὶ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅτε δὲ
ἀλλοιώσεις οὐσιώδεις τοῦ ἥπατικοῦ ἰστού ἔνεκα
χρονίων φλεγμονῶδων καταστάσεων ἢ ἐκ νεο-
πλασιῶν· πρὸς τὴν ἕκτερον τοῦτον ἀντιτίθεν-
ται οἱ διὰ τοξικῶν οὐσιῶν, ὡς τοῦ γλωροφόρ-
μιου, γλωρικοῦ καλλίου καὶ ἄλλων, γινόμενοι
καὶ διὰ τὰ θανατηφόρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον
ἀποτελέσματα ἕκτεροι βαρεῖς ἐπικληθέντες·
τὴν διὰ τῶν βαρέων ἰκτέρων ἐν τῷ ὄργανισμῷ
προσγινόμενην κατάστασιν ὠνόμασαν ὡς εἰδι-
κώτερον παθολογικὸν χαρακτηρισμὸν καὶ **χο-
λαιμίαν** (ὡς λέγομεν καὶ **οὔραιμια**), διότι συστα-
τικὰ τῆς χολῆς εἰς ἀθρονον ποσότητα εἰς τὴν
κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος παρεισδύουσι· καὶ
τῶν μὲν ἀπλῶν ἰκτέρων ἡ αἰτιολογία ἀπὸ
πολλοῦ ἠρευνήθη καὶ γνωστὰ ἐγένοντο αἱ
παθολογικαὶ ἐπεξεργασίαι ἐν τῷ ἥπατι, ἔνεκα
τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἰκτερικὸν φαινόμενον κα-
ταφανὲς γίνεται· εἶναι δὲ πάντοτε δευτερευ-
ούσης σημασίας ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἐκάστοτε
ἥπατικοῦ συμπτώματος· τῶν δὲ λεγομένων
αἱματογενῶν, ἐν οἷς ὁ ἕκτερος πρωτεύει, διότι
συστατικὰ τῆς χολῆς συνανεμίγησαν τῷ αἵματι,
ὅσοι ἀπεδόθησαν εἰς δηλητηριάσεις ἐπίσης
ἐμελετήθησαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες οἱ αἱμα-
τογενεῖς ἔσχον αἰτίαν τὴν τοξικὴν δύναμιν
τῶν δηλητηριωδῶν οὐσιῶν· ἐν τῇ μελέτῃ αὐ-
τῶν τῇ αἰτιολογικῇ οἱ ἐρευνῆται τὸ μὲν ἐκ
τῶν πορισμάτων τῆς βακτηριολογίας κινού-
μενοι, τὸ δὲ ἐξ ἀκριβοῦς ἀνατομικῆς καὶ βα-
κτηριολογικῆς ἐξετάσεως τῶν διὰ τῆς νεκρο-
ψίας παρατηρηθεισῶν ἀλλοιώσεων παρενθαρ-
ρυνόμενοι, οἱ ἐρευνῆται, λέγω, διειδόν καὶ
ἄλλην αἰτίαν βαρέων ἰκτέρων, τὴν μολυσμα-

τικὴν· καὶ περὶ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπὶ τούτῳ ἐργασιῶν περιεκτικὰ τινα ἀναφέρονται: ἐν τῷ *Traité de Médecine* ὑπὸ Brouardel, ὅπου καὶ παραπέμπομεν, περιοριζόμεθα δὲ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1898 καὶ ἐφεξῆς θετικωτέρας ἐργασίας, ἐξ ὧν σταχυολογοῦμεν περιληπτικῶς τὰ ἐπόμενα:

Οὕτω ὁ Richardière ἐν τινι αὐτοῦ μαθηματικῇ δημοσιευθέντι: τῷ 1890 ἐν τῇ *S. Médicale* (σ. 401), ὀρίζων τὸν βαρὺν ἰκτερον ὡς σύνολον συμπτωμάτων ἰκτέρου, αἰμορραγιῶν καὶ νευρικῶν φαινομένων, διὰ τοῦ θανάτου συμπληρουμένων, ὑπόστασιν μὲν ἀνατομικὴν παραδέχεται ἀλλοίωσιν τοῦ ἥπατος, αἰτίαν δὲ πραγματικὴν τὴν μολυσματικὴν· ὁ Neinert ἐν τῷ 10ῳ διεθνείῳ συνεδρίῳ τῶν Ἱατρικῶν Ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ (4—9 Αὐγούστου) λόγον ποιησάμενος περὶ ἐπιδημίας ἰκτέρου, συμβάσης τὸ φθινόπωρον τοῦ 1889, ὅτε καὶ 13 παιδιὰ ἀπέθανον, αἰτίαν τῆς ἐπιδημίας ταύτης παρεδέξατο τὴν γρίππην· ὁ Hanot, σπουδαίως ἀσχοληθεὶς πολλάκις ἐν τε τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris*, τῷ 1893 καὶ 1894 καὶ ἐν τῷ Διεθνείῳ Συνεδρίῳ τῆς Ὑγιεινῆς καὶ Δημογραφίας τῷ 1894 ἐν Βουδαπέστη (2—7 Σεπτεμβρίου) ἀνέφερε βαρεῖς ἰκτέρους, ἐν οἷς διὰ τῆς νεκροψίας ἀνεύρεν ἐν τῷ ἥπατι τὸν στρεπτόκοκκον ἢ τὸ κωλοβακτήριον· ὁ Rendu τῷ 1895 ἀνέφερεν ἐν τῇ *S. Médicale* τρεῖς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου, φύσεως μολυσματικῆς μετὰ γρίππην· ὁ Hanot πάλιν τῷ 1896 ἐν τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris* (27 Μαρτίου) περιπτώσιν βαρέος ἰκτέρου, ὀφειλομένην εἰς καθαρὸν στρεπτόκοκκον, ἥτοι ἄνευ τῆς παρουσίας ἄλλων μικροβίων, ὅτε καὶ ὑπεστήριξε μετὰ πειθοῦς τὴν θεωρίαν, ὅτι εἰς τοὺς βαρεῖς ἰκτέρους μικρόβια ὡς ὁ στρεπτόκοκκος καὶ τὸ κωλοβακτήριον θεωρητέα ὡς ἡ παθογόνος αἰτία, ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτῶν εὐδοκιμεῖ, ὡς πάντες παραδέχονται, εἰς ἐξητλημένους ὀργανισμούς ἢ ὄργανα. π. χ. τὸ ἥπαρ, τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἠλλοιωμένον παθολογικῶς· ὁ Hanot προσέτι: ἐν ταῖς ἀνακοινώσεσιν αὐτοῦ διὰ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων καὶ τῶν νεκροψιῶν ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς τοὺς βαρεῖς ἰκτέρους, ὅπου παρατηρεῖται καὶ θερμοκρασία ὑψηλή, ἐκεῖ εὐρέθῃ ὁ στρεπτόκοκκος· ὅπου δέ, καὶ τοῦτο

οὐσιωδέστατον, ὁ πυρετὸς δὲν ὑπῆρχεν, ἐκεῖ εὐρέθῃ τὸ κωλοβακτήριον· «*ΟΙ*», λέγει, *le colibacille est un microbe hypothermisan*».

Ἡ μελέτη τῆς αἰτιολογίας τῶν βαρῶν ἰκτέρων ἐβοήθησεν ἔτι πλέον τὴν ἐπισταμένην μελέτην τῶν κλινικῶν συμπτωμάτων· οὕτω ὁ Dalche ἐν τῇ *Société Méd. des Hôpitaux de Paris* τῇ 12 Ἰουνίου 1896 ἀνέφερε βαρὺν ἰκτερον μολυσματικὸν μετὰ ὑποτροπῆς, ἥτις μόνον εἰς μολυσματικὰς ἀπαντᾷ νόσους, ἥτις παρετήρησεν ἥπαρ καὶ σπλῆνα ἐν δις γύσει καὶ καὶ μεθ' ὄλων τῶν ἥπατικῶν φαινομένων· ἐν ὑποτροπῇ δὲ βραδύτερον καὶ μετὰ παρέλευσιν τῶν ἥπατικῶν νεφριτικῶν φαινόμενα. Ὁ Richardière ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονυθείσῃ μελέτῃ σημειοὶ περιπτώσιν βαρέος ἰκτέρου, ἥτις ἐκτὸς τῶν σπασμῶν εἶναι καθ' ὅλα ὅμοια πρὸς τὴν ἐμὴν (ἥπαρ παθολογικῶς ἠλλοιωμένον, νεφρίτις μετὰ λευκωματουρίας, πάντα τὰ συμπτώματα τῆς χολαιμίας καὶ θερμοκρασία κατωτέρα ἔτι τοῦ φυσιολογικοῦ)· τὴν περιπτώσιν ταύτην ὠνόμασε *Forme hépatonéphritique*.

Κατὰ περιέργων περιπτώσιν, ἐνῶ τοιαῦτα: αἰτιολογικὰ καὶ κλινικὰ περὶ βαρέος ἰκτέρου μελέται ἐγίνοντο, ταυτοχρόνως ἀπεκρῦπτετο ἡ αἵματογενὴς φύσις τοῦ βαρέος ἰκτέρου.

Κατὰ τὸ 1891 (12—22 Ὀκτωβρίου) ὁ Patella ἐν τῇ ἰταλικῇ ἐταιρείᾳ τῆς ἐσωτερικῆς ἱατρικῆς δὲν παρεδέχετο αἵματογενῆ, ἀλλὰ μολυσματικὸν ἰκτερον· πρὸ 3 ἐτῶν ἐν Βερολίῳ, ἐν τῇ ἐταιρείᾳ τῆς ἐσωτερικῆς ἱατρικῆς ἱκανὰ μέλη, ἐν οἷς καὶ ὁ Stadelmann, πολὺ δὲ πρότερον καὶ ὁ Senator, δὲν παρεδέχθησαν αἵματογενῆ, ἀλλὰ μολυσματικόν, ἥτοι μικροβιογενῆ ἰκτερον· ἐπίσης ὁ Pick ἐν τῇ Α. Β. ἐταιρείᾳ τῶν ἱατρῶν ἐν Βιέννῃ· ἐν δὲ Βερολίῳ ἠρνήθησαν ἔτι τὴν μηχανικὴν αἰτίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ καταρρώδους ἰκτέρου. Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι μυχρὰν ἡ ἡμέρα, ὅτε θέλει ἀποδειχθῆ ὅτι μικροβιογενὴς εἶναι καὶ ἡ αἰτία τοῦ ἰκτέρου τούτου, ἴσως ἴσως τὸ κωλοβακτήριον ἐν τῇ ἐξησθημένη αὐτοῦ ἐνεργείᾳ.

Ταῦτα ἐν συντομωτάτῃ περιλήψει περὶ τῆς αἰτιολογίας τοῦ βαρέος ἰκτέρου ἀνακοινωσάμενος καὶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν εἰς τὴν μολυσματικὴν αὐτοῦ φύσιν, τὴν μὴ αἵματογενῆ, ἀλλὰ πάντοτε ἥπατογενῆ ἐξ αἰτίας

γνωστών μικροβίων ἐφελκύσας, μεταβαίνω εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν· ἐν τῇ ἀφηγήσει περὶ τῆς αἰτιολογίας τῆς χολαιμικῆς περιπτώσεως κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν εἶπον ὡς πιθανὴν αἰτίαν τοῦ ὄλου συμπλέγματος τῶν συμπτωμάτων τὴν γρίππην· ὑπέθεσα δὲ ταύτην, παρορμηθεὶς ἔκ τινων γνωστῶν περιπτώσεων σκωληκοειδίτιδος παρὰ τισι τῶν τελευταίως ἀποθανόντων ἀσθενῶν, παρ' οἷς προηγήθη ἡ γρίππη· ὅτι ἡ ὑπόθεσις μου περὶ μολυσματικῆς σκωληκοειδίτιδος δὲν ὑπῆρξε καὶ τόσον ἀτυχῆς, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς λίαν σπουδαίας καὶ πρωτοτύπου μελέτης τῶν κ. κ. R. Tripier καὶ J. Paviot δημοσιευθείσης ἐν τῇ S. Médicale τοῦ 1899 (σ. 73), ἐνθα οἱ εἰρημένοι ἰατροὶ ἀποφαινόμενοι, ὅτι ἡ παθογένεια τῆς σκωληκοειδίτιδος εἶναι συνήθως ἡ διὰ γενικῆς μόλυνσεως, ὡς τὸ πλεῖστον εἶναι· καὶ αἱ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος ἀλλοιώσεις· κατὰ ταῦτα δὲν εἶχομεν ἄδικον ὑπέθεσαντες τὴν μολυσματικὴν ἀφορμὴν τῆς σκωληκοειδίτιδος, τοῦλάχιστον ἐν ἰκναῖς περιπτώσεσιν, εἴμεθα δὲ ἐπὶ στερεωτέρου ἐδάφους παραδείξάμενοι τοιαύτην ἀρχὴν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει· καὶ ἐὰν αὕτη δὲν εἶναι τὸ μικρόβιον τῆς γρίππης, βεβαίως εἶναι, ὡς ἐπίσης ἐσημείωσα, ἐν τῶν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλήνι πολλῶν, ἥτοι κατὰ τὴν περιεκτικὴν ἀφήγησιν περὶ αἰτιολογίας τοῦ βαρέος ἰκτέρου, ὁ στρεπτόκοκκος, ὁ σταφυλόκοκκος ἢ τὸ κωλοβακτήριον· δηλαδὴ τὰ πιθανὰ νοσογόνα μικρόβια καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ. Καὶ ὑπάρχουσι γεγονότα· εἰς τινὰ ἰκτερικὴν ἐπιδημίαν καὶ εἰς ἰκναῖς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου δὲν προηγήθη ἡ γρίππη; ὅπου δὲ σοβαρῶς ἐμελετήθη τὸ νόσημα καὶ ἐξητάσθη τὸ ἥπαρ, δὲν ἀπεδείχθη ὅτι τὰ ρηθέντα μικρόβια ἦσαν ἡ αἰτία καὶ κατ' ἀκολουθίαν πάντοτε μολυσματικὴ ἢ ἐκ μικροβίων ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή; καὶ ἐὰν ἔτι δὲν ἠθέλομεν λάβει ὑπ' ὄψιν τὴν γρίππην, βασιζόμενοι ὅμως ἐπὶ τῆς ἐντερικῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ τῶν ἐξ αἰτίας τοιαύτης γνωστῶν διαταραχῶν, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς γενικὴν μολυσματικὴν νόσον παρασκευάζουσαν κατάλληλον ἕδαφος ἐνεργείας εἰς τὰ ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλήνι ἀπειράριθμα μικρόβια· τοιαύτης λοιπὸν τῆς γρίππης, ἐν τισι περιπτώσεσι, δυναμένης νὰ θεωρηθῇ, εἰς μόνον τὸν στρεπτόκοκκον, τὸν

σταφυλόκοκκον καὶ τὸ κωλοβακτήριον ἀποδοτέα ἢ εἰδικὴ νοσογόνος αἰτία τοῦ βαρέος ἰκτέρου. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα μολυσματικὴ ὄξεια νόσος πρέπει νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ ὑψηλῆς θερμοκρασίας, πείθεσθε ἔκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Hanot, ὅτι εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τοῦ βαρέος ἰκτέρου, τὰς συνοδευόμενας ὑπὸ ὑψηλῆς θερμοκρασίας, ὁ στρεπτόκοκκος καὶ ὁ σταφυλόκοκκος διὰ μικροβιολογικῆς ἐξετάσεως τῶν ἐκ τῆς νεκροψίας ἀντικειμένων εὐρέθησαν εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις βαρέος ἰκτέρου· ὅπου δὲ οὐδεμίαν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν, μάλιστα καὶ κατωτέρα τῆς φυσιολογικῆς, παρατηρήθη, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παρατηρήσει, ἀνευρέθη τὸ κωλοβακτήριον, διὸ καὶ ὑποθερικὸν ὠνομάσθη· οὕτω καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει, ὅπου πάντα τὰ συμπτώματα τοῦ βαρέος ἰκτέρου παρατηρήθησαν, ἡ ἔλλειψις τοῦ πυρετοῦ ἦτο ἀξία πολλῆς προσοχῆς καὶ ἐξηγεῖται ἐπαρκέστατα διὰ τῶν παρατηρήσεων καὶ ἀποδείξεων τοῦ Hanot· εἰς τὴν μολυσματικὴν διὰ τοῦ κωλοβακτηρίου ἀφορμὴν ἀποδοτέα ἢ μεγάλη τοῦ ἥπατος συμφορήσις, ἡ ὑπαιμιμία τῶν παρεγγυματωδῶν νεφρῶν καὶ τοῦ σπληνός καὶ ἡ ὄξεια καθόλου διαδρομή, ὡς ἐν τῇ *κιορίνη* λεγομένη *ἀτροφία*, ἥτις καὶ αὕτη ἀποδεικνύεται ἀποτέλεσμα μικροβίων ἢ τοξινῶν, ὡς ἄλλοι παραδέχονται· τὴν δὲ πνευμονίαν ἐξηγῶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνατομικῶν γνώσεων, αἰτινες κρατοῦσι σήμερον, ὡς ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ εἶπον· ἡ ἀπουσία δὲ τοῦ πυρετοῦ τῆς πνευμονίας ταύτης εἰς ἄνθρωπον πότην ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ ὑπὸ βαρυτάτου νοσήματος βαρέος ἰκτέρου ὑποθερμικοῦ καταβεβλημένον ὑπῆρχεν εὐνόητος.

Ἀνακεφαλαίων ἤδη ἐν δυοὶ λέξεσι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐμὴν περίπτωσιν, λέγω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἀλκοολικοῦ, ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἀπολέσαντος πᾶσαν δύναμιν ἀντιστάσεως· ἐπὶ ἀσθενοῦς, πάσχοντος ἤδη ἐξ ὑπερτροφικῆς τοῦ ἥπατος κίρρωσεως καὶ παρεγγυματώδους νεφρίτιδος τῆ ἐνεργείᾳ μικροβίου ἢ τοῦ κωλοβακτηρίου, πιθανῶς καὶ προδικηθεῖς τοῦ ὄργανισμοῦ διὰ τῆς γρίππης, ἐγεννήθη ἰκτερος βαρῦς εἴτε χολαιμία ἀπύρετος, εἰς ἣν τελευταία συνεδυάσθη καὶ πνευμονία, ἐπισπεύσασα τὸν θάνατον».

Μανουηλίδης. — Εἶπον ὅτι ὑπάρχουσι

καί ὀξειαί ἥπατιτιδες ἀλκοολικαί, διὸ ἀνέφερα καί τὴν περίπτωσιν ἐκείνην, ἐνθα ἡ νεκροψία ἀπέδειξεν ἐκρύλισιν λιπώδη σκληράν (hépatite seléro-graisseuse). Ὁ κ. Χρηστίδης ἐπέμεινεν ἐπὶ τῆς δράσεως τῶν μικροβίων πρὸς παραγωγὴν ἥπατικῶν νοσημάτων, ἀλλὰ καί ἡ τοξιναιμία δύναται νὰ φέρῃ τοῦτο μετὰ καὶ ἀνευ πυρετοῦ.

Ἄ. Χρηστίδης. — Δὲν ποιῶμαι μνειάν τοξικῶν ἥπατιτιδων καὶ ικτέρου, ὡς γνωστῶν, ἐπέμεινα δὲ εἰς τὴν μiasματικὴν μορφήν τὴν ἐκ μικροβίων. Βεβαίως ὑπάρχουσιν ἥπατιτιδες τοξικαί, ὡς ἐκ δηλητηριάσεων κλ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Πασχαλίδης ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν τοῦ ἱατροῦ **P. Τσοπάνογλου**, ἐκθέτουσαν **περίπτωσιν πλαγίας μυατροφικῆς σκληρώσεως ἢ νόσου τοῦ Charcot**, ἔχουσαν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

α Ὁ ἀσθενὴς Α., ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀρμένιος, ἱατρός, ἡλικίας 27 ἐτῶν, διηγείται ἡμῖν ὅτι ἡ μήτηρ του. ἡλικίας 55 ἐτῶν. ἔχει ἀτροφίαν τῶν ὀπτικῶν νεύρων. Ὁ πατὴρ ἔχει καλῶς. Ἡ ἀδελφὴ ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ 15 ἐτῶν ἐξ ἀδενোসαρκώματος. Οὐδὲν πλέον. Πρὸ δύο ἐτῶν ἠσθάνθη, τὸ πρῶτον ἤδη, μυρμηκίαισιν καὶ ἀδυναμίαν εἰς τὰ κάτω κῶλα, ἣτις προϊόντος τοῦ χρόνου κατέληξεν εἰς ἀκίνησιν.

Ἡ ἀδυναμία αὕτη ἐπεξετάθη μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ εἰς τὰ ἄνω κῶλα, ἀλλὰ μετὰ μυατροφίας καὶ ἰδίως εἰς τὸ δεξιὸν κατὰ τὰς χώρας τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ μεσοστέων μυῶν τὸ δὲ ἀντιβράχιον ἦτο ἐν πρηνισμῷ. Ἀκολούθως ἡ ἀτροφία ἐξεδηλώθη καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν.

Παροῦσα κατάστασις. Τὸ πρόσωπον δὲν παρουσιάζει ἀσυμμετρίαν.

Αἱ πράξεις τοῦ συριγμοῦ, τῆς φυσίσεως φυσιολογικαί.

Ἡ ἀσθενὴς ὁμιλεῖ καὶ προφέρει εὐκρινῶς τὰς λέξεις καὶ τὰ χειροφόωνα γράμματα.

Ἡ ῥινοχειλικὴ αὐτᾶς ὑφίσταται.

Ἢ πρὸς τὰ πλάγια, πρὸσω καὶ ὀπίσω κινήσεις τῆς κάτω σιγρόνος φυσιολογικῆς, ὡς καὶ ἡ μασσητήριος ἀνάκλασις.

Αἱ κινήσεις τῆς γλώσσης κανονικαί.

Ἐκ μέρους τῆς ὑπερώας, φάρυγγος καὶ λάρυγγος οὐδέν.

Αἱ κινήσεις τῆς κεφαλῆς ἐκτελοῦνται καθ' ἑπάσας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ αἰσθητικότης ὑφίσταται καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις (πόνος, ἀφή, γεῦσις κ.τ.).

Ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ οὔτε νυσταγμός, οὔτε νυσταγμοειδεῖς κινήσεις, οὔτε τὸ σημεῖον τοῦ Argyll Robertson τὸ ὀπτικὸν πεδῖον δὲν εἶναι ἐστενωμένον.

Ἐκ τῶν ἄνω κῶλων ὁ δεξιὸς βραχίον εἶναι προσκεκολλημένος, οὕτως εἶπεν, ἐπὶ τοῦ θώρακος, τὸ ἀντιβράχιον ἐν πρηνισμῷ, ἡ δὲ χεὶρ ἐν ἀγκύλῃ (griffe).

Αἱ κινήσεις, καὶ δὴ αἱ τοῦ ὑπτιασμοῦ, καὶ αὐταὶ ἐτι αἱ παθητικαί, εἰσὶ δυσχερεῖς.

Ἢ μυϊκὴ ἀτροφία εἰς τὰς χώρας τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ τῶν μεσοστέων μυῶν ἐκδηλωτάτη.

Ἐν τῷ ἀριστερῷ ταῦτα φαινόμενα, ἀλλὰ μεθ' ἥττονος ἐντάσεως τὰ ἀνακλαστικὰ φαινόμενα λίαν ἠϋξημένα.

Ἢ σπονδυλικὴ στήλη οὐδεμίαν παρουσιάζει παραμόρφωσιν.

Οἱ γλουτιαῖοι μῦες πλαδαροί.

Εἰς τὰ κάτω κῶλα, κυρίως εἶπεν, ἐκδηλος ἀτροφία δὲν παρατηρεῖται καὶ ὁ ἀσθενὴς, βοηθούμενος ἢ στηριζόμενος, δύναται κάπως νὰ ὀρθοστατῇ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ κινήσει αἰσθάνεται κόπωσιν τελείαν. Αὐξήσις τῆς ἐπιγονατίου ἀνακλάσεως καὶ κλόνος τοῦ ποδός. Δερματικὴ ἐκδήλωσις οὐδεμία. Οἱ σπινγκτήρες φυσιολογικοί. Ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων οὐδέν.

Διαφορικὴ διάγνωσις. Ἐὰν μὲν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ σπασμωδικὰ φαινόμενα, βεβαίως δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην ὡς σπασμωδικὴν νωϊάδα φθίσιον (Tabes dorsalis spasmodique). Ἄλλ' ἡ νόσος αὕτη εἶναι τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ δεύτερον καὶ κυρίως ἡ κλινικὴ εἰκὼν ἐμπεριέχει ἀρνητικὸν σύμπτωμα τὴν μυατροφίαν.

Ἐὰν δὲ πρὸς τὴν μυατροφίαν, 1^{ον} μὲν ὡς προϊούσαν μυϊκὴν ἀτροφίαν τοῦ Duchenne. ἀλλ' ἐν αὐτῇ λείπουσι τὰ σπασμωδικὰ φαινόμενα· 2^{ον} δὲ ὡς νευρῶν περιφερικῆν. Ἐν τῇ τελευταίᾳ αἱ μυϊκαὶ ἀτροφίαι ἔχουσι λόγον ἀνατομικῆς διατάξεως τῶν διεπόντων αὐτὰς

νεύρων· υπάρχουν δὲ αἰθθητικὴ διατάραξις καὶ ἔλλειψις τῶν σπασμωδικῶν ρινομένων.

Ἐτέρα νόσος, δυναμένη νὰ ὑπενδυσθῇ τὴν ἔνω περιγραφεῖται κλινικὴν εἰκόνα, εἶναι ἡ κατὰ πλάκας σκληρώσις. Ἄλλ' ἐν αὐτῇ, ἐκτὸς τῶν συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων (ἐγκεφαλικῶν, προμηκικῶν, τροφικῶν καὶ σπλαγχνικῶν), ἔχομεν τὴν πορείαν βραδυτάτην.

Περὶ τοῦ ὑστερισμοῦ οὐκ ἐποιοησάμεθα λόγον, καθότι ὁ ἀσθενὴς στερεῖται στιγμάτων, ἐκτὸς δὲ τούτων ἔχομεν τὴν προϊούσαν πορείαν τῆς κλινικῆς εἰκόνας.

Τούτων ἀποκλειομένων, ὑπολείπεται κατ' ἀνάγκην καὶ ἐπιβάλλεται ἡ διάγνωσις τῆς πλαγίας μυατροφικῆς σκληρώσεως ἢ τῆς νόσου τοῦ Charcot, ἣν καὶ ἐποιοησάμεθα·

Εἶτα ὁ κ. **Γ. Νικολαΐδης** ἐκθέτει **περίπτωσιν ὀξείας δηλητηριάσεως διὰ κονιάκ**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Ἡ περίπτωσις ἀφορᾷ εἰς τετραετῆ παιδα καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: Ὁ μικρὸς οὗτος παῖς τὴν προτεραίαν τοῦ ἐπεισοδίου εἶχεν ἐνοχληθῆ ὑπὸ στομαχικῆς τινος διαταραχῆς μετὰ τριῶν κενώσεων διαρροϊκῶν, οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ τῇ προτροπῇ ἄλλου συναδέλφου ἤρξαντο παρέχοντες αὐτῷ ἐν ὕδατι καὶ ποσότητά τινα κονιάκ, ὡς ἱαματικὸν δῆθεν καὶ ἀναιρετικὸν τῶν ἐν τῷ ὕδατι τυχόν ἐπιβλαβῶν στοιχείων. Πλὴν ἡ γῆρσις ἐντὸς μικροῦ ἐγένετο κατὰ χρησις, καθότι, ἐπειδὴ ἡ ἐκ τῶν κενώσεων ἀφ' ἐνὸς ἐπελθοῦσα διψα ὀλονεν ἠύξανεν, ἐκ δὲ τῆς εἰσθιβαζομένης ἐξ ἄλλου, ἐν κράματι ὕδατος, ποσότητος τοῦ κονιάκ ὑποδουλιζομένη ἐπετείνετο, ὁ ὀργανισμὸς κατὰ μικρὸν ἤρξατο νὰ δηλητηριάζεται, διαποτιζόμενος ἐν βραχεὶ ὑπὸ σπουδαίας ποσότητος οἰνοπνεύματος κακοῦ· διότι καὶ ἡ ἐπενεγοῦσα τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, περὶ ὧν ἀμέσως ὁ λόγος, ποσότης ἦν οὐκ εὐκαταρρόνητος, ἀνερχομένη εἰς 200 γραμμάρια περίπου καὶ χορηγηθεῖσα ἐντὸς 14 ὡρῶν.

Τὸ γεγονός ἐθεώρησα ἄξιον λόγου οὐχὶ τόσοσιν διὰ τὴν σπάνιν τῶν τοιούτων περιπτώσεων, ὅσον διὰ τὴν κλινικὴν εἰκόνα, ἣν ἐπαρουσίασεν ἡ παρούσα.

Καθ' ἦν στιγμὴν προσεκληθῆν ἦτο ἡ 4ῃ

πρωῖνῃ ὥρᾳ, ὅποτε εὔρον τὸ παιδίον ἐν κωματώδει καταστάσει, ἥτις ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τῆς 3ης, καθότι μικρὸν πρὸ ταύτης ἡ μήτηρ τοῦ παιδός, ἀφυπνισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου, ζητήσαντος νὰ πῆ, τῷ ἔδωκε καὶ πάλιν ἐκ τοῦ δηλητηριώδους ἐκείνου ποτοῦ, φρονοῦσα, ἡ τάλαινα, ὡς καὶ πρότερον, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ κατεσίγα τὸ φλεγόμενον ἐκεῖνο δυστυχῆς πλάσμα ὑπὸ τῆς ἀσθέστου διψῆς, ἀγνοοῦσα δὲ ὅτι μετ' οὐ πολὺ, ἀφυπνιζομένη καὶ πάλιν οὐχὶ πλέον ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τύχης, θὰ εὔρισκεν αὐτὸ ψυχρὸν ὡς μάρμαρον καὶ σχεδὸν ἡμιθνές. Κατὰ τὴν ἀφίξίν μου ἡ κατάστασις τοῦ παιδός εἶχεν ὡς ἐξῆς: Ἐκειτο ἐκτάδην ὑπτιος μὲ ὄψιν γαιώδη, ὀφθαλμοὺς ἠνεψυμένους, ἀπλανεῖς μετὰ πλατυκορίας, ἀντίδρασιν οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἐπιπεφυκῶτων καὶ κατάλυσιν τῆς περιφερικῆς αἰσθήσεως. Τὸ πρόσωπον ψυχρὸν, ὡς καὶ τὰ ἄνω καὶ κάτω κῶλα· σφυγμοὶ νηματοειδεῖς, διαλείποντες καὶ ποτε ἐκλείποντες καὶ ἐπανερχόμενοι αὐθις· ἀναπνοὴ βραδεία, μόλις ἀκουστὴ ὡς μικρὸν βέγγουσα, κένωσις αὐτόματος προὑπάρχουσα.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μετὰ τὴν ἐπιδαψίλευσιν τῶν οἰκείων ἱαμάτων, ὡς κύστεως πάγου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, σιναπισμῶν ἐπὶ τῶν γαστροκνημίων καὶ πελμάτων μετ' ἐντριβῶν πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς περιφερικῆς κυκλοφορίας κλπ., ὁ παῖς ἤρξατο ἀνανήφων ἐκ τοῦ ληθάργου, ὅποτε, ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας, παρέσχον αὐτῷ πλῆρες κύπελλον ἐγγύματος καρῆ καὶ μετ' αὐτοῦ σταγόνας τινὰς ἀμμωνίας ὑγρᾶς ἐν ὕδατι. Ἄλλ' ἡ κατάστασις αὕτη μόλις διήρκεσεν ἐπὶ τέταρτον τῆς ὥρας καὶ ἐπανερχετα· τὸ δεύτερον ἢ προτέρα κωματώδης κατάστασις μετὰ τῶν αὐτῶν ρινομένων· οὐχ ἥττον ἢ παροχὴ τῶν ἀνωτέρω βοθημάτων ἐπωφελῶς ἐπέδρασε, καίτοι βραδέως, διότι ὁ παῖς μετὰ παρέλευσιν 3/4 τῆς ὥρας ἐπανῆλθε τὸ δεύτερον ἐν τῇ ζωῇ μετὰ παραληρήματος, διαρκέσαντος λεπτά τινα, πλὴν καὶ αὐθις διὰ τρίτην ἤδη καὶ ὑστάτην εὐτυχῶς φορὰν ἐπανερχετα ἡ κωματώδης κατάστασις, ἀφοῦ ἐπανελήφθησαν τὰ ἀνωτέρω πόματα καὶ αἰθήρ, διηκρέσασα ἐπὶ ὀλόκληρον ὥραν, δευνοτέρα πρῶτων, ἅτε ἐπελθόντων καὶ τονικῶν σπασμῶν τῶν ἄκρων μετὰ παραμορφώσεως αὐτῶν. Ἦν στιγμὴν ἐκείνην ἐθεώρησα

καλὸν νὰ ἐπικλησθῶ τὴν συνδρομὴν καὶ ἐτέρων συναδελφῶν καὶ τοιοῦτοι εἶχον προσκληθῆ οἱ κκ. 'Ρίτσος καὶ Μούγερης' τούτων δὲ ὁ πρῶτος συνέστησε καὶ τὴν ἐφαρμογὴν θερμοῦ ὕδατος ἐν φιάλαις ἐπὶ τῶν κάτω ἄκρων, ὅπερ καὶ ἐγένετο, συνελθόντος πρότερον τοῦ παιδὸς καὶ ἐκ τῆς τρίτης ταύτης κωματώδους σπασμωδικῆς καταστάσεως, μὴ ἐπαναληφθεῖσης πλέον.

Συνελθόντος τοῦ παιδὸς τελείως περὶ τὴν 7ην ὥραν, οὐδὲν ἔχνος διετηρεῖτο ἐκ τῆς ἀλκοολικῆς ἐκείνης καταστάσεως, οὔτε καρδιακὰ, οὔτε σκοτοδίνη, οὔτε ἄλλο τι φαινόμενον ἐγκεφαλικόν, οὔτε ἐμετοί, πλὴν τῆς ψύξεως τῶν ἄκρων, καὶ ταύτης ἐκλιπούσης ταχέως, ἐνῶ ἡ διψα ἐξηκολούθει ἄσβεστος, εἰς ἣν προσετέθη καὶ πάρεσις τοῦ δακτυλίου, ἐπειδὴ ἐπὶ 5—6 ἡμέρας συνεχῶς ὁ παῖς εἶχεν αὐτομάτους κενώσεις διαρροϊκὰς, ῥυπαρίων τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ».

Μανουηλίδης.—'Ενθυμοῦμαι περίπτωσιν ἀνδρὸς τριακονταετοῦς, ὅστις εἶχε πίει ἐπίτηδες ὀλόκληρον φιάλην ἀψινθίου· εἶχεν ἐπέλθει αὐτῷ κωματώδης κατάστασις μετὰ κορῶν διεσταλμένων, ἀλλ' ἄνευ σπασμωδικῶν φαινομένων. "Αν καὶ ἐκενώθη ὁ στόμαχος δι' ἀντλίας, εἰς μάτην ἀπέβη πᾶσα προσπάθεια, καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐντὸς 12 ὥρῶν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΑ'

19 Μαΐου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΔΑ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν, ὁ κ. **Π. Ίατροπούλος** ἐκθέτει **περίπτωσιν πυορροϊκῆς δακρυοκυστίτιδος τῶν νεογνῶν**, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

«Τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν ἀνακινήθῃ ἐκ νέου τὸ ζήτημα τῆς **πυορροϊκῆς δακρυοκυστίτιδος τῶν νεογνῶν** ἐν τῇ γαλλικῇ Ὀφθαλμολογικῇ Ἐταιρείᾳ¹ ὑπὸ τοῦ κ. Eliasberg Θεσσαλο-

νίκης, ζητοῦντος νὰ κατατάξῃ τὴν πάθησιν ταύτην τῶν νεογνῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν συγγενῶν παθήσεων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι πηγὴν ἔχει συγγενῆ ἀνωμαλίαν τοῦ δακρυακοῦ πόρου, ἐρ' ὃ καὶ ἡ ἀνακρίνωσις τοῦ εἰρημένου συναδελφου, γενομένη ἐπὶ τῇ βῆσει δύο περιπτώσεων, ἐπιτιλοφῶρει τὴν πάθησιν ὡς δακρυοκυστίτιδα συγγενῆ¹. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μάλιστα ἱκανοὶ ὠμίλησαν περὶ τε τῆς αἰτιολογίας, τῆς σπανιότητος καὶ τῆς θεραπείας τῆς δακρυοκυστίτιδος ταύτης.

Τελευταίως δὲ ἀνεφάνησαν καὶ νέαι πραγματεῖαι εἰδικαὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. ὡς αἱ τῶν κκ. Rochon Duvigneaud², Valude³, Sam. D. Lévy⁴ καὶ Κοσμεττάτου⁵, πλουτίσασαι μεγάλως τὴν περὶ αὐτοῦ φιλολογοίαν.

Ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν, ὑπὸ πολλῶν ἐλέγχθη, ὑποστηριζόμενον καὶ ὑπ' ἀνατομικῶν παρατηρήσεων, ὅτι ὁ δακρυακὸς πόρος, ὦν συνήθως ἄτητος κατὰ τὸ κάτω αὐτοῦ τμήμα ἢ φρασσόμενος ὑπὸ πτυγῆς τοῦ βλενομένου, μέχρι τοκετοῦ, μένει ἐνίοτε οὕτω περραγμένος καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἐβδομάδας μετὰ τὸν τοκετόν, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπέρχεται στάσις τῶν δακρυῶν καὶ διὰ μόλυσμῶν τινος ἢ δακρυοκυστίτις² ἕτεροι πιστεύουσιν ὅτι καὶ πηγμὰ τι ἐκ τῶν ἐκκριμᾶτων τοῦ ἐπιπεφυκίτου ἢ τοῦ βλενογόνου τοῦ δακρυακοῦ ἄσκει δύναται νὰ φράξῃ προσκαίρωσ τὸν πόρον καὶ νὰ ἐπενέγκῃ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Εὐρέθησαν ὅμως καὶ περιπτώσεις ὀστεώδους στενώσεως καὶ ἀποφράξεως τοῦ πόρου τούτου, καθ' ἃς καὶ ἡ ἐπελθοῦσα δακρυοκυστίτις ἀντίστατο εἰς τὴν συνήθη θεραπείαν, ἐκλιπούσα μόνον διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως.

καὶ Compte-rendu τῆς αὐτῆς Ἐταιρείας 1891 (Trousseau, p. 16, Chevallereau, p. 24, Coppez, p. 25).

1. Ὁ τίτλος *συγγενῆς δακρυοκυστίτις* (dacryocystite congénitale) ἐδόθη πρότερον καὶ παρ' ἄλλων. Πρὸλ. Panas, *Maladies des yeux*, 1894, T. II, p. 344.

2. Rochon Duvigneaud, *Archives d'ophtalmologie*, Février 1899.

3. Valude, *Dacryocystite des enfants du premier âge* (Soc. de Pédiatrie, séance du 14 Mars 1899).

4. S. D. Lévy, *Contribution à l'étude de la dacryocystite congénitale* (Thèse de Paris, 1897).

5. Cosmettatos, *Recherches sur le développement des voies lacrymales* (Thèse de Paris, N° 618).

1. *Compte-rendu de la Soc. franç. d'Ophtalm.* 1898 (séances du 4 Janvier et 4 Février). Παράβαλε

Ὡς πρὸς τὴν συγκόπτητα, δὲν ἀποδίδεται ὑπὸ πάντων ἢ αὐτῆ ἐκτίμησις, τῶν μὲν θεωρούντων τὴν πάθησιν ταύτην ὡς λίαν σπανίαν, τῶν δὲ ὡς ἀρκούντως συγγήν. Ἐν γένει ὁμως οἱ πλείστοι μόλις ἀριθμοῦσι 2—5 περιπτώσεις ἐν τῇ πράξει αὐτῶν. Πιθανὸν δὲ ἡ σπανιότης αὐτῆ νὰ προέρχεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι αἱ ἐλαφραὶ περιπτώσεις διαφεύγουσι τοὺς ὀφθαλμολόγους, ἰώμεναι ταχέως καὶ αὐτομάτως.

Ὡς πρὸς τὴν Θεραπείαν ἄλλοτε ἐφηρμοζόντο περίπου τὰ αὐτὰ Θεραπευτικὰ μέσα, ἅτινά εἰσιν ἐν χρήσει καὶ ἐπὶ δακρυοκυστίτιδος τῶν ἐνηλίκων. Ἄλλ' ὑπὸ τοῦ Corpeze συνεστίθη τὸ πρῶτον (1891) ἡ τακτικὴ κένωσις τοῦ δακρυακοῦ ἄσκου διὰ μεθοδικῆς ἐξωτερικῆς διὰ τῶν δακτύλων πίεσεως ἐνεργουμένη πολλάκις τῆς ἡμέρας. Κατὰ τὸν ὀφθαλμολόγον τοῦτον τῶν Βρυξελλῶν, ἡ μέθοδος αὕτη ἐπαρκεῖ τὸ πλείστον εἰς ἴκασιν τῆς δακρυοκυστίτιδος ταύτης. Ἐν τούτοις εὐρέθησαν καὶ οἱ ἰσχυρίζομενοι, ὅτι ἡ διὰ πίεσεων Θεραπεία δὲν ἔσχει ἀποτελεσματικότητα εἰς αὐτούς καὶ ὅτι ἠναγκάσθησαν νὰ καταργήσωσιν εἰς πλύσεις ἢ καθετηριασμούς πρὸς ῥιζικὴν καταπολέμησιν τῆς παθήσεως. Ἡμεῖς μέχρι τοῦδε ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πράξει, ἐὰν δὲν μᾶς ἀπατᾷ ἡ μνήμη, μίαν μόνον περίπτωσιν ἀπηντήσαμεν, καὶ ταύτην πρό τινων μηνῶν ὅπως δὲ κινήσωμεν ὀλίγον τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ἐξ ἄλλου ἐπειδὴ ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει τι τὸ διαφέρρον, ἐκθέτομεν ὑμῖν ταύτην ἐν συντόμῳ.

Τὸ νεογνὸν ἄρρεν (Ο. Γ. Π.), γεννηθὲν τῇ 9 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ., ὀλίγας ὥρας μετὰ τὸν τοκετὸν ἐπαρουσίασε σημεῖα ὑποπτα προσεγγυῶς ὀφθαλμίας, τουτέστιν ὁ ἐπιπεφυκῶς τῶν βλεφάρων ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ἐρυθρὸς ἐκ κατακρυοῦς ἐνέσεως τῶν αἰμοφόρων ἀγγείων καὶ τὰ γείλη τῶν βλεφάρων ἦσαν ἐρυθρωπᾶ. Διὸ καὶ ἐγένετο ἀμέσως χρῆσις κολλυρίου πρωτεϊνικοῦ ἀργύρου ἐν διαλύσει 3%. Πράγματι τὴν ἐπιούσαν ὑπῆρχε καὶ καταρρανεὶ ἐκκριμα βλεννοπυώδεις, ἀλλ' οὐχὶ ἄφθονον. Τὸ ἐκκριμα τοῦτο ἐξέλιπε τελείως ἐντὸς 5—6 ἡμερῶν διὰ τακτικῆς χρήσεως τοῦ εἰρημίνου κολλυρίου. Ἀλλὰ τὴν 10ην ἡμέραν ἀνεφάνη ἐκ νέου καὶ ἐν τῷ δεξιῷ ἄφθονώτερον ἢ ἐν τῷ ἀριστερῷ, γενουμένης δὲ

χρήσεως κολλυρίου ἐκ πρωτεϊνικοῦ ἀργύρου (5%), ἤρξατο νὰ ἐκλείπη ταχέως.

Λίρνης ὁμως, τὴν 13ην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ, ὅτε ἤδη οὐδὲν ἔχνος ὀφθαλμίας ὑπελείπετο, ἤρξατο ἐξοίδησις κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν κατὰ τρόπον ἰδιάζοντα. Ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ οἰδήματος ἰδόντες τὸ νεογνόν, παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ οἶδημα περιωρίζετο ἐντελῶς εἰς τὸ δέριμα καὶ τὸν ὑποδόριον ἰστὸν τοῦ ἀριστεροῦ κάτω βλεφάρου, ἦτο δὲ ἄχρουν καὶ εὐπίεστον καὶ δὲν ἐξετείνετο πέρα τῆς κάτω βλεφαρικῆς πτυχῆς. Οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐπιπεφυκότος, οὔτε ἐρυθρότης τοῦ παράφουσι οὔτε ἐκκοιμα παρατηρεῖτο, οὔτε ἐκάνω βλεφάρου, οὔτε ἐκ τῆς χώρας τοῦ δακρυακοῦ ἄσκου. Ἐπομένως οὐδὲν ὠρισμένως ἠδυνήθημεν νὰ διαγνώσωμεν, ὑπωπτευθῆμεν μόνον τὴν ἀνάπτυξιν ἀποστήματός τινος βλεφαρικοῦ.

Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν, μετὰ 28—30 ὥρας, ἰδόντες τὸ νεογνόν, εὕρομεν μεγίστην μεταβολήν. Τὸ οἶδημα εἶχεν ἐπιεκταθῆ εἰς ὅλην τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν, ἦτοι εἰς ἀμφοτέρω τὰ βλέφαρα καὶ τὴν χώραν τοῦ δακρυακοῦ ἄσκου· τὸ δὲ ἰδιάζον ἦτο ὅτι τὸ οἶδημα τὴν μεγίστην αὐτοῦ ἐντασιν εἶχεν ἀπέναντι τοῦ ἄσκου καὶ καθίστατο βλομηδὸν ἀπὸ τοῦ ἐξω κανθοῦ πρὸς τὸν ἔσω ἀπὸ ὠχροῦ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐρυθρὸν καὶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν χώραν τοῦ ἄσκου βαθέως κυανέρυθρον καὶ στυλπνόν, ὡς ἐπὶ ὠρίμου ἀποστήματος. Διὰ τῆς ψηλαφήσεως ἐπίσης ἠσθάνετο τις διήθησιν διάχυτον, ἧς τὸ κέντρον εὕρισκετο ἀπέναντι τοῦ ἄσκου. Μάλιστα κατὰ τὴν ψηλάφησιν ταύτην εἶδομεν καὶ πύον ὠχρολευκόν καὶ παχύ, ἀναβλύζον ἐκ τοῦ ἔσω κανθοῦ. Ἀμέσως δὲ διὰ πίεσεων μεθοδικωτέρων ἐκένωθη ἄφθονον πύον, τὸ δὲ κυανέρυθρον οἶδημα ἐξέλιπε ταχέως¹. Ἀπέναντι τοιαύτης πορείας ἡ διάγνωσις δακρυοκυστίτιδος πυορρικής τῶν νεογνῶν ἐπιβλήθη ἡμῖν ἀφ' ἑαυτῆς, εἰ καὶ τὸ πύον ἐφαίνετο ὡσεὶ προερχόμενον μᾶλλον ἀπὸ

1. Τὸ πύον τοῦτο ὑπεβλήθη ἀμέσως καὶ εἰς μικροσκοπικὴν εξέτασιν, ἀλλὰ δὲν εὐρέθησαν γνήσιοι γονόκοκοι, εἰμὴ μόνον ἐλεύθεροι διπλόκοκοι μετὰ σταφυλοκόκκων· ἐνῷ ἡ καλλιέργια ἔδωκε μόνον πολλὰς μὲν ἀποικίας χρυσοῦ, ὀλίγας δὲ λευκοῦ σταφυλοκόκκου ἐν σωλήνι agar-agar.

φλέγμονος υποδορείου. Χάριν δὲ τῆς μείζονος εὐκολίας, περιωρίσθημεν εἰς τὴν διὰ πίεσεως θεραπείαν, ἐκ ταύτης προσδοκῶντες καὶ τὴν ἴασιν. Ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν ἐξετάσαντες λεπτομερέστερον τὴν ὁπῆν, ἐξ ἧς ἐξεγείτο τὸ πύον, εἶδομεν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι τὸ πύον δὲν ἐξήρχετο ἐξ οὐδενὸς τῶν δακρυακῶν σημείων. Τότε εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐξητάσαμεν καὶ διὰ βλεφαροκατόχων, εὗρομεν δὲ ὅτι τὸ πύον ἐξήρχετο ἐκ μικρᾶς κυκλοτεροῦς ὁπῆς, μεγέθους καὶ σχήματος κοινουῦ δακρυακοῦ σημείου, κειμένης δὲ εἰς τὸ κάτω κολπωμα τῶν βλεφάρων, συστοίχως τῷ κατωτέρῳ δακρυακῷ σημείῳ καὶ κατὰ 7—8 χιλιοστόμετρα ὀπίσθεν τούτου. Ἐνεκα τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἡ πρώτη ἡμῶν διάγνωσις ἤρξατο σαλευσμένη, διότι ἡ διάγνωσις υποδορείου φλέγμονος, ἦτοι ἀποστήματος προακείου (abcès pré-lacrymal) ἐφαίνεται πιθανωτέρα νῦν, καθ' ὅσον καὶ ἡ πορεία τῆς ἀναπτύξεως καὶ τὸ ποῖον τοῦ πύου συνεφώνουν εἰς τοιαύτην διάγνωσιν· τούτο δὲ ἦτο εἰς λόγος πλείων ὅπως ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν διὰ πίεσεων θεραπείαν.

Τὸ ποσὸν τοῦ πύου ἤρξατο ἐλαττούμενον ἐντὸς τῶν πρώτων ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τότε ἕτερα δύο σημεία διέστρεψαν καὶ τὴν περὶ ἀποστήματος διάγνωσιν. Ἀφ' ἐνὸς παρατηρήσαμεν ὅτι τὸ πύον ἐγένετο καταφανεῶς βλενοπουῶδες καὶ ἐξήρχετο ἐνίοτε ἀνάμιχτον μετὰ δακρύων, ἡμέραν δὲ τινα ἐξέλιπε τελείως, διότι διὰ τῆς πίεσεως οὐδὲν ἀπολύτως ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἔσω κανθοῦ, ἐνῶ εἰς προηγουμένην πίεσιν, γενομένην πρὸ 5 ὥρων, καὶ ἕτεραν, ἀκολουθήσαν μετὰ 10 ὥρας, ἐξῆλθε πύον ἀρκετόν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξετάσαντες ἐκ νέου διὰ βλεφαροκατόχων, μάλιστα ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐκτελέσωμεν καὶ καθετηρισμὸν ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῆς πυορροίας, εὗρομεν ὅτι τὸ πύον ἐξήρχετο ἐξ ὁπῆς, ὁμοιοτάτης δακρυακῷ σημείῳ, ἀλλὰ κειμένης ἐν τῷ ἄνω κολπώματι τῶν βλεφάρων καὶ πάλιν συστοίχως τῷ ἄνω δακρυακῷ σημείῳ καὶ ὡς 6—7 χιλιοστόμετρα ὀπίσθεν τούτου.

Τότε πλέον οὐδεμία ἔμενεν ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πύον προήρχετο ἐκ τοῦ ἀσκού τῶν δακρύων, ὅτι πιθανῶς ὑπῆρχεν ὑπεράριθμον ζεύγος δακρυακῶν σημείων, ἐξ ὧν μόνον ἐξεγείτο τὸ πύον καὶ ὅτι διὰ τῶν πίεσεων εἶχε διανοιγῆ

παροδικῶς ἅπαξ καὶ ὁ δακρυακὸς πόρος. Πιθανὸν ὅμως νὰ ἦτο πράγματι προάστειον ἀπὸστημα, διανοιγὸν ἐν τῷ ἀσκῷ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς.

Ὡς ἐκ τούτου περιωρίσθημεν καὶ πάλιν εἰς τὴν διὰ πίεσεων θεραπείαν, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ τὸ πύον εἶχεν ἐλαττωθῆ εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ καὶ $\frac{1}{5}$ τοῦ ἀρχικοῦ ποσοῦ καὶ τούτο ἐντὸς 8—10 ἡμερῶν, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπέμβωμεν βραδύτερον, ἐὰν ἤθελε δεήσει.

Καὶ τῷ ἔντι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὸ πύον ἐξέλιπε τελείως, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ ἄνευ βιομιαίας ἐλαττώσεως. Σὺν τούτοις παρατηρήθη ὅτι κατὰ τὰς δύο πρώτας μετὰ τὸν τοκετὸν εβδομάδας οὐδὲν ὑγρὸν ἐξήρχετο ἐκ τῆς ρινός· ἀκολούθως ἤρξατο νὰ ρέη παροδικῶς μικρὸν ποσὸν ὑδαροῦς βλέννης ἐκ τοῦ δεξιῦ ρώθωνος καὶ βραδύτερον, ἀκριβῶς καθ' ἓς ἡμέρας ἐξέλιπεν ἡ πυορροία ἐκ τοῦ ἀσκού, ἤρξατο νὰ ρέη καὶ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ρώθωνος.

Βλέπει τις ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὑπῆρχον ἱκανὰ ἀξιοσημείωτα ὑπὸ κλινικῆν ἔποψιν, ἐνῶ ἡ ἴασις ἐπῆλθε διὰ μόνης τῆς μεθόδου τῶν τακτικῶν κενώσεων τοῦ ἀσκού. Ἐγένοντο ὅμως τακτικῶς καὶ αἱ ἀπαραίτηται ἐξωτερικαὶ θερμολουσαὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τέλους, ὡς καὶ ἐνστάξεις κολλυρίου πρωτεϊνοῦ ἀργύρου 5% καθ' ὅλην τὴν πρώτην εβδομάδα τῆς δακρυοκυστίτιδος, ἧτις διήρκεισ δύο περιήπου εβδομάδας».

Ἀκολούθως ὁ κ. **Γαβρηλίδης** ἐκθέτει ἐν λεπτομερείᾳ τὴν ἐμβρυολογικὴν καταβολὴν τῶν δακρυϊκῶν ἀγωγῶν. Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῆς κατὰ τοὺς δύο πρώτους μῆνας ἀναπτύξεως, ἀναφέρει τὰς μέχρι τοῦδε καταρατικὰς καὶ ἀντιφατικὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτας· προκειμένου δὲ περὶ τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως, ἐκθέτει τὰς ἑαυτοῦ μελέτας, αἵτινες ἐγέννησαν παρ' αὐτῷ τὴν ὑποψίαν, ὅτι ἡ τῶν δακρυοφόρων σωληναρίων καταβολὴ δυνατὸν νὰ ἦ διάφορος τῆς τοῦ ρινοδακρυϊκοῦ πόρου. Ἡ ὑποψία ὅμως αὕτη ἵνα μεταβληθῆ εἰς βεβαιότητα, ὁ κ. Γαβρηλίδης ἐπιθυμεῖ δι' ἰδίας μελέτης καὶ ἀντιλήψεως νὰ σχηματίσῃ γνώμην περὶ αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε δὲν ἐπέτυχεν νὰ ἐξετάσῃ ἔμβρυα ἡλικίας μικροτέρας τῶν δύο

μηνών, έπικαλείται την συνδρομήν των συναδέλφων, όπως μνησθώσιν αυτού όσάκις εύρίσκουσιν έμβρυα τοιαύτα. Έκ της μελέτης των μέχρι τουδδε έμβρύων συμπεραίνει, ότι ή δακρυοφόρος ταινία διασωληνοῦται εκ των άνω προς τά κάτω και ότι πύσα μη τελεία διασωλήνωσις είναι εν των αιτίων των συγγενών δακρυοκυστιτίδων. Μέχρι σήμεραν ό κ. Γαβρηλίδης παρετήρησέ τινας δακρυοκυστιτίδας, άν τινας μόν άνέφερεν ήδη εν Κωνσταντινουπόλει, δύο δε άνεγράφησαν εν τῷ τόμῳ του 1895 (σελ. 537) της Société française d'ophthalmologie.

Είτα ό κ. **Απέρης** προτείνει όπως τροποποιηθῆ το άρολόγιον των συνεδριών της Έπιτροπής επί τη θερινῇ περιόδῳ· αποφασίζεται δε όπως από της αρχής Μαΐου μέχρι Νοεμβρίου αἱ συνεδρία γίνωνται εις τὰς 5 1/2 μ. μ.

Ακολουθως εκλέγεται Συντακτική Έπιτροπή προς εκδοσιν των έργασιών του παρόντος συλλογικού έτους, αποτελουμένη υπό των κκ. **Π. Ίατροπούλου, Δ. Μανουηλίδου** και **Γ. Νικολαΐδου**.

Μεθ' ό λύεται ή συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΒ'

26 Μαΐου 1899.

Προεδρία ΝΟΥΛΗ

Μετά την ανάγνωσιν και επικύρωσιν των πρακτικῶν, ό κ. **Γαβρηλίδης** εκθέτει **δύο περιπτώσεις τυφοειδοῦς πυρετοῦ**, εξ άν ή μία είναι ιδίως διαφέρουσα δια τον τύπον του πυρετοῦ και την γενομένην μικροσκοπικήν έρευναν· τουτέστιν ό πυρετός εν αρχῇ ήτο καθαρώς διαλείπων μετά ρίγους κατά την άνήψωσιν της θερμοκρασίας, ύφέσεων εις τον φυσιολογικόν βαθμόν και ιδράτων καθ' εκάστην· ή δε μικροσκοπική εξέτασις του αίματος δέν άνέυρε πλασμάδια του Laveran, ενῶ βραδύτερον ό πυρετός έγένετο συνεχής, έπαρουσιάσθη το έξάνθημα του τυφοειδοῦς, ή δε όροδιαγνωστική του Vidal μέθοδος έδεικε θετικόν περι τύπου αποτέλεσμα.

Ό κ. **Μανουηλίδης** υπενθυμίζει ότι εις τους τυφοελώδεις πυρετούς το έλειογενές μίασμα δρα εν αρχῇ και εν τέλει της νόσου.

Ό κ. **Διμαράκης** παρατηρεῖ ότι και ή περίπτωση του κ. Γαβρηλίδου είναι εξ εκείνων, αἱτινες συμβάλλονται εις την μελέτην του ζητήματος τούτου· αναφέρει δε περιπτώσιν γυναικός, ήν έθεράπευσε πρό δύο ετών και ήτις κατά το τέλος της νόσου είχε διαλείψει ούχι άμφημερινάς, αλλά και τριταίας, άν ήγειτο τακτικῶς ρίγος· αναφέρει επίσης και έτεραν πρό τετραετίας παρατηρηθεῖσαν, εν η έπῆλθον εν αρχῇ τρεις διαλείψεις, μία τριταία και δύο άμφημεριναί· μεθ' ύψώσεως της θερμοκρασίας εις 42, ενῶ ή συνέχεια ήν κανονικωτάτη.

Ό κ. Πρόεδρος άγγέλλει τον θάνατον του νεαροῦ όφθαλμολόγου και μέλους της Βιολογικής Έπιτροπής

Παναγή Γιαννουλάτου

και λύει την συνεδριαν εις ένδειξιν πένθους επί πέντε λεπτά.

Ακολουθως ό κ. **Μανουηλίδης** επιθυμεῖ να μάθη παρά των πρεσβιτέρων και μάλλον πεπειραμένων συναδέλφων τί γινώσκουσι περι έλωδών πυρετών εν Κωνσταντινουπόλει, εάν υπάρχουν τοιούτοι άνέκαθεν και τίνα έχουσι χαρακτηρισ.

Διμαράκης.—Πρό ετών ακριβῶς την αὔτην επιθυμίαν είχαν εκφράσει εν τη Αυτοκρατορικῇ Ίατρικῇ Έταιρείῳ, ένθα και το ζήτημα τούτο έτέθη εν τη ήμερησία διατάξει, αλλά δυστυχῶς παρημελήθη ταχέως και ούδένα έσχομεν καρπόν. Κρίνω λοιπόν καλόν ν' ανακινήθῆ εκ νέου το ζήτημα τούτο και φρονῶ ότι ή Βιολογική Έπιτροπή δύναται κάλλιστα ν' αναγράψῃ αὔτο εις την ήμερησίαν διάταξιν και να ζητήσῃ την γνώμην πάντων των εις τα τοιαύτα ασχολουμένων συναδέλφων. Δια του τρόπου τούτου θέλομεν δυνηθῆ να διεκρινήσασμεν και το ζήτημα τούτο· θέλει δε μελετηθῆ οὔτω μεταξῦ άλλων

ἐν ποίαις συνοικίαις παρατηρεῖται τὸ ἐλώδες μίασμα καὶ ἐὰν οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ ἀναπτύσσωνται ἐκ τοπικῶν αἰτιῶν διαρκῶν ἢ παροδικῶν.

Ἀπέρης.— Ἄλλοτε ζήτημα καὶ θόρυβος προεκλήθη ὑπὸ τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τὴν διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων Δέρκων, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ φέρουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν μικρόβια καὶ μιάσματα τοῦ βάρους καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιδημιῶν. Νομίζω ὅτι καὶ τώρα, ὅτε γίνονται ἀνασκαφαὶ κατὰ μῆκος τῆς Μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Πέραν, οἱ ἰατροὶ δέον νὰ λάβωσι καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν διὰ τὴν αἰτιολογίαν τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἐπιδημικῶν νόσων.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀναγράφει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὴν πρότασιν τοῦ κ. Λιμαράκη.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** προτείνει ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς τοὺς ἰατροὺς τῆς Πρωτευούσης ἐγκύκλιοι ἐντυποί, δι' ἧν νὰ ὑποβληθῶσιν αὐτοῖς ὠρισμένα ἐρωτήσεις πρὸς διευκλυνσιν τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμως ἀφίνει εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ προεδρείου τὰ μέτρα, ἅτινα ἀπαιτοῦνται ὅπως πάντες οἱ συνάδελφοι συμβάλλωνται εἰς τοῦτο.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΓ'

2 Ἰουνίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. **Ἀμπελιώδης** παρουσιάζει ὀθωμανόπαιδα διαιτητῆ, ἔχοντα πολλὰς διαμαρτίας καὶ διαστροφὰς τοῦ σώματος, εἴτα δὲ ἐκθέτει τὰ περὶ αὐτοῦ λεπτομερῶς ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Τὸ παρουσιάζομενον ὑμῖν βρέφος ἔχει ἀνωμαλίαν, ἧς ἐκρίνα καλὸν ν' ἀνακοινώσω ἐνταῦθα ἐν συντόμῳ, παρεκκλῶν ὑμῶν ὅπως προσβῆτε εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοῦ παιδὸς καὶ ἐνέγκητε τὴν περὶ ἐπεμβάσεως γνώμην ὑμῶν.

Τὸ βρέφος εἶναι δύο ἐτῶν, ἡ μήτηρ αὐτοῦ,

ἥτις εἶναι νεκρά, εὐτραφῆς καὶ μεγαλόσωμος, οὐδόλως ἐβασανίσθη κατὰ τὸν τοκετὸν τὸ παρὸν δὲ βρέφος εἶναι τὸ τρίτον τέκνον αὐτῆς. Ὁ πατὴρ πεντηκοντούτης ἔχει καλῶς, δὲν εἶναι συφιλιδικὸς οὔτε πότης, ἔσχε μόνον βλεννόρροϊαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν.

Τὸ κράνιον τοῦ παιδὸς δὲν παρουσιάζει τὸ ἀνωμαλῶν ἢ ῥίς εἶναι σιμῆ, σημείον ὅτι τὰ σχηματίζοντα τὸ ὄργανον τοῦτο ὅσπῃ, γόνδροι καὶ λοιπά, δὲν ἔλαβον τὴν ἀπαιτουμένην κανονικὴν ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ἀνεπτύχθησαν ἀνωμαλῶς ἢ ὁσφρησις ὁμως εἶναι τέλει.

Ἡ κοιλότης τοῦ στόματος παρουσιάζει ἀνωμαλίαν τοῦ οὐρανίσκου καὶ τὸ ὑπερώϊον ἰστίον εἶναι διηρημένον καθὰ δὲ λέγει ἡ μήτηρ, εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν ἢ σταφυλὴ ἦτο διχασμένη καὶ ἡ σχισμὰς ἀπετέλει μετὰ τῆς μήπω συμπληρωθείσης προσεγγίσεως τῶν ὀστέων τοῦ οὐρανίσκου ἐν ἐπίμηκες Α. Ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως δὲ ταύτης, ἡ θήλασις καὶ ἡ κατάποσις ἦτο ἀδύνατος, ὃ δὲ ἐξ ἀιτίας θάνατος ἀναπόφευκτος, ἂν μὴ προσέτρεχεν ἡ μήτηρ εἰς τὴν διὰ κοιλιαρίου καὶ θηλάστρου θρέψιν τοῦ τέκνου αὐτῆς, εἰ καὶ τὰ μέσα ταῦτα συχνάκις ἦσαν ἀνεπαρκῆ. διότι τὸ προσφερόμενον γάλα ἐξήρχετο ἐκ τῆς ῥίνος. Πρεῦόντος ὁμως τοῦ χρόνου, ἡ σχισμὰς, λαμβάνουσα ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν σκελῶν μορφήν, ὡς βλέπομεν σήμερον, κυκλοτερῆ, ἐπέτρεπε τὴν θήλασιν καὶ τὴν κατάποσιν καὶ ἡ διατροφή καθίστατο εὐκολωτέρη. Ἡ ὀδοντοφυΐα ἤρχισε τὸν ἑβδομὸν μῆνα, ἔχει δὲ νῦν τὸ βρέφος ἀρκετοῦς ἂν καὶ μερικοὶ ἦναι εὐθρυπτοί, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς ῥαχιτικὸς παῖδας. Ἐπὶ τοῦ θώρακος πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ στέρνου καὶ πρὸς τὴν ξιφοειδῆ ἀπόφυσιν ὑπάρχει προσεχρῆ ὀστεώδης, σχηματισθεῖσα ἐξ ἀνωμαλοῦ ἀναπτύξεως τῶν γόνδρων, τῶν συνδεόντων τὰς πλευρὰς μετὰ τοῦ στέρνου καὶ τῆς ξιφοειδοῦς ἀποφύσεως.

Ἄνω ἄκρα.— Ἡ ἄνω ἄρθρωσις τοῦ βραχίονος μετὰ τῆς ὠμοπλάτης ἐκτελεῖ πάσας τὰς ἀπαιτουμένας κινήσεις τοῦτο ὁμως δὲν συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἄρθρωσιν τοῦ ἀγκῶνος, διότι ὡς ἀντιλαμβάνομαι, τὸ ὠλέκρانون δὲν γυγλυμοῦται ἐν τῇ προχαλίᾳ τοῦ βραχίονος, ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ὁ πένων τοῦ δικερᾶλου μὲς εἶ-

ναί βραχύς ἢ συστέλλεται εἰς βαθμὸν μὴ ἐπι-
τρέποντα εἰς τὸν πῆχυν τὴν ἐκτάσιν ἴσως δὲ
διὰ τοῦτο φαίνεται καὶ ὁ βραχίων βραχύς.
Ἡ κερκίς δὲν παρουσιάζει τι τὸ ἀνώμαλον.
Αἱ τῶν χειρῶν ἀνωμαλίαι δὲν εἶναι εἰς βαθμὸν
παρεμποδίζοντα τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν.

Κάτω ἄκρα. — Ἡ ἄρθρωσις τῆς κεφαλῆς
τοῦ μηριαίου ὀστού ἐν τῇ κοτύλῃ τοῦ ἀνω-
μου ὀστού, ὡς καὶ αἱ κινήσεις τῆς ἀρθρώσεως,
εἰσι κανονικαί· τοῦτο ὅμως δὲν παρατηρεῖται
εἰς τὴν ἄρθρωσιν τοῦ γόνατος, ἐνθα, μὴ ὑπερ-
χύσης τῆς ἐπιγονατίδος, ἀρίεται ὁ μηρὸς
ἐλεύθερος νὰ ὀλισθαίνῃ ἐπὶ τῆς λείας ἐπιφα-
νεῖας τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστού τῆς κνήμης,
ποτὲ μὲν πρὸς τὰ ἐμπρός, ποτὲ δὲ πρὸς τὰ
ὀπίσω καὶ εἰς τὰ πλάγια καὶ καθιστᾷ ἀδύνα-
τον τὴν στάσιν καὶ τὸ βᾶδισμα τοῦ παιδός·
οἱ δὲ μυῶνες, οἵτινες θὰ συνετέλουν διὰ τῶν
προσφύσεων τῶν τενόντων αὐτῶν ἐπὶ τῶν
ἀποφύσεων τῆς κνήμης καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιγονα-
τίδος πρὸς στερέωσιν τῆς ἀρθρώσεως τοῦ
γόνατος καὶ παρεμποδίσιν τῶν ἀνωμάλων
τούτων κινήσεων, δὲν δύνανται νὰ ἐπαρκέ-
σωσιν ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τοῦ σπασμοειδοῦς
τούτου ὀστού. Οἱ πόδες εὐρίσκονται ἐν μεγάλῃ
διαστροφῇ, εἰσὶ δὲ ἀμφοτέρω· βλαιστόποδες
(*valgus*). Ἐν γένει δὲ αἱ παρατηρούμεναι
ἐπὶ τοῦ παιδός τούτου ἀνωμαλίαι εἰσὶ σύμ-
μετροι εἰς τε τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω ἄκρα
μετ' ἐλαχίστων διαφορῶν.

Ἡ σύντομος αὕτη περιγραφή, ὡς προεισ-
αγωγή τις, οὕτως εἰπεῖν, τῆς μελλούσης
παρ' ἡμῶν ἐπιστημονικῆς καὶ ἀκριβοῦς ἐξε-
τάσεως τοῦ παιδός οὕσα, σκοπὸν ἔχει ὅπως ἡ
Ἐπιτροπὴ ἀποφανθῇ περὶ τοῦ πρακτέου,
ἵνα μὴ εἰς τὸ ἀτέλες τοῦτο πλάσμα ἡ ζωὴ
εἰς τὸ μέλλον γείνη φορτίον ἀβάστακτον».

Νούλης. — Ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι
ικανῶς περίεργος, διότι τὰ ἐλαττώματα
ἀνεπτύχθησαν ἐκ ραχιτισμοῦ, ἀρχὴν ἔχον-
τος τὴν κακὴν διὰ γάλακτος ξένου θρέψιν.

Ἐλευθεριάδης. — Νομίζω ὅτι αἱ ἀλλοιώ-
σεις αὗται ὑπῆρχον ἅμα τῷ τοκετῷ, διὸ
πολὺ μᾶλλον θεωρητέα ὡς ἐνδομήτριον.

Σιώτης. — Βεβαίως δὲν δύνανται νὰ
θεωρηθῶσιν ὡς προερχόμεναι ἐκ ραχιτι-
σμοῦ ἐπικτήτου, ἀλλ' εἶναι ἀποτέλεσμα

στάσεως τῆς ἀναπτύξεως τὸ πλεῖστον, ὁ
δὲ ραχιτισμὸς ὑπεβοήθησε μόνον.

Σγουρδαῖος. — Ἀμφότερα πρέπει νὰ
ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν, διότι καὶ τοῦ ραχιτι-
σμοῦ ὑπάρχουσι σημεῖα σαφῆ, ὡς ὅσα
συγκεκαμμένα, θώραξ τροπιδοειδῆς κτλ.

Πρόεδρος. — Ἡ περίπτωσις εἶναι σπα-
νία, διότι εἰς τὸ αὐτὸ άτομον ποικίλαι
συναντῶνται ἐλλείψεις. Βεβαίως δὲ ἡ
ἀκτινογραφία θέλει σαφηνίσει πολλὰ πρά-
γματα. Φρονῶ ὅμως ὅτι καὶ ὁ συγγε-
νῆς ραχιτισμὸς ἔλαβε σπουδαῖον μέρος,
καθ' ὅσον πλην τῆς ἐπικτήτου καὶ ὁ ραχι-
τισμὸς τῶν γονέων δύναται νὰ προδια-
θέσῃ εἰς τὰ τοιαῦτα.

Ὡς πρὸς τὴν θεραπείαν, ἀπὸ τοῦδε ἔχει
τις νὰ ὀρίσῃ πράγματά τινα, π. χ. διὰ τὴν
ὑπερίαν δυνατόν νὰ γείνη ἀπὸ τοῦδε
ἐπέμβασις ἀποτελεσματικὴ· διὰ τὸ στέρ-
νον ἢ διέκπρισις αὐτοῦ ἴσως εἶναι ἔτι
πρόωρος· ὡς πρὸς τὰ ἐξarthρήματα π. χ.
τοῦ γόνατος δύναται τις νὰ ἐφαρμόσῃ
περιγονατίους ἐλαστικούς ἐπιδέσμους,
ὅπως ἐμποδισθῇ τοῦλάχιστον ἡ ἀένας
ἐξarthρωσις, διότι αὕτη φέρει διὰ τοῦ χρό-
νου μείζονας διαστροφάς. Ἀλλὰ μετὰ τὴν
ἀκτινογραφίαν δύναται τις νὰ λάβῃ καὶ
νέας ἐνδείξεις δι' ὀριστικότερας καὶ λο-
γικωτέρας ἐγχειρήσεις ἢ χειρισμοὺς, π. χ.
πρὸς ἐπίτευξιν ψευδῶν ἀγκυλώσεων καὶ
τελείας ἀκίνησιος τῶν ἀρθρώσεων.

Ἀμπελιδῆς. — Ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ρα-
χιτισμοῦ τῶν γονέων, θέλω προσθέσει
τινὰ καὶ περὶ τῶν γονέων. Ὁ πατὴρ τοῦ
παιδός εἶναι 50 ἐτῶν καὶ ὑγιέστατος, ἔσχε
δὲ τὸ τέκνον τοῦτο ἐκ τρίτης γυναικὸς
εὐτραφοῦς καὶ ἄνευ οὐδενὸς σημείου ρα-
χιτισμοῦ, διὸ φρονῶ, ὡς εἶπεν ὁ κ. Νού-
λης, ὅτι μᾶλλον εὐλογος εἶναι ἡ ἐξήγη-
σις μου διὰ τῆς κακῆς διαθρέψεως. Ὅσον
ἀφορᾷ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν συναδέλφων
περὶ ἀκτινογραφίας, θέλω φροντίσει καὶ
περὶ τούτου.

Ἀκολουθῶς ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυ-
ροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης
συνεδρίας.

Εἶτα ὁ κ. **Ἄ. Γαβριηλίδης** ἀναγινώσκει
ἀνακοίνωσιν **περὶ βουβωνικοῦ λοίμου**

ὕπὸ ἀρχαιολογικὴν ἔποψιν καὶ προφυλακτικὴν ἀπὸ τῆς νόσου ταύτης, ἔχουσαν ὡς ἔζης:

Κύριοι,

«Προκειμένου περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ, ὅστις νῦν ἐπιδημικῶς ἐνέσκηψεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀπασχολεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐκ ὀλίγον καὶ δικαίως, ἐπειδὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι εὐθύς ὡς ἡ Ἀλεξανδρεῖα καταληφθῆ ὑπὸ τινος ἐπιδημίας, ἐπισκέπτεται αὕτη σχεδὸν πάντοτε καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐπιτραπήτω μοι νᾶ λάβω τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ ἐκθέσω τινὰ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν νόσον ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα συμπτωματολογικὴ περιγραφή αὐτῆς κατὰ τὰ κλασικὰ τῆς ἱατρικῆς συγγράμματα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνωφελῆς καὶ ὀχληρὰ εἰς ἡμᾶς, διὰ τοῦτο, ἀπορῶν τὴν τοιαύτην περιτολογίαν, θέλω περιορισθῆ εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῆς νόσου ὡς περιέγραψαν αὐτὴν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοί, καὶ τὴν περιληπτικὴν ἐκθεσιν τῶν νεωτέρων περὶ αὐτῆς γνώσεων, περὶ ὧν δὲν διαλαμβάνουσι τὰ ἀνά χειρας ἡμῶν κλασικὰ συγγράμματα, ἀλλὰ εἰδικώτερα περιοδικά (Annales de l'Institut Pasteur 1897, p. 81—663 καὶ 1898, p. 705, 604, 625). Ἐν τοῖς βυζαντιακοῖς συγγράμμασι μέχρι σήμερον εὗρον περιγραφὴν τῆς νόσου ὑπὸ Ἰ. Κατακουζηνοῦ, Νικηφόρου, Προκοπίου καὶ Ἀγαθίου· ὁ Κατακουζηνὸς περιγράφει τὸν βουβωνικὸν λοιμὸν ὡς ἔζης (Ἰωάννου τοῦ Κατακουζηνοῦ ἱστοριῶν βιβλίον Δ', τόμος IV τοῦ Corpus Scriptorum Byzantinæ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου, σελὶς 49, ἔκδοσις B. G. Niebuhri C. F.

«Γενομένη δὲ (ἡ βασιλίσσα Εἰρήνη) ἐν Βυζαντίῳ, Ἀνδρόνικον εὗρε τὸν νεώτερον ἀποτεθνηκότα τῶν υἱῶν ὑπὸ τοῦ τότε ἐνσκήψαντος λοιμοῦ (1347 μ. Χ.) ὅς ἐκ τῶν ὑπερβορέων πρῶτον ἀρξάμενος Σκυθῶν, πάντα ἐπέδραμε σχεδὸν τὰ παράλια τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸ πολὺ διέφθειρε τῶν ἐνοικούντων· οὐ γὰρ Πόντον μόνον διήλθε καὶ Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν... καὶ κύκλῳ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην· οὕτω δὲ ἦν ἄμαχον τὸ κακόν, ὡς μήτε δίαίταν μηδεμίαν, μήτε ῥώμην σώ-

» μχος δυνθηῆναι ἀντισχεῖν· πάντα γὰρ ὁμοίως καθήρει καὶ ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ σώματα, καὶ οἱ μάλιστα θεραπευόμενοι ὁμοίως ἀπέθνησκον τοῖς ἀπορωτάτοις· ἄνισον μὲν γὰρ ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔτος παντάπασιν εἰς τὰς ἄλλας ἀσθενείας· εἰ δὲ τις καὶ προέκκαμνε τι, πάντα εἰς ἐκεῖνο κατέληγε τὸ νόσημα, καὶ οὔτε ἱατρῶν ἐζήρει τέχνη οὐδεμία, οὔτε παρόμοιον πᾶσιν ἦν, ἀλλ' οἱ μὲν, αὐτίκα οὐδὲ πρὸς βραχὺ ἀντέχοντες αὐθημερὸν ἀπέθνησκον, ἔνιοι δὲ καὶ αὐθωρεῖ· ὅσοι δὲ ἐπὶ δυσὶν ἀντείχον, ἢ τρισὶν ἡμέραις, πρῶτα μὲν πυρετῶ κατείχοντο λαβροτάτῳ, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νοσήματος ἐμπίπτοντος, ἀρῶν κατείχοντο καὶ ἀναισθησίᾳ πρὸς πάντα τὰ γινόμενα, καὶ ὡσπερ πρὸς ὕπνον κατερέροντο βαθύν· ἦν δὲ που ἀνανήψαιεν, ρηέγυεσθαι μὲν ἐβούλοντο, δυσκίνητος δὲ ἡ γλῶσσα ἦν καὶ ἀδιάρητῳ τὰ πολλὰ ἐρθεύγοντο, τῶν περὶ τὸ ἰνὸν νεύρων νεκρωθῆτων, καὶ τάχιστα ἀπέθνησκον· ἑτέροις δὲ οὐκ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' εἰς τὸν πνεύμονα ἐμπίπτον τὸ κακόν, φλόγῳσις τε ἦν αὐτίκα πρὸς τὰ ἔνδον καὶ δριμύεις ἐνεποίει ἀληθῶς δόνας περὶ τὰ στήθη· ὑφαιμὸν τε πτύελλον ἀνεπεμπον, καὶ πνεῦμα ἄτοπον ἀπὸ τῶν ἔνδον, καὶ δυσῶδες· ἢ τε φάρυγγ καὶ ἡ γλῶσσα καταξηραίνόμενα ὑπὸ τοῦ καύσωνος, μέλανα καὶ αἰμακτώδη ἦσαν· καὶ ποτὸν τότε πλέον καὶ τὸ ἔλασσον ἐν ὁμοίῳ καθιεστήκει· καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐνέκειτο διὰ παντός, καὶ ἀπορία πανταχόθεν ἦν, ἐπὶ τε ταῖς ὠλέναις ταῖς ἄνω καὶ κάτω, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ πρὸς τὰς σιαγόνας καὶ ἑτέροις ἐν ἑτέροις μέρεσι τοῦ σώματος ἀποστάσεις ἐγίνοντο, τοῖς μὲν μεζίους, τοῖς δὲ ἐλάσσους, καὶ μέλαινα φλυκτίδες ἀνεφύοντο, ἑτέροις δὲ ὡσπερ στίγματα μέλανα κατὰ παντός τοῦ σώματος ἐξήνθει, τοῖς μὲν ἀραιὰ τε καὶ διαφανέστερα, τοῖς δὲ ἀμυδροτέρα καὶ συνεγῆ· καὶ πάντες ὁμοίως ὑπὸ πάντων ἔθνησκον· τοῖς μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐπεγίνετο, τοῖς δὲ πλείω ἢ ἐλάσσῳ, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ ἐν τῶν πάντων ἤρκει πρὸς θάνατον· ὅσοι δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι· ἠδυνήθησαν διαφυγεῖν, οὐκέτι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατείχοντο κακοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ θαρσαλέῳ ἦσαν ἤδη· δις γὰρ οὐκ ἐπελάμβανεν, ὥστε καὶ κτείνειν· ἀποστάσεις δὲ ἐγίνοντο μεγάλαι·

» πρὸς τοῖς μηροῖς, ἢ ἐν ταῖς ὠλέναις, ὧν τε-
 » μνομένων, σφάκελος ἐξέρρει δυσώδης καὶ
 » πολὺς, καὶ τὸ νόσημα διεσπορεύει εἰς ἐκεῖνο,
 » τὴν διανοχλοῦσαν ὕλην ἀπορρίπτων· πολλοὶ δὲ
 » καὶ ὑπὸ πάντων κατασχεθέντες, παρὰ δόξαν
 » διεσφάζοντο· ἦν δὲ ἐπικουρία οὐδεμία οὐδα-
 » μῶθεν· ὁ γὰρ ἑτέρω συνήνεγκε, τοῦθ' ἑτέρω
 » τὰ ἴσα πάσχοντι δηλητηριον ἐγένετο· καὶ ἕτε-
 » ρος ἀρ' ἑτέρου θεραπείας ἀνεπίμπαντο τῆς
 » νόσου, καὶ τὴν πλείστην φθορὰν τοῦτο ἐνε-
 » ποίει, καὶ πολλαὶ οἰκίαι ἐκενώθησαν τῶν
 » οἰκητόρων, καὶ τῶν ἀλόγων τοῖς κυρίοις
 » συναποθανόντων· δεινότατον δὲ ἦν ἡ ἀθυ-
 » μία· Ὄποτε γὰρ τις αἰσθοῖτο κάμνοντος
 » ἑαυτοῦ, ἐλπίς οὐδεμία σωτηρίας ὑπελείπετο,
 » ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τραπομένοι, προί-
 » νεντο σφᾶς αὐτούς, καὶ ἀπέθιθησκον ἐν τῷ
 » κύτικα, μεγάλην βροχὴν τῷ νοσήματι τὴν
 » ἀθυμίαν προστιθέντες· τὸ μὲν οὖν τῆς νό-
 » σου εἶδος τοιοῦτον κρείσσον λόγου ἦν, ὅθεν
 » καὶ μάλιστα ἐδεδήλωτο, οὐ τῶν συντρόφων
 » καὶ τῆ φύσει προσσηκόντων τῶν ἀνθρώπων,
 » ἀλλ' ἑτερόν τι ὂν ὑπὸ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις
 » ἐπενηνεγμένον πρὸς σωφρονισμόν· καὶ πολλοὶ
 » ἐκ τοῦ τοιούτου βελτίους τὴν ψυχὴν ἐγένοντο
 » σωφρονισθέντες, οὐ μόνον οἱ τελευτήσαντες,
 » ἀλλὰ καὶ ὅσοι περιεγένοντο τῆς νόσου· πά-
 » σης γὰρ ἀπέσχοντο κακίας ἐν τῷ τότε χρό-
 » νῳ, καὶ ἀρετῆς ἐπεμελοῦντο καὶ πολλοὶ τὰ
 » ὄντα πένησι διένειμον καὶ πρὶν τὴν νόσον εἰς
 » αὐτοὺς ἐγκατασκήψαι· εἰ δὲ ποτε καὶ αἰ-
 » σθοῖντο αὐτοὺς κατεχομένους, οὐδεὶς ἦν οὕτως
 » ἀναλήπτως ἔχων, ὥστε μὴ μετάνοιαν ἐνδεί-
 » ξασθαι τῶν πεπλημμελημένων, καὶ πρὸς τὰ
 » ἐκεῖ δικαιοτήρια μὴ πρόφασιν τινα παρασχεῖν
 » τοῦ σωθῆσθαι ὑπὸ Θεοῦ, εἰ μὴ πάνυ ἀνιά-
 » τως εἶχε καὶ ἀθεραπεύτως τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς
 » τοιαύτης νόσου πλείστοι τε ἀπέθανον ἐν Βυ-
 » ζαντίῳ τότε, καὶ ὁ βασιλεὺς παῖς Ἀνδρόνι-
 » κος κατασχεθεὶς, ἐτελεύτησε τριταῖος·»

Τὴν αὐτὴν πανώλη περιγράφει καὶ ὁ Νι-
 κφόρος Γρηγοράς (Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας λό-
 γος ΙΣ', τόμος II, σελὶς 797. Corpus Scri-
 ptorum Byzantinæ 7) ὡς ἐξῆς:

«Κατὰ τοῦτον μέτρον τὸν χρόνον νόσημα
 » τοῖς ἀνθρώποις ἐνέσκηψε βαρὺ καὶ λοιμῶδες,
 » ἀρξάμενον ἀπὸ Σκύθων καὶ Μαιωτίδος καὶ
 » τῶν τοῦ Ταναΐδος ἐκβολῶν, ἦρος ἄρτι καθη-

» σταμένου. καὶ διήρκεσεν ἅπαντα τὸν ἐνιαυ-
 » τὸν ἐκεῖνον, μεταβαῖνον καὶ διασθεῖρον
 » ὡσαύτως μόνην ἐς τάκριβες τὴν παράλιον
 » οἰκουμένην, πόλεις ὁμοῦ καὶ χώρας, τὰς τε
 » ἡμετέρας καὶ ὅσαι κατὰ τὸ συνεχὲς διήκου-
 » σιν, ἄχρι Γαδείρων τε καὶ Στηλῶν Ἡρα-
 » κλείων· δευτέρου δ' ἐπιόντος ἔτους, μετέβη
 » καὶ ἐς τὰς τοῦ Αἰγαίου νήσους· ἔπειτα καὶ
 » Ῥοδίων ἤψατο, καὶ Κυπρίων ὁμοίως, καὶ
 » ὅσοι τὰς ἄλλας νέμονται νήσους· ἐπενέμετο
 » δὲ τὸ πάθος ἐπίσης ἀνδρας καὶ γυναῖκας,
 » πλουσίους καὶ πένητας, γηραιούς καὶ νέους,
 » καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς οὔθ' ἡλικίας
 » οὔτε τύχης ἐφείδετο· ἐκενοῦντο δ' οἰκίαι
 » πλείσται καθάπαξ τῶν οἰκητόρων ἁπάντων
 » μιᾶς ἡμέρας, ἢ καὶ δυοῖν ἐνίοτε, μηδενὸς
 » μηδενὶ βοηθεῖν δυναμένου, μήτε δὴ τῶν γει-
 » τονούντων, μήτε μὴν τῶν κατὰ γένος καὶ
 » καθ' αἷμα προσσηκόντων οὐδενός· οὐ μόνους
 » γε μὴν ἀνθρώπους τὸ πάθος οὕτως διετέλει
 » ματτιζόν· ἀλλὰ καὶ εἰ τι κατ' οἶκον ὡς τὰ
 » πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖνοις συνέζητε καὶ
 » συνώκει τῶν ἄλλων ζώων· κύνας φημί καὶ
 » ἵππους καὶ ὄρνιθων παντοῖα γένη, καὶ εἴ τι-
 » νες ἐν τοῖς τῶν οἰκῶν τοίχοις οἰκοῦντες ἐτυ-
 » χον μύες· σημεῖα δὲ τοῦ τοιοῦδε νοσήματος
 » ἦν ἐξανθοῦντα, καὶ τοῦ ἀήρου πρόδρομα
 » θανάτου ἐκεῖνου, ἐγκώδης τε ἐκφυσίς τις
 » περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν μηρῶν καὶ τῶν βρα-
 » χιῶν, καὶ ἄμυ αἰματώδης φθόγη, ἢ τοὺς
 » συσχεθέντας αὐθημερόν ἐνίοτε, καθημένους
 » ἢ βαδιζόντας. τοῦ παρόντος ἀπήγε τάχι-
 » στα βίου· ὅτε δὴ καὶ Ἀνδρόνικος, ὁ τῶν
 » υἱῶν τοῦ βασιλέως νεώτερος, ἐτεθνήκει·»

Ὡς βλέπετε, αἱ περιγραφαὶ τῆς νόσου εἰσὶ
 τοιαῦται, ὥστε οὐδεμία μένει ἀμφιβολία, ὅτι
 πρόκειται περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ· ἐπιτρέ-
 ψατέ μοι μάλιστα νὰ ἐπισυνάψω εἰς ταύτας
 καὶ τὴν τοῦ Προκοπίου, ἦν καίτοι ἐκτενεστέ-
 ραν λεπτομερῶς ἀναφέρω, διότι ὁ συγγραφεὺς
 περιγράφει τὴν νόσον ὑπὸ πάσας αὐτῆς
 τὰς κλινικὰς μορφάς (Προκοπίου Καισαρέως
 Ἱστοριῶν τῆς Α' τετραδός, κβ', κγ' τόμος
 XVIII τοῦ Corpus Scriptorum Byzan-
 tinæ, σελὶς 249—259).

«Ἵπὸ δὲ τούτους τοὺς χρόνους λοιμὸς
 » γέγονεν, ἐξ οὗ δὴ ἅπαντα ὀλίγου ἐδέησε τὰ
 » ἀνθρώπεια ἐξίτηλα εἶναι· ἅπασι μὲν οὖν τοῖς

» ἐξ οὐρανοῦ ἐπισκήπτουσιν, ἴσως ἂν καὶ λέ-
 » γοιτό τις ὑπ' ἀνδρῶν τολμητῶν αἰτίου λό-
 » γος, οἷα πολλὰ φιλοῦσιν οἱ ταῦτα δεινοὶ
 » αἰτίας τερατεύεσθαι οὐδαμῆ ἀνθρώπων κα-
 » ταληπτὰς οὐσας, φυσιολογίας τε ἀναπλάσσειν
 » ὑπερορίους, ἐξεπιστάμενοι μὲν ὡς λέγουσιν
 » οὐδὲν ὑγιές, ἀποχρῆν δὲ ἡγοῦμενοι σφίσι,
 » ἦν γε τῶν ἐντυγχανόντων τινὰς τῷ λόγῳ
 » ἐξαπατήσαντας πείσωσι· τούτῳ μὲντοι τῷ
 » κακῷ πρόφασιν τινὰ ἢ λόγῳ εἰπεῖν ἢ δια-
 » νοίᾳ λογίσασθαι, μηχανή τις οὐδεμία ἐστί,
 » πλὴν γε δὴ ὅσα ἐς τὸν Θεὸν ἀναφέρεσθαι·
 » οὐ γὰρ ἐπὶ μέρους τῆς γῆς οὐδὲ ἀνθρώπων
 » τισὶ γέγονεν, οὐδέ τινὰ ὦρον τοῦ ἔτους ἔσχεν,
 » ὅθεν ἂν καὶ σοφίσματα αἰτίας εὑρέσθαι δυ-
 » νατὰ εἴη· ἀλλὰ περιεβάλλετο μὲν τὴν γῆν
 » ζύμπασαν, βίους δὲ ἀνθρώπων ἅπαντας
 » ἔβλαψε, καίπερ ἀλλήλων ἐς τὸ ἐναντίον παρὰ
 » πολὺ διαλλάσσοντας, οὔτε φύσεώς τινος οὔτε
 » ἡλικίας φρεσάμενον· εἴτε γὰρ χωρίων ἐνοι-
 » κήσεσιν, εἴτε νόμῳ δικαίτης, ἢ φύσεως τρόπῳ,
 » ἢ ἐπιτηδεύμασιν, ἢ ἄλλῳ ὅτῳ ἀνθρώπων
 » ἀνθρωποὶ διαφέρουσιν, ἐν ταύτῃ δὴ τῇ νόσῳ
 » τὸ διαλλάσσον οὐδὲν ὠνησεν· ἐπέσκηψε δὲ
 » τοῖς μὲν ὥρᾳ θερούς, τοῖς δὲ χειμῶνι, τοῖς
 » δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους καιρούς. Λεγέτω μὲν
 » οὖν, ὡς πῆ ἕκαστος περὶ αὐτῶν γινώσκει, καὶ
 » σοφιστῆς καὶ μετεωρολόγος, ἐγὼ δέ, ὅθεν τε
 » ἤρξατο ἡ νόσος ἦδε, καὶ τρόπῳ δὴ ὅτῳ τοὺς
 » ἀνθρώπους διέρθειεν, ἐρῶν ἔρχομαι.

« Ἠρξάτο μὲν ἐξ Αἰγυπτίων, οἱ ᾤκηται ἐν
 » Πηλουσίῳ, γενομένη δὲ δίχρα πῆ μὲν, ἐπὶ τε
 » Ἀλεξάνδρειας καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου
 » ἐχώρησε, πῆ δὲ ἐπὶ Παλαιστίνους τοὺς Αἰ-
 » γυπτιοὺς ὁμόρους ἦλθεν, ἐντεῦθεν τε κατέ-
 » λαβε τὴν γῆν σύμπασαν, ὁδῶν τε αἰεὶ προϊούσα
 » καὶ χρόνοις βαδίζουσα τοῖς καθήκουσιν· ἐπὶ
 » ῥητοῖς γὰρ ἐδόκει χωρεῖν, καὶ χρόνον τακτὸν
 » ἐν χώρᾳ ἐκάστη διατριβὴν ἔχειν· ἐς οὐδένα
 » μὲν ἀνθρώπων παρέργως τῷ φθόρῳ χρωμένη,
 » σκεδαννυμένη δὲ ἐρ' ἐκάτερα μέχρι ἐς τὰς
 » τῆς οἰκουμένης ἐσχατίας, ὡς περ δεδοικυῖα
 » μὴ τις αὐτὴν τῆς γῆς διαλάθοι μυθός· οὔτε
 » γὰρ νῆσόν τινὰ, ἢ σπήλαιον, ἢ ἀκρῶρειαν ἐλί-
 » πετο, ἀνθρώπους οἰκήτορας ἔχουσαν· ἦν δὲ
 » πού τινὰ καὶ παρήκατο χώραν, ἢ μὴ ψαύ-
 » σασα τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων ἢ ἀμωσγέπως
 » αὐτῶν ἀψαμένη, ἀλλὰ χρόνῳ τῷ ὑστέρῳ

» αὔθις ἐντυχῆτα ἐπκνιούσα τῶν μὲν περιοίκων.
 » οἷς δὴ πιζρότατα ἐπέσκηψε πρότερον, οὐδα-
 » μῶς ἠψατο· τῆς δὲ χώρας ἐκείνης οὐ πρότε-
 » ρον ἀπέστη, ἕως τὸ μέτρον ὀρθῶς καὶ δικαίως
 » τῶν τετελευτηκότων ἀπέδωκεν, ὡς περ καὶ
 » τοῖς ἀμρ' αὐτὴν ὠνημένοις χρόνῳ τῷ προ-
 » τέρῳ διεφθάρθαι τετύχηκεν· ἀρξάμενη δὲ αἰεὶ
 » ἐκ τῆς παραλίας ἢ νόσος ἦδε, οὕτω δὴ ἐς τὴν
 » μεσόγειον ἀνέβαινε χώραν· δευτέρῳ δὲ εἴτε
 » ἐς Βυζάντιον, μεσοῦντος τοῦ ἥρος, ἀρίκατο,
 » ἐνθα καὶ ἐμεὶ οἱ ἐπιδημεῖν τηνικαῦτα ζυνέθη·
 » ἐγένετο δὲ ὧδε· φάσματα δαιμόνων πολλοὶς
 » ἐς πᾶσαν ἀνθρώπου ἰδέαν ὤφθη, ὅσοι τε
 » αὐτοῖς παραπίπτοιεν, παίσσθαι ᾤοντο πρὸς
 » τοῦ ἐντυχόντος ἀνδρός, ὅπη παρατύχοι τοῦ
 » σώματος, ἅμα τε τὸ φάσμα ἐώρων καὶ τῆ
 » νόσῳ αὐτίκα ἠλίσκοντο· κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν
 » οἱ παραπεπτωκότες ἀποτρέπεσθαι αὐτὰ ἐπει-
 » ρῶντο, τῶν τε ὀνομάτων ἀποστοματίζοντες
 » τὰ θεϊότατα, καὶ τὰ ἄλλα ἐξοσιούμενοι, ὡς
 » ἕκαστός πη ἐδύνατο· ἦν οὖν μὲντοι τὸ παρὰ
 » παν οὐδὲν, ἐπεὶ κἂν τοῖς ἱεροῖς οἱ πλείστοι
 » καταπεύγοντες διερθεύοντο· ὕστερον δὲ οὐδὲ
 » τοῖς φίλοις καλοῦσιν ἐπακούειν ἠξίουσιν,
 » ἀλλὰ καθιέρξαντες αὐτοὺς δωματίοις, ὅτι
 » δὴ οὐκ ἐπαίοιεν προσεποιούοντο, καίπερ
 » ἀρασσαμένων αὐτοῖς τῶν θυρῶν, δειμνίον-
 » τες δηλονότι, μὴ δαιμόνων τις ὁ καλῶν εἴη·
 » τισὶ δὲ οὐχ οὕτως ὁ λοιμός ἐπέσκηψεν, ἀλλ' ὅ-
 » ψιν ὀνείρου ἰδόντες, ταῦτό τοῦτο πρὸς τοῦ
 » ἐπιτάντος πάσχειν ἐδόκουν, ἢ λόγῳ ἀκούειν
 » προλέγοντος σφίσι, ὅτι δὴ ἐς τῶν τεθνηζομέ-
 » νων τὸν ἀριθμὸν ἀνάγκη τοῖς εἶεν. Τοῖς μὲν-
 » τοι πλείστοις οὔτε ὑπερ οὔτε ὄναρ αἰσθη-
 » μένοις τοῦ ἐσομένου, εἴτα τῇ νόσῳ ζυνέθη
 » ἀλῶναι· ἠλίσκοντο δὲ τρόπῳ τοιῶδες· ἐπί-
 » ρεσον ἄφρων, οἱ μὲν ἐξ ὑπνου ἐγχευμένοι,
 » οἱ δὲ περιπάτους ποιούμενοι, οἱ δὲ ἄλλο ὅ, π
 » δὴ πράσσοντες· καὶ τὸ μὲν σῶμα οὔτε τι
 » διήλασσε τῆς προτέρας χροιάς, οὔτε θερμὸν
 » ἦν, ἄτε πυρετοῦ ἐπιπεσόντος, οὐ μὴν οὐδὲ
 » φλόγῳσις ἐπεγένετο, ἀλλ' οὕτως ἀβληγρός
 » τις ἐξ ἀρχῆς τε καὶ ἄχρις ἐσπέρας ὁ πυρετός
 » ἦν, ὥστε μήτε τοῖς νοσοῦσιν αὐτοῖς, μήτε
 » ἰατρῶ ἀπτομένῳ, δόκησιν κινδύνου παρέχε-
 » σθαι· οὐ γὰρ οὖν οὐδέ τις τελευτῶν τῶν
 » περιπεπτωκότων ἀπ' αὐτοῦ ἔδοξεν· ἡμεῖς
 » δὲ τοῖς μὲν τῇ αὐτῇ τοῖς δὲ τῇ ἐπιγινομένῃ,

» ετέρους δὲ οὐ πολλαῖς ὑστερον βουβῶν ἐπῆρτο, » οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ σώματος » μύριον, ὃ δὴ τοῦ ἥτρου ἐνεργὴν ἐστίν, ἀλλὰ » καὶ τῆς μασχάλης ἐντός, ἐνίοις δὲ καὶ παρὰ » τὰ ὕα καὶ ὅπου ποτὲ τῶν μερῶν ἔτυχε.

» Ἐὰ μὲν οὖν ἄχρι τοῦδε πᾶσιν ὁμοίως » σπεδόν τι τοῖς τῆ νόσῳ ἀλισκομένοις ξυνέ- » θαινε' τὰ δὲ ἐνθίνδε οὐκ ἔχω εἰπεῖν πότερον » ἐν τῷ διαλλάσσοντι τῶν σωματίων καὶ ἢ » διχορρατῶν συμπιπτόντων ἐγένετο, ἢ ὅπη » ποτὲ βουλομένῳ εἴη τῷ τὴν νόσον ἐπαγα- » γόντι' ἐπεγένετο γὰρ τοῖς μὲν κῶμα βαθύ, » τοῖς δὲ παραρροσύνῃ ὀξεία, ἐκάτεροι τε » τὰ πρὸς τὴν νόσον ἐπιτηδεῖως ἔχοντα ἐπα- » σχον' οἷς μὲν γὰρ τὸ κῶμα ἐπέκειτο, πᾶν- » των ἐπιλελησμένοι τῶν ἐιωθότων σρίσιν, » ἐς αἰεὶ καθευθεῖν ἐδόκουν' καὶ εἰ μὲν τις » αὐτῶν ἐπιμελοῖτο, μεταξὺ ἤσθιον, τινὲς δὲ » καὶ ἀπημελημένοι, ἀπορίχ' τροφῆς εὐθύς ἔθνη- » σκον' οἱ μὲν τοι τῷ τῆς παραρροσύνης ἀ- » λόντες κακῶ, ἀγρυπνίχ' τε καὶ φαντασίχ' » πολλῶν εἶχοντο' καὶ τινὰς ὑποπεύοντες ἐπίε- » ναι: σρίσιν, ὡς δὴ ἀπολούντας, ἐς παραγῆν τε » καθίσταντο, καὶ ἀναβοῶντες ἐξάισιον οἶον, ἐς » ρυγῆν ὠρμηντο' οἱ τε αὐτοὺς θεραπεύοντες, » κακμάτῳ ἀπαύστῳ ἐχόμενοι, τὰ ἀνήκεστα ἐς » αἰεὶ ἔπασχον' διὸ δὴ ἅπαντες αὐτοὺς οὐχ » ἤσσαν ἢ τοὺς πονουμένους ὠκτιζόντο, οὐχ » ὅτι τῷ λοιμῶ ἐπιέζοντο ἐκ τοῦ προσιέναι » (οὔτε γὰρ ἱατρῶ οὔτε ἰδιώτῃ μεταλαχθεῖν τοῦ » κακοῦ τοῦδε τῶν νοσοῦντων ἢ τῶν τετελευ- » τηκότων ἀπομένῳ ξυνέθη' ἐπεὶ πολλοὶ μὲν » αἰεὶ καὶ τοὺς οὐδὲν σρίσιν προσήκοντας ἢ » θλίπτοντες, ἢ θεραπεύοντες, ταύτῃ δὴ τῆ » ὑποουρίχ' παρὰ δόξαν ἀντίεχον' πολλοὶ δὲ » τῆς νόσου ἀπροφασίστως αὐτοῖς ἐπιπεσοῦ- » σαι, εὐθύς ἔθνησκον), ἀλλ' ὅτι ταλαιπωρίχ' » πολλῶν εἶχοντο' ἐκ τε γὰρ τῶν στρωμάτων » εἰκνίπτοντας καὶ κυλινδουμένους ἐς τὸ ἔδχ- » ρος, ἀντικαθίστων αὐθις, καὶ ῥιπτεῖν σπᾶς » αὐτοὺς ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐριεμένους, ὠθιῶν- » τες τε καὶ ἀνθιλοκνότες ἐβιάζοντο' εἰς ὕδωρ τε, » οἷς παρατύχοι, ἐμπεσεῖν ἤθελον, οὐ δὴ οὐχ » ὅσον τοῦ ποτοῦ ἐπιθυμίχ' (ἐς γὰρ θάλασσαν » οἱ πολλοὶ ὠρμηντο), ἀλλ' αἵτιον ἦν μάλι- » στα ἢ τῶν φρενῶν νόσος' πολὺς δὲ αὐτοῖς » καὶ περὶ τὰς βρώσεις ἐγένετο πόνος' οὐ γὰρ » εὐπειτῶς προσιέντο ταύτας' πολλοὶ τε ἀπο-

» ρίχ' τοῦ θεραπεύοντος διερθάρεσαν, ἢ λιμῶ » πιεζόμενοι, ἢ ἀρ' ὑψηλοῦ καθιέντες τὸ σῶμα' » ὅσοις δὲ οὔτε κῶμα, οὔτε παραρροσύνῃ ἐνέ- » πεσε, τοῦτοίς δὴ ὅ τε βουβῶν ἐσφακέλιζε καὶ » αὐτοὶ ταῖς ὀδύναῖς οὐκέτι ἀντέχοντες, ἔθνη- » σκον' τεκμηριώσσει δ' ἂν τις καὶ τοῖς ἀλλοῖς » ἅπασιν κατὰ ταῦτ' ἀντιβῆναι' ἀλλ' ἐπεὶ ἐν » αὐτοῖς ὡς ἤκιστα ἦσαν, ξυνεῖναι τῆς ὀδύνης » οὐδαμῶν εἶχον, τοῦ πάθους αὐτοῖς τοῦ ἀμφοῖ » τὰς φρένας παραιρουμένου τὴν αἰσθησιν.

» Ἄπορούμενοι γοῦν τῶν τινες ἱατρῶν τῆ » τῶν συμπιπτόντων ἀγνοίχ', τό τε τῆς νόσου » κεφάλαιον ἐν τοῖς βουβῶσιν ἀποκεκρίσθαι » οἰόμενοι, διερευνᾶσθαι τῶν τετελευτηκότων » τὰ σώματα ἔγνωσαν' καὶ διελόντες τῶν » βουβῶνων τινὰς, ἀνθρακος δεινόν τι χρῆμα » ἐκπεφυκὸς εὔρον' ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν αὐτίκα, » οἱ δὲ ἡμέρας πολλαῖς ὑστερον' τισὶ τε φλυ- » κταίναις μελαίναις, ὅσον φακοῦ μέγεθος, » ἐξήνθει τὸ σῶμα, οἱ οὐδὲ μίαν ἐπέθιων ἡμέ- » ραν, ἀλλ' εὐθύωρον ἅπαντες ἔθνησκον' πολ- » λούς δὲ καὶ τις αὐτόματος αἵματος ἐπιγενό- » μενος ἔμετος εὐθύς διεγράθησ' ἔκεινο μέντοι » ἀπορήνασθαι ἔχω, ὡς τῶν ἱατρῶν οἱ δοκι- » μώτατοι πολλοὺς μὲν τσθνήξασθαι προηγό- » ρεον, οἱ δὲ κακῶν ἀπαθείς ὀλίγῳ ὑστερον » παραδόξως ἐγένοντο, πολλοὺς δὲ ὅτι σωθή- » σεσθαι ἰσχυρίζοντο, οἱ διαρθραξασθαι ἐμελ- » λον αὐτίκα δὴ μάλα' οὕτως αἰτία τις ἦν » οὐδεμία ἐν ταύτῃ τῆ νόσῳ ἐς ἀνθρώπου λο- » γισμὸν φέρουσα' πᾶσι γὰρ τις ἀλόγιστος » ἀπόφρασις ἐπὶ πλείστον ἐφέρετο, καὶ τὰ λου- » τρὰ τοὺς μὲν ὠνησε, τοὺς δὲ οὐδὲν τι ἤσσαν » κατέβλαψεν' ἀμελούμενοί τε πολλοὶ ἔθνησκον, » πολλοὶ δὲ παρὰ λόγον ἐσφάζοντο' καὶ πάλιν » αὐτὰ τῆς θεραπείας ἐρ' ἐκότερα τοῖς χρω- » μένοις ἐχώρει, καὶ τὸ ζύμπαν εἰπεῖν, οὐδεμία » μηχανὴ ἀνθρώπῳ ἐς τὴν σωτηρίαν ἐξέυρητο, » οὔτε προφυλαξαμένῳ μὴ πεπονθέναι, οὔτε » τοῦ κακοῦ ἐπιπεσόντος περιγενέσθαι, ἀλλὰ » καὶ τὸ παθεῖν ἀπροφάσιστον ἦν καὶ τὸ πε- » ρεῖναι αὐτόματον' καὶ γυναιξὶ δὲ ὕσαι » ἐκύρον προῦπτος ἐγένετο τῆ νόσῳ ἀλισκομέ- » ναις ὁ θάνατος' αἱ μὲν γὰρ ἀμβλώσκουσαι » ἔθνησκον, αἱ δὲ τικτούσαι ξύν αὐτοῖς εὐθύς » τοῖς τικτομένοις ἐφθείροντο' τρεῖς μέντοι λε- » γοὺς λέγουσι τῶν παιδίῳ σρίσιν ἀπολομέ- » νων περιγενέσθαι, καὶ μιᾶς ἤδη ἐν τῷ το-

» κετῷ ἀποθανούσης τετέχθαι τε καὶ περιεῖναι
 » τῷ πατρίδ' ἑξυμῆθ' ὅσους μὲν οὖν μείζων
 » τε, ὁ βουδῶν ἤρετο καὶ ἐς πύον ἀρίκτο, τού-
 » τοις δὴ περιεῖναι τῆς νόσου ἀπαλλασσομένοις
 » ξυνέβαινε, ἐπεὶ δῆλον ὅτι· αὐτοῖς ἡ ἀκμὴ
 » ἐς τοῦτο ἐλελωφῆκει τοῦ ἀνθρακος, γινώρι-
 » σμά τε τῆς υγιείας τοῦτο ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον
 » ἐγένετο· οἷς δὲ ὁ βουδῶν ἐπὶ τῆς προτέρας
 » ἰδέας διέμενε, τούτοις περιεστῆκει τὰ κακά,
 » ὧν ἄρτι ἐμνήσθη· τισὶ δὲ αὐτῶν καὶ τὸν
 » μηρὸν ἀποζηρανθῆναι ξυνέβη, ἐφ' οὗ ὁ βου-
 » δῶν ἐπαρθεὶς ὡς ἥκιστα ἔμπυος γέγονεν·
 » ἄλλοις τε οὐκ ἐπ' ἀκεραίῳ τῇ γλώστῃ περι-
 » γενέσθαι τετύχηκεν, ἀλλ' ἢ τραυλίζουσιν, ἢ
 » μόλις τε καὶ ἄσθημα φηγεγομένοις βιῶναι.

« Ἡ μὲν οὖν νόσος ἐν Βυζαντίῳ ἐς τέσσα-
 » ρας διήλθε μῆνας, ἤκμασε δὲ ἐν τρισὶ μάλι-
 » στα· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἔθνησκον τῶν εἰω-
 » θῶτων ὀλίγω πλείους, εἶτα ἔτι μᾶλλον τὸ
 » κακὸν ἤρετο· μετὰ δὲ ἐς πεντακισχιλίους
 » ἡμέρας ἐκάστη ἐξικνεῖτο τὸ τῶν νεκρῶν μέ-
 » τρον, καὶ αὖθις πάλιν ἐς μυρίους τε, καὶ
 » τούτων ἔτι πλείους ἦλθε· τὰ μὲν οὖν πρῶτα
 » τῆς ταφῆς αὐτὸς ἕκαστος ἐπεμελεῖτο τῶν
 » κατὰ τὴν οἰκίαν νεκρῶν, οὓς δὴ καὶ ἐς ἀλ-
 » λοτρίας θήκας ἔρριπτον, ἢ λαμβάνοντες, ἢ
 » βιαζόμενοι· ἔπειτα δὲ πάντα ἐν ἀπασὶ ξυνε-
 » παρχῆθ'· δούλοί τε γὰρ ἔμειναν δεσποτῶν
 » ἔρημοι, ἄνδρες τε τὰ πρότερα λίαν εὐδαίμο-
 » νες, τῆς τῶν οἰκετῶν ὑπουργίας, ἢ νοσοῦντων
 » ἢ τετελευτηκῶτων, ἐστέρηντο, πολλάί τε οἰ-
 » κίαί παντάπασιν ἔρημοι ἀνθρώπων ἐγένοντο·
 » διὸ δὴ τισὶ ξυνέβη τῶν γνωρίμων τῇ ἀπορίᾳ,
 » ἡμέρας πολλὰς ἀτάφοις εἶναι· ἐς τε βασιλέα
 » ἢ τοῦ πράγματος πρόνοια, ὡς τὸ εἰκός, ἦλθε·
 » στρατιώτας οὖν ἐκ παλατίου καὶ χρήματα
 » νεῖμκς, Θεόδωρον ἐκέλευε τοῦ ἔργου τούτου
 » ἐπιμελίσθαι· ὅς δὴ ἀποκρίσσει ταῖς βασιλι-
 » καῖς ἐφειστήκει, αἰεὶ τῷ βασιλεῖ τὰς τῶν
 » ἰκετῶν δεήσεις ἀγγέλλων, σημαίνων τε αὖθις
 » ὅσα ἂν αὐτῷ βουλομένῳ εἴη· ῥαιρερονδάριον
 » τῇ Λατίνων φωνῇ τὴν τιμὴν ταύτην κλοῦσι
 » Ῥωμαιοί· οἷς μὲν οὖν οὕτω παντάπασιν ἐς
 » ἔρημίαν ἐμπεπτωκότα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν
 » ἐτύγγανεν, αὐτοὶ ἕκαστος τὰς τῶν προση-
 » κόντων ἐποιοῦντο ταφάς· Θεόδωρος δὲ τὰ τε
 » βασιλείως διδούς χρήματα καὶ τὰ οἰκεία
 » προσαναλίσκων, τοὺς ἀπημελημένους τῶν

» νεκρῶν ἔθαπτεν· ἐπεὶ δὲ τὰς θήκας ἀπάσας,
 » αἱ πρότερον ἦσαν, ἐμπύπασθαι τῶν νεκρῶν
 » ἔτυχε, οἱ δὲ ὀρύσσοντες ἅπαντα ἐρέξῃς τὰ
 » ἀμφὶ τὴν πόλιν χωρία, ἐνταῦθ' αὖτε τοὺς
 » θνήσκοντας κατατιθέμενοι, ὡς ἕκαστός πε-
 » ἔδύνατο, ἀπηλλάσσοντο, ἔπειτα δὲ οἱ τὰς
 » κατῶρυγας ταύτας ποιοῦμενοι πρὸς τῶν
 » ἀποθνησκόντων τὸ μέτρον οὐκέτι ἀντέχοντες,
 » ἐς τοὺς πύργους τοῦ περιβόλου ἀνάβαινον,
 » ὅς ἐν Συκαῖς ἐστὶ· τὰς τε ὀροφὰς περιελόντες,
 » ἐνταῦθ' αὖ ἐρρίπτον τὰ σώματα οὐδενὶ κόσμῳ
 » καὶ ξυνήκοντες ὡς πῆ ἐκάστῳ παρέτυγεν,
 » ἐμπλησάμενοί τε τῶν νεκρῶν ὡς εἰπεῖν ἅπαν-
 » τας, εἶτα ταῖς ὀροφαῖς αὖθις ἐκάλυπτον·
 » καὶ ἀπ' αὐτοῦ πνεῦμα δυσῶδες ἐς τὴν πόλιν
 » ἰόν, ἔτι μᾶλλον ἐλύπει τοὺς ταύτη ἀνθρώ-
 » πους, ἄλλως τε ἦν καὶ ἀνεμὸς τις ἐκεῖθεν
 » ἐπίφορος ἐπιπνεύσειε.

« Πάντα τε ὑπερώφη τότε τὰ περὶ τὰς
 » ταφὰς νόμιμα· οὔτε γὰρ παραπεμπόμενοι, ἢ
 » νενομίσταί, οἱ νεκροὶ ἐκομίζοντο, οὔτε κατα-
 » ψαλλόμενοι, ἢ περ εἰώθει, ἀλλ' ἰκανὸν ἦν.
 » εἰ φέρων τις ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν τετελευ-
 » τηκῶτων τινά, ἐς τε τῆς πόλεως τὰ ἐπιθα-
 » λάσσια ἐλθὼν ἔρριψεν, οὗ δὴ ταῖς ἀκάτοις
 » ἐμβαλλόμενοι σωρηδὸν ἔμελλον ὅπη πα-
 » ρατύχοι κομίζεσθαι· τότε καὶ τοῦ δήμου
 » ὅσοι στασιῶται πρότερον ἦσαν, ἐχθους
 » τοὺς ἐς ἀλλήλους ἀρέμενοι, τῆς τε ὀσίας τῶν
 » τετελευτηκῶτων κοινῇ ἐπεμελόντο, καὶ φέ-
 » ροντες αὐτοὶ τοὺς οὐ προσήκοντας σφίσι
 » νεκροὺς ἔθαπτον· ἀλλὰ καὶ ὅσοι πράγμασι
 » τὰ πρότερα παριστάμενοι αἰσχροῖς τε καὶ
 » πονηροῖς ἐχθρον, εἶδε τὴν ἐς τὴν διαίταν
 » ἀποσεισάμενοι παρανομίαν, τὴν εὐσεβεῖαν
 » ἀκριβῶς ἤσκουν, οὐ τὴν σωροσύνην μετα-
 » κελόντες, οὐδὲ τῆς ἀρετῆς ἐρασταί· τινες ἐκ
 » τοῦ αἰφνιδίου γεγεννημένοι· ἐπεὶ τοῖς ἀνθρώ-
 » ποις ὅσα ἐμπέπηγε φύσει ἢ χρόνου μακροῦ
 » διδασκαλίᾳ, ῥῆστα δὴ οὕτω μεταβάλλεσθαι·
 » ἀδύνατα ἐστίν, ὅτι μὴ θεῖου τινὸς ἀγαθοῦ
 » ἐπιπνεύσαντος· ἀλλὰ τότε ὡς εἰπεῖν ἅπαντες
 » καταπεπληγμένοι μὲν τοῖς συμπίπτουσι, τε-
 » θνήξασθαι δὲ αὐτίκα δὴ μάλα οἰόμενοι, ἀναγ-
 » κη, ὡς τὸ εἰκός, πάσῃ τὴν ἐπιείκειαν ἐπὶ
 » καιροῦ μετεμάνθων· ταῦτά τοι, ἐπειδὴ τὰ
 » χεῖστα τῆς νόσου ἀπαλλαγέντες ἐτώθησαν, ἐν
 » τε τῷ ἀσφαλεῖ γεγενῆσθαι· ἦδη ὑπετόπασαν.

» ἄτε τοῦ κηκοῦ ἐπὶ ἄλλους ἀνθρώπων τινὰς
 » κηχωρικότος, ἀμψίστροφον αὐθις τῆς γνῶ-
 » μης τὴν μεταβολὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω πεποιημέ-
 » νοι, μᾶλλον ἢ πρότερον τὴν τῶν ἐπιτηδευ-
 » μάτων ἀτοπίαν ἐδείκνυντο, σφᾶς αὐτοῦς
 » μάλιστα τῆ τε πονηρίᾳ καὶ τῆ ἄλλῃ παρανο-
 » μίᾳ νενικηκότες· ἐπεὶ καὶ ἀπισχυρισάμενος
 » ἂν τις οὐ τὰ ψευδῆ εἶποι, ὡς ἡ νόσος ἦδε εἶτε
 » τύχη τινί, εἶτε προνοία, εἰς τὸ ἀκριβὲς ἀπο-
 » λεξάμενη, τοὺς πονηροτάτους ἀφῆκεν· ἀλλὰ
 » ταῦτα μὲν τῷ ὑστέρῳ ἀποδεδείκται χρόνῳ.

« Τότε δὲ ἀγοράζοντά τινα οὐκ εὐπετέες ἐδό-
 » κει εἶναι· ἐν γὰρ Βυζαντίῳ ἰδεῖν· ἀλλ' οἴκοι
 » καθήμενοι· ἀπκντες, ὅσοις ξυνέβαινε τὸ σῶμα
 » ἐρῶσθαι, ἢ τοὺς νοσοῦντας ἐθεράπευσεν, ἢ
 » τοὺς τετελευτηκότας ἐθρήνου· ἦν δὲ τις καὶ
 » προϊόντι τινὶ ἐντυχεῖν ἰσχυσεν, ὁ δὲ τῶν τινα
 » νεκρῶν ἔφερεν· ἐργασία τε ζύμπασα ἤργει,
 » καὶ τὰς τέχνας οἱ τεχνίται μισθῆκαν ἀπά-
 » σκας, ἔργα τε ἄλλα, ὅσα δὴ ἕκαστοι ἐν χειρ-
 » σίν εἶχον· ἐν πόλει γοῦν ἀγαθοῖς ἀπκσι
 » ἀτεχνῶς εὐθηνούση λιμός τις ἀκριβὲς· ἐπε-
 » κώμαζεν· ἄρπον ἀμέλει· ἢ ἄλλ' ὅτιοῦν διαρ-
 » κῶς ἔχειν, χαλεπὸν τε ἐδόκει καὶ λόγου
 » πολλοῦ ἄξιον εἶναι· ὥστε καὶ τῶν νοσοῦντων
 » πσις ἄωρον ζυμβῆναι· δοκεῖν ἀπορίᾳ τῶν
 » ἀναγκαιῶν τὴν τοῦ βίου κηαστροφὴν· καὶ
 » τὸ ζύμπαν εἰπεῖν, γλαμύδα οὐκ ἦν ἐνδιδυ-
 » σκόμενόν τινα ἐν Βυζαντίῳ τὸ παράπαν
 » ἰδεῖν· ἄλλως τε ἠνίκα βασιλεῖ νοσῆσαι ξυνέβη
 » (καὶ αὐτῷ γὰρ ξυνέπεσε βουθῶνα ἐπῆρθαι),
 » ἀλλ' ἐν πόλει βασιλείαν ἐχούσῃ ζυμπάσης τῆς
 » Ῥωμαίων ἀρχῆς ἰμάτια ἐν ἰδιωτῶν λόγῳ
 » ἀπαντες ἀμπεχόμενοι, ἠσυχῆ ἔμενον· τὰ
 » μὲν ἀμφὶ τῷ λοιμῷ ἐν τε τῆ ἄλλῃ Ῥω-
 » μαίων γῆ καὶ ἐν Βυζαντίῳ ταύτη πῆ ἔσχη·
 » ἐπίσκηψε δὲ καὶ ἐς τὴν Περσῶν γῆν καὶ
 » ἐς βαρβάρους τοὺς ἄλλους ἀπαντας».

Κατωτέρω ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λέγει· « Ἐν
 » δὲ τῆ πορείᾳ ταύτῃ Κωνσταντινουῦ νοσῆ-
 » σαντος, καὶ χρόνου τριθέουτος πυκνοῦ, τὸν
 » λοιμὸν ἐπισκῆψα· Πέρσας ξυνέπεσε . . . . .
 » τὸν τε γὰρ οἱ παῖδα τυραννίδι ἐπιθέμενον καὶ
 » ἐπαναστῆναι, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ ξὺν παντὶ τῷ
 » Περσῶν στρατῷ τῆ νόσῳ ἀλῶναι».

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ καὶ τὴν ἀφήγησιν
 τοῦ Σχολαστικοῦ Ἀγαθίου τοῦ Μυριναίου
 (Corpus Scriptorum Byzantinae I, σελίς

297). « Ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους ἅμα ἦρι ἀρχο-
 » μὲν ἢ λοιμῶδης νόσος αὐθις τῆ πόλει ἐνέ-
 » πεσε, καὶ μυρία διέφθειρε πλήθη, λήξασα
 » μὲν ἐς τὸ παντελὲς οὐδ' ὀπωστίου, ἐξ οὗ δὴ
 » τὴν ἀρχὴν, φημί δὴ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος
 » τῆς Ἰουστινιανουῦ βασιλείας, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς
 » εἰσήρρησεν οἰκουμένη . . . ἔθνησκον τοιγαροῦν
 » ἐξαπιναιῶς, καθάπερ ἀποπληξίᾳ ἰσχυρᾶ
 » κήτοχοι γεγενημένοι· οἱ δὲ γὰρ πλείστον διαρ-
 » κοῦντες μόλις πεμπταῖοι ἀπώλλυντο· ἢ δὲ
 » τῆς νόσου ἰδέα, παραπλησίᾳ τῆ πρεσβυτέρᾳ
 » ἐτύγγανεν οὐσα· πυρετοὶ γὰρ ἐπὶ βουθῶσιν
 » ἀνήπτοντο συνεχεῖς καὶ οὐκ ἐρήμεροι, οὐδὲ
 » μετρίως γοῦν ὑποχαλῶντες, μόνῃ δὲ τῇ
 » τελευτῇ τοῦ ἀλόντος ἀναπαύομενοι . . . ».

Οὕτω λοιπὸν οἱ Βυζαντινοὶ περιέγραψαν
 τὴν νόσον μετὰ τοσοῦτων λεπτομερειῶν, ὥστε,
 ἐὰν σχολιάσῃ τις ταύτας, ἀνεύρισκε· εὐκόλως
 τὴν περιγραφὴν ὄλων τῶν μορφῶν τῆς νόσου
 μετὰ τῶν προγνώσεων καὶ συμπτωμάτων
 δι' ἐκάστην μορφήν καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων·
 τοσοῦτον δὲ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς σημερινὰς
 ἐκδηλώσεις καὶ συνεπειὰς τῆς πανώλους, του-
 λάχιστον ὡς αὕτη ἐκδηλοῦται εἰς τινὰς χώρας
 τῆς Ἀσίας, ὥστε δύναται νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ
 βουθωνικὴ πανώλης οὐδόλως ἐμετρίασε τὴν
 κακίαν αὐτῆς διὰ τῆς ἐξελίξεως τῶν αἰώ-
 νων. Αἱ δὲ σημεριναὶ γνώσεις ἡμῶν διαφέ-
 ρουσι κατὰ τὴν αἰτιολογίαν καὶ τὰ ἐκ ταύ-
 τῆς πορίσματα· ἐκεῖνοι μὲν ἀπέδιδον τὸ
 αἷτιον τοῦ κηκοῦ εἰς ὑπερᾶνθρωπα ὄντα, εἰς
 ἐπουράνια σώματα, εἰς δαίμονας κτλ., ἡμεῖς
 δὲ, οἱ τοῦ αἰῶνος τοῦ Pasteur, εἰς μικροβία
 καὶ δὴ διὰ τὴν παροῦσαν νόσον εἰς τὸ μικρό-
 βιον τοῦ Yersin (1894). Τὸ μικροβίον τοῦτο
 εἶναι μικροβάκιλλος, ὅστις εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ
 ἐδάφους, εἰς τοὺς βουθῶνας καὶ τὸ αἷμα τῶν
 ὑπὸ τῆς νόσου προσβεβλημένων ζῶων ἢ
 ἀνθρώπων· ἔχει δὲ σχῆμα συνήθως κατὰ τι
 ἐπίμηκες καὶ εἶναι ἀπεστρογγυλωμένον κατὰ
 τὰ ἄκρα, χρωματίζεται εὐκόλως διὰ τῶν
 χρωμάτων τῆς ἀνιλίνης, ἀποχρωματίζεται διὰ
 τῆς μεθόδου τοῦ Gram, καλλιεργεῖται εὐ-
 κόλως καὶ ἐνορθωμιζόμενον προκαλεῖ τὴν
 βουθωνικὴν πανώλην, ὡς ἐκ τοῦ πολλαπλα-
 σισμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκκρίσεων ἐν τῷ ὄργα-
 νισμῷ, ἐπομένως ἔχομεν πᾶσαν τὴν βεβαιότητα
 ὅτι τὸ παθογόνον μικροβίον τῆς βουθωνικῆς

πανώλους είναι ο κοκκο-βάκιλλος του Yersin.

Είπομεν ότι τὸ μικρόβιον εὑρίσκεται καὶ διαφυλάττεται ἐν τῷ ἐδάφει καὶ ἐπομένως εἶναι δυνατὸν προσφῶντι νινὶ συγκυρίᾳ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἢ διαφόρων ζώων, μεταξύ τῶν ὁποίων οἱ μῦς εἰσιν οἱ προσφορώτεροι πρὸς μολυσμὸν, διὸ καὶ σχεδὸν πάντοτε ἡ νόσος ἐπιπίπτει κατ' αὐτῶν, οὔτοι δὲ τότε ἀθροοὶ διασκορπίζονται ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ὁδοῖς, ἀποθνήσκουσι σωρηδὸν καὶ μὴνούσι τοῖς κατοικοῖς τὴν ὑπαρξίν ἐπιδημίας πανώλους.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔρχεται εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, μολύνεται ἀμέσως καὶ αὐτός. Τοῦτο εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, καὶ μεταξύ ἄλλων ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς· ἐν Βομβάῃ ἐπὶ 20 ἀνδρῶν, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορτισμένοι νὰ περισυλλέξωσι καὶ μεταφέρωσι μῦς τεθνεώτας ἐντὸς καταστήματός τινος, οἱ 12 μετὰ 3 ἡμέρας εἶχον τὴν βουδωνικὴν πανώλην, οἱ δ' ἐπιλοιποὶ οὐδὲν ἔπαθον, ὡς καὶ οἱ οἱ εἰσῆλθον μὲν ἐν τῷ καταστήματι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, δὲν ἤλθον ὁμοῦς εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν. Ὅπως δὲ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ἐλθόντες μὲν εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, οὐδὲν δὲ παθόντες, οὕτως ὑπάρχει καὶ εἶναι βέβαιον καὶ τὸ ἐναντίον, ἦτοι ἄνδρες, μὴ ἐλθόντες μὲν εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν μυῶν, ἀποθάνοντες δὲ ἐκ τῆς πανώλους· τὰ ἀντιπρακτικὰ ταῦτα γεγονότα ἐξηγοῦνται εὐκόλως.

Εἶναι γνωστὸν, καὶ διὰ πειραμάτων ἀρκούντως πιστοποιεῖται, ὅτι ὁ ἐνορθαλισμὸς καὶ ἡ μετὰδοσις τοῦ παθογόνου μικροβίου ἐκ τῶν μυῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον γίνεται διὰ τῶν φύλλων.

Ἐὰν π. χ. περισυλλέξῃ τις φύλλους ἐπὶ τεθνεώτων ἐκ πανώλους μυῶν καὶ ἐξετάσῃ τὸν ἐν περικόν σωλῆνα αὐτῶν, εὑρίσκει μικρόβιον τι μορφολογικῶς πανόμοιον τῷ τῆς πανώλους· ἐνῶν ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι· ἐτέρου φύλλου, μὴ ζήσαντος ἐπὶ μυῶν μεμολυσμένων, δὲν εὑρίσκεται τὸ μικρόβιον τοῦ Yersin. Ἐὰν λάβωμεν φύλλον ἐμπεριέχοντα τὸ μικρόβιον καὶ ἐνορθαλίσωμεν αὐτὸν ἐπὶ μυῶν, τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀποθνήσκουσιν ἐκ τῆς βουδωνικῆς πανώλους.

Ἐὰν λοιπὸν φύλλος τις μεμολυσμένος ἐκ τινος μεμολυσμένου μυῶς πηδήσῃ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δῆξῃ αὐτόν, εἰς τὸ μέρος τοῦ δῆγματος φαίνεται συχνότατα οὐλοκταίνᾳ τις

καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μετὰ τινὰς ἡμέρας καταλαμβάνεται ὑπὸ τῆς πανώλους καὶ οἱ βουδῶνες ἀναρχίνονται εἰς τὴν ἀντίστοιχον τῆς φλοκταίνης πλευράν. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες, ἐλθόντες εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν μεμολυσμένων μυῶν, οὐδὲν ἔπαθον· τοῦτο συνέβη, διότι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τούτων οὐδεὶς φύλλος ἐπήδησε· καὶ τοῦτο πάλιν, διότι οἱ εἰρημένοι ἄνθρωποι ἔτυχε νὰ συλλάβωσι μῦν, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποθάνει πρὸ 24 ὡρῶν καὶ ἐπειδὴ ἦτο πλέον ψυχρός, οἱ φύλλοι εἶχον ἐγκαταλείψει αὐτόν· τοῦτο δὲ εἶναι ἀποδεδειγμένον διὰ πλείστων παρατηρήσεων. Ὁ φύλλος λοιπὸν εἶναι τὸ μέσον διάμεσον μετὰ μῦς καὶ ἀνθρώπου· ἄνθρωπος δέ, μὴ ἔχων ἐπὶ τοῦ δέρματος αὐτοῦ ἐντομὴν καὶ ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μετὰ μῦς ἢ ἀκόμη καὶ μετὰ τοῦ μικροβίου, δὲν κινδυνεύει νὰ πάθῃ πανώλην.

Ἐπίσης ἄνθρωπος μολυνθεὶς ἤδη, μεταδίδει τὸ νόσημα διὰ τῶν φύλλων κυρίως, ἴσως δὲ διὰ τῶν κορσῶν καὶ μυῶν· διότι ὁ Yersin ἠδυνήθη νὰ εὑρῇ τὸ μικρόβιον καὶ ἐντὸς τῶν μυῶν καὶ δι' αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ μεταδώσῃ τὴν νόσον εἰς ἰνδοχοίρους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μῦς, οἱ φύλλοι, ἐπομένως καὶ τὰ μικρόβια, ἐλεύθεροι ἢ οὐχί, εἰσὶ πολυπληθέστεροι ἐν τοῖς ὑπογείαις μαγειρείοις καὶ ὅπου ὑπάρχουσι κονιορτὸς καὶ ῥάκη, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων πάσχοντες ἐκ τῆς νόσου ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰσιν οἱ συχνάζοντες εἰς τὰ τοιαῦτα μέρη ὡς ἐκ τῆς τέχνης αὐτῶν.

Ἐν σημείον δέον νὰ ἐξετάσωμεν εἰσέτι ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὰ προφυλακτικὰ μέσα, δηλ. πόσον διαρκεὶ ἡ ἐπίσσις τοῦ νόσηματος. Ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων καὶ μελετῶν ἐξάγεται ὅτι ἡ διάρκεια τῆς ἐπιφάσεως κυμαίνεται· ἐντὸς τῶν πρῶτων 3 ἡμερῶν. Ὅστις ὅταν ὅλα τὰ ἐνδύματα καὶ ὑπάρχοντα ἀνθρώπου τινὸς ἀπολυμανθῶσι καὶ μέχρι 4 ἡμερῶν οὐδὲν παρουσιάσῃ οὗτος συμπτώματα τῆς νόσου, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐκτὸς κινδύνου καὶ ἀκίνδυνος. Οὐδόλωι δὲ πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ἐψιν τὰς ἡμέρας, αἰτινες διέρρευσαν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνχωρήσεως ἐκ τοῦ λοιμοῦ κέντρου, διότι κάλλιστα δύναται νὰ ὑπάρχωσι μικρόβια ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ. ἢ φύλλοι μεμολυσμένοι (δὲν γνωρίζομεν ὁμοῦς

πόσον χρόνον ὁ φύλλος κρατεῖ ἐν αὐτῷ τὸ μικρόβιον), ἢ καὶ μῦς παθόντες κατὰ τὸ ταξίδιον καὶ μὴ εὐρεθέντες κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀτμοπλοίου· ἢ τέλος δυνατὸν νὰ μὴ καταστραφῶσι τὰ νοσοφόρα ταῦτα στοιχεῖα διὰ τῶν ἀπολυμαντικῶν μεθόδων ἢ νὰ περισωθῶσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μεταφερόμενα κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν ἀλεύρων, ἐρίων κτλ.

Ὅταν ὁμως γῶρα τις ἐπαπειλῆται ἢ ἐν αὐτῇ ὑπάρχη ἢ πανώλης, τότε ἐκτὸς τῶν γενικῶν μέσων τῶν διατιθεμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἕκαστος πρέπει ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ νὰ φράξῃ ὅλας τὰς ὀπὰς, αἰτινες δίδουσι δίδουσι εἰς τοὺς μῦς, νὰ πλύνῃ δὲ συχνὰ τὴν οἰκίαν, πᾶς κονιορτὸς νὰ ἐκλείψῃ, ἢ καθαρίσῃ τῶν κλινῶν νὰ ἦ τελεία, ὁ ἀερισμὸς τῶν ἐνδυμάτων καὶ σινδονίων νὰ γίνηται καθ' ἐκαστὴν τὰ δὲ γυμνά μέρη τοῦ σώματος (χεῖρες, πόδες καὶ λαιμὸς) νὰ καλύπτονται καταλλήλως (διὰ περιχειρίδων κτλ.) καὶ μάλιστα ἂν τις εἶναι ἐκτεθειμένος ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ εἰς ἐπαφὴν μετὰ μεμολυσμένων. Ἐὰν δὲ τύχῃ τις μὲν τεθνεῶτα, μὴ ἐγγίσῃ αὐτόν, ἂν μὴ πρότερον ἐπιχύσῃ ἀφθόνωσ ἐπ' αὐτοῦ θερμώτατον ὕδωρ. Ἐν καιρῷ ἐπιδημίας πρέπει πᾶς τις νὰ ἐμβολιάζῃται κατὰ δεκαπενθημερίαν διὰ τοῦ ἀντιλοιμικῆ ὀροῦ».

Ἀπέρης.— Ἡ τελευταία θεωρία τῆς διὰ τῶν φύλλων μεταδόσεως εἶναι περιεργος. ἤβελον ὁμως νὰ βεβαιωθῶ πᾶς γίνεται ἀκριβέστερον ἢ μετάδοσις αὐτῆ κατὰ τὸ σημεῖον τοῦ δήγηματος, διὰ τῆς ἐπαφῆς τῆς προβοσκίδος ἢ διὰ τῶν κοπράνων τοῦ φύλλου. Πρὸς προφύλαξιν δὲ δὲν θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ γείνη χρῆσις ἐντομοκτόνου κόνεως, κουασσίας πικρᾶς κτλ. ἀντὶ χειροκτίων;

Γαβρηλίδης.— Τὸ σημεῖον τῆς μεταδόσεως οὐπω ἐγένετο μαθηματικῶς γνωστόν· οἱ πλείστοι ὁμως παραδέχονται ὅτι ὁ φύλλος, κεντῶν διὰ τῆς προβοσκίδος αὐτοῦ, ἀνοίγει ὀπὴν, τὸ δὲ μικρόβιον, εὐρισκόμενον ἐν τοῖς περιπτώμασιν αὐτοῦ, εἰσδύει εἰς τὴν ἐντομὴν ταύτην κατὰ μετάθεσιν ὡς ἀντίδοτα δὲ βεβαίως πολλὰ ὑπάρχουσι φάρμακα πρὸς τοιαύτην χρῆσιν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ αἱ γαλαῖ προσ-

βάλλονται ὑπὸ τῆς νόσου· συγγραφεὺς τις ἀναφέρει ὅτι εἰς χωρίον τι ἡ νόσος δὲν εἰσιῆλθεν, ἀλλὰ βραδύτερον εὐρέθησαν γαλαῖ πλείσται ἀποθανοῦσαι ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΔ'

9 Ἰουνίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἀγγέλλει τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς προέδρου τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, εὐχαριστήσας δὲ καὶ ἐπαινέσας τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῇ προθυμίᾳ αὐτῶν καὶ φιλοπονίᾳ, ἃς ἐπεδείξαντο καθ' ὅλην τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἀγγέλλει ὅτι ἡ παρούσα συνεδρία θέλει καταναλωθῆ κυρίως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ προεδρείου.

Εἶτα, γενομένων τῶν ἐκλογῶν, ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ ἱατρός κ. **Φ. Φωτιάδης** διὰ ψήφων 9 ἐπὶ 15 ψηφοφορούντων, γραμματεὺς δὲ ὁ ἱατρός κ. **Σγουρδαῖος** διὰ ψήφων 8 ἐπὶ 13.

Ἀμπελίδης.— Ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ὑπεδείχθη ἡ ἀνάγκη ὅπως ὁ παρ' ἐμοῦ παρουσιασθεὶς παῖς ἐξετασθῆ διὰ τῶν ἀκτίνων τοῦ Roentgen πρὸς πιστοποιήσιν τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῶν ἐπιγονατίδων παρ' αὐτῷ. Πράγματι, γενομένης τελευταίως τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ Ταξειμίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κκ. Ἄν. Γαβρηλίδου, Χ. Χρηστίδου, ἐμοῦ καὶ ἄλλων συναδέλφων ἐκεῖ παρευρεθέντων, εὐρέθη ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐπιγονατίδες ἔλειπον, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀνωμαλῖαι ἐφάνησαν ὡς ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἐμῇ περιγραφῇ.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκθέτει **δύο περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος** ὡς ἐπομένως:

Κύριοι,

α' Ἐν τῷ νοσοκομείῳ Ἱερμεῖα ἴσχομεν τὴν εὐκαιρίαν ἰσχύτως νὰ παρατηρήσωμεν περιπτώσιν σκωληκοειδίτιδος λίαν διδασκτικῆν. Νέος 23 ἐτῶν, ἀρτοπώλης, εἰσιῆλθεν εἰς τὸ νο-

σοκομείον πάσχων ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ἐξ ὧν τῶν συμπτωμάτων σκωληκοειδίτιδος, εἶχε δηλ. πόνον κατὰ τὸ δεξιὸν σημεῖον Mac Burney, εὐαισθησίαν καὶ ἀντίστασιν τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων, δυσκοιλιότητα, ἐμέτους καὶ ὑψωμένην θερμοκρασίαν ἅμα τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ἐφηρμοσθη ἡ ἰατρικὴ κλασικὴ θεραπεία (πάγος τοπικῶς, ὄπιον καὶ ἐνεσεῖς μορφίνης). Πάντα τὰ συμπτώματα ὑπεχώρησαν κατ' ὀλοκληρίαν καὶ ἡ νόσος ἐφαίνετο ὑποχωρήσασα εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἐζήτηε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ νοσοκομείου· τῇ ἐπιμόνῳ ὁμῶς ἡμῶν προτροπῇ ἐπέστη νὰ μείνῃ εἰσέτι ἐπὶ 3—4 ἡμέρας ὑπὸ ἐπιτήρησιν· ὅτε ὁμῶς ἠτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν κατελήφθη αἰφνιδίως ὑπὸ σφοδροῦ πόνου κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον μετ' ἐμέτου, ὅστις τὸν ἠνάγκασε καὶ πάλιν νὰ κατακλιθῇ· τὴν ἐπομένην εὕρομεν τὴν κοιλίαν ὅλην ἐπώδυνον, ὀλίγον μετεωρισμένην, πυρετόν, ἐμέτους κτλ., ἐκρίνομεν τὴν θέσιν αὐτοῦ σοβαρὰν καὶ προτεινάμεν τὴν ἐγγείρησιν, ἣν καὶ ἐδέχθη. Διὰ τομῆς κατὰ μῆκος τοῦ ἐξω χεῖλους τοῦ ὀρθοῦ κοιλιακοῦ μύος διηνοιζάμεν τὴν κοιλίαν καὶ εὐρέθημεν ἀπέναντι τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου· παραμερίσαντες δὲ τοῦτο εὕρομεν ὄπισθεν τούτου συλλογὴν πύου δυσωδεστάτου καὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἐντελῶς κατεστραμμένην. Ἀφ' οὗ ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἀπόστημα τοῦτο, διεσωληνώσαμεν τὴν κοιλότητα διὰ γάζης ἰωδοφορμούχου καὶ ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ ἐγκατέλειπε τὸ νοσοκομεῖον μετὰ 15 ἡμέρας.

Ἔτερον δὲ ἀνάλογον περιστατικὸν ἐσχόμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἐξῆς:

Προσεκλήθημεν νὰ ἐπισκερθῶμεν ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Αἰγιό ἐν Πασσᾶ-Μπαζὲ πάσχοντα ἡλικίας 50 ἐτῶν περίπου, ὅστις πρὸ 4 ἡμερῶν μετὰ κοπιῶδες δεῖπνον κατελήφθη ὑπὸ σφοδροτάτου πόνου κατὰ τὸ ὑπογάστριον· ἡ σφοδρότης τοῦ πόνου ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἐλιποθύμησε καὶ ἐξελήφθη ὑπὸ τοῦ ἐσπευσμένως προσκληθέντος συναδέλφου ὡς ἀπόπληκτος.

Συνελθόντος δὲ τοῦ ἀσθενοῦς, ὁ πόνος ἐπέμεινε καὶ δὲν ὑπεχώρησεν εἰμὴ εἰς ἰσχυρὰν ἔνεσιν μορφίνης· τὴν ἐπομένην ὁ πόνος τῆς

κοιλίας ἐξηκολούθει ἐντοπισθεὶς εἰς τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον, προσετέθησαν δὲ ἔμετοι καὶ πυρετός, ὅτε προσεκλήθη ὁ συνάδελφος κ. Αἰγιό. Τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς αἰδουμένης, προσεκλήθη ἐν συμβουλίῳ εἰς Πασσᾶ-Μπαζὲ τοῦ ἄνω Βοσπόρου παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, τὸν ὁποῖον εὕρομεν φέροντα ὅλα τὰ συμπτώματα τῆς σκωληκοειδίτιδος, ἦτοι πόνον κατὰ τὴν χώραν τοῦ Mac Burney, εὐαισθησίαν ὅλης τῆς κοιλίας, τυμπανισμόν, ἐμέτους, δυσκοιλιότητα ἀπὸ 3 ἡμερῶν, ἀπουσίαν ἀερίων διὰ τοῦ ἀπευθυμένου, θερμοκρασίαν ὑψωμένην (39) καὶ σφυγμὸν ταχύν (130), ἐνῶ ἡ γενικὴ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἦν οὐχὶ εὐάρεστος· ἀπερασίθη δὲ ἐν τῷ συμβουλίῳ ἡ ἄμεσος χειρουργικὴ ἐπέμβασις, ἥτις ὡς ἐκ τῆς ἀποστάσεως καὶ ἐλλείψεως χρόνου καὶ μέσων ἀνεβλήθη διὰ τὴν ἐπομένην, ὅτε πράγματι μετέβημεν μετ' ὧν τῶν ἀνγκαιούντων παρεσκευασμένοι διὰ τὴν ἐγγείρησιν, προσκληθέντων καὶ τῶν συναδέλφων κ. κ. Στεκούλη καὶ Πανάδη· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην εὕρομεν τὸν ἀσθενῆ εἰς τοιαύτην βελτίωσιν, ὥστε ἀπερασίθη ἡ ἀναβολὴ τῆς ἐγγείρησεως καὶ περιορίσθημεν εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς κλασικῆς θεραπείας, πάγου, ὀπίου κ. τ. λ. Δυστυχῶς ὁμῶς ἡ ὑπουργὸς αὐτῆς κατάστασις δὲν διήρκασεν εἰμὴ ἐπὶ 8—10 ἡμέρας, ὅτε καὶ πάλιν ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐδεινώθη εἰς βαθμόν, ὥστε ὅτε μετέβημεν καὶ πάλιν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, μόλις ὑπῆρχε καιρὸς πρὸς ἐγγείρησιν, καθόσον συμπτώματα ἀρχομένης γενικῆς περιτονίτιδος εἶχον ἤδη ἐγκατασταθῆ. Ἡ ἐγγείρησις ἐγένετο ἀμέσως καὶ διὰ τομῆς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν χεῖλος τοῦ ὀρθοῦ κοιλιακοῦ μύος καὶ παρὰ τῷ τυφλῷ ἐντέρῳ εὕρομεν μεγάλην κοιλότητα πλήρη πύου ἐκτενομένην μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ, ἣν ἐκενώσαμεν καὶ διεσωληνώσαμεν δι' ἰωδοφορμούχου γάζης· ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἔκτοτε ἔβαινε βελτιουμένη καὶ μετὰ περιπετειῶδη διήμενον θεραπείαν ὁ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντελῶς καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐαυτοῦ πατρίδα Lyon τῆς Γαλλίας.

Μετὰ ταῦτα κηρυχθεῖσάν καὶ τῶν περιεπιπέτων διακοπῶν ἐλύθη ἡ συνεδρία.

Α' ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1896—98

	Σελ.		Σελ.
Λόγος προεδρικός υπό Γ. Οικονομίδου	3	Χηλοειδής κύστις του μεσεντερίου υπό Μ. Ψαλίδα	50
Πρόγραμμα των εργασιών τῆς Ἐπιτροπῆς.....	4	Θάνατος Ἄ. Ἀναγνωστάκη.....	59
Προτροπὰ βιβλίων υπό Π. Ἀπέρη	4	Ὁροδιαγνωστικὴ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ υπό	
Διατάξεις ἐσωτερικαὶ τῆς Ἐπιτροπῆς.....	4	Ἀ. Γαβριηλίδου	59
Χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐν τῇ βινικῇ κοιλίᾳ καὶ		Θάνατος Παύλου Ἰωάννου.....	62
ὀφθαλμικαὶ ἐπιπλοκαὶ υπό Φ. Φωτιάδου καὶ		Ἡμιασφία ἀτακτικὴ υπό Ἀ. Γαβριηλίδου	62
Ἀ. Τράντα	5	Συζήτησις ἐπὶ ταύτης.....	73
Μαζάβιθρος (Bétel) καὶ κάρυα ἀρέκας καταγού		Προτάσις περὶ εὐρόνσιως τοῦ κύκλου τῶν ἐργα-	
ὑπό Π. Ἀπέρη	8	σιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς.....	76,84
Θάνατος Χ. Θ. Βασιλάδου	20	Τραυματισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ μετ' ἐξολισθήσεως	
Συζήτησις τῆς περιπτώσεως Φωτιάδου καὶ Τράντα	20	τοῦ φακοῦ υπό τὸν ἐπιπεφυκότα υπό Π. Ἰα-	
Ἀμβλυωπία ἐκ καταχρόσεως καπνοῦ καὶ οἰνοπνεύ-		τροπούλου	78
ματος παρ' ἡμῖν.....	22,52	Ψευδομιγχαλοδέφαρον υπό Π. Ἰατροπούλου ...	80
Προτροπὰ βιβλίων υπό Φ. Φωτιάδου	23	Τραυματισμὸς τοῦ κάτω βλεφάρου μετὰ ῥήξεως τοῦ	
Θάνατος Σ. Ζωγράφου	24	κατωτέρου δακρυακοῦ σωληναρίου υπό Π. Ἰα-	
Βλεφαρικὸν κέρασ ὑπό Ἀ. Γαβριηλίδου	24	τροπούλου	81
Διατάξεις πρὸς τήρησιν τῶν Πρακτικῶν.....	27	Πτώσις τραυματικὴ τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ μερικὴ	
Περὶ τριγοκεφάλου υπό Ἀ. Γαβριηλίδου	28	ἐπανόρθωσις διὰ ὑστέρως βίξικῆς ἐπεμβάσεως υπό	
Πεπτόνη ἐν τοῖς οὖροις.....	28	Π. Ἰατροπούλου	82
Συζήτησις περὶ βλεφαρικοῦ κέρατος.....	28	Ἀνάλυσις σιιολίθου υπό Π. Ἀπέρη	86
Ἀποσιτάνωσις παλαιῶν πνευμονικῶν φυματιωδῶν		Νέοι ὄροι πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ὄρου ἀλκοο-	
ἑστιῶν ἐν νεκροφίᾳ φυματιῶντος υπό Ἀ. Χρη-		λισμὸς	88
σιίδου	30	Ἀκτινομυκητῶσις τοῦ ὀφθαλμοῦ υπό Ἀ. Γαβριη-	
Συζήτησις ἐπὶ τῆς θεραπείας τῆς λαρυγγίαιας φυμα-		λίδου	88
τώσεως υπό Εὐ. Ἰωάννου καὶ Ἀ. Χρη-		Τοκετὸς διδύμων υπό Αὐλωνίτου	92
σιίδου	32,36	Τύφλωσις μονόφθαλμος λεγωίδων υπό Ἀ. Τράντα	92
Διλητηρίασις ἐξ ἰωδιούχου ἐλαίου τοῦ ὄνισκου καὶ		Ἐξέτασις τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τῆς διαλάμφσεως υπό	
ἐξ ἀκονιτίνης υπό Π. Κελαϊδίτου καὶ Φ. Φω-		Ἀ. Τράντα	93
τιάδου	34	Ὁμώνυμος ἡμικοφία συνοδεύουσα φθίβιν νωτιάδα	
Ὄφθαλμοτομία ἐπὶ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος υπό		ὑπό Π. Ἰατροπούλου	96
Π. Ἰατροπούλου	36	Συζήτησις περὶ ἐκδόσεως τῶν εργασιῶν τῆς Ἐπι-	
Συζήτησις ἐπὶ ταύτης.....	42	τροπῆς	99
Σακχαρώδης διαβήτης μετὰ ὀφθαλμικῶν ἐπιπλοκῶν		Ἴρξις τοῦ ὀπισθίου θόλου τοῦ κόλπου κατὰ τὴν	
ὑπό Ἀ. Γαβριηλίδου	43	συνουσίαν υπό Γ. Οικονομίδου	99
Σακχαρώδης διαβήτης κτλ. υπό Ἀ. Τράντα ...	49	Συζήτησις περὶ ἡμιασφίας ἐπὶ νωτιάδος φθίσεως	102,103
Συζήτησις περὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ σελ. 41, 43,		Βιογραφία Ἄ. Ἀναγνωστάκη υπό Π. Ἰατρο-	
47, 50, 51, 76.		πούλου	105

B' ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1898—99

	Σελ.		Σελ.
Ἐκλογαὶ τοῦ προειδρείου.....	1	Τιτανωδῆ σωματῖα ἐν ταῖς σάλπιγγι τῶν γυναικῶν ὑπὸ A. Μανουηλίδου	59
Λόγος τοῦ νέου προειδρείου.....	1	Ἐμπυήματα τῶν παραρρινίων κόλπων, ἰγμορείου ἄντρου, σιαγονικοῦ κόλπου, σφηνοειδοῦς κόλ- που καὶ τοῦ λαβυρινθοῦ ὑπὸ Π. Παπανικολάου	61
Τὰ μειονεκτήματα τῆς μεθόδου τῆς διαλάμφσεως ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	2	Προφύλαξις καὶ θεραπεία τῆς γονοκοκκικῆς ἐπιπε- φυκίτιδος τῶν νεογνῶν ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	72
Ἰριδοκυκλίτις μυκητώδης αἰμορραγικῆ συνεπιείᾳ καταγωγῆς ὑπογύματος ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	7	Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν ἐμπυημάτων τοῦ ἰγμορείου ἄντρου ὑπὸ Ταπκᾶ	76
Περίπτωσης ἰρμενώδους ἐπιπεφυκίτιδος ὑπὸ I. Μπίστη	10	Συζητήσεις ἐπὶ τῆς σκωληκοειδίτιδος....	79,84,88,127
Περίπτωσης κακοήθους κυνάγχης ἀπολήξασα εἰς θάνατον ὑπὸ N. Φερμάνογλου	10	Παρασκευάσματα μήτρας μετὰ τιτανωδῶν σωματίων ὑπὸ A. Χρηστίδου	83
Πολλαπλαῖα δακτυλιοειδεῖς περισφίξεις τοῦ κηλικῶ θυλάκου ὑπὸ M. Φαλίδα	11	Ἐξέτασις λίθου τῆς ψοθήκης ὑπὸ Π. Ἀπέρη ...	84
Συζήτησις περὶ διφθερίτιδος καὶ ὀροθεραπείας....	12	Πρότασις ἀντεπιστελλόντων μελῶν.....	86
Πολυκυστεώδης νεφρίτις ὑπὸ A. Χρηστίδου ...	13	Ἀπόστημα ὑπὸ τὴν σκληρὰν μήνιγγα ἄνευ ἐπιπλο- κῶν καὶ πυρετοῦ ὑπὸ K. Μανρῆ	87
Χρῆσις φρακῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς θεραπευτικόν σκοπὸν ὑπὸ Στ. Βραχάμη	16	Σχέσις τῆς γρίπης καὶ τῆς σκωληκοειδίτιδος....	88
Ἀπάντησις Π. Ἀπέρη	17	Δυσδιάγνωστοι περιπτώσεις σκωληκοειδίτιδος ὑπὸ M. Φαλίδα	89
Ἱατρικαὶ γνώσεις ἐν τοῖς Πλατωνικοῖς διαλόγοις ὑπὸ Γ. Πασχαλίδου	24	Αἰμορραγικὸν γλαύκωμα μετ' ἐξωφθαλμίας καὶ ἴσσις δι' ὀφθαλμοτομίας καὶ ἐξαιρέσεως τοῦ βλεφαρι- κοῦ δακρυακοῦ ἀδένοσ ὑπὸ Π. Ἰατροπούλου	90
Ἐντεροκυκλίτις ὑπὸ A. Χρηστίδου	22	Ἀλλότρια σώματα ἐν τῷ προσθίῳ θαλάμῳ ὑπὸ I. Μπίστη	94
Ἰδατίδες τῶν πνευμόνων ὑπὸ A. Χρηστίδου , M. Φαλίδα , Laurgieux καὶ A. Γαβριηλί- δου	24,27,29	Καθολικὴ ὑστερεκτομὴ διὰ λαπαροτομίας παρ' ἐπι- τόκῳ ἕνεκα ἐξέσεως τῆς μήτρας ὑπὸ K. Μανρῆ .	95
Ἐκστροφή τῆς ἱρίδος πρὸς τὰ ὀπίσω ἕνεκα τραυμα- τισμοῦ ὑπὸ I. Μπίστη	30	Διαλείπων τυφοειδῆς καὶ τυφοειώδης πυρετὸς ὑπὸ A. Μανουηλίδου	96
Στένωσις τοῦ κολεοῦ ὑπὸ Π. Κελαϊδίτου	32	Δηλητηριάσεις ἐκ τροπῶν.....	102
Δοκιμὴ πρὸς καταμέτρησιν τοῦ συνήθους ὀριου τῆς διαλάμφσεως τοῦ σκληρωτικοῦ διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ ἐκ ταύτης πορίσματα περὶ τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων ὑπὸ Π. Ἰατρο- πούλου	35	Χολαιμία μετ' ὀξείας νεφρίτιδος καὶ πνευμονίας ὑπὸ A. Χρηστίδου	103 καὶ 109
Ἀπολύμανσις τῶν κατοικιῶν ἐπὶ μολυσματικῶν νόσων παρ' ἡμῖν ὑπὸ Π. Κελαϊδίτου	44	Ἐλκομεμβρανώδης οὐλίτις καὶ κυνάγχη—Ἄτρα- κτοειδῆς βακτηριδίον τοῦ Vincent ὑπὸ A. Γα- βριηλίδου	106
Συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως Ἰατροπούλου..	46,50	Πλαγία μυατροφικὴ σκλήρωσις ἢ νόσος τοῦ Char- cot ὑπὸ P. Τσοπάνογλου	112
Ἐπικουρικοὶ δακρυοποιοὶ ἀδένες ὑπὸ A. Γα- βριηλίδου	49	Ὁξεία δηλητηριάσις διὰ κονιᾶν ὑπὸ Γ. Νικο- λαΐδου	113
Αἰτιολογία τῶν παρὰ γυναίξιν νευρικῶν ἢ ὑστερικῶν φαινομένων ὑπὸ A. Χρηστίδου	51	Πυορροϊκὴ δακρυοκυστιτίτις τῶν νεογνῶν ὑπὸ Π. Ἰα- τροπούλου	117
Σκέψεις τινὲς περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν ὑπὸ Γ. Πασχαλίδου	51	Θάνατος Παναγῆ Γιαννουλάτου.....	117
Παρατηρήσεις περὶ τῶν σχολικῶν διακοπῶν ὑπὸ Γ. Νούλη	53	Πολυάρθρομοι διαμαρτίαι τοῦ σώματος μικροῦ παι- δὸς ὑπὸ M. Ἀμπελίδου	118
Συζήτησις ἐπ' αὐτῶν.....	55	Περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ προφυ- λακτικὴν ἔποψιν ὑπὸ A. Γαβριηλίδου	119
Τιτανωδῆ σωματῖα ἐν ταῖς ψοθήκαις τῶν γυναικῶν ὑπὸ A. Χρηστίδου	57		

TABLE DES MATIÈRES

I. Fascicule des années 1896—98

	Page		Page
Intervention chirurgicale nasale avec complications oculaires, par PH. PHOTIADIS et A. TRANTAS.....	5	Pseudomégalobléphanie, par P. IATROPOULOS	80
Bétel et noix d'Areca catechu, par P. APÉRY.	8	Blessure de la paupière inférieure avec rupture du canalicule lacrymal inférieur, par P. IATROPOULOS	81
Amblyopie par abus de tabac et d'alcool chez nous.....	22,52	Ptosis traumatique de la paupière supérieure et restitution partielle par une intervention radicale ultérieure, par P. IATROPOULOS....	82
Corne palpébrale, par A. GABRIÉLIDÈS.....	24	Analyse d'un calcul salivaire, par P. APÉRY..	86
Calcification de vieux foyers tuberculeux pulmonaires (autopsie), par A. CHRISTIDIS....	30	Nouveaux termes pour remplacer le terme alcoolisme.....	88
Empoisonnements par l'huile de foie de morue iodurée et par l'aconitine, par P. KÉLAÏDITIS et PH. PHOTIADIS.....	34	Actinomyose oculaire, par A. GABRIÉLIDÈS..	88
Le glaucome hémorragique et l'ophtalmotomie, par P. IATROPOULOS.....	36	Cécité monoculaire chez les accouchées, par A. TRANTAS	92
Diabète sucré avec complications oculaires, par A. GABRIÉLIDÈS	43	Examen de l'œil, par translumination, par A. TRANTAS	93
Diabète sucré, par A. TRANTAS	49	Hémiaopsie homonyme en compagnie avec le tabès, par P. IATROPOULOS.....	96
Kyste chéloïde du mésentère, par M. PSALIDAS	50	Rupture du cul-de-sac postérieur vaginal pendant le coit, par G. OECONOMIDÈS.....	99
Hémiaopsie tabétique, par A. GABRIÉLIDÈS...	62	Biographie du Dr A. Anagnostakis, par P. IATROPOULOS	105
Luxation sousconjonctivale du cristallin, par P. IATROPOULOS.....	78		

II. Fascicule de l'année 1898—99

	Page		Page
Critique sur l'examen par translumination, par A. GABRIÉLIDÈS	2	STIDIS, M. PSALIDAS, LARRIEUX et A. GABRIÉLIDÈS	24, 27, 29
Irido-cyclite fongueuse hémorragique à la suite d'abaissement de cataracte, par P. IATROPOULOS.....	7	Rétroversion de l'iris, par J. BISTIS.....	30
Conjonctivite pseudomembraneuse, par J. BISTIS	10	Rétrécissement du vagin, par P. KÉLAÏDITIS.	32
Angine maligne, par N. PHERMANOGLOU.....	10	Essai de détermination mathématique des limites de la transparence sclérale et du champ ophtalmoscopique, par P. IATROPOULOS.....	35
Rétrécissement annulaire multiple des poches des hernies unguinales, par M. PSALIDAS..	11	Etiologie des symptômes hystériques chez la femme, par A. CHRISTIDIS	51
Polycystite des reins, par A. CHRISTIDIS.....	13	Observations sur les vacances scolaires, par G. PASCALIDIS et G. NOULIS.....	53
Phacothérapie chez les anciens, par ST. BRACHAMIS	16	Calculs ovariens, par A. CHRISTIDIS.....	57
Phacothérapie moderne, par P. APÉRY.....	17	Calculs des trompes, par D. MANOÛÉLIDIS....	59
Notions médicales dans les dialogues de Platon, par G. PASCALIDIS	21	Les empyèmes des sinus maxillaire, frontal, sphénoïdal et des cellules ethmoïdales, par P. PAPANICOLAOU.....	61
Entérocélite, par A. CHRISTIDIS.....	22	Prophylaxie et traitement de la conjonctivite	
Kystes hydatiques des poumons, par A. CHRI-			

	Page		Page
gonococcique des nouveau-nés, par A. GARRIÉLIDÈS	72	monoculaires guéris par l'ophtalmotomie et l'extirpation de la glande lacrymale palpébrale, par P. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ.....	90
L'appendicite chez nous.....	79, 84, 88, 127	Corps étrangers de la chambre antérieure, par J. BISTIS.....	94
Tumeurs calcaires de la matrice, par A. CHRISTIDIS.....	83	Hystérectomie générale par le ventre chez une femme en couches à cause de rupture de l'uterus, par C. MACRIS	95
Analyse d'un calcul ovarien, par P. ΑΡÉRY..	84	Fievre typhoïde intermittente et typhomalaria, par D. ΜΑΝΟΥÉΛΙΔΕΣ	96
Abcès sous la dure mère sans complication sans fièvre, par C. MACRIS.....	87	Cholhémie grave avec néphrite aiguë et pneumonie, par A. CHRISTIDIS	103, 109
Rapports entre l'influenza et l'appendicite...	88		
Cas d'appendicite d'un diagnostic difficile, par M. PSALIDAS.....	89		
Glaucome hémorrhagique avec exophtalmie			

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1898—99

Σελ.	σελίη	σείχ.	ἀντί	ἀνίγνωθι
5	I	20	οὐδὲ' κρίνομεν	διὸ δὲν κρίνομεν
39	II	25	$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 \left(-1 \frac{\alpha}{\Lambda}\right)$	$\Delta E^2 = \alpha^2 + \psi^2 \left(1 - \frac{\alpha}{\Lambda}\right)$
61	II	48	Lennox, Brawn	Lennox-Brown
»	»	49	Zeffert	Seiffert
62	I	9	ἐκτός	ἐντός
64	I	39	διφθερίνης	διαφθερίνης
68	I	32	τῆς ἀπὸ τοῦ	τῆς ἀπὸ τῆς
69	I	32	du dianostic	du diagnostic
73	II	27	ποσότητα	ποιότητα
76	I	34	ῥῆς ὁ καλαμ.	οὔ ὁ καλαμ.
80	II	26	εἰς αὐτόν	εἰς αὐτό
115	II	15	ἐκ ἄνω	ἐκ τοῦ ἄνω

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΙΔΡΥΤΑΙ, ΜΕΛΗ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΔΩΡΗΤΑΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΙ, ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ,
ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

	Σελ.
Ίδρυται τοῦ Συλλόγου.....	γ'
Τακτικὰ μέλη.....	ε'
Ἐπίτιμα μέλη.....	ιγ'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη.....	κα'
Μεγάλοι Εὐεργέται, Εὐεργέται, Μεγάλοι Δωρηταί, Δωρηταί τοῦ Συλλόγου.....	κζ'
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου (1861—1899).....	κζ'
Κοσμητόρες, Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί, Ἐπιμεληταί.....	κη'

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

3

ΠΡΑΚΤΙΚΑ, ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΙΚΑΙ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑΙ, ΕΠΕΤΕΙΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΕ', ΛΓ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

Πρακτικά τοῦ ΛΕ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1895 μέχρι Μαΐου 1896 (συνεδρίασις ,ΑΣΙΔ', 29 Μαΐου 1895 — ,ΑΣΜΓ', 19 Μαΐου 1896).....	17
Ἐκθέσεις τῶν ἔργασιῶν τῶν Διαρκῶν Ἐπιτροπῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικὸν ἔτος 1895—1896	63
Ἐκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Π. Πειρακίδου.....	63
Ἐκθεσις Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Χ. Γ. Παναζίδου.....	65
Ἐκθεσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ὁδ. Ἀνδρεάδου.....	65
Ἐκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ Δημ. Η. Οἰκονομίδου.....	67
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιώτου.....	68
Κρίσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Καραπανείου Ἀγῶνος, ὑπὸ Ἡλία Γ. Βαλ- σαμάκη [Φυσικὴ Πειραματικὴ]	71
Κρίσις Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Μ. Ἰ. Κεράλα [Ἐκλογὴ Τροπαρίων καὶ Ποιημάτων].....	83

	Σελ.
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικὸν ἔτος 1895—1896 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Ἀναστασίου Χρηστίδου</i>	84
—	
Πρακτικὰ τοῦ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1896 μέχρι Μαΐου 1898 (Συνεδρίασις ,ΑΣΜΣ', 20 Μαΐου 1896 — ,ΑΣΖΖ', 31 Μαΐου 1898).....	91
'Εκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τῶν Διαρκῶν 'Επιτροπῶν κατὰ τὰ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικὰ ἔτη 1896—1898	128
'Εκθεσις Ἀρχαιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Χ. Γ. Πανταζίδου</i>	128
'Εκθεσις Βιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Ἐδσαθίου Π. Ἰωάννου</i>	129
'Εκθεσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Π. Πετρακίδου</i>	130
'Εκθεσις Κοινωνιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Ἀλ. Παντερμαλῆ</i>	132
'Εκθεσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Κ. Παπακωνσταντίνου</i>	133
'Εκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ <i>Δημ. Η. Οἰκονομίδου</i>	135
'Εκθεσις Νομισματικῶν Συλλογῶν, ὑπὸ <i>Δ. Γ. Μοστράτου</i>	136
'Εκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ <i>Δ. Π. Μηλιώτου</i>	137
Κρίσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Καραπαναίου Ἀγῶνος, ὑπὸ <i>Δ. Γ. Μοστράτου</i> [<i>Ἐγχειρίδια Φυσικῆς</i>].....	138
Κρίσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Δ. Κ. Καλβοκορέση</i> περὶ τῆς πραγματείας τοῦ ἐν Κατερλῆ κ. <i>Παναγιώτου Μακρῆ «Μεταξοσκωλήκων Ἐπιτυχία»</i>	143
Κρίσις Φιλολογικῆς 'Επιτροπῆς περὶ τοῦ Ζωγραφεῖου Ἀγῶνος, ὑπὸ <i>Γεωργίου Γεωργιάδου Προκοπίεως</i> [Συλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης]	145
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὰ ΛΣ' καὶ ΛΖ' συλλογικὰ ἔτη 1896—1898 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Ἀναστασίου Χρηστίδου</i>	161
—	
Περὶ ἐργασίας ὑπὸ κοινωνιολογικὴν ἔποψιν, ἀνακοίνωσις ὑπὸ <i>Π. Δ. Νικολοπούλου</i> , ἀντιπροέδρου	171
—	
Πρακτικὰ τοῦ ΛΗ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1898 μέχρι Μαΐου 1899 (Συνεδρίασις ,ΑΣΖΗ', 8 Ἰουνίου 1898 — ,ΑΤΚΕ', 30 Μαΐου 1899).....	175
'Εκθέσεις τῶν ἐργασιῶν τῶν Διαρκῶν 'Επιτροπῶν κατὰ τὸ ΛΗ' συλλογικὸν ἔτος 1898—1899	199
'Εκθεσις Ἀρχαιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Μ. Ἰ. Γεδεών</i>	199
'Εκθεσις Βιολογικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Π. Ἰατροπούλου</i>	199
'Εκθεσις Φυσικομαθηματικῆς 'Επιτροπῆς, ὑπὸ <i>Δ. Κ. Καλβοκορέση</i>	203
'Εκθεσις Βιβλιοθήκης, ὑπὸ <i>Ἀλ. Παντερμαλῆ</i>	204
'Εκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ <i>Δ. Π. Μηλιώτου</i>	205

	Σελ.
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΗ' συλλογικῶν ἔτος 1898—1899 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου <i>Χρ. Χατζηχρήστου</i>	207
Περὶ χειρὸς, ἀνακοίνωσις ὑπὸ <i>Μιχαὴλ Ψαλίδα</i> , νέου προέδρου.....	217

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΕ', ΛΣ', ΛΖ' ΚΑΙ ΛΗ' 1895—1899

'Αναγνώσματα τῶν ΛΕ', ΛΣ', ΛΖ' καὶ ΛΗ' συλλογικῶν ἐτῶν 1895—1899.....	227
Περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ δικαίου ἐν Ῥώμῃ πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὑπὸ <i>Π. Δ. Νικολοπούλου</i>	229
Περὶ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ὑπὸ <i>Μιχαὴλ Σ. Κέπειτση</i>	234
'Η μετρικὴ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ὑμνογράφων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ὑπὸ <i>Ματθαίου Παρανίκα</i>	246
Περιγραφὴ ἀγάλματος, εὐρεθέντος ἐν «Ἁγία Παρασκευῇ», προαστείῳ τῆς πόλεως Σινώπης, μετενεχθέντος δὲ καὶ εὐρισκομένου ἐν τῷ διοικητηρίῳ Σινώπης, ὑπὸ <i>Ἀνθίμου Ἀλεξούδη</i> , μητροπολίτου Ἀμασειᾶς.....	263
Λίθυσσα, Δακιβίτζα, Γκέγπουζα, ἀπόσπασμα ἀστακηνῶν τοπογραφικῶν μελετῶν, ὑπὸ <i>Ξ. Α. Σιδερίδου</i>	264
Α' Λίθυσσα	264
Β' Δακιβίτζα.....	267
Γ' Γκέγπουζα.....	271
Εἰκὼν τῆς πόλεως Γκεγπούζης.....	273
» τοῦ τάφου τοῦ Ἀννίβα.....	280
» ἀναγλύφου ἐνεπιγράφου.....	284
Τὰ Βουτίου.....	285
Νεοφύτου μητροπολίτου Κρήτης τοῦ Πατελάρου πρὸς Κωνσταντῖνον Καντακουζηνὸν ἐγκώμιον, ὑπὸ <i>Ἀλεξάνδρου Ε. Λαυριώτου</i>	287
'Ο Σακεσπέιρος καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ σκηνή, ὑπὸ <i>Λεωνίδου Χ. Ζώη</i>	294
Περὶ καλοῦ καὶ ἔπους, ὑπὸ <i>Ἰαροῦ Καρολίδου</i>	302
Κώδιξ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μητροπόλει Παραμυθίας καὶ ἱστορικαὶ τινες ἐξ αὐτοῦ σημειώσεις, ὑπὸ <i>Δ. Α. Παναγιωτίδου</i> , ἱατροῦ.....	307
Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς (1691—1835), ὑπὸ <i>Ματθαίου Παρανίκα</i>	313
'Η ἀλληλογραφία τοῦ Οὐγγροβλαχίας Φιλαρέτου (1792—1793), ὑπὸ <i>Ἐπαμεινώνδου Θ. Κυριακίδου</i>	317
Πολυζῶης ὁ Λαμπανισσιώτης καὶ αἱ ἐκδόσεις αὐτοῦ, ὑπὸ <i>Δ. Α. Παναγιωτίδου</i>	325
Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ <i>Albert Thumb</i>	329
Λόγος ἐπιμνημόσυνος εἰς Χρηστάκην Ζωγράφον, μέγαν εὐεργέτην τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ὑπὸ <i>Μ. Αὐθентиπούλου</i>	338
Κοινὰ νόμιμα ἢ τὸ παρ' ἀρχαίοις Ἑλλησι διεθνὲς δίκαιον, ὑπὸ <i>Νέστορος Γεωργίτη</i> ..	343
Ο Παφλαγονικὸς Διάκσμος καθ' Ὀμηρον καὶ Στράβωνα, ὑπὸ <i>Μ. Παρανίκα</i>	355

	Σελ.
Περὶ τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαζελῶνος, ὑπὸ Ἐπαμεινώνδα Θ. Κυριακίδου.....	358
Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπαὶ κτλ., ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου	369
Πανομοιότυπα διαφόρων ὑπογραφῶν. Ὁδηγίαι.....	380-381
Ἐπιγραφαὶ τῆς ἐν Θρᾷκη Ἀδριανουπόλεως, ὑπὸ Ματθαίου Παρανίκα.....	389
Παρατηρήσεις εἰς τὴν περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ διακόσμου ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, ὑπὸ Χρ. Γ. Πανταζίδου.....	394

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τοῦ ΚΖ' τόμου, ἐκδοθὲν καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει).....	1-132
--	-------

Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ΚΖ' τόμου.....	I-III
---	-------

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΕΤΗ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΔΡΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

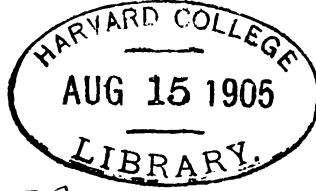
Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Τοπσιλάρ, ἀριθ. 18.

ΤΥΠΟΙΣ ΑΔΕΛΦΩΝ ΓΕΡΑΡΔΩΝ

Ἐν τῷ Πέραν, Ὁδῷ Κιουτσουκ Χενδέκ, ἀριθ. 29, 31.

1904

Thiriot fund

Τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ΚΗ' τόμου ἐπεμελήθη ἡ κατὰ τὸ ΜΓ' συλλογικὸν ἔτος Συντακτικὴ Ἐπιτροπεία ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ, δ. φ. καθηγητοῦ (προέδρου), ΑΡΙΣΤ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ, δικηγόρου (γραμματέως), ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ, ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ, ΔΗΜ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ, ἱατροῦ, καὶ ΣΤ. ΜΑΝΑΗΛΟΓΛΟΥ, ἱατροῦ, προεδρεύοντος ἐν τῷ Συλλόγῳ τοῦ ἱατροῦ ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ.

ΙΔΡΥΤΑΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΤΩ ΜΗΤΡΩΩ ΙΔΙΟΧΕΙΡΟΝ ΑΥΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΗΝ

καὶ καθ' ἣν τάξιν ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ Περιδικοῦ

† Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.
† Κ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
† Θ. Ζ. ΖΟΓΡΑΦΟΣ.
† Α. ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ
Α. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ.
Κ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ.
† Γ. ΠΙΤΖΙΠΙΟΣ.
Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
† Ι. ΖΟΓΡΑΦΟΣ.
† Ι. ΓΕΩΡΓΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.
Μ. ΒΛΑΔΟΣ.
† ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΑΔΗΣ.
ΓΑΒΡΙΗΛ ΣΟΦΟΚΛΗΣ.
Σ. ΔΑΛΛΑΠΟΡΤΑΣ.
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΖΑΝΝΟΣ.
† Α. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.
† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
† Ι. ΛΙΤΖΙΚΑΣ.
† Π. Α. ΖΑΝΟΣ.
† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΜΠΗΤΖΟΥ.
† ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΙΝΑΡΙΔΗΣ.
† Ν. ΔΙΟΜΗΔΗΣ.

† Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΩΗΡΟΣ.
Γ. ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ.
† Κ. Α. ΞΥΔΙΑΣ.
Θ. Α. ΚΟΣΟΥΔΗΣ.
† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΞΕΛΟΣ.
† Μ. ΒΟΛΟΝΑΚΗΣ.
† Ν. ΒΕΓΛΕΡΗΣ.
Φ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.
† Β. ΠΥΛΑΔΗΣ.
† ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΨΩΜΙΑΔΗΣ.
Κ. ΛΟΓΑΔΗΣ.
Ν. ΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.
Ι. Π. ΣΑΒΒΕΡΙΟΣ.
† Ι. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
† Δ. ΜΗΝΙΑΚΟΥΛΗΣ.
ΚΩΝΣΤ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ.
† Γ. Κ. ΙΣΧΟΜΑΧΟΣ.
† Δ. ΑΝΤΙΠΑΣ.
† ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΣ ΕΥΘΥΦΡΩΝ.
ΚΩΣΤ. Ν. ΦΟΚΑΣ.
† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Θ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ.

† Κ. ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΤΗΣ.	† Δ. ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ.
† Δ. ΡΑΖΗΣ.	Γ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ.
Ι. ΣΑΒΒΑΣ.	† ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΙΣΤΑΚΗΣ.
Α. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	† ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΠΕΡΔΙΚΑΚΗΣ.
† Μ. ΚΑΛΚΑΝΗΣ.	† Γ. ΝΑΡΑΝΤΖΗΣ.
† Κ. ΒΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ.	† Α. ΝΟΜΙΚΟΣ.
† Ι. ΚΑΛΛΕΡΓΗΣ.	† ΜΙΧΑΗΛ ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΚΕΡΔΑΝΗΣ.
† Κ. Χ. ΠΛΕΣΣΑΣ.	Δ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ.
† ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ΒΑΤΙΜΠΕΛΑΣ.	Α. Χ. ΝΟΜΙΚΟΣ.
† Κ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.	† Γ. ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗΣ.
† Χ' Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ.	Ε. ΓΛΥΜΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.
† Ι. Σ. ΓΑΛΑΤΗΣ.	Α. ΠΡΕΖΑΝΗΣ.
Α. ΔΕΠΑΣΤΑΣ.	† Ι. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ.
ΠΟΛΥΚΑΡΙΠΟΣ (νῦν μητροπολίτης	† Α. ΨΥΧΑΡΗΣ.
Βάρνης).	Κ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ.
† Ι. ΦΑΧΡΗΣ.	† Α. ΒΛΑΣΤΟΣ.
† Δ. ΝΕΟΚΟΣΜΟΣ.	† Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΟΓΓΙΔΗΣ.	Μ. ΔΙΓΕΝΗΣ.
† ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΧΑΡΙΛΑΟΣ.	† ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΣΚΑΡΙΣ (εἶτα μητρο-
† ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΛΛΙΦΡΟΝ.	πολίτης Σισανίου).
† ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ.	† Α. ΑΓΕΛΑΣΤΟΣ.
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΤΑΒΕΛΟΥΔΗΣ.	† Α. ΙΓΓΛΕΣΗΣ.
ΕΜΜ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.	† Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ.
† Ξ. ΖΟΓΡΑΦΟΣ.	† Π. ΣΑΛΒΑΓΓΟΣ.

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

(Ο κατάλογος ούτος έκδίδεται ως είχε τῆ 30ῃ Ἀπριλίου 1902).

Α

	<i>Ἔτος ἐπιλογῆς</i>
ΑΓΝΙΑΔΗΣ Χαραλάμπης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899
ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός, ἐνταῦθα	1888
ΑΚΕΣΤΟΡΙΑΔΗΣ Θεογένης, χημικός, ἐνταῦθα	1896
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Εὐμορρόπουλος, μεναχὸς τῆς Μονῆς Μ. Λαύρας ἐν Ἀγίῳ Ὁρει. .	1875
ΑΜΠΕΛΙΑΔΗΣ Μανουήλ, ἰατρός ἀντισυνταγματάρχης, ἐνταῦθα	1888
ΑΝΑΝΙΑΔΗΣ Γεώργιος	1899
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ Ὀδυσσεύς, δημοσιογράφος, ἐνταῦθα.	1881
ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ, ἱερομόναχος, ἐνταῦθα	1879
ΑΝΤΙΠΑΣ Ἀνδρέας, ἰατρός ἐνταῦθα	1899
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Ἀλέξανδρος.	1897
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ Γεώργιος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1893
ΑΠΕΡΗΣ Πέτρος, χημικός, ἐνταῦθα	1887
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1890
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Γεώργιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1874
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ Π., διδάσκαλος τῆς γαλλικῆς, ἐνταῦθα	1894
ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΛΟΥΣ Σάββας, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1890
ΑΡΑΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Στ. βίης, Μ. Λογοθέτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας καὶ γερουσιαστὴς, ἐνταῦθα	1862
ΑΡΣΕΝΙΟΣ, ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως;	1901
ΑΥΓΟΥΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ἀρ., ἔμπορος	1901
ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ Μηνᾶς, καθηγητὴς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα. . .	1889
ΑΣΚΗΤΗΣ Θεόδωρος, ...	1899
ΑΣΠΡΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, καθηγητὴς τοῦ Ζηπείου, ἐνταῦθα	1901

Β

ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητὴς τοῦ Λυκείου καὶ τοῦ Ζωγραφείου, ἐνταῦθα. .	1891
ΒΑΛΑΤΖΗΣ Βασίλειος	1899
ΒΑΜΒΑΚΑΣ Χαρίσιος.	1898
ΒΑΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἀπόστολος, διδάσκαλος, ἐνταῦθα.	1884
ΒΕΓΛΕΡΗΣ Θεοχάρης, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1890
ΒΕΡΝΟΥΔΑΚΗΣ Δ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1891
ΒΙΚΕΛΑΣ Δημήτριος, λόγιος, ἐν Παρισίοις	1872

ΒΛΑΪΚΟΣ Δημήτριος, ιατρός, ένταϋθα	1899
ΒΟΛΤΟΣ Ίωάννης, έμπορος, ένταϋθα	1893
ΒΟΣΤΑΝΗΣ Δημήτριος, έμπορος.	1887

Γ

ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Άνανίας, ιατρός, ένταϋθα	1895
ΓΑΛΑΤΗΣ Κ., ιατρός, ένταϋθα	1898
ΓΕΛΕΩΝ Μανουήλ Ίω., Μ.Χαρτοφύλαξ τής Μ. Έκκλησίας, δημοσιογράφος, ένταϋθα	1887
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ Θέμελις, αρχιμανδρίτης, έν Άμβέρση.	1888
ΓΕΡΑΡΔΟΣ Άντώνιος Κ., βιβλιοπώλης και εκδότης, ένταϋθα	1891
ΓΕΡΒΑΣΙΟΣ, ό νύν μητροπολίτης Καισαρείας.	1901
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καθακόπουλος, μητροπολίτης Χαλκηδόνος.	1876
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Καραβαγγέλης, ό νύν μητροπολίτης Καστορίας	1896
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ Γ., λογιστής, ένταϋθα	1902
ΓΙΑΔΙΚΙΑΡΟΓΛΟΥΣ Πκύλος, δικηγόρος	1901
ΓΚΙΩΧΑΣ Ίωάννης, τραπεζίτης, ένταϋθα.	1890

Δ—D

DALLESSIO J., τραπεζίτης, ένταϋθα.	1874
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ήρ., ιατρός, ένταϋθα	1899
ΔΕΛΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΣ Ίωάννης, υπάλληλος του Έλληνικού Προξενείου, ένταϋθα. .	1884
DELBOEF Regis, καθηγητής έν τῷ Έλληνογαλλικῷ Λυκείῳ και δημοσιογράφος	1898
ΔΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Παναγιώτης, δικηγόρος, ένταϋθα.	1895
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντίνος, ένταϋθα, ...	1899
ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Άριστείδης, δικηγόρος, ένταϋθα, ...	1901
ΔΩΡΟΘΕΟΣ Μαρμέλης, μητροπολίτης Νικοπόλεως	1901

Ε

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Γ., ιατρός	1899
ΕΛΠΙΔΗΣ Γ., γραμματεὺς τής Έλληνικῆς Προσβείας, ένταϋθα.	1874
ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΗΣ Ίωάννης, δικηγόρος, ένταϋθα.	1891
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ Ίωάννης, καθηγητής έν τῷ Έλληνογαλλικῷ Λυκείῳ.	1899
ΕΥΓΕΝΙΑΔΗΣ Εὐστάθιος, τραπεζίτης, ένταϋθα	1871
ΕΥΣΤΑΘΙΑΝΟΣ Άλέξανδρος, καθηγητής έν τῷ Ζωγραφείῳ Γυμνασίῳ, ένταϋθα. .	1893
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Πιττακός, έμποροϋπάλληλος	1892
ΕΥΕΛΠΙΑΔΗΣ Δημήτριος, ιατρός	1901
ΕΥΘΥΜΙΟΣ, αρχιμανδρίτης, σκευοφύλαξ του Η. Τάρου	1901

Ζ

ΖΑΒΙΤΣΑΝΟΣ Σπυρίδων, ιατρός, μέλος του Ύγειονομικού Συμβουλίου, ένταϋθα. .	1886
ΖΑΜΑΡΙΑΣ Άλέξιος, γυμνασιάρχης του Ζωγραφείου γυμνασίου ένταϋθα	1901
ΖΑΡΙΦΗΣ Λεωνίδης Γ., τραπεζίτης, ένταϋθα	1873

ΖΕΡΗΑΡΟΝΙΤΣΗ de L., πρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἐνταῦθα	1900
ΖΕΡΒΟΥΔΑΚΗΣ Ἰωάννης Α., ἐμποροὑπάλληλος	1887
ΖΗΣΗΣ Θεοδόσιος	1899
ΖΟΥΜΠΟΥΛΟΓΛΟΣ Ἰορδάνης Β.	1898
ΖΟΥΠΑΝ Γεώργιος, ἱατρός	1899
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Γεώργιος Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885
ΖΩΓΡΑΦΟΣ Σόλων Χρ., τραπεζίτης ἐν Παρισίοις	1885
ΖΩΤΟΣ Εἰνορῶν, ἱατρός	1899
ΗΛΙΑΔΗΣ Κ., καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν Ἱεροσολύμοις	1895
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Ἡλίας	1901
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Ἰωάννης	1899
ΗΛΙΑΣΚΟΣ Νικόλαος	1901
ΗΛΙΟΥ Λοῖζος, καθηγητῆς τοῦ Robert Collège, ἐνταῦθα	1895

Θ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ Μιχαήλ, ἔμπορος	1890
ΘΕΟΤΟΚΑΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1896

Ι

ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ Ἄρ.	1872
ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Παντολέων, ὀφθαλμιατρός, ἐνταῦθα	1895
ΙΣΑΑΚΙΔΗΣ Μιλτιάδης	1899
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ βίης Ἰωάννης, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1884
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Σταῦρος, ἱατρός τοῦ Ἵγειονομείου	1898
ΙΩΑΝΝΟΥ Ἀθανάσιος, καθηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ἐνταῦθα	1894
ΙΩΝΑΣ Βουκόλωφ, ἀρχιμανδρίτης τῆς ῥωτικῆς Πρεσβείας, ἐνταῦθα	1902

Κ

ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Λέων, ἀρχιτέκτων	1899
ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ Σόλων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1897
ΚΑΛΒΟΚΟΡΕΣΗΣ Δ., ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1896
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Κωνσταντῖνος, ἱερεύς	1899
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Φωτιάδης, μητροπολίτης Δέρκων, ἐν Θεραπείαις	1875
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ, ἀρχιμανδρίτης	1901
ΚΑΜΑΡΑΔΟΣ Θρασύβουλος	1901
ΚΑΜΕΡΙΝΑΚΗΣ Παῦλος, ...	1901
ΚΑΜΟΝΙΟΣ Σιλβέστρος	1901
ΚΑΝΕΛΛΟΣ Ν., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1899
ΚΑΡΑΒΟΚΥΡΟΣ Μιχαήλ, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1879
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σπυρίδων Σ., δημοσιογράφος, ἐνταῦθα	1898
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Κωνσταντῖνος Στεφ., σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1867
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφανος Κ., πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Βρυξέλλαις	1867

ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Τηλέμαχος Κ., μηχανικός, ἐν Ἀθήναις	1874
ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, βουλευτὴς Ἀρτίας, ἐν Ἀθήναις	1862
ΚΑΥΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥΣ Λυσίμαχος, γραμματεὺς τοῦ ἑλληνικοῦ προξενείου, ἐνταῦθα	1901
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Κ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1897
ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ Π., ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΚΕΣΣΙΣΟΓΛΟΥΣ Θεόδωρος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1896
ΚΕΦΑΛΑΣ Μιχάηλ, καθηγητὴς, ἐνταῦθα	1886
ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ Κλεόβουλος Χρ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1891
ΚΟΛΑΣΗΣ Ἐπαμεινώνδης Λ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1898
ΚΟΠΑΣΗΣ Ἀνδρέας, σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας, ἐνταῦθα	1890
ΚΟΥΜΑΤΟΣ Ἀνδρέας, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1882
ΚΟΥΡΟΥΣΟΠΟΛΟΣ Κωνσταντῖνος, ὑπάλληλος ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Προξενίῳ	1901
ΚΡΗΤΙΚΟΣ Ἀντώνιος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1899
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ρουμανίᾳ	1901
ΚΥΡΙΑΛΟΣ, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως	1901
ΚΥΡΙΤΖΗΣ Ν., ἱατρός	1899

Λ

ΛΑΓΟΣ Χαραλάμπης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1901
ΛΙΜΑΡΑΚΗΣ Λεωνίδης, ἱατρός, ἐνταῦθα	1887
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ Θεοδόσιος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1899
ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ, Μ. ἀρχιδιάκονος	1901
ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ Γεράσιμος, ἀρχιμυνδρίτης, ἐνταῦθα	1901
ΛΙΝΑΡΔΟΣ Γεώργιος, ἀρχιτέκτων μηχανικός, ἐνταῦθα	1897
ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γεώργιος Θ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899

Μ

ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ Λεωνίδης, καθηγητὴς, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΛΕΑΣ Κωνσταντῖνος, ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΧΡΩΦ Νικόλαος, ἱεροδιάκονος τῆς Ῥωσικῆς Πρεσβείας	1901
ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ Δ., ἱατρός, ἐνταῦθα	1898
ΜΑΡΙΑΝΟΣ Γεώργιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1872
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Ἐλευθέριος, ἐνταῦθα	1876
ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ Θεόδωρος Α., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1872
ΜΕΖΙΚΗΣ Φράνς, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1895
ΜΕΪΜΑΡΙΑΝΗΣ Πέτρος, ἀρχιτέκτων, ἐνταῦθα	1888
ΜΕΛΙΤΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, διδάσκαλος τῆς Τουρκικῆς ἐν τῷ Ἑλληνογαλλ. Λυκείῳ	1898
ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ἐπίσκοπος Παμφίλου	1899
ΜΗΛΙΩΤΗΣ Δημήτριος, ταμίας τραπεζιτικοῦ οἴκου, ἐνταῦθα	1888
ΜΗΤΡΕΛΙΑ Βασ.	1899
MIGLIEVITCH Arthur, ἱατρός	1899
MILLINGEN Alex. van, καθηγητὴς ἐν τῷ Ῥοβερτεῖῳ Γυμνασίῳ, ἐνταῦθα	1882

	<i>*Ετος εκλογής</i>
ΜΙΖΖΙ Louis, δικηγόρος, ένταῦθα	1887
ΜΙΧΑΗΛ Κλεόβουλος, μητροπολίτης Σάρδεων, διευθυντής τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς	1892
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ Σ., δικηγόρος	1899
ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης, Ιατρός	1897
MORDTMANN Dr A. D., Ιατρός, μέλος τοῦ Ἵγειονομικοῦ Συμβουλίου, ένταῦθα .	1871
ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ Δημήτριος Γ., καθηγητής.	1893
ΜΟΥΡΑΤΗΣ Σοφοκλῆς, ἔμπορος, ένταῦθα.	1893
ΜΟΥΣΟΥΡΟΣ Βασίλειος, κυβερνητικὸς ὑπάλληλος, ένταῦθα	1888
ΜΟΥΤΣΑΚΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ένταῦθα	1892
ΜΠΙΣΤΗΣ Ἰωάννης, ὀφθαλμιατρός, ένταῦθα.	1897
ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ Βασίλειος Α., καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς.	1893

N

ΝΑΘΑΝΑΗΛ, μητροπολίτης Προύσης	1901
ΝΑΡΗΣ Στέφανος, Ιατρός, ένταῦθα	1891
ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Παναγ. Δ., α' γραμματεὺς τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου	1890
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Γ., Ιατρός, ένταῦθα	1897
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Δημήτριος, δημοσιογράφος, ένταῦθα	1898
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Ν., Ιατρός	1901
ΝΟΥΛΗΣ Γ., Ιατρός, ένταῦθα.	1898

Ξ

ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Κωνστ., δικηγόρος, ένταῦθα	1899
--	------

Ο

ΟΙΚΙΑΔΗΣ Γρ. Φατῆν, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, ένταῦθα . .	1901
ΟΙΚΙΑΔΗΣ Μιχαήλ.	1902
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Γεώργιος, Ιατρός, ένταῦθα	1881
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Δημοσθένης, καθηγητῆς ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους Σχολῆ, ένταῦθα. .	1890
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Ἄνθιμος, ἱεροδιάκονος, ένταῦθα	1901

Π

ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ Στ., πρόεδρος τοῦ Ἑλλ. προξενικοῦ δικαστηρίου, ένταῦθα	1901
ΠΑΝΑΔΗΣ Κ., Ιατρός	1898
ΠΑΝΤΑΖΙΑΔΗΣ Χρήστος Γ., καθηγητῆς τοῦ Ζωγραφείου Γυμνασίου, ένταῦθα . . .	1892
ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ Ἀλέξανδρος, δικηγόρος, ένταῦθα	1895
ΠΑΝΤΖΙΡΗΣ βέης Ἀλέξανδρος, βοηθὸς διευθυντῆς τῆς Αὐτοκρ. Ὁθ. Τραπέζης, ένταῦθα	1882
ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ Νικήτας, λόγιος, ένταῦθα	1887
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Θεοδ. Σ.	1896
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γρηγ. ἀρχιμανδρίτης, πατρ. ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κ/πόλεως	1901
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μιχ., ἔμπορος, ένταῦθα	1898

	<i>Έτος εισαγῆς</i>
ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. Γ., καθηγητῆς τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἐνταῦθα.	1893
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Π., ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΠΑΠΑΣ Ἰωάννης, διερμηνεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας.	1898
ΠΑΡΙΤΣΗΣ Νικόλαος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1899
ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ Διονύσιος, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1895
ΠΑΥΛΟΣ ἱερομόναχος, ἐνταῦθα.	1899
ΠΑΧΤΙΚΟΣ Γεώργιος Δ., διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς, ἐνταῦθα.	1895
ΠΑΡΑΣΧΟΣ Θεοφ., τμηματάρχης ἐν τῷ μονοπωλίῳ τῶν καπνῶν.	1901
PEARS Edwin, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1874
ΠΕΡΑΙΚΑΡΗΣ Κων., διευθυντῆς τῆς ἐταιρείας τῶν τροχιοδρόμων.	1902
RETIT Louis.	1897
ΠΕΤΡΑΚΙΔΗΣ Ἀπόστ., ἰατρός.	1897
ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ Νικόλαος, πράκτωρ ἀσφαλιστικῶν ἐταιρειῶν, ἐνταῦθα.	1890
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Ἀθανάσιος, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1884
ΠΙΠΕΡΑΣ Ἀθ., ὑπογραμμ. τῆς Ἱ. Συνόδου Κων/πόλεως.	1901
ΠΡΟΚΟΣ Ἰωάννης, δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1895

P

ΡΟΣΣΟΛΑΤΟΣ Γ. Φ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1887
---	------

Σ

ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ βέης Βασίλειος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1865
ΣΑΡΑΦΟΠΟΥΛΟΣ Κ., δικηγόρος, ἐνταῦθα.	1894
ΣΓΟΥΡΔΑΙΟΣ Θωμᾶς, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1898
ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ Νικ. ἐρένης, τμηματάρχης ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα.	1887
ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ Ἰωάννης, βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης.	1895
ΣΕΛΗΝΙΑΔΗΣ Μ. διερμηνεὺς τῆς Ἑλλ. Πρεσβείας.	1899
ΣΙΑΒΕΡΙΔΗΣ Ἐνοφῶν Α., ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1880
ΣΙΑΒΕΡΙΔΗΣ Σπυρίδων, ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1902
ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥΣ Σ. Ἀλ., ἔμπορος, ἐνταῦθα.	1901
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἀναστάσιος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1884
ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥΣ Κωνσταντῖνος Ι., τραπεζίτης, ἐνταῦθα.	1895
ΣΙΩΤΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1890
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ Στέφανος, τραπεζίτης, ἐν Ἀθήναις.	1871
ΣΤΑΜΟΥΔΗΣ Ἀναστάσιος, ἔμπορος, ἐν Σηλυβρία.	1879
ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ Κωνσταντῖνος, διερμηνεὺς τοῦ Ἀγγλικοῦ Προξενείου, ἐνταῦθα.	1885
ΣΤΑΥΡΟΥ Μ.	1899
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Παῦλος, ἰατρός, ἐνταῦθα.	1896
ΣΤΕΡΓΙΟΥ Ἀλέξανδρος, τμηματάρχης ἐν τῇ Διευθύνσει τοῦ Ὁθ. Χρέους.	1900
ΣΦΕΤΣΟΣ Ἀριστείδης, πράκτωρ ἀτμοπλοικῶν ἐταιρειῶν, ἐνταῦθα.	1887
ΣΦΥΡΑΣ Περικλῆς Κ., βιβλιοπώλης καὶ ἐκδότης, ἐνταῦθα.	1893
ΣΩΧΟΣ Λάζαρος, γλύπτης, ἐν Παρισίοις.	1899

Τ

	<i>Έτος ἐπιλογῆς</i>
ΤΑΠΤΑΣ Ν., ιατρός, ἐνταῦθα	1899
ΤΟΥΡΓΟΥΤΗΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός, ἐνταῦθα	1892
ΤΡΑΝΤΑΣ Ἀλέξανδρος, ιατρός, ἐνταῦθα	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Νικόλαος, ιατρός, ἐνταῦθα	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Γρ., δικηγόρος, ἐν Παρισίοις	1900
ΤΡΥΦΙΔΗΣ Δημ., λόγιος, ἐνταῦθα	1901
ΤΣΑΟΥΣΗΣ Γεώργ., ἔμπορος	1901
ΤΣΕΒΑΛΕΝΤΗΣ Π., λόγιος ἐν Σύμφ.	1901
ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Κωνσταντῖνος, κοσμηματοπώλης, ἐνταῦθα	1878
ΤΣΟΠΑΝΟΓΛΟΥΣ Ῥαγκαβῆς, ιατρός, ἐνταῦθα	1902
ΤΣΟΥΧΛΟΣ Κωνσταντῖνος, ιατρός, ἐνταῦθα	1898

Φ

ΦΑΤΗΣ Γ., δικηγόρος, ἐνταῦθα	1899
ΦΙΛΩΝ Ἑπαμ., γεγικός πρόξ. τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα	1901
ΦΩΡΑΣ Θεόδωρος Χ., ιατρός, ἐνταῦθα	1898
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Ν. Δ., ἔμπορος, ἐνταῦθα	1876
ΦΩΤΙΑΔΗΣ Φώτιος, ιατρός, ἐνταῦθα	1878
ΦΩΤΙΟΣ, μητροπολίτης Κορυτσᾶς	1901

Χ

ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1902
ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ Χαρίτων, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1902
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ Χρ., καθηγητής, ἰδρυτὴς καὶ γυμνασιάρχης τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου, ἐνταῦθα	1872
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ Ἰωάννης Κ., τραπεζίτης, ἐνταῦθα	1887
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἀναστάσιος, ιατρός, ἐνταῦθα	1879
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἀχιλλεύς, δικηγόρος, ἐνταῦθα	1888
ΧΡΗΣΤΙΑΔΗΣ Ἰωάννη ληλος ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῆς Δικαιοσύνης, ἐνταῦθα	1887
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, νῦν μ.ροπολίτης Δράμας	1901
ΧΩΤΖΗΣ Ἰωάννης ἐφέντης, ἐνταῦθα	1892

Ψ

ΨΑΛΙΔΑΣ Μιχαήλ, ιατρός, ἐνταῦθα	1890
ΨΩΜΙΑΔΗΣ Κωνσταντῖνος, ἔμπορος, ἐνταῦθα	1881

Παρελείφθησαν δ' ἐκ τῆς οἰκείας στήλης

ΚΑΜΠΑΝΑΚΗΣ Πάτροκλος, ἀρχιτέκτων	1888
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ Στέφανος Ἀλ., πτυχιούχος τῶν πολ. ἐπιστημῶν	1900

ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ

Α

	Ἔτος ἐπιλογῆς
ΑΝΘΙΜΟΣ Ζ', πατριάρχης πρώην Κωνσταντινουπόλεως ἐν Ἀντιγόνη	1895
ΑΝΟΥΤΣΙΝ Δημ. Νικολάεβιτς, καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μόσχας	1884
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Γρηγόριος, πρώην ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτῆς τῆς Τουρκίας, ἐν Παρισίοις	1879
ASCOLI G., καθηγητῆς, ἐν Μεδιολάνῳ	1886
AUVRAY Emmanuel, ἱερεύς, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, γραμματῶν καὶ τεχνῶν, ἐν Rouen	1895

Β

BANCROFT Georges, πρώην ἐν Βερολίῳ πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς	1872
BARTHOLDY E. Mendelsshon, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Ἀϊδελβέργης . .	1868
BEAUSSIRE Emile, μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας καὶ πρόεδρος τῆς ἐν Παρισίοις ἑταιρείας τῆς ἀνωτέρας παιδείσεως	1895
BENNDORF Otto, αὐλικὸς σύμβουλος, καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης	1895
BENSCHÖTEN van James Cooke, καθηγητῆς τοῦ ἐν Middletown Wesleyan πανεπιστημίου, ἐν Ἀμερικῇ.	1885
BEULÉ E., μέλος τοῦ Πανακαδημίου τῆς Γαλλίας	1868
ΒΕΡΚΩΦ Ἀθ. Θεοδωρίδης, διευθυντῆς τῆς ἐν Πετροπόλει βιβλιοθήκης.	1884
ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ Δημήτριος, πρώην καθηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Μυτιλήνῃ	1874
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ Χ., ἰατρός, ἐν Σμύρνῃ	1863
BERNHARD, πρίγκιψ, διάδοχος τοῦ Saksen Meiningen.	1888
ΒΗΣΑΝΗΣ Πανταζῆς, ἐν Τάντα.	1881
ΒΙΤΤΩΡΗΣ Ι., ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1880
BLANC baron, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας.	1890
BLASS Friedrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Kiel	1885
BOKER, πρώην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς . .	1862
BÜCHELER Fr., καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βόννης	1885
ΒΟΥΛΠΙΩΤΗΣ Δ., πρώην ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδείσεως ἐν Ἑλλάδι.	1884
BURNOUF Emile, πρώην διευθυντῆς τῆς Ἀθήνησι Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἐν Παρισίοις	1867
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἀλέξανδρος, ἔμπορος, ἐν Ὁδησσῷ	1881
ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ Ἰωάννης, ἔμπορος, ἐν Ὁδησσῷ	1881

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
BRAUN Otto, αρχισυντάκτης τῆς ἐν Μονάχῳ ἡμερησίδος Allgemeine Zeitung.	1886
BRÉAL Michel, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
BRUN H. von, καθηγητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου	1885

Γ—C

CALICE (baron de), πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἐνταῦθα	1884
CAMPON, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ἐν Λονδίῳ.	1892
ΓΕΩΡΓΕΒΙΤΣ Βλαδάν, πρῶν πρωθυπουργός ἐν Σερβίᾳ.	1894
CHRIST W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1879
CONZE Alex., καθηγητῆς, γενικὸς διευθυντῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ Αὐτοκρ. Μουσείου	1885
CONSTANS, πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας, ἐνταῦθα.	1900
COX S. S., πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.	1885
CROISSET Alfred, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
CROISSET Maurice, καθηγητῆς, ἐν Μονπελιί.	1885

Δ—D

ΔΑΜΙΑΝΟΣ, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.	1901
ΔΗΛΓΙΑΝΝΗΣ Θεόδωρος II., πρῶν πρωθυπουργός ἐν Ἑλλάδι	1878
DILTHEY C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης	1885
DITTENBERGER V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
DUCHESNE Abbé.	1889
DUHN von Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης.	1885
DUMAST Baron de, ἐν Nancy.	1870

Ε

ECKSTEIN, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1878
EIMER Th., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885
ELLIOT Charles, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας.	1885
ELLIOT Sir G. Henry, πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐν Βιέννῃ	1872
ENGEL, γραμματεὺς τοῦ πρῶσσοικῶ Κοινοβουλίου, ἐν Βερολίῳ.	1886
ΕΡΒΙΤΣΕΑΝΟΣ Κωνσταντῖνος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885

Ζ—G

GEMMA Adolfo, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ Rivista	1880
GEVAERT F. A., διευθυντῆς τοῦ Βασιλικῶ Ὁδείου, ἐν Βρυξέλλαις.	1881
GIDEL Ch., διευθυντῆς τοῦ Λυκείου τοῦ Μεγάλου Λευδοθίκου, ἐν Παρισίοις.	1885
GILDERSLEEVE Basil, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου John Hopkins Βαλτιμόρης	1885

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
GÖTZ G., καθηγητής του πανεπιστημίου τῆς Ίένης	1885
GREGORY Gaspar René, καθηγητής του πανεπιστημίου John Hopkins τῆς Βαλτιμόρης	1885
GRIGORIEF B. B., doyen de la Faculté des langues orientales et professeur de l'Histoire de l'Orient à l'Uniâersité de St-Petersbourg	1876
GROSVENOR Edwin, καθηγητής ἐν Amberst τῆς Ἀμερικῆς	1885
GUILLAUME, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
GUTSCHMIDT D. H. von, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885

Η

HAEGHEN Ph. van der	1865
HARKAVY Albert, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Πετροπόλεως	1884
HARRIS Rendel, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαλτιμόρης	1885
HASDEU P. B., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
HATZFELDT V., κόμισ, πρῶν ἐν Παρισίοις πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1880
HELZENDORF, καθηγητής τοῦ Δικαίου, ἐν Βερολίῳ	1872
HENZEN W., γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου	1872
HENSE Otto, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φριβούργου	1885
HERTZ M., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Breslau	1885
HERZOG E., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
HERZOG Ed., ἐπίσκοπος τῶν παλαιοκαθολικῶν, ἐν Βέρνη	1900
HEUZEY Léon, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1874
HEYDEMANN H., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
HILLER E., καθηγητής ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittenberg	1885
HILPRECHT Hermann, καθηγητής τοῦ ἐν Φιλαδελφείᾳ πανεπιστημίου	1898
HIRCHSBERG, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίῳ	1900
HOUSSAYE Henry, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1879
HULTSCH Friedrich, διευθυντῆς τοῦ ἐν Δρέσδῃ γυμνασίου	1886

Ι

IGNATIEFF, στρατηγός, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας, ἐν Πετροπόλει	1865
ΙΩΑΚΕΙΜ Γ', Οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως	1878
ΙΩΑΝΝΕΣΚΟΣ Νικόλαος, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἰασίου	1885

J

JACQUEMYS G. Rolin, πρῶν ὑπουργός τῶν ἐξωτερικῶν τοῦ Βελγίου	1881
JANET Paul, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
JEBB, καθηγητής ἐν Γλασκώβῃ	1878
JOHN Sarum, Ἄγγλος ἀρχιεπίσκοπος Σαλισβουρίας	1900

Κ

	<i>Έτος έκδοσης</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ πασσαῦς Ἀλέξανδρος, ἀρχιμεταρράττης τῆς Α.Α.Μ. τοῦ Σουλτάνου	1881
KARAJEAN, γερουσιαστῆς ἐν Βιέννῃ	1872
KEIL H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Halle-Wittemberg	1885
KECULÈ von Stratonitz, καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης	1885
KEUDELL von, πρῶν ἐν Ῥώμῃ πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1871
ΚΙΑΜΗΑ πασσαῦς, γενικὸς διοικητῆς Σμύρνης	1884
KISSLING A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Creifsvald	1885
KIRCHHOV A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1872
KIRPITSCHNICOFF A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
ΚΟΓΑΛΑΝΙΤΣΙΑΝΟΣ Μιχαήλ, πρῶν ὑπουργός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1885
KÖHLER V., πρῶν διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς Ἀρχαιολ. Σχολῆς	1885
KONTAKOΦ Νικόδημος, καθηγ. τῶν Ὁρ. Τεχνῶν ἐν τῷ τῆς Ὀδησοῦ πανεπιστημίῳ	1884
KONTOΣ Κ. Σ., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1874
KOTSPUBINSKÝ A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ὀδησοῦ	1885
KRUMBACHER K., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
KÜNZ Iacob, ἱερατικῶς προϊστάμενος τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βέρνη	1900
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ε', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Χάλκη	1897
ΚΩΣΤΗΣ Κ. Ν., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1882

Λ—L

LANGE L., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λιψίας	1885
LATYSCHEW Βασίλειος, ὑποδιευθυντῆς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ἐν Πετροπόλει	1885
LÉNÈQUE Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1886
LIARD, διευθυντῆς τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως, ἐν Γαλλίᾳ	1886
ΛΙΒΑΔΑΣ Θεαγίνης, διευθυντῆς τῆς ἐλληνικῆς Σχολῆς, ἐν Βιέννῃ	1874
LIEBECK H., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Giessen	1885
LIEBMANN O., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἰένης	1885
LIGHTFOOT Right Rev. J. B., Bishop of Durhan Prof. C. T. Newton, C. B. E. A. Freeman George A. Macmillan	1885
LIPSIUS J. A., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Λιψίας	1885
LISTER Joseph, καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, ἐν Λονδίῳ	1885
LÖWENFELD Th., καθηγητῆς τῆς νομικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου	1886
LUCHS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης	1885
LUDOLF (comte), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας	1872
LÜBBERT E., καθηγητῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης	1885

Μ

MACMILLAN G., ἐπίτιμος γραμματεὺς τοῦ ἐν Λονδίῳ Συλλόγου τῶν ἑλλ. σπουδῶν	1884
ΜΑΡΑΣΛΗΣ Γρηγόριος, πρῶν δήμαρχος Ὀδησοῦ	1900

	Ἔτος ἰδιότητος
MARSCHALL de Bieberstein, πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας, ἐνταῦθα	1900
MAURENBRECHER W., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας.	1885
MEZIÈRES A., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1885
ΜΗΝΙΑΘ Μαργαρίτα Ἀλβάνα	1885
MICHAELIS A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
MICHAUD Eugen, καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἐν Βέρνη.	1900
MONTEBELLO (de), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας.	1885
MORRIS JOY, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1886
ΜΟΥΝΙΦ πασσαῖς, πρῶν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐνταῦθα	1865
MÜLLER Iwan, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1885
MÜLLER J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

N

NABER, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885
NAVILLE Adrien A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Γενεύης	1885
NAUCK A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου Περτροπόλεως.	1887
NELIDOW A. (de), πρεσβευτῆς τῆς Ρωσίας, ἐν Ῥώμῃ.	1883
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Θ', πατριάρχης πρῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀντιγόνῃ.	1891
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ, πρῶν πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐν Χάλκῃ.	1897
ΝΟΒΑΚΟΒΙΤΣ Στογιάν, πρῶν πρεσβευτῆς τῆς Σερβίας, ἐνταῦθα.	1882
NOREH Edward, καθηγητῆς τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκῃ Hamilton College.	1885

O

ΟΥΣΠΙΕΝΣΚΗΣ Θεόδωρος, διευθυντῆς τοῦ ἐνταῦθα Ῥωσικοῦ Ἰνστιτούτου	1886
OCONOR N. P., πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας, ἐνταῦθα.	1900

U

USENER H., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βόννης.	1885
USSING, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης	1885

Π—P

PANSA A., πρεσβευτῆς τῆς Ἰταλίας ἐνταῦθα	1900
ΠΑΥΛΟΥ Ἀλέξιος, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Μόσχας.	1886
PERROT Georges, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1875
PIERRON Alexis.	1873
PIERSON A., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀμστερδάμης	1885

	Ἔτος ἐπιλογῆς
PITRA J., καρδινάλιος, διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.	1885
POMJALOWSKY, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐν Πετροπόλει	1885
PORTER Noah, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης	1885
ΠΟΤΚΙΑΝΗΣ, πρίγκιψ, Παῦλος Ἀρσένεβιτς	1884
POWELL J. M., διευθυντὴς τοῦ ἐθνολογικοῦ γραφείου τῆς ἐν Οὐασιγκτῶν Σμιθσω- νίου Ἀκαδημίας	1885
PRANDL K. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1886
PRINZ A. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1886

P—R

ΡΑΓΚΑΒΗΣ Κλέων, πρεσβυτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίῳ	1902
RADOVITZ (de) C., πρεσβυτὴς τῆς Γερμανίας ἐν Μαδρίτῃ.	1883
RASCON (comte de), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβυτὴς τῆς Ἰσπανίας.	1881
RENÉ Briant, βιβλιοφύλαξ τῆς ἐν Παρισίοις Ἱστορικῆς Ἀκαδημίας	1876
RIBBECK O., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας	1885
RIBOT A., καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας ἐν Σορβὼννῃ	1886
RIGOT Ch., συγγραφεὺς διδακτικῶν καὶ φιλολογικῶν βιβλίων, ἐν Παρισίοις	1886
RIVIER Alphonse, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν	1881
ΡΙΓΣΧΕΛΙΟΣ Φριδερίκος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λιψίας	1872
ROBERT C., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Χάλλης	1885
ROHDE E., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης	1885
ROSSBACH A., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαβίας	1885
ROSSIGNOL J. P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1864
RUELLE Ch.-Emile, ἑφορος τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἀγίας Γενεβιέβης, ἐν Παρισίοις	1885
RÜHL F., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Καινιγσβέργης	1888
RÜMELIN G. VON, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1886

Σ—S

ΣΑΒΒΑΣ, ἀρχιεπίσκοπος Τβίερ	1888
ΣΑΪΤ πασσαῆς, πρῶην μέγας βεζῆρης, ἐνταῦθα	1872
ΣΑΪΤ πασσαῆς, πρῶην ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ἐνταῦθα	1887
SANLEY (de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Πιερσίσις.	1871
SARUM John, ἐπίσκοπος Σκλιθουρίας	1899
ΣΒΕΝΙΘΟΔΟΣΚΗΣ Ἀλέξανδρος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκεβου	1896
SCHANZ M., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βυρταβούργης.	1885
SCHMIDT Bernhard, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Φριβούργου	1870
SCHMIDT Johann, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.	1885
SCHMIDT Maurice	1871
SCHÖLL F., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Αἰδελβέργης	1885
SCHÖLL R., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου	1886
SCHWABE VON L., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης.	1885

	Ἔτος ἐκλογῆς
SIEVERS E., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1886
SIGWART VON Ch., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης	1885
STAMFORD, γερουσιαστῆς ἐν Οὐασιγκτῶνι	1885
STARK B.	1874
STEINTHAL H.	1864
ΣΤΟΥΡΤΖΑΣ, πρίγκιψ Δημήτριος, πρωθυπουργὸς τῆς Ῥουμανίας	1885
STRAUSS Oscar, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1888
SSUEMUND V., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου	1885
SUSEMIHL Fr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Greifswald	1885

T

THORNTON Edward, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Ἀγγλίας	1885
THUMB Albert, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Marburg	1897
THUROT Charles, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1873
TOCILESCU Gr., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου	1885
TREITSCHKE von Heinrich, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
TROITXKY Jean, καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Πετροπόλεως	1885
TYLER William, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου	1885

V—W

VACHEROT, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις	1885
VAHLEN J., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου	1885
VOGÜÉ Eugène, μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας	1889
VOGÜÉ comte Melchior de, πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας	1873
WACHSMUTH C., καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας	1885
WECKHERLEIN de πρεσβευτῆς τῆς Ὀλλανδίας, ἐνταῦθα	1901
WAGNER W., καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ Ἰωαννείου Γυμνασίου	1874
WECKLEIN N., γυμνασιάρχης, ἐν Μονάχῳ	1885
WEIL Henri, μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1867
WELLING James, καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πανεπιστημίου τοῦ Κολόμβου	1885
WERTHERN (baron von), πρῶν ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γερμανίας	1875
WITTE (baron de), μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις	1876
WOLLGREFF, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Leyden	1885

Φ—F

FABRI, ἐν Βρέμῃ τῆς Γερμανίας	1878
FEAN Walker, πρῶν ἐν Ἀθήναις πρεσβευτῆς τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς	1885
FERFALD Orlando M., καθηγητῆς ἐν τῷ κολλεγίῳ William ἐν Williamstown τῆς Ἀμερικῆς	1885
ΦΙΛΟΘΕΟΣ Βρυένιος, μητροπολίτης Νικομηδείας	1884

	<i>* Έτος έκδοσης</i>
FISHER K., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης.	1885
FÖRSTER Richard, καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βρατισλαβίας.	1885
FOUCART P., μέλος τοῦ Πανακαδημίου, ἐν Παρισίοις.	1885
FOUILLET Alfred, maitre de conférences ἐν τῷ διδασκαλεῖῳ τῶν ἠθικοπολι- τικῶν ἐπιστημῶν, ἐν Παρισίοις.	1886
FOURNIER Ch., πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Γαλλίας.	1878
FOURNIER Ed., διευθυντῆς τῶν φιλολογικῶν σπουδῶν τῆς Σορβώννης, ἐν Παρισίοις	1886
ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας, καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἰατίου.	1885

X

ΧΑΜΔΗ βέης, διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου, ἐνταῦθα.	1884
ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ Γεώργιος Ν., καθηγητής τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1894

Ψ

ΨΥΧΑΡΗΣ Ἰωάννης, καθηγητής ἐν τῇ Σχολῇ τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν, ἐν Παρισίοις	1885
---	------

Z

ZAMBALDI F., καθηγητής, ἐν Βενετία.	1872
ZELLER Ed., πρῶην καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, ἐν Στουτγάρδῃ	1885
ZICHY (compte), πρῶην ἐνταῦθα πρεσβευτῆς τῆς Αὐστροουγγαρίας.	1874
ZINOVIEV, πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας, ἐνταῦθα.	1900

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

A

	<i>*Ετος έκδοσης</i>
ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Τηλέμαχος, κτηματίας, ἐν Κίω	1863
ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΗΣ Παναγιώτης, σχολάρχης, ἐν Ἐάνθη	1886
ΑΝΘΙΜΟΣ Ἀλεξούδης, μητροπολίτης Ἀμασσίας	1868
ANNINOS Χαραλάμπης, δημοσιογράφος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ Δημήτριος, ἐν Παρισίοις.	1875
ARNDT Paul, λόγιος, ἐν Μονάχῳ	1889

B

ΒΕΡΓΩΤΗΣ Παναγιώτης, λόγιος, ἐν Κεφαλληνίᾳ.	1878
BERTHRAND, γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐν Ἀλγερῇ Κλιματολογικῆς Ἐταιρείας.	1870
ΒΛΑΜΗΣ Γεώργιος.	1899
ΒΛΑΣΤΟΣ Στέφανος, ἔμπορος, ἐν Μασσαλίᾳ	1887
ΒΛΑΧΟΣ Ἄγγελος, πρῶην ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐν Ἀθήναις.	1875
BOLTZ August, καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου τῆς Δαρμσταδτίας	1888
ΒΟΡΕΑΔΗΣ Ἀντώνιος, καθηγητὴς, ἐν Σμύρνῃ	1885
BÜCHNER Ludv. D ^r	1896

Γ—C

CAILLEMER Euxèrèpe, καθηγητὴς τῆς ἐν Λουγδούνῳ Νομικῆς Σχολῆς	1870
CORDAIRO Ταξιάρχος Luciano	1897
COUSSEMAKER Arthur, νομικός, ἐν Αἴτῃ	1870
ΓΕΡΜΑΝΟΣ Γρηγοῤῃς, ἀρχιμ., πρῶην διευθυντὴς τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς	1863
ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Βασίλειος, ἰατρός, ἐν Δράμῃ	1885
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Καλλιίδης, μητροπολίτης Ἡρακλείας	1886
CULLEN D ^r , ἰατρός	1880

Δ—D

ΔΑΜΩΝ Δ., ἰατρός	1894
DEREBINSKY Ἀλέξιος Νικολάγεβιτς, καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ὀδησσοῦ	1894
ΔΕΦΝΕΡ Μιχαήλ, βιβλιοφύλαξ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν	1875
ΔΗΜΙΤΣΑΣ Κ., ἰατρός, ἐν Ἀδριανουπόλει	1871

	Ἔτος ἐπιλογῆς
ΔΙΑΜΑΝΤΑΡΑΣ Ἀχιλλεύς, ἐν Καστελλορίζῳ	1893
DIHIGO Jean, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνης (Κούβας)	1894
DOZON Auguste, πρόξενος τῆς Γαλλίας, ἐν Θεσσαλονίκῃ	1872
ΔΟΥΚΑΣ Ἐμμανουήλ, καθηγητῆς, ἐν Σμύρῃν	1885

E

EGGER Victor, καθηγητῆς τῆς ἐν Nancy Σχολῆς τῶν γραμμάτων.	1885
ERÖDI Béla D', διευθυντῆς τοῦ Βασιλικοῦ Γυμνασίου τῆς Φιούμης.	1884

Z - G

GÉRARD Chevalier de Chiari, γενικός πρόξενος τῆς Αὐστροουγγαρίας	1872
GÉRHARDT W., ἀρχαιολόγος, ἐν Γοττίγγῃ	1873
CIDEL Ch. A., λόγιος ἐν Παρισίοις, ancien proviseur du Lycée Condorcet	1868
GOOLD E., πρῶν διευθυντῆς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου	1871
GROUTAR J. L. de, καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Louvain (Βελγίου)	1896
ΖΩΗΣ Λεωνίδας X, ἐκδότης τῶν «Μουσῶν», ἐν Ζακύνθῳ	1896
ΖΩΜΑΡΙΑΔΗΣ Εὐγένιος, λόγιος, ἐν Λιψία	1887

F

FLACH Johann, ἀρχισυντάκτης τῆς παγκοσμίου Γερμανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἐν Budolfstadt	1885
FRESHFIELD Edwin	1877

H

HARTTUNC (von Pflungk), καθηγητῆς, ἐν Τυβίγγῃ	1886
HEIDENSTAMM (Oscar de), λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1873
ΗΛΙΑΔΗΣ Α. Α., ἐν Παρισίοις	1873
HUGHES, πρῶν γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας	1874

Θ

ΘΕΟΔΩΡΙΑΔΗΣ Κ., ἔμπορος, ἐν Ῥαιδεστῷ	1870
--	------

I

ΙΑΚΩΒΟΣ Διονυσιάτης, ἀρχιμανδρίτης ἐν Ἀγίῳ Ὁρει	1896
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Μυριανθεύς, ἀρχιμανδρίτης, ἐν Γενεύῃ	1872
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ, λόγιος, ἐν Ἀμοργῷ	1861

Κ

	<i>"Ετος έκδοσης</i>
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Στέφ. Κ., γραμματεὺς τῆς 'Οθ. Πρεσβείας, ἐν Πετρούπολει . . .	1863
ΚΕΠΕΖΗΣ Μιχ. Σ., καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βέρνης	1901
ΚΟΣΜΙΔΗΣ Κυριακός, ἔμπορος, ἐν Πτολεμαίδι.	1873
ΚUMBERBATCΗ Ηenri, πρόξενος τῆς Ἀγγλίας, ἐν Ἀγκύρᾳ	1893
ΚΡΑΣΝΟΣΕΛΤΣΕΦ, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ὀδησσῷ πανεπιστημίῳ.	1891
ΚΡΑΕΤ Emil, καθηγητὴς, ἐν Τυβίγγῃ	1886
ΚΡΗΤΙΚΙΔΗΣ Ἐμμανουήλ	1870
ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ Ἐπαμεινώνδας Θ., ἠλεκτρολόγος, ἐν Ἀθήναις.	1898
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μακεδὼν Γ., ἔφορος τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικ. Βιβλιοθήκης. . .	1876
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ Μιχαήλ, λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1885

Λ—L

ΛΑΖΑΡΑΣ Παναγιώτης, ἰατρός, ἐν Κερκύρᾳ.	1871
ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γεώργιος, διευθυντὴς τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολ. Μουσείου, ἐν Ἀθήναις.	1874
ΛΑΜΠΡΙΑΔΗΣ Ἰωάννης, ἰατρός, ἐν Ἰωαννίνοις	1874
ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ Γεώργιος, σχολάρχης, ἐν Σουφλίῳ.	1891
ΛΕΒΕΤΙΕΦ Ἀμφιανός, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χαρκίβου.	1891
ΛΕΒΙΔΗΣ Νικόλαος, Δ., ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις . .	1872
LEONARDI Giovanni, φαρμακοποιός, ἐν Ἀγκύρᾳ.	1871
LERCH P. J., γραμματεὺς τῆς ἐν Πετρούπολει Αὐτ. Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας .	1876
LEUPOL ἐν Nancy	1871
LLUCH Antonio Rubio y, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βαρκελώνης . .	1882
ΛΟΥΠΕΡΕΒΕΚΗΣ Πέτρος Ἰβάνοβιτς, καθηγητὴς ἐν τῇ ἱστοριοφιλολογικῇ Σχολῇ τοῦ Niezin	1884
ΛΥΚΟΥΔΗΣ Ἐμμανουήλ, δικηγόρος, ἐν Ἀθήναις.	1874

M

ΜΑΤΣΑΝΟΣ Γ.	1872
MELBER, καθηγητὴς γυμνασίου, ἐν Μονάχῳ	1885
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ Ἀντώνιος, συγγραφεὺς γεωγραφικῶν πονημάτων	1897
MILITCHEVITCH Μιχαήλ, διευθυντὴς τοῦ πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Α. Μ. τοῦ β- σιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1894
MONTANI Pierre, ὑποδιευθυντὴς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἀστεροσκοπείου.	1866
MOUIS, ἀρχιτέκτων τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῶν δημοσίων ἔργων, ἐν Παρισίοις. .	1887
MÜHLMANN F., πρῶην διευθυντὴς τῆς ἐνταῦθα Γερμανοελβετικῆς Σχολῆς . . .	1889

N

	<i>Έτος εκλογής</i>
ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ἀριστοτέλης, λόγιος, ἐν Κερασσοῦντι.	1889
ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ Τάσος, λόγιος, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	1876

O

ΟΒΕΡΗΥΜΜΕR Eugène, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου.	1898
ΟΓΛΙΤΙΗ, μηχανικὸς τῶν ὀθωμανικῶν Σιδηροδρόμων	1873
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Παναγιώτης, διευθυντῆς ἰδιωτικοῦ Λυκείου, ἐν Κερκύρα	1868
ΟRS Joaquin Rubio γ, πρόεδρος τῆς Βασιλικῆς Ἀκαδημείας τῶν γραμμάτων ἐν Βαρκελώνῃ.	1882
ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ Θεμιστοκλῆς, ἑλληνοδιδάσκαλος, ἐν Λαοδικείᾳ τῆς Συρίας	1872

Π—Ρ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Δ. Α., ἰατρός ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἠπείρου	1895
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ., διδάσκαλος, ἐν Ἄρτῃ.	1872
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Πέτρος, πρῶν ἐν Μιτυλήνῃ γυμνασιάρχης	1885
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘ. ΚΕΡΑΜΕΥΣ, ὑφηγητῆς τοῦ ἐν Πετροπόλει Πανεπιστημίου	1881
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Μ., ἰατρός, ἐν Θεσσαλονίκῃ.	1863
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥΣ Κλεάνθης, ἐν Βραίλα.	1871
ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ Ματθαῖος, διευθυντῆς ἐν τοῦ Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου	1863
PARISOT	1899
ΠΑΥΛΙΔΗΣ Ἰωακείμ, καθηγητῆς, ἐν Ἀθήναις.	1892
ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ Ἰωάννης, πρῶν ὑφηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις	1885
ΠΕΤΡΙΔΗΣ Ἀθανάσιος, σχολάρχης, ἐν Πειραιεῖ	1864
ΠΕΡΙΔΗΣ Δ., λόγιος, ἐν Κύπρῳ	1871
ΠΙΝΙΑΤΩΡΟΣ Γεράσιμος, ἐν Κεφαλληνίᾳ.	1870
POESTION Carl. J., συγγραφεὺς διαφόρων βιβλίων ἑλληνικῆς ὑποθέσεως, ἐν Βιέννῃ	1885
ΠΟΛΙΤΗΣ Ν. Γ., καθηγητῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐν Ἀθήναις.	1872
ΠΟΥΡΣΕΡ Ἐδουάρδος, διευθυντῆς τοῦ Σιδηροδρόμου Σμύρνης	1877
ΠΡΑΤΟΣ Στανίσλαος	1897
ΠΥΡΡΑΣ Ι. Π., ἰατρός, ἐν Ἀθήναις.	1884
ΡΩΠ Κ., πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐν Σάμῳ	1863

P—R

ΡΑΔΟΣ Στέφανος	1863
ΡΑΛΛΗΣ Ν., ἰατρός, ἐν Περγάμῳ	1872
ΡΑΜΜΟΣ Ι., σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ.	1864
ΡΑΦΑΗΛ Ἐλευθέριος	1872
REINACH Salomon, ἔφορος τοῦ Μουσείου τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ, ἐν Παρισίοις	1887

ROSEN V. B. baron, καθηγητής τῆς ἀραβικῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ Πετρούπολεως	1876
ROSSI Scotti, comte G. B., ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ ἐν Τολώσῃ Ἀρχ. Μουτείου	1882
ΡΟΥΚΗΣ Ἀριστείδης Ν., διευθυντής τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, ἐν Ἀθήναις	1885

*Ἔτος ἐκλογῆς

Σ—S

ΣΑΘΑΣ Κωνσταντῖνος, λόγιος, ἐν Παρισίοις	1868
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ Ἀναστάσιος	1863
ΣΑΡΡΟΣ Στέφανος, ἰατρός, ἐν Βουκουρεστίῳ	1874
ΣΕΜΠΕΡΟΣ Carl, καθηγητής, ἐν Βυρτσούργῳ	1071
ΣΙΑΔΕΡΙΑΔΗΣ Ν., μηχανικός, ἐν Ναυπλίῳ	1884
ΣΜΥΡΝΩΦ Βασίλειος Δημητρίεβιτς, καθηγητής τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐν Ῥωσίᾳ	1884
ΣΟΦΟΚΛΗΣ Γαβριήλ, λόγιος ἐν Ἀθήναις	1861
ΣΤΕΡΓΙΟΓΛΙΓΗΣ Ἀριστομένης, γυμνασιάρχης, ἐν Σάμῳ	1885
STICKEL Γουστάβος, καθηγητής τῆς Θεολογίας καὶ τῶν ἀνατολ. γλωσσῶν, ἐν Ἰένῃ	1872
STRZYGOBSKY J., καθηγητής τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Graz	1890
ΣΥΝΘΑΙΝΟΣ Π., λόγιος, ἐν Ἀθήναις	1892
ΣΚΟΡΤΣΑΝΙΤΗΣ Δ., πρῶτον σχολάρχης, ἐν Ἄρτῃ	1871

T

ΤΑΡΑΣΙΟΣ, μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως καὶ Θουατείρων	1872
TOURGAT de	1896
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑΔΗΣ Κ., καθηγητής τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐν Βενετίᾳ	1872
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑΔΗΣ Τιμολέων	1899
ΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ Ι., καθηγητής, ἐν Σέρραϊς	1901
ΤΣΟΛΑΚΗΣ Δημήτριος, κτηματίας ἐν Μπέλιταις τῆς Βυσσαραβίας	1872

V—W

VEIDNER André, καθηγητής, Magdembourg	1872
WIEGANT Théodore	1898

Φ

ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ Ἀθανάσιος	1873
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Χ. Ν.	1864
ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ Β.	1864
ΦΩΤΙΟΣ Μ., ἐν Μυτιλήνῃ	1885

X

	<i>Έτος ἐκλογῆς</i>
ΧΑΒΙΑΡΑΣ Δ., λόγιος, ἐν Σύμη	1884
ΧΑΡΙΤΩΝ Κουτλουμουσιανός, μοναχός, ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.	1896
ΧΑΡΙΤΩΝΟΣ Νικόλαος, ἔμπορος, ἐν Δράμα.	1885
ΧΡΟΝΙΑΔΗΣ Κ., λόγιος ἐν Ἀδριανουπόλει	1863
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Λαυριώτης, προηγούμενος ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.	1896

Υ

ΥΟΝΑΝΟWITCH Γεώργιος, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ἰδιαιτερός ἰατρός τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας, ἐν Βελιγραδίῳ	1894
---	------

ΜΕΓΑΛΟΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

† ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
 † ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΟΠΟΝΤΗΣ
 † ΕΥΑΝΘΙΑ ΘΕΟΦΙΛΙΔΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΔΩΡΗΤΑΙ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
 ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
 † ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΡΩΝΙΟΣ
 † ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΛΛΗΣ
 † ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ
 † ΠΑΝΤΙΑΣ ΣΕΚΙΑΡΗΣ
 ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ

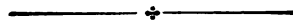
ΔΩΡΗΤΑΙ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
 † ΓΕΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜ. ΚΡΑΤΟΥΣ
 ΤΟ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
 Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛ-
 ΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
 † ΖΑΝΝΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΒΙΚ ΣΚΥΛΙΤΗΣ
 † ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΑΛΛΙΑΝΟΣ
 † ΑΥΣΤΡΟΥΚΙΚΗ ΠΙΣΤΩΣΙΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΔΟΣΙΟΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ
 ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ
 † Θ. ΚΑΙ Β. ΣΟΥΒΑΤΖΟΓΛΟΥΣ ΚΑΙ Σ^α
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ
 † ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΑΝΗΣ
 † ΑΡΧΙΜΑΝΔΡ. ΑΝΑΝΙΑΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ
 † ΖΗΝΩΝ ΚΛΕΑΝΘΗΣ
 ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΣΠΑΘΑΚΗΣ
 ΑΔΕΛΦΟΙ ΑΝΤΩΝΙΑΔΑΙ
 † ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Π. ΣΚΥΛΙΤΗΣ
 ΣΕΒΑΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΥΙΟΙ
 † ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΚΟΥΠΠΑΣ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΗΛΙΑΣΚΟΣ
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ
 † ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
 † ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
 † ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΖΕΡΑΝΤΗΣ
 † ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΑΜΒΑΚΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

† ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. 1861—62
 † ΠΕΤΡΟΣ ΖΑΝΟΣ..... 1862—63
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1863
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ... 1863—64
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1864—65
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ.. 1865—66
 † ΚΩΝΣΤ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ... 1866—67
 † ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΩΓΡΑΦΟΣ..... 1867—68
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1868—69
 † ΙΟΥΛΙΟΣ ΜΙΛΙΓΓΕΝ..... 1869—70
 ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΣ.... 1870—71
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ. 1871—73
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1873—74
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1874—75
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1875—76
 † ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.. 1876—78
 † ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΙΑΛΕΜΟΣ..... 1878—79
 † ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΣΠΑΤΗΣ.. 1879—80
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1880—81
 † ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗΣ... 1881—82
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1882—84
 † ΗΡΟΚΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ..... 1884—86
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1886—88
 † ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.. 1888—89
 † ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΛΛΙΑΔΗΣ 1889—92
 ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ.... 1892—93
 † ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΛΙΑΔΗΣ.... 1893—95
 ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ.... 1895—98
 ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ... 1898—99
 ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑΣ..... 1899-900
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ 1900-902

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΔΘ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1899-1900

ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑΣ, πρόεδρος,	} αντιπρόεδροι,	ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, ειδικός γραμματεὺς,
Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ		Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ἐφορος τῆς βιβλιο-
Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ καὶ εἶτα		θήκης,
Ξ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΓΑΟΥΣ		Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, ταμίας,
Γ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ καὶ εἶτα		ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, λογιστής.
Π. ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ	} γεν. γραμματεῖς,	

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., πρόεδρος,	ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Γ., πρόεδρος,
ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ι., γραμματεὺς.	ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γ., γραμματεὺς.
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ
ΓΕΛΕΩΝ Μ., πρόεδρος,	ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ Ι., πρόεδρος,
ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ ΧΡ., γραμματεὺς.	ΛΟΥΒΑΡΗΣ Γ. γραμματεὺς.
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ	
ΣΙΩΤΗΣ Ι., πρόεδρος,	
ΣΤΟΥΡΑΙΟΣ Θ., γραμματεὺς.	

ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ	ΦΥΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟΘΗΚΗΣ
Δ. Γ. ΜΟΣΤΡΑΤΟΣ	ΣΤ. ΒΡΑΧΑΜΗΣ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1900-1901

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, πρόεδρος,	} ειδ. γραμματεῖς,	Ν. ΠΑΡΙΤΣΗΣ καὶ εἶτα
ΞΕΝ. ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ		Θ. ΑΣΚΗΤΗΣ
Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΣ		Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΗΣ, ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης,
ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, γενικὸς γραμματεὺς,		Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ, ταμίας,
		Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, λογιστής.

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
 ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ ΧΡ., *πρόεδρος,*
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΣ Δ. Η., *γραμματεύς.*

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ
 ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ Άναστ., *πρόεδρος,*
 ΙΑΤΡΟΠΟΛΟΣ Π., *γραμματεύς.*

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
 ΜΙΖΖΙ L., *πρόεδρος,*
 ΑΣΚΗΤΗΣ Θ., *γραμματεύς.*

ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ
 ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ.
 ΓΕΡΑΡΔΟΣ ΑΝΤ.
 ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π.

ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ

ΤΟΥ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1901-1902

ΓΕΩΡΓ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ, *πρόεδρος,*
 ΞΕΝΟΦΩΝ ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ
 ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ } *ἀντιπρόεδροι,*
 ΛΕΩΝ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ, *γεν. γραμματεύς,*

ΕΠ. ΚΟΛΑΣΗΣ, *εδ. γραμματεύς,*
 ΚΑ. ΚΟΚΚΟΛΑΤΟΣ, *ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης,*
 Δ. ΠΑΤΡΙΚΙΟΣ *ταμίας,*
 Ν. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, *λογιστής.*

ΔΙΑΡΚΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
 ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ Κ. *ἱερέας, πρόεδρος,*
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝΣ Δ. Η., *γραμματεύς.*

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
 ΜΟΡΔΤΜΑΝΝ Α., *πρόεδρος,*
 ΠΑΝΤΑΖΙΑΝΗΣ ΧΡ. Γ., *γραμματεύς.*

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ
 ΜΠΙΣΤΗΣ Ι., *πρόεδρος,*
 ΖΩΤΟΣ Ε., *γραμματεύς.*

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ
 ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ Γ., *πρόεδρος,*
 ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ Α., *γραμματεύς.*

ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ
 ΑΜΠΕΛΙΑΝΗΣ Μ.
 ΓΕΡΑΡΔΟΣ ΑΝΤ.
 ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Π.

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
 ΞΕΝΟΦΩΝ Α. ΣΙΔΕΡΙΑΝΗΣ

VIII. 251

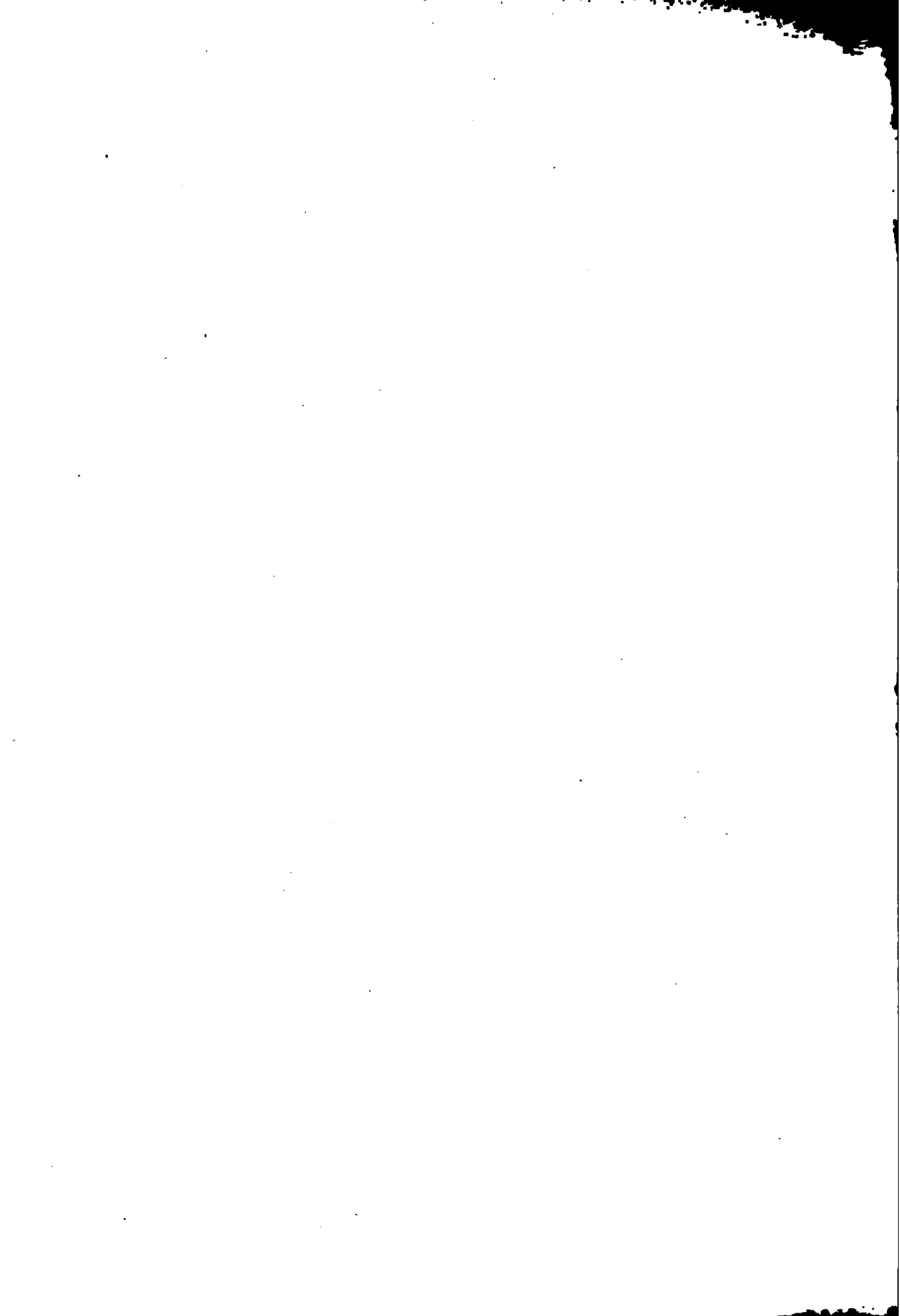
Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΑΗ', ΒΘ', Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

Ο

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΠΟ ΙΟΥΝΙΟΥ 1899 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1902

ΤΟΜΟΣ ΚΗ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΛΘ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1899 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1900

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΣ'

(Τακτική γενική).

τῆ 14ῃ Ἰουνίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προτελευταίας συνεδρίας· μεθ' οὗ οὗ νέος πρόεδρος προσφωνεῖ ὡδε·

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἀναλαμβάνων ἀπὸ σήμερον ὀριστικῶς τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω καὶ διςταγμὸν τινα, ὅστις με κατέχει μήπως δὲν δυνηθῶ μεθ' ὄλην τὴν καλὴν θέλησιν, ἣν ἔχω, νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀξιώματός δι' οὗ με ἐτιμῆσατε. Ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ ἐκλογή μου δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ὁμολογουμένην ἰκανότητά μου, οὐδ' εἰς τὴν δεδοκιμασμένην πειράν μου, ὅσον ἀφορᾷ τὰ τοῦ Συλλόγου, καθ' ὅσον ἄλλοι καταλληλότεροι ἐμοῦ ὑπῆρχον. Ἴσως διὰ τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἠδελύσατε ν' ἀμείψητε τὸν πρόεδρον τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις τὸ ἐπ' αὐτῇ ἐφάνη ἐργασθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Αἱ ἐργασίαι ὅμως αὐταὶ δὲν ὀφείλονται εἰς τὸν πρόεδρον ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἅτινα ὄντως ἐν πνεύματι ὁμονοίας, εὐπρεπείας καὶ μεθ' ὄλης τῆς ἀπαιτουμένης λεπτότητος συνεζήτουν καὶ τὰ μᾶλλον ζωηρὰ καὶ ἀκανθώδη τῶν ζητημάτων. Ὄντω δὲ κατέστησαν τὸ

ἔργον τοῦ προέδρου αὐτῶν οὐ μόνον εὐκολον ἀλλὰ καὶ εὐάρεστον· δι' ὃ καὶ ἐπιτρέψατέ μοι ὅπως ἀπὸ τῆς θέσεώς μου ταύτης ἐκφράσω αὐτοῖς τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μου. Μὴ ἀμφιβάλλων δὲ ποσῶς ὅτι τὸ αὐτὸ πνεῦμα τάξεως καὶ ὁμονοίας θέλει ἐπικρατῆσαι καὶ κατὰ τὰς γενικὰς τοῦ Συλλόγου συνεδρίας καὶ ἐρειδόμενος καὶ ἐπὶ τῆς συνδρομῆς τῶν τὸ προεδρεῖον ἀποτελούντων φίλων ἑταίρων μετὰ θάρρους ἀναλαμβάνων τὴν διεθυσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου. Ἀναγνωρίζω τὴν εὐθύνην, δι' ἧς περιβάλλεται ὁ πρόεδρος σωματείου, οἷον τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου· γνωρίζω ὅμως ἐπίσης ὅτι ἡ εὐθύνη αὕτη δὲν ἐπιβαρύνει μόνον τὸν πρόεδρον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μέλη, ἐκ τῆς εὐλικρινοῦς συνεργασίας τῶν ὁποίων, κατὰ μέγα μέρος, ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τοῦ προέδρου. Ὅθεν ἀποτεινόμενος πρὸς Ὑμᾶς, παρακαλῶ θερμῶς ἅπαντας τοὺς ἐριτίμους ἑταίρους ἐν ὀνόματι αὐτοῦ τούτου τοῦ ἡμετέρου σωματείου, ὅπως ἀδελφικῶς καὶ μετὰ σταθερᾶς θελήσεως συνεργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ γοήτερου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ θὰ προσπαθῆσω ὅπως δικαίωσάω τὴν ἡμετέραν ἐκλογὴν διὰ τῆς προθυμίας καὶ ἀφοσιώσεώς μου διευθύνων τὰς συνεδρίας μετ' ἄκρας ἀμεροληψίας καὶ τηρῶν πάντοτε τὸν κανονισμόν, ὅστις ὀφείλει ἀπαρεγκλίτως νὰ διέπῃ τὰ τοῦ Συλλόγου. Εὐχαριστῶν καὶ πάλιν ὑμᾶς παρακαλῶ ὅπως ἅπαντες ὁμοῦ ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν πρὸς τὸ ἀποχωροῦν προεδρεῖον, ὅπερ τοσοῦτον ἐπαξίως διηθῆνε τὰς ἐργασίας τοῦ

Συλλόγου κατά τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ εὐχρησθέντων ὑπὲρ τῆς εὐδοκίμου τοῦ ἡμετέρου ἔργου καὶ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἤδη νέον ἔτος.

Εἶτα ἀγγελθείσης τῆς ὑπὸ τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς παραιτήσεως τοῦ κ. *Πρωῖου* ὁ κ. *Π. Νικολαΐδης* προτείνει ὅπως παρακληθῆ ὁ κ. Πρώιος νὰ ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης συνηγοροῦσιν οἱ κ. κ. *Παπαγιαννόπουλος* καὶ *Χατζηχρήσιου*, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Παξιμαδά*, φοιτητοῦ τῆς θεολογίας ὅπως δοθῶσιν αὐτῷ αἱ ἐκδόσεις τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἐγείρεται συζήτησις καθ' ἣν ὁ κ. *Χρ. Παναζίδης* ἐρμηνεύων τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ λέγει ὅτι τὰ βιβλία ταῦτα δίδονται εἰς ἀριστεύσαντας μαθητὰς ὡς βραβεῖον ὑπὸ τῆς σχολῆς. Πρὸς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ οἱ κ. κ. *Νικολόπουλος* καὶ *Χατζηχρήσιου*. Ὁ κ. *Δ. Μοστράτος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως φρονεῖ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου πρέπει νὰ ἐπεκταθῆ καὶ νὰ παρέχωνται βιβλία καὶ εἰς φοιτητὰς. Καὶ ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος πρέπει νὰ ἀμείψῃ τὸ φιλόπονον τοῦ φιλομούσου νέου παρέχων αὐτῷ τὰ αἰτούμενα βιβλία, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις ἀναβάλλεται.

Ἀγγέλλεται ὑπὸ τοῦ κ. προέδρου ὁ *θάνατος* τοῦ *Karl Sittl*, καθηγητοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ *Μονάχου* καὶ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, ἡ δὲ συνεδρία διακόπτεται ἐπὶ πέντε λεπτά εἰς ἐνδειξιν πένθους.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει ὅπως γραφῆ εἰς τὴν πρὸς *διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Σύλλογον* περὶ ἀποστολῆς *χαρτῶν* τοῦ *Ζαφειροπούλου*, ὁ δὲ κ. *Χατζηχρήσιου* ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐγράφησαν τὰ δέοντα ἐν ὑπομνήματι μακρῷ. Ὁ κ. *Παχτικός* ὑπομιμνήσκει ὅτι πρὸ ἔτους ἐστάλη αἴτησις διὰ τὴν *Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην* ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Ὀρτάκιοι τῆς *Βιθυνίας* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΖ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 28^η Ἰουνίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ *πρακτικά* τῆς προη-

γουμένης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς σχετικῆς *ἀλληλογραφίας* ὁ κ. *Α. Εὐσταθιανός* ἐρωτᾷ διὰ τίνος τρόπου ὁ Σύλλογος σκοπεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν κ. *Κεραμέα* διὰ τὸ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι κατ' αὐτοῦ δημοσίευμα καὶ φρονεῖ ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ Περιοδικοῦ πρέπει νὰ δοθῆ ἱκανοποιήσις, καταχωριζομένη ἐν αὐτῷ ἀποδοκίμασις τῶν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς δημοσιευθέντων. Ὁ κ. *Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ εἰςχώρησαν ἀβλεπτήματα, ἅτινα δὲν θὰ ἐπαναληφθῶσι, νομίζει δ' ὅτι ἡ δημοσίευσίς τῆς παρουσίας συνεδρίας θὰ ἦναι ἱκανοποιητικὴ εἰς τὸν κ. *Κεραμέα* καὶ φρονεῖ ὅτι ἀρκεῖ ὅπως ἐκφρασθῆ αὐτῷ ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Δ. Μοστράτος* δηλοῖ τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὸ γεγόμενον δημοσίευμα, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐγένοντο τοιαῦτα διὰ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀναφέρων παραδείγματα φρονεῖ ὅτι ἀφοῦ ὁ κ. *Γεδεών* ὑπογράφη τὸ δημοσίευμα αὐτὸς μόνος εὐθύνεται. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδὴ ἄλλοτε ἐγένετο τὸ τοιοῦτο δὲν ἐπιτελεῖται ὅτι δὲν πρέπει νὰ παύσῃ. Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* εὐχαριστεῖ τῷ κ. *Σιδερίδῃ*, ὅστις διετύπωσε τὴν ὑπόθεσιν, ὡς δεῖ, καὶ συνιστᾷ τὴν ἀποδοχὴν τῆς γνώμης τούτου. Ὁ κ. *Βραχάμης* νομίζει ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν πρέπει νὰ γίνηται ὄργανον ἰδιωτικῶν διαθέσεων καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Εὐσταθιανόν*. Ὁ κ. *Α. Χρησιδής* λέγει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῶσι μέτρα διὰ τὸ μέλλον καὶ συνιστᾷ ὅπως ὁ Σύλλογος ἀποδεχθῆ τὴν γνώμην τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου*. Ὁ κ. *Χατζηχρήσιου* προτείνει ὅπως διὰ τοῦ προεδρείου ἐκφρασθῆ πρὸς τὸν κ. *Κεραμέα* ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ γεγόμενα ἀβλεπτήματα, ἐπιτραπῆ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ δημοσίευσίς τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτὴ πανψηφί. Παρὰ τοῦ προεδρείου ζητεῖται ἡ ἔγκρισίς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐνέργειαν συνηγορῶν ἐν ἀνάγκῃ. Ὁ δὲ κ. *Χρησιδής* συγχαίρει τῷ προεδρείῳ διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πρωτοβουλίαν. Εἶτα ἀγγέλλεται ἡ *συνκρότησις* πασῶν τῶν *ἐπιτροπῶν*. Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* προτείνει ὅπως δοθῶσι τῷ κ. *Παξιμαδά* τούλάχιστον τόμοι τινὲς τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* καὶ ὁ Σύλλογος παραδέχεται τὴν πρότασιν ταύτην.

ὑποβάλλεται ὁ *προϋπολογισμὸς* τοῦ νέου συλλογικοῦ ἔτους 1899—1900 ἔχων ὡδε:

ΕΣΟΔΑ		ΕΞΟΔΑ	
Τακτικά συνδρομαί.....	Λ. Τ. 230	Μισθοί υπαλλήλων.....	Λ. Τ. 158
Διπλώματα.....	» 30	Φωτισμός.....	» 15
Έκτακτοι συνδρομαί.....	» 40	Πυρασφάλιστρα.....	» 8.25
Ένοίκιον αίθουσής.....	» 30	Έξοδα γραφείου.....	» 15
Έκτακτοι πόροι (συναυλία).....	» 70	Διάφορα έξοδα.....	» 25.75
		Βιβλιοθήκη.....	» 28
		Συντακτική Έπιτροπή.....	» 150
		Άπέναντι χρέους.....	» 21
	Λ. Τ. 400		Λ. Τ. 421

Έπί του προϋπολογισμού ο κ. *Εύσταθιανός* ζητεί διασαφήσεις τινάς, ως παρέχει ο αντιπρόεδρος κ. *Ξ. Σιδερίδης* και ο προϋπολογισμός γίνεται αποδεκτός υπό την παρατήρησιν όπως τα πυρασφάλιστρα του οικοδομήματος αύξηθώσι μέχρι του ανωτάτου όριου.

Προτείνονται το πρώτον ως τακτικά μέλη υπό των κ. κ. *Μ. Ψαλίδα*, *Τ. Σγουρδαίου* και *Σ. Αποστόλογλου* οι κ. κ. *Ιορδάνης Τζεράχογλου* Ιατρός, *Αλέξανδρος Σιμωνίδης*, υπάλληλος του Μονοπωλίου των καπνών και *Δάμπρος Αντώνογλου*, κτηνίατρος. Λύεται η συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΗ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 25ῃ Ὀκτωβρίου 1899.

Προεδρεύοντος του κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Αναγινώσκονται τα πρακτικά της τελευταίας συνεδρίας του τώως προεδρείου και τα της προηγουμένης και επικυρούνται, συσταθείσης πρώτον της σημειώσεως της συζητήσεως επί της εκλογής του κ. γεν. γραμματέως. Μετά ταυτά ο κ. πρόεδρος ζητεί την γνώμην του Συλλόγου επί της αιτήσεως του κ. *Παχτίου*, όπως παραχωρηθῆ αὐτῷ ἡ αίθουσα του Συλλόγου πρὸς διδασκαλίαν μουσικῶν μαθημάτων εἰς τὸν Ὀμιλον τῶν Ἑρασιμῶλων ἀναλαμβάνοντα τὴν πληρωμὴν τοῦ φωτισμοῦ. Ὁ κ. *Αλ. Εύσταθιανός* παρατηρεῖ ὅτι καὶ κατὰ τὸ παρελθὲν ἔτος ἡ Ἀδελφότης τοῦ Ἐδδαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἐζήτησε τὴν αίθουσαν ἀντὶ δύο ἡρῶν κατὰ μῆνα, καὶ ἔρωτᾷ ἂν ἡ πληρωμὴ αὕτη ἐγένετο· συνιστᾷ δὲ ὅπως, ἂν ἡ αίτησις τοῦ κ. Παχτίου γένηται ἀποδεκτὴ, προπληρώσῃ. Ὁ κ. *Μ. Αὐ-*

θενόπουλος ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἂν ὄντως ὁ Ἐδδαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπλήρωσε καὶ ἐπιδοκιμάζει τὴν γνώμην τῆς προπληρωμῆς παρὰ τοῦ κ. Παχτίου. Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* λυπεῖται, διότι τὸ ζήτημα ἐξῆλθε τῶν ὀρίων του καὶ προσεβλήθη μέλος τοῦ Συλλόγου· δηλοῖ δὲ ὅτι ἡ αίθουσα δωρεὰν παρεχωρήθη τῷ Ἐδδαγγελιστῇ Ἰωάννῃ καὶ εἶτα ἐζητήθη ἡ πληρωμὴ φωτισμοῦ, ἣτις καὶ ἐγένετο. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι ἐκτὸς τοῦ θέματος καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος πρόκειται νὰ ἀποφασίσῃ ἂν πρέπει νὰ παραχωρηθῆ ἡ αίθουσα τῷ κ. Παχτίῳ ἢ οὐχί. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ γνωμῶν τιῶν ἀποφασίζεται ὅπως ὁ Σύλλογος παραχωρήσῃ τὴν αίθουσαν αὐτοῦ ἀποβλέπων οὐχί εἰς τὴν προπληρωθησομένην ἀμοιβήν, ἀλλὰ πρὸς ἐπιθάρρυνσιν τοῦ ἔργου.

Ἐπὶ τῆς αιτήσεως τῆς κοινότητος *Φιλίππουπόλεως* αἰτούτης ὅπως ὁ Σύλλογος δωρήσῃ τῇ Βιβλιοθήκῃ αὐτῆς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης ἐγείρεται συζήτησις, καθ' ἣν πολλοὶ φρονοῦσιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ δοθῆ αὕτη εἰς κοινότητα, καθ' ὅσον αἱ δωρεαὶ αὗται δίδονται μόνον εἰς γυμνάσια καὶ ἑλληνικὰς σχολὰς. Τέλος ἀναγνωσθείσης τῆς αιτήσεως τῆς κοινότητος καὶ γνωσθέντος ὅτι τὰ αἰτούμενα βιβλία εἶναι προωρισμένα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῶν Σχολῶν, ἀποφασίζεται ἡ ἀποδοχὴ ταύτης.

Ὁ κ. *Εύσταθιανός* ζητεί νὰ ἀναγνωσθῆ ἡ ἐν περιλήψει ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Φαρδῦ* αἰτουμένου διὰ δριμυιῶν φράσεων τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον γλωσσικῆς ὕλης, ὃ δὲ κ. *Ἰατρόπουλος* λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ὑποχρεῖται νὰ ἀνακοινῶι περίληψιν μόνον τῆς ἀλληλογραφίας, ἵνα μὴ ὑπερβαῖν τὰ ὅρια τῆς ἀνακοινώσεως. Ὁ κ.

Σιδερίδης παρέχει λεπτομερείας περί του περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης ἐπιθυμῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς πρὸς στιγματισμὸν αὐτοῦ τοῦ κ. Φαρδύ, φρονεῖ ὅτι οὐ μόνον τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ βραβεῖον δὲν πρέπει νὰ τῷ ἀποσταλῆ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκλεισθῆ παντὸς ἐν τῷ μέλλοντι διαγωνίσματος. Ὁ κ. Χατζηχρήστου νομίζει ὅτι εἶναι καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Συλλόγου καὶ κηρύσσεται ὑπὲρ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιστολῆς, φρονῶν ὅτι ἐὰν ὄντως αὕτη ἦναι ὕβριστική, πρέπει καὶ νὰ διαγραφῆ ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν. Ὁ κ. Ἰ. Βαλαβάνης φρονεῖ ὅτι ἀρκεῖ ὁ ὑπὸ τοῦ προεδρείου γενόμενος χαρακτηρισμὸς καὶ ἀποκρούει τὴν ἀνάγνωσιν· νομίζει δὲ ὅτι ἀφοῦ ὁ Σύλλογος ἔχει πίστιν εἰς τὸ προεδρεῖον διὰ τὴν ἐκλογὴν πρέπει νὰ ἔχη τοιαύτην καὶ διὰ τὴν διαγραφὴν. Ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης συνηγορεῖ καὶ ὁ κ. Ξατροπούλος. Γενομένης δὲ ψηφοφορίας ἀποφασίζεται ἡ μὴ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς.

Ὑποβάλλεται εἴτα τὸ πρόγραμμα τῶν δημοσίων μαθημάτων. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς προτείνει ὅπως ἐγκριθῆ τοῦτο εἰς προσεχῆ συνεδρίαν ἐὰν οἱ ἐν αὐτῷ ἐγγραφέντες ἔχωσιν ἐκπληρώσει τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν ὡς μέλη. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης συμφωνεῖ κατ' ἀρχὴν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἐξελέγξεως λαμβάνεται μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιρείας καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ προγράμματος. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐπικύρωσιν, προτείνει δὲ ὅπως ὁ Σύλλογος ἐπικυρῶν τὴν ὕλην τῶν μαθημάτων ἐπιφυλαχθῆ διὰ τὰ πρόσωπα. Μετὰ τινὰ δὲ συζητήσιν γίνεται ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Εὐσταθιανοῦ. Προτείνονται τὸ δεῦτερον καὶ γίνονται ἀποδεκτὰ τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Ἰορδάνης Τζεράχογλου, ἰατρός, Ἀλέξ. Σιμωνίδης, ὑπάλληλος τοῦ Μονοπωλίου τῶν καπνῶν καὶ Λάμπρος Ἀντώνογλου, κτηνίατρος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἄν. Χρηστίδου, Ἄλ. Παντερμαλῆ καὶ Π. Παπανικολάου ὁ κ. Μάριος Μπαχᾶς, δικηγόρος, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. Ἰ. Βαλαβάνη, Μ. Ψαλιδα καὶ Σταυροπούλου ὁ κ. Γεώργ. Ἀνανιάδης ἔμπορος.

Ἀγγέλλεται εἴτα ἡ παραίτησις τοῦ κυρίου Δ. Μοσιράτου β' ἀντιπροέδρου γενομένη ἐνεκὸν ἀποδημίας καὶ ἡ τοῦ κ. Γ. Πασχαλίδου γενικοῦ γραμματέως ἐνεκὸν ἐπικειμένης τοιαύτης. Προσκαλεῖται δὲ ὁ Σύλλογος εἰς

ἐκλογὴν τῶν ἀντικαταστησόντων αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀμπελίδης προτείνει τὴν σύνταξιν καταλόγου τῶν ἐχόντων τὰ διὰ τὴν θέσιν τοῦ γεν. γραμματέως ἀπαιτούμενα προσόντα. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης καταπολεμεῖ τὴν γνώμην ταύτην ὡς δυσπραγματοποιήτον καὶ νομίζει ὅτι ὁ κωνοισμὸς λέγων διδάκτορα ἐννοεῖ πάντα πτυχιούχον ἀνωτέρας Σχολῆς· παρακαλεῖ δὲ ὅπως ὀρισθῆ ἂν πᾶς μὴ διδάκτωρ ἀποκλείεται τῆς γεν. γραμματείας. Ὁ κ. πρόεδρος ὑπομιμνήσκει τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης, ἀναφέρει προηγουμένην τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν καὶ λέγει ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συλλόγου δὲν ἀναιροῦνται. Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογος, ὑπομιμνήσκει ὅτι ἀπέλει μέλος τῆς συντακτικῆς τοῦ κανονισμοῦ ἐπιτροπῆς καὶ λέγει ὅτι ἡ λέξις διδάκτωρ ἐτέθη ὑπὲρ τὴν ἐννοίαν τοῦ πτυχιούχου, φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται νὰ δώσῃ ὅποιαν ἂν θέλῃ ἐρμηνείαν. Γίνεται μκκρά ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις, τῶν μὲν ἐμμενόντων εἰς τὴν ἀκριβῆ τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου ἐρμηνείαν, τῶν δὲ ὑποστηριζόντων τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ ὑπὸ εὐρυτέραν ἐννοίαν. Εἴτα ἀποφασίζεται ὅπως πρὸ τῆς ἐκλογῆς ἐξελεγχθῶσιν οἱ ἐκλογεῖς ἐὰν ἔχωσιν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν· κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ κ. Ἀθθενιοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως συνταχθῆ κατάλογος τῶν μελῶν μετὰ κινητῶν ὀνομάτων, δεῖσις νὰ ἀναρτηθῆ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν· νὰ παρακληθῶσι δὲ ὁ κ. ταμίας μετὰ τοῦ κ. λογιστοῦ ὅπως ἀτάξωσι τὸν κατάλογον τούτον. Ὁ κ. Ἄν. Χρησιδῆς ἐρωτᾷ πότε θὰ ἀνοιγῆ ἡ Βιβλιοθήκη. Κατὰ παρακλήσιν δὲ τοῦ ἐφόρου κ. Μ. Ἀθθενιοπούλου ἀναβάλλεται ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΚΘ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 1ῃ Νοεμβρίου 1899

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας· μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ. Ξ. Σιδερίδῃ πρὸς ἀνάγνωσιν τοῦ πρώτου μέρους τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τίτλον «Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ Α'». Μετὰ τὸ πέρασ ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει πρὸς τὸν κ.

Σ. Σιδερίδην τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ ἀνακοίνωσιν καὶ εὐχεται ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Συλλόγου μέλη διὰ τοιούτων σοβαρῶν μελημάτων συμβάλλωνται εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΑ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 8ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγνωσθεῖσθαι καὶ τῆς ἀλληλογραφίας αἱ μὲν ἐπιστολαὶ τῶν κ. κ. Π. Παλαγεωργίου καὶ Ἀδελφῶν Περρῆ παραπέμπονται τῇ Φιλολ. Ἐπιτροπῇ, ἐπὶ δὲ τοῦ ζητήματος τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ καταλόγου τῶν δημοσίων μαθημάτων ὁ προεδρεύων παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ παραχωρηθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖσθαι διαλέξεις καὶ εἰς μέλη μὴ πω πληρώσαντα. Ὁ κ. Σάβ. Ἀποστόλογλου λέγει ὅτι ἀφοῦ ὁ κανονισμὸς παρέχει τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς μὴ μέλη πολλῶ μᾶλλον πρέπει νὰ παρέχεται τοῦτο εἰς μέλη, τὰ ὅποια καθυστεροῦσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ Σύλλογος δι' ἄλλων μέσων δύναται νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν αὐτῶν. Ὁ κ. Μ. Ἀθθενιόπουλος παρακαλεῖ ὅπως διασαφηνισθῇ τὸ ζήτημα ὡς πρὸς τοὺς ὄρους ὑφ' οὓς παρέχεται τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἐὰν ὅντως ὁ κανονισμὸς δὲν ἀπαγορεύῃ τοῦτο, φρονεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀγορητῶν καὶ τὰ μὲν ἀναγνώσματα, λέγει ὅτι ἐπιτρέπονται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ, τὰς διαλέξεις δὲ ὡς ὁ προηγούμενος κανονισμὸς δὲν ἐπέτρεπεν. Ὁ κ. Ἀχ. Χρησιδῆς λέγει ὅτι συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Σ. Ἀποστόλογλου καὶ προστίθῃσιν ὅτι τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς μὴ διαγραφέντα δύναται νὰ κάμνωσιν διαλέξεις λαμβάνει δὲ ὡς ὑπ' ὄψει καὶ τὸ οικονομικὸν μέρος καὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὁ κανονισμὸς. Ἀφορμὴν δ' ἐκ τούτου λαμβάνων συνιστᾷ ὅπως κανονισθῇ τὸ ζήτημα τῶν ὀφειλόντων. Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὸν κανονισμὸν τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη δὲν διαγράφονται ἀλλὰ θεωροῦνται παρητημένα· πρὸς δὲ ὅτι τὸ λαμβάνει

μέρος εἰς τὰς διαλέξεις καὶ τὰ ἀναγνώσματα ἐπιτρέπεται καὶ εἰς μὴ μέλη ἀφοῦ πρῶτον αἰτηθῇ ἢ πρὸς τοῦτο ἄδεια, τοῦθ' ὅπερ πολλάκις ἐγένετο· φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ κτάλογος πρέπει νὰ ἐπικυρωθῇ ὡς ἔχει. Ὁ κ. Καλβοκορέσης συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ λαμβάνει μέρος εἰς τὰς διαλέξεις καὶ τὰ μὴ πληρώσαντα μέλη, ἀλλὰ νομίζει ὅτι τὰ ὀνόματα τούτων δὲν πρέπει νὰ δημοσιεύονται ἐν τῷ προγράμματι τῶν διαλέξεων. Ὁ κ. Ἰωαννὴν Βαλαβάνης ὑπομιμνήσκει τὰ σχετικὰ τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρα, παρατηρεῖ δὲ ὅτι ἀφοῦ τὰ μέλη ταῦτα παρευρίσκονται εἰς τὰς συνεδρίας δὲν πρέπει νὰ ἀποκλείωνται καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ λαμβάνει μέρος εἰς τὰς διαλέξεις. Ὁ κ. Μ. Ἀθθενιόπουλος παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῶν ὄντων ἤδη μελῶν καὶ μὴ πληρωσάντων, ἀλλὰ περὶ τῶν ὄντων πρότερον καὶ ἀποσυρθέντων. Ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης νομίζει ὅτι γίνεται σύγχυσις μεταξὺ μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς κοινωνίας, φρονεῖ δὲ ὅτι ἡ διακανόνισις τοῦ ζητήματος τούτου πρέπει νὰ ἀφεθῇ εἰς τὸ προεδρεῖον. Ὁ κ. Π. Ἀπέρης παρατηρεῖ ὅτι τὸ δικαίωμα τῶν διαλέξεων παρέχεται μόνον εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου, μόνον δὲ περὶ ἐκτάτων προσώπων προκειμένου παρέχεται ἐξαιρετικῶς τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Γίνεται μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησις, μεθ' ὃ γενομένης ψηφοφορίας τὸ πρόγραμμα τῶν διαλέξεων γίνεται ἀποδεκτὸν ὡς ἔχει. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Σιδερίδης παρέχει λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις περὶ τοῦ σημείου, εἰς ὃ εὐρίσκειται τὸ ζήτημα τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου. Ἐκ τούτων δ' ἐξάγεται ὅτι δι' ἐπιστολῆς τοῦ τῆς προεδρείου πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύλλογον Παρθασσῶν ὁ ἡμέτερος Σύλλογος ἔχει ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς κατασκευῆς τῆς προτομῆς ἀντὶ ἐξήκοντα (60) ὀθωμ. λιρῶν καὶ ὅτι ὁ κ. Γ. Γκιώχας ἔχει ὑποσχεθῆ νὰ πληρῶσῃ τὰς εἰκοσιν (20) ἐκ τούτων. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπολοίπου, ληφθεῖσθαι ὑπ' ὄψει τῆς οικονομικῆς τοῦ Συλλόγου καταστάσεως, ἀπεφασίσθη ὅπως σχηματισθῇ ἐπιτροπὴ πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ δὲ Σύλλογος νὰ συμπληρῶσῃ τὸ ἑλλείπον ἐὰν διὰ τοῦ ἐράνου δὲν καλυφθῇ ἡ ὅλη δαπάνη· ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἀνατίθεται εἰς τὸ προεδρεῖον. Γενομένης εἴτα τῆς ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς τῶν παραιτηθέντων κ. κ. Δ. Μοστράτου, ἀντιπροέδρου καὶ Γ. Πασχα-

λίδου γεν. γραμματέως, ἀνεδείχθησαν ἀντι-
πρόεδρος μὲν ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογλου, γενι-
κὸς δὲ γραμματεὺς ὁ κ. Π. Ἰατρόπουλος.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται
ἀποδεκτοὶ ὡς τακτικὰ μέλη ὁ κ. Μάριος
Μπαχᾶς, δικηγόρος καὶ ὁ κ. Γεώργιος Ἀνα-
νιάδης, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται
ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Ἀποστόλογλου, Μ. Θεο-
τοκᾶ καὶ Π. Νικολοπούλου οἱ κ. κ. Θ. Ἀσκη-
τῆς, Νικ. Παρίσης καὶ Κ. Ξανθόπουλος, δι-
κηγόροι· ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. Μ. Αὐθεντοπούλου,
Ξ. Σιδερίδου καὶ Σ. Ἀποστόλογλου ὁ κ.
Σεραφεῖμ Κανούιας· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΛΑ΄

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 15ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ προ-
ακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας,
μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ κ.
Ξ. Σιδερίδῃ ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἀνάγνω-
σιν τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον
«Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγο-
νότων τινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος
Ἡρακλείου τοῦ Α'». Μετὰ τὸ πέρας τῆς
ἀνακοινώσεως ὁ κ. Γ. Πασχαλίδης φρονεῖ
ὅτι τὸ Διλ Ἰσκειλεῖ παρὰ τὴν Νικομήδειαν
μᾶλλον θεωρητέον Πύλας, τοῦ ὁποίου ὀνόματος
παραφθορὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ τουρκικὸν
Διλ γειτνιαζόν τῇ Νικομηδείᾳ, ἐπαινεῖ δὲ τὸ
ἔργον τῆς ἀνακοινώσεως. Ὁ κ. Π. Νικολόπου-
λος ἐξάρας τὴν πραγματείαν ἐκφράζει τὴν
γνώμην ὅπως συζητηθῇ αὕτη ἐν τῇ Ἀρ-
χαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν κατὰ τὸν κανο-
νισμόν παραπεμπτέα, παρόντος καὶ τοῦ με-
σαιωνοδίδου κ. Μ. Γεδεών, ἰδίως δὲ τὰ μέρη
αὐτῆς ἐκεῖνα, εἰς ἃ σφαλόμενον λέγει ὁ κ. Ξ.
Σιδερίδης τὸν κ. Μ. Γεδεών, ὅπως ἐξακρι-
βωθῇ ἡ ἀλήθεια καὶ λάβῃ σαφεστέραν γνώσιν
ὁ Σύλλογος. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντόπουλος παρα-
τηρεῖ ὅτι βεβαίως αἱ συζητήσεις τῶν ἀνακοι-
νώσεων γενήσονται ἐν ταῖς οἰκείαις ἐπιτροπαῖς,
εἰς ἃς καὶ παραπέμπονται· εἰς δὲ τὸν κ. Γ.
Πασχαλίδην παρατηρεῖ ὅτι τὸ Διλ καλεῖται ὑπὸ
τῶν ἡμετέρων Γλώσσα. Ὁ κ. Ξ. Σιδερίδης
λέγει ὅτι Γλώσσα εὐρίσκεται καὶ ἐν χειρο-
γράφῳ περιγραφομένῳ ἐν τῇ Μαυρογορδατείῳ
Βιβλιοθήκῃ λεγόμενον τὸ Διλ, ὅτι τὸ Διλ ἔχει

μυθολογίαν παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ ὅτι εἶναι
τὸ Πελικανὸν τῶν Βυζαντινῶν, ὅπερ οἱ νεώ-
τεροι τοποθετοῦσι τῆδε κάκεισε· ὅτι ὡς μέλος
τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς θὰ ὑποβάλῃ
ἐν συνεδρίᾳ αὐτῆς τὴν πραγματείαν ταύτην
καὶ ὅτι ἡ πλάνη τοῦ κ. Μ. Γεδεών προήλθεν
ἐκ τοῦ ὅτι εὗρε διὰ μικροῦ π γεγραμμένας τὰς
Πύλας, ἃς ἐξέλαβεν ὡς τῶν τειχῶν τῆς πό-
λεως. Ἀπαντῶν δὲ εἰς ἐπερώτησιν τοῦ κ. Σ.
Ἀποστόλογλου λέγει ὅτι δὲν εἶπεν ἐν τῇ προη-
γουμένῃ συνεδρίᾳ τὴν εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας
ἀπόβασιν ἀξιωματικῶν σχεδίων καὶ στρα-
τηγικῶτατον, ὡς ἴδιαν γνώμην, ἀλλ' ὡς γνώ-
μην τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν καὶ ἐπομένων δὲν
ἀντιφάσκει. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΑΒ΄

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 22ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ προ-
ακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας·
μεθ' ὃ ἀναγνωσθεῖσθαι καὶ τῆς ἀλληλογραφίας
ζητεῖται παρὰ τοῦ κ. προέδρου ἡ γνώμη τοῦ
Συλλόγου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Σ. Ζαβι-
τοῦανου ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ
Συλλόγου διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ὀρφανῶν τῆς
κοινότητος τῆς Παναγίας. Ὁ Σύλλογος ἀπο-
δέχεται τὴν αἴτησιν ταύτην. Ἐπὶ δὲ τῆς
αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ἐπι-
τραπῇ αὐτῇ ἡ ἐκδοσις ἰδιαίτερου παραρτήμα-
τος τὸ προεδρεῖον λέγει ὅτι εἰς προσεχῆ αὐτοῦ
συνεδρίαν θὰ συσκεφθῇ καὶ ὑποβᾶλη εἰς τὸν
Σύλλογον τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου
γνώμην αὐτοῦ.

Ὁ κ. Ἀπέρης ἐρωτᾷ διὰ τίνα λόγον ἀνα-
βάλλεται ἡ ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς
ἐπιτροπῆς συζήτησις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος
ἀπαντῶν λέγει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐπιθυμεῖ
ὅπως συσκεφθῇ πρότερον ἵνα δύναται νὰ δια-
φωτίσῃ τὸν Σύλλογον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τού-
του μὴ τυχόν ληφθῆ ἀπόφασις προσκρούουσα
εἰς τὸν κανονισμόν. Ὁ κ. Μανουηλίδης δὲν
βλέπει τὸν λόγον τῆς ἀναβολῆς, συνιστᾷ δὲ
τὴν συζήτησιν ἀτε τοῦ ζητήματος ἐπείγοντος.
Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς θεωρεῖ ζημίαν τὴν ἀναβο-
λὴν τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βιο-
λογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συνιστᾷ ὅπως σήμερον
ληφθῇ ὀριστικὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου

απόφασις. Ὁ κ. *Α. Γεράρδος* ἀπορεῖ διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ κ. *Εὐσταθίου* καὶ παρατηρεῖ ὅτι ὁ κανονισμὸς παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸ προεδρεῖον νὰ σκερθῆ καὶ διαφωτίσῃ τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ζητεῖται παρὰ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἐπιτραπῆ ἡ ἐκδοσις τοῦ παραρτήματος καὶ ὁ κ. *Σιδερίδης* προστίθῃσιν ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωσθῶσι, δι' ὃ καὶ προτείνει τὴν ἀναβολὴν τῆς συζήτησεως. Ὁ κ. *Πρόκος* συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἀμέσου τοῦ ζητήματος συζήτησεως ἐρωτᾷ ἂν τὸ προεδρεῖον ἔχη τὸ δικαίωμα τῆς ἀναβολῆς. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* φρονεῖ ὅτι ὀρθῶς ὁ κ. *Σιδερίδης* παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ δύσκολα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, νομίζει ὅμως ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται ἀμέσως νὰ προβῆ εἰς τὴν συζήτησιν καὶ νὰ λάβῃ ὀριστικὰν ἀποφασίν. Ὁ κ. *Σιδερίδης* ἀπαντῶν εἰς τὸν κ. *Πρόκον* ὑπενομιζεῖ τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον, καθ' ὃ πᾶσα αἴτησις δύο ἡμέρας πρὸ τῆς συνεδρίας πρέπει νὰ ἀποστέλληται εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ ἂν ἡ αἴτησις τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς δύναται νὰ συζητηθῆ ἀμέσως ἢ νὰ ἀναβληθῆ ἢ ἐπ' αὐτῆς συζήτησις εἰς τὴν ἐπομένην γενικὴν συνεδρίαν. Κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ κ. *Εὐσταθίου* ὑποστηριζομένη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Παχίκου* ἀποφασίζεται ὅπως ἡ συζήτησις γένῃται εἰς ἕκτακτον γενικὴν συνεδρίαν γενησομένην τῆ προσεχέει δευτέρῃ. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Κ. Μανρῆς* ζητεῖ τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ Βιβλιοθήκη εἶναι ἐπυραγισμένη καὶ συνιστᾷ τὴν ἀποσφράγισιν ταύτης. Ὁ δὲ κ. *πρόεδρος* παρέχει τὰς δεούσας ἐξηγήσεις. Ὁ κ. *Εὐσταθιανὸς* ὑπομινύσκει τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καταλόγου τῶν μὴ πληρωτάντων μελῶν.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Θεόδωρος Ἀσκητῆς*, *Ν. Παρίσης*, *Κ. Ξανθόπουλος* καὶ *Σεραφεῖμ Κανούτας*, δικηγόροι, καὶ πάντες γίνονται δεκτοί.

Προτείνονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ μὲν τῶν κ. κ. *Εὐσταθίου*, *Πανταζίδου* καὶ *Παπανικολάου* ὁ κ. *Ἰ. Εὐαγγελίδης*, καθηγητῆς, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. *Α. Μαλατάκη*, *Ἀποστόλογλου* καὶ *Ψαλίδου* οἱ κ. κ. *Ν. Κυρίσης* καὶ *Ἡρ. Δελαγραμμάτικας*, ἱατροὶ καὶ ὑπὸ τῶν κ. κ. *Ἀποστόλογλου*, *Νικολοπούλου* καὶ *Ψαλίδου* οἱ κ. κ. *Σ. Κριεζῆς* καὶ *Βασίλειος Κομνηνός*, δικηγόρος· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΑΓ'

(Ἐπτακτος γενική).

Τῆ 29ῃ Νοεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ κ. *πρόεδρος* ἀγγέλλει τὴν γνώμην τοῦ προεδρεῖου ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἰτούσης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἐκδοσις ἰδιαιτέρου παραρτήματος. Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ προεδρεῖου ἐπιτρέπεται ὅπως αἱ ἐργασίαι τῶν ἐπιτροπῶν ἐκδίδωνται τμηματικῶν κατὰ φυλλάδια, ἅτινα θὰ ἀποτελέσωσι μέρος τοῦ περιοδικοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψιν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Ἰ. Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ ὅποιος θὰ ἦναι ὁ τίτλος, ὃν θὰ φέρωσι τὰ δημοσιεύματα ταῦτα. Ὁ κ. *πρόεδρος* φρονεῖ ὅτι τὰ καθ' ἕκαστα τούτων πρέπει νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὴν Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν. Τὴν διὰ τοῦ κ. *πρόεδρου* ἀγγελθεῖσαν γνώμην τοῦ προεδρεῖου ὁ Σύλλογος κατ' ἀρχὴν ἀποδέχεται· ἐξακολουθεῖ δὲ μακρὰ συζήτησις περὶ τοῦ τύπου, ὃν θὰ φέρῃ ἢ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ πολλὰς δὲ διαμειφθείσας γνώμας λαμβάνεται ἡ ἐξῆς ἀπόφασιν, μειονοψηφούντων τῶν κ. κ. *Βραχάμη* καὶ *Εὐσταθίου*: «Ὁ Σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν αἴτησιν τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς αἰτούσης ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτῇ ἡ ἐν ἰδιαιτέρῳ παραρτήματι ἐκδοσις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀποφαίνεται τὰ ἐπόμενα: Αἱ ἐπιτροπαὶ δύνανται νὰ ἐκδίδωσι τὰς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τμηματικῶν συνωρὰ τῶν κανονισμῶν, δόσιν ἂν ὁ Σύλλογος ἐπαρκῆ καὶ ἄνευ δανείου.» Προτείνονται δὲ τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὑπὸ μὲν τῶν κ. κ. *Σγουρδαίου*, *Μανουηλίδου* καὶ *Παπανικολάου* ὁ κ. *Γεώργιος Τσαμπούλας*, ἔμπορος, ὑπὸ δὲ τῶν κ. κ. *Π. Ἀπέρη*, *Παπανικολάου* καὶ *Ἀποστόλογλου* ὁ κ. *Ξ. Ζώτος*, ἱατρός, *Γ. Φατοῆς* καὶ *Ἰ. Βαλαλᾶς*, δικηγόροι.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΑΔ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 13ῃ Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Ξ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ὁ κ. *πρόεδρος* τὸν λόγον δίδωσιν εἰς τὸν

γεν. γραμματέα κ. Ἰατρόπουλον, δεῖς ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Παραμυθίᾳ ἱατροῦ κ. Δ. Παναγιωτίδου ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ἡ Βέλιανη, τὰ Πελασγικά αὐτῆς τείχη καὶ ἡ μονή**». Μετὰ ταῦτα ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζει τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς πραγματείας ταύτης, ἣτις παραπέμπεται εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπὴν, μεθ' ἧς λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΛΕ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 20ῆ Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συνεδρίας· μεθ' ἧς τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου εἰσηγησαμένου τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου περὶ θεατρικῆς παραστάσεως ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου γίνεται αὕτη κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ, ἀνατίθεται δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ἡ ἐκλογή τοῦ διδαχθησομένου δράματος ἐκ τῶν κλασικῶν ἑλληνικῶν. Εἰς δὲ τὴν *Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν* ἀνατίθεται ὅπως ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ τεχνικοῦ τῆς παραστάσεως μέρους. Κατὰ πρότασιν δὲ τοῦ κ. Μ. Αὐθεντοπούλου ἀποφασίζεται ὅπως ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τοῦ προεδρείου προσκαλέσῃ κατὰ τὰς διὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν συνεδρίας αὐτῆς καὶ ἕτερα κατάλληλα πρόσωπα. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγεται ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης ὁ κ. Σ. Βραχάμης, προταθεὶς ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς· πρὸς δὲ ἀποφασίζεται ἡ δαπάνη τοῦ Συλλόγου ἐκτύπωσις τῆς περὶ *Ἡμερολογίου* διαλέξεως τοῦ κ. Ἀ. Σπαθάρη ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ κ. Στ. Σταματιάδου ἱατροῦ καὶ Τερτίου Φιλιππῶφ, τοῦ μὲν τακτικοῦ τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ δὲ ἐπιτίμου. Ἀποφασίζεται δὲ ὅπως ἀποσταλῶσι συλλυπητήρια τηλεγραφήματα εἰς τὰς οἰκογενεὰς ἀμφοτέρων καὶ ἀναγινώσκειται ἡ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Φιλιππῶφ γενομένη πρὸς τὸν Σύλλογον προσφώνησις κατὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἀδελφότητα τοῦ *Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου* αἰτοῦσαν τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ θρησκευτικὰ αὐτῆς μαθήματα παραχωρεῖται αὕτη· ἀνετίθη δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ὅπως κανονίσῃ τὰ τῆς πληρωμῆς αὐτῆς.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ *ψηφίζονται* ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. *Ξ. Ζώτος*, ἱατρός, *Γ. Φαίσης* καὶ *Ἰ. Βαλαλᾶς*, δικηγόροι καὶ *Γεώργ. Τσαμπούλας*, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ῥαγκαβῆς Τσοπάνογλου* καὶ *Θεόδωρος Λαζαρίδης*, ἱατροί, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰατροπούλου, Πασχαλίδου καὶ Ἀποστόλογλου, ὁ κ. *Στέφανος Καραθεοδωρῆς*, διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μυστακίδου, Ἀν. Χρηστίδου καὶ Γ. Πασχαλίδου, ὁ ἀρχιμανδρίτης *Σμάρραδος Χατζῆ Ἐδοιραίου*, προειστάμενος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῶν Χίων, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Παπαγιαννοπούλου, Ψωμιάδου καὶ Αὐθεντοπούλου. Ὡς *ἐπίμυα* δὲ μέλη ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὁ καθηγητὴς *Hirchberg*, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίῳ καὶ ὁ καθηγητὴς κ. *Πανᾶς*, ὀφθαλμολόγος ἐν Παριτίοις, ἀμφοτέρω προτεινόμενοι ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΛΣ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 17ῆ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μεθ' ἧς ὁ κ. *Ἐδοθαδιανὸς* προτείνει τὸν σχηματισμὸν καὶ Καλλιτεχνικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου γίνεται συζήτησις, καθ' ἣν τὸν λόγον λαμβάνουσι πλὴν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς προτάσεως κ. *Ἐδοθαδιανοῦ* καὶ οἱ κ. κ. *Μανουηλίδης*, *Αποσιόλογλου*, *Ἀμπελίδης* καὶ *Γαιρόπουλος* ἀποφασίζεται δὲ κατ' ἀρχὴν ὁ σχηματισμὸς καὶ Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προσωρινῆς· πρὸς δὲ τὰς λεπτομερείας τοῦ σχηματισμοῦ ταύτης ἐκλέγεται πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. *Παχίου*, *Χατζηχρήστου*, *Ἀεστογίδου*, *Βραχάμη* καὶ *Ἐδοθαδιανῶ*. Ἡ δὲ ἀπόφασις τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Κίμωνος Μπέλλα* νὰ παραχωρηθῆ αὐτῷ δωρεὰν ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου ὅπως δώσῃ σειράν μουσικῶν μαθημάτων εἰς ἴδιον μουσικὸν χορὸν ἀνεβλήθη. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν *Ἀδελφῶν Περγῆ* ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει· ὅτι ἰδὼν ἡ ἀδεια τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτυπώσεως τῆς *Κύρου Ἀναβάσεως* τοῦ *Ξενοφώντος*. Τὸ πόνημα τοῦ κ. *Τσόβα*, ὁ ἀπαράδεισος, παραπέμπεται πρὸς κρίσιν εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπι-

τροπήν. Ἡ πρότασις τῆς ἑταιρείας τῶν Βολανδιστῶν περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν δημοσιευμάτων ἐγένετο ἀποδεκτὴ. Τὴν σύστασιν τοῦ κ. **Σακελλαρίδου** ὑπὲρ προστασίας τῆς διακριθείσης μαθητρίας **Ἀντωνίας Μαλανδράκη**, ὁ Σύλλογος ἀδυνατεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. **Παπαϊωάννου** ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἡ αἴθουσα ἵνα δώσῃ εὐεργετικὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ πράστασιν γίνεται κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. **Ρυγκαβῆς Τσοπάνογλου** καὶ **Θεοδ. Λαζαρίδης**. Ἴκτροί, ὁ κ. **Στέφανος Καραθεοδωρῆς**, διδάκτωρ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, ὁ ἀρχιμανδρίτης **Σμάραγδος Χατζῆ Ἐδσταθίου** ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη ψηφίζονται οἱ κ. κ. **Hirschberg**, ὀφθαλμολόγος ἐν Βερολίῳ, καὶ ὁ καθηγητὴς κ. **Πανᾶς**, ὀφθαλμολόγος ἐν Παρισίοις. Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. **Μ. Χαμουδάπουλος** μέγας ῥήτωρ τοῦ Οἴκουμ. θρόνου, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἰατροπούλου Ἐὐσταθίου καὶ **Βραχάμη**. Ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη προτείνονται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ προεδρίου αἱ **Α. Ε.** ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας κ. **Κωνιστᾶν**, γερουσιαστὴς τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὁ τῆς Ἀγγλίας κ. **Ὁκονοφ**, ὁ τῆς Ῥωσίας κ. **Ζηνόβιεφ**, ὁ τῆς Γερμανίας κ. **Μαρσάλ** καὶ ὁ τῆς Ἰταλίας κ. **Πάνσας** καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΖ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 24ῃ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας μεθ' ὃ ὁ κ. **προεδρεύων** τὸν λόγον δίδωσιν εἰς τὸν κ. γεν. γραμματέα, ὁστις ἀναγινώσκει πραγματείαν τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γυμνασιάρχου κ. **Μ. Παρανίκα** ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου μέλους «**Περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Πινδάρου**». Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **προεδρεύων** ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν συγγραφεὰ τῆς πραγματείας ταύτης, ἥτις παραπέμπεται εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 31ῃ Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῆς **Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς** περὶ μὲν τοῦ ζητήματος τῆς τροποποιήσεως τῶν ὄρων τοῦ **Βασιαδέιου κληροδοτήματος** πρὸς ταχύτεραν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος παρατηρεῖ τὸ προεδρεῖον ὅτι θὰ ἀναμείνῃ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος γνώμην τῆς **Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς**, περὶ δὲ τῶν βραβείων τοῦ **Ζωγραφείου ἀγῶνος** ἐλπίζει ὅτι μετὰ τοῦ προσεχῶς ἀφικνουμένου ἐνταῦθα κ. **Γ. Χασιώτιου** θέλει ἔλθει εἰς συνενόησιν πρὸς εὐνοϊκὴν τοῦ ζητήματος λύσιν. Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἡ ἐκθεσις τῆς σχηματισθείσης προσωρινῆς **Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς**. Ὁ κ. **Κανούτας** θεωρεῖ τὴν ἀναγινωσθεῖσαν ἐκθεσιν ὡς ἄκυρον, φρονεῖ δὲ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ἅτε μὴ ὑπογραψάντων πάντων τῶν μελῶν τῆς ὀρισθείσης ἐπιτροπῆς καὶ παρατηρεῖ ὅτι ἡ γενομένη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς συνεδρία πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος εἶχεν ὀρισθῆ κατ' ἤν ἡμέραν ὁ κ. **Παχτίκος** δὲν ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ. Ὁ κ. **Παχτίκος** ὁμολογεῖ ὅτι προσεκλήθη ἀλλὰ κωλυθεὶς δὲν ἠδύνατο νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν γενομένην συνεδρίαν ἀναγνωρίζει δὲ ὡς κανονικὴν τὴν γενομένην συνεδρίαν καὶ ἐκθεσιν. Ὁ κ. **Κανούτας** χαρακτηρίζει τὴν ἐκθεσιν ὡς ἀόριστον καὶ ἐρωτᾷ πῶς θὰ βεβαιωθῇ ἡ γνώσις τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Ὁ κ. **Μ. Αὐθεντόπουλος** ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ διὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. **Κανούτα** γενομένας παρατηρήσεις καὶ παρατηρεῖ ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τῶν σπερμολογιῶν σπουδία τοῦ Συλλόγου συμφέροντα παραβλάπτονται. Ὁ κ. **Παρίσης** φρονεῖ ὅτι ἐν πάντες οἱ ἔχοντες γνώσεις μουσικῆς περιληφθῶσιν ἐν τῇ σχηματισθησομένῃ ἐπιτροπῇ, ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῆς θὰ ἴηαι ἄπειρος· θεωρεῖ δὲ τοὺς κ. κ. φιλολόγους ἀκαταλλήλους, καθόσον κάλλιον δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ ἰδίᾳ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ὅπως ἀποτελῶσι μέλη ταύτης καὶ παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ἐγένετο λόγος περὶ σχηματισμοῦ οὐ μόνον μουσικῆς ἀλλὰ γενικῶς καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. **Παχτίκος** ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως καὶ φρονεῖ ὅτι ἀντὶ τοῦ «**γνώσται τῶν**

δριουργημάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς πρέπει νὰ τεθῆ «γνώσται τῶν δριουργημάτων τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς τῶν σχετιζομένων πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν». Ὁ κ. Βραχάμης, ὡς μέλος τῆς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς παρέχει λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις τῆς ἐκθέσεως. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς λέγει ὅτι κατὰ τὴν παρελθούσαν συνεδρίαν ἀπεφασίσθη ὅπως ἀνατεθῆ εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἢ μελέτη τοῦ σχηματισμοῦ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς ἢ δὲ εἰδικὴ αὕτη ἐπιτροπὴ συσχεψαμένη ὑποβάλλει εἰς τὸν Σύλλογον τὴν γνώμην αὐτῆς ταύτην, ἣν ὡς εἰσηγητὴς δικαιολογεῖ. Ἐξακολουθεῖ δὲ μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσεις καταλήξασα εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅτι ὁ Σύλλογος λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν ἐκθεσὶν τῆς εἰδικῆς καὶ τὰς διαμειφθείσας γνώμας ἀποδέχεται τὸν σχηματισμὸν καὶ Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προσωρινῆς, παρακαλεῖ δὲ τὴν αὐτὴν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ὑποβληθεῖσαν αὐτῆς ἐκθεσιν.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος, Μ. Ῥήτωρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ὡς ἐπίτιμα δὲ μέλη παμψηφεί γίνονται δεκτοὶ αἱ Α. Ε. οἱ κ. κ. πρεσβευταὶ τῆς Γαλλίας κ. Κωνσταντίνου, τῆς Ἀγγλίας κ. Ὁκονορο, τῆς Ῥωσίας κ. Ζηρόβιεφ καὶ τῆς Ἰταλίας κ. Πάνσας.

Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς ἐπίτιμα μέλη ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας κ. Eduard Herzog, διδάκτωρ τῆς θεολογίας, ὁ αἰδ. Eugenius Michaud καθηγητὴς ἐπίσης τῆς θεολογίας ἐν Βέρνη καὶ ὁ αἰδ. Jacob Künz, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας, προεττάμενος τοῦ ἐν Βέρνη καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΘ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

τῆ 14ῃ Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας· μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν δὲ καὶ τῆς ἀλληλογραφίας ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι κανονισθέντος τοῦ ζητήματος τῆς βιβλιοθήκης, ἢ εἰς αὐτὴν εἰσοδος πρὸς μελέτην εἶναι ἐλευθέρως

πάντα βουλόμενον· πρὸς δὲ ἀγγέλλει τοὺς διορισμοὺς ὡς εἰσπράκτορος μὲν τοῦ κ. Ν. Δημητροπούλου, ὡς θυρωροῦ δὲ τοῦ κ. Σαμαρταρίδου. Ἀγγέλλεται δ' ὅτι ἡ ἐκτύπωσις τῆς Κύρου Ἀναβάσεως ἐκ τῆς Ζωγρ. Βιβλιοθήκης ἤρξατο ἐν τῷ τυπογραφείῳ τῶν κ.κ. ἀδελφῶν Περοῦ. Ὁ κ. Μ. Ἀθθεντόπουλος ἐφορος τῆς Βιβλιοθήκης, δικαιολογεῖ τὴν κλείσιν ταύτης καὶ τὰ ληφθέντα καθ' ὅλου πρὸς διάσωσιν αὐτῆς μέτρα, ἅτινα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ἀκαίρους συζητήσεις. Ὁ κ. Ἀποσιτόλογος λέγει τοὺς λόγους, δι' οὓς τὸ προεδρεῖον φρονεῖ ὅτι ἀντὶ συντάξεως ποσόν τι ἐφ' ἅπαξ δεόν νὰ παρέχεται εἰς ὅσους ἐκ τῶν ἀντικαθηστικῶν ὑπαλλήλων ἤθελεν ἀποφασισθῆ τὸ τοῦτον. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ὑποστηρίζει τὴν γνώμην ταύτην καὶ συνιστᾷ τὸν θυρωρὸν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Συλλόγου. Ἀναγινώσκεται δ' αἴτησις τοῦ τέως ὑπαλλήλου τοῦ Συλλόγου κ. Κατσαίτου παρακαλοῦντος ὅπως αὐξήθῃ ἢ εἰς αὐτὸν παρεχομένη ἐξ 175 γρ. χρ. σύνταξις καὶ ζητεῖται ἐπὶ τούτου ἡ γνώμη τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. Γεράρδος φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ αὐτῷ ποσόν τι ἐφ' ἅπαξ. Ὁ κ. Χαμουδόπουλος συνιστᾷ ἀναβολὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἥτις καὶ γίνεται. Ἡ αἵτησις τοῦ κ. Σιλβέλλη, ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ ἐπὶ πληρωμῇ μία τῶν αἰθουσῶν τοῦ Συλλόγου, ὅπως δίδῃ μαθήματα μουσικῆς, γίνεται ἀποδεκτὴ. Ὁ κ. Καλβοκορέσης συνιστᾷ τὴν στερεότητα τῶν κλειθρῶν τῆς Βιβλιοθήκης πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ κ. Εὐσταθιανὸς ἀναγινώσκει τὴν συμπλήρωσιν τῆς γενομένης ἐκθέσεως πρὸς σχηματισμὸν τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Γεράρδος συνιστᾷ ἀναβολὴν τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσεως καὶ προτείνει ὅπως τὸ προεδρεῖον συσκεφθῇ πρῶτον καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Σύλλογον τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτοῦ, θεωρεῖ δὲ ὡς ἄσκοπον τὸν σχηματισμὸν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ κ. Χαμουδόπουλος ἐκφράζει τὴν λυπὴν αὐτοῦ διὰ τοὺς τοιοῦτους τοῦ κ. Γεράρδου λόγους, λεγομένους μάλιστα ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ παρατηρεῖ ὅτι σωματεία, οἷον ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, ἔχουσι καὶ μουσικὰς ἐπιτροπὰς. Ὁ κ. Γεράρδος ἐμμένει εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ προβλέπων ἀποτυχίαν τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. Σ. Σιδερίδης φρονεῖ ὅτι πρέπει ν' ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις καὶ γίνῃ, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐκτυπωθῇ ἡ γενομένη ἐκθεσις καὶ διανεμηθῇ εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην. Ὁ κ. Γ.

Πασχαλίδης υποστηρίζει την γνώμην τῆς ἀναβολῆς καὶ φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀγγελοῦν διὰ τῶν ἐφημερίδων ἢ συνεδρία τῆς συζήτησεως ταύτης. Ὁ κ. *Βραχάμης* διαβλέπει μομφὴν κατὰ τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεως περὶ σχηματισμοῦ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* φρονεῖ ὅτι ἡ σχηματισθεῖσα ἐπιτροπὴ δὲν πρέπει νὰ ἐπιμῆναι εἰς τὴν ἀμέσως συζήτησιν τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς. Μετὰ τινὰς δὲ ἀνταλλαγείσας γνώμας ἀποφασίζεται ἡ ἀναβολὴ τῆς συζήτησεως.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς ἐπίμα μὲλη ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἐν Ἑλλάδι Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας κ. *Eduard Herzog*, ὁ αἰδ. *Eugenius Michaud* καὶ ὁ αἰδ. κ. *Jakob Künz*, προϊστάμενος τοῦ ἐν Βέρνην καθεδρικοῦ ναοῦ τῶν Παλαιοκαθολικῶν.

Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς τακτικά μὲλη ὁ κ. *Α. Προκόπιος* ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. *Α. Εὐσταθιανοῦ*, *Γ. Πασχαλίδου* καὶ *Μ. Αὔθεντοπούλου* καὶ ὁ κ. *Ἀνδρέας Γεωργιάδης* ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ.κ. *Ψαλίδα*, *Παπαγιαννοπούλου* καὶ *Ἰατροπούλου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 28ῃ Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μετ' ὃ ἀναγινώσεται ὑπὸ τοῦ γεν. γραμματέως καὶ ἡ ἀλληλογραφία. Δηρθεῖσας δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς αἰτήσεως τοῦ τέως θυρωροῦ κ. *Θεοδώρου*, παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον ὅπως λάμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ 25ετίαν πιστὴν ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, μὴ προβῆ εἰς ἀπόλυσιν ἀλλὰ χρησιμοποίησιν αὐτὸν ἐν ἄλλῃ αὐτοῦ ὑπηρεσίᾳ, ἀποφασίζεται προτάσει τοῦ προεδρείου, ὅπως διορισθῆ ἐπιμελητῆς τοῦ Ἀναγνωστηρίου. Εἰς δὲ τὸν κ. *Κατσαῖτην* αἰτούμενον αὐξήσιν τῆς παρεχομένης αὐτῷ συντάξεως, ἀποφασίζεται ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ παρέχηται τὸ ποσὸν τῶν 175 γρ. γρ. κατὰ μῆνα. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Εὐσταθιανός* ζητεῖ ὅπως ἀρξῆται ἡ συζήτησις τοῦ ὑποβληθέντος σχεδίου πρὸς σχηματισμὸν *Καλλιτεχνικῆς Ἐπιτροπῆς*. Ὁ κ. *Μ. Αὔθεντόπουλος* παρατηρεῖ ὅτι τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἐπεῖγον καὶ δύναται νὰ ἀναβληθῆ ἢ

ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις εἰς ἄλλην συνεδρίαν, καθ' ὅσον δὲν ἔχει μελετηθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ προεδρείου. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* θεωρεῖ ἄσκοπον τὴν νέαν ἀναβολὴν ζητήματος κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτοῦ γενομένου, προτείνει δὲ ὅπως ἐρωτηθῆ ὁ Σύλλογος ἐὰν θεωρῆ συζητητέον τὸ ζήτημα. Ὁ κ. *Παχίτικος* προτείνει ὅπως ὀρισθῆ ἐκτακτος πρὸς τοῦτο συνεδρία. Ὁ κ. *Σιδερίδης* ὑπομνηστικῶς τὴν ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὅπως τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς διανεμηθῆ εἰς τὰ μέλη πρὸς μελέτην τοῦθ' ὅπερ εἰς ἐὶν δὲν ἐγένετο, ἅτε κωλυθέντος τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως. Ὁ κ. *Κανούσιος* παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην πρότασιν πρὸς σχηματισμὸν τῆς *Καλλιτεχνικῆς Ἐπιτροπῆς*, τὸ σχέδιον ταύτης ἦτο πολὺ γενικώτερον τοῦ νῦν προτεινομένου. Ὁ κ. *Ἀκαιοτορίδης* χαρακτηρίζει τὴν προτεινομένην νέαν ἀναβολὴν ὡς κωλυσιεργίαν. Ὁ κ. *Αὔθεντόπουλος* παρατηρεῖ τῷ κ. *Χαμουδοπούλῳ* ἐὰν φρονῆ ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἡ συζήτησις, τοῦ προεδρείου μὴ παρεσκευασμένου. Ὁ δὲ κ. *Χαμουδόπουλος* λέγει ὅτι τὰ μέλη τοῦ προεδρείου δύναται νὰ λάβωσι μέρος εἰς αὐτὴν ὡς μέλη τοῦ Συλλόγου. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ καὶ τινῶν εἰς ἐὶν γνώμων, τοῦ ζητήματος θεωρηθέντος ὠρίμου πρὸς συζήτησιν, ἀποφασίζεται ὅπως αὕτη γένηται τῇ προσεχῇ δευτέρᾳ. Ὁ κ. *Εὐσταθιανός* προτείνει ὅπως δι' ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ὑποχρεωθῆ ὁ γραφεὺς παρίστασθαι ἐν ταῖς συνεδρίαις αὐτοῦ. Ὁ κ. *Ἀποστόλογλους* θεωρεῖ ὡς ἄσκοπον τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν περὶ ζητήματος ὅπερ καὶ ἄνευ ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου δύναται νὰ κανονισθῆ. Ἀνατίθεται δὲ εἰς τὸ προεδρεῖον ἡ *διακανόνισις τοῦ ζητήματος τούτου*.

Ἀναγινώσεται ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Παχίτικου*, παρατηροῦντος ὅτι αἱ εἰς τὸν *Ὀμίλον τῶν Ἐρασιμόλων* ὀρισθεῖσαι ἡμέραι καὶ ὥραι παρεχωρήθησαν ἤδη εἰς τὸν κ. *Ι. Σιλβέλλην* καὶ παρακαλοῦντος τὸν Σύλλογον πρὸς δικαίαν τοῦ ζητήματος λύσιν. Ὁ κ. *Ἀκαιοτορίδης* ἐκφράζει τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ κ. *Παχίτικου* ἐπιστολῇ ἐκ μέρους δῆθεν τῶν *Ἐρασιμόλων*, οἵτινες, λέγει, εὐρίσκονται ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἐργάζονται ἐν τῷ χορῷ αὐτοῦ πρὸς διδασκαλίαν τῆς *Ἀντιγόνης*. Ὁ *Βραχάμης*, καὶ αὐτὸς ἀποτελῶν μέρος τοῦ *Ὀμίλου τῶν Ἐρασιμόλων* λέγει ὅτι οὗτος δὲν ἀνεγνώρισέ ποτε ὡς προϊστάμενον αὐτοῦ τὸν κ. *Παχίτικον*. Ὁ δὲ κ. *πρόεδρος* παρέχει λεπτομερείας τινὰς περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κ. *Παχίτικου*

πρὸς ἀποτυχίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ χοροῦ τῆς *Ἀντιγόνης* καὶ καθ' ὅλου τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος, ἀναφέρει δ' ἐν ἄλλοις καὶ τὴν ἀποχώρησιν πέντε ἐκ τῶν μελῶν τοῦ χοροῦ τῆς *Ἀντιγόνης*. Ὁ κ. *Ἀθθεντόπουλος* προτείνει ὅπως ἐκφρασθῆ ἡ λύπη τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὑπὸ τοῦ κ. *Παχίκου*. Ὁ κ. *Ἀποσιλόλογος* συμπεραίνει ὅτι συνέβησαν γεγονότα ἀνάρμοστα οὐχὶ ὅμως καὶ ἐκ κακοβουλίας, καὶ προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος ἐκφράζων τὴν λύπην αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς γενομένοις προβῆ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἢ πρότασις δὲ αὕτη γίνεται *ἀποδεκτή*.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ἀ. Προκόπιος*, καὶ *Ἀνδρέας Γεωργιάδης*, ἱατροί. Τὸ πρῶτον δὲ ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Πέτρος Ζαχαριάδης*, μουσικοδιδάκταλος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. *Ἄλ. Εὐσταθίου*, *Γ. Παχτίκου* καὶ *Μ. Ἀθθεντοπούλου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΜΑ

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 6ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης τακτικῆς γενικῆς συνεδρίας, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἅτε συναφῆ πρὸς τὴν ἑκτακτον συνεδρίαν τὴν ὀρισθεῖσαν πρὸς συζήτησιν τοῦ σχεδίου τῆς *Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς*. Ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδης* μαθὼν τὴν ληφθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἀπόφασιν περὶ σχηματισμοῦ *Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς* ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ, λέγει δ' ὅτι διὰ τευχῆς ἀπὸ σήμερον ἐκτροχιαζόμεθα, καὶ ἐκτίθησι τοὺς λόγους δι' οὓς ἐκτροχιάσιν χαρακτηρίζει τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν, ἀναφέρων τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅστις δὲν εἶναι καλλιτεχνικός. Ὁ κ. *Εὐσταθιάδης* νομίζει ὅτι ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ λέγει ὅτι θὰ ἀποδείξῃ τοῦτο, ὅταν ὡς εἰρηγητῆς τοῦ σχεδίου λάβῃ τὸν λόγον. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* θεωρεῖ τὸν σχηματισμὸν καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ λέγει ὅτι ὁ λόγος τοῦ κ. *Ἀ. Χρησιδου* ὅτι δὲν ἔχομεν ἐξόχους καλλιτέχνους δὲν εἶναι ἰσχυρὸς ὅπως μὴ σχηματίσωμεν τοιαύτην, καθ' ὅσον ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς ὀρμώμενοι οὔτε Φιλολογικὸν

Σύλλογον θὰ ἔχωμεν ἅτε μὴ ἔχοντες καὶ ἐξόχους ἐπιστήμονας. Καὶ ὁ κ. *Παχτικός* φρονεῖ ὅτι ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ δὲν ἀντίκειται εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι ὁ ἐκτιθέμενος σκοπὸς τῆς μουσικῆς ἐπιτροπῆς εἶναι λίαν εὐρύς καὶ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς φιλολογικὸν μέρος ἢ δὲ φράσις *ἄριστούργημα τῆς νεωτέρας μουσικῆς* νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν δε: *αἰεὶ ἀριστουργήματα τῆς νεωτέρας μουσικῆς σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν*. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* παρατηρεῖ ὅτι τὸ πρῶτον ἤδη ἀκούει διάρκειαν ἐπιτροπῆς προσωρινῆς τόσον μακρᾶς, τετραετοῦς, καὶ λέγει ὅτι ἡ διάρκεια ταύτης πρέπει νὰ ἦναι μέχρις ἐνὸς ἔτους. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* ἀντικρούων τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ κ. *Ἀν. Χρησιδου* ὑποστηρίζει καὶ πάλιν τὴν σύστασιν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ λέγει ὅτι μόνον τροποποιήσεις τινὲς ἐπὶ τοῦ σχεδίου δύνανται νὰ ἐπενεχθῶσιν ὡς ἡ ἐπανάληψις τῆς λέξεως *μελοποιίας* καὶ τῆς φράσεως ὑλικὸν ὄφελος τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Μ. Ἀθθεντόπουλος* ποιεῖται παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ σχεδίου καὶ ἐρωτᾷ τίνες οἱ πόροι, οὓς διαθέτει ὁ ἡμέτερος Σύλλογος πρὸς πραγμάτων τῆς λαμβανομένης ἀποφάσεως. Ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* προτείνει ὅπως ὀρισθῆ ἡ διάρκεια τῆς ἐπιτροπῆς καὶ παρατηρεῖ ὅτι τὸ τεχνικὸν μέρος δὲν εἶναι σχέσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Ὁ κ. *Χαμουδόπουλος* παρρησιάζει ὅτι δὲν πρόκειται ἤδη νὰ συζητηθῆ τὸ περὶ πόρων ζήτημα τοῦτο πρὸ τῆς ληφθείσης ἤδη ἀποφάσεως ἐπρεπε νὰ ἔχη ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὡς πρὸς τὸ τεχνικὸν δὲ μέρος, λέγει, ὅτι τοῦτο δὲν ἀπάδει πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐρύτητα τοῦ κύκλου τῆς ἐπιτροπῆς, λέγει, ὅτι ὁ χρόνος θὰ ἀποδείξῃ, ἐὰν ἦναι εὐρύς ἢ οὐχί φρονεῖ δὲ ὅτι πρέπει νὰ ἦναι εὐρύς, ἵνα ὑπαρξῇ εὐρὺ καὶ τὸ στάδιον τῆς ἐνεργείας. Μετὰ συζήτησιν δὲ ἐπὶ τοῦ καθ' ὅλου σχεδίου ἀρχεται ἡ κατ' ἄρθρον ἐξέτασις αὐτοῦ καὶ γενομένης συζητήσεως ἐπὶ τοῦ πρώτου ἄρθρου γίνεται τοῦτο ἀποδεκτὸν τροποποιηθὲν ὡς ἑξῆς: *ἔργον τοῦ μουσικοδραματικοῦ τμήματός ἐσιν ἡ καλλιέργεια τοῦ μουσικοῦ συναισθήματος, ἡ διδασκαλία τῆς ὑποκριτικῆς τέχνης καὶ τῆς ἀπαγγελίας, ἡ φροντίς καὶ ἡ ἐπιμέλεια περὶ δοκίμων μεταφράσεων, μελοποιίας καὶ ἀπὸ σκηνης διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλλην. δραμάτων, ἡ τέλεισι συναυλιῶν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ πρὸς*

διάδοσιν τῶν μουσουργημάτων τῶν περιω-
θέντων ἐκ τῆς ἀρχαίας καὶ τῶν ἀριστουργημά-
των τῆς νεωτέρας μουσικῆς τέχνης καὶ ἡ ἐπε-
ξεργασία καὶ ἐπισημανοὺς τῆς ἐν γένει ἡμετέρας
μουσικῆς». Ἀναβάλλεται δ' εἰς προσεχῆ τυ-
νεδρίαν ἢ συζήτησις τῶν λοιπῶν ἄρθρων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜΒ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῇ 13ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-
κτικὰ τῆς προηγουμένης ἐκτάκτου γενικῆς συ-
νεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκεται καὶ ἡ ἀλληλο-
γραφία. Ἡ αἰτήσις τῆς ἀδελφότητος τῶν
Κιανῶν καὶ τῆς κοινότητος Χαλκηδόνος αἰ-
τουμένων ἐκ τῶν τοῦ Συλλόγου βιβλία διὰ
τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν γίνεται ἀποδεκτὴ. Ὁ
κ. Μ. Χαμουδόπουλος συνιστᾷ ὅπως ληφθῆ
φροντίς περὶ ἀνταλλαγῆς βιβλίων ἐκ τῶν πε-
ρισσῶν τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης μετ' ἄλλων
βιβλιοθηκῶν. Ὁ δὲ κ. Ε. Σιδερίδης παρατη-
ρεῖ ὅτι ὑπάρχει ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ κωλύον
τὴν τοιαύτην ἀνταλλαγὴν ἄνευ τῆς ἀποφά-
σεως τοῦ Συλλόγου. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τῶν
κ. κ. Βραχάμη καὶ Εὐσταθίου, δι' ἧς δη-
λοῦσιν ὅτι δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε νὰ
φέρωσιν εἰς πέρας τὴν ἀναθεθεῖσαν αὐτοῖς ἐν-
τολὴν περὶ σχηματισμοῦ βιβλίου καὶ περισυλ-
λογῆς πασῶν τῶν τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεων,
συνιστῶσι δὲ τὴν σχηματισμὸν πολυμελοῦς
ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον, ὁ κ. Μ.
Ἀθθενόπουλος ἐκφέρει τὴν γνώμην ὅτι οἱ
ἀναλαμβάνοντες τοιαύτην ἐργασίαν πρέπει νὰ
πληρῶνωνται, ἵνα καὶ ἡ ἐργασία περατῶται.
Ἀνατίθεται δ' εἰς τοὺς κ. κ. Βραχάμη καὶ
Εὐσταθιανὸν ὅπως ἐν ἄλλῃ συνεδρίᾳ προτεί-
νωσι τοὺς καταλλήλους πρὸς τοῦτο.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζεται ὡς
τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Πέτρος
Ζαχαριάδης, μουσικοδιδάσκαλος. Τὸ πρῶτον
δ' ἀγγέλλεται ὁ κ. Γρηγόριος Ἀνανιάδης,
ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Εὐστα-
θιανοῦ, Κηλοκοροῦ καὶ Ἀποστολοπούλου.

Μετὰ ταῦτα ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπὶ τοῦ
σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς συζήτη-
σις. Ὁ κ. Ἀποστόλογος παρατηρεῖ ὅτι διὰ
τοῦ σχεδίου τούτου ἀνοίγεται εἰς τὴν νέαν ἐπι-
τροπὴν κύκλος εὐρύς καὶ φρονεῖ ὅτι ἐν ἐνὶ καὶ

μόνῳ ἄρθρῳ δύναται νὰ περιληφθῆ ἤτε σύ-
στασις καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς, ὡς καὶ ἐν ταῖς
ἄλλαις ἐπιτροπαῖς, ὥστε νὰ μὴ ὑπόχρη ὄλος
κανονισμὸς διὰ μίαν καὶ μόνην ἐπιτροπὴν.
ἀναγινώσκει δὲ τοιοῦτον ἄρθρον λέγον: «συνι-
σιᾶται Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ ἀνανεουμένη
κατ' ἔτος, ἀποφάσει τοῦ Συλλόγου, ἥτις συ-
ζητεῖ περὶ τῶν τὴν καλλιτεχνίαν ἀφορῶντων
ζητημάτων κλπ.» οὕτω δὲ ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη
ἀφομοιοῦται πρὸς τὰς λοιπὰς. Ὁ κ. Μ. Χα-
μουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι ἐπὶ ἀποφασισθέν-
των ζητημάτων δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθω-
μεν τὸ σχέδιον κατ' ἀρχὴν ἐγένετο ἀποδε-
κτόν, ἢ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις ἤρξατο ἐν
προηγουμένη συνεδρίᾳ καὶ ἤδη πρόκειται γὰ
συνεχίσωμεν ταύτην. Ὁ κ. Ζαβιόανος λέ-
γει ὅτι ἐξερχόμεθα τῆς ἡμερησίας διατάξεως.
Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἐπανερχό-
μεθα ἐπὶ ἀποφασισθέντων ἀλλ' ὁ κ. Ἀποστό-
λογος προτείνει ὅπως εἰς τὸ ἤδη συζητηθὲν
καὶ ψηφισθὲν τοῦ σχεδίου ἄρθρον προσθεθῶσι
καὶ τὰ λοιπὰ μέρη συζητούμενα πρῶτον,
ὥστε τὸ ὅλον ν' ἀποτελῆται ἐξ ἑνὸς καὶ μό-
νου ἄρθρου. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ ἐπὶ τοῦ ζη-
τήματος τούτου συζητήσις, μεθ' ἣν ἀποφατι-
ζεται ἡ ἐξακολουθήσις τῆς ἀρξαμένης ἤδη
τῶν μερῶν τοῦ σχεδίου ἐξετάσεως· ἐξετάζεται
δὲ τὸ μέρος τὸ περὶ τῶν προσόντων τῶν ἀπο-
τελεσόντων τὸ Μουσικοδραματικὸν τμήμα,
ὅπερ γίνεται ἀποδεκτόν τροποποιηθὲν ὡς ἐξῆς·
«τὸ τμήμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μελῶν τοῦ
Συλλόγου τῶν πτυχιούχων τῆς Φιλοσοφίας ἢ
Ῥαδείου ὡς καὶ πάντων ὄσοι εἶναι γνώσται
τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς»· μεθ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΜΓ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῇ 27ῃ Μαρτίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΔΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-
κτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας,
μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ.
Ε. Σιδερίδης προτείνει ὅπως ἡ ἐκθέσις τῆς
Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ συστάσεως
νυκτερινῆς Σχολῆς παραπεμφθῆ πρὸς τὴν Φι-
λολογικὴν ἐπιτροπὴν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπου-
λος φρονεῖ ὅτι ἡ ἐξέτασις τῆς ἐκθέσεως δὲν
εἶναι ἔργον μόνον τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς
καὶ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ συζητηθῆ αὕτη

ἐν τῷ Συλλόγῳ. Ὁ κ. Παρίσης συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Μ. Χαμουδοπούλου. Ὁ κ. Εὐσταθιανὸς προτείνει ὅπως ἡ ἔκθεσις αὕτη πρὸ τῆς συζήτησεως ἐκτυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ εἰς τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου πρὸς μελέτην. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος προτείνει ὅπως ἡ ἐπ' αὐτοῦ συζήτησις ἀναβληθῆ εἰς προσεχῆ συνεδρίαν, ἅτε μὴ παρόντων καὶ ἀρκετῶν μελῶν ἐν τῇ συνεδρίᾳ. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως ταύτης συζήτησις ἀναβάλλεται.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζεται ὡς τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος ὁ κ. Γρηγόριος Ἀνασιάδης, ἔμπορος. Τὸ πρῶτον δὲ προτείνονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Italo Silveli*, μουσικοδιδάσκαλος, *Γ. Α. Ξανθόπουλος*, καὶ *Ἀρμόδιος Χαμουδόπουλος*, διδάκτωρ τῆς νομικῆς, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Βραχάμη, Εὐσταθιανοῦ καὶ Μ. Χαμουδοπούλου. Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ε. Σιδερίδης προτείνει ὅπως ἡ ἐπανάληψις τῆς συζήτησεως τοῦ σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς ἀναβληθῆ εἰς προσεχῆ συνεδρίαν δι' ὃν λόγον ἀνεβλήθη καὶ ἡ συζήτησις τῆς ἐκθέσεως τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς δηλ. διὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν παρόντων μελῶν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι ἤδη πρόκειται περὶ ζητήματος μελετηθέντος καὶ δὲν ὑπάρχει λόγος ἀναβολῆς. Ἐξακολουθεῖ μακρὰ συζητήσεις καὶ ἀποφασίζεται ὅπως ἐπαναληφθῆ ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τούτου συζήτησις. Ἐξετάζεται δὲ τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τοῦ πυρῆνος τοῦ Μουσικοδραματικοῦ τμήματος, ὅπερ καὶ γίνεται ἀποδεκτὸν τροποποιηθὲν ὡς ἐξῆς: «τὸν πυρῆνα τοῦ τμήματος τούτου θὰ συστήσῃ ὁ πρόεδρος ἐκ τῶν ἐχόντων τὰ ἀνωτέρω προσόντα, οἷοι δὲ θὰ προσλάβωσι καὶ ἕτερα μέλη (ἐκ τῶν κειτημένων τὰ ἀνωτέρω προσόντα) δι' ἐκλογῆς κατὰ τὸ 57 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου». Ὁ κ. Ἀποστόλογος διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ μέρους τούτου τοῦ σχεδίου, τὸ ὅποιον χαρακτηρίζει ὡς ἀντικανονικόν, λέγων ὅτι τὰ ἐν αὐτῷ λεγόμενα δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμα ἅτε τῆς ἐπιτροπῆς μὴ οὔσης διαρκοῦς. Τὸ δ' ἐπόμενον τοῦ σχεδίου μέρος τὸ περὶ συστάσεως μονίμου μουσικοῦ χοροῦ καὶ ὀρχήστρας ὁ κ. Ἀποστόλογος χαρακτηρίζει ὡς τραγελαφικόν. Ὁ κ. Μ. Χαμουδόπουλος παρατηρεῖ ὅτι διὰ τῆς συστάσεως τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς δὲν μειοῦται τὸ ἔργον τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου. Μετὰ τινὰ δὲ συζήτησιν καὶ τὸ μέρος τοῦτο γίνεται ἀποδεκτὸν ἔχον ὡς

ἐξῆς: «Ἡ ἐπιτροπὴ δύναται νὰ συγκροτῆ μόνιμον μουσικὸν χορὸν καὶ ὀρχήστραν ἰδιαίτερας πρὸς τοῦτο προσκαλοῦσα δι' ἀποφάσεως αὐτῆς καὶ μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου, ἐξ ὧν θὰ δύναται νὰ ἐκλέγῃ καὶ τοὺς διδασκάλους τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ὀρχήστρας». Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΔ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 24^η Ἀπριλίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μετὰ μακρὰν δ' ἐπὶ τούτων συζήτησιν προκληθεῖσαν ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Ἀποστόλογου ὅτι δὲν ἀναγράφεται ἐν αὐτοῖς ἡ ἐκ τῆς συνεδρίας ἀποχώρησις αὐτοῦ ἐπικυροῦνται. Ἀναγινώσκεται μετὰ ταῦτα ἡ ἄλληλογραφία καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων. Ὁ κ. Ἀκαιορίδης προτείνει ὅπως τὰ δωρούμενα βιβλία, τὰ μεταχειρισμένα, ἀπολυμαίνωνται, καθ' ὅσον εἶναι ἐστὶ μικροβίων. Ὁ κ. Γεράρδος παρατηρεῖ ὅτι οὐδεὶς ἐκ τούτου ὑπάρχει κίνδυνος. Ἐπαναλαμβάνεται δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς συζήτησις καὶ ἀρχεται ἡ ἐξέτασις τοῦ Εἰκαστικοῦ τμήματος. Ὁ κ. Ἀκαιορίδης προτείνει τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ ἄρθρου ὡς ἔχει, μετὰ τινὰ δὲ συζήτησιν περὶ τοῦ ἴαν τὸ περὶ Εἰκαστικοῦ τμήματος μέρος τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς πρέπει νὰ διαγραφῆ ἢ οὐχί, ἀποφασίζεται ἡ ἐπιψήφισις τοῦ πρώτου αὐτοῦ μέρους ἔχοντος ὡς ἐξῆς: «Ἔργον τοῦ Εἰκαστικοῦ τμήματός ἐσιν ἡ καλλιτεχνία καὶ ἡ διάδοσις τῆς ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ἡ περιουλογοὶ καὶ διάσωσις διαφόρων ἱστορικῶν εἰκόνων πρὸς σχηματισμὸν πινακοθήκης ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἡ οὐσιασις καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων ἐκ διαφόρων ἔργων ζωγραφικῆς ἢ γλυπτικῆς». Ἐπὶ τοῦ ἐπομένου μέρους ὁ κ. Ἀποστόλογος παρατηρεῖ ἀντίφασιν εἰς τὸν καταρτισμὸν ὡς μελῶν καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἐν ᾧ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὸ προηγούμενον 45^{ον} ἄρθρον καὶ ὅτι τὸ 57^{ον} ἄρθρον ἐφαρμόζεται εἰς τὰς διαρκεῖς ἐπιτροπὰς. Ψηφίζεται καὶ τὸ ἄρθρον τοῦτο ὡς ἔχει δηλ. «Μέλη τοῦ τμήματος τούτου διορίζονται πάντες οἱ πιυχιοὶ καὶ ἀρχιτέκτονες, οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ γλύπται

ἐκ δὲ τῶν μὴ πτυχιούχων οἱ διακρινόμενοι διὰ τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτῶν ἔργα καὶ ἐκλεγόμενοι κατὰ τὸ 57^{ον} ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου». Συζητεῖται μετὰ ταῦτα τὸ περὶ τῆς διαρκείας τῆς ἐπιτροπῆς μέρος. Ὁ κ. Ἄ. Γεράρδος προτείνει ὅπως ἡ διάρκεια ταύτης ἢ ἐνὸς ἔτους· πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Παρίσης. Ἄλλ' οἱ κ. κ. Ἀποστόλογους καὶ Σιδερίδης ἐπὶ τῇ βᾶσει μάλιστα τοῦ κανονισμοῦ θεωροῦσιν αὐτὴν *προσωρινήν*. Μετὰ μικρὰν δ' ἐπὶ τούτου συζήτησιν ὀρίζεται ἡ διάρκεια τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς τετραετίας. Ψηφίζεται δὲ παμψηφεί καὶ τὸ τελευταῖον ἄρθρον ἔχον ὡς ἐξῆς: «Ἐκαστον τῶν τμημάτων κατ' ἕτος ἐκλέγει τὸν πρόεδρον καὶ τὸν γραμματεῖα αὐτοῦ».

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικά τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. *Italo Silvelli*, *Γ. Α. Ξανθόπουλος* καὶ *Ἀρμόδιος Χαμουδόπουλος*. Ἀγγέλλεται εἶτα ὁ θάνατος τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν ψηφισθέντος τακτικοῦ τοῦ Συλλόγου μέλους κ. *Γρ. Ἀναγιάδου* μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΕ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῆ 30ῆ Ἀπριλίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος λέγει ὅτι ἀντικείμενον τῆς ἐκτάκτου ταύτης συνεδρίας εἶναι ἡ συμφωνία τῶν κανονισμῶ ἐκλογή τῶν νέων κοσμητόρων τοῦ Συλλόγου διὰ τὸ συλλογικὸν ἔτος 1900—1901. Γενομένης δὲ μυστικῆς συμφωνίας πρὸς τὸν κανονισμὸν ψηφοφορίας ἐξελέγησαν πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. *Γεώργιος Ἀποστολίδης*, εἶτα δὲ δι' ἰδιαιτέρας μυστικῆς ψηφοφορίας οἱ κ. κ. *Ξενοφῶν Σιδερίδης*, ἀντιπρόεδρος, *Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος*, β' ἀντιπρόεδρος, *Λεωνίδας Μαλατάκης*, γεν. γραμματεὺς, *Ν. Παρίσης*, εἰδ. γραμματεὺς, *Β. Μυστακίδης*, ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης, *Α. Μυλιώτης*, ταμίας καὶ *Νικίτας Παπαγιαννόπουλος*, λογιστής. Μετὰ ταῦτα ἐξελέγησαν διὰ μυστικῆς ἐπισημῆς ψηφοφορίας ὁ κ. *Ι. Βαλαβάνης* μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. *Ἐ. Ἀμιπε-*

λίδης, *Π. Νικολόπουλος* καὶ *Ἄ. Γεράρδος*, μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΖ'

(Τακτικὴ αἰδική).

Τῆ 1^η Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας· μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται πραγματεία τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως* «Οἱ ναοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604» καὶ δύο ἔτεροι τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι γυμνασιάρχου κ. *Μ. Παρανίκα* «Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος» καὶ «Νεοελληνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά». Ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζει τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῶν πραγματειῶν τούτων· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΜΖ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 4^η Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΒΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν, ὁ γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Βαλαβάνης* ἀναγινώσκει τὴν οἰκίαν Ἐκθεσιν. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἐρωτᾷ ὅποια ἦτο ἡ γνώμη τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τοῦ ζητήματος τῆς μετατροπῆς τοῦ Βασιαδεῖου κληροδοτήματος. Ὁ κ. *Λούβαρης* λέγει ὅτι ἰδὸθη ἀρνητικὴ ἀπάντησις, ὃ δὲ κ. *Παρίσης* λέγει ὅτι αἱ γνώμαι τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἐδιχάσθησαν, ἀφείθη δὲ εἰς τὸν Σύλλογον ὅπως περὶ τούτου ἀποφασίσῃ· ἀλλ' ὁ κ. *Λούβαρης* ἀπαντῶν λέγει ὅτι κατ' οὐσίαν αἱ γνώμαι δὲν ἐδιχάσθησαν, ἀλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις μόνον ἐπῆλθε διαφωνία τις, ὡς δεικνύται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Σύλλογον ἀποσταλείσης ἐπιστολῆς τῆς ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἡ Ἐκθεσις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς κ. *Ι. Βαλαβάνη* καὶ εἶτα ἡ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ γραμματεῖος αὐτῆς κ. *Τ. Σγουρδαίου*. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἐκ-

φέρει εὐχὴν περὶ ταχείας ἐκτυπώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ δὲ κ. **Ἰ. Βαλαβάνης** παρατηρεῖ ὅτι ὑπάρχει ἢ πρὸς τοῦτο ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου ἀλλ' ἑλλείπουσι τὰ μέσα τῆς ἐκτυπώσεως. Ὁ κ. **Ἀκαιορίδης** ἐκφέρει εὐχὴν περὶ ἐκδόσεως μηνιαίου τεύχους τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς. Καὶ εἶτα, ἀναγνωσθείσης τῆς **Ἐκθέσεως τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς** ὑπὸ τοῦ γραμματέως αὐτῆς κ. **Γ. Δούβαρη**, διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΗ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 6ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Ξ. ΣΙΑΔΕΡΙΔΟΥ**, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται αἱ **Ἐκθέσεις τῶν κοσμητόρων**, Α' τοῦ α' ἀντιπροέδρου κ. **Ξ. Σιαδεριδου** περὶ τῶν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος γενομένων δημοσίων μαθημάτων, Β' τοῦ β' ἀντιπροέδρου κ. **Ἀποστόλογλου** περὶ τοῦ κυρίου καὶ τῆς καθόλου περιουσίας τοῦ Συλλόγου. Γ' τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως κ. **Λεωνίδα Μαλατάκη** περὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων. Ἐπὶ τῆς σειρᾶς τῶν ἀναγεγραφομένων ἀποφάσεων ὁ κ. **Μ. Αὔθентиόπουλος** παρατηρεῖ ὅτι ἡ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἡ τασσομένη μετὰ τὴν περὶ σχηματισμοῦ τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς προηγήθη ταύτης προκλήσασα μάλιστα καὶ τὴν περὶ συστάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἀπόφασις τοῦ Συλλόγου. Δ' Ἀναγινώσκειται ἡ **Ἐκθεσις τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης** κ. **Μ. Αὔθентиόπουλου** καὶ Ε' τοῦ λογιστοῦ κ. **Νικήτα Παπαγιαννοπούλου** ἀναγνόντος καὶ κατάλογον τῶν ὑπαρχόντων βιβλίων τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΜΘ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 8ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις κατὰ πλειονοψηφίαν ἀποφαίνεται ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου τῆς μετα-

τροπῆς τοῦ **Βασιαδέου** κληροδοτήματος. Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν ἀσυμφωνίαν τῆς Κοινωνιολογικῆς καὶ φρονεῖ ὅτι ἡ μετατροπὴ τοῦ κληροδοτήματος θὰ ἦτο πρακτικώτερα. Ὁ κ. **Αὔθентиόπουλος** φρονεῖ ὅτι τὸ ζήτημα πρέπει νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρακτικώτερον. Ὁ κ. **Εὐσταθιανός** νομίζει ὅτι δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν τροποποίησιν. Ὁ **Ἀκαιορίδης** παρατηρεῖ ὅτι ὁ πρὸς τοὺς νεκροὺς σεβασμὸς ἐμποδίζει τὴν τοιαύτην μετατροπὴν καὶ φρονεῖ ὅτι ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. **Ἀσκητῆς** παρατηρεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἀσέβεια, ἀφ' οὗ καὶ διὰ τῆς προτεινομένης τροποποιήσεως ἐκπληροῦται ὁ σκοπὸς τοῦ διαθέτου λέγει δ' ὅτι ἡ τροποποίησις αὕτη εἶναι ἐπουσιώδης καὶ ἀναπτύσσων νομικῶς τὸ ζήτημα συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς μετατροπῆς. Ὁ κ. **Παρίσης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει παράδειγμα τροποποιήσεως κληροδοτήματος πρὸς ἠθικὸν πρόσωπον καὶ λέγει ὅτι ὁ ἀνατοκισμὸς δύναται νὰ γίνῃ εἰς ὅρισθῆ τις, ὅστις λαμβάνων κατ' ἔτος τοὺς τοκοὺς νὰ κεφαλαιοποιῇ τούτους πρὸς τούτοις φρονεῖ ὅτι καὶ ὁ πρὸς τὸν νεκρὸν σεβασμὸς ἐμποδίζει τὴν τροποποίησιν. Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς τοιαύτης τροποποιήσεως ἀποφασίζεται κατὰ πρότασιν τοῦ κ. **Μ. Αὔθентиόπουλου** ὅπως τὸ ζήτημα παραπεμφθῆ καὶ πάλιν εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἣτις νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους, δι' οὓς κρίνει λυσιτελεστέραν τὴν τοιαύτην τροποποίησιν, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὴν Κοινωνιολογικὴν ἐπιτροπὴν, ἣτις ἐξετάζουσα τοὺς λόγους τῆς Φιλολογικῆς νὰ ἀποφανθῆ καὶ πάλιν. Ἀναγινώσκειται ἡ **Ἐκθεσις** τοῦ κ. **Ἀσκητοῦ** **Περὶ Ἰδρύσεως λαϊκῶν νυκτερινῶν Σχολῶν**. Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** παρατηρεῖ γενικῶς ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ἰδρυσις τοιούτων Σχολῶν, ἰδέα ἄλλως λαμπρά, προερχομένη ἐκ φιλογενῶν αἰσθημάτων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον λέγει ὅτι καὶ χωρὸς καὶ χεῖματα ἑλλείπουσι, ὁ δὲ Σύλλογος ἀρκετὰς ἔχει ἀναλάβει ὑποχρεώσεις. Μετὰ τινα δ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ἡ ἐκθεσις αὕτη παραπεμφθῆ εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν προσκαλουμένου εἰς ταύτην καὶ τοῦ κ. **Ἀσκητοῦ**.

Ὁ κ. **Παχῆιος** ἐρωτᾷ ἂν τὸ δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς Μουσικῆς ἐπιτροπῆς εὐχαριστήριον ἐγένετο τῇ ἀδείᾳ τοῦ προεδρείου, ἄλλως, λέγει,

ἐγένετο παράβασις τοῦ κανονισμοῦ. Ὁ κ. **Ἐυδοσιανός** λέγει ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ἰθεώρησεν ἑαυτὴν ὑποχρεωμένην ὅπως εὐχαριστήσῃ τὰ μέλη τοῦ χοροῦ, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν αὐτῷ ὑπῆρχον καὶ κύριοι ξένοι, μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου. Ὁ δὲ κ. **Ἀκαστορίδης** προστίθῃσιν ὅτι ἰθεώρησε καλὸν νὰ εὐχαριστήσῃ οὐ μόνον τὰ μέλη τοῦ χοροῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν Σύλλογον, δι' ἣν παρέσχεν αὐτῇ τιμὴν. Ὁ κ. **Μ. Ἀθθενιόπουλος** λέγει ὅτι ἐγένετο παράβασις τοῦ κανονισμοῦ καὶ φρονεῖ ὅτι ὁ Σύλλογος ἀποκηρύττει τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ὁ δὲ κ. **Πρόεδρος** ὅτι ἐπιφυλάττει ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα ὅπως εὐχαριστήσῃ καὶ δημοσίῃ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἐργασθέντας.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς **τακτικὰ μέλη** οἱ κ. κ. **Δ. Βλασιόρης, Κ. Περγικάρης** καὶ **Ἰ. Ἡλιάκος** προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀποστόλογλου, Λ. Μαλατάκη καὶ Μ. Ψαλίδα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΝ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

Τῆ 15ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται τὰ **πρακτικὰ** τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Μετὰ τινὰ ἐπὶ τῆς συντάξεως τούτων συζήτησιν ἐπικυροῦνται ὅπως ἔχουσιν. Μετὰ ταῦτα οἱ κ. κ. **Βραχάμης** καὶ **Ἀκαστορίδης** παρατηροῦσιν ὅτι ἔπρεπε νὰ **πρωτοκολληθῶσι** τὰ πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἐργασθέντας **εὐχαριστήρια**. Ὁ κ. **Σιδερίδης** λέγει ὅτι κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν εἶπεν ὅτι εἰς τοιαύτας περιστάσεις αἱ ἐπιστολαὶ δὲν πρωτοκολλοῦνται, παρατηρεῖ δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἐπιτροπὴ ἐδέχθη τὸν διορισμὸν ἄνευ πρωτοκολλήσεως, δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ συζήτησις διὰ τὴν μὴ πρωτοκολλησὶν τῶν εὐχαριστηρίων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δημοσιεῦθαι ὑπὸ τῆς μουσικῆς ἐπιτροπῆς εὐχαριστήριον λέγει ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ δημοσιεῦθῃ, ἀφοῦ ἡ πρὸς τοῦτο αἰτηθεῖσα **ἀδεία** δὲν ἐδόθη αὐτῇ. Ὁ κ. **Χρ. Χαϊτηχρήστου** λέγει ὅτι εἰς τὴν Μουσικὴν ἐπιτροπὴν ὀφείλονται εὐχαριστήρια, διότι ὄντως πολὺ εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης, τὸ γενόμενον ἁμῶς ὑπ' αὐτῆς εὐχαριστήριον ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Συλλόγου χαρακτηρίζει ὡς **παρτυπίαν** τὸ γενόμενον ὁμῶς, λέγει, ἐγένετο καὶ **πᾶτα** ἐπὶ τούτου συζήτησις πρέπει νὰ παύσῃ.

Ἀναγινώσκειται **ἐπιστολὴ** τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Συλλόγου, δι' ἣς προτείνει τῷ ἡμέτερω Συλλόγῳ ὅπως ἐκλέξῃ ἐπιτροπὴν μεθ' ἣς νὰ ἐξετάσῃ τοὺς λόγους τοὺς προκαλέσαντας τὴν παῦσιν τοῦ τέως εἰσπράκτορος τοῦ Συλλόγου κ. **Ἰ. Γκούμα**. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν δὲ διαφόρων ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γνωμῶν ἀποφασίζεται ὅπως γραφῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἑπειρωτικὸν Σύλλογον, δι' ἣς νὰ ἐκφράζῃται ἡ λύπη τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπὶ τῇ **δυσπιστίᾳ**, ἣν πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ δεικνύει καὶ ὅτι ὁ Σύλλογος διὰ λόγους ἀφορῶντας σπουδαίᾳ αὐτοῦ συμφέροντα θέλει ἐμμεῖναι εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἤδη ὑπ' αὐτοῦ ἀπόφασιν καὶ ὅτι ἐκ συναδελφικῆς ἀβρότητας εἶναι πρόθυμος ὅπως δώσῃ προφορικῶς τὰς δεούσας ἐξηγήσεις πρὸς οἰονδήποτε ἤθελε νὰ ζητήσῃ τοιαύτας παρὰ τοῦ ἡμετέρου προεδρείου. Ἀναγινώσκειται ἐπιστολὴ τοῦ ἱατροῦ κ. **Ἀκαστορίδου**, αἰτουμένου ὅπως αἱ ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ ἐκθέσει τοῦ α' ἀντιπροέδρου κ. **Σ. Σιδερίδου** κρίσεις περὶ τῆς διαλέξεως αὐτοῦ ἀφαιρεθῶσιν. Ὁ κ. **Σ. Σιδερίδης** λυπεῖται διότι δὲν ἔχει μεθ' ἑαυτοῦ τὰς σημειώσεις, ἃς ἐκράτησεν ἐκ τοῦ μαθήματος τοῦ κ. Ἀκαστορίδου, λέγει δὲ ὅτι τὰ ὑπὸ τούτου λεχθέντα περὶ τοῦ ἀναγνώσματος τοῦ κ. **Σπαθάρη** ἦσαν ὅπως περιττά. Δὲν θέλει ὁμῶς διὰ τοῦτο νὰ ἀποδώσῃ μομφὴν πρὸς τὸν κ. Ἀκαστορίδην καὶ νομίζει ὅτι ὁ κ. οὗτος παρεξήγησε τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα. Ὁ κ. **Ἀποστόλογλου** προτείνει ὅτι ὁ Σύλλογος μετὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου πείθεται ὅτι ἐγένετο παρεξήγησις ὑπὸ τοῦ κ. Ἀκαστορίδου καὶ **προβαίνει** εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἢ πρότασις γίνεται **ἀποδεκτὴ**.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ γίνονται ἀποδεκτὰ ὡς **τακτικὰ μέλη** οἱ κ. κ. **Δ. Βλασιόρης, Κ. Περγικάρης** καὶ **Ἰ. Ἡλιάκος**. Τὸ πρῶτον δ' ἀγγέλλονται ὡς **ἐπίτιμα μέλη** οἱ κ. κ. **Γρ. Μαρασλῆς, Μ. Παρανίκας** καὶ **Παπαδόπουλος Κεραμεὺς** προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΝΑ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

Τῆ 29ῃ Μαΐου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. **Μ. ΨΑΛΙΔΑ**, προέδρου.

Ὁ λόγος δίδεται τῷ κ. **Δ. Μηλιώτῃ** ταμίᾳ, ὅστις ἀναγινώσκει **Ἐκθεσιν τῆς καταστά-**

σεως τοῦ ταμείου. Εἶτα ὁ κ. *N. Παπαγιαννόπουλος* λογιστὴς ἀναγινώσκει Ἐκθεσιν τῆς περὶ τοῦ μητρώου τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς. Ὁ κ. *Σ. Ἀποστόλογος* ἐκφράζει τὰ συγχαρητήριά του τῇ ἐπιτροπῇ, ἣτις παρουσίασε τοσαύτην σπουδαίαν ἐργασίαν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπονέμει αὐτῇ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου.

Ἀγγέλλεται δ' ἡ πρόσκλησις τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν Σύλλογον διὰ τὸ κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον συγκροτούμενον συνέδριον ἐν Παρισίοις περὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων. Συνιστᾷ δ' ὁ πρόεδρος τὴν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπου. Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* προτείνει τὸν κ. *Ί. Ψυχάρην*, ὁ δὲ κ. *Εὐσταθιανὸς* τὸν κ. *Αὐθεντιόπουλον* καὶ ὁ κ. *Παχῆκος* προτιμᾷ κληρικόν τινα καὶ προτείνει τὸν προϊστάμενον τοῦ ἐν Παρισίοις ἑλλην. ναοῦ. Ὁ κ. *M. Θεοτοκᾶς* προτείνει ν' ἀνατεθῇ τῷ προεδρεῖφ ἡ ἐκλογὴ. Τοῦτο γίνεται δεκτόν, ἀφοῦ ὁμοῦ, συζητήσεως ἐγερθείσης ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀκαιογρίδου* περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς συμμετοχῆς τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου εἰς θρησκευτικὰς συζητήσεις, οἱ κ. κ. *N. Παπαγιαννόπουλος* καὶ *Ἀλ. Εὐσταθιανὸς* στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ 36ου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ ἀπέδειξαν ὅτι οὐ μόνον δὲν ἀπαγορεύεται ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΒ'

ΕΚΤΑΚΤΟΣ

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῇ 4ῃ Ἰουνίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *M. ΨΑΛΙΔΑ*, προέδρου.

Προϊσταμένης τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριάρχου κ. *Κωνσταντίνου* τοῦ *Ε'* καὶ παρόντων τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν ἀγίων *Ἀμασειᾶς*, *Ἀνθίμου*, *Βεροῖας*, *Κωνσταντίου*, *Μαρωνείας*, *Ἰωακείμ*, *Σηλυβρίας*, *Κωνσταντίου*, *Γρεβενῶν*, *Δωροθέου*, τοῦ θεοφιλεστάτου ἀγίου *Χαριουπόλεως* *Γερμανοῦ*, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Τάφου πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου *Διοκαιοσαρείας* *Νικοδήμου*, τοῦ Ἐπιτρόπου τοῦ ἔθρους *Σινᾶ* πανοσιολογιωτάτου κ. *Γαβριὴλ Μαλαφούρη*, τοῦ ἐριτίμου γενικοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. *Ἐπαμ. Φίλωνος* ἀντιπροσώπου τὸν κωλυθέντα νὰ παρῆσθαι ἐξοχώτατον πρεσβευτὴν κ. *N. Μαυροκορδάτου*, μετὰ τινων μελῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας, ἀντιπροσώπων

διαφόρων φιλεκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ κόσμου καὶ πλείστων ἄλλων ἐγκρίτων μελῶν τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, ἀρχεται ἡ συνεδρία τῇ ὁρισθείσῃ 3ῃ μ. μ. ὥρα ἀκριβῶς.

Ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει συγχαρητήριους τινὰς ἐπὶ τῇ ἐπετηρίδι ἐπιστολάς καὶ εἶτα ὁ μὲν τέως πρόεδρος κ. *M. Ψαλίδης* ἀναγινώσκει τὴν *λογοδοσίαν* τῶν κατὰ τὸ ΑΘ' συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων, ὁ δὲ νέος πρόεδρος κ. *Γ. Ἀποστολίδης* ἀπαγγέλλει τὴν νενομισμένην ἐπιστημονικὴν πραγματείαν: **Ἡ θεωρία τῆς ποινῆς καὶ ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος.**

Τοῦ προεδρεύοντος δὲ εὐχαριστήσαντος πᾶσι τοῖς παρασταθείσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ συλλόγου τελετῇ, ταύτην ἐπισφράγισε τῆς Α. Θ. Παναγιότητος *προσλαλιά*, δι' ἧς ὁ Οἰκουμηνικός Πατριάρχης ἐν γενικῇ ἀγαλλιάσει εἶπε λόγους ἐξόχως τιμητικούς τῆς θράσεως τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπευλόγησε μετὰ χαρᾶς καὶ ἐπήνεσε τὰ συντελεσθέντα ἔργα καὶ ἰδίως τὴν καλλιτεχνικὴν τῆς *Ἀντιγόνης* ἐκτέλεσιν, ἣν ἐγαρκατήριεν ὡς οἰωνὸν αἰσιώτατον ὠτήσεως ἠθοπλαστικῆς καὶ γνησίως φιλοκάλου εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ δημοσίου φρονήματος.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ *ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ*

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΜΖ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ῃς Μαΐου 1900

Φίλοι συνάδελφοι,

Ἡ Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπεία' συγκεκροτημένη κατὰ 56 ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ καὶ πρόεδρον μὲν αὐτῆς ὀρίσασα τὸν κ. *Χρ. Χατζηχορσίτου*, γραμματέα δὲ τὸν κ. *Ἰωακείμ Βαλαβάνη* ἐξ ἐποιήσατο συνεδρία.

Ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπεία ἡ τοσαύτας μέχρι τοῦδε πολυτίμους ἐργασίας ἐν τῷ τέλει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου προσάγουσα, εἰς δυσάρεστον αὐτῇ καὶ πνιγηρὰν ἀναψυχὴν μοιραίως πως ἀπὸ τινος περιωρίσθη, καθότι τὸ *Ζηρογράφιον* περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζώωντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ *Διαγώνισμα*, ὅπερ ὁμολογουμένως τοσοῦτον αὐτὴν ἐζωογόνοι, διακοπὴν διὰ τοῦ

γνωστούς τῷ Συλλόγῳ λόγους, πολλῆς τροφῆς τὴν ἐπιτροπεῖαν ἐστέρησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν αὕτη τρέφεται ἐλπίδων, ὅτι ἡ διακοπὴ αὕτη ἔσται προσωρινή, οἱ δὲ πατρῶζοντες τοῦ αἰοδίδιμου μεγαλύτερος ἀγωνοθέτου διάδοχοι οὐκ εἰς μακρὸν χρόνον τὸ ἔθνωφελές τοῦτο διαγώνισμα συνεχίσουσιν.

Τὰς συνεδρίας ἐπομένως τῆς ἐπιτροπεῖας ἀπασχόλησαν τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων αὐτῇ καθηκόντων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἀσχοληθεῖσα καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐπιστολάς τῶν ἐλλογίμων κυρίων *Ἰ. Παναζίδου*, καθηγητοῦ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου καὶ *Πέτρου Παπαγεωργίου*, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ πρώην γυμνασιάρχου *Μυτιλήνης*, ἀνέθηκε τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ἀπάντων τοῦ Ξενοφῶντος*, εἰς δὲ τὸν δεύτερον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *Ἀπάντων τοῦ Σοφοκλέους*, ἧς λαμπρὰν καὶ περιφανῆ ἀπαρχὴν ἐποιήσατο ὁ αἰμίμηστος φιλόλογος *Δ. Σεμιτέλος* διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ἀντιγόνης*.

Λαβοῦσα δ' ὑπ' ὄψει τὴν πρότασιν τοῦ ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ κληρονόμων τοῦ αἰοδίδιμου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, κυρίου *Ἰ. Γκιώχα*, περὶ μετατροπῆς τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβραβεύσεως ἔργων τοῦ *Καλλιμαείου Ἀγῶνος*, ὃν ὁ αἰμίμηστος θεῖος αὐτοῦ εἰς τὸν Σύλλογον ἀνέθετο, ἀπεφάνητο, ὅτι ἡ τοιαύτη μετατροπὴ, ἂν ἦναι νομικῶς δυνατὴ, θὰ ἦτο λυσιτελεστέρη καὶ ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐνωρίτερα τοὺς καλοὺς καρποὺς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀγῶνος.

Ἐκ τῶν ἔργων δὲ τῶν εὖπω συντελεσθέντων τοῦ *Καραπαναείου Ἀγῶνος*, εἶχε μείνει, ὡς γνωστόν, ὁ διαγωνισμὸς ἐπὶ τῆς *γραμματικῆς* τῶν ἀστικῶν σχολείων. Ἐπειδὴ δὲ μία καὶ μόνη γραμματικὴ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ αὕτη ἐκπροθέσμως, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ ἐπιτροπεῖα εἶχεν ἀναβάλλει τὴν κρίσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὅποτε διὰ τοὺς γνωστούς λόγους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνέλθωσιν εἰς ἐργασίαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου· τεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος κατὰ τὸ λῆξαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐκρίθη ἀναγκασία ἡ μεταβολὴ τῶν ὄρων τοῦ προγράμματος διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν μελετῶν καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας, τὴν δὲ μετατροπὴν ταύτην τοῦ προγράμματος ἐτοιμάσασα κατὰ τὸ παρὸν θέρος θέλει παρουσιάσει κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου μετὰ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ *ΙΩΑΚΕΙΜ ΒΑΛΑΒΑΝΗ*,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν *ΑΤΜΖ'* ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ης Μαΐου 1900.

Φίλοι ἐταῖροι,

Τὴν *Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν* ἐφέτος ἀπέτελουν, συμφώνως τῷ 58ῳ ἄρθρῳ, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. *Π. Ἰ. Ίατροπούλος*, ὁ εἰδικὸς κ. *Λεωνίδας Μαλατάκης*, ὁ γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς κ. *Ἰωάννη Βαλαβάνης*, ὁ τῆς Ἀρχαιολογικῆς κ. *Β. Α. Μυστακίδης*, ὁ τῆς Βιολογικῆς κ. *Γ. Σγουρδαῖος*, ὁ τῆς Κοινωνιολογικῆς κ. *Γ. Λούβαρης*, ὁ τῆς Φυσικομαθηματικῆς κ. *Κ. Δ. Καλβοκορέσης* καὶ ὁ κ. *Μ. Ἰ. Γεδεών*, ὑπὸ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὰς ἀρχαιερείας ἐκλεγείς.

Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, συνελθόντα εἰς πρώτην συνεδρίαν, προεδρεύοντος τοῦ κ. *Μ. Ψαλίδα*, ἐξελέξαν πρόεδρον μὲν τὸν κ. *Ἰωάννη Βαλαβάνη*, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. *Γεώργιον Δ. Λούβαρη*. Ἄλλας συνεδρίας ἡ ἐπιτροπὴ ἔσχεν ὀλίγας, προτιμήσασα πολλὴν ἐργασίαν καὶ ὀλίγους λόγους, ὡς θὰ ἴδῃτε ἐκ τοῦ ἐκτυπούμενου *ΚΖ'* τόμου τοῦ Συλλόγου.

Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ θὰ περιληφθῶσι πᾶσαι αἱ ἐργασίαι τῶν συλλογικῶν ἐτῶν *ΛΕ'*, *ΛΣ'*, *ΛΖ'* καὶ *ΛΗ'*· ὥστε θὰ περιέχεται ἐν αὐτῷ ἡ ὕλη τῶν ἐτῶν 1895—96, 1896—97, 1897—98 καὶ 1898—99.

Ἡ *Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ*, ἅμα καταρτισθεῖσα προσέβη εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Παραρτήματος τοῦ *ΚΖ'* τόμου τοῦ *Περιοδικοῦ*, περιέχοντος τὰς ἀνακοινώσεις καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς *Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς*, ἐπειδὴ ἐκρίθη ἐπιγούσα ἡ ἐκδοσις τῆς προκειμένης ὕλης, συμπεριληφθησομένης καὶ ἐν τῷ σώματι τοῦ *Περιοδικοῦ* (ὡς παράρτημα αὐτοῦ). Τὰ ἰδιαιτέρως τεύχη παρασκευασθέντα παρεδόθησαν ἤδη τῷ Συλλόγῳ διὰ τὰ περαιτέρω.

Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Παραρτήματος τούτου ἤρξατο ἡ ἐκτύπωσις τοῦ κυρίου σώματος τοῦ *Περιοδικοῦ* ἀπὸ τῶν πρακτικῶν τοῦ *ΛΕ'* συλλογικοῦ ἔτους (1895—1896) καὶ ἐξῆς, προταχθέντος τοῦ νέου Κανονισμοῦ τοῦ Συλλόγου, ὅστις διέπει τὰ νῦν τὰ τοῦ ἡμετέρου σωματείου. Ἐκ τούτου μέχρι τοῦδε ἐξετυπώθησαν ἐν συνόλῳ 43 τυπ. φύλλα.

Ἡ *Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ* ἐν τῇ δυσχερεῖ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ ἐργασίας

εὔρε προθύμους ἀντιλήπτορας, προθύμως τὴν ἑαυτῶν ἀρωγὴν αὐτῇ παρασχόντας τὴν Α. Ἐξ. τὸν Ἄβρααμ Γ. Βαπορίδην ἐφέντην καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστάτους ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. Ξεν. Α. Σιδερίδην, ὅστις μετὰ τῆς ἐγνωσμένης αὐτοῦ δραστηριότητος ἔσπευδε πάντοτε νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιτροπῇ πᾶσαν εὐκολίαν. Αὐταί, προσφιλεῖς ἑταῖροι, εἶναι αἱ ἐργασίαι τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ λήγον συλλογικὸν ἔτος, οὐχὶ λίαν ἀνάξιαι λόγου, διότι κατωρθώθη νὰ δημοσιευθῶσι αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου κατὰ τὰς τρεῖς συναφεῖς προεδρίας τοῦ κ. Ἄν. Χρησιδίου καὶ τὴν τοῦ κ. Χρ. Χατζηχρήστου. Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ΚΖ' τόμου εἶναι ἐνήμερος πλέον, ὑπολείπεται δὲ πρὸς ἑκδοσὶν μόνη ἡ ὕλη τοῦ διαρρυσαντος ἔτους, ἣν εὐχόμεθα ἐγκαίρως νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ ἐκτύπωσῃ ἡ διάδοχος ἡμῶν ἐπιτροπὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαρίστησιν τῶν πολλῶν ἐντίμων φίλων αὐτοῦ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Γ. ΛΟΥΒΑΡΗ,

ἀναγνώσθεισα κατὰ τὴν ΑΤΜΖ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 4ης Μαΐου 1900.

Κύριε πρόεδρε,

Ἡ Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τὸ πρῶτον διανύουσα ἔτος τῆς μετὰ μακρὰν ἀπραξίαν ἀνασυστάσεως αὐτῆς, δὲν ἔχει νὰ ὑποβάλλῃ ὑμῖν σήμερον πολλὰ καὶ σπουδαῖα ἔργα. Πλὴν λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ πρῶτα κατὰ τὴν ἀνασυστάσιν ταύτην βήματα τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν ἀπερρόφησεν ἡ προπᾶθεια περὶ τὴν παγίωσιν καὶ ἐνίτχυσιν αὐτῆς διὰ τῆς τῶν μελῶν συγκεντρώσεως, δέον ἐπιεικῶς νὰ κριθῶσι τὰ ὑποβληθησόμενα μικρὰ ταῦτα τῆς ἑτησίας ἡμῶν ἐργασίας ἀποτελέσματα.

Συνεκροτήσαμεν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὀκτώ ἐν ὄλφ συνεδρίας, ἐν αἷς ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἠσχολήθη περὶ τὴν συζήτησιν διαφόρων νομικῶν ζητημάτων εἴτε τὸν Σύλλογον ἀφορώντων εἴτε καὶ ἀσχέτων πρὸς αὐτόν. Τὰ τελευταῖα ταῦτα συνίστανται εἰς διαφόρους ἐπιστημονικὰς ἀνακοινώσεις παρὰ διαφόρων γενομένων μελῶν, ἐφ' ὧν κατόπιν προυκαλεῖτο ἐπιστημο-

νικὴ συζήτησις καὶ ἀνταλλαγὴ διαφόρων γνώμων. Καίτοι οὐκ ὀλίγοι τῶν ἡμετέρων συναδέλφων ἐδήλωσαν κατὰ τὰς πρώτας τῆς ληξάσης περιόδου συνεδρίας, ὅτι θὰ ὑπέβαλλον τοιαύτας ἀνακοινώσεις, οἱ πλείους δυστυχῶς τῶν δηλωσάντων, μηδ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἐπιτροπῆς γραμματέως ἐξαίρουμένου, ἐκωλύθησαν νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόσχεσιν, οὕτω δὲ δύο μόναι περὶ νομικῶν ζητημάτων ἐγένοντο ἀνακοινώσεις, ἡ πρώτη ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Θεοτοκά, ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀχ. Χρησιδίου, μία δ' οἰοεὶ ἀνακοινώσις ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ περὶ κοινωνικοῦ τινος ζητήματος, περὶ οὗ κατωτέρω.

Καὶ ὁ μὲν κ. Μ. Θεοτοκᾶς ὑπέβαλεν ἀνακοινώσιν του «περὶ συμφίλιδος ὡς λόγου διαβυγίου», μετὰ μακρὰν δὲ ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης συζήτησιν ἡ ἐπιτροπὴ πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπὸ τὴν νομικὴν αὐτοῦ ὄψιν ἐζήτησε τὴν γνώμην τῆς Βιολογικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τινῶν ζητημάτων ἱστορικῆς φύσεως, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ συνεχίσῃ τὴν συζήτησιν μετὰ τὴν δοθησομένην ἀπάντησιν.

Ὁ κ. Ἀχ. Χρησιδίου ἐν δυοῖ συνεδρίασις ὑπέβλεν ἀνακοινώσιν αὐτοῦ «περὶ νομῆς κατὰ τὸ ὀθωμανικὸν δίκαιον» ἡ συζήτησις δὲ ἐπὶ τῆς πραγματείας ταύτης ἀναβληθεῖσα μέχρι τοῦδε παρατέμπεται πλέον κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν νέαν συλλογικὴν περίοδον.

Ὁ κ. Θ. Ἀσκητῆς ἐν τινὶ τῶν συνεδριῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὑπέβαλε πρότασιν περὶ ουσιάσεως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου νυκτερινῆς σχολῆς τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Σμύρῃ τοιούτων σχολῶν· ἐπὶ τῆς προτάσεως δὲ ταύτης συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προτεινάντος κατ' ἐντολήν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὑπεβλήθη εἰς αὐτὴν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ὁ κ. Ἀσκητῆς ἐξέθετο ἀναλυτικῶς τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῆς συστάσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας τοιαύτης σχολῆς. Ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος τούτου συζήτησεως γενομένης ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ πρότασις αὕτη τοῦ κ. Ἀσκητοῦ μετὰ τοῦ ῥηθέντος ὑπομνήματος ὑποβληθῶσι τῇ ὀλομελείᾳ τοῦ Συλλόγου, ἵνα συζητηθῇ καὶ ἀποφασισθῇ τὸ κατ' ἀρχὴν δυνατόν ἢ μὴ τῆς συστάσεως τοιαύτης σχολῆς, ἐπεφυλάχθη δὲ ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ὅπως τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσῃ μετὰ τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς ὀλομελείας.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς συζητηθέντων σχετικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον ζητημάτων τὸ κυριώτατον εἶναι τὸ περὶ Καλλιμαδείου ἀγῶνος

ζήτημα, περί ου τῆ προσκλήσει τοῦ προεδρείου ἰγένετο ἡ δέουσα ἐπιστημονικὴ συζήτησις ἐν τισι συνεδρίασι τῆς ἐπιτροπῆς, διευτυπῶθη δὲ ἡ γνωμοδότησις αὐτῆς, ἥτις διεβιβάσθη τελευταίως δι' ἐπιστολῆς εἰς τὸ προεδρεῖον.

Ταῦτα ἐν ἄκρᾳ συντομίᾳ τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον πεπραγμένα. Παῦρα μὲν καὶ μικροῦ λόγου ἄξια ἀλλ' ἀποτελοῦντα εὐοίωνον ἀπαρχὴν ἀποτελεσματικωτέρας ἐν τῷ μέλλοντι δράσεως τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς. Τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς ὃ κυρίως κατὰ τὴν λήξασαν περίοδον ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ἦτο νὰ συγκεντρώσωμεν, ὡς καὶ ἀρχόμενοι τοῦ λόγου εἶπομεν, τοὺς ἡμετέρους συναδέλφους, διότι μόνον διὰ τῆς συγκεντρώσεως ταύτης φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ ἐργασθῆ τελεσφόρως ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπή. Χαίροντες ὅτι ἐν μέρει ἐπετύχωμεν τοῦ πόθου ἡμῶν τούτου εὐχόμεθα ἐγκαρδίως ἵνα ἡ τοῦ προσεχούς ἔτους ἐκθεσις τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπῆς παρουσιάσῃ ἔργα πλείονος λόγου ἄξια ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

ὑπὸ Δ. Π. ΜΗΛΙΩΤΟΥ,

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΝΑ' τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Μαΐου 1900.

Ἐρίτιμοι κύριοι,

Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἡμετέρου προέδρου κ. *Μιχαὴλ Ψαλίδα* καὶ κατὰ καθῆκον ὑπὸ τοῦ

κανονισμοῦ ἐπιβαλλόμενόν μοι, λαμβάνω τὴν τιμὴν καὶ ἐφέτος νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὴν *Ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ταμείου τοῦ ΛΘ' ἔτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.*

Ἀρχόμενος τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν, δυστυχῶς οὐδεμίαν συνδρομὴν ἔχων ἄναφέρω ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ ΛΘ' συλλογικὸν ἔτος.

Εἰς ἐπράχθησαν δὲ ἐκ *τακτικῶν συνδρομῶν* λ. ὀθ. 188, ἐξ ὧν λ. ὀθ. 37 ἐκ *καθυστερουμένων συνδρομῶν* καὶ λ. ὀθ. 151 ἐκ τοῦ τρέχοντος, ΛΘ', ἔτους, ἐκ δικαιώματος δὲ *διπλώματος* εἰς ἐπράχθησαν λ. ὀθ. 29.

Τὸ καθαρὸν προῖόν τῶν δύο *θεατρικῶν παραστάσεων τῆς Ἀντιγόνης* ἀνῆλθεν εἰς λ. ὀθ. 145,22, μένουσι δ' ἀκόμη ἀκαθάριστοι λ. ὀθ. 11,90· ὀφείλω ὁμῶς νὰ μνημονεύσω τὴν αὐθόρμητον προσφορὰν ἐκ λ. ὀθ. 22 ὑπὲρ τῆς εἰρημένης παραστάσεως τῶν φιλομούσων καὶ ἐριτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. κ. *Παύλου Στεφάνοβικ* καὶ *Λεωνίδα Ζαζιφῆ.*

Καταλήγων, κύριοι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι αἱ *εἰσπράξεις* τοῦ ἐνεστώτος συλλογικοῦ ἔτους ἀνῆλθον ἐν ὄλφ εἰς λ. ὀθ. 362,22, αἱ δὲ *δαπάναι* εἰς λ. ὀθ. 403,93, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ποσοῦ λ. ὀθ. 15, τὰς ὁποίας κατακρατεῖ ὁ ἀπολυθεὶς εἰσπράκτωρ τοῦ Συλλόγου *Ἰ. Γκούμας* ἥτοι προέκυψεν ἔλλειμμα ἐκ λ. ὀθ. 41, 71, μ' ὄλον ὅτι τὸ ἐν τῷ Ταμείῳ εὐρισκόμενον ἤδη ὑπόλοιπον ἀνέρχεται εἰς λ. ὀθ. 132,09.

Εὐχομαι δὲ ἀπὸ καρδίας ὅπως τὸ ἐπόμενον συλλογικὸν ἔτος παρουσιάσῃ τὴν οικονομικὴν κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου *ἀνθηρότεραν* τῆς ληξάσης χρήσεως.

Ἔτος ΛΘ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1899—1900

ΔΟΥΝΑΙ		ΛΑΒΕΙΝ	
Εἰς Μισθοδοσίαν	Λ. Τ. 170.40	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν, ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως....	Λ. Τ. 173.80
» Ἐξοδα γραφείου.....	» 12.80	» Τακτικὰς συνδρομάς.....	» 188.—
» Διάφορα ἔξοδα.....	» 20.15	» Διπλώματα.....	» 29.—
» Πυρασφάλιστρα.....	» 8.25	» Θεατρικὴν παράστασιν.....	» 145.22
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν.....	» 137.03		
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν.....	» 18.70		
» Προτομὴν Ἡ. Βασιάδου.....	» 10.—		
» Ἐπισφαλεῖς γροῦστας.....	» 15.—		
» Ἀκαθάριστα παραστ. Ἀντιγόνης	» 11.90		
» Ταμειομετρητ. ὑπόλοιπ. εἰς Νέον	» 132.09		
	Λ. Τ. 536.02		Λ. Τ. 536.02

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 30ῇ Ἀπριλίου 1900.

Ἵ Ταμίας

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΛΘ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1899-1900

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΝΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 4ῃ Ἰουνίου 1900, ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΜΙΧΑΗΛ ΨΑΛΙΔΑ

*Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεροῦχοι,
Ἐρίτιμε γενικῆ πρόξενη τῆς Ἑλλάδος,
Φιλόμουσοι Κύριοι καὶ Κυρίαί.*

Ποσάκις δὲν εἶδον ἐπικυρουμένην τὴν ἀληθειαν, ὅτι ἀκαιρος προθυμία καὶ ὑπέρμετρος ζῆλος δεινὰ εἰς τέλος, οὐ μόνον εἰς τὸν τὴν εὐθύνην ἀναδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀδοκιμάστως τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας ἐπὶ ἔργα σπουδαῖα εἰς ἀπείρους χεῖρας ἀνατιθεμένους, ἀποβαίνουσιν. Τεκμήριον δὲ τῆς ἀληθείας ταύτης δὲν ὑφίσταται ἀνάγκη, ὅπως μακρόθεν ζητήσωμεν, καθότι πρόχειρον δείγμα τούτου παρίσταται πρὸ ἡμῶν τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ τὰς ἡνίας τοῦ Φιλολογικοῦ τούτου σωματείου ἀποτολμήσας ν' ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας ἀπείρους τε καὶ ἀδεξίους καὶ ὑπόχρεως ὅπως δῶσῃ σημερον λόγον καὶ εὐθύνας ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ἐξ οὗ τὸ φιλόμουστον καὶ φιλόκαλον ἀκροατήριον εἰθισμένων εἶναι ν' ἀκούῃ προέδρων δεινῶν μὲν τοῦ λόγου χειριστῶν, ἐμπείρων δὲ τῆς πηδαλιουχίας τῆς εὐδρόμου ταύτης νηός. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πάντως χρῆσιν ποιούμενοι τοῦ τομᾶς τομεύειν, ταύτην τούλάχιστον τὴν ἀρετὴν εἰς τὸν λόγον ἡμῶν ν' ἀποδώσωμεν, θὰ δυνηθῶμεν, συντέμνοντες καί, ὅσα δυνατόν, ἀποτέμνοντες, ὅπως ὅσον οἶόν τε συντομώτατον αὐτὸν ἀποκαταστήσωμεν.

Τὸ προεδρεῖον τοῦ ἡμετέρου συλλόγου καταρτισθὲν ἀρχομένου τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους συνέκειτο ἐκ τῶν κυρίων *Μ. Ψαλίδα* προέδρου, *Ξεν. Σιδερίδου* καὶ *Δ. Μοσιράτου* ἀντιπροέδρων, *Γ. Πασχαλίδου*, γεν. γραμματέως, *Λεωνίδα Μαλατάκη*, εἰδ. γραμματέως, *Μ. Αἰθνητοπούλου*, ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης, *Δ. Μηλιώτου*, ταμίου, καὶ *Νικήτα Παπαγιαννοπούλου*, λογιστοῦ. Ἀλλὰ τοὺς κυρίους *Δ.*

Μοστράτον καὶ *Γ. Πασχαλίδην*, δι' ἀποδημίαν ἀμφοτέρους παραιτηθέντας ἀντικατέστησαν οἱ κύριοι *Σ. Ἀποσιόλογλου* καὶ *Π. Ἰατρόπουλος*.

Οὕτω τὸ προεδρεῖον καταρτισθὲν ἐπελάθετο τῶν καθηκόντων αὐτοῦ οὐχὶ ἄπειρον ὄν τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν, ἀλλὰ πάντοτε θαρροῦν καὶ ἐπὶ τὴν θείαν ἀντίληψιν, ἧτις οὐδέποτε τοὺς θέλοντας πονεῖν καὶ κινδυνεύειν ἐγκαταλιμπάνει.

Καὶ ἔγγραφα μὲν τῆς συνήθους ὑπηρεσίας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ὁ Σύλλογος πρὸς διαφόρους διημεΐφωτο ἐν συνόλῳ 303, μὴ συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐτέρων, τὰ ὅποια διὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν ἀπεστάλησαν. Καὶ πάντα μὲν τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουσιν ἕκαστον τὴν ἰδίαν σημασίαν, ἄξια δὲ μνήμης ἐθεωρήσαμεν τὴν τοῦ Ἰουργείου τῆς *Γαλλικῆς Δημοκρατίας* ἐπιστολὴν, προσκαλοῦντος τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ὅπως συμμετάσχῃ δι' ἀντιπροσώπου τοῦ ἐν Παρισίοις ἀπὸ τῆς 3ῆς μέχρι τῆς 9ῆς Σεπτεμβρίου (1900) κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως συγκροτηθησομένου *Διεθνούς συνεδρίου τῆς Ἱστορίας τῶν Θεσησκευμάτων*, τὴν τοῦ ἐν Βησβᾶδεν τῆς Γερμανίας *δικαστηρίου* ἀνακινουμένου τῷ Συλλόγῳ ἀπόσπασμα τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου *Ἰωάννου Ἀριστάρχου βέν* πρεσβευτοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως ἐν Βερολίνῳ, δι' ἧς κληροδοτεῖ τῷ ἡμέτερῳ Συλλόγῳ ἅπασαν τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ σὺν τοῖς χειρογράφοις, μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ τὴν τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Σαλτισβουργίας κ. *John Sarum* εὐχαριστοῦντος διὰ πολλῶν κολακευτικῶν λόγων τῷ Συλλόγῳ ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ἐπιτίμου μέλους τὴν τῆς *Ἐταιρείας τῶν Βολλανδιστῶν* ἐν Βρυξέλλαις, δι' ἧς προετάρη ἡ

ἤδη δεκτὴ γενομένη ἀνταλλαγὴ τῶν δημοσιεύσεων τῆς Ἐταιρείας ταύτης μετὰ τοῦ ἡμετέρου Περιοδικοῦ.

Μετὰ πολλῆς δ' ἡμῶν εὐχαριστήσεως ἀγγέλλομεν ὅτι εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ Συλλόγου φάλαγγα κτετάξαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νέα μέλη 46, ἐξ ὧν ἐπίμυα 11, τὰ ἐξῆς: 1) τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Σαλισβουρίας κ. *John Sarum*, 2) τὸν ὀφθαλμολόγον καθηγητὴν τοῦ Βερολίνου κ. *Hirshberg*, 3) τὸν ἐν Παρισίοις ὀφθαλμολόγον κ. *Πανᾶν*, 4) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσίας κ. *Zinoviev*, 5) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας κ. *Constan*, 6) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας κ. *N. P. Oconor*, 7) τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Γερμανίας κ. *B. Marschall de Bieberstein*, 8) τὴν Α. τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Ἰταλίας κ. *A. Pansa*, 9) τὴν Α. θεοφιλίαν τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐν Βέρνη τῆς Ἑλβετίας κ. *Eduard Herzog*, 10) τὸν καθηγητὴν τῆς θεολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βέρνης κ. *Eugenius Michaud* καὶ 11) τὸν αἰδεσιμώτατον *Jacob Künz* προϊστάμενον τοῦ ἐν Βέρνη καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας· τὰ δὲ λοιπὰ 35 τακτικά, ὧν τὰ πλείεστα τὴν τῆς ἐπιστήμης θεραπείαν ἐνίσχυσαν.

Περὶ προσθήκης νέων μελῶν τοῦ λόγου γενομένου εὐκαιρον νομίζομεν νὰ σπεισῶμεν θαλερὸν δάκρυ καὶ ἐπὶ τῇ μνήμῃ ἐκείνων, ὧν τὸ σκληρὸν τοῦ θανάτου δρέπανον ἐστέρησε τὸν Σύλλογον, ποθητῶν αὐτοῦ μελῶν, τοῦ Μακαριωτάτου *Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφροῆνου*, ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, τοῦ *Ταριίου Φιλίππου*, γενικοῦ ἐλεγκτοῦ τῆς Ῥωσικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπιτίμου ἐπίσης μέλους, τοῦ *Μ. Βλάδου* ἱατροῦ ἐν Φιλίππουπόλει ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου, τοῦ *Μελετιίου Κοισάνη*, ἡγουμένου τῆς ἐν Πάτριμφ Μονῆς, *Στ. Σταματιάδου* ἱατροῦ, *Γρηγορίου Ἀνατιάδου* καὶ τοῦ ἔλλογιμου τῶν γρχιμμάτων σκαπανέως *Ἰωάννου Βαλέτια*, ὧν τὴν μνήμην αἰωνίαν ὁ Σύλλογος θὰ τηρήσῃ.

Συνεδρίας ὁ Σύλλογος ἐποιήσατο ἐν ὄλῳ εἰκοσιν, ὧν αἱ μὲν 15 γενικαὶ καθ' ἃς ἡ τακτικὴ τοῦ Συλλόγου διεξήγετο ὑπηρεσία, 5 δὲ εἰδικαί, ἐν αἷς αἱ ἐξῆς ἀνεκοινώθησαν πρᾶγματεῖαι. Ἡ τοῦ κ. *Ε. Σιδερίδου* ἐν δυνάμει συνεδρίας πρᾶγματεῖα ἐπιγραφομένη «*Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ Α΄.*» — Ἡ τοῦ κ. *Α. Παναγιωτίδου* ἐπιγραφομένη «*ἡ Βέλλιανη,*

τὰ Πελασγικά αὐτῆς τείχη καὶ ἡ μονή.» — Ἡ τοῦ ἔλλογιμου κ. *Μ. Παρανίκα*, γυμνασιάρχου τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι Φροντιστηρίου, «*Περὶ τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Πινδάρου.*» — Ἡ τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμέως* «*Περὶ τῶν ναῶν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604.*» Δύο ἕτεροι πρᾶγματεῖαι τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* «*Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος*» καὶ «*Νεοελληνικά, ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά.*» — Πρὸς τοὺς κυρίους τούτους καὶ ἐν καιρῷ ἐξεφράσθησαν αἱ δέουσαι εὐχαρισταὶ καὶ σήμερον ὁ Σύλλογος ἀνακηρύσσει τὴν χάριν, ὅτι εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν τοῦ Συλλόγου ἐποικοδόμησιν λίαν συνεβάλλοντο.

Ἐκτὸς τῶν ἐν εἰδικαῖς συνεδρίασι ἀνακοινώσεων ἐγένοντο κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος καὶ 38 δημόσια μαθήματα ὑπὸ 24 ἀγορητῶν, ὧν οἱ μὲν 19 μέλη τοῦ Συλλόγου, οἱ δὲ 5 γνωστοὶ παρ' ἡμῖν λόγιοι. Τὴν ἀπαρχὴν δὲ τῶν μαθημάτων τούτων ἐποιήσατο ὁ τῶν Πατριαρχείων Μέγας χαρτοφύλαξ κ. *Μανουὴλ Γεδεών*, ὁμιλήσας «*Περὶ τῆς θεανδρικής μορφῆς κατὰ τοὺς χρονογράφους καὶ τοὺς συναξαριστάς.*» Μετὰ τοῦτον ὁ πολὺς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς φρένας ἀγαθὸς ἀνὴρ κ. *Ν. Φωτιάδης*, ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ Νέος Σωκράτης*» ὁμίλησεν ἡμῖν περὶ τοῦ περιπύστου πολιτοῦ τοῦ Νέου κόσμου *Βενιαμῖν τοῦ Φραγκλίνου*.

Τοῦτον διεδέξατο ὁ ἱατρός κ. *Ἀλέξανδρος Τουρογούτης*, πρᾶγματευθεὶς ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ ἱατρός μας*» τὰς βλάβας, ὅσας προξενεῖ ἡ ἐλλειψὶς καὶ τὰς ὠφελείας, ὅσας παρέχει ἡ ὑπαρξὶς ἐμμίσθου ἱατροῦ οἰκογενειακοῦ.

Τέταρτος ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα ὁ ἔλλογιμος καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου κ. *Μηρῆς Αὐθεντιόπουλος*, ὁμιλήσας περὶ τῶν πρώτων ἐκδηλώσεων τῆς βουλήσεως τοῦ βρέφους.

Πέμπτος τῶν ἀγορητῶν ἐγένετο ἕτερος ἔλλογιμος καθηγητὴς ὁ κ. *Χρησῖος Πανταζίδης*, ὁμιλήσας «*περὶ τῆς παρ' ἡμῖν παιδείσεως κατὰ τοὺς κάτω χρόνους καὶ ἰδίως κατὰ τὸν ἸΖ' αἰῶνα.*»

Ἐκτον ἐφείλκεσεν ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν ἔλλογιμον λυκειάρχην κ. *Χρηστον Χατζηχρησίου*, συνεχίσαντα τὰ ἐπιθυμητὰ «*Ὀμηρικὰ θαυμάσια*», καὶ ἀναπτύξαντα τὸν ὄρκον τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῷ Α τῆς Ἰλιάδος.

Ἐβδόμος ἀγορητὴς ἀνῆλθε τὸ βῆμα ὁ κ. *Γ. Παχιῖκος*, ἀναγνούς τὸ πρῶτον μέρος πρᾶγματεῖας «*περὶ τοῦ Ἑλλήνος μελοποιῦ Νικολάου τοῦ Μαντιζάρου*», οὔτινος καὶ χο-

ως εκπιτεγνώ, ἐπέλεξε τρεῖς μελωδίας.

Τὸ πρῶτον διέδξατο ὁ ἴδιος κ. Γ' *Ἀκαιο-
ρίδης*. Πραγματεῖαις πρώτον, «περὶ ὑγιεινῆς
τοῦ προσώπου». Δεύτερον, δὲ «περὶ μεγάλων
ἱστορικῶν ἀνακαλύψεων τοῦ 19' αἰῶνος».

Τοῖς προειρημένοις κλεινός προσῆλθεν ἐπί-
κουρος ὁ γεραρός τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους
Σχολῆς καθηγητής, ὁ ἐλλόγιμος κύριος *Ἀν-
δρέας Σπαθάρης*, οὗ τῶν ἡδυσάλων διαλέξεων
ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Σύλλογος ἐστερήθη, καὶ δύο
ἐπιτέλεσε μαθήματα, τὸ πρῶτον περὶ τοῦ
ἡμερολογίου καὶ δεύτερον τὸ περὶ τοῦ Πασχα-
λίου καὶ τῆς ἐποχῆς κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς.

Τρία δὲ πρακτικῆς ὠφελείας μαθήματα
ἐποίησατο ὁ ἱατρός κ. *Α. Διμαράκης* ὁμιλή-
σας περὶ νοσηλείας ἀσθενῶν.

Τὸ δεύτερον ὁ ἐλλόγιμος καθηγητής κ. *Μ.
Αὔθθενόπουλος*, διὰ δύο σπουδαίων καὶ ἐμβρι-
θῶν διαλέξεων ἐμύησεν ἡμᾶς τὰ μυστήρια τῆς
μεγάλης ψυχῆς τοῦ Γκαίτε, ἀναλύσας τὴν
θαυμασίαν τούτου τραγωδίαν «*Φάουστ*».

Ὁ ἱατρός κ. *Ν. Βασιλειάδης* ἀνέγνω ἐκτε-
νῆ πραγματείαν «περὶ καλλιτεχνίας» συμπλη-
ρώσας οὕτω καὶ τὰ ἐν τῷ παρελθόντι συλλο-
γικῷ ἔτει ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα.

Ὁ ἱατρός κ. *Ἄλ. Τουργούτης* ἀνέγνω ἡμῖν
καὶ πάλιν ἀναμνήσεις ἐξ *Αἰγύπτου* καὶ περι-
γραφὰς αὐτῆς λεπτομερεῖς.

Τὴν ἔλλειψιν δὲ μαθήματος ὠρισμένης ἡμέ-
ρας προθύμως σπεύσας συνεπλήρωσεν ὁ ἀρτίως
εἰς τὰς φάλαγγας τοῦ Συλλόγου καταταχθεὶς,
μέγας ῥήτωρ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-
κλησίας κ. *Μ. Χαμουδόπουλος* διὰ πραγμα-
τείας: «*Περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γεωγραφίας*».

Ὁ κ. *Γ. Λούβαρης* δύο μαθήματα ἐποίη-
σατο: «περὶ τῶν ἀρχαίων ἀγώνων» καὶ: «περὶ
τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ αἰδισιμώτατος πατήρ κ. *Κωνσταντῖνος
Καλλίνικος* ἐπραγματεύθη περὶ «πίστεως καὶ
λόγου», κεφάλαιον ἐκ τῆς Χριστιανικῆς ἀπο-
λογητικῆς.

Ὁ κ. *Παῦλος Μελιόπουλος* τὸ πρῶτον
ἀνελθὼν τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου μίαν ἐποίη-
σατο διάλεξιν περὶ τῆς τουρκικῆς γλώσσης,
ἰδίως περὶ παραγωγῆς τῶν τουρκικῶν λέξεων.

Ὁ ἐλλόγιμος διευθυντής τῆς ἐν Γαλατᾶ
ἀστικῆς σχολῆς κ. *Ἀπ. Ἀράρης* τὸ πρῶτον
καὶ οὗτος ἀνελθὼν τὸ αὐτὸ βῆμα ὠμίλησε
«περὶ δυνάμεως τῆς φαντασίας ὡς πρὸς τὸν
πνευματικὸν βίον καὶ περὶ καλλιεργίας αὐτῆς
διὰ τῆς διδασκαλίας».

Ὁ ἐλλόγιμος καθηγητής κ. *Λουίζος Ἡλιού*

ὠμίλησε περὶ τῆς ἠθικῆς ἐν τῇ κρίσει τῶν
ἔργων τῆς τέχνης.

Ὁ δὲ ἐλλόγιμος καθηγητής κ. *Ἰωακείμ
Βαλαβάνης* ὠμίλησε περὶ «*Λογογραφικῶν* τοῦ
Ἀραβανίου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας».

Ἐκτακτως δὲ ὠμίλησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ
τῆς ἐντεῦθεν αὐτοῦ διαβάσεως ὁ κ. *Νικόλαος
Γερμανός*, καθηγητής τῆς ζωολογίας, πραγ-
ματευθεὶς «*Περὶ τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόν-
τος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ζῴων, τῶν φυτῶν
καὶ τῆς γῆς*».

Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐγένοντο τὰ μαθή-
ματα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου, ἄφθονα τὸν
ἀριθμὸν καὶ ποικιλώτατα τὸ εἶδος· εὐχαρι-
στως δὲ λίαν εἶδομεν προθύμως σπεύσαν καὶ
ταῦτα ἀκροασάμενον πολυπληθῆς ἐξ ἀμφοτέ-
ρων τῶν φύλων ἀκροατήριον καὶ εἰς τὴν ὑψη-
λοτέραν κοινωνικὴν τάξιν τὸ πλείστον ἀνή-
κον, ὅπερ οὐ μόνον θαρρυντικὸν τῷ Συλ-
λόγῳ καὶ τοῖς ἀγορηταῖς αὐτοῦ τυγχάνει,
ἀλλὰ καὶ τρανὸν τεκμήριον ὅτι τὸ ὁμογενὲς
στοιχεῖον αἰείποτε πρὸς μάθησιν ὄργα. Ἄπαι-
τοῖς ἀγορηταῖς τούτοις ἐκφράζω δημοσίᾳ τὰς
εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου οὐ μόνον διὰ τὴν
προθυμίαν, μεθ' ἧς ἐσπευσαν εἰς τὴν πρὸς-
κλήσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐμβριθεῖαν
καὶ εὐγλωττίαν, ἣν ἐπεδείξαντο.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἀνακοινώσεων καὶ
δημοσιῶν μαθημάτων, ἡ κυρίως ἐπιστημο-
νικὴ δρᾶσις τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου φαίνεται
καὶ ἐν ταῖς ἐργασίαις τῶν ἐπιτροπῶν αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν *Φιλολογικὴ Ἐπιτροπὴ*, πρό-
δρον μὲν αὐτῆς ὀρίσασα τὸν κ. *Χρ. Χατζη-
χρήστου*, γραμμικτῆα δὲ τὸν κ. *Ἰωακείμ Βα-
λαβάνην*, ἐξ ἐποίησατο *συνεδρίας*.

Ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ τοσαύτας μέ-
χρι τοῦδε πολυτίμους ἐργασίας ἐν τῷ ἔλει-
τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου προσάγουσα, εἰς
δυσάρεστον αὐτῇ καὶ πνιγηρὰν ἀναψυχὴν μοι-
ραίως πως ἀπὸ τινος περιορίσθη, καθ' ὅτι τὸ
Ζωγράφειον περὶ τῆς συλλογῆς τῶν ζῶντων
μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
Διαγώνισμα, ὅπερ ὁμολογουμένως τοσοῦτον
αὐτὴν ἐξωγοῦει, διακοπὴν διὰ τοὺς γνωστὸς
τῷ Συλλόγῳ λόγους, πολλῆς τροφῆς τὴν
ἐπιτροπεῖαν ἐστέρησεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολ-
λῶν αὐτὴ τρέφεται ἐλπίδων, ὅτι ἡ διακοπὴ
αὐτὴ ἔσται προσωρινή, οἱ δὲ πατρῶζοντες
τοῦ αἰοδίδιμου μεγάλητορος ἀγωνοθέτου δι-
δοχοί, οὐκ εἰς μακρὸν χρόνον τὸ ἐθνωφελὲς
τούτο διαγώνισμα συνεχίσουσιν.

Τὰς συνεδρίας ἐπομένως τῆς ἐπιτροπῆς ἀπη-

σχόλησαν τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων αὐτῇ καθηκόντων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς *Ζωγραφείου βιβλιοθήκης* ἀσχοληθεῖσα καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὰς ἐπιστολάς τῶν ἐλλογίμων κυρίων *Ἰ. Παναζίδου*, καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ *Πέτρου Παπαγεωργίου*, διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ πρώην γυμνασιάρχου Μυτιλήνης, ἀνέθηκε τῷ μὲν πρώτῳ τὴν ἐναρξιν τῆς ἐκδόσεως τῶν *ἀπάντων τοῦ Ξενοφάντος*, εἰς δὲ τὸν δευτέρον τὴν ἐξακολούθησιν τῶν *ἀπάντων τοῦ Σοφοκλέους*, ἧς λαμπρὰν καὶ περιφανῆ ἀπαρχὴν ἐποίησατο ὁ ἀείμνηστος φιλόλογος *Δ. Σεμιτέλος* διὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀσμένως δ' ἀνακοινοῦμεν σήμερον τοῖς φίλοις ἐταίροις καὶ παντὶ τῷ ἀγαλλομένῳ ἐπὶ τῇ προαγωγῇ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ὅτι ὁ διακεκριμένος ἐλληνηστὴς κ. *Ἰ. Παναζίδης* ἐποίησατο ἤδη ἐναρξιν τῆς Ξενοφωντείου ἐκδόσεως διὰ τῆς *Ἀναβάσεως*, ἧς πρόκειται ἤδη ἡμῖν τὰ πρῶτα εἰκοσι τυπογραφικὰ φύλλα, δείγμα τῆς λαμπρᾶς ἐργασίας, ἧτις συντελεσθήσεται ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι καὶ ὁ κ. *Π. Παπαγεωργίου* οὐκ ἐς μακρὸν θὰ προαγάγῃ εἰς φῶς τὸν *δευτέρον τόμον* τῶν δραμάτων τοῦ τοῦ Σοφοκλέους.

Λαβοῦσα δὲ ὑπ' ὄψει τὴν πρότασιν τῶν κληρονόμων τοῦ αἰοδύμου *Ἡροκλέους Βασιάδου*, περὶ μετατροπῆς τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβραβεύσεως ἔργων τοῦ *Καλλιμαδείου ἀγῶνος*, ὃν ὁ ἀείμνηστος εἰς τὸν Σύλλογον ἀνέθετο, ἀπεφάνθη ὅτι ἡ τοιαύτη μετατροπὴ ἂν ἦναι νομικῶς δυνατὴ, θὰ ἦτο λυσιτελεστέρα, καὶ ὁ Σύλλογος θὰ εἶχεν ἐνωριότητα τοὺς καλοὺς καρπούς τοῦ ἐν λόγῳ ἀγῶνος.

Ἐκ τῶν ἔργων δὲ τῶν μῆπω συντελεσθέντων τοῦ *Καραπανείου ἀγῶνος*, εἶχε μείνει ὡς γνωστὸν ὁ διαγωνισμὸς ἐπὶ τῆς *γραμματικῆς* τῶν ἀστικῶν σχολείων. Ἐπειδὴ δὲ μία καὶ μόνη γραμματικὴ ἐστάλη εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸ τριῶν ἐτῶν καὶ αὕτη ἐκπροθέσμως κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, ἡ ἐπιτροπὴ εἶχεν ἀναβάλει τὴν κρίσιν αὐτῆς εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος, ὁπότε διὰ τοὺς γνωστούς λόγους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συνέλθωσιν εἰς ἐργασίαν αἱ ἐπιτροπαὶ τοῦ Συλλόγου. Τεθέντος δὲ τοῦ ζητήματος κατὰ τὸ λήξαν ἤδη συλλογικὸν ἔτος ἐκρίθη ἀναγκαίᾳ ἡ μεταβολὴ τῶν ὄρων τοῦ προγράμματος διὰ τὴν μεταβολὴν τῶν σκέψεων ἐπὶ τῶν παιδαγωγικῶν μελετῶν καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς διδασκαλίας. Τὴν δὲ μετατροπὴν ταύτην τοῦ προ-

γράμματος ἐτοιμάσασα κατὰ τὸ παρὸν θέρος θέλει παρουσιάσει κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συλλόγου μετὰ τὰς διακοπὰς αὐτοῦ.

Ἡ δὲ *Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ* προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ παρ' ἡμῖν νομομαθοῦς κ. *Γ. Ἀποστολίδου*, τοῦ ἐπαξίως ἀνακηρυχθέντος προέδρου τοῦ Συλλόγου, ὑπὸ τὴν γραμματείαν δὲ τοῦ κ. *Γ. Λούβαρη* τὸ πρῶτον ἤδη διανύσασα ἔτος μετὰ μακρὰν ἀπραξίαν ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως αὐτῆς, ἀπερροφήθη κυρίως ὑπὸ τῶν προσπαθειῶν πρὸς παγίωσιν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῆς διὰ τῆς τῶν μελῶν συγκεντρώσεως. Κατὰ τὰς ὁκτῶ δ' αὐτῆς συνεδρίας ἐγένοντο διάφοροι συζητήσεις περὶ νομικῶν ζητημάτων εἴτε τὸν Σύλλογον ἀφορῶντων εἴτε καὶ ἀσχέτων πρὸς αὐτόν. Πλὴν ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις δύο μόνον ἐγένοντο, ἡ μία ὑπὸ τοῦ κ. *Μιχαὴλ Θεοιοκά*, ἀναγομένη εἰς ἱατροδικαστικὸν περὶ *διαξυγίου* ζήτημα, δι' ὅπερ ἡ ἐπιτροπὴ, πρὶν ἢ ὀριστικῶς ἀποφανθῆ ἐπὶ τοῦ θέματος ὑπὸ ἐποψίν νομικῆν, ἐζήτησε τὴν γνώμην τῆς Βιολογικῆς τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἱατρικῶν λεπτομερειῶν τούτου, ἐπιφυλαχθεῖσα νὰ συνεχίσῃ τὴν συζήτησιν μετὰ τὴν δοθησομένην ἀπάντησιν· ἡ δ' ἑτέρα ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀχιλλέως Χρηστίδου* ἐν δυοῖ συνεδρίασις ὑπεβλήθησα καὶ πραγματευθεῖσα τὰ *περὶ νομῆς κατὰ τὸ δῶμμανικὸν δίκαιον*.

Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἀψησόλησε καὶ πρότασις μέλους αὐτῆς, τοῦ κ. *Θ. Ἀσκητοῦ* δικηγόρου, περὶ *ουσιάσεως νυκτερινῆς* ἐν τῷ Συλλόγῳ *σχολῆς* τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἐν Σμύρῃ καὶ ἀλλαχοῦ λειτουργουσῶν τοιούτων. Ἡ πρότασις αὕτη παραπεμφθεῖσα τῷ Συλλόγῳ συνεζητήθη καὶ διὰ τὰς ἐνυπαρχούσας δυσκολίας τῆς συστάσεως τοιαύτης ἀνετέθη ἡ περὶ αὐτῆς μελέτη εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν.

Ἐκ δὲ τῶν τῆς ἐπιτροπῆς συζητηθέντων καὶ σχετικῶν πρὸς τὸν Σύλλογον ζητημάτων, κυριώτατον εἶναι τὸ περὶ *Καλλιμαδείου ἀγῶνος* ἡ *Βασιμαδείου κληροδοτήματος* καὶ ἡ μὲν σχετικὴ αὐτῆς ἐτυμηγορία, περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν ὄρων τοῦ διαγωνίσματος ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρονικὴν αὐτοῦ περίοδον, ἐξηνέχθη, δυνάμεθα εἰπεῖν, ὀριστικῶς κατὰ πλειονοψηφίαν· εὐελπιστοῦμεν ὁμῶς ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐγκριθείσης ἀπο τινος συνεργασίας τῶν διαφορῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν, ἐξευρεθήσεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου λύσις ἀνταποκρινομένη πρὸς τὴν ἀγαθὴν τοῦ ἀγωνοθέτου πρόθεσιν καὶ τὸ

συμφέρον τῆς ἐπιστήμης, ὑπὲρ ἧς τοσοῦτον ἐμόχθησεν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ.

Αἱ δὲ ἐργασίαι τῆς *Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ὑπὸ τὴν συνετὴν καὶ δραστηρίαν προεδρίαν τοῦ ἱατροῦ κ. *Ἰ. Σιώτη* καὶ τὴν ἐπιμελῆ γραμματείαν τοῦ ἱατροῦ κ. *Τ. Σγουρδαίου*, ἐγένοντο καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλλογικὸν ἔτος γονιμώταται. Αἱ συνεδρίαὶ αὐτῆς ἀρξάμεναι τῇ 20ῃ Ὀκτωβρίου ἐξηκολούθησαν ἄχρις ὥρας τακτικῶς καὶ ἄνευ διακοπῆς, ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἤτοι καθ' ἐκάστην Τετάρτην συγκροτούμεναι καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰς 27. Ὡς ἐκ τῆς πληθύος δὲ τῶν ἐργασιῶν ἐγένετο ἀνάγκη δευτέρου γραμματέως, καὶ ὡς τοιοῦτος ἐξελέγη ὁ ἱατρός κ. *Ἄνδρ. Γεωργιάδης*, ὅστις μετὰ τοῦ κ. *Τ. Σγουρδαίου* ἐξέτελλον τὰ τῆς γραμματείας.

Συνεζητήθησαν δὲ ἐν αὐταῖς 50 περίπου λίαν διαφέρουσαι καὶ σοβαραὶ ἀνακοινώσεις καὶ ἱατρικαὶ παρατηρήσεις, ὡς καὶ πλείστα ἄλλα παρεμπύπτοντα ζητήματα ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας. Αἱ συζητήσεις ἐν πνεύματι ἀληθοῦς συναδελφικῆς λεπτότητος διεξήχθησαν πάντοτε μετὰ μετριοπαθείας καὶ ἐμβριθείας, εἰς ἓνα καὶ μόνον σκοπὸν προφανῆ κατατείνουσα, τὸν ἀληθῆ ἐπιστημονικόν.

Τὰ πενήκοντα ταῦτα ἱατρικὰ ζητήματα κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν τῶν ἀνακοινωσάντων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς.

Ὁ κ. *Ἄν. Ἀντίπας* ἐποίησατο δύο ἀνακοινώσεις εἰς δύο διαφόρους συνεδρίας, τὴν μὲν περὶ ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως διὰ προσπελάσεως, τὴν δὲ περὶ ἀποσιτημάτων τοῦ ἥπατος. Ὁ κ. *Π. Ἀπέρης* μίαν περὶ νέας μεθόδου ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτμοπλοίων.

Τρεῖς ἀνακοινώσεις ἐποίησατο ὁ κ. *Ἄν. Γαβριηλίδης*, ὧν ἡ μὲν περὶ τῶν ἐνέσεων διζωιδιούχου ὑδραργύρου κατὰ τῶν σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ δὲ περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους, ἡ δὲ τρίτη περὶ ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων καὶ περιγραφῆς νέου μικροβίου κτλ.

Ὁ κ. *Δελλαγραμμάτικας* ἀνεκοίνωσε περὶ πτωσιν δεξιᾶς νεφρολιθιάσεως.

Ὁ κ. *Κ. Ἐλευθεριάδης* εἰς δύο διαφόρους συνεδριάσεις ὠμίλησε περὶ ὀπισθοϊορδικῆς σκληροτομῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ, μεθόδου τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ, ἐφαρμοσθείσης πρὸς θεραπείαν γλαυκώματος αἰμορραγικοῦ.

Ὁ κ. *Π. Ἰατρόπουλος* ἔκαμε τέσσαρας ἀνακοινώσεις: 1^{ον} περὶ χρόνιου γλαυκώματος καὶ

τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου· 2^{ον} περὶ ὑπιδριδικῆς σκληροτομῆς καὶ δευτερογενοῦς γλαυκώματος· 3^{ον} περὶ ἰριδερμίας καὶ 4^{ον} περὶ θεραπείας μεγάλου οὐλώδους ἐκτροπίου δι' ἀναπλαστικῆς.

Ὁ κ. *Α. Διμαράκης* ἀνέφερε μίαν παρατήρησιν διφθεριτικῆς παραλύσεως τῶν ἄκρων παρ' ἀνδρὶ 40^{ταί}.

Ὁ κ. *Δ. Μανουηλίδης* ἐποίησατο ἐπὶ ἀνακοινώσεις, μίαν περὶ θεραπείας τῆς μαστίτιδος δι' ἐκθλίψεως, μίαν περὶ ὑπετροφ. ἔλκευοῦς κίρρωσεως τοῦ ἥπατος παρὰ παιδί, μίαν περὶ ἀλλοτριῶν σώματος τῶν βρόγχων, τρεῖς περιπτώσεις σιενώσεως τοῦ πυλωροῦ, μίαν παρατήρησιν μήλης κυστικῆς, μίαν περίπτωσιν ξηπητος τοῦ ἀντιβραχίου μετὰ νευραλγίας τοῦ βραχιονίου πλέγματος, καὶ τέλος περιπτώσιν σκληρώσεως κατὰ πλάκας.

Ὁ κ. *Γ. Νούλης* ἐπέβλεπε σοβαρὰν μελέτην περὶ ὑγιεινῆς τῶν σχολῶν, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα μετὰ συζήτησιν εἰς ἐπανειλημμένας συνεδριάσεις ἀπεστάλη εἰς τὴν Φιλολογικὴν διὰ τὰ περαιτέρω. Ὁ κ. *Π. Παπανικολάου* τέσσαρας ἀνακοινώσεις ἐποίησατο, μίαν περὶ τυπικῆς συγγενοῦς ἀτρησίας τῆς ἀριστερᾶς χοάνης τῆς ῥινόσ, μίαν παρατήρησιν ἐπὶ τῶν ἀδενωδῶν ἐκπλαστήσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν νυκτερινὴν ἐνσύρρωσιν, ἑτέραν περὶ συμπτωματολογίας καὶ θεραπείας τῶν ξένων σωμάτων ἐπὶ τῶν βρόγχων καὶ τελευταίαν περὶ σπασμοδικῆς παθήσεως τοῦ φάρυγγος.

Ὁ κ. *Γ. Πασχαλίδης* μίαν ἀνέφερε παρατήρησιν ἀζωτουρικοῦ διαβήτου.

Ὁ κ. *Τ. Σγουρδαῖος* δύο τοιαύτας, ὧν ἡ μὲν περὶ τραυματικοῦ ἀνευρύσματος τῆς ὀφθαλμικῆς ἀρτηρίας τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ δὲ περὶ δερματικῶν ἐκδηλώσεων βαρεῖας μορφῆς ἐνεκὰ ἐσωτερικῆς χρήσεως ἀντιπυρίνης. Ὁ κ. *Σιώτης* παρουσίασε τρεῖς παρατηρήσεις παρωνυχίων καὶ μίαν δηλητηρίασιν διὰ cajacol.

Ὁ κ. *Τράντας* τέσσαρας ἀνακοινώσεις ἐπέβλεπε, μίαν περὶ ἰριδερμίας, ἑτέραν περὶ ἀμφιβληστροειδίτιδος ἐπέλθουσης ἐνεκὸν παρωνυχίας τοῦ δείκτου, ἑτέραν περὶ δακτυλικῆς προσπίεσεως ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν βλεφαρικών προσβολῶν, καὶ τέταρτον περὶ πлагίου διαφτισμοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ ἐμβριθῆς ἱατρός τῶν ἔθν. νοσοκομείων κ. *Ἄν. Χρησιδῆς* ἐποίησατο ἐννέα ὄλας ἀνακοινώσεις, 1^{ον} περὶ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, 2^{ον} περὶ τινῶν ἀνωμαλιῶν τῆς θερμομετρικῆς κλίμακος ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ, 3^{ον} περὶ

της ούσιας και παθογενείας τοῦ ἀζωογονικοῦ διαβήτου, 4^{ον} περίπτωσιν νοσολόσματος τοῦ δωδεκαδακτύλου, 5^{ον} πραγματείαν περὶ τῶν πετεινῶν τῆς καρδίας, 6^{ον} παρατήρησιν ἐρουσιέλατος τοῦ ὠτός, 7^{ον} περὶ οχέσεως διαφορῶν μικροβίων πρὸς ἄλληλα, 8^{ον} ἀνακοινῶσιν περὶ καρκίνου τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, καὶ 9^{ον} παρατήρησιν δηλητηριάσεως νεογνοῦ διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος.

Ὁ κ. Χρ. Χρησιδῆς ὠμίλησε περὶ ἐξανθήματος βαρείας μορφῆς προσελθούσης ἐξ ἐσωτερικῆς χρήσεως ἀντιπυρίνης. Καὶ τέλος τρεῖς ἀνακοινώσεις ἐποησάμεθα καὶ ἡμεῖς ἥτοι 1^{ον} μίαν περίπτωσιν παρωνυχίας κατὰ βῆθος τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ βαρέων συμπτωμάτων γενικῆς λοιμώξεως 2^{ον} Περὶ χολοκυστίτιδος μετὰ ογκώδους χολολίθου ἐξεληθέντος διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, μετὰ παρουσιάσεως τοῦ χολολίθου τούτου καὶ 3^{ον} περὶ ἀπλοῦ κατάγματος τῆς κνήμης μετ' ἐπιπλοκῆς ὀστεομυελίτιδος ἐπενεγκούσης τὸν θάνατον ἕνεκα τῆς κακῆς θεραπείας ἐνὸς τῶν ἐμπειρικῶν, τῶν κοινῶς κριτικίζιδων κκλουμένων.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω μνημονευθειῶν ἀνακοινώσεων, συνεζητήθησαν εἰς τὴν Βιολ. ἐπιτροπὴν καὶ ἄλλαι, σταλείσαι ὑπὸ ἰατρῶν μὴ μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὡς τρεῖς ὑπὸ τοῦ ἐν Κοντοσκαλίῳ ἰατροῦ κ. *P. Τσοπάνογλου* καὶ μία ὑπὸ τοῦ ἐν Ταταούλοις ἰατροῦ κ. *N. Μακρίδου*.

Περὶ πλέον δὲ συνεζητήθησαν διάφορα ἐπισημονικὰ θέματα καὶ δὴ καὶ ἐπὶ σπουδαίου ζητήματος κοινωνικοῦ ὑποβληθέντα τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ πρὸς γνωμοδότησιν ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, πρὸς ἣν ἀπεστάλη ὀριστικὴ ἀπάντησις εἰς ἀπάσας τὰς ὑποβληθείσας ἐρωτήσεις.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν ἡ μὲν Ἀρχαιολογικὴ οὐδόλως εἰργάσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἡ δὲ Φυσικομαθηματικὴ ἐπίσης, ἀλλ' αὕτη δι' ἔλλειψιν μελῶν.

Ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἔχουσα πρόεδρον αὐτῆς τὸν κ. *Ἰωακείμ Βαλαβάνην*, γραμματεία δὲ τὸν *Γ. Δούβαρη*ν δὲν ἔσχε μὲν πολλὰς συνεδριάσεις, ἀλλ' οὐχ' ἤττον ἐξετέλεσεν ἅπασαν τὴν ἀνατεθειάν αὐτῇ ἐργασίαν λίαν εὐστόχως, κατορθώσασα νὰ ἐκδώτῃ ὀλόκληρον τὸν ΚΖ' τόμον τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου τοῦ δεικνύοντος τὴν δρασίαν καὶ ὑπαρξίν αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν ἤρξατο διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ περιέχοντος τὰς ἀνακοινώσεις τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς Παραρτήματος, καθόσον ἐκρίθη ἐπιγεύουσα ἡ ἔκδοσις τῆς ὕλης ταύτης συμπερι-

ληφθησομένης καὶ ἐν τῷ σώματι τοῦ Περιδικοῦ. Ἐκ δὲ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Περιδικοῦ μέχρι τοῦδε ἐξετυπώθησαν ἐν συνόλῳ 43 τυπογραφικὰ φύλλα, μετ' ὀλίγον δὲ πάντως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους παραδοθήσεται συμπεπληρωμένη καὶ ἀρτία ἅπασα ἡ ἐργασία τῷ Συλλόγῳ.

Ὁ Σύλλογος διὰ τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ ΚΖ' τόμου εἶναι ἐνήμερος πλέον, ὑπολείπεται δὲ πρὸς ἔκδοσιν μόνη ἡ τοῦ διαρρευσαντος ἔτους, ἣν εὐχόμεθα ἐγκαίρως νὰ προπαρασκευάσῃ καὶ ἐκτυπώσῃ ἡ διάδοχος Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ πρὸς τιμὴν τοῦ Συλλόγου καὶ εὐχαρίστησιν τῶν πολλῶν ἐντίμων αὐτοῦ φίλων.

Ἡ Συντακτικὴ ἐπιτροπὴ ἐν τῇ δυσχερεῖ ἐκτελέσει τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ ἐργασίας, εὖρε προθύμους ἀγτιλήπτορας, προθύμους τὴν ἑαυτῶν ἀρωγὴν αὐτῇ παρασχόντας, τὴν Α. Ἐξ. τὸν κ. *Ἀβραάμ Γ. Βαπορίδην* ἐφέντην καὶ τοὺς λοιποὺς εὐγενεστάτους ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὑπαλλήλους καὶ τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. *Ξενοφῶνα Σιδερίδην*, ὅστις μετὰ τῆς ἐγνωσμένης αὐτοῦ δραστηριότητος ἐσπευδε πάντοτε νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιτροπῇ πᾶσαν εὐκολίαν. Καὶ ὁ Σύλλογος σήμερον δι' ἐμοῦ ἐκφράζει τὰς θερμὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας ἀξιοτίμους κυρίους.

Ἐπὶ τούτοις ἀπονέμομεν τὸν δίκαιον ἐπαινον πᾶσι τοῖς συντελέσαντι εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ΚΖ' τούτου τόμου, τὰς εὐχαριστίας δὲ τοῦ Συλλόγου ἀπευθύνομεν ἰδίως καὶ τῷ προέδρῳ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅστις, ὡς πάντοτε ἐπιβαρύνεται διὰ τοῦ πλείστου μέρους τῆς ἐργασίας, εἰμὴ καὶ ὅλης πολλᾶκις.

Τὰ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου ἐτακτοποιήθησαν τέλος πάντων ἐφέτος, χάρις εἰς τὴν αὐστηράν καὶ ἐπίμονον τοῦ ἐφόρου αὐτῆς πρόνοιαν κ. *M. Αὐθεντοπούλου* διεξαγαγόντος μετὰ τῶν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου κ.κ. *Ξ. Σιδερίδου* καὶ *N. Παπαγιαννοπούλου* ἐξέλεγγιν, ἐπιβεβλημένην ἄλλως καὶ ἐξ ἀνάγκης γεννηθείσης ἐκ τῆς γνωστῆς ἐκείνης τῶν ὀδοτήκοντα τόμων ὑπεξαίρεσεως, ἥτις ἐπανελημμένως ἀπησχόλησε τὸν Σύλλογον. Πρὸς τοὺς συντελέσαντας τὴν ἐξελεγκτικὴν ταύτην ἐν μέσῳ θέρει ἐργασίαν ἀπονέμει σήμερον δημοσίᾳ ὁ Σύλλογος εὐχαριστίας ὡς ἐξασφαλισαντας τιμιωτάτην μερίδα τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ὅντως μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐξελέγγεως ταύτης ἡ βιβλιοθήκη, ἀφοῦ ἔμεινεν ἐσφραγισμένη ἐπὶ ἐξάμηνον ὄλον, ἠνοίχθη, ὅτε καὶ

ὁ Σύλλογος ἔλαβε μέτρα μὴ ἐπιτρέποντα τοῦ λοιποῦ παραμοίαν ἀπόπειραν.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Συλλόγου εἶναι ἤδη ἀπὸ πολλοῦ προσιτὴ εἰς τε τὰ μέλη καὶ εἰς πάντα θέλοντα νὰ ἐργασθῆ ἐν αὐτῇ, δυστυχῶς ὁμως, εἰ καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐξεφράσθησαν παράπονα διὰ τὴν προσωρινὴν κλείσιν αὐτῆς, δὲν εἶδομεν αὐξηθέντα τὸν ἀριθμὸν τῶν θαμῶνων, ἀλλὰ πάντοτε τοὺς αὐτοὺς φιλομαθεῖς καὶ φιλαναγνώστας, εἰ καὶ ὁ Σύλλογος χάριν αὐτῶν καὶ ἰδίων διώρισεν ἔμμισθον ὑπάλληλον διημερεύοντα καθ' ἑκάστην καὶ ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ μέχρι τῆς δεκάτης ἐσπερινῆς ὥρας.

Περὶ τῆς ἡμετέρας βιβλιοθήκης προκειμένου εὐχόμεθα νὰ μὴ ἀναβληθῆ πέρα τοῦ προσεχοῦς ἔτους ἢ ἐκτέλεισις τῆς εἰλημμένης ἀποφάσεως περὶ μεταθέσεως αὐτῆς, διότι πλουτιζομένη αὕτη διαρκῶς διὰ δωρεῶν φιλομουσίων ὁμογενῶν, αἰτινες εἰς 154 σὺν 85 διπλοῖς τόμοις καὶ τεύχεσιν ἐφέτος ἀνῆλθον, ἐπιβάλλει συντονωτέραν τὴν περὶ τούτου μέριμναν.

Μεταξὺ τῶν φιλοτίμων δωρητῶν τοῦ ἔτους τούτου καθῆκον θεωρῶ ν' ἀναφέρω τὴν προσφορὰν τοῦ ἐξοχωτάτου κ. *Γρ. Μαρασλή*, ὁστις διατρανῶν τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἐκτίμησιν αὐτοῦ διπλᾶ δῶρεῖται τὰ τεύχη τῆς φερωνύμου αὐτῷ πολυτίμου βιβλιοθήκης.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀναγνωστήριον, ὅπερ ὁ Σύλλογος ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος κατὰ τὸ ἐνὸν αὐτῷ διὰ διαφόρων ὠφελίμων καὶ τερπνῶν ἅμα ἀναγνωσμάτων μεθ' ἱκανῆς τῆς δαπάνης πλουτίζει, ἠνεωγμένον οὗτος καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐτήρησεν, ἴδιον πρὸς τὸν σκοπὸν μισθώσας, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ὑπάλληλον· ἀλλ' ἐν ᾧ σήμερον κατὰ χρέος πολλὰς ἐκφράζομεν εὐχαριστίας πρὸς τοὺς προθύμως δωρεᾶν τὰ ἑαυτῶν περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας τῷ Συλλόγῳ ἀποστέλλοντας, δὲν εὐτυχοῦμεν ὁμοίως νὰ ὀνομάσωμεν καὶ πολλοὺς τοὺς εἰς τὸ ἀναγνωστήριον προσερχομένους καὶ τῆς δωρεᾶς ταύτης τοῦ Συλλόγου δωρεᾶν ν' ἀπολαύωσι δυναμένους.

Πολυτίμου ἀξίας ἀπολογισμοὺς συνετέλεσαν δύο τῶν μελῶν τοῦ προεδρείου, κατ' ἀπόφασιν αὐτοῦ τούτου, ὁ μὲν ἀντιπρόεδρος κύριος *Ξενοφῶν Σιδερίδης*, ἐκθεσιν περὶ τοῦ γενικοῦ μητρώου τῶν μελῶν καὶ περὶ τοῦ λογιστικοῦ βιβλίου τῆς χρηματικῆς διαχειρίσεως τῆς *Ζωγραφεῖου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης*. Κατὰ ταύτην ὁ Σύλλογος κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ διαρρυσαντα τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη, ἐψή-

φισ 368 ἐπιτιμα μέλη, 211 ἀντεπιστέλλοινα καὶ 1239 τακτικά.

Κατὰ δὲ τὸ συντεταγμένον ἤδη λογιστικὸν βιβλίον τῆς διαχειρίσεως τῆς *Ζωγραφεῖου ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης*, τὸ μὲν ἀρχικὸν κεφάλαιον, εἰς ὃ προσετέθησαν κατὰ διαφόρους περιόδους δεδουλευμένοι καὶ μὴ διατιθέμενοι τόκοι 30,000 δραχ., συνεποσώθη ἤδη εἰς 212,904.80. Ὑπολείπονται δὲ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῶν τόκων τῆς τρεχούσης α' ἐξαμηνίας τοῦ παρόντος ἔτους, δρ. 17,519,10, ἀφοῦ ἐμετρήθησαν ἀπέναντι τῆς δαπάνης τοῦ ὑπὸ τὰ πιστώτρια εὐρισκομένου Η' τόμου 2,496.60. Διὰ τὴν συντέλειαν δὲ τῶν προεκτιδομένων ἐπτὰ 64,950 καὶ $\frac{10}{100}$. Ἄλλ' ὁ παρὰ πάντων ὁμολογουμένην τρέφων φειδῶ καὶ στοργῇ πρὸς πᾶν ὅ τι κέκτηται ἠθικὸν ἢ ὑλικὸν ὁ Σύλλογος ἀγαθόν, ἀγαπητὸς συναδελφός κύριος *Ξενοφῶν Σιδερίδης* καὶ τὰ τοῦ *Ζωγραφεῖου ἀγῶνος* ἐξηκρίβωσε προβάς εἰς τὴν καταστιχογράφησιν αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἑκατονταετοῦ χορηγίας, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1872 μέχρι τοῦ 1895. Ἐκ τῆς ἐργασίας δὲ ταύτης προκύπτει ὅτι καθυστερεῖται ἡ τῶν ἐτῶν 1896—98 χορηγία, ἐφ' ἧς ἀναμφιβητῶς δικαίως ἔχουσιν ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις οἱ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιτροπῆς πανδήμως ἀξιοὶ κριθέντες βραβεύσεως.

Τοιαύτη ἡ τοῦ κ. *Ξ. Σιδερίδου* χρησιμωτάτη ἐργασία. Ὁ δὲ κύριος *Νικήτας Παπαγιαννόπουλος* προσέβη εἰς ἀκριβῆ καταμέτρησιν τῶν ἐν τῇ ἀποθήκῃ εὐρισκομένων σήμερον τόμων τοῦ τε Περιοδικοῦ καὶ τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης*, ὧν αὐτὸς ἐτάχθη ἀπὸ ἐτῶν ἄγρυνος φύλαξ. Κατὰ ταύτην περιοδικὰ μὲν ὑπάρχουσιν 8,526 διαφόρων ἐτῶν, ἐκ τῶν τόμων δὲ τοῦ *Ζωγραφεῖου ἀγῶνος* 1031, ἐκ τῶν τῆς Εἰκοσιπενταετηρίδος 566, παραρτήματα δὲ τῶν 27 τόμων 6,193 καὶ τόμοι τῆς *Ζωγραφεῖου Βιβλιοθήκης* ἐκ τῶν ἐκτιδομένων ἐπὶ 1,610. Εἰς τοὺς ἀκαταπονήτους τούτους τοῦ Συλλόγου ἐργάτας ἐκφράζω δημοσίᾳ τὴν ἐγνωμοσύνην τοῦ Συλλόγου.

Τὴν κατακλείδα τῆς ἐφετινῆς τοῦ Συλλόγου δράσεως ἐπέθηκεν ἐγχείρημα, οὐ τὴν πλήρη ἐκτίμησιν προλαβῶν ἡμᾶς χρονικῶς ὁ τε ἡμέτερος καὶ ὁ τῆς ἀλλοδαπῆς τύπος μετέδωκεν ἤδη εἰς τὸ δημόσιον, πληροφορηθὲν κατὰ τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον διὰ τὴν ὁμογενῆ καὶ τὸ ἐπιλεκτὸν τῆς ξένης κοινωνίας μέρος, παρέστησεν ἐνταῦθα εἰς θέαμα καὶ

ἀκρόαμα, ὦν τῶς ἀπῆλαυον μῶναι αἱ μακάραι τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν κοινωνίαι. Ἡ ἐκ τοῦ ὄραματος καὶ ἀκροάματος βαθίως ἐγκεχαραγμένη ἐν ταῖς ψυχαῖς πάντων ἡμῶν ἐντύπωσις συγκινεῖ ἐτι καὶ θέλει συγκινεῖ ἡμᾶς τοσοῦτον, ὥστε δικαιοῦμεθα ἴσως νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ καλλιτεχνικὸν γεγονός τῆς παραστάσεως τῆς Ἀντιγόνης, ἧς τινος τὴν πρωτοβουλίαν ἀληθῶς ἔσχεν ὁ φίλος ἡμῶν ἑταῖρος κ. *Μ. Αὐθεντόπουλος*, ἐνεκαινίσει παρ' ἡμῖν νέαν περίοδον αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως καὶ ἀγωγῆς ὑπὸ εὐρυτέραν τῶν ὄρων σημασίαν καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ εἰμὴ τινος ἄλλου, ἀλλὰ βεβαίως σκέψεων καὶ διαθέσεων οἰκειότερων καὶ πρὸς τὸ ἐνδοξον ἡμῶν παρελθόν καὶ πρὸς τὸ εὐέλπι ἡμῶν μέλλον ὑπὸ τε φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν. Δικαίως ἄρα καυχᾶται ἐφέτος ὁ Σύλλογος ἀποτελέσας δι' ἀνηκούστων ἀγῶνων καὶ θυσιῶν σταθμὸν καὶ εὐϊωνιστὸν ἀπαρχὴν νέας σταδιοδρομίας.

Τὴν κατ' ἔτος τῶς διδομένην ἀναγκαίαν συναυλίαν, ἔγνω ἐφέτος ὁ Σύλλογος ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ θεατρικῆς παραστάσεως, ἀποβλέπων καὶ πάλιν πρὸς τῷ ἠθοπλαστικῷ καὶ εἰς τὸν οικονομικὸν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδρύματος τούτου σκοπόν. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μετὰ ἐπισταμένην συζήτησιν καὶ σκέψιν προουτιμήθη ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους, τῆς ὁποίας τὰ χορικά ἔχουσι μελοποιηθῆ ὑπὸ τοῦ διασήμου μουσικοῦ Φήλικος Μένδελσον Βερθόλδη. Καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τούτου, ἡ μὲν Φιλολογικὴ τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπὴ, εἰς τὴν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ κ. κ. Ἀνδρέας Σπαθάρης, Θ. Σαλιτέλης καὶ *Μ. Χαμουδόπουλος*, ἐπιστάτησιν εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς ἀρχαιοπρεπεστέραν διδασκαλίαν, τοῦ ἔλλογιμου γυμνασιάρχου κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* φιλοπονήσαντος γλαφυρωτάτην παράφρασιν τῆς τραγωδίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καθαρῶς ἐκκαθαρεύουσαν ἐν βραχεί σκετικῶς χρόνῳ ἑτέρα δὲ πενταμελὴς ἐιδικὴ ἐπιτροπὴ, ἡ Μουσικὴ, συγκειμένη ἐκ μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ἐξ ἐντίμων ἐρασιτεχνῶν τῶν κ. κ. *Αρ. Χαμουδοπούλου, Γ. Ξανθοπούλου, Θεαγ. Ἀκασιορίδου, Στ. Βραχάμη* καὶ *Ἀλ. Ἐδοσθιανοῦ*, ἀνέλαβε τὸν καταρτισμὸν καταλλήλου χοροῦ ἐκ λογίων καὶ μουσικῶς μεμορφωμένων νέων ἐρασιτεχνῶν, δετῆς ἐπιμῆνας ὀλοκλήρους ἐξεγυμνάσθη ὑπὸ τῶν ἀφωσιωμένου μουσικοδιδασκάλου κ. *It. Silvelli*.

Ἐτερος πεφημισμένος μουσικοδιδασκάλος ὁ κ. *Ρ. Νάβας* συνεκέντρωσε μὲν ὑφ' ἐαυτὸν δεδοκιμασμένους ἐξ ἐπαγγέλματος καλλιτέ-

χνας, περιέλαβε δ' εἰς τὸν συστηματικὸν ἐκείνον πυρῆνα ἀφ' ἑτέρου *ὄμιλον* δλον ἰκανωτάτων ἐρασιτεχνῶν, ὦν ἡ πολυτιμὸς σύμπραξις ἐξησφάλισε τὴν δλην μουσικὴν ἐπιτυχίαν. Συμπλήρωμα τῆς δλης ἐπιτυχίας ἀπετέλεσεν ἡ σκηνικὴ τοῦ δράματος διδασκαλία ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐγνωσμένην περὶ τὴν ὑποκριτικὴν τέχνην εὐδοκίμησιν τοῦ θιάσου τῶν ἀδελφῶν *Ταβουλάρη* φιλοτιμηθέντος νὰ ὑπερακοντίσῃ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἐφ' ᾧ καὶ σήμερον ἐκφράζω ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τὰς βαθείας αὐτοῦ εὐχαριστίας εἰς τε τὰ μέλη τῆς Φιλολογικῆς καὶ Μουσικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τοὺς πεπειραμένους καὶ λίαν ἀφοσιωθέντας μουσικοδιδασκάλους κ. κ. *Νάβαν* καὶ *It. Σιλβέλην*, εἰς τὸν θιάσον τῶν ἀδελφῶν *Ταβουλάρη*, δετῆς προφρόνως κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν τὴν δωρεάν αὐτοῦ συμμετοχὴν παρέσχε, καθὼς καὶ εἰς πάντας τοὺς θερμουργοὺς, εὐγενεῖς καὶ προθύμους τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ὀρχήστρας ἐρασιτέχνας, ὦν τὰ ὀνόματα διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν ἄς μὴ ἐπιτραπῆ νὰ παραλείψω.

Δὲν δύναμαι ὁμως νὰ παρασιωπήσω καὶ τὴν ἀξιέπαινον προσφοράν τῶν φιλομούσων κ. κ. *Πέτρου Ραφτοπούλου* καὶ *Ἀλεξ. Λαγκούση*, οἵτινες διὰ τὰς τελευταίας γενικὰς δοκιμὰς καὶ τὴν πρώτην παράστασιν δωρεάν παρεχώρησαν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου τὸ θέατρον ὀδὸν *Ὁδίου*. Εὐχαριστῶ αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας ὡς καὶ τὸν ὁμογενῆ ἀρχιτέκτονα κ. *Π. Καμπανᾶκη* δι' ὅσα ἐμόχθησεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοπρεπεστέρας διακοσμῆσεως τῆς σκηνῆς.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὀφείλω ν' ἀναφέρω τὰς ἀκαμάτους προσπαθείας καὶ πολλοὺς κόπους τῶν μελῶν τῆς οικονομικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ ἐξασφάλισις τῆς ὑλικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἄλλως τε δαπανηροτάτου τούτου ἔργου καὶ θερμὰ εὐχαριστήρια νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς ἅπασαν τὴν ἐπιτροπὴν, ἰδίως δὲ εἰς τὸν διαπρεπῆ νομομαθῆ καὶ φιλόμουσον τέκνον τῆς Ἀλβιῶνος κ. *L. Mizzi*, εἰς τὸν θερμουργὸν διευθυντὴν τοῦ «Ταχυδρόμου» καὶ ἀ'Ανατολικοῦ Μηνύτορος» κ. *Δημ. Βέλλη*, εἰς τοὺς κ. κ. *Ἐπαμ. Ρίζον, Γρηγ. Μαρσάν, Σόλωνα Καζανόβαν, ἀδελφοὺς Ἡλιάσκου* καὶ *Ἰωάννην Χατζόπουλον*, οἵτινες ἅπασαν τὴν δραστηριότητα αὐτῶν ἐρησιμοποίησαν ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Συλλόγου, δετῆς πολλὰς ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας, καὶ πρὸς τοὺς συνέργατας αὐτῶν ἐξοχωτάτους κ. κ. *Ζωηρὸν Πασᾶν, Γιάνγκον Βέην Ἰωαννίδην, Ἀλέκο Βέη Πανιζίσην, Νικόλαον Βέην*

Σγουριόην, Ἀνδρέαν Ἐφέντην Κοπάσην καὶ ἀξιότιμον κ. *Λυσ. Καντανιζόγλου*.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ *εὐχαριστοῦμεν* ἀπὸ καρδίας καὶ τοὺς διευθυντάς πασῶν τῶν ὁμογλώσσων καὶ ξενογλώσσων ἐγγχωρίων ἐφημερίδων διὰ τὴν ἰσχυρὰν αὐτῶν ἠθικὴν ὑποστήριξιν καὶ πρόθυμον καταχώρισιν ἐν ταῖς στήλαις αὐτῶν παντὸς ἀφορώντος τὸν Σύλλογον.

Εἰς τὴν ὁμολογουμένως καὶ ὑφ' ὄλας τὰς ἐπόψεις λαμπρὰν καὶ ἀπροσδόκητον ἐπιτυχίαν τοῦ ἔθνικοῦ τούτου ἔργου συνετέλεσεν οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ὁμογενὴς ἡμῶν κοινωνία, ἣτις ἀθρόα προσελοθῆσα καὶ εἰς τὰς δύο *παραστάσεις* τῆς *Ἀντιγόνης*, συμπαρέσυρε μεθ' ἑαυτῆς καὶ πολὺ τὸ ἐπίλεκτον τῆς ξένης παρ' ἡμῖν παροικίας. Ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὰς *θερμὰς* αὐτοῦ *εὐχαριστίας* πρὸς ἀπαντάς τοὺς ἐπιθαρρύναντας καὶ βοηθήσαντας τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸν ἐρίτιμον ἑταῖρον κ. *Παῦλον Στεφάνοβιχ Σκυλίσην*, ὅστις εἰκοσάλιρον χορηγίαν προσήνεγκεν ὑπὲρ τοῦ ἔργου. Ὁ Σύλλογος κατιδὼν τὰς εἰ τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἔθνικὰς ὠφελείας κατήρτισε προσωρινῶς καὶ *Καλλιτεχνικὴν ἐπιτροπὴν* ὅπως συνεχίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίας τοιούτων δραμάτων, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐφικτοῦ καὶ ἠθικῶς λυσιτελοῦς. Τὸ ὑλικὸν ἀποτέλεσμα τῶν δύο παραστάσεων ὑπῆρξε 377 ὀθ. λίρ. περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀφαιρουμένων τῶν ἐξόδων ὑπελείφθη καθαρὸν κέρδος 145 λίραι.

Ὁ Σύλλογος μνήμων τῶν εὐεργετῶν αὐτοῦ ἔγνω καὶ τῇ ἀρωγῇ τῶν κληρονόμων καὶ ἐράνῳ κοινῷ ν' ἀναστηλώσῃ ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ καὶ τὴν *προτομὴν* τοῦ αἰοιδίμου *Ἡροκλέους Βασιάδου* τοῦ τὸν βίον αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀφιερῶσαντος. Ἡ προτομὴ αὕτη συντελεσθεῖσα ἐτέθη ἐν τῇ προσηκούσῃ θέσει ὡς ὑπόδειγμα τῆς ἀφοσιώσεως καὶ *ἐθελουσίας* τοῦ ἀνδρός, οὗ ἡ *μνήμη ἀγήρω*.

Ἐπὶ τῶν οικονομικῶν τοῦ Συλλόγου ἐρχόμενος ἔναυλον εἰς τὰς ἀκοάς μου ἔχω ἔτι τὸν βαθὺν θλίψεως στεναγμὸν τοῦ πεφιλημένου μοι συναδέλφου κυρίου *Δ. Μηλιώτη*, ταμίου τοῦ Συλλόγου, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει νὰ ἀναφέρῃ ἔκτακτον συνδρομὴν πρὸς τὸν Σύλλογον, εἰς τὸ ταμιεῖον τοῦ ὁποίου κατὰ προηγούμενα ἔτη κατὰ χιλιάδας εἰσῆρχοντο αἱ *ἔκτακτοι συνδρομαί*, δι' ὧν τοσοῦτον *ὑπερήφανος* παρίστατο ὁ Σύλλογος εἰς ἀπαντα τὸν ἑλληνισμὸν καὶ ἐπίκουρος ἐπιθαρρυντικός

εἰς τὸν ἔχοντα ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐκείνου κινήσεως. Σήμερον ὅμως δικαίαν ἐκφράζομεν καὶ *θλιβερὰν ἀπορίαν* πῶς τὸ φωτοβόλον τοῦτο κέντρον τῆς πνευματικῆς ἡμῶν κινήσεως δὲν ἐπισπᾶται τὴν συμπάθειαν τῶν δυναμένων νὰ βοηθήσωσιν αὐτόν, ξηρὰν δὲ ἀφήνουσι τὴν ἔθνωρ εἰλιπυχνίαν, ἀναγκάζουσι δὲ αὐτόν πολλάκις ὅπως πολὺν χρόνον καταναλίσκῃ εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξευρέσεως τῶν πόρων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Παρηγορούμεθα ὅμως ἐφέτος, διότι τοὺς ἐπὶ τούτοις πολυειδεῖς κόπους καὶ μερίμνας ὁ Σύλλογος συνήνωσε πρὸς τὸ ἠθικῆς σημασίας σπουδαιότατον ἔργον τῆς διδασκαλίας τῆς *Ἀντιγόνης*, περὶ ἧς ἤδη ἱκανὸν ἐποίησάμεθα λόγον.

Ἐν συνόλῳ δὲ εἰπεῖν τὰ μὲν γενικὰ ἔσοδα εἰς τὸ ταμιεῖον ἀνῆλθον εἰς λ. Τουρ. 362.22, αἱ δὲ δαπάναι εἰς 403.93, ὥστε προκύπτει, ὡς παρατηρεῖτε, καὶ *μικρὸν τι ἄλλειμμα* οὐχ ἦττον τρέφεται ὁ Σύλλογος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅτι ἀρίκετο ἡ στιγμή καθ' ἣν μετὰ πλείονος στοργῆς θ' ἀποβλέψωσιν οἱ δυναμένοι ν' ἀνυψώσωσιν αὐτὸν οικονομικῶς εἰς τὴν πρέπουσαν αὐτῷ θέσιν.

Ταῦτα, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὰ ὑφ' ἡμῶν πεπραγμένα. Πρὶν ἢ δὲ καταπαύσω τὸν λόγον ὀφείλω ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου νὰ ἀνακηρύξω τὴν *βαθυτάτην ἐγγνωμοσύνην* τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν προστάτην τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης, τὸν ἔνδοξον τοῦ θρόνου τῶν Ὀσμανιδῶν *Σουλτᾶνον Χαμητ Χάν τὸν Β'*, τὴν πεφωτισμένην *Ἀύτοκραυβέρηναι*, καὶ τὸν *Ἐξ. ὑπουργὸν τῆς παιδείας*, τὸν δι' ἀντιπροσώπου τιμήσαντα τὴν τελετὴν ταύτην. *Ἐγγνωμονῶ δὲ τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι* καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐλογίαν Αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ τῷ *Ἐξοχ. πρεσβευτῇ* τῆς Ἑλλάδος *Ν. Μαυροκορδάτῳ* τῷ πάντοτε ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς προόδου αὐτοῦ διαφερομένῳ *εὐχαριστῶ* δὲ καὶ ἀπαν τὸ φιλόκαλον καὶ φιλόμουσον ἀκροατήριον.

Ἡ προηγηθεῖσα γενεὰ διαφλεγόμενη ὑπὸ ἀγνοῦ ζήλου ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν γραμμάτων ἐκληροδότησεν ἡμῖν *τιμωτάτω χρῆμα*, οὗτινος τὴν φύλαξιν περὶ πλείστου ποιούμενοι, ὧμεν συγγνωστοί, ἂν μὴ τι γενναῖον ἀλλὰ τὸ κατὰ δύναμιν προεξέθεμεθα *εὐχόμενοι* δὲ ὅπως οἱ διάδοχοι πλείονα ἡμῶν ἐπιτελέσωσιν, ἀποχωροῦμεν μετ' ἔνδοξου πεποιθήσεως *ἐπὶ τὴν εὐεργετικὴν τοῦ Συλλόγου δρασίαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Γένους. Γένοιτο.*

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ Μ' ΣΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1900 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1901

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΓ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Ἰουνίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ὁ νέος πρόεδρος κηρύττων τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδρίας εὐχαριστεῖ τοὺς ἑταίρους ἐπὶ τῇ προσγενομένη αὐτῷ τιμῇ, ἣν κάλλιστα κατανοεῖ, ἐπικαλεῖται τὴν πρὸς αἰσίαν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἀπαραίτητον συναντήληψιν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ ὑπισχνεῖται ὅτι θὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν καὶ φροντίδα διὰ τὴν πρόοδον καὶ τήρησιν τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου.

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ καὶ ἐπικυροῦνται. Καὶ εἶτα ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Μ' συλλογικοῦ ἔτους.

Ἐπὶ τοῦ διὰ τὴν βιβλιοθήκην ὀριζομένου ποσοῦ Λ. Τ. 108 ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου ζητεῖ ἐξηγήσεις· ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἀνακοινοῖ τότε τὰ περὶ τῆς δωρεᾶς Ἰ. Βαλέτια καὶ λέγει ὅτι προκειμένου προσεχῶς νὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἐκτέλεσις τῆς περὶ βιβλιοθήκης ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον ἐνόμισε καλὸν νὰ ἀναγράψῃ τὸ σχετικὸν κονδύλιον. Τοῦ κ. Βραχάμη ἐρωτήσαντος ἂν ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ μετενεχθῇ ἡ βιβλιοθήκη ἢ νὰ ὑποστηριχθῇ διὰ δοκῶν ἢ αἰθουσα καὶ συνιστῶντος θερμῶς τὸ πρῶτον, ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντᾷ ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφασις ληφθήσεται μετὰ τὴν ἀφιξίν τῆς δωρεᾶς Βαλέτια.

Ὁ κ. Θ. Ἀκесоρίδης προτείνει νὰ ὀρισθῇ ποσὸν 150 Λ. Τ. δι' ἀγορὰν βιβλιοθηκῶν πωλουμένων εἰς εὐτελεῖς τιμὰς καὶ διὰ βιβλιοδέτησιν τῶν βιβλίων. Ὁ κ. Μ. Αὐθεντιόπουλος ὑπομνηστικῶς τῷ Συλλόγῳ ὅτι ὑποχρεῖται νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ζωγράφειον βιβλιοθήκην τὸ ληφθὲν ἄλλοτε παρ' αὐτῆς δάνειον, συνιστᾷ τὴν δι' ἐκτάκτων δόσεων ἀπόσβεσιν καὶ προτείνει νὰ ἀποφασισθῇ ἡ συζήτησις τοῦ ζητήματος ἢ ἀμέσως ἢ μετὰ σκέψιν τοῦ προεδρείου.

Ἐλλ. Φιλ. Σύλλογος

Ὁ κ. Χρ. Χατζηχρήστου συμφωνεῖ εἰς τὴν διὰ δόσεων ἀπόσβεσιν τοῦ χρέους· δικαιολογεῖ δὲ τὴν σύναψιν τοῦ δανείου τούτου διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐκινδύνευσε αὐτὸ τὸ γοήτρον τοῦ Φιλ. Συλλόγου μὴ δυναμένου ἄλλως νὰ ἐκδώσῃ τὸ περιοδικόν του· καὶ μάλιστα, λέγει, ἀφοῦ τὸ κληροδότημα Θεοφιλίδου ὤφειλεν εἰς τὸν Σύλλογον. Ὁ κ. Ε. Σιδερίδης ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Σύλλογος ὤφειλεν εἰς τὸ κληροδότημα Θεοφιλίδου καὶ οὐχὶ τοῦτο εἰς ἐκείνον. Εἰς τοῦτο συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Χρ. Παναγιώδης λέγων μάλιστα ὅτι περὶ τὰς 100 Λ. Τ. δεφείλονται τῷ κληροδοτήματι. Ὁ πρόεδρος ζητεῖ νὰ ἀνατεθῇ ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος τοῦ κ. Αὐθεντιόπουλου εἰς τὸ προεδρεῖον καὶ εἶτα νὰ γίνῃ συζήτησις· τοῦτο γίνεται δεκτόν.

Ἐπισηφίζεται ὁ προϋπολογισμὸς ὡς ἔχει ἦτοι ἔσοδα Λ. Τ. 300 καὶ ἔξοδα 500 καὶ ἄλλειμμα Λ. Τ. 200.

Κατόπιν ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Ε. ὁ κ. Γρ. Μαρσαλῆς, δεξις καὶ ἐκλέγεται παμψηφεί.

Ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς προτείνει νὰ ψηφισθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς ἀποχωρήσασιν καὶ τοῖς παραμείνασιν κοσμητοροῖν ἐπὶ τῷ ζήλῳ καὶ τοῖς κόποις εἰς οὓς ὑπεβλήθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος· καὶ γίνεται δεκτόν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΝΔ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 6ῃ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ καὶ ἀνακοινοῦται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ. πρόεδρος παρατηρεῖ ἰδιαιτέρως τινὰ ἐπὶ τῆς μεταξὺ τοῦ Συλλόγου, τοῦ κ. Φιλιππότου καὶ τοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ ἀλληλογραφίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν προτομὴν τοῦ ἀειμνήστου Βασιάδου ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς

τῶν κληρονόμων *Βαλέττα*. Ἀγγέλλονται τὰ *δαωρηθέντα* τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλία.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀνακινεῖ τὴν περὶ *παραστάσεως* τοῦ Οἰδίποδος ἐν Κολωνῶ *ἀπόφασιν* τῆς Καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ζητεῖ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου.

Τὸ προεδρεῖον προτείνει ὡς *ἐπίτιμον μέλος* τοῦ Συλλόγου τὸν κ. *Ἄνδρ. Σπαθάρον*, καθηγητὴν, συμπληροῦντα προσεχῶς τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τῆς καθηγησίας αὐτοῦ. Ὁ Σύλλογος διὰ ζωντῶν χεροκροτημάτων ἐκδηλοῖ τὴν ἔγκρισίν του. Ἀγγέλλονται δὲ τὰ προτεινόμενα νέα τακτικά μέλη οἱ κ. κ. *Ἄλ. Σινιόσουλους, Θ. Πετρακίδης*, ἰατρός, *Γ. Ζουπάν*, ἰατρός, *Αἰάστος Σῶχος*, καλλιτέχνης καὶ *Γρηγ. Τριανταφυλλίδης*, δικηγόρος ἐν Παρισίοις.

Ὁ κ. *Γ. Παχτικός* ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Φιλανθίδου* αἰτουμένου τὸ δεκάλιρον γέρας τῆς γλωσσικῆς τοῦ συλλογῆς παρατηρεῖ ὅτι νομίζει πιθανὸν νὰ ὀφείλωνται αὐτῷ αἰτούμεναι 10 λίραι, διότι καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλονται δύο λίραι ὀθωμανικαί.

Ὁ κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* ἐνθυμεῖται ὅτι ὁ κ. *Φιλανθίδης* ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ὄξυδέρκειαν τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀποστείλας τὴν ἐργασίαν του τριχοτομημένην ὑπὸ ἕτερα ὀνόματα (τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς του) ἐκ τῶν τριῶν δὲ ὑποβληθεισῶν συλλογῶν ἐβραβεύθη μία ἢ τοῦ υἱοῦ του. Θεωρεῖ δὲ καλὸν νὰ παραπεμφθῇ ἢ ἐξέτασις τῆς ὑποθέσεως τῇ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ, ἥτις ἀφοῦ μελετήσῃ τὰ πρακτικά της θὰ ἐπιδικάσῃ τὸ ἄνω ποσὸν τῷ κ. *Φιλανθίδῃ* ἂν ἐβραβεύθη, ἵνα λάβῃ τοῦτο ἐκ τῶν παρὰ τῆς οἰκογεν. *Χρ. ἐφέντη Ζωγράφου* πρὸς τὸν *Ζωγράφειον ἀγῶνα Ζώντιων μνημείων* καθυστερουμένων 150 λιρῶν Τουρκίας, ἐὰν πληρωθῶσι ποτε αὐταί, ὅτε θὰ πληρωθῇ καὶ ὁ κ. *Παχτικός*. Ἐπὶ δὲ τῆς παραστάσεως τοῦ Οἰδίποδος ὁ κ. *Χ. Χατζηχρήστου* ζητεῖ ὅπως τὸ προεδρεῖον λάβῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. *Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ ἂν ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ κατήρτισε τὸν προϋπολογισμὸν τῶν δαπανῶν καὶ ποῖον περίσσευμα ἀφῆκαν αἱ παραστάσεις τῆς Ἀντιγόνης. Ὁ κ. *Ψαλίδας* λέγει ὅτι ἀφαιρεθέντων τῶν πολλῶν ἐξόδων ἔμεινε καθαρὸν περίσσευμα Λ.Τ. 145. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἀπορεῖ διατί νὰ ζητῆται ἡ ἔγκρισις τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐργασίαν μιᾶς ἐπιτροπῆς, ἐνῶ διὰ τὰς λοιπὰς δὲν συμβαίνει τοῦτο. Ἄλλ' ὁ κ. *Χατζηχρήστου* ἐπιμένει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. *Ἀκαιορίδης*

ὑποβάλλει τὴν γνώμην, ἣν καὶ ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ ἐπιτροπῇ ὑπεστήριξεν, ἵνα προσκληθῶσιν οἱ πέρουσιν ἐτοιμάσαντες καὶ παραστήσαντες τὴν Ἀντιγόνην, προϋμνασθῶσιν ὀλίγον καὶ δώσωσι παραστάσιν τῆς Ἀντιγόνης πρὸς πορισμὸν τῶν διὰ τὸν Οἰδίποδα ἀναγκῶν. Ὁ κ. *Βραχάμης* ὑποστηρίζει μὲν τὴν πρότασιν τοῦ κ. Ἀκαιορίδου ἀλλὰ διαβλέπει ἀτυχῶς ἀποτυχίαν καὶ ζητεῖ νὰ σημειωθῇ εἰς τὰ πρακτικά ὅτι ἐκ τῆς εὐθύνης, ἣν ἀναλαμβάνει ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ, αὐτὸς ὡς μέλος αὐτῆς δὲν θέλει νὰ ἔχῃ οὐδὲν μέρος. Ὁ κ. *Αὐθεντόπουλος* ἀπαντᾷ ὅτι οὐδεμίαν εὐθύνην ἔχει ἡ Καλλιτεχνικὴ ἐπιτροπὴ ὡς δὲν ἔχει οὐδεμία τῶν λοιπῶν τοῦ Συλλόγου ἐπιτροπῶν. Θὰ ἐργασθῇ καὶ τῇ ἀρωγῇ τοῦ Συλλόγου ἐλπίζει ὅτι θὰ φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὴν παραστάσιν τοῦ Οἰδίποδος. Ὁ κ. *Βραχάμης* διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. *Αὐθεντόπουλον* λέγων ὅτι αἱ λοιπαὶ ἐπιτροπαὶ δὲν ζητοῦσι χρήματα, ἐνῶ αὐτῆς ζητήσῃ ἐπομένως ὀφείλει ὁ Σύλλογος νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς παραστάσεως, ἀφοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ λαμβάνων τὴν εὐθύνην τῆς δαπάνης τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων. Ὁ κ. *Θεοδοκάς* προτείνει ν' ἀναιτηθῇ πᾶσα φρονίσις περὶ τῆς παραστάσεως εἰς τὸ προεδρεῖον. Ἡ πρότασις γίνεται παμφηφεί δεκτὴ.

Ὁ κ. *Ἀσκητής* εἶτα νομίζει ὅτι πρέπει νὰ ληφθῇ σύντομος μέριμνα περὶ τῆς μεταφορᾶς τῆς βιβλιοθήκης. Ὁ κ. *πρόεδρος* νομίζει ὅτι πρέπει νὰ εὑρεθῇ τὸ χρέημα πρότερον, ἄλλως τε καὶ κίνδυνος δὲν ὑπάρχει ὡς φρονοῦσί τινες. Ὁ κ. *Βραχάμης* νομίζει ὅτι ἡ μεταφορὰ ἐπείγει καὶ ὅτι πρέπει τὸ προεδρεῖον ν' ἀποφασίσῃ ἢ τὴν ὑποστήριξιν τῆς αἰθούσης ἢ τὴν μεταφοράν. Περὶ δὲ τοῦ χρέματος δὲν πρέπει νὰ δειλῆ, διότι εἰς τὴν πρὸ τριετίας ἐπισκευὴν τοῦ Συλλόγου ἐδαπανήθησαν 150 λίραι, τοῦ ταμείου οὐδόλως ἐνοχληθέντος. Ἐν τέλει ἀποφασίζεται ἵνα ἐκ τῶν κερδῶν τῆς παραστάσεως μέρος δαπανηθῇ εἰς τὴν μεταφοράν ἢ ὑποστήριξιν τῆς Βιβλιοθήκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΔΤΝΕ'

(Τακτικὴ εἰδική).

τῇ 13ῃ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προτέρας τακτικῆς εἰδικῆς συνεδρίας

(1ης Μαΐου 1900). 'Αναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κ. γενικοῦ γραμματέως ἡ πραγματεία τοῦ ἐν Καβάλλᾳ ἱατροῦ κ. Σ. Μερτζίδου ἐπιγραφομένην «**Ἱατρικὴ ἀρχαιολογία : ἢ ἐν θάσῳ καὶ Περὶνθῳ ἐπιδημικὴ γρίππη (influenza) κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἱπποκράτους**».

Ὁ προεδρεύων εὐχαριστῶν τὸν ἐπιστεῖλαντα διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΣ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

τῆ 20ῆ Νοεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἅτινα μετὰ τινα ἐπι-αὐτῶν συζήτησιν ἐπικυροῦνται. Καὶ εἶτα ἀναγινώσκεται ἡ ἀλληλογραφία. Ὁ κ. πρόεδρος ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς *Μακεδονικῆς Ἀδελφότητος* αἰτουμένης τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου διὰ τὰς ἀρχαιεσιίας αὐτῆς ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἢ αἰτήσιν γίνεται δεκτὴ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως ἐπιτραπῆ τῷ κ. *Ψαλίδᾳ* ἢ γαλλιστὶ δημοσιεύσει ἀνακοινώσεως αὐτοῦ γενομένης ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ταύτῃ, γίνεται συζήτησις καὶ ἦν ληφθεῖσιν ὑπ' ὄψει τῆς σπουδαιότητος τῶν τοιούτων ἱατρικῶν ἀνακοινώσεων καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ταχείας αὐτῶν δημοσιεύσεως παρέχεται ἡ αἰτουμένη ἄδεια. Ὁ δὲ κ. *Νικολόπουλος* ἐκφέρει εὐχὴν ὅπως πρὸ τῆς γαλλιστὶ δημοσιεύσεως τῆς ἀνακοινώσεως γένηται αὕτη *ἑλληνισί*.

Ἐπὶ δὲ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Παχτίκου* αἰτουμένου τὴν αἴθουσαν τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐγκύμνασιν χοροῦ δεσποινίδων διὰ τὰς διαλέξεις αὐτοῦ, ἅς ποιήσεται ἐν τῷ Συλλόγῳ, ἐγείρεται συζήτησις. Ὁ κ. *Νικολόπουλος* νομίζει ὅτι οὐδέποτε ἐδόθη ἡ αἴθουσα διὰ χορὸν δεσποινίδων καὶ συνιστᾷ τῷ προεδρεῖω ὅπως μελετήσῃ πρῶτον τὸ ζήτημα καὶ εἶτα ὑποβάλλῃ τοῦτο εἰς τὴν ἐγκρισιν τοῦ Συλλόγου. Μετὰ μακρὰν ἐπὶ τοῦ ζητήματος συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ἀνατεθῆ τῷ προεδρεῖω ἢ περὶ τούτου σύσκεψις.

'Αγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. *Α. Σινιόσογλους, Γ. Ζουπάν, Θ. Πετρακίδης, Δ. Ζῶχος* καὶ *Γρ. Τριανταφυλλίδης* προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρεῖου.

'Αγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ι. Τσαούσης, Α. Καζανόβας, Ζ. Χαϊζόπουλος, Θ. Ζήσης* καὶ *Ὁδ. Εὐθυμόπουλος* προτεινόμενοι ὑπὸ τοῦ προεδρεῖου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΖ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

τῆ 4ῆ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Τοῦ κ. ἐειδικοῦ γραμματέως ἀπόντος δὲν ἀναγινώσκονται *πρακτικά*. Ἀναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κ. γεν. γραμματέως ἡ ἀλληλογραφία. Ἡ αἰτήσις τοῦ κ. *Ἐπ. Κυριακίδου* αἰτουμένου ὅπως ἀποσταλῶσιν αὐτῷ δύο τόμοι τοῦ Περιοδικοῦ ἀντὶ ἐνὸς ὡς ἔχοντος ἰδίας αὐτοῦ πραγματείας, γίνεται ἀποδεκτὴ. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς θρησκευτικῆς ἀδελφότητος τοῦ *Ἐδωγγελιστοῦ Ἰωάννου* ὅπως παραχωρηθῆ αὐτῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὰ μαθήματα αὐτῆς ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις καὶ διάφοροι ἀνταλλάσσονται γνώμαι. Ὁ κ. *Α. Γεράφδος* φρονεῖ ὅτι ἡ ἀδελφότης πρέπει νὰ πληρώσῃ πρῶτον τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον παλαιὰν αὐτῆς ὀφειλὴν καὶ εἶτα νὰ παραχωρηθῆ αὐτῇ ἡ αἴθουσα. Οἱ κ. κ. *Βραχάμης* καὶ *Ἀκαστορίδης* κηρύσσονται ὑπὲρ τῆς ἀμέτου παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης. Μετὰ μακρὰν δὲ συζήτησιν ἀποφασίζεται ὅπως ὁ Σύλλογος παραχωρήσῃ τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ προπληρωθῶσιν αὐτῷ πέντε (5) λίραι μέχρις ἀποπληρωμῆς.

Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ κ. *Ι. Πανταζίδου* ἐπιτίμου τοῦ Συλλόγου μέλους, λέγει δὲ ὀλίγων περὶ τῆς ἀπωλείας, ἣν ὁ τε ἡμέτερος Σύλλογος καὶ τὰ ἑλληνικὰ καθ' ὄλου γράμματα διὰ τοῦ θανάτου τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ὑπέστησαν καὶ εἰς ἐνδειξιν πένθους διακόπτει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ , ΑΤΝΗ'

(*Τακτικὴ ἐιδικὴ*).

τῆ 11ῆ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντας τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προτέρας συνεδρίας. Εἶτα ὁ κ. *Κ. Κοκκολάτος* ἀναφερόμενος εἰς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦ ἐκ Καβάλλας ἱατροῦ κ. *Μερτζίδου* λαμ-

βάνει ἀφορμὴν νὰ ἀπαριθμῆσιν τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν ὁμογενῶν περὶ ἱατρικῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις θεμάτων πραγματευθέντας, ἐν οἷς καὶ αὐτός, καὶ προτρέπει τοὺς καθ' ἡμᾶς Ἀσκληπιάδας νὰ ἀσχοληθῶσιν περὶ τὴν πάτριον ἐπιστήμην. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* ἐπιπροτεῖ μὲν εἰς τὴν γνώμην τοῦ κ. *Κοκκολάτου*, εὐχεται δ' ὅπως ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μελέταις καὶ πραγματεῖαις λαμβάνονται ὑπ' ὄψει καὶ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ συζητικῆς ἀκριβείας τὰ πορίσματα τῶν ξένων ἐρευνῶν, ὧν ἡ σπουδαιότης μεγάλη καὶ ὁ ἀριθμὸς σημαντικός. Ἄλλως, λέγει, παριστάμεθα ἀγνοοῦντες οὐ μόνον τὴν ὑπαρξίν σπανίων ὅπως οὖν μονογραφῶν ἀλλὰ καὶ μεγαλοσχημῶν ἱστοριῶν ὀλοκλήρων κλάδων ἐπιστημῶν, τοῦθ' ὅπερ μείοι πολλὸ μέρος τοῦ κύρους τοῦ ἡμέτερου ἰσχυρισμοῦ.

Εἶτα ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀναγινώσκει τὸ πρῶτον μέρος *πραγματείας* αὐτοῦ «*Τὰ περὶ γυναικῶν παρὰ Πλάτωνι φιλοσοφούμενα*». Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ἀγορητῇ ἐπὶ τῇ ἀνακοινωθείσῃ ἀξιολόγῳ πραγματείας, ἐν ἣ μετ' εὐαρεστησεως παρατηρεῖται ὅτι ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* διέλαβε περὶ πασῶν τῶν πλατωνικῶν πηγῶν μὴ ἀρκεσθεῖς εἰς ἓνα ἢ καὶ δύο μόνους τοῦ μεγάλου φιλοσόφου διαλόγους, ἀλλ' ὡς πλείστους ἐρευνήσας. Ὁ κ. *Αὐθεντιόπουλος* πρὸς ταῖς εὐχαριστίας τοῦ κ. προέδρου καὶ *συγχαρητήρια* ἀπονέμει τῷ κ. *Χρ. Πανταζίδῃ*, διότι διὰ τῆς πραγματείας ταύτης παρέχεται τὸ μέτρον τῆς ἐπιτυχοῦς ἐπιξεργασίας καὶ συγχρόνως ἡ ἐπαγγελία πολυτιμοτάτης διὰ τοὺς παρ' ἡμῖν ἐρευνητὰς τῶν παλαιῶν θεωριῶν ἀμοιβῆς, ἥτις ἐγκείται εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν καὶ χρησιμοποίησιν πολλῶν παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐπιστημονικῶν δρων, οὓς ἀντὶ νὰ λαμβάνωμεν ἐτοιμοὺς καὶ προσφωεστάτους παρὰ τῶν ἀρχαίων χαλκεύομεν μεταφράζοντες ἀκαταλλήλους ξένους, ἀλλοτρίας οὕτως ἐνόησας δι' ἡκιστα ἐλληνικῆς περιβολῆς ἐπενδύοντες. Τοιούτων παιδαγωγικῶν δρων πληθὺν ἀνεσκάλευσεν ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἄξιος πολλῶν ἐπὶ τούτῳ *συγχαρητηρίων*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ἈΤΝΘ'

(*Τακτικὴ γενικὴ*).

Τῇ 18ῃ Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-

κτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκειται ἐπ' ἴσης καὶ ἡ ἀλληλογραφία. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως δὲ τῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν *Κυθωνιῶν*, ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν αὐτῇ οἱ αἰτούμενοι χάρται *Ζαφειροπούλου*, ἀμφιβάσωσιν. Ἐπὶ τῆς ἀπαντητικῆς πρὸς τὸν κ. Γ. *Μαρασλῆν* ἐπιστολῆς ὁ κ. Ἀν. *Χρησιδῆς* προτείνει ὅπως τὸ προεδρεῖον λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὰς ἀνάγκας τοῦ Συλλόγου σκεφθῆ καὶ παρασκευάσῃ σχέδιον ἐπιστολῆς δι' ἧς νὰ ὑποδεικνύηται τῷ μεγαλοψύχῳ ἀνδρὶ ὁ τρόπος δι' οὗ δύναται νὰ φανῆ χρήσιμος τῷ Συλλόγῳ, ὅπερ σχέδιον νὰ ἐγκριθῆ ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ παρὰ τῶν μελῶν. Ἀλλὰ ἀποφασίζεται ὅπως ἀφεθῆ ἐλεύθερον τὸ προεδρεῖον νὰ ἀπαντήσῃ ὅπως ἂν αὐτὸ κρίνῃ εὐλογον συμφῶνως ταῖς ἐπείγουσαις ἀνάγκαις τοῦ ἡμέτερου Συλλόγου. Εἶτα ἀγγέλλεται ὅτι παρὰ τῆς ἐνταῦθα ἀδελφότητος τοῦ *Ἐδαγγελιστοῦ Ἰωάννου* ἐλήφθησαν πέντε λίραι ἀπέναντι τοῦ πρὸς τὸν Σύλλογον χρέους αὐτῆς καὶ ὅτι συνεπῶς ἐπετράπη αὐτῇ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐφετινὴν περίοδον διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἀδελφότητος τῶν *ἐννέα Μουσῶν* ἀποφασίζεται νὰ δοθῶσιν εἰς ζητηθέντες τόμοι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἂν ὑπάρχωσιν σχολεῖα συντηρούμενα παρ' αὐτῆς.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ὑπαλλήλου *Θεοδώρου* ἀποφασίζεται καὶ ἀνατίθεται τῷ προεδρεῖῳ νὰ σκεφθῆ ἡ ἀποφασισθῆ ἂν πρέπει νὰ τῷ δοθῆ ἡ αἰτουμένη αὐξήσις ἢ οὐ.

Εἶτα ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφίζονται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Γ. *Τσαούσης*, Α. *Καζανόβας*, Ζαχ. *Χατζόπουλος*, Θ. *Ζήσης*, καὶ Ὁδ. *Εὐδυνόπουλος*. Κατόπιν προτείνεται ἡ ἐκλογή εἰδ. γραμματέως, πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτηθέντος κ. Ν. *Παρίση*, οὗτινος τὴν παραίτησιν μετὰ λύπης ἀπεδέχθη τὸ προεδρεῖον, ἀφ' οὗ δὲν κατώρθωσε νὰ μεταπέσῃ αὐτόν. Γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας τοιούτους ἀναδείκνυται παμψηφεί ὁ κ. Θ. *Ἀσκητής*.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος ὁ θεοφιλέστατος ἅγιος *Παμφίλου* κ. *Μειωσηνός Χριστοδούλου*, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. Ε. *Σιδερίδου*, Π. *Ἱατροπούλου* καὶ Θ. *Ἀσκητοῦ* καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 15^η Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ προέδρου.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τῶν ἐπιτίμων μελῶν *Max Muller*, καθηγητοῦ ἐν Ὁξφόρδῃ, ἐκλεγέντος τῷ 1893 καὶ τοῦ *comte Zichy* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Αὐστροουγγαρίας ἐνταῦθα ἐκλεγέντος τῷ 1874.

Εἶτα ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ τέως προέδρου τοῦ Συλλόγου *Δημητρίου Μαλιάνου* καὶ ἡ ληφθεῖσα παρὰ τοῦ προεδρείου ἀπόφασις πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τοῦ Συλλόγου καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕΑ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 29^η Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὄντων ἐτοιμίων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης συνεδρίας, ἀναγινώσκειται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας, ἐφ' ἧς ὁ κ. πρόεδρος ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις. Τῷ κ. Δ. Παναγιωτίδῃ ἀποσταλῆσεται ὁ αἰτούμενος τόμος τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ αἴτησις τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Ζαπτείου παρθεναγωγείου αἰτουμένου τινὰ ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ γίνεται δεκτή. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. Παχτίκου ὅπως ἀντὶ τιμῆματός τινος ἐπιτραπῆ ἡ εἰσδος εἰς τὴν διάλεξιν αὐτοῦ «περὶ Ἀριστοφάνους» ἀπορρίπτεται. Ἄλλ' ὁ κ. Παχτικός ζητεῖ νὰ μάθη ποῖον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἐπὶ πληρωμῇ εἰσδον κατὰ τὰς μουσικὰς ὑπ' αὐτοῦ διαλέξεις. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει ὅτι οὔτε προηγουμένον ὑπάρχει τοιοῦτον οὔτε ὁ κανονισμὸς διαλαμβάνει τι σχετικὸν ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ κεινοτομήσωμεν σήμερον. Ὁ αὐτὸς ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῷ Συλλόγῳ παρὰ τοῦ κ. Σ. Μανασσείδου συλλογῆς δημοδῶν μελωδιῶν διὰ τὸ Ζωγράφειον διαγωνισμῶν ἐρωτᾷ ἂν τὸ διαγώνισμα τοῦτο ὑπάρχει σήμερον. Ἀπαντᾷ δ' αὐτῷ ὁ κ. πρόεδρος λέγων ὅτι δὲν ὑπάρχει ἑλλείψει χρημάτων. Εἶτα ἀναγινώσκειται κατάλογος δωρηθέντων βιβλίων.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀπάντησις

πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου κ. Γρ. Μαρασλῆ ἐτοιμασθεῖσα ἀποστέλλεται ἐντὸς ἡμερῶν τινῶν καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ ἐκ τῶν πρωτίστων ἀναγκῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὑποδεικνύεται τῷ μεγατίμῳ ἀνδρὶ 1) ἡ ἀνάγκη τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ Ζωγράφειου διαγωνισματος, 2) ἡ μεταρρυθμίσις καὶ ἐδραίωσις τῆς βιβλιοθήκης, ἵνα καταστῆ αὕτη μᾶλλον προσιτὴ καὶ 3) ἡ τακτικὴ ἐκδοσις τοῦ ἐτησίου περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου πρὸς δημοσίευσιν ἰδίως ἐγκαίρως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς. Μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, λέγει ὁ κ. πρόεδρος, ἀποστέλλονταί τῷ κ. Γ. Μαρασλῆ οἱ πέντε τελευταῖοι τόμοι τοῦ Περιοδικοῦ καὶ ὅλη ἡ σειρὰ τῆς Ζωγράφειου βιβλιοθήκης καὶ τῶν Ζώντων μνημείων.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὁ Α. Θ. ὁ ἅγιος Παμφίλου κ. Μελισσηνὸς Χριστοδοῦλου, δεκτὸς γίνεται δεκτός. Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. Ἰ. Α. Κοσμέτος, ἔμπορος, Κ. Δημητρακόπουλος, Ἱερομόναχος Παῦλος καὶ Θ. Πολυζωΐδης, ἰατρός, προτεινόμενα παρὰ τῶν κ. κ. Κοκκολάτου, Παγτίκου καὶ Παρίτσης καὶ οἱ κ. κ. Ἰ. Βόλιος καὶ Ἀρ. Ἀθγουστόπουλος, ἔμποροι, προτεινόμενοι παρὰ τῶν κ. κ. Ἀ. Χρηστίδου, Δ. Μανουηλίδου καὶ Π. Ἰατροπούλου καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΕΒ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 5^η Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. Σ. Σιδερίδης ἀναγινώσκει πραγματεῖαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «Περὶ τῶν ἁγιασμάτων τοῦ Γαλατᾶ». Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τῷ ῥήτορι καὶ ἐξαίρει τὴν περὶ τὴν βυζαντιακὴν ἀρχαιολογίαν εἰδικότητα αὐτοῦ, ἧς πολλὰ δείγματα παρέσχεν ἐν τῷ Συλλόγῳ.

Εἶτα ἐρωτᾷ ὁ κ. πρόεδρος ἂν ζητῆ τις τὸν λόγον ἐπὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Χρ. Παναζίδου, περὶ ἧς ἐκφράζει τὴν εὐχὴν νὰ συμπληρωθῆ τυχῶς παρὰ τοῦ εἰρημένου κυρίου, ὅπερ καὶ ὑπισχνεῖται οὗτος, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΓ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀπόντος τοῦ εἰδ. γραμματέως δὲν ἀναγινώσκονται *πρακτικὰ* τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκεται δὲ παρὰ τοῦ γεν. γραμματέως ἡ *ἀλληλογραφία*. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς κοινότητος Τριγλίας αἰτουμένης τὸ Περιοδικὸν τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν βιβλιοθήκην τῶν σχολῶν αὐτῆς ὁ κ. Ἀποσιτόλογλου παρατηρεῖ ὅτι δὲν ὑπάρχει προηγούμενον δωρεᾶς τοῦ περιοδικοῦ εἰς τὰς σχολάς, προτείνει δὲ ὅπως τὸ προεδρεῖον ἐξετάσῃ καὶ, ἂν ζητῆται τὸ Περιοδικὸν πρὸς σχηματισμὸν πυρῆνος διὰ βιβλιοθήκην, νὰ δοθῇ. Ἡ πρότασις αὕτη γίνεται ἀποδεκτή. Ἀγγέλλεται ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου, ὅπως παραχωρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν θυμάτων τοῦ Ἐγρί-καποῦ Ἐπιτροπῆν αἰτουμένην ταύτην, ὅπως δώσῃ μουσικοφιλολογικὴν ἐσπερίδα ἀντὶ ἀμοιβῆς λίρ. ὅθ. πέντε μόνον, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη γίνεται ἀποδεκτή ἐπ' ἴσης γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως δις τοῦ ἔτους ἀναγινώσκηται ὑπὸ μελῶν αὐτῆς ἐπιστημονικὴ διατριβὴ ἐν εἰδικῇ τοῦ Συλλόγου συνεδρίᾳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς κοινότητος Κορυθαῖς αἰτουμένης τὴν εἰσράν τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου ἀποφασίζεται ὅπως δοθῇ ἂν ὑπάρχῃ βιβλιοθήκη τῶν σχολῶν τῆς κοινότητος.

Ἐἴτα γίνονται δεκτοὶ διὰ ψηφοφορίας τακτικὰ τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ κ. κ. Ἰ. Ἀρ. Κοσμέτος, Κ. Δημητρακόπουλος, ἔμποροι, Παῦλος Ἱερομόναχος, Θ. Πολυζωίδης ἱατρός, Ἰ. Βόλιος καὶ Ἀρ. Αὔγουσιόπουλος, ἔμποροι.

Ἀγγέλλονται δὲ τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη ὁ Μέγας Πρωτοσύγκελλος κ. Χρυσόστομος, ὁ Μέγας Ἀρχιεπίσκοπος κ. Λαυρέντιος, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος, οἱ κ. κ. Ἐπαμεινώνδας Φίλων, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, Μιχαὴλ Σεληνιάδης, διερμηνεὺς τῆς ἑλλ. πρεσβείας, ὁ ἀρχιμικνδρίτης Γερμανὸς Πολίτης ἐν τῷ Πέραν, ὁ ἱερολογιώτατος κ. Ἀνθίμος Ὀρφανίδης, γραμματεὺς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελίας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Λ. Μαλατάκη.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροτελλόντων μελῶν κ. Ἐπ. Σταματιάδου καὶ ὁ τοῦ πρὸ μικροῦ ἐκλεγέντος ἐπιτίμου μέλους κ. Ἀνθ. Σπαθάρη καθηγητοῦ τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΔ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 26ῃ Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικὰ* τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ἐἴτα ὁ κ. γεν. γραμματεὺς ἀναγιώσκει τὸ β' μέρος τῆς «περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ διακόσμου» πραγματείας τοῦ κ. Μ. Παρανίκας καὶ ἑτέραν τοῦ κ. Λαμπουσιάδου περὶ Νίκης, Νίκαιας καὶ Νικιτζας. Ἐπὶ τῆς πρώτης λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης παρατηρεῖ τάδε: α' Ὁ ἐλλόγιμος κ. Μ. Παρανίκας, ἐξ ὧτων γράφει καὶ ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι δευτέρῳ μέρει τῆς περὶ τοῦ Παφλαγονικοῦ διακόσμου ἀνακοινώσεως αὐτοῦ, ἐπιμένει εἰς τὴν αὐτὴν τολμηρὰν καὶ ἀστήρικτον γνώμην θεωρῶν τὰς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναγερομένης περὶ τὸν Παρθένιον ποταμὸν πόλεις Κύτωρον, Σήσαμον καὶ Κρώμναν κτεχούσας τὰς θέσεις τῶν κατόπιν καὶ νῦν Κοτυώρων, Σαμψούντος καὶ Κρώμνης. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀδικσιολογήτου ἐπιμονῆς ὁ κ. Μ. Παρανίκας οὐ μόνον τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου τοσοῦτον σαφῶς λεγόμενα παρερμηνεύει καὶ συγχέει ἀλλὰ καὶ ὅσα γράφοιτο καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος, Στράβων ὁ Ἀμασεύς, πάντες οἱ συγχρόνους τόπους περιγραφόντες καὶ τὰς ἀπ' ἀλλήλων αὐτῶν ἀποστάσεις ὀρίζοντες ἐλάσσονες γεωγράφοι, μάλιστα δὲ ὁ Σκύμος ὁ Χίος, ὁ Ἀερριανός, Σκύλαξ ὁ Καρυανδεύς, καὶ ὁ Ἀνώνομος καὶ πολλοὶ τῶν τοῦ Βυζαντίου συγγραφέων, οὐδαμῶς δὲ λαμβάνει ὑπ' ὄψει οὔτε τὰ διάφορα νομίσματα τῶν εἰρημένων πόλεων, οὔτε τὰς μικρυρίας τῶν νεωτέρων περιηγητῶν, οἷος ὁ μνημονεύων τῶν ἐρεσιῶν τοῦ Κυτῶρου γαλάτης Tavernier, οὔτε τὸ ὀλίγον ἀνατολικῶς τῆς Ἀμάστριδος παραποτάμιον καὶ τὸ μέγιστον οὐδὲ διατηρούμενον χωρίον Κίτρον καὶ ἐν γένει ὅσα πρότερον παρετηρήσαμεν δημοσιευθέντα ἐν τόμῳ ΚΖ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου (σελ. 394—95). Ἀλλὰ διὰ τὸ πρωτοτύπου ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ ὁ ἄλλως τε

βαστὸς γυμνασιάρχης μὴ ἐννοῶν νὰ θέσῃ δυτικὸν μὲν ὄριον τῆς Παφλαγονίας τὸν Παρθένιον, ἀνατολικὸν δὲ τοὺς ποταμοὺς Ἄλυν καὶ Θερμῶδοντα, ἐπεκτείνει τὴν χώραν ταύτην μέχρι καὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ πρὸς ἐαυτὸν ἀντιφάσκων ἀθετεῖ καὶ τοὺς νόμους τῆς γλωσσικῆς ἐπιστήμης οὓς ἐπικαλεῖται λέγων ἀδὲν μεταβάλλονται τοσοῦτον ἀθαιρέτως λέξεις ἔχουσαι τὰ αὐτὰ γράμματα, τὰς αὐτὰς συλλαβάς, καὶ ὁ ἴδιος μεταβάλλει ἀθαιρέτως τὴν Σήσαμον εἰς Ἄμισόν καὶ τὸ Κῦτῳρον εἰς Κοτῳωρα, ἐν ᾧ ἡμεῖς οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας καὶ παρερμηνείας τῶν κειμένων, ὡς λέγει ὁ κ. Μ. Παρανίκας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκριβοῦς κατὰ τὸ ἐνὸν μελέτης τῶν σχετικῶν πηγῶν καὶ τοῦ ὀρθοῦ καθορισμοῦ τῶν διαφορῶν θέσεων καὶ προηγουμένως καὶ νῦν ὑποστηρίζομεν ὅτι ἄλλη ἢ Σήσαμος καὶ ἄλλη ἢ Ἄμισός, ἄλλη ἢ παλαιὰ Κροῳμνα καὶ ἄλλη ἢ νῦν, οὐδὲν δὲ κοινὸν μεταξὺ Κοιτῳωρων καὶ Κυτῳωρον.» Ταῦτα παρατήρησαντος τοῦ κ. Χρ. Πανταζίδου καὶ ἐγγράφως ὑποβαλόντας τὰς παρατηρήσεις του καὶ μὴ λαθόντος ἑτέρου τινὸς τὸν λόγον ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοῖς κ. κ. Μ. Παρανίκα, Δαμπουσιῳάδη καὶ Χρ. Πανταζίδη, διὰ τὰς διαφορῶσας μελέτας αὐτῶν καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΞΕ'

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 5^η Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τρία πρακτικὰ προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς ἐφορείας τῶν σχολῶν Κρήνης περὶ ἀποστολῆς διὰ τὴν βιβλιοθήκην αὐτῶν τοῦ Περιδικοῦ καὶ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων, ἀποφασίζεται νὰ σταλῆ μόνον τὸ Περιδικόν, διότι τὰ πολλαπλᾶ βιβλία τυγχάνουσιν ἄγνωστα πρὸς τὸ παρόν.

Εἰς τὴν διευθύντριαν Ἰδιωτικοῦ Λυκείου ἐν Χαλκηδόνι ἀποφασίζεται νὰ μὴ σταλῶσιν οἱ αἰτηθέντες τόμοι τοῦ Περιδικοῦ, τοῦ κανονισμοῦ μὴ ἐπιτρέποντος τοῦτο.

Ὁ κ. πρόεδρος γνωρίζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ προεδρείου περὶ παραχωρήσεως τῶν τόμων τοῦ Περιδικοῦ ἀντὶ τιμήματος, ὡσάκις δὲν ὑπάρχει περίπτωσις ἀνταλλαγῆς. Ὁ κ. Σ. Ἀποστόλογους ἐπιδοκιμάζει ταύτην. Ἄλλ' ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς φρονεῖ ὅτι καὶ ἐκ τοῦ κα-

νονισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τοιαύτην ἀπόφασιν οὕτως ὥστε νὰ ὑστερήσωμεν σωματεῖα τινά, ἀδυνατοῦντα νὰ πληρώσωσι, τοῦ ἡμετέρου Περιδικοῦ, ἀλλ' ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ἀφεθῆ τὸ προεδρεῖον ἐλεύθερον, ὅπως ἀποφασίζῃ καὶ ἐνεργῆ ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῶν αἰτουμένων σωματείων. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζει ὁ κ. Μ. Ἀθθεντόπουλος ἐπικαλούμενος πολλοὺς λόγους γενικοῦ συμφέροντος καὶ τὸ 1^{ον} ἄρθ. τοῦ ἡμετέρου κανονισμοῦ καὶ οὕτω ἀποφασίζεται νὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερον τὸ προεδρεῖον.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι παρέστη ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ ταύτη εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ μακαρίτου Ἀν. Σπαθάρη, ὅτε καὶ προσεφώνησε καταλλήλως.

Τὸ δεύτερον ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Χρυσόστομος, ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Δαυρέντιος, ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος, οἱ κ.κ. Ἐπαμεινώνδας Φίλων, γενικὸς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐνταῦθα, Μιχαὴλ Σεληνιάδης, διερμηνεὺς τῆς ἑλλ. βας. πρεσβείας, ὁ πανοσ. ἀρχιμανδριτῆς Γερμανὸς Πολίτης ἐν τῷ Πέραν, ὁ ἱερολογιώτατος Ἀνθιμος Ὁρφανίδης, γραμματεὺς τῆς Μ. Πρωτοσυκελλίας καὶ γίνονται δεκτοί.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλεται ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. Ἀρ. Δημόπουλος, δικηγόρος προτεινόμενος παρὰ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Ν. Παπαγιαννοπούλου καὶ Θ. Ἀσκητοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΞΣ'

(Τακτικὴ ἐιδιμὴ).

Τῆ 12^η Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς ὅπως ἀναγνώσῃ ἐξ ὀνόματος τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, συμφώνως τῇ ληφθεισῇ ἀποφάσει, τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ἐπιγραφομένην «περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων εἰσόδου τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης». Καὶ ἐτελεύτησε τὸν λόγον ὁ κ. Ἀν. Χρησιδῆς, ἐπισπασάμενος τὰ ζωηρὰ συγχαρητήρια τοῦ τε προεδρείου καὶ τῶν λοιπῶν ἀκροατῶν, μεθ' ὃ καὶ αἶρεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΖ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 19ῃ Μαρτίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν *πρακτικῶν* τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἀναγινώσκεται ἡ *ἀλληλογραφία* καὶ γίνονται αἱ ἐπ' αὐτῆς παρατηρήσεις.

Ἐν αὐτῇ εὐρηται δύο προτάσεις ἐκλογῆς ἀντεπιστελλόντων μελῶν, ἡ μὲν τοῦ κ. Μ. *Κέλειτζη*, καθηγητοῦ τῆς ἐν Βέρνη νομικῆς σχολῆς ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ τοῦ κ. *Γ. Τσιμοπούλου*, καθηγητοῦ τοῦ γυμνασίου Σερρών, ὑπὸ τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς, αἵτινες καὶ γίνονται ἀποδεκταί.

Ἐπὶ τῆς *αἰτήσεως* τῆς ἐπιτροπῆς τῆς *Πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης*, αἰτουμένης τὴν δωρεάν αὐτῇ τῶν ἐκ τῆς *Πατρολογίας τοῦ Μigne* ὑπαρχόντων τόμων ἐκ τῆς βιβλιοθήκης *Βαλέττα* ὁ κ. πρόεδρος γνωρίζει τὴν σκέψιν τοῦ προεδρείου ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ἐγκριθῆ ν' ἀποφασισθῆ τοιαύτη δωρεὰ νὰ γίνῃ τοῦλάχιστον ἐπ' ἀνταλλαγῇ, ἵνα μὴ μένῃ κενὸν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βαλέττα.

Ἀνταλλαγισῶν σκέψεων τινῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποφασίζεται νὰ μὴ δοθῶσιν οἱ ὑπάρχοντες οὗτοι, διότι ἀποτελεῖ αὕτη ἀναπόσπαστον μέρος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βαλέττα, τοποθετηθησομένης ἐν ἰδίῳ ὄλως χώρῳ καὶ θὰ διατελῆ αὐθύπαρκτος καὶ ἀκεραία, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἐκδοσις ἢ εὐρισκομένη ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ μελῶν.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συλλόγου περὶ μὴ παραχωρήσεως τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης ἐν γένει καὶ ἰδίως τῆς τοῦ Βαλέττα δὲν θὰ περιλαμβάνῃ τὰ πολλαπλᾶ, περὶ ὧν ὑπάρχει προηγουμένως ἀπόφασις νὰ δίδωνται, ὅπως ὑπομνήσκει ὁ κ. *Ἀποστόλογος*.

Ὁ κ. *Νικολόπουλος* προτείνει ὅπως ὁ Σύλλογος, λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὴν πολυτίμον δωρεάν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀειμνήστου Βαλέττα, ἀποφασίσῃ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὴν στήλην τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ δωρεᾶς. Ἀπαντῶν εἰς ταῦτα ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρει ὅτι τὸ προεδρεῖον ἐσκέφθη περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀπονεύμῃ *ἰδιαιτέρας* ὄλως τιμᾶς τῷ δωρητῇ τῆς πολυτίμου ταύτης βιβλιοθήκης, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ 113 ἄρθρ. τοῦ ἰσχύοντος κανονισμοῦ, ἧτοι τὴν εἰς

ἰδιαιτέραν αἰθούσαν τοποθέτησιν τῆς εἰρημένης βιβλιοθήκης καὶ τὴν ἐπὶ ταύτης ἀναγραφὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρητοῦ καὶ ὅτι δὲν δύναται ὁ Σύλλογος ν' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ δωρητοῦ εἰς τὴν στήλην τῶν δωρητῶν, διότι τὸ ἄρθρ. 112 περὶ δωρητῶν πραγματευόμενον ἐννοεῖ δωρεὰς χρηματικᾶς. Κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων τούτων ὁ κ. *Νικολόπουλος* ἀποσύρει τὴν πρότασιν αὐτοῦ δι' ἧς ἐσκόπει τὴν ἐκδήλωσιν τιμῆς καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ Βαλέττα δωρεάν καὶ ἐγκρίνεται ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου.

Τὸ δεύτερον προτείνεται καὶ ἐκλέγεται διὰ ψηφοφορίας μέλος τοῦ Συλλόγου ὁ κ. *Δ. Δημόπουλος*, δικηγόρος.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ Σ. Σ. ἄγιοι ἀρχιερεῖς *Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος*, *Μηθύμνης Στέφανος*, *Γρεβενῶν Δωρόθεος*, *Κορυθαῖς Γεργάσιος*, ὁ πανοσ. ἀρχιμ. κ. *Φώτιος*, ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ὁ ἱερολογιώτατος κ. *Γρ. Παπαδόπουλος*, πατριαρχικὸς ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κων/πόλεως καὶ οἱ κ. κ. *Στ. Παγανέλης*, πρόεδρος τοῦ ἑλλην. προξ. δικαστηρίου, *Σ. Σμεδαρέσης*, γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Ἀρχμ. Ποιέν*, Ἀ' γραμματεὺς τῆς ἑλλ. πρεσβείας, *Κ. Κουρουσόπουλος*, ταμίας τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Θ. Καμαράδος*, ἔμπορος, *Γρ. Ολυιάδης*, ὑπάλληλος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, *Μιλτ. Ἰσαακίδης* καὶ *Δ. Ἐυελπίδης*, ἱατροί, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. Ἀποστολίδου, Θ. Ἀσκητοῦ καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΗ'

("Ἐκτακτος γενική).

τῆ 4ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Μ. ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδ. γραμματέως *πρακτικᾶ* δὲν ἀναγινώσκονται. Ὁ κ. προεδρεύων ἀγγέλλει μετὰ λύπης τὴν ματαίωσιν τῆς σκοπούμενης *παραστάσεως τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῶν*, ἕνεκα τῆς μὴ χορηγήσεως παρὰ τῆς ἀρμοδίας ἀρχῆς τῆς ἀπαιτουμένης ἀδείας.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη οἱ Σ. Σ. *Ἀδριανουπόλεως Κύριλλος*, *Μηθύμνης Στέφανος*, *Γρεβενῶν Δωρόθεος*, *Κορυθαῖς Γεργάσιος*, ὁ πανοσ. ἀρχιμ. *Φώτιος*, ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνό-

δου, ὁ ἱερολογ. κ. *Γρ. Παπαδόπουλος*, πα-
τριαρχ. ἐπόπτης τῶν σχολῶν Κωνσταντινου-
πόλεως καὶ οἱ κ. κ. *Στ. Παγανίλης*, πρόεδρος
τοῦ ἑλλ. προξ. δικαστηρίου, *Σ. Σκεδαρέσης*,
γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, *Θ. Καμαρά-
δος*, ἔμπορος, *Γρ. Οβιαδής*, ὑπάλληλος τοῦ
ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, *Μιλ. Ἰσακίδης*
καὶ *Δ. Εὐελπίδης*, ἰατροί· μετ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΕΘ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 9ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ γραμματέως δὲν ἀνα-
γινώσκονται πρακτικὰ. Ὁ δὲ κ. πρόεδρος τὸν
λόγον δίδωσι τῷ κ. *Κλ. Κοκκολάτω* ἰατρῷ,
ἵνα ἀναγνώσῃ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ «*περὶ
εἰδυλλιακῆς ποιήσεως καὶ ἰατρι-
κῆς ἢ περὶ ἰατρικῶν γνώσεων παρὰ
Θεοκρίτῳ*».

Ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας
τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. *Κ. Κοκκολάτον* διὰ
τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ὠραίαν μελέτην αὐτοῦ
καὶ ἐπαινεῖ τὸν τρόπον τῶν ἐπιστημονικῶν
μελετῶν αὐτοῦ σχετίζοντος ταύτας πρὸς τὴν
πάτριον ἡμῶν ἱστορίαν.

Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. *Κ. Κοκκο-
λάτος* ἐπὶ τῆς προαναγνωσθείσης πραγματείας
τοῦ ἰατροῦ κ. *Ἀν. Χρησιδίου* πλέκει τὸ ἐγκώ-
μιον τοῦ φιλολογοῦντος ἰατροῦ κ. *Ἀν. Χρη-
σιδίου*, προσθεὶς ὅτι ὁ κ. *Ἀ. Χρησιδίδης* εἶναι
ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἰατρῶν, οἵτινες τὰς
ἐπιστημονικὰς αὐτῶν μελέτας ἀντλοῦσιν ἐκ
τῆς ἀρχαίας ἡμῶν ἱστορίας· μετ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 16ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρα-
κτικὰ* τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα ὁ
γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἀλληλογρα-
φίαν. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῆς Φιλεκαπαιδει-
κῆς ἀδελφότητος «*Ἀπαμεία*» ἀποφασίζεται
νὰ σταλῶσιν αὐτῇ οἱ αἰτούμενοι τόμοι τοῦ
Περιοδικοῦ, ἀφ' οὗ ἐδόθησαν οἱ προηγουμένοι.

Ἑλλ. Φιλ. Σόλλογος

Ἐπ' ἰσῆς ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν τὰ ἀρ-
χειολογικὰ παραρτήματα τῇ Φιλαρχαίῳ ἐ-
ταιρείᾳ *Ὁρθρος* ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. *Θαλασσινοῦ*
ἀποφασίζεται νὰ πραχῶρηθῇ ἡ αἴθουσα τοῦ
Συλλόγου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενησομένην
διάλεξιν «*περὶ θεάτρου καὶ ἀπαγγελίας*»,
ἀνατίθεται δὲ τῷ προεδρεῖῳ νὰ συνηνοθηῇ
μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἀμοιβῆς.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγονται
ἀντεπιστέλλοντα μέλη οἱ κ. κ. *Μ. Κέπειξης*
καὶ *Ἰ. Τοιμόπουλος*· μετ' ὃ ἀφίεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρα-
κτικὰ* δύο προηγουμένων συνεδριῶν. Εἶτα
λαβὼν τὸν λόγον ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀνα-
γινώσκει τὸ δεύτερον μέρος τῆς μελέτης αὐ-
τοῦ: «*Τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλά-
τωνι φιλοσοφούμενα*». Ὁ κ. πρόεδρος
ἐπὶ τῇ ἀξιολόγῳ ταύτῃ *πραγματεία* ἐκφράζει
τῷ κ. *Χρ. Πανταζίδῃ* τὰ ἑαυτοῦ *συγχαρητήρια*
καὶ τὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου· μὴ ὑπαρ-
χούσης δὲ παρατηρήσεως εἰς τὴν προηγουμέ-
νης ἀναγνωσθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. *Κ.
Κοκκολάτου* λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΒ'

(*Ἐκτακτος γενική*).

Τῆ 26ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων σχετικῶν *πρακτικῶν* πρὸς
ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος ἀναφέρων ὅτι συνε-
κλήθη ὁ Σύλλογος εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν
πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων
ἐπιτροπῶν, συμφώνως τῷ διέποντι τὸν Σύλ-
λογον κανονισμῷ, ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτοῦ
τε καὶ τοῦ προεδρεῖου ἐν γένει ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ
πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν, πλὴν τῆς *Κοινωνιολο-
γικῆς*, παρισταμένης διὰ τοῦ γραμματέως αὐ-
τῆς κ. *Θ. Ἀσκητοῦ*, ᾧ τινι καὶ δίδει τὸν λό-
γον πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς οἰκείας *Ἐκθέσεως*.
Οἱ κ. κ. *Ἀκασιορίδης* καὶ *Κοκκολάτος* προ-
τείνουν νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῇ Κοι-

ωνιολογική επιτροπή διὰ τὴν παρ' αὐτῆς γενομένην ἐργασίαν κατὰ τὸ ἄρτι λήξαν συλλογικὸν ἔτος καὶ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἐσπευσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Συλλόγου νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς· μεθ' ᾧ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΓ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 27ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ὁ κ. Π. Ἰατροπούλος, γραμματεὺς τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ καὶ συγχαίρει τὴν Βιολογικὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰς λαμπρὰς αὐτῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας, φρονεῖ δὲ ὅτι αἱ ἐκφρασθεῖσαι ἐν τῇ ἐκθέσει ἀπαισιοδοξίαι περὶ τῆς χαλαρώσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης δὲν θὰ πραγματοποιηθῶσι καὶ ἐλπίζει ὅτι ὁ ζήλος τῶν μελῶν αὐτῆς θὰ διατηρηθῇ ἀμείωτος.

Ἐἶτα ἀναγινώσκειται ἡ Ἐκθεσις τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Σ. Σιδερίδου περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων. Ἐπ' ἰσῆς ἀναγινώσκονται αἱ Ἐκθέσεις τοῦ γεν. γραμματέως, τοῦ εἰδ. γραμματέως καὶ τοῦ λογιστοῦ, μεθ' ᾧ αἴρεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΔ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Μὴ ὑπαρχόντων πρακτικῶν πρὸς ἀνάγνωσιν ὁ κ. πρόεδρος ὑπομνηστικῶς τὸν σκοπὸν τῆς παρούσης συνεδρίας, ὅστις εἶναι ἡ ἐκλογή, συνφῶν τῷ ἰσχύοντι κανονισμῷ, τῶν νέων κοσμητῶρων τοῦ ἐπὶ θύραις συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902.

Γενομένης μυστικῆς ψηφοφορίας πρόεδρος ἐκλέγεται ὁ κ. Γ. Ἀποστόλιδης, ἐπ' ἰσῆς δι' ἰδιαιτέρως μυστικῆς ψηφοφορίας ἀναδείκνυνται οἱ κ. κ. Σ. Σιδερίδης ἀντιπρόεδρος, Χρ. Πανταζίδης β' ἀντιπρόεδρος,

Α. Μαλατάκης γενικὸς γραμματεὺς, Ἐ. Κολάσης εἰδικὸς γραμματεὺς, Σ. Καζανόβας ταμίας, Ν. Παπαγιαννόπουλος λογιστής, Κ. Κοκκολάτος ἐφορὸς τῆς βιβλιοθήκης, Ἰ. Βαλαβάνης μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. Ἀ. Γεράουδος, Ἐ. Ἀμπελίδης καὶ Π. Νικολόπουλος μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐἶτα ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοὺς παρόντων ἐπὶ τῇ νέᾳ ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς προέδρου καὶ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα ὅτι τῇ προθυμίᾳ ἀρωγῆ τῶν ἀξιωματικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου ἐν γένει καὶ τῶν κ. κ. κοσμητῶρων θέλει προσπαθήσει νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθήκον αὐτοῦ καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΕ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 7ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΔΕΡΙΑΔΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀπόντων τοῦ τε γενικοῦ καὶ τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως παρακαλεῖται ὁ κ. Χ. Πανταζίδης ὅπως ἐκπληρώσῃ χρῆν γραμματείας. Ἀναγνώσθεντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας ἀναγινώσκειται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἐἶτα ὁ κ. προεδρεύων ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας ποιεῖται τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις α') Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τῶν ἐφόρων τῆς σχολῆς Κρήνης αἰτουμένων τοὺς ἐκδοθέντας τόμους τῆς Ζωγραφείου Ἑλλ. βιβλιοθήκης, θὰ σταλῶσιν οὗτοι ἂν ἢ ἐν Κρήνῃ σχολὴ ἢναι σχολαρχεῖον, συμφῶνως τῷ κανονισμῷ β') Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἑλλ. Βουλῆς θὰ σταλῶσιν οἱ ἐλλείποντες τόμοι τοῦ ἡμετέρου Περιδικίου ΙΖ', ΙΗ' καὶ ΚΣ' καὶ γ') εἰς τὸ Ἀνδρονίκειον θὰ δεθῶσιν οἱ αἰτούμενοι ζωγραφικοὶ χάρται, ὅταν σταλῶσι τῷ Συλλόγῳ ἐξ Ἀθηνῶν.

Μετὰ τοῦτο ἀγγέλλεται τῷ Συλλόγῳ ὅτι β' νατος τοῦ ἐκ τῶν τακτικῶν τοῦ Συλλόγου μελῶν Δημητρίου Βέλλη, ἐκδότου τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδόμενων ἐφημερίδων *Moniteur Oriental* καὶ *Ταχυδρόμου*, ἱκανῶς μάλιστα κατὰ τὴν θεατρικὴν παράστασιν τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐργασαμένου ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ ἀποφασίζεται νὰ γραφῇ κατ'ἀλληλος τῇ ἀξιωματικῇ

οικογενεία του μεταστάντος ἐπιστολὴ ἐκφρά-
ζουσα τὰ θερμὰ τοῦ Συλλόγου συλλυπητήρια.
'Ἐφ' ᾧ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΟΣ'
(Ἑκτακτος γενική).

Τῆ 25ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρα-
κτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Εἶτα ὁ μὲν
κ. Χρ. Χαϊζηρησίου πρόεδρος τῆς Φιλολογι-
κῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν οἰκίαν Ἑκ-
θεσιν, ὁ δὲ κ. ταμίας ὑποβάλλει τὴν διαχείρισιν
τοῦ ταμείου. Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΟΖ'
ΕΚΤΑΚΤΟΣ

ΕΠΙΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῆ 27ῃ Μαΐου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Παρισταμένων τῆς Α. Σ. τοῦ Τοποσηρητοῦ
τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου μητροπολίτου Πρού-
σης κ. Ναθαναήλ, καὶ τῶν σεβασμιωτάτων
ἀγίων Ἀμασείας Ἀνθίμου, Μηθύμνης Στε-
φάνου, Μελενίκου Ἰωακείμ, Κασσανδρείας
Λεοντίου, τοῦ πανιερωτάτου πρῶτην Μεσημ-
βρίας κ. Γενναδίου, καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἐτι
δὲ τῆς Α. Ε. τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος
κ. Νικολ. Μαυροκορδαίου μετὰ πλείστων με-
λῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρεσβείας καὶ τοῦ
προξενείου, τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ῥωσικοῦ ἀρ-
χειολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Θεοδ. Οδοπέσκη,
μελῶν τινῶν τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, πολ-
λῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐγκρίτων μελῶν τῆς
ἡμετέρας κοινωνίας καὶ πυκνοῦ ἄλλου ἀκροα-
τηρίου ἀρχεται ἡ συνεδρία τῆ ὀρισθείσῃ 3ῃ μ.
μ. ὥρα ἀκριβῶς.

Καὶ ὁ μὲν τίως καὶ νῦν πρόεδρος κ. Γ.
Ἀποστολίδης ἀναγινώσκει τὴν λογοδοσίαν τῶν
κατὰ τὸ Μ' συλλογικὸν ἔτος πεπραγμένων,
ὁ δὲ νέος ἀνιπρόεδρος κ. Χρήσιος Γ. Πα-
ταξίδης κατὰ τὰ νενομισμένα ἀπαγγέλλει ἐπι-
σημονικῶς ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς Ἀνω-
τάτης ἐν Βυζαντίῳ Παιδεύσεως
κατὰ τὰ ἔτη 829—959.

Εἶτα δὲ τοῦ προέδρου εὐχαριστήσαντος πᾶσι
τοῖς παρασταθεῖσιν ἐν τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλό-

γου τελετῆ, ταύτην ἐπεσφράγισε βραχεία
προσφώνησις τῆς Α. Σ. τοῦ ἀγίου Τοποση-
ρητοῦ ἐκφράσαντος τὴν ἀγαλλίαν τῆς Ἐκ-
κλησίας ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ ἐν τῷ Συλλόγῳ
ἐργασίᾳ καὶ ἐπευλογήσαντος τοὺς ἐν αὐτῷ
ἐργαζομένους.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Θ. ΑΣΚΗΤΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ,ΑΤΟΒ' ἑκτα-
κτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 26ης Ἀπρι-
λίου 1901.

Ἀξιότιμε κύριε πρόεδρε,

Συνφδὰ τῷ διέποντι ἡμᾶς κανονισμῷ λαμ-
βάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν ὑμῖν σύν-
τομον Ἑκθεσιν τῶν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν συλ-
λογικὸν ἔτος 1900—1901 πεπραγμένων ἐν
τῇ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπῇ τοῦ ἡμετέρου
Συλλόγου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. L. Mizzi
καὶ τὴν γραμματεῖαν τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν τὸ δεῦτερον διανύουσα
ἀπὸ τῆς ἀνασυστάσεως αὐτῆς ἔτος συνῆλθεν
εἰς πέντε τακτικὰς συνεδρίας μέχρι τοῦδε, καθ'
ὧς διάφορα θέματα ἐπιστημονικὰ ἀνεγνώσθησαν
καὶ συζητήθησαν μετὰ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Ἐν πρώτοις ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Χρησιδης, δι-
κηγόρος ἐνταῦθα, ἐποίησατο τὸ δεῦτερον μέρος
τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀρξαμένης ἐμβρι-
θοῦς καὶ διδακτικῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ,
περὶ «Νομῆς κατὰ τὸ Μουσουλμανικὸν Δί-
καιον», καθ' ὃ διὰ μακρῶν καὶ μετὰ σαφη-
νείας ἀνέπτυξε τὰ περὶ τῆς φύσεως τῆς νομῆς,
τῶν στοιχείων, τοῦ ἀποτελέσματος καὶ τῶν
ἀποδεικτικῶν μέσων αὐτῆς.

Εἶτα ἐν δυσὶ συνεδρίαις ὁ κ. Γ. Ἀποστο-
λίδης, δικηγόρος ἐνταῦθα, ἀνεκοινώσατο τὴν
ῥοαίαν καὶ τερπνὴν μελέτην αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
δικανικοῦ λόγου τοῦ Λυσίου τοῦ ἐπιγραφόμε-
νου «Ἐπὲρ Ἐρατοσθένους φόνου ἀπολογία».
Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη τοῦ κ. Γ. Ἀποστολίδου
ὑπῆρξε λίαν ἐνδιαφέρουσα ὑπὸ τε νομικὴν καὶ
φιλολογικὴν ἔποψιν· διότι πρῶτος οὗτος ἐν τῇ
ἐπιτροπῇ ἡμῶν παρέσχε τὸ λαμπρὸν παρά-
δειγμα τῆς σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν δικανι-
κῶν λόγων τῶν προγόνων ἡμῶν, τῶν ἀριστο-
τεχνημάτων τούτων, ἅτινα ἡμεῖς οἱ μεταγε-
νέτεροι Ἑλληνας παραμελοῦμεν, οἱ δὲ τῆς
Δύσεως ἐπιστήμονες, φιλόλογοι τε καὶ νομικοί,
ποικιλοτρόπως σχολιάζοντες πολλὰς ἐξ αὐτῶν

ἀντλοῦσι γνώσεις. Ὁ κ. Γ. Ἀποστολίδης ἀναλύσας καὶ ἑρμηνεύσας μετὰ γλαφυρότητος λόγου τὸ τε ἱστορικὸν καὶ τὸ εἰδικὸν μέρος τοῦ εἰρημένου λόγου, παρέσχεν ἡμῖν ὠραίαν καὶ ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ *οἰκογενειακοῦ βίου* τοῦ ἀπλοῦ ἀστοῦ Εὐφιλήτου, τοῦ θύματος τοῦ ἀνελισσομένου οἰκογενειακοῦ δράματος, τῆς *δητορικῆς καὶ τῆς περὶ τὸ γράφειν δεινότητος* τοῦ λογογράφου Λυσίου καὶ τῆς *Ἀτικῆς ποινικῆς νομοθεσίας*.

Τρίτην τέλος ἀνακοίνωσιν ἐποιήσατο ἐν δυσὶν ἐπ' ἴσης συνεδρίαις ὁ κ. *Χαγαλάμης Ἀγνιάδης*, δικηγόρος ἐνταῦθα, περὶ τοῦ «*Κληρονομικοῦ Μουσουλμ. δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ῥωμαϊκόν*», ἐν τῇ ὁποίᾳ λίαν σαφῶς καὶ ἐμβριθῶς ἀνέλυσε καὶ ἀνέπτυξεν οὗτος τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ κληρονομικοῦ Μουσουλμ. δικαίου, τοῦ δυσκολωτέρου τούτου μέρους τῆς Μουσουλμανικῆς νομικῆς ἐπιστήμης, τὰ διά-

φορα συστήματα τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς καὶ τὰς καλουμένας *κληρονομικὰς τάξεις*, προτιθέμενος νὰ συμπληρώσῃ τὴν διδασκτικώτην μελέτην αὐτοῦ ταύτην ἐν τῇ προσεχεί τῆς ἐπιτροπῆς ἡμῶν συνεδρία.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν προσέτι λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὴν διαπρεπῆ θέσιν, ἣν κατέχει ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ, ὁ ἐν τῇ Νομικῇ σχολῇ τῆς Βέρνης ὁμογενὴς καθηγητὴς τοῦ διεθνούς δικαίου κ. *Μιχ. Κέπειζης* καὶ τὰς πολλαπλὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκεν οὗτος τῷ ἡμετέρῳ Συλλόγῳ, ἐνέκρινε τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου καὶ ὑπέβαλε τὴν σχετικὴν πρότασιν εἰς τὴν γενικὴν συνεδρίαν αὐτοῦ.

Οὕτως ἔχουσιν, ἀξίωσιτιμ κ. πρόεδρε, τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπῇ πεπραγμένα, ὀλίγα μὲν, ἀλλὰ σχετικῶς πολλὰ καὶ διδασκτικὰ διὰ τοὺς μέλλοντας.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

Ἔτος Μ'

Δαπάναι καὶ Πρόσοδοι

1900—1901

ΔΟΥΝΑΙ		ΛΑΒΕΙΝ	
Εἰς Μισθοδοσίας	Λ. Τ. 197.—	Ἀπὸ Ταμείων μετρητῶν, ὑπόλοιπον παρελθούσης χρήσεως....	Λ. Τ. 132.09
» Διάφορα ἔξοδα.....	» 68.17.—	» Ἐκκρεμῆς λ/σμούς.....	» 1.57
» Ἐξοδα γραφείου.....	» 9.85.—	» Τακτικὰς συνδρομὰς.....	» 190.—
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν...	» 8.95.50	» Διπλώματα.....	» 30.—
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν ...	» 60.—	» Ἐκτάκτους συνδρομὰς.....	» 25.12
» Πυρασφάλιστρα.....	» 12.37.—	» Ἐνοίκιον αἰθούσης Συλλόγου	» 5.—
» Βιβλιοθήκην I. Βαλέττα...	» 24.03.—	» Ζωγράφειον Βιβλιοθήκην...	» 6.79
» Θεατρικὴν παράστασιν....	» 9.38.50		
» Ταμείων μετρητῶν ὑπόλοιπον εἰς Νέον.....	» 0.81.—		
	Λ. Τ. 390.57.—		Λ. Τ. 390.57

Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 30ῃ Ἀπριλίου 1901.

Ὁ Ταμίας

Δ. ΜΗΛΙΩΤΗΣ

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ Μ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1900-1901

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΤΟΖ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 27^η Μαΐου 1901 ὑπὸ τοῦ προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,

Ἐξοχώτατε κύριε Πρεσβευτά,

Φιλόμουσοι Κύριοι καὶ Κυρίαι.

Ἡ λανθάνουσα εὐμένεια τοῦ κοινοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκδηλοῦται κατὰ τὰς πανηγυρικὰς αὐτοῦ τελετάς.

Ἐὰν τὴν στιγμήν ταύτην ἕκαστος ἐξ ὑμῶν θελήσῃ πρὸς στιγμήν νὰ ἐξετάσῃ ἐαυτόν, μετ' ἐκπληξέως θὰ βεβαιωθῇ ὅτι ὑπέστη μεταμόρφωσιν. Ἐνῶ ἐβάδιζε πρὸ ὀλίγου ἀδιάφορος τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἄγουσιν με συναισθηματὰ ἀόριστα χιλίων ἀτομικῶν περισπασμῶν, αἴρνης τώρα μετὰ τὴν εἰσοδὸν καὶ τοποθέτησίν του ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ παρατηρεῖ ὅτι ἀφῆκεν ὄλ' αὐτὰ ἔξω, ὡς ἀφήνει τις τὰς πηλοβατίδας παρὰ τὴν θύραν. Ἀνακουφισθεὶς ἐκ τοῦ βάρους τῆς ἀτομικότητος αἴρεται ὑπὲρ τὰς συνήεις βιοτικὰς μερίμνας, αἰσθάνεται ὅτι ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μῦρον τῆς πνευματικῆς παρ' ἡμῖν κινήσεως, τῆς ὁποίας κέντρον εἶναι ὁ Σύλλογος, ἀναγνωρίζει ὅτι δὲν εἶναι ξένος ἀλλ' οἰκεῖος ἡ συγγενὴς μεταξὺ οἰκείων, καὶ, μέτοχος τῆς ἐταιρικῆς ἐν τῷ Συλλόγῳ διεξαγομένης πνευματικῆς ληψοδοσίας, ἐνδιαφέρεται δικαίως εἰς τὴν ἐτησίως γινομένην λογοδοσίαν αὐτοῦ. Τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῶν συναισθημάτων ἀποδίδω εἰς τὴν λανθάνουσαν ἀγάπην ὄλων ὑμῶν πρὸς τὸν Σύλλογον· διότι μόνον ἡ ἀγάπη κατορθοῖ νὰ λησμονήσῃ τις ἑαυτὸν χάριν τοῦ ἄλλου, νὰ ἐκμηδενίσῃ ἔστω καὶ προσκαίρως τὴν ἀτομικότητά του ὑπέικων εἰς ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τοῦ πνεύματος.

Δὲν ἀπατώμικι λοιπὸν ἰσχυρισθεὶς ὅτι ὑπέστητε μεταμόρφωσιν τινα οἱ εἰσελθόντες ἐνταῦθα. Ἄν μάλιστα εἶχον τὸν ἐξησηκήμενον βλέμμα ἐνὸς ζυγράφου, ἠδυνάμην νὰ δια-

κρίνω ὅτι ἡ ψυχικὴ μεταμόρφωσις συμμεταβάλλει ἤδη καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῶν περισταμένων ἐπὶ τὸ καλαισθητικώτερον καὶ ἰδανικώτερον, ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ θρυλουμένη σχέση, ἁρμονία τοῦ πνευματικοῦ πρὸς τὸ ψυχικὸν κάλλος. Ἐν τοιαύτῃ ὁμηγύρῃ πλήρῃ ἀγάπης καὶ συμπαθείας καὶ πνευματικῆς συγγενείας καθίσταται μοι εὐχερὲς νὰ ἐκθέσω ὑμῖν ἐν συντομίᾳ τὰς ἐργασίας τοῦ διανυθέντος Μ' ἔτους τοῦ Συλλόγου. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ἡ μεγάλη πρὸς τὰ ἔργα καὶ τὰ πραγματικὰ τοῦ Συλλόγου συμφέροντα προσήλωσις καὶ προσοχὴ ὑμῶν δὲν θὰ παράσχη εἰς τοὺς ἀκροατὰς μου οὔτε καιρὸν οὔτε διάθεσιν νὰ ἴδωσι τὰς ἐλλείψεις τοῦ λήξαντος, ἐνδιαφερόμενοι μᾶλλον εἰς τὰς ἐλλείψεις τοῦ Συλλόγου καὶ σκεπτόμενοι πῶς νὰ συντρέξωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν διόρθωσιν.

Τὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνταλλαγέντα ἔργα ἀνέρχονται εἰς 278, ἐξ ὧν εἰσελθόντα 173, ἐξελθόντα δὲ 105.

Πρὸς τὸν Σύλλογον ἀπευθύνονται σχολεῖα ἀπόρων ἑλληνικῶν κοινοτήτων ἰξαιτούμενα τὴν δωρεὰν χορηγίαν *γεωγραφικῶν χαρτῶν* ἐκδοθέντων δαπάναις τοῦ αἰοδίου Στ. Ζαφειροπούλου. Ὑπὲρ τὰς 30 τοιαύτας ἐλάβομεν αἰτήσεις, ἐξ ὧν ἀπεδέχθημεν 25· διότι τοσοῦτον μόνον ἀριθμὸν σειρᾶς χαρτῶν Εὐρώπης καὶ Ἡμισφαιρίων καὶ δέκα Ἀνατολικῶν χωρῶν ἠδυνήθημεν νὰ λάβωμεν ἐφέτος παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου *πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλην. γραμμάτων*. Παρέλαβον ἤδη 9 Σχολεῖα τοὺς χάρτας των, ὅσονούπω παραλαμβάνουσι καὶ τὰ λοιπὰ 16 τοὺς ἰδικούς των. Ἐκατοντάδες πτωχῶν σχολείων εὐλογοῦσι τὸ ὄνομα τοῦ γενναίου χορηγοῦ τοῦ τόσο ἐυστόχως προνοήσαντος διὰ τὴν στοιχειώδη διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας, ἧτις ἀνευ χαρτῶν εἶναι ὄλως ἀκατάληπτος. Διὰ τῶν χαρτῶν αἰσθάνεται ὁ μα-

θητὴς τὴν σμικρότητα τοῦ ὀρίζοντος τοῦ χωρίου του καὶ διαβλέπει τὸν ἀπέραντον ὀρίζοντα τῆς οἰκουμένης.

Ἐπίσης διενείμαμεν 108 τόμους τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* εἰς διάφορα σχολεῖα, κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ ἔχοντα βιβλιοθήκας. Ἐχομεν δὲ τόμους *Ζωγρ. Βιβλιοθήκης* 1727 πρὸς διανομὴν βαθμιαίαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ Σχολεῖα.

Ὅκτώ (8) ἤδη ὀγκώδεις τόμοι τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης* ἐξεδόθησαν: ἡ *Ἀντιγόνη Σοφοκλέους* ὑπὸ *Σεμιτέλου*, δύο τόμοι *Ἐδριπίδου* περιέχοντες 4 δράματα ὑπὸ *Δ. Βερναρδάκη*, τρεῖς τόμοι *Αἰσχύλου* ὑπὸ *Wecklein*, τὰ ἅπαντα τοῦ *Ἡοῖδου* ὑπὸ *Καρόλου Σίτλ*, καὶ ἡ *Κύρου Ἀνάβασις* τοῦ *Ξενοφάντος* εἰς ἓνα τόμον ἐκδοθέντα ἐφέτος ὑπὸ τοῦ *Ἰ. Πανταζίδου*. Ὁ Σύλλογος μόλις ἐπρόσθασε νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίτιμον τοῦτον ἑταῖρον διὰ τὴν συντελεσθεῖσαν σοφὴν ταύτην ἔκδοσιν, καὶ τὴν εὐχὴν, ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἐργασίαν ἐπὶ ἄλλων ἔργων *Ξενοφωντείων*, καὶ ἔμαθε τὴν λυπηρὰν εἰδήσιν τοῦ αἰφνιδίου θανάτου τοῦ *Πανταζίδου*. Ἦτο πράγματι ὁ αἰοίδιμος τύπος χρηστοῦ ἀνδρός, σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ μετριοφρονος λογίου τιμήσαντος τὴν *Φιλοσοφικὴν σχολὴν* τοῦ ἔθν. *Πανεπιστημίου* καὶ τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Διὸ πρὸς τὴν οἰκογένειαν του ἐξέφρασεν ὁ Σύλλογος *συλλυπητήρια* καὶ ἤδη καθήκον ἡγεῖται νὰ ἐκφράσῃ τὴν λύπην του ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἀνδρός, παρ' οὗ προσεδόκα νὰ ἔχῃ πλείονας δεσμούς διὰ τῆς ἐκδόσεως καὶ ἄλλων τόμων τοῦ *Ξενοφάντος*. Ἡ διανομὴ τῶν τόμων τῆς *Ζωγρ. Βιβλιοθήκης* κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ αἰοίδιμου ἱδρυτοῦ ταύτης καὶ *μεγάλου εὐεργέτου Χρησιάνου Ζωγράφου* γίνεται διὰ τοῦ ἡμετέρου *Συλλόγου* εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς *Τουρκίας* καὶ *Ἑλλάδος*, ἐκ τοῦ $\frac{1}{3}$ τῶν ἀντιτύπων ἐκάστης ἐκδόσεως. Τὰ ἕτερα $\frac{2}{3}$ τῶν ἀντιτύπων ἀνήκουσιν εἰς τὸν ἐκδίδοντα λόγιον, εἰς ὃν χορηγεῖται συγχρόνως λόγῳ ἀμοιβῆς δι' ἕκαστον τυπογραφικὸν φύλλον φρ. 100 μὲν εἰάν πρόκηται περὶ ποιητοῦ, 80 δὲ εἰάν πρόκηται περὶ πεζοῦ συγγραφέως. Τίς ὁ λόγος τῆς ὑπερτιμήσεως τῶν ποιητῶν καὶ ὑποτιμήσεως τῶν πεζογράφων; Εἶναι ἄρα γε πολυτιμότερα ἢ ἐκ τῆς ποιήσεως κτῆσις τοῦ αἰσθητικοῦ καλοῦ; ἢ μήπως ἐσκέφθη ὁ ἱδρυτὴς νὰ πληρώσῃ ἀκριβότερον διὰ τοὺς ποιητὰς προβλέπων ὅτι ἐν τῇ πεζότητι τοῦ αἰῶνος θὰ ἐξωδεύοντο ὀλιγώτερον αἱ τῶν ποιητῶν ἐκδόσεις;

Προκειμένου περὶ τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης*, ἦν ὁ ἱδρυτὴς τόσον στενωῶς συνείδει μετὰ τοῦ *Συλλόγου*, εἰς αὐτὸν ἀναθεῖς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐκδοτῶν συγγραφέων καὶ τὴν ἐποπτείαν τῆς ἐκδόσεως, ὀφείλω νὰ εἰπῶ ὀλίγα περὶ τῆς ἐν τῇ Ἑθν. *Τραπεζῇ* τῆς Ἑλλάδος κατατεθειμένης περιουσίας, δι' ἧς ἐξησφαλίσθη ἡ ἐσκαί ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου.

Τῷ 1885 εἶχε καταθέσει ὁ *Χρησιάνος Ζωγράφος* κεφάλαιον ἐκ Δρ. 182,974.85 ἐπὶ τόκῳ 5%. Τὸ ποσὸν τοῦ ἐτησίου τόκου ὤρισθη διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐκάστοτε ἐτοίμην ἔκδοσιν συγγραφέως τινός. Ἐφ' ὅσον δὲν ἀναλαμβάνεται ὁ τόκος παρὰ τοῦ *Συλλόγου* ἔνεκα μὴ ὑπάρξεως ἐτοίμου ἐκδόσεως, ἡ *Τράπεζα* ὑποχρεοῦται νὰ προσθήσῃ τοῦτον εἰς τὸ κεφάλαιον. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 15 περιπέου ἐτῶν ἐξεδόθησαν ὡς εἴρηται τόμοι 8. Οἱ περισσεύοντες καὶ μὴ χρησιμοποιούμενοι τόκοι προστεθήσαν ὡς εἰκὸς εἰς τὸ κεφάλαιον. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν 31 Δεκ. 1900 τὸ μὲν κεφάλαιον ἀνῆλθεν εἰς Δρ. 222,974.85, ὑπολοιπὸν δὲ ἀπέμεινε τόκου μὴ κεφαλαιοποιηθὲν ἐκ Δρ. 8,494.75. Σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Ἰαν. 1892 ἡ *Τράπεζα* ἔνεκα γενικῆ αὐτῆς μέτρου ἠλάττωσε τὸν τόκον ἀπὸ 5 εἰς 4%.

Παρὰ τοῦ κ. *Δ. Βερναρδάκη* τοῦ διαπρεπεστάτου μεταξὺ τῶν ἡμετέρων λογίων, παρ' ᾧ ἡ παραγωγικὴ δύναμις καὶ ἡ ποιητικὴ φύσις τόσον ἀρμονικῶς συνεδυάσθησαν μετὰ τῆς κριτικῆς καὶ τῆς ἄλλης πολυμαθείας, ἀναμείνομεν τὴν ἔκδοσιν ἐτέρου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*.

Ἡ *Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ*, ἔχουσα ἐφέτος τὸν κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* πρόεδρον καὶ τὸν κ. *Δ. Οἰκονομίδην* γραμματεῖα, συνῆλθεν εἰς 7 συνεδρίας.

Διὰ τῆς *Ἐπιτροπῆς* ταύτης γίνεται πάσα ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκην* ἐργασία, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐκδοτῶν συγγραφέων καὶ ἡ ἐποπτεία τῶν ἐκδόσεων.

Καὶ ὁ μὲν κ. *Π. Παπαγεωργίου* δ. φ. ἀναδεξάμενος τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Σοφοκλέους* δὲν ἀπήντησεν ἐτι εἰάν ἦναι ἐτοιμος διὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἔργου· ὁ δὲ κ. *Δ. Βερναρδάκης* ὁσονούπω ἄρχεται τῆς ἐκδόσεως τοῦ τρίτου τόμου τοῦ *Εὐριπίδου*· τέλος καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἀνέβαλε τὴν ὀριστικὴν αὐτῆς ἀπόφασιν περὶ τοῦ κ. *Ἀρβανιτοπούλου* δ. φ. αἰτουμένου νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἡ ἔκδοσις τῶν *Ἑλλήνων θεητόρων* καὶ ἰδίως τοῦ *Διούλου*.

Ἡ ἔκδοσις τῶν *δικανικῶν* ἰδίως ῥητόρων

ἔσται χρησιμωτάτη εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τῶν νομομαθῶν, καὶ ἀπαιτεῖ πλὴν τῶν φιλολογικῶν καὶ κριτικῶν γνώσεων πλήρη γνώσιν τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου τῶν ἀρχαίων καταλλήλως ἐκτεθειμένων. Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι δικασταὶ καὶ δικηγόροι παρέσχον συμβολὴν σπουδαίαν εἰς τοιαύτας μελέτας καὶ εἶναι λυπηρὸν ὅτι παρ' ἡμῖν οὔτε φιλόλογοι οὔτε νομικοὶ ἠσχολήθησαν, ὅπως καταστήσωσιν εὐχερῆ καὶ ἐπομένως ἐπαγωγὸν τὴν κατανόησιν τοσοῦτων ἀριστουργημάτων.

Εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν εἶχεν ἀντιθετὴ ἢ κρίσις ἐνὸς πονήματος τοῦ ἐν Σέρραις καθηγητοῦ κ. *Ἰ. Τσιικοπούλου* ὑπὸ τὸν τίτλον «*Βοηθὸς τοῦ δημοδιδασκάλου διὰ τὰς ὀρθογραφικὰς ἀσκήσεις*» καὶ ἐλπίζω ὅτι λίαν προσεχῶς θέλει ἐκφέρει αὐτήν.

Ἄλλοτε πολλὴν ἐργασίαν εἶχεν ἡ ἐπιτροπὴ δεχομένη τὰς εἰς τὸν Σύλλογον πεμπομένας συλλογὰς τῶν ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης κρίνουσα αὐτάς καὶ βραβεύουσα τὰς ἐπιτυχεστέρας, χορηγοῦντος καὶ εἰς τοῦτο τοῦ μεγάλου ἡμῶν εὐεργέτου Χρ. Ζωγράφου. Τοῦτο ἑκαλεῖτο *Ζωγράφειος ἀγών*. Εἰς τόμος ὀγκώδης ἐξεδόθη δαπάναις τοῦ χορηγοῦ καὶ ὑλικὸν πολύτιμον ὑπάρχει ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἀναμένων νὰ ἴδῃ τὸ φῶς, ἐὰν ἀναφανῆ ὁ δωρητής. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ προβάλλῃ ὁ συνεχίσων τοιοῦτον ἀθλοθέτημα πρὸς δόξαν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Συλλόγου σεμνουμένου ἐπὶ τῇ δυνάτει ἐθνικῇ καὶ φιλολογικῇ ταύτῃ πρωτοβουλία.

Βιβλία 97 ποικίλης ὕλης προσηνήχθησαν τῇ *Βιβλιοθήκῃ* τοῦ Συλλόγου παρὰ διαφόρων φιλομούσων κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Ἄλλ' ἢ *Βιβλιοθήκῃ* ἡμῶν ἐκτάκτως ἐπλουτίσθη λαβούσα λόγῳ κληροδοτήματος ἀπασαν τὴν πολύτιμον βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Λονδίῳ πέρυσσι ἀποβιώσαντος *ἐπιμίμου* ἡμῶν ἑταίρου, διακεκριμένου λογίου καὶ ἀγαθωτάτου ἀνδρός, τοῦ *Ἰ. Βαλέττα*, ὅστις ἐπὶ τρεῖς καὶ πλέον δεκαετηρίδας ἐξεπαιδεύσε τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμογενῆ νεολαίαν καὶ διεκριθὴ μεταξὺ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὁμογενῶν λογίων διὰ τε τὴν φιλολογικὴν καὶ ἐθνωφελῆ δράσιν του.

Βαθίως συνεικνίθημεν μαθόντες ὅτι ἡ τελευταία θέλησις τοῦ Βαλέττα προφορικῶς εἰς τοὺς υἱοὺς του γνωσθεῖτα ἦτο νὰ δωρηθῇ ἡ βιβλιοθήκη του πρὸς τὸν Σύλλογον λόγῳ στοργῆς καὶ ἐκτιμῆσεως. Εὐλαβῶς καὶ παραχορῆμα ἐξετελέσθη ἡ ἱερὰ ἐντολή, καὶ ἤδη 2740 τόμοι, ἐν οἷς πολλὰ δυσεύρετα καὶ πολύτιμα βιβλία, καὶ πληθὺς φυλλαδίων καὶ διατριβῶν πολυτιμο-

τάτων δι' εἰδικὰς μελέτας ἐπὶ θεμάτων φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν, προστεθήσαν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην ἡμῶν. Σήμερον ἀριθμεῖ αὐτὴ τόμους 18,000 περίπου καὶ 69 χειρόγραφα.

Εἰς τὴν ἐπίπονον ἐργασίαν τῆς καταγραφῆς τῶν παραληφθέντων βιβλίων ἐπεστάτησαν ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Ξ Σιδερίδης*, ἀκάματος ἑταῖρος καὶ φιλοπονώτατος, τὸν τε κερδῶν καὶ τὸν λόγιον Ἑρμῆν ἐναμίλλως περιείπων, καὶ ὁ ἀκριβέστατος τῶν συλλογικῶν καθηκόντων τηρητῆς καὶ αὐστηρὸς φύλαξ τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ, ὁ λογιστῆς κ. *Νικήτας Παπαγιαννόπουλος*, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἐμμίσθου γραμματέως κ. *Κ. Κοημιίδου*, ὅστις ἐν τῇ μετρίῳφρονι αὐτοῦ ἀφανείᾳ ἐκπληροῖ ἀπὸ 30 ἐτῶν σπουδαιότατην λειτουργίαν. Ὁφείλω ἐξαίρων τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ἀρχαίου καὶ ἱκανωτάτου τούτου ὑπαλλήλου νὰ ὁμολογήσω μετὰ λύπης ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν τον ἀμείβει ἀναλόγως τῶν παρεχομένων πολυχρονίων καὶ πιστῶν αὐτοῦ ἐκδουλεύσεων.

Ὁ Σύλλογος εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν αἰοίδιμον Βαλέτταν ἀπεφάσισεν ὅπως μετὰ τὴν γεννησομένην ταξινόμησιν τοποθετήσῃ τὰ κληροδοτηθέντα βιβλία ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ σὺν τῇ ἐπιγραφῇ: «*Βιβλιοθήκη Βαλέττα*». Πᾶς φίλος τῶν βιβλίων καὶ τῆς ἡσύχου μελέτης εἰσερχόμενος εἰς τὴν Βιβλιοθήκην, ἢ οἱ ἀρχαῖοι προσφυῶς ἀπεκάλεσαν *Ψυχῆς Ἰατρεῖον*, θὰ εὐφημῇ καὶ εὐλογῇ τὸ ὄνομα τοῦ δωρητοῦ.

Ἡ διαρρυθμίσις νέας αἰθούσης μετὰ τῶν ἀναγκαίων θηκῶν, καὶ ἡ συστηματικὴ ταξινόμησις ἀπκτιοῦσιν ἕκτακτον δαπάνην. Δὲν θὰ εὐρεθῇ ἀρά γε ὁ χορηγὸς πρὸς ταχίαν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου, ὅπως μὴ μένωσιν ἐπὶ πολὺ τὰ βιβλία ἐγκλειστα καὶ ἀχρησιμοποίητα μαρτυροῦντα περιλύπως τὴν ἀμουσίαν τῶν παρ' ἡμῖν δυναμένων;

Ἐτερον κληροδοτήμα σπουδαῖον ὑπὲρ τῆς Βιβλιοθήκης ἔχομεν, ἐκκρεμὲς τοῦτο ἀπὸ δύο ἐτῶν ἐνώπιον τῶν ἐν Γερμανίᾳ δικαστηρίων. Πρόκειται περὶ τῆς διαθήκης τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἀποβιώσαντος *Ἰωάννου Ἀριστάρχου* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Τουρκίας ἐν Βερολίῳ, κληροδοτήσαντος ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου πᾶσαν αὐτοῦ τὴν πλουσίαν εἰς βιβλία καὶ πηκνῶς καὶ εἰς χειρόγραφα βιβλιοθήκην του. Ἐνηργήσαμεν παρὰ τοῖς ἐξ ἀδικητοῦ συγγενέσιν οὕτως, ὥστε καὶ ἐν περιπτώσει ἀκυρώσεως τῆς διαθήκης νὰ μὴ στερηθῇ ὁ Σύλλογος τοῦ γενικοῦ τούτου κληροδοτήματος.

Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον ἡμῶν ἔρχονται τακτικῶς 20 περιοδικὰ εἰδικὰ περὶ φιλολογικῶν, ἀρχαιολογικῶν, βυζαντιακῶν, στατιστικῶν καὶ ποικίλων ἄλλων θεμάτων, ἐπ' ἀνταλλαγῇ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ καθιστῶσι γνωστὸν τοῖς ἐταίροις μέρος ἐλάχιστον βεβαίως τῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ πνευματικῆς κινήσεως. Ὀλίγα εἶναι καὶ εὐκαταία τυγχάνει ἢ προσθήκη καὶ ἄλλων.

Πενιχρότατον εὐρίσκουσι τὸ τμήμα τῶν ἡμερησίων οἱ ζητοῦντες ἐν τῷ ἀναγνωστηρίῳ ἡμῶν τὰς πτερωτάς εἰδήσεις τῆς ἡμέρας. Εἶναι 7 ἐγγώριοι ἡμερησίδες, ἐξ ὧν δύο γαλλιστί, καὶ 8ῃ ἢ ἐν Ἀθήναις «Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν», ἅπασαι δωρεὰν προσφερόμεναι καὶ δωρεὰν δημοσιεύουσαι τὰς εἰδοποιήσεις τοῦ Συλλόγου εὐχαριστοῦντος θερμῶς διὰ τοῦτο τοὺς φιλοτίμους Διευθυντάς. Νομίζω ὅτι ἔχουσιν ἄδικον, ἐὰν σκεφθῶσιν ὅτι εἶναι προφανῆς σπατάλη χρόνου ἢ ἀνάγνωσις ἡμερησίων καὶ μάλιστα πολλῶν καὶ ὅτι ἡ σύγχρονος δημοσιογραφία μηχανωμένη παντοῖα καὶ ποικίλουσα ἀριστοτεχνικῶς τὴν καθ' ἡμέραν τροφήν ἐλκύει τοὺς ἀναγνώστας καὶ ἐθίζει αὐτοὺς νὰ ρίπτωσι σήμερον ὡς ἄχρηστον τὸ χθὲς ἀπλήστως ἀναγνώσθην πρὸς ζημίαν τῶν βιβλίων καὶ τῶν περιοδικῶν. Τὰ βιβλία καὶ τὰ περιοδικὰ ἀπαιτοῦσι σταθερωτέραν τοῦ νοῦ προσήλωσιν καὶ ἐπιβάλλουσι σέβας εἰς τὸν ἀναγνώστην, ὅστις εὐλαβῶς μετὰ τὴν μελέτην τοποθετεῖ αὐτὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ του καὶ δὲν τα ρίπτει ὡς ἄχρηστα οὐδέ τα λησμονεῖ ἀλλὰ τούναντίον ἐνθυμεῖται τὴν εὐχάριστον συντροφίαν τῶν ἐτοιμῶν πάντοτε εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν.

Ὁ Σύλλογος ἔχει ὀργανοθήκην καὶ συλλογὰς ἀρχαιολογικὰς, νομισματικὰς καὶ φυσιογραφικὰς. Καὶ εἰς μὲν τὰς ἄλλας οὐδεμία μεταβολὴ ἐγένετο, εἰς δὲ τὴν νομισματικὴν προσετέθησαν ἐφέτος 8 ἀργυρᾶ ἀρχαῖα νομίσματα, 1 χαλκοῦν καὶ 1 ὀρειχάλκινον ἅπαντα δωρηθέντα παρ' ἐπιστήμονος ὁμογενοῦς ἐπιθυμοῦντος μετριοφρόνως νὰ μείνῃ ἀνώνυμος ἢ δωρεᾶ τοῦ. Ἄλλ' ὁ Σύλλογος τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀνώνυμον διευθύνων εἶναι βέβαιοι περὶ τῆς ταχείας καὶ ἀσφαλοῦς ἀφίξεώς των. Τοιοῦτον θαῦμα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκτελέσῃ πᾶσα ταχυδρομικὴ ἢ τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία. Δύναται τις νὰ εἴπῃ εὐλόγως ὅτι ἢ πρὸς ἀνώνυμον εὐεργέτην εὐγνωμοσύνη ἐφαρμοζεῖ ἀπὸ αἰῶνων τὴν μόλις ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Marconi ἐφευρεθείσαν ἐναέριον καὶ ἄνευ

ἠλεκτρικοῦ σύρματος συνεννόησιν. Ἄλλ' οἱ ἀνώνυμοι δὲν ἀπαντῶσι καὶ μένουσιν ἀνώνυμοι, ἰσως διὰ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἐξαεὶ κατὰ τῆς ἀχαριστίας.

Συνεδρῖαι τοῦ μὲν Συλλόγου ἐγένοντο 23, ἐξ ὧν 6 εἰδικαί, τοῦ δὲ προεδρείου 22.

Ἀντικείμενον τῶν εἰδικῶν συνεδριῶν εἶναι ἡ ἀνάγνωσις καὶ συζήτησις ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων.

Τοιαῦται ἀνεγνώσθησαν ἑπτὰ (7).

1) *Ἱατρικὴ ἀρχαιολογία*: ἡ ἐν Θάσῳ καὶ Περίνθῳ ἐπιδημικὴ γρίπη (influenza) κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰπποκράτους ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μερτζίδου, ἱατροῦ ἐν Καβάλλῃ.

2) *Περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι περὶ γυναικῶν φιλοσοφουμένων* εἰς δύο ἀνακοινώσεις ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου καθηγητοῦ.

3) *Περὶ τῶν ἀγιασμάτων τοῦ Γαλατᾶ* ὑπὸ τοῦ κ. Ε. Σιδερίδου ἀντιπροέδρου.

4) *Περὶ Παφλογονικοῦ διακόσμου* (μέρος β') ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, γυμνασιάρχου ἐν Τραπεζοῦντι, καὶ ἀπάντησις πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Πανταζίδου.

5) *Περὶ Νίκης, Νικαίας καὶ Νικιζας* ὑπὸ τοῦ κ. Λαμπουσιᾶδου.

6) *Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων εἰσόδου τῆς ἱατρικῆς* ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Χρησιδίου ἱατροῦ, τέως προέδρου τοῦ Συλλόγου, ἐγκαινιάσαντος ἐφέτος τὴν ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, ὅπως ἐν ὀνόματι αὐτῆς ἐν τῶν μελῶν τῆς ποιῆται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου ἀνακοίνωσιν περὶ γενικωτέρου ἱατρικοῦ θέματος.

7) *Περὶ εἰδυλλιακῆς ποιήσεως καὶ ἱατρικῆς παρὰ Θεοκρίτῳ* ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κοκκολάτου ἱατροῦ, κατορθώσαντος ἐν μέσῳ τόσης εἰδυλλιακῆς τρυφερότητος καὶ ἐκστάσεως νὰ μείνῃ ἐπιστημονικώτατα ἀπαθής, ὅπως συλλέξῃ ὑλικὸν δι' ἱατρικὰς παρατηρήσεις καὶ γνώσεις περὶ φαρμάκων καὶ γοητειῶν.

Τρεῖς μόνον καθηγηταὶ καὶ ἐκ τούτων δύο ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἀντεπιστέλλοντα μέλη καὶ εἰς μόνος ἐκ τῶν ἐνταῦθα εἰργάσθησαν διὰ τὸν ἐπιστημονικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου, ὅστις ὤρισεν ἀκριβῶς δι' αὐτὸν τὰς εἰδικὰς του συνεδρίας, τρεῖς δὲ ἱατροὶ καὶ εἰς ἔμπορος ὁ κ. Ε. Σιδερίδης ὁ περὶ τὴν βυζαντιακὴν ἀρχαιολογίαν καὶ τοπογραφίαν εὐδοκιμώτατα καταγινόμενος, παρέσχον τὴν συνεργασίαν των.

Δὲν δύναμαι ν' ἀποκρύψω ὅτι ἐν τῷ Φιλ. Συλλόγῳ ἔπρεπε ν' ἀκούηται συχνότερον ἢ φωνῇ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν παρ' ἡμῖν εἰδι-

κῶν φιλολόγων. Ἡ ἐμφάνισις μείζονος ἀριθμοῦ ἰατρῶν δὲν σημαίνει βεβαίως ὅτι νοσεῖ τὸ ἡμέτερον κατὰστημα, ἀλλ' ἀποδεικνύει ὅτι φιλοτίμως οὗτοι καταλαμβάνουσι τὸν χώρον, ὃν ἀφήνουσιν κενὸν οἱ κ. καθηγηταὶ ἀμελοῦντες τὸν φιλολογικὸν σκοπὸν τοῦ Συλλόγου.

Δημόσια μαθήματα ἐγένοντο μόνον 10 ὑπὸ 8 ἀγορητῶν. Ὀλίγοι οἱ τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου ἐφέτος ἀναβάντες πρὸς διδασχῆν, ἀλλ' ἅπαντες ἐξέλεξαν εὐστοχα θέματα ἀναπτύξαντες αὐτὰ μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ πρακτικότητος σύναμα.

Οἱ ἰατροὶ πρωτεύουσι καὶ ἐνταῦθα 4 ὄντες καὶ ἀποτελοῦντες τὸ ἡμισυ τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ. Ὁμίλησαν :

1) Ὁ παρεπιδηήσας ἐνταῦθα ἰατρός κ. Ν. Ἀνδρειωμένος περὶ νοσοκομιῶν.

2) Ὁ κ. Κ. Κοκκοιλῆτος περὶ προφυλάξεως ἀπὸ τῆς φθίσεως, πρακτικώτατα ὑπεδείξας τὰ καίρια καὶ διὰ ἐπαγωγῆς τρόπου διδάξας τὴν ὑγιεινότεραν διευθέτησιν τῶν τοῦ οἴκου.

3) Ὁ κ. Γ. Ἀκαιοτορίδης περὶ ἐντυπώσεων ἀπὸ τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως τῶν Παρισίων, μετὰ πολλῆς θυμηδίας μεταδούς μέρος αὐτῶν εἰς τοὺς ἀκροατάς του.

4) Ὁ κ. Ἀλέξ. Τουργούτης περὶ νευρικῶν τροφῶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ οἴνου, ὃν ἐγνώρισεν ὁ Νῶε καὶ ὑμνησαν οἱ ποιηταὶ ὡς συγγενεῖς τοῦ ἀρχαιοτάτου καὶ κλασικωτάτου τούτου φορέως τῆς νευροπαθείας. Ἀναμένομεν συνεχίαν τῶν μαθημάτων τοῦ κ. Τουργούτη γινώσκοντος τόσον καλῶς νὰ ἐφαρμόζη τὸ τοῦ Ὁρατίου : *utile dulci*.

Ὁρεῖλω δὲ νὰ ἐξάρω τὸν τρόπον, δι' οὗ οἱ ἰατροὶ οὗτοι κατέστησαν τὰ μαθήματά των πράγματι ὠφέλιμα οὐ μόνον μεταδίδοντες τὰς χρησιμωτάτας τῶν γνώσεων ἀλλὰ καὶ διδάσκοντες τὴν ἄμεσον καὶ πρακτικὴν αὐτῶν χρῆσιν.

5) Ὁ γυμνασιάρχης κ. Χρ. Χατζηχρήστου, ὅστις γνωρίζει καὶ λατρεύει δύο Ὁμήρους, τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νεώτερον, τὸν ἀπρόσωπον δημιουργὸν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, μᾶς ὠδήγησεν εἰς κορυφὰς ὁρέων καὶ φάραγγας, ὅπου αὐτὴ ἀνεβλάστησε θυμῆρης ἐν τῷ μέσῳ θυμῶν, εὐρωστος ἄμα καὶ περιπαθῆς. Ἐχει πολλοὺς μαργαρίτας καὶ ἀδάμαντας ἢ ποιήσεις αὐτὴ ἀγνώστους εἰς τὸ πολὺ πλῆθος τῶν πόλεων, καὶ ὁ κ. Χατζηχρήστου λόγῳ πνευματικῆς συγγενείας ἦτο ὁ ἀρμόδιώτατος χρυσοχὸς τοιοῦτων κοσμημάτων. Δὲν ἀμφιβάλω

ὅτι τὴν διακοπεῖσαν ἔνεκα πένθους σειρὰν τῶν μαθημάτων θὰ ἐξακολουθήσῃ κατὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος.

6) Ὁ κ. Γ. Παχτίκος ἐν δυσὶ διαλέξεσιν ἀνέλυσε τὰς *Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους*, τὰ δὲ μελοποιηθέντα παρ' αὐτοῦ τρία τῶν *Νεφελῶν* χορικά ἄσματα ἐξετέλεσε μικτὸς χορὸς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας, ἀκουσθέντα μετ' ἐκτάκτου εὐχαριστήσεως ὑπὸ τοῦ κατακλύσαντος τὴν αἴθουσαν ἀκροατηρίου. Ὁ ἀγορητὴς καὶ μελοποιὸς εὗρε πλήρη ἱκανοποίησιν διὰ τοὺς ἀτρυτούς μόχθους, οὓς ὄλως ἀφιλοκερδῶς καὶ ἀφειδῶς κατέβαλε χάριν τῶν περὶ ἀρχαίζουσης μουσικῆς ἰδεῶν του. Τρίτην διάλεξιν ἐποίησατο πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περυσινῆς περὶ τοῦ Ἑλλήνος μελοποιῶ Ν. Μαντζάρου, καὶ ἐν ταύτῃ διὰ τοῦ ἰδίου χοροῦ κατέστησε γνωστὰ ἄσματα τινὰ τοῦ περικλεοῦς τούτου μουσουργοῦ. Ὁμολογητέον ὅτι καὶ αἱ τρεῖς διαλέξεις τοῦ κ. Παχτίκου ἔνεκα τοῦ εὐτυχοῦς συνδυασμοῦ τοῦ λόγου καὶ τῆς μουσικῆς ἐπέτυχον κατακτήσασαι τὴν εὐνοίαν τοῦ κοινοῦ.

7) Ὁ νεαρὸς δικηγόρος κ. Ε. Α. Κολάσης, ἐδίδαξε περὶ *Διαζυγίου* ἐν παραλληλισμῷ τῶν ἡμετέρων νόμων πρὸς τὸν Γαλλικόν.

8) Τέλος ὁ κ. Θ. Καμαράδος εὐφραδέστατα ὠμίλησε περὶ Σαικσπῆρου ἐπιδειξάμενος ῥητορικά χαρίσματα μετὰ ποιητικῆς ἐξάρσεως καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν μέγαν τούτου Ἄγγλον δραματοποιόν. Ὁ κ. Καμαράδος εἶναι ἐξ ἐπαγγέλματος ἔμπορος ἀλλὰ γινώσκει ὡς θερμὸς λάτρης τῶν γραμμάτων νὰ ὑποκλέπηται καιρὸν διὰ μελέτας πρὸς πλουτισμὸν τῶν γνώσεών του καὶ διανοητικὴν ἀπόλαυσιν.

Καίτοι ἀξιολογώτατα ἦσαν τὰ 10 ταῦτα μαθήματα καὶ ἀξιοὶ θερμῶν εὐχαριστιῶν τοῦ Συλλόγου οἱ ἀγορηταί, οὐχ ἦττον ὁμολογητέον ὅτι ὑπελείφθημεν τοῦ συνήθους ἀριθμοῦ, ὅστις ἄλλοτε ἀνήρχετο εἰς 30 καὶ πλέον μαθήματα.

Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ μέλη δύο ἐπιτροπῶν τῆς Βιολογικῆς κατὰ πρῶτον καὶ τῆς Κοινωνιολογικῆς κατὰ δεύτερον λόγον ἀπασχολοῦνται εἰς ἰδίαν μελέτας καὶ ἀνακοινώσεις ἐνώπιον τῶν οἰκείων ἐπιτροπῶν καὶ ἐπομένως διστάζουσιν ἐκ τῶν προτέρων ν' ἀναλάβωσιν ὠρισμένας ὑποχρεώσεις διὰ μαθήματα χρονικῶς ὀριζόμενα καὶ προτιμῶσι τὰς εἰδικῆς μελέτας ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς.

Ἐκ τῆς σχετικῆς περὶ δημοσίων μαθημάτων ἐκθέσεως τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Ε. Σιδερίδου ἐξάγεται ὅτι 10 ἀγορηταὶ ἐνεγράφησαν

διὰ 16 μαθήματα και ότι τὸ πρόγραμμα μὴ συμπληρωθὲν δὲν ὑπεβλήθη εἰς τοῦ Συλλόγου τὴν ἔγκρισιν, ὡς ἀπαιτεῖ ὁ κανονισμός, και ἐπομένως οὔτε ἐψηφίσθη οὔτε ἐδημοσιεύθη. Τινὲς ἐκ τῶν ἐγγραφέντων δὲν ἐξεπλήρωσαν τὴν ὑποχρέωσιν τῶν κωλυθέντες, ὡς κατ' ἔτος συμβαίνει· ὁ δὲ Σύλλογος δὲν εὔρεν ἀκόμη φάρμακον κωλύον τοιαῦτα κωλύματα.

Θὰ ληφθῆ πρόνοια ὅπως καταρτισθῆ ἐγκαιρῶς τὸ μέλλον πρόγραμμα και πυκνουμένης τῆς φάλαγγος τῶν ἀγορητῶν ἀναπληρωθῶσι κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ χάσματα. Δέον δὲ νὰ τεθῆ ὑπὸ νέαν βάσανον ἢ δοθείσα ἄλλοτε ἐρμηνεῖα τῶν ἀρθρῶν 72—74 τοῦ κανονισμοῦ, καθ' ἣν ἰθεωρήθη ὅτι μόνον τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου δικαιούνται νὰ διδάξωσιν ἀπὸ τοῦ βήματος αὐτοῦ, ἀποκλειομένου παντός μὴ ἐταίρου. Ἄλλ' ἐὰν ὑπάρχη προνόμιον τῶν μελῶν, τοῦτο δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ κάλλιστα ὡς συνεπαγόμενον τὴν προτίμησιν αὐτῶν και ὄχι τὸν ἀποκλεισμόν τῶν μὴ μελῶν. Τὰ μὴ μέλη τότε μόνον ἀποκλείονται ἔργῳ, ὅταν οἱ προνομιούχοι καταλάβωσιν ὅλας τὰς θέσεις τοῦ προγράμματος. Ἄλλ' ὅταν ὑπάρχη μία θέσις και δὲν παρουσιασθῆ ὁ προνομιούχος, δικαιούται και ἄλλος νὰ καταλάβῃ τὸ κενὸν τῆ ἔγκρισει τοῦ προεδρίου. Ὡς ἡ φύσις οὕτω και ὁ Σύλλογος δέον νὰ φοβῆται τὸ κενόν.

Ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχε κατὰ τὸ διανυθὲν ἔτος πρόεδρον μὲν τὸν κ. Ἀν. Χρησίδην, γραμματεῖα δὲ τὸν κ. Π. Ἰατροπούλον. Εἶναι ἡ πολυμελετέρα και φιλεργότερα περιλαμβάνουσα τοὺς ἐταίρους ἰατροῦς, φαρμακοποιοὺς και χημικοὺς. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν τῆς τῆ 17 Νοεμβρίου 1900 συνελθοῦσα εἰς 21 συνεδρίας και συζητήσασα ἐπὶ ποικιλωτάτων ἰατρικῶν θεμάτων. Πλὴν τούτων, 15 ἀνακοινώσεις ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ 12 ἰατρῶν και 2 χημικῶν, αἵτινες πᾶσαι ὡς και αἱ ἄλλαι ἰατρικαὶ παρατηρήσεις και συζητήσεις δημοσιεύονται.

Ἄλλ' ὀφείλω ἰδίως νὰ μνημονεύσω τὸν τίτλον μιᾶς ἀνακοινώσεως περὶ τῶν ἰατρικῶν γνώσεων *παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι και περὶ ἰατρῶν και ἰατρικῆς* κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κ. Ἀ. Γαβριηλίδου, ὅπως καταδείξω ὅτι φιλοπονώτατα και ἀξιεπαίνως μελετᾶται ἡ ἐξέλιξις τῆς ἰατρικῆς και ἐν τῆ βυζαντινακῆ ἱστορίᾳ. Εἶδομεν δὲ ὅτι τρεῖς ἄλλοι ἰατροί, τοὺς κλασικοὺς Ἕλληνας και Ῥωμαίους συγγραφεῖς και ποιητὰς και δὴ και τὸν εἰδυλλιακώτατον Θεόκριτον ἔχοντες ὀδη-

γούς, ἀνιχνεύουσι πᾶν στοιχεῖον χρήσιμον πρὸς πλήρη κατανόησιν τῆς ἰατρικῆς ἐν τῆ κλασικῆ ἀρχαιότητι.

Ἡ ῥοπή πρὸς τοιαύτας μελέτας ἐνέχει θερμὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἰθνηκὴν ἱστορίαν και τὴν φιλολογίαν και εἶναι ἀρίστη ἀπόδειξις ὅτι ἐν τῆ νεωτέρᾳ γενεᾷ τῶν ὁμογενῶν ἀσκληπιαδῶν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστῆμη ἐπιθυμεί, μεθ' ὄλον τὸν αὐξοῦντα ὁσημέραι πλοῦτον γνώσεων και τὸν πολυμελῆ θόρυβον τῶν ἀνακαλύψεων τῆς, νὰ διατηρῆ ἀκμαίαν τὴν μνήμην τῆς καταγωγῆς και εὐγνωμόνως νὰ ἐρευνᾷ αὐτὴν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων μελετῶσα τὰ γραπτὰ μνημεῖα, και νὰ εὐρίσκη οὕτω εὐάρεστον ἀναψυχὴν ἐκ τῶν καθημερινῶν πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς ἐπισκέψεων.

Ἡ παλαιότερα γενεὰ ἀπεκάλει ἰατροφιλοσόφους τοὺς οὕτω ἐργαζομένους/ και εὐδοκμοῦντας ἰατροῦς. Ὁ τίτλος οὗτος δὲν ἀκούεται εὐάρεστως, νομίζω, σήμερον, καιτοι ἀμφοτέρα τὰ συνθετικά κατ' ἰδίαν διατηροῦσιν ἐντιμοτάτην εὐνοίαν· διότι ὑπέστη ἐν τῆ εἰρωνικῆ παρὰ τῷ λαῷ χρήσει τὸ αὐτὸ πάθημα, ὅπερ και ἡ λέξις *εὐθθεια* παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (ὄρα Θουκ. Γ, 83: αὐτῶ πᾶσα ἰδέα κατίστη κακοτροπίας διὰ τὰς στάσεις τῷ Ἑλληνικῷ, και τὸ *εὐθθες*, οὗ τὸ γενναῖον πλείστον μετέχει, καταγελασθὲν ἠρανοῖσθη· και Πλατ. Πολιτ. 400e: «... οὐχ ἦν ἀνοίαν οὕταν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς *εὐθθειαν*, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὔτε και καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην δίκνοίαν»). Εἶναι δὲ ἀδύνατον ν' ἀναστήσῃ τις λέξιν πληγωθεῖσαν καιρῶς ὑπὸ τῶν βελῶν τοῦ ἀκοιμήτου και ἀμειλίχτου εἰρωνος, ὅστις εἶναι ὁ λαός. Ἀπόδειξις ὅτι και μετὰ 23 αἰῶνας ἡ ἐκπεσεῦσα και ὀριστικῶς παραμορφωθεῖσα *εὐθθεια* οὐδὲν τὸ κοινὸν πλέον ἔχει μετὰ τῆς διδύμου ἀδελφῆς *χρησισηθείας*.

Ἄς τοὺς ὀνομάσω λοιπὸν ἰατροφιλολόγους. Ἐχουσι λαμπρὰ ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀκμασάντων συναδέλφων, αἵτινες ἱδρυσαν τὸν Σύλλογον τοῦτον ἐξόχως αὐτοῦ προεδρεύσαντες, πρὸς τοὺς ὁποίους διατηρεῖ ὄχι μόνον ὁ Σύλλογος, ἀλλὰ και σύμπασα ἡ ἡμετέρα κοινωνία εὐλαβεστάτην μνήμην. Τοιοῦτοι οἱ αἰοιδίμοι ἰατροί, Στέφανος Καραθεοδωρῆς, πρῶτος τοῦ Συλλόγου πρόεδρος και δεινὸς ἑλληνιστής, Κωνσ. Καραθεοδωρῆς, Ἰούλιος Μίλλιγγεν, Ἀλέξ. Πασπάτης, Ἡρακλῆς Βασιάδης ὁ ἠρακλειῶς ἀθλήσας ἐν τῷ Συλλόγῳ και Ξεν. Ζωγράφος, ἵνα μόνον εἰς τοὺς θανόντας περιορισθῶ.

Ἡ Κοινωνιολογικὴ ἐπιτροπὴ περιλαμβάνουσα τὰ νομομαθῆ μέλη τοῦ Συλλόγου, γραμματεύοντος τοῦ κ. Θ. Ἀσκητοῦ συνήλθεν εἰς 5 συνεδρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. L. Mizzi, ὁστις Μελιταῖος τὴν πατρίδα καὶ Ἄγγλος ἀπολαύει τῆς γενικῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως τῶν ἐταίρων διὰ τὴν ζωηρὰν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἀφοσίωσιν. Ἐκτὸς τῆς συζητήσεως παρεμπεισόντων ζητημάτων ἐγένοντο αἱ ἐξῆς τρεῖς ἀνακοινώσεις:

1) Παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. Ἀχιλλέως Χρησιδοῦ «Περὶ Νομῆς» καὶ τῶν στοιχείων καὶ ἀποτελεσμάτων κατὰ τὸ μουσουλμανικὸν Δίκαιον, ἐν μιᾷ συνεδρίᾳ, καθ' ἣν συνεπλήρωσε τὴν πέρυσιν ἀρξαμένην ἐμβριθὴ ταύτην μελέτην.

2) Παρ' ἐμοῦ ἐν δυτὶ συνεδρίασι περὶ τοῦ δικανικοῦ λόγου τοῦ Λυσίου τοῦ ἐπιγραφόμενου α Ὑπὲρ Ἐρατοσθένος φόνου ἀπολογία». Πλὴν τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τούτου ὑπεδείχθησαν τὰ σχετικὰ τοῦ ποινικοῦ ἀττικοῦ Δικαίου καὶ ἡ ἀφελὴς χάρις τοῦ φημισθέντος ἀρχαίου τούτου ῥήτορος.

3) Παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. Χ. Ἀγνιάδου ἐν δυτὶ συνεδρίασι «Περὶ τοῦ κληρονομικοῦ μουσουλμανικοῦ Δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ ῥωμαϊκόν» ἡ πραγματεία αὕτη συνεπληρώθη ἐν τρίτῃ συνεδρίᾳ γενομένη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

Εὐάρεστον ἔτι ὅτι ἀπὸ δύο ἐτῶν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀπέσεισε τὴν ἀδράνειαν φιλοτιμίαι τις κατέλαβε τοὺς δικηγόρους πρὸς μίμησιν τῆς φιλεργίας τῶν λατρῶν τῆς Βιολογικῆς. Ἐλπίζω δ' ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι πλείονων νομομαθῶν θὰ ἔχωμεν τὴν συνεργασίαν μὲ ποικιλίαν μείζονα τῶν ἀνακοινουμένων θεμάτων.

Εἶναι εὐλογον εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως νὰ μὴ ὑστερήσωσιν οἱ νεαρὸὶ συνάδελφοι, οἱ νωπὸν ἔτι ἔχοντες τὸν πανεπιστημιακὸν χυμὸν καὶ κεκτημένοι τὴν γοργότητα καὶ εὐκαμψίαν τῆς νεότητος, στοιχεῖα ταῦτα ἀπαραίτητα διὰ τὴν γυμναστικὴν τοῦ πνεύματος, ὅσον καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ περιέπεσεν εἰς πλήρη ἀφασίαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Σπουδαιότατα ἔργα ἄλλοτε τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐγένοντο γνωστὰ καὶ ἐξεδίδοντο ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ παραρτήματι τοῦ Περιδικοῦ τοῦ Συλλόγου εὐφημότατα μνημονευομένῳ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων ἀρχαιολόγων. Ὁ αἰδεσιμ. Ἀγγλικανὸς ἱερεὺς Curtis ἦτο ἐκ τῶν ἐνεργότερων, διαπρέπων κατὰ τε τὴν πολυμάθειαν

καὶ τὸν ἀγαστὸν αὐτοῦ χαρακτήρα καὶ προεδρεύσας πολλάκις τῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ θάνατός του παρήγαγε κενὸν ὄπερ μετὰ λύπης παρατηρῶ ὅτι εἶναι δυσαναπλήρωτον. Ἄλλοι ἐπίσης διαπρεπεῖς οἷον αἱ Α. Ε. ὁ Ἄρχων Μ. Λογοθέτης, ὁ Ἀ. Κοπάσης καὶ ὁ λατρὸς κ. Mordtmann δὲν εὐκαιροῦσι νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὰς τέως προσφιλεῖς αὐτῶν ἀρχαιολογικὰς μελέτας ἢ καταστήσωσι γνωστὰς τὰς τυχὸν γιγνομένας. Οἱ δὲ νέοι ἐταῖροι ἀποφεύγουσι νὰ καταταχθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην φοβούμενοι μὴ ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῆς ἀρχαιολογίας ἀπολέσωσι προῶως τὴν νεότητά.

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τὸ Περιδικὸν τοῦ Συλλόγου περιλαμβάνον τὰ πεπραγμένα 4 ἐτῶν ἦτοι 35^{ου}, 36^{ου}, 37^{ου} καὶ 38^{ου} ἐν ἐνὶ ὀγκῶδει τόμῳ, καὶ διενεμήθησαν 721 τόμοι καὶ παραρτήματα εἰς τε τοὺς ἐταίρους καὶ τὰ σωματεῖα ἐνταῦθα καὶ ἐν Εὐρώπῃ μεθ' ὧν ἐπικαιωνεῖ ὁ Σύλλογος.

Εἶναι ἀπαίτησις τοῦ κανονισμοῦ καὶ γενικὸς πόθος ὅπως ἀπαξ τοῦ ἔτους ἐκδίδηται τὸ Περιδικόν. Τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ δὲν πρέπει ν' ἀναμείνωμεν ἢ ἐξαρτῶμεν ἐκ χορηγίας ἐκτάκτου τινὸς δωρεᾶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν ἐτησίων πόρων διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν μελῶν καὶ τῆς συντονωτέρας εἰσπραξέως τῶν συνδρομῶν.

Νέα μέλη τακτικὰ ἐξελέγησαν 40, τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ ἀνελθόντος εἰς 248, ἐξ ὧν οἱ καθυστεροῦντες δύο ἐτῶν συνδρομὰς διαγράφονται ἐκ τοῦ καταλόγου.

Εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιτίμων μελῶν κατετάχθησαν ἐφέτος δύο. Πρῶτος ὁ Ἀνδρέας Σπαθάρης, ὃν δικαίως ἐτίμησεν ὁ Σύλλογος διὰ τοῦ σπανιώτατα πρὸς τοὺς ἡμετέρους διαπρεπεῖς καθηγητὰς καὶ λογίους ἀπονεμομένου τοιούτου τίτλου. Ἄλλ' ἡ τεσσαρακονταετῆς εὐδοκιμωτάτη διδασκαλία του, ἡ διατρανωθεῖσα ἐκτακτος τῆς νεολαίας πρὸς τὸν καθηγητὴν του λατρεία ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ τῆς ἐορτασθείσης τεσσαρακονταετηρίδος του κατὰ τὴν 30^{ὴν} Νοεμβρίου 1900 καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν, ὁστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀγορευτὴν ἐλάμπρυνε τὸ βῆμα τοῦτο ἐπὶ πλείστα ἔτη διὰ τῶν εὐφραδισταίων καὶ ἀλησιμονήτων αὐτοῦ διαλέξεων, ἐπέβαλον τὴν ἐν εὐφημίαις ἀνακήρυξιν τοῦ Ἀ. Σπαθάρη ὡς ἐπιτίμου μέλους καὶ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ διπλώματος κατὰ τὴν ἐορτὴν παρὰ τοῦ προέδρου.

Ὀλίγον ὁμῶς ἐπέζησεν εἰς τὴν πανηγυρικωτάτην ταύτην ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ πάνδημος ἐγένετο ἡ ἐπὶ τῷ θανάτῳ θλίψις, δημοτελής δὲ ἡ κηδεία του, ἣν συνώδευσε τὸ προεδρεῖον. Δεύτερος εἶναι ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Ὀδησσῷ *Γρηγόριος Μαρασλῆς*, πρὸς ὃν ὄφειλε τὴν τιμὴν ταύτην ὁ Σύλλογος διὰ τὰς ἀκωνότους αὐτοῦ γενναιοδωρίας ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, σχολείων, ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν ἰδρυμάτων. Ὁ Σύλλογος ἐν τῇ εὐχαριστηρίῳ ἀπαντήσῃ τοῦ ἐθνικοῦ τούτου εὐεργέτου εἶδεν εὐφροσύνως τὴν αὐθόρμητον ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρός, ὅπως φανῆ χρησίμος καὶ συντελεστικός εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ Συλλόγου, καὶ ἔσπευσεν ἐπωφελοῦμενος τῆς εὐμενοῦς διαθέσεώς του νὰ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ καθ' ἑαυτόν. Ἐλπίζω δ' ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν καὶ ἀπόφασιν γενναῖόν τι προτίθεται νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ὃν ἰδιαζόντως τιμᾷ ἢ προαίρεσις καὶ πρωτοβουλία τοσοῦτον ἐξόχου φιλογενοῦς.

Ἀντιπαισιέλλοντα ἐξελέγησαν ὁ κ. *Μ. Κεπετῆς* καθηγητῆς ἐν Βέρνῃ τοῦ διεθνούς ἰδιωτικοῦ δικαίου, ἡμέτερος συμπολίτης, κατακτῆσας διὰ τῆς ἐκτάκτου αὐτοῦ φιλοπονίας ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν καθηγητῶν καὶ συγγραφέων τοῦ κλάδου τούτου, ἄλλοτε μετὰ προσοχῆς ἀκουσθεὶς ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Συλλόγου, καὶ ὁ κ. *Ἰ. Τσικόπουλος*, καθηγητῆς ἐν Σέρραϊς.

Ἀπώλεσεν ὁ Σύλλογος κατὰ τὸ λήξαν ἔτος πλὴν τῶν μνημονευθέντων δύο ἐπιτίμων μελῶν, τοῦ ἐν Ἀθήναις *Ἰ. Πανταζίδου* καὶ τοῦ *Ἀνδρέου Σπαθάρη*, καὶ ἕτερον ἐπίτιμον μέλος τὸν ἐν Graz τῆς Αὐστρίας καθηγητὴν καὶ διακεκριμένον ἑλληνιστὴν *Gustaw Meyer*. Ὁ δὲ θάνατος τοῦ *Δημ. Μαλιάδου*, ὅστις ἐπὶ διετίαν προήδρευσε τοῦ Συλλόγου καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη μοχθήσας διεκρίθη μεταξύ τῶν ἐνεργωτέρων μελῶν, ἐλύπησε καιρίως τὸν Σύλλογον στερηθέντα ἀρχαίου καὶ πεπειραμένου κοσμητοροῦ. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος μετὰ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ μετέσχε τῶν δαπανῶν τῆς κηδείας καὶ ἐπένησεν, ὡς εἴθισται, τὸν τέως αὐτοῦ πρόεδρον διαβιβάσας καὶ ἐγγράφως τὰ συλλυπητήρια πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ θανόντος.

Ἡ *οἰκονομικὴ* διαχείρισις τοῦ ἔτους τούτου παρουσιάζει μικρὸν ἄλλειμμα. Ἐδαπανήσαμεν λ. Τ. 412.82 ἀπέναντι εἰσπράξεων λ. Τ. 389.19. Τὸ ἐκ τῆς παρελθούσης χρήσεως ὑπόλοιπον ἐκ λ. Τ. 132 ἔδαπανήθη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὑποχρεώσεις τῆς χρήσεως ἐκείνης.

Διότι λίρας 74 ἐπληρώσαμεν εἰς τὴν Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν δι' ὑπόλοιπον δαπανῶν ἐκδόσεως τοῦ *Περιοδικοῦ*, καὶ λ. Τ. 25 εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις *Σύλλογον Παρνασσῶν* πρὸς ἐξόφλησιν τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ γλύπτου κ. *Φιλίππου*, ὅστις κατεσκεύασε τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ σταθεῖσαν *προτομὴν* τοῦ *Ἡροκλέους Βασιάδου*. Τὸ ἔργον, ὡς ἕκαστος βλέπει, εἶναι ἀτυχεῖς ὡς πρὸς τὴν ὁμοίότητα ἀλλ' ἀφ' οὗ ἐγένετο καὶ παρελήθη, ὁ δὲ *Παρνασσὸς* ἠγγυῆ πρὸς τὸν γλύπτην, ἐστέραν πρὸς ἀποφυγὴν ἐνοχλήσεων κατὰ τοῦ *Παρνασσῶ* καὶ διατήρησιν τῶν ἀρχαίων φιλικωτάτων σχέσεων νὰ δεχθῶμεν ὀριστικῶς τὴν προτομὴν καταβάλλοντες τὸ ὑπόλοιπον. Ὁ κ. *Ἰ. Γνωῶχας* εἶχε συνεισφέρει λόγῳ δωρεῆς πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ τιμῆς πρὸς τὸν αἰμύνηστον θεῖόν του *Βασιάδην*, τὸ ἥμισυ τῆς δαπάνης ἥτοι λ. Τ. 30.

Καὶ ἤδη κοσμεῖται ἡ αἰθουσα αὕτη ὑπὸ δύο *προτομῶν*, τοῦ μεγάλου εὐεργέτου *Χρησιόκη Ζωγράφου* καὶ τοῦ *Ἡροκλέους Βασιάδου*, μεγάλου ἀναδειχθέντος ἐν τῇ ἀκαταπονήτῳ αὐτοῦ δραστηριότητι πρὸς στερέωσιν τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοιούτων βάσεων, ὥστε νὰ θεωρηται ἡ ὑπαρξίς καὶ διατήρησις του τοσοῦτον ἀναγκαία, ὅσον καὶ ἡ διατήρησις ἐκκλησίας καὶ σχολείου. Ἦτο δικαιοτάτη ὀφειλὴ ἡ ἀπονεμηθεῖσα αὕτη τιμὴ πρὸς τὰ δύο ταῦτα τέκνα μὲν τῆς εὐάνδρου Ἠπίρου, πατέρας δὲ τοῦ Συλλόγου. Ἐκτακτος δαπάνη εἶναι ἡ ἐκ λ. Τ. 24.13 γενομένη πρὸς παραλαβὴν τῆς βιβλιοθήκης *Βαλέττα*.

Ὁ Σύλλογος προτίθετο διὰ τοῦ ἑλληνικοῦ *Δραματικοῦ θιάσου* νὰ παραπτήσῃ τὸν *Ὀδῆποδα ἐπὶ Κολωνῶν* μετὰ τῶν χορικῶν τῆς μουσικῆς τοῦ *Μενδελσῶνος*, ὡς ἐγένετο πέρυσιν ἢ τοσοῦτον ἐπιτυχοῦσα διδασκαλία τῆς Ἀντιγονῆς. Ὁ σύλλογος *Ἐρμῆς* ὁ μετὰ νέου σφρίγους ἀναβιώσας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν κ. κ. *Mizzi* καὶ *Σαριδάκη* παρέσχε τὴν ἐπαινετὴν σύμπραξίν του, καὶ πολλοὶ φιλότιμοι νέοι, ὡς εὐχαριστεῖ ἐπίσης ὁ Σύλλογος, πρόθυμοι ἔσπευσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ κατήρτισαν τὰ δύο ἡμιχόρια διδασθέντες τὸ πλεῖστον τῶν χορικῶν μελωδιῶν.

Ἄλλ' ἀτυχῶς ἔνεκα προσκομμάτων ἀπρόπτων δὲν ἐγένετο ἡ παράστασις καὶ οὕτως ἡ μὲν κοινωνία ἐστερήθη καλλιτεχνικῆς ἀπολαύσεως, ὁ δὲ Σύλλογος φιλοτίμου ἀσχολίας, ἐξ ἧς καὶ πόρος ἐκτακτος εἰσφερόμενος θὰ ἐβέλτιον τὰ καθ' ἑαυτόν.

Ἐχει δὲ σχέσιν πρὸς τὰ τε οἰκονομικὰ καὶ τὴν ἠκαιοδευτικὴν δρᾶσιν τοῦ Συλλόγου ἡ ἐσχάτως ληφθεῖσα εἰδησις ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου ἡμῶν δικηγόρου κ. Ἀραβαντινοῦ, ὅτι ὁ πολυετής καὶ δαπανηρὸς δικαστικὸς ἀγὼν περὶ τοῦ *Εὐανθίου* κληροδοτήματος ἐπερατώθη ὑπὲρ ἡμῶν δι' ἀποφάσεως τῶν Ἐφετῶν καὶ οὕτως ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Σύλλογος θὰ δυνηθῆ νὰ κανονίσῃ τοὺς ἐκ τῆς δίκης ταύτης λογαριασμοὺς τοῦ μετὰ τοῦ εἰρημένου κληροδοτήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐν *Καρὰ Χισάρ* ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐποπτευομένην σχολήν.

Ἀνάγκη νὰ παραλείψω πολλὰ, ὅπως φθάσω εἰς τὸ τέλος τῆς ἐκθέσεώς μου, πρὶν ἢ ὑμεῖς φθάσῃτε εἰς τὸ τέλος τοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ τῆς ὑπομονῆς. Ὁ θεῶν νὰ εἴπῃ ὅλα, γίνεται ἐνογλητικὸς, ὡς εἶπεν ὁ *Βολταίρος*: *le secret d'ennuyer est celui de tout dire*. Τὸ ἀξίωμα μοι φαίνεται ὀρθότατον· διότι πᾶς ἀκροατὴς οὐ μόνον δὲν ἐνογλεῖται ἀλλὰ καὶ εὐρίσκει εὐχαρίστησιν βλέπων τὰς ἀτελείας ἢ τὰ χάσματα τοῦ λέγοντος καὶ κινούμενος ἐξ αὐταρσεκείας σκέπτεται πῶς ἕκαστος θὰ συμπλήρῃ τὰ ἑλλειπῆ. (Ὅρα καὶ *Θεοφρ.* τόμ. 3, σελ. 191: αἰθεόφραστος φησὶν ὅτι οὐ πάντα ἐπ' ἀκροατίας δεῖ μακρηγορεῖν, ἀλλ' ἕνα καταλείπειν καὶ τῷ ἀκροατῇ συνιέναι καὶ λογίζεσθαι ἐξ αὐτοῦ. Συνιείς γὰρ τὸ ἑλλειφθὲν ὑπὸ σοῦ οὐκ ἀκροατὴς μόνον ἀλλὰ καὶ μάρτυς σου γίνεται καὶ ἄμα εὐμενέστερος. Συνετός γὰρ ἑαυτῷ δοκεῖ διὰ σέ, τὴν ἀφορμὴν αὐτῷ παρεσηκῶτα τοῦ συνιέναι. Ἐν δὲ πάντα ὡς ἀνοήτῳ λέγειν καταγινώσκοντι ἕοικε τοῦ ἀκροατοῦ).

Ἄλλ' ὀρεῖλω ἐν τέλει ὑπέικων εἰς τὸ κέλευσμα τοῦ κανονισμοῦ νὰ ἀνακηρύξω τοὺς νέους κοσμητορας, οὓς ἀνεβίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Συλλόγου αἱ πρὸ μικροῦ γενόμεναι ἀρχαιρεσίαι. Καὶ εἰς μὲν τὸ *προεδρικὸν* ἀξίωμα ἡ ἐπιεικὴς τῶν ἑταίρων γνώμη ἠθέλησε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο νὰ διατηρήσῃ ἐμὲ ὁμολογοῦντα τὴν ἀσθένειαν τῶν δυνάμεών μου. Ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* α' ἀντιπρόεδρος, *Α.*

Μαλαιάκης γενικὸς γραμματεὺς, *Νικ. Παπαγιαννόπουλος* λογιστής, ἐξελέγησαν ἐκ νέου. Ἀντί δὲ τοῦ τέως ἀντιπροέδρου κ. *Μ. Αὐθεντοπούλου*, τοῦ τέως βιβλιοφύλακος *Β. Μυστακίδου*, τοῦ ἐπὶ πλείστα ἔτη εὐδοκίμωτατα καὶ ἐπιμελέστατα ταμίου διατελέσαντος κ. *Δ. Μηλιώτου* καὶ τῶν τέως εἰδικῶν γραμματέων κ. κ. *Ν. Παρίτση*, παραιτηθέντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἔτους λόγῳ ὑγείας καὶ *Θ. Ἀσκητοῦ* διαδεχθέντος ἐκείνον, πρὸς οὓς θερμὰς εὐχαριστίας ἔχω ν' ἀπονεύω παρὰ τε τοῦ Συλλόγου καὶ ἀτομικῶς διὰ τὴν πρόθυμον σύμπραξιν καὶ ἀρωγὴν, ἣν παρέσχον πάντοτε εἰς ἐμὲ πρὸς εὐδωπὴν τοῦ Συλλόγου, ἀνεδείχθησαν ὁ κ. *Χ. Πανταζίδης* ἀντιπρόεδρος, βιβλιοφύλαξ δὲ ὁ *Ιατρός* κ. *Κ. Κοκκολαῖτος* καὶ ταμίας ὁ κ. *Σόλων Καζανόβας* παραιτηθεὶς δυστυχῶς καὶ ἐπιμένων εἰς τὴν παραίτησιν καὶ εἰδικὸς γραμματεὺς ὁ δικηγόρος κ. *Ε. Κολάσης*.

Ἐκφράζων τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν σεβ. Τοποτηρητὴν τοῦ Οἴκ. Θρόνου Μητροπολίτην Προύσης κ. *Ναθαναήλ*, πρὸς τὴν *Α. Ε.* τὸν πρεσβυτὴν τῆς Ἑλλάδος κ. *Ν. Μαυροκορδάτον*, πρὸς τοὺς σεβ. Μητροπολίτας καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Ἀδελφότητος καὶ τοῦ ἔρους *Σινᾶ*, πρὸς τὸν κ. *Θ. Οδοπένοκην* διευθυντὴν τοῦ ἐνταῦθα ῥωσικοῦ ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου, πρὸς τὰ σωματεῖα τὰ ἀντιπροσωπευόμενα ἐνταῦθα καὶ πρὸς πάντας τοὺς σπύσαντας νὰ τιμήσωσιν ἢ μετὰσχῶσι τῆς ἑορτῆς ταύτης, ἐπικαλοῦμαι ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς εὐδωπείας τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ *Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'*, οὕτινος τὸ λαοφιλὲς ἕνμα σήμερον τὸ πρῶτον ἐμνημονεύθη ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν ἀντηγεῖ ἀμίσως κατόπιν ἐν τῇ αἰθούρῃ ταύτῃ εὐλαβῶς παρ' ἐμοῦ προφερόμενον καὶ παρ' ὄλων εὐφημούμενον.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ ΜΑΪΟΥ 1901 ΜΕΧΡΙ ΜΑΪΟΥ 1902

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΗ'

(*Τακτική γενική*).

Τῆ 11η Ἰουνίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκεται περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορᾶς βιβλίων, ἐφ' ᾧ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς.

Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ κ. Σ. Σιδερίδου

ὅπως τῷ ἐπιτραπῆ ἡ δημοσίευσις τῆς ἀνακοινώσεως αὐτοῦ εἰς περιοδικόν τι ὁ κ. Κοκολάτος ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ περιοδικόν τοῦ Συλλόγου θέλει πολὺ ζημιώσει ἐκ τῆς δημοσίευσως ταύτης καὶ ζητεῖ ὅπως δημοσιευθῆ μόνον ἀπλῆ περίληψις τῆς ἀνακοινώσεως καὶ μὴ δοθῆ ἡ ἀπαιτούμενη ἄδεια, μετὰ τινος δὲ ἄλλας παρατηρήσεις καὶ κατόπιν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ ἐδόθη ἡ ἄδεια πρὸς δημοσίευσιν. Κατόπιν ὑποβάλλεται ὁ προϋπολογισμὸς ἔχων οὕτω :

Προϋπολογισμὸς τοῦ ΜΑ' συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902.

ΔΑΠΑΝΑΙ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ
Εἰς Μισθοδοσίαν ..... Λ. Τ. 205	Ἀπὸ Τακτικῆς συνδρομᾶς..... Λ. Τ. 220
» Ἐξοδα διάφορα..... » 58	» Διπλώματα..... » 30
» Ἐξοδα γραφείου..... » 10	» Ἐνοίκιον αἰθούσης..... » 10
» Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν..... » 120	» Ἐκτάκτους δωρεάς..... » 50
» Πυρασφάλιστρα..... » 12	» Ἐλλείμμα..... » 200
» Φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν..... » 10	» Συνδρομὴν Πανεπιστημίου..... » 15
» Βιβλιοθήκην..... » 85	
» Ἐλλείμμα παρελθόντος ἔτους..... » 25	
Λ. Τ. 525	Τ. Λ. 525

Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος ἄνευ μεταβολῆς ἐγένετο δεκτός· μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

τῷ ἀγορητῇ τὰς θερμὰς τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας διὰ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ πραγματείαν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΟΘ'

(*Τακτικὴ ἐιδική*).

Τῆ 25η Ἰουνίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος τὸν λόγον δίδωσι τῷ ἱατρῷ κ. Κ. Μακρῷ, ὅστις ἀναγινώσκει μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «**Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου**»· μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος ἐκφράζει

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΙΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

τῆ 2α Ἰουλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία παρὰ τοῦ εἰδ. γραμματέως. Προτείνεται καὶ γίνεται δεκτὴν νὰ ἀπευθυνθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς ἀποχωρή-

σας των μελών του προεδρείου. Αναγινώσκονται κατάλογοι προσφορών βιβλίων και αποφασίζεται να εκφρασθούν ευχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ εἰσπράκτορος περὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ δικαιώματός του ὁ κ. Ἀποσιόλογλου ζητεῖ νὰ ἀπορριφθῇ ἡ αἴτησις αὕτη, ὁ δὲ κ. Παπαγιαννόπουλος ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ὁ εἰσπράκτωρ ἐκ τῶν τεσσάρων λιρῶν, αἱ ὁποῖαι τῷ ἀνελόγουν μέχρι τοῦδε. Κατόπιν παρατηρήσεών τινων τῶν κ. Κοκκολάτου καὶ Νικολοπούλου ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς ῥηθείσης αἰτήσεως ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ τῷ εἰσπράκτορι 25 % ἐπὶ τοῦ εἰσπραχθησομένου ποσοῦ τῶν 220 λιρῶν, ἐν ἣ δὲ περιπτώσει αἱ εἰσπράξεις ὑπερβῶσι τὸ ποσὸν τοῦτο, ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου 20 %. Εἶτα τὸ προεδρεῖον προτείνει ὅπως διδῆται τὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὰ μὴ μέλη τοῦ Συλλόγου νὰ ποιῶνται δημοσίας διαλέξεις προτιμωμένων βεβαίως πάντοτε τῶν μελῶν καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ κατάλογος τῶν διαλέξεων δὲν εἶναι πλήρης. Κατόπιν παρατηρήσεών τινων ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιτρέπηται τοῖς μὴ μέλεσι νὰ κάμωσι τῇ ἐγκρίσει τοῦ προεδρείου δημοσίας διαλέξεις.

Προτείνεται ὡς μέλος ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. de Weckherlin. Γίνεται ψηφοφορία διὰ τὴν ἐπιλογὴν ταμίου, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ παραιτησαμένου κ. Σόλ. Καζανόβα· ὡς τοιοῦτος δὲ ἀναδεικνύεται ὁ κ. Δ. Πατριόσιος. Τούτου ὁμοῦ ἀπουσιάζοντος ὁ κ. πρόεδρος προτείνει καὶ γίνεται δεκτὸν ὅπως παραδοθῇ τὸ ταμειεῖον προσωρινῶς εἰς τὸν ἀντιπρόεδρον κ. Σ. Σιδερίδην. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΠΑ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 24 Ἰουλίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Εἶτα τὸν λόγον δίδωσιν ὁ κ. πρόεδρος τῷ ἱατρῷ κ. Κ. Μακρῆ ὅπως συνεχίσῃ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου ». Μεθ' ὃ ἐκφράζονται ευχαριστίαι τῷ κ. Κ. Μακρῆ καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΠΒ'

(Τακτικὴ γενική).

τῆ 22α Ὀκτωβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας, περίληψις τῆς ἀλληλογραφίας καὶ κατάλογος προσφορῶν βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν ευχαριστήριοι ἐπιστολαὶ τοῖς δωρηταῖς. Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὴν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ προεδρείου ἀπόφασιν ὅπως προσέβη τῷ κ. Μ. Γεδεῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς τριακονταετηρίδος αὐτοῦ τὰς ἐκδόσεις τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἡ δὲ περὶ παροχῆς τῆς αἰθουῆς αἰτησις τῆς φιλανθρωπικῆς ἀδελφότητος « Ζωοδόχου Πηγῆς » ἀπορρίπτεται.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ Παύλου Στεφάνοβικ καὶ Albert Long τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου. Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Ε. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. de Weckherlin καὶ γίνεται παραδεκτός.

Προτείνεται ὡς ἐπίτιμον μέλος ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανὸς καὶ γίνεται δεκτὸς δι' ἀνευφημιῶν. Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. Δ. Κανταντζόγλου, Ν. Θεοτόκης, Α. Βασιλείου, Ν. Κολλάρος, Γ. Κανελλόπουλος, καὶ ὁ ἱερολογιῶτατος κ. Νικόλ. Μακρῶφ, διάκονος τῆς ῥωσ. πρεσβείας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Σ. Σιδερίδου, Χ. Πανταζίδου καὶ Ν. Παπάγιαννοπούλου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΠΓ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 29α Ὀκτωβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ κ. Κ. Μακρῆς ἀναγινώσκει τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου »· ὁ δὲ κ. πρόεδρος ἐκφράζει τῷ ἀγορητῇ θερμὰς τοῦ Συλλόγου ευχαριστίας καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 'ΑΤΙΔ'

(Τακτική γενική).

Τῆ 5ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μετὰ τῆς προσθήκης ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῆ 21ῃ Ὀκτωβρίου διεξήχθη μετὰ τῆς δεούσης ἐπισημότητος ἢ τελετῆ τῆς τριακονταετηρίδος τοῦ Μεγάλου Χαρτοφύλακος κ. Μ. Γεδεών προσφωνήσαντος τὰ εἰκότα ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Χρ. Πανταζίδου.

Ὁ κ. πρόεδρος ἀγγέλλει ὅτι ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ κ. Α. Μόρτζμαν, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης. Ἀγγέλλεται προσέτι ὅτι ἡ ἐν Λονδίῳ κυρία Α. Ἰωνίδου προσέφερε τῷ Συλλόγῳ δέκα λίρας ἀγγλικᾶς, δι' ἃ καὶ ἀποφασίζεται νὰ στηλῆ εὐχαριστήριος ἐπιστολή. Ἀναγινώσκειται καὶ ἐπικυροῦνται ὁ κατάλογος τῶν δημοσίων μαθημάτων.

Ἀγγέλλεται ὅτι εἰς τὴν ἐπέτειον ἑορτῆν τῆς Ἀδελφότητος «Μεταμορφώσεως» ἀντεπροσώπευσε τὸν Σύλλογον ὁ ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Πανταζίδης.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ἐκλέγονται μέλη τακτικά ὁ ἱερολογιώτατος κ. Ν. Μαχρῶφ, διάκονος τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας, οἱ κ. κ. Ἀύσανδρος Κανταντζόγλου, α' γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου, Ν. Κολλάρος, ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσίας ἐν Κερασσοῦντι, Ν. Θεοτόκης, ἀκόλουθος τῆς ἑλλην. πρεσβείας, Ἀλ. Στεργίου, τμηματάρχης ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ δημοσίου χρέους, καὶ Γ. Κανελλόπουλος, γραμματεὺς τοῦ ἑλλ. προξενείου.

Προτείνονται δὲ τὸ πρῶτον τακτικά μέλη ὑπὸ τῶν κ.κ. Ν. Παρίτση, Α. Ν. Δημοπούλου καὶ Ν. Παπαγιαννοπούλου· 1) ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως κ. Ἀρσένιος, ἀντιπρόσωπος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐνταῦθα. 2) ὁ πανοσ. ἀρχιμανδρίτης κ. Κάλλιτος, βοηθὸς ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου, ἐνταῦθα. 3) ὁ ἱερολ. κ. Σιλβεστρος Καμόνδος, βιβλιοθηκᾶριος τοῦ ἐνταῦθα μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου. 4) ὁ ἱερολ. κ. Ἀθ. Πιέρας, διευθυντῆς τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας»· 5) ὁ κ. Χαραλάμπης Λάγος, ἔμπορος ἐνταῦθα. 6) ὁ κ. Δημήτριος Πάτταρας ἔμπορος ἐν Δαρ-

δανελλείοις. 7) ὁ κ. Παῦλος Γιαδικάρογλου, δικηγόρος ἐνταῦθα. 8) ὁ πανοσ. μέγας Ἀρχιδιάκονος τοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ θρόνου κ. Γερμανὸς Βασιλάκης.

Ἀγγέλλεται ὅτι τὸ προεδρεῖον μετέβη προχθὲς εἰς τὸ Ἀγιοταφικὸν Μετόχιον, ὅπου καὶ ὑπέβλεπεν εἰς τὴν Α. Θ. Μ. τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων τὸ δίπλωμα τοῦ ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἀπολεσθέντων βιβλίων ἀντηλλάγησαν σκέψεις τινὲς καὶ ἐν τέλει ἀνετέθη ἡ λύσις αὐτοῦ τῷ προεδρεῖῳ μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 'ΑΤΙΕ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 12ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Ε. ΣΙΑΔΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. Ἰ. Μηλιόπουλος ἀναγινώσκει τὴν πραγματείαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποῦ ἔκειντο αἱ Ῥουφιναναί.»

Ὁ προεδρεῖον ὑπομνήσας ὅτι ἐν τῇ προεχει συνεδρίᾳ δέον ὅπως γίνῃ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως ἐρωτᾷ τὸν κ. Ἰ. Μηλιόπουλον ἐὰν δὲν ἦναι ἐσφαλμένη ἡ σημασία Ἰζατῆ ποσιτάν=τῆς γραίας λαχανόκηπος, ὀρθὴ δὲ ἡ Ἰζαδὲ μπισοτάν=τῆς δημοσίας ὁδοῦ λαχανόκηπος, ὅπως καὶ τουρκιστὶ γράφεται· ὁ δὲ κ. Ἰ. Μηλιόπουλος ἀπαντᾷ ὅτι ἀμφότεροι οἱ τύποι καὶ γράφονται καὶ λέγονται.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 'ΑΤΙΣ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 19ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται δὲ ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαρισταὶ τοῖς δωρηταῖς. Ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι τόμους τῆς Ζηγροφείου βιβλιοθήκης εἰς τὴν ἑλλ. ἐθ. κοινότητα Ἐσκη-Σεχῆρ καὶ οἱ χάριται Ζαφροπούλου, ὅταν ληρθῶσι ταιούτοι. Ἀποφασίζεται νὰ γραφῆ ἐπιστολὴ εἰς τὸν κ. Ἀ. Ζάκαν, σύμφωνα πρὸς τὰ γραφόμενα τῆς Φιλολογικῆς

επιτροπής ότι ανατίθεται αὐτῷ ἡ ἐκδοσις τοῦ *Λυαίου*. Ἡ αἴτησις τῆς Ἀδελφότητος «*Ορθοδοξίας*» γίνεται κατ' ἀρχὴν ἀποδεκτὴ ὑφ' οὓς δρους εἶχε παραχωρηθῆ ἡ αἰθουσα καὶ εἰς τὸν «*Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην*». Γίνεται δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. *Helbig* ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοποθέτησιν *μεγάλου ὄργανου* (*orgue*) ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου. Ἀγγέλλεται ὅτι ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ προσέβη εἰς τὰς ἀρχαιρείας αὐτῆς καὶ ἀνεδείχθησαν πρόεδρος μὲν ὁ κ. *Ἰ. Μπίσιης*, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. *Ξ. Ζῶιος*. Ἡ αἴτησις τοῦ κ. *Παχίικου* περὶ παραχωρήσεως τῆς αἰθούσης τοῦ Συλλόγου πρὸς ἐκγυμνάσιον χοροῦ δεσποινίδων δι' ἄσματα ψαλμώμενα ἐν διαλέξει αὐτοῦ ἐν τῷ Συλλόγῳ γίνεται δεκτὴ.

Ἀπορρίπτεται ἡ αἴτησις τοῦ ἀββᾶ κ. *Tondini* ζητούντος νὰ κάμῃ διάλεξιν ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος*» κτλ., διότι ἀντιβαίνει εἰς ῥητὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεῦτερον καὶ ἐκλέγονται ὡς τακτικὰ μέλη 1) ὁ σεβ. ἀρχιεπίσκοπος Νεαπόλεως κ. *Ἀρσένιος*, ἀντιπρόσωπος τοῦ Παναγίου Τάφου· 3) ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. *Κάλλιτος*, βοηθὸς ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου· 3) ὁ ἱερολ. κ. *Σίλβεστρος Καμόνδος*, βιβλιοθηκάριος τοῦ ἐνταῦθα μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου· 5) ὁ ἱερολ. κ. *Ἀθ. Πιπέρας*, διευθυντὴς τῆς «*Ἐκκλ. Ἀληθείας*»· 5) ὁ κ. *Χαφαλάμπης Λάγος*, ἔμπορος ἐνταῦθα· 6) ὁ κ. *Δημήτριος Πάτιπας*, ἔμπορος ἐν Δαρδανελλείσι· 7) ὁ κ. *Παῦλος Γιαδικιόρογλους*, δικηγόρος ἐνταῦθα· 8) ὁ πανοσ. μέγας *Ἀρχιδιάκονος* τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου κ. *Γερμανὸς Βασιλάκης*.

Ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. 1) *Θ. Παράσχος*, τμηματάρχης ἐν τῷ Μονοπωλίῳ τῶν κλπῶν· 2) *Ἀλέξιος Ζαμαρίας* γυμνασιάρχης· 3) *Ἰωάννης Ἀσπριώτης* καθηγητῆς· 4) *Δ. Ἰωαννίδης*, καθηγητῆς· 5) *Β. Σγούσιος*· 6) ὁ σεβ. ἅγιος Προύσης κ. *Ναθαναήλ*· 7) *le chevalier Louis de Zepharovitch*, πρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας ἐνταῦθα καὶ 8) *Θ. Κουριζῆς*, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χρ. Πανταζίδου*, *Ξ. Σιδερίδου* καὶ *Ἐ. Κολάση*.

Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὁ θάνατος τοῦ κόμιστος *Hazfold*, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου, τῶς πρεσβευτοῦ τῆς Γερμανίας ἐν Παρισίοις καὶ ἐνταῦθα, ἐπελθὼν ἐσχάτως ἐν Λονδίῳ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΗΖ'

(Τακτικὴ εἰδική).

τῇ 25^ῃ Νοεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Ξ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ γεν. γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰς πραγματείας τοῦ ὁσιωτάτου κ. *Ἄλ. Λαυριώτου*: «*Συνθήκη τῶν ἁγιοριτῶν Πατέρων μετὰ τοῦ Στεφάνου Κράλι τῆς Σερβίας*» καὶ τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα* «*Περὶ ἐπιγραφῶν Τραπεζοῦντος*».

Ἐπὶ τῆς ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ ἀναγνωσθείσης ἀνακοινώσεως τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου* «*Ποῦ ἔκειντο αἱ Ῥουφινιαναὶ*» ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ποιεῖται τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις. Ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα τοῦ τόπου, διότι ἐν αὐτῷ συνῆλθεν ἡ ἐπι Δρῶν καλουμένη σύνοδος, ἐκεῖνη ἡ καταδικάσασα τὸν ἅγιον *Ἰωάννην* τὸν *Χρυσόστομον*, ἧς τὰ πρακτικὰ δίδωσεν ἕτερον ἀγλαΐσμα τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου ὁ περικλεῆς *Φώτιος*· παρήτηρσεν ὅτι ὁ *Pargoire* καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ *Γεδεὼν* ἀπατώνται ἀσπασθέντες τὴν γνώμην τοῦ μακαρίτου *Πασπάτη*, καθ' ἣν αἱ Ῥουφινιαναὶ ἔκειντο εἰς *Μποστανδζῆ κροπουσοῦ* ἢ *Τζαδὲ μπουσιάν*· ὅτι αἱ παρὰ *Πορφυρογεννήτω* ὀνομασίαι τόπων ἐκκληπτεῖαι μᾶλλον ὡς διευθύνσεις ἢ ὡς ἐμφαίνουσαι κατὰ σειρὰν κειμένων τούτων τόπους· ὅτι κατὰ τῆς γνώμης τοῦ *Ἰ. Μηλιοπούλου*, καθ' ἣν τὰ ἐν *Τοπχανελόγλου* ὑπερθεν τῆς Χρυστοπόλεως ἐρείπια ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀναφερομένην *Μονὴν τοῦ ἁγίου Ὑπατίου ἐν Ῥουφινιαναῖς*, εὐρηναὶ οὐχὶ μόνον αἱ μαρτυρίαι περὶ τῆς γειτνιασεως τῆς μονῆς ταύτης τῇ τῶν *ἁγίων Ἀποστόλων* ὁμολογουμένης παρὰ πᾶσιν ὡς παραλίῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ εἰς τὸ συναξάριον τοῦ ἁγίου Ὑπατίου προτασσόμενον δίστιχον *λαμβεῖον* τοῦ χειρογράφου *Συναξαριστοῦ* (17 Ἰουνίου).

Κεῖται θαλάσσης Ὑπάτιος πλησίον
δε ἕπακοῦ σὺν Θεῷ φίλοις ἀνω.

Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰς τοῦ *Καλλινίκου* ἐν βίῳ ἁγίου Ὑπατίου ἀπαντώσας πληροφωρίας ὁ κ. *Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι ἐν γένει οἱ βιογράφοι ἁγίων ἀκολουθοῦσιν ὕφους πανηγυρικὸν καὶ ἐκθειαστικόν, τείνον εἰς ἀνύψωσιν καὶ ἐξύμνησιν τοῦ βιογραφουμένου ἁγίου. Εἰς τὴν τάσιν ταύτην δ' ἀποδίδωσι τὴν πορείαν ἐπὶ τριάδα σημείων ἀπὸ τῆς Χαλκηδόνος, τὴν

παντελῆ τῆς τοῦ *Ρουφίνου Μενῆς* ἐρήμωσιν, περὶ ἧς δικαίως ἀμφιβάλλει· διότι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ *Ρουφίνου* μέχρι τῆς τοῦ ἁγίου Ὑπατίου ἐπισκέψεως μόλις τέσσαρα ἢ πέντε παρήλθον ἔτη. Τὸν δὲ παρὰ τὴν Μονὴν σταυλὸν τῶν ταχυδρομικῶν ἵππων, περὶ οὗ διέλαβεν ἐν ταῖς σημειώσεσι τῆς *περὶ Δακιβίτζης* πραγματείας του ἐν τῷ ΚΖ' τόμῳ τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου, θεωρεῖ ὡς τὸν πρῶτον σταθμὸν τῆς πρὸς τὴν ἀνατολὴν ὁδοῦ, ἐγειρόμενον παρὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγ. Ὑπατίου καὶ τῆς πόλεως Χαλκηδόνος, ὅπερ ἐν μέρει μαρτυρεῖ καὶ τὸ περιστατικὸν τῆς εἰς *Ρουφινιανάς*, κτῆμα τοῦ *Βελισαρίου* ἴσως τότε, μεταβάσεως τῆς *Ἀντωνίνας*, ὅθεν πρὸς ἕω εἶχετο ὁδοῦ κατὰ τὸν *Προκόπιον*, θεωρῶν ἀδύνατον τὴν ὑπαρξίν σταύλου ἐν ἀποστάσει διαστήματος τοσοῦτον μικροῦ, οἷον τὸ τῶν τριῶν σημείων, οὐδ' ἡμίσειαν ὥραν διαρκοῦν. Ἐπεφυλάξατο δ' ὅπως παρὰ τῆ *Ἀρχαιολογικῆ ἐπιτροπῆς*, εἰς ἣν παραπεμφθήσεται ἡ ἀξιόλογος πραγματεία τοῦ κ. *Μηλιοπούλου* συζητήσῃ τὸ θέμα πλατύτερον· ἐφ' ᾧ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΑΤΤΗ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 3ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ *πρακτικά* τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ *προσφοραὶ βιβλίων* καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαρισταίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἀποφασίζεται νὰ ἀποσταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι τόμοι τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου μετὰ τοῦ παραρτήματος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ πανεπιστημίου *Γοτιγγης*, εἰς τοὺς ἐφοροδημογέροντας τῆς ἐν *Μεταλλείῳ Ἀργίνης* ἑλλ. σχολῆς, αἰτουμένου τὴν ὑλικὴν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου συνδρομὴν νὰ γραφῆ θαρρυντικὴ ἐπιστολή, τοῦ Συλλόγου μὴ δυναμένου νὰ ἔλθῃ εἰς τοιαύτην βοήθειαν. Προτάσει τῆς *Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς* ἐκλέγεται *ἐπιμελητὴς* τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης*. Ἀγγέλλεται ὅτι ἐν ταῖς τῆς *Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς* ἀρχαιρεσίαις ἀνεδείχθησαν *πρόεδρος* μὲν ὁ κ. *Ι. Βαλαβάνης*, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. *Ἐ. Κολάσης*. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ἀββᾶ *Tondini* ὅπως ποιήσῃται ἐν τῷ Συλ-

λόγῳ ἀνακοίνωσιν «*Τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων ἐρευνῶν περὶ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου*» ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης* παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιτραπῆ τοῦτο πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων. Ὁ κ. *πρόεδρος* παρατηρεῖ ὅτι προκειμένου περὶ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ θέματος ὀφείλει ὁ Σύλλογος νὰ μὴ ἀρνηθῆ, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ πατὴρ *Tondini* ἐν τῇ αἰτήσῃ αὐτοῦ δηλοῖ ὅτι οὐδὲ λέξιν θὰ ἀναφέρῃ δυναμένην νὰ θίξῃ ζήτημα δυνάμενον νὰ παρεξηγηθῆ. Ὁ κ. *Χρ. Πανταζίδης* ἀναφύρων τὸ σχετικὸν τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρον λέγει ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῆς αἰτήσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ κ. προέδρου, ὅστις δύναται ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην νὰ ἀποδέχῃται ἢ ἀπορρίπτῃ τοιαύτας αἰτήσεις. Ὁ κ. *πρόεδρος* δηλοῖ ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν τοιαύτην εὐθύνην. Ὁ κ. *Κ. Κοκκολάτος* ἀναγινώσκων τὴν ὑποβληθεῖσαν αἴτησιν λέγει ὅτι ὁ Σύλλογος δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῆ προκειμένου περὶ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος καὶ συνιστᾷ ὅπως ληθῶσι τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν παρεκτροπῶν, διακοπτομένης ἐν ἀνάγκῃ καὶ τῆς συνεδρίας. Ὁ κ. *Ἄ. Δημόπουλος* φρονεῖ ὅτι ἡ αἴτησις πρίκει νὰ γίνῃ δεκτὴ, ἀλλὰ νὰ γίνῃ σύστασις τῷ κ. *Tondini* ὅπως περιορισθῆ εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν ζήτημα καὶ, εἰ δυνατόν, ζητηθῆ πρότερον τὸ χειρόγραφον. Ὁ κ. *Ἐ. Σιδερίδης* ὑποβάλλει πρότασιν ἀπορρίψεως, ἥτις μὴ ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ δύο μελῶν δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ.

Ἐν τέλει γίνεται δεκτὴ ἡ αἴτησις τοῦ ἀββᾶ *Tondini* ὑποσχομένου τοῦ κ. *προέδρου* ὅπως λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων.

Ἀγγέλλονται τὸ δεῦτερον καὶ ψηφοροῦνται οἱ κ. κ. 1) *Θ. Παράσχος*, τμηματάρχης ἐν τῷ *Μονοπωλίῳ* τῶν καπνῶν· 2) *Ἀλέξιος Ζαμαρίας*, γυμνασιάρχης· 3) *Ἰωάννης Ἀσπρωτῆς*, καθηγητῆς· 4) *Δ. Ἰωαννίδης*, καθηγητῆς· 5) *Β. Σγούτας*· 6) ἡ Α. Σ. ὁ ἅγιος *Πρόεδρος* κ. *Ναθαναήλ*· 7) *Θ. Κουριζῆς* καὶ 8) *Le chevalier Louis Zepharovitch*, πρόξενος τῆς Αὐστρουγγαρίας.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται *τακτικὰ* μέλη οἱ πανοσιολογίωτατοι *Κωνστ. Βοντζαλίδης*, ἀρχιμανδρίτης καὶ *Γεράσιμος Λαυριώτης*, ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οἱ κ. κ. *Πρόδρομος Ἀναστασιάδης*, καθηγητῆς, *Πέτρος Τσελένης*, δικηγόρος, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Κοκκολάτου*, *Πανταζίδου* καὶ *Δημοπούλου* καὶ οἱ κ. κ. *Ἄ. Κομμικός*, *Ν. Νικολαΐδης* καὶ *Ἄ.*

'Αντωνικόπουλος, Ιατροί προτεινόμενοι υπό τῶν κ. κ. Μανουηλίδου, Παπανικολάου καὶ Σγουρδαίου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΠΘ'

(*Ἐκτάκτος γενική*).

Τῆ 10ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας μετὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Σ. Σιδερίδου ὅτι ἡ αἰτία αὐτοῦ περὶ ἀπορρίψεως τῆς προτάσεως τοῦ πατρὸς Tondini μὴ ὑποστηριζομένη ὑπὸ δύο μελῶν δὲν ἐτέθη εἰς ψηφοφορίαν καὶ οὐχὶ ὅπως λέγεται ἐν αὐτοῖς ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ προσφοραὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ἀγγέλλεται ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐν Ταταούλοις Φιλοπτώχου ἀδελφότητος ὁ Σύλλογος ἀντεπροσωπεύθη ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀντιπροέδρων κ. Χρ. Παναταζίδου.

'Αγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται οἱ πανοσιολογίωτατοι Κωνστ. Βοντζαλίδης, ἀρχιμανδριότης καὶ Γεράσιμος Λαυριώτης, ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ οἱ κ. κ. Πρόδρομος Ἀναστασιάδης, καθηγητῆς τῆς τουρκικῆς, Πέτρος Τσελέντης, δικηγόρος, καὶ Ἀ. Κρητικός, Ἀ. Ἀντωνικόπουλος, Ν. Νικολαΐδης, Ιατροί.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. Ἰακ. Βαρότζης, δικηγόρος, Ἄντ. Γιαλούρης, δικηγόρος, Ν. Ἡλιάσκος, τραπεζίτης, Χ. Χαριωνίδης, ἔμπορος, Ἰωάννης Χαριτωνίδης, Νικ. Γ. Κυριακίδης, ἑφοπλιστῆς ἐν Ῥωμανίᾳ, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Κ. Κοκκολάτου, Παπαγιαννοπούλου καὶ Ἀ. Δημοπούλου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛ'

(*Τακτικὴ εἰδική*).

Τῆ 17ῃ Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Μεθ' ὃ ὁ αἰδ. ἀββᾶς Tondini ἀναγινώσκει τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ «τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων ἐρευνῶν περὶ

τῆς καταμετρούσεως τοῦ χρόνου».

Μεθ' ὃ ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστήσας τὸν ἀγορητὴν προσεῖπεν ὅτι τὸ ζήτημα παρέσχε πάντοτε δυσχερείας, διότι ἡ ἀκριβὴς καταμέτρσις τοῦ χρόνου εἶναι ἔνεκα τῶν ποικίλων στοιχείων αὐτοῦ σχεδὸν ἀδύνατος καὶ διαλύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΑ'

(*Τακτικὴ γενική*).

Τῆ 14ῃ Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

'Αναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκονται ἡ ἀλληλογραφία καὶ αἱ δωρεαὶ βιβλίων καὶ ἀποφασίζεται νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τοῖς δωρηταῖς. Ὁ κ. πρόεδρος ἀναγινώσκει τὸ εἰς τὸν Σύλλογον ἀπευθυνθὲν πιττάκιον τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, φρονεῖ δὲ ὅτι θὰ ἦναι δύσκολος ἡ συλλογὴ μιᾶς ἢ δύο λιρῶν ἐξ ἐκάστης τῶν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ εὐρισκομένων σχολῶν, θεωρεῖ δὲ καταλληλοτέραν καὶ εὐκολωτέραν τὴν συλλογὴν μιᾶς ἢ δύο λιρῶν ἐξ ἐκάστης κοινότητος, ἐν τέλει δὲ ζητεῖ τὴν γνώμην τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Ὁ κ. Χατζηχρήστου λέγει ὅτι θεωρεῖ καλὸν νὰ ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ, ἥτις συνεννοουμένη μετὰ τοῦ προεδρείου λάβῃ ἀπόφασιν τινα περὶ ἐτέρου ἀξιοπρεπεστέρου τρόπου τῆς Συλλόγου καὶ μεταβαίνουσα εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότηα ὑποβάλλῃ Αὐτῇ· ἐν σχέσει δὲ πρὸς τὸν μαρτυρῶν ἐν ταῖς ἐργασίαις τοῦ Συλλόγου ὅπως λέγεται ἐν τῷ πιττακίῳ ὁ κ. Χατζηχρήστου προσθέτει ὅτι δὲν βλέπει νὰ χωλαίνῃ ὁ Σύλλογος ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς αὐτοῦ ἐργασίαις. Ὁ κ. Αὐθεντόπουλος δηλοῖ ὅτι κατελήφθη ὁ Σύλλογος ἀπαράσκευος ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου καὶ προτείνει νὰ ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ λίαν σοβαροῦ τούτου θέματος εἰς ἄλλην ἔκτακτον συνεδρίαν εἰδικὴν ἐπὶ τούτῳ. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Αὐθεντοπούλου ἐγένετο δεκτὴ διὰ πλειοψηφίας καὶ ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ πιττακίου ἀναβάλλεται εἰς προσεχῆ ἔκτακτον συνεδρίαν.

'Αποφασίζεται νὰ ἀποστῆλωνται ὡς εἰθιστοῦ τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ αἱ γινόμεναι ἀρχαιολογικαὶ ἀνακοινώσεις πρὸς μελέτην καὶ

νά παραχωρῶνται τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ σχετικὰ πρὸς τὰς ἐργασίας ταύτας χειρόγραφα. Ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ μαθητικοῦ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου συλλόγου αἰτουμένου τὴν σειρὰν τῆς Ζωγραφείου βιβλιοθήκης ἀντηλλάχθησάν τινα μεταξὺ τῶν κ. κ. *Αὐθεντιοπούλου, Χατζηχηρήστου* καὶ *Κολάση*, ἀπεφασίσθη δὲ ὅπως μὴ παραβιασθῇ ὁ διέπων τὴν Ζωγράφιον Βιβλιοθήκην κανονισμὸς καὶ τῇ προφορικῇ αἰτήσῃ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου δωρηθῶσι τῷ Λυκείῳ.

Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται ὡς τακτικὰ μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ κ. κ. *Ἰ. Βαρότζης* καὶ *Ἀντ. Γιολούρης*, δικηγόροι, *Ν. Ἡλιάσκος*, τραπεζίτης, *Χ. Χαριτωνίδης*, ἔμπορος, *Ἰωάν. Χαριτωνίδης* καὶ *Ν. Τ. Κυριακίδης*, ἰσοπλιστὴς ἐν Ῥωμανίᾳ.

Τὸ πρῶτον ἀγγέλλονται οἱ κ. κ. *Γεώργ. Κοκκόλας*, δικηγόρος καὶ καθηγητὴς τῆς γαλλικῆς, *Δημήτριος Τρυφίδης*, λόγιος, *Γεώργ. Γεωργιάδης*, λογιστὴς καὶ ὁ πανοσιολογιώτατος κ. *Ἰωνᾶς (Βουκόλωφ)*, ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐνταῦθα Ῥωσικῆς πρεσβείας, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Χρ. Πανταζίδου, Κ. Κοκκολάτου καὶ Ἐπ. Κολάση, πρὸς δὲ οἱ κ. κ. *Σπ. Σιδερίδης* καὶ *Π. Καραβίας*, ἔμποροι, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Δ. Πατρικίου, Δ. Μανουηλίδου καὶ Χρ. Χατζηχηρήστου, καὶ *Μιχ. Οὐιάδης* καὶ *Μιχ. Ι. Σταύρου*, προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. Χρ. Χατζηχηρήστου, Β. Μυστακίδου καὶ Μ. Αὐθεντοπούλου.

Ἀγγέλλεται μετὰ θλίψεως ὁ θάνατος τῆς Α. Ε. τοῦ *Σπ. Μαυρογένους Πασσᾶ* ἐκ τῶν ιδρυτῶν τοῦ Συλλόγου, ἀρχαίων αὐτοῦ προέδρων καὶ ἐπιτίμων μελῶν. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ τὸ προεδρεῖον εἰς ἑκτακτον συνεδρίαν συνελθὼν ἀπεφάσισε τὰ νενομισμένα πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ πένθους τοῦ Συλλόγου καὶ νὰ τελεσθῇ *ἐπιμνημόσυνον συνεδρίαν καθ' ἣν ἀναγνωσθήσεται ὁ βίος αὐτοῦ ὑπὸ τινος τῶν μελῶν. Τὸ ψήφισμα τοῦ προεδρείου ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐκλέγεται ὁ κ. Κλ. Κοκκολᾶτος* ὅπως ἐτοιμάσῃ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Μαυρογένους Πασσᾶ, ἀναγνωσθησομένην ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ. Ἀγγέλλεται ἐπίσης ὁ θάνατος τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν καὶ ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου κ. *Χρ. Τσερλένη* καὶ τοῦ τακτικοῦ μέλους καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀντιπροέδρων *Νικολάου Φωτιάδου. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.*

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΒ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 19ῃ Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως προσκαλεῖται ὁ κ. *Ἀ. Δημόπουλος* ἵνα ἐκπληρῶσῃ χρέη γραμματέως. Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι τὰ πρακτικὰ δὲν εἶναι ἀκριβῆ παραλειφθέντων πολλῶν ὡς περὶ τοῦ θανάτου τοῦ *Γεωργίου Μαυροκορδάτου*, περὶ τῆς μεταβάσεως ἐν σώματι τοῦ προεδρείου εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ *Σ. Μαυρογένους* καὶ περὶ τοῦ δεκαπενθημέρου πένθους δεικνυομένου διὰ μέλανος παραπίσματος χωρὶς νὰ κωλύονται αἱ ἐργασίαι τοῦ Συλλόγου. Συλλυπητήριοι ἐπιστολαὶ ἐστάλησαν δεόντως. Ἐγένετο μναία ὅτι ὁ κ. *Χ. Χατζηχηρήστου* ἀντεπροσώπωσε τὸν Σύλλογον εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Φωτιάδου. Ἀλληλογραφία δὲν ὑπάρχει. Ἀγγέλλονται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφοροῦνται τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Γεώργ. Κοκκόλας*, δικηγόρος, *Δημ. Τρυφίδης*, λόγιος, *Γεώργ. Γεωργιάδης*, λογιστὴς, ὁ πανοσιολογιώτατος κ. *Ἰωνᾶς (Βουκόλωφ)*, ἀρχιμανδρίτης τῆς ἐνταῦθα Ῥωσικῆς πρεσβείας, *Σπ. Σιδερίδης*, *Π. Καραβίας*, *Μ. Οὐιάδης* καὶ *Μ. Σταύρου*.

Εἶτα ἀναγνωσθέντος τοῦ *πιττακίου* τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ ὅτι ἡ Α. Θ. Π. δεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διὰ τοῦ πιττακίου ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς οικονομικῆς αὐτοῦ καταστάσεως ὁ κ. *Αὐθεντιοπούλος* συμφωνεῖ ὅτι ἡ Α. Θ. Παναγιότης δεικνύει τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διὰ τοῦ πιττακίου ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, ὃν οἱ πατριάρχαι πάντοτε ἠγάπησαν καὶ ἀναφέρει *"Ἀνθιμον τὸν Ζ'*, ὅστις ἠθέλησε νὰ δώσῃ τῷ Συλλόγῳ ἐντολὴν περὶ τῆς μερίμνης τῆς ἐν γένει παιδείας, προτείνει δὲ ὅπως ἐκλεγῇ ἐπιτροπὴ, ἥτις ἐξετάζουσα λεπτομερῶς τὰ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐν γένει τὰ τῆς τελευταίας δεκαετίας ὑποδείξῃ, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν τελευταίων ἐτῶν δὲν ὑπολείπεται τῆς προτέρας. Ὁ κ. *Ἰ. Βαλαβάνης* ἐρωτᾷ τί ἐννοεῖ ἡ Α. Π. Θ. λέγουσα οικονομικὸν ζήτημα, φρονεῖ δὲ ὅτι ἀνάγκη χρημάτων δὲν ὑπάρχει ἀλλ' ἀπλῶς ὁ Σύλλογος ἦτο ἐντελὸς ἄλλοτε τῶν διαφόρων δωρητῶν. Ὁ κ. πρόεδρος ἀπαντῶν λέγει ὅτι προφανὴς εἶναι ἡ οικονομικὴ δυσχέρεια ἵνα συντηρηθῇ ὁ Σύλλο-

γος και προς εκδοσιν του Περιδικου, ταξιθετη-
σιν βιβλιων κτλ. εχομεν προυπολογισμον εκ
500 λιρων, αιτινες δεν καλυπτονται.

Ο κ. *Ι. Ασπριώτης* εξηγει το πιττάκιον,
ως και το προεδρειον, δηλ. προσρχόμενον εκ
πατρικου ενδιαφέροντος του Πατριάρχου, προ-
τιναι δε οπως προβωμεν αμέσως εις την σύ-
σκεψιν επι του οικονομικου ζητήματος. Ο κ.
Αθθεντόπουλος ερωτά ποιος είναι ο προυπολο-
γισμός εν γένει; ο δε κ. πρόεδρος απαντά ότι
μεθ' ολης της φειδους είναι 525 λιρων και ότι
εχομεν ελλειμμα 200 λιρων κατ' ετος.

Ο κ. *Ι. Ασπριώτης* λέγει ότι εις πόρος είναι
η αυξησις των μελών, δεύτερον πρέπει να γίνη
φροντις προς σχηματισμόν αποθεματικου κεφα-
λαιου δια παρακλήσεως προς ομογενεις πλου-
σιους να προσφέρωσι γενναίον τι ποσόν.

Ο κ. *Κοκκολάτος* προτειναι οπως εκάστη
μητρόπολις υποχρεωθη να αποστείλη ποσόν
ανάλογον των επιχορηγήσεων. Ο κ. *Απο-
στολόγλους* φρονει ότι εξ ύψηλοτερης σκοπι-
ας ο Πατριάρχης ορών τα πράγματα εστειλε το
πιττάκιον δι' ου ζητει οπως ο ύψηλος σκοπός
του Συλλόγου προς υποστήριξιν της παιδειας
καλλιεργηθη, επομένως προτειναι οπως το μέ-
τρον το προτεινόμενον υπό του Πατριάρχου
γίνη παραδεκτόν και οπως συγχωνευθη η
Φιλεκπαιδευτική αδελφότης μετα του συλλό-
γου και τουτου εγκρινόμενου αναλάβη ο Σύλ-
λογος την εν γένει εκπαιδευσιν ημών. Ο κ.
Σιδεριδης φρονει ότι εξετροχιάσθη η συζήτη-
σις και ότι δέον να δοθη εξήγησις τις τῶ Πα-
τριάρχη ως προς τα οικονομικά μέτρα τα
υπό του Πατριάρχου προτεινόμενα; ο κ. *Βα-
λαβάνης* συμφωνει μετα του κ. *Αποστό-
λόγλου* δια την συγχώνευσιν της Φιλεκπαι-
δευτικῆς. Ο κ. πρόεδρος παρατηρει ότι η
συγχώνευσις εις ρυδέν θα ωφελήση. Ο κ.
Αθθεντόπουλος φρονει ότι η συσταθησομένη
επιτροπή δύναται να λάβη υπ' οψει και τα
της Φιλεκπαιδευτικῆς αδελφότητος. Ο κ.
Γεράρδος προτειναι την σύστασιν επιτροπῆς,
ητις να συνεννηθη μετα του προεδρειου. Ο
κ. *Χατζηχρήστου* αποκρούει τα υπό του πιτ-
τακίου προτεινόμενα μέτρα και προτειναι οπως
ο Πατριάρχης υποχρεωση τους πλουσιους ομο-
γενεις να συνεισφέρωσιν κατ' ετος υπέρ του
Συλλόγου ωρισμένον τι ποσόν. Ο κ. *Βαλαβ-
άνης*, *Χατζηχρήστου* και *Αμπελλιδης* προτεινουσι
την σύστασιν επιτροπῆς, ητις συνεννοουμένη
μετα του προεδρειου υποβάλη εκθεσιν τῆ Α.
Π. αφοῦ λάβη υπ' οψει τα λεχθέντα εν τῆ

παρούση συνεδρία. Ο κ. *Χ. Παναζιδης* συμ-
πληροί την άνω πρότασιν προτεινων οπως η
επιτροπή συνεννοθη μετα του προεδρειου και
καταλήξη εις αποφάσεις, εν δε μέλος της
επιτροπῆς μετα δύο του προεδρειου μεταβῆ
και υπενθυμίση τῆ Α. Θ. Π. τα της ιστο-
ρίας του Συλλόγου.

Εν τέλει εκλέγονται μέλη της επιτροπῆς
οί κ. κ. *Χρ. Χατζηχρήστου*, *Μ. Αθθεντόπου-
λος* και *Σ. Αποστόλόγλους* και λύεται η
συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΓ'

(*Τακτική ειδική*).

Τῆ 28ῃ Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος του κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου

Αναγινώσκονται και επικυροῦνται τα πρα-
κτικά της προηγουμένης ειδικῆς συνεδρίας. Ο
κ. *Χρήστος Γ. Παναζιδης* ανακοινουται «Τα
περι του εν Παρισίοις (1900) κατὰ
την παγκόσμιον Ἐκθεσιν ουγκρο-
τηθέντος Διεθνους Συνεδριου της
Μέσης Παιδεύσεως.»

Μετα τινας σκέψεις ανταλλαθείσας παρα
των κ. κ. *Ο. Ανδρεάδου* και *Μ. Αθθεντοπού-
λου* περι του μεγάλου ενδιαφέροντος της πρα-
γματείας του κ. *Χ. Παναζιδου* ο κ. πρόεδρος
συγγαίρει και εδχαριστει τον άγορητην και
λύει την συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΛΔ'

(*Τακτική γενική*).

Τῆ 4ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος του κ. Σ. ΣΙΔΕΡΙΑΔΟΥ, αντιπροέδρου.

Αναγινώσκονται και επικυροῦνται τα πρα-
κτικά της προηγουμένης εκτάκτου γενικῆς συ-
νεδρίας. Αναγινώσκονται η *άλληλογραφία* και
αι *προσφοραι βιβλιων*. Ἐπι των αιτήσεων των
εφοροδημογερόντων της κώμης Ὁξε περι
παροχῆς χαρτων Ζαφειροπούλου και των εφο-
ροεπιτρόπων *Μάλτεπε* περι παροχῆς της σειρας
του Περιδικου και της Ζωγραφείου Βιβλιο-
θήκης ανατίθεται εις το προεδρειον να ενερ-
γήση κατὰ τα ειθισμένα. Ἐπι της επιστολῆς
της *Ἐθν. Τραπεζῆς της Ελλάδος* παρατηρει
ο κ. προεδρευων ότι η προκύπτουσα διαφορά

είναι τὸ τίμημα τοῦ χαρτοσήμου τῆς νέας ὁμολογίας ἐκ δρ. 20.50%. Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. *Vito Palumbo* ὁ Σύλλογος θὰ ἀπαντήσῃ τὴν ἀπορφάνισιν τοῦ Ζωγραφείου ἀγῶνος ἀφ' οὗ πρῶτον παραπεμφθῆ τὸ πεμπόμενον λεξιλόγιόν του εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. *Φιλανθίδου* παραπέμπεται ἐπ' ἴσης εἰς τὴν Φιλολογικὴν ἐπιτροπὴν.

Ἀποφασίζεται νὰ σταλῆ *εὐχαριστήριος* ἐπιστολὴ εἰς τὸν κ. *Δ. Παναγιωτίδην* ἐπὶ τῆ ἀποσταλείσῃ πραγματείᾳ, ἣ ὅποια θὰ ἀναγνώσθῃ ἐν προσεχῆτινι συνεδρίᾳ. Συνεπεία τῆς αἰτήσεως τοῦ *Χ. Χατζηχρήστου* ἀποφασίζεται νὰ παραχωρηθῆ ἡ αἴθουσα τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν συναυλίαν, ἣν πρόκειται νὰ κάμῃ ὁ *μαθητικὸς σύλλογος* τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου χάριν τῶν γονέων ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πληρωθῶσι τὰ ἐξόδα φωτισμοῦ καὶ θερμάνσεως.

Ἀγγέλλεται μετὰ λύπης ὁ θάνατος τοῦ *Lord Dufferin* πρῶην πρεσβευτοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐνταῦθα, ἐσχάτως δὲ ἀντιβασιλείως τῶν Ἰνδιῶν, ἐπιτίμου μέλους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1881, ἐπελθὼν ἐν Λονδίῳ πρὸ πέντε ἡμερῶν καὶ τοῦ *Π. Ἐξακουσιοῦ*, τακτικοῦ μέλους ἀπὸ τοῦ 1872 ἐπελθὼν ἐν Δρέσδῃ πρὸ δεκαπενθημερίας.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς *ἐπίτιμον* μέλος ἡ *Α. Ἐξ.* ὁ κ. *Κλέων Ραγκαβῆς* πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Γερμανίᾳ καὶ νῦν ἀναπληρωτῆς ἐνταῦθα, προτεινόμενος ὑπὸ τοῦ προεδρείου.

Ἐπίσης ἀγγέλλονται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὰ μέλη οἱ κ. κ. *Ἀντώνιος Νέτης*, ἔμπορος ἐνταῦθα, *Ἀριστείδης Ἰακωβίδης*, διευθυντῆς τῆς Ἑταιρείας τουμβεκίου καὶ ὁ πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτης κ. *Εὐθύμιος*, σκευοφύλαξ τοῦ Π. Τάφου προτεινόμενοι ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Χατζηχρήστου*, *Ε. Σιδερίδου* καὶ *Ν. Παπχιαννοπούλου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΗΕ'

(Ἑπτακτος εἰδική).

Τῆ 7ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ* προέδρου.

Ἀπουσιάζοντος τοῦ εἰδικοῦ γραμματέως ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ εἰδικὴν συνεδρίαν καὶ καλεῖται ὁ κ. *Α.*

Δημόπουλος ὅπως ἐκπληρῶσῃ καθήκοντα γραμματέως. Ὁ κ. *Ἰάκωβος Καρολλῆς* ἀναγινώσκει μέρος πραγματείας ὑπὸ τὸν τίτλον «*Περὶ παθῶν κατ' Ἀριστοτέλην*».

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστήσας καὶ συγχαίρει τὸν ἀγορητὴν διὰ τὸ ἐμβριθές τῆς πραγματείας διέλυσεν τὴν συνεδρίαν, μὴ ὑπαρξάσης συζητήσεως ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνακοινώσεως τοῦ κ. *Χρ. Πανταζίδου*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΗΣ'

(Τακτικὴ γενική).

Τῆ 11ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς γενικῆς προηγουμένης συνεδρίας. Ἀναγινώσκειται ἡ *ἀλληλογραφία*.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον ὡς *ἐπίτιμον* μέλος ἡ *Α. Ε.* ὁ κ. *Κλέων Ραγκαβῆς*, πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος ἐν Γερμανίᾳ καὶ νῦν ἀναπληρωτῆς τοῦ ἐνταῦθα πρεσβευτοῦ. Ἐπίσης ἀγγέλλονται ὡς τακτικὰ μέλη τὸ δεύτερον οἱ κ. κ. *Ἀντώνιος Νέτης*, ἔμπορος, *Ἀριστείδης Ἰακωβίδης*, διευθυντῆς τῆς ἐταιρείας τουμβεκίου, καὶ ἡ *Α. Π.* ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. *Εὐθύμιος*, Γέρον Σκευοφύλαξ τοῦ Παναγίου Τάφου. Γίνονται πάντες δεκτοὶ καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΤΗΖ'

(Τακτικὴ εἰδική).

Τῆ 11ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΕΡΙΑΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς 28^{ης} Ἰανουαρίου ε. ε. μετὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. *Χρ. Πανταζίδου* ὅτι τὰ λεχθέντα ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἐκείνῃ ὑπὸ τε τοῦ κ. *Ἀνδρέαδου* περὶ ἀνακοινώσεως ἐν συνεδρίᾳ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῶν ἐν τῷ Παιδευτικῷ Συνεδρίῳ τῶν Παρισίων τοῦ 1889 γενομένων καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀθηντοπούλου* περὶ ἀντιπροσωπείας τοῦ Συλλόγου εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Διεθνές Συνέδριον τῆς Μίσσης Παιδείσεως χρῆζουσιν ὡς ἐκ τε τῶν ἐκδεδομένων πρακτικῶν καὶ ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ γραφείου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου τῶν ἐξῆς ἐκπορθώσεων ὁ μὲν ἀοίδιμος *Ἡροκλῆς Βασίλ-*

δης ἐν τρισὶ συνεδρίασι τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1880—81 ἀνεκοινώσατο τὰ περὶ τοῦ ἐν Βρυξέλλαις συγκροτηθέντος Διεθνoῦς Παιδευτικοῦ Συνεδρίου, ὃ δὲ πανοσιολ. κ. Πορφύριος Δογοθέτης καὶ ὁ κ. Δ. Βικέλας ὠνομάσθησαν ἀντιπρόσωποι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου οὐχὶ εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Μέσης παιδείσεως ἀλλὰ εἰς εἰς τὸ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑθνοκενμμάτων. Μεθ' ὃ ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς 7 τρέχοντος μηνός.

Ὁ κ. Ἰ. Μηλιοπούλος ἀναγινώσκει πραγματείαν «Ποῦ ἔκειτο τὸ Νικητιάτον». Ὁ προεδρεύων εὐχαριστήσας τὸν ἀγορητὴν παρακαλεῖ αὐτὸν ὅπως, εἰ δυνατὸν, παραστή κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν, ὅτε κατὰ τὸν κανονισμόν πρέπει νὰ γίνῃ ἡ συζήτησις.

Ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἰ. Καρολίδου μὴ ὑπαρχούσης συζήτησεως λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΗ΄

(Ἐκτακτος εἰδική).

Τῆ 18ῃ Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ γενικὸς γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰς πραγματείας τοῦ κ. Μ. Παρανίκα ὑπὸ τούτοις ἐξῆς τίτλους: α') «Περὶ Ἰωάννου Καρυοφύλλου», β') «Ὁ Παφλαγονικὸς διάκοσμος», γ') «Νομίσματα Τραπεζοῦντος», δ') «Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος» καὶ ε') «τὸ Σπήλαιον τοῦ ἁγίου Εὐγενίου ἐν Τραπεζοῦντι».

Ἐπὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου «ποῦ ἔκειτο τὸ Νικητιάτον» ὁ προεδρεύων, ἐπειδὴ διαφωνεῖ καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν κ. Γεδεών ἐπὶ τῆς τοποθεσίας αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχει πραγματείαν ἐτοιμίην, δηλοῖ ὅτι ἐπιφυλάσσεται ἐν εἰδικῇ προσεχῇ συνεδρίᾳ ν' ἀναγνώσῃ τοιαύτην.

Γνωστοποιεῖ δὲ ὁ κ. Σ. Σιδερίδης εἰς τοὺς ἔχοντας παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀνακοινωθεισῶν τὴν ἐσπέραν ταύτην, ὅτι τὰ μὲν περὶ Κρυσοφύλλου ἀναγνώσθη ἐκ χειρογράφου τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου ἐξέδωκε πρὸ δεκαετίας αὐτολεξεί ὁ Π. Ἰ. Ζεφλάνης, ὅστις καὶ σήμερον ἀπέστειλεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος νέαν πραγματείαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν, αἱ δὲ λοιπαὶ πρα-

γματεῖαι εἶναι συμπληρώσεις τῶν προηγουμένων σταλεισῶν. Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΤΛΘ΄

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 4ῃ Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ ἀλληλογραφία καὶ ἀγγέλλονται αἱ γενόμεναι τῷ Συλλόγῳ προσφοραὶ βιβλίων. Ἀποφασίζεται ὅπως γραφῆ καὶ πάλιν τῷ κ. Παναγιωτίδῃ ὅτι ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν δὲν ὑφίσταται πλέον. Ὁ κ. Παχῆιος παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ γνωσθῆ εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ὡς καὶ εἰς τὸν κ. Παναγιωτίδην ὅτι δὲν ὑφίσταται ὁ Ζωγράφειος ἀγὼν πρὸς βράβεισιν συλλογῶν ἐκ τῶν ζώντων μνημείων τῆς γλώσσης. Ὁ κ. προεδρεύων ἀπαντᾷ ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἤδη γνωστὸν τοῖς ἐνδιαφερομένοις ὡς καὶ εἰς τὸν κ. Παναγιωτίδην, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλοτε ζητήσαντα δι' ἄλλου πληρεξουσίου τὸ καὶ ἤδη ζητούμενον βραβεῖον, ὁ Σύλλογος κατέστησε τοῦτο γνωστὸν. Εἰς τὰς σχολὰς Γενῆ Μαχαλὲ τοῦ Βοσπόρου ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι χάριται, ἐὰν ὑπάρχωσι διαθέσιμοι, εἰ δὲ μὴ ὅταν ληφθῶσι τοιοῦτοι νέοι. Ἀγγέλλεται ὅτι ἡ ἐπίδοσις τοῦ διπλώματος πρὸς τὴν Α. Ἐξ. τὸν κ. Κλέωνι Ραγκαβῆν ἐκλεγέντα ἐπίτιμον τοῦ Συλλόγου μέλος ἐγένετο ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Γ. Ἀποστολίδου καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Χ. Παναζίδου καὶ τοῦ γεν. γραμματέως κ. Α. Μαλαιάκη μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥ΄

(Τακτικὴ γενικὴ).

Τῆ 11ῃ Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ, ἀντιπροέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ. Ὁ κ. προεδρεύων ἐποιήσατο τὴν ἐξῆς προσφώνησιν:

«Συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς τὴν ἐσπέραν ταύτην εἰς τακτικὴν γενικὴν συνεδρίαν, ἔχουσαν ὁμῶς ἡμερησίαν διάταξιν ἐξ ἐνός καὶ μόνου ἀρθροῦ. Ἐθιμον ἔχει

ἐκπαλαί ὁ Ἑλληνικός Φιλολογικός Σύλλογος, καθ' ὃ ἀνατίθῃ μὲν τὴν σύνταξιν τῆς βιογραφίας παντὸς ἀποβιώσαντος μέλους, ἐξόχως δρᾶσαντος καὶ συντελέσαντος ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς ἐν τακτικῇ συνεδρίᾳ, εἰς μὴμην ἐκεῖνου Ἰδῆ ἀφιερουμένη, καὶ οὕτω τοῖς μὲν ἀπερχομένοις τὸν πρόποντα ἔπαινον ἀποδιδούς, τοῖς δὲ ἐπερχομένοις ζηλωτὸν εἰς μῆμιν παράδειγμα τὴν δρᾶσιν ἐκείνων προτιθεῖς. Τῷ ἔθει τούτῳ καὶ νῦν ἐπόμενος προτάσει τοῦ προεδρείου ἀνέθηκεν ὁμοφώνως εἰς τὸν ἀξιότιμον συνάδελφον, ἑφορον τῆς Βιβλιοθήκης κ. Κλεόβουλον Κοκκολᾶτον, ἰατρόν, τὴν σύνταξιν καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἐσχάτως πρὸς Κύριον ἀποδημήσαντος, τοῦ τελευταίου τῶν πρώτων τριῶν τοῦ γεραροῦ τούτου Συλλόγου Ἰδρυτῶν, τοῦ *Σπυρίδωνος Μαυρογένους Πασᾶ*, τοῦ εὐτυχήσαντος θείᾳ εὐδοκίᾳ, ἵνα ἴδῃ τὸ Ἰδρυμα, τὸ πλάσμα αὐτοῦ ὑπὸ τὴν φιλόμουσον αἰγίδα κραταιῶν καὶ πιστῶν τοῦ Ὀσμάν ἀπογόνων ἐν συνεχείᾳ ἐργασίᾳ καὶ προόδῳ προκοπῇ διανύον τὸ 41ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἵνα ἴδῃ ἀσθεστον παραμεινῶσαν καὶ ὀσημέραι φαεινότεραν λάμπουσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων δύο τῶν πρώτων ἀναφθεῖσαν λυχνίαν, τὴν συμβολικῶς προστάσαν τὸ φωτιστικὸν τοῦ Συλλόγου ἔργον, ἵνα ἴδῃ σθένος καὶ καρτερίαν ἐμπνέον τοῖς περὶ τὸ Ἰδρυμα αὐτοῦ ἐργαζομένοις καὶ προσερχομένοις τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ πλάσματος ἐγγαχαρθὲν προγονικὸν ἡμῶν παράγγελμα.

«*Θαροσὶν χρεὶ' τάχ' αὔριον ἔσσει' ἄμεινον*».

Ἡ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἀθρόα προσέλευσις τῶν ἐριτίμων ἐταίρων ἀπότισις εἶναι ἐλαχίστου μέρους τῆς πρὸς τὸν αἰοιδίμον ἄνδρα ὀφειλομένης αἰδοῦ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ Ἰδρυθὲν καὶ ἡμῖν παρακατατεθὲν ἀγλαδὸν τῶν Μουσῶν ἐνδιαίτημα, τὸ ἀνά σὺμπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἐξάκουστον Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογον ἐχάρμα πάντων ἐπάξιον» κατὰ Πίνδαρον ἢ δὲ παρουσία τοσοῦτων ἐπιλέκτων μελῶν τῆς κοινωνίας τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης, τρανὸν εἶναι τεκμήριον τῆς βαθείας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἣν παρὰ πᾶσιν ὁ μακαρίτης ἀπέλαυεν. Πρὸς πάντας ἡμᾶς τοὺς διὰ τῆς παρουσίας αὐτῶν τιμήσαντας τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος διερμηγεύων τὰς βαθυτάτας τοῦ Συλλόγου εὐχαριστίας, διδωμι τὸν λόγον εἰς τὸν κ. Κλεόβουλον Κοκκολᾶτον καὶ καλῶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας τοῦ ἀλῆστου μνήμης Σπυρίδωνος Μαυρογένους.

Μεθ' ὃ ὁ κ. *Κ. Κοκκολᾶτος* ἀνεθῶν ἐπὶ τοῦ βήματος ἀνέγνω τὴν **βιογραφίαν τοῦ ἀειμνήστου Μαυρογένους.**

Ὁ κ. προεδρεύων ἐκφράζων *εὐχαριστίας* ἐξ ὀνόματος τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. Κοκκολᾶτον διὰ τὴν εὐμενῆ προθυμίαν μεθ' ἧς ἀπεδέξατο καὶ ἐξπλήρωσε τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ἐντολήν λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΑ'

(*Τακτικὴ εἰδική.*)

Τῆ 18ῃ Μαρτίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΑΒΕΡΙΑΟΥ* ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης εἰδικῆς συνεδρίας. Ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Χρ. Γ. Παναζίδης* ἀναγινώσκει πραγματεῖαν τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ κ. *Δ. Παναγιωτίδου*, ἰατροῦ, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τοῦ Συλλόγου ὑπὸ τὸν τίτλον: **Ἡ Μοῆ τοῦ Ῥαγίου ἐν τῇ μητροπόλει Παρραμυθίας καὶ Φιλιατῶν.** Οὐδεμιᾶς παρατηρήσεως γενομένης ἐπὶ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ κ. *Μ. Παρραμυθίου* τῶν ἀναγνωσθεισῶν κατὰ τὴν προηγουμένην εἰδικὴν συνεδρίαν ὁ κ. προεδρεύων λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΒ'

(*Τακτικὴ γενική.*)

Τῆ 1ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ*, προέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῶν δύο προηγουμένων συνεδριῶν ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ γενικὴν συνεδρίαν.

Μετὰ τὴν κατάλληλον *προσφώνησιν* τοῦ κ. προέδρου, δίδεται ὁ λόγος εἰς τὸν κ. *Ὁδ. Ἀνδρεάδην*, ὅστις ἀναγινώσκει τὴν **βιογραφίαν τοῦ μακαρίτου Δημητρίου Μαλιᾶδου.** Μεθ' ὃ ἐκφράζει ὁ κ. *πρόεδρος εὐχαριστίας* ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου πρὸς τὸν κ. Ἀνδρεάδην διὰ τὴν εὐφραδῆ καὶ προσφορετάτην ἐκθεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου Μαλιᾶδου πεπραγμένων καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τοῦ ἀνδρὸς καὶ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΓ'

(*Τακτικὴ γενική.*)

Τῆ 22ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΟΥ*, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικὰ τῶν τριῶν προηγουμένων γενικῶν συνεδριῶν μεθ' ὃ ἀναγινώσκειται ἡ *ἀλληλογραφία* καὶ ἀποφασίζεται νὰ σταλῶσιν οἱ αἰτούμενοι χάρται εἰς τε τὰ ἐκπαιδευτήρια *Ἐξίνε* καὶ

τὴν σχολὴν *Σηλυβρίας*, δταν ληφθῶσι τοιοῦτοι, καθὼς καὶ εἰς τὰς σχολὰς *Κιουπλίου*. Ἀγγέλλεται ὅτι ἐστάλησαν οἱ αἰτηθέντες τόμοι καὶ τὰ παραρτήματα τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Συλλόγου εἰς τὸ αὐτοκρ. ῥωσ. ἀρχαιολογικὸν Ἰνστιτούτον καὶ ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου *Ἀριστάρχου βέη* ἐγένετο ἡ κατάλληλος συνεννόησις μετὰ τοῦ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος κ. *Ραγκαβῆ* περὶ τῆς παραλαβῆς αὐτῆς συμφῶνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἐν *Wiesbaden* δικαστηρίου γραφέντα.

Ἡ πρότασις τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ὅπως ἀνατεθῆ τῷ κ. *Θ. Σαλιέτῃ* ἡ ἔκδοσις τοῦ *Πινδάρου* τῆς *Ζωγραφείου Ἑλλ. Βιβλιοθήκης* ἐγένετο παμφηρεῖ δεκτῇ. Ἐπὶ τῆς αἰτήσεως τοῦ ὑπαλλήλου τοῦ ἀναγνώστηριου κ. *Ντάφου* γίνεται δεκτῇ ἡ ἀπόφασις τοῦ προεδρείου, καθ' ἣν προτείνεται ὅπως ἐπιστραφῶσιν αὐτῷ ὡς καὶ τῷ κ. *Κ. Κρητικῷ* τὰ κρατηθέντα ἐκ τῶν μισθῶν αὐτῶν ποσὰ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐλλειψάντων βιβλίων ἐκ τῆς *Μαυρογορδατείου δωρεᾶς* χωρὶς νὰ γίνῃ ἡ αἰτουμένη αἴτησις τῆς αὐξήσεως τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ *Jules Girard*, καθηγητοῦ τῆς ἑλλ. φιλολογίας ἐν Κάνναις τῆς Γαλλίας, ἐπιτίμου μέλους τοῦ Συλλόγου ἐκλεγέντος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1886.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον ὡς τακτικὸν μέλος ὁ κ. *Γ. Ἐλευθεριάδης βέης*, ἰατρός, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Πανταζίδου*, *Μ. Αὐθεντοπούλου* καὶ *Α. Ἀντωνακοπούλου* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΔ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 24ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ*, προέδρου.

Ἀπόντων τῶν γραμματέων γενικοῦ τε καὶ εἰδικοῦ παρακαλεῖται ὁ κ. *Χ. Πανταζίδης* ὅπως ἐκτελέσῃ καθήκοντα γραμματέως. Ἀναγνωσθέντων δὲ καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης τακτικῆς συνεδρίας ὁ κ. *Δ. Οἰκονομίδης*, γραμματεὺς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν ἐτησίαν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστῶν τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην δίδει τὸν λόγον τῷ κ. *Σ. Ζώτῳ*, γραμ-

ματεῖ τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ εἶτα συγχαίρων ταύτην δηλοῖ ὅτι ἐπιδιωκομένης τῆς κανονικῆς ἀδείας πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ ἡ εὐχὴ τῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς οὐκ εἰς μακρὸν θὰ πραγματοποιηθῇ.

Ὁ κ. *Σ. Σιδερίδης*, ἀντιπρόεδρος, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν περὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων, μεθ' ὃ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ κ. προέδρου. Ὁ κ. *Ι. Μπίστης*, πρόεδρος τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς παρακαλεῖ νὰ ὀρισθῇ εἰδικὴ συνεδρία πρὸς ἀνάγνωσιν μελέτης τοῦ κ. *Α. Γαβριηλίδου* ἐπιγραφομένης: *Ἡ μικροβιολογία ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ* κατὰ τὰ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους κανονισθέντα. Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΕ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 26ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. *Σ. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ*, ἀντιπροέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας, μεθ' ὃ ὁ κ. *Α. Δημόπουλος*, γραμματεὺς τῆς Κοινωνιολογικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστῶν τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην δίδει τὸν λόγον τῷ κ. *Α. Μαλατάνῃ*, γενικῷ γραμματεῖ, δετῆς καὶ ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Συλλόγου. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστεῖ τὸν γενικὸν γραμματέα μεθ' ὃ ὁ κ. *Ε. Κολάσης*, εἰδ. γραμματεὺς, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ τε Συλλόγου καὶ τῶν κοσμητόρων κατὰ τὸ λῆξαν συλλογιακὸν ἔτος. Ὁ κ. προεδρεύων εὐχαριστῶν τὸν εἰδ. γραμματέα παραχωρεῖ τὴν ἔδραν αὐτοῦ τῷ ἐτέρῳ ἀντιπροέδρῳ κ. *Χ. Πανταζίδῃ* καὶ ἀναγινώσκει ὡς ἐπιμελητῆς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν τὴν Ἐκθεσιν αὐτοῦ, μεθ' ὃ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ προεδρεύοντος.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ γίνεται δεκτὸς μέλος τακτικὸν ὁ κ. *Γ. Ἐλευθεριάδης βέης*.

Ἀγγέλλεται τὸ πρῶτον μέλος τακτικὸν ὁ κ. *Ἐμμ Σ Σαριδάκης*, ἔμπορος, προτεινόμενος ὑπὸ τῶν κ. κ. *Χ. Πανταζίδου*, *Ν. Παρίτση* καὶ *Α. Δημοπούλου* μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΣ'

(Τακτική ειδική).

Τῆ 29ῃ Ἀπριλίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. πρόεδρος διδὲι τον λόγον τῷ κ. Χρ. Πανταζίδῃ, ὅστις ἀναγινώσκει τὸ δεύτερον μέρος τῆς πραγματείας αὐτοῦ «περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις (1900) κατὰ τὴν Παγκόσμιον Ἐκθεσὶν συγκροτηθέντος πρώτου Διεθνοῦς Συνεδρίου τῆς Μέσης Παιδείσεως».

Μὴ ὑπαρχούσης δὲ συζητήσεως ἐπὶ τῆς ἐν τῇ προηγουμένη ἐιδικῇ συνεδρίᾳ ἀναγνωσθείσης τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ κ. Δ. Παναγιωτίδου ἰατροῦ πραγματείας, ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ θερμῶς τὸν κ. Χρ. Πανταζίδην καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΖ'

(Ἐκτακτος ἐιδική).

Τῆ 2α Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν πρακτικῶν τῆς προηγουμένης ἐιδικῆς συνεδρίας ἀναβάλλεται εἰς τὴν προσεχῆ. Ὁ κ. Ἀν. Γαβριηλίδης λαμβάνων τὸν λόγον ἀναγινώσκει μελέτην αὐτοῦ ἐπιγραφομένην: «Ἡ μικροβιολογία ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ» μεθ' ἧς ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ θερμῶς τὸν ἀγορητὴν καὶ λύει τὴν συνεδρίαν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΗ'

(Ἐκτακτος γενική).

Τῆ 3ῃ Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά τῆς προηγουμένης γενικῆς συνεδρίας. Ὁ κ. Κ. Κοκκολᾶτος, ἑφορος τῆς βιβλιοθήκης, ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν αὐτοῦ, προσθέτων ὅτι ὅτε ὁ κ. Α. Μαυρογένης βέης ἀνήγγειλε τὴν δωρεὰν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν του τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πατρὸς του, ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ Σύλλογος στείλῃ αὐτῷ κατάλογον τῶν δωρηθέντων βιβλίων καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Σύλλογος δύναται ν' ἀντα-

λάξῃ τὰ πολλαπλὰ σώματα ἐκ τῶν δωρηθέντων βιβλίων πρὸς ἄλλα.

Ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ τὸν κ. ἑφορον τῆς βιβλιοθήκης διὰ τὴν Ἐκθεσὶν αὐτοῦ. Ὁ κ. Κοκκολᾶτος διερωτώμενος ὑπὸ τοῦ κ. Σιδερίδου περὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δηλωθέντων ἐν τῇ ἀναγνωσθείσῃ βιογραφίᾳ τοῦ μακαρίτου Μαυρογένους βιβλίων καὶ τοῦ τῶν ἐν τῇ Ἐκθεσὶν δηλωθέντων εἶπεν ὅτι τότε ἐβασίσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ κ. Μαυρογένους, ἐν ᾧ σήμερον κατόπιν ἐξελέγξεν ὑπεβίβασε τὸν ἀριθμὸν.

Ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν του ὡς λογιστοῦ καὶ δέχεται τὰς εὐχαριστίας τοῦ προέδρου.

Ὁ κ. Χρ. Πανταζίδης, γραμματεὺς τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει τὴν Ἐκθεσὶν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης· ὁ κ. πρόεδρος εὐχαριστᾷ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην διὰ τὰς ἐργασίας τῆς.

Ἀγγέλλεται τὸ δεύτερον καὶ ψηφοφορηθεὶς γίνεταί δεκτὸς ὡς μέλος τακτικὸν ὁ κ. Ἐ. Σαριδάκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΑΥΘ'

(Ἐκτακτος γενική).

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

Τῆ 5ῃ Μαΐου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΟΥ, προέδρου.

Ὁ κ. πρόεδρος δηλοῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτάκτου συνεδρίας καὶ γενομένης ψηφοφορίας μυστικῆς ἀναδείκνυνται οἱ κ. κ. Μιχαὴλ Ψαλίδας πρόεδρος, Μ. Αὐθεντόπουλος α' ἀντιπρόεδρος, Χρ. Πανταζίδης β' ἀντιπρόεδρος, Δ. Μανουνλίδης γενικὸς γραμματεὺς, Ἀρ. Δημόπουλος εἰδικὸς γραμματεὺς, Ἐ. Ἀμπελίδης ἑφορος τῆς βιβλιοθήκης, Δ. Μιλιώτης ταμίας, Ν. Παπαγιαννόπουλος λογιστής, Σ. Σιδερίδης ἐπιμελητὴς τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν, Ἀθ. Ἰωάννου ἐπιμελητὴς τῆς ὀργανοθήκης, Ἰ. Βαλαβάνης μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ οἱ κ. κ. Σ. Σιδερίδης Ὁδ. Ἀνδρεάδης καὶ Ἀ. Αὐγουστόπουλος, μέλη τῆς Ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ,ΑΥΓ'

(*Ευκτατος*).

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

Τῆ 2^α Ἰουνίου 1902.

Προεδρεύοντος τοῦ κ. Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ, προέδρου.

Προϊσταμένης τῆς Α. Θ. Π. τοῦ *Οἴκου-μνηκοῦ Πατριάρχου* κ. *Ἰωακείμ τοῦ Γ'* καὶ παρόντων τῶν σεβασμιωτάτων συνοδικῶν ἀγίων *Προύσης Ναθαναήλ* καὶ *Βάρης Πολυκάριου* μετ' ἄλλων κληρικῶν, τῶν κ. κ. *Ἄλ. Τσερμπάτοκη*, β' γραμματέως τῆς ῥωσικῆς πρεσβείας, μελῶν τινῶν τοῦ προσωπικοῦ τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου, ἀντιπροσώπων διαφόρων φιλελευθέρων καὶ φιλανθρωπικῶν σωματείων καὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου, πλείστων ἐγκρίτων μελῶν τῆς ἡμετέρας κοινωρίας καὶ πυκνοῦ ἄλλου ἀκροατηρίου, ἀρχεται ἡ συνεδρία. Καὶ ὁ μὲν τῶς *πρόεδρος* κ. Γ. *Ἀποστολίδης* ἀναγινώσκει τὴν *λογοδοσίαν* τῶν κατὰ τὸ ΜΑ' συλλογικῶν ἔτος πεπραγμένων, ὁ δὲ *νέος πρόεδρος* κ. *Μιχ. Ψαλίδας* κατὰ τὰ νενομισμένα ἀπαγγέλλει *ἐπιστημονικὴν ἀνακοίνωσιν περὶ τῶν προόδων τῆς χειρουργικῆς θεραπείας*.

Μετὰ ταῦτα ἡ Α. Θ. Παναγιότης διὰ συντόμου *προσλαλιᾶς* ἐπισφραγίζων τὴν τελετὴν ἐξέφρασε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῖς ἐν τῷ πνευματικῷ τούτῳ περιβόλῳ συντελουμένοις *ἀξιολόγοις ἔργοις*, ἐπευλόγησε πατρικῶς τοὺς ἀξίους οὐ μόνον *τιμῆς* ἀλλὰ καὶ *ἐθνωμοσύνης ἀγῶνας* τῶν ἐν αὐτῷ φιλοτίμως ἐργαζομένων καὶ παρώτρυνε τοὺς πάντας πρὸς γενναιοτέραν ἐπιθάρρυνσιν τοῦ ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναπτυσσομένου *ἐπιστημονικοῦ ζήλου*.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΔ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 24^{ης} Ἀπριλίου 1902.

Φίλοι ἐταῖροι,

Ἡ *Φιλολογικὴ* τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου *ἐπιτροπὴ* συνωδᾶ τῷ διέποντι αὐτὴν κανονισμῷ προσεργομένη ἤδη, ἵνα ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ συλλογικοῦ τούτου ἔτους ἐκθέσῃ δημοσίᾳ τὰ κατ'

αὐτὸ πεπραγμένα, μετὰ θάρρους καὶ εὐπροσώπως πράττει τοῦτο συναίσθανομένη ὅτι, ὅσον ἠδύνατο καὶ ἀπηγέιτο, ἐξετέλεσε τὸ ἑαυτῆς καθήκον. Ἴνα δὲ μὴ φανῆ περιαιτολογοῦσα, εὐκόλως δύναται ἕκαστος νὰ ἐξελέγξῃ τὸ πρᾶγμα οὐ μόνον ἐξετάζων αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐργασίαν, ἀλλὰ καὶ συγκρίνων αὐτὴν πρὸς τὴν γενομένην κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἀμέσως προηγούμενα ἔτη· διότι ἐν ᾧ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ διαρρευσάντος τούτου συλλογικοῦ ἔτους ἡ ἐπιτροπὴ ἐν παντελεῖ σχεδὸν διετέλει ἀπραξία καὶ παρ' ὀλίγον ἐξέλιπον ὀλοσχερῶς τὰ ἔχνη τῆς ζωῆς αὐτῆς (καὶ τοῦτο μαρτυρεῖται οὐ μόνον ἐκ τοῦ καταπληκτικῶς εὐαριθμοῦ τῶν γενομένων κατὰ τὰ τρία ἐκεῖνα προηγούμενα ἔτη συνεδριῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀθίχτου ὑπολειφθείσης πρὸς ἐργασίαν ὕλης), ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ ἔτους τούτου εὐτυχῶς νέα ζωὴ καὶ κινήσις ἐνεφανίσθη εἰς τὰ μέλη αὐτῆς, μετὰ θερμοῦ δὲ ζήλου καὶ τῆς δεούσης φιλοπονίας οὐ μόνον τὴν ἐκ τῆς προηγούμενης ἀπραξίας ὑπολειφθεῖσαν ἐργασίαν δεόντως διεξέπερανεν, ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν νέαν ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπιδείξῃ.

Ἐν δέκα πέντε *συνεδρίασι* συνεληθῆσα ὑπὸ πρόεδρον τὸν αἰδ. κ. *Κ. Καλλίνικον* καὶ γραμματέα τὸν κ. *Δ. Οἰκονομίδην* κυρίως περὶ τρία τινὰ ἡσχολήθη ἡ Φιλολογικὴ ἡμῶν ἐπιτροπὴ. Τὸ μὲν ἐπισταμένως μελετήσασα ἐξήνεγκε τὴν ἑαυτῆς *κρίσιν* περὶ τῶν δύο *πονημάτων* τῶν κ. κ. *Ἰ. Τσιμπούλου* καὶ *Γ. Τσόβα* τῶν ἀποσταλέντων μὲν πρὸ ἐτῶν εἰς τὸν ἡμέτερον Σύλλογον πρὸς κρίσιν παραμεινάντων ὅμως ἀθίχτων μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἤδη φθίνοντος συλλογικοῦ ἔτους· τὸ δὲ ἐσκεφθῆ ὅτι ἠδύνατο νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς *Ζωγραφείου βιβλιοθήκης*, καὶ ἀνέθηκε τὴν μὲν ἐκδοσιν τοῦ *Λυσίου* τῷ κ. *Ἀναστασίῳ Ζάκα*, τὴν δὲ τοῦ *Πινδάρου* τῷ κ. *Θ. Σαλτέλλῃ*, καὶ τρίτον ἀντήλλαξεν ἀπλῶς σκέψεις τινὰς καὶ προσέθη εἰς συζητήσεις περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως ἢ ἀνασυντάξεως ἢ καὶ ἀπ' αὐτῆς ἀναδημοσίευστος τοῦ *περὶ τῆς γραμματικῆς* τῆς καθαρευούσης νέας ἑλληνικῆς προγράμματος τοῦ γενομένου κατὰ τὸ 1896 ἔτος δια τὸν *Καραπάνειον ἀγῶνα*. Περὶ τοῦ τελευταίου ὅμως τούτου ζητήματος οὐδὲν ὀριστικῶν ἀπεφασίσθη· διότι ἐκρίθη προτιμότερον νὰ μελετηθῆ προηγουμένως τὸ ὑφιστάμενον πρόγραμμα, ἵνα ἐξακριβωθῆ ἂν μετὰ τὴν πάροδον τῶν ἀπὸ τῆς συντάξεως καὶ δημοσίευστος αὐτοῦ διαρρευσάντων ἐτῶν ἀνταποκρίνηται καὶ πά-

λιν πρὸς τὰς νῦν ὑφισταμένας ἀνάγκας ἢ οὐχὶ καὶ ἂν χρήζῃ μεταρρυθμίσεώς τινος ἢ ἀνασυντάξεως συμφώνως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῶν διὰ τὴν δημοτικὴν παιδευσιν ἀπαιτουμένων. Ἡ ἀναβολὴ αὕτη ἄλλως τε ἐπεβάλλετο καὶ διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ὅτι καὶ μεθ' ὅλον τὸν πάταγον τὸν γενόμενον πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν τῶν διὰ τὴν καθαρῶς δημοτικὴν παιδευσιν ἀναγκαίων τὸ ζήτημα εἰσέτι παραμένει ἄλυτον. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τριμερὴς τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς ἐργασία κατὰ τὸ ἤδη λήξαν συλλογικὸν ἔτος. Ποικιλωτέρα δὲ βεβαίως καὶ δαψιλεστέρα ἦθελεν εἶναι αὕτη, ἂν ἀνασυνίστατο τὸ δυστυχῶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μὴ ὑφιστάμενον πλέον Ζωγράφειον διαγώνισμα. εἶναι λίαν λυπηρὸν, ὅτι τὸ διαγώνισμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον πλείστα καλὰ προοιωνίζετο καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου οὐκ ὀλίγον συνετέλει καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Ἐσπερίᾳ σπουδαίως ἐμελλε ν' ἀνυψώσῃ, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ αἰοδίδμου ἀγωνοθέτου ἀνεστάλη καὶ τοσαύτη γλωσσικὴ ὕλη, τὴν ὁποίαν πολλαχῶς ἠδύνατο νὰ ἐκμεταλλεῦθῃ ἢ γλωσσικὴ ἐπιστήμη καὶ πολλὰ σκοτεινὰ εἰσέτι σημαία νὰ διαλευκάνῃ, μένει ἀπρόσιτος εἰς αὐτὴν, ἅλλα δὲ πολὺ περισσοτέρα, εὐτυχῶς περισφωμένη εἰσέτι εἰς τὰ στόματα τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ τῶν χωρικῶν πανταχοῦ, ἐνθα λαλεῖται ἢ ἑλληνικῇ, καὶ ἀνεκτιμήτους ἐγκλείουσα θησαυρούς, τίς οἶδε προϊόντος τοῦ χρόνου ὁποῖαν θέλει ὑποστῆ τύχην καὶ ὁποῖας δύναται νὰ λάβῃ ἀλλοιώσεις σὺν τῇ προαγομένῃ πνευματικῇ ἀναμορφώσει καὶ τῷ πολιτισμῷ, ὅστις γοργῶ τῷ βήματι πανταχοῦ εἰσδύων τὰ πάντα μεταβάλλει. Ἄλλ' ἐλπίζωμεν ὅτι ἢ αὐτοὶ οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρὸς θέλουσι συνεχίσει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα, ἢ ἄλλος τῶν πλουσίων ὁμογενῶν προθύμως θέλει ἀναλάβει τὴν χρηματικὴν δαπάνην τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ἐξακολουθήσιν ἔργου σπουδαίου τὰ μάλιστα τιμῶντος καὶ τὸν ἀγωνοθέτην καὶ τὸν Σύλλογον αὐτόν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλην λύπην ἐπίσης μεγάλην αἰσθανομένη ἢ ἐπιτροπὴ ἡμῶν ἐκφράζει αὐτὴν δημοσίᾳ, ὅτι ἐν ᾧ εὐτυχῶς τὸ κέντρον τοῦτο καὶ ἢ ἐστία τῶν φώτων ἐν Ἀνατολῇ εὐμοιρεῖ ἤδη φιλόλογων πολλῶ μαλλον ἢ εἰς χρόνους προγενεστέτους καὶ ἐν ᾧ ἐπομένως πάντες οὗτοι ἠδύνατο ἐγγραφόμενοι μέλη τοῦ Συλλόγου νὰ συνεργάζωνται ἐν τῇ Φιλολογικῇ ἐπιτροπῇ συντελοῦντες ἕκαστος τὸ

κατὰ δύναμιν εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον τὸ σωματεῖον τοῦτο προβάλλεται, οὐ μόνον ὑπάρχουσι καὶ τινες μὴ ἀποτελοῦντες μέλη αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν εἰσέτι τῶν ἐγγεγραμμένων καὶ θεωρουμένων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς σχετικῶς ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἔχοντες τὸν προσήκοντα ζῆλον πρὸς κοινὴν συνεργασίαν καὶ τακτικῶς εἰς τὰς συνεδρίας προσερχόμενοι. Τίνα τὰ αἷτια τῆς τοσαύτης ἀδιαφορίας καὶ πρὸς τί ἢ ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν παρατηρουμένη ὀλεθρία τινῶν ἀκηδία, ταῦτα εἶναι ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα πολλὴν πρέπει νὰ στρέψῃ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προσοχὴν καὶ καλῶς μελετήσας αὐτὰ νὰ προσπαθήσῃ οὐ μόνον νὰ προλάβῃ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἰ δυνατόν, καὶ ριζηδὸν νὰ ἐξαλείψῃ αὐτό· διότι αἱ διάφοροι αὐτοῦ ἐπιτροπαὶ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ Φιλολογικὴ εἶναι αἱ ἀρτηρίαι τοῦ σώματος αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων καὶ μεταγγίζεται εἰς αὐτὸν ἡ ζωὴ καὶ κίνησις, ἐὰν δὲ ἡ ἐργασία αὐτῶν χωλαίνῃ ἢ καὶ ἐκλείψῃ, παραλύεται φυσικῶ τῷ λόγῳ καὶ καταστρέφεται ὁ ὀργανισμὸς, αὐτὸ τὸ σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσιν. Ἐκαστος λοιπὸν καυχώμενος ὅτι εἶναι μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ θεωρῶν τοῦτο τιμὴν οὐχὶ τὴν τυχοῦσαν ὀφείλει νὰ ἔχῃ βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος αὐτοῦ καὶ νὰ συντελῇ εἰς ὅτι δύναται ὑπὲρ αὐτοῦ. Σύμπαντες δὲ ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ἀείποτε κατὰ νοῦν ὅτι ὑποχρεούμεθα ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων οὐ μόνον ἀλώβητον νὰ διατηρῶμεν τὴν παραδεδομένην ἡμῖν ἱερὰν παρακαταθήκην, ἀλλὰ καὶ ἐπηξημένην καὶ ὅσον ἐνεστί βεβελτιωμένην νὰ παραδώσωμεν αὐτὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέτους ὅπως καὶ οὗτοι φιλοτιμηθῶσι ν' ἀνδειχθῶσιν ἡμῶν πολλῶ κάρρονες. Πρὸς τοῦτο δὲ πρὸ παντὸς ἀπαιτεῖται σύμφοια ἀδελφικὴ καὶ ἰσχυρὰ τις θέλησις. Τούτων ὑπαρχόντων, ὁ Θεὸς θὰ ἐνισχύῃ τοὺς πάντας εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ θὰ εὐλογῇ τὰ ἔργα πάντων ἡμῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Α. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΓ' ἑκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆς 26ης Ἀπριλίου 1902.

Ἐρίτιμε κύριε πρόεδρε,

Ἡ Κοινωνιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ὑπὸ πρίεδρον

ἐπίτοσ τὸν κ. *Γ. Ἀποστολίδην* καὶ γραμματεία τὸν κ. *Α. Δημόπουλον* ἀποτελουμένη ἐκ τῶν νομομαθῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἀρξάμενη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς μόλις περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου συνεκρότησεν ἐννέα ἐν δ'ωφ συνεδρίασ, καθ' ἃσ τρία ἐπιστημονικά ζητήματα ἐξητάσθησαν. Καὶ πρῶτον ἡ ἐπιτροπὴ ἡμῶν λαβοῦσα ἀφορμὴν ἐξ ἀνακοινώσεωσ τοῦ κ. *Ν. Παρίση* περὶ τοῦ ἂν ἡ *Ἐπισκοπικὴ Ἄδεια* εἶναι συστατικὸν στοιχείον τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, ἐξήτασε τὸ ζήτημα τοῦτο λεπτομερέστατα καὶ ὑπὸ πάσασ αὐτοῦ τὰς ἐπόψεισ καταναλώσασα πρὸσ τοῦτο πέντε συνεδρίασ, καθ' ὅσων καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐταίρων κ. *Μ. Καραβοκυρὸσ* ἐποίησατο ἰδίαν ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματοσ καὶ πολλοὶ τῶν λοιπῶν ἐταίρων κατόπιν ἐπισταμένησ καὶ λεπτομεροῦσ μελέτησ τοῦ ζητήματοσ ἐξήνεγκον τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην αὐτῶν. Τὸ προεδρεῖον μετὰ χαρᾶσ εὐνοήτου εἶδε τὴν ζωηρότητα καὶ τὸν ζῆλον τῶν ἐταίρων ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τοῦ ἐν λόγῳ θέματοσ καὶ μεθ' ὑπερηφανίασ δηλοῖ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδαμοῦ μέχρη τοῦδε οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ σοφῇ Γερμανίᾳ διηρηνύθη τόσον λεπτομερώσ, ὅσων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπῇ, καθ' ὅτων τοῦλάχιστον αὐτὴ γνωρίζει.

Δεύτερον θέμα ἐτέθη ὑπὸ συζήτησιν ὑπὸ τοῦ κ. *Ι. Βαλαλά*, περὶ τοῦ πῶσ δηλαδὴ συνιστᾶται προῖξ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἰδίᾳ ἐν Τουρκίᾳ μετὰξὺ ἐλλήνων καὶ ξένων μὴ ὀθωμανῶν. Καὶ τὸ θέμα τοῦτο συνεζήτηθη ἐν τρισὶ συνεδρίασι μετ' ἀγαστῆσ ζωηρότητοσ πολλὰ τὰ καλὰ προοιωνιζούσῃσ.

Τρίτη ἀνακοίνωσισ, ἰδιάζουσα ἐχουσα δι' ἡμᾶσ σημασίαν καὶ πολλὴν τὴν σπουδαιότητα διὰ τὸ μὴ ἀσχολεῖσθαι συνήθωσ τοὺσ ἡμετέρουσ περὶ τὰ τοιαῦτα ζητήματα, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Ἀποστολίδου*, ἀντικείμενον ἐχουσα ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, τῷ καὶ μόνῳ ἀνακοινωθέντι, τὴν *συνηγορίαν καὶ λογογραφίαν ἐν ταῖσ ἀρχαίαισ Ἀθήναισ*. Ὁ κ. *Γ. Ἀποστολίδησ* ἐξήτασε τὰ τῶν δικαστηρίων καὶ διαδίκων καὶ συνηγορίων ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἰσπερφᾶσ ἄσται, κατέδειξε τὰ αἰτία, δι' ἃ δὲν ἀνεπτύχθη ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ δὲν ἐμορφώθησαν ἐξ ἐπαγγέλματοσ νομικοὶ καὶ δικηγόροὶ ὡσ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ καὶ ταῖσ νεωτέραισ πολιτείασι.

Αὐτὴ ἐν δυνατῇ συντομίᾳ ἡ ἐργασία τῆσ ἡμετέρας ἐπιτροπῆσ κατὰ τὸ λῆξαν συλλογικὸν ἔτοσ· ἂν κατὰ ποσὸν φανῇ μικρά, κατὰ

ποῖον ὁμωσ ἔχει ὑπὲρ αὐτῆσ ἐξησφαλισμένον τὸ ἀρχαῖον ῥητόν οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ὑπὸ Χρ. Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΗ' ἔκτακτον γενικὴν συνεδρίαν τῆσ 3ῃσ Μαΐου 1902.

Ἐρῶτιμοὶ ἐταῖροὶ,

Ἀφ' ὅτου ὁ ἔκτακτοσ ἐνθουσιασμοσ καὶ ἡ βαθύνοια τοῦ ἐπιφανεστάτου Γερμανοῦ *Johann J. Winckelmann* ἐπετέλεσε τὸ μέγα ἔργον νάποκαλύψη ἐκ δευτέρου εἰσ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν πολῦτιμον θησαυρόν τῆσ ἀρχαίας τέχνησ καὶ νά θεμελιώσῃ καὶ διαπλάσῃ τελείωσ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρχαιολογίαν, τὸ δὲ σπουδαιότατον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ *ἐπὶ ἱστορίᾳ τῆσ τέχνησ ἐν τῇ ἀρχαίῳ, 1764*, κεῖται μνημείον αἰδίων τῆσ πολυμαθίασ, τῆσ εὐθυκρισίασ καὶ τῆσ φιλοκαλίασ τοῦ ἀνδρόσ, νέα ἔκτοτε ἐδόθη τροπὴ εἰσ τὰσ ἀρχαιολογικάσ σπουδάσ καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ τέχνη ὡσ ἡ ὑψίστη ἀκμὴ τῆσ ἐθνικῆσ μορφώσεωσ λαοῦ τινοσ. Πάντεσ δὲ οἱ φιλάρχαιοὶ φιλοτίμωσ ἀσχολοῦνται νῦν περὶ τὴν ἐρευναν πάντων τῶν ἀναφερομένων εἰσ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων λαῶν, εἰδικώτερον δὲ περὶ τὴν μελέτην καὶ ἐρμηνεσίαν τῶν μνημείων τῆσ τέχνησ, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ τελευταία ἔτη, καθ' ἃ ἡ γῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ θάλασσα ἀποδίδουσι πλεῖστα σπουδαιότατα εὐρήματα ἀρχαιολογικά ἀπὸ αἰῶνων εἰσ τοὺσ κόλπουσ αὐτῶν κατακρυμμένα.

Καὶ ὁ ἡμέτεροσ Σύλλογοσ εὐθύσ ἀπὸ τῆσ συστάσεωσ αὐτοῦ τῶν πρωτίστων μελημάτων κατὰ τὸ ἐνὸν ἔκρινε τὰσ σπουδάσ περὶ τε τὰ πλαστικά καὶ τὰ λοιπά τῆσ τέχνησ μνημεία τῶν λαῶν τῆσ ἀρχαιότητοσ καὶ τῶν μέσων χρόνων, καὶ περὶ τὴν μελέτην καὶ διευκρίνησιν παλαιογραφικῶν κειμένων, καὶ περὶ τὴν τοπογραφίαν καὶ γεωγραφίαν καὶ τὸν δημοσίον καὶ ἰδιωτικὸν βίον τοῦ ἀρχαίου καὶ μεσαιωνικοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ οὐκ ὀλίγα τοιαῦτα ἀξιολογώτατα μελέται καὶ ἐργασίαι κοσμοῦσαι τὰ τε Περιοδικὰ καὶ τὰ ἀρχαιολογικά αὐτῶν παραρτήματα καθιστῶσιν ὄντωσ περιζήτητα ἅπαντα τὰ δημοσιεύματα τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Διὸ καὶ σπουδαιότατον τμήμα τοῦ γεραροῦ ἡμῶν Σωματείου λογιζέται ἡ *Ἀρχαιολογικὴ αὐτοῦ ἐπιτροπέα*.

Αὕτη κατὰ τὸ λήγον μα' συλλογικὸν ἔτος μόλις μεσοῦντος Νοεμβρίου παρελθόντος κατάρτισασα τὸ ἑαυτῆς γραφεῖον, ἐκλεγέντος προέδρου μὲν τοῦ κ. *A. Mordtmann*, ἱατροῦ, γραμματέως δὲ τοῦ κ. *Χρ. Γ. Πανιαζίδου*, ἐπελάβετο τῶν ἑαυτῆς ἐργασιῶν καὶ συνεκρότησε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν πεντάμηνον ἐπιτὰ ἐν δλω συνεδρίας.

Καὶ πρῶτον μὲν παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιτροπείᾳ αἱ ἐν ταῖς ἐιδिकाῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαῖς ἀναγνωσθεῖσαι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναφερόμεναι ἐξῆς ἀνακοινώσεις α') αἱ *περὶ Κυζίκου τόπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ μελέται τοῦ κ. Κ. Μακρῆ β')* ἡ *περὶ τῆς θέσεως τοῦ Νικηϊάτου τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου γ')* ποῦ *ἔκειντο αἱ Ῥουφιαναί, τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου καὶ δ')* ἡ *περὶ ἐπιγραφῶν τῆς Τραπεζοῦντος* τοῦ κ. *Μ. Παρανίκα*. Τούτων δὲ αἱ μὲν ἀνακοινώσεις περὶ Κυζίκου τοῦ κ. Κ. Μακρῆ μελετῶνται ἔτι. Ἐπὶ δὲ τῶν δύο πραγματειῶν τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἐποίησατο τὰς παρατηρήσεις ταύτας. α') *Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Νικηϊάτου* ἐσφαλμένην εὕρισκει τὴν ἀλλαγὴν τοποθέτησιν ἢ εἰς τὸ νῦν Ἑσκι Χισάρ καλούμενον παράλιον τὸ πέραν τῆς Ἀρετζοῦς, τοῦ φρουρίου *Νικηϊάτου*, προσαγαγὼν τοὺς ὑπὲρ τῆς γνώμης αὐτοῦ λόγους· β') ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* συμφωνεῖ μὲν τῇ γνώμῃ τοῦ κ. Ἰ. Μηλιοπούλου *περὶ τῶν Ῥουφιανῶν* ὅτι ἔκειντο εἰς Χαῖδάρ πασσᾶν, ἀλλὰ διαφωνεῖ πρὸς τὸν κ. Ἰ. Μηλιοπούλου ὅτι ὁ μνημονευόμενος ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰππασίου ἦτο μεσόγειος ἐπὶ τῶν φαινομένων ἱερείων ἐν τῇ ἐξοχῇ Κετσοόγλου, ἱεριδόμενος ἐπὶ τῶν προτασομένων τοῦ Συναξαρίου αὐτοῦ στίχων, καθ' οὓς θαλάσσης ἐγγὺς ἔκειτο ὁ ἅγιος Ἰππασίος.

Πλὴν τούτων ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἐκ προσθηκῶν τινῶν καὶ διασαφήσεων αὐτοῦ εἰς τὴν πρὸ διετίας ἐν τῷ Συλλόγῳ ἀναγνωσθεῖσαν πραγματείαν τοῦ κ. *A. Π. Κεραμέως* «*Ναοὶ ἐν Κ/πόλει ἐν ἔτει 1593 καὶ 1604*» ἀνακοινούται τὰ περὶ τῆς ἐν Γαλατᾷ ὑπαρξάσης ἐκκλησίας τῆς *Καστελλιανίσης*, ἧς ἄγνωστος διατελεῖ ἡ θέσις καὶ ἡ τύχη, ἱστορούμενα μέχρι τοῦ 1625 καὶ προσδιορίζων τὴν θέσιν τοῦ *Καστελλίου*, ἀφ' οὗ πλησιάζουσα ἐπωνυμήθη, καταδεικνύει ἐπὶ τῇ βάσει τουρκικῶν πηγῶν ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1639 ὁ *Karā* (= Κεμανκὲς) *Μουσιαφᾶ πασοῦς* μετέτρεψε τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς ἐργαστήρια προσοδοφόρα τοῦ τσαμίου, ὅπερ ἀνηγέρθη

τότε ὑπερῶν (φεβκανί) ἐπὶ τῆς στέγης τῶν ἐνδοτέρων μερῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ καλούμενον μέχρι τοῦ νῦν *Karā Μουσιαφᾶ πασοῦ* ἱεραμοῖ ἀνεκαινίσθη ῥιζηδὸν κατὰ τὸ τρέχον ἔτος.

Ἐπίσης ὁ αὐτὸς ἑταῖρος ἐκ τῶν τοπογραφικῶν αὐτοῦ Ἀστακηνῶν μελετῶν ἀφηγείται τὰ *περὶ τῆς Μονῆς καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου*, ἐνθα φυλακισθεῖς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ λατινόφωνος *Ἰωάννης ὁ Βέκκος* φθίνοντος τοῦ ἰγ' αἰῶνος καὶ ὀρίζων τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον *Κοντζέ* καλούμενον νῦν τῆς ἐπαρχίας *Νικομηδείας* ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἀντικρούει τοὺς τοποθετοῦντας τὴν μονὴν παρὰ τὴν ἐν *Βυζαντίῳ* Ἁγίαν Σοφίαν.

Ὁ δὲ κ. *Χ. Πανιαζίδης* ἀνακοινούται τὴν περὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. *Ξ. Σιδερίδου* δωρηθέντος τῷ Συλλόγῳ ἑλλιποῦς *μουσικοῦ χειρογράφου* τοῦ 16ου ἢ 17ου αἰῶνος γνώμην τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. *Εὔστρ. Παπαδοπούλου* ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι μὲν τῆς παλαιᾶς γραφῆς τῆς ἐκκλ. μουσικῆς, ἀλλὰ μετενηνεγμένα ἤδη ἀκριβῶς κατὰ τὴν νέαν σημειογραφίαν.

Πλὴν τούτων ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιτροπείας ἐξητάσθησαν καὶ τὰ ἐξῆς διάφορα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ νομίσματα.

α') Ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ἑταίρου κ. *Ἰωακείμ Βαλαβάνη* τῷ Συλλόγῳ δωρηθεῖσι *τριάκοντα καὶ δύο* (32), ἐξ Ἀφρικῆς δὲ προσερχομένοις, πηλίνους *ἀρχαιολογικοῖς ἀντικειμένους*, ὁ κ. *A. Mordtmann* διακρίνων δύο μικρὰ πῆλινα ἀγαλμάτια γινωματεύει ὅτι ταῦτα παριστάσι τὸν Φοινικικὸν θεὸν *Πέζ*, οὗτινος ἡ λατρεία ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἐκ τῆς Ἀραβίας μετηνέχθη εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς τοῦ Αἰγίου νήσους.

β') Ἐτέρων *δώδεκα* (12) *ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων* ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Βαλαβάνη ἐπίσης δωρηθέντων δύο μὲν εἶναι σταλακτίται, δύο πῆλινα τμήματα, μία κεφαλὴ ἐκ σκληροῦ μέλανος λίθου τῶν πτολεμαϊκῶν χρόνων, τὰ δὲ λοιπὰ ἀμφίβολοι ἀπομιμήσεις.

γ') Ἐπιθεωρήθη *ἐκμαγεῖον γύρινον* (ἰνῆκον τῷ κ. Ἰ. Βαλαβάνη), ἀρίστης τέχνης, τμήμα μετόπης βάρους 0,35 καὶ ὕψους 0,15, παριστῶν μάχην Ἑλλήνων καὶ Περσῶν ἐκ τῶν τῆς Περγᾶμου τελευταίων εὐρημάτων.

δ') Ἐξητάσθησαν πρὸς κατὰταξιν ἐν τῇ τοῦ Συλλόγου νομισματικῇ συλλογῇ τὰ νομίσματα τὰ δε: 1) Δύο χρυσᾶ νομίσματα, τὸ μὲν τοῦ Οὐεσπασιανοῦ, τὸ δὲ τοῦ Λυσιμάχου,

προσφορά τοῦ ἁγίου Ἀμασείας κ. Ἀνθίμου Ἀλεξούδη. 2) Νομίσματα δέκκ (10) ὑπ' ἄνωμόμου δωρηθέντα, ὧν ἓν χαλκοῦν, ἓν ὀρειχάλκινον καὶ τῶν λοιπῶν ἀργυρῶν ὀκτώ ἓν Σινώπης, δύο Ἀμισοῦ, δύο τοῦ Ἀντωνίνου, ἓν Καππαδοκικόν, ἓν ἀμφίβρονον καὶ ἓν Βυζαντιακὸν Νικηφόρου τοῦ Φωκά ἐκ τῶν θεωρουμένων σπανιωτέρων καὶ αὐτῶν τῶν χρυσῶν (N. Phocas par Schlumberger σ. 493—4). καὶ 3) Πέντε νομίσματα, προσφορά τοῦ κ. Ἀλ. Σιεφοπούλου, ὧν τέσσαρα χαλκᾶ καὶ ἓν νεώτερον ἐπάργυρον, ἴσως κόσμημα, φέρον τὸ ἔτος 1660.

Τέλος ὁ κ. Ἄνδρ. Κοπάσης ἀνακοινοῦται πληροφορίας ἰνδὸς περὶ τῶν ἐν Βαθυρρούακι περὶξ τῶν πλατάνων γενομένων κατ' αὐτάς ἀνασκαφῶν, καθ' ἃς ἀνεσκάφησαν θεμέλια οἰκοδομῶν, τάφοι, ἐν οἷς καὶ σκελετός, βάσις οἰκοδομῆς (ἴσως κινστέρνης), χάλκινα νομίσματα, ὧν ἓν ἔχει τρεῖς κεφαλὰς καὶ ἐν τῷ μέσῳ Μ, δύο ἀχάλματια καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τούτων ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἧς ἀναγινώσκονται εὐκρινῶς ἐξ ἀντιγράφου προχείρου αἱ λέξεις: Ἀπόλλων, Ἐρμῆς, Ἰούλιος Ματροδώρου, ναῦται κτ. Καὶ ἐκ τούτων λαβῶν ἀφορμὴν ὁ κ. Α. Mordtmann παρατηρεῖ ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο τὸ παλαιὸν κατῳκημένον, ὑπῆρχε δὲ καὶ βωμός, ἐνθα ἔθουον ἐξερχόμενοι οἱ παραπλέοντες ἐντεῦθεν, καὶ ἡ Διὸς Οὐρίου ἄκρα, ὅπου κατόπιν μνημονεύονται καὶ μοναί,

ὡς οἱ τῶν πατριαρχῶν Ταρσίου καὶ Φωτίου. Πρὸς δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἀφορμῆς γίνεται λόγος περὶ λιμένων ἀρχαίων πόλεων, ὅπου ὁ πυθμὴν ἀνῆλθε καὶ νῦν φαίνεται ξηρά, ὡς κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀ. Κοπάση ἐγένετο ἐν Φαλασάρνοις καὶ Ἱεραπύτνῃ τῆς Κρήτης καὶ ἀλαχοῦ.

Τοιαῦται ἐν συντόμῳ ἐκθέσει αἱ τοῦ πενταμήνου τούτου ἐργασίαι τοῦ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου. Σήμερον δέ, ὅτε οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ διὰ τῆς σκαπάνης καὶ τῆς κριτικῆς μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ἐπιμονῆς ἀγωνίζονται εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῶν εἰς αἰῶνας σκοτεινοῦς ἐστίων πολιτισμοῦ, ἀμύθητοι δὲ ἀρχαιολογικοὶ θησαυροὶ καὶ σπουδαιότατα εὐρήματα εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς ἀρχαίας τέχνης ἀναφερόμενα ἀνευρίσκονται ἐν χρυσοφόροις πεδίοις, ὡς ἐν Βαβυλῶνι, ἐν Κρήτῃ, ἐν Περγάμῳ καὶ ἐν Προίῃ, ἧς αὐτόπτης μάρτυς ὁ τῆς ἐπιτροπείας ἡμῶν πρόεδρος θεωρεῖ τὰ πολυτιμώτατα κειμήλια ἀνώτερα καὶ αὐτῶν τῶν τῆς Πομπηίας καὶ Ἡρακλείας ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων, ἐλπίζομεν ὅτι θὰ δοθῇ μείζων ἐν τῷ μέλλοντι σημασία καὶ προσοχὴ εἰς τὰς ἀρχαιολογικὰς ἡμῶν μελέτας πρὸς δυνατὴν ἐπιτευξιν τοῦ εὐγενεστάτου σκοποῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς πρεσβυγενοῦς Σωματείου. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται σὺν τῇ μαθήσει καὶ ζηλωτῇ παρὰ πάντων ἡμῶν ἐνέργεια. Laboremus λοιπόν.

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1901-1902

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩ ΣΥΛΛΟΓΩ

αναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν ΑΥΤ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἑορτῆς

τῆ 24 Ἰουνίου 1902 ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποια,

Θά μοι ἐπιτραπῆ ὅπως ἄνευ προοιμίου ὑποβάλω τὴν λογοδοσίαν τοῦ 41ου ἔτους τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Δὲν ἐπεται ὁμως ἐκ τούτου ὅτι ἡ λογοδοσία μου θὰ ᾖ ἀκέφαλος· διότι ἐν τῷ σώματι αὐτῆς πρέπει νὰ περιέχεται ὁ νοῦς, ἐν τυχὸν ἔχη τοιοῦτον. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι οὔτε πολὺς νοῦς οὔτε ἐνίοτε κόκκος αὐτοῦ εὐρίσκεται ἐν τοῖς προοιμίοις, δι' ὧν στερεοτύπως ἐπιζητεῖται ἡ εὐνοία τῶν ἀκροατῶν.

Τῆς εὐνοίας ταύτης εὐτυχῶς δὲν στερεῖται ὁ Σύλλογος· ἐγὼ δὲ ὅπως δῆποτε ἐκπροσωπῶν αὐτὸν ἀκόμη μέχρι τοῦ τέλους τῆς παρουσίας τελετῆς συμμετέχω κατ' ἀνάγκην καὶ τῆς εὐνοίας, ἣν φοβοῦμαι ὅτι δύναμαι ν' ἀπολέσω ἐὰν χρονοτριβήσωμεν ἐν μέσῳ τριούτου καύσωνος εἰς προοίμια οὐδὲν ἄλλο προσθέτοντα εἰ μὴ βαθμούς τινας θερμότητος εἰς τὸ θερμόμετρον καὶ στενοχωρίας εἰς τοὺς φίλους ἀκροατάς.

Νέα μέλη ἐφέτος ἐξελέγησαν 46· πέρυσσι εἶχον ἐκλεγῆ 40, μετ' ἀφαίρεσιν δὲ τῶν κατὰ τὸν κανονισμόν διαγραφπτέων ὁ ὀλικὸς ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν μελῶν ἀνῆλθεν εἰς 255. Τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν νεωστὶ ἐκλεγέντων ἀποτελεῖται ἐξ ἐπιστημόνων καὶ λογίων καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἐξ ἐμπόρων, τραπεζιτῶν, ὑπαλλήλων καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων.

Δέον νὰ καταβάλληται διαρκῆς μέριμνα περὶ αὐξήσεως τῶν μελῶν, καὶ εἶναι δυνατὸν διὰ γενναίας ὠθήσεως νὰ ἀναβιβάσωμεν τὸν ἀριθμὸν μέχρι 500· διότι πολλοὶ ἐκ τῶν εὐπόρων καὶ σημαινόντων καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιστημόνων δυνάμενοι ἢ ὀφείλοντες νὰ ἔλθωσιν ἀρωγοὶ καὶ συνεργοὶ εἰς τὸ ἱερώτατον ἔργον τοῦ Συλλόγου ἀπαναίνονται, ἀλλὰ πολ-

λοὶ ἐπίσης ἐκ τούτων προθύμως ἀποδέχονται, ἐὰν ὑπάρχη ὁ παρορμῶν καὶ πείθων.

Εἶναι ἄρα ζήτημα ἐπιμονῆς καὶ δραστηριότητος ἢ κατάρτισις τοιαύτης φάλαγγος μελῶν ἐκ μόνων τῶν ἐν Κων/πόλει βιούντων καὶ δρώντων ὁμογενῶν. Μεθ' ὅλην τὴν θβίνουσαν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς ἐμπορίας καὶ τῶν ἄλλων βιοποριστικῶν ἐπαγγελμάτων, ἡ ὁμογενὴς κοινωνία διατελεῖ οὔσα πάλιν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος. Οὐδαμῶς δὲ βλέπομεν μειωθεῖσαν τὴν φιλοτιμίαν αὐτῆς οὐ μόνον πρὸς διατήρησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς προαγωγὴν τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν ζωῆς καὶ αὐτενεργίας. Οὔτε τὰ σχολεῖα οὔτε τὰ φιλανθρ. ἰδρύματα λειτουργοῦσι σημερον νωθρότερον ἢ ἀτελέστερον· τούναντίον θαυμαστὸν τυγχάνει ὅτι καὶ ἐν ἡμέραις δυσπραγίας οὐ μόνον δὲν ἀνακόπτεται ἡ τακτικὴ αὐτῶν λειτουργία ἀλλὰ καὶ προάγεται. Ποῦ κεῖται τὸ μυστήριον τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου; Νομίζω ὅτι δὲν ἀπατώμαι ἰσχυρίζομενος ὅτι γίνεται τῶρα μεγαλειτέρα περισυλλογὴ καὶ συγκέντρωσις τῶν λανθανουσῶν μικρῶν δυνάμεων ἐκάστου ἀτόμου τῆς κοινότητος. Καλὸν βεβαίως καὶ πάντοτε ἐνθαρρυντικὸν εἶναι τὸ διαφημιζόμενον παράδειγμα τῶν πλουσιῶν παρεχόντων δωρεὰς ὑπὲρ οἷας δῆποτε κοινωνικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ πολὺ ἀνώτερον καὶ δὴ σταθερώτερον ἀποτέλεσμα παράγεται, ὅταν εἴτε ἐκ τῆς ἀδηρίτου φορᾶς τῶν πραγμάτων εἴτε ἐκ τῆς σῶφρονος ἠγεσίας τῶν ἰθυντόρων ὑποβληθῆ ὑπὸ συστηματικώτερον διοργανισμόν καὶ πειθαρχίαν ἢ φιλοτιμίαν παντός ἐνδρίτου πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ συνόλου τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Μία ἐκ τούτων ἡ ἀμέσως ἐπομένη τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου εἶναι διὰ τὴν

Κων/πολιν ὁ Σύλλογος οὗτος, συμπλήρωμα ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ὁμογενῶν ἐπιστημόνων τῶν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διεσπαρμένων.

Ὁ ἀπομονούμενος ἐπιστήμων, ὁ ἀποφεύγων τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ὁμοίων του, ὁ φυγόκεντρος καὶ οἰονεὶ ἀσκητεύων, τάχιον ἢ βράδιον χάνεται διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ αὐτὴ ἐγκαλεῖται τοῦτον κεχρηναῖον ταχύτερον ἢ ὅσον νομίζει. Διό, ὅσον εὐφροσύνως ὁ Σύλλογος δέχεται ἀνακοινώσεις παρὰ τῶν μακρὰν εὐρισκομένων καὶ χαίρει διὰ τὴν προθυμίαν αὐτῶν εἰς τὸ ἐπικουρεῖν καὶ ἀντεπιστέλλειν, τοσοῦτον λυπεῖται βλέπων πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐπιστήμονας ἀποφύγοντας τὴν τε συνεργασίαν καὶ τὴν ἀπλὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν χάριν περιεργίας τοῦλάχιστον θεῶν τῶν τελουμένων ἐνταῦθα. Ὁ ἀρχιτέκτων κατεσκύασεν ἀρετὰ ὑψηλὴν τὴν κυρίαν πύλην τοῦ μεγάρου τούτου, ὅπως ἀρόπως εἰσέλθῃ καὶ ἡ ὑψηλοφρονεστάτη κεφαλὴ οὐδόλως κινδυνεύουσα οὔτε νὰ προσκρούσῃ οὔτε νὰ κύψῃ κἄν εἰσερχομένη. Δύναμαι δὲ νὰ βεβαιώσω ἐρειδόμενος εἰς τὴν ἐκ τῆς διетуῆς προεδρίας πείραν μου, ὅτι ἡ ἀξιοπρέπεια παντὸς μέλους τηρεῖται ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ ἀλώθητος, εἴτε ἔχει εἴτε μὴ τὴν κεφαλὴν τοκάδα.

Καλὸν νομίζω ἐπίσης μετὰ τὴν παρατήρησίν μου ταύτην νὰ μνησθῶ ὅτι μετὰ τῶν νέων μελῶν τοῦ ἔτους τούτου αὐθόρμητος καὶ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα κατελέγη ὁ εὐπαίδευτος καὶ προσηδέστατος πρόξενος τῆς Αὐστρίας κ. *de Zepharovitch* πολυλάκις ἐν μέσῳ χειμῶνι καὶ νύκτωρ παρακολούθησας τὰς συνεδριάσεις ἡμῶν. Μεταφράσας γερμανιστὶ τὴν *Φύσισαν* τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἧς ἀντίτυπον ἰδωρήσατο τῇ βιβλιοθήκῃ, ἀπέδειξεν ὅτι μετεῖχε τῆς παρ' ἡμῖν πνευματικῆς κινήσεως καὶ διὰ τοῦτο ἐθεώρησε καθήκον του ἅμα τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ γίνῃ μέλος τοῦ Συλλόγου. Ὁμοίως ἀξίει ἰδίας μνείας εἶναι ἡ προσέλευσις ὡς μελῶν τοῦ ἱερολογ. *N. Μαχρώφ*, διακόνου, καὶ τοῦ πανοσ. *Ἰωῶν Βουκόλωφ*, ἀρχιμανδρίτου τῆς αὐτοκρ. ῥωσικῆς πρεσβείας.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιτίμων μελῶν ἀνεδείχθησαν ἡ Α. Ἐξ. ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας κ. *de Veckherlin*, ἡ Α. Μακκαρίοτης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. *Δαμιανός*, ἡ Α. Ἐξ. ὁ ἐν Βερολίνῳ πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος ἐν-

ταῦθα δὲ προσωρινῶς διαμείνας κ. *Κλέων Ἀλ. Ραγκαβῆς*, πατρῴζων υἱὸς τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοτάτου καὶ περιβλεπτοῦ θεοῦ ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ κατέχοντος ἀοιδίμου ἀνδρός.

Ἄλλ' ἀπώλεσεν ἐκ τῶν ἐπιτίμων τὸν *Lord Dufferin*, ἄλλοτε ἐνταῦθα πρεσβευτὴν τῆς Μ. Βρετανίας, εὐμενεστάτην ἀείποτε διάθεσιν πρὸς τὸν Σύλλογον καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐπιδειξάμενον, τὸν γνωστότατον ἑλληνοεὐστὴν *Jules Girard* καὶ ἀρχαῖον καθηγητὴν τοῦ ἐν Παρισίοις πανεπιστημίου καὶ τὸν ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ προέδρων τοῦ Συλλόγου *Σπ. Μαυρογένην πασοῦν*, ἱατρὸν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ Σουλτάνου· προσέτι δὲ τὸν ἐν Ῥουμανίᾳ θανόντα *Χρ. Τσερλένην*, ὄντα ἐκ τῶν δωρητῶν, τὸν ἐν Ἀμερικῇ θανόντα πρῶτον δ' ἐνταῦθα διατρίβοντα καὶ μέλος ἐνεργὸν ἐν τῇ ἡμετέρα Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ λαβόντα *Dr A. Long*, καὶ τὸν ἀρχαῖον ἀντιπρόεδρον καὶ πολλὰ μὲν μογηθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου, πολλὰ δὲ καὶ κάλλιστα διδάξαντα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου *Νικ. Φωτιάδην*, κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ ὁποῦ ἀντεπροσωπεύθη ὁ Σύλλογος. Εἰς τὰς συλλυπητηρίους ἐπιστολάς τοῦ Συλλόγου ἀπήντησαν οἱ οἰκείοι τῶν θηνομένων εὐχαριστοῦντες.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀοιδίμου *Σπ. Μαυρογένους πασοῦ*, τριπλὴν ιδιότητα ἔχοντος, ἰδρυτοῦ, προέδρου τρις καὶ ἐπιτίμου μέλους, ὤφειλεν ὁ Σύλλογος νὰ ἐκδηλώσῃ πολλαχῶς τὸ πένθος καὶ νὰ τιμήσῃ τὸν ἄνδρα. Ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνώσθη ἡ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *Κ. Κοκκολάτου*, ἱφθόρου τῆς βιβλιοθήκης, βιογραφία τοῦ θανόντος, ἐπιτυχῶς εἰκονίσασα τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐν γένει δράσιν αὐτοῦ, ἡ δὲ εἰκὼν μετὰ πλαισίου δωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ, τοῦ Ἐξ. ἡγεμόνος τῆς Σάμου *Ἀλεξ. Μαυρογένους βέη*, ἀνηρτήθη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν. Τὸ δεκαπενθήμερον πένθος ἐτηρήθη ἀνευ διακοπῆς τῶν συνεδριῶν τῶν Συλλόγου, τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τῶν δημοσίων μαθημάτων. Τὴν νεωτεριστικὴν ταύτην ἀπόφασιν ἔλαβε τὸ προεδρεῖον καὶ ἐπεκύρωσεν ἐν συνεδρίᾳ ὁ Σύλλογος καταργήσας τὸ ἄλλοτε κρατοῦν ἔθος, καθ' ὃ τὸ πένθος ἐδηλοῦτο διὰ τῆς ἰργίας. Ἡ ἀογία ὡς ἐνδείξις τιμῆς πρὸς ἄνδρας, τοὺς ὁποίους ἐγκωμιάζομεν καὶ γεραίρομεν ἐπὶ φιλεργίᾳ καὶ εὐεργετικῇ ὑπὲρ ἡμῶν ἐργασίᾳ, περιέχει πολὺ τὸ ἀτυμβιβόστως ὀξύμωρον. Ποῖος συνέλαβε πρῶτος τὴν ἰδέαν νὰ τιμήσῃ τὴν ἐργασίαν

τοῦ ἄλλου διὰ τῆς ἀργίας ἑαυτοῦ; Βεβαίως ὁ συλλαβὼν αὐτὴν, ἐμφύτως ἔκλινε πρὸς τὴν ὀκνηρίαν· ὁ δὲ δεῦτερος ὁ ἀκούσας καὶ μὴ διαμαρτυρηθεὶς ἐπὶ τῇ ἀλογίᾳ ταύτῃ ἀλλ' ἀποδεχθεὶς τὸ πρᾶγμα ὡς ἐνδειξὶν ἡμερότητος δῆθεν καὶ πολιτισμοῦ, ἦτο ἀφεύκτως ὀκνηρότερος καὶ δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ εὕρῃ ὀπαδοὺς καὶ μιμητὰς ἄλλους, ὅπως ταχέως ἐγκαθιδρυθῆ τὸ κράτος καὶ ἡ βία τοῦ ἐθίμου, ὅπερ ὑποδοῦλοι τὴν λογικὴν καὶ δὲν ἐπιτρέπει συζήτησιν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς ἐφορος σχολῆς ἠκούσθη θέλων νὰ καταργήσῃ τὸ ὑπερβλῆθαι καὶ εἰς τὰ σχολεῖα πάγκοινον ἔθιμον τῆς παύσεως τῶν μαθημάτων πρὸς ἐνδειξὶν πένθους ἐπὶ τῷ θανάτῳ φιλογενοῦς οἰουδητήσιος, καίτοι οἱ γέλωτες, αἱ φωναὶ καὶ τὰ σκιρτήματα τῶν μαθητῶν, ἀγνοούντων ἔτι τὴν ὑποκρισίαν τῶν μεγαλειτέρων, ὑποδέχονται μετὰ χαρᾶς τὴν ἀπροδόκητον ἐορτὴν τῆς ἀργίας καταλήγουσαν πάντοτε εἰς εὐχὰς ὅπως τοιαῦτα πένθη ἔχῃσι καθ' ἑκάστην.

Ἐπίσης ἐν ἰδίᾳ γενικῇ συνεδρίᾳ ἀνεγνωσθῆ ὑπὸ τοῦ ἐταίρου κ. Ὁδ. Ἀνδρεάδου ἡ βιογραφία τοῦ πέρυσι θανόντος Δημ. Μαλιᾶδου προέδρου ἄλλοτε τοῦ Συλλόγου, τοῦ πολλαχῶς καὶ ἐπὶ πλείστα ἔτη δράσαντος ἐπωφελῶς. Τὸ κρατήσαν ἔθος τιμητικῆς συνεδρίας πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς βιογραφίας ἐκείνων τῶν ἐκλιπόντων ἐταίρων, οὓς θεωρεῖ ἀξίους ἔνεκα τῆς πολυχρονίου πρὸς τὸν Σύλλογον ἀφοσιώσεως ἔχει τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι ἐκ διαλειμμάτων ἀνεπίστατα ζωηρὰ ἢ εἰκὼν τοῦ παρελθόντος καὶ διαγράφονται πρὸς ὅσα καὶ πράγματα, ὧν ἡ ἀνάμνησις εἶναι διδασκτικὴ διὰ τοὺς νεωτέρους ἐργάτας. Ἡ γνώσις τοῦ παρόντος κατ' οὐδὲν εἶναι χρήσιμος, ὅταν ἡ μνήμη τοῦ παρελθόντος σβεσθῇ.

Τέλος μνημονευτέον ὅτι ὁ θάνατος διέγραψεν ἐκ τοῦ μητρώου ἡμῶν τὸ ὄνομα Παύλου τοῦ Στεφάνοβικ διατελέσαντος μέλος ἀπὸ τοῦ 1875, ἀλλ' οὐδὲν γενναῖον θελήσαντός ποτε νὰ δώσῃ ἢ νὰ πράξῃ ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου, καίτοι ἐγνωρίζεν ὅτι ὁ αἰδίδιμος πατήρ του ἦτο ἐγγεγραμμένος χρυσοῖς γράμμασιν ἐν τῇ στήλῃ τῶν δωρητῶν. Ἀπωλέσαμεν καὶ τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀγαθὸν ἡμῶν ἐταῖρον Πέτρον Ἐξανουσιὸν ἀποθανόντα ἐν Δρέσδη, ὅπου εἶχεν ἐσχάτως ἐγκατασταθῆ.

Καὶ τὸ ἔτος τοῦτο ἐφάνη πολὺ εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἡμετέραν βιβλιοθήκην. Πέρυσιν εἴχομεν παραλάβει τὴν σπουδαίαν ἐκ 2760 τόμων βιβλιοθ. τοῦ αἰοιδίμου Ἰ. Βαλέτια. Ἐφίτος

ἔδωρήθη ἡμῖν ἡ τοῦ αἰοιδίμου Σπ. Μαυρογιάνου πασσᾶ ὑπὸ τῶν τέκνων καὶ κληρονόμων αὐτοῦ, ἀποτελουμένη ἐκ 1396 τόμων καλῶς δεδεμένων, 379 τευχῶν καὶ 1126 σωματίων ἰδίων αὐτοῦ συγγραμμάτων καὶ διατριβῶν καὶ 60 τουρκικῶν τόμων. Ἡ δωρεὰ συνπληρώθη διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν θηκῶν, αἵτινες ἐτοποθέτησαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν καὶ διὰ τῆς ἀτομικῆς δωρεᾶς ἐκ 45 τόμων τοῦ Ἐξ. ἡγεμόνος τῆς Σάμου Ἀλεξ. Μαυρογιάνου βῆ, δεστικαὶ καὶ διαλέξεις καὶ ἀνακοινώσεις ἐμβριθεῖς ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐποιήσατο καὶ τὴν πρὸς τὸν Σύλλογον ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν οὐ παύεται διατρανῶν. Πλείστα τῶν βιβλίων τούτων ἰατρικῆς ὕλης πλουτίζουσι τὸ ἰατρικὸν τμήμα καὶ καθίστανται λίαν χρήσιμα εἰς τὰ φίλεργα μέλη τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς.

Περαιτωθέντος ἤδη καὶ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ἐγεθθέντος ζητήματος τῆς διαθήκης τοῦ αἰοιδίμου Ἰωάν. Ἀριστάρχου, τῶς πρεσβυτετοῦ τῆς Ὑ. Πύλης παρὰ τῇ αὐλῇ τοῦ Βερολίνου, ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐνέργειαι πρὸς τε ἄλλα πρόσωπα καὶ πρὸς τὸ ἐν Wiesbaden δικαστήριον, καὶ ὅσονούπω παραδίδεται ἐν τῷ Συλλόγῳ κληροδοτηθεῖσα πολυτιμοτάτη, ὡς λέγεται, βιβλιοθήκη αὐτοῦ μετὰ τῶν χειρογράφων.

Οὕτω πλουτίζεται ἐκτάκτως ἡ ἡμετέρα βιβλιοθήκη διὰ τῆς συμβολῆς τριῶν ρευμάτων ἐκ Λονδίνου, Βερολίνου καὶ Κων/πόλεως, καὶ τεκμήριον βεβαίον παρέχεται ὅτι διατηρεῖται ἀκμαῖον πάντοτε τὸ γόητρον τοῦ Συλλόγου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποτείνονται αἱ τελευταῖαι περιπαθεῖς σκέψεις ἀνδρῶν βιωσάντων ἐν τῇ πίστει τοῦ ἰδανικοῦ καὶ τῆς ἀφθάρτου δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Ἡ οὕτως ἐκδηλουμένη ἀγάπη τῶν νεκρῶν φίλων ἐνισχύει ἡμᾶς ἐν τῷ ἔργῳ. Αὐτὴ διδάσκει τοὺς ζῶντας καὶ προσηλυτίζει ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου θερμότερον καὶ πειστικώτερον παντὸς λόγου.

Ἐκ δωρεῶν παρὰ 33 ἐταίρων, συγγραμμάτων, ἐπιστημονικῶν σωματείων, τοῦ ἐπὶ τῆς Δημ. Ἐκπαιδύσεως Ὑπουργείου τῆς Γαλλίας, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λειμῶνος κτλ. προσετέθησαν 226 τόμοι διαφόρων συγγραμμάτων, ἐν οἷς 31 τεύχη διπλᾶ τῆς Μαγασλείου βιβλιοθήκης καὶ 22 τόμοι δωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δικηγόρου κ. Ἀλεξ. Σπανδωνῆ, 10 σώματα Συμβολῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῶν κ. Γ. Παπα-

δοπούλου, καὶ ἐν χειρόγραφον ἑλλιπῆ ἔχον τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, πιθανῶς τῆς 17 ἢ 18 ἑκατονταετηρίδος, δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Σ. Σιδερίδου.

Ἰδίᾳ μνημονευτέον τὴν Α. Ἐξ. τὸν ἄρχοντα Μ. Λογοθέτην Στανυράκην βέην Ἀριστάρχην, οὗτινος ἡ λαμπρὰ ἐκ 2 τόμων συγγραφὴ «Φωτίου Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Λόγοι καὶ Ὀμιλῶν» ἐκόσμησε τὴν ἡμετέραν βιβλιοθήκην καὶ ἐτίμησε τὸν τε πολυμαθῆ συγγραφέα, τὸν ἡμέτερον Σύλλογον, οὗτινος ὑπῆρξεν ἀρχαῖος πρόεδρος, καὶ τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, ἧς διατελεῖ Μέγας Λογοθέτης· διότι καὶ ἀνεκδότους ἐπιστολάς περιέχει καὶ διαφωτίζει χρονολογικῶς πολλὰ σκοτεινὰ σημεῖα διὰ τῆς ἐμβριθεστάτης αὐτοῦ εἰσαγωγῆς. Διὸ δικαίως εὐφημότατος λόγος περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων κριτικῶν. Ὁμοίως τὴν Α.Ε. τὴν Σάβαν πασσᾶν ἐκ τῶν ὀλίγων ἐπιζώντων ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου ἀποστείλαντα τὸ τελευταῖον αὐτοῦ κάλλιστον σύγγραμμα, τὰ Πάθη τῆς ψυχῆς, ὅπερ περιέχει ὡς πυρῆνα τὰς διαλέξεις, ἅς πρὸ 40 ἐτῶν νέος τότε ὢν ἀπήγγειλεν ἐν τῷ Συλλόγῳ κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἰδρύσεώς του ἔτος, καὶ ὅπερ εὐλαβῶς ἀνατίθησι: *εἰταῖς ἱεραῖς οικίαις τῶν πρὸς Κύριον ἀποδημούντων συναδέλφων μου καὶ συνιδρυτῶν τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου*. Εὐφρόσυνον καὶ ζωηρὰν συγκίνησιν ἠσθάνθη ὁ Σύλλογος ἰδὼν ὅτι οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε ἡ ἀπόστασις οὔτε αἱ ποικίλαι ἄλλαι μελέται, δι' ὧν περικοσμεῖ τὸ πολίον του γῆρας, κατώρθωσαν τὴν Α. Ἐξ. τὴν Σάβαν πασσᾶν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀγάπην πρὸς ἴδρυμα, οὗτινος εἶναι εἰς τῶν γεννητόρων. Τὸ πόνημά του εἶναι πλήρες ἀναμνήσεων τῶν πρώτων πνευματικῶν πανδαισιῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τρανὸν μαρτύριον τῶν τρυφερῶν πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων του. Τὸ ἀκμαῖον καὶ λιπαρὸν γῆρας εἶναι ἰσως ὁ εὐλίμενος τόπος, ὅθεν καθορῶνται καὶ περιγράφονται καλλίτερα τὰ πάθη. Ἡ νεότης καὶ ἡ ἀνδρική ἡλικία ἀποτελεῖσι τὸν ἐνεργὸν βίον σαλευόμενον διαρκῶς ὑπὸ τῶν παθῶν ὡς ἐν τρικυμίᾳ. Ὡς δὲν εἶναι εὐκολος ἡ περιγραφὴ τῆς τρικυμίας, ἡ γραφομένη ἐντὸς τοῦ κλυδωνιζομένου σκάφους ὅσον ἡ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀσφαλοῦς γενομένη, οὕτω φαίνεται, ἐσκέφθη καὶ ἡ Α. Ἐξοχότης ὅτι ἡ ἀρίστη περιγραφὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἔδει νὰ γίνῃ ἐν τῷ λιμένι τοῦ γῆρατος, καὶ γέρων συνεπλήρωσεν ἄριστα τὸ νεανικὸν ἔργον.

Ἐκ τῶν πολλαπλῶν βιβλίων διενείμαμεν 282 τόμους καὶ τομίδια ὑπὲρ τῶν ἀρτισυστάτων βιβλιοθηκῶν τοῦ Ζαπτείου Ἐθν. Παρθεναγωγείου καὶ τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Κοινοτήτος τοῦ Πέραν ὡς καὶ διὰ τὴν τῆς Φιλοπώχου Ἀδελφότητος Ταταούλων. Ἐχομεν δὲ πληθὺν τοιούτων καὶ βεβαίως οἱ διαδεχόμενοι ἡμᾶς θὰ φροντίσωσιν ὅπως τὰ ἐνταῦθα περιτεύοντα ἀθροίζόμενα κατὰ ομάδας διατεθῶσιν εἰς βιβλιοθήκας ἐκείνων ἰδίᾳ τῶν σχολείων, ἔνθα πραγματικῶς αὐτῶν ἐλεγχος γίνεται.

Πλὴν τῶν χάριν μελετῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἡμῶν φοιτῶντων, ὧν καλὸν θὰ ἦτο νὰ σημειῶται τὸν τεῦθεν ὁ ἀριθμὸς πρὸς γνῶσιν στατιστικὴν, 25 ἑταῖροι ἐδανείσθησαν 96 διάφορα συγγράμματα.

Ἄλλὰ καὶ δι' ἐπισκέψεως ἐπισήμων τινῶν προσώπων ἐτιμήθη ἡ βιβλιοθήκη ἡμῶν. Ὁ παρεπιδημήσας Γερμανὸς στρατηγὸς κόμισ de Dolma περιεργάσθη τὸν ὡραῖον χάρτην τῶν χερσαίων τειχῶν τῆς Κων/πόλεως, ὁ δὲ τῆς θεολογίας προλύτης καὶ ἀκόλουθος τῆς γερμ. πρεσβείας Fr. Jäckel τὸ θεολογικὸν τμήμα. Ἐν γένει κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διὰ τῆς δραστηριότητος τοῦ ἐφόρου τῆς βιβλιοθήκης Ιατροῦ κ. Κοκκολάτου πολλὴ ἐργασία ἐπετελέσθη. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἶχον συσσωρευθῆ ἀναμιξτομοὶ περὶ τοὺς 2000 ἐκ τῶν ἐτησίως δωρομένων, καταγραφέντες μὲν ἀλλὰ μὴ ταξιθετηθέντες ἐν τοῖς οικείοις τμήμασιν. Φιλοτιμῶς καὶ φιλοπόνως πάνυ ἐγένετο ἡ ταξινομήσις, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν ὑπαλλήλου τοῦ τε γραφείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης κ. Κ. Κρητικίδου, ὃν καλεῖ δικαίως *δεξιὰν χεῖρα* τοῦ ἐφόρου· ἀλλ' ἡ δεξιὰ χρῆζει τῆς ἀριστερᾶς καὶ τοιαύτη ἦτο ἡ τοῦ κ. Κοκκολάτου. Ἀπεδείχθη δὲ ἀπαξ ἔτι πρὸς πολλὴν χαρὰν τῶν ἑταίρων ὅτι αἱ δύο χεῖρες ὁμοῦ ἐργαζόμεναι φέρουσι τὴν τάξιν καὶ ὅτι ἡ τάξις ἀποκαλύπτει, ὅσα ἡ ἀταξία ἔχουσα ἐπίκουρον τὸν ἀχώριστον κοινορτὸν καλύπτει μοιραίως τὰ πάντα.

Πράγματι, διὰ τοῦ τελεσθέντος τούτου μικροῦ ἠρακλείου ἀθλου, ἀνευρέθησαν οἱ 82 τόμοι οἱ ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς κ. Ἀλεξάνδρας καὶ Εὐστρατίου Μαυρογορδάτου νομιζόμενοι ἀπολεσθέντες. Πολλὰ εἰκασίαι καὶ πολλοὶ λόγοι ἐξηνέχθησαν καὶ πολλὰ μέτρα ἐλήφθησαν κατ' ἄλλοτριῶν· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ἀπεκαλύφθησαν τὰ δῆθεν ἀπαχθέντα βιβλία.

Ἐν τούτοις ὁ πλουτισμὸς τῆς βιβλιοθήκης καθιστᾷ ἀναπόδραστον πλέον τὴν ἀνάγκην διασκευῆς νέας αἰθούσης, κατασκευῆς νέων

θηκῶν, ἀγορᾶς ἐπίπλων καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς πρὸς βιβλιοδέτησιν. Ἔχομεν ἀνάγκην 150—200 λιρῶν, ὅπως γίνωσι πάντα ταῦτα καὶ χρησιμοποιοηθῆ ἡ Βαλέττειος βιβλιοθήκη. Ἐπικαλοῦμαι πρὸς τοῦτο τὴν γενναίαν ἀντίληψιν παντός δυναμένου, καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ἐπίκλησις δὲν θὰ γίνῃ ἐπὶ ματαίῳ.

ὑπελείφθησαν ἐκ τῶν πέρυσι ὀρισθέντων χαρτῶν Ζαφειροπούλου πρὸς διανομὴν, 13 μόνον, οὓς θ' ἀναγκασθῆ ὁ Σύλλογος νὰ δώσῃ εἰς ἄλλους, τῶν πρώτων αἰτησάντων μὴ προσελθόντων πρὸς παραλαβήν.

Εἰς τὸ ἀναγνωστήριον αὐτὸ 11 ἡμερίδες καὶ 22 περιοδικὰ ἔρχονται κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἀντὶ τῶν 8 καὶ 22 πέρυσι. Ἡ μικρὰ αὕτη αὔξησις οὐδόλως μεταβάλλει τὴν πενιχρότητα τοῦ ἀναγνωστηρίου ἡμῶν. Πρὸ δεκαετίας ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερίδων ἦτο ὁ αὐτός, ἀλλ' ὁ τῶν περιοδικῶν σχεδὸν διπλάσιος, 43, ὧν πολλὰ ἐπὶ πληρωμῇ. Καὶ ὁμοίως ὁ τότε πρόεδρος, ὁ ἀείμνηστος Κ. Καλλιᾶδης, μετὰ πικρίας ἐξεφράζετο ὅτι τὸ ἀναγνωστήριον δὲν ἐσυχνάζετο οὔτε ἔφερε τοὺς προσδοκωμένους καρπούς. Τί νὰ εἰπωμεν ἡμεῖς σήμερον!

Ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ ἐρέτος ἀναδεχθέντος τὴν ἐπιμελητείαν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ νομισματικῶν συλλογῶν κ. *Ξ. Σιδερίδου* ἐξάγεται ὅτι κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἡ θέσις ἐπιμελητοῦ τῶν συλλογῶν ἐχέρυε καὶ ὅτι ἐπὶ τρία ἔτη πρότερον ἦτο μὲν ἡ θέσις κατελημμένη, ἀλλ' αἱ σχέσεις διετέλουν καὶ πάλιν διακεκομμένοι. Οὔτε τὰ ἐρμάρια, οὔτε τὸ δωμάτιον εἶχον ἀνοιχτῆ, αἱ δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη γενόμενα προσφορὰ ἀνέμενον τὴν κατάραξιν τῶν. Πλὴν τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐτῇ 22 μαρμαρίνων ἢ λιθίνων ἀγαλμάτων, ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν, τῶν ἐν τῇ εἰσοδῷ 3, καὶ 33 ἐτέρων λιθίνων τεμαχίων καὶ 24 πλίνθων ἐπιγραφῶν, ὑπάρχουσιν εἰς 4 ἐρμάρια διάφορα πηλῖνα, ὑάλινα κλπ. ἀγγεῖα, λυχναῖα, ἀνερχόμενα εἰς 245 συμφώνως τῷ καταστατικῷ. Ὁ κ. Κεραμεὺς ἄλλοτε εἶχεν ἀρχίσει τὴν σύνταξιν περιγραφικοῦ καταλόγου, ἀλλ' εἶχεν ἀφήσει τὸ ἔργον ἄχρις αὐξ. ἀριθ. 102. Ἐκτοτε δὲν ἐσυνεχίσθη ἡ ἐργασία. Εἰς τὴν εἰρημένον ἀριθμὸν 245 προσετέθησαν 44 τεμάχια πηλίνων δοχείων, ἀγαλματίων, μαρμαρίνων κεφαλῶν καὶ λοιπῶν, ἅτινα προσφρόνως ἐδωρήσατο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ ἐταῖρος κ. *Ἰωάννης Βαλαβάνης* προερχόμενα ἐκ τῆς χώρας τῶν Φαραῶ. Εἰς τὴν νομισματικὴν συλλογὴν εἶχον δωρηθῆ πέρυσι παρ' ἀνωνύμου 10 νομίσματα,

ἕτερα 5 δωροῦνται ἐρέτος ὑπὸ τοῦ κ. *Ἀλεξ. Στεφοπούλου*. Οὕτως ἡ συλλογὴ περιέχει νομίσματα χρυσᾶ 2, ἀργυρᾶ 171, ἐπάργυρα 2, χαλκᾶ 856, ὀρειχάλκινα 93, μολύβδινα 1, τὸ ὅλον 1125· ἄλλα δὲ πλὴν νομισμάτων, μετὰλλια 3, μολυβδόβουλα 20, δακτυλιολίθων ἀποτυπώματα 18, δακτυλίους 4, κοσμήματα φύλλων χρυσῶν δάφνης 2, 1 χαλκοῦν, δραχμὴν βάρους, καὶ 1 χαλκοῦν γυναικεῖον εἶδωλον.

Περιγραφικὸς τούτων κατάλογος δὲν ἐγένετο ἄχρι τοῦδε, μετὰ τὴν γενομένην ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ κ. Κεραμεῦς ἀπόπειραν. Ὑπάρχει δὲ καὶ εἰς πολῦτιμος κώδιξ ἐπιγραφῶν κατιστρωμένος ἐπιμελείᾳ τῶν Ἀρχαιολογικῶν ἐπιτροπῶν κατ' αὐξόντα ἀριθμὸν μετὰ σημειώσεως τῆς προελύσεως ἐκάστης ἐπιγραφῆς καὶ τῶν γενομένων παρατηρήσεων. Εἰς 1276 ἀνέρονται αἱ οὕτω ἀντιγραφεῖσαι ἐπιγραφαί. Ὡς βλέπετε, πολὺν κόπον ἀπαιτεῖ ἡ εὐσυνειδητος τῶν συλλογῶν τούτων τήρησις, ἡ σύνταξις καταλόγων καὶ ἡ περιγραφή, ὁ πλουτισμὸς καὶ ἡ πρόχειρος χρησιμοποίησις αὐτῶν πρὸς τοὺς γνωρίζοντας νὰ μελετῶσιν αὐτὰς καὶ νὰ ἐπωφελῶνται.

Μετ' εὐχαριστήσεως γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ διέψευσε τὰ περὶ ἀφασίας καὶ νάρκης ἐν τῇ περυσινῇ μου λογοδοσίᾳ λεχθέντα· διότι καταρτίσασα τὸ γραφεῖον αὐτῆς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου ὑπὸ πρόεδρον τὸν διαπρεπῆ ἱατρὸν καὶ ἀρχαιολόγον κ. *A. Mordtmann* καὶ γραμματέα τὸν καθηγητὴν καὶ ἀντιπρόεδρον τοῦ Συλλόγου κ. *Χρ. Παναζίδου* συνεκρότησε 7 συνεδρία. Καὶ πρῶτον παρεπέμφθησαν πρὸς μελέτην καὶ αἱ ἐν ταῖς εἰδικαῖς τοῦ Συλλόγου συνεδρίαῖς ἀναγνωσθεῖσαι καὶ εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἀναφερόμεναι ἐξῆς ἀνακοινώσεις.

1) Περὶ *Κυζίκου*, τοπογραφικαὶ καὶ ἱστορικαὶ μελέται τοῦ ἱατροῦ κ. *Κ. Μακροῦ*. 2) περὶ τῆς θέσεως τοῦ *Νικητιάτου* ὑπὸ τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου*. 3) Που ἐκείντο αἱ *Ρουφιαναὶ* ὑπὸ τοῦ κ. *Ἰ. Μηλιοπούλου* ἐπίσης καὶ 4) Περὶ *Ἐπιγραφῶν τῆς Τραπεζοῦντος* ὑπὸ τοῦ κ. *M. Παρῆνα*.

Πλὴν τούτων ὁ κ. *Ξ. Σιδερίδης* ἀνακοινεῦται τὰ περὶ τῆς ἐν Γαλατῇ ὑπαρξάσης ἐκκλησίας τῆς *Κοσιελλιωτίσεως* καὶ περὶ ὀρισμοῦ τῆς θέσεως τοῦ *Κοσιελλίου*, ἀφ' οὗ ὡς πλησιαζούσα ἐπωνυμήθη. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς ἐκ τῶν τοπογραφικῶν αὐτοῦ *Ἀσιακηῶν μελετῶν* ἀφηγεῖται τὰ περὶ τῆς μονῆς καὶ τοῦ φρου-

ρίου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ἔνθα φυλακισθεὶς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ὁ λατινόφωνος Ἰωάννης ὁ Βέκιμος περὶ τὰ τέλη τοῦ 13ου αἰῶνος, καὶ ὀρίζει τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον Κοιτὴ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου. Ἡ δὲ Α. Ἐξ. ὁ κ. Ἀ. Κοπάσης ἀνακοινοῦται πληροφορίας περὶ τῶν ἐν Βαθυρρύακι περὶξ τῶν πλατάνων γενομένων ἀνασκαφῶν, αἰτινες ἔφερον εἰς φῶς νομίσματα, ἀγαλμάτια καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα. Ὁ κ. Mordtmann ἐκθέτει ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο πάλαι κατοικημένον καὶ ὑπῆρχε βωμός· ἐντεῦθεν ἡ Διὸς Οὐροῦ ἀκρα, ὅπου κατόπιν μνημονεύονται καὶ μοναὶ αἱ τῶν πατριαρχῶν Ταρσίου καὶ Φατίου. Δεύτερον ἐμελετήθησαν τὰ μνημονευθέντα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ νομίσματα τὰ κατὰ τὰ δύο ἔτη δωρηθέντα καὶ καταταχθέντα εἰς τὰς συλλογὰς ἡμῶν.

Εὐχάριστον εἶναι ἐπίσης τὸ ἄγγελμα ὅτι καὶ ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐργάσθη κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος πλέον ἢ κατὰ τὰ τρία προηγούμενα, ἐπεδείξατο δὲ θερμότερον ζῆλον καὶ μείζονα φιλοπονίαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ αἰδεσ. ἱερέως Κωνσ. Καλλινίκου, γραμματεύοντος τοῦ καθηγητοῦ κ. Α. Οἰκονομίδου. Συνεδρίαὶ αὐτῆς ἐγένοντο 15 καθ' ἄς: 1) μετὰ μελέτην ἐπισταμένην ἐξήνεγκε τὴν ἐκυτῆς κρίσιν ἐπὶ τῶν δύο πονημάτων: «Βοηθὸς τῶν διδασκάλων διὰ τὰς δοθογραφικὰς ἀσκήσεις» τοῦ κ. Ἰ. Τοικοπούλου καὶ «Παράδεισος τῶν παιδῶν» τοῦ κ. Γ. Τσόβα. Τὰ ἔργα ταῦτα σταλέντα εἰς τὸν Σύλλογον ἀνέμενον ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἥς ἐπὶ τέλους ἠξιώθησαν, ὅπως μὴ μαραιῖνται ὁ ζῆλος τῶν συγγραφέων ἐκείνων τῶν ἐπιθυμούντων νὰ περιβάλλωσι τὰ ἔργα αὐτῶν διὰ τοῦ κύρους τῆς γνώμης τοῦ Συλλόγου. 2) Ἀπεφάσισε τὴν μὲν ἐκδοσὶν τοῦ Λυσίου ν' ἀναθέσθαι τῷ ἐν Σμύρνῃ καθηγητῇ κ. Ἀναστ. Ζάκα, τὴν δὲ τοῦ Πινδάρου τῷ καθηγητῇ κ. Θ. Σαλιτέλῃ. Αἱ ἀποφάσεις αὗται διὰ τοῦ Συλλόγου ἀνεκοινώθησαν τοῖς εἰρημένοις καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ βραδύνωσιν ὑπερμέτρως εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν δύο τούτων ἐκδόσεων. 3) Διεσκέφθη καὶ συνεζήτησε περὶ τῆς ἀναθεωρήσεως ἢ ἀπλῶς ἀναδημοσιεύσεως τοῦ περὶ γραμματικῆς τῆς καθαρσοῦσης νέας ἑλληνικῆς προγράμματος τοῦ γενομένου κατὰ τὸ 1896 διὰ τὸν Καραπάνειον ἀγῶνα. Ἄλλ' εἰς οὐδεμίαν ὀριστικὴν ἀπόφασιν κατέληξεν. Διότι πέπρωται παρ' ἡμῖν πᾶν πρόγραμμα νὰ προ-

καλῆ θυέλλας λόγων καὶ ναυάγια ἔργων. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Φιλολογ. ἐπιτροπὴ ἐθεώρησε συναφὲς τὸ πρόγραμμα τοῦτο πρὸς τὸ φλέγον πρόγραμμα τῆς δημοτικῆς παιδείσεως.

Ποικιλωτέρα καὶ δαψιλεστέρα θὰ ἦτο ἡ ἐργασία ἂν ἀνασυνίστατο ὁ Ζωγράφειος ἀγῶν δεστικὸς δυστυχῶς ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου εὐεργέτου τοῦ Συλλόγου Χρηστ. ἐφέντη Ζωγράφου τοῦ καὶ χορηγοῦ ἔπαυσε λειτουργῶν καὶ δεστικὸς πολλὴν κίνησιν εἶχε δώσει εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους λογίους πρὸς συλλογὴν τῆς γλωσσικῆς ὕλης θησαυρίζομένους ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἡμῶν καὶ πολὺ τὸ γόητρον προσέδιδεν εἰς τὸν Σύλλογον διευθύνοντα καὶ βραβεύοντα ἐργασίαν ἐξόχως φιλολογικὴν καὶ διαφωτιστικὴν τῆς τε ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ τῶν πνευματικῶν τοῦ λαοῦ χαρισμάτων.

Ὁ ἐκ τῆς Ἰταλίας κ. Vito Palumbo ἀπέστειλεν ἡμῖν λεξιλόγιον ἐν χειρογράφῳ, ὅπως ὑποβληθῆ εἰς τὸ Ζωγράφειον διαγώνισμα, νομίζων ὅτι τοῦτο διετηρεῖτο. Ἐδωρήσατο δὲ καὶ δύο σώματα μεταφράσεων αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Α' τόμου τῶν Ζώντων Μνημείων γενομένην πρὸ δεκαετίας τῆ ἀτρύτῳ ἐπιμελείᾳ καὶ μόχθῳ τοῦ κ. Θ. Σαλιτέλη δὲν ἐξεδόθη δεύτερος, καίτοι ἔχομεν ὑλικὸν ἄφθονον διὰ πλείονας τόμους. Λυπεῖται ἡ Φιλολογικὴ ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἔνεκα τοῦ θανάτου τοῦ χορηγοῦ παῦσιν τοῦ χρησιμωτάτου καὶ ἠνωφειεστάτου τούτου ἀγῶνος, ἀλλὰ λυπηρότερον δὲν εἶναι ὅτι κατὰκειται ἀδημοσίευτον τόσον ἄλλο ὑλικὸν συλλεγὲν καὶ κριθέν, καὶ εἰς ἄλλον ἐνδιαφέρον ὁμογενεὶς καὶ ἀλλογενεὶς φιλόλογους, καὶ δὲν εὐρίσκειται ὁ χορηγῆσων 100 λίρας δι' ἐκδοσὶν τοῦ δευτέρου τόμου; Ἴσως πταίομεν ἡμεῖς μὴ διαφωτισάντες τοὺς δυναμένους, ἢ μὴ ἐκθέσαντες τὸ πρᾶγμα ὅπου δεῖ, ἢ μὴ ἐπιμεινάντες ἐν ταῖς ἀποπειραῖς. Αἱ δωρεαὶ δὲν ἔρχονται πάντοτε μόναι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀγρεύονται, καὶ τότε ἀπαιτοῦσι τέχνην κυνηγοῦ καὶ εὐθυβολίαν.

Ἀπαραίτητος εἶναι ὁ λόγος περὶ τῆς Ζωγράφειου λεγομένης Βιβλιοθήκης ἐν ἐκάστῃ λογοδοσίᾳ, διότι ἀποτελεῖ ἐν τῶν κυρίων μελημάτων τῆς Φιλολογ. ἐπιτροπῆς. Διὰ τῆς ἐκδόσεως πέρυσι τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος ὑπὸ τοῦ αἰοιδίμου καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἰ. Πανταζίδου ἡ Ζωγράφειος ἀπέκτησε τὸν Η' αὐτῆς τόμον ἀπὸ τῆς συστάσεως λοιπὸν αὐτῆς ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1885 ἕως 1901 ἐντὸς 16 ἐτῶν ἐξεδόθησαν 8 μόνον τόμοι.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρξατο ἡ ἐκδοσις τοῦ

Θ' τόμου ὑπὸ τοῦ κ. *Δ. Βερναρδάκη*, ἀποτε-
λέσαντος τὸν 3ον τόμον τοῦ *Εὐριπίδου*. Ἡ
ἐκδοσις δὲν γίνεται ταχεῖα, μὴ δυναμένου τοῦ
κ. Βερναρδάκη νὰ παραμένῃ εἰς Ἀθήνας καὶ
ἐπιστατῆ αὐτὴν ἀλλ' ἐκ Μυτιλήνης πέμποντος
τὰς διορθώσεις. Ἄγνωστον δ' ἔτι τυγχάνει ἂν
ὁ φιλόλογος κ. *Π. Παπαγεωργίου* ὁ ἀπὸ πολλῶν
ἐτῶν ἀναλαβὼν τὴν συνέχειαν τοῦ *Σοφοκλέους*
θὰ ἔχῃ ἐτοιμον διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τὸν
προσεχῆ τόμον τῆς βιβλιοθήκης ταύτης.

Ἡ *βραδυπορία* ἐπιβάλλεται διὰ πᾶν ἔργον,
ὅταν θέλωμεν νὰ ἦναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ φει-
σθῆ αὐτοῦ ὁ χρόνος κατὰ τὸ γαλλικὸν λόγιον
ἀντιθέτως ἐκφράζον τὴν αὐτὴν ἔννοιαν: «*Le
temps n'épargne pas ce qu'on a fait
sans lui*». Ἄλλα δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν
καὶ τό: *μηδὲν ἄγαν*, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης ὤρι-
σεν ὡς *μεσότητα*, εἰπὼν: «*ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης
ἐπαινεῖόν τὰ δ' ἄκρα οὕτε ὀρθὰ οὕτε ἐπαινεῖά,
ἀλλὰ ψεκιὰ*». Ἐξ οὗ διέπλασε καὶ ὁ Ὁράτιος
τὴν φημισθεῖαν αὐτοῦ *χρυσὴν μεσότητα* (*au-
rea mediocritas*). Παραδόξως ὁ βραδύς οὗ-
τος τῶν ἐκδοτῶν ἡμῶν τοκετὸς τείνει εἰς τὴν
αὐξήσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς Ζωγράφ. Βιβλιοθή-
κης, ὅπερ κατὰ τὸ 1885 κατατεθὲν παρὰ τῆ
Ἐθν. Τραπεζῆ τῆς Ἑλλάδος συνίστατο ἐκ
δρ. 182,974.85. Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου
1900, ὡς ἀνέφερα ἐν τῇ περυσινῇ μου λογο-
δοσίᾳ ἀνήρχετο εἰς δρ. 222,974.85 αὐξήθη
κατὰ 40,000 δρχμάς. Διαρκούντος τοῦ λή-
ξαντος συλλογικοῦ ἔτους ηὐξήθη κατὰ 10,000
δρ. περιπλέον ἐκ τόκων κεφαλαιοποιηθέντων,
ὥστε τὴν 31 Δεκεμβρίου 1901 συνέκειτο ἐκ
δρ. 232,974.85. Διότι λοιπὸν ἔλλειπει ἡ
χρυσὴ μεσότης ἐν τῷ τοκετῷ τῶν λογίων, οἱ
τόκοι καίπερ προορισθέντες ἐτησίως διὰ νὰ
δίδωνται εἰς αὐτοὺς καταφεύγουσι πάλιν εἰς
τὸ κεφάλαιον καὶ μονιμοποιοῦνται.

Διενείμαμεν ἐφέτος 130 τόμους τῆς λαμ-
πρᾶς ταύτης Ζωγράφ. Βιβλιοθήκης εἰς διάφορα
σχολεῖα, ὅσα ἔχουσι βιβλιοθήκας καὶ κλιῶς
αὐτὰς διατηροῦσι, καὶ εἰς βράβεισιν μαθητῶν
συμφώνως τῷ προγράμματι.

Τὴν αὐτὴν ὥς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος
δραστηριότητα καὶ φιλεργίαν ἀνέπτυξαν τὰ
φιλότιμα μέλη τῆς *Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς* ὑπὸ
τὴν προεδρίαν τοῦ διακεκριμένου ὀφθαλμο-
λόγου κ. *Ι. Μπίστη*, γραμματεύοντος τοῦ ἰα-
τροῦ κ. *Ε. Ζώτου*. Συνῆλθον εἰς 20 συνεδρίας,
καθ' ἃς πλείστα κλινικαὶ παρατηρήσεις καὶ
πολλαὶ ἀξιολογώταται ἀνακοινώσεις ἐγένοντο
ὑπὸ τῶν μελῶν καὶ συνεζητήθησαν μετὰ τῆς

συνήθους αὐτοῖς ἐμβριθείας. Ἄρκοῦμαι μόνον
ἐνταῦθα ν' ἀναφέρω τὰ ὀνόματα τῶν ποιησα-
μένων τὰς κλινικὰς παρατηρήσεις καὶ τὰς
ἀνακοινώσεις. Εἶναι δὲ οὗτοι οἱ ἰατροὶ κ. κ.
*Α. Γεωργιάδης, Δ. Μανουηλίδης, Π. Παπαν-
κολάου, Ι. Μπίστης, Ἄνδρ. Ἀντίπας, Θ. Φλω-
ράς, Π. Ίατροπούλος, Ν. Νικολαΐδης, Γ. Νούλης,
Ε. Ζώτος, Ἀ. Κρημικός, Ἀ. Γαβριηλίδης* καὶ
ὁ ἡχημικὸς κ. *Π. Ἀπέρης*, ἧτοι ἐν ὄλφ 13. Ὁ
ἐπιστημονικὸς ἔρος διατελεῖ ζωηρότατος παρὰ
τοῖς ἰατροῖς καὶ ὑπεκκαίει τὴν ἀμιλλαν, οὐδὲ
ἀποθαρρύνονται ἐκ τῆς προΐουσης πληθώρας
αὐτῶν ἐν τῷ κέντρῳ τούτῳ τῆς πρωτεύουσας,
κατανοοῦντες ὅτι μόνοι οἱ ὑπολειπόμενοι ἐν τῷ
ἀγῶνι τῆς ἐπιστήμης δὲν στεφανοῦνται.

Θὰ ἦτο εὐκτὸν νὰ κατέχη ὁμοίως τὴν σφο-
δρότητα ἔρος πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἐπιστή-
μην τοὺς νομικοὺς καὶ τοὺς φιλολόγους.

Τὸν πόθον, ὃν ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ ἐξέ-
φρασε περὶ ἐκδόσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἐν
τῷ Περιοδικῷ τοῦ Συλλόγου κατὰ τριμηνίαν
ἐκδιδομένῳ, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος τοῦ
ἔτους νὰ προστίθωνται τὰ τεύχη ἐν τῷ τέλει
τοῦ Περιοδικοῦ, ἀπεδέχθημεν καὶ προέβημεν
εἰς αἰτήσιν πρὸς ἐπίτευσιν ἀδείας παρὰ τῷ
ἀρμοδίῳ Ὑπουργείῳ. Πέπεισμα ὅτι οἱ διά-
δοχοὶ ἡμῶν θὰ πραγματοποιήσωσι τὸν δι-
καιον τοῦτον πόθον.

Ἰπὸ τὴν προεδρίαν ἐμοῦ, τοῦ κ. *Μ. Κα-
ραβοκυροῦ* ἀναπληρώσαντός με κατὰ τὴν μι-
κράν μου ἀποδημίαν καὶ γραμματεύοντος τοῦ
δικηγόρου κ. *Α. Δημοπούλου*, ἡ *Κοινωνιολο-
γικὴ Ἐπιτροπὴ* ἡ συγχευμένη ἐκ νομομαθῶν καὶ
δικηγόρων εἰργάστη συντονώτερον κατὰ τὸ
ἔτος τοῦτο, συγκροτήσασα 9 συνεδρίας ἀντι-
τῶν 5 τοῦ παρελθόντος.

Πέντε (5) ἀνακοινώσεις ἀνεγνωσθησαν 1)
παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *Χ. Ἀγνιάδου* περα-
τώσαντος τὴν πέρυσι ἀρξαμένην αὐτοῦ μελέ-
την *περὶ τοῦ Μουσουλμανικοῦ Κληρονομικοῦ
δικαίου ἐν σχέσει πρὸς τὸ Ρωμαϊκόν* 2) παρὰ
τοῦ δικηγόρου κ. *Ν. Παρίση* ὑποστηρίζαντος
ὅτι ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Κανονικοῦ ἡμῶν δι-
καίου δὲν θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ *ἐπισκο-
πικὴ ἄδεια* ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ γά-
μου 3) παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *Μ. Καραβο-
κυροῦ* ὑποστηρίζαντος τὴν ἀντίθετον γνώμη
δι' ἀνακοινώσεως. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἀντι-
θέτων γνώμων ζωηρὰ καὶ ἐμβριθεστάτη συζή-
τησις ἐγένετο ἐπὶ 5 συνεδρίας δι' ἀναπτύξεως
τῶν ἐκατέρωθεν λόγων καὶ δι' ἐρεύνης ἐπι-
σταμένης καὶ ἐρμηνείας τῶν σχετικῶν χωρίων

δυναμένης νά συμπληρώσῃ τὴν ἀσάφειαν ἢ τὰ κενὰ τῶν ἄχρι τοῦδε πραγματευθέντων τὸ ἐν λόγῳ θέμα συγγραμμάτων παρ' ἡμῖν τε καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς· 4) παρὰ τοῦ δικηγόρου κ. *I. Βαλαλά* περὶ *συστάσεως προκόδς* τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων ὑπηκόων καὶ 5) παρ' ἐμοῦ τὸ α' μέρος ἀνακοινώσεώς μου περὶ *συνηγορίας καὶ λογογραφίας*, ἐνθα ἐζητάσθησαν οἱ λόγοι δι' οὓς δὲν ἀνεπτύχθη ἐν Ἀθήναις τὸ πάλαι ἢ νομικὴ ἐπιστήμη οὐδὲ ἐμορφώθη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου ὡς ἐν Ῥώμῃ. Ἐλπίζωμεν ὅτι δοθείσης ἀπαξ τῆς κινήσεως, ἢ ἐπιτροπῇ αὐτῇ δὲν θὰ καταλίπη τὸ στάδιον τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ ἀσκήσεως, ἥτις ἔχει ἴδια θέλητρα ἰδανικώτερα τῶν τῆς πρακτικῆς καὶ παρέχει εἰς τὴν πρακτικὴν ὠφελήματα σπουδαιότατα δι' ὧν πρῶτον ἀποφεύγεται ἡ στενότης καὶ πεζότης τῶν ἀντιλήψεων καὶ δεύτερον προσδίδεται ἐπιστημονικὸν κύρος εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς γνώμας.

Συνεδρίαί τοῦ Συλλόγου ἐγένοντο 29, ἐξ ὧν 12 *εἰδικαί* καὶ 17 *γενικαί*, τοῦ δὲ προεδρείου 20. Κατὰ τὰς εἰδικὰς συνεδρίας τὰς ὠρισμένας ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ εἰς ἀνάγνωσιν καὶ συζήτησιν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, ἐγένοντο αἱ ἐξῆς.

1) *Ἱστορικαὶ καὶ τοπογραφικαὶ μελέται περὶ Κυζίκου* ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *K. Μακροῦ* ἐν τρισὶ συνεδρίασι μετὰ χαρτῶν καὶ πολλῶν φωτογραφικῶν εἰκόνων τῶν σφζομένων λειψάνων τῆς μεγάλης τὸ πάλαι ἀκμῆς τῆς πόλεως ταύτης. Τὸ ἔργον διατελεῖ ὑπὸ μελέτην παρὰ τῇ Ἀρχαιολογικῇ ἐπιτροπῇ, εἰς ἣν παρεπέμφθη.

2) Δύο πραγματεῖαι, συμβολαὶ εἰς τὴν βυζαντιανὴν ἀρχαιολογίαν καὶ ἱστορίαν ἐν δυσὶ συνεδρίασι ὑπὸ τίτλους: «*Ποῦ ἔκειντο αἱ Ρουφριανάι*», «*Ποῦ τὸ Νικητιῶτον*» ὑπὸ τοῦ κ. *I. Μηλιοπούλου* ἐπιτυχῶς εἰς τοιαύτας μελέτας ἀσχολουμένου καὶ μὴ ὀκνοῦντος νά καταστήσῃ γνωστὰ τῷ Συλλόγῳ τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν τούτων.

3) «*Περὶ τῆς συνθήκης τῶν Ἀγιοριτῶν πατέρων μετὰ τοῦ Στεφάνου Κράλη τῆς Σερβίας*» ὑπὸ τοῦ ὀσιωτάτου *Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου*. Πολλὰς χάριτας ὀφείλει ὁ Σύλλογος τῷ ἀκαταπονήτῳ τούτῳ τῶν ἀνεκδότων κειμηλίων ἐξερρευνητῇ καὶ φίλῳ τῶν μετρωτικῶν σπουδῶν, ἀγαστῷ δὲ ἐταίρῳ καὶ ζηλωτῇ τῆς δόξης τοῦ Συλλόγου.

4) Τοῦ αἰδ. ἀββᾶ *Tondini de Guarenghi* γαλλιστί: «*περὶ τῆς καταμετρήσεως τοῦ χρόνου*».

5) Τοῦ ἀντιπροέδρου κ. *Χρ. Παναζίδου* εἰς δύο συνεδρίας «*περὶ τοῦ ἐν Παρισίοις Διεθνούς (1900) Συνεδρίου τῆς Μέσης Παιδείσεως*. Ἡ μελέτη αὕτη διὰ τε τὸ ἐπικαιρὸν καὶ τὰς διδομένας γνώσεις ἐπὶ τῶν σοβαρῶν τοῦ τοῦ συνεδρίου συζητήσεων καὶ ἀποφάσεων ἐνέχει πολὺ τὸ χρήσιμον διὰ τὰ ἡμέτερα.

6) Τοῦ Ἐξ. *I. Καρολίδου* «*περὶ παιδῶν καὶ Ἀριστοτελή*». Τὸν Ἀριστοτελῆ ὁ Κικέρων ἀπεκάλει *ποταμὸν χρυσοῦ ῥέοντος*· διότι πᾶσα φράσις ἐκ τῶν συντόμων καὶ συνεσπειραμένων ἐκείνων τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ ὕψους ἐγκλείει πολύτιμον ἐκάστη ἔννοιαν καὶ οὐδεμίαν ἔχει λέξιν περιττήν. Ἐκ τοιοῦτου ποταμοῦ διωχέτευσεν ὁ εὐμαθέστατος φίλος πολὺν θησαυρὸν ψυχολογικῶν γνώσεων καὶ παρατηρήσεων ἐκτάκτου λεπτότητος καὶ ἀθανάτου ἀληθείας τοῦ Σταγυρίτου φιλοσόφου.

7) Πέντε ἀνακοινώσεις ὑπὸ τίτλον: «*Ἐπιγραφαὶ Τραπεζοῦντος*», «*Ἰωάννης Καροφύλλης*», «*ὁ Παφλαγονικὸς διάκοσμος*», «*Νομίσματα Τραπεζοῦντος*», καὶ «*τὸ Σπῆλαιον τοῦ Ἀγ. Εὐγενίου ἐν Τραπεζοῦντι*» ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου Τραπεζοῦντος κ. *Ματθαίου Πιρανίκα*, ὅστις μελαγχολικῶς ἀγγέλλει ἡμῖν ὅτι αὐταὶ ἔνεκα τοῦ γῆρατός του ἔσονται ἴσως αἱ τελευταῖαι χορηγίαι του πρὸς τὸν Σύλλογον, ὃν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του διαρκῶς ὑπηρέτησεν ἄριστα εἴτε ἐνδημῶν εἴτε ἀποδημῶν. Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἦναι αἱ τελευταῖαι συμβολαὶ του καὶ ὀφείλω ἰδιαζόντως νά εὐχαριστήσω τὸν σοφὸν ἄνδρα ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, ὅπου διπλὴν ἰδιότητα συνέπεσε νά ἔχω ὡς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀποχωρῶν καὶ ὡς ἀρχαῖος μαθητῆς αὐτοῦ εὐγνώμων πάντοτε παραμμένων.

8) *Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Ρυγίου ἐν τῇ μητροπόλει Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν* ὑπὸ τοῦ ἐν Μαργαριτίῳ ἱατροῦ κ. *Δ. Παναγιωτίδου*, ὅστις ὡς ἀντεπιστέλλον μέλος ἐργάζεται δοκιμώτατα.

9) Ὁ ἱατρὸς κ. *Α. Γαβριηλίδης* ἐν εἰδικῇ ἐκτάκτῳ συνεδρίᾳ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς συμφώνως τῇ πέρυσι ληφείσῃ ἀποφάσει καὶ ἐπόμενος τῷ ἐγκαινιάσαντι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἱατρῷ καὶ πρῶνῳ προέδρῳ τοῦ Συλλόγου κ. *Ἀν. Χρησιδίῳ*, ἀνέγνωσεν ἐμβριθεστάτην πραγματεῖαν «*περὶ μικροβιολογίας ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ*» διανοίξας εὐρύτατον ὀρίζοντα τοῦ ἀπειρώως μικροῦ καὶ ἀπαριθμήσας πληθὺν ἐπιστημονῶν ἐρευνητῶν διασπαρέντων εἰς τὰς ἀχανεῖς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκτάσεις πρὸς ἄγραν τοῦ λανθάνοντος ἐκεῖ

πληθυσμοῦ τῶν *μικροβίων*. Ἐν τοιοῦτον συνέλαβεν ἀνακαλύψας καὶ ὁ κ. Γαβριηλίδης. Ἀναντιρρήτως ἡ γῆ ἤρχισε νὰ φαίνεται καὶ νὰ ἴηαι μικρὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ χάρις εἰς τὸ μικροσκοπίον καὶ τὸν *Pasteur* ἀνεφάνη ὁ ἄπειρος ὀρίζων τῶν μικροβίων καὶ ἡ γῆ ἐμεγαλύνθη, καὶ ὁ κατακτητὴς ἄνθρωπος ἀνέπνευσε βλέπων νέας ἡπείρους ἀνεξιχνιάστους καὶ νέας θαλάσσας ἐν μιᾷ μόνῃ σταγόνῃ ὕδατος. Τὰς σταυροφορίας ταύτας ἡγοῦνται οἱ ἰατροὶ σκεπτόμενοι νὰ ἐξεύρωσιν *ἀμηχάνων νόσων φυγὰς*, καὶ κατατρίβωσι τὸν βίον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τῶν μικροβίων ἵνα μακροβίους καὶ ἴσως ἀθάνατους ἡμᾶς καταστήσωσιν. Καὶ διὰ τὸ παμμήχανον τοῦτο τοῦ ἀνθρώπου ἐψάλη ὁ ἀθάνατος ὕμνος τοῦ *Σοφοκλέους*· οἱ δὲ ἐπομνησθέντες στίχοι τῶν στροφῶν νομίζει τις ὅτι ἐγράφησαν διὰ τὴν ἀρτιγενῆ μικροβιολογίαν.

« Παντοπόρος, ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἐρχεται,
τὸ μέλλον. Ἄϊδαν μόνον
θέλει οὐκ ἐπάξεται
νόσον δ' ἀμηχάνων φυγὰς
ἐμπίφρασαι. »

Ἐγένοντο λοιπὸν 14 ἀνακοινώσεις ὑπὸ 5 ἑταίρων καὶ 3 ἀντεπιστελλόντων καὶ 1 μὴ ἑταίρου. Ἐκ τούτων 3 ἰατροὶ, 2 καθηγηταί, 2 κληρικοὶ καὶ 2 λόγιοι. Μείζων βεβαίως εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν τε ἀνακοινωσάντων καὶ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ ἔτους τούτου παραβαλλόμενος πρὸς τὸν τοῦ παρελθόντος. Ἄλλ' ἐξακολουθεῖ πάντοτε ὁ τῶν καθηγητῶν καὶ φιλολόγων ὑπολειπόμενος, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν ἀδικαιολόγητον ψυχρότητα πρὸς τὸν φερώνυμον Σύλλογον. Ὁ Σύλλογος ἔχει ὡς ἔμβλημα τὴν ἀρχαϊκὴν λυχνίαν, ἣτις ἔχει ἀνάγκη ἐλαίου παρὰ τῶν φιλολόγων ὅπως διατηρῆται ἀσβεστος ἢ φλόξ. Πᾶσα ἄρνησις μένει ἀδικαιολόγητος καὶ μόνον προφασιζόμενοι δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι φοβοῦνται, μήπως δίδοντες τὸ ἔλαιόν των κατηγορηθῶσιν ὡς *ρίπτοντες ἔλαιον ἐπὶ τὴν πυράν*.

Ὁ ἀντιπρόεδρος κ. *Ξ. Σιδερίδης* πολλὴν ἀγάπην καὶ φροντίδα πρὸς τὸν Σύλλογον ἐπίδειξας κατὰ τὴν τριετῆ τοῦ ἀξιώματός του ἐνάσκησιν καὶ γνώστης τῶν κατ' αὐτόν, ὑπέβαλε λεπτομερῆ ἐκθεσιν μετὰ περιλήψεως τῶν γενομένων *δημοσίων μαθημάτων*. Ἐνεκα τῆς ἐγκαίρου καταρτίσεως τοῦ προγράμματος καὶ τῆς ἀγρύπνου ἐπιμελείας περὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, διεξήχθησαν ἀνελλιπῶς τὰ πρὸς τὸ δημόσιον καθήκοντα τοῦ συλλογικοῦ βήματος. Εἶχον ἐγγραφῆ 20 ἀγορηταί δι' 29 μα-

θήματα. Μετ' ἀναπλήρωσιν τῶν κωλυθέντων 14 ἐδίδαξαν 28 μαθήματα. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος δὲν ὑπολείπεται οὐδὲ τῆς πρὸ δεκαετίας συλλογικῆς περιόδου (1891—2) κατὰ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου *Κων. Καλλιᾶδου*, εἰς ὃν αἰδιον εὐγνωμοσύνην ὀφείλει ὁ Σύλλογος διὰ τὸν θερμοεργὸν ζῆλον καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς γινώσκοντος νὰ κατακτῆ τὴν ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου εὐνοίαν τοῦ κοινοῦ. Σχεδὸν εἶναι ἴσος, διότι κατὰ μίαν μόνην μονάδα εἶναι ὑποδείξ.

1) Κατήρξατο τοῦ ἐφετινοῦ κύκλου ὁ αἰδ. ἱεροκῆρυξ κ. *Κων. Καλλίνικος* εὐφραδῶς, ἐν γλώσῃ σαφεῖ ἅμα καὶ θερμῇ καὶ διὰ μαρτυριῶν ἕκ τε τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῆς θύραθεν σοφίας ἀναπτύξας τὸ θέμα αὐτοῦ «*Περὶ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ*».

2) Ὁ *Μ. Χαρτοφύλαξ* κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ δι' ἀτρύτων ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μελετῶν κτημένος ἀναμφισβήτητον κύρος ἐν τῇ βυζαντινολογίᾳ, ἐδίδαξε μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ χάριτος τέσσαρα μαθήματα ἕκ τῆς *Ἱστορίας τῆς Χριστιανικῆς Παιδείσεως* ὑπὸ τοὺς ἐξῆς μερικωτέρους τίτλους· α) «*Ἑλληνικὰ σχολεῖα ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντινίου μέχρι τοῦ ἐ' αἰῶνος*»· β) «*Ἐθιμα καὶ νόμοι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς σχολείοις τῶν Βυζαντινῶν*»· γ) καὶ δ) «*Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ συντάξει τῶν παρ' ἡμῖν ἐκπαιδευτικῶν θεσμῶν*».

Ὁ κ. Γεδεών ἐορτάσας τὴν *τριακονταετηρίδα* τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως ἀπίλαυσε τῆς ὑπάτης τῶν λογίων ἡδονῆς ἰδῶν ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ λόγιοι ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι, πλείστα σωματεῖα καὶ σύλλογοι καὶ ἡ ὁμογενὴς κοινωνία ἀνεγνώρισαν τὴν τελεσθεῖσαν σπουδαιοτάτην ἐργασίαν ἐν τῇ προαγωγῇ τῶν καθ' ἡμᾶς μεσαιωνικῶν σπουδῶν καὶ τῇ διαφωτίσει πλείττων σημείων τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ ἐτίμησαν δικαίως τὸ τε ἔργον καὶ τὸν ἐργάτην. Ὁ ἡμέτερος Σύλλογος προφρόνως παρέσχε τὴν αἰθουσαν ταύτην διὰ τὴν πανηγυρικὴν τελετὴν καὶ λόγῳ τιμῆς πρὸς τὸν ἐορτάζοντα ἐδωρήσατο τὴν σείραν τῶν ἐκδύσεων αὐτοῦ. Ἐπιβάλλεται δέ μοι τὸ καθῆκον ὅπως ἰδίᾳ μνημονεύσω ἐν τῇ λογοδοσίᾳ μου τὴν ἐορτὴν ταύτην τοῦ φίλου ἑταίρου, ὅστις ἀπὸ πολλῶν δαψιλέτατα ἐχορήγησε τῷ Συλλόγῳ ἕκ τῶν μελετῶν του πολλὰ μοχθήσας καὶ μοχθήσων ἐτι ὑπὲρ τοῦτου ὡς ἀκάματος, τιμήσας δὲ καὶ τιμήσων ἐπιπολλὰ ἔτη ἀκόμη, ὡς ἐλπίζω, τὸ βῆμα τοῦτο.

3) Ὁ ἰατρὸς κ. *Σ. Ζαβιτσᾶνος* «*Περὶ ἐκ-*

θέτων» ἦτο ὁ ἀρμοδιώτατος νὰ λάβῃ τὸν λόγον καὶ διδάξῃ, ἅτε δι' ἔργων ἤδη ἀποδείξας ἔτι ἡ φιλανθρωπία γίνεται ἀληθής, ἔταν ἐπιστημονικῶς διεξήχθηται.

4) Ὁ καθηγητῆς κ. *Δημοσθ. Οἰκονομίδης* εἰκονικώτατα περιέγραψε τὴν περιέργον καὶ διδακτικὴν σύναμα «*Ἱστορίαν τοῦ βίου τῶν γερμανῶν φοιτητῶν*».

5) Ὁ ἰατρός κ. *Γ. Ἀκαιοροίδης* ἐδίδαξε μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν πρακτικότητος τρεῖς μαθήματα· α') «*Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς γυμναστικῆς ἐπὶ τῆς ὑγιείας τῶν ἀνθρώπων*». β') «*Τὰ νεώτατα τῆς γυμναστικῆς εἶδη καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν νέων*». γ') «*Περὶ ἰατρικῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρ' ἡμῶν*» πολλὰ τὰ χρήσιμα καὶ τὰ καλὰ ἐγκατασπείρας.

6) Ὁ καθηγητῆς κ. *Νικίτας Παπαγιαννόπουλος* δύο μαθήματα «*Περὶ τῶν σπουδαιότατων πορισμάτων τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν μέσων χρόνων διαλαβῶν εἰκονικώτατα τὰ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ*».

7) Ὁ ἰατρός κ. *Ἀ. Τουργούτης* ἐξακολουθήσας ἐφέτος τὰ περὶ *νευρικῶν τροφῶν* πρακτικώτατα μαθήματά του κατέδειξε τὰς ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ *καπνοῦ* βλαβεράς εἰς τὴν ὑγίαν συνεπειάς.

8) Ὁ λυκειάρχης κ. *Χρ. Χατζηχρήστου* ἐκ τῆς *δημοικῆς ποιήσεως*, ἥτις δι' αὐτὸν εἶναι τροφή ἅμα καὶ τρυφή, ἀπέδειξε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐν ἐνὶ μαθήματι πολλοὺς ἀγνώστους μαργαρίτας.

9) Ὁ καθηγητῆς κ. *Λουῖζος Ἡλιού* συνεχίσας τὸ ἄλλοτε διδαχθέν θέμα περὶ *Τέχνης ὠμίλησε περὶ τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης καλλιτεχνῶν καὶ συγγραφέων*, πολλὰ τὰ κοινωνικῶς χρήσιμα διδάγματα ἐξενεγκῶν.

10) Ὁ δικηγόρος κ. *Ἐ. Κολάσης* περὶ τῆς *ἐνδείας ἐν γένει καὶ τῆς ἐν Παρισίοις ἐπαιτείας* διαλαβῶν διήρτησεν εἰς τέσσαρα τὰ αἷτια τῆς ἐνδείας καὶ ἐξήγησε τὰ κατ' αὐτῆς προταθέντα ὑπὸ τῶν οικονομολόγων μέτρα.

11) Ὁ κ. *Γ. Παχῆκος* εἰδικῶς ἐγκύπτων εἰς τὴν μελέτην τῆς μελοποιίας τῶν χορικῶν καὶ βραβευθεὶς ἐν Ἀθήναις διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ μελοποιηθέντα χορικά τῆς Ἰριγενείας ἐν Ταύροις δειλέθη περὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλλην. δράματος ὑπὸ μουσικῆν ἔποινιν καὶ περὶ μελοποιίας, ἐρμηνεύσας διὰ τοῦ ὀμίλου τῶν ἐρασιμολῶν, ὃν διευθύνει, μέρος τῶν βραβευθέντων αὐτοῦ χορικῶν.

12) Περὶ *Ἱερουσαλήμ ἱστορικῶς, ἀρχαιολογικῶς καὶ τοπογραφικῶς*, ὠμίλησεν ἀναβάς τὸ βῆμα τοῦ Συλλόγου μετὰ πολυετῆ ἀποχὴν ὁ καθηγητῆς κ. *Ἀθ. Δημητριάδης*.

13) Ὁ δὲ καθηγητῆς κ. *Ἀθ. Ἰωάννου* περὶ τοῦ γάμου τῶν ἀνθέων πραγματευθεὶς ἐξήγειρε τὴν φιλομάθειαν τοῦ ἀκροατηρίου διὰ τοῦ περιέργου τούτου κεφαλαίου τῆς βοτανικῆς.

14) Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς σχολῆς κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἠγόρευσεν ὁ τὴν ἀστικὴν σχολὴν Γαλατῶ διευθύνων κ. *Ἀπ. Ἀράνης*. Ἐμφορούμενος παιδαγωγικῶν ἀρχῶν ὑπέδειξε διὰ παραδειγμάτων, ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀπάντων τῶν μαθημάτων διδάσκαλος παιδαγωγὸς δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ σωτηρίους ἀρχὰς κατὰ τῆς μέθης καὶ πολυποσίας καὶ νὰ φανῇ ἡ σχολὴ πολύτιμος σύμμαχος ἐν τῷ κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ πολέμῳ.

15) Ὁ δικηγόρος κ. *Σάβας Ἀποσιόλογος* ἀνέπτυξεν ἐπιστημονικῶς ἅμα καὶ πρακτικῶς τὸ περὶ *πολυτελείας θέμα*, ἐφ' οὗ πολυτελέστατα σχόλια ἐσώρρευσαν οἱ αἰῶνες ὄλοι, μὴ ἐπιτευχθείσης ἔτι γενικῆς συμφωνίας περὶ τοῦ ὀρισμοῦ αὐτῆς. Κατέδειξε τοὺς ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς πολυτελείας λόγους, ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν μικτῶν ἐκείνων πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἅτινα ἔχουσι συμπεφυρμένα ἐν ἑαυτοῖς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν.

16) Κατὰ τὴν πρακτικῶς ὠφέλιμον αὐτοῦ πάντοτε μέθοδον ἐδίδαξεν ὁ ἰατρός κ. *Κ. Κοκκολάτος*, πῶς διεξάγεται ἐν Εὐρώπῃ ὁ κατὰ τῆς φθίσεως ἀγών.

17) Τρεῖς μαθήματα ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον *Γνώθι σαυτόν*, καὶ ὑπὸ μερικώτερον: α') *περὶ τῆς φιλαυτίας*, β') *περὶ τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ καλοῦ* καὶ γ') *περὶ τῆς πρώτης παιδικῆς ἀνατροφῆς*, ἐδίδαξεν ὁ καθηγητῆς κ. *Σπ. Μαργαίτης*, τὸ πρῶτον ἀναβάς τὸ βῆμα τοῦτο τοῦ Συλλόγου. Κάτοχος, ὡς ὀλίγοι παρ' ἡμῶν, παιδαγωγικῶν γνώσεων ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, διέσπειρε πολλὰς ἐξ αὐτῶν ἐκ δύο ἐναλλάξ πηγῶν ἀρυόμενος, τῆς προγονικῆς σοφίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, μετὰ σεμνότητος λόγου στερεῶς ἐχομένου τῆς ἀκριθείας τῶν ἐκφερομένων ἰδεῶν.

18) Τέλος ὁ κ. *Θρασύβουλος Καμαράδος* ἔθηκε τὴν κατακλειδα, ὡς καὶ πέρυσι, τῶν δημοσίων μαθημάτων, ἀναλύσας τὸν *Ὁθέλλον* τοῦ Σαικσπῆρου ἐνώπιον πυκνοῦ ἀκροατηρίου καὶ δι' εὐροίας λόγου μεστοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ εὐφραντάστων εἰκόνων καὶ ἐπεισοδίων πλεί-

στων συνεκράτησεν εὐγλώττως ἄχρι τέλους τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν.

Ἡ *οἰκονομική* διαχειρίσις κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο περιωρίσθη σχεδὸν εἰς τὴν εἰσπραξίν καὶ δαπάνην τῶν τακτικῶν συνδρομῶν. Τὸ ὅλον τῶν ἐφετινῶν εἰσπράξεων ἀνέρχεται εἰς Λ. Τ. 278. Ἐν δὲ τῷ ποσῷ τούτῳ δύο μόνον ἔκτακτοι συνδρομαὶ περιλαμβάνονται, ἡ παρὰ τῆς ἐν Λονδίῳ κ. *A. Ἰωνίδου* εἰς Λ. Τ. 10.93 καὶ ἡ παρὰ τοῦ παν. γέροντος σκευοφύλακος τοῦ Ἁγίου Τάφου κ. *Εὐθυμίου* εἰς Λ. Τ. 8.

Ἡ παρὰ τοῦ *ἐθν. πανεπιστημίου* ἐτησίως ἄλλοτε χορηγουμένη εἰσφορὰ καίτοι μειωθεῖσα εἰς δρ. 300 ἔπαυσεν ὅλως ἀπὸ δύο ἐτῶν. Ἐγένοντο ὁμῶς ἐνέργειαι καὶ προσωπικῶς συνενότηθη μετὰ τοῦ πρυτάνεως κ. *Σ. Σακελλαροπούλου*, ὅπως ἀναγραφῇ πάλιν ἡ μικρὰ ἄλλως τε αὕτη χορηγία ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ πανεπιστημίου. Δέον νὰ σημειωθῇ καὶ ἑτέρα δωρεὰ ἐκ Λ. Τ. 25 γενομένη χάριν τῆς διακοσμήσεως τῆς αἰθούσης· διότι ἐκ τοῦ ἄχρι τοῦδε δαπανηθέντος διὰ τὴν διακόσμησιν ταύτην ποσοῦ Λ. Τ. 40, ὁ Σύλλογος ἐπλήρωσε μόνον 15 λίρας. Ὁ ἐλλιπὴς φωτισμὸς συνεπληρώθη διὰ πολλῶν νέων φανῶν ἀερίοφωτος, νέα παραπετάσματα εὐπρεπῆ ἀντικατέστησαν τὰ παλαιωθέντα, ἐβάφησαν οἱ τοῖχοι καὶ ἀνακαινίσαις ἄλλαι καθισμάτων καὶ ἐπίπλων ἴσως δὲ καὶ τοῦ δαπέδου τῆς αἰθούσης ἐτοιμάζονται. Πάντα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι πρόκειται νὰ γίνῃ ὑποδοχὴ τις ἐνταῦθα. Πράγματι ἀναμένεται καὶ φθάνει ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν οἰνοὶ νυμφίος τῆς αἰθούσης ταύτης ἐν *μέγα ὄργανον* (orgue), τὸ τελειότατον καὶ ὠραιότατον καὶ πλουσιώτατον ἐξ ὧν εἶδε καὶ ἤκουσεν ἡ πρωτεύουσα αὕτη. Ἡ ἀξία του ἐξετιμήθη εἰς 40,000 φρ. Ἐκτακτος ποικιλία τῶν τόνων θὰ καταδειχθῇ ὁσονούπω ἐν ταῖς συναυλίαις, αἵτινες διὰ τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὴν πρωτοτυπίαν δὲν θὰ ἔχουν ἐφαμίλλους ἄλλας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἄλλ' ἄς μὴ προτρέξω εἰκονίζων ἀπὸ τοῦδε ἐντυπώσεις ὠχροτέρας τῶν πραγμάτων. Δύο πλεονεκτήματα βέβαια προσπορίζονται διὰ τοῦ *ὄργανου* τούτου εἰς τὸν Σύλλογον· τὸ πρῶτον συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀνακτήτῃ ὁ Σύλλογος τὴν ἀρχαίαν εὐνοίαν καὶ ἔξιν τοῦ δημοσίου, προτιμῶντος ἀπὸ τινῶν ἐτῶν νὰ φοιτᾷ εἰς τὴν αἰθουσαν τῆς *Fall.* Ἐνώσεως (Union Française) δι' ἀκροάσεις συναυλιῶν, παραστάσεων ἢ ἄλλων καὶ λησμονήσαντος τὴν ἡμετέραν κομφὴν καὶ ἀρχαικοῦ κάλλους αἰθουσῶν ταύ-

την, ἥτις δὲν μας εἶδεν ἀκόμη μεγαλυθίντας διὰ νὰ θεωρῆται παρὰ τοῦ ὁμογενοῦς δημοσίου μικρὰ καὶ στενόχωρος· τὸ δεύτερον εἶναι ὑλικώτερον· διότι πρὸς ὅσον οὐχὶ μικρὰν θέλει προσθέσει εἰς τὸ ταμεῖον καὶ συντείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν.

Περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Συλλόγου τὸ προεδρεῖον, ἐπικουροῦντων καὶ τινῶν ἐμπειρῶν μελῶν, συνεσκέφθη, τῆς πρωτοβουλίας ληφθείσης ὑπὸ τῆς *A. Θ. Παναγιώτητος*, ἥτις ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῆς πρὸς βελτίωσιν τῶν παραγόντων ζωῆς Ἐκκλησίας τε καὶ Γένους ἐμνήσθη τοῦ Συλλόγου καὶ διὰ *πιττακίου* ἐξεδήλωσεν ἀφ' ἐνὸς τὴν λύπην ἐπὶ τῇ ἀνεπαρκειᾷ τῶν ἡμετέρων χρηματικῶν μέσων ἐπιδρῶση ἐπιζημιῶς εἰς αὐτὸν τὸν προορισμὸν τοῦ Συλλόγου, καὶ ἀφ' ἑτέρου εὐρηστέηται νὰ ὑποδείξῃ μίσα τινὰ θεραπείας. Εἰς τὸ σεπτὸν πιττάκιον εὐχαριστοῦντες θερμῶς τὴν *A. Θ. Π.* ἀπηντήσαμεν διατυπώσαντες ὄσα ἄλλα πρὸς σφοδρὰ μίσα διέγνωμεν. Πεπειθότες εἰς τὴν πολύτιμον ἀρωγὴν τῆς *A. Θ. Π.* ἐλπίζομεν ὅτι πρακτικόν τι ἀποτέλεσμα θὰ παραγάγῃσιν αἱ γνώμαι αὗται καὶ τὰ σχέδια καὶ ὅτι ὁ νέος πρόεδρος μετὰ τῶν νέων κοσμητόρων ἐπιλαμβανόμενος μετὰ μείζονος ζωηρότητος τοῦ ζωτικῆς ζητήματος τῶν οἰκονομικῶν θὰ ἦναι εὐτυχέστερος ἐμοῦ ἀγγέλλων ἐπισήμως διὰ τῆς λογοδοσίας του ὅτι ἐτέθη τὸ θεμέλιον. Τοιοῦτον δὲ ἔσται ἡ ἐξέυρεσις τοῦ πρώτου πυρῆνος πρὸς σχηματισμὸν κεφαλαίων προσοδοφόρων. Ὅταν ἐκ τοιοῦτου κεφαλαίου ἀποκτήσωμεν πρὸς ὅσον ἐτησίαν 250 λιρῶν, ὁ Σύλλογος τότε διὰ τακτικῶν προϋπολογισμῶν 500 λιρῶν ἀνέτως καὶ εὐπρεπῶς θὰ λειτουργῇ, τακτικῶς ἐκδίδων τὸ περιοδικόν του, καὶ οὐχὶ κατὰ διαλείμματα πολλῶν ἐτῶν, παρασκευάζων τὴν ἐκδοσιν τῶν *Ζώντων μνημείων*, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰοδιμου Χρηστ. Ζωγράφου ἐφάνη χορηγός, καὶ δαπανῶν ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων διὰ τὴν συλλογὴν καὶ κατὰ τὰς ἐπιδημιῶν, διότι ἄνευ δαπάνης οὐδὲ οἱ ἀρμολογῶνταί ἐταῖροι δύνανται νὰ θυσιάσωσιν ὑπὲρ μέτρον χρόνον. Ὑπεδείξαμεν ὅτι ἡ Φιλεκαπιδευτικὴ καὶ Φιλανθρωπικὴ Ἀδελφότης, ἥτις ἄλλως τε στεγάζεται δωρεὰν ἐνταῦθα ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν, ἠδύνατο καὶ ἴσως ὠφείλει ἐξ ἰδίης βουλῆς ἢ καὶ παροτρυνομένη νὰ συντρέξῃ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν πραγμάτωσιν ἀποκτήσεως τοιοῦτου κεφαλαίου· διότι, ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν προορισμῶν ἐχόντων κεφαλαίων των, διατίθησι χρήματα, τῶν ὁποίων ἡ πρὸς ὅσον ἐξῆς

καὶ ἀσφαλέστερον σκοπὸν θὰ ἐξεπλήρου ἀφιερουμενὴν ὀριστικῶς ὑπὲρ τοῦ Συλλόγου ἢ κατατεμενομένη ἀρδεύουσα διὰ σταγόνων αὐχμηρὰ τινα χωρία.

Ἐάν, ὡς ἐλπίζομεν, γινώσκοντες τὴν πρόδον τῆς ὑποθέσεως, ἡ διαθήκη τοῦ αἰοιδίμου Ἀλεξ. Γεωργιάδου ἐκτελεσθῆ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἰδοὺ τὸ πρῶτον καὶ σπουδαῖον κληροδότημα ἐκ 1000 περίπου λιρῶν, ὅπερ ἀπαρχὴ τοῦ προσοδοφόρου κεφαλαίου δύναται νὰ γίνη, ἰὰν προλαβοῦσα ἄλλη δωρεὰ δὲν καταλάβῃ τὴν τιμὴν ταύτην.

Ἡ τῶν οικονομικῶν ἡμῶν ἀνόρθωσις καὶ ἡ γενναία ὄλων προσπάθεια ἐν τῇ ἐπιτεύξει τῆς κτήσεως κεφαλαίου καὶ οὐχὶ μόνον δωρεῶν τὰς ἐφημέρους ἀνάγκας πληρουσῶν κατὰ τὸ ἄχρι τοῦδε κρατήσαν σύστημα, ἐπιβάλλεται εἰς τε τοὺς ἑταίρους καὶ εἰς ὄλους τοὺς σοβαρῶς περὶ τῶν κοινῶν μεριμνῶντας εἰς οὐς ἀρκεῖ νὰ ὑπομνησθῆ ἡ μέριμνα καὶ πρωτοβουλία τοῦ βέκτου ἡμῶν Πρωθυεράρχου. Καίτοι δὲ ἀναντίρρητον ὅτι ὁ Σύλλογος διαθέτων πλείονα χρήματα ἀκμαιότερος ἔσται ἐν τῇ δράσει αὐτοῦ καὶ μείζον θὰ φαίνηται ἔχων γόητρον, οὐχ ἦττον δὲν πρέπει νὰ πιστευθῆται ὅτι μαρασμώδη βίον ἄγει καὶ ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ τῶν μελῶν του μελέτη κανονίζεται ἐνταῦθα ἀναλόγως τῶν ἐισερχομένων εἰς τὸ ταμιεῖον χρημάτων.

Ὁ Σύλλογος εὐρίσκειται σήμερον ὑπὸ κρείττονας ὄρους διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ κυριωδιστάτου αὐτοῦ σκοποῦ, τῆς *τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν καλλιέργειας*. Ἐξαιρουμένων δύο μόνων: 1) τῆς ἰδρύσεως καὶ ὑποστηρίξεως σχολείων, 2) ἰδρύσεως διαγωνισμῶν, πάντα τὰ ἄλλα ἰδάφια τοῦ 1ου ἄρθρου, ἐνθα ἀναγράφεται ἐν λεπτομερεῖα ὁ σκοπός, ὄν ἐπιδιώκει ὁ Σύλλογος, εὐχερέστερον καὶ προχειρότερον ἐφαρμόζονται καὶ λειτουργοῦσι σήμερον ἀσχέτως πρὸς τὸ πάχος ἢ τὴν ἰσχύτητα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἡμῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμετέρων ἐπιστημόνων ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ἱατρικῇ, τῇ νομικῇ, ταῖς φυσικομαθηματικαῖς ἐπιστήμαις εἶναι σήμερον ἐνταῦθα *τετραπλάσιος*, πιθανώτατα δὲ πολλαπλασιώτερος ἔτι τοῦ πρὸ 40 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ *ποιωτικῶς* εἶναι ἀνώτεροι οἱ σύγχρονοι τῶν πρὸ μιᾶς γενεᾶς ἐπιστημόνων, ἐκτὸς ἐξαιρέσεων μονάδων τινῶν ἐκ τῶν πράγματι σοφῶν ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος. Φρονῶ ὅτι δὲν ἐγκωμιάζω χαριζόμενος οὔτε ὑποτιμῶ τοὺς ἀρχαίους ἐκ φθόνου· διότι ὁ φθόνος ἐν στενῷ

χώρῳ πάντοτε κινεῖται καὶ σπαδάζει, ὡς παρετήρησεν ἀκριβέστατα ὁ Ἀριστοτέλης: αὐτοῖς ἐγγὺς καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ φθονοῦσιν». Ἡ δόξα τῶν λοιπῶν, μακρὰν εὐρισκομένη, δὲν δύναται νὰ γίνη ἀντικείμενον φθόνου διὰ τοὺς νεωτέρους. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος, βλέπετε, οὐδένα παραλληλισμὸν ποιοῦμαι· διότι νομίζω ὅτι εἴμεθα σύμφωνοι προτιμῶντες κατὰ τοῦτο τοὺς ἀρχαιότερους. Ἐάν λοιπὸν οἱ ἐπιστήμονες αἰσθάνωνται σφοδρὰν τὴν ἔμφυτον ἀνάγκην τῆς ἐν ἐνὶ κέντρῳ, οἷος εἶναι σήμερον ὁ Σύλλογος μετὰς ἐπιτροπᾶς του, συναντήσεως πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἰδίας ἐκάστου ἐπιστήμης, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ παραγωγὴ κατ' ἀνάγκην δεῖν νὰ ἦναι καὶ μείζων καὶ κρείττων ἢ κατὰ τὴν πρὸ 25 ἐτῶν ἐποχῆν. Καὶ διὰ τῆς στατιστικῆς ἢ ἀλήθειας αὕτη ἐμπεδοῦται καὶ δὲν πιστεύω ὅτι γινομένης τῆς στατιστικῆς θὰ διαψευσθῶ. Πρόχειρον ἀποδείξιν εὐρίσκω ἐν τῷ παραλληλισμῷ τοῦ λήξαντος ἔτους πρὸς τὸ πρὸ δεκαετίας (1891—2), τὸ ὅποιον ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ αἰοιδίμου Κ. Καλλιᾶδου διηνύθη ὁμολογουμένως ἐν μεγάλῃ ζωτικότητι καὶ φιλεργίᾳ τῶν μελῶν, ἐν δραστηρίᾳ ἐξεγέρσει τοῦ γοήτρου τοῦ Συλλόγου καὶ μετὰ προϋπολογισμὸν 1000 περίπου λιρῶν ἐισπράξεων καὶ δαπανῶν.

Ἐν τούτοις, ἐὰν ἐξαιρεθῆ ἡ Ἡράκλειος δυνατὴ ἐργασία τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιόδικου καθυστερήσαντος ἐπὶ ἕξ συνεχῆ προηγουμένα ἔτη, τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ, τοῦ Α' τόμου τῶν *Ζώντων Μνημείων*, ὡς πρὸς μὲν τὰ δημόσια μαθήματα καὶ τοὺς ἀγορητάς, ὡς ἤδη προεῖρηται, οὐδεμία διαφορά ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο συλλογικῶν ἐτῶν. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας ἀναμφιλέκτως τὸ λῆξαν ἔτος εἶναι ὑπέρτερον κατὰ πολὺ τοῦ πρὸ δεκαετίας· διότι τότε 18 ἀνακοινώσεις περὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν θεμάτων ἐγένοντο καὶ μία συνεδρία ἐιδικὴ διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ αἰοιδίμου προέδρου *Πασπάτη*. Ἐνῶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν ταῖς μὴ ὑπαρχούσαις τότε ἐπιτροπαῖς Βιολογικῇ καὶ Κοινωνιολογικῇ συνεδριῶν καὶ ἀνακοινώσεων, ἔχομεν 39 ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις ἐν 41 συνεδρίαις, καὶ 2 γενικὰς συνεδρίας διὰ βιογραφίας δύο θανόντων προέδρων ἤτοι ὑπερδιπλάσιον ὄγκον ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῶν μελῶν, καὶ ταῦτα ἐνῶ ὁ ἐφετινὸς προϋπολογισμὸς ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀκριβῆ, ἀλλ' αὐτὸ πάντα ἐπ' ἀκριβείας δεῖ μακροροεῖν». Ἀνάγκη δὲ νὰ καταλειφθῶσι πολλὰ εἰς τὸν ἀκροατὴν, ἵνα ἀφ' ἑαυτοῦ σκεφθῆ καὶ συλλογισθῆ. Τὴν ἰδέαν αὐτὴν εἶχον ἐκφέρει ἐν τέλει τῆς παρελθούσης λογοδοσίας μου. Ἐδανείσθην μάλιστα καὶ ἓνα στίχον τοῦ Βολταίρου βοθητικὸν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γνώμης μου ταύτης, ἣν ἐνόμισα ὅτι ἐπιτυχῶς διετύπωσα. Πόσον ὁμως ἐξεπλάγην συναντήσας κατὰ τύχην τὸν Θεόφραστον (παρὰ Δημ. Φαληρεῖ, 222), ὅστις με ἀπέδειξεν ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι οἱ νεώτεροι καὶ αὐτὰς τὰς νομιζομένας πρωτοτύπους ἰδέας νὰ ἐκφέρωμεν ἀρτίως καὶ στρογγύλως καὶ μετ' ἀρχαϊκῆς τελειότητος. Καὶ με ἔδειξεν ὅτι πρὸ 23 αἰῶνων ἔγραψεν ἐκεῖνος.

Ἵπέικον εἰς τὸν κανονισμὸν ὀφείλω ν' ἀνακηρύξω τοὺς νέους κοσμητόρας, οὓς ἀνεβίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν τοῦ Συλλόγου αἱ πρὸ μηνὸς γενόμεναι ἀρχαιρεσίαι. Καὶ εἰς μὲν τὸ προεδρικὸν ἀξίωμα ἐπανῆλθεν ὁ προκάτοχός μου καὶ διακεκριμένος ἱατρός κ. Μ. Ψαλίδας καὶ πείραν καὶ θέλησιν καὶ ἀγάπην πολλὴν διὰ τὸν Σύλλογον ἔχων. Ἀντιπρόεδροι ἐξελέγησαν οἱ καθηγηταὶ κ. κ. Μηνᾶς Αὐθεντόπουλος καὶ Χρηστος Παναζίδης, γενικός

γραμματεὺς ὁ ἱατρός κ. Δημ. Μανουηλίδης, εἰδικὸς ὁ δικηγόρος κ. Ἀ. Δημόπουλος, βιβλιοφύλαξ ὁ ἱατρός κ. Ε. Ἀμπελίδης, ταμίας ὁ κ. Δ. Μηλιώτης καὶ λογιστὴς ὁ κ. Ν. Παπαγιαννόπουλος.

Ἐν τέλει ὀφείλω νὰ ἐκφράσω θερμοτάτας εὐχαριστίας πρὸς τοὺς συναδέλφους κοσμητόρας, ὧν ἡ συνεργασία καὶ ἀρωγὴ μοι ἦτο πολὺτιμος ἐν τῇ διεύθυνσει τοῦ Συλλόγου κατὰ τὸ λῆξαν τοῦτο ΜΑ' ἔτος, πρὸς τοὺς προέδρους, γραμματεῖς καὶ τὰ φίλεργα μέλη τῶν ἐπιτροπῶν, πρὸς τοὺς ἀγορητὰς καὶ τοὺς δι' ἀνακοινώσεων ἐπιστημονικῶν συνεισφέροντας εἰς τὸ κλέος τοῦ Συλλόγου, πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν φιλοτιμουμένην πάντοτε νὰ δέχεται δωρεὰν τὰς δημοσιεύσεις καὶ νὰ ἐξαίρηται ἐργασίας αὐτοῦ, πρὸς πάντας τοὺς δωρητὰς καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Συλλόγου κοπιᾶσαντας ἀφανῶς ἢ ἐκ τοῦ ἔμφανοῦς, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἑταίρους διὰ τὴν ἐπιδεχθεῖσαν πρὸς με ἐπιείκειαν καὶ εὐμειδίαν των.

Ἐπικαλοῦμαι, Παναγιώτατε, τὰς εὐχὰς τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος ὑπὲρ τῆς εὐδοκίμησης τοῦ Συλλόγου καὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἔργων αὐτοῦ.

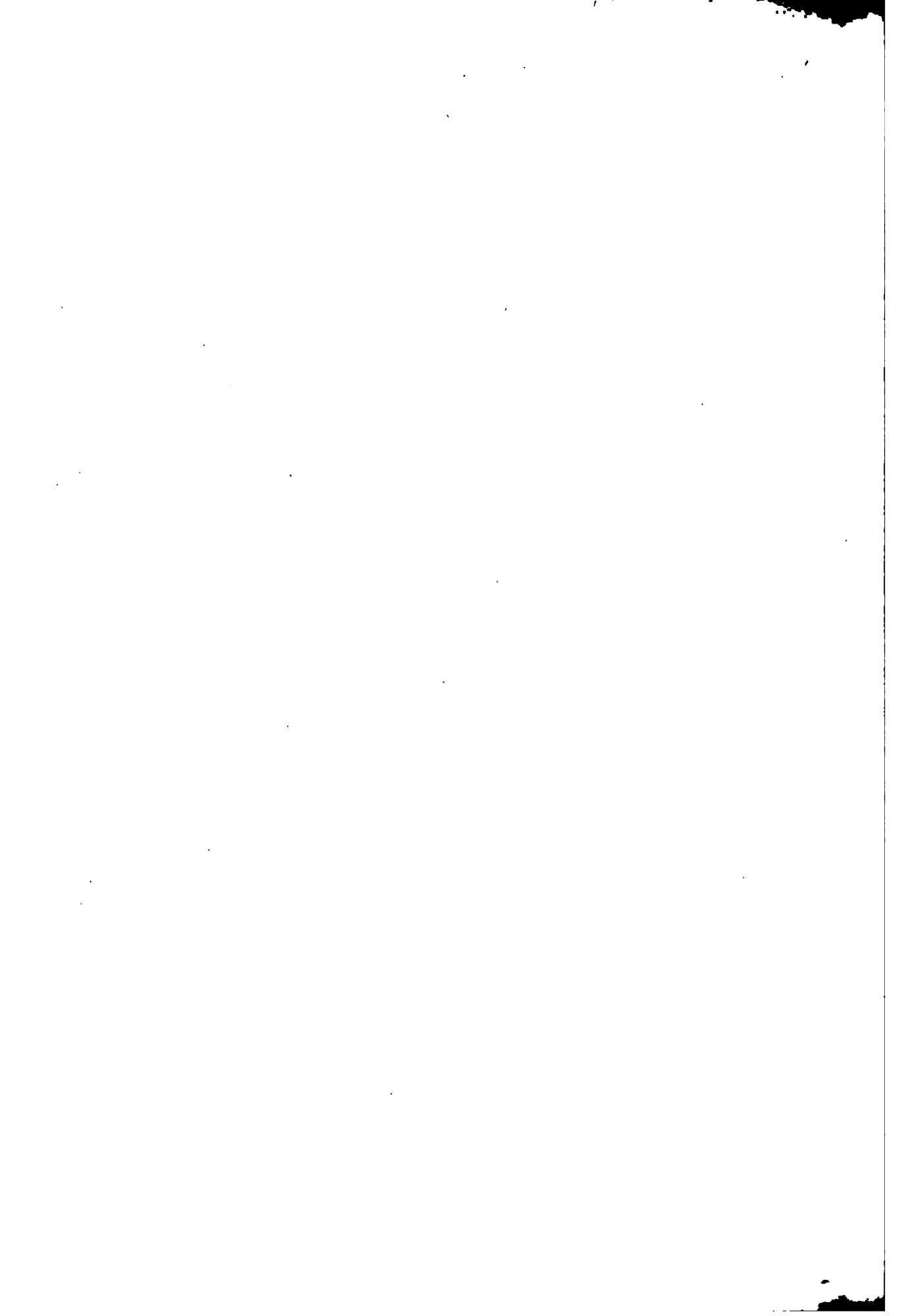
Ο ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΑΘ', Μ', ΜΑ' ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

Ο ΓΟΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙ ΠΟΙΝΗΣ ΘΕΩΡΙΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ἀπαγγελθεῖσα κατὰ τὴν ,ΑΤΝΒ' ἑκτακτον συνεδρίαν τῆς ἐπετείου ἐορτῆς

τῆ 4ῃ Ἰουνίου 1900, ὑπὸ τοῦ νέου προέδρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

Ἵπείκων τῆ εὐμενεῖ ψήφῳ τῶν ἐταίρων ἀνέλαβον τὴν προεδρίαν τοῦ γεραροῦ τούτου Συλλόγου οὐδόλως ἀγνοῶν, ὡς οὐδὲ οὔτοι, ὅτι ὅλως ἀπαράσκευος τυγχάνω εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σοβαρῶν τῆς προεδρίας καθηκόντων καὶ ὅτι ἔρχομαι ὕστατος ὄλων τῶν προκατόχων, οἵτινες καὶ ὡς μέλη ἔδρασαν καὶ ὡς πρόεδροι τὸ κλέος αὐτοῦ προήγαγον. Νομίζω ὁμῶς ὅτι ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τῇ ἐμῇ οἱ ἐταῖροι ἔλαθον ζητήσαντες τὴν ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν, ὅπως ἀποδείξωσιν ὅτι ἐν ἀσθενείᾳ ἢ δύνάμει τελειοῦται. Ἄνευ τῆς πανσθενείας τοῦ γραφικοῦ τούτου ῥητοῦ θὰ ἐκινδύνευεν ἢ μὲν δύναμις αὐτῶν νὰ τελειώσῃ ἀντὶ νὰ τελειωθῇ, ἢ δ' ἐμὴ ἀσθένεια νὰ νικήσῃ ἀντὶ νὰ ἡττηθῇ.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον σήμερον τελετὴν, ἣτις εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς ἰδρύσεως τοῦ Συλλόγου πανηγυρις, ὁ κανονισμὸς ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄρτι ἐκλεγέντα πρόεδρον ὡς πρώτην ὑποχρέωσιν τὴν ἀνάγνωσιν ἐπιστημονικῆς τιнос πραγματείας. Ἡ διάταξις αὕτη θὰ ἦτο λίαν ἐκφοβιστικὴ διὰ τὸ πανηγυρίζον ἀκροατήριον, ἂν καὶ εἰς αὐτὸ ἐπιβάλλετο σύναμα ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις ν' ἀκούσῃ τὴν πραγματείαν ταύτην. Εὐτυχῶς ὁ κανονισμὸς ἐν σιωπῇ τοῦτο παρέδραμε· γνωρίζομεν δὲ ὅτι πολλὰς ἀληθείας καὶ δὴ τὰς σπουδαιότερας καλύπτει σωφρόνως ἡ σιωπῇ, ἣτις διὰ τοῦτο πολλάκις ἀνεγνωρίσθη εὐγλωττοτέρα τοῦ λόγου καὶ πάντοτε ἐτιμῆθη ὡς χρυσοῦς ὑπὲρ τὸν ἀργυροῦν λόγον.

Ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ μου περὶ τὴν εὐρεσιν καταλλήλου ὁπωςοῦν θέματος ἐνεθυμήθην τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ τὴν περὶ ποιῆς θεωρίαν του, ἣν ἐν τῷ θαυμασίῳ ὄντως διαλόγῳ Γοργία ἀνελίσσει μετὰ τῆς οικείας αὐτῷ ὑψηγορίας καὶ ἀμιμήτου τέχνης, καὶ ἐσκέφθην ὅτι πραγματευόμενος τὸ θέμα ἡδυνάμην νὰ τεθῶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τύχῳ ἀσφαλῶς τῆς ὑμετέρας ἐὰν μὴ εὐμενοῦς, πάντως ὁμῶς πλατωνικῆς ἀκροάσεως. Ἐὰν δὲ τὸ

περὶ ποιῆς ἀνάγνωσμά μου, ἄτεχνον καὶ ἀκαλλῆ περιβαλλόμενον μορφήν, καταδειχθῇ αὐτόχρημα ποινὴ πρὸς τοὺς ἀκρωμένους καὶ καταδείξῃ ἐμὲ παραλόγως ἀδικοῦντα ἐκείνους ἀκριβῶς τοὺς ἀκροατὰς τοὺς παρακολουθοῦντας μετὰ προσοχῆς τὸν λόγον μου, παρακαλῶ αὐτοὺς νὰ ἐνθυμηθῶσι πρὸς παρηγορίαν τῶν τὴν σοφωτάτην ἀπάντησιν τοῦ Σωκράτους εἰς τὸ τεθὲν αὐτῷ δίλημμα, ὅτι προτιμᾷ ν' ἀδικηθῇ μᾶλλον ἢ ν' ἀδικήσῃ, διότι δυστυχέστερος ὁ ἀδικῶν ἢ ὁ ἀδικούμενος.

Τὴν ἀπόδειξιν τῆς προτάσεως ταύτης, ἣς ἀναγκαῖον συμπλήρωμα ἐπέρχεται ἡ ἐτέρα πρότασις, ὅτι οἱ ἀδικοῦντες εἶναι ἀθλιώτατοι (δυστυχέστατοι), ὅταν δὲν τιμωρῶνται καὶ ἦτον ἀθλιοὶ ὅταν τιμωρῶνται, εὐρίσκομεν ἐν τῷ μνημονευθέντι διαλόγῳ, ἐνθα ὁ Σωκράτης διὰ τῆς ισχυρᾶς αὐτοῦ διαλεκτικῆς καὶ δι' ἀλληλουχίας ἐπιχειρημάτων δι' ἀδαμαντίνων δεσμῶν, ὡς λέγει, δεδεμένων, ἀκραδάντως θεμελιοῖ τὰς δύο ταύτας ἀληθείας, ὧν ἡ δευτέρα περιλαμβάνει τὴν περὶ ποιῆς θεωρίαν. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ὁ Σωκράτης οὐ μόνον διὰ λόγων, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων, διὰ τοῦ βίου ὄλου, δι' αὐτοῦ τοῦ μαρτυρικοῦ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν θανάτου ἀπέδειξε τὰς περὶ τῶν ἀληθειῶν τούτων πεποιθήσεις του, καὶ ἐκήρυξεν ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἀριστος τοῦ βίου, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναιν.

I

Ὅταν γίνῃ προσβολὴ τῶν δικαίων εἴτε τοῦ πολίτου εἴτε τῆς κοινωνίας, αὕτη ὡς πολιτεία συγκεκριμένη ἐπιβάλλει ποινὴν τῷ ἀδικήσαντι. Πόθεν πηγάζει ἢ ποῦ ἐρείδεται τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν, τὸ δίκαιον τῆς ποιῆς; Τῆς ἀπορίας ταύτης καὶ ἐρωτήσεως τὴν ἀνάγκην κυρίως δὲν αἰσθανόμεθα· διότι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχει κεκτημένους τινὰς κοινὰς ἀληθείας εἴτε ἐκ τῆς μακρᾶς παραδόσεως εἴτε

ἐκ τῆς θρησκείας, καὶ ὅταν αὐταὶ συμφωνῶσι κατ' ἀμφοτέρως τὰς πηγὰς, ἀρκεῖται νὰ εἴπῃ τὸ τῆς Ἀντιγόνης :

Οὐ γὰρ τοι νῦν γε κ' ἀχθῆς, ἀλλ' ἀείπεις
ζῆ ταῦτα· κ' οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ἑοῦ φάνη.

Τὸ δίστιχον τοῦτο παραθέτει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Ῥητ. Α', ιγ', 2) ὁμιλῶν περὶ τοῦ φύσει κοινού δικαίου: «Ἔστι γὰρ ὁ μαντεύονται τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἀδίκον, κἂν μηδεμίᾳ κοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλους ἢ μηδὲ συνθήκῃ».

Ἡ ἰδέα τῆς ποινῆς εἶναι τόσον ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ ἀδικήματος καὶ τόσον περὶ τούτου ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀνέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος συμφωνοῦσιν, ὥστε οὐδεμίᾳ ἀπορία γεννᾶται, οὔτε πολυπραγμονοῦμεν ξενιζόμεθα μάλιστα ἐπὶ τῷ τιθεμένῳ ἐρωτήματι. Ἀλλ' ἡ φιλοσοφία τὰ πάντα θεωρεῖ προβλήματα, καὶ εἶναι ἀνήσυχος καὶ ζητητικὴ, ἐνόσφ δὲν λύσῃ ταῦτα διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ ἀπωτάτου λόγου: «τὸ σύνθετον μέγρι τῶν ἀποσυνθέντων ἀνάγκη διαιρεῖν» (Ἀριστοτ. ἐλ. Πολιτ. Ζ', ιβ').

Πρῶτος ὁ Πλάτων καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων οἱ Ὁλλανδοὶ *Grotius* καὶ *Puffendorf*, οἱ Ἄγγλοι *Hobbes*, *Locke* καὶ Βένθαμ, οἱ Γάλλοι *J. J. Rousseau*, *Guizot* καὶ ἄλλοι, οἱ Γερμανοὶ φιλόσοφοι *Kant* καὶ *Egelos* καὶ πλῆθος ποινολόγων, ἐν οἷς ὁ ἡμέτερος *Σαρίπολος* προσέβαλον ἕκαστος ἰδίαν θεωρίαν περὶ ποινῆς.

Ἡ θεωρητικὴ ἔρευνα ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ καὶ ἡ κατὰ καιροὺς καὶ κατ' ἔθνη ἐκδηλωθεῖσα διάφορος περὶ ποινῆς δικαιολογία ἀπέδειξαν ὅτι οὐσιωδέστατα τροποποιοῦνται οἱ ποινικοὶ νόμοι καὶ μεταβάλλεται ἡ γρῆσις καὶ αὐτὸς πολλακίς ὁ σκοπὸς τοῦ σπουδαιότητος μογλοῦ τοῦ κινουμένου τὴν ἀνθρωπότητα εἰς πρόοδον καὶ πολιτισμόν. Τοιοῦτος μοχλὸς ἀναγνωρίζεται ἡ λειτουργία τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Δὲν ὑπάρχει ἐπομένως ζήτημα θεωρητικὸν τοσοῦτον στενῶς μετὰ τῶν πρακτικῶν συνδεόμενον, ὅσον τὸ προκείμενον.

Ἐκαστος ἐννοεῖ πόσον διαφέρουσιν οἱ ποινικοὶ νόμοι θεμελιούμενοι ἐπὶ διαφόρου δικαιολογητικῆς βάσεως τῆς ποινῆς. Ἐξ τοιαῦται γενικώτεραι βάσεις, μὴ ὑπολογιζομένου πλήθους ποικιλιῶν, ὑπεστηρίχθησαν.

1) Τὸ δημόσιον συμφέρον, ὅπερ παρεστάθη μᾶλλον συγκεκριμένον καὶ ἀπτότερον τῆς

ιδέας τοῦ δικαίου. Κήρυξ ἐπιστημότητος τῆς θεωρίας τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ συμφέροντος εἶναι ὁ Ἄγγλος Βένθαμ (*ecole utilitaire*).

2) Τὸ δίκαιον τῆς ἀμύνης τῆς κοινωνίας.

3) Τὸ θεοκρατικόν, τὸ ἐκ Θεοῦ πηγάζον καὶ θεωροῦν πᾶν ἐγκλημα προσβολὴν τῆς θεότητος.

4) Ἡ σύμβασις ἢ τὸ κοινωνικὸν συνάλλαγμα, δι' οὗ τὸ ἄτομον ἐξεχώρησεν εἰς τὴν πολιτείαν τὰ δικαιώματά του.

5) Ὁ ἠθικὸς ἐξίλασμός, ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀπόδοσις κακοῦ εἰς τὸ κακόν.

6) Ἡ φιλανθρωπία καὶ τὸ ἔλεος πρὸς τὸ ἐγκλημα, ὅπερ θεωρεῖται ὡς παραφροσύνη.

Αἱ θεωρίαι ἐπληθύνθησαν καὶ ἕνεκα τῆς φιλοτιμίας, ἣν οἱ νεώτεροι ποινολόγοι ἐπέδειξαν εἰς μόρφωσιν ἕκαστος ἰδίου συστήματος. Διὸ ἐπῆλθεν ἡ ἀνάγκη τῆς κατατάξεως αὐτῶν εἰς τρεῖς κατηγορίας· καὶ δὴ ἔχομεν 1) τὰς ἀπολύτους, 2) τὰς σχετικὰς καὶ 3) τὰς μικτὰς ἐξ ἀμφοτέρων ἢ καὶ ἐκ μόνων τῶν σχετικῶν. Καὶ αἱ μὲν ἀπόλυτοι ἐκζητοῦσι τὸν λόγον τῆς ποινῆς ἐν αὐτῷ τῷ δικαίῳ ἀφηρημένως καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης ἀμέσου ἢ ἐμέσου ὠφελείας δυναμένης νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ποινῆς εἴτε διὰ τὴν κοινωνίαν εἴτε διὰ τὸν τιμωρηθέντα. Αἱ δὲ σχετικαὶ ἀποσκοποῦσιν εἰς ἐπίτευξιν ὠρισμένου τινὸς σκοποῦ διὰ τῆς ποινῆς.

Ὅφειλα πρὶν ἢ ἐπιληφθῶ τῶν Πλατωνικῶν ἰδεῶν, νὰ παραθέσω ὑμῖν συνοπτικώτατα τινὰς τῶν θεωριῶν τούτων, ὅπως κατὰδῆλος ὕστερον φανῆ ἡ ὁμοιότης καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἐν τῷ Γοργία διδασκομένων.

Ὅσοι θεωροῦσιν ὡς γενεσιουργὸν λόγον τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων τὴν σύμβασιν ἦτοι τὸ κοινωνικὸν συνάλλαγμα (*contrat social*), οὗτοι κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῆς συμβάσεως ἢ συνθήκης ἐρεῖδουσι τὴν ποινὴν. Ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος *Locke* ἄριστα ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν ταύτην, ἣτις ἐν σπέρματι ἀναφαίνεται ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Ὁλλανδῶν Γροτίου καὶ *Puffendorf*. Ὁ Βενκαρίας καὶ ὄλοι σχεδὸν οἱ δημοσιολόγοι τοῦ 18ου αἰῶνος μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἠσπασθήσαν αὐτήν, εὐγλωττότατα δὲ πάντων διετύπωσεν ὁ πολὺς *J. J. Rousseau*. Οὗτος ἰχυρίζεται ὅτι ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις εἶναι ἡ μόνωσις. Ἐν τῇ μονῳσει ἔχει πλήρη καὶ τέλεια ἅπαντα τὰ δίκαια. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τὴν προσβολὴν τοῦ πρώτου τυχόντος ὁμοίου του. Συνερχόμενος εἰς κοινωνίαν οἰκείᾳ βουλήσει

παρκατεῖται μέρος τῶν δικαίων τούτων, ὅπως τὰ λοιπὰ συντηρήσῃ καὶ ἀσφαλίσῃ. Συμβάλλεται λοιπὸν ὅτι, ἐάν ποτε προσβάλλῃ τὰ δίκαια ἐνὸς συγκοινωνοῦ, θέλει ἀποτίσει τῇ κοινῶνι ὡς τίμημα τῆς παραβάσεως ταύτης τὴν θυσίαν τοῦ ὄλου ἢ ἀντιστοίχου μέρους τῶν ἰδίων δικαίων. Οὕτως ἡ ποινὴ τίκτεται ἐκ τῆς συμβάσεως, ἐπιβαλλομένη ὡς πᾶσα *συμπεφωνημένη ποινικὴ ῥήτρα* κατὰ τοῦ παρβαίντος τὴν σύμβασιν.

Ὀλίγους ὀπαδοὺς ἀριθμῆι σήμερον ἡ θεωρία τοῦ κοινωνικοῦ συναλλάγματος, ἣτις ἄλλοτε ἐνθουσιωδῶς εἶχε παρασύρει τὰ πλήθη καὶ πολλοὺς πολιτειολόγους. Ἐπανήλθομεν πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν δοξασίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει *κοινωνικός* καὶ οὐχὶ *θῆσει* ἢ *συμβάσει*. Τὸν ἐκτὸς τῆς κοινωνίας ἄνθρωπον τὸν μὴ δυνάμενον κοινωνεῖν ἢ τὸν μηδενὸς δεόμενον δι' αὐτάρκειαν, ὁ Ἀριστοτέλης ἤδη ἀληθέστατα καὶ εἰκονικώτατα ἀπεκάλεσεν ὅτι *δὲν εἶναι ἄνθρωπος ἀλλ' εἶναι ἢ θηρίον ἢ Θεός*. (Πολιτ. Α' α').

Συγγενὴς τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ εἶναι ἡ βασιζομένη ἐπὶ τοῦ δικαίου τῆς ἀμύνης. Διότι καὶ αὕτη προϋποθέτει κοινωνικὴν συνθήκην καὶ δογματίζει ὅτι πρὸ τῆς συνθήκης ὁ ἐν τῇ φυσικῇ τῆς μονώσεως καταστάσει εὐρισκόμενος εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης κατὰ παντὸς προσβάλλοντος τὰ δικάϊά του, τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο εἰς κοινωνίαν συνελθὼν *ἐξεχώρησε* διὰ τῆς συμβάσεως πρὸς τὴν πολιτείαν. Ἡ πολιτεία λοιπὸν ἐπιβάλλουσα ποινὴν τῷ ἀδικήσαντι ἀμύνεται ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀδικηθέντος, τὸ δὲ δικαίωμα τοῦτο τῆς ἀμύνης ἐνασκεῖ ἐπιωφελέστερον καὶ μετὰ μειζόνος φειδύος καὶ περισκεψέως ἢ αὐτὸς ὁ ἀδικηθεὶς.

Ὁ Βένθμ στήριζει τὴν ποινὴν ἐπὶ τῆς *ὠφελείας*. Κατ' αὐτόν, καλὸν εἶναι τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ὑλικῶς *ὠφέλιμον*, κακὸν δὲ τὸ μὴ ὠφέλιμον. Πᾶσα περὶ δικαίου ἢ ἀδίκου ζήτησις οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ πρόβλημα ὠφελείας καὶ ζημίας. Ἐὰν ἡ πλάστιγξ βαρύνῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ *ὠφελίμου*, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὸ *δίκαιον*. Ἐὰν πρὸς τὸ μέρος τῆς *ζημίας*, φευκτέον ὡς πόνου γενεσιουργόν. Φευκτέον λοιπὸν τὸ ἀδικήμα οὐχὶ ὡς καθ' ἑαυτὸ κακόν, ἀλλ' ὡς προκαλοῦν τὴν ποινὴν, ἣν ἡ πολιτεία χάριν τῆς ἰδίας ὠφελείας ὤρισεν. Ἡ ποινὴ κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἐστὶν ὠφελείας προξένος τῇ κοινῶνι. Ἄρα οὐδόλως μελήσει αὐτῇ περὶ τοῦ δικαίου. Διότι ἔχουσα ἀπλῶς τὴν ἰσχύον καταγνώσεται τὴν ποινὴν ὡς συμφέρουσαν.

Ὡς συμφέρουσα ἔσται ἀναγκαία· ὡς ἀναγκαία δὲ ἔσται καὶ δίκαια. Ὁ ἀδικῶν εἶναι *ἐχθρός*· ὅθεν ἐχθρικῶς προσφέρεται αὐτῷ ἡ κοινῶνι διὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς ποινῆς, ἣτις εἶναι *δπλον ἐκφοβιστικόν*. Ἄν μεθ' ὄλον τὸν ἐκφοβισμόν πραχθῇ ἐγκλήμα, πατάσεται ὁ δράστης, ἵνα ἀποτραπῶσιν οἱ λοιποὶ ὁμοίου ἐγκλήματος διὰ τοῦ ἐμποιουμένου ἐκ τῆς ποινῆς *τρόμου*.

Καὶ αἱ τρεῖς αὗται θεωρίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν *σχετικῶν*· διότι τὸ *ὠφέλιμον* διὰ τὸν ἀδικούμενον καὶ τὴν κοινῶνιαν ἀνευρίσκουσιν ἐν τῇ ποινῇ. Ἀντίθετοι πρὸς ταύτας εἶναι αἱ *ἀπόλυτοι*, αἵτινες τὸν λόγον τῆς ποινῆς ἐν αὐτῇ τῇ ποινῇ ἐκζητοῦσιν ἀνεξαρτήτως πάσης ἰδέας ὠφελίμου ἢ συμφέροντος. Μίαν μόνην ἐξ αὐτῶν θ' ἀναφέρω τὴν τοῦ *Καντίου*.

Ὁ Κάντιος πολεμεῖ τὸ δόγμα τῆς ὠφελείας· ἀναγράφει ὡς ἀξίωμα ὅτι ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη δὲν ἐπιτρέπει νὰ μεταχειρισθῇ ἡ κοινῶνι τὸν ἄνθρωπον ὡς *πρᾶγμα* ἕνεκα τῆς τῶν ἄλλων ὠφελείας καὶ δοξάζων ὅτι ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ ὁ λόγος τῆς ποινῆς ἀλλαγῆ ἢτοι ἐκτὸς καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς κοινωνίας, εὐρίσκει αὐτὸν ἐν τῇ ἀπολύτῃ δικαιοσύνῃ. Οὕτω λοιπὸν ὁ ἀμαρτήσας, καίτοι ὡς κοινωνικὸν ὄν αὐτὸς ἐαυτῷ τυγχάνει σκοπὸς καὶ τέλος, ὑφίσταται ὁμως τὴν ποινὴν ἕνεκα τῆς ἀπολύτου δικαιοσύνης· ἀδιάφορον δὲ ὄλωσ ἂν αὐτὸς ἢ ἡ κοινῶνι πορισθῶσιν ὠφελείαν τινα ἐκ τῆς τιμωρίας. Πᾶσα κατὰ τοῦ δικαίου προσβολὴ δέον ἴ ἀνορθωθῇ. Ὁ ἔνοχος τιμωρεῖται οὐχὶ διότι *ἠθέλησε* τὴν ποινὴν, οὐχὶ διότι *συμφέροι* νὰ τιμωρηθῇ πρὸς *ἐκφόβισιν*, ἀποτροπὴν ἢ σωφρονισμόν ἄλλων, οὐχὶ διὰ τοῦ ἰουδαϊκῶν λόγιον τοῦ *Καϊάφα* συμβουλευσάντος τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέροι ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ τιμωρεῖται διότι *ἠθέλησε* καὶ ἔπραξε τὸ *ἄδικον*, ἢ δὲ ἄδικος πρᾶξις δέον νὰ τιμωρηθῇ κατ' ἀνάγκην ἐπιβαλλομένην παρ' αὐτοῦ τοῦ ἀπολύτου δικαίου. Κατὰ τὸν Καντίον, ὁ σὺ κατ' ἄλλου πράττεις κακόν, πράττεις κατὰ σεαυτοῦ, ἐὰν ἐκείνον ἀτιμάζης, ἀτιμάζεις σεαυτὸν, κλέπτων ἄλλον σεαυτὸν κλέπτεις, προσβάλλων ἢ φονεύων ἄλλον προσβάλλεις ἢ φονεύεις σὲ τὸν ἴδιον. Ἡ ἰδέα τοῦ ἰλασμοῦ, τῆς ἐξαγνίσεως εἶναι ἀχώριστος τῆς ἰδέας τοῦ ἀμαρτήματος.

II

Ἴδῃ ἐρχόμενοι εἰς τὸν Πλάτωνα ἀνευρί-

σκομεν οτι *πρῶτος* διετύπωσεν *υποκειμενικῶς* τὴν ἀπόλυτον θεωρίαν τῆς ποινῆς ἀποδεικνύων τὴν ποινὴν ἀναγκαίαν οὐχὶ χάριν τοῦ ἀδικηθέντος οὔτε χάριν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀδικούντος κακίας καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ τοῦ ἀδικούντος. Ἀντικειμενικῶς δὲ ὑπέδειξεν οτι ἡ ποινὴ ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ παραδειγματισμοῦ, τοῦ ἐκφοβισμοῦ καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν ἄλλων, ὁρώντων ὅσα πάσχουσιν οἱ τιμωρούμενοι, ἤτοι ἠρίθμωσεν ὅλους τοὺς χαρακτῆρας, ὅσους αἱ σχετικαὶ θεωρίαι ὑπέλαβον ὡς σκοπὸν τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς.

Σύνηθες εἶναι τὸ λεγόμενον οτι οὐδὲν νέον προβάλλουσιν οἱ νεώτεροι σοφοὶ μὴ ἐξενεχθῆν ἤδη παρὰ τῶν παλαιῶν, καὶ οτι περὶ τὴν ἐνδυμασίαν μᾶλλον τῶν ἀρχαίων ἰδεῶν καταγιγόμενοι νομίζουσιν οτι ὑπὸ νέαν περιβολὴν καὶ νέα κοσμήματα ἀλλοιοῦται σὺν τῇ μορφῇ καὶ αὐτῇ ἡ οὐσία. Ἡ συνήθεια αὕτη δὲν ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, οὔτε ἀνήκει μόνον εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας, οἵτινες διαθρυπτόμενοι ἐπὶ πατραγαθία καταχρώμεθα πολλάκις τῇ συνήθειᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα συνήνησεν ταύτην πολλάκις ὁ εὐφυέστατος Βολταῖρος. Ἐπειδὴ δὲ εὗρεν αὐτὴν ἐνοχλητικὴν κάπως ὡς ἀποκαλύπτουσαν πολλὰς αὐτοῦ ἀληθείας ἐστερημένας πρωτοτυπίας, τὴν ἐξεδικήθη διὰ τοῦ ἐξῆς χαριέντος ἐπιγράμματος, οὕτινος παραθέτω ἕμμετρον μετάφρασιν:

*Dis-je une chose assez belle ?
L' antiquité toute en émoi
répond : Je l' ai dit avant toi.
C' est une plaisante donzelle !
que ne venait-elle après moi ?
J' aurais dit la chose avant elle.*

Λέγω καὶ εὐμορφον; — «Σιάσου, λέγ' ἡ ἀρχαιότης·
Ἐγὼ το εἶπα, ἐγὼ πρώτῃ.»

Τί περίεργος Κυρά! Δὲν καταλαμβάνει δει
ἂν κατόπιν ἤρχετο δὲν θά ἦτο τότε πρώτῃ,
κ' ἐγὼ πρῶτος θάλεγα τὸ λογικὸν τὸ δικὸν τῆς;

Ἀλλὰ τὸ σκωπτικὸν τοῦτο ἐπίγραμμα οὐδὲν ὀλίγως κωλύει νὰ θαυμάσωμεν τὸν Γοργίαν τοῦ Πλάτωνος· διότι ὁ ἀπὸ 24 αἰῶνων σφζόμενος καὶ ἡδυτάτην ἀπόλαυσιν παρέχων εἰς πάντα πεπαιδευμένον πάσης ἐποχῆς καὶ παντὶς ἔθνους διάλογος οὗτος ἐγκλείει οὐχὶ ἐν σπέρματι, ὡς εἶπε πάντῃ ἐσφαλμένως ὁ ἡμέτερος Σαρίπολος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν λαμπρῷ Μουσεῖῳ πᾶν οτι περὶ ποινῆς ἐδογματίσταν οἱ μεταγενέστεροι, καὶ ὡς καλλιτέχνημα, ὡς διάταξις τῶν

ἀμφιβητουμένων καὶ ἀποδεικτέων λόγων, ὡς διαλεκτικὴ ἀνυπερβλήτου δυνάμεως, ὡς ἐξαρσις πάθους, ὅπερ γεννᾶται οὐχὶ ἐξ αἰσθήματος ἀλλ' ἠρέμα ἐξ αὐτῶν τῶν λογικῶν συνεπειῶν τῆς συζητήσεως, εἶναι ἔργον ἀπαράμιλλον ἐσαί.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ ὑποδεικνύων τοὺς κανόνας, καθ' οὓς δέον νὰ συντάσσωνται οἱ λόγοι, συνοψίζει αὐτοὺς ἐν τῷ ἀξίωματι οτι πᾶς λόγος πρέπει νὰ ἦναι ὡς πᾶς ὄργανισμός ζῶν: ἀδεῖν πάντα λόγον, ὡς περὶ ζῶν συνιπτάται. «Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐφαρμόζει εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ὀδαιμόνιος φιλόσοφος. Ἐκείνο δμως τὸ ὅποῖον δὲν εἶπεν, ἀλλὰ διακρίνουσι πάντες οἱ μελετῶντες τοὺς διαλόγους του, εἶναι οτι οἱ Πλατωνικοὶ διάλογοι εἶναι αὐτόχρημα δράματα. Ὡς πᾶν δράμα ἔχει πλοκὴν, εἰκονίζει τὰ πρόσωπα διὰ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδεῶν ἐκάστου, μεταχειρίζεται ὅρος λόγου πρόσφορον δι' ἕκαστον, ὀρίζει τὸν τόπον ὡς πλαίσιον τῆς διεξαγομένης δράσεως καὶ ἔχει τὴν δέσιν καὶ λύσιν, οὕτω δραματικῶς διεξάγει καὶ ὁ Πλάτων πᾶσαν συζητήσιν οὐ μόνον τῶν περὶ ἠθικῆς ἰδεῶν τῶν υποκειμένων εἰς τὴν ἀντίληψιν παντὸς ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἀφηρημένων καὶ μεταφυσικῶν ἰδεῶν. Καὶ τραγικὸς καὶ κωμικὸς ποιητῆς δεινότητος φαίνεται ἐναλλάξ ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ πραγματοποιεῖ οτι ἔγραψεν ἐν τῷ Συμποσίῳ, ὅπου ὁ Σωκράτης ἀναγκάζει τὸν Ἀριστοφάνην καὶ τὸν Ἀγάθωνα νὰ ὁμολογήσωσιν οτι ὁ ἀγαθὸς ποιητῆς δύναται ἐξ ἴσου νὰ γράψῃ καλὰς τραγωδίας καὶ καλὰς κωμωδίας¹.

1. Pierron. Litt. Grecque p. 391. Les dialogues de Platon sont des compositions dramatiques dans toute la force du terme, ayant leur cadre bien dessiné, leur noëud, leurs péripéties et leur dénouement... Platon a déployé avec un art incomparable toutes les ressources de ce génie dramatique que la nature lui avait si richement départi. —Renouvier, Phil. ancienne. t. II p. 12. «Les dialogues de Platon sont des œuvres d'art, des poésies, selon toute la force et la magnificence de l' idée que ce mot représente... Présentés comme des scènes de la vie, dont la beauté quelques fois est suprême, dont la grâce est toujours ravissante, ces dialogues sont libres dans leur marche... ils appartiennent au monde vivant plutôt qu' à la science. Le Gorgias présente à la fois et une prédication sublime et un drame moral absolument achevé. — Ὁ Ἀθήναιος; (Δαικν. ΙΔ' ιε') λέγει οτι ὁ Πλάτων ἐμιμήθη τοῦ; μίμους τοῦ Σωκράτους καὶ οἱ διάλογοι του ἔχουσι πολὺ τὸ δραματικόν.

Οι διάλογοι οὔτοι εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τῶν κριτικῶν πρότυπα ἀνέφικτα καὶ μάτην ζητεῖ τις ἐν οἰαδῆποτε φιλολογίᾳ οἰουδῆποτε ἔθνους διᾶλογον ἕνα δυνάμενον νὰ καταταχθῆ εἰς τὸ εἶδος τῶν Πλατωνικῶν καὶ νὰ παραβληθῆ πρὸς αὐτούς. Ὁ Macaulay (Essays: Sir William Temple) συνομολογεῖ ταῦτα λέγων: «In the art of dialogue, an art in which, as it happens, *Plato far excelled all men*, and in which Pascal, great and admirable in other respects, is notoriously very deficient».

Ἡ αἰχμὴ τοῦ κώμματος τοῦ Βολταίρου δὲν δύναται βεβαίως νὰ στραφῆ κατὰ τοῦ Πλάτωνος, οὐδὲ δύναται ὁ Βολταίρος καὶ αἱ ἄλλαι φιλολογικαὶ ἐξοχότητες τῶν νεωτέρων χρόνων νὰ παραπονθῶσιν ὅτι τους προέλαθεν ὁ Πλάτων γεννηθεὶς πρὸ αὐτῶν, διότι οὐδεὶς οὐδ' ἄπαντες ὁμοῦ ἐν συνεταιρισμῷ ἐργαζόμενοι θὰ ἐδωροφόρου ἐἰς τὴν ἀνθρωπότητα καλλιτεχνήματα ὁμοια τῶν τοῦ Πλάτωνος, εἰς ὃν ἡ φύσις δαψιλῶς ἐχρηγήσεν εὐρυτάτην διάνοιαν καὶ κρίσιν, ὅπως κυριαρχῆ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, τὰ ἐνθουσιώδη αἰσθήματα τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας, ὅπως ἀναπαραστήτῃ αὐτὰ ἐν τοῖς ἔργοις του, τὴν πλαστικότητα καὶ δραματικὴν τέχνην, τὴν ποίησιν καὶ μυθοπλασίαν, τὸ λεπτόν εἰρωνικόν καὶ σατυρικόν πνεῦμα, τὴν ἀφελειαν μετὰ τοῦ ὕψους, τὴν χάριν μετὰ τῆς ὑπάτης δυνάμεως τοῦ λόγου καὶ τῶν ἰδεῶν, τὴν ἀνυπερέβλητον διαλεκτικὴν δεινότητα, τὴν λατρείαν τῶν ἀρετῶν, τὴν δημιουργίαν τῶν ἰδανικῶν, εἰς ὃν ἡ τύχη ἔδωκε διδάσκαλον τὸν Σωκράτη καὶ πατρίδα τὰς Ἀθήνας ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτῶν πνευματικῇ λαμπηδόνι.

III.

Διαλέγονται μετὰ τοῦ Σωκράτους τὰ ἐξῆς τέσσαρα πρόσωπα· 1) Ὁ Γοργίας ἐκ Λεοντίου τῆς Σικελίας διάσημος ῥήτωρ καὶ διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς. Εἶγεν ἀποσταλῆ ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του εἰς Ἀθήνας, ἵνα πείσῃ αὐτούς εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν Συρακοσίων. Εἶναι ἀλαζών καὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ κεκτημένῃ φήμῃ, ὅτι εὐχερῶς καὶ πειστικῶς περὶ παντός δύναται ν' ἀγορεύῃ· συγκατανεύει δὲ νὰ διαλεχθῆ μετὰ τοῦ Σωκράτους, ὅστις μετὰ πολλῆς εὐλαθείας πρὸς αὐτὸν φαίνεται φερόμενος ὡς ἄδοξός τις πρὸς ἔνδοξον ἄνδρα· 2) Ὁ Πῶλος ἐξ Ἀκράγαντος τῆς Σικελίας μαθητὴς τοῦ Γοργίου καὶ ἀκολουθῶν αὐτὸν ἐν ταῖς ἀποδημίαις πρὸς κτήσιν γνώσεων καὶ πείρας

καὶ συμμετοχὴν δόξης. Εἶναι νέος, ζωηρός καὶ θρασύς. 3) Χαιρεφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὁ γνωστός ἐνθουσιώδης καὶ μανικὸς ἑταῖρος τοῦ Σωκράτους, ὁ ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ λαβὼν τὴν ἀπάντησιν ὅτι σοφώτατος ἀνδρῶν ἀπάντων εἶναι ὁ Σωκράτης. Οὗτος σπανίως μετέχει τοῦ διαλόγου κοσμίως καὶ εὐλαθῶς πρὸς τε τὸν διδάσκαλόν του καὶ τοὺς ἄλλους φερόμενος, καὶ ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Πῶλον, ὅστις ὑπεραμυνόμενος τοῦ διδάσκου τίθεται ὑπὲρ αὐτὸν καὶ ἀλαζονεύεται· 4) Καλλικλῆς ὁ Ἀθηναῖος, πολιτευόμενος καὶ ἀρχῶν τὴν ῥητορικὴν οὐχὶ διὰ τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπαγγελματικὴν δόξαν ἀλλὰ διὰ τὴν χρησιμότητα αὐτῆς ὑπὲρ τῶν πρακτικῶν πλεονεκτημάτων τῆς πολιτικῆς, μετὰ παρρησίας χλευάζων τὸν Σωκράτη καὶ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας του καὶ ἀντιτάσσων εἰς τὰ ἰδανικὰ περὶ ἠθικῆς καὶ δικαίου διδάγματα τὰς πρακτικὰς ὠφελείας, ἃς παρέχει τὸ δικαίον τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἡ ἐπιτηδειότης ἐν τῇ πάλῃ, τοῦ βίου, καὶ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις, αἵτινες καθιστῶσι τὸν βίον εὐδαίμονα.

Ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Χαιρεφῶντος μεταβαίνουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καλλικλέους, ἐνθα ὁ Γοργίας ἐπρόκειτο νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν¹ (confidence), διάλεξιν, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Ἀλλὰ κωλυθέντες ἐν τῇ ἀγορᾷ φθάνουν ἀργά, κατόπιν ἑορτῆς, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, ἢ ὡς πρέπει νὰ φθάνῃ τις εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν μάχην, κατὰ τὴν δικτικὴν φράσιν, ἣν ἀρχόμενος τοῦ διαλόγου ὁ Καλλικλῆς ῥίπτει πρὸς τὸν Σωκράτη ὑπαινιττόμενος ὅτι ἐκ δειλίας πρὸς τὸν ἀκαταγώνιστον μαχητὴν τοῦ λόγου, τὸν Γοργίαν, ἐπῆλθεν ἡ βραδυτῆς αὕτη.

Ὁ Καλλικλῆς, παρ' ᾧ κατέλυεν ὁ Γοργίας, οἶνει παραμυθῶν τὸν Σωκράτη, λέγει ὅτι δύναται, ὅταν θέλῃ, νὰ ἔλθῃ καὶ ἀκροασθῆ τοὺς ἐπιδεικτικούς λόγους ἐκείνου. Ἀλλ' ὁ Σωκράτης ἀμέσως θέτει ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ τὰς ἐπιδείξεις τοῦ ῥήτορος καὶ μετ' ἀφελείας, ἥτις προσδίδει χάριν εἰς τὴν ἀμάθειαν, παρὰ δὲ τῷ Σωκράτει καλύπτει ὡς πέπλος διαφανῆς τὴν εἴρωνα μορφήν του, ἐρωτᾷ ἴαν καταδέχεται ὁ Γοργίας νὰ διαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ· διότι θέλει νὰ μάθῃ «τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀν-

1. Ἐπιδείκνυσθαι ἢ ποιεῖσθαι ἐπιδείξεις ἦτο σύνηθες διὰ τοὺς διασήμους σοφιστὰς πλάνητα βίον διάγοντας ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν. Αἱ ἐπιδείξεις αὗται πολλάκις ἐγίνοντο ἐπὶ μισθῷ καὶ ἀναφέρεται ὅτι ἐπληρώνοντο ἀντὶ 50 δρ. (Müller Ἑλλ. Γραμμ. σελ 332).

δρός και τί ἐστὶν ὃ ἐπαγγέλλεται και διδάσκει». Ὁ Γοργίας συναινεί, προσθέτων ἐν μεγαλοπρεπέι ὑπεροφία ὅτι εἶναι ἔτοιμος νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς πᾶν ἐρώτημα, και ὅτι οὐδεὶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εὐρέθη νὰ τον ἐρωτήσῃ τί νέον ἢ ἄγνωστον δι' αὐτόν¹.

Ἀντιμέτωποι λοιπὸν τίθενται ἀφ' ἐνὸς ὁ παρὰ πάντων και ἑαυτοῦ θαυμαζόμενος και τὰ πάντα εἰδώς, και ἀφ' ἑτέρου ὁ φιλομάθειαν μόνον ἔχων και περιεργίαν, διὰ δὲ τῆς διαλεκτικῆς και τῶν βραχυλόγων ἀπαντήσεων θέλων νὰ ἀποκτᾷ σαφεῖς και οὐσιαστικὰς γνώσεις τῶν πραγμάτων. Ἡ βραχυλογία εἶναι ἀπαραίτητος δρος τῆς σαφηνείας τῶν ἰνοιῶν. Ὁ δὲ Γοργίας ὑπόσχεται αὐτὴν ἀξίωσιν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος διὰ βραχυτέρων λόγων δύναται νὰ εἴπῃ τὰ αὐτά.

Ἡ συζήτησις ἀρχεται περὶ τῆς *δητορικῆς*: ὁ δὲ Σωκράτης ἐν τῇ ἀπλοϊκότητι του συνάπτει τὸν ἀγῶνα ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους τοῦ δεινοῦ ἀντιπάλου, ἐπὶ αὐτῆς τῆς *ειδικότητος* τοῦ ἀνταγωνιστοῦ². Πλήρης κάλλους και χάριτος και εὐστροφίας διαλεκτικῆς ἐξελλίσσεται ὁ διάλογος, ὅτε ὁ Γοργίας ὑπενδίδει βαθμηδὸν και πίπτει εἰς ἀντίφρασιν.

Διότι ἐνῶ ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ῥητορικὴ εἶναι ἀπασῶν ὑπερτέρα, ὅτι διὰ τῆς πειθοῦς κατορθοῖ τὰ πάντα, ὅτι δὲν πταίει αὐτὴ ἐάν τι ἀδικὸν πραχθῇ δι' αὐτῆς, κατόπιν ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ῥήτωρ εἶναι ἀδύνατος νὰ μεταχειρισθῇ ἀδίκως τὴν ῥητορικὴν και νὰ θελήσῃ τὸ ἀδικόν.

IV

Ἐνταῦθα λήγει ἡ πρώτη πρᾶξις και ἀρ-

1. Ὁ Ἴταλὸς Pic de la Mirandolle (1453—1494) διάσημος ἐπὶ πρῶτῳ ἀναπτύξει και ἐπὶ πολυμαθείᾳ ἑκαυχῶτο ὁμοίως ὅτι περὶ παντός ἠδύνατο νὰ συζητήσῃ μετὰ παντός. Εἶχε δὲ ὡς ῥητόν: De omni re scibili. Ὁ Βολταῖρος ἐπικρίνας και εἰρωνευθεὶς τὴν μεγαλαυχίαν ταύτην προσέθηκε και τὸ ῥητόν: et quibusdam aliis, ὅπερ δλόκληρον ἐκφέρεται ὡς γλευαστικὸν τῶν οἰομένων γινώσκων τὰ πάντα. Ὁ Δημήτριος Μόσχος Ἑλληὴν ἐκ τῶν τῆς Ἀναγεννήσεως και ποιητῆς εὐδοκίμος (ἔγραψεν ἐπικὸν ποίημα Ἑλένη) ἦτο φίλος και συνδαιτυμὸν τοῦ Mirandolle (Brunet de Presle, Grèce, σελ. 320—3).

2. Κικέρων de orat. I, XI. «Τοῦτο μάλιστα ἐθαύμαζον τοῦ Πλάτωνος, ἀναγινώσκων τὸν Γοργίαν του, ὅτι καταγελῶν τοὺς ῥήτορας ἐφαίνετό μοι αὐτὸς ἄκρος ῥήτωρ». Τὸ αὐτὸ συμβαίνει και ἐν τῷ Φαίδρῳ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Baron, sur l'unité de composition dans le Phèdre: «Dans un premier discours, il bat la rhétorique sur son propre terrain».

χεται ἡ δευτέρα διὰ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Πώλου. Ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ λόγων τὸ ἐνδιαφέρον ἐντεινεται και ἡ συζήτησις καθίσταται ζωηροτέρα οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ ὄξιος χαρακτήρος τοῦ Πώλου, βαρέως φέροντος τὴν ἥτταν τοῦ διδασκάλου του, ἀλλὰ και ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῶν συζητουμένων.

Παραθέσωμεν μικρὸν ἀπότπασμα εἰσαγωγικὸν τῆς δευτέρας πράξεως ὡς δείγμα τοῦ εἰρωνικοῦ και εὐτραπέλου ὕφους, ὅπερ συχνότατα προσλαμβάνουσιν οἱ λόγοι τοῦ Σωκράτους ἐν τῷ μέσῳ τῶν σοβαρωτάτων συζητήσεων, οἰνοεὶ πρὸς ἀνάπαυλαν και ἀναψυχὴν τῆς ἐντεταμένης προσοχῆς τοῦ παρακολουθοῦντος αὐτάς: ἀνάπαυλα γὰρ τῆς σπουδῆς γίγνεται ἐνίοτε ἡ παιδιὰ» (Φίληθος, 30).

— «Και λοιπὸν, ὦ Σωκράτες, αὐτὴ εἶναι πράγματι ἡ περὶ τῆς ῥητορικῆς δοξασία σου, ὡς λέγεις τώρα; Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ Γοργίας δὲν ἐτόλμησε νὰ σοὶ ἀρνηθῇ ὅτι ὁ ῥήτωρ ἐφείλει νὰ γνωρίζῃ τὸ δίκαιον, τὸ καλὸν και τὸ ἀγαθόν, και, διότι ἐδέχθη ὅτι ὁ ἀγῶων αὐτὰ και προσεργόμενος νὰ μάθῃ τὴν ῥητορικὴν παρὰ τῷ Γοργίᾳ θέλει διδασθῆ και ταῦτα ὕστερον παρὰ τοῦ ἰδίου, ἐφάνη ἕνεκα τῆς ὁμολογίας του ἐκείνης περιπλακεῖς εἰς ἀντίφρασιν, εἰς ἣν ἀρέσκεσαι νὰ φέρῃς τοὺς ἄλλους διὰ τοιούτων ἐρωτημάτων; Γνωρίζεις βέβαια ὅτι δύσκολον εἶναι νὰ εὐρεθῇ τις ὁμολογῶν ὅτι ἀγνοεῖ τὰ δίκαια και ὅτι δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ τα διδάξῃ εἰς ἄλλους, και δράττεσαι ἀμέσως τοιούτων παραπειστικῶν ἐρωτήσεων, αἰτινες ἐνέχουσιν ἀγροικίαν πολλήν.

— ὦ θαυμάσιε Πῶλε; Δι' αὐτὸ βέβαια πρέπει νὰ ἔχωμεν τοὺς φίλους και τὰ τέκνα, διὰ νὰ μας διορθώνητε σεῖς οἱ νεώτεροι και ἐν ἔργοις και ἐν λόγοις, ὅταν ἡμεῖς πρεσβύτεροι γενόμενοι ὑποπίπτωμεν εἰς σφάλματα. Καὶ ἂν τώρα ἐγὼ και ὁ Γοργίας ἐπλανήθημεν, σὺ παρῶν ἐπανόρθου τὰ ἐσφαλμένα, διότι φαίνεται ἰκανὸς δι' αὐτό. Καὶ ἐγὼ πρεσθυμότερα δέχομαι νὰ συζητήσω μετὰ σοῦ, ὑπὸ ἓνα μόνον δρον.

— Ποῖον;

— Ἐάν περιστείλῃς τὴν μακρογορίαν. ἤς εἰδείξας δείγματα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς συνδιαλέξεως.

— Κχι τί! δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ εἴπω ὅσα θέλω;

— Δεινὸν βέβαια, φίλε μου, θὰ ἦτο τὸ πάθημά σου, ἂν ἐκ τῆς Σικελίας ἐρχόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου εἶναι ἡ μεγίστη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, εὐ-

ρίσκετο σύ ἐσπερημένος αὐτῆς ἐνταῦθα. Ἄλλὰ ἐξέταξε, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὸ ἀντιθέτον. Ὅταν σὺ μὴ ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημά μου μακρηγορῆς, δὲν θὰ ἦτο ἐπίσης δεινὸν τὸ ἰδικὸν μου πάθημα, ἂν δὲν με ἐπετρέπετο ν' ἀναχωρήσω καὶ νὰ μὴ σε ἀκούω;

Ὁ Πῶλος ἀρνεῖται ὅτι ὁρος πρῶτιστος τῆς ἐητορικῆς εἶναι ἡ γνώσις τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι μόνος σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ *πειθῶ*, καὶ διὰ τῆς πειθοῦς ἡ ἐπιβολὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀπόκτησις δυνάμεως μεγίστης, ὥστε νὰ πράττη ὁ ῥήτωρ ὅ τι ἂν αὐτῷ δόξη βέλτιστον ἐν τῇ πόλει καταστρέφων πάντα ἐχθρὸν καὶ ἀντίπαλον.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀποδεικνύει ὅτι *ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ ἐητορικὴ δὲν εἶναι κἀν τέχνη, ἀλλ' ἀπλή ἐμπειρία*, εἶναι *εἰδωλον μορίου πολιτικῆς, εἶναι κολακεία* ὑποδουμένη τὴν δικαιοσύνην καὶ ὑπὸ τοιοῦτον πρόσχημα *ὑποκριτικὸν καταστρέφει τὴν ψυχὴν*, ὡς ἡ μαγειρικὴ ὑποδέεται τὴν ἰατρικὴν πρὸς καταστροφὴν τοῦ σώματος. Ὡστε, ἂν ἐπρόκειτο νὰ τεθῆ ἀγώνισμα ἐνώπιον παιδῶν ὡς κριτῶν ἢ ἐνώπιον ἀνδρῶν ἀνοήτων, ὡς οἱ παῖδες, τίς τῶν δύο ὁ μάγειρος ἢ ὁ ἰατρός γνωρίζει καλλίτερα τὸ ὠφέλιμον ἢ βλαβερὸν τῶν φαγητῶν, ὁ ἰατρός ἀφεικτικῶς θ' ἀπέθνησκε τῆς πείνης, ἀλλὰ καὶ οἱ κριταὶ δὲν θὰ ἐβράδυνον ν' ἀσθενήσωσι καὶ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πολυφαγίας τῶν λιγνυμάτων καὶ γλυκυσμάτων. *Κολακείαν* τοῦτο καλεῖ ὁ Σωκράτης καὶ *αἰσχρὸν ὀνομάζει*: διότι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου.

Μετ' ἀλληλουχίαν σκέψων ἐπὶ τῆς ἐνοίας τοῦ ἡδέος καὶ ἀνιαροῦ, τοῦ ὠφελίμου καὶ βλαβεροῦ καὶ μετὰ τὸν καθορισμὸν ὅτι πᾶσα πρᾶξις γίνεται οὐχὶ διὰ τὸ πραττόμενον ἀλλὰ διὰ τινα σκοπὸν, ὁ Πῶλος δὲν διστάζει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ *ἀδικεῖν* τυγχάνει ὄν τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, ἀλλ' ἐπιμένει ὅτι τὸ *ἀδικεῖσθαι* εἶναι *εἰ μείζον*, καὶ προβάλλει τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο δίλημμα, οὗτινος ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθη, εἰς τὸν Σωκράτη. Οὗτος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἤθελε βεβαίως οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἕτερον, ἀλλ' ὅτι ἂν τῷ ἐπεβάλλετο ἡ ἀνάγκη νὰ ἐκλέξῃ, θὰ προυτίμα *ν' ἀδικηθῆ* μᾶλλον ἢ *ν' ἀδικήσῃ*.

Ἡ συζήτησις οὕτως εἰσέρχεται εἰς κύκλον ἰδεῶν ὑψηλοτέρων τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθοῦς *εὐδαιμονίας* ἐν τῷ βίῳ. Τίθεται πρὸς λύτιν τὸ μέγιστον τῶν ζητημάτων: *πῶς βιωτέον*: «Καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν (λέγει ὁ Σωκράτης)

οὐ πᾶν σμικρὰ ὄντα ἀλλὰ σχεδὸν τι ταῦτα, περὶ ὧν *εἰδέναι τε κάλλιστον, μὴ εἰδέναι τε αἰσχιστον*. Τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστὶν *ἡ γιγνώσκειν ἢ ἀγνοεῖν ὅστις τε εὐδαιμων ἐστὶ καὶ ὅστις μὴ* (§ 27). Ἀμφίβολός τις προαίσθησις καταλαμβάνει ἡμᾶς ἐν τῇ κρίσιμῳ ταύτῃ στροφῇ τοῦ διαλόγου ὅτι ὁ Πῶλος θριαμβεύει, ἂν δὲν ἐπιδείξῃ ὁ Σωκράτης σθένος ψυχῆς ἑκτακτον καὶ δύναμιν λόγου ὑπερτάτην. Τὸ *ἀδικεῖν*, λέγει ὁ Πῶλος, εἶναι *κακόν*, ἀλλὰ τὸ *ἀδικεῖσθαι* εἶναι *βεβαίως χειρόν*: διότι ὁ ἀδικὸς ἔχων τὴν ἐξουσίαν ἢ τὴν ἰσχύϊν καὶ μὴ τιμωρούμενος *ζῆ εὐδαιμόνως*, ἐν ᾧ ὁ ἀδικούμενος εἶναι *δυστυχῆς*, ἦτοι *ζῆ ἀθλίως*. Φέρεται δὲ παραδείγματα ἱστορικὰ σύγχρονα, ἰδίᾳ τοῦ Ἀρχελάου, καὶ ἐπικαλεῖται μάρτυρας ὄλους τοὺς Ἀθηναίους καὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτην ὅτι θὰ προυτίμων ἅπαντες νὰ ἔχωσι τὴν θέσιν τοῦ ἀδικούντος ἀλλ' *εὐδαιμόνως ζῶντος*, παρὰ τὴν τῶν ἀδικουμένων καὶ δυστυχούντων.

Ἄλλ' ὁ Σωκράτης ἀτάραχος προβαίνει εἰς περαιτέρω καὶ καθιστᾷ δι' ἑαυτὸν τὸ πρόβλημα *δυσχερέστερον προσθέτων νέον στοιχείον*. Λέγει λοιπὸν εἰς τὸν Πῶλον: «Πρόσεξε ἂν ἡ διαφορὰ ἡμῶν συνίσταται εἰς τὰς ἐξῆς προτάσεις. Εἶπον ἐγὼ ἐν ταῖς ἐμπροσθεν ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι *κάκιον* τοῦ ἀδικεῖσθαι, σὺ εἶπες τὸ ἀδικεῖσθαι. Ἐγὼ εἶπον ὅτι οἱ ἀδικούντες εἶναι *δυστυχεῖς* (ἄθλιοι), τοῦτο ἀντέκρουσας σὺ εἶπὼν ὅτι οἱ ἀδικούντες ἀλλὰ μὴ τιμωρούμενοι εἶναι *εὐδαιμόνες*. Ἐγὼ τώρα προσθέτω ὅτι αὐτοὺς τοὺς *ἀδικούντας* καὶ *μὴ τιμωρούμενους* θεωρῶ *δυστηχεσιώτους*, τοὺς δὲ *ἀδικούντας* μὲν ἀλλὰ *τιμωρουμένους* *ὀλιγώτερον δυστηχεῖς*».

Ὁ Πῶλος ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ τελευταίου τούτου προσθέτου ἰσχυρισμοῦ, ἀναφωνεῖ: «Πῶς λέγεις; Ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῆ» κτλ. (δρ. § 473 c).

Τὴν θριαμβεύουσαν ἀδικίαν ἔχει σύμμαχον ὁ Πῶλος πρὸς θρίαμβον τῆς ἰδικῆς του γνώμης, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀδικία εἶναι προφανῶς *εὐδαιμονικὴ*, ἐνῶ ἡ ἀδικία ἡ συλλαμβανομένη καὶ τιμωρουμένη παρέχει φρικτὴν εἰκόνα ἀλγηδόνων, βασάνων, ἀκρωτηρισμῶν καὶ θανάτου. Ἐχει τὴν κοινὴν γνώμην ἐπίσης ὑπὲρ ἑαυτοῦ διὸ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν οὐ μόνον ὄλων τῶν συμπολιτῶν ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν συγχρόνων του ἐκλέγων παράδειγμα εἰκονικώτατον κατὰ τῆς ἀντιθέτου γνώμης τοῦ Σωκράτους, ἥτις μένουσα μόνη, ψιλὴ καὶ ἀτομικὴ *τολμᾷ* ν' ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ ὄγκου τῆς κοινῆς γνώμης, ἣν εὐφυῶς ὁ Πλάτων

ἀποκαλεῖ ἀλλαχοῦ (Πολ. 5' 493) τὸ μέγα ζῶον.

Ὁ Σωκράτης ἐν πρώτοις ἀντιτάσσει εἰς τὸν Πῶλον ὅτι οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδίδει εἰς τὸ ποσὸν ἤτοι τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων, ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ ποῖον αὐτῶν. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἐξαρτᾶται, ὡς ἐν δικαστηρίοις καὶ ἐν συνελεύσει τοῦ λαοῦ διὰ παρατάξεως μαρτύρων καὶ ψήφων: α' Ἐνόσῃ σύ, ὦ Πῶλε, δέν με ἐξαναγκάζεις ἓνα ὄντα νὰ ὁμολογήσω, δέν σε ὠφελεῖ ἡ βοήθεια τῶν πολλῶν ψευδομαρτύρων ὅπως με ἐξώσῃς ἐκ τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ ἐναντίον σου ἓνα μόνον μάρτυρα θὰ φέρω, σὲ τὸν ἴδιον, ὁμολογοῦντα τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου, καὶ ἐὰν δέν σοί τον φέρω, νομίζω ὅτι οὐδὲν ἀξίον λόγου εἶπα ἐν τῇ συζητήσει. Τὸ παράδειγμά σου εἶναι μορμολύκειον καὶ ὄχι ἀπόδειξις. Ἄλλως τε κακῶς ἔθηκας τὸ ζήτημα ὅτι ὁ ἐπιτυχῶν ἀδίκως τῆς τυραννίδος εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦ ἀποτυχόντος, διότι μεταξὺ δύο ἀθλιῶν, δέν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ εὐδαιμονεστεροῦ. Ἄλλ' ἐπιμένω εἰς τὴν γνώμην μου ὅτι ἀθλιώτερος τῶν δύο εἶναι ὁ ἐπιτυχῶν ἐν τῇ ἀδικίᾳ πράξει.» Τοῦ Πῶλου τότε γελάσαντος, ὁ Σωκράτης προσθέτει: — «Γελάξ, φίλε μου, ἄλλο εἶδος πάλιν αὐτὸ ἀποδείξεως καὶ ἐλέγχου, νὰ γελάξ χωρὶς νὰ ἐξελέγχῃς.»

Ἐνταῦθα ἀκριβῶς μὲ τὸν καρχασμόν τοῦ Πῶλου, τὸν συμβολίζοντα τὴν θριαμβεύουσαν ἀδικίαν καὶ τὰς δοξασίας τοῦ μεγάλου ζαῖου, γίνεται ἡ δέσις τοῦ δράματος καὶ ἐν τῇ δέσει αὐτῆ ἐκφέρει ὁ Πλάτων διὰ τοῦ Σωκράτους τὴν περὶ *ποινῆς θεωρίαν*. Ἄλλὰ προεισαγωγικῶς δέον νὰ ἀποδειχθῶσι αἱ ἐξῆς δύο προτάσεις: 1) ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν εἶναι τὸ ἀδικεῖν καὶ 2) ὅτι προτιμότερον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τὸ ἀδικεῖν, εἴτα ὡς συμπλήρωμα τούτων ν' ἀκολουθήσῃ ἡ ἀπόδειξις δύο ἐτέρων προτάσεων, ἐν αἷς περιλαμβάνεται ἡ περὶ *ποινῆς θεωρία*: ἤτοι 3) ὅτι ὁ δίκκιος εἶναι εὐδαιμονέστατος, ὁ δὲ ἀδικῶν δυστυχέστατος: 4) ὅτι ὁ ἀδικῶν τιμωρούμενος δηλ. ὑποβλαλλόμενος εἰς *ποινὴν* εἶναι ἥττον δυστυχῆς τοῦ ἀτιμωρητῆ ἀδικοῦντος.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πρώτης προτάσεως ὁ Σωκράτης ἐρωτῶν λαμβάνει παρὰ τοῦ Πῶλου τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν, ὅτι τὸ ἀδικεῖσθαι εἶναι *κάκιον* (χειρότερον κακόν), τὸ δὲ ἀδικεῖν εἶναι μὲν *αἰσχίον* ἀλλ' οὐχὶ καὶ *κάκιον*. Βασιζόμενος δὲ εἰς τὴν ὁμολογίαν ὅτι εἶναι *αἰσχρότερον* τὸ ἀδικεῖν, ὁμολογίαν, ἣν ὁ Πῶλος ἀναγκάζεται νὰ ἐκφέρῃ συμμορφούμενος τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τοῖς κειμένοις νόμοις, παρατηρεῖ

εἰς τὸν Πῶλον ὅτι ἡ διάττασις τῶν γνώμων προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι κατὰ τὸν Πῶλον ἄλλο εἶναι τὸ καλὸν καὶ ἄλλο τὸ ἀγαθόν, ἄλλο τὸ κακόν καὶ ἄλλο τὸ αἰσχρόν. Μεθοδικῶς ἐξακολουθῶν τὴν διαλεκτικὴν ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ δεχθῆ: 1) ὅτι τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν εἶναι ταῦτόν, ὡς ἀπ' ἐτέρου τὸ κακόν καὶ τὸ αἰσχρόν: 2) ὅτι τὸ καλὸν εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθόν τὸ ἐνέχον ἡδονὴν τινα, καὶ αἰσχρόν εἶναι αὐτὸ τὸ κακόν τὸ περιέχον λύπην τινα ἢ βλάβην: 3) ὅτι αἰσχρότερον λέγεται ἐκεῖνο ὅπερ ὑπερβάλλει τὸ ἕτερον, εἴτε διότι παράγει περισσοτέραν λύπην εἴτε διότι ἔχει μείζον κακόν, εἴτε δι' ἀμφοτέρα. Ἐπειδὴ δὲ ὁμολογήθη ὅτι τὸ ἀδικεῖν εἶναι *αἰσχρότερον*, ἐξεταστέον ἐὰν ἔχη τὴν λύπην περισσοτέραν. Ἄλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ ἀδικῶν δέν λυπεῖται περισσοτέρον τοῦ ἀδικουμένου. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἔχει μείζον τὸ ἕτερον στοιχείον ἤτοι τὸ κακόν. Ἄρα τὸ ἀδικεῖν εἶναι *κάκιον*. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς προτιμᾷ τὸ *κάκιον* καὶ τὸ αἰσχίον τοῦ ἥττον κακοῦ καὶ ἥττον αἰσχροῦ, ἔπεται ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει νὰ προτιμῆ τὸ ἀδικεῖν, ὅπερ ἀπεδείχθη ἔχον *σύναμα* καὶ *αἰσχρότητα* καὶ *κακίαν* *περισσοτέραν*. Οὕτως ἀπεδείχθησαν αἱ δύο πρώται προτάσεις ὀρθῶς ἔχουσαι. Ἄλλ' ἡ πρώτη χρῆζει μείζονος ἀναπτύξεως καὶ λεπτομερεστεράς ἀναλύσεως, ἧς ἀμέσως ἐπιλαμβάνεται ὁ Σωκράτης καὶ συνδέει ταύτην μετὰ τῆς τῶν δύο τελευταίων.

Ἡ ἀδικία εἶναι τὸ μέγιστον τῶν κακῶν ἕνεκα τῆς *βλάβης*, ἣν φέρει εἰς τὴν ψυχὴν. Μεταξὺ πενίας, ἧτις εἶναι κακὸν χρηματιστικόν, καὶ ἀδικίας, ἧτις εἶναι κακὸν ψυχικόν, ἡ ἀδικία ἀναμφιλέκτως ὁμολογεῖται ἐκ τῶν τριῶν τούτων κακῶν τὸ μέγιστον. Φέρει δὲ βλάβην ἕνεκα τῆς *διαταράξεως τοῦ ἐν ἡμῖν ἀγαθοῦ*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ *οἰκείος* τῆς *ψυχῆς κόσμος*. Οἱ σοφοὶ λέγουσιν ὅτι καὶ οὐρανός, καὶ γῆ, καὶ θεοί, καὶ ἄνθρωποι ἐνοῦνται διὰ τῆς *φιλίας* ἤτοι *ἀγάπης*, διὰ τῆς τάξεως καὶ συμμετρίας, διὰ τῆς σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, διὰ τὸ ὅλον τοῦτο *κόσμον* κλαῦσιν. Ἄρα *ἀκοσμία* καὶ *ἀκολασία* γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀδικοῦντος, ὅστις μὴ πράττων τὰ προσήκοντα πρὸς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς γίνεται ἀδικῶς πρὸς ἐκείνους καὶ ἀνόσιος πρὸς αὐτούς, πκύει δὲ ὦν προσφιλὴς πρὸς ἀμφοτέρους. Ὁ ἀδικῶν καθίσταται ἀδύνατος πρὸς κοινωνίαν, ἀλλ' ὁ μὴ ἔχων κοινωνίαν στερεῖται τοῦ δεσμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ ἐνοῦντος

τὸν κόσμον. Ἄρα στερεῖται τῆς φιλίας Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων αὐτὸς ὁ συντρίβων πρῶτος τὸν δεσμὸν τοῦτον.

Ἡ διατάραξις αὕτη τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας τῆς ψυχῆς εἶναι νόσος, ὡς καλοῦμεν νόσον πᾶσαν διατάραξιν τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος. Πρὸς ἀπαλλαγὴν τῆς σωματικῆς νόσου ἔχομεν τὴν ἰατρικὴν καὶ ὑπομένομεν ἀλγηδόνας καὶ ἔγχειρήσεις χάριν τοῦ ὀφελίμου, ὅπερ εἶναι ἡ ἀνάκτησις τῆς ὑγείας. Πρὸς ἀπαλλαγὴν δὲ τῆς ἀδικίας, ἣτις εἶναι ἡ ψυχικὴ νόσος, ἀναγκαῖα τυγχάνει ἡ **ποινὴ** πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς. Ἡ **ποινὴ** λοιπὸν εἶναι ἡ **ιατρικὴ** τῆς **πονηρᾶς** καὶ **ἀδίκου** **ψυχῆς** ἡ **σωφρονίζουσα** αὐτὴν καὶ **δικαιοτέρα** **ποιούσα**. Ὁ κολαζόμενος πάσχει πρῶτον **δίκαια**, διότι διατάραξε τὸν κόσμον τῆς ψυχῆς, δεύτερον δὲ **ἀγαθὰ**, διότι ὀφείλεται γινόμενος βελτίων τὴν ψυχὴν καὶ ἀπαλλαττόμενος τῆς ἀδικίας. Ἐπομένως ἡ **ποινὴ** εἶναι ἡ **ἀπαλλαγὴ** ἀπὸ τῆς ἀδικίας, ἥτοι ἀπὸ τοῦ μεγίστου κακοῦ. Ἄρα εὐδαιμονέστατος εἶναι ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη, ἥτοι **πρώτιστος** ἐν τῇ **εὐδαιμονίᾳ** εἶναι ὁ **δίκαιος** ὁ ἔχων διαρκῶς ὑγιᾶ τὴν ψυχὴν. **Δεύτερος** ἔρχεται ὁ **ἀδικήσας** ἀλλ' **ἀπαλλαττόμενος τῆς ἀδικίας**· τοιοῦτος δὲ ὁ νοθευόμενος, ὁ ἐπιπληττόμενος, ὁ τιμωρούμενος. **Ἐσχαιος** δὲ τῇ τάξει καὶ **κάκιστος** ζῶν εἶναι ὁ **ἔχων ἀδικίαν** καὶ **μὴ ἀπαλλαττόμενος**. Οὕτως ὁμοιάζει πρὸς πάσχοντα ὑπὸ μεγίστου νοσήματος σωματικοῦ καὶ φοβούμενον δίκην παιδός, τὸν ἰατρὸν, τὰ φάρμακα καὶ τὴν ἀλγεινὴν ἐγχείρησιν. Ὁ ἀποφεύγων τὴν ποινὴν τὸ ἀλγεινὸν μόνον μέρος αὐτῆς βλέπει, τυφλῶται δὲ πρὸς τὸ ὀφείλιμον καὶ ἀγνοεῖ ὅτι ἡ συνοικησις μετὰ ψυχῆς μὴ ὑγιοῦς ἀλλὰ σαθρᾶς καὶ ἀδίκου καὶ ἀνοσίου εἶναι ἀθλιωτέρα κατὰ πολὺ τῆς ἀθλίας ζωῆς μετὰ σώματος μὴ ὑγιοῦς ἀλλὰ σαθροῦ καὶ ἐφαρμένου. Ἐπομένως τὸ **μὴ τιμωρεῖσθαι** εἶναι ταῦτόν πρὸς τὸ **ἐμμένειν ἐν τῷ κακῷ**. Ὡς δὲ ἡ **ποινὴ** ὠρίσθη ὅτι εἶναι **ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἀδικίας**, οὕτως ἡ **ἀτιμωροσία** εἶναι ἡ **ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ** καὶ **δὴ τοῦ μεγίστου**.

Οὕτως ἀποδείκνυνται ὀρθῶς ἔχουσαι καὶ αἱ δύο τελευταῖαι προτάσεις, 3ῃ καὶ 4ῃ, τουτέστιν ὅτι οἱ ἀδικούντες εἶναι δυστυχεῖς καὶ ὅτι οἱ ἀδικούντες καὶ μὴ τιμωρούμενοι εἶναι ἀπάντων δυστυχέστατοι¹.

1. Καὶ ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὁ Πλάτων ἐξετάζει μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὸ προσφιλὲς τῷ τε διδασκάλῳ καὶ

τοῦ Πύλου ὑπέικοντος εἰς τὴν ἀκαταμάχητον λογικὴν καὶ παραδεχομένου τὴν ἀλήθειαν τῶν προτάσεων, καθ' ὧν εἶχεν ἀντιλέξει καταγελάσας μάλιστα τῆς τελευταίας, ὁ Σωκράτης περατοῖ τὴν συζήτησιν μετ' αὐτοῦ εἰς διπλὴν ἀθυμίαν περιπεσόντος ἕνεκα τῆς τε ἡττης καὶ τῆς καταφρονήσεως τῆς τέχνης ἐφ' ἣ τὸσον ἐσεμνύετο. Διότι ταῦτα λέγει ἐν κατακλειδί ὁ Σωκράτης: «Ἐπὶ τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδικίας τῆς ἑαυτοῦ ἢ γονέων ἢ φίλων ἢ παιδῶν ἢ πατρίδος ἀδικούσης κατ' οὐδὲν εἶναι χρήσιμος ἡ **δητορικὴ**, καὶ ὅτι μᾶλλον ἡδύνατό τις νὰ ὑπολάβῃ αὐτὴν χρήσιμον διὰ τὸ ἐναντίον, δηλαδὴ ὅτι ὀφείλει τις μάλιστα μὲν νὰ κατηγορῇ ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλλων φίλων τῶν τυχόν ἀδικούντων, καὶ νὰ μὴ ἀποκρύπτῃ ἀλλ' ἐξ ἐναντίας νὰ φέρῃ εἰς τὸ φανερὸν τὸ **ἀδίκημα**, ἵνα **τιμωρηθῇ** καὶ **ὕγιῃς γένηται**, ν' ἀναγκάζῃ δὲ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους μὴ ἀποδειλιάξῃ ἀλλὰ γενναίως χάριν τῆς κτήσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ καὶ μὴ ὑπολογιζόμενος τὸ ἀλγεινὸν νὰ ὑποβληθῇ εἰς ποινὴν, ὡς εἰς ἰατρὸν καυτηριάζοντα καὶ ἀποκόπτοντα· καὶ ἐὰν μὲν ἦναι ἄξιος ῥαβδισμῶν, νὰ παρέχῃ ἑαυτὸν εἰς ῥαβδισμούς, ἐὰν δεσμῶν, νὰ τρέχῃ εἰς τὴν φυλακὴν, ἐὰν ἐξορίας, νὰ φύγῃ τὴν πατρίδα του, ἐὰν δὲ θανάτου, ν' ἀποθάνῃ, αὐτὸς ὢν πρῶτος κατήγορος καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ μεταχειριζόμενος τὴν ῥητορικὴν ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, ὅπως καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γινομένων ἀπαλλάττωνται οἱ ἔνοχοι τοῦ μεγίστου κακοῦ, τῆς ἀδικίας».

Διὰ τῆς εὐγλώττου καὶ παθητικῆς ἅμα ταύτης ἀποστροφῆς, ἡ φιλοσοφία ἐξευτελίζει τὴν ῥητορικὴν φήμην τοῦ Γοργίου καὶ τοῦ Πύλου καὶ κταισχύνει τὴν τέχνην των. Αἰσθανόμεθα καὶ σχεδὸν βλέπομεν τὰ χεῖλη τοῦ Σωκράτους τρέμοντα ὑπὸ συγκινήσεως καὶ σπινθηροβολοῦντας τοὺς ὀφθαλμούς. Διότι μετὰ τοιαύτην ἔξαρσιν τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πάθους του, αἱ αὐστηραὶ καὶ ἀκλόνητοι περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς ἀρχαὶ του λάμπουσαι ἐκ

ἑαυτῷ θέμα ὅτι ἡ ἀδικία λανθάνουσα καὶ μὴ διδοῦσα δίκην κατεργάζεται πονηροτέρα τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδικούντος καὶ εἰς οὐδὲν καλὸν λυσιτελεῖ· (B. VIII καὶ IX καὶ XIII καὶ Γ' V εἶρα καὶ ποιηταὶ καὶ λογοποιοὶ κακῶς λέγουσι περὶ ἀνθρώπων τὰ μέγιστα, ὅτι εἰσὶν ἄδικοι μὲν εὐδαιμόνες δὲ πολλοί, δίκαιοι δὲ ἄθλιοι, καὶ ὡς λυσιτελεῖ τὸ ἀδικεῖν, ἐὰν λανθάνῃ, ἢ δὲ **δικαιοσύνη** ἀλλότριον μὲν ἀγαθόν, οἰκεία δὲ ζημία.»)

τοῦ ἀφθόνως διαχυθέντος ἀποδεικτικοῦ φωτός κατισχύουν ἐπὶ τέλους καὶ ἐπιβάλλονται καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐπάγγελμα ἔχοντας τὴν πειθῶν. Καταφαίνεται δ' ἐν τοῖς λόγοις τούτοις οὐχὶ πλέον ἢ φιλοπαίγμων, ἀλλ' ἢ σοβαρὰ καὶ μεγάλῃς ἐννοίας εἰρωνεία· διότι ὁ ῥήτωρ πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὴν πρὸς ἄλλους πειθῶν ὀφείλει νὰ πείσῃ πρῶτον ἑαυτὸν, νὰ ἔχῃ τουτέστι πεποιηθήσῃ στερεὰς καὶ ἀκλονήτους· ἀλλ' ἢ στερεότης αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς γνώσεων, αἰτίνες εἶναι τὸ θεμέλιον πάσης ἄλλης μαθήσεως. Οἰοεὶ λοιπὸν φαίνεται λέγων ὁ Σωκράτης ὅτι ἡ ῥητορικὴ τῶν στερεῖται θεμελίων, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι εὐχερῶς ἠτᾶται ἐν τῇ διαλεκτικῇ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας, ἣτις ἀποκαλύπτει τὴν μὲν ῥητορικὴν ὡς ἀθεμελίωτον καὶ ἐναέριον, τοὺς δὲ λόγους αὐτῆς ὡς λόγους τοῦ ἀέρος.

V

Τοιαύτη ἡ περὶ ποινῆς θεωρία τοῦ Πλάτωνος, ἣτις ἀποτελοῦσα τὴν δέσιν τοῦ δλου δράματος κλείει τὴν δευτέραν αὐτοῦ πράξιν. Ἡ τρίτη πράξις ἔτι δραματικώτερον διεξάγεται, σφοδρότερον συγκρουομένων τῶν ἀντιθέτων ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ ὑψίστου προβλήματος τῆς ἀνθρωπότητος· τὸ πρόβλημα τοῦτο διαφαίνεται ἐν αὐτῇ τῇ δέσει ἀλλ' ἤδη σαφῶς καὶ ἀπροκαλύπτως τίθεται ὡς ἐξῆς: *τίς ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ βίου καὶ τίς ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία*, ἣτοι *πῶς βιωτέον*. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἀποτελεῖ κυρίως τὸ θέμα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ διαλόγου, καὶ μετὰ τέχνης ἀμμητόν καὶ διαλεκτικῆς δυνάμεως ὑπερτάτως παρασκευάζονται ἡρέμα καὶ μακροθῆν τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀφανοῦς καὶ κρυπτομένου ἐν ἀρχῇ ζητήματος, ὅπερ βεβημῆδον διαγράφεται καὶ μετ' ἄλλεπαλλήλους ἐλιγμοὺς καὶ συγκρούσεις βροντοφωνεῖται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς τρίτης πράξεως. Ἐν τῇ τετάρτῃ ἔρχεται ἡ λύσις ὡς ἀποθέσις τῶν ἤδη ἐξενεχθεισῶν περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς ἀρχῶν· διότι ἐκεῖ λαμπρῶς εἰκονίζεται ὁ μυθολογικὸς Ἄδης μετὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ δικαστῶν τοῦ Μίνωος, τοῦ Ραδαμάνθου καὶ τοῦ Αἰακοῦ. Ἐκεῖ ὁ Πλάτων προσθέτει ὅτι ἡ ποινὴ ἐκτὸς τοῦ λόγου τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ λόγου τῆς βελτιώσεως ἔχει σύνμα καὶ ἕτερον σκοπὸν, τὸν παραδειγματισμὸν τῶν ἄλλων ὁρώντων ὅσα πάσχουσιν οἱ τιμωρούμενοι, καὶ τὸν ἐκφοβισμόν, καὶ ὅτι ἡ ἀφέλεια δι' ἀληθῶν καὶ ὀδυνῶν γίνεται εἰς τοὺς ἰάσιμα ἀμαρτήματα ἀμαρτάνοντας καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν

Ἄδης: «οὐ γὰρ οἶόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλάττεσθαι».

Οὕτως ἡ ὅλη θεωρία ὑποκειμενικῶς τὸ πρῶτον καὶ ἀπολύτως διατυπωθεῖσα, ἀντικειμενικῶς εἶτα καὶ σχετικῶς πρὸς τὴν ὀφείλιαν τῆς κοινωνίας συμπληρωθεῖσα, ἀποτελεῖ τὴν ἀριωτάτην περὶ ποινῆς θεωρίαν. Περὶ ταύτην, ὡς περὶ τὸν ἥλιον οἱ πλανῆται, στρίφονται πάντες οἱ ἀπολύτους ἰδιάς δῆθεν θεωρίας διατυπώσαντες φιλόσοφοι καὶ ποιηκολόγοι.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἠσπάσθη τὴν τοῦ διδασκάλου τοῦ ἐγκλείσας αὐτὴν ἐν συντομωτάτῃ καὶ ἐπιστημονικῶς ἀμέμπτῃ φράσει: «Αἱ δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἀπ' ἀρετῆς μὲν εἰσιν, ἀναγκαῖαι δὲ καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαῖως ἔχουσι· κακοῦ γὰρ τινος ἀναίρεσις εἰσιν». Τιμωρία καὶ κολάσις εἶναι αὐτὴ ἡ ποινὴ, ἣτις καλεῖται τιμωρία μὲν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ τιμωροῦντος, τὴν ἀποζημίωσιν αὐτοῦ ὡς παθόντος σκοποῦσα, κολάσις δὲ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ὑφισταμένου τὴν ποινὴν καὶ πάσχοντος. Τὴν ἐξήγησιν τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν δύο τούτων λέξεων, αἰτίνες δεικνύουσι τὰς δύο ὁψεις τῆς ποινῆς, ἀνευρίσκομεν παρ' αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει (Ῥητ. Α, 10).

Τὴν τοῦ Καντίου ἠκούσατε πρὸ ὀλίγου καὶ δύνασθε νὰ κρίνητε ὅτι ἐπὶ πτερυγῶν Πλατωνικῶν αἰωρεῖται. Ὁ δὲ Ἐγκελος (Hegel) ὁ ἐξυμνηθεὶς φιλόσοφος τοῦ αἰῶνος ἡμῶν δὲν λέγει τι νέον περὶ ποινῆς, ὀρίζων αὐτὴν ἀρνησιν ἀρνήσεως, ἀπ' οὗ τὸ μὲν δίκαιον θεωρεῖται θεσις, τὸ δὲ ἀδικον ἢ ἀρνησις τοῦ δικαίου, ἢ δὲ ποινὴ ὡς ἀναγκαστικὴ ἀρνήσις τῆς ἀρνήσεως, ἵνα βεβαιωθῇ τὸ δίκαιον. Κατὰ τί ἄλλο διακφέρουσιν οἱ φιλοσοφικοὶ οὗτοι ὀρισμοὶ εἰμὴ κατὰ τὰς λέξεις καὶ τὸ ἔνδυμα ἀπὸ τῶν ὀρισμῶν τοῦ Πλάτωνος καλέσαντος τὴν μὲν ποινὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀδικίας, τὴν δὲ ἀδικίαν τὴν μὴ τιμωρουμένην ἐμμογήν τοῦ κακοῦ; Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ἐγκελος καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα ἐδανείσθη παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰπόντος ὅτι ἡ ποινὴ εἶναι ἀναίρεσις κακοῦ.

Δυνάμεθα λοιπὸν ἐν πλήρει ἐπιγνώσει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ διάλογος «Γοργίας» περιέχει τὴν φιλοσοφικωτέραν, πειστικωτέραν καὶ καλλιπεστέραν ἄμα πασῶν τῶν περὶ ποινῆς θεωριῶν, ὅτι πρώτη ἐξηνήχθη χρονολογικῶς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος διδάσκοντος ἐν τῷ ἄλσει τῆς Ἀκαδημείας του καὶ μένει ἐξαεὶ πρωτίστη καὶ καλλίστη πασῶν τῶν ἄχρι τοῦδε

διαπλασθεισῶν ὑπό τε τῶν ποινικολόγων καὶ τῶν φιλοσόφων ὄλων τῶν Ἀκαδημαίων καὶ ὄλων τῶν Πανεπιστημίων, ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ὁποίων ἐδίδαξαν οὗτοι ἔχοντες τοὺς τέσσαρας τοίχους ὡς ὀρίζοντα.

Ἄλλ' ἂν ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πῶλος καὶ ἡμεῖς, ὑποθέτω, μετ' αὐτῶν ἐπέστημεν περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν εὐαγγελικῶν ἀρχῶν τοῦ Σωκράτους, ὁ Καλλικλῆς, ὁ πολιτευόμενος τῶν Ἀθηνῶν, οὐ μόνον δὲν πείθεται, ἀλλ' ἐκλαμβάνει τὸν Σωκράτη παίζοντα καὶ ὄχι σπουδάζοντα, τοὺς δὲ λόγους του γέμοντας παραδοξολογίας καὶ σοφιστείας, καὶ ἐγειρόμενος μετὰ τὸλμης, τρίτος αὐτὸς καὶ δεινότερος παλαιστῆς τοῦ λόγου, ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ ὁ Πῶλος ἔπαθεν ὁμοίᾳ τῷ Γοργίᾳ δεχθεὶς ἕνεκα τῆς ἐκ τῶν κειμένων νόμων προκαταλήψεως τὸ ἀδικεῖν ὡς ἀτιμότερον, καὶ οὕτω ἔπεσεν εἰς τὴν παγίδα καὶ τὸ δίκτυον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους. Μετὰ παρρησίας ἀποκρούει τὰς ἐκ τῶν νόμων καὶ τῆς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων ἰδέας περὶ δικαίου. Ἡ φύσις αὐτῆ ἀντίκειται, λέγει, τῷ νόμῳ. Ἡ φύσις καθιεροὶ ὡς δίκαιον τὴν ἰσχύν. Ὁ ἰσχυρὸς κατ' ἀνάγκην ἔχει πλείονα τοῦ ἀσθενοῦς, ἡ δὲ ἰσότης¹ εἶναι πλάσμα, ὅπερ οἱ ἀσθενέστεροι συνελθόντες ἐν κοινῶν καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτῶν θέμενοι νόμους ἐδημιούργησαν, ὅπως δεσμεύσωσιν ὡς λεοντιδεῖς τοὺς ἰσχυροτέρους καὶ κατορθώσωσιν οὕτω, φανολότεροι αὐτοὶ ὕντες, νὰ ἔχωσιν ἰσότητα μετὰ

τῶν κρειτόνων καὶ ἰσχυροτέρων. Οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ὄγγοι εἶναι πλάσματα αὐτῶν τῶν ἀσθενῶν. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ φύσει δίκαιον ὀνομάζει τὸ ἔχειν πλεόν τῶν ἄλλων καὶ ἀδικίαν τὸ ἔχειν ὀλιγώτερα.

Οὕτως ἐξακολουθεῖ μετὰ μεγίστης παρρησίας πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ ὄλου Σωκρατικοῦ οἰκοδομήματος καὶ μυκτηρίζει τὸν Σωκράτη ἐπὶ τῇ μονομανεῖ κλίσει πρὸς τὴν λεπτολόγον φιλοσοφίαν, ἣτις εἶναι, ὡς λέγει, καλὸν μάθημα διὰ τοὺς ἐλευθέρους νέους καὶ ἐν τῇ νεότητι ἀσκούμενον, ἀλλ' ὄχι καὶ διὰ τοὺς ἀνδρας, οἵτινες ἐν τῇ κοινῶν πρέπει νὰ δρῶσι προαγόμενοι εἰς δύναμιν καὶ πλοῦτη καὶ τιμὰς καὶ ὄχι νὰ καταγίνωνται εἰς κομψότητα τοῦ λόγου καὶ τῆς διανοίας διὰ τῆς φιλοσοφίας, ἣτις ἀφήνει τὸν οἶκον πτωχόν, τὸν δὲ νοῦν πλούσιον εἰς φλυαρίας καὶ ληρήματα.

Αὐτὰ μὲν εἶπεν ὁ πολιτευόμενος Καλλικλῆς φρονῶν ἐν τῷ μέρει ὅτι καὶ αὐτὸς ἐξευτελίζει καὶ συντρίβει τὴν φιλοσοφίαν διὰ τῆς πολιτικῆς. Οἱ Καλλικλείς οὐδέποτε ἔλειψαν, οὔτε ἀπεσύρθησαν αἱ ἰδέαι των ἐκ τῆς κυκλοφορίας. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ σήμερον καὶ ἰσως μεταξὺ ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι κλονιζόμενοι ἐκ τῆς σφοδρᾶς ἀντιδράσεως τῶν ἀντιθέτων τούτων ἰδεῶν, αἵτινες ἕνεκα τῆς ἀσυνήθους τὸλμης καὶ τῆς ὀρμῆς των προκαλοῦν θαυμαστάς καὶ γεννώσι συνήθως τὴν πρὸς αὐτὰς ἔλξιν.

Πῶς ἀντικρούει ταύτας νικηφόρος ὁ Σωκράτης, διδάσκει ὁ Πλάτων ἐν τῷ τρίτῳ καὶ τετάρτῳ μέρει τοῦ Γοργίου. Ἀλλὰ τοῦτο ὑπερβαίνει καὶ τὰ ὄρια τῆς παρουσίας διαλέξεως καὶ τὰς δυνάμεις μου. Εἶναι δὲ καιρὸς, νομίζω, ν' ἀποδώσω ὑμῖν ἀντὶ τῆς ὑπομονῆς, μεθ' ἧς με ἠκροάσθητε, διπλῆν τὴν χάριν, πρῶτον νὰ συστήσω ὑμᾶς εἰς τὸν Πλάτωνα, ὅπως μὲ τὴν ἀπείρωσ καλλιτέραν αὐτοῦ γνωριμίαν ἐξακολουθήσητε τὴν συνέχειαν ἐν πραγματικῇ τρυφῇ καὶ ἀπολαύσει, καὶ δεύτερον νὰ παύσω πλέον ἐγὼ τὸν λόγον.

1. Ὁ Εὐριπίδης πύσον ὤρεϊα διδάσκει καὶ γνωμολογεῖ, συμφρονῶν ποιητικῶς πρὸς ὅσα διαλεκτικῶς ὁ Σωκράτης ἐπειθε τοὺς συνόντας.

Ἰσότητα τιμῶν, ἢ φίλους ἀεὶ φίλοις
 πόλεις τε πόλεις, συμμάχους τε συμμάχοις
 συνδεῖ. Τὸ γὰρ ἴσον νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
 Τῷ πλείονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίσταται
 τοῦλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάχευται.

(Φοιν. 534—543).

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ ΑΦΗΓΗΣΕΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΙΝΩΝ

ΕΠΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Α΄

ὑπὸ

Ξ. Α. ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν ταῖς συνεδριαῖς ἈΤΚΘ΄ καὶ ἈΤΛΑ΄ τῆς 1ης καὶ 15ης Νοεμβρίου 1899).

α΄ Ἡ ἐσφαλμένη ἀφήγησις τῶν νεωτέρων ἱστοριογράφων.

Βασιλεύοντος ἐν Κων/πόλει Φωκά τοῦ τυράννου (602-610) καὶ μετ' αὐτὸν Ἡρακλείου τοῦ Καππάδοκος, οἱ στρατηγοὶ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Χοσρόου Παρβιζ ἐπὶ τοσοῦτον ἐξέτειναν τὰς ἐπιδρομικὰς προελάσεις αὐτῶν εἰς τὰς Ἀσιατικὰς καὶ Ἀφρικανικὰς ἐπαρχίας τῶν Βυζαντιῶν, ὥστε κατήντησεν εἰς αὐτῶν, Σάιτος ἢ Σαῖν καλούμενος, ἐν ἔτει 616^ω, ἕως ἀπέναντι τῆς Κωνστ/πόλεως, εἰς τὴν Χαλκηδόνα· ἰδὼν ὁμῶς οὗτος τὸ ἀδύνατον τῆς καταλήψεως ταύτης, ἐζήτησεν ἐπίσκεψιν τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου· ταύτης ἐκτελεσθείσης, ἔλαβε πλοῦσια δῶρα καὶ συμπαραλαβὼν πρεσβείαν Βυζαντιῶν πρὸς τὸν Χοσρόην, σκοποῦσαν τὴν συνομολόγησιν εἰρήνης ἀπῆλθεν ἐκ Χαλκηδόνας, ἀφοῦ κατέλιπε μέρος τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ, ὅπως εἰς πολιορκίαν διατηρῆ, διαρκούντος τοῦ χειμῶνος, τὴν Χαλκηδόνα. Κατὰ τὸ ἔαρ δὲ τοῦ ἐπομένου 617^{ου} ἔτους ἐλθὼν κατ' ἐντολὴν τοῦ Χοσρόου ὁ στρατηγὸς Σάρβαρος μετὰ μακρὰν πολιορκίαν [Γίββων] ἐκυρίευσεν αὐτήν¹.

Οὕτως αἱ Πέρσαι παρέμενον ἐστρατοπεδευμένοι ἐν τῇ Χαλκηδόνῃ, ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλεον ἢ δέκα ἔτη, μέχρι τοῦ 627^{ου} ἔτους». [Γίββων], ὁ δ' Ἡράκλειος διετέλει αὐτόπτης τῶν δρώσεων καὶ ἦν αὐτήκοος τῶν βλασφημιῶν, ὅσας καθ' ἐκάστην διέπραττον καὶ ἐξεστόμουν οἱ Πέρσαι, οἱ καταφρονηταὶ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, σκηνοῦντες οὐ μόνον εἰς τὴν Χαλκηδόνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Χουσόπολιν καὶ εἰς τὸν ἄνω Βόσπορον [Lebeau, Drapeyron]. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐν τῇ Ἀνατολῇ συνέβαινον, οἱ Ἀβραοὶ ἐν τῇ Δύσει πάσας σχεδὸν τὰς ἐν

τῇ Ἰλλυρικῇ χερσονήσῳ ἐπαρχίας κατέδραμον, μέχρις αὐτῶν τῶν προθύρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως προελθόντες. Ἔνεκα λοιπὸν τῶν προελάσεων ἐν μὲν Ἀσίᾳ τῶν Περσικῶν, ἐν δ' Εὐρώπῃ τῶν Ἀβαρικῶν ὄπλων, καὶ πρὸς τούτοις τῆς διακοπῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐπισιτίσεως τῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς ἐν ταύτῃ, τέλος, ἐσκήψεως λοιμικῆς νόσου, ὁ Ἡράκλειος ἐν ἔτει 618^ω ἀπεφάσισεν ὅπως ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἀσφαλίσῃ εἰς τὴν Καρχηδόνα τὸ τε ἄτομον καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ· καὶ ἠτοιμάσθη μὲν καθ' ὅλα, ἐπιβιβάσας ἐπὶ πλοίων καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, ἀλλ' ἤλλαξε γνώμην, μεταπισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρίάρχου Σεργίου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνστ/πόλεως [Παπαρορηγόπουλος, Γίββων], καὶ ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τῆς κυβερνήσεως. Συνειδὼς τὸ ἀδύνατον συγχρόνου κατ' ἀμφοτέρων τῶν ἐχθρῶν πολεμικῆς δράσεως, προὔτιμησεν ἵνα εἰρηνεύσῃ μετὰ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων· Δίαν εὐτυχῶς οὕτω δὲν παρατήρησαν τοὺς ἐν τῇ Χαλκηδόνῃ ἐστρατοπεδευμένους Πέρσας [Drapeyron], καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ 620^{ου} ἔτους συνομολόγησαν εἰρήνην μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου [Παπαρορηγόπουλος], ὅστις ἔμεινεν οὕτως ἐλεύθερος ἵνα διαθέσῃ τὰς ἐν τῇ Εὐρώπῃ οὕσας στρατιωτικὰς δυνάμεις κατὰ τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐχθροῦ. Παρασκευασθεὶς λοιπὸν καθ' ἅπαν τὸ 621^{ον} ἔτος, ἔτοιμος ἦν κατὰ πάντα πρὸς ἐκστρατείαν, ἀρχομένου τοῦ 622^{ου} ἔτους· καὶ δὴ τῇ ἐπιούσῃ τοῦ ἁγίου Πάσχα ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ, 5^ῃ Ἀπριλίου [Γίββων, Παπαρορηγόπουλος], ἐπιβιβάσας εἰς στόλον, κατὰ μὲν τὸν Lebeau, πολὺν στρατόν, κατὰ δὲ τὸν Παπαρορηγόπουλον, ὀλίγας δυνάμεις, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μετὰ φόβου ἅμα καὶ ἐκπλήξεως θεωμένων τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς ἀντιπέραν παραλίας Περσῶν, ἀπέπλευσε τοῦ λιμένος τῆς Κων/πόλεως.

1. Lebeau, Παπαρορηγόπουλος, Omani.

«Ὁ Ἡράκλειος δὲν εἶχε γὰρ διανύσῃ ὁδὸν μακρὰν ἵνα ἀπαντήσῃ τοὺς πολεμίους ἀνικτῶν τῆς βασιλευούσης ὄλοι οἱ ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς παραλίας λόφοι ἐκαλύπτοντο ὑπὸ Περσικῶν σκηνῶν καὶ ταγματίων. Στρατηγὸς κοινὸς ἤθελε περιπέσει τῷ ὄντι εἰς τὸ λάθος τοῦ γὰρ ἐπέλθῃ εὐθὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους τούτους· ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἠγνόησε τὸ αἰσπῶν...» [Παπαρηγόπουλος]. «Νίκη τῶν Περσῶν ἐνώπιον τῆς πρωτευούσης θὰ ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας· οὐδὲ φρονιμωτέρα θὰ ἦτο ἡ εἰς τὰς Ἀσιανὰς ἐπαρχίας εἰσέλασις, καταλειπομένη ἐν τοῖς νῦν τοῖς πολυαριθμοῦ ἱππικοῦ διακόψαι δυναμένου τὰς συγκοινωνίας» [Γίββων]. Διὰ ταῦτα ὁ Ἡράκλειος συνέλαβεν ἕτερον ἀξιωματικῶς σχεδίου. «Ποῦ ἔπλεεν ὁ Ἡράκλειος; οἱ μὲν ἐπίστευον εἰς ἀπόβασιν εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἢ εἰς πλησιάζουσαν τῇ πρωτευούσῃ ἀκτὴν τῆς Ἀσιανῆς παραλίας· οἱ δὲ ὄλιγο διαφόρου ἦσαν γνώμης· τὸ ἀκριβὲς ἐν τούτοις οὐδεὶς ὑποτιθεὶς ἦν, διότι ἄκραν ἐχεμυθίαν ἐτήρησεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ πάντες ἐξεπλάγησαν διὰ εἶδον τὸν στόλον πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον πλέοντα» [Drapeyron]. Ὁ Ἡράκλειος ἔπλεε πρὸς σημεῖον λίαν μεμακρυσμένον· ἀφοῦ δὲ ὑπέστη περὶ τὸν Ἑλλήσποντον μεγάλην τρικυμίαν [Γίββων, Παπαρηγόπουλος], διέπλευσε τὸ Αἰγαῖον, παρέπλευσε τὴν Ῥόδον, τὴν Κύπρον [Drapeyron] καὶ κατέπλευσε εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον, τὸν νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐγγχωρίων Ἰσκιετιρῶν, ὑπὸ δὲ τῶν Εὐρωπαϊῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καλούμενον· ἀποβιβάσθεις δὲ εἰς τὰς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διαστήμους Πύλας Κιλικίας καὶ Συρίας, τὰς καὶ Ἀμανίδας ἐπιλεγόμενας ἀπὸ τοῦ παρακειμένου Ἀμανοῦ ὄρους, κατέλαβεν αὐτάς· διὰ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ὁ Ἡράκλειος δύο πράγματα ἐπέδωκε, πρῶτον τὴν ἀπὸ τῶν ἰδίων συνόρων διακοπὴν τῆς συγκοινωνίας τῶν μέχρι τῆς ἐν Γαλατίᾳ Ἀγκύρας (;) προελθουσῶν Περσικῶν στρατιῶν, καὶ δεύτερον, ταύτης συντελουμένης, τὴν μεταίωσιν ἀφ' ἐνὸς πάσης ἐξ αὐτῶν ἐλεύσεως ἐπικουρίας ἐκείναις, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ αὐτεξούσιον τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ διαιρεθησομένου εἰς ἀποσπάσματα [Finlay]. Το σχέδιον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέτυχεν· οἱ ἐναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ ἐστρατοπεδευμένοι Πέρσαι, κατανοήσαντες ἀπειλούμενα τὰ νῦν αὐτῶν καὶ κινδυνεύουσαν τὴν μετὰ τῆς ἰδίας χώρας ἐπικοινωνίαν, ἠναγκάσθησαν ἵνα ἀνα-

ζεύξωσι καὶ δράμωσιν εἰς Κιλικίαν [Παπαρηγόπουλος]· ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ὁ Ἡράκλειος ἐπορεύθη εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, ἐνθα τυγῶν δυσμενεῶς δεξιῶσεως παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θέματος τούτου, τοῦ Προίκου ἢ Κρίσπου, ἔπαυσε αὐτὸν καὶ κληρικὸν κατέστησε [Lebeau], καὶ ἐπιχειρήσας ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν ὑπαρχόντων εὔρε δύο μόνον στρατιώτας ἐξ ἐκείνων, οἵτινες στασιάσαντες ἐν ἔτει 602 τὸν μὲν Φωκῶν ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα, τὸν δὲ βασιλεύοντα Μαυρικίον ἐκπτωτον [Παπαρηγόπουλος].

β' Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ἀφηγήσεως.

Τὴν ἀφήγησιν ταύτην συνηρμόσαμεν σταχυολογήσαντες τὰς εἰδήσεις ἀπὸ τῶν νεωτέρων ἱστοριογράφων τῆς Βυζαντιτικῆς αὐτοκρατορίας, ἧτοι ἀπὸ τοῦ Lebeau¹, τοῦ Γίββων², τοῦ Finlay³, τοῦ Παπαρηγοπούλου⁴, τοῦ Oman⁵, τοῦ Drapeyron⁶ καὶ τοῦ Bury⁷, πάντων σχεδὸν ἐν γένει θεωρουμένων ὡς τῶν σπουδαιοτέρων. Ἐγκωμιάζουσιν οὗτοι ὁμογενῶς τὸν Ἡράκλειον, ἐπιδείξαντα διὰ τῆς εἰς Πύλας τῆς Κιλικίας προσορμίσεως αὐτοῦ⁸ καὶ καταλήψεως αὐτῶν ἑκτακτον στρατηγικὴν εὐφυίαν καὶ τόλμην, ἀντὶ τῆς μέχρι τότε νωθρότητος, καί, περιγράφοντες τὴν θέσιν τῶν Πυλῶν, ἐξαίρουσιν ὅσα πλεονεκτήματα παρεῖχεν αὐτῇ κατὰ τὴν περίστασιν ἐκείνην εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

Ἐν τούτοις εἰς τινὰ μέρη τῶν ἀφηγήσεων τῶν ἱστορικῶν τούτων παρετηρήσαμεν σπουδαίας διαφοράς· πρῶτον τὴν ἐν Χαλκηδόνι

1. Ph. Lebeau, Histoire du Bas-Empire, Paris, 1824—1836. Τόμ. 21. Ἐκδ. Saint-Martin, Κεφάλ. LVI—LVII.

2. Gibbon, Histoire de la decad. et de la chute de l'Empire Romain; trad. Guizot, Paris. 1828. Κεφάλ. XLVI.

3. G. Finlay, A history of Greece, ed. Tozer, Oxford, 1876, κεφάλ. IV, § 5—7.

4. Παπαρηγόπουλος, Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. ἔθνους. Ἀθῆν., 1886, τ. Γ', σελ. 227 κ. ἑ.

5. Oman, The Byzantine empire, London, 1889, σελ. 134—5.

6. Drapeyron, L'Empereur Héraclius, Paris. 1869.

7. J. B. Bury, History of the later Roman empire from Arcadius to Irene, 395 A. D. to 800 A. D. London, 1889, τ. II, σελ. 209—230

8. Πλὴν τοῦ Lebeau σιγῆν ἄγοντος περὶ ταύτης.

παρουσίαν τῶν Περσῶν ὁ μὲν *Γίββων* ὀρίζει εἰς πλείονα τῶν δέκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 616^{ου} ἔτους μέχρι τοῦ 627^{ου}, ὁ δὲ *Lebeau* μόνον εἰς ἓν ἔτος, ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 616^{ου} μέχρι τοῦ ἔαρος τοῦ 617^{ου} ἔτους, καθ' ὃ, λέγει, ἐάλω ἡ Χαλκηδὼν καὶ ἀφοῦ ἐλεηλατήθη ἐγκατελείφθη, ὡς ἔθος ἦν τοῖς Πέρσαις, ἐνῶ ὁ *Drapeyron* λέγει αὐτοὺς παραμένοντας οὐ μόνον ἐν ἔτει 620^φ, καθ' ὃ¹ ἐσυνθηκολόγησεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ τῶν Ἀβάρων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔτει 622^φ καὶ 623^φ, ὅτε κατελιθῶς ἦν τὰς Κιλικίας Πύλας, καὶ τότε μόνον ἀνακληθέντας ὑπὸ τοῦ Χοσρόου, τοῦθ' ἔπερ εἰς τὸν αὐτὸν ὀρίζει χρόνον καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* (σελ. 255), οὐχ ὁμοῦ λέγων ἀνακληθέντας, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ὑποχωρήσαντας διὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ παρουσίαν τοῦ Ἡρακλείου².

Δεύτερον οἱ ἐν λόγῳ ἱστορικοὶ ὀρίζουσι μὲν δύο ἐκπλους τοῦ Ἡρακλείου, ἓνα ἐν ἔτει 622^φ καὶ ἕτερον ἐν ἔτει 623^φ, ἀλλ' ὁ μὲν *Lebeau* τὸν δεύτερον, ὁ δὲ *Παπαρρηγόπουλος* τὸν πρῶτον ὀρίζει γενόμενον τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πάσχα. Τρίτον τὴν καταλαβοῦσαν τὸν στόλον τρικυμίαν λέγουσιν ἐπελθοῦσαν ὁ μὲν *Γίββων* καὶ *Παπαρρηγόπουλος* περὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐν ᾧ ὁ *Drapeyron* περὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἡρακλείας, τοῦ *Lebeau* ἀγοήσαντος αὐτὴν τελείως. Τέταρτον τὸν κατάπλον εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Πυλῶν ἐπίσης ἀγνοοῦντες ὁ *Lebeau*, ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἀμφιβολίας παραδέχονται καὶ ὀρίζουσι, ὡς ἐλέχθη, ἐν ᾧ ὁ *Finlay* ἐπιφυλακτικῶς λέγει ὅτι αἱ Πύλαι αὗται ὑποτίθενται οὐσαὶ αἱ *Κιλικίαι* ἢ *Σύριαι*. Πέμπτον τὴν παῦσιν καὶ τιμωρίαν τοῦ Κρίσπου ἐν ᾧ ὁ *Lebeau* ὀρίζει εἰς τὸ 622^{ον} ἔτος, ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ὀρίζουσι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 622^{ου} ἔτους. Ἐκτον τὴν ἀπόφασιν τῆς φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εὐρομένῳ ὑποπτον. Ἐβδομον καὶ τελευταῖον τὴν ἀνεύρεσιν δύο μόνον στρατιωτῶν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ τυράννου Φωκᾶ στασιασάντων μετὰ πάροδον πλέον ἢ εἰκοσιν ἐτῶν ἐθεωρήσαμεν ἐπίσης ὑποπτον. Αἱ ἀσυμφωνίαι αὗται τῶν ἐν λόγῳ ἱστορικῶν καὶ αἱ ὑποψίαι περὶ τῆς ἀκρι-

βείας ἐνίων εἰδήσεων διήγειραν τὴν περιεργίαν ἡμῶν εἰς ἐξακρίβωσιν τῶν ἱστορουμένων. Ὅθεν ἀνετρέξαμεν εἰς τὰς πηγὰς, τὸ δὲ πόρισμα τῶν ἡμετέρων ἐρευνῶν περιλαμβάνομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ, ἐκ τῶν προτέρων παρατηροῦντες ὅτι καὶ σχολιασταὶ τῶν πηγῶν καὶ μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ κοινῶς ὑπέδειξαν τὴν ἐπὶ τε τῶν χρονολογιῶν καὶ ἐπὶ τῶν εἰδήσεων ὑπάρχουσαν σύγχυσιν εἰς τὰς κυρίας πηγὰς, τὰς ἐξιστορούσας τὰ γεγονότα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου (610-641), τοῦ, κατὰ γενικὴν κρίσιν, *μεγίστου στρατηγοῦ*, οὐ μόνον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ὅλου τοῦ κόσμου. Τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ἀντιλήψεις τοῦ κειμένου ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς πηγῆς ἀφορμὴ ἐγένετο ἀνακριβοῦς ἐξιστορήσεως τῶν συμβάντων, ἢ ἀστόχου περὶ αὐτῶν κρίσεως. Τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πηγῆς διαιροῦμεν ἡμεῖς εἰς *πρώτας* καὶ *δευτέρας* καὶ δευτέρας μὲν θεωροῦμεν δασα ἐν γένει οἱ περὶ αὐτὰς ἐνδιατρίβοντες μεταγραφὰς τῶν ἀρχαιοτέρων ὑπολαμβάνουσιν, ἤτοι τὸν *Κεδρηνόν*, τὸν *Ζωναράν*, τὸν *Γ. Ἀμαρτωλόν*, τὸν *Γλυκᾶν* καὶ τοὺς λοιποὺς· πρώτας δέ, κυρίως τὸν τῷ Ἡρακλείῳ σύγχρονον καὶ συνόδον *Γεώργιον τὸν Πισίδην*, τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον*, ἀποδιδόμενον παρὰ τινῶν εἰς τοῦ αὐτοῦ τὸν κάλαμον, καὶ τοὺς κατὰ ἔλαττον ἢ δύο αἰῶνας μεταγενεστέρους, τὸν *μοναχὸν Θεοφάνη* καὶ τὸν ἐν πατριάρχαις Κωνσταντινουπόλεως *Νικηφόρον*, τῆς *Ἀναμικίου Ἱστορίας* [Historia Miscella] θεωρουμένης βαρβάρου λατινικῆς μεθερμηνεύσεως τοῦ *Χρονικοῦ* τοῦ *Θεοφάνους*. Ἐπὶ τοιαύτῃ λοιπὸν βᾶσει προβαίνομεν εἰς ἀνεύρεσιν τῆς ἀκριβείας τῶν ἐν τοῖς ἀνω ὑποδειχθέντων διαφορῶν γεγονότων.

γ' Περὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι παρουσίας τῶν Περσῶν.

1. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας κατὰ πρῶτον ἐν ἔτει 608^φ βασιλεύοντος τοῦ Φωκᾶ οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν *Καρδαγήαν* ὑπερῆλθον τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ πολεμήσαντες ἔτρεψαν τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα καὶ παρέλαβον τὴν τε Γαλατίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν, καὶ ἦλθον μέχρι *Χαλκηδόνος* *λυμαινόμενοι ἀμφιδῶς πᾶσαν ἡλικίαν* καὶ οἱ μὲν Πέρσαι ἔξω τῆς πόλεως *ἐτυράννον Ῥωμαίους*, ὁ δὲ *Φωκᾶς ἔδωκεν* τὰ χεῖρονα αὐτοῖς *ἐποίησε φρονεῖων καὶ αἰγματοῦσι* [Θεοφάνης ἐτ. 6100]. Τὴν εἰδησιν παρέλαβον ὁ ἐν πατριάρχαις *Νικηφόρος* [σελ. 3, ER], ὁ *Κεδρηνός* [ἐτ. ζ' Φωκᾶ], καὶ ὁ *Ζωναράς*

1. Σελ. 125, 165, 169.

2. Καὶ ὁ *Mordtmann* λέγει τοὺς Πέρσας βλέποντας τὸν στόλον, οὗ ἐπιβάς ἦν ὁ Ἡράκλειος σὺν στρατῶ, ἀναπλέοντα τὸν Βόσπορον ἐν ἔτει 623^φ (*Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ.* Ἀρχ. παραρτ. τόμ. Κ—ΚΒ' σελ. 56).

[XIV, ιδ']· ἀλλὰ ἡ ἀοριστία τοῦ Θεοφάνους «ἦλθον μέχρι Χ.», τὸ κατὰ τοῦ Φωκᾶ μίσος, ἐξ οὗ ὁ διασυρμὸς καὶ ἡ παράστασις τῆς τυραννίδος αὐτοῦ^[1] ἐπιτρέπουσιν, ἴσως, ἂν οὐχὶ δυσπιστίαν τινὰ περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς εἰδήσεως, τὴν ὑπόθεσιν ὁμοῦ καὶ παραδοχὴν διὰ τὴν πρόελασιν αὕτη εἶχε κατοπτρευτικὸν μόνον σκοπὸν καὶ ἐκροβιστικὸν τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας, ὡς ὑποτίθῃ καὶ ὁ *Drapeyron* [σελ. 93], καὶ ἐπομένως ἄμεσος ἦν καὶ ἡ ἀποχώρησις αὐτῆς· γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Ἡρακλείος μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ [6 Ὀκτωβρίου 610], κατώκησεν εἰς τὰ ἐν τῇ Ἱερῇ ἢ Ἡραίᾳ ἄκρᾳ [ὑν Φενερ-μπαχτζεσῆ] παλάτια, ἐν οἷς ἐγεννήθη καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ τέκνον ἢ *Ἐπιφανία*, καὶ ἐν οἷς ἐπὶ μακρὸν χρόνον διέτριψεν.

2. Δευτέρα πρόελασις ἀναφέρεται εἰς τὸ ἔτος 616^{ον}, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου· μνημονεύεται δὲ αὕτη μόνον ὑπὸ τοῦ *Χρονικοῦ Πασχαλίου* εἰς τὸ δ' ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, Ἰνδικτ. γ' 2 ἐν ἔτει 615—616^ω διὰ τῶν ἐξῆς: καὶ ἔξαρχος τοῦ Πέρσου καλούμενος Σαῖν, ἕως αὐτῆς Χαλκηδόνος ἦλθε, καὶ ἐπὶ τὰ μέρη Χρυσουπόλεως καὶ τοῦ Μηκωνίου, καὶ εἰς τὴν ἀντιπέρσας ἐβλέπετο καὶ λαβῶν δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου, δι' αὐτοῦ ἐν πλοίοις ἐγγίσαντος τῷ λιμένι Χαλκηδόνος, ἀνεχώρησεν ἐπαγγελόμενος οὐκ εἰς πεμφθῶσιν ἐξ ἡμῶν εἰς πρεσβείαν πρὸς Χοσρόην τινές, εἰρήνη γίνεται κτλ. Τὴν εἰδήσιν ταύτην παρέλαβον ὁ πατριάρχος Νικηφόρος, ὁ Μιχαὴλ Γλυκᾶς καὶ ὁ Γ. Ἀμαριωλός, Σάϊτον ὀνομάσαντες τὸν Πέρσην στρατηγόν, καὶ μόνον τὸ τῆς Χαλκηδόνος ὄνομα μνημονεύσαντες, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἄλλα· μάλιστα ὁ Νικηφόρος ἐκτενέστερον καὶ πληρέστερον ὁμιλεῖ, παρατιθεὶς καὶ τὸν τρόπον τῆς παρουσιάσεως τοῦ Σαίτου πρὸς τὸν Ἡρακλείου καὶ τοὺς κατὰ τὴν συνέντευξιν αὐτῶν ἀνταλλαγέντας λόγους. Ὁ Θεοφάνης παρέλειψε μὲν τὸ γεγονός τοῦτο², ἔχει ὁμοῦ τὰς

ἐξῆς εἰδήσεις: Τούτω τῷ ἔτει [6107] παρέλαβον οἱ Πέρσαι τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Λιβύην ἕως Αἰθιοπίας· καὶ λαβόντες αἰχμαλωσίαν πολλὴν καὶ λάφυρα πάμπολλα καὶ χρήματα ἐπέστρεψαν τὴν δὲ Χαλκηδόνα οὐκ ἴσχυσαν παραλαβεῖν, ἀλλὰ φρουρὰν ἐλάσαντες τοῦ πολιορκεῖν ἀνεχώρησαν. — Τούτω τῷ ἔτει [6108] ἐστράτευσαν οἱ Πέρσαι κατὰ Χαλκηδόνας καὶ παρέλαβον αὐτὴν πολέμω.

Ὅτι ἐσφαλμένως εὐρηται τὸ ὄνομα τῆς Χαλκηδόνας εἰς ἀμφοτέρω τὰ χωρία πρόδηλον τυγχάνει· τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ταύτης πρὸ αἰῶνων κατηδαφισμένα ἦσαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντινικνοῦ· ἀτείχιστος δὲ πόλις ὅποιαν ἀντίστασιν ἠδύνατο ἀντιτάξαι, ἢ ἀξία πολιορκίας γενέσθαι καὶ πολυμήνου μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν χωρίων τούτων πλανηθέντες οἱ νεώτεροι ἔγραψαν; Εἰς τὴν πλάνην αὐτῶν συνετέλεσε προσέτι καὶ ἡ ταυτότης τοῦ χρόνου¹· ἐτι δὲ καὶ κυρίως ἴσως ἢ ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου ἐνοποιήσας τῶν ἐν ταῖς πηγαῖς δύο διαφόρων εἰδήσεων, σκοπήσαντος πιθανώτατα τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν· τὸ ὀρθὸν τοῦ παρὰ Θεοφάνει ὀνόματος τῆς πολιορκηθείσης καὶ πολέμω παραληφθείσης πόλεως ἐστὶ τὸ τῆς Καρχηδόνος, ὡς φέρεται παρὰ τῷ Κεδρηνῷ καὶ παρὰ τῷ Ἀναστ. Βιβλιοθηκῆριφ [σελ. 89 ER], εὐκόλως ἄλλως τε ἐννοούμενον ἐκ τῆς ὅλης εἰδήσεως. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Νικηφόρου ἔχει ὡς ἐξῆς: . . . . Σάϊτος ἐξεπέμφθη ὑπὸ Χοσρόου ἐπὶ Ῥωμαίους . . . οὗτος ἔλε τὴν Ἀλεξάνδρου, καὶ ἔδην τὴν Αἴγυπτον ἠνδραποδίσαστο, καὶ τὴν ἐξάν ἄπασιν μοῖραν κατεδήσεν καὶ δοριαλώτους ὡς πλείστους ἤγε καὶ ἄλλους ἀνήρει οὐδεμιᾶ φειδοῖ εἰς ἀτιοὺς χρώμενος· ταῦτα τοῖνυν οὕτω διαιθεόμενος εἰς τὸ ἔπειτα πανστρατιᾷ κατὰ τὴν Καλχηδόνας πόλιν ἦεν καὶ περιεκάθητο ταύτην χρόνον ἐπίσυχον, ἡξίου τε βασιλέα οἱ λόγων ἰκέσθαι . . . . κτλ.

Προφανῆ εὐρίσκομεν τὴν σύγχυσιν τοῦ Νικηφόρου· ἐξ ἁπασῶν δὲ τούτων τῶν εἰδήσεων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐξ ἀνατολικῶν πηγῶν ὑποδεικνυμένων ὑπὸ τοῦ ἀσιαολόγου *Saint-Martin* ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἔκδοσιν τῆς Ἱστορίας τοῦ *Lebeau*, τοῦτο ἡμεῖς ἐξηγάγομεν, ὅτι ἐν ἔτει 616^ω Σαῖν ἢ Σάϊτος, στρατηγὸς Πέρσης, ὁμώνυμος τῷ ἐν Ἀφρικῇ πολεμοῦντι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ πολεμήσαντι, διάφορος ὁμοῦ αὐτοῦ, προήλασε

1. Ταῦτα ζωνηρῶς ἐκφράζει ὁ Γ. Πισίδης [Ἡρακλ. Β], ὁ Κεδρηνὸς ἀντιγράφει τὰ παρὰ Θεοφάνει, ἐνῶ ὁ Ζωναρᾶς παραλείπει, ὁ δὲ Νικηφόρος λέγει: « . . . ὡς παρὰ πολλοῖς ᾄδισθαι ὅτι Πέρσαι μὲν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐκτός κατεπήμαινον, Φωκᾶς δὲ Ἰνδῶν χεῖρω τούτων ἐποίησαν».

2. Ἐσφαλμένως ἀντὶ σ' ἔτος βασ. Ἡρ., Ἰνδικτ. δ'.

3. Καὶ ἐπομένως καὶ οἱ συνηθῶς ἀντιγράφοντες αὐτόν Κεδρηνός, Ζωναρᾶς, Ἀναστάσιος Βιβλιοθηκῆριος.

1. Τὰ κατὰ Θεοφάνη ἔτη 6107, 6108 ἀντιστοιχοῦσι τοῖς ἀπὸ Χριστοῦ 616^ω—617^ω καὶ 617^ω—618^ω.

μὲν μέχρι τῆς Χαλκηδόνος, τῆς ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, σχῶν ὁμως συνέντευξιν αὐτόθι μετὰ τοῦ Ἡρακλείου καὶ λαβῶν δῶρα ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, μετὰ πρεσβείας ἀπὸ μέρους τοῦ Ἡρακλείου πρὸς τὸν Χοσρόην, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ ἰδίᾳ ὁ Νικηφόρος λέγων: [Ὁ Σάιτος] ἄρας ἐκ Χαλκηδόνος ὀπίσω ἀπήλαυνε καὶ πρὸς τὰ περσικὰ ἦθῃ ἐχώρει καὶ ἕως μὲν τῆς Ῥωμαίων ἐπέβαινε γῆς διὰ τιμῆς ἦγε καὶ θεραπείας ἤξιον· τῇ Περσικῇ δὲ ἐμβάλων, πέδας τὰς ἐκ σιδήρων αὐτοῖς περιθέμενος δεσμώτας παρὰ Χοσρόην ἐδόμισεν [Σελ. 8, ER].

Ἐκ τῶν εἰρημένων λοιπὸν πιστούμεθα ὅτι καὶ ἡ δευτέρα αὕτη προέλασις τῶν Περσῶν παροδική ἦν, οὐδὲ τις αὐτῶν κατέμεινεν εἰς τὴν Χαλκηδόνα ἐν ἔτει 618^ψ.

3. Τρίτη προέλασις καὶ ἀναμφισβήτητος διαμονὴ τῶν Περσῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀναφέρεται ἐν ἔτει 626^ψ. Ἐν ᾧ ἦγεν ὁ Ἡράκλειος ἀκατάσχετος τὸν πόλεμον ἐντὸς τῆς Περσίας, ὁ Χοσρόης ἐξαπέστειλε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολυάριθμον στρατιάν, τάξας ἀρχηγὸν τὸν Σάρβαρον¹. Αὕτη ἡ παρουσία τῶν Περσῶν ἐν Χαλκηδόνι ἀσχετός ἐστι πρὸς τὰς ἐρεῦνας ἡμῶν, καὶ ὁ περὶ αὐτῆς λόγος ἐπομένως περιττός.

4. Ἐκ τῶν εἰρημένων κατεδείχθη, φρονοῦμεν, ὅτι ἐν ἔτει 622^ψ, ὅτε ὁ βυζαντικὸς στόλος ἐξέπλεε τοῦ λιμένος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, φέρων κατὰ τῶν Περσῶν τὸν Ἡράκλειον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ, οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν παρίστατο εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ μάλιστα ἐν ἔτει 623^ψ, ἴσως οὐδ' εἰς τὴν Βιθυνίαν· συμπεραίνομεν δὲ τοῦτο ἐξ ὧν ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Χρονικὸν Πασχάλιον, εἰς τὸ ια' ἔτος τῆς βσιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ἰνδικτ. ι' 2: *Τούτω τῷ ἡμερῶν... Μαρτίῳ ε' καὶ κ' τοῦ μηνός, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ἐξῆλθεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἅμα τοῖς αὐτοῦ τέκνοις Ἡρακλείῳ καὶ Ἐπιφανίᾳ τῇ καὶ Ἐδδοκίᾳ καὶ τῇ βασιλίῳσῃ Μαρτίᾳ καὶ ἐποίησε οὖν αὐτοῖς τὴν Πασχάλιαν εορτὴν πλησίον τῆς πόλεως Νικομηδείας. Ἀναμφιβόλως ὅπως σὺν ἀπάσῃ τῇ βασιλικῇ οἰκογενεῖᾳ δια-*

τρίψῃ ὁ Ἡράκλειος ἐπὶ ἡμέρας πλησίον τῆς Νικομηδείας καὶ εορτάσῃ τὸ ἅγιον Πάσχα, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι πολὺ μακρὰν ἐκείθεν ἀπείχον αἱ ἐχθρικαὶ Περσικαὶ δυνάμεις. Τὰ ἱστορούμενα λοιπὸν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὅτι ἐν ἔτει 616^ψ ἐπολιορκήθη ἡ Χαλκηδὼν, καὶ ἐν ἔτει 617^ψ ἀλοῦσα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ ὅτι ἕκτοτε καὶ ἐν ἔτει 620^ψ, καὶ 622^ψ καὶ μέχρι τοῦ 627^{ου} κατεῖχον αὐτὴν οἱ Πέρσαι, σκηνοῦντες οὕτως ἀπέναντι τῶν ἀπαθῶν καὶ νωθῶν κατοίκων καὶ ἀρχόντων τῆς πρωτεύουσῃς τῆς Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἐλέγχονται δι' ὧν ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρεθέμεθ' ἀστερούμενα ὑποστάσεως καὶ ὁλως ἀνακριβῆ ὄντα.

δ' Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλεως ἐκπλῶν τοῦ Ἡρακλείου.

1. Οὐτὲ αἱ κύριαι πηγαί, οὐδ' αἱ μεταγενέστεραι συμφωνοῦσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐκ τῆς πρωτεύουσῃς ἐκπλῶν καὶ τῆς κατὰ Περσῶν πορείας τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Οἱ νεώτεροι πάντες ὁμοφώνως δύο μὲν παραδέχονται ἐκπλούς, ἀσυμφωνοῦσιν ὁμως εἰς τὸν χρόνον καὶ τὴν διεύθυνσιν. Ὁ *Lebeau*, ὅστις ἠγγόνει τὰ ἐν ἔτει 1777^ψ τύποις ἐκδοθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ *Φογγίνου* ἔργα τοῦ *Γ. Πισίδου*, ἐν οἷς ἔμμετρος ἀφήγησις τῆς κατὰ Περσῶν πρώτης ἐκστρατείας τοῦ Ἡρακλείου, εὐρῶν ἀσυμβίβαστα τὰ καίμενα, μέρος μὲν τοῦ γεγονότος ἐξ ὑποθέσεων ἔταξε, μέρος δὲ ἀορίστως ἔγραψεν· οὕτω λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος καθ' ἅπαν τὸ 621^{ον} ἔτος παρεσκευάζετο, καὶ θείς ἐπὶ ποδὸς πολέμου πολὺν στρατὸν διεπέρατεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν, προτιθέμενος ὅπως τὴν ἀρχηγίαν ἀναλάβῃ ἀρχομένου τοῦ ἔαρος¹· εορτάσας τὸ Πάσχα τῇ δ' Ἀπριλίου τοῦ 622^{ου} ἔτους, ἐπέβη πλοίου ἐν τῷ Βοσπόρῳ καὶ ἀπέπλευσεν διὰ τὴν Ἀσίαν, εὐφημοῦντος τοῦ λαοῦ τῆς πρωτεύουσῃς καὶ κατευδὸδιον εὐχομένου [βιβλ. LVI, § II]. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους τούτου ὁ μὲν στρατός ἐν Ἀρμενίᾳ παρέμεινεν, ὁ δ' Ἡράκλειος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν. [αὐτ. § V]. Τῇ κε Μαρτίου τοῦ ἐπομένου [623^{ου}] ἔτους ἀπῆλθε τῆς πρωτεύουσῃς καὶ

1. Ὁρθότερον Σαχαρμπάρζ, ὅπερ ὄνομα σημαίνει, βασιλεῖον μοιῶν.

2. Ἐν § 7' δευθέρῃ εἰς τὴν ἐσφαλτὴν ἡ χρονολογία αὕτη, ἥς τὸ ὄρθον ἐστὶ ἰγ' ἔτος βσι. Ἡρακλείου, ἰνδικτ. ια', ἔτει 623^ψ.

1. Βιβλ. LVI, § XXII, ἐπόμενος τῷ *Θεοφάνει* ἐτ. 6112, μετήνεγκε τὰ στρατεύματα τῆς *Ἐδδοκίης* ἐπὶ τὴν Ἀσίαν καὶ διενεοῖτο Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ Περσίδος χωρῆσαι.

εορτάσας τὸ Πάσχα ἐν Νικομηδείᾳ, ἔλαβε μετὰ δύο ἡμέρας τὴν εἰς Ἀρμενίαν ἀγούσαν [αὐτ. § VI]. Ὁ *Γιββαν* ἀφ' ἑτέρου, ὅστις ἐγνώρισε τὰ ἔργα τοῦ Πισίδου, ὀρίζει πρῶτον μὲν ἐκπλοὺν ἢ ἐκστρατείαν δύο ἡμέρας μετὰ τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα ἐν ἔτει 622^ω διὰ τὰς Κιλικίας Πύλας [σελ. 450—454], καὶ δεύτερον ἐν ἔτει 623^ω διὰ τὸν Εὐξείνιον [σελ. 455]. Ὁ *Drapeyron* πρῶτον ἐν ἔτει 622^ω διὰ τὰς Πύλας [σελ. 151—152], καὶ δεύτερον τῷ 623^ω, λήγοντος Ἰανουαρίου-Μαρτίου ἐκ τῆς Νικομηδείας, κεκαθαυμένης ἤδη ἀπὸ τῶν Περσῶν [σελ. 185]. Ὁ *Finlay* ἐν τῷ προτεταγμένῳ τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ χρονολογικῶ πίνακι [σελ. XXXI] ὀρίζει πρῶτον ἐκπλοὺν τῇ ε' Ἀπριλίου 622, καὶ δεύτερον τῇ κε' Μαρτίου 623, ὅτε ἠνώθη ὁ Ἡράκλειος τῷ ἐν Ἀρμενίᾳ στρατῷ. Ὁ δὲ *Bury* τὴν ἐπιούσαν τοῦ Πάσχα 622 δι' Ἑλλήσποντου εἰς Κιλικίας Πύλας πρῶτον καὶ δεύτερον λήγοντος Μαρτίου 623 [σελ. 223, 227, 230]. Ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ὀρίζει πρῶτον διὰ τὰς Πύλας τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα [σελ. 227], δεύτερον δὲ διὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 623^{ου} ἔτους [σελ. 232]. Τέλος ὁ *Όμαν* παραλείπων τὰς ἡμερομηνίας, τάσσει ἐν ἔτει 622^ω τὸν πρῶτον ἐκπλοὺν διὰ τὴν Κιλικίαν, καὶ τὸν δεύτερον εἰς τὸ ἐπόμενον ἔτος διὰ τὴν Ἀρμενίαν [σελ. 135—136].

2. Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου λεγόμενα τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων. Ἐνιοὶ μόνον περὶ ἐνὸς καὶ ἑνιοὶ περὶ δύο ἀπόπλων λέγουσιν· ὁ *Πισίδης Γεώργιος* ἀνκνιτηρῆτως ἀξιοπιστότερος θεωρητέος τῶν ἄλλων, ὡς ἀκολουθήσας καὶ ἐξιστορήσας τὴν πρῶτην ἐκστρατείαν διὰ τοῦ ποιήματος *εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως*· τοῦτο ὡς καὶ τὸ ἕτερον *Ἡρακλείας*, ἧτοι *εἰς τὴν τελείαν πῦσιν Χοσρόου βασιλέως Περσῶν*, παρέχουσιν ἡμῖν τὰς ἐπομένας πληροφορίας. Ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος πάντοτε πρὸς τὸν Ἡράκλειον λέγει :

Πηγὴν γὰρ ἤδεις τῶν κακῶν τὴν Περσίδα·
καὶ δὴ τὸ πρᾶγμα σχήματιζων ἐπλάσσω
σαυτὸν παρασχέιν τοῖς πρὸ ἄστειος τόποις
οὐχ ὡς εἰ τερπνὸν καὶ μάλα σα τοῦ χρόνου
χειμῶνος ὄντος ...

[Ἡρακλ., II, στ. 107-111]· ἐκ τούτων δηλοῦται ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 621-622^{ου} ἔτους, ἧτοι κατὰ μῆνα Δεκέμβριον ἢ Ἰανουάριον ὁ Ἡράκλειος διέτριβεν εἰς τὰ παλά-

τια τῆς Ἡραίας [ἐν τοῖς πρὸ ἄστειος τόποις], τοῦθ' ὅπερ ὑπέδειξε καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ κειμένου, ὁ *Quercius*·

εορτάσας δὲ τὴν μεγίστην ἡμέραν
ἐν ἣ τὸ κοινὸν ἐξανέστη τοῦ γένους

[Ἐκστρ., I, στ. 132-133], τὸ ἅγιον Πάσχα δηλαδή, ὁ ἴδιος ἐπεβιβάσθη πλοίου

τῇ δευτέρᾳ τῆς εορτῆς ἡμέρᾳ

[αὐτ., I, στ. 154] καὶ ἀπέπλευσεν ἐν συνοδῶν καὶ ἄλλων πλοίων·

καὶ δὴ παρέπλευς εὐθὺς Ἡραίας τόπους

λέγει ὁ ποιητὴς [αὐτ., I, στ. 157], καὶ ἀφοῦ ἐλύτρωσεν ἐπὶ ὑφάλου προσκρούσασαν ὀλκᾶδα ὁ Ἡράκλειος, ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν· ἀποτεινόμενος πάντοτε τῷ Ἡρακλείῳ ὁ ποιητὴς λέγει

οὐ γὰρ παρέσχες ἐγκοπήν ταῖς ὀλκᾶσιν
ἕως διελθῶν τὴν ὁδὸν τῶν ρευμάτων
αὐταῖς ἐπέστης ταῖς καλουμέναις Πύλαις

[αὐτ. II, στ. 8-10]. Ἀποβιβάσας ὁ ποιητὴς οὕτω τὸν Ἡράκλειον εἰς Ἀσίαν καὶ ἐξιστορῶν τὰ ἐφεξῆς λέγει πρὸς αὐτὸν ὅτι

τῆς σῆς ἐχρηξεν ἡ πόλις παρουσίας

[αὐτ. III, στ. 314]

ὄθεν τυπῶσας πάντα σῶφρονι τρόπῳ
καὶ τῷ στρατηγῷ τὸν στρατὸν συναρμόδας

[αὐτ., III, στ. 336-337]

πάλιν πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν σου συντόνως
τοσαῦτα πράξας καὶ κατορθῶσας τρέχεις

[αὐτ., III, στ. 339-340]. Τὰς ἀχρονολογήτους ταύτας εἰδήσεις τοῦ Πισίδου περὶ τοῦ ἐκπλοῦ καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ἡρακλείου παραλαβὼν αὐταῖς ἐν πολλοῖς λέξεσι καὶ φράσεσιν ὁ *Θεοφάνης* ἐχρονολόγησεν, ὀρίσας ἔτος ἰνδικτιῶνος ι', βασιλείας Ἡρακλείου ιβ', τὴν εορτὴν τοῦ Πάσχα τῇ δ' Ἀπριλίου, τὸν ἐκπλοὺν τῇ ἐσπέρᾳ τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἧτοι τῇ ε' Ἀπριλίου καὶ τὴν ἐξ Ἀσίας ἀναχώρησιν διὰ τὴν πρωτεύουσαν ἀρχομένου ἢ ἱσταμένου χειμῶνος. Ἡ χρονολογία αὕτη περιλαμβάνει τὸν ἀπὸ Σεπτεμβρίου τοῦ 621^{ου} [ἰνδικτ. ἀρχὴν] ἢ Ὀκτωβρίου [βασιλείας Ἡρακλείου ἀρχὴν] μέχρι τέλους Αὐγούστου ἢ ε' Ὀκτωβρίου τοῦ 622^{ου} ἔτους χρόνον. Ἐγένετο λοιπὸν ὁ ἐκπλοὺς τῆς ε' Ἀπριλίου τοῦ 622^{ου} ἔτους, καθ' ὃ ἔτος ἀκριβῶς τὸ ἅγιον Πάσχα ἐωρτάσθη τῇ δ' τοῦ εἰρημένου μηνός. Τὴν παρὰ Θεοφάνει ταύτην χρονολογίαν ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἀντιγράφαντες αὐτὸν *Κεδρηγός*, *Ἀναστ. Βιβλιοθηκᾶριος* καὶ

Γ. *Αμαρτιώδης*, συντόμως ιστορήσαντες τὸ γεγονός, καὶ ἔνιοι αὐτῶν παραλείψαντες τὸ παρ' ἐκείνῳ ἐσφαλμένως σημειούμενον ἔτος κοσμογονίας 6113 ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ 6114 = 6130 = 622. Παρατηρητέον ὅτι μόνος ὁ Θεοφάνης καὶ οἱ ἀντιγράφαντες αὐτὸν μνημονεύουσι τῶν δύο ἔκπλων, τοῦ πρώτου τούτου καὶ τοῦ ἐφεξῆς ιστορηθησομένου δευτέρου, οἱ δὲ λοιποὶ σύγχρονοι καὶ μεταγενέστεροι μόνον ἑνός, τοῦ δευτέρου.

3. Τούτου τοῦ δευτέρου ἔκπλου, ὁ Γ. *Ποσίδης* σιγῆν ἄγει· ἐν ἄλλῳ δὲ ποιήματι παροδικῶς ἀναφέρει χρονολογίαν τινά, ἥτις συμπίπτει εἰς ὄρισμὸν τοῦ ἔκπλου τούτου. Ὀμιλῶν περὶ τῆς ἐν ἔτει 626^ψ πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων λέγει περὶ τοῦ Ἡρακλείου

ἡδὴ γὰρ εἶχε τρεῖς ἔτων περιδρόμους
καταστρατηγῶν τῆς ἀθέσμου Περσίδος

[Bel. Avaric., στ. 250—251]· ἐπειδὴ δὲ ὠρισμένον εὐρηται τὸ τῆς πολιορκίας ταύτης ἔτος, τὸ 626^{ον}, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ἦτοι ἐν ἔτει 623^ψ ἐξεληθὼν ἦν κατὰ τῆς Περσίδος. Τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ὁμοῦ παρέχει ἡμῖν τὰς λεπτομερείας τοῦ δευτέρου τούτου ἔκπλου, ἐν τῷ καὶ ἀνωτέρῳ [γ', 4] παρατεθειμένῳ χωρίῳ, ὅπερ κατ' ἀνάγκην ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐνταῦθα· *Ἰνδ. ι', ἔτος βασιλείας Ἡρακλείου ια' . . . Μαρτίῳ ε' καὶ κ' τοῦ μηνός, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ . . . ἐξῆλθεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἄμα τοῖς αὐτοῦ τέκνοις Ἡρακλείῳ καὶ Ἐπιφανίᾳ τῇ καὶ Εὐδοκίᾳ καὶ τῇ βασιλίῳσσι Μαρτίῳ καὶ ἐποίησε σὺν αὐτοῖς τὴν Πασχαλίαν ἑορτήν, πλησίον τῆς πόλεως Νικομηδείας· καὶ μετὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς μετὰ Μαρτίνης τῆς βασιλοῦσσης ὤρμησεν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά μέρη, συνόντος αὐτοῖς καὶ Ἀνιανοῦ Δομυστίκου τοῦ μεγίστου· τὰ δὲ τέκνα αὐτοῦ ὑπέστρεψαν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ χρονολογία αὕτη φωραῖται ἀνακριθῶς ἔχουσα, ἐν τῷ *Χρονικῷ*, ἀφ' ἑαυτῆς· ἡ δεκάτη Ἰνδικτιῶν [621—622] συμπίπτει, οὐχὶ πρὸς τὸ δέκατον πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου [620—621, Ἰνδ. θ'], ἀλλὰ πρὸς τὸ δωδέκατον [621—622]· ἀφ' ἑτέρου τὸν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο [622] ἔκπλου ἔχομεν ἤδη ὠρισμένον ἐν τοῖς ἄνω. Τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ἀναφέρεται εἰς τὸν δεῦτερον ἔκπλου τὸν ἐν ἔτει 623^ψ γενόμενον, καθ' ὃ ἔτος τὸ Πάσχα ἐωρτάσθη τῇ κζ' τοῦ Μαρ-*

τίου. Διορθωτέον λοιπὸν νομιζόμεν τὸ κείμενον τοῦ Χρονικοῦ Πασχαλίου, καὶ ἀναγνωστέον Ἰνδ. ια', ἔτους βασιλείας Ἡρακλείου ιγ', ὡς φέρεται παρὰ Θεοφάνει [ἔτ. 6114]: *Μηνὶ Μαρτίῳ ιε', Ἰνδ. ια' ἄπαρὰς ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἀπὸ τῆς βασιλίδος κατὰ τάχος ἀφίκετο εἰς Ἀρμενίαν*, ἐνθα πάλιν ἐσφαλμένην εὐρίσκομεν τὴν ἡμερομηνίαν ιε' Μαρτίου, ἀντὶ κε', ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ῥητῶς ὀνομαζομένη ἐν τῷ Χρονικῷ Πασχαλίῳ, καὶ τὸ κατ' ἐκείνον ἔτος 6114 ἀντὶ τοῦ 6115, ἔτι δὲ καὶ παρὰ *Κεδρηνῷ* εἰς τὸ ιγ' ἔτος τῆς τοῦ Ἡρακλείου βασιλείας ἀναγράφονται τὸν δεῦτερον ἔκπλου. Εἰς τὸν ὄρισμὸν τοῦ ἔκπλου τούτου εἰς τὸ ῥηθὲν ἔτος ἀσφαλῶς ἡμᾶς ὀδηγεῖ οὐ μόνον ἡ μαρτυρία τοῦ ἔτους [ιγ'] τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, συμπίπτουσα, ὡς εἶπομεν, τῇ 27^η Μαρτίου, ἦτοι δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκ τῆς πρωτεύουσας ἐξοδὸν τοῦ Ἡρακλείου¹. Ἐπομένως ὁ Ἡράκλειος τῇ κε' Μαρτίου 623 ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ἀπέβιβάσθη, ἴσως οὐχὶ εἰς Χαλκηδόνα ἢ τὴν Ἡρικήν ἄκραν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ Ἀστακηνσοῦ κόλπου, πλησίον που τῆς Νικομηδείας, τὴν ἐπιούσαν ἐξάπαντος, κστ' Μαρτίου, καὶ ἑορτάσας τῇ κζ' τὸ Πάσχα, αὐθημερόν ἢ τὴν ἐπιούσαν, κη', δευτέραν τῆς Διακαινησίμου, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἐξεκίνησε βαίνων κατὰ τῆς Περσίδος διὰ τῆς ἀπὸ Νικομηδείας εἰς Ἀρμενίαν φερούσης. Ἀντιθέτως πρὸς ταῦτα ὁ *Νικηφόρος* [σελ. 11, ER] λέγει *ἀπάραρς διὰ τοῦ Εὐξείνου, ἐπειρᾶτο διὰ τῆς Λαζικῆς εἰς τὴν Περσικὴν εἰσβαλεῖν*· τοῦτον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ *Λέων Γραμματικὸς* [σελ. 149-150, ER], ὀρίζων τὴν ἀναχώρησιν μετὰ τὴν ἐπιτέλεισιν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὡς καὶ ὁ Γ. *Αμαρτιώδης* [σελ. 567, ἐκδ. Muralt]· ὁ *Ζωναρᾶς*, ὁ *Βιβλιοθηκᾶριος*, ὁ *Μανασσῆς* καὶ ὁ *Γλυκᾶς* οὐδεμίαν ἔχουσι λεπτομερείαν, ἢ δ' ὁ *Ἀνανύμου Σύνοψις Χρονική*² λέγει μόνον ὅτι *ἀδιὰ θαλάσσης ἀπῆρξεν*. Καθ' ἡμᾶς τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον* ἀξιοπίστοσ πηγὴ τυγχάνει· διὸ καὶ παραδεχόμεθα

1. Βασιλείας Ἡρακλείου ἔτος ιγ'.

2. Ἢ τοῦ Πάσχα ἑορτὴ συνέπιπτε:

τῇ ιθ' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 621^ω

τῇ δ' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 622^ω.

τῇ κζ' Μαρτίου ἐν ἔτει 623^ω καὶ

τῇ ιε' Ἀπριλίου ἐν ἔτει 624^ω.

3. Παρὰ Σάθῃ, Μετ. Βυβλ., τ. Ζ', σελ. 108.

πρῶτον ἐκπλουν ἐξ Ἡραίας διὰ τὰς Πύλας τῆ ε' Ἀπριλίου τοῦ 622ου ἔτους, καὶ δεύτερον ἐκ Κων/πόλεως διὰ τὴν Νικομήδειαν, καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν πορείαν διὰ τὴν Ἀρμενίαν, τῆ κε' Μαρτίου τοῦ 623ου ἔτους, ἀμφοτέρας δὲ τὰς κατὰ Περσῶν πορείας τῆ δευτέρᾳ τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος γενομένας.

ε' Περὶ τῆς καταλαβούσης τὸν στόλον τρικυμίας.

Ὁ *Lebeavi* μὴ γνωρίσας τὰ κατόπιν ἐκδοθέντα ἔργα τοῦ Πισίδου, ἀγνοεῖ τὴν τρικυμίαν, ὑπὸ τούτου μόνον ἀναφερομένην. Τοῦ *Γιββωνος* ἡ περιγραφή ἔχει οὕτως· οὐριος ἄνεμος ἀνήγαγε τὸν στόλον ἔξω τοῦ Ἑλλησπόντου· καταλείπων ὁ Ἡράκλειος τὰς δυτικὰς καὶ μεσημβρινὰς ἀκτὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπέδειξε τὴν γενναϊότητα αὐτοῦ κατὰ τινὰ τρικυμίαν, ἐμυνηώσας τῷ ἰδίῳ παραδείγματι εἰς καρτερίαν καὶ ἐργασίαν τοὺς τε συνοδοὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ τελοῦντας εὐνούχους [σελ. 451]. Ἀβασανίστως ταῦτα παρέλαθε καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* [σελ. 229], ἐνῶ ὁ *Draprygon* λέγει μὲν δτι ὁ στόλος ἔπλεε πρὸς μεσημβρίαν, μέσον τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν Δαρδανελλίων, προστίθησιν ὁμως δτι ἡ τρικυμία κατέλαθεν αὐτὸν πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἡρας [Ἡέρα, σελ. 151—152]. Τῆς εἰδήσεως ταύτης ἡ μόνη πηγή, ὁ *Πισίδης*, λέγει τὴν τρικυμίαν ἐπεληθῆσαν πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἡραίας, τοῦ νῦν Φενέρ-μπαγ-τσεσῆ. Ὁ *Γιββων* σπεύδων ἀποβιβάζεται τὸν Ἡράκλειον εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας, ἐξέβαλε τὸν στόλον τοῦ Ἑλλησπόντου, καὶ ἐκεῖ ἐπήγαγεν αὐτῷ τὴν τρικυμίαν. Ἄλλως ὁμως τὰ πράγματα ἔχουσιν· ὁ Ἡράκλειος ὑποπτεύων κατασκοπεύσεις καὶ φοβούμενος τὴν ἀποκάλυψιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ, καίτοι χεიმῶνος ὄντος, ἐν ἀρχῇ τοῦ 622ου ἔτους, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἑαρινὰ ἐν τῇ Ἡραίᾳ παλάτια, τοῖς πρὸ τοῦ ἄστεως τόποις, καθ' ἃ ὁ αὐτὸς Πισίδης μαρτυρεῖ ἐν τῇ Ἡρακλειάδι [I, στίχ. 109—111] καὶ ἐώρτασε τὸ Πάσχα· ἐντεῦθεν ἐπεβιβάσθη, καθὰ εἶπομεν, τοῦ στόλου, ἐφ' ᾧ ὁ *Πισίδης* λέγει αὐτῷ ἀποτεινόμενος.

Τῆ δευτέρᾳ δὲ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ σαυτὸν εὐθὺς ἐμβαλὼν ταῖς ὁλκάσι τὸν ὕγρον ἐξέτεμνες ἐντόνως πόρον· καὶ δὴ παρέπλεε εὐθὺς Ἡραίας τόπους

[Ἐκστρ. I, 154-7]. Παρεμβαίνων ἐνταῦθα ὁ *Πισίδης* διὰ δεκατριῶν στίχων ἐξυμνεῖ δσα

Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος

ἔργα ἐπετέλεσεν ἐν τῇ Ἡραίᾳ ὁ Ἡράκλειος, καὶ δι' ἐξήκοντα ὀκτώ δλων στίχων [170-238] περιγράφει τὸν σάλον καὶ τὴν θαλασσοταραχὴν, νοτίου πνέοντος ἀνέμου, τὸ ἐπὶ ὑφάλου ἐκεῖ που κάθισμα μιᾶς ὁλκάδος, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτῆς, ὀφειλομένην εἰς τὴν τοῦ Ἡρακλείου προσωπικὴν παρουσίαν καὶ συναντίληψιν. Τὸ γεγονόςδ ἔχει οὕτω παρὰ τῷ ποιητῇ:

Ἦν μὲν, νότου πνεβοσαντος, εἰς τοῦναντιον
καλινδρομοβοντα συντόνωσ τὰ βεύματα·
καὶ νῆξ ἀφεγγῆς, καὶ βράσαντα κύματα,
διπλὴν ἀνάγκην τῆς ζάλης εἰργάζετο

Φωνὴ δ' ἀπωθεν ὀξέων θρηνημάτων
τὰς σὰς κατεβρόντησεν εὐσεβεῖς φρένας·
ἐκ κυμάτων δὲ δυστυχῶς ὠδομένην
ὁλκάς προσεκίρτησε πετραίῳ πάγῳ κτλ.

[I, στ. 170-173, 177-180]. Τὸ κείμενον τοῦ Πισίδου σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ὀρίζει τὴν ὑπὸ νοτίου ἀνέμου ἐγερθεῖσαν τρικυμίαν καταλαβοῦσαν τὸν στόλον τοῦ Ἡρακλείου κατ' αὐτὴν τὴν ἐσπέραν τοῦ ἀπόπλου ἐκ τῆς Ἡραίας ἄκρας καὶ ἔμπροσθεν αὐτῆς· ἐπομένως ἀνακριβῶς φέρονται τὰ ἱστορούμενα δτι ἔξωθεν τοῦ Ἑλλησπόντου κατελήφθη ὁ στόλος ὑπὸ τρικυμίας· ἄλλως τε στόλος τοιοῦτος, ὡς ἀμέσως θὰ δεῖξωμεν, οὐ μόνον δὲν ἐξῆλθε τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλ' οὔτε καὶ ἠθροίσθη.

ς' Ὁ εἰς Πύλας κατάπλους τοῦ Ἡρακλείου.

1. Ἀπὸ μόνου καὶ αὐθις τοῦ Πισίδου γνωρίζομεν τὸν εἰς Πύλας κατάπλου τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου. Ἀποτεινόμενος πάντοτε πρὸς τὸν ἥρωα αὐτοῦ συνεχίζει τὰ γεγονότα λέγων:

οὐ γὰρ παρέσχες ἐγκοπήν ταῖς ὁλκάσι
ἕως διελθῶν τὴν ὁδὸν τῶν ῥευμάτων
αὐταῖς ἐπέστης ταῖς καλουμέναις Πύλαις
ἐλθῶν ἀπροσδόκητος ἡμεροδρόμος

[Ἐκστρ., Β', στ. 8—11]. Ὁ *Θεοφάνης* ἀντιγράφων, ὡς εἶπομεν, τὸν Πισίδην λέγει: τελέσας ὁ Ἡράκλειος τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εὐθέως τῇ δευτέρᾳ ἑοπέρας ἐκκινήσας κατὰ Περσίδος... ἀπάρας δὲ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἐξῆλθε κατὰ τὰς λεγομένας Πύλας, πλοῦ τὴν πορείαν ποιησάμενος· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὰς τῶν θεμάτων χώρας ἀφικόμενος συνέλεγε τὰ στρατεύματα καὶ προσετίθει αὐτοῖς

νέαν στρατείαν [ἐτ. 6113]. Ὁ μεταφράζων αὐτὸν Ἄν. Βιβλιοθηκῆριος [σελ. 90, ER] γράφει *locum qui dicitur Portae*. Πλὴν δ' αὐτοῦ οὐδεὶς ἄλλος Βυζαντινὸς συγγραφεὺς ἀναφέρει τὸν εἰς Πύλας κατάπλου τοῦ Ἡρακλείου. Τῆς λεπτομερείας ταύτης ἡ παράλειψις ὑπὸ τῶν ἀντιγραψάντων τὸν Θεοφάνη *Κεδρηνοῦ* τε καὶ *Ζωναρά*, παραλαβόντων ἐν τούτοις τὰς ἄλλας ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰδήσεις ἔχει τι τὸ περιέργον· ὁ *Κεδρηνὸς* λέγει [σελ. 410, ER]· ἀπάρας τοίνυν [ὁ Ἡράκλειος] τῆς βασιλίδος πρὸς *Περσοῖδα* χωρεῖ καὶ διὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων διερχόμενος συνέλεγε στρατιώπεδα προστιθεὶς αὐτοῖς καὶ νέον στρατόν· ὁ *Ζωναρᾶς* ἀφ' ἐτέρου συντομώτερον γράφων λέγει [XIV ιε']· ἀπορῶν οὖν ὁ βασιλεύς... λαὸν ἐκ τῶν θεμάτων συνέλεγεν...

2. Πρῶτος, ἂν μὴ ἀπατώμεθα, ὁ σχολιάσας ἃ ἐν τοῖς ἄνω πλειστάκις ἐμνημονεύσαμεν ποιήματα τοῦ Γεωργίου Πισίδου, ὁ Φλωρεντινὸς *Κβέρσιος* [*Quercius*] ὑπέδειξεν ἐν ταῖς εἰς τὸν γνωστὸν ἡμῖν στίχον [B', 10] σημειώσασιν αὐτοῦ, ὅτι τὰς Κιλικίας Πύλας ὁ ποιητῆς νοεῖ. Ὁ Ἡράκλειος, λέγει, κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Κιλικίαν κατηυθύνθη· ἐκτὸς δὲ πάσης ἀμφιβολίας εὐρήσεται ὅτι ἃ; ὁ Πισίδης καλεῖ Πύλας, αὐταὶ εἰσιν αἱ ἐν τῇ ἱστορίᾳ διάσσημοι ἐκεῖναι Πύλαι, αἱ καλούμεναι Ἀρμενίας καὶ Κιλικίας εἴτε Συρίας... καὶ εὐρίσκει συμφωνοῦντα τῷ Πισίδῃ καὶ τὸν Θεοφάνη. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Κβερσιῶν ἀνεκδοκίως παρεδέξατο καὶ ὁ *Γίββων*, γράψας ἐν μὲν ὑποσημειώσει ὅτι ὁ ὄρισας τὸ σπουδαῖον τοῦτο σημεῖον τῶν Πυλῶν τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας εἶναι ὁ *Γ. Πισίδης*, ἐν δὲ τῷ κειμένῳ ὅτι ἡ τῆς θέσεως ταύτης ἐκλογὴ πρὸς ἀπόβασιν μαρτυρεῖ πρὸς τοὺς ἄλλοις τὴν ὀρθὴν τοῦ Ἡρακλείου κρίσιν [ἐνθ' ἄν.]. Τὸν *Γίββωνα* ἠκολούθησαν οἱ μετ' αὐτόν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἡμέτερος *Παπαρηγόπουλος*, παριδόντες τὰς λοιπὰς τῶν πηγῶν λεπτομερείας καὶ εἰδήσεις, ἐλεγχούσας τὸ ἡμαρτημένον τῆς γνώμης τοῦ *Κβερσιῶν*· μόνος ὁ *Finlay* [κεφ. IV, § 7], ἐπιφυλακτικὸς φαίνεται, λέγων, ὑπειθέθη ὅτι αἱ Πύλαι αὐταὶ ἦσαν αἱ Κιλικίαι ἢ Σύρια [Ἀμανίδες], καὶ ὅτι ὁ στρατός, μεθ' οὗ συνέξεπλευσεν ὁ Ἡράκλειος ἐκ Κων/πόλεως ἀπάρας ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον.

3. Τὰς Κιλικίας Πύλας περιγράφει ὁ μὲν Ἀθηναῖος *Ξενοφῶν* ἐν τῇ Ἀναβάσει οὕτως... ἐξελαύνει ἐπὶ Πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας· ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τεῖχη... διὰ μέσου δὲ

τούτων ῥεῖ ποταμὸς *Κάρσος* ὄνομα εὖρος πλεθρον· ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τευχῶν ἦσαν σάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βία· ἦν γὰρ ἡ πάροδος σιενή καὶ τὰ τεῖχη εἰς τὴν θάλαπταν καθήκοντα, ὑπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι [A, δ, 4—5]. Ὁ δὲ *Γ. Πισίδης* [Ἐκστ. B', στ. 340—343] ὡς ἐξῆς·

.....τὰς Κιλικίας εἰσόδους
καὶ τὴν δυσάντη καὶ κατεστενωμένην
κρημνοῖς τε καὶ φάραγι τῆς ὁδοῦ θέσει
ἀνατρέχειν ὤρμησεν...

[ὁ τῶν Περσῶν ἀρχηγός]. Τοιαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς τε παραλίου καὶ μεσογείου θέσεως τῶν Πυλῶν τῆς Κιλικίας, ἔστι ποτὲ πισευτὸν ὅτι ὁ Ἡράκλειος ταύτην ἐξέλεξεν εἰς ἀπόβασιν πολυαριθμοῦ στρατοῦ; ποῖα Ῥωμαϊκὰ θέματα διήλθε συλλέγων στρατόν νέον καὶ προστιθεὶς αὐτὸν τῷ μετ' αὐτοῦ; ὅτι δὲ συνέλεξε μαρτυρεῖ ὁ συμπαρὼν *Πισίδης* ἐν οἷς ἐξακολουθεῖ λογοποιῶν μετὰ τὴν εἰς τὰς Πύλας ἀπόβασιν:

ὁμως συνήλθον, ὡς περ ἐξ ὄρους τινός,
πολλὰς ἔχοντος ἐξοχὰς τε καὶ θέσεις,
κρουνοὶ ῥέοντες τῷ πολυσχιδεῖ πόρῳ
εἰς ταῦτο συντρέχουσιν ἐκ τῶν σχισμάτων,

[αὐτ. στ. 66—69] οἱ νεοσύλληκτοι, τῶν ὀπίων, λέγει, αὐτὸς μόνος ὁ Ἡράκλειος γέγονε προγυμναστής, ὀδηγός, στρατηγός, κτλ. Ἐπειτα ὁ *Πισίδης* ἐπὶ τῆς εἰδήσεως τῆς περὶ καταλήψεως δῆθεν τῶν Πυλῶν τῆς Κιλικίας ὑπὸ τῶν βυζαντικῶν στρατευμάτων τάναντία μαρτυρεῖ· περιγράφων τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ Πέρσου ἀρχιστρατήγου καὶ τὸ κατ' ἀκολουθεῖαν ἀμφίγνωμον αὐτοῦ λέγει:

τῆ δ' ἐξ ἀνάγκης τὰς Κιλικίας εἰσόδους
καὶ τὴν δυσάντη καὶ κατεστενωμένην
κρημνοῖς τε καὶ φάραγι τῆς ὁδοῦ θέσει
ἀνατρέχειν ὤρμησεν· ἀλλὰ κἀνθάδε
ἀνατροπὴ κατεῖχε τὴν γνώμην πάλιν·
τῆς Ἀρμενίας γὰρ αὐτὸν ἡ διέξοδος
ἔδακνε, μήπως ἐντεῦθεν εἰςβαλὼν φθάσει
καὶ πᾶσαν ἀρδὴν συνταρᾶξῃς Περσοῖδα.

[Ἐκστρ. II, στ. 340—347]. Ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Ἀρμενίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας εὐρίσκετο ὁ Ῥωμαϊκὸς στρατός κατὰ τὴν πρώτην, τοῦλάχιστον, ἐκστρατείαν· τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ ὁ Θεοφάνης [ἐτ. 6113, σελ. 255 ER]: ὁ δὲ *Σάρβαρος* ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς λαβὼν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἦλθεν ἐν Κιλικίᾳ, διασ

εις Ῥωμανίαν ἐξελθὼν τοῦτον¹ περιτρέψῃ.

4. Ὁ Γ. Πισίδης τὰς Κιλικίας Πύλας ἢ τὰς τῆς Ἀρμενίας νοεῖ ἐν οἷς λέγει ἐν τῇ Ἡρακλειάδι:

ἄλλοι μὲν οὖν γράψουσιν, οἷς δοκεῖ φίλον, ὄρη φάραγγας καὶ στενάς διεξόδους καὶ τὰς πετρώδεις ἐξοχὰς καὶ δυσβάτους δι' ὧν παρήλθες ὡς πνοῆ ταχυδρόμος, ἄς οὐτε πέτραις ἐκ βελῶν ἀφιγμένας ἔνεσι βάλλειν, οὐτε μὴν ὀρύγμασι τὴν γῆν ὑπογλύφοντες ἐλκύσαι κάτω· ἀλλ' εἰσι τεῖχη τοῖς ἐναντίοις ὄρη, τὰς κλεῖς ἔχοντα τῆς ὁδοῦ πεπραγμένας.

Ὁ Κβέρτιος σημειοῖ ὅτι ὁ Πισίδης κλεῖς ἔννοεῖ τὰς Κιλικίας Πύλας, τὰς ὁποίας ὁ Θεοφάνης [αὐτ. σελ. 258, ER] ὀνομάζει τὰς εἰς Περούδα ἀγούσας κλεισοῦρας· ἀλλ' ὁ μὲν Θεοφάνης λέγει ὅτι ταύτας ἐκράτησαν οἱ Πέρσαι νομίζοντες τοῦτον² λοχῆσαι, ἐν ᾧ ὁ Πισίδης λέγει αὐτὸν παρελθόντα αὐτάς· ταῦτα ὅμως ἀναφέρονται εἰς τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν, οὐχὶ εἰς τὴν πρώτην περὶ τῆς ἡμῖν ἢ ἔρευνα, ἥτοι εἰς τὰ γεγονότα τὰ μετὰ τὸ 623^{ον} ἔτος. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῆς ἀποβάσεως εἰς Πύλας κατὰ τὴν πρώτην ἐκστρατείαν ὁ Πισίδης, ὡς ἀνωτέρω (1) εἶδομεν, λέγει ὅτι ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Ἡράκλειος ἀπροςδόκητος ἡμεροδρόμος, τοῦτέστιν ὀδεύσας ἢ πλεύσας ἐπὶ μίαν, a day's journey, ὡς ἐξηγεῖ τὴν λέξιν ὁ Σοφοκλῆς ἐν τῷ κατ' αὐτὸν Lexicon³. Πῶς λοιπὸν! ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Ἰσικὸν κόλπον εἰς μίαν μόνον ἡμέραν ἔφθασεν ὁ Ἡράκλειος; ἀπερχόμενος δὲ εἰς τοσοῦτον ἐπίπνον πλοῦν, εἰς τοσοῦτον μεμακρυσμένον σημεῖον, ἡδύνατό ποτε διατηρῆσαι μυστικὴν τὴν κίνησιν ἀπὸ τὰς ἀκοὰς τῶν Περσῶν, ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις ἀναμφιβόλως Περσῶν κατασκόπων, ὡς διανοεῖτο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πισίδου [Ἡρακλ., Β', στ. 114-117] λέγοντος:

1. Τὸν Ἡράκλειον εἰσβάλλοντα ἐξ Ἀρμενίας εἰς τὴν Περούδα.

2. Τὸν ἐν Ἀλβανίᾳ τότε ὄντα Ἡράκλειον.

3. Ὁ *Draveyron* ἀνεπιτυχῶς μετέφρασε τὸν στίχον = *il arriva courrier infatigable et inattendu*, ἰσὶς δὲ τὴν λέξιν ἡμεροδρόμος = *courrier*. Ὁ Πισίδης ἀναφέρει *δικάδας ταχυδρόμους* [ἐκστρ. Α, 200], *ἑπτεῖς ταχυδρόμους* [αὐτ., Β, 208], *ταχυδρόμους* [Γ' 342], *βραχύδρομον σκάφος* [Γ' 381], ὡς πνοῆ ταχυδρόμος [Ἡρακλ. Β', 147]

μηδ' αὐ γενέσθαι βλαπτικοῖς κατασκόποις ἐκδήλα τῶν σῶν σκευμάτων τὰ δόγματα· καλύπτεται γὰρ φῶς νέφος κατασκόπος δ' ἄλφ παρεισδῆς καὶ δυσέβρετος μένει.

Ἐξ ἀπάντων λοιπὸν τούτων πρόδηλον καθίσταται, ὅτι πρόκειται οὐχὶ περὶ τῶν Κιλικίων Πυλῶν, ἀλλὰ περὶ ἄλλων ὁμωνύμων, κειμένων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡμερησίου μόνου πλοῦ, εἰς τὰς ὁποίας ἡδύναντο καὶ διὰ ξηρᾶς πορεύεσθαι· τοῦτο πάλιν ἐξάγομεν ἐξ ὧν ὁ Θεοφάνης λέγει ὅτι εἰς Πύλας ὁ Ἡράκλειος πλοῦ τὴν πορείαν ποιησάμενος μετέβη. Ἐφεξῆς γενήσεται ἡμῖν λόγος πῶς ἐγίγνετο διὰ ξηρᾶς μετάβασις εἰς τὰς Πύλας, κειμένας ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· αὐταὶ πολλάκις μνημονεύονται καὶ ἐν προγενεστέροις καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις· ὅθεν πρὸς ὄρισμὸν τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀκριβῆ δὲ κατάληψιν τῆς ἱστορίας παρατιθέμεθα ἐν χροнологικῇ σειρᾷ ὅσας ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν μνείας.

ζ' Περὶ τῶν Πυλῶν.

Ὡς γνωστόν, οἱ Ἕλληνες γεωγραφοῦντες ὀνομάζον Πύλας ἐν γένει, πᾶσαν στενὴν δι' ἀποτόμων ὀρέων πάροδον ἢ δίοδον, ἐπινυμωμένην μερικώτερον εἴτε ἀπὸ τῆς χώρας εἴτε ἀπὸ τῶν ὀρέων, οἷς αὕτη παρακειμένη ἐτύγγανεν· οὕτως ἔχομεν Βαβυλωνίας Πύλας, Κιλικίας Πύλας, Ἀμανίδας Πύλας, Συρίας Πύλας καὶ λοιπάς· ἐπεκράτησε δὲ ὁ τοιοῦτος ὀρισμὸς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς. Οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς πάσας σχεδὸν τὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καθιερωθείσας ὀνομασίας τῶν τοιούτων παρόδων διετήρησαν ἀπαραλλάκτως. Πλὴν ὅμως τῶν ὀνομασιῶν τῶν παρόδων τούτων, τινὲς ἐξ αὐτῶν, ἀκμάσαντες εἰς διαφόρους χρόνους, ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Πυλῶν, ἀναφέρουσι κώμην εἴτε ἐμπόριον [λιμένα] ὁμιλοῦντες περὶ ἀπελεύσεων ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὰ ἐνδότερα, περὶ προσορμίσσεως εἰς αὐτὰς πλοίων· διὰ τὸ πασιγνώστον δὲ τῆς θέσεως αὐτῶν φαίνεται περιττὸς θεωρηθεῖς ὑπὸ τῶν συγγραφέων τούτων καὶ ὁ ἐλάχιστος περὶ αὐτῶν γεωγραφικὸς ὀρισμὸς, καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἐκδῶται σχολιασταὶ τῶν κειμένων αὐτῶν διαφόρους ἐξήγαγον περὶ τῶν Πυλῶν τούτων γνώμας καὶ εἰκασίας, ὧν ἕναι, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἀνακριθεῖς εἰσι καὶ διαστρέφουσι τὰ γεγονότα. Τῶν Πυλῶν τούτων γνωστοὶ ἡμῖν μνεῖαι εἰσιν αἱ ἐπόμεναι.

1. *Ἐν ἔτει 360. Ὁ κακόδοξος πατριάρχης Μακεδόνιος τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίαν ἀφαιρεθεὶς, ἀντιπέραν τῆς πόλεως πρὸς ἕω εἰς τι χωρίον, ὃ Πύλας ὄνομα ἐπὶ πολὺ διατρίβων, κάκεισε τὴν κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλασφημίαν ἀπύλω σιόματι ἐξερευζάμενος κακῶς τὸ βιοῦν ἐξεμέτρει, λογοπαικτῶν γράφει ὁ Νικηφόρος Κάλλισιος [Ἐκκλ. ἱστ., θ', μς]. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς θέσεως τῶν Πυλῶν, οἷος ὑπὸ τοῦ Καλλίστου δίδεται, ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν ἀναζήτησιν αὐτῶν οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, τοῦ ἀκριβῶς ἀντιπέραν τῆς πόλεως, πρὸς ἕω. Ἐκ τῶν ἐφεξῆς παρατετησομένων μαρτυριῶν βεβαιωθῆσόμεθα περὶ τῆς ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ κόλπου τούτου θέσεως τῶν Πυλῶν. Ἡ ἐν αὐταῖς διατριβῇ τοῦ καθαιρεθέντος πατριάρχου εἶχε λόγον, διότι τὴν δόξαν αὐτοῦ πολὺ μέρος οὐ μόνον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαοῦ ἠσπάζετο, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Θράκῃ καὶ Ἑλλησπόντιῳ καὶ τῶν περικύκλω ἐθνῶν¹ καὶ διότι ὁ τῆς Νικομηδείας μητροπολίτης Μαραθῶνιος, οὗ ἑνορία ἦσαν αἱ Πύλαι, ἦν ἀνάστημα αὐτοῦ, καὶ ἐς τοσόνδε... σπουδαῖος ὄφθη τῇ Μακεδονίῳ αἰρέσει, ὡς καὶ χρημάτων ἰδίοις ἐπιδοῦναι κτλ. [Κάλλισιος αὐτ.]. Ἡ περὶ τῆς εἰς Πύλας διατριβῆς τοῦ Μακεδονίου ἀφήγησις ἀορίστως φέρεται καὶ παρὰ τῷ Σωζομένῳ [Δ', κς'] λέγοντι: ἀφαιρεθεὶς δὲ Μακεδόνιος τὴν Κων/πόλεως ἐκκλησίαν εἰς τι παρὰ Πύλας χωρίον διέτριβεν ἐνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Μὴ ἑνοήσας ὁ ἐκδότης ὅτι Πύλαι ἦν τοῦ χωρίου τὸ ὄνομα, καὶ νομίσας ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠνίσασετο τὰς πύλας τῶν τειχῶν τῆς βασιλίδος πόλεως μεθρημήνευσε λατινιστὶ in locum quemdam juxta urbis regiae portas se recepit, ubique extremum diem obiit. Εἰς τὴν αὐτὴν πλάνην ὑπέπεσε καὶ ὁ κ. Μ. Γεδεών, καίτοι ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καλλίστου [κατὰ τὴν ὑποσημείωσιν αὐτοῦ], γράφας ὅτι ὁ Μακεδόνιος ἐξωσθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου διέτριβεν εἰς μικρὸν τι χωρίον ἐξω τῶν πυλῶν τῆς πρωτευούσης, ἐκίε δὲ διαδίδων τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἀπεβίωσεν [Πατρ. Πίν., σελ. 121].*

2. *Ἐν ἔτει 477—478. Ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας ἐρχόμενος συνήντησε τὸν ἐναντίον αὐτοῦ σταλέντα στρατηλάτην*

Ἀρμάτιον κατὰ Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας, δωροῖς δὲ καὶ ὑποσχέσει διαφθείρας αὐτὸν ἐνηκολούθησε τὴν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν περείαν [Θεοφάνης· 5969], εἰς ἣν ἐφθασε περάσας ἀπὸ τῶν λεγομένων Πυλῶν¹. Ἐκ τῶν εἰδησεων τῶν τριῶν τούτων συγγραφεῶν εὐρίσκωμεν τὰς Πύλας μεταξὺ Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως κειμένας, ἐν Βιθυνίᾳ ἐπομένως, ὅπερ ἐσημείωσε καὶ ὁ Δουκάγγιος εἰς τὸ Χρον. Πασχάλιον.

3. *Ἐν ἔτει 585—613. Εἰς τὸν βίον τοῦ οἰοῦ Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου, ἑορταζομένου τῇ κβ' Ἀπριλίου ὑπὸ τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἀναγιγνώσκωμεν τὰ ἐπομένα: Ἦν δὲ παραγενόμενος πρὸς αὐτὸν [τὸν Θεόδωρον] ἀπὸ Πυλῶν τῶν ἀνωθεν Θεόδωρος ὁ βασιλικὸς στρατῶν, τὸν νοῦν αὐτοῦ βεβλαμμένον ἀπὸ δαιμόνων βλάβης ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῷ ἐν ταῖς Πύλαις. Καὶ ἐπευξαμένου τοῦ θεοῦ ἀνδρὸς τῷ εἰρημένῳ στρατοῦ ἦλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ θυγῆς γενόμενος ἐδεήθη αὐτοῦ ἵνα εἰσερχόμενος ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τὴν πάροδον διὰ Πυλῶν ποιήσῃ.... Τῷ Θεόδωρῳ δδευόντι εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ Δορυλέου πλησίον τῆς μονῆς τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῶν Καθαρῶν ὑπήνησεν αὐτῷ καὶ ὁ προικετεύσας Θεόδωρος.... καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ἐν τῷ ἐμπορίῳ Πυλῶν, ἐνθα καὶ διάφοροι αὐτῷ ἐγένοντο θανατιουργαί. Ἀπήγαγε δὲ αὐτὸν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι ἐν ταῖς Ἄνω Πύλαις πρὸς τὸ ἐλευθερῶσαι αὐτὸν τῆς... δαιμονικῆς... ἀνάγκης... Ἐκεῖθεν τε ἐξελθὼν, ἐνέβη εἰς πλοῖον τοῦ περᾶσαι ἐπὶ τὴν βασιλίδα πόλιν². Ἐκ τοῦ κειμένου τούτου γνωρίζομεν τὴν ὑπαρξίν καὶ κώμης εἴτε συνοικίας, ὀνομαζομένης Ἄνω Πύλαι, διότι βεβαίως ἀφίσταντο τῆς παραλίας ἤτοι τοῦ λιμένος, καλουμένου «ἐμπόριον τῶν Πυλῶν» ἢ ἀπλῶς «Πύλαι»· ἐκ τῆς πορείας τοῦ Θεοδώρου, εὐρίσκωμεν αὖθις τὰς Πύλας ἐν τῇ Βιθυνίᾳ κειμένας· ὁ ὅσιος ἐκ Δορυλαίου [τανῦν Ἐπι-σεχιρ] ἐρχόμενος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διήλθε τὴν ἀποσιωπωμένην Νίκαιαν, ἐπλησίασε τὴν Μοῆν τῶν Καθαρῶν³ καὶ ἐξ*

1. Χρον. Πασχάλιον ἔτ. 478 — Ἰωάνν. Μαλαλῆς σελ. 32, EV.

2. Θεόφιλος Ἰωάννου μνημεῖα ἀγιολογικά, Βενετία, 1884. Βίος Θεοδ. Συκεώτου § 129, 131, 132.

3. Ἐν μεταγενετέροις χρόνοις ἀναφέρεται ἡ Μοῆ αὕτη ἐπὶ τῇ εἰς Λεῦκας ὁδῷ. Ἐπιστ. Θεοδ. Στουδίτου, Α', γ'· ἀπὸ τὰ Καθαρὰ εἰς Λιβιανὰ, ἔπειτα εἰς Λεῦκας.

1 Νικ. Καλλ. θ', μς'. — Σωζομένος· Δ' κς'.

αὐτῆς κατῆλθεν εἰς τὰς Πύλας, ἀφ' ὧν πλοῖ
εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετέβη.

4.—*Ἐν ἔτει 622.* Ἡ περὶ ἧς ἡμῖν λόγος
πλοῖ μετάβασις τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρα-
κλείου, ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πισίδου καὶ τοῦ
Θεοφάνους, ὧν τὰ χωρία ἐν τοῖς ἀνω [5', 1]
παρατεθειμένα εἰσίν. Ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας ἐφθα-
σεν ὁ Ἡράκλειος ἡμεροδρόμος εἰς τὰς Πύλας
διελθὼν τὴν ὁδὸν τῶν ρευμάτων τῶν κατερ-
χομένων ἐκ τοῦ Βοσπόρου, ἅτινα νότου πνεύ-
σαντος παλινδρομοῦντα συντόνως ἦσαν¹. Ἐκ
τε τῶν προειρημένων καὶ τούτων τῶν πλη-
ροφοριῶν δυνάμεθα ὀρίσαι τὴν θέσιν τῶν Πυ-
λῶν ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστα-
κηνοῦ κόλπου.

5.—*Ἐν ἔτει 718.* Ἐπὶ αὐτοκράτορος Λέον-
τος τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ *Μερδασῶν ἀπὸ Πυ-
λῶν σὺν τῷ στρατῷ τῶν Ἀράβων ἕως Νι-
καίας καὶ Νικομηδείας διατρέχοντος, οἱ ἐν τῷ
Λιβῷ καὶ Σόφωρι δίκην Μαρδαϊτῶν κρυπτό-
μενοι . . . ἄρχοντες . . . ἐφορμήσαντες, ἐκείθεν
ἀποδοῦσαι ἐποίησαν. Θεοφάνης· ἔτ. 6209.*

Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ μνημονεύμενος Λιβῶς
ἦτο παρὰ τὴν Νίκαιαν, ὡς πληροφοροῦμεθα
ἐκ τοῦ Λιβανίου², τὰ Λιβιανὰ ἴσως τὰ ὑπὸ
Θεοδ. Σιουδίτου [ἐνθ' ἀν.] ἀναφερόμενα καὶ
ἡ *Lebusa* τοῦ Λεουγκλαβίου [Pand. Hist.
Turc. § 74], μεσόγειον χωρίον πρὸς τὴν Νι-
καίαν, οὕτως ἐπ' αὐτοῦ καλούμενον, καὶ θεω-
ρηθὲν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὄν ἡ διὰ τὸν τάφον τοῦ
Ἀννίβα περίφημος Λίβυσσα. Τίθενται λοιπὸν
αἱ Πύλαι, κατὰ ταύτην τὴν μαρτυρίαν τοῦ
Θεοφάνους, ἐντεῦθεν μὲν ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς Νι-
καίας καὶ ἀφ' ἐτέρου τῆς Νικομηδείας ἦσαν
ἄρα ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου³.

6.—*Ἐν ἔτει 797.* Ὁ αὐτοκράτωρ Κων-
σταντῖνος, ὁ τῆς Εἰρήνης υἱός, μαθὼν τὴν
κατ' αὐτοῦ τεκταινομένην ἐπιβουλὴν εἰσῆλθεν
εἰς τὸ χελάνδιον αὐτοῦ καὶ ἐπέρασεν εἰς Πύ-
λας, βουλόμενος εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀνατο-
λικῶν προσφυγεῖν⁴. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν
ἐν Ἀστακηνῷ κόλπῳ Πυλῶν καὶ ἐνταῦθα. Ὁ
δὲ Θεοφάνης προστίθεισιν ὅτι καὶ ἡ βεσιλιτσα

συγχρόνως εἰσῆλθεν ἕως τοῦ *Τρίτωνος*, ἐν Βι-
θυνία καὶ τούτου κειμένου· ὁ αὐτὸς σχολια-
στῆς Γοάρος ὀδηγούμενος ἐκ τοῦ Κωνστ. Πορ-
φυρογεννήτου [παρ' Ὀρτελίῳ] ἐσημείωσε τὰς
μὲν Πύλας ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου κει-
μένας, τὸν δὲ *Τρίωνα* ἐπὶ τῆς Προποντίδος.

7.—*Ἐν ἔτει 836.* Ἐπὶ Θεοφίλου αὐτοκρά-
τορος διαβληθεὶς ὡς βασιλείων ὁ *Μανουήλ*,
ὀνομαστότατος στρατιώτης *λάθρα τῆς πόλεως
ἐξελθὼν μέχρι Πυλῶν, καὶ τοῖς δημοσίοις
ὀχλήμασιν ἐπιβάς ἀπῆλθε φυγὰς μέχρι τῶν
κλεισούρων Συρίας*¹. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου,
ἀναφερομένου εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ
κόλπου Πύλας, γνωρίζομεν ὅτι καὶ δημοσία
ὀχήματα, ταχυδρομικὰ δηλονότι, ἦσαν εἰς
αὐτάς· τοῦθ' ὅπερ πείθει ἡμᾶς ὅτι αἱ Πύλαι
ἦσαν ἀφετηρία μεγάλης κεντρικῆς ὁδοῦ ἀγού-
σης εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· τὴν
δὲ γνώμην ἡμῶν ταύτην ἐπιβεβαιούσι, φρο-
νοῦμεν, καὶ αἱ ἐπόμεναι διατάξεις, ἃς ἀναγι-
νῶσκομεν παρὰ τῷ Πορφυρογεννήτῳ Κων-
σταντίνῳ.

8.—*Ἐν ἔτει 930—960.* Ὁ ῥηθεὶς ἐστεμμέ-
νος συγγραφεὺς λέγει: *Ἰστέον δι' οὗ κελεύει
ὁ βασιλεὺς περᾶσαι εἰς Πύλας ὀρίζει τὸν κό-
μιτα τοῦ σταύλου καὶ καταβιβάζει τὴν προμο-
σέλλαν εἰς Πύλας . . . καὶ ἵνα προαποστείλῃ
δύο βασιλικούς, τὸν μὲν ἕνα εἰς Πύλας τοῦ
διαπερᾶσαι τὸν λαόν . . . Προαποστέλλει δὲ τοὺς
βασιλικούς καὶ πάντας, ἵνα ὑπαντήσωσι τῇ βα-
σιλείᾳ αὐτοῦ εἰς Πύλας . . .*² Καὶ ταῦτα εἰς
τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου Πύλας ἀνα-
φέρονται· ὁ ἐκδότης σημειοῖ αὐτάς τόπον ἐν
Ἀσίᾳ, πρῶτον σταθμὸν τῶν ἐκ τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως περαιουμένων.

9.—Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς γνωρίζει ἡμῖν ὅτι
τῷ μεγάλῳ κουράτορι ὑποτίεταται. . . ὁ ξενο-
δόχος Πυλῶν [αὐτ. σελ. 417, ΕΒ.]. Εἶχον
λοιπὸν καὶ ξενοδοχεῖον αἱ Πύλαι, χρησιμεῖον
ἀναμφιβόλως διὰ τοὺς καταφθάνοντας πτω-
χοὺς ὁδοιπόρους, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ ἐπίσης
τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν ὅτι ἦσαν ἀφετηρία με-
γάλης κεντρικῆς ἐν Ἀσίᾳ ὁδοῦ.

10.—Τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου θέσιν

1. Πισίδης· ἔκστρ. I, στ. 157, 170, 171.—II, στ. 8 11.

2. Περὶ τῆς ἐκτουσῆς τύχης, σελ. 47, ἔκδ. Reiskii.

3. Ὁ Γοάρος, ὁ τοῦ Θεοφάνους σχολιαστής, σημειοῖ
ὅτι ἄκαντες οἱ συγγραφεῖς μαρτυροῦσιν ὅτι αἱ Πύλαι αὐ-
ται ἔκειντο ἵνατι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν Ἀσίαν.

4. Θεοφάνης· ἔτ. 6289. — Ἀναστ. Βιβλιοθηκᾶριος,
σελ. 165, ER. — Γ. Ἀμαρτωλός, σελ. 669, ἔκδ.
Muralt: ἐξέπλευσεν εἰς Πύλας.

1. *Λέων Γραμματικός*· σελ. 451—452 ER. Ὁ σχο-
λιαστῆς αὐτοῦ Combefis παρανοήσας· τὸ χωρίον ἠρμή-
νευσε λατινιστῶς clam Urbis portis.—*Συμ. Μάγιστρος*.
Θεοφ. ἔτ. ι', ἐνθα ἡ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μεθερμηνεία.—
Γ. Ἀμαρτωλός· σελ. 705, ἔκδ. Muralt: clam Urbis
portis excessit.

2. Κ. Πορφυρ. Ἐκθ. β. τ. 5, σελ. 274, ἔκδ. Reiskii.

των Πυλῶν μαρτυρεῖ καὶ ἡ μνημονευομένη σειρά τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων, ἐφ' ὧν ἠνάπτοντο φανοὶ πρὸς ἀγγελίαν ἐχθρικής ἐπιδρομῆς, ἤτοι ἡ τῶν καμινοβιγλίων, ὡς ὀνομάζει αὐτὰ ὁ αὐτοκράτωρ *Νικηφόρος*,¹ ἀπὸ Συρίας μέχρι Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ προτελευταῖος ἀνήπτετο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ *Μουκίλου* ἢ *Μουκίλου ἐπάνω τῶν Πυλῶν* κειμένου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐδέχτο τὸν φανὸν ἡ τελευταία κορυφή, ἡ τοῦ βουνοῦ τοῦ *ἁγίου Ἀὔξεντιου*², νῦν *Καῖς-τάγ*, οὐ μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος.

11. Ὁ αὐτὸς ἐστεμμένος συγγραφεὺς γράφει: *Ἰστέον* ὅτι *τῶν φανῶν τούτων πάντων ἀπάντων εὐθὺς οἱ χαριτουλάριοι τῶν ἕξω σταύλων καὶ σαφραμενιάριοι ἐκαλίβουν τὰ βασιλικά ἄλογα, καὶ τὰ βασιλικά σαγμαρία εὐτρεπίσαντες εὐθὺς ἐκίνουν καὶ κατήρχοντο εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπάντησιν ἐν Πύλαις· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξήρχετο μέχρι τῶν Πυλῶν· τὰ δὲ βασιλικά σελάρια καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξερχόμενοι τῆς ξηρᾶς, προελάμβανον τὸν βασιλέα εἰς Πύλας, [αὐτ. ἐνθ' ἄν.]. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι καὶ Πύλαι ἦσαν σκάλα καὶ ἀφετηρία κεντρικῆς, βεβαίως δὲ καὶ συντόμου, ὁδοῦ ἀπὸ τῆς πρωτευούσης εἰς τὰ Ἀνατολικά μέρη, καὶ ὡς τοιαύτη ἐν προτιμῆσει ἦν κατὰ τὰς βσιλικὰς πορείας· ὁμολογεῖται πρὸς τοὺς καὶ ἡ διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν μετάβασις· μὴ δὲ ὑποτεθῆ ὅτι ἡ μετάβασις ἐγίνετο διὰ τῆς Νικομηδείας καὶ τῆς τοῦ κόλπου αὐτῆς περιστροφῆς· διότι καὶ μὲν φυσικῶς τοιαύτη τις ὄφειλεν εἶναι ἡ πορεία, παράλογος ὅμως θὰ ἦναι διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὴν βραδύτητα ἐπομένως τῆς εἰς Πύλας ἀφίξεως· εἴμεθα λοιπὸν τῆς γνώμης ὅτι διασκελισίς τις τοῦ κόλπου διὰ πλοίων ἐγίνετο ἀπὸ τινος σημείου τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, κειμένου ἀπέναντι τῶν Πυλῶν· τοιοῦτο δὲ σημεῖον ἦτο τὸ νῦν μὲν *Διῶ-Ἰσκέλεσι* λεγόμενον, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν *Πελεκανόν*, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ ἀλλαχοῦ εἰδικώτερον πραγματευόμενοι ἀποδεικνύομεν.*

12. *Ἐν εἰε 1071*. Ὁ αὐτοκράτωρ *Διογένης Ῥωμανός* ἐπιχειρήσας ἦν κατὰ τὸ ἔτος

1 Περὶ παραδρομῆς πολέμου, κεφ. β'.

2 *Κ. Πορφυρογ.*, ἐνθ' ἄν. σελ. 284, ὅς ὀνομάζει κορυφᾶς... Ἀἴγιος, Ὀλυμπος, Κύσιος, Μούκιος ἄνω Πυλῶν καὶ ἁγίος Ἀὔξεντιος. — *Ζωναρᾶς* XVI, ε', γράφων Μούκιος, ὡς ὁ Ἄνωνυμος παρὰ Σάβα, Μεσ. Βιβλ., τ. Ζ' σελ. 144.

τοῦτο τὴν ἐπὶ Τούρκους ἀτυχῆ ἐκείνην ἐκστρατείαν· *ἔσχεν οὖν κἀνταῦθα καινόν τινα παρὰ τὰ εἰθισμένα ἢ τοῦ βασιλέως διαπεραιώσεως ὁρμον· οὐ γὰρ [ἔξ Ἡρίων] ἐν ταῖς Πύλαις καὶ τοῖς βασιλείοις δόμοις προσωρμίσατο, οὐδ' ἐν Νέων κώμῃ, ... ἀλλ' εἰς Ἐλενόπολιν*. Ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης μανθάνομεν οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, πρὸς μεσημβρίαν, θέσιν τῶν Πυλῶν; ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτόθι βασιλείων δόμων ἤτοι παλατιῶν.

13. *Ἐν εἰε 1078*. Τὸς ἐκ Νικαίας [*Ν. Βρονένιος, III, 22*] τοῦ Βοτανειάτου πεζοῦς σιρατιώτας παραγενομένους εὐθύμως ἐδέξατο τὸ τε τῶν Πυλῶν ἄστυ, καὶ τὸ ἐν Πραίνεω καὶ αὐτῇ Νικομηδείᾳ². Ὁ Βοτανειάτης ἐν Ἀσίᾳ ἦν κηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοῦ ἐκ Νικαίας κατήλθον εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἐξάγομεν ὅτι μετὰ τὰς Πύλας ἦν ἡ Πραίνετος καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Νικομηδεία.

14. *Ἐν εἰε 1145*. Ὁ αὐτοκράτωρ *Μανουὴλ ὁ Κομνηνός* κυριεύσας καὶ ἐμπρήσας τὸ ἐν Λυκίᾳ [;] *Φιλομίλιον· Ῥωμαίων δέ τινας μακροῦ τοῦ χρόνου ἐνταῦθα ὑπὸ φρουραῖς καθιερωμένους εὐρῶν ἔλυε τε τῶν δεσμῶν τοὺς ἀθλοῦς καὶ φῶς παρεῖχεν ἐλευθέρων* [*Ἰωάν. Κίναμος· II, § ε*] ... ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἔειο· ἐν Βιθυνίᾳ τε γεγονὸς ἐνταῦθά που τοὺς ἐκ Φιλομιλίου, καθάπερ εἰρηται πρότερον, ἀναρρωσθέντας ὤκισατο Ῥωμαίων, κησιείδιον αὐτοῖς τῶν ἱερῶν ἰσος ἀλλαξάμενος σεμνείων, ἔνθα τε φρουρίων ἀνωκοδόμησε καὶ Πύλας αὐτὸ κατωνόμησεν [αὐτ. § θ']. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἱ Πύλας κατεστράφησαν κατὰ τὰ ἔτη 1078—1085 ἐπὶ Βοτανειάτου, ὅτε οἱ Τούρκοι κατήλθον μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· τὴν σημαίνουσαν δὲ θέσιν αὐτῶν ὁ Μανουὴλ ἐκτιμῶν, ἔρημον δὲ κατοίκων καὶ ἡρειπωμένην βλέπων, ἔγνω τὸν συνοικισμὸν αὐτῶν, καὶ τὴν οἰκοδομὴν φρουρίου· μέχρι δ' ἀνευρέσεως

1 *Μιχ. Ἀταλαιάτης*· σελ. 144 ΕΒ. Τὸ ἀρχαῖον γράμμα τοῦ ὀνόματος τῶν Πυλῶν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ μικρῶ στοιχείῳ τετύπεται, τοῦ ἐκδότου ἀγροῦσπαι; τὸν γεωγραφικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, καὶ μεθερμηνεύσοντας τὴν φράσιν neque enim ad aulam et regias domos accessit.

2 *Μιχ. Ἀταλαιάτης*· σελ. 268, ΕΒ. Ὁ μεθερμηνεύσας τὸ κείμενον Pyllarum oppidum ἔγραψεν ἐνταῦθα

3 *Muralt, Essai de chr. Byz.*

ἄλλων πηγῶν θεωρητέος ὁ *Κίνναμος* σφαλλόμενος, ἐν οἷς ἀποδίδωσι τὴν ὀνομασίαν τῶν Πυλῶν εἰς τὸν Μανουὴλ Κομνηνόν, ἀφ' οὗ αὕτη προϋπήρξε· φαίνεται δὲ ὅτι μὴ εὐρίσκων διαθεσίμους τόπους πρὸς χρῆσιν τῶν νεωστὶ ἐγκαθισταμένων, ὁ συνοικιζῶν αὐτοὺς αὐτοκράτωρ ἀντὶ χρημάτων ἔλαβε τοιοῦτους ἀπὸ τινος Μονῆς· τοῦτο τοῦλάχιστον ἡμεῖς δεχόμεθα.

15. *Ἐν* *ἔτει 1159*. Τὸν Μανουὴλ Κομνηνόν *ἄρτι μὲν ἢ κατὰ Βιδυνηίαν εἶχε... πολίχνην, ἐνθα τοὺς ἐκ Φιλομυλίου δεσμώτας Ῥωμαίων ἐνοικισάμενος ἔφθη, Πύλαι ταύτη τὸ ὄνομα....* αὐτόθι ἐγένετο συνάντησις τούτου καὶ πρεσβευτῶν τοῦ Σουλτάνου [αὐτ., V, § β]. Καὶ τοῦτο· τὸ γεγονός δείκνυσιν ὅτι ἦσαν αἱ Πύλαι ἀφστηρία μεγάλης ὁδοῦ μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν μερῶν καὶ τῆς πρωτεύουσας.

16. Αὗται εἰσιν αἱ ἡμῖν γνωσταὶ γενόμεναι περὶ Πυλῶν ἱστορικαὶ μνηεῖαι· πληροφορίαν περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς εὐρομεν μίαν καὶ μόνην παρὰ *Κωνσ. Πορφυρογεννήτου*. Ὄριζων ὁ ἔσπευμένος συγγραφεὺς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀψικίου θέματος λέγει· *ἀπὸ μὲν τῆς θαλάσσης ἀρχομένου, τουτέστι τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ... καὶ μέχρι τοῦ Τριώνου καὶ τῶν δριῶν Σιγριανῆς... καὶ τὰ μὲν κάτω καὶ παρὰ θάλασσαν ἀπὸ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου καὶ τῶν καλουμένων Πυλῶν καὶ ἕως τοῦ μεσογαίου Ὀλύμπου προσαγορευόμενον... κατοικοῦσι Βιδυνοί¹.....*

η' Περὶ Πυλῶν συμπέρασμα.

Ἐκ πασῶν τῶν μαρτυριῶν τούτων, κατερχομένων μέχρι τοῦ 1159^{ου} ἔτους, συνάγομεν ὅτι αἱ Πύλαι ἦσαν κώμη κειμένη εἰς τὸ Ὀψικιον θέμα, τέταρτον τὴν τάξιν, ἐντεῦθεν μὲν τῆς Πραϊνέτου, ἀνηκούσης εἰς τὸ γείτον πέμπτον θέμα τῶν Ὀπιμαίων, ἐκεῖθεν δὲ τῆς Ἐλενοπόλεως, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου· ὅτι ἦσαν καὶ Ἄνω Πύλαι, συνοικία μικρὸν ἀφεστῶσα τοῦ λιμένος· ὅτι ὑπερβεν αὐτῶν ἦτο ἡ κορυφὴ Μούκιλος ἢ Μώκιλος, τὸ καμινοβίγλιον· ὅτι εἰς τὰς Πύλας ὑπῆρχον καὶ παλάτια, καὶ ξενοδοχεῖα καὶ ταχυδρομικὰ ὀχήματα· ὅτι ἦσαν ἀφετηρία μεγάλης ὁδοῦ τῆς Ἀνατολῆς· καὶ ὅτι, κατὰ στραφεῖται ὑπὸ ἐχθρικών ἐπιδρο-

μῶν, ἀνεκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ, συνοικισάντος ἐν αὐταῖς τοὺς ἐλευθερωθέντας δεσμίους ἐν Φιλομυλίῳ Ῥωμαίους, καὶ ἐγείραντος φρούριον. Ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις εὐρίσκομεν ἐπίσης μνηεῖας τῆς κώμης· τὸ ὄνομα δὲ αὐτῆς οὐκ ἀπαντᾷ πλέον μόνον, ἀλλὰ συνημμένον τῷ τῶν Πυθίων, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ μονολεξεῖ *Πυλοπύθια*¹.

θ' Περὶ «Πυλοπυθίων» ἢ «Πυλῶν καὶ Πυθίων».

Ἐπὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐγνωρίσαμεν τὰς ἐξῆς μνηεῖας:

1. *Ἐν* *ἔτει 1199*. Τὸ πρὸς τοὺς Βενετούς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Κομνηνοῦ χορηγηθὲν χρυσόβουλλον τάσσει εἰς τὴν ἐπαρχίαν Νικομηδείας *ἐπίσκοπον Πυλῶν καὶ Πυθίων*².

2. *Ἐν* *ἔτει 1236*. Σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ προσαφιεροῖ *τὴν κατὰ τὰ Πυλοπύθια διακειμένην Μονὴν τὴν Ζιγριζάν ἐπονομαζομένην τῇ Μονῇ τῶν Ῥουφι[νι]ανῶν*³.

3. *Ἐν* *ἔτει 1281*. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου ὁ πατριάρχης Ἰωάννης δ Βέκκος, ἀπελθὼν ἐκ τῶν ἕξω τῆς Νικαίας, *Πυλοπυθίων τε ἐπέβαινε καὶ τὴν ταχίστην ὑποστρέφειν [εἰς τὴν Κων/πολιν] ἔγνω· ἢ γὰρ τῆς Ὑψώσεως ἐορτὴ ἀπέιογε τοῦ μὴ βραδύνειν*⁴.

4. *Ἐν* *ἔτει 1302*. Οἱ πειραταὶ αὐτιονυχεῖ τῇ Πριγκίπων νήσῳ προσίσχουσι, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάλαι κατοικήκοντας, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἱκανὸν ἐκ Πυλοπυθίων, *ἄρτι τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα χεῖρας καὶ τῆδε καταφυγόντας ἐξανδραποδίσαντες....* κτλ.⁵ Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μὴνθάνομεν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Πυλοπυθίων φεύγοντες τὴν τῶν ἀλλογενῶν προέλασιν κατέφυγον εἰς τὰς Πριγκιπων-

1. Ἐσφαλμένως εἰς διάφορα ἄρθρα ἔγραψεν ὁ κ. Μ. Γεδεών κατ' ἐπανάληψιν *Πυλοπύθια* [Πίλος;] ἀγνοήσας ἢ μὴ δοῦς προσοχὴν εἰς τὴν τοῦ ὀνόματος ἐτυμολογίαν, ἀπαντῶντος πλέον ἢ ἅπαξ εἰς τὸν Παχυμέρη διηρημένως τε καὶ μονολεξεῖ διὰ τοῦ υ, ὡς καὶ εἰς τὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀναδημοσιευόμενον σιγίλλιον τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, *Πυλοπύθια* γραφομένου.

2. *Pillarum et Pithion*: Taffel et Thomas, παρὰ Migne, P. G., τ. 135, στ. 491.

3. Miklosich et Müller, *Acta Monast.*, τ. IV, σελ. 303—305

4. Γ. Παχυμέρης· εἰς Μιγ., VI, § 25, ἐνθα ἰσφαλμένως τετύπεται Πυλοπυθίων.

5. Ἀτ., εἰς Ἀνδρον. IV, § 24, ἐνθα πάλιν ἰσφαλμένως τετύπεται Πυλοπυθίων.

1. Περὶ Θεμ. Βιδλ. I, XXV, ἐνθα ὁ ἐκδότης Βανδούριος παραπέμπει εἰς τὰ παρατεθέντα ἐν τοῖς ἄνω χωρίοι τοῦ Χρον. Παχαλίου, ἔτ. 478, καὶ τοῦ Θεοφάνους, ἔτ. 6113.

νήσους, καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου ὅτι ἦσαν καὶ τινες παραμεινάντες.

5. *Ἐν ἔτει 1306.* Ὡς γὰρ ἀπεκλείστο μὲν ἡ ἐξ Ἡρακλείου καὶ Νεμικώμεος πρὸς τὴν Νίκαιαν καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ συνήθειες δίοδοι εἰς δεινὴν ὑποψίαν καὶ πείραν ἦσαν..., ἢ... κατὰ Κίον κατὰσκίος καὶ συνηρεφῆς εἰκαίως πως πολισθεῖσα διεκδρομῆ πρὸς Νίκαιαν ἤνοιτο, οὕτως ἐν φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκιθεῦσι καὶ Ἀλιζόσι καὶ οἱ Βέβρονες ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρωννυμούμενοι ἔπασχον [αὐτ. εἰς Ἄνδρ., V, § 21]. Ὁ συγγραφεὺς, καθ' ἡμᾶς, τῶν πρὸς Νίκαιαν παλαιῶν καὶ συνήθων δίοδων μίαν νοεῖ καὶ τὴν ἀπὸ Πυλῶν ἄγουσαν, ἐρημωθεῖσαν διὰ τοὺς τότε πολέμους καὶ ἐπιδρομάς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἤνοιτο ἡ ἀπὸ Κίου εἰς Νίκαιαν ὁδός.

ι' Περὶ Πυλοπυθίων συμπέρασμα.

1. Ἐνταῦθα λήγουσιν ὅσαι περὶ Πυλοπυθίων γνωσταὶ ἡμῶν ἐγένοντο μαρτυρίαι· δι' αὐτῶν ἀποδείκνυται ὅτι ἡμαρτημένως ἀπεδόθη ἡ ἐπωνυμία αὕτη, πρῶτον, εἰς τὴν ἀρχαιότητα¹ ἀφοῦ εὐρίσκεται ἀνήκον εἰς τὸν δέκατον τρίτον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα· δεύτερον εἰς τ' ἀρχαιότατα Πύθια Θερμά², διότι ταῦτα ἦσαν μεσόγεια, πλησίον τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ὡς ὀρίζει ὁ Στέφ. Βυζάντιος, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, ἐφ' οὗ ἔκειντο αἱ Πύλαι. Ἐλλείπουσιν εἰδήσεις ἐξηγοῦσαι τὴν συναψὶν τῶν ὀνομάτων τῶν Πυλῶν καὶ Πυθίων· εἰκόζομεν ὁμῶς ὅτι αἴτιον ταύτης ἐγένετο ἡ ὑπὸ ἑνα διοικητὴν ὑπαγωγὴ τῶν δύο ὁμώνων διοικητικῶν περιφερειῶν, ἐπελθοῦσα ὅτε οἱ Σελτσουκίδαι, ἐν ἔτει 1078^ω, ἐπὶ Νικηφόρου Βοτανειάτου, κατακτήσαντες τὴν Νίκαιαν, κατέστησαν αὐτὴν Σουλτανίκιον, καὶ κατέλαβον, βεβαίως, καὶ πάσας τὰς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁδοὺς, καὶ δὴ τὴν τῶν Πυλῶν. Τότε, εἴτε βραδύτερον, ἐν ἔτει 1095, ὅτε οἱ πρῶτοι σταυροφόροι, ἡττηθέντες πρὸ τῆς Νικαίας, ὑπέστησαν τὸν φοβερὸν ἐκείνον ὄλεθρον περὶ τὴν Ἐλενόπολιν, γειτονοῦσαν ταῖς Πύλαις, ἡρημώθησαν αὐταὶ, καὶ ἀνωκίσθησαν,

ὡς εἶδομεν, ἐν ἔτει 1145^ω, ὑπὸ τοῦ Μανουῆλ Κομνηνοῦ, ὑπαχθεῖσαι εἰς τὴν διοίκησιν τῶν Πυθίων, ἢ τούτων εἰς τὴν ἐκείνων, καὶ ὡς μία ἐπίσκεψις ἐκδοθεῖσαι εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν Βενετῶν, ἐν ἔτει 1199^ω. Ἐκτοτε ἐπεκράτησεν ἡ σύνθετος αὕτη ἐπωνυμία μέχρις οὗ αἱ προλάτεις τῶν Ὀθωμανῶν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, τέλει ἐξηφάνισαν καὶ τὰς ἐπωνυμίας καὶ τὰς κώμας αὐτάς· καὶ αἱ μὲν κώμαι βραδύτερον ἀνεκτίσθησαν καὶ κατφικῆθησαν, ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ὀνόματα ὑποκατέστησαν νέα τουρκικὰ· καὶ ἡ μὲν Ἐλενόπολις ὀνομάσθη *Γαϊλακ-αμπάι*, κοινῶς *Γιαλ-οβᾶ*, τὰ Πύθια θερμὰ *Δαγ-χαμάμ*, αἱ δὲ Πύλαι, ὡς ἡμεῖς πεπίεσμεθα, *Χερσεκ*. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῆς περὶ τῶν Πυλῶν ἱστορίας, ἀνάγκη καὶ περὶ τούτου νὰ εἰπωμεν.

ια' Περὶ τοῦ νῦν Χερσεκ.

Ἡ ἐπωνυμία αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸν *Χερσεκ-ογλί* εἴτε *Χερσεκ-ζατέ Ἀχμίτ πασοῦν*. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ *Στεφάνου Κόσερις* δουκὸς τοῦ *Σαμπᾶ* [χακίμ Ἐρζεγοβίνης, κατὰ τὸν *Σεατ-ετ-τίν*], καὶ ἀδελφὸς τοῦ *Οὐλερῆου* δουκὸς τῆς *Ἐρζεγοβίνης*, *Χερσεκ* λεγομένης τουρκιστί· κυριευθεῖσης δὲ τῆς χώρας ἐν ἔτει 1457^ω ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Μεχμέτ Β'*, ἦθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐξισλαμίσθη· τὰ προτερήματα καὶ ἡ πιστὴ ὑπηρεσία αὐτοῦ ἠφελύκυσαν τὴν ἐννοίαν καὶ προσοχὴν τοῦ Πορθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ μίαν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς σύζυγον καὶ τὸν βαθμὸν *Μπεγλερμπέγι* Ἀνατολῆς· ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Β'* δις ἐξηρημάτισε Καπουτάν πασοῦν, καὶ τρίς βεζίρης· ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου *Σιλήμ Α'* ἄπαξ βεζίρης ἐπὶ διετίαν, παυθεὶς δὲ ἀπέθανε τῷ 1518^ω 1.

Ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ, ναυάρχου καὶ στρατηγοῦ, διέγνω τὰ πλεονεκτήματα τοῦ τόπου, καὶ καταστήσας αὐτὸν ἰδιόκτητον *βακούφιον* [ἀφιέρωμα] ἔκτισε τέμενος [τζαμίον], ἐν ᾧ καὶ τέθαπται, λουτρῶνα, διάφορα ἐργαστήρια καὶ ἀγορᾶν [τσαρσῆ], καὶ ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου αὐ-

1. *Μ. Γεδεών*· Ἐγγρ. λίθοι καὶ κεράμια, σελ. 12, καὶ *Π. Μακρῆ*· τὸ Κατιρλί, Κων/πόλι 1889.

2. Νῦν *Κουρι*=*Δαγ-χαμάμ*, *Σκαρλάτος*· Κωνσταντινούπολις, τ. Α' σελ. 374 ἐν σημειώσει, γράψας, κατὰ τὸν *Παχυμῆρη* φαίνεται, Πηλοπούθια, ἴσως δεξάμενος σύνθετον λέξιν Πηλός καὶ Πύθια.

1. *Σκαρλάτος*· Κων/πολις, τ. Β' σελ. 412—413.—*Σεατ-ετ-τίν*· τα:ζ-ου-τεβαρίγ, τ. Α' σελ. 218—219.—*Herbellot*· *Bibl. Orient.*, ἐν λ. *Hergek-ogli Ahmed pascha*· ὄσιος, ὡς καὶ ὁ *Ἀνόνημος*; [περὶ *Σᾶθρ*, *Μεσα*. Β.6λ., τ. Ζ' σελ. 529, *Χαρσέογλης*, *Χαρσώγλης*]. λέγουσιν αὐτοῦ σύζυγον θυγατέρα τοῦ Σουλτάνου *Βαγιαζήτ Β'*.—*Χαριτάι-Καπουτανάνι-Δεργιά*· σελ. 24.—*Σαλαμέ*· ἔτους 1294, τζετβέλι σκαρτέ.

τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου. Βραδύτερον δὲ ὁ Σουλτᾶνος *Σελήμ ὁ Α'*, ὁ ἐν ἔτει χιτζρέ 923 [1517] θεσπίσας τὴν κατ' ἔτος ἀποστολὴν τῶν σουλτανικῶν δώρων ταῖς ἰσραῖς τῶν μουσουλμάνων πόλεσι καὶ τῆς συνοδείας τῆς ἱερᾶς καμήλου [μαχμίλ] καὶ τῶν προσκυνητῶν¹ ἀπὸ τῆς Κωνστ/πόλεως² ἔκτισε καὶ ξενώνα [χάνιον], ἔστρωσε δὲ διὰ λιθοστρώτου ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἔξω τοῦ χωρίου τὴν διὰ ἐλώδους ἰθάφους ἄγουσαν ὁδὸν εἰς *Νίκαιαν*. Κατ' ἀρχὰς ὑπήγετο διοικητικῶς εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ σαντζακίου *Κοτζά-Μί* ἣν δὲ ὑπόχρεως ὁ διοικητής, ὅτε ἡ συνοδεία [σουρ-ρέ] ἔφθανεν, ἵνα συνοδεύῃ καὶ αὐτὸς ταύτην μέχρι τοῦ *Ἀκ-σε-χή*. Ἦδη δὲ ὑπάγεται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Νικομηδείας, ἣ δὲ συνοδεία ἔλαβε τὴν ἀπὸ τῆς Χρυσοπόλεως διὰ θαλάσσης διεύθυνσιν. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ χωρίου *Χερσέκ* καὶ τοῦ ἀκριβῶς ἀπέναντι αὐτοῦ κειμένου *Διλ* λογίζεται οὕσα πέντε μόνον μιλίων, ἦτοι, καλῶ κωπηλάτῃ εἰς πλοῦν μίξ ὥρας³. Ὁ *Hammer* γωματεύει ὅτι τὸ *Χερσέκ* ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς *Προνέκιου* [Ἡραϊνέτου]: ἀποκρούοντες τὴν γνώμην ταύτην, φρονούμεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἐπέχει τὴν θέσιν τῶν *Πυλῶν*, χρησιμεύσασα μέχρις ἰσχάτων, ὡς ἐπὶ τῆς *Βυζαντιακῆς* ἐποχῆς, ἀφιτηρία συντόμου κεντρικῆς ὁδοῦ τῆς *Ἀνατολῆς* ταύτην ἐν ἔτει 622^ω ἀκολουθήσας καὶ ὁ αὐτοκράτωρ *Ἡράκλειος*, κατὰ *Περσίας* ὁδεύων, ἀπεβιβάσθη εἰς τὰς *Πύλας* ταύτας, καὶ οὐχὶ εἰς τὰς *Κιλικίας Πύλας*, ἐν τῷ *Ἰστικῷ* κόλπῳ, καθὰ ἰσφαλμένως φέρεται παρὰ τοῖς νεωτέροις ἱστοριογράφοις.

1. Κυρίως ὁ Σουλτᾶνος *Μεχμέτ ὁ Α'* ἐθίσπισε τὴν κατ' ἔτος ὑπὲρ τῶν ἐν *Μέκκῃ* καὶ *Μεδίην* πτωχῶν ἀποστολὴν σημαντικῶν χρηματικῶν ἐπικουριῶν. *Ἀαλή-κούνγ-ούλ-ἄχπαρ*, τόμ. Β' σελ. 181 πρὸς *Χάμμερ*, *Ἱστορ.* Ὁθ. Αὐτοκρ. τόμ. Β', σελ. 42 καὶ σημ. κθ'.
2. *Mouradjea d' O**, *Tableau de l' Empire Ottoman*, Paris, 1789-1790, τ. Β', σελ. 81, βιβλ. V, 2, § XI.
3. *Μεχμέτ Κιατίπ-τοσλεμπῆ* *Τζιχάν* νομμά, σελ. 622.—*Μεχμέτ Ἐτίπ* *Μενασίκ* οὐλ γατζ. σελ. 25—26, ἔκδοσις Καίρου.—*Ἐβλιά χότζα* *The travels of Evliya*, London, 1835, τ. II, σελ. 33.—*Hammer*, *Umblick* κατ. *Pesth*, 1818, σελ. 155.—*Texier*, *Asie Mineure*, σελ. 70—71, ἔκδ. Un. Pitt., ἰσφαλμένως ὀρίζων εἰς τὸ 1457ον ἔτος τὴν οἰκοδομὴν τοῦ τζαμίου τότε ἐγένετο ἢ ἄλλως τῆς Ἐρζεγοβίνης ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου *Μεχμέτ τοῦ Β'*, ἴσως δὲ καὶ ἡ αἰγματοσία τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος.—*Ἀχμέτ Βοφίκ* *Λεγτζέ* ὀσμανῆ.—*Σεατ-ε-τίπ* *Τάτζ* ὀδε *τεβεριχ*, τ. Α', σελ. 497.—Οἱ τὰ *«Βιθυνικὰ»* γράψαντες [ἐν Κων/πόλει, 1867] παρετίψαν τὸ *Χερσέκ*, οὗδ' ἐγνώρισαν τὰς *Πύλας*.

ιβ. Πάσις καὶ τιμωρία τοῦ Πρίσκου.

Εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 622 παρουσίαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τάσσει ὁ *Lebeau* τὸ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ *Πρίσκου* ἐπεισόδιον ἐκεῖνο, τὸ προκαλέσαν τὴν παῦσιν καὶ τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ. Ὁ *Πρίσκος* ἢ *Κρίσπος* οὗτος ἦν κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων, γαμβρὸς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ *Δομνεντζία* τοῦ αὐτοκράτορος *Φωκά* μυστικῆ προσκλήσει αὐτοῦ, δυσανασχετοῦντος ἐπὶ τῇ τυραννικῇ πολιτείᾳ τοῦ *Φωκά*, σταθεροῦ δὲ καὶ κηδομένου τῆς σωτηρίας τοῦ κράτους, ἐξεκίνησαν τῆς Αἰγύπτου πλοῖ μὲν ὁ Ἡράκλειος, πεζῆ δὲ ὁ *Νικήτας*, ἐξ ἀδελφός τούτου. Ἀναγορευθεὶς ὁ Ἡράκλειος κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 610^{ου} ἔτους, διώρισε τὸν *Κρίσπον* στρατηγὸν τῆς *Καππαδοκίας* ἐπεὶ δὲ φήμη διέθεεν ὡς *Πέρσαι* ἐπὶ *Ῥωμαίους* στρατεύουσιν... ὁ Ἡράκλειος, βουλόμενος συσκέψασθαι μετὰ τοῦ *Πρίσκου* περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπέρχεται εἰς τὴν *Καισάρειαν* τῆς *Καππαδοκίας*. Ὁ *Πρίσκος* προσποιούμενος ἀσθένειαν, ψυχρῶς ὑπέδελθη τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ἔκαμιν αὐτῷ αὐστηρὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῇ ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀποδημίᾳ αὐτοῦ· ὁ Ἡράκλειος δυσηρεστήθη μὲν ἀλλ' ἀπέκρυψε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, μελετῶν ἐκδίχσιν· ἅμα δ' ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐσκόπει ὁ *Πρίσκος*, εἰς *Κωνσταντινούπολιν* ἐρχόμενος, ἐπεσκέψασθαι τὸν πεζῆ ἐξ Αἰγύπτου ἀφικόμενον *Νικήταν*, προσεκάλεσεν αὐτὸν ὅπως ἀνάδοχος γένηται τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *Κωνσταντίνου Ἡρακλείου*, οὗ τὴν γέννησιν ἐν *Καισάρειᾳ* ἔβη μαθῶν. Ἀφισχέοντα τὸν *Πρίσκον* καὶ γενόμενον ἐνώπιον τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ πατριάρχου κατήγγειλεν ὁ Ἡράκλειος δι' εὐφυοῦς τεχνάσματος καὶ τύψας κληρικῶν ἔκειρεν. Τοῦ γεγονότος ὁ χρόνος εὐκόλως ἐξακριβοῦται τὴν γέννησιν τοῦ βασιλοπαίδος Ἡρακλείου [δευτέρου τέκνου] τὸ τε *Χρον. Πασχάλιον* καὶ ὁ *Θεοφάνης*, κατ' αὐτὸ ἴσως, ὀρίζουσιν εἰς τὴν γ' *Μαΐου* τῆς 16' *Ἰνδικτιῶνος*, ἦτοι εἰς τὸ ἔτος 612^{ον}, β' τῆς τοῦ Ἡρακλείου βασιλείας¹. Ἀφ' ἐτέρου τὴν κοῦραν τοῦ *Πρίσκου* ὡς ἐξῆς ὀρίζει τὸ *Χρον. Πασχ.*: *Ἰνδικτ. α', Δεκεμβρίου ε', ἡμέρα γ', γέγονε κληρικὸς ὁ Πρίσκος ὁ κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων, καὶ ἀνὲ αὐτοῦ γέγονε κόμης τῶν ἐξκουβιτόρων Νικήτας ὁ πατρικίος.* Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει ἀκριβῶς πρὸς τὸ 612^{ον} ἔτος, καθ' ὃ ἢ ε' *Δεκεμβρίου* μηνὸς ἦτο τρίτη. Ὁ

1. Ἰσφαλμένως παρὰ *Θεοφάνει* 6103 ἀντὶ 6104.

αυτοκράτωρ Ἡράκλειος λοιπὸν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 612^{ου} ἔτους εὐρηται μεταβὰς εἰς τὴν Καισάρειαν, καὶ κατὰ Δεκέμβριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους τιμωρήσας τὸν Κρίσπον, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου, τὴν στρατηγικὴν, διώρισε τὸν *Φιλπικόν*, γαμβρὸν τοῦ αυτοκράτορος Μαυρικίου, μονάσαντα ἐντολῇ τοῦ Φωκᾶ. Σφάλλεται ἐπομένως ὁ *Lebeau* εἰς τὸ 622^{ον} ἔτος ἀναφέρων τὸ γεγονός, ὅπερ ὀρθῶς ὠρισαν ὁ *Γίββων* [σελ. 432] καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* [σελ. 220] εἰς τὸ 612^{ον} ἔτος.

ιγ' Περὶ τῆς ἐκ Κωνσ/πόλεως φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου.

Μόνος ὁ πατριάρχης *Νικηφόρος* ἀναφέρει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἡρακλείου, ὅπως φύγη ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τῶν ἐξῆς: *Ταῦτα οὐ μικρῶς ἠρία τὸν βασιλέα καὶ ἐπετάραττεν, ἐν οἷς καὶ λοιμὸς τηλικαῦτα τῇ πολιτείᾳ ἐπεφύη βαρύτερος· οὐ γὰρ ἡ Αἴγυπτος τὸ λοιπὸν αὐτοῖς ἐπεισιζεν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν βασιλικῶν ἐπελελοίπει οὐρησιῶν ἐν τούτῳ καὶ νόσος λοιμώδης τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐπισκήψασα θανάτῳ τὰ πλήθη τὰ ἐν αὐτῇ διέφθειρεν· ὧν ἀπάντων ἔνεκεν πολλὴ δυσθυμία καὶ ἀπορία τῷ κρατοῦντι περιεκέχυτο καὶ οἴχεσθαι διὰ ταῦτα πρὸς Διβύην βουλομένῳ ἦν...* κτλ. [σελ. 9, ER]. Καίτοι ὁ σοφὸς σχολιαστὴς τοῦ κειμένου *Πετᾶβιος* ἐσημείωσεν ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἀναφέρει τὴν εἰδησιν ταύτην, ἐν τούτοις καὶ ὁ *Γίββων* καὶ ὁ *Παπαρρηγόπουλος* ἀσυζητῆται παρεδίξαντο καὶ ὠρισαν αὐτὴν εἰς τὸ 618^{ον} ἔτος, λέγοντες ὅτι ὁ Ἡράκλειος τοσοῦτον ἀπῆλπισεν, ἕνεκα τῶν προόδων ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ τῶν Περσικῶν, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ τῶν Ἀβαρικῶν ὄπλων, ἔτι δὲ καὶ τῆς διακοπῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐπισιτίσεως τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς ἐν ταύτῃ ἐνσκήψεως λοιμικῆς νόσου, ὥστε ἀπεφάσισεν ἐπάνοδον εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ἐξασφαλίζων εἰς τὴν *Καρχηδόνα* τὸ τε ἄτομον καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ· καὶ ἠτοιμάσθη μὲν καθ' ὅλα καὶ ἐπεβίβασεν εἰς πλοῖα τοὺς θησαυροὺς, ἀλλὰ μετήλλαξε γνώμην, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου *Σεργίου* καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσ/πόλεως, καὶ αὐθις ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ κράτους. Πᾶσαι αὗται αἱ εἰδήσεις παρὰ *Νικηφόρου* εὐρηται. Ὁ *Θεοφάνης* ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐν ἔτει 6103 [612] προόδων τῶν Περσῶν καὶ Ἀβάρων καὶ τῆς φθορᾶς τῶν βυζαντιακῶν στρατευμάτων λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος ταῦτα ἰδὼν ἐν ἀπορίᾳ ἦν τί δράσοι, τοῦθ' ὅπερ εὐλογον, νομίζομεν, ὅπως θεωρηθῆ ἀνα-

φερόμενον εἰς τὸ σημειούμενον ἔτος ἐπὶ τῇ προσγενομένῃ ἐκείνῃ καταστάσει, καὶ φρονοῦμεν ὅτι ὁ *Νικηφόρος* παρεμόρφωσεν ὅσα τὸ *Χρονικὸν Πασχάλιον*, ἢ τῷ Ἡρακλείῳ σύγχρονος αὕτη πηγὴ, εἰς πολὺ προγενεστέραν ἐποχὴν καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας ἀναφέρει. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι σὺν τῷ Πέρσῃ στρατηγῷ *Σαὴν* ἢ *Σαίτω* ἀπερχομένῳ ἐκ *Χαλκηδόνας* ἐν ἔτει 616^ῳ ἀπῆλθε καὶ πρεσβεῖα ἐπὶ εἰρήνῃ πρὸς τὴν *Χοσρόην*· ἡ πρεσβεῖα ἐκόμιζε καὶ γράμματα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς *Κων/πόλεως* πρὸς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, οὗτινος τὸ κείμενον ὀλόκληρον παρατίθησι τὸ εἰρημένον χρονικόν· γράφουσι λοιπὸν οἱ ἄρχοντες σὺν ἄλλοις καὶ τὰ ἐπόμενα:

Καὶ μετὰ τὸν τοῦ τυράννου [Φωκᾶ] θάνατον, βουληθέντος τοῦ ἡμῶν βασιλέως [τοῦ Ἡρακλείου] τοὺς ἰδίους λαβεῖν συγγενεῖς καὶ πρὸς τὸν οἰκειὸν ἐν Ἀφρικῇ ἐπιναζεῦσαι πατέρα, προτιρέναντός τε ἡμᾶς ἐν θέλομεν ἐπιλέξασθαι βασιλέα, μόλις ταῖς αἰτήσεσιν ἡμῶν πεισθεὶς, κατεδέξατο τὴν βασιλείαν κτλ. [ἔτος 615]. Μαρτυρεῖ τὰ τελευταῖα ταῦτα καὶ ὁ *Νικηφόρος* [σελ. 4, ER] λέγων: *Καὶ αὐτὸς [ὁ Ἡράκλειος] Κρίσπον εἰς τὴν βασιλείαν ἀξίαν προύτρεπε· μηδὲ γὰρ τῆς βασιλείας ἔνεκεν αὐτὸς ἐληλυθέναι ἔφρασκε, τίσασθαι μᾶλλον Φωκᾶν τῆς εἰς Μαυρικίον καὶ τὰ Μαυρικίου τέκνα παρανομίας· ὁ δὲ οὐκ ἐδέχετο.* Ὡς τε κατὰ τὰς μαρτυρίας ταύτας οὐδεμίαν διάθεσιν ἐδείκνυσεν ὁ Ἡράκλειος πρὸς ἀνάβηκιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς αυτοκρατορίας, ὁμολογῶν τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ περὶ τῆς αὐτοῦ διὰ τῆς κατακλύσεως τῆς τοῦ Φωκᾶ τυραννίας, ἴσως δὲ καὶ ὑποπτεύων τὸν Πρίσκον ἢ Κρίσπον, περὶ οὗ ἤδη εἶπομεν, ὡς βασιλειῶντα. Τὴν διάθεσιν ταύτην ὁ Ἡράκλειος ἐξεδήλωσεν ἀμέσως μετὰ τὴν πτώσιν καὶ ἀναίρεσιν τοῦ Φωκᾶ, ἐνόσω ἔφερε μόνον τὸ στέμμα, τὸ ὁποῖον *Στέφανος* ὁ τῆς *Κυζίκου* μητροπολίτης λαβὼν ἐκ τῆς ἐν *Ἀρτάκη* ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου ἀνήγαγεν εἰς αὐτόν, ἔτι ἐνδικαιώμενον εἰς *Ἡράκλειαν* μετὰ τινων φευγόντων τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ [*Θεοφάνης*] ἔτ. 6102], ἤτοι πρὸ τῆς 5' Ὀκτωβρίου τοῦ 610^{ου} ἔτους, ὅτε ἐγένετο ἡ στέψις αὐτοῦ. Ἀνακριθῶς λοιπὸν φέρονται καὶ τὰ αἷτια καὶ τὸ 618^{ον} ἔτος τῆς δῆθεν παραιτήσεως ἢ τῆς ἐκ Κων/πόλεως φυγῆς τοῦ Ἡρακλείου· ἄλλως τε ἢ *Ἀλεξάνδρεια*, ἢ *Αἴγυπτος* ἅπαντα, ἢ *Καρχηδὼν* ἀπὸ τοῦ 614^{ου} μέχρι τοῦ 616^{ου} ὑποπεσοῦσσι ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν, καὶ διὰ τοῦτο

ἀκριβῶς, νομιζομεν, παύσατα ἦν καὶ ἡ ἐκείθεν ἐπισίτισις τῆς πρωτεύουσας· φεύγων δ' ἐξ αὐτῆς ὁ Ἡράκλειος ἐν ἔτει 618 ω ἠσφαλιζέτο ἐν χώρᾳ κατεχομένη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ; Ἡ ἀνακρίβεια τοῦ γεγονότος ἔγκειται, ὡς εἶδομεν, εἰς τὸ κείμενον τοῦ Νικηφόρου, εἰς ἱπανόρθωσιν δὲ τούτου ἔστωσαν ἱπαρκῆ τὰ ῥηθέντα.

ιδ'. Περὶ τῆς ἀνευρέσεως δύο μόνων στρατιωτῶν ἐκ τῶν ἐπὶ Φωκᾶ.

Συμπεραίνει ὁ Παπαρρηγόπουλος [σελ. 219] ὅτι ὁ στρατὸς ὁ τοσαῦτα διαπρόξας ἐπὶ Μαυρικίον κατορθώματα εἶχεν ὑποσιτῆ φθορὰν ἀνθρώπων δεινότητην ἢ μᾶλλον καθ' ὀλοκληρίαν ἐξοντωθῆ, διότι διὰ τὸν Ἡράκλειος ἐπὶ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου αὐτοῦ ἐπεχείρησεν ἐξέτασιν ἀκριβῆ τῶν ὑπαρχόντων ταγμάτων, δὲν εὗρεν, ὡς βεβαιῶσιν, εἰμὴ δύο καὶ μόνους στρατιώτας ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐστίασαν ἐπὶ Φωκᾶ. Τὴν ἐξέτασιν ταύτην καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν δύο στρατιωτῶν ὁ μὲν Κεδρηνὸς παραλείπει, ὁ δὲ Ζωναρᾶς ἐκ τοῦ Θεοφάνους ἀντιγράφει, ἐνῶ οὐδὲν ὁ Νικηφόρος λέγει· ὁ Θεοφάνης δις ἀναφέρει τὸ γεγονός, τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 6094=602, ἀντιγράφων ὅσα κατωτέρω παρατεθήσονται ἐκ τοῦ Σιμοκάτιου, καὶ τὸ δεύτερον ἐν ἔτει 6103=611· ὁ δὲ Ζωναρᾶς μετὰ ταύτην τὴν πρᾶξιν λέγει ὅτι ὁ Ἡράκλειος στρατολογήσας, Κρίσπον στρατηγὸν Καππαδοκίας προβάλλεται καὶ στέλλει τοῦτον ἐκεῖ [XIV, 15]. Ἐγνωρίσαμεν ἤδη ὅτι ὁ Κρίσπος ἐν ἔτει 612 ω ἐν Κων/πόλει ἐλθὼν καθήρηθη καὶ ἐν μοναχοῖς ἐτάχθη· ὥστε οὐχὶ ἐπὶ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου, τουτέστιν ἐν ἔτει 622 ω , ἀλλ' ἐνδεκαετίαν ὄλην πρότερον, ἤτοι ἐν 611 ω ἔτει ἐγένετο ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἐξέτασις καὶ ἀνεύρεσις τῶν δύο στρατιωτῶν. Κυρία πηγὴ τῆς εἰδήσεως ταύτης ἐστὶν ὁ σύγχρονος Θεοφύλακτος Σιμοκάτης, ὁ ἐξιστορήσας τὴν εἰκοσαετῆ βασιλείαν τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου· ἀφηγούμενος τὴν θανάτωσιν τούτου καὶ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ μονοφιδίαν ὀδυρμῶν καὶ θρήνων παρενεῖρει καὶ καθαπτόμενος τοῦ τότε στρατοῦ λέγει ὅτι τῶν θυμάτων τὰς κεφαλὰς κομίσαντες ἐπέδειξαν εἰς τὰς ἐν τῇ Ἐβδόμῃ σκηνοῦσας στρατιάς· ἔδει γὰρ τοῖς μύσους καὶ διὰ τῆς θεωρίας μετασχεῖν τὸ ἀφιλάνθρωπον σπράτευμα, ἵνα καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τοῖσι καταμανέντας ἢ... τοῦ Θεοῦ... ἀδέκαστος κρείσις τοῖς τῆς ἀντιδόσεως σαγηνεύσῃ

δικτύοις· ἅπαντες γὰρ ἡ τῶν παλαμναίων ἐκείνων μεγίστοις τε καὶ ποικίλοις περιπεπωκότες κακοῖς τὸν τῆδε βίον κατέλυσαν... ποτὲ μὲν πυρὶ οὐρανόθεν βαλλόμενοι... ἄλλοτε λιμοῖς καὶ προνομῇ ἀναλισκόμενοι· οἱ δὲ πλεῖστοι στόματι ῥομφαίας καὶ ξίφους παραδιδόμενοι τὴν φιλάμαρτον ταύτην ζωὴν κατεστρέψαντο· καὶ οὐ πρότερον Πέρσας τὰ τῆς νίκης ἀπέλιπε πρὶν ἂν εἰς τὸ παντελὲς διεφθάρῃ ἡ φιλοτύραννος ἐκείνη καὶ ἀνοσιωπάτη πληθῦς· ἱκανὸν δὲ τεκμηριῶσαι τὸ λεχθησόμενον... δηρῶνκα πρὸς τὸν Ῥαξάτην τὸν πόλεμον ἐποιήσατο ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, ἐξέτασιν τοῦ ὀπλιτικοῦ ἀνακρίνας δύο καὶ μόνους στρατιώτας τῆς φιλοτύραννου πληθῦς ὑπολελειμμένους ἐξεύρε, καίτοι μὴ πολλῶν μεσολαβησάντων τῶν χρόνων· ἐπεὶ δ' ἐνεόχμωσεν εἰτέρας ὁ χρόνος δυνάμεις ἰὸ τε κακὸν κατηνάλοιτο, τὰ τῆς εὐπραγίας μεταπίπτει τοῖς Πέρσας καὶ ἀναιρεῖται ὁ βαβυλωνίος δράκων ὁ τοῦ Ὀρμίσθου Χοσρόης καὶ ὁ Περσικὸς καταπαύεται πόλεμος [βιβλ. Η', κεφ. ιβ']. Συμπτόξας ταῦτα ὁ Θεοφάνης [ἐτ. 6094] λέγει... ὥστε δηρῶνκα Ἡράκλειος ἐβασίλευσεν ἐξέτασιν τοῦ ὀπλιτικοῦ ἐποιήσατο εἰς τὸ ἀκριβές, καὶ ἐκ πάσης τῆς πληθῦος τῆς εὐρεθείσης ἐπὶ τῆς τυραννίδος Μαυρικίου μετὰ Φωκᾶ οὐχ εὗρε περαιτέρω δύο ἀνδρῶν· οὕτως οἱ τὸν τύραννον προσησόμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνηλώθησαν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ εὕρεσις τῶν δύο στρατιωτῶν ἀνάγεται εἰς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 626 ἔτους δτε ὁ Ἡράκλειος ἐπολέμησε πρὸς τὸν Ῥαξάτην καὶ κατέστρεψε τοῦ Χοσρόου τὸν στρατόν¹. Ἄλλ' ἔχομεν λόγους ὅπως παραδεξώμεθα τὸν χρόνον τούτον διὰ τὸ γεγονός; πρὸς τί ἡ ἐξέτασις αὕτη ἐν ἔτει 626 ω ἐν καιρῷ ἐκστρατεύας; Ἐνοοῦμεν πληρέστατα τὴν πρᾶξιν ταύτην γινομένην ἅμα τῇ καταλύσει τῆς τυραννίας τοῦ Φωκᾶ, ἐπὶ σκοπῷ προλήψεως πάσης ἐνδεχομένης διαταράξεως τῆς νέας τῶν πραγμάτων τάξεως διὰ τῆς συλλήψεως, καθείρξεως ἢ καὶ ἐξοντώσεως τῶν οἴλα τῶ ἐκθρονισθέντι διακειμένων· μετὰ πάροδον ὅμως δέκα καὶ ἕξ ὄλων ἐτῶν ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Φωκᾶ, εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἀπὸ τῆς κατὰ Μαυρικίου στάσεως, εὐρίσκομεν ἀπίθανον καὶ ἄλογον· ὡς ὀρθῶς δὲ παρατηρεῖ καὶ ὁ Γίββων ἡ ἐκλειψις αὕτη ἐστὶ καὶ ὄλως φυσική, ἀφοῦ καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης οἱ στρατιῶται ἐνός τάγματος εἰς διάστημα

1. Νικηφ., σελ. 13. ER. — Θεοφ., ἐτ. 6118. — Κεδρ., σελ. 417 ER.

έλαττον ἢ 20 καὶ 25 ἐτῶν καθ' ὀλοκληρίαν ἀνανεοῦνται. Ἄλλ' ὁ Σιμοκάτης ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ συμπαθείᾳ ὑπὲρ τῶν θυμάτων, ἀγανακτῆσει δὲ κατὰ τῶν στασιαστῶν διασκεύασε τὸν δλεθρον αὐτῶν σὺν τῷ τῶν Περσῶν, συγχρονίσας τὰ γεγονότα, παραστήσας ὅτι ἀνίκητοι ἦσαν οἱ Πέρσαι ἐνόσφ' ἔζων οἱ κατὰ τοῦ Μαυρικίου στασιάζαντες, ἅμα δ' ὡς οὔτοι ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἠττήθησαν καὶ οἱ Πέρσαι. Ἐκ τῶν εἰρημνίων ἀσφαλῶς δυνάμεθα δέξασθαι ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη ἐγένετο μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἡρακλείου καὶ πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Κρίσπου ὡς στρατηγοῦ τῆς Καππαδοκίας, συμφώνως τῷ Ζωναρᾷ, ὡς εἶπομεν, ἦτοι ἀρχομένου τοῦ 611ου ἔτους.

ιε' Ἐπίλογος.

1. Καὶ ἤδη ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας ἡμῶν· ἀπεβλέψαμεν, χάριν αὐτῆς τῆς ἱστορίας, εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν περὶ ὧν ἡμῖν λόγος ἐγένετο ἀνακριβῶς ἔχουσῶν ἀφηγήσεων τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν, διότι αὗται κακῶς ἐπέδρασαν εἰς τὰς περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς κρίσεις. Τὰ γεγονότα, ὅσα ἐν τοῖς ἄνω ἐξητάσαμεν, ἐπανορθούμενα ἔχουσιν ὡς ἔπεται: Ὁ Ἡράκλειος φρονῶν ὅτι ἀποστολὴ αὐτοῦ ἦτο ἡ κατάλυσις τῆς τυραννίας τοῦ Φωκᾶ, εὐθὺς ἐξεπλήρωσε ταύτην, τῇ ε' Ὀκτωβρίου τοῦ 610ου ἔτους, αὐτὸς μὲν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διενοεῖτο ἵν' ἀπέλθῃ παραλαβὴν τοὺς οὐκείους, τὴν μητέρα δηλονότι καὶ τὴν μνηστῆν αὐτοῦ, περιορισμένως οὖσας εἰς τὸ τῆς Νέας Μετανοίας καλούμενον δεσποτικὸν μοναστήριον ὑπὸ τοῦ ὑποπτεύσαντος τὰ τεκταινόμενα Φωκᾶ¹, προτρέψας ἅμα τοὺς ἄρχοντας ἵνα ἐκλέξωσιν ὃν ἂν βούλωται βασιλεῖα, καὶ συστήσας αὐτοῖς τὸν Προϊσκον, στρατηγικὴν ἱκανότητα καὶ δόξαν ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου κεκτημένην ἔχοντα· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ πατριάρχης Σέργιος αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἡράκλειον ἐξελέξαντο, καὶ τῇ ε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἔστεψαν αὐτὸν καὶ τὴν μνηστῆν αὐτοῦ Εὐδοκίαν, εὐλογηθέντος συγχρόνως καὶ τοῦ γάμου. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησεν ἀμέσως τὴν ἐξέτασιν τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ὅπως ἀνεύρητοὺς ἐπιζῶντας συνεργοὺς τοῦ Φωκᾶ· εὗρε δὲ δύο μόνον τοιοῦτους, βεβαίως οὐκ ἐπ' ἀγαθῶ αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς ἐξασφάλισιν πάσης ἐνδεχο-

μένης κατὰ τῆς ἐπελθούσης νέας τάξεως ἀποπείρας· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, τότε μὲν, ἐν ἔτει 611^ω, ἐξαπέστειλε τὸν Κρίσπον εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὡς στρατηγὸν Καππαδοκίας, ὑποπτεύων αὐτὸν βασιλειῶντα, τῷ δ' ἐπομένῳ ἔτει, 612^ω, ἐπίσκεφθεὶς αὐτὸν ἐν τῇ Καισαρείᾳ χάριν συσκέψεως περὶ τοῦ πρακτέου κατὰ τῶν Περσικῶν ἐπιδρομῶν, καὶ τυχῶν ψυχρᾶς ὑποδοχῆς καὶ ἐπιπλήξεις ἀκούσας παρὰ τοῦ Κρίσπου, ἰβεβαιώθη περὶ τῶν ὑποψιῶν αὐτοῦ· διὸ καὶ ἰλθόντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν κατήγγειλεν ἀρμολίως καὶ καθήρσε, τάξας αὐτὸν ἐν μοναχοῖς εἰς τὴν Μορὴν τῆς Χώρας, τῇ ε' Δεκεμβρίου τοῦ 612ου ἔτους. Χηρέυσας ἐν ἔτει 613^ω, συνῆψε γάμον μετὰ Μαριτίνης, ἐξ ἀδελφῆς οὖσης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ· ὁ παράνομος οὗτος γάμος, ἡ μελετωμένη δήμευσις τῆς περιουσίας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ εὐαγῶν οἰκῶν ὑπὲρ τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν, παρήγαγον πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν τοῦ λαοῦ, καὶ αὕτη πάλιν ἐκείνου δυσπιστίαν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἄρχοντας, ὑποπτεύοντος ἀποπειραν κατὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· τούτου δ' ἕνεκα, καὶ προσέτι διὰ τὴν σιτοδείαν, τὴν ἐνσκηπὴν τῆς λοιμικῆς νόσου, τὴν ἐν Εὐρώπῃ πρόσδον τῶν Ἀβαρικῶν ὀρδῶν, εἰς τὰ πρόθυρα σκηνουσῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἡράκλειος παρέμενεν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ, καὶ προσεπάθει δι' ἐπανειλημμένον πρεσβεῖων πρὸς τὸν Χοσροῦν τὴν ἐπίτευξιν εἰρήνης, προτιμῶν ταύτην τῆς τῶν Ἀβάρων, διότι καὶ προεπῆρχον συνηθῆκα μετὰ τοῦ Χοσροῦ, καὶ ἠλπίζεν εἰς τὴν ἀνανέωσιν, ἀφ' οὗ ἤρετο ἡ χρησιμεύουσα αὐτῷ πολέμου πρόφασις, ἡ ὑπὲρ τοῦ εὐεργετήσαντος αὐτὸν Μαυρικίου, ἀδίκως ἐκθροισθέντος καὶ θανατωθέντος ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ, ζητουμένη ἐκδίκησις· διὰ τοῦτο δὲ ἐν ἔτει 616^ω ὁ Σαὴν ἢ Σάιτος ἦλθεν εἰς τὴν Χαλικηδόνα, μετέβη ὁ Ἡράκλειος πρὸς αὐτὸν, ἔδωκε δῶρα καὶ συναπέστειλε πρεσβεῖαν, ἐξ ἐβδομήκοντα προσώπων συγκειμένην κατὰ τὸν Μιχαὴλ Γλυκᾶν, καὶ κομιζούσων γράμματα οὐχὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ τῶν ἀρχόντων τῆς πρωτεύουσας, βεβαιούντων τὸν Χοσροῦν, ὅτι ἐξεδικήθη ἡ θανάτωσις τοῦ Μαυρικίου, ἀναιρεθέντος τοῦ τυράννου Φωκᾶ, καὶ ὅτι ὁ νῦν αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος οὐχὶ βίᾳ ἰδίᾳ κατέχει τὸν θρόνον, ἀλλὰ βίᾳ αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, μόλις πεισθεὶς ὑπὸ τῶν παρακλήσεων αὐτῶν καὶ καταδεξάμενος τὸ στέμμα· διὰ ταῦτα προσεκάλυον τὸν Χοσροῦν εἰς τὴν προτέραν εἰρηλικὴν συμ-

1. Θεοφάνης ἐτ. 6101. - Ἀναστ. Βιβλιοθ., σελ. 88 ER.

βίωσιν, τὴν ἐπὶ Μαυρικίου συσταθεῖσαν· εἰς ταῦτα ὁμοῦς ὅτε ὁ Χοσρόης, ὁ διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῶν ὀπλων τοῦ ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου σταλέντος βυζαντιακοῦ στρατοῦ ἀνελθὼν εἰς τὸν Περσικὸν θρόνον καὶ ἔκτοτε ἰστάμενος ἐπ' αὐτοῦ, τοὺς μὲν πρέσβεις ἐφυλάκισεν, εἰς δὲ τοὺς ἄρχοντας διεμήνυσεν ὅτι: οὐ φείσομαι ὑμῶν, ἕως ἂν ἀρνήσηθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσετε τῷ **Ἡλίῳ**, τότε ὁ Ἡράκλειος, συνέλαθε **τολμηροτάτην** ἀπόφασιν, τὴν **κατάλυσιν** τοῦ Περσικοῦ, τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου, κράτους. Πρὸς τοῦτο εἰρηνεύει ἐν ἔτει 621ψ μετὰ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀθάρων, ἀδραῖ χρηματικῆ χορηγία, καὶ καὶ διαπερᾶ τὰ κατ' αὐτοῦ ὀρισμένα στρατεύματα εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Χαλκηδόνας· αὐτὸς δὲ ἑορτάσας τὸ Πάσχα, τῇ ἐπιούσῃ, δευτέρᾳ πρὸς τὸ ἑσπέρας, ε' Ἀπριλίου, 622, σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπιβάνει πλοίων ἐκ τῶν παλατιῶν τῆς **Ἡραίας**, νῦν **Φενδο-μπαγισοῦ**, νοτίου πνεόντος ἀνέμου· ἕνεκα τοῦ σκότους καὶ τῶν κυμάτων ἐπὶ ὑφάλου προσκρούσασαν ὀλκάδα ἀνεγκύσας, καίτοι πληγωθεὶς τὸν πόδα, ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν καὶ τῇ ἑπαύριον, τρίτῃ, 5' Ἀπριλίου, ἀπροδοκῆτως ἀποβιβάζεται εἰς τὰς **Πύλας**, τὴν παραλίαν κώμην ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου [τοῦ Χερσεκ σήμερον], ἀπετηρίαν οὖσαν συντομωτέρας κεντρικῆς ὁδοῦ χωρούσης εἰς τὴν Ἀνατολήν· ἐντεῦθεν προχωρεῖ διερχόμενος τὰ διάφορα τῆς Ἀνατολῆς θέματα, καὶ εἰς τὸν ἐξ Εὐρώπης περαιωθέντα στρατὸν προστίθει νέον [**Θεοφάνης**], καὶ φθάνει εἰς τὴν Ἀρμενίαν· καταλιπὼν ἐκεῖ τὸν ὅλον στρατὸν εἰς διαγείμασιν, αὐτὸς ἐπιστρέφει εἰς τὴν Κωνσταντινῶν. Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 623^{ον}, τῇ κε' Μαρτίου, ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, καθ' ἣν ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανοθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν αὐτῇ τὸ Χαῖρε, ἀποχαιρετίζει τοὺς βασιλείους δόμους καὶ τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰ μέρη τῆς Νικομηδείας, οὐχὶ αὐθις εἰς Πύλας, ὡς συντομωτέρας ἐκείθεν τῆς πρὸς Λαζικὴν ὁδοῦ· ἑορτάσας καὶ πάλιν τὸ Πάσχα, τῇ ἐπιούσῃ, δευτέρᾳ κη' Μαρτίου, ἔλαθε τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης εἰς τὴν **Λαζικὴν** καὶ τὴν **Ἀρμενίαν** ἄγουσαν, καὶ ἐνωθεὶς τῷ στρατῷ, συμμαχήσας καὶ τοῖς Τούρκοις, ὤρμησε κατὰ τῆς Περσίας· μετὰ **ἐξαετῆ** πάλιν ἐξετέλεσε τὴν ἀπόφασιν· **κατέλυσε τὸ δεύτερον Περσικὸν κράτος**.

2. Οὕτω συνέβησαν τὰ γεγονότα, ἅτινα

οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ παρεμόρφωσαν ἀνακριβῶς ἀφηγηθέντες καὶ συμπεράναντες στρατιωτικὴν κατάπτωσιν τῶν Βυζαντινῶν καὶ ἀδράνειαν καὶ ἀπάθειαν τοῦ κρυψίνου καὶ συνετοῦ ὄντως Ἡρακλείου. Ἡ στρατηγικὴ αὐτοῦ εὐφυΐα, ἡ δόξα, ἡ γενναϊότης, οὐδόλως μειοῦνται, διότι ἀπεβιβάσθη εἰς τοσοῦτον ἐγγὺς τῆς πρωτεύουσας σημεῖον, τὰς ἐπὶ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου **Πύλας**, ἀντὶ τῶν τέως Κιλικίων Πυλῶν θεωρουμένων· τούναντίον κρατύνονται, νομίζομεν, καὶ τέλειος γνώστης τῆς τε ἰδίας καὶ τῆς τοῦ λαοῦ θέσεως φαίνεται ὁ πρᾶγματι **μέγας** ἐκεῖνος ἀνὴρ· ἐμβαθύνας εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ λαοῦ, ἔγνω τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν, ἅμα ἡ ἀγέρωχος καὶ ὑβριστικὴ ἐκείνη τοῦ Χοσρόου ἀπάντησις ἦν φθάσασα· ἐπετράπη αὐτῷ, ἐπὶ λόγῳ δανείου, ἡ ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν εὐαγῶν οἰκῶν ἀφαίρεσις τῶν κοσμημάτων, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἔνορκος πίστις καὶ ἀφοσιώσις. Ὁ Ἡράκλειος εἶχε πεποιθήσιν ὅτι ἡ ἰδία αὐτοῦ παρουσία ἐν μέσῳ τῶν ὑψηλῶν ἀκατάβλητον ὤφειλεν ἐμπνεῦσαι αὐτοῖς θάρρος καὶ γενναιοψυχίαν, ὅτι τὰ αἰσθήματα ταῦτα ἤθελε διεγείρει καὶ ἀνυψῶσαι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκτρατείας, ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως κατὰ τῆς πυρολατρείας, ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως ἀγῶν. Ἀναθεὶς λοιπὸν τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἄρχοντας, τῆς δὲ πόλεως τὴν φύλαξιν εἰς τὴν πολιούχον αὐτῆς, τὴν πάναγγον τοῦ Ἐσταυρωμένου μητέρα, καὶ παραλαβὼν τὴν πολυσέβαστον Ἀχειροποίητον ταύτης εἰκόνα, ἐξῆλθεν εἰς τὸ πλησιέστατον τῇ πολει ἐκεῖνο σημεῖον τῆς Ἀνατολῆς· ἐμπλεως πίστεως πρὸς τὸν Θεόν, ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ πεποιθήσεως πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὥδευσεν ἀνὰ μέσον τῶν τὴν Τριάδα προσκυνούντων· τούτων, ἀθρόων καὶ μετ' ἀπεριγράπτου ἐνθουσιασμοῦ προσερχομένων καὶ κατατασσομένων εἰς τὰ στρατιωτικὰ σώματα, αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος ἐγίγνετο ἐγκυμναστής, στρατηγός, ὀδηγός. Οὕτως ἐπέτυχον θαυμασίως αἱ βλέψεις, ἐπραγματοποιήθησαν αἱ σκέψεις καὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ· μετὰ **ἐξαετῆ** πάλιν ἐπὶ τῶν εἰρεπίων τῶν βασιλείων, ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐνοπλον αὐτοῦ δυνάμιν σφαδάζοντος Περσικοῦ ἐκείνου κράτους συγκατένευσεν εἰς τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ἐξελιπάρει ὁ Σιρόης, ὁ τὸν πατέρα αὐτοῦ Χοσρόην ἐκπτωτον κηρύξας καὶ φυλακίσας, καὶ τότε **ἐξαπέστειλεν** εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν **λαμπρὰν ἀγγελτήριον** ἐκείνην ἐπιστολὴν περὶ τῆς θείας

συνάρσει ἐπιτελεσθείσης νίκης, ἥς τὸ κείμενον ὁ βουλόμενος εὐρίσκει εἰς τὸ *Χρονικὸν Παπαρχαλίου* καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ *Παπαρρηγοπούλου*.

Σημ. Ἡ ἐνταῦθα ἐκδομένη ἐφημερίς *Κωνσταντινούπολις* εἶχε δημοσιεύσει συντομωτάτην περίληψιν τῆς ἀνακρινώσεως ἐν τοῖς διαφόροις τοῦ φύλλου· ἐκ ταύτης ἀφορηθεὶς ὁ ἐν Πετροπόλει κ. *Α. Π. Κεραμεύς* ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι καλὸν εἶναι νὰ συμβουλευθῶμεν τὴν πρὸ 2 ἢ 3 ἐτῶν γενομένην ἔκδοσιν τῆς ἱστορίας τοῦ Gibbon μετὰ τῶν πλουσίων σημειώσεων τοῦ καθηγητοῦ J. B. Bury. Ἐναζητήσαντες τὴν τέως ἄγνωστον ἡμῖν ἔκδοσιν ταύτην

εὑρομέν καὶ ἐν σημειώσει 97 τοῦ Ε' τόμου, ἐκδοθέντος τῷ 1898, ἀνέγνωμεν: *Τὸν Κβέρτιον ἠκολούθησαν πάντες οἱ ἱστορικοὶ ἐρμηνεύσαντες τὰς παρὰ Πισίδην Πύλας ὡς τὰς Κιλικίας· ἄλλ' ὁ Tafel ἀπέδειξεν ὅτι αὕτη ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένη, καὶ δι' ἣ ἐν λόγῳ θέας ἦτο ἐπὶ τῆς μισηθροῦς πλευρᾶς τοῦ κόλπου τῆς Νικομηδείας [δρα *Sitzungsberichte der Wiener Akad. des Wiss.* IX, p. 164, 1852]. Ἀπὸ τοῦ 1852 λοιπὸν ἦτο διημοσιευμένη ἡ παρατήρησις τοῦ Tafel, καὶ ἐν τούτοις οὐδ' αὐτὸς ὁ Bury ἐγνώρισεν αὐτὴν τῷ 1889, ὅτε ἐξέδωκε τὸ δίτομον ἔργον αὐτοῦ! Δὲν εἶδομεν τὴν πραγματείαν τοῦ Tafel· εὐχαριστοῦμεν δὲ τὸν κ. Α. Π. Κεραμεῖα διὰ τὴν ὑπόδειξιν.*

ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1503 ΚΑΙ 1604

ὑπὸ

ΑΘ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ

(Ανεγνώσθη ἐν τῇ „ΑΤΜΓ“ συνεδρίᾳ τῆς 1ης Μαΐου 1900).

Ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ ἐνὸς ἀγνώστου μέχρι τοῦδε καταλόγου τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑφισταμένων *ιερῶν ναῶν* ἐν ἔτει 1604· ἀλλὰ πρὶν ἢ περὶ τούτου εἰπῶμεν ὅσα ἡμεῖς ἱκνᾶ νομίζομεν, ἀναγκαιότατον εἶναι νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ὁ κ. *Μ. Γεδεών*, ὁ πολλὰ πρὸ ἐτῶν καὶ ἰσχυρῶς ἀφρονώτατα γράφων περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1453^{ου} ἔτους καὶ ἐξῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν καὶ τούτων τινὰς μὲν εὐρίσκων *ἀποθανόντας*, ἄλλους δὲ τινὰς νεωτέρους τοῦ 16^{ου} αἰῶνος, ἄλλους δὲ πάλιν πιθανῶς βυζαντιακοὺς, φαίνεται προσπαθῶν νὰ γράψῃ περὶ αὐτῶν οὐχὶ σπανίως ἀξιωματικῶ τῷ τρόπῳ, καὶ τὰ μὲν ἐκυτοῦ παρατηρήματα νὰ καθιστᾷ ἐπιβλητικὰ, τινῶν δὲ τῶν πρὸ αὐτοῦ τυχαίως τι γραψάντων ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ τὰ παρατηρήματα καὶ τὰ εὐρήματα ἢ νὰ μυκτηρίζῃ, ἢ νὰ καλύπτῃ ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀνωθυμίας. Παραλαμβάνει, λόγου χάριν, συνεχῶς καὶ ἀφειδῶς ἐξ ἡμετέρων συγγραφῶν καὶ ἐκδόσεων εἰδήσεις αὐτῷ πρωτοφανεῖς καὶ χρησίμους εἰς τὸ *Βυζαντινὸν Ἡμερολόγιον* αὐτοῦ, οὐ παραρτήματα ἔσται καὶ τὸ περὶ τῶν *ναῶν τῆς Πόλεως ὑπόμνημα*, καὶ αὐτὰ μὲν

τὰ ἡμέτερα βιβλία σημειοῦται συνεχῶς ἐν τάξει, τὸν τούτων ὁμῶς συντάκτην ἀρῆσαι ἀκατονόμαστον· ἂν δὲ καὶ ποτε ἀξιοῖ νὰ μνημονεύῃ καὶ ἡμῶν ἐνιαχοῦ, πράττει τοῦτο ἵνα ταπεινοὶ ἐκεῖ τὰ ἡμέτερα εὐρήματα, καίτοι συμφέρει αὐτῷ τῷ κ. *Γεδεών* νὰ ἦναι πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῶν ἑαυτοῦ πονημάτων καὶ σαφῆς καὶ εἰλικρινῆς.

Πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ κ. *Γεδεών* μὲ καταλόγους κιοιρεκτζιδων καὶ μὲ τὴν βοήθειαν σπανίων τινῶν σημειώσεων καὶ γραμμάτων μόνον νὰ διακρίνῃ τοὺς χρόνους ἰδρύσεως, *«θανῆς»* ἢ *«γεννήσεως»* ἐνός τινος τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν ἀπὸ τοῦ 15^{ου} καὶ ἐξῆς αἰῶνος; Εἶναι βεβαίως κατ' ἄρχὴν ἐπαινετὸς ὁ ζῆλος τοῦ κ. *Γεδεών* τοῦ νὰ ἐρευνᾷ, ὡς δύναται, τὸ περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν θέμα· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλει διὰ βραχέων νὰ καταγράψῃ ἀπλῶς ὅτι συνήθροιστε, καὶ τοῦτο ἀπολογιστῶν· ἂν δὲ τὸ τοιοῦτον θεωρῆ ἔργον ἀπλῶς συλλογῆς καὶ οὐχὶ ἐπιστήμονος, πάντως τὸ *«ὡς δύναται»* δὲν ἀρμόζει τῷ ἐπιστήμονι τούτῳ. Πρέπει ὁ εἰδικῶς ἀπολογούμενος

περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ναῶν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει τὸν ἐν ἔτει 1593^ψ συ-
ταχθέντα κατάλογον τῶν τότε ἐκεῖ ὑφιστα-
μένων μοναστηρίων καὶ 46 ναῶν ὑπὸ τοῦ
ῥώσου Τρύφωνος *Καραμπέτινοφ*⁽¹⁾. Ὁ κατά-
λογος οὗτος, ὅστις περιέχεται ἐν τῇ *Ἐκκλησιολογίᾳ Παλαιστίνῃ* (ἐν Πετρούπολει,
1888 τεύχ. 27, σελ. 84—95), ὀρίζει καλῶς
τὰς τοποθεσίας τῶν ναῶν ἐκείνων, ὡς ἐκ περισ-
σοῦ δὲ ὀνομάζει καὶ πάντας ἀνεξαίρετως τοὺς
ἐν αὐτοῖς ὑπηρετοῦντας ἱερεῖς ἐν ἔτει 1593^ψ.
Καὶ τοσοῦτον ὁ Τρύφων εἶναι διδασκαλικός, ὥστε
κἀμνεὶ καὶ διάκρισιν τῶν ἐγγράμων ἱερέων καὶ
τῶν ἄλλων ἐκ μοναχῶν γενομένων ἱερέων.
Λέγει ὁ κ. *Μ. Γεδεῶν* ἀξίωματικῶς, ὅτι αὐδὲν
μνημεῖον ἀρχαιότερον τοῦ 17^{ου} αἰῶνος μαρ-
τυρεῖ τὴν ὑπαρξίν ἐν *Διπλοφαναρίῳ* ναοῦ βυ-
ζαντινοῦ, κειμένου ὅπου νῦν ὁ πατριαρχικός
ναός» (*Ἐκκλησ. Ἀλήθεια*, τ. 20, σ. 34).
Καὶ ὁμοίως διαφεύδει αὐτὸν ὁ Τρύφων, ὅστις
ἔτει 1593^ψ εἶδεν ἀκμάζοντα ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει καὶ ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς
«Φενέρ-καπισί». Βεβαίως πάλιν ὁ *Γεδεῶν*,
ὅτι ἀμείνεια τῶν ἐν *Κονιοκαλίῳ* ναῶν ἀρχαιο-
τέρα πασῶν ἐστὶν ἢ ἐν τῷ κώδικι τῶν ὀμι-
λιῶν Μελετίου Συρίγου» περὶ τῆς πυρκαϊᾶς
τοῦ 1660^{ου} ἔτους (*Ἐκκλησ. Ἀλήθεια*, τ. 20,
σ. 59). Καὶ ὁμοίως ἀρχαιότερα πασῶν
εἶναι ἢ τοῦ Τρύφωνος ἐν ἔτει 1593. Ἐντεῦ-
θεν εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ κ. *Γεδεῶν*, μὴ ἀρ-
κούμενος εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ ἀπλῶς καὶ ἀσχο-
λίαστον ὅτι αὐτὸς γινώσκει, κινδυνεύει νὰ
δικασιεύηται συνεχῶς, τοῦθ' ὅπερ συμ-
βαίνει συνεχῶς ἐν τῷ περὶ τῶν ναῶν τῆς
Κωνσταντινουπόλεως πονήματί του. Δὲν εἶ-
ναι ὡσαύτως ἀξιοσύστατον νὰ ἀγνοῇ τὸν
κοινότατον κατάλογον τῶν ἐν Κωνσταντινου-
πόλει ναῶν περὶ τὸ 1675^{ον} ἔτος, ὃν εἶχε
συντάξῃ τότε καὶ δις ἐξέδωκε ὁ *Thomas*
Smith (*De Graecae ecclesiae hodierno*
statu epistola. Londini. 1678. Ἐκδόσεως
Trajecti 1698, σελ. 37—39)⁽²⁾, ἔτι δὲ
τὰς περὶ διαφόρων ναῶν τῆς Πόλεως καὶ τοῦ
Γαλατᾶ εἰδήσεις τῶν περιηγητῶν τοῦ 16^{ου},
τοῦ 17^{ου} καὶ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος. Ὁ κ. *Γε-*
δεῶν ἐξ εἰκασίας παραδέχεται, ὅτι «ναὸς τῆς
Θεοτόκου κατὰ τὴν τοποθεσίαν Ἀραμπατζή-
μεϊδάνι» ὑπῆρχεν ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι (*Ἐκκλ.*
Ἀλήθεια τ. 20, σ. 28) καὶ ὁμοίως ἡ ὑπαρξὶς
αὐτοῦ εἶναι θετικωτάτη ἐκ τοῦ καταλόγου
τοῦ *Smith*. Ὁ κ. *Μ. Γεδεῶν* (αὐτόθι σ. 59)
γράφει πολλὰ ὡσαύτως περὶ τινος ναοῦ δῆθεν

τοῦ ἁγίου *Κάρπου*, πάντα ἀθεμελίωτα. Ναὸς
τοῦ ἁγίου *Κάρπου* δὲν ὑπῆρξεν ἐν τῷ 17^ῳ
αἰῶνι, ὁ δὲ *Ducange*, ὅστις ἔκαμεν αὐτοῦ
μνείαν καὶ εἰς ὃν ὁ κ. *Γεδεῶν* ἐστηρίχθη,
ἀπλῶς παρέλαβε τὸ ὄνομα τοῦ *Κάρπου* ἐκ
τοῦ καταλόγου τοῦ *Smith*· ἀλλ' ὁ συγκρί-
νων τὸν κατάλογον αὐτοῦ πρὸς τὸν ἕτερον
τοῦ Τρύφωνος ἀναγκάζεται νὰ πιττεύῃ, ὅτι
ὁ *Smith* ἀπλῶς ἐκ μνημονικοῦ σφάλματος
ἐσημείωσε ναὸν τοῦ ἁγίου *Κάρπου* ἀντὶ τοῦ
ἁγίου *Πολυκάρπου*. Ἄπαν λοιπὸν τὸ περὶ
ναοῦ τοῦ ἁγίου *Κάρπου* κεφάλαιον τοῦ κ.
Γεδεῶν ἀπομένει τοῦ λοιποῦ ὡς δείγμα τῆς
εἰκαστικῆς αὐτοῦ εὐφυΐας.

Ἄναγκη εἶναι νὰ νοηθῇ ὅτι συμφέροι πρὸ
τῆς ἐρεῦνης τῆς ἱστορίας τῶν ἐν Κων/πόλει
ναῶν νὰ συλλέξῃ τις πρῶτον ὅ τι περὶ τούτων
εἶναι προεγνωσμένον καὶ εἶτα νὰ συντάξῃ τὸ
σχετικὸν πρὸς αὐτὰ πόνημα, ἀποφεύγων ἅμα
καὶ τὴν περιττολογίαν καὶ τὴν ἐπιστημονι-
κῶς ἄκαρπον εἰκαστικὴν εὐφυσιολογίαν. Πρὸς
τοῦτο κοινοποιούμεν ἡμεῖς σήμερον ἕνα τέως
ἀτύπωτον κατάλογον τῶν ἐν Κων/πόλει ναῶν
ἐν ἔτει 1604^ψ. Εἰς Ἀνώγειος Πατερᾶκης Ἀθη-
ναῖος εἶχεν ἀντιγράψῃ τότε (καθὰ δὲ φαίνεται
ἐν Κων/πόλει) ἕνα τινὰ κώδικα τοῦ νομοκά-
νονος *Μανουὴλ τοῦ Μαλαξοῦ*, ὅστις ἦτο διη-
ρημένος εἰς κεφάλαια 308. Ὁ Πατερᾶκης
ἀποπερατώσας τὸ ἀντίγραφόν του προσέθηκεν
εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ἕνα πίνακα τῶν πατριαρ-
χικῶν ὀφφικίων, ὃν καὶ ἐπέγραψεν οὕτως. «*Ἐὰ*
δὲ ὀφφίδια τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ὡς εὐρί-
σκοῦνται ἡμῶν ἐν τῇ Μεγάλῃ
Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιω-
τάτου πατριάρχου ἡμῶν ἀσθέντου καὶ δεσπό-
του καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Ῥα-
φαὴλ κατὰ [ζρ[ιβ]] ἔτος ἐν μηνὶ ἰουνίῳ ἰν-
δικτιῶνος 875». Ἐνταῦθα εἶναι ἐσφαλμένος
καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἔτους καὶ ὁ τῆς ἰνδικτιῶ-
νος. Τὸ ἔτος διωρθώσαμεν τῇ βοήθειᾳ ἑτέρου
σημειώματος τοῦ Πατερᾶκη, τὸν δὲ τῆς ἰν-
δικτιῶνος ἀριθμὸν δ' ἀντὶ β' ἀφήνομεν ἀδιορ-
θωτον, διότι ἀπαντᾷ οὕτως καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ
σημειώματι, καὶ καθὰ φαίνεται τὸ διττόν
τοῦτο σφάλμα προῆλθεν ἐξ ἐσφαλμένου τῆς
ἰνδικτιῶνος ὀρισμοῦ ἐν Κων/πόλει ἔτει 1604^ψ.
Τέλος μετὰ τὸν πίνακα τῶν ὀφφικίων ἔγρα-
ψεν ὁ Πατερᾶκης ἕνα κατάλογον τῶν ἐν τῷ
αὐτῷ ἔτει ὑφισταμένων ἐν Κων/πόλει ναῶν,
ὃν καὶ ἐπέγραψεν οὕτως: «Ὡδε ἀριθμοῦνται
αἱ ἐκκλησίαι τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ
τῶν Χασίων»»⁽³⁾ μετὰ δὲ τὸ τέλος αὐτοῦ ἔγρα-

ψε ταῦτα. « Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα. Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον κατὰ τὸ ἐπίτακς χιλιοσιῶ (sic), ἑκατοσιῶ δεκάτῳ δευτέρῳ Ἰνδικτιῶνος 8ης (sic) ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ 18ῃ διὰ χειρὸς Ἀντωνίου ἐξ Ἀθηνῶν, τ' οὐνομα Πατερᾶκ(η) ». Καὶ ἐνταῦθα ἡ ἰνδικτιῶν εἶναι ἐσφαλμένη· ἀντὶ δὲ τοῦ « 8ης » ἀναγνωστέον « βας ».

Ὁ κώδιξ τοῦ Ἀντωνίου Πατερᾶκη ὑπάρχει σήμερον ἐν Καίρῳ, ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ὀρθοδόξου Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας· εἶδομεν δὲ ἡμεῖς αὐτὸν ἐκεῖ ἐν ἔτει 1888φ, ὅτε κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ μακαρίου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σωφρονίου καὶ τοῦ Πενταπόλεως μητροπολίτου Νεκταρίου εἶχονεν συγληνωσσεῖ εἰς ἰδίᾳς θήκας ἅπαντας τοὺς τότε κώδικας τῆς βιβλιοθήκης ἐκείνης, συγχρόνως δὲ ἀρχίσει καὶ τὴν σύνταξιν λεπτομεροῦς αὐτῶν περιγραφῆς ὑπὸ νέους τακτικῶς βαίνοντας ἀριθμούς. Ἡ περιγραφή ἡμῶν εἶχε φθάσει μέχρι ἀριθμοῦ 79ου, συναποτελέσασα περὶ τὰς 200 σελίδας μεγάλου σχήματος, καὶ ἐπειδὴ δλων τῶν κωδικῶν ἐκείνων ἡ περιγραφή ἠδύνατο νὰ ἀνέλθῃ εἰς πενταπλασίᾳς σελίδας, ὁ δὲ πρὸς τοῦτο χρόνος ἡμῶν δὲν ἦτο διαθέσιμος τότε, διεκόψαμεν αὐτήν, ἐλπίσαντες ὅτι κατὰ δεύτερον εἰς Αἴγυπτον ταξίδιον θὰ εἶχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν τοσοῦτον χρόνον, ὅτος θὰ ἤρκει εἰς τὸ νὰ δοθῇ τέλος εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τετυπωμένον ζῶν ὁ μακάριος πατριάρχης Σωφρόνιος. Καὶ οὗτος μὲν ἐν τῷ μεταξύ ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ, ἡμῖν δὲ τοῖς ἔτι ζῶσι δὲν ἐδόθη ποσῶς ἔκτοτε εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν τὴν Αἴγυπτον. Οὕτως ὁ κώδιξ τοῦ Ἀντωνίου Πατερᾶκη φέρει πιθανῶς ἔτι τὸν ἐν ἔτει 1888φ παλαιὸν αὐτοῦ 390ῶν (τῆ) ἀριθμόν. Τέλος ὁ ἐν αὐτῷ κτᾶλογος τῶν ἐν Κων/πόλει ναῶν (1604) ἔχει κατὰ λέξιν οὕτω, διατηρουμένου ἐν αὐτῷ καὶ τοῦ τονισμοῦ καὶ τῆς γραφῆς αὐτοῦ τοῦ Πατερᾶκη:

Ὡδε ἀριθμοῦνται αἱ ἐκκλησίαι τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Γαλατᾶ καὶ τῶν Χασιῶν.

1. Ἀσπρωκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
2. Ἀδριανουπόλεως (= πύλη). Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
3. Ἡ Κυρία τῶν Οὐρανῶν.
4. Παναγία Πέτρον Βοεβόδα ἐκκλησία.
5. Καλλιγαρία. Ἅγιος Γεώργιος.
6. Κανανοῦ Ἅγιος Δημήτριος.
7. Παλύνου Παναγία.
8. Ταξιάρχης, Παπᾶ Λουκά.

9. Ἀχρειδιανή. Ἅγιος Νικόλαος.
10. Ξυλομάσγιδον. Ἅγιος Δημήτριος.
11. Κογλίον (= Μογλίον). Παναγία.
12. Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος.
13. Τοῦ παπᾶ Φυτίλ(η) Ἅγιος Γεώργιος.
14. Αἰγιαλός. Ἅγιος Ἰωάννης Πρόδρομος.
15. Φανάριον. Ἅγιος Γεώργιος.
16. Ἁγίᾳς Πόρτα. Ἅγιος Νικόλαος.
- 17—18. Δημακέλιον. ὁ Χριστὸς καὶ ἡ Παναγία.
19. Ψαροπουλία (= ψαροπωλεῖα). Ἅγιος Γεώργιος. Τανῦν οὐκ ἔστι.
- 20—23. Κοντοσχάλιον (sic). Ἡ Γῆ Κυριακῆ. — Ἅγιος Νικόλαος. — Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. — Ἡ Ὀλιπία.
24. Ἀρμένιδες. Ἅγιος Νικόλαος.
- 25—26. Βλάγκα. Ἡ Παναγία. — Ὁ Ἅγιος Θεόδωρος.
- 27—30. Ψωμαθεῖα. Ἅγιος Γεώργιος. — Ἡ Χρυσολιθινῆ. — Ἅγιος Νικόλαος. — Ὁ Πολύκαρπος.
31. Καραμανία. Ἅγιος Κωνσταντῖνος.
32. Πελιγράδι Ἡ Παναγία.
- 33—35. Ἐξὸν Μάρμαρα. Ἡ Φοργοπῖκος. Ὁ Χριστὸς. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
36. Ἀσπρωκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.
37. Τόπι Καπισί. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
Τέλος τῆς Πόλεως.
Ἀρχὴ τῶν χοριῶν
38. Χάσι Κειοῖ. Ἁγία Παρασκευῆ.
39. Ταταβούλα (sic). Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
40. Διπλοκιόνιον. Ὁ Γιος Νικόλαος.
41. Ἅγιος Φωκᾶς.
42. Ἡ Χώρα τῶν Ἀσωμάτων.
43. Νεοχώριον. Ἅγιος Γεώργιος.
44. Θεραπεία.
45. Μπιούκ Δερέ. Ἡ Γιά Παρασκευῆ.
Γαλατᾶς.
46. Χρυσοπηγῆ.
47. Ὁ Γιὸς Γεώργιος.
48. Ἡλεοῦσα (= ἡ Ἐλεοῦσα) Παναγία.
49. Ὁ Χριστὸς.
50. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
51. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
52. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.
53. Ἡ Παναγία.
54. Ὁ Χριστὸς ὁ Κρημαστός.
55. Ἡ Καστελιώτση.
Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

Ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι σπουδαιότατος. Ὁ Τρύφων εἶδεν ἐν Κωνσταντινουπόλει 46 ναοὺς⁽⁴⁾ καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν ἐκ προστάγματος τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ῥωσίας ἔδωκε διάφορα ποσὰ νομισμάτων· ἔδωκε δὲ τοιαῦτα καὶ εἰς τοὺς τότε παρεπιδημοῦντας ἐκεῖ μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους. Πάντα ταῦτα τὰ ἄτομα ἀπαριθμεῖ ὁ Τρύφων, παρατιθέμενος καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ τὰ ποσὰ τῶν χρημάτων· ἀπαριθμεῖ δὲ καὶ τὰς μονὰς καὶ τοὺς ναοὺς, προσδιορίζων καὶ τὰς ἰνορίας, ἐν αἷς οὗτοι ἦσαν ἰδρυμένοι. Μετὰ 12 ἔτη ὁ Ἀντώνιος Πατεράρχης συνέταξε τὸν κατάλογον τῶν ναῶν, οἵτινες ὑπῆρχον ἐν ἔτει 1604^ψ· οὗτοι δὲ πάντες, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατᾷ, ἦσαν οὐχὶ 46, ἀλλὰ 47. Ἀντιπαραβάλλων δὲ τις τὸν κατάλογον τοῦ Πατεράρχῃ πρὸς τὸν παλαιότερον τοῦ Τρύφωνος παρατηρεῖ, ὅτι ναοί, οὓς ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων, εἶναι οἱ ἐπόμενοι:

- Ἄσπροκαστρινά. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
- Καναοῦ Ἅγιος Δημήτριος.
- Ξυλομάσιον, Ἅγιος Δημήτριος.
- Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος.
- Καλλιγαρία. Ἅγιος Γεώργιος.
- Παναγία Πέτρον Βοεβόδα ἐκκλησία.
- Ἁγιάς-Πόρτα. Ἅγιος Νικόλαος.
- Δημοκέλιον. Ὁ Χριστός. Καὶ ἡ Παναγία.
- Πελιγράδι. Ἡ Παναγία.
- Τόπι-Καπισή. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος.
- Ταταβούλα. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος.
- Γαλατᾶς. Ἡ Ἐλεούσα Παναγία.

Ὁ δὲ Πατεράρχης ἐκ τῶν παρὰ τῷ Τρύφωνι ναῶν ἀγνοεῖ τοὺς ἐπομένους:

- Ἅγ. Γεώργιος εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά.
- Ἅγ. Δημήτριος εἰς Ἀχκερμέν-μαχαλεδά.
- Παναγία εἰς Παλάτια.
- Ἅγ. Γεώργιος εἰς Τὸπ-Καπί.
- Ἅγ. Γεώργιος εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά.
- Ἅγ. Παρασκευὴ εἰς Μπελλί-μαχαλεδά.
- Ἡ Κοίμησις εἰς Γαλατᾶν.

Οὕτως ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ προκύπτει διαφορὰ ναῶν τινῶν περιπλέον καὶ διαφορὰ ὀνομασιῶν, καὶ λαμβάνων τις ὑπ' ὄψει τὴν διαφορὰν ὀνομασιῶν θάναγκασθῆ πάντως νὰ παραδεχθῆ, ὅτι τῶν προονοματισθέντων ναῶν τινες ἀντικατέστησαν ἑτέρους ναοὺς. Οὕτως ὁ εἰς Ἀχκερμέν μαχαλεδᾷ Ἅγιος Δημήτριος ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι αὐτὸς ὁ εἰς τὰ Ἄσπροκαστρινά⁽⁵⁾. — Ἡ Παναγία εἰς Παλάτια θὰ εἶναι πιθανώτατα ἡ Παναγία τοῦ Πέτρον

βοηβόδα⁽⁶⁾ ἢ ἐν ἔτει 1593^ψ τῆς Παραμυθίας ὀνομασθεῖσα καὶ ἐν τοῖς δόσιλοις τῶν Βλάχων κειμένη. Τὰ ὀσπίτια ταῦτα προσκαίρως εἶχον μετατραπῆ εἰς Πατριαρχεῖον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ὡς μόνιμον Πατριαρχεῖον παρεχωρήθη τῷ Ἱερεμίᾳ μία γυναικεία μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.⁽⁷⁾ Ὁ εἰς Τὸπ-καπί Ἅγιος Γεώργιος ὑπῆρχεν ἐν ἔτει 1604^ψ, ἀλλ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἀντ' αὐτοῦ τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ Ἅγιος Νικόλαος, ὃν ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων, καὶ ἀναγκαίως ἔχει ὑποτεθῆ, ὅτι καταστραφέντος μετὰ τὸ 1593^{ον} ἔτος τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἰδρύθη κατόπιν ἀντ' αὐτοῦ νέος ναός, ὁ τοῦ ἁγίου Νικολάου. — Ὁ Ἅγιος Γεώργιος εἰς Κατακουζηνοῦ μαχαλεδᾷ θὰ γίνῃ λόγου ἀντικείμενον κατόπιν. — Ἡ Κοίμησις εἰς Γαλατᾶν δύναται ἴσως νὰ ταυτισθῆ πρὸς τὴν Ἐλεούσαν τοῦ Πατεράρχῃ. — Ἡ Ἅγία Παρασκευὴ εἰς Μπελλί μαχαλεδᾷ εἶναι ἀγνωστος τῷ Πατεράρχῃ· ἐπομένως θὰ εἶχε καταστραφῆ μετὰ τὸ 1593^{ον} ἔτος· αὐτὸ δὲ τοῦ μαχαλᾶ τὸ ὄνομα δέον νὰ ζητηθῆ σήμερον ἐν τῷ δρομολογίῳ τοῦ νῦν Βυζαντίου, ἐκτὸς ἄν, ὡς ὑποπτεύομεν, ταυτίζεται μὲ τὴν συνοικίαν Μπελιγράδι, ἐνθα κεῖται ἡ τοῦ Πατεράρχῃ ἐκκλησία Παναγίας, ἣν ἀγνοεῖ ὁ Τρύφων· καὶ τότε αὕτη θὰ ἦναι κτίσμα νεώτερον τοῦ 1593^{ον} ἔτους, γενόμενον εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ καταστραφέντος ἐν τῷ μεταξὺ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.⁽⁸⁾ — Δύσκολον εἶναι νὰ προσδιορισθῆ ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Φενέρ-Καπισί Ἅγιος Γεώργιος. Ὁ Πατεράρχης γινώσκει «Φανάριον» Ἅγιος Γεώργιος· ἀλλὰ καὶ ὁ Τρύφων γινώσκει ἕτερον Ἅγιον Γεώργιον εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδᾷ· ὁμοίει δὲ πάλιν ἰδίᾳ ὁ Τρύφων περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ «εἰς τὸν πύργον Φενέρ-καπισί», λέγων ὅτι εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἔδωκεν ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του τρεῖς χρυσοῦς, ἵνα καίηται ἕλαιον ἔμπροσθεν τῆς ἐκεῖ θαυματουργοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος εἰκόνας, τρεῖς δ' ἑτέρους χρυσοῦς, διὰ νὰ καίηται πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῆς κηρίον τοῦ αὐθέντου του· ἀπαριθμεῖ καὶ ἑτέρας ἀφιερώσεις, ἵνα δι' αὐτῶν ἀσφαλίσθωσι τὰ προηριθμημένα· ἔδωκε δὲ καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ πατᾶ Γεώργιον Μπαλουρδὲν ἔλεος τριῶν ὡσαύτως χρυσῶν, τὸ ὅλον χρυσοῦς 16· καὶ προστίθησιν ὁ Τρύφων, ὅτι πάντας αὐτοὺς ἔδωκε διὰ τὸ γενόμενον ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου θαῦμα ἔτει 1593^ψ· τοῦ ναοῦ δηλαδὴ τούτου κινδυνεύσαντος τότε νὰ καταστραφῆ, ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐμφανισθεὶς τῷ σουλτάνῳ καθ'

ὑπνοὺς ἠδυνήθη νὰ μετατρέψῃ τὴν κατὰ τοῦ ναοῦ προληφθεῖσαν ἀπόφασιν· ἐφ' ᾧ καὶ ὁ σουλτᾶνός διέταξε νὰ σταλῇ εἰς τὸν ναὸν τοῦτον κουρβάνιον ἐκ δέκα προβάτων, πρὸς δὲ καὶ λαμπὰς ἐνὸς πουτιίου, στήσας ἅμα ἐκεῖ κανδήλιαν ἀργυρᾶν. Τὸ διήγημα τοῦτο φανεροὶ τὴν ἀποδοθεῖσαν σουλτανικῶν διατάγματι σημασίαν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῷ εἰς τὸν πύργον τοῦ Φενέρ-καπισί· πρόκειται δὲ βεβαίως περὶ τῆς ὕστερον ἐπὶ Ἀχμέτ τοῦ Γ' κρημισθεῖσης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἣτις, ὡς ὁ Ὑψηλάντης ἱστορεῖ (σ. 681), ὑπῆρχεν «ἐπὶ τῷ τείχει τῷ κατὰ τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου» καὶ ἣτις ἔτει 1683^ψ ὠνομάζετο ἁπλῶς εἰς τὸν πύργον Ἅγιος Γεώργιος», ἀποτελοῦσα τότε περὶ ἑαυτὴν καὶ ἀνορίαν τοῦ Πύργου» καλουμένην (Ἐκκλ. Ἀλήθ. τ. 19, σ. 506 καὶ 510). Ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι πρέπει νὰ διακριθῇ τίς τῶν δύο ναῶν ἀντικαθιστᾶ τὸν νῦν πατριαρχικόν, ὁ ἕτερος εἰς Φενέρ-καπισί, ἢ ὁ εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά; Ὁ Smith κάμνει διάκρισιν δύο ναῶν, τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, δεξις ἦτο ἐγγὺς τοῦ Φαναρίου· ἐννοεῖ δὲ πιθανῶς τὸν τοῦ Μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου. Ὁ Πατερᾶκης ἀναφέρει τὸν τοῦ Φαναρίου Ἅγιον Γεώργιον ὑπονοῶν ἀναμφιβόλως τὸν πατριαρχικόν· ἀλλὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μουχλίου ἀναφέρει τὸν Ῥοδίτην Ἅγιον Γεώργιον καὶ τὸν ἕτερον τοῦ παπᾶ Φυτίλη. Οὗτος δὲ πρέπει νὰ ἐξαιρεθῇ, διότι μνημονεύεται ἰδίᾳ καὶ ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος· ἐντεῦθεν ἐπιτρέπεται ἴσως ὁ παρὰ τῷ Τρύφωνι ἀσημείωτος Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά, καὶ ἐπομένως νὰ ταυτισθῇ πάλιν μὲ τὸν νῦν τοῦ Μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου ναόν, ἀφοῦ δᾶ ὁ Δοσίθεος βεβαιοῖ, ὅτι οὗτος ἦτο πρότερον τῶν Κατακουζηνῶν, ἀναφέρων καὶ τοὺς περὶ τοῦτον οἴκους αὐτῶν (Δοσιθέου ἱστορία, σ. 1175, 1191). Ἄν ἡ συνταύτισις αὕτη δύναται νὰ ὑποστηρικθῇ, τότε ἀναγκαίως ἔχει νὰ πιστευθῇ ὅτι μεταξὺ τοῦ 1593 καὶ 1604 ὁ ναὸς τῶν Καντακουζηνῶν ἐγένετο μετόχιον τοῦ ἐν τῷ Ἀταβορλιῷ ὄρει τῆς νήσου Ῥόδου μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ὅπερ εἰς ἐποχὴν ἄγνωστον ἡμῖν κατὰστραφέν ἀνεκαινίσθη μικρὸν πρὸ τοῦ 1878^{ου} ἔτους· τότε ἡμεῖς ἐπισκέφθημεν τοῦτο) καὶ εἶτα μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου. Ὁ Ῥοδίτης Ἅγιος Γεώργιος δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Smith· ἐπομένως φαίνεται ὅτι ὀλίγον χρό-

νον διετηρήθη ἐν τῷ 17^ῳ. Τέλος ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Φενέρ-καπισί Ἅγιος Γεώργιος δὲν ὑπόκειται εἰς ἀμφιβολίαν ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Πατερᾶκη τοποθετούμενος εἰς Φανάριον, ὁ τοῦ σημερινῷ δηλαδὴ Πατριαρχείου· ἀλλ' ὁ τοῦ Τρύφωνος εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά Ἅγιος Γεώργιος ποῖος εἶναι, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατόν οὗτος νὰ ταυτισθῇ οὔτε μὲ τὸν Ῥοδίτην τοῦ Πατερᾶκη, οὔτε μὲ τὸν εἰς Κατακουζηνοῦ-μαχαλεδά, καὶ τοῦτο διότι αὐτὸς ὁ Τρύφων διακρίνει αὐτὸν ὠρισμένως ἀπὸ τοῦ ἐτέρου εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά; Κατεστράφη λοιπὸν ὁ τοῦ Διπλοφανάρ-μαχαλεδά μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604, ἢ Διπλοφανάρ-μαχαλαῶς τοῦ 1593 εἶναι τοῦ Πατερᾶκη ἢ Καλλιγαρία, ἐνθα αὐτὸς τοποθετεῖ ἕνα ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, οὐδὲως οὔτως ἢ ἄλλως ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Τρύφωνος ἀναφερόμενον· καὶ τούτου κατόπιν ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι καταστραφέντος καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ εἰς τὸν τοῦ Φαναρίου μετακομισθέντων Ἅγιον Γεώργιον ἢ παράδοσις μετέδωκεν αὐτῷ ὡς ἐσχάτην κληρονομίαν καὶ τὴν τοῦ Διπλοφαναρίου ὀνομασίαν; (9)

Μέχρι τοῦδε προσεπαθήσαμεν νὰ φέρωμεν μίαν συμφωνίαν μεταξὺ μερῶν τινῶν τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος καὶ τοῦ Πατερᾶκη· δηλαδὴ

1) Ὁ εἰς Ἀσπροκαστρινὰ Ἅγιος Δημήτριος δύναται νὰ ἦναι ὁ εἰς Ἀχκερμέν-μαχαλεδά Ἅγιος Δημήτριος· ἀλλὰ τὰ Ἀσπροκαστρινὰ ἀναφέρει καὶ ἄλλαχοῦ ὁ Πατερᾶκης, μεταξὺ τῶν Ἐξ Μαρμάρων καὶ τοῦ Τόπ-καπισί· πάντως εἶναι τοῦτο δηλωτικὸν ἐτέρας τοποθεσίας οὗτως ὡς αὐτῶς Ἀσπροκαστρινὰ καλουμένης ἔτει 1604^ψ. Ἐν τῇ τοποθεσίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχε, κατὰ τὸν Πατερᾶκην, ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Τρύφων ἄληθῶς ἔτει 1593^ψ εἶδεν εἰς Ἐξ Μάρμαρα ἐν τῇ θέσει Ἀσπροκαστρινὰ (sic), ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ εἰς τὸν ἱερομόναχον αὐτοῦ Παρθένιον ἔδωκεν ἕνα χρυσοῦν, ἕνα δὲ ἕτερον εἰς αὐτὸν τὸν ναόν. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν εἰς Ἐξ Μάρμαρα ἕτερον ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃν ἰδίᾳ σημειοῦται ὁ Πατερᾶκης· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Τρύφων σημειοῦται τοῦτον ἰδίᾳ, ὀνομαζῶν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ ὑπηρετοῦντα ἱερέα· ἄρα τὰ Ἀσπροκαστρινὰ τοῦ Τρύφωνος καὶ τὰ δευτέρα Ἀσπροκαστρινὰ τοῦ Πατερᾶκη ἐσχημάτιζον ἰδίαν ἐνορίαν ἐγγὺς τῶν Ἐξ Μαρμάρων. Τὰ ἕτερα λοιπὸν Ἀσπροκαστρινὰ, ἐνθα ὁ τοῦ Πατε-

ράκη ναός τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἢ πιθανῶς ὁ ἕτερος τοῦ Τρύφωνος ἐν Ἀχερμέν-μαχαλεδά, πρέπει νὰ ζητηθῆ εἰς ἐνορίαν κειμένην μεταξύ τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως καὶ τοῦ Τόπ-καπισί, ἐνθα λήγει ὁ τοῦ Πατερᾶκη κατάλογος τῶν ἐν τῇ Πόλει ναῶν. Τούτου δὲ λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ἡμεῖς ταυτίζομεν ἐκεῖνον πρὸς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸν ἐν τῷ σημερινῷ *Σαρμασί*, ὅπερ καὶ ὁ Τρύφων καὶ ὁ Πατερᾶκης ἀγνοοῦσιν.

2) Ἡ εἰς Παλάτια *Παναγία τοῦ Τρύφωνος* εἶναι ἀναμφιβόλως ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Παναγία τοῦ Πέτρου Βοεβόδα*. Καὶ σημειωτέον ὅτι ὁ Τρύφων κάμνει διάκρισιν μεταξύ τῶν δύο ὀνομάτων, *Παλάτια* καὶ *Μπαλάι*. Παλάτια ἀναμφιβόλως ἐννοεῖ τὰ ὀσπίτια τῶν Βλάχων ἡγεμόνων⁽¹⁰⁾.

3) Ὁ εἰς *Ροδίης Ἅγιος Γεώργιος* φαίνεται πως ὦν αὐτὸς ὁ εἰς *Κατακουζηνῶν-μαχαλεδά*⁽¹¹⁾, ἂν καὶ ἡ συνταύτισις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῆ σήμερον.

3) Ὁ εἰς Φενέρ-καπισί *Ἅγιος Γεώργιος* εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ τοῦ Πατερᾶκη εἰς Φανάριον.

5) Ὁ εἰς Διπλοφανάρ-μαχαλεδά *Ἅγιος Γεώργιος* ἔμπορεῖ κάπως νὰ ταυτισθῆ μετὰ τὸν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη ναὸν ἁγίου Γεωργίου εἰς *Καλλιγαρίαν*⁽¹²⁾, ἂν καὶ ἡ συνταύτισις αὕτη παρουσιάζει πολλὰς ἀπορίας.

Ὁ εἰς *Εὐλομάσιδον Ἅγιος Δημήτριος* δὲν ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Τρύφωνος, ὁ δὲ Πατερᾶκης διακρίνει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἐτέρου Ἁγ. Δημητρίου τοῦ καλούμενου Κανανοῦ. Κανανοῦ δὲ Ἁγ. Δημήτριος εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ τοῦ Κανάβη καλούμενος ἀπὸ τοῦ 1683^{ου} ἔτους, ὁ τῆς *Εὐλόπορτας*. Τὸ *Εὐλομάσιδον* ὁ Πατερᾶκης τοποθετεῖ μεταξύ τῆς Ἀχιδιανῆς καὶ τοῦ Μουχλιού⁽¹³⁾· τοῦτο δὲ λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ταυτίσωμεν τὸν εἰς *Εὐλομάσιδον Ἅγιον Δημήτριον* μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς γυναικείας μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἣτις, ὡς ὁ Τρύφων βεβαίως, ἦτο ἐκ πλαγίου τῆς *Παμμακαρίτου* καὶ καταστραφείσης αὐτῆς ἐπετράπη περὶ τὸ 1593^{ον} ἔτος ἡ ἐκκλησία αὐτῆς μόνη νὰ μένη ὡς ἐνοριακὴ, μεταβᾶπτισθεῖσα τότε εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Δημητρίου· καὶ ἂν ἡ συνταύτισις αὕτη εἶναι ἐπιτυχής, τότε πρέπει περὶ τὴν Παμμακάριστον νὰ ὑπάρχη καὶ σήμερον τόπος τις καλούμενος *Ταχιά τεκές*· βεβαίως δὲ τὸ *Εὐλομάσιδον* εἶναι μετάφρασις τοιοῦτου τινὸς

ὀνόματος, ἐκτὸς ἂν τὸ *Εὐλομάσιδον* ἔχη μᾶλλον σχέσιν πρὸς τὸ *Μπαρμά-καπί*, ἐνθα καὶ ναὸς ἁγίου Δημητρίου.

Τέλος νέοι ναοὶ τῆς πόλεως, κατὰ τὸν Πατερᾶκην, συγκρινομένου τοῦ καταλόγου αὐτοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τοῦ Τρύφωνος, εἶναι οἱ ἐπόμενοι·

1. *Κανανοῦ Ἅγιος Δημήτριος*
2. *Ἅγιός Πόρτας Ἅγιος Νικόλαος*.
3. 4. *Δημακέλιον Ὁ Χριστός. Καὶ ἡ Παναγία*.
6. *Τὸπ καπισή. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος*.

Δύο τῶν ναῶν τούτων, ὁ τοῦ Τόπ-καπισί Ἁγ. Νικόλαος καὶ ἡ τοῦ Μπελιγραδίου Παναγία, φαίνονται ἀντικαταστήσαντες ἑτέρους ναοὺς, ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος ἐν ταῖς ἐνορίαις ἐκείναις ἀναφερομένους· ἀλλ' ὁ τοῦ Κανανοῦ Ἁγ. Δημήτριος εἶναι παράδοξον, πῶς δὲν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος, ἀφοῦ δὲ εἶναι γνωστὸν, ὅτι οὗτος εἶναι ἀρκούντως παλαιός. Ἦδη ἔτι 1597^ῳ ὁ *Πηγᾶς* ὠνόμαζεν αὐτὸν ναὸν μοναστηριακὸν (*Κ. Σάθα*, Βιογραφ. σχεδ. περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου τοῦ β', σ. πβ'). Τοῦτο ὀδηγεῖ ἡμᾶς νὰ νομίζωμεν, ὅτι καὶ ὁ Τρύφων αὐτὸν γινώσκει, διότι οὗτος ἀναφέρει πραγματικῶς μόνην τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐγγὺς τῆς πύλης τοῦ Μπαλατά, νοῶν ἀναμφιβόλως αὐτὴν τὴν τῆς *Εὐλόπορτας*, τὴν ὕστερον εἰς ἀπλὴν μεταβληθεῖσαν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη Κανανοῦ λεγομένην ἔτι 1604^ῳ καὶ ὕστερον ἐκ παρετυμολογίας τοῦ Κανάβη μετονομασθεῖσαν, περὶ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ φαντασία τινῶν ἐλλογίμων ἐσχημάτισε μύθος ἀνατρέχοντας εἰς βυζαντινὴν οἰκογένειαν *Καναβοῦ ἢ Καναβῶν*. Καὶ τοῦ ναοῦ λοιπὸν τοῦ Κανανοῦ γνωστοῦ ὄντος τῷ Τρύφωνι, ὁ ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη προκύπτων ἀριθμὸς ναῶν μεταγενεστέρων τοῦ 1593^{ου} ἔτους ἐν τῇ Πόλει περιορίζεται εἰς πέντε.—Οἱ τοῦ *Διμακελλίου* ναοὶ δὲν εἶναι γνωστοὶ τῷ Τρύφωνι, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὴν ἐνορίαν αὐτὸς Διμακελλίου γινώσκει· ἦτον ἄρα αὕτη ὡς κατοικία χριστιανῶν μεταγενεστέρα τοῦ 1593^{ου} ἔτους. Καὶ σήμερον ἡ μνήμη αὐτῆς εἶναι ἐξηφανισμένη· σημειώσεως ὁμῶς ἄξιον εἶναι, ὅτι τὸ ἀκραίφως βυζαντινὸν τοῦτο ὄνομα ἐσφάζετο ἔτι 1604^ῳ ὁ Βυζάντιος εἶχε προσδιορίσει αὐτὸ εἰς *Μπιπαζάρ* (Ἡ Κων/πολις, τ. 1, σ. 439),⁽¹⁵⁾ ἀλλὰ κατὰ τὸν Πατερᾶκην ἐκεῖτο μεταξύ τῆς *Ἁγιάς Πόρτας*⁽¹⁶⁾ καὶ τῶν Ψαροπωλείων, τουτέστι τοῦ *Μπαλοῦκ-παζάρ*.

Σημειώσεως ἄξιον εἶναι ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη, ὅτι δὲν ἀναφέρεται αὐτόθι ἢ τοῦ *Ἐργὸ καπὶ Παναγία*, ἣν ὁ Τρύφων ὀνομάζει, λέγων ὅτι τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμησεως τῆς Θεοτόκου, ἀναφέρων ἅμα καὶ τὸν ἱερέα αὐτῆς Πέτρον. Σημειώσεως ὡσαύτως ἄξιον εἶναι, ὅτι ὁ Πατερᾶκης ἀγνοεῖ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ποτηρᾶ, ὃν ὁ Τρύφων ἀναφέρει ῥητῶς μὲ τὸν ἱερέα τοῦ Δημητρίου καὶ λέγει ὅτι κεῖται ἀέγγυς τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου», τοῦτέστι τῆς Παμμακαρίστου· εὗρε δὲ τότε ὁ Τρύφων (1593) ὡς νέον Πατριαρχεῖον τὴν γυναικειαν μονὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (ἄλλην τινά, οὐχὶ τὴν προσημειωθείσαν ἐκ πλαγίου τῆς Παμμακαρίστου), εἰς ἣν ἔδωκεν ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του 60 χρυσοῦς· ἔδωκε δὲ καὶ τῇ ἡγουμένη αὐτῆς Κασσιανῇ καὶ τῷ παρ' αὐτῇ παπᾶ Ἰωάννῃ ἀνά τρεῖς χρυσοῦς· ἀπαριθμεῖ καὶ ἑτέρας χρηματικὰς δωρεάς· ἅπασαι δὲ ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν 60+65 χρυσῶν, 5 ἀλτυνίων καὶ 5 ντένεγκ· τῷ δὲ οἰκουμηνικῷ πατριάρχῃ Ἰερεμία τῷ β' ἔδωκε 500 χρυσοῦς. Ἡ γυναικεία αὕτη μονή, ἣτις ἐν ἔτει 1593^φ ἐδόθη τῷ πατριάρχῃ εἰς τόπον τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, τῆς Παμμακαρίστου, εἶναι πιθανῶς ἐκείνη, περὶ ἧς ὀμιλοῦσιν οἱ τινες τοῦ 16^{ου} αἰῶνος περιηγηταί, ἡ ἔνδον τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως, ἣτις ἔτει 1637^φ μετεβλήθη εἰς τέμενος τοῦ Μπαϊράμ πασᾶ (Δοσιθέου ἱστορία, σ. 1171), (18). Ἐκτὸς τῆς ἑτέρας ἐκ πλαγίου τῆς Παμμακαρίστου μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἣν ὁ Τρύφων εὗρεν ἔτει 1593^φ ἠρπαγμένην καὶ τὸν ναὸν αὐτῆς ἐνοριακὸν καταστάντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου (19),— ὑπῆρχεν ἐγγὺς πάλιν τῆς Παμμακαρίστου ἑτέρα μονή, ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ὁ Τρύφων ἦτον ἐντεταλμένος νὰ δώσῃ αὐτῇ ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου του εἴκοσι χρυσοῦς· ἀλλ' ἀτυχῶς εὗρε μόνην τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἀφειμένην εἰς τάξιν ἐνοριακῆς, διὸ καὶ τοὺς χρυσοῦς ἔδωκε τῷ χειροτονηθέντι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου ἡγουμένῳ τῆς ἐν τῷ νησίῳ Σαζοπόλεως μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου πρὸς χρῆσιν τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς, ἣτις, ὡς εἶπε τῷ Τρύφωνι ὁ Ἰερεμίας, ἠρίθμει τότε 130 πατέρας. Ἡ ἐκκλησία λοιπὸν ἐκείνη φαίνεται οὕσα αὕτη ἡ τοῦ Ποτηρᾶ, ἣν ὁ Τρύφων ἔχει ἐγγεγραμμένην ἰδίᾳ ἐν τῷ γενικῷ Καταλόγῳ, σημειώσας ἅμα ἐν αὐτῷ ὅτι κεῖται ἀέγγυς τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου» ὡς ἱερέα δὲ αὐτῆς εὗρε παπᾶ τινὰ Δημητρίου. Ὑπῆρχε καὶ ἑτέρα

μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐγγὺς τῆς πύλης τοῦ Μπαλατᾶ, εἰς ἣν ὁ Τρύφων ἦτο ἐντεταλμένος νὰ δώσῃ τεσσαράκοντα χρυσοῦς· ἀλλ' εὗρε καὶ αὐτὴν (1593) κατεστραμμένην, τῆς ἐκκλησίας μόνης ἀφειθείσης ὡς ἐνοριακῆς· αὕτη δὲ ἀναμφιβόλως εἶναι ἡ τοῦ Κωνηοῦ, ἣν ὁ Τρύφων ἔχει ὡσαύτως καταγεγραμμένην ἰδίᾳ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ναῶν, προσημειωσάμενος ἐκεῖ ὅτι κεῖται εἰς Μπαλατ-καπὶ καὶ ὅτι τρεῖς ἔχει ἱερεῖς· τούτων δ' ὁ πρῶτος ὀνομάζετο Μητροφάνης. Ἡ δ' ἐκκλησία αὕτη, ἡ πρότερον μὲν μοναστηριακῆ, εἶτα δὲ γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Κωνηοῦ, εἶναι ἄνευ ἀντιρρήσεως ἐκείνη, ἣν ὁ Πατερᾶκης ὀνομάζει «*Ἄγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος*». Τέλος ὁ Τρύφων τὰ τῆς εἰς Μπαλατ-καπὶ μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου χρήματα ἔδωκεν ἑτέρα μονῇ, τῇ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἃν καὶ περὶ αὐτῆς οὐδεμίαν εἶχεν ἐντολὴν ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Ῥωσίας· αὕτη δὲ ἡ τοῦ ἁγίου Δημητρίου μονὴ ἦτο, κατὰ τὸν Τρύφωνα, ἐγγὺς τοῦ Μπαλατ-καπὶ, καὶ ὡς ἐλέγχθη ἀνωτέρω δύναται νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν περὶ τὴν Ξυλόπορταν τόπον, ἐνθα σήμερον κεῖται ἡ τοῦ Καναοῦ καὶ κατόπιν Κανάβη ἐνοριακὴ ἐκκλησία (21).

Ἐνταῦθα λήγει ἡ ἡμέτερα ἐργασία ἐπὶ τῶν διαφορῶν, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη καὶ τοῦ ἑτέρου παλαιότερου τοῦ Τρύφωνος, καὶ ὡς νομίζομεν ἐπῆλθεν ἰκανὴ συμφωνία μεταξὺ αὐτῶν· ὑπολείπεται δὲ νὰ εἰπωμεν ὀλίγας τινὰς λέξεις περὶ τῶν ἑτέρων τῆς Πόλεως ναῶν, τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη. Πρῶτον ὁ ἔνδον τῆς Πύλης Ἀδριανουπόλεως Ἄγ. Γεώργιος εἶναι γνωστὸς τῷ Τρύφωνι· ὡσαύτως ἡ *Κυρία τῶν Οὐρανῶν*, ἣν ὀνομάζει Κερά τοῦ Οὐρανοῦ· λέγει δ' ὅτι ἐκεῖτο εἰς Ἐθιωνέ-καπὶ· ὡσαύτως ἡ *Μπαλίνου Παναγία*. Ὁ Ταξιάρχης τοῦ παπᾶ Δουκᾶ, ὁ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη σημειούμενος, εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ παρὰ τῷ Τρύφωνι πεσημειωμένος ἐγγὺς τῆς πύλης Μπαλατ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ· ἡ ἐκκλησία αὕτη δύναται πιθανῶς νὰ ταυτισθῇ μὲ τὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τὴν «*εἰς τὴν Ζουρόπειραν*», ἣτις εἶχε καπὶ ἔτει 1730^φ (Α. Ὑψηλάντου, Τα μετὰ τὴν ἄλωσιν, σ. 327). (22) Ἡ ἐν τῇ Ἀχριδιανῇ ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου εἶναι γνωστὴ καὶ τῷ Τρύφωνι, λέγοντι ὅτι κεῖται ἐν τῇ ἐνορίᾳ Ὀχρι-μαχχαλεδά. Ὡς Ἀχριδιανῶν δὲ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐθεωρεῖτο κατὰ τὸν

κ. *Γεδεών* ἄχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶ-
νος ἢ τῶν *Ταξιαρχῶν ἐν Βαλατῇ* ἐκκλησία
(Μ. Γ., Ἐκκλησῖαι τῶν Ὁρθοδόξων ἐν
Κων/πόλει, 1888, σ. 13). Τὸ *Κολλόν*
(=Μογλίον) τοῦ Πατερᾶκη εἶναι βεβχίως
lapsus calami· αὐτὸς ὁ Τρύφων γινώσκει
Παναγίαν εἰς *Μούγλια-μαχαλεδά* καὶ ἱερέα αὐ-
τῆς ἕνα τινὰ Γεώργιον. Ὁ εἰς *Ψαροπωλεῖα*
ναὸς ἀγίου Γεωργίου, δεστικ ἐπὶ Πατερᾶκη
δὲν ὑπῆρχεν, ἦτο ἀκμαῖος ἐπὶ Τρύφωνος
(1593), ἔχων εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δύο ἱερεῖς,
Ἐρμογένην καὶ *Φίλιππον*· τὸν δὲ τοῦ ναοῦ
τόπον ὀνομάζει *Μπαλὺκ-Μπαζάρ*. Γινώσκει
ὡσαύτως τὴν εἰς *Κοντοσχάμιον* Ἁγ. Κυρια-
κὴν· ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον τῶν ναῶν Ἁγ. *Νικο-*
λάου (23), *Ἐλπίδος* (24), *Προδρομοῦ* (25) καὶ
ὀνομάζει *Κοῦμ-καπί*· γινώσκει καὶ τὸν εἰς
Ἀρμένιδες Ἁγ. *Νικόλαον*, λέγων αὐτὸν κεί-
μενον εἰς *Κοῦμ-καπί Ἀρμένικ* (26). Γινώσκει
ὡσαύτως τὸν *Βλάγκα-μαχαλεδά* (27) καὶ τὰς
αὐτοῦ δύο τοῦ Πατερᾶκη ἐκκλησίας· ἀλλ' ἢ
τούτων ἑτέρα τιμᾶται, κατὰ τὸν Τρύφωνα,
ἐπ' ὀνόματι *Θεοδώρου Στρατηλάτου* καὶ *Θεο-*
δώρου Τήρωνος (28). Γινώσκει ὡσαύτως τὰς
εἰς *Ποσαμάτια* ἐκκλησίας *ἀγίων Γεωργίου* (29),
Νικολάου καὶ *Πολυκάρπου*· σημειοῦται δὲ
αὐτοῦ καὶ μίαν *Παναγίαν*, ἣτις ἀναντιρρήτως
εἶναι ἢ ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Χρυ-*
σαλιθινή. Τὴν *Καραμανίαν* (30) ὁ Τρύφων ὀνο-
μάζει *Καραμαν-μαχαλεδά*· ὁ αὐτοῦ δὲ ναὸς
τῶν Ἁγ. Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης εἶχεν ἔτει
1593 πέντε ἱερεῖς καὶ τρεῖς διακόνους. Τούς
εἰς *Ἐξ Μάρμαρα* τρεῖς ναοὺς γινώσκει ὡσαύ-
τως ὁ Τρύφων (31).

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐξω τῆς Πόλεως ναῶν ὁ
Τρύφων ἀγνοεῖ παντελῶς τὸν εἰς *Τάτα-βούλα*
Ἁγίου Δημήτριον· ἐπομένως δύναται οὗτος
νὰ θεωρηθῆ μεταγενέστερος τοῦ 1593ου ἔ-
τους (32). Γινώσκει ὁμοίως ὁ Τρύφων τὴν *Ἁγίαν*
Παρασκευὴν «*Χὰς-κοῖδά*» (33). Τὴν ἐν τῷ Γα-
λατᾷ (34) *Χρυσοπηγῇ* ὁ Τρύφων ὀνομάζει
ἀπλῶς *Εὐαγγελισμόν*, τιθέμενος αὐτὴν πρῶ-
την· δευτέραν ἐκεῖ ἐκκλησίαν ὀνομάζει τὴν
τοῦ Ἁγ. *Γεωργίου*· τρίτην τὴν *Γέννησιν* τοῦ
Χριστοῦ, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀπλοῦν
«Χριστόν» τοῦ καταλόγου τοῦ Πατερᾶκη· τε-
τάρτην τὴν τοῦ Ἁγ. Νικολάου· πέμπτην τὴν
τῆς *Ἀποιομῆς τῆς Τιμίας Κεφαλῆς Ἰωάννου*
Προδρομοῦ· ἕκτην τὴν *Ἐκκοσιτέττα* (=Κα-
στελιώτισσαν), ἀνατεθειμένην τῇ Γεννήσει τῆς
Θεοτόκου· ἑβδόμη τὴν τῆς *Μεταμορφώσεως*,
ἣτις ἀναμφιβόλως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐν τῷ

καταλόγῳ τοῦ Πατερᾶκη *Χριστόν* τὸν *Κρεμα-*
στόν ὀγδόην τὴν τοῦ Ἁγ. *Δημητρίου*· ἐνάτην
τὴν τῆς *ἀγίας Παρασκευῆς*, οὕσαν ἀγνώστον
τῷ Πατερᾶκη καὶ ἐπομένως καταστραφεῖσαν
μετὰ τὸ 1593ον ἔτος· δεκάτην τὴν τῆς *Κοι-*
μήσεως τῆς Θεοτόκου, ἣτις φαίνεται ἀντιστοι-
χοῦσα πρὸς τὴν ἀπλὴν τοῦ Πατερᾶκη *Πανα-*
γίαν· ἀλλ' ἢ τοῦ Πατερᾶκη *Ἐλεούσα Πανα-*
γία εἶναι παντελῶς ἀγνώστος τῷ Τρύφωνι·
ἐπομένως δύναται αὕτη νὰ θεωρηθῆ μεταγε-
νεστέρα τοῦ 1593ου ἔτους.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς χωρίοις ναῶν, οὓς ἀπα-
ριθμεῖ ὁ Πατερᾶκης, οὐδὲν λέγει ὁ Τρύφων,
ἐπειδὴ δὲν εἶχε περὶ αὐτῶν ὠρισμένην τινὰ
ἐντολὴν τοῦ κυρίου του. Ἐδωκεν ὁμοίως ἐλέη
χρηματικὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς εἰς τὴν *μονὴν*
Παναγίας τὴν ἐν τῷ *Μαυρομύλῳ* (85), ἀπέ-
χουσαν τῆς Πόλεως 15 τουρκικὰ μίλια· εἰς
τὴν *μονὴν Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου* τὴν ἐν
τῇ νήσῳ *Χάλκη*· ὡσαύτως εἰς τὴν αὐτοῦ μο-
νὴν τῆς *Ζωαρχικῆς Τριάδος*· ἦτο ἐντεταλμέ-
νος νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ *μονὴν ἀγίου*
Νικολάου, κατὰ τὸν εἰς χεῖράς του δουκικὸν
κατάλογον· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη ἀνεκαλύφθη μὴ
οὕσα *μονή*, ἀλλ' ἀπλῶς κοινὴ τοῦ χωρίου τῆς
Χάλκης ἐκκλησία, τινὰ τῶν διὰ τὴν *μονὴν*
ἀγίου Νικολάου ὠρισμένων νομισμάτων ἔδωκεν
εἰς τὴν ἐκεῖ *μονὴν Γεωργίου τοῦ Θαυματουργοῦ*,
ἃν καὶ δὲν ἦτο αὕτη ἐγγεγραμμένη ἐν
τῷ δουρικῷ καταστάγῳ του· ἔδωκεν ὁμοίως ἐξ
ἐκείνων καὶ εἰς τὸν ἱερέα *Νικόλαον* τῆς *Βικλη-*
σίας τοῦ ἀγίου Νικολάου τρεῖς χρυσοῦς· ἔδω-
κεν ὡσαύτως εἰς τὴν *Νέαν Μονὴν τῆς Χίου*,
κατὰ θέλησιν τοῦ πατριάρχου *Ἰερεμίου*, τρεῖς
χρυσοῦς, ἐγχειρίσας αὐτοὺς τῷ ἡγουμένῳ
Μαυσοῦ· εἶπε δὲ τῷ Τρύφωνι ὁ Ἰερεμίας,
ὅτι ἡ *μονὴ* ἐκεῖνη ἦτο κτίσμα τοῦ βασιλέως
Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου καὶ ὅτι ἀριθμεῖ
180 πατέρας ἐξ ἐλεημοσύνης καὶ ἐργοχειρῶν
ποριζομένους τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Δὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μεγαλύνωμεν τὴν ἀξίαν
τοῦ καταλόγου τοῦ Τρύφωνος ἢ τοῦ Πατε-
ράκη· συμπέρασμα ὁμοίως τοῦ δλου λόγου ἡμῶν
εἶναι ὅτι ἄνευ ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς χρηζομέ-
νης ὕλης εἰς τὴν ἔρευναν τῆς *ἱστορίας τῶν ἐν*
Κωνσταντινουπόλει ναῶν, περιττὸν καὶ παν-
τελῶς ἄσκοπον εἶναι νὰ γράφῃ τις περὶ αὐτῶν
ἀξιωματικῶ τῷ τρόπῳ καὶ μὲ παντελῶς ἀβα-
σίμους εἰκασίας.

Σ. Σ. Ε. Ἡ ἀνωτέρω αὐτὴ πραγματεία τοῦ κ. **Α. Π. Κεραμέως** παρεπέμφθη εἰς τὴν διαρκῆ τοῦ Συλλόγου Ἀρχαιολογικὴν ἐπιτροπείαν, ἐν ἧ ὁ ἐκ μελῶν κ. **Ε. Α. Σιδερίδης** ὑπέβαλε τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις, ἀναφερομένας ὅπου τοῦ κειμένου κεῖνται οἱ ἐν παρενθέσει ἀριθμοὶ (1—35).

(1). Δις ἐπεσεκέρθη οὗτος τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τοὺς Ἁγίους Τόπους· τὸ πρῶτον, ἐν ἔτει 1583φ ἀκολουθήσας μετὰ **Γεωργίου**, τοῦ ἐπικαλουμένου **Γραικοῦ**, τὸν **Ἰβάν Ματφαλοβιτζ Μισενίν**, πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ Τσάρου **Ἰβάν Βασιλείβιτζ** (1533—1584) εἰς διανομὴν ἐλεῶν ταῖς ἀνά τὴν Ἀνατολὴν ἱεραῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναῖς ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Τσάρεβιτς **Ἰβάν Τβάνοβιτζ**· τὸ δεύτερον, ἐν ἔτει 1593φ, σὺν τῷ **Μιχαήλ Ἀγάρκωφ**, ἐντολῆ τοῦ Τσάρου **Θεοδώρου Ἰβάνοβιτζ** (1584—1598) εἰς διανομὴν χρηματικῆς βοήθειας τοῖς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Πατριαρχεῖσι, ταῖς ἱεραῖς ἐκκλησίαις Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ταῖς ἐν τῷ Ἁθῶ ἱεραῖς μοναῖς, ἀνερχομένης εἰς 5564 χρυσῶν νομισμάτων, ἐπὶ τῇ βάσει καταλόγου, συνταχθέντος βεβαίως κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1583φ γενομένην διανομὴν. Ἡ διμελής αὕτη πρῶτος διέμενεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τέσσαρας μῆνας, ἀπὸ τοῦ Μαῖου ἕως τοῦ Σεπτεμβρίου διανείμασα 1760 χρυσᾶ νομίσματα. Ἐκ τούτων ἔπεται ὅτι ὁ τοῦ **Καραμπήνικοφ** κατάλογος περιελάμβανε μᾶλλον τὰς ἐν ἔτει 1583φ ὑφισταμένας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας. [Τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τούτου σφίζονται ὑπερδιακόσιοι χειρόγραφοι κώδικες καὶ ἀριθμοῦνται τεσσαράκοντα ἐκδόσεις. Ἐκ τῶν «Προλεγομένων», ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Ὀρθοδόξου Παλαιστίνης Ἐταιρίας ὑπὸ **Χρυσάνθου Λοπάρεφ**].

(2). Τοῦτου ἔχουεν ὑπ' ὄψει τὴν ἐν Λονδίῳ ἀγγλιστὶ ἐκδοσὶν τοῦ ἔτους 1680 ὑπὸ τίτλων: *An account of the Greek as to its doctrine and rites of Worship* κτλ. Ὁ συγγραφεὺς διέτριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1669ον ἔτος· παρὰ τοῦ παπᾶ **Ἰερεμίου Γερμανοῦ** (σελ. 46) πληροφορηθεὶς παρατίθησι κατάλογον εἰκοσι καὶ ἑξ ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῇ κυρίως Κωνσταντινουπόλει καὶ ἑξ ἐν Γαλατῷ ὑπαρχουσῶν τοῦ καταλόγου τούτου τὴν παράθεσιν χρήσιμον ἔθεωρήσαμεν, διότι ἐφεξῆς δέλομεν προστρέξει εἰς αὐτόν, διατηροῦντες ὅσα αὐτὸς ἔχει ἑλληνιστὶ ἐπάνωμα.

Ἐκκλησίαι ἐν Κωνσταντινουπόλει:

1. **Ἡ πατριαρχικὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου.**
2. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου**, οὐ μακρὰν τῆς ἀγ. Σοφίας.
3. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου.**
4. Τῆς **Παναγίας Χρυσολειψεινῆς** (γρ. Χρυσοληθινῆς).
5. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου.**
6. Τοῦ ἁγίου **Κάρπου.**

Αἱ τέσσαρες (ἀρ. 3—6) αὗται ἐκκλησίαι εἰσὶν εἰς τὰς πρὸς τὴν Προποντιδα οδοὺς, οὐ μακρὰν τῆς πόλεως **Ψαμάδια**.

7. Τοῦ ἁγίου **Κωνσταντίνου**, ἐν τῇ Καραμανίᾳ ὁδῷ, πλησιέστατα τῶν Ἑπτὰ Πύργων.

8. Τῆς **Παναγίας**, ἐν τῇ ὁδῷ **Μπελγράτ.**

9. Τῆς **Παναγίας**, ἐν τῇ Νέᾳ ὁδῷ (New-Street).

10. Τῆς **Παναγίας**, ἄλλη ἐκκλησία πλησίον τοῦ **Τοκκαπῆ.**

11. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ καλουμένῃ «**Σαρμασίκιον**».

12. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου**, παρὰ τὴν πύλιν Ἀδριανουπόλεως.

13. Τῆς «**Παναγίας τῆς κυρίας τοῦ οὐρανοῦ**», εἰς τὴν αὐτὴν ὁδόν· (3)

14. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, παρὰ τὴν **Ξυλόπορταν** (Wood-gate).

15. Τῆς **Παναγίας**, παρὰ τὸ **Ἐγκρικαπὶ** (Crooked-gate).

16. Τῆς **Παναγίας**, εἰς Ἀραμπάτζ μετὰν, ἢ καὶ Ἀραβικὴν ἀγορὰν (Arabian Market-place).

17. Τῆς **Παναγίας**, πλησίον τοῦ **Μπαλίνι** (Balini).

18. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου**, τῶν «**Ἀχριδιανῶν**».

19. **Μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου.**

20. Τῆς «**Παναγίας τοῦ Μαγουλλίου**»

21. Τοῦ «**ἁγίου Γεωργίου Ποτηρᾶς**».

22. Τοῦ ἁγίου **Νικήτα**, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας.

23. Τῆς **Παναγίας**, παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας.

24. Τῆς **Παναγίας**, πλησίον τῆς Πατριαρχικῆς ἐκκλησίας, καλουμένης πρὸς διάκρισιν «**ἡ μικρὰ**».

25. Τοῦ ἁγίου **Γεωργίου**, πλησίον τοῦ **Φενέρ καπῆ** (Lantern-Gate).

26. Τοῦ ἁγίου **Ἰωάννου**, ἀνήκουσα τῷ πατριάρχῳ Ἀλεξανδρείας. «**Μετόχιον τῆς Ἀλεξανδρείας**».

Ἰπῆρχον ἑπτὰ περίπου ἐκκλησίαις χριστιανικαῖς καί τις μέχρις ἐδάφους κατὰ τὴν πρὸ δεκαπέντε περίπου ἢ δεκαῆξ ἐτῶν ἐκραγεῖσαν πυρκαϊάν, πλησίον τοῦ **Κοντοκαλιού** εἰς τὸ **Κουμκαπὶ** (Sand-Gate) ἐνὶν ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάκτισιν ἐπεχείρησαν, ἐπιτυχόντες ἄδειαν τοῦ Καϊμακάρμου, τοῦ διοικητοῦ δηλαδὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ διετάχθη ἀναστολὴ, ἀντιταχθέντων τινῶν ἱμαμῶν καὶ ἄλλων ὁμοφύλων αὐτοῖς.

Ἐν Γαλατῷ ἔχουσιν ἐπίσης ἑξ ἐκκλησίας.

1. «**Τῆς Παναγίας Καφατιανῆς**».

2. «**Τοῦ Χριστοῦ Κρεμαστοῦ**».

3. Τοῦ ἁγίου **Δημητρίου**, πλησίον τοῦ **Τοκχανά**, ὅπου οἱ Τούρκοι χόνοσαι τὰ κανόνια αὐτῶν.

4. Τοῦ ἁγίου **Νικολάου.**

5. Τοῦ «**Χριστοῦ εἰς πιστανίαν**» (γρ. Μπισοστάναι).

6. Τοῦ ἁγίου **Ἰωάννου.**

Ἐχουσι μικρὰν τινα ἐκκλησίαν ἐν τῷ **Βαγνο**, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιτρέπεται ἐνίοτε ἡ εἰσοδος εἰς Ἕλληνα ἱερέα καὶ ἡ λειτουργία, ὅς κοινωνεῖ, ὡς ὅτε ἡ **Λιμνατὰ** τῶν γαλιωτῶν (ὁ στόλος) ἐπιστρέφει ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁμοίας χειμερινῆς ἐκδρομῆς.

Παραλείπομεν τὰς ἐν ταῖς παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ ἑκατέραν πλευρὰν τοῦ Βοσπόρου κωμολογεῖται καὶ χωρίους ὑπαρχούσας ἐκκλησίας [σελ. 53

— 56]. Ταῦτά εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ Σμιθ γραφόμενα· ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦ καταλόγου τοῦ Δουκαγγίου, κατὰ τρισηθῆντος τῆς 1600φ ἔτει περίου, γενήσεται συνηθὴ μνεῖα παρατιθέμεθα καὶ τοῦτον:

I Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὸ διαλοφάναρο, ἔδρα πατριαρχική.

II Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου ad Turrim

III » » Hierosolymitani.

IV » Θεοτόκου in Saraio Walachia.

V » » in Platea Mouclio.

VI » » ad supradictæ latus [δηλαδὴ τὸ Μουχλίον].

VII Ἐκκλησία ἁγίου Γεωργίου in Platea d'Oignon[.]

VIII » Θεοτόκου du Baigle [quam Bailii vocant, ὡς ἐφεξῆς λέγει].

IX Ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου ad Portam Lignariam.

X » » Δημητρίου Agiorassari.

XI » Θεοτόκου Egri Porta

XII » » ad Portam Hadrianopolitanam.

XIII » ἁγίου Γεωργίου versus Castellum Septem Turrium.

XIV Ἐκκλησία ἁγίου Κωνσταντίνου de Caramanio.

XV » » Κάπτου Psomathia.

XVI » Θεοτόκου ad sex Marmara.

XVII » » Coubou.

XVIII » » Seraio Bogdania.

Ἐν δὲ τῷ Γαλατῷ:

I Christos Cremasmenos.

II Deiparæ Cafaliani.

III S. Nicolai ad portam. Χηρέζι καπισί.

IV S. Dimitrii.

V Christos σὰ μπιστάνια.

VI S. Ioannis combusti καμένοσ.

VII S. Dimitrii ad Cassumbaseia.

[Ducangius; CP. Chr. βιβλ. III, σελ. 162, ER].

Τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας «*Αραπατζή*» ἀναφέρει τὸ ὑπὸ τοῦ *Μ. Γεδεών* δημοσιευθὲν ἄ' σημεῖμα τοῦ 1648, μεταξὺ τῶν μνεῖων τῶν ἐνοριῶν Ἐγρικαπὶ καὶ πόλης Ἀδριανουπόλεως· ὁ *Σμιθ* τῆς 1669 arabage μετάν, κακῶς μεθερμηνεύων Arabian maquet-place — Ἀραβική ἀγορά = τσαρσί, μνημονεύει μετὰ τὴν τοῦ Ἐγρικαπὶ ἐκκλησίαν· ἢ τοῦ ἐμβατοικίου σημεῖωσις τῆς 1740 ὀνομάζει Παναγίαν τοῦ «*Αραπατζι-μετάντιου*» [*Μ. Γεδεών* Ἐκκλ. τῶν ὀρθ. ἐν Κ/πόλει, 1888 σελ. 19]· τὸ δὲ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου Κ/πόλεως Σαμουήλ, ἐν ἔτει 1764, καταλέγον τὰς ἐνορίας, τὰς συγκροτησάσας «*φροντιστήρια καὶ σχολεῖα τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων*» συγκαταριθμεῖ καὶ τὴν «*Παναγίαν τοῦ Ἀραπατζι-μετάντιου*» τρίτην μετὰ τῶν «*εἰς τὸ Ἐδιρνεκαπὴ*» ἐξ ἐνοριῶν, ἦτοι: 1) Παναγίας τοῦ Ἐγρικαπὴ· 2) [Παναγίας] τοῦ Χαντζερλή· 3) [Παναγίας] τοῦ Ἀραπατζι-μετάντιου· 4) τοῦ ἁγίου Γεωργίου [τοῦ Ἐδρνεκαπὴ]. 5) τοῦ ἁγίου Δημητρίου Σαρμασίκι, καὶ 6) τῆς Κυρίας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὸ Σαλμά δομπρούκι [αὐτόθι,

σελ. 34]. Ἐν τῇ μετὰ χεῖρας ἔργῳ αὐτοῦ ὁ *Μ. Γεδεών* ἐν τούτοις λίαν συγκεχυμένως ἱστορεῖ τὰ περὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὀμιλῶν περὶ τῆς ἀποτεφρώσεως τῶν συνοικιῶν Κοντοσκαλίου, Βλάγκας καὶ Ὑψωμαθειῶν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 10 ἢ 11 Αὐγούστου τοῦ 1782 ἔτους καὶ παρατηρῶν ὅτι τὸ σημεῖωμα τοῦ *Πασχάλη*, δημοσιευθὲν ἐν σελ. 312—313 τῆς «*Ζωοδόχου Πηγῆς*» τοῦ ἱερέως *Ἐδγεῖνου*, λέγει καεῖσαν τότε καὶ Ἐκκλησίαν «*Ἀρχιστρατήγων*» . . . ἐνφ » τοιαύτην ἐκκλησίαν ἀγνοοῦμεν θάρξασάν ποτε » κατὰ τὰ *μέρη ταῦτα*» [τὰ προειρημένα, δηλαδὴ τὸ Κοντοσκάλιον, τὴν Βλάγκαν καὶ τὰ Ὑψωμαθεῖα], ἐπάγεται καὶ τὰ ἐξῆς: «*μόνον ἓνα ναὸν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο γινώσκω, θανόντα κατὰ τὸν 10' αἰῶνα, καὶ μάλιστα μετὰ τὰ μέσα αὐτοῦ, τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀραπατζι-μετάντι*» καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ περὶ σχολειῶν . . . σιγίλλῳ τοῦ πατριάρχου Σαμουήλ. . . ἀναφέρονται ἐξ ἐκκλησιῶν » περὶ τὸ Ἐδιρνεκαπὶ, σαφῶς δὲ γνωρίζονται » ναοὶ [ὀνομάζει μόνον τοὺς πέντε ἐκ τῶν ἐξ]. . . ὑπῆρχον ἄρα παρ' αὐταῖς καὶ ναὸς τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν τοποθεσίαν Ἀραπατζι-μετάντι» νι» [σελ. 32-33]· ἀλλὰ τὸ σιγίλλιον ῥητῶς ἀναφέρει τὴν ἐν λόγῳ ἐκκλησίαν τρίτην εἰς τὴν σειράν, καὶ φηρισμένως τάσσει αὐτὴν εἰς τὰς περὶ τὴν πόλιν Ἀδριανουπόλεως πυκνάς τῶν ἡμετέρων συνοικίας, ἐν φ ὁ *Μ. Γεδεών* πρὸς τὰ πυρποληθέντα τῆς 1782 μέρη Κοντοσκαλίου, Βλάγκας καὶ Ὑψωμαθειῶν γινώσκει αὐτὴν, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐπιστεύει ὅτι αὕτη » ἐστὶν ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν πόλιν » Ἀδριανουπόλεως, ἣν ὁ πολὺς Δουκαγγίος ἀναφέρει κατὰ τὰ τέλη τοῦ 12' αἰῶνος» [σελ. 34]. Ἐν φ δὲ οὕτω ῥητῶς ἀναφέρεται ἡ τοῦ Ἀραπατζι-μετάντιου ἐκκλησία ἐν τῇ σιγίλλῳ τοῦ 1764, ὁ *Μ. Γεδεών* [σελ. 35] προστίθεισιν αὐτὴν εἰς τὰς πυρποληθείσας τῆς 1730, ὅπερ ἀνακριδῆς, διότι ὑπῆρχε καὶ τῆς 1816, ἀναφερομένη εἰς τὴν τότε συνταχθεῖσαν διαθήκην τοῦ Σεργίου Μακραίου, κληροδοτοῦντος αὐτῇ 50 γρόσια [*Σάθας*: Μεσ. Βιβλ., τ. Γ', σελ. ρη']. Καὶ τὴν μὲν παρὰ Δουκαγγίῳ XII θεωροῦμεν οὖσαν τὴν παρὰ *Καραμπέϊνικοφ*, ἀριθ. 18, «*Κυρίαν τοῦ οὐρανοῦ, Ἐπιφνεκαπὶ*», τὴν παρὰ *Πατεράκη*, ἀριθ. 3, «*Κυρίαν τῶν οὐρανῶν*», τὴν ἐν τῇ α' σημεῖωματι «*Κυρίαν Σαλμάκωλον*» [σελ. 21] καὶ τὴν παρὰ *Σμιθ* «*Παναγίαν τῆς Κυρίας τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν*» [πόλης Ἀδριανουπόλεως, ἀριθ. 13]· ἐκείνην δὲ, τὴν τοῦ Ἀραπατζι-μετάντι, θεωροῦμεν μάλλον τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ ὑπὸ στ. VI τασσομένην εἰς τὴν ὑπὸ στ. V ὀνομαζομένην θέσιν, τὸ *Μοχλίον*, συμφυδὰ καὶ ταῖς ἀνωτέρω παρατεθειμέναις μνεῖαις. Ὅθεν πρόδηλος ἡ ἐνταῦθα κρατήσασα σύγχυσις· ἡ δὲ ἐν τῇ σημεῖωματι τοῦ *Πασχάλη* ἀναφερομένη ἐκκλησία ὡς καεῖσα τῆς 1782, τῆ 10ῃ Αὐγούστου, τῶν Ἀρχιστρατήγων, μήπως εἶναι ἡ παρ' Ὑψηλάντη [σελ. 628] ἀπαντῶσα ἐκκλησία τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ἢ καεῖσα δέκα ὀκτὼ ἡμέρας πρότερον οὐκ τῇ *μαχαλὲ* Κεομεκαγιῶ, κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 23ῃς Ἰουλίου τοῦ αὐ-

του έτους, ηγεις έκραγείσα εσωθεν του Παλατά και αναβαίνωντας κατέκαυσεν έως εις τὸ Καρά γιουμουρβου και Γενί παχτζέε, και εσούγχυσεν ὁ Πασχάλης τὰς πυρκαϊὰς και τὰς θέσεις; ἢ μήπως τὸ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, τῆς τῶν Ἐξ Μαρμάρων, ὑπάρχον τῷ 1786 παρεκκλήσιον τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ [*Chevalier; voyage de la Propontide et du Pont-Euxin, Paris, 1800, σελ. 263*], ὑπῆρχε και πρότερον ἐν τῇ ἐπίσης τῷ 1782 καείσῃ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ, και τοῦτο ὡς ἰδιαίτερον ἐκκλησίαν ἐμνημόνευσεν ὁ Πασχάλης; Τοῦτο νομίζομεν μάλλον βέβαιον.

(3). Ἄγνωστος ἡμῖν ἀλλαχόθεν, πρὸς δὲ και ἀκατάληπτος ἡ τοιαύτη ἐπωνυμία τοῦ Βοσπόρου φρονούμεν ὅτι ἐσφαλμένως ἐτέθη ἢ λέξις, εἴτε ἀντὶ *Μπογαζίων*, ὡς παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ τουρκιστὶ καλεῖται ὁ Βόσπορος = τὰ *μπογάζια*, εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν, εἴτε, ὅπερ και βεβαιότερον, ἀντὶ *χωριῶν*, ὡς κατωτέρω ἐν τῷ καταλόγῳ, πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ 38, φέρεται ἐ' *Ἀρχὴ τῶν χωριῶν*.

(4). Χάριν τῶν φιλιστίων και τῶν μεθ' ἡμᾶς εἰδικώτερον ἐγκυψόντων εἰς ἀκριβεστέρας ἐρεῦνας περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερῶν ἐκκλησιῶν χρησίμων ὡσαύτως κρίνομεν και τὴν παράδεισιν τοῦ καταλόγου τοῦ *Τρύφωνος Καραμπήϊνικοφ*, ὅστις διακρίνει μονὰς και ἐκκλησίας τὰς παρ' αὐτῶν δι' ἐπωνυμίας λαμβάνομεν ἀπαρραλλάκτως και χάριν εὐκολίας σημειοῦμεν ἀξίοντα ἀριθμὸν.

[Σελ. 85]. 1. *Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ*. Ταύτην ἔδωκαν νῦν τῷ πατριάρχῃ ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου. Ὁ κατάλογος τῆς διανομῆς τοῦ αυτοκαταγομοῦ ἐλέους φρίζεν εἰς 30 μοναχὰς 60 χρυσὰ νομίσματα ἔδόθησαν λοιπὸν δι' αὐτὴν τὴν μονήν, τῇ μὲν ἡγουμένη Κασσιανῆ και τῷ ἱερεὶ Ἰωάννῃ ἀνά τρία χρ. ν., ταῖς δὲ 28 μοναχαῖς ἀνά 2 ἐκάστη, 56 χρ. ν., και διὰ τὸ ἅγισμα τὸ ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην 1 χρ. ν. δι' ἔλαιον, και τῷ σκευοφύλακι και τῷ φύλακι ἀνά 1 χρ. ν. Ἐπι δὲ τοῖς φυλάττουσι τὴν μονήν Γενισάροις, ἀνά ἡμισυ τάλληρον, 5 φλωρία (ἀλτίν) και 5 δένεγ' ἐν συνόλῳ ἔδόθησαν 65 χρ. ν., 5 φλωρία και 5 δένεγ'.

2. *Μονὴ τοῦ Προδρομοῦ*. Ἦτο πλησίον τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, νῦν δὲ μετηνέχθησαν οἱ ἐν αὐτῇ μοναχοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως, διότι προηγουμένως κατέλαβον οἱ Τούρκοι τὴν μονήν. Ὁ κατάλογος τῆς διανομῆς τοῦ αὐτοῦ ἐλέους φρίζεν εἰς 30 μοναχὰς 60 χρ. ν. [σελ. 86]. Και ἔδόθησαν εἰς τὴν Εὐγενίαν ἡγουμένησαν ταύτης τῆς μονῆς δι' ἔλαιον τῆς ἐκκλησίας δύο χρ. ν. και τῇ αὐτῇ ἡγουμένισσῃ και τῷ ἱερεὶ Νικόλῃ (:) αὐτοῦ ἐλέος ἀνά τρία χρ. ν. και 26 μοναχαῖς 52 χρ. ν., ἀνά 2 ἐκάστη ἐν συνόλῳ ἔδόθησαν 60 χρ. ν.

3. *Μονὴ τοῦ Προδρομοῦ*. Ἐγγιστα τῆς πόλεως Μπαλατά κατὰ τὸν κατάλογον τῆς διανομῆς ἔπρεπε νὰ δοθῶσιν εἰς 20 μοναχὰς 40 χρ. ν. Ἀλλὰ νῦν ἐνεαῦθα μονὴ οὐκ ἔστι, τῆς ἐκκλησίας ἐνοριακῆς γενομένης διὰ τοῦτο ἀνε' αὐτῆς ἔδόθη αὐτοῦ ἐλέος τῇ *μονῇ τοῦ Δημητρίου* τοῦ Θεσσαλονικέως, τῇ ἐγ-

γιστα ἐκείνου και τῆς πόλεως Μπαλατά, καίτοι μὴ ἐγγεγραμμένη ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς διανομῆς. Ἐδόθησαν λοιπὸν τῇ ἡγουμένισσῃ Εἰρήνῃ δι' ἔλαιον μὲν 1 χρ. ν., δι' αὐτοῦ ἐλέος δὲ 3 χρ. ν., και τῷ πατῆ-Γεωργίῳ, και τῷ διακόνῳ Μανουὴλ 3 χρ. ν., και 20 μοναχαῖς 40 χρ. ν., ἐν συνόλῳ 47 χρ. ν.

4. *Μονὴ ἁγίου Γεωργίου*. Εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς μονῆς τοῦ μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Γεωργίου, τῆς ἐγγιστα τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, φρίζεν ὁ κατάλογος τῆς διανομῆς νὰ δοθῶσιν 20 χρ. ν. ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ οὐκ ἔστι νῦν μονή, τῆς ἐκκλησίας γενομένης ἐνοριακῆς ἀνε' αὐτῆς ἔδόθη τὸ αὐτοῦ ἐλέος εἰς τὴν ἐν ἱ ἐκάρῃ ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας *μονὴν* τοῦ Ἰωάννου Προδρομοῦ, τὴν ἐν τῇ Μάρῃ θαλάσσῃ, ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως 170 μίλια Κωνσταντινουπολιτικὰ ἀπέχουσαν, παρὰ τὴν πόλιν Σφζόπολιν ὅθεν ἔδόθησαν τῷ ἡγουμένῳ Μαθθαῖῳ και τοῖς ἀδελφοῖς τῆς μονῆς ταύτης, ἀριθμοῦσιν 130 μοναχοὺς, καθὰ λέγει ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας.

5. *Μονὴ τῆς Παναγίας* και

6. *Μονὴ τοῦ θαυματουργοῦ Νικολάου*. Αὐταί κείνται εἰς τὸν λεγόμενον Μαυρομόλον, ἀπέχοντα τῆς Κ/πόλεως 15 τουρκικὰ μίλια ἔδόθησαν κατὰ τὸν κατάλογον τῆς διανομῆς τοῦ αὐτοῦ ἐλέους 60 χρ. ν., και προσέτι τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς τῆς Παναγίας Ἰωάσαφ και τῷ τῆς μονῆς τοῦ Νικολάου Γερβασίῳ, ἀνά 3 χρ. ν., και ἑπτὰ μοναχοῖς ἀμφοτέρων τῶν μονῶν [σελ. 87] ἀνά 2 ἐκάστῳ, 14 χρ. ν. ἐν συνόλῳ 20 χρ. ν.

7. *Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου*. Ἐν τῇ Ἀσπρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος, ἀπὸ τῆς Κων/πόλεως εἰκοσι βέρστια ἔδόθησαν κατὰ τὸν κατάλογον τῷ ἡγουμένῳ Φιλοθέῳ και 20 μοναχοῖς 40 χρ. ν.

8. *Μονὴ Νικολάου θαυματουργοῦ*. Ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ τῆς Χαλκηδόνος κατὰ τὸν κατάλογον τῆς διανομῆς ἔδόθησαν εἰς αὐτὴν 40 χρ. ν. και αὐτῇ ἢ ἐν τῷ χωρίῳ Χαλκηδόνος ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ ἐνοριακῆ ἐγένετο, ὅχι διμῶς και ἡ μονὴ ἀνε' αὐτῆς τῆς μονῆς τοῦ Νικολάου ἔδόθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐλέους τῷ τῆς αὐτόθι, ἐν Χαλκηδόνι, *μονῆς Γεωργίου τοῦ θαυματουργοῦ*, μὴ ἐγγεγραμμένης ἐν τῷ καταλόγῳ, ἡγουμένῳ Ἀρσενίῳ 3 και τοῖς μοναχοῖς 14 χρ. ν., τῷ δὲ τῆς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν μονῶν ἐγγεγραμμένης ἐκκλησίας τοῦ Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ πατῆ Νικολάῳ 3 χρ. ν., ἐν συνόλῳ τῇ τε μονῇ τοῦ Γεωργίου και τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Νικολάου 20 χρ. ν.

[9. *Μονὴ τῆς Θεοτόκου ἐν Χίῳ*. Κατ' ἐντολὴν τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τῷ ἡγουμένῳ τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ, τῆς Κων/πόλεως ἀπεχούσῃ 600 τουρκικὰ μίλια, ἐν τῇ Ἀσπρῇ θαλάσσῃ, μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Νέας μονῆς, Μωυσεὶ και τοῖς ἀδελφοῖς 3 χρ. ν. Εἶπε δ' ὁ πατριάρχης ὅτι τὴν μονήν ταύτην ἤγειρεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος και διείσιν ἐν αὐτῇ νῦν 180 μοναχοὶ ἐκ τῶν ἰδίων κόπων και τῶν ἐλεημοσυνῶν συντηρούμενοι.]

[Σελ. 91]. Ἐδόθη αὐτ. ἔλεος εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους τῶν ἐπομένων ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν τῆς Κων/πόλεως καὶ δι' ἔλαιον κανδηλῶν:

1. Ἁγίου Γεωργίου, Φενὴρ καπισῆ, τῆ παπῆ Γεωργίω.
2. Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἐγγιστὶ τῆς πύλης Μπαλατά, τῆ παπῆ Συμεῶνι.
3. Ἁγίου Νικολάου, Ἄχρι (Ὁχρι) μαχαλετά, τῆ ἱερομονάχῳ Σεραφεῖμ καὶ τῆ διακόνῳ.
4. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐρινεὶ καπῆ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
5. Ἁγίου Δημητρίου, Ἀχκερμὲν μαχαλετά, τῆ παπῆ Παρασκευῆ.
6. Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ποτηρᾶ, ἐγγιστὰ τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου, τῆ παπῆ Δημητρίω.
7. Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Μουγλιὰ μαχαλετά, τῆ παπῆ Γεωργίω.
8. Ἁγίου Γεωργίου, Διπλοφαναρᾶ μαχαλά, τῆ παπῆ Γερμανῶ καὶ τῆ διακόνῳ.
9. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Μιχαήλ.
10. Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ σου, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.
11. Ἁγίου Γεωργίου, Ἐξη-μάρμαρα, Ἀστροκαστρινά, τῆ ἱερομονάχῳ Παρθενίω.
12. Ἰωάννου Προδρομοῦ, Μπαλάτ καπῆ, τῆ παπῆ Μητροφάνει καὶ 2 ἀδελφοῖς.
13. Ἁγίου Γεωργίου Φυτίλῃ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
14. Θεοτόκου, Ψαμάτια μαχαλά, τῆ παπῆ Ἀρσενίω καὶ ἀδελφοῖς, δυοῖν ἱερεῦσι καὶ τῆ διακόνῳ.
15. Ἁγίου Νικολάου, Κουμ-καπῆ, τῆ παπῆ Ἰωάννη.
16. [σελ. 92]. Ἁγίου Πολυκάργου, Ψαμάτια, τῆ παπῆ Γεωργίω καὶ τῆ διακόνῳ.
17. Θεοτόκου, Γοργολίκος κοινῶς, Ἐξη-μάρμαρα, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.
18. Θεοτόκου, Κυρία τοῦ οὐρανοῦ, Ἐρινεὶ καπῆ, τῆ παπῆ Ἀλεξάνδρω.
19. Θεοτόκου, Τουμπαλίω, τῆ παπῆ Λαζάρω.
20. Θεοτόκου, Παλάτια, τῆ παπῆ Θεοφάνει.
21. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐγγιστὰ Ἐγρικαπῆ, τῆ παπῆ Πέτρω.
22. Θεοδώρου Στρατηλάτου καὶ Τήρωνος, Βλάχκα μαχαλετά, τῆ παπῆ Ἀνδρέα.
23. Θεοτόκου, Βλάχκα μαχαλετά, τῆ παπῆ Θωμά καὶ τῆ παπῆ Διονυσίω.
24. Ἁγίου Νικολάου, ἀρμένικα, τῆ παπῆ Ἀνδρονίκω καὶ τῆ παπῆ Νικοδήμω.
25. Ἰωάννου Προδρομοῦ, Κουμκαπῆ, τῆ παπῆ Γεωργίω.
26. Θεοτόκου, Ἐλιπίδα, Κουμκαπῆ, τῆ παπῆ Μανουήλω καὶ τῆ διακόνῳ.
27. Ἁγίου Γεωργίου, Ψαμάτια καπῆ, τῆ παπῆ Θεοδώρω.
28. Ἁγιομάρτυρος Κυριακῆς, τῆ παπῆ Σταθρῳ καὶ τῆ διακόνῳ.
29. Ἁγίου Γεωργίου, Μπαλοῦκ παζάρ, τῆ παπῆ Ἐρμογένει καὶ τῆ παπῆ Φιλίππω.

30. Ἁγίου Γεωργίου, Τοπκαπῆ, τῆ παπῆ Μιχαήλ.

31. Ἁγίου Νικολάου, Ψαμάτια μαχαλετά, τῆ παπῆ Κλήμεντι.

32. Ἁγίου Γεωργίου, Καντακουζηνοῦ μαχαλετά, τῆ παπῆ Γεωργίω.

33. [σελ. 93.] Ἁγίας Παρασκευῆς, Μπελη-μαχαλετά, τῆ μοναχῳ Ἰωάσαφ.

Καὶ εἰς τὰς ἐν Γαλατῆ, τῆ ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῆ θαλασσίω στενεῶ, ἐκκλησίας:

34. Τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, Ἐδαγγελισμοῦ, τῆ παπῆ Γρηγορίω καὶ τῆ διακόνῳ.

35. Ἁγίου Γεωργίου, τῆ παπῆ Ἰωάννη.

36. Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, Γέννησις τοῦ Χριστοῦ σου, τῆ παπῆ Κωνσταντίνω.

37. Ἁγίου Νικολάου, τῆ παπῆ Συριανῶ (; Κυπριανῶ).

38. Ἀποτομῆς τῆς τιμίας κάρρας τοῦ Ἰω. Προδρομοῦ, τῆ μοναχῳ Ἀνικέω (; Ἀνικῆτῳ ἢ Ἀγγαίω).

39. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τῆ παπῆ Μανουήλ.

40. Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, Ἐκοστέλεια, τῆ παπῆ Ἀνθίμω.

41. Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, Μεταμόρφωσις, τῆ παπῆ Γεωργίω.

42. Δημητρίου Θεσσαλονικέως, τῆ παπῆ Μιχαήλ καὶ τῆ διακόνῳ.

43. Ἁγίας Παρασκευῆς, Χασκοιοῖτᾶ, τῆ παπῆ Γεωργίω.

44. Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἢ Κοιμήσις, τῆ παπῆ Ἀλεξάνδρω.

Ἐν συνόλῳ 44 Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐδόθησαν δι' ἔλαιον 44 χρ. ν., ἀνὰ ἐν ἑκάστῃ, καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ διακόνους αὐτῶν, ἀνὰ 3 ἑκάστῳ, 132 χρ. ν.

45. Τοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Καρμὰν Μαχαλετά, πέντε ἱερεῦσι καὶ τρεῖς διακόνους, τῆ παπῆ Θεοδοσίω μετὰ τῶν ἀδελφῶν, δι' ἔλεος χρ. ν. 6, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δι' ἔλαιον 1 χρ. ν.

46. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὴν ἐν τῆ Πύργῳ Φενὴρ καπισῆ, ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, κράτορος προσθέτως εἰς τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα χρ. ν. 3, καὶ ἕτερα 3 δι' ἔλαιον· εἰς ἀνάρτησιν βασιλικοῦ κηροστάτου πρὸ τῆς εἰκόνης κηροῦ ἐνὸς πουτίου καὶ 5 γριδενικ (ἡμίσεος;)· εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κηροστάτου καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ κηροῦ 7 χρ. ν., εἰς τρεῖς θαλίνας κανδήλας, ἐν αἷς ἔλαιον καίεται, ἐν τάλληρον· εἰς τὸν παπᾶν Γεώργιον Μπαλουρδὴν χρ. ν. 3, ἐν συνόλῳ 16 χρ. ν. καὶ ἐν τάλληρον, διότι νῦν, ἔτει 7101 (=1583) ὁ σουλτᾶνος [κτλ. ὅσα παρατίθων ὁ Α. Π. Κεραμεύς].

Ἐν συνόλῳ [σελ. 94] ἐδόθη αὐτοκρατορικὸν ἔλεος ἐν Κων/πόλει καὶ Γαλατῆ εἰς 46 ἐν δὲ ἐκκλησίας δι' ἔλαιον καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς 199 χρ. ν. καὶ ἐν τάλληρον Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἀνακεφαλαιουδέντες δ' ἡμεῖς τὰς δωρεὰς εὐρίσκομεν: Εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1—44 ἐκκλησίας χρ. ν. 44+132 εἰς ἱερεῖς = χρ. ν. 176, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 45ν χρ. ν. 7 καὶ εἰς τὴν

ὕπ' ἀριθ. 46ην χρ. ν. 16+1 τάλ, τὸ δλον χρ. ν. 198+1 τάλ. Ἐσφαλμένως δὲ ὁ *Καραμπέϊνικοφ* ἀναβιδάζει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐλεηθεισῶν ἐκκλησιῶν εἰς 46, διότι τὴν τελευταίαν τοῦ *ἁγίου Γεωργίου τὴν ἐν τῷ Πύργῳ Φενὲρ καπισῆ* ἔταξε πρώτην ἐν τῷ καταλόγῳ· διὰ τοῦτο δὲ διακρίνει ὡς *προσθέτως* ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος δοθείσας, ὅσας ἐν τέλει ἀναφέρει δαπάνας, γενομένας διὰ τὸ ἰσγορούμενον θαῦμα.

(5) Ἡ ἐπωνυμία αὕτη Ἀχκερμάν εἶναι παραφθορὰ τῆς συνθέτου λέξεως Ἀκ-κερμάν, ἧς ἡ μὲν πρώτη λευκὸν=ἄσπρον, ἡ δὲ δευτέρα, ταταροπερσικῆς καταγωγῆς, λαμβανομένη ἐν τῇ τουρκικῇ ἀντὶ τῆς λέξεως χισάρ=φροδριον, κάστρον [*Ἀχμέτ Βεφῆκ* λεχζέτ ὁσμανῆ, σελ. 1001, ἐν. λ. ۱۰۰۱, ἔνθα φέρονται παραδείγματα Ἀκ-Κερμάν, Καρᾶ-κερμάν, Κερμάν-καγιά· πρόσθετος Κερμάν-σάχ, Κερμάν ἐν Περσίᾳ]. Ἐπομένως ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* συνοικία Ἀχκερμάν καὶ ἡ παρ' αὐτῆς τε καὶ τῷ *Πατερᾶκῃ* συνοικία Ἀσπροκαστρινά εἶναι μία καὶ ἡ αὕτη, ὡς καὶ ἡ παρὰ τῷ πρώτῳ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰς Ἀχκερμὲν μαχαλετᾶ (ἀριθ. 13) καὶ τῷ δευτέρῳ εἰς εἰς Ἀσπροκαστρινά (ἀριθ. 1). Εὐτυχῶς γνωρίζει ἡμῖν ὁ *Καραμπέϊνικοφ* τὴν θέσιν τῆς συνοικίας, οὖσαν εἰς Ἐξημάρμαρα, ἔνθα τάσσει τὴν εἰς Ἀσπροκαστρινά ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ἀριθ. 11, καὶ παρὰ *Πατερᾶκῃ* ἀριθ. 361, τὴν παρὰ Δουκαγγίῳ, πιθανῶς, versus Castellum Septem Turrim (CP. Chr. βιδ. IV, τμ. VIII, § CIV ἀριθ. 13).

(6) Οὐχὶ πιθανώτατα ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία τῆς Παναγίας εἰς Παλάτια (ἀριθ. 20) εἶναι ἡ παρὰ *Πατερᾶκῃ* τοῦ Πέτρου Βοεβόδα, παρὰ *Σμιθ* (ἀριθ. 23) παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μολδαβίας καὶ παρὰ τῷ *Δουκαγγίῳ* Deirarae Sarai Bogdaniae (ἐνθ. ἀν. ἀριθ. 18). Ἀφοῦ ἐν ἔτει 1529 ὁ *Πέτρος Παρῆς* ἡγεμὸν τῆς Μολδαβίας ἀποστείλας πρὸς τὸν ἐν Βουδῆ ἐδρικομένον σουλτάνον *Σουλεϊμάν τὸν Α΄ Τσιουτὺλ Λογοθέτην* (Θεόδουλον Λογοθέτην;) προσῆγε τὴν ὑποτέλειαν τῆς χώρας αὐτοῦ· κατὰ τὸ ἐπίδον ἔτος ἦλθον ἀμφότεροι εἰς Κωνσταντινούπολιν· πλὴν δὲ τῶν γενομένων αὐτοῖς μεγάλων τιμῶν, ἠξιώθησαν καὶ τῆς ἀδείας κτίσεως ἰδιοῦ μεγάρου εἰς διαμονὴν τῶν ἐκάστοτε ἐρχομένων ἡγεμόνων ἢ ἀπεσταλμένων αὐτῶν. Κατ' ἀκολουθίαν συνεσταθῆ τὸ μέγαρον, *Βογδάν οσράγι* κληθέν, διότι Βογδάν βιλαγιετῆ ὠνόμασαν τὴν Μολδαβίαν οἱ Τούρκοι, ὅτε, ἐπὶ ἡγεμόνος Βογδάν Γ', τῷ 1517 ὁ σουλτάνος *Βαγεζῆτ Β΄* ἐκυρίευσαν αὐτῆς [A. D. Xenopol; Histoire des Roumains de la Dacie Trajane, Paris, 1896 τ. I. σ. 297—8], ἀποτελεσθεῖσα, βαθμιαίως, ἴσως ἐκ διαφόρων οἰκοδομημάτων, ἐν οἷς ἀναφέρεται καὶ οἰκία Ῥαούλ τινος ἐκχωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κτήτορος Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ (+1572) τοῖς ἡγεμόσι τῆς Μολδαβίας, ὧν οἱ ὑπάλ.η.λοι κατὰγοντες εἰς αὐτὴν τῷ 1578 κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Γερλάχ* (Tagebuch, σ. 456) τότε ἡγέρθη καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ὑπάρχουσα καὶ κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἐπίσκεψιν τοῦ *Καραμπέϊ-*

νικοφ, ἀφοῦ περιελήφθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν βοηθειῶν. Εἰς τὰ μέγαρα ταῦτα κατέλυσαν παρεπηδημήσαντες ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν πρὸς ἀνάγκησιν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ὁ Πέτρος Παρῆς, τῷ 1540—41, καὶ ὁ νόθος αὐτοῦ υἱὸς Γιάνκος Σάσουλ (Ἰωάννης Πέτρος Σάξων) τῷ 1580—81 (Xenopol, αὐτ. σ. 307, 308, 338) ὁ τελευταῖος ἀφιέρωσεν, ἃ εἶχεν ιδιόκτητα ὀσπίτια, τὸν οἶκον τοῦ Ῥάλλη (Ῥαούλ), εἰς τὴν τότε πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν, τὴν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ «ὁ αὐτὸς κύριος Πέτρος» βοεβόδας, ὅτε σὺν Θεῷ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται καταλύειν καὶ κονεβεῖν ἐν τοῖς ὀσπίτιοις αὐτοῖς καὶ μένειν ἀνεμποδίστως καὶ τὴν χρῆσιν ἔχειν αὐτῶν τῶν ὀσπιτίων, ἄλλων προτιμώμενος, καθὰ διαλαμβάνει τὸ δοθὲν αὐτῷ συνοδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Μητροφάνους, ἐκδεδομένον «μητὶ Ἰανουαρίῳ, Ἰνδικτιῶνος κ'» (1580), ἐν ᾧ λέγεται εὐθένης ποτὲ πάσης Μπογδανίας κύριος Ἰωάννης Πέτρος Βοεβόδας» [*Μ. Γεδεών*· Χρον. πατριαρχ. οἴκου, σελ. 144—145]. Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι ἐπὶ ὀσπίτια τῶν Βλάχων» εἰς τὰ ὁποῖα ἐκάθισεν ὁ πατριάρχης Ἰερεμίας ὁ Β΄ ὅτε ἐκ Ῥόδου ἔλθων εὗρεν ἀφηρημένην τὴν Παμμακαρίστον [ψευδο-*Δωρόθεος*· χρον. σ. 449, ἔκδ. 1818], καὶ ἡ οἰκία τοῦ Βλάχου [ἀντὶ Βλάτου· ρνα΄ ἐπιστολὴ Μελετίου Πηγᾶ] καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας, ἐν ᾗ συνήλθεν ἡ τοῦ 1593 μεγάλη τοπικῆ Σύνοδος· τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὰς γνωστάς ἐπικλήσεις «*παρὰμυθίας, παμμακαρίστου, θεραπείας*», ἀπόρροιαν θεωροῦμεν τῆς ὀλιθερᾶς ἐκείνης καταστάσεως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀνεστίου καὶ φερεοῦκου διατελοῦσης ἀπὸ τοῦ 1587, καὶ παραμυθίαν καὶ θεραπείαν τῶν ὧν ὑψίστατο δεινῶν ἐκ μόνης τῆς ἀειπαρθένου ἀπεκδεχομένης, διὸ ἡ τῷ 1601 ἀναδειχθεῖσα πατριαρχικὴ ἐκκλησία, καίτοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένη, ἐπεφημῆθη τῷ 1614, τῆς Παμμακαρίστου, βεβαίως καὶ διὰ τὴν γνωστὴν ἐκείνην ἀρχαίαν εἰκόνα [*Κωνσταντίνος*· Ἐλάσσ. συγγρ., σελ. 346] ἐκαλεῖτο δὲ καὶ τῆς Παναγίας, τῷ 1669, ὡς μαρτυρεῖ ὁ *Σμιθ* [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 1], καὶ πρὸς διακρίσιν αὐτῆς, ὡς *Μεγάλης*, ἕτερα πλησιάζουσα ἐκαλεῖτο *Μικρὰ* [αὐτ. ἀριθ. 24], ὅπερ καὶ νεωτέρα μαρτυρία βεβαιῶι [*Μ. Γεδεών*· Ἐκκλ. Βυζ. ἐξακριβοῦμενα, σελ. 26].

(7) Ἡ εἰδήσις παρὰ τῷ *Καραμπέϊνικοφ* [σελ. 85· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀπαριθμήσει ἐν σημ. 4, ὑπ' ἀριθ. 1], ἀναφέροντι ἀπλῶς *Μονὴν Προδρόμου*, τὴν ὅποιαν ταυτίζομεν ἡμεῖς τῇ περικλειῖ ἐκείνῃ Μονῇ τοῦ Προδρόμου τῇ ἐπικεκλημένῃ τῆς *Πέτρας*. Ὁ διανομὸς τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορικῆς βοηθείας ἀνακριβῶς ἐπληροφορήθη τὰ περὶ τοῦτου, ἀφοῦ, ὡς γνωστὸν, ἀπαγορεύουσιν οἱ κανόνες τὴν συνοικίησιν μοναχῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἐν μονῇ, ἢ ἡπατήθη ἐκ τῆς ἐκεῖ παρουσίας τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ πατριαρχικοὶ γιανιτζαρο-φύλακες, εἰτε χάριν τῆς διανομῆς τῆς βοηθείας, εἰτε, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διὰ τὴν γειντῆσιν τῆς *Μονῆς Πέτρας* καὶ τῶν ὀσπιτίων τῶν Βλάχων, εἰς τὰ ὁποῖα, καθὰ

έν τῇ προηγηθείσῃ σημειώσει διελάδομεν, ἐκάθισε τῷ 1587φ ὁ Πατριάρχης, καί τὰ ὅποια τῷ 1581 ἀφιερώθησαν εἰς τόν πατριαρχικόν ναόν· τήν δὲ γειννίασιν αὐτῶν μαρτυρεῖ ὁ *Γέρολαχ*, ὅστις, τῷ 1578φ ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονήν, ὁμιλεῖ περὶ τῆς εὐρύτητος καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ τότε, ὡς κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπισκέψεις τοῦ *Καραμπέϊνικοφ*, διαιτωμένων καλογραῶν [Turcogr. σελ. 190. — Tagebuch, σελ. 455—456]. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μαρτυρίας ταύτης ὁ Δρ *Μόρτμαν*, πραγματευθεὶς περὶ τῆς θέσεως τῆς Μονῆς Πέτρας, ἐτοποθέτησεν αὐτὴν εἰς τὸ ὄροπέδιον, ἐφ' οὗ νῦν μὲν κῆποι, πρότερον δ' ἦτο τὸ Βογδάν σεράτον—τὰ μέγαρα τῶν ἡγεμόνων τῆς Μολδαβίας [Ἑλλ. Φιλ. Σύλλ. Ἀρχ. παρ. 1ῶ τόμου, σελ. 1—9, 12]. Εἰς τοῦτο, πλὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας, περὶ ἧς ὠμλήσαμεν εἰς τὴν προηγουμένην σημείωσιν, ἀναφέρεται ὑπάρχον καὶ εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου [Σχαρλίτος: Κ. Π, τ. Α' σ. 575], εἰκόνα καὶ περιγραφὴν τῶν ἐρείπων τοῦ ὁποίου διέσφασεν ὁ *Πασπάτης* ἀποφανθεὶς ἅμα διὰ «εἶναι ἀρχαίον Βυζαντινὸν κτίριον καὶ οὐχὶ Μολδαβικόν, καὶ εὐρέθῃ ἐδῶ ὅπου πιθανόν τὸ πάλαι ἦτο ἐπισήμου Βυζαντινοῦ πατρικίου κατάλυμα» [Βυζ. μελ., σ. 361]. Ἰσως τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Ῥαοῦλ ἢ Ῥάλλη. Ἐπειδὴ δὲ οὐδε ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ μεγάρου οὐδε ἀμέσως συναφῆ αὐτοῦ λέγει τὴν Μονὴν τῆς Πέτρας ὁ *Γέρολαχ*, ἀλλὰ σχεδὸν γειννιάζουσαν, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ αὐτὴ ὑψίστατο τῷ 1631φ, ἐν ἣ τότε ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Μελετίου Συρίγου ὁ γνωστὸς λόγος, τὸ ὅστατον μνημονευμένη, θεωροῦμεν αὐτὴν καταστραφείσαν κατὰ τὴν μὴν Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1640 πικρᾶν, τὴν ἀποτεφρώσασαν τὸν Μπαλατιὰν καὶ τὸ Φανάριον, ὅτε ἐκάθη τὸ μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου καὶ «ἕτερα ἐννέα Ἐκκλησίαι» [Δοσίθιος: δωδεκ., σελ. 1174], καὶ ἡρειπωμένην περιληφθεῖσαν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Βογδάν σεραγίου· διὰ τοῦτο τὸ βεβαίως περιωθθὲν τότε εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὑπάρχον τῷ 1814 ἀκμαῖον, μόνον μνημονεύεται· οὕτω λύεται ἡ ἀπορία τοῦ *Μ. Γεδεών* πῶς ἠγνοήθη τέως ἡ τῆς Μονῆς Πέτρας θραξὶς ἐν τῷ Βογδάν σεραγίῳ [Βυζ. ἐκκλ. ἐξακρ., σελ. 61—68]. Ὁ *Πατερᾶκης* ἄγνοεὶ καὶ τὴν Μονὴν τῆς Πέτρας καὶ τὸ εὐκτῆριον τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὁ ἄγνοεὶ καὶ ὁ *Καραμπέϊνικοφ*.

(8) Ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία ἁγίας Παρασκευῆς εἰς Μπελί μαχαλετὰ εἶναι ἡ παρὰ *Πατερᾶκη* (ἀριθ. 32) Παναγία εἰς Βελιγραδί. Ἐν ἔτει 1523 ἀχμάλωτοι ἐκ Βελιγραδίου μετοικισθέντες ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ τῆς Κων. πόλεως ἐναπέθηκάν εἰς τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐνταῦθα Ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τὰς δι' αὐτῶν συμπαραληφθεῖσας ἱεράς εἰκόνας καὶ τὸ λείψανον τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Νέας [Χάμμο: ἱστ. ὀθ. κρ., βιβλ. ΚΕ' = ἑλλ. μεταφρ. τ. Γ' σ. 341—2], ἐσραζομένης τῇ 14 Ὀκτωβρίου, κατὰ τὸν *Συνοξαριανόν* ἀπὸ τοῦ ἁγίου τούτου λειψάνου ἡ Ἐκκλησία προσέλαβε κοινότερον ὄνομα Ἁγίας Παρασκευῆς, ὑφ' ὃ ἐγνώρισεν αὐτὴν ὁ *Καραμπέϊν-*

κοφ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῷ 1583 καὶ ἐσημείωσεν εἰς τὸν κατάλογον τῆς διανομῆς τῷ 1593. Ἔστω δὲ μαρτυρία ἡ περίπτωσις αὕτη ὅτι οὐχὶ ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ ἀπὸ Σοφίας (1539), ὡς ὁ *Κωνσταντίνος* λέγει, παρέλαβε τὸ λείψανον εἰς τὴν Παμμακάριστον, τὸ τότε Πατριαρχεῖον, διὰ χρηματικῆς προσφοράς πρὸς τοὺς πενομένους Σέρβους, ἀφοῦ ὁ *Γέρολαχ* τῷ 1578 δὲν ἀναφέρει καὶ τοῦτο, ἐν φ μνημονεύει τὰ καὶ νῦν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ σωζόμενα [Turcogr. σελ. 189], ἀλλ' Ἱερεμίας ὁ ἀπὸ Λαρίσσης. Ἔμεινε δὲ τὸ λείψανον ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφ μέχρι τοῦ 1641—1644, ὅτε ὁ τότε πατριάρχης παρεχώρησεν αὐτὸ τῷ αὐθέντῃ τῆς Μολδαβίας Βασιλεῖφ, καταθέντι εἰς τὸν ἐν Ἰασιφ ναὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν [Κωνσταντίνος: Κωνσταντινιάς, σελ. 145, ἐκδ. 1844.— Ἀθ. Ὑψηλάντης: σελ. 145, 734. — Σχαρλίτος: Κ/Π, Α' 332'3.— *Μ. Γεδεών*: Χρ. π. ναοῦ, σελ. 201—203]. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶται εἰς μνήμην τῆς *Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου*, πανηγυρίζει δὲ τῇ 8 Σεπτεμβρίου καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἔχει παρεκκλήσιον μεθ' ἁγιάσματος, ὡς καὶ δημοτικὴν σχολήν· ἡ ὁδὸς καλεῖται *Σαράϊ ὀνή τζαισεῖ*, ὁδὸς πρὸ τοῦ σεραγίου, ἀγνώστου ἡμῖν ἱστορικῶς, παράδοσις δὲ λέγεται ὅτι ἐν τῷ τόπῳ ἠγέρθη ἡ ἐκκλησία ἠγείρετο προηγουμένως παλάτιον. Ἡ ἐκκλησία καεῖσα ἀνωκοδομήθη τῷ 1837.

(9) Ἡ παρὰ *Καραμπέϊνικοφ* ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου Διπλοφάνου μαχαλετὰ εἶναι ἡ μετὰ δεκαετίαν γενομένη πατριαρχική, ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖ τὸ συνοδικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Ῥαφαήλ Β' λέγον «νῦν . . . Πατριαρχεῖον ἐγένετο καὶ φνομάσθη ὁ θεῖος ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ὁ ἐν τῷ Διπλοφαναρίῳ . . .» [*Ἁ. Ὑψηλάντης*: σελ. 123]· περὶ δὲ τῶν παρὰ τῷ αὐτῷ ἀναφερομένων ἐκκλησιῶν ἁγίου Γεωργίου Φενέρ καπισῆ [ἀριθ. 1] καὶ ἐν τῷ Πύργῳ Φενέρ καπισῆ [ἀριθ. (46)] εἰπομεν ἤδη ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ εἶναι. Ὁ *Πατερᾶκης* παρέλειψε τὸν ἐν Διπλοφαναρίῳ Ἁγιον Γεώργιον, οὐχὶ βεβαίως ἐξ ἀγνοίας, ἀφοῦ ἔγραφε τὸ «βιβλίον» αὐτοῦ μετὰ ἐν ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ πατριαρχικῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξ αὐτοῦ τούτου, διότι ἐγένετο Πατριαρχεῖον ἐπομένως ὁ δὲν ἀναφέρει ὑπ' ἀριθ. 15 εἰς Φανάριον Ἁγιος Γεώργιος εἶναι ὁ ἐν τῷ Πύργῳ Φενέρ καπισί, τὸν ὁποῖον ὁ *Καραμπέϊνικοφ*, ἀριθ. 1 καὶ [46], ὁ *Σμῖθ*, ἀριθ. 25 καὶ ὁ *Δουκάγγιος*, ἀριθ. 2 ἀναφέρουσι, καὶ ὃν ὁ Ἁ. Ὑψηλάντης τοποθετεῖ ἐπὶ τῆς πόλης καὶ τοῦ τείχους τοῦ Φαναρίου καὶ ἐπὶ τῷ τείχει τῷ κατὰ τὴν πόλιν τοῦ Φαναρίου ὁ *Γέρολαχ*, ὃς διανυκτερεύσας παρὰ τῷ προϊσταμένῳ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου *Τζιμαλί*, τῇ ἐποσῃ, 15η Μαρτίου 1578, μετέβη εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐκκλησίαν, ἐστολισμένην δι' ἀρχαίων εἰκόνων καὶ παρὰ τὴν εἰσοδὸν ἔχουσαν κεχωρισμένον χώρον διὰ δικτυοειδοῦς φρακτοῦ, τεταγμένον διὰ τὰς γυναικάς [σελ. 469]. Ἡ ἐκκλησία αὕτη εἶναι ἡ τοῦ Πύργου, καὶ αὕτη νομιζομεν ὅτι εἶναι ἐκεῖνη εἰς τὴν εὐρετῇ 30 Μαΐου 1577 τὸν ἀρχιμανδρίτην τῆς πατριαρχ-

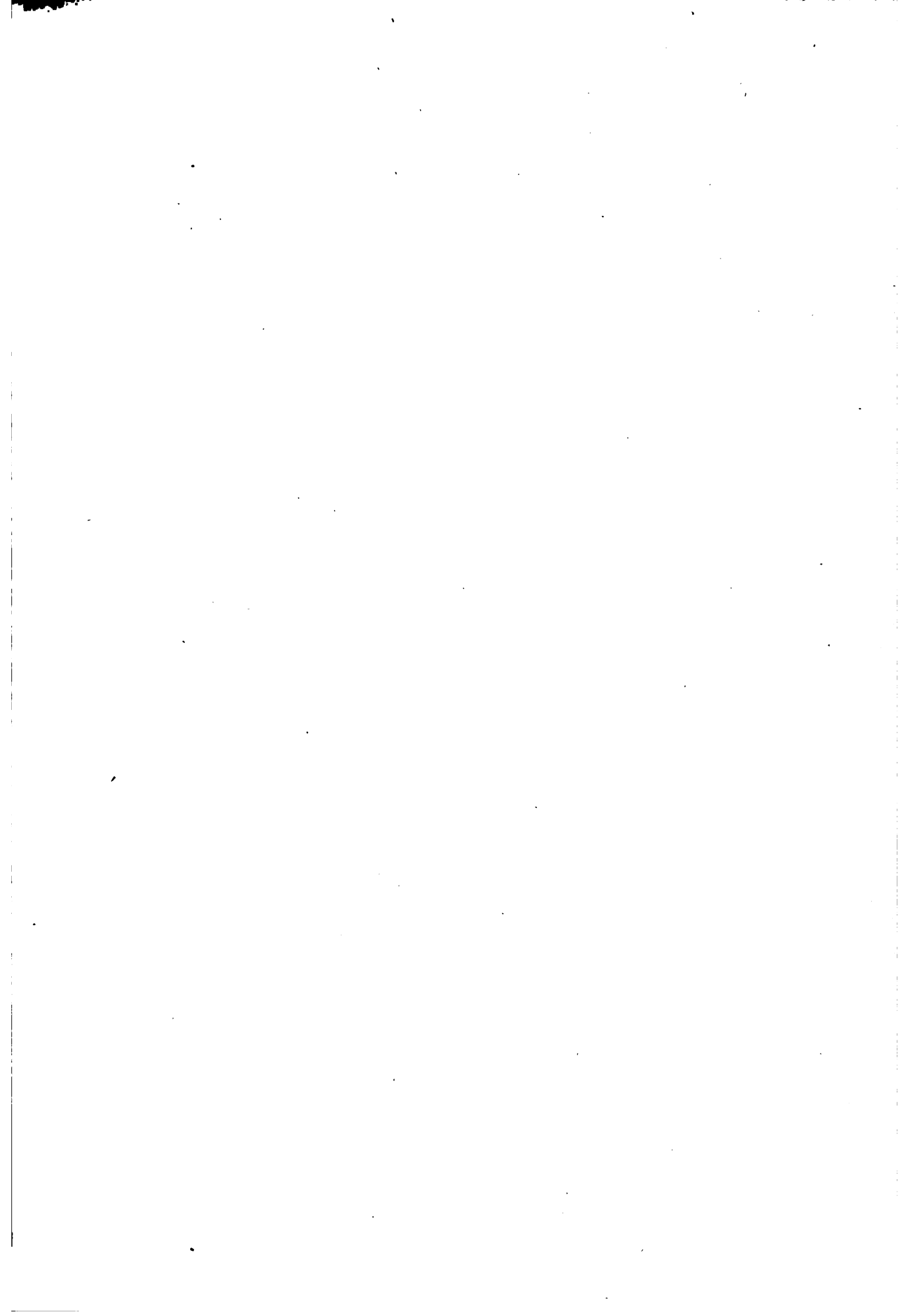
χικής, μεθ' οὐ ἐπεσκέφθη τὸν μητροπολίτην Νικαίας [σελ. 95]. Κατὰ παράδοσιν, δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἡ ἐν τῇ ἐνορία τοῦ κατὰ τὸ Διπλοφάναρον Πύργου ἐκκλησία τοῦ Πύργου ἐπονομαζομένη καθιδιορίθη ἐν ἀγνώστῳ ἔτει, κατ' ἀνωτέραν ἐντολήν, διαστραφείσης τῆς ἀληθείας περὶ τῆς ἔκπαλαι ἐθιζομένης ἐξόδου τῶν χριστιανῶν ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Πάσχα μετὰ ἡμμένων λαμπάδων· μὴ ὄντος δ' ἐτέρου ἐκεῖ ναοῦ πλην τοῦ ἐν τῷ μετοχίῳ τοῦ ἁγίου Τάφου, διωρίζετο ἐν αὐτῷ ὁ προσεπὶ τῆς καταστραφείσης ἐκκλησίας, ἐκτελῶν τὰς ἐνοριακὰς πράξεις καὶ λαμβάνων τὰ ἐνοριακὰ δικαιώματα· τοῦτο δὲ διετηρήθη μέχρι Ἀθανασίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἐφ' οὗ, διὰ τὰ ὑπέρρογκα χρέη τοῦ ἁγίου Τάφου, παρεχωρήθησαν αὐτῷ καὶ τὰ ἐνοριακὰ ἐκείνης δικαιώματα [Δελτίον τῆς Ιστ. καὶ ἔθν. ἐτ. τῆς Ἑλλάδος, τ. Δ', (1892) σελ. 216]. Ἡ παράδοσις αὕτη ἐν τισιν ἐλέγχεται ἀνακριτικῶς· γράφει ὁ Μ. Γεδεών [σελ. 16] κατὰ τὴν μετὰ χείρας αὐτοῦ σημειώσιν [βεβαίως ἄλλην ἢ τὴν ἀχρονολόγητον, τὴν ὑπὸ στοιχεῖον γ' δημοσιευομένην, διότι ταύτην θεωρεῖ ἂν οὐχὶ σύγχρονον, ἀλλὰ μικρῶ τῆς ἑτέρας (τῆς ὑπὸ στοιχεῖον β' χρονολογουμένης τῷ 1683) μεταγενεστέραν] ὅτι ἀναφέρει σαφῶς ὅτι τοῦτο (ἡ κατεδάφισις) συνέβη πρωθυπουργοῦντος τοῦ Ἀχιμετ Καλαϊλή πασᾶ, δηλὰ γὰρ δὴ τῷ 1704· ἐβεξίρευσεν δ' οὗτος ἀπὸ Σεπτεμβρίου μέχρι μεσοῦντος Δεκεμβρίου 1704, ὅτε δὲν συνέπιπτεν ἅγιον Πάσχα, ὅπερ ὀρίζει ἡ παράδοσις. Ὁ ἐν ταύτῃ ἀναπερόμενος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἀθανάσιος ἐχρημάτισεν ἀπὸ τοῦ 1827 ἕως τοῦ 1844· μέχρις αὐτοῦ λοιπὸν διωρίζετο καὶ παρὰ τίνος διωρίζετο προσεπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκλειψάσης ἀπὸ ἐνδὸς ὅλου καὶ τετάρτου αἰῶνος; Ἀκριδέστερα εὑρίσκομεν τὰ ἱστοροῦμενα παρὰ Γεδεών [σελ. 41], ὅτι τὰς χριστιανικὰς οἰκογενεῖας τοῦ Πύργου μετὰ τὸ 1704 καθ' ὅλην τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα καὶ κατὰ τι μέρος, ὡς ἤκουσα, τῆς ἡμετέρας (ΙΘ') οἱ ἱερεῖς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου ἐπέβλεπον· ἀφ' ἐτέρου ὁ Ἀ. Ὑψηλάντης ἱστορεῖ ὅτι Γεράσιμος ὁ προσεπὶ τῆς ποτε ἐκκλησίας ταύτης τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῆς κρημνισθείσης βασιλευόντος Ἀχιμετ τοῦ Γ' [1703—1730] ἐξελέγη ἐν ἔτει 1787 [;] μητροπολίτης Πρεσπένας· καὶ ὅτι ἔνεκα τῶν τότε πολιτικῶν ταραχῶν μὴ μεταβάς ἐγένετο προσεπὶ τῆς ἐν Ἐδερνεκαπῇ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου [σελ. 681]. Πιθανῶς τῆς κατεδαφισθείσης ἐκκλησίας ἦσαν τὰ μὲν Αὐγούστῳ 1884 ἐξαχθέντα οὐ μακρὰν τῆς πόλης τοῦ Φαναρίου τμήματα κίωνων καὶ κιονόκρανα [Μ. Γεδεών ἐν Ἑκκλ. Ἀληθείᾳ τόμ. Δ' σελ. 620]. Ὁ Ἀ. Π. Κεραμεὺς λανθάνεται γράφων ὅτι ὁ Σμιθ ἐγγυὸς Φαναρίου ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐβίωσεν ἰσχυρῶς τὸν τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου. Ὁ Σμιθ τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀνωνόμως μνημονεύει [ἀριθ. 19], ἀλλ' ἀναφέρει καὶ τὸν πλησίον τοῦ Φενέρ καπῆ [ἀριθ. 25] ἰδιαιτέρως· τὴν δὲ πατριαρχικὴν ἐκκλησίαν καλεῖ

οὐχὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἀλλὰ τῆς Παναγίας δι' οὗς ἀνωτέρω ἐξηγήσαμεν λόγους. Τοῦ δὲ λόγου ὄντος περὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ τοῦ Σμιθ, παρατιθέμεθα ἐνταῦθα καὶ δύο σχετικὰς ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ αὐτοῦ. Ὁμιλῶν ὁ συγγραφεὺς περὶ τοῦ ναοῦ λέγει ὅτι ἐν αὐτῷ ἦτο τεθαμμένος ὁ αυτοκράτωρ Ἀλέξιος Κομνηνὸς [σελ. 60]· καίτοι ὁ Σμιθ δὲν λέγει πόθεν ἔμαθε τοῦτο, ἀλλ' ἐπειδὴ μετὰ τὴν φράσιν ταύτην γράφει: «Ἐπίσης μοι ἔδειξαν τὰ λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας» κτλ. ἐπιτρέπεται ἡ εἰκασία ὅτι ἔδειξαν αὐτῷ καὶ τὴν λάρανακα, τὴν ὅποιαν ὑπεδείξαμεν ἄλλοτε σφριζομένην ἐν τῇ Μονῇ τῆς Παμμακαρίστου, τῷ 1580, καὶ ἀπεικονίσασμεν αὐτήν, κατὰ τὸν Σχιδάγγερ, ἐν τῇ περὶ τῆς Μονῆς ταύτης πραγματείᾳ ἡμῶν [Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογος, Παρ. Κ'—ΚΒ' τόμου, σελ. 22], καὶ τὴν ὅποιαν μετὰ τῶν λοιπῶν λειψάνων φαίνεται ὅτι ἀπεκόμισαν οἱ ἡμέτεροι, διὲ ἠναγκάσθησαν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς μονῆς ἐκείνης, ὅπερ μαρτυρεῖ ὁ ψευδο-Δωρόθεος: ἐγγλύτωσε γοῶν ὁ Νικηφόρος βιδλία, εἰκόνας, λείψανα, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν μέσα [Βιβλ. ἱστορικόν, ἐκδ. 1818, σελ. 449]· μέχρι λοιπὸν τοῦ 1669 ἐσφίξετο ἡ λάραναξ· εἰ ἀπέγινεν ἐφεξῆς; ἐπιθανῶς κατεστράφη ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1720 συμβάσεως πυρκαϊᾶς, ἐξ ἧς κατεκάη ὁλον τὸ Φανάρι καὶ τὸ Πετρικάπη καὶ ἀκολούθως καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ τὰ πατριαρχικὰ σπείτα καὶ ὅλα τὰ περίξ πατριαρχικὰ κατοικήματα [Ἀθ. Ὑψηλάντης· ἐνθ' ἀν., σελ. 313.—Ἱ. Σακκελίω Πατριαρχ. βιβλιοθήκη, σελ. 311]. Ἡ ἑτέρα πληροφορία τοῦ Σμιθ ἀναφέρει ὅτι ὑπὸ τὸ τμήμα τοῦ κίονος, ἐφ' οὗ ἐφραγγελώθη ὁ Σωτήρ, ὑπῆρχεν ὀρειχαλκικὴ πλάξ, ἐγκεχαραγμένον ἔχουσα τὸ ἐπόμενον ἐξάσχητον ἐπίγραμμα, μαρτυροῦν τὴν καὶ ἐξ ἄλλων ἐργῶν γνωστὴν εὐσέβειαν τοῦ αἰδιδίμου ἐκείνου Παναγιώτου Νικοσίου, τοῦ ἀνακαινίσαντος καὶ τὴν ἐν Χάλκῃ ἱερὰν μονὴν τῆς Θεοτόκου, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ τέθαιπται τὸ ἐπίγραμμα ἐδημοσίευσεν ὁ Σμιθ [σελ. 61] ὡς ἐξῆς:

*Νῶτον δέδωκας εἰς μάλιστα, Παντάρχα,
Καὶ πρόσωπον εἰς ἰσχυρῶν ὕβριν
Σὴν μαστίγωσιν προσφέρω σοι, οἰκτιρῶμον,
Ἴν' ἰσχύς μοι εἴη λατρεύοντί σοι,
καὶ μάλιστα σου ἐξ ἐμοῦ ἀποστήσης
Παναγιώτης Νικόσιος εὐχεται.*

Ἐν τῷ Δουκάγγιος ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 1 ἀναφέρει τὸν πατριαρχικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ Διπλοφάναρον.

(10). Δὲν εὑρίσκομεν λόγους εἰς παραδοχὴν δύο συνοικίων ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσπροκαστρινά, ὅπερ, καθὰ ἐρρήθη, μετὰφρασις τυγχάνει τῆς τουρκικῆς ἐπωνυμίας Ἀκ-κερμάν μαχαλετά, οὐδὲ δικαιολογεῖται τοιαύτην ὑπόθεσιν ἢ παρὰ Παταράκη μνεῖα ὑπάρξεν δύο αὐτόθι ναῶν, διότι ὡς καὶ ἄλλα (ἡ τοῦ Κουμακῆ, ἡ τῶν Ὑψιωμαθίων, ἡ τοῦ Γαλατᾶ), οὕτω καὶ ἡ τῶν Ἀσπροκαστρινῶν ἠδύνατο νὰ ἔχη δύο ἐκκλησίας, μάλιστα, ἂν τὰ ὄρια τῆς συνοικίας ἦσαν πως ἐκτενῆ, καὶ πλεοναὶ τῶν δύο. Εἰς τοῦς καταλόγους

توجرت من كل حال و بره و هم که بعد از این هم سخن بیز مندی کبر
 مالکانه منصرف اولی ایچ که نیکو کاره مانع دفع
 اولی منظره قلمیه و کوریه و تغییر اتمیه بی
 مطاله قنلر مضمونی محقق بیلوب علامت شریف اوزره
 عمال قنلر تحریراً فی اوائل رجب المرجب
 سنه سبع و ستون ثمان مائه
 صورت
 امارت ملکی

مالکانه منصرف اولی ایچ افریده کاینامن کان مانع و دافع
 اولوب مداخل قلمیه و تعرض و کوریه و تبدیل و تغییر اتمیه بی
 10 مطالعه قنلر مضمونی محقق بیلوب علامت شریف اوزره
 عمال قنلر تحریراً فی اوائل رجب المرجب
 سنه سبع و ستون ثمان مائه

صورت
 امارت ملکی

سنه سبع و ستون ثمان مائه
 صورت شریف ملکی

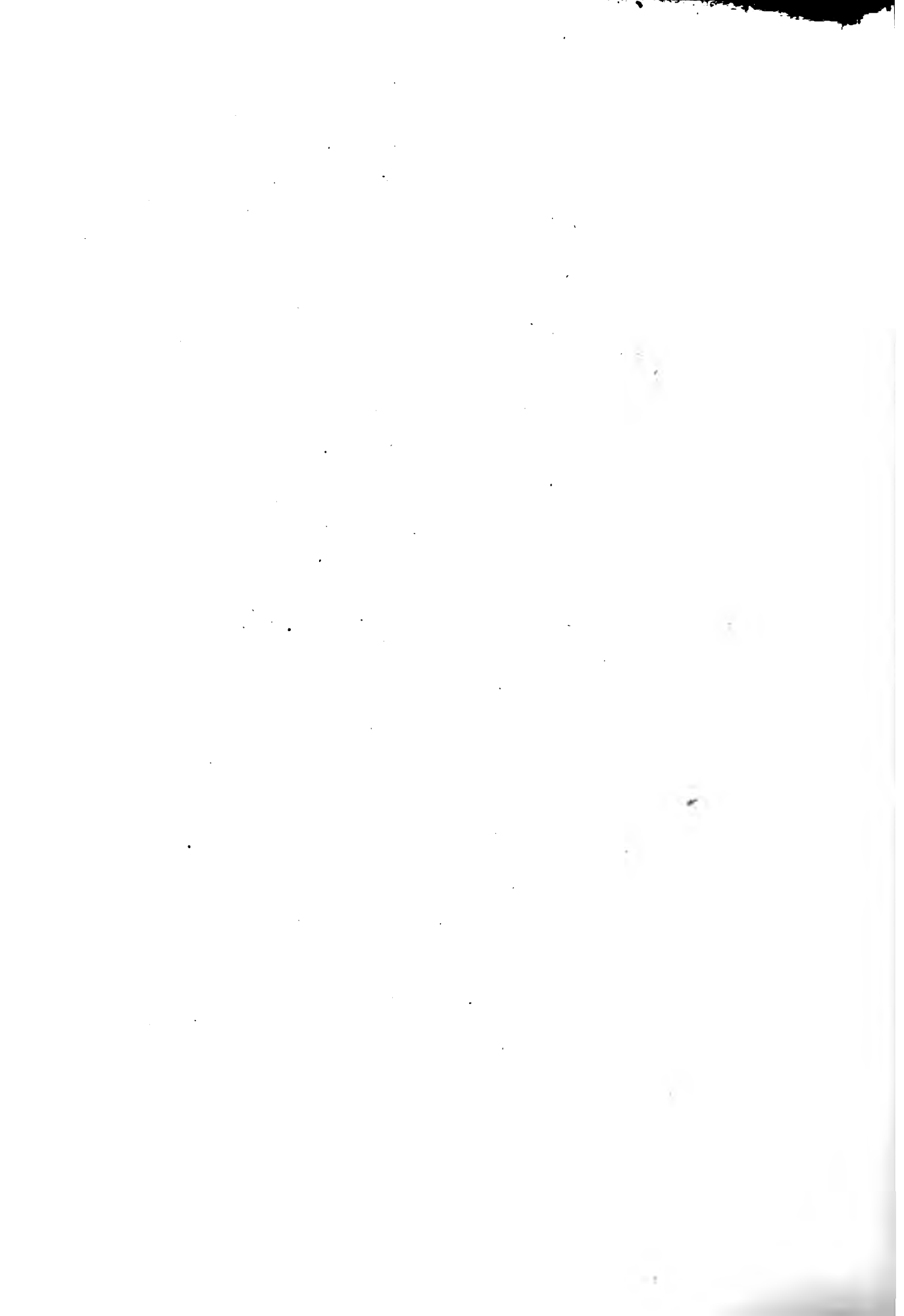
نشانه مبارز فرزند نازق قلمون افند الله تعالى اليوم مبعود
 اوله ركه شمديكي حالده اكمال الامرا العظام اعقال الوزرا الفحام
 ناظورة ديوان الوزارة عين اعيان الامارة مقرب الحصر العاليه
 مشير الدولت العاليه المحفوفى بغنايت المالك المعبود محمود ياشا

سبيل اللادولة والارباب المصروفين فينا اكمال المعبود محمود ياشا
 منا مستبجي
 علامه رفعت نكروا الهديت محمدا فينا المعبود محمود ياشا

نيشان همايون و فرمان نافذ قلمون افند الله تعالى الى يوم مبعود
 اوله ركه شمديكي حالده اكمال الامرا العظام اعقال الوزرا الفحام
 ناظورة ديوان الوزارة عين اعيان الامارة مقرب الحصر العاليه
 مشير الدولت العاليه المحفوفى بغنايت المالك المعبود محمود ياشا

5

دام رفعاته نك والدسه محروسه قسطنطينيه ده پرودرومه پتره مناسرة
 ديمكله مشهور اولان مناسرة توابعيله و لواحقيله لايق
 كوروب ملككي و يرودوم كه بعد اليوم تحت يدنده اولوب

τοῦ τε *Καραμπέϊνικοφ* καὶ τοῦ *Πατερᾶκη*, τοπογραφικὴν τινα τακτικὴν σειρὰν δὲν βλέπομεν, τὴν δὲ ἀπορίαν περὶ τῆς ἀγνοίας ἀμφοτέρων τῆς ἐν Σαρμασικίᾳ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἣς ἡ μὲν ἐνορία τυγχάνει γνωστὴ τῷ 1648 εἰς τὸν κατάλογον τῶν κιουρεκταίδων [*Γεδιῶν* Ἐκκλ. βυζ. ἐξ. κρ. σελ. 21]. ἡ δ' ἐκκλησία τῷ 1669 εἰς τὸν *Σμῖθ*, λύομεν παραδεχόμενοι ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, 1582—1593, 1604, δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐκκλησία αὕτη, προγενεστέρως πυρκαϊᾶς βορᾶ γενομένη, καὶ διὲν βραδύτερον ἀνηγέρθη.

Ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐκκλησίας ταύτης εἰρηται καὶ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, οὗτινος ὁ μὲν *Γεδιῶν* ἔδημοσιευσεν τὸ κείμενον μεθ' ἑλληνικῆς μεταφράσεως [ἐνθ' ἀν., σελ. 62—64], ἡμεῖς δ' ἐνταῦθα πανομοιότυπον, ἄτε διαφέρουν μικρὸν τι ἐκείνου· ἐπὶ τῆς ἀνω ἀκρας τοῦτου ὑπάρχει σημεῖωμα «*εκκλησία σαρμασικί*»· ὁπισθεν δέ, ἐπὶ τοῦ πρασίνου θράσματος, ἐφ' οὗ κεκολλημένον τυγχάνει, εἰς δύο σειράς: «*εκκλησία φατικτε περη φατι σουλτα μεμετ ζεμανη*», ἦτοι, καθ' ἡμετέραν ἀντίληψιν, «[τὸ παρὸν εἶναι] τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἡ [τὸν καιρὸν τοῦ Πορθητοῦ] ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Φατιχ σουλτάνου Μεχεμέτ»· ἐπὶ δὲ τοῦ ἀντιγράφου, γεγραμμένου διὰ τῆς σουλοῦς λεγομένης γραφῆς, καὶ ἐν τισὶν ἐσφαλμένους, ἰδίως δ' ἐν τῇ χρονολογίᾳ, 1197φ ἔτει ἔγγρας σημειωμένη, ὑπάρχουσι τὰ ἐπόμενα σημεῖωματα ὁ τίτλος τουρκιστὶ ἀντίγραφον τοῦ ὄψηλοῦ φερμανίου ἀπαρᾶλλάκτως ἐκ τοῦ οικείου τόπου [μαχαλιντέν] ληφθὲν καὶ παρατεθέν· ὁπισθεν δὲ 1) τοῦ πρώτου παλαιοῦ μπαρᾶτιοῦ τῆς ἐκκλησίας τὸ σουρέτη (=ἀντίγραφον), ὅπου εἶναι μετ' ἐπὶ πρᾶσινω τυλιγμένω· 2) ἐτῆς ἐκκλησία του ἁγίου δημητρι σαρμασικί· 3) ἕτερον σουρέτη. Ὑπάρχει πρὸς τοῦτους διὰ μολυβδίδος ἡ ἀριθμητικὴ πρᾶξις ἀφαιρέσεως 1284—1197=89, δι' ἣς ὁ γράψας ὑπελόγησε πέντε ἔτη ἦσαν ἀπὸ τοῦ 1197 ἔτους ἔγγρας, δι' οὗ ἐσφαλμένως χρονολογεῖται, ὡς εἶπομεν, τὸ ἔγγραφον, μέχρι τοῦ 1284, ὅτε τὰ περὶ τοῦτου ἠρεῦσα. Παράδοξον διὲν τὰ διάφορα ταῦτα σημεῖωματα δέχονται τὸ ἔγγραφον σχετικῶν πρὸς τὴν ἐν Σαρμασικίᾳ ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου· οἱ δὲ γράψαντες φαίνεται ὅτι οὐδέποτε ἔλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ φερμανίου καὶ ἐσημείωσαν ε' ἀνωτέρω εἶτε κατ' ἀνακριθὴ παράδοσιν εἶτε καθ' ὑπόθεσιν ὡς ἐκ τῆς ἐν τοῖς ἀρχείοις ὑπάρξεως αὐτοῦ, κατατεθέντος ἰσως μετὰ τὴν σημειωθεῖσαν ἡδὴ ἐφ' ἡμῶν ἐν ἔτει 1640 πυρπόλησιν τῆς Μονῆς τῆς Πέτρας.

(11) Τρεῖς οἴκους τῶν Καντακουζηνῶν περὶ τὸ Φανάριον ἐγνωρίσαμεν· ὁ *Γέβλαχ* [Tagebuch, σ. 466] λέγει διὲν τὸ Μπογδάν σεράγι ἦτο οἶκος τοῦ Μιχαὴλ Καντακουζηνοῦ [+ 1578], πωλῆσαντος αὐτὸν τῷ ἡγεμόνι τῆς Μολδαβίας· ὁ *Δοσιθεὸς* [Δωδεκ. σελ. 1175] ἱστορεῖ διὲν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Πατριάρχου Θεοφάνους ποιηθὲν μετόχιον τοῦ ἁγίου Τάφου ἦν οἶκος τῶν Καντακουζηνῶν, περιέχων ἐν αὐτῷ καὶ σμικροτάτην ἐκκλησίαν ὅσον μόνον περιέχεσθαι

τὸν ἱερέα ἐν αὐτῇ τὴν θείαν ἱερουργίαν ἐπιτελοῦντα, ἀγορασθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου οὐχὶ πρὸ τοῦ 1634, ὡς νομιζομεν, καὶ πυρποληθεὶς τῷ 1640· ἡ δ' ἐπιγραφή τῆς πρὸς δυσμὰς θύρας τοῦ νῦν Ἐθνικοῦ Ἰωακειμείου παρθεναγωγείου λέγει διὲν ἦτο οἶκος τοῦ Γεωργίου Καντακουζηνοῦ ἐγεργεὶς ἐκ βάρων τῷ 1626. Ἐκ τίνος τῶν τριῶν τούτων οἴκων ἐπανομήθη ἡ συνοικία «*Καντακουζηνοῦ μαχαλέ*»; Φρονούμεν ἐκ τοῦ ὑπὸ *Δοσιθεοῦ* ἀναφερομένου, πρῶτον διότι πλέον τοῦ ἐνὸς φαίνονται ὄντες, καὶ δεύτερον διότι ὁ *Καραμπέϊνικοφ* τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν ὀνομάζει τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἣν θεωροῦμεν οὖσαν τὴν τοῦ μετοχίου τοῦ ἁγίου Τάφου, τὴν πυρποληθεῖσαν τῷ 1640 καὶ ἀνακτισθεῖσαν ἐφεξῆς. Διὰ ταῦτα παραδεκτὴν εὐρίσκομεν ταύτης καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 12 τοῦ *Πατερᾶκη* ἐκκλησίας τοῦ Ῥοδίου ἁγίου Γεωργίου τὴν συνταύτισιν, τὴν ὅποιαν ὁ *Α. Π. Καραμῦς* δεικνυσὶν ὡς μὴ δυνατὴν ὑποστηρίζεως σήμερον. Ὁ *Δουκάγγιος* ὀνομάζει τὸν ἅγιον Γεώργιον «*Ἱεροσολυμίτην*» [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 3]. Ὁ διάκονος *Παῦλος* ὁ γράψας τὸ ὀδοιπορικὸν τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου [1652] καλεῖ μόνην τῆς Ἀναστάσεως [= Ἁγίου Τάφου] ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐνδον τῆς πύλης Κάπρ, ὅπερ, νομιζομεν, κακῶς ἀνεγνώσθη εἰς τὸ ἀραβικὸν χειρόγραφον ἀντὶ *Echos d'Orient*, ἐτ. IV, 1900 σελ. 44, ὑπὸ S. Petridès δημοσιευθέντος].

(12) Πιθάνως ἀπὸ τῆς λατινοκρατίας ἐπεκράτησεν ἡ ἐπωνυμία τῆς τουρκιστὶ *Ἐγρικαπῆ* ἢ Μπάμπι-γκέτζ [Χατῖκατ-ελ-τζεθαμί, Α' σ. 147, 3] πύλης Καλλιγάριας, διότι σκυτοτόμοι καὶ ὑποδηματοποιοὶ ἐκεῖ εἰργάζοντο [Σκαρλ. Κων. λγς, Α' σ. 353.—*Πασπάτης*. Ἄλ. Κων/λεως, σελ. 49, σημ. 2.—] τὰ Καλλίγια, ὡς *Πτωχοπρόδρομος* ὀνομάζει τὰ ὑποδῆματα [Βιβλ. Α' σ. 155], ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Calceus κατὰ Κοραῆν, τὰ Πασογμάκια, ὡς ὁ *Λεουγκλάβιος* γράφει [Passumaggia· Hist. Pand. Turc. ἀριθ. 200, XII· πασοῦμα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ [Κοραῆ' Ἀτ. Ε' 279] ياشق = πέδιλα· *λεχιζέϊ δαμανῆ* ἐν λ.], αὐτόπτης ἰσως γενόμενος, ὅτε τῷ 1587 ἐπισκέφθη τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ πύλη Καλλιγάριας ἀναφέρεται ὑπὸ μόνου τοῦ *Φραντζῆ* [βιβλ. Γ' κ. β' Καλυγαρέας] ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὑπὸ ὄλων δὲ σχεδὸν τῶν Λατίνων ἱστορικῶν τῆς τελευταίας ἀλώσεως. Ὁ *Καραμπέϊνικοφ* μνημονεῖ ἐν Ἐγρικαπῆ ἐκκλησίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου [ἀριθ. 21], καὶ ὁ *Δουκάγγιος* *Deirpare* *Egri Porta* [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 11], τὴν ὅποιαν ὁ *Α. Ὑψηλάντης* [σελ. 344] ὀνομάζει τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου· ταύτην ἀγνοεῖ ὁ *Πατερᾶκης*, τῆς ἐν τῇ Καλλιγάρια ἐκκλησίαν ἁγίου Γεωργίου [ἀριθ. 5], ἀγνωστον ἀλλαχόθεν. Ὁ *Γεδιῶν* εἰδετόν, λέγει, ἐνταῦθα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικήτα, ὑπάρχοντα κατὰ τὸν ἸΒ' αἰῶνα, [αὐτ. σελ. 58—59], ἐν φ' τοῦς «*δαιμονῶν ὑποκρινόμενους περιώριζον*, καὶ ἐν φ' ἰσως, ἐν ἔτει 810, ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος «*ἐν τῷ ξβλφ κατησφαλίσατο σὺν τοῖς πάσχοις*» τὸν ἀποπει-

ραθέντα ἀνελεῖν αὐτόν, ὅστις «συλληφθεὶς καὶ πολλὰ τιμωρηθεὶς, δαίμονᾶν προεφασίσαστο» [Θεοφάνης· ἔτ. 6303. Ὁ *Mirall*, *Essai de Chr. Byz* ἐξηγεῖ: maison de fous = φρενοκομεῖον]. Ὁ *Γεδεών* [αὐτ.] ἀναφέρει τὸ οὐ μακρὰν τοῦ ἐν Ἐγρικῆν νασὸς τῆς Θεοτόκου ἀγίασμα ἀγίου Νικήτα, ἐμῆδὲν λειψανον οἰκοδομῆς παλαιᾶς φέρον», ὅπερ ἐσημειώθη καὶ ὑπὸ τοῦ *Chevalier* ἐν τῇ χάριτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ *Σμῖθ* τῷ 1669 λέγει ἐκκλησίαν ἀγίου Νικήτα παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας [ἀριθ. 22], ἀγνωστον παρ' ἄλλοις.

(13) Ἀνακριδῶς θεωρεῖται, καθ' ἡμᾶς, ἡ ἐπωνυμία τῆς συνοικίας *Μουχλίου*, τῆς ὑπὲρ τὸ Φανάριον, ὡς παρεφθαρμένη παραγωγή ἀπὸ τοῦ ἐπωνύμου τῆς ἐκκλησίας «τῆς *Διοποιήτης τῶν Μογουλίων*», μετατραπέντος ὑπὸ τοῦ λαοῦ μονολεξεῖ «*Μογουλιώτισσα, Μαγουλιώτισσα, Μουχλιώτισσα*». Μοχλὸν παρὰ Σ. Μακρῶν τῷ 1816 [ἐνθ' ἄν.]. Ὁ σουλτάνος Μεχεμέτ ὁ Β' ἐν ἔτει 1457 ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Πελοποννήσου κατέλαβε τὴν πόλιν Τεγέαν «*ἣν οἱ νῦν Μοχλίον καλοῦσι*»· ὑποτάξας καὶ τὰς περὶ ἧς χώρας «... *ἀνδρας... γυναῖκας καὶ παιδας ἀπίστειλεν ἐς τὴν Κωνσταντίνου, κατοικίζων πᾶσαν τὴν ἔξω χώραν αὐτῆς...*»· ἐπάνελθον τῷ 1458 εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν «... *πρῶτα μὲν τῶν Πελοποννησίων, οὓς ἤγαγεν, ὅσοι τούτῳ ἰδοῦν διαφέρειν τε πῶν ἄλλων καὶ τέχνας ἠπίστατον ἀπολεξάμενος ἐντὸς κατοικίζει τῆς πόλεως, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ ἔξω χώρᾳ...*» [Κριτόβουλος· III, § 4, 7, 11. Ὁ *Φραντζῆς* γράφει Μουχλίον, ὁ *Χαλκοκονδύλης* Μουχλήν, ὁ δὲ τετυπωμένος *Σταυρ-ε-τίν* [τ. Α', 464] Μουντζελικ *منجلك* ὁ δὲ χειρόγραφος Μούχλα *موجلا* καὶ Μούντζελα *منجلا*, ὅπερ ὁ ἰταλὸς μεταφράστης *Βρατούτα* παρέλαβε γράψας *Mungella*, Μούντζελα [περὶ οὗ βλέπε *Hammer*, *Hist. de l'Emp. Ott.*, βιβλ. ΙΔ', σμ. ΙΕ']. Ἐξω τῆς Κ/πόλεως ἐντεῦθεν τοῦ Χατέμ-κιὸς ἔτι καὶ νῦν Μούχλα τοσῖρῃ καλεῖται εὐρεία νομῆ· ὅπως δὲ οἱ ἐκ Βελιγραδίου τῆς Σερβίας μετοικισθέντες ἔδον τῆς Κ/πόλεως συνέστησαν τὴν συνοικίαν Βελιγραδίου, οὕτω καὶ οἱ ἐκ Μοχλίου τῆς Πελοποννήσου τὴν τοῦ Μο[υ]χλίου, τὴν Μουχλιά-μαχαλὲ τοῦ *Καραμπέινικοφ* (ἀριθ. 7), Κ/Μ/οχλίον τοῦ *Πατεράκη* (ἀριθ. 11), τὴν πλατεῖαν Μουχλιὸ τοῦ *Δουκαγγίου* [ἐνθ' ἄν., ἀριθ. 5, περὶ τὴν ποτὲ γυναικειαν μονὴν τῆς Θεοτόκου τῆς κτισθεῖσαν μὲν ὑπὸ *Μαρίας Παλαιολογίης*, τῆς δεσποίνης τῶν Μογουλίων, κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ἐπικαλουμένης δὲ καὶ ἕνα ὕστερον αἰῶνα [1351] τῆς Παναγωγίτιδος [Mikl. et Müller, A. P. C. ἀριθ. CXXXVI, τ. Α', σελ. 312—7], καὶ μόνον ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἀλωσιν χρόνοις Μα[χ]γουλιωτίτιδος, Μουχλιωτίτιδος· ἐν ἔτει 1521 ἀναφέρεται μάρτυς γάμου «*κατοικῶν εἰς τὸ Μογούλιον*», ὁ δὲ τὴν ἀδειαν λαβὼν ἱερεὺς «*ἐν ἄλλων εἰς τὴν Παναγίαν μου*», πλησίον τοῦ Τιμίου Προδρόμου [αὐτ. Β', σελ. 574], τίνος ἄρα γε;

(14) Ὁ *Πατεράκης* φαίνεται προτιμῶν τῶν τουρκιστῶν ἐπωνυμιῶν τῶν συνοικίων τῆς ἑλληνιστῆ ἕρμηνείας αὐτῶν, ἴσως καὶ ἐν χρήσει ὀδσας παρὰ τοῖς

ἡμετέροις, ὡς εἰκόζομεν ἐκ τῆς παρὰ *Καραμπέινικοφ* μνείας τῆς συνοικίας Ἀχερμῶν καὶ Ἀσπροκαστρινῶν, μόνον Ἀσπροκαστρινῶν ἀναφερομένης ὑπὸ τοῦ *Πατεράκη*· οὕτως ἐφεξῆς ἀναφέρει ὁ αὐτὸς καὶ συνοικίαν Διμακέλλιον, ἄσχετον πρὸς τὴν ἐπὶ Βυζαντινῶν «*Δεωμακέλλιον*», μεθερμηνεύων πάντως τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας «*Τσιφτε-κασά*», κατὰ τὰς ἔτι καὶ νῦν ἐν χρήσει *Τσιφτε-χαδουζλάφ*, *Τσιφτε-μπακάλ*, *Τσιφτε-φορού*, *Τσιφτε-εσεσέ*, ἐπωνυμίας συνοικιῶν ἢ ὁδῶν· οὕτω καὶ Ξυλομάστον γράψας μεθερμηνεύσε τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας *Ταχτα-μεσετζιτή*, πληρέστερον ἔχουσαν *Ταχτα-μινारे-μεσετζιτή*, καὶ κοινότερον *Ταχτά μινारे*· μία τοιαύτη συνοικία ὑπάρχει σήμερον παρὰ τὸ Μπν-μπυ ὑπέκ, ἐν Πεῖκχανέ, καὶ ἄλλη μετὰ τὸ Φαναρίου καὶ Μπαλατά, εἰς ἣν τὸ Βλαχσεράγι [Κατορικὸν μεγ. σπηλαίου σ. 103, 106]· πρὸς νότον τῆς πλατείας *Καραγκιομροῦ* ὑπάρχει τεκές *Ταχτα-μινारे-τεκισέ*, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ *Πασα-σοκαγι*, Σαλλῆ ἐφέντη τεκισέ κυρίως λεγόμενος· ἐν Ἐγιοῦκ *Ταχτα-μινारे-μεσετζιτή* ἄνευ συνοικίας· ἐν δὲ τῇ χωρίῳ *Κιγαταχανέ* καὶ ἐν *Κασημπασέ* *Ταχτα-κατη-μεσετζιτή* [Χατ. ελ. τζεβαρῆ Α' σ. 284, ἀριθ. 267· 303, ἀριθ. 7· Β' σ. 15, ἀριθ. 4]. Τὸν Α. Π. *Καραμέτα* εὐρίσκομεν παρανοήσαντα ἐνταῦθα τὸν *Καραμπέινικοφ* λέγοντα τάδε: «*Εἰς τὴν πλαγίως τοῦ παλαιοῦ Πατριαρχείου [τῆς μονῆς τῆς Παμμάκαριστου] ὑπάρξασαν μονὴν τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου, ἀλλὰ νῦν μετενεχθεῖσαν κατὰ τοῦτον τὸν Ἰανουάριον εἰς τὴν ἐκκλησίαν Δημητρίου τοῦ Θεσσαλονικέως, διότι προλαβόντως ἀφρέθη ἀπ' αὐτῶν τοῦ μοναστηρίου ὁ τόπος, θὰ ἐδίδοτο ἐκ τοῦ αυτοκρατορικοῦ ἐλέους, κατὰ τὸν κατάλογον, εἰς τριάκοντα μοναχῶς 60 νομ. χρυσᾶ· καὶ ἐδόθησαν τῇ ἡγουμένη ταύτης τῆς Μονῆς Εὐγενία δι' ἔλαιον τῆς ἐκκλησίας 2 νομ. χρυσᾶ, αὕτη δὲ τῇ ἡγουμένη καὶ τῷ ἱερεὶ Μ Νηκολεῖ ἀνά 3 χρ. νομίσματα, καὶ ἀνά δύο ταῖς 26 μοναχίας 52, ἐν συνόλῳ 60 χρυσᾶ νομίσματα [σελ. 85—86, ἐνθα τὴν ἀνεξήγητον λέξιν *Гамунариѣ* ἀνέγγωμεν *Январіѣ*]. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Μονὴ τοῦ Ἰωάννου Προδρόμου μετεβλήθη εἰς μεσετζιτιον ὑπὸ τοῦ ἀφ' οὗ ἐπωνυμείται *Χαραμῆ Ἀχμῆτ-πασά*, ἔχοντος τὸ ἀξίωμα Γενίτσαρη ἀγασῆ, παυθέντος συγχρόνως τῷ τρις χρηματίζοντι μεγάλῳ βεζίρη Σιαβούς πασᾶ πενθερῷ αὐτοῦ τῇ 30ῃ Δεκεμβρίου 1592—25ῃ Ῥεμπιουλεβέλ τοῦ 1001 ἔτους ἐγγίγας [Κιατῖν *Τοελεμπῆ*· Φεζλεκέ, σελ. 10. — Σαλναμὲ τοῦ ἔτους 1294· σελ. 32· ἐσφαλμένως ὁ *Ἀλῆ Σατῆ*, χατ. ἐλτζεβαμῆ, Α' σελ. 38, 233 ὀρίζει τὴν παῦσιν εἰς τὸ ἔτος 1003]. Καὶ τὴν μὲν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἱστορεῖ καὶ ἀπεικονίζει ὁ *Πασπάτης* [Βυζ. μελ., σελ. 303]· τὴν δὲ ἐκκλησίαν ταύτην τοῦ ἀγίου Δημητρίου ταυτίζομεν τῇ ὑπὸ τοῦ *Πατεράκη* Κανανοῦ ἐπιλεγομένη [ἀριθ. 6], τῇ ἐν τῇ Ξυλοπόρτῃ· καὶ τοῦτο διότι τὴν παρὰ *Καραμπέινικοφ* [σελ. 86] ἀναφερομένην ἑτέραν μονὴν τοῦ ἀγίου Δημητρίου, ἧς τῇ ἡγουμένη *Εὐφάνη* ἐδόθη δι' ἔλαιον μὲν ἐν χρυσοῦν, αὕτη δὲ δι' ἔλαιος 3 καὶ τῷ ἱερεὶ Γεωργίῳ ὄντ τῷ διακόνῳ *Μανουῆλ* 3*

καί τας 20 μοναχάς 40, ἐν συνόλῳ 47 χρυσά νομισματά, κειμένῃν ἔγγιστα τῆς πύλης Μπαλατά καί τῆς τότε μὴ διαρχοῦσας αὐτόθι μονῆς τοῦ Προδρόμου [=τῆς τῶν Σιναϊτῶν] ταυτίζομεν τῇ παρὰ *Πατερράκη* εἰς Ξυλομάσιδον [ἀριθ. 10], ἦτοι εἰς Ταχτάμιναρῆ, τὴν μεταξὺ Μπαλατά καί Φαναρίου συνοικίαν· ἡ ἐκκλησία αὕτη πιθανῶς εἶναι τὸ *μοαστήριον* ὁ *Μέγας Δημήτριος*, τὸ ὑπὸ τοῦ ἐπιτηροῦ τοῦ οἰκουμένου Πατριάρχου περικλειοῦς *Μελετίου Πηγᾶ*, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἀγορασθὲν κατὰ τὸ 1597 [Σάβας· Βιογρ. σελ. Ἱερεμίου Β' π'6], πυρποληθὲν δὲ κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1640, περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Ὁ *Δουκάγγιος* [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 10] ὀνομάζει ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου *Agioassari* ὡς φέρεται εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς Βενετίας ἀντὶ *Agiobasari*, τὴν ἐπὶ *Λεουγκλαβίου*, τῷ 1587, καλουμένην «*Hagiobazari porta*», τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν τῆς ὁποίας ἐξηγεῖ εἶτε ἁγίου, εἶτε ἁγίου ἐμπόριον, μὴ ἐννοήσας ὅτι ἦτο παραφθορὰ τῆς ἐπωνυμίας Ἀϊθάν σεραϊ καπισῆ, μᾶλλον δὲ κατὰ ὡς ἀντιληφθεὶς αὐτῆς.

(15) Ἐπομεν ἀνωτέρω ὅτι *Διμακέλλιον* ὁ *Πατερράκης* μεθερμηνεύει τουρκικὴν ἐπωνυμίαν συνοικίας τινὸς *Τσιφτε-κασάπ*, διαφυγοῦσαν τὰς ἡμετέρας ἐρευνάς. Γνωσταί εἰσιν ἐκ τῆς ἱστορίας πολλοὶ μεγάλοι καὶ ἀλλεπάλληλοι πυρκαϊαί, ἀποτεφρώσασαι οὐχὶ μόνον συνοικίας μετὰ ναῶν, τζαμιῶν καὶ μετρίτων, ἀλλὰ καὶ μέγιστα τμήματα τῆς ὅλης πόλεως ἐπὶ ἡμεροῦνκτια διαρκοῦσιν· οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν πυρπολούμενων συνοικιῶν, ἀπορία χρήματος καὶ ἀδείας πρὸς ἀνάγκαιςιν μάλιστα τῶν ἐκκλησιῶν, μεταφύκουν εἰς τὰς ἐχούσας ναοὺς ἐνορίας· αἱ κτήσεις αὐτῶν εἰς τὰς πυρποληθείσας συνοικίας ἀπηλλοτριῶντο οὕτως ἢ ἄλλως, οἱ δὲ ὑποκαθιστῶντες αὐτοὺς παρείχον νέας ἐπωνυμίας εἰς τὰς μετατρεπομένας πολλακίς ὁδοῦς, καὶ τὰς συνοικίας, εἶτε ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἰσχυρῶν προσώπων, εἶτε ἀπὸ νεοπαγῶν κτισμάτων. Οὕτως ὁ Πατριάρχης *Γεννάδιος* ὁ *Σχολάριος* κατέλιπε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ τὴν περίξ ἑρήμωσιν· ὁ *Smith* ἀναφέρει ναὸν τῆς Θεοτόκου εἰς *Γενγιόλ* [νέαν ὁδόν, ἀριθ. 9]. Εἰς τὴν τοιαύτην κατάστασιν ἀποδοτέον τὴν ἐξαφάνισιν ἐκκλησιῶν μνημονουμένων ἐν προγενεστέροις χρόνοις, ὡς καὶ συνοικιῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ *Διμακελλίου*. Ὁ *Πατερράκης* ἄφειλε νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐν Ἑγρικαπῇ ἐκκλησίαν τῆς Θεοτόκου, ἀφοῦ ἐγνώριζεν αὐτὴν ὁ *Καραμπέινικοφ*· πρέπει λοιπὸν τὴν παράλειψιν νὰ θεωρήσωμεν ἀμνημοσύνην τοῦ *Πατερράκη*, ἢ μᾶλλον νὰ ταυτίζωμεν τὴν ἐν τῷ *Διμακελλίῳ*, τῷ ἀγνώστῳ εἰς τὸν *Καραμπέινικοφ*, ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐν Ἑγρικαπῇ; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἐν τῇ αὐτῇ συνοικίᾳ ἀπὸ τοῦ *Πατερράκη* ἀναφερομένην (ἀριθ. 18) ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀγνωστον εἰς τὸν *Καραμπέινικοφ*· αἱ πρὸς τοῦτο προσπάθειαι ἡμῶν ἀπέβησαν φροῦδαι, γνωρίζόντων ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀνέφυκτος ἦτο ἡ ἀδεια οἰκοδομῆς νέων ἐκκλησιῶν,

καὶ ἐπομένως τοιαύτην τινὰ μὴ δεχομένων ἐπὶ τοῦ προκειμένου· διὸ πιθανὸν θεωροῦμεν ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐπισκέψεων τοῦ *Καραμπέινικοφ* ἦτο ἡρειπωμένη ἐκκλησία καὶ παρελείφθη ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ *Πατερράκη*, ἐν τῷ μεταξὺ ἐπισκευασθεῖσα, ὅπῃρχε, βραδύτερον δὲ, πυρποληθεῖσα ποτε, ἐξέλιπεν, ἀφοῦ μετὰ ταῦτα οὐδεμία εὐρηται μνεῖα αὐτῆς.

(16). Ἡ τουρκιστὶ Ἀγιά-καπισῆ καὶ παρ' ἡμῖν συνήθως μόνον «ἡ Ἀγιά», παρὰ τὴν ὅποιαν ἡ Τζουμπάλῃ καπουσῆ [Τζιβαλί], ὅπου ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου, ἡ ὑπ' ἀριθ. 16 παρὰ *Πατερράκη*. Δις ἀναφέρει αὐτὴν ὁ *Γέβλαχ* ὀρίζων ἐπαρὰ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκτὸς τῶν τειχῶν κειμένην· τῇ 15 Ἀπριλίου 1576, κυριακῇ τῶν Βαίων, ἦτο εἰς αὐτὴν ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β' [Tagebuch, σελ. 178]· τῇ 14 Μαρτίου 1578, παρασκευῆ, ὁ *Γέβλαχ* προσεκήθη ὑπὸ τοῦ Τω. Ζυγομαλά εἰς τὴν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφ τῆς Παμμακαρίστου ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου· πορευθεὶς μετὰ τοῦ Σχβάττην εὐρον κλειστὴν τὴν πύλην Φενέρ-καπισῆ καὶ βιασθέντες ἀπὸ τῶν προσελθόντων ἐκεῖ, τοῦ μεγάλου οἰκονόμου τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ προϊσταμένου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἠκολούθησαν αὐτούς· τῇ πρώτη ὥρᾳ τῆς νυκτὸς εἰσλήθησαν διὰ μικρὰς τινος θύρας εἰς τὸν ναόν, λαμπρῶς ἐστολισμένον διὰ εἰκονογραφιῶν, εἰκόνων, κανδηλῶν καὶ λαμπάδων, καὶ ἐξυπηρετούμενον ὑπὸ τεσσάρων ἱερέων καὶ τεσσάρων ἀναγνωστῶν (ψαλτῶν, βεβαίως)· ὑπαρξίς ναοῦ αὐτόθι δὲν ὑπετίθετο, διότι ἀθέατος καθίστατο ὑπὸ τῶν ἐγειρομένων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς οἰκῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ διότι, ὡς ἀπὸ τῆς οἰκίας, μόνον μίαν θύραν εἶχεν· ἀφοῦ ἠκροάσθησαν ἀπασαν τὴν ἀκολουθίαν διενυκτέρευσαν παρὰ τῷ προεστῶτι, δειπνήσαντες χορταρικά, αὐγοτάραχον, ἀμύγδαλα κτλ. [αὐτ. σελ. 468]. Περὶ τὸ 1538 ἔτος, ὅτε ἐβρίσκετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ Ἱεροσόλυμων Πατριάρχης *Γερμανός*, ἐγνώρισε καὶ ἐξετίμησε τὸν πατᾶ Σωφρόνιον, τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῇ ἐγγύς τοῦ τειχοῦς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ λεγόμενον τουρκογαϊκιστὶ Ἀγιακαπισὶ ἐξῶθεν ὁδοι... [Δοσιθεός· Δωδεκ. σελ. 1166, 1167] ὄντα, καὶ παραλαβὼν μεθ' αὐτοῦ, κατέστησε διάδοχον τοῦ θρόνου. Παρὰ ταῦτας ὁμως τὰς ἀρχαιοτέρας μαρτυρίας τῆς θιάρξεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου ὁ *Καραμπέινικοφ* δὲν ἀναφέρει αὐτὴν. Αἰτίαν τῆς παραλείψεως εἰκάζομεν τὴν ἐπομένην· ὁ ἐν Μόσχᾳ τῷ 1593 συνταχθεὶς κατάλογος τῆς διανομῆς αὐτοκρατορικοῦ ἑλλέους βάσιον εἶχε τὴν ἐν ἔτει 1582 γενομένην διανομὴν· κατ' αὐτὴν, τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους, ἐξηρέθη ἡ ἐν λόγῳ ἐκκλησία, καὶ ἐπομένως ἐξηρέθη καὶ κατόπιν. Ταύτην, νομιζόμεν, ὀνομάζει ὁ *Δουκάγγιος*; τῷ 1680, ἐσφαλμένως εἰς τὴν Ξυλίνην Πύλην [Ἰοῦδὸν καπισῆ] ad portam lignariam [ἐνθ' ἀν., ἀριθ. 9]. Ὁ διάκονος *Παῦλος* [1652] τίθησιν ὑπεράνω τῆς πόλης Ἀγριακαπῆ ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἐχούσαν ἐνδον καὶ ἁγίασμα, ἣν ὁ *S. Petridès* νομίζει οὖσαν τὴν

Παναγιάν Παλαιολόγου [αὐτόθι, σ. 48], περὶ ἧς ἐφεξῆς. Περιεργος ἡ σωπὴ τοῦ *Παύλου* περὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Ἀγιακαπισί, οὐ μέμνηται δις.

(17). Τὴν εἰς *Μπαλουκ-παζάρ* ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἀναφέρει καὶ ὁ *Γέραχ* [ἐνθ' ἄν., σ. 178] γράφων τῇ 15ῃ Ἀπριλίου 1579, ὅτι ὁ Πατριάρχης εἶχε λειτουργήσει «bey St. Georgen auff den Fischmarkt». Ἀφοῦ δὲ ὁ *Πατεράνης* [ἀριθ. 19] σημειοῖ «*την οὐκ ἔστι*», εἰκάζομεν ὅτι ὁ μὲν τόπος αὐτῆς ἦτον ἐτι εἰς χεῖρας τῶν ὀρθοδόξων, τὸ δὲ οἰκοδόμημα ἠρειπωμένον ἐκ τινος ἀναμφιβόλως πυρκαϊᾶς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1593 καὶ 1604· δι' οὗς δὲ λόγους ἀναφέρομεν ἐν τῇ σημειώσει 15ῃ μείνασα ἐφεξῆς ἠρειπωμένη, συμπεριελήφθη εἰς τὴν εὐρείαν περιοχὴν τοῦ Γενί (Βαλιτέ) τζαμίου καὶ τῶν προσαρτημάτων αὐτοῦ, ἂν μὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς οἰκοδομῆς, μετὰ τὸ 1660, διαρκούσης αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀνάκτισιν τοῦ πυρποληθέντος τμήματος ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης πυρκαϊᾶς, ἧτις ἐκραγεῖσα τῇ 14 Ἰουλίου τοῦ εἰρμένου ἔτους ἐν Ἀγιάμα καπισῆ ἀπεσβέσθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς Κουμ-καπὴ καὶ Ὑψωμαθεῖα, ἀφοῦ τὰ ἐν μέσῳ ἀπετέφρωσε· τὸ Γενί τζαμίον ἀπεπερατώθη ἐν ἔτει ἐγίρας 1074 [1663—1664]. Οὕτως ἐξέλιπε πᾶν ἴχνος τῆς ἐκκλησίας ταύτης. *Ο *τε Γέραχ* [σελ. 454] καὶ ὁ *Σχβάγγερ* [σελ. 104] ὀνομάζουσι τὴν γνωστὴν καὶ νῦν πύλην Μπαλουκ-παζάρ-καπισῆ = Ἰχθυοπωλείων, ὄψαροπωλείων Fisch-marektor, παρὰ τὴν ὅποιαν, λέγουσιν ἀμφοτέροι, ἐπὶ τῆς παραλλῆλως ἴσται ἀγχόνῃ· ὁ τελευταῖος ἀναφέρει καὶ μίαν ἄλλην πύλην Μπαλικ-καπὴ das Fischtor, μεταξὺ τῶν πυλῶν Φενερ-καπὴ καὶ Ἀγία-καπὴ [αὐτ. σελ. 105].

(18) Ὁ *Δοσίθεος* λέγει ταῦτα: «*τῷ 1637 ἐποίησεν ὁ Μπαϊράμ πασᾶς τζαμί τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν τοῦ Προδρόμου τὴν ἐσωθεν τῆς πύλης Ἀδριανου λεγομένης, ἧτις ἦν μονὴ τῶν μοναζουσῶν γυναικῶν. . . .*». Τὴν πληροφορίαν ταύτην εὐρήσασμεν ἐκ τῶν ἐσομένων ἀνακριθῆ, παρὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *Μ. Γεδεών* [αὐτ. σελ. 65] ἀποδοιμμένην τῷ πολυσεβάσῳ Πατριάρχῃ τῶν Ἱεροσολύμων ἀκριβολογίαν χρονογράφου καὶ ἀδιαφιλονίκητον ἱστορικὴν γνώσιν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν πρώτοις δὲν ἔχομεν ἄλλην μαρτυρίαν, προγενεστέραν ἢ μεταγενεστέραν τῆς ἀλώσεως, περὶ ὑπάρξεως μονῆς τοῦ Προδρόμου ἐσωθεν ἢ πλησίον τῆς πύλης Ἀδριανουπόλεως· δεύτερον δέ, τζαμίον Μπαϊράμ πασᾶ οὔτε νῦν ὄφισται οὐδὲ καὶ πρότερον ὀπῆρξε περὶ τὴν πύλιν ταύτην· ὁ Κοτζᾶ Μπαϊράμ πασᾶς, χρηματίας τῷ 1623 Γενίτσαρη ἀγασῆ, τῷ 1636 καϊμακάμης [= διοικητῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως], ἐβεξίρυσσε μὴν Ἰανουαρίου 1046 [= Ἰανουαρίῳ-Φεβρουαρίῳ 1637, κατὰ *Χάμμερ* ἀκριβῶς τῇ 21 Ἰανουαρίου 1637] καὶ τῇ 2 Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπελθὼν κατὰ τῆς Περσίας ἀπέθανε τῇ 27ῃ Ῥεμπιουλεβὲλ 1048 [= 8 Αὐγούστου 1638] ἐν Ἰνονῇ τῆς Ἀνατολῆς. Καϊμακάμης ὢν ἐπεμελήθη τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν

τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς διοχετεύσεως τῶν ὀδάων τοῦ ποταμοῦ *Λύκου* διὰ τοῦ πύργου *Σουλοῦ κοκλέ*, παρ' ὃν ἤγειρε καὶ γέφυραν· διὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁ ποταμὸς ἐκλήθη ἀπ' αὐτοῦ Μπαϊράμ πασᾶ τερσεῆ, καὶ ἡ γέφυρα καὶ οἱ περίξ λαχανόκηποι, ἂν κύριον προῖδον αἱ ἀγγινάραι αἱ ἐπανωμοῦμεναι ὡσαύτως Μπαϊράμ πασᾶ. Ἀνήκων εἰς τὸ τάγμα τῶν δερβισῶν *Κατρη* ἀνήγειρεν ὑπὲρ αὐτῶν ἐν Δαοδε πασᾶ παρὰ τὸ Χασεκὴ τζαμίον τὸν φερώνυμον Μπαϊράμ πασᾶ τερσεῆ καὶ μετρεσέν, καὶ μασωλεῖον [τουρμπε], ἐν ᾧ κομισθεὶς ἐξ Ἰνονῆ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ κατετέθη, ὡς καὶ μίας θυγατρὸς αὐτοῦ· εἰς τὸν τεκέν, προσεπανωμοῦμενον καὶ Πασμακ-ι-σερίφ, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ διασφύζομενα ἱερὰ παρὰ μουσουλμάνους πέδιλα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, προσείχονται κατὰ παρασκευήν, [*Χάμμερ* — *Jouanin*; *La Turquie*. — *Ἀλῆ Σατῆ*: χατ. ἐλ. τζεβ. Α'. 58—59. — *Ἀχμέτ Μουχτάρ*: Φέτσι τζελλιλί Κωνσταντινιγέ, σελ. 33,44—45.—Μετζμουάτ τζεβερμῆ.—Μετζμουάτ τουκεγιά.—Σαλναμὲ 1294]. Ὁ τεκές, ὁ προετοιμασθεὶς ἴδιος τουρμπές (μασωλεῖον), ὁ μετρεσέν, εἰσὶν ἐκτισμένοι διὰ πελεκητῆς σκληρᾶς πέτρας, ἐπὶ δύο ὀδῶν κείμενα, εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὀποιῶν ἤγειρε μεγαλοπρεπῆ κρήνην καὶ νυμφαῖον (σεμπῆλ). Ἀναφέρεται μὲν ὁ Μπαϊράμ πασᾶς ἰδρυτῆς φιλανθρωπικῶν οἰκοδομῶν ἐν Καισαρείᾳ καὶ Ἀρμασείᾳ καὶ ἀμβῶνων εἰς πολλὰ τεμένη, οὐχὶ ὁμοῦς ἐτέρου μεστῆ· τῆς ἢ τζαμίον ἐν Κων/πόλει· διὰ τοῦτο ἀνακριθῆ ἐθεωρήσαμεν τὴν πληροφορίαν τοῦ *Δοσιθέου*, παρεπιγραφείσαν καὶ ἐν χειρογράφῳ Πατριμακῆ, ἐξ αὐτοῦ ἴσως αὐτολεξεί πλην τοῦ ὀνόματος τοῦ Μπαϊράμ πασᾶ [*Ἰ. Σακελλίων* Πατριμ. Βιβλ. σελ. 310].

(19) Προστεθῆτωσαν εἰς τὰ ἐν σημειώσει 14ῃ εἰρημένα περὶ τῆς παρανοήσεως τοῦ κειμένου τοῦ *Καραμπίνικοφ* καὶ ταῦτα: πῶς ὁ ἀπαλλοτριώσας τὴν μονὴν ἐκείνην τοῦ Προδρόμου κατέλιπε τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς ἵνα καταστῆ ἐνοριακὴ, καὶ διατὶ αὕτη ἠλλάξεν ἐπανυμίαν· Καθὰ ἐπομονε γνομένης τῆς ἀπαλλοτριώσεως αἱ ἐν αὐτῇ μοναχὰ ἀπῆλθον καὶ ἐγκατέστησαν ἴσως εἰς τὴν ὡσαύτως γυναικειαν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου· εἰς ἑκατέρας τῶν ὀποιῶν, ἡγουμένας καὶ μοναχάς, ἐδόθη χωριστὰ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔλεος ὑπὸ τοῦ *Καραμπίνικοφ*.

(20) Παρενόθη καὶ ἐνταῦθα ὁ *Καραμπίνικοφ*· δὲν λέγει οὗτος περὶ χειροτονίας, ἀλλὰ περὶ κουράς (пострижене), νοῶν ἀναμφιβόλως ὅτι εἰς τὴν μονὴν ἐκείνην τοῦ Προδρόμου, τὴν παρὰ τὴν *Σφζόπολιν*, ἐκάρη μοναχὸς ὁ ἐκ τῆς ἐναντι Ἀγγιάλου καταγόμενος Ἱερεμίας, καὶ ἔλαβε τὸ μοναχικὸν ἐκεῖ σχῆμα, προαχθεὶς ἐφεξῆς εἰς διαφόρους ἐκκλησιαστικὸς βαθμοὺς μέχρι καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου. Ὁ *Α. Π. Κεραμεὺς* παρέβλεψε καὶ ὅσα ὁ *Χρυσάνθος Λοπαρέφ*, ἐκδότης τοῦ Ὀδοιορικοῦ τοῦ *Καραμπίνικοφ*, προήχησεν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου νὰ γράψῃ ἐν τοῖς προλεγόμενοις [σελ. XII] ὅτι μόνον ἐκ μόνου τοῦ *Καραμπίνικοφ* γνωρίζεται τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἱερεμίας καταλιπὼν τὸν θρόνον ἐκάθη εἰς

τὴν ἐν λόγῳ μονὴν, ὑποσημειώσας ὅτι ἠγνόησεν ὁ Σάββας ποῦ ὁ Ἱερεμίας Β' ἔδωκε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ θρόνου. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λοπαριῆς ἠπατήθη ἐκλαθῶν τὴν κουρὰν γενομένην μετὰ τὴν ἐκ τοῦ θρόνου ἀπομάκρυνσιν· Πατριάρχης οὕτως ἢ ἄλλως καταλιμπάνων τὸν θρόνον δὲν ἐκείρετο, ἀλλ' ἢ ἐξορία κατεδικάζετο ἢ ἡσυχία ἐν τινι μονῇ παρεδίδοτο, καὶ ἔστιν ὅτε προεδρικῶς εἰς μητρόπολιν ἀποκαθίστατο.

(21) Ὁ *Καραμπένικοφ* ἀναφέρει παρὰ τὴν πύλην *Μπαλατά* μονὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου, ὑφισταμένην μὲν τῷ 1582, καὶ διὰ τοῦτο ἐγγεγραμμένην ἐν τῷ καταλόγῳ, μὴ ὑπάρχουσαν ὁμῶς τῷ 1593, τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἐνοριακῆς γενομένης, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διὰ τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ὑφισταμένην βοήθειαν ἔδωκεν εἰς τὴν ἠγουμένην καὶ τὰς μοναχὰς τῆς πλησίον τῆς αὐτῆς πόλεως *Μπαλατά* μονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, μὴ ἐγγεγραμμένης ἐν τῷ καταλόγῳ [σελ. 86], ὡς ἐν τῇ 14ῃ σημειώσει εἴπομεν. Ὅρθῶς ὁ *Α. Π. Κεραμύς* παρατηρεῖ ὅτι ἡ τοῦ Προδρόμου αὐτὴ ἐκκλησία εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ *Καραμπένικοφ* ἔδωκεν ἔλεος [ἀριθ. 12], ἣν ὁ *Πατερᾶκης* ὀνομάζει «*Αἰγιαλὸν*» [ἀριθ. 14], καὶ ἡ ὁποία εἶναι γνωστὴ (οὐχὶ ὁμῶς εἶτα) ὑπὸ τῷ ὀνόματι *Κυνηγοῦ*· αἱ ἐπωνυμίαι αὗται φέρονται καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως· εἰς ἐγγραφοῦν τοῦ 1334: «...περὶ τὴν πόρταν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ κατὰ τῶν *Κυνηγῶν*»· εἰς ἕτερον τοῦ 1400: «...τὸν πάνσεπτον καὶ θεῖον ναὸν τοῦ τιμίου μου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τὸν ἔξω τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων, *περὶ τὸν αἰγιαλὸν* τῆς βασιλικῆς πύλης...», ὄντα πιθανῶς τὸν κατ' ἐγγραφοῦ τοῦ 1394 ἐπικεκλημένον καὶ ἐπὶ κυροῦ Νικολάου [*Miklosich et Müller*; Α. Ρ. C., τ. I, σελ. 568. — τ. II, σελ. 391—3. τ. II, σελ. 215—6]. Εἰς ἄλλα τοῦ 1686 καὶ 1689: «...Ἐκκλησίαν τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν τοποθεσίᾳ *Κυνηγοῦ*, ἐκτὸς τῆς πόλεως λεγομένης *Μπαλατά*» καὶ «...κατὰ τὴν τοποθεσίαν *Κυνηγοῦ*, ἔξωθεν τῆς πόλεως λεγομένης *Μπαλατά*» [*Γιδεῶν*· αὐτ. σελ. 50, 52], καὶ «...ἔξω τοῦ *Κυνηγοῦ* κατὰ τὸν *αἰγιαλὸν*» [*Α. Π. Κεραμύς*· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. τ. Δ', σελ. 68, 69]. Ἐνοριακὴ γενομένη ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκάθη τῷ 1640· ἀνεκτίσθη δὲ μικρὸν ἔπειτα «ἐν εἰδει οἰκίας» καὶ ἀφιερῶθη ὑπὸ τῶν, ἀπὸ τῆς ἐνορίας βεβαίως ἐξαγορασάντων τὸν τόπον εἰς τὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ· εἶτα, ἐν ἔτει 1686, ἐκτίσθη μεσιτεία τοῦ ῥώσου πρεσβευτοῦ μεγαλειτέρα ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σιναιίου ὄρους κατὰ τὸ σιγίλλιον τοῦ πατριάρχου *Διονυσίου* [*Γιδεῶν*· αὐτ.]. Ἀδελφον τίνες ἦσαν οἱ ἐξαγοράσαντες τὸν τόπον καὶ ἀφιερῶσαντες τὴν ἐν εἰδει οἰκίας γενομένην οἰκοδομήν· ἀλλ' ἐπειδὴ καλεῖ ὁ μὲν *Σμιθ*, τῷ 1669, μετόχιον τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, προστιθεὶς ὅτι ἀνήκεν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ *La Croix*, τῷ 1670, παρεκκλήσων ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ Πατριάρχου

Ἀλεξανδρείας παρὰ *Λαμῖφ* [ἐνθ' ἄν., σελ. 219], ἰκάζομεν ὅτι εἰς αὐτὸν εἶχε περιέλθει ἡ κυριότης, ἦτις, τῷ 1686 ὀριστικῶς μετεδιδάσθη εἰς ὃ ἔκτοτε μένει Σιναιιον ὄρος, τῆς ἐκκλησίας ἀνακτισθείσης μεσιτεία παρὰ τῇ κυβερνήσει τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσίας, προτραπέντος ὑπὸ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων *Λοσιθέου* [*Α. Π. Κεραμύς*· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. Α', 277]. Σημειωθῆτω δ' ἐνταῦθα ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἦν ἡ Βασιλικὴ λεγομένη Πύλη καὶ ἡ τοῦ *Κυνηγοῦ* ἡ τῶν *Κυνηγῶν*, ἣν πολλοὶ διάφορον τῆς πρώτης ἐξέλαβον, πιστεύσαντες εἰς τὸν ἱστορικὸν *Δούμαν* λέγοντα «οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πύλῃ μέχρι τοῦ *Κυνηγοῦ* σὺν Ῥωμαίοις... ἐράχοντο» [κεφ. 38]· τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀξιοπιστοτέρους θεωροῦμεν τὸν *Πούσκουλον*, [Cj'roleos βιβλ. IV, στ. 181 κ. ἐ.] ταυτίζοντα τὰς πύλας *Cynagon* καὶ *Regia* τὸν *Γύλλιον*, λέγοντα μετὰ τὴν πύλην Βλαχερνῶν [=Ἀἰθανσεράϊ καπουσι] τὴν *Κυνηγοῦ* εἶτε Παλατινὴν καὶ ἔπειτα τὴν *Φαναρίου* [βιβλ. I, κ. XX], καὶ ἀλλαχοῦ εἶτην Παλατινὴν ἢ *Κυνήγιον* πύλην, ἔξω τῆς ὁποίας ὑπῆρχον *πλατάνοι*· τὸν *Γέρλαχ*, τάσσοντα μετὰ τὴν πύλην *Φαναρίου* τὴν τῶν *Κυνηγῶν* καὶ μετ' αὐτὴν τὴν Βλαχερνῶν [Tagebuch, σελ. 454] ἀνευ ἰδιαιτέρας μνείας τῆς τοῦ *Μπαλατά*· τὸν *Σχβαίγγερ*, ἀριθμοῦντα μετὰ τὴν Ἀἰνμπασάρ κατὶ τὴν Παλατκατὶ καλουμένην ἀπὸ τοῦ παλατιοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ κατόπιν τὴν τοῦ Διπλοφανάρου καὶ Φενερκωπὶ [Konstantinopel κτλ. σελ. 104—105 ἐκδ. 1619]. Τὴν ταυτότητα τῶν δύο πυλῶν ἐξάγομεν καὶ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν ἐγγράφων, τῶν τε πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ τῶν μετ' αὐτὴν· τοῦτων τὸ τοῦ ἔτους 1334 ἀναφέρεται κυρίως εἰς ναὸν ἁγίου Δημητρίου, διακειμένον πλησίον οἰκημάτων περὶ τὴν πόρταν τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ κατὰ τῶν *Κυνηγῶν*. Καὶ λέγει μὲν ὁ *Μόρτιμαν* [Esq. Top. de Cj'role, § 65] ὅτι οὕτως ἐπωνυμήθη ἡ πόρτα διότι ὁδὸς ἀπ' αὐτῆς ἦγεν εἰς τὴν διάσημον μονὴν τοῦ Προδρόμου τῆς Πέτρας, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἐγγράφου, ἡμεῖς ὁμῶς βεβαιότερον θεωροῦμεν διότι ἐγγεινιάζεν αὐτῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Νικολάου Χρησίμου ἐγεγερθεῖσα ἐπ' ὀνόματι τοῦ αὐτοῦ ἁγίου ἐκκλησία *λήγοντος τοῦ II' ἢ ἀρχομένου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος*, ἀφοῦ διεκδικήσας δικαιωμάτων ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ἐγένετο ἐν ἔτει 1440 ὑπὸ ὄφρανοῦ διγεγόνου τοῦ κτίτορος, καθὰ διαλαμβάνει τὸ προμνημονευθὲν ἐγγραφοῦ τοῦ ἔτους τούτου. Τὴν ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ *Μόρτιμαν* σημειουμένην θέσιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου, τοῦ μετοχίου τουτέστι τῶν Σιναιτῶν πατέρων, ἐπὶ τῆς μεταξὺ τῶν πυλῶν *Μπαλατά* καὶ Ἀἰθάν σεράϊ παραλλας, εἰς παραδρομὴν ἀποδοτέον, ἀφοῦ ἐν τῷ κειμένῳ [§ 66] ὀρθῶς τάσσει αὐτὴν μεταξὺ τῶν πυλῶν *Φαναρίου* καὶ *Μπαλατά* ἐπὶ τοῦ *αἰγιαλοῦ* ἔξω τῶν τοιχῶν, παρὰ *Λοσιθέφ* [ἐνθ' ἄν.]· εἰς τὸ *Φανάρι* ἔξω ὅπου τῶρα εἶναι εἰς τὴν *Κ/πολιν* μετόχι τῶν Σιναιτῶν. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Καραμπένικοφ* τοποθετουμένη παρὰ τὴν πύλην *Μπαλατά* μονὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, φρονοῦμεν ὅτι εἶναι ἡ ὀριζομένη εἰς τὸ *Ξυλο-*

μάστιγον [έν τῇ συνοικίᾳ Ταχτα-μιναρῆ] ὑπό τοῦ Πατερράκη, περὶ τῆς ὁποίας διελάδομεν ἐν τῇ 14 σημειώσει, οὐχὶ δὲ ἡ πολὺ ἀπέχουσα τῆς πόλης Μπαλατὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἢ ἐν Ξυλοπόρτῃ, ἢ καὶ τοῦ Κανάδη λεγομένη, παρὰ τῷ Πατερράκη γραφομένη Κανανοῦ ἀντὶ Καναβοῦ Ἰσως, ἢ ὅποια λέγεται ὑπὸ τοῦ διακόνου Παύλου ἄραϊα καὶ μεγάλη πλῆσιον τοῦ ἁγιάσματος τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν οὕσα [ἐνθ' ἀν., σελ. 48].

(22) Ἐν σελ. 684 ὁ αὐτὸς Ὑψηλάντης γράφει: «...τὴν Ζουλόπετραν, ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιερατῆγος, ἄλλως ἁγίου Νικολάου».

(23) Ὁ Σμῖθ ἀναφέρει ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου κειμένην οὐ μακρὰν τῆς ἁγίας Σοφίας, «ἐὰν καλῶς ἐνθυμώμαι» προσηθεις [ἀριθ. 2] ταύτην ἡμεῖς ταυτίζομεν τῇ ἐν Κουμκαπῇ παρὰ Καραμπίνικοφ ἀριθ. 15, ἐν Κοντοσχαλίῳ παρὰ Πατερράκη ἀριθ. 21 τασομένη. Περὶ αὐτῆς εὐρήται εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 17 χειρόγραφον τῆς ἐν Λέσβῳ ἱεράς μονῆς τοῦ Λειμῶνος τὸ ἐξῆς σημεῖωμα: «αχλὺ' ἰνδ. ἐπὶ μνηί μαρτίῳ» ἠγοράσθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ/συνδρομῆς τοῦ πανοσιωτάτου πνευματικοῦ καὶ ἱεράρχου κυροῦ Φιλοθέου ἀπὸ λειμῶνος μοναστηρίου καὶ ἔστι[ν] τὸ παρὸν ἀπὸ τοῦ πῦν ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν αὐτὴν μονήν. Ἔτος τὸ αὐτὸ ἐμβατικώσαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸ ἐν τῷ Κοντοσχαλίῳ διὰ συνδρομῆς καὶ συνηγορίας Μανουὴλ Λατίνου πατριαρχεῦτος Κωνσταντίνουπόλει» [Ἑλλ. Φιλ. Σύλ., Μαυρογ. Βιβλ. ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως, τ. Α', σελ. 37]. Παρετήρησεν ἤδη ὁ Γεδων [σελ. 70] ὅτι ἡ σημεῖωσις τοῦ 1648 [σελ. 21] δὲν ἀναφέρει τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, τὴν ὅποιαν ὅμως ἐπεσκέφθη ὁ διήμερον ἐν Κουμκαπῇ διαμείνας τῷ 1652 διάκονος Παῦλος [ἐνθ' ἀν., σ. 47], καὶ τὴν ὅποιαν λέγει καεῖσαν τῷ 1660 ἡ ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως δημοσιευθεῖσα σημεῖωσις [Δελτ. Ἰστ. καὶ ἐθν. ἐτ. τῆς Ἑλλάδος, Β' 446-447]· φαίνεται δὲ ταχέως ἀνοικοδομηθεῖσα, ἀφροῦ τῷ 1669 ὑπῆρχεν ἐπὶ Σμῖθ, μὴ συγχέοντα αὐτὴν μετὰ τῆς ἐν Ὑψωμαθεῖσις ἐτέρας ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου [ἀριθ. 5], τῆς παρὰ Καραμπίνικοφ ἀριθ. 31, παρὰ Πατερράκη ἀριθ. 29, καὶ διακόνω Παύλῳ [σελ. 47].

(24) Μνεῖα τῶν ἐν Κοντοσχαλίῳ τῶν ἀρχαιοτέρων πασῶν ἔστιν ἡ ἐν τῷ κώδικι τῶν ὁμιλιῶν Μελετίου Συρίου, λέγει ὁ Μ. Γεδων [σελ. 70], τῷ 1660, ἢ ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως δημοσιευθεῖσα· ὑπάρχει ὅμως καὶ προγενεστέρα ταύτης κατὰ ἓνα αἰῶνα περίπου, δύο ἐκκλησιῶν, τῆς Ἑλπίδος καὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Περὶ τῆς πρώτης ἀναγινώσκομεν τὰ ἐπόμενα εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ Γέρλαχ [σελ. 164]: «18 Μαρτίου 1576· παρόντην σήμερον εἰς λειτουργίαν τοῦ Πατριάρχου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλπίδος· ἔχει αἴτιον μόνον ἁγίαν Τράπεζαν ἄνευ εἰκόνων ὡς πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ὀρθοδόξων εἶναι μικρᾶ, ἔχουσα εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τῶν ἀρχαγγέλων Γαβριὴλ καὶ Μιχαήλ, τοῦ Βασιλείου, τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τοῦ Δημητρίου κ.λ. Ἐν τῷ προαυλίῳ καὶ ἐν τῷ

νάρθῳ τεθαμμένοι εἰσὶ προϊστάμενοι τῆς μονῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας· πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας καὶ διαρκῶς κανδήλα· ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας εἰσὶ πολλὰ θολωτὰ δωμάτια, κρῆναι καὶ κινετόβρῳι». Κατὰ τὴν πυρκαϊάν τῆς 10 Νοεμβρίου 1652, τῆς ἀποτεφρωσάσης τὰ μεταξὺ Κουμκαπῆ καὶ Ὁτοῦν τσαρσί [= Οὐζοῦν τσαρσί;], αἱ ἐκκλησίαι Κουμκαπῆ διεσώθησαν· διὸ ὁ παρεπιδημῶν Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος παρακληθεὶς ἐλειτοφύρησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὴν ὅποιαν ὁ S. Petridés θεωρεῖ ὡς τὴν τῆς Ἑλπίδος [διάκονος Παῦλος· αὐτόθι, σελ. 45, 46]. Λεῖπει ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ Σμῖθ, οὕσα μία τῶν καεισῶν ἐπὶ τῷ 1655 κατ' αὐτόν, ἢ τῷ 1660 κατὰ τὸν Δοσίθεον [Ἀ. Π. Κεραμέως· Ἀνάλ. Ἱερ. Σταχ. τ. Α' σελ. 281] καὶ τὸ σημεῖωμα εἰς τὰς ὁμιλίαις τοῦ Συρίου. Περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν τῇ ἐφεξῆς σημεῖωσει

(25) Ἀμέσως μετὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἑλπίδος ὁ Γέρλαχ γράφει καὶ τὰ ἐξῆς. «Ἐἶδον σήμερον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἄλλοτε ποτὶ μὲν ὑπάρξασαν κυρίως μονὴν μοναχῶν καὶ μοναστηρίων, νῦν δὲ μόνον μοναστηρίων, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου συντηρουμένων, ἔστι δὲ εὐρεία πλατεία, κατὰ τμήματα ἐκτισμένη, δι' ἣν ὁ πατριάρχης ἔδωκε πεντακισχίλια δουκάτα, διὰ τ' ἀφεθῆ αὐτῷ καὶ ταῖς μοναχαῖς καὶ μὴ ἀνεγερθῆ τέμνος ἀλλοφυλλῶν». Καίπερ τοῦ Γέρλαχ μὴ ὀρίζοντος συνοικίαν, δυνάμεθα ἐν τούτοις ἀνευδοκίμως νὰ ταξώμεν αὐτὴν ἐν ἡ καὶ ἡ τῆς Ἑλπίδος ἤτοι, ἐν Κουμκαπῇ [Κοντοσχαλίῳ] καὶ νὰ ταυτίσωμεν, ἀποδιδόντες εἰς ἐσφαλμένην πληροφορίαν τοῦ Γέρλαχ τὴν ἐπανομίαν Χρυσοστόμου Ἰωάννου ἀντὶ Προδρόμου Ἰωάννου, τῇ παρὰ Καραμπίνικοφ, ἀριθ. 25 «Ἰωάννου Προδρόμου· Προδρόμος» ἐν Κουμκαπῇ, τῇ παρὰ Πατερράκη, ἀριθ. 21 «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Προδρόμος εἰς Κοντοσχαλί» ἐπ' αὐτῶν μοναχαῖ δὲν ὑπῆρχον, τῆς συντηρήσεως αὐτῶν καταστάσης, φαίνεται, ἀδυνατοῦ. Ὁ παρεπιδημῶν ἐν Κ/πόλει Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος, ἐλειτοφύρησε Κυριακὴν τινα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἀδελφὰ πατριαρχικῆ· ὁ κληρὸς τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν τῆς συνοικίας, μετὰ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων κατελθὼν εἰς τὴν ἀποβάθραν, ὑπεδέχθη τὸν ἐκ Γαλατῶν διὰ πλοίου ἐλθόντα Πατριάρχην, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ συμμετόχε τῆς τελετῆς, μεθ' ἣν παρετέθη γεῦμα [διάκονος Παῦλος, αὐτόθι σελ. 45—46]. Δὲν ἀναφέρεται ἡ ἐκκλησία αὕτη ὑπὸ τοῦ Σμῖθ [1669], καίσα κατὰ τὸν Δοσίθεον [Ἀνέκδοτα τεμάχῃ... ὑπὸ Ἀ. Π. Κεραμέως ἐκδοθέντα ἐν Α' τόμῳ τῶν Ἀναλ. Ἱερ. Σταχυολογίας, σελ. 281] ἐν ἔτει 1659, [ἀκριβέστερον ὅμως 1660, 14 Ἰουλίου, ὡς λέγει ἐν τῇ Δωδεκαβίβλῳ ὁ αὐτός], ὅστις γράφει συνάμα ὅτι οὐδὲν ταῖς ἄλλαις καείσαις εἰδωσιν ὁ βεζιρὸς θέλημα καὶ ταῖς ἐφίπασαν», ὅπερ χρῆζει ἐπιβεβαιώσεως.

(26) Κατὰ τὴν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἰστ. καὶ ἐθν. ἑταιρείας προλεχθεῖσαν σημεῖωσιν τοῦ Ἀ. Π. Κεραμέως ἀπετεφρώθη καὶ αὕτη τῷ 1660· ἡ σημεῖωσις εἰς τὴν Βλάγκαν τάσσει αὐτὴν: «τὸν ἅγιον Νικόλαον τῶν

ἐν Ἑσπερίοις», ἐνφ ὁ Καραμπέινικοφ λέγει, ἀνακριδῶς καθ' ἡμᾶς, εἰς Κουμκαπῆ [ἀριθ. 24].

(27) Ἡ ἐν Βλάγκα ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου, ἡ παρὰ Καραμπέινικοφ ἀριθ. 25, Πατερδικῆ ἀριθ. 23 ἀναφέρεται εἰς τὴν τοῦ 1648 σημεῖωσιν τοῦ ἁγιοσταφίτικοῦ χειρογράφου καὶ ὑπὸ τοῦ διακόνου Παύλου, τφ 1652 λέγοντας εἰς Κουμκαπῆ δύο ἐκκλησίας τῆς Παναγίας [ἐνθ. ἀν., σελ. 47]· ὁ Μ. Γεδιῶν [αὐτ. σελ. 12] γράφει ὅτι καὶ αὕτη ἡ ἐκκλησία ἐπέθανε προδήλως μετὰ τὸ ἔτος 1683 ἢ καὶ κατόπιν, ἐνφ γνωρίζει τὸ δημοσιευθὲν σημεῖωμα ὑπὸ τοῦ Α. Π. Κεραμέως, καθ' ὃ ἐκάη καὶ αὕτη μετ' ἄλλων δύο ἐν Βλάγκα ἐκκλησιῶν τφ 1660, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Σμιθ παραλείπονται.

(28) Τρις ἐν Γέραχ ἐν τφ Ἡμερολογίῳ [σελ. 217, 359, 406] περιγράφει ἐκκλησίαν ἁγίου Θεοδώρου, ὀνομαζῶσαν οὕτω τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου ἐν τοῖς Στουδίου, τὸ νῦν Ἱεροχὸρ τζαμισῆ, παρὰ τὴν ἐν Ὑψωμαθείοις ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου. Προδήλως ὁ συγγραφεὺς εἰσέγγυσε τὸ ὄνομα τοῦ πάτερωνος τῆς μονῆς ἁγίου καὶ τὸ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς τοῦ ἀκαταμαχίτου ἐκείνου ὁποσηρικτοῦ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων κατὰ τὰς εἰκονομαχικὰς ἐρίδας.

(29) Τὴν ἐν Ὑψωμαθείοις ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸ τοῦ Καραμπέινικοφ ἀναφέρει ὁ Γέραχ ἐπανειλημμένως· «Τῆ 23ῃ Ἀπριλίου 1577 ἤλθομαν, λέγει, εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου· ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου εἶναι ἐξωγραφημένη ἐπὶ τοῦ τοίχου διὰ μικρῶν τετραγώνων ἐπιγυρῶσαν τμημάτων πλακῶς [ἐννοεῖ διὰ μουσαϊκοῦ], ἔχουσα κρεμαμένην ὠραίαν μεταξίνην σκέπην. Ἡ ἐκκλησία ἦν κατὰ μέρος ἐξ ἐκατοντάδων γυναικῶν καὶ παιδῶν μεταξὺ τῶν γυναικῶν ἦσαν πλείον ἢ δέκα Καραμανιώτισσαι, πλουσιώτερον κοσμημέναι τῶν παρ' ἡμῖν ἡγεμονίδων...» [Tagebuch, σελ. 339] παραλείποντες τὴν περιγραφὴν τοῦ στολισμοῦ αὐτῶν. Τῆ 17 Νοεμβρίου 1577 παρέστη εἰς βάπτισιν ἑλληνικὴν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ, κεκοσμημένη δι' εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Προδρόμου, τῆς Θεοτόκου, τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου, τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, τοῦ Ἀθανασίου καὶ πολλῶν ἄλλων. «Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐστὶν ἡ περὶ ἧς ἐν τοῖς ἄνω ὠμίλλησά τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ ἐπίσης κατεχομένη ὑπὸ Τούρκων [= τουρκοφάνων, Καραμανιωτῶν]· ἐτησίως κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου περιάγονται ἐν αὐτῇ ὁστά τινα, ὡς ἅγια λείψανα τοῦ Κωνσταντίνου, ἐφ' ᾧ ὁ λαὸς ὡς μαινόμενος καθίσταται» [σελ. 405—6]. Τῆ 24(5) Ἀπριλίου 1578 μετέβη μετὰ τοῦ Σχδάγγερ, εἰς τὸν παρὰ τὰ τείχη ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐν τφ χωρίῳ [= συνοικίᾳ] Καραμανιά, οἰκουμένην ὑπὸ Καραμανλίδων Ἑλλήνων, γνωρίζοντων τὴν Τουρκικὴν μόνον γλῶσσαν... Ὁ ναὸς ἔχει εὐρείαν αὐλὴν καὶ νάρθηκα, ὅπου ἴστανται αἱ γυναῖκες· ἐντὸς δ' ἔχει πηγὴν θεραπεύουσαν τοὺς ἐκ πυρετοῦ πάσχοντας... Πολλὸς κόσμος προσήλθεν ἐπὶ τῇ ἑορτῇ... [σελ. 484· ἀντὶ 24 Ἀπριλίου γραπτέον 23] Ἡ ἐκκλη-

σία αὕτη τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἶναι ἡ κοινῶς λεγομένη «ὁ Κυπαρισσῶς», ὃ ἐν τῇ Κυπαρισσῶ ἁγίος Γεώργιος, περὶ ἧς καὶ ὁ διάκονος Παῦλος γράφει ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν διατηρηθειῶν ἐκκλησιῶν, ὅτι ὠραία μουσαϊκῆ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὑπάρχει, ὅτι ἔχει ἁγίασμα, καὶ τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ἑορταζομένης τῆ 22 Δεκεμβρίου, καὶ περιγράφει τὸν τροῦλλον αὐτῆς [αὐτ., σελ. 47]. Περιέργος ἡ ὑπὸ Σμιθ παράλειψις αὐτῆς, ἐνφ ὁ Λουκάγγιος [1680] ἀναφέρει S Georgii versus Castellum septem Turrium (αὐτ. ἀριθ. 13).

Ἐκὰ καὶ αὕτη ἐν ἔτει 1782· τὸ σημεῖωμα τοῦ Πασχάλῃ ὀνομαζέει αὐτὴν «ἅγιος Γεώργιος Παρμακαπῆ» [Ἐγγένιος τερεῦς· ἡ Ζωοδόχος Πηγῆ, ἐν Κων/πόλει ἀωπς', σελ. 313]· συνοικία τοιαύτη αὐτῶν ἀγνωστος εἶναι σήμερον. Ἡ ἐκκλησία ἀνεκτίσθη τφ αὐλδ', φροντιδί τοῦ τότε πατριάρχου Κωνσταντίνου Α', ὅστις ἀναφέρει τὰ κατ' αὐτὴν ἐν τῇ Κωνσταντινιάδι· ὑπερθεν τῆς θύρας ἐχαράχθη τὸ ἐξῆς ἐπιγράμμα ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους Νικολάου Λογάδου:

Ναὸς τὰ πρόσθεν ἦν μὲν ἐν Βυζαντίῳ,
ἐν Κυπαρισσῶ τοῦ κλυτοῦ Γεωργίου·
ἀλλ' ἦν λυπηρὸν πᾶσιν ὄρασιον φίλοις,
ὡς ἀγνωστοῖ ποῦ ποτ' εἶχε τὴν θέσιν·
Κωνσταντίνος δέ, πατριαρχῶν τὸ κλέος,
τοῦτον δὴ εἶναι εὐστόχος τεκμήρητο
ἐκ τῆς παλαιᾶς τῆς δε καλλιότης θόλου
καὶ κυπαρισσοῦ, τῆς κασίσης πρὸ χρόνων·
ὅς πρώτη ὄρη καὶ ἀρωγῇ ἀπείτω
καινὸν καθιστᾷ εἰς διερ κάλλος βλέπει.
Ἄλλ' ὦ τροπαίων κλησὶν ὡς μάρτυς φέρων,
τήρει ὑπερθεν τῶν νοητῶν θηρίων
καὶ πατριαρχῆν καὶ δούου Κωνσταντίνου
καὶ τὸν ἱαμβίσιον ταῦτα Λογάδην,
δομῶ δὲ κτίστην τοῦδε, τῆς τεχνουργίας
καὶ Νικόλαον τέκτονα Νικητάδην.
αὐλδ' κατὰ μῆνα Μάτου.

Ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει νῦν ἁγίασμα ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τιμῶμενον, καὶ ἐπὶ τοῦ διακόνου Παύλου, τφ 165α, ὑπάρχον· ἐπὶ δὲ καὶ ἡ δημοτικὴ ἐνοριακὴ σχολή.

(30) Ἐπανειλημμένως ἀναφέρει ὁ Γέραχ τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν· τοὺς ἐν τῇ συνοικίᾳ αὐτῇ οἰκοῦντας λέγει ἐλθόντας ἐκ Καραμανίας, ὀρθοδόξους μὲν Ἑλληνας ὄντας, ἀλλ' οὐδόλους ἢ ἐλάχιστα ἑλληνικά γνωρίζοντας, τὴν τουρκικὴν δ' ὁμιλοῦντας· ἡ συνοικία καὶ ἡ ὁδὸς ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἔκων· μῆθη [Tagebuch, σελ. 173, 186. 484]. Οἱ Καραμανιώται ἔχουσιν ὠραίας, μεγάλας καὶ εὐρείας οἰκίας μετὰ ὠραίων κήπων, ἐκτεινομένων μέχρι τῶν φυλακῶν τοῦ Ἐπαυργίου [σελ. 186]. Ἡ ἐκκλησία εἶναι ἀρχαία οἰκοδομή, ἐστολισμένη διὰ πολλῶν εἰκόνων, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, φερόντων τὰ αυτοκρατορικὰ στέμματα, κεκοσμημένα διὰ χρυσοῦ καὶ ἀδαμάντων,

κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτῶν, 21 Μαΐου, ἐκτίθενται τὰ ἐν κισωτικῶν φυλασσόμενα ἅγια λείψανα τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου, ὁσοῦν καὶ δάκτυλος· ἐκ τοῦ ἐκκλησιασματος, λέγει, ἄλλοι μὲν ἐπ' ὤμων λαμβάνουσι τὰ λείψανα, ἄλλοι πλησιάζοντες πρηνεῖς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπιπτον, ἐν ᾧ ἄλλοι σβώσωμοι ἔτρεχον, τοὺς τοίχους ἄλλοι ἐψηλάφουν· τινὲς πάλιν ψυχρίων καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἔχοντο, ἐν αἷ ἕτεροι καθίσταντο ὡς μανιώδεις· ἔλεγον δ' ὅτι οἱ ὑπιστάμενοι τὴν σκληρὰν ταύτην κατάστασιν, ἠδύνατο νὰ γνωρίσωσι τὸ πολὺ ἢ ὀλίγον τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· ὑπῆρχον ὁμως καὶ οἱ, ὡς παῖδες, οὐδαμῶς ἐπηρεαζόμενοι [σελ. 348, 406]. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας παρετίθετο γέθμα. Ἐνδον τῆς ἐκκλησίας θηήρχε καὶ ἁγίασμα εἰς ὃ καταβαίνοντες βαθμίδας τινὰς προσήρχοντο καὶ κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου οἱ πυρῆσσοι ἐλόοντο, καὶ ἀνῆρτων κηρία, τρίχας καὶ βράκη [σελ. 499]. Ὁ Γέρολαχ παρέστη εἰς λειτουργίαν τοῦ Πατριάρχου τῆ 1ῃ Ἀπριλίου 1576, καθίσαντος ἔπειτα εἰς πλοῦσιον γέθμα [σελ. 173]· εἶτα ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν τῆ παρασκευῆ τῆς Διακαινησίμου, 27ῃ ἰδίου μηνὸς καὶ ἕτερος [σελ. 186]· τῆ 21 Μαΐου 1577 [σελ. 348] καὶ 1578 [σελ. 499]. Τὴν ἀρχαιότητα τῆς ἐκκλησίας μαρτυρεῖ γράμμα τοῦ Πατριάρχου Μητροφάνους Γ' ἐκδοθὲν ἐν ἔτει κοσμογονίας 505' = + 5508 + 1569, οὗτινος τὸ διατακτικὸν ἐδημοσίευσεν ἐκ χειρογράφου τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ὁ Ἀ. Π. Κεραμεύς [Παράρτ. Κ—ΚΒ' τόμ., σελ. 95, χειρ. II, ἀριθμὸς 5], ἡμεῖς δὲ παρατιθέμεθα τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ μέρος ε... Οἱ ἐκ τῆς Καραμανίας ἐδλαβόσταισι ἱεραῖς, οἱ ψάλλοντες εἰσιν ἐν τῷ σεβασμῷ νὰ τῷ μεγάλῳ μου Κωνσταντίνου, ἀνατρέποντες τὴν ἀρχαίαν ἐν αὐτοῖς τάξιν καὶ συνθήσαν καὶ βουλόμενοι κατὰ βούλησιν τὴν ἐαυτῶν πορεύεσθαι... πρὸς ἀλλήλους μάχαις καὶ σκανδάλοις διηγεκτοῖν ἐαυτοὺς ἐκδεδώκασι· ὥστε τὸν γέρον κατὰ χρόνον ἱερατεῦντα ὀλιγορεῖν τοὺς γέροντας καὶ προτιμᾶσθαι καὶ προκαθεῖσθαι ἐν τε ταῖς ἱεραῖς συνάξεσι καὶ ἀπανταχοῦ διὰ τὸ φθάσαι τινὰς τούτων ὀφφικίους ἐκκλησιαστικοὺς τιμηθῆναι... Ἀπελθοῦσα ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν καθευθεθέντων ἐνταῦθα ἱερωτάτων ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐντιμοτάτων τῆς καθ' ἡμᾶς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας κληρικῶν, ἐντὸς τοῦ θεοῦ ραοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου... τέλος δὲ πάντων μηδὲν εὐροῦσα ἕτερον αἷτιον σκανδάλων... εἰ μὴ τὸ θέλειν τοὺς ἔχοντας ὀφφικία προτιμᾶσθαι τῶν προγενεστέρων ἱερέων, καὶ γηραιῶν ὄντων, ἀπεφῆγαι, γνώμη τῶν παρατυχόντων ἀρχιερέων καὶ ὑπεριμῶν, εἶναι τὴν ἐπικρατήσαν ἀρχαίαν τάξιν αὐτῶν ἀπαρασάλευτον, ἧτις ἦν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μέχρι τοῦ νῦν... καὶ ἐπεδόθη εἰς ἀσφάλειαν τοῖς δηλωθεῖσιν ἱερεῦσι τοῦ μεγάλου μου Κωνσταντίνου τὸ ἐν τῇ Καραμανίᾳ τὸ παρὸν γράμμα.— Ἐν ἔτει 505' ». Ἀπασαί αἱ μνεῖαι τῆς ἐκκλησίας ταύτης λέγουσιν αὐτὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι μόνον τοῦ Κωνσταντίνου· ὥστε σφάλλεται ὁ Καραμπέινικοφ ὀνομάζων αὐτὴν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης [ἀριθ. 34]. Ὁ Γεδεών

λέγει τῷ 1888 ὅτι μέχρι πρὸ ἐξηκονταετίας [1827—8] ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία πρὸς τοὺς ἐνταῦθα κατοικοὺς ἔγραψε τὰς ἑγκυκλίους τουρκιστί [Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, ἔτ. Η' σελ. 200], τουτέστι δι' ἑλληνικῶν χαρακτήρων εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν. Ὁ διάκονος Παῦλος ἱστορεῖ ὅτι ἀδελφὸς τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Παῖσιου, αἰτήσῃ δὲ τῶν Ὑψωμαθιωτῶν, ὁ παρεπιδημῶν Πατριάρχης Ἀντιοχείας Μακάριος ἐλειτοῦργησε τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου χειροτονήσας καὶ διακόνους· ἦτο, λέγει ὁ Παῦλος, ἀξιοσέβαστος ἀρχαιοτάτη οἰκοδομή, λιθόκτιστος, ἔχουσα ὕψηλοὺς θόλους καὶ μεγάλας εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ Προδρόμου, τῆς ἐποχῆς, ὡς ἔλεγον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· ἐτιμᾶτο δὲ ὡς ἱερὸν λείψανον ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἐν βασιλευσὶ πρώτου τοῦτου χριστιανοῦ [ἐνθ' ἀν. σελ. 47]. Περὶ τοῦ ἁγιάσματος, ὅπερ ὁ Γέρολαχ ἀναφέρει, οὐδὲν λέγει ὁ Παῦλος· περὶ δὲ τῆς ἐπωνυμίας Καραμάν μαχαλὲ λέγει ὅτι οὕτως ἐκλήθη διότι ὁ σουλτάνος Μεχμέτ Β' ἐγκατέστησεν αὐτόθι μετανάστας ἐκ Καραμανίας [αὐτ. σελ. 48]· τότε συγχρόνως, νομιζόμεν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς καὶ τὴν ἀνέγερσιν ἐκκλησίας, ἐπὶ ἑρείπιων προγενεστέρως ἐξάπαντος, τοῦθ' ὅπερ ἐμφανίει καὶ ἡ τοῦ γράμματός τοῦ Πατριάρχου Μητροφάνους φράσις ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, οὐχὶ πρὸ αὐτῆς. Ὁ Δουκάγγος ἀριθμεῖ XIV «S.Constantini de Caramania».

(31). Τοῦ Ἀ. Π. Κεραμίου καταπαύοντος τὰς περὶ τῶν ἐκκλησιῶν Πόλεως παρατηρήσεις αὐτοῦ, προστιθέμεθα αὐταῖς καὶ τινὰς ἄλλας ἡμετέρας χάριν τῆς ἱστορίας.

1. Ἐκκλησία ἁγίου Νικολάου ἐν Ὑψωμαθίῳ. Ἡ παρὰ Καραμπέινικοφ ἀριθ. 31, Πατριάρχῃ 29, διακόνῳ Παύλῳ [σελ. 47], Σμῖθ, ἴσως, 5, ἐκάθη μετὰ τῶν ἄλλων τῷ 1782 καὶ ἀνφοδομήθη ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Σιναίου (τοῦ Α')· θηρηθὲς τῆς θύρας ἐπὶ μαρμάρου εὐρηγαι κεχαραγμένη ἡ ἐπομένη εἰς τέσσαρας σειράς, δύο συλλαβῶν τῆς τελουταίας λέξεως χαραχθεισῶν κάτωθεν ταύτης·

Ὁ ναὸς οὗτος Νικολάου ἁγίου ἐκνεουροῦται πόθῳ
[ῥῆλω καὶ ἀγαστῷ
τῶν ἐνοριτῶν συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ καὶ ιουναρωπῆ π

[χρῆσιπινῶν
ἐπ' ἀρχιθύτου τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου σοφοῦ προ-
[πνοῦς καὶ κλέους ΒΥΖΝΙ
οῦς πάτερ σῶζε πειρατιῶν βίον καὶ ἀνταμειβῶν μετὰ
[πόθον πλουσίως.

Προδήλως ὁ ἀμαθὴς λιθοξόος διέστρεψε τὴν δέσιν καὶ λέξεων καὶ γραμμάτων καὶ στίχων, ἐν οἷς παρενέθηκε τὴν ἀρχικῶς ἐν τέλει ὑπάρχουσαν χρονολογίαν· ἐκ τῆς ἐν τῇ τρίτῃ γραμμῇ διακρίσεως «τοῦ πρώτου Κωνσταντίνου» εἰκάζομεν ὅτι ἡ σύνταξις τῆς ἐπιγραφῆς ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς πατριαρχίας παραίτησιν τούτου, 15 Αὐγούστου 1834, ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Τυρνῶ

δου, τοῦ καὶ Β', [18 Αὐγούστου 1834 ἕως 26 Σεπτεμβρίου 1835] ἀρχικῶς ἴσως εἶχεν οὕτως;

*Ὁ ναός οὗτος Νικολάου ἁγίου
ἐκ νιού ἀνεγίρεται πόθω ζήλω τε
ἀγαθῶ τῶν ἐνοριῶν, συνδρομῇ καὶ
δαπάνῃ χρυστεπωνύμων,
ἐπ' ἀρχιθύτου τοῦ πρώτου Κωνσταντίου,
σοφοῦ προοπνους (;) καὶ κλέους Βυζαντίου·
οὓς, πάτερ, σῶζε πειρατιων βίου
καὶ ἀνταμείβου μετὰ πόθου πλουσίου
κα' Ἰανουαρίου αὐλ(;)·*

Ἐνδον τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἀριστερὸν τοῖχον εἶσι νῦν ἅγιασμα τῆς Ζωοδόχου πηγῆς.

2. Ἀγίασμα τῆς Ἀναλήψεως ἐν Ὑψωμαθείοις. Τῆ 8ῃ Μαΐου 1578 [ἦν εὐρίσκομεν συμπιπτούσαν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ] ἐπεσκέφθη αὐτήν ὁ Γέρολαχ κειμένην ἐπὶ τὸ Ἐπταπόργιον εἰς τὸ Ὑψωμαθεῖον, καὶ ἤκουσε τὴν θείαν λειτουργίαν [αὐτόθι, σελ. 489] ὧστε ἔκτοτε ἔφερε καὶ ταύτην τὴν ἔπωνυμίαν ἡ αὐτόθι ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Χρυσοληθίνης, ἡ παρὰ Καραμπείνικοφ εἰς τῆς Παναγίας Ψαμάτια μαχαλεδά [ἀριθ. 14], παρὰ Πατεράκη [ἀριθ. 28] καὶ Σμιθ [ἀριθ. 4] Χρυσοληθινή, ἧς ἀρχαιοτέρα μνεῖα εἴρηται ἐν ἔτει 1566 [Γεδών· αὐτ., σελ. 75] ἡ ταυτότης αὐτῶν ἀναφέρεται καὶ ἐν ἐγγράφῳ τοῦ 1791 [Ἐκκλ. Ἀλήθ., ἐτ. ι', σελ. 229]. Ἡ παρὰ τῷ διακόνῳ Παύλῳ, τῷ 1652, ἀναφερομένη ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου ἐν Ὑψωμαθείοις, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Πετριδές, μὴ εὐρίσκων αὐτὴν σήμερον, ἐρωτᾷ μήπως εἶναι ἡ τῶν Ἐξ Μαρμαράων ἐνοριακὴ ἐκκλησία [ἐνθ' ἀν., σελ. 47], εἶναι ἡ τῆς Ἀναλήψεως ἐπιλεγομένη.

Καίσα καὶ αὕτη τῷ 1782 [σημείωμα Πασχάλη] ἀνεκτίσθη ἐπὶ πατριάρχου Κωνσταντινοῦ Α' τοῦ ἀπὸ Συναίου κατὰ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα:

*Ναὸν τὸν δε δαμέντα χρόνῳ, φθ' εἶσατο ἀθις
εἰς ὃ γε κάλλος ὄρηξ τῶν πόδος ἐνοριῶν
ζήλῳς τε σπουδῇ τε χρυσολατρῶν ὁμοθησῶν
τοὺς Χριστὸς σφῆζει γῆθεν ἀειράμενος,
οἰκουμένης θῶκῳ Κωνσταντίος ὁπότε ἦστο
εὖ πατριαρχεύων δευσιτέρῃ σοφίῃ.
Τὸν ἡμῖν, Λόγε, δηναῖον μάλα τήρως σφον,
ὀρθοτομοῦντα λόγον σῆς γε ἀγαθοσύνης
καὶ ἀρχιτέκτονα Κωνσταντίνον
αὐλβ' Μ[α]ρ[ε]τίου] α'.*

Ἐξῶθεν τοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοῦ ναοῦ ὑπάρχει ὁμώνυμον ἅγιασμα.

3. Μικρὴ ἐκκλησία Παναγία τοῦ Παλαιολόγου. Ταύτην ἀναφερομένην ἐν τῇ σημειώσει γ' τοῦ χειρογράφου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀγιοταφικικοῦ Μετοχίου [Γεδών, σελ. 26] εἰκάζει ὁ ἐκδότης αὐτῆς κειμένην μετὰ Φαναρίου καὶ Μπαλατὰ [ἀντ. σελ. 17]. Ἐπειδὴ ὁμοῦ ὁ Σμιθ ὀρίζει «μικράν» ἐκκλησίαν Παναγίας πλησίον τῆς πατριαρχικῆς, προστιθεὶς ὅτι οὕτως καλεῖται πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς τελευταίας, ἐκ' ἴσης κατ' αὐτόν, ὡς ἐν τῇ 9ῃ σημειώσει λέγομεν, τῆς Παναγίας [ἀριθ. 24], διὰ τοῦτο περὶ τὸν πατριαρχικὸν ναὸν ζητητέα ἡ θέσις αὐτῆς· εἶπομεν δὲ

ἤδη ἐν σημειώσει 16ῃ ὅτι τὴν ὑπὸ Παύλου τοῦ διακόνου ἀναφερομένην ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας μεθ' ἀγιάσματος ὑπεράνω τῆς πόλης Ἁγία-καπῆ ὁ Πετριδές θεωρεῖ ὡς τὴν τοῦ Παλαιολόγου [ἐνθ' ἀν., σελ. 48]. Ὁ Delacroix, τῷ 1670 ὢν ἐν Κ/πόλει, λέγει πέντε παρεκκλήσια [sacella] ὑπάρχοντα πλὴν τῶν ναῶν· τὸ τρίτον δὲ καλεῖ τῆς Παναγίας τοῦ Παλαιολόγου [παρὰ Λαμῖῳ, σελ. 218]. Ὁ Δουκάγιος ἀριθμεῖ 17ην ἐκκλησίαν τὴν τῆς Παναγίας Coubule [κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Βενετίας]· ἐὰν ἀναγνωσθῇ Τσουμπαλί, ἔπεται ὅτι ἐννοεῖ ταύτην τὴν «μικράν», διότι ἀναφέρει ὑπ' ἀριθ. 8 τὴν τοῦ Βαλίου du Baigle, quam Bailii vocant, ναῶν τὴν καὶ Χαντσαρλῆ λεγομένην [Σκαρλάτος· ΚΙΙΙ, τ. Α', σελ. 578]9] γνωστὴν καὶ εἰς τὸν διάκονον Παύλον [αὐτ.], ἐκτὸς ἀν τὴν λέξιν Coubule δεχθῶμεν ὡς ἐσφαλμένως τυπωθεῖσαν ἀντὶ τοῦ Μπελλῆ = Βελιγραδίου. Ὁ Γεδών πρὸς τοῦτους θεωρεῖ αὐτὴν οὕσαν μίαν τῶν ἐννεα ἐκκλησιῶν, αἰνιτιν καίσα κατὰ τὸ 1640, ἔμειναν κατὰ τὸν Δοσίθεον, ἡφανισμέναι [αὐτ. σελ. 35], ἐν ᾧ ὀρίζει τὴν ἀναφέρουσαν αὐτὴν ἀχρονολόγητον γ' σημείωσιν σύγχρονον ἢ μικρῷ μεταγενεστέραν τῆς β' σημειώσεως, φεροῦσης χρονολογίαν τὸ 1683 ἔτος [σελ. 15]· ἔπεται λοιπὸν ὅτι δὲν ἐκάη οὐδ' ἔμεινεν ἡφανισμένη ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1640 πυρκαϊᾶς, ἡ, ἀν ἐκάη, ἀνφκοδομήθη μετὰ τῶν ἐτῶν 1640—1652 ἢ 1669, ἀφοῦ ἀναφέρεται ὑπάρχουσα ἔτει 1652, 1669, 1670 1680, 1683 καὶ ὅτι ἀνακριδῶς λέγεται ὅτι καὶ αὕτη ἐκάη τὸ 1640 μείνασα μετὰ τῶν ἄλλων ὀκτὼ ἡφανισμένη· περιεργον δὲ καὶ ἀνεξήγητον δι' ἡμᾶς τὸ ὅτι δὲν ἀναφέρουσι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην οὐδ' ὁ Καραμπείνικοφ οὐδ' ὁ Πατεράκης.

4. Ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς. Πρῶτος ὁ Γύλλιος [1546] λέγει, ὅτι ἐπάνυμον «Χρυσοπηγῆ» δίδονται εἰς πηγὴν γειτονέουσαν πόλιν τῶν τειχῶν, ὅτι τοῦτο εἶναι παραλλαγὴ τοῦ τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἧς τὸ τε ὄνομα καὶ ἡ θέσις ἦσαν ἀγνωστα τότε καὶ δὲν ὑπάρχει ἤδη ἡ ἐκκλησία ἐκείνη τῆς Θεοτόκου Πηγῆς, ἡ ὑπὸ τοῦ Προκοπίου ἀναφερομένη, ὅτι ἐκεῖτο «ἀγχίστα τῇ τῶν Χρυσῶν καλουμένων πυλῶν» [περὶ κτισμ., βιβλ. Ι, κεφ. ΙΙΙ], κτίσμα τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ [De top. C/Poleos, βιβλ. ΙV, κεφ. VIII]. Μετὰ τὸν Γύλλιον γράφει ὁ Γέρολαχ εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆ 27 Ἀπριλίου 1576 [οὕση παρασκευῆ τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος, τῇ καθιερωμένη εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς], ὅτι τὴν πόλιν Σηλυβρίας τῶν χερσαίων τειχῶν νινεσ ὀνομάζουσι Χρυσὴν Πύλιν, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπάνυμίας ταύτης ἐκλήθη καὶ τις παρακειμένη πηγὴ, ἀθρόους προσελκύουσα κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην Ἑλληνὰς τε καὶ Ἀρμενίους καὶ πολλὰ θάματα τελοῦσα· διὸ καὶ τῶν ἀσθενῶν οἱ θεραπευόμενοι λέγουσιν αὐτοὺς τῇ Θεοτόκῳ ἀνήκοντας [=πρωληθέντας εἰς τὴν Παναγίαν (ἀφρησθέντας), ὡς ἐν τῇ κοινῇ λαῶς λέγει]. Περὶ τῆς πόλης Σηλυβρίας ὁμιλῶν ὁ Γέρολαχ λέγει ὅτι οὐ μικρὰν ὑπάρχει ἐκκλησία τῆς Παναγίας καὶ ἀναφέρει

τὸ ἅγιασμα καὶ τὰ θρυλούμενα περὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἰχθύων [σελ. 185—186]. Ἡ ἐκκλησία αὕτη βεβαίως εἶναι ἡ τῆς *Ζωοδόχου Πηγῆς*, ἡ ἐν *Βαλουκλίῳ*, περὶ ἧς ὁμοῦς, ὁ μετὰ ἑνδεκά εἴη ἐπισκεφθεὶς τὴν Κ' πόλιν, τῷ 1587, *Λουουγκλάβιος* λέγει ὅτι ἦτο κατεστραμμένη, τῶν θεμελιῶν αὐτῆς καὶ τῶν αὐτόθι παλατιῶν τῆς Πηγῆς μέχρι τότε διαρχόντων, σὺν αὐτῇ τῇ πηγῇ, ἦν Χρυσοπηγὴν ἐκάλει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, ἐν μεγάλῃ συρροῇ ἐπισκεπτόμενος αὐτὴν εἰς φρισμένην τοῦ ἔτους ἐποχῆν, ὡσεὶ ὁ ναὸς τῆς Παναγίας ἀκέρατος ἐστὶ ὑψίστατος ἐκεῖ [Pand. Hist. Turc N° 200, XVI]. Ἐν ἔτει 1652 ὁ διάκονος Παῦλος σὺν τῷ Πατριάρχῳ Ἀντιοχείας Μακαρίῳ μετέδρασαν, εἰς τὸ Βαλουκλί ἅγιασμα, ὅπου ἐκαλεῖτο «ἡ *Ζωοτόκο πηγῆ*», κατήλθον βαθμίδας τινὰς καὶ ἔπιον ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ ὕδατος [ἐνθ' ἀν., σελ. 48]. Ὑπῆρχε λοιπὸν ἐπὶ *Γέραχ* ἐκεῖ ἐκκλησία ἡ δχι; ἀφοῦ οἱ ἄλλοι περιηγηταὶ λέγουσι τάναντία; ὁ ἱερεὺς *Εὐγενίος* γνωρίσας τὴν μαρτυρίαν τοῦ *Λουουγκλαβίου*, λέγει, ἀντιφάσκων, ὅτι *εναὸς μέγας δὲν ὑπῆρχεν, εἰμὴ μόνον τὰ θεμέλια αὐτοῦ!* [Ἡ *Ζωοδόχος Πηγῆ*, Κ' πόλει ἁωπς' σελ. 85], καὶ ὅτι πρῶτος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ὁ μητροπολίτης Δέρκων *Νικόδημος ἡγίως μικρὸν ταῖσκαν* [σελ. 86]· παρὰ ταῦτα ὁμοῦς τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιεύμενον συνοδικὸν ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου Κ' πόλεως *Παΐσιου*, τοῦ ἔτους 1727, τάσσον τὴν ἐκκλησίαν τῆς Πηγῆς εἰς τὴν Χρυσῆς Πύλης ἡτοι κατὰ τὸ *Σηλῦδρι καπν*, προδίδωσι πῶς τὴν θιαρξιν ἐκεῖ πρότερον ἐκκλησίας ἐν οἷς λέγει: «ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζειν τὰ μέρη τὰ σεσαθρωμένα, παμπάλαιος ἱερά καὶ σεβασμία εἰκῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου εὐρέθη *ἔνδον τοῦ τοίχου ἀνωθεν, κατὰ τὸ μέρος τοῦ βήματος*» [αὐτ., σελ. 226] καὶ παρακατιῶν «τὴν εὐρεθείσαν, ὡς εἰρηται, παλαιὰν καὶ σεβασμίαν καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα *ἔνδον τῷ τοίχου...*» [σελ. 227]· ἐκ τούτων εἰκάζομεν ὅτι δὲν ἦτο μὲν ἀκέρατος ἡ ἐπὶ Βυζαντινῶν διήσημος ἐκεῖνη ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς, ὡστε νὰ δικαιολογήσῃ ὁ *Λουουγκλάβιος* τὴν συρροὴν τοῦ λαοῦ, ὑπῆρχεν ὁμοῦς τοιαύτη, ὡς καὶ ὁ *Γέραχ* μαρτυρεῖ, σαθρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, μέχρις οὗ, τῷ 1726—1727, ὁ ῥηθεὶς μητροπολίτης Δέρκων *Νικόδημος* ἀνεκαινίσεν αὐτήν. Τὴν προτέραν θιαρξιν τῆς Ἐκκλησίας μαρτυροῦσιν ἀναμνησθητικῶς καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ σουλτανικὰ Διατάγματα, τὰ δημοσιεύόμενα ὑπὸ τοῦ *Εὐγενίου* [ἐνθ' ἀν.]· τὸ ὑπὸ στ. Γ' λέγει ὅτι ἐν τοῖς ἀρχείοις εὐρέθη καταγεγραμμένον ὑπὸ χρονολογίαν ἐγίρας 1004=1595/6 ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Βαλουκλῆ μετὰ τοῦ ἁγιάσματος, κειμένη ἐξῶθεν τῆς πύλης Σηλῦδρίας [σελ. 229] ἀνέκαθεν ἀπὸ ἀλώσεως [ἔγγρ Β'] ἀνήκεν εἰς τοὺς ὀρθοδόξους Ἑλληνας [ἔγγρ. Δ', τοῦ 1703 ἔτους, 23—24 εἴη πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου ἀνακαινίσεως]. Ὁ *Σεστίνι* λέγει μὲν ὅτι ἦτο ἡ ἐκκλησία ἐν μέρει πεπτικυῖα, τῷ 1778 γράφων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμοιογεῖ λύπην διδοῖ δὲν ἐπεσκέφθη τὸ περηνμισμένον ἅγιασμα ἵνα ἴδῃ τοὺς ἰχθύς, ἡ μαρτυρία αὐτοῦ στερεῖται ὑποστάσεως [Sestini; lettres aur la Sicile

et la Turquie, Paris 1789, τ. Γ' σ. 87, 89], καθὼς καὶ ἡ τοῦ *Chevalier* [ἐνθ' ἀν., σελ. 101] περὶ μόνον ἐρειπίων ὑπάρξεως [τῷ 1786]. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐπωνυμία Χρυσοπηγῆ ἐφευρεθεὶς φαίνεται οὕσα τοῦ *Γυλλίου*, ἐπαναληθρεῖσα ὑπὸ τοῦ *Γέραχ*, τοῦ *Λουουγκλαβίου* καὶ τοῦ *Δουκαγγίου* καὶ τοῦ ἐκ τῶν ἡμετέρων *Ἀγαπίου Λάνδου* ἐν σελ. 302—303 τῆς «Ἄμαρτων ἁλων σωτηρίας» [ἐκδ. 1817], οὐδαμοῦ πρότερον ἢ ἐφεξῆς ἀπαντῶσα· ἀναφέρεται μόνον ἐκκλησία καὶ μονὴ Χρυσοπηγῆς ἐν τῷ *Γαλατῶ* ἐν τοῖς μετὰ τὴν ἀλῶσιν καὶ αὕτη χρόνοις, περὶ ἧς ἐφεξῆς.

(5). Ἐκκλησία ἁγίου *Μηνᾶ* ἐν Ὑψωμαθείῳ. Ἀρχικῶς ἦτο τετιμημένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, καὶ οὕτως ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ *Καραμπίνκοφ* [ἀριθ. 16, καὶ *Παιρακῆ* ἀριθ. 30]. Ὁ *Σμιθ* ἐκ παραδρομῆς ἢ ἀνακριθοῦς ἀντιλήψεως ὀνομάζει Κάρπου [ἀριθ. 6]. τοῦθ' ὅπου, ὡς παρετήρησεν ἴδῃ ὁ *Α. Π. Κεραμῆς*, παρέλαβε καὶ ὁ *Δουκαγγίος* ἀριθμήσας ἐκκλησίας S. Carpes, Psamatia [αὐτόθι, XV], καὶ ἀπ' αὐτοῦ ὁ *Μ. Γεδεών*, ὅστις καταλήγει εἰς συμπέρασμα «ὅτι ὁ ναὸς Κάρπου καὶ Παύλου, ὁ ἀρχαιότατος, ἐστὶν ὁ κατόπιν ἅγιος Πολυκάρπος, ὁ σήμερον ἅγιος Μηνᾶς τῶν Ὑψωμαθίων, ἴσως χιλιατῶν ἀριθμῶν ἀπὸ τῆς τῶν θεμελιῶν αὐτοῦ καταβολῆς» [αὐτόθι, σελ. 72—74]. Κατὰ τὸν *Πασχάλι*, τῷ 1786, εὐρεν αὐτὸν ὑφιστάμενον καὶ ἐπέτηρε τὴν διάμετρον τοῦ θόλου αὐτοῦ, οὕσαν 36 ποδῶν παρετήρησε προσέτι καὶ τὸ ὑπόγειον τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἅγιασμα [σ. 263], ὡς λέγει· ἐπειδὴ ὁμοῦς καὶ ὁ *Αθ. Ὑψηλάντης* καὶ ὁ Πατριάρχης *Κωνσταντίνος* ἀναφέρει τὴν μεγάλην ταύτην πυρκαϊάν τοῦ 1782, ἀποτεφρώσασαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κυπρισσᾶ, πλησιέστατα τῇ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου οὕσαν, ὑπόνοια ἡμῖν γίνεται μήπως ὁ *Chevalier* παρέλαθεν ὅσα περὶ τῆς τελευταίας γράφει ἐκ προγενεστέρως πηγῆς, ἴσως τοῦ *Γιγς*, οὗ τὰ συγγράμματα καὶ πληροφορίας πολλάκις ἀναφέρει. Ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας θεωροῦμεν ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος [18'] αἰῶνος κρατοῦσα ἐπίκλησις τῆς ἐκκλησίας «τοῦ ἁγίου Μηνᾶ», ἀντὶ τῆς ἀρχικῆς τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου προῆλθεν ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγιάσματος αἰτίαν δὲ τούτου δεχόμεθα ὅτι ἡ μὲν ἐκκλησία ἐμπροσθήθῃ καὶ ἡρειπιώθῃ καὶ ἐπομένως ἔπαυσεν ὁ περὶ αὐτῆς συνεχῆς λόγος, ὑπελείφθη ὁμοῦς τὸ ἅγιασμα, καὶ προσερχόμενος εἰς αὐτὸ ὁ λαὸς καὶ τελῶν παρακλήσεις καὶ ἄλλας ἱεροτελεστίας συνεπῶς τὸν ἅγιον Μηνᾶν, τὸν πάτρωνα αὐτοῦ, ἐπεκαλεῖτο· τούτωνθεν δ' ἐκράτησε τὸ ὄνομα καὶ ἐπὶ τῆς βραδύτερον ἀνοικοδομηθείσης ἐκκλησίας καὶ μέχρι σήμερον, μολονταί λέγεται καὶ «τῶν ἁγίων Μηνᾶ καὶ Πολυκάρπου». Εἰς τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην συνάδουσι μὲν αἱ διάφοροι μνητεῖα αἱ παρατεθειμένα ἀνωτέρω καὶ καλοῦσα αὐτὴν τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ἀντιστρατεύεται δ' ἐν μέρει τὸ ἀκόλουθον ἱαμικὸν ἐπιγράμμα κεχωρηγμένον ἐπὶ μαρμαροῦ, ὑπὲρ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας,

συντεθέν ὑπὸ τοῦ αὐοιδίμου διδασκάλου τοῦ Γένους
Νικολάου τοῦ Λογάδου:

*Ἦν μὲν μέγιστος ὧδε τοῖς πρόσθεν δόμος
Μηνᾶ ἀγαστοῦ καὶ κλίος τῶν μαρτύρων.
τοῦ δὲ φθαρέντος τῷ χρόνῳ τ' ἤρειπίος
μικρὸν δόμησαν τοῖς δε ἄμφ' ἐρειπίοις
καὶ τοῦδε αὐτὸς κέντιος ἦδη ἐκ νίου,
ἀνεκτίσαντο εἰς ἄρα βλέπεισ' οὐχόδοσ,
τὸ τρηκαῖα τοῦ σοφοῦ Κωνσταντίου
εὐ πατριαρχεῦοντος ἐν Ῥώμῃ νέα.
Καλὸς τ' ὁ ναός, καλὴ προθυμία
τῶν συνδραμόντων εὐσεβῶν ἐν τῷ ἔργῳ.
Καὶ γοῦν ἅπαντας σῶζε ἐκ τῶν κινδύνων,
μάρτυς ἀθλητὰ, καὶ Λογάδην ἐσχάτως.*

Ἀρχιτέκτων (;) Κωνσταντῆς Γιολασιμαζῆς.

Μηνί Δεκεμβρίῳ, 1833.

Κατὰ τοῦτο ἀνέκαθεν ἦτο τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐκκλη-
σία καὶ ὄμως οὐτε ἡ πρώτη οὐτε ἡ δευτέρα [1844]
ἐκδοσις τῆς Κωνσταντινιάδος τοῦ γεραροῦ Πατριάρχου
λέγει τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἀλλὰ ὡς πάντες
οἱ πρὸ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου. Ἐν ἔτει 1878—
1879 τεσσαράκοντα βήματα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀνω-
ρύχθησαν τέσσαρες ἑλληνοὶ ἐνεπίγραφοι ἐπιτύμ-
βιοι λίθοι, περὶ ὧν ἀναφέρει ἡ ἐκθεσις τοῦ ἔτους
ἐκεῖνου τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἡμετέρου
Συλλόγου, ἐν σελ. 170 τοῦ II' τόμου τοῦ περιο-
δικοῦ αὐτοῦ.

6. Ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.
Γράφει ὁ Γέρλαχ εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆ 29 Αὐγού-
στου 1577, καθ' ἣν ἀγομεν τὴν μνήμην τῆς ἀποτομῆς,
τῆς τιμῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, ὅτι, ἐδπισθεν τῆς
ἁγίας Σοφίας εἰς τὸν πύργον τοῦ τείχους ὁπῆρχεν
ἁγίασμα, πανηγυριζόμενον τῆ ἡμέρα ταύτῃ ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων ὁ τοῦ τζαμίου τῆς ἁγίας Σοφίας *μουτβε-
λῆς* [διαχειριστῆς ἐπίτροπος] εἶχε τεταγμένον ἔμμι-
σθον Τούρκον ἐπὶ τοῦ ἁγιάσματος, ἔσκεπασμένου
διὰ μαρμαρινῆς πλακῆς· εἶχεν οὗτος παρ' αὐτῷ πῆ-
λινα δοχεῖα, τὰ ὅποια πληρῶν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος
ἐδίδεν ἀντὶ πληρωμῆς εἰς τοὺς ἀθρόως προσερχομέ-
νους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, πίνοντας, πλουνομέ-
νους, λοβοντας τὰ γεγυμναμένα τέκνα αὐτῶν καὶ
σταυροκοπούμενους πρὸ τοῦ τείχους ἐφ' οὗ ἀνήρτων
ράκη, τρίχας καὶ νήματα κεκλωσμένα [σελ. 377]. Τὸ
ἁγίασμα τοῦτο ἐξηρανίσθη σήμερον.

7. Ἁγίασμα τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν. Ἐπὶ
Γυλλίου (1545—9) ἐδείκνυον οἱ Ἕλληνας ἁγίασμα
βλῶζον ἐτι ἐν τόπῳ καλουμένῳ τῶν Βλαχερνῶν· τὰ
κατὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ ὀρώμενα θεμέλια ἱερᾶς ἐκ-
κλησίας ἐφεξῆς ἀνωρῦσοντο καὶ ἐξηρανίζοντο [De
top. C/roloos. βιβλ. IV, κεφ. V]. Τῆ 1 Μαΐου
1576 ὁ Γέρλαχ ἐπεσκέφθη αὐτό, ἐδρισκόμενον ἐντὸς
περιωρισμένης αὐλῆς, κατοικουμένης ὑπὸ πολλῶν
Ἀθιγγάνων· ἡ πηγὴ ἦτο θολοσκεπῆς καὶ κατακεχω-
σμένη, θαμιζομένη ὑπὸ πλήθους Ἑλλήνων τε καὶ
Τούρκων, θεωροῦντων τὸ ὄδωρ αὐτῆς θεραπεῖον
τοὺς ἐκ πυρετοῦ ἢ ἀλλῆς ἀσθενείας πάσχοντας·
ἐλέγετο ὅτι τῆς ἀλλοτε ὑπαρχούσης ἐκεῖ ἐκκλησίας

καὶ ἀνακτόρων τὰ μάρμαρα ἀποσπασθέντα μετὰ
τὴν ἄλωσιν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἐχρησίμευσαν
εἰς ἄλλας ἰδιωτικὰς ἢ δημοσίας οἰκοδομὰς, καὶ δι-
ὰ τῶν σφζομένων τότε θολοσκεπῶν διαδρόμων
καὶ θογογιῶν κατήρχοντο ἀθέατοι οἱ βασιλεῖς ἀπὸ
τοῦ παλατίου εἰς τὰ παράλια τοῦ κόλπου [ἐνθ' ἀν.,
σελ. 341, 454—455]. Καὶ ὁ διάκονος Παῦλος, τῷ
1652, λέγει τὸ ἁγίασμα εὕρισκόμενον ἐν κλειστῷ
οἰκοδομῆματι, κατοικουμένῳ ὑπὸ φυλῆς Ἀθιγγάνων,
παρημελημένον καὶ σχεδὸν λελησημονημένον· ὀλί-
γιστα λείψανα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας ὀπῆρχον, ἡ δὲ
πηγὴ ἦτο ἐν ὑπογίῳ χρησιμεύοντι ἄλλοτε ὡς θυ-
σιαστηρίῳ [S. Petridés ἐνθ. ἀν. σελ. 48· δικαίως
ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ εἰδήσει ἀπορεῖ οὗτος]. Περὶ τὰ τέλη
τοῦ ΙΖ' αἰῶνος [1687—1701] κατὰ τὸν *Καντεμίρη*
τὸ ἁγίασμα ἐφυλάσσετο ὑπὸ Τούρκου διανέμοντος
τὸ ὄδωρ αὐτοῦ ἀντὶ πληρωμῆς [παρὰ *Chevalier*,
ἐνθ' ἀν., σελ. 272]. Ὁ *Σκαρλάτος* λέγει ὅτι εἰς τὸν
περίβολον τοῦτον τοῦ ποτὲ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν
κατῴκουν ἄχρις οὗ πρὸ πολλοῦ Γόφτοι· ἀλλ' ἡ φι-
λόκαλος καὶ φιλόχριστος συντεχνία τῶν Γουνα-
ρέων... ἐφιλοτιμήθησαν ἐσχάτως, ἀγοράσαντες τὸν
τόπον, ἵνα ἐξοικίσωσιν ἐκεῖθεν τοὺς ρυπαροὺς τοῦ-
τους Μαδιανίτας καὶ περιτοιχίσαντες τὸν περίβολον
... κτλ. [Κ/π. τόμ. Α', σελ. 591].

(32) Ἡ εἰς *Τατάβουλα* ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημη-
τρίου ὕπῆρχε πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ *Καραμπίνικορ*.
Δις ἐπεσκέφθη αὐτὴν ὁ Γέρλαχ τῷ 1576, τὴν 12
Ἰουνίου καὶ τὴν 29 Ὀκτωβρίου, μνήμην αὐτῆς κει-
μένης ἐκτὸς τοῦ Πέραν ἢ Γαλατᾶ, ὅτε εἶδε καὶ
πολὸν κόσμον προσελθόντα· σημειοῖ ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς
θύρας ἦτο εἰκονισμένος ὁ ἅγιος Δημήτριος, ἐντὸς δὲ
πολλὰ εἰκόνες [ἐνθ' ἀν., σελ. 208, 397]. Ἀπὸ τῆς
ἐκκλησίας ἐκαλεῖτο καὶ χωρίον ὁ ἅγιος Δημήτριος
ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων περιηγητῶν μέχρι τῆς τέλους τοῦ
III' αἰῶνος [Galland, *Sestini*, *Chevalier*, ὅστις
ἀναφέρει «ἀμπελώνας τοῦ ἁγίου Δημητρίου», καὶ
ἄλλοι]. Ἡ ὑπὸ τοῦ *Δουκαγγίου* [ἐνθ' ἀν., σελ. 162]
ἀναφερομένη ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Κα-
σημασᾷ φαίνεται οὕσα ἢ ἐν Ταταβούλοις.

(33) Καὶ ὁ Γέρλαχ ἐγνώρισε τὸ *Χάσκιοι*· οὕτω, λέγει,
ὀνομάζεται τουρκιστὶ τὸ ἐξῶ τοῦ Γαλατᾶ κείμενον
χωρίον «*Ἁγία Παρασκευῆ*», ἀπὸ τῆς αὐτοῦ μικρᾶς
ἀκαλλοῦς ἐκκλησίας παρωνυμοῦμενον, ἐχούσης καὶ
νεκροταφεῖον ἑλληνικόν· τῆ 26 Ἰουλίου, τοῦ ἔτους
1577, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀγομένης τῆ ἡμέρα
ταύτῃ τῆς εορτῆς τῆς εἰρημένης ἁγίας, καὶ εἶδε χι-
λιάδας Ἑλλήνων τε καὶ Τούρκων ἀμφοτέρων τῶν
φύλων· παρετήρησεν ἀνηρημένα πολλὰ ἀργυρᾶ
καὶ χρυσᾶ ὀμοιώματα ἀνθρώπων, βραχιόνων, πο-
δῶν κτλ. εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, οὐδὲν δὲ
εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ· εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἦτο ἡ τῆς
ἁγίας Παρασκευῆς εἰκὼν, ἐξῶ δὲ τὸ χωρίον ἐπώ-
νυμον ἁγίασμα εἰς τι ὑπόγειον πολὺ χωροῦν ὑπὸ
τὸν λόφον· καλεῖται δὲ καὶ S. Veneranda [ἐνθ' ἀν.,
σελ. 247, 341, 368, 485]. Ὁ Γέρλαχ δὲν λέγει ὑπὸ
τινῶν οὕτω καλεῖται ὁ ἐκδοὺς καὶ σχολιάσας τὸν

άρχαϊον χάρτην Κων, πόλεως [1566—1574] ψευδώνυμος *Caedicius* ἐν σελ. 8 σημειοῖ ὅτι ἡ τοιαύτη ἐπωνυμία ἰταλικὴ τυγχάνει μεσαιωνικῆ, μετάφρασις τῆς ἑλληνικῆς, ἀντὶ *S. Venerdi*, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἦτο ἄλλοτε ἀπωτέρω τοῦ χωρίου ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐν ᾧ τόσῳ δεικνύσιν ὁ χάριτος' μεταβληθείσης ταύτης εἰς τεκκέν, ἀνεκτίθη ἐνδον τοῦ χωρίου ἡ νῦν ὑπάρχουσα ἀγνοοῦμεν πόθεν ἢ τελευταία εἰδησις' ἐκ τοῦ *Ἀλῆ Σατῆ* γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἐν Ὁκ μετὰν τεκκέσ ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Βαγιεζήτ *R'*, τῶς μεστίζτιον ἐγερεθὲν ὑπὸ τοῦ Πορθητοῦ [*Χατίκατ* ἐλ *τζεβακῆ*, *B'*, σελ. 18]. Ὁ διάκονος Παῦλος, ἔτει 1653, ἐπεσκέφθη τὴν ἐν Χάσκιοι ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μακαρίου ἀφοῦ δ' ἀνέγνωσαν τριτάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Παυλάκη, Καπουκεχαγιά τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μπογδανίας Βασιλείου, θανατώσαντος αὐτὸν προδοσίας λόγῳ, ἐπεσκέφθησαν τὸ παράλιον αὐτοῦ μέγαρον, ἐκτισμένον ἐπὶ πασσάλων, ὡς αἱ παρόμοιοι τῆς Κων/πόλεως οἰκοδομαί, περιλαμβάνον παρεκκλήσιον, μαρμάρινον λουτρῶνα καὶ κήπον ἀρδευόμενον δι' αὐλάκων ἐκ πλίνθων χρωματιστῶν [ἐνθ' ἀν. σελ. 48' περὶ οἰκοδομῶν παραλίω ἐπὶ πασσάλων ὄρα *Ἰψηλάντην*, Τά μ. τ. ἄλωσιν σελ. 622/3]. Ὁ Παυλάκης οὗτος πιθανῶς εἶναι ὁ *κρυζίτης Παυλάκης*, οὗτινος, τοῦ τε πατριάρχου Παρθενίου [*B'*] τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων καὶ τῶν μητροπολιτῶν συνυποσχετικὸν πρὸς λόσιν τινῶν διαφορῶν, ἀπὸ 31 Μαΐου 1649, εἶρηται ἐν τῇ τοῦ Δοσιθέου Νομικῆ συναγωγῇ [*Σάθας*· Μεσ. Βιβλ., τ. Γ', σελ. 483], ὁ Παυλάκος, ὁ διαβαλὼν πρὸς τὸν βεζίρην ψευδῶς μετ' ἄλλων τὸν εἰρημένον Πατριάρχην [*Ἰψηλάντης*· αὐτ., σελ. 152] ὡς ἀλληλογραφούντα μετὰ τῆς βωσικῆς κυβερνήσεως [*Z. Mathä*· Κατάλογος πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 131], ἐφ' ᾧ εὔρε τὸν θάνατον τῇ 10 Μαΐου 1651 [*Γεδεών* Π. Π. σελ. 577]. Τελευταία περιγραφή τοῦ Χάσκιοι ἐγένετο ὑπὸ τοῦ *M. Γεδών* [ἐν Ἐγγράφοις λίθοις καὶ κεραμοῖς, Κων/πόλει, 1893 σελ. 135—139].

(34). Περὶ τῶν ἐν Γαλατῆ ἐκκλησιῶν ἰδιαιτέραν συνετάξαμεν διατριβὴν προσεχῶς ἀνακοινωθησομένην εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπιτροπέαν.

(35). Ἐπὶ *Γυλλίω* εἰς τὸν «*Μαῦρον Μόλον*» διήρχον δύο ἐκκλησίαι· μία ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἄλλη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου [*P. Gyllius*; *De Bosp. Thracio*, βιβλ. II, κεφ. XIX, σελ. 219, ἐκδ. 1632], εὐρισκομένη ἐν δάσει καστανεῶν, ἐξ ἧν Καστανιώτισσα, ἐπωνυμεῖτο [κεφ. XX, σελ. 220]. Ὁ *Γέρολαχ* τῷ 1577, ὀνομάζει τὸ χωρίον «Καστανιαὶ παρὰ τὴν Μαύρην θάλασσαν» καὶ λέγει ὅτι τῇ 15 Αὐγούστου, ἔορτῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἐπανηγύριζεν ἡ αὐτόθι ἐκκλησία, προσηρχομένων δεκακισχιλίων Ἑλλήνων ἀμροτέρων τῶν φύλων [ἐνθ' ἀν., σελ. 373]. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος ἀγνοεῖ τὴν ἄλλην ἐκκλησίαν, ὁ *Καραμπίνικοφ*, τῷ 1593, ἀναφέρει καὶ τὰς δύο, (καθὰ εἶπομεν ἐν σημειώσει 4η ὑπ' ἀριθμὸν 5 καὶ 6) ἐνθ' ἀν., σελ. 86—87. Ὁ

Πατριάρχης Ἀντιοχείας *Μακάριος* καὶ ὁ διάκονος αὐτοῦ Παῦλος, τῷ 1652, ἦλθον εἰς «*Καρά-τάς*» τοῦ Βοσπόρου, εἰς τὴν μονὴν τοῦ *Μαυρομολίου*, ἧς ἡ ἐκκλησία ἦτο ἀρχαία καὶ εὐρεία, τετμημένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔχουσα ἐν μὲν ἐνδον τῆς ἐκκλησίας ἀγίασμα, ἕτερον δὲ ἐκτὸς αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὑπῆρχον εἰκῶν τῆς Θεομήτορος τῆς Παναγίας [ἐνθ' ἀν. σελ. 48'9]. Μετ' αὐτοὺς ἐπεσκέφθη τὴν μονὴν τῆς Παναγίας τοῦ Μαύρου Μόλου ὁ *T. Smith*, τῷ 1669, καὶ παρὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτῆς Μακαρίου ἔλαβε τὰς ἐπομένους πληροφορίας: *πρὸ 50 ἢ 60 ἐτῶν (1619—1609) καλόγηρος ἐκ Βουγιουκτερεῖ περιφερόμενος ἀπὸ μίσσην ἐκινῶν ἄλλοις ἀνεῦρεν ἀγίασμα, ἐνθα παρετήρησέ του ἐξογραφημένην καὶ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου· γνωσθεῖσα ἡ ἀνεύρεσις αὐτῆ ἐπέπλησε χαρὰς πάντας τοὺς ὀρθοδόξους τῶν πέριξ, διότι ἐπηλήθευσεν ἡ παρ' αὐτοῖς ἀρχαία παράδοσις περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ ἐκκλησίας ἢ μονῆς· ἐφ' ᾧ κόποις, καὶ ἀναλώμασι πολλοῖς ἔλαβον ἄδειαν καὶ ἀτήγειραν τὴν ὑπάρχουσαν οἰκοδομήν· τὸ γήπεδον ἀτήκα εἰς τὸ ἐν *Κ/πόλει τζαμίον τοῦ σουλτάν Μπαγιαζήτ*, εἰς ὃ ἀποτίνοσιν ἐτησίως μισθῶμα τριάκοντα δολλαρίων· ὅπως ἔχωσι δὲ τὴν προσιασίαν καὶ τὴν εὐνοαν τοῦ Βοστανιζῆ μασῆ εἰς οὗ τὴν δικαιοδοσίαν ὑπάγειται ἡ τῶν στομίον τοῦ Βοσπόρου φύλαξις, προσφέρουσιν αὐτῷ μηνιαίως δέκα ὀρμαθοὺς κηρίων (ὧν ἕκαστος ἔχει βάρος ἀπὸ δύο μέχρι τριῶν ἀγγλικῶν λιτρῶν) πρόβατα καὶ ἐρίφους. Εἰς τὸν Πατριάρχην, ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐρχόμενον καὶ λειτουργοῦντα, προσφέρουσι πεντακόσια ἄσπρα. Ἐν τῇ μονῇ διατιθῶνται 35 μοναχοί, ἐν οἷς ἐπὶ τὰ ἱερεῖς. Ἐν ἔτει 1661-1662 ὁ νῦν σουλτάνος *Μεχμέτ* ἐξελθὼν εἰς κωνηγεσίαν ἐν τοῖς περὶ τὸν *Εὐξείνιον* μέρειν ἐστάθμισεν εἰς πλησίον τῆς μονῆς κρήνην· μετὰ οὐσκαπν τῶν μοναχῶν ὁ ζωηρότερος ἀνέλαβε καὶ ἦλθε μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὸν σουλτάνον, προσκυνήσας καὶ ἐπιεικίαν ἐπικαλοσάμενος προσήγησεν αὐτῷ ὀλίγον τυρὸν καὶ καλάθον κεραιοῶν· ὁ μονάρχης ἀποδεχθεὶς τὴν προσφορὰν ἀπέτεινεν αὐτῷ λόγους τινας· ἐπαινεῖσας δὲ τὴν εἰς τὰ πάτρια ἐμμονὴν αὐτοῦ, δέξας· τὰ πέριξ ἐν ἡμικυκλίῳ διὰ τῆς χειρὸς ἐχάρισεν εἰς τὴν μονὴν καὶ δέειξεν ἕνα τῶν ὑπ' αὐτῶν τὴν ἐνέγειαν τῶν δεόντων ὅπως γίνωσι κτήμα τῆς Μονῆς· αὕτη μεγάλη ἀλήθεια φήμης παρὰ τοῖς τῶν πέριξ καὶ τῆς πόλεως κατοίκοις, οἱ ὁποῖοι ἀπειροκλήθεις προσήρχοντο τῇ 15 Αὐγούστου, μνήμῃ τῆς ἐκκλησίας [ἐνθ' ἀν., σελ. 103-105]. Τὰ αὐτὰ περιποιεῖ καὶ ὁ *Wheler* ἐν ἔτει 1675 ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονήν, ὑποχρεωθείσαν μὲν εἰς παροχὴν κεραιοῶν διὰ τὰ ἀνάκτορα, ἀπαλλαγείσαν δὲ τοῦ φόρου. [*G. Wheler*; *Voyage en Dalmatie etc.* Amsterdam, 1689 τ. I σελ. 176—7]. Τὰ ἱστορούμενα περὶ τῆς μονῆς ὑπὸ τοῦ ὀθωμανοῦ ἱστοριογράφου *Ρασίτ* ἀπὸ τοῦ ἔτους ἐγ. 1026 μέχρι τῆς κατεδαφίσεως αὐτῆς ἐν ἔτει 1126 [=1617—1714] παρέλαθεν ὁ *Hammer* [*C/pel and der Bosph.*, II, σελ. 265], ὁ *Ἰψηλάντης* [σελ. 292—293], ὁ *Σκαρλίτος* [τ. Β', σελ. 176, σημ. 2], ὅστις, ἢ ὁ ὄν ἀντιγράφει *Ηαιμ-**

mer, παρηρμήνευσε τὸν Ῥασίτ, μὴ λέγοντα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βαγιαζίτ Β' τῷ 1026, ἀλλ' ἐκ τοῦ βακουφίου τοῦ ἔξαμίου Βαγιαζίτ Β', ὡς καὶ ὁ Μακάριος ἐδήλωσεν εἰς τὸν Σμίθ. Τὸ ἐρέπια τῆς κατεδαφισθείσης μονῆς εἶδεν ὁ Sestini τῷ 1778 [ἐνθ' ἀν., σελ. 307], καὶ ὁ Timoni τῷ 1844, εἰς τὸν ὁποῖον εἶπον ὅτι ἐν τινι ἀρχαίῳ κτιρίῳ, ὁμοίῳ σηλαίῳ, ἐκεῖ ἦσαν πολλὰ κρανία· οὐδὲν ἐν τούτοις διέκρινεν ὁ αὐτὸς λέγει ὅτι ἀρχαιότερον ἦτο μόλος ἐκεῖ καὶ κατὰ τὴν διάβασιν ἐπλήρωνον φόρον, ἐξ οὗ ἐκαλεῖτο échelle de commerce [Nouv. prom. dans le Bosph. C/ple, 1844, τ' I, σελ. 282, 284· τουδ' ἀρκελεσεῖ;]. Καίτοι δὲ περιορίσαντες τὰς παρατηρήσεις

ἡμῶν εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἀλωαῖν χρόνους, ἐν τούτοις χρήσιμον θεωροῦμεν τὴν παράδεισιν τοῦ ἐπομένου χωρίου ἐπιστολῆς τοῦ Θεσσαλονικῆς *Εὐσταθίου*, ἀναφερομένου, νομίζομεν, εἰς τὴν τοῦ Μάρουρου μόλου μονήν. *Τῷ Γουδέλω κυρίῳ Λέοντι.*—· Ὁ παρὼν οὐκ οἶδ' εἴτε ἠλιόκαυτος, εἴτε καὶ ἄλλως εἰπεῖν μελανόχρους ἀρχὴν...., δις ἤδη ἐλθὼν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡς ἐκ φίλων ἀποδεχθεῖς, τὸ μὲν πρῶτον εἰς *μαυροκαλόγηρον* ἐτιμήθη, ἄρτι δὲ καὶ εἰς *Μαυροηγούμενον* τοῦτο δὴ τὸ ἐν *προθύροις τῆς Μεγαλοπόλεως*· καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ *μνήμης ἡμῶν*. [Migne, P. G. τ. 136, σ. 1302, ἐπιστ. λε'].

Η ΒΕΛΙΑΝΗ, ΤΑ ΠΕΛΑΣΓΙΚΑ ΑΥΤΗΣ ΤΕΙΧΗ ΚΑΙ Η ΜΟΝΗ

ὑπὸ

Δ. Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΛΔ' συνεδρίᾳ τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1899)

Α' Τὸ χωρίον

Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς *Παραμυθίας* πρὸς Α κείται ἐπὶ κλιτύος τοῦ *Κορύλλου* ὄρους τὸ χωρίδιον *Βέλιανη*, ὅπερ σύγκειται ἐξ εἰκοσι περίπου οἰκογενειῶν καὶ *γεώμορον* ἔστιν ἀγάθων ἐκ Παραμυθίας. Οἰκίαι μικραὶ καὶ ἄθλια, μόλις καθίστανται ἀνεκταὶ τοῖς κατοίκοις διὰ τῶν περικυκλούντων αὐτὰς κήπων μετὰ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, ἐν δὲ προσελκύωσι τοὺς περιηγητὰς καὶ γίγνηται περὶ αὐτῶν λόγος, τοῦτο κατορθοῦσι διὰ τῶν ἀρχαιοτήτων, αἵτινες κείνται αὐτόσε, καὶ διὰ τῆς ἱερᾶς *Μονῆς* τῆς τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι *Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου*.

Καὶ ἐντὸς μὲν αὐτοῦ τοῦ χωρίου, οὐδὲν ἀρχαιολογικὸν ἀντικείμενον νὰ σημειώσωμεν ἔχομεν, πλὴν τῆς παλαιᾶς κορήνης (Βενετικῆς [;]) τῆς κειμένης ἐν τῇ κορυφῇ καὶ ἐν μέσῳ λίθων ὀγκωδῶν καὶ ἄλλων καταπεσόντων ἐκ τοῦ πελασγικοῦ φρουρίου, ὡς καὶ τοῦ ἀρχαίου τάφου τοῦ εἰς τοὺς πόδας του· ἀλλ' ἐν τῇ φερᾷ τῆς κλιτύος πρὸς τὴν πεδιάδα διακρίνονται, ὡς συνέχεια, ἐρείπια οἰκήσεως ἀρχαίας οὐκ ὀλίγα, ὡς καὶ κατὰ μέρη λιθόστρωτος

ὁδὸς ἀνερχομένη πρὸς τὸ φρούριον, ἅτινα, ἂν οὐχί τι ἕτερον, ἐπιβεβαιούσι τοῦλάχιστον τὴν κοινὴν παράδοσιν ὅτι τὸ χωρίον ἄλλοτε συνέκειτο ἐκ πεντακοσίων περίπου οἰκιῶν.

Πότε κατεστράφη οὐδόλωσ γνωρίζομεν· ἱστορικῶς γνωστὸν ἔστι μόνον, ὅτι πολλοὶ τῶν ἐντεῦθεν φυγόντων κατοίκων μετέβησαν καὶ ἀνεδείχθησαν εἰς *Παξοὺς* καὶ *Κέρκυραν* καὶ τινες τούτων διετήρησαν καὶ ἐν τῇ ξένῃ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος, *Βελιανῖται* καὶ ἐν ταύτῃ προσαγορευόμενοι. Ἐκ τῆς εἰς Βενετικὰς δὲ τότε κτήσεις μετοικεσίας ταύτης ἐξηγεῖται ἴσως καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ παρακείμενη Μοῆ διετέλει ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐν *Παξοῖς Βενετῶν*, καὶ ἐν ᾗ ἡ Τουρκικὴ κυριαρχία κατεῖχε τὴν χώραν ταύτην ὀλόκληρον καὶ οἱ Βενετοὶ δὲν ἦσαν πλέον μῆτε εἰς *Πάργον*.

Β' Τὰ Πελασγικὰ τεῖχη.

Ὑπεράνω τοῦ χωρίου ἰκριθῶς κείνται σῶα ἐν πολλοῖς τὰ *Πελασγικὰ τεῖχη τῆς Βέλιανης*, ὡς καλοῦνται, εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος πρὸς τὸ τῆς Παραμυθίας φρούριον καὶ δὴ ἀπέναντι τούτου. Εἰς θέσιν ἐρυμνὴν οἰκοδομηθέντα περιλαμβά-

νουσι πεδίον ἀπόκρημον, συνδεόμενον μετὰ τοῦ ΒΑ ὑψουμένου ἀποτόμως ὄρους διὰ μικρᾶς ὀμαλῆς λωρίδος γῆς, συνεχείας αὐτοῦ, ἔνθα ἐξέρχεται τις διὰ τῆς ἐνταῦθα κατὰ τὸ μέτρον τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως πύλης. Ἡ ὑπὲρ τὴν κρήνην κυρία εἰσοδος τοῦ φρουρίου κατὰ τὴν ΝΔ πλευρὰν τοῦ δυσχερῆς κατὰ τι ἐστὶν ἐν τῇ ἀνόδῳ καὶ ἐκ τῆς ἀνωφερίας τοῦ μέρους καὶ ἐκ τῆς πληθύος τῶν ὀγκωδῶν λίθων τῆς πύλης, ὑπερθύρου καὶ παραστάδων κτλ. τῶν πεπτωκότων ἑκπαλαί, δι' ὧν φράσσεται αὕτη· ἀλλ' ἀνελθὼν τις εὐρίσκειται ἀμέσως εἰς μικρὸν ἐλεύθερον χώρον, μεθ' ὃν ἄρχονται αἱ ποικίλαι διαιρέσεις τοῦ πεδίου, διακρινόμεναι εἰς κατὰ μῆκος πρὸς τὴν ἀκρόπολιν βαίνουσαν κυρίαν ὁδόν, τὴν καὶ εὐθείαν, εἰς τὰς ἑκατέρωθεν οἰκίας, προφανῶς νεωτέρας, εἰς τὸν πρὸ τῆς ἀκροπόλεως ἕτερον ἐλεύθερον χώρον, εἰς τμημά τι παράπλευρον τῶν δεξιᾶ οἰκιῶν πρὸς τὸ κατώτερον μέρος τοῦ φρουρίου καὶ εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτήν.

Ἡ τῆς ἀκροπόλεως ΒΑ πλευρά, εὐθεία, καὶ ἔχουσα μῆκος ἑκατὸν πενήκοντα περίπου ποδῶν, διατηρεῖται ὀλόκληρος σχεδὸν ἐν καλύτερῃ καταστάσει μεγαλοπρεπῆς, εἰς θαυμασμὸν ἐξεγείρουσα τὸν ἐπισκέπτην. Πολλαχῶς ἐνταῦθα μετροῦνται ἐννέα σειραὶ λίθων, πολλαχῶς δ' ἐπτὰ μόνον. Ἄνωθεν τῆς σειρᾶς τῆς βάσεως πρὸς τὴν βόρειον ἰδίως γωνίαν, ἔνθα καὶ τετράπλευρος πύργος προεξέχει, μέγιστοί εἰσιν οἱ λίθοι, ἔχοντες δύο μέτρα πλάτος καὶ δύο τοιαῦτα μῆκος, γενικῶς δὲ τῶν μὲν κατωτέρων στίχων οἱ λίθοι εἰσὶ τετράγωνοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κανονικοὶ ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὴν ἰσοδομικὴν τειχοδομίαν τῶν ἀρχαίων, τῶν δὲ ἀνωτέρων μικρότεροι καὶ πολύγωνοι, ἀνακαλοῦντες τὴν πολυγωνικὴν οὗτοι τειχοδομίαν αὐτῶν. Ἐπίσης ἀκέραιοι διατηροῦνται καὶ προσομοῖον ἐστὶ καὶ μέγα τμημα τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ φρουρίου μετὰ εἰσεχούσης γωνίας. Κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην ἄξια παρατηρήσεως αἱ ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ κατ' ἀποστάσεις κάθετοι μικραὶ τρεῖς αὐλακες, αἵτινές εἰσι μᾶλλον κοῖλαι πρὸς τὴν κορυφήν, ἐξαφανίζονται δὲ καθ' ὅσον κατέρχονται πρὸς τὴν βᾶσιν· εἰς τί ἄρα γε ἐχρησίμευον; μήτοι ὡς ἐκχυνόμενα καὶ ἐκσφενδονιζόμενα ὑγρὰ ἐν πολιορκίαις; ἢ μή ἐκ τῶν ὑετίων ὑδάτων ἐξηματίσθησαν; Ἐπὶ τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ φρουρίου ἡ λείπει ἐντελῶς τὸ τείχος περιττὸν κριθὲν ἐξ ὑπαρχῆς, ὡς ἐκ τῆς ἀποκρήνου θέσεως, ἢ ἐλάχιστον διατηροῦνται καὶ κατὰ μέρη ὡς πε-

πτωκὸς καὶ ἔνθα ἦν χρήσιμον, ὡς ἐκ τῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους, ἰδίως κατὰ τὴν ΝΑ πλευρὰν.

Ἐν τῇ ἀκροπόλει αὐτῇ τρεῖς διακρίνονται πύλαι, ἡ ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς περὶ τῆς ἀνωτέρω εἶπομεν καὶ ἡτις διατηρεῖ καὶ τὰς παραστάδας καὶ τοῦ ὑπερθύρου τὸν ὀγκωδῆ τετράπλευρον ἐπιμήκη λίθον, καὶ αἱ δύο ἄλλαι ἐπὶ τοῦ ΒΔ τμήματος, ἡ μὲν βορειοτέρα μικρὰ, ἐντετειχισμένη διὰ λίθων μεταγενεστέρων ὑπὸ τῶν ποιμένων, ἡ δὲ δυτικωτέρα μολίς ὑποσημειουμένη μεταξὺ τῶν περὶ αὐτὴν ἐρείπιων τοῦ τείχους. Οὕτω λοιπὸν ἔχομεν ἐν τῷ φρουρίῳ δὲ τὰς τρεῖς ταύτας πύλας καὶ τὴν τῆς κυρίας εἰσοδοῦ· ἄλλη τις δὲν διακρίνεται, πιθανώτατον ὅμως ὅτι ὑφίστατο τοιαύτη ΝΑ πρὸς τὸ πρὸς τὴν Μονὴν ὀμαλὸν ἔδαφος, ἔνθεν καὶ ἤδη εἰσέρχονται οἱ ἐκ τῆς Μονῆς ἐρχόμενοι ἐνταῦθα.

Ἡ σπουδαιότης τῆς ἀρχαίας ταύτης θέσεως, ἡτις ἔχει μῆκος μὲν τετρακοσίους καὶ ἐπέκεινα πόδας, πλάτος δὲ ἑκατὸν πενήκοντα μὲ τοιαῦτα πελασγικὰ τεῖχη, καὶ ἡτις ἐνέκλειεν ὀλόκληρον πόλιν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, λίαν καταφανὴς ἐστίν. Ἀλλὰ ποία πόλις ἔκειτο ἐνταῦθα καὶ πῶς ἑκαλεῖτο; Ὁ Π. Ἀραβανίδης φρονεῖ ὅτι ἦν ἡ *Μήλια* ἢ *Μύλια*, ἐκ τοῦ *Μήλια* δὲ λέγει, χαριεντιζόμενος βεβαίως, ἐγένετο εὐκόλως *Μηλιανή* καὶ τροπῇ τοῦ μ εἰς β γέγονε *Βηλιανή* καὶ *Βέλιανη*. Ὁ δὲ ἀγγλος *Δήκ*, ὃν φαίνεται ἀκολουθοῦσιν οἱ ἱατροὶ *Δ. Πάλλης* καὶ *Ι. Λαμπροῖδης*, δέχεται ὅτι ἔκειντο ἐνταῦθα οἱ Ἑλενοί, συσχετίζων ἐπίσης τὴν νέαν ὀνομασίαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Ἐλλειπούσων ἀποδείξεων διὰ τῆς ἀξίνης ποριζόμενων καὶ μαρτυριῶν ἐκ συγγραφέων, φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἡ πρώτη γνώμη καὶ ἡ δευτέρα δὲν ἔχονται ὑποστάσεως καὶ ὅτι ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ *Παραμυθίας-Φαναρίου* πρὸ πάντων τὰς τοῦ *Σιράβανος* πόλεις δέον ἢ ἀναζητήσωμεν *Κίχυρον*, *Βουχάιτον*, *Ἐλατριάν*, *Πανδοσίαν* καὶ *Βατίας*, ὧν ἡ χώρα καθήκει, κατὰ τὸν γεωγράφον τοῦτον, μέχρι θαλάσσης καὶ ἐξ ὧν μόνον τῆς *Κιχίρου* καὶ πιθανῶς καὶ τῆς *Πανδοσίας* αἱ θέσεις γνωσταί· εἰσιν, τῆς πρώτης εἰς τὸ νῦν *Καστρί* τοῦ *Φαναρίου* θετικῶς καὶ τῆς δευτέρας ἀπέναντι τῆς *Βέλιανης* μας ἴσως, μεταξὺ *Ζελεποῦ* καὶ *Σεβαστοῦ* καὶ *Παγκράτης*. Ποία δ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω πόλεων ἔκειτο ἐν τῇ *Βέλιανη* αὐτῇ, ἢ καὶ ἂν ἄλλη τις ἐτύγχανεν ἐπὶ τέλους, ἀφ' οὗ αἱ ἀνασκαφαὶ πολλάκις πολλὰ τὰ ἀπρόοπτα ἐπαρουσίασαν, μόνον ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ἠδύναντο

νά μαρτυρήσωσιν· ἀλλὰ καί τοι ἐγένοντο πολ-
λάκις λάθρα ἀπόπειραι ἀνασκαφῶν μερικῶν
καί ἐπιπολαίων ὑπὸ χωρικῶν καί ποιμένων, ὡς
ἔχομεν ἐκ παραδόσεως, καί συστηματικώτερα
τις ἄλλη πρὸς εἰκοσιν ἐτῶν ὑπὸ ἰδιοκτῆτου
ἀγρῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου *Ἰμβροῆμ Πρύνου*, οὐ-
δὲν προῆλθεν εἰς φῶς, οὐδ' ἡ τύχη δ' αὐτῇ
διὰ τῆς φορᾶς τοῦ χρόνου ὑπεβοήθησεν ὅπως
ἀποκαλυφθῆ ἡμῖν τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας ταύ-
της πόλεως.

Τὰ ἀνακαλυφθέντα ἢ ἀνακαλυπτόμενα εἰς-
εἶτι ἐνίοτε ὑπὸ τῶν χωρικῶν *νομίσματα*, ὡς
ἐπὶ τὸ πλείστον εἰσιν :

Ἡπειρωτικὰ χάλκινα φέροντα ἀφ' ἐνὸς τὴν
κεφαλὴν τοῦ Διδῆ πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερά, καί
ἀφ' ἐτέρου τὸν κεραυτὸν ἐντὸς στεφάνου ἐκ
δάφνης ἢ δρυὸς καί **ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ**, ἢ ἔχοντα
ἀφ' ἐνὸς τὴν κεφαλὴν Διώνης πρὸς ἀριστερά
καί εἰς τὸ ἐμβαδὸν δεξιὰ ὀρμαθὸν στίξεων ἡμι-
κυκλικόν, εἰς τὰ ὀπισθεν δὲ τὸν κεραυτὸν μετὰ
τοῦ στεφάνου καί **ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ** εἰς διάφορα
εἶδη γραφῆς,

Ἀμβροακίας χάλκινα μὲ τὰ στοιχεῖα **ΑΜΒΡ**,
Κασσωπαίων μὲ τὴν λέξιν ταύτην, ὡς καί
ἐν μὲ κεφαλὴν πρὸς δεξιὰ καί ἀφ' ἐτέρου ἀε-
τὸν ἰπτάμενον, ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ
ὁποίου ὑπάρχουσι Β καί Α καί δύο μὲ κεφα-
λὴν πρὸς δεξιὰ πυργοφόρον (;) ἀφ' ἐνὸς καί
ἀφ' ἐτέρου ἀετὸν ἐκατέρωθεν τοῦ ὁποίου ΕΒ
καί Α, πάντα χάλκινα,

Κορινθιακά, ἀργυροῦν μὲ τὸν Πήγασον καί
τὴν Ἀθηνᾶν ζυγίζοντα δύο καί ἡμίσειαν δραχ-
μάς, ἢ μὲ τὸν Πήγασον καί τὴν Ἀφροδίτην,
μικρότερα τὰ καί πλείονα,

Φιλίππου χάλκινα,

Ἀλεξάνδρου ἀργυρᾶ μικρά,

Ῥωμαϊκά ἐξ ὧν ἐν **MAXIMINUS**,

Βυζαντιακά καί

Βενετικά τινὰ παρεισφρήσαντα τίς οἶδέ πως.

Ἄλλὰ καί ἕτερον, ξένον, ἀργυροῦν τῆς Ῥό-
δου ζυγίζον περὶ τὴν μίαν δραχμὴν ἀνευρέθη
ἐνταῦθα· ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ἔχει τὸν ἥλιον
κατὰ πρόσωπον μὲ τὴν πλουσίαν διακεχυμέ-
μένην κόμην αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ ῥόδον
μετὰ καί ἰδιαιτέρως κλώνου, ἐφ' οὗ κάλυξ,
καί τρίποδος πρὸς τὴν ρίζαν ἔνθα Ρ καί Ο, ὑπερ-
θεν δὲ τούτου εὐκρινῶς τὸ ὄνομα **ΕΥΚΡΑΤΗΣ**.
Ποία ἄρα γε περιπέτεια ἢ συναλλαγὴ ἔφερε
τὸ νόμισμα τοῦτο τῶν Ῥοδίων ἐνταῦθα; Μή-
πως ἐπὶ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων καί δὴ τοῦ
Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἦλθεν;

Μετὰ τοῦ νομίσματος τούτου εὐρέθη καί

ῥαία *λυχνία* πῆλινος διατηροῦσα τὸν πρωτο-
γενῆ αὐτῆς ἐρυθροῦ πόν χαρακτῆρα.

Ἐπίσης εὐρέθη οὐ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ ποιμε-
νόπαιδος ἐντὸς τοῦ φρουρίου *δακτυλιόλιθος* μι-
κρῶν διαστάσεων βαθίος ἐρυθροῦ χρώματος,
ἔλλειψοειδῆς, ἐφ' οὗ ἐγγεγλυμένος ἦν Ἀρίων(;) ἐπὶ
δελφίνος, ὡς καί τεμάχιον ἐπάργυρον μὲ πα-
ραστάσεις ἀνδρῶν νεωτέρας ἐποχῆς. *Πόρπη* δέ
τις ἐκ χαλκοῦ, κυκλοτερῆς, ἥς ἡ ὀλικὴ διά-
μετρος 10 ἦν ὑφεκατοστόμετρα, εἶχεν ἐπὶ τῆς
προσθίας ὄψεως τὰ ἐξῆς: Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γυ-
μνοῦ ὤμου πρανοῦς Σατύρου ἐπακουμβοῦντος
εἰς τὴν γῆν διὰ τῶν κνημῶν καί τῶν ἄκρων
χειρῶν, οὗτινος δὲ διακρίνονται κάλλιστα τὰ
εὐμεγέθη ὦτα, πατεῖ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ πο-
δὸς ἕτερος γυμνός τοιοῦτος, ὅστις τὸν δεξιὸν
πόδα στηρίζει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καί ὅστις διὰ
μὲν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῆς ὑπὲρ τὴν κεφα-
λὴν τοῦ ἀνυψουμένης κρατεῖται ἐκ τοῦ στελέ-
χους κεκαμμένου κλήματος εἰς τὸ ἄκρον τοῦ
ὁποίου σταφυλὴ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἐκκενοῖ
ὑδρίαν μικρὰν περὶ τὴν ρίζαν τοῦ κλήματος,
περὶ ὃ ἐνταῦθα ἐλίσσεται ὄρις, ἔχων τὸ ἡμισυ
σχεδὸν τοῦ σώματος αὐτοῦ εἰς τὸ κενὸν τετα-
μένον. Ἐτέρα *ὑδρία* μεγαλειτέρα κείται ἀρι-
στερὰ ὀρθία. Ἡ ὄλη πρόσοψις τῆς πόρπης
ταύτης φαίνεται ὅτι ἦν ἐπιχρυσος, ψήγματα
δὲ χρυσοῦ καί ἤδη ἀρκετὰ ὑπάρχουσιν. Ἐπὶ
τοῦ ὀπισθίου δὲ μέρους εἶναι ἐν τῷ μέσῳ ὀρι-
ζόντιος σωλὴν ἐσχηματισμένον ἐκ σύρματος
λεπτοῦ, διὰ τούτου δὲ ἐκρατεῖτο βεβαίως διὰ
βελόνης εἰς τὴν θέσιν τῆς ὄρις ἐφέρετο ἐπὶ τοῦ
σώματος.

Προεῖτι ἐν τῷ φρουρίῳ παρατηρεῖται πλη-
θὺς *κεράμων* συντετριμμένων, ἰδίως πρὸς τὴν
ἀκρόπολιν· εἰσι δ' αὐταὶ μεγάλαι καί παχείαι,
οὐδὲν τι δ' ἐξαιρετικὸν παρουσιάζουσι, πλὴν
διαφόρων μικρῶν ἐπ' αὐτῶν ὀπῶν.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ φρουρίου καί ἀμέσως ὑπὸ τὸ
χωρίον εἰς χέρσον τινὰ ἀγρὸν τοῦ *Φώτου*
Μπίνα καλούμενον, ἀνεκαλύφθη *τάφος* τις,
ὅστις ἠνοίγη πρὸ ἐξ ἐτῶν περίπου καί δὴ ἐνώ-
πιον ἡμῶν, εὐρεθέντων ἐκεῖ τυχαίως μετ' ἄλ-
λων ἐπισκεπτῶν τῶν ἀρχαιοτήτων Βέλγανης,
οὗτινος καί ἐν ἀρχῇ ἐμνήσθημεν. Ἀπετελείτο
ἐκ πολλῶν ὀγκωδῶν λίθων λελαξυμένων μὲν
ἀνεπιμελῶς κατὰ τὰς ἐσωτερικὰς καί τὰς πρὸς
συναρμογὴν πλευρᾶς, ἀκατεργάστων δὲ καί
ἀμόρφου ὄψεως ἐξωτερικῶς, ἐπιεκαλυμμένον
μάλιστα διὰ τῶν χωμάτων τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν
ἐπιφάνειαν ἐκτεινομένου ἤδη ἀγροῦ, πλὴν τῆς
νοτιοδυτικῆς πλευρᾶς, ἥτις πρὸς τὴν διερχο-

μένην ἐκεῖ ἀμέσως ὁδὸν κεῖται καὶ ἐξ ἧς ἐφαίνετο πρὶν ὡς λίθος τις μέγας μόνον. Ὁ χρόνος ἀπέσπασε καὶ τινα ἄλλα τμήματα γῆς καὶ αἱ χεῖρες τῶν χωρικῶν, ἀφ' οὗ ἀπεκαλύφθη ὅτι δὲν ἦτο λίθος ἀπλοῦς, ἀλλὰ τάφος ἀρχαῖος, ἐκύλισαν τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο τοῦ καλύμματος λίθων ἐνώπιόν μας. Ἐντὸς εὑρέθησαν ὀστᾶ κρανίου καὶ συντρίμματα πηλίνων δοχείων καὶ μιᾶς λυχνίας, προσέτι ἀκέραια καὶ δύο μικρὰ δοχεῖα πηλῖνα, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐν διωτὸν μὲ ποικίλματα γραμμωτὰ μελανά, θραυσθὲν ἐν τῇ ἐξαγωγῇ κατὰ τὸν λαιμὸν εἰς δύο καὶ οὐτίνος τὸ ὕψος 16 ὑφεκτ. τὸ πλάτος κοιλίας 6, ὕψος λαιμοῦ μόνον 5, πλάτος στομίου αὐτοῦ $1\frac{1}{2}$, πλάτος βάσεως $5\frac{1}{2}$, τὸ δὲ ἕτερον κεχρωματισμένον ὁμοίως, ἦττον ὁμοῦς εὐδιάκριτον, μὲ ὕψος 10, πλάτος στομίου 1, καὶ πλάτος βάσεως 2 ὑφεκτ.

Ἄλλὰ καὶ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Βέλιανης Ἅγιος Νικόλαος ἐν τῇ ὁδῷ, ἣτις ἄγει εἰς τὴν Μοῆν τετράπλευρόν τι ἐστὶν ἐκ λίθων μεγάλων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν δεξιὰ τῷ ἀνερχομένῳ, μακροσκελές, πιθανώτατον ναοῦ τινος ἐρείπιον, ὡς καὶ ἕτερον ἐρείπιον τοιοῦτον κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐκ τῆς Μοῆς εἰς τὸ φρούριον ἀριστερά.

Πρὸς συμπλήρωσιν τέλους τῶν τοιούτων ἀρχαιοτήτων τῆς Βέλιανης δὲν θεωροῦμεν περιττὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅσα ὁ Πουκεβὴλ λέγει (Voyage en Grèce T. IV. ch. VI.) περὶ αὐτῶν, ἐν μεταφράσει, ἣν φίλος τις ἔχων τὸ σύγγραμμα ἐπέστειλεν ἡμῖν, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι πλείονα τὰ ἀνακαλυπτόμενα ἦσαν τότε ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του. αὐτοὶ χωρικοὶ καλλιεργούντες τὴν γῆν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐν ἐρείπιοις οἰκοδομῶν τῆς ἐξορύττουσιν εἰδῶλα χάλκινα, ῥόπαλα, μαχαίρας ἐκ τοῦ ἰδίου μετάλλου καὶ μέχρι τῶν *Τυρρητικῶν* ἀγγείων, τὰ ὁποῖα ἀνακαλύπτουσιν ἐρευνῶντες ἑλληνικοὺς τάφους. Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τούτων τῆς ἀρχαιότητος, τὰ ὁποῖα μοι προσεφέρθησαν, εἶδον ἐν σφυρίῳ ἐξ ὀρειγάλκου ἐκ τῶν δύο μερῶν κοπτερόν, μὲ βᾶρος ἐξ (6) λιτρῶν, προσόμοιον πρὸς τὸ τῶν ἐργατῶν τοῦ λίθου· κατὰ τὴν βᾶσιν ἦν οὕτως κεκαμμένος ἐξ ἀρχαίας ἐποχῆς, ὥστε ἔθραυετο εἰς τὴν ἐλαχίστην σύγκρουσιν· οὕτως δὲν ἠδυνήθη ἐξ αὐτῶν νὰ διατηρήσω κανέν.»

Γ'. Ἡ Μοῆ.

Φρουρὸς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἱερᾶς γῆς καὶ τῶν ἐρείπιων τούτων ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ἐξ ἀμνη-

μονεύτων χρόνων ἡ παρακειμένη πρὸς Α Μοῆ, ἧς ὁ εὐκτήριος οἶκος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδροῦμου σεμνύεται. Τοῖχος δὲν περιβάλλει τὸν χώρον τῆς, ὁ δὲ ναὸς νέος ἄκομπος καὶ ἐλεεινός ἐστὶν ὑπὸ σεισμῶν μάλιστα διαρραγεῖς πρὸ πολλοῦ· ὅπισθεν ὁμοῦς τῶν δωματίων σφύζονται ἔτι οἱ τοῖχοι τῆς παλαιᾶς, ὠραίας καὶ μικρᾶς βυζαντιακῆς ἐκκλησίας, ἣν ἀναίσθητος καλόγηρος κατέστρεψεν, ἵνα ἀνεγείρῃ τὴν ἤδη ὑφισταμένην μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ΝΔ προσόψεως ὄλως ἄνωθεν τῆς κυρίας πύλης ὀνόματος τούτου διὰ κεράμων:

† ΑΙΩΝΗ † ΛΕΙΕΡΟΜΧ. †

ὡς καὶ ἄνω ἐπίσης τῆς ἀνατολικῆς μικρᾶς ἐξῶθεν

Λεοντίου
ἱερομονά-
χου 188.

Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Λεοντίου πρὸ τῆς ὠραίας πύλης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πλάξ ἐστὶ μαρμαρίνος λευκὴ ἡμικυκλικὴ ἐφ' ἧς ἀναγινώσκονται σαφῶς

ΕΤΟΥΣ ΖΡΗΗ

(7138 K. K. = 1630 M. X.) καὶ ἣτις ἐκ τοῦ παλαιοῦ ναοῦ ἐνταῦθα μετεφέρθη καὶ πιθανῶς μας παρέχει τὴν μόνην περὶ τῆς Μοῆς χρονολογικὴν σημείωσιν. Ὁ Ἰ. Λαμπριδῆς (Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων Τόμ. Α', σελ. 50) λέγει ὅτι ὁ εὐκτήριος οἶκος τῆς Μοῆς (ὁ παλαιὸς βεβαίως) τῷ 738 ὠκοδομήθη ἀλλ' ἀγνοοῦμεν ποῦ στηρίζεται.

Ὁ ἱερομόναχος Λεόντιος ὁ τῶσον προσπαθήσας νὰ διασώσῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἦν ἐκ Σέλιανης (ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἦν ἐξ Ὀσδίνης), κακῶς δὲ ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν του, καίς ἐν ᾧ ἠσθίενει εἰς τὴν Μοῆν τῆς Μίχλας εἰς ἣν ἀπὸ τινος ἠγουμένεου, παραιτηθεὶς μετὰ τριάκοντα ὄλα ἔτη τῆς Βέλιανης ὑπὲρ τοῦ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας μέχρις ἐπ' ἐσχάτων Δοσιθέου τοῦ ἐκ Σέλιανης ἐπίσης, καὶ ἀπελθὼν ἐκεῖσε μετὰ πολλοῦ πλοῦτου, περὶ οὗ ὡς ὑπάρχοντος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐξῆς σημείωσις του, ἣτις εἰς ἐξῶφυλλον ἐστὶ Πηδαλίου τῆς Μοῆς ἐν τῇ μητροπόλει Παραμυθίας ἤδη ἀποκειμένου: «Καὶ τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει Λεοντίου ἱερομονάχου καὶ ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς Μοῆς Προδροῦμον Βέλιανης καὶ ἀπὸ τὴν ἀνωμαλίαν ... εἰς 1854 ἐχάλασαν τὸ ἱερὸν μοναστήριον, τὸ ἔκαψαν καὶ τοῦ ἐπῆραν τὸ βίον ἀπὸ γιδοπορόβια 936: μεγάλα, ἐξ ὧν τὰ κατζίκια καὶ τὰ ἀρνιά, γελάδες 83, βόδια

καματερά 15, τούρμα φοράδες 50, χώρια γεννήματα, λάδια, δόσημια και άλλο βανταλῆκι και ἕλθα και κάθομαι εἰς Βοϊνίκον εἰς τὸ μετόχιον 1866. *Ἰαν. 12. ἡγούμενος Λεόντιος.*»

Ἄλλον ἡγούμενον γνωρίζομεν μόνον τὸν πρὸ τοῦ Λεοντίου Κύριλλον, δεσπὶς ἦν ἐκ τοῦ παρὰ τὸ Καρβουνάρι μικροῦ χωρίου Γκοροβελιάτ, και δεσπὶς λέγεται ὅτι ἡγουμένευσεν ἐνταῦθα περὶ τὰ πενήτηντα ἔτη. Ὡς ἐκ τῆς μνημονευθείσης καταστροφῆς τοῦ 1854 ὅποτε ἐξηφανίσθησαν και τὰ ἔγγραφα και βιβλία, οὐδεμία ἄλλη εἰδήσις διεσώθη περὶ ἄλλων ἡγουμένων και ἄλλων περιπετειῶν και συμβάντων.

Ἡ Μονὴ κέκτηται και ἄγια λείψανα θαυματουργά. Ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς ὄλης ἀργυρᾶς θήκης αὐτοῦ εἰσι τὰ ἐξῆς ἐν κεφαλαίοις γράμμασι μὲ τινὰς ἀνορθογραφίας:

Ἀυτὴ ἡ θήκη ὑπάρχει τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ Βάλιανη, ἐπαρχία Παραμυθίας διὰ δαπάνης τῆς αὐτῆς ἱερᾶς Μονῆς και προσκεκριμένου Κήριζιου Ρίζου και συζύγου αὐτοῦ Φωτινῆς ἐπιμελείας δὲ Λεοντίου ἱερομονάχου τοῦ νῦν ἡγουμένου τῆς αὐτῆς Μονῆς και εὐσεβῶν Χριστιανῶν. Ἐκατασκευάσθη διὰ χειρὸς Νικολάου Παπᾶ Χρ. Γκέριζον Καλαριτιότη 1835 Μαρτίου 22 Παραμυθία.

Ἐντὸς δὲ τῆς θήκης ἐπὶ ἀργυρᾶς ἐπιπέδου πλακῶς κινητῆς εἰσι τὰ ἐξῆς ἄγια λείψανα δι' ἀργύρου προδεμένα ἐν αὐτῇ, ἵνα μὴ κινῶνται και πίπτουσιν:

1) Δύο μικρὰ δοτᾶ (τεμάχια ἐκ τῶν τῆς κεφαλῆς (;)), περίξ δὲ τὰ γράμματα: «*τοῦ ἁγίου Χαράλαμπου.*»

2) Ἐν τεμάχιον δοτοῦ μικρὸν (ἐκ τῶν ἄκρων(;)) και περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Γεωργίου.*»

3) Ἐν ἀργυροῦν ἐξόγκωμα εἰς μέγεθος φασιόλου και περίξ: «*Μύρος τοῦ ἁγ. Δημητρίου.*»

4) Δύο μικρὰ δοτᾶ και περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Παρθενίου.*»

5) Ἐν μέγα πλατὺ ἐκ τῆς κεφαλῆς και περίξ: «*Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.*»

Μετὰ τῶν ἱερῶν λειψάνων τούτων ἐπὶ και ξύλινος σταυρὸς μικρὸς και πλατύς, ἔχων δεξιόθεν τὸν ἅγιον Παντελεήμονα και ἀριστερόθεν τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ὑποκάτω δὲ εἰς τὴν βᾶσιν ἐγγεγλυμμένας παραπλευρῶς τὰς λάρνακας τῶν δύο τούτων ἁγίων μετὰ τῶν ὀνομάτων οὕτως: «*Ἅγιος Παντέλ.*» «*Ἅγιος Τρύφ.*»

Τὰ ἄγια ταῦτα λείψανα συχνάκις παραλαμβάνουσιν οἱ χωρικοὶ ἐν τοῖς περίξ πρὸς

ἐξυγιανσίν των και θεραπείαν ἀσθενῶν και πολλοὶ μεταβαίνουσι και εἰς τὴν Μονὴν εἰς προσκύνησίν των, μάλιστα κατὰ τὴν ἐπέτειον πανήγυριν αὐτῆς, ἥτις τελεῖται τὴν 24 Ἰουνίου.

Τὸ δὲ οἰκοδόμημα τῆς Μονῆς οὐχὶ σπουδαῖον ἤδη ἢ μόνη δ' εὐπορία τῆς εἶναι τὸ ἔλαιον, ἐξ οὗ ἐσοδεύει κατὰ διετίαν, ἐὰν ἢ ἐσοδεῖα καλή, περὶ τὰς 2,000 κανάτες, μέτρον ἐγγωρίου διὰ τὰ ὑγρά, περιλαμβανούσης ἢ ὑποθετούσης χωρητικότητα δέκα λιτρῶν (1333 δράμια).

Ἡ Μονὴ θεωρεῖται κυρίως κτῆμα τοῦ ὑπὸ ταύτην χωρίου Βοϊνίκου, ἐνθα ἔχει και Μετόχι χρησιμεῖον ἤδη ὡς σχολεῖον, εἰς οὗ τὸν διδάσκαλον χορηγεῖ μισθοδοσίαν κατ' ἔτος, ἀπὸ τοῦ 1874 κυρίως, γρόσια χίλια περίπου. Ἡ Μεγ δμως τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία διὰ πράξεώς Της πρὸ 20ετίας ἔδωκε δικαίωματα δημοῖα ἐπ' αὐτῆς και εἰς τὸ χωρίον Βέλιανη και εἰς τὴν πόλιν Παραμυθίας τὸ παρελθὸν δ' ἔτος ἐπακτώθη ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως διὰ τριετίαν πρὸς 80 περίπου εικοσάφραγκα τὸ ἔτος, ἐκ τῆς πακτώσεως δὲ τοῦ πρώτου ἔτους οὐ μόνον ἐχορηγήθη και εἰς τὸν διδάσκαλον Βέλιανης ποσὸν 300 γρ. ὡς και εἰς τὴν τῆς Καρυώτης 200, (τὰ χωρία ταῦτα πρότερον δὲν διετήρουν σχολεῖα), ἀλλὰ και ὁ τέμπλος τοῦ ναοῦ κατεσκευάσθη μὴ ὑπάρχων και τὰ δωμάτια ἠὑπρεπίσθησαν.

Τοιαῦτα και τσαῦτα και τὰ περὶ τῆς Μονῆς, εἰς ἣν πολλάκις τὸ θέρος μεταβαίνουσιν, ὅπως πρᾶξασθῶσιν οἰκογένεια ἐκ Παραμυθίας, ἀναπνεύουσαι τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν τοῦ ὑψηλοῦ τούτου μέρους παρὰ τὰ σημαντικὰ Πελασγικὰ τεῖχη και ἐν μέσῳ δένδρων ἐκ κέδρων και πίτυος και πίνουσαι τὸ διαυγὲς και κατάψυχρον ὕδωρ τῆς Κερασιᾶς ἰδίως, ὅπερ ἀναβλύζει ἐν μέσῳ λίθων και χαλίκων, ἐξ ὧν σκέπεται τὸ ἔδαφος ὄλον. Ἀξία δὲ σημειώσεως ἐστὶν ἡ πληθὺς αὕτη τῶν λίθων, ἢ ἐκ τοῦ ὄρους καταρρεύσασα, τίς οἶδε πότε, ἐκ δεινοῦ σεισμοῦ καταστρεπτικοῦ ἐπισυμβάντος εἰς τὰ μέρη ταῦτα, και ὡς ἄλλα τινὰ τοῦ τμήματος Παραμυθίας, ὡς εἰς Πλακωτὴν περὶ τὸ Γρουομπάνι, ἐνθα οἱ σωροὶ τῶν τοιούτων λίθων ἐν μέσῳ τῶν καταστραφειῶν ὑπ' αὐτῶν οἰκιῶν ἐναργῶς εἰς μεγάλας μόνον σεισμικὰς δονήσεις δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν.

Ἰπὸ τοιαύτην σωρείαν λίθων ἐν τῇ Μονῇ τῆς Βέλιανης, πρὶν ἢ ἔτι φθάσῃ τις ἀκριβῶς εἰς αὐτήν, φέρεται ἐκ πρᾶξασθῶσιν ὅτι ὑπάρχει μικρὴ λίμνη κατακεχωσμένη, ἥς τὰ ῥέοντα

ὕδατα ἤδη ὑπογείως, καὶ κατὰ τὸν Ἀχέροντα ποταμὸν παρὰ τὸ Γλυκύ, κατὰ τὴν ἰδίαν δημῶδη παράδοσιν, ἐκβάλλοντα, ἠδύναντο διοχτευόμενα ὀλόκληρον τὴν κάτωθι πεδιάδα ν' ἀρδεύωσι, μεταβάλλοντα αὐτὴν ἀπὸ αὐχμηρᾶς εἰς παράδεισον.

Ὅλιγον ἄνωθι τῆς Μονῆς, εἰς λίαν ἀπόκρημον χαράδραν τοῦ ὄρους, ὑπάρχει ἐν σπηλαίῳ μικρὸν παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου, ὅστις, λέγουσιν οἱ χωρικοί, ἠσκήτησεν ἐνταῦθα ἐν ἀπομεικρυσμένη ἐποχῇ καὶ εἰς οὗ τὸ ὄνομα πολλοὶ ὀρκίζονται. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος δὲν ἔζησε κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, δέον νὰ ὑποθεθῇ ὅτι ἐνταῦθα ἦν σκῆτη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου, ἐν ἣ ἑμόνα-

ζον μοναχοὶ τῆς Μονῆς Βέλιανης, ἐξ ἧς ἐξήρτητο, ἢ ὅτι μονάζων τις Ἀρσένιος ἐν ἀρεταῖς ἐπαφῆκε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν σκῆτην ταύτην. Ὅπως δὴποτε ἢ ἐπέτειος τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου (8 Μαΐου) θεωρεῖται τοπικὴ ἑορτὴ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πέριξ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν σκῆτην πρὸς πανηγυρισμὸν, οἱ μέχρι δὲ τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ ἐντὸς τοῦ βράχου μετὰ δυσκολίας ἀνερχόμενοι ἀφηγοῦνται πολλὰ τὰ περίεργα, περὶ ὑπάρξεως ἐκεῖ ἄντρου μετὰ λεκανῶν, αἰτίνας ἐπὶ πλήρεις ὕδατος, καὶ περὶ σταλακτιτῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν καὶ ὑπερφυσικῶν ἀντικειμένων κατὰ τὴν ἀντίληψίν των.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ ΙΔΕΑΙ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

ὑπὸ

ΜΑΤΘ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΛΖ' συνεδρίᾳ τῆς 24ης Ἰανουαρίου 1900).

Εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἐγκύψαντας εἰς τὴν μελέτην τῶν ποιημάτων τοῦ Πινδάρου οἷαν θέσιν κατέχουσιν ἐν αὐτοῖς αἱ λεγόμεναι γνώμαι, τὰ γνωμικά, ὡς συνήθως λέγομεν. Τὴν γνωμολογικὴν σοφίαν, λέγει ὁ K. O. Müller, τὴν ἀνευρίσκουσιν ἐν τῇ ποικιλίᾳ καὶ ἀνωμαλίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νόμους σταθεροὺς καὶ κανόνας, ἀπαντῶμεν συχνὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπτὰ σοφῶν ἐν τε τῷ βίῳ καὶ τῇ ποιήσει τῶν Ἑλλήνων, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς ἐλεγείαις καὶ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν μελοποιῶν. Αἱ γνώμαι ἔχουσι παρὰ Πινδάρῳ σχῆμα παροιμιῶν ἢ ἀπενθύνονται εὐθέως ὡς παραινέσεις πρὸς τὸν νικητὴν· ἐνίοτε δὲ, διεθέλει ὁ ποιητὴς νὰ ἐμβάλῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ ἠθικὸν τι παρᾶγγελμα, ἐκφέρει τὴν παραίνεσιν ὡς ἴδιον ἑαυτοῦ πόθον¹. Καὶ τὰς γνώμας ταύτας τοῦ μεγαλωνύμου ποιητοῦ

ἐπιμελῶς ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ἀπανθίσαντες καὶ εἰς σύστημα κατατάξαντες παρατίθεμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀποδεικνύοντες, ὅτι, ὡς ὁ Ὅμηρος, οὕτω καὶ ὁ κύκνος τῶν Θεῶν πᾶσαν μὲν ἀρετὴν μετ' ἐπαίνων ἀναφέρει, πᾶσαν δὲ κακίαν ψέγει καὶ ἀποδοκιμάζει. Μετὰ τὰ βραχέα ταῦτα εἰσερχόμεθα εἰς τὰ καθ' ἕκαστα.

Ἀρχόμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι κατὰγονται μὲν ἐκ μιᾶς μητρὸς, εἰπὶ δὲ διάφορα γένη· οἱ μὲν θεοὶ ἀθάνατοι καὶ οὐράνιοι, οἱ δὲ ἄνθρωποι θνητοὶ καὶ μάταιοι, μηδέν².

α Ἐν ἀνδρῶν, ἐν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν ματρὸς ἀμφοτέροι· διεργεῖ δὲ πᾶσα κεκριμένα δύναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδέν, ὁ δὲ χάλκεος ἀσφαλῆς μένει οὐρανός. » [αἰὲν ἔδος

Νερ. ζ', 1—7 (ἐκδ. Hartung).

1. Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Φιλ. τόμ. α', 337 τῆς ἑλλ. μεταφρ. Α. Κυπριανοῦ, ἔκδ. α'.

2. Περὶ γενέσεως τῶν θεῶν παράβαλε Buchholz's die Sittliche Weltansch. des Pindaros und Aeschylus S. 72, 170.

Τῶν θεῶν ἀνώτερος εἶναι ὁ Ζεὺς. Ὁ Ζεὺς τῶν θεῶν ὑπέρτατος, τῶν ἀθανάτων βασιλεύς (Νεμ. Ε' 60), ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ καθήμενος εἶναι πατήρ, κύριος πάντων καὶ σωτήρ (Ἰσθμ. Δ' 162—163). Μόνοι οἱ θεοὶ εἰσὶν ἀπαθείς κακῶν. (Πυθ. Ι' 38).

Τῇ βουλήσει τοῦ Διὸς ἐγένοντο οἱ ἄνθρωποι καταγόμενοι ἐκ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας, καταβάντων ἐκ τοῦ Παρναξοῦ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

«..... φέροις δὲ Πρωτογενεῖας ἄσαι γλῶσσαν, Ἰ' αἰολοβρόντα Διὸς αἶσα Πύρρα Δευκαλίων τε Παρνασοῦ καταβάντε δόμον ἔθεντο πρῶτον, ἄνερ δ' εὐνάς ὁμόδαμον κτισάσθων λίθινον γόνον· Λαοὶ δ' ὀνύμασθεν.» (Ὀλ. θ', 41-46).

Ὁ Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ εἰσὶν αἷσιοι καὶ δοτῆρες τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτῶνται τὰ πάντα. *Ἐκ θεῶν γὰρ μηχαναὶ πᾶσαι βροτείαις ἀρεταῖς καὶ σοφοὶ καὶ χερσὶ βιαταὶ περιγλωσσοὶ τ' ἔφυν...* (Πυθ. Α' 72—80).

Ὁ Πίνδαρος λέγει τῷ Ἀρκεσιλάῳ παντὶ μὲν θεὸν αἰὼνον ὑπεριθήμενον (Πυθ. Ε', 31). Ὁ Ζεὺς ἐκτελεῖ τὰς εὐχὰς τῶν ἀνθρώπων, δι' ὃ τέλειον καλεῖ αὐτὸν ὁ Πίνδαρος. (Πυθ. Α' 177). Ὁ Ζεὺς παρέχει τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα καὶ ἐκεῖνα ὡς θέλει, αὐτὸς φροντίζει περὶ αὐτῶν, αὐτὸς εἶναι κύριος αὐτῶν (Πυθ. Δ' 62—3), αὐτὸς κυβερνᾷ καὶ διευθύνει τὴν τύχην τῶν φίλων αὐτῷ ἀνδρῶν. *Διὸς τοι νόος μέγας κυβερνᾷ δαίμων ἀνδρῶν φίλων.* (Πυθ. Ε' 153—4). Τῇ εὐνοίᾳ τῶν θεῶν ἄλλα ἐπ' ἄλλου ἀγαθὰ ἔρχονται τοῖς ἀνθρώποις. *Ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλου ἔβαν ἀγαθῶν, πολλὰ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας.* (Ὀλ. Η' 14—16). Ὁ Πίνδαρος εὐχεται τῷ Διί, ἵνα διαμένη πάντοτε εὐμενῆς ἑαυτῷ, τῇ Κορίνθῳ καὶ τῷ νικητῇ Ξενοφῶντι (Ὀλ. ΙΓ' 35—8). Τὸν Δία ὄφειλε νὰ σέβηται ὁ ἄνθρωπος περισσότερο, ὡς συμβούλευεν ὁ Χείρων τῷ Πηλεΐδῃ. *μάλιστα μὲν Κρονίδα βραρυόπαν στεροπᾶν κεραυνῶν τε πρύτανιν, θεῶν σέβεσθαι.* (Πυθ. Σ' 24—7). Αὐτῷ εὐχονται οἱ ἄνθρωποι ἵνα δώσῃ αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀπομακρύνῃ τὰς νόσους (Ὀλ. Η' 162—4). τὴν δὲ εὐνοίαν τῶν Θεῶν ἐλκύουσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ θυσιαῶν καὶ εὐχῶν. (Ὀλ. Ζ' 95).

Οἱ θεοὶ καὶ τὰ ἀδύνατα καθιστῶσι δυνατὰ, ἢ δὲ δύνამις αὐτῶν ἐκτελεῖ καὶ τὰ παρ' ἐλπίδα καὶ ὄρκον τελεῖ θεῶν δύναμις καὶ τὸν παρ' ὄρκον καὶ παρ' ἐλπίδα κούφαν κτίσιν. (Ὀλ. ΙΓ' 114—5) θεῶ δὲ δυνατὸν ἐκ μελαί-

νας νυκτὸς ἀμίαντον ὄρσαι φῶος, κελαινεφεὶ δὲ σκότειε καλύψαι καθαρὸν ἀμέρας σέλας. (Ἀποσπ. σελ. 241 Hartung).

Τὴν ἀρχὴν καὶ βᾶσιν τῶν πραγμάτων ὑποτίθησιν ὁ θεός, ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται καὶ τὸ τέλος. *ἀρχαὶ βέβληνται ἐκ θεῶν.* (Νεμ. Α', 11). Ἐγὼ μὲν εὐχομαι καὶ ἐλπίζω, λέγει ὁ Πίνδαρος, τὸ τέλος δὴ μὴ ἀπόκειται τοῖς θεοῖς. *Νῦν ἔλπομαι μὲν ἐν θεῷ γε μὰν τέλος.* (Ὀλ. ΙΓ' 143—4). *ἐμοὶ δὲ θανμάσαι θεῶν τελεσάντων οὐδὲν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον.* (Πυθ. Ι' 91—3). Ἡ εὐσέβεια δὲ εἶναι καθήκον πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπαγόμενον ἔπαινον καὶ δόξαν. Οἱ Ἐμμενίδαι ἐπαινοῦνται ὑπὸ τοῦ Πινδάρου, διότι εὐσεβεῖ γνῶμη φυλάττουσι τὰς τελετὰς τῶν μακάρων. (Ὀλ. Γ' 62—8).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ἔχειν πεποιθήσιν εἰς τὸν θεόν, ὡς ὁ Ἰάσων θεῶ πῖσυνος ἐκτελεῖ τὴν διαταγὴν τοῦ Αἰήτου. (Πυθ. Δ' 383).

Τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν καλῆς ἀρχῆς γενομένης ἔπεται καὶ τέλος καλόν. *γλυκὴ δ' ἀνθρώπων τέλος ἀρχά τε δαίμονος ὀρνύτος αὔξειται.* (Πυθ. Ι' 18—20).

Οἱ θεοὶ μεταβάλλουσι τὰ ἀνθρώπινα κατὰ βούλησιν. *μὴ φθονεραῖς ἐκ θεῶν μετατροπῆαις ἐπικύροισιν.* (Πυθ. Ι' 36). Ταχέως δ' ἐκτελοῦσι καὶ συντέμνουσι τὸν δρόμον. (Πυθ. Δ' 110).

Ὁ θεός εἶναι ἔφορος καὶ ἐπιμελητὴς τῶν βασιλέων. (Ὀλ. Α', 164). Τῷ Διί εὐχεται ὁ ποιητὴς ἵνα τηρῇ τὴν εὐανδρίαν καὶ εὐνομίαν τῶν πόλεων. (Ὀλ. Ε', 33—41. Νεμ. Β', 65—68). Ὁ Ἑρμῆς ἦτο ἔφορος τῶν ἀγῶνων. (Ὀλ. Σ' 136). Ὁ θεός καὶ αἱ θεαὶ χάριτες παρέχουσι τὴν νίκην ἐν τοῖς ἀγῶσιν. (Ὀλ. Η', 18—20. ΙΔ', 4, 11. Νεμ. 5, 38. Πυθ. Θ', 144). Ἡ εὐτυχία τοῦ θεοῦ βοηθοῦντος παραμένει μακρότερον (Νεμ. Η', 30).

Ὁ θεός διευθύνει πάντα κατὰ σκοπὸν παρέχων ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν βούλησιν. (Πυθ. Β' 89—96). Ὁ θεός διὰ τῶν μαντειῶν, θεσφάτων, σημείων καὶ τεράτων δείκνυσι τὴν θέλησιν αὐτοῦ. (Ὀλ. Η', 51—55. Πυθ. Δ', 31—38, 117). Ὁ Ἀπόλλων εἶναι πάνσοφος, ἀψευδὴς καὶ παντογνώστης. *Ἐνῶ δ' αὐτόθεν πάντα ἴσανι νόφ' ψευδέων δ' οὐχ ἄπειται, κλέπτει τέ νιν οὐ θεός, οὐ βροτὸς ἔργοις οὔτε βουλαῖς.* (Πυθ. Γ', 49—43. Θ', 67—77).

Ὁ Θεός δὲν ἀπατᾶται, ἀμαρτάνει δὲ τις νομίζων, ὅτι θέλει ἀπατήσῃ ἢ διαφύγῃ αὐτόν. *Εἰ δὲ θεὸν ἀνῆρ τις ἔλπειται λαθόμεν ἔρδων, ἀμαρτάνει.* (Ὀλ. Α', 98—100).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μὴ κακολογεῖν τὸν

θεὸν μήτε ἐρίζειν πρὸς αὐτόν· (Ὀλ. Α', 53, 78—80). Ἀκέρδεια λέλογχαι θαμνὰ κακαγόρος· (Ὀλ. Α', 80). Χρῆ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν ὃς ἀνέχει ποτὲ μὲν τὰ κείνων, τοι' αὖθις ἐτέροις ἔδωκε μέγα κῦδος. (Πυθ. Β' 162-165). Τὸ λοιδορεῖν τοὺς θεοὺς θεωρεῖται κακόν· Ἐπει καὶ λοιδορῆσαι θεοὺς αἰσχρὰ σοφίη. (Ὀλ. Θ', 55—56).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει ζητεῖν παρὰ θεοῦ τὰ πρέποντα· Χρῆ τὰ βουκότα παρ' δαιμόνων μαστεύειν θναταῖς φρασί. (Πυθ. Γ', 84). Πρὶν ὁ θεὸς στεῖλῃ χαρὰν εἰς τὸν ἄνθρωπον, δοκιμάζει αὐτὸν διὰ δυστυχιῶν. (Ἀποσπ. 68^{ον} σ. 258).

Ἡ ὀργὴ τῶν θεῶν δὲν ματαιοῦται. Χόλος δ' οὐκ ἀλλίθιος γίγνεται παίδων Διός. (Πυθ. Γ', 16—17). Τὸ πεπρωμένον ἄφρευκτον. Τὸ μύροισμον οὐ παρφυκτόν. (Πυθ. ΙΒ', 53). Σχῆσει τὸ πεπρωμένον. (Ἀποσπ. 71^{ον} σ. 259).

Καὶ ὁ ὄρκος πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι μέγας καὶ ἀπαράβατος. (Ὀλ. Ζ', 116). Μέγας καὶ κρατερός ὄρκος ὁ Ζεὺς μέγιστος. (Πυθ. Δ', 275—276). Καὶ τοὺς φίλους τῷ θεῷ ἄνδρας ὀφειλομένον φοβεῖσθαι. Ἴσον μὲν θεὸν ἄνδρα τε θεῷ φίλον ὑποτρέσαι. (Ἀποσπ. 66^{ον} σελ. 258).

Ὁ βασιλεὺς. Μετὰ θεὸν ἡ ὑψίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις τιμῶν εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἀνώτερος ἄρχων ὁ βασιλεὺς. Τὸ δ' ἔσχατον κορυφῶνται βασιλεῦσιν. (Ὀλ. Α', 174). Ὁ βασιλεὺς ἄρχων τῆς χώρας ὀφείλει εἶναι δίκαιος, κρατῶν τὸ σκῆπτρον τῆς δικαιοσύνης, ἀγαθοεργός, φιλαλήθης, ἐλευθέριος, κεκοσμημένος ἀρεταῖς παντοίαις καὶ δὴ ποιήσει καὶ μουσικῆ, ὡς Ἰέρων ὁ Συρακούσιος. (Ὀλ. Α', 17—24, Σ' 163. Πυθ. Α', 162—176). Ὁφείλει εἶναι πρῶτος πρὸς τοὺς πολίτας, μὴ φθονῶν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τῶν ξένων θαυμαστός πατήρ. (Πυθ. Γ', 100—103). Ὁφείλει δικάζειν τοὺς λαοὺς κατὰ τὸ δίκαιον, ὡς ὁ Αἴσων. (Πυθ. Δ', 250—5. Ὁφείλει εἶναι συνετός, μαλακῶς ἰασθαι τὰ τῶν πόλεων δεινὰ καὶ τὰς στάσεις καὶ ἐπιεικῆς πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας ὡς συμβουλεύει ὁ Πίνδαρος τὸν Ἀρκεσίλαον, βασιλέα τῆς Κυρήνης. (Πυθ. Δ', 433-456). Τοῖς Βακτιάδαις, βασιλεῦσι τῆς Κυρήνης αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων ἔδωκεν ἐξωραΐζειν, καλλιεργεῖν καὶ αὐξάνειν τὴν χώραν τῆς Λιβύης καὶ φρόνιμος κυβερνᾶν τὴν πόλιν τῆς Κυρήνης. Ἐνθεν δ' ἕμμι Λατοῖδας ἔπορεν Λιβύας πεδίον σὺν θεῶν τιμαῖς δφέλλειν κᾶσι χρυσοσθρόνου διανέμειν θείον Κυράνας ὀρθόβουλον μῆτιν ἐφευρομένοις. (Πυθ. Δ. 427—432).

Οἱ ἀγαθοὶ βασιλεῖς εἶσι καλοὶ κυβερνήται

ἐν δ' ἀγαθοῖσι κείνται πατριῶται κεδναὶ πολίων κυβερνάσιες (Πυθ. Ι', 130—133). Ὁ ξενιπάτης βασιλεὺς τῶν Ἐπειῶν Αὐγείας εἶδε καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ καταστρεφόμενην καὶ αὐτὸς ἐφρονεῦθη διὰ τοῦτο. (Ὀλ. ΙΑ', 54—60).

Ὡς ὁ βασιλεὺς οὕτω καὶ οἱ πολῖται ὀφείλουσιν εἶναι ἀγαθοὶ καὶ φιλοπάτριδες, ὡς Ψαῦμις ὁ Καμαρινάσιος αὐξῶν τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ βοηθῶν αὐτῇ καὶ τοῖς συμπολίταις. (Ὀλ. Ε', 7). Ὁ καλὸς πολίτης ὀφείλει εἶναι κόσμος τῇ πατρίδι, οὕτω δὲ συμβουλεύει καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εὐεργετεῖν τὴν πατρίδα καὶ ὑπεραμύνεσθαι τῆς φίλης πατρίδος κατ' ἐχθρῶν καὶ δοξάζεσθαι ἐκ τούτου. (Ἰσθμ. Σ', 42—50). Ὁ καλὸς πολίτης ὀφείλει εὐεργετεῖν καὶ τοὺς ξένους κατέχων τὸ μέτρον ἐν τε τῇ γνώμῃ, τοῖς ἔργοις καὶ τῇ γλώσσῃ. (Ἰσθμ. Ε' 86-93). Ὁ Δημόφιλος ἐν Κυρήνῃ ἦν μὲν νέος ἐν νέοις, ἀλλ' ἐν ταῖς βουλαῖς γέρων ἑκατοντούτης, φιλαλήθης, ἀψευδῆς καὶ τῆς ὑπερηφανείας ἐχθρός, (Πυθ. Δ'. 464—474). Ὁ Πίνδαρος ἐπεθύμει πρότερον ἄλλων νὰ ὑμνήσῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ, τὰς Θηβὰς, καὶ τὸν πατριώτην αὐτοῦ Ἡρόδοτον νικήσαντα Ἰσθμοὶ ἄρματι. (Ἰσθμ. Α'. 1—5).

Μετὰ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πατρίδα ἔρχεται ἡ στενωτέρη καὶ περιορισμένη πατρις ἐκάστου, ὁ οἶκος, ἡ πατρώα ἐστία. Ἐν τῷ οἴκῳ οἰκοῦσιν οἱ γονεῖς, οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἰκίαι ἡμῶν, πάντες σεβαστοὶ καὶ ἀγαπητοί.

Ὁ γάμος θεωρεῖται ἱερός καὶ τίμιος. Κορωνίς, ἡ θυγάτηρ τοῦ Φλεγύου μιγεῖσα πρότερον τῷ Ἀπόλλωνι, ἐξεφαύλισεν αὐτὸν μιγεῖσα εἰτα ξένῳ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐφ' ᾧ καὶ θανατώθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. (Πυθ. Γ'). Δι' ὃ ἡ μοιχεία ἐχθιστον. (Πυθ. ΙΑ', 11—20).

Ὁ γάμος ἐγένετο κοινῇ συναίνεσις ὡς τοῦ Ἰάσονος καὶ τῆς Μηδείας. (Πυθ. Δ', 366). Οἱ ἀγαθοὶ ἀγαπῶσι τοὺς καλοὺς καὶ ἐνδόξους γονεῖς αὐτῶν. Τί φίλιτερον κεδνῶν γονέων ἀγαθοῖς; (Ἰσθ. Α'. 6).

Αἴσων ὁ πατήρ τοῦ Ἰάσονος, ἰδὼν αὐτὸν μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἀπόροdon ἐκλαυσεν ἐκ χαρᾶς· Τὸν μὲν εἰσελθόντα ἔγνον ὀφθαλμοὶ πατρὸς, ἐκ δ' ἄρ' αὐτοῦ πομφιληξάν δάκρυα γηραλέων γλεφάρων, ἐν περὶ ψυχᾶν ἐπεὶ γάθησεν ἐξαιρετον γόνον ἰδὼν κάλλιστον ἀνδρῶν. (Πυθ. Δ', 197—203).

Διαγόρας ὁ Ῥόδιος, πύκτης ἀγαθός, ἠκολούθει πάντοτε τὰς συμβουλάς τῶν ἀγαθῶν γονέων αὐτοῦ, δι' ὃ εὖχετα· τῷ Διί, ἵνα δώσῃ

αὐτῷ τιμὴν καὶ παρὰ τῶν συμπολιτῶν καὶ ξένων, διότι ἦτο τίμιος καὶ ταπεινόφρων. Δίδοι τε οἱ αἰδοῖαν χάριν καὶ ποι' ἀσίων καὶ ποιὶ ξένων, ἐπεὶ ὕβριος ἐχθρὰν ὁδὸν εὐθυπορεῖ, σάφα δαεῖς ἅτε οἱ πατέρων ὄρθαι φρένες ἐξ ἀγαθῶν ἔχραον. ('Ολ. Ζ', 160—166). Οἱ θεοὶ καὶ ἐξάδελφοὶ ἦσαν ἐπίσης ἀγαπητοί, ὡς οἱ τοῦ Ἰάσονος, ὃς ἐφιλοξένησεν αὐτούς. (Πυθ. Δ', 204—216). Καὶ ὁ γαμβρὸς ἐπίσης τίμιος. ('Ολ. Ζ', 1—11).

Ὁ υἱὸς ἰθυσιάζετο ὑπὲρ τοῦ πατρὸς, ὡς ὁ Ἀντίλοχος ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νέστορος, ἐφ' ᾧ καὶ λίαν ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ Πινδάρου. (Πυθ. Σ', 40—62). Τὸ γενναῖον φρόνημα τῶν πατέρων ἐπιπρέπει φύσει καὶ τοῖς παισὶ. Φυᾶ τὸ γενναῖο ἐπιτρέπει ἐκ πατέρων παισὶν λῆμα. (Πυθ. Η', 64—66). Καὶ ἡ νίκη τοῦ πατρὸς ἐπιφέρει χαρὰν καὶ τῷ υἱῷ ἢ νίκη τοῦ Ἰέρωνος δὲν εἶναι χαρὰ ἀλλοτρία τῷ υἱῷ αὐτοῦ Δεινομένει· χάσμα δ' οὐκ ἀλλότριον νικαφορία πατέρος. (Πυθ. Α', 111—112).

Ἡ ἐχθρα μεταξὺ συγγενῶν κακόν, οἱ δὲ συγγενεῖς ὀφείλουσιν ἀγαπᾶσθαι καὶ μὴ ἐρίζειν ἀλλήλοις ἢ μάχεσθαι. Ὁ Ἰάσων λέγει τῷ Περίᾳ, ὅτι καὶ αἱ μοῖραι αὐταὶ αἰσχυρόμεναι διὰ τὴν ἐχθρὰν τῶν συγγενῶν ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπον. (Πυθ. Δ. 232—241).

Καὶ οἱ καλοὶ γείτονες εὐχάριστον· εἰ δὲ δεύεται ἀνδρὸς ἀνήγι, φαῖμεν κε γείτον' ἔμμεναι νόφ φιλήσαντ' ἀνεῖ γείτονι χάσμα πάντων ἐπάξιον. (Νεμ. Ζ', 232—241). Καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ξένων οἱ ἀγαθοὶ εὐφραίνονται. ('Ολ. Δ', 7—9).

Μεταβαίνομεν δ' ἤδη εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀρετῶν, αἷς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῶν κακιῶν, ἃς δεῖ φεύγειν. Ἐν γένει ρητέον, ὅτι αἱ μεγάλαὶ ἀρεταί, τὰ μεγάλα κατορθώματα, εἰσὶν ἀξίεπαινοὶ καὶ πολυύμνητοι· ἀρεταὶ δ' αἰεὶ μεγάλαὶ πολυύμνητοι, λέγει ὁ Πίνδαρος (Πυθ. Θ', 120).

Ἡ καλὴ ἀγωγή τῶν παιδῶν παρ' ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἐπαινεῖται παρὰ Πινδάρῳ. Ὁ Ἰάσων εἰκοσὶν ἑνιαυτούς διαμείνας παρὰ τῷ Κενταύρῳ Χείρωνι ἀπήλαυσε διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς ὀρθῆς παρὰ τε τῇ μητρὶ καὶ συζύγῳ καὶ ταῖς ἀγναῖς κόραις αὐτοῦ οὐδὲν ἔργον οὐδὲ λόγον εὐτράπελον ἐκεῖναις εἰπών. Φαμί διδασκαλίαν Χείρωνος οἶσιν· ἀντροθε γὰρ νέομαι παρ' Χαρικλοῦς καὶ Φιλύρας, ἵνα Κενταύρου με κοῦραι θρέψαν ἀγναί· εἰκοσι δ' ἐκτελέσας ἑνιαυτούς οὔτε ἔργον οὔτ' ἔπος ἐκτράπελον κείνοισιν εἰπών ἐκόμαν οἴκαδε. (Πυθ. Δ', 167-172).

Καὶ τὴν *ἰατρικὴν* ἐπαινεῖ ὁ Πίνδαρος, ἣν ἐδίδασκεν ὁ Χείρων· *πολυπήμονας ἀνθρώποισιν ἰᾶσθαι νόσους* (Πυθ. Γ', 65—6), καὶ τὴν ἔρευναν τοῦ φιλοσόφου, ὃς *πέταται τὰ τε γὰς ἐνερθεν καὶ ὑπερθεν ἐρευνῶν οὐρανοῦ θ' ὑπαὶ ἄστρα* ('Αποσπ. 47^{ον} σελ. 253), Καὶ τὴν μουσικὴν, τὴν συγκινοῦσαν θεοὺς καὶ ἀνθρώπους ἄψυχά τε καὶ ἄλογα (Πυθ. Α', 1—28).

Ἡ φρόνησις ἀγαθῶν καὶ εὐτυχίας πάροχος· ὁ Ῥαδάμανθος ηὐτύχησε, διότι ἦν φρόνιμος καὶ οὐχὶ ἀπατεῶν. (Πυθ. Β', 133-137). Ὁ φρόνιμος καὶ εὐθύγλωσσος ἀνὴρ πανταχοῦ ἐξέχει, ὁ δὲ ἀπατεῶν καταδικάζεται. (Πυθ. Β', 148-50, 157). Ἡ σύνεσις ἐκ φύσεως εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον, ὁ δὲ φύσει συνετὸς ἐννοεῖ τὰ πράγματα κάλλιον τῶν ἄλλων· *σοφὸς δὲ πόλλ' εἰδὼς φυᾶ*. ('Ολ. Β', 162).

Οἱ σοφοὶ καὶ δίκαιοι καὶ τὴν θεόθεν δεδωμένην δύναμιν φέρουσι κάλλιον τῶν ἄλλων, ὡς Ἀρκεσίλαος, ὁ βασιλεὺς τῆς Κυρήνης· *σοφοὶ δέ τι κάλλιον φέροντι καὶ τὰν θεόςδοτον δύναμιν· σὲ δ' ἐρχόμενον ἐν δίκῃ, πολὺς ὄλβος ἀμφιπέμεται· τὸ μὲν διὸ βασιλεὺς ἔσοι μεγάλην πολλῶν, ἔχει συγγενὲς ὀφθαλμὸς αἰδοῖσάτων γέρας, τεῖξ τοῦτο μινύμενον φρενί*. (Πυθ. Ε', 15, 22). Τὴν σοφίαν ὁμῶς τὴν φυσικὴν αὐξάνει ἡ ὀρθὴ ἀγωγή, ὁ πόνος ἢ ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ διδασκαλία ('Ολ. Ζ', 96). Ἀνόητον θεωρεῖται τὸ μὴ προδιδαχθῆναι ('Ολ. Η', 73)· διότι οἱ μὲν πεπειραμένοι θεωροῦνται ἐξοχοὶ, ὁ μακρὸς χρόνος διδάσκει αὐτούς νὰ διαθέτωσι καλῶς τὰ προκείμενα, οἱ δὲ ἄπειροὶ εἶναι κοῦφοι (Νεμ. Γ', 132—133. Ὀλ. Η', 74), διότι ὁ χρόνος εἶναι μάρτυς καὶ διδασκαλὸς ἀπάντων σοφώτατος. ('Ολ. Α', 51, ΙΑ', 85).

Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι πάντες πάσας αὐτὰς τὰς ιδιότητες, ὁ μὲν εἶναι ἱκανὸς εἰς τοῦτο, ὁ δὲ εἰς ἐκεῖνο, δι' ὃ δὲν βιάζεται ἢ φύσις. Τὸ ἀριστον πάντων ἡ σοφία, ἡ τελειότης, εἶναι δύσκολος, αἰπεινή. *Τὸ δὲ φυᾶ κρᾶτιστον ἅπαν· πολλοὶ δὲ διδασκταῖς ἀνθρώπων ἀρεταῖς κλέος ὄρουσαν ἀρεσθαί· ἄνευ δὲ θεοῦ σεσιγαμένον οὐ σκαιότερον χρῆμ' ἕκαστον· ἐπιτὶ γὰρ ἄλλαι ὁδοὶ ὁδοὶ περατέρας μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέφει μελέτα· σοφίας μὲν αἰπεινά*. ('Ολ. Θ', 151—161).

Τὰ πράγματα τοῦ ἐπιγείου τούτου βίου εἰσὶν ἀδηλα καὶ εὐμειόβλητα· *ροαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι εὐθυμῶν τε μέτα καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν* ('Ολ. Β', 64—66) καὶ ἀλλαχῶ, *ἐν δὲ μᾶ μοῖρα χρόνον ἄλλοτ' ἄλλοῖται διαιθύσσαισιν αὔραι*. ('Ολ. Ζ', 270). Καὶ ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον

ἔβαν ἀγαθῶν, πολλὰ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας. (Ὀλ. Η', 14—16). Ἡ αὐτὴ καὶ ἴση εὐτυχία δὲν ἔρχεται ποτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, *τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσεται οὐδὲν* (Ὀλ. Η', 64)· τὰ πράγματα τῷ χρόνῳ μεταβάλλονται, αἰὲν δὲ κυλιδομέναις ἡμέραις ἄλλ' ἄλλοι' ἐξ ἀλλάξεν. (Ἰσθ. Γ', 24—26)· ἄλλοτε δ' ἄλλοιὸς οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαίσεων ἐλαύνει. (Ἰσθ. Γ', 33—34). Οἱ ἄνθρωποι δὲν γνωρίζουσι τὰ μέλλοντα, τὸ μέλλον ἀδηλον, τρέφονται δ' ἐλπίσιν, αἶ γε μὲν ἀνδρῶν πόλλ' ἄνω, τὰ δ' αὖ κάτω ψεύδη μεταμῶνια τάμνουσαι κυλίνδοντι' ἐλπίδες· σύμβουλον δ' οὐπῶ τις ἐπιχθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξις ἐσομένης εὔρεν θεόθεν, τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί· πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεισεν, ἔμπαιον μὲν τέργιος, οἱ δὲ ἀνιαραῖς ἀνικύροσαντες ζάλαις ἐσλὸν βαθὺ πῆματος ἐν μικρῷ πεδάμειψαν χρόνῳ. (Ὀλ. ΙΒ', 5—16).

Τί εἴμεθα οἱ ἐφήμεροι ἄνθρωποι; μηδέν, ὄναρ σκιᾶς, μόνον ὅταν ὁ Θεὸς στείλῃ δόξαν καὶ λαμπρότητα, τότε ἐπέρχεται φῶς καὶ βίος τερπνός· ἐν δ' ὀλίγῳ βροσιῶν τὸ τερπνὸν ἀῖξεται· οὕτω δὲ καὶ πνινεῖ χαμαὶ ἀποιορόφω γνώμα σεσεισμένον· ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὐ τις; σκιᾶς ὄναρ ἀνθρώποι· ἄλλ' ὅταν αἴγλα διόςδοτος ἔλθῃ, λαμπρὸν φέγγος ἔπεισιν ἀνδρῶν καὶ μείλιχος αἰῶν.

Ἡ ἐπὶ γῆς εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων στηρίζεται βεβαίως ἐπὶ τοῦ πλοῦτου, τοῦ μεγάλου καὶ εὐροσθενέος, ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Πίνδαρος (Ὀλ. Α', 4. Πυθ. Ε', 1). Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν ἐν ἐκτάσει ἐπισηδῆποτε τὰς περὶ τούτου γνώμας αὐτοῦ. Ὁ χρυσὸς εἶναι τέκνον τοῦ Διός, δὲν τρώγει αὐτὸν οὔτε σῆς, οὔτε κίς, ὡς κράτιστον δὲ κτήμα κατέχει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Διὸς παῖς ὁ χρυσός, κείνον οὐ σῆς οὐδὲ κίς δάπτει. . . δάμνεται δὲ βροτέαν φρένα κάρπιστον κτεάνων (Ἀποσπ. 60 σελ. 250)· *χρήματα χρήματ' ἀνῆρ* (Ἰσθμ. Β', 15—8). *Κέρδει καὶ σοφία δέδεται*. (Πυθ. Γ', 77).

Ὁ πλοῦτος παρέχει δύναμιν τοῖς ἀνθρώποις μεμιγμένους ἀρεταῖς, ἀληθῆς δόξα καὶ λαμπρότης γίγνεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅμῃ πλοῦτος ἀρεταῖς δεδαιδαλμένος φέρει τῶν τε καὶ τῶν καιρῶν, βαθεῖαν ὑπέχων μέριμναν ἀγροτέραν, ἀσιτῆρ ἀρίζηλος, ἐνιμώτατον ἀνδρὶ φέγγος. (Ὀλ. Β' 103—6). Ὁ πλοῦτος εὐροσθενῆς ὅταν τις ἀρετῆ κεκραμένον καθαροῦ βροτήσιος ἀνῆρ πότιμον παραδότιος αὐτὸν ἀνάγῃ πολύφιλον ἐπέταν. (Πυθ. Ε', 1—5). Τὸ

δόλιον κέρδος κακόν, ἔρχεται κατόπιν ἡ μετάνοια. (Πυθ. Δ', 222—36). Ὁ πλοῦτος ὀφείλει νὰ εἶναι ἐλευθέριος, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος τῷ Ἰέρωνι. (Πυθ. Α', 175—180). Ὁ φιλάργυρος θνήσκει ἄδοξος· (Ἰσθμ. Α', 96—100) τῷ χρυσῷ καὶ ἡ σοφία δέδεται. (Πυθ. Γ', 77).

Ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖ κόπον, ἄνευ καμάτων οὐδὲν γίνεται· *πόνων οὐ τις ἀπόκληρός ἐστιν οὔτ' ἔσεται*. (Πυθ. Ε' 66—67). *Εἰ δέ τις ὄλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἄνευ καμάτων οὐ φαίνεται*. (Πυθ. ΙΒ' 49—51). Ἐὰν δέ τις εὐτυχεῖ μετὰ μικροῦ κόπου, ὁ Θεὸς δίδωσι τοῦτο κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ βουλὰς τὸν μὲν ἀνυψῶν, τὸν δὲ καταβιβάζων· εἰ γὰρ τις ἐσλὰ πέπεται μὴ σὺν μακροῦ πόνῳ, πολλοῖς σοφὸς δοκεῖ πεδ' ἀφρόνων, βίον κορυσσέμεν ὀρθοβούλοισι μηχαναῖς, τὰ δ' οὐκ ἐπ' ἀνδράσι κείται· δαίμων δὲ παρίσχει ἄλλοι' ἄλλον ὑπερθε βάλλων ἄλλον δ' ὑπὸ χειρῶν μέτρῳ καταβαίνει. (Πυθ. Η', 107—117). Ἐὰν δέ τις μετὰ πόνων εὐτυχεῖ, ὑμνεῖται καὶ ἐπαινεῖται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων. *Εἰ δὲ σὺν πόνῳ τις εὖ πράσσει, μελιγάρες ὕμνοι ὑπέρων ἀρχὰ λόγων τέλλεται καὶ πιστὸν δοκιον μεγάλας ἀρεταῖς*. (Ὀλ. Γ', 4—9. Πυθ. Δ' 305—309).

Οἱ πράττοντες ἔργα ἀγαθὰ καὶ κοινωφελῆ ὑφίστανται δαπάνας καὶ πόνους, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπαινοῦνται ἐπιτυγχάνοντες· *αἰεὶ δ' ἐμφ' ἀρεταῖσι πόνος δαπάνη τε μάργανται πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον· οἱ δὲ τυχόντες σοφοὶ καὶ πολίταις ἐδοξάν ἔμμεν*. (Ὀλ. Ε', 29—33). Ὁ καταβάλλων ζῆλον, δαπάνην καὶ πόνον πρὸς κτήσιν ἀρετῆς εἶναι ἀξιέπικτος, διὸ ὀφείλομεν ἐπαινεῖν τοὺς κοπιῶντας καὶ ἀγαθὰ πράττοντας καὶ ἐχθροὺς ὄντας. (Πυθ. Θ', 12—16. Ἰσθμ. Θ' 58—62). Οἱ τιμῶντες τὰς ἀρετὰς δοξάζονται. (Ὀλ. Σ', 125—126).

Δὲν δύναται εἰς ἄνθρωπος νὰ λάβῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν, οὐδένα τοιοῦτον ἐγνώρισεν, λέγει ὁ Πίνδαρος· εἰς ἔχει τοῦτο ἄλλος ἄλλο· *φνᾶ δ' ἕκαστος διαφερόμεν βιοτῶν λαχόντες, ὁ μὲν τὰ, τὰ δ' ἄλλος τυχεῖν ῥ' ἐν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἀνελόμενον οὐκ ἔχω εἰπεῖν, τίνοι τοῦτο Μοῖρα τέλος ἔμπεδον ὤρεξε*. (Νεμ. Ζ', 107—115).

Δὲν γίνονται πάντοτε ὅσα θέλομεν οἱ ἄνθρωποι, οὔτε ἡ γῆ παρᾶγει πάντοτε καρπούς, οὔτε τὰ δένδρα φέρουσιν ὅλα ἄνθη εὐώδη, ἀλλ' ἀλλάσσουν· οὕτω καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἄγει ἡ μοῖρα· οὐδεὶς γινώσκει τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ, διὸ πρέπει νὰ ζητῶμεν τὸ

μέτριον τῶν κερδῶν, μανία δὲ εἶναι ἡ ἔφεσις τῶν ἀνεφίκτων. (Νεμ. ΙΑ', 62—78).

Οἱ θεοὶ δίδουσι τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἀγαθῶν καὶ δύο κακά. (Πυθ. Γ', 116-9, 149). Παντὸς ἔργου ἡ ἀρχὴ ἔστω ἀγαθὴ, ἵνα καὶ τὸ τέλος γίνηται τοιοῦτον, ἀρχομένον δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. ('Ολ. Σ' 4-5)· ναυαπορητοῖς δ' ἀνδράσι πρώτα χάρις ἐς πλοῦτον ἀρχομένοις πομπαῖον ἔλθειν οὖρον· εὐκρίτια γὰρ καὶ τελευτῆ φρετέρου νόστου τυχεῖν (Πυθ. Α', 63-68).

Ὁ ἀνθρώπος ὀφείλει νὰ στέργῃ τὰ παρόντα, ὅτι τεροντὸν ἐφάμερον διώκων ἔκαλος ἔπειμι γῆρας εἰς τε τὸν μόρουμον αἰῶνα ('Ισθμ. Ζ' 64—67)· νὰ παρατηρῇ τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἔργον· τὸ πρὸ ποδὸς ἔργον σκοπεῖν ἄρειον αἰετὸν χρῆμα ἔστιν ('Ισθ. Ζ' 22—81)· νὰ εὐχαριστῆται εἰς μέτριον πλοῦτον, μέτρια ἀγαθὰ, τὰ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς· βοηθῶν τοὺς φίλους, νὰ μὴ ζητῇ τὰ μεγάλα καὶ ἀνεφίκατα, ἀλλὰ τὰ πρέποντα, νὰ μὴ θέλῃ νὰ γείνη θεός· χρὴ τὰ ἐποικία παρ δαιμόνων μαστενέμεν θναταῖς φρασί, γνόγια τὰ παρ ποδὸς οἴας ἔομεν αἴσας. (Πυθ. Γ' 84—8)· μὴ φίλα ψυχὰ βίον ἀθάνατον σπεύδῃς, τὰν δ' ἔμπροσθεν ἀντλεμηχανάν. (Πυθ. Τ', 44—48) οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὐ τε παθεῖν καὶ ἀποδοῦσαι φίλοις ἔξαρκέων. (Νεμ. Α', 44—47). Ὑγιέντα δὲ εἶσις ὄλβον ἄρδει ἔξαρκέων κτεάτεσι καὶ ἐθλοῖαν προστιθεῖς μὴ ματέυῃ θεὸς γενέσθαι. ('Ολ. Ε', 54—8). Ὁ ζητῶν τὰ μεγάλα καὶ μὴ πρέποντα αὐτῷ καταπίπτει· τὰ μακρὰ δ' εἶσις παπταίνει, βραχὺς ἐξικέσθαι χαλκόπεδον θεῶν ἔδραν διε πτεροῖς ἔρριψε Πάγασος δεσποῖαν ἐθέλοντ' ἐς οὐρανοῦ σταθμοὺς ἔλθειν μὲθ' ὀμάγουρι Βελλεροφόνταν Ζηνός· τὸ δὲ παρ' οὐραὶ γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτῆ. ('Ισθμ. Ζ', 64—77). Νὰ ὑποφῆρῃ τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ, νὰ μὴ λακτιζῇ πρὸς κέντρα, νὰ ἀναστρέφῃται τοῖς ἀγαθοῖς· φέρειν δ' ἐλαφρῶς ὑπανχένιον λαβόντα ζυγὸν ἀρήγει· ποτὶ κέντρον δὲ τοι λακτιζέμεν τελέθει ὀλισθηρὸς οἶμος· ἀδόντα δ' εἴη με τοῖς ἀγαθοῖς ὀμλεῖν. (Πυθ. Β', 172—176).

Ἡ ὑπερηφάνεια σφάλλει πολλάκις τὸν ἀνθρώπον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὡς καὶ ἡ ἀτολμία· ἀλλὰ βροτῶν, τὸν μὲν κενόφρονες αὖχαι ἐξ ἀγαθῶν ἔβαλον· τὸν δ' αὖ καταμεμφθέντ' ἀγαντοῖν οὐκίαν παρῆσφαλε καλῶν χειρὸς ἔλκων δαῖσσω θυμὸς ἀτολμος ἔων. (Νεμ. ΙΑ', 46—52). Ἡ μετριοφροσύνη εἶναι ἀξιώπαινος. ('Ισθμ. Γ', 1—4).

Ἐάν τις τῶν ἀνθρώπων μετὰ πόνου καὶ δαπάνης πράττῃ ἔργα θεάρεστα τῇ βοηθείᾳ τῶν θεῶν λαμβάνει δόξαν καὶ εἰς τὸ ὑψιστον τῆς εὐτυχίας ἰκόμενος θεότιμος γίνεταί. *Εἰ γὰρ τις ἀνθρώπων δαπάνᾳ τε χαρεῖς καὶ πόνῳ πρόσσει θεοδμάτους ἀρείας, σὺν τε οἱ δαίμων φτυεὺε δόξαν ἐπήρατον· ἔσχατιας ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλει· ἄγκυραν θεότιμος ἔων.* ('Ισθμ. Ε', 12—16).

Ὁ νέος ὀφείλει νὰ ἐργάζεται ἐν τάξει καὶ δικαιοσύνῃ, ἵνα εὐτυχῇ καὶ ἔχῃ καλὸν γῆρας· ἐκ πόνων δ' οἱ σὺν νεότητι γίνονται σὺν τε δίκᾳ, τελέθει πρὸς γῆρας αἰὼν ἀμέρα· ἔστω λαχὼν πρὸς δαιμόνων θυμαστοῖν ὄλβον. (Νεμ. Θ', 96—99). Οἱ τοιοῦτοι νέοι καὶ δοξάζονται. *Νέων δὲ μέριμναι σὺν πόνουσι εἰλισσόμεναι δόξαν εὐρίσκοντι, λάμπει δὲ χρόνον ἔργα μετ' αἰθέρ' ἀερόθεντα.* ('Αποσπ. 70 σελ. 258).

Ὀλίγοι τινὲς λαμβάνουσι ἀπὸνον χαρᾶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἐπαινετόν· ὁ πονήσας γίνεταί προνοητικώτερος· *«ὁ πονήσας νόῳ καὶ προμάθειαν φέρει».* ('Ισθμ. Α', 56 'Ολ. ΙΑ', 35—6). Ἐν γένει ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων εἶναι πλήρης ἀλγεινῶν, δύο δὲ τοι ζωᾶς ἅματα μόννα ποιμαίνει βίον ἄλγιστον, εὐανθεῖ σὺν ὄλβῳ εἴ τις εὖ πάσχων λόγον ἔσδον ἀκούει· μὴ μάτενε Ζεὺς γενέσθαι· πάντ' ἔχεις, εἴ σε τοῦτων μοῖρ' ἐφίκοιτο καλόν· θνατὰ θνατοῖσι πρέπει. ('Ισθμ. Δ', 14—20). *Εἰ γὰρ ἅμα κτεάνους πολλοῖς ἐπίδοξον ἄρηται κῦδος, οὐκ ἀνδρ' ἔστι πόρρω θνατὸν ἐκ σκοπιᾶς ἄλλας ἐφάσασθαι ποδοῖν.* (Νεμ. Θ', 100—4). Ἡ εὐτυχία φέρει λήθην δεινῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου· *«ἐλάθα δὲ τῶν ἐν δίκᾳ καὶ παρὰ δίκαν πεπραγμένων νότιμῳ σὺν εὐδαίμονι γένοιτ' ἄν· τὰ γὰρ γενόμενα οὐκ ἀπογίνονται».* ('Ολ. Β', 32—3). *Ἄϊδα τις λάθεται ἄρμενα πράξαις ἀνῆρ.* ('Ολ. Η', 88—9).

Ὁ δίκαιος καὶ ἐλευθέριος πανταχοῦ τιμᾶται καὶ εὐτυχεῖ, ὡς Θήρων ὁ Ἀκραγαντινός. ('Ολ. Β', 179—180).

Διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐπαινοῦνται οἱ Ἀθηναῖοι οἱ ἐπὶ τε Σαλαμῖνι καὶ Μυκάλῃ καὶ Πλαταιαῖς, ὡς περ' ἀδαμάντινοι στηρίζαντες τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος παρέδωκαν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. *«Ὅθι παῖδες Ἀθηναίων ἐβάλλοντο φαινὰν κρηπῖδ' ἐλευθερίας... ὦ τ' ἀδαμαντινοῖσι ἄλλοις στηρίζαντες».* ('Αποσπ. 4 σελ. 221).

Ἡ Θέμις, θεὰ τῆς δικαιοσύνης, καλεῖται σώτειρα, πάρεδρος τοῦ Ξενίου Διός, ἐν Αἰγίῳ ἰδίως ἀσκουμένη, ἔξοχ' ἀνθρώπων, τῇ πατρὶδι τοῦ Αἰακῦ τοῦ δικαιοτάτου βασιλέως. ('Ολ. Η', 26—28).

Τούναντιον ὁ ἄδικος Περίκλεις κατηγορεῖται διὰ τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ τιμωρεῖται κατόπιν. Ἐν τὶ μὲν θνατῶν φρένες ὠκύτεραι κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας δόλιον τραχείαν ἐρπόντιαν πρὸς ἐπιβδαν δμωσ. (Πυθ. Δ', 229—231).

Ἡ πρόνοια, προμήθεια ἐπιφέρει ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις. «Ἐν δ' ἀρετῶν ἔβαλε καὶ χάσματ' ἀνθρώποις Προμαθέως αἰδώς». (Ὀλ. Ζ', 77—9).

Ἡ εὐγνωμοσύνη ἐπαινετὴ· ἀγαεὶ δὲ χάρις φίλων ποίνυμος ἀντὶ ἔργων ὀποιομένα. (Πυθ. Β', 3σ—3). Τὸν εὐεργετῶν ἀγαναῖς ἀμοιβαῖς ἐποιομένους ἴνεσθαι. (Πυθ. Β', 43—4).

Ἡ ἀμαρτία κακόν, φευκτόν καὶ ἀνυπόφορον. Ὁ Αἴσωπος ὀργισθεὶς διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν τῆς Εὐάδνης πείσας τὴν ἀνέκφραστον ὀργὴν του ἐπορεύθη εἰς τὸ μαντεῖον ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ἀνυποφόρου τούτου κακοῦ. Ἄλλ' ὁ μὲν (Αἴψυτος) Πυθῶνάδε ἐν θυμῷ πείσας χόλον οὐ φατὸν δεξιὰ μελέτα ἄχετ' ἴδων μαντιευόμενος ταύτης κέρ' αἰλατον πάθος (Ὀλ. Σ', 62—66).

Ἡ ἔβρις, ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ ἀνοία κακόν καὶ τιμωρίας ἄξιον. Ἐτιμωρήθη ὁ Ἴξϊων ἐρασθεὶς τῆς Ἥρας· ἔμαθε δὲ σαφῆς (δ' Ἴξϊων)· εὐμενέσι γὰρ παρὰ Κρονίδαις γλυκὴν ἔλων βίοντον μακρόν οὐχ ἐπέμενον ὄλβον, μαινομέναις φρασίῳ Ἥρας ὄν' ἐράσατο... ἰάχα δὲ παθὼν ἐοικὸτ' ἀνὴρ ἐξαιρέτων ἔλε μόχθον. (Πυθ. Β', 45—55). Τὸ γινώσκειν ἑαυτόν, τὸ ἀφορᾶν τὸ μέτρον καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν ζητεῖν κάλλιστον Χρῆ δὲ κατ' αὐτὸν αἰὲν παντὸς δρᾶν μέτρον. (Πυθ. Β', 63—4) θεόθεν ἀραῖμαν καλῶν δυνατὰ μαιόμενος ἐν ἡλικίᾳ (Πυθ. ΙΑ', 79—80).

Τὸ κέρδος εἶναι ἀρεστόν, ὅταν λαμβάνηται παρ' ἄλλου ἐκόντος. (Πυθ. Η', 18—22). Ἡ βία καὶ τὸν ὑπερήφανον καὶ μεγάλαυχον καταβάλλει, ὡς τὸν Κίλικα Τυφῶνα καὶ τὸν βασιλέα τῶν Γιγάντων, οἵτινες κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ καὶ τῶν τόξων τοῦ Ἀπόλλωνος. (Πυθ. Η', 21—7).

Ἡ ταραχὴ τῶν φρενῶν παράγει κακόν καὶ ἀμαρτίαν, ὡς ὁ Τληπόλεμος χολωθεὶς ἐφόνευσε τὸν θεῖον αὐτοῦ Λικύμνιον «αἰ δὲ φρενῶν ταραχαὶ παρέπραγξαν καὶ σοφόν». (Ὀλ. Ζ', 54—55). Ἡ εἰλικρινεία καλόν. Ὁ Πίνδαρος ἐνόρκως καὶ ἀληθῶς ἐπαινεῖ τὸν Θῆρωνα περισσότερο τῶν ἄλλων. (Ὀλ. Β', 174—6). Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ κελεύθοις ἀπλόαις ζωῆς ἐφαπτόμενον θανῶν ὡς παισὶ κλέος μὴ τὸ δύσφραμον προσάψω. (Νεμ. Η', 64—67).

Ὁ φθόνος, ἐταῖρος ματαίων ἀνδρῶν, κα-

κὸν καὶ ἐπίφογον, οἱ δὲ φθονεροὶ μισοῦσι τοὺς ἀγαθοὺς· ἀλλ' αἶνον ἔβα κόρος οὐ δίκαι συναντιώμενος, ἀλλὰ μάργων γὰρ ἀνδρῶν τὸ λαλαγήσαι ἐθέλων κρύφον τε θέμεν ἐσλὸν καλοῖς ἔργοις. (Ὀλ. Β', 81—86). ὄψον δὲ λόγον φθονεροῖσι ἀπτεται δ' ἐσλὸν αἰεὶ, χειρόνεσι δὲ οὐκ ἐρίζει (Νεμ. Η', 39—41).

Ὁ φόβος κακόν καὶ τιμωρίας ἄξιον· ὁ φογερός Ἀρχίλοχος ἐτιμωρήθη διὰ τὴν κακὴν καὶ φιλόσογον ψυχὴν· ἐμὲ δὲ χρεῶν φεύγειν δάκος ἀδινὸν κακαγοριῶν· εἶδον γὰρ ἐκάς ἐπὶ τὰ πόλλ' ἐν ἀμαχανίᾳ γογερόν Ἀρχίλοχον βαρυνόλοιοις ἔχθεισι παινώμενον (Πυθ. Β', 96—102).

Καὶ ἡ παρὰ τὸ πρότερον καύχησις κακόν· καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρῶν μανίαισι ὑποκρέκει (Ὀλ. Θ', 56—7).

Τὸ συμμορφοῦσθαι τοῖς ἔθεσι τῶν πόλεων καλόν· ὁ Ἀμφιάραος ἔλεγε τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ὦ τέκνον, ποτίου θηρὸς πετραῖον χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων πάσαις πολλέσσι δμῖλαι τῷ παρεόντι δ' ἐπαινῆσαι ἐκὼν ἄλλοι ἄλλοῖα φρόνει. (Ἀποσπ. 6 σελ. 238).

Τὸ ἐρίζειν τοῖς ἀνωτέροις κακόν· χαλεπὸν δ' ἔρις ἀνθρώπων ὀμλεῖν κρείσσονων. (Νεμ. Ι', 119—120)· νεῖκος δὲ κρείσσονων ἀποθέσθαι ἀπορον. (Ὀλ. ΙΑ', 61—2).

Τὰ οἰκεία κακὰ ταραττοῦσι τὸν ἀνθρώπον, οὐχὶ δὲ τὰ ξένα· τὸ γὰρ οἰκείον πιέζει πάνθ' ὁμῶς· εὐθύς δ' ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον. (Νεμ. Α', 81—4).

Ὀλίγοι τῶν ἀνθρώπων μένουσι πιστοί, ἵνα μετάσχωσι τῶν κινδύνων τῶν ἄλλων, λέγει τῷ Διὶ ὁ Πολυδεύκης· παῦροι δ' ἐν πόρῳ πιστοὶ βροτῶν καμάτου μεταλαμβάνειν (Νεμ. Ι', 130—121).

Ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἀτρέκεια (ἰκρίθεια), ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Εἰρήνη, ἡ Εὐνομία μεγαλόδοξοι. Ἡ Ἀλήθεια θυγάτηρ τοῦ Διός. (Ὀλ. ΙΑ', 8)· ἀρχὴ μεγάλης ἀρετῆς. (Ἀποσπ. 44, σελ. 252). Ἡ Ἀτρέκεια διευθύνει τὴν πόλιν τῶν Λοκρῶν Ζεφυριῶν. (Ὀλ. ΙΑ', 21). Ἡ Εὐνομία, ἡ μεγαλόδοξος, θυγάτηρ τῆς Θέμιδος. (Ὀλ. Θ', 23—25). Ἡ Ἡσυχία, θυγάτηρ τῆς Δίκης. (Πυθ. Η', 1—4). Καὶ ἡ σώτερη Τύχη θυγάτηρ τοῦ Ἐλευθερίου Διός. (Ὀλ. ΙΒ', 1—19).

Δὲν ὠφελεῖ πάντοτε τὸ λέγειν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ σιωπὴ πολλάκις ἐν καιρῷ σοφώτατον· οὗτοι ἀπασα κερδία φαινόμενα πρόσωπον ἀλάθει ἀτρεκέης, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἐν καιρῷ νοῆσαι (Νεμ. Ε', 28—31).

Τὸ μέτρον ἀριστόν ἐν παντί· ἕκαστον πρᾶγμα

ἔχει τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἄριστον δ' εἶναι τὸ νὰ ἰνοήσῃ τις αὐτό· ἐπεται δ' ἐν ἐκάστῳ μέτρον νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος. (Ὀλ. Γ', 65-66). Καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἄξιον ἐπαίνου· σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἰνεῖσαν περισσῶς.

Ἡ ἐνθουσιώδης τόλμη καὶ σύνεσις σφίζει τὸν ἄνθρωπον· τόλμα ζαμενῆς καὶ σύνεσις πρόοκος ἐσώσεν. (Ἀποsp. 67 σελ. 258).

Οἱ δυνατοὶ ἔρωτες καλόν, ὡς οἱ κακοὶ μεμπτοὶ καὶ τιμωρίας ἄξιοι. Τὸν Τιτυὸν ἐφόνευσεν ἡ Ἄρτεμις ὄφρα τις τῶν ἐν δυνατῶ φιλοτάτων ἔραται. (Πυθ. Δ', 149-152)· ὁ Ἰξίων ἐτιμωρήθη· εὐναὶ δὲ παράτροποι ἐς κακότητα ἀθρόαν ἐβαλόν ποτε καὶ τὸν ἰδόντα. (Πυθ. Β', 65-6, Πυθ. Γ', 17-27.)

Πρέπει νὰ παρατηρῶμεν τὰ ἔργα καὶ τὴν ἄξιαν, οὐχὶ δὲ τὸ φαινόμενον. Ἐργίνος υἱὸς τοῦ Κλυμένους περιεφρονήθη ὑπὸ τῶν Λημνιάδων διὰ τὰς λευκάς αὐτοῦ τρίχας· ἐκτελέσας ὁμῶς τὸν ἀγῶνα καὶ ἔλθων πρὸς τὴν Ὑψιπύλην, ἵνα λάβῃ τὸ βραβεῖον εἶπεν· οὗτος ἐγὼ ταχύνται χεῖρες δὲ καὶ ἦτορ ἴσον φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολὺα θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἀλικίας πρέποντα χρόνον. (Ὀλ. Δ', 37-42.)

Τὰ ἀνθρώπινα πάντα ἐπιφέρουσι κόρον καὶ χρίζουσιν ἀναπαύσεις· ἀλλὰ γὰρ ἀνάπανσις ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἀνθεα ἀφροδίδια. (Νεμ. Ζ', 102-6.)

Ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ γῆρας εὐθυμον υἱῶν παρισταμένων· Ὁ Πίνδαρος εὐχεται τῷ Ψαύμιδι γῆρας εὐθυμον μέχρι τελευτῆς υἱῶν παρισταμένων. (Ὀλ. Ε', 44-5.)

Μωρός ἐστὶν ὁ καταφρονῶν τὰ ἐπιχώρια καὶ προτιμῶν τὰ ξένα· ἔστι δ' οὖλον ἐν ἀνθρώποις ματαιότατον, δευσι ἀισχύνων ἐπιχώρια πεπταίνει τὰ πόρσω μεταμῶνια θηρέων ἀκράντοις ἔλλπει. (Πυθ. Γ', 29-33.)

Τὰ καλὰ καὶ τέρπνὰ νὰ δεικνύωμεν παντὶ τῷ λαῷ, τὰ δὲ δυστυχήματα νὰ κρύπτωμεν· τοῦτο δὲ τοι ἔρῳ· καλῶν μὲν ὦν μοῖρᾶν τε τερπνὸν ἐν μέσῳ χρῆ παντὶ λαῷ δεικνύναι· ἐν δὲ οὐς ἀνθρώποισι θεόςδοτος ἄτα προστύχη, ταύτων σκόπει κρύπτειν ἔοικεν. (Ἀποsp. σελ. 239.)

Ἡ μέθη κακὸν καὶ ταρακτικὸν τῶν φρενῶν. Οἱ Κένταυροι καὶ οἱ Λαπιθαὶ ἐν τῷ γάμφῳ τοῦ Πειριθόου καὶ τῆς Ἰπποδάμειας εἶνον πίνοντες ἐταράχθησαν τὰς φρένας. (Ἀποsp. 22 σελ. 245).

Ἡ στάσις κακόν, ἐξ ἧς ἐκπίπτων τις στερεῖται τῶν οικείων καὶ ἀπέρχεται τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὡς Ἐργοτέλης ὁ Ἰμεραῖος. (Ὀλ. ΙΒ', 21-22.)

Τὸν ἐχθρὸν ὀφείλει τις δι' οἰωνδήποτε μέσων νὰ καταβάλλῃ· χρῆ δὲ πᾶν ἔρδοινα μαυρῶσαι τὸν ἐχθρὸν. (Ἰσθμ. Γ', 94.)

Ἡ συκοφαντία καὶ δολιότης κακόν· ἐχθρὰ δ' ἄρα πάρφασις ἦν καὶ πάλαι, αἰμύλων μύθων δολοφροδῆς· κακοποιῶν δνειδος· ἂ τὸ μὲν λαμπρὸν βιάται, τῶν δ' ἀφέντων κῦδος ἀντείνει σαθρόν. (Νεμ. Η', 58-62).

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει παρατηρεῖν πάντοτε τὸν καιρὸν, τὴν κατάλληλον περίστασιν καὶ στιγμὴν· καιρὸς παντὶ πράγματι εἶναι σφώτατον τῶν ἀρχαίων παράγγελμα, ὁ καιρὸς παντὸς ἔχει κορυφὴν. (Πυθ. Θ', 123).

Ἡ φυλακὴ τῆς περιουσίας ἄριστον· ἐπαινεῖται ὁ Γηρούνης ὡς ἀγωνιζόμενος φυλάζει τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ· οὐ γὰρ εἰκόδες ἀρπαζόμενων τῶν ἐόντων καθῆσθαι παρ' ἐστία καὶ κακὸν ἔμμεναι. (Ἀποsp. 5 σελ. 222).

Ὁ χρόνος εἶναι ἄριστος σωτὴρ τῶν δικαίων ἀνδρῶν. (Ἀποsp. 12 σελ. 244).

Ἡ ξενία ἀγαθὸν καὶ ἐπαίνων ἄξιον. Ὁ Πίνδαρος ἐπαινεῖ Ψαῦμιν τὸν Καμαριναῖον, ὡς τρέφοντα ἱπποῦς, πολὺ φιλόξενον καὶ καθαρεῖ γνώμη δεδομένον εἰς τὴν εἰρηνικὴν εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Θεὸς εὐφρων εἶη λοιπαῖς εὐχαῖς (Ψαύμιος), ἐπεὶ μὲν αἰνέω μάλα μὲν τροφαῖς εἰοῖμον ἵππων χαίροντά τε ξενίαις πανδόκοις καὶ πρὸς θουχίαν φιλόπολιν καθαρεῖ γνώμη τετραμμένον. (Ὀλ. Δ', 21-25). Καὶ Θρασύβουλον τὸν Ἀκραγαντίνον ἐπαινεῖ ἐπίσης διὰ τὴν φιλοξενίαν· οὐδέποτε ξενίαν οὖρος ἐμπνεῖσις· ἐπέσειτ' ἰστία ἀμφὶ τραπέζαν. (Ἰσθ. Β', 58-60).

Τὸ λαμπρότερον ὁμῶς πάντων τῶν ἀγαθῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ κοιδῷ εἶναι ἡ νίκη ἐν τοῖς ἰθνηκοῖς ἀγῶσιν. Ὁ νικῶν ἐν αὐτοῖς διάγει εὐθύμως τὸν λοιπὸν βίον ἕνεκα τῶν βραβείων τοῦ ἀγῶνος. Ὁ νικῶν δὲ λοιπὸν ἀμφὶ βίον ἔχει μελιπέσαν εὐδλίαν ἀέθλων γ' ἕνεκεν. (Ὀλ. Α', 150-3). Ἡ ἐπιτυχία ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀπαλλάττει τὸν νικητὴν δυσχερειῶν καὶ δυστυχιῶν, τὸ δὲ τυχεῖν πειρωμένον ἀγωνίας παραλύει δυσφόρων πόνων. (Ὀλ. Β', 97-100). Ὁ δὲ ὕμνος τοῦ Ὀλυμπιονίκου εἶναι μακροχρόνιος δόξα μεγάλων ἀρετῶν· ἀλλ' ὦ Κρόνου παῖ, Ὀλυμπιονίκαν δέκεν Χαρίτων δ' ἕκατι τὸν δεκῶμον χρονιώτατον φάος εὐρουθενέων ἀρετῶν Ψαύμιος τε νίκας ὀχέων. (Ὀλ. Δ', 10-21). Εὐδαίμων καὶ ὕμνητός ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅς διὰ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ τύχη τῶν ἀθλῶν, ἀξιοῦθῃ δὲ ἰδεῖν καὶ τὸν νεαρόν υἱὸν αὐτοῦ νικητὴν ἐπίσης. Εὐδαίμων δὲ καὶ ὕμνητός οὗτος ἀνὴρ

γίγνεται σοφοῖς, ὃς ἂν χερσὶν ἢ πονῶν ἀρετῆ κραιπύσας τὰ μέγιστ' ἀέθλων ἔλη τόλμα τε καὶ σθένει καὶ ζώων ἐπι νεαρῶν κατ' αἶσαν υἱὸν ἴδῃ τυχόντα στεφάνων Πυθίων. (Πυθ. Γ', 40—48). Ἡ ἀθλονικία, λέγει ἀλλαγῶ, φυλεῖ τὴν ψδὴν, τὴν δεξιωτάτην ὀπαδὸν τῶν στεφάνων καὶ ἀρετῶν. (Νεμ. Γ', 12—15).

Ἡ δὲ χαρὰ μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ὁ ὕμνος ἐπὶ τούτῳ ἀριστον. Ἄριστος εὐφροσύνα πόνων κεκριμένων ἱατρός, αἱ δὲ σοφαὶ Μοισαῖν θυγατέρες δοιοδοὶ θέλξαν νῦν ἀπιόμεναι. (Νεμ. Δ', 1—5). Ὁ ὕμνος ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἴσον τοῖς βασιλεῦσιν ἕνεκα τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων. Ὑμνος δὲ τῶν ἀγαθῶν ἐργμάτων βασιλεῦσιν ἰσοδαίμονα τεύχει φῶτα. (Νεμ. Δ', 135—137).

Ὁ ὕμνος εἶναι νέκταρ τῶν Μουσῶν προσφερόμενον τοῖς νικηταῖς. (Ὀλ. Ζ', 12—17), διὰ τῶν ὕμνων ἡ ἀρετὴ διαιωνίζεται. (Πυθ. Γ', 163). Ὁ Πίνδαρος λέγει τῷ Ἰέρωνι. Ὀπιθόμβροτον αὔχημα δόξας οἶον ἀποικομμένων ἀνδρῶν δίαταν μανύει καὶ λογίοις καὶ ἀοιδοῖς. (Πυθ. Α', 176—179). Καὶ πλείστα ἕτερα δεικνύουσι τὴν ἀξίαν καὶ δύσκιμν τῶν ὕμνων. (Νεμ. Θ', 12—16).

Ἐν γένει ὁ ἔπαινος μετὰ τὰ καλὰ ἔργα καθίσταται τὸν ἄνδρα μακάριον μακάριος, ὃς ἔχει καὶ μετὰ μέγαν κάματον λόγων φερτάτων μνημεῖα. (Πυθ. Ε', 57—60).

Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις τοῖς ἐπιγείοις ἀγαθοῖς τοῦ κόσμου ἔρχεται ὁ θάνατος. Ὁ θάνατος εἶναι κοινὸς τοῖς πᾶσιν, ὤραιοις, πλουσίοις, πτωχοῖς καὶ ῥωμαλείοις· θνάσκομεν δμῶς ἅπαντες. (Ἰσθμ. Σ' 67). Ἀφρεός, πενιχρός τε θανάτου πύλας ἄμα νέονται. (Νεμ. Ζ', 37—8). Εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων μορφῇ παραμύεται ἄλλους ἐντὶ ἀέθλοισι ἀριστεύων ἐπέδειξε βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη καὶ τελευτὰν ἀπάντων γᾶν ἐπιεσόμενος. (Νεμ. ΙΑ', 20—26). Ἄπαντες θνήσκουσιν ἐρχόμενοι εἰς τὸν λυσιπνον θάνατον, καὶ τὸ μὲν σῶμα θνήσκει, ἡ δὲ ψυχὴ μένει, μένει, διότι αὕτη εἶναι ἐκ Θεοῦ· ὀλβία δ' ἅπαντες αἴσα λυσιπνον μετανίσσονται τελευτὰν, καὶ σῶμα μὲν πάντων ἐπεται θανάτῳ εὐρουθενεῖ, ζῶν δ' ἐπι λείπεται αἰῶνος εἰδῶλον τὸ γὰρ ἔστι μόνον ἐκ Θεῶν. (Ἀποσπ. 3 σελ. 192).

Ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου ἀδηλός· οὔτοι βροτῶν κέκριται πείρας οὔτε θανάτου, οὐδ' ἀσύκιμον ἀμέραν ὀπότε, παῖδ' Ἀλίου, ἀτειρεῖ σὺν ἀγαθῷ τελευτάσομεν. (Ὀλ. Β', 58—63). Ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἀδοκῆτως εἰς τὸν μὴ περι-

μένοντα αὐτόν, καὶ εἰς τὸν περιμένοντα δὲν ἐπέρχεται ταχέως. Ὁ Αἴας καὶ ὁ Νεοπτόλιμος ἀπέθανον νέοι παραγνωρισθέντες μὲν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἀλλὰ τιμηθέντες μετὰ θάνατον χάριτι τῶν Θεῶν. Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται κῆμ' Αἶδα, πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καὶ δοκίοντι, τιμὰ δὲ γίγνεται ὧν Θεὸς ἀβρόν αἴζει λόγον τεθνακότων. (Νεμ. Ζ', 59—65). Ὁ Πίνδαρος παραδέχεται τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν ἐν Ἀδῆ, τῶν ἡρώων δμῶς καὶ ἡμιθέων ἐν ταῖς νήσοις τῶν Μακάρων κατὰ τὴν μετεμψύχωσιν. Οἱ κακοὶ τιμωροῦνται πρῶτον ἐν τῇ γῆ, εἶτα ἐν τῷ Ἀδῆ. Οἱ ἀγαθοὶ τίμιοι παρὰ θεοῖς, ἔχοντες πάντοτε φῶς, οὔτε γεωργοῦντες, οὔτε ναυτιλλόμενοι, νέμονται βίον ἀδακρυν καὶ ἄνοσον, ἐνῶ οἱ κακοὶ φοβερώτατον πόνον ὑποφέρουσιν. Ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν μείναντες τρεῖς ἐν ἑκατέρῳ βίῳ, ἐν τε τῇ γῆ καὶ τῷ Ἀδῆ, νὰ τηρήσωσι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐντελῶς μακρὰν τῆς ἀδικίας, οὔτοι μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Κρόνου, εἰς τὰς νήσους τῶν Μακάρων, εἰς τόπους χλοερούς, ἄθεοι ἐστεμμένοι τὰς κεφαλὰς κατὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ τῶν νεκρῶν Ῥαδάμάνθυος. (Ὀλ. Β', 106—152). ψυχαὶ δὲ ἀσεβῶν ὑπουράνιοι γαῖα πωτῶνται ἐν ἄλγεσιν φονίος ὑπὸ ζευγαῖας ἀφύκτους κακῶν, εὐσεβῶν δ' ἐπουράνιοι ναῖουσι μολπίσσι μακάρα μέγαν αἰδίδοντι ἐν ὕμνοισι. (Ἀποσπ. 4 σελ. 193). Ὅς ἂν ὀσίως καὶ δικαίως βίωσῃ ἔχει κλήν ἑλπίδα· γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναροεῖ Ἐλπίς, ἡ μάλιστα θνατῶν πολύτροφον γνώμαν κυβερνεῖ (Ἀποσπ. 53 σελ. 255).

Καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τελευτησάντων εἰθίζον διὰ μυστηριωδῶν τελετῶν ἀνακαλεῖν εἰς τὴν πατρίδα. Ὁ Πελλίας λέγει τῷ Ἰάσωνι ἀκέλειται γὰρ ἐὰν ψυχὰν κομίζῃ Φοῖξος ἐλθόντας πρὸς Αἰθία θαλάμους, δέγμα τε κριοῦ βαθύμαλλον ἄγειν. . . ταῦτά μοι θανμαστός δνεῖρος ἰὼν φωνεῖ. (Πυθ. Δ', 263—8), ἐνθα ὁ σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «ἔθος ἦν τῶν τελευτησάντων ἐπὶ ἀλλοδαπῆς, εἰ καὶ μὴ τὰ σώματα εἶη παρ' αὐτοῖς, τὰς γοῦν ψυχὰς διὰ τῶν μυστηρίων ἀνακαλεῖσθαι καὶ ὡς περ συμπλεύσας εἰς τὴν πατρίδα διαπεραιούσιν».

Ἡ δόξα τῶν τεθνεώτων λάμπει καὶ ἐκ τοῦ τάφου· κατακρύπτει δ' οὐ κόνης συγγόνων κεδνὰν χάριν. (Ὀλ. Η', 96—97).

Τοιαῦται αἱ ἰδέαι τοῦ Πινδάρου.

ΤΑ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΠΑΡΑ ΠΛΑΤΩΝΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥΜΕΝΑ

ὑπὸ

ΧΡΗΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ

(Ανεγνώσθη ἐν ταῖς ,ΑΤΝΗ' καὶ ,ΑΤΟΑ' συνεδρίαις τῆς 11ης Δ/δρίου 1900 καὶ 24ης Ἀπριλίου 1901)

§ Α' Εἰσαγωγή.

Φύσει κοινωνία τῶ θήλει καὶ τῶ ἄρρени μάλιστα ἐστίν. Ἀδύνατον δὲ τὸ θήλυ ἄνευ τοῦ ἄρρени ἢ τὸ ἄρρени ἄνευ τοῦ θήλεος, ὥστε ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συνέστηκε καὶ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ὑπάρχει καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τεκνοποιίας χάριν, ἐν τῶ ἄνθρωπῳ δὲ μάλιστα οὐ μόνον τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τοῦ εἶναι συνεργὰ ἀλλήλοις τὸ θήλυ καὶ τὸ ἄρρени ἐστὶ καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἕνεκεν τῆ φύσει μόνον οὐσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελίας. Οὕτω προφοκονόμηται ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν¹.

Καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν οὐκ εἰδότεων τῶν πατέρων τὰ ἔκγονα, ταῦτα ἑκαλοῦντο ἀπὸ τῆς μητρὸς²

καὶ ἐντεῦθεν τὸ μητρικὸν δίκαιον¹, ἀπὸ δὲ τοῦ πατριαρχικοῦ βίου καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς βαρβάροις τὸ θήλυ καὶ τὸ δοῦλον τὴν αὐτὴν εἶχε τάξιν², ἔργον δὲ καὶ κλῆρος τῆς γυναικός ἦν ἡ τεκνοποιία, ἑκάστου τότε πλείους ἀγομένου γυναικίως³. Παρὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι⁴, παρ' οἷς ἡ πολυγαμία οὐκ

θυγατράσι καὶ οὐχὶ τοῖς υἱοῖς κατέλειπον καὶ ἐπὶ τῆς γυναικίως μᾶλλον ἢ τοῖς ἀνδράσι τιμῶσι. «Σαυρομάται δὲ ταῖς γυναιξὶ τὰ πάντα πείθονται ὡς δεσποῖναισι». Καὶ τὸ μνημονεύμενον πολεμικὸν τῶν Ἀμαζόνων ἔθνος τοιαύτης γυναικοκρατίας ἐστὶ παράδειγμα. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν III' ἑκατονταετηρίδα παρὰ τισὶ λαοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Ἀμερικῇ τοῖς τέκνοις τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς μετεδίδοτο (Montesquieu-Esprit des Lois. ΚΓ' κεφ. ε' καὶ Larcher-La Femme jugée σελ. 516—517).

1. Ὅρα πλείω παρὰ J. J. Bachofen-Das Mutterrecht. Stuttgart. 1861.

2. Ἀριστοτ. Πολιτ. Α', α, 5. Πρβλ. καὶ Γενέσ. Γ' 16: Πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει.

3. Γενέσ. ΙΓ' 1—2 καὶ Α' 1. Πρβλ. καὶ E. Legouvé—Χρ. Πανταζίδου σελ. 67 καὶ 68.

4. Περὶ γυναικός παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπιθι: Ars. Houssaye—Les femmes du temps passé. 1862.—J. Le Rainneville. La femme dans l'antiquité. 1865.—Cl. Bader—La femme dans l'Inde antique. Paris. 1864.—La femme biblique. 1866.—La femme Grecque, 2 vol. 2e édit. 1872. La femme Romaine, 2e édit. 1877.—Babuder—La donna Spartana. 1879.—Louis de Backer—Le droit de la femme dans l'antiquité. 1880.—Lewy—De civili conditione mulierum graecarum. 1885.—A. Hustrel—Condition sociale de la femme depuis l'antiquité jusqu'à nos jours. Paris. 1887.—Otto Henne am Rhyn—Die Frau in der Kulturgeschichte, Berlin, 1892, σελ. 1—168.—Lily Braun—Die Frauenfrage im Altertum (Archiv für sozial Gesetzgebung und Statistik. Berlin. 1898, σελ. 155—178.—Karl II. Schaible—Die Frau im Altertum. Karlsruhe. 1898.

1. Ἀριστοτ. Οἶκον. Α. γ, 1—3. Περὶ γυναικός καθόλου ὄρα: Mme Jeny d'Héricourt—La femme affranchie. Bruxelles. 1860.—P. Leroy-Beaulieu—Le travail des femmes. Paris. 1873. Ern. Legouvé—Histoire morale des femmes. 7e édit. Paris 1882. Ern. Legouvé—Τὸ περὶ γυναικῶν ζήτημα μετὰ πλείστων προσθηκῶν καὶ σημειώσεων ὑπὸ Χρ. Γ. Πανταζίδου. Ἀθήνησιν. 1884.—Paul Gide—Étude sur la condition de la femme—2e éd. par A. Esmein. Paris. 1885.—G. Breuillac—La condition civile et politique de la femme. Aix. 1886.—Léon Giraud—De la condition des femmes Paris. 1891.—Jeanne Chauvin—Étude historique sur les professions accessibles aux femmes. Paris. 1892.—Henri Marion—Psychologie de la femme. Paris. 1900 κτλ.

2. Ἀξία σημειώσις: ἂ ἀναξίρις Ἡρόδοτος, Α, 173: «Λύκιοι καλοῦσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑαυτοὺς: καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. Εἰρομένου δὲ ἑτέρου τῶν πλησίων τὶς εἶη, καταλέξει ἑαυτὸν μητρῶθεν». Περβ. καὶ Νικόλαον Δαμασκηνόν ἐν Ἰ. Στοβαίου Ἀνθολ. ΜΔ': «Οἱ Λύκιοι ἑκαλοῦντο μητρῶθεν καὶ τὰς κληρονομίας ταῖς

εἰθιστα¹, κατὰ μὲν τὴν θεογονίαν *Gaia* εὐ-
 ρύστερος² μετὰ τὸ χάος πρώτη ἐγένετο, πάν-
 των ἔδος ἀσφαλὲς ἀθανάτων, οἳ εἶχον κάρη
 νιφόντος Ὀλύμπου, ῥέα δὲ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ
 πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε Πανελληνίου Διὸς
 καὶ καθόλου γυναῖκες παριστῶσι τὸ κάλλος,
 τὰς χάριτας, τὴν σοφίαν, τὰς μούσας, τὴν
 δίκην καὶ ἄλλας ἐνεργείας καὶ ιδιότητας, οὐ-
 δαμῶς τῶν ἄλλων θεῶν κατώτεροι³. Ἐπὶ δὲ
 τῶν ἡρωικῶν χρόνων τιμὴ καὶ σέβας τῷ θήλει
 ἀπενέμετο, ὡς ἐν τοῖς τοῦ θεοῦ ἀοιδοῦ ἔπεισι,
 τῇ Ἰλιάδι καὶ μάλιστα τῇ Ὀδυσσεΐα, ἥπερ
 πᾶσα ἔπαινός γ' ἐστὶ τῆς σώφρονος Πηνελό-
 πης, τρανῶς καταδείκνυται⁴. Μίαν ἐφίλου
 κουριδίην ἄλοχον οἱ Ἀχαιοὶ καὶ ἡ ἀνδρὸς καὶ
 γυναικὸς ἐν τῷ γάμῳ ὁμοφροσύνη ἀριστον ἐλο-
 γίζετο.

οὐ μὲν γὰρ τοῦγε κρεῖσσον καὶ ἀρειον
 ἢ δὲ ὁμοφρονέοντε νοήμασιν οἶκον ἐχρηον
 ἀνὴρ ἠδὲ γυνή⁵.

Ἀκράτου δὲ καὶ ἀδόλου τῶν συνένων ἔρωτος
 τεκμήριον περιδοξον πλὴν τῆς Πηνελόπης καὶ
 Ἀνδρομάχῃ ἢ Ἐκτορος, ἥπερ πρὸς τὸν κορυ-
 θαῖολον ἄνδρα δάκρυ χέουσα πρὸς ἄλλοις καὶ
 τὰ δε ἔλεγεν·

Ἐκτορ, ἀτὰρ σὸ μοὶ ἔσαι κατῆρ καὶ πότνια μήτηρ
 ἠδὲ κασίγνητος, σὺ δὲ μοι θαλερὸς παρακοίτης⁶.

Ἀρήτη δὲ ἡ τοῦ μεγαλήτορος βασιλέως τῶν
 Φαϊάκων Ἀλκίμου συνετὴ γυνὴ τῶν τε ὁμι-
 λιῶν πασῶν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ μετείχε καὶ
 τὰ μέγιστα ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀλκίμου
 καὶ τῶν φίλων παίδων καὶ τῶν λαῶν, οἵπερ
 ὡς θεὰν αὐτὴν ἐπευφημοῦντες ὑπεδέχοντο ἀνὰ
 τὸ ἄστυ διαβαίνουσαν⁷. Καὶ ἄλλα πλείστα
 καὶ κάλλιστα γυναικείας τιμῆς καὶ ἐλευθερίας
 παρ' Ὀμήρῳ παραδείγματα.

Ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ὁμηρικῶς ποιήμασιν ἡμερα
 καὶ ἠδέα περιγραφόμενα ἤθη τῶν Ἀχαιῶν

1. Πρβλ. Ἡροδ. Β' 92 καὶ Ε' 39, 40.
2. Ἡοιδ. στ. 117—19.
3. Cl. Bader—La femme Grecque, τόμ. Β, σελ. 431.
4. Περὶ τῆς Ὀμηρικῆς γυναικὸς ὄρα: F. R. Cham-
 boulin—Études sur les femmes d'Homère 1854.—
 Grandsard—De Homericis mulieribus. 1859.—
 Κλ. Ρ. Παγκαβῆ—Τὸν καθ' Ὀμηρον οἰκιακὸν βίον. Ἐν
 Λιψία. 1883, σελ. 63—79. Πρβλ. καὶ ἡμετέραν με-
 λέτην: Ἡ γυνὴ καθ' Ὀμηρον, ἐν «Κήρυκι» Κων/πό-
 λειως 1893. Τεύχ. Μαρτίου, σελ. 333—337.—
5. Ὀδυσσ. Ζ, στ. 183—185.
6. Ἐπιθετὴν θελκτικὴν σκηπὴν ἐν Ἰλ. Ζ, στ. 395—495.
7. Ὀδυσσ. Η, στ. 65—77.

ἀπέβησαν ὕστερον σκληρὰ καὶ δυσκατάλλακτα
 τὸ μὲν ἐμφυλιῶν ἐρίδων τὸ δὲ καὶ πλείονος
 πρὸς τοὺς Ἀσιανοὺς ἐπικοινωνίας ἔνεκεν. Μό-
 νοι δὲ οἱ Δωριοεῖς¹ ἐν τε τῇ Κρήτῃ, τῇ Σπάρτῃ
 καὶ τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ ἠγοῦντο τὸν γυ-
 ναικεῖον νοῦν καλλιέργειας ἐπιδεικτικὸν καὶ τὰς
 γυναικείας μᾶλλον θεραπεύοντες δεσποίνας προ-
 ηγόρευον² καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ Πυθαγόρειοι
 ἴσην ἀξίαν ἀμφοτέροις τοῖς φύλοις ἀπιδίδο-
 σαν³. Παρὰ δὲ ταῖς Ἰωνικαῖς τῆς Ἑλλάδος
 πολιτεταῖς ἐν ὑποτεταίᾳ ἦν τὸ θήλυ γένος καὶ
 αἱ Ἰάδες σὺν τῇ ἐλευθερίᾳ ἀπώλεσαν καὶ τὴν
 ἠθικὴν ἐκείνην ἀξιοπρέπειαν τῆς καθ' Ὀμη-
 ρον γυναικὸς ἐν τῇ γυναικωνίτιδι τὸ πλείστον
 περικλεισθεῖσαι⁴. Καὶ τοῦ γάμου ἐξ ἀρχῆς ἐν
 ἤττονι μοίρᾳ παρὰ τοῖς Ἴωσι τιθεμένου, τὴν
 σεμνὴν τῶν ἀγνῶν δεσμῶν προστάτιν Δήμη-
 τρα ἢ Ἀφροδίτη ἀντικατέστησε καὶ παρὰ
 πᾶσι μέγα ἐδύνατο αἱ ἐξ Ἰωνίας εἰσάραι⁵.
 Διὸ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπροκαλύπτως ἔλεγον⁶:
 ατὰς μὲν εἰσάρας ἠδονῆς ἔνεκ' ἔχομεν, τὰς δὲ
 παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώ-
 ματος, τὰς δὲ γυναικείας τοῦ παιδοποιεῖσθαι
 γνησίως καὶ τῶν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν.

§ Β' Ἡ γυνὴ ἐν Ἀθήναις.

Ἡ ἰωνικὴ ἠδυσπᾶθεια ἐν Ἀττικῇ συνήθης
 ἦν ἐπὶ Σόλωνος. Ἀλλ' ὅτε μετὰ τὰ Μηδικὰ
 οἱ Ἀθηναῖοι μεγαλοψυχότεροι πρὸς ἀρετὴν γε-
 νόμενοι καὶ ἐκ τῶν ἔργων φρονηματισθέντες
 πάσης ἤπτοντο μαθήσεως⁷, τὸ δὲ κλεινὸν καὶ
 ἰστέφανον ἄστυ πρυτανεῖον ἦν τῆς σοφίας,

1. C. O. Müller—Die Dorier, II, 4 § 2—4.

2. Πλουτάρχ. Λυκούργ. ιδ' 2. Ἀλλ' ἢ ἐν Σπάρτῃ
 ἐλευθερία καὶ δύναμις τῶν γυναικῶν ἐπήνεγκε γυναικο-
 κρατίαν καὶ πολλὰ διωκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῆς
 ἀρχῆς αὐτῶν. Κτεῖνοι τί διαφέρει γυναικείας ἀρχῆς ἢ
 τοῦς ἀρχόντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀρχεσθαι; (Ἀριστ.
 Πολιτ. Β', Γ', 5—11).

3. Πρβλ. Φίντιος Πυθαγορείας ἐκ τοῦ Περὶ γυναι-
 κὸς σωφροσύνας (Fragm. Philos. Graecorum τόμ. Β' Didot
 σελ. 36—37): «Πολλοὶ μὲν ἴσω δοξάζονται οὐ
 οὐκ εὐάροστον γυναικὶ φιλοσοφῆν, ὡς περ οὐδ' ἰππεύειν
 οὐδὲ δαμαγορεῖν· ἐγὼ δὲ τὰ μὲν τινα νομιζῶ ἀνδρὸς ἦμεν
 ἴδια, τὰ δὲ γυναικῶν, τὰ δὲ κοινὰ ἀνδρὸς καὶ γυναικῶν,
 τὰ δὲ μᾶλλον γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν. . . »

4. Ἡρ. Βασιλάδου. — Περὶ τοῦ Ἑλλήν. Πολιτισμοῦ
 καὶ Παιδείας (Περιοδικὸν Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου Κη/πό-
 λειως Τόμ. ΙΓ' σελ. 284).

5. Ern. Curtius—Griech. Geschichte, μετάφρ. ὑπὸ
 Σ. Π. Λάμπρον 1899. Τόμ. Β' σελ. 363 καὶ 599.

6. Δημοσθ. κατὰ Νεαίρ. σελ. 1386, 20.

7. Ἀριστοτ. Πολιτ. Ζ, Γ', 6.

κοινόν παιδευτήριον και μουσεῖον και τῆς Ἑλλάδος παιδευσις¹, και τῶν ἡθῶν ἐπὶ τὰ βελτίως τραπομένων, ὁ γάμος θεσμὸς πολιτικὸς μέγιστος ἐλογίζετο και ἡ Ἀθηναία ἐτιμάτο². διὸ δὴ και αἱ Ἀτθίδες δέσποιναι ἀμαθίαν μετὰ σωφροσύνης μᾶλλον αἰρούμεναι δυσμενῶς διέκειντο πρὸς τὰς ἐξ Ἴωνίας φοιτώσας ἑταίρας, αἵπερ ποικίλους θελγήτρους τὴν τῶν Ἀθηναίων κατέσκαπτον οικιακὴν εὐδαιμονίαν.

Αἱ κόραι ἐν Ἀθήναις διαμένουσαι οἶκοι παρὰ ταῖς μητράσιν ἐμάνθανον νήθειν, ῥάπτειν, ποικίλλειν και ἄλλα οικιακὰ ἔργα ἐπιτελεῖν, πρὸς δὲ ἐδιδάσκοντο γραφὴν και ἀνάγνωσιν, ἄδειν δὲ και ὀρχεῖσθαι και κιθαρίζειν³. Πεντεκαίδεκέτεις δ' εἰς γάμον ἀγόμεναι ἦσαν μὲν ἀδάεις και ἄπειροι ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρῷου οἴκου ἀπέφερον μέγιστον ἀγαθόν, τὸ σωφρονεῖν, τὴν κρηπίδα ταύτην τῆς οικιακῆς εὐμερίας. Και ἡ γυνὴ τοῦ Ἰσχομάχου, ὡς μνημονεύεται ἐν τῷ ἠθικῶτάτῳ και τερπνοτάτῳ *Οἰκονομικῷ* τοῦ Ξενοφῶντος, τῆς τοῦ οἴκου διοικήσεως μετασχέιν κληθεῖτα ἀπεκρίνατο⁴: ἀτί δ' ἂν ἐγὼ σοι δυναίμην συμπράξαι; τίς δ' ἢ ἐμὴ δύναμις; ἀλλ' ἐν σοι πάντα ἐστὶν ἔμδον δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σωφρονεῖν». Εἰκονίζονται δ' αἱ Ἀθηναῖαι ὑπὸ συγχρόνων πεζογράφων και ποιητῶν ἀγαθαί, πλήρεις φρονήματος, φίλαι τοῦ οικιακοῦ βίου, φιλάδελφοι, φίλανδροι και φιλόστοργοι μητέρες. Θαυμαστοὶ δὲ και λαμπροὶ εἰσὶν οἱ γυναικεῖοι μεγάλοι τύποι, οὓς ἐν ἀγγλῇ και μεγα-

λοπρεπεία περιέγραψαν οἱ τρεῖς μέγιστοι Ἀθηναῖοι τραγικοὶ¹.

§ Γ' Γενικὴ περὶ γυναικὸς και παιδείας δόξα τοῦ Πλάτωνος.

Τὴν δὲ κοινὴν περὶ γυναικείας ἀρετῆς δόξαν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὐ οἰκεῖν σφίζουσαν τε τὰ ἔνδον και κατήκοον οὖσαν τοῦ ἀνδρός², ὀρίζεται δι' ὄλου τοῦ Οἰκονομικοῦ ὁ Ξενοφῶν, κύριον τῶν γυναικῶν ἔργον θεωρῶν τὴν ἔνδον τοῦ οἴκου διοίκησιν³, καιπερ ἀποφαινόμενος⁴: «οὐκ ἂν ἔχοις διελεῖν πότρεα τὸ ἔθνος τὸ θῆλυ ἢ τὸ ἄρρεν πλεονεκτεῖ». Ὡσαύτως δὲ και ὁ λογιώτατος τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλης⁵ ὁμολογῶν τὸ θῆλυ ἀσθενέστε-

1. Περβ. X. Πανταζίδου. Γυναικεῖοι χαρακτήρες παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ. Ἐν Ἡμερολογίῳ ε' Ἀστῆρ τῆς Ἀνατολῆς. 1898 σελ. 48—59.

2. Πλάτωνος Μέν. 71e.

3. Οἰκονομ. Z, 23, 28: «Ἡ φύσις—ρίγη μὲν και θάλπη και ὀδοιπορίας και στρατείας τοῦ ἀνδρός τὸ σῶμα και τὴν ψυχὴν μᾶλλον δύνασθαι καρτερεῖν κατεσκεύασεν, ὥστε τὰ ἔξω ἐπέταξεν αὐτῷ ἔργα· τῇ δὲ γυναικὶ ἦν τὸ σῶμα δυνατόν πρὸς ταῦτα φύσας τὰ ἔνδον ἔργα αὐτῇ προστάξει μοι δοκεῖ ὁ Θεός. . . . Διὰ δὲ τὴν φύσιν μὴ πρὸς πάντα ταῦτα ἀμφοτέρων εὐ περὶκεῖναι, διὰ τοῦτο και δέονται μᾶλλον ἀλλήλων και τὸ ζεῦγος ὠφελιμώτερον ἑαυτῷ γεγένηται, ἢ τὸ ἕτερον ἐλλείπεται τὸ ἕτερον δυνάμενον».

4. Αὐτόθι, Z, 26.

5. Πολιτ. A, ε, 1. «Τὸ τε γὰρ ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον».—Αὐτόθι, 6. «Και πᾶσιν ἐνυπάρχει μὲν τὸ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει διαφερόντως. Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὄλιος οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν, τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μὲν, ἀλλ' ἄκυρον ὁ δὲ παῖς ἔχει μὲν, ἀλλ' ἀτελέ».—Αὐτόθι, 8. «Οὐχ ἡ αὐτῆ σωφροσύνη γυναικὸς και ἀνδρός, οὐδ' ἀνδρεία και δικαιοσύνη, καθάπερ ἦτο Σωκράτης, ἀλλ' ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρεία, ἡ δ' ὑπηρετικὴ. Ὁμοίως δ' ἔχει και περὶ τὰς ἄλλας. . . .»—Οἰκονομ. A, γ, 4. «Οὕτω προφρονόμηται ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρός και τῆς γυναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν. Διείληπται γὰρ τῷ μὴ ἐπὶ ταῦτα πάντα χρησίμῳ ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔντα μὲν ἐπὶ τὰναντία, εἰς ταῦτό συντείνοντα· τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότερον, τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον ἢ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρείαν, και τὸ μὲν πορίζη τὰ ἔξωθεν, τὸ δὲ σφίξη τὰ ἔνδον· και πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἰδραῖον εἶναι, πρὸς δὲ τὰς ἔξωθεν θυμαυλίας ἀσθενές, τὸ δὲ πρὸς μὲν τὰς ἡσυχίας χεῖρον, πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν· και περὶ τῶν τέκνων τὴν μὲν γένεσιν ἴδιον, τὴν δὲ ὠρέλειαν κοινήν· τῶν μὲν γὰρ τὸ θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεύσαι ἐστίν». Περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. Θ' α' 2—4. « . . . Ἐν πᾶσι δ' ὄσσις ἐστὶ γένεσι τὸ θῆλυ και τὸ ἄρρεν, σχεδὸν ἡ φύσις

1. Πλάτ. Πρωταγ. 337d.—Διοδ. Σικελ. II, 27.—Θουκ. B, 41. Περβ και K. F. Hermann-Geschichte und System der platon. Philosophie, σελ. 87 σημ. 15.

2. Ern. Curtius, αὐτόθι, σελ. 597—599. Περὶ δὲ τῆς γυναικὸς ἐν Ἀθήναις ὄρα: Vandenes-De jure familiarum apud Athenienses. Leyde, 1864.—Lalhier-La femme dans la famille Athénienne, 1875.—Ἡρ. Βασιάδου, αὐτόθι, σελ. 288—298—P. Girard-L'éducation Athénienne, σελ. 75—83.

3. Grasberger-Erziehung und Unterricht im klass-Altertum, Γ' 508.—K. Schmidt—Geschichte der Pädagogik—4° Aufl. τόμ. A', Goethen, 1890 σελ. 550—554. Περὶ δὲ τῆς Ἀθηναϊκῆς παιδείσεως καθόλου πρβ. A. Cramer-De educatione puerorum apud Athenienses. Marburg. 1833.—W. Dittenberger—De ephelis Atticis. Gottingen. 1863.—Paul Girard-L'éducation Athénienne au Ve et IVe siècle avant J. C. 2° éd Paris. 1891.

4. Οἶκον. Z, 14.—Περὶ δὲ τῆς ἐν τῷ οἴκῳ ἀνδρός και γυναικὸς συμπράξεως ὄρα αὐτόθι, Γ' 10—13.

ρον τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑποδεέστερον ἀφορίζει ταύτη μόνα τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμε-

ομοίως διέστησε τὸ ἦθος τῶν θηλειῶν πρὸς τὸ τῶν ἀρρένων· μάλιστα δὲ φανερόν ἐπὶ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μέγεθος ἐχόντων καὶ τῶν ζωοτόκων τετραπόδων· μαλακώτερον γὰρ τὸ ἦθος ἐστὶ τὸ τῶν θηλειῶν, καὶ τιθασεύεται ἄττον καὶ προσίεται τὰς χεῖρας μᾶλλον, καὶ μαθητικώτερα . . . Ἀθυμώτερα δὲ τὰ θήλια πάντα τῶν ἀρρένων . . . Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσι τὰ θήλια μαλακώτερα καὶ κακουργώτερα καὶ ἤττον ἀπλᾶ καὶ προπετέστερα καὶ περὶ τὴν τῶν τέκνων τροφὴν φροντιστικώτερα, τὰ δ' ἄρρενα ἑναντίως θυμωδέστερα καὶ ἀγριώτερα καὶ ἀπλούστερα καὶ ἤττον ἐπίβουλα. Τοῦτων δ' ἔγνη μὲν τῶν ἡθῶν ἐστὶν ἐν πᾶσιν, ὡς εἰπεῖν, μᾶλλον δὲ φανερώτερα ἐν τοῖς ἔχουσιν μᾶλλον ἦθος καὶ μάλιστα ἐν ἀνθρώπων· τοῦτο γὰρ ἔχει τὴν φύσιν ἀποτελεσμένην, ὡς τε καὶ ταῦτας τὰς ἐξεις εἶναι φανερωτέρας ἐν αὐτοῖς· διόπερ γυνὴ ἀνδρός ἐλημονέστερον καὶ ἀριδακρυ μᾶλλον, ἔτι δὲ φθονερώτερον καὶ μεμψιμοιρώτερον, καὶ φιλολοιδόρον μᾶλλον καὶ πληκτικώτερον. Ἔστι δὲ καὶ δύσθυμον μᾶλλον τὸ θήλυ τοῦ ἄρρενος καὶ δύσελπι καὶ ἀναιδέστερον καὶ ψευδέστερον, εὐπατητότερον δὲ καὶ μνημονικώτερον, ἔτι δ' ἀγρυπνώτερον καὶ ὀκνηρότερον καὶ ὄλιως ἀκινήτοτερον τὸ θήλυ τοῦ ἄρρενος, καὶ τροφῆς ἐλάττονος ἐστίν». Πρὸς καὶ Πολιτ. Γ, γ, 10 καὶ ἀλλαγῶ. Ἐν οὐκ ὀλίγοις δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους χωρίοις, ἐν οἷς γίνεται ἄρρενος καὶ θήλεος σύγκρισις, ἰσότης τις ἐν τῇ διαφορᾷ διαφαίνεται καὶ πλεονεκτεῖ τὸ ἄρρεν καθ' ὅτι ἐνυπάρχει ἰσχυρότερον, τὸ δὲ θήλυ καθ' ὅτι λεπτότερον. Ὅρα Περὶ ζῴων μορίων Β, 6, ζ.—Περὶ τὰ ζῶα Ἱστορ. Δ, ια, 5—7.—Αὐτόθι Δ, 6, 9, 12.—Ζ, α, 3.—Τῶν μετὰ τὰ Φυσικὰ Θ, θ, 1, 6.—Περὶ ζῴων γενέσεως Α, 6.—Ῥητορ. Α, ε, 6.—Ὁ δὲ Χαιρωνεύς φιλόσοφος ὁ τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας ὑμνήσας οὐκ ἐπελάθετο καὶ τῶν θηλειῶν, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ ἔργῳ τὰς τῶν *Γυναικῶν ἀρετὰς* ἐξείρων μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς ἀρετὴν ἀποφαίνεται ἀναγράφων: «Τί δέ; ἐάν ποιητικὴν ἢ μιμητικὴν ἀποφαινόντες οὐχ ἑτέραν μὲν ἀνδρῶν, ἑτέραν δὲ γυναικῶν οὔσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν, τὰ Σπάρτους μέλη τοῖς Ἀνακρέοντος, ἢ τὰ Σιδύλλης λόγια τοῖς Βάκιδος ἀντιπαραβάλλωμεν, ἔξει τις αἰτιάσασθαι δικαίως τὴν ἀπώδειξιν, ὅτι γαίροντα καὶ τερπόμενον ἐπάγει τῇ πίστει τὸν ἀκροατὴν; οὐδὲ τοῦτο ἂν εἴποις. Καὶ μὴν οὐκ ἐστὶν ἀρετῆς γυναικείας καὶ ἀνδρείας ὁμοιότητα καὶ διαφορὰν ἄλλοθεν καταμαθεῖν μᾶλλον, ἢ βίους βίοις, καὶ πράξεις πράξεις, ὡς περ ἔργα μεγάλης τέχνης παρατιθέντα, ἅμα καὶ σκοποῦντας, εἰ τὸν αὐτὸν ἔχει χαρακτῆρα καὶ τύπον ἢ Σειμράμιδος μεγαλοπραγμοσύνη τῇ Σωσώστριδος, ἢ ἡ Τανακυλλίδος σύνεσις τῇ Σερουίου τοῦ βασιδέως, ἢ τὸ Πορκίας φρόνημα τῆ Βρούτου, καὶ τῆ Πελοπίδου τὸ Τιμοκλείας, κατὰ τὴν κυριωτάτην ὁμοιότητα καὶ δύναμιν. Ἐπειδὴ διαφορὰς γε ἰδίας αἰ ἀρεταὶ διὰ τὰς φύσεις λαμβάνουσι, καὶ συνεξομοιοῦνται τοῖς ὑποκειμένοις ἔθει καὶ κράσει σωματικῶν καὶ τροφαῖς καὶ διαίταις· ἄλλως γὰρ ἀνδρείος ὁ Ἀχιλλεύς, ἄλλως ὁ Αἴας· καὶ φρόνησις

λήματα, συνεπαγόμενος τὸ τοῦ ποιητοῦ: ἀγυναίξι κόσμον ἢ σιγῇ φέρει».

Ἄλλ' ὁ θεῖος τοῦ σοφωτάτου Σωκράτους μαθητῆς καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ πρόδρομος Πλάτων² ταῖς πατρίσι ταύταις παραδόσει καὶ τοῖς τοιαῦτα φρονουσὶν ἀντιταττόμενος καὶ τὴν ὑποτέλειαν τῆς γυναικὸς ἀποκηρύττων ἰσότητα ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς φύσεως τῶν δύο φύλων ἀποδέχεται· καὶ ἀξιών τὴν αὐτὴν ἀρρενός τε καὶ θήλεος παιδευσιν κακῶς λέγει τοὺς τὴν γυναικα ἀπείρξαντας παντὸς ἐπιτηδεύματος νομοθέτας καὶ φησι πάντων ἀνοητότατα γίγνεσθαι τὸ μὴ πάση βώμῃ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐπιτηδεύειν ἀνδρας γυναιξὶ ταῦτά· σχεδὸν γὰρ ὀλίγου πᾶσα ἡμίσεια πόλις ἀντιδιπλασίας οὕτως ἐστὶ τε καὶ γίγνεται ἐκ τῶν αὐτῶν τελῶν καὶ πόνων³.

Ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἐτυμολογῶν⁴ τὰς λέξεις: *ἀνὴρ* ἀπὸ τῆς ἀνω ῥοῆς, *γυνή* ἀπὸ τῆς γονῆς καὶ *θήλυ* ἀπὸ τῆς θηλῆς ἀνομολογεῖ μὲν *πολλαχού*⁵ τοὺς ἀνδρας καὶ τὰς γυναικας

Ὁδυσσεῖος οὐχ ὁμοία τῇ Νέστορος, οὐδὲ δικαίος ὡς αὐτός· Κάτων καὶ Ἀγησίλαος, οὐδ' Εἰρήνη φιλάνδρος ὡς Ἀλκίητις, οὐδὲ Κορνηλία μεγαλόφρων ὡς Ὀλυμπία· ἀλλὰ μὴ παρὰ τοῦτο πολλὰς καὶ διαφορὰς ποιοῦμεν ἀνδρείας καὶ φρονήσεις καὶ δικαιοσύνας, ἂν μόνον τοῦ λόγου τοῦ οἰκείου μηδεμίαν αἰ καθ' ἕκαστον ἀνομοιότητες ἐκβιάζωσιν». Καὶ ἀλλαγῶ (Ἐρωτ. ΚΓ, 10—13) ὁ αὐτὸς φησιν: «Ἄτοπον οὖν τὸ γυναιξὶν ἀρετῆς φάναι μὴδ' ἄλλης μετεῖναι· τί δὲ λέγειν περὶ σωφροσύνης καὶ συνέσεως αὐτῶν, ἔτι δὲ πίστεως καὶ δικαιοσύνης, ὅπου καὶ τὸ ἀνδρεῖον καὶ τὸ θαρραλέον καὶ τὸ μεγαλόθυμον ἐν πολλαῖς ἐπιφανῆς γέγονεν; . . . Καὶ γὰρ φιλοτέκνει καὶ φιλανδροὶ καὶ τὸ στασρητικὸν ὄλιως ἐν αὐταῖς· ἢ δὲ φύσις γυναικί περιθεῖσα φέρει ὄψεως καὶ φωνῆς· πιθυκότητα καὶ μορφῆς ἐπαγωγῶν εἶδος, τῇ μὲν ἀκολάστῳ πρὸς ἔδον· καὶ ἀπάτην, τῇ δὲ σώφρονι πρὸς εὖνοιαν ἀνδρός καὶ φιλιαν, μέγαρα συνήργησεν».

1. Σοφοκλ. Αἴαντ. στ. 293. Πρὸς καὶ Θουκ. Β, 45, 2.
2. Περὶ τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καθ' ὅλου ἐπιθ.: K. Fr. Hermann—Geschichte und System der platonischen Philosophie. Heidelberg. 1839.—A. Chaignet.—La vie et les écrits de Platon. Paris. 1871.—N. Κοτζιά—Ἱστορ. τῆς φιλοσοφίας· τόμ. Α', ἐν Ἀθήναις. 1876. σελ. 402—548.—Ed. Zeller—Die Philosophie der Griechen, Β, α, 4e Aufl. Leipzig. 1880. σελ. 389—982.—Alfr. Fouillée—La philosophie de Platon, 2e éd. 4 τόμ. 1888—89.—Fr. Ueberwegs—Geschichte der Philosophie. A. 8e Aufl. Berlin 1894. σελ. 137—189.—E. Pfeleiderer—Socrates und Plato. Tübingen. 1896.

3. Νόμ. Ζ, 805α.—Πρὸς. Αὐτόθι, γ, 781α.

4. Κρατύλ. ΚΗ, 414α.

5. Πολ. Β, 423α σούγ' ἢ αὐτῇ, ἀλλ' ἑτέρα φύσις

πλείστον κευχωρισμένους καὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς φύσιν κρείττω, ἀσθενεστέραν δὲ τὴν τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ τορῶς κηρύττει: «γυναῖκες μὲν τοὶ πολλοὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά».

Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος καὶ θεωρῶν πρῶτον καὶ σπουδαιότατον τῆς πολιτείας ἔργον καὶ καθήκον ὕψιστον τὴν τῶν πολιτῶν τροφήν καὶ παιδείαν, οὐδὲν γὰρ χωρὶς ὀρθῆς παιδείας σώζει τὰ ἔθνη, ἀλλ' οἷα ἡ παιδεία τοιαύτη καὶ ἡ τύχη ἀνθρώπων τε καὶ ἔθνων καὶ πολιτειῶν, μεγίστην συνίστησι φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν περὶ τε τὴν σωματικὴν ῥώμην καὶ τὴν ψυχικὴν εὐεξίαν ἀρρένων τε καὶ θηλείων¹. Ἐπεὶ δὲ παιδεία ἐστὶν ἡ παιδῶν ὁλκή

τε καὶ ἀγωγή πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου λόγον ὀρθὸν εἰρημένον καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις καὶ πρεσβυτάτοις δι' ἐμπειρίαν συνδεδογμένον ὡς ὄντως ὀρθὸς ἐστίν, ἀρχὴ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀκροτάτων ἀρχῶν πολὺ μεγίστη κρίνεται ὁ προκριθεὶς τῆς παιδείας ἐπιμελητῆς πάσης θηλείων τε καὶ ἀρρένων¹. Πολιτεία δὲ καὶ παιδεία κατὰ Πλάτωνα ἀρρήκτως συνδέονται²: ὀρθὴν γὰρ παιδείαν προσαγορεύει μόνην τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐκ παιδῶν παιδείαν, ποιούσαν ἐπιθυμητὴν τε καὶ ἐραστὴν τοῦ πολίτην γενέσθαι: τέλειον, ἀρχεσθαι τε καὶ ἀρχεῖν ἐπιστάμενον μετὰ δίκης, τὴν δὲ εἰς χρήματα τείνουσαν ἥτινα πρὸς ἰσχὺν ἢ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ σοφίαν ἄνευ νοῦ καὶ δίκης βάνασόν τ' εἶναι καὶ ἀνελεύθερον καὶ οὐκ ἀξίαν τὸ παράπαν παιδείαν³.

Ἄλλ' ὁ θεῖος Πλάτων ἐν τε τῇ Πολιτεία⁴ καὶ τῷ Τιμαίῳ⁵ σκοπούμενος καταστήσαι τὴν πόλιν κοινὴν τοῖς πᾶσι τροφόν, ἀξιοὶ τοὺς πολίτας μὴ ἔχειν ἰδίας οἰκίας καὶ οὐσίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν ὅτι δεῖ πάντα ὅτι μάλιστα κοινὰ τὰ τῶν φίλων ποιεῖσθαι, κοινὰς καὶ τὰς οἰκίας καὶ γυναικας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας, ἐπιλέγων⁶ ἐν κεφαλαίοις. Ἄτους οὕτω τραφέντας ἐλέγχθη που μήτε χρυσὸν μήτε ἄργυρον μήτε ἄλλο ποτὲ μηδὲν κτήμα ἑαυτῶν ἰδίων νομίζειν δεῖν, ἀλλ' ὡς ἐπικούρους μισθὸν λαμβάνοντας τῆς φυλακῆς παρὰ τῶν σφζομένων ὑπ' αὐτῶν, ὅσος σώφροσι μέτριος, ἀναλίσκειν τε δὴ κοινῇ καὶ ξυνδικαιτωμένους μετ' ἀλλήλων ζῆν, ἐπιμέλειαν ἔχοντας ἀρετῆς διὰ παντός. Καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ γυναικῶν ἐπεμνήσθημεν, ὡς τὰς φύσεις τοῖς ἀνδράσι παραπλησίας εἶη ξυναρμοστέον,

γυναικός τε καὶ ἀνδρός — Αὐτόθι, ὁ ὁμοίως διεσπαρμένοι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τῶν ζῴων καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδεύματων κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνήρ, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός. — Αὐτόθι, 456a «Καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρός ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πύλωσις πλὴν ὅσα ἀσθενεστέρα ἢ ἰσχυροτέρα ἐστίν» — Νόμ. ζ, 781b εὐὸ γὰρ ἡμῖσι μόνον ἐστὶν ἂν τὸ περὶ τὰς γυναῖκας ἀκοσμητῶς περιοριώμενον, ὅσων δὲ ἡ θήλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἀρρένων, τοσοῦτω διαφέρει πρὸς τὸ πλεόν ἢ διπλάσιον εἶναι». — Τιμ. 42a-c «Διπλῆς δὲ οὐσίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ κρείττον τοιοῦτον εἶη γένος, ὃ καὶ ἔπειτα κεκλήσαιο ἀνὴρ . . . καὶ ὁ μὲν εὖ τὸν προσήκοντα χρόνον βίους, πάλιν εἰς τὴν ξυννόμου πορευθεὶς οἰκησιν ἄστρου, βίον εὐδαίμονα καὶ συνήθη ἔξοι· σφαλαῖς δὲ τούτων εἰς γυναικός φύσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει μεταβαλοῖ, μὴ καυόμενος τε ἐν τούτοις κακίας, τρώπον δὲ κακύνοντο κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τοῦ τρόπου γενέσεως εἰς τινα τοιαύτην αἰετὴ μεταβαλοῖ θηρίου φύσιν». — Αὐτόθι, 90e καὶ 91a «Τῶν γενομένων ἀνδρῶν ὅσοι δειοὶ καὶ τὸν βίον ἀδικῶς διήλθον, κατὰ λόγον τὸν εἰκότα γυναῖκες μετεφύοντο ἐν τῇ δευτέρᾳ γενέσει. Καὶ κατ' ἐκεῖνον δὴ τὸν χρόνον διὰ ταῦτα θεοὶ τὸν τῆς ξυνοουσίας ἔρωτα ἐκτεθήσαντο, ζῶντο δὲ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναιξὶ συστήσαντες ἔμψυχον.

1. Εὐθύφρ. 2d. — Πολιτ. Δ, 425b. — Νόμ. Δ, 766a: «Ἀνθρωπος ἡμερον, ὅμως μὴν παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχόν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θεϊότατον ἡμερώτατόν τε ζῶν ἴγμεσθαι φιλεῖ, μὴ ἰκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφέν ἀγρωτάτων ὅποσα φεῖ γῆ. Ὡν ἔνεκα οὐ δεύτερον οὐδὲ πάρεργον τὴν παιδῶν τροφήν τὸν νομοθέτην εἶναι γίγμεσθαι». — Περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα παιδεύσεως καθόλου παραβλέπετε: Baumard — Quid apud Graecos de institutione puerorum senserit Plato. Orléans. 1860. — L. Wittmann — Erziehung und Unterricht bei Platon. Giessen. 1868 — Karl Bernath — Das pädagogische System Platons in seinen Hauptzügen. Jena. 1871. — Σπυρίδωνος Μωραΐτου — Ἡ κατὰ Πλάτωνα τροφή καὶ παιδεία. Ἐν Ἀθήναις. 1874. —

Paul Tannery — L'éducation Platonicienne (Revue philosophique, Νοεμβρ. 1880, σελ. 517—530, Μαρτ. 1881, σελ. 283—299, Αὐγ. 1881, σελ. 151—168 καὶ Δεκ. 1881, σελ. 615—636) — K. Schmidt — Geschichte der Pädagogik. Τόμ. Α' 4^ο Aufl. Coethen. 1890, σελ. 637—674. — A. Mazarakis — Die platonische Pädagogik. Zürich. 1900.

1. Νόμ. Β, 659d. Γ, 765d—e.

2. Μενέξ 238c «Πολιτεία γὰρ τροφή ἀνθρώπων ἐστὶ, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἢ δ' ἐναντία κακῶν». — Νόμ Ζ' 804d «Ἐάντ' ἄνδρα καὶ παῖδα κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς τῆς πόλεως μᾶλλον ἢ τῶν γεννητόρων ὄντας, παιδεύτέον ἐξ ἀνάγκης». — Περβ καὶ Πολιτ. Δ, 423d, 424a.

3. Νόμ. Α, 643e-644a καὶ 653. — Περβ. καὶ Μέν. 91a.

4. Γ, 415. Δ, 419, 423, 425 κ. ε. Ε, 451—458.

5. Τιμ. 17—19.

6. Αὐτόθι, 18b—e.

καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα πάντα κοινὰ κατὰ τὴν πόλεμον καὶ κατὰ τὴν ἄλλην δίαίταν δοτίον πάσαις. Τί δὲ δὴ τὸ περὶ τῆς παιδοποιίας; ἢ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἀθήειαν τῶν λεχθέντων εὐμνημόνευτον, ὅτι κοινὰ τὰ τῶν γάμων καὶ τὰ τῶν παίδων πᾶσιν ἀπάντων ἐτίθειμεν, μηχανωμένους, ὅπως μηδεὶς ποτε τὸ γεγενημένον αὐτῷ ἰδίᾳ γνώσοιτο, νομιούσι δὲ πάντες πάντας αὐτοὺς ὁμογενεῖς, ἀδελφὰς μὲν καὶ ἀδελφοὺς ὅσοι περ ἂν τῆς προπούσης ἐντὸς ἡλικίας γίνωνται, τοὺς δ' ἔμπροσθεν καὶ ἄνωθεν γονεῶς τε καὶ γονέων προγόνους, τοὺς εἰς τὸ κτήθεν ἐκγόνους παῖδάς τε ἐκγόνων;. Ὅπως δὲ δὴ κατὰ δύναμιν εὐθὺς γίγνονται ὡς ἀριστοὶ τὰς φύσεις, ἄρ' οὐ μεμνήμεθα ὡς τοὺς ἄρχοντας ἔφαμεν καὶ τὰς ἀρχούσας δεῖν εἰς τὴν τῶν γάμων σύνορξιν λάθρα μηχανᾶσθαι κλήροις τισίν, ὅπως οἱ κακοὶ χωρὶς οἱτ' ἀγαθοὶ ταῖς ὁμοίαις ἐκάτεροι ξυλλήψονται, καὶ μή τις αὐτοῖς ἔχθρα διὰ ταῦτα γίγνηται, τύχην ἡγουμένους αἰτίαν τῆς ξυλλήψεως;»

Ἄλλ' ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ Πλατωνικῷ ἔργῳ καὶ λογοτεχνικῷ ἀριστουργήματι, τῇ Πολιτείᾳ, πλείσται ἐνεῖσι παλαιαὶ τε καὶ ἀλλότριαι θεωρίαι¹, Ἀριστοξένος² δὲ φησὶν ἀπᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς τοῦ Πρωταγόρου γεγράφθαι ἀντιλογικοῖς», χαλεπὸν δὲ ὀρίσασθαι³ ὅπως ὁ Πλάτων ἰδίᾳ ἐκαστοῦ ἐξενήνοχε γνώμας ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Αὐτὸς δ' οὗτος ἐν τοῖς Νόμοις σκέψει σοφωτέρας τῆς ἰδανικῆς ἀφιστάμενος πολιτείας καὶ τοῖς πράγμασι προσαρμοζόμενος, τὴν μὲν κοινότητα τῶν χρημάτων

1. Πρβ. Ἀθηναίου Δειπν. ΙΓ', 2. ε' Ἐν Ἀθήναις πρῶτος Κέκροψ μίαν ἐνὶ ἔξευθεν, ἀνέδην τὸ πρότερον οὐσῶν τῶν συνόδων καὶ κοινογαμίων ὄντων». Αὐτόθι, ΙΒ, 14 «Θεόπομπος δ' ἐν τῇ μγ' τῶν Ἱστοριῶν καὶ νόμον εἶναι, φησί, παρὰ τοῖς Τυρρηνοῖς κοινὰς ὑπάρχειν τὰς γυναῖκας· τρέφειν δὲ τοὺς Τυρρηνοὺς πάντα τὰ γινόμενα παιδιά, οὐκ εἰδότες ὅτου πατρός ἐστιν ἐκάστου». Νικολάου ἐν Ι. Στοβαίου Ἐκλ. Γ' «Γαλακτοφάγοι σκυθικὸν ἔθνος ἄκοικοι τε εἰσι.. κοινὰ ἔχοντες τὰ τε κτήματα καὶ τὰς γυναῖκας». Ἀριστ. Πολιτ. Β, 8, 1 «Φαλαῆς ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσηγήσατο πρῶτος· φησὶ γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν». Ὡσαύτως ἴσαι ἦσαν αἱ κτήσεις καὶ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις (Πλούτ. Λυκ. 8 καὶ 12) καὶ ἡ Λακωνικὴ ἐφαίνετο πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι. Παράβλεπε δὲ καὶ τὰ περὶ γάμου τῶν Ἀμαζόνων (Στράβ. ΙΑ, 504).

2. Διογ. Λαερτ. Γ', 37.

3. Πρβ. W. Christ-Griech. Litteraturgeschichte. Μεταφρ. Α. Κώνστα, τόμ. Α' ἐν Ἀθήναις, 1900, σελ. 817, σημ. 1.

αἰρεῖ¹ καὶ νόμῳ περιστέλλει τὴν τῆς κτήσεως ἐλευθερίαν ἀρκούμενος ὠρισμένῳ ἀριθμῷ τετραράκοντα καὶ πεντακισχιλίων κλήρων, ἀντὶ δὲ τῆς κοινότητος γυναικῶν καὶ παίδων τὰ κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν πόλιν ἐπιμελεστάτη καὶ ἀκριβεστάτη θεσπίζει νομοθεσίαν².

§ 4' Τὰ κατὰ τὸν γάμον.

Κοινωνία δύο ὄντων τῆς τοῦ εἶδους διαίτησεως στοχαζομένων ἐστὶν ὁ συνήθης τοῦ γάμου ὄρος. Ἐπιθυμίαν δ' ἀθανασίας τοῦτον ὁ Πλάτων ὀρίζομενος³, ἢ θνητῆ φύσις, λέγει, ζητεῖ κατὰ τὸ δυνατόν ἀεὶ τ' εἶναι καὶ ἀθάνατος· δύναται δὲ ταύτη μόνον τῇ γενέσει, ὅτι ἀεὶ καταλείπει νέον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ· τὸ γὰρ γενέσθαι κλεινὸν καὶ μὴ ἀνώνημον κείσθαι τετελευτηκότα τοῦ τοιοῦτου ἐστὶν ἐπιθυμία· καὶ διὰ τῆς παιδογονίας ἀθανασίαν καὶ μνήμην καὶ εὐδαιμονίαν ὡς οἶοντα· ἄνθρωποι, αὐτοῖς εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον πορίζονται. Διὸ καὶ ἑαυτῶν τὰ δύο φύλα μεγάλα προνοοῦσι καὶ ὑπὲρ τῶν παίδων κινδύνους κινδυνεύουσι καὶ χρήματα ἔτοιμοι εἰσὶν ἀναλίσκειν καὶ πόνους πονεῖν οὐστυνασοῦν καὶ ὑπεραποθήκειν πολλάκις⁴. Ἄν δὲ, προσεπιλέγει⁵, ἄρα τις μὴ πειθῆται ἐκῶν, ἀλλότριον δὲ αὐτὸν καὶ ἀκοινωνήτον ἐν τῇ πόλει ἔχη καὶ ἄγαμος ὢν γένηται πεντεκαετρεακοντούτης ζημιούσθω κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον, ὁ μέγιστον μὲν τίμημα κεκτημένος ἐκατὸν δραχμαῖς, ὁ δὲ τὸ δεύτερον ἐβδομηκοντα, τρίτον δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τὸ τέταρτον τριάκοντα· τούτο δ' ἔστω τῆς Ἡρας ἰσρόν. Ὅ δὲ μὴ ἐκτίνων κατ' ἐνιαυτὸν δεκαπλάσιον ὀφείλετω. πρᾶττέσθω δὲ ὁ ταμίης τῆς θεοῦ, μὴ ἐκπράξας δὲ αὐτὸς ὀφείλετω, καὶ ἐν ταῖς εὐθύναις τοῦ τοιοῦτου λόγον ὑπεχέτω πᾶς. Εἰς μὲν οὖν χρήματα ὁ μὴ θέλων γαμεῖν ταῦτα ζημιούται. τιμῆς δὲ παρὰ τῶν νεωτέρων ἀτιμῶς πάσης ἐστὶ καὶ μηδεὶς ὑπακούει αὐτῷ ἐκῶν τῶν νέων.

1 Νόμ. Ε', 739d

2. Τὴν περὶ πολιτείας διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος ὄρα ἐν E. Zeller-Die Philosophie der Griechen. αὐτόθι, σελ. 892—925. Περὶ δὲ τῶν Πλατωνικῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τοῖς Νόμοις ἀπὸ κοινωνικῆς ὀφείας θεωριῶν ἐπιθί: Rob. Pöhlmann-Geschichte des antiken Kommunismus und Sozialismus, τόμ. Α. München, 1893, σελ. 269—581

3. Νόμ. Δ, 721b—Συμπόσ. 207d.

4. Συμπόσ. 208e.

5. Νόμ. Γ, 774a—b. Πρβ. καὶ Δ, 721d.

Ἴνα δ' ἀπὸ τῶν εἰς γάμου κοινωνίαν συναπτομένων ἐξέλθῃ τὴν ἄγνοιαν, χάριν οἰκειότητος καὶ γνωρίσεως ἀλλήλων συνίστησι *θυοῶν συνόδους*, καθ' ἃς¹ τῆς τοιαύτης σπουδῆς ἕνεκα χρῆ καὶ τὰς παιδείας ποιεῖσθαι κόρους καὶ κόρας, χορευόντας τε καὶ χορευούσας καὶ ἅμα δὴ θεωροῦντας τε καὶ θεωρούμενους μετὰ λόγου τε καὶ ἡλικίας τινὸς ἐχούσης εἰκυίας προφάσεις, γυμνοὺς καὶ γυμνάς μέχρι περ αἰδοῦς σώφρονος ἐκάστων. Καὶ νομίζων² μέτριον χρόνον ἀκμῆς τὰ εἴκοσιν ἔτη τῇ γυναικί, ἀνδρὶ δὲ τὰ τριάκοντα, τάττει³ γάμου ὄρον εἶναι κόρη μὲν ἀπὸ ἐκκαίδεκα ἐτῶν εἰς εἴκοσι, τὸν μακρότατον χρόνον ἀφωρισμένον, κόρη δὲ ἀπὸ τριάκοντα μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα⁴.

Ἀπὸ τῶν ἥρωικῶν χρόνων⁵ φαίνεται τὸ τῆς προικὸς ἔθος καὶ οἱ νόμοι Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν μνημονεύουσι τῶν κατ' αὐτὴν⁶. Σόλων δὲ οὐ βουλόμενος μισθοφόρον, οὐδὲ ὄνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότῃ γίγνεσθαι τὸν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμόν, ἐκέλευεν ἱμάτια τρία καὶ σκευὴ μικροῦ ἄξια ἐπιφέρεισθαι τὴν νύμφην⁷. Ἀλλὰ πολλάκις παρὰ τὸν νόμον τοῦτον ἐζητεῖτο προῖξ οὐκ ὀλίγη· διὸ δὴ ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος παραινεῖ⁸ εὐδόξους γάμους γαμεῖν οὐ φεύγοντας τὸν τῶν πενήτων, μηδὲ

διώκοντας διαφερόντως τὸν τῶν πλουσίων¹. ὁ γὰρ διὰ χρήματα γάμος ὕβρις μὲν γυναιξί, δουλεία δὲ ταπεινὴ καὶ ἀνελεύθερος τοῖς γήμασι γίγνεται ἄν. Καὶ ὁ μὲν πειθόμενος ἐν τῶν καλῶν δρώη τοῦτ' ἄν· ὁ δὲ μὴ πειθόμενος, ἢ διδοὺς ἢ λαμβάνων πλέον ἢ πενήκοντα ἄξια δραχμῶν ἐσθῆτος, ὁ δὲ μνάς, ὁ δὲ τριῶν ἡμιμναίων, ὁ δὲ δυσὶν μναῖν, ὁ τὸ μέγιστον τίμημα κεκτημένος, ὀφειλέτω μὲν τῷ δημοσίῳ τοσοῦτον ἕτερον, τὸ δὲ δοθὲν ἢ ληφθὲν ἱερὸν ἔστω τῆς Ἑρας τε καὶ τοῦ Διός, πραττόντων δὲ οἱ ταμίαι τούτοις τοῖν θεοῖν ἢ παρ' ἑαυτῶν ἐκάστους τὴν ζημίαν ἐκτίνειν. Ἐγγύην² δ' εἶναι κυρίαν πατρὸς μὲν πρῶτον, δευτέραν πάππου, τρίτην δὲ ἀδελφῶν ὁμοπατριῶν· ἐὰν δὲ μηδὲ εἰς ἢ τούτων, τὴν πρὸς μητρὸς μετὰ τοῦτο εἶναι κυρίαν ὡσαύτως· ἐὰν δ' ἄρα τύχη τις ἀθήης συμβαίῃ, τοὺς ἐγγύτατα γένους αἰεὶ κυρίου εἶναι μετὰ τῶν ἐπιτρόπων³.

Προσῆκουσαι δὲ *τελεταὶ* καὶ *ἱεροργαίαι* κατὰ τὸν γάμον νομοθετηταὶ εἰσὶ καὶ *δοξαί* τινες, ἐν αἷς συναγόμεν τὰς τε νύμφας καὶ τοὺς νυμφίους, καὶ θυσαίαι καὶ ὕμνοι ποιητέοι πρέποντες τοῖς γενομένοις γάμοις⁴. Περὶ δὲ τῶν *εὐαδῶσεων* φίλους μὲν χρῆ καὶ φίλας μὴ πλείους

1. Καὶ ὁ *Χαιρωνεύς* (Περὶ παιδίων ἀγωγῆς, 19) παραινῶν τοὺς γονεῖς ἐγγυᾶσθαι τοῖς υἱοῖς γυναῖκας μήτε εὐγενεστέραις πολλῶ, μήτε πλουσιωτέραις (τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα σφόν) ἐπάγει ὡς οἷγε μακρῶ κρείττους ἐαυτῶν λαμβάνοντες οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν *δουλοὶ* λαμβάνουσι γιγνώσκοντες. Καὶ ἀλλαγῶ (Γαμ. Παραγγέλματα, 22) τὴν γυναῖκα παραινεῖ δεῖν μὴ προικί, μηδὲ γένει, μηδὲ κάλλει πιστεῦναι, ἀλλ' ἐν οἷς ἄπτεσθαι μάλιστα τοῦ ἀνδρός, ὁμιλίᾳ τε καὶ ἤθει καὶ συμπεριφορᾷ· καὶ ταῦτα εὐάρμοστα καὶ ἄλυπα καὶ προσφιλῆ παρέχειν. Ἰωάννης δὲ ὁ *Χρυσορρήμων* (ἐν τῷ εἰς Μάξιμον ἐγκωμίῳ, δ') κατὰ τῶν προῖκα ζητούντων λέγει «Ὁ μὲν εὐπορον λαβὼν γυναῖκα δέσποιναν μᾶλλον ἔλαβεν ἢ γυναῖκα, ὁ δὲ ὁμότιμον ἢ πενεστέραν λαβὼν, βοηθὸν καὶ σύμμαχον ἔλαβε καὶ πάντα εἰς τὴν οἰκίαν εἰσήγαγε τὰ ἀγαθὰ. Γιουὴ γὰρ σίφρονιν καὶ ἐπιεικῆς καὶ μετρία, κἂν πένης ἦ, τὴν πενίαν πλούτου βέλτιον διαθεῖναι δυνήσεται, ὡς περ ἡ διεσθαρμένη καὶ ἀκίλστος καὶ φιλικὴ, κἂν μυρίου εὖρη θησχυροῦς· ἔνδον κειμένους, ἀνέμου παντός· τάχιον ἐκφυσήσασα καὶ συμφοραῖς μυριαῖς μετὰ τῆς πενίας περιβάλλει τὸν ἄνδρα».

2 Περὶ ἐγγύης G. Gilbert — Handbuch der Griech. Staatsalterthümer, Μετάφρ. N. F. Πολίτου, ἐν Ἀθήναις, 1899, Τόμ. Α, σελ. 233 καὶ τὰς αὐτοῦ παραιομπαῖς.

3 Νόμ. Γ, 774d—e.

4 Νόμ. Γ, 774e. Πολιτ. Ε, 459e.

1. Νομ. Γ, 771d—772a.

2. Πολιτ. Ε, 460e.

3. Νομ. Γ, 785b.

4. Ζητεῖ ὁ Πλάτων μὴ παρὰ καιρὸν γίγνεσθαι τοὺς συνοικισμούς, ὅπως εὐφρεῖς καὶ εὐτυχεῖς γίνονται οἱ παῖδες (Πολιτ. Η, 546d). Καὶ ἐν Σπάρτῃ ὁ νομοθέτης ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, ἵνα τὰ γιννόμενα ὄνιν ἰσχυρά. (Ξενοφ. Πολιτ. Λακεδαιμ. Α, 6). Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Α, ιδ. 3—6) φησὶν «Ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συνδυασμὸς φαῦλος πρὸς τεκνοποιίαν. Ἐν ὅσας γὰρ τῶν πόλεων ἐπιχωριάζεται τὸ νέους συζευγνύει καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώματα εἰσιν... Ἐτι δὲ καὶ πρὸς σφροσύνην συμφέρει τὰς ἐκδόσεις ποιεῖσθαι πρεσβυτέραι· ἀκολασιῦται γὰρ εἶναι δοκοῦσι νέαι χρῆσάμεναι ταῖς συνουσίαις... Διὸ τὰς μὲν ἀρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀ-τωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύει, τοὺς δὲ ἐπτά καὶ τριάκοντα ἢ μικρόν... ε. Περβ. καὶ Ἡσίοδον (Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. στ. 695—698).

5. Περβ. Ἰλ Ζ, 193. Ὀδ. Β, 133 καὶ Θ, 320.

6. Περβ. Lallier — Αὐτόθι, εἰς ἀγωγὴν καὶ σελ. 19 κ. ε.— P. Cide, Αὐτόθι, σελ. 48 κ. ε.— Legouvé — Πανταζίδου, σελ. 35—37 καὶ τὰς αὐτοῦ παραιομπαῖς.

7. Πλουτ. Σόλ. Κ, 8.

8. Νόμ. Γ, 773a—e καὶ 774c. — Περβ. καὶ Πολιτ. 310b.

πέντε ἐκατέρων συγκαλεῖν, συγγενῶν δὲ καὶ οἰκείων ὡσαύτως τοσοῦτους ἄλλους ἐκατέρων ἀνάλωμα δὲ μὴ γίνεσθαι πλέον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν μηδενί, τῷ μὲν εἰς χρήματα μεγίστῳ μῶν, τῷ δ' ἡμισυ τοῦ τοσοῦτου, τῷ δ' ἑφεξῆς οὕτω, καθάπερ ὑποβέβηκεν ἐκάστῳ τὸ τίμημα. Καὶ τὸν μὲν πειθόμενον τῷ νόμῳ χρῆ πάντας ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα κολαζόντων οἰνομοϋλακῆς ὡς ἀπειρόκαλον ὄντα καὶ ἀπαίδευτον τῶν περὶ τὰς νυμφικὰς Μούσας νόμων¹.

Μετὰ ταῦτα πολλὰ παρέχει *ὕγιενά* καὶ *ἠθικὰ* παραγγέλματα. Ῥητῶς ἀπαγορεύει τὴν μέθην καὶ παραινεῖ ἐμψρονα μάλιστα εἶναι νύμφην καὶ νυμφίον μεταβδλὴν οὐ σμικρὰν βίου μεταλλάττοντας, ἅμα δὲ καὶ τὸ γεννώμενον ὅπως ὅτι μάλιστα ἐξ ἐμψρόνων αἰεὶ γίγνηται. Καὶ πρὸς τούτοις δεῖ μὴ τῶν σωμάτων διακεχυμένων ὑπὸ μέθης γίνεσθαι τὴν παιδουργίαν, ἀλλ' εὐπαγές, ἀπλανές ἡσυχαιὸν τε ἐν μοίρᾳ συνίστασθαι τὸ φερόμενον ὃ δὲ διφνωμένος αὐτός τε φέρεται πάντῃ καὶ φέρεται, λυττῶν κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν. Σπειρεῖν οὖν παράφορος ἅμα καὶ κακὸς ὁ μεθύων, ὡς ἄνωμαλα καὶ ἄπιστα καὶ οὐδὲν εὐθύπορον ἦθος οὐδὲ σῶμα ἐκ τῶν εἰκότων γεννώη ποτ' ἄν. Διὸ μᾶλλον μὲν ὄλον τὸν ἐνιαυτὸν καὶ βίον χρῆ, μάλιστα δὲ ὀπόσον ἂν γεννᾷ χρόνον, εὐλαβεῖσθαι καὶ μὴ πράττειν ὅσα νοσώδη ἐκόντα εἶναι μήτε ὅσα ὕβρεως ἢ ἀδικίας ἐχόμενα· εἰς γὰρ τῶν γεννωμένων ψυχὰς καὶ σώματα ἀναγκαῖον ἐξομοργνύμενον ἐκτυποῦσθαι καὶ τίκτειν πάντῃ φαυλότερα. Νομίσαντα δ' εἶναι χρῆ τὸν γαμοῦντα τρεῖς οἰκίαιν ταῖν ἐν τῷ κλήρῳ τὴν ἐτέραν οἶον νεοττῶν ἐγγένησιν καὶ τροφήν, χωρισθέντα ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός καὶ τῶν τῆς γυναικὸς οἰκείων, τὸν γάμον ἐκεῖ ποιεῖσθαι καὶ τὴν οἰκησιν καὶ τὴν τροφήν αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων, οἶονεῖ εἰς ἀποικίαν ἀφικομένους αὐτοὺς οἰκεῖν, ἐπισκοποῦντάς τε ἅμα καὶ ἐπισκοπούμενους, γεννῶντας τε καὶ ἐκτρέφοντας παῖδας, καθάπερ λαμπαδα τὸν βίον παραδιδόντας ἄλλοις ἐξ ἄλλων, θεραπεύοντας κεί θεοὺς κατὰ νόμους².

§ Ε' Ἡ πρώτη τροφή καὶ παιδεία.

Τὰς δὲ φερούσας ἐν γαστρὶ μάλιστα πασῶν τῶν γυναικῶν δεῖν θεραπεύειν παραινεῖ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν, ὅπως μήτε ἡδοναῖς τισι πολ-

λαῖς ἅμα καὶ μάρχοις προσχρήσεται ἢ κύουσα μήτε αὐ λύπαις, τὸ δὲ ἴλεων καὶ εὐμενῆς πρῶτον τε τιμῶσα διαζήσει τὸν τότε χρόνον¹. Καὶ τίθησι νόμον τὴν κύουσαν περιπατεῖν, τὸ δὲ γενόμενον *πλάττειν* τε οἶον κήρινον, ἕως ὕγρον, καὶ μέχρι δυοῖν ἴοιεν *σπαργανῶν* καὶ τὰς τροφούς τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγρούς ἢ πρὸς ἱερά ἢ πρὸς οἰκείους αἰεὶ πη φέρειν, μέχρι περ ἂν ἱκανῶς ἴστασθαι δυνατὰ γίγνηται καὶ τότε διευλαθουμένας, ἐτι νέων ὄντων μὴ πη βία ἐπερειδομένων στρέψεται τὰ κῶλα, ἐπιπονεῖν φερούσας, ἕως ἂν *τρίετες* ἀποτελεσθῆ, τὸ γενόμενον². Συμφέρει δὲ ἡ *κίνησις* οὐ μόνον τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ· ὃ δὴ, φησί, καὶ ἐξ ἐμπειρίας λαβοῦσαι αἰ μητέρες καὶ τροφοί, ἠνίκ' ἂν βουληθῶσι κατακομιεῖν τὰ δυσυπνοῦντά, συήσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ κίνησιν καὶ οὐ σιγὴν, ἀλλὰ τινα μελωδίαν κρατεῖ γὰρ ἡ τοῦ ἐξῶθεν κίνησις καὶ ἀπεργάζεται γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ ψυχῇ. Καθόλου δὲ πάντα δεῖ τὰ περὶ τὴν *τιθήνησιν* τῶν γενωμένων ποιεῖν³ καὶ διακνεῖσθαι ὡς ὅτι καλλίστους καὶ ἀρίστους εἰς δύναμιν ἀποδειξομένους παῖδας τῇ πόλει⁴.

Εἰς μὲν τοίνυν τὴν τοῦ τριῖ ἔτη γεγονότος ἡλικίαν κόρου καὶ κόρης ταῦτα, ὅσα νόμιμα καὶ ἠθίσματα, εἰτις ἀκριβῶς ἀποτελεῖ καὶ μὴ παρέργως χρῶτο, οὐ σμικρὰ εἰς ὠφελίαν γίγνοιτ' ἂν τοῖς νεωστὶ τρεφομένοις. Ἐνταῦθα δὲ γενόμενος ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ νομοθετεῖ *παιδιαγωγεία* τοιαῦτα, οἷα μόλις πρὸ ἐξηκονταετίας τὸ πρῶτον ἰδρύσατο ὁ πολὺς Φροῖβελος *παιδιακοὺς κήπους* (Kindergärten) ταῦτα καλέσας, τὴν τε μεγίστην παιδαγωγικὴν τῶν *παιδιῶν* ἀξίαν ἀνομολογῶν καὶ τὴν γυναικῆ προκρίνων ἐπιτηδειοτάτην περὶ τὴν τῆς πρώτης ἡλικίας παιδευσιν⁵. Τριετεῖ δὲ δὴ, φησί, καὶ τετρατετεῖ καὶ πεντατετεῖ καὶ ἐτι ἐξετεῖ ἦθει ψυχῆς παιδιῶν δέον ἂν εἴη· παιδία δ' εἰσι τοῖς τηλικούτοις αὐτοφρεῖς τινες, ἃς ἐπειδὴν συνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσιν. Διατάττει δὲ συνιέναι ὁμοῦ εἰς τὰ κατὰ κόμας ἱερά δεῖν πάντα ἤδη τὰ τηλικαῦτα παιδία ἀπὸ τριετοῦς μέχρι ἐξ ἑτῶν, κοινῇ τὰ τῶν κομητῶν εἰς ταῦτόν ἕλκαστα, τὰς δὲ τροφούς ἐτι

1. Νόμ. Γ', 775a—c.

2. Νόμ. Γ', 775c—e καὶ 776a—b.

1. Νόμ. Ζ, 792c.

2. Νόμ. Ζ, 789c. Ηεβ. καὶ 790c—d.

3. Νόμ. Ζ, 790d—e, 791c—d, 792d—e.

4. Νόμ. Γ', 783d—e.

5. Νόμ. Ζ', 793c καὶ 794a—d.

τῶν τηλικούτων κοσμιότητος τε καὶ ἀκολασίας ἐπιμελείσθαι τῶν δὲ τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης συμπάσης τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἐκάστη τετάχθαι κομοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προσηρημένων, ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες· ἢ δὲ καταστάσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας καὶ κολάζουσα αἰετὸν τὸν ἀδικοῦντα. Μετὰ δὲ τὸν ἐξέτη καὶ τὴν ἐξέτιν διακρινέσθω ἤδη τὸ γένος ἐκατέρων· κόροι μὲν μετὰ κόρων, παρθένοι δὲ ὡσαύτως μετ' ἀλλήλων τὴν διατριβὴν ποιέσθωσαν· πρὸς δὲ τὰ μαθήματα τρέπεσθαι χρεῶν ἐκατέρους, τοὺς μὲν ἄρρενας ἐφ' ἵππων διδασκάλους καὶ τόξων καὶ ἀκοντίων καὶ σφενδονήσεως, ἐὰν δὲ πῃ συγχωρῶσι, μέχρι γε μαθήσεως καὶ τὰ θήλεα, καὶ δὴ τὰ γε μάλιστα πρὸς τὴν τῶν δπλων χρεῖαν.

§ 5' Δεῖ τὴν γυναῖκα τῶν αὐτῶν μετέχειν παιδευμάτων καὶ τὰ αὐτὰ ἀσκεῖν.

Ἴνα δὲ δείξῃ ὁ σπουδαιότατα παιδαγωγικὰ δόγματα παρέχων ἡμῖν φιλόσοφος ὅτι δύναται καὶ ἡ γυνή, προσηκόντως ἀσκουμένη, τῶν αὐτῶν μετέχειν παιδευμάτων, πᾶμπολλα φέρει παραδείγματα, μάλιστα δὲ τὸ τῶν μελῶν δεξιὸν καὶ τὸ ἀριστερόν¹. τὰ γε γὰρ περὶ πόδας τε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν οὐδὲν διαφέροντα εἰς τοὺς πόνους φαίνεται, τὰ δὲ κατὰ χεῖρας ἀνοίγα τροφῶν καὶ μητέρων οἷον χωλοὶ γεγόναμεν ἕκαστοι. Τῆς φύσεως γὰρ ἐκατέρων τῶν μελῶν σχεδὸν ἰσορροπούσης αὐτοὶ διὰ τὰ ἦθη διάφορα αὐτὰ πεποιήκαμεν οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Διαφέρει δὲ πᾶμπολυ μαθῶν μὴ μαθόντος καὶ ὁ γυμναστῆμενος τοῦ μὴ γεγυμνασμένου. Καθᾶπερ γὰρ ὁ τελείως παγκράτιον ἡσκηκῶς ἢ πυγμῆν ἢ πάλην οὐκ ἀπὸ μὲν τῶν ἀριστερῶν ἀδύνατός ἐστι μάχεσθαι, χωλαίνει δὲ καὶ ἐφέλεκται πλημμελῶν, ὁπόταν αὐτός τις μεταβιβάζων ἐπὶ ἥτερα ἀναγκάζῃ διαπονεῖν, ταῦτόν δὴ τοῦτ' οἶεται, καὶ ἐν δπλοῖς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι χρῆ προσδοκᾶν ὀρθόν, ὅτι τὸν διττὰ δεῖ κεκτημένον, οἷς ἀμύνοιτ' ἂν καὶ ἐπιτιθεῖτο ἄλλοις, μηδὲν ἀργὸν τούτων μηδὲ ἀνεπιστήμον ἐᾶν εἶναι κατὰ δύναμιν. Τούτων δὴ πάντων τὴν ἐπιμέλειαν ἀρχούσαις τε καὶ ἄρχουσι δεῖ γίνεσθαι, ταῖς μὲν ἐν παιδικαῖς τε καὶ προραῖς ἐπισκόποις γιγνομέναις, τοῖς δὲ περὶ μαθήματα, ὅπως ἀρτίποδες καὶ ἀρτίχειρες πάντες τε καὶ πᾶσαι

γιγνόμενοι μηδὲν τοῖς ἔθεσιν ἀποβλάπτωσ' τὰς φύσεις εἰς τὸ δυνατόν.

Παραδεχόμενος δ' ὁ Πλάτων δύο ἐν τῷ ἀνθρώπῳ φύσεις, *σωματικὴν* καὶ *ψυχικὴν*¹ διττὰ καὶ τὰ μαθήματα² ὀρίζειται, τὰ μὲν ὅσα περὶ τὸ σῶμα, *γυμναστικῆς*, τὰ δ' εὐψυχίας χάριν, *μουσικῆς*. Τὰ δὲ γυμναστικῆς αὐτῶν δύο, τὸ μὲν *ὄρχησις*, τὸ δὲ *πάλη*. Τῆς ὄρχησεως δὲ ἄλλη μὲν μούσης λέξιν μιμουμένων, τὸ τε μεγαλοπρεπὲς φυλάττοντας ἅμα καὶ ἐλευθερον, ἄλλη δὲ εὐεξίας ἐλαφρότητος τε ἕνεκα καὶ κάλλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ μελῶν καὶ συνακολουθούσης εἰς πᾶσαν τὴν ὄρχησιν ἱκνωῶς. Καὶ τὰ ἀπ' ὀρθῆς πάλης ἀπ' αὐχένων καὶ πλευρῶν ἐξειλήσεως μετὰ φιλονικίας τε καὶ καταστάσεως διακονούμενα μετ' εὐσχήμονος ῥώμης τε καὶ ὑγιείας ἕνεκα, τὰ *ἐγκόλπια* μάλιστα *παίγνια*, ταῦτα εἰς πάντα ὄντα χρήσιμα οὐ παρετόν, οὐδ' ὅσα ἐν τοῖς χοροῖς ἐστὶν αὐτῶν μιμήματα προσήκοντα. Ἄ δὴ πάντως μιμῆσθαι πρέπον ἂν εἴη κόρους τε ἅμα καὶ κόρας, πολέμου τ' ἐν χρεῖα καὶ ἐορτῶν ἕνεκα³. Ἄπασαν δὲ, φησί⁴, μηχανητόν μηχανῆν, ὅπως ἂν ἡμῖν οἱ παῖδες μῆτε ἐπιθυμῶσιν ἄλλων μιμημάτων ἀπτεσθαι κατὰ ὄρχησεις ἢ κατὰ μελωδίας, μῆτε τις αὐτοὺς πείσῃ προσάγων παντοίας ἡδονάς. *Εὐφημία* δὲ καὶ *εὐχαὶ* τοῖς θεοῖς καὶ *δμνοι* καὶ *ἐγκώμια* περὶ τε θεοῦ καὶ περὶ δαίμονας καὶ ἥρωας πρέποντά εἰσι τὰ περὶ τὴν μουσικὴν τοῦ νομοθέτου βουλήματα. Μετὰ γε μὴν ταῦτα, τῶν πολιτῶν ὁπόσοι τέλος ἔχοιεν τοῦ βίου κατὰ σώματα ἢ κατὰ ψυχὰς ἔργα ἐξεργασμένοι καλὰ καὶ ἐπίπονα καὶ τοῖς νόμοις εὐπειθεῖς γεγονότες ἐγκωμίων αὐτοὺς τυγχάνειν πρέπον ἂν εἴη. Ταῦτα δὲ πάντα ἔστω κοινὰ ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶν ἀγαθοῖς καὶ ἀγαθαῖς διαφανῶς γενομένοις⁵. Ἔτι δὲ θη-

1. Περὶ τῆς Πλατωνικῆς ψυχῆς ἐπιθι E. Zeller, *Αὐτόθι*, σελ. 817 κ. ἐ. καὶ 843—863, καὶ X. Παπαμάρκου. Περὶ τῶν τριτῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς παρὰ Πλάτωνι. Ἐν Λιψίᾳ. 1875.

2. Οἱ ἐν Ἀθήναις περὶ τὴν τοῦ γενομένου τροφὴν τε καὶ παιδείαν τεταγμένοι νόμοι παρ᾿ ἡγέλλον τῷ πατρὶ ἐν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ παιδεύειν τοὺς παῖδας (Πλάτ. Κριτ. 50d). Πλάτων δὲ ἡγεῖται γαλεπὸν εὐρεῖν βελτίω τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ χρόνου εὐρημένης παιδείας. α' Ἔστι δέπου ἢ μὲν ἐπὶ σώμασι γυμναστικῆ, ἢ δ' ἐπὶ ψυχῇ μουσικῆ (Πολιτ. B. 376e).

3. Νόμ. Ζ, 795d—796c.

4. Νόμ. Ζ, 798e.

5. Νόμ. Ζ, 799a—802d.

1. Νόμ. Ζ, 794d—795d.

λείαις τε πρεπούσας ᾠδὰς ἄρρεσι τε χωρίζει τύπῳ τινὶ διορισάμενος, καὶ ἁρμονίαις δὴ καὶ ῥυθμοῖς προσαρμόττει. Τὸ μὲν δὴ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀνδρείαν ῥέπον ἀρρενωπὸν καλῶν, ἄρρεσι, τὸ δὲ πρὸς τὸ κόσμιον καὶ σῶφρον μᾶλλον ἀποκλίνον *θηλυγενέστερον* δν, θηλείαις, ἀποδίδωσιν¹.

Ἐξῆς δὲ τούτοις οἰκοδομῖαι μὲν εἰρηναίαι *γυμνασίων* ἅμα καὶ *διδασκαλείων* κοινῶν τριχῇ κατὰ μέσην τὴν πόλιν, ἔξωθεν δὲ ἵππων αὖ τριχῇ περὶ τὸ ἄστυ γυμνάσιά τε καὶ εὐρυχωρία *τοξικῆς* τε καὶ τῶν ἄλλων *ἀκροβολισμῶν* ἕνεκα διακεκοσμημένα μαθήσεώς τε ἅμα καὶ μελέτης τῶν νέων. Ἐν δὲ τούτοις πᾶσι *διδασκάλους* ἐκάστων πεπεισμένους μισθοῖς οἰκοῦντας διδάσκειν τε πάντα ὅσα πρὸς πόλεμόν ἐστι μαθήματα τοὺς φοιτῶντας ὅσα τε πρὸς μουσικὴν². «Τὰ αὐτὰ δὲ δὴ, φησι³, καὶ περὶ θηλειῶν ὁ μὲν ἐμὸς νόμος ἂν εἴποι πάντα, ὅσα περ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν· καὶ οὐδὲν φοβηθεὶς εἶποιμ' ἂν τοῦτον τὸν λόγον οὔτε ἵππικῆς οὔτε γυμναστικῆς, ὡς ἀνδράσι πρέπον ἂν εἴη, γυναίξει δὲ οὐκ ἂν πρέπον». Ἀκούων γὰρ δὴ μύθους παλαιούς πέπεισται· οἶδε δὲ ὅτι μυριάδες γυναικῶν εἰσι τῶν πρὸς τὸν Πόντον, ἃς *Σαυρομάτιδας* καλοῦσιν, αἷς οὐχ ἵππων μόνων ἀλλὰ καὶ τῶν κοινωνία καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἴση προστεταγμένη ἴσω; ἀσκεῖται. Καὶ διακελεύεται ἐν τούτοις ὡς δὴ *παιδείας τε καὶ τῶν ἄλλων δι μάλιστα κοινωνεῖν τὸ θῆλυ γένος ἡμῶν τῶ τῶν ἀρρένων γένει*.

Ἰσχυρίζεται δὲ ὡς δυνατὴ φύσις ἡ θῆλεια τῇ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα⁴ καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ *ἐπιτηδευμάτων* κατὰ φύσιν, πάντων δὲ ἀνὴρ. Ἄλλ' ἐν ἅπασι πολὺ κρατεῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. Οὐδὲν ἄρα ἐστὶν ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς διότι γυνή, οὐδ' ἀνδρὸς διότι ἀνὴρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοις. Καὶ ὡς ἐστὶν ἀνὴρ, ὁ μὲν εὐφυὴς πρὸς τι, ὁ δὲ ἀφυὴς, ἐστὶ καὶ γυνὴ ἱατρικῆ, ἡ δ' οὐ, καὶ μουσικῆ, ἡ δ' ἄμουσος φύσει, γυμναστικῆ δὲ καὶ πολεμικῆ, ἡ δὲ ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστικῆ, φιλόσοφος τε καὶ μισόσοφος, καὶ θυμοειδής, ἡ δ' ἄθυμος καὶ φυλακικῆ γυνή, ἡ δ' οὐ⁵. Διὸ

δὴ καὶ μετὰ θάρρους διακελεύεται, ὅσα περ καὶ περὶ τῶν ἀρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν. Ὅταν γὰρ μὴ, λέγει¹, μετέχωσιν ἀνδράσι γυναῖκες κοινῇ τῆς ζωῆς πάσης, τίνα ἑτέραν τάξιν ἡμεῖς αὐταῖς προστάξομεν; Πότερον ἦν Θραῖκες ταῖς γυναίξει χρώνται καὶ πολλὰ ἑτέρα γένη, γεωργεῖν τε καὶ βουκολεῖν καὶ ποιμαίνειν καὶ διακονεῖν μηδὲν διαφερόντως τῶν δούλων; ἢ τό γε δὴ παρ' ἡμῶν ὧδε περὶ τούτων γιγνόμενον; εἰς σίνα μίαν οἰκῆσιν συμφορήσαντες τὸ λεγόμενον πάντα παρέδομεν ταῖς γυναίξει διαταμιεύειν τε καὶ κερκίδων ἄρχειν καὶ πάσης ταλασίας, ἢ τὸ τούτων δὴ διὰ μέσου, τὸ λακωνικόν; κόρας μὲν γυμνασίων μετόχους οὖσας ἅμα καὶ μουσικῆς ζῆν δεῖν, γυναίκα δὲ ἀργούς μὲν ταλασίας, ἀσκητικὸν δὲ τίνα βίον καὶ οὐδαμῶς φαῦλον οὐδ' εὐτελεῆ διαπλέκειν, θεραπείας δὲ καὶ ταμιείας αὖ καὶ παιδοτροφίας εἰς τι μέσον ἀφικνεῖσθαι, τῶν δ' εἰς τὸν πόλεμον μὴ κοινωούσας, ὥστε οὐδ' εἰ τίς ποτε διαμάχεσθαι περὶ πόλεως τε καὶ παιδῶν ἀναγκαῖα τύχη γίγνοιτο, οὐτ' ἂν τόξων, οὐτ' ἄλλης κοινωνῆσαι ποτε βολῆς μετὰ τέχνης δυνάμεναι οὐδὲ ἀσπίδα καὶ δόρυ λαβοῦσαι μιμήσασθαι τὴν θεόν, ὡς πορθουμένης αὐταῖς τῆς πατρίδος γενναίως ἀντιστάσας φόβον γε, εἰ μηδὲν μείζον πολέμιοις δύνασθαι παρασχεῖν ἐν τάξει τινὶ κατοφθείσας. ἌΤαῦτ' οὖν, προστίθησιν², ὕμῶν τοὺς νομοθέτας ὁ μὲν βουλόμενος ἐπαινεῖν ἐπαινεῖτω· τὸ δ' ἐμὸν οὐκ ἂν ἄλλως λεχθεῖται τέλος γὰρ καὶ οὐ διήμισον δεῖν τὸν νομοθέτην εἶναι, τὸ θῆλυ μὲν ἀφιέντα τρυφᾶν καὶ ἀναλίσκεν δικταῖς ἀτάκτοις χρώμενον, τοῦ δ' ἄρρενος ἐπιμεληθέντα τελῶς σχεδὸν εὐδαίμονος ἡμισυ βίου καταλείπειν ἀντὶ διπλασίου τῇ πόλει». Οὐκοῦν νόμον τίθησι μὴ ἀμελεῖσθαι τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναίξει δεῖν, ἐπιμελεῖσθαι δὲ πάντας τοὺς πολίτας καὶ τὰς πολίτιδας. Καὶ γυμνάσια τίθησι καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἅπαντα τοῖς σώμασι διαπονήματα τοξικῆς τε καὶ πάσης ῥίψεως καὶ πελταστικῆς τε καὶ πάσης ὀπλομαχίας καὶ διεξόδων τακτικῶν καὶ στρατοπεδεύσεων καὶ ὅσα εἰς ἵππικὴν μαθήματα συντείνει· πάντων γὰρ τούτων διδασκάλους τε εἶναι δεῖ κοινούς, ἀρτυμένους μισθὸν παρὰ τῆς πόλεως, καὶ τούτων μαθητὰς τοὺς ἐν τῇ πόλει παῖδας τε καὶ ἄνδρας, καὶ κόρας καὶ γυναῖκας πάντων τούτων ἐπι-

1. Νόμ. Ζ, 802d—e.

2. Νόμ. Ζ, 804c—d.

3. Νόμ. Ζ, 804d—805c.

4. Πολιτ. Ε, 451c—455a. Νόμ. Γ', 781d.

5. Πολιτ. Ε, 455b—457a.

1. Νόμ. Ζ, 805d—806p.

2. Νόμ. Ζ, 806c.

στήμονας, κόρας μὲν οὐσας ἔτι πᾶσαν τὴν ἐν ὄπλοις ὄρχησιν¹ καὶ μάχην μεμελετηκυίας, γυναίκας δὲ διεξόδων καὶ τάξεων καὶ θέσεως καὶ ἀναίρεσεως ὄπλων ἡμένας, εἰ μηδενὸς ἔνεκα, ἀλλ' εἰ ποτε δεήσεις πανδημει πάση τῇ δυνάμει καταλείποντας τὴν πόλιν ἔξω στρατεύεσθαι, τοὺς φυλάζοντας παῖδας τε καὶ τὴν ἄλλην πόλιν ἰκανοὺς εἶναι τό γε τοσοῦτον, ἔξωθεν πολεμίους εἰσπεσόντας ῥώμη τινὶ μεγάλῃ καὶ βίᾳ, ἀνάγκην παρασχεῖν περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τὴν διαμάχην γίνεσθαι· πολλὴ γὰρ που κακία πολιτείας οὕτως αἰσχρῶς τὰς γυναίκας εἶναι τετραμμένας, ὡς μηδ' ὥσπερ ὄρνιθας περὶ τέκνων μαχομένας πρὸς ὁ τιοῦν τῶν ἰσχυροτάτων θηρίων ἰθέλειν ἀποθνήσκειν τε καὶ πάντας κινδύνους κινδυνεύειν, ἀλλ' εὐθύς πρὸς ἱερὰ φερομένας πάντας βωμούς τε καὶ ναοὺς ἐμπιπλάναι καὶ δόξαν τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους καταχεῖν, ὡς πάντων δειλότατον φύσει θηρίων ἐστίν².

1. Καὶ δύο δὴ τῶν ὄρχησεων τῶν καλῶν εἶδη κατεστήσατο, τὸ μὲν πολεμικὸν *πυρρίχην*, τὸ δὲ εἰρηνικὸν *μυμλίαν* (Νόμ. Ζ, 814d—816).

2. Νόμ. Ζ' 813d—814c. — Οὕτω δὴ καθόλου ὁ φιλόσοφος τὰ περὶ τὸν πόλεμον γυναίξιν μὴ ἀμελεῖσθαι δεῖν διακελευόμενος, ὀρίζεται ἐξῆς ποικίλα γυμνάσια καὶ ἀθλήματα, *χοροὺς* τε καὶ *ἀγῶνας μουσικοῦς*, τοὺς δὲ *γυμνικοὺς, γυναικείας τε ἑορτάς* καὶ *ἄθλα νικητήρια*. Νόμ. Η, 828c «Δώδεκα μὲν ἑορτάς εἶναι τοῖς δώδεκα θεοῖς, ὧν ἂν ἡ φυλὴ ἐκάστη ἐπώνυμος ἦ . . . χοροὺς τε καὶ ἀγῶνας μουσικοῦς, τοὺς δὲ γυμνικοὺς . . . γυναικείας τε ἑορτάς ὅσας χωρὶς ἀνδρῶν προσήκει καὶ ὅσας μὴ.»—829b-e «Δεῖ τοίνυν πόλιν ἐκάστου μὲνός νοῦν κεκτημένην στρατεύεσθαι μὴ ἔλαττον μιᾶς ἡμέρας, πλείους δέ, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἄρχουσι ξυνοδοῦν, μηδὲν χειμῶνας ἢ καύματα διευλαδομένους, αὐτοὺς τε ἅμα καὶ γυναίκας καὶ παῖδας καὶ κατὰ μέρη καὶ τινὰς ἀεὶ παιδίας μηχανᾶσθαι καλὰς ἅμα θυσίαις, ὅπως ἂν γίνωνται μάχαι τινὲς ἑορταστικαί . . . Νικητήρια δὲ καὶ ἀριστεῖα ἐκάστους τούτων δεῖ διανέμειν ἐγκώμια τε καὶ ψόγους ποιεῖν ἀλλήλοις . . . Ταῦτα δὲ λέγω στρατείας τε πέρι καὶ τῆς ἐν ποιήσεσι παρρησίας γυναίξιν τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως γίνεσθαι δεῖν.»—833c-d «Τριττὰ ἀθλήματα, ἐν μὲν παιδικόν, ἐν δὲ ἀγενεῖον, ἐν δὲ ἀνδρῶν. Γυναίξιν δὲ, κόρας μὲν ἀνήθους γυμναῖς στάδιον καὶ διαύλον καὶ ἐπίπτιον καὶ δόλιχον, ἐν αὐτῷ τῷ δρόμῳ ἀμιλλωμένας, ταῖς δὲ τριακαδικέτεσι μέχρι γάμου μενούσης κοινωνίας, μὴ μακρότερον εἴλοσιν ἐτῶν μηδ' ἔλαττον ὀκτωκαίδεκα· πρεπούση δὲ στολῇ ταύτας ἐσταλμένας καταβιτέον ἐπὶ τὴν ἀμιλλαν τούτων τῶν δρόμων. Καὶ τὰ μὲν περὶ δρόμου ἀνδράσιν τε καὶ γυναίξιν ταῦτα ἔστω· τὰ δὲ κατ' ἰσχύν . . . τὰ περὶ ὀπλομαχίαν . . . (834a—d). Ταῦτα καὶ περὶ θηλειῶν ἔστω νομοθετούμενα τῶν μέχρι γάμου . . . τόφους καὶ πέλταις καὶ ἀκοντίοις καὶ λίθοις καὶ σφενδό-

Ζ' Περὶ ἐδωδῆς καὶ πόσεως καὶ σωφροσύνης παραγγέλματα.

Τὰ δὴ μετὰ ταῦτα πειρώμενος φράζειν ἐν πόλει διαφερούση τῶν πολλῶν ἐσομένη, τίνα χρὴ τρόπον ζῆν τὰ ἴδια πράττοντας, ἐξουσίαν δὲ ἐκάστοις μὴ εἶναι τὴν ἡμέραν ζῆν ὅπως ἂν ἐθέλη καὶ πάντα διὰ τάξεως δεῖν γίνεσθαι, ρησὶ δεῖν ἐν *συσσιτίοις* πάντας καὶ *πάσας* τὴν δίαίταν ποιεῖσθαι. *Συσσίτια* δ' εἴη κατσκευασμένα χωρὶς μὲν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἐγγὺς δ' ἐχόμενα τὰ τῶν αὐτοῖς οἰκειῶν, παιδῶν τε ἅμα θηλειῶν καὶ τῶν μητέρων αὐταῖς, ἄρχουσι δὲ καὶ ἀρχούσαις εἴη προεταγμένα λύειν ἐκάστοις τὰ συσσίτια πάντα καθ' ἐκάστην ἡμέραν θεασαμένους καὶ ἰδόντας τὴν διαγωγὴν τὴν τῶν συσσιτίων, μετὰ δὲ ταῦτα σπείσαντας τὸν τε ἄρχοντα καὶ τοὺς ἄλλους οἷς ἂν τυγχάνη θεοῖς ἢ τότε νύξ τε καὶ ἡμέρα καθιερωμένη, κατὰ ταῦτα οὕτως οἴκαδε πορεύεσθαι¹.

Πρὸς τούτοις ὁ Πλάτων πολλὰ περὶ τῶν *κατ' οἰκίαν διοικήσεων* λέγων καὶ οὐκ ὀλίγα περὶ τε *ἐδωδῆς* καὶ *πόσεως* παραγγέλων ἀπλαῖς τε καὶ λιταῖς τροφαῖς καὶ ὑδροποσίαις χρῆσθαι παραινεῖ καὶ καθόλου συνίστησι τὴν

ναίς ἀμιλλωμένους . . . Μονίποισι δὲ ἄθλα τιθέντες, πῶλοισι τε ἀβόλοισι καὶ τελείων τε καὶ ἀβόλων τοῖς μέσοις καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς τέλοισι ἔχουσι κατὰ φύσιν τῆς χώρας ἂν τὴν ἱππικὴν ἀποδοῖμεν . . . Τοξότης δὲ ἀφ' ἑπικων Κρής οὐκ ἄχρηστος οὐδ' ἀκοντιστής, ὥστε ἔστω καὶ τούτων παιδίας χάριν ἕρις τε καὶ ἀγωνία . . . Θηλειᾶς δὲ περὶ τούτων νόμοις μὲν καὶ ἐπιτάξεσιν οὐκ ἄξια βιάζεσθαι τῆς κοινωνίας. Ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐμπροσθεν παιδευμάτων εἰς ἔθος ἰόντων ἢ φύσει ἐνδέχεται καὶ μὴ δυσχεραίνη παῖδας ἢ παρθένους κοινωνεῖν, εἴη καὶ μὴ ψέγειν».

Ἄλλα δὲ μαθήματα· εἰσι τοῖς δεκατέσει γενομένοις παισὶν ἐπὶ τρία ἔτη γραφὴ καὶ ἀνάγνωσις, πρὸς δὲ δὴ μαθήματα ἄλυρα ποιητῶν κείμενα ἐν γράμμασι, τοῖς μὲν μετὰ μέτρων, τοῖς δ' ἄνευ βυθμῶν (Νόμ. 810b), εἶτα δὲ ἡ λογιστικὴ, ἡ ἀριθμητικὴ, ἡ γεωμετρία, ἡ ἀστρονομία καὶ αὐτὴ ἡ φιλοσοφία (Πολ. 522c, 525a—530c.—Νόμ. 817e—822d). Μὴ δὲ βίᾳ παραινεῖ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παιζόντας τρέφειν (Πολ. 536e), τὴν δὲ διδασκαλίαν *δεικτικῶν* γίνεσθαι (Κρατ. 430b—431a ἐπὶ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν . . . εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αὐ αἴσθησιν καταστήσαι) καὶ μεθόδῳ χρῆσθαι τῇ περιωνύμῳ ἤδη γενομένη *μαιεῖα*.

Περὶ δὲ τῆς κατὰ Πλάτωνα μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων ὄρα πλείω *K. Schmidts*, αὐτόθι, σελ. 660—668. *Σ. Μωραΐτου*, αὐτόθι, σελ. 46 καὶ ε. καὶ *A. Mazarakis*, αὐτόθι, σελ. 40 καὶ ε.

1. Νόμ. Ζ, 780a—781a. Ζ, 806e.

τὸ σῶμα ἐπιρρωννύσαν δάιταν καὶ τὴν τοῦτο παρασκευάζουσαν ἐπιτήδειον πεινάν τε καὶ δίψαν ὑπομένειν καὶ ψυχὸς καὶ θάλπος καὶ πάσας τὰς τοῦ καιροῦ μεταβολάς¹. Ἐπὶ πᾶσι δὲ αἰσχρὸν ἡγεῖται τὸ ὄλην διατελεῖν ἡντινοῦν νύκτα εὐδοντα καὶ ὄντινοῦν τῶν πολιτῶν καὶ μὴ φανερόν εἶναι πᾶσι τοῖς οἰκέταις ἐγειρόμενόν τε καὶ ἐξανιστάμενον ἀεὶ πρῶτον, καὶ δὴ καὶ δέσποιναν ἐν οἰκίᾳ ὑπὸ θεραπευιδῶν ἐγειρεσθῆαι τινας καὶ μὴ πρῶτην αὐτὴν ἐγείρειν τὰς ἄλλας. Ἐγειρομένους δὲ νύκτωρ δεῖ πάντας πράττειν τῶν τε πολιτικῶν μέρη πολλὰ καὶ τῶν οἰκονομικῶν, ἄρχοντας μὲν κατὰ πόλιν, δεσποίνας δὲ καὶ δεσπότας ἐν ἰδίαις οἰκίαις· ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς οὔτε τοῖς σώμασιν οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἀρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν· καθευδῶν γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἀξίος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος· ἀλλ' ὅστις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμῶν, ἐγγήγορε χρόνον ὡς πλείστον, τὸ πρὸς ὑγίειαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. Ἐγγρηγορότερος δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολιταῖς, ἀγαστοὶ δὲ καὶ τίμιοι τοῖς δικαίοις τε καὶ σῶφροσιν, ὠφέλιμοι δὲ αὐτοῖς τε καὶ συμπάσῃ τῇ πόλει².

Ὡς δὲ δεῖ σίτων καὶ πωμάτων ἀμέτρων καὶ ὕπνου πολλοῦ εἶργεσθαι, οὕτω καὶ τῶν πολλοὺς εἰς ἔσχατα βαλλουσῶν ἐπιθυμιῶν ἀπέχεσθαι καὶ τῶν ἀφροδισίων ἐγκρατεῖς εἶναι νόμος Πλάτωνι κεῖται³. Καὶ παγγάλεπον μὲν τοῦτο, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ ἀνθρώπων· ἴσμεν γὰρ παμπόλλους ἀθλητάς, κάκιον τὰς ψυχὰς πεπαιδευμένους, τὰ δὲ σῶματα πολὺ μᾶλλον σφριγῶντας, ἀφροδισίων, ὡς λόγος, οὐ πώποτε ἀψασθαι ἐν ὄλη τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀκμῇ. Οἱ μὲν ἄρα νίκης ἕνεκα πάλης καὶ δρόμων καὶ τῶν τοιούτων ἐτολμησαν ἀπέχεσθαι λεγομένου πράγματος ὑπὸ τῶν πολλῶν εὐδαίμονος, οἱ δὲ ἡμέτεροι παῖδες ἀδυνατήσουσι καρτερεῖν πολὺ καλλίονος ἕνεκα νίκης, ἣν ἡμεῖς καλλίστην ἐκ παιδῶν πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἐν μύθοις τε καὶ ἐν ῥήμασι καὶ ἐν μέλεσιν ἄδοντες, ὡς εἰκὸς κηλήσομεν; Τῆς οὖν τῶν ἡδονῶν νίκης ἐγκρατεῖς ὄντας φαμέν ἂν ζῆν εὐδαίμονως, ἡττωμένους δὲ τούναντίον ἅπαν. Καὶ οὐ δεῖ χεῖρους ἡμῖν εἶναι τοὺς πολίτας ὀρνίθων καὶ

ἄλλων θηρίων πολλῶν, οἱ κατὰ μεγάλας ἀγέλας γεννηθέντες μέχρι μὲν παιδογονίας ἠθιοὶ καὶ ἀκήρατοι γάμων τε ἀγνοὶ ζῶσιν, ὅταν δ' εἰς τοῦτο ἡλικίας ἔλθωσι, συνδυασθέντες ἄρρην θηλεία κατὰ χάριν καὶ θήλεια ἄρρην τὸν λοιπὸν χρόνον ὀσίως καὶ δικαίως ζῶσιν, ἐμμένοντες βεβαίως ταῖς πρῶταις τῆς φιλίας ὁμολογίαις. Ἐὰν δ' οὖν ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων τῶν πλείστων διαφθειρῶνται τὴν λεγομένην ἄτακτον Ἀφροδίτην!

1. Δύο εἰσὶν Ἀφροδίται· εἴ μὲν γέπου πρεσβυτέρα καὶ ἀμήτωρ Οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὲ καὶ Οὐρανίαν ἐκονομάζομεν, ἣ δὲ νεωτέρα Διὸς καὶ Διώνης, ἣν δὲ Πανδημον καλοῦμεν· ἀναγκαῖον δὴ καὶ τὸν ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν πάνδημον ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δ' οὐράνιον» (Συμπόσ. 180d—e). Μικρῶ δὲ κατέρω ἀμήμητον ὁ θεῖος ἀνὴρ ὕμνον ποιεῖ τῶ οὐρανίῳ ἔρωτι, ὃν φησι θεῖον καὶ πρεσβύτερον καὶ τιμιώτατον εἶναι εἰς ἀρετῆς καὶ εὐδαιμονίας κτήσιν ἀνθρώποις καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασιν (197c—e). Ὅριζεται δὲ ἐν τῷ Συμποσίῳ ὁ κατὰ Πλάτωνα ἔρωσι ἐπιθυμία τοῦ καλοῦ (211c) εἴφ' ἐνὸς ἐπὶ δύο καὶ ἀπὸ δυεῖν ἐπὶ πάντα τὰ κατὰ σώματα καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπὶ τὰ κατὰ ἐπιτηδεύματα καὶ ἀπὸ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπὶ τὰ κατὰ μαθήματα ἔστ' ἂν ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μάθημα τελευτήσῃ, ὃ ἔστιν οὐκ ἄλλου ἢ αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ καλοῦ μαθήματος. Ὁ δ' ἐπὶ τὰ κατὰ σώματα καὶ τὰς καλὰς ψυχὰς ἔρωσι τρίτος ἀλλαχοῦ (Νομ. II, 837b—d) λέγεται· εὐ μὲν τοῦ σώματος ἔρων καὶ τῆς ὥρας καθάπερ ὀπώρας πεινῶν ἐμπλησθῆναι παρακαλεῖται ἑαυτῶ τιμὴν οὐδεμίαν ἀπονέμων τῶ τῆς ψυχῆς ἦθει τοῦ ἐρωμένου· ὁ δὲ πάρεργον μὲν τὴν τοῦ σώματος ἐπιθυμίαν ἔχων, ὄραν δὲ μᾶλλον ἢ ἔρων, τῇ ψυχῇ δὲ οὕτως τῆς ψυχῆς ἐπιτεθυμηκῶς ὑβρίν ἡγῆται τὴν περὶ τὸ σῶμα τοῦ σώματος πλησμονήν, τὸ σῶφρον δὲ καὶ ἀνδρείον καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τὸ φρόνιμον αἰδοῦμενος ἅμα καὶ σεβόμενος ἀγνεύειν ἀεὶ μεθ' ἀγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου βούλοιτ' ἂν, ὁ δὲ μικθεῖς ἐξ ἄμφω τρίτος ἔρωσι οὗτός ἐστιν. Καίτοι δὲ λέγει (Συμπόσ. 179b) ὅτι ὑπεραποθνήσκειν γε μόνον ἐθέλουσιν οἱ ἐρώντες οὐ μόνον ὅτι ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, τούτου δὲ καὶ ἡ Ἡελίου θυγάτηρ Ἀλκίηστικὴν ἱκανὴν μαρτυρίαν παρέχεται ὑπὲρ τούτου τοῦ λόγου εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐθαῖσασα μόνη ὑπὲρ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς ἀποθανεῖν, ἀλλ' αἰεποτε βουλόμενος ἀγνεύειν τὸν ἐρωτῶντα μεθ' ἀγνεύοντος τοῦ ἐρωμένου, παρκατιῶν (131a—c) προστίθησιν· «Ὁ μὲν οὖν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης ὡς ἀληθῶς πάνδημος ἐστὶ καὶ ἐφεργάζεται ὁ τῆς ἂν τύχῃ καὶ οὗτός ἐστιν, ὃν οἱ φαῦοι τῶν ἀνθρώπων ἐρωσιν. Ἐρωσι δ' οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν οὐχ ἥττον γυναικῶν ἢ παιδῶν, ἐπειθ' ὧν καὶ ἐρωσι τῶν σωμάτων μᾶλλον τῶν ψυχῶν. . . Ὁ δὲ τῆς Οὐρανίας πρῶτον μὲν οὐ μετεχούσης θῆλειος, ἀλλ' ἄρρηνος μόνον—καὶ ἐστὶν οὗτος ὁ τῶν παιδῶν ἔρωσι—ἐπειτα πρεσβυτέρα, ὑδρωῶς ἀμοῖρου. Ὅθεν δὴ ἐπὶ τὸ ἄρρην τρέπονται οἱ ἐκ τούτου τοῦ ἔρωτος ἐπιπνοὶ, τὸ φύσει ἐρωμενέστερον καὶ νοῦν μᾶλ-

1. Πολιτ. I', 403—405. Νόμ. Β, 666—668.

2. Νόμ. Ζ, 807d—808c.

3. Νόμ. Γ, 783c—e. Η, 839b—e.

ἐν αὐτοῖς ὁρῶντές τε καὶ ἀκούοντες μέγιστον δυναμένην καὶ οὕτω δὴ μὴ δυνατοὶ γίνωνται κατακρατεῖν, νόμους ἐπ' αὐτῆς μηχανᾶσθαι χρῆ, μὴ ἀναίδειαν ἐνεῖναι τῆ τῶν ἀφροδισίων χρήσει, μηδένα δὲ τολμᾶν μηδενὸς ἄπεισθαι τῶν γενναίων ἅμα καὶ ἐλευθέρων πλὴν γαμετῆς ἑαυτοῦ γυναικός¹.

Ἐνταῦθα δὲ περὶ ἀφροδισίων τοῦ λόγου ὄντος ἀναγκαῖον σημειώσασθαι καὶ τὸν Πλατωνικὸν νόμον τοῦ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῆ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ. Καίτοι δὲ πολλοὶ πολλὰ ἀδίκως τοῦ Σωκράτους κατεῖπον², ἀλλ' ὅλος αὐτοῦ ὁ βίος καὶ ὅσα ὁ Ἀλκιβιάδης περὶ τῆς ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης τοῦ ἀνδρός μαρτυρεῖ³, πάσης μομφῆς κρείττω ἀποδείκνυσι τὸν δὴ δικαιοτάτον καὶ σωφρονέστατον καὶ ἐγκρατέστατον Σωκράτην. Καὶ ὁ Πλάτων ῥητῶς νοθετεῖ⁴ κατὰ φύσιν χρῆσθαι τῆ τῆς παιδογονίας συνουσίᾳ, τοῦ μὲν ἄρρενος ἀπεχομένου μὴ κτείνοντάς τε ἐκ προνοίας τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος μὴδ' εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπεύροντας, ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ἧ μὴ βούλοισι⁵ ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν. Ὁ δὲ νόμος οὗτος διηνεκῆς μὲν γενόμενος ἅμα καὶ κρατήσας, λέγει, μυρία ἀγαθὰ ἔχει· κατὰ φύσιν μὲν γὰρ πρῶτον κείται, λύτης δὲ ἐρωτικῆς καὶ μανίας καὶ μοιχειῶν πασῶν καὶ σωμάτων καὶ σίτων εἰργεσθαι ποιεῖ τῶν ἡμετέρων πάντων, γυναιξί τε αὐτῶν οικεῖους εἶναι καὶ φίλους· ἄλλα τε κάμπολλα ἀγαθὰ γίνονται ἄν, εἰ τοῦ νόμου τις τοῦτου δύναται ἐγκρατῆς εἶναι⁵.

λον ἔχον ἀγαπῶντες». Ὡσαύτως δὲ καὶ κατ' Ἀριστοτέλην ὁ ἔρωσ ἐστὶ τῆς φιλίας μᾶλλον ἢ τοῦ συνείναι καὶ ὁ μᾶλλον ἐρῶν οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας (Πολιτ. Β, α, 15.—Ἀναλυτ. Προβλ. Β, κδ, 9.—Τοπ. Γ, ζ, 3). Καὶ ὁ Πλούταρχος ἀφείλε τὴν συνουσίαν ἀπὸ τοῦ ἔρωτος (Ἐρωτ. Δ, 3—5). Περὶ δὲ τοῦ Πλατωνικοῦ ἔρωτος καθόλου ἐπιθὶ κλείω Α. Fouillée, αὐτόθι, τόμ. Δ', σελ. 108—124 —Ad. Ostendorf—Der platonische Eros. Schleswig. 1874. —Batticher—Eros und Erkenntnis bei Plato. 1894.

1. Νόμ. Η, 840a—841d.

2. Πρβ. Ed. Zeller, αὐτόθι σελ. 69 σημ.—P. Gide, αὐτόθι σελ. 71 καὶ P. Mantegazza—L'amour dans l'Humanité, σελ. 117.

3. Πλάτ. Συμπόσ. 219d: «Οὗτος τοσοῦτον περιγένετό τε καὶ κατεφρόνησε καὶ κατεγάλασε τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὑβρίσεν.. εὐ γὰρ ἴστε οὐδὲν περιττότερον καταδιδαρθῆκώς ἀνέστην μετὰ Σωκράτους ἢ εἰ μετὰ πατρός καθεῶδον ἢ ἀδελφοῦ προσδυτέου»

4. Νόμ. Θ, 838e—839b

5. Πρβ. καὶ Φαῖδρ. 240 c-e, ἐνθα λέγεται παιδι-

Ἐνταῦθα δὲ ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ τὰ περὶ σωφροσύνης ἀνδρός καὶ γυναικὸς διακλυέεται. Καίτοι δ' αἰέποτε μόνῃ ἢ μὴ σώφρων γυνὴ δίκην ἐδίδου καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τὸ χριστιανικὸν δόγμα, ὅπερ ἰσότητα πλήρη τῶν δύο γενῶν κηρύττει¹, ὁ ἀκοσμῶν ἀνὴρ διατελεῖ ἀνεύθυνος, μάτην δὲ βοᾷ ὁ τῆς ἐκκλησίας μέγας πατήρ, ὁ πολλὰ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν συνηγορήσας Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός²: «Οὐδέχομαι ταύτην τὴν νομοθεσίαν, οὐκ ἐπαίνῶ τὴν συνήθειαν. Πῶς σὺ σωφροσύνην μὲν ἀπαιτεῖς, οὐκ ἀντεῖσφείεις δέ; πῶς ὁ μὴ δίδως αἰτεῖς;», καὶ αὐταὶ αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι μᾶλλον τὴν γυναῖκα κολάζουσιν³. ὁ Πλάτων αἰρεῖται ἐπισκόπους γυναῖκας ἐπιμελουμένας δικαίως τῆς σωφροσύνης ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς καὶ ἐξαγγελλούσας εἰ τίς τινα ὄρᾳ πρὸς ἄλλ' ἄττα βλέποντα ἄνδρα ἢ γυναῖκα τῶν παιδοποιουμένων ἢ πρὸς τὰ τεταγμένα ὑπὸ τῶν ἐν γάμοις θυσῶν τε καὶ ἱερῶν γονομένων. Εἰσιούσαι δ' εἰς τὰς οἰκίας τῶν νέων αἱ γυναῖκες τὰ μὲν νοθετοῦσαι, τὰ δὲ καὶ ἀπειλοῦσαι καυόντων αὐτοὺς τῆς ἀμαρτίας καὶ ἀμαθίας. Ἐὰν δὲ ἀδυνατώσι, πρὸς τοὺς νομοφύλακας ἰούσαι φραζόντων, οἱ δ' εἰργόντων. Ἐὰν δὲ καὶ ἐκεῖνοὶ πως ἀδυνατήσωσι, πρὸς τὸ δημόσιον ἀποφηνάντων, ἀναγράφαντές τε καὶ ὁμόσαντες ἢ μὴν ἀδυνατεῖν τὸν καὶ τὸν βελτίω ποιεῖν. Ὁ δὲ ἀναγραφεὶς ἄτιμος ἔστω, μὴ ἐλὼν ἐν δικαστηρίῳ τοὺς ἐγγράφαντας, τῶν δε· μήτε γὰρ εἰς γάμους ἴτω μήτε εἰς τὰς τῶν παιδῶν ἐπιτελεώσεις, ἂν δὲ ἴη, πληγαῖς ὁ βουλευθεὶς ἀθῶος αὐτὸν κολάζετω. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ γυναικὸς ἔστω νόμιμα· τῶν ἐξόδων γὰρ τῶν γυναικείων καὶ τιμῶν καὶ τῶν εἰς γάμους καὶ γενέσεις παιδῶν φοιτήσεων μὴ μετεχέτω, ἐὰν ἀκοσμοῦσα ὡσαύτως ἀναγραφῆ καὶ μὴ ἔλη τὴν δίκην. Ὅταν δὲ δὴ παῖδας γεννήσωνται κατὰ νόμους, ἐὰν ἀλλοτρίᾳ τις περὶ τὰ τοιαῦτα κοινῶν γυναικὶ ἢ γυνὴ ἀνδρὶ, ἐὰν μὲν παιδοποιουμένοις ἔτι, τὰ αὐτὰ ἐπιζήμια αὐτοῖς ἔστω, καθάπερ τοῖς ἔτι γεννωμένοις εἰρηται· μετὰ δὲ ταῦτα ὁ μὲν σωφρονῶν καὶ σωφρο-

κοὶς ἐραστῆς πάντων ἀηδέστατον, καὶ ἐρῶν μὲν βλαβερὸς τε καὶ ἀηδής, λήξας δὲ τοῦ ἔρωτος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄπιστος, καὶ Νόμ. Η, 836c.

1. Γαλάτ. γ, 28: «Οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Πρβ. Ματθ. ἰθ' 5-6.

2. Λόγ. ΛΖ, 6 καὶ 7.

3. Προβλ. Λεγουνέ—Πανταζίδου, αὐτόθι, σελ. 64.

νοῦσα εἰς τὰ τοιαῦτα ἔστω πάντα εὐδόκιμος, ὁ δὲ τούναντίον ἐναντίως τιμάσθω, μᾶλλον δὲ ἀτιμαζέσθω¹. Καθόλου δὲ παραινεί παιδεύεσθαι τοὺς πολίτας τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν φρόνησιν, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀφροσύνην ἐκ παντὸς τρόπου ἐκτρίβοντας καὶ ἐξωθοῦντας· φθίρει γὰρ ἡμᾶς ἀδικία καὶ ὕβρις μετ' ἀφροσύνης, σῶζει δὲ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη μετὰ φρονήσεως²; καὶ πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία οὐ σοφία φαίνεται³.

§ Η' Ποινικὴ νομοθεσία.

Ὡσαύτως καὶ ἐν ἀπάσῃ τῇ Πλατωνικῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ καταφαίνεται ἡ προσβεβυμένη ἄρρενός τε καὶ θήλειος ἰσότης. Ἄ δὲ γίνεται μὲν ὀλιγάκις δέ, ἂν διὰ θυμὸν πατὴρ ἢ μήτηρ υἱὸν ἢ θυγατέρα πληγαῖς ἢ τινι τρόπῳ βιαίῳ κτείνῃ, καθάρσεις μὲν τὰς αὐτὰς τοῖς ἄλλοις καθαιρέσθω καὶ ἐνιαυτούς τρεῖς ἀπειναυτεῖν, κατελθόντων δὲ τῶν κτεινάντων ἀπαλλάττεσθαι γυναϊκά τε ἀπ' ἀνδρὸς καὶ τὸν ἀνδρα ἀπὸ γυναϊκός, καὶ μήποτ' ἔτι κοινῇ παιδοποιήσασθαι μηδὲ ξυνέστιον ὧν ἐκγονον ἢ ἀδελφὸν ἀπεστέρηκε γίγνεσθαι ποτε μηδὲ κοινωνὸν ἱερῶν. Ὁ δὲ ἀσεβῶν τε περὶ ταῦτα καὶ ἀπειθῶν ὑπόδικος ἀσεβείας γιγνέσθω τῷ ἰθέλοντι. Γυναῖκα δὲ γαμετὴν ἐὰν ἀνὴρ δι' ὀργὴν κτείνῃ τινὰ τις, ἢ γυνὴ ἑαυτῆς ἀνδρα ταῦτόν τοῦ ὡσαύτως ἐργάσθαι, καθαιρέσθαι μὲν τοὺς αὐτοὺς καθαρμούς, τριέτις δὲ ἀπειναυτήσεις διατελεῖν. Κατελθὼν δὲ ὅτι τοιοῦτον δράσας τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἱερῶν μὴ κοινωνεῖτω μηδὲ ὁμοτράπεζος γιγνέσθω ποτέ, ἀπειθῶν δὲ ὁ γεννήτωρ ἢ ὁ γεννηθεὶς ἀσεβείας αὐτὸν ὑπόδικος γιγνέσθω τῷ ἰθέλοντι⁴. Τὰ αὐτὰ δ' ὡσαύτως νομοθετεῖ⁵, ἐὰν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ. Περί δὲ τῶν ἐκ προνοίας γιγνομένων τραυμάτων καὶ φόνων, φησί, γονέας δ' ἂν παῖς ἢ δούλος δεσπότην ὡσαύτως ἐκ προνοίας τρώσῃ, θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν· καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφὸν ἢ ἀδελφὴν ὡσαύτως τρώσῃ καὶ ὄφλη τραύματος ἐκ προνοίας, θάνατον εἶναι

τὴν ζημίαν· γυνὴ δὲ ἀνδρα ἑαυτῆς ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀποκτείνει τρώσασσα, ἢ ἀνὴρ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φευγέτω ἀειφυγίαν. Καὶ περὶ τῆς κτήσεως λαμβάνει πρόνοιαν, ἐὰν μὲν υἱεῖς ἢ θυγατέρες αὐτοῖς ὡς παῖδες ἔτι, τοὺς ἐπιτρόπους ἐπιτροπεύειν καὶ ὡς ὄρφανῶν τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι, ἐὰν δὲ ἀνδρες, μὴ ἐπιναγκῆς ἔστω τρέφεσθαι τὸν φεύγοντα ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦς κεκτῆσθαι· πρὸς δὲ καὶ περὶ κληρονομίας ἄπαιδος, δεῖς ἂν τοιαύταις συμφοραῖς περιπέσῃ, τοὺς συγγενεῖς συνελθόντας μέχρι ἀνεψιῶν παίδων τοῦ πεφευγότος ἀμφοτέρωθεν πρὸς τε ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν κληρονόμον εἰς τὸν οἶκον τοῦτον τῇ πόλει τεσσαρακοντακαπεντακισχιλιούτων καταστήσαι βουλευομένους μετὰ νομοφυλάκων καὶ ἱερέων¹.

Ἐν ἀπάσαις δὲ ταῖς τῶν δύο γονέων σχέσεσι, μάλιστα δὲ δὴ ἐν οἷς λέγει περὶ τε πατροκτόνου καὶ μητροκτόνου, ὧν *οὐδεμίαν* ποιεῖται *διάκρισιν*, παρὰ τὴν κοινὴν δόξαν² σαφῶς κηρύττει ὅτι ἐν τῇ παιδογενίᾳ³ ἢ μήτηρ δύναται ἴσον καὶ ὁ πατήρ. Ἐὰν δ' ἄρα τις, λέγει⁴, εἰς τοσοῦτον ἀκρατῆς θυμοῦ γίγνηται πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ὥστε μανίαις ὀργῆς τῶν γεννητόρων τολμηῆσαι κτείνει τινα, ἐὰν μὲν ὁ τελευτήσας πρὶν τελευτῆσαι τὸν δράσαντα φόνου ἀφίη ἐκῶν, καθάπερ οἱ τὸν ἀκούσιον φόνον ἐξεργασάμενοι, καθαρθεὶς καὶ τἄλλα ὅσα περ ἐκείνοι πράξας, καθαρὸς ἔστω· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆ, πολλοῖς ἔνοχος ἔστω νόμοις ὁ δράσας τι τοιοῦτον· καὶ γὰρ αἰκίας δίκαις ταῖς ἐσχάταις ἔνοχος ἂν γίγνοιτο καὶ ἀσεβείας ὡσαύτως καὶ ἱεροσυλίας, τὴν τοῦ γεννήτου ψυχὴν συλήσας· τῷ γὰρ πατροφόνῳ ἢ μητροκτόνῳ μόνῳ οὐδ' ἀμυνομένῳ θάνατον μέλλοντι ὑπὸ

1. Νόμ. Θ, 877b—e.

2. Ἐν ταῖς *Αἰσχύλου* Εὐμένειαν Ὀρέτης φωνῆς τοκέως οὐ λογίζεται ἀποκτείναι τὴν μητέρα.

*οὐκ ἔστι μήτηρ ἢ κεκλημένον τέκνον
τοκεύς, τροφός δὲ κύματος νεοσπύρον
τίκτει δ' ὁ θροφσκων* στ. 658—660.

Καὶ Ἀθηναῖοι τούτω ἀμύνει λέγουσα·
*ψῆφον δ' Ὀρέστη τὴν δ' ἐγὼ προσθήσομαι
μήτηρ γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ μ' ἐγένετο,
τὸ δ' ἄρσεν αἰνῶ πάντα.* στ. 735—738.

Τὸ δ' ἀνώτατον τῶν παλαιῶν δικαστηρίων, ὃ *Ἄρσος Πάγος*, ἐπικυροῖ τὴν δόξαν ὡς ἡ μήτηρ τροφός ἐστι καὶ οὐ γεννήτρια.

3. Πρβ. Τιμ. 91a: «ζῶν τὸ μὲν ἐν ἡμῖν, τὸ δ' ἐν ταῖς γυναῖξιν συστήσαντες ἐμψυγον».

4. Νόμ. Θ, 869a7—c.

1. Νόμ. Γ, 784.

2. Νόμ. Ι, 906a.

3. Μενέξ. 246e.

4. Νόμ. Θ, 868c—e.

5. Νόμ. Θ, 866e.

τῶν γονέων τελευτήσῃσθαι παρέξει νόμος οὐδεὶς κτείνει τὸν πατέρα ἢ μητέρα, τοὺς εἰς φῶς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀγαγόντας, ἀλλ' ὑπομείναντα τὰ πάντα πάσχειν πρὶν τι δρᾶν τοιοῦτον νομοθετήσει. Κεῖσθω δὴ τῷ πατέρα ἢ μητέρα ἀποκτείναντι θυμῷ θάνατος ἢ ζῆμια.

§ Θ' Ἡ γυνή ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Πρὸς δὲ ὁ Πλάτων ἐπιτρέπει γυναικὶ ἐλευθέρᾳ μαρτυρεῖν καὶ συνηγορεῖν, ἐὰν ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη ἢ γεγονῆται, καὶ δίκην λαγγάνειν, ἐὰν ἀνανδρὸς ἢ ζῶντος δὲ ἀνδρὸς ἐξέστω μαρτυρῆσαι μόνον¹. Ἰκανὴν δὲ τὴν γυναῖκα λογίζεται ὁ φιλόσοφος καὶ πρὸς διοίκησιν καὶ ἀρχὴν πόλεως. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἰδανικῇ πολιτείᾳ παρὰ τοὺς φύλακας τάττει καὶ τὰς φυλακίθας, ἵνα συνοικῶσι καὶ συμπυλάττωσι· γυναικὸς γὰρ καὶ ἀνδρὸς ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, ἐὰν καὶ ἡ αὐτὴ τροφή καὶ παιδεία ἀποδοθῇ. Τὸ αὐτὸ δὴ γίγνεται καὶ τοῖς φύλαξι κυσίν· αἱ γὰρ θήλειαι τῶν φυλάκων κυνῶν συμπυλάττουσιν ἄπερ ἂν οἱ ἀρρένες φυλάττωσι, καὶ συνθηρεύουσι καὶ τᾶλλα κοινῇ πράττουσι· καὶ οὐκ οἰόμεθα δεῖν τὰς μὲν οἰκουρεῖν ἔνδον ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποιμνία².

Ἐν δὲ τοῖς Νόμοις αἰρεῖται ἀρχούσας γυναικίας πρῶτον μὲν κατὰ τὴν τροφήν καὶ παιδείαν τῆς πρώτης ἡλικίας, περὶ ἧς εἴρηται, ἢ τῶν τροφῶν αὐτῶν καὶ τῆς ἀγέλης συμπάσης τῶν δώδεκα γυναικῶν μίαν ἐφ' ἐκάστη τετάχθαι, κοσμοῦσαν κατ' ἐνιαυτὸν τῶν προειρημένων, ἃς ἂν τάξωσιν οἱ νομοφύλακες, ἢ δὲ καταστᾶσα ἀρχέτω φοιτῶσα εἰς τὸ ἱερὸν ἐκάστης ἡμέρας κολάζουσα αἰεὶ τὸν ἀδικοῦντα, δούλον μὲν καὶ δούλην καὶ ξένον καὶ ξένην αὐτὴ διὰ τινῶν τῶν τῆς πόλεως οἰκετῶν, πολίτην δὲ ἀμφισβητοῦντα μὲν τῇ κολάσει πρὸς τοὺς ἀστυνόμους ἐπὶ δίκην ἀγούσα, ἀναμφισβήτητον δὲ ὄντα καὶ τὸν πολίτην αὐτὴ κολάζετω³. Εἶτα δὲ ὀρίζεται γυναικίας κυρίας τῶν γάμων ἐπιμελουμένας τῆς σωφροσύνης τῶν γάμφων συνφικισμένων, ὧν μικρῷ πρότερον ἐμνήσθημεν. Καὶ ὄρον ἡλικίας τῶν μὲν ἀρχουσῶν τάττει τὰ τετραράκοντα ἔτη, τῶν δὲ

πολεμικῶν, ὅσαι ἂν φανῶσιν ἱκαναί, ἐπειδὴν γεννήσωσι παῖδας, τὸ δυνατόν καὶ πρέπον ἐκάσταις προστάττει μέχρι τῶν πεντήκοντα ἐτῶν¹. Ἄν δὲ ταῖς ἀρχούσαις καταλέξωμεν καὶ τὰς ἱερέας, οὐδαμῶθεν τὰς γυναικίας ὀρώμεν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀπειργομένας.

§ Ι' Ἐπίλογος.

Τοιαῦτα τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλάτωνι φιλοσοφούμενα, ἄπερ οὐδεμιᾶς ἐξ ὧν ἴσμεν τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου ἐτέρας ἰδίας πραγματείας γενομένης διὰ βραχέων ἐνταῦθα κατελέξωμεν. Καὶ πολλοὶ μὲν τὸ πάλαι πολλὰ κατὰ τῶν γυναικῶν ἔλεγον², ἀλλ' ὁ ἡμέτερος φι-

1. Νόμ. Γ, 785b.

2. Ὁ ἀτυχῶν συζύξων ἔνεκεν *μισογύνης* λεγόμενος *Εὐριπίδης* πολλὰ κακὰ τὸ γυναικίον φύλον ἀγορεύει·

*Ὅστις γυναῖκα τῶν πρὶν εἴρηκεν κακῶς
ἢ νῦν λέγει τις ἢ πάλιν μέλλει λέγειν,
ἅπαντα ταῦτα συντιθεῖς ἐγὼ φράσω·
γένος γὰρ οὔτε πόντος οὔτε γῆ τρέφει
τοῖόνδ', ὁ δ' αἰεὶ συντυχῶν ἐπίσταται.* (Ἐκὰδ.

[στ. 1178—82].

Καὶ συνθεῖς ἅπαντα ταῦτα πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τὰδε λέγει·

Γυνὴ τε πάντων ἀγριώτατον κακόν. (Φοῖν. ἀπόστ. Θ'
*Δεινὴ μὲν ἀλήκῃ κυμάτων θαλασσίον,
δεινὰ δὲ ποταμοῦ καὶ κυρὸς θερμαῖ πνοαί,
δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα κακὰ μυρία,
ἀλλ' οὐδὲν δεινόν, ὡς γυνή, κακόν,
οὔτ' ἂν λόγος δεῖξειεν· εἰ δέ του θεῶν
τόδ' ἴσσι πλάσμα, δημιουργὸς ὧν κακῶν
μέγιστος ἴστω καὶ βροτοῖς δυσμενής.* (Αὐτό.
[ἰπόσ. 16]).

Μὴ ἀρνούμενος δὲ τούτῳ τῷ ψύγῳ, ὃν αὐτὸς κατὰ τῶν γυναικῶν ποιεῖ, καὶ ἄλλους πρὸς τοῦτο παρακλιεῦται δυστήνους καὶ οὐ σοφοὺς κλιῶν ἐκείνους, οὔτινες παύσονται κακῶς γυναῖκα λέγοντες ('Ι. Στοβ. Ἀνθολ. ΟΙ', 1). Διὸ δὴ ἐν ταῖς τοῦ Ἀριστοφάνους Θεσμοφοριαζούσαις (στ. 545—550 καὶ 714—810) αἱ γυναῖκες κατηγοροῦσι τοῦ Εὐριπίδου, ὃς πολλὰ κακὰ δέδρακεν ἐπιτήδεις εὐρίσκων λόγους, ὅπου γυνὴ πονηρὰ ἐγένετο, Μελανίππας ποιῶν Φαίδρας τε, Πηνελόπειαν δὲ οὐ πώποτε ἐποίησεν, ὅτι γυνὴ σώφρων ἔδοξεν εἶναι· καὶ διὰ πολλῶν ἀμυνόμεναι καὶ τῆς τε γυναικὸς καὶ τάνδρος ἐκάστου ἔργα καὶ βίους παραβάλλουσαι ἐπιλέγουσιν·

Οὕτως ἡμεῖς πολὺ βελτίους τῶν ἀνδρῶν εὐχόμεθ' εἶναι.

Ἄλλ' ὁμολογητέον ὡς Εὐριπίδης λέγει μὲν ὅτι τῆς κακῆς γυναικὸς κακίον οὐδὲν γίγνεται· ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐσθλῆς δ' οὐδὲν εἰς ὑπερβολὴν πέφυκεν ἀμεινονῶν ('Ι. Στοβ. Ἀνθολ. ΕΘ', 11), καὶ ἀλλαγῶς μάλιστα δ' ἐν τῇ Ἀλκίτιδι εὐμετέστερον ἔχει πρὸς τὰς γυναῖκας. Παρὰ

1. Νόμ. ΙΑ, 937a.

2. Πολιτ. Ε, 451d, 453a, κ. ε'

3. Νόμ. Ζ, 794b.

λόσοφος, καίπερ ὁμολογῶν σοφωτέρους μὲν καὶ φρονιμωτέρους¹ τοὺς ἄνδρας, *σμικρὰν δ' ἔχον διάνοιαν*² καὶ *φλυαρίαν* καὶ *μικρολογίαν*³ καὶ *δειλίαν*⁴ καὶ *ἀκραχολίαν*⁵, *λαθραιότερον* δὲ καὶ *ἐπικλοπώτερον* τὸ θῆλυ, εἰθισμένον δὲ *δεδυνκὸς* καὶ *σοικεινὸν* ζῆν, εἰς φῶς δ' ἀγόμενον βίᾳ πᾶσαν ἀντίστασιν ἀντιτείνον⁶ καὶ καθόλου *ἀσθενέστερον*⁷ τοῦ ἄρρενος, *δοξάζει* τὰ *περὶ γυναικῶν πολὺ ἄμεινον ἂν ἔχειν*, εἰ νόμων ἔτυχεν ἢ τὰ νῦν· καὶ ὀρῶν ταλασιουργούς καὶ χερνήτιδας καὶ ὕφαντριάς καὶ σκυτοτόμους καὶ ἱματιοπώλιδας καὶ ἀρτοπώλιδας καὶ λαχανοπώλιδας καὶ στεφανοπώλιδας καὶ πανδοκευτριάς καὶ μαίας καὶ ἄλλας ἄλλα ἀκούσας, ἔτι δὲ καὶ αὐλητρίδας καὶ ψαλτριάς καὶ κιθαριστριάς καὶ ὄρχηστρίδας⁸ καὶ πλὴν τῶν κοινῶν ἑταιρῶν γυναικίας ἐλευθερίως πεπαιδευμένας πολλῇ τῇ χάριτι περὶ πολιτείας καὶ τέχνης καὶ φιλοσοφίας διαλεγόμενας, οἷα ἡ *Ἀσπασία*⁹, θαυμάζων δὲ τὸ κρητικὸν καὶ λακωνικόν, κόρας γυμνασίων μετόχους οὕσας ἅμα καὶ μουσικῆς ζῆν δεῖν¹⁰, καὶ ἀκούων τὰ περὶ τῶν Σαυρομητιδῶν καὶ Ἀμαζόνων, πείθεται πάντα, *ὄσα περὶ τῶν ἄρρένων, ἴσα καὶ τὰς θηλείας ἀσκεῖν δεῖν*, ἄρχειν τε τῶν ἔνδον ἔργων καὶ ἐπιμελημάτων καὶ τῶν πολιτικῶν μετέχειν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον κοινωνεῖν, τὰ αὐτὰ δὲ διδασκτέον καὶ πάσῃ ῥώμῃ πάσας ὁμοθυμαδὸν τὰς γυναικίας ἐπιτηδεύειν ἀνδράσι ταῦτά· δυνατὴ γὰρ ἡ

βαλε καὶ *Ἡσίοδον* (Ἔργ. καὶ Ἡμ. στ. 702—3), ἐν οἷς λέγει·

*Οὐ μὲν γὰρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζει ἄμεινον
τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ εἴγιον ἄλλο.*

Ἐπειτα δὲ *Φωκυλίδης* καὶ *Σιμωνίδης* ὁ Ἀμοργίνος μετὰ δριμυεῖς ἰάμβους ἐπαινοῦντες τὴν ἐκ μάστιγος ἄξιον λόγου· τῇ γυναικί ἔπαινον ποιοῦσιν.

1. Κρατ. 392c—d.

2. Πολιτ. E, 469d.

3. Πολ. H, 549d.

4. Νόμ. A, 639b Ἀπολ. 35b.

5. Νόμ. E, 731d.

6. Νόμ. Γ, 781a—c.

7. Πολιτ. E, 455d, 457b. Νόμ. IA, 917a.

8. Πρβ. *Paul Guiraud* — *La main d'œuvre industrielle dans l'ancienne Grèce* Paris. 1900. σελ. 150, 165—168 καὶ 181.

9. Περὶ Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ὄρα *Πλούταρχον*, Περικλ. κδ', — *Becq de Fouquières* — *Aspasie de Milet*. Paris. 1872. — *Ern. Curtius*, αὐτόθι, Τόμ. Β', σελ. 639—641. Πρβ. καὶ *J. Chauvin*, αὐτόθι, σ. 48.

10. Νόμ. Z, 806b.

φύσις ἡ θῆλεια τῇ τοῦ ἄρρενος γένους κοινωνῆσαι εἰς ἅπαντα τὰ ἔργα, ἔαν ἡ αὐτὴ τροφὴ καὶ παιδεία ἀποδοθῇ, καὶ ἔχει ὡς ἡ φαλακρῶν καὶ κομητῶν φύσις· διὸ δὴ γελοῖον ἂν εἴη, ἔαν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἔαν κομητῆς, ἔαν δ' αὖ κομητῆται, μὴ τοὺς ἐτέρους¹. Καὶ οὕτως ἀποκρούων τὴν τῆς γυναικὸς ὑποτελειαν² ἰσότητα ἀξιοῖ παρά τὴν διαφορὰν τῆς φύσεως τῶν γενῶν· οὐ γὰρ ἡμῖς μόνον ἔστιν ἂν τὸ περὶ τὰς γυναικίας ἀκοσμητῶς περιορώμενον, ὅσῳ δὲ ἡ θῆλεια ἡμῖν φύσις ἐστὶ πρὸς ἀρετὴν χείρων τῆς τῶν ἄρρένων, τοσούτῳ διαφέρει πρὸς τὸ πλεόν ἢ διπλάσιον εἶναι³. Οὐδεὶς δὲ τῶν τε πάλαι καὶ νῦν⁴

1. Πολιτ. E, 451d—454d.

2. Καίτοι εὐκὸν ἔτι ἔρπον καὶ θῆλυς (Γαλ. γ', 28), κέκραγε τὸ *σκεθὸς τῆς ἐκλογῆς*, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον ὑποτάσσεσθαι δεῖ τὰς γυναικίας ταῖς ἀνδράσι (Ἐφ. ε', 22—33) καὶ οὐκ ἔξαστι ἐτῆ γυναικί διδάσκειν, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός (Τιμόθ. Α' β. 12)· πολλοὶ δὲ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας *ἀρχηγὸν ἁμαρτίας* καὶ ὄν *καταδεέστερον* τὴν γυναικί ἐκάλεσαν (*Κορῖνθ. Κατήχ. ΙΓ'* — *I. Χρυσόστομος*, ἐγκώμ. εἰς Μάρτινον δ', ἔτι δὲ Λόγ. Ι. εἰς τὸ Α' κεφ. τῆς Γεν. καὶ ΙΓ' εἰς τὸ Β' κεφ. — *Τερτυλλιανῶς* *De cultu feminarum*, A, 1.—Πρβ. καὶ *Lucien Leduc*—*La femme devant le Parlement*. Paris. 1898. σελ. 3)· καὶ ἡ ληγοῦσης τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Μακωνίᾳ τῆς Γαλλίας Σύνοδος ἔθηκε τὸ ζήτημα· *ἡ γυνὴ ἔχει ψυχὴν*· Πρὸς δὲ καὶ ἐν τῷ κανονικῷ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας δικαίῳ φέρεται (*Cause XXXIII. V, 13 καὶ 14*): «*Mulier non est facta ad imaginem Dei.—Hinc apparet quemadmodum subditas feminas viris et pene famulas lex esse voluerit uxores*» Ἀλλ' ὁ Θεολόγος *Γρηγόριος* ὧδε (Λόγ. ΔΖ' 6 καὶ 7) ὑπὲρ τῶν γυναικῶν ἀποφαινεται· «*Εἰς ποιητῆς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, εἰς χεῖρας ἀμφοτέρου, εἰδὼν μία, νόμος εἰς, θάνατος εἰς, ἀνάστασις μία*. Οὐ τὸ μὲν ἀσθενέστερον εὐρέθη, τὸ δὲ ἰσχυρότερον ἀμφοτέρους σφίξαι Χριστὸς τοῖς κάθειναι. Ἔσονται μὲν οὖν οἱ δύο, φησὶν, εἰς σάρκα μίαν, καὶ ἡ μία σὰρξ ἔσται τὸ ὁμοτίμον.

3. Νόμ. Γ, 781b.

4. Ἐπὶ τοῦ *ἑπιποτισμοῦ* ἡ γυνὴ τῷ ἔρωτι ἤρχε τῶν ἀνδρῶν καὶ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πολλοὶ ἐγχοῦντο τὴν φύσιν οὐδεμίαν ἄλλην εἰς ἂν ἡ τὰ θέλειτρα μόναι ταῖς γυναικί παρασχέιν (*J. J. Rousseau*, *Émile*, V.—*Montesquieu* — *Esprit des lois*, I 7', 2)· καθόλου δὲ οὐκ ὀλίγοι, ὡς ὁ *Proudhon* καὶ ὁ μισογύνης φιλόσοφος *Schopenhauer*, ὃν ὑποτελεῖ· καὶ κατώτερον δρίζονται τὴν γυναικί (ὄρα *Lucien Leduc*, αὐτόθι, σελ. 4) Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν γυναικῶν πολλοὶ πολλὰ ἔγραψαν. (Ἔρα καὶ *Legouvé*—*Πανταζίδου*, αὐτόθι, σελ. κ'—κδ'). Τῶν δὲ δὴ κοσμοπολιτῶν τινες (πρβ. *Aug. Bebel*—*Die Frau und Sozialismus*. Stuttgart. 1891) παρα τὴν ἐπιμελεστέαν

περί γυναικός ἐφιλοσόφησεν ἄμεινον καὶ θαυμασιώτερον ἢ ὁ μηδὲν τῶν *περὶ γυναικας ζητημάτων* ἀνεξέταστον καταλιπὼν δαίμονιος νοῦς τοῦ δικαίως θεωρουμένου πρώτου ὑπερμάχου¹ τῆς δὴ λεγομένης *γυναικείας χειραφεσίας* καὶ ὑπάτου *γυναικιστοῦ*² θείου Πλάτωνος. Καίτοι δὲ καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους πλείσται γυναῖκες περὶ τε τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας, τὰ διάφορα ἐπιτηδεύματα, τὸν πόλεμον καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρίστην εὐδοκίμῃσιν ἐπεδείξαντο³, ἀλλ' αἰέποτε ἀνδρῶν νομοθετούντων κατὰ τῶν γυναικῶν ἢ νομοθεσία. Διὸ νῦν κατὰ τὴν λήξασαν μάλιστα ἑκατον-

τατηρίδα οὐκ ὀλίγοι¹ φιλόσοφοι, πολιτικοὶ καὶ κοινωνιολόγοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἐτι δὲ σύλλογοι καὶ ἑταιρεῖαι καὶ πολιτεῖαι δεινούς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος τῶν γυναικῶν ἀγωνίζονται ἀγῶνας, καὶ πολλαχοῦ ἤδη τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἡ γυνὴ τῶν αὐτῶν ἀκρωμένη μαθημάτων καὶ τὰς αὐτὰς ὑφισταμένη γυμνασιακὰς καὶ πανεπιστημιακὰς δοκιμασίας κτᾶται ὁσημέραι πλείω ἐν τε τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ *δίκαια*², καὶ τῆς *Πλατωνικῆς δόξης* ὡς *ἔστι καὶ γυνὴ γυμνασικῆ καὶ μουσικῆ καὶ ἱατρικῆ καὶ φιλόσοφος καὶ πολεμικῆ καὶ φυλακικῆ καὶ ἀρχικῆ καὶ δεῖ τῶν αὐτῶν καὶ ὁ ἀνὴρ μετέχειν παιδευμάτων καὶ ἐπιμελημάτων καὶ τὰ αὐτὰ ἀσκεῖν*³ προσδοκᾶται ἢ ἐν πολλοῖς *κατίσχυσις καὶ περιφανῆς νίκη*.

τῶν κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν πόλιν Πλατωνικὴν μάλιστα ἐν τοῖς Νόμοις νομοθεσίαν τοῦ πραγματικοῦ βίου πολὺ ἀφιστάμενοι κοινότητα μᾶλλον κτήσεως καὶ γυναικῶν φαίνονται πρεσβεύοντες.

1. Πρβ. *Lily Braun—Die Frauenfrage im Altertum*, αὐτόθι, σελ. 168.

2. Διὰ τοῦ *γυναικιστῆς* (γυναικίζων ἢ φιλογύνης) ἀποδοτέον ἐν εἴῃ τό: *feministe*.

3. Ὅρα *Otto Henne am Rhyn*. Αὐτόθι.

1. Ὅρα *L. Leduc*, αὐτόθι σελ. 8—40 καὶ 278—314.

2. Ὅρα *Jeanne Chauvin*, αὐτόθι. — *Leon Guiraud*, αὐτόθι.

3. Πολιτ. Ε, 451c—457a. Νόμ. Γ' 781d—785b, Ζ, 805d—806b.

ΛΥΣΙΟΥ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΔΙΚΑΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

“ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ ΦΟΝΟΥ ΑΠΟΛΟΓΙΑ,,

ὑπὸ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ Κοινωνιολογικῇ ἐπιτροπείᾳ κατὰ τὰς συνεδριάς τῆς 27ης Φεβρουαρίου ἠ καὶ 31ης Μαρτίου 1901).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

I.

Ὁφειλομέν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὀλίγοι ἐκ τῶν ἡμετέρων νομομαθῶν ἀναγινώσκουσι τοὺς διασωθέντας *δικανικούς λόγους* τῶν Ἑλλήνων *ἠητόρων* καὶ *λογογράφων*, ἐλάχιστοι γινώ-

σκουσι πόση τέρψις καὶ τρυφή καὶ διδασκαλία τὴν αὐτῶν ἐγκλείονται ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐδεὶς νομίζω, ἠσχολήθη εἰς μελέτας περὶ αὐτῶν, ὅπως καταστήσῃ γνωστὴν καὶ τὴν ἐν τῇ δικανικῇ ἔξοχον τῶν προγόνων καὶ δικαίαν φήμην.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ πλήρης καὶ εὐχερῆς κατανόησις τῶν δικανικῶν λόγων προσαπαιτεῖ

τὴν γνῶσιν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, τὸ τε δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν, εἶναι, παράδοξον εἰπεῖν, ὅλως ἄγνωστον ἐν αὐτῇ τῇ κοιτίδι, ἐνθα ἀνεπτύχθη καὶ ἤκμασεν ἐπὶ αἰῶνας, καὶ οὔτε στο:χειῶδες κἂν περὶ τούτου βιβλίον ἔχομεν, ἀπαραίτητον διὰ τε τοὺς φιλόλογους καὶ τοὺς δικηγόρους τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ μελετήσωσιν ἐκεῖνους.

Ἐὰν ἐξαίρεσω τὸν ἐπὶ ἐμβριθεῖα καὶ πολυμαθεῖα διαπρέψαντα μεταξὺ τῶν ἡμετέρων νομικῶν *I. A. Τυπάλδον*, διατριβὰς ἀξιολόγους ἐπὶ τινῶν θεμάτων τοῦ δικαίου τούτου γράψαντα, (οἷον ἐν Ἀθηνᾶς, 1889, Τ. Α'. τεῦχος γ' καὶ δ' περὶ τοῦ νόμου τοῦ Σόλωνος περὶ διαθηκῶν), ἐκδόντα δὲ καὶ ἐρμηνεύσαντα τοὺς πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν Γόρτυνι τῆς Κρήτης ἀνευρεθέντας ἐπὶ στήλης Νόμους, καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην Ἀχ. Ἀγαθόνικον ἐκδόντα τὸ 1891 τὴν εὐτυχῶς ἐσχάτως ἀνευρεθεῖσαν ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσεῖῳ ἐπὶ τριῶν κυλίνδρων παπύρου πραγματείαν τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ Πολιτείας Ἀθηναίων, οὐδένα ἐγὼ τουλάχιστον ἄλλον γινώσκω ἐκ τῶν ἡμετέρων πολυπληθεστάτων νομικῶν ἐπιδείξαντα ἔφασιν ἢ ἐνδιαφέρον πρὸς μελέτας δικαίου αὐτόχθονος δι' ἡμᾶς¹.

Ἀπὸ τεσσάρων αἰῶνων ἐν Γαλλίᾳ τὸ πρῶτον, εἶτα ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ τελευταῖον ἐν Γερμανίᾳ καὶ πάλιν ἐν Γαλλίᾳ ἐγένοντο εἰδικαί ἔρευναι ἐπὶ τοῦ Ἀττικοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικοῦ δικαίου. Τὰ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν μνημεῖα ἐπλούτισαν σπουδαιότατα καὶ διεφώτισαν τὸν κλάδον τοῦτον τῆς συμμιγοῦς ἐπιστήμης, ἐν ἣ φιλολογία καὶ νομικῇ συμφύρονται χημικῶς ἐνωθεῖσαι. Ἐπίσης οὐκ ὀλίγα ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα ἀρχαίων συγγραμμάτων παρέσχον συμβολὴν ἀνέλπιστον εἰς τὴν συμπλήρωσιν πολλῶν κενῶν τοῦ μελετωμένου δικαίου, ἐκ τῆς Ἀντιδόσεως τοῦ Ἰσοκράτους, ἣν ὁ ἡμέτερος φιλόλογος Μουστοξύδης ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος ἀνεῦρε, μέχρι τῆς μνημονευθείσης Πολιτείας Ἀθηναίων τοῦ Ἀριστοτέλους τῆς ἀνευρεθείσης κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος. Οὕτω τὸ μᾶλλον ἀκρωτηριασθὲν μνημεῖον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὸ Ἀτ-

τικὸν δίκαιον, διὰ τῆς ἀκαμάτου ἐργασίας τῶν ἀρχαιολογούντων, ἀποκαθίσταται βαθμηδόν, διαγραφομένων τῶν γραμμῶν καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος τούτου, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑστερήσῃ παρὰ τῷ ἄκρως φιλοσοφῆσαντι ἑλληνικῷ κόσμῳ.

Πόσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων γερμανομαθῶν νομικῶν (καὶ εἶναι μέγας ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι) ἠδύνατο νὰ μεταδώσωσιν ἐκ τῆς πλουσίας παρὰ Γερμανοῖς βιβλιογραφίας τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου τὰς ἀναγκαίας γνώσεις καὶ τὰ βοηθήματα, ὅπως καταστῆ πρόχειρος καὶ ἐπαγωγὸς ἢ ἀνάγνωσις τῶν δικανικῶν ῥητόρων; Καὶ ὅμως οὐδεὶς οὔτε νομικὸς οὔτε φιλόλογος Ἑλλήν ἐυρέθη ἄχρι τοῦδε ἐπιχειρήσας τοῦτο.

Ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἀνεζωπυρώθη ὁ ἔρωσ τῶν σπουδῶν τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, πολλοὶ φιλόλογοι καὶ, ὅπερ θλιβερόν εἰπεῖν διὰ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἑλλήνων δικαστῶν καὶ δικηγόρων καὶ καθηγητῶν τῆς νομικῆς, πολλοὶ ἐπιφανεῖς δικηγόροι καὶ λειτουργοὶ τῆς γαλλικῆς θέμιδος καὶ καθηγηταὶ περιπαθῶς καταγίνονται εἰς μελέτας τοιαύτας καὶ προάγουσιν ἐπιζήλωσ τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Ἀπὸ 27 ἐτῶν ὁ *R. Dareste*, τότε ἀπλοῦς δικηγόρος, νῦν δὲ μέλος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ καὶ τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἐδημοσίευσεν εἰς δύο τόμους τοὺς δικανικοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους μετὰ πολλῶν χρησιμωτάτων νομικῶν παρατηρήσεων; εἰς ἑτέρους δύο τόμους τοὺς πολιτικοὺς λόγους, τὸ 1893 ἐμβριθεστάτον σύγγραμμα *La science du droit en Grèce*, καὶ ἐσχάτως μετὰ πολλῶν καὶ σοφῶν σημειώσεων τὴν ἀρίστην μετάφρασιν τοῦ Ἰσαίου, ἣν μόνον φιλομαθῆς καὶ γνώστης τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου ἠδύνατο νὰ φιλοτεχνήσῃ, καθιστῶν γνώριμον καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἑλληνας τὴν φυσιογνωμίαν τῶν κληρονομικῶν δικῶν· πλείστας δὲ καὶ σοφωτάτας πραγματείας περὶ διαφορῶν τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου ζητημάτων ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικά, παρέσχε τὴν συνεργασίαν του καὶ εἰς πολῦτιμον συλλογὴν τῶν νομικῶν ἐπιγραφῶν ἐπιδιδόμενος καὶ εἰς ἄλλας συγγραφὰς περὶ δικαίου. Ἐτερον ἀρχαιότερον μέλος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ, ὁ *Desjardins*, διὰ τῆς περὶ Δημοσθένους πραγματείας του, ἣν ἐδημοσίευσεν τὸ 1862, ἀπέδειξεν ὅτι γινώσκει ἐν πρωτοτύπῳ τὸν Δημοσθένην καλλίτερον παντὸς ἡμετέρου Ἀρεοπαγίτου καὶ ὅτι ἀγαπᾷ πλείοτερον παντὸς ἑλληνος δικαστοῦ νὰ ἐρευνᾷ τὰ μυστήρια καὶ

1. Ἐξαιρέσειν εὐφημον ποιητέον διὰ τὸν κ. *Γ. Σάρρον*, ὅστις πρὸ τριακονταετίας ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου ὁμίλησας περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς Εἰσαγγελίας γενικὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου ἐποίησατο· ἡ δὲ ἀξιολογωτάτη αὐτοῦ μελέτη ἐδημοσιεύθη ἐν Τόμ. Ζ' τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

τάς καλλονάς τῆς δικανικῆς τῶν Ἑλλήνων τέχνης.

Ἐκ τῶν Γάλλων φιλολόγων ὁ πολὺς *Egger*, ὁ *Th. Reinach*, ὁ *Henri Weil* καὶ ἄλλοι πολλοὶ δὲν ἀπηξίωσαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ ἄδύτα τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου καὶ νὰ συζητήσωσι μάλιστα θέματα δικανικὰ μετὰ πολλῆς ὀξυνοίας. Ὁ *Weil* ἔχει δώσει τὴν πρώτην μετάφρασιν τοῦ ἀνακαλυφθέντος τὸ 1888, μεταξύ τοῦ ὄντως θησαυροῦ τῶν αἰγυπτιακῶν παπύρων, δικανικοῦ λόγου τοῦ Ὑπερείδου τοῦ ἐπιγραφομένου «κατὰ Ἀθηνογένους» καὶ γνωστοῦ μόνον ἐκ τῶν ἐπαινετικῶν κρίσεων τοῦ ἀρχαίου κριτικοῦ καὶ συμβούλου τῆς βασιλείσσης Ζηνοβίας ἐν Παλμύρα. Ὁ Γαλάτης οὗτος φιλόλογος ἀναλύσας τὸ ἔργον κατὰ τὰ πλείστα αὐτοῦ ἀνευρεθέντα μέρη συζητεῖ, ἐὰν ἡ ἀγωγή δόλου (ἢ *actio doli* τοῦ Ῥωμ. δικαίου) ὑπῆρχεν ἢ μὴ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῶν Ἀθηνῶν.

Δὲν ἀπαιτοῦμεν παρὰ τῶν ἡμετέρων φιλολόγων τοσαύτην πολυμαθειαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄπορον καὶ λυπηρὸν τὰ μέγιστα ὅτι ἕνεκα ῥασιώτης περὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς δικανικῆς λογοτεχνίας τῶν ἀρχαίων εὑρισκόμεθα ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν καλλωνῶν αὐτῆς καὶ ἀκούομεν μόνον τὰ ὀνόματα τῶν φημισθέντων λογογράφων, Ἀντιφώντος, Λυσίου, Ἰσαίου, Ἰσοκράτους, Δημοσθένους, Ὑπερείδου καὶ εἰ τινας ἄλλου, ὡσεὶ οὗτοι ἦσαν ξένοι πρὸς ἡμᾶς, ἐνῶ καταφώρως ἐλεγχόμεθα ἡμεῖς ξένοι πρὸς τοὺς προγόνους καὶ πρὸς τὴν τέχνην των;

Ὁ καθηγητὴς τοῦ δικαίου *Barrilleau* καὶ ὁ *Caillemet* διὰ πλείστων διατριβῶν ἐσαφήνισαν πολλὰ τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου μέρη. Ἐσχάτως δὲ ἐξέδωκεν εἰς τέσσαρας τόμους ὄλον τὸ ἀστικὸν δίκαιον τῶν Ἀθηναίων ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Nancy καθηγητὴς κ. *Beauchet*, ὅστις τὴν φιλολογίαν τὸ πρῶτον σπουδάσας καὶ μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς διατελέσας ἐπέδωκεν βραδύτερον εἰς νομικὰς σπουδὰς καὶ λαβὼν δίπλωμα νομομαθούς καὶ ἔδραν καθηγητοῦ τῆς νομικῆς ἀπέδειξε διὰ τῆς θαυμασίας ταύτης τετρατόμου συγγραφῆς ὅτι ἀπηγείτο σύμπραξις δύο ἐπιστημῶν πρὸς ἀναπαράστασιν πλήρη τοῦ ἀστικοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοῦ *Beauchet* εἶναι ὄντως πολύτιμον βοήθημα, διὰ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν εὐμέθοδον διάταξιν τῆς ὕλης, εἰς τὸν μελετῶντα τοὺς δικανικοὺς ῥήτορας. Μανθάνοντες τὴν σημασίαν τῶν νομικῶν ὄρων καὶ

γινώσκοντες τὴν κρτοῦσαν Νομοθεσίαν ἀκολουθοῦμεν εὐχερέστερον τὰ νομικὰ ἐπιχειρήματα καὶ κατανοοῦντες ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ λόγου εὑρισκομεν ἐπαγωγότατην τὴν ἀνάγνωσίν του καὶ ἐκτιμῶμεν ἐτι μᾶλλον ὄλην τὴν δύναμιν, τὴν χάριν, τὴν πολυμήχανον λογικὴν καὶ εὐκαμψίαν τῶν ῥητόρων καὶ λογογράφων.

Μελετῶμεν τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον, διότι εἶναι τὸ κάλλιστον καὶ ἀθάνατον προῖον τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης καὶ διότι παριστᾷ τὴν βαθμιαίαν ἐξέλιξιν καὶ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν περὶ δικαίου ἰδεῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου τὴν συντελεσθεῖσαν τῇ συμπράξει τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν Ῥωμαίων νομοδιδασκάλων. Οἱ βάρβαροι κατακτήσαντες τὴν Ῥώμην κατεκτήθησαν ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δικαίου· διότι τοῦτο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς βαρβάροις συνείδησιν καὶ λογικὴν. Διὰ τοῦ Μεσαίωνος τὸ Ῥωμαϊκὸν δίκαιον ἐφθασεν ἄχρι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ζωντανὸν πάντοτε καὶ ἀκμαῖον, καὶ μας ὀδηγεῖ ἐτι, ὡς πολὺπειρος πλοηγὸς καὶ ναύτης ἐγγηράσας εἰς ἰστιοφόρα ὀδηγεῖ ἀσφαλέστερον τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τῆς σήμερον.

Ὅλη ἡ κολοσσαία αὕτη ἐργασία εἶναι ἀποθησαυρισμένη εἰς τὰς γνωστὰς Συλλογὰς τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἄλλας Πηγὰς, ἀλλ' εἶναι περιέργον ὅτι ἐξαιρέσει ὀλίγων λόγων τοῦ *Κικέρωνος*, οὐδεὶς δικανικὸς λόγος διεσώθη τῶν Ῥωμαίων δικηγόρων οὔτε τῶν Βυζαντινῶν κατοπίων. Οἱ τοῦ *Πλινίου* δικανικοὶ λόγοι, ἐφ' οἷς οὗτος μέγα ἐφρόνει, ἀπωλέσθησαν, ἐν ᾧ αἱ ἐπιστολαὶ του διεσώθησαν.

Τούναντιον, οὐδεμία συλλογὴ τῶν ἐν Ἑλλάδι νόμων περιῆλθεν ἄχρις ἡμῶν, ἀπωλέσθη μάλιστα καὶ ἡ λαμπρὰ περὶ Νόμων πραγματεία τοῦ *Θεοφράστου*¹, ἀλλ' ἔχομεν εὐτυχῶς ἀρκετοὺς δικανικοὺς λόγους. Ἐν αὐτοῖς προβάλλει ζωντανὴ καὶ ζωηροτάτη εἰκὼν τῶν ἐν Ἀθήναις πρὸ 23 αἰῶνων δικῶν, τὸ δὲ δίκαιον παύει ὄν ἄψυχον καὶ ἥρεμον ὡς ἀγαλμα ἐν Μουσεῖῳ ἀλλὰ λαμβάνει σάρκα καὶ ὄσθα, ἐμψυχούται ὡς ἡ Γαλάτεια τοῦ μύθου, καὶ μετὰ πάθους συζητεῖ ἐνώπιον τῶν Ἡλιαστῶν, τοὺς ὁποίους βλέπομεν μετὰ τὰς βακτηρίας ἀνὰ χεῖρας προσέχοντας εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀκουσίως μεταξὺ τῶν δύο διαμαχομένων

1. La perte du *Traité des Lois* (de Theophraste) a été un grand malheur, non moins grand peut-être que celle du recueil des Constitutions composées par Aristote. *R. Dareste*. Science de Droit p. 7.

δικαίων παρασυρομένους υπό τοῦ ἐξεγειρόντος ἰσχυροτέρου πάθους.

Καί ἔχομεν τὸ περίεργον ὄντως τοῦτο φαινόμενον. Ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Κ/πόλει, ἔνθα ὑπὲρ πᾶσαν χώραν ἀνεπτύχθη καὶ ἐφηρμόσθη τὸ δίκαιον ἐν πάσαις ταῖς σχέσεσι τῶν κατοίκων τῆς κοσμοκρατείας Ῥώμης καὶ τῆς μεγάλης Βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, ἔνθα νομοδιδάσκαλοι πολλοὶ καὶ ἔξοχοι καὶ δικαστήρια οὐχὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἀλλ' ἐκ πεπειραμένων νομικῶν συγκείμενα καὶ δικηγόροι ἐξέχοντες ἐπὶ εὐγλωττία καὶ νομομαθείᾳ ἀνεδείχθησαν. ἐπὶ σειρὰν αἰώνων, καὶ ἔνθα μένει ἀκέραιον τὸ μεγαλοπρεπὲς μνημεῖον τοῦ κατεργασθέντος δικαίου ὑπὸ τὴν ἐπιβάλλουσαν μορφήν τοῦ *Corpus juris*, τῶν Βασιλικῶν, τῶν Νεαρῶν, καὶ τῶν ἄλλων Βυζαντιακῶν συλλογῶν, οὐδὲν ὑπάρχει δυνάμενον νὰ μας δώσῃ ζωντανὴν εἰκόνα οἰαζόμενοι ἰδιωτικῆς δίκης, ἀλλ' οὔτε δημοσίας δίκης, πλὴν τῶν ὀλίγων τοῦ Κικέρωνος λόγων.

Ἐν Ἀθήναις δμως, ἦτοι ἐν δημοκρατίᾳ μιᾶς πόλεως, ἧς ὁ πληθυσμὸς δὲν ὑπερέβη τὰς 400 ἢ 500 χιλ. κατοίκων συμπεριλαμβανομένων τῶν πολυπληθῶν δούλων, ἔνθα τὰ δικαστήρια εἶχον τὴν φυσιογνωμίαν ἐκκλησίας τοῦ λαοῦ συγκείμενα ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους, καταρτιζόμενα διὰ κλήρου καὶ ἐστερημένα φυσικῶς νομικῶν γνώσεων, ἔνθα οὔτε νομοδιδάσκαλοι οὔτε δικηγόροι ὑπῆρξάν ποτε, διότι οἱ *συνήγοροι* καὶ οἱ *λογογράφοι* τῶν Ἀθηναίων διαφέρουσιν οὐσιωδῶς τῶν δικηγόρων τῆς Ῥώμης καὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, καὶ ἔνθα οὐδεμίαν συλλογὴν νόμων συστηματικῆ περιετώθη, παρέχεται ἡμῖν ἡ ἡδυτάτη αὐτὴ ἀπόλαυσις τοῦ θεᾶσθαι τὸ δίκαιον κινούμενον καὶ ζῶν, παλαιὸν διὰ τὴν νίκην, ἀναπτύσσον πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν, ἣν ἀρύεται ἐκ τῶν νόμων, ἐκ τῆς ἀκαταμαχῆτου λογικῆς, ἐκ τῶν εἰκότων, ἐκ τῆς φιλοσοφικτέρας τῶν πραγμάτων ἐπισκοπήσεως, ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλοπατρίας ἢ ἐξ ἄλλων παθῶν, καὶ λαμβάνον σύμμαχον τὴν ῥητορικὴν μὲ τὰ τεχνάσματά της καὶ τὸ σαγηνεῦον κάλλος τοῦ λόγου. Οἱ δικασθέντες δικανικοὶ λόγοι τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων ἐξηγοῦσι τὴν περίεργον ἀντίθεσιν τοῦ φαινομένου τούτου καὶ ἐγκλείουσι διὰ τοὺς Ἑλληνας μοναδικὸν τῶ ὄντι θησαυρὸν τρυφῆς καὶ ἀπολαύσεως ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ ἀρχαίου δικανικοῦ κόσμου. Βλέπομεν οὕτω τὸ δίκαιον οὐχὶ ἐν τῇ θεωρητικῇ καὶ ψυχρᾷ αὐτοῦ ἐκφάνσει, δι' ἣν ἡ ἐπιστήμη μετὰ τῶν θεραπόντων

αὐτῆς ἐνδιαφέρεται καὶ ἀσχολεῖται, ἀλλ' ἐν τῷ ἐνεργῷ βίῳ, ἐν τῇ πράξει, κατὰ τὴν ἐνεργοτέραν αὐτοῦ ἐξωτερικευσιν, πάνοπλον, ἐπιτιθέμενον καὶ ἀμυνόμενον, ὅπως ἐλκύσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάντα θεατὴν καὶ ἀκροατὴν. Οἰοεὶ διὰ κινήματογράφου βλέπομεν οὐ μόνον τὴν ἐξωτερικὴν φυσιογνωμίαν, καὶ τὰς κινήσεις δικαστῶν καὶ διαδίκων, ἀλλά, ὅπερ θαυμαστότερον, τὴν κίνησιν καὶ τοὺς παντοίους ἐλιγμούς τῆς διανοίας πρὸς παράστασιν καὶ κατίσχυσιν τοῦ δικαίου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ καλλιλογία ἔρχεται ἐπίκουρος πρὸς μείζονα τοῦ δικαίου ἀνάδειξιν, οἱ δικανικοὶ λόγοι προσλαμβάνουσιν ἐν μέρει καὶ τὸ θέλημα, ὅπερ παρέχει ἡ ἀνάγνωσις ἀρχαίου δράματος.

Ἄν οἱ Ἕλληνες δικανικοὶ ῥήτορες ἦσκούτο περισσότερο ἐν τὴν τεχνικὴν τῶν νόμων κατάρτησιν, ἐρμηνείαν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ ἔξω διαρκῶς ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πλήρει ἄρθρων καὶ νομολογίας δικαστηρίων καὶ λεπτοτήτων δικονομικῶν, ὡς ζῶμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι καὶ ὡς ἔξω οἱ Ῥωμαῖοι νομοδιδάσκαλοι, δὲν θὰ παρήγον βεβαίως τὰ ἀριστουργήματα αὐτά, ἅτινα θαυμάζουν σήμερον οἱ ξένοι. Αὐτοὶ οἱ ἐν ἐπιγνώσει θαυμάζοντες ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ σύγχρονος ἐν Γαλλίᾳ δικανικὴ ῥητορικὴ, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ἐιδικῆς νομικῆς πολυμαθείας, κατέστη ἀνίκανος νὰ καταλάβῃ θέσιν ἰδιάζουσαν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἰστορίᾳ τῆς φιλολογίας: *«l'éloquence du barreau échappe de plus en plus à la littérature. Elle se place ou bien hors de l'art par la controverse juridique, ou au dessous de l'art par les gros effets.»* Lanson, *Hist. de la littérature française.*

Ἔστε ἡ διάσωσις μέρους τῶν δικανικῶν λόγων ὀφείλεται εἰς τοῦτο, ὅτι οἱ Ἕλληνες ῥήτορες καὶ ἐν τῇ δικανικῇ διετήρησαν τὸ γενικὸν καὶ φιλοσοφικὸν καὶ ἐξανθρωπιστικὸν πνεῦμα τῆς φυλῆς των καὶ δὲν περιεκλείσθησαν εἰς ἐιδικὰς μελέτας τῶν νόμων κατατριβόμενοι εἰς λεπτομερείας πρὸς ζημίαν τῆς ἐλευθέρας κινήσεως τῆς διανοίας των καὶ καταλείποντες τὸν εὐρύτατον αὐτῆς ὀρίζοντα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ διοργανισμὸς δημοκρατικῶν δικαστηρίων ἐκ 200, 500, 1000 ἢ καὶ ἐνίοτε 1500 πολιτῶν παρεκώλυσε πᾶσαν τάσιν πρὸς ἐιδικὰς τῶν νόμων σπουδὰς καὶ ἐνίσχυσε τὴν γενικὴν μόρφωσιν, ἧς ἀνώτατα μαθήματα ἦσαν ἡ ῥητορικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἀκρότατοι διδάσκαλοι οἱ σοφισταὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι. Τὰ ἔργα λοιπὸν ῥητόρων ἢ λογογράφων οὕτω

παιδευομένων ἀπαγγελλόμενα ἐνώπιον τειούτων πολυπληθῶν δικαστῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ πλήθους εἰλημμένων, δὲν ἠδύναντο νὰ γραφῶσι δι' ὀλίγους οὔτε νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν νόμων καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἀλλὰ εἶχον κατ' ἀνάγκην τὴν σφραγίδα καὶ τὸν τύπον τοῦ γενικοῦ πνεύματος, ὅπερ διαπνέει ὅλα τὰ εἶδη τῆς φιλολογίας ἔθνους τινός, καὶ ἐγράφησαν διὰ τὸ πλῆθος τὸ νοῦν, σκεπτόμενον καὶ κρίνον. Διὰ τοῦτο ἀπέτελεσαν καὶ ταῦτα μέρος οὐσιωδέστατον τῆς θαυμασίας φιλολογικῆς παραγωγῆς τῆς λεπτογείου Ἀττικῆς, καὶ ὡς καλλιτεχνήματα φιλολογικὰ ἀττικοῦ μὲν πνεύματος, παγκοσμίου δὲ ἐντροφῆσεως, διεσώθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης.

II

Προτιθέμενος νὰ ἀναλύσω τὸν πρῶτον δικανικὸν λόγον τοῦ Λυσίου, τὸν ἐπιγραφόμενον «*ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου Ἀπολογία*» ὀφείλω νὰ προτάξω ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ῥήτορος.

Ὁ Λυσίας εἶναι ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν Ἀντιφῶντα φημισθεὶς ὡς *λογογράφος*, νεώτερος ἐκείνου κατὰ 30 ἔτη. Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 457 π. Χ. ἐκ πατρὸς Κεφάλου, Συρακοσίου, φίλου τοῦ Περικλέους, κατὰ προτροπὴν αὐτοῦ ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγκαταστάντος οὐχὶ ὡς πολίτου, ἀλλ' ὡς μετοίκου.

Δεκαπενταετῆς ἐστάλη εἰς Θουρίους τῆς Ἰταλίας ἄποικος μετὰ πολλῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ μετὰ τὴν συμφορὰν τῆς εἰς Σικελίαν ἀτυχοῦς ἐκστρατείας τὸ 413 π. Χ. ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀθήνας ὡς ἀττικίζων καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀποικίαν, ἔνθα ὑπερίσχυσαν οἱ ὀλιγαρχικοί. Ὑπέρμαχος τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ πολέμιος τῶν ὀλιγαρχικῶν, ὑπέστη αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του τὰ πάνδεινα ἐπὶ τῶν Τριάκοντα τυράννων (404 π. Χ.), εἶδε τὸν ἀδελφόν του Πολέμαρχον φονευσόμενον ὑπ' αὐτῶν, τὴν περιουσίαν του διαρπαζομένην, τὸ ἐργοστάσιόν του δπλων καὶ ἀσπίδων ἐπίσης διαρπαζόμενον, καὶ αὐτὸς μάλιστα ἐσώθη ἐκ βεβαίου θανάτου. Ἐπανελθὼν μετὰ τῶν ἐκ Φυλῆς κατελθόντων, φίλος ὢν καὶ ὀπαδὸς τοῦ *Θρασυβούλου*, εἶδε πάλιν τὰς Ἀθήνας δημοκρατουμένας, ἀγανακτῶν δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ *Ἐρατοσθένους*, ἐνὸς τῶν Τριάκοντα, αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις συνέλαβε τὸν Πολέμαρχον καὶ ἐγένετο αἰτίος τοῦ θανάτου, *γραφὴν φόνου* ὑπέβαλε κατ' αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ ἐν Δελφινίῳ δικαστηρίου τῶν ἡλιαστῶν καὶ αὐτοπροσώπως ὑπεστήριξε τὴν

κατηγορίαν. Ὁ λόγος οὗτος σώζεται καὶ ἀπηγγέλθη τὸ 403 π. Χ. πάντες δὲ οἱ σωζόμενοι λόγοι φέρουσι χρονολογίαν νεωτέραν. Ἐκ τούτου καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηριῶν εἰκάζομεν ὅτι ὁ Λυσίας ἐπεδόθη εἰς τὴν *λογογραφίαν* ἤτοι τὴν παρασκευὴν δικανικῶν λόγων ἀπαγγελλομένων παρὰ τῶν διαδίκων ἢ παρὰ συνηγοροῦντος ῥήτορος μετὰ τὸ 404 π. Χ., ὅτε κατεστράφη τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας του, χάριν πορισμοῦ τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ὅτι πιθανῶς ἤνοιξε σχολήν, ἐν ἣ ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν ἐπὶ μισθῷ, ἀποκαλούμενος διὰ τοῦτο *σοφιστής*, ὡς ἔχομεν περὶ τούτου μαρτυρίαν ἐν τῷ κατὰ *Νεαίρας* λόγῳ, τῷ ψευδωνύμῳ φερομένῳ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Δημοσθένους καὶ ἀπαγγελλθέντι 30 ἔτη περίπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυσίου, καὶ ὅτι ἔκτοτε παρέλαβεν ὁ Λυσίας τὸ συντετμημένον καὶ γοργὸν ὕφος, ἀποβαλὼν τὴν *περίοδον* καὶ τοὺς *ἐνθμους* καὶ τὸν *μέγαν φόρτον* τῶν *ἀντιθέσεων* ἤτοι τὸ πρότερον αὐτοῦ ὕφος, ὅπερ καὶ ἐκ τῶν ἐπικρίσεων τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ διαφαίνεται καὶ ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ ἤτοι ἐν πανηγυρικῷ λόγῳ, γραφέντι περὶ τὸ 387 π. Χ., ἐν μέρει ἐπικρατεῖ, διότι παρετήρησεν ὅτι τὸ *ἦθος* ἤτοι ἡ ἠθογραφία τῶν ἐν τῷ δικαστικῷ ἀγῶνι προσώπων δὲν ἐπιτυγχάνει διὰ τῶν μακρῶν περιόδων καὶ τῆς ῥυθμικῆς αὐτῶν παρατάξεως, ἀλλ' ἀπαιτεῖ σύντομον τὴν φράσιν, *διαλελυμένην τὴν λέξιν*, τὸ δὲ πάθος ἐλευθερίαν κινήσεως καὶ γοργότητα ζητοῦν δὲν δύναται νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὴν δουλείαν τῶν κανόνων καὶ εἰς τὰς συνθήκας τῆς περιοδολογίας.

Ἀπέθανε περὶ τὰ 378 π. Χ. ζήσας περὶ τὰ 80 ἔτη καὶ ἀποκτήσας φήμην διασήμου λογογράφου κατὰ τὴν τελευταίαν εικοσιπενταετίαν τοῦ βίου του. Ἐφέροντο λόγοι αὐτοῦ 425, ἐξ ὧν γνησίους ἔλεγον 303 οἱ κριτικοὶ *Διονύσιος* καὶ *Καικίλιος* οἱ ἐπὶ Αὐγούστου ἀκμάσαντες. Ἐλέγετο δὲ ὅτι δις μόνον ἠττήθη καὶ ὁ θρύλος οὗτος βεβαίῳ τὴν μεγάλην φήμην, τῆς ἀξίως ὄντως φαίνεται ὁ Λυσίας καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων διασωθέντων λόγων του.

Κατάγεται λοιπὸν ὁ Λυσίας ἐκ τῆς Σικελίας καὶ νυδοκίμησεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν τέχνην τοῦ λόγου τὴν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τέχνην καὶ ἐπιστήμην τιμωμένην ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὸ δικανικὸν εἶδος. Εἶναι ἀξιὸν παρατηρήσεως ὅτι ἡ πρώτη πατρίς τῆς ῥητορικῆς εἶναι ἡ Σικελία καὶ ἡ πρώτη κοιτίς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ιστοριογραφίας τὰ ἑλληνικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ αἱ

παρακείμενοι νῆσοι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμαζον τὴν τέχνην καὶ τὴν σοφίαν τῶν ἐκ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐρχομένων· ἐπλήρωσαν δὲ πολλὰ διδασκτρα εἰς τοὺς φημισθέντας ῥήτορας, φιλοσόφους καὶ σοφιστάς, τὸν Γοργίαν καὶ Πῶλον, τὸν Ἀναξαγόραν καὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα, τὸν Πρωταγόραν, Πρόδικον Ἰππίαν καὶ τοσούτους ἄλλους πρὶν ἢ μεστῶθεν καὶ ὠρίμασαν τὸ ἀττικὸν πνεῦμα παραγάγη τὴν ἐξαισίαν εἰς πάντα τὰ εἶδη φιλολογίαν του, κτῆμα ἐς αἰεὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ πρὶν ἢ δῶση εἰς τὴν φιλοσοφίαν δύο γίγαντας ὑποβαστάζοντας αὐτὴν δι' ὄλων τῶν αἰώνων, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλη.

III

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ προκειμένου δικανικοῦ λόγου ἔχει ὡς ἑξῆς: *Εὐφίλητος* τις, Ἀθηναῖος ἀστός, ἀγαπῶν τοὺς ἀγρούς του καὶ τὴν οἰκίαν του ἡσυχίαν, ἀπλοϊκὸς τὰ ἔθη καὶ προτιμῶν τὰς σχέσεις μᾶλλον τῶν φιλέργων καὶ τῶν ἀγροτῶν παρὰ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν κομψευομένων ἔτχε τὸ ἀτύχημα μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου ἀπὸ τοῦ γάμου του καὶ τῆς ἀποκτήσεως τέκνου νὰ μάθη ὅτι ἡ σύζυγός του ἐμοιχεύετο ὑπὸ τινος νεανίου κομψοῦ, *Ἐρατοσθένης* καλουμένου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὔτε ἐγνώριζεν οὔτε εἶχεν ἰδεῖ ποτέ.

Ἀποφασίζει νὰ συλλάβῃ τοὺς ἐνόχους ἐπ' αὐτοφώρῳ, καὶ τὸ κατῳθῶναι τῇ συνεργίᾳ τῆς ὑπηρετρίας, ἣτις ἦτο ἡ πρώτη συνεργὸς τῆς τελομένης ἐν τῷ οἴκῳ του μοιχείας. Φοβενεὶ ἀμέσως ἐν αὐτῷ τῷ συζυγικῷ κοιτῶνι τὸν Ἐρατοσθένην, παρόντων μαρτύρων, οὓς ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ δίδει τέρμα αἱματηρὸν εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ μοιχοῦ ἐκδικούμενος τὴν ἰδικίαν του ἀτυχίαν.

Ὁ νόμος ῥητῶς δίδει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν σύζυγον νὰ φονεύσῃ τὸν μοιχόν, ἐὰν συλλάβῃ αὐτὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ. Ἀλλ' οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἐρατοσθένης διατεινόμενοι ὅτι ὁ φόνος δὲν ἐγένετο κατὰ τοὺς νόμους καὶ ὅτι δι' ἐνέδρας ἀρπασθεὶς τὴν νύκτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ὁ Ἐρατοσθένης καὶ βίβη εἰς τὴν οἰκίαν εἰσαχθεὶς καὶ καταφυγὼν εἰς τὴν ἐπίαν ἐδολοφονήθη παρὰ νόμους καὶ ἀσεβῶς, εἰσῆγαγον κατηγορίαν κατὰ τοῦ Εὐφίλητου.

Ἡ δίκη αὕτη διεξάγεται ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστηρίου ὅπερ ἦτο ἀρμόδιον δι' ἐκείνας τὰς περὶ φόνου δίκας, ἐν αἷς ὁ κατηγορούμενος ὠμολόγει μὲν τὴν πρᾶξιν ἀλλ' ἠξίου ὅτι κατὰ τοὺς νόμους ἐφόνευσεν, ὡς λέ-

γει ὁ Ἀριστοτέλης (Ἀθηναίων Πολιτ. β. 57): αἶον μοιχὸν λαβὼν, ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐν ἀθλῶ ἀγωνιζόμενος.

Τὴν προανάκρισιν ἐξετέλει ὁ δεύτερος ἀρχων, ὁ λεγόμενος βασιλεὺς, πρὸς ὃν εἰσῆγοντο αἱ κατηγορίαι (γραφφαὶ) καὶ παρ' οὗ παρεπέμποντο κατὰ τὰς περιστάσεις. Οἱ ἄλλοι ἐκ προνοίας (προμελέτης) φόνοι, οἱ διὰ δολητηρίας φόνοι καὶ ὁ ἐμπρησμὸς παρεπέμποντο καὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὴν βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου· οἱ δὲ ἀκούσοι φόνοι καὶ αἱ γραφαὶ βουλεύσεως εἰσῆγοντο εἰς τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ δικαστήριον.

Ὁ Εὐφίλητος λοιπὸν κατηγορούμενος ἐπὶ παρανόμῳ φόνῳ καὶ κινδυνεύων περὶ τῆς ζωῆς, ἂν ἀπεδεικνύετο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν κατηγορῶν, προσέφυγεν εἰς τὸν δεξιώτατον λογογράφον τῆς ἐποχῆς του καὶ λαβὼν τὸν γραπτὸν αὐτὸν λόγον τοῦ Λυσίου ἀπαγγέλλει ὁ ἴδιος τὴν υπεράσπισίν του. Ὑποθέτομεν ὅτι τον ἀναγινώσκει μᾶλλον ἢ τὸν ἀποστηθίζει. Διότι θὰ ἦτο δύσκολος εἰς τὸν ἀπλοϊκὸν αὐτὸν Ἀθηναῖον ἡ ἀποστήθισις, καὶ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ζωὴν του ἡ ἀτελής μνήμη καὶ ἡ σύχυσις ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ.

IV

Τὸ προοίμιον εἶναι συντομώτατον. Οὔτε παράκλησιν πρὸς τοὺς δικαστὰς διατυπώνει, οὔτε ζητεῖ τὴν ἐπιεικειάν των, ἀλλὰ μετὰ θάρρους ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν δικαστῶν νὰ ἔχωσιν ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ τὴν αὐτὴν γνώμην, ἣν θὰ εἶχον, ἂν ἦσαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ εἶχον πάθει τὸ πάθημά του. Διότι τότε εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ ἀγανακτησις των δὲν θὰ ἔχῃ ὄρια καὶ ὅτι θὰ εὐρωσιν καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον μικρὰν τιμωρίαν διὰ τοὺς μοιχοὺς. Περὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς μοιχείας οὐ μόνον ἐν Ἀθήναις ἀλλ' ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ ἡ αὐτὴ τιμωρία ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ εἰς τοὺς ἀδυνάτους καὶ εἰς τοὺς καλοὺς καὶ εἰς τοὺς χειρίστους ἀδιακρίτως. Δὲν θὰ εὐρεθῇ λοιπὸν, λέγει, οὐδεὶς τῶν δικαστῶν διατεθειμένος νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἐνόχους τοιοῦτου ἐγκλήματος ἢ νὰ τοὺς θεωρῇ ἀξίους μικροτέρας τιμωρίας. Θ' ἀρκεσθῇ λοιπὸν μόνον ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Ἐρατοσθένης ἐμοιχεύε τὴν γυναῖκά του, ἠτίμαζε τὸν οἶκον καὶ τὰ τέκνα του καὶ ὅτι οὐδεμία ἔχθρα προὔπηρχεν οὔτε ἔπραξε χάριν χρημάτων ἢ ἄλλου κέρδους ὁ ἐπὶ ἔπραξεν.

Εἰσέρχεται δὲ ἀμέσως εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν

πραγματικῶν γεγονότων, τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ὑποθέσεως, ὡς λέγομεν σήμερον.

Ἄδύνατον νὰ εἶπη τις καλλίτερον, ζωηρότερον, ἐναργέστερον καὶ μετὰ μείζονος ἀφελοῦς χάριτος τὴν διήγησιν αὐτήν. Τὴν παραθέτω ἐν μεταφράσει, καίτοι ἀπόλλυται οὕτω καὶ ἐξατμίζεται πολὺ μέρος τῆς ἐπανθούσης χάριτος καὶ τῆς θελκτικωτάτης ἀφελείας τοῦ λόγου.

Ἄ Ἐγὼ λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς θά σας ἐκθέσω δλα τὰ κατ' ἐμὲ οὐδὲν παραλείπων καὶ λέγων ὅλην τὴν ἀλήθειαν· διότι μόνην μου σωτηρίαν νομίζω, ἐὰν δυνηθῶ νὰ σας εἰπῶ δλα τὰ γενόμενα. Ἐγὼ, ὦ Ἀθηναῖοι, δταν ἀπεφάσισα νὰ νυμφευθῶ καὶ ἐπῆρα γυναῖκα εἰς τὸν οἶκόν μου, κατ' ἀρχὰς ἐφερόμην πρὸς αὐτήν οὕτως, ὥστε μῆτε νὰ τὴν δυσαρεστῶ μῆτε νὰ δεικνύω ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμω ὅ τι θέλει ἐκείνη, ἀλλὰ τὴν παρεφύλαττον ὅσον ἦτο δυνατόν καὶ ἤμην φυσικὰ εἰς προσοχὴν. Ἀποῦ ὅμως ἀπέκτησα τέκνον, εἶχα πλέον ἐμπιστοσύνην εἰς ἐκείνην καὶ τὴν παρέδωκα δλα τὰ πράγματά μου, νομίζων ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη οἰκειότης μεταξὺ τῶν συζύγων. Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν ἦτο ἡ καλλίτερα δλων τῶν γυναικῶν· διότι καὶ οἰκονόμος δεινὴ ἦτο καὶ φειδωλή, μετ' ἀκριβείας πάντα διοικοῦσα. Ἐπῆλθε τότε ὁ θάνατος τῆς μητρὸς μου· καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς ἐγένετο ἡ αἰτία δλων τῶν συμφορῶν μου· διότι τὴν κηδεῖαν ἠκολούθησεν ἡ σύζυγός μου καὶ τότε τὴν εἶδεν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος καὶ μετὰ τινα καιρὸν τὴν διαφθεῖρει· παραμονεύων τὴν ὑπηρετρίαν μου πορευομένην εἰς τὴν ἀγορὰν, τὴν ὠμίλησε, τὴν ἐδελείασε μετὰ τὰς προτάσεις του καὶ ἔφερε τὴν καταστροφὴν αὐτήν.

Πρῶτον μὲν (διότι πρέπει νὰ σας παραστήσω, κύριοι δικασταί, καὶ τοῦτο) διπλὴν κατοικίαν ἀποτελεῖ τὸ σπιτάκι μου μετὰ δύο πατώματα ἴσα τὰ ἄνω μετὰ τὰ κάτω καὶ κατὰ τὸν ἀνδρωνίτην καὶ κατὰ τὸν γυναικωνίτην. Ὄταν μας ἐγεννήθη τὸ παιδίον, ἡ μήτηρ το ἐθήλαζε. Διὰ νὰ μὴ κινδυνεύῃ δὲ αὐτὴ καταβαίνουσα τὴν κλίμακα, δταν εἶχεν ἀνάγκην τοῦ λουτροῦ, ἐγὼ ἔμενα εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὸ κάτω. Καὶ τόσον πλέον το εἶχομεν συνειθίσει, ὥστε πολλακίς ἡ σύζυγός μου ἐπήγαινε κάτω νὰ κοιμηθῇ διὰ νὰ βυζάνῃ τὸ μωρὸν καὶ νὰ μὴ φωνάζῃ.

Ἐπὶ πολὺν καιρὸν τοῦτο ἐγένετο, καὶ ἐγὼ καμμίαν ὑποψίαν δὲν ἔλαβα, ἀλλὰ ἤμην τόσον ἡλίθιος, ὥστε ἐνόμιζα ὅτι ἡ γυναῖκά μου εἶναι ἡ σωφρονεστάτη δλων τῶν ἐν τῇ πόλει

γυναικῶν. Ἡμέραν τινα, κύριοι δικασταί, ἦλθον εἰς τὸν οἶκόν μου ἀπροσδοκῆτως ἐκ τοῦ ἐξοχικοῦ μου κτήματος. Μετὰ τὸ δεῖπνον, τὸ μωρὸν ἐκλαίει δυνατὰ καὶ ἐφώναζεν. Ἡ ὑπηρετρία ἐπίτηδες ἔκαμνεν αὐτὸ νὰ πονῇ καὶ νὰ κλαίῃ, διότι ὁ ἄνθρωπος ἦτο μέσα, ὅπως κατόπιν δλα τα ἔμαθα. Ἐγὼ ἔλεγα εἰς τὴν γυναῖκά μου νὰ ὑπάγῃ κάτω καὶ νὰ ἡμερώσῃ τὸ παιδίον μετὰ τὸ βυζί. Ἐκείνη ὅμως κατ' ἀρχὰς δὲν ἤθελε καὶ ἔκαμνεν ὅτι μετὰ πολλὴν εὐχαρίστησιν μ' ἔβλεπεν ὕστερον ἀπὸ τόσον καιρὸν. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ με θυμὸν τὴν ἔλεγα νὰ καταβῇ:—*Βέβαια, με ἀπήντησε, διὰ νὰ πειράζῃς ἐδῶ τὴν μικρὰν δούλην (παιδίσκην)· καὶ ἄλλοτε δὰ μεθυσαμένος δέν τὴν ἔσερνες;*— Καὶ ἐγὼ μὲν ἐγέλασα, ἐκείνη δὲ ἐγείρεται καὶ ἀναχωροῦσα κλείει τὴν θύραν καὶ προσποιουμένη ὅτι ἀστειάζεται κλειδώνει καὶ πέρνει τὸ κλειδί. Ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔφεραν καμμίαν ἰδέαν οὔτε ὑποψίαν εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ καθὼς ἔφρασα κουρασμένος ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν, ἐκοιμώμην εὐχάριστα. Ὄταν ἐξημέρωσεν, ἦλθεν ἐκείνη καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Ἐπειδὴ τὴν ἠρώτησα, διατί τὴν νύκτα αἱ θύραι ἔτριζαν, με ἀπήντησεν ὅτι ὁ λύχνος ὁ παρὰ τὸ παιδίον εἶχε σβύσει καὶ ἐπήγαν ν' ἀνάψουν ἀπὸ τὰ γειτονικά. Ἐγὼ ἐσιώπων καὶ τα ἐπίστευα. Μ' ἐφάνη δὲ ὅτι ἔβαζε ψιμύθιον εἰς τὸ πρόσωπον, ἐνῶ ὁ ἀδελφός της εἶχεν ἀποθάνει καὶ δὲν εἶχον περάσει ἀκόμη 30 ἡμέραι. Ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸ δὲν τὴν ἔκαμα παρατήρησιν καὶ σιωπήσας ἐξῆλθα τοῦ οἴκου μου.

Μετὰ ταῦτα, κύριοι δικασταί, ἐνῶ ἐν τῷ μεταξὺ παρῆλθε καιρὸς τις καὶ ἐγὼ εὐρισκόμην πολὺ μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐννοήσω τὴν συμφορὰν μου, ἔρχεται πρὸς ἐμὲ μία γραῖα, ἡ ὁποία, ὡς ἔμαθα κατόπιν, εἶχε σταλῆ παρὰ τινος γυναικός, τὴν ὁποίαν ἐμοίχευεν ἐκεῖνος. Ἡ γυνὴ αὕτη ὀργιζομένη καὶ νομίζουσα ἑαυτὴν ἠδικημένην, διότι δὲν ἐφοῖτα πλέον ἐκεῖνος, ὡς ἄλλοτε πρὸς αὐτήν, παρεφύλαττεν, ἕως ὅτου ἀνεκάλυψεν πρῖον ἦτο τὸ αἴτιον. Ἡ γραῖα λοιπὸν πλησιάσασά μοι λέγει:—*Εὐφίλητε, μὴ νομίσης ὅτι ἐρχομαι πρὸς σὲ παρακινουμένη ἀπὸ ἀνόητον περιέργειαν. Ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀτιμάζων σὲ καὶ τὴν γυναῖκά σου εἶναι καὶ ἰδικός μας ἐχθρός. Λάβε τὴν δούλην σου, ἡ ὁποία πηγαίνει εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ σας ψουνίζει, ὑπόβαλέ τὴν εἰς βασάνους καὶ θὰ μάθῃς δλα. Ὁ ἀτιμάζων σε εἶναι ὁ Ἐρατοσθένης ὁ ἐκ τοῦ δήμου Οἴης. Αὐτὸς ὄχι μόνον τὴν γυναῖκά σου διέφθειρεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας*

πολλάς, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ἡ τέχνη του».

Εἶπεν αὐτά, κύριοι δικασταί, καὶ ἔφυγε. Ταραχὴ ἀμέσως με κατέλαβε καὶ ὄλα μου ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν καὶ ἤμην μεστός ὑποψίας συλλογιζόμενος πῶς ἐκλειδώθην εἰς τὸν κοιτώνα, ἐνθυμούμενος ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἐκρότου καὶ αἱ δύο θύραι, ἡ αὐλειος ἡ πρὸς τὸν δρόμον, καὶ ἡ τῆς οἰκίας ἡ πρὸς τὴν αὐλήν, τὸ ὅποιον οὐδέποτε ἄλλοτε εἶχε γίνεαι, καὶ σκεπτόμενος τὴν ἱστορίαν τοῦ ψιμυθίου. Ὅλ' αὐτὰ ἐστριφογύριζαν εἰς τὸν νοῦν μου καὶ ἐπλήθυναν αἱ ὑποψίαι μου.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν μου διέταξα τὴν δούλην νὰ με ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν ὠδήγησα εἰς ἐνὸς φίλου μου καὶ ἐκεῖ τὴν εἶπα ὅτι γνωρίζω ὄλα τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν οἰκίαν.—«Ἄκουσε, τὴν εἶπα· ἔχεις νὰ ἐκλέξῃς ἐν ἐκ τῶν δύο· ἢ νὰ μαστιγωθῆς καὶ νὰ ριφθῆς εἰς τὸν μύλον διαρκῶς βασανιζομένη ἐκεῖ, ἢ νὰ εἰπῆς ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μὴ πάθῃς τότε κανὲν κακόν, τούναντίον δὲ καὶ νὰ σε συγχωρήσω τὰ σφάλματά σου. Ὅχι λοιπὸν ψεύματα, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν, λέγε με».—Κ' ἐκείνη, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠρνεῖτο καὶ ἔλεγε νὰ τὴν κάμω ὅ τι θέλω, διότι τίποτε δὲν ἐγνωρίζεν. Ἄμα ὁμως ἐγὼ ἐπρόφερα τὸ ὄνομα τοῦ Ἐρατοσθένους καὶ εἶπα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ φοιτητὴς τῆς γυναικός μου, ἐξεπλάγη ἀμέσως νομίσασα ὅτι ἐπακριβῶς γνωρίζω ὄλα. Τότε πλέον ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μου καὶ λαβοῦσα τὸν λόγον μου ὅτι οὐδὲν κακὸν θὰ πάθῃ, μὲ διηγῆθη πῶς κατὰ πρῶτον μετὰ τὴν κηδεῖαν ὁ Ἐρατοσθένης ἦλθεν εἰς ὁμιλίαν μαζί της, πῶς ἀφ' οὗ ἐδίστασε καὶ ἠρνήθη ἐν ἀρχῇ, ἐπὶ τέλους ἐδέχθη τὰς προτάσεις καὶ ὠμίλησε τὴν κυρίαν τῆς, πῶς ἐκείνη μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἐπεισθη, τίνι τρόπῳ εἰσῆρχετο ὁ ἔραστῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεσμοφορίων, ἐμοῦ ἀπόντος εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐπῆγεν ἡ ἰδικὴ μου μετὰ τῆς μητρὸς ἐκείνου εἰς τὸν ναόν, καὶ ὄλα τὰ ἄλλα ὅσα ἐγένοντο, μὲ ἀφηγήθη λεπτομερῶς.—«Πρόσεξε, τὴν εἶπα, κανεὶς νὰ μὴ τα μάθῃ αὐτά· διότι ἄλλως τίποτε ἐξ ὅσων μ' ἐξωμολογήθῃς δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ. Ἐννοῶ ὄλ' αὐτὰ νὰ με ἀποδείξῃς ἐπ' αὐτοφώρῳ. Οἱ λόγοι σου δὲν με ὠφελοῦν· τὰ ἔργα πρέπει νὰ γίνουιν φανερά, ἂν πράγματι ἐγένοντο».

Συμφώνησεν εἰς αὐτά, καὶ παρῆλθον ἐν τῷ μεταξύ 4 ἢ 5 ἡμέραι. . . . . Πρῶτον ἐπιθυμῶ νὰ σας διηγηθῶ τὰ γινόμενα κατὰ

τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Ἐγὼ φίλον μου στενὸν τὸν Σώστρατον· τὸν συνήνησα ἐρχόμενον ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Γνωρίζων δὲ ὅτι τοιαύτην ὄραν δὲν θὰ εὔρισκε πλέον φαγητὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν προσεκάλεσα νὰ δειπνήσωμεν μαζί. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν μου ἀνέβημεν εἰς τὸ ἄνω πάτωμα καὶ ἐδειπνοῦμεν. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγε καλὰ, ἐκεῖνος μὲν ἀνεχώρησεν, ἐγὼ δὲ ἐπλάγιασα.

Ὁ Ἐρατοσθένης, κύριοι δικασταί, εἰσέρχεται καὶ εὐθὺς ἡ δούλη μ' ἐξυπνᾷ καὶ με λέγει ὅτι εἶναι μέσα. Καὶ ἐγὼ εἰπὼν πρὸς αὐτὴν νὰ προσέχῃ τὴν θύραν, κατέβην σιγαλὰ καὶ ἐξέρχομαι καὶ πηγαίνω εἰς τοῦ θεῖος καὶ θεῖος καὶ ἄλλους μὲν εὔρον, ἄλλους δὲ δὲν εὔρον ὡς ἀποδημοῦντας. Παραλαβὼν δὲ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐβάδιζον· καὶ λαβόντες δάδας ἐκ τοῦ πλησίον παντοπωλείου εἰσερχόμεθα, διότι ἡ θύρα τοῦ κάτω οἰκίσκου ἦτο ἀνοικτὴ καὶ προητοιμασμένη ἀπὸ τὴν ὑπηρέτριαν. Σπρώξαντες τότε τὴν θύραν τοῦ κοιτώνος, οἱ μὲν πρῶτοι εἰσελθόντες εἶδομεν αὐτὸν πλαγιασμένον δίπλα εἰς τὴν γυναικα, οἱ δὲ κατόπιν ὄρθιον καὶ γυμνὸν ἐπὶ τῆς κλίνης. Ἐγὼ, κύριοι δικασταί, πληγώσας ῥίπτω αὐτὸν κάτω καὶ τὰς δύο του χεῖρας στρέψας πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ δέσας τὸν ἠρώτων διατὶ ἀτιμάζει τὸν οἶκόν μου. Καὶ ἐκεῖνος ὠμολόγει ὅτι ἀδικεῖ, ἀλλὰ παρεκάλει καὶ ἰκέτευε νὰ μὴ τον φονεύσω ἀλλὰ νὰ λάβω χρήματα. Τὸν ἀπήνησα: α—Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ φονεὺν σε, ἀλλ' ὁ τῆς πόλεως νόμος¹, τὸν ὅποιον σὺ παραβαίνων ἑθέρωσες τὰς ἡδονὰς σου ἀνωτέρας τοῦ νόμου καὶ ἐπροτίμησες νὰ πράξῃς τοιοῦτον ἔγκλημα ἀτιμάζων τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου, παρὰ νὰ πείθῃσαι εἰς τοὺς νόμους καὶ νὰ ἦσαι κόσμιος».—Οὕτω, κύριοι δικασταί, ἐκεῖνος ἔπαθεν ὅτι διατάσσουιν οἱ νόμοι διὰ τοὺς τοιαῦτα πράττοντας, ὄχι ἀρπασθεὶς ἐκ τῆς ὁδοῦ, οὐδὲ καταφυγὼν εἰς τὴν ἐστίαν, ὡς λέγουσιν οὗτοι οἱ κατήγοροι. Καὶ πῶς θὰ ἦτο δυνατόν, ἀφ' οὗ πληγωθεὶς ἐντὸς τοῦ κοιτώνος ἔπεσεν ἀμέσως κάτω, ἐγὼ δὲ περιέστρεψα τὰς δύο του χεῖρας καὶ ἦσαν μέσα τόσοι ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἦτο ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ μῆτε σίδηρον μῆτε ξύλον μῆτε ἄλλο ὄπλον ἔχων διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ

1. Ἦτο κοινὴ καὶ συνήθης ἡ φράσις αὕτη ἐν κῆσι περιπετώσει παραβίασεως νόμου. Τὴν ἀπομιμείται κωμικώτατα καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, Ἐκκλ. 1055.

ἑαυτὸν κατὰ τῶν εἰσελθόντων. Ἄλλὰ, νομίζω, γνωρίζετε, κύριοι δικασταί, ὅτι οἱ ἀδίκαι πράττοντες ποτὲ δὲν ὁμολογοῦν ὅτι οἱ ἀντίδικοί των λέγουν τὴν ἀλήθειαν· μετὰ τὰ ψεῦδη των ὁμῶς καὶ παρόμοια μηχανήματα κατορθώνουν νὰ ἐγείρουν τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἀκουόντων ψεῦδη λεγόμενα κατὰ τῶν ἔχόντων τὸ δίκαιον ὑπὲρ ἑαυτῶν.

V

Πόσον φυσικῶς ἐτέθη ἐν ἀρχῇ τῆς διηγήσεως ἡ ἀπερίττως ριφθεῖσα φράσις ὅτι ὁ θάνατος τῆς μητρὸς τοῦ Εὐφιλήτου ἐγένετο δι' αὐτὸν ἢ αἰτία ὄλων τῶν κακῶν. Καὶ πόσον βαθέως συγκινητικὴν ἔννοιαν περιέχει ἡ δι' ἐλαχίστων λέξεων εἰκονιζομένη σκηνὴ τῆς κηδείας. Διότι ταύτην ἀκολουθήσαστα κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως ἡ σύζυγός του ἔπεσεν ὑπὸ τὸ λάγνον βλέμμα ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου (τοῦ Ἐρατοσθένους δηλ. οὐτινος τὸ ὄνομα δὲν θέλει νὰ προσφέρῃ) καὶ «χρόνῳ διαφθείρεται». Ἡ μήτηρ του ἐνόσφ' ἔζη, ἦτο ὁ φύλαξ ἀγγελοῦ τῆς συζυγικῆς του εὐτυχίας· διότι καὶ ἡ σύζυγός του τότε ἦτο πασῶν βελίσιση καὶ οἰκονόμος δεινὴ, καὶ φειδωλὸς, καὶ ἀκριβῶς πάντα διοικοῦσα. Ὁ θάνατος ὁμῶς τῆς μητρὸς καὶ ἡ κηδεῖα, ἦτο θάνατος καὶ κηδεῖα τῆς συζυγικῆς του εὐτυχίας καὶ ἀρχὴ τῶν μελλουσῶν συμφορῶν.

Πόσῃ ἐνάργειαν ἔχει ἡ συντομωτάτη περιγραφὴ τοῦ διπλοῦ οἰκιδίου, τῆς σκηνῆς ταύτης, ὅπου τὸ δρᾶμα ἐκτυλίσσεται.

Ἡ ὑπὲρτρα, ἥτις ἦτο δούλη, εἰκονίζεται ὡς τὸ πρῶτιστον ὄργανον τῆς μοιχείας. Διὰ τοῦ ὄργανου τούτου ἐπαίχθη πάντοτε ἡ διωδία τοῦ μοιχοῦ καὶ τῆς μοιχαλίδος καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἔχει τοῦτο τὸ πρωτότυπον καὶ ὄλως ἰδιάζον ὅτι ἡ ὑπὲρτρα μεταχειρίζεται τὸ ἀθῶον βρέφος, τὸ σύμβολον τῆς τιμῆς τοῦ οἴκου, ὡς ἐγερτήριον προκαλοῦν τὴν μητέρα ν' ἀφήσῃ τὴν συζυγικὴν κλίνην καὶ καταβῆῃ κάτω εἰς τὴν κλίνην τῆς ἀτιμίας.

Ἐξοχος εἶναι ἡ κωμωδία τῆς γυναικὸς, ἥτις ἀκούει μὲν καὶ γνωρίζει ὅτι ὁ κλαυθμὸς καὶ ἡ γοερά φωνὴ τοῦ παιδίου ἐπίτηδες βασανιζομένου ὑπὸ τῆς δούλης εἶναι τὸ βέβαιον σύνθημα ὅτι ὁ ἔραστής εἶναι μέσα (ἐνδον ἐστί) καὶ ἀनुπομονεῖ νὰ τὴν ἰδῇ, ἀλλὰ προσποιεῖται ὅτι δὲν θέλει ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ συζύγου ἐλθόντος μετ' ἀπουσίαν πολλῶν ἡμερῶν ἐκ τῆς ἐξοχῆς.

Ἐξοχωτέρα καὶ μοναδικὴ ἀκολουθεῖ σκηνή, τὴν ὁποῖαν δὲν ἀπαντᾷ τις εἰς τοὺς εὐ-

φυστάτους κωμωδιογράφους οὐδὲ εἰς τὸν Βοκάκκιον. Ὁ σύζυγος προτρέπει τὴν γυναῖκα νὰ καταβῆῃ διὰ νὰ ἡμερώσῃ τὸ βρέφος, τὴν παρακαλεῖ ν' ἀφήσῃ τὰς τρυφερότητας, ἀπορεῖ πῶς ἐνῶ ὁμιλεῖ παρ' αὐτῷ ἐπιτακτικῶς τὸ πατρικὸν φίλτρον, δὲν ἐξεγείρεται παρ' ἐκείνη τὸ μητρικὸν φίλτρον, ὅπερ εἶναι τὸ ἀγνώτερον, τὸ ἀγιώτερον καὶ τὸ ἐπιτακτικώτερον ὄλων τῶν αἰσθημάτων, καὶ ἐπὶ τέλους ὀργίζεται καὶ τὴν διατάττει νὰ καταβῆῃ, ἀγνοῶν ὁ δαίλαιος ὅτι διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν τὴν βοηθεῖ καὶ τὴν ὀδηγεῖ νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἀνουπομονοῦντος ἔραστοῦ.

Λαμβάνει τότε ὑπάτην ἔντασιν ἡ ψυχολογικὴ κωμωδία τῆς ἀπίστου γυναικὸς. Ἐνῶ φαίνεται αὕτη ὑπενδίδουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ συζύγου πρὸς ἑκτέλεσιν τοῦ μητρικοῦ δῆθεν καθήκοντος, δὲν ἀναχωρεῖ πρὶν ἢ καλῶς καὶ ἐπιτηδειότατα ἐξασφαλισθῆῖ κατὰ δύο κινδύνων, πρῶτον κατὰ πάσης ὑπονοίας δυναμένης νὰ ἐγερθῇ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀνδρός, καὶ δεύτερον κατὰ πάσης τυχαίας αὐτοῦ κατὰ τὴν νύκτα ἀφυπνίσεως καὶ αἰφνιδίας ἐμφανίσεως. Ἐπρεπε καὶ ὁ σύζυγος νὰ κοιμᾶται ἡσυχος καὶ ἀσφαλῶς κεκλεισμένος εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, καὶ αὕτη ἡσυχως καὶ ἀδεῶς νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔραστοῦ κάτω. Πρὶν ἢ κλείσῃ τὸν κοιτῶνα καὶ λάβῃ τὴν κλεῖδα ὤφειλε νὰ κλειδώσῃ καλῶς τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀγαθοῦ συζύγου τῆς. Καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνει διὰ τῆς ζηλοτυπίας, ἣν σοφίζεται αἰφνης καὶ ὑποκρίνεται θαυμασιῶς ἀντιστρέφουσα τὰ πράγματα, αὕτη ἐκφέρουσα ὑπονοίας κατὰ τῆς πίστεως τοῦ συζύγου: εἶνα σύ γε πειρᾶς ἐνταῦθα τὴν παιδίσκην· καὶ πρότερον δὴ μεθῶν εἰλεες αὐτήν». Ἐξ ἐνοστίκου γνωρίζει ὅτι ἡ ἀντεπίθεσις μετατρέπει τὴν ἐπίθεσιν εἰς ἀμυναν καὶ μετὰ πανουργίας ὑπενδίδουσα εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνδρός, τὴν στιγμὴν τῆς ἀποχωρήσεως ἀντεπιτίθεται κατ' ἐκείνου διὰ τοῦ ὄπλου τῆς ζηλοτυπίας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀμοιβαίας συζυγικῆς ἀγάπης καὶ οὐχὶ τῆς πρὸς τὸ τέκνον στοργῆς. Θέτει οὕτω τὸν σύζυγον εἰς θέσιν ἀμυνομένου καὶ εὐχαριστημένου μάλιστα ἐκ τοῦ παρθίου τούτου βέλους, ὅπερ ρίπτει ἀναχωροῦσα· διότι τὸ βέλος τῆς ζηλοτυπίας προξενεῖ πόνον εἰς τὸν ρίπτοντα καὶ ἡδονὴν εἰς τὸν λαμβάνοντα ὡς κολακεῖον τὴν φιλαυτίαν τούτου· ἐνταῦθα δὲ ἡ ἡδονὴ παρέρχεται διπλῆ, διότι ἐν τῇ ζηλοτυπιᾷ τῆς γυναικὸς ὁ ἀνὴρ βλέπει σύναμα μετ' εὐαρε-

σκείας τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς πίστεως αὐτῆς ὡς συζύγου. Ἀφοῦ μετὰ τσαύτης πειστικότητος ἢ ἀπιστος γυνὴ ἐξεῦρε τὴν κλεῖδα, δι' ἧς ἐξησφαλίσθη κατὰ πάσης ἀνησυχίας τοῦ πνεύματος καὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ συζύγου, παίζουσα κλείει τὴν θύραν καὶ ἀπερχομένη κλειδώνει καὶ λαμβάνει τὴν κλεῖδα τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ Εὐφίλητος τὴν στιγμὴν ἐκείνην γελᾷ. Εἶναι εὐχαριστημένος, διότι ἔχει τόσον καλὴν γυναῖκα. Εἶναι φανερόν ὅτι αὐτὴ τὸν ἀγαπᾷ πολὺ περισσότερον παρὰ αὐτός· διότι τὸν ζηλοτυπεῖ καὶ διότι ἐπέμενε νὰ θυσιάσῃ τὸ μητρικὸν φίλτρον εἰς τὴν συζυγικὴν στοργὴν καὶ τρυφερότητα· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία χωρεῖ περὶ τῆς πραγματικῆς ζηλοτυπίας, διότι πραγματικῶς τὸν ἐκλείδωσεν. Εἶναι κατευχαριστημένος, καὶ περιμένει νὰ παύσωσιν οἱ ἐπίμονοι κλαυθμυρισμοὶ τοῦ βρέφους, διὰ νὰ παραδοθῇ ἐν μακαριότητι εἰς τὸν ὕπνον. Ἡ παρουσία μόνῃ τῆς μητρὸς ἠσύχασε τὸ βρέφος κάτω, ἠσύχασε καὶ τὸν ἀθῶν συζυγον ἐπάνω. Καὶ οὕτω μετὰ τὸν γέλωτα, ὅστις ἐξέσπασε παρὰ τῷ ἀνδρὶ ἐκ τῆς εὐαρέστου δι' αὐτὸν σκηνῆς τῆς ζηλοτυπίας καὶ μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν γαλήνην καὶ ἠσυχίαν, τελεῖται κάτω ἀρόθως ἡ μοιχεία.

Τὴν νύκτα ἤκουσε κρότον ἀσυνήθη τῶν δύο θυρῶν τῆς οἰκίας του, ἀλλὰ τῷ δίδεται ἡ ἐξηγήσις τὴν πρωίαν, ὅτι θεσθέντος τοῦ λύχνου τοῦ παρὰ τὸ παιδίον μετέβησαν εἰς τοὺς γείτονας καὶ τὸν ἦναψαν. Ὁ ἀπόνηρος σύζυγος πιστεύει καὶ σιωπᾷ καὶ δὲν φαντάζεται ὅτι ὁ θεσθέσις λύχνος ἦτο ὁ τῆς συζυγικῆς τιμῆς, ὁ λύχνος τῆς εὐτυχίας του.

Βλέπει κατόπιν ψιμύθιον εἰς τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς του, ἐνῶ δὲν εἶχον ἀκόμη παρῆλθαι 30 ἡμέραι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς· ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ὑποπτεύει τὴν ἀπάτην, τῆς ὁποίας ἐμβλημα κλασικὸν εἶναι τὸ ψιμύθιον.

Βλέπει λοιπὸν χωρὶς νὰ βλέπῃ, καὶ θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἦναι τυφλὸς καὶ εὐτυχῆς, ἂν δὲν ἐρρίπτετο φῶς ἀπὸ τὸν ἔρωτα μιᾶς ἄλλης ἀγνώστου γυναικὸς, ἐρωμένης τοῦ αὐτοῦ μοιχοῦ, τοῦ κοιμψευομένου Ἐρατοσθένους, τοῦ κατακτητοῦ τῶν καρδιῶν, τοῦ ἔχοντος ἐπάγγελμα καὶ τέχνην τὴν μοιχείαν.

Ὁ ἔρωσ ἐφόνευσε τὴν συζυγικὴν πίστιν. Ὁ ἔρωσ φονεύει καὶ τὸν μοιχόν. Καὶ ἡ παλαιὰ αὕτη δίκη ἀποδεικνύει, ὅτι μυριάκις ἔκτοτε ἀπεδείχθη, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἀπατώμενος

ἔρωσ εἶναι ὀξυδερκέστερος τοῦ ἀπατωμένου συζύγου καὶ ἔρχεται ἐπίκουρος εἰς αὐτὸν δι' ἀποστολῆς ἀγγέλου. Ὁ ἀγγελοῦς ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ παρέστη ὑπὸ μορφήν γραιδίου. Τὸ δὲ γραιδίον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη λαμβάνει συνήθως τὴν μορφήν ἀνωνύμου ἐπιστολῆς. Εἶναι περίεργος ἢ διὰ τῶν αἰώνων ἐξελίξις τοῦ αὐτοῦ πράγματος διὰ ποικίλων μεταμορφώσεων.

Ἡ κωμωδία ὅταν φθάσῃ εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῆς ἔντασιν, μεταμορφοῦται καὶ αὕτη εἰς τραγωδίαν, ὡς τὸ ὕδωρ μετὰ τὸν βρασμὸν γίνεται ἀτμός. Τὸ αὐτὸ δὲ ὄργανον, τὸ ὅποιον τόσον ὠραία ἐπαιξε τὸν σκοπὸν τῆς μοιχείας, ἡ ὑπηρέτρια, ἐχρησίμωσε καὶ εἰς τὴν τραγικὴν λύσιν καὶ ἐπαιξεν ἐμμουσώτατα τὸ θρηνώδες ἐμβατήριον, φόνευομένου τοῦ μοιχοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡδονῶν του.

Ἄξιον προσοχῆς εἶναι ὅτι ὁ Λυσίας, πιστὸς εἰς τὸ ἔστικτον τῶν συμπολιτῶν τοῦ ἀποτροπιάζεσθαι σκηνὰς ἀγριότητος καὶ θεάματα ἀνθρωποκτονιῶν, οὔτε κἀν ἀναφέρει τὴν λέξιν φόνος ἐν τῷ προοιμίῳ του, οὐδὲ περιγράφει λεπτομερῶς τὴν αἱματηρὰν λύσιν, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς μίαν φειδωλὴν φράσιν, ὅτι πατάξας καὶ ῥίψας κάτω ἐκ τῆς κλίνης τὸν μοιχὸν καὶ δέσας ὀπισθεν τὰς χεῖρας, τῷ εἶπεν, ὅτι τὸν φονεύει ὄχι αὐτός, ἀλλ' ὁ νόμος τῆς παιριδός. Ἀφ' ἧναι δὲ εἰς τοὺς δικαστὰς νὰ ἐννοήσωσι τὰ μετὰ ταῦτα ὡς τετελεσμένον φόνον, λέγων: «οὕτως, ὦ ἄνδρες, ἐκείνος τούτων ἔτυχεν, ὥνπερ οἱ νόμοι κελεύουσι τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας».

VI

Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ θαυμάσῃ τις τὴν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἐμποιοῦσι καὶ σήμερον, μετὰ πύρρον 23 αἰώνων, αἱ τέσσαρες αὐταὶ σελίδες. Ἦως μὲ τόσῃν συντομίαν, μὲ τριακτὴν ἀφελῆ καὶ ἀπροσποίητον φράσιν, ἄνευ οὐδενὸς πάθους ῥητορικοῦ φαινομένου, ἄνευ ῥητορικῶν κοσμημάτων καὶ ἄνευ ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, πῶς ἄνευ παρουσίας οὐδενὸς ἔχοντος τέχνης προδιδομένης, κατορθοῦται ἡ θαυμασιῶς ζωντανὴ αὕτη εἰκὼν, ἣτις θὰ ἐνόμιζέ τις εἶναι χθεσινή, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν παριστάμεθα ἀκροαταὶ ἅμα καὶ δικασταί, ἔτοιμοι ν' ἀθώωσωμεν τὸν κατηγορούμενον μὲ ἐνδιαφέρον ζωηρότατον διὰ τὸ πάθημά του;

Τὸ μυστήριον ἐγκεῖται εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ Λυσίας γνωρίζει νὰ κατοπτρῶσιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς λέγει προσφωῶς ὁ ἀρχαῖος κριτικὸς Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς: ἀκράτιστος δὲ

πάντων ἐγένετο ῥητόρων φύσιν ἀνθρώπων κατοπτεῦσαι καὶ τὰ προσήκοντα ἐκάστοις ἀποδοῦναι πάθη τε καὶ ἤθη καὶ ἔργα.» Γνωρίζει νὰ ψυχολογῇ πολὺ καλλίτερα ἡμῶν τῶν διδασκτόρων καὶ δικηγόρων, οἱ ὅποιοι ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἐπίδειξιν τοῦ γυμνασιακοῦ ἀπολυτηρίου τοῦ βεβαιουῦντος ἐπισήμως ὅτι ἠκούσαμεν ἐκ τῶν ἐδωλίων τοῦ γυμνασίου τὸ μάθημα τῆς ψυχολογίας τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀψύχως διδασκόμενον.

Ὁ Λυσίας καὶ οἱ συνάδελφοί του λογογράφοι ἠναγκάζοντο ἐκάστοτε διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν καὶ διὰ πάντα πελάτην νὰ παρασκευάσωσι τὸν λόγον, ἀφ' οὗ ἐμελέτων καλῶς τὰ στοιχεῖα τῆς κρινομένης δίκης, καὶ ἐσπούδαζον ἐπιμελῶς τὸν χαρακτήρα, τὴν κοινωνικὴν θέσιν, τὰ ἤθη, τὰς ἐξείας καὶ ἐν γένει τὸ πρόσωπον πρῶτιστα μὲν τοῦ πελάτου εἶτα δὲ τὸ τοῦ ἀντιδίκου. Ὁ Λυσίας πρῶτος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἰσαῖος, ὁ Ὑπερίδης, ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ ἄλλοι πολυπληθεῖς ποιηταὶ δικανικῶν λόγων κατέκτησαν δικαίως τὴν φήμην ἠθογράφων ἀρίστα εἰκονιζόντων τοὺς πελάτας. : *Talent des logographes Athéniens à dessiner les figures de leurs clients. (Lauson-Litt. Française p. 900).* Ὁ δὲ πολὺς *Weil* ἀναλύων τὸν ἀνευρεθέντα λόγον τοῦ Ὑπερίδου κατὰ Ἀθηνογέους (*Études sur l'Antiquité Grecque p. 313*) λέγει: «Ce qui distingue les meilleurs logographes d'Athènes, ce qui fait le plus grand charme de leurs écrits, c'est le talent tout dramatique de se mettre à la place du client, de prendre son langage, son ton, son accent, d'entrer dans sa peau. Rien n'est plus amusant que d'entendre un des clients de Lycias (πρόκειται περὶ τῆς δίκης ταύτης καὶ περὶ τοῦ Εὐφιλήτου) exposer ses mésaventures domestiques, raconter avec une délicieuse bonhomie comme il s'est laissé tromper par sa femme, comme, il a été simple et crédule. Le personnage qui parle ainsi nous amuse, nous fait rire à ses dépens; mais c'est dans son intérêt que son habile souffleur lui dicte ce langage.»

Ἐχουν τὴν εὐπρεπεστάτην ἀρετὴν τῆς ἠθοποιίας. Δὲν εὐρίσκω λέγει πάλιν ὁ Ἀλικαρνασεύς, οὐδὲν πρόσωπον παρὰ τῶν Λυσία ἀνηθοποίητον οὔτε ἀψυχον. Ὁ δγκος, τὸ ξενικὸν διὰ τὸν διάδικον ὕφος τοῦ λόγου, καὶ τὸ ἐπι-

τετηδευμένον, καταστρέφουσι τὴν ἠθοποιίαν καὶ ἀποδιώκουσι τὸ ὁμοιάθηδες καὶ τὴν πειθῶ. Ἡ πειθῶ δὲν προέρχεται ἐκ τῆς δεινότητος τοῦ λέγοντος τόσον, ὅσον ἐκ τῆς φυσικότητος· θκυμάζομεν δὲ τοὺς καλοὺς ἠθοποιούς ἀκριβῶς, ὅταν φαίνωνται φυσικοί.

Αἱ φράσεις τοῦ λόγου εἶναι σύντομοι καὶ διατελειμένοι ἀρμόζουσαι εἰς τὸ στόμα τοῦ Εὐφιλήτου, ὅστις ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτοῦ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὸν ἀγροτικὸν βίον δὲν ἔχει βεβαίως τὴν ἀνωτέραν παιδείαν καὶ μόρφωσιν τῶν ἀρεσκομένων εἰς τὴν ἀγορὰν, τὰ γυμναστήρια καὶ εἰς τὰ ἄλλα κέντρα τῶν συζητούντων. Ἴσως δὲ ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης ταύτης ἀγάπης περιώρισε τὴν πρὸς τὴν σύζυγον, καὶ ἐρχόμενος κατάκοπος ἐκ τῆς ἐξοχῆς δὲν ἠδύνατο ν' ἀγρυπνῇ ὅσον ἔδει πρὸς τὰ ἐν τῷ οἴκῳ συμβαίνοντα.

Ἡ περιοδολογία τῶν πολιτικῶν ῥητόρων, ἡ σοφὴ τέχνη τῆς κατασκευῆς περιόδων, εἶναι ὅλως περιττὴ καὶ μάλιστα ἐπιζήμιος διὰ τὸν ἐπιδικώμενον σκοπὸν τοῦ εὐαρμόστως λέγειν πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ τὴν περίστασιν, ὅπως καταφανῆ ἢ πιθανότης τῶν ἀφηγουμένων καὶ ἐπέλθῃ ἐντεῦθεν ἡ πειθῶ.

Φαίνεται λοιπὸν ὁ προκείμενος λόγος ὡς ἀτεχνίτετος· εἰς ὄλους τοὺς ἰδιώτας, τοὺς μὴ καλῶς δηλαδὴ πεπαιδευμένους, καὶ εἰς οὐκ ὀλίγους τῶν φιλόλογων, ὅσοι δὲν ἔχουν πολλὴν τριβὴν περὶ λόγους, λέγει αὐθις ὁ Ἀλικαρνασεύς, τοιαύτη ἀληθῶς ἰδέα ἐπικρατεῖ ὅτι ἐγράφη ἀνεπιτηδεύτως καὶ *ὄχι κατὰ τέχνην, μάλιστα κάπως αὐτομάτως καὶ ὡς ἔτυχεν.* Ἐν τούτοις εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἔργον τεχνικώτατον: *ἀπεποίηται γὰρ αὐτῷ τοῦτο τὸ ἀποίητον, καὶ δέδεται τὸ λελυμένον καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μὴ δοκεῖν δεινῶς κατασκευάσθαι τὸ δεινὸν ἔχει.* Διὰ τοῦτο δὲ εἶναι δυσμίμητος, καίτοι ἔχει τὴν φράσιν εὐκολον καὶ ἀπλῆν.

Ἡ κατ' ἐξοχὴν τέχνη εἶναι συνήθως κερυμμένη καὶ δὲν φαίνεται. Ὅμοιάζει τὰς ἐλαφρῶς καμπύλας γραμμὰς τῆς βάσεως τοῦ Παρθενῶνος, καὶ τόσον καλλίτερα κρύπτεται, ὅσον δὲν συνοδεύεται μὲ κοσμήματα καὶ ἄλλην πολυτέλειαν, ἀλλ' εἶναι τι ἀπλοῦν, ἀρμονικόν, ἀβίαστον, ἡ δὲ προσοχὴ δὲν σταματᾷ εἰς οὐδεμίαν λεπτομέρειαν ἐξέχουσαν ἀλλὰ προσκολλᾶται εἰς τὸ ὅλον τὸ γοητεῦον καὶ ἐντυπούμενον, ὡς ἐν ὠραῖον καλλίγραμμα σχῆμα. Ἡ τέχνη τοῦ Λυσίου εἶναι λοιπὸν ἀόρατος ὡς καὶ αἱ καμπύλαι τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐκ τῆς πολυλογίας καὶ τῆς παλλιλογίας,

ἦν ὁ Εὐφίλιτος, ὡς πᾶς πελάτης, ἐκένωσεν ἀναποφεύκτως εἰς τὸν ὑπομονητικὸν δικηγόρον του, ὁ Λυσίας ἐσταχυολόγησεν ὅσα τῶ ἐχρειάζοντο καὶ ἀπέρριψε πλῆθος βέβαια ὑλικῶ ἀχρήστου ἴσως δὲ καὶ ἐπιζημίου. Ἐξετάζων δὲ διάφορα σημεῖα ἐπίκαιρα καὶ ἀναλύων ψυχολογικῶς τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις τῶν δρασάντων προσώπων ἔδωκε τὴν πρέπουσαν φυσιογνωμίαν καὶ γλῶσσαν εἰς ἕκαστον καὶ μὲ φαινομένην ἀτημέλειαν κατέταξε τεχνικώτατα τὰ γεγονότα, ὥστε τὸ ὄλον ν' ἀποτελέσῃ ἀριστοῦργημα τέλειον μὴ δεόμενον προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως μῆτε λέξεώς τινος μῆτε εἰκόνας.

Τὴν ἀπλῆν, ἀλλὰ βαθεῖαν ἐντύπωσιν προξενούσαν φράσιν, ὅτι ὁ θάνατος τῆς μητρὸς ἦτο ἡ ἀρχὴ τῶν συμφορῶν ὄλων, εἶναι εὐρεσις τοῦ Λυσίου. Οὗτος ἀφεύκτως διεσκεύασε τὴν χαριτωμένην εἰκόνα τοῦ ψιμυθίου πρὸς διπλοῦν χαρακτηρισμὸν τῆς τε ἀπλοικότητος τῶν σκέψεων τοῦ ἀφελοῦς πελάτου καὶ τῆς προΐουσης ἀναιδεΐας τῆς γυναικὸς του, ἣτις ἀναθαρρήσασα χάνει τὴν πρῶν εὐκοσμίαν καὶ φειδωλίαν τῆς, ἀψηφεῖ τὸ πρόσφατον πένθος καὶ προδίδεται, ἔχει ὁμοίως παρὰ τῶ ἀπλοικῶ Εὐφιλίτῳ, ὅτι γυμνάζεται διὰ τοῦ ψιμυθίου νὰ ἀρέσῃ εἰς κάποιον. Καὶ ἡ θελκτικωτάτη περιγραφὴ τῆς σκηναίης, καθ' ἣν τῆ προτροπῆ τοῦ συζύγου ἡ μοιχαλὶς συναινεῖ δῆθεν ἄκουσα νὰ κατέλθῃ ἀλλὰ πρὶν ἢ κατέλθῃ τὸν κλειδῶναι ἐκ ζηλοτυπίας δῆθεν πρὸς τὴν παιδίσκην καὶ ἐκ πείσματος, εἶναι προῖδν τῆς ψυχολογικῆς παρατηρητικότητος τοῦ Λυσίου καὶ διεπλάσθη προδήλως παρ' αὐτοῦ τὸσον φυσικῆ πρὸς ἀνάδειξιν τοῦ χαρακτῆρος ἑκατέρου τῶν συζύγων.

Εἰμὶ βέβαιοι ὅτι ἂν εἶδιδετο τοιαύτη ὑπόθεσις μὲ ὁμοία στοιχεῖα τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῆς εἰς τοὺς Ἑλληνας δικηγόρους τῆς σήμερον, οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θὰ κατώρθου νὰ ἀγορεύσῃ ἢ γράψῃ τὴν ἀφήγησιν μὲ τὴν ἐνάργειαν, ἀλήθειαν καὶ χάριν. Δὲν λέγω μὲ τὴν συντομίαν· διότι ἡ ἔλλειψις κλεψύδρας ἐγένετο ἴσως αἰτία τῆς μὴ ἀσκήσεως ἡμῶν εἰς τὸ ὀλίγα καὶ καλὰ λέγειν, καὶ διότι γενικῶς κρατεῖ ἰδέα θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀγορεύοντα.

Ἐν τούτοις τὸ σύμμετρον εἶναι τὸ πᾶν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐμελέτων διὰ νὰ ἦναι συμμετρικοὶ καὶ σύντομοι καὶ καλλιτέχναι τοῦ λόγου. Σήμερον ἡ συντομία θεωρεῖται τεκμήριον ἐλλείψεως μελέτης καὶ γνώσεων, ἡ δὲ πολυλογία

τεκμήριον δεινότητος καὶ πολυμαθείας, καὶ γίνεταί πολλή κατάχρησις αὐτῆς παρ' ἡμῖν καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς γάλλοις δικηγόροις. Ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἡ εὐφράδεια καὶ ἡ κομψότης τοῦ λόγου εἶναι εὐρέως διακεχυμένη παρὰ τῶ δικηγορικῶ κόσμῳ, λησμονεῖται συχνότατα ἡ ἐμβριθὴς τοῦ *Montesquieu* παρατήρησις: «ὅτι λείπει εἰς βάθος ἐν τῶ λόγῳ, μᾶς το δίδουν εἰς μῆκος οἱ ῥήτορες». Καὶ ὑπομονή, ἔαν μὲ τὸ λεπτυνόμενον καὶ μηκυνόμενον σύρμα χρυσοῦ ἐνὸς γραμμαρίου παρουσιάζωσι πολλὰ καὶ ὠραῖα κομψοτεχνήματα οἱ χρυσοχοοὶ οὗτοι τοῦ λόγου, καὶ δὲν θέτωσι τὴν ριλοτιμίαν καὶ δόξαν αὐτῶν εἰς τὸ νὰ μεταβάλωσι τὸ γραμμαρίον βάρους εἰς μεγίστην ἔκτασιν λεπτεπιλέπτου μόνον σύρματος. Δικαίως ἄρα λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τινος λόγου τοῦ Ἰσαίου ὁ *Pierron* (*Litter. Grecque* p. 427-28) ἀναφωνεῖ: «Combien d'avocats auraient besoin d'apprendre d'Isée à se défaire de toutes les superfétations, de tous les ornements de mauvais goût qui déparent leurs plaidoyers et surtout de cette prolixité qui est la peste de l'éloquence judiciaire».

Φοβοῦμαι μὴ ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε λεχθέντων δύναται τις ὀρθῶς νὰ συμπεράνῃ ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον ν' ἀναλύσωμεν δικανικὸν τινα λόγον τοῦ Λυσίου καὶ νὰ ἐξάρωμεν τὰς καλλονὰς καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τῆς ἀφανοῦς τέχνης τοῦ ἐπιφανεστάτου τούτου λογογράφου, ἀλλ' ὅτι εἶναι μᾶλλον δύσκολον μελετῶντες αὐτὸν ν' ἀποκτήσωμεν μίαν τούλάχιστον τῶν πολλῶν του ἀρετῶν, τὴν *συντομίαν*, καὶ οὕτω ἀποφύγωμεν τὸ ὀξύμωρον τοῦ ἐπαίνειν ταύτην διὰ τῆς πολυλογίας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

I.

Μετὰ τὴν διήγησιν, ὁ ἀπολογούμενος Εὐφίλιτος ἐπικαλεῖται ὑπὲρ ἑαυτοῦ *τρεῖς Νόμους*, καὶ παρουσιάζει μάρτυρας ἐπὶ δύο θεμάτων.

Τοῦ πρώτου Νόμου, ὃν ἀναγινώσκει ὁ γραμματεὺς τοῦ δικαστηρίου, τὸ κείμενον δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἡ ἔννοιά του σαφηνίζεται ἐν τῶ λόγῳ τμήμα τοῦ κειμένου ἀποτελεῖ ἡ φράσις ἡ ἐν τῶ ἐπιλόγῳ εὐρισκομένη: «εἰάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅτι ἂν οὖν βούληται χρῆσθαι». Κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου ὁ σύζυγος συλλαβῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχόν, ἐδικαιούτο ἢ νὰ τον φονεύσῃ, ἢ νὰ τον δεσμεύσῃ καὶ κρατήσῃ ἐν τῶ οἴκῳ του βοηθούμενος ὑπὸ τῶν

θεραπόντων ἢ τῶν φίλων καὶ μετὰ συμφωνίαν περὶ τιμῆματος ἀποζημιώσεως διὰ τὴν γενομένην ὕβριν νά τον ἀπολύσῃ, ἢ τέλος νά τον ὑποβάλλῃ εἰς ἀτιμωτικές τινας σωματικές ποινάς καθιερωθείσας ὑπὸ τῆς συνθησίας.

Ὁ Εὐφίλτος θέλει ν' ἀποδείξῃ ἐν πρώτοις ὅτι δὲν ἐνόει νά λάβῃ χρήματα παρὰ τοῦ μοιχοῦ, ὅτι ὁ μοιχὸς ὡμολόγηε μὲν ὅτι ἀδικεῖ ἀλλὰ παρεκάλει νά μὴ φονευσθῇ ἔτοιμος ὢν νά πληρώσῃ χρήματα ὡς λύτρα τῆς ζωῆς του, καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ νόμου βασιζόμενος ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν τιμωρίαν ἐκείνην, ἣν οἱ Ἀθηναῖοι νομοθετοῦντες ἐθεώρησαν δικαιοτάτην κατὰ τῶν τοιαῦτα ἐπιτηδεούντων.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ ἀποδεικνύει διὰ τῆς προσαγωγῆς τῶν μαρτύρων, οὓς ἐκ τῆς γειτονίας τὴν νύκτα τοῦ δράματος παραλαβὼν ὠδήγησε πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλήψεως τοῦ ἐνόχου.

Μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν μαρτύρων, οἵτινες ἀνέβαινον ἐπὶ τινος βήθρου ἢ βήματος καὶ καθέτεον τὴν μαρτυρίαν, ἦτις πολὺ πρὸ τῆς δικασίμου κατὰ τὴν γενομένην ἐνώπιον τοῦ ἀρχοντος προανάκρισιν ἐλαμβάνετο γραπτῆ, ἀναγινώσκοντα ὑπὸ τοῦ γραμματέως οἱ ἐξῆς δύο νόμοι, ἐκ τῶν φονικῶν λεγομένων τοῦ Δράκοντος.

Ὁ πρῶτος, εἰλημμένος ἐκ τῆς στήλης τῶν ἐξ Ἀρείου Πάγου, διαρρηθὴν λέγει, ὅτι δὲν καταδιώκεται ἐπὶ φόνῳ ὁ φονεύων τὸν μοιχὸν τὸν συλληφθέντα μετὰ τῆς νομίμου αὐτοῦ συζύγου, ἐπὶ δάμαρι. Ὁ Νομοθέτης τόσῳ μᾶλλον δίκαιον ἐθεώρησε τοῦτο, προκειμένου περὶ τῶν νομίμων συζύγων, ὅσον τὴν αὐτὴν τιμωρίαν ὀρίζει καὶ ὅταν πρόκηται περὶ τῶν παλλακῶν, ὧν ἡ ἀξία ἐλάττων τυγχάνει τῆς τῶν γαμετῶν γυναικῶν. «Εἶναι δὲ πρόδηλον, προσθέτει ὁ Λυσίας, ὅτι ἂν ὁ Νομοθέτης ἠδύνατο νά εὖρη μείζονα ποινήν διὰ τὴν μετ' ἐγγάμου γυναικὸς μοιχείαν, θὰ διετύπου τοιαύτην· ἀλλ' ἀφ' οὗ δὲν εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῇ ἀνωτέρα ποινή, ἠρκέσθη νά ἐξομώσῃ ἀμφοτέρας».

Τοῦ νόμου τούτου τὸ κείμενον εὐρίσκειται παρὰ Δημοσθένει κατὰ Ἀριστογείτονος § 53 ἔχον ὡς ἐξῆς: «Ἐάν τις ἀποκτείνῃ ἐν ἄθλοις ἄκων, ἢ ἐν ὀδῶ καθελῶν ἢ ἐν πολέμῳ ἀγνοήσας, ἢ ἐπὶ δάμαρι ἢ ἐπὶ παλλακῇ ἢν ἂν ἐπ' ἑλευθέροις παισὶν ἔχη, τούτων ἕνεκα μὴ φεύγειν κτείναντα».

Ὁ Δημοσθένης ὠραιότατα ἐξηγεῖ τὸν δικαιολογητικὸν λόγον τοῦ νόμου τούτου ὡς

πρὸς τὸ ἀκαταδίωκτον τοῦ φονέως ἐν τῇ μοιχείᾳ: Πολεμοῦμεν, λέγει, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς διὰ νά μὴ πάσχωσιν αἱ γυναῖκες ἡμῶν, αἱ μητέρες, αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ θυγατέρες ὕβριστικόν τι ἢ ἀσελγές παρὰ τῶν πολεμίων. Ἀλλ' ὅταν οἱ φίλοι καὶ οἱ συμπολίται παρὰ τὸν νόμον ἀτιμάζωσι καὶ διαφθείρωσι τὰς οἰκογενείας ἡμῶν, κατ' ἀνάγκην ὁ Νομοθέτης ἕξομοιοῖ αὐτοὺς πρὸς πολεμίους καὶ ἐπιτρέπει νά φονεύσωμεν καὶ τούτους. Διότι γένος κυρίως φιλίων καὶ πολεμίων δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' εἶναι αἱ πράξεις αἱ ὀρίζουσαι: τίς ὁ πολέμιος καὶ τίς ὁ φίλος. Διὸ δικαίως ὁ νόμος τὸν ποιοῦντα ἔργα ἐχθροῦ ἐν τῇ τάξει ἐχθροῦ κατατάσσει καὶ ἐπιτρέπει τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον».

Πρὸ τοῦ Δημοσθένους ὁ Ξενοφῶν ἐν Κύρου Παιδείᾳ (III, 1, 39) ἐκφέρει τὴν αὐτὴν δικαιολογίαν, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει οὐχὶ μόνον τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων, παρ' οἷς ὁ αὐτὸς νόμος περὶ τιμωρίας μοιχοῦ ἴσχυεν, ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ ἐλογίζετο ὀσιος, ὡς ὁ τοῦ πολεμίου ἐν πολέμῳ: «Οὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναῖξιν λαμβάνοντες συνόντας ἄλλοτρίους ἄνδρας οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατακαίνουσιν ὡς ἀφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναῖκας, ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς τὴν πρὸς ἑαυτοὺς φιλίαν, διὰ τοῦτο ὡς πολεμίους αὐτοῖς χροῶνται».

Εἶτα ζητεῖ τὴν ἀνάγκωσιν καὶ ἐτέρου νόμου κελεύοντος τὰδε: «Ἐάν τις ἄνθρωπον ἐλεύθερον αἰσχύνῃ βία, διπλὴν τὴν βλάβην (ἀποζημιώσιν) ὀφείλει· ἐάν δὲ γυναῖκα, ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστιν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι».

Ὁ Λυσίας δὲν ἀκριβολογεῖ ἐπὶ τῆς φαινομένης ταύτης διακρίσεως ὡς νομομαθής, ἀλλὰ δράττεται αὐτῆς ὡς ψυχολόγος καὶ θηρέων νά ἐπιτύχῃ τὸν στιγματισμὸν τοῦ ἐγκλήματος τῆς μοιχείας καὶ νά προκαλέσῃ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν δικαστῶν, ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς τὸν νόμον: «Ἀκούετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, πόσον ἐλαφρότερον τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου οἱ δράσται βιασμοῦ ἀπὸ τοὺς πειθόντας. Εἰς τοὺς διὰ πειθοῦς διαφθείροντας ἐπιβάλλεται ὁ θάνατος, ἐνῶ εἰς τοὺς βιαστὰς διπλὴ ἢ ἀποζημιώσις. Διότι ὁ Νομοθέτης ἐσκέφθη ὅτι οἱ βιασταὶ μισοῦνται ὑπὸ τῶν βιασθέντων, ἐνῶ οἱ διὰ τῆς πειθοῦς διαφθορεῖς διαφθεύρουσι τὰς ψυχὰς¹ καὶ κατορθοῦσι τὰς ἄλλο-

1. Παρὰ Ξενοφ. Συμπ. VIII, 20 ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ ὑφαίτις ἰδέα ὁμοίως σχεδὸν ἐκφρομένη: «Καὶ μὴν ὅτι γε

τρίας γυναίκας νὰ φέρωνται οικειότερον πρὸς ἑαυτοὺς παρὰ πρὸς τοὺς ἰδίους ἄνδρας, νὰ οικειοποιηθῶσιν ὁλόκληρον τὴν ξένην οἰκογένειαν καὶ νὰ καταστήσωσιν ἀδῆλους τοὺς παῖδας, εἰς πολλοὺς ἀνήκουσιν, εἰς τοὺς ἄνδρας ἢ εἰς τοὺς μοιχοὺς. Δικαίως λοιπὸν δι' ὅλα αὐτὰ ὁ νόμος ὥρισε τὸν θάνατον ὡς τιμωρίαν. Οἱ μὲν νόμοι, ὧ ἄνδρες δικασταί, ὄχι μόνον δὲν λέγουσιν ὅτι ἐγὼ ἔπραξα ἀδικίον τινα πράξιν, ἀλλὰ τούναντιον, μὲ διατάσσουσιν νὰ τιμωρήσω, ὡς ἐτιμώρησα. Παρ' ὑμῶν τῶρα ἐξαρτᾶται ἂν πρέπη νὰ θεωρήσῃτε τούτους ἐγκύρους καὶ ἰσχύοντας, ἢ νὰ τοὺς ἀποκηρύξῃτε ὡς μηδενὸς λόγου ἀξίους. Ἐγὼ νομίζω ὅτι ὅλοι αἱ πόλεις θέτουσι νόμους, ἵνα, ὡς ἂν ἀποροῦμεν περὶ τινῶν πραγμάτων, προστρέχωμεν εἰς αὐτοὺς καὶ σκεφθῶμεν τί δέον νὰ πράξωμεν. Ἄλλ' εἶδομεν αὐτοὶ οἱ νόμοι ποῖον δικαίωμα δίδουσιν εἰς τοὺς οὕτως ἀδικουμένους. Ἄξιόν ἐστι ὑμεῖς θὰ ἔχητε τὴν αὐτὴν γνώμην μὲ τὸν Νομοθέτην· διότι ἄλλως τοιαύτην ἐξουσίαν θὰ δώσητε εἰς τοὺς μοιχοὺς, ὥστε θὰ κάμῃτε καὶ τοὺς κλέπτας νὰ λέγωσιν ὅτι εἶναι μοιχοί, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἂν τοιαύτην αἰτίαν εἰς ἑαυτοὺς ἀποδίδωσιν καὶ λέγωσιν ὅτι ὡς μοιχοὶ εἰσέρχονται εἰς τὰς ἀλλοτρίας οἰκίας, οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ τοὺς ἐγγίσῃ. Καὶ βέβαια, ὅλοι θὰ μάθουν ὅτι οἱ μὲν περὶ μοιχείας νόμοι ἐπῆγαν εἰς τὸ καλόν, ἢ δὲ ψῆφος ἢ ἰδική σας εἶναι ὅτι ὀφείλει τις νὰ φοβῆται· διότι ἡ ψῆφος σας εἶναι ἢ ἔχουσα τὸ μέγιστον ἐν τῇ πόλει κύρος». Εἶναι ὄντως ὠραία ἢ παροάταξις ἐνταῦθα τῆς ἐφευρετικότητος ἰσχυρῶν ἐνθυμημάτων καὶ τῆς εὐφυίας τοῦ Λυσίου. Τὸ ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ βιασμοῦ νομικὸν ἐπιχείρημα θὰ ἐξελέγξωμεν κατωτέρω.

II

Ἐρχεται κατόπιν εἰς τὴν ἀναίρεσιν τοῦ σπουδαιοτάτου λόγου τῆς κατηγορίας. Οἱ κατηγοροὶ ὄντες συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος Ἐρατοσθένους διατείνονται ὅτι τὸν μοιχὸν δι' ἐνέδρας καὶ ἐκ προμελέτης προσεκάλεσε τὴν νύκτα ἐκείνην ὁ Εὐφίλητος διὰ τῆς ὑπηρετρίας, καὶ ἀρπαγέντα ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ καταφυγόντα εἰς τὴν ἐστίαν παρανόμως ἐφόνευσεν. Τὸν ἰσχυσμὸν τοῦτον λογικῶς τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ διὰ μαρτυρικῶν ἀποδείξεων ἰσχυρῶς ἀντικρούει:

«Ἐγὼ, ὧ ἄνδρες δικασταί, θὰ ἐθεώρουν

οὐ βιάζεται, ἀλλὰ πείθει, διὰ τοῦτο μᾶλλον μισητός. Ὁ μὲν γὰρ βιαζόμενος, ἑαυτὸν πονηρὸν ἀποδεικνύει· ὁ δὲ πείθων τὴν τοῦ ἀναπειθόμενου ψυχὴν διαφθείρει».

ὡς δικαίωμά μου νὰ συλλάβω μὲ οἰονδήποτε τρόπον τὸν διαφθείραντα τὴν γυναῖκά μου. Ἄν τὸ πρᾶγμα περιωρίζετο μόνον εἰς λόγους καὶ οὐδεμία πράξις εἶχε γίνεσθαι, θὰ εἶχον ἀδικὸν διατάσσων τὴν ὑπηρετρίαν μου νὰ τοὺς προσκαλέσῃ. Ἄλλ' ἂν τὰ πάντα εἶχον διαπραχθῆναι καὶ ἂν πολλάκις οὗτος εἶχεν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκόν μου, συλλαμβάνων αὐτὸν μὲ ὅποιονδήποτε τρόπον, φρονῶ ὅτι ὀρθῶς θὰ ἐσκεπτόμην καὶ θὰ ἔπραττον. Ἀλλὰ σας λέγω ὅτι ψεύδονται καὶ εἰς τοῦτο, εὐκόλως δὲ θὰ το ἐννοήσητε ἐκ τῶν κατωτέρω. Σᾶς εἶπον καὶ πρότερον ὅτι ὁ στενός μου φίλος Σώστρατος ἐρχόμενος ἐκ τῆς ἐξοχῆς περὶ δυσμᾶς ἡλίου με συνήντησε· τὸν προσεκάλεσα εἰς τὸ δεῖπνον καὶ ἀφοῦ συνεδείπνησεν, ἐνόμισε καλὸν ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἀπῆλθεν. Τῶρα, ὧ ἄνδρες δικασταί, ἂν ἐγὼ τὴν νύκτα ἐκείνην ἐπεθύλευον τὸν Ἐρατοσθένην, σκεφθῆτε· δὲν θὰ ἦτο δι' ἐμὲ καλλίτερον νὰ δειπνήσω μᾶλλον ἐκτὸς τῆς οἰκίας μου, παρὰ νὰ φέρω καὶ ἓνα φίλον συνδαιτυμόνα; Διότι δὲν θὰ ἐτόλμα ἐκεῖνος νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν οἰκίαν μου ἀσθανόμενος τὴν ὑπαρξίν ἐκεῖ τοῦ συνεδειπνοῦντος. Ἐπειτα θὰ ἀφῆνα τὸν φίλον μου νὰ φύγῃ μετὰ τὸ δεῖπνον καὶ νὰ μείνῃ μόνος καὶ ἔρημος, ἢ θὰ τον ἔλεγα νὰ μείνῃ διὰ νὰ με βοηθήσῃ εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ μοιχοῦ; Τρίτον, δὲν νομίζετε ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἀκόμη θὰ παρήγγελλα τοὺς φίλους μου καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα νὰ συνέλθωσιν εἰς τὴν πλησιεστέρην οἰκίαν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἀντὶ νὰ τρέχω τὴν νύκτα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἅμα ἐνόησα τὴν ἔλευσίν μου, μὴ γνωρίζων ποῖον θὰ εὕρω κατ' οἶκον καὶ ποῖον ἐξω; Καὶ ἀπόδειξις ὅτι ὑπῆγα εἰς τοῦ Ἀρμοδίου καὶ εἰς τοῦ δεῖνος τὴν οἰκίαν, ἐνῶ αὐτοὶ ἀπεδήμουν καὶ δὲν το ἐγνώριζα· ἄλλους δὲν εὗρον ἐν τῇ οἰκίᾳ των. Ἐλαβον λοιπὸν ὄσους ἠδυνήθην καὶ ἐβάδιζον. Ἄν ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώριζα, δὲν νομίζετε ὅτι θὰ ἤμην προπαρεσκευασμένος καὶ μὲ ὑπηρετάς καὶ μὲ φίλους προειδασμένους, διὰ νὰ εἰσελθῶμεν ὄσον τὸ δυνατόν ἀσφαλίστατα (διότι ποῦ ἤξευρα ὅτι δὲν ἔχει καὶ ἐκεῖνος ὄπλον τι;) καὶ ἐνώπιον ὄσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων μαρτύρων ἐπιβάλλω τὴν τιμωρίαν; Ἀπόδειξις φανερά ὅτι δὲν ἐγνώριζον τί θὰ συνέβαινε τὴν νύκτα ἐκείνην, εἶναι ὅτι παρέλαβα μάρτυρας ὄσους ἔτυχον. Καὶ μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες».

Ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν μαρτύρων τοῦ βιβαίου (1) τίνι τρόπῳ προσεκληθήσαν τὴν νύκτα ἐκείνην ὑπὸ τοῦ Εὐφίλητου καὶ ἐβάδι-

σαν εἰς τὸν οἶκον· 2) πῶς εἶδον τὴν σκηνὴν τῆς συλλήψεως καὶ τοῦ φόνου τοῦ μοιχοῦ, ἡ ἀπολογία συμπληροῦται ὡς πρὸς τὰ δύο ἐπίκαιρα τῆς κατηγορίας καὶ καθίσταται νικηφόρος μετὰ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οὐδεμία ἐνέδρα οὐδὲ προμελέτη ὑπῆρξε, καὶ ὅτι ὁ μοιχὸς ἐφρονεῦθη πληγείς καὶ πσῶν ἀπὸ τῆς συζυγικῆς κλίνης δεθείς τὰς χεῖρας καὶ ἀποτελειωθείς ἐνώπιον τῆς κλίνης, οὐχὶ δὲ καταφυγὼν εἰς τὴν ἐστίαν καὶ ἀρπασθεὶς ἐκείθεν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀπολογούμενος εὐθαρσῶς ἰσχυρίζεται ὅτι κατὰ τὸν νόμον εἶχε τὸ δικαίωμα μὲ ἐνέδραν καὶ δόλον καὶ οἰονδήποτε τρόπον νὰ συλλάβῃ τὸν μοιχὸν ἐπ' αὐτοφῶρῳ, ἀρκεῖ νὰ ἐτελέσθῃ καὶ πρότερον συνάντησις καὶ μοιχεία, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι θὰ εἶχεν ἄδικον ἂν συνετέλει δολίως νὰ γίνῃ ἡ πρώτη συνάντησις τῶν ἐραστῶν καὶ διαπραχθῇ κατ' αὐτὴν ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ.

Κατὰ τὸν Γαλλ. Ποιν. Νόμον (ἀρθ. 324) καὶ τοὺς ἐρμηνευτὰς αὐτοῦ, ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ θεωρεῖται δολοφονία καὶ τιμωρεῖται ὡς τοιαύτη, ἔαν ὁ σύζυγος μαθὼν τὴν μελετωμένην συνέντευξιν, ἀντὶ νὰ ματαιώσῃ αὐτὴν, λαμβάνῃ ἐκ τούναντιού διὰ τὰ μέτρα καὶ ἐκ προμελέτης παρασκευάζῃ τὴν ἐκδίκησιν καὶ ἐκδικεῖται. Ὁ Γάλλος Νομοθέτης συγχωρεῖ τὴν αἰφνιδίαν ἐξέγερσιν τοῦ πάθους καὶ τὴν ἄμυσσον αὐτοῦ ἐκδήλωσιν δι' ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ μοιχοῦ ἐπὶ σκοπῷ φόνου. Ἄλλ' οὕτε βασάνους ἢ πληγὰς οὐδὲ ἀκρωτηριάσεις ἐπιτρέπει· διότι ἡ βία διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν εἶναι πλέον αὐθόρμητος ἀλλὰ λελογισμένη, καὶ ὁ ἐκδικητὴς μετατρέπεται εἰς τύραννον αἰμοχαρῆ, ἄγριον καὶ ἀπάνθρωπον, τερπόμενον ἐπὶ τῇ θείᾳ βρασάνῳ καὶ ἀκρωτηριασμῶν.

Αἱ διαφοραὶ αὗται ἐξηγοῦνται ἔνεκα ἐτέρας διαφορᾶς οὐσιώδους μεταξὺ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ τοῦ Γαλλικοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα φόνου κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Ὁ Γαλλικὸς νόμος θεωρεῖ τὸν φονεὰ τοῦ μοιχοῦ ὡς συγχωρητέον (excusable) καὶ ἐπομένως τιμωρούμενον μὲ τὴν ἐλαφροτέραν ποινὴν τοῦ πληρωμολήματος, ἐν ᾧ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον κηρύττει αὐτὸν ὄντος ἀκαταδιδάκτον (μὴ φεύγειν, καθαρὸν εἶναι τοῦ φόνου). Τὴν φράσιν καθαρὸς τὰς χεῖρας μεταχειρίζεται ὁ Ἀνδοκίδης, ὅταν συμφώνως τῷ τοῦ Σόλωνος νόμῳ φονεύσῃ τις τὸν τὴν δημοκρατίαν καταλύσαντα, ἢ τὸν ἀρχὴν τινα ἄρξαντα καταλειυμένης τῆς δημοκρατίας· τὸν δὲ τοιοῦτον φόνον καλεῖ δσιον καὶ εὐαγῆ. (Περὶ μυστ. § 45—6).

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῆς Lex Julia ἀνεγνώρισαν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν πατέρα νὰ φονεύσῃ τὴν θυγατέρα τοῦ ἔγγαμον οὔσαν συγχρόνως μετὰ τοῦ μοιχοῦ· ὁ δὲ σύζυγος ἐδικαιοῦτο νὰ φονεύσῃ μόνον τὸν μοιχόν, καὶ τοῦτο ἂν ἦτο τάξεως ὑποδεστέρας ἢ κακῶν προηγουμένων, οὐχὶ δὲ τὴν σύζυγόν του. Ἡ παράδοξος αὕτη διάκρισις ἐξηγεῖται ἔνεκα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας παρὰ Ῥωμαίους, ἣτις ἐξηκολούθει ἰσχύουσα καὶ μετὰ τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς.

Ἐν Ἀθήναις λοιπὸν καὶ κατόπιν ἐν Ῥώμῃ κηρύσσεται ἡ αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἀκαταδιδάκτου, ὁ δὲ φονεὺς εἴτε σύζυγος ἐν Ἀθήναις εἴτε πατὴρ ἐν Ῥώμῃ, θεωρεῖται καθαρὸς φόνου τελεσθέντος κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Μὴ ὑπαρχουσῶν δὲ διακρίσεων περὶ προμελέτης καὶ ἐνέδρας ἐν τῷ Ἀττικῷ νόμῳ, ἔχει δίκαιον ὁ Εὐφίλητος λέγων ὅτι ἡγεῖται ἑαυτὸν σωφρονεῖν, ἔαν δι' οἰουδήποτε τρόπου ἴστω καὶ ἐκ προμελέτης καὶ ἐκ δόλου συλλάβῃ τὸν μοιχόν.

Ἐν τούτοις μεθ' ὅλον τὸ ὑπὲρ ἑαυτοῦ γράμμα τοῦ νόμου συναισθάνεται ὅτι ἡ κοινὴ συνείδησις θὰ ἦτο ἐναντίον του, ἂν προμελετῶν τὸν φόνον παρασκευάζε διὰ τῆς δούλης τὴν πρώτην τέλεισιν τῆς μοιχείας· διὸ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐξαιρεῖ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἣν θέτει. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁμοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδεμία προμελέτη καὶ προπαρασκευὴ ὑπῆρχε κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ τοῦτο ἀπέδειξε διὰ τε λογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ διὰ μαρτύρων. Καὶ ὄντως τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐκράτησε τὸν φίλον του Σώστρατον, ἡ νυκτερινὴ κρυφία του ἐξοδος πρὸς περισυλλογὴν μαρτύρων τυχαίων, καὶ ἡ ματαία ἐπίσκεψίς του εἰς οἰκίας φίλων, ὧν ἠγνόει τὴν ἀποδημίαν, μαρτυροῦσι σαφέστατα ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ἐξ ἀπροσδοκῆτου ἐγένετο ὅτι ἐγένετο· αἱ δὲ καταθέσεις τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ φόνος ἐγένετο, ὡς συντόμως περιγράφει αὐτὸν ὁ κατηγορούμενος, καὶ δὲν ὑπῆρξε καταφυγὴ τοῦ θύματος εἰς τὴν ἐστίαν καὶ βεβήλωσις τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀσύλου.

Καίτοι ἀπεδείχθησαν τὰ οὐσιώδη ταῦτα γεγονότα, οὐχ ἦττον ὁ Λυσίας δὲν νομίζει ἐξεντληθεῖσαν τὴν ἀπλογίαν· θέλει νὰ ἄρῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν, ἣν ἡ κατηγορία ἀφῆκε τυχόν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν δικαστῶν, καὶ πρὸς τοῦτο νέα δείγματα τῆς δεξιότητος καὶ εὐφυΐας του παρέχει μαρτυροῦντα νοῦν γεννητικὸν καὶ ἡσκημένον εἰς τὴν ἐξέτασιν παντὸς ζητήματος ἀπὸ πάσης δυνατῆς ἀπόψεως. Ἐὰν

δὲν στρέφωσι τὰ πράγματα, στρέφει ὁ νοῦς περὶ τὰ πράγματα· καὶ ὅταν ὁ νοῦς ᾖ εὐστροφος, ὅξυς καὶ διορατικός, ἀνακαλύπτει νέα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ θέματος, ὅπερ οἱ ἄλλοι ἐνόμιζον ἐξαντληθέν. Λαμβάνει λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν, οἷαν οἱ κατήγοροι ἐπλασαν, καὶ ἐξετάζων αὐτὴν καὶ ἀναλύων ἀποδεικνύει διὰ τῆς ἰσχύος τῆς λογικῆς ὅτι, ἐὰν τὰ λεγόμενα τῶν κατηγορῶν θεωρηθῶσι πρὸς στιγμὴν ἀληθῆ, τὸ ἐγκλήμα μένει ἄνευ οὐδενὸς σκοποῦ, ἄνευ οὐδενὸς ἐλατηρίου καὶ ὅλως ἀνεξήγητον.

«Τώρα σκεφθῆτε καθ' ἑαυτοὺς περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἐρευνῶντες ἂν ποτε, ἐκτὸς τῆς παρουσίας, ἐγένετο ἔχθρα τις ἄλλη μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους. Δὲν θὰ εὐρῆτε καμμίαν. Διότι οὔτε με ἰσχυροφάντησέ ποτε ἢ μῆνυσιν ἐναντίον μου ὑπέβαλεν, οὔτε ἐνήργησέ ποτε νὰ διωχθῶ ἢ ἐξορισθῶ ἐκ τῆς πόλεως, οὔτε εἶχεν ἰδιωτικὴν τινα δίκην μετ' ἐμοῦ, οὔτε ἐγνώριζε κακὴν μου τινα πράξιν, ἣν φοβούμενος ἐγὼ μὴ τυχόν μάθη τις παρ' ἐκείνου ἐπεθύμουν νὰ τον ἐξολοθρεύσω, οὔτε ἂν ἐπραξα ὅ τι ἐπραξα, ἢ ληίζον νὰ λάβω παρ' ἐκείνου χρήματα· διότι ὑπάρχουσι τινες ἔνεκα χρημάτων ἐπιβουλεύοντες θάνατον πρὸς ἀλλήλους. Τόσον δὲ ὀλίγον δύναται τις νὰ ὀμιλῇ ὅτι ὑπῆρξε διαφορὰ τις μεταξύ ἡμῶν ἔνεκα ὑβρεων ἢ παροινίας ἢ ἄλλως πως ὅσον οὐδὲ εἶχά ποτε ἰδεῖ τὸν ἄνθρωπον οὐδὲ ἀπαξ, ἀλλὰ διὰ πρῶτην φοράν τὴν νύκτα ἐκείνην. Τί λοιπὸν; ἤθελα ἐγὼ νὰ τρέξω τὸν κίνδυνον τοιαύτης δίκης, ἂν ἐκεῖνος δὲν ἐπραττε τὸ μέγιστον τῶν ἀδικημάτων κατ' ἐμοῦ;»

Εἶτα ἐπιφέρει διὰ μίαν φράσεως ἐν σφοδρῶν καὶ ἀπροσδόκητον ῥάπισμα κατὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι δῆθεν ὁ Ἐρατοσθένης ἐκ τοῦ βωμοῦ ἀρπασθεὶς ἀσεβῶς καὶ παρὰ τοὺς νόμους ἐφονεύθη. «Καὶ πῶς, ἐὰν ἤθελον ἐγὼ ν' ἀσεβήσω καὶ παρὰ τοὺς νόμους νὰ φονεύσω αὐτόν, θὰ προσεχάλου μάρτυρας διὰ νὰ βεβαιώσουν τὴν ἀσέθειάν μου, ἀφ' οὗ ἡδυνάμην νὰ μὴ φέρω οὐδ' ἓνα μάρτυρα, ἂν ἐπεθύμουν νὰ διαπραξῶ ἀδικον φόνον;»

Τὸ ἐπιχείρημα ἐν τῇ συντομίᾳ του εἶναι μέγιστον καὶ καταρρίπτει ὡς ἀπίθανον καὶ ἀφύσικον καὶ ὅλως ἀδύνατον τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον τῶν ἀντιδίκων. Εἶναι δὲ σύναμα χαρακτηριστικώτατον τῆς τάσεως τῶν Ἀττικῶν ῥητόρων, οἵτινες δὲν ἤρχοῦντο εἰς τὴν ἀλήθειαν τὴν βεβαιουμένην διὰ τῶν μαρτύρων ἀλλ' ἔχαιρον καὶ ἐνησμένιζον πλειότε-

ρον, ὅταν διὰ τῆς εὐστροφίας τοῦ νοῦ καὶ τοῦ λόγου περιτρέχοντες τὴν χώραν τῶν εἰκότων ἔφερον ἐκεῖθεν ἰσχυρὰ ἐνθυμήματα ἧτοι νικηφόρα ἐκ τῆς λογικῆς ἐξετάσεως τοῦ πράγματος ἐπιχειρήματα. Διὰ τοῦτο δὲ ἀπικλήθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπιτεχνοὶ μὲν ἀποδείξεις αἱ ἐκ τῶν εἰκότων ἀρούμεναι, ἀτεχνοὶ δὲ αἱ ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν, τῶν ἐγγράφων καὶ τῶν ὄρκων ἐρείδόμεναι.

III

Διατί ὅμως ὁ Λυσίας παρέλειψεν ὅλως τὴν μαρτυρίαν τῆς δούλης; Διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης θὰ ἐβεβαιούτο δικαστικῶς ὅτι πολλὰς ὁ μοιχὸς εἶχεν εἰσελθεῖ πρότερον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Εὐφιλῆτου. Τοῦτου δὲ βεβαιουμένου, δὲν ὑπῆρχεν οὔτε λογικὴ οὔτε νομικὴ ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνη μετὰ σθένους εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἀπρομελετήτως τὴν νύκτα ἐκείνην ἐγένετο ἢ ἐπ' αὐτοφῶρῳ σύλληψις καὶ ὁ φόνος τοῦ μοιχοῦ, καὶ εἰς τὰς ἐτέρας ἐκ τῶν εἰκότων ἀποδείξεις, ὧν αἱ δύο τελευταῖαι ἐνέχουν τὴν εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴν. Πράγματι ἢ ἐν τῷ παρελθόντι πολλαπλῇ μοιχείᾳ δὲν εἶναι ἀποδοδειγμένη ἀλλ' ἐκφέρεται διηγηματικῶς καὶ μόνη ἢ φυσικῶς. ἢ ἀφέλεια καὶ τὸ ὁμοιάθηες τοῦ λόγου δίδουν εἰς τὴν διήγησιν κάτι τι πλεον τῆς πιθανότητος.

Τὴν μαρτυρίαν τῆς δούλης ἐδικαιοῦτο νὰ ἀπαιτήσῃ καὶ ἡ κατηγορία. Μετὰ θετικότητος δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι δὲν ἐζητήσαν οἱ κατήγοροι τὴν ἐμφάνισιν τῆς δούλης φοβηθέντες ὅτι ἡ μαρτυρία ταύτης θὰ ἐστρέφετο κατὰ τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων καὶ θὰ ἦτο ὑπὲρ τοῦ ἀπολογουμένου· διότι ἂν ἐζητεῖτο ἡ δούλη, ὦφειεν ἀφευκτῶς νὰ γίνῃ πολὺς λόγος περὶ τῆς σπουδαιοτάτης ταύτης μαρτυρίας, ἐν ᾧ ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ οὐδὲν ἀπολύτως ἀναφέρεται. Καὶ ἂν ἤρνεϊτο ὁ Εὐφίλητος προκαλούμενος νὰ φέρῃ τὴν δούλην, ὦφειεν ὁ Λυσίας νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἄρνησιν, περὶ οὗ ἐπίσης οὐδεμία λέξις ὑπάρχει.

Γνωστὸν ὅτι αἱ μαρτυρίαι τῶν δούλων ἐλαμβάνοντο διὰ βασιάνων καὶ ἐθεωροῦντο μείζονος ἀξίας ἢ αἱ τῶν ἐλευθέρων. Διὰ πᾶσαν δὲ σωματικὴν βλάβην, ἣν ἤθελον ὑποστῆ οἱ δούλοι βασανιζόμενοι, ἔνα εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν, ἐδίδοτο ἀποζημιώσεις εἰς τὸν κύριον αὐτῶν. Συνήθως ἐζητεῖτο παρὰ τοῦ ἀντιδίκου ἢ προσαγωγῆ τοῦ δούλου του. Ἄλλ' ἐπετρέπετο, ὅπως ἐπικαλεσθῆ τις τὴν διὰ βασιάνων μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου δούλου, ἂν συνῆνε εἰς τοῦτο ὁ ἀντίδικος. Παράδειγμα περὶ τούτου βλέπομεν

ἐν τῷ πρὸς Ὀνήτορα Α § 27 λόγῳ τοῦ Δημοσθένους. Ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ ὁ Εὐφίλητος ἠδύνατο νὰ παραδώσῃ τὴν δούλην του εἰς βάσανον, ὅπως ληφθῆ ἡ μαρτυρία τῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἂν συνήναι εἶτε ἀπῆται τοῦτο ἡ κατηγορία, ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο καὶ ἀγνοοῦμεν τὸ αἴτιον.

Ἐπεταὶ ὁ ἐπίλογος, ὅστις καλεῖται καὶ ἐπάνοδος παρὰ Πλάτωνι (Φαῖδ. § 267 d). Εἶναι σύντομος ὡς καὶ ὁ πρόλογος καὶ μετὰ τόλμης μείζονος καθάπτεται τῶν ἀτόπων συνεπειῶν, ἃς ἡ πρὸς τοὺς μοιχοὺς ἐπιείκεια τοῦ δικαστηρίου ἤθελεν ἐπιφέρει. Ὁ κατηγορούμενος δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκην τῆς εὐμενείας τῶν δικαστῶν πρὸς ἀκρόασιν τῆς ἀπολογίας του· τὴν ἔχουν ἤδη ἀκούσει. Ἀλλὰ φοβεῖται μήπως τὸν κείμενον καὶ ἰσχύοντα νόμον δὲν ἐφαρμόσωσι καὶ μήπως φανῆ τότε ὁ νόμος κείμενος μόνον πρὸς ἐνέδραν κατὰ τῶν τιμίων πολιτῶν.

Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες δικασταί, νομίζω ὅτι τὴν τιμωρίαν ταύτην ἐπραξα οὐχὶ ὡς ἰδίαν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀλλ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἀπάσης· διότι οἱ τοιαῦτα διαπράττοντες, βλέποντες ποία εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῶν τοιούτων ἀμαρτημάτων, ὀλιγώτερον θ' ἀμαρτήσωσι καὶ θ' ἀδικήσωσι πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐὰν βλέπωσιν ὑμᾶς ἔχοντας τὴν αὐτὴν γνώμην. Εἰ δὲ μή, πολὺ καλλίτερον εἶναι τοὺς μὲν κειμένους νόμους νὰ ἐξαλείψωμεν, νὰ θέσωμεν δὲ ἄλλους, οἵτινες τοὺς μὲν φυλάττοντας τὰς ἑαυτῶν γυναίκας θὰ τιμωρῶσι, θὰ δίδωσι δὲ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τοὺς θέλοντας ν' ἀπολαύωσιν αὐτῶν. Διότι τοῦτο εἶναι πολὺ δικαιότερον, παρὰ νὰ ἐνεδρεύωσι οἱ πολῖται ὑπὸ τῶν νόμων, οἵτινες ἔχουσι μὲν ῥῆτὴν διάταξιν λέγουσαν· «ἐάν τις μοιχὸν λάβῃ, ὅ τι ἂν βούληται χρῆσθαι», ἀλλὰ καθιστῶσι τὸν δικαστικὸν ἀγῶνα πολὺ δεινότερον διὰ τοὺς ἀδικουμένους ἢ διὰ τοὺς ἀτιμάζοντας καὶ καταισχύνοντας παρὰ τὸν νόμον τὰς ἄλλοτριὰς γυναίκας. Καὶ ἰδοὺ τώρα ἐγὼ κινδυνεύω τὴν ζωὴν μου, τὴν περιουσίαν μου, τὸ πᾶν, διατί; διότι ἐπειθόμην εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου».

IV

Τοιοῦτος ὁ μικρὸς ἀλλ' ἄρτιος καὶ πειστικώτατος διὰ τὴν ἀθώωσιν τοῦ κατηγορουμένου Εὐφίλητου δικανικὸς λόγος τοῦ Λυσίου.

Νομίζει τις ὅτι ὁ ἀπλοῖκος ἀτὸς ἔγραψε τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὅχι ὁ Λυσίας· τόσον κρύπτεται ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ τέχνη τοῦ λογογράφου, διὰ νὰ φαίνηται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι

τέλους ζωντανὴ ἡ φυσιογνωμία, τὸ λεκτικόν, τὸ ἦθος καὶ αὐτὸ τὸ ἤρεμον πάθος τοῦ κατηγορουμένου. Οὐδὲν ῥητορικὸν σχῆμα, οὐδαμοῦ σχετλιασμοὶ καὶ ἐπιφωνήματα, ὄγκος λέξεων οὐδαμοῦ, ἀλλὰ μικραὶ φράσεις ἐγκλείουσαι ἰσχυρὰ νοήματα, συνδεδεμένοι μετ' ἀφελοῦς χάριτος, καὶ τόση εὐκρινὴς πεποίθησις περὶ τοῦ δικαίου, ὥστε τολμᾷ ἐν τῇ ἀφελείᾳ τοῦ ὁ κατηγορούμενος νὰ ἐκτραπῆ καὶ εἰς εὐτραπέλους τινὰς ὑπαινιγμοὺς καὶ εἰς ἐπικρίσεις ὑφαλμύρους κατὰ τῶν δικαστῶν, ἐὰν τυχόν τον ἀδικήσωσι παρορώντες τοὺς περὶ μοιχείας νόμους.

Ὁ γέλωθ χαλαρώνει τὴν αὐστηρότητα τοῦ δικαστοῦ, ὅταν οὗτος, ὡς οἱ σημερινοὶ ἔνορκοι, προσλαμβάνηται ἐκ τοῦ πλήθους καὶ δὲν ἔχη τὴν ἐδρὰν δικαστοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος. Θὰ ἐγέλασαν δὲ ἀναντιρρήτως οἱ ἡλιασταί, ὅταν ἤκουσαν τὴν εὐφρασίαν φράσιν ὅτι ὄλοι οἱ νυκτοκλέπται τῶν Ἀθηνῶν συλλαμβανόμενοι καὶ θέλοντες νὰ σωθῶσι θὰ κραυγάζωσιν ὅτι εἶναι μοιχοὶ καὶ οὐχὶ κλέπται, καὶ ὅτι δὲν ἤλθον νὰ κλέψωσι τὸ χρῆμα ἀλλὰ τὴν τιμὴν τοῦ οἰκοδεσπότου, πρᾶγμα ὑποδεστέρας ἀξίας. Τοιαύτην κραυγὴν θὰ προκαλέσῃ καὶ τοιοῦτον ἐπιχείρημα θὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς νυκτοκλέπτας ἢ ἀποφάσις, ἐὰν τυχόν αὐτὴ καταδικάσῃ τὸν Εὐφίλητον ὡς ἀδίκως φονεύσαντα τὸν Ἐρατοσθένην.

Ἡ σατυρικὴ αὕτη εὐτραπελία εἶναι λίαν εὐστοχος καὶ δὲν στερεῖται νομικῆς βάσεως. Κατὰ τοὺς νόμους τὸν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ συλλαμβανόμενον κλέπτην ὁ οἰκοδεσπότης δικαιούται ἀποκτείνει νὰ φονεύσῃ· «*Νύκτωρ φῶρα εἰς οἰκίαν εἰσιόντα ἐπὶ κλοπῇ χρημάτων ἐὰν ἐλὼν κτείνῃ τις καθαρὸς ἔστω*». Τὴν διάταξιν ἀπαντῶμεν παρὰ Πλάτωνι (Νομ. Θ' 874 b), ἀλλ' ἀναγνωρίζομεν ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἰσχύουσαν ἐν Ἀττικῇ νομοθεσίαν. Ἀναμνησθεὶς αὐτῆς ὁ Λυσίας ἐπιτηδεῖως ὑπακύνειται ὅτι ἀποτελέσματα τῆς ἐπιεικοῦς πρὸς τὴν μοιχείαν ἀποφάσεως τῶν δικαστῶν ἔσται ἡ σπουδὴ καὶ προθυμία τῶν νυκτοκλεπτῶν νὰ προσποιῶνται τοὺς μοιχοὺς, ἐὰν συλλαμβανόμενοι θέλωσι ν' ἀποφύγωσι τὸν θάνατον. Διὸ ἐτόνισε τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ὑποδείξας ὅτι πάντες οἱ πολῖται φοβοῦνται τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων περισσότερον καὶ αὐτῶν τῶν νόμων· «*ἢ ψῆφος τῶν δικαστῶν ἔστι πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει κυριωτάτη*».

Διὰ τῆς φράσεως ταύτης δηλοῦται ἡ τῶν

δικαστηρίων παντοδυναμία, ἥς μνεῖαν ποιεῖται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Ἀθηναίων § 45) λέγων ὅτι ἀπέναντι τῆς βουλῆς, τοῦ πανσθενοῦς τούτου σώματος τοῦ παρασκευάζοντος τοὺς νόμους καὶ διοικούντος τὰ τῆς πόλεως, ἠγέρθη ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ὀργανωθείσα διὰ τῶν τεταγμένων δικαστηρίων καὶ ἀποκτήσασα κῦρος ἀνώτερον τῆς βουλῆς: «Ὁ δὲ δῆμος ἀφείλετο τῆς βουλῆς τὸ θανάτου καὶ δειν καὶ χρήμασι ζημιῶν καὶ νόμον ἔθετο ἂν τινος ἀδικεῖν ἢ βουλὴ καταγνῶ ἢ ζημιώσῃ, τὰς καταγνώσεις καὶ τὰς ἐπιζημιώσεις εἰσάγειν τοὺς θεσμοθέτας εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὅτι ἂν οἱ δικασταὶ ψηφίσωνται, τοῦτο κύριον εἶναι». Σύνημα δηλοῦται καὶ ἡ λαυθάουσα ἔννοια τῆς δικαστικῆς, ὡς λέγομεν σήμερον, νομολογίας, καθ' ἣν διὰ τῶν ἀποφάσεων ἐρμηνεύονται οἱ νόμοι ἢ συμπληροῦνται ἐν δεδομένοις ζητήμασι, καίτοι σπανίως ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις ἀναφαίνεται ἡ συγκεχυμένη πῶς ἔννοια περὶ ὑπάρξεως νομολογίας ἐξ ὁμοειδοῦς λύσεως τῶν αὐτῶν ζητημάτων. Ὁ ὀργανισμὸς καὶ τὸ πολυμελέστατον τῶν δικαστηρίων παρεκώλυσαν ἐν Ἀθήναις τὴν ἐμπέδωσιν τῆς νομολογίας καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀνάπτυξιν τῆς τε νομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν εἰδικῶν νομικῶν.

V

Ὁφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν τὸ ἐπὶ τῆς διαφόρου ποινῆς βιασμοῦ καὶ μοιχείας ἐρειδόμενον ἐπιχείρημα τοῦ Λυσίου βάλῃ εἰς σκοπὸν, καὶ ἐὰν ἦναι νομικῶς βάσιμον. Νομίζομεν ὅτι ἐνταῦθα ὁ Λυσίας συγγῆων ἐπίτηδες μερικὰς διακρίσεις καὶ ὁμοιότητας, ἐξαιρῶν δὲ μίαν μόνην, ἠθέλησε νὰ ἐξεύρῃ ἐπιτηδεῖως ἐν ἐπιχείρημα πλεῖστον ὑπὲρ τοῦ ἀπολογουμένου, ἔχον νομικὴν τὴν χροιάν ἀλλὰ σφάλλον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Ἐντεῦθεν βλέπομεν πόσον ἦτο εὐχερὲς πρὸς δικαστὰς κληρωτοὺς καὶ ἀγνοοῦντας τὸν νόμον νὰ παρουσιάσῃ ὁ λογογράφος ῥήτωρ, ὁ κρυπτόμενος ὀπισθεν τοῦ πελάτου, ἐρμηνείας νόμων καὶ ἐφαρμογὰς οὐχὶ πάντοτε ἀκριβεῖς.

Τὸν βιαστὴν συλλαμβανόμενον ἐπ' αὐτοφώρῳ δικαιούται νομίμως νὰ φονεύσῃ ὁ πατήρ, ὁ υἱός, ὁ ἀδελφός ἢ ὁ σύζυγος, ὡς καὶ ὁ βιαζόμενος ἀμυνόμενος ἑαυτὸν δικαιούται νὰ τον φονεύσῃ. Ὁ παρὰ Πλάτωνι (Νομ. Θ' 874 C) ἀπαντῶν νόμος, ἐὰν μὴ κατὰ γράμμα τούλαχιστον κατ' ἔννοιαν, εἶναι ὁ ἐν Ἀθήναις ἰσχύων περὶ βιασμοῦ νόμος. Ἐχει δὲ οὕτω: Ἄ' Ἐὰν ἐλευθέραν γυναῖκα βιάσῃ τις ἢ παῖδα περὶ τὰ

ἀφροδίσια, νηποινί τεθνάτω ὑπὸ τε τοῦ ὕβρισθέντος βίᾳ καὶ ὑπὸ πατρός ἢ ἀδελφοῦ ἢ υἱέων. Ἐὰν τε ἀνὴρ ἐπιτύχῃ γαμετῇ γυναικὶ βιαζομένη, κτείνας τὸν βιαζόμενον ἔστω καθαρὸς ἐν τῷ νόμῳ». Ἐπομένως οὐδεμία διάκρισις βιαστοῦ ἢ διαφθορέως ὑπάρχει ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ σύζυγος ἐξ ἴσου δικαιούται νὰ φονεύσῃ ἀποινί τὸν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανόμενον εἴτε μοιχὸν εἴτε βιαστὴν· διότι δὲν ἦτο δυνατόν ὁ Νομοθέτης ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ συζύγου ἐν τοιαύταις στιγμαῖς δικαίας ἀγανακτήσεως καὶ νομίμου αὐτοδικίας, ὅπως ἐξετάσῃ, ἀνακρίνῃ καὶ ἀνεύρῃ διαστολὰς ἐν τῇ τελουμένη κακοθηεῖᾳ. Ἡ ἐχθρικὴ πρᾶξις ἢ προσβάλλουσα τὴν οἰκογενειακὴν τιμὴν ἐτιμωρεῖτο αὐθωρεῖ διὰ θανάτου ὑπὸ τοῦ ὕβρισθέντος συζύγου, ὅστις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θεωρῆ τὴν βίαν ἐλαφροτέραν τῆς διὰ πειθοῦς διαφθορᾶς, ἥτις ἐστὶν ἡ μοιχεία.

Τὴν ταυτότητα ταύτην ὑπερπηδῶν ὁ Λυσίας, προσκολλᾶται εἰς ἕτερον νόμον ὀρίζοντα τὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπιβλητέαν ποινὴν κατὰ τοῦ βιαστοῦ, ὅταν οὗτος δὲν *συνελήφθῃ* ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ συλληφθεὶς δὲν *ἐφρονεύθῃ* ὑπὸ τοῦ ὕβρισθέντος· ἢ ἐπιβαλλομένη τότε ποινὴ εἶναι *διπλὴ ἀποζημίωσις* (διπλὴν τὴν βλάβην ὀφείλειν), ἥτοι πληρωμὴ 200 δραχμῶν, τῆς ἀπλῆς βλάβης ὀριζομένης εἰς 100 δραχμάς. Εἶναι δυνάως ἐλαφρὰ ἡ ποινὴ αὕτη καὶ ὀρθὴ ἢ ἐπιφερομένη παρατήρησις ὅτι ὁ νόμος τοὺς βιαζομένους (ἥτοι τοὺς βιαστὰς) *ελάττωτος ζημίας ἀξίους ἠγγήσατο εἶναι ἢ τοὺς πειθοντας*. Σφαλερῶς ὁμοῦ διατείνεται καὶ τὸ σφάλμα ἐπίτηδες διαπράττει, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ νόμος εἰς μὲν τοὺς πειθοντας ἐπιβάλλει ποινὴν θανάτου, εἰς δὲ τοὺς βιαστὰς διπλὴν ἀποζημίωσιν. Διότι, ὡς ῥηθήσεται κατωτέρω, γινομένης δίκης ἢ μοιχείας τιμωρεῖται μὲν βαρέως, ἄλλ' οὐχὶ διὰ θανάτου καὶ προδήλως συγγείει, χάριν μείζονος ἐξάρσεως τῆς αὐστηρότητος τοῦ νόμου πρὸς τοὺς πειθοντας, τὰς περιπτώσεις, *ἐφ' αἷσπερ ἀποκτείνειν ἔξεστι* (τῷ συζύγῳ δηλαδὴ), μὲ τὴν ὅλως ἀλλοίαν περίπτωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς τῷ βιασμῷ.

VI

Συνοψίσωμεν ἤδη τὰς περὶ μοιχείας διατάξεις τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου.

Φαίνεται ὅτι πρὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ Δράκοντος, ὁ σύζυγος ὁ φονεύων ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν μοιχὸν ἠναγκάζετο ν' ἀπέλθῃ τῆς πόλεως ἐπὶ τινα χρόνον καὶ μετὰ τέλεισιν θρησκευτικῆς

τινος καθάρσεως ἐπανήρχετο καθαρὸς τοῦ φό-
νου καὶ ἦτο ἀκαταδίωκτος.

Ὁ Δράκων ἐνομοθέτησε τὸ πρῶτον τίνες
εἶναι οἱ δοιοὶ φόνοι, ἐν οἷς κατετάσσεται καὶ ὁ
κατὰ τοῦ μοιχοῦ, ἂν διεπράττετο ἐπ' αὐτο-
φώρῳ, ἐν ἔργῳ, ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχων, ἐν τῷ
συζυγικῷ εἶκῳ εἶτε καὶ ἀλλαγῷ, ἐκτός ἐν
πορνείῳ. Ὁ οὕτω φρονεῦν τὸν μοιχὸν σύζυ-
γος ἐλογίζετο καθαρὸς καὶ ἀκαταδίωκτος.
Ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει τῶν
Ἑλλήνων ἡ ὁσιότης τοῦ φόνου ἐν τισι περι-
πτώσεσιν εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ ἀρχαιοτάτων
χρόνων καὶ ἀνεφέρετο ὡς παραδείγμα ἡ δίκη
τοῦ μητροκτόνου Ὀρέστου τοῦ ὁμολογοῦντος
μὲν τὸν φόνον ἀλλὰ κηρυχθέντος ἀήφου διὰ
πλειονοψηφίας ὑπὸ τῶν θεῶν· αὐὸ γὰρ ἂν τὰ
γε μὴ δίκαια ψηφίσασθαι». (Δημ. κ. Ἀρι-
στοκράτους § 74).

Ὁ Σόλων ἐτήρησε τοὺς φονικικοὺς λεγομέ-
νους νόμους τοῦ Δράκοντος, προσέθηκε δὲ νο-
μοθετῶν ὃ τι εἶχον ἤδη καθιερώσει τὰ ἔθιμα,
ν' ἀποπέμψῃ δηλ. ὁ σύζυγος παρακρήμα δια-
ζευγνύμενος τὴν μοιχαλίδα ἐπὶ ποιῆ ἀτιμίας·
ἀλλὰ δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ παρακράτῃ τὴν
προίκκ. Τὰ μοιχάρια καὶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ
συζύγου περὶ ἐπιστροφῆς τῶν ἐδῶν, ἀτιμα
κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ γάμου ὁ σύζυγος ἐδίδε
τῇ οἰκογενεῖᾳ τῆς νύμφης οἶνον ὡς τίμημα
τῆς ἀγορᾶς, ἴσχυον ἐπὶ τῆς ὀμηρικῆς ἐποχῆς,
καὶ ἀτόπως ἠθέλησαν τινες ἐκ τῶν παλαιῶν
αὐτῶν ἔθιμον νὰ συμπεράνωσιν ὅτι ὁ σύζυγος
κατὰ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον ἐδικαιοῦτο ν' ἀπο-
ζημιωθῆ διὰ τὴν μοιχείαν παρακράτων τὴν
προίκκ (Beauchet, Dr. privé Rep. Ath. I p. 318). Δημ. κατὰ Νεαίρας §. 52:
κατὰ τὸν νόμον, ὃς κελεύει, ἐκ ἀποπέμπτῃ
τὴν γυναῖκα, ἀποδιδόναι τὴν προίκκ, ἐκ δὲ
μὴ, ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς (18 %) τοκοφορεῖν».

Ἡ μοιχαλὶς δὲν ἠδύνατο νὰ παρίσταται
εἰς τὸ δημόσιον μὲ κοτμήματα καὶ πολυτελῆ
ἐνδύματα, διότι πᾶς πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ
τ' ἀφαιρῆσθαι προπηλακίζων αὐτήν, ἀλλ' ὑπε-
χρεῦτο νὰ φέρῃ ταπεινὴν καὶ χρονδροειδῆ
ἐσθῆτα καὶ νὰ μὴ εἰσέρχῃται εἰς τοὺς ναοὺς
ἐπὶ ποιῆ ὕβρεως, προπηλακισμοῦ καὶ πάσης
κακώτεως, πλὴν θανάτου, ὑπὸ τοῦ τυχόντος.
Ἴδου τὸ κείμενον τοῦ νόμου, ὅπερ εὑρίσκωμεν
ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας λόγῳ τῷ ἐπ' ὀνόματι τοῦ
Δημοσθένους φερομένῳ § 86—7. α' Ἐπειδὴν
δὲ ἔλη τὸν μοιχόν, μὴ ἐξέστω τῷ ἐλόντι συν-
οικεῖν τῇ γυναικί. Ἐὰν δὲ συνοικῇ, αἷμος
ἔστω. Μηδὲ τῇ γυναικί ἐξέστω εἰσιέναι εἰς τὰ

ιερά τὰ δημοτελῆ, ἐφ' ἣ ἂν μοιχὸς ἀλῶ· ἐὰν
δ' εἰσῆ, νηποινί πασχέτω ὃ τι ἂν πάσχη,
πλὴν θανάτου».

Ἐν τῷ εἰρημένῳ λόγῳ εὑρίσκωμεν ἐρμη-
νεῖαν καὶ δικαιολογίαν τοῦ νόμου ἀξιοσημείω-
τον καὶ ἀξιανόγνωτον ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:
α' Ἐφ' ἣ γὰρ ἂν μοιχὸς ἀλῶ γυναικί, οὐκ ἐξε-
στιν αὐτῇ ἐλθεῖν εἰς οὐδὲν τῶν ἱερῶν τῶν δη-
μοτελῶν, εἰς ὃ καὶ τὴν ξένην καὶ τὴν δούλην
ἐλθεῖν ἐξουσίαν ἔδωσαν οἱ νόμοι καὶ θεασομέ-
νην καὶ ἱκετεύουσαν εἰσιέναι· ἀλλὰ μόναις
ταύταις ἀπαγορεύουσιν οἱ νόμοι ταῖς γυναίξι
μὴ εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερά τὰ δημοτελῆ, ἐὰν δὲ
εἰσιῶσι καὶ παρανομῶσι, νηποινί πάσχειν ὑπὸ
τοῦ βουλομένου ὃ τι ἂν πάσχη πλὴν θανάτου·
καὶ ἔδωκεν ὁ νόμος τὴν τιμωρίαν ὑπὲρ αὐτῶν
τῷ ἐντυχόντι· διὰ τοῦτο δ' ἐποίησεν ὁ νόμος
πλὴν θανάτου, τὰλλα ὑβριθεῖται αὐτὴν μη-
δαμοῦ λαθεῖν δίκην, ἵνα μὴ μίσματα μηδ'
δοσεβήματα γίγνηται· ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἱκανὸν φόβον
ταῖς γυναίξι παρασκευάζων τοῦ σωφρονεῖν καὶ
μηδὲν ἀμαρτάνειν ἀλλὰ δικαίως οἰκουρεῖν, δι-
δάσκων ὡς, ἂν τι ἀμάρτη τούτων, αἷμα ἐκ τε
τῆς οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς ἐκβεβλημένη ἔσται καὶ
ἐκ τῶν ἱερῶν τῶν τῆς πόλεως».

Παραθέτομεν καὶ ὅσα ὁ Αἰσχίνης κατὰ Τι-
μάρχου § 176 καὶ ἐπ. λέγει περὶ τοῦ ἰδίου
νόμου σφρηνίζων τὴν ἐξίκρισιν «πλὴν θανά-
του» ὡς ἐννοοῦσαν καὶ τὸ μὴ ἀνάπτηρον ποιῆ-
σαι τὴν τυπτομένην καὶ αἰκίζομένην μοιχα-
λίδα: α' Σόλων ὁ τῶν νομοθετῶν ἐνδοξότατος
γέγραπεν ἀρχαίως καὶ σεμνῶς περὶ τῆς τῶν
γυναικῶν εὐκοσμίας. Ἐν γὰρ γυναίκα, ἐφ' ἣ
ἂν ἀλῶ μοιχός, οὐκ ἐξ κοσμηθεῖται οὐδὲ εἰς τὰ
δημοτελῆ ἱερά εἰσιέναι, ἵνα μὴ τὰς ἀναμαρ-
τήτους τῶν γυναικῶν ἀναμιγνυμένη διαφθεῖρη.
Ἐὰν δ' εἰσῆ ἡ κοσμηθεῖται, τὸν ἐντυχόντα κε-
λεύει καταρρηγνύναι τὰ ἱμάτια καὶ τὸν κό-
σμον ἀφαιρεῖσθαι καὶ τύπτειν, εἰργόμενον θα-
νάτου καὶ τοῦ ἀνάπτηρον ποιῆσαι, ἀτιμῶν τὴν
γυναῖκα καὶ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ παρα-
σκευάζων».

Τοιαύτη ἦτο ἡ τιμωρία τῆς μοιχαλίδος,
πολύ φεβρωτέρη εἰς οὐδὲποτε φυλακίσεως,
διότι πᾶς πολίτης κατὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶχε
τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἐπιβάλη κατὰ τῆς τολ-
μώτης νὰ ἐξέλθῃ τοῦ εἴκου μοιχαλίδος· ἦτο
ἐν εἶδος *lynch* κατὰ τῆς ἀτιμίας διαρκὲς καὶ
ἀπράγραπτον. Ἡ ἀτιμία ἐπήρχετο αὐτοδι-
καίως μετὰ τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ σύλληψιν τοῦ
μοιχοῦ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δικαστικῆς ἀποφά-
σεως κατὰ τῆς μοιχαλίδος.

Ἄλλ' ἐρωτᾶται: ὑπῆρχεν ἢ οὐ γραφή μοιχείας κατ' αὐτῆς; Μόνος ὁ σύζυγος ἢ καὶ ἄλλοι εἰσῆγον τοιαύτην γραφήν;

Καίτοι δὲ εὐρίσκομεν ῥητὴν μαρτυρίαν ἐν τοῖς δικανικοῖς λόγοις καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ τοῖς συγγραφεῦσι τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, οὐχ ἤττον ὀρθότερα φαίνεται ἡ γνώμη ἢ δεχομένη ὅτι ὑπῆρχε τοιαύτη γραφή. Πράγματι, ὅταν δὲν ὑπάρχη μοιχεία ἐπ' αὐτοφώρῳ, ὅταν ἀδύνατος διατελῆ ἢ καταδίωξις μοιχοῦ, εἴτε διότι ἀπέθχεν εἴτε διότι παρεφρόνησε, πῶς ἀνευ δίκης θ' ἀποδείξῃ ὁ σύζυγος ὅτι ἕνεκα μοιχείας ἀποβάλλει τὴν σύζυγον; πῶς θὰ κατστῆ γνωστὴ ἐπὶ ἀτιμῆ καὶ ἀποκλεισμῷ τῶν ἱερῶν ἢ Ἀθηναίᾳ ἢ ἀτιμάζοντα τὸν σύζυγικὸν οἶκον καὶ συγχρόνως διὰ τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἀσεβοῦσα πρὸς τὴν ὀρθοκείν καὶ τιθεμένη ὡς πᾶν μίσημα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν παντὸς πολίτου χάριν προφυλάξεως τῶν θεμελιωδῶν ἠθῶν τῆς πόλεως; Ἐν Ἐφέσῳ ὑπῆρχε ῥητὸς νόμος κελεύων ὅτι ἡ καταδικασθεῖσα ἐπὶ μοιχείᾳ σύζυγος ἔχανε τὴν πρεΐα. Καὶ τὸ πκιγιῶδες τοῦ Λουκιανοῦ ἔργον, *Δις κατηγορούμενος*, ἐν ᾧ παρίσταται ἡ Ῥητορικὴ κατηγορουμένη ἐπὶ μοιχείᾳ δύναται ἴσως νὰ βρῆται εἰς τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης.

Ὁφείλομεν δὲ νὰ δεθῶμεν ὅτι πλὴν τοῦ συζύγου καὶ ἄλλοι καὶ μάλιστα ὁ πρῶτος τυχὼν πολίτης ἐδικαιοῦτο νὰ κινήσῃ τὴν γραφήν μοιχείας. Διότι τότε μόνον ὑπάρχει κύρωσις τοῦ νόμου τοῦ καταγινώσκοντος ἀτιμίαν εἰς τὸν σύζυγον τὸν ἀνεχόμενον νὰ συνοικῆ μετὰ μοιχαλίδος. Ἄλλως τε ἡ λέξις γραφή ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ δημοσίας δίκης, καὶ οὐχὶ περὶ ἰδιωτικῆς.

Ὁ Ῥωμαϊκὸς νόμος, ἡ Βυζαντικὴ καὶ αἰ νεώτεραι Νομοθεσίαι ῥητῶς ἐπιτρέπουσι τὴν συγγνώμην τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τῆς μοιχαλίδος, τὴν δὲ συγγνώμην θεωροῦσιν ἀποδεικνυμένην καὶ σιωπηλῶς καὶ δὴ διὰ τῆς συνοικήσεως. Ἡ τάσις τῶν συγχρόνων Νομοθεσιῶν εἶναι ἡ αὐξοῦσα ὑπὲρ τῆς μοιχείας ἐπιείκεια. Ἡ ἐπιείκεια δὲ αὕτη εἶναι ἡ ὑπονομεύουσα τὸν γάμον καὶ γλευάζοντα τὴν ἱερότητα τοῦ θεμελιώδους τούτου κοινωνικοῦ θεσμοῦ, καὶ οὐχί, ὡς ἐπιπολαιῶς τινὲς σκέπτονται, τὸ πλῆθος τῶν διαζυγίων. Θὰ ἦτο μυριάκις προτιμότερον ν' αὐξήθῃσι καὶ πρὸ πάντων καταστῶσι λογικώτεροι καὶ ψυχολογικώτεροι οἱ ἀπηρχαιωμένοι λόγοι τοῦ διαζυγίου, νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς φυσικώτατος λόγος διαζυγίου ἢ

ἀμοιβχία συναίνεσις μετὰ ἐλέγχου τῆς σταθερότητος αὐτῆς, νὰ δεκαπλασιασθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν διδομένων διαζυγίων, παρὰ νὰ παριστάμεθα μάρτυρες τῆς ἀτιμωρησίης τῆς μοιχείας (διότι εἶναι ἐμπαιγμὸς τῆς ποιότητος ἢ διὰ προστίμου 50 φράγκων ποινή, ὡς συμβαίνει σήμερον ἐν Γαλλίᾳ), καὶ τοῦ θεάματος μοιχαλίδος πορευομένης καὶ πάλιν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ εὐσπλαγχτικοῦ συζύγου.

Ἀντιθέτως πρὸς ταύτας ἡ Ἀττικὴ Νομοθεσία οὐ μόνον ἀπηγόρευεν εἰς τὸν σύζυγον τὴν συγγνώμην πρὸς τὴν μοιχαλίδα, ἀλλ' ἐκήρυξεν αὐτὸν ἄξιον, ἐν συνοικίᾳ μετὰ γυναικὸς, ἢ ἢ ἀπιστία θεωρεῖται ἀσέβεια καὶ προσβολὴ οὐχὶ τοῦ ἀνδρὸς μόνου. ἀλλ' αὐτῆς τῆς πόλεως δις τῆς ἐδραζομένης ἐπὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς γαμικῆς πίστεως, καὶ ἥτις διὰ τοῦτο ἐκπίπτει τρυτοχρόνως τῆς τε οἰκίας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν τῆς πόλεως ἱερῶν. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τοῦ γάμου πρὸ Ἀθηναίους εἶναι πολὺ ἰσχυρότερα τῆς βραδύτερον διὰ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἱερολογίας ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ εἰσχυθείσης καὶ πολὺ λογικώτερα πρὸς τὴν τιθεμένην ἀρχὴν τῆς ἱερότητος τοῦ θεσμοῦ. Ἐὰν ἦναι ἱερὸς ὁ γάμος καὶ ἐὰν πρῶτον στοιχεῖον αὐτοῦ ἦναι ἡ συζυγικὴ πίστις, δι' ἧς μόνος γνήσια τέκνα γεννῶνται καὶ διαιωνίζουσι τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος, ἢ ἔλλειψις τῆς πίστεως παρὰ τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ἀποτελεῖ ἀνατροπὴν ῥιζικὴν τοῦ γάμου, καὶ δικαίως ὁ νόμος ἐν Ἀθήναις εἶναι ἀμείλικτος καὶ ἐπιβλέπει μετὰ μεζύρους αὐστηρότητος τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν οἰκοδεσπότην συμβιβασμὸς καὶ ἐπιείκεια ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους δόγματος τῆς πολιτείας, ἥτοι ἐπὶ τῆς ἱερότητος τοῦ γάμου. Ταυτοχρόνως ἐξηγῆται ἡ μεγίστη νομοθετικὴ διαφορὰ μετὰξυ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, προκειμένου περὶ μοιχείας ὁ ἀνὴρ ὁ ἔγγαμος δὲν λογίζεται μοιχὸς οὐδὲ τιμωρεῖται, ἐὰν συνάψῃ σχέσεις μετὰ γυναικὸς ἀγάμου, διότι οὐδαὶς κίνδυνος ἐκ τῶν σχέσεων τούτων προσγίγνεται εἰς τὸν οἶκον.

Ἐν τούτοις οὐδόλω; ἐπετρέπετο ὁ φόνος τῆς μοιχαλίδος. Ἡ ὀργὴ καὶ τὸ ἐγγεῖριδον τοῦ προσβληθέντος συζύγου ἔπρεπε κατὰ τὸ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήμα νὰ στραφῶσι κατὰ τοῦ μοιχοῦ μόνου. Οὔτε φυσικὸν οὔτε λογικὸν φαίνεται εἰς ἡμᾶς σήμερον νὰ περιστέλληται νομοθετικῶς ἡ ὀργὴ καὶ ἀγανάκτησις τοῦ συζύγου πρὸς τὴν συλλαμβανομένην μοιχαλίδα ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς τε ν' ἀρκεσθῇ μόνον εἰς τὴν ἄμετον ἀποπομπὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ οἴκου, καὶ

νά δεικνύηται ούτως ἐπιείκεια καὶ προνομικὴ θέσις πρὸς τὴν μοιχαλίδα, ἥς τὸ ἐγκλημα εἶναι βρύτερον ἢ τὸ τοῦ μοιχοῦ διὰ τὸν σύζυγον. Τὰ ἤδη εἶχον ἤδη πρὸ τοῦ νόμου διδάξει τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἡ γυνὴ εἶναι ὑποδεστέρα πολὺ τοῦ ἀνδρός, οἷον εἰ παιδίον οὐδέποτε ἐνηλικιούμενον, ὅτι ἡ νομικὴ προσωπικότης εἶναι ἀτελεστάτη χρῆζουσα δικροῦς κηδεμονίας καὶ κυριότητος, καὶ ὅτι ἐπομένως ἦτο φυσικώτερον τότε νὰ σκεφθῶσιν ὅτι εἶναι τι ἀνόσιον τὸ φονεῦν παιδίον καὶ ὄσιον τὸ φονεῦν τὸν ἐξωθεν εἰσπηδῶντα ἐχθρὸν καὶ ἀπατῶντα τὸ θῆλυ τοῦτο, ὅπερ δὲν ἐλογίζετο τότε τὸ ἡμισυ τοῦ ἀνδρός ἀλλ' ἴσως τὸ τέταρτον καὶ κατὰ ὀλιγώτερον. Ἡ ἀγανάκτησις δὴ καὶ ὄλων κατὰ τῆς ἀπατηθείσης μετετρέπετο εἰς περιφρόνησιν, ἥς ἡ ὑπάτη μορφή ἦτο ἡ αἰμία. Τὴν τοιαύτην τῶν ἡθῶν μόρφωσιν ἠκολούθησε καὶ ὁ νόμος, ὅστις, ὡς εἴρηται, μεταξὺ τῶν ὀσίων φόνων δὲν ἀπαριθμεῖ καὶ τὸν τῆς μοιχαλίδος· ἄρα ὁ ἐν τῇ αἰφνιδίᾳ ἀγανακτῆσει φονεῦων αὐτὴν σύζυγος εἶναι φονεὺς καὶ τιμωρεῖται ὡς τοιοῦτος¹.

Τινὲς ἠμφισβήτησαν τοῦτο παραπειθόμενοι ἐκ τῶν παρ' Ἑρμογένει καὶ ἄλλοις ῥήτορι τεχνουργοῖς μνημονευομένων· π. χ. παρ' Ἑρμογένει ἀπαντᾷ ἡ φράσις: αἰξίην δ' ἀποκτινύναι καὶ τὸν μοιχὸν καὶ τὴν μοιχευομένην». Ἀλλ' ἂν πράγματι ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπετρέπετο τοιοῦτος φόνος, οὔτε ὁ σχετικὸς νόμος ὁ παρὰ Δημοσθένει κατὰ Νεαίρας οὔτε τὰ ἐν § 87 τοῦ λόγου τούτου θὰ ἐγράφοντο ὡς ἐγράφησαν. Οὐδὲν παράδειγμα οὔτε ὑπόνοιαν κἄν περὶ τοιούτου δικαίωματος ἀνευρίσκωμεν ἐν ταῖς ἀμέσεισι πηγαῖς τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου. Δέον νὰ λεχθῇ ὅτι ἀμφίβολος καὶ θολερὰ τυγχάνει ἡ πηγή ἡ ἐκ τῶν τεχνουργῶν. Οἱ τεχνουργοὶ οὗτοι οἱ πολὺ βραδύτερον τῆς 4ης καὶ τῆς 3ης ἐκκτονταετηρίδος π. Χ. γράψαντες, διδάξαντες ἢ σχολιάσαντες περὶ ῥητορικῆς, πλάττουσιν ἀπειρίαν θεμάτων καὶ παραδειγμάτων πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν μαθητῶν καὶ ἄσκησιν εἰς ἐφαρμογὴν τῶν τεχνολογικῶν ὄρων, καὶ δὲν θεωροῦσιν ἐκτουτοῦ

ὑποχρέους ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῶν θεμάτων νὰ τηρῶσι πιστὴν καθ' ὅλα ἀνάμνησιν τοῦ Ἀττικοῦ δικαίου. Παραθέτω ἐν ἐκ τῶν πολλῶν πρὸς ἀπόδειξιν τούτου.

Ὁ Μαρκελλῖνος σχολιάζων τὰς σιτάσεις (Ῥητ. Ἑλλ. ἐκδ. Walz 1833 T. IV σελ. 472) λέγει τάδε: «Ἔστι δὲ ὁ ἐξ ἀπάτης εὗτος στοχασμὸς. Πρεσβευτὴς ἀπεδήμησεν ἐπανήλθε μελανειμονῶν. ἤρτο αὐτὸν ὁ δῆμος διατὶ μελανειμονεῖ; ὁ δὲ φησὶ, μοιχὸν ἐπὶ τῇ γυναικὶ καταλαβεῖν, εἶναι δὲ τόνδε. Κατέλυσεν (διορθωτίον εἰς κατέλευσεν) ἐκείνον ὁ δῆμος. Ὑστερον κρίνων ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα μοιχείας οὐχ εἴλε' καὶ κρίνεται ἀπάτης ὑπὸ τοῦ δήμου. Ζητοῦμεν οὖν ἐνταῦθα, εἰ ἠπάτησε κτλ.» Ἐκαστος βλέπει πόσας ἀνακριθείας καὶ ἀπιθάνους καὶ ἀδυνάτους ὑποθέσεις ἐπλαττον οἱ τεχνουργοὶ διὰ νὰ ἐξαρκῶσιν εἰς τὴν γινομένην μεγίστην κατανάλωσιν ῥητορικῶν γυμνασμάτων ἐπὶ ὠριτμένων δικανικῶν θεμάτων. Οὐδαμῶς ἐν τῷ Ἀττικῷ ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ ἐλληνικῷ δικαίῳ εὐρίσκομεν ἔχνος ἐπιτρέπον τὴν παραδοχὴν ὡς πιθανοῦ γεγονότος παρομοίου, εἶον ὁ ὑπὸ τοῦ δήμου λιθοβολισμὸς τοῦ μοιχοῦ, ἀνευ δίκης, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ καταγγελίᾳ ἐνὸς ἀστῆ ἔστω καὶ πρεσβευτοῦ· οἱ πρεσβευταὶ δὲν ἀπετέλουν τάξιν ἐξέχουσιν τῶν ἀστῶν, ἀφ' οὗ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν ἡθοποιῶν ἐξελέγησαν τοιοῦτοι.

VII

Ὁ σύζυγος συλλαβῶν ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀλλὰ μὴ φονεῶν εἶχε τὸ δικαίωμα αὐτοδικῶν νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ μοιχοῦ ὅτι θελήσῃ, ὅτι ἂν βούληται χρῆσθαι.

Καὶ πρῶτον δεσμεύων ἐκράτει αὐτὸν ἐφ' ὅσον ἤθελεν, ἐγκάθειρτον ἐν τῷ οἴκῳ του. Δεύτερον, τῷ ἐπέβαλλε βεηλούμενος ὑπὸ οἰκετῶν ἢ φίλων του διαφόρους σωματικὰς καὶ ἀτιμωτικὰς ποινὰς, ἰδίως τὴν *θαφανίδωσιν* καὶ τὸν *παρατιλμὸν διὰ τέφρας*. Φαίνεται ὅτι ἐπετρέπετο πᾶσα ἄλλη κάκωσις καὶ πληγὴ καὶ ἀκρωτηριασμός, ἀλλ' ἡ ἡμέρωσις τῶν ἡθῶν ἐπήνεγκε τὴν κατάργησιν αὐτῶν βαθμηδὸν καὶ ἀπὸ τῶν Μηδικῶν πολέμων καὶ ἐντεῦθεν ἐπεκράτησαν ὡς κλασικαὶ ποιναὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς· αἱ μνημονοθεῖσαι σωματικαὶ ποιναί, *θαφανίδωσις* καὶ *παρατιλμὸς*. Ὁ Ἀριστοφάνης συχνότατα μνημονεῦει αὐτῶν. Ἐν δὲ ταῖς Νεφέλαις παριστᾷ τὸν Ἀδικὸν λόγον ὡς ὀξύνονον καὶ ἐφρευρετικώτερον τοῦ Δικαίου λόγου καὶ ὡς παραδειγματὸν φέρων τὴν περιπτώσιν

1. Ἐν Ῥώμῃ ἡ lex Julia ἐχορήγη τῷ πατρὶ τὸ δικαίωμα τοῦ φονεῦν ἐπ' αὐτοφῶρῳ τὸν μοιχὸν ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ φονεῦναι συγχρόνως καὶ τὴν μοιχαλίδά θυγατέρα του. Ὁ σύζυγος ἰδικαιοῦτο νὰ φονεῖσῃ τὸν μοιχὸν, ἰδίᾳ ὅταν ἀνήκεν εἰς κοινωνικῶν ὑποδᾶ τάξιν, ἢ κακῶν προηγούμενων, ἀλλὰ φονεῶν τὴν σύζυγόν του ἦτο ὑπόδικος καὶ ἐσφάζετο διὰ χάριτος.

μοιχοῦ συλλαμβανομένου λέγει: « Ἰμάρτες, ἠράσθης, ἐμοίχευσεσ λιγάκι, ἔπειτα συνελήφθης; Εἶσαι χαυμένος, διότι εἶσαι ἀδύνατος περὶ τὸ λέγειν. Ἄν συμμορφωθῆς μὲ τὴν ἰδικήν μου διδασκαλίαν, ζῆθι κατὰ φύσιν, σκίρτα, γέλα, οὐδὲν αἰσχρὸν νόμιζε. Ἄν συλληφθῆς ὡς μοιχός, ἀμέσω; Ὁ ἀντιλέξης, ὅτι δὲν ἐπραξες ἀδίκημα καὶ ἔπειτα θά το ρίψης εἰς τὸν Δία, ἀφ' οὗ καὶ ἐκεῖνος ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ θά εἴπης: πῶς; θνητός ὢν δύναμιν μεγαλειτέραν τοῦ Θεοῦ δύναμαι νὰ ἔχω; »

Τρίτον ἐκράτει τὸν μοιχὸν δέσμιον καὶ διαπραγματεύετο μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς πληρωμῆς ἀποζημιώσεως. Μετὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ ποσοῦ, ἂν τοῦτο δὲν ἦτο ἔτοιμον, ἐλάμβανε δύο ἐγγυητὰς ἐκ τῶν φίλων τοῦ μοιχοῦ, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ ἐμπροθέσμως γίνῃ ἡ καταβολὴ τῆς ἀποζημιώσεως παρ' αὐτῶν ἐν περιπτώσει δυστροπίας τοῦ μοιχοῦ. Ἡ δὲ ἀποζημιώσεως χρηματικῆς ἱκανοποίησις εἶναι ἰδέα εἰσχωρήσασα βελθίως παρὰ τοῖς Ἄγγλοις καὶ σεβαστῇ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ᾗ μνηκτριζέται ἐν Γαλλίᾳ καὶ καταγελάται, οὐδενὸς Γάλλου ἀτυχοῦς συζύγου τολμῶντος νὰ διατυπώσῃ αἰτήσιν περὶ ἀποζημιώσεως. Ἐτέρα ὁμοίότης τῶν Ἀγγλικῶν ἠθῶν πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις εἶναι ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη ἐκ τῶν προτέρων τάσσεται ὑπὲρ τοῦ συζύγου καὶ κατὰ τοῦ μοιχοῦ καὶ τῆς μοιχαλίδος, ἐν ᾗ δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ ἐν Γαλλίᾳ.

Εἰκονικὸν παράδειγμα τοῦ τρίτου τούτου τρόπου αὐτοδικίας εὐρίσκομεν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κατὰ Νεαίρας § 64 καὶ ἐπ.

Ἐπαίνετός τις ἐξ Ἄνδρου, παλαιὸς ἐραστὴς τῆς Νεαίρας, ἧτις ἦτο ἄλλοτε δούλη καὶ ἐταίρα ἀλλ' ἀπὸ τινος συνέζη μετὰ τοῦ Στεφάνου, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας μετέβη παρὰ τῇ ἀρχαίᾳ αὐτοῦ φίλῃ. Ὁ Στέφανος συλλαμβάνει αὐτὸν ὡς μοιχὸν ἐν τῷ οἴκῳ του οὐχὶ μετὰ τῆς Νεαίρας ἀλλὰ μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς Φανοῦς καλουμένης, τὸν δεσμεύει καὶ ἐπὶ ὑποσχέσει πληρωμῆς 3000 δραχμῶν (ισοδυναμουσῶν τοὐλάχιστον πρὸς 6000 φρ. σημερινὰ) τὸν ἀπολύει λαμβάνων δύο ἐγγυητὰς. Ἄλλ' ὁ Ἐπαίνετος καὶ τοὶ πλούσιος, δὲν ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ διότι ἐβεβιαώθη ὅτι ὁ Στέφανος δι' αἰσχροκέρδειαν καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς συνέλαβεν αὐτὸν χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα, ὡς μὴ ὢν μήτε σύζυγος νόμιμος τῆς Νεαίρας, μήτε πατὴρ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Διὸ εἰσάγει γραφὴν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας περὶ τοῦ ἀδίκως

εἰρχθῆναι συμφώνως τῷ νόμῳ λέγοντι: αἰάν τις ἀδίκως εἰρξῆ ὡς μοιχόν, γράψασθαι πρὸς τοὺς θεσμοθέτας ἀδίκως εἰρχθῆναι καὶ ἰὰν μὲν ἔλη τὸν εἰρξάντα καὶ δόξῃ ἀδίκως ἐπιβεβουλευσθαι, ἀθῶν εἶναι αὐτὸν καὶ τοὺς ἐγγυητὰς ἀπηλλάχθαι τῆς ἐγγύης. Ἐὰν δὲ δόξῃ μοιχός εἶναι, παραδοῦναι αὐτὸν κελύει τοὺς ἐγγυητὰς τῷ ἐλόντι, ἐπὶ δὲ τοῦ δικαστηρίου ἄνευ ἐγγειριδίου χρῆσθαι ὅτι ἂν βουλευθῇ ὡς μοιχῷ ὄντι. Ὁ Στέφανος, ἰδὼν ὅτι καὶ ἡ παράνομος συμβίωσις του καὶ ἡ ἀδίκος εἰρκτῆ θ' ἀπεδεικνύοντο δικαστικῶς, συνήγεσε νὰ συμβιβασθῇ ὑπέικων εἰς τὴν δικαιοδικτὴν ἀπόφασιν αὐτῶν τούτων τῶν ἐγγυητῶν, καὶ ἔλαβε χιλίας μόνον δραχμὰς λόγῳ βεηθείας διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῆς Φανοῦς, οὗτης διαζευγμένης ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τῆς ὁ δὲ Ἐπαίνετος παρητήθη τῆς δίκης καὶ ἀπίστυρε (ἀνελέσθαι) τὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀδίκως εἰρχθῆναι.

Ἐν τῷ αὐτῷ δικανικῷ λόγῳ εὐρίσκομεν καὶ ἕτερον νόμον ὀρίζοντα ὅτι δὲν λογίζεται μοιχεῖα οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ σύλληψις μοιχοῦ, πολλῶν δὲ ἦττον ὁ φόνος αὐτοῦ, μετὰ γυναικῶν, ὀλόσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου καθῶνται, τουτέστιν ὅσαι ἔχουσιν ἐπάγγελμα τὸ δέχεσθαι τοὺς ξυνοῦντας καὶ εὐποροῦσιν ἐκ τούτου τοῦ ἐργαστηρίου (πορνείου), πρὸς δὲ μετὰ γυναικῶν ὅσαι « ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλῶσὶ τι ἀποπερασμένως ». Ὡςτε αἰ ἐν τῇ ἀγορᾷ γυναῖκες αἰ πωλοῦσαι φανερὰ ἐδώδιμα ἢ ἄλλο τι, ἐωμοιοῦντο κατὰ τὰ ἦθη καὶ τοὺς νόμους τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὰς ἐταιρικῶς ζώσας.

Ἄλλὰ ποία ἦτο ἡ ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιβαλλομένη ποινὴ κατὰ τοῦ μοιχοῦ τοῦ μὴ συλληφθέντος ἐπ' αὐτοφῶρῳ; Αὐτοδικίαν πλέον κατ' αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ ὁ σύζυγος. Ὡςτε ὤφειλεν νὰ ὑποβάλλῃ γραφὴν μοιχεῖας εἰς τοὺς θεσμοθέτας καὶ μετὰ ἀνάκρισιν καὶ ἐξέτασιν μαρτύρων καὶ εὑρεσιν ἄλλων ἀποδείξεων νὰ ἴδῃ τὴν δίκην εἰσαγομένην ἐνώπιον δικαστηρίου τινὸς Ἡλιαστῶν. Τίς ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλομένη ποινὴ; Εἶναι περιέργον ὅτι οὐδεμίαν σαφῆ διάταξιν περὶ ταύτης ἔχομεν. Οἱ φρονούντες ὅτι ποινὴ θανάτου κατεγινώσκετο, ἐπικλοῦνται τὸ χωρίον τοῦ Λυσίου ἐν τῷ κατὰ Ἀγοράτου λόγῳ § 66: « καὶ ἐλήφθη μοιχός καὶ τούτου θάνατος ἡ ζημία ἐστίν ». Ἄλλ' ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἄριστα ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐπ' αὐτοφῶρῳ σύλληψιν (ἐλήφθη) τοῦ μοιχοῦ, ὃν ἐδικαιούτο διὰ θανάτου νὰ

τιμωρήσει ὁ σύζυγος. Ἐξ ἀναλογίας δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὴν ποινὴν θανάτου, λόγῳ ὅτι ὁ Σόλων τὴν αὐτὴν ποινὴν ἐπέβαλε κατὰ τῶν προαγωγῶν, οἵτινες τὴν ἑαυτῶν ἀναίδειαν παρασχόντες ἐπὶ μισθῷ κατορθοῦσι νὰ φέρωσιν εἰς ἀμαρτίαν τοὺς ἐξ-αμαρτάνειν μὲν ἐπιθυμοῦντας ὀκνοῦντας ὁμῶς καὶ αἰσχυνομένους τὰς συνεντεύξεις (Αἰσχ. κατὰ Τιμάρχου § 184). Οὔτε τὸ παρὰ Ξενοφ. (Ἄπομν. Β', 1, § 5) χωρίον βραβεῖ πρὸς λύσιν τῆς ἀπορίας: ὡς περ οἱ μοιχοὶ εἰσερχοῦνται εἰς τὰς εἰρκτάς¹ εἰδότες ὅτι κίνδυνος τῷ μοιχεύοντι, ὅτι ὁ νόμος ἀπειλεῖ παθεῖν καὶ ἐνεδρευθῆναι καὶ ληφθέντα ὑβρισθῆναι». Ἀρνητικῶς ὁμῶς ἐκ τῶν χωρίων τούτων ἐξάγεται ὅτι ποινὴ βεβαίως βραβεῖα ἀλλ' οὐχὶ θανάτου κατεγινώσκειτο κατὰ τοῦ μοιχοῦ. Ἐκ τοῦ συνόλου δὲ τῶν σχετικῶν περὶ μοιχείας διατάξεων προσιπικυροῦται ἡ γνώμη αὕτη, ἥτις εἶναι καὶ ἡ μᾶλλον κρατοῦσα σήμερον (Beauchet αὐτόθι).

Ἡ σύζυγος οὐδὲν δικαίωμα ἀγωγῆς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς εἶχε ἐπὶ παραβάσει τῆς συζυγικῆς πίστεως, οὔτε τὴν παράβασιν ταύτην ἠδύνατο νὰ προβάλλῃ ὡς λόγον διαζυγίου κατὰ τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ ἀνισότης τῶν δικαίων ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ τὸ Ἀττικὸν δίκαιον δὲν μας ξενίζει¹ διότι καίτοι βελτιωθείσης τῆς νομικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς παρὰ ταῖς νεωτέρας Νομοθεσίαις, ἡ ἀνισότης τῶν δικαίων ἐξακολουθεῖ εἰσέτι παρὰ ταῖς πλείσταις ἐξ αὐτῶν καὶ δὲν φαίνεται μέλλουσα ταχέως νὰ ἐξαλειφθῇ μεθ' ὅλον τὸν πάταγον τῶν κοινωνιολόγων καὶ μεθ' ὅλον τὸ ἑλκυστικὸν παράδειγμα τῆς προεούσης ἰσότητος, ὅπερ ἐξ Ἀμερικῆς ἐκπορεύεται διδασκτικώτατον καὶ οὐχὶ σπανίως διασκεδαστικώτατον.

VIII

Ὁ κατὰ Νεαίρας λόγος, ἐξ οὗ πολλὰ περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν νόμων διαφωτίζονται καὶ πολλὰ περὶ τοῦ βίου τῶν Ἀθηναίων εἰκονίζονται, περιέχει καὶ ἓν εὐρημα ἀναφερόμενον εἰς ἓν ἐπεισόδιον τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Λυσίου. Οὗτος ἐν ἡλικίᾳ μᾶλλον γεροντικῇ ἔρωτοτροπεῖ μετὰ τινος ἑταίρας Μετανείρας καλουμένης. Ταύτην εἶχε γνωρίσει ἐν Κορίνθῳ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς Νικαρέτης, ἥτις παραλαμβάνουσα παιδίτκας ἐξεμεταλλεύετο τὴν νεότητα

καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν. Πολλὰ φαίνεται ἰδαπάναι δι' αὐτὴν καὶ πολὺν χρόνον ἔχανε μεταβαίνων εἰς Κόρινθον. Δις ἐσκέφθη νὰ προσκαλέσῃ τὴν Νικαρέτην καὶ τὴν Μετανείραν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ προφάσει τῶν Ἐλευσινίων ἑορτῶν, ὅπως μύσῃ τὴν φίλην του εἰς τὰ μυστήρια. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἦτο νυμφευμένος ἔχων σύζυγον τὴν ἐπ' ἀδελφῇ ἀνεψιάν του θυγατέρα τοῦ Βραχύλλου καὶ συνώκει μετὰ τῆς ζωῆς ἔτι γηραιᾶς μητρὸς του, δὲν ἠδύνατο νὰ φιλοξενήσῃ τὴν ἔρωμένην παρ' ἑαυτῷ, οὔτε ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ξενοδοχεῖα δυνάμενα νὰ διευκολύνωσι τὴν ὑπόθεσιν. Κατέφυγεν λοιπὸν εἰς τὸν Φιλόστρατον ἐκ Κολωνοῦ, στενὸν τοῦ φίλου, ὅστις ἦτο ἄγαμος (ἡθεός) καὶ πιθανῶς λίαν νεαρός. Τοῦτον παρεκάλεσε νὰ παραλάβῃ τὸ ἐκ Κορίνθου διὰ θαλάσσης ἐρχόμενον ἐράσμιον φορτίον καὶ τοποθέτησιν ἀσφαλῶς καὶ φιλοξενήσῃ, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ Λυσίας φιλοξενηθῇ ἐν τῇ φωλεᾷ ἐκείνῃ τῶν γεροντικῶν ἐρώτων, διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον.

Ἄλλὰ πόσον εἶναι παράδοξος ἡ τύχη τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων! Μετὰ τόσας προφυλάξεις προδιδούσας τὴν ἠττημένην φρόνησιν τοῦ Λυσίου, τὸ πρᾶγμα διέφυγε βεβαίως τὴν γνώσιν τῆς ὑπεργήρου μητρὸς καὶ τῆς συζύγου του, καὶ ἀπέθανον αὐταὶ μὲν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ὁ δὲ Λυσίας ἐν πλήρει βεβαιότητι ὅτι ἀπαράτητον καὶ ἀσχολίαστον παρῆλθε τὸ τέχνασμα του. Καὶ ὁμῶς μετὰ 30 ἢ 40 ἔτη ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ φιλοδίκου Ἀπολλοδώρου, ὃν ὁ Δημοσθένης ἔσχε πελάτην καὶ ἀντίδικον ἐναλλάξ, ἡ κατὰ τῆς Νεαίρας δίκη. Ἐπειδὴ ἡ Νεαίρα αὕτη παιδίση οὕτω εἶχεν ἀκολουθήσει ἐκ Κορίνθου τὴν Νικαρέτην καὶ Μετανείραν εἰς Ἀθήνας συνεπιεῖα τῆς προσκλήσεως τοῦ Λυσίου, ὑπῆρχε μέγα συμφέρον ἐν τῇ δίκῃ νὰ γνωσθῇ ἡ καταγωγὴ, ἡ ποιότης καὶ τὸ παρελθὸν τῆς Νεαίρας, ὅπως ἐκδικηθῇ ὁ Ἀπολλόδωρος τὸν ἐγθρόν του Στέφανον τὸν παρανόμως μετ' αὐτῆς συζῶντα.

Ὁ δικηγόρος, δηλαδὴ ὁ λογογράφος τοῦ ἐνάγοντος, ζητῶν ἀνεῦρεν εὐτυχῶς ἔτι ζῶντα τὸν Φιλόστρατον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ μαρτυρήσῃ τὸ πρὸ τριῶν καὶ πλέον δεκαετηρίδων συμβῆν ἔρωτικὸν ἐπεισόδιον τοῦ Λυσίου. Οὕτως ἐπροδόθη τὸ μυστικόν, ἡ δὲ μικρὰ αὕτη ἱστορία τοῦ σκανδάλου ἐγένετο κτῆμα τῆς πυχκοσμίου ἱστορίας, ἥτις εὐαρέστως περισυλλέγει πᾶν ὃ τι εἰκονίζει καὶ χρωματίζει τὸν

1. Ἡ λέξις εἰρκτή σημαίνει ἐνταῦθα τὸ ἐσώτερον τῆς οἰκίας καὶ οὐχὶ τὸ δεσποτικόν.

ιδιωτικὸν βίον τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν πρὸς χαρὰν παντὸς φιλαρχαίου, δυναμένου οὕτω νὰ καυχᾶται ὅτι οὐ μόνον γνωριμίαν ἀλλὰ καὶ στενὴν φιλίαν ἔχει μετὰ τῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν, ἀφ' οὗ γνωρίζει τὰ μυστικά των.

Ὁ Λυσίας ἐν τῷ μνημονευθέντι λόγῳ κατὰ Νεαιρας ἀποκαλεῖται σοφιστῆς ἤτοι διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς παιδεύων ἄλλους καὶ γράφων λόγους. Ἡ προσωνομία σοφιστῆς ἐντιμὸς οὕσα κατ' ἀρχὰς ἐξέπεσε βραδύτερον καὶ δὴ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἰσοκράτους ἐφαίνετο ἀιμαζομένη καὶ ἐπικρομένη. (Περὶ Ἀντιδ. § 235).

IX

Δὲν σφίζεται ὁ λόγος, ὃν ἡ κατηγορία ἀπήγγειλεν ἐν τῇ προκειμένῃ δίκῃ, οὔτε γινώσκουμεν ἄλλοθεν τίς ἦτο ἡ ψῆφος τῶν δικαστῶν μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς ἀπολογίας. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ ἀτυχὴς Εὐφίλητος ἠθώθη διὰ μεγίστης πλειονοψηφίας, καὶ θερμῶς εὐχαρίστησε τὸν Λυσίαν πληρώσας ἴσως μετὰ γενναϊότητος τὸν λογογράφον καὶ τιμήσας αὐτὸν δι' ἐστίασεως.

Μαρτυρίας δὲν εὐρίσκομεν περὶ τῶν εἰς λογογράφους συνήθως πληρωνόμενων ἀμοιβῶν. Οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίου φήμην κεκτημένοι σοφισταί, δεινοὶ περὶ τὸ λέγειν καὶ ποιούμενοι *διαλέξεις*, ὡς λέγομεν σήμερον, ἢ *ἐπιδείξεις*, ὡς ἔλεγον τότε, ἐπληρώνοντο οὐχὶ 50 δραχμὰς δι' ἐκάστην *ἐπίδειξιν* (conférence)· ὡς λέγει ὁ Μύλλερὸς (σελ. 332), ἀλλὰ πολὺ μείζονα ποσά· διότι ὁ Ἰππίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰσέπραξεν ἐξ ἐπιδείξεων 15,000 δραχμῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ 10,000 δραχμ. ἐξ ἑνὸς μικροῦ χωρίου Ἰνυκοῦ (*Πλάτωνος* Ἰππ. μείζων 282). Ἄλλ' ὡς διδάσκαλοι τῆς ῥητορικῆς ἐλάμβανον συνήθως 1000 δραχμὰς παρ' ἐκάστου μαθητοῦ. Ὅσον δὲ πλεῖστον ἐφημιζετο ὁ σοφιστῆς, τοσοῦτον πλείονες συνέρρεον οἱ μαθηταὶ καὶ *ἐδωροφόρου* βασιλικῶς τὸν διδάσκαλον, ὡς λέγει ὁ Πλάτων (*Φαῖδρ.* §. 266 c). Ὁ Ἰσοκράτης εὐδοκίμησε πλέον παντὸς ἄλλου ὡς διδάσκαλος τῆς ῥητορικῆς, εἶχεν ὑπὲρ τοὺς 100 μαθητὰς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ πλουσιωτέρων οἰκῶν, συνέρρεον δὲ καὶ πολλοὶ νοεὶ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ Ἰόντου διώκοντες τὴν δόξαν μαθητοῦ παρὰ τοιοῦτοῦ περφημισμένῳ διδασκάλῳ. Ἐλαβεν, ἐὰν ἀληθὲς τυγχάνῃ τὸ παρὰ Ψευδοπλουτάρχῳ φερόμενον, 20 τάλαντα (= 120,000 δρ.) παρὰ τοῦ Νικολέους βασιλέως τῶν Κυπρίων ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν λόγον τὸν γραφέντα πρὸς αὐτόν. Ἡ πλη-

ρωμὴ αὕτη ἰσοδυναμοῦσα παρ' ἡμῖν πρὸς Λ.Τ. 20,000 περίπου, θεωρεῖται μυθώδης καὶ μόλις πιστευτὴ, καίτοι παρὰ βασιλέως προερχομένη. Γινώσκοντες ὁμῶς θετικῶς ὅτι τὰ πρὸς τοὺς σοφιστὰς πληρωνόμενα διδάκτρα ἦσαν κατ' ἀποκοπὴν 1000 δραχμαί, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ τῶν λογογράφων ἀμοιβὴ διὰ συνήθη δικανικὸν λόγον θὰ ἦτο μικροτέρα τοῦ ποσοῦ τούτου, ποικίλλουσα κατὰ τὴν σπουδαιότητα τῆς δίκης, τὴν φήμην τοῦ λογογράφου καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ πελάτου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη σύγκρισις ὡς πρὸς τὰς εἰσπραττομένας ἀμοιβὰς καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος κέρδη δύναται νὰ γίνῃ μετὰ τῶν λογογράφων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν δικηγόρων τῆς Ρώμης. Ἐν Ρώμῃ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατόρων συνεκεντρώθησαν κολοσιαῖα συμφέροντα, ἐσωρευθήσαν πλοῦτη ἀμύθητα, καὶ αἱ δίκαι ἐγένοντο πολυπληθεῖς καὶ τεράστιοι κατ' ὄγκον. Ὁ Κικέρων ὡς δικηγόρος ἐκέρδισε πλείονα ἢ ὡς ἀνθύπατος τῆς Κιλικίας, ὅπου κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς ἀρχῆς του ἐπιεικῶς καὶ δικαίως κυβερνῶν ὠκονόμησε περὶ τὰς 500,000 φράγκων. Ὁ Τάκιτος (*de oratoribus VIII*) μνημονεύει δύο περιφήμων δικηγόρων τοῦ Μαρκελλοῦ καὶ τοῦ Κρίσπου ζώντων ἐπὶ Βεσπειακῶν, οἵτινες ἐκ τῆς δικηγορικῆς αὐτῶν πολυετοῦς ἐργασίας ἀπέκτησαν περιουσίαν ἐκάτερος 300,000,000 σεστροτίων ἰσοδυναμούντων μὲ 60 ἑκατομμύρια φράγκων, ἤτοι ποσὸν τεράστιον, ὅπερ ἴσως οὐδὲ οἱ σήμερον ὀνομαστώτεροι τῶν Γάλλων ἢ τῶν Ἀγγλῶν δικηγόρων ὠνευρέθησαν οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ Λονδίῳ, ὅπου σφύζει ἡ καρδιά τῆς κοσμοκράτορος Ἀλβιόνος.

Ὁ Πλάτων ἐν τῷ *Φαῖδρῳ* μαρτυρεῖ ὅτι ὁ Λυσίας ἔχαιρε φήμην δεινοῦ περὶ τὸ γράφειν, ἀλλ' ἐπικρίνει τὴν τέχνην του καὶ προτιμᾷ τὸν Ἰσοκράτην νεώτερον ὄντα τοῦ Λυσίου καὶ ὑποσχόμενον μείζονα εὐδοκίμησιν ὡς ἔχοντα τὸ ἦθος γενικώτερον, τὴν δὲ διάνοιαν φιλοσοφικώτερον διατεθειμένην. Διὸ προτρέπει τὸν Λυσίαν νὰ τραπῇ ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν μιμούμενος τὸν ἀδελφόν του Πολέμαρχον, ἐὰν θέλῃ νὰ γίνῃ τέλειος λόγων συγγραφεύς.

Αἱ περὶ τῆς ῥητορικῆς τέχνης ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος εἶναι πάντοτε αὐστηραὶ καὶ ἐν πολλαῖς διχολογίαις ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἀλλὰ κατὰ διάφορον ἐκάστοτε τρόπον ἐκφέρονται σφοδραὶ ἐπικρίσεις κατὰ τῶν διδασκάλων τῆς ῥητορικῆς καὶ κατὰ τῶν γραψάντων τὰς λε-

γομένους τέχνας. Ὑπάρχει δὲ ἐν τῷ Μενεξένῳ, ὅπου λαμπρὸν δεῖγμα τῆς ῥητορικῆς του δεινότητος παρέσχεν ὁ Πλάτων, ἡ ὁμολογία ὅτι ὁ Σωκράτης αἰεὶ προσπαεῖ τοὺς ἑήτορας. Μνημονεύει ὁ Πλάτων ὡς ἐξέχοντας τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ Θεόδωρον ἐκ Βυζαντίου, ὃν ἀποκαλεῖ βέλτιστον λογοδαχιδχλον Βυζάντιον ἄνδρα, καὶ τὸν ἐκ Χαλκηδόνος Θρασύμαχον, ἐπιδείξιον νὰ κινηῖ καὶ κατχστελέγη τὰς ὀργὰς τοῦ ἀκροατηρίου, δυάδα ἐνδοξον ἐκ τοῦ ἡμετέρου Βοσπόρου ὀρμωμένην. Μνημονεύει καὶ ἄλλους ἀρχαιοτέρους, τὸν Γοργίαν, τὸν Πῶλον, τὸν Πρῶδικον, τὸν διδάσκαλον τοῦ Γοργίου Τισίαν, ἀλλὰ παραδόξως λησιμονεῖ τὸν ἀρχαιότερον ὄλων, τὸν διδάσκαλον τοῦ Τισίου, τὸν πατέρα τῆς λογογραφίας, ἀκμάσσαντα ἐπὶ τῶν Μηδικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰέρωνος (470 π. Χ.) ἐν Συρακούσαις, ὅπου διὰ τὸ πλῆθος τῶν δικῶν ἐξήσκει ἐπικερδῶς τὴν τέχνην, τὸν πρῶτον συγγραφεὰ μικροῦ καὶ συντόμου βιβλίου περὶ τῆς ἑήτορικῆς τέχνης. Οὐ μόνον παρ' Ἑλλησιν ἀλλὰ καὶ παρὰ πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐπισημότερον τὸ μικρὸν ἐκεῖνο βιβλίον, διότι εἶναι τὸ πρῶτον γραφὲν θεωρητικὸν βιβλίον περὶ τῆς τέχνης, ὡς λέγει

ὁ πολὺς Μύλλερὸς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας.

*Ἄν παραδόξως ἐλησιμονήθη ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς λογογραφίας, καθῆκον ἔχομεν ἡμεῖς ἅπαντες νὰ το γνωρίσωμεν καὶ νὰ το ἐνθυμώμεθα διὰ πικρῶς. Ὡνομάζετο Κόραξ. Ἦτο λοιπὸν πεπρωμένον νὰ ἔχωσι τὸν Κόρακα ὡς ἀπώτατον κοινὸν πρόγονον καὶ γενάρχην οἱ ῥήτορες καὶ δικηγόροι πάσης χώρας καὶ φυλῆς καὶ ἦτο πεπρωμένον νὰ δοθῇ ἀφορμὴ μὲν εἰς τοὺς φιλοσκώμονας νὰ προφέρωσι μειδιῶντες τὴν παροιμίαν ἀπὸ κακοῦ κόρακος κακὸν ὦν», εἰς δὲ τοὺς κκολογοῦντας τὸ ἐπάγγελμα νὰ προσφύωσιν εἰς γενεαλογικὸν ἐπιχειρήμα ὅτι οἱ δικηγόροι ἔλκουσι τὸ γένος ἐκ Κόρακος, ἄρα κοράκων ἔργα τελοῦσιν ἐν τῇ κοινωσίᾳ.

Ὁ Πλάτων, ὅστις θεωρεῖ ἀξίους θανάτου τοὺς ἐπὶ κέρδει συνηγοροῦντας ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ἂν γράφων τὸν Φαῖδρον ἐνεθυμείτο τὸ ὄνομα τοῦ γενάρχου τούτου, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ τοξέυση αὐτὸς πρῶτος καυστικῶτατον σκῶμμα, ἔνεκα τῆς παρηγήσεως τοῦ ὀνόματος, στέλλων ζῶντας ἢ νεκροὺς ὄλους τοὺς δικηγόρους εἰς κόρακας.

ΝΙΚΑΙΑ, ΜΙΚΡΑ ΝΙΚΑΙΑ ἢ ΝΙΚΙΤΣΑ

ὑπὸ

Γ. Ι. ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΟΥ

(Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἈΤΞΛ' συνεδρίᾳ τῆς 26ης Φεβρουαρίου 1901).

Ἐπὶ τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μεταξὺ Χανσαῦ καὶ Βαβὰ Ἐσκή κείται μικρὰ γεωργικὴ κώμη, γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Κουλελί. Ταύτην ὁ Hellert, ὁ τοῦ Χάμμερ μεταφράστης ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς αὐτοῦ πίναξιν ὀνομάζει Μινωαελί-κιοῖ (1830). Ἐν τῇ θέσει τῆς κώμης ταύτης ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ πόλις Νίκη, ἣτις βραδύτερον μικρὰ Νικαία καὶ Νικίτσα ἐπὶ τὸ ὑποκοριστικώτερον ἐπωνομάσθη, καθὼς τὰ πράγματα μαρτυροῦσι καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν νεωτέρων σοφῶν παραδέ-

χονται, πλὴν ἑνός, τοῦ Γολιτζί. Οὗτος τοποθετεῖ τὴν μικρὰν Νικαίαν ἐν ἡ σήμερον κείται θέσει ἡ κώμη Χανσαῦ, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές· διότι ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κατὰ τὸν δ' αἰῶνα, ὅτε ἡ μικρὰ Νικαία ἤκμαζεν, ὡς θέλομεν ἶδει, ἔκειτο ὁ πρῶτος ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως σταθμός, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ θρακικὸν ὄνομα Οὔστουδιζός, οὗ μνημονεύουσι μὲν δύο τῶν ἀρχαιοτέρων ὀδοπορικῶν, τὸ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὸ Ἱεροσολυμιτικόν, σημειοὶ δὲ κάλλιστα ὁ Ἀδγουσταῖος πίναξ, ὁ γνωστός ὑπὸ τὸ ὄνομα Tabula Peutingeriana, βραδύ-

τερον δέ, ἤτοι κατὰ τὸν 5' αἰῶνα, ἀπὸ Οὐ-
στουδιζοῦ μετεβλήθη εἰς *Τζευιδῶνα*, *Τζωίδην* ἢ
Τζωίδον εἰς τὴν διοίκησιν ὑπαγομένη τοῦ
ἡγεμόνος τῆς Ἀδριανουπόλεως, μετὰ δὲ τῆς
Δεβελτοῦ, *Πλωινουπόλεως* καὶ Ἀρχιάλου ἀπέ-
τελει μίαν κομιτείαν, ἰδιαίτερον ἔχουσα ἐπί-
σκοπον. Ἡ πόλις αὕτη μνημονεύεται μέχρι
τοῦ 1' αἰῶνος, καθ' ὃν χρόνον εὐδαιμῆς ἢ ἐλα-
χίστης μνείας ἀξιοῦται ἡ μικρὰ Νίκαια· βρα-
δύτερον δὲ καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Βουλγά-
ρων ὄλως παρήκμασε καὶ κατεστράφη, ἀντ'
αὐτῆς δ' ἀναρτίνεται ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς σκη-
νῆς ἡ Νίκαια.

Ἐν τῇ θέσει λοιπὸν τῆς κώμης *Κουλελί*
ἔκειτο κατὰ τοὺς συγγραφεῖς τῆς τῶν αὐτο-
κρατόρων τῆς Ῥώμης βιογραφίας ὁ *Campio*
martinienci, ἔνθα ὁ *Δικίνιος* τῷ 315 ἐνί-
κησε τὸν *Μαξέντιον*. Ἐνταῦθα τῇ 3 Ἰουλίου
323 συνεκροτήθη μάχη κρατερὰ μεταξὺ *Κων-*
σταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐ-
τοῦ *Δικινίου*, ἐξ ἧς ἐξῆλθε θριαμβεύων ὁ *Κων-*
σταντίνος καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ *Χριστιανισμός*. ὁ
ἐξεπροσώπει. Εἰς διαιώνισιν δὲ τῆς περιφε-
ρίας ταύτης νίκης ἔκτισεν ὁ *Κωνσταντίνος* ἐν
τῇ θέσει ταύτῃ καὶ πόλιν, ἣν ὀμώνυμον τῇ
Νίκῃ προσηγόρευσεν. Ἡ πόλις δ' αὕτη ἐπὶ
τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς ὁδοῦ κειμένη καὶ
πλείστων προνομίων ἀπολαύουσα, ταχέως
φαίνεται εἰς ἀκμὴν καὶ πολυανθρωπίαν ἐπιδώ-
σασα. Τεκμαίρομεθα δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ
συμβάντων οὐ πολὺ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς,
ὅτε οὐδενὸς ἐτέρου τῶν παρ' αὐτὴν κειμένων
θρακικῶν πόλεων μνεία γίγνεται. Τῷ ὄντι
εὐθύς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου *Κων-*
σταντίνου, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ
Κωνσταντίου, ἐκθρασυνθέντες οἱ Ἀρειανοὶ πεί-
θουσι τὸν αὐτοκράτορα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
«κατὰ τοῦ θείου συμβόλου σύνοδον αἰρετικῆς
οὐσιήσασθαι φάλαγγος» τῷ 345. Ἡ ψευδο-
σύνοδος αὕτη τὰς μὲν ἀποράσεις τῆς Α' Οἰ-
κουμενικῆς συνόδου ἀνέτρεψεν, ἐξέθετο δὲ ἕτε-
ρον δρον πίστεως ὑπὸ ἔμπνευσις Ἀρειανᾶς.
Τὸν δρον δὲ τοῦτον οἱ μὲν τῶν Ὀρθοδόξων ἐκ
φόβου, οἱ δὲ τινες καὶ φανακισθίντες καὶ δι'
ὑποσχέσεων δολοφονηθέντες ἀπεδέξαντο καὶ ἐν
αὐτῷ ὑπέγραψαν· οἱ δὲ μὴ βουλευθέντες συν-
θέσθαι τούτοις εἰς τὰς ἐσχρατίας τῆς γῆς ἐξο-
ριστοὶ διεπέμφθησαν¹. Ἐνεκὰ δὲ τῆς ἐν αὐτῇ
συνελθούσης ψευδοσυνόδου ταύτης ἡ πόλις

Νίκη μετωνομάσθη μικρὰ *Νίκαια*, κατ' ἀντί-
θεσιν πρὸς τὴν μεγάλην τῶν Βιθυνῶν μητρο-
πολιν, ἐν ἣ ἡ Α' συνελθοῦσα Οἰκουμενικὴ
σύνοδος τῷ 325 ὡς αἰρετικούς τοὺς Ἀρει-
ανούς κατεδίκασεν, ἀφοῦ ἄλλως τε ἐκ τῆς ὁμο-
νυμίας ταύτης πολλὰς ἠδύναντο οἱ Ἀρειανοὶ
νὰ ἀρυσθῶσι τὰς ὠφελείας πρὸς παραπλάνην
τῶν στερρῶς τῆς Ὀρθοδοξίας ἀντεχομένων καὶ
ὑπὸ ἀπειλῶν καὶ διωγμῶν μὴ πτοουμένων.

Τῆς πόλεως ταύτης μνείαν ποιοῦνται *Σιέ-*
φανος ὁ Βυζάντιος ἐν τοῖς *Γεωγραφικαῖς*, τὸ
*Ἱεροσολυμιτικὸν ὁδοιπορικόν*¹, ὁ *Προκόπιος*
ἐν τῷ περὶ κτισμάτων², *Εὐσέβιος ὁ Παμφί-*
λου, ὁ *Μέγας Ἀθανάσιος*, *Θεοδώρητος ὁ Κύρου*,
Ἀμμιανὸς Μαρκελλίνος, Ἄννα ἢ *Κομνηνὴ*, ὁ
Βιλλεαρδοῦνιος καὶ πλῆθος ἄλλο ἐκκλησιαστικῶν
πατέρων καὶ χρονογράφων ὑπὸ ὀνόματα κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον περὶ λαβωμένα, ἅτινα
ἐπιμελῶς καταλέγει ὁ *Δουκάγγιος* ἐν τοῖς ὑπο-
μνήμασιν αὐτοῦ εἰς τὰς συγγραφὰς Ἄννης
τῆς Κομνηνῆς. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ *Δρό-*
ζεν, ὁ *Σπρούνερ*, ὁ *Παπαρηγόπουλος*, ὁ *Ἐπ-*
Σταματιάδης, ὁ *Γοίτζικ* καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τῷ 378 ὁ *Οὐάλης* διήλθε διὰ τῆς πόλεως
ταύτης ἐκστρατεύων κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων
τὴν Θράκην *Γόθων*. Ἐν ταύτῃ δὲ στρατο-
πεδεύων ἔμαθε κατὰ πρῶτον, ὅτι οἱ *Γόθοι*
διαφόρους πόλεις τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκπορῆ-
σαντες ἐκ τῆς Ῥοδόπης διηυθύνοντο κατὰ
τῆς Ἀδριανουπόλεως³. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ
ε' αἰῶνος *Λέων ὁ Θορᾶξ* παραχωρεῖ εἰς κα-
τοικίαν τὴν Νίκην τοῖς δύο τελευταίοις γόνους
τῶν Ἀρσακιδῶν, Ἀρταβάνῳ καὶ *Κλιέτῃ*, οἰ-
τινες ἐκπεπτωκότες τῆς ἀρχῆς συνεπέερα στά-
σεως εἶχον καταρῦγει εἰς *Κων/πολιν* μετὰ τῶν
οἰκογενειῶν των. Οἱ τλήμονες ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ μετὰ τοῦ θρόνου ἀπέβαλον καὶ πάντα
αὐτῶν τ' ἀγχιθὰ καὶ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς συ-
ζύγους αὐτῶν, ἅς κατὰ τὴν ἐν Νίκῃ διατρι-
βὴν διήρπασαν παρ' αὐτῶν⁴.

Τῷ δὲ 812 *Κροῦμος* ὁ ἡγεμὼν τῶν *Βουλ-*
γάρων ἐπιχειρήσας τρομερὰν ἀνὰ τὴν Θράκην
ἐπιδρομὴν ἄλλας τε αὐτῆς πόλεις ἠληπίσασα
καὶ δὴ καὶ τὴν μικρὰν Νίκαιαν, ἧς τοὺς κα-
τοίκους, ὡς καὶ τῆς Ἀδρ/πόλεως καὶ *Δεβελτοῦ*
καὶ *Βουλγαρίαν* ἀπήγαγε⁵. Τῷ δὲ 815

1. σελ. 220.

2. δ'. ια'. σελ. 306.

3. Ἀμ. Μαρκελλίνος, LI, 363.

4. Κεδρητὸς Β', 183 καὶ Θεοφάνης, 452.

5. Περιοδ. Φιλ. Συλλ. τόμ. ΚΔ' σελ. 9.

1. Μέγας Ἀθανάσιος τόμ. Α'. Θεοδ. Κύρου Β'. ιγ' 611—620. Σπυρ. Μήλια συλλογὴ Ἱερ. Συνόδ. Α' 260.

Μουριάγων ὁ διαδεξάμενος τὸν Κροῦμον, βλέπων ὅτι οἱ αἰχμάλωτοι προσηλυτίζουσι τοὺς Βουλγάρους εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσηνήχθη πρὸς αὐτοὺς ὤμοτατα καὶ ἀπανθρωπότατα, τὸν δ' ἐπίσκοπον τῆς μικρᾶς Νικαίας *Λέοντα* ἀπέκτεινεν¹. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ πόλις αὕτη ταχέως ἀνέλαβεν ἀπὸ τῆς τελευταίας καταστροφῆς· διότι περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰδίου αἰῶνος ἐπὶ *Λέοντος τοῦ σοφοῦ* (886—911) ἡ μικρὰ Νικαία ἀνυψώθη εἰς ἀνεξάρτητον ἀρχιεπισκοπὴν, εἴτε διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς ἐπίδοσιν, εἴτε καὶ εἰς ἐνδείξιν τιμῆς διὰ τὴν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ σταθερότητα, ἣν οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων αἰχμαλωσίᾳ δεινῶς δοκιμασθέντες ἐπεδείξαντο.

Ἐπὶ δὲ τῶν Κομνηνῶν ἡ μικρὰ Νικαία ἤκμαζε, πολλάκις δ' ἐπισκέψατο αὐτὴν καὶ ὀρμητήριον κατέστησεν ἐν τῷ δεινῷ κατὰ τῶν Κομνηνῶν πολέμῳ ὁ αὐτοκράτωρ *Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός*². Κατὰ δὲ τὴν δ' σταυροφορίαν (1204) ὑπετάγη καὶ αὕτη μετὰ τῶν λοιπῶν πόλεων τῆς Θράκης εἰς τοὺς Σταυροφόρους καὶ συμπεριελήφθη μετὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸν κληρὸν τῶν Ἑνετῶν. Τῷ 1205 ἐπισκέψαντο αὐτὴν κατὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως στρατεύοντες ὅτε αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου *Βαλδουῖνος*, ὡς καὶ ὁ δόγης τῆς Ἑνετίας *Ἐρρῆκος Δάνδολος*. Ὁ δὲ Βιλλεαρδουῖνος ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἀποκαλεῖ τὴν μικρὰν Νικαίαν *Niz*. Ἐν ταύτῃ δ' ἐστρατοπεδεύσατο μετὰ τοῦ *Μανασῆ δὲ Δίσλη* καὶ τοῦ *Γουλιέλμου Βράνιελ* καὶ 80 ἐτέρων σιδηροφράκτων ἵπποτων καὶ ὁ *Βιλλεαρδουῖνος*, τὴν προφυλακὴν ἀποτελοῦντες τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουῖνου, ὃν ἀνέμενον, ὅπως ἀπὸ κοινοῦ βηδίσωπι κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης ἀτιθάσου Ἀδριανουπόλεως³. Πράγματι δὲ καὶ οὗτος μετὰ τοῦ Δανδόλου καὶ τῆς συνοδίας αὐτοῦ ἀφικόμενος εἰς Νικίτσαν, ὅπως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡ πόλις αὕτη ὑποκριτικῶς ἱκαλεῖτο, συνεκάλεσε συμβούλιον στρατιωτικόν, ἐν ᾧ ἀπεφασίσθη, ὅπως βηδίσωσιν ἀμέσως κατὰ τῆς στασιασάσης πόλεως· ἡ δὲ κατεσκευασμένη αὕτη καὶ τολμηρὰ ἀπόφρασις ἐγένετο, ὡς γνωστὸν, ἡ αἰτία τῆς οἰκ-

τρᾶς ἀποτυχίας τῶν Σταυροφόρων καὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ Βαλδουῖνου.

Ὁὐ μετὰ πολλὰ δ' ἔτη, τῷ 1207, ὁ ἐπὶ ὤμοτῃτι καὶ μισελληνισμῷ διαβόητος ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων *Ἰωαννίσσης*, ὁ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου διελθὼν σύμπασαν τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἐκυριεύσεν ἄλλας πολλὰς ἐλληνίδας πόλεις καὶ δὴ καὶ τὴν Νικίτσαν, ἣς τοὺς μὲν κατοίκους ὡμῶς ἀπέσφαξεν ἢ ἐξηνδραποδίσσατο, τὴν δὲ πόλιν κατηδάρισε καὶ ἐξηφάνισε τέλεον ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς μετὰ καὶ πλήθους ἐτέρων. Τούλάχιστον ἐπὶ τῶν τελευταίων *Παλαιολόγων*, ὅτε ἡ Θράκη ἦτο τὸ θέατρον ἐμφυλίων πολέμων καὶ λεία τῶν ξένων ἐπιδρομῶν, οὐδαμῶς γίνεταί μνεῖα τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν ἱστοριογράφων. Συνοικισθεῖσα δὲ βραδύτερον ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν κωμῶν, τῷ 1361 ἐάλω καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν δύο μεγάλων στρατηλατῶν τοῦ Σουλτάνου *Μουράτ τοῦ Α'*, τοῦ Χ' Ἰλβεκῆ, καὶ προσετέθη εἰς τὰς ἐν Εὐρώπῃ κτήσεις τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας· ἀπὸ τινων δ' ἐπάλλεων τῶν ἡρειπιωμένων τειχῶν αὐτῆς ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν *Κουλελί*, ἣν καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατηρεῖ. Ὠνομάζετο δ' ὡς εἶπομεν καὶ *Μιναρελί-κιοῦ* ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ τεμένους, ὃπερ ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς πρώτους τῆς κατακτήσεως χρόνους. Ἐπειδὴ δὲ τότε τεμένη δὲν ἡγείροντο, εἰμὴ εἰς πολυπληθεῖς κωμοπόλεις καὶ κώμας, ἐντεῦθεν εὐλόγως προαγόμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως αὐτῆς θὰ διέσφζεν ἔχνη τοῦ παρελθόντος μεγαλείου καὶ θὰ εἶχε ποῖαν τινα σπουδαιότητα. Καὶ ἠδύνατο μὲν καὶ βραδύτερον νὰ προαχθῆ καὶ αὕτις, καὶ εἰς μέγεθος καὶ πολυκνηρωπίαν νὰ ἐπιδώσῃ· ἀλλ' ἡ κτίσις τῆς *Χαυσῆς* ὑπὸ τοῦ *Σόκογι Μεχμέτ Πασᾶ* τῷ 1475 μέγα εἰς τοῦτο ἐπέφερε πρόσκομμα. Ἐκτοτε δὲ μένει γεωργικὴ καὶ ἄσημος κώμη ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Χριστιανῶν οἰκουμένη, διασφζουσα ἔχνη τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς μεγαλείου, ἅτινα σὺν τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γίνονται. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πρέπει νὰ διαστέλλωμεν τὴν κώμην ταύτην ἐτέρας ὀμωνύμου, *Κουλελί-Βουργάζ*, ἣτις, οὐ μακρὰν αὐτῆς κειμένη, ὠνομάζετο ἄλλοτε *Χ' Ἰλβεκῆ-Βουργάζ* εἰς τιμὴν τοῦ κατακτῆσαντος αὐτὴν γενναίου στρατηλάτου. Παρὰ ταύτην συννοῦνται οἱ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀφ' ἐνὸς καὶ *Δεδε-ἀγάτζ* ἀφ' ἐτέρου σιδηροδρομικαὶ γραμμαῖ, σφζονται δὲ καὶ ἐρείπια τῶν ἐνδόξων αὐτῆς τειχῶν πολλοῦ λόγου ἄξια.

1. *Παπαρρηγ.* Γ'. 591. *Κάρολος Χόφ* Σλαῦσι ἐν Ἑλλάδι σελ. 35. *Νικὸδημος Συναξαριστῆς* Β' 57—58.

2. *Ἄννα Κομνηνῆ* Α', 339, 382 Β'. 21 καὶ 23.

3. *Ἐπαμειν. Σιαματιάδου* ἱστορία τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Φράγκων σελ. 86—87.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣ ΡΩΜΗΝ
ΔΓ' ΕΛΛΗΝΩΝ ΙΑΤΡΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ὑπό

ΑΝΑΣΤ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

('Ανεγνώσθη ἐν τῇ 'ΑΤΞΤ' συνεδρίᾳ τῆς 12ης Μαρτίου 1901).

Ἡ Βιολογικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐπιθυμοῦσα ἐνίοτε νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς τροχιᾶς τῶν ὄλων εἰδικῶν αὐτῆς ἀσχολιῶν ἐπρότεινε καὶ ὁ Σύλλογος ἐνέκρινεν ὅπως δις τοῦ ἔτους ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς δι' ἐνὸς τῶν μελῶν ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ, ἀναγινώσκει ἐπιστημονικὴν πραγματείαν γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀναφερομένην δὲ ἰδίως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰατρικὴν. Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τοιαύτη ἀνακρίνωσις διὰ τὸ βραχύτατον τοῦ χρόνου ἦτο ἀδύνατος καὶ δι' αὐτὸ ὄφειλε ν' ἀναβληθῆ εἰς τὴν ἐναρξίν τοῦ συλλογικοῦ ἔτους 1901—1902· ἀλλ' ἵνα μὴ παρέλθῃ ἀνεγκαινιάστος ὁ μετὰ τῶσων ἐλπίδων ἀρξάμενος αἰὼν προσέφερον τὰ πρωτόλεια ταῦτα τῆς φιλοπροόδου προθυμίας τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς, βέβαιος ὢν ὅτι κατὰ πολὺ ὑπολείπονται τῶν προσδοκιῶν αὐτῆς· πλὴν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τὸ φιλομαθὲς τοῦτο ἀκροατήριον δὲν θέλει δικάσει ἐκ τοῦ μέρους τὸ ὄλον, οὐδὲ δυσανασχετῆσει ἐπὶ τῷ τολμηματί μου, παρακαλῶ ὅπως μετ' ἀνοχῆς ἀκροάσῃται ἱστορικὴν περίερον πολιτισμοῦ μοναδικὴν ἀληθῶς ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ, ἥτοι *Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' Ἑλλήνων ἰατρῶν εἰσόδου τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ῥωμαίων.*

Ὅπως διεξέλθωμεν τὸ εἰδικὸν τοῦτο ζήτημα ἐν γενικαῖς μόνον γραμμαῖς, ἀνάγκη νὰ δώσωμεν, ὡς διὰ σκιαγραφίας, εἰκόνα τῆς καθόλου καταστάσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἰδίως δὲ τῆς Ῥώμης, μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν πρώτων ἰατρῶν καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς, ἥτις ἀπὸ τριῶν περίπου αἰώνων ἐν τῇ κλασικῇ κοιτίδι

ἐπιτυχῶς ἐκκαλλιεργεῖτο. Αὕτη ἀπὸ τοῦ 240—80 π. Χ. καὶ μετὰ ταῦτα, ἦται ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας ἀπάσης καὶ τῶν Λιβυκῶν πολέμων παρίστησι τὴν ὑψίστην πολιτικὴν ἀκμὴν· διότι κατ' αὐτὴν ἐπεδείχθη οὐ μόνον δύναμις ἔκτακτος καὶ θελήσεως ἰσχυρὰ ἐκδήλωσις, ἀλλὰ καὶ παγκόσμιος κυριαρχικὴ ἐπιρροὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ· σὺν τῇ πολιτικῇ ὁμως λάμπει καὶ τῷ ἀπαραμίλλῳ μεγαλείῳ εἰσέρρευσε ἐν τῷ Ἰταλικῷ εἰδάφει καὶ πλοῦτος ἀμύθητος καὶ πᾶν ἀγαθὸν συναγαγὼν βαθεῖαν τοῦ ἀρχαϊκοῦ καθεστῶτος ἀλλοίωσιν· ἢ μετὰ τὴν ἦτταν ἰδίως τοῦ μεγάλου στρατηλάτου Ἀννίβα κατάρτησις τῆς Ἀφρικῆς καὶ μέρους τῆς Ἀσίας ἐν χρόνῳ βραχυτάτῳ ἐκπληκτικὴν παρήγαγε τὴν μεταβολὴν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου· διότι ἡ εἰρηὴ πλήθους ἀνθρώπων, τὰ τε ἦθη καὶ τὴν φύσιν διαφόρων, παρὰ λαῶν μεθυσθέντι ἐκ τῆς νίκης μεγάλων στρατειῶν συναπεκόμισε καὶ πάντα τὰ ἠθικὰ ἐλαττώματα τῶν ἡττημένων λαῶν. Ταῦτα καὶ οἱ μετενεχθέντες θησαυροὶ ἀποτελεσματῶν καὶ τὴν ἀνισορροπίαν ἐν τῇ διανομῇ τοῦ πλοῦτου καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ πλοῦτου καὶ πτωχοῦ· ἐντεῦθεν ἡ μεταβολὴ τοῦ γνησίου Ῥωμαϊκοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας διὰ τῆς ἰδρύσεως κληρονομικῆς ἀριστοκρατικῆς τῶν πλουσίων τάξεως, ἥτις προχειρότερον πρὸς διακυβέρνησιν μέσον εἶχε τὴν πίεσιν καὶ τὴν ἀδικίαν· ἐπειδὴ δὲ ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσι τοῦ πληθυσμοῦ, ἐν Ῥώμῃ πρὸ πάντων, νηξήθησαν αἱ ἀνάγκαι τοῦ βίου, ἀναγκάτως καὶ φυσικῶς συμπαραηκολούθησε ταύτας ἡ ἐπιθυμία τῆς πολυτελείας, τῆς ὑπερ-

χῆς, τῶν ἀπολαύσεων, ἐπομένως καὶ ἡ ἀπληστία τοῦ κέρδους· τῶν νέων τούτων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ὄρων μοιραῖον ἀκροούθημα ἐγένετο καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν συναισθημάτων καὶ φρονημάτων τοῦ ῥωμαϊκοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, διότι οὐ μόνον ὠριμώτερος πρὸς ἀφομοίωσιν ἐγένετο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μᾶλλον συνεδέετο διὰ τῆς συγγενείας ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ θρησκείᾳ.

Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς κατὰ τοὺς εἰρημένους χρόνους παγκόσμιον εἶχε τὸ κύρος, τοιοῦτος δ' ὢν κατὰ νόμον φυσικὸν ὤφειλεν, εἰς ἔθνος μάλιστα συγγενές, νὰ ἐπιβληθῇ· ἐντεῦθεν αἱ μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεις ἐγένοντο συχνότεραι καὶ φιλικότεραι· ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατέστη ἀνάγκη διὰ τε τοὺς πολιτικούς καὶ λογίους Ῥωμαίους καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς καὶ ἐργατικὰς τάξεις, διὰ δὲ τὸν ἀφιλοκερδῆ ἔρωτα πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς πανταχόθεν ἐσπευδε καὶ τὸ πλῆθος τῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους πάντες καὶ μάλιστα οἱ εὐγενεῖς προθυμοποιούντο παντὶ τρόπῳ νὰ τιμήσωσιν ἢ ἐπιδεικτικώτερον νὰ περιπειθῶσι· συνέτεινε δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τῆς ἔθνικῆς τῶν Ῥωμαίων ὑπερφιλανθία γαργαλιζομένη ἐκ τῶν διαδιδόμενων καὶ πιστευομένων τρωικῶν παραδόσεων, δι' ὧν ἀπδεικνύετο ἡ μετὰ τῶν θεῶν συγγένεια, προσέτι καὶ ἡ φιλοδοξία τῆς δι' Ἑλλήνων σφῶν διαγωνίσσεως τῶν ἐν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ ἐνδόξων αὐτῶν πράξεων· ἦτο δὲ ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων οὕτως ἰσχυρά, ὥστε καὶ οἱ μᾶλλον ἀγαλίνωτοι καὶ φανατικοὶ ἐν τινι μέτρῳ ὑπέκυπτον, διότι αὐτὸς ὁ Κάτων ὁ κατὰ τῶν Ἑλλήνων λογίων ἐξεγερθεὶς καί, μετὰ τὴν μετάγγισιν τῆς ζωοποιῦ δυνάμεως τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ φιλολογίᾳ, ἀξιώσας ὅτι ἡ Λατινικὴ φιλολογία ὀφείλει νὰ παραμείνῃ καθαρὰ Ῥωμαϊκὴ, αὐτὸς, λέγομεν, ὁ Κάτων, διαρκούσης τῆς πολιρχίας τοῦ Ταραντος, αὐτὸς τε ἐσπούδαζε τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐδίδασκε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Εἶπομεν ὅτι εἰς τὴν ἀκαταγώνιστον προθυμίαν καὶ ἐπιθυμίαν τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παμπληθεῖς ἐσπευδον διδάσκαλοι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἄλλοι λόγοι καὶ σοφοί· ἐπειδὴ δ' ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων ὁρμῶν φυσικωτάτη εἶναι καὶ ἡ ῥοπὴ τοῦ προσέρχεσθαι καὶ προσκολλᾶσθαι τῷ πλουσίῳ καὶ ἰσχυρῷ, οἱ ἀσθενέτεροι ἢ ὑποκείμενοι ἢ οἱ ἐπιζητοῦντες τύχην καὶ εὐμάρειαν βίου συνέρρεον ἐν Ῥώμῃ, ἐγένετο δ' οὕτως ἡ αἰω-

νία πόλις κατ' ἐξοχὴν κέντρον τῶν ἐκ τε τῆς Ἑλλάδος, Μικρᾶς Ἀσίας, Συρίας καὶ Αἰγύπτου προσφύγων, ὅπου, ἐκτὸς τῶν διδασκάλων, παιδαγωγῶν, φιλοσόφων, ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν, κατῆλθον καὶ ὑπηρέται, ἡθοποιοί, τυχοδιῶνται καὶ ἄλλα ἀμφιβόλου ποιότητος στοιχεῖα, ἐν δὲ ταῖς παραλαίαις πόλεσι ναῦται καὶ ἔμποροι. Πῶς λοιπὸν ἡ ἀρχαία τῶν ἡθῶν αὐστηρότης νὰ μὴ μειωθῇ, νὰ θερμανθῇ δὲ λαθραίως καὶ ἀθρούβως ὁ σπόρος τῆς διαφθορᾶς καὶ ν' ἀλλοιωθῇ ὁ πνευματικὸς, ἠθικὸς καὶ θρησκευτικὸς βίος; Ἐν τῷ μεταίχμιῳ τούτῳ ἀκριβῶς τῆς ἀπὸ τῆς αὐστηρότητος καὶ ἐμβριθείας μετατροπῆς πρὸς τὴν ἐπιπολαιότητα, ἀπὸ τῆς εὐγενεοῦς ὑπερηρχειας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς τὸν κοῦφον ἐγωισμόν, ἐκ τῆς ἀπλότητος εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐπιδεικτικὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἐκ τῆς πατροπαράδοτου εὐσεβείας εἰς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὴν ἀθρησκίαν ἦτοι εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ υἱοῦς καὶ ἀνθρώπου κοινωνικοῦ βίου εἰς τὸν νοσηρὸν καὶ ἐκλειυμένον, ἀκριβῶς λέγομεν, ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ σταθμῷ ἐσήγετο εἰς Ῥώμην καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία, ποίησις καὶ τέχνη, αἱ ἐν τῷ πλούτῳ τῶν ἐπιφανῶν εὐροῦσαι ἰσχυρὰ μέσα διαδόσεως καὶ ὑπεροχῆς.

Τῆς φιλοσοφίας τῶν χρόνων ἐκείνων δύο ἦσαν αἱ πρωτοστατοῦσαι Σχολαί: ἡ τοῦ Ἐπικούρου καὶ ἡ τῆς Στωᾶς· καὶ ἡ μὲν Στωικὴ φιλοσοφία διὰ τινῶν τροποποιήσεων τῆς αὐστηρᾶς ἠθικῆς, χάριν τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων, ἢ δ' Ἐπικουρείως, τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ πολυπληθέστεροι καὶ τὸ σύστημα κοσμοπολικώτερον καὶ ἐπιπολαιότερον, διὰ τῶν περὶ θεῶν καὶ ἀνθρώπων θεωριῶν, ἐν γλώσσῃ δημῶδει διδασκομένων, συνετέλεσαν καὶ αὐταί, σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὸν κλονισμόν τῶν ἠθικῶν τοῦ λαοῦ πεποιθήσεων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, δυνάμεθα εἰπεῖν, ὅτι τὰ εἰρημένα φιλοσοφικὰ συστήματα, παρὰ λαῶ ἀπίερώς ἐτιέχοντι πρὸς τὰς ὑψηλὰς θεωρίας, ἐπιβλαβέστατα ἐπέδρων ἐπὶ τὰ ἦθη καὶ τὰς θρησκευτικὰς ιδέας· ἦτο τοῦτο σῆψις, ἀλλ' ἡ σῆψις αὕτη, τὴν ὁποίαν ὁ Κάτων διέκρινεν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ κοινωνίᾳ, εἶχε γενικωτέρας τὰς ἀφορμὰς. Ἡ Ῥωμαϊκὴ κοινωνία διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους ἦτο ἤδη ἕδαφος προωρισμένον εἰς ἀποσύνθεσιν, τὴν ὁποίαν οἰοῦντες φιλοσοφικοῦ συστήματος ἢ εἰσαγωγῆ ἢ δύνατο νὰ συμπληρώσῃ· ἄλλως πολὺ πρὸ

τῆς ἰδρύσεως ἐιδικῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, ἐγένετο ἢ διὰ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μόρφωσις καὶ ἀγωγή τοῦ νικηφόρου τούτου λαοῦ, συνεπῶς ἢ πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν ἔφεισις ἢ το ἤδη κοινή, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι, ὅταν τὸ πρῶτον ἐξ Ἀθηνῶν κατῆλθον εἰς Ῥώμην οἱ διασημότεροι τῶν συγχρόνων φιλοσόφων (155 π. Χ.), ὁ Ἀκαδημαϊκὸς *Καρνεάδης*, ὁ Περιπατητικὸς *Κριτόλαος* καὶ ὁ Στωϊκὸς *Διογένης ὁ Βαβυλώνιος*, ὅπως πείσῃσι τὴν Ῥωμαϊκὴν Σύγκλητον νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἐκ 500 ταλάντων ἀποζημίωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι κατεδικάσθησαν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ Ὀρωποῦ, ὅπερ καὶ κατώρθωσαν, οἱ εἰρημένοι φιλόσοφοι μέχρις οὗ τύχῃσι τῆς αἰτηθείσης ἀκροάσεως διελέγοντο δημοσίως ἑλληνιστὶ περὶ διαφόρων φιλοσοφικῶν ζητημάτων, οἱ δὲ συρρέουσιν ἀκροαταὶ τελείως ἠνούνουν τὰ λεγόμενα· ὥστε διὰ τὴν τοιαύτην τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος κατὰκτησιν ἀδίκως οἱ γερωντότεροι ὑπέβαλλον ἄσβεστον κατὰ τῶν Ἑλλήνων μῖσος, μάλιστα ὁ ἀρχαῖος *Κάτων* ὅστις, ἐκ πατριωτικῆς ὀδύνης, ἀλλὰ μετὰ πολιτικοῦ πνεύματος, ἐμίσει τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὰς τέχνας μόνον διότι ἐδιδάσκοντο ὑπὸ ξένων μισητῶν ἑλθόντων νὰ καταστρέψῃσι τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμαίων· μετ' ἐνδομύχου πεποιθήσεως ἔγραψε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ «*ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι τῶν ἀνθρώπων οἱ μᾶλλον κακοποιοί· ἐὰν ἐξαγάγῃσιν*», ἔλεγε, «*παρ' ἡμῖν τὰς ἐναντιῶν τέχνας τὸ πᾶν θὰ καταστραφῇ καὶ τὸ κακὸν ἔσται χεῖρον, ἐὰν μὲν καταστρέψῃσι καὶ τοὺς ἰατροὺς τῶν ὤμοσαν τὴν καταστροφὴν πάντων τῶν Ῥωμαίων διὰ τῆς ἱατρικῆς*».

Πράγματι ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραστάσεως τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ τῆς εἰς Ῥώμην ἐλεύσεως τῶν τριῶν φιλοσόφων ἦτοι ἀπὸ τοῦ 240—155 π. Χ. ἡ Ἑλληνικὴ ἱατρικὴ ἐγκαταλιμπάνουσα τὴν δευτέραν αὐτῆς πατρίδα, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ παρακολουθοῦσα τοῖς νικηταῖς ἐγκαθιδρύετο ἐν Ῥώμῃ. Ἀμέσως τότε καὶ αἱ πρῶται ἀποπειραὶ κατ' αὐτῆς καὶ δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῶν πρῶτων εἰρηγητῶν· διότι οὐ πρὸ πολλοῦ διὰ συγκλητικῆς ἀποφάσεως ἀπηλαύνοντο ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες· ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη, ὡς εἰκάζεται, δὲν ἐξετελέσθη κατὰ τῶν εἰρημένων σοφῶν, ἐθεωρήθη ὁμως ἀναγκαιότατον νὰ ἐφαρμοσθῇ κατὰ τῶν ἱατρῶν· πρὶν δ' εἰπωμεν τοὺς λόγους τούτους πραγματικῶς, ἐπάναγκες νὰ ἀνα-

δράμωμεν εἰς τὴν παναρχαῖαν ἐγχώριον τῶν Ῥωμαίων ἱατρικὴν.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἔζων ἄνευ ἱατρῶν, εἶχον ὁμως ὅπως δῆποτε ἱατρικὴν τινα τέχνην στοιχειώδη συνισταμένην εἰς τὴν κατὰ παράδοσιν θεραπευτικὴν· ὁ οἰκοδεσπότης *paterfamilias*, ἦτο ὁ ἱατρός τῆς συζύγου, τῶν τέκνων καὶ τῶν δούλων, ἂν δὲ δι' οἰονδήποτε λόγον ἠδυνάτετο νὰ θεραπεύσῃ ἐξῆται τότε τὴν βοήθειαν τῶν φίλων καὶ μάλιστα τῶν γειτόνων καὶ ἐνίοτε τοῦ πρώτου τυχόντος. Πολλάκις ἐξέθετον τὸν ἀσθενῆ πρὸ τῆς θύρας, ὡς τοῦτο εἰθιζέτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσιατικαῖς λαοῖς μάλιστα τοῖς Ἀσσυρίοις, ὅπως, ἂν τις τῶν διερχομένων ἐγνώριζέ τι λόγου ἄξιον, συμβουλεύσῃ τὰ δεόντα. Τὰ ἱατρικὰ βιβλία ἦσαν ἀπλῆ συνοψὶς συνταγῶν καὶ ἐμπειρικὴ ἀναγραφή συμπτωμάτων. Τῆς πρωτογόνου ταύτης ἱατρικῆς στήριγμα ἦτο ὁ ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ Πλινίου θαυμαζόμενος *Κάτων*, ὅστις καὶ τὸν ἱατρὸν ἐπαγγελλόμενος ἐκήρυσσεν, ὅτι ὑπερβάλλουσαν εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἱατρικὴν δύναμιν τῶν λαχάνων ποικιλοτρόπως παρασκευαζομένων, πρὸς ὕμνον δ' αὐτῶν καὶ ὀλόκληρον ἔγραψε κεφάλαιον, ἐν ᾧ ὁμως μετὰ φιλαληθείας ὠμολόγησε καὶ «*omnes composui*» ἦτοι πάντας (αὐτοῦ τούτους ἀσθενεῖς) ἔθαψεν. Τοιαύτη ἱατρικὴ ἐπῆρκει μόνον ἐν ὅσῃ τὰ ἀρχαῖα ἦθη καὶ ἡ σωματικὴ ῥώμη τῶν Ῥωμαίων ἤκμαζε· τότε μόνον ἀδεῶς ἠδύναντο νὰ ἐπικαλῶνται καὶ τὴν εὐπλαγγίαν τῶν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων θεῶν ἢ νὰ προσέρχωνται εἰς τὸν ἐν τῇ νήσῳ *Τιβερίνῃ* νατὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐκεῖ κοιμώμενοι κατ' ὄναρ νὰ μανθάνωσι τ' ἀναγκαιοῦντα φάρμακα, ἐπ' ᾧ καὶ αἱ εὐγνώμονες προσφοραὶ ἀναθημάτων πολυτίμων τῶν ἰωμένων ὀφθαλμῶν, ῥινῶν, βραχιόνων, σκελῶν καὶ ποδῶν· ἐν τούτοις καὶ αὐτῇ τῶν θεῶν ἡ ἐπικλησις καὶ εἰς τὸν νατὸν ἀθρόα προσέλευσις καὶ διανυκτέρευσις ἐθεωρήθη σπουδαῖον βῆμα ἐξημερώσεως, διότι τὸ μαντεῖον οὐδέποτε ἤθελε συγχωρῆσαι, ὡς ἄλλοτε ἐγένετο, ἦτοι τὸν θάνατον 170 ἀθῶων οἰκοδεσποινῶν ὡς αἰτίων θανατηφόρου ἐπιδημίας, ὅτε γνωστὸν ἦδ' ἦτο ὅτι τὰ περὶ τὴν Ῥώμην ἔλη ἦσαν διαρκῆς μολυσματικὴ ἐπτιὰ. Τοιαύτη ἱατρικὴ ὑπὸ τοὺς νέους ὄρους τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἦτο ἀδύνατον νὰ στηριχθῇ· ἔδει νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν ὁμοφώνως ἀνεγνωρισμένην ἐπιστημονικὴν Ἑλληνικὴν ἱατρικὴν, τὴν ὁποίαν μόνος ὁ *Κάτων* καὶ οἱ ὁμόφρονες αὐτοῦ ἠρνοῦντο· διὰ

τοῦτο, ὅτε Ἑλλην ἰατρὸς ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπαγγελλόμενος θεραπείαν διὰ τῆς ἀγνώστων αὐτοῖς φαρμάκων, κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν ἐκ παραδόσεως δεισιδαίμονα, μαγικὴν καὶ πολλῶν ἀνοήτων λεπτολογιῶν μεστὴν ἐγγώριον Ἰατρικὴν, ἐφροικίασαν οἱ περὶ τὸν Κάτωνα· διατί; διότι ὁ ἰατρὸς ἦτο Ἑλλήν— ἰδοὺ ὁ λόγος, ὅτι ἦτο φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἐδάφους οἱ νέοι ἰατροί: 1) διότι ἦσαν Ἑλληνες καὶ 2) διότι ἐζήτουν ἀμοιβὴν, πᾶσα δὲ χρημάτων ζήτησις ἦτο κατὰχρησις ἐμπιστοσύνης ἀπῶς, ἔλεγεν ὁ Κάτων, δὲν ἀρκεῖ οὐ διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς φιλοσοφίας διαφθεῖρει τὰ ἦθη καὶ δηλητηριάζει τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἰδοὺ ἡ πλήρης ἐλαττωμάτων καὶ ἀνυπόφορος αὐτὴ φυλὴ κατὰκυριεὺς τόρα καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν καὶ δηλητηριάζει τὸ σῶμα· ἀρκεῖ τὸ δὲν καὶ φθοροποιῶν δηλητήριον τῶν ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν· καὶ ἐπειδὴ αἱ κατηγορίαι αὗται ἐξηλέγγοντο γελοῖαι ἐπεύρισκον ἄλλας: «ἔστι οἱ Ἑλληνες ἰατροὶ δὲν εἶναι φαρμακεῖς καὶ δολοφόνοι· ζητοῦσιν ὄμωσ, ἀνευ ἀμφιβόλλας, νὰ πωλήσωσι τὴν υγίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ῥωμαίου πολίτου ἐπὶ χρήμασιν, ὡσεὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ εἶναι ἐμπόρευμα· ὄρδιουργοί! θέλουσιν ἀποτελέσωσι τάξιν κοινωνικὴν διαφέρονσαν· θέλουσιν νὰ καταστήσωσι μονοπώλιον ὃ τι εἰς πάντας ἀνήκει· ἀσεβεῖς θέλοντες ν' ἀντικαταστήσωσι τοὺς προοιτίας τῆς δημοσίας υγείας θεοῦ· ζηλοτύποι δὲ τῆς δόξης ἡμῶν καὶ τῶν παραδόσεων θηρεύουσι τὴν καταστροφὴν τῆς ἀρχαίας Ῥωμαϊκῆς τέχνης».

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀδίκων τούτων περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἰατρικῆς αἰτιάσεων ἐγκαθίσταντο ἐν Ῥώμῃ ἰατροί, τῶν ὁποίων διασημότερος ἦτο ὁ τῷ 219 π. Χ. ἐκ Σπάρτης ἰθῶν Ἀρχάγαθος, ἀνὴρ τολμηρὸς, πλήρης πεποιθήσεως εἰς τὰς γνώσεις αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐμπειρίαν. Τοιαῦτα φέρων ἐφόδια, ἀνευ μέσων ἐπαρκῶν καὶ φήμης, ὤφειλε νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν Κατωνικῶν· καὶ το κατέρωθωσεν διὰ τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐπὶ τῆ βίασιν τοῦ λατινικοῦ ἀξιώματος: *intemperantia nutritrix medicorum*, ἦτοι: ἡ κατὰχρησις τροφῶς τῶν ἰατρῶν· ἀληθῶς ἡ πολυτέλεια, ἡ κραιπάλη καὶ ἡ πολυώνυμος διαστροφὴ ἢ διὰ τῶν ζένων αἰοιδῶν, μουσικῶν, αὐλητικῶν καὶ ὄρχηστριδῶν εἰσχυθεῖσα καὶ κυκλοφορηθεῖσα ἀνέπτυσαν νοσήματα ὀργανικά, παρὰ γυναιξὶ δὲ

ἰδίως, ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ κοινωνικῷ σάλῳ, ἐν ᾧ ὁ βίος ἦτο ἀνάκος σωματικῆ καὶ ψυχικῆ συγκίνησις, τὰς ποικιλωτάτας τῶν νευρικῶν παθήσεων· πᾶσαι αὗται αἱ νοσηραὶ καταστάσεις ἀπήτουν ἰατροὺς σοβαροὺς καὶ ἀρτίως μεμορφωμένους, πᾶς δὲ πρὸς θεραπείαν λαοῦ, ἀγαπῶντος περιπαθῶς τὴν ζωὴν μετὰ τῶν ἀπολαύσεων προσερχόμενος, ἐθεωρεῖτο εὐπρόσδεκτος. Ὁ Ἀρχάγαθος λοιπὸν καλῶς συγκεροτημένος, ἐπιτηδεῖος καὶ γνωρίζων τὸ μυστήριον τῆς ἐπιτυχίας, ὅπερ ἦν ἡ περιποίησις τοῦ πτωχοῦ καὶ ἀμαθοῦς λαοῦ, τοσαύτην ἀπέκτησε φήμην, ὥστε καὶ *Vulnerrarius* ἦτο ἰατρὸς τῶν τραυμάτων ἐπινομάσθη. Ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἀπέκτησε τίτλον Ῥωμαίου πολίτου, διὰ δημοσίων δὲ ἐξόδων συνέστησεν Ἰατρεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ μικρὰς μόνον ἐγχειρήσεις ἐξετέλει ἢ φάρμακα παρεσκεύαζεν¹.

Ὁ Ἀρχάγαθος ἰθριάμβευσεν, ἀλλὰ καὶ οἱ πολέμιοι ἐπιτυχῶς ἐργάσθησαν· οἱ τῶν ἀρχαίων θεραπευτικῶν παραδόσεων ὑπέρμαχοι μετὰ τῶν ἐμπειρικῶν συνασπισθέντες κατηγοροῦν ἀποκαλοῦντες αὐτὸν *Carnifex* ἦτοι δήμιον, διότι, κατὰ τὸν Πλίνιον, μετὰ σκληρότητος ἐκοπτεν ἢ ἐκαυτηρίαζε τὰς πληγὰς τῶν ἀσθενῶν· κατηγορία τοιαύτη κατὰ θεραπείας λογικῆς ἢτο ἀπτήρικτος καὶ πιθανωτέραν ἀφορμὴν εἶχε τὴν ἐπὶ τῇ παρεχομένῃ ἰατρικῇ θεραπείᾳ ἀπαίτησιν πληρωμῆς, τὴν ὁποίαν ἐπιτηδεῖως ἐξεμεταλλεύθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ· εἶναι δ' ἄλλως καὶ μέχρι σήμερον ἀρκετὰ δημοτικὴ ἢ δυστροπία καὶ ἄρνησις πληρωμῆς τῶν κόπων τοῦ ἰατροῦ· πρὸς τὸ θράσος τοῦτο τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ μὴ δυνηθεὶς ν' ἀντεπεξέβη ὁ Ἀρχάγαθος καὶ φοβηθεὶς ἐγκατέλειψε τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησεν.

Διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀρχαγάθου δὲν συναπῆλθε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἰατρικὴ, τούναντίον ἐγένετο μονιμωτέρα ἐνεκα τῆς συγνῆς προσελεύσεως ἰατρῶν, οἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 1ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τοσοῦτον ἐπληθύνθησαν, ὥστε διὰ νόμον ἐκωνοίσθησαν τὰ τῶν ἀπειρῶν καὶ ἀμελῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα τῶν πλείστων εἶναι ἄγνωστα ὡς τὰ τῶν συγχρόνων τοῦ Ἀρχαγάθου, περιορίζομεθα

1. Οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ φαρμακείων εἶχον τοὺς βιζοτόμους, φαρμακοπώλας καὶ βοτανικοὺς πωλοῦντας τὰς πρώτας οὐσίας, ἃ; οἱ ἰατροὶ εἰς φάρμακα παρεσκεύαζον φαρμακεῖα, ὡς αὐτὰ σήμερον ἐννοοῦνται, τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀράβων μνημονεύονται.

εις τοὺς σπουδαιότερους, τῶν ὁποίων ἐπιφανέστερος ὑπῆρξεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ὁ Ἀσκληπιάδης, Προυσαεὺς τὴν πατρίδα, ζήσας τὸ πρῶτον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, εἶτα ἐν Ἀθήναις, ἔνθα καὶ περὶ τὴν ῥητορικὴν ἡσκήθη ἤδη διάσημος ὡς ἱατρὸς προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιθραδάτου, προτυτίμησεν ὁμῶς μετὰ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ μετονομασίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐπαρχίαν τῆς Ἀχαιίας, τὴν ἐν Ῥώμῃ ἐγκατάστασιν, ἔνθα δὲν εὖρε φιλόξενον ὑποδοχὴν, διότι οἱ Κατωνικοὶ δὲν τὸν ἠνέχθησαν ὡς ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ ἀφειδῶς ἐκτοξευθεισῶν ὕβρεων καταφαίνεται· ἀέχομεν, ἔλεγεν ὁ Πλίνιος, ὅτι ἀξίζομεν οὐδεὶς γνωρίζει τί συμφέρει εἰς τὴν ὑγίαν αὐτοῦ· περιπατοῦμεν μὲ ξένα σκέλη καὶ χανόμεθα ἐν τῷ πλήθει τῶν ἱατρῶν.» Ὁ Ἀσκληπιάδης ἦτο ἀνὴρ ὑπέροχος, συγγραφεὺς γονιμώτατος, εὐφροέστατος καὶ ὁ εὐγλωττότατος τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο καὶ τάχιστα ἐγένετο φίλος καὶ ἱατρὸς τοῦ Κράσσου, Κικέρωνος, Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Λουκρητίου, εὐεργέτης καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶδωλον τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες καὶ τὴν μεγαλοφυίαν αὐτοῦ ἀνεγνώρισαν καὶ τὴν μνήμην σεβαστὴν διεφύλαξαν. Μαθητὴς τῆς περιβλέπτου Ἀλεξανδρινῆς Ἀκαδημείας, τῆς διὰ μεγάλων ἀνακαλύψεων, μάλιστα ἐν τῇ ἀνατομικῇ τοῦ ἀνθρώπου λαμπρυνθείσης, κατηρτισμένος ὡς ἄριστα διὰ τῆς μελέτης τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ μάλιστα τοῦ Ἐπικούρου, ἐδημιούργησε σύστημα θεραπευτικὸν ἐπιτυχῶς προσαρμοσθὲν εἰς τὰς ἐξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν Ῥωμαίων· ταχέως κατενόησε τὴν ζηλοτυπίαν τῶν ἐμπειρικῶν καὶ ἀντελήφθη τὸ ὑπερήφανον καὶ μισόξενον ἔτι τῶν δεσποτῶν τοῦ κόσμου· ὤθεν καὶ διὰ λεπτοτάτης καὶ περιποιητικωτάτης συμπεριφορᾶς, διὰ πειθοῦς καὶ εὐγλωττίας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς γνωστοῦ ἱατρικοῦ ἀξιώματος: *tuto celeriter, jucunde*: ἤτοι θεραπεύειν ταχέως, ἀσφαλῶς καὶ εὐαρέστως, διὰ τῆς παθολογίας μάλλον ἢ τῆς χειρουργικῆς, παρηγόρησεν, ἐνεθάρρυνε καὶ συνεπάθησε τοῖς ἀσθενέσι, διὰ φαρμάκων δὲ ὀλίγων πλὴν εὐαρέστων καὶ τῷ στομάχῳ ἀνεκτῶν κατέκτησε τὰς καρδίας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ· συνέστησε τὸν περίπατον, τὰ λουτρά, τὰς ἀνατρίψεις ἢ χειρομαλάξεις, τὴν μουσικὴν, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυεν ἐκ τῶν ὠφελιμωτάτων θεραπευτικῶν μέσων, τὴν γυμναστικὴν, ὑδροθεραπείαν, τὰς ἐπαλείψεις, τὸν οἶνον καὶ πρῶ-

τος κατὰ τὸν Müller ἐτραχειοτόμησεν. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐυστηματοποίησεν ἐν τῇ Ἱατρικῇ τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν ἐπὶ ταύτης στήριξας τὸ θεραπευτικὸν αὐτοῦ σύστημα καὶ πρόδρομος γενόμενος τῆς *Μεθοδικῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς*: διὰ ταῦτα πάντα καὶ τὰ πολυπληθῆ αὐτοῦ συγγράματα, ἅτινα δυστυχῶς ἀπωλέσθησαν, ἐλατρεύετο ὡς ὄν ὑπερφυσικόν, πολλοὶ δὲ θέλοντες καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων νὰ τιμήσωσιν ἑαυτοὺς προσελάμβανον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀσκληπιάδου καὶ ἀναφέρονται δέκα τέσσαρες τοιοῦτοι Ἀσκληπιάδαι, περὶ πλεόν δὲ ἀναριθμητοὶ θιασῶται καὶ μαθηταὶ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Γαληνοῦ ἐπιζησαντες. Ὁ Ἀσκληπιάδης διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν λίαν θερμῶν, μάλιστα τῶν ἰδρωτικῶν, ἐμεικτικῶν καὶ καθαρτικῶν ἦτοι διὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐνεργητικῶν φαρμάκων, χρήσεως δὲ τῶν διαιτητικῶν, προσέτι δὲ καὶ διὰ τῶν πολλῶν θεραπειῶν, ἀφῆκε μετὰ θάνατον μνήμην ἀλυστον· ἀπέθανε δὲ μὴ ἀσθενήσας, διότι ἀναφέρεται ὁμῶσας νὰ μὴ ἀσθενήσῃ ποτέ· πράγματι ἀπέθανεν ἐν προκεχωρηκυῖᾳ ἡλικίᾳ ἕνεκα τραύματος.

Ὁ θάνατος τοῦ ἱατρῶ Ἀσκληπιάδου συμπίπτει περὶ τὰς τελευταίας 10ετηρίδας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος τῶν Ῥωμαίων ἤτοι τὴν σπουδαιωτάτην περίοδον τῆς λήξεως τῆς Δημοκρατίας· καλοῦμεν δ' αὐτὴν σπουδαιωτάτην οὐ μόνον διὰ τὴν ἀπειλουμένην μετατροπὴν ἢ κατάλυσιν τοῦ τῶς κυβερνητικοῦ συντάγματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν βαθείαν τῶν ἠθῶν καὶ φρονημάτων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀλλοίωσιν. Ὅποια δ' ἦτο αὕτη; Ὡς ἐν τῇ 3ῃ ἑκατονταετηρίδι οὕτω καὶ ἔτι πλεόν ἐν τῇ παρουσίᾳ ὁ πλοῦτος ἠῤῥῆσε καὶ σὺν αὐτῷ τὰ συνήθη κακά: ἔκτακτος τῶν κακῶς καὶ παρανόμως κτηθέντων σπατάλη ἦτοι ἀπίστευτος τραπέζης πολυτέλεια καὶ κραιπάλη, μεγάλων μεγαλοπρεπῶν ἀνέγερσις καὶ θεαμάτων ἀπόλαυσις, σὺν αὐτοῖς δὲ ἠθῶν ἐκλυσίς, τοῦ ἱεροῦ οικογενειακοῦ δεσμοῦ διάλυσις, συνοικεισίων ἐλάττωσις καὶ διαζυγίων αὐξήσις: ἄρχοντες καὶ λαὸς κοσμοπολιτικοὶ, τεκμήριον τοῦτο τῆς ἐξαφάνισως τῆς εὐγενετέρας μορφῆς τοῦ ἔθνικοῦ ἐγῶιζμοῦ καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας, τούτου ἕνεκα καὶ ἡ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὁσημέραι ἀπάμβλυνσις τῆς ἀντιπαθείας καὶ ἀντ' αὐτῆς ἡ πρὸς τὸν ἐκπολιτισμὸν καὶ ἀκριβέστερον εἰπεῖν εἰς ὅτι ἑλληνικὸν ἢ ἑλληνίζον ἐξάλλος ὁρμῆ. Πάντες δὲ οἱ λόγφ πλοῦτου, κοινωνικῆς ὑπεροχῆς καὶ πολιτικῆς θέσεως

υπερέχοντες ἢ καὶ ἐκ ματαιότητος πρὸς ἀπομίμησιν καὶ ἐπιδείξιν ὀρμώμενοι ἐκ τῶν λογίων Ἑλλήνων προσελάμβανον διδασκάλους ἢ συνοδούς ἐν τοῖς περιπάτοις· ἐντεῦθεν καὶ ἐν τῷ ἄστει, πρὸς τὸ φιλοτάραχον τῶν δούλων καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ πλήθος, λαὸς ὀλόκληρος λογίων Ἑλλήνων ἀνά τὴν πόλιν καὶ τὰς οἰκίας συνωστιζέτο καὶ τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἐθεωρεῖτο οὐχὶ πολυτέλεια ἀλλ' ἀνάγκη ἐπείγουσα· ἀλλ' ἐν τῷ πλήθει δὲ τούτῳ τῷ ἐκλεκτῷ καὶ συρφετῷ, ὀνόματι Ἑλληνικός, ἄνευ πίστεως καὶ πατρίδος, γνώσεις μόνον καὶ τέχνην διδασκάλου ἀνταξίαν τῶν καιρῶν ἔχων καὶ οὐδὲν πλέον. Ἐν τοιαύτῃ πολυωνύμων στοιχείων συρροῇ δὲν ἦτο ἀφύσικος καὶ ἡ τῶν περιτριμμάτων τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου προσέλευσις, τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐγκληματῆται ἄνευ τύψεως συνειδότες ἐπὶ τὸ βιομηχανικώτερον τὴν ἱερωτάτην τῶν τεχνῶν ἀσκήσαντες καὶ διὰ πολλῶν παρανομιῶν τὰ δικαστικὰ χρονικὰ τῆς πόλεως πληρώσαντες.

Ἐν τῷ ἱατρικῷ τούτῳ κυκεῶνι ἀκμαῖος τότε ἐπεφάνη ἱατρός ὁ Θεμισσων, μαθητὴς τοῦ Ἀσκληπιάδου, ὁ ἀπλοποιήσας τὸ τοῦ διδασκάλου σύστημα καὶ μετὰ πολλῶν ἄλλων πρακτικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς συνεργασθεὶς καὶ τιμηθεὶς· ἐκτὸς τοῦ Θεμισσωνος καὶ τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ, ὧν τὰ ὀνόματα ἄγνωστα, διέπρεψαν κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν συγγραφέων μνημονευόμενα, ὁ Κρατερὸς, περὶ τοῦ ὁποίου τοσαύτην ὁ Κικέρων εἶχεν ἐμπιστοσύνην ὥστε ἔλεγε: *Cratero credo*· ὁ Ἀλεξίων, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ αὐτὸς ῥήτωρ βεβαιωθείς τὰ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἔγραφεν *εἶλον δυστύχημα ὃ θάνατος τοῦ Ἀλεξίανος· ἀπίστευτος ἢ θλίψις μου· δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ εὕρω ἄλλον ἱατρὸν συμπαθητικόν, μειλίχιον, εὐπροσήγορον, σοβαρὸν καὶ ἱκανόν*· ἦτο δ' ὁ Ἀλεξίων ἐκ τῶν ἱατρῶν τῶν ἀφωσιωμένων εἰς ὠρισμένας οἰκογενείας, μεθ' ὧν διετέλει ἐν στενωπῇ οἰκειότητι. Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων διάσημος ἱατρός ἦτο ὁ Δομίτιος, ὁ τὸν ἐν στιγμῇ ἀπελπισίας φάρμακον πρὸς αὐτοχειρίαν ζητήσαντα μέγαν του κύριον σώσας διὰ τῆς προθύμου ἀναγραφῆς ἀβλαβοῦς ποτοῦ· ὁ Κλεάνθης, ὁ ἀποπειραθεὶς τὴν ῥαφὴν τῆς φοβερᾶς πληγῆς, ἦν αὐτὸς οὗτος ὁ Κάτων ὁ νεώτερος κατὰ τῆς ἰδίας κοιλίας κατήνεγκεν· ὁ Ἀντίσιος, ὁ τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος ἐκ τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀλλὰ θανατηφόρου πληγῆς ἐπιβεβαίωσας· πολλοὶ δ' ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ Ἑλληνορρωμαῖοι, οἵτινες, ὅπως κρα-

ταῖωθῆ ἡ ἱατρικὴ αὐτῶν ὑπόληψις, συνέγραφον ἑλληνιστί.

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἱατρικὴ ἀπὸ τῆς ἀνιδρύσεως τῆς Αὐτοκρατορίας ἐγκαθιδρύεται ἐπισήμως. Ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀρχαγάθου ἀρξαμένη ἀπονομὴ τῆς τιμῆς τοῦ Ῥωμαίου πολίτου ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ὑπὸ τῶν ἐπιτεμένων προσκτᾶται δικαίωματι καὶ ἡ ἀνοχὴ αὐτῶν ἀπὸ Αὐγούστου γίγνεται δόγμα. Τότε πλέον Ἕλληνες μετὰ Ῥωμαίων συνδυαζόμενοι ἐργάζονται τὰς ἱπποκρατικὰς θεωρίας πρὸς τὰς νεοφανεῖς τῶν Μεθοδικῶν νὰ συμβιβῶσιν. Ἕλληνες ἱατροὶ προσέρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς τὴν καθεστηκυῖαν ἀρχὴν καὶ τὴν καισαρικὴν πόλιν, διὰ δὲ τῆς προσκτῆσεως δικαιωμάτων πολιτικῶν ἀποκαθίστανται καὶ δημόσιοι λειτουργοὶ ἢ ἀξίωματικοὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις· καὶ ὑπάρχουσι μετὰξὺ αὐτῶν κενόδοξοι καὶ ἡμιμαθεῖς φθονοῦντες καὶ ἀντιπολιτευόμενοι, ἀλλ' οἱ ἱκανώτεροι ὑπερέχουσι καὶ ἀξιοῦνται μεγαλειτέρας τιμῆς καὶ ὑπόληψως· τοιοῦτος ὁ ὁμώνυμος τοῦ Ἀσκληπιάδου Ἀρτόριος ὁ κατὰ τὸν Πλούταρχον φίλος τοῦ Καίσαρος ἐπονομασθεὶς, διότι ἐν κρίσιμωτάτῃ στιγμῇ ἔσφαιε τὸν Αὐγούστον, δεστικὸς οἶδε τίνα κατὰ φρένα ἔχων ἢ τί κακὸν προαισθανόμενος δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ τῆς σκηνῆς· πράγματι ὁ Ἀρτόριος ἀντιληφθεὶς τῶν φοβερῶν στιγμῶν προσῆλθε τῷ Καίσαρι καὶ ἔπεισεν αὐτὸν ν' ἀκολουθήσῃ ἐπὶ τῇ διαβεβαιώσει ὅτι ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς διατάχθη νὰ τον συνοδεύσῃ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοῦ· ἡ φοβερὰ στιγμὴ ἦτο ἡ μεγάλη ἐν Φιλίπποις μάχῃ, μεθ' ἣν ὁ μὲν Αὐγούστος νικῆσας κατέλυσε τὸ πολίτευμα τῶν Ῥωμαίων, ὁ δὲ μετὰ τοῦ Ἀντωνίου ἠττηθεὶς μεγαλόψυχος Βροῦτος ἠτύοκτόνησεν ἀφοῦ πρῶτα ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἰφώνησε τὸ τοῦ Εὐριπίδου:

Ὁ τλήμων ἀρετῆ, λόγος ἄρ' ἦσθ, ἐγὼ δέ σε,
Ὡς ἔργον ἤσκου, σὺ δ' ἄρ' ἐδοῦλευσας τύχη.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρτορίου ἱατρὸς τοῦ Αὐγούστου ἐγένετο ὁ Ἀκρων καὶ μετ' αὐτὸν ὁ ἀπελευθερὸς Ἀντώνιος Μῦς ὁ πάντας τοὺς προκατόχους ὑπερβαλὼν. Οὕτως ἀναφέρεται ὅτι ὁ Αὐγούστος ἠσθένησέ ποτε καὶ ἐξ ἥπατίτιδος, ἐπειδὴ δὲ τὰ συνήθη γνωστὰ θεραπευτικὰ μέσα ἦτοι θερμὰ ἐπιθέματα, λουτρὰ καὶ ἀτμόλουτρα εἰς οὐδὲν ἴσχυον, ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν ἄλλου ἱατροῦ Ἑλληνο ἀπελευθεροῦ, προτεινάντος τούτου τὴν διὰ

ψυχρῶν λουτρῶν καὶ ἄλλων ἀντιφλογιστικῶν μέσων θεραπείαν· ἀλλ' ὁ Αὐγουστος περιδεῶς ἔχων πρὸς τὰ ψυχρὰ τὰ τε ἐσωτερικὰ καὶ τὰ ἐξωτερικὰ πρῶτιμῆσε τὴν τοῦ Μυδῶ συμβουλήν ἣτοι τὴν δι' ἐλαίου ἐπάλειψιν, τὴν ἐφίδρωσιν καὶ τὴν πρὸ τοῦ φλέγοντος ἡλίου θέρμανσιν τὴν καὶ ἠλίωσιν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν καὶ λουμένην· ἡ θεραπεία ἐπέτυχεν, ὁ Μυδῶ ὑπερπλούτησεν, ὠνομάσθη πολίτης Ῥωμαῖος, εὐγενής, ἐγένετο ἰατρὸς τοῦ Βιργιλίου καὶ ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν, ὕψατον δὲ πάντων καὶ ἔθετοποιήθη.

Πῶς ἡ ἔκτακτος αὕτη τῶν ἰατρῶν ἐπιτυχία κατὰ τοὺς χρόνους οὓς διερχόμεθα; Εἶχε λόγον γενικώτερον τὴν φιλοσοφικὴν καὶ φυσιογνωστικὴν μὲν τῶν ἰατρῶν, μὲν τῶν ἰατρῶν, μὲν τῶν ἰατρῶν, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ σύγχρονος ἰατρικὴ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος στερεῶς ἀκολουθεῖ καὶ ἐν τῇ τῇ μέλλοντι ἀκολουθήσει. Πράγματι ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας γνωρίζομεν, ὅτι οἱ φιλόσοφοι καὶ ἰδίως οἱ ἀρχαιότεροι πρὸ τοῦ Σωκράτους ἐπωνομάζοντο καὶ φυσικοί· διότι καὶ περὶ τὰς φυσικὰς ἐννοίας δὲ καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐνέκυπτον, ἄνευ προθέσεως πρακτικῆς ἐφαρμογῆς καὶ μόνον πρὸς ἀπόκτησιν πληρεστέρας περὶ φύσεως γνώσεως· τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἠκολούθουν καὶ οἱ ἰατροὶ ἀπασχολούμενοι συγχρόνως περὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰς ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας καὶ πολυμερῆ τὴν παιδευσιν αὐτῶν ἀπεργαζόμενοι. Ἡ τάσις αὕτη φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν ἡ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς καὶ Ῥωμαίους χρόνους διαρκέσασα, ἣτοι ἡ ταυτόχρονος ἐν τῇ φυσικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἰατρῶν ἐνασχόλησις καὶ ἔρευνα ἀρχὴν εἶχε παλαιότεραν κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Ἱπποκράτους διατεινομένου ὅτι ἐν τὰ πρὸς σοφίην ἐν ἰητρικῇ πάντα, ἣτοι τὰ ὑψηλότερα καὶ δυσκολώτερα τῶν ἐν τῇ φύσει προβλημάτων ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἀναζητητέα. Αὕτη ἡ περὶ ἰατρικῆς γνώμη καὶ ἡ πολυμάθεια καὶ αἱ πολυμερεῖς τῶν ἐν ἰατροῖς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν γνώσεις ἐπέσυρον τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ ἐκτίμησιν τῶν Ῥωμαίων, διὰ τοιούτων δ' ἐπιστημόνων ἐξεκαύθη ὁ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας ζῆλος αὐτῶν καὶ κατέστησε τὰς ἰατρικὰς γνώσεις στοιχείον ἐλευθερᾶς ἀγωγῆς. Πρὸς τὰ εἰρημένα σχετίζεται καὶ τὸ περὶ τοῦ φιλοσόφου *Φαβωρίνου* ἐν Ῥώμῃ ἀναφερόμενον, ὅστις ὅταν ἔμαθεν, ὅτι τῶν ἀκρατῶν τις ἐκ τῆς τάξεως τῶν συγκλητικῶν ἐγέννησεν υἱόν, προσῆλθεν ἀμέσως μετὰ

τῶν ὀμιλητῶν ὅπως συγχαρῆ καὶ ἐκράσθη τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ μήτηρ μόνη θὰ θηλάσῃ τὸ τέκνον τῆς· ὅταν δ' ἡ μήτηρ ἠρνήθη, τότε πρὸ τοῦ ἀκρατηρίου αὐτοῦ ὀμίλησε περὶ τοῦ ὑποχρεωτικοῦ θηλασμοῦ ὑπ' αὐτῶν τῶν μητέρων, τὴν δ' ὀμιλίαν τοῦ ταύτην δι' ἐνὸς τῶν ἀκρατῶν ἔγραψεν ἣτοι, ὡς ἤθελε τις εἶπει σήμερον, τύποις ἐξέδοτο, καὶ οὐ μόνον ὁ *Φαβωρίνος* ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι λόγοι ἀπεμιμοῦντο τοὺς Ἕλληνας σοφοὺς, ὡς ὁ *Ἀύλος Γέλλιος*, ὁ *Πλίνιος* καὶ οἱ φιλάτροι ὡς ὁ *Κέλσος*, συγγραφεὺς ἐπιτόμου δημῶδους ἐρασιματῶς τῆς καθ' Ἱπποκράτην ἰδίως ἰατρικῆς σφίζομένου, δι' οὗ ἐδίδασκε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ τὴν πρόχειρον θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ἀφῶμεν τὴν ἱστορικὴν ταύτην παρέκβασιν καὶ ἐλθῶμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἰατροὺς ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς τέχνης.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Αὐγουστοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ στοιχοῦσα ταῖς παραδόσεσιν ἐτίμα τοὺς ἰατροὺς, τῶν ὁποίων εἰς ἰδιαζόντως ἦτο καὶ ὁ *Εὐδῆμος*· μόνος δὲ ὁ *Τιβέριος* δὲν τοὺς ἡγάπα, μάλιστα δὲ τοὺς ἐγλεύαζε καὶ ἀπέφευγεν, ἴσως διότι ὑγιῆς καὶ ἀθλητικὸς ὢν δὲν εἶχεν αὐτῶν ἀνάγκην· ἠνείχθετο ὁμοῦ, διὰ τὴν ἐπιτημονικὴν φήμη, τὴν χάριν καὶ εὐγλωττίαν, τὸν ἰατρὸν *Χαρικλῆ*, τὸν ὁποῖον καὶ ποτε διέταξε νὰ χρησιμοποίησιν τὰ φάρμακα διὰ τοὺς ἀνοήτους· ὁ *Χαρικλῆς* ἦτο καὶ εὐφυῆς καὶ τολμηρὸς λιαν. Ὡς γνωστὸν ὁ *Τιβέριος* ἐμπαθῶς ἡγάπα τὴν πολυτέλειαν ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ ἐτρωγε παρὰ φύσιν καὶ κατὰ κόρον· ἡμέραν τινα ἐκ τῆς κραιπλῆς ἠσθένησεν, ὁ δὲ *Χαρικλῆς*, ἵνα βεβαιωθῇ τὴν κατάστασιν τῆς ὑγείας καὶ τὴν πιθανότητα τῆς προσδοκωμένης τελευτῆς, ἀναλόγως δὲ εἰδοποίησιν ἐγκαίρως τὸν ἀνυπόμονον *Καλιγούλαν*, ἐπενόησε στρατήγημα ῥιψοκίνδυνον ἣτοι τὴν ἐσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον ἀποχωρῶν προεποιήθη, ὅτι θέλει ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τοῦ *Τιβερίου*· ἐγονυπέτησε καὶ λαβὼν ἐπιτηδείως αὐτὴν ἔθετο τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς κερκιδικῆς ἀρτηρίας τοῦ ἀντιβραχίου διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τοῦ σφυμοῦ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς· ὁ *Τιβέριος* ἐνόησε τὸ τέχνασμα καὶ τον ἐκράτησε διὰ νὰ τον βεβαιώσῃ περὶ τοῦ ἐναντίου, αὐτοστιγμὴ δὲ διατάσσει νὰ παρατεθῇ πολυτελεστάτη τράπεζα, ὅτε καὶ κατεβρόχθισε φοβερὰς ποσότητας τῶν παρατεθέντων φαγητῶν· ὁ *Χαρικλῆς* ὁμοῦ ἐν τῇ ματαίᾳ καὶ ἀπελπιστικῇ ταύτῃ τοῦ *Τιβερίου* ἀποπειρᾷ διεκρίνε πλεον σαφῶς

τὴν σθενωμένην αὐτοῦ ζῶν κατατραμμένην ἦδη ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τῶν καταχρήσεων.

Ὁ διαδεχόμενος αὐτὸν Κλαύδιος ἱατρὸν εἶχε τὸν Ξενοφῶντα, ὁστις, ἰδιωτεύων ἱατρὸς καὶ ἀνεξάρτητον βίον προτιμών, βίᾳ προσελήθη καὶ ἱατρὸς τῆς αὐλῆς διπλασιασθέντος καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου τρεῖς ἱατροὺς αὐτοῦ προσδιορισθέντος ἐπιδόματος. Ὁ Ξενοφῶν, εἰ καὶ πλοῦτον πολὺν ἀπέκτησε, δὲν ἠυχαριστεῖτο καὶ τὴν πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ὑπηρεσίαν μεγάλην θυσίαν ἐνόμιζε· καὶ ἡμέραν τινα, οὐχὶ βεβχίως διὰ τὴν ἀχαριστίαν ταύτην, ἀλλὰ δι' ἄλλους λόγους, ἴσως ἐκείνους οὓς ἀναφέρει ὁ Τάκιτος, τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Κλαυδίου τῇ ὑποκινήσει τῆς Ἀγριππίνης, ἅμα τῇ ἀναγορεύσει τοῦ Νέρωνος ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ῥώμην καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Κῶν.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Νέρωνος ἡλαττώθη πολὺ ἢ ἐν τῇ αὐλῇ τῶν ἱατρῶν ἐπιρροὴ οὐχὶ τόσον διὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ξενοφῶντος, ὅσον διὰ τὴν ἰδιότροπον καὶ ἀκατάληπτον φύσιν τοῦ νέου Καίσαρος· ἐν τῇ πόλει ὁμοῦ ἔζων καὶ ἤτουν τὸ ἱατρικὸν ἔργον πολλοὶ ἀκέραιοι καὶ ἀφωτισμένοι ἐξναγκάζοντες τὸν σεβασμὸν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Ῥωμαίων· τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ ἐπὶ Τιβερίου καὶ Κλαυδίου ἀκμάσας Σκριβώνιος Λάργος, μαθητὴς τῶν μεγάλων Ἀλεξανδρινῶν ἀνατόμων Ἡρῶφίλου καὶ Ἐρασιστράτου καὶ συγγραφεὺς πολλῶν συγγραμμάτων, γνωστῆς τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ ἐπινοητῆς τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα *διάχυλον*, γνωστῆς ἀλοιφῆς· ἢ ἀφοσίωσις αὐτοῦ καὶ τῶν συναδέλφων πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἦτο τοσαύτη, ὥστε ὁ σύγχρονος αὐτοῦ φιλόσοφος Σενέκας ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ ἀφορμώμενος ἔγραφε· ἀδύο παρ' ἡμῖν τάξεις ἀνθρώπων προσφιλῶν καὶ τιμωμένων ὑπάρχουσιν· ἡ τῶν ἱατρῶν καὶ ἡ τῶν διδασκάλων· παρὰ τῶν ἱατρῶν ἀγοράζομεν ἀγαθὸν ἀνεκτίμητον, ζῶν καὶ ὑγίαν· οἷα ὑπηρεσίας παρέχουσιν ἡμῖν, οἷαν ὑπομονήν, γενναιοῦτητα καὶ ἀφοσίωσιν δεικνύουσιν· οὐδέποτε ὀργίζονται κατὰ τῶν φρενοπαθῶν, οὐδέποτε δυσχεροῦνται ἀκούοντες τὰς ἀράς τῶν πυρεσσόντων, ὅταν ἀπαγορεύωσιν αὐτοῖς τὰ ψυχρά»· περὶ δὲ τοῦ ἰδιαιτέρου τοῦ ἱατροῦ ἔγραψεν· ἀὸ ἱατρὸς μου ἔδειξε περισσοτέρην συμπάθειαν παρ' ὅτι ἡ θέσις αὐτοῦ ἐπέτρεπεν· ἰδιοχαίρως παρεῖχέ μοι τὰ φάρμακα καὶ ἀνησύχει δι' ἐμέ· πάντοτε παρών, καὶ, ἐν ταῖς κρισιμωτέραις στιγμαῖς, ἐξετέλει καὶ τὴν

μᾶλλον δυσάρετον ὑπηρεσίαν· μετὰ συγκινήσεως ἤκουε τοὺς ἀναστεναγμούς καὶ δὲν ἦτο μόνον ἱατρὸς ἀλλὰ καὶ φίλος· εἰς μάτην ἐζήτησα νὰ τον ἀμείψω· ὅχι παρκαμείνῃ ὁ πιστωτής μου, διότι ἡ ὀφειλὴ τῆς καρδίας θὰ ὑφίσταται· τί δὲ καὶ περὶ τῶν ἀσυνειδήτων ἔλεγεν; «εἰς τὸν ἱατρὸν τὸν σφυγμομετροῦντα μόνον, τὸν ἐπισκεπτόμενον ὡς ἐπισκέπτεται τίς τινα κατ' εἶκον, τὸν διατάσσοντα τί ὀφείλω νὰ πράξω καὶ τί ν' ἀποφύγω ἄνευ ἐνδιαφέροντος πρὸς με, εἰς τὸν ἱατρὸν τοῦτον χρεωστῶ μόνον χρήματα, διότι δὲν προσῆλθεν ὡς φίλος ἀλλ' ὡς συνταγογράφος· πολλὰκις βλέπομεν ἱατροὺς οἵτινες, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐξηρέθισαν καὶ ἐπεβάρυναν τὸ νόσημα, ἵνα διὰ τῆς μετὰ ταῦτα θεραπείας ἐξασφαλίσωσι τιμὰς ἀνωτέρας, τελευταῖον μετὰ τόσα βάσανα δὲν κατῴρθωσαν καὶ τὸν ἀσθενῆ νὰ θεραπεύσωσιν».

Ὁ Σενέκας τελείους ἱατροὺς ἐθεώρει τοὺς περὶ πάντων ἐπιστήμην ἰδίως τὰ φυσικὰ ἐγκρατεῖς «τοὺς προσαρμόζοντας πρὸς τὴν ἱατρικὴν τέχνην τὴν ἐκάστοτε ἰσχύουσαν φιλοσοφικὴν θεωρίαν, οἷα ἦτο ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας ἡ Στωϊκὴ καὶ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας ἰδίως ἡ Ἐπικουρείος. Δυστυχῶς οὐχὶ πάντες οἱ παρὰ τοῦ λαοῦ τιμηθέντες ἐγένοντο ἀντάξιοι τοῦ Ἀσκληπιάδου, Θεμισσωνος, Σκριβωνίου Λάργου καὶ ἄλλων, διότι ἀναφέρονται καὶ οἱ ἐν πάσῃ ἐποχῇ ἐξευτελιζόντες τὸ ἱερὸν τῆς ἱατρικῆς ὄνομα, τοιοῦτος ἦτο ἐκ τῶν διαβοήτων ὁ ἐπὶ Νέρωνος καὶ ἐκ Λυδίας καταγόμενος Θεσσαλὸς *ὁ ὕφανης*· σύγχρονος τῆς τῶν Μεθοδικῶν καὶ Πνευματιστῶν διαμάχης, ἀνὴρ ἄνευ ἀνατροφῆς καὶ παιδείσεως, τύπος τυχοδιώκτου διὰ ῥαχδιουργίαν τὸ πλείστον καὶ ἐπιτηδεῖας συμπεριφορᾶς κατορθώσας νὰ εἰσχωρήσῃ καὶ ἀποκτήσῃ τὴν ἕνοιαν καὶ φιλίαν τῶν μεγάλων, ἐν οἷς καὶ τοῦ Νέρωνος πρὸς ὃν ἀπετόλμησε καὶ νὰ ἐπιστέλλῃ. Ὁ Θεσσαλὸς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ καὶ ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ Μεθοδικοῦ συστήματος ἐγκρατῆς γενόμενος θεραπευτικῆς τινος ἐμπειρίας μετῆρχετο τὸν ἱατρὸν, οὐχὶ ὡς οἱ ἀληθεῖς ἐπιστήμονες οἱ ἐπιτάσσοντες τοὺς ἀσθενεῖς ὡς ὁ στρατηγὸς τοὺς στρατιώτας ἢ ὡς βασιλεὺς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, ἀλλὰ κατ' ἐναντίον ὁμοῦ τρόπον. Ἐπεθύμουν οἱ ἀσθενεῖς νὰ λουθῶσιν ἄνευ ἀνάγκης θεραπευτικῆς; τὸ ἐπέτρεπεν· ἐζήτουν τὰ ψυχρά; ἐπέτρεπε χιόνα καὶ πάγον· ἤθελον οἶνον; δὲν ἤρνεῖτο· οὕτω ἀπέκτησε πελατεῖαν μεγάλην καὶ μαθητὰς πολλοὺς· μεταξύ δ' ἄ-

μαθῶν αὐτὸς εὐμαθῆς καὶ πονηρῆς ἀνέπτυσε μετὰ χάριτος καὶ πεποιθήσεως νέας δῆθεν θεωρίας καὶ ὑπέσχετο νὰ διδάξῃ τὴν ἰατρικὴν ἐντὸς ἕξ μηνῶν, οὕτω δὲ προσεῖλκε πολλοὺς ἀέργους καὶ φιλοδόξους. Κατὰ τὰς ἰατρικὰς ἐπισκέψεις παρηκολουθεῖτο ὑπὸ συμμορίας μαθητῶν ἦτοι ὑπαντῶν, σχοινοποιῶν, μαγεύων, κρεοπωλῶν καὶ βυρσοδεψῶν πεθούντων ἐν ἐξαμήνῃ νὰ ποτισθῶσι τὰ νάματα τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Θεσσαλὸς τραχὺς πρὸς τοὺς μικροὺς, ἀναίσχυντος καὶ ὑπερήφανος πρὸς τοὺς μετριόφρονας, θρασυδείλος καὶ κόλαξ οὐτιδανὸς πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς κατεπίκρανε διὰ προσβολῶν ἢ περιφρονήσεως τοὺς ἄλλους ἰατροὺς καὶ αὐτοὺς τοὺς διδασκάλους, τῶν ὁποίων ἠκολούθει μὲν τὰ διδάγματα, δὲν ἐπίστευεν ὁμῶς· ἐγωῦστικώτατος ἀπεκάλει ἑαυτὸν ἰατρονίκην καὶ διεκήρυσσεν ὅτι οἱ προκάτοχοι κατ' οὐδὲν τὴν ἐπιστήμην ὠρέθησαν· ἦτο ἐνὶ λόγῳ τῶν συγχρόνων ὁ χειριστός, τύπος τῆς ἀγυρτείας, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιτηδείως ἐκάλυπτε τὰς πολυειδεῖς τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ ἐλλείψεις καὶ ἐπετύγγανεν· ἐντεύθεν καὶ πολλὰι προσωνυμίαι ὑπὸ τῶν εἰδότην ἐδόθησαν αὐτῷ, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπίθετα τρεῖλλός, ἀνόντος, φιλάργυρος καὶ ἀναίσχυντος, ἐν δὲ ταῖς συγγράμμασι τοῦ Γαληνοῦ ἀπαντᾷ καὶ ἡ λέξις: ὄνος.

Ὁ Νέρων ἐγνώριζε, φαίνεται, τὴν χαρακτῆρα τοῦ Θεσσαλοῦ καὶ ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ προυτίμα ἐμπειρικόν τινα Ἀνδρόμαχον, ὅστις δι' ἐμέτρου ποιήματος ἑλληνικοῦ, ἀφιερωθέντος τῷ Νέρωνι, ὑμνησεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου κατὰ τὸν Müller, ἐπινοηθεῖσαν καὶ μέχρι σήμερον παγκοσμίως γνωστὴν ἀλοιφὴν τὴν *θηριακὴν*, τὴν ἐξ 60 διαφόρων συστατικῶν κατασκευαζομένην, καὶ ἐν τῇ δημῶδει ἰατρικῇ ἐν πάσῃ ἀρρωστίᾳ πανάκειαν θεωρουμένην. Ἐκ τῆς ἀλοιφῆς ταύτης, ὑπὸ μορφήν καταποτίου ἐλάβθανε κατὰ πᾶσαν πρῶϊκν ἐν ὁ Νέρων, ὅστις, διὰ τὰς θεραπευτικὰς αὐτῆς ὠφελείας καὶ διὰ νὰ ἐξοργίσῃ τὸν Θεσσαλὸν ὡς ἄλλοι παραδέχονται, ὠνόμασεν τὸν Ἀνδρόμαχον ἀρχιατρὸν, ὅπερ ἦτο ἀπλοῦς τιμητικὸς τίτλος καὶ ἐσήμαινε τὸν ἰατρὸν τοῦ ἀρχόντος, οὐχὶ δὲ τὸν πρῶτον ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀξίᾳ, εἰ καὶ εἰς τὰ ἔμματα τοῦ λαοῦ ἡ κολακευτικὴ αὕτη ιδιότης ἀπέφερεν εἰς τὸν κάτοχον οὐχὶ εὐκαταφρόνητα κέρδη. Ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Νέρωνος μέχρι Μάρκου Αὐρηλίου καὶ ἐπέκεινα ἄπειρον ὑπῆρξε τὸ σμῆνος τῶν ἀγυρτῶν. Ἀναλφάβητοι, αὐτὸ

τοῦτο βαναυσουργοὶ ἦτοι βαφεῖς, σιδηρουργοί, ὑποδηματοποιοί, λεπτουργοί, θηριομάχοι ἐπὶ ζῆμίᾳ τῶν ἀληθῶν ἐπιστημόνων ἀπηνῶς ὑπὸ τῶν σατυρικῶν σκωπτόμενοι, ἐπεχειροῦν θεραπείας ἀσθενῶν εἰδικῆς καὶ ἀποτυγχάνοντες ἐπανήρχοντο εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐπιτήδευμα· τοιοῦτοι ἀνεφαίνοντο ἤδη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κικέρωνος, ὅστις καὶ ἐκπληκτός τότε, ἠρώτα αὐπῆρχον ἄρα γε καὶ ἐπὶ Ἰπποκράτους ἄλλοι μὲν ἰατροὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἀσθενειῶν, ἄλλοι τῶν πληγῶν καὶ τραυμάτων καὶ ἄλλοι τῶν ὀφθαλμῶν; Πράγματι κατὰ τοὺς μνημονευομένους χρόνους παρατηροῦμεν ὄχι μόνον παθολόγους, χειρουργοὺς καὶ ὀφθαλμιατροὺς, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς εἰδικούς δι' ἕκαστον τῶν μελῶν τοῦ σώματος θεραπευτὰς ἦτοι: ὀφθαλμιατροὺς ἰατρούοντας διὰ φαρμάκων καὶ ἄλλους δι' ἐγχειρίσεων, ὀδοντείατροὺς καὶ ὀδόντων ἐκρίζωτάς, ἰατροὺς καταγμάτων, ἐξarthρώσεων καὶ συριγγίων, κηλοτάκτας, σταφυλοτόμους, εὐνουχιστάς καὶ ἐγχειρητάς τῶν ἀσκητικῶν, σὺν αὐτοῖς καὶ γυναῖκας, τῶν ὁποίων αἱ σοφώτεραι δὲν κατεδέχοντο τὴν προσωνυμίαν τῆς μαίας· εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ταύτην ποικιλίαν συνετέλεσαν βεβαίως οἱ Μεθοδικοὶ ἀπλοποιήσαντες διὰ τοῦ συστήματος αὐτῶν τὴν θεραπευτικὴν, συνειργάσθησαν ὁμῶς ἀπροσδοκῆτως καὶ ἰατροὶ σεβαστοὶ ὡς ὁ Σκριβώνιος Λάργος καὶ ὁ Διοσκουρίδης διὰ τῆς ἀσκόπου διανομῆς τοῖς τυχοῦσι συνταγῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἀνεγράφοντο καὶ λεπτομέρειαι θεραπευτικαὶ καὶ συμπτωμάτων περιγραφαί, συνεβοήθησαν δὲ καὶ φαρμακοπῶλαι μὴ ἀρούμενοι εἰς τὴν πώλησιν τῶν ὑπὸ τῶν συλλογῶν κομιζομένων αὐτοῖς βοτάνων, ἀλλὰ παρασκευάζοντες ἐπίσης φάρμακα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε μόνοι οἱ ἰατροὶ ἐδικαιοῦντο. Πλὴν ὁ ἄμεσος δημιουργὸς τῆς θλιβερᾶς ταύτης καταστάσεως ὑπῆρξεν ὁ γνωστὸς ἡμῖν Θεσσαλὸς μετὰ τῶν ἐπικινδύνων αὐτοῦ μαθητῶν, οἵτινες ἦσαν καὶ πολλοὶ καὶ διαφερόντως ἐπιτηδέιοι ἐν τῇ ῥαδιουργίᾳ καὶ τῇ ἀτυνειδίσει τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν εὐπίστων. Ἱστορικὴ ἀληθῶς ἐποχὴ, ὅτε ἀκριβῶς ἡ ἰατρικὴ ἰθεωρήθη τὸ ἀπλοῦστατον τῶν ἐπαγγελμάτων, καὶ ἡ μὲν ἐπιτυχία ἐξηρτᾶτο ἐκ τῶν πολλῶν ἀσθενῶν, ἡ δὲ δυσκολία ἐν τῷ ἀνταγωνισμῷ.

Ἐν τῷ συρφετῷ τούτῳ τῶν ἀγυρτεούτων ἰατρῶν καὶ τοῦ ἐκπίπτοντος ἰατρικοῦ γοήτρου ὑπῆρχον καὶ ἄνδρες ἐπιφανεῖς, ἀκέραιοι καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ ἐκυτῶν καθήκον, πολλοὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἐπὶ Τραϊκίνοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀκμά-

σαντες, εις τούς όποιους τὰ σκότια τῶν άγυρ-
τῶν τεχνάσματα φρίκην και άγανάκτησιν
ένεπιούουν· πολλούς τοιούτους μετά σεβασμοῦ
άναφέρει εν τοῖς Συμποσιακοῖς ὁ Πλούταρχος
ὡς τόν *Μοσχίωνα*, *Τρύφωνα*, *Νικίαν* και *Ζώ-
πυρον*, τούς όποιους δικαίως και άξίως έτί-
μων οἱ Ῥωμαῖοι, λέγει Πλίνιος ὁ νεώτερος.
Τοιούτοι ἦσαν ὁ *Πέλωπ* και *Σάτυρος* οἱ δι-
δάσκαλοι τοῦ *Γαληνοῦ*, τῶν όποιῶν τήν μνή-
μην μετά σεβασμοῦ και εύγνωμοσύνης διεφύ-
λαξεν ὁ μέγας και εύγνώμων μαθητής· πάν-
τες οὔτοι και χάριν έαυτῶν και ὑπέρ τῆς έπι-
στήμης συνέτριβον τούς μηχανωμένους πρά-
ξεις άγυρτικάς και σκανδαλώδεις έξορκίζοντες
τὰ θύματα, ὅπως άποφεύγωσι τούς εν ταῖς
πόλεσι και τοῖς χωρίοις πολυπληθεῖς τοιού-
τους· επί τούτῳ δέ συνέτασσον και διένεμον
ὁδηγίας πῶς νά θεραπεύωσιν αὐτοῖ έαυ-
τούς και μή έμπίπτωσιν εις χεῖρας τοιαύτης
μάστιγος· οἱ τολμηρότεροι και πορρωτέρω έβαι-
νον: τούς περιεφρόνου η̄ προουκάλουσιν παρά τήν
κλίην τῷ άσθενεῖ τήν παρουσίαν αὐτῶν,
ὅπως και τήν ἰδίαν έπιστημονικήν ικανότητα
έπιδείξωσι και τήν φιλοχρηματίαν και άμά-
θειαν αὐτῶν ξελέγξωσι και κατάδηλον τοῖς
πᾶσι καταστήσωσιν, οὕτω δ' έσφίζον τούς ά-
σθενεῖς από τῶν χειρῶν τοιούτων καθαρμάτων·
τοιούτος πάντας τούς συγχρόνους και πλεί-
στους τῶν άρχαίων Ιατροῦς υπερβαλῶν, ὑπῆρ-
ξε και ὁ πολυτίτωρ και φιλόσοφος *Γαληνός*.

Ὁ Ἰαληνός ἦτο φιλόδοξος, μετείχε δέ και
οἰήσεώς τινος ὡς εκ τῆς μελέτης τῶν συγγραμ-
μάτων αὐτοῦ διαφαίνεται, αλλά και ὁ πρὸς
πρὸς τήν έπιστήμην έρος αὐτεῦ άμετρος και
ὁ πρὸς τούς πάσχοντας οἶκος εἰλικρινής· ὑπό
τὸ κράτος ποικίλων αἰσθημάτων άνεθεμελίωσε
τάς άρχαίας ἱπποκρατικές διδασκαλίας, δι'
άναπαραστάσεως και εις άτοπον άπαγωγῆς
τῶν τριῶν και κυριωτέρων Ιατρικῶν αἱρέσεων
εν σχετικῷ συγγράμματι έπεχείρησε νά κατα-
συντρίψῃ τὸ Μιθεδικόν, Ἐμπειρικόν και Δογ-
ματικόν σύστημα και ν' άναστηλώσῃ τήν άρ-
χαίαν Ιατρικήν· τούς κατά τήν άφιξιν κακῶς
ὑποδεχθέντας αὐτεν έξηυτέλισεν, εις τούς άν-
τιφρονούντας άλλ' άμαθεῖς και φιλοχρηματί-
τους ἠρνήθη τόν τίτλον Ιατροῦ, μόλις αὐτούς
πωλητάς βροτάνων άνεχόμενος· τούς άμαθεῖς
πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ κόσμου έγελοιοποίηι
και διά τῆς ὑποδείξεως τῶν έαυτῶν καθηκόν-
των συνέτριβε και οὐ μόνον αὐτούς ἠλεγχεν,
άλλά και τούς πλουσίους ὠνείδιζε, διότι άσυν-
αίσθητως εκ τῶν Ιατρῶν προσεκάλουσιν οὐχι

τούς ικανούς και σοβαρούς, αλλά τούς εν και-
ρῷ ὑγείας τούς οἶκους αὐτῶν συχνάζοντας,
τούς κολακεύοντας και ταπεινουμένους η̄ προ-
θύμως εν τῇ θεραπειᾷ εις τάς παραλόγους
άπαιτήσεις και έπιθυμίας τῶν άσθενῶν ὑπο-
κύπτοντας, τοῦθ' ὅπερ δέν συνεβιβάζετο πρὸς
τάς παραδόσεις και τὸ άξίωμα τῆς Ἰατρικῆς.

Ἐκ τῆς πλησμονῆς τῶν μνημονευομένων
άγυρτῶν και τῶν ένεργημάτων αὐτῶν κατά
τήν περίοδον ταύτην τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους
άφορμώμενος και τήν αἰτίαν τοῦ φαινομένου
έπιζητῶν εν άρθρῳ τινί: *La fin d'un
monde* ὁ *Gaston Deschamps* οὐ πρὸ πολ-
λοῦ έγραφεν: α' Όταν αἱ κοινωναί φθίνωσιν,
ὁ άνθρωπος μή έχων σκοπόν τινα νά εκπλη-
ρώσῃ και μή ένθαρρυνόμενος ὑπὸ ἰδανικοῦ τι-
νος καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ θα-
νάτου και ὑπερβαλλόντως φροντίζει περι τοῦ
φθίνοντος σώματος αὐτοῦ· διά τοῦτο ὁ άγυρ-
τικώτατος Θεσσαλός ὠνόματεν έαυτὸν Ιατρο-
νικήν, Ἡράκλειτός τις εκλήθη πρῶτος Ιατρός
τοῦ αἰῶνος και Ὅμηρος τῆς Ἰατρικῆς· οὐδέν δέ
παράδοξον λέγομεν και ἡμεῖς, εάν εν τοιαύτη
καταστάσει πρηνμάτων οἱ Ιατροὶ εκέρδιζον
πάμπολλα, άσθενεῖς δέ και μετά θάνατον διέ-
τασσον τήν έξακολούθησιν τῆς πληρωμῆς τοῦ
Ιατροῦ.

Ἡ κοινωνική αὕτη φθίσις εν Ῥώμῃ έγέν-
νησε και έτερον κίνδυνον τὸν σοβαρώτατον και
άπειλητικώτατον, ἐξ ὧσιν ἠπειλησάν ποτε τὸν
Ῥωμαϊκὸν λαόν· κατά τούς χρόνους, εὖς διερ-
χόμεθα, μάχιστα επί Ἀντωνίνου, μέγας και
δεισιδαίμων φόβος πρὸ άοράτων έχθρῶν κατε-
κυρίευσε τάς τῶν ανθρώπων ψυχάς, περι τοι-
ούτων δ' έχθρῶν σπουδαῖον ἰδίως έποιοῦντο λό-
γον μάγοι και ψευδοπροφηταί· και επειδή,
ὡς και άνωτέρω έλέχθη, έκαστος τήν έαυτοῦ
ὑπαρξιν έθεώρει ὕπατον τῶν άγαθῶν, δταν δέ
τις δι' αὐτὸ και μόνον φοβῆται και τρέμῃ ἐξ
ανάγκης γίννεται δεισιδαίμων και εύπιστος,
άνεπτύχθη κατ' άκολουθίαν νοσηροτάτη ψυ-
χολογική κατάσταση εὐνοήσασα τὸν θρίαμ-
βον ανθρώπων διά μαγικῶν τεχνασμάτων
τήν θεραπειάν τῶν άσθενειῶν έπιτηδευμέ-
νων, προσεκολλήθησαν δ' εις τούτους και οἱ
εν πάσῃ κοινωνίᾳ έπιτήθειοι, οἱ λαθραίως
πανταχοῦ ειςχωροῦντες, οἱ εκμεταλλεούμενοι
πᾶν ἱερὸν και ὅσιον και τούς τιμίους εργάτας
τῆς έπιστήμης διαβάλλοντες και παραγκωνί-
ζοντες. Τήν ψυχοπάθειαν ταύτην τοῦ λαοῦ
ὑπέβαλλον και αἱ άνώτεραι τάξεις, αὐτὸς δέ
ὁ Ἀντωνίνος τούς φανατικώτερος τῶν άσθε-

νῶν συνεβούλευε νὰ προσεύχωνται ἐν τῷ ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἀσκληπιεῖ ἀνακκινισθέντι ἄλλοτε ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς θεοὺς· διότι ἐν ὄνειρῳ ὑπέδειξαν αὐτῷ τὸ κατὰ τῆς ζάλης καὶ αἱμοπτυσίας φάρμακον· κατ' ἀκολουθίαν τοιούτων φανταστικῶν ἰάσεων συνδυασθέντες καὶ οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν ἐν Περγᾶμῳ καὶ Τιβερίνῃ συναδελφῶν, ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ μαρόπιστον τοῦ λαοῦ στηριζόμενοι, ἀφ' ἑτέρου ὠφελοῦμενοι καὶ ἐκ τῶν ἀγυρτικῶν δημοσιευμάτων τῶν ὑπὸ ψευδιατρῶν περὶ θεραπείας ἀσθενειῶν ἐν ἱεραῖς βιβλιοθήκαις συλλεγομένων ἀπετόλμων, ὡς εἰ μάγοι καὶ οἱ ψευδοπροφῆται, θεραπείας συμβουλευόντες τὸ θεῖα χάριτι ὑποδεικνυόμενον φάρμακον. Κατὰ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἣτις παρεσκύασε τὴν παρακμὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ βραδύτερον τὴν ἀραίωσιν καὶ σχεδὸν παντελῆ ἔλλειψιν τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν, ἐργάσθησαν ἀνευδότης οἱ τότε εὐσυνειδήτοι ἰατροὶ τὸ μὲν δι' εἰρωνείας ἢ περιφρονήσεως, τὸ δὲ δι' ἐπιστήμης κατάφωρον ποιοῦντες τὴν ἀσυνείδητον καὶ καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας, ἐκ τῶν φανατικῶν δὲ καὶ κατὰ τῆς τάξεως ταύτης τῶν πλάνων καὶ λυμενῶν κατεξαναστάντων εἰς ἧτο καὶ ὁ Γαληνός, ὁ τελευταῖος ἐκ τῶν ἐν Ῥώμῃ διαπρεφάντων καὶ μετὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ὁ πρῶτος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ.

Ὁ Γαληνός ὁ καὶ Ἀσκληπιάδης ὑπῆρξαν ἀναντιλέκτως οἱ περιμελέστατοι τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐν Ῥώμῃ, τῆς δευτέρας δὲ περιόδου τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀκμῆς τῆς ἰατρικῆς οἱ ἐπιφανεστάτοι. Περὶ αὐτοὺς ὡς περὶ πολικοὺς ἀστέρας στρέφεται καὶ ἡ λοιπὴ μεγαλῶνυμος πλειὰς τῶν ἰατρῶν· ἀμφότεροι ῥήτορες, φιλόσοφοι καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην παιδευσιν ἐγκρατεῖς περὶ ἰατρικῆς ὡς ἐπιστήμης εἶχον τὴν ὑψηλὴν ἔννοιαν, ὅτι μετὰ τῆς φιλοσοφίας ἡνωμένην πρέπει νὰ χωρῆ, ἵνα καὶ ὁ ἰατρὸς ἀνταξίως, κατὰ τὸν Ἱπποκράτην, φιλόσοφος ἰσόθεος ἀποκαλῆται.

Συγγραφεῖς γονιμώτατοι καὶ ἀρχηγεῖται σχολῶν ἐγένοντο δημιουργικοὶ ἐν τε τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ· ὁ μὲν Ἀσκληπιάδης εἰσήγαγεν ἐν τῇ ἰατρικῇ τὴν περὶ ἀτόμων θεωρίαν, ὁ δὲ Γαληνός ἀνέστησε διὰ πολλῶν μελετῶν τὸν Ἱπποκρατισμὸν καὶ εἰσήγαγε τὰς τρεῖς τοῦ Πλάτωνος ψυχᾶς· ἀμφότεροι διεκρίνοντο ἐπὶ εὐγλωττίᾳ, εὐπροσηγορίᾳ, ἐμβριθείᾳ, ψυχραιμίᾳ καὶ ἐπιφυλακτικότητι· δὲν ἀπώκνησαν σφοδρῶς νὰ ἐπιτεθῶσιν ὁ μὲν

κατὰ τῶν Κατωνικῶν, ὁ δὲ κατὰ τοῦ Θεσσαλοῦ καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ, ἀλλ' ὁ Γαληνός ὀρητικώτερος καὶ ἐμπαθίστερος, διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἱπποκράτην λατρείαν, κατηνέθη καὶ κατὰ τοῦ Ἰφαιμίλλου αὐτῷ Ἀσκληπιάδου τοῦ ἀργηγοῦ τῆς Μεθοδικῆς αἰρέσεως ἀδίκως, φρονοῦμεν, καὶ ἄνευ λόγου ἀποχρῶντος· καὶ τοῦ μὲν Ἀσκληπιάδου τὸ μέγα ὄνομα καὶ τῶν Ῥωμαίων τὴν λατρείαν δὲν ἠδυνήθη τὸ παράπαν νὰ μειώσῃ ὁ Οὐχυμαστὴς τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, εἰς τὰς μετέπειτα ἡμέρας γενεᾶς σχεδὸν εἰπεῖν ἰλησημονήθη διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν πολλῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, τὸ δὲ τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἡ δημοτικότης διὰ τῆς περισώσεως τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἔργων παρέμεινε δημοφιλὲς καὶ ἄληστον καὶ εἰς τὰ ἐνδότατα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπίδρασις τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν ἐπὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν συνεδίθη καὶ πρὸς σπουδαίας μεταβολὰς σχετιζομένης πρὸς τὴν τύχην τῶν ἄλλων ἐν Ῥώμῃ ἰατρῶν· διότι ὡς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσκληπιάδου οἱ Ἕλληνες ἰατροὶ ἀπέκτησαν τίτλους καὶ δικαιώματα Ῥωμαίου πολίτου, οὕτω μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαληνοῦ ἢ καὶ ζῶντος ἔτι, εἰάν ἀληθεύῃ ἡ παράδοσις τῆς ὑπὲρ τὸν αἰῶνα ζωῆς αὐτοῦ, ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου καὶ βραδύτερον ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ἐπίσημος ἐγκαθίδρυσις τῆς ἰατρικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ὀργανισμὸς ἰατρῶν, δημιουργία ὑπουργημάτων μετὰ ἱεραρχικοῦ προβιβασμοῦ καὶ ὠρισμένης μισθοδοσίας. Ὁ ἀρχίατρος ὡς τοιοῦτος πραγματικῶς ἐθεωρήθη, ἄλλοι δὲ εἰς περιωπὴν ἀνταξίαν τῆς καισαρικῆς λαμπρότητος ἀνῆλθον, ἐπλούτισαν καὶ ἐτιμήθησαν καὶ ἀσύδοτοι ὡς οἱ εὐγενεῖς ἀνεγνωρίσθησαν· ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ χάριν ἀτομικῶν λόγων γιγνόμενα καὶ αὐτὰ! αἱ ὑπὲρ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν ἀπόρων τάξεων μέριμναι, περὶ διορισμοῦ τῶν δημοσίων ἢ δημοσιευόντων ἢ καθ' ἡμᾶς δημοτικῶν ἰατρῶν, ὡς ἄλλοτε ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐν Σπάρτῃ καὶ Ἀθήναις, κατ' οὐδὲν προῆγον τὸ ἔργον τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ἀξιοπρεπῆ θέσιν τῶν ἰατρῶν· ἐπὶ Βαλεντινιανοῦ μάλιστα οὐδ' ἐφρόντιζον πλέον περὶ ἰκανῶν ἰατρῶν καὶ ἰερατεύοντο ἕκαστος ὑπὸ τοῦ τυχόντος ἀγύρτου, οὕτως ὥστε οἱ σοβαροὶ ἐπιστήμονες ἠραιώθησαν καὶ ἡ περαιτέρω δράσις τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν ἐξηφανίσθη.

Ἐνταῦθα κλείοντες τὴν ἱστορικὴν ἡμῶν ἀφήγησιν καὶ ἐν βλέμματι ἀναδρομικῷ ἐπισκοπεῦντες τὴν κατὰ τὸν μακρότατον τοῦτον

χρόνον ἀλληλεπίδρασιν ἐπιστήμης καὶ κοινω-
νίας ἐν Ῥώμῃ παρατηρούμεν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς
τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης καὶ παλαιότερον
ὑπῆρχεν ἰατρικὴ ἐπιχώριος ἢ μᾶλλον Ἑτρου-
σκικὴ, ἰσρατικὴ, δεισιδαίμων, ἐπὶ προλήψεων
ἢ τῆς εὐμενείας τῶν θεῶν βασιζομένη, ἀνίκα-
νος ὅμως νὰ θεραπεύσῃ τὰ δεινὰ τῶν Ῥω-
μαίων· ὅτι διὰ τῆς πολιτικῆς ὠριμότητος καὶ
τῆς ἀκμῆς μετὰ τῶν συμπαραμορφούντων
ἀγαθῶν μοιραίως ἢ μᾶλλον κατὰ νόμον φυσι-
σικόν, κατήρξατο ἤδη ἐπὶ τῆς Δημοκρατίας
λανθάνουσα καὶ ἔπειτα φανερὰ παρακμὴ· ὅτι
ἀκριβῶς τότε κατήλθον εἰς Ἰταλίαν καὶ κατὰ
προτίμησιν εἰς Ῥώμην ἐκ τῶν παρακειμένων
ὑπηκόων χωρῶν πολλοὶ σοφοὶ Ἕλληνες, ἐν οἷς
καὶ ἰατροὶ ἀντιπράττοντες καὶ βραβηδῶν ἀνα-
τρέποντες διὰ πολλῶν ἀγῶνων καὶ ἔργων ἐπι-
στημονικῶν τὴν ἐπὶ τῶν προλήψεων βασιζο-
μένην θεραπευτικὴν τῶν ἐγχωρίων· ὅτι ἐπὶ
τῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ τῶν κατελθόντων
ἰατρῶν συνέρρευσαν καὶ πολλοὶ ἀνάξιοι τοῦ
ἰατρικοῦ ὀνόματος κερδοσκόποι μετὰ δόλου
καὶ δι' ἀπληστίαν χρημάτων ἐφαρμόσαντες
τὰ ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότος ἐπινοηθέντα
θεραπευτικὰ συστήματα καὶ παραίτιοι γενό-
μενοι τοῦ σχηματισμοῦ καὶ πολλαπλασιασμοῦ
τῶν ἀγυρτῶν καὶ ἀπατιῶνων ἀσυγκρίτως
χειρόνων τῶν μαθητῶν τοῦ Κάτωνος καὶ τῶν
συγκριτικῶς ἠθικωτέρων ἰσρέων, τοὺς ὁποίους
μετὰ σθένους ἀληθῶς κατεπολέμησεν ὁ Γαλη-
νός, ἀλλὰ δὲν συνέτριψεν, ἐπομένως οὐδὲ τὴν
Ἐπιστήμην εἰς τὸ ἀρμόζον ὕψος, εἰς ὃ ἠτέ-
ζεν ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ καὶ θερμουργὸς διάνοια,
ἀνεβίβασεν ἢ βραθεία τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ
ἀλλοιώσεις, ἢ διὰ συνχωρισμοῦ κορυφωθείσα
διαφθορά, ἢ διὰ τῶν μάγων καὶ ψευδοπρο-
φητῶν, ἐν τοιοῦτοις χρόνοις γενικῆς σήψεως,
εὐνοηθεῖσα γνωστὴ δεισιδαίμων νοσοφοβία καὶ
ἡ ψευδοσοφία ἐν χρόνοις ἀνωμαλιῶν καὶ με-

γάλων ταραχῶν, ἔτι δὲ ἡ καταστροφὴ τῆς
Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης, ἐφυγάδευσαν ἀπὸ
τῆς παγκοσμίου πόλεως πᾶσαν Τέχνην καὶ
Ἐπιστήμην, αἵτινες σὺν τῇ Ἰατρικῇ εὗρον
προσωρινὸν ἄσυλον ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ ἡ ἀρ-
χαία καὶ ὑπερήφανος Ῥώμη, ἡ αἰωνία πόλις,
διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἀνατολικοῦ Ῥωμαϊκοῦ
κράτους σχεδὸν εἰπεῖν ἐξεμηδενίσθη, μετὰ
χιλιετηρίδα ὅμως διὰ τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν
Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν, ἐν εὐρυτέρῳ χώρῳ
παρασκευάσθη ἡ γόνιμος ἐκείνη καὶ εὐτυχι-
σμένη γῆ τῆς Ἰταλίας, ἐν ἣ ἀνεζωογονήθη
καὶ ἐκαλλιέργηθη, ἐκεῖθεν δὲ διὰ διηνεκῶν
μελετῶν καὶ προσπαθειῶν τῶν ἀνὰ τὴν Δύσιν
ἰθύνων, ἰδίως κατὰ τὸ 2ον ἡμισυ τῆς III' καὶ
καθ' ὅλην τὴν ΙΘ' ἑκατονταετηρίδα ἤχθη εἰς
βραβηδὸν ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς τελειότη-
τος τοιοῦτον, ὥστε οὐ μόνον ἀτόμοις καὶ λαοῖς
σωτηρίους δωρεῖται συμβουλάς, ἀλλ' ἀπτε-
ται καὶ τῶν ὑψίστων ζητημάτων συμφῶνως
τῷ Ἱπποκρατικῷ ἀξιώματι, ὅτι καὶ ἐπερὶ
φύσεως γινῶναι τι σαφὲς οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν
εἶναι ἢ ἐξ Ἰατρικῆς».

Σημ. Πηγὰί τῆς μελέτης ταύτης ὑπῆρξαν ἐκτός τῶν
συγγραμμάτων τοῦ Γαληνοῦ καὶ τινῶν ἄλλων ἀρχαίων
καὶ τὰ ἐπόμενα:

- Onorato Occioni*: Storia della Letteratura Latina.
Muller's: Handbuch der klassischen Alterthums
Wissenschaft.
R. Nicolai: Geschichte der römischen Literatur.
K. Sprengel: Histoire de la Médecine
H. Haeser: Lehrbuch der geschichte der Medicin.
C. Daremberg: Histoire des sciences médicales.
Médecine: Histoire et Doctrines
E. Dupouy: Médecine et Moeurs de l' ancienne
Rome.
M. Albert: Les Médecins Grecs à Rome.
Ἄν. Χρησιδίου: Γυναικειολογία: Εἰσαγωγή καὶ
Σημειώσεις.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

(Ἀνακοινώσεις ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιτροπῇ)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΝ ΣΑΜΩΙ ΕΠΙΓΡΑΦΗ¹

ὑπὸ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΒΥΡΧΝΕΡ

Ἐπιθυμοῦντες, ὅπως συνεισφέρωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰς τὴν πνευματικὴν πανδαισίαν τοῦ Συλλόγου, οὗ καυχώμεθα ὅτι ἐσμὲν ἑταῖρος, ἀποστέλλομεν ὡς ἔρανον φωτογραφικὸν ἀπεικασμα τῶς ἀνεκδότου βυζαντινῆς ἐπιγραφῆς ἐν Σάμῳ εὐρεθείσης.

Δυστυχῶς αἱ περὶ τῆς νήσου ταύτης καὶ τοῦ ὁμωνύμου θέματος² περιγεγόμεναι ἡμῖν εἰδήσεις τοσοῦτον ἀνεπαρκεῖς τυγχάνουσιν, ὥστε οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἀπάντων ἐν γένει τῶν στρατηγῶν, τούτεστι τῶν στρατιωτικῶν διοικητῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, τῶν ἐκάστοτε εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ θέματος Σάμου γενομένων εἰσὶν ἡμῖν γνωστά. Ἐκ τῆς γνώσεως τούτων μεγάλως θὰ διηκολύνετο καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ παρούσα ἐπιγραφὴ ἐγένετο. Τούτων οὕτως ἐχόντων περιοριζόμεθα ἐνταῦθα, πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς, εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν στρατηγῶν ἐκείνων, ὧν τὰ ὀνόματα ἀπαντῶσι σποράδην παρὰ διαφόροις συγγραφεῦσιν, ἢ δι' ἄλλων μνημείων περιεσώθησαν ἡμῖν.

1. Ἡ παρούσα διατριβὴ ἐστάλη πρὸ διέτις ὑπὸ τοῦ διδάκτορος Λουδοβίκου Büchner, μέλους ἀντεπιστέλλοντος τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου ἐν Μονάχῳ ὡς πνευματικὸς ἔρανος ἐπὶ τῇ 30ετηρίδι τοῦ Μ. Χαρτοφύλακος κ. Μ. Γεδεών. Κατ' ἐντολὴν τοῦ συγγραφέαντος ἀνακοινωθείσα εἰς τὴν Ἀρχαιολ. Ἐπιτροπῆν δημοσιεύεται ἐνταῦθα.

2. Συνέστη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (880—911). Πρβλ. *Galzer*, Die Genesis der byzantinischen Themenverfassung ἐν *Abhl. der philol.—historischen Classe der K. Sächs. Gesellsch. der Vissensch.* (1899) σ. 127.

Κατάλογος στρατηγῶν τοῦ θέματος Σάμου, ὧν τὰ ὀνόματα διεσώθησαν.

1) *Κωνσταντῖνος ὁ Πασπαλάς*, ὅστις ἐν ἔτει 889 αἰγματοῦται ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἔκτου (πρβλ. *Συνέχ. τοῦ λεγομένου Συντόμου Χρονικοῦ Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ* σ. 852, ἐκδ. *Βόννης* καὶ ἐκδ. *Μουραλίου Ε' Σ' σ. 770/1* καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τοὺς ἐντεῦθεν ἀρυσμένους τὰς εἰδήσεις).

2) *Ῥωμανός*, περὶ οὗ ἐν τῇ *Συνεχείᾳ* τοῦ λεγομένου Χρονικοῦ συντόμου *Γεωργίου τοῦ Μοναχοῦ* ἐκδ. *Μουραλίου Ε' Σ' σ. 6. 704* ἀναγινώσκομεν τάδε· α' Ὀκτωβρίῳ μηνί» (τοῦ ἔτους 911) ἀγέγονε πόλεμος ναυμαχικὸς Ἰμερίου Λογοθέτου μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηνῶν στρατηγοῦ ὄντος ἐν Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύοντος».

3) *Βασίλειος ὁ Ἀργυρός*, ὁ στρατηγὸς ὧν τῆς Σάμου, ἐκπέμπεται ἐν ἔτει 1003 ἵνα καταπολεμήσῃ Μέλην, δυνάστην τινὰ τῶν ἐποίκων τῆς Βάρεως, ὅστις ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων αἶρει (πρβλ. *Κεδρηνοῦ* ἐκδ. Βόνν. Β', 457).

4) *Δαυὶδ ὁ ἀπὸ Ἀχριδῶν*, ὅστις ἐν ἔτει 1023 στρατηγῶν Σάμου, τοὺς τὴν Λῆμον ἐπιδραμόντας Ῥώσους κατασφάζει. (*Κεδρηνοῦ* Τόμ. Β'. ἐκδ. Βόνν. σ. 479).

5) *Γεώργιος ὁ Θεοδωροκάнос*, ὁ στρατηγὸς Σάμου, ὅστις ἅμα Βεριδοῦ, τῷ στρατηγούντι τῆς Χίου, ἐτρέφατο τοὺς Πετζινάκας ἐν ἔτει 1028 (πρβλ. *Κεδρηνοῦ* Β'. σ. 484).

6) *Εὐστάθιος ὁ Χαροσιανίτης*, ὁ ἔτει 1087 ἀπατριχίος, στρατηγὸς καὶ προνοητὴς Σάμου ὧν, ἐποίησατο τὴν παράδοσιν τοῦ ἡμίσεος

κάστρου τοῦ λεγομένου Παντελίου ἐν τῇ νήσῳ Λέρφ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ὀσιωτάτου κυροῦ Χριστοδούλου (Πιττάκιον τῆς μονῆς τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ δημοσ. ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ Δ' (1883) καὶ Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana edid. Miklosich et Müller VI, 34).

7) *Κωνσταντῖνος*, βασιλικὸς πρωτοσπαθᾶριος καὶ στρατηγὸς Σάμου, (πρβλ. σιγίλλιον δημοσιευθὲν ὑπὸ A. Mordtmann ἐν τοῖς μνημείοις τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου, Παράρτ. τοῦ ΙΓ' τόμ. 1881 σ. 47). Ὁ κ. Mordtmann εἰκάζει, ὅτι τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἐγένετο ἐντολῇ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πασπαλᾶ (ἴδε ἀρ. 1).

8) *Πακουριανός*, ἐνδοξότατος πτρίκιος καὶ στρατηγὸς τῆς Σάμου, οὗ τὸ ὄνομα σφίεται ἐν χειρογράφῳ τοῦ δεκάτου αἰῶνος (*Bernardus de Montfaucon, Palaeographia graeca, Parisiis, 1708 σ. 46*).

9) Ἐπὶ ἐτέρῳ σιγίλλιῳ λιβαν λελωθμένου ἀνέγνω ὁ κ. A. Σαβατιέ (*Iconographie d'une collection choisie de cinq mille médailles romaines, byzantines etc. S. Pétersbourg 1847—1860. Planches des Plombs et Sceaux titrés I ἀρ. 17. ΤΚ'ΑΠΡΙ ΠΡΑΙΠΟΣ ΡΙΠΠΙΚΟΙΤΒΕΣΤΑΡΧΕΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΑΜΟΥ* = Πτρίκιος πραιπόσιτος ἐπὶ τ[οῦ] κοιτ[ῶνος] βεστάρχ[ης] [Κ]ῆ στρατηγ[ός] Σάμου. Φθίνεται ὅτι τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν 8 ἢ 9 αἰῶνα¹).

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων στρατιωτικῶν ἀρχόντων τοῦ θέματος Σάμου παραδίδουσι τὰ Acta et Diplomata graeca medii aevi Miklosich et Müller VI. σ. 111/3 τὸ ὄνομα πολιτικοῦ τινος ὑπαλλήλου τοῦ πράκτορος (=εἰσπράκτορος) Σάμου *Πηγορίτου*.

Συμπληροῦντες τὸν κατάλογον τοῦτον δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὸ ὄνομα τῶς ἀγνώστου ἀρχόντος *Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου*, μεθ' ὃ ἐπιτελεῖται τὸ τοῦ γραμματέως *Κωνσταντίνου ὑποδιακόνου*. Τὴν ἀνκάλυψιν τοῦ νέου τούτου ὀνόματος ὀφείλομεν εἰς ἐνεπίγραφον πλάκα ἐν Σάμῳ ἀνασκαφείτην, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ κατωτέρω ἐπιγραφή. Ἐνταῦθα

ἐπιτραπήτωσαν ἡμῖν προεισαγωγικῶς ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ ἐπισήμου τούτου μνημείου. Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1896 ἐν Σάμῳ διατριβὴν ἡμῶν προσήλθε χωρικός τις ἀρχαιοκαπηλεῶν *Κωνσταντῖνος Πασσαμχάλης* ὀνόματι φέρων ἡμῖν ἐνεπίγραφον πλάκα ἐκ πωρίνου λίθου ὑπολείκου εἰς τρία τεθραυσμένην. Ἡ πλάξ, ἧς μέρος ἦν δι' ἀμμοκονίας κεχρισμένον, ἐναπόκειται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ *Λιμένος Βαθέος* τῆς Σάμου ἔχουσα ὕψος 67,5 ἑκτοστών τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, πλάτ. 62 καὶ πάχος 5. Τὸ σχῆμα αὐτῆς ἐστὶ τετράπλευρον. Τὸ δὲ μέγεθος τῶν στοιχείων ἀβαθῶς ἐγκεχαραγμένων ποικίλλει ἀπὸ 4,5 μέχρι 8 ἑκτοστών τοῦ μέτρου. Ὁ χωρικός οὗτος, ὅστις ὡς κατοικίαν ἔχει καλύβην κειμένην ἐν τῇ παρὰ τὴν *Γλυφάδα*ν ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ ἀπὸ *Τηγαίου* εἰς *Χώραν* εὔρει τὴν πλάκα ἀνασκαίπτων ἴδιον οἰκόπεδον μεταξὺ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ τῆς θαλάσσης κείμενον οὐ μακρὰν τῆς θέσεως *Δόνηα* (ἴδ. κάτω).

Ἐνταῦθα παραθέτομεν φωτογραφικὸν ἀπεικασματῆς ἐπιγραφῆς, ἧτις εὔρηται ἐπὶ τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς πλάκῃς

† ἐγένετο τὸ ἔργον
τοῦ τ[οῦ] χον τούτου συν-
όλου, τοῦ πέλματος καὶ
τοῦ ἐμβατοῦ ἐπὶ

5. *Στεφάνου τοῦ λαμπροτάτου*
ἰνδ(ικινῶνος) Γ' γραμμα(τέως) Κωνσταν-
τίνου ὑποδιακ(όνου).

1. Σημ. Μυστακίδου. Πρβλ. καὶ Revue Et. Grecques 1900, σ. 469, 482.

Οὐχί ἄσκοποι θεωροῦμεν τὴν παράθεσιν παρατηρήσεων τινῶν πρὸς διευκρίνησιν τῆς χρονολογίας τοῦ ἐπιγράμματος.

στίχ. 1) Ὁ τύπος α† ἐγένετο τὸ ἔργον» ἐστὶ κοινὸς καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν· πρβλ. ἐν τῷ C. I. G. α') τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 8648 ἐπιγραφὴν (ἐν ναῶ εὐρεθεῖσιν), ἐν ἣ φέρεται ἡ φράσις· α† τοῦτο τὸ ἔργον ἐγένετο» ἐνεγράφη δὲ τὸ ἐπίγραμμα περὶ τὸ ἔτος 577· Β') τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 8649, ἐν ἣ ἐπίσης ἀναγινώσκειται α† τοῦτο τὸ ἔργον ἐγένετο» γ') τὴν ὑπ' ἀρ. 8827 ἀπὸ ἐπί... ἐγένετο τοῦτο τὸ ἔργον» καὶ δ') τὴν ὑπ' ἀρ. 8863 α† ἐγένετο ἡ κ... δεκ...» Ἡ τελευταία ἐπιγραφὴ ἐγράφη ἐτῆ 648. Τῶν ἐτέρων δύο ἐπιγραφῶν δηλονότι τῆς ὑπ' ἀρ. 8649 καὶ 8827 δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ ὀρίσωμεν τὴν χρονολογίαν· διότι ἐν τῷ Corpus αἱ περισσότεραι ἐπιγραφαὶ ἀποτυπῶνται διὰ τυπογραφικῶν στοιχείων μὴ ἐξεικονιζόντων πανομοιότητος τὸ τῶν γραμμάτων τοῦ πρωτοτύπου σχῆμα. Πέμπτον παράδειγμα ἔχει ἐνεπίγραφος πλᾶξ τῆς Κῶ ἐν Πανδώρας τ. ΙΘ' (1868—69) σ. 47. «Ἵπὲρ εὐχῆς καὶ σωτηρίας παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἐγένετο (sic) τὸ ἔργον τοῦτο ἐπὶ (sic) τοῦ ὀρειοτάτου (sic) ἡμῶν Ἐπισκόπου Ἀριστοκράτου» ὁ μικκρίτης Σακελλίων σημειοῦται ὅτι τὰ γράμματά εἰσι· τῆς πέμπτης μ. Χ. ἐκτονταετηρίδος.

στίχ. 2) Τὸ σύστημα τῆς ὑπὲν γραφῆς Z τῶν δύο στοιχείων Ο καὶ Υ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς ἐξῆς ἐπιγραφαῖς· α') ἀρ. 8544 τοῦ C. I. G. χαραχθεῖση ἐν ἔτει 235· καὶ β') αὐτόθι ὑπ' ἀρ. 8628 χρονολογουμένη ἐτ. 521 καὶ ἐν τῷ χειρογράφῳ τῷ ἐμπεριέχοντι συγγράμματα Διοσκορίδου, ὅπου ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 506· (πρβλ. Gardthausen, Griechische Paläographie σ. 187).

Ἡ ἀνορθογραφία τῆς λέξεως ΤΥΧΟΥ προέρχεται προφανῶς ἐκ παραδρομῆς τοῦ γλύπτου, ὅστις μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Γ ὑπερπηδήσας τὴν δίφθογγον ΟΙ ἤρξατο χαράσσειν ἀμέσως τὸ στοιχεῖον X, ἀλλὰ κατιδὼν, ὡς φαίνεται, ἐγκαίρως πως τὴν πλάνην ἠθέλησεν ἐκ τῶν ἐνόητων νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν· διὸ καὶ χαίρειν ἑάσας τὴν ὀρθογραφίαν ἀπεφάσισε νὰ διασώσῃ τὸν φθόγγον μεταγράφων τὸ X εἰς Υ ἔστω καὶ μὴ τέλειον.

στίχ. 3) Περὶ τῆς λέξεως «πέσμα» ἴδε κατωτέρω.

στίχ. 4) «Ἐμβρατής» σημκίνει εἰσόδος.

στίχ. 5) Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνεῖα

γίνεται ἐπιμελήσεως δὲν θίγω τὸ ζήτημα, ποιοὶ ἄρχοντες ἔφερον τὸν τίτλον ελαμπρότατος» πρὸ τῆς ἐποχῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Περὶ τούτου τοῦ ζητήματος ὁ κ. Ὄθων Hirschfeld ἐπραγματεύθη νεωστὶ ἐν τοῖς Sitzungsberichte der K. Preufs. Akademie der Wissenschaften zu Berlin XXV 1891, 581 ἐπ. Ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐκτὸς τῆς τιμητικῆς προσχορευτέως ελαμπρότατος» δὲν ἐγένετο χρῆσις ἄλλης καὶ διὰ τούτῳ ἀνωτάτους ἀκόμη ἄρχοντας. Μετὰ τὸν Κωνσταντίνον δύο ἄλλοι ἀκόμη τίτλοι ἀπονέμονται· τοῖς ἀνώτατοι ἀξιώματα κατέχουσι δὴλα δὴ illustris (= Ἰλλουστριος, ἐπιφανής, ἔνδοξος, περιφανής) καὶ spectabilis (περιβλεπτός).

Ἡ δὲ Notitia Dignatum (ἐκδ. Seeck) ἐν τοῖς κεφαλαίοις XLIII, XLIX καὶ XLV ἀναφέρει ὡς «ελαμπροτάτους» ἀξιοματούχους τοὺς consulares, τοὺς praesides καὶ τοὺς κορρέκτωρας.

Τὸν τίτλον ελαμπρότατος» (clarissimus) ἔφερον κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α' οἱ ἑπαρχοὶ τοῦ ἱεροῦ πραιτωρίου, οἱ ἀπὸ ὑπάτων κομμεροῦντῶν τῆς Καρίας, Λυκίας, Ρόδου καὶ Χερσονήσου. Ἡ δὲ «ελαμπρότης τοῦ γένους» (claritas generis) ἀπενέμετο κατὰ τὸ 71 κεφάλαιον τῶν «Νεαυρῶν» τοῖς κόμησι, τοῖς δημάρχοις (tribunis) καὶ λοιποῖς βυθμούχοις veli qui alii consistunt homines). Κατὰ δὲ τὸν Κώδικα (l. IX tit. 13) ἔφερον προσέτι καὶ οἱ vectores provinciarum τὸν τίτλον τοῦτον. Σκρινιάριος τις φέρει αὐτὸν (πρβλ. ἐπιγραφὴν τοῦ Corpus I. G. ἀρ. 8835 ἐνθα φέρεται· ἀπὸ Βιγιλίου τοῦ λαμπροτάτου σκρινιάρου καὶ πατρός).

Τὸ σύστημα τῆς ἀποκοπῆς τῶν λέξεων διὰ ἐπικλινούσας γραμμῆς ἀπαντᾷ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ ἐν ταῖς λέξεσι συγκεκομμέναις· λαμπροτάτου καὶ ὑποδιακόνου.

Ἐν τοῖς στίχοις 6 καὶ 7 τὰ στοιχεῖα εἰσιν ἐπιμηκίστερα. Μετὰ τὴν συντετακμένην λέξιν INΔ γράφεται τὸ σημεῖον τῆς συγκοπῆς 5 καὶ ἐν τῇ ἐπίσης συγκεκομμένῃ λέξει ΓΡΑΜΜ τίθεται τὸ ἴδιον σημεῖον συγκοπῆς· ἀνωθεν τῶν δύο M ἐπὶ ἑκατέρου αὐτῶν.

Ἰδιαιτέρως μνεῖας ἀξίον τυγχάνει τὸ σχῆμα τοῦ ἀριθμοῦ 5 (στίχ. 6), τὸ ὅποσον κατὰ τὰς μεταγενεστέρας ἐποχὰς ἐγράφετο οὕτως S ἢ 5.

Γενικῶς παρατηρητέον, ὅτι τὸ ἐπίσημον τοῦτο μνημεῖον διακρίνεται διὰ τὸ ἐκλεκτὸν τοῦ ὕφους, ἐπὶ τῇ σχεδὸν ἀνεπιφύγῳ ὀρθογραφίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ κομψότητι τῶν στοιχείων.

Ἡ μνεία τοῦ ἔτους τῆς ἐπινημήσεως δὲν παρέχει ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγένετο τὸ ἐπίγραμμα. Ἀνάγκη νὰ κρίνωμεν, ἂν δὲν ὑπάρχωσιν ἄλλα γνωρίσματα. Σημειωτέον, ὅτι ὁ γλύπτης οὐ μόνον οὐδαμῶς ἐποίησατο χρῆσιν τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις δὲν ἔγραφε κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ σχῆμα τοῦ στοιχείου Δ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ 5 παραπέμπουσιν ἡμᾶς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς. Ἡ ὕψ' ἐν γραφῇ ἀπαντᾷ ἀπαξ, ἡ δὲ συγκοπὴ ἐγένετο ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς ἀγοραϊαῖς λέξεσιν. Ὁ τύπος α† ἐγένετο τὸ ἔργον ἀπαντᾷ ἤδη ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ ἔκτου καὶ ἑβδομοῦ αἰῶνος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ μετ' ἀκριβείας ἡ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγαράχθη ἡ πλάξ αὕτη· ἀλλ' εἰκάζομεν, ἡμεῖς τοῦλάχιστον, καὶ οἱ φίλοι κ. κ. Γουλ. Λάσφελδ καὶ Θεόδ. Πρέγγερ συμφωνοῦσιν ἡμῖν, ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἐγένετο κατὰ τὸν ἕκτον ἢ ἑβδομον αἰῶνα μ. Χ.

Εὐκόλως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν τίνα ἀρχὴν εἶχε «Στέφανος ὁ λαμπρότατος», τῆς ἐπιγραφῆς οὐδένα ὑπαινιγμὸν τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ποιομένης. Ὡς γρημματοτέχ ἔχει ὁ Στέφανος ὑποδιάκονόν τινα Κωνσταντῖνον ὀνόματι. Διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἦτο πολιτικὸς ὑπάλληλος. Πιθανὸν νὰ διῆγε διαρκῶς ὁ Στέφανος ἐν Σάμῳ καὶ διὰ τοῦτο ὡς τοῖς πᾶσι γνωστοῦ παρελείφθη ἡ προσθήκη τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ.

Εἰς ποῖον κτίριον ἀνῆκεν ὁ τοῖχος, τὸ πέλμα καὶ ὁ ἐμβρατής; Περὶ τούτων δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφανθῶμεν ὀριστικῶς, διότι κατὰ τὰς ἐν Σάμῳ διατριβὰς ἡμῶν κατὰ τὰ ἔτη 1888, 1896 καὶ 1900, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὸ μέρος, ἐνθα κεῖνται τὰ ἐρεῖπια, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὗρέθη ἡ πλάξ, τοῦ μέρους τούτου καταφύτου ὄντος ὑπὸ ἀμπελώνων. Οἱ δὲ χωρικοὶ, ὡς τὸ εἰκίς, δὲν ἐπέτρεπον τὴν καταστροφὴν τῶν ἀμπελώνων τῶν χάριν τῶν ὀρέξεων ἐνὸς ἀρχαιολόγου.

Τὴν λέξιν πέλμα μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἰδίᾳ πρὸς καθορισμὸν τῆς τοῦ ἵπποδρόμου κονίστρας, σπανιώτερον δὲ τῆς τοῦ θεάτρου. Ἡ ἀρχαία

πόλις τῆς Σάμου εἶχεν εὐρύχωρον θέατρον ἐπὶ τῆς νοτίου κλιτύος τοῦ ὄρους *Καστέλλι* πλησίον τοῦ σπηλαίου *Παναγίας Σπηλιανῆς*. Ἀπίθανον φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐκτίσθη ἐν Σάμῳ νέον θέατρον ἐγγύτατα τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ἄρα γε ἀπετέλει τὸ πέλμα μέρος ἵπποδρόμου; Τεμάχιον ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς εὗρεθὲν ἐν ταῖς ἐρεῖπιοῖς τοῦ *Ἡραίου* δεῖκνυει ἴχνη ὀνόματος ἀγνωστού τινός, μετ' ὃ ἔπεται ἡ λέξις «συνωριδί»¹. Ὅτι ἐτελοῦντο ἐν Σάμῳ ἵππικοὶ ἀγῶνες κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν διδάσκουσιν ἡμᾶς ἐνεπίγραφοι πλάκες δημοσιευθεῖσαι ἐν C. I. G. II. σ. 212 ἀρ. 2248. Ἐκ τούτου μὲν τοῦ τεμαχίου δὲν ἐπιτρέπεται ὅπως συμπεράνωμεν ὅτι ἐτελοῦντο ἐν Σάμῳ ἵππικοὶ ἀγῶνες—Ἴσως ὁ ἀναθέμενος τὴν πλάκα ταύτην ἐνίκησεν ἀλλαχοῦ—Αἱ δὲ τοῦ C. I. G. ἐπιγραφαί, εἰς ἃς ἄρτι παρεπέμψαμεν ἐμφαίνουσιν ὅτι ἠγωνίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Σάμιοι ἀρματοδρομίᾳ.

Οὐδὲν κωλύει ἡμᾶς ὅπως ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα οὐ μόνον οἱ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας Βυζαντινῆς ἐπικρατείας ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαιότερων πόλεων τῶν ἑπαρχιῶν κατεγίνοντο εἰς τὴν ἀρματοδρομίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσμεν πεπεισμένοι ὅτι ὁ ἐμβρατής καὶ τὸ πέλμα ἦσαν μέρη ἵπποδρόμου εὐρισκομένου ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐρεῖπιῶν τῆς θέσεως *Δόντια*.

Τελευταίως ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ κυβέρνησις τῆς νήσου Σάμου ἀγοράζουσα τὸ μέρος τοῦτο προβῆ εἰς ἀκριβῆ καταμέτρησιν καὶ ἐξερεύνησιν τοῦ πεδίου τοῦ κειμένου μεταξὺ τοῦ λιμένος *Τηγαίου* καὶ τῆς *Ριβας Κολωνίας* (Ἡραίου ὄρους). Διότι ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν ὅτι ἀνυπολόγιστου ὠφελείας πρόξενος θὰ καθίστατο ἡ διαφώτισις τῆς ἱστορίας μιᾶς τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ Ἑλληνισμοῦ πόλεων. Πλησίον δὲ τοῦ μέρους, ὅπου εὗρέθη ἡ πλάξ, διεσπαρμένα κεῖνται τὰ ἐρεῖπια πελωρίου κτιρίου Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τούτου τοῦ οικοδομήματος ἐσώθησαν τρεῖς κολοσσιαῖαι ἀντηρίδες, τὰς ὁποίας ναῦται παρὰ πλείοντες τὸν αἰγιαλὸν ὠνόμασαν *Δόντια* ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς τρεῖς μεγάλους ὀδόντας χάσματι κεχωρισμένους.

Ὅστις ἀνασκάψῃ τὸ περὶ τὴν ἀρχαίαν τῆς Σάμου πόλιν ἔδαφος, εὕρησει πάμπολλα λείψανα τῆς πρῶν καλλονῆς αὐτῆς καὶ μάλι-

1. Bul. Corresp. Hellén. V (1881), 488 ἀρ. 13.

στα ἑρείπια κτιρίων. Οὐδεμία δὲ τῶν ἀρχαίων Ἰάδων πόλεων κέκτηται καταλληλότερον οἰκοδόμημα πρὸς διατήρησιν τῶν εὐρημάτων. Ἰδίᾳ τῶν βρέων καὶ ἐγκωδῶν ἐπιστυλίων καὶ κρηπιδωμάτων, οἷα εἶδον κατὰ τὸ 1900, ὅτε Τηχανιώται τινες ἐργάζοντο πρὸς ἀνάγεσθαι οἰκοδομημάτων ἐν τῷ χώρῳ, ἐν ᾧ πρῶην ὑπῆρχον ἀμπελωνες καταστραφέντες ὑπὸ θεομηνιῶν.

Τὸ δὲ περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος οἰκοδομημᾶ ἐστὶ ἐπιθλασσιον φρυγίον ἡρημωμένον καὶ χαλασμένον, τοῦ ὁποίου σφίζονται πλησίον τοῦ αἰγικλοῦ καὶ νῦν εὐρύχωρος περίβολος καὶ θόλοι τινὲς ἡμιχαλασμένοι, ὧν ἡ ἐπισκευὴ ἀπαιτήσῃ εὐτελεστέρως δαπάνας ἢ ἡ μεταφορὰ τῶν ὀγκολίθων εἰς τὴν νῦν πρῶτουσαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ὑπὸ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

Α' ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΡΟΝΑΞΙΑΣ

Τὰ κάτωθι δύο ἔγγραφα ἀντεγράψμεν πρὸ ἐτῶν ἐκ τῆς *Νομικῆς Συναγωγῆς* τοῦ *Δοσιθέου* τῆς ἀποκειμένης καὶ ἐπιμελῶς φυλαττομένης ἐν τῷ ἐνταῦθα Μετοχίῳ τοῦ Παναγιῶτου Ταφου, ἐπιέμενοι νὰ συλλέξωμεν πληροφορίας περὶ τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων κατὰ τὰς πρὸ ἡμῶν τρεῖς τελευταίας ἐκκτονταετηρίδας. Καὶ περὶ *Σικίνου* καὶ περὶ *Ἄνδρου* καὶ περὶ *Θήρας* ὁμοίως ἐδημοσιεύσαμεν πληροφορίας πρὸ δεκάδος ἐτῶν ἐν τῷ *Παρονασῶ* καὶ τῷ *Δελτίῳ* τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας, περιοδικοῖς τῶν Ἀθηνῶν¹. Σήμερον δημοσιεύοντες τὰ ἔγγραφα ταῦτα, εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς *Παροναξίας* ἀφορῶντα, ἐπαφίμεν τὰ περαιτέρω ἕτερα τῷ φίλῳ κ. *Π. Ζερλένη*, τῷ εἰδικῶς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀσχοληθέντι καὶ ἤδη ἡμῖν τὴν ἐκδοσιν μεγάλου ἔργου ἐπὶ τούτῳ ἀγγείλαντι.

Τῶν ἔγγράφων τούτων ἐκδεδωμένων κατὰ Μάρτιον τοῦ 1603 μέμνηται ὁ κ. *Σάθας* ἐν τῇ *Μεσαιωνικῇ Βιβλιοθήκῃ*, οὐχὶ ὁμοίως καὶ ὁ κ. *Γεδεὼν* ἐν τῇ *Π. Πίναξιν* αὐτοῦ².

1. Περὶ *Σικίνου* ἔτ. Θ' σ. 401—413 περὶ *Ἄνδρου* ἔτ. Θ' σ. 292—301· περὶ *Θήρας* ἐν *Δελτ. Ἐθν. Ἑταιρείας*; τ. Β' σ. 626 κ. ἑ.

2. *Σάθα* σ. 551, *Γεδεὼν* Π. Π. σ. 554.

Ἀμρότερα ἐγένοντο ἐπὶ πατριάρχου *Ραφαῆλ* (1603—1607), ὅστις φρίνεται ἰδίως μερμηνησας περὶ τῆς ἐμπεδώσεως καὶ τῆς τάξεως πολλῶν πραγμάτων ἐν τῇ μητροπόλει *Παροναξίας*, ὡς μαρτυροῦσι τὰ σφζόμενα ἔγγραφα, ἅτινα πρὸς ἀσφάλειαν μονῶν ἢ ναῶν ἐν *Πάρῳ* καὶ *Νάξῳ* ἐγένοντο¹.

Ἐκ τῶν ἔγγράφων τὸ μὲν ἀφραξ εἰς τὴν καθίκεσιν τοῦ *Παροναξίας Ἀθανασίου*, τὸ δὲ εἶναι ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ διαδόχου αὐτοῦ *Ἰωακείμ* τοῦ ἐκ *Χίου*, τοῦ κατὰ *Σεπτέμβριον* τοῦ 1606 τὸν θρόνον παραιτησαμένου².

1. Ὅρα τὰ παρὰ *Σάθα* μνημονεύμενα *Μσο. Βιβλ. τ. Γ' σ. 552, 553.* (1603, 1604) καὶ *Γεδεὼν Π. Π., σ. 544,* ἀλλὰ καὶ *Ἐκκλησ. Ἀλήθ.* τοῦ 1899. Ἐν αὐτῇ (σ. 22) ἐδημοσιεύθη ἕτερον σιγίλλιδες γράμμα ὑπὸ τοῦ σεβ. ἀγίου *Πελαγονεῖος* κ. *Ἰωακείμ* τοῦ *Φοροπόλου* περὶ *Μονῆς ἐν Χίῳ*. Ὁ αὐτὸς σεβ. ἐκδύτης ἀναγράφει καὶ τρεῖς ἑτέρας πράξεις ἐπὶ *Ραφαῆλ* γενομένας, μὴ ἀναγραφόμενας δὲ ἐν τοῖς Π. Π. τοῦ κ. *Γεδεὼν*. Τοῖς εὐκαιροῦσιν ἱστοριοδίφαις καταλείπομεν νὰ συμπληρώσωσι τὰ λοιπὰ.

2. Ἐκτὸς τῶν παρὰ τῷ *Σάθα* μνημονευομένων αὐτόθι (σ. 554) μητροπολιτῶν *Παροναξίας* πρβλ. καὶ *Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκης* τῆς ὑπὸ τοῦ κ. *Παπαδοπούλου Κεραμῆως* πεφιλοπονημένης τόμ. Δ', ἐνθα ἀναξίεται τῷ 1615 ὁ *Νικηφόρος*, τῷ 1622 παραιτούμενος ὁ *Ἰωσήφ* καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλεγόμενος ὁ *Ἱεραμίας* διατίθων κατὰ τὸ 1624 ἐν *Κωνσταντινουπόλει*.

Ῥαφαὴλ ἑλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐπειδὴ συνοδικῶς προκατημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τῶν παρευρεθέντων ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τῶν καὶ υπογράψαι μελλόντων, ἐγένετο καὶ ἀπεφάνθη συνοδικῶς τε καὶ κανονικῶς παντελῆς καὶ τελεία καθαιρέσις κατὰ τοῦ μητροπολίτου Παροναξίας Ἀθανασίου, καὶ ἔκπτωσις τοῦ τε θρόνου καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, ἀναγκαῖον καὶ προσῆκον κρίνομεν ἐνταῦθα καταγράψαι καὶ διάδηλα πᾶσι ποιῆσαι καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ τολμηθέντα ἔργα τὰ τοιαύτην αὐτῷ προξενήσαντα καθαιρέσιν τε καὶ ἔκπτωσιν, καὶ δὴ λέγομεν ἔμαρτυρήθη παρὰ πολλῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, καὶ ἄλλων χριστιανῶν ἀξιοπίστων μετὰ ἀφορισμοῦ, ὅτι πολλάκις διακηρυχθεὶς διὰ γραμμάτων πατριαρχικῶν παραγενέσθαι καὶ ἀπολογηθῆναι εἰς ὅσα χρεωτῶν ἦν ἐγκαλούμενος, καὶ ἀργίᾳ καθυποβαλλόμενος παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς πατριαρχῶν, κατεφρόνησε ταύτης τῆς ἀργίας καὶ ἀδεῶς ἐλειτούργει, πρᾶγμα ποιῶν ἄτοπον, καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνάρμοστον καὶ καθαιρέσει πρόξενον, ἐξ ὧν ἐν ἔστι καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν οἰκειόχειρον αὐτοῦ τῆς ὁμολογίας ἔγγραφον, τὸ πρὸς τὸν Κ. Νικόλαον τὸν Καρβούνην, ἐν ᾧ καὶ δι' αὐτοῦ φαίνεται ἀληθῶς, ὅτι ὑπέσχετο μὲν μέχρι τοῦ τεταγμένου καὶ διωρισμένου καιροῦ πληρῶσαι καὶ ἀποδοῦναι τὰς αἰς ὧρειλεν αὐτῇ πέντε χιλιάδας, ἧ εἶναι καὶ ὑπάρχειν αὐτοκαθαίρετον, εὐδέποτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν, ἠθέλησεν αὐτὰ πληρῶσαι, ἀθετήσας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτὴν ὑπογραφήν, καὶ ταῦτα εὐζαν πιστὴν καὶ ἐμάρτυρον παρὰ τε τοῦ εὐγενεστάτου Κ. Γεωργίου Λουκά καὶ ἐτέρων ἀξιοπίστων, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς παραγεγονότες ἐξαρχοὶ πατριαρχικοὶ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες παρόντες μετὰ φέβου Θεοῦ καὶ ἀληθείας αὐτοὶ ἐπιστάσαντο καὶ ἔμαρτύρησαν ἀκηκόεσθαι καὶ πεπληροφορηθῆναι παρὰ τῶν ἐντοπίων κληρικῶν καὶ λοιπῶν πάντων χριστιανῶν εἶναι αὐτὸν διαβόητον ἐπ' αἰσχραῖς καὶ παντοίαις ἄλλαις πράξεσι καὶ ἐργασίαις ἀθεμίτοις, καὶ ἔνοχον καθαιρέσεως, εἰ καὶ παντοιοτρόπως φεύγων αὐτῶν, ἠλευθεροῦτο τῆς παιδείας, ἣν αὐτῷ συνοδικῶς καὶ κανονικῶς τότε νῦν ἔχον ἐπεθήκα-

μεν. Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν καὶ διηγετικὴν τὴν ἀσφάλειαν, ἐγένετο καὶ ἡ παρῶστα καθαιρέσις.

Ἐν ἔτει Ἱζρία' μηνὶ Μαρτίῳ Ἰνδικτιῶνος δ'.

ΕΤΕΡΟΝ

Τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Παροναξίας ἀπροστατεύτου καὶ ἐστερημένης γνησίου ἀρχιερέως καὶ ποιμένος πνευματικοῦ μεινάσης, ἅτε τοῦ πάλαι μητροπολίτου αὐτῆς Ἀθανασίου, καθαιρέσει καθυποβληθέντος συνοδικῆ, δι' ἃ πεποιήκεν ἀτοπήματα, παλαιά τε καὶ νέα, ἅπερ ἀντικρῶ ἐν τῷ συνοδικῷ τῆς καθαιρέσεως ἐμφαίνεται γράμματι, ἡμεῖς καὶ νεύσει θεϊκῇ ἐπὶ συστάσει τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας συνελθόντες προτάσει τοῦ παναγιωτάτου ἡμῖν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυροῦ Ῥαφαὴλ συνήλθομεν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος¹ καὶ ἐποιήσαμεν ψήφους κανονικὰς εἰς τὴν τοιαύτην μητρόπολιν ἐν αἷς ἐθήκαμεν πρῶτον μὲν τὸν ἀπὸ Χίου ἱερομόναχον Ἰωακείμ, δεύτερον τὸν Ἀρσένιον ἱερομόναχον ἀρχιμανδρίτην καὶ τρίτον τὸν Ἰωακείμ ἱερομόναχον καὶ πρωτοσύγγελον Κυζίκου· ὅθεν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι.

Ἐν ἔτει Ἱζρία'.

Καὶ τὸ ἐπόμενον ἔγγραφον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Παροναξίας ἐκδομένον δὲ τῷ 1653 ἐπὶ πατριάρχου Παϊσίου, τοῦ ἀπὸ Λαρίσης εἶναι ἀξιολόγον· διότι ἐξ αὐτοῦ μαθητόμενα τὰ ὀνόματα ὀφφικίων τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἀγνωστὰ ἐξ ἄλλων πηγῶν². Καὶ τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς.

Ἄ ἡμεῖς οἱ γραφεῖς κληρικοὶ γράφομεν καὶ ὑπογράφομεν ἰδίαις ἡμῶν χερσίν, ἵνα ὀφέποτε εὐρεθῆ γράμμα γραφὲν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. κ. Παΐσιου, ἐπὶ καθαιρέσει, καὶ τοῦ ὀφφικίου στερήσει τοῦ παπᾶ Γεωργίου σακελαρίου Παροναξίας, καὶ προβιβασμῶ εἰς τὸ ὀφφικιον αὐτὸ τοῦ παπᾶ Δανιὴλ· ὁ γράψας τὸ γράμμα ἐκεῖνο ὀπίσθεν ἂν εἴη τοῦ κλήρου, εἴη ὑπὸ καθαιρέσειν. Ὅθεν καὶ περὶ τούτου ἐγράψαμεν ἐν τῷ παρόντι κώδικι τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν ἔτει, αὐγὴ' Φεβρουαρίῳ ε', Ἰνδικτιῶνος ε'.

1. Τοῦ καὶ νῦν πατριαρχικοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου.

2. Τὰ ὀνόματα μόνον ἐδημοσιεύθησαν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τοῦ Π. οἴκου καὶ Ναοῦ τοῦ κ. Γεδεών.

† ὁ μέγας χαρτοφύλαξ *Γεώργιος* αὐτοθελήτως ὑπόσχομαι παιδεύεσθαι, ὡς ἀνωτέρω εἰρηται† ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Ἰωάννης* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν γράμματος οἰκειοθελήτου εὐρεθέντος ἐπὶ ὑποθέσει τοιαύτη: † ὁ πρωτεύδικος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας εἶναι ὑπὸ παιδείαν τῶν ἀνωθεν

εὐρεθέντων ἡμετέρων γραμμάτων εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν † ὁ πρωτονοτάριος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Φίλιππος* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν † ὁ λογισθῆτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας *Νικόλαος*: ὁ ὑπομνηματογράφος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας *Κωνσταντῖνος* στέργω τὴν αὐτὴν παιδείαν».

Β' ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΙΓΙΛΛΙΟΝ ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΥ Β'

ΚΑΤΑ ΤΟ 1653

Τὸ κάτωθι τὸ πρῶτον ἤδη δημοσίᾳ γνωρίζομενον σιγίλλιδες ἐν μεμβράνῃ γράμμα ἐγένετο ἐπὶ *Ἰωαννικίου τοῦ Β'* τὸ τρίτον ἤδη τὸν πατριαρχικὸν οἰκουμενικὸν θρόνον κοσμοῦντος¹ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως τῆς ἱεράς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν *Λενιδίῳ* τῆς Πελοποννήσου. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἄγνωστον τῷ κ. *Γεδεών*², διορθοῖ καὶ τὴν μνηολογίαν τῆς ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν τῆς Κων/πόλεως θρόνον τρίτης ἀναρρήσεως τοῦ Ἰωαννικίου, ἐκτὸς ἂν τι τυπογραφικὸν ἀβλέπτημα ἐν τοῖς Π. Πίναξιν ὑπεξέδυσεν. Κατὰ τὸ ἔγγραφον ἡμῶν σαφέστατα διακρίνεται μὴν ὁ Ἰούνιος.

Τὸ ἔγγραφον παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα ἀντιγεγραμμένον ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν κατὰ τὸ 1886 ἐν τῇ Ἀθήνησιν Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ μακαρίτου γερραροῦ παλαιογράφου *Ἰ. Σακελλίωτος* οἰκειοθελῶς ἐργαζομένων. Εἶναι δὲ ἐν πολλοῖς σημείοις, ὡς διαβλέπει ὁ ἀναγνώστης, διεφθαρμένον καὶ ἐξίτηλον³.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ὑπάρχει ἀρχαιότερον σιγίλλιον ἐν μεμβράνῃ ἐπὶ *Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως* ἐκδεδομένον τῷ ζ' (=1622) ἔτει, καὶ νεώτερον ἅμα ἐπὶ *Γρηγορίου τοῦ Ε'* κατὰ τὸ 1798, ἀμφότερα μὴ σημειούμενα παρὰ *Γεδεών*. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, τὸ καὶ ἀρχαιότερον, ἔδημοσιεύσαμεν πάλιν ἡμεῖς ἐν τῷ

προνήματι ἡμῶν τῷ φέροντι τὴν ἐπιγραφὴν *Ἐκκλησιαστικαὶ Εἰδήσεις περὶ Κουρού-τσεσμε* ἐν Ἀθήναις 1888 σελ. 96—98¹, τὸ δὲ δεύτερον μένει ἀνεκδοτόν καὶ φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 1461.

Τὸ σιγίλλιον ἔχει ὡς:

Ἰωαννίκιος, ἐλέω Θεοῦ, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Καὶ τοῦτο ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας προτέρημα πάντῃ ἐλευθέρας ἀποκαθιστᾶν ἱεράς καὶ σεβασμίους μονάς, ἐν αἷς τοῦ Ἰψίστου Θεοῦ τὸ ὄνομα ὑμνεῖται καὶ ἐκθειάζεται, ἐν αἷς τελεταὶ καὶ μυσταγωγίαι ἀδιαλείπτως διαπράττονται, δι' ὧν Θεὸς θεραπεύεται καὶ ψυχαὶ τῶν εὐσεβῶν ἀφέσεως ἀμαρτιῶν καὶ χάριτος θείας καταξιοῦνται. Τί γὰρ ἂν ἄλλο.. ῥὸν ὁμοῦ καὶ σωτικώτερον οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας προστάτη πνευματικῷ [κηδο]μένῃς ἔργον εἴη, ὡς τὸ φροντίζειν καὶ ἐπιμελεῖσθαι τῆς σωτηρίας καὶ διηνεκοῦς διαμονῆς τῶν ἱερῶν καὶ σεβασμίων μονῶν; Αὕτη δὲ ἡ διαμονὴ καὶ διηνεκῆς διάρχεια οὐκ ἄλλως ἐξεί τὸ μόνιμον, εἰ μὴ διὰ τελείας ἐλευθερίας ἀσυνδουσίας τε καὶ ἀνενοχλησίας τῶν κατὰ σφαιρὰν ἕξιν εἰωθῶτων κατεπεμβαίνειν, τῶν τοιοῦτων σεβασμίων μονῶν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, οἷς ἐπάναγκες τοὺς ἐνασκουμένους κοσμοφυγάδας πατέρας . . . σθαὶ καὶ τὸν νοῦν διατηρεῖν ἀδιάσπαστον τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐνώ[σεως;] τοῦτο μέγχα καὶ χρειωδέστατον τὸ μὴ δηλονότι ἀπαιτεῖσθαι· παρ' οὐδενός τι (δύο λέ-

1. Γεδεών Π Π. σ. 582.

2. Ἀδόθι: ἀπὸ Ἰουλίου 1653—17 Μαρτίου 1654.

3. Τὸ ἔγγραφον φυλάττεται ἐν τῇ Ἐθν. Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀρ. 1460, ὡς ἐν τῷ δημοσιευθέντι *Καταλόγῳ τῶν Χειρογράφων* κατὰ τὸ 1892 φέρεται.

Ἐξίστω δ' ἡμῖν ὑπομνήσαι ὅτι πανομοιότυπον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πατριάρχου τούτου ἔδημοσιεύσαμεν τὸ πρῶτον ἐν τῷ Ἡμεροδικῷ τοῦ Ἐλλ. Φιλολ. Συλλόγου τόμ. ΚΖ' σ. 388 ἐν ἰδίῳ πίνακι.

1. Ἐν τῷ σιγίλλῳ τούτῳ προσυπογράφουσι τῷ Λουκάρεϊ καὶ οἱ πατριάρχαι, Ἱερουσαλήμ *Θεοφάνης* καὶ Ἀντιοχείας *Κυρίλλος*. Αἱ ὑπογραφαὶ ἐξεδόθησαν ἐν πανομοιότυπῳ ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ περὶ *Κουρού-τσεσμε* βιβλίῳ.

ξεις) τὸ γὰρ ὀχληρόνκ' ἀλάχιστον ἦ, πάντως ὀχληρόν [ἔστι καὶ] οὐποτε μεταβάλλει τὴν ἰδίαν φύσιν, ὥστε ἀπαιτούμενον μὴ ἐνοχλεῖ. . . . .
 . . . . . ἄτοπα καὶ φθοράς τὰ παραίτια ὧν τὴν αν(. . . . .¹) τοῖς νοῦν καὶ διάκρισιν εἰληγῶσιν, εἰ μὴ διὰ τελείας ἀφαιρέσεως. Ἐγνωσταί τοίνυν. . . . .² μονὴ . . . . . τελείας ἐλευθερίας τῶν σεβασμίων μονῶν, ἅτε θεοῦ εὐδοκίᾳ τοὺς ἐνασκουμένους ἰθυνοῦση καὶ περισκεπούση . . ἀγρύπνοις τὰ ἐνδεῶς ἔχοντα θεραπείας, τὴν πρόσφορον ἐπιμέλειαν προσάγουσαν. . . . ἰάσεώς τε καὶ διορθώσεως, ὅτι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ . . . . . Ρέοντος³ ὑπάρχει θεῖα καὶ ἱερὰ μονὴ τιμωμένη εἰς ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις, καὶ ἐπονομαζομένου Λεωνίδου. . . . . ἥτις πρὸ χρόνων μὲν ἀμνημονεύτων ὑπὸ τὴν σταυροπηγιακὴν ἐλευθερίαν τελοῦσα ἅτε πατριαρχικὴ καὶ κατ' ἔτος παρέχουσα τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. . . . ἄπρ'α μόν'α εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἐδόκει ἐλευθερίαν εἶναι τὴν ῥηθείσαν μόνην ὡς ὀλίγον τι διδοῦσα, τῇ δ' ἀληθείᾳ καὶ μάλα ὑπὸ δουλείαν ἀνελευθερον καὶ ἐνόχλησιν ἀκτάπυστον διατελοῦσα ὑπῆρχε τῶν γὰρ κατ' ἔτος πεμπομένων ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐξάρχων πατριαρχικῶν πρὸς τὰς. . . . . ας ἐκείνου τοῦ κλήματος οὐκ ἐφησυχάζοντων ἐπὶ τῇ λήψει τῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐκείνων ἄπρ'ων, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ δύναμιν τῆς μονῆς καὶ τῶν αὐτῇ ἐνασκουμένων ἀπαιτούντων, καὶ διαβραδυνόντων ἐν αὐτῇ ἐξόδου καὶ ζημίας ὅτι πλείστης παρεῖχον ἀφορμὰς τῇ μονῇ, ἐξ ὧν, ὡς ἐπληρορρορ[ήθημεν] ἡ ἀναχώρησις τῶν πατέρων καὶ ἐρήμωσις τῆς ἱερᾶς μονῆς ἠπειλείτο. Τούτου χάριν φροντίζοντες τῆς συστάσεως καὶ συντηρήσεως τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης ὡς χορείας ἔχοντες ἀπαραίτητον καὶ πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεις διασώζειν δο[ον. . .] ἡμῖν τοὺς ἐν οἷς ὑμνεῖται Θεὸς εὐκτηρίους εἰκούς, ἀποφαινόμεθα γνώμῃ κοινῇ συνοδικῇ τῶν παρατυχ[όντων] ἱερωτάτων ἀρχιερέων τῶν κατ' ὑπερτίμων τῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἱνα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐφ' ὅσον

ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον διατρέχει κύκλον, εἴη καὶ διαμμένοι ἢ σεβασμία αὐτῇ καὶ ἱερὰ μονὴ τιμωμένη εἰς ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ ἐν Μύροις ἀσύδοτος, ἀκαταζήτητος, ἀνενόχλητος καὶ ἀκαταπάτητος παρὰ παντός προσώπου ἱερωμένων ἢ λαϊκῶν ἐξαρχικῶς πεμπομένου πρὸς τὰ ἐκείσε καὶ πάντῃ ἐλευθέρᾳ, μνημονευομένου μόνου τοῦ κατὰ καιρὸν προστατεύοντος τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ὄνομα καὶ μηδὲν οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον χρεωστῆν διδόναι τινί, ὡς φιλανθρωπίαν καὶ ἐλεημοσύνην πατριαρχικὴν ἐλευθερίαν γεγνοῦσαν καὶ τελείως ἀσύδοτον μηδενὸς τὸ παράπαν τολμῶντος, ὅπῃδῆποτε καιρῷ ἀνατρέψαι τὸ ἡμέτερον τοῦτο συνοδικὸν ἔλεος, ἢ διασεῖσαι τοὺς ἐν αὐτῇ ὀσιωτάτους πατέρας καὶ ἐνοχλήσαι ἀσπλάγχχνως καὶ κακοήθως ἱερωμένου ἢ λαϊκοῦ, πράττοντος ἢ συνενογοῦντος ἢ συναينوῦντος ἐπὶ ἀνατροπῇ τῆς παντελοῦς ἐλευθερίας τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ τοῦ ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Ἐπὶ γὰρ τούτῳ γέγραπται τὸ παρὲν πατριαρχικὸν συνοδικὸν σιγγιλιῶδες γράμμα καὶ ἐδόθη τοῖς ὀσιωτάτοις πατράσι τῆς ἱερᾶς μονῆς ταύτης, εἰς δῆλωσιν καὶ βεβαίωσιν τῆς παντελοῦς αὐτῆς ἐλευθερίας ἐν ἔτει σωτηρίῳ α^ω χ^ω γ^ω γ^ω, εἰ δὲ συμβαίῃ καὶ κατὰ συναρπαγῆν ληφθῆναι ἕτερον γράμμα οἰώδηποτε καιρῷ ἀκυροῦν τὸ παρὲν ἡμέτερον γράμμα, ἄκυρον εἴη καὶ ἀνίσχυρον καὶ ἀντ' οὐδενὸς λογιζόμενον.

Ἐν μηνί Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος σι'.

Ἰωαννίκιος Ἐλέφ Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

- † Ὁ Καισαρείας Ἀνθίμος.
- † Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος.
- † Ὁ Σμύρνης Μακάριος.
- † Ὁ Κυζίκου Ἀνθίμος.
- † Ὁ Νικομηδείας Κύριλλος.
- † Ὁ Χαλκηδόνος . . . . ἡλ.
- † Ὁ Προύσης Κλήμης.
- † Ὁ Χίου Παρθένιος.
- † Ὁ Προϊλάβου Μελέτιος.
- † Ὁ Φιλιππουπόλεως Γαβριήλ.
- † Ὁ Φιλίππων καὶ Δράμας Λκυρέντιος.
- † Ὁ Νεοκαισαρείας Κοσμάς.
- † Ὁ Δρούστρας Μακάριος.
- † Ὁ . . . . . Παγκράτιος.

1. Σσηπὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ δὲ ἐξίτηλα ὄλως.

2. Σχεδὸν ὅλη ἡ σειρά δὲν ὑπάρχει.

3. Ρέοντος καὶ Πραστοῦ σειράν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ 1740 ἐδημοσιεύσαμεν ἐν ταῖς Ἱστορικαῖς περὶ Κουρού-τσεμς εἰδήσεσι σελ. 95 Ἀθην. 1888.

Γ' ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΑ

Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1898 ἐκομίσθη εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Μουσεῖον ἐξ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸ μέρος Μπουρνάρ μπασὶ τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἀνευρεθεῖσα μικρὰ ἐπιτύμβιος στήλη, ἣτις καὶ ἐν τῷ *Εὐρετηρίῳ* τῶν ἐκ μαρμαρίου λίθων ἐνεγράφη ὑπ' ἀριθ. 826.

Αὕτη ἔχει ὕψος 0,32 καὶ πλ. 0,18 ἑκατοστομέτρων. Ἀέτωμα, ὅπερ ἐν τῷ κέντρῳ φέρει ῥόδακκα· γυνή, ἣτις ἀθήται ἐν τῷ ἀριστερῷ τῆς στήλης, ἐπὶ τοῦ ἐπιστηθίου συνέχει διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸ ἱμάτιον· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος πρὸς τὰ κάτω νεύουσα.

ὑπὸ τὴν παράστασιν ἐγκεχάραται ἐπιγραφή διςτιχος· ὕψος τῶν γραμμάτων 0,1 ἑκατοστομ., τοῦ Φ μόνον ἔχοντος διπλάσιον(0,2). Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡδε:

ΦΟΥΥΕΙΝΙΑΑΛΥΠΕ
ΧΑΙΡΕ

Κατ' Αὐγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς ὥρα:αλαν περιῶπον ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Πρωσιῆς ἐν γηπέδῳ ἀνήκοντι ὠρολογιοποιῶ τινι Ἀδάμ ἀνεκαλύφθη σαρκοφάγος ἐξ ὑπολεύκου τιτανολίθου μήκους σπιθαμῶν ἑνδεκα¹ πλάτους δὲ πέντε. ὑπὸ ταύτην τετράγωνος περιοχὴ, ἐν ἣ κάτωθεν εὐρηται ἡ ἐξῆς λατινικὴ ἐπιγραφή, ἣν κατέχομεν ἐξ ἀντιγράφου. Τὸ ὕψος 0,50 καὶ πλ. 0,54 ἐκ. τοῦ μέτρου, τῶν δὲ γραμμάτων 0,055.

	D	M
1.	CVALMARVL	
	LVSVIXANLXXV	
	CVALVARANVS	
	ETNANEAGA	
5.	LISIBIVIVE	(οὔτω)
	F C	

Τὰ D. M. εἶναι τὰ ἐπὶ ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν συχνότατα γράμματα ἀντὶ *Dis Manibus* = Θεοῖς καταχθονίοις.

Κατὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἐποχὴν συχνότατη ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων

1. Οὕτως ἐμετρήθη ὑπὸ τοῦ ἀναγγεῖλαντος· τὸ εὐρεθμ. εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Α. Μουσείου.

Θ. Κ., ἅτινα ἀναγράφονται ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν τῶν ἐλληνιστῶν καὶ λατινιστῶν συντεταγμένων¹. Ἐπίσης εὐρηται καὶ συντεταγμέναι αἱ λέξεις, χαρασσομένων μόνων τῶν γραμμάτων ΘΕ ΚΑ ἢ Θ. ΚΑΤ. Ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ΔΜ (=Δίς Μάνιβους) ἀντὶ τῶν λατινικῶν ΔΜ, ἐστὶ ὅτε δὲ εὐρισκομεν ἐν ἐπιτυμβίοις ἐπιγραφαῖς ἐν ἀμοτέραις ταῖς γλώσσαις συντεταγμέναις καὶ Δ.Θ.Κ.Μ.

Τὰ ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς F. C. κείνται ἀντὶ τοῦ *faciendum curavit* ἢ *curaverunt*.

Ἡ ἐπιγραφή συμπληρωτέα ὡς ἐξῆς:

D[is] M[anibus]
C[aius] \A_[erius] Marul-
-lus vir[us] annos LXXV
C[aius] \A_[erius] Varanus
et Nanea Ga-
-li sibi vive
F[aciendum] C[uraverunt]

Ἡ ἐπιγραφή τῆς Α'-Β' ἑκατονταετηρίδος. Τὸ ὄνομα Marullus συχνότατον καὶ Marullus καὶ Marullinus-lina καὶ Marullis, ἡ παρὰ μεγ: Μαρουλλίς. Καὶ Μάρουλος συχνότατον καὶ ἐν συγγραφεύσιν, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Pape-Benseler, καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς, ὡς π. χ. ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 118 τῆς ἐπὶ Μαιάνδρου Μαγνησίας². Ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲ ἀρίγνωτον τὸ ὄνομα, διότι τοῦτο ἔφερον ὁ ἐκ τῶν Ῥωμαίων δημάρχων ὑπενκνιωθεὶς εἰς τὴν ἀνακέρυξιν τοῦ Καίσαρος ὡς βασιλέως καὶ δημοσίᾳ κηρύξας ὅτι ὁ Καίσαρ οὐδενὸς τοιοῦτου (διαβήματος) εἶχεν ἀνάγκην³.

Τὸ γυναικεῖον ὄνομα Nanea εἶναι ἐπιτόπιον, ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν μερῶν (πρβλ. C. I. L., τ. III, παράρτ. II, ὑπ' ἀρ. 8239 Prizren).

1. Στήλη ἐπιτύμβιος μετὰ λατινικῆς ἐπιγραφῆς ἐκ 5 σειρῶν ὑπάρχει ἐν τῷ Α. Μουσεῖῳ, ἣτις ἔχει ἐν ταῖς ὁσὶν ἄκραις ἄνω τῆς παραστάσεως τὰ γράμματα Θ. Κ. Περιγραφή ἀτελής τῆς στήλης· δημοσιεύεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τῶν Monuments funéraires τοῦ Α. Μουσείου ὑπ' ἀρ. 125 ἄνω τῆς ἐπιγραφῆς.

2. O. Kern. Die Inschriften v Magnesia am Meander ἐν Βερολίῳ, 1900.

3 Παρὰ Δίωνι Κασσίῳ ΜΑ, 9 (Γάιος Ἐπίδωρος Μάρουλος). Μέτιθι καὶ τὰ παρὰ Πλουτ. ἐν βίῳ Καίσι. § 61

Κατὰ Μάιον τοῦ 1899 προσήχθη ἡμῖν ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ Μουσείῳ ἔκτυπον ὁμοίωμα ἐπὶ χάρτου ἐπιτυμβίου παραστάσεως μετ' ἐπιγραφῆς. Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου καταμέτρησιν τὸ ὕψος τῆς μαρμαρίνης πλακῆς ἀνήρχετο μόλις εἰς 0,22 ἑκταστόμετρα, τῶν δὲ γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς εἰς 0,1. Ὡς ἐξῆν ἐκ χαρτίνου ἀποτυπώματος εἰκᾶσαι, ἐν τῇ πλακῇ εἰκονίζεται παράστασις ὄρθια ἀνωπὸς χιτῶνα καὶ ἱμάτιον περιβεβλημένη, διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κρατοῦσα ἐγχειρίδιον (;) διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς διδούσα πρᾶγμα τι (δυσδιάκριτον) εἰς κύνα· ὁ λαιμὸς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ κυνὸς προτείνεται ἀκριβῶς πρὸς τὴν δίδουσαν χεῖρα. Παρὰ τὴν παράστασιν ἀριστερὰ (δεξιὰ τῷ προσβλέποντι) ἴσταται θεράπων κατὰ τὸ ἀνάστημα μικρότερος (0,7 ἐκμ), ὡς ἐν τῇ τέχνῃ εἰθίσται. Ἀμέσως κατὰ τὴν βᾶσιν ὑπὸ τὴν ἀνάγλυπτον παράστασιν φέρεται καθ' ὄλον τὸ πλάτος τῆς πλακῆς (=0,19 ἐ) ἢ ἐξῆς δίστιχος ἐπιγραφῆ.

ΖΩΤΙΧΟΣ ΥΙΟΣ CCEI
ΛΙΑΝΟΥ. ENIAYTOY

Τὸ ὄνομα *Ζώτιχος* εἶναι πολλῶ σπανιώτερον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἢ τὸ *Ζώσιμος*, οὗ κοινότερον τὸ *Ζωσιμᾶς*, ἐξ οὗ πάλιν τὸ ὄνομα *Ζωσᾶς* ἐν C. I. G. S. 1777 καὶ θ. *Ζωσῶ*, *Ζωσάριον* ἐν ἐπιγρ. Πάρου. (Ath. Mitheil. τ. IH', σ. 13).

Τὸ θηλ. *Ζωίχη* ἀπκξ εὔρομεν ἐν ἐπιγρ. τῆς Πάρου δημοσιευθεῖση σὺν τοῖς ἀνωτέρω ἐν Ath. Mith. τ. III', σελ. 18, ἐνῶ τὸ θ. *Ζωσίμη* συνηθέστερον. (Ὁρα *Αὐτόθι*, τ. Γ' σ. 339) Πρβλ. καὶ τοὺς τύπους *Ζωσίμα* καὶ *Ζωσιμῶ*, ἐκ τοῦ *Ζώσιμος*.

Τὰ ἐκ τῆς ρίζης *Ζω-* (*Ζωο-ζωός*.) γενόμενα κύρια ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς λίθων τε καὶ νομισμάτων μόνον ἀπαντῶντα εἶναι τάδε¹.

Ζωαγόρας.

Ζωάρχος (ἐπιγρ. *Μαγνησίας Kern*, 67).

Ζωάνδρος.

*Ζώβεις-Ζώβειτος*².

Ζώβιος καὶ *Ζωβίη* (ἐν *Puton*, Inscript of Cos, Ὁξφόρδῃ 1891).

*Ζωγίνης*³.

Ζωγόνη.

Ζώηλος.

Ζῶης (Ἐφέσου) καὶ *Ζῶη* (*Kaibel*, Epigr: Græca 350) καὶ *Ζῶη* (Ath. Mith. 1888, 242) καὶ *Ζωή*.

Ζωίλιος.

Ζωίλος, *Ζωίλα* (καὶ *Ζόιλος*) ἐπὶ νομισμάτων¹.

Ζώκυπρος (C. I. G. 455).

Ζωνᾶς.

Ζῶνη (;) (*Kaibel*, Ep. Gr. 130—360).

Ζωπᾶς—*ἄδος*².

Ζωπυρᾶς.

Ζωπυρίων—καὶ ἐπὶ νομισμάτων³.

Ζώπυρος—(*πύρα*—*εἶνα*—*ἶνα*—*ρίς*—*ἴσκος*—*ἰκός*) καὶ ἐπὶ νομισμάτων⁴.

Ζωσάμμιος.

Ζωσάριον.

Ζωσᾶς—*ᾶ*⁵.

Ζωσιμᾶς.

Ζωσίμα—*η*.

Ζωσιμιανός—*νειδης*.

Ζωσιμίων.

Ζώσιμος καὶ ἐπὶ νομισμάτων⁶ καὶ *Ζώσημος*⁷.

Ζώσιππος.

*Ζωσιτόνυμος*⁸.

Ζωσοῦς.

1. Catalog of Greek Coins, *Ionia*, 1892 καὶ *Caria* 1897 τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, *Κῶ*, *Περίητης*, *Στρατονικίας*, *Τήνου* καὶ *Ἀγκύρας* τῆς Φρυγικῆς ἐν ἐπιγρ. γραφῇ *Blumer Kleinas*: Münz., καὶ *Δυρραχίου* ὄρα *Wissensh Mitheil*: aus Bosnien u Herzegovina, τ. 7ος 214.

2. *Μαγνησίας* ἐπὶ *Μαιάνδρω*. Ath: *Mitheil*: 10', σ. 21. Α' σ. 204.

3. Ἐφέσου. Ὁρα καὶ ἐν *Ἐπιγραφαῖς Μαγνησίας* τῆς ἐπὶ *Μαιάνδρω* ὑπὸ *Kern* συγνόν.

4. *Inh. Blumer*, Griech: Münzen 150,449 καὶ τοῦ αὐτοῦ *Kleinas*: Münzen ἐν Βιέννῃ καὶ Catalog *Breit. M. Ionia*, 1892. *Στρατονικίας*, *Ἐφέσου*, *Σμύρνης*, *Ἐρυθρῶν*, *Μιλήτου*, *Μαγνησίας* ἐπὶ *Μαιάνδρω* (καὶ ἐν *Ἐπιγραφαῖς Kern* σύνθητες. Καὶ ἐπὶ νομισμάτων *Δυρραχίου*. Ὁρα *Wiss: Mitheil* aus Bosnien u Herzegovina, σ. 215).

5. *B. Corr*: Hèll. τ. 1Δ' σ. 610 «*Ζωσᾶ* υἱός, *Ζωσᾶς*» ἐπιγρ. *Ἀφροδισιάδος*.

6. *Ἐλαίας*, *Στρατονικίας*, *Λαοδικίας*, καὶ *Ἰεραπόλεως* τῆς Φρυγίας, *I. Blumer Kleinas*: *M.* καὶ ἐν ταῖς *Ἐπιγραφαῖς* τῆς *Μαγνησίας*. Ὁρα *Kern* αὐτόθι.

7. Ἐν *Latyschew Insc. Regni Bosp.* αὐτόθι σ. 69.

8. Ath: *Mitheil*. 1891 τ. 1ΣΤ, 180 μετ' ἐρωτηματικοῦ.

1. Πρβλ. καὶ *Bechtel—Fick—Griech. Personennamen* ἐν *Γοτίγγῃ* 1894, σ. 133.

2. *Latyschew B. Inscript*: orae Sept. Ponti Euxini, τ. Α' ἐπιγρ.: 67.

3. *Latyschew B. Inscr.*: Regni Bosporani, ἐν *Πετροπούλει* τ. Β' σ. 64.

Ζωσώ.

Ζωτικὸς—ή, καὶ ἐπὶ νομισμάτων¹.

Ζώτιχος—ίχη².

Ζώττας (C. I. G. Add. 2197).

Ζωώ—οὺς (Kaibel, Ep. Graeca 812).

Ἡ γραφὴ *Σιλιανὸς* καὶ *Σειλιανὸς* μετὰ διφθόγγου ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς.

Τὸ ὄνομα *Ἐνιαυτὸς* δὲν ἀπαντᾷ ἐν ταῖς Συλλογαῖς τῶν Ἑλληνικῶν Ἐπιγραφῶν (C. I. G.) ἢ τῶ *Δελτιῶ* τῆς C. H. ἢ ταῖς *Ἀνακοινώσεσι* τοῦ Ἀθήνησι Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ ἐν τῶ ὑπὸ Pape-Benseler συντεθειμένῳ Λεξικῶ τῶν Κυρίων Ὀνομάτων. Ταῦτα προχέιρως.

Κατὰ τὸ 1899 ὁ γενικὸς διοικητὴς Θεσσαλονίκης ἐξοχώτατος *Ριζᾶ πασοῦ* σὺν τῶ εὐγενεῖ αὐτοῦ υἱῶ *Ἰσμετ βέη* ἐπεμψεν εἰς τὸ Αὐτοκρ. Μουσεῖον διαφόρους στήλας ἐπιτυμβίου μικράς τε καὶ μεγάλας ἐνεπιγράφους. Αἱ στήλαι αὗται ἐκ μαρμάρου κατεχωρίσθησαν ἐν τῶ *Ἐδρετηρίῳ τῶν μαρμάρων* ὑπ' ἀρ-1004—1027. Τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ἐπιγραφῶν κατὰ διαταγὴν τῆς διευθύνσεως τοῦ Μουσείου καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποστείλαντος φιλαρχαιοτάτου ἀνδρὸς κατετάξαμεν καὶ ἀντεγράψαμεν καὶ ἠτοιμάσαμεν πρὸς ἐκδοσιν ἐν τῶ τοῦ *Συλλόγου* περιοδικῶ· μία μόνον αὐτῶν ἢ ὑπ' ἀρ. 1018 εἶναι λατινική. Ἐν τῶ μεταξὺ ἀρχαιολόγος Γάλλος ὁ φίλος κ. *Perdrizet*, νῦν καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Nancy προλαβὼν ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς *Mélanges d'Archéologie et d'Histoire* (τ. XX, σ. 223—233) τὰς σπουδαιοτέρας καὶ καλλιτέρας.

Ὡστε ἡμῖν οὐδὲν ὑπολείπεται ἢ ἡ ἀνακοινώσις τῶν ἐξῆς δύο, ὧν ἡ *πρώτη* ἄλλην τινὰ φαίνεται ἔχουσα τὴν ἀνάγνωσιν, ἢ δὲ ἄλλη ἔμεινεν ἀνέκδοτος.

ΦΡΟΝΩΝ
ΝΙΚΟΠΟ
ΛΙΑΝΗΝ
ΤΙΔΙΑΓΥ
5) ΝΕΚΙΜΝΙ
[ας χάρι]ν

1. *Ἀπ(σ)ίας*, (νῦν Abia). Ὅρα I. *Blumer*, *Kleinvas. M. I*, 215. Καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Μαγνησίας ἐπὶ Μαιάνδρῳ. Ὅρα Συλλογὴν τῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ *Kern*, Βερολ. 1900, 4ον.

2. Σ. Σ. Ε. καὶ ἐν ἐπιγρ. Κυζίκου J. *Hell. Stud.* 1903 σ. 75, *Ζωτίχη*.

Ὑπ' ἀρ. 1021 τοῦ *Ἐδρετηρίου τῶν μαρμάρων*.

Πλ.: 0,25, ὕψος σφ.ζόμ.: 0,20 ὕψος δὲ γραμμ. 0,035.

Δύο τεμάχια προσαρμόζοντα· κάτωθι: τὸ μάρμαρον τεθραυσμένον.

Φρόντων

Νικοπο

λιανῆ Νι...

τῆ ἰδία γυ-

νεκί μνί

[ας χάρι]ν.

Ὅνομα γυναικῶν *Νικόπολις* γνωστόν. Τὸ μάρμαρον ἀριστα δεικνύει ὅτι μεταξὺ τοῦ πρώτου Ν καὶ τοῦ δευτέρου ὑπάρχει παρενθεθεμένον ἐν μικροτέραις διαστάσεσιν τὸ Η. Λοιπὸν *Νικοπολιανῆ*; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνι τρόπῳ συμπληρωτέον τὰ λοιπὰ δύο γράμματα;

Παρατηρητέα ἡ ἐμαλὴ ἔνωσις τοῦ Ν καὶ Τ, τοῦ Τ καὶ Η καὶ τοῦ Ν μετὰ τοῦ Ε.

Ἡ δὲ *δευτέρα* ἐπιτύμβιος πλάξ μετ' ἀναγλύπτου παραστάσεως κοινῆς καὶ διστίχου ἐπιγραφῆς καταγεγραμμένη ὑπ' ἀρ. 1004 ἔχει ὕψος μὲν 0,34, πλάτος μέγιστον 0,55 καὶ πᾶχος 0,5. Ἡ ἀνάγλυπτος παράστασις ἐκ τῶν συνήθων ἐν παρομοίσις μνημείοις, κεῖται ἐν κοιλότητι ἄνευ περαιτέρω διακόσμου. Δύο ἄνδρες εἰκονίζονται κατ' ἐνώπιον ἀνακλιμένοι ἐπὶ τῆς κλίνης παρ' ἀλλήλους ἀρμονικῶς· ὁ δεξιὰ καθεστηκυίας ἡλικίας πωγωνοφόρος ἐπεριδέεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος ἐπὶ προσκεφαλαίων, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ τεταμένης ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων συνέχει καὶ συγκρατεῖ μετὰ τινος περιπαθείας περὶ τὸν λαιμὸν τὸν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐπίσης ἀνακλινόμενον σύντροφον, νεώτερον ὁμῶς τοῦτον καὶ ἀγένηιον. Οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς κεῖνται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου τοῦ νεωτέρου ἑταίρου. Ἀμφότεροι οὔτε κόσμημα οὔτε κάλυμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσι, τούναντίον δὲ πυκνὴν τρέφουσι κόμην, κρατοῦσι δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ παλάμῃ ἐκάτερος ἀπλῆν ἀβαθῆ καὶ πλατεῖαν *φιάλην*.

Ἀπέναντι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς κοιλότητος κἀθηται ἐπὶ ἑδρας γυνή, κατὰ τὸ πλείστον ὁμῶς ἔχουσα κατ' ἐνώπιον τὸ πρόσωπον, ποδῆρη δὲ καὶ μέχρι τοῦ ἀγκῶνος χειριδωτῶν

χιτώνα και ιμάτιον φέρουσα ἀνέχει διὰ τῆς ἀριστεραῦς ὀλίγον τι τὴν ἄκραν τοῦ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν διήκοντος ἱματίου καὶ τοῦτο ἰα ἀτενίζη πως πρὸς τὰ προσφιλῆ αὐτῆ ὄντα, τὴν δὲ δεξιάν ἀναπαύει ἐπὶ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ μηροῦ ἐναντι τοῦ ἄκρου τῆς κλίνης.

Ἡ ὑπὸ τὴν κοιλότητα ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια δὲν εἶναι πολὺ λεία· τὸ ὕψος τῶν ἐγκεχαραγμένων γραμμάτων ὀλίγον τι ὑπερβλίνει τὸ ἐν ἑκατοστὸν τοῦ μέτρου. Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὡδε:

ΙΟΥΛΙΑΚΑΛΠΟΥΡΝΙΑΑΥΞΩΝΙΤΩΝΑΝΔΡΙ
ΕΚΤΩΝΑΥΤΟΥΜΝΕΙΑΣΧΑΡΙΝ

ἤτοι: *Ἰουλία Καλπουρνια Αὐξωνι τῶ ἀνδρὶ
ἐκ τῶν αὐτοῦ μνείας χάριν*

Ἐπιγραφή τοῦ Α'—Β' μ. Χ. αἰῶνος.

Τὸ ὄνομα *Καλπουρνια* εἶναι σπανιώτερον καὶ ἀντιστοιχεῖ τῶ συνοπτότερω ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς *Καλπούρνιος*. Πρβλ. C. I. G. *Ἰούλιος Καλπούρνιος*, αὐτόθι, 3990 καὶ τὰς συναφεῖς σημειώσεις περὶ τῆς οἰκογενείας. Ἐπίσης καὶ 3989 ἢ ὀρθότερον ἐν Mittheil. τοῦ Ἀθήνησι Γερμ. Ἰνστιτούτου τοῦ 1888 σ. 238. Ἐπίσης εὑρεται καὶ *Καλπόρνιος* καὶ *Καλπουρνιαρός*, καὶ *Καρπου(ν)ιανός* ἐν Arch. Ep. Mitth. aus Oest. IΘ' σ. 223—4.

Τὸ ὄνομα *Αὐξων* φαίνεται ἡμῖν νέον· ἐν τῶ γνωστῶ *Λεξικῶ* τῶν Κυρίων ὀνομάτων Pape-Benseler δὲν σημειοῦται ἐν ἐπιγραφαῖς, οὐδ' ἐν ταῖς προχείροις ἡμῖν Συλλογαῖς. Ὄνομα *Αὐξάνων* ἀπηντήσαμεν ἐν ἐπιγρ. *Ἄμοργου* (B. C. Hellenique IE', 606, πρβλ. C. I. G. 3665) καὶ ἐν ἐπιγρ. *Κυζίκου* (Mittheil. IG', 304 καὶ IΣΤ', 438, 439). Καὶ τὸ ὄνομα *Αὐξάνουσα* σπανιώτατον μὲν ἀλλ' ὅπως δῆποτε ἀνεγνώσθη. Ὁρα C. I. G. 3827 K. add. Εὐρέθη καὶ *Αὐξίμος*, σπανιώτατον πάλιν, ἐν ἐπιγραφῇ Θεσσαλονίκης· ἐσημειώσαμεθα δὲ καὶ τὸ *Αὐξη* μετὰ παραπομπῆς εἰς *Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίδα* Ἀθηνῶν 1900 σ. 63, 64, ἀλλὰ μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν νῦν τὸ βιβλίον ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐξελέγξωμεν τὸ πρᾶγμα.

Περὶ τοῦ τύπου *ἐκ τῶν ἰδίων* (ὑπαρχόντων, ἀναλωμάτων κλ.) οὐδὲν λέγομεν, διότι κοινὸς καὶ εὐχρηστος· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ φράσις «ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ» εἶναι ἀσυνήθης, ὡς ἡμῖν φαίνεται· ἐπιθυμῶ ἡ I. Καλπουρνια νὰ δηλωθῇ ὅτι τὸ μνημεῖον ἀνέστησεν οὐχὶ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ συζύγου, ἄτινα κατέλιπεν αὐτῆ· Δὲν ἔχομεν καιρὸν, ἵνα ἐξετάσωμεν τὸ πρᾶγμα.

Πρὸς τοὺς ἄνω, ἔτρωσαν ἐκ τῆς αὐτῆς Συλλογῆς καὶ αἱ ἐξῆς δύο ἐπιγραφαί:

Ἰπ' ἀριθ. *Εὐρετηρίου* 1020 πλάξ ἔχει ὕψος μὲν 0,24, πλάτος 0,40, φέρει δὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

ΑΡΜΟΝΙΑ·ΕΙΜ-Ι
ΤΩΙΔΙΩ·ΑΝΔΡΙ
ΜΝΕΙ[Α]·ΧΑΡΙΝ

ἤτοι

*Ἀρμονία Ἐρμῆ (;)
τῶ ἰδίῳ ἀνδρὶ
μνείας χάριν.*

τὸ Α ἐν τῶ □ περιέχεται λησμονηθέν.

Ἡ ἐπομένη πλάξ ὑπ' ἀρ. 1007 μετ' ἐπιγραφῆς ὁμοίως φέρει καὶ παράστασιν ἀνάγλυπτον· ἔχει ὕψος μὲν 0,39, πλάτος δὲ 0,25.

Ἡ παράστασις ἐν κοιλότητι εἰκονίζει ἐν ἐκγλύφῳ προτομὴν γυναικὸς κατ' ἐνώπιον· ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαίνεται ἐκτὸς τοῦ ἱματίου, ὅπερ περιβάλλει τὴν παράστασιν. Τέχνη μετριωτάτη. Καὶ ἡ ὑποτεταγμένη δίστιχος ἐπιγραφή εἶναι ἐν γένει τὴν τε γραφὴν καὶ τὴν συμμετρίαν τῶν γραμμάτων ἀκκρόνιστος· διότι ἐνῶ τὰ πρῶτα γράμματα τῆς πρώτης σειρᾶς ἔχουσιν ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατοστομ. τὰ τελευταῖα μολὶς ἑνός, ἐπίσης καὶ τῆς δευτέρας ἄλλα μικρότερα καὶ ἄλλα μεγαλύτερα.

ΛΕΟΝΤΙΣΕΑΥΤΗΜΝΕΙ
ΑΣΧΑΡΙΝ ♡

ἤτοι

*Λεοντίς ἐαυτῇ μνεί-
ας χάριν.*

Τὰ γράμματα Μ, Ν καὶ Ε συνημμένα.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1009 τοῦ *Εὐρετηρίου* τῶν μαρμάρων τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποστολῆς ἐγγεγραμμένη στήλη προέρχεται ἐκ *Κοπανόβου* χωρίου οὐ μακρὰν τῆς Νιαούσης (ΝΑ). Περιγραφή τῆς στήλης ταύτης μικρὰ σὺν τῇ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφῇ ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν ταῖς *Ἀνακοινώσεσι* τοῦ Ἀθήνησι Γερμ. Ἰνστιτούτου (1898, σ. 164) ὑπὸ τοῦ ἐν Μονάχῳ λογίου δρος κ. Λ. Βύρχνερ, ἐταίρου τοῦ Συλλόγου, κατὰ φωτογραφίαν ἐπιδοθεῖσαν αὐτῶ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἡμῶν κ. Βαγλαμαλῆ. Νῦν ἔχοντες αὐτὸ τὸ μνημεῖον ὑπ' ὄψιν προστιθέμεθα ὅτι ἡ στήλη ἔχει ὕψος μὲν μέγιστον 1,03 πλάτος δὲ 0,40 μ. Ἰπὸ τὸ ἀίτωμα μετ' ἀκρωτηρίων ἀμέσως ἢ τρίστιχος ἐπιγραφή.

Υψος γραμμάτων 0,150. Ὁ χαρακτὴς ἐξετραπή τῆς στοιχηδὸν γραφῆς, διότι ἐν μὲν τῷ 2ῳ στίχῳ ἐν τῇ λέξει *εαυ[ῶ]* ἐλησμόνησε τὸ **Υ** ὅπερ κατ' ἀνάγκην προσέθηκεν ἐπὶ τοῦ **A**, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ πάλιν ἐπανελθὼν εἰς τὴν κανονικὴν τῶν γραμμάτων χάραξιν ἔγραψε **ZON EPOICEN**. ἀντὶ ζῶν καὶ ἐποίησεν. Ἄλλ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀβλεψίας αὐτοῦ διώρθωσεν ἄριστα χαρακτῆρας εἰς τὸ **O** ἐκ τῶν κἀτωθεν μέχρι τοῦ κέντρου μικρὸν **I**, **Θ**, παρεμβάλων δὲ ἐν τῷ μεταξύ τῶν γραμμάτων **O** καὶ **C** χώρῳ ἕτερον **I** μικρότερον καὶ ὑψηλότερον καὶ ἐπιδιορθώσας αὐτὸ οὕτως ὥστε ἀπήρτισε κανονικὴν τὴν σύνδεσιν τοῦ **I** καὶ τοῦ **H**, **Η**. Μεταγράφομεν αὖθις ὅλην τὴν ἐπιγραφὴν·

Κλεοπάτρα Φιλίππου

Διονυσόδοτος Τάρεως εαυ[ῶ]

Ζῶν ἐποίησε.

Τὸ ὄνομα *Τάρις*—εως ἀγνωστον ἡμῖν ἄλλοθεν. Ἐν τούτοις καίτοι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φέρεται *Τάρις* μὴ ἀναγνωστῆος *Τάβις*; ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀγνωστον.

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ἐν διπλαῖς ἐπικσιμέναις κοιλότησιν αἱ παραστάσεις, περὶ ὧν γίνεταί λόγος ἐν ταῖς *Ἀνακοινώσεσιν*.

Ἐκ τῶν ἄνω ἐπιγραφῶν γινώσκονται τρία ὀνόματα: *Ἐνιαυτός, Αὔξων, Τάβις*¹.

¹Ἐπιγραφὰς ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ τῶν πέριξ ἀπὸ τοῦ 1889 ἐδημοσίευσεν τακτικῶς μέχρι

1. Ὁ κ. Π. Παπαγεωργίου ἐν τῇ *Ἀναγνώσει* Θεσσαλονίκης ἐπιγραφῶν ἐκδομένων πεντεκαίδεκα (*Ἀθηναῖς* τ. ΙΕ' σ. 35 καὶ ἐξῆς) πολλὰ νέα κύρια ὀνόματα οὕτω ἐν τοῖς Λεξικοῖς καταχωρισμένα ἐδήλωσεν.

τοῦ 1900 ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τοῦ Ἀθηνῆσι Γερμ. Ἰστοιχοῦτο ὁ τέως αὐτόθι νῦν δὲ ἐν Σμύρῃ γεν. πρόξενος τῆς Γερμανίας κολουμαθῆς κ. I. Mordtmann, ἄλλας δὲ πάλιν ἐν διαφόροις περιοδικοῖς ὁ γνωστότατος ἐν Θεσσαλονικῇ λόγιος κ. Πέτρος Παπαγεωργίου, ἀμφοτέροι ἐταῖροι τοῦ ἡμετέρου Συλλόγου.

Κατὰ Ἀπρίλιον τοῦ 1899 (1315) ἠγγέλθη εἰς τὸ Α. Μουσεῖον ὅτι ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ τεμένου τοῦ χωρίου *Γκιομπέλι* ὑπαγομένου εἰς τὸν δῆμον *Μαηῆς* τῆς ὑποδιοικήσεως Πανόρμου τοῦ νομοῦ Προύσης εὐρήθη ἐνεπίγραφος πλάξ. Ἡ ἐπιγραφὴ, ὡς ἠδυνήθημεν ἐκ τοῦ συναποσταλέντος ἀντιγράφου νὰ ἐξελεγχώμεν, ἔχει ὡδε:

ΚΛΗΠΙΑΔΟΥΑΝ
ΔΡΟΝΕΙΚΟΥΙΕΡΟΜΕ
ΝΟΣΠΡΩΤΟΣΤΟΝΘΕ
ΟΝΕΚΤΩΝΙΔΙΟΝ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

ἦτοι

[δ δαίνα]

[Ἄσ]κληπιάδου Ἀνδρονείκου ἱερ[ῶ]μενος πρῶτος τὸν Θεὸν ἐκ τῶν ἰδί[ω]ν ἀνέθηκεν·

Ἄγνωστος ἐκ ἐδημοσιεύθη που ἡ ἐπιγραφὴ ἱερώμενος καὶ ἱερασάμενος καὶ ἱερησάμενος· C. I. G. 2455, 4026, 4039, 4069. ἐκ τοῦ *ἱεράομαι*, = εἶμι ἱερεύς, μυριόλεκτον.

ΤΟ ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ

ὑπό

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ε. ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ

1.

Ἐκ τῆς Διαθήκης τοῦ ὀπίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου Κτίτορος τῆς Μ. Λαύρας¹.

... Ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τόπιον τῆς Λαύρας ἀπέχον ὡσεὶ μίλια δέκα κρημνώδεις τε καὶ ὑλῶδες καὶ αὐτὸ τετυχηκὸς Μυλοποτάμος οὕτω προσ-
αγορευόμενον, ὅπερ ἐκκαθάραντες καὶ καθομαλί-
σαντες τῆς ὑποκειμένης ὕλης καὶ τῶν πετρῶν, ἐκ-
κλησίαν τε καὶ κελλία κάκεισε ἐπ' ὀνόματι τοῦ
ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἐδοσταίου δειμάμενοι ἐν
τάξει τε καὶ χρήσει Μετοχίου πεποιήκαμεν, ἀμπε-
λώνά τε ἐκέισε κατεφυτεύσαμεν, λόγῳ νάματος καὶ
οἴνου μεταλήψεως ἕνεκα, τῶν τε διὰ τὸ τοῦ Κυρίου
ὄνομα προσκαρτερούντων ἐν τῇ Λαύρᾳ ἀδελφῶν
καὶ τῶν ἐπιδημούντων ξένων. Ἐχρῆν δὲ ἡμᾶς κατὰ
τὴν προσήκουσαν ἀρχαίαν τῶν πατέρων ἀκριβείαν,
ἀπερισπάστους εἶναι καὶ πραγμάτων ἐκτός· τὸ γὰρ
ἀπερίσπαστον, ἀφροντιστότερον· τὸ δὲ ἀφρόντιστον,
ἀταραχώτερον· τὸ δὲ διὰ πάντων τούτων συναγόμε-
νον παρεκτικὸν καταστάσεως τελευτέρας καὶ μείζο-
νος, πλὴν πολλὰ τὴν ἡμῶν ταπεινώσειν αἰτία πρὸς
τοῦτο ἐξεκαλέσαντο, τὸ τὴν τοῦ ὄρους παράλιον
εἶναι κρημνώδη τε καὶ ἀλίμενον ἀρ' ἐκατέρων
μερῶν τῶν τε προσαρκίων καὶ τῶν πρὸς μεσημε-
ρίαν, μιλίων ἐπέκεινα ὀδοήκοντα· δικὴν γὰρ
χερρατῆσου τὸ ὄρος πρὸς τὸ πέλαγος σταυρικῆ
σχήματι παρατείνεται, τῶν ἐν τῇ πελάγει νήσων
Λήμνου τε καὶ Ἰμβρου, Θάσου καὶ τῶν λοιπῶν
ἐπέχον πολλῆ τῇ διαστάσει, ὡς διὰ τοῦτο, χεϊμῶ-
νος ἐπιγινόμενος μὴ δύνασθαι πλοῖον μήτε ἐκ τοῦ
ὄρους πρὸς τὴν ἡπειρον ὡςτε ἐμπορευέσθαι τὸ τῶν
ἀναγκαίων χρειῶδες, μήτε πάλιν ἐκεῖθεν πρὸς τὸ
ὄρος ἀφίχθαι ἢ καθορμισθῆναι τὸ παράπαν, τῇ τῆς
παραλλίου ἐκατέρωθεν ἀλιμένους τυγχάνειν· ἄλλως
τε δὲ διὰ τῆς ξηρᾶς τῆς ἰδίας χρειᾶς συγκομισσασθαι
τινα παντελῶς ἀμήχανον, τοῦτο μὲν διὰ τὸ τῆς
ὁδοῦ μήκος, τοῦτο δὲ διὰ τὸ εἶναι ζῴσις τὸ ὄρος
σχεδὸν ἀδιόδευτον· ἀπὸ γὰρ τῆς ἡπειρου μέχρι τῆς
τοῦ ὄρους ἀκρας τῆς πρὸς ἡλιον ἀνίσχοντα, τῆς θα-
λάσσης πλείστον ἐγκομπομένης, ἔνθα καὶ ἡ Λαύρα

ἴδρται διάστημά ἐστι πλείον ἢ ἑλαττον μιλίων ἑκα-
τόν. Τοῦτου ἕνεκα ἀμπελώνα προήχθημεν καταφυ-
τεύσαι διὰ τὸ τῆς χρειᾶς ἀπαραίτητον καὶ μάλιστα
εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας καρποφορίαν. Εἰ γὰρ καὶ
δοίμεν ῥάβδιαν καὶ ἐμπορίαν γενέσθαι, ὅπερ ἀμή-
χανον, ἀτιμον, καὶ ἀτοπον τοῦτο καταστοχαζόμενοι
λελογίσμεθα πέμπεσθαι τοὺς μοναχοὺς οἴνον ἐμπο-
ρευέσθαι ἐν τε κώμαις καὶ πόλεσι, συνεχῶς τε ἐπιχω-
ριάξειν τοῖς κοσμοκόις, συναγελάζεσθαι τε καὶ συν-
δαιτᾶσθαι αὐτοῖς, ἐντεῦθεν καὶ γυναιξὶν ἀδεῶς προσ-
ομιλεῖν καὶ τὰς ἀπὸ τῆς τούτων ἐντεῦξως βλάβην
καὶ δοσῶδιαν μηδαμῶς διαδιδράσκειν.

... Εἰ δὲ ποτε συμβαίῃ διὰ τινα ἀδελφὸν μικρο-
ψυχίαν ἢ καὶ ἀκηδίαν, ταῦτα γὰρ συμβαίνει τοῖς
ἡσυχάζουσιν, ὀλιγορῆσαι τινα καὶ θεοὶ πρὸς καιρὸν
τινα μεταβληθῆναι τε καὶ παρηγορηθῆναι μικρὸν καὶ
ἑαυτὸν ἀνακτήσασθαι, ἵνα πάλιν ἀκραιότερον
τῶν πόνων ἀντιλάβοιτο καὶ τῆς ἰδίας
ἐνεργείας ἀνθέξοιτο, προτρέπεσθω παρὰ τοῦ
προσεστώτος ἐξιέναι πρὸς μεταβολὴν εἰς Μυλοπότα-
μον, βουλόμενος καὶ αὐτὸν τῇ μεταβάσει τοῦτό που
θεραπεύεσθαι προσηκόντως καὶ πρὸς τὸ εὐθυμον ἐπα-
νάγεσθαι· οἱ δὲ πρὸς τὴν τοιαύτην διαγωγὴν ἀδυνά-
τως ἔχοντες ἐχέτωσαν τῆς ὑποταγῆς καὶ ἀγωνιζέ-
σθωσαν ὡς ἀθληταὶ καὶ μάρτυρες, ἵνα μὴ τέλειον
ἀμφοτέρων ἐκπέσωσι μαρτύρομαι γὰρ πᾶσιν αὐτοῖς
ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀγγέλων ὅτι οἱ προσκαρτεροῦντες
ἐν τῇ ἀνοθεύτῳ ὑποταγῇ καὶ μένοντες ἐν τῇ ἀγάπῃ
τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους στοργῇ οὐ δευτεροὶ
τῶν ἀκρῶς ἀγωνιζομένων ἐν ἡσυχίᾳ ἔλθοιεν, ἀλλὰ
καὶ ὑπέρτεροι εὐρεθήσονται καὶ τῶν ἀγωνίων στε-
φάνων ἀξιωθήσονται παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀδεκά-
στου κριτοῦ.

2.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

Σύνθηες τῇ Πατρὶ τοῖς ἐν τῇ Μυλοποτάμῳ μονα-
χοῖς παραβάλλειν ἐπισκέψεως χάριν. Ἐν καὶ τῶν
ὑπὸ τὴν Λαύραν φροντιστηρίων τὸ *Μυλοποτάμον* ὁ
ὡς μέγας ἀληθῶς καὶ σοφὸς Ἰατρός οικονομία τινὶ
θειοτέρᾳ, τοῖς ἐν τῇ Μυλοποτάμῳ πρὸς ἐπίσκεψιν
ἐπιροιτᾶν μοναχοῖς, οἷς καὶ τὸν *Θεόδωρον*, ἐκεῖ δὲ
καὶ οὗτος τῇ *Τιμοθέῳ* συνῆν, ὅσα καὶ καλῶν τῶν
ἄλλων ταύτης δεόμενον προσηπισκέπτεται καὶ τὰ
τοῦ πάθους πυνθάνεται.

1. Ἡ διαθήκη ἐγρᾶφη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου Τριμωκῆ (969—976)· σφίζεται δὲ τὸ πρωτότυπον ἐν τῇ Μονῇ.

3.

Ἐκ τοῦ *Κώδικος τῆς Μ. Λαύρας*.

Ἐν ἔτει, ζκδ' (=1514), ὁ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἁγία Βασιλικῇ Μεγάλῃ Λαύρᾳ Ἐντιμότετος ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Θεόφιλος ἐραστής ὦν τῆς ἡσυχίας ἵνα μάλ. λον ἀπερισπάστως τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐπιτείνηται ἠτήσατο κατ' ἐμπροσθεν τῆς ἡμετέρας Συνάξεως, ἵνα δοθῆ αὐτῆ ἡ τοῦ Μυλοποτάμου Μονῆ τοῦ οἰκεῖν ἐν αὐτῇ καὶ κατὰ δύναμιν περιέπειν καὶ συσταίνειν αὐτήν, καὶ ἐδόθη αὐτῆ παρ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ δόλης τοῦ οἰκεῖν ἐκεῖσε καὶ ἔχειν καὶ τὰ κατὰ συνθήειαν ψωμῖα τρία, μετὰ δὲ τινων χρόνων παραδρομᾶς γενομένου αὐτοῦ Μητροπολίτου Τορνόδου θείᾳ προνοίᾳ, οὐκ ἀφῆκε τὴν τοῦ Μυλοποτάμου παντελῶς Μονήν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κρεῖττον περιείπεν αὐτήν καὶ τὰ πρὸς οὐστάσιον καὶ ζωάρκειαν χορηγῶν κατὰ καιροὺς ἐκείθεν. Ἐπεὶ δ' οὐκ οἰδαμεν ὅπως κατὰ τὸ ζλε' (=1527) ἔτος μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν ὦν ἐπραξάν οἱ διὰ θαλάσσης κουρσαραῖοι ἐν τῇ ἁγίῳ θρεῖ τοῦτ' καὶ ταύτην καὶ τοῦ Μυλοποτάμου Μονὴν πυρκαυστον ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης Τορνόδου καὶ συναληγήσας ἡμῖν τῆς συμφορᾶς, καὶ ἐπικαμφθεὶς τῇ Μονῇ, διὰ τάχους ὡς εἶχε κρεῖττονα πολὺ ἢ πρότερον εἰργάσατο ταύτην· καὶ ἐπεὶ οὐκ ἔστι δυνατόν κατέχεσθαι ὑπὸ ἐνὸς ἢ δύο καὶ τριῶν διὰ τὸν φόβον τῶν κουρσαραιῶν, ἀλλὰ πολλῶν χρεια οἰκεῖν ἐκεῖσιν, ἐπαρκαλέσεν ὁ πανιερώτατος μητροπολίτης τὴν ἡμετέραν Σύναξιν, ἵνα μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐπέχουν τὴν τῆς αὐτῆς μονῆς οἱ ἐδρισκόμενοι ἐκεῖσε τοῦτο καλόγηρον ἕως παροχῆν δέκα προσώπων. Δεσπόζεσθαι δὲ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς Καθηγουμένων τῆς ἁγίας ταύτης Λαύρας καὶ ὑποτάσσεσθαι τοῦτοις, καὶ εὐτακτοῦντων μὲν καὶ κατὰ Θεὸν πολιτευομένων ἐπαγγάλλεσθαι τῇ τοῦτου σωτηρίᾳ, ἀπειθοῦντων δὲ καὶ σκανδαλιζομένων ἐπανορθοῦν καὶ εἰρηνεῖν αὐτούς. Εἰ δ' οὐ πείθοινο ἐξωθεῖν παντελῶς τῆς Μονῆς, παρέχειν τε καὶ τὰ κατὰ συνθήειαν παροχῆς τρία μουζούρια κατὰ μῆνα σίτον ἢ ἄλευρον ὡς εἴπομεν δέκα προσώπων. Ἔπειτα πάλιν ἀποκαθίστασθαι καὶ τὴν Μονὴν ταύτην εἰς τὴν τῆς αὐτῆς Λαύρας.

4.

Ἐκ τοῦ *Προσκυνηταρίου τῆς Λαύρας* ὑπὸ *Μακαρίου Τριώνη* (1772).

Ἀποῦ δὲ ἀπεράσης ἀπὸ τὸ Μαναστήριον Βαρκάλλου ἐβρίσκοντες πάλιν τόπον τῆς Λαύρας, *Μυλο-*

πόταμον καλούμενον, εἰς τὸν ὅποιον εἶναι κάστρον στερεὸν καὶ ἔχει πύργον, καὶ τὰ τείχη του εἶναι δυνατά· ἔχει καὶ ἐκκλησίαν μέσα τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου. Ὁ τόπος οὗτος εἶναι πολλὰ ὑγιεινός, εὐκρατός καὶ τερπνότατος καὶ ἐφύτευσεν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ἀμπέλια. Πλὴν τῶρα ἐμεγαλύνθη, καὶ ἐστολισθῆ μετὰ πολλῶν λογίων φυτὰ κάρπιμα. Εὐρίσκονται δὲ πάντοτε ἐκεῖ ἱκανοὶ ἀδελφοὶ διὰ τὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ φυλάττουσιν τὸν τόπον. Ἐκεῖ ἀντίκρου εἰς τὸν ποταμὸν εἶχεν ὁ ἅγιος λουτρά διὰ τοῦς εὐγενεῖς καὶ καλομαθημένους καὶ διὰ τοῦς ἀσθενεῖς, εἰς τὸν ὅποιον τόπον τῶρα εἶναι ἀμπέλια, ἡ δὲ περιοχὴ τοῦ Μυλοποτάμου διαλαμβάνεται εἰς τὰ δεκτὰ βασιλικά χρυσόβουλλα παλαιὰ τε καὶ νέα.

5.

Ἐκ τοῦ ἀνεκδύτου συγγράμματος τοῦ *Κ. Φραερίτου «Περίπλους Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος Ἀσίας»*. Πανδώρα, 1863. Τόμ. ΙΔ.

... Δύο ὁδοὶ φέρουσιν ἀπὸ τοῦ Φιλοθέου εἰς Καρυὰς ἐνθα τὸ τοῦ Ὁρους Συνέδριον. Ἡ μὲν κατωτέρα διὰ τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ἰδῆρων, ἡ δὲ ἀνωτέρα διὰ τοῦ Κουτλουμουσίου. Προετίμησα τὴν δευτέραν μετὰ τινος μικρᾶς παραλλαγῆς χάριν ἐπισκέψεως Μονυδρίου τινός, τοῦ *Μυλοποτάμου*, οὗ τὴν θέσιν οἱ μοναχοὶ περιέγραπον ὡς μοναδικήν. Μετὰ τρία περίπου τῆς ὥρας τέταρτα ἐν τῇ μέσῳ συκίου δάσους ἐφάνη τὸ Μονυδριον τοῦτο ἐγκαταλειμμένον νῦν Ἡ φιλέρημος ἀηδῶν εἶναι ὁ μόνος αὐτοῦ μελωδικὸς οἰκιστῆς, θρηνοῦσα τοῦ ἀληθῶς τοῦτου Παραδείσου τὴν ἐγκατάλειψιν.

Ἰδοῦ ἀληθῆς τόπος ψυχικῆς ἀναπαύσεως, χαρᾶς, καὶ ἀκινδύνου εὐδαιμονίας. Ὡ ἀνθρωπε ποσάκις ἐκζητῶν ὑποθετικὴν εὐτυχίαν, παρέρχεσαι τὰς ἀνοικτάς τῆς ἀληθοῦς μακαριότητος πύλας... Ἐνταῦθα δένδρα καρποφόρα καὶ ἄγρια, θάμνοι παντοῖοι καὶ ἄνθη ποικιλόχροα εἰσι πανταχοῦ μίγδην διεσπαρμένα. Παρὰ τὴν ἀμυγδαλὴν καστανέαν φύεται ἡ καλὴ καὶ ῥοδόχρους μηλέα, παρὰ τὴν οὐρανομήκη κυπάρισσον ἡ χρυσοὶ πορτοκαλέα, παρὰ τὴν βαθύσκιον πλάτανον ἡ γλυκεῖα συκῆ, ἡ ἀμυγδαλέα καὶ ἡ ῥοιά, πανταχοῦ δὲ ὁ κόμαρος κολοσσαῖον ἔχων ἐνταῦθα ἀνάστημα πορφυρίζων τὴν φύσιν μέχρι τῶν ἀκροτάτων κορυφῶν παρέχει αὐτόματον εἰς πάντας τροφήν. Πᾶσα δὲ αὕτη ἡ ζωγραφικὴ φύσις ἐμφυχοῦται ὑπὸ ἀπέριου πλήθους πτηνῶν, ἀφόδως ἐνταῦθα ὡς εἰς τι ἄστυον προσφευγόντων, μελωδικῶς δὲ καὶ παναρμονίως ψαλλόντων νυχθήμερον.

Σ. Σ. Ε. Τὰ ὑπολειφθέντα τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν συλλογικῶν ἐτῶν *Μ'* καὶ *ΜΑ'* συμπεριληφθήσονται ἐν τῷ ὄσῳ δημοσιευομένῳ *ΚΘ'* τόμῳ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝΕΩΝ

ΙΔΡΥΤΑΙ, ΜΕΛΗ, ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ, ΔΩΡΗΤΑΙ, ΠΡΟΕΔΡΟΙ, ΚΟΣΜΗΤΟΡΕΣ, ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ, ΕΠΙΜΕΛΗΤΑΙ

	Σελ.
Ίδρυται τοῦ Συλλόγου.....	γ'
Τακτικὰ μέλη.....	ε'
Ἐπίτιμα μέλη.....	ιβ'
Ἀντεπιστέλλοντα μέλη.....	κ'
Μεγάλοι Εὐεργέται, Εὐεργέται, Μεγάλοι Δωρηταί, Δωρηταί τοῦ Συλλόγου.....	κς'
Πρόεδροι τοῦ Συλλόγου (1861—1902).....	κς'
Κοσμήτορες, Διαρκεῖς Ἐπιτροπαί, Ἐπιμεληταί.....	κζ'

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΕΤΩΝ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

Πρακτικά τοῦ ΛΘ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1899 μέχρι Μαΐου 1900 (συνεδρία ΑΤΚς', 14 Ἰουνίου 1899 — ΑΤΝΒ' 4 Ἰουνίου 1900).....	3
Ἐκθεσις Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἰω. Βαλαβάνη.....	20
Ἐκθεσις Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἰω. Βαλαβάνη.....	21
Ἐκθεσις Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Κ. Λούβαρη.....	21
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιώτου.....	23
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΛΕ' συλλογικὸν ἔτος 1899—1900 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλλόγῳ, ὑπὸ τοῦ τῆως προέδρου <i>Μιχαὴλ Ψυλῖδα</i>	24

Πρακτικά τοῦ Μ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1900 μέχρι Μαΐου 1901 (Συνεδρία	Σελ.
, ΑΤΝΓ', 19 Μαΐου 1900—, ΑΤΟΖ', 27 Μαΐου 1901.....	24
Ἐκθεσις Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Κ. Δούβαρη.....	43
Ἐκθεσις Διαχειρίσεως Ταμιείου, ὑπὸ Δ. Π. Μηλιάτου.....	44
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ Μ', συλλογικῶν ἔτος 1900—1901 πεπραγμένων ἐν τῷ	
Συλλόγῳ ὑπὸ τοῦ προέδρου Γεωργίου Ἀποστολίδου.....	45
—————	
Πρακτικά τοῦ ΜΑ' συλλογικοῦ ἔτους ἀπὸ Μαΐου 1901 μέχρι Μαΐου 1902 (Συνεδρία	
, ΑΤΟΗ', 11 Ἰουνίου 1901—, ΑΥΓ', 2 Ἰουνίου 1902.....	54
Ἐκθεσις τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Δ. Οἰκονομίδου.....	67
Ἐκθεσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Χρ. Γ. Παναζίδου.....	69
Ἐκθεσις τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ Ἀρ. Δημοπούλου.....	68
Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ΜΑ' συλλογικῶν ἔτος 1901—1902 πεπραγμένων ἐν τῷ Συλ-	
λόγῳ ὑπὸ τοῦ τέως προέδρου Γεωργίου Ἀποστολίδου.....	72
—————	

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ἔΤΩΝ ΛΘ', Μ' ΚΑΙ ΜΑ' 1899—1902

Ὁ Γοργίας τοῦ Πλάτωνος καὶ ἡ περὶ ποινῆς θεωρία, ὑπὸ Γεωργ. Ἀποστολίδου.....	87
Ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεων γεγονότων τινῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ Α' ὑπὸ	
Ε. Α. Σιδερίδου.....	89
Ναοὶ τῆς Κων/πόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1604, ὑπὸ Ἀθ. Π. Κεραμῆως.....	118
Παρατηρήσεις εἰς τὴν προηγουμένην ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀθ. Π. Κεραμῆως, ὑπὸ	
Ε. Α. Σιδερίδου.....	126
Αἱ Φιλοσοφικαὶ ἰδέαι τοῦ Πινδάρου, ὑπὸ Ματθ. Παρανίκια.....	145
Τὰ περὶ γυναικὸς παρὰ Πλάτωνι Φιλοσοφούμενα, ὑπὸ Χρ. F. Παναζίδου.....	159
Λυσίου ὁ πρῶτος δικανικὸς λόγος Ὑπὲρ τοῦ Ἐρατοσθένους φόνου Ἀπολογία, ὑπὸ	
Γ. Ἀποστολίδου.....	175
Νίκαια, Μικρὰ Νίκαια ἢ Νίκιτσα, ὑπὸ Γ. Ι. Λαμπουσιάδου.....	199
Περὶ τῆς εἰς Ῥώμην δι' ἑλλήνων ἰατρῶν Εἰσόδου τῆς Ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς, ὑπὸ	
Ἀναστ. Χρησιτίδου.....	202

	Σελ.
Βυζαντινή ἐν Σάμῳ Ἐπιγραφή, ὑπὸ Λουδ. Βύρχνερ	214
Διάφορα σημειώματα, ὑπὸ Β. Α. Μυστακίδου, (Α' Μητρόπολις Παροναξίας, Β' Ἀνέκδοτον Σιγγλλιον Ἰωαννικίου τοῦ Β' κατὰ τὸ 1653, Γ' Ἐπιγραφικά)..	218
Τὸ Μυλοπόταμον (συλλογὴ ἱστορικῶν μνημονευμάτων), ὑπὸ Ἀλεξ. Ε. Λαυριώτου...	227

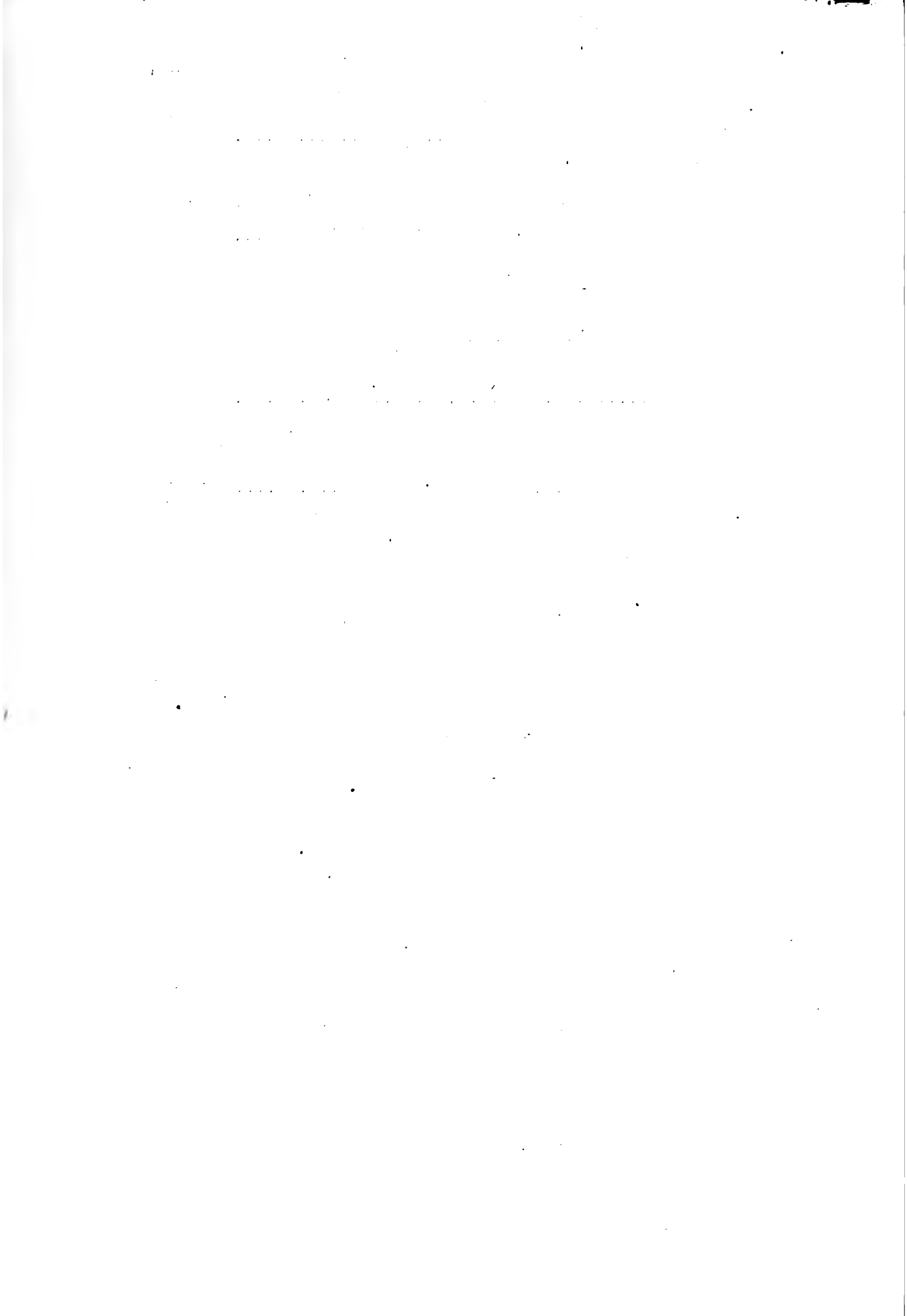

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

(ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ τοῦ ΚΖ' τόμου).....	1-216
--------------------------------	-------

Πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ΚΗ' τόμου	1-III
--	-------

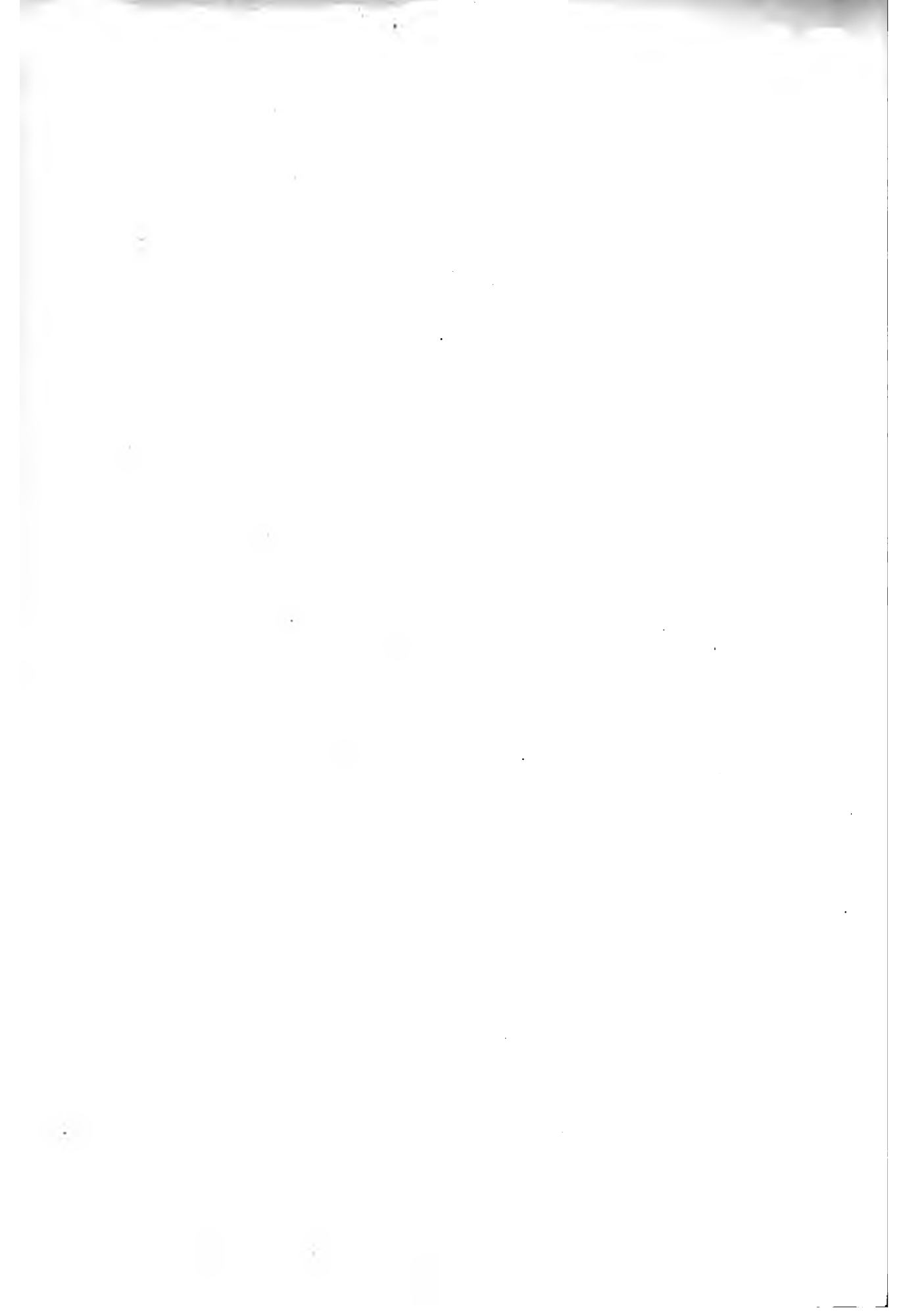

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1899-1902

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΕ'

20 'Οκτωβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ, προέδρου του Συλλόγου.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς συνεδρίας ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει ἐπιστολὴν τοῦ κ. Φ. Φωτιάδου, δι' ἧς ὑποβάλλει παραίτησιν ἀπὸ τῆς προεδρίας τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, συνωδᾷ τῷ Κανονισμῷ, ἀναβάλλει τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου προέδρου εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Κ. Ἐλευθεριάδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν *περὶ ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Πανᾶ ἐφαρμοσθείσης πρὸς θεραπείαν γλαυκώματος αἰμορραγικοῦ*, ἔχουσαν ὡς ἐπομένως:

Κύριοι,

Ἡ *σύνθετος κερατοειδεκτομή* ἀπὸ τινων ἐτῶν ἔχει εἰσελθεῖ ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ ὁμογενοῦς καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας κ. Πανᾶ, ἐγχειρήσεις καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπινοηθεῖσα καὶ σχοῦσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σημαντικὴν ἐλάττωσιν τοῦ περιεχομένου τῶν φιαλιδίων τοῦ ἀνατομοπαθολογικοῦ ἐργαστηρίου τῆς κλινικῆς αὐτοῦ.

Ἡ νεωτέρα ἐγχειρητικὴ ὀφθαλμολογικὴ κατάρκτησις ἐγκτεῖται ἐν τῇ *ὀπισθοϊριδικῇ σκληροτομῇ*, ἐγχειρήσει σχεδὸν νέᾳ, προκυψάσῃ ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὰς τομὰς βολβῶν

ἀπλῶν σκληροτομηθέντων προηγουμένως χάριν πειραματισμοῦ, εἶχε παρατηρηθῆ ὅτι ἀντὶ τῆς τομῆς τοῦ σκληρωτικοῦ τὸ πλεῖστον ἡ τομὴ ἀφεώρα τὴν βάσιν τοῦ κερατοειδοῦς, ἔνεκα ἐλλείψεως ἱκανοῦ διαστήματος, τῆς Ἰριδος παρακωλυούσης οὕτω τὴν κατὰ τὸν σκληρωτικὸν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαίριου. Κρίνας λοιπὸν ὁ κ. Πανᾶς ὅτι προτιμότερον καὶ λυσιτελέστερον θα ἦτο, ἂν τὸ μαχαίριον εἰσῆγγοτο ὀπισθεν τῆς Ἰριδος, ὅπως προσβληθῇ τὸν σκληρωτικὸν μεταμειζονος βεβαιότητος, ἀπειραθῆ καὶ ἐπίτυχῃ θαυμασίως, ἰδίᾳ κατὰ τοῦ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος, τὴν θεραπείαν τῆς κακοηθεστάτης μορφῆς τῶν γλαυκωμάτων, τῆς ὑποχωρούσης μόνον εἰς τὴν ἐξόρυξιν. Ἐν τισι τῶν περιπτώσεων, ἀφορώσαισι οὐ μόνον εἰς γλαύκωμα αἰμορραγικόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παιδικὸν λεγόμενον γλαύκωμα, τὴν βουφθαλμίαν ἢ ὕδροφθαλμίαν λεγομένην, προῖοῦσαν τὴν πορείαν καὶ παραπλήσια πρὸς τὰ τοῦ καθαροῦ γλαυκώματος συμπτώματα ἐμφανίζουσιν, εἰς ταύτας ὁ κ. Πανᾶς ἐφήρμοσε τὴν νέαν αὐτοῦ ἐγχειρητικὴν μέθοδον.

Καταπεισθέντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῶν λαμπρῶν ὄντως ἀποτελεσμάτων, ἅτινα συνεπήγγοτο ἢ κατὰ τοὺς ὑποδειχθέντας κανόνας ὑπὸ τοῦ κ. Πανᾶ γενομένη *ὀπισθοϊριδικῇ σκληροτομῇ*, ἐπεδόθημεν εἰς τὴν πειραματικὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ ἐγχειρήσεως, ἧς τὰς μεγάλας δυσκολίας δὲν ἐβραδύναμεν νὰ κατανοήσωμεν, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ μαχαίριον ὀφείλει νὰ διελθῇ ὀπισθεν τῆς Ἰριδος χωρὶς

νά τραυματίσῃ τὸ ἄκτινωτὸν σῶμα, πολυτιμον ἀγγειοβριθὲς καὶ λίαν εὐαίσθητον τοῦ ὀφθαλμοῦ ὄργανον. Σὺν τῷ χρόνῳ λοιπὸν καὶ τῇ βοήθειᾳ τῶν διδαγμάτων τοῦ κ. Πανᾶ, κατωρθώσαμεν νὰ ἐκτελέσωμεν ἱκανάς, ἄνευ τραυματισμοῦ τοῦ ἄκτινωτοῦ σώματος καὶ τῆς ἱριδος, σκληροτομάς πειραματικάς.

Μὴ δυνάμενοι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας τῆς ἐν λόγῳ ἐγχειρήσεως καὶ χωρὶς νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπαιτήσιν νὰ προβῶμεν, πρὸ τῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ σοφοῦ διδασκάλου ἐκδόσεως λεπτομεροῦς καὶ σαφοῦς περιγραφῆς ταύτης, εἰς τὴν δημοσίευσιν αὐτῆς, ἀρκούμεθα σήμερον μόνον ἐπὶ τινος περιπτώσεως προσωπικῆς, ἱκανὸν ἐνεχούσης τὸ διαφέρειν ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐξελέγξεν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νέας ταύτης μεθόδου.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἀρρώστου ἡμῶν, ὃν ἠκολούθησαμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πρόκειται περὶ ἀρρώστου ἡλικίας 50 ἐτῶν, γεωργοῦ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἀρθριτικῆς κρᾶσεως μετὰ τῶν κυριωτάτων ἐκδηλώσεων ἀθρηματώδους ἐκφυλίσεως τῶν ἀγγείων ἀριετὰ καθαρῶς ἐκσεσημασμένων (ἡμικρανίας, ἀντιστάσεως ὑπὸ τὸν δάκτυλον τῶν κροταφικῶν καὶ κερκιδικῶν ἀρτηριῶν κτλ.). Τὸ ἀναμνηστικὸν αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀπὸ συφιλιδος μόλυνσιν παρέχει. Οὐδεμία προηγῆθη νόσος σπουδαία, πλὴν μικρῶν τινῶν ἐλαφρῶν, ἀσημάντων ὅπως καὶ παροδικῶν.

Πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν γλαυκωματοειδῶν συμπτωμάτων ἐν χρόνοις πολὺ ἀπομεμακρυσμένοις (1895) ὁ ἀρρώστος ἤρξατο παραπονέμενος διὰ κεφαλαλγίαν ἡμικρανικῆς μορφῆς, ἐπὶ τινὰς ἡμέρας διαρκέσασαν καὶ λήξασαν κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων γλαυκωματοειδῶν συμπτωμάτων, συνισταμένων εἰς πόρους περικογχικούς, ὕψωσιν τῆς ὀφθαλμικῆς πίεσεως, ἐμφάνισιν κύκλων κεχρωματισμένων περὶ τὴν φλόγα κηρίου κτλ. Μετέβη εἰς Σμύρνην πρὸς ἐπίσκεψιν ὀφθαλμολόγου, δεστίς συνεβούλευσε χρῆσιν θερμῶν ἐπιθεμάτων μετὰ κολλυρίου πιλοκαρπίνης νιτρικῆς 1 : 100. Ἡ κατάστασις, ὀλίγον βελτιωθείσα, διετέλεσε τοιαύτη ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως ἤρξατο ἐπηρεαζομένη σπουδαίως, ὅτε τὴν νύκτα τῆς 20 Νοεμβρίου 1898 κατελήφθη

ὑπὸ πόνου τὴν ἔντασιν ἱκανοῦ κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, μὴ ἐπιτρέψαντος τῷ ἀρρώστῳ νὰ ἀναπαυθῆ ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἡ δρασὶς ἤρξατο σπουδαίως ἐλαττωμένη ἐν τῷ νοσοῦντι ὀφθαλμῷ, καταλήξασα εἰς τελείαν τύφλωσιν. Ἡ δεινωσις τῆς καταστάσεως, ἠνάγκασε τὸν πάσχοντα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ προσκαλέσωσιν ἰατρόν, ὅτε καὶ προσεκλήθημεν παρὰ τῷ ἀρρώστῳ, ὃν εὖρομεν ἐν ἐλευσινῇ καταστάσει, ὑποφέροντα σφοδρῶς ἐκ πόνων περικογχικῶν καὶ δλου τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιμορίου τῆς κεφαλῆς ἄνευ διακοπῆς. Ἡ αὐξήσις τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως ἦν λίαν κατάδηλος καὶ τὸ κορικὸν πεδίου ἐξηλειμμένον. Ἡ κόρη σχεδὸν ἀκίνητος ἐν διαστολῇ. Τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἀδυνατεῖ νὰ φωτίσῃ τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔχοντος τεθλωμένον τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Ἐν τῷ δεξιῷ ἀτροφία, ἀρχομένη τοῦ κροταφικοῦ ἡμιμορίου τῆς ὀπτικῆς θηλῆς μετὰ κοιλάνσεως. Ὀπτικὸν πεδίου ἡλαττωμένον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν τμήμα. Πίσεις ἐνδοφθάλμιος μικρὸν πύξημένη.

Βλέποντες λοιπὸν τὴν περίστασιν ἐπιβάλλουσαν ἡμῖν ταχείαν ἐνέργειαν ἠρκέσθημεν, ἀντὶ παντὸς ἄλλου δραστηριωτέρου μέσου, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν χρῆσιν φαρμάκου κατὰ τοῦ πόνου καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκρίναμεν τὴν ἀντιπυρίνην μετὰ τῆς χλωράλης ὡς ἔπεται:

Antipyrine ..... 1.50 gr.
Chlorale ..... 1.00 gr.
Potion aromatique siropeuse 150.00 gr.

En prendre en 4 doses d'une heure d'intervalle.

Ἐκτὸς τῆς κατὰ τοῦ πόνου θεραπείας ἐνεδείκνυτο καὶ ἡ πρόκλησις διαφορήσεως, δι' ἣ καὶ ἐχορηγήσαμεν ἐσωτερικῶς τὴν πιλοκαρπίνην εἰς καταπότια λαμβανόμενα τὴν πρωΐαν, πρὸ τῆς ἀπὸ τῆς κλίνης ἐξεγέρσεως, μετὰ κυπέλλου θερμοῦ τείου.

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φαρμακευτικῶν τούτων ὁδηγῶν, ὁ ἀρρώστος ἐδείκνυεν ἱκανὰ σημεῖα βελτιώσεως, δυνηθεὶς οὕτω νὰ ἀναπαυθῆ ὀλίγον. Ἡ βελτιώσις ὅμως αὕτη πρόσκαιρος μόνον ἦτο, διότι μετὰ πάροδον ὀλίγων ἡμερῶν νεωτέρα προσβολὴ μετὰ τῶν αὐτῶν περιπτώσεων φαινομένων ἀνεφάνη. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν, γενομένην αὐθημερόν, διαγινώσκουμεν ὅτι ἡ ἐνδοφθάλμιος πίσις εἶχεν αὐξηθῆ μεγάλη, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ φαινόμενα φλεγμονώδη

ἀπὸ τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ κερατοειδοῦς ἐμφανίζονται, συμπληροῦντα τὴν νοσολογικὴν εἰκόνα τοῦ δυστυχοῦς ἀρρώστου, κατατρυχομένου οὕτως. Ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως, εἶπομεν, ἦτο μὴδὲν ἐν τῷ πάσχοντι ὀφθαλμῷ, παραμείνασα μέχρι τοῦ $\frac{1}{4}$ ἐν τῷ ἐτέρῳ, τῷ δεξιῷ.

Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις οὐδὲν ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν, διότι ἦτο ἀδύνατον νὰ φωτισθῇ ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔνεκα τῆς αἱμορραγίας, ἐν ᾧ τοῦναντίον ἐν τῷ δεξιῷ ἠδυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν καθαρῶτα τὴν κοιλανσίαν τῆς ὀπτικῆς θηλῆς καὶ τὰ ὑπεραιμικὰ ὀλίγον φλεβικὰ ἀγγεῖα. Οὐδαμῶς ἠδυνήθημεν μετὰ μακρὰν καὶ λεπτομερῆ ἐξέτασιν νὰ ἀνακαλύψωμεν, ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην, αἱμορραγίαν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς.

Ἐχόντες λοιπὸν πρὸ ἡμῶν ἄρρωστον, ὑφιστάμενον τὸ δεῦτερον ἤδη προσβολὴν αἱμορραγικὴν τοῦ χρονίου γλαυκώματος καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ὑγίειαν καὶ ἡσυχίαν, ἐσκέφθημεν ὅτι, ἂν μὲν ἠκολουθοῦμεν τὰ παλαιὰ τῆς ὀφθαλμολογίας δόγματα, καθῆκον ἐπιστημονικὸν εἶχομεν νὰ ἐξορύξωμεν τὸν πάσχοντα ὀφθαλμὸν ὀλοτελῶς, ἔχοντες ἐκ τῶν προτέρων ὑπ' ὄψιν τὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης ἐξορύξεως ὑπὸ τε αἰσθητικὴν ἐποψίαν καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέλλουσαν δύσκολον πρόθεσιν τεχνητοῦ βολβοῦ. Μὴ θέλοντες ὁμῶς ἔνεκα τῶν σοβαρῶν τούτων λόγων νὰ στερήσωμεν τὸν ἄρρωστον τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, δύο ἔτερα ἐβλέπομεν προβάλλοντα ζητήματα. Νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν τελευταίως ἐφαρμοσθεῖσαν μέθοδον τοῦ κ. Πανᾶ, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὴν *διουσιωϊρικὴν σκληροτομήν* ἢ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐτέρας, ἀνωτέρω μνημονευθείσης, ἐγχειρήσεως, κτήματος τοῦ αὐτοῦ κ. Πανᾶ, τῆς *συνθέτου κερατοειδεκτομῆς*; Ἐχόντες λοιπὸν ἀμφοτέρας ὑπ' ὄψιν ὡς τὸ μόνον ἐν τῇ περιστάσει καταφύγιον, ἐσκέφθημεν ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο, προβαίνοντες ἐκ τῶν ἀπλουστερῶν εἰς τὰ συνθετώτερα, νὰ προτιμήσωμεν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς *διουσιωϊρικῆς σκληροτομῆς*, ἔνεκα ἰσχυροτάτου λόγου, ὅτι δηλαδὴ ἐπωφελοῦμεθα τὴν περιστάσιν ὅπως ἐκ τοῦ συνεγγυς σπουδάσωμεν τὰ θεραπευτικὰ πλεονεκτήματά τῆς νέας ἐγχειρήσεως, ἐπιφυλασσόμενοι ἐν ἀποτυχίᾳ ταύτης νὰ προβῶμεν εἰς τὴν δευτέραν, τὴν

ἡμιεξορύξιν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ βολβοῦ, ἦτοι τὴν *σύνθετον κερατοειδεκτομήν*.

Ὡς κατὰ πρῶτον ἐπεχειρήσαμεν τὴν δοκιμὴν τῆς ὁμολογουμένως δυσκόλου ταύτης ἐγχειρήσεως, δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαιρίου τῶσιν τῆς ἱριδος κατὰ τὴν μεσότητά ταύτης. Μεθ' ὅλην ὁμῶς τὴν βραδύτητα, ἣν κατὰ τὸ φαινόμενον ἐνέχει τοιαύτη τομὴ τῆς ἱριδος εἰς ὀφθαλμὸν ἤδη ἐξ αἱμορραγίας ἐσωτερικῶς κινδυνεύοντα, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ τὴν μικρὰν εὐνοϊκὴν συμβολὴν αὐτῆς πρὸς ἐπιτυχίαν ἀποτελέσματος εὐχαρίστου, ὅπερ ἀκριβῶς ἐπορίσθημεν. Κατὰ τὴν τῶσιν τῆς ἱριδος λοιπὸν τὸ ἐκχυθὲν αἷμα ἐξῆλθε διὰ τῶν δύο τομῶν, τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου τοῦ μαχαιρίου, μετὰ τῶν ἐνδοφθαλμίων ὑγρῶν, πρὸς εὐκολωτέραν δ' αὐτῶν ἐξοδον εἶχομεν κρατήσῃ ἐν τῇ τομῇ τὸ μαχαιρίον ἐπὶ τινα δευτερόλεπτα.

Τῆς ἐγχειρήσεως περατωθείσης, οὐδὲν μετ' αὐτὴν δυσἄρεστον φαινόμενον εἶχομεν παρατηρήσει καὶ ἀπῆλθομεν καταλείποντες τὸν ἄρρωστον ἀσηπτικῶς ἐπιδεδεμένον, καὶ παραγγεῖλαντες αὐτῷ τὴν ἐπὶ 48 ὥρων ἐν τῇ κλίνῃ διαμονὴν ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ ψυχικῇ καὶ σωματικῇ, πρὸς ἀποφυγὴν νέας αἱμορραγίας καὶ αὐξήσεως τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως, κατελθούσης μετὰ τὴν ἐγχείρησιν κάτω τοῦ φυσιολογικοῦ.

Τὴν αὐτὴν νύκτα τὰ πάντα καλῶς βάλουσι, ὁ ἄρρωστος κοιμᾶται ἡσυχος μέχρι πρωίας. Ἡ αὐτὴ κατάστασις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν 48 ὥρων, μετὰ τὸ πέρας δ' αὐτῶν ἐπισκεπτόμεθα τὸν ἄρρωστον, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ἐγχειρηθέντος ὀφθαλμοῦ παραπονούμενον. Αἶρομεν τὸν ἐπίδεσμον καὶ πράγματι παρατηροῦμεν ὑποτονίαν καταφανῆ, ἐξάλειψιν τῶν ὀδυνῶν φαινομένων, ἀλλ' ὁ βυθὸς δὲν φωτίζεται. Μὴ παρουσιαζομένης ἀνάγκης δευτέρας τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπίδεσεως, ἀπῆλθομεν συστήσαντες τῷ ἄρρώστῳ ἄκραν ἡσυχίαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, μετρίαν χρῆσιν κολλυρίου πιλοκαρπίνης καὶ προσοχὴν εἰς τὸν γαστροεντερικὸν σωλῆνα πρὸς ἀποφυγὴν φόρτου καὶ δυσπεψίας. Ἐπαναβλέπομεν τὸν ἄρρωστον μετὰ δέκα ἡμέρας καὶ λίαν εὐχαρίστως παρατηροῦμεν τὴν παραμονὴν τῶν αὐτῶν συμπτωμά-

των μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ ἔνδοφθάλμιος πίσις εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἐτέρου, γλαυκωματικοῦ καὶ τούτου, ὀφθαλμοῦ. Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις παρουσιάζει μικρὰν τινα διαύγειαν, εἰσελθοῦσαν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ἐγχειρηθέντος ὀφθαλμοῦ. Τῶν συμπτωμάτων τούτων οὐδόλως ὄντων ἀνησυχαστικῶν, ἠρκέσθημεν εἰς τὴν ἐξακολουθήσασιν τῆς καθημερινῆς θεραπείας διὰ τῆς ἐνσταλάξεως κολλυρίου πιλοκαρπίνης προστιθεμένης ὡς προφυλακτικῆς καὶ τῆς κατὰ τὴν πρῶιαν λήψεως τῶν διαφορητικῶν, ὡς ἀνωτέρω ἐμνημονεύθη.

Ἐπὶ 15 ἡμέρας ὁ ἄρρωστος οὐδὲν παρεπονθήθη τὴν δεκάτην ὅμως ἤρξατο αἰσθανόμενος πόνους τινάς, ἀλλ' οὐχὶ τὸσον ἐντόνους, ὥστε νὰ σπεύσῃ πρὸς συνάντησιν ἡμῶν. Ἐν τούτοις τὴν νύκτα τῆς αὐτῆς ἡμέρας προσβάλλεται πάλιν ὑπὸ πόνων, μὴ δυναθῆς μέχρι τῆς πρῶιας νὰ κοιμηθῆ. Ἐπισκεπτόμεθα τὸν ἄρρωστον καὶ παρατηροῦμεν κῦξημένην τὴν ἔνδοφθάλμιον πίσιν οὐχὶ ὅμως ὡς ἐν ἀρχῇ. Ἡ ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις ἀποδεικνύει σκοτεινότεραν τὴν χοριὰν τοῦ βυθοῦ, μαρτύριον νέας, ἀλλὰ μικρᾶς αἱμορραγίας, ἣτις οὐχ ἦττον ἐμπνέει ἀμφιβολίας. Μὴ πιεζόμενοι πολὺ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐπέμβωμεν χειρουργικῶς, ἀνατρέχοντες εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν *σύνθετον κερατοειδεκτομήν*, ἀπεφασίσαμεν ὅπως ἀντεπεξέλθωμεν διὰ τῶν λατρικῶν μέσων, ἀλλὰ δραστηρίως: Ἐνσταλάξεις κολλυρίου *πιλοκαρπίνης* μετὰ *ἐξερῆνης*, κατὰ τὴν συνταγὴν τοῦ κ. *Abadie*, ἰδρωτοποιῶν ἐσωτερικῶς καὶ καθαρισμὸς τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος διὰ καθαρτικοῦ κλύσματος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπαναβλέπομεν τυχαίως τὸν ἄρρωστον, ἔχοντα καλῶς καὶ οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ παραπνοούμενον καθ' ὅλον τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἔνδοφθάλμιος πίσις, κατελθοῦσα, παραμένει σχεδὸν φυσιολογικὴ, ὁ δὲ δι' ὀφθαλμοσκοπίου φωτισμὸς ἀποδεικνύει διαύγειαν τοῦ βυθοῦ μείζονά πως.

Ἐκτοτε δὲν ἐπανειδομεν τὸν ἄρρωστον, ἐν τούτοις ἐπληροφόρηθημεν περὶ τῆς ἐλλείψεως νεωτέρων προσβολῶν.

Ἡ περίπτωσις, ἣτις ἐγένετο τὸ θέμα τῆς παρούσης ἀνακοινώσεως, ἐνέχει τοῦτο τὸ διαφέρον, ὅτι πρῶτη ἐδημοσιεύθη πρὸς ὑποστή-

ριξιν τῶν ἐνθαρρυντικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς περὶ τῆς ὀφθαλμοσκοπίας ἐγχειρήσεως, περιγραφείσα μόνον ἐν τῇ κλινικῇ διδασκαλίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. *Panā* ἀπὸ δύο μόλις ἐτῶν.

Ἐνώπιον λοιπὸν τοιαύτης ἐγχειρήσεως, δυναμένης πολλάκις νὰ σώσῃ ὀφθαλμὸν καταδικαζόμενον εἰς τελείαν ἀπώλειαν, δεόν νὰ ἐξάρωμεν τὸ πρωτότυπον καὶ δημιουργὸν πνεῦμα τοῦ κ. *Panā*, ζητούντος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ πάντοτε τὸ νέον καὶ ὠφέλιμον ἐν ταύτῳ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, πρὸς ἐπικύρωσιν ἐκείνου, ὅπερ πλειστάκις κατὰ τὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ *Hôtel-Dieu* διδασκαλίαν αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ πρόδοσις τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης πραγματοποιεῖται οὐχὶ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τῆς ἀναγνώσεως, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τῆς καθημερινῆς παρατηρήσεως.

Σκέψεις καὶ συμπεράσματα. Ἄγνοοῦντες ἐξ ἰδίας πείρας ἄλλας περιπτώσεις *δυσθιοϊοειδοῦς σκληροτομῆς* ἢ μόνον ὅσας παρεκολουθήσαμεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ κ. *Panā*, προστιθεμένης καὶ τῆς ἡμετέρας, δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἀκόμη σταθερὰν ἰδέαν καὶ πεποιθήσασιν περὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς ἢ μὴ δράσεως τῆς προκειμένης ἐγχειρήσεως τῶν αἱμορραγικῶν γλαυκωμάτων, δι' ὅ καὶ ἀναμένομεν τὴν ἐπίσημον δημοσίευσιν εἰς ἰδιαίτερον τόμον ὑπὸ τοῦ κ. *Panā*, ἀναγγεῖλαντος αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ἐν τούτοις ὅμως ἐπιτραπήτω νὰ ἀναγράψωμεν σκέψεις τινὰς ἀγούσας εἰς συμπεράσματα ποικίλα καὶ περιεργα.

Καθ' ἡμᾶς, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς *δυσθιοϊοειδοῦς σκληροτομῆς* ἦσαν ἐνθαρρυντικὰ ὀφθαλμολογικὰ ἐπιτεύγματα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦλάχιστον. Ἐπειδὴ, ἂν ἀφαιρέσωμεν μίαν περίπτωσιν *παιδικῶν γλαυκώματος*, ἣτοι *βουφθαλμίας*, καθ' ἧς ἀνωφελὴς εἰδείχθη ἡ ἐγχείρησις, ἐν τρισὶν ἄλλαις περιπτώσεσιν, ἀφορώσαις αἱμορραγικὸν γλαύκωμα, τὰ προκύψαντα ἀποτελέσματα κατεδείχθησαν λίαν ἰκανοποιητικὰ. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων περιπτώσεων ἐν μὲν ταῖς δύο ἡ ἐγχειρήσεις ἐπήνεγκεν ἄμεσον τῶν πόνων παύσιν καὶ ἀναστολὴν τῆς τῶν συμπτωμάτων καταστροφικῆς πορείας, ἐν τῇ τρίτῃ ὅμως, ἀφορῶσιν γυναῖκα 50 ἐτῶν, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν βασάνων, ὅθεν τὰ φαινόμενα ἐξηκολούθουν ὑφιστάμενα καὶ μετὰ

τὴν ἐγχείρησιν ἐπὶ τινὰς μόνον ἡμέρας, 20-25 μετ' ἐντάσεως μετριωτέρας νῦν, μόνον δὲ μετὰ καθημερινῆν χρῆσιν πιλοκαρπίνης ἠδυνήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἐξαφανισθῶσιν.

Ἄν πράγματι ἡ *οπισθοϊριδικὴ σκληροτομὴ* ἐνέχη τι τὸ λίαν διαφέρον, σωτήριον καὶ καινοφανές, ἔγκειται ἐν τῷ γεγονότι ὅτι ἐφαρμοσθεῖσα ὅπου ἡ ἀπλὴ σκληροτομὴ ἢ ἱριδεκτομὴ μετὰ τῶν μυστικῶν ἐδείχθησαν ἀνωφελεῖς, ἐπήνεγκε βελτίωσιν καταφανῆ καὶ ἀναστολὴν τῆς ἐξορύξεως.

Ἐν τούτοις μεθ' ἄλλην τὴν εὐεργετικὴν δρᾶσιν αὐτῆς κατὰ τῆς προόδου τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, εὐρισκόμεθα πρὸ γεγονότος λίαν περιέργου, τοῦτ' ἔστι τοῦ *φυσιολογικοῦ μηχανισμοῦ*, τοῦ δεσπόζοντος τοῦ φαινομένου. Καὶ ἀληθῶς, ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν οὐ μόνον τὴν θεωρίαν τοῦ κ. Πανᾶ, στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἀθηρωματώδους ἐκφυλλίσεως τῶν ἀγγείων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τῷ *νευρικῷ συστήματι*, ἰδίως τῷ *συμπαθητικῷ* (Abadie, Stelwag κτλ.) ἢ τῷ *λυμφατικῷ* τοῦ *βολβοῦ* (Galezowski) ἢ τῷ *ἐκκριτικῷ* (Gräfe) ἢ τέλος τῆ *παθολογικῆ προσφύσει τῆς βάσεως τῆς ἱριδος* πρὸς τὸν σκληρωτικόν (*ἀπόφραξις τῆς ἱριδοκερατοειδοῦς γωνίας τοῦ Weber, Knies et Priestley-Smith*), βλέπομεν ὅτι οὐδεμία τούτων συνάδει πρὸς τὰ ἀποτελέσματα τὰ ἀπὸ τῆς *οπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς* ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι, προκύπτοντα, ὡς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀπλῆς σκληροτομῆς ἢ τῆς ἱριδεκτομῆς ἐν τῷ ἀπλῷ ἢ φλεγμονώδει γλαυκώματι. Διότι, ἂν πράγματι ἐν τῷ αἱμορραγικῷ γλαυκώματι ὡς πρώτη αἰτία, κατὰ τὸν κ. Πανᾶν, ἔρχηται τὸ ἀθῆρωμα, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πεισθῶμεν ὅτι ἡ *οπισθοϊριδικὴ σκληροτομία* δύναται ριζικῶς νὰ ἀναστείλῃ κακὸν εἰς γενικὴν κατάνστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἔχον τὴν ἀρχήν; Πῶς εἶναι δυνατόν ὀφθαλμῶς, παθολογικᾶ κεκτημένος ἀγγεῖχ, νὰ ἐξασφαλισθῆ ἐπὶ μακρὸν διὰ *σκληροτομίας οπισθοϊριδικῆς ἢ διὰ τῆς οπισθίας σκληροτομῆς καὶ ἄξονα* (παρακεντήσεως) ἢ διὰ τῆς *ὀφθαλμοτομίας*, ἀφ' οὗ τὸ καθ' ἑαυτὸ αἷτιον οὐδόλως αἰρετικὴ ριζικῶς; Ἐὰν μὲν αἱ μνησθεῖται ἐγχειρήσεις ἐπενεργῶσιν εὐνοικῶς ἐπὶ τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς ἄρσεως τῆς μεγάλης πίεσεως

καὶ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν πόνων, τότε πρὸς τίνα λόγον καὶ *ἀπλὴ σκληροτομὴ, προσθία ἢ οπισθία*, νὰ μὴ ἐπενέγκῃ τὸ αὐτὸ θεραπευτικὸν ἀποτέλεσμα;

Τούτων οὕτως ἐχόντων, βλέπομεν ὅτι μεθ' ὄσας τὰς ἐγχειρητικὰς μεθόδους, αἰτινες καταφανῶς ἐπὶ τῶν γλαυκωμάτων, καὶ ἰδίως τοῦ αἱμορραγικοῦ, ἐπενεργοῦσι λυσιτελῶς, οὐδὲν γινώσκομεν ὡς πρὸς τὸν μηχανισμόν αὐτῶν, ὅστις σήμερον παραμένει ἔτι μυστήριον.

Ὁ κ. *Ἰατροδούλος* ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ χρόνιου γλαυκώματος καὶ τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς*, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ὡς γνωστόν, τὸ πρωτογενὲς ἀπλοῦν *χρόνιον* λεγόμενον *γλαύκωμα*, καίτοι κατατάσσεται μετὰ τῶν ὑπὸ τὸ κεφαλαϊώδες ὄνομα τοῦ *γλαυκώματος* γνωστῶν παθολογικῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ καταστάσεων, παρουσιάζει πλείστας καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡττῶν οὐσιώδεις διαφορὰς, ἀπὸ τοῦ ὀξείου καὶ ὑποξείου γλαυκώματος καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκούντως ποικίλων μορφῶν τοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος. Τοσοῦτον, ὥστε τὸ *χρόνιον γλαύκωμα*, κυρίως εἰπεῖν, ἐν καὶ μόνον σύμπτωμα παρουσιάζει, τὰς ἀλλοιώσεις τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικῆς νεύρου, συνισταμένας πάντοτε εἰς *ιδιάζουσαν ἀτροφίαν* αὐτῆς μετὰ *κοιλάνσεως σημυτικῆς*· ἐλλείπει δὲ *χαρακτηριστικώτατον σύμπτωμα* τῶν λοιπῶν γλαυκωμάτων, ἡ *αὐξησις τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως*. Ἐο τοιοῦτον δὲ βεβαίως ἔδωκε τόπον ἀνέκαθεν εἰς πολλὰς θεωρίας καὶ *δοξασίας* περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς γενέσεως τῆς ὀφθαλμικῆς ταύτης νόσου, περὶ ὧν ἐνταῦθα οὔτε καιρὸς οὔτε ἀνάγκη ὑπάρχει ὅπως γείνη λόγος, ἔστω καὶ συντομώτατος. Ἀκριβῶς ὁμως, ὅπως ἀποσιωπήσω ταῦτα, παραθέτω ὡς *συμπέρασμα* τῶν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώσεων ἡμῶν τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ὅτι ἡ αἰτιολογία τῶν διαφόρων μορφῶν τοῦ γλαυκώματος, ἴσως δὲ καὶ τῆς μιᾶς μόνης μορφῆς, τοῦ *χρόνιου γλαυκώματος*, εἶναι καὶ σκοτεινὴ καὶ πολὺπλοκός. Ἡ δὲ γνώμη αὕτη μέχρι τινὸς ὑποστηρίζεται καὶ ὑπὸ τῆς *θεραπευτικῆς τῆς εἰρημένης νόσου*.

Διὰ μὲν τὸ πρωτογενὲς ὀξὺ γλαύκωμα καὶ

τάς πλείστας περιπτώσεις τοῦ δευτέρου ἢ ἱριδεκτομῆ καὶ ἡ σκληροτομῆ ἐγένοντο τὸ ἀσφαλέςτερον ἄμα καὶ σωτηριωδέστερον ἱαμα, τὸ δὲ χρόνιον γλαυκῶμα σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ὡς καὶ περιπτώσεις τινὲς τῶν λοιπῶν μορφῶν κείνται εἰς ἐτι ἔρμαιον τῆς θεραπευτικῆς ἡμῶν ἀγνοίας.

Τοῦτο βεβαίως ἐκίνησε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ τὸν κ. Βίτσον¹ ὅπως διστάσῃ περὶ τῆς κοινῶς πιστευομένης φύσεως τοῦ γλαυκώματος, σχεδιάσῃ ἐτέραν θεωρίαν καὶ ὑποδείξῃ νέαν θεραπείαν, ἐξ ἧς ὁμως οὐδὲν ἐγένετο τὸ ὄφελος. Τοῦτο ἐκίνησε καὶ τὸν κ. Walter² τῆς Ὁδησοῦ καὶ ἄλλους, ὅπως δώσωσι μείζονα σημασίαν εἰς τὸν ἀρθριτισμὸν ἐν τῇ νόσῳ ταύτῃ καὶ ζητήσωσι νέαν θεραπείαν ἐν τῇ χρήσει τῆς πιπεραζίνης καὶ ἄλλων ὁμοίων φαρμάκων. Τέλος, παραλείπων πλείστας ἄλλας δοκιμὰς δευτερευούσης ἀξίας, ἐπιμένω εἰς τὴν σπουδαιότητα πασῶν.

Πρὸ διετίας ὁ Abadie³ τῶν Παρισίων ἐποιήσατο τολμηρότερον ἄλμα εἰς τὸ ἐπικρατοῦν εἰς ἐτι σκότος, ὡς μίτον λαμβάνων λίαν ἐλκυστικὴν θεωρητικὴν παράστασιν τῆς αἰτιολογίας τῆς νόσου ἐν γένει. Τοῦτ' ἐστι, στηριζόμενος ἐπὶ τῶν γνωστῶν ἀπὸ τοῦ Claude Bernard γενομένων πειραμάτων ἐπὶ τοῦ τραχηλικοῦ τμήματος τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ παραγομένων μεταβολῶν, ἐσχεδίασε θεωρίαν, δι' ἧς παρεδέξατο πηγὴν πάσης μορφῆς τοῦ πρωτογενοῦς γλαυκώματος νοσηρᾶς (ἐρεθιστικᾶς) καταστάσεως τοῦ συμπαθητικοῦ ὡς καὶ συγγένειαν τῆς νόσου ταύτης πρὸς τὴν ἐξοφθαλμίαν, ἐκ τούτου δὲ ἐξήγαγε συμπέρασμα θεραπευτικὸν τὴν πιθανὴν θεραπείαν τοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς ἐκτομῆς τοῦ τραχηλικοῦ τμήματος τοῦ συμπαθητικοῦ, ἰδίως δὲ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ γαγγλίου.

Ἄν καὶ ἡ θεωρία αὕτη, ὡς ἐξηγήθη, ἐπολεμήθη δι' ἑλλειψιν συνοχῆς ὑπὸ τοῦ Campos¹ καὶ ἀνεθεωρήθη διὰ νέας λογικῆς ὑπὸ τοῦ κ. Μπίστη², οὐχ ἦτον ἐπιτυχίαι τινὲς σοβαραὶ τῆς ἐπὶ τοιαύτης θεωρίας βασιθεύσης νέας θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἠΰξησαν τὸ περὶ αὐτῆς διαφέρον τῶν ὀφθαλμολόγων, δὲν ἐβράδυναν δὲ τινες ἐξ αὐτῶν νὰ δοκιμάσωσι τὴν νέαν θεραπείαν τοῦ γλαυκώματος³.

Οὕτω λοιπὸν ἐν πρώτῃ δοθείσῃ εὐκαιρίᾳ ἐπεζητήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν ἐκτομὴν τοῦ ἀνωτάτου τραχηλικοῦ γαγγλίου, ἐλλείψει ἀσφαλεστέρου μέσου, ἀποτυχόντων δὲ τῶν τέως γνωστῶν ἱαμάτων.

Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ὁ Ἰ. Π., ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Προικόννησον νησιδίου Κουτάλεως, ἐτῶν 56, λεμβοῦχος, ἔγγαμος, ἀπολαύων ἄκραν ὑγίειαν καὶ οὐδέποτε παθῶν σύφιλιν, χαρακτήρος εὐαισθητοῦ καὶ ἐκ τῆς ἡμερησίας αὐτοῦ ἐργασίας ζῶν, προσῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν κλινικὴν τὸ πρῶτον τῆ 26 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. παραπονούμενος ἐπὶ ἀμβλυωπία, ἀρξαμένη ἀπὸ ἔτους· κατ' ἀρχὰς παρετήρησε νέφος παροδικὸν ἐν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ, ὅπερ ἀκολούθως ἐγένετο μόνιμον καὶ ἠΰξανε βαθμηδόν· ἀπὸ δὲ 6 μηνῶν ἡ ὄρασις αὐτοῦ ἔμνεσχε σχεδὸν ἡ αὐτή.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὑρον ἐν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ τὰ σημεῖα γλαυκώματος ἡσυχου, ἥτοι γλαυκῶμα χρόνιον ἀπλοῦν : τόνος ἐλάχιστα ὑπὲρ τὸ φυσιολογικόν, ὀξύτης ὀράσεως $\frac{1}{5}$ ἄνευ ὕψους, ὀπτικὸν πεδίων περιωρισμένον συγκεντρικῶς εἰς τὸ ἕμισυ περίπου, κόρη συνεσταλμένη τῇ χρήσει ἐξερίνης⁴, κερατοειδῆς διαφανῆς, ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ διαφανές, πρόσθιος θάλαμος φυσιολογικῶν διαστάσεων καὶ θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου σαφῶς παρουσιάζουσα γλαυκωματικὴν ἀτροφίαν μετὰ κοι-

1. Βίτσος.— Le glaucome primitif et la papillite glaucomeuse (Annales d'Oculistique, Août 1894).— Le glaucome primitif en Orient (Archives d'Ophthalmologie, Janvier 1897).

2. Walter.— Traitement médical du glaucome (La Clinique Ophthalmologique, 10 Décembre 1898).

3. Abadie.— Nature du glaucome—Explication de l'action curative de l'iridectomie (Congrès de Société française d'ophtalmologie, 1897.— La Clinique Ophthalmol., 10 Juin 1897).

1. Campos.— Société française d'ophtalmologie (séance du 4 Mai 1898).

2. Μπίστης.— Le glaucome primitif en Orient—Origine nerveuse.— Explication de l'action curative de l'iridectomie (Ann. d'Ocul., Septembre 1898).

3. Démichéri.— Sympathectomie dans le cas de glaucome (Ann. d'Ocul., Mars 1899).

4. Τὴν προτεραιαν εἶχε συμβουλευθῆ ἕτερον συνέδελφον, ὅστις προσηκρῶς ἀνέγραψεν ἐξερίνην καὶ προύτεινεν ἱριδεκτομὴν.

λάνσεως σημαντικής¹. Οὐδὲν δὲ ἄλλο ὑπῆρχεν, οὔτε ἰρεθισμὸς, οὔτε πόνοι, οὔτε δακρυρροία, οὔτε χρωματοψία ὡς ἐξ ἱριδος. Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς οὐδὲν θετικὸν σημεῖον ἐπαρουσίαζεν· εἶχεν ὀξύτητα ὀράσεως ἀκεραίαν τῇ χρήσει ὑέλου + 1, ὀπτικὸν πεδίων πλήρες, τόνον φυσιολογικόν, μόνη δὲ ἡ θηλὴ ἐφάνη κατὰ τι ὑπόπτως ἄνευ ὠρίσμένου σημείου.

Ἐπὶ τούτοις ἐγένετο πρότασις ἱριδεκτομῆς καὶ τῇ συγκατανεύσει τοῦ πάσχοντος ἐξετελέσθη τὴν ἐπιούσαν· κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐγχειρήσεως ἡ κόρη εὐρίσκετο ἔτι ἐν ἐλαφρᾷ μυδρίασει.

Μετὰ ἐβδομαδιαίαν ἀποθεραπείαν ὁ ἀσθενὴς ἀπῆλθε κελῶς ἔχων, ἀλλ' ἐπανῆλθε τὴν 10 Μαρτίου ἐπὶ δεινώσει τοῦ κακοῦ. Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς εὐρίσκετο ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ἀλλ' ὁ ἀριστερὸς ἦτο χείρων ἢ ἄλλοτε· τόνος σαφῶς νύξημένος εἰς + 1 καὶ πλέον, βολθικός ἐπιπεφυκῶς ἐν παθητικῇ ὑπεραιμῖα (φλέβες τινὲς ἐξωγκωμέναι) ἄνευ φωτοφοβίας ἢ δακρυρροίας, κερατοειδῆς καὶ ἐσωτερικὸν τοῦ βολθοῦ θολερώτεροι τοῦ φυσιολογικοῦ, θηλὴ ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει, ὀπτικὸν πεδίων στενωτέρον, ὀξύτης τῆς ὀράσεως $\frac{1}{8}$ ἄνευ ὑέλου· πόνοι δμως καὶ ἰρεθισμὸς παντελῶς ἔλειπον.

Τότε ἔκρινα ὠφέλιμον νὰ ἐνεργήσω νέαν ἐπέμβασιν, καθ' ὅσον μάλιστα, τοῦ ἀσθενοῦς μὴ δυναμένου νὰ διαμένῃ ἐν τῇ πόλει, οὐδὲ νὰ ἐπανέλθῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι εὐχερῶς, ὑπῆρχε φόβος μὴ ἐπιδεινωθῇ ἡ κατάστασις. Ἐξετέλεσα δὲ κατὰ προτίμησιν τὴν προσθήαν ἄνω σκληροτομῆν.

Ὁ πάσχων ἀπέρχεται μετὰ ὀλιγοήμερον ἀποθεραπείαν, ὑπισχόμενος νὰ ἐπανέλθῃ εὐθύς ὡς δυνήθῃ· ἐπανέρχεται δὲ τὴν 4 Ἰουνίου ἐν τῇ ἐξῆς καταστάσει·

Δ. Ὁ. Ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει.

Ἄ. Ὁ.—Τόνος μᾶλλον νύξημένος ($t=+2$ περίπου), ὀξύτης τῆς ὀράσεως λίαν ἡλαττωμένη (διακρίνει μόνον τοὺς δακτύλους εἰς ἀπόστασιν 1 μέτρου), παθητικῇ ὑπεραιμῖα περὶ τὸν κερατοειδῆ (ἰδίᾳ δὲ περὶ τὴν κάτω ἡμιπεριφέρειαν ζωηροτέρα), κόρη, διαφανεῖς

μοῖραι καὶ βυθὸς ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει περίπου.

ὑπὸ τοιούτους ὄρους οὐδὲν ἕτερον πρὸς δοκιμὴν εὖρον καλλίτερον τῆς μονοπλευροῦ γαγγλιεκτομῆς· διότι, τοῦ κακοῦ περιοριζομένου εἰσέτι ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀφικομένου σχεδὸν εἰς τὸ τέρμα τῆς σταδιοδρομίας αὐτοῦ, ἡ ἀκίνδυνος τυγχάνουσα μονόπλευρος δοκιμὴ τῆς πολλὰ ὑπισχνουμένης νέας ἀγωγῆς ἠδύνατο τοῦλάχιστον νὰ καθοδηγήσῃ ἡμᾶς κάλλιον πρὸς διάσωσιν τοῦ ἐτέρου ὀφθαλμοῦ, ὅστις, κατὰ τὰ ἐγνωσμένα, καίπερ διατελῶν ἔτι ὑγιής, ἐκινδύνευε τὰ μέγιστα νὰ προσβληθῇ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ὀφθαλμολογικοῦ νόσου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐξηγήσας τὸ πρᾶγμα ἀρκούντως τῷ πάσχοντι, συνεβούλευσα αὐτῷ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην καὶ ἐτέρων συναδέλφων.

Οὕτω λοιπὸν ἐμείναμεν σύμφωνοι μετὰ τῶν κ.κ. Μπίστη καὶ Γαβριηλίδου ὅπως ἐκτελεσθῇ ἐτερόπλευρος γαγγλιεκτομὴ τοῦ τραχήλου. Ἐπὶ τούτῳ δὲ ὁ ἀσθενὴς εἰσῆχθη εἰς τὸ Ἰερεμίου νοσοκομεῖον καὶ ἡ ἐγχείρησις ἐξετελέσθη ἀμέμπτως ἐπὶ παρουσίᾳ πολλῶν εἰδικῶν τε καὶ μὴ ὑπὸ τοῦ κ. Παύδα τῇ 10 Ἰουνίου.

Καίτοι δὲν ἐλήφθησαν τὰ μέτρα τοῦ Zimmermann¹ πρὸς ἐξακριβωσιν τῆς δράσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἐπὶ τοῦ εἰρημένου γαγγλίου, οὐχ ἦττον ὁμως κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια ὅπως μηδεμίᾳ διαφύγῃ ἡμᾶς μεταβολὴ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ κατὰ τε τὴν ἐγχείρησιν καὶ μετέπειτα.

Ἡ ἐγχείρησις ἐγένετο ἐν τῷ ὑπογενεῖφ τριγώνῳ ὡς ἐξῆς²: τομὴ ἐπιμήκης τοῦ δερ-

1. Zimmermann. — Über einen Fall von Resection des ganglion cervicale supremum sympathici (Die ophthalmologische Klinik, 5 August 1899).

2. Ὑπάρχουσι καὶ οἱ προσιμῶντες τὴν ἐπέμβασιν ταύτην ὀπισθεν τοῦ στεφανοειδομαστοειδίου μύος, θεωροῦντες τὴν ὁδὸν ταύτην συντομωτέραν καὶ ἔτι ἀκινδυνωτέραν. Μετὰ κατάλληλον ἐπὶ τὰ πλάγια τοποθέτησιν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου διὰ προσκεφαλαίων ἐκτελεῖται τομὴ τοῦ δέρματος εἰς μήκος 12 περίπου ὑπεκαταμέτρων ἀπὸ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως πρὸς τὰ κάτω ἀκριβῶς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὀπισθίου χεῖλους τοῦ στεφανοειδομαστοειδίου· φθάνων τις εἰς τὸν ὑποδόριον συνεκτικὸν ἰστόν ἀπάγει τοὺς κατ' ἐπιπολὴν κλάδους τοῦ τραχηλικοῦ πλέγματος καὶ ἰδίᾳ τὸν τραπέζιον κλάδον τοῦ παλινδρόμου κείμενον πρὸς τὰ κάτω μετὰ τοῦ

1. Κατὰ τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν ἐνεστάλαξα σταγόνας τινὰς ὀματροπίνης.

ματος τοῦ τραχήλου μήκους 10—12 ὑφεκατομέτρων ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ συστοίχου σκέλους τοῦ ὑοειδοῦς ὁστοῦ μέχρι τῆς μεσότητος τοῦ τραχήλου (τοῦτ' ἐστὶ κατὰ τὴν φορὰν καὶ ἀπέναντι τῶν μεγάλων ἀγγείων τοῦ τραχήλου) ἀκολουθῶς διάνοιξις καὶ ἀποχωρισμὸς τῶν περιταινιῶν καὶ τῶν μυϊκῶν στιβάδων καὶ ἀπαγωγή τοῦ δέματος τῶν μεγάλων ἀγγείων πρὸς τὴν μέσην γραμμὴν τῆ βοηθεῖα ψαλιδίου κλειστοῦ καὶ τυφλαγκίστρων ἀκριβῶς ἀνωθι καὶ ἀπέναντι τῆς ἐξωτερικῆς ἢ ὀπισθίας γαστέρας τοῦ διχαστῆρος· τέλος ὀπισθεν τοῦ ἀπαγομένου δέματος τῶν μεγάλων ἀγγείων καὶ νεύρων ἐνεφανίσθη ἐν τῷ βᾶθει καὶ ἐξετάμη διὰ ψαλιδίου τὸ εὐκόλως διὰ τε τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα καὶ τὴν χροιάν ἀναγνωρίζομενον πρῶτον τραχηλικὸν γάγγλιον τοῦ συμπαθητικοῦ. Ἡ ὄλη ἐγχείρησις, ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τὸ χλωροφόρμιον, ἐπερατώθη δι' ἐφαρμογῆς ραφῶν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς καὶ ἐπιδέσμου ἀντισηπτικοῦ ἐν διαστήματι 20 περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας. Ἡ ἀποθεραπεία ὑπῆρξεν ἀπλουστάτη καὶ σύντομος καὶ ὁ πάσχων ἐντὸς ἐβδομάδος ἐξῆλθε τοῦ νοσοκομείου.

Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἡ ἐξέτασις τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἡμετέρου ἀσθενοῦς ἐγένετο δις, τῇ 20 Ἰουνίου καὶ τῇ 27 Ἰουλίου. Σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδεμία σχεδὸν παρατηρήθη μεταβολὴ ἀξία λόγου, οὔτε ἐπὶ τὰ χεῖρω οὔτε ἐπὶ τὰ κρείτω.

27 Ἰουλίου. Δ. 'Ο.— Φυσιολογικὸς καὶ ἥσυχος.

'Α. 'Ο.— Ἐλαφρὰ πτώσις τοῦ ἀνωτέρου

στερνοκλειδομαστοειδίτου τῆ βοηθεῖα ἀυλακομήλης καὶ τυφλαγκίστρου. Ἀκολουθῶς πρὸς ὀδηγίαν ζητοῦνται ἡ ἔσω σφαγίτις, ἡ ἔσω καρωτίς καὶ τὸ πνευμονογαστρικὸν ὀπισθεν τοῦ ὀπισθίου χεῖλους τοῦ στερνοκλειδομαστοειδίτου, διότι τὰ ὄργανα ταῦτά εἰσιν εὐκρινῆ καὶ κείνται ἀκριβῶς πρὸ τοῦ ζητουμένου συμπαθητικοῦ. Τὴν σφαγίτιδα διακρίνει τις ἀμέσως ἐκ τῆς κυανῆς χροιάς, τὴν καρωτίδα διὰ τῆς ἀφῆς μᾶλλον καὶ τὸ πνευμονογαστρικὸν ἐκ τοῦ ὀμαλῆς κυλινδρικοῦ σχήματος, κείμενον παρὰ τὰ δύο ταῦτα μεγάλα ἀγγεῖα· ἀπαιτεῖται προσοχὴ τις ὅπως μὴ συγχυθῆ μετὰ τοῦ συμπαθητικοῦ, οὔτινος τὸ πρῶτον γάγγλιον ἔχει ὅλως χαρακτηριστικὴν ὄψιν, ὃν σωματίον ἀτρακτοειδὲς καὶ ῥοδέουθρον ἐν εἴδει μικροῦ μύου, συνεχιζόμενον δὲ πρὸς τὰ κάτω διὰ κορμοῦ συγκριτικῶς ἰσχυροτάτου καὶ φέροντος τριχῶδεις ἐκβλαστῆσεις. Τὰ ἐπιλοιπα τῆς ἐγχειρήσεως εἰσι κοινά.

βλεφάρου, κόρη ἐν ἐλαφροῦ μυδριάσει, τόνος περίπου +1, φλέβες ἐξώγκωμέναι περὶ τὸν κερατοειδῆ, ὄξύτης τῆς ὀράσεως περίπου ἢ αὐτῇ (βλέπει τοὺς δακτύλους εἰς ἀπόστασιν 50 ὑφεκατομέτρων)· ἄλλως δὲ ὁ ὀφθαλμὸς διατελεῖ ἥσυχος.

Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀπέναντι τῶν λοιπῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθειῶν καὶ τούτων ὀλίγων μὲν, ἀλλὰ στεφθειῶν ὑπὸ ἐπιτυχίας τινός, μένει τρόπον τινὰ οὐδετέρω, διότι οὔτε καλὸν ἐφάνη ἐκ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης οὔτε κακὸν ἢ μᾶλλον οὐδεμία προφανῆς μεταβολὴ ἐπῆλθεν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὑπὸ τε φυσιολογικὴν καὶ παθολογικὴν ἔποψιν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ἔχει τὸ διαφέρον, διότι τὸ ζήτημα τῆς γαγγλιεκτομῆς κείται τὴν σήμερον ἐπὶ τοῦ τάπητος, ἡ δὲ περὶ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης γνώμη τῶν ὀφθαλμολόγων θέλει σχηματισθῆ πληρέστερον διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν τε θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν περιπτώσεων. Ἦως δὲ διὰ τῆς παραθέσεως αὐτῶν θέλει εὑρεθῆ καὶ τρόπος πρὸς διάκρισιν μορφῶν ἐπιδεκτικῶν ἢ μὴ ὠφελείας ἐκ τῆς τραχηλικῆς γαγγλιεκτομῆς. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι, ἐνῶ ὁ Δ. 'Ο., ἐκληρθεῖς ἐν ἀρχῇ ὡς ὑποπτος, διατηρεῖται μέχρι τοῦδε ὑγιέστατος, ὁ ἀριστερὸς καὶ μετὰ τὰς εἰρημένας σοβαρὰς ἐπεμβάσεις κατέληξε σχεδὸν εἰς τὸ μοιραῖον τέλος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ν5'

27 Ὀκτωβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ.

'Ο κ. πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἀγγέλλει ὅτι ἔνεκα τῆς παρατήσεως τοῦ κ. **Φωτιάδου** ἢ Βιολογικῆ Ἐπιτροπῆ προβαίνει εἰς ἐκλογὴν νέου προέδρου.

Γενομένης δὲ μυστικῆς ψηφοφορίας, πρόεδρος ἐκλέγεται ὁ κ. **Ι. Σιώτης**.

'Ο κ. **Γατρόπουλος** ἐρωτᾷ, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀνακοινωθείσαν πραγματείαν τοῦ κ. **Ἐλευθεριάδου**, τίνες λόγοι ἠνάγκασαν τὸν καθηγητὴν κ. **Πανῶν** νὰ ἐκλέξῃ τὴν νέαν ταύτην μέθοδον; Ὑπάρχει ἐνδειξίς τις ἰδιαίτερα ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν;

'Ο κ. **Ἐλευθεριάδης** ἀπαντᾷ ὅτι οὐδεὶς

ἕτερος λόγος ὑπάρχει, εἰμὴ οἱ γνωστοὶ περὶ ἐπεμβάσεως ἐπὶ τῶν αἱμορραγικῶν γλαυκωμάτων λόγοι, ὅπως ἐκλέξῃ τὴν νέαν ταύτην μέθοδον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΖ'

3 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία I. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Ἐλευθεριάδης**, ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ἀναγινώσκει τὰ ἐπόμενα:

Κύριοι,

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ὅπερ ἐν συντόμῳ περιεγράψαμεν κατὰ τὴν ἀνακοίνωσιν ἡμῶν, συμπληροῦμεν αὐτὴν διὰ τινων λεπτομερειῶν.

Ἐν πρώτοις εἶχομεν εἶπει ὅτι ὁ χῶρος, ἐνθα γίνεται ἡ ἐγχείρησις, εἶναι ὁ ὀπίσθιος θάλαμος ἢ μᾶλλον ἡ προσθία τούτου μοῖρα, ἢ μεταξὺ τῆς ὀπίσθιας ἐπιφανείας τῆς ἱριδος καὶ τῆς προσθίας τοῦ βλεφαρωτοῦ σώματος.

Ἐργασιῶν δὲν ἔχομεν ἀνάγκην πλὴν μιᾶς λαβίδος ὀδοντωτῆς πρὸς προσήλωσιν τοῦ βολβοῦ καὶ ἐνὸς μαχαιρίου τοῦ *Gräfe*, γνωστοῦ κατὰ τὴν ἐγχείρησιν τῶν καταροχκτῶν.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως εἶναι σπουδαιότατον ὅπως δυναθῶμεν νὰ ὀρίσωμεν μαθηματικῶς τὸ σημεῖον, ἐφ' οὗ θὰ θέσωμεν τὴν αἰχμὴν ἵνα ἐνεργήσωμεν τὴν παρακέντησιν τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος. Ἀκριβῶς δ' εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐγχειρήσεως καὶ εἰς τὸ τελευταῖον, ἤτοι τῆς κατὰ τὸ ἀντίθετον σύστοιχον σημεῖον τοῦ βολβοῦ ἐξόδου τοῦ μαχαιρίου, ἐγκτεται ὁ σπουδαιότατος χρόνος. Διότι, ἂν ἡ παρακέντησις γένηται κατὰ τὸ σημεῖον, ὅπερ γενικῶς λαμβάνεται ἢ ἀφετηρία τῆς συνήθους **προσθιοϊριδικῆς**, οὕτως εἶπειν, σκληροτομῆς, τότε οὐδὲν σχεδὸν ποιούμεν, ἐπειδὴ ἡ αἰχμὴ τοῦ μαχαιρίου θέλει διέλθει διὰ τοῦ προσθίου θαλάμου, εἶτι θέλομεν ὅμως κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ σημείου νὰ διευθύνωμεν ὀλίγον πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν αἰχμὴν, ὅπως ὑπερβῶμεν τὴν ἱριν, τότε, μὴ εὐρισκόμενοι ἀρκούντως

ἔπισθεν αὐτῆς, εἰσερχόμεθα ἐκ τῶν ἔμπροσθεν διαπερῶντες τὴν βᾶσιν αὐτῆς, ἣν ἀφσύκτως τέμνομεν καὶ ἐπομένως ἐπιπλεκόμεθα δι' αἱμορραγίας οὐ μόνον δυσμενοῦς ὡς πρὸς τὴν νόσον αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν, ἀλλ' εἶτι καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοῦς, μὴ δυναμένους νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἐγχείρησιν ἐν μέρει καταμέστῳ αἵματος.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν δύο σπουδαίων τούτων λόγων, ἡ τοιαύτη εἰσαγωγὴ τοῦ μαχαιρίου οὐδὲν ὁλῶς φαίνεται πληροῦσα τὰς ἐνδείξεις τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, κατὰ τοῦτο διαφερούσης ἀκριβῶς τῆς **προσθίας** συνήθους σκληροτομῆς, ὡς ἀφορώσης τὸ **τμήμα** τοῦ σκληρωτικοῦ, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ διάμεσον διάστημα μεταξὺ ἱριδος καὶ βλεφαρικοῦ σώματος. Οὗτος δ' εἶναι ὁ κυρίως λόγος, ὁ προτρέψας τὸν κ. *Πανᾶν* ὅπως σκεφθῇ τὴν ἐκτέλεισιν τῆς **δπισθιοϊριδικῆς σκληροτομῆς**, ἐπειδὴ παρετήρησεν ὅτι καθ' ἀπάσας τὰς ἄλλας, τὰς μέχρι τὴν σήμερον γενομένας, ἡ τομὴ ἀπέβλεπεν οὐχὶ κυρίως τὸν σκληρωτικόν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν βᾶσιν τοῦ κερατοειδοῦς, τοῦ μαχαιρίου διερχομένου πρὸ τῆς ἱριδος. Ἄν ὁμῶς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν γενικῶς σήμερον παραδεδεγμένην θεωρίαν τῆς παθογενείας τοῦ γλαυκώματος, ἣτις ἐγκτεται ἐν τῇ ραφῇ τῆς βᾶσεως τῆς ἱριδος πρὸς τὸν κερατοειδῆ (θεωρία τοῦ *Knies*), τότε βλέπομεν ὅτι ἡ νεωτέρα σκληροτομὴ, ἣτοι ἡ **δπισθιοϊριδική** ἔχει μείζονα λόγον προτιμήσεως, ἐπειδὴ ἡ ὁδός, ἣν ἀνοίγει ἐκ τῶν ἔπισθεν, εἶναι καταλληλότεατος ὡς πρὸς τὴν προσβολὴν τῆς ἀποπεφραγμένης ὁδοῦ τῶν ἐκκρινομένων ὑγρῶν.

Ἐνεκα λοιπὸν πάντων τούτων ἡ εἰσοδος τῆς αἰχμῆς πρέπει νὰ γείνη $1\frac{1}{2}$ —2 χιλιοστόμετρα ἔπισθεν τοῦ χείλους τοῦ κερατοειδοῦς.

Ἐτερος, ἐπίσης σπουδαῖος κανὼν, ὃν πρέπει νὰ τηρήσωμεν, ἀποβλέπει τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλομεν κρατεῖ τὸ μαχαιρίον, ἐπειδὴ, ὡς εἶχομεν εἶπει, κατὰ τὴν διαβασιν θέλομεν ἔχει ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἱριν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ βλεφαρικὸν σῶμα καὶ τὸν φακόν, ἄπερ δέον νὰ σεβασθῶμεν ἢ ἐν ἀνάγκῃ τραυματίζοντες τὸ μᾶλλον ἐπιδικτικὸν τραυματισμόν, ὅπερ εἶναι ἡ ἱρις.

Ἐχοντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὀπίσθιον τοίχωμα τοῦ ἐγχειρητικοῦ πεδίου ἀποτελεῖται

ἐξ ὀργάνων ἀξίων σεβασμοῦ, τὸ δὲ πρόσθιον ἐκ τῆς ἱριδος μὴ ἐπιπλευκούσης τὴν ἐγχείρησιν διὰ τοῦ ἐλαφροῦ αὐτῆς τραυματισμοῦ, στρέφομεν ἐπομένως πρὸς αὐτὴν τὸ βλαβερὸν τμήμα τοῦ μαχαιρίου. Κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν λοιπὸν τὸ μαχαιρίον θέλει ἔχει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸ αἰχμηρὸν αὐτοῦ μέρος, ὅθεν ὠθοῦμεν κατὰ μικρὸν τῆς παρακεντήσεως γενομένης, μέχρις ὅτου εἶδομεν τὴν αἰχμὴν προβάλλουσαν ἐν τῷ κορικῷ πεδίῳ, εἶτα διὰ δεξιῶν τινων κινήσεων, σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἄψωσιν τῆς ἱριδος, προχωροῦμεν ἕως οὗ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους μεταξὺ τῆς βάσεως τῆς ἱριδος τοῦ βλεφαρωτοῦ σώματος.

Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα ἐνίοτε νὰ ἀποφύγωμεν τὴν τρῶσιν τῆς ἱριδος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν πρέπει νὰ ταραττώμεθα ποσῶς (τοῦ τραυματισμοῦ μικροῦ ὄντος), ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθῶμεν τὴν ἐγχείρησιν μέχρις ἀποπερατώσεως, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν μικρὰν ποσότητα αἵματος, ἐκρέοντος διὰ τῆς τομῆς ἢ ἀπορροφωμένου κατόπιν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πρὸς ἀποφυγὴν βλάβης τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος ἐπιτρέπεται μικρά τις τῆς ἱριδος τρῶσις.

Προσδιορισμοὶ λοιπὸν τοῦ σημείου τῆς εἰσόδου, παρακέντησις καὶ ἀντικέντησις ἀνευ τραυματισμοῦ τῶν μνημονευθέντων ὀργάνων εἶναι ὁ σπουδαιότατος χρόνος τῆς ἐγχειρήσεως. Οὐχὶ ἐλάσσονος ὅμως ἀξίας εἶναι καὶ ὁ δεύτερος χρόνος, ἦτοι ὁ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μαχαιρίου, διότι οἱ αὐτοὶ λόγοι καθιστῶσι λεπτήν καὶ δύσκολον τὴν εἰσαγωγὴν. Ἐπομένως πρέπει κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν νὰ τηρῶμεν τὴν αὐτὴν, οἷαν καὶ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν, διεύθυνσιν τοῦ μαχαιρίου, τοῦ αἰχμηροῦ μέρους πάντοτε πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω ἐστραμμένου ὄντος. Ὁ χρόνος ὅμως τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ μαχαιριδίου πρέπει νὰ ᾖ ἐλάχιστος.

Μεταξὺ τοῦ πρώτου χρόνου, τῆς εἰσαγωγῆς τοῦτ' ἔστι, καὶ τοῦ δευτέρου, τῆς ἐξαγωγῆς, παρεμπίπτει λεπτομέρειά τις ἀναγκαία περιγραφῆς. Τὸ μαχαιρίον δηλονότι, εὕρισκόμενον ἐντὸς τῶν τομῶν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου, δύναται νὰ παραμείνῃ ὀλίγα δευτερόλεπτα, 4'—5'', μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξαγωγή. Πολλάκις ὅμως διενεργοῦμεν κινήσεις τινὰς ὀριζοντίας ἐχούσας τὴν φοράν καὶ σκο-

πούσας τὴν διεύρυνσιν τῶν στομιῶν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου, τοῦθ' ὅπερ ὁμοίως ἐφαρμόζει ὁ κ. Πανᾶς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν μνημονευθέντων ἐγχειρητικῶν κανόνων προστίθεμεν καὶ ἕτερον, ἦτοι τὸν προσδιορισμὸν τοῦ σημείου, καθ' ὃ γίνεται ἡ παρακέντησις. Ἐὰν διαιρέσωμεν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς εἰς τρία τμήματα διὰ δύο ὀριζοντίων γραμμῶν, τότε τὸ ἐγχειρητικὸν πεδίον ἀποτελεῖ τὸ κατώτερον τριτημῶριον, ἡ δὲ διεύθυνσις τοῦ μαχαιρίου ἔχει ὡς κανόνα τὴν ἀφοριστικὴν γραμμὴν τοῦ κατωτέρου καὶ μέσου τμήματος.

Ἐχόντες λοιπὸν ὑπ' ὄψιν τὸ τόξον, ὅπερ ἀφορίζεται ἐν τῷ κατωτέρῳ τριτημῶριῳ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς, προσέχομεν ἵνα μὴ κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ μαχαιρίου καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κινήσεων ἡ ἐφαρμοζομένη δύναμις ἢ μεγάλη καὶ σχηματίζωμεν κρημνόν.

Τοιαύτη τις ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς τυγχάνει ἡ *δυσθιοϊριδικὴ σκληροτομή*, ἧς ἡ ἀφειρηρία ἐγκρίεται ἐν τῇ ἀκριβείᾳ καὶ ἐπιτυχεῖ προσβολῇ τῆς *ἱριδικῆς γωνίας*, τυγχανούσης ἀποπεφραγμένης ἕνεκα προσφύσεως μετὰ τοῦ κερατοειδοῦς, ἀποτελούσης τὴν πασίγνωστον *οὐλώδη ῥαφὴν τοῦ Knies*.

Ὡστε καὶ πάλιν ὑποστηρίζομεν ὅτι οὐδεὶς νεώτερος λόγος ἢ θεωρία ἤγαγε τὸν κ. Πανᾶν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς χειρουργικῆς ταύτης ἀγωγῆς κατὰ τοῦ αἰμορραγικοῦ γλαυκώματος. Εἶτα δὲ ἀναδιφῶντες τὸ περισπούδαστον καὶ νεώτατον σύγγραμμα, τὸ ἐκδοθὲν τῷ 1898 ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πρῶην ἐπιμελητοῦ τῆς κλινικῆς αὐτοῦ κ. *Duvigneaud*¹, τὸ περιέχον ἐν ἐκτάσει ἐρεύνας παθολογικοανατομικῆς καὶ κλινικῆς, παρατηροῦμεν τρόπον τινὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν πάντων τῶν γλαυκωμάτων, τὰς διαφόρους τέως ἐξενεργήσας θεωρίας καὶ θεραπείας, αἰτινες ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐφαρμόζονται ὑπὸ τῶν διαφορῶν συγγραφῶν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ παρατηροῦμεν ὅτι μᾶλλον παραδεκτὴ κατὰ Πανᾶν θεωρία φαίνεται *οὐλώδη ῥαφὴ τοῦ Knies*, εἰς ἣν ὁμοίως μετὰ προηγουμένην λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῆς *ἀρηροσκλη-*

1. Recherches anatomiques et cliniques sur le glaucome et les néoplasmes intraoculaires par M. Panas et Dr Rochon Duvigneaud. Paris, 1898.

ρώσεως προστίθῃσι καὶ τὴν ἐξοίδησιν τοῦ υελώδους σώματος· ὑποστηρίζει δὲ τοῦτο ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς φυσιολογίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὄντος ἐκτοδερμικῆς προελεύσεως, ὅθεν κερκτημένου ἐκκριτικᾶς ιδιότητος, πειραματικῶς ἀποδειχθεῖσας κατὰ τὴν διὰ ναφθαλίνης πρόκλησιν καταρράκτου.

Ὡστε οὐλώδης ῥαφή τοῦ *Knies* μετὰ ἀρτηριοσκληρώσεως τῶν ἀμφιβληστροειδικῶν ἀρτηριῶν καὶ αὐξήσεως τῆς ἐκκριτικῆς ιδιότητος τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος καὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἐπενεγκούσης οὕτως ὑδαρεστέραν σύστασιν τοῦ υελώδους σώματος καὶ ποιᾶν τινα ἐξοίδησιν τούτου, τοιοῦτός τις εἶναι, κατὰ *Panās*, ὁ φυσιολογικὸς μηχανισμὸς, ὃν ἀπὸ πολλοῦ τοῦλάχιστον διδάσκει καὶ φαίνεται ἀσπαζόμενος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ συγγράμματι, ἐν ᾧ, καίπερ νεωτάτῳ, δὲν περιέλαβεν ὁμοῦ τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα τῆς θεραπείας τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος διὰ τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς.

Καὶ ἐν τῷ περὶ ἀνατομοπαθολογικῆς ἐξετάσεως τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος κεφαλαίῳ, παρατηροῦμεν ἐπίσης ὅτι οὐδὲν ἐξετάζεται ἢ ὀπισθοϊριδικὴ σκληροτομή, ἀλλὰ μόνον περιορίζεται ὁ κ. *Panās* ὑποστηρίζων τὴν ἀρτηριοσκληρώσιν, ἰδίως τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν, ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀποδειχθεῖσαν νοσηρᾶν, πασῶν τῶν ἄλλων ἀρτηριῶν (χοριοειδοῦς, βλεφαρωτοῦ σώματος καὶ ἱριδος) ὑγιεστάτων ἀποδειχθεῖσῶν.

Ἐκτός ὁμοῦ πάντων τούτων τῶν παρατεθέντων καὶ ἀποδεικνυόντων τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐσκέφθη ὁ κ. *Panās*, ἀναφέρομεν ἐν περιλήψει τὴν ἱστορίαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς.

Ὁ κ. *Panās* περιέγραφέ ποτε ἡμῖν δύο ἀρρώστους, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος, ἐξ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος πάσχων ἡλικίας 50 ἐτῶν, ὑπέστη ἐπανειλημμένως πάσας τὰς ἀντιγλαυκωματικὰς ἐγχειρήσεις μετὰ συνδυασμοῦ τῶν μυωτικῶν ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος· ὁ δὲ δεύτερος, γυνή, τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν τῶν συμπτωμάτων ἐμφανίζουσα μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν πασῶν τῶν γνωστῶν θεραπευτικῶν κατὰ τοῦ γλαυκώματος ἀγωγῶν, οὐδὲν προσεκτῆσατο τὸ ὄφελος, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ ὀφθαλμὸς αὐτῆς καταδικάζεται εἰς ἐξόρυξιν.

Οἱ ἄρρωστοὶ οὗτοι εἶναι ἐκεῖνοι, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακοινώσει διὰ μακρῶν, ἐπειδὴ ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσωμεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

Προϊόντος τοῦ λόγου ὁ κ. *Panās* ἀναφέρει συγγραφεῖς τινὰς ἀποπειραθέντας νὰ ἐξηγήσωσιν, ἀνεπιτυχῶς ὁμοῦ, τὸ ἀνίατον τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος. Ἀναφέρει τὰς ἰδίας καὶ τὰς τοῦ κ. *Duvigneaud* παρατηρήσεις ἐπὶ γλαυκωματωδῶν ὀφθαλμῶν, οὓς ἀνατέμνοντες ἀνεκάλυψαν τὰς ἀθηρωματώδεις ἀλλοιώσεις τῆς κεντρικῆς ἀρτηρίας μετὰ ἢ ἄνευ τῆς οὐλώδους ῥαφῆς τοῦ *Knies*. Καταλήγει δὲ διὰ τῶν ἐξῆς: *Ἡ παθολογικὴ ἀνατομικὴ μέχρι τῆς σήμερον οὐδὲν τὸ οὐσιώδες καὶ πειστικόν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ κακόν της πορείας τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἀπέδειξεν.* Ἐρχόμενος εἶτα ἐπὶ τὴν διαίρεσιν τῶν γλαυκωμάτων, διακρίνει ταῦτα εἰς δυναμικὰ καὶ ὄργανικὰ, τὰ καὶ κακοηθέστερα τῶν πρώτων, εἰ καὶ ὁ *Gräfe* πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς θεραπευτικῆς ἐπιδράσεως τῆς ἱριδεκτομῆς ἀπεφαίνετο περὶ τοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα ἀνιάτου τῶν γλαυκωμάτων. Ἐνδιατρίβων ἐπὶ τινα μόνον λεπτὰ περὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν προμνημονευθεισῶν διαίρεσεων, μεταβαίνει εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν διαφόρων μέχρι τῆς σήμερον γνωστῶν θεραπευτικῶν ἀντιγλαυκωματικῶν μεθόδων θεραπείας, ἐξ ὧν φαίνεται προτιμῶν τὴν σκληροτομὴν ἀντὶ τῆς ἱριδεκτομῆς, οὕσης ἐνίοτε βλαβερᾶς οὐ μόνον ἔνεκα τῆς αἱμορραγίας, ἣν παράγει, ἀλλὰ προσέτι καὶ τῶν ὀπτικῶν διαταραχῶν, ἧς ἐπιφέρει τοῖς ἐγχειρουμένοις.

Ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐγχειρήσεων κατὰ τοῦ γλαυκώματος ἡ ὠφελιμοτάτη εἰς τὸν ἄρρωστον καὶ ὀλιγότερον ἐπιφέρουσα τραυματισμὸν εἶναι ἡ σκληροτομή. Τοιούτη τις ἦν ἢ ἐν εἰδει ἀφορισμοῦ ἐξενεχθεῖσα γνώμη τοῦ κ. *Panās*.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπινόησιν τῆς ὀπισθοϊριδικῆς σκληροτομῆς, ἡ ἱστορία ἔχει οὕτως:

Παρά τινι διπλωμάτῃ (ἐξακολουθεῖ ὁ κ. *Panās*), παρουσιάσαντι αἱμορραγίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ παθόντι μετὰ ταῦτα γλαύκωμα αἱμορραγικόν, ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή κατὰ πάντα αὐτῆς τοὺς τρόπους ἐφαρμοσθεῖσα κατεδείχθη ἀνίσχυρος καὶ ὁ βολβὸς κατεδικάσθη εἰς ἐξόρυξιν, κατ' οὐδένα

τρόπον παραδεκτοῦ γενομένου ὑπὸ τοῦ πάσχυτος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κ. *Panās* οὐδόλως ἀνέδραμεν εἰς τὴν ἱριδεκτομήν, ὡς ἀντενδεικνυομένην. Ἐσκέφθη λοιπὸν ὅτι κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχεται ἡ σκληροτομή (ἡ κοινή), ὡς προτιμότερα καὶ λυσιτελεστέρα.

Κατὰ τὴν προσθίαν σκληροτομήν ὁ σκοπὸς ἡμῶν εἶναι νὰ διανοίξωμεν τὴν ἀποφραγείσαν ὁδὸν τῶν ἐκκριτικῶν προϊόντων τοῦ βλεφαρικοῦ σώματος καὶ τῆς ἱρίδος, ἥτοι τὴν βάσιν αὐτῆς, ἐν ἄλλοις λόγοις τὴν *ἱριδικὴν γωνίαν*. Ἄλλ' ἐν τῇ συνήθει καταστάσει τῶν γλαυκωμάτων, καὶ ἰδίως τῶν ὀργανικῶν, ἔχομεν ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις ἐδραζούσας ἐν τῇ ἱριδικῇ γωνίᾳ καὶ προκαλοῦσας τὴν οὐλώδη ραφὴν τοῦ *Knies*, τὴν σπανίως ἐλλείπουσαν. Ἔνεκα λοιπὸν τούτου τοῦ λόγου, βλέποντες ἐκ τῶν ἔξω τὴν ἱρὶν καὶ προσπαθοῦντες νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν σκληροτομίαν διευθύνοντες ἔμπροσθεν τῆς ἱρίδος τὸ μαχαίριον, οὐδόλως ἀνταποκρινόμεθα πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν, τῆς διανοίξεως τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἱριδικῆς γωνίας, ἐπειδὴ τὸ μαχαίριον διέρχεται 2 σχεδὸν χιλιοστόμετρα πρὸ αὐτῆς.

Ἴνα προσβάλωμεν λοιπὸν τὸ ἐπίκαιρον τοῦτο σημεῖον τῆς βάσεως τῆς ἱρίδος διὰ τῆς διανοίξεως τῆς ἱριδικῆς γωνίας πρέπει νὰ διέλθωμεν ὀπισθεν τῆς ἱρίδος διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου.

Ἴδου λοιπὸν ἡ ὄλη ἐξέλιξις τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐφευρίσεως τῆς ὀπισθιοἱριδικῆς σκληροτομῆς, ἧς ἡ θεωρία στηρίζεται, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ δεδομένων γνωστῶν. Ἄν ὁμοίως ὁ κ. *Panās* ἔχη πρὸς ἀνακοίνωσιν νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνας, τοῦτο δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, ἔνεκα δὲ τούτου ἠρκέσθημεν εἰς τὰ μέχρι τῆς σήμερον τοῦλάχιστον γνωστά. Προστίθεμεν δὲ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς μελέτης ταύτης, ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὀπισθιοἱριδικῆς σκληροτομῆς ἔχει μεγίστην τὴν ἀναλογίαν πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κ. *Galezowski* διενεργουμένην καὶ εἰς ἀπωτέρους χρόνους ὑπὸ τοῦ *Hangenk*. Καὶ ἡ μὲν θεωρία τῆς σκληροτομῆς τοῦ κ. *Panā* καὶ *Galezowski* σχεδὸν εἶναι ταυτόσημος, ἀφορώσα τὴν διάνοξιν τῆς ἀποφραγείσης ἱριδικῆς γωνίας καὶ τοῦ *Schlem*, ἡ ἐκτέλεσις ὁμοίως τῆς ἐγχειρήσεως εἶναι διάφορος, γινομένη, κατὰ μὲν τὸν κ. *Panā*, ἐν τῷ κατωτέρῳ τριτημορίῳ τοῦ κερατο-

ειδικοῦ ἐπιπέδου διὰ τοῦ μαχαίριου τοῦ *Gräfe*, ὡς ἤδη ἐλέχθη, κατὰ δὲ τὸν κ. *Galezowski*, ἐν τοῖς τέσσαρσιν ἄκροις τοῦ καθέτου καὶ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ, τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς 4 σημεῖα σταυροειδῶς ἀπέναντι ἀλλήλων κείμενα ἐπὶ τῆς περιφέρειᾶς τοῦ κερατοειδοῦς. Τὸ μαχαίριον ὁμοίως εἶναι διάφορον ἐνταῦθα, ὁμοιάζον πρὸς λόγχην ἐπιμήκη, στενήν, κεκυρτωμένην.

Υφίσταται δὲ ἀναλογία μεγίστη ἡ ταυτότης σχεδὸν τῆς σκληροτομῆς τοῦ κ.κ. *Galezowski* καὶ *Hangenk* μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἡ θεωρία, ἀφ' ἧς ἀμφοτέροι ὠρμήθησαν, εἶναι ἄλλοια. Ὁ μὲν *Galezowski* ὀρμᾶται ἐκ γνωστῆς θεωρίας, ἐν ᾧ ὁ *Hangenk* ἐποίησατο πρὸ πολλοῦ διάφορον ὡς ἀτομικὴν θεωρίαν, ἀποβλέπουσαν ἀποκλειστικῶς τὸν *βλεφαρικὸν μῦν*. Ἐνόμιζε τοῦτ' ἐστὶν ὅτι τὸ γλαύκωμα εἶναι διάστασις τοῦ περιβλήματος τοῦ βολβοῦ, πίεσις ἐπομένως τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα ἔνεκα σπασμωδικῆς συστολῆς τοῦ *βλεφαρικοῦ μῦος*. Νομίζων λοιπὸν ὅτι δι' ἐνὸς λογχοειδοῦς μαχαίριου ἡδύνατο νὰ ἀποκόψῃ τὸν ἐν σπασμωδικῇ καταστάσει μῦν, ἐπεχείρησε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σκληροτομήν διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ μαχαίριου (ὁμοίου καθ' ὅλα τῶν τοῦ κ. *Galezowski*), οὐδόλως ὑποπτεύων ὅτι οὕτως ἐνεργῶν μετὰ αἰσίου ἀποτελέσματος ἐξίτελει τὴν διὰ τῆς ὀπισθιοἱριδικῆς σκληροτομῆς σήμερον ἐπιτυγχανομένην διάνοξιν τῶν ἀποφραγμένων ἐκκριτικῶν ὁδῶν.

Καταλήγοντες δὲ προστίθεμεν ὅτι τὸ γνωστὸν ἡμῖν ὀφθαλμικὸν πάθος, ὃπερ καλεῖται *γλαύκωμα αἰμορραγικόν*, τυγχάνει *κλινοῦ συνδρομῆς*, ὅπως καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, μετὰ φαινομένων βολβικῶν διὲ μὲν *δμοῦ συνυπαρχόντων*, διὲ δὲ *τινων μόνων* τούτων ἐν τῇ νοσολογικῇ τοῦ βολβοῦ εἰκὸνι *ἐμφανιζομένων* καὶ τὴν ἀφορμὴν αὐτῶν *ἐχόντων* τὸ μὲν ἐν τισὶ σημεῖοις τὴν σήμερον γνωστοῖς, τὸ δὲ ἐν ἄλλοις πλείοσιν ἴσως, ὧν ἡ ἀνακάλυψις ἀπόκειται εἰς τὸ μέλλον.

Ὁ κ. *Τράντας* ἀναγινώσκει παρατήρησιν *ἱριδερμηίας*.

Κύριοι,

Αἱ περιπτώσεις τῆς συγγενοῦς ἱριδερμηίας

είναι ήδη άρκούντως πολυάριθμοι, άφου τῷ 1888 ἤδη ὁ *Felser* ἀνεβίβαζε τὸν ἀριθμὸν τῶν γνωστῶν περιπτώσεων εἰς 35· ὁ δ' ἀριθμὸς οὗτος ἠξήθη ἔκτοτε διὰ νεωτέρων δημοσιευμάτων. Ἄν δὲ κρίνω σκόπιμον νὰ ἀναφέρω λέξεις τινὰς περὶ προσωπικῆς τινος παρατηρήσεως, ἀποβλέπω μόνον εἰς ἰδιάζοντά τινα σημεῖα, ἅτινα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος περιστατικὸν ἐνεῖχεν. Πρόκειται περὶ παιδὸς τινος, ὡς δεκαετοῦς, φέροντος δεξιᾶ μὲν τελείαν ἰριδερμίαν, ἀριστερᾶ δὲ μερικὴν. Θολερότητες συγγενεῖς, βαθεῖαι, ἐν εἴδει ταινίας κυκλοτεροῦς λευκοφαίου, κατέχουσι τὸ περιφερικὸν μέρος τοῦ κερατίου. Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι αἱ θολερότητες αὗται ὀρίζουσι τὴν μοῖραν τοῦ κερατίου, ἣν ἠδύνατο ἡ Ἴρις νὰ ὑπενδύσῃ ἔσωθεν, τοῦ προσθίου θαλάμου ἐκλείποντος. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἔπαθεν ἐκ τελείου καταρράκτου, ὁ δὲ δεξιὸς φέρει θολερότητας, κατὰ τὸν ὀπίσθιον πόρον ἰδίᾳ συγκεντρωμένας. Αἱ θολερότητες τοῦ τε κερατίου καὶ τοῦ φακοῦ εἶναι σχετικῶς συχναὶ κατὰ τὴν ἰριδερμίαν.

Πλὴν τούτων ὅμως ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν παρουσιάζει καὶ διπλὴν πλάκα ξηρωτικὴν ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ βολβοῦ παρὰ τὸ σκληροκερατικὸν χεῖλος πρὸς τὰ ἔξω, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπὶ ἡμεραλωπίας, τῆς ἰδιοπαθοῦς, παρατηρουμένην (τὴν τοῦ *Bitot* λεγομένην), καίπερ σμικρὰν τὸ μέγεθος. Ἡ ξήρωσις αὕτη ὑφίσταται ἀπὸ διετίας ἀμετάβλητος· ὁ παῖς δὲ δὲν εἶναι καχεκτικὸς. Σημειῶ τὴν ἐπιπλοκὴν ταύτην, διότι φαίνεται οὕσα λίαν σπανία, ἂν κρίνω ἐκ τοῦ ὅτι ἱκανὰ συγγράμματα καὶ μονογραφίαι ἔτι δὲν ποιοῦνται μνεῖαν τῆς ἐπιπλοκῆς ταύτης.

Ἰδιαίτατα ἐπέστησα τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ὡς γνωστὸν, ἐπὶ ἰριδερμίας καὶ ἀφρακίας διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εἶναι πολυλάκις δυνατὴ ἡ ἄμεσος κατόπτευσις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, ὅπερ, φυσιολογικῶς ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἶναι ἀδύνατον. Ὑπάρχουσιν ὅμως ἱκανοὶ παρατηρηταί, οἵτινες βεβαιοῦσιν ὅτι ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν ἀπέβη ἀδύνατος ἡ παρατήρησις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, καίτοι πρὸς τοῦτο μετεχειρίσθησαν πάντα τὰ δυνατὰ μέσα. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τισὶ περιπτώσεσι καὶ ἡ συναρμογὴ ἦν ἐλ-

λιπῆς, ἐξήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀκτινωτὸν σῶμα, καὶ δὴ αἱ ἀκτινοειδεῖς προβολαὶ συχνὰ ἐπὶ ἰριδερμίας εἶναι ἀτροφικαί, ἐφ' ᾧ καὶ ἀόρατοι τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ. Ἄλλοτε ὅμως ἡ συναρμογὴ ὑφίσταται, καίτοι αἱ ἀκτινοειδεῖς προβολαὶ ἦσαν ἀόρατοι.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ παραδεχθῆ τις, προκειμένης περιπτώσεώς τινος τοιαύτης; Ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν λόγου χάριν διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου οὐδ' ἔγνος ἐπαρουσίαζεν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, συναρμογὴν ὅμως εἶχεν ἐναργῆ. Ἐχει ἀκτινοειδεῖς προβολὰς ὁ ἰριδερμικὸς ἡμῶν ἢ οὐχί; Τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου, ὅπερ δὲν εἶναι ἀδιάφορον, ἐπετύχομεν, συνδυάσαντες τὴν ὀφθαλμοσκόπησιν τῶν περιφερικῶν μοιρῶν τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ συγχρόνου δακτυλικῆς πιέσεως, ἠπίας βεβαίως, τῆς ἐξεταζομένης μοίρας τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος ἔξωθεν. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐναργέστατα κατείδομεν σειρὰν μελαινῶν ἐπάρασεων μετὰ τῶν κενῶν μεσοδιαστημάτων, εἰκόνα δηλαδὴ πανόμοιον τῆς ὑπὸ τοῦ *Fuchs* ἐν τῷ πολυτιμῷ αὐτοῦ συγγράμματι ἐξεικονιζομένης ἐν τῷ περὶ ἰριδοδιαλύσεως κεφαλαίῳ. Ἡ πίεσις λοιπὸν τοῦ βολβοῦ κατὰ τὴν ἀκτινικὴν μοῖραν καθιστᾶ δυνατὴν τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκειται ἀνακοίνωσις περὶ νεφρορραγίας περιοδικῆς νευρικής ἀρχῆς (νεφρορραγίας περιοδικῆς νευρικής), ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ κ. *Ραγκαβῆ Τσοπάνογλου*.

Κύριοι,

Παρά τισι μὲν τῶν συγγραφέων ἀπαντᾷ ὁ ἐν δυσὶ λέξεσιν ἀσαφῆς καὶ γενικὸς ὁρος *αιματοουρία οὐσιαστικὴ*, χωρὶς νὰ δηλώτῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τελείται ἡ αιματοουρία, οὐδὲ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν διάρκειαν αὐτῆς. Παρά τισι δὲ ἐκσημκίνεται μὲν ὁ τόπος διὰ τοῦ ἐπιθέτου *νεφρική*, δὲν δηλοῦται ὅμως ἡ διάρκεια καὶ ἡ αἰτία αὐτῆς.

Ἄλλοι δὲ τῷ ὄρω τῶν προρρηθέντων συγγραφέων ἐπιπροσθηθεῖσιν ἐπιθετὰ διοριστικὰ καὶ τῆς αἰτιολογίας χωρὶς καὶ οὗτοι νὰ λάθωσιν ὑπ' ὄψιν τὸν τρόπον τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς. Ὅθεν ὁ ἐπιστημονικὸς ὁρος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεῖς.

Ἄντι λοιπὸν τοῦ τοιοῦτου ἐκτενεστέρου δρου προτιμότερος εἶναι ὁ ὕψ' ἡμῶν προταθεὶς δεύτερος, ἀπλούστερος καὶ περιεκτικώτερος, σαφηνίζων τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ πνεῦμα ἐναιωρούμενον ἐπὶ ἀοριστίας καὶ ἀβεβαιότητος, ὁ ἀνωτέρω ἐν παρενθέσει δεύτερος δρος, ὁ δηλῶν πρῶτον τὸ μέρος, ἐν ᾧ γίνεται ἡ αἱματουρία, δεύτερον τὴν περιοδικότητα καὶ τρίτον τὴν αἰτιολογίαν τῆς τοιαύτης αἱματουρίας.

Ἴδου ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ἡ κλινικὴ εἰκὼν:

Πρόκειται περὶ ἀνδρὸς Χ, ἡλικίας 45 ἐτῶν.

Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν.

Ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ σύφιλις ἐν ἡλικίᾳ 25 ἐτῶν, ὑποβληθεῖσα εἰς θεραπείαν ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Πατὴρ τεσσάρων τέκνων μηδὲν παρουσιαζόντων.

Πρὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἠσθάνθη πρῶτην φοράν βάρος κατὰ τὴν ἀριστερὰν νεφρικὴν χώραν, ὅπερ προϊόντος τοῦ χρόνου ἐγένετο λίαν αἰσθητόν. (Τὸ βάρος τοῦτο ἦν περιοδικόν).

Ἀπετάθη εἰς συνάδελφον ἐφαρμόσαντα ἐπ' αὐτοῦ τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, τὴν ὑδραρυρικήν.

Ἐκτοτε τὸ βάρος μετεβλήθη εἰς πόνον περιοδικόν. Ἐνετοπίζετο δὲ ἄλλοτε μὲν κατὰ τὴν ἀριστερὰν νεφρικὴν χώραν, ἄλλοτε δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ὀστέῳ, ἄλλοτε ἐπὶ τῆς προσθίας ἢ ὀπισθίας λαγονίου ἀκάνθης, μὴ ἔχον τύπον κωλικοῦ τῶν νεφρῶν καὶ μὴ παρακολουθούμενον ὑπὸ αἱματουρίας, συμβαιούσης περιοδικῶς ἄνευ πόνου. Τὰ οὖρα τοῦ παροξυσμοῦ, ἐξέασθέντα πολλάκις χημικῶς τε καὶ μικροσκοπικῶς, εἰδείκνυον ἐλαχίστην αὐξησιν τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος καὶ ἐλάχιστα λευκώματα. Τὸ δὲ τῆς αἱματουρίας μόνον ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια ἀφθονα.

Διὸ ὁ ἀσθενὴς ὑπεβλήθη ὑπὸ τινος μὲν συναδέλφου ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς ἀντιαρθρικήν, ὑπὸ τινος δὲ εἰς ἀντιβριχθεῖαν θεραπείαν. Αἱ θεραπείαι αὗται οὐδόλως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς περιοδικότητος τοῦ πόνου καὶ τῆς αἱματουρίας τῆς ἄνευ προηγουμένου πόνου.

Τοιαύτη εἶναι ἡ παρούσα κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς, ὃν παρακολουθοῦμεν ἐπὶ τρία ἔτη τακτικῶς, τῆς αἱματουρίας συμβαιούσης κατὰ διμηνίαν ἢ ἐνωρίτερον ἢ καὶ ἀργότερον, ὡς καὶ τοῦ πόνου ἐπίσης.

Οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων.

Τὰ ἀνακλαστικά φαινόμενα φυσιολογικά.

Ἡ γενικὴ κατάστασις καλὴ.

Ἐκ δὲ τῶν ἀναλύσεων τῶν οὔρων χημικῶς τε καὶ μικροσκοπικῶς, ἐκτὸς τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων εἰς τὰ τῆς αἱματουρίας οὐδὲν τι τὸ παθολογικόν.

Ἀποκλειομένων τοῦ κομμάματος, τῶν δγγων, τῆς φυματιώσεως καὶ τῆς παρασιτικῆς ἐκτοπίσεως τοῦ νεφροῦ διὰ τῆς εἰδικῆς θεραπείας, ἀμφιχείρου ἐξετάσεως, γενικῆς καταστάσεως καὶ μικροσκοπικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μὴ ἐν Αἰγύπτῳ διαμονῆς τοῦ ἀσθενοῦς, ὑπολείπονται νόσοι τινές, ἐν αἷς ἀπαντᾷ ἡ κλινικὴ αὕτη εἰκὼν ὡς συμπτωματικὴ. Εἶναι δ' αὗται:

Πρῶτον. Ἡ λιθίασις ἢ νεφρική, ἐν ἣ πολλὰκις παρατηρεῖται αἱματουρία οὐ μόνον κατὰ τὸν κωλικόν, ἀλλὰ καὶ ἄνευ αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς παρουσίας λίθου τινὸς μικροῦ ἐμπεπαρμένου ἐν τῷ νεφρικῷ ὀστέῳ δι' ὑπεραιμίας.

Ἄλλ' εἶναι ἀρνητικὴ πρῶτον ἡ ἐξέτασις τῶν οὔρων καὶ δεύτερον ἡ πορεία τῆς νόσου, καθότι ἔπρεπε τοῦλάχιστον κατὰ τὰ αὐτὰ ἔτη νὰ ἔχωμεν κωλικούς τῶν νεφρῶν καὶ μετὰ τὰς ὀχλήσεις ἐνοχλήσεις.

Δεύτερον. Ἡ σκλήρωσις τοῦ νεφροῦ. Ἐν αὐτῇ συμβαίνοισι συνηθέστερον ὑπεραιμικαὶ τάσεις ἀρκούντως ἐντονοὶ, δυνάμεναι νὰ καταλήξωσιν εἰς αἰμορραγίαν ἕνεκα τῆς συμπαρομαρτούσης ἀρτηριοσκληρώσεως καὶ καθ' ἣν ἐνίοτε ἡ τελευταία αὕτη νεφρορραγία πρωταγωνιστεῖ τόσον, ὥστε φέρει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν ὡς ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως καὶ ἀφθονίας ταύτης.

Ἀλλὰ σκλήρωσις νεφρική (χρονία διάμεσος νεφρῆτις), δυνάμενη νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τόσα ἔτη ἄνευ τῶν συμπαρομαρτούντων αὐτῇ συμπτωμάτων, τοῦλάχιστον τῶν μικρῶν καλουμένων σημείων τῆς βριχθεῖας νόσου, καὶ λευκώματος, ἔστω καὶ ἐλαχίστου, δυσκόλως, νομίζομεν, δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ.

Ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶναι ἀρτηριοσκληρωτικὸς, οὔτε αἰμοφιλικὸς.

Ἀποκλειομένων τούτων καὶ πάσης ἄλλης ὀργανικῆς ἀλλοιώσεως, ὑπολείπεται αὕτη ὡς ὀντότης νοσολογικὴ, ἣν δεόν νὰ ἀποδείξωμεν.

Ἐκ τῆς ἀτελευτήτου περιγραφῆς τῆς ἀσθενείας καὶ ἐκ τῶν αὐτομάτων διακρῶν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἐκ τῆς μεγάλης φροντίδος τῆς

καθημερινῆς πρὸς ἐξέτασιν τῶν οὖρων καὶ ἐκ τῆς χρήσεως καὶ μετατροπῆς τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐν ἑλλείψει δοχείου εἰς τοῦτο, ἀναγνωρίζομεν ἐν αὐτῷ ἕδαφος νευρικόν.

Τούτου ἀποδειχθέντος, δυνάμεθα, ἂν καὶ οὐχὶ εὐκόλως, νὰ ἐξηγήσωμεν τὸν τε πόνον τὸν πιεστικὸν καὶ τὴν ἄνευ τούτου νεφρορραγίαν τὴν περιοδικὴν διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ συμπαθητικοῦ πλέγματος.

Ὡς εἶναι γνωστὸν, τὸ συμπαθητικὸν δρᾶ διττῶς ἐπὶ τῶν ἀγγείων: ἀγγειοσυσταλτικῶς διὰ τῶν καταληκτικῶν ἰνῶν τοῦ ἐπὶ τοῦ μεσαίου κυκλοτεροῦς μυικοῦ χιτῶνος τῶν ἀγγείων, τοῦ ἀγγειοδιασταλτικοῦ ἔχοντος καταλυτικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἀγγειοσυσταλτικοῦ· ἐκ τῆς ἰσοσταθμίσεως δὲ τούτων προκύπτει ὁ ἀγγειακὸς τόνος.

Εἰπομεν ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρόσωπον εἶναι συφιλιδικόν, ὑποβληθὲν μὲν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἔχον τὸν ἰόν, τὸν φιλοῦντα νὰ ἐντοπίζηται ἐπὶ τοῦ μεσαίου χιτῶνος τῶν σπλάγγων.

Ἡ δ' ἐκλεκτικὴ αὕτη ἐντόπισις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἥττονος ἀντιστάσεως τοῦ ὄργάνου ὡς ἐκ τῆς διαμαρτίας περὶ τὴν διάπλασιν. Παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεὶ φαίνεται ὅτι μεθ' ὄλην τὴν εἰδικὴν θεραπείαν, ἕνεκα τῆς ἀρχικῆς διαμαρτίας, ἐπῆλθεν ἑλαφρά τις ἀλλοίωσις τοῦ μεσαίου χιτῶνος τῶν ἀγγείων τοῦ ἀριστεροῦ νεφροῦ καὶ ὡς ἐκ ταύτης διατάραξις τῆς ἰσορροπίας τοῦ τόνου τοῦ ἀριστεροῦ νεφροῦ.

Ἐρεθισμὸς τις, ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ δευτερεύοντος ἡλιακοῦ πλέγματος, τοῦ νεφρικοῦ, ἂν μὲν οὗτος ἦναι ἀσθενῆς, ἐπιπροσθεῖς εἰς τὴν ἤδη διαταραχθεῖσαν ἰσορροπίαν τοῦ τόνου, συνεπάγεται τὴν ὑπερένεργειαν τοῦ ἀγγειοσυσταλτικοῦ καὶ ἐπομένως κάματον, ὅθεν καὶ τὸν πιεστικὸν πόνον, ἂν δὲ ἦναι λίαν ἐντονος, τὴν ῥῆξιν τῶν ἀγγείων, ἄρα τὴν νεφρορραγίαν τὴν ἄνευ πόνου, ὡς συμβαίνει ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιθῆς** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν περὶ **ἀζωτουρικοῦ διαβήτου**.

Ὁ κ. **Γ. Πασχαλίδης** σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην ἀναφέρει παρατήρησιν **ἀζωτουρίας παρὰ φρενοβλαβεί**, θεραπευθείσης δι' ἀπομονώσεως, ἔχουσαν ὡς ἔπεται:

Κύριοι,

Ὁ ἀσθενῆς, ἐτῶν 28, ἦτο παλαιὸς ἀναμιστῆς κατὰ πρῶτον καὶ θρησκομανῆς εἶτα. Καίπερ ἀναμισθεὶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἔχει κρᾶσιν ῥωμαλέαν· κατόπιν ἀτυχοῦς ἔρωτος ἔπαθε τὰς φρένας καὶ καταστάς μανιώδης ἐπικίνδυνος εἰσῆχθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ οικείων εἰς τὸ ἐν Σισλίῳ Κωνσταντινουπόλεως γαλλικὸν φρενοκομεῖον. Ἐντεῦθεν μετὰ τετράμηνον νοσηλείαν κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, πάσχων μὲν ἀρκούντως ἔτι τὰς φρένας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἦναι ἐπικίνδυνος. Ἡ θρησκομανία ἐξηκολούθει, ὡς καὶ ἡ νυμφομανία, αἷς προσετίθη καὶ μεγαλομανία· ὁ ἀσθενῆς εἶχεν ἀμνησίαν, δὲν ἐγνώριζε τὸ γινόμενον 2×2, ἐν ᾧ ἦτο ἀνεπτυγμένος, καὶ δὴ περὶ τὰ λογιστικά· ὁ φρενολόγος κ. **Κατσαρᾶς** συνεβούλευσεν ὑδροθεραπείαν καὶ φάρμακα ἐσωτερικὰ βρωμιούχα καὶ ἀρσενικοῦχα· ὁ ἀσθενῆς δὲν ποιεῖται χρῆσιν τῶν φαρμάκων κατ' ἀρχὴν, φοβούμενος δηλητηρίασιν, ἀποφεύγει ὡσαύτως τὴν ὑδροθεραπείαν ἐκ φόβου. Ἐχει πολυφαγίαν καὶ πολυδιψίαν καὶ πολουριαν καὶ ἀνδρικήν ἀνικανότητα· τρώγει ἐν ξενοδοχείῳ 5—8—10 μερίδας φαγητοῦ καὶ εἶναι ἱκανὸς νὰ τρώγῃ μέχρις ἐσπέρας, ἂν δὲν κωλυθῇ. Ἐν τοῖς θυλακίοις αὐτοῦ φέρεται ξηρὰ ὀπωρικὰ ἵνα τρώγῃ ἀνάως· δὲν ἔννοεῖ ἂν χορταίνῃ καὶ ἔρωτᾷ τοὺς παρακαθημένους ἂν ἐχόρτασεν. Γίνεται ἀνάλυσις τῶν οὖρων, ἀποδεικνύουσα τὸν πάσχοντα ἀζωτουρικόν· ὁ ἰατρός διατάσσει θεραπείαν σχετικὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην δὲν ἔννοεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ πάσχων, θεωρῶν ἑαυτὸν ὑγιέστατον πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ τε σῶμα καὶ τὰς φρένας. Μετὰ διαμονὴν 4 μηνῶν ἐν Ἀθήναις, ἡ κατάστασις τῶν φρενῶν αὐτοῦ ὁλονὲν βελτιοῦται ὡς ἐκ τῆς ἀπομονώσεως τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τῆς ἀλλαγῆς τόπου διαμονῆς. Μεθ' ἑξ μηνῶν κατέστη σχεδὸν ὑγιῆς τὰς φρένας καὶ τὸ σῶμα, δὲν εἶχεν οὔτε πολυφαγίαν οὔτε πολυδιψίαν οὔτε ἑλλειψιν ἀνδρικής ἱκανότητος, τὸ μνημονικὸν αὐτοῦ ἐπανῆλθεν ὀλίγον· ἐξέφραζε δὲ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐγκατασταθῇ ὠρισμένως ἐν Ἀθήναις ὅπως ἐμπορεῖται αὐτόθι· οἱ συγγενεῖς κατώρθωσαν νὰ φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα, ἐνθα μετὰ ἱκανοῦς μῆνας βίου ἡσύχου ἐνυμφεῖθη καὶ ἐτεκνοποίησεν. Ἀκολούθως, πάντων καλῶς ἐγόντων, ἐπέρχεται ὁ μί-

γας σεισμός τοῦ 1894, ἐξ οὗ φοβηθεὶς ἀπόλυσι τὰς φρένας ἐκ νέου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἄνευ ἐπικινδύνων μανιακῶν συμπτωμάτων καὶ ἐγκλείεται αὐθὺς ἐν τῷ φρενοκομείῳ Σισαίου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΗ'

10 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. Π. Παπανικολάου ἀνακοινοῦται περίπτωσιν ἀτρησίας τῆς ἰρίδος.

Ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

Κύριοι,

Τῆ 29 Ὀκτωβρίου προσῆλθεν Ὁθωμανός τις ἐκ Τραπεζοῦντος, γραμματεὺς κυβερνητικός, ἐτῶν 26 καὶ πάσχων τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀπὸ 7 περιῖπου μηνῶν.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὠδύρευτο ὁ πάσχω, βασανιζόμενος ὑπὸ σφοδρῶτων πόνων, ἐδραζόντων ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καὶ τῇ ὁμωνύμῳ μοίρᾳ τῆς κεφαλῆς καὶ διαρκούντων ἀπὸ δύο ἡμερῶν, καὶ οὔτε νὰ φάγῃ ἠδυνήθη οὔτε νὰ κοιμηθῇ, διὸ καὶ ἐπεκαλεῖτο ταχυτάτην συνδρομὴν. Ἐν γένει δὲ ἦτο λίαν ἐκνευρισμένος, ἔχων τὰ χεῖλη ὡς καὶ τὴν γλῶσσαν ξηρὰν κτλ.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ παρετήρησα ὅτι ὁ κερατοειδὴς ἦτο πανταχοῦ σχεδὸν ἀρκούντως θολερὸς καὶ ἀναίσθητος καὶ ἐπαρουσίαζεν ἐλαφρὸν βλημὸν σταφυλωμάτος καθολικοῦ, ὁ δὲ σταφυλωματώδης τανυσμὸς ἦν κάταφανὴς μόνον κατὰ τὴν ἄνω ἡμιπεριφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς. Ταυτοχρόνως ὑπῆρχε σφοδρὰ ἔνευσις ἀγγείων κύκλῳ τοῦ κερατοειδοῦς, ἣτις ἐφαίνετο προερχομένη μᾶλλον ἐκ παθητικῆς ὑπεραιμίας, οὐχὶ δ' ἐκ φλεγμονῆς· ἐν γένει δὲ ἐφαίνετο πάσχω ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν ἀποκλειστικῶς τὸ πρόσθιον τμήμα τοῦ βολβοῦ.

Ὁ πρόσθιος θάλαμος σχεδὸν ἔλειπε παντελῶς, μολὶς δὲ πρὸς τὰ κάτω ἐφαίνετο ὅτι ὑπῆρχεν ἀβλήστατόν τι διάστημα μεταξὺ ἱριδος καὶ κερατοειδοῦς· ὀλόκληρος λοιπὸν ἡ ἱρίς προέβηκε τοσούτον, ὥστε ἦτο ἐφηρμο-

σμένη ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς. Ἐν δὲ τῷ κέντρῳ τοῦ κερατοειδοῦς ἡ θολερότης ἦτο πυκνότερα καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ φανῇ ἡ κόρη· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀναδρομικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς παθήσεως ἐγένετο φανερὸν ὅτι ἡ κόρη ἦτο πεφραγμένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἔνεκα προσθίων συνεχειῶν, σχηματισθειῶν προηγουμένως ἔνεκα διατιτραίνουσας κεντρικῆς ἐξεκλώσεως τοῦ κερατοειδοῦς, ἐξ ἧς ἐν γένει ἐπήγασε καὶ ἡ παρούσα κατάστασις. Πολὺ δὲ πιθανὸν ὅτι ὑπῆρχε καὶ κεντρικὸν τι συρίγγιον τοῦ κερατοειδοῦς, ἐξ οὗ διηνεκῶς ἐξεχέτο τὸ ὕδατῶδες ὑγρὸν καὶ αὐτῷ, κενῷ ττρούμενῳ τοῦ προσθίου θαλάμου, προέβαλεν ἡ ἱρίς ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐφηρμόσθη ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ κερατοειδοῦς. Ὁ πάσχω μάλιστα ἀναφέρει ὅτι δύο ἰατροὶ ἐξήτασαν αὐτόν, ὁ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς παθήσεως, ὁ δὲ τελευταίως, καὶ ὅτι ἔκλεισε πρὸ ἐβδομάδος ὀπῆν, ἐξ ἧς ἐξεχέτο τὸ ὑγρὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔκτοτε δὲ ἤρξατο ὁ ὀφθαλμὸς νὰ γίνηται ὀδυνηρὸς. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ εἰρημένος συναδέλφος προέτεινε αὐτῷ τὴν ἐξόρυξιν ὡς τὸ μόνον μέσον τῆς ἡσυχίας τοῦ πάσχοντος καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ἐτέρου ὀφθαλμοῦ.

Πρὸς τούτοις διέκρινα καὶ μικρὰν διήθησιν αἱματοχρουν κατὰ τὴν χώραν τῆς ἄνω περιφερείας τῆς κόρης, ἐσκέφθην δὲ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν τῷ ὀπισθίῳ θαλάμῳ συλλογὴ οὐ μόνον ἀφθόνου ὕδατῶδους ὑγροῦ, ἀλλὰ καὶ αἵματος. Ὁ δὲ τόνος ἦν λίαν νηστῆμένος.

Τέλος ἐξετάσας ὡς πρὸς τὴν δρασιν, εὗρον αὐτὴν ἐντελῶς ἐκλιπεύσαν ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ, τοῦ ἀριστεροῦ διατηροῦντος αὐτὴν ἀμυραϊαν, ἀλλ' ὁ πάσχω ἐβεβίωσεν ὅτι μέχρι πρὸ 5—6 ἡμερῶν διέκρινεν εἰςετι τὸ διάχυτον φῶς διὰ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμοῦ.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καταστάσει τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου ἡ πρώτη ἐνδειξις ἦτο πῶς νὰ ἐλαττωθῇ ὁ τόνος τοῦ βολβοῦ, ὅπως καταπραῦνθῶσιν οἱ πόνοι καὶ ὁ ἐρεθισμὸς αὐτοῦ. Μὴ ὑπάρχοντος δὲ προσθίου θαλάμου προσεῖτε εἰς σκληροτομήν, εἴμενε νὰ δοκιμασθῇ κατὰ τὰ ἐγνωσμένα καὶ ἡ ὀπισθία σκληροτομή. Ἀλλ' ἀρίστη πρᾶξις ὑπῆρξε κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου ἐπέμβασις, διότι ὁ μὲν πρόσθιος ἔλειπεν, ἐν δὲ τῷ ὀπι-

σθίω ὑπῆρχε μεγίστη συλλογή ὑγροῦ καὶ ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαχαίριου ἦτο ἀπλουστάτη.

Ὡστε ἡ πρωτοβουλία τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ οὐ μόνον ἔδωκέ μοι τὸ θάρρος νὰ ἐμπήξω τὸ μαχαίριον καὶ εἰς τὸν ὀπίσθιον θάλαμον, ἀλλὰ νὰ ποιήσω καὶ μίαν προσθήκην, δοκιμάσας τὴν ἀγωγήν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ δευτερογενοῦς γλαυκώματος.

Τοῦ πάσχοντος λοιπὸν συναινέσαντος εἰς ὅ,τι ἤθελον ἐγκρίνει πρὸς κατάπαυσιν τῶν πόνων, πλὴν τῆς ἐξορύξεως, ἐννοεῖται, προέβην εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπιδιδικῆς σκληροτομῆς. Ἐνέπηξα δὲ τὸ μαχαίριον τοῦ *Gräfe* ὀριζοντίως ἐκ τῶν ἐξω πρὸς τὰ ἔσω κατὰ τὴν χορδὴν τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ, διήλθον εὐχερῆστατα ὀπισθεν τῆς ἱριδος οὐδὲν αἰσθανόμενος κώλυμα καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ἀπέναντι ἀντιστοιχοῦ σημείου ἐποίησα τομὴν τοῦ σκληρωτικοῦ διὰ πριονοειδῶν κινήσεων μήκους δύο περιπίου χιλιοστομέτρων κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἄνω ἡμιπεριφέρειας τοῦ κερατοειδοῦς. Ἡ τομὴ αὕτη ἦτο λίαν ὀδυνηρὰ παρὰ τὴν χρῆσιν τῆς κοκαίνης, ἀμέσως δὲ διέκρινα πίδακα ἀχρόου καὶ ὑδαρεστάτου ὑγροῦ, ἀναβλύσαντος ἐκ τοῦ ἀνοίγματος τῆς τομῆς καὶ ἀκολούθως συνίζησάν τινα τῆς προβολῆς τῆς ἱριδος καὶ τῆς σταφυλωματώδους καταστάσεως τοῦ κερατοειδοῦς.

Ἀκολούθως ἐνήργησα καὶ ἐνέσιν μορφίνης εἰς τὸ μέτωπον ἐξ ἐνὸς περιπίου ἐκτοστογράμμου διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, διότι ὁ σκοπός μου δὲν ἦτο ἡ δοκιμὴ, ἀλλ' ἡ ἀσφαλῆς καταπράυνσις τῶν πόνων.

Μετὰ ἡμίωρον ἀνάπαυσιν ὁ πάσχων ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, ἐπανελθὼν δὲ τὴν ἐπιούσαν διηγήθη μετ' εὐχαριστήσεως τὴν λαμπρὰν δράσιν τῆς ἐγχειρήσεως, κοιμηθεὶς ἐπὶ 14 συνεχῆς ὥρας καὶ ἀνακουφισθεὶς καθ' ὅλα.

Ἀκολούθως εἶδον τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας πάντοτε καλῶς βλίνοντα, ἀλλ' ἐκτοτε ἀπώλεσα αὐτὸν καὶ ἀγνοῶ τίνα ἔσονται τὰ ἀπωτέρω ἀποτελέσματα τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος ἐπεμβάσεως.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἀγωγή αὕτη δεικνύει ἀμέσως τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς, διὸ καὶ ἐπὶ τοιαύταις περιπτώσεσι θεωρητέα ἐκ τῶν κατεπειγόντων θεραπευτικῶν μέσων.

Γέλω ἐχω νὰ προσθέσω ὅτι ἡ περίπτωσις

αὕτη ἔδωκέ μοι καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς ὁ καθηγητὴς Πανᾶς ἐπεχείρησε τὴν ὑπιδιδικὴν σκληροτομὴν ἐπὶ αἰμορραγικῶν γλαυκωμάτων. Ἡ πηγή τῶν ἐνδοφθαλμίων ὑγρῶν εἶναι τὸ βλεφαριδικὸν σῶμα καὶ ἡ ἔκκρισις γίνεται ἐν τῷ ὀπισθίῳ θαλάμῳ, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ σκληροτομὴ μέχρι τοῦδε ἐξτελεῖτο ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἐξοδὸν τῶν ὑγρῶν εἴτε ἐκ τοῦ προσθίου θαλάμου εἴτε ἐκ τοῦ ὀπισθίου τμήματος τοῦ βολβοῦ, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι τὸ σημεῖον τῆς ἐκροῆς κείται μακρὰν τῆς πηγῆς, ὡς ἐκ τούτου δὲ ὑπάρχει τόπος εἰς πλείονα κωλύματα. Ἐπομένως, ὅταν ἡ σκληροτομὴ γείνη ἀκριβῶς διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου, τότε τὰ σημεῖα τῆς πηγῆς καὶ τῆς ἐκροῆς κείνται ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κωλυμάτων ἐλαττοῦται σπουδαίως. Ἐὰν δὲ ἐν τισὶ περιπτώσεσι ἐλλείψει προσθίου θαλάμου ἢ ἐνεκα ἄλλων λόγων ἀποβαίη δυνατὴ καὶ χρήσιμος ἡ διὰ τοῦ ὀπισθίου θαλάμου σκληροτομὴ, διατί νὰ μὴ ἐκτελεῖται πάντοτε, ὅπου ἐνδείκνυται ἡ σκληροτομὴ ἐν γένει, ἀφ' οὗ ἐκπληροῖ κάλλιον πάσης ἄλλης τὸν σκοπὸν τῆς ἐγχειρήσεως ταύτης;

Ὁ κ. *Ψαλίδας* ἀναφέρει περίπτωσιν *παρωνυχίας κατὰ βάθος τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ φλεγμονῆς τοῦ θύλακος τῶν τερόντων τοῦ μέσου δακτύλου καὶ τῆς πιαλάμης*. Ἀρα τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀσθενοῦς ἐν τῷ νοσοκομείῳ *Ἱερεμία* ὁ κ. *Ψαλίδας* ἐποίησε τὰς ἐνδεικνυμένας τομάς τὴν μεθεπομένην ὁμῶς ἡμέραν ὁ ἀσθενὴς κατελήφθη ὑπὸ ρίγους, πυρετοῦ καὶ πάντων ἐν γένει τῶν συμπτωμάτων, τῶν δηλούντων γενικὴν τῆς οἰκονομίας λοίμωξιν. Προέβην εἰς νέας τομάς καὶ διέταξε κινήσιν καὶ ἰτεῦλικὸν νάτριον. Ἐντὸς 48 ὥρων τὰ γενικὰ συμπτώματα ὑπέστησαν σπουδαίαν ὑφῆσιν, ἀλλ' ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου μετὰ 3 ἢ 4 ἡμερῶν πάροδον. Ὑπεχώρησαν καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν θεραπευτικὴν ἀγωγήν, σήμερον δὲ ὁ ἀσθενὴς δύναται νὰ θεωρηθῆ ἰαθεὶς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ κ. *Ψαλίδας* ἀναφέρει καὶ δύο ἄλλα περιστατικὰ παρωνυχιάων, ἅπερ παρετήρησεν ἐν τῷ *ἑλληνικῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ*. Ἐκ τούτων

ὁ μὲν πρῶτος ἀσθενῆς ἐπαρουσίασε τὴν αὐτὴν κλινικὴν εἰκόνα, ἦν καὶ ὁ ἀνωτέρω. Ὁ δὲ ἕτερος, πάσχων ἐκ παρωνυχίας τοῦ μέσου δακτύλου μετὰ φλεγμονῆς τῆς παλάμης καὶ τοῦ βραχίονος, κατελήφθη τὴν ἡμέραν τῆς ἐν τῷ νοσοκομείῳ εἰσόδου ὑπὸ ρίγους, ἐντόνου πυρετοῦ, μετὰ βηχὸς καὶ πόνων κατὰ τὰς ἀρθρώσεις, τὴν ἐπομένην θάνατος. Κατὰ τὴν νεκροψίαν διπλῆ πνευμονία καὶ πῦον ἐν μιᾷ τῶν ἀρθρώσεων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο περιστατικὸν εἶναι καθ' ὅλα ὁμοίον πρὸς 4 ἄλλα, μνημονευθέντα ὑπὸ τοῦ *Verneuil* ἐν τῷ ἐν Νανσὺ Χειρουργικῷ Συνεδρίῳ. Τὰ τοιαῦτα σοβαρὰ ἐπακόλουθα παρατηροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς παρωνυχίαις τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου, ἢ δὲ γνωστῆ ἀνατομικῆ κατασκευῆ τῶν θηκῶν τῶν τενόντων τῶν δύο τούτων δακτύλων δύναται νὰ ἐξηγήσῃ μέχρι τινὸς τὴν σοβαρότητα τῶν ἐν αὐταῖς ἀναπτυσσομένων παρωνυχιῶν.

Διμαράκης. — Δυστυχῶς αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ὑποφέρουσι συχνότερον τῶν ἄλλων, τὰ δ' ἐπακόλουθα τῶν παρωνυχιῶν, ὡς π. χ. ἡ μερική ἢ πολλαπλὴ ἀγκύλωσις τῶν δακτύλων εἶναι ἔτι συχνότερα ἕνεκα τῆς ἀμελείας αὐτῶν τούτων τῶν ἀρθρώσεων, προστρεχόντων τοῖς ἰατροῖς πάντοτε σχεδὸν ἀργά. Ἀναφέρει καὶ περιπτωσιν κατὰ βάθος παρωνυχίας μετὰ σοβαρῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων τοῦ βραχίονος καὶ τῆς παλάμης.

Ὁ κ. **Τράντας** ἀναφέρει περιπτωσιν φλεγμονῆς τοῦ δείκτου διὸ παρατήρησεν ἐν τῷ ὀμωνύμῳ ὀφθαλμῷ χοριοαμφιβληστροειδίτιδα σηπτικὴν ἀνωθεν τῆς ψυχρᾶς κηλίδος ὑπῆρχε πλάξ λευκὴ ἐξοιδηματικὴ μεγέθους τῆς θηλῆς, πλησίον δὲ αὐτῆς καὶ περίξ μικραὶ αιμορραγίαι τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Ὁ ἀσθενῆς οὐδὲν ἕτερον αἰτιολογικὸν ἐπαρουσίαζεν.

Ὁ κ. **Σιώτης** ἀναφέρει τρία περιστατικά, ὧν τὸ μὲν παρατήρησεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ κ. **Μελαγχροῖνοῦ** μετ' ἐπιπλοκῆς φλεβίτιδος καὶ ἐπιφυλάττεται νὰ λαλήσῃ ἐν ἐκτάσει τὸ δεύτερον δὲ παρατηρηθὲν παρὰ κυρία, ἀποθανούση, ἀφ' οὗ ἐπαρουσίασε

γενικὰ φαινόμενα λοιμώξεως· καὶ τὸ τρίτον παρ' ἀδελφῆ ἐλέους μετὰ ἐντόνων φλεγμονωδῶν φαινομένων· ἡ τελευταία αὕτη λάθη μετὰ καθολικῆς τῆς χειρὸς ἀγκυλώσεως.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ ὅτι αἱ παρωνυχίαι εἶναι σπανιώτεροι ἐν ταῖς μικραῖς ἐν γένει πόλεσιν. Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ ἀλκοολισμὸς ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν σοβαρότητα τοῦ νοσήματος· ἐρωτᾷ δὲ ἂν οἱ μνημονευθέντες ἦσαν ἀλκοολικοί.

Ὁ κ. **Τράντας** φρονεῖ ὅτι τὰ γενικὰ φαινόμενα δεόν νὰ ἀποδοθῶσι μᾶλλον εἰς τὰς τοξίνια τῶν στρεπτοκόκκων.

Ὁ κ. **Ἀπίρης** θεωρεῖ τὰ γενικὰ φαινόμενα ὀφειλόμενα εἰς τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν ἀρθρώσεων, μεταχειριζομένων σηπτικᾶς οὐσίας πρὸς ἐπίδεσμον.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** φρονεῖ ὅτι αἱ παρωνυχίαι εἶναι τριῶν βαθμῶν, ἐξ ὧν αἱ κατὰ βάθος εἶναι πάντοτε σοβαρώτεροι, αἱ δὲ ἐξ ὑστερογενοῦς μολύνσεως, ὡς οἱ σηπτικοὶ ἐπίδεσμοι· ὑπάρχουσιν ὁμοῦ καὶ προφανεῖς προδιαθέσεις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν *περὶ τῆς θεραπείας τῆς μαστίτιδος διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἐκθλίψεως.*

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ νεαρᾶς κυρίας πρωτοτόκου, παθούσης ἤδη πρό τινων μηνῶν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν κύτησιν ἀπόστημα τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ.

Παραπονεῖται ἐπὶ παθήσει τοῦ ἀριστεροῦ μαστοῦ, ἀναφανίσθη τὸ πρῶτον πρὸ πέντε ἡμερῶν καὶ συνοδευομένη ὑπὸ ρίγους καὶ πυρετοῦ. Τὰ πυρετικά φαινόμενα εἶναι παροξυστικά, ἐπέρχονται δὲ καθ' ἑκάστην, ὅτε μὲν τὴν ἡμέραν, ὅτε δὲ τὴν νύκτα. Συγχρόνως ὁ μαστὸς διωγκώθη, ἐγένετο δὲ λίαν ἐπώδυνος.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ παρατηροῦμεν δύο διογκώσεις, ὧν ἡ μὲν, μεγέθους μανδρινίου, εὐρίσκεται κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ μαστοῦ, ἡ δὲ, μικροτέρα ὡς, γειτνιάζει τῇ πρώτῃ ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσθην αὐτῆς κειμένη.

Αἱ διογκώσεις αὗται εἶναι ὀδυνηραὶ τῇ πίεσει, προσφύονται δὲ τῷ δέρματι οὕτως, ὥστε τοῦτο μεταξὺ δύο δακτύλων συμπιεζόμενον ἐ-

χει τι τὸ παρεμφερές πρὸς φλοιδὸν πορτοκαλίου (*peau d'orange* τῶν γάλλων συγγραφέων).

Ἄξια προσοχῆς εἶναι καὶ ἡ κατάστασις τῆς θηλῆς, ἥτις καὶ παχυτέρα τοῦ φυσικοῦ εἶναι καὶ ὀδυνηρὰ κατὰ τὴν ψηλάφησιν, κεκαλυμμένα δὲ ὑπὸ πυωδῶν ἐκκρίσεων, ἀποκλειουσῶν τοὺς πόρους τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν.

Ἐν γένει δὲ ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν μαστός εἶναι κατὰ πολὺ θερμότερος τοῦ ἐτέρου καὶ παρέχει πάντα τὰ σημεῖα τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας.

Τούτου θεέντος, ἐζητήσαμεν νὰ καθορίσωμεν τὰ ὄρια τῆς τοιαύτης ἐπεξεργασίας, διότι ἐκ τοῦ καθορισμοῦ αὐτῶν ἐξηρτάτο καὶ ἡ θεραπευτικὴ, ἣν θὰ ἐφηρμοζομεν. Ἰδοὺ δὲ πῶς: Διὰ τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μελέτης τῶν διαπυήσεων τοῦ μαστοῦ σαφῶς καθωρίσθη καὶ τὸ ζήτημα τοῦ πρώτου ἐντοπισμοῦ τῶν πυογενῶν μικροβίων καὶ οὕτω δυνάμεθα σήμερον νὰ διακρίνωμεν δύο ἀφετηρίας τῆς κατὰ τὸν μαστὸν φλεγμονῆς. Καὶ ὅτε μὲν μόνον οἱ γαλακτοφόροι ἀγωγοὶ προσβάλλονται (γαλακτοφορίτις τοῦ *Budin*), ὅτε δὲ τὸ λυμφατικὸν τοῦ μαστοῦ σύστημα πρῶτον φλεγμαίνεται εἴτε τὸ ἐν ἐπιπολῇ (*abies aréolaire et peri-aréolaire* τῶν γάλλων συγγραφέων), εἴτε τὸ κατὰ βάθος (*abies intraglandulaire*).

Ἡ δὲ διαπύησις τοῦ διαμέσου συνδετικοῦ ἰστοῦ ἐπέρχεται συνήθως κατόπιν τῆς τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν οὕτως, ὥστε τὰ ἀποστήματα τοῦ μαστοῦ δύο συνήθως παρουσιάζουσι στάδια: τὸ μὲν πρῶτον γαλακτοφορίτιδος μόνης, τὸ δὲ δευτερον προσβολῆς τοῦ περιβάλλοντος διαμέσου συνδετικοῦ ἰστοῦ. Ἐν τῇ διακρίσει τῶν δύο τούτων σταδίων τῆς νόσου ἔγκειται ἡ κλεις τῆς τε προγνώσεως καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς, διότι κατὰ μὲν τὸ πρῶτον στάδιον χειρισμοὶ ἀπλούστατοι, ἢ κατὰ *Budin* μεθοδικὴ ἐκθλιψις τοῦ μαστοῦ, δύναται νὰ ἀποτρέψῃ τὸ κακόν, ἐν ᾧ κατὰ τὸ δευτερον στάδιον ἀπαιτεῖται ἐπέμβασις χειρουργικὴ.

Πρῶτος ὁ *Budin* ἐν τοῖς κλινικοῖς αὐτοῦ μαθήμασιν ἐμελέτησε τὴν γαλακτοφορίτιδα, κατεῖδε τὸ δυνατὸν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ πύου διὰ τῆς θηλῆς καὶ συγχρόνως ἀπέδειξεν ὅτι ἡ δι' ἐκθλίψεως τελεία κένωσις τῶν γαλακτοφόρων ἀγωγῶν ἀναχαιτίζει τὰ φαινόμενα τῆς

διαπυήσεως καὶ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀποστήματος. Οὕτως ἐπὶ 9 περιπτώσεων μαστίτιδος κατάρθωσε νὰ θεραπεύσῃ 8 διὰ τῆς ἀπλῆς ἐκθλίψεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου τοῦ *Budin* μόνον κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς παθήσεως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ, πρὶν ἢ ἔτι ὁ συνεκτικὸς ἰστός συμμετάσχη τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας· τοῦτο δ' ἐπέρχεται συνήθως κατὰ τὴν τρίτην ἢ τέταρτην ἡμέραν (*Lamourette*).

Εἶδομεν δὲ ἡμεῖς τὴν ἀσθενῆ, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα, τὴν πέμπτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παθήσεως, καθ' ἣ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν φαινομένων ἐξήγητο, ὑπῆρχον προκαταρκτικὰ τινὰ συμπτώματα φλεγμονῆς τοῦ συνεκτικοῦ ἰστοῦ.

Ἐν τούτοις ἐκρίναμεν ὅτι ἡδυνάμεθα νὰ δοκιμάσωμεν τοῦλάχιστον τὴν μεθόδον τοῦ *Budin*. Ἐξετελέσαμεν δὲ τὴν μεθοδικὴν ἐκθλιψιν οὐχὶ κατὰ τὸν κλασικὸν τρόπον, συνθλιβόντες τὸν μαστὸν ἐκ τῆς ρίζης πρὸς τὴν θηλήν διὰ τῶν δύο χειρῶν, ἀλλὰ διὰ χειρισμῶν μαλάξεως τῆς μὲν ἀριστερᾶς παλάμης ὑποστηριζούσης τὸν μαστὸν, ἐν ᾧ ἡ δεξιὰ ἐξτελεῖ μαλάξεις ἡπίας μὲν κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ βαθυτέρας. Οὕτως ἐπετυγχάνομεν ἐκάστοτε καὶ εὐκολώτερον καὶ ἄνευ πόνων τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ πύου. Ἐξέρχεται δὲ τοῦτο συνήθως κατὰ σταγόνας, διακρίνεται δὲ τοῦ γάλακτος καὶ κατὰ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς μεγαλειτέρας συνοχῆς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ χρώματος καὶ ἐκ τῆς λεγομένης *δοκιμῆς τοῦ ὑδροφιλοῦς βάμβακος*, ὑφ' οὗ τὸ πῦον δὲν ἀπορροφᾶται ἐξ ὀλοκλήρου ὡς τὸ γάλα.

Καὶ ἐκάστη μὲν ἐκτέλεσις τῆς μεθοδικῆς τοῦ *Budin* ἐκθλίψεως διήρκει καθ' ὅσον ἐξηκολούθει καὶ ἡ τοῦ πύου ἐκκένωσις, ἔπαυε δὲ μετ' αὐτῆς.

Τοιαῦται ἐκτελέσεις ἐγένοντο ἐν ὄλῳ τέσσαρες, ἀπαξ καθ' ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐκθλίψεως τὰ τε ρίγη καὶ ὁ πυρετὸς ἐξέλιπον, ὁ δὲ μαστός ἐγένετο ἀπαλώτερος. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἐπαύσαμεν τὰς ἐκθλίψεις, διότι οὐδὲ σταγῶν πύου ἐξήρχετο. Μεθ' ἐκάστην ἐκθλιψιν ἐποιοῦμεν ἐπίδεσμον ἀναρτῶντα καὶ πιέζοντα ἐλαφρῶς τὸν μαστὸν. Δώδεκα μεθ' ἐκάστην μάλαξιν ὥρας ἡ ἀσθενὴς μετεχειρί-

ζετο ἅπαξ πρὸς ἐκμύζησιν τοῦ παράγομένου γάλακτος σικύαν, καθ' ἃ ὁ *Legroux* ἄλλοτε συνεβούλευσε, προτιμῶν αὐτὴν τῆς ἐκθλίψεως. Ἄλλ' ἡ σικύα ἀπομυζᾷ σχεδὸν μόνον γάλα, τὴν δὲ ἐκκένωσιν τοῦ πύου μόνον οἱ δάκτυλοι κατορθοῦσιν.

Μετεχειρίσθημεν δὲ τὴν σικύαν ὡς τι συμπληρωματικὸν μέσον, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκτελώμεν τὴν μεθοδικὴν ἐκθλίψιν δις τῆς ἡμέρας, καθ' ἃ ὁ *Budin* συμβουλεύει.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν, φέρουσα μαστίτιδα προκεχωρηκυῖαν, ἀκολουθουμένην ὑπὸ βίγους καὶ πυρετοῦ, ἰεραπεύθη διὰ μεθόδου ἀπλουστάτης, ἦν πᾶς τις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ, σφῶζων οὕτω ἑκατοντάδας ὄλας μαστῶν ἐκ τῶν ἀποστημάτων καὶ τῶν παρεπόμενων αὐτοῖς ἐπιπλοκῶν.

Ὁ κ. *Ψαλίδας* λέγει ὅτι, καίτοι ἐγένωσκε τὴν μέθοδον ταύτην, οὐδέποτε ὅμως μετεχειρίσθη αὐτὴν. Ἀναφέρει περίπτωσιν ἀσθενοῦς ἐκ Ῥαιδεστοῦ, ἐγχειρηθείσης ὑπ' αὐτοῦ, νομίζει δὲ ὅτι ἐν ἐκ τῶν κυριωτάτων ζητημάτων εἶναι, ἐὰν αἱ γυναῖκες ὀφείλωσι νὰ δηλάζωσι μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ἀποστημάτων τοῦ μαστοῦ ἢ οὐ. Προστίθῃσι δὲ ὅτι ἡ θεραπεία ἐπιτυχάνεται ταχύτερον, ὅταν ἡ γυνὴ δηλάζηται.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἡ γυνὴ, ἥς ἀνέφερε τὴν παρατήρησιν, ἐξηκολούθησε νὰ δηλάζη, ἀλλὰ τὸ βρέφος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἔπαθεν ἐκ γαστροεντερίτιδος. Προσθέτει δὲ ὅτι προτιμότερον πάντοτε εἶναι νὰ γίνηται ἡ ἐκθλίψις δις τῆς ἡμέρας.

Ὁ κ. *Σιώτης* ἀναφέρει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον ἐφηρμόζετο ἐν Κωνσταντινουπόλει παρά τινων μαῖων, ἀλλ' οἱ ἰατροὶ ἄλλοτε ἐκάλυον αὐστηρῶς τὴν τοιαύτην ἐμπειρικὴν θεραπευτικὴν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΝΘ'

17 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* ἀνακοινοῖ τὴν ἐξῆς περίπτωσιν *ἱριδερμίας*:

Κύριοι,

Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀκριβῶς ἐν Μακροχωρίῳ εἶδον ἅπαξ καὶ ἐν παρόδῳ παῖδα 9 ἐτῶν διαφερόμενον ἰδίως κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ὅστις οὐ μόνον ἦν ἐλαττωματικός, ἀλλὰ καὶ ἔπασχεν. Μετὰ τὴν πρόχειρον ἐξέτασιν καὶ παραγγελίαν τῆς θεραπείας βλέπων παρὰ τῷ πάσχοντι ὀφθαλμοῦς ἀξίους λεπτομερεστέρας ἐξετάσεως, συνέστησα τοῖς περὶ αὐτὸν ὄπως ὀδηγηθῆ καὶ εἰς τὴν ἐμὴν κλινικὴν. Τοῦτο ὅμως ἐβράδυνε, μόλις δὲ τῆ 24 Μαΐου ε. ε. εἶδον τὸν παῖδα τὸ δεύτερον, ἰλθόντα παρ' ἐμοί, τότε δὲ ἔλαβον τὰς ἐξῆς σημειώσεις:

Ἰωάννης Δ. Τσ., ἐτῶν δέκα, γεννηθεὶς ἐν Βλάχκᾳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ κάτοικος Μακροχωρίου, ὄρφανός πατρός ἀπὸ 5 ἐτῶν, φαιόξανθος καὶ λεπτοφυοῦς λυμφοειδῆς κατασκευῆς. Ἡ μήτηρ ὑγιής καὶ εὐρωστος, αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐπίσης καλῶς ἔχουσιν, ὁ δὲ πατὴρ ἦν μύωψ μεγαλοβάρθμιος.

Ἰριδερμία σχεδὸν πλήρης καὶ διπλῆ, νυστάγμος μεθ' ὀριζοντίων παλμῶν καὶ ὄρασις κακὴ. Κατὰ πρῶτην ὄψιν οἱ δύο ὀφθαλμοὶ διαφέρουσι μεγάλως, διότι ὁ μὲν δεξιὸς διατηρεῖ τὰς φυσιολογικὰς διαστάσεις αὐτοῦ καὶ τὴν διαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς, ὁ δὲ ἀριστερός εἶναι ἐν καταστάσει βουφθαλμοῦ, μὴ ἐπιτρέπων τὴν εὐχερῆ καὶ πλήρη σύγκλεισιν τῶν βλεφάρων, ἰδίως ἐν καιρῷ ὕπνου, ἔχει δὲ τὸν κερατοειδῆ σπουδαίως τεθλωμένον. Ἀλλὰ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς μητρὸς μέχρι τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας, ὅτε ἤρξαντο χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις ἐπὶ μόνου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, οὐδεμία ὑπῆρχε διαφορὰ ἐν τοῖς δύο ὀφθαλμοῖς, ἡ δὲ κατάστασις τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ παραμένει μέχρι τοῦδε οἷα ἦν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς γεννήσεως, ὅτε ἡ προφανὴς ἀνωμαλία τῶν ὀφθαλμῶν τὸ πρῶτον ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῶν γονέων, ἰδίᾳ δὲ τῆς μητρὸς βεβαίως. Ἡ δὲ μαρτυρία αὕτη ἔχει ἀναμφιβόλως σπουδαῖον κύρος ὡς πρὸς τὴν ἱριδερμίαν ἢ ὑπέρομετρον πλατυκορίαν, τὸν νυστάγμον, τὴν κκκὴν ὄρασιν καὶ τὴν διαφάνειαν τοῦ κερατοειδοῦς, διότι αἱ καταστάσεις αὐταὶ εἰσι λίαν προφανεῖς καὶ εὐληπτοὶ εἰς πάντα κοινὸν παρατηρητὴν καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν μητέρα, ἥς τὴν προσοχὴν ἐφείλκυσε βεβαίως ἰσχυρότερον ἢ σοβαρὰ ἐλαττωματικῇ κατὰ

στασις τῆς ὁράσεως τοῦ πρώτου, νῦν δὲ μόνου ἄρρενος τέκνου αὐτῆς.

Λεπτομέρειαι Δ. Ο.— Ἡ ἱριδερμία εἶναι σαφιστάτη, ἀλλ' οὐχὶ πλήρης, διότι διακρίνεται κατὰ τὴν περιφέρειαν παρυφῆ εὗρους ἐνὸς καὶ πλέον χιλιοστομέτρου, ὡς μοι δεικνύει ἢ ἐν τῷ ἐμφῷ βιβλίῳ παρατεθειμένη εἰκὼν, ἢ ἀπομίμησιν παραθέτω καὶ ἐνταῦθα· ἐπομένως καλύπτεται ὁ περὶ τὸν φακὸν χώρος μέχρι τῆς περιφέρειας αὐτοῦ καὶ τι πλέον.

Ὁ φακὸς δὲν εἶναι τελείως διαφανής, ἀλλὰ φέρει κηλίδας ἢ θολερότητας μελανωπῆς ὄψεως, ἀραιότερας κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ πυκνότερας κατὰ τὸ κέντρον, τὸ πλείστον εὐθυτενεῖς καὶ ἀκτινοειδεῖς περὶ τὸ κέντρον κειμένης, ἐδραζούσας δὲ ἐν τοῖς ὀπισθίοις στρώμασι λίαν ἐγγὺς τῷ ὀπισθίῳ περιφακίῳ, ἢτοι παρουσιάζει κατάστασιν ὀπισθίου πολικοῦ ὑποχύματος. Ἡ δὲ προσθία ἐπιφάνεια αὐτοῦ δὲν εἶναι σφαιρική, ἀλλὰ προβάλλει κωνοειδῶς, ἢτοι συνυπάρχει καὶ φακόκωνος (lenticone) ἀρκούντως ἐκδηλος.

Ὁ βυθός, καίπερ δυσόρατος, φαίνεται ὑγιῆς καὶ φυσιολογικός. Αἱ διαστάσεις τοῦ βολβοῦ εἰσι φυσιολογικαί, ὡς καὶ ὁ τόνος αὐτοῦ. Βλέπει δὲ ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος τοὺς δακτύλους εἰς ἀπόστασιν μέτρου, ὅπερ ἐξηγεῖται ἀρκούντως ὑπὸ τῆς καταστάσεως τοῦ φακοῦ.

Λεπτομέρειαι Α. Ο.— Ἦδη ἐνωρίτατα τὸ παιδίον εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας τοῦ ἐν Ἀθῆναις Πανεπιστημίου, οὗτος δὲ εἶχε συστήσει ἀποχὴν τελείαν ἀπὸ πάσης ἐπεμβάσεως. Ἀλλὰ κατὰ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας ὀφθαλμολόγος νεαρός, ἐξετάσας τὸ παιδίον, ἔγνωμόδοτησεν ὑπὲρ τῆς ἐπεμβάσεως καὶ κατέπεισε τοὺς γονεῖς ὅπως συγκατανεύσωσιν εἰς αὐτήν, ὡς λέγει ἢ μήτηρ, ἰδίως κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, διότι διέκρινε κατάπτωσιν τῆς ὁράσεως ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τούτῳ καὶ θύλωσιν τοῦ φακοῦ, τοῦτ' ἐστὶν ἀνάπτωξιν ὑποχύματος.

Τῆς ἐγχειρήσεως γενομένης ἄνευ ἐπακολούθων, παρετηρήθη βελτίωσις, ἀλλὰ βραδύτερον ἐπῆλθε πάλιν κατάπτωσις τῆς ὁράσεως καὶ ἐκρίθη ἀναγκαῖα δευτέρα ἐπέμβασις· ταύτης δὲ μὴ ἀρκεσάσης, ἐγένετο καὶ τρίτη. Πιθκῶς ἢ ἐξαγωγή τοῦ ὑποχύματος εἶχε γείνει πρὸ τῆς ὠριμάνσεως, αἱ δὲ δευτέρα ἐπεμβάσεις

ἐγένοντο ἕνεκα δευτερογενοῦς ὑποχύματος. Ἐκ τούτων ὁμοῦς οὐδεμία προσεγένετο ὠφέλεια, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος, ἦτοι μῆνας τινὰς μετὰ τὴν τρίτην ἐπέμβασιν ἢ μήτηρ παρετήρησεν ὅτι ὁ βολβὸς ἐμεγεθύνετο, ἐν ᾧ ἡ ὄρασις ἔμενε κακῆ καὶ βαθμηδὸν κατέπιπτεν. Ἀλλὰ τοῦ θεραπευτοῦ ἀπουσιάζοντος καὶ ἀναμενομένου ἐπιμόνως, μόλις μετὰ ἓν ἔτος καὶ πλεον ὑπεβλήθη τὸ παιδίον εἰς ἕτερον ὀφθαλμίατρον· τότε δὲ ἐγένοντο ἐπανεληθημένα κατὰ μακρὰ διαστήματα παρακεντήσεις τοῦ προσθίου θαλάμου μετὰ βελτιώσεώς τινος τῆς ὁράσεως καὶ στάσεως τοῦ κακοῦ.

Πιθανώτατα λοιπὸν ἕνεκα τῶν πρώτων ἐπεμβάσεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς τρίτης, ἐπῆλθε γλαυκωματικὴ κατάστασις, ἢς τὸ ἐπακολούθημα ὑπῆρξεν ὁ παρῶν βούφθαλμος. Πράγματι δὲ νῦν ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς παρουσιάζει βουφθαλμικὴν κατάστασιν, διότι ἡ αὐξήσις τῶν διαστάσεων εἶναι γενικὴ καὶ κανονικὴ· κατὰ τὴν βάσιν τοῦ κερατοειδοῦς διὰ διαβήτου εὐρέθη διάμετρος 16 χιλιοστομέτρων.

Ὁ κερατοειδῆς εἶναι τόσον θολερός, ὥστε οὐδὲν διακρίνεται εὐκρινῆς ἐν τῷ ὀπισθεν κειμένῳ χώρῳ ἢ ἄλλως προσθίῳ θαλάμῳ, ἰδίως δὲ ἐν τῷ κέντρῳ ὑπάρχει νεφέλιον εὐμέγεθες, ὡς συνήθως ἐναπολείπεται ἕνεκα ἐπιπολαίας κερατίτιδος· διὰ δὲ πλαγίου φωτισμοῦ ἐπιτυγχάνεται εἰςῆτι ἔσθωθεν ἢ διάλαμψις τοῦ σκληρωτικοῦ. Ἐκ τῶν ἀσυμμέτρων θολεροτήτων τοῦ κερατοειδοῦς καταφαίνεται ὅτι ἐγένοντο φλεγμονώδεις ἐπεξεργασίαι τοῦ κερατοειδοῦς ἄλλοτε ἄλλης ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως κατὰ τε τὰς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις καὶ ἀνεξαρτήτως τούτων, καθ' ὅσον ὁ βολβὸς μετὰ τὴν τρίτην ἐπέμβασιν ἐγένετο παθολογικός καὶ διετήρησε πάντοτε βαθμὸν τινὰ ἐρεθισμοῦ μετὰ δακρυορροίας κτλ.

Τέλος ὑπάρχει καὶ μοῖρα τοῦ βολβικοῦ ἐπιπεφυκότος, ἔχουσα ὄψιν ὡς ἐπὶ ξηροφθαλμίας καὶ τεταγμένη ἐκατέρωθεν τοῦ ὀριζοντίου μεσημβρινοῦ τοῦ κερατοειδοῦς ἐν σχήματι δύο ὀξέων τριγώνων, ὧν αἱ βάσεις συμπίπτουσι τῇ ἀντιστοίχῳ περιφερείᾳ τοῦ κερατοειδοῦς (περίπου τοῦ σχήματος τούτου <O>). Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν γένεσιν τῆς μερικῆς καὶ ἰδιοσχήμου ταύτης ξηρώσεως, εὐθὺς ὡς ἀντελήφθη τὸ σχῆμα αὐτῆς, ἐσκέφθη περὶ τῆς δρά-

σεως τῶν βλεφάρων. Πράγματι δέ, παρατηρήσας μετὰ μείζονος προσοχῆς, εὔρον ὅτι αἱ ἄνω καὶ κάτω πλευραὶ, συνεχιζόμεναι ἰδίᾳ, ἐλάμβανον τὸ σχῆμα σχισμῆς στενῆς βλεφάρων, ὅτε δὲ προσεκαλείτο ὁ πάσχων νὰ συγκλείσῃ τὰ βλέφαρα τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ βολβὸς ἔμενεν ἀκάλυπτος, ἀκριβῶς ἀντιστοίχως τῇ εἰρημένῃ ξηρωτικῇ μοίρᾳ σὺν τῇ μεσαζούσῃ τοῦ κερατοειδοῦς, τὰ δὲ χεῖλη τῶν βλεφάρων ἴσταντο παραλλήλως ταῖς πλευραῖς αὐτῆς ἢ συνέπιπτον αὐταῖς. Τοῦτο ἤρκεσεν ὅπως πεισθῶ, ὅτι ἡ ξήρωσις αὕτη δὲν εἶναι συγγενῆς, ἀλλ' ἐγενήθη ὅτε ἐπῆλθεν ἡ βουφθαλμία, διότι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τμήμα τοῦ βολβοῦ μένει ἀκάλυπτον ὑπὸ τῶν βλεφάρων καὶ ἐπομένως τηρεῖται ξηρότερον καὶ ἐπηρεάζεται διηνεκῶς ὑπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν.

Μετὰ τινὰς συμπληρωματικὰς ἐξηγήσεις τοῦ κ. **Ίατροπούλου** περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ἀρρώστου, ὁ κ. **Τράντας**, ἀναγνωρίζων ὅτι ἡ παρατήρησις ἀναφέρεται εἰς τὸν αὐτὸν ἀρρώστον, ὃν καὶ αὐτὸς ἐξήτασε, μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι εὔρε καὶ ἐν τοῖς δύο ὀφθαλμοῖς ξηρωτικὴν πλάκα, ἀδυνατεῖ νὰ παραδεχθῇ τὴν παθογενικὴν ἐξήγησιν τοῦ κ. **Ίατροπούλου**.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ τοῦ βολβοῦ ἐλαφρὰν διὰ τοῦ δακτύλου πίεσιν, ἦν αὐτὸς μετεχειρίσθη καὶ ἤτις ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ ἴδῃ τὰς βλεφαρικὰς προβολὰς, δὲν εἶναι ἐπικινδυνότερα ἐκείνης, ἦν οἱ ὀφθαλμολόγοι καθ' ἐκάστην μεταχειρίζονται πρὸς ἐξέτασιν τῶν γλαυκωματικῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ κ. **Ίατρόπουλος** λέγει ὅτι δὲν μετεχειρίσθη τὴν πίεσιν ταύτην, διότι ἐθεώρησεν αὐτὴν οὐ μόνον περιττήν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Π. Ἀπέρης**, ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ νέου τρόπου ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτμοπλοίων*.

Κύριοι,

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι οἱ μῦς, ὅταν ἀναφαιώνονται εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐν τῷ κύτει τοῦ πλοίου, ἀποτελοῦσι μάλιστα, ἐξ ἧς ἀδύνατος σχεδὸν εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ. Ἀποβαίνουσι δὲ

ἀληθῆς συμφορὰ ἐν καιρῷ πανωλικῆς ἐπιδημίας, διότι, κατὰ προσφάτους παρατηρήσεις, τὰ τρωκτικὰ ταῦτα συντείνουσι μεγάλως εἰς τὴν διάδοσιν τῆς πανώλους. Ἄπαντα τὰ μύσα, ὧν ἐγένετο χρῆσις μέχρι τῆς σήμερον ὅπως ἀπαλλαγῶσι τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν μυῶν, ἦσαν ἀνεπαρκῆ, διότι τὰ χρησιμοποιηθέντα στερεὰ ἢ ῥευστὰ δηλητήρια, δὲν ἐπιτυγχάνουσι νὰ προσβάλλωσιν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀπροσπελάστοις ὁπαῖς, εἰς ἃς καταφεύγουσιν. Αἱ διὰ βλαβερῶν ἀερίων ἐγκαπνίσεις οὐ μόνον εἶναι ἐπικίνδυνον τῷ ἐνεργοῦντι αὐτάς, ἀλλὰ συχνὰ εἶναι καὶ ἀνεπαρκεῖς, διότι τὰ τρωκτικὰ ταῦτα μόλις αἰσθανθῶσι τὴν ὄσμην τῶν ἀερίων τούτων καὶ πρὶν ἢ οἱ ἄτμοι συγκεντρωθῶσιν ἀποτελεσματικῶς, ἀπομακρύνονται προσωρινῶς τοῦ κύτους.

Ἐκ τῶν ἀρχῶν τούτων ὀρμώμενος, καὶ ἰδίᾳ ἐκ παρατηρήσεως τυχαίας, ἐπενόησα μέθοδον, δι' ἧς εἶναι δυνατὸν ἀφεύκτως πλοῖον νὰ ἀπαλλαγῇ πάντων τῶν μυῶν. Τῆς μεθόδου δὲ ταύτης δυνατὸν νὰ γείνη χρῆσις καὶ ἐν καιρῷ συνῆθι καὶ ἐν ἐπιδημίᾳ πανώλους, καὶ ἰδίᾳ ὅταν πρόκηται περὶ ἀτμοπλοίου μεμολυσμένον ἐκ τῆς νόσου ταύτης.

Ἡ μέθοδός μου συνίσταται ἐν τῇ χρήσει τοῦ ἀνύδρου ἀνθρακικοῦ ὀξέος (ἀέριον ἀνθρακικὸν ὀξύ).

Γνωστὸν ὅτι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ χωρὶς νὰ ἦναι ἀέριον δηλητηριῶδες, δὲν εἶναι κατάλληλον εἰς τὸν ζωικὸν βίον καὶ ἐπομένως εἶναι ἀσφυκτικόν. Ἀφ' ἑτέρου ὡς ἐκ τῆς πυκνότητος αὐτοῦ, οὗτης μείζονος τῆς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος (κατὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν φορὰν), ἐκτοπίζει τοῦτον ἐν τοῖς κατωτάτοις αὐτοῦ στρώμασιν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐὰν τοποθετήσωμεν ἐν τῷ βαθυτάτῳ μέρει τοῦ κύτους πλοίου συσκευὴν παράγουσαν ἀνθρακικὸν ὀξύ, φιάλην ἢ δοχεῖον περιέχον ἀνθρακικὴν τινα ἔνωσιν, μάρμαρον π.χ. μεθ' ὕδατος περιέχοντος ὑδροχλωρικὸν ἢ θεικικὸν ἢ ἕτερον ὀξύ, ἢ ἄλλο χημικὸν σῶμα δυνάμενον νὰ παραγάγῃ στερεὸν ἢ ῥευστὸν ἀνθρακικὸν ὀξύ, ἂν μὴ θέλωμεν νὰ ἔχωμεν ἐπὶ τοῦ πλοίου μεταλλικὰ ὀξέα, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ ἔνεκα τῆς πυκνότητος αὐτοῦ θὰ ἐκτοπίσῃ βαθμηδὸν τὸν ἀέρα, τὸν περιεχόμενον ἐν τῷ κύτει, ὅθεν θὰ ἔλθῃ στιγμῇ,

καθ' ἣν τὰ βαθύτερα μέρη αὐτοῦ θά πληρωθῶσιν ἀποκλειστικῶς ἐκ τοῦ ἀερίου τούτου, συγχρόνως δὲ πάντα τὰ τρωκτικά, ὅσα θά εὐρίσκωνται ἐκεῖ, θά πάθωσιν ἀσφυξίαν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι δυνατὸν ἀριθμὸς τις μυῶν νὰ εὐρίσκηται ἐν ἄλλοις τοῦ πλοίου μέρεσιν, ὡφέλιμον θά ἦτο νὰ τοποθετηθῇ ἐν τῷ κύτει καὶ πρὸ τῆς ἐνεργείας κατάλληλόν τι δέλεαρ (κάρυα, τυρός, λίπος κτλ.), ὅπως οἱ μῦς ἐλυθῶσιν ἐκεῖ. Τῇ βοηθείᾳ ἀνημμένου κηρίου, τοποθετουμένου ἐν ὕψει τινί, θά δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν μέχρι τίνος μέρους τοῦ κύτους ὁ ἀήρ ἐξεποτίσθη διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, διότι ἡ φλόξ τοῦ κηρίου σβέννυται εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλείψιν τοῦ ὀξυγόνου. Περαιτωθείσης δὲ τῆς ἐνεργείας ταύτης, πρέπει ὁ χώρος τοῦ κύτους νὰ ἀερισθῇ μετὰ τινος ὥρας, ὅπως δυνηθῇ νὰ εἰσέλθῃ ἄνθρωπος καὶ ἀποσύρῃ τὰ πτώματα τῶν ἐξ ἀσφυξίας παθόντων μυῶν. Ὁ ἀερισμὸς οὗτος δύναται νὰ γείνη δι' ἀεραντλίας, διὰ θερμάνσεως τοῦ ἐν τῷ κύτει ἀέρος ἢ τέλος διὰ παντὸς ἄλλου μέσου ἀερισμοῦ. Ὅπως βεβαιωθῶμεν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος, δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τὴν διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος δοκιμὴν δις ἢ τρίς κατὰ συνέχειαν, μεσολαβούσης διακοπῆς μιᾶς ἡμέρας.

Ἡ μέθοδος αὕτη ἐνέχει τὰ ἐξῆς πλεονεκτήματα :

1ον. Οἱ μῦς, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ στενοχωρῶνται ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἀέρος, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν δύναμιν νὰ φύγωσι, παραλύουσι καὶ ἀποθνήσκουσιν ἐκεῖ. (Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ προκαλεῖ ταχέως τὴν ἀσφυξίαν τῶν ζῶων, ὅταν ὁ ἀήρ περιέχῃ ἐξ αὐτοῦ τὸ τρίτον τοῦ ὅλου ὄγκου αὐτοῦ). Ἐν τούτοις, ἂν μεταξὺ αὐτῶν κατορθώσωσι τινες νὰ διαφύγωσιν, οὗτοι, ἐγκαταλείποντες τὸ κύτος τοῦ πλοίου, φεύγουσι μακρὰν. Διὰ τοῦτο δὲ ὅπως ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον τῆς μεταδόσεως τοῦ μολύσματος ἐξ ἐνὸς πλοίου εἰς ἕτερον ἢ εἰς τὴν ξηρὰν, ἢ διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐνεργεῖα δεόν νὰ γίνηται ἐν ἀνοικτῇ θαλάσῃ, δηλαδὴ ἐν ἀποστάσει ἐνὸς ἢ δύο μιλίων ἀπὸ τοῦ λιμένος. Οὐχ ἦττον ἡ μέθοδος αὕτη δεόν νὰ προτιμᾶται κατὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν πλοίων, ὅτε οἱ μῦς δύνανται ἀκόμη νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὸ κύτος.

2ον. Ἡ δαπάνη τῆς παραγωγῆς τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος εἶναι μικρὰ.

3ον. Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ εἶναι σχεδὸν ἀοσμον, ἀφλεκτον καὶ οὐχὶ δηλητηριώδες.

4ον. Ἐνεκα τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀερίου τούτου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιβλέπηται καὶ καταμετρηθῇ ἡ παραγωγή αὐτοῦ τῇ βοηθείᾳ κηρίου ἀνημμένου, χρησιμεύοντος συγχρόνως καὶ ὡς ἀντιδραστικοῦ καὶ ὡς σημείου προειδοποιήσεως.

5ον. Ἐνεκα τῆς πυκνότητος καὶ τῆς ἐξαπλώσεως αὐτοῦ, ὡς ἀερίου, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ εἰσδύει πανταχοῦ, εἰς πάντα τὰ διαμερίσματα, τὰς ὁπὰς καὶ τὰ διακίονα καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς τὰ βαθύτερα.

6ον. Ὅταν οἱ μῦς προσελκύωνται τῇ βοηθείᾳ δελεάτων, ἀποθνήσκουσιν ἐπὶ τόπου, τοῦθ' ὅπερ σπουδαιότατον, διότι δὲν μολύνουσι τὰ ἄλλα μέρη τοῦ σκάφους διὰ τῆς σήψεως τῶν πτωμάτων αὐτῶν. Οὕτω δὲ ὑπολείπεται μόνον νὰ ἀπολυμανθῶσι τὰ πτώματα διὰ διαλύσεως ἀντισηπτικῶν καὶ νὰ ριφθῶσιν εἴτα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐν τούτοις, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἐργασίαι σοφῶν ὑγιεινολόγων, τοῦ ἐκ Νεαπόλεως *Μοντεφούζου* καὶ τοῦ ἐκ Μονάχου *Λεόνε*, τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ παρακωλύει τὴν ἀνάπτυξιν μικροοργανισμῶν καὶ ἐπιβραδύνει ἐπομένως τὴν σήψιν. Ὅθεν ἡ καταστροφή τῶν μυῶν δύναται νὰ γείνη, ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον εὐρίσκηται ἐν πλῆθι καὶ ἦναι πληρὴς ἐμπορευμάτων, διότι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ δὲν προσβάλλει τὰ ἐμπορεύματα.

7ον. Ἀερισθὲν τὸ κύτος, εἶναι δυνατὸν οὐ μόνον νὰ κατοικήθῃ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν ὁσμὴν παρέχει, ὡς συμβαίνει διὰ τοῦ φανικοῦ ὀξέος, τοῦ χλωρίου, τοῦ θειώδους ὀξέος κτλ., διαδιδόντων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὀσμὴν προσβαλλόντων δὲ καὶ τὰ ἐμπορεύματα.

8ον. Ἡ μέθοδος αὕτη δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μέχρι βαθμοῦ τίνος ἐν τοῖς ὑπογεῖοις τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν καταστημάτων.

Τὸ τυχαῖον γεγονός, τὸ συντελέσαν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς μεθόδου ταύτης καὶ χρησιμεύον ἅμα ὡς πείραμα ἀποδείξεως, εἶναι τὸ ἐξῆς :

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου 1899 παρετηρεῖτο ἐν Τεργέστη ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου *Πόλεως Μυτιλήνης* θανάτιμον κρούσμα πανώλους. Αὐστηρότατα ὑγιεινὰ μέτρα ἐλήφθησαν ἀμέσως. Ὅτε ἠθέλησαν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν

ἀπολύμανσιν τοῦ κύτους δὲν εὔρον νεκροῦς μῦς, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἀφῆρσαν πίθους σακχαρογλυκούς ἐν πλήρει ζυμώσει, εὔρον ἐκεῖ πλῆθος μῶν νεκρῶν, θανατωθέντων ἀναμφιβόλως διὰ τοῦ διττανθρακικοῦ ὀξέος, ὅπερ διεξέφευγεν ἐκ τῶν πίθων.

Ἀκριβῶς λοιπὸν προτείνω νὰ ἐφαρμοσθῆ ἔπιστημονικῶς ἡ τυχαία αὕτη καταστροφή τῶν μῶν¹.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** ἀνακοινοῖ παρατήρησιν γυναικὸς πασχούσης πρὸ τριῶν περίπου μηνῶν ὑπ' ὀξέος νοσήματος, ἐκληφθέντος ἐπὶ τινα χρόνον ὡς τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη ἔφερε καὶ ἰνώματα τῆς μήτρας καὶ μολονότι προυτάθη αὕτη ἐγχειρήσις δὲν συγκατένευσεν.

Τρεῖς συνάδελφοι, ὧν ὁ εἰς γυναικολόγῳ, ἀπεφάνθησαν οἱ μὲν δύο πρῶτοι ὑπὲρ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ὁ δὲ τρίτος ὑπὲρ ἐμπύησεως ἰνώματος ἐν τῇ μικρᾷ λεκάνῃ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῆς ἀσθενοῦς ὁ ἀγορευὼν ἀπέκλινε μᾶλλον πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετόν, καίτοι ἡ θερμομετρικὴ κλίμαξ δὲν ἦτο καθ' ὅλα σύμφωνος πρὸς τὴν τοῦ τυφοειδοῦς, 3 ἢ 4 κατὰ συνέχειαν ἡμέραι ἀπυρεξίας καὶ ἐνίοτε τὴν πρωΐαν. Τρεῖς ἢ τέσσαρας μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπίσκεψιν ἡμέρας ἀφθονοῦς ἐκ τοῦ ἀπευθυσμένου κένωσις ὑγροῦ δυσωδεστάτου, ἐκληφθέντος πύου ὑπὸ τῆς οἰκογενείας. Ἡ ἐπισταμένη ὁμως ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ τούτου ἀπέδειξεν ὅτι δὲν συνίστατο ἐκ πύου. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς τὸ ἥπαρ εὐρέθη ἀρκοῦντως ἐξυγκωμένον καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὸν ἀριστερόν λοβὸν παρὰ τῷ ὀρθῷ κώλῳ καὶ ἰκανῶς ἐπώδυνον κατὰ τὴν πίεσιν· ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ τῆς ἀσθενοῦς δις ἢ τρίς

κωλικοὶ ἥπατικοί. Ἡ διάγνωσις τυφοειδοῦς ἐγκατελείφθη τότε καὶ ἀντ' αὐτῆς ἐτέθη ἡ τῆς χολοκυστιτίδος, ἣν παρεδέξαντο καὶ ἕτεροι συνάδελφοι.

Ὁλίγας μετὰ ταῦτα ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἀπέβαλεν ἐκ τοῦ ἀπευθυσμένου χολόλιθον μεγέθους φύου περιστερᾶς.

Ἡ χημικὴ τοῦ λίθου ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὅτι συνίστατο ἐκ χολοστερίνης.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐνέχει δύο πινὰ τὰ διαφέροντα· πρῶτον ἡ διὰ τῆς φυσικῆς ὁδοῦ ἐξοδος χολολίθου τοιούτων διαστάσεων, καὶ δευτέρον ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἰκτερικῶν φαινομένων καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας.

Ὁ χολόλιθος οὗτος ἐπιδεκνύεται παρὰ τοῦ κ. **Ψαλίδα** τοῖς παροῦσιν.

Ὁ κ. **Νούλης** νομίζει πιθανωτέραν τὴν ὑπόθεσιν συμφύσεως τῆς χοληδόχου κύστεως μετὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωληνοῦ, λίαν παραδεκτὴν καὶ ἐκ προηγουμένων δημοσιευθέντων περιστατικῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** λέγει ὅτι λίθοι, ἐκ καθαρᾶς χολοστερίνης συγκείμενοι, εἶναι σπανιώτατοι, σύγκεινται δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ χολικῶν ὀξέων καὶ φωσφορικῶν ἢ ἀνδρακικῆς βάσεως. Ὑπάρχουσι μάλιστα καὶ παραδείγματα, ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ κ. **Δάλλα** ἀνακοινωθέν, λίθων ἐπιμεγαλειτέρων διαστάσεων, αὐξανομένων ὁμως ἐκ τῆς ἐπιπροσθέσεως στρωμάτων ἀλάτων οὐχὶ χολικῶν κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐντέρω διαμόνην τῶν λίθων.

Ὁ κ. **Σιώτης**, ἐπισκεφθεὶς τὴν ἄρρωστον, λέγει ὅτι ὁ πυρετὸς δὲν ἦτο διαλείπων, ἀλλὰ συνεχὴς μετὰ τινων διακοπῶν μίας ἢ δύο ἡμερῶν. Ὁ τύπος οὗτος τῆς θερμοκρασίας προέτρεψεν αὐτὸν νὰ παραδεχθῆ μᾶλλον ἐμπύησιν ἐν τῇ μικρᾷ λεκάνῃ ἢ τυφοειδῆ πυρετόν.

Ὁ κ. **Λιμαράκης** ἐρωτᾷ ἂν ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθει μετὰ τῆς κενώσεως καὶ ἂν ὑπῆρχον ἰδρώτες.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** ἀπαντᾷ ὅτι ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθη μετὰ τὰς κενώσεις καὶ ἰδρώτες ἄλλοτε μὲν ὑπῆρχον, ἄλλοτε δὲ οὐχι. Προσδέτει δὲ ἅμα ὅτι ρίγη δὲν προηγούντο τοῦ πυρετοῦ, ὑπῆρχον δὲ ἐνίοτε

1. Σημ. Συνακτ. Ἐπιτροπῆς. Περὶ τῶν μῶν, ὡς φασὶν τῶν λοιμικῶν νόσων, ἀναγινώσκομεν παρὰ **Στράβωνι** (Γ', 18. ἐν Α' τόμῳ, σελίδι 224 τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως *Teubner*) τὰ ἑξῆς: «Οὐδὲ τὸ τῶν μῶν πλῆθος ἴδιον (τῶν Ἰσθίων), ἀφ' οὗ καὶ λοιμικοὶ νόσοι πολλάκις ἠκολούθησαν. Συνέβη δ' ἐν τῇ Κανταβρία τοῦτο παρὰ Ῥωμαίοις, ὥστε καὶ μισθοῦς ἄρυσθαι μυσθηροῦντας πρὸς μέτρον ἀποδειχθέν, [καὶ] διεσώζοντο μόλις».

ἔμετοι κατὰ τὰς παροξύνσεις καὶ πόνοι διαρκεῖς παρὰ τὴν χοληδόχον κύστιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ε'

25 Νοεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. **Τράντας**, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. **Ἰατροπούλου**, λέγει ὅτι τὴν ταινίαν, ἣν ἐζωγράφησεν οὗτος ὡς κατέχουσιν τὴν θέσιν τῆς ἱριδος, θεωρεῖ ὑπερβολικὴν. Ἐξήτασεν ἐκ νέου τὸν ἀρρωστον καὶ παρουσιάζει πιστὴν εἰκόνα τῆς νῦν καταστάσεως τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ὁ περιφάκιος χῶρος εἶναι λίαν καταφανής. Καὶ ὁ μὲν **Ἀναγνωστάκης** ἐξήτασε τὸν ἀρρωστον ἐν ἡλικίᾳ 5 μηνῶν καὶ ἐπομένως δὲν ἠδύνατο νὰ ἐγχειρήσῃ αὐτὸν τότε, μὴ ὑπάρχοντος καταρράκτου, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος ἰατρός ἐνεχείρησεν αὐτὸν πολὺ βραδύτερον καὶ ἔνεκα καταφανοῦς τότε καταρράκτου.

Ὁ κ. **Νούλης**, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. **Ἀπέρη**, ἐρωτᾷ ἂν ἐν τῷ περιστατικῷ, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν, μόνον τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ προυκάλεσε τὸν θάνατον τῶν μυῶν ἢ καὶ τὰ αἰθυλικά ἀέρια, προκαλοῦντα ἐνίοτε δηλητηριάσεις παρ' ἀνθρώποις καταγινομένοις εἰς τὴν οἴνοποιαν, ὡς καὶ αὐτὸς παρετήρησε παρὰ τινι ἀρρώστῳ; Οὕτως ἢ ἄλλως, καίτοι τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ ἔχει πολλὰ προτερήματα, ὀφείλομεν νὰ ἀναμεινῶμεν τὰ πρακτικὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα.

Ὁ κ. **Σιώτης** ἀναφέρει ὅτι ἄλλοτε οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ κατέστρεφον τοὺς μῦς ἐν τοῖς πλοίοις διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος· πρὸς τοῦτο δὲ ἦναπτον πυρὰν ἐν τοῖς κύτεσι τῶν πλοίων· ἀγνοεῖ ὅμως ἂν οἱ ναυτικοὶ ἐξακολουθῶσιν ἐφαρμόζοντες τὴν μέθοδον ταύτην.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** λέγει ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐν χρήσει καὶ νῦν ἔτι, ἢ καταστροφή δὲ τῶν μυῶν εἶναι γνωστὴ παρὰ τοῖς ναυτικοῖς ἡμῶν. Πρὸς τοῦτο οἱ ναυτικοὶ θέτουσιν ἐπὶ πλακὸς σιδήρου γαιάνθρακα ἀνημμένους μετὰ διαφόρων ἄλλων εὐφλέκτων ὑλῶν.

Ὁ κ. **Πασχαλίδης**, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, προτείνει ὅπως ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τὴν δημῶδη ἰατρικὴν, ἥτις βεβαίως στηρίζεται ἐπὶ μακροτάτης πείρας.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** λέγει ὅτι τὸν θάνατον τῶν μυῶν δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ θεωρητικῶς εἰς τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ, διότι καὶ εἰς μικρὰν ποσότητα τὸ ὄξύ τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀσφυξίαν τῶν μυῶν· πιθανὸν ὅμως καὶ τὰ αἰθυλικά ἀέρια νὰ ἐνήργησαν ἐν τῷ γνωστῷ περιστατικῷ. Ὡς πρὸς τὴν δημῶδη ὁμοῦς μέθοδον, αὕτη ἐνέχει τόσα κακά, ὥστε νὰ καταδικάζηται ἀφ' ἑαυτῆς. Ἐκτὸς τοῦ φόβου τῆς πυρκαϊᾶς, ἔχομεν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐν μεγάλας ποσότησιν ὀξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ὅπερ, ὡς γνωστόν, εἶναι δηλητηριωδέστατον, ἐν τῇ πρακτικῇ δὲ μεθόδῳ τοῦτο βεβαίως ἐνεργεῖ, διότι ἄλλως, ὅταν σχηματισθῇ ἀρκετὸν ἀνθρακικὸν ὄξύ, τὸ πῦρ σβέννυται ἔνεκεν ἐλλείψεως ἐπαρκοῦς ὀξυγόνου.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων προτερημάτων τῆς νέας ταύτης μεθόδου ἔχομεν καὶ τὸ ἐξῆς· δυνάμεθα νὰ ἀπολυμάνωμεν πλοῖον διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὄξεος καὶ κατὰ τὸν πλοῦν· τὸ ἀνθρακικὸν ὄξύ κέκτηται τὴν ιδιότητα νὰ βραδύνῃ τὴν σήψιν.

Τελευταίων δὲ ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν τοῦ κ. **Πασχαλίδου**, συνυποστηριζομένην καὶ παρὰ τοῦ κ. **Σιώτη**, περὶ δημῶδους ἰατρικῆς.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** ὑπισχνεῖται ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ὑποβάλῃ καὶ πρακτικὰς λεπτομερείας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως διὰ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προταθῶσιν ὡς ἐπίτιμα τοῦ Συλλόγου μέλη οἱ καθηγηταὶ **Hirsberg** τοῦ Βερολίνου καὶ **Πανᾶς** τῶν Παρισίων.

Ἡ πρότασις ὑποστηρίζεται καὶ παρὰ τοῦ κ. **Πασχαλίδου**, γίνεται δὲ ἀποδεκτὴ παμψηφεί καὶ ἀποφασίζεται ὅπως σταλῇ ἐπιστολὴ ἐπὶ τούτῳ πρὸς τὸ Προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΑ΄

1 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. **Τράντας** λέγει ὅτι δὲν ἔχομεν ἑτέραν μέθοδον ὅπως ἴδωμεν τὰς βλεφαρικές προβολάς, πλὴν τῆς προτεινομένης, διὰ δακτυλικῆς δηλαδὴ πίεσεως.

Ὁ κ. **Ίατροπούλος** ἀπαντᾷ ὅτι τὴν μέθοδον ταύτην οὐ μόνον περιττήν, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον θεωρεῖ, δὲν παραβάλλει δ' αὐτὴν πρὸς τὴν τονομετρικὴν πίεσιν, καθότι ἐν τῇ περὶ τῆς ὁ λόγος μεθόδῳ καὶ πίεσις μείζονος βαθμοῦ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ χώρα, ἐν ἣ ἡ τονομετρικὴ πίεσις ἐξασκεῖται, δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἡ αὐτὴ πρὸς ἐκείνην, ἐφ' ἧς δέον νὰ πιέσωμεν πρὸς κατόπτεισιν τῶν βλεφαρικών προβολῶν· ἀμφιβάλλει δὲ ἂν ὁ κ. **Τράντας** ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ αὐτάς καὶ διὰ τῆς μεθόδου, ἣν ἐφαρμόζει ἔνεκα τῶν θολεροτήτων τοῦ φακοῦ. Τελευτῶν δὲ λέγει ὅτι οὐδὲ τὴν τῆς μαλάξεως πίεσιν δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς τὴν πίεσιν τῆς μεθόδου τοῦ κ. **Τράντα**.

Ὁ κ. **Τράντας** ἀπαντᾷ·

Εἶπον ἤδη ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ δακτυλικὴ προσπίεσις ἔξωθεν τῆς ἀκτινωτικῆς χώρας εἶναι πάντοτε ἀκίνδυνος. Πρέπει δὲ νὰ σημειώσω ὅτι τὴν ἐλαφρὰν πίεσιν ἐκτελῶ διὰ τοῦ δακτύλου καὶ οὐχὶ δι' ἐργαλείου τινός. Πλειστάκις ἐξέτελεσα τὰ πειράματα ταῦτα ἄνευ οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου κινδύνου. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ ἐλαχίστη χειροπραξία καὶ αὐτὴ ἡ ἐκτροπὴ τοῦ βλεφάρου δύναται νὰ ἀποβῆ ἐπικίνδυνος ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν· ἐπαφίεται ὁμως τῷ κλινικῷ ἢ ἐκτίμησις τῶν ἐξκριντικῶν τούτων περιπτώσεων. Ἡ πίεσις, ἣν ἐφαρμόζω ἐπὶ τοῦ βολβοῦ, δὲν εἶναι μείζων τῆς κατὰ τὴν χειρομάλαξιν τοῦ βολβοῦ ἢ τῆς ἀναγκαίας πρὸς εξέτασιν τῆς ἐσωτερικῆς πίεσεως αὐτοῦ. Γινώσκωμεν δὲ καλῶς πόσον εἶναι καθημερινῆς χρήσεως αἱ χειροπραξίαι αὗται καὶ πόσον εἶναι ἀκίνδυνοι.

Τὴν μέθοδον ἐξέθηκα τῷ διασήμε ὀρθολογῶ κ. **Landolt**, ζητῶν πληροφορίας, ἰδίως βιβλιογραφικάς, οὗτος δέ, χαρακτηρίζων τὴν

μέθοδον πρὸς εξέτασιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν ὡς «*certainement nouvelle*» καὶ «*très-intéressante*», οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ ἐλαχίστου ἀτοπήματος ἢ κινδύνου, δυνάμενου νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης, καίτοι ὁ ἴδιος ἀνέλαθε νὰ δοκιμάσῃ αὐτήν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑποψίας, ἃς ἔχει ὁ κ. συναδελφός περὶ τοῦ ἱριδερμικοῦ, ὅτι αἱ θολερότητες τοῦ φακοῦ ἠδύναντο νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι τὴν κατόπτεισιν τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω αὐτὸν ὅτι οὐδ' ἴχνος ἀμφιβολίας ἐπιτρέπεται ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, διότι πλειστάκις ἐβεβαιώθημεν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν· καὶ ὄντως ὁ φακός εἶναι ἀρκετὰ ἀκόμη διαφανής, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ κατῆθ, αὐτάς, ἀρκετὴ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὸν τρόπον, ὃν συνιστῶμεν. Εὐτυχῶς ἡ κατόπτεισις τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν διὰ τῆς δακτυλικῆς πίεσεως δὲν εἶναι σπάνιον τι· δύναται τις καὶ παρὰ παντὶ ὑγιῶς ἔχοντι ἀνθρώπῳ νὰ κατῆθ, αὐτάς πιέζων τὸν βολβὸν ἔξωθεν.

Ὁ κ. **Ίατροπούλος** λέγει ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὸ διαφανές τοῦ φακοῦ, ναὶ μὲν δὲν ἐπειράθη νὰ ἴδῃ τὰς βλεφαρικές προβολάς, ἀλλ' ἀμφιβάλλει καὶ πάλιν, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ παρὰ τῷ αὐτῷ ἀσθενεῖ βαθυτέρας ζώνας τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκεται παρατήρησις τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. **Τσοπάνογλου**.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως αἱ ἀποστελλόμεναι πραγματεῖαι δι' εἰσηγητοῦ παρουσιαζῶνται τῇ Ἐπιτροπῇ καὶ συζητῶνται.

Ἐκ τούτων λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ κ. **Διμαράκης** ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ὅπως ὁ ἐν τῷ βακτηριδιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ παρασκευαζόμενος ἀντιδιφθερικὸς ὀρός γεινῆ προσιτὸς πᾶσι τοῖς ἰατροῖς διὰ τῆς παρακαταθήκης ποσότητός τινος ἐν τοῖς κεντρικοῖς φαρμακείοις.

Μετὰ ταῦτα ἡ Ἐπιτροπὴ ὑποδεκνύει τῷ Συλλόγῳ ἐπιμελητὴν τῆς ὀργανοθήκης τὸν καὶ τέως τοιοῦτον κ. **Στ. Βραχάμη**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΒ'

8 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. πρόεδρος ἀγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ **Σταύρου Σταματιάδου** καὶ διακόπτει τὴν συνεδρίαν, πρὸς ἐνδειξιν πένθους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΓ'

15 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. **Ψαλίδας** ἀνακοινοῖ παρατήρησιν **κατάγματος ἀπλοῦ κατὰ τὸ κάτω πεμπτημόριον τῆς κνήμης παρὰ δεκαεξαετὶ ναυτόπαιδι.**

Κύριοι,

Οὗτος ὁ ναυτόπαις πρὸ 15 περίπου ἡμερῶν, κατ' ἀκολουθίαν πτώσεως, ἔπαθεν ἀπλοῦν κάταγμα τῆς κνήμης, ὅπερ παραγνωρισθὲν ἰθεραπεύετο διὰ μαλάξεως μόνον ὑπὸ ἐμπειρικοῦ καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐπιδέσεως ἢ ἀκίνησιος, ὁ δὲ ἀσθενὴς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐβάδιζε μὲν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς δυσκολίας καὶ πόνου· ὅτε δὲ τὴν 15 ἡμέραν προσῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν θεραπείαν, ἠδυνάτετι πλέον νὰ βαδίξῃ, ἐπύρεσσε καὶ ἤλγει σφοδρῶς κατὰ τὴν πάσχουσαν κνήμην, ἣτις ἦτο ἐξωθηκυῖα, ἰδίᾳ κατὰ τὸ κάτω αὐτῆς πεμπτημόριον, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἀνώμαλος κίνησις, δηλοῦσα τὴν λύσιν τῆς συνεχείας τοῦ ὅστου. Ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ὑπῆρχε μεγαλειτέρα καὶ προπετετέρα ἢ ἐξοίδησις μετὰ σαφοῦς κλυδασμῶ, διηνοίχθη εὐρέως καὶ ἐξέρρευσεν ἀφθονον πύον μετὰ μυκητωδῶν σαρκῶν καὶ τεμαχιῶν ὅστου. Μετὰ τινὰς ἡμέρας νέα ἀποστήματα ἀνεφάνησαν ἐν διαφόροις μέρεσι τοῦ σώματος, καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἀδένων τοῦ τραχήλου, ὑπογενείων κλπ., ἅτινα διηνοίχθησαν ἐγκαίρως, δυστυχῶς ὅμως ὁ πυρετὸς ἐξηκολούθει πάντοτε σφοδρῶς, ἡ γενικὴ κατάστασις ἐδεινούτο καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπεβίωσε μετὰ συμπτωμάτων γενικῆς μόλυνσεως (infection générale).

Βεβίως, ἂν ὁ ἀσθενὴς ἐγκαίρως ὑπεβάλλετο εἰς κατάλληλον θεραπείαν, τὸ ἀποτέλεσμα

θα ἦτο αἰσιον καὶ ὁ ἀσθενὴς θα ἰθεραπεύετο· ἀλλ' αἱ ἀδέξια μαλάξεις καὶ ἡ διαρκὴς κάκωσις τῶν τραυματικῶν ἐπιφανειῶν τοῦ κατεργότος ὅστου ἔνεκα τῆς βραδείσεως προκάλεσαν τραυματικὴν ὄστεομυελίτιδα τῆς κνήμης καὶ ἐκ ταύτης τὴν γενικὴν μόλυνσιν ἢ *λίμωξιν* καὶ ἐπομένως τὸν θάνατον. Αἱ μεθοδικαὶ μαλάξεις ἐπὶ καταγμάτων συνιστῶνται ὑπὸ σοβαρῶν χειρουργῶν, ὡς τῶν *Lucas Champronnière* καὶ ἄλλων, μετ' ἐπιτυχίας, ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ ἐνταῦθα ἐμπειρικοὶ, οὐδεμίαν γνῶσιν ἐπιστημονικὴν ἔχοντες, ἐφαρμόζουσι ταύτας ὡς καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιδέσεις ἐπὶ τῶν καταγμάτων ἐμπειρικῶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνονται πρόξενοι κακοῦ καὶ ἀρίνουσι τὰ κατάγματα νὰ θεραπεύωνται κατὰ τύχην καὶ ἐπομένως τὰ θεραπευόμενα ὑπ' αὐτῶν μέλη καθίστανται ἰσβίως δύσχρηστα καὶ πολλάκις ἄχρηστα.

Ο κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἐμπειρικῶν ἐστὶν ἀρχαιοτάτη· ἀπὸ τοῦ 1862 ἐπετρέπη αὐτοῖς, καθὼς εἰς τοὺς ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ Ἀγορᾷ (Μισὶρ Τσαρσί) πωλητὰς ἀρωμάτων ἢ φαρμάκων τινῶν καὶ ἡ ἐλευθέρα ἐξάσκησις τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν.

Ο κ. **Ἄν. Χρησιδῆς** ἐρωτᾷ εἰς τίνα αἰτίαν ἀποδίδει ὁ κ. **Ψαλίδας** τὴν ἐξοίδησιν τῶν τραχηλικῶν ἀδένων.

Ο κ. **Λιμαράκης** ἐρωτᾷ ἐὰν ἡ μάλαξις ἦναι ἡ κυριωτάτη αἰτία τῆς διαπυήσεως. Ἄλλ' ἵνα κρίνη τις τὴν μέθοδον τοῦ *Lucas Champronnière*, ὀφείλει νὰ συμβουλευθῆ τὰς στατιστικὰς τοῦ εἰρημένου χειρουργοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ τοῦ κ. **Ψαλίδα** ἐρωτᾷ ἂν ἡ ὄστεομυελίτις προηγῆθη τῆς διαπυήσεως τοῦ πύρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐμπειρικοὺς, γινώσκει ἐκ πείρας ὅτι πᾶσαι αἱ κακῶς ἔχουσαι πωρώσεις ὀφείλονται αὐτοῖς.

Ο κ. **Ψαλίδας** ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἡ ἐξοίδησις τῶν ἀδένων ἐθεωρήθη ὡς μεταστατικῆς φύσεως καὶ εἶχε χαρακτηῖρα σηπτικὸν καὶ ὅτι ὁμολογουμένως τὰ ἀποτελέσματα πιθανώτατα θὰ ἦσαν διάφορα, ἂν ἡ μάλαξις ἐξετελεῖτο παρ' εἰδήμονος ἱατροῦ καὶ συνεδουάζετο μετὰ τῆς σχετι-

κης ακινησίας· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὀστεομυελίτιδα, φρονεῖ ὅτι αὐτὴ προηγήθη καὶ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς γενικῆς μολύνσεως.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἀνακοινοῖ ὅτι ἐκ τῶν 60 τυφικῶν, τῶν νοσηλευθέντων ἐν τοῖς Ἐθνικοῖς Φιλανθρωπικοῖς Καταστήμασι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος, οὐδεὶς ἀπέθανε, καίτοι ἡ ἐφετενὴ ἐπιδημία ἦτο σχετικῶς κακοθηεστέρα τῆς περισυνῆς, καθ' ἣν ἐκ τῶν 80 τυφικῶν 4 ἀπέθανον ἐκ διαφόρων περιπλοκῶν. Ἐκ τῶν τῆς παρουσίας περιόδου εἰς ἐπαθεν ἐν πλήρει ἀναρρώσει ἐκ μέσης ὠτίτιδος καὶ ἀπέθανε μετὰ μηνιγγικῶν φαινομένων (ἀφασίας, ἀνισοκορίας κλπ.). Φρονεῖ δὲ ὅτι ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς εὐρίσκεται πρὸς τὸ παρὸν ἐν ὑφέσει.

Ὁ κ. **Διμαράκης** φρονεῖ ὅτι ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς πρὸς τὸ παρὸν εὐρίσκεται ἐν ἐπιτάσει, παρ' ἡμῖν δὲ εἶναι μᾶλλον ἐνδημικὸν νόσημα, ὡς ὁ κοκκίτης καὶ ἡ ἀνεμοευλογία.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** λέγει ὅτι ἐν Κοντοσκαλίῳ ὑπάρχει ἐπιδημία παρωτιτίδων· τελευταίως δὲ παρετήρησε τρία περιστατικά παρὰ τῇ αὐτῇ οικογενείᾳ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΔ'

22 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΔΟΥ.

Ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει παρατήρησιν διφθεριτικῆς παραλύσεως τῶν ἄκρων παρ' ἀνδρὶ τεσσαρακοντοῦτε. Ὁ ἐν λόγῳ ἄρρωστος προσήλθεν εἰς τὸ Ἱατρεῖον τῆς **Φιλοπολιτῶν Ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν τοῦ Πέραν** ἕνεκα παραλύσεως τοῦ ὑπερωίου ἰστίου. Ἐν τῷ ἀναμνηστικῷ ἀναφέρεται πρὸ μὴνός περιπυ πᾶθησις τοῦ λαιμοῦ μετὰ πόνου καὶ πυρετοῦ· ἡ κατάστασις αὐτῆ διήρκεσεν ἐπ' ὀλίγας μόνον ἡμέρας. Μετὰ 4 ἢ 5 ἐπισκέψεις εἰς τὸ Ἱατρεῖον ἠναγκάσθη νὰ οἰκουρήσῃ καὶ νὰ προσκαλέσῃ ἰατρόν, ὅστις ἐξηκρίβωσε παράλυσιν τῶν κάτω ἄκρων διφθεριτικῆς φύσεως, ὅπως εἶχε χαρακτηρησθῆ καὶ ἡ παράλυσις τοῦ ὑπερωίου ἰστίου. Δύο περίπου μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης

αὐτοῦ ἐπισκέψεως ἀπέθνησκεν ἐκ παραλύσεως τῆς καρδίας, ἀφ' οὗ πρότερον ἐπαρουσίασε καὶ παράλυσιν τῶν ἄνω ἄκρων. Ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει τὸ περιστατικὸν τοῦτο, καθὼς καὶ ἕτερον, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης, ἣν ἐξήνεγκε κατὰ τινὰ συζητήσιν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, περὶ τῆς σχετικῆς βαρύτητος τῆς διφθερίτιδος παρὰ τοῖς ἐνήλιξιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΞ'

29 Δεκεμβρίου 1899.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΔΟΥ.

Ὁ κ. **Π. Παπανικολάου** ἀνακοινοῖ τὴν ἐξῆς **περὶ Θεραπείας τῆς νυκτερινῆς ἐνουρησεως τῶν παιδῶν διὰ ρινικῆς ἐπεμβάσεως** παρατήρησιν·

Κύριοι,

Πρὸ 5 περίπου μηνῶν προσεκλήθην παρ' οἰκογενείᾳ, ἐν ἣ δεκαπενταετῆς ἑφηβὸς ἔπασχεν ἀπὸ πολλοῦ ὑπὸ ἐπιμόνου καὶ ἀνυποίστου βηχός, οὐδόλως ὑποχωρούσης εἰς ἐσωτερικὴν χρῆσιν καταλλήλων φαρμάκων.

Ἡ ὄψις τοῦ νέου εἰδείκνυεν ὅτι ὑπῆρχον χρόνια κωλύματα τῆς διὰ τῆς ρίνος ἀναπνοῆς, ἡ δ' ἐπιμελὴς ἔρευνα εἰδείξε διὰ τῆς ὀπισθίας ρινοσκοπήσεως τὴν ὑπαρξίν λιαν ἀνεπτυγμένων ἀδενειδῶν ἐκβλαστῆσεων, ἀφ' ὧν ἀρκετὸν ὑγρὸν, καταρρέον πρὸς τὸν λάρυγγα, προεκάλει τὴν βῆχα καὶ ὑπεθάλλετο ἀφ' ἑτέρου χρόνιου ὑπερτροφικοῦ κατάρρου τῆς ρίνος.

Ἡ τότε τελεσθεῖσα ἀφαίρεσις τῶν ὄγκων τούτων ἔλυσε τάχιστα τὴν τε βῆχα καὶ τὸν ρινικὸν κατάρρου· ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς γενικοῦ διαφέροντος ἐπιθύμουν νὰ τονίσω ἐνταῦθα, εἶναι ὅτι ὁ νέος ἐθεραπεύθη ὁμοίως ἀποτελεσματικῶς ἔκτοτε ἀπὸ τακτικῆς **νυκτερινῆς ἐνουρησεως**, κατατροχούσης αὐτὸν ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας.

Ἡ περίπτωσις αὕτη σὺν ἑτέρῳ τινὶ ὁμοίῳ περιστατικῷ μετὰ βηχός ἐπιμόνου (οὗ αἰτία ὑπετίθη παρ' ἄλλων συναδέλφων διόγκωσις τῶν παρὰ τὴν τραχειᾶν ἀρτηρίαν λυμφατικῶν ἀδένων), συχνότατα ὑποτροπιαζούσης φλυκταινώδους κερατίτιδος καὶ **ἐνουρησεως νυκτερινῆς** παρὰ παιδί ὀκταετί, ἀποτελεσματικῶς

πρὸ ἐνὸς ἔτους ὑποστάντι τὴν ἐγχείρησιν τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ *Luschka*, ἐπιρρωνύουσι τὴν γνώμην περὶ τῆς αιτιολογικῆς σχέσεως τῶν ἀδενοειδῶν ἐκπλασθήσεων μετὰ τῆς ἐνουρήσεως τῆς νυκτερινῆς, ἣν σχέσιν τὸ πρῶτον ὁ *G. M. Major* (1884) ὑπέδειξε, λόγον θεωρήσας τοῦ φαινομένου τὴν ὑπερπλήρωσιν τοῦ αἵματος διὰ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος ἕνεκεν ἰλαττωματικῆς ἀναπνοῆς.

Ὁ *Ziem* ἐπεκύρου (1885) τὸ γεγονός καὶ παρεδέχτο καὶ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἐν ᾗ ὁ *Bloch* βραδύτερον (1889) ἐνόμιζεν ὅτι ἡ αἰτία αὕτη πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἐν τῇ ἐρεθιστικῇ ἀδυναμίᾳ (*reizbare Schwäche*) τοιούτων ἀρρώστων. Οὗτοι ὑπώπτουσι ἀνησυχώτερον, ἐνυπνιάζονται ζωηρότερον, κισθάνονται δὲ τότε τὴν ἐπειξιν εἰς κένωσιν τῆς κύστεως, ὅταν ἐν βαθεῖ ὕπνῳ οὐδὲν αισθάνονται. Τὴν γνώμην ταύτην παραδέχεται καὶ ὁ *Körner*. Πολλοὶ εἶτα ῥινολόγοι διὰ στατιστικῶν ἀκριβῶν ἐθεβαίωσαν τὴν σχέσιν ταύτην τῆς νυκτερινῆς ἐνουρήσεως μετὰ τῶν ἀμυγδαλῶν τοῦ *Luschka* καὶ τὴν σχέσιν ταύτην ἐκύρωσαν διὰ θεραπείας ἀποτελεσματικῆς, ὅθεν ἐν ἐκάστη περιπτώσει ἐνουρήσεως νυκτερινῆς ἐπιβάλλεται ἀκριβῆς ῥινοσκοπικὴ ἐρευνα. Διότι οὐ μόνον ἀδενοειδεῖς ἐκπλασθήσεις, ἀλλὰ καὶ παθήσεις αὐτοῦ τοῦ κύτους τῆς ῥινόσ (οἶον ὑπερτροφία τῶν ῥινικῶν κογχῶν, ἐξοστῶσεις τοῦ διαφράγματος κτλ.), κωλύουσαι τὴν διὰ τῆς ῥινόσ ἀναπνοὴν, δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἀφορμαὶ νυκτερινῆς ἐνουρήσεως (*Grönbeck*) παρὰ προσώποις νευρικῶς προδιατεθειμένοις.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἐλώδους ἥπατο-σπληνικῆς κίρρώσεως τῶν παιδῶν.

Κύριοι,

Ἀπὸ ὀκτῶ ἡδῆ μηνῶν παρετήρησα καὶ ἠδυνήθην ἔκτοτε νὰ παρακολουθῶ δύο κίρρώσεις ὑπερτροφικῆς ἥπατος καὶ σπληνός, κίρρώσεις τοῦ αὐτοῦ τύπου, ἐπεληύσας ἀμφοτέρως παρὰ παισίν, ἀπὸ ἐτῶν διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἐλείου μίξματος.

Ἐπειδὴ δὲ κρίνω ὅτι τὸ ζήτημα τῶν ἐλώδων ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν δεόν νὰ μελετηθῇ, ἵνα, εἰ μὴ τι ἄλλο, γνωρίσωμεν ἀκριβῶς ὑπὸ

τίνας χαρακτηῖρας οὗτοι παρουσιάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τίνες αἱ μᾶλλον συνήθεις ἀπομεικρυσμέναι αὐτῶν ἐπιπλοκαί, λεπτομερέστερον ἐπὶ σχετικοῦ πρὸς τοὺς ἐλώδεις ζήτηματος θὰ ἐνδιατρίψω.

Ἴδου αἱ κλινικαὶ παρατηρήσεις, ἐφ' ὧν στηρίζω τὸ θέμα μου.

Παρατήρησις α'. Ὁ ἀσθενὴς *Θ. Κ.*, κάτοικος Κατιρλί (παρὰ τὴν Γιάλοβαν), ἡλικίας 14 ἐτῶν, εἶναι ὄρφανός πατρός, ἀποθανόντος πρὸ διαιτίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ ἐξ ἀσθενείας, προκαλεσάσης οἰδήματα κατὰ τὰ ἄκρα. Ἡ μήτηρ ἔχει καλῶς, ὡς καὶ τέσσαρες ἀδελφοί· τρεῖς ἄλλοι ἀπέθανον, εἰς ἐκ διφθερίτιδος, ἕτερος ἐξ οἰδήματος καὶ ὁ τρίτος ἐξ ἐρυσιπέλατος· ὁ ἀσθενὴς προσέρχεται ἡμῖν τῇ 17 Ἀπριλίου 1899· Μέχρι πρὸ ἐνὸς ἔτους εἶχε καλῶς, ὅτε προσεβλήθη ὑπὸ ἐλώδων πυρετῶν, ἀφ' ὧν οὐδέποτε ἔκτοτε ἀπηλλάγη, διότι καὶ οὐδέποτε ἐποίησατο χρῆσιν κινίνης. Οὐδὲν παρουσιάζει στίγμα σφιλίδος.

Κατάχρησιν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐποίησατο κατὰ μεγάλα χρονικὰ διαλείμματα (ἴσως ἀπαξ τοῦ μηνός) κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος, μόνον κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ὅτε καὶ ἠδύνατο νὰ εὐρίσκη αὐτὸ δωρεάν. Ἀπὸ τεσσαράκοντα περίπου ἡμερῶν ἡ μήτηρ τοῦ ἀσθενοῦς παρετήρησεν ὅτι ἡ κοιλία αὐτοῦ ἐξογκοῦται, ὅθεν ζητεῖ σήμερον τὴν συμβουλήν ἡμῶν.

Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ὁ ἀσθενὴς ἠσθάνθη πόνους ἰσχυροὺς κατὰ τὴν ἐπιγάστριον χώραν μετὰ ναυτιάσεως. Οἱ πόνοι οὗτοι ἦσαν συνεχεῖς, διήρκεσαν δὲ περὶ τὴν ἑβδομάδα. Ἐν τούτοις ὁ ἀσθενὴς ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος, ὅτε κατὰ τὸ τέλος τῆς ἑβδομάδος παρετήρησεν τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἐξογκουμένην μικρὸν κατὰ μικρὸν καὶ ἐντὸς ὀλίγου λαβοῦσαν διαστάσεις ἀσυνήθεις. Ἡ διόγκωσις αὕτη ἐμετριάσθη κατὰ τι ἀκολουθῶς, σήμερον δὲ κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἡμῶν σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς·

Γενικὴ κατάστασις ἰλαττωματικὴ, χεῖλη ὠχρὰ, πρόσωπον καταβεβλημένον. Ἡ κοιλία κατὰ τὸ ὑπερομφαλικὸν τμήμα αὐτῆς εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἠπλωμένη, ἐν ᾗ κάτωθεν τυγχάνει φυσιολογικὴ, ὥστε προσομοιάζει μὲν τῇ κοιλίᾳ τῶν βατραχοειδῶν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀντιστροφῇ. Ὁ θώραξ εἶναι διηυρυσμένος κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῆς ἐπιγαστρικῆς χώρας παρατηροῦμεν τὰς ὑποδορίους φλέβας διεσταλμένας, συμπεπλεγμένας δ' ὡς κεφαλὴν Μεδούσης.

Κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν ὑπάρχει ἀμβλύτης οὐ μόνον κατὰ τὰ ὑποχόνδρια κάτω τῶν πλευρικῶν τόξων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπιγαστρικὴν χώραν. Καὶ ὁ μὲν σπλὴν κατέρχεται τοῦ πλευρικοῦ τόξου κατὰ πέντε δακτύλους, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἥπαρ ἀμβλύτης, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ τετάρτου μεσοπλευρίου διατηήματος ἐπὶ τῆς μαζικῆς γραμμῆς, ἐξακολουθεῖ ἐπὶ τρεῖς δακτύλους κάτω τῶν τελευταίων πλευρῶν.

Μεταξὺ τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνὸς δὲν ὑπάρχει ζώνη ἰσχυρά, τῶν δύο ὀργάνων ἐραπτομένων ἀλλήλων. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν τὸ μὲν ἥπαρ εἶναι λειον καὶ διατηρεῖ τὴν καθόλου μορφολογίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ σπλὴν δισκοειδῆς μᾶλλον ὀριζοντεῖως καὶ κατ' ἐπιφάνειαν διωγκωμένος ἢ καθέτως.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ ὄργανα, οὐδὲν τὸ ἄξιον ἰδίᾳ μνείας. Ἐν τοῖς οὖροις δὲν ἀνεύρομεν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον· ἀλλὰ στοιχεῖα δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἀναζητήσωμεν.

Ἰκτερος δὲν ὑπάρχει. Ὁ ἀσθενὴς δὲν παραπονεῖται περὶ τοῦ στομάχου, ἡ λειτουργία τῶν ἐντέρων εἶναι κανονικὴ, θερμοκρασία κατὰ τὴν ἐξέτασιν φυσιολογικὴ, σφυγμοὶ 80.

Διεγνώσαμεν κίρρωσιν ἥπατικὴν καὶ σπληνικὴν ἐλῶδους φύσεως καὶ συνεβουλεύσαμεν ἰωδιούχον σύνθεσιν καὶ κινίνην.

Ἐκτοτε τὸν ἀσθενῆ ἐπανείδομεν πολλάκις. Μέχρις ἐσχάτων ἡ κατάστασις αὐτοῦ δὲν ἐπεδεινώθη, ἀπ' ἐναντίας παρετηρήσαμεν σχετικὴν τινα βελτίωσιν. Ἐν γένει δὲ μὴ ἢ κλινικῆ εἰκὼν τῆς νόσου μένει ἡ αὐτή.

(Υ. Γ. Ὁ ἀσθενὴς ἀπέθανε δύο μῆνας μετὰ τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσιν. Πληροφορίαι περὶ τοῦ τρόπου τοῦ θανάτου ἐλλείπουσιν).

Παρατήρησις β'. Ὁ ἕτερος τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν, ἡλικίας 7 ἐτῶν, γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ καλούμενῃ Σαρῆ-Γκιουζελῆ (παρὰ τὸ Φατιχ) συνοικίᾳ τῆς πόλεως, ἐν ἧ τὸ ἔλειον μίasma ἐπιπολάζει.

Ὁ πατὴρ τοῦ μικροῦ ἀσθενοῦς ἔχει κλωῶς ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν· ὠδηγήθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς τροφῆς αὐτοῦ, ἥτις ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς ὅτι ἀπὸ τινῶν μηνῶν ὁ παῖς οὗτος παρουσιάζει ἐλείους παροξυσμοῦς,

οἵτινες ὑφίσταντο εἰσέτι, ἐπερχόμενοι καθ' ἐκάστην ἑσπέραν. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν αὐτῶν ὁ μικρὸς ἀσθενὴς ἀλγεί κατὰ τὴν ἐπιγαστρικὴν χώραν, παρουσιάζει κεφαλαλγίαν, ἄλλοτε δὲ καὶ ἡμεῖ, συγχρόνως δὲ, κατὰ τὴν τροφὴν, καὶ ἡ κοιλία διογκοῦται περισσότερον τοῦ συνήθους.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν ἀνευρίσκομεν τὴν κοιλίαν ἀνεπτυγμένην κατὰ τὸ ἄνω αὐτῆς τμήμα, τὸν θώρακα διτηρυσμένον κατὰ τὴν βᾶσιν αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ ὄμφαλου ἀνέρχεται πρὸς τὴν ξιφοειδῆ ἀπόφυσιν σὺμπλεγμα φλεβῶν διεσταλμένων. Τὸ ἥπαρ κατέρχεται τοῦ πλευρικοῦ τόξου κατὰ τρεῖς δακτύλους, ἡ δὲ κατὰ τὴν μαζικὴν γραμμὴν ἀμβλύτης εἶναι 16 ὑφεκαστόμετρα. Ὁ σπλὴν διωγκωμένος δισκοειδῶς, ἀνεπτυγμένος μᾶλλον κατὰ τὴν ὀριζόντειον αὐτοῦ διάμετρον.

Οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον ἐκ μέρους τῶν πνευμόνων καὶ τῆς καρδίας.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ λαιμοῦ δεξιόθεν καὶ ὀπισθεν τῆς γωνίας τῆς κάτω σιαγόνης ἀνευρίσκομεν ἀδένας τινὰς διωγκωμένους.

Ἰκτερος δὲν ὑπάρχει. Ἡ γενικὴ κατάστασις μετρία.

Αἱ λειτουργίαι τῶν ἐντέρων κανονικαί· ἐνίοτε δυσκοιλιότης.

Ἐσπερινὴ θερμοκρασία 37,6.

Ἐν τοῖς οὖροις οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον ὑπάρχουσιν.

Ἀνεγράψαμεν κινίνην καὶ ἰωδιούχον κίλιον, τὸν μικρὸν ἀσθενῆ ἐπανείδομεν ἀπύρετον, ἀλλὰ τὰ ἀντικειμενικὰ φαινόμενα δὲν ἠλαττώθησαν ἐπαισθητῶς.

Αἱ δύο αὗται παρατηρήσεις ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ καθορίσωμεν ἀκριβῶς τὸν τύπον τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνὸς κατὰ τὴν χρονίαν μαλαρίαν παρὰ παισίν. Ἐκ τῶν συγγραφέων, οὓς ἠδυνήθημεν νὰ συμβουλευθῶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὁ *Laveran* ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ περὶ ἐλῶδων πυρετῶν συγγράμματι (1893) οὐδένα λόγον ποιεῖται περὶ τοιαύτης διπλῆς ὑπερτροφικῆς κερρώσεως, ἥτις ἰδιαίτερα παρουσιάζει χαρακτηριστικὰ παρὰ παισίν. Ὁ *Chaufard* ἐν τῇ μεγάλῃ παθολογικῇ *Charcot-Bouchard*, ἀναφέρων τὰς ἐργασίας τῶν *Kelch* καὶ *Kiener* περὶ ἐλῶδων παθήσεων τοῦ ἥπατος, δι-

δωσιν ἐν τέλει τὴν κλινικὴν εἰκόνα τῆς ἐλώδους κίρρωσεως τῶν ἐνηλίκων μετ' ἀσκίτου.

Οἱ *Silbert et Sermont*, οἵτινες ἀνέγραψαν ἐν τῶν τελειοτάτων καὶ ἐκτενεστάτων τμημάτων τοῦ 16ου τόμου τοῦ συγγράμματος τῆς παθολογίας καὶ θεραπευτικῆς *Brouardel*, εὐρίσκονται ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐλώδεις ἥπατίτιδας, καὶ περιορίζονται μνημονεύοντες τὰς ἐργασίας τῶν ἤδη μνημονευθέντων συγγραφέων *Kelch et Kienner* καὶ *Laveran*.

Αἱ ἐργασίαι τῶν ἄνω συγγραφέων ἐγένοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν θερμοῖς κλίμασι, καὶ μάλιστα ἐν Ἀφρικῇ. Ὡς ἐκ τούτου ἴσως πολλὰ ἐλλείπουσιν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν. Ὁ μέγας *Charcot* ἀπὸ πολλοῦ διείδε τὰς τροποποιήσεις, ἅς τὸ κλίμα, ἡ ἐθνικότης, τὸ γένος δύνανται νὰ ἐπενέγκωσιν ἐπὶ ὠρισμένου παθολογικοῦ τύπου καὶ ἀπέδιδε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰς συγκριτικὰς παθολογικὰς μελέτας, τὰς γενομένας ὑπὸ ξένων συγγραφέων· τούτου τεθέντος, δὲν ὑπάρχει παθολογικὴ ἐνόησις, δυναμένη τοιαύτας νὰ ὑποστῇ τροποποιήσεις, οἷας ὁ ἐλώδης. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ *Laveran* ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ ἐλώδων βαίνει μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξίν τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *manifestations larvées* ἐκδηλώσεων τοῦ ἐλώδους, αἵτινες συνηθέστατα ἐν τοῖς εὐκραεῖσι κλίμασι, καὶ δὴ παρ' ἡμῖν, τυγχάνουσιν, ὡς ἄλλοτε ἀνεπτύξα ἐν ἰδιαιτέρᾳ μονογραφίᾳ πρὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρείας. Ἄλλ' ἐλθωμεν ἐπὶ τὸ θέμα ἡμῶν.

Εἰς καὶ μόνος συγγραφεὺς ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ τὰς ἐλώδεις ἥπατίτιδας ἐν τόπῳ εὐκραεῖ, ὁ *Lancereaux*, συλλέξας τὰς πλείστας τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ ἐν Γαλλίᾳ, ὅτε ἐν τισιν αὐτῶν χώραις οἱ ἐλώδεις ἤκμαζον πρὸ ἑτῶν. Ἐν τῷ περισπουδαίῳ αὐτοῦ συγγράμματι περὶ τῶν παθήσεων τοῦ ἥπατος ἀνεύρομεν τὸν παθολογικὸν τύπον τῆς ἥπατίτιδος παρὰ τοῖς παισίν, ὅστις, ἐκτὸς ἐλαχίστων διαφορῶν, συμφωνεῖ πληρέστῃ τῷ ἡμετέρῳ. Ἡ περιγραφή αὐτῆ τοῦ *Lancereaux* διημφισβητήθη ὑπὸ τινων συγγραφέων, οἵτινες τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐθεώρησαν ἀναγομένας εἰς ὑπερτροφικὰς ἀλκοολικὰς ἥπατίτιδας. Τούναντίον αἱ ἡμέτεραι

παρατηρήσεις καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὡς καὶ περὶ ἄλλων, πληρέστατα συνδυάζονται.

« Ἡ ἐλεία κίρρωσις τοῦ ἥπατος παρατηρεῖται, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς, συχνότερον κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν παρὰ παισίν, οἵτινες διέμενον ἐν χώρᾳ ἐλώδει. Ὁ παῖς δύναται, ὡς καὶ ὁ ἐνήλιξ, νὰ παρουσιάσῃ κίρρωσιν ἥπατικὴν καὶ σπληνικὴν ἐλειώδους φύσεως καὶ χωρὶς ἀκόμῃ νὰ παρουσιάσῃ προηγουμένως πυρετικούς παροξυσμούς.

Ἡ μαλαρία, προστιθησὶν ὁ *Lancereaux*, ὅπως ὁ ἀλκοολισμὸς, παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφᾶς ἀλληλοδιαδόχους καὶ διακρινόμενας ἀλλήλων, τὴν μὲν συμφορήσεως, τὴν δὲ σκληρώσεως· τὰ ὑπεραιμικὰ φαινόμενα τῶν πυρετικῶν παροξυσμῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν πρῶτην περίοδον τῆς μαλαρίας· ἡ σκληρώσις τοῦ σπληνός, τοῦ ἥπατος, τῶν πνευμόνων, ἡ κατὰ πλάκας ἀορτίτις, εἶναι τὰ συνήθη προϋόντα τῆς δευτέρας περιόδου, ἥτοι δὲν προηγούνται ἀναγκασίως καὶ πυρετικοὶ παροξυσμοί.

Ἡ ἐλώδης ἥπατίτις τῶν παιδῶν διακρίνεται, κατὰ τὸν *Lancereaux*, ἐκ τῆς διογκώσεως τοῦ ἥπατος καὶ ἐκ τῆς σημαντικῆς μεγεθύνσεως τοῦ σπληνός. Ὑπάρχουσι διαταράξεις στομαχικαί, τὸ δέρμα εἶναι ὠχρὸν καὶ παρουσιάζει χροιάν κιτρίνην, αἰθαλόεσσαν, ὑποϊκτερικὴν, ἡ ἀνάπτυξις δὲ κωλύεται. Πράγματι, οἱ μικροὶ ἀσθενεῖς εἶναι ὀλίγον ἀνεπτυγμένοι, σχετικῶς πρὸς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, αἱ αἱμορροχγαῖα εἶναι συνήθεις ὑπ' αὐτοὺς τοὺς ὄρους, πυχρόνται δὲ εἴτε ὑπὸ τὸ δέρμα, ἢ εἶναι ῥινικαί, ἢ καὶ σπλαγχνικαί.

Ἡ καθόλου ἐξέλιξις τῆς νόσου εἶναι βραδυτάτη παρὰ τῷ παιδί, ἐὰν δὲν ἐπενέγκῃ τὸν θάνατον, τροποποιεῖ ὁμως τὴν ἀνάπτυξιν, ὡς τοῦτο παρατηρεῖτο ἄλλοτε ἐν *Sologne* πρὸ τῶν νεωτέρων προόδων τῆς καλλιεργίας. Οἱ παῖδες τοῦ διαμερίσματος τούτου προσβεβλημένοι ἐξ ὀγκώδους κοιλίας, ὡς τοῦτο αὐτοὶ ἐσήμαινον, διέμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον μικροί, φιλάσθενοι καὶ ἰσχυροί (ἐντελῶς).

Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς, ἡ ἐλώδης ἥπατικὴ κίρρωσις διακρίνεται ὑπὸ ἑποψίν διχνοωτικὴν ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ἀνάπτυξεως τοῦ ἥπατος καὶ ἰδίᾳ τοῦ σπληνός, ἐκ τῆς μεγάλης ἀναίμιαις, ἐκ τοῦ ἐλαττοῦ ἰατέρου

και εξαιρετικῶς ἐκ τοῦ ἀσκίτου. Οἱ χαρακτη-
ρες οὗτοι κωλύουσι πᾶσαν αὐτῆς σύγχυσιν
μετὰ τῆς ἀλκοολικῆς ὑπερτροφικῆς κιρρώσεως,
ἧς και ἡ ἐξέλιξις εἶναι ταχύτερα και ἡ ἀναι-
μία ἦττον και ἐν ᾧ τὸ ἥπαρ, και ἰδίως ὁ
σπλῆν, οὐδέποτε προσλαμβάνουσι λίαν σημα-
τικὰς διαστάσεις».

Ἀνέγραψα τὸ πλεῖστον τῆς περιγραφῆς τοῦ
Lancereaux ἵνα κατίδητε τὴν συγγένειαν
τῶν ἐμῶν περιπτώσεων μετὰ τῶν τοῦ ῥηθέν-
τος συγγραφέως. Μόνον τὸν ἐλαφρὸν ἵκτερον,
περὶ οὗ ἀναφέρει ὁ συγγραφεύς, δὲν παρατή-
ρησα, καθ' ὅλα δὲ τὰ ἄλλα αἱ παρατηρήσεις
ἡμῶν ταυτίζονται.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορικὴν διάγνωσιν,
μίαν μόνον προσθήκην ποιῶμαι.

Ἀποδίδω δηλαδὴ μεγάλην σημασίαν εἰς
τὴν μορφήν τοῦ ἐλώδους σπληνός, ἣτις ἀρκεῖ
και μόνη νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διάγνωσιν. Ὡς
ἤκούσατε, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσε-
σιν ὁ σπλῆν ἠδύνατο νὰ παραβληθῆ πρὸς
πλακοῦντα, ἦν δὲ ἠΰξημένος μᾶλλον κατὰ
τὴν ἐγκαρσίαν αὐτοῦ διάμετρον ἢ κατὰ τὰς
ἄλλας, τοῦθ' ὅπερ μόνον ἐν τῷ ἐλώδει παρα-
τηρεῖται. «Τοὺς χαρακτηῆρας τούτους τοῦ
σπληνός ἀνέγραψεν ἄλλοτε μετὰ θαυμαστῆς
ἀκριβείας ὁ *Rendu*».

Αὐτοὺς τούτους τοὺς χαρακτηῆρας δυνάμεθα
νὰ χρησιμοποιώμεν μετὰ τῶν ἀναμνήσεων
και πρὸς διάγνωσιν σπληνικῆς και ἥπατικῆς
λευχαιμίας παρὰ τοῖς παισίν, ὅταν ἐν τῇ
πράξει δὲν δυνάμεθα νὰ προσφύγωμεν εἰς τὸ
μικροσκόπιον.

Ὡς πρὸς τὸ θεραπευτικὸν μέρος, τὸ μόνον
μέσον, ὅπερ παρέτχε μοι ἀποτελέσματα ἀξιό-
λογα—καίτοι προέκειτο περὶ ἐνήλικος—εἶναι
ἡ κλιματοθεραπεία ἐν ὕψει 800 μέχρι 1000
μέτρων ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, δυναμένη, ἐννοεῖ-
ται, νὰ συνδυασθῆ μετὰ τῆς ὑδροθεραπείας,
τῆς χρήσεως τῆς κινίνης και τοῦ ἰωδιούχου
καλίου.

Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* λέγει ὅτι ἡ αἰτιο-
λογία τῆς ὑπερτροφικῆς κιρρώσεως ἐνε-
κεν ἐλειογενοῦς μιάσματος δὲν ἐπιδέχε-
ται ἀμφιβολίαν· συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ
πρόσωπον, ἐκτὸς τῆς ἐλειογενοῦς αὐτοῦ
προελεύσεως, νὰ ἦναι και πότης οὐχὶ ἐκ

τῶν τυχαίων και τότε ἐπὶ τῆς κλίνης δὲν
εἶναι δυνατὴ ἡ διάκρισις. Εἶχεν ἀσθενῆ
τοιούτον, ἀποθανόντα ἐκ πνευμονίας·
κατὰ τὴν νεκροψίαν εὐρέθησαν και ἀπει-
ρα φυμάτια ἐν τοῖς πνεύμοσιν. Εἶναι ду-
νατὸν τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἐκτὸς τῆς ἐλείου
καχεξίας, τοῦ ἀλκοολισμοῦ, νὰ ἐπαθε και
σύφιλιν και τότε ἀπορεῖ τις ποῦ νὰ ἀπο-
δοθῆ ἡ αἰτιολογία τῆς ὑπερτροφικῆς κιρ-
ρώσεως· ἐτυχε δὲ νὰ ἴδῃ και τοιούτον
ἀσθενῆ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* συμφωνεῖ τῷ κ.
Χρησιδῆ ὡς πρὸς τὸ δύσκολον τῆς κλινι-
κῆς διαγνώσεως· ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν
ἀνατομικὴν παθολογίαν, ὁ *Lancereaux*
περιέγραψε λεπτομερέστατα τοὺς μικρο-
σκοπικοὺς χαρακτηῆρας ἐκάστης μορφῆς.

Ὁ κ. *Ἀμπελίδης* προσθέτει ὅτι πρὸ ἐ-
τῶν, εὐρισκόμενος ἐν ἐλώδεσι μέρεσι,
παρατήρησε πλεῖστα περιστατικὰ κιρρώ-
σεως ὑπερτροφικῆς παρὰ παισίν. Συχνάκις
τὴν ὑπερτροφίαν τοῦ ἥπατος συνώδευε
και ὑπερτροφία τοῦ σπληνός. Ἐνίοτε ὅμως
ὁ σπλῆν ἦτο φυσιολογικός. Ἐν γένει οἱ
περὶ ὧν λόγος ἀρρωστοὶ ἀνεπτύσσοντο
κακῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἦσαν κα-
χεκτικοί.

Ὁ κ. *Χρησιδῆς* περὶ τῶν ἐπιπολαζου-
σῶν νόσων ἀναφέρει ὅτι, ἐν ᾧ πρὸ δεκα-
πενθημερίας ὁ τυφοειδῆς πυρετὸς εὐρί-
σκετο ἐν ὑφέσει, ἀπὸ τινος ἐν τῷ Ἐθνικῷ
Νοσοκομείῳ εἰσῆλθον 12 τυφικοὶ ὧν ὁ
εἰς ἀπέθανεν ἐκ πνευμονίας.

Ἡ ἐν σελίδι 17 μνημονευομένη περὶ
ἀζωτουρικοῦ διαβήτου ἀνακοίνωσις τοῦ
κ. *Ἀν. Χρησιδῆ* ἔχει ὡς ἔπεται·

Κύριοι,

Θέλω πραγματευθῆ περὶ τοῦ ἀζωτουρικοῦ
διαβήτου, εἴτε τῆς πρωτοπαθοῦς ἀζωτου-
ρίας, και περιγράψῃ ὅση μοι δύναμις τὴν
ἀκριβῆ εἰκόνα νοσήματος, περὶ οὗ και τὰ ἐκ-
τενέστατα τῶν νοσολογικῶν συγγραμμάτων.
εἰ και ἱκανά, δὲν ἀναφέρουσιν ὅμως και πολλά·
ἐπὶ τούτῳ θέλω στηριχθῆ ναι μὲν ἐπὶ τῶν
συγγραμμάτων ἀνδρῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ και

ἐπὶ περιπτώσεως ἀσθενοῦς ἀζωτουρικοῦ, ὃν ἠτύχησα νὰ παρακολουθῆσω μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι μία καὶ μόνη περίπτωση δὲν ἀρκεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν, οὐ στοχάζομαι, ἀλλ' ὅταν ἀναλογοισθῆ τις ὅτι σπανίως τὸ νόσημα ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ πράξει, θέλει δικαιολογηθῆ ἢ προθυμίᾳ μου.

Ἡ περίπτωση εἶχε ὡς:

Ἀσθενῆς **Α**, ἡλικίας 45 περίπου ἐτῶν καὶ ὀξοπῶλης τὸ ἐπάγγελμα, προσῆλθε κατὰ 8βριον τοῦ 1896 εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Νοσοκομεῖον, αἰτιώμενος, ὅτι ἀπὸ 3 περίπου ἐτῶν αἰσθάνεται κόπωση τῶν κάτω ἄκρων, κατὰ πᾶσαν δὲ πρωίαν ἀπὸ τῆς κλίνης ἐγειρόμενος χάνωσιν, ζάλην καὶ ναυτίαν, ἥτις, ἅμα ἀρχομένης τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, μικρὸν κατὰ μικρὸν συμπαρήχεται. Ἐξ μῆνας μετὰ τὰ εἰρημένα συμπτώματα, ἦτοι ἀπὸ 2 1/2 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς συζύγου αὐτοῦ, τοσαύτην ἠσθάνθη λύπην, ὥστε ἤρξατο ἐνοχλούμενος καὶ ὑπὸ ἀϋπνίας, νὰ κοιμᾶται δὲ μόλις 2—3 ὥρας τὸ πολὺ καθ' ὄλον τὸ ἡμερονύκτιον· ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ ἀσθενοῦς διήρκεσεν ἐν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ δυστυχήματος ἔτος, ὅτε, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἀντιστῆ, ἐζήτησε συμβουλὴν ἰατροῦ, ὅστις συνεβούλευσε νὰ πλησιάζῃ γυναίκα· συνεμορφώθη, πλὴν ἀπὸ τῆς πρώτης δοκιμῆς ἠσθένησεν ἐκ βλεννορροίας, θεραπευθείσης μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ ἐπακολουθημάτων, διότι ἔσχε σπερματορροίαν, ἧς ἔνεκα ἀπώλεσε τὴν ἀνδρικήν αὐτοῦ ἰκανότητα· ἔκτοτε, ἦτοι ἀπὸ 1 1/2 ἔτους, ὁ ἀσθενῆς φρονεῖ τὴν πραγματικὴν ἀρχὴν τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἀσθενείας.

Παρούσα κατάστασις. Ὁ ἀσθενῆς ἔχει θώρακα εὐρύν καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις καὶ οἰονεὶ μετέωρον, δύσπνοϊαν ὡσεὶ ἀσθματικοῦ καὶ παλμούς, παραπονεῖται δὲ καὶ ἐπὶ ἀκατανίκητῃ πείνῃ καὶ πολυφαγίᾳ, ἢ μᾶλλον βουλιμίᾳ ἄνευ χορτασμοῦ· αὐτὸς ὁ ἀσθενῆς, χαρακτηρίζων τὸ αἶσθημα τοῦτο, βεβαιοῖ ὅτι δὲν ἔχει εἶδησιν τῶν εἰς τὸν στόμαχον εἰσγεομένων τροφῶν, διότι χάνονται ὡς ἐν καταβόθρῳ τινί· τὸ αἶσθημα τῆς πείνης τοσοῦτον εἶναι, ὥστε ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν βρωμάτων πιέζεται ἐκ τῆς ἀνάγκης νέας τροφῆς, ἵνα δὲ κατανικήσῃ ταύτην ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας μεταχειρίζεται ἐσωτε-

ρικῶς καὶ μετ' ἐπιτυχίας, ὡς λέγει, σκόροδα καταπραύνοντα ὅπως οὖν τὴν πείναν· σὺν αὐτῇ ἔχει πολυουρίαν, ἦτοι οὐρεῖ συχνὰ καὶ ἄφθονα, κατὰ πᾶσαν δὲ οὔρησιν καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὴν, σχεδὸν πάντοτε, ἔχει αἶσθημα ἀκούσιον ἀφροδισίας ἠδονῆς, ἢ παρακολουθεῖ ῥοὴ μικρά, ἦτοι σταγόνες λευκοῦ καὶ πυκνοῦ ὑγροῦ, σὺν αὐτῷ δὲ ἀμέσως ταχυπαλμία καὶ δύσπνοια, ἀλγεινῶς πιέζουσα καὶ ἐξαντλοῦσα τὸν ἀσθενῆ· ὅσῳ δ' ὀλιγώτερον οὐρεῖ, τόσῳ καὶ μετριώτερον ὑποφέρει· τελευταῖον ἀπὸ 2 1/2 μηνῶν ἔχει δὴμῶν ἀκατάσχετον καὶ πολυποσίαν, ἦτοι καταπίνει 5—6 λίτρας ὕδατος χωρὶς νὰ ἐλαττώται ἢ ὅπως δῆποτε ἰκανοποιῆται τὸ τῆς πολυδιψίας αἶσθημα, τούναντίον δὲ αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ καῦσιν καὶ στεγνότητά χειλέων καὶ γλώσσης καταθλιπτικὴν.

Ἐκτὸς τῶν συμπτωμάτων τῆς πολυφαγίας, πολυουρίας καὶ πολυδιψίας, παραπονεῖται πολλάκις ἐπὶ ναυτίᾳ, ἀϋπνίᾳ, στενοχωρίᾳ. ἀδυναμία καὶ ἄλγει πρὸς τὸ βᾶθος τῶν νεφρικών χωρῶν.

Κατὰ τὴν ἐξ ἀντικειμένου ἐξέτασιν τὸ πρῶτον εἰς τὴν ὄρασιν ἡμῶν ὑποπίπτον εἶναι ὁ μετεωρισμὸς τῆς κοιλίας, ἐπιπόλαιον ἀνασάρκα καὶ ἰδίᾳ τῶν ἄκρων ἢ ἐξοίδησις, ἧς ἔνεκα ὁ ἀσθενῆς δυσκόλως περιπατεῖ καὶ δυσκολώτερον κάμπτει· τὰς ἀρθρώσεις τοῦ γόνατος καὶ τοῦ ταρσοῦ προτιμᾷ νὰ κᾶθηται καὶ ἀνησυχεῖ κατακλινόμενος· τὰ κάτω ἄκρα καὶ ἰδίᾳ αἱ κνήμαι, ἔνεκα τῆς ἐξοιδήσεως, ἔχουσι τὸ δέρμα τεταμένον, ἐξηλωμένον καὶ ἀλγοῦν, ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων δ' ἑλκῶν ἀφρονώτατος ῥεῖε ὄρος, τὸ πλεῖστον κάκοσμος, ἔνεκα μετ' οὐ πολὺ ἐπιγιγνομένης ἀποσυνθέσεως· οἱ μαστοὶ ἀνεπτυγμένοι καὶ μετέωροι, ὡσεὶ κόρης δεκαεπταετοῦς· ἡ ἀπρωρημένη κοιλία ἔχει περιφέρειαν 1 μέτρου καὶ 20 ἐκ. μ., ὁ μηρὸς 68—72 ἐκ. μ. καὶ ἡ τῆς κνήμης 48—53 ἐκ. μ. τὸ βᾶρος τοῦ ἀσθενοῦς, κατὰ Σεπτέμβριον 98 χιλιόγρ., κατὰ Ὀκτώβριον 112 χιλ., ἀπέναντι 45 χιλ. ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ νοσήματος· ἢ ἐξέτασις τῶν πνευμόνων ἀρνητικὴ, οἱ τῆς καρδίας τόνοι βύθιοι, ἀδύνατοι, ἀλλὰ φυσιολογικοί· ἢ ἐπικρούσεις δεικνύει ἀμβλύτητα καρδίας ἀρκετὴν, οἱ δὲ σφυγμοὶ 90—100 καὶ ἐνίοτε 110· διὰ τῆς ἐπικρούσεως τῆς κοιλίας διακρίνομεν ἦχον ἀσθενῶς τυμπανικόν, ὑγρὸν

δ' άσκητικόν οὐδέν· ἦπαρ διπλασίως διωγκω-
μένον, ἀλλ' οὐχι καὶ σπλῆνα.

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν, ἦτο: ἀπὸ
Ἰανουαρίου ἀρχομένου 1897, ὁ ἀσθενὴς ἐχει-
ροτέρησεν, ἦτοι ἤσθάνετο πλείονα ἐξάντλησιν
καὶ δυσφορίαν· εἶχεν ἀρρυθμίαν καὶ διαλείψεις
σφυγμῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐποίκιλλεν 110—135,
πολλάκις καὶ ἀβουλήτως αὐτοῦ αἱ χεῖρες αὐ-
τοῦ ἐστρέφοντο περὶ τὸν καρπὸν καὶ πρὸς τὰ
ἔξω· ἀπὸ τῆς 5—8 Ἰανουαρίου παρετηρεῖτο
σχετικὴ τῆς πείνης ἐλάττωσις, ναυτία ἢ ἔμε-
τοι καὶ ἰδρώτες θερμοὶ καὶ ἐνίοτε ψυχροὶ καὶ
ἄφθονοι, ὅθεν καὶ ἐλάττωσις τις τῆς πολυου-
ρίας· ἀπὸ τῆς 9—12 πρὸς τοῖς εἰρημένοις
ἐπιπροστίθενται καὶ κενώσεις ὕδαρις πολλαί·
ἀπὸ τῆς 13—15 διάρροια ἀκατάσχετοι αἰ-
μοβαφεῖς, ἐλάττωσις τῶν οὖρων, παραλήρημα
καὶ φόβος θανάτου· ἐτρωγεν ὀλίγον, μόνον ἵνα
μὴ ἀποθάνῃ, ὡς ἔλεγε, καὶ ἔπινεν ἔν χιλιό-
γραμμον ὕδατος· τῇ 16 οὐδὲν ἔφαγεν, οὐ-
δόλως οὔρησε, μόνον ὕδωρ ἔπινεν ἄφθονον καὶ
ἀπέθανεν.

Νεκροψία. «Παχὺ στρώμα λίπους ὑποδό-
ριον· ἔσω τοῦ θώρακος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας
τοῦ στέρνου καὶ κατὰ μῆκος στρώμα λιπῶδες
μέχρι 3 % τοῦ μέτρου· πνεύμονες κατὰ φύ-
σιν, καρδία ὑπερτροφική, ὑπὸ λεπτοῦ στρώ-
ματος λίπους καλυπτομένη, ἐνδοκάρδιον κατὰ
φύσιν καὶ ἀνευ ἀλλοιώσεων βλῆθιδικῶν· ἐν τῷ
μεσεντερίῳ λίπος ἄφθονος· ἀσκητικὸν ὑγρὸν
ποσῶς· ἦπαρ καὶ νεφροὶ σχεδὸν διπλασίοι·
σπλῆν δὲ καὶ πάγκρεας φυσιολογικά· ἐν τῷ
ἐγκεφάλῳ, ἦτοι ἐπὶ τῆς παρεγκεφαλιδος, μήνιγγος,
κηλὶς λευκὴ καὶ πεπαχυμένη».

Τοιοῦτο τὸ ἱστορικὸν τῆς νόσου καὶ ἡ νε-
κροψία· πρὶν δ' εἰσελθωμεν εἰς τὰς λεπτομε-
ρείας, λέγομεν ὅτι ὁ πρῶτος μελετήτης, ἐξα-
κριθῶσας καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων διαβητῶν τὸν
ἄζωτουρικὸν ἀποχωρήσας εἶναι ὁ Willis κατὰ
τὸ 1838. Περιλήψεις δὲ τῆς ἀσθενείας ταύ-
της εὔρηται ἐν τοῖς μεγάλοις συγγράμμασι:
Traité de Médecine: Charcot-Bouchard
t. 1. MDCCXC1, Paris, p. 461 καὶ *Traité*
de Thérapeutique: P. Brouadel ect.,
Paris, p. 351.

Αἰτιολογία. Αἰτίαι ἀναφέρονται λόγοι ἠθι-
κοί, ἐπήρεια οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, μετα-
βολαὶ θερμοκρασίας, ἀντανισμὸς καὶ παράσιτα

τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος· παρὰ τῷ ἡμέτερῳ
ἀσθενεῖ ἠθικὴ ἀφορμὴ ὑπῆρχεν ἢ ἐπὶ τῷ θα-
νάτῳ τῆς συζύγου θλίψις, ἀλλ' ἡ αἰτία αὕτη
πρέπει νὰ θεωρηθῇ δευτερεύουσα καὶ τυχαία,
διότι ὁ ἀσθενὴς ὠμολόγησεν ἤδη ὅτι ἐξ μῆ-
νας πρὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ δυστυχήματος ἔσχε
φαινόμενα ζάλης, ναυτίας καὶ χαυνώσεως, ἐν
δ' ἔτος μετὰ ταῦτα βλεννόρροϊαν καὶ τελευ-
ταῖον σπερματορροϊαν· κατ' ἀκολουθίαν τὸ
νόσημα ἐγκατέστη πολὺ πρότερον ἢ ὡς ἐφρόνει
ὁ ἀσθενὴς, ἢ δὲ σπερματορροϊα τὸν ἐξήντησαι
συνεξοιδενώσασα καὶ τὴν ἀνδρικήν ἰκανότητα,
ἦτοι ὑπέστη τὸ δεινὸν ἀκουσίου ἀντανισμοῦ,
ὁ ὁποῖος, πρὸς τῇ ἠθικῇ ἀφορμῇ τῆς ἐπὶ τῇ
ἀπωλείᾳ τῆς συζύγου θλίψεως καὶ τοῦ πικροῦ
τῆς ἀνικανότητος αἰσθήματος μετὰ ταῦτα,
δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐπιβοθητηκὸς ἐν τῇ σκο-
τεινῇ καθ' ἡμᾶς αἰτιολογίᾳ τοῦ νοσήματος
παρὰ τῷ ἡμέτερῳ ἀσθενεῖ.

Συμπτωματολογία. Τὰ συμπτώματα τοῦ
ἄζωτουρικοῦ διαβήτου, τὰ καὶ οὐτιωδέστερα,
εἶναι ἡ πείνα μετὰ τῆς πολυφαγίας, ἡ δίψα
μετὰ τῆς πολυποσίας καὶ ἡ πολυουρία· ἐκτὸς
αὐτῶν οἱ ἀσθενεῖς ταλαιπωροῦνται καὶ ὑπὸ
νευρικῶν διαταραχῶν, ἦτοι ὑπὸ συνεχῶς ἢ
διαλειπούσης κεφαλαλγίας ἢ νευραλιῶν μεσο-
πλευριῶν καὶ τῶν κάτω ἄκρων· ὑπὸ δερμικῆς
ὑπεραισθησίας, ἦτοι κνησμοῦ, ἄλλοτε ἀναισθη-
σίας ἐν τῇ ἀφῇ μετ' ἄλγους ὑπερβολικοῦ, ἔστι
δ' ὅτε ἐκ τῆς τοῦ θερμοῦ εὐαισθησίας ἐπὶ τε
τοῦ δέρματος καὶ τοῦ βλεννογόνου· ἐν τισὶ
περιπτώσεσιν ἐκ διαταραχῶν τῶν κινητικῶν
νεύρων· ὑπὸ τρόμου, σπασμωδικῶν κινήσεων,
τοπικῶν ἢ γενικῶν· ἐκ ταραχῶν τοῦ ἀγγειο-
κινητικοῦ συστήματος, ἦτοι ἰδρώτων ἀφθόνων
καὶ διάρροϊῶν καὶ ἐκ τῶν αἰσθητηρίων, ἦτοι ἐξ
ἀγευσίας καὶ ἀπωλείας τῆς ὀσφρήσεως, ἐξ ἀμ-
βλυωπίας καὶ φωτοφοβίας· πρὸς τοῖς συμ-
πτώμασι τούτοις συμπαραμαρτεῖ τοῖς μὲν
ἀνδράσιν ἢ ἀνικανότης, ταῖς δὲ γυναῖξιν ἢ
τῶν ἐμμηῶν ἐπίσχεσις.

Τοιαῦτα τὰ συμπτώματα τοῦ ἄζωτουρικοῦ
διαβήτου. ἅτινα δὲν ἐμφανίζονται πάντα
ὁμοῦ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν τῇ προεῖσῃ ἐξάν-
τλησαι, πόσα δὲ καὶ πῶς ἐφανερώθησαν παρὰ
τῷ ἡμέτερῳ ἀσθενεῖ.

Τὸ πρῶτον σύμπτωμα ὑπῆρξεν ἡ πείνα
μετὰ τῆς πολυφαγίας, τραπέισις εἰς βουλιμίαν,

δτε ὁ ἀσθενὴς οὐδεμίαν εἶχεν αἰσθησιν κόρου· καθ' ἑκάστην καὶ ἐξάκις τῆς ἡμέρας τρώγων· κρίας μέχρι 900,0 ἄρτον $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ λιτρῶν μετὰ ρόφηματος ὀρύζης, πλειστάκις καὶ ὅ,τι δῆποτε ἐκ τοῦ περισσεύματος ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ ἐκ τοῦ μαγειρείου ἐνίοτε, ἦτοι: ποσότητα τροφῶν πολλαπλασίαν τῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὠρισμένης ἀνωτάτης μερίδος· ἡ δίψα ἢ πολυδιψία μετὰ τῆς πολυποσίας, ἦτις, κατὰ τὸν *Richardière* (*Traité ect., Broudel*), ἐκ τῶν πρώτων τῆς ἀσθενείας φαινομένων, συνεδυάσθη παρ' ἡμῖν βραδύτατα, ἦτοι $2\frac{1}{2}$ μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου, ὅπερ παρ' ἀσθενεῖ βουλιμιῶντι καὶ πολυουρικῷ λίαν σπάνιον, ἀφ' οὗ ὁ ἡμέτερος ἀζωτουρικὸς ἀπ' ἀρχῆς τῆς νόσου εἶχε πολυουρίαν, ἦτις δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ὑδαεῖς τροφάς: τὸν ζωμόν, τὸ ρόφημα καὶ τὸ γάλα, τὰ σὺν τῇ στερεῇ τροφῇ λαμβανόμενα, διότι βραδύτερον, συνδυασθείσης καὶ τῆς πολυποσίας, τὰ ἀπεκρινόμενα οὖρα μετὰ τῆς ἐκ τῶν κάτω ἄκρων διαφορήσεως ἦσαν ἀφθονώτερα τῶν εἰσαγομένων ὑγρῶν· κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἐξήγησις τῆς πολυουρίας δέον νὰ ἀποδοθῇ τῇ παθογόνῳ αἰτίᾳ τοῦ νοσήματος.

Τρίτον ἡ πολυουρία ἀνῆρχετο μέχρι $5\frac{1}{2}$ χλγρ. ἀπέναντι 30—40 χλγρ., ὡς παρ' ἄλλων ἱατρῶν παρετηρήθη· τὴν σχετικὴν ταύτην ὀλιγότητα τοῦ ἀπεκρινόμενου οὔρου ἐξηγῶ ἐκ τῆς ταυτοχρόνου ἐξοιδήσεως ἰδίᾳ, τῶν κάτω ἄκρων τεραστίως διογκωθέντων, ὅθεν ἐγένετο διάτασις τοῦ δέρματος μεγάλη καὶ ἐξέλκυσις καθολικὴ, ἐξ ἧς διεφορεῖτο ἀφθονώτατος ὀρός, ὃν καὶ δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ διέκρινέ τις ἐπωδύνως διὰ τὸν ἀσθενῆ παροχευόμενον· ἂν δὲ καὶ τὸν ὀρόν τοῦτον ἠθέλομεν ἐπιπροσθέσει, βεβαίως ἢ ὀλικὴ ποσότης τῶν ἐξερχομένων τοῦ ὄλου ὀργανισμοῦ ὑγρῶν ἀνῆρχετο εἰς ποσὸν διπλάσιον· κατὰ τὴν οὐρῆσιν σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸ τέλος ἐξήρχοντο σταγόνες τινὲς λευκοῦ καὶ πυκνοῦ ὑγροῦ μετὰ συγχρόνου αἰσθήσεως τοπικῆς ἠδονῆς, ἢ παρηκολούθει ἀμέσως δύσπνοια μετὰ παλμῶν· τὸ ὑγρὸν τοῦτο λευκόν, πυκνόν. ὡς εἶπον, καὶ σπερματοειδῆς τὴν σύστασιν, ἦτο ἢ ἐκκρίσις τοῦ προστάτου ἢ τελευταῖον λείψανον τῆς ἐκκριτικῆς λειτουργίας τῶν σπερματογόνων ἀδένων πιθανῶς, λέγομεν δὲ πιθανῶς, διότι μετ' ἐπιστα-

μένην ἐξέτασιν τοῦ ἰζήματος τῶν οὔρων, ἐπιμελῶς ἐπὶ τούτῳ συλλεγομένων, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀπέρη οὐδὲν ἀνευρέθη σπερματοζωφύφιον. Ἄλλὰ πῶς νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν ἅμα τῇ οὐρήσει καὶ ἰδίᾳ τῶν ὀλίγων σταγόνων τοῦ σπερματοειδοῦς ὑγροῦ ἀκούσιον ἠδονήν; καθ' ἡμᾶς, ἀπλοῦν νευρικὸν φαινόμενον, ἦτοι κατ' ἀντανάκλασιν αὐτόματος διεγερσις τοῦ κέντρου τῆς γενετησίου αἰσθητικότητος, ἦτις ἦτο πικρὰ εἰρωνεία ἐν τοῖς τόσοις τοῦ ἀσθενοῦς βασάνοις· τίτι δὲ τρόπῳ νὰ ἐξηγηθῇ ἢ δύσπνοια μετὰ τῆς ταχυπαλμίας, ἢ ἐπακολουθοῦσα τὸ φαινόμενον τῆς ἠδονῆς; ἐπεθύμουν νὰ συνδυάσω ταῦτα πάντα πρὸς τὴν πολυουρίαν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν νεφρῶν, διότι τοιαύτη ἐρμηνεία ἐν ἀναλόγοις συμπτώμασιν ἐγένετό μοι γνωστὴ ἢ τοῦ ἐκ Βαρσοβίας ἱατροῦ *I. Pavinski* ἐν τῇ *Revue de Médecine* (vol. III, p. 219—243, 1899), περιγράφαντος περιπτώσεις ἀσθενῶν μετὰ φαινομένων ταχυπαλμίας καὶ ἀσθματικῆς δυσπνοίας· οὕτω ὁ ῥήθεις ἱατρός παρετήρησε ταῦτα παρὰ πάσχουσιν ἐκ τοῦ οὔροποιητικοῦ συστήματος καὶ ἐκάλεσε τὴν δύσπνοιαν, τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἐπισχέσεως τῶν οὔρων ἐν τῇ κύστει, ἔνεκα ὑπερτροφίας τοῦ προστάτου: *asthme vesical*, ἦτοι ἀσθμα κυστικόν, διότι ὁσάκις ἡ κύστις διὰ τοῦ καθετήρος ἐκενοῦτο, καὶ τὰ δυσπνοϊκὰ φαινόμενα τοῦ ἀσθενοῦς ἐβελτιοῦντο· παρὰ τῷ ἡμέτερῳ κατεδείχθη διὰ τῆς νεφροψίας ὑπερτροφία μόνον τῶν νεφρῶν καὶ ἀφθονία οὔρων ἀνευ προστακτικῆς ὑπερτροφίας, τὰ δὲ οὖρα ἐλευθέρως καὶ ἀνευ ἐπεμβάσεως ἐξήρχοντο, ὥστε ἐκ τε τῆς καταστάσεως τῶν οὔροποιητικῶν ὀργάνων καὶ τῆς ἐκκρίσεως αὐτῶν οὐδεμίαν λογικὴ ἐξήγησις παρέπεται· τούτων ἔνεκα μόνη ἢ τῆς καρδίας κατάστασις, ἦτοι ἡ λιπώδης ὑπερτροφία καὶ μερικὴ πάντως ἐκφύλισις καὶ τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ ἀφθονον λίπος καὶ τὸ ὑπερτροφικὸν ἥπαρ, τὸ πρὸς τὰ ἄνω πιέζον καὶ ἐξωθῶν τὸ διάφραγμα, δύνανται φυσικώτερον νὰ ἐξηγήσωσιν οὐ μόνον τὴν παροδικὴν κατὰ τὴν διούρησιν δύσπνοιαν καὶ ταχυπαλμίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν σχετικῶς μετρίως ἀσθματικὴν κατάστασιν, ἧς ἔνεκα ὁ ἀσθενὴς προὔτιμα νὰ κάθηται· εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς καρδίας φυσικῶς ἀποδοτέα καὶ ἡ ἐξοιδήσις τῶν κάτω ἄκρων ἰδίως καὶ διάτασις τοῦ δερ-

ματος, ὅθεν ἡ ἐξέλκωσις αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀροῦ ἢ ἀπέκκρισις.

Παραλείπων ἄλλα τινὰ δευτερεύοντα φαινόμενα, ἐκτός τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τῶν δοθεισῶν φυσιολογικῶν ἐξηγήσεων, εὐκόλως ἐρμηνευομένων, παρατηρῶ ὅτι, κατὰ τὸν *Bouchard*, ὑπάρχει καὶ ἡ μὴ πολυουρική ἀζωτουρία, ἰδίως εἰς νέας κόρας ἀπαντῶσα καὶ χαρακτηριζομένη διὰ γενικῆς ἀδυναμίας, ὑποχονδρίας, ἀνίας, διὰ ξηρότητος καὶ γεώδους χρώματος τοῦ δέρματος, ἀναισθησίας πρὸς τὸ ψῦχος, δυσπεψίας, ἀνορεξίας καὶ ἀπισχνάνσεως, ἐνθα ἡ ποσότης τῆς οὔρας εὐκολύνει τὴν διάγνωσιν.

Διάγνωσις. Ἡ διάγνωσις τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου στηρίζεται ἐπὶ τῶν κυριωτάτων τῆς πολυφαγίας, πολυποσίας καὶ πολυουρίας συμπτωμάτων καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων, ἐν οἷς, κατ' ἀξιοπίστους συγγραφεῖς, εὐρίσκομεν οὔριαν ἀνερχομένην ἐντός 24 ὥρων μέχρις 150,0, ἐπὶ πλεον αὐξήσιν τῶν οὔρικῶν ἀλάτων καὶ ἰδίᾳ τῶν χλωρικῶν καὶ φωσφορικῶν, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοῦ οὔρικοῦ ὀξέος, πυκνότητα ποικίλλουσαν μεταξὺ 1,040—1,050· παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ τὰ οὔρα πυκνότητα εἶχον 1,022—1,025, οὔριαν ἐν μιᾷ λίτρᾳ 29,50—35 ἀπέναντι 18—24 ἐν φυσιολογικοῖς οὔροις, ὀλικὴν δὲ ποσότητα ἐν 24 ὥραις ἀπαξ 87,50· πρὸς τῇ οὔρᾳ δις ἔχνη λευκώματος καὶ ἀπαξ ζακχαρώς 2,80 ἐν μιᾷ λίτρᾳ· οὐσίας δὲ στερεᾶς 47,25—53,59 ἐν μιᾷ λίτρᾳ καὶ 133,97 ἐν 24 ὥραις. Ἐκ τῶν πλεοναζόντων συστατικῶν ἦσαν τὰ ὀξέα, τὸ φωσφορικὸν καὶ τὸ οὔρικόν ὀξύ, ἐκτός τοῦ θεικοῦ, οὗ ἔχνη μόλις διεκρίνοντο· εἰς ταύτην δὲ τῶν ὀξέων τὴν αὐξήσιν ὀφείλεται καὶ ἡ ὀλικὴ ὀξύτης, εἰς 9,87 ἀνεληθῶσα ἀπαξ ἐν 24 ὥραις ἀπέναντι 4,0, τὸ ἀνώτατον ἐν φυσιολογικοῖς οὔροις, ὅθεν καὶ ἰσχυρῶς ὀξεῖα τῶν ἀζωτουρικῶν οὔρων ἢ ἀντίδρασις.

Τοιαῦτα τὰ συστατικά ἐν τοῖς οὔροις τοῦ ἡμετέρου ἀζωτουρικοῦ, ἦτοι σύμφωνα πρὸς τὰς παρατηρήσεις τῶν κλινικῶν· διακρίνονται δὲ τὰ οὔρα τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου τῶν τοῦ σακχαρώδους, ὅτι ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ τὸ σάκχαρον εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν οὔρολογικὸν φαινόμενον ἐν ποσότητι ποικιλόουτῃ, ἀλλὰ διαφέρουσι καὶ ἄλλως· ἐπὶ τῇ βάσει χημικῆς ἀναλύσεως τῶν οὔρων δύο ταυτοχρόνως νοσηλευο-

μένων ἀσθενῶν, ἐκτός τοῦ σακχαροῦ, ταῦτα διεκρίνοντο καὶ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν ἀλάτων ποσότητα, ἦτοι ἐμπεριείχον στερεᾶς οὐσίας 60—106,18 ἐν μιᾷ λίτρᾳ καὶ ἀπαξ 178,78 ἐν 24 ὥραις· ὀλικὴν ὀξύτητα 1,26—2,90 ἐν μιᾷ λίτρᾳ, ἦτοι ἐλάττωσιν τῶν ὀξέων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλατα, ὅθεν καὶ ἡ ἐλαφρῶς ὑποξεῖα ἀλκαλικῆ τῶν οὔρων τοῦ ζακχαρώδους διαβήτου ἀντίδρασις· κατὰ ταῦτα διακρίνονται ὡς πρὸς τὰ οὔρολογικὰ συστατικά ἀμφοτέρω οἱ εἰρημένοι διαβῆται, διακρίνονται προσέτι καὶ οἱ λοιποί· οὕτω ὁ ἄποιος, ἐν ᾧ τὰ οὔρα ἀνέρχονται εἰς 4—5 καὶ σπανίως 20 λίτρας, φυσιολογικὰ τὴν σύστασιν, ἔχοντα πυκνότητα 1,002—1,012, ἀντίδρασιν μὴ χαρακτηριστικὴν, στερεᾶς οὐσίας ἐν φυσιολογικῇ ἀναλογίᾳ καὶ χροῖα ἀνοικτὸν ὡσεὶ τοῦ ὕδατος, καὶ ἡ *φωσφατουρία*, ἐν ἣ τὰ οὔρα ἀνέρχονται μέχρι 4 καὶ 5 λιτρῶν μετὰ φωσφορικῶν ἀλάτων πολλῶν· ἀλλ' ἡ *φωσφατουρία* διακρίνεται κλινικῶς καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν συνοδεύεται ὑπὸ πολυφαγίας, ἥτις εἶναι πάντοτε σχετικὴ πρὸς τὰς ἀπωλείας τοῦ ὀργανισμοῦ.

Ὁ ἀζωτουρικὸς διαβήτης δὲν δύναται νὰ συγχυθῇ μετὰ τῆς *ἀτροφίας τῶν νεφρῶν*, ἥτις, καὶ ὅταν προσωρινῶς εἴη ἐκλείψῃ τὸ λευκωμα ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν οὔρων, ἀνερχομένων πολλάκις εἰς 4—5 λίτρας, παρέχει ἐν τῇ καθόλου καταστάσει φαινόμενα αἰρόντα πᾶσαν ἀμφιβολίαν· οὐδὲ μετὰ τοῦ *πολυκυστεώδους νεφροῦ*, διότι οὗτος, ἐὰν τύχῃ καὶ μόνον ὁ ἕτερος ἐκφυλισθεῖς, ὅπερ σπανιώτατον, ἀπεκκρίνει μὲν ἀφθονον οὔρον ἐμπεριέχον ἐνίοτε καὶ λευκωμα (δρα περὶ πολυκυστεώδους νεφροῦ Βιολογ. Ἐπιτρ. Παράρτ. ΚΘ' τόμ. τοῦ Ἑλλήν. Φιλολογ. Συλλόγου), διακρίνεται ὁμοῦ οὔρολογικῶς καὶ κλινικῶς, διότι οἱ ἀσθενεῖς ἐν τῷ νοσήματι τούτῳ πολυποτοῦσι καὶ πολυουροῦσι, πολυφαγοὶ ἕως δὲ εἶναι· περιπλέον ὁ ἀζωτουρικὸς διαβήτης δὲν πρέπει νὰ συγχέται μετὰ τῆς δευτεροπαθοῦς συμπτωματικῆς ἀζωτουρίας, ἥτις συνυπάρχει πολλάκις τῷ σακχαρώδει διαβήτῃ, τῇ ἐρθροϊτιδι, ἐν τῇ συμφορῇ τοῦ ἥπατος· ἰδίᾳ δὲν πρέπει νὰ συγχέται τῇ συμπτωματικῇ ἀζωτουρίᾳ τῆς ὑπερλιπώσεως (Πλήρες σύστημα θεραπ. κτλ. *A. Robin*, μετάρρ. *A. Kallu-*

βωκά τ. Α', 1896), ως δικαίως παρατηρεί ο *A. Robin* (σελ. 193), ο δὲ ἡμέτερος ἀζωτουρικός διαβήτης δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ συμπτωματικός διὰ τὴν τυχαίαν σύμπτωσιν τῆς λιπώσεως (οὐσία καὶ παθογένεια τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου).

1) διότι ὁ ἀσθενὴς ἤδη δὲν ἦτο ὑπερλιπώδης· 2) διότι ἡ παρούσα αὐτοῦ λιπώσις εἶναι ἐπιγενὴς προῖόν, ἐπιπλεκνὸν κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἀσθενείας· 3) καὶ μὲν οἱ ὑπερλιπώδεις ἔνεκα ὑπερδιατροφῆς τρώγουσι πολύ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες εἶναι πολυφαγοὶ (αὐτόθι, *A. Mathieu*, σ. 204)· παρ' ἡμῖν δὲ ἡ πολυφαγία ὑπῆρξεν ἀρχαιοτέρα τῆς συμπτωματικῆς λιπώσεως, ἄλλως δ' εἶναι γνωστὸν ὅτι οὐχὶ καὶ παρ' ἅπασιν τοῖς ὑπερλιπώδεσι συνυπάρχει ἀφθονία οὐρίας, τούναντίον μάλιστα παρετηρήθη καὶ ὑπαζωτουρία (αὐτόθι, *A. Mathieu*, σ. 202)· ἡ περιπτώσις αὕτη τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου δὲν δύναται νὰ μὴ διακριθῆ ἀπὸ τῆς ὑπερλιπώσεως καὶ ἔνεκα ἄλλων, ὧν ἐμνήσθημεν συμπτωμάτων, διότι ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ τὰ κλινικὰ φαινόμενα εἶναι ὅλως διάφορα.

Πρόγνωσις. Ὁ *Richardière* (αὐτόθι) ἀναφέρει ἴσιν ἅπαξ δι' ἐκχυλίσματος νάρδου καθ' ἑκάστην εἰς 8—30,0 λαμβανόμενου· ἀναφέρονται προσέτι θεραπείαι διὰ παρεμπτώσεως ὀξέων νοσημάτων, πλὴν ἡ πρόγνωσις τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, τῶν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων μὴ ὑπολογιζομένων, εἶναι πάντοτε χειρίστη· ἡ συνήθης διάρκεια τοῦ νοσήματος εἶναι ἔτη δέκα, ἀλλ' ἀναφέρονται καὶ 20—40, ἀλλ' εἶναι τι λίαν σπάνιον· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὁ θάνατος ἐπῆλθε τρία ἢ τοῦλάχιστον δύο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς νόσου, ἦτοι κατὰ τέσσαρα πέμπτα βραχύτερον τοῦ μέτου ὅρου τῆς διαρκείας· ἡ ὀξεία αὕτη διαδρομὴ ἐξηγεῖται ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιπλοκῆς τῆς καρδιακῆς ἐκφυλίσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς λειτουργικῆς ἀνεπαρκείας· τοιαύτη βραχυτάτη διαδρομὴ, φυσικὴ ἄλλως ἐκ τῶν δεδομένων τῆς νεκροψίας, δὲν παρετηρήθη ἔτι, τοῦλάχιστον τὰ ὑπ' ὄψι μου συγγράμματα οὐδὲν ἀναφέρουσιν.

Θεραπεία. Αὕτη εἶναι 1) διαιτητικὴ. Ἡ παράτασις τῆς ζωῆς τῶν ἀζωτουρικῶν ὀφείλεται πρὸ πάντων εἰς τὴν πολυφαγίαν, ἐπο-

μένως τὸ εἶδος τῶν τροφῶν δέον ν' ἀναπληροῖ τὴν ἀπώλειαν τῶν λευκωματοειδῶν, τῶν διὰ τοῦ διχασμοῦ εἰς οὐρίαν μετατρεπομένων. Οὕτω τροφὴ τῶν ἀσθενῶν δέον νὰ ἦναι αἱ ἀζωτοῦχοι οὐσίαι, αἱ ἀμυλώδεις, λιπώδεις καὶ τὸ σάκχαρον, περὶ οὗ ἰδιαιτέρως πραγματεύεται ὁ *A. Robin* ἐν τῷ ἄνω εἰρημένῳ συγγράμματι (σελ. 194)· ἀπόπειραι γαλακτοποιίας χειροτερεύουσι τὸν ἀσθενῆ, μὴ δυνάμενον νὰ ἀντίσχη, καὶ ἂν ἔτι πολλὰς λίτρας μετ' ἀφθόνου ἄρτου εἰς τὸν στόμαχον εἰσαγάγη, ὡς ἡ ὑπ' ἡμῶν γενομένη δοκιμὴ ἀπέδειξεν· 2) φαρμακευτικὴ. Φάρμακα ἐδοκιμάσθησαν: τὸ ἐκχυλίσμα νάρδου, τὰ ὀπιούχα, ἡ θεικὴ κίνη, τὸ ἀρσενικόν, τὸ βρωμιούχον, τὸ φωςφόρον καὶ ἡ ἀντιπυρίνη, ἡ τελευταία ἐν χρῆσει συνετῆ διὰ τὴν καταθλιπτικὴν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπίδρασιν. Ἡμεῖς ἐδοκιμάσαμεν τὸ ἔγχυμα δακτυλίτιδος ἐν μικρᾷ ποσότητι καὶ ἐπ' ἐλπίδι κανονικωτέρας λειτουργίας τῆς καρδίας καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν νεφρῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας, τῆς ποσότητος τῶν οὔρων τριπλασιασθείσης· ἡ καφεΐνη οὐδὲν ὄφελος προσεπόρισεν, ἐπίσης καὶ τὰ ὀπιούχα· τὸ ἔγχυμα νάρδου μετὰ τῆς ἀντιπυρίνης συγχρόνως λαμβανόμενα εἰς οὐδὲν συνετέλεσαν, χωρὶς ὅμως, ἡ μὲν νάρδος 6,0 ἐν ἔγχυματι, ἡ δ' ἀντιπυρίνη 1—2,0 εἰς ξηρία ἠλάττων κατὰ 1/3 τὴν καθ' ἑκάστην ἀπεκκρινομένην ποσότητα τοῦ οὔρου· ἀλλ' ἡ βελτίωσις αὕτη ἦτο φαινομενικὴ, καὶ τὰ φάρμακα ἀπόπειραι φαρμακοδυναμικαί ἄνευ ὠφελείας, διότι ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῶν οὔρων ἀντεσταθμίζετο διὰ μείζονος τῶν ἄκρων ἐξοιδήσεως, ἐπομένως διὰ τῆς ἀφθονωτέρας διαφορήσεως τοῦ ὄρου ἀπὸ τῶν ἐξωγωμένων ἄκρων. Οὕτως ἐκ τῆς ἀπατηλῆς ἐλαττώσεως τῶν οὔρων οὐδὲν ἐφαίνετο ἀγαθόν, μόνον ἔβεβαιούτο ὅτι, αὐξανομένης τῆς ποσότητος τῶν οὔρων, ἐσμικρύνετο τῶν οἰδηματικῶν ἄκρων ἡ περιφέρεια, ἦτοι μετὰ τὴν ἀπόκρισιν 5 λιτρῶν οὔρου ὠρισμένη περιφέρεια τοῦ μηροῦ εἶχε περίπου 55 ἐκ. μ., τούναντίον ἐλαττωμένης γύζανεν, ἦτοι: ἐπὶ δύο λιτρῶν οὔρου ἡ αὕτη περιφέρεια τοῦ μηροῦ εἶχεν 68 1/2 περίπου ἐκ. μ. Συνέθη προσέτι, ἐλαττωθέντος τοῦ ποσοῦ τῶν οὔρων εἰς 750,0 μετὰ πόσιν 5 λιτρῶν ὕδατος, μέρος μὲν νὰ ἀπεκ-

κρίνεται διὰ τῶν κάτω ἄκρων, μέρος δὲ διὰ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος καὶ διὰ γενικῆς ἐφιδρώσεως. Ἡ ἐσωτερικὴ χρῆσις τῆς ἀντιπυρίνης εἰς τοὺς ταυτοχρόνως θεραπευομένους σακχαρώδεις διαβητικούς ἦτο ὄλως διάφορος· ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τοὺς ἀζωτουρικούς οὐδὲ προσωρινὴν προσεπόριζεν ἀνακούφισιν, εἰς τοὺς σακχαρώδεις οὐ μόνον τὴν πολυουρίαν ἠλάττω, ἀλλὰ καὶ τὸ σάκχαρον, εἰς τὸν ἕτερον μάλιστα τῶν ἀσθενῶν, παντελῶς ἔστη καὶ ἐπὶ βραχὺν χρόνον ἐξηφανίσθη, ὅπερ δὲν συνέβη καὶ διὰ τὴν οὐρίαν τοῦ ἀζωτουρικοῦ· καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι εἰς τοὺς σακχαρώδεις συμβάλλεται ἐν πολλοῖς καὶ ἡ δίαιτα, ὅμως διὰ προσεκτικῆς μελέτης τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τῆς κλίνης πείθεται τις ὅτι, ἐν ἀντιδιστολίῃ πρὸς τὴν οὐρίαν, ἐν τῷ σακχαρώδει διαβητῇ ἡ ἀντιπυρίνη οὐσιωδῶς ἐπενεργεῖ εἰς τὴν μείωσιν τοῦ σακχαροῦ.

Ἡ ἐν σελίδι 18 ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ κ. **Παπανικολάου περίπτωσις ἀτηρησίας τῆς ρίνος** ἔχει ὡδε·

Κύριοι,

Ὁ κ. Ν. Σ., ἐκ Καρπενησίου, ὑπάλληλος, ἐτῶν 35, παραπονεῖται ὅτι ἀπὸ γενετικῆς ἀδυνατεῖ νὰ ἀναπνεύσῃ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ῥώθωνος. Ἀναπνοὴ διὰ τοῦ στόματος τελεῖται μόνον ἐν ἡ περιπτώσει δι' ὄξεος ῥινικοῦ κατάρρου ἀποκλεισθῆ καὶ ὁ δεξιὸς ῥώθων, ὅτε συνίσταται κεφαλαλγία καὶ κερηθικρία μετ' ἀσθματικῶν πολλάκις φαινομένων. Τὴν βλένναν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ῥινικῆς κοιλοτήτος ἐκχέει ὁ ἄρρωστος κύπτων τὴν κεφαλὴν ἰσχυρῶς πρὸς τὰ κάτω. Εἰσπνοὴ ἢ ἐκπνοὴ διὰ τοῦ ῥώθωνος τούτου ὄλως ἀκατόρθωτος, ἀποφρασσομένου τοῦ δεξιοῦ.

Παροῦσα κατάστασις. Ἐκτὸς ἐλαφρᾶς σκολιώσεως τῆς ρίνος κατὰ τὴν κατωτάτην αὐτῆς μοῖραν οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον παρατηρεῖ τις ἐπὶ τοῦ προσώπου: Πλατυπροσωπία ἡπειρωτικῆς μορφῆς.

Ῥινοσκόπησις προσθία. Ἀριστερόθεν. Ῥώθων κατὰ τὴν εἰσοδὸν λίαν ἐστενωμένος ἕνεκα παρεγκλίσεως τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος πρὸς τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὸ Ἰακωθώωνειον ὄργανον· κόγχαι οὐχὶ ὑπερπλαστικά· εἰς τὸ βάθος κατὰ τὸν κάτω ῥινικὸν πόρον βλέννα φαιόχρους,

ἦν ἀδυνατεῖ τις διὰ μῆλης καὶ βάμβακος νὰ ὠθήσῃ πρὸς τὰ ὀπίσω ἕνεκεν ἀνυπερβλήτου ἐμποδίου, ὅπερ ἀποκλείει τελείως τὸ φαρυγγικὸν στόμιον τῆς ρίνος εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν ῥώθωνα εἰσοδοῦ 6 ὑφικατοστομίων κατὰ τὴν κατωτάτην καὶ 7½ ὑφικ. κατὰ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ μοῖραν: τὸ ἐμπόδιον πανταχοῦ ὀστείνης ἀντιστάσεως ἔχει ἄρα διεύθυνσιν ἐκ τῶν ἀνω καὶ ὀπίσω, πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸσω μετὰ ἐλαφρῶς κυρτῆς προσθίας ἐπιφανείας. Δεξιὸν ῥινικὸν κύτος εὐρύ· ἡ λίαν ὑπερτροφικὴ κάτω ῥινικὴ κόγχη ἀδυνατεῖ νὰ ἐγγίσῃ τὸ πρὸς τὰ ἀριστερὰ παρεγκλίνον διαφράγμα.

Φατνιακὴ ἀπόφυσις τῆς ἄνω γνάθου ἐν σχήματι U, ὑπερῶα χθαμαλή, ὀδόντες ἐν κωνοεικῇ θέσει.

Ῥινοσκόπησις ὀπισθία. Δεξιὰ χώνη φυσιολογική. Τὸ πλάσιον τῆς ἀριστερᾶς χώνης εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν χειλοῦς τοῦ διαφράγματος καταλαμβάνει παραπίτασμα ἐλαφρῶς ῥοδιζούσης χροιάς, ὅπερ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ ἡμίσεος φέρει ἀβαθεῖς βοθρίον μεγέθους φακῆς, ῥινικαὶ κόγχαι ἀφανεῖς, εὐσταχιανὴ σάλπιγξ καὶ ῥοσεμμιλίρειον βόθριον φυσιολογικά. Διὰ τῆς ἀφῆς ἀποδείκνυται τὸ παραπίτασμα τοῦτο πεπαχυμένον κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ ἐν ἐγκαρσίᾳ διεύθυνσει. Ἐλαιον καρυοφύλλου, εἰσαγόμενον μέχρι τῆς ὀσφρητικῆς μοίρας τοῦ ἀποπεφραγμένου κύτους, οὐδεμίαν διεγείρει αἰσθησιν ὀσμῆς.

Ἀκουστικὴ δύναμις ἐκατέρωθεν ἴση, φυσιολογική, ὀφθαλμοὶ φυσιολογικοί. Στῆθος μετρηθὲν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῶν μαστῶν μέχρι τῆς μέσης γραμμῆς παρέχει ἀριστερὰ περίμετρον 46 ὑφικ. δεξιὰ 50 ὑφικ. Ὁ ἄρρωστος δεξιόχειρ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΣ'

15 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Τ. Σγουρδαῖος** ἀνακοινοῖ τὰ ἐξῆς·

Κύριοι,

Ὁ ἀσθενής, ὃν παρουσιάζω ὑμῖν, προσῆλθεν εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τῇ 9 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. Πρὸ 7 ἡμερῶν, δηλαδὴ τὴν 1 Ἰα-

νοαρίου ἐβλήθη κατά τὴν κεφαλὴν ἀπὸ 15 μέτρων καὶ δεξιόθεν ὑπὸ μολυβδίδων (σκαιγίων). Ἀμέσως μετὰ τὸν τραυματισμὸν ἀπώλεσε τὰς αἰσθήσεις πρὸς ὥραν.

Τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου παρατηρήσαμεν πολλαπλᾶς πληγᾶς, κυρίως κατὰ τὸ δεξιὸν ἡμισυ τῆς κεφαλῆς. Ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς φέρει ὀλίγον ὑπεράνω τοῦ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ τραῦμα. Ἐξόφθαλμος, λαγόφθαλμος, χύμωσις, τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ ἐξοίδησις τοῦ ἄνω βλεφάρου. Κερατοειδῆς κεκαλυμμένος ὑπὸ ὑπολειμμάτων καταπλασμάτων, ὧν ἀφαιρεθέντων συναφθρήθησαν καὶ τὰ πρόσθια πέταλα τοῦ κερατοειδοῦς.

Πρόσθια συνέχεται τῆς ἱριδος. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἐπαρουσίαζε γενικὴν ἐκχύμωσιν τοῦ ἐπιπεφυκότος, ἣτις ἀνεφάνη τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμὸν. Αἰμόπτυσις ἐλαφρὰ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ τραυματισμοῦ, διαρκέσασα 10 ἡμέρας.

Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας τοῦ τραύματος ὁ ἄρρωστος ἠσθάνετο ἀδιάπτωτον φύσημα κατὰ τὴν δεξιάν κροταφικὴν χώραν, παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ὅπερ καὶ ἀντικειμενικῶς διὰ τοῦ στηθοσκοπίου καθ' ὅλην τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ βολβοῦ τούτου μέχρι τῆς συστοίχου μαστοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ ἐπὶ τοῦ βολβοῦ αἰσθητὸν ἐγένετο, ὑπὸ τὴν μορφήν φυσημάτος συνεχοῦς μετὰ συστολικῶν ἐπιτάσεων· ὁ βολβὸς δὲν ἐπαρουσίαζε σφύξεις.

Τὴν 11 Ἰανουαρίου ἐγένετο ὑπὸ τῶν κκ. Δενη καὶ Γαβρηλίδου ἐξεντέρωσις τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου (ἐνεκα τῆς στενῆς γεινιασσεως τραυμάτων διαπηθέντων) μετὰ ῥαφῶν τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος.

Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν διὰ πίεσεως ἐπὶ τοῦ σκληρωτικοῦ ἠσθάνετο τις ἐλαφρὰς σφύξεις, καθὼς καὶ εἰς τὴν τροχλιακὴν χώραν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΖ'

19 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γαβρηλίδης** ἀναγινώσκει πραγματείαν **περὶ ἀναπλαστικῆς μετὰ περιγραφῆς νέου μικροβίου κακοήθους φλυκταίνης.**

Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος. Τόμος ΚΗ

Κύριοι,

Ἡ λέξις **ἀνάπλασις**, εὐχρηστος ἐν τῇ ἱατρικῇ ἔκπαλαι, σημαίνει δύναμιν φυσιολογικὴν, αὐτομάτως ἐνεργοῦσαν πρὸς ἀναγέννησιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν καὶ ἀρμογὴν, ὡς δηλοῦσι τὰ χωρία, ἐν οἷς αὕτη ἀπαντᾷ παρὰ τῷ πατρὶ τῆς ἱατρικῆς. «*Ἔστι δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς*» «*Πύρεξις δὲ καὶ διάτασις καὶ ἀνάπλασις καὶ τὰ ἄλλα κατὰ φύσιν*» «*Τὰ δὲ μυνθήματα πούλῳ προσλαμβάνοντα τοῦ υγιέος ἐπιθεῖν ὡς ἂν ἐξ ἐπιδρομῆς τὰ ξυνιακένια πλέον ἢ αὐτὰ ἐμνύθει ἀλλοίῃ τῇ ἐπιθέσει παραλλάξαντα ἐκκλίνειν ἐς τὴν αὔξησιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν σαρκῶν ποιήσονται*» (Œuvres complètes d'Hippocrate par E. Littré. Paris, 1841, t. III, p. 318 καὶ 332 Κατ' ἰητρῶν). Ἡ χειρουργικὴ διέπλασε τὸν ὄρον **ἀναπλαστικὴν**, δηλοῦσαν τὴν διὰ χειρουργίας διόρθωσιν ἐλλειπούσης ἢ καταστραφείσης τινὸς μοίρας τοῦ σώματος ἢ τοῦ δέρματος δι' ἑτέρου τμήματος αὐτοῦ.

Ἡ δὲ ἐφαρμογὴ τῶν τοιούτων ἐγχειρήσεων εἶναι τόσον πολύτροπος καὶ ἐν πλείστοις τοῦ σώματος μέρεσιν ἐφαρμοζομένη, ὥστε ἐν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐγχειρητικῆς κεφαλαίων ἀποτελεῖ τὸ περὶ ἀναπλαστικῆς.

Ἡ ἀναπλαστικὴ ἔσχε τὴν γένεσιν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, παρ' οἷς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐπεκράτει τὸ βάρβαρον ἔθιμον τοῦ ἀκρωτηριάζειν τὴν ρίνα πρὸς τιμωρίαν. Ἐν δὲ τῶν σπουδαιοτάτων γεγονότων, πρὸ δύο αἰῶνων ἔτι ἐκτελεσθέντων, εἶναι ὅτι ὁ βασιλεὺς *Coarka*, κυριεύσας τὴν πόλιν *Kistipoor* τῆς νήσου *Κεϋλάνης*, ἠκρωτηρίασε τὴν ρίνα πάντων τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ἐκείνης. Οἱ Ἰνδοὶ λοιπὸν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῶσι περὶ ἀναπλαστικῆς ρίνων, πρῶτοι δὲ παρ' αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς ἐπλαττον ρίνας καὶ μετὰ τούτους ἡ τάξις τῶν ἀγγειοπλαστῶν (*Kovmas*). Ἐκ τῶν Ἰνδιῶν λοιπὸν καταγομένη ἡ ἀναπλαστικὴ διεδόθη σὺν τῷ χρόνῳ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς· καὶ πρῶτοι παρέλαβον αὐτὴν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, οἱ Αἰγύπτιοι, παρ' οἷς καὶ ἡ ἐν γένει ἱατρικὴ προεχωρηκυῖα ἦτο, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ τοῦ παπύρου τοῦ *Ebers*, ἀναγομένου εἰς τὸ 1552 π. Χ. καὶ ἐκ τῶν μαρτυριῶν τῶν ἐξῆς χωρίων τοῦ *Ηροδότου*.

«*Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τάδε ὀφι δέδοται*»

μῆς νόσου ἕκαστος ἰητρός ἐστὶ καὶ οὐ πλεόνων, πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλῆθ' οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεσπῆσαι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νοσούντων» (Β', 84). «Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἶεε ἰητρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ» (Γ', 1). Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ὑπῆρχον βεβαίως καὶ ῥινοπλασται, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Γαληνός, ἀναφέρων ὅτι ἡ ῥινοπλαστικὴ ἦτο γνωστὴ καὶ ἐνηργεῖτο ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων. Μετὰ τοὺς Αἰγυπτίους πρέπει νὰ ἀναδράμωμεν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, μέχρι τοῦ Κελσίου, ἵνα εὖρωμεν σαφέστατα ἀναγεγραμμένην τὴν ἀναπλαστικὴν μέθοδον, ὡς αὕτη εὕρηται ἐν τῷ θ' κεφαλαίῳ τοῦ Ζ' βιβλίου, ἔνθα ἀναφέρεται ἀναπλαστικὴ οὐ μόνον τῆς ῥινός, ἀλλὰ καὶ τῶν χειλέων καὶ τοῦ ὠτός· ἀναπλαστικὴ ἐκτελουμένη δι' ὀλισθήσεως δέρματος, παραλαμβανομένου ἐκ τοῦ γεινιαζόντος τόπου.

Μετὰ τὸν Κέλσιον, ἵνα εὖρωμεν ἀληθῆ ἀναπλαστικὴν, πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν μέχρι τοῦ 1442, ὅτε ἐν τοῖς *Annales mundi de Pierre Ranzano évêque de Lucera* ἀπαντῶμεν τὸν σικελὸν *Branca* ἐκτελοῦντα ἀναπλαστικὰς ἐγχειρήσεις τῆς ῥινός· μετὰ τοῦτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντώνιον, ὃς τις διὰ δέρματος τοῦ βραχίονος ἐπλαττε ῥίνας, πρὸς δὲ ἐξετέλει καὶ ἀναπλαστικὰς χειλέων καὶ ὠτων (*Tiraboschi, Histoire de la Litterature Italienne*). Τούτους διαδέχεται ἡ οἰκογένεια τῶν κλαθριωτῶν *Bojano*, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀλέξανδρος *Benedetti* κατὰ τὸ 1539 (*De remedica opus. Anatomia lib. IV, cap. XXXIV, Basil, 1539*), καὶ ἐπὶ τέλους τὸν *Gaspard Tagliacozzi*, καθηγητὴν τῆς χειρουργικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βολωνίας, ἐκδόντα καὶ περισπούδαστον διότιμον σύγγραμμα τῷ 1597 ἐπιγραφόμενον *De curtorum chirurgia per insitionem. Venetiis*. Μετὰ τὸν *Tagliacozzi* καὶ τοὺς συγχρόνους αὐτῷ *Jean Baptiste Cortesi, Franco* (*Traité des hernies, 1561, p. 460*), μέχρι τοῦ 1816 οὐδὲν σπουδαῖον εὕρισκόμεν περὶ τῆς ἀναπλαστικῆς, ὥστε ὁ ἄγγλος συγγραφεὺς *Carpue* ἐξέδωκε τὸ περὶ ῥινοπλαστικῆς ἔργον καὶ ἔδωκε νέαν ὠθησιν εἰς τὰς ἀναπλαστικὰς ἐγχειρήσεις.

Κατ' αὐτοὺς δὲ μόνους τοὺς χρόνους ἀναγράφεται ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τῆς ἀναπλαστικῆς ἐπὶ τῶν βλεφάρων. Ἡ σύντομος αὕτη ἱστορία τῆς ἀναπλαστικῆς ἐγένετο ὡς σχετιζομένη πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν, πρὸς δὲ ἵνα καταδειχθῇ σὺνάμα πόσον εἶναι δύσκολος ἡ σύλληψις νέας ιδέας καὶ ὑπαρχόντων ἤδη κερτημένων παραπλησίων ἐκείνης, πρὸς δὲ καὶ ἐνδείξεων ὑπαγορευουσῶν γεγωνεῖν τῆ φωνῇ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀναπλαστικῆς καὶ ἐπὶ τῶν βλεφάρων.

Τῷ ὄντι ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1818 σιγῇ ἐπικρατεῖ περὶ τῆς ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων, ἐν ᾧ περὶ τῆς ῥινός, τῶν ὠτων καὶ τῶν χειλέων ὑπῆρχον, ὡς εἶδομεν, σπουδαῖα ἔργα. Καὶ ὁμως μεταξὺ τῶν δύο ἐγχειρήσεων ὑπῆρχεν ἐν μόνον βῆμα, καὶ τούτου, λέγω μάλιστα, τὸ ἡμῖς ἦν τετελεσμένον ὑπὸ τοῦ Κελσίου καὶ *Ledran* τοῦ πατρός. Καὶ πράγματι, ὁ μὲν Κέλσιος ἀναγράφει ὡδὲ πως τὴν ἐγχειρητικὴν δι' ἐπιδιόρθωσιν λαγοφθάλμου.

«Ὅταν ὁ λαγοφθαλμὸς ᾖ ἀποτελεσμα ἐλλείψεως ὀλίγου δέρματος, δύναται νὰ διορθωθῇ πρὸς τοῦτο κάτωθεν τῆς ὀφρύος ἄγομεν καμπύλην τομὴν, ἧς αἱ κερααῖαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ἐντομὴ δέον νὰ γείνη μέχρι τοῦ ταρσοῦ, προσεκτέον δὲ μὴ αὐτὸν βλάψωμεν, ἵνα μὴ προκύψῃ ἀνεπανόρθωτος πτώσις. Ἡ ἐντομὴ λοιπὸν πρέπει νὰ διαλαμβάνῃ μόνον τὸ δέσμα, ἵνα, ἀνοιχθείσης τῆς πληγῆς, τὸ βλέφαρον κατέλθῃ. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν ἐπιθέτουσι ξαντὸν ἵνα ἐμποδίσωσι τὸ μὲν τὴν σύμπτυξιν τῆς πληγῆς, τὸ δὲ ἐπιβροθήσωσι τὴν ἀναγέννησιν σαρκίων, ἅτινα θὰ ἀναπληρῶσι τὸ κενὸν καὶ οὕτω θὰ διευκολύνωσι τὸ βλέφαρον νὰ καλύπτῃ τὸν ὀφθαλμόν. (*De la médecine, livre VII, section VII*).

Ὁ δὲ *Ledran* ἐν σελίδι 440 τοῦ Γ' τόμου τῶν *Mémoires de l'Académie de chirurgie* τῶν Παρισίων περιγράφει τὸ περιστατικὸν καὶ τὴν ἐγχείρησιν, ἣν ἐξετέλεσε κατὰ τὸ 1739 ἐπὶ νέου, ὃς τις, ἕνεκα δακρυϊκοῦ συριγγίου κικῶς ἐγχειρηθέντος καὶ ἐξ ἐπιπλοκῆς ὄγκου κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν ἐν ἐκστροφῇ, εἶχε σημαντικὸν ἐκτρόπιον κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν μετὰ οὐλῆς. Παρ' αὐτῷ λοιπὸν, ἀρ' οὐ τὸ πρῶτον ἀφῆρεσε τὸν ὄγκον καὶ τὸ

βλέφαρον κατά τι ἠνωρθώθη· ἵνα δὲ τελείως λείψῃ τὸ ἐκτρόπιον, δύο μῆνας μετὰ τὴν πρῶτην ἐγχείρησιν ἐνεχείρησεν ὡς ἐξῆς: «Ὁ σκοπός μου, λέγει, ἦτο νὰ ἐκτάμω τὸ μικρὸν χεῖλος τῶν δύο βλεφάρων ἀπὸ τῶν δακρυϊκῶν σημείων μέχρι πέρα τῆς ἀρχαίας οὐλῆς, νὰ ἀφαιρέσω δὴν τὴν οὐλὴν . . . . καὶ νὰ καταστήσω αἰμάσσον ὄλον αὐτὸ τὸ μέρος, ἵνα πορισθῶ ταχεῖαν ἐπούλωσιν διὰ ῥαφῶν . . . ἤρχισα τὴν τομὴν παρὰ τὸ δακρυϊκὸν σημεῖον τοῦ κάτω βλεφάρου καὶ ἤγαγον αὐτὴν μέχρι τῶν πλαγιῶν τῆς βίνος. Τὰ αὐτὰ ἐποίησα καὶ εἰς τὸ ἄνω βλέφαρον. Οὕτω περιέγραψα τρίγωνον, ὃ καὶ ἀφῆρα . . . μετὰ ταῦτα συνήγαγον τὰ χεῖλη τῆς πληγῆς καὶ συνέραψα αὐτά. Διὰ τῶν δύο τούτων ἐγχειρήσεων ἔλειψεν ἡ ἀσχημία, ἥς τὰ ἴχνη καὶ δυσκόλως ἀναγνωρίζονται.

Προὔπαρχουσῶν λοιπὸν τοιούτων προκαταρκτικῶν ἐγχειρήσεων, ἔλειπε μόνον μικρὸν τι, ἀλλὰ μέγα ἐν ταύτῃ· ἔλειπεν ἡ ἀντίληψις νέας ιδέας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναπλαστικῆς, ὡς προείπομεν, ἐπὶ τῶν βλεφάρων. Ταύτην προώριστο νὰ ἐκτελέσῃ μὲν τῷ 1809, περιγράφῃ δὲ τῷ 1818 ὁ *C. F. Gräfe* (*Rhinoplastick*, pag. 15. 1809, *Journal etc. v. Gräfe et Walther*, II. p. 18, 1818). «Συχνά, λέγει ὁ *Gräfe*, παρουσιάζεται ἀνάγκη ὅπως ἡ ἀνάπλασις τῶν βλεφάρων γείνη διὰ μεταφυτεύσεως, ὅπως αὕτη ἐκτελεῖται εἰς τὰ χεῖλη διὰ τοῦ δέρματος τῶν μῆλων. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κάμω τοιοῦτό τι πείραμα εἰς ἓν βλέφαρον καταστραφέν ἕνεκα ἐλκώδους βλεφαρίτιδος. Ὁ βολβὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ· ὅτε ἡ ἀσθένεια ἰθεραπεύθη, ἀνέλαβον τὴν ἀναπλαστικὴν τοῦ ἐλλείποντος βλεφάρου, προσαρμόζων πρὸς αὐτὸ τὸ γειτνιαζόν δέρμα. Ἀγνοῶν προγενεστέραν τοιαύτην ἐγχείρησιν, κατειχόμεν ὑπὸ φόβου, διεσκεδασθέντος ὁμοῦ ἐκ τῆς παντελοῦς ἐπιτυχίας».

Τὴν ἐπιτυχίαν τοιαύτης ἐγχειρήσεως, γνωσθεῖσθαι μετὰ τινα ἔτη πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ἐμιμήθησαν καὶ ἐφήρμωσαν εἰς τὴν βλεφαροπλαστικὴν, τὰς διαφόρους μεθόδους τῆς ἀναπλαστικῆς, πρὸς δὲ ἐπενόησαν νέους τῶν μεθόδων τρόπους, φέροντας τὰ ὀνόματα τῶν ἐπινοησάντων αὐτούς, ὧν τινὰς ἀναφέρομεν καὶ ἐνταῦθα·

1818 *Droudi*, *Journal de v. Gräfe et Walther*, t. II, p. 99.

1828 *Delpesch*, *Chirurgie clinique de Montpellier*, t. II, p. 221—225.

1829 *Fricke*, *Die Lehre von den Augenoper.* p. 264.

1829 *Hysern y Moleras*, *Blepharoplastie* (publication en 1834).

1829 *Jüngken*, *Lehre von den Augenoperationen.*

1829 *Malvani*, *Mémoire sur l'ectropion*, *Journal Général de Méd.*

1830 *Straub*.—1831 *Blacijs*.—1835 *Jobert*.—1835 *Diffenbach* dans différents traités d'ophthalmologie.

1839 *Ann. d'Oculistique*, t. I, p. 239.

—1844 p. 42 καὶ 224.—1844 p. 130.—1843 p. 139 καὶ 80.—1846 p. 40—1849 p. 224.—1859 p. 51.—1851 p. 121.—

1872 p. 62.—1887 p. 106—1895 p. 47.

1836 *Blandin*, *Thèse de Concours*, Paris.

1841 *Rigard*, *Thèse de Concours*, Paris.

1842 *Serre*, *Traité sur l'art de restaurer les difformités de la face*. *Montpellier*.

1843 *Ammon et Baumgarten*, *Ann. de la Société de Méd. de Gand*. 1844.

1849 *Jobert de Lamballe*, *Traité de Chirurgie plastique*.

1856 *Burow*, *Beschreibung einer neuen transp. Meth.*, Berlin.

1856 *Denovillier*, *Bul. de la Société de Chirurgie* p. 399, 465, 547 καὶ 1863.

1854 *F. Hamilton*, *New-York Journal of Medicine*, t. XIII, New series, p. 169.

1860 *Cazelles*, *Thèse de Paris* N° 110.

1860 *Gazette Médicale d'Orient*, p. 68 καὶ 1873 p. 136 καὶ 1899 séance du 6 Janvier.

1863 *Ber*, *Thèse de Paris*.

1865 *Cassius*, *Thèse de Paris*.

1866 *Gruveiller*, *Thèse d'Agrégation*, Paris.

1872 *Ollier*, *Académie de Science de Paris*.

1873 *Martin*, Thèse de Paris.

1874 *Thiersch*, Arch. f. Klin. Chir. Rb. XVI, s. 323 et Central. für Chirurg. 1886 καὶ 1888.

1889 *Berger*, Congrès Français de Chirurgie.

1889 *Valude*, Archiv d'ophthalmol.

1894 *Panas*, Traité d'ophthalmologie, t. II, p. 166.

1897 *Valude-Robin*, traité de Thérapeutique, p. 55.

1899 *Bistis*, Revue médicopharmaceutique.

1900 Presse Médicale, p. 12.

Ἡ μελέτη τῶν ἄρθρων καὶ συγγραμμάτων τούτων εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἐνσκήψῃ εἰς τὸ περὶ ἀναπλαστικῆς ζήτημα θὰ πορίσῃ ἐπαρκεστάτην γνῶσιν περὶ τοῦ θέματος, καὶ δὴ περὶ ἀναπλαστικῆς τῶν βλεφάρων. Ἐν αὐτοῖς περιγράφονται ἱστορικά, ἐγχειρητικοὶ κανόνες καὶ τρόποι, περιστατικὰ σπουδαῖα, συμβουλαί, κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις, διάφοροι μέθοδοι, ἀρχαῖαι καὶ νέαι, ὅ,τι ἄλλο ἐπιθυμῆι τις περὶ τοῦ ζητήματος καὶ ἐπὶ τέλους διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις κτλ. κτλ.

Καθ' ἡμᾶς, ἡ ἀναπλαστικὴ διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς *αὐτοπλαστικὴν* καὶ *ετεροπλαστικὴν*· καὶ περὶ μὲν τῆς ετεροπλαστικῆς οὐδεὶς λόγος ἐνταῦθα· περὶ δὲ αὐτοπλαστικῆς, ἥτοι περὶ ἀναπλάσεως διὰ μεταφυτεύσεως κρημοῦ, λαμβανομένου ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ πάσχοντος, θὰ εἰπωμέν τινα κεφαλαῖωδη.

Ἡ δὲ αὐτοπλαστικὴ διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς ἀναπλαστικὴν δι' ἐμμίσχου κρημοῦ καὶ εἰς ἀναπλαστικὴν δι' ἀμίσχου· τούτων δὲ ἡ πρώτη ὑποδιαιρεῖται εἰς τοὺς ἐξῆς τρόπους.

Τὸν ἰνδικόν. Κατ' αὐτὸν ὁ προσαγόμενος δερμικός κρημνός πρὸς ἐπιδερμάτωσιν τῆς ἐσπερημένης τοιοῦτου ἐπιφανείας λαμβάνεται ἐκ τοῦ γειτνιάζοντος μέρους, μεθ' οὗ συνέχεται διὰ τροφοφόρου μίσχου, διὰ τῆς συστροφῆς δὲ αὐτοῦ φυτεύεται ὁ κρημνός ἐν τῷ ἐπιδερματώσεως χρεῖαν ἔχοντι μέρει.

Τὸν γαλλικόν ἢ τοῦ Κελσίου, ἔνθα ὁ κρημνός μεταφυτεύεται δι' ὀλισθήσεως καὶ προσελκύσεως.

Τὸν ἰταλικόν ἢ τοῦ Tagliacozzi. Οὗτος διαφέρει τῶν προηγουμένων, καθόσον ὁ κρημνός συνέχεται μετ' ἀπομεμακρυσμένου πρὸς

τὴν ἐπιδερμάτωσιν μέρους καὶ προσάγεται εἰς αὐτὸ διὰ ποικιλοτρόπων καὶ ἀλλοκότων διαθίσεων τοῦ σώματος.

Ὁ δεύτερος, ὁ δι' ἀμίσχου κρημοῦ, ἦτοι ἔνθα ὁ μεταφυτευόμενος κρημνός εἶναι τελείως ἀπηλευθερωμένος, ὑποδιαιρεῖται εἰς τοὺς ἐξῆς τρόπους, τὸν *δερμικόν*, ὅπου ὁ κρημνός ἀποτελεῖται ἐκ πασῶν τῶν στιβάδων τοῦ δέρματος, τὸν *ἐπιδερμικόν*, τὸν *δερμοεπιδερμικόν* καὶ τὸν *κεράτινον*.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἀξίας ἐνὸς ἐκάστου τρόπου, λέγομεν ὅτι πάντες εἶναι καλοί, διότι ἕκαστος ἔχει ἐνδείξεις ἐφαρμογῆς, ὧν ἡ τήρησις μόνον ἐξασφαλίζει τελείαν ἐπιτυχίαν. Ἄλλ' ὁ ἀριστος πάντων, ὁ ἀριθμῶν τὰς πολυπληθεστέρως ἐνδείξεις καὶ μακροβιωτέρας ἢ μᾶλλον τελείας ἐπιτυχίας, εἶναι ὁ ἰνδικός, καὶ δὴ ἡ τροποποίησις, καθ' ἣν ἡ περιστροφὴ τοῦ μίσχου εἶναι μικρά. Τῶν διαφόρων τούτων τρόπων ἐξετελέσαμεν τινὰς καὶ αὐτῶν τὰς παρατηρήσεις ἀναγράφομεν ἐνταῦθα.

Παρατήρησις α'. Ὁ κύριος *M. A.*, εἴκοσι ἐτῶν, ἐγεννήθη ἐν Βαγδατίῳ, ὅπου ἐν ἡλικίᾳ 5 ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ φύματος τοῦ τόπου ἐν διαφόροις σημείοις τοῦ προσώπου· τούτων ἐν μὲν ἑφθεῖρε τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν, καταστήσαν αὐτὸ ἀτροφικόν μετὰ συμβλεφάρου· ἕτερον δὲ, τὸ ἐπὶ τοῦ ἄνω βλεφάρου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, συνερίκνωσεν αὐτό, ἐξ οὗ μικρὸς λαγόφθαλμος δύο χιλιοστομέτρων. Διὰ μικροῦς τοιοῦτους λαγοφθάλμους ἢ τῶν ἀρχαίων ἐγχειρητικὴ ἀγωγή ἀρκεῖ πρὸς ἐπιδιόρθωσιν. Αὕτη περιγράφεται ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων, ὑπὸ τοῦ *Κελσίου*, ὡς εἶδομεν, ὑπὸ τοῦ *Παύλου Αἰγινήτου* ἐν τῷ *περὶ χειρουργουμένων βιβλίῳ* (*R. Briau*, Paris, MDCCCV, p. 110) καὶ ὑπὸ τοῦ *Ἀετίου* ὡς ἐξῆς· «περὶ λαγοφθάλμων Δημοσθένους. Λαγοφθαλμοὶ καλοῦνται ἐφ' ὧν ἀνέσπασται τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ ἀνέφυγεν ὁ ὀφθαλμός ἐν τῷ καθεῦδεν καθάπερ τῶν λαγῶν . . . . . θεραπεύειν δὲ αὐτοὺς μνησιῶδῃ τομῇ κατὰ τῆς οὐλῆς ὅλης ἐμβάλλοντα ὡς τὸ μὲν κυρτὸν τῆς τομῆς ἄνω· τὰς δὲ κεραίας κάτω πρὸς τοὺς ταρσοὺς βλέπειν, ἔπειτα διαστῆλλειν ζύσμασιν ὀθονίων τὴν διαίρεσιν καὶ κατάγειν κάτω τὸ βλέφαρον καὶ ἴσον ποιεῖν τῷ κατὰ φύσιν σχήματι. . . . .» (*Die Augenheilkunde des Aëtius aus Amida von*

J. Hirschberg, Leipzig, 1899, p. 174).

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ καὶ ἡμεῖς, διελόντες τὴν οὐλὴν καὶ διαστήσαντες τὴν πληγὴν διὰ συναγωγῆς τῶν ἐλευθέρων χειλέων τῶν βλεφάρων ἀντὶ ὀθονίων πρὸς βεβαιοτέραν ἐπιτυχίαν ἐφηρμόσαμεν ἐπ' αὐτῆς ἀπλὴν ἐπιδερμίδα, συμφώνως ταῖς διατάξεσι τοῦ πρὸς ἐπιδερματισμὸν τρόπου τοῦ *Reverdin* (*Bull. de la Société de Chirurgie* 1869, 8 Décembre). Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο τέλειον, ὁ λαγόφθαλμος δὲν ὑπάρχει μέχρι σήμερον, καίτοι ἡ ἐγχείρησις ἐτελέσθη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1897.

Παρατήρησις β'. Κύριος *I.* ἐκ Χαλεπίου, 22 ἐτῶν, ἔσχε πρὸ ἐτῶν ἕνεκα φύματος τοῦ Χαλεπίου ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφαρῶν, καταλείπον ἀστεγῆ τὸν κερατοειδῆ. Τοῦτον ἐνεγερῆσαμεν πρὸ 18 μηνῶν διὰ τοῦ ἀμίσχου δερμικοῦ τρόπου. Πρὸς τοῦτο διετέλομεν τὴν οὐλὴν καθ' ὅλον τὸ μήκος, ἐμεγεθύνσαμεν τὴν πληγὴν διὰ πολυαριθμῶν παραλλήλων μικρῶν ἐντομιῶν, μετὰ ταῦτα κατεσπᾶσαμεν τὸ ἐλευθέρων χειλὸς τοῦ βλεφαρῶν καὶ ἐκρατήσαμεν τὴν πληγὴν τεταμένην διὰ συναγωγῆς τῶν δύο χειλέων τῶν βλεφάρων, ἤτοι ἀντὶ τῆς ταρσορραφίας, τῆς συνήθως ἐκτελουμένης κατὰ τὰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἐπλησιάζσαμεν τὰ χεῖλη τῶν βλεφάρων διὰ ῥαφῶν, ὥστε ταῦτα νὰ προσεγγίζωσι πρὸς ἄλληλα. Τὴν προκύψασαν πληγὴν μετὰ αἰμοστασίαν γενομένην διὰ πτυγμάτων βεβαπτισμένων ἐν ἀσηπτικῷ τεχνικῷ ὀρεῷ ἐπληρώσαμεν διὰ κρηνοῦ ἀφαιρεθέντος ἐκ τῆς ἐπιτροχλιακῆς χώρας, κατόπιν ἐρράψαμεν αὐτὴν ἀρμοδίως καὶ ἐπεθέσαμεν ἐπίδεσμον ξηρὸν ἀσηπτικόν. Μετὰ 4 ἡμέρας ἡ ἀνάπλασις ἐγένετο, ἀφῆραμεν τὰς ῥαφὰς καὶ ἐπεδέσαμεν τὸν *Ἱπποκράτους ὀφθαλμόν*¹.

1. *Ὀφθαλμὸς Ἱπποκράτους* εἶναι ἐπίδεσμος ἐνὸς ὀφθαλμοῦ, περιγραφόμενος ὡς ἐξῆς παρ' *Ὁρειβασίῳ*: «Τελαμῶνος ἀνάρτησις πρὸς τὴν χεῖραν, τῆς ἀρχῆς διακρατουμένης ἐκ πλαγίων τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ ἰνίου ἄγεται λοξῆ ὑπὸ λοβὸν ὠτός τοῦ πλησίον καὶ τότε κατὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, τοῦ δεομένου ἀέτης, εἶτα ἐπὶ τὸ μέτωπον ἀνάγεται, ἀπὸ τοῦ μετώπου ἐπὶ τὸ βρέγμα, ἀπὸ τοῦ βρέγματος ἐπὶ ἰνίον, ἀπὸ ἰνίου μετωπιαία κυκλοτερῆς περιέλιξις, ἐπὶ τέλος τοῦ ὀφθαλμοῦ γενομένου κατὰ τὰ ἀπολήγοντα τοῦ βρέγματος». *Bussemaker et Daremberg*, t. III, pag. 293. Paris, MDCCCLXII. *Littre Œuvres complètes d'Hippocrate* T. III, Paris, 1841, σελ. 290. Τα δὲ εἶδη (ἐπίδεσμων) ἀπ' ἧ, σκέ-

Μετὰ 7 ἡμέρας ἀπηλευθέρωσαμεν τὰ βλεφάρων καὶ ὁ ἀσθενὴς ἀπῆλθεν ἔχων ὠραῖον βλέφαρον. Ἄγνοα δὲ ἂν μέχρι σήμερον τὸ βλέφαρον τοῦτο εὐρίσκηται ἐν ἐπαρκεί καταστάσει· εὐκαιρὸν δὲ ἐνταῦθα νομίζω νὰ ἀναφέρω τὸ ἄρθρον τοῦ κ. *Adjemian*, ἐν ᾧ πλείστα διαρκεῖς ἐπιτυχίαι ἀναφέρονται, ἐπιτευχθεῖσαι διὰ τοῦ ἀμίσχου τρόπου καὶ τῆς συναγωγῆς (*Archiv. d'Ophthalmol.*, 1897, p. 487).

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προετιμήσαμεν τὸν ἀμίσχον δερμικὸν τρόπον, διότι ἐπὶ τῆς κροταφικῆς χώρας ὑπῆρχε βαθεῖα οὐλὴ ἐκ δεξιῆνος Χαλεπίου, ἣτοι ὑπῆρχεν ἀντένδειξις διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ ἰνδικοῦ τρόπου.

Παρατήρησις γ'. Κύριος *A. A.* εἰσέρχεται εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἕνεκα ἐρυσιπέλατος τοῦ προσώπου· μετὰ τινὰς ἡμέρας προσκαλούμεθα μετὰ τοῦ κ. *Millingen* ὅπως ἐξετάσωμεν ἐν συνδιασκέψει τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ· ἐπαρουσίαζε τὰ ἐξῆς. Τὰ 4 βλεφάρων ἦσαν ἐμπυημένα, τὸ 1/4 τοῦ ἀριστεροῦ κερατοειδοῦς ἐπ' ἴτης, τὸ δερμα τοῦ μετώπου ἦτο ἀποκεκολλημένον ὑπὸ ἀθροίσματος πύου, ὅπερ διὰ δύο συριγγίων ἤνοιγεν ἄνωθεν τῶν δύο κανθῶν τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ βλεφαρῶν. Πάντα τὰ γάγγλια τοῦ ἀριστεροῦ λαιμοῦ ἦσαν διαπεπηνημένα, ἐπ' ἴσης ὑπῆρχεν ἐμπύησις εἰς τὸ πέλμα τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, ὅθεν πρὸ τῆς ἀσθενείας ἐξεκρίνετο ὑγρὸν τι ὑποπτον. Ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἦτο ἐν προπτώσει ὡς ἐκ τῆς ἐμπυήσεως τῆς πυέλου. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τούτων ὁ δυστυχὴς κατετρύχετο ὑπὸ βρογχοπνευμονίας. Τὰ γενικὰ συμπτώματα ἦσαν ἀνάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τούτων. Ὁ δεξιὸς βολθὸς ἦτο ἀνέπαφος, καὶ ὅτε ἤδη τὰ ἄνω φαινόμενα ἦσαν ἐν ὑποχωρήσει, ἀνακραίνετα· πρόπτωσις καὶ τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς ἐκ τῆς ἐμπυήσεως τῆς γλήνης· ἀξιοσημείωτον ὅτι ἀμφότεραι αἱ ἐμπυήσεις ἐπαρουσίαζον πάντα τὰ συμπτώματα ταύτης ἐκτὸς τῶν πόνων, καὶ πίεσις ἐπὶ τοῦ βολθοῦ ἀκόμη ἦτο ἀνώδυνος. Ὁ βυθὸς τοῦ βολθοῦ ἦτο φυσιολογικός, ἡ δὲ ὄρασις καλὴ.

Ἡ θεραπεία συνίστατο, ἐκτὸς τῶν κατὰ τῆς βρογχοπνευμονίας διατεταγμένων ὑπὸ τοῦ κ. *Εὐθυβοῦλη*, εἰς τὰ κατὰ τῶν ἐμπυ-

παρνον, σιμά, ὀφθαλμὸς, βόμβος καὶ ἡμίτομον ἀρμόζον τὸ εἶδος τῶ εἶδει καὶ τῶ πάθει τοῦ ἐπιδομένου».

σεων υπό τοῦ κ. *Millingen* καὶ ἡμῶν πραγθέντα, ἤτοι κενώσεις τῶν πύων, σωληνώσεις, πλύσεις ἀντισηπτικαί, ἐπιθέματα ψυχρά, καυτηριάσεις, ἐκκοπὴ προπτώσεως ἱριδος κτλ. κτλ. Τούτων τελεσθέντων, ὁ μὲν δεξιὸς ὀφθαλμὸς ἐσώθη παντελῶς, ὁ δὲ ἀριστερὸς φέρει λεύκωμα συμφυῆς καὶ εἶναι ἐν ἐξωτερικῷ στραβισμῷ, τὸ βλέφαρον εἶναι ἐν ἐκτροπίῳ καὶ ὁ κερατοειδὴς ἀστεγῆς.

Διὰ τὸ ἐκτρόπιον λοιπὸν ἐπεχείρησα ἀναπλαστικὴν, λαβὼν τὸν ἔμμισχον κρημνὸν ἐκ τοῦ κροτάφου. Ἡ ἐγχείρησις ἐγένετο κατὰ τὰ κεκανονισμένα, ἐκτὸς ὅτι ἀντὶ τῆς ταρσορραφίας προετιμήσαμεν τὴν *συμβολήν* τῶν βλεφάρων.

Ἡ ἐπέμβασις ἐγένετο τῇ 8 Δεκεμβρίου 1899· μετὰ 10 ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἀπῆλθε τοῦ νοσοκομείου καὶ σήμερον φέρει ἐν βλέφαρον καλῶς στεγάζον τὸν κερατοειδῆ, ὁ κρημνὸς δὲ μὴ εἰσέτι εἶναι κατὰ τι παχύτερος τοῦ φυσιολογικοῦ βλεφάρου, πρὸς δὲ καὶ σμικρὰ πτώσις ὑπάρχει κατὰ τὸν ἔξω κανθόν.

Παρατήρησις δ'. Κόρη 23 ἐτῶν, ἐν μικρῇ ἡλικίᾳ εἰς πῦρ πεσοῦσα, ἐκάθη εἰς τὸ πρόσωπον καὶ φέρει ἴχνη ἐκτεταμένα ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐπὶ μέρους τοῦ δεξιοῦ κροτάφου καὶ μήλου τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ τὸ μὲν κάτω βλέφαρον εἶναι ἐν μετρίῳ ἐκτροπίῳ κατὰ τὸν ἔσω κανθόν, τὸ δὲ ἄνω βλέφαρον ἐν τελείῳ ἐκτροπίῳ, σφίζονται δὲ αὐτοῦ τρίχες τινὲς κάτωθεν τῆς ὀφρύδος, καὶ ταύτης φερούσης τινὰς μόνον πρὸς τὸ μεσόφρυον. Ἡ κόρη αὕτη πρὸ ἐτῶν εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν δ' ἀμίσχου δερματικοῦ τρόπου βλεφαροπλαστικὴν, ἀλλ' ἡ ἐγχείρησις δὲν ἐπέτυχεν, ἐκ δὲ τῶν μεταφυτευθέντων ἔμειναν μόνον δύο νησίδια.

Ἡ περίπτωσις αὕτη, ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ἀπωλειῶν τοῦ βλεφάρου, ὑπάγεται εἰς ἐκείνας, περὶ ὧν ὁ *Κέλαιος* ἐκφράζεται ὡδὲ πως· «Ἐν περιπτώσει λαγοφθάλμου, ὅπου μεγίστη μερὶς τοῦ βλεφάρου ἐλλείπει, οὐδεμία ἐπιδιόρθωσις εἶναι δυνατὴ» (Βιβλ. Ζ', κεφ. 7). Ὁ ἀφορισμὸς οὗτος ἠμπόδισε τοὺς μεταγενεστέρους νὰ σκεφθῶσι περὶ διορθώσεως τῶν τοιούτων κατστάσεων· ἀλλ' ὁ *Κέλαιος* διὰ τῶν ἀνωτέρω δὲν ἀπηγόρευσε ῥητῶς τὴν ἐγχείρησιν, διότι ταύτην ὑπονοεῖ, καθὼς ἐξ ἄλλων παρεμφερῶν χωρίων αὐτοῦ ἐξάγεται, ἐν οἷς προκειμένου περὶ ῥινόσ, ὠτων καὶ χειλέων ῥη-

τῶς λέγει (Sect. IX)· «ὅταν ἡ ἔλλειψις ἦναι μεγάλη, ἡ ἐπέμβασις εἶναι ἀνωφελής, διότι θὰ προκύψῃ μεγαλειτέρα ἀσχημία». Ἐκ τούτων ἐπεταί, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸς πως ὁ ζήλος τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ, ἐκείνων, οἵτινες βασιζόμενοι ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ χαρακτήρος τοῦ *Κέλαιου*, σεβαστοτάτου καὶ ἡμῖν, ὑποδεικνύουσιν ὅτι δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἐγχείρησιν.

Εἶναι βεβαίως ἀληθὲς ὅτι διὰ τῆς ἐγχειρήσεως δὲν θὰ πλάσωμεν νέον βλέφαρον περικισμένον διὰ τῶν ἀνατομικῶν καὶ φυσιολογικῶν αὐτοῦ προτερημάτων, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ διὰ τοῦτο νὰ ἀποκρούωμεν πᾶσαν ἐπέμβασις, ἣτις δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ βλέφαρον, ὡς ὄργανον, θὰ κατασκευάσῃ δὲ μὴ παρεμμερές τι πρὸς αὐτὸ καὶ θὰ πρόφυλάξῃ τὸν μὲν βολθὸν ἀπὸ δυσχεροτάτων ἐπιπλοκῶν, πρὸς δὲ θὰ παράσχῃ εἰς τὸν πάσχοντα σχετικὴν εὐμορφίαν.

Εὐρισκόμενοι λοιπὸν ἀπέναντι τοιοῦτου περιστατικοῦ ἀνελάθομεν τὴν ἐγχείρησιν καὶ προετιμήσαμεν τὸν ἔμμισχον ἰνδικὸν τρόπον, μολονότι ὁ μίσχος κατείχεται ὑπὸ οὐλώδους δέρματος· σημειωτέον ὅτι τὸ δέριμα ἐνταῦθα ἦτο κινήτων (*Badal, Ann. d' Oculist. 1895 p. 47*). Ἐλάθομεν τὸν κρημνὸν ἐκ τῆς κροταφικῆς χώρας καὶ μετεφυτεύσαμεν αὐτὸν εἰς τὴν χειρουργικὴν πληγὴν τὴν προκύψασαν ἐκ τῆς κατασπάσεως τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ ἄνω βλεφάρου. Ἐνταῦθα ἡμεθεα ἠναγκασμένοι νὰ κάμωμεν ταρσορραφίαν κατὰ τὸν ἔξω κανθόν, τὸν δὲ ἔσω, τὸν ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ ἐκτρόπιον τοῦ κάτω βλεφάρου, νὰ διατεινώμεν διὰ προσκολλήσεως τοῦ νήματος ἐπὶ τοῦ μήλου. Τὰ ἐπακόλουθα ἦσαν εὐνοικά, ἡ ἀνάπλασις τοῦ κρημνοῦ ἐγένετο κατὰ φύσιν, τὸ ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφάρου ἐξηλείφθη ὀλοτελῶς, τὸ βλέφαρον ἀντικατεστάθη ὑπὸ κρημνοῦ κινήτου κατὰ τι ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ μετωπιαίου μυός. Σήμερον τέσσαρας μῆνας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν μεθ' ὅλην τὴν σμικρυσίν τοῦ ἀρχικοῦ κρημνοῦ τὸ καλλαισθητικὸν ἀποτέλεσμα εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερον τῆς πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀηδοῦς καταστάσεως ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἑκτακτον, καὶ μάλιστα διὰ νέαν κόρην, διότι τὸ βλέφαρον πρὸς τὸν ἔξω κανθόν εὐρίσκεται ἐν πτώσει ὡς ἐκ τοῦ πλάτους τοῦ μίσχου, ὅπερ εἶχεν ληφθῆ

πλατύτερον τοῦ δέντος ἐκ φόβου μὴ ἢ διατροφή τοῦ κρημνοῦ γίνῃ ἀνεπαρκής, ἐπίσης πρὸς τὸν ἔξω κανθὸν αἱ βλεφαρίδες ἀπτονται τοῦ σκληρωτικοῦ, πρὸς δὲ ὁ κρημνὸς ἔλκεται ὑπὸ τῆς κροταφικῆς χειρουργικῆς οὐλῆς. Κατ' αὐτὰς ἢ νέα θὰ εἰσέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸ νοσοκομεῖον διὰ τὸ ἐκτρόπιον τοῦ κάτω βλεφάρου καὶ πιστεύομεν σὺν τῇ ἐπανορθώσει αὐτοῦ νὰ βελτιώσωμεν καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦ ἄνω βλεφάρου.

Παρατήρησις ε΄. Ὁ κύριος *E. A.*, ἐτῶν 15, ὑπάλληλος ἐν κρεοπωλείῳ, εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τῇ 30 Ἰουλίου 1899. Διηγείται ὅτι πρὸ 5 ἡμερῶν εἶδεν εἰς τὸ ἄνω καὶ ἔξω μέρος τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ βλεφάρου φλύκταιναν χρώματος μελανωποῦ· ἔξυσεν αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων, διότι ἐκνίζε, καὶ τὴν ἐπαύριον τὸ βλέφαρον ἐγένετο οἰδηματώδες· οἱ περὶ αὐτὸ διέγνωσαν κακοήθη φλύκταιναν (*δαλάκι*) καὶ ὠδήγησαν αὐτὸν παρά τινι γραίᾳ, φημιζομένη ἐπὶ θεραπευτικῇ τούτων. Αὕτη ἐπέθεσεν ἀλοιφήν καὶ στυππίον καὶ ἐπέδωκεν. Ἄλλ' ἀντὶ ἰάσεως τὸ κακὸν ἐδεινοῦτο, διὸ καὶ προσέτρεξαν πρὸς τὸν κ. *Νούλην*, ὅστις κατανοήσας τὴν σοβαρὰν θέσιν τοῦ πάσχοντος ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ὅπου ἐν συνδιασκέψει μετ' αὐτοῦ παρετηρήσαμεν τὰ ἐξῆς:

Τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ τῆς κεφαλῆς, τὸ μέτωπον, τὰ τέσσαρα βλέφαρα, ἡ βᾶσις τῆς ῥινὸς καὶ τὸ ἀριστερὸν πρόσωπον μέχρις τῆς κλειδὸς ἦσαν σφοδρὰ ἐξωδηκῶτα. Τὸ οἰδημα ἦτο λεῖον, στίλπνόν, ῥοδόλευκον· τὸ ἀριστερὸν ἄνω βλέφαρον οἰδηματώδες, σκληρόν, μέλαν ὄλον, ἐκτὸς στενῆς ταινίας κατὰ τὸ ἐλεύθερον χεῖλος. Κατὰ τὸ ἄνω καὶ ἔξω τμήμα τοῦ βλεφάρου ὑπῆρχεν ἀκανόνιστος πληγῆ, ἥτις δὲν ἐξέκρινε πύον, θερμοκρασία 39° 5. Ὁ πάσχων ἦτο ἐν μανίᾳ. Τὰ οὖρα δὲν εἶχον οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον. Διεγνώσαμεν κακοήθη φλύκταιναν τοῦ βλεφάρου καὶ ἀμέσως ἵνα σφώσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ πάσχοντος καὶ τὸ μὴ γεγαγγραινωμένον ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου, ἐσχάσαμεν αὐτὸ καὶ τὴν κροταφικὴν χώραν διὰ θερμοκρατῆρος, πρὸς δὲ ἐνεπήξαμεν αὐτὸν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ οἰδήματος ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ βλεφάρου καὶ ἐπιθέσαμεν σπληνία βεβρεγμένα ἐντὸς διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου. Ἐσωτερικῶς ἐγράψαμεν ἔλαιον καθαρτικόν, κινίνην, ποτῖον

cordiale acidulée. Τὴν ἐπαύριον τὸ οἰδημα ἦτο ὀλιγώτερον, ἡ θερμοκρασία κατέπιπτεν, ἐν τέσσαρσι διαφοροῖς σημείοις τοῦ οἰδήματος ἐνήργησα ἐνεσιν δύο κυβικῶν ἑκατοστομέτρων διαλύσεως φανικοῦ ὀξέος 2,5% καὶ διέταξα νὰ γίνωνται καθ' ἐκάστην ψεκάσμοι.

Τὴν ἐπομένην ἐπεχείρησα νυγμούς καθ' ὄλον τὸ οἰδημα. Μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸ γεγαγγραινωμένον μέρος ἀπέπιπτε καὶ αὐλαξ βαθεῖα ἐφάνη κάτωθεν τῆς ὀφρύος καὶ τὸ βλέφαρον ἔχαινε καὶ ἐξετρέπετο. Μετὰ 26 ἡμέρας ἡ ἐσχάρα εἶχεν ἀποπέσει, τὸ ἐκτρόπιον ἠῦξανε καὶ ὑπ' αὐτὸ προήλαυνεν ἐπὶ τοῦ βολβοῦ δίκην κήλης ὁ ἐπιπεφυκῶς τοῦ βλεφαρικοῦ κόλπου. Τοῦτον ἀνετάξαμεν καὶ προέβημεν εἰς ταρσορραφίαν ἐλπίζοντες νὰ προλάβωμεν ἢ τοῦλάχιστον νὰ σμικρύνωμεν τὸ μέγεθος τοῦ ἐκτροπίου (*Le Bolloch, thèse de Paris. 1876*), ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ συρρικνωτικὴ δύναμις τῆς πληγῆς ἦτο μειζων ἢ ἡ ἀντίστασις τῶν ῥαφῶν καὶ ἐντὸς δύο ἡμερῶν τὸ βλέφαρον ἐξετράπη πάλιν καταλείπον τὰς ῥαφὰς ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου. Ἡ συρρικνωσις τῆς οὐλώδους πληγῆς προεχώρει καὶ τέλος τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς ὀφρύος, ἐξ οὗ προέκυψε τέλειον ἐκτρόπιον· ἀλλ' ἡ παρουσία τῆς κήλης τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ βλεφαρικοῦ κόλπου προεφύλαττεν ἀρκετὸν μέρος τοῦ βολβοῦ. Ὁ νέος ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου καὶ ἐπανέρχεται μετὰ 35 ἡμέρας ἵνα ὑποστῇ ἀναπλαστικὴν ἐγχείρησιν. Ὑπὸ τὸ χλωροφόρμιον, ἐποιήσαμεν ἐντομὴν καθ' ὄλον τὸ μῆκος τῆς οὐλῆς καὶ διὰ πολυαριθμῶν μικρῶν ἐντομῶν καὶ ἀνατομῶν ἐμεγεθύναμεν τὴν πληγὴν οὕτως, ὥστε νὰ ἐπαναγάγωμεν εὐκόλως τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ βλεφάρου εἰς τὴν φυσιολογικὴν αὐτοῦ θέσιν ἐξ οὗ προέκυψεν ἀρκετὰ μεγάλη ἐπιφάνεια, ἣν ἔπρεπε νὰ ἐπιδερματώσωμεν. Πρὸς τοῦτο ἐποιήσαμεν ἐντομὴν, ἀρχομένην ἐκ τῆς ἔξω γωνίας τῆς χειρουργικῆς πληγῆς, διήκουσαν πρὸς τὸν κρόταφον, ἀμέσως κάτωθεν τῆς ἐν αὐτῷ θερμοκαυτηρίου οὐλῆς, κάμπτουσαν ἀμβλῆως πρὸ τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ ὠτός, ἐπανερχομένην πρὸς τὴν γωνίαν καὶ λήγουσαν εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς ἑκατοστομέτρου ἀπ' αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα ὑπεδεῖραμεν τὴν περιγραφείσαν ἐντομὴν καὶ εἶχομεν κρημνόν, ὃν στρέψαν-

τες περί τὸν μίσχον καθ' ἡμικύκλιον ἐφηρμόσαμεν ἐπὶ τῆς πληγῆς αἰμοστατουμένης ὑπὸ πτυγματίου, καὶ διὰ ῥαφῶν συνεκρατήσαμεν αὐτὸν ἐπ' αὐτῆς. Ἐπίσης συνηγάγομεν τὰ χεῖλη τῆς κροταφικῆς πληγῆς διὰ ῥαφῶν καὶ περάσαντες παχὺ καὶ πλατὺ ἄμμα κατὰ τὰ ἄκρα διὰ βελόνης καθ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων διετρήσαμεν δι' αὐτῶν τὸν τε κρημνὸν καὶ τὸ βλέφαρον κατὰ τὰ πέρατα τῆς κάτω πλευρᾶς αὐτοῦ, οὕτως ὥστε τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἄμματος ἐξερχόμενα διὰ τῆς βλεφαρικῆς σχισμῆς νὰ δεθῶσιν ἐπὶ πτυγματίου εἰς τὸν **κυνόδοντα**. Ἀκολούθως ἐπεδέσαμεν ἀσηπτικῶς. Μετὰ 4 ἡμέρας, ὁπότε καὶ ἡ ἀνάπλασις τοῦ κρημοῦ ἐγένετο, ἀφηρέσαμεν τὰς ῥαφάς, μετὰ μίαν τὰς τοῦ κροτάφου καὶ τὴν ἐβδόμην τὸ ἐπὶ τοῦ κυνόδοντος τείνον νῆμα, ὅπερ εἶχεν ἀφήσει ἴχνος ἐπὶ τοῦ κρημοῦ βάρους ἴσου πρὸς τὰς διαστάσεις αὐτοῦ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου ἔχων μέχρι τῆς σήμερον βλέφαρον ὠραῖον καὶ ἐπαρκές.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἂν καὶ διεγνώσθη κακοήθης φλυκταινα, ἐπεθυμήσαμεν νὰ μικροβιοσκοπήσωμεν· καὶ μετὰ 18 ὥρας, ἤτοι 5 ἢ 6 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταινῆς, ἐποίησαμεν παρασκευάσματα ἐκ τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ αἵματος φυσικοῦ χάσματος κειμένου εἰς τὰ μεθόρια τῆς ἀπνηθρακωμένης χώρας καὶ τοῦ οἰδήματος, καὶ εἶδομεν ὅτι δὲν ὑπῆρχον τὰ γνωστὰ μικρόβια τῆς κακοήθους φλυκταινῆς, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν εὐρίσκειτο ἐν ἀφθονίᾳ βακτηρίδιον παρουσιάζομενον ὑπὸ μορφήν κοκκοβακίλλου, μήκους 1 μ. 5 ἕως 2 μ. 3. Οὗτος χρῶννεται ἐντονώτερον κατὰ τὰ ἀπεστρογγυλωμένα αὐτοῦ ἄκρα καὶ δὲν κρατεῖ τὴν χρώσιν Gram. Ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχον καὶ τινὰ ὀλίγιστα ἀθροίσματα κόκκων μειζόνων τῷ μεγέθει τῶν κοινῶν σταφυλοκόκκων διατηρούντων τὸ Gram.

Καλλιέργια ἐπὶ φυτοκόλλης (Agar) εἰς θερμοκρασίαν 22° — 36° ἔδωκεν ἀφθόνους ἀποικίας σχήματος δίσκου, μεγέθους 2,5 χμ. καὶ χρώματος λευκωποῦ καὶ κλίνοντος πρὸς τὸ ὄχρον κατὰ τὸ κέντρον, ὅπου καὶ παχύτερος εἶναι ὁ δίσκος. Ἡ σύστασις αὐτοῦ ἦτο ἰζώδης, ὁ δὲ σωλὴν ἄσπομος. Καλλιέργια ἐντὸς ζωμοῦ ἔδωκε ταχεῖαν ἀνάπτυξιν καὶ λευκὴν ἐπίπαγον. Ἡ μελέτη αὕτη δὲν ἤρκει ὅπως

ἔχωμεν συμπέρασμά τι· ἔπρεπε νὰ προβῶμεν εἰς ἐκτενεστέραν ἔρευναν. Προσδραμόντες λοιπὸν εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ συναδελφου κ. **Nicolle**, διευθυντοῦ τοῦ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικοῦ μικροβιολογικοῦ φροντιστηρίου, καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ φροντιστοῦ **Νουρῆ-βέη** ἐσπουδάσαμεν τὸ μικρόβιον καὶ εἶδομεν τὰ ἐξῆς: Ὁ κοκκοβακίλλος οὗτος ῥευστοποιεῖ τὸν πεπηγμένον ὄρον καὶ τὴν ἐκ ζωοκόλλης πηκτὴν ἐντὸς 48 ὥρων· δὲν πηγνύει τὸ γάλα, ζυμοῖ τὸ γαλακτοσάκχαρον εἰς 37° καὶ ζῆ ὡς ἀναερόβιον. Μικρὰ τις ἀποικία ἐπὶ **Agar** κεχυμένη ἐντὸς 1 κ. ἑ. ζωμοῦ καὶ ἐνοφθαλμιζομένη κατὰ τὸ 1/10 αὐτοῦ ὑπὸ τὸ δέρμα τῆς κοιλίας ἰνδοχοίρου φονεύει αὐτὸν ἐντὸς 21 ὥρων.

Τὰ περιγραφέντα χαρακτηριστικὰ εὐσιωδῶς διαφέρουσι τῶν τοῦ γνωστοῦ μικροβίου κακοήθους φλυκταινῆς, διότι τοῦτο παρουσιάζεται ἐν μὲν τῷ ὄργανισμῷ ὑπὸ τὸ σχῆμα βακτηριδίων, ἐνίοτε ἐν ἀέρθρων, διατηρεῖ τὴν χρώσιν τοῦ Gram, ἐν δὲ ταῖς καλλιέργιας παρουσιάζεται ὡς μακρὰ νήματα καὶ συμπλέγματα αὐτῶν, μετὰ διαίρεσεως καὶ σπόρων ἢ ἄνευ αὐτῶν, ὡς *arbre de Saturne*, ὡς ἐπίχρυσμα λευκωπὸν μὲ πλευρὰς ὀδοντωτάς, πηγνυσι τὸ γάλα, ῥευστοποιεῖ βραδύτερον τὴν πηκτὴν, εἶναι ἀερόβιον καὶ φονεύει τὸν ἰνδοχοίρον εἰς 36 ὥρας· ἀλλ' ἡ ἀνατομικὴ παθολογία αὐτοῦ διαφέρει τῆς ὑπὸ τοῦ κοκκοβακίλλου φονευθέντος ἰνδοχοίρου, ἐπομένως οὐδέμια σχέσις οὐδὲ σύγχυσις εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ αὐτοῦ μετὰ τοῦ περιγραφέντος κοκκοβακίλλου.

(*Συνέχαιαν ἰδὲ ἐν σελ. 210*).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΗ'

26 Ἰανουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Π. Ἰατρόπουλος** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν **περὶ βλεφαροπλαστικῆς ἐγχειρήσεως**, ἔχουσαν ὡδε:

Κύριοι,

Κρίνω καλὸν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν μεταξὺ ἄλλων ἥττονος ἀξίας περίπτωσιν μεγάλου οὐλώδους ἔκτροπιου τοῦ δεξιῦ ἀνω βλέφαρου, θεραπευθέντος ἐπιτυχῶς διὰ τῆς ἀναπλαστικῆς μεθόδου.

Ὁ πάσχων **Γεώργιος Σ.**, ἐκ Σαράντα Ἐκκλησιῶν Θράκης, βουλγαρόπαις δεκαεξαέτης

ἐν ἡλικίᾳ 5 ἐτῶν ἐκάθη τὸ πρόσωπον κατὰ διάφορα μέρη, ἰδίως δὲ κατὰ τὸ δεξιὸν ἡμισυ τοῦ μετώπου· ἐντεῦθεν παρήχθησαν παχειαὶ καὶ ἐκτεταμέναι οὐλαί, συνεπαγαγοῦσαι δυσμορφίας ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἰδίως περὶ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν. Προσῆλθε δὲ εἰς τὸ ἐν τῷ Πέραν Θεραπευτήριον τὴν 30 Ἰουλίου 1896. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὐρομεν ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἐκτεταμένον ἐκτρόπιον τοῦ ἄνω βλεφάρου, οὗ εἶχεν ἀνατραπῆ κυρίως τὸ ἔξω ἡμιμόριον, καὶ μάλιστα εἰς μέγιστον βαθμόν, διότι ἡ οὐλώδης σύσπασις, ἀρχομένη ἐκ τῆς κροταφικῆς μοίρας τοῦ μετώπου εἶχε δράσει κυρίως ἐπὶ τοῦ ἔξω τριτημορίου τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ βλεφάρου καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε τὸ τμήμα τοῦτο διὰ τῆς ἀνατροπῆς εἶχε μετατεθῆ παρὰ τὴν οὐρὰν τῆς ὀφρύος, ἥτις, ἐπίσης ἰκανῶς μετατεθεῖσα πρὸς τὰ ἄνω, ἦτο οὐλώδης καὶ σχεδὸν γυμνὴ τριχῶν. Ἐν τῇ ἐξωτερικῇ μοίρᾳ τῆς περικογχικῆς χώρας τὸ ἄνω ἡμισυ ὀλόκληρον ἦν οὐλώδες καὶ ἀμετακίνητον, ἐπίσης καὶ ἡ ὑπερθεν τῆς ὀφρύος χώρα. Τὰ λοιπὰ μέρη, ὡς καὶ ὁ ἔσω κανθός, εἶχον κατὰ φύσιν.

Ἄφ' ἐτέρου ὑπῆρχε καὶ ἐλαφρὸν ἐκτρόπιον τοῦ ἐλευθέρου χεῖλους τοῦ κάτω βλεφάρου, πιθανῶς ἔνεκα τοῦ ὀγκώδους χαλαζίου, τοῦ ἐδράζοντος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βλεφάρου καὶ φλεγμαίνοντος ἀπὸ τινων ἡμερῶν. Σὺν τούτοις παρατηρεῖτο καὶ ἐπιπεφυκίτις χρονία καταρροϊκὴ μετ' ἐκκρίματος βλενωδους σημερινικοῦ. Ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος ἄλλως ἦν ἀκέραιος καὶ ὑγιής, ἔχων καλὴν καὶ τὴν δρασιν.

Πρὸς θεραπείαν, ἀφ' οὗ ἐφωτογράφησα τὸν πάσχοντα, ἠρξάμην ἀπὸ τοῦ χαλαζίου· ἔσχασα αὐτὸ ἔσθθεν καί, μετὰ τὴν κένωσιν τοῦ τὸ πλείστον μὲν σαρκιώδους, ἐν μέρει δὲ πυώδους περιεχομένου τῇ βοηθείᾳ ζύστρου καταλλήλου, ἀπέξεσα ἐπιμελῶς τὴν κοιλότητα. Μεθ' ὃ ἐντὸς ἐβδομάδος τῇ χρῆσει καὶ πλύσεων διὰ διαλύσεως βορικοῦχου 3%, τὸ κάτω βλέφαρον ἐπανῆλθε τελείως εἰς τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν, ἐκλιπόντος καὶ τοῦ ἐλαφροῦ ἐκτροπίου. Τότε προέβην εἰς τὴν θεραπείαν καὶ τοῦ ἄνω βλεφάρου διὰ τῆς ἀναπλαστικῆς μεθόδου, διότι ἄλλως ἦν ἀδύνατον νὰ ἀναταχθῇ τὸ εἰρημένον βλέφαρον. Καίτοι δὲ ἐν τῇ προτιμωτέρᾳ χώρᾳ, ἤτοι πρὸς τὰ ἄνω

καὶ ἔξω, δὲν ἐφαίνετο ποσῶς ὁ κατάλληλος κρημνός πρὸς αὐτοπλαστικὴν διὰ μίσχου, ἐλαβον τοιοῦτον ἐκ τῆς παρωτίου χώρας, δούς αὐτῷ μῆκος πλέον τῶν 6 ὑφεκατομέτρων, ἔνεκα τῆς τοῦ μίσχου ἀπὸ τοῦ ἔξω κανθοῦ ἀποστάσεως, οὔσης πλέον τῶν 2 ὑφεκατομ., εὔρος δὲ 2 καὶ 1/2 ὑφεκατομ. ἐν τῷ μέσῳ· ἡ διεύθυνσις τοῦ κρημοῦ ἦν περίπου ἐκ τῶν ἄνω εὐθείως πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, τῆς κορυφῆς κειμένης ἰσοῦψῶς τῷ λοβίῳ τοῦ ὠτός. Ἡ χώρα αὕτη προετιμῆθη, διότι ἔχει τὸ δέρμα λεπτοφυέστερον. Μετὰ τὴν ἀποψίλωσιν τοῦ κρημοῦ ἀπεκολλήθη τὸ ἐκτροπιασθὲν τμήμα τοῦ βλεφάρου ἀπὸ τῶν ἰσχυρῶν προσφύσεων διὰ τομῆς ὀριζοντίας, ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ προσθίου χεῖλους τοῦ μίσχου καὶ ληγούσης πρὸς τὰ ἔσω συστοίχως τῷ ἔσω κανθῷ. Ἀκολουθῶς προσηλώθη ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου διὰ μεσαίας ταρσορραφῆς ἐκτάσεως 5 χιλιοστομέτρων. Μετὰ ταῦτα δὲ μόνον ἐπεστρώθη ὁ κρημνός ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει προσηκόντως καὶ ἐφηρμόσθησαν αἱ ἀναγκαῖαι ραφαὶ ἐκατέρωθεν. Ὁ δὲ μίσχος ἀφῆθη ἰκανῶς χαλαρὸς ἔνεκα τῆς μεγάλης συστροφῆς, διότι ὁ κρημνός, μετατιθέμενος ἐπὶ τοῦ βλεφάρου, ἐποιήσατο στροφὴν περὶ τὴν βᾶσιν πλέον τῶν 120 μοιρῶν· εἶχον μάλιστα κατὰ νοῦν νὰ ἀποκόψω τὴν ἐκ τούτου προκύπτουσαν πτύχωσιν τοῦ μίσχου μετὰ τὴν ἴασιν, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐδέησεν. Ὁ κρημνός ἠνώθη κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἄριστα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνωμαλίας. Ἡ δὲ ταρσορραφὴ ἤρθη μετὰ 2 μῆνας, ὅτε καὶ ἀπῆλθεν ὁ πάσχων φωτογραφηθεὶς ἐκ δευτέρου. Αἱ δύο φωτογραφίαι, ὡς παρουσιάζω, προέρχονται ἐκ τῶν εἰρημένων δύο φωτογραφήσεων. Τέλος ἡ χώρα, ἡ δανείσασα τὸν κρημόν, συνερράφη καὶ ἰάθη ἄριστα, οὐδὲν ἔχνος δεῖξασα μετέπειτα. Ἡ δὲ ἐγγείρησις ἅπασα ἐγένετο δι' ὑποδορίων ἐνέσεων κοκαίνης.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Α. Ἀντίπας** ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνακοινοῦται τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Τὴν ἐξῆς ἐκ πολλῶν ἀναπλαστικῶν ἐγγείρησιν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐξετέλεσα ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν Παίδων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ὁ Ἰσαὰκ Χαΐμ, ἡλικίας 16 ἐτῶν, εἰσῆλθεν

εἰς τὸ νοσοκομεῖον περὶ τὰ τέλη τοῦ Νοεμβρίου 1898. Διηγείται ὅτι πενταετὴς τὴν ἡλικίαν ἔπαθε πολλαπλὰ καὶ βαθέα ἐγκαύματα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, πεισὼν ἐντὸς ἀνθρακίᾳς καὶ ὅτι παρὰ τὴν θεραπείαν ἡ χεὶρ ἔμεινε κελεισμένη. Κατὰ τὸ 1897 συνάδελφός τις ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύσῃ τὴν δυσμορφίαν ταύτην δι' ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως, μεταχειρισθεὶς μικρὰ ἐπίδερμικὰ μοςχεύματα. Ἡ ἐπουλωτικὴ ἐργασία διήρκεσε περὶ τοὺς τρεῖς μῆνας ἀνευ βελτιώσεως.

Παροῦσα κατάστασις. Ἡ ἄκρα χεὶρ, ἀτροφικὴ οὖσα, παρουσιάζει κάμψιν τῶν δακτύλων ἔνεκα οὐλώδους συσπάσεως· τούτων τὰ ἄκρα σχεδὸν ἐγγίζουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θέναρος. Ἐπίσης παρατηροῦμεν συνδακτυλίαν οὐλώδη τῶν τριῶν τελευταίων δακτύλων.

Ἐγχείρησις. Ταύτην ἐξετέλεσα μετὰ τῆς συνήθους ἀσηψίας, ἀκολουθήσας τὴν ἰταλο-γερμανικὴν μέθοδον, διὰ *προσπελάσεως*, προτιθέμενος νὰ προβῶ βραδύτερον εἰς τὴν ἐγχειρήσιν τῆς συνδακτυλίας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ κατάστασις τοῦ μέλους ἀπῆται νὰ προστεθῇ ἀρκετὴ ἐπιφάνεια ὑγιούς δέρματος ἐντὸς τῆς συνεσπασμένης παλάμης. Πρὸς τοῦτο διὰ καταλλήλων τομῶν ἐπὶ τῶν δυσμόρφων οὐλῶν ἐκτείνω τοὺς δακτύλους καὶ ἀφ' οὗ ἀπήλλαξα τὸ ἐγχειρητικὸν πεδίον παντὸς οὐλώδους ἰστοῦ, ἐσχημάτισα εὐρείαν τετράγωνον ἐπιφάνειαν αἰμάσσουσαν, ἐτοίμην νὰ δεχθῇ τὸ μόσχευμα. Τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐξ ἀπάντων τῶν στοιχείων τοῦ δέρματος καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποδορίου συνδετικῆς ἰστοῦ, ἔλαβον ἐκ τῆς δεξιᾶς μαζικῆς χώρας, ἐν ἧ δια τριῶν βαθειῶν τομῶν περιέγραψα κρημνὸν κατὰ τι μείζονα τῆς πληρωτέας ἐπιφανείας, ἧτοι 30—35 τετραγ. ἐκατοστομ. ἐκτάσεως. Συρραφὴ τοῦ νέου τραύματος, εἶτα ῥαφὴ τοῦ κρημοῦ πρὸς τὰ χεῖλη τῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας τῆς παλάμης.

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν ἀπέκοψα τὴν βᾶσιν τοῦ κρημοῦ καὶ συνεπλήρωσα τὴν ἐγχείρησιν. Ἡ θρόψις τοῦ μεταμοσχευθέντος δέρματος καλὴ, ἐν τούτοις προσεκτικώτερον ἐξετάζων παρετήρησα ὅτι τοῦτο ἐστερεῖτο παντελῶς τῆς φυσικῆς του δυνάμεως καὶ ὅτι μόλις μετὰ παρέλευσιν 30—35 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἡ αἰσθησις ἐπανῆλθε τελεία καθ' ἅπαν τὸ μόσχευμα, ἀρξάμενη ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς

τὸ κέντρον. Τὸ αὐτὸ παρετήρησα καὶ ἐν ἄλλαις ὁμοίαις ἀναπλαστικαῖς ἐγχειρήσεσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΘ'

9 Φεβρουαρίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν *περὶ οὐσίας καὶ παθογενείας τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου*, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

Οὐσία τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, ὡς καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος ἔτι ὑπονοεῖται, εἶναι ἡ παρουσία ἐν τῷ οὐρῳ τῆς οὐρίας ἐν ἀναλογίᾳ τοιαύτῃ, ὥστε νὰ θεωρηθῇ παθολογικὴ. Ἡ οὐρία, σταθερὸν στοιχείον τοῦ φυσιολογικοῦ οὐρου, εἶναι τὸ τελικὸν προῖόν τῆς ὀξιδώσεως τῶν ἀτελῶς ὀξιδουμένων λευκωματικῶν οὐσιῶν, ἧτοι τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος, τῆς κρεατίνης, καὶ εὐρηται ἐν ἀναλογίᾳ 2.30 % περίπου, ποικίλλει δὲ ἀναλόγως τῶν εἰς τὸ σῶμα εἰσγομένων τροφῶν· καὶ διὰ μὲν τῶν λευκωματούχων καὶ κολλωδῶν οὐσιῶν αὐξάνει, διὰ δὲ τῶν λιπῶν καὶ ὑδατανθρακούχων ἐλαττοῦται καὶ οὐδέποτε ἐλλείπει καὶ μετὰ τελείαν ἀπὸ τῶν σιτιῶν ἀποχὴν, ἀλλὰ δαπάνη τῶν ἰσθῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, κατὰ τὸν *Wundt* (*Physiologie*, σελιδ. 380, ἔκδ. β', 1868), ἀναπαράγεται. Ἡ οὐρία, κατὰ τὸν *Jenselme* (*Traité etc. Brouardel*) αὐξάνει συνήθως ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι καὶ ἐλαττοῦται ἐν τοῖς χρονίοις καὶ ταῖς κχεξίαις, ὅπερ εἶναι ἀποτελεσμα ζωηρᾶς ἢ μὴ λειτουργίας τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου· ἡ οὐρία, κατὰ τὸν *Albert Robin* (Σύστ. θεραπ., σελ. 194, μετάφρ. *Α. Δ. Καλλιβωκά*), παρατηρεῖται προέτι καὶ παρὰ τοῖς ἥπατικοῖς, ἀρθριτικοῖς καὶ δυσπεπτικοῖς, κατὰ δὲ τὸν *Mathieu* (αὐτόθι, σελ. 206), καὶ ἐν τῇ ὑπερλιπώσει· ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀσθeneῖαις ὡς συμπτωματικὴ. Ἡ οὐρία δύναται νὰ κατέλθῃ καὶ κάτω τοῦ φυσιολογικοῦ, ἧτοι νὰ ὑπάρχῃ ὑπαζωτουρία, ὡς τοῦτο συμβαίνει, κατὰ τὸν *Reynes* (*Sém. Médic.*, No 26, 1897) ἐν ὄγκοις χρονίζουσι καὶ τὴν φύσιν διαφοροῖς, τοῦθ' ὅπερ δεῖκνυε τὴν ἀ-

δράνειαν ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν τούτων τῶν ὀργάνων παρὰ τῷ πάσχοντι.

'Ἄλλ' ἐν τῷ ἀζωτουρικῷ διαβήτῃ διακρίνομεν εἰδικὴν πάθησιν, συνισταμένην οὐσιωδῶς ἐν τούτῳ: ὅτι ἐν τοῖς οὖροις τῶν ἀρρώστων εὐρίσκομεν οὐσιώδη τῆς οὐρίας αὐξήσιν, ἥτοι παθολογικὸν πλεονασμὸν οὐχὶ συμπτωματικόν, ἥτοι ἀνεξάρτητον κλινικὴν εἰκόνα, διακρινομένην ἐκ τῆς χρονίας αὐτῆς διαδρομῆς καὶ τῆς βαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλοιώσεως: τούτου οὕτως ἔχοντας, εὐκαιρον τὸ ἐρώτημα: ἐν τίσιν ὀργάνοις ἀνευρίσκεται ἡ παθογόνος αὐτοῦ ἔστι; Μακροσκοπικαὶ διὰ νεκροψιῶν ἀλλοιώσεις παθολογικαὶ παρατηρήθησαν, ἐν δὲ τῷ ἡμέτερῳ ἀσθενεῖ ἐβεβαίωθη κατὰ τὴν νεκροψίαν λίπωσις τις τῆς καρδίας καὶ διόγκωσις τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος: ἀλλ' αἱ ἀλλοιώσεις αὗται, μὴ οὔσαι πρωτοπαθεῖς, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἐκ πρώτης ἀπόψεως καὶ ὡς ἔδρα τοῦ νοσήματος: οὕτω ἐν τῇ ἡμέτερᾳ περιπτώσει ἡ λίπωσις τῆς καρδίας ἦτο καὶ αὐτῇ ἀπόρροια τῶν αἰτίων, ὅσα συνέδραμον εἰς παραγωγὴν καὶ ἐναπόθεσιν τῶν ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ ἀλλαγῶν λιπαρῶν στρωμάτων: εἶναι δὲ γνωστὸν ἄλλως ὅτι λίπωσις καὶ ἐκφύλισις τοῦ καρδιακοῦ μυός οὔτε σπάνιον φαινόμενον εἶναι, οὐδὲ συνωδεύθη ποτὲ διὰ σημαντικῆς ποσότητος οὐρίας ἐν τοῖς οὖροις: ἡ ὑπερτροφία τῶν νεφρῶν δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν ὅπως χαρακτηρίσωμεν αὐτοὺς πηγὴν εἰδικὴν τῆς ἀζωτουρίας, ὡς δὲν εἶναι δυνατόν τοὺς κατὰ τὸν σακχαρώδη διαβήτην παρατηρουμένους ὑπερτροφικοὺς νεφροὺς νὰ ἐκλάβωμεν καὶ παραγωγούς τοῦ σακχάρου: οἱ ἀζωτουρικοὶ νεφροί, ὡς καὶ οἱ διαβητικοὶ καὶ οἱ ἥπατικοί, ὡς ἀποκαλεῖ τοὺς ὑπερτροφικοὺς νεφροὺς ἐν τῇ ἥπατογενεῖ λευκωματουρία ὁ *Teissieps* (*Sém. Méd.*, No 36, 1899), εἴτε μηχανικῶς εἴτε καὶ ἐν μέρει φυσιολογικῶς λειτουργοῦσιν, ὑπερτροφοῦσιν ἕνεκα ἀπαύστου καὶ ὑπερβαλλούσης ἀπεκκριτηρίου ἐργασίας, ἐν δὲ τῇ παραγωγῇ καὶ τῷ πλεονασμῷ τῆς οὐρίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀρνητικὴν γνώμην τῶν πρὸ 30 ἐτῶν φυσιολόγων (*L. Hermann's Physiologie*, σελίδ. 117, ἐκδ. δ', 1872), ἀνεπαισθήτως συμβάλλονται: ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἥπαρ δύναται νὰ θεωρηθῇ παθολογικὴ ἀνατομικὴ ὑπόστασις ἐν τῷ ἀζωτουρικῷ δι-

βήτη, διότι γινώσκομεν πλέον ἐκ τῶν νεωτέρων ἱερευῶν, ὅτι πανταχοῦ τοῦ σώματος, ἥτοι ἐν σύμπαντι τῷ κυτταρικῷ συστήματι, τῷ ἀποτελοῦντι τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου, κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἐν τοῖς σπλάγχχοις, γίγνεται οὐρίας παραγωγή, ἀκριβῶς καθὼς καὶ τὸ σάκχαρον δὲν εἶναι μόνον προῖον ἥπατογενές: ὥστε αἱ εἰρημέναι τῆς καρδίας, τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος ἀλλοιώσεις δὲν εἶναι, καθ' ἑκαστον ἢ καὶ ἐν συζυγίᾳ, τὸ κυρίως παθολογικὸν ἔδαφος τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαβήτου, ἀλλ' ἄλλοθί που, καὶ τοιοῦτον εἶναι ἅπαν τὸ σύμπλεγμα τοῦ κυτταρώδους ἴστού, ἐξ οὗ σχηματίζονται τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἤδη γνωστὸν ἐκ τῆς φυσιολογίας, ὅτι ὁ σχηματισμὸς ἰκανῶν ὀργανικῶν σωμάτων εἶναι προῖον ἄμεσον τῶν εἰς τὸ σῶμα ἡμῶν εἰσαγομένων τροφῶν: ὡς τὸ λίπος, τὸ σάκχαρον, πολλαὶ δ' ἄλλαι, ὡς τὸ γλυκυγόνον, αἱ ἀμιδικαὶ συνθέσεις, παράγονται διὰ τῆς καύσεως ἐν τοῖς κυττάροις καθ' ὅλον τὸν ὀργανισμόν, ὅτε κατὰ τὴν ἐναλλαγὴν ἀφομοιοῦνται ὅσα τῷ ὀργανισμῷ χρήσιμα καὶ ἀποβάλλεται πᾶν τὸ ἀνωφελὲς καὶ βλαβερόν, ἐντεῦθεν δὲ πλημμελῆς ἀφομοίωσις διαταράσσει τὴν θρέψιν: πρωτοπαθῆς ὅμως κυτταρικὴ ἀλλοίωσις καὶ ἀπεκκριτικὴ διατάραξις γενᾶ παθολογικὰς τοῦ ὅλου ὀργανισμοῦ καταστάσεις καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔμμονον, κατὰ τὸν *Bouchard*, διατραχὴν τῶν θρεπτικῶν μεταλλαγῶν, ἥτοι τὰς θρεπτικὰς λεγομένας νόσους, ἐν αἷς κατατάσσονται ὅ τε σακχαρώδης καὶ ὁ ἀζωτουρικὸς διαβήτης, ὅτε ἀπεκκρίνεται, τῇ ἐπιδράσει καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ τε σάκχαρον καὶ ἡ οὐρία, ὡς ἀπέδειξαν αἱ μελέται τῶν σοφῶν ὡς, ἐν ἄλλοις, καὶ τοῦ *Arnozan* καὶ *Albert Robin*.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ο'

1 Μαοτίου 1900.

Προεδρία I. ΣΙΩΤΗ.

Περὶ τῆς πραγματείας τοῦ κ. *Γ. Νούλη* προκειμένου, ὁ κ. *Ἄν. Χρησιδης*, ἐπανερχόμενος εἰς ὅσα εἶπε κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν, ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσὶν καταλλήλου βιβλίου πρὸς διάδοσιν τῆς

υγιεινής, προσθέτει ότι δὲν ἀποκρούει καὶ τὴν διὰ διδασκαλίας καὶ ἄλλων μέσων διάδοσιν τοῦ ὠφελίμου τούτου κλάδου τῆς ἱατρικῆς.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** προτείνει ὅπως ἡ ἔκθεσις σταλῆ τῇ Κεντρικῇ Πατριαρχικῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ διὰ τοῦ Προεδρείου τοῦ Συλλόγου.

Ὁ κ. πρόεδρος παρακαλεῖ τὸν κ. **Νούλην** νὰ διατυπώσῃ ἐκ νέου τὰς προτάσεις αὐτοῦ, ὁ δὲ κ. **Νούλης** ἐπαναλαμβάνει ὅτι α') πρέπει νὰ διδάσκηται ἡ ὑγιεινὴ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Σχολαρχείου καὶ β') ὅπως αἱ τῶν διαφόρων σχολῶν ἐφορεῖαι ἐπιφορτίζωσιν ἐνίοτε ἰατροὺς πρὸς ἐπιβλεψίν τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐφορευομένων σχολῶν.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** λέγει ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιβάλωμεν αὐτὸ ταῖς ἐφορεῖαι, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ ἐκφράσωμεν εὐχὴν.

Ὁ κ. **Νούλης** ὑπομνησκει ὅτι ἡ Κεντρικὴ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Πατριαρχείων ἐργάζεται πρὸς σύνταξιν γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν σχολῶν, ὥστε ἡ περίστασις εἶναι κατάλληλος ὅπως ὑποβληθῇ αὐτῇ πρότασις προσθήκης τῆς διδασκαλίας τῆς ὑγιεινῆς.

Ὁ κ. **Ζώτος** ἀπορεῖ πῶς ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲν ὑπάρχει διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς ἐν ταῖς σχολαῖς, καθὼς καὶ ἐπιβλεψὶς αὐτῶν ὑπὸ ὑγιεινὴν ἐποψίν, ἀφ' οὗ ἐν τισὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ὑγιεινὴ διδάσκεται καὶ ἡ ἐπιβλεψὶς ἐπιτελεῖται φέρει δὲ παράδειγμα τὰς σχολὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἀποφασίζεται παμψηφεί· ἵνα γραφῇ ἐπιστολὴ πρὸς τὸ Προεδρεῖον καὶ ἀποσταλῆ αὐτῷ τὸ ὑπόμνημα μετὰ τῆς εὐχῆς ὅπως φροντίσῃ περὶ τῶν περαιτέρω.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ἐκτίθησι *παρατηρήσεις ἐκ τινος νεκροψίας.*

Κύριοι,

Ἐποβῶν τὸ ἀποτέλεσμα νεκροψίας, γενομένης σήμερον ἐπὶ γυναικὸς ἀποθανούσης ὑπὸ τὰ ἐξῆς συμπτώματα:

Γραῖα **Μαριγῶ Α**, ὑπερογδοηκοντοῦτις καὶ

ἀπὸ πέντε μηνῶν πάσχουσα ὑπὸ ἀδυναμίας καὶ ἐμέτων ἐνίοτε· κατὰ τὴν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἡμῶν νοσηλείαν παρεπονεῖτο περὶ τῶν αὐτῶν περιπτώσεων πόνον τινὰ δὲν εἶχε, παρελήθει δὲ ὅμως ἐνίοτε· φάρμακα δὲν ἐλάμβανεν, ἀλλ' οὐδὲ τροφήν ἤθελε, δυσκοιλίος πάντοτε οὐδὲ δι' ἐπαναληπτικῶν κλυσμάτων ἀποπατοῦσα· κατὰ τὴν ἐξέτασιν τὰ ἐν τῷ θώρακι ὄργανα οὐδὲν εἶχον τὸ ἀνώμαλον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιγαστρίου χώρας ψευδῆς παρατηρεῖτο σκληρία· ὑπὸ αὐξοῦσαν ἐξάντησιν ἀπεβίωσεν.

Νεκροψία. Ἐτὸ χρῶμα τοῦ πτώματος ὡσεὶ ἠλιοκαυμένον, οὐδὲν ἄλλο σημεῖον ἐδείκνυε· μετὰ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ὠρακος ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ θωρακικῇ κοιλίᾳ τῇ ὑγρὸν ὀροῖνωδες ἀφθονον, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ οὐδόλω· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος καὶ ἐπὶ τοῦ κάτω λοβοῦ ἔμπροσθεν ὄγκος ὡσεὶ πῶς μικροῦ ὄρνιθος τὸ μέγεθος, ἀνερχόμενος μέχρι τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ· διὰ καθέτου τομῆς ἀποκαλύπτεται κοιλότης ἐμπερικλείουσα ὑγρὸν παχὺ καὶ χρῶμα σοκολάτας, ἡ περιφέρεια τοῦ ὄγκου τραχεῖα καὶ ἐπιπολαίως ἐξηλωκωμένη· ἐν τῇ κοιλίᾳ διακρινόμενον στόμαχον ὁπωςοῦν διευρυσμένον καὶ τείνοντα κάτω πρὸς τὴν νεφρικὴν χώραν· ὁ πυλωρὸς ἐλεύθερος, ἀλλὰ τοῦ δωδεκαδακτύλου ἡ μετὰ τοῦ κατιόντος καὶ τοῦ κάτω ὀριζοντίου τμήματος καμπὴ μετὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ παγκρέατος προσπεφυκυῖα ἀκριβέστατα πρὸς τὴν χώραν, ἣν καταλαμβάνει ἡ χοληδόχος κύστις, καὶ ἀποτελοῦσα ὄγκον σκληρόν, ἴσον περίπου τὸ μέγεθος πρὸς τὸ τοῦ πνεύμονος· χοληδόχος κύστις ἀποῦσα· τομὴ κάθετος ἀποκαλύπτει ἡμῖν κοιλότητα ἐμπερικλείουσαν μικροὺς τινὰς χολολίθους, ὧν ὁ μεγαλύτερος εἶναι ὡσεὶ λεπτοκαρύου· τὸ πάχος τοῦ ὄγκου τούτου ἱκανὸν ὡς 4 χιλ. μ. καὶ λευκὸν τὸ χρῶμα· ἡ αὐλαξ τοῦ τμήματος τοῦ δωδεκαδακτύλου, εἰ καὶ ἐστενωμένη, ἐπέτρπε τὴν διόδον τῶν ὑγρῶν· τὸ ἥπαρ ὀλίγον μικρότερον τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ λεῖον τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ὑπ' αὐτὴν διακρίνει τις ὄγκος τινάς, 3 ἢ 4, ἀναπτυχθέντας ἐν τῷ μεγάλῳ λοβῷ καὶ ἐν τῷ μεσαίῳ αὐτοῦ τμήματι. διότι οὐδένα ἄλλον εὑρομεν ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἡμίστους πρὸς τὴν περιφέρειαν, καθὼς καὶ εἰς τὸν ἀριστερὸν λοβόν, ἐλεύθερον τέλειον παντὸς νεοπλασματος· τομὴ ἐπ' αὐτῶν ἀπεκάλυπτεν ὄγκον

σκληρόν και τὸ χρώμα λευκόν· τὰ νεφρὰ μικρά και ἀτροφικά, σπλὴν μικρός· οὐδὲν ἐκ τοῦ λοιποῦ ἐντερικοῦ συστήματος, οὐδ' ἀπὸ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ».

Ἡ νεκροψία αὕτη, φρονῶ, διδάσκει ἡμᾶς ὅτι νεόπλασμα, πιθανόν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχον ἐκ τοῦ δωδεκαδακτύλου, κατέλαβε τὴν κεφαλὴν τοῦ παγκρέατος και τὴν χοληδόχον κύστιν, πρὸς τὴν ὁποίαν συμφυεὶν κατέστρεψεν· ἀνάλογος δευτεροπαθῆς διάθεσις ἐν τῷ πνεύμονι, ὅθεν και τὸ πνευμονικὸν ὑγρὸν, ἐν δὲ τῷ ἥπατι πρὸς τὴν φορὰν γραμμῆς ἀγομένης ἀπὸ τῆς χώρας τῆς χοληδόχου κύστεως εὐθὺ πρὸς τὰ ἄνω· ἐκτὸς αὐτῶν, καταστραφείσης τῆς χοληδόχου κύστεως, ἢ ἐν αὐτῇ συναθροισμένη χολὴ ἠδύνατο νὰ διέρχεται εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλῆνα χωρὶς νὰ ἀπορροφᾶται και προκαλῆ ἴκτερον· ἢ δὲ ἀνεύρυνσις τοῦ στομάχου ἐξηγεῖται τὸ μὲν διὰ τῆς σχετικῆς στενώσεως τῆς ἐντερικῆς αὐλάκος, τὸ δὲ ἐκ τῆς γενομένης καμπῆς ἕνεκα τῆς προσφύσεως· ἢ περιπτώσις αὕτη δὲν λέγω ὅτι εἶναι μοναδική, πάντως ὁμως σπανιωτάτη.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὰ νεοπλασμάτα τοῦ δωδεκαδακτύλου εἶναι σπανιώτατα, ὥστε περιοριζόμεθα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰς δύο ὑποθέσεις: νεόπλασμα τῆς χοληδόχου κύστεως ἢ τοῦ παγκρέατος. Ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις ὑπάρχει ἴκτερος βαθύς, ἢ δὲ δευτεροπαθῆς γενίκευσις τοῦ ἥπατος ἔχει χαρακτήρας ἰδίου, αἱ ἀνὰ τὸ ἥπαρ μεταστάσεις ὁμοιάζουσι πρὸς κηλίδας κηρίου· ὥστε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πιθανωτέρα ὑπόθεσις εἶναι ἢ τοῦ νεοπλασμάτος τῆς χοληδόχου κύστεως.

Ὁ κ. **Νούλης** ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ συνύπαρξις καρκίνου τῆς χοληδόχου κύστεως και χολολιθιάσεως δὲν εἶναι σπανία, ἢ δὲ διάγνωσις αὐτῶν εἶναι δυσκολωτάτη.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΑ'

8 Ματίου 1900.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐνέσεων διζωιδίου ὕδραργύρου κατὰ

τῶν σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ:

Κύριοι,

Παρήλθον ἤδη πέντε ἔτη, ἀφ' ὅτου ἐδημοσίευσα ἐν τῇ France Médicale et Paris Médical 25 Janvier 1895 ἄρθρον περὶ τῆς θεραπείας τῶν σφιλιδικῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς ἐκδηλώσεων διὰ τῶν ἐνδομυϊκῶν ἐνέσεων τοῦ διζωιδίου ἔλαιου· ἐν τῷ τέλει τοῦ ἁρθρου τούτου ὑπάρχουσι συμπεράσματα ὑπὲρ τῶν ἐνέσεων· εἰς τὸ 5^{ον} τούτων προτρέπομεν νὰ γίνωνται αἱ ἐνέσεις καθ' ἐκάστην ἢ τρίς τῆς ἐβδομάδος (ἐκάστη ἔνεσις περιέχει 4 χιλιοστόγραμμα διζωιδίου ὕδραργύρου ἐντὸς 1 κυβικοῦ ὕφεκατ. ἔλαιου). Ἐν δὲ περιστάσει βαρείαις ἀνθ' ἐνός καθ' ἐκάστην 2 κυβικὰ ὑφεκατόμετρα. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου μέχρι σήμερον ἐξακολουθῶ νὰ προτιμῶ τὰς ἐνέσεις ταύτας, διότι πάντοτε ἔμεινα νύχαριστήμενος ἐξ αὐτῶν και ἐπομένως δὲν περιῆλθον εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναζητήσω ὠφελιμώτερον μέσον. Ἀπὸ τίνος ὁμως, ἀντὶ νὰ ἔχω ὡς βᾶσιν θεραπείας ἐνέσεις 1 κυβικοῦ ὕφεκατοστομέτρου καθ' ἐκάστην, παρεδέχθην βᾶσιν θεραπείας ἐνέσεις 2 κυβ. ὕφεκατ. καθ' ἐκάστην, ἀβλαβῆ τοῖς πάσχουσι και ἐπωφελεστέραν. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς τοιαύτης θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἠδύναμην ν' ἀναγράψω πλείστ' ὅσα παραδείγματα σφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀρκοῦμαι ὁμως εἰς τρία μόνον.

Παράδειγμα α'. Κύριος **M. T.**, ναύτης, 22 ἐτῶν, εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον τοῦ Ταξιμίου πρὸ 2 ἐτῶν ἕνεκα παντελοῦς ἀπωλείας τῆς ὁράσεως τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ. Πρὸ ἐνός ἔτους εἶχε μολυνθῆ, πρὸ 6 δὲ μηνῶν εἶχεν ἐκδηλώσεις γενικὰς, ὧν ἕνεκα ἐνοσηλεύθη και ἐθεραπεύθη ἐν τῷ νοσοκομείῳ ὑπὸ τοῦ κ. **Néts** δι' ὕδραργυρικῆς ἀλοιφῆς.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν εἶδον ὅτι ἅπας ὁ κερατοειδὴς ἦτο διηθημένος· εἶχε δὲ χρώμα λευκόφαιον ἢ ἡμιδιαφάνεια αὐτοῦ ἐπέτρεπε νὰ διακρίνωμεν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἱριδος ὄγκον χρώματος ἐρυθρόφαιον. Τὰ ἐπιπολῆς και βαθῆ ἀγγεῖα τοῦ σκληρωτικοῦ ἦσαν σφόδρα ὑπεραιμικά, ἐνειμένα. Πόνου περικόγχιοι μέτριοι. Ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμῶν οὐδὲν ἄλλο σύμπτωμα, ἀλλ' ἀρκοῦσι τὰ ὑπάρχοντα ἵνα

κάμω τὴν διάγνωσιν κομμώματος τῆς ἱριδος. Ὑπέβαλον λοιπὸν τὸν ἀσθενῆ εἰς ἐνέσεις 2 καθ' ἑκάστην. Ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐφήρμοσα θερμὰ ὑγρὰ σπληνία, σικύας τοῦ *Heurteloup* ἐπὶ τοῦ κροτάφου· ἀνέγραψα δὲ ἔνστακτον ἀτροπίνης.

Τὴν 4^η ἡμέραν τῶν ἐνέσεων, ἐπειδὴ ἐπαισθητὴ τις βελτίωσις δὲν ἐφαίνετο, ἔθηκα 6 βδέλλας ἐπὶ τοῦ κροτάφου καὶ τριῶν κυβ. ἐκ. ἔνεσιν ἐνήργησα· τὴν 5^η ἡμέραν ὁ κερατοειδὴς ἐγένετο διαφανέστερος, ἡ ὄρασις ἦτο $\frac{1}{8}$, ὁ δὲ ὄγκος διεκρίνετο κείμενος κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζώνην τῆς ἱριδος. Μετὰ ἔνεσιν 50 ἐν ὄλῳ κυβ. ὑφεκ. δυσιωδιούχου ἐλαίου ὁ ἀσθενὴς ἐξέρχεται τοῦ νοσοκομείου, ἔχων ὄρασιν $\frac{1}{8}$ · ὀπισθίαν συνέχειαν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς ἱριδος, ἦν καὶ ἐνέσεις ἀτροπίνης ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποσπάσωσιν.

Παράδειγμα β'. Κυρία X., ἐτῶν 40, πρὸ μηνῶν εἰσέρχεται εἰς τὸ γαλλικὸν νοσοκομεῖον, παρουσιάζουσα ἀλωπεκίαν καὶ κομμίωμα χαρκτηριστικὸν κατὰ τὸ ἔσω καὶ κάτω μέρος τῆς ζώνης τῆς ἀριστερᾶς ἱριδος μετὰ συνεχειῶν. Ἡ δεξιὰ ἱρις φέρει εἰς τὸ κάτω μέρος αὐτῆς λεπτὴν συνέχειαν· διηγείται ὅτι πρὸ 15 ἡμερῶν ἠσθάνετο πόνους περικογχικούς καὶ βολθικούς, ἀπὸ μηνὸς πίπτουσιν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, πρὸ 6 δὲ μηνῶν ἔσχε ῥοδάνθη, ἦν ἀμέσως ἐπηκολούθησαν φαρυγγικαὶ καὶ στοματικαὶ ἐκδηλώσεις· ὑπεβάλομεν καὶ ταύτην εἰς ἐνέσεις 2 κυβ. ὑφεκ. καθ' ἑκάστην, κατὰ τὴν 10 ἔνεσιν τὸ κομμίωμα ἐξηλείφθη χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἴχνος, τῆς δὲ ἀτροπίνης μὴ δυνηθείσης νὰ διευρύνῃ τελειῶς τὴν κόρην, ἐνήργησα ἔνεσιν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἔνεσιν, ἦτοι τὴν 21, δευτέραν ἔνεσιν ἀτροπίνης ἐνήργησα ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ ἀσθενὴς ἰάθη, νῦν δὲ εἶναι ὑπὸ θεραπείαν διὰ ΙΚ. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς εἰσόδου αὐτῆς εἰς τὸ νοσοκομεῖον εἶχε λάβῃ 20 γρ. ΙΚ.

Παράδειγμα γ'. Νέος K., ἐτῶν 13, προσέρχεται μοι πρὸ 2 ἐτῶν φέρων καταφανῆ συμπτώματα συρίλιδος καὶ δεξιᾶν ἱρίτιν ὀροπλαστικὴν μετὰ συνεχειῶν. Βυθὸς ἀόρατος, ὄρασις $\frac{1}{10}$, μετὰ τὴν 6 ἔνεσιν ὄρασις $\frac{1}{8}$ μετὰ τὸ τέλος τῆς θεραπείας ὑπεβλήθη εἰς ΙΚ θεραπείαν.

Ὁ κ. *Γεωργιάδης* λέγει ὅτι εἶναι πεπεισμένος περὶ τῶν λαμπρῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐνέσεων καλομέλιτος ἐξ ὄσων εἶδεν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ *Fournier*, ἀναφέρει δὲ καὶ δύο περιπτώσεις ἀσθενῶν, τοῦ μὲν πάσχοντος ἐξ ἱρίτιδος συφιλιδικῆς μετὰ τελείας σχεδὸν ἀμαυρώσεως, τοῦ δὲ ἐκ συφιλίδος κληρονομικῆς (κερατίτιδος παρεγχυματώδους), ἰαθέντων δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἐν αἷ πασαι αἱ ἄλλαι ὑδραργυρικαὶ παρασκευαὶ οὐδὲν ἔσχον ἀποτελεσμα.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* ἀποδέχεται τὰς ἐνέσεις δισιωδιούχου ὑδραργύρου· ὅπως ὁ κ. *Γαβρηλίδης*, οὕτω καὶ αὐτὸς οὗτος ποιεῖται ἐνέσεις 2 γραμμάρια ἐν ταῖς βαρείαις περιπτώσεσιν. Ἀπαξ μόνον παρετήρησε γαγγραινώδη ἀμυγδαλίτιδα παρ' ἀρρώστῳ, ᾧ ἐποίησεν 20 ἐνέσεις ἐκ 2 κε³ χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ ὑδραργυρικὰς ἐκδηλώσεις. Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως σειρὰν τῶν ἐνέσεων ἐπῆλθεν ἡ γαγγραινώδης ἀμυγδαλίτις.

Ὁ κ. *Νικολαΐδης* φρονεῖ ὅτι, ὅπως ἡ νόσος τυγχάνει ποικιλόμορφος, οὕτω καὶ ἡ θεραπεία ποικίλη πρέπει νὰ ἦναι· ἀλλὰς λέξεσιν, ὁ ἰατρὸς πρέπει νὰ ἦναι ἐκλεκτικός· ἀναφέρει δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ περιπτώσιν ἀρρώστου μετὰ τριτοπαθῶν φαινομένων, παρ' ᾧ 50 ὄλαι ἐνέσεις εἰς οὐδὲν ἴσχυσαν· ἐν ᾧ ἡ κλασικὴ θεραπεία διὰ τῶν ἐντριβῶν καὶ τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἐπήνεγκε ταχεῖαν τὴν ἴασιν. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρρώστος ἐνυμφεῦθη μετὰ παρέλευσιν ἔτους, τὸ δὲ νεογέννητον, ἐξετασθὲν ἐπισταμένως παρ' αὐτοῦ, οὐδὲν ὑποπτον σημεῖον ἔφερεν.

Ὁ κ. *Γεωργιάδης* ἀναφέρει περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμην τοῦ *Fournier*, ὅστις κατὰ βαρείας περιπτώσεις προτιμᾷ πάντοτε τὸ καλόμελι.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἐξ ὄσων εἶδε καὶ ἐκ πείρας γινώσκει, αἱ ἐκ καλομέλιτος ἐνέσεις εἶναι αἱ ἀποτελεσματικώτεραι· ἐν ἐναντία περιπτώσει μεταχειρίζεται πάντοτε τὰς ἐντριβὰς.

Ὁ κ. *Ζώτος* λέγει ὅτι ἡ μεγάλη διάδοσις τῶν ἐνέσεων παρηγκώνισε τὴν χρῆ-

σιν τῶν ἐντριβῶν, ἐχουσῶν ἀποτελέσματα λαμπρά, μάλιστα δὲ καὶ ἡ γνῶμη τοῦ ἐν Βρυξέλλαις καθηγητοῦ τῶν συφιλιδικῶν νοσημάτων *Baillet* εἶναι αὐτῆ· ἀπὸ τινος μεταχειρίζεται μόνον τὰς ἐντριβὰς, ἀφ' οὗ ἐδοκίμασεν ἐπὶ πολὺ πάσας τὰς ἄλλας μεθόδους.

Ὁ κ. **Γατρόπουλος** ἀποδέχεται μὲν ὅτι πάντοτε ὁ ὑδράργυρος ἐνεργεῖ, ἀλλ' ἡ ταχέια ἢ μὴ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς γενικῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τοῦ ἀρρώστου.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** λέγει ὅτι καθ' ὅλον τὸ πρακτικὸν αὐτοῦ στάδιον μετεχειρίσθη μόνον τὰς ἐντριβὰς κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐν Γερμανίᾳ, σχεδὸν ἀποκλειστικῶς μεταχειριζομένων αὐτάς. Ἐπειτα δὲ ἡ προτίμησις αὐτῆ βασιζέται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὁ ὑδράργυρος κατὰ τὰς ἐντριβὰς διέρχεται διὰ τῶν λυμφατικῶν ἀγγείων, ὅπου, ὡς γνωστὸν, ὁ συφιλιδικὸς ἴσος ἔχει τὴν κυρίαν αὐτοῦ ἐστίαν, ἐν ᾗ διὰ τῶν ἐνέσεων εἰσέρχεται ταχύτερον ὁ ὑδράργυρος εἰς τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα καὶ ταχύτερον ἀπεκκρίνεται.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιόδης** φρονεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ μέθοδοι πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἀναφέρει 3 περιπτώσεις παραπληγίας συφιλιδικῆς, ὧν ἡ πρώτη ἰάθη δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἡ ἑτέρα δι' ἐντριβῶν, ἐν ᾗ ἡ τελευταία ἐθεραπεύθη δι' ἐντριβῶν, ἀφ' οὗ εἰς μάτην πρότερον ἐγένετο χρῆσις ἐνέσεων. Ἐν τούτοις προσθέτει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀμεληθῇ ἡ ἐν γένει τὸνωσις τοῦ ὀργανισμοῦ, διότι ἐν ἑτέρᾳ περιπτώσει μετὰ κομμωμάτων ἡθωδῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα αἱ ἐντριβαὶ ἐπήνεγκον τὴν ἴασιν τότε μόνον, ἀφ' οὗ καταλήλως ἐτονώθη ὁ ὀργανισμὸς.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** ἀναφέρει περίπτωσιν ἀρρώστου, οὗ ὁ μὲν πατὴρ ἦτο ἀλκοολικός, ἡ δὲ μήτηρ φθισικὴ, ἰαθέντος δι' ἐνέσεων καλομέλιτος, ἀφ' οὗ πρότερον ἐγένοντο αὐτῷ ἐνέσεις ὀροῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΒ'

15 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ἀναγινώσκειται *παρατήρησις περιπτώσεως τῆς νόσου τοῦ Gilles de la Tourette*, ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. **Ραγκαβῆ Τσοπάνογλου**.

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ ἀνδρὸς **X**, ἡλικίας 46 ἐτῶν, Ἀρμενίου, ἐκ Μερζουφούνης τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν. Ἐκ τοῦ ἀτομικοῦ βλεννόρροια ἐν ἡλικίᾳ 23 ἐτῶν. Οὐδὲν ἕτερον. Πατὴρ 4 τέκνων καλῶς ἐχόντων.

Πρὸ 3 ἐτῶν διαμένων ἐκεῖ ἡσθάνθη δυσκολίαν περὶ τὴν γραφήν, ἥτις, προϊόντος τοῦ χρόνου, μετεβλήθη εἰς πόνον καὶ εἶτα εἰς σύσπασιν τῶν δακτύλων.

Πρὸ 10 μηνῶν, κατ' ἀκολουθίαν ἠθικῆς συγκινήσεως καὶ ὀξέος νοσήματος (γρίπτης, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἀσθενοῦς), ἡσθάνθη τρομώδεις κινήσεις τῶν χειλέων καὶ ἀκουσίας τῆς μασήσεως καὶ τινῶν προσωπικῶν μυῶν. Αἱ κινήσεις αὗται κατὰ μικρὸν ἠξήθησαν τόσον, ὥστε ὁ ἀσθενὴς ἠναγκάσθη νὰ ἐκρίζωσῃ τοὺς ὀδόντας πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυσαρέστου ἐντυπώσεως ἐκ τῆς συγκρούσεως τούτων. Συγχρόνως δὲ καὶ ἡ γλῶσσα προσωθεῖτο, δηλαδὴ ἐνεφανίζετο πρὸ τῆς σχισμῆς τῶν χειλέων καὶ ὁ λόγος ἐν τῇ ἐνάρξει καθίστατο δύσκολος οὐχὶ κατὰ τὴν ἀρθρωσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκπομπὴν τῆς πρώτης λέξεως φράσεώς τινος.

Παρούσα κατάστασις. Διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως παρατηροῦμεν α') συσπάσεις κανονικὰς καὶ συνεχεῖς τῶν ἀμφιπλευρῶν ζυγωματικῶν· β') τῶν βυκανητῶν· γ') τῶν μασητήρων μυῶν (κινήσεις μασήσεως)· δ') πρῶσιν τῆς γλώσσης, δηλαδὴ ἐμφάνισιν αὐτῆς κατὰ τὴν χειλικὴν σχισμὴν καὶ ἀπόσυρσιν· ε') τὸ ἀπότομον καὶ τὸ δύσκολον τῆς προφορᾶς τῆς πρώτης συλλαβῆς τῆς πρώτης λέξεως φράσεώς τινος, ἐνεκα τῆς συσπάσεως τῶν γναθοχειλικῶν μυῶν καὶ προσφορᾶν τῆς χειρὸς πρὸς τὸ στόμα, ἵνα ἀποσπάσῃ τὰ συσπασθέντα χεῖλη. Κατὰ τὴν ἀπόσπασιν καὶ ἐκπομπὴν τῆς πρώτης συλλαβῆς ἀκούεται ὁ χαρακτηριστικὸς ἤχος παῖ, ὅποτε ἐξακολουθεῖ ὁμιλῶν ἀπταί-

στωσ μέχρι τῆσ λήξεωσ τῆσ φράσεωσ ἢ διακόπτεται ἐκ νέου ὑπὸ συσπάσεωσ κλπ.

Αἱ κινήσεισ αὐται ἄλλοτε μὲν εἶναι ἀπομεινωμέναι, ἄλλοτε δὲ συνδεδυασμέναι ἀνὰ δύο ἢ τρεῖσ, ἄλλοτε σύνεργοι καὶ μάλιστα μετὰ συγκινήσεισ καὶ κοπώσεισ. Αἱ αἰσθήσεισ φυσιολογικαί. Αἱ ἀνακλάσεισ ηὔξημέναι. Αἱ κόραι φυσιολογικαί. Ἡ διάνοια καθαρὰ. Δὲν ἐξάπτεται, οὐδὲ προφέρει ὑβριστικὰς λέξεισ. Παρουσιάζει τὴν κλασικὴν γραφοσύσπασιν. Οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων ὀργάνων. Ἡ ἀπόσπασισ τῆσ προσοχῆσ καὶ ἡ ἐπίδρασισ τῆσ βουλήσεωσ παύουσι προσωρινῶσ τινασ τῶν σπασμωδικῶν κινήσεων· οὕτω, ἐν ᾧ γράφει ὁ ἀσθενὴσ, παύει ἢ κίνησισ τῆσ μασήσεωσ, ὡσ καὶ ὅταν πῖσωμεν ἀμφιπλευρῶσ τοὺσ μασητῆρασ μῦσ διὰ τῶν χειρῶν, ὁπότε καὶ εὐχερῶσ συνδιαλέγεται.

Ἐκλείπουσι ταῦτα πάντα ἐν καιρῷ ὕπνου.

Διάγνωσισ. Ἀπέναντι τῆσ τοιαύτησ εἰκόνοσ δέον νὰ σκεφθῶμεν :

Α') τὴν χορείαν τοῦ *Sydenham*. Ἀλλ' ἐὰν ἀναλύσωμεν τὴν κλινικὴν εἰκόνα αὐτῆσ, βλέπομεν ὅτι ὁ ἀσθενὴσ δὲν ἀνήκει εἰσ τὸν τύπον τοῦτου.

Ἡ χορεία εἶναι ἡ αἰφνιδία μετάβασισ τῶν συσπάσεων μιῆκῆσ στιβάδοσ εἰσ ἐτέραν, ἡ ἀνεξάντλητοσ ἐνεργητικότησ τῶν μυῶν, ἡ ταχύτησ, μεθ' ἧσ συσπάσεισ τινὲσ ἐμφαίνονται καὶ ἐξαλείφονται, ἡ βραδύτησ καὶ ἡ ἀδεξιότησ τῶν ἐκουσίων κινήσεων, αἱ ἀντιφάσεισ, ἄσ παρουσιάζει τὸ μορφάζον πρόσωπον αἰφνιδίωσ, ἡ ἀδράνεια ἐν ταῖσ παύλαισ τῶν σπασμῶν.

Ὁ ἡμέτεροσ ἀσθενὴσ οὐδὲν ἐκ τούτων παρουσιάζει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἀναπαρίστησι πιστῶσ πράξεισ λογικὰσ τοῦ συνήθουσ βίου.

Β') τὴν ῥυθμικὴν χορείαν, ἣν καὶ ἐμελέτησεν ὁ *Charcot* καὶ κατέταξεν εἰσ τὴν ὑστερίαν.

Ἐν αὐτῇ δὲν παρατηροῦνται κινήσεισ ἄλογοι, ἀντιθετικαί, παράδοξοι, ἀλλὰ συστηματικαί, κανονικαί καὶ συνεχεῖσ, ἔχουσαι σκοπὸν ὠρισμένησ λειτουργίασ.

Γειτνιάζει πολὺ ἡ εἰκὼν αὐτῇ πρὸσ τὴν ἡμέτεραν· ἀλλ' ὁ ἀσθενὴσ δὲν εἶναι πρῶτον ὑστερικός, καθότι οὐδὲν ἐκ τῶν στιγμάτων εὐρίσκομεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἡ πορεία τῆσ ἐκδηλώσεωσ τῆσ εἰκόνοσ ἐν τῷ ἡμέτερῷ περιστατικῷ δὲν συνδυάζεται πρὸσ τὴν ἄνω· ἐλλεί-

πει δηλαδὴ ἐξ αὐτῆσ τὸ αἰφνιδίωσ εἰσβάλλειν καὶ παράγειν πλήρη καὶ τελείαν εἰκόνα, ὡσ προσβολὴ ὑστερική.

Γ') τὴν χρονίαν χορείαν, τὴν τῶν ἐνηλίκων ἢ τὴν τοῦ *Huntington*.

Ἡ νόσοσ αὐτῇ ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ *Huet*, ἀρνηθέντοσ τὴν παθολογικὴν αὐτῆσ ὄντοτητα, κατατάξασ αὐτὴν εἰσ τὴν τοῦ *Sydenham*.

Ἴδου ὁ χαρακτηρισμοσ τῆσ νόσου ταύτησ κατὰ τὸν *Huntington*: α') ἡ κληρονομικότησ· β') ἄρχεται διὰ συνήθουσ τρόπου, φθάνει εἰσ τὴν ἀκμὴν, παρακολουθουμένη συνηθέστατα ὑπὸ ψυχικῶν διαταράξεων καὶ καταλήγει εἰσ θάνατον. Δὲν παρατηρεῖται ἴσασ. Ἄρχεται δὲ ἡ νόσοσ μετὰξὺ τῶν 30 καὶ 40 ἐτῶν, σπανίωσ μετέπειτα.

Ὁ δὲ *Huet* συγκεφαλαιοῖ ὧδε : κληρονομικότησ, πορεία χρονία, καταλήγουσα εἰσ τὴν ἐξασθένησιν τῶν διανοητικῶν λειτουργιῶν καὶ ἐνίστε εἰσ ἄνοιαν. Παρουσιάζει δὲ τὰσ αὐτὰσ κληρικὰσ διαταράξεισ τῆσ τοῦ *Sydenham*.

Εἶναι ὁμοσ ἐνταῦθα αἱ κινήσεισ συνηθέστατα βραδύτατα καὶ ἥττον ἐκτεταμένα. Ἡ ἐπίδρασισ τῆσ βουλήσεωσ ἐν αὐτῇ εἶναι μειζων, ὅθεν ἐλαττοῖ ἢ σταματᾷ τὰσ ἀκουσίασ κινήσεισ. Ἐν τῷ ἡμέτερῷ ἀσθενεῖ ἐλλείπει α') ἡ κληρονομικότησ· β') αἱ κινήσεισ αὐτοῦ κατ' οὐδένα τρόπον παρουσιάζουσι τοὺσ χαρακτηῆρασ τῶν χορειῶν κινήσεων, δηλαδὴ τὸ ἄρρυθμον, τὸ ἀνώμαλον, τὸ ἀσύνεργον.

Δ') τὸν προσωπικὸν σπασμὸν καὶ τὴν μορφὴν αὐτοῦ τὴν νόσον τοῦ *tik* ἢ τὴν τοῦ *Gille de la Tourette*, ἣν καὶ ἔχει ὁ ἡμέτεροσ ἀσθενὴσ.

Ὁ σπασμοσ ὁ κλονικός τοῦ προσώπου, ἔχων ὡσ σημεῖον τῆσ ἀναχωρήσεωσ τὸν ὀφθαλμὸν (τὰσ αἰσθητικὰσ ἴνασ τοῦ τριδύμου), μεταδίδεται εἰσ τὸν πυρῆνα αὐτοῦ καὶ ἐκείθεν εἰσ τὸν γειτνιάζοντα τοῦ προσωπικοῦ καί, ἂν ὁ ἐρεθισμοσ ἦναι ἐντονοσ, δύναται νὰ δονῆσ καὶ τοὺσ γειτνιάζοντασ πυρῆνασ τοῦ πνευμονογαστρικοῦ, τοῦ παραπληρωματικοῦ, τοῦ ὑπογλωσσίου καὶ ὡσ ἐκ τούτου κίνησισ ἐν τῷ σφιγκτῆρι τῶν βλεφάρων, τῷ ζυγωματικῷ, τῷ βυκανίτῃ ἢ γλώσσα ἐμφανίζεται πρὸ τῆσ χειλικῆσ σχισμῆσ, παράγεται λαρυγγικός τισ ἦχοσ (λύγξ), δηλαδὴ σειρὰ ἀνακλάσεων ἀνευ ἐλαχίστησ λειτουργικῆσ συστηματοποίησησ.

Ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ ὀφθαλμικῆς κινήσεις δὲν παρατηροῦμεν· καίτοι τοῦτο τὸ σημεῖον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἀπόδειξις διαφορικῆς διαγνώσεως, καθότι παρετηρήθησαν τικικοί, ἔχοντες καὶ ὀφθαλμικὰς κινήσεις. Τὸ προσελκύνον τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐνταῦθα εἶναι ἡ αὐτόματος πράξις, ἡ συνδεδυασμένη, ἡ εὐσυνείδητος, ἡ φλοιοκῆ, ἡ συστηματικῆ, ἡ ψυχικῆ, οὕτως εἰπεῖν, καθότι ἡ βούλησις τοῦ ἀσθενοῦς δύναται, ἔστω καὶ προσωρινῶς, νὰ ἐμποδίσῃ τὰς τικικὰς ταύτας κινήσεις, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῷ σπασμῷ, ὄντι ἀνακλαστικῷ φαινομένῳ. Ἐλλείπει ὁμῶς ἐκ τῆς κλινικῆς ἡμῶν εἰκόνας ἡ κοπρολαλία ἢ κρονομανία, κατὰ τὸν *Roubinowitch*, ἧτις δύναται ἴσως καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ πραγματοποιηθῆ ἢ καὶ ἐλλίπη ὅλως παρ' ἐγκεφαλικῶς ἤττον ἐξησθημένοις, ὡς ὁ ἡμέτερος ἀσθενής.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* παρατηρεῖ ὅτι διὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ κ. *Τσοπάνογλου* ἀποβαίνει ἀδύνατος πᾶσα συζήτησις. Ἐν τούτοις προσθέτει ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς παρατηρήσεως δὲν ἐξάγεται σαφῶς ἡ γενομένη διάγνωσις περὶ ἀσθενείας τοῦ *Gilles de la Tourette*, διότι δύο ἐκ τῶν κυριωτάτων χαρακτηριστικῶν αὐτῆς ἐλλείπουσι· τὰ ψυχικὰ δηλαδὴ φαινόμενα καὶ ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς ἀσθενείας κατὰ τὴν παιδικὴν ἢ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν.

Ὁ κ. πρόεδρος προτείνει ὅπως παρακληθῆ ὁ κ. *Τσοπάνογλου*, ἵνα, εἰ δυνατόν, παραστῆ κατὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν καὶ δώσῃ τὰς ἀπαιτούμενας διασαφήσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς Κοινωνιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ὑποβληθείσας ἐρωτήσεις, οἱ κ. κ. *Γεωργιάδης* καὶ *Νικολαΐδης* ἀναγινώσκουσιν ἕκαστοι τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἐργασίαν.

Ἀποφασίζεται ὅπως ἐκπονήσῃσι συνοπτικὴν ἀπάντησιν, ἧτις μετὰ τὴν ἐγκρίσιν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἀποσταλῆ διὰ τοῦ Προεδρείου τῇ Κοινωνιολογικῇ.

Περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδῆς* παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐπιδημία τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐξακολοθεῖ ὑφισταμένη ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1899. Ἐπῆλθε ποιά τις ὑφεςις περὶ τὸ δευτέρον

δεκαπενθήμερον τοῦ Νοεμβρίου, κατὰ τὴν στατιστικὴν τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ὑπάρχει ἐπιδημία ἰνφλουέντσας, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐλαφρᾶς.

Ὁ κ. *Ψαλίδας* παρατηρεῖ ὅτι πραγματικῶς ἡ ἐφετινὴ ἰνφλουέντσα εἶναι ἐλαφρά. Κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπεκράτει ἡ γαστροεντερικὴ μορφή, παρετηρήθη δὲ καὶ ὡς ἐπιπλοκὴ ἡ σκωληκοειδίτις.

Ὁ κ. *Χρησιδῆς* λέγει ὅτι ἡ ἐφετινὴ ἰνφλουέντσα παρουσιάζεται μετὰ βρογχικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαινομένων.

Ὁ κ. *Ἰατρόπουλος* προσθέτει ὅτι παρετηρήθησαν ἐφέτος ἐξοιδήσεις τῶν τραχηλικῶν ἀδένων ὡς ἐπιπλοκαὶ τῆς γρίπης.

Ὁ κ. *Σιώτης* λέγει ὅτι ἡ παρούσα ἰνφλουέντσα ἔφερε καλοῆθη χαρακτήρα, ἐν ᾧ πρὸ δύο ἐτῶν ἦτο κακοῆθη.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΓ'

22 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Μ. ΑΜΠΕΛΙΔΟΥ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς παρατήρησιν *περιπτώσεως κατὰ πλάκας σκληρώσεως μετὰ παραισθήσεων*

Κύριοι,

Πρόκειται περὶ γυναικὸς ἡλικίας 48 ἐτῶν, οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν παρουσιαζούσης. Οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ αὐτῆς ζῶσι καὶ ἔχουσιν ὑγιᾶς.

Αὕτη ὑπέφερε πρὸ τοῦ γάμου αὐτῆς ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν καὶ ἐξ ἀναιμίας. Ἦτο δ' ἀνεκαθεν μᾶλλον νευρικῆ. Ἡ ἀσθενὴς ἀρνείται καὶ σφιλιδα καὶ ἀλκοολισμόν, ἀλλ' οὐδὲ στίγματα τῶν δύο τούτων διαθέσεων ὑπάρχουσιν.

Κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς ἤδη κύησιν, ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνὸς ἤρξατο παρουσιάζουσα οἰδήματα κατὰ τὰ ἄκρα, βθθμιαίως καταλαμβάνοντα τὸ σῶμα, καὶ δὴ καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἐν τούτοις ἠδυνήθη νὰ τέκῃ ἀσφαλῶς νήπιον μικρὸν μὲν καὶ ἀσθενὲς κατὰ τὸν τοκετόν, ἐπιζῆσεν ὁμῶς καὶ κελῶς ἐχόν ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Καί τὰ οιδήματα δὲ τῆς μητρὸς παντελῶς ἐξέλιπον μετὰ τὸν τοκετόν.

Τρία μετὰ ταῦτα ἔτη ἐπῆλθε δευτέρα κύησις καὶ νέα πάλιν οιδήματα, ἐν γένει δὲ ἐπαρουσίασε τὴν αὐτὴν καὶ προηγουμένως εἰκόνα καὶ ἔτεκε τέκνον καλῶς ἔχον.

Μετὰ τὸν δεύτερον τοκετόν ἡ ἀσθενὴς ἔσχε δύο ἀποβολάς, τὴν μὲν κατὰ τὸν δεύτερον τῆς κύησεως μῆνα, τὴν δὲ κατὰ τὸν τέταρτον.

Βραδύτερον ἐπέρχεται νέα ἐγκυμοσύνη καὶ πάλιν οιδήματα, ὧν ἕνεκεν ἡ ἀσθενὴς ἔτεκε προῶρος, 15 δηλαδὴ ἡμέρας πρὸ τοῦ τέρατος, νεογνὸν τεθνεώς.

Τότε ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλευτὴν ἰατροῦ, ὅστις ὑπέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν γαλακτικὴν δίαιταν, καὶ δὴ καὶ συνεβούλεσεν αὐτὴν νὰ ἀποφύγῃ νέαν ἐγκυμοσύνην.

Πράγματι δ' ἔκτοτε οὐδέποτε ἐκυοφόρησεν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου αὐτῆς τοκετοῦ, ἀπὸ τριῶν δηλαδὴ ἐτῶν, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ διαπεράσῃ κλωστήν διὰ τῆς ὀπῆς βελόνης, οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ πλέξῃ. Συγχρόνως δὲ τοὺς περὶ αὐτὴν δὲν διελαθεν, ὡς τὴν ἄρρωστον, ἕλαφρά τρομώδης τῆς κεφαλῆς κίνησις, ἥτις βαθμιαίως αὐξάνουσα καὶ εἰς αὐτὴν ἐπὶ τέλους ἐγένετο ἐπαισθητή.

Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος δὲ ἕαρος καὶ ἡ τῶν ἄκρων τρομώδης κίνησις τοσοῦτον ἐπετάθη, ὥστε ἀποβαίνει ἀδύνατον τῇ ἄρρώστῃ νὰ φέρῃ κύαθον πλήρη καφὲ εἰς τὸ στόμα· ἐν γένει δὲ παρετήρησεν ὅτι τὰ τρομώδη ταῦτα φαινόμενα ἐπιτείνονται καὶ ὁσάκις εἴτε συγκινηθῇ εἴτε συγχισθῇ. Συγχίζεται δὲ διὰ τὴν παραμικρὰν αἰτίαν, τοῦλάχιστον δις τῆς ἡμέρας. Σπανιώτερον γελᾷ, ἀλλ' ὁ γέλωσ αὐτῆς εἶναι ἀκράτητος, μέχρι λιποθυμίας βαινῶν. Παραπονεῖται δ' ἐπίσης καὶ δι' ἰλιγγον, ὅστις ἔκτοτε εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρός, ὥστε ἡ ἀσθενὴς κινδυνεύει νὰ πέσῃ κατὰ γῆς. Ὁ ἰλιγγος οὗτος ἐπέρχεται συνήθως ἀπαξ ἢ δις τοῦ μηνός.

Ἄλλ' ὅ,τι κυρίως λίαν διαφέρει ἐν τῇ κλινικῇ αὐτῆς ἱστορίᾳ εἶναι ὅτι παρουσιάζει ψυχικὰ φαινόμενα λίαν περίεργα. Οὕτως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔχει παραισθήσεις (hallucination) τῆς ἀκοῆς κατὰ τὴν νύκτα. Ἐνίοτε, κατὰ τὴν νύκτα, νομίζει ὅτι ἔξω τῆς οἰκίας φωνή τις καλεῖ αὐτὴν, ἄλλοτε δὲ ὅτι κρούουσι τὴν θύραν. Ἐγείρεται καὶ ἡ αὐτὴ φωνὴ ἐξα-

κολουθεὶ κράζουσα, τρέχει τότε εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἀνοίγει αὐτό, ἀλλ' οὐδεὶς ἀποκρίνεται. Ἄν ἤκουσε κρουομένην τὴν θύραν, κατέρχεται, ἀνοίγει αὐτήν, ἀλλὰ καὶ πάλιν οὐδένα βλέπει. Σημειωτέον ὅτι τῶν πραγμάτων τούτων ἔχει ἀκριβῆ συνείδησιν καὶ ἐκτίθησιν αὐτὰ μετὰ μεγάλης λεπτομερείας.

Ἐχει δ' ἐκτὸς τῶν παραισθήσεων τούτων καὶ φόβους παθολογικούς (phobies). Ὅντως ἀπὸ δύο ἐτῶν ἰσκέπτετο νὰ συμβουλευθῇ ἰατρόν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα, διότι ἐφοβεῖτο μὴ οὗτος διανοίξῃ τὸ κρανίον αὐτῆς. Αὐτὴν ταύτην τὴν ἐγγείρησιν φοβουμένη, κυρίως ἀπέφυγε νὰ παρουσιασθῇ καὶ πρὸ ὑμῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην. Οὐδέποτε δύναται νὰ μείνῃ μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ εἴτε κατὰ τὴν νύκτα εἴτε κατὰ τὴν ἡμέραν· ἂν δὲ ποτε τοῦτο συμβῇ, ἐξέρχεται τῆς οἰκίας.

Συγκινεῖται δέ, ὡς εἶπομεν, εὐκολώτατα καὶ κλαίει συχνότατα σχεδὸν ἄνευ αἰτίας.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν τῆς ἀσθενοῦς ἰσημειώσαμεν τὰ ἑξῆς:

Τὴν κεφαλὴν φέρει πάντοτε πρὸς τὰ κάτω, ἀποφεύγουσα τὴν τρομώδη αὐτῆς κίνησιν.

Ὅτε ὁμως κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἀναγκάζεται νὰ ἀνυψώσῃ τὴν κεφαλὴν, ὁ τρόμος εἶναι καταφανής. Χαρακτηριστικώτατος δὲ καὶ ὁ τρόμος τῶν ἄνω ἄκρων, ἐπερχόμενος μόνον κατὰ τὰς ἐκουσίας αὐτῶν κινήσεις. Οὕτω πρὶν ἢ συλλαβῆ ἀντικειμένον τι ἐπὶ τραπέζης κείμενον, ἡ χεὶρ πλανᾶται περὶ αὐτὸ ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα. Ἐπίσης ἡ ἀσθενὴς δὲν δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὸ στόμα ποτῆριον πλήρες ὕδατος. Καὶ ἐν γένει δ' ὁ τρόμος εἴτε τῆς κεφαλῆς εἴτε τῶν ἄκρων παρουσιάζει καὶ χαρακτήρας τοῦ τρόμου τῆς κατὰ πλάκας σκληρώσεως.

Ἄλλὰ καὶ ὁ λόγος τῆς ἄρρώστου τυγχάνει χαρακτηριστικώτατος· ὅταν ὀμιλῇ ἡ ἀσθενὴς, τονίζει ἐφ' ἐκάστης συλλαβῆς ὡσεὶ ἰδιαιτέραν καταβάλλουσα προσπάθειαν καθ' ἐκάστην συλλαβὴν (parole scandée τῶν γάλλων συγγραφέων). Ἐχει δ' ὁ λόγος αὐτῆς καὶ τι τὸ μονότονον ἕνεκα ἰδιαιτέρας ποιότητος τῆς φωνῆς.

Τρομώδης κίνησις τῆς γλώσσης δὲν ὑπάρχει, ἡ δὲ μάσησις καὶ κατάποσις φυσιολογικαί.

Φαινόμενα ἐκ μέρους τῶν κάτω ἄκρων δὲν ὑπάρχουσιν. Ὁ βηματισμὸς εἶναι φυσιολογικός.

Ἡ ἀσθενὴς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι δύναται

νά περιπατῆ ἐπὶ ὥρας χωρὶς νά κουρασθῆ. Τὰ ἀνακλαστικά φαινόμενα εἶναι ἐπίσης φυσιολογικά κατὰ τὰ κάτω ἄκρα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄνω δὲν φαίνονται ἐπαισθητῶς νηξημένα.

Ἡ κατὰ τὰ ἄκρα καὶ τὸν κορμὸν αἰσθησις φυσιολογική.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκτός μικρᾶς ἀσθενωπίας, ἡ ἀσθενὴς δὲν παρουσιάζει οὔτε στένωσιν τοῦ ὀπτικῆς πεδίου, οὔτε δυσχρωματοψίαν· αἱ ἀντιδράσεις τῆς κόρης εἶναι φυσιολογικά. Ὁ νυσταγμὸς ἐλλείπει.

Ἐκ μέρους τῶν ὠτων οὐδὲν τὸ ἀξίον σημειώσεως σήμερον. Πρό τινας ὅμως καιροῦ εἶχε βόμβον συνεχῆ, καὶ τινα δὲ κώφωσιν· τὰ φαινόμενα ταῦτα παρήλθον, ἀφ' οὗ διήρκεσαν ἐπὶ δύο σχεδὸν μῆνας.

Οὐδὲν τὸ ἰδιαιτέρον ἐκ μέρους τῶν λοιπῶν ὀργάνων. Τὰ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαριν, ἀλλὰ σχηματίζουν ἰκανὴν ὑποστάθμην ἀλάτων.

Πολλάκις ἴσως τινὲς ἐξ ὑμῶν ἀπηντήσατε τὴν κατὰ πλάκας σκλήρωσιν· θὰ ἐπιθύμουν λοιπὸν νά μῆθω ἂν παρέτηρήσατε καὶ φαινόμενα ψυχικά ὡς τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα· τὸ κατ' ἐμέ, πρῶτον νῦν βλέπω τοιαῦτα μεταξὺ πολλῶν περιπτώσεων, ἃς ἠδυνήθην ἄλλοτε ἐκ τοῦ σύνεγγυς νά μελετήσω. Οἱ συγγραφεῖς οὓς ἠδυνήθην νά συμβουλευθῶ περὶ τοῦ θέματος τούτου, παρέρχονται αὐτὸ σχεδὸν ἐν σιγῇ, οἱ μὲν θεωροῦντες τὰ καθαρῶς ψυχικά φαινόμενα λίαν σπάνια, οἱ δὲ διαμφισβητοῦντες καὶ αὐτὴν τὴν ὑπάρξιν αὐτῶν.

Κατ' ἀρχὴν δὲν δύναμαι νά ἐνοήσω πῶς ἡ κατὰ πλάκας σκλήρωσις, ἣτις ἀναλόγως τῆς ἐντοπίσεως αὐτῆς δύναται νά δώσῃ γένεσιν εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας κλινικὰς μορφάς, δὲν θὰ ἠδύνατο ἐνίοτε καὶ ψυχικά φαινόμενα νά παρουσιάζῃ, σκληρωτικῶν τινῶν πλακῶν ἐντοπιζομένων π.χ. κατὰ τὸν μετωπιαῖον λοβόν. Σήμερον γινώσκουμεν ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων ὄγκων ἢ ἄλλων παθήσεων τοῦ λοβοῦ τούτου ὅτι πλειστάκις φαινόμενα ψυχικά ἀπαντῶσι κατὰ τὰς ἀλλοιώσεις αὐτοῦ.

Ἄλλο σημεῖον, ὅπερ ἐπιθυμοῦμεν νά διευκρινήσωμεν, εἶναι τὸ ἐξῆς. Αἰτιολογικῶς εἰς τίνα ἐκ τῶν δύο ἐνεργειῶν δυνάμεθα νά ἀποδώσωμεν ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν τὴν κατὰ πλάκας σκλήρωσιν, ἢ εἰς τὸ ἔλειον μίασμα ἢ

εἰς ἐπιλόχειόν τινα λοιμῶξιν, ἣτις πιθανὴ τυγχάνει, καίτοι αἱ περὶ τούτου πληροφορίαι τῆς ἀσθενοῦς εἰσι λίαν σκοτειναί. Κλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δευτέρας ὑποθέσεως, διότι τὸ ἔλειον μίασμα εἶναι πολὺ ἀρχαιότερον καὶ παροξυσμοὶ αὐτοῦ δὲν ἐπῆλθον ἀπὸ τοῦ γάμου τῆς ἀσθενοῦς.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** παρατηρεῖ ὅτι τὰς ψυχικὰς διαταράξεις ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀσθενείᾳ δὲν νομίζει συνήθεις καὶ θεωρεῖ λίαν διδακτικόν, ἂν ἡ ἀσθενὴς ἠδύνατο νά προσέλθῃ εἰς τὸν Σύλλογον.

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιπολαζούσας νόσους ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδρία συζητήσιν περὶ τῆς γρίπης, ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι ἐκτοτε παρετήρησε δύο περιστατικά γρίπης μετὰ γαστροεντερικῶν φαινομένων, διαρροίας δηλονότι καὶ παθολογικῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τοῦ φάρυγγος καὶ λάρυγγος. Ἡ μία τῶν ἀσθενῶν τούτων ἦτο νέα, εἶναι δὲ τὸ πρῶτον περιστατικὸν ἐντόνου γρίπης, παρατηρηθὲν ὑπ' αὐτοῦ παρ' ἐνήλικι.

Εἶτα ἐγκρίνεται ἡ πρὸς τὴν Κοινωνιολογικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπιστολή.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΔ'

29 Μαρτίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. **Χρησιδῆς** λέγει ὅτι ἀπὸ 24 ἐτῶν δὲν παρετήρησε περίπτωσιν κατὰ πλάκας σκλήρωσεως. Μεταξὺ ὅμως τῶν 26 περιπτώσεων, ἃς συνήγαγε καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Verh. der Wurgburger physik. med. gesellschaft. (N. E. X. Bd. 1875), ὑπάρχει καὶ περίπτωσις, ἐν ἣ παρετηρεῖτο γέλως καὶ κλαῦμα ἄνευ αἰτίας, ὡς παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τοῦ κ. **Μανουηλίδου**. Ἐπὶ δύο δὲ ἄλλαις περιπτώσεσι μόνον γέλως.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** παρουσιάζει καρδιαν ἀσθενοῦς 35ετοῦς, ἀποθανόντος ἐκ πορφύρας αἱμορραγικῆς πρὸ ἡμερῶν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ καὶ λέγει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Τὸ ἀνάτομικὸν παρασκευάσμα, ὅπερ ἐπι-

δεικνύω ὑμῖν, ἀνήκει εἰς ἀσθενῆ, ὃν ἐγὼ μὲν ζῶντα δὲν εἶδον, οὐδ' ἐζήτησα, ἀλλ' ἀποθανόντα ἐνεκροτόμησα· ἰδοὺ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ. *E. M.*, ἑτῶν 35 καὶ τὴν τέχνην λεπτοουργός, διηγείται ὅτι ἀπὸ 6 μηνῶν ἤρξαντο ἡ ἀδυναμία καὶ αἱ διάρροιαί, αἵτινες περιοδικῶς ἐνηλλάσσοντο πρὸς δυσκοιλιότητα καὶ πόνους κοιλίας· ἀπὸ τινος βήχει ὀλίγον, δυσπνέει καὶ δυσφορεῖ ἔχων καὶ πυρετὸν μέχρι 37.5 τὸ ἀνώτερον· τρώγει ὀλίγον καὶ ἀπεχθάνεται τὸ κρέας· σπανίως ἰδρώνει· οὐρα φυσιολογικά. Μετ' ὀλιγοήμερον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ διαμονὴν ἐξῆλθε καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἐπανῆλθεν ἐν ἀγωνίᾳ, ὅτε καὶ αὐθημερὸν ἀπέθανεν.

Νεκροψία. Ἐπὶ τοῦ δέρματος κατὰ τὸν θώρακα, τὴν ράχιν, τοὺς ὤμους καὶ τὸν ἄνω δεξιὸν βραχίονα ἐγκατεσπαρμένα πολλαί, οὐχὶ πολυπληθεῖς, πετεχία, ὧν τινες ἔχουσαι μέγεθος φακῆς· μετὰ τὴν τομὴν τοῦ θώρακος ἐκ τῶν πνευμόνων ὁ μὲν δεξιὸς φαίνεται ὀγκωδέστερος τοῦ ἀριστεροῦ καὶ μετὰ τὴν ἐξαίρεσιν συστέλλεται εἰς τὸ ἥμισυ· ὁ ἀριστερός εἶναι μόλις τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν διατηρεῖ τὸν ὄγκον αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ δεξιοῦ διὰ τομῆς ἐξέρχεται ὑγρὸν ὑδαρές, ἐρυθρόχρουν καὶ ἀτρ συγχρόνως, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ οὐδὲν παρόμοιον ὑπάρχει· ἀμφοτέρων τῶν πνευμόνων αἱ ἐπιφάνειαι, καθὼς καὶ αἱ διὰ τομῆς τοιαῦται, ἔχουσι χρῶμα στακτόχρουν ἢ μολυβδόχρουν, ἀλλ' ὁ ἀριστερός, ἐκτός τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἀφῇ εἶναι ἀδρομερῆς τὴν σύστασιν, ἔχει τὸν ἴστον ἐνιαχοῦ πεπυκνωμένον, προσέτι δὲ διακρίνει τις νησίδια μέλανα λίαν μικρά, τὰ στόματα πάντως τῶν τεμνομένων φλεβῶν· ἐκ τῶν θωρακικῶν κοιλοτήτων οὐδὲν ὑγρὸν ἐπίσης καὶ ἐν τῷ περικαρδίῳ. Ὁ καρδιακὸς μῦς μετρίως διωγκωμένος ἄνευ ἀλλοιώσεων βαλβιδικῶν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἐνδοκαρδίου ἀμφοτέρων τῶν κοιλιῶν καὶ τῶν κόλπων πλήθος πετεχιῶν διὰ τοῦ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἄριστα διακρινόμενων, ἐν αὐτῷ τῷ καρδιακῷ μὲν νησίδια διαφόρου μεγέθους μέχρι φακῆς, ἐν τοῖς μυϊδίσις (*trabeculae carneae*) μικρότερα καὶ χρώματος βαθυτέρου ἐρυθροῦ καὶ διαφέροντος τοῦ παρακειμένου· ἦσαν αὐτὸ τοῦτο ἐκχυμώσεις· ἦπαρ καὶ νεφροὶ φυσικοὶ τὸ μέγεθος καὶ ἀναιμικοί, σπλῆν μόλις τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους· ὁ στόμαχος τοῦ ἡμίσεος

μικρότερος φέρει ραβδώσεις πολλὰς καὶ ἐχει τὸν βλεννογόνον ἀναιμικόν· ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀραιαὶ ἐκδοραὶ φακῆς καὶ φασολίου τὸ μέγεθος· μεσεντερικοὶ ἀδένες διωγκωμένοι μέχρι λεπτοκαρού· ἐκ τῆς κύστεως οὐδέν·.

Ἐπίκρισις. Πρὶν ἢ εἶπω τινὰ ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως ὁμολογῶ τὸ ἀτέλες τῆς παρατηρήσεως κλινικῶς καὶ ἀνατομικῶς· εἶδει νὰ γείνη πάντως ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως πνεύμονος, τῶν μεσεντερίων ἀδένων καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ καρδιακοῦ μύος· πρᾶγμα τὸ γε νῦν δυσεπίτευκτον· περιπλέον τὸ ἀνεπαρκές τοῦ ἀναμνηστικοῦ καὶ τὸ ἀτέλες τῆς κλινικῆς μελέτης τῶν σφυγμικῶν φαινομένων, ἅπερ ἐπὶ συρρικνώσεως τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος παρετηρήθησαν, καθιστῶσι τὴν μὲν κρίσιν δυσχερῆ, τὴν δ' ἀπόφασιν δογματικὴν.

Ἡ μακροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος παράγει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι προύκειτο πιθανώτατα περὶ σκληρώσεως ἢ κίρρωσεως ἢ χρονίας διαμέσου πνευμονίας πρωτοπαθοῦς, διότι ἐκ τε τοῦ ἀτελοῦς ἀναμνηστικοῦ καὶ τῶν ὀλίγων κλινικῶν φαινομένων, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νεκροψίας δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τοιαύτην τινὰ δευτεροπαθῆ, ἐπειδὴ οὔτε πλευρίτις ἢ πνευμονία καθαρὰ, οὐδ' ἄλλη τις κατάστασις ὀργανικὴ, προπαρασκευάζουσα τὴν τοῦ πνεύμονος κίρρωσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ σφίλιδος οὐδὲν γινώσκωμεν· ἐκ δὲ τῶν ἀφορμῶν, ὅσαι προκαλοῦσι πρωτοπαθῶς τὴν διάμεσον πνευμονίαν καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν κίρρωσιν, καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ διὰ πνευμονοκονιάσεως, ἀναγκαίως ὀφειλομένη νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἐκ τῆς τέχνης τοῦ θανόντος δικαιολογουμένην, δηλαδὴ τὴν εἰσπνοὴν κόνεως, ἐν οἰκοδομαῖς νέαις συνήθως αἰωρουμένης καὶ πληρούσης τὴν ἀτμόσφαιραν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς λιθοξόους, μεταλλευτὰς ἢ ἐργάτας ἀνθρακωρυχείων ἢ ἀνθρακαποθηκῶν κτλ., ἀναπτύσσεται δὲ τὸ νόσημα καὶ ἑτερομερῶς καὶ συνίσταται εἰς ὑπερπλασίαν τοῦ διαμέσου συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ὅστις, φειδόμενος τῶν τοιχωμάτων μερικῶν ἀγγείων, ἐξελίφει τὸν ἐλαστικὸν ἴστον καὶ φέρει τὴν καταστροφὴν τῶν λοβίων καὶ ἄλλας μεταβολάς.

Κατ' ἀκολουθίαν τῆς συρρικνώσεως ταύτης τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ὁ δεξιὸς ἀναγ-

καίως διηυρύνθη και ἐγένετο αὐτὸ τοῦτο ἐμφυσηματικός, ἢ δὲ καρδία ἀπέναντι τοιούτων παθολογικῶν μεταβολῶν και δυσκολιῶν τῆς κατὰ τὸν πνεύμονα κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, ὅπως οὖν ὑπερτροφῆσεν. Κατὰ τὰ εἰρημένα, κύριον νόσημα θεωρητέον τὴν κίρρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος μετὰ δευτεροπαθοῦς ἐμφυσηματος τοῦ δεξιῦ και μικρᾶς ὑπερτροφίας καρδιακῆς, τὰ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ εὐρήματα, ἦτοι αἱ ἐκδοραὶ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου και ἡ διόγκωσις τῶν μεσεντερίων ἀδένων, εἴτε εὐτοὶ θεωρηθῶσι φύσεως φυματικῆς εἴτε μᾶλλον ἀποτέλεσμα τῶν ἀπαύστων διαρροιῶν, δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ ἀπαρτίωσι διάφορον τὴν εἰκόνα τοῦ σχεδὸν ἀπυρέτου τούτου νοσήματος.

Ἄλλ' αἱ πετέχαι ὅποιαν τινὰ ἔχουσι σημασίαν και πῶς ἐπέπλεξαν τὴν ὅλην νόσον;

Περὶ τῶν πετεχιῶν τῆς καρδίας, ἄς οὐδέποτε ἐν νεκροψίαις συνήντησα, μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἔτι ἀνέγνω, φρονῶ δ' ὅτι εἶναι και ἐκ τῶν σπανιωτάτων παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ καρδιακοῦ μυός. Αἱ πετέχαι, κλινικῶς και συνήθως ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀπαντῶσαι, εἰσὶ φαινόμενον βαθείας τοῦ ὀργανισμοῦ, μάλιστα δὲ τοῦ αἵματος, ἀλλοιώσεως, ὅθεν και σημεῖον κακοῦ προγνωστικοῦ ἐν ταῖς πυαιμικαῖς και τοξικαῖς ἀσθενείαις· σπανιώτερον παρατηροῦνται και ἐν χρονίοις νοσήμασι, π. χ. ἐν τῇ χρονίᾳ νεφρίτιδι, και εἶδον τοιαύτην τινὰ, ἀλλὰ και ἐν αὐτῇ ἐνουπήρχε στοιχείον τοξικόν, τὸ ἐν τῷ αἵματι κυκλοφοροῦν λεύκωμα και ποσότης, ἔστω και ἐλαχίστη, οὔρου, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὅλως ξένα εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ φαινομένου, ὅπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει δὲν συμβαίνει· ὥστε πάντων τῶν ὄρων τῆς παραγωγῆς τοῦ φαινομένου τῶν πετεχιῶν ἔλλειπόντων, τὴν αἰτίαν τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν ἐν τῇ τετραήμερῳ ἐκτὸς τοῦ Νοσοκομείου διαμονῇ· ὅποια τις αὕτη εἶναι δύσκολον ν' ἀποφανθῶμεν, μετὰ περισσοτέρας ὁμως πιθανότητος τοιαύτην πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἐξωτερικὴν τινὰ ἢ μᾶλλον ἐσωτερικὴν αὐτοδηλητηρίασιν· ἥδη ὁ ἀσθενὴς εἶχε κίρρωσιν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος, ἐμφύσημα δευτεροπαθὲς μετὰ μικρᾶς ὑπερτροφίας τῆς καρδίας, ἐκτὸς τῶν μικροῦ λόγου κοιλιακῶν ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων, ἦτοι κατὰστα-

σιν παθολογικὴν σοβαρὰν μὲν, ἀλλ' ἀνεκτὴν ἔτι τῷ ἀσθενεῖ· πλὴν διὰ τῆς ἐπιπλοκῆς τῆς μαλύνσεως τοῦ ὀργανισμοῦ δι' ἰοῦ, ὃν ἀδυνατοῦμεν νὰ ὀρίσωμεν, ἐπῆλθον τὰ φαινόμενα τῶν πετεχιῶν και τῶν ἐκχυμώσεων, ἰδίᾳ τοῦ καρδιακοῦ μυός, ἐπενεγκόντα ταχύτερον τὸν θάνατον.

Μανουηλίδης. Ἐκτὸς τῶν δευτεροπαθῶν πορφυρῶν ὑπάρχουσι και πρωτοπαθεῖς ἢ και μάλιστα τοιαῦται μεθ' αἱμορραγιῶν ὑπὸ τοὺς ὑπεζωκώτας· και τὸ περικάρδιον, και αἵτινες φέρουσι τὸν θάνατον μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ὥστε κατὰ τὴν περίπτωσηιν ταύτην τείνει νὰ παραδεχθῆ τὴν πορφύραν ὡς πρωτοπαθὲς νόσημα.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι εἰς ἄνθρωπον καχεκτικὸν μολυσματικὴ τις ἀσθένεια και ἡ purpura προξένησε τὸν θάνατον πολὺ ταχύτερον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐξελκώσεις ἐν τοῖς ἐντέροις, αὗται δύνανται νὰ ὦσιν ἢ τυφικαὶ ἢ φυματικά. Εἰς τὸν ἄρρωστον τοῦτον φρονεῖ ὅτι ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἢ ἔνεκα δηλητηρίασεως ἐκ τοξικοῦ μόλις ἀρχομένου νοσήματος (τυφικοῦ ἢ φυματιώσεως) ἢ ἐξ αἰμοδιαλύσεως, καθὼς τοιοῦτον θάνατον φέρουσι πολλὰ δηλητήρια, ὡς π. χ. ὁ χαλκός, μόλυβδος κλπ.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** τὰς ἐξελκώσεις τὰς ἐντερικὰς ἀποδίδει εἰς τὰς αἱμορραγίας τῆς πορφύρας.

Ὁ κ. **Χρησιδής** λέγει ὅτι αἱ ἐξελκώσεις ἐν τοῖς ἐντέροις δὲν ἦσαν ἀληθεῖς ἐξελκώσεις, ἀλλ' ἀποδοραὶ τοῦ ἐπιθηλίου (erosions)· ἦσαν ἔλκη καταρροϊκὰ (πιθανῶς)· τὸ μικροσκοπίον θὰ ἐξήγει τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἡ μακροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ θώρακος ἦτο χαρακτηριστικὴ κίρρωσεως (κατὰ τὴν τομὴν τοῦ πνεύμονος αἶμα δὲν ἐξήρχετο), ὁ ἀσθενὴς ἦτο λίαν καταβεβλημένος κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ εἰσοδον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Ἡ παντελής καχεξία, ἐν ἣ εὐρίσκετο, και αἱ ἐπὶ τῆς καρδίας παρατηρούμεναι ἐκχυμώσεις παρέσχον ὑπόνοιαν ὅτι κατὰ τὸν ἔξω τοῦ Νοσοκομείου βίον αὐτοῦ ἔπαθε μόλυνσιν τινὰ.

Ὁ κ. **Σιώτης** λέγει ὅτι πράγματι τὸ περιστατικὸν εἶναι πολὺ διαφέρον ὑπὸ

κλινικὴν ἔποψιν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ ἄρρωστος ἐξηντλημένος ἤδη θὰ ἔπαθεν ἔξω τοῦ Νοσοκομείου μόλυνσίν τινα, ἥτις θὰ ἐπήνεγκε καὶ τὸν ταχὺν θάνατον.

Ὁ κ. **Χρησιδης** λέγει ὅτι κατὰ τὴν νέαν αὐτοῦ εἰσοδὸν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἦτο ἀναίσθητος.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** ἐρωτᾷ τὸ ἀναμνηστικὸν τῆς πρώτης ἐν τῷ Νοσοκομείῳ διαμονῆς, διότι ἡ ὑπερτροφία αὕτη τῆς καρδίας εἶναι ἀνεξήγητος, καὶ ἂν ὑποτεθῆ ἔτι ἡ purpura ὡς πρωτοπαθὲς νόσημα, ἥτις ἐπήνεγκε καὶ τὸν θάνατον.

Ὁ κ. **Χρησιδης** λέγει ὅτι ἦτο ὑπὸ μελέτην ὁ ἀσθενής. Οἱ ἰδρώτες, αἱ καταρροϊκαὶ διάρροιαὶ ἐκράτουν ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν γνώμην τῶν συναδέλφων. Ἡ ὑπερτροφία τῆς καρδίας φυσικοδιαγνωστικῶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῆ, διότι ἐν μέρος αὐτῆς ἐκαλύπτετο ὑπὸ τοῦ ἐμφυσηματικῆς πνεύμονος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξετασθῆ.

Περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ. **Χρησιδης** ἀναφέρει περιστατικὸν ἐρυσιπέλατος τοῦ ὠτός. Πρόκειται περὶ ἀσθενοῦς 60 ἐτῶν, εἰσελθόντος εἰς τὸ Νοσοκομεῖον μετ' ἐξοιδήσεως τοῦ ὠτός, ἐπιδύνου θερμότητος, ἐρυθρότητος· ὁ ἀσθενής λέγει ὅτι κατεκλίνετο ἐν ὑπογείῳ τὴν νύκτα, ὅτε πρωΐαν τινα βλέπει ἐπὶ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς (φασίου) ἀρκετὰ δῆγματα μυδῶς, καὶ ἐπὶ τοῦ ὠτός 20 τοιαῦτα. Πιθανὸν τὸ ἐρυσίπελας νὰ προῆλθεν ἐκ τῶν δηγμάτων τούτων. Ὅμοιον περιστατικὸν παρετήρησεν ἄλλοτε παρὰ τετραετῆ παιδίῳ μεθ' ἐνὸς μόνου δηγματος.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** λέγει ὅτι πιθανὸν νὰ πρόκηται περὶ φλέγματος.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι ἐπιπολάζει τὸ ἐρυσίπελας.

Ὁ κ. **Γεωργιάδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐκ τῶν δερματικῶν νοσημάτων τὸ συνηθέστερον ἀπαντῶν εἶναι ἡ ψώρα. Δὲν παρέρχεται ἑβδομάς χωρὶς νὰ παρατηρῆ 5—6 περιστατικὰ εἴτε ἐν τῇ πολυκλινικῇ τοῦ νοσοκομείου Ἱερεμία εἴτε καὶ ἔξω αὐτοῦ.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΕ'

5 Ἀπριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδης** ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην *περὶ σχέσεων τῶν διαφορῶν μικροβίων πρὸς ἄλληλα* πραγματεσίαν.

Κύριοι,

Ὑπὸ τὸν τίτλον *Περὶ τῆς σχέσεως τῶν μολυσματικῶν νοσημάτων* ἐδημοσιεύσαμεν τῷ 1888 ἐν τῇ *Revue Médico-Pharmaceutique* (σελ. 57) συντομωτάτην μελέτην τῆς αἰτιολογικῆς σχέσεως αὐτῶν καὶ ὑπεστηρίζαμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τότε μικροβιολογικῶν ἐρευνῶν ὅτι μικροβία φύσεως διαφοροῦ δύναται νὰ συνυπάρχωσιν ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὄργανισμῷ καὶ νὰ προκαλῶσιν ἕκαστον συμπτώματα ἴδια· οὕτω π. χ. ἀσθενής, νοσῶν ἐξ ὀστρακιάς, δύναται συγχρόνως νὰ ἔχη τὴν ἰλαρὰν ἢ τὴν εὐλογίαν καὶ ὁ εὐλογίῶν νὰ προσβληθῆ καὶ ἐκ τῆς ἰλαρᾶς. Ἡ κλινικὴ παρατήρησις ἐβεβαίωσε προσέτι τὴν ὑπαρξίν μικροβίων δυναμένων νὰ προκαλέσωσι δύο διαφοροῦς ἀσθενείας, π. χ. τὴν πνευμονίαν καὶ τὴν ἐνδοκαρδίτιδα ἢ τὸν ἐπιλόχειον πυρετόν, τὸ μικροβίον τοῦ τυφοειδοῦς ἐρυσιπέλατος ἢ τῆς διφθερίτιδος. Ἐντεῦθεν τὰ συμπεράσματα: α') τὰ μικροβία, εἰςβάλλοντα εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμόν, πολλαπλασιάζονται καὶ προκαλοῦσι συμπτώματα νοσηρά· β') συνυπάρχουσι καὶ συζῶσι· γ') γίνονται αἰτία καὶ ἄλλου, ὅπως διαφοροῦ, νοσήματος· περὶ τοῦ τελευταίου τούτου συμπεράσματος αἱ γνώμαι εἶναι δεδιχασμέναι· οἱ μὲν ἀρνοῦνται τὴν μεταμόρφωσιν τῶν μικροβίων, οἱ δέ, ὡς ὁ *Hürpe*, καθηγητῆς ἤδη ἐν Βερολίῳ καὶ γνωστὸς βακτηριολόγος, παραδέχεται αὐτὴν μετ' ἄλλων ὡς ἐν ἐκτάσει ἐπραγματεύθη ἐν τῷ Συνεδρίῳ τῶν φυσιοδιφῶν καὶ ἰατρῶν ἐν *Wiesbaden* τῷ 1889. Τὰ μικροβιολογικὰ ταῦτα πορίσματα ἐν εὐρείῳ μέτρῳ καὶ διὰ νέων παρατηρήσεων ἐπεβεβαίωσαν καὶ νεώτεροι γάλλοι ἐρευνηταί, ὡς ὁ *Pane Nawoth*, *Vaillant* καὶ ἰδίῳ ὁ *Charrin* (*Traité de Pathologie générale Ch. Bouchard*, τόμ. Β'), ὑποστηρίζων καὶ τὴν ἀλληλοβροσθειαν τῶν μικροβίων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκάστου ἐξε-

λιζει (σ. 108). "Εν δὲ καὶ μόνον ἐπιθυμοῦμεν διὰ κλινικῶν παρατηρήσεων ἰδιαιτέρων νὰ ὑποστηρίξωμεν ἥτοι τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ συνύπαρξιν καὶ συμβίωσιν τῶν μικροβίων. Τὰ πρόσωπα, τὰ χρησιμεύσαντα ἡμῖν, ἦσαν ἅπαντα ἐλειοπαθῆ ἢ ἐλειοπαθῆ καὶ καχεκτικά. Οὕτω

α') Ἀσθενής, κάτοικος Μετρῶν καὶ πολλὰς παθῶν διαλείποντας, νῦν δὲ φέρων καὶ σπλῆνα ἰκανῶς διωγκωμένον, ἦλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον καὶ ἐνοσηλεύθη εὐλογιῶν οὐχὶ τόσον ἐλαφρῶς· προσεβλήθη δὲ τὴν 14^{ην} ἡμέραν ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ὅτε μόλις ὁ πυρετὸς τῆς εὐλογίας κατέπιπτεν, ὑπὸ διαλείποντων πυρετῶν, διακρινομένων διὰ τῶν τριῶν κλασικῶν συμπτωμάτων καὶ ὑποχωρησάντων τῇ κινήνῃ.

β') Ἀσθενής, ἐκ Νεαπόλεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παθῶν ἄλλοτε ὑπὸ ἐλειογενῶν, ἐνοσηλεύθη ἐν τῷ ἡμέτερῳ Νοσοκομείῳ ἐπὶ τυφοειδεῖ λίαν χαρακτηριστικῶ ἐν τε τοῖς συμπτώμασι καὶ τοῖς διαγνωστικοῖς σημείοις· τὴν δὲ 27^{ην} ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀσθενείας προσεβλήθη ὑπὸ ἐλειογενοῦς πυρετοῦ διαλείποντος ὑπὸ τύπον συνεχῶς τριήμερον διακρέσαντος καὶ τῇ κινήνῃ ὑποχωρησάντος.

γ') Ἀσθενής, ἐκ Καρπενησίου, παθῶν ἄλλοτε ὑπὸ διαλείποντων, ἐνοσηλεύθη ἐπὶ τυφοειδεῖ πυρετῶ, διακριθέντι καὶ διὰ τῆς ἐντερορραγίας· τὴν 27^{ην} ἀπὸ τῆς εἰσόδου προσεβλήθη ὑπὸ διαλείποντος πυρετοῦ τὸν τύπον συνεχοῦς καὶ ἰάθη διὰ τῆς κινήνης.

δ') Ἀσθενής, καχεκτικὸς ἕνεκα ἐλειογενοῦς ἀσθενείας καὶ φέρων σπλῆνα πελώριον ἐνοσηλεύθη ἐπὶ χαρακτηριστικώτατῳ τυφοειδεῖ, χωρὶς νὰ πάθῃ ὁμως καὶ προσβολὴν ἐλειογενῆ, εἰ καὶ ἔφερε τὴν σφραγίδα τῆς ἐλομιάνσεως.

ε') Ἀσθενής, ἐξ Ἀντιβάρεως, φύλαξ κήπων ἐν Γκιόκ-Σουγίου, ὑπέστη ἄλλοτε ἐλώδεις πυρετοῦς καὶ φέρει ἤδη σπλῆνα διωγκωμένον, ἐνοσηλεύθη ἐπὶ πνευμονία δεξιᾷ, μετὰ τὴν ἀποδρομὴν δ' αὐτῆς προσεβλήθη ὑπὸ διαλείποντων ὑποχωρησάντων τῇ κινήνῃ.

Ἐξ αὐτῶν τῶν πέντε περιπτώσεων ἀποδεικνύεται τρανῶς α') ὅτι ἐπὶ ἐδάφους ἐλειοπαθοῦς δύναται νὰ ζήσῃ καὶ νὰ δράσῃ καὶ ἕτερον ὅλως διάφορον μικροβίον, π. χ. μεταξὺ ἄλλων τὸ τῆς πνευμονίας, τὸ τοῦ τυφοειδοῦς

καὶ τῆς εὐλογίας, ὡς ἐγένετο παρὰ τοῖς ἡμέτεροις ἀσθενέσιν, εἴτε οὗτοι ἄλλοτε ἔπαθον εἴτε καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἐλώδους καχεξίας καὶ μετὰ λαθανόντων ἢ ἀδρανούντων ἐν τοῖς παρεγγυματώδεσιν ὄργανοις πλασμωδίων β') ὅτι μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ νέου εἰσβολέως, ἥτοι μετὰ τὴν ἀποδρομὴν τοῦ νοσήματος ἢ ἀρχομένην ἀνάρρωσιν ἀφυπνίζεται τὸ πλασμῶδιον τῆς ἐλομιάνσεως, ἐκτὸς ἂν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐκ προηγουμένης θεραπείας τέλειον κατεστράφη, ὡς τοῦτο συνέβη ἐν τῇ δ' περιπτώσει· γ') ὅτι τὸ πλασμῶδιον τῆς ἐλομιάνσεως ἐπανερχεται εἰς τὴν κυκλοφορίαν καὶ ἐκδηλοῦται ὅταν ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς ἐν τῷ προηγηθέντι περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνι ἐξαντληθῇ· δ') ὅτι τὸ πλασμῶδιον δὲν καταστρέφεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσχυροτάτου ἰοῦ, οἷος εἶναι καὶ ὁ τυφικὸς καὶ ὁ τῆς εὐλογίας, καὶ ὑπάρχουσι παρατηρήσεις ἐπικυροῦσαι οὐχὶ τὸν ἀνταγωνισμὸν, ἀλλὰ τὸν συναγωνισμὸν τῶν μικροβίων πρὸς καταστροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου διαδέχονται ἄλληλα καὶ δρῶσι πού μὲν συγχρόνως ἐν τινι τῶν ἀσθενειῶν, πού δὲ ἀνεξαρτήτως καὶ κατὰ διαδοχὴν· τοιαύτην συνεργασίαν μικροβίων παρετήρησεν ὁ πατήρ *Laveran* καὶ πολλοὶ στρατιωτικοὶ ἰατροὶ ἐν λίαν θερμαῖς καὶ ἐλώδεσι χώραις (Ἐγγειρίδιον περὶ ἐλειογ. νοσηλ. σ. 186. Μετάφρ. Σ. Σ. Ἀρφάνη, 1899)· ὁμοίως δὲ παρατηρήσεις ἐδημοσίευσαν καὶ ἰατροὶ ἀμερικανοί· οὕτω ἐν τῷ 1^ῳ ἄρθρῳ τοῦ *Centralblatt für innere Medicin* τοῦ 1900 ἀναφέρεται ὁ *Withington*, ἐν 13 περιπτώσεσιν ἀποδείξας τὴν συνεργασίαν τοῦ πλασμωδίου καὶ τοῦ τυφικοῦ μικροβίου διὰ τῆς ἀνευρέσεως τούτου καὶ τῆς ἀντιδραστικῆς δοκιμῆς *Vidal* τοῦ ἑτέρου· ὁμοίως τὸ *Berliner Klinisches Wochenschrift* ἐν τῷ 14 ἀριθ. τοῦ 1900 ἀναφέρει περίπτωσιν δημοσιευθεῖσαν ἐν Νέα Ἰόρκῃ (*Med. Journ.* 10 Φεβρ.) ὑπὸ τοῦ *Bevans*, παρατηρήσαντος πάλιν τὸν συνδυασμὸν τύπου καὶ ἐλείου μιάσματος παρὰ στρατιώτῃ τοῦ τελευταίου κουβαϊκοῦ πολέμου, ὅτε ἐπὶ 11 ἡμέρας ἐπενέμετο τὸν ἀσθενῆ ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς καὶ αἰφνης κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐπεφάνη ὁ ἐλειογενὴς διὰ καθημερινῶν ρίγων καταρχόμενος· ὁ *Bevans*,

ἀφοῦ διὰ κινήσης κατέστρεψε τὰ πλασμάδια τοῦ ἐλειογενοῦς ἐθεράπευσεν εἴτα τὸν τυφοειδῆ, συμπληρωσάντα τὸ στάδιον τῶν διαδρόμων, ἤτοι μέχρις ἐξαφανισμοῦ καὶ τοῦ τυφικοῦ μικροβίου· ὁ *Bevans* περὶ τῆς συνενοχῆς ἀμφοτέρων τῶν μικροβίων ἐβεβαιώθη διὰ τῆς ἀνευρέσεως τοῦ ἐν τῷ αἵματι πλασμάδιου καὶ τοῦ τυφικοῦ τοῦ διὰ τῆς κατὰ *Vidal* δοκιμῆς.

Ὡστε τὰ μικρόβια ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῶν ἀνθρώπων συνεργάζονται ἐν ταυτοχρόνῳ συνδυασμῷ ἢ διαδέχονται ἀλληλα ἐκ περιτροπῆς, ἢ, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τὸ λανθάνον καὶ προσωρινῶς ὑποχωροῦν, ἀφ' οὗ τὸ νεωστὶ εἰσβαλὸν συμπληρώσῃ τὸν χρόνον τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ, ἀναφαίνεται κεκρυμμένον τέως· οὕτω ἐν ταῖς ἡμετέραις περιπτώσεσι τὸ ἐλειογενὲς πλασμάδιον ἀνεφάνη καὶ διὰ πυρετοῦ ἐξεδηλώθη, ἀφ' οὗ, ἐξαφανισθέντων τῶν μικροβίων τοῦ τύπου, τῆς πνευμονίας καὶ τῆς εὐλογίας, ἢ τῆς ἀντοχῆς δύναμις τοῦ κυτταρικοῦ ἴστου ἠμβλύνηται κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ ἄμυνα τοῦ ὀργανισμοῦ ἐν τῷ κύκλῳ.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἐλώδους μιάσματος καὶ τῶν ἐπιγενῶν αὐτῷ νόσων, πρὸ πάντων δὲ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ· ἐν γένει δὲν παρετήρησε μείζονα σοβαρότητα τοῦ ἐπιγενοῦς νοσήματος ἔνεκα τῆς προϋπάρξεως τοῦ ἐλείου μιάσματος παρ' ἡμῖν τοῦλάχιστον, διότι, κατὰ τοὺς εὐρωπαϊοὺς συγγραφεῖς, καὶ μάλιστα τοῦ *Laveran*, σπουδάσαντος τὴν σχέσιν ταύτην τοῦ ἐλείου νοσήματος πρὸς ἐπιγενεῖς ἀσθενείας ἐν ταῖς ἀποικίαις ἢ προϋπαρξίς τοῦ ἐλώδους πυρετοῦ προσδίδει μεγάλην σοβαρότητα εἰς πάντα τὰ ἐπιγενῆ νοσήματα, τυφοειδῆ πυρετόν, χειρουργικὰ τραύματα ἢ καὶ ἀπλᾶ κτλ.

Ὁ κ. *Χρηστος Χρησιδης* ἀναφέρει παρατήρησιν ἀσθενοῦς νοσηλευομένου ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ, πάσχοντος ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, προσβληθέντος δὲ ἄλλοτε ὑπὸ ἐλώδους μιάσματος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐπαρουσίασε χαρακτηριστικὸς πυρετικὸς παροξυσμὸς, οἵτινες ἐνέδιδον μόνον εἰς τὰς ὑποδορίους ἐνέσεις κινήσης.

Ὁ κ. *Ἀν. Χρησιδης* συμφωνεῖ τῷ κ. *Μανουηλίδῃ* καὶ προσθέτει ὅτι, ἐκτὸς τῶν παρατηρήσεων, ἃς ἀνέφερον, ἔχει καὶ δύο ἄλλους τυφικοὺς μετὰ προϋπάρξεως ἐλώδους μιάσματος, ἰαθέντας χωρὶς ἐκ τούτου νὰ παρουσιάσῃ σοβαρότητα τινα.

Ὁ κ. *Νούλης* ὁμολογεῖ ὅτι οὐδέποτε παρετήρησε σύγχρονον ὑπαρξίν ὀστρακιάς καὶ εὐλογίας, ἀλλως τὸ τοιοῦτο σπανίως παρατηρεῖται καὶ ἐν αὐτοῖς ἐπιτοῖς νοσοκομείοις τῶν παιδῶν. Οὐδεμίᾳ ὁμως ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ συνυπάρξεως διαφόρων μικροβίων καὶ ἀπόδειξις ἢ διφθερίτις, ἢ γρίπη κτλ. Ἐνεκα τῆς σχέσεως ὁμως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ πρὸς τὴν ἐλώδη μίανσιν, ὀφειλομένον νὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐν ἐλώδεσι μέρεσιν. Ἐν αὐτοῖς τυφοειδῆς πυρετὸς εἶναι βαρύτερος, ὡς καὶ ἡ πνευμονία.

Ὁ κ. *Χρ. Χρησιδης* ἀσκάζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. *Νούλη* ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ τυφοειδοῦς πρὸς τὸ ἐλώδες μίasma καὶ ἀναφέρει ὅτι τοιαύτην σοβαρωτάτην ἐπιδημίαν παρετήρησεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐν τοῖς ἐκεῖ νοσοκομείοις.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* λέγει ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. *Χρ. Χρησιδου* μνημονευθεῖσα ἐπιδημία δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν πρὸς σύγκρισιν ἔνεκα τῶν διαφόρων ἄλλων περιστάσεων, ὑφ' ἃς ἐνοσηλεύοντο οἱ τυφικοὶ οὔτοι. Ὅπως ὁμως καὶ προηγουμένως εἶπε, λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πρωτευούσης μόνον παρατηρηθείσας ἐπιδημίας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Χρ. Χρησιδης* ἀναγινώσκει παρατήρησιν καὶ παρουσιάζει τὰ σχετικὰ φωτογραφήματα ἐξανθήματος βαρείας μορφῆς, προελθόντος ἐκ τῆς λήψεως ἀντυπρίνης ἐν μικρᾷ δόσει.

Ὁ κ. *Γεωργιάδης* ὑπομνησκει ὅτι καὶ ἄλλα ἐπιφάρμακα, ὡς ἡ κίνηνη προκαλοῦσι δερματικὰ ἐρυθήματα. Ἡ ἀντυπρίνη ὁμως προκαλεῖ καὶ κηλίδας μελαίνας.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἔτυχεν νὰ ἴδῃ τὸν ἄρρωστον, περὶ οὗ ὠμίλησεν ὁ κ. *Χρ.*

Χρησιδης, όμολογεί δέ ότι ουδέποτε παρετήρησεν όμοιον περιστατικόν, εκφράζει δέ τήν ευχήν όπως τουλάχιστον μία εκ των υπό του κ. **Χρησιδου** ληφθεισών φωτογραφιών δημοσιευθῆ δια του Περιοδικου.

Ο κ. **T. Σγουρδατος** αναφέρει όμοιον σχεδόν περιστατικόν, παρατηρηθέν υπ' αυτού εν τοις νοσοκομείοις τῆς Λυών. Η περι τῆς ό λόγος άρρωστος, ύπηρέτρια, τῆ συμβουλή τῆς οικοδεσποίνης αὐτῆς είχε λάθει κάψαν άντιπυρίνης κατά πᾶσαν πιθανότητα ήμίσεος γραμμαρίου. Τήν αὐτήν έσπέραν έπαρουσίασε κατά πλάκα έρυθμα περι τό στόμα και έντός αυτού, έφ' ου άνεπτόχθησαν μετ' όλίγας ώρας φλύκταιναι, διαρραγεΐσαι και μεταβληθεΐσαι εις πλατέα έλκη. Έπί τρεις κατά συνέχειαν ήμέρας ή μάσησις και ή λαλιά παρεκωλύοντο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΖ'

12 'Απριλίου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ο κ. **Δελλαγραμμάτικας** αναφέρει περιπτώσιν **νεφρολιθιάσεως δεξιᾶς**, έχουσας ώδε:

Η νεφρολιθιάσις έξηγγέλθη δια των χαρακτηριστικων κωλικων, οιτινες όμως και εκ τῆς έδρας αυτων ήδύναντο να θεωρηθωσιν ως όφειλόμενοι εις σκωληκοειδίτιδα. Ο άρρωστος, παρ' ω παρετηρήθη τουτο, έζηκοντούτης τήν ήλικίαν, κατελήφθη υπό ισχυρου πόνου έδράζοντος κατά τήν δεξιάν υπογαστρικήν χώραν κατά τό μέσον νοητῆς γραμμῆς, άγομένης από του όμφαλου εις τήν προσθίαν άνωτέραν ειλεακήν άκανθαν. Ο πόνος ούτος, ισχυρός και παροξυστικός, επήλθεν αυτόματος, κατά δε τά μικρά διαλείμματα προεκαλείτο δια τῆς πίεσεως ήττον ισχυρός· ό άρρωστος ειπεν ότι υποφέρει από τινων ήμερων εξ άδιαθεσίας μετὰ πυρετου, εξακολουθούντος έλαφρου μέχρι τῆς ήμέρας τῆς επισκέψεως, υπέφερε δ' εκ δυσκοιλιότητος, άλλ' ό μεν πυρετός και ό πόνος ώφείλοντο εις γρίπην, ήν έπαθεν εν 'Αθήναις τήν ήμέραν τῆς εκειθεν αναχωρήσεως αυτού, εις

ταύτην δ' ώφείλετο πιθανως και ή επίμονος δυσκοιλιότης. Η εξέτασις των ούρων κατέδειξεν εκτός πολυαριθμων ουρικών άποθεμάτων άκανονίστου μορφῆς και πολυαρίθμα αίμοσφαίρια. Φαίνεται λοιπόν ότι μικρός λίθος, κατελθών εκ του δεξιου νεφρου, παρέμεινεν επί τινα χρόνον εν τῷ συστοίχῳ ουρητῆρι καθ' ό μέρος ούτος, πριν ειςδύση εις τήν μικράν λεκάνην, χιζζεται μετὰ των κοινων ειλεακων αρτηρίας και φλεβδς όλίγον άνωτέρω του σημείου· καθ' ό αυται διχάζονται εις έσωτερικας και έξωτερικας. Σημειωτέον ότι ό πόνος μετεδίδeto κατ' επινέμησιν προς τον δεξιόν νεφρον και έπαυεν άμα τῆ πίεσει του κυστικου άκρου του δεξιου ουρητῆρος. Η μετέπειτα πορεία τῆς νόσου κατέδειξε τό όρθον τῆς διαγνώσεως· ό άρρωστος πρώτην φοράν κατελήφθη υπό πόνων τοιαύτης φύσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΖ'

19 'Απριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Αναγινώσκεται άποσταλείσα παρὰ του κ. **Νικ. Γ. Μακρίδου** παρατήρησις **περι περιπτώσεως έγκεφαλονωτιαίας επιδημικής μηνιγγιτιδος ειςβαλούσης και ληξάσης δίκην ύμενογονου πνευμονίας.**

Μετὰ ταύτα ό κ. **Αν. Χρησιδης** αναγινώσκει πραγματεΐαν **Περί καρίνου των τραχειοβρογχικων αδένων και δευτεροπαθοϋς τοιούτου εν τῷ ήπατι**, έχουσας ώδε:

Κύριοι,

Άρρωστος, **Δημήτριος Μ.**, ήλικίας 50 έτων, άνθρακοπώλης, ειςήλθεν εις τό Νοσοκομειον τῆ 22 Μαρτίου και άπεβίωσε τῆ 12 'Απριλίου. Βεβχιοι ότι από 40 ήμερων άλγει κατά τον δεξιόν θώρακα ένεκα τραύματος, όπερ αυτός ούτος διέ πτύου άκουσίως κατήνεγκεν· από 25 δε ήμερων έχει βράγχος φωνῆς, όλίγον βῆχα και άδυνατεί.

Η κλινική εξέτασις απέδειξεν άριστερά και εν τῷ άνω λοβῷ ύπαμβλύτητα και άναπνοήν άσθενῆ, εν τῷ δεξιῷ πνεύμονι καταρροϊκοϋς ήχους, κενώσεις τακτικας, ούρα φυσιολογικά, δεξιά επί τῆς 5ης πλευρᾶς μικράν

διόγκωσιν, ἔχουσαν ὄγκον καρύου μικροῦ πεπλατυσμένου, ἔνθα διὰ τῆς ἐξετάσεως διακρίνει τις κριγμὸν καὶ κλυδασμὸν, παραδέχεται δὲ κατάγμα καὶ ἐκ τοῦ ἀναμνηστικοῦ κυρούμενον. Ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν διακρίνεται ἀμβλύτης ἐν τῇ βάσει τοῦ ἀριστεροῦ θώρακος, ἔνθα καὶ παρακέντησις γενομένη παρήγαγεν ὑγρὸν ὀρώδες μέχρις 120 γραμ. συγχρόνως ἤρξατο ἡ ἀποχρεμψίς ἀφροπυωδῶν ὀλίγον δυσόσμων, ἐκ δὲ τῶν ἀποχρεμψέων ἦσαν καὶ τινες αἰμοβαφεῖς· πυρετὸν εἶχε πρὸς τὸ ἑσπέρας 37,2 — 3, κατὰ τὰς τελευταίας δὲ ἡμέρας 38· θεραπευτικῶς ἐλάμβανεν ἀποχρεμπτικά, κατὰ δὲ τοῦ κατάγματος ἐφηρμόσθη ὁ κατάλληλος ἐπίδεσμος· μετὰ σχετικὴν βελτίωσιν οὐδεμίαν προδιδούς καχεξίαν ἀπέθανε σήμερον.

Ἀμετὰ τὸ ἀνοίγμα τοῦ θώρακος ἐβεβαιώσαμεν ὑγρὸν ὀρώδες ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμιθωρακίῳ· εἶτα ἀφηρέσαμεν τοὺς πνεύμονας, ὧν ὁ ἀριστερὸς ἄνω λοβὸς παρουσιάζει διὰ τῆς τομῆς ἀπόστημα εὐμέγεθες, ἔχον τὸν περιφερικὸν πνευμονικὸν ἰστὸν πεπαχυσμένον καὶ σκληρὸν ὅπως οὖν τὴν σύστασιν, περὶ πλέον δὲ μικρὰ ὄγκιδια περίξ μεγέθους ἐρεθίνθων καὶ λευκῶν ἐντὸς μετὰ τομὴν κατάλληλον· καὶ ἐν τῷ δεξιῷ ἐπίσης πνεύμονι παρόμοια σκληρὰ τοιαῦτα ἐν τμήματι, ἔνθα οἱ μεγάλοι βρόγχοι ἀποσχίζονται· πάντα τὰ τραχειοβρογχικὰ γάγγλια, ἀποτελοῦντα ἐν σύνολον, σκληρὰ καὶ διωγκωμένα μέχρι λεπτοκαρύου τὸ μέγεθος καὶ λευκὰ τὴν ὄψιν μετὰ τὴν τομὴν· ἐπὶ τοῦ ἐπιπολῆς πετάλου τοῦ ὑπέζωκότος καὶ δεξιᾷ ὄγκον ἔχοντα περιφέρειαν πενταφράγκου ἐπηρεζόμενον μὲν, ἀλλὰ καὶ πεπλατυσμένον, ἐδράζοντα δὲ ἐπὶ τῆς 5ης καὶ 6ης πλευρᾶς, σκληρὰν τὴν ὑφὴν καὶ μετὰ τομὴν λευκὸν τὴν ὄψιν· διὰ βαθυτέρας τομῆς πρὸς τὸν θώρακα ἀνακαλύπτομεν κατάγμα τῶν εἰρημένων δύο πλευρῶν καὶ τὸν ὀστίτιν ἰστὸν διηθημένον ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας, ἐξ ἧς καὶ ὁ ὄγκος· τὸ ἦπαρ, σχεδὸν διπλάσιον καὶ περιφερικῶς λεῖον, ἐμπερικλείει ἀρκετοὺς ὄγκους τὸ μέγεθος ὧσιν μικροῦ ὄρνιθος, λευκοῦς τὴν ὄψιν, τινὰς δὲ ἐν ἀρχομένη τῆξει, ἄλλους δὲ τῇ ὅπως οὖν ἰσχυρᾷ τοῦ δακτύλου πίεσει εὐκόλως ἀποβάλλοντας τὴν ἐαυτῶν συνοχήν· ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ καὶ πρὸς τὸ κατώτερον χεῖλος κύστιν μεγάλαν

πυγμῆς τὸ μέγεθος, ἐμπεριέχουσαν ὀρώδες ὑγρὸν καὶ πλῆθος μέγα κυστιδίων διαφόρου μεγέθους· ἐν τοῖς λοιποῖς συστήμασιν οὐδὲν τὸ οὐσιῶδες.

Ἐπίκρισις. Ἐπὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νεκροψίας ταύτης παρατηρῶ, ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ ἀρρώστου ἦτο ἡ θεραπεία τοῦ κατάγματος τῶν πλευρῶν, ὅπερ ἔπαθεν ἐκ τοῦ διὰ τοῦ πτύου τραύματος· ἡ δὲ τοπικὴ ἐξέτασις, ἀνευροῦσα κριγμὸν καὶ κλυδασμὸν, ἀνωθεν τοῦ κατάγματος προελθόντα, ὡς ἠλπίζετο, ἐκ συναθροίσεως αἵματος, ἐπεκύρου τὰ λεγόμενα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἰκανοποιεῖ ἐν τινι μέτρῳ τὰς ἀξιώσεις τῆς κλινικῆς· συνετέλεσαν προσέτι εἰς τὴν ἀπάτην, εἰ καὶ ἡ δευτεροπαθῆς πλευρίτις τοῦ ἀριστεροῦ ἡμιθωρακίου ἔμενεν ἀνεξήγητος καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὑπαμβλύτητος τοῦ ἄνω λοβοῦ τοῦ πνεύμονος, καὶ αἱ κάκοσμοι ἀποχρεμψίς, ἀποδοθεῖσαι ὑφ' ἡμῶν εἰς χρονίαν βρογχίτιδα, εὐνοηθεῖσαν καὶ ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ ἀσθενοῦς ὡς ἀνθρακοπώλου. Ἡ νεκροψία ἀνέτρεψε τὰς ὑποθέσεις καὶ κατέδειξεν ἡμῖν ὅτι καὶ τὸ ὀρώδες ἐκεῖνο ὑγρὸν δὲν ἦτο ὅλως τυχαῖον προϊόν.

Κατὰ τὰ ὑποδειχθέντα ἀνατομικὰ παρασκευάσματα, ἀρχικῶς προύκειτο περὶ καρκίνου πρωτοπαθοῦς τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, οὐ κλινικῶς τὰ εἰδικὰ συμπτώματα συμπίπτουσι πρὸς τὰ τοῦ πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ πνεύμονος· ἐνταῦθα ἐν καὶ μόνον τοιοῦτον ὑπῆρχε, τὸ βράγχος· αἱ δὲ αἰμοβαφεῖς ἀποχρεμψίς, δις μόνον παρατηρηθεῖσαι, δὲν ἦσαν καὶ χαρακτηριστικαί, διότι αὐταὶ μετὰ τῶν ἀποχρεμπτομένων σχηματίζουσι πηκτὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ πτυελοδοχείου, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐγένετο· περιπλέον δὲν συνωδεύετο ὑπὸ σταθεροῦ βηχὸς καὶ δυσπνοίας, ἀπαντώσης συνήθως ἐν τοῖς πρωτοπαθεῖσι τοῦ πνεύμονος καρκίνοις, περὶ ὧν, ὡς καὶ περὶ τῆς χαρακτηριστικῆς καχεξίας ἐν ἐκτάσει ἄλλοτε καὶ ἐν εἰδικῇ μελέτῃ εἶπον τὰ δέοντα (*Gazette Médicale d'Orient*, N° 19 et 20, 1899), καὶ ἄπερ, εἰ καὶ ἐνταῦθα περὶ δευτεροπαθοῦς τοῦ πνεύμονος προύκειτο καρκίνου, ὄφειλον νὰ σημειωθῶσιν ὅπως δῆποτε.

Ἦδη προβάλλεται τὸ ἐρώτημα: μὴ τυχὸν εἶχομεν πρωτοπαθῆ τοῦ πνεύμονος καρ-

κίνον; Έκ του αποτελέσματος τής νεκροψίας κυρία έδρα θεωρητέα τὸ σύστημα τῶν τραχειοβρογχικῶν γαγγλίων, ὅθεν δευτεροπαθῶς διηθήθη ὁ ἀριστερός λοβός, ἐν ᾧ καὶ τῆξις τοῦ ὄγκου ἐγένετο καὶ ἀποστηματοποιήσις, βαθμηδόν δὲ βραδύτερον αἱ κάκοσμοι ἀποχρέμψεις καὶ ἡ δευτεροπαθῆς πλευρίτις ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχικῆς ἐστίας ἐγένοντο καὶ αἱ τοῦ δεξιῦ πνεύμονος διηθήσεις, ἡ τοῦ δεξιῦ ὑπεζωκότος καὶ τῶν δύο πλευρῶν, ὧν ἡ τῆξις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ καὶ αἰτία τοῦ κατάγματος, οὐχὶ δὲ τὸ διὰ πτύου τραῦμα ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἐν τῷ ἥπατι καρκινώματα, μόνη δὲ ἡ κύστις, ἥτις ἦτο κύστις ὑδατίδων, ἐγκατέστη ἀνεξαρτήτως καὶ πολὺ πρὸ τοῦ καρκίνου ἀνεπτύχθη. Ὅτι ἔδρα πρωτοπαθῆς τοῦ καρκίνου ἀναντιρρήτως ἦσαν τὰ τραχειοβρογχικὰ γάγγλια ἀπέδειξα ἐμμέσως διὰ τῆς ἄνω ῥηθείσης μελέτης μου, ὅτε ἐν τρισὶ περιπτώσει πρωτοπαθοῦς τοῦ πνεύμονος καρκίνου οὐδαμοῦ τοῦ ὑπεζωκότος δευτεροπαθεῖς παρετήρησα διηθήσεις, βεβαίῳ δὲ ὁ Ρουβιὲ ἀξιωματικῶς λέγων που, ὅτι οὐδέποτε ἐν πρωτοπαθεῖσι καρκίνοις τοῦ πνεύμονος παρατηροῦνται δευτεροπαθεῖς τοιοῦτοι ἐν τῷ ὑπεζωκότι, ἐν ᾧ τοῦναντίον, δυνάμεθα εἰπεῖν, οἱ ἐν τοῖς γαγγλίοις τὴν γένεσιν αὐτῶν ἔχοντες διὰ τοῦ λυμφατικοῦ συστήματος μεταφυτεύονται δευτεροπαθῶς εἰς τὸν πνεύμονα, τὸν ὑπεζωκότα καὶ ἀλλαχοῦ. Ἔτερον ἐρώτημα προβάλλεται: Ὅποια ἡ φύσις τοῦ ὄγκου; Βεβαίως μόνη μικροσκοπικὴ ἐξέτασις δύναται νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν αὐτήν, πλὴν, φρονοῦμεν, δυνάμεθα ἀλανθάστως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι προῦκειτο περὶ καρκίνου ἐγκεφαλοειδοῦς φύσει ὁ ὄγκος οὗτος αὐξάνει καὶ ἀναπτύσσεται ταχέως, τήκεται καὶ ἀποστηματοποιεῖται εὐκόλως καὶ τούτου ἕνεκα συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἐλαφρῶν πυρετικῶν κινήσεων τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐνταῦθα εἰς τὴν ταχείαν δὲ ἀνάπτυξιν τοῦ καρκίνου παρὰ τῷ ἀρρώστῳ τούτῳ ἀποδοτέαν καὶ τὴν ἔλλειψιν οὐ μόνον τῆς καχεξίας, ἥτις μόνον διὰ χρόνιου ἐξελίξεως τῶν νοσημάτων ὡς τὰ πολλὰ ἐγκαθίσταται, ἀλλὰ καὶ τὴν σχετικὴν εὐεξίαν καὶ εὐτρόφειαν.

Μετὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἐπιστῶ τὴν ὑμετέραν προσοχὴν, ὅπερ λίαν οὐσιώδες, εἰς τὰ σχετικῶς

ὀλίγα παθολογικὰ φαινόμενα ἀσθενοῦς πρὸ ἐνὸς περίπου μηνὸς ἐργαζομένου καὶ σχετικῶς εὐεκτοῦντος καὶ κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν διὰ τῆς νεκροψίας ἀποκαλυφθεῖσαν καταστροφὴν διαφόρων συστημάτων τοῦ ὄργανισμοῦ ὑποῦλως καὶ σιωπηλῶς, ἄνευ παθολογικῶν ἐκδηλώσεων ἐπισήμων, ὑπὸ τοῦ νοσήματος ὑπονομευθέντος.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** λυπεῖται, λέγει, διότι δὲν ἐγένετο παρὰ τῷ ἀρρώστῳ οὐδεμία λαρυγγοσκοπικὴ ἐξέτασις· καθὼς ἐν τῇ παρατηρήσει τοῦ κ. **Χρησιδίου** ἀναφέρεται, ὑπῆρχον βλάβαι τῆς φωνῆς, οἷον δυσφωνία κτλ., ἥτις προήλθεν ἐκ πίεσεως ἢ παθήσεως τοῦ παλινδρόμου νεύρου τοῦ πλανητικοῦ. Τοιαῦτα παθήσεις τοῦ καλινδρόμου οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἀνευρυσμῷ τῆς ἀορτῆς, τῇ διηθήσει τῶν τραχειοβρογχικῶν ἀδένων καὶ ἐν τῇ συριγγώδει σκληρώσει τῶν κορυφῶν τῶν πνευμόνων.

Ὁ κ. **Νούλης** ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται ἴσως ἐν τῇ περιπτώσει ταῦτη οὐχὶ περὶ καρκίνου, ἀλλὰ περὶ τοπικῆς φυματώδους ἐπεξεργασίας τῶν ἀδένων ὁ πυρετός, ὁ παρατηρηθεὶς παρὰ τῷ εἰρημένῳ ἀρρώστῳ, ἐξηγεῖται κάλλιον διὰ τῆς τελευταίας ταύτης ὑποθέσεως. Ὁ Jaccoud περιέγραψεν ἄλλοτε τοιοῦτου εἶδους φυματιώδεις ἐπεξεργασίας κατόπιν ἰσχυρῶν κτυπημάτων.

Ὁ κ. **Διμαράκης** φρονεῖ ὅτι ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀνατομικοῦ παρασκευάσματος τοῦ κ. **Χρησιδίου** δύναται νὰ ἄρῃ πᾶσαν ἀπορίαν. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν πρωτοπαθῆ διήθησιν τῶν ἀδένων, ὁ χρόνος τῆς ἐμφάνισεως τοῦ βράγχους εἶναι σπουδαῖον διακριτικὸν σύμπτωμα.

Ὁ κ. **Ἄν. Χρησιδίου**, ἀπαντῶν τῷ κ. **Παπανικολάου** ὁμολογεῖ ὅτι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ λαρυγγοσκοπικὴ ἐξέτασις ἦτο ἀναγκαία καὶ ἐνδιαφέρουσα, δυστυχῶς ὁμως τὸ κατάγμα μόνον, δι' ὃ ὁ ἀσθενὴς εἶχε προσέλθει εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ. Ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὁμως τοῦ κ. **Νούλη**, λέγει ὅτι δι' αὐτὸν οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὑπάρχει περὶ τῆς καρκινώδους φύσεως τῆς διηθήσεως. Καὶ ἡ

σκληρότης τῶν γαγγλίων καὶ ἡ δευτεροπαθῆς διήθησις τοῦ ἥπατος ἀποδεικνύουσι τρανότατα ὅτι πρόκειται περὶ νεοπλασματος. Γινώσκει ὅτι καὶ ἐν τῇ φυματιώσει ὑπάρχει δευτεροπαθῆς διήθησις τοῦ ἥπατος, ἀλλ' οἱ μικροσκοπικοὶ χαρακτηρισεῖς εἰσι πάντῃ διάφοροι μικραὶ καὶ πολλαπλαῖ διηθήσεις, ἐν ᾧ ἐν τῷ καρκίνῳ ὀλίγαι καὶ μεγάλαι, ὅπως ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος περιστατικῷ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν πυρετόν, κάλλιστα ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀριστερῷ πνεύμονι σχηματισθέντος ἀποστήματος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΗ'

26 Ἀπριλίου 1900.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ.

Ὁ κ. Ἀνδρέας Ἀντίπας ἀναφέρει τὰς ἐπομένας τρεῖς περιπτώσεις ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος:

Κύριοι,

Παρατήρησις Α'. Τηλέμαχος Τ., ἡλικίας 23 ἐτῶν, ὑποδηματοποιός, διαμένων ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἀσθενήσας ἐκ τινος ἐντερικῆς διαταράξεως ἐπανακάμπτει εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Τένεδον, ὅπου τὸ πρῶτον ἐπεσκέφθη αὐτόν. Παραπονεῖται ἐπὶ πόνῳ κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον καὶ τὴν δεξιὰν ὠμοπλάτην. Ἡ ἐξέτασις ἀποδεικνύει αὐξήσιν τοῦ ὄγκου τοῦ ἥπατος, οὐδὲν ὁμοίως σημεῖον ὠρισμένου ἀνευρίσκω ἐπώδυνον καὶ κλυδάζον. Σπλὴν μετρίως διωγκωμένος. Πυρέσσει μετρίως ἢ ἐσπερινὴ θερμοκρασία ἦν 38,5°, ἢ πρωϊνὴ 37,5°. οὐδὲν τὸ ἐξαιρετικὸν ἀπὸ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, πλὴν ῥόγγων τινῶν κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος. Καὶ ὡς ἐκ τῶν συμπτωμάτων καὶ ὡς ἐκ τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως τοῦ ἄρρώστου ὑπέπτευσα ἥπατικὸν ἀπόστημα, ἀλλὰ μετὰ τινος ἐπιφυλάξεως, καθ' ὅσον δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποκλείσω ἐντελῶς τὸ ἔλειον μίasma, τοῦ ἄρρώστου παθόντος ἄλλοτε ἐλείους πυρετούς. Συνέστησα τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονὴν καὶ ἀνέγραψα τὴν κινήσιν καὶ τὴν ἰπέσα μετὰ τοῦ Kermes mineral, ἀπερ' ἐνόμιζον τότε ὡς εἰδικὰ φάρμακα κατὰ τῶν ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος!

Δέκα ἢ δώδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν ὁ ἄρρωστος ἐπανερχεται διηγουμένος ὅτι ἀπὸ τῆς προτεριαίας ἀποχρέμπτται ἄφθονα πυώδη καὶ αἰμόφυρτα πτύελα, ὧν δείγμα ἐκόμισέ μοι. Δέν μοι ἔμεινεν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι τὸ ἀπόστημα ἐκενοῦτο διὰ τινος βρόγχου. Ἡ πυώδης ἀποχρέμψις ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη ἐπὶ τινος ἡμέρας, ὁ πυρετός κατέπεσε καὶ ὁ ἄρρωστος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια καλῶς ἔχων.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι διαφέρον ὡς πρὸς τὴν ἐκβασιν τοῦ ἀποστήματος. Γνωστὸν ὅτι τὰ ἀποστήματα τοῦ ἥπατος, ἀφιέμενα εἰς ἑαυτὰ, ἔχουσι τὴν τάσιν νὰ διανοίγῃνται εἴτε πρὸς τὰ ἔξω εἴτε ἐντὸς τῶν παρακειμένων ὀργάνων, πλὴν ἐὰν ὁ θάνατος ἐπέλθῃ προτῶν τὸ ἀπόστημα ὑπερβῇ τὰ ὄρια τοῦ ἥπατος, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει 56% ἐπὶ τοῖς 100, κατὰ τὸν Rouis. Ἡ διὰ τοῦ πνεύμονος καὶ τῶν βρόγχων διάρρηξις τοῦ ἀποστήματος εἶναι, ὡς γνωστὸν, ἡ συνηθεστάτη πάσης ἄλλης ἐκβάσεως· ὅταν δὲ ἀπλῶς ἡ συγκοινωνία πρὸς τὰ ἔξω ἦναι βρογχικὴ μόνον, ἐλάχιστα δὲ τὸ παρέγχυμα τοῦ πνεύμονος ἐνδιαφέρεται, τότε ἡ πρόγνωσις εἶναι εὐνοϊκὴ καὶ ἡ ἴασις ἐπέρχεται ταχεῖα, ὡς συνέβη νῦν.

Παρατήρησις Β'. Δημήτριος Π., ἡλικίας 12 ἐτῶν, ἐξ Ἠπείρου, εἰσέρχεται εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Παίδων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῇ 17/1 Μαρτίου φέρων κατὰ τὴν ἥπατικὴν χώραν συρίγγιον. Οἱ γονεῖς διηγοῦνται, καὶ ὁ παῖς αὐτός, τυγχάνων εὐφυέστατος, ὅτι πρὸ 1½ ἐτους ἐν ᾧ συνέπαιζε μετ' ἄλλων συνομηλικῶν ἔλαβε κτύπημα ἰσχυρὸν διὰ ῥοπάλου κατὰ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἄνευ θλάσεως τῶν περιφερικῶν ἀπαλῶν μορίων. Μετὰ τινος ἡμέρας παρετήρησε κατὰ τὴν πληγείσαν χώραν, λίαν ἐπώδυνον οὔταν, ἐξοίδησιν, ἦν βραδύτερον οἱ ἰατροὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἔσχασαν, ἀποφηνάμενοι περὶ ἀποστήματος τοῦ ἥπατος· κατὰ δὲ τὴν ἀφήγησιν τῶν γονεῶν πῦον ἀρκετόν, ὡσεὶ 500 γραμμάρια, ἐξήχθη. Ἐκτοτε μένει συρίγγιον, δι' ὃ προσῆλθεν ἵνα συμβουλευθῇ ἡμᾶς.

Ἐξετάζοντες τοπικῶς τὸν ἄρρωστον, παρατηροῦμεν ἐν τῷ δεξιῷ ὑποχονδρίῳ δύο ἐκ. τοῦ μ., δεξιόθεν τῆς παρασπτερνικῆς γραμμῆς, διασσεσληνωμένον συρίγγιον, διῆκον σχε-

δὸν ὀριζοντίως ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὀλίγον πρὸς τὰ ἄνω εἰς βάθος 11—12 ἐκ. τοῦ μ. Ἡ ἀντιστοιχοῦσα χώρα εἶναι ὀλίγον ἐπηρμένη, οὐσα ἢ ἔδρα καταφανοῦς παραπλεύρου κυκλοφορίας. Τὸ ἀναμνηστικὸν καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ συριγγίου πείθουσιν ὅτι πρόκειται περὶ ἀποστήματος τραυματικοῦ τοῦ ἥπατος ἕνεκα θλάσεως αὐτοῦ.

Ἡ θεραπεία, ἣν ἐφήρμοσα, εἶναι ἀπλουστάτη: ἀπόξεις καλὴ διὰ τοῦ τέμνοντος κοχλιαρίου καὶ πλύσις ἀντισηπτικῆ· ἀντὶ δὲ τοῦ ἐλαστικοῦ σωλήνος ἐνέθηκα ἀπλῶς εἰς τὸ στόμιον τοῦ ἔλκουσ τεμάχιον γάζης. Ἡ ἐπούλωσις ἐπῆλθε ταχυτάτη, μετὰ 8 ἡμέρας. Ὁ παῖς ἀφῆκε τὸ νοσοκομεῖον ὑγιῶς ἔχων. Ἡ ἔπασις τῆς ἀντιστοίχου τῷ συριγγίῳ χώρας εἶχε καταπέσει καὶ ἡ φλεβικὴ παράπλευρος κυκλοφορία ἠλαττοῦτο ἡμέρα τῇ ἡμέρα μέχρι τελείας αὐτῆς ἐξαλείψεως.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο νομίζω διαφέρειν διὰ δύο λόγους· πρῶτον καὶ κυρίως διὰ τὴν τραυματικὴν αὐτοῦ ἀρχήν· γνωστὸν δὲ ὅτι αἱ ἐκ τραύματος πυώδεις ἥπατίτιδες εἶναι λίαν σπάνιαι. Δεύτερον δὲ διὰ τὸ θεραπευτικὸν ἀποτέλεσμα ἀπλῆς ἀποξέσεως τοῦ συριγγίου, ὅπερ ἐπὶ μῆνας ἔμενον ἀθεράπευτον. Ὅσον θεωρῶ καὶ ἐγὼ ἀνωφελῆ καὶ κινδυνώδη τὴν ἀπόξιν διὰ τέμνοντος ὄργανου τῶν ἀποστηματικῶν κοιλοτήτων τοῦ ἥπατος, ἣν πρῶτος ἐφήρμοσεν ὁ *Τσαγκαρόλας* ἀμέσως μετὰ τὴν σφάξιν αὐτῶν, τοσοῦτον ἡ θεραπευτικὴ αὕτη μέθοδος φαίνεται μοι δίδουσα κάλλιστα ἀποτελέσματα, ἐφαρμοζομένη κατὰ τὴν ἀποθεραπείαν, ὅποτε ἡ κοιλότης μεταβάλλεται εἰς συρίγγιον. Τὴν πορείαν ταύτην ἠκολούθησα καὶ ἐν τῷ ἀκολουθῶν περιστατικῷ.

Παρατήρησις Γ'. *Ἀχιλλεύς Σφ.*, ἡλικίας 30 ἐτῶν, ἐκ Τενέδου, κρεοπώλης, εἰσέρχεται εἰς τὴν κλινικὴν ἡμῶν τὴν 1/14 Μαρτίου 1900 σταλεὶς παρὰ τοῦ ἱατροῦ τῆς νήτου κ. *Γιαννουλάτου*, ἐξ οὗ ἔχω ἀκριβῆς τὸ ἀναμνηστικὸν τοῦ ἀρρώστου. Ἐν ὀλίγοις διηγεῖται οὗτος ὅτι ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔπασχε δυσεντερίαν, ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου δὲ ἠσθάνετο πόνον ἐντετοπισμένον ἐν τῷ δεξιῷ ὑποχονδρίῳ, ταυτοχρόνως δὲ πυρετός καὶ ἰδρώτες ἰσπάζον αὐτὸν τακτικῶτατα, τῆς ἐσπερινῆς θερμοκρασίας κυμαινο-

μένης μεταξὺ 40° καὶ 39,5°. Διαγνοὺς ἐπὶ τέλους ὁ ἱατρὸς ἀπόστημα τοῦ ἥπατος, μίαν ἢ δύο ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐνταῦθα ἐλεύσεως τοῦ ἀρρώστου, ἐξήγαγε διὰ δύο παρακεντήσεων πύον γρ. 250 τὸ ὄλον. Ἡ παρούσα κατάστασις τοῦ ἀρρώστου εἶναι ἡ ἐξῆς· Ὁφίς γεώδης καχεκτικὴ μετὰ ἰκτερικῆς χροιάς τοῦ σκληρωτικοῦ χιτῶνος τῶν ὀφθαλμῶν. Ἄλγει αὐτομάτως καὶ τῇ πιέσει κατὰ τὴν ἥπατικὴν χώραν. Τὸ ἥπαρ ἠϋξημένον τὸν ὄγκον καὶ κατερχόμενον μέχρις ἄνωθεν τοῦ ὄμφαλου, κλυδάζει καταφανῶς κατὰ βάθος. Οὐδὲν ἐκ μέρους τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, πλὴν ὑγρῶν τινῶν ρόγχων κατὰ τὴν βᾶσιν τοῦ δεξιῷ πνεύμονος· ὁ ἀρρωστος δὲ ἀπὸ τινος ἐνοχλεῖται ὑπὸ βηγός. Ἡ ἐξέτασις τῶν οὖρων ἀπέδειξεν *ὑπερδιπλασίαν τὴν ποσότητα τῆς οὐρίας* καὶ χολῆς αἰσθητὴν ποσότητα. Οὐδὲν ἐκ τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν δυσεντερικὴν κατάστασιν. Οὐδὲν ἐκ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος, πλὴν τῆς συμπαρομαρτοῦσης ταῖς τοιαύταις νοσηραῖς καταστάσεσιν ἀτονίας τοῦ καρδιακοῦ μυός.

Τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως κριθείσης ἀπαραιτήτου, προέβην τῇ 2/15 Μαρτίου εἰς τὴν ριζικὴν θεραπείαν, ἥτοι τὴν εὐρείαν διανοξίν τοῦ ἥπατικοῦ ἀποστήματος, ἀκολουθήσας τὴν μέθοδον τοῦ *Stromayer-Little*, μετὰ τροποποιήσεις, ἣν συνεβούλευσαν ὁ *Defontaine*, *Bouilly*, *Legond* καὶ ἄλλοι. Πρὸς τόνωσιν τοῦ πάσχοντος ἐνήργησα ἐνέσεις φυσιολογικοῦ ὄρου εἰς ἀρκετὴν ποσότητα.

Ἐγχείρησις. Ἀναισθησία διὰ χλωροφορμίου. Ἡ πρώτη δοκιμαστικὴ παρακέντησις διὰ βελόνης τῆς συσκευῆς *Potani*, γενομένη τρεῖς δακτύλους κάτω τῶν δεξιῶν νόθων πλευρῶν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῆς μαζικῆς γραμμῆς, δίδει ἔξοδον εἰς πύον παχύρρευστον· ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς παρακεντήσεως ταύτης τέμνω κατὰ στρώματα ὀριζοντίως τοὺς ἀντιστοιχοῦς ἰστούς εἰς ἕκτασιν 10—12 ἐκ. μ., ἥτοι τὸ δέρμα, τοὺς μῦς μετὰ τῶν ἀπονευρώσεων καὶ τὸ περιτόναιον, πρὸς ὃ οὐδεμίαν ἔχει πρόσφυσιν τὸ ἥπαρ, καθ' ὅσον ἡ διὰ τοῦ δακτύλου ἐξέτασις μοι ἐπέτρεψε νὰ ἀντιληφθῶ. Πρὶν ἢ τὰ μὲν τὸ ἥπαρ συνέραψα τὸ περιτόνιον πρὸς τὴν Γλυσσώνιον θήκην ἵνα

προστατεύσω τὴν μεγάλην περιτονιακὴν κοιλότητα (μέθοδος *Defontaine*). Εἶτα τέμνω τὸν ἥπατικὸν ἰστὸν ἐπὶ τῆς ὁδηγοῦ βελόνης, ἧς τὴν σημασίαν πάντες γινώσκετε, εἰς βάθος 2 ἐκ. τοῦ μ., ὁπότε ἐξέρχεται ποσότης 500 γρ. πύου παχυρρεύστου καὶ αἰμοφύρτου. Διὰ τῆς ἀναρροφητικῆς συσκευῆς τοῦ *Potani* δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγω ἄλλο πύον, καίτοι μετεχειρίσθην τὴν παχυτέραν βελόνην. Ἀποσύρας ταύτην καὶ ἐξετάσας διὰ τοῦ δακτύλου τὴν κοιλότητα, παρατηρῶ (πλὴν τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ τῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ὑπαρχουσῶν χορδῶν) ἀμέσως ὑπὸ τὸν δάκτυλον καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς τομῆς ἐτέραν ἐπιφάνειαν λείαν καὶ καταφανῶς κλυδαζούσαν. Ἐπ' αὐτῆς διὰ τοῦ μαχαίριου φέρω εὐρείαν τομὴν ἐνοῦσαν τὰς δύο ἀποστηματικὰς κοιλότητας, καθ' ὅσον ἀναμφιβόλως ἦσαν δύο, ἡ κενωθείσα ἤδη, ἡ καὶ μικροτέρα, καὶ ἡ τελευταῖον διανοιχθεῖσα, ἡ μείζων, διότι ἐξ αὐτῆς ἐξήχθη ἡ τεραστία ποσότης πύου μετὰ ἐσφακελωμένων ἰστῶν, $3\frac{1}{2}$ χιλιογράμμων τοῦλάχιστον. Ὡστε ἡ ὅλη ποσότης ὑπερέβαινε τὰς 4 λίτρας. Εἶτα διεσωλήνωσα διὰ διπλοῦ παχέος ἐλαστικοῦ σωλήνος τὴν κοιλότητα καὶ ἀπέπλυνα αὐτὴν ἐπιμελῶς δι' ἐλαφρᾶς διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου. Ἐπίδεσμος ἀσηπτικός.

Ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ πύου ἔδειξε τὴν ὑπαρξίν σταφυλοκόκκων.

Μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ πυρετὸς ἤρξατο ἐλαττούμενος, κατέπεσε μέχρι τοῦ φυσιολογικοῦ, ἔδειξεν ἐπὶ τινὰς ἐτι ἡμέρας διακυμάνσεις ἀντιστοιχοῦσας εἰς τὴν ἀπόπτωσιν γεγαγγραιωμένων ἰστῶν τοῦ παρεγχύματος καὶ ἀπὸ τῆς 14/27 Μαρτίου μέχρι τῆς 1/14 Ἀπριλίου, ὅτε ἀφῆκε τὸ νοσοκομεῖον, διετελέσεν ἀπύρετος. Τὰς πλύσεις τῆς κοιλότητος ἐνήργουν τοῦ λοιποῦ ἀσηπτικῶς δι' ἀπλοῦ ὁροῦ φυσιολογικοῦ ἀπεστειρωμένου. Τὴν 14/27 Μαρτίου κατὰ τὴν πλύσιν ἐξήγαγον ἀπὸ τῆς κοιλότητος μέγα τεμάχιον, ὡς ἡμισίαν παλάμην, ἥπατικοῦ ἰστοῦ ἐσφακελωμένου, ὅπερ ἀπέφρασσε τὰ χεῖλη τοῦ τραύματος, καθ' ὃν χρόνον ἀπέσυρον τοὺς σωλήνας ὅπως καθάρισα αὐτούς. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ πυρετὸς δὲν ἀνεφάνη πλέον καὶ ἡ ἐπούλωσις τῆς πελωρίας κοιλότητος ἔβαινε

ταχέια. Οὐδεμίαν χολορραγίαν καθ' ὅλην τὴν ἀποθεραπείαν.

Τῆ 25/7 Ἀπριλίου ἀπέξεσα διὰ τοῦ κοχλιαρίου τὴν σμικρυνθεῖσαν ἤδη κοιλότητα ἀφήσας ἓνα μόνον σωλήνα· 35 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ ἄρρωστος, ἀναλαβὼν σχεδὸν πλήρεις τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, μὴ ἐνοχλούμενος ὑπὸ τοῦ βηχὸς ἀνεχώρησε φέρων συρίγγιον 10 ἐκ. μ. βάθους ἐλάχιστα πυορροῦν. Καθ' ἃς δε ἀρτίως ἔχω πληροφορίας ὁ ἄρρωστος εὐρηται ἐν πλήρει ἀναρρώσει, τὸ δι' ἔλκος ἐν τῷ ἐπούλωσθαι.

Τὸ διαφέρον τῆς τελευταίας ταύτης παρατηρήσεως ἐγκρίεται καὶ ἐν ἄλλοις μὲν, ἰδίως ὅμως εἰς τὸ μέγα ποσὸν τοῦ ἐξαχθέντος πύου καὶ εἰς τὴν ταχυτάτην ἐπούλωσιν ἢ σπρίκνωσιν τῆς ἀποστηματικῆς κοιλότητος, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ταχυτάτην ἀνάρρωσιν τοῦ πάσχοντος, ὃν ἐπιθανάτιον σχεδὸν ἐνεγείρησα. Ἐν τούτοις ἀναφέρεται περιπτώσις καθ' ἣν ἥπατικὸν ἀπόστημα περιεῖχεν ἄνω τῶν 8 λίτρων. Ἡ ἱστορία τῶν ἀποστημάτων τοῦ ἥπατος διὰ τῶν ἐργασιῶν καὶ ἄλλων μὲν συγγραφῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμετέρων *Καρτούλη*, *Τσαγκαρόλα*, *Καραβία*, εἶναι σχεδὸν πλήρης ὑπὸ τε παθολογικὴν καὶ συμπτωματολογικὴν ἔποψιν. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τονίσω τοῦτο, ὅτι, τῆς διαγνώσεως ἀπαξ θεθείσης, ἡ θεραπεία δέον νὰ ἦναι χειρουργικὴ καὶ ἄμεσος, ἐκτὸς ἂν τὸ ἀπόστημα κατέχη θέσιν ἀπροσπέλαστον, ὅπερ σπανιώτερον συμβαίνει.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΟΘ'

3 Μαΐου 1900.

Προεδρία Ι. ΣΙΩΤΗ.

Ὁ κ. *Παπανικολάου* ἀναφέρει τὴν ἀκόλουθον *περὶ ἀντανεκλαστικοῦ λαρυγγοσπάσμου* παρατήρησιν:

Κύριοι,

Ἦρὸ 10 μηνῶν παρετήρησα κύριον 35 ἐτῶν πάσχοντα ἀπὸ 3 ἐτῶν ὑπὸ τὰ ἐξῆς περιέργα φαινόμενα: κατὰ τὸ δεῖπνον, κατὰ τὴν κατάποσιν, κατὰ τὰς πρωϊνάς ἀποχρέμψεις ἀπεφράσσετο πολλακίς αἰφνιδίως ὁ λαϊμὸς αὐτοῦ οὕτως, ὥστε δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τινὰ δευτερόλεπτα ν' ἀναπνεύσῃ· κατάστασις ἀνυπόφο-

ρος, ἐμβάλλουσα αὐτὸν εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν. Τρίμηνος εἰδικὴ θεραπεία παρὰ συναδέλφω τῆς πόλεως ἡμῶν, συνισταμένη εἰς γαργαρισμούς, ψεκασμούς καὶ καυτηριάσεις τοῦ φάρυγγος (;) εἰς οὐδὲν ἰσχυσαν· ὁ ἤδη ὑποχονδριακὸς γενόμενος ἄρρωστος ἀμφέβαλλε περὶ τοῦ προσεχούς μέλλοντος τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὑποθέτων ὅτι ἀνιάτος τις πρὸς μοιραῖον τέλος φέρουσα πάθησις ἐμφωλεύει ἐντὸς τοῦ λάρυγγος αὐτοῦ.

Ὁ πάσχων ἐκτὸς ἐλαφρᾶς τιнос ὑπεραιμίας τοῦ φάρυγγος οὐδὲν παρουσιάζει σημεῖον τοῦ λάρυγγος, δι' οὗ νὰ ὑποπτεύσῃ τις ὑλικὴν πάθησιν τῶν νεύρων τοῦ λάρυγγος ἢ τῶν κέντρων αὐτῶν.—Τὸ διάφραγμα τῆς ρίνος κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ μοῖραν κλίνει ἐπὶ τὰ ἀριστερά, ἀπὸ δὲ τῆς κυρτότητος ταύτης προέχει ἄκανθα ὀστεῖνη, ἐφαπτομένη τῆς ὑπερτροφικῆς κάτω ἀριστερᾶς ρινικῆς κόγχης, ὥστε δυσχερῆς ἀπέβαινε ἢ διὰ τοῦ ῥώθωνος τούτου ἀναπνοή. Κατὰ τὸ ρίνοφαρυγγαῖον κοίλωμα ὀλίγη βλέννα προερχομένη ἀπὸ τῆς ρίνος ἔνεκα τοῦ ἐλαφροῦ αὐτῆς κατάρρου. Κατὰ τὴν ἐπαφὴν τοῦ ὀπισθίου φαρυγγικοῦ τοιχώματος διὰ βάμβακος προσηρημοσμένου εἰς τὸ ἄκρον μήλης, ὁ ἄρρωστος ἠγέρθη ἀποτόμως, ἐξέτεινε τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἔριψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀνέστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρριπτάσθη τῆδε κάκεισε μάτην ζητῶν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ δωματίου νὰ ἀναπνεύσῃ. Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ 10''—12'', καθὰ ἠκούσθησαν πολλάκις βραχεῖς, διακεκομμένοι λυγμοὶ ἀναπνευστικῆς τάσεως· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἢ ἀναπνοή ἔλαβε τὴν κανονικὴν αὐτῆς τροχίαν· ὁ ἄρρωστος περιεχύθη τέλος ὑπὸ ἰδρώτος ψυχροῦ. Πρὸ ἐμοῦ ἀνεπτύχθη κατάστασις, οἷαν παρατηρεῖ τις ἐνίοτε, ὅταν ἀδέξιοι χεῖρες βιαίως ἐντινάξωσι φάρμακόν τι ἐντὸς τοῦ λάρυγγος ἐνίων νευρικῶν ἀτόμων, ἥτοι λαρυγγόσπασμος ἀρκετὰ ἔντονος, ὁμοῖος πρὸς τὴν κατάστασιν ἐκείνην, ἣτις τοσάκις ἐπὶ τριετίαν ἤδη ἀνῆρπασεν αὐτὸν ἀπὸ δαιτὸς προκειμένης.

Ἐπειδὴ τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπῆρχετο πολλάκις κατὰ τὴν κατάποσιν, συνηθέτατα δὲ κατὰ τὴν ἀπόχρεμψιν στερρῶς ἐπὶ τοῦ φαρυγγικοῦ τοιχώματος προσκεκολλημένου βλενωδούς ἐκκρίματος, προερχομένου, κατὰ

τὴν γνώμην μου, ἀπὸ τοῦ ἐλαφροῦ χρονίου ρινοκατάρρου, διετάχθησαν πλύσεις τῆς ρίνος διὰ φυσιολογικῆς διαλύσεως μαγειρικοῦ ἁλατος κατ' οἶκον καὶ ἐκαυτηριάσθη ἐπτάκις, ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα, διὰ τριχλωρικοῦ ὀξέος (acid. trichloroaceticum) ἢ ὑπερτροφικῆς ἀριστερᾶς κάτω ρινικῆς κόγχης αὐτοῦ. Ἐκτοτε ὁ ἄρρωστος ἔμενε ἐλεύθερος τῆς ὀχληροτάτης αὐτοῦ ταύτης παθήσεως.

Πρὸκειται λοιπὸν ἐνταῦθα περὶ ἀνακλαστικοῦ λαρυγγόσπασμου παρ' ἐνήλικι, ἔνεκα ὑπερτροφικοῦ κατάρρου τῆς ρίνος ἢ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸν φάρυγγα καταρρέοντος ἐκκρίματος. Τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔκρινα κατάλληλον ν' ἀνακοινώσω, ὡς λίαν σπανίαν· διότι ὀλίγισται περιπτώσεις λαρυγγόσπασμου ἀνακλαστικοῦ παρ' ἐνήλικιν ἔνεκα ρινικῆς παθήσεως ἰδημοσιεύθησαν (*Sommerbrodt, Hofmann, Heryng, Ruault*).

Ὁ κ. Τράντας ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν περὶ διαφωτισμοῦ τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπικρίσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου.

Κύριοι,

Τῆ 4 Μαρτίου 1898 ἐπαρουσίασα παιδίσκη ἐγχειρηθεῖσαν ἐκ διπλοῦ συγγενούς καταρράκτου, ἐφ' ἧς ἐπέδειξα διάφορα πειράματα, ἀπεδείκνυον δὲ τὸ δυνατόν τῆς διαφωτίσεως μέρους τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ. Ἐκ τούτων ἐξῆγον τὸ συμπέρασμα ὅτι δύναται τις τὸν πλάγιον φωτισμὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς διαγνωστικὴν μέθοδον, ἀφοῦ ἐν περιπτώσεσιν ὅπου ἔχομεν ἀνάγκην νὰ γνωρίζωμεν ἂν τὰ τοιχώματα τοῦ βολβοῦ ἦναι ἢ μὴ διαφωτίσιμα, τοῦθ' ὅπερ ἐπιδιώκει καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐπαφῆς.

Σημειωτέον ὅτι τὰ πειράματα ταῦτα, καὶ καθ' ἑαυτὰ κρινόμενα, δὲν ἦσαν ἄμοιρα διαφέροντος. Ὄντως βραδύτερον, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1898, ὁ καθηγητὴς *Hirschberg* ἐπαρουσίαζεν ἐν τῇ Φυσιολογικῇ Ἐταιρείᾳ τοῦ Βερολίνου ἀσθενῆ ἐξωφθαλμικόν, ἵνα ἐπιδείξῃ τὸ φαινόμενον τοῦ ἀνεστραμμένου εἰδώλου διὰ τῆς διαφανείας τῶν τοιχωμάτων.

Ἴδωμεν λοιπὸν τίνα εἶναι τὰ μειονεκτήματα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μεθόδου κατὰ τὸν κ. Γαβριηλίδην καὶ κατὰ τῆς ἀνακοινώσεώς μου καθόλου.

Ἐν πρώτοις θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐπιμείνω εἰς τὸ ζήτημα τῆς προτεραιότητος τῆς μεθόδου μου, διότι οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, οὔτε εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ ἀνεστραμμένου εἰδώλου τῆς φλογὸς τῆς λαμπάδος· διότι εὐκόλως πείθεται τις ὅτι οὐδέποτε ὠκιστοποιήθη αὐτό. Σημειῶ μόνον ὅτι ἀνακριβῶς ἀποδίδεται τὸ πείραμα τῷ *Helmoltz* ἢ τῷ *Volkmann*, διότι ὁ *Magendie* ἤδη τῷ 1816 ἐγίνωσκε τοῦτο.

Ὅθεν ἔλθωμεν ἀμέσως εἰς τὴν οὐσίαν.

1) Μέγα μειονέκτημα ἀνευρίσκει ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ὅτι ἡ μέθοδος εἶναι ἀνεφάρμοστος ἐπὶ ὀφθαλμῶν, ὧν ὁ φακὸς εἶναι τεθλωμένος, πασχόντων δηλαδὴ ἐκ καταρράκτου, ἐν περιπτώσεσι δηλαδὴ καθ' ἅς κατὰ τὸν συνάδελφον ἔχομεν ἀνάγκην νὰ προσδράμωμεν εἰς τὴν μέθοδον ταύτην. Καὶ λοιπὸν σπεύδω ν' ἀπαντήσω ὅτι τὸ μειονέκτημα τοῦτο δὲν ὑφίσταται. Πλείστα πειράματα ἐγένοντο, ἐξήτασα πολυαριθμούς καταρρακτικούς, οὐ μόνον ἀτελεῖς καταρράκτας, ἀλλὰ καὶ ὠρίμους, καθ' ἣν ὥραν δηλαδὴ ἐγχειροῦμεν αὐτούς, ἀπεκόμισα δὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ διαφώτισις τῶν τοιχωμάτων εἶναι κατὰ κανόνα δυνατὴ· δύναται νὰ μοι παραγάγῃσι ἀριθμὸν τινα καταρρακτικῶν καὶ ἀναλαμβάνω νὰ ἐπιδείξω ἐπὶ τούτων τὸ δυνατόν τῆς διαφωτίσεως. Ἐν τῷ πίνακι, ὃν ὑποβάλλω, βλέπει τις ἀριθμὸν τινα καταρρακτικῶν ἐξετασθέντων μετ' ἀποτελέσματος διὰ τῆς μεθόδου.

Ἐπεδείξαμεν δ' ἄλλοτε πρὸ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καταρρακτικόν, παρ' ᾧ διὰ τῆς διαφωτίσεως τοῦ σκληροῦ ἔξωθεν διεφαίνετο μέλαινα γραμμὴ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν πριονωτὴν περιφέρειαν (*ora serrata*)· ἐντεῦθεν ταύτης ὑπῆρχε πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἑτέρα ζώνη, ἣτις βεβαίως ἐφωτίζετο· παρά τισι τῶν καταρρακτικῶν δύναται τις ν' ἀντιληφθῆ πλὴν τῆς κυκλοτεροῦς μελαίνης γραμμῆς καὶ δοκίδας μελαίνας κατὰ διαστήματα ἴσα ἀπὸ τῆς μελαίνης γραμμῆς ἀρχομένας καὶ βαινούσας πρὸς τὰ πρόσω, ἀντιστοιχοῦσας δὲ πρὸς ὑπερσωρεύσεις μελαγχρωστικῆς κατὰ φύσιν αὐτόθι παρατηρουμένας. Δύναται τις οὕτω νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτοῦ τοπογραφικὴν εἰκόνα τῆς διαθέσεως τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος ἐπὶ ζώντος διὰ τῆς μεθόδου ἡμῶν, τοῦθ' ὅπερ δι' ἐπιδείξεις ἀνα-

τομικὰς δὲν εἶναι ἄχρηστον· ἐνίοτε μάλιστα ἐπὶ παθολογικῶν περιπτώσεων ὁ προσδιορισμὸς τῶν ὀρίων τῆς *ora serrata* εἶναι ἀναγκαῖος. Οὕτω ἐπὶ τῆς ἐγχειρήσεως *ciliotomie*, τῆς κατὰ τοῦ γλαυκώματος, ἡ ἀναγνώρισις τῆς μελαίνης γραμμῆς δύναται νὰ ὀδηγήσῃ μέχρι τίνος σημείου δέον ἡ τομὴ νὰ προβῆ, ἵνα μὴ ὑπερβῆ τὰ ὄρια τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως, ὅταν γνωρίζῃ τις τὰ ὄρια τῶν διαφόρων μερῶν παντὸς ὄργανου ἐν τῷ ἀτόμῳ τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν, ἡ ὠφέλειά μοι φαίνεται αὐτόδηλος.

Καταλήγομεν λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ μειονέκτημα τῆς μὴ διαφωτίσεως τοῦ καταρράκτου δὲν ὑφίσταται· τούναντίον μάλιστα ἡ διαφώτισις ἐπ' αὐτοῦ εἶναι δυνατὴ καὶ προσωτέρω ἢ παρὰ τοῖς ἔχουσιν ὑγιᾶ τὸν φακόν. Ἐξασθενοῦται μὲν τὸ φῶς διερχόμενον διὰ τοῦ ἡμιδιαφανοῦς σώματος, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ μεταχειρισθῶμεν φακὸν ἰσχυρόν καὶ νὰ διαστείλωμεν τὴν κόρην, ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν διαφώτισιν κατὰ γενικὸν τοῦλάχιστον κανόνα.

Εἶναι δὲ πλείστα αἱ περιπτώσεις, ἐν αἷς ἐνδείκνυται τότε ἡ χρῆσις τῆς μεθόδου ταύτης καὶ πολλάκις ἡμεῖς ἐσχομεν περιστάτικα. Μνημονεύω ἰδίως τὰ τραύματα τοῦ βολβοῦ τὰ ἐπιπλεκόμενα μετ' αἱμορραγιῶν τοῦ ὑαλώδους ὑγροῦ καὶ καταρράκτου· ἐνόσφ τὸ αἷμα ἐπλημύρει τὸν βολβόν, τὰ τοιχώματα ἦσαν ὅλως ἀδιαπέραστα ὑπὸ τοῦ φωτός, ὅσον ὁμως πρόβαινε ἡ ἀπορρόφησις τοῦ αἵματος, τοσοῦτον ἡ διαφώτισις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἦτο δυνατὴ.

2) Ὁ κ. *Γαβριηλίδης* εὐρίσκει ἀνεφάρμοστον τὴν μέθοδον ἐπὶ ὀπισθίων συνεχειῶν, καθιζημάτων περιφακίου, παχέων ἐξιδρωμάτων, λευκωμάτων τοῦ κερατίου, ἐπὶ νεφελίων καὶ κηλίδων αὐτοῦ. Ἐπὶ πληθῆος περιπτώσεων, ὅπου αἱ συνέχειαι τῆς ἱριδος δὲν εἶναι παμπληθεῖς, ἢ ἐπὶ ἰζημάτων περιφακίου ἢ νεφελίων τοῦ κερατίου, ἡ μέθοδος τῆς διαφωτίσεως εἶναι δυνατὴ· ἐπίσης ἐπὶ ἐλαφρᾶς θολώσεως τοῦ κερατίου, ὡς ἐπὶ ὀξείας γλαυκώματος ἢ ἐπὶ ξηρώσεως κερατίου, ἡ διαφώτισις εἶναι δυνατὴ, ἐνῶ ἡ ὀφθαλμοσκοπῆσι δύναται νὰ ἦναι ἀδύνατος.

3) Ὑπαρχουσῶν αἱμορραγιῶν τοῦ ὑαλώδους ὑγροῦ, ἡ μέθοδος κατὰ τὸν κ. *Γαβριηλίδην* εἶναι ἀνεφάρμοστος. Ἄν αἱ αἱμορραγίαι

ήναι άρθρονοι, έντως ή διαφώτισις είναι άδύνατος. Η ιδιότης όμως αύτη άκριβώς παρέχει ένδειξεις ώφελίμουσ τῷ κλινικῷ· διότι διά τῆς διαφωτίσεως τῶν τοιχωμάτων θά παρακολουθῆ τήν κατάστασιν τῶν αίμορραγιῶν· ὅσον αὐταί άπορροφῶνται, τοσοῦτον τά τοιχώματα διαλάμπουσιν ἐπί μάλλον διά τῆς μεθόδου. Εἶναι πολύτιμος ή συμβολή ἐπί τοιούτων περιπτώσεων, ἐάν μάλιστα δι' άλλο κώλυμα (καταρράκτης λ. χ.) ή ὀφθαλμοσκόπησις ἦναι άδύνατος.

Ο καθηγητής Πανᾶς ἐδημοσίευσε (Arch. d'Oph. 1896) περίπτωσιν, ὅπου ή εξέτασις διά τῆς μεθόδου τοῦ φωτισμοῦ δι' ἐπαφῆς (*Lange-Reuss*) ἰδεικνυε τήν ὑπαρξιν ὄγκου τοῦ άκτινωτοῦ σώματος. Ἐγένετο ἐξόρουξις και ἀντι τοῦ ὄγκου ἀνευρέθη λεπτή στιβάς αίματος· ὀγκίδιον δέ ἀνευρέθη ἐν τῇ ὠχρᾷ κηλίδι· τὸ γεγονός τοῦτο δέν ἐχρησιμοποίηθη ἵνα κηρυχθῆ ή μέθοδος τοῦ *Lange-Reuss* ἄχρηστος, ἀλλ' ἵνα ἐξακριβωθῶσιν αἱ περιστάσεις, ὅπου ή ἀδιαφάνεια δύναται νά παρατηρηθῆ. Τὸ αὐτὸ ρητέον και περί τῆς μεθόδου ἡμῶν. Ἐνταῦθα ὀφείλω νά παρατηρήσω ὅτι ἐπί λεπτῶν ἐκχυμώσεων τοῦ βολβοῦ ή διαφώτισις τοῦ σκληροῦ διά τοῦ φακοῦ δέν παρεμποδίζεται.

4) «Ὅσακις τὰ ὀστᾶ τοῦ κόγγου ή τῆς ῥινός προεξέχουσιν, ή μέθοδος δέν χρησιμεύει ἀρκούντως». «Ὅτε ἐν τῇ ἀνακοινώσει ἡμῶν ἐλέγομεν ὅτι μέρος τοῦ βολβοῦ και οὐχι ὅλον τὸν βολβόν δυνάμεθα νά φωτίσωμεν, βεβαίως τὰ κωλύματα ταῦτα εἶχομεν ὑπ' ὄψει. Μήτοι ή μέθοδος τοῦ φωτισμοῦ δι' ἐπαφῆς εἶναι δυνατὸν νά ἐφαρμοσθῆ εἰς ὅλον τὸν βολβόν; χρησιμοποιοεῖ τις ὅσον ή φυτικῆ θέσις τοῦ βολβοῦ ἐπιτρέπει. Δέν εἶναι όμως και ἀξία περιφρονήσεως ή μοῖρα, ἣν δυνάμεθα νά διαφωτίσωμεν. Δέν πρέπει ἀφ' ἑτέρου νά λητμονώμεν τοὺς ἐξωφθαλμικούς, παρ' οἷς ή εξέτασις διά τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἐντελεστάτη. Ἀκριβῶς δέ παρὰ τούτοις συμβαίνει πολλάκις νά ἔχωμεν ἀνάγκην νά μάθωμεν ἂν ὑπάρχη ὄγκος τις ή οὐχι.

Εἰς τοὺς ἔχοντας ἀπλῶς προβλήτας τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ και εἰς οὐκ ὀλίγους στατομετρικῶς κανονικούς; ἔχοντας ὀφθαλμούς, ή εξέτασις εἶναι: δυνατὴ καθ' ὅλην τήν περιφέρειαν.

5) Τελευταῖον μειονέκτημα θεωρεῖ ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ὅτι διά ταύτης δέν εἶναι ποτε δυνατὸν νά φωτισθῆ ὁ βολβός εἰς ἔκτασιν εὐρυτέραν τῆς ἐξεταζομένης ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Η μέθοδος ἀποβλέπει ὅλην τήν μοῖραν τοῦ βολβοῦ τήν δυναμένην νά διαφωτισθῆ, εἴτε προσιτὴν τῷ ὀφθαλμοσκοπίῳ εἴτε μή· οὐδὲ μειοῖ τήν ἀξία τῆς μεθόδου τοῦτο· διότι ή ὀφθαλμοσκοπική εξέτασις δέν ἀποκλείει τήν χρησιμότητα πάσης ἄλλης μεθόδου· ἂν ὑπάρχη ἀποκόλλησις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς και ὑποπτεύωμεν τήν ὑπαρξιν ὄγκου ὑπ' αὐτόν, πρὸς ταῖς ένδειξεις ταῖς ὀφθαλμοσκοπικαῖς, ἔχομεν ἀπόλυτον ἀνάγκην νά γνωρίζωμεν ἂν τὰ τοιχώματα ἦναι διαφανῆ ή μή, τοῦθ' ὅπερ ή ἐν λόγῳ μέθοδος κατορθοῖ διά τήν προσιτὴν αὐτῇ μοῖραν.

Ἀπὸ τῆς προκαταρκτικῆς ἡμῶν ἐτι ἀνακοινώσεως διεκρίναμεν τήν διαφώτισιν τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ τήν γινομένην διά ἀεντόνου φωτεινοῦ κώνου», ὅπερ κατορθοῦται τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ, ὡς ἐξεφράσθη, ἀπὸ τοῦ πειράματος τοῦ εἰδῶλου τῆς φλογός (*Magendie-Volkman*). Καὶ τὸ μὲν εἰδῶλον τῆς φλογός ἀρχῆθεν ἰθεωρήσαμεν ὡς δυνάμενον νά χρησιμεύσῃ πρὸς προσδιορισμὸν τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων· διά τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δηλαδή δυνάμεθα νά ἐξετάσωμεν μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου τὸ εἰκόνιον τῆς φλογός δύναται νά διαφαίνηται πρὸς τὰ πρόσω ἐπὶ τοῦ σκληροῦ χιτῶνος. Ὅντως δέ, τοῦτο τὸ πείραμα ἐχρησιμοποίηθη ὑπὸ τοῦ *Donders* πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ προσθίου δυνατοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου. Ὅτε όμως μετεχειριζόμεθα συγκεντρωτικὸν φακὸν πρὸς διαφώτισιν τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ, παρατηρήσαμεν ὅτι φωτίζομεν οὕτω και τι πλεόν τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ ὀρίου, προσωτέρω δηλαδή τοῦ μέρους, μέχρις οὔ τὸ εἰδῶλον τῆς φλογός τοῦ πειράματος τοῦ *Magendie-Volkman* εἶναι ὀρατὸν ἐπὶ τοῦ σκληροῦ.

Ἐν τῷ πίνακι, ὃν ὑποβάλλω πρὸ ὑμῶν, ἐκθέτω τὰ ἀποτελέσματα καταμετρήσεων ἐπὶ 100 περιπτώσεων, ὅπου ἐν ἰδίαις στήλαις βλέπει τις τὰ δοικα τῆς διαφωτίσεως ἐπὶ ἐμμετρώπων, μυώπων και ὑπερμετρώπων ὡς και ἐπὶ καταρρακτικῶν. Ἄν ἀφήσω κατὰ μέρος τοὺς καταρρακτικούς, ὅπου συχνά, ὡς

φαίνεται ἐν τῷ πίνακι, κατορθοῦται ἡ διαφώτισις μέρους (ἢ καὶ ὅλου ἐστὶν ὅτι) τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος κατὰ τρόπον ἀναντίρρητον, βλέπομεν ὅτι τὸ ὄριον τῆς διαφώτισεως προσεγγίζει τῷ χεῖλει τοῦ κερατίου σχετικῶς πλείον ἐπὶ ὑπερμετρώπων· τούναντίον ἐπὶ μυώπων ἢ ἔκτασις τῆς μὴ διαφωτιζομένης μοίρας τοῦ σκληρωτικοῦ εἶναι σχετικῶς εὐρύτερα, ἐν ᾧ οἱ ἐμμέτρωπες κατέχουσι τὸ μέσον μεταξύ τῶν δύο τούτων ἄκρων· ῥητέον ὁμῶς ὅτι καὶ αἱ ἐξαιρέσεις δὲν εἶναι ὀλίγαι· ὑπάρχουσι μύωπες, ὧν ἡ διαφώτισις εἶναι προσωτέρα τῆς τῶν ἐμμετρώπων καὶ οὕτω καθεξῆς. Εἶδον ἐμμέτρωπα, οὐ τὸ ὄριον τῆς διαφώτισεως ἔφθανε μέχρι 4 χμ. (παρουσιασθέντα ἐν τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ).

Κατὰ τὸν πίνακα τούτον ἡ διὰ τοῦ φακοῦ διαφώτισις ἐπὶ ἐμμετρώπων κυμαίνεται μεταξύ 5 1/2 ὑποχιλιοστομέτρων καὶ 7 1/2 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου.

Ἔνεκα τῶν καταμετρήσεων τούτων ἠδυνήθημεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς προκαταρκτικῆς ἀνακοινώσεώς μας ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ φωτίσωμεν διὰ τοῦ φακοῦ (=ἐντόνου φωτεινοῦ κώνου) ὑπὲρ τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια. Τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1898 ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ ἐξετέλεσα καταμετρήσεις πρὸ τῶν μελῶν διὰ φακοῦ 30 διοπτριῶν συγκεντρῶν τὸ φῶς διεφώτιζον μέχρι 6 ὑποχμ., ἐν ᾧ τὸ εἶδωλον τῆς φλογὸς ἐσβέννυτο ὑποχιλιοστόμετρά τινα περαιτέρω.

Ἐν ᾧ λοιπὸν διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν μέχρι 5 1/2 — 7 1/2 ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν καταμετρήσεων τοῦ *Donders*, τοῦ *Groenow*, τοῦ *Druault* καὶ ἄλλων ἔτι ὅτι τὸ εἶδωλον τῆς φλογὸς τοῦ πειράματος τοῦ *Magendie-Volkman* ἀπέχει τοῦ χείλους τοῦ κερατίου ἀπὸ 7 1/2 — 9 1/2 ὑποχμ. Τὸ ὄριον τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην πάντων τούτων συμπίπτει πρὸς τὰ ὄρια, ἃ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν.

Ὡστε πάντες συμφώνως ἀναγνωρίζουσι ὅτι ἐπὶ ἐμμετρώπων τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια καὶ τὰ τοῦ εἰδώλου συμπίπτουσι κυμαινόμενα μεταξύ 7 1/2 — 9 1/2 ὑποχμ. Εἶπομεν ὁμῶς ἀνωτέρω ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ τὰ ὄρια τῆς διαφώτισεως κυμαίνονται μεταξύ 5 1/2 — 7 1/2

ὑποχμ. Ὑπάρχει δηλαδὴ διαφορὰ 2 περίπου ὑποχλ. μεταξύ ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως ὡς πρὸς τὸ πρόσθιον δυνατὸν ὄριον καὶ τῆς διὰ φακοῦ διαφώτισεως, ἀφ' οὗ ἀπεδείξαμεν ὅτι διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν πλείον τῶν ὀρίων, εἰς ἃ εἶναι δυνατὴ ἡ συγκρότησις τοῦ εἰδώλου τῆς φλογὸς.

Περὶ δὲ τοῦ φακοῦ τῶν 30 διοπτριῶν ἀπαντῶ ὅτι ἀρχῆθεν ὑπεστήριξα ὅτι ὁ φωτεινὸς κώνος δέον νὰ ἦναι ἐντονος· ἀφίεται τῷ παρατηρητῇ νὰ κάμῃ χρῆσιν φακοῦ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχυροῦ κατὰ τὰς περιστάσεις· ὅτι ὁμῶς θέλει τις νὰ φθάσῃ τὸ *maximum*, πρέπει νὰ κάμῃ χρῆσιν ὡς οἷόν τε ἰσχυροτέρου φακοῦ. Οὐδέποτε εἶχον ὀρίσει τὴν δυνάμιν τοῦ φακοῦ ἐν διοπτρίαις.

Πῶς ὁμῶς συμβαίνει ὥστε ἡ διὰ τοῦ φακοῦ διαφώτισις νὰ ὑπερβαίῃ τὰ ὀφθαλμοσκοπικὰ ὄρια, πῶς δηλαδὴ ἐν ᾧ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐξετάζομεν μέχρι 8—9 ὑποχμ. ἀπὸ τοῦ χείλους τοῦ κερατίου, ὡς πάντες παραδέχονται, διὰ τοῦ φακοῦ φωτίζομεν μέχρι 6 ὑποχμ.; εἶναι πιθανόν ὅτι ὀφείλεται κατὰ μέρος εἰς τὸ διάχυτον φῶς, ὅπερ διὰ τοῦ ἡμιδιαφανοῦς χείλους τοῦ κερατίου ἢ καὶ διὰ τῆς ἱρίδος ἀκτινοβολεῖται κατὰ τὴν δι' ἰσχυροῦ φακοῦ συγκέντρωσιν φωτός, ἐν ᾧ τῷ ὀφθαλμοσκοποῦντι δὲν εἶναι χρησιμοποίησιμον.

Ἄλλα καὶ ἄλλως δυνάμεθα νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ ἔδαρος τῆς διαφώτισεως διὰ τοῦ φακοῦ. Ἐὰν προσπιέσωμεν ἀροῦδίως τὴν ἀκτινωτὴν χώραν, ὥστε νὰ εἰσῶθῃται πρὸς τὸν ὀπτικὸν ἄξονα τοῦ βολβοῦ, ἐπιτυγχάνομεν εὐκόλως νὰ φωτίσωμεν μέχρι μέρος τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ ἰδοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι εἶναι φυσικῶς ἀδύνατον τὸ πρᾶγμα. Ἄν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ προσφεύγωμεν εἰς μέσα, ἃ πρὸς τοῦτο θεωροῦμεν πρόσφορα, τοῦτο δὲν εἶναι ἀμάχημα, νομίζομεν.

Εἶδομεν τίς ἦτο ἡ ἀξία τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ κ. *Γαβριηλίδου* κατὰ τῆς μεθόδου καθόλου. Ἡ ἀτέλεια τοῦ πειραματισμοῦ ἤγαγε τὸν κ. συνάδελφον εἰς ἐπικρίσεις, ἃς θ' ἀπέρηνγεν, ἂν συνεμορφούτο αὐστηρῶς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ πειραματίζεσθαι, ὃν ἠκολούθησεν. Ἄν ἦτο ἀληθές λ. χ. ὅτι ὁ καταρράκτης κωλύει τὴν διαφώτισιν, βεβχίως ἢ μίθοδος θ' ἔχανε μέγα μέρος τῆς χρησιμότητός τῆς.

ἀλλ' εἶδομεν ὅτι τοῦτο εἶναι πεπλανημένον· καὶ νομίζω ὅτι ἡ διευκρίνησις τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ περιγραφὴ τῆς μελαίνης γραμμῆς τοῦ *ora serrata*, ἡ διαφορὰ τῶν ὀρίων τῆς διὰ φακοῦ διαφωτίσεως πρὸς τὴν τοῦ εἰδώλου τῆς φλογὸς ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ *Druault* καθιερωθεῖσα θὰ ἦρκουν καὶ ταῦτα μόνον νὰ δεῖξωσιν ὅτι οὐκ ἐπὶ ματαίῳ ἀπησχόλησα ὑμᾶς διὰ τοῦ ζητήματος τῆς διαφωτίσεως τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ.

Ἄλλ' ἡ μέθοδος ἔχει καὶ τὰς πρακτικὰς αὐτῆς ἐφαρμογὰς καλῶς χειριζομένη· εἶπομεν πόσον μας ἐχρησίμευσεν ἐπὶ αἰμοφθάλμων, τραυματικῶν ἢ μὴ, περιπτώσεων, ὅπου τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἀπεκλείετο. Πλὴν τούτου ἡ μέθοδος ἐβοήθησεν ἡμᾶς εἰς τὴν διάγνωσιν ἀποκολλήσεως τοῦ χοριοειδοῦς καὶ ἀκτινωτοῦ σώματος. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὡς καὶ ἐπὶ διαρρήξεων τοῦ προσθίου μέρους τοῦ χοριοειδοῦς καὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος οὐ μόνον παρέχει καλὰς πληροφορίας ἢ μέθοδος αὕτη, ἀλλὰ προφανῶς ὑπερτερεῖ τῆς ἀμεθόδου δι' ἐπαφῆς». Δὲν ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω περιπτώσιν ἄλλοτρίου σώματος τῶν τοιχωμάτων δυναμένην νὰ διαγνωσθῇ διὰ τῆς μεθόδου, πειραματικῶς ὁμῶς πολλάκις ἐπέισθην περὶ τοῦ πράγματος· ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὸ ἀλλότριον σῶμα δέον νὰ ἦναι εὐμέγεθες καὶ ἰδίως νὰ πρόσκηται τοῖς τοιχώμασιν ἐν αἷς μοίραις ταῦτα εἶναι διαφωτίσιμα, ἄλλως φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ὑπάρχει ἔνδειξις.

Ἄλλ' ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος παρέχει καὶ ἐτέραν ἐκδοούλεσιν· διὰ τῶν συζητήσεων περὶ ὀρίου διαφωτίσεως διὰ φακοῦ ἤχθημεν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ δυνατοῦ τῆς διαφωτίσεως τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος νὰ ἐπινοήσωμεν τὴν πίεσιν τούτου διὰ ῥαβδίου ἢ τοῦ δακτύλου, ἧτις ὄντως εὐρύνει ἐξόχως τὴν διαφωτιζομένην χώραν. Ταύτην ὁμῶς τὴν ἀπλουστάτην μέθοδον μεταχειρισθέντες κατὰ τὴν ὀφθαλμοσκόπησιν, εἶδομεν ὅτι τὸ ζήτημα, περὶ ὃ μάλιστα πολλοὶ ἐνησχολήθησαν, τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐξετάσεως διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ δὴ τοῦ *ora serrata*, τοῦ ἀκτινοειδοῦς κύκλου, τῶν ἀκτινοειδῶν προβολῶν, αἰτινες μέχρι τοῦδε ζηλοτύπως ἀπεκρύπτοντο ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως ἡμῶν (πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων), τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτο

ἤδη λελυμένον διὰ τῆς δακτυλικῆς πίσεως καὶ διὰ παντὸς λελυμένον. Καὶ ὁμολογοῦμεν ὅτι ὑπῆρξεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀρίστη ἱκανοποίησις.

Πίναξ

καταμετρήσεων προσθίου ὀρίου διαφωτίσεως τῶν ἡμιδιαφανῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ.

ΜΥΘΗΞ

1) Α. Ἄνδρ., ἐτῶν 55. Μυωπία—20	ἔποχ.
Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	7
2) Δ. Γ., ἐτ. 19. Μ.—9 Δ.	
Εἰδωλον φλογὸς πρὸς τὰ ἔνδον μέχρι	10 1/2
» » » » ἔξω »	11
Διὰ φακοῦ διαφωτ. μέχρι.....	8
» » » μετὰ πίεσιν μέχρι..	5
Μετ' ἀτροπίνης ἡ διαφορὰ εἶναι μικρά.	
Βολβὸς προέχων ἴρις καστανόχρους.	
3) Α. Μ. ἐτῶν 48. Μυωπία ἰσχυρά.	
Ἴρις καστανόχρους.	
Εἰδωλον φλογὸς σχηματίζεται μέχρι.	8 1/2
Διὰ φακοῦ ἀνευ χρήσεως ἀτροπίνης .	7 1/2
» » μετὰ χρῆσιν » .	6 1/2
» » » πίεσιν τοιχωμάτων..	4
4) Σ. Π., ἐτ. 20. Μ.—7 Δ., ἴρις μέλαινα.	
Εἰδωλον φλογὸς μέχρι.....	9
Διὰ φακοῦ ἀνευ ἀτροπίνης μέχρι....	7
5) Π. Μ., ἐτ. 21. Μ. 17 Δ.	
Εἰδωλον φλογὸς μέχρι.....	9 1/2-10
Διὰ φακοῦ μέχρι.....	7 1/2- 8
6) Μ. Π. ἐτ. 70. Θολερότητες φακοῦ Μ—1,50	
Διὰ φακοῦ φωτίζ. (τὰ 2 ὄποχ. ακιερὰ)	4
» » μετὰ πίεσιν μέχρι.....	5
7) Η. Υ. ἐτ. 19 Μ—2,75 μετ' ἀσιγμ. καθέτου—0,50.	
Διὰ φακοῦ.....	6
8) Ο. Κ., ἐτ., 16. Μ—5,50 Δ.	
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
9) Rif., ἐτ. 70. Μ—6 1/2 Δ. Θολερ. φακοῦ.	
Διὰ φακοῦ.....	4
10) Φ. Ι. ἐτ. 19. Μ.—2,50 Δ. μετ' ἀσιγμ. 1 Δ.	
Εἰδωλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7
11) Ν., ἐτ. 72. Μ—20 Δ. Θολερ. φακοῦ.	
Διὰ φακοῦ.....	5
12) Γ. Ε., ἐτ. 50 κυανόφθ. Μ.—6 Δ.	
Εἰδωλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7
» » μετὰ πίεσεως μόλις.....	4—5
13) Στ. Ν., ἐτ. 29, μελανόφθ. Μ.—12 Δ.	
Εἰδωλον.....	9 1/2-10
Διὰ φακοῦ.....	8
14) Ἑλ. Τ. ἐτ. 26. Μ—1 Δ.	
Εἰδωλον.....	8 1/2
Διὰ φακοῦ.....	7,

ΕΜΜΕΤΡΩΠΕΣ

	ὑποχ.
1) Ἰ. Δεσπ., ἐτῶν 46. Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	6
2) Π. Π. ἐτ. 18. Ἔχει ἰριτίδα ὀρρώδη μεθ' ἰζημάτων ἐπὶ κερατίου καὶ προσθίου δαλάμου θολεροῦ ἴρις μέλαινα. Εἰδωλον φλογὸς μέχρι.....	8
Διὰ φακοῦ ».....	7
» » μετ' ἀτροπίνην.....	6
3) Α. Ζ. ἐτ. 40, κυανόφθαλμος Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
» » μετὰ μυδρίασιν.....	5
4) Α. Τ. ἐν. 25. Ἴρις καστανόχρους. Διὰ φακοῦ.....	6
5) Ι. Κ. ἐτ. 46, καστανόφθαλμος Εἰδωλον ἀπλοῦν.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
6) Δ. Τσ. ἐτ. 30. Λεύκωμα κερατίου περιγεγραμμένον κυανόφθαλμος. Διὰ φακοῦ.....	5
Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι μέλας (ἑτερογλαυκος). Πᾶσα διαφῶτ. ἀδόνατος.	
7) Ο. Π. ἐτῶν 18, κυανόφθαλμος. Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2
8) Σ. Σερ., ἐτῶν 19, κυανόφθαλμος. Διὰ φακοῦ.....	6
9) Δ. Τσ. ἐτ. 24. Διὰ φακοῦ.....	3 1/2
» » τῇ πίεσει.....	5 1/2
Εἰδωλον.....	7 1/2
10) Β. Ἐιδ., ἐτῶν 42, κυανόφθ. Εἰδωλον.....	9
Διὰ φακοῦ.....	7 1/2
» » τῇ πίεσει.....	5
11) Α. Ζ. ἐτῶν 48. Διὰ φακοῦ.....	5
12) Ζ. Χ. ἐτῶν 38. Εἰδωλον καὶ ἄνευ ἀτροπίνης.....	4
Ἐπὶ τῶν ora serrata καταφανῆς ἐξῶθεν μέλαινα γραμμὴ τῇ διαφωτίζει τὸ εἰδωλον ἐπ' αὐτῆς γίνεται ἐλλειψοειδὲς μετὰ μεγάλου ἀξονοῦ ὀριζοντίου πρὸ αὐτῆς γίνεται ἐκ νέου κανονικὸν (στρογγύλον). Ἡ σκιερὰ ἀπέχει τοῦ χεῖλους τοῦ κερ. 6 1/2 ὑποχ., εἶναι δὲ πάχους 1 1/2 ὑποχ. Διὰ φακοῦ.....	4
13) Ἰ. Ἀν. ἐτῶν 28. Διὰ φακοῦ.....	5
14) Π. Διὰ φακοῦ.....	5
15) Δ. Γ. ἐτῶν 8. Κατάρρους ἀνοίξεως. Ὑπερχρωμία. Εἰδωλον δὲν παράγεται, διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασεως μόνον φωτίζεται ἀμυδρῶς...	8
15) Ζ. Δ., ἐτῶν 16. Διὰ φακοῦ.....	6

16) Γ. Π. ἐτῶν 48. Εἰδωλον.....	8
Διὰ φακοῦ.....	6 1/2

ΥΠΕΡΜΕΤΡΩΠΕΣ

1) Θ. Σολ., ἐτ. 24. Ὑπερμ. + 2 Δ. Διὰ φακοῦ διαφωτίζεται μέχρι.....	7
2) Ὁλ. Τσ., ἐτ. 7. Στραβισμὸς ἔσωτ. ἐπάλληλος μελανόφθαλμος, + 5,50 Δ. Διὰ φακοῦ.....	4
3) Χ. Εὔστ., ἐτῶν 30. + 2 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5-5 1/2
4) Χ. Δ., ἐτῶν 35, κυανόφθαλ., + 3 Δ. μετὰ ἀστιγμ. + 1,50 Δ. Εἰδωλον.....	6 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5
» » μετὰ μυδρίασιν.....	4 1/2
» » καὶ μετὰ πίεσιν.....	2 1/2
5) Π. Γιούβ., ἐτ. 50. Καστανόχρους + 3 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	5 1/2
6) Χ. ἐτ. 55. Γλαύκωμα πρ. δάλαμος ἀβαθῆς. Διὰ φακοῦ.....	4
7) Γ. Ν., ἐτ. 19. Κασταν. Υ + 3 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ.....	4 1/2
8) Χ. Ζ. ἐτῶν 50. Διὰ φακοῦ μέχρι.....	4
(τὰ 2 ὑποχ. σκιερὰ σχετικῶς).	
9) Δ. Δ. ἐτ. 50 + 1,5 Δ. Εἰδωλον.....	7 1/2
Διὰ φακοῦ.....	6
10) Ἡ. Ἀν. ἐτ. 27. μελανόφθ. + 4 Δ. Στραβισμὸς ἔσωτ. εὐθυσιασθεῖς δι' ἐγχειρήσεως. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ μετ' ἀτροπίνης.....	5 1/2
11) Σ. Χ. ἐτ. 30. Υ + 4 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ καὶ ἔσω καὶ ἔξω.....	5
12) Μ. Δ. ἐτ. 46. κυαν. + 1,5 Δ. Εἰδωλον.....	7
Διὰ φακοῦ.....	5
13) Μ. Τρ., ἐτ. 16. Υ. + 5 Δ. Εἰδωλον.....	5
Διὰ φακοῦ.....	3 1/2
14) Κ. Κλ., ἐτῶν 40. Υ + Ι Δ. Διὰ φακοῦ.....	4
15) Γ. Ν. ἐτ. 45. Υ. + 1,50. Διὰ φακοῦ.....	6,50
16) Σ. Ἀς. ἐτ. 30. + 1,50. Διὰ φακοῦ.....	6,50
17) Μ. ἐτ. 63 Υ. + Ι Δ. Διὰ φακοῦ.....	5,50
τὸ ἐν ὑποχ. σκιερὸν.	

ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΑΙ ΩΡΙΜΟΙ

1) Ι. Κ., ἐτῶν 60. Παρουσίασθ πρὸ τῆς Βιο-	
--	--

λογικής τῆ 30 Δ/δρίου 1898· ὁ καταρράκτης ἦν οὕτω προηγμένος, ὥστε τῆ ἐπιόδα ἐνεχειρήθη ἐν τῷ Νοσοκ. ὑποχ. 3·3 1/2	15) Λ. Δ. Καταρ. τραυμ. μετὰ προσφύσεων ἱριδος· κυανόφθ. ὑποχ. 3 1/2
Διὰ φακοῦ φωτίζεται μέχρι..... 3·3 1/2	Διὰ φακοῦ 3 1/2
Τὰ οἴα serrata διαφαίνονται ὡς σκιερὰ γραμμὴ ἐξέχουσα τῶν περίξ πεφωτισμένων μερῶν ἢ φωτιζομένη μοῖρα τοῦ ἀκτινωτοῦ δ' εἶναι μελαγχροστέρα τοῦ χοριοειδοῦς.	Ἡ σκιερὰ ἀσαφής.
2) Δ. Μ. ἐτ. 60. Καταρρ. ὑπερφύριμος. ὑποχ. 3 1/2	16) Ν. Κ. Καταρ. μοργάνειος. Ἄδύνατος ἢ διαφώτισις.
Διὰ φακοῦ 3 1/2	17) Κ. Γ. Καταρ. τραυμ. μετὰ προσφύσεων ἱριδος, Διὰ φακοῦ..... 6
3) Μ. Π. ἐτ. 70. Κατάρ. ὑπερῶρ. ὑποχ. 3 1/2	18) Σ. Διὰ φακοῦ ἀμυδρῶς 3 1/2
Ἐλάχιστα φωτίζεται· συνυπάρχει γλαύκωμα ἰσως καὶ θολεροδότης ὑαλώδους ὕγρου ἐξ αιμορραγιῶν.	19) Π., ἐτῶν 58. Διὰ φακοῦ φωτίζεται μέχρι χεῖλους τοῦ κερ. Ἡ σκιερὰ γρ. εἴρηται 5 ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερ.
4) Α. Β. ἐτ. 42 Καταρ. περιφακοφακικὸς ὑπερφύριμος ἀπὸ 10 ἐτῶν. ὑποχ. 3 1/2	20) Ἄν. ἐτῶν 65. Διὰ φακοῦ 6 1/2
Διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασιν 3	21) Καταρ. μετὰ ἀποφράξεως κόρης. Ἄδύνατος ἢ διαφώτισις.
Οἴα serrata ὡς σκιερὰ γραμμὴ.	ΘΟΛΕΡΟΤΗΤΕΣ ΦΑΚΟΥ (καὶ ἄωροι καταρ.).
5) Β. Ἐτῆ. Κατάρ. παθολογικός· ἐτ. 42. ὑποχ. 3	1) Ζ. ἐτῶν 50. Γλαύκωμα. Διὰ φακοῦ 3
Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ)..... 3	Σκιερὰ γραμμὴ καταφανής.
6) Γ. Τ. ἐτ. 58· κυανὴ ἱρις. καταρρ. φρυμοσ. ὑποχ. 2 1/2	2) Γ. Β. ἐτῶν 70 θολ. φακοῦ περιφερικαί. Διὰ φακοῦ 3 1/2
Διὰ φακοῦ 2 1/2	Ἄπὸ 6 1/2 ὑποχ. ἕως 3 1/2 ζώνη ἦεντο λαμπρὰ ἐν διαφώτισει.
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ ἀνεπαίσθητος.	3) Δ. Μ. 60, θολ. φ. περιφερ. Ὄξ. ὄρ. = 1/10. Διὰ φακοῦ 3 1/2
7) Ν. Χ., ἐτῶν 61. ὑποχ. 3	4) Δ. Ἄλ., ἐτῶν 75. Γλαύκωμα. Διὰ φακοῦ 4
Διὰ φακοῦ 3	Ἡ σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
8) Γ. Δ., ἐτῶν 60. ὑποχ. 3 1/2	5) Μ. Π. ἐτῶν 70. Διὰ φακοῦ 4
Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ) 3 1/2	6) Κ. Π. ἐτῶν 59. Διὰ φακοῦ (σκιερὰ γραμμὴ) 3 1/2
Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν φέρων πεπαλαιωμένον καταρρ. εἶναι ἦεντο διαφωτισμός.	7) Σ. Κ., ἐτῶν 63. ο. δ. καταρ. ἀτελής. Διὰ φακοῦ 3 1/2
9) Μ. Μ., ἐτῶν 55. ὑποχ. 3 1/2	ὁ ἄρ. καταρρ. δευτερογενῆς (membranule). Τριδεκτομία. Διὰ φακοῦ 2 1/2
Διὰ φακοῦ 3 1/2	Ἡ σκιερὰ γρ. λιαν ἐκδηλος.
Ἡ σκιερὰ ἐξεικάζεται μόλις.	8) Φ. Ζ., ἐτῶν 50· κυανόφθ. Διὰ φακοῦ 2
10) Δζ. ἐτῶν 66. ὑποχ. 3 1/2	Σκιερὰ καταφανής.
Διὰ φακοῦ 3 1/2	9) Βιζ., ἐτῶν 70. Διὰ φακοῦ 4
Ἡ σκιερὰ δὲν εἶναι αἰσθητή.	10) Ν. Γ., ἐτῶν 68. κυανόφθ. Διὰ φακοῦ 4
11) Γ. Π. ἐτῶν 48. ὑποχ. 3	Ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει καταρ. σχεδὸν φρυμον· φωτίζεται δ' οὕτως μέχρι τῆς στεφάνης τοῦ κερατίου.
Διὰ φακοῦ ἀμυδρῶς 3	14) Δ. Π. ἐτῶν 60. Διὰ φακοῦ 3 1/2
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ ἐκδηλος.	Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
12) Σ. Αζ. ἐτῶν 30. Καταρρ. τραυμ. ὑποχ. 3	12) Π. ἐτῶν 70· θολ. περιφερικαί. Διὰ φακοῦ 3 1/2
Διὰ φακοῦ μετὰ μυδρίασεως ἀναγκαίως κατὰ κανόνα ἐπὶ καταρρακτικῶν 3	Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.
Ἡ σκιερὰ γραμμὴ πλάτους 1 1/2 ὑποχ. εἴρηται 6 1/2—7 ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου. Καὶ πρὸς τὰ ἐξω (κροταφικὴν μοῖραν) ταῦτα καίτοι ἀσθενέστερον. Πρὸς τῶν καὶ κάτω ἢ διαφώτισις δυνατή ἢ σκιερὰ γραμμὴ οὐχὶ αἰσθητή.	13) Ν. ἐτῶν 72. Μύωψ— 20 Δ. Διὰ φακοῦ 5
13) Μ. ἐτῶν 62. Καταρρ· παθολογικὸς μετὰ προσφύσεων ἱριδος καὶ θολερ. κερατίου. ὑποχ. 4	
Διὰ φακοῦ 4	
Σκιερὰ γραμμὴ ἀμυδρά.	
14) Κ Διὰ φακοῦ 3	
Σκιερὰ γραμμὴ καταφανῆς ἀπέχουσα 6 1/2 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου· ἀπὸ 5—3 ὑποχ. ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου ἢ διαφώτισις ἀσθενής.	

14) Κ. Κ. ἐτῶν 27. Διὰ φακοῦ ..... 2 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ οὐχί.	ὑποχ.	10) Π. Π. ἐτῶν 55. Φαιαὶ ἱριδες. Διὰ φακοῦ ..... 5 Σκιερὰ γρ. οὐχί.	ὑποχ.
15) Δ. Γ. ἐτῶν 55. Φωτίζεται μοῖρὰ τις καὶ ἐντεῦθεν τῆς συμ- φανοῦς σκιερᾶς γραμμῆς.		11) Α. Σ. ἐτῶν 30. Διὰ φακοῦ πρὸς τὰ ἔσω ὄπου ὁ πρόσθιος θάλαμος λιαν βαθῆς ..... 6 Πρὸς τὰ ἔξω ὄπου τὸ σκέλος τῆς ἱριδος ἐπεκολλήθη τῇ τομῇ καὶ ὁ θάλαμος ἐπιπόλαιος ..... 3 Πρὸ τῆς ἐγγειρήσεως ἐφωτίζεται ἐπίσης μέχρι 3	
16) Δ. Σ. ἐτῶν 66, θολ. φ. κεντρικαί. Διὰ φακοῦ 6 1/2		12) Ἀθ. Ὁ πρόσθιος θάλαμος ἐπὶ 8 ἡμέρας ἔμεινεν ἀσημάτιστος· ἡ διαφώτισις διὰ φακοῦ τότε ἐφθανε μέχρι τῆς στεφάνης τοῦ κερατίου· κύκλος συστοιχῶν τῇ ῥιζῇ τῆς ἱριδος ἦν ὁ ἀμυδρότερον φωτιζόμε- νος. Σκιερὰ γραμμὴ δὲν διευκρινίζεται.	
17) Μ. Β. Διὰ φακοῦ 3		13) Μ. Β. Καταρρ. μωπικὸς ἐξαφθεθεῖς. Διὰ φακοῦ ..... 3 Σκιερὰ γραμμὴ οὐχί.	
18) Εὐθ., ἐτῶν 45. Διὰ φακοῦ ..... 3 Σκιερὰ οὐχί.		14) Ἀφακία συγγενῆς ἐπὶ ἀλφοῦ, δετὸ ὁ φω- τεινὸς κῶνος προσπίπτει ἐπὶ χεῖλους σκληροῦ, διαχύνεται τὸ φῶς, ὥστε ὄλος ὁ βολβὸς μεταβάλλεται εἰς ἐρυθρὰν σφαῖραν. Διὰ φακοῦ, ὡς συνήθως, φωτίζεται μέ- χρι τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου.	
19) Θ. Π. ἐτῶν 58. Καταρ. ἀτελής· μετρῶν δακτύλους πρὸ 0, μ. 20. Διὰ φακοῦ μέχρι χεῖλους κερατίου διαφω- τίζεται. Σκιερὰ γραμμὰ δύο, ἡ μὲν τῶν οἶα serrata 4 1/2—5 1/2, ὑποχ. πέρα τοῦ χεῖλους τοῦ κερατίου, ἡ δὲ ἀνήκουσα τῇ ῥιζῇ τῆς ἱριδος (1-2 1/2, ὑποχ. πέρα τοῦ limbe).			
ΑΦΑΚΙΑ (μετ' ἐγγείρησιν καταρ. συνήθως).			
1) Κ. Μ. ἐτῶν 66. Διὰ φακοῦ ..... 3 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ τοῦ οἶα serrata αἰσθητή.			
2) Ι. Κ. ἐτῶν 60. Διὰ φακοῦ ..... 3 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή. Ταῦτά καὶ ἀν καλυφθῆ τὸ κολόβωμα τῆς ἱριδος.			
3) Π. ἐτῶν 76. Ἐξάρθρωσις φακοῦ καὶ θολε- ρότητες θαλάσσιους. Διὰ φακοῦ 3 1/2			
4) Β. Π. ἐτῶν 50· ἐξηρέθη καὶ περιφάκιον· ἱριδεκτομία. Διὰ φακοῦ ..... 3 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή καὶ ἀν καλυφθῆ τὸ κολόβωμα τῆς ἱριδος.			
5) Κ. ἐτῶν 60. Ἐξηρέθη ὁ καταρράκτης ἀνευ ἱριδεκτομίας. Φωτίζ. διὰ φακοῦ ..... 3 Σκιερὰ γραμμὴ αἰσθητή.			
6) Π. ἐτῶν 65. Ἰριδοτομή Διὰ φακοῦ ..... 3 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ.			
7) Α. Τ. ἐτ. 62. Γλαύκωμα μετ' ἐγγ. καταρ- ράκτου. Κεράτιος θολερὸς· ἐξιδρώματα κόρης λεπτά. Διὰ φακοῦ ..... 3 Σκιερὰ γραμμὴ οὐχί.			
8) Ἑλ. Ἰ. ἐτ. 26. Membranule. Διὰ φακοῦ ..... 4 1/2 Ἡ σκιερὰ γραμμὴ τοῦ οἶα serrata κατα- φανῆς ἀπέχουσα τοῦ χεῖλους τοῦ κερα- τίου 7 1/2, ὑποχ.			
9) Δ. Σ. ἐτῶν 66. Διὰ φακοῦ ..... 3 1/2 Σκιερὰ γραμμὴ ἀφανῆς.			

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἀναγινώσκει πραγ-
ματεῖαν **περὶ βουβωνικοῦ λοιμοῦ κατὰ
τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.**

Κύριοι,

Ἐπειδὴ καὶ πάλιν ἀνεφάνη ὁ βουβωνικὸς
λοιμὸς ἐν Αἰγύπτῳ, κρίνω εὐκαιρὸν νὰ ἐξα-
κολουθήσω¹ τὴν περὶ αὐτοῦ κατὰ τοὺς βυζαν-
τινοὺς χρόνους ἔρευναν. Τὴν σπουδαιότητα
τῶν περιγραφῶν περὶ τοιοῦτου λοιμοῦ ποιεί-
ται ὁ ἐξ Ἐπιφανείας τῆς Συρίας **Ἐδάγιος** ὁ
Σχολαστικὸς (ἀποθ. μετὰ τὸ 593), ὅστις ἐν
σελίδι 2752 τοῦ τόμου 86 τῆς **Ἱετρολογίας**
τοῦ **Migne**, περιέγραψε τὸν ἐπὶ Ἰουστινιανῷ
παγκόσμιον λοιμὸν ὡς ἐξῆς:

«**Περὶ λοιμοῦ πάθους.** Ἀφηγήσομαι δὲ
καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπισκεψάσης τοῦτο δευτέρου
καὶ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ πᾶσαν γῆν ἐπινημη-
θείσης. Τῆς γὰρ Ἀντιόχου πρὸς Περσῶν ἀλού-
σης, ἔτεσιν ὕστερον δύο, πάθος ἐπεδήμησε
λοιμῶδες, ἐν τισὶ μὲν συμπερόμενον τῷ ὑπὸ
Θουκυλίδου γραφέντι, ἐν τισὶ δὲ πολλῶ δια-
λάττον. Καὶ ἤρχθη μὲν ἐξ Αἰθιοπίας, ὡς νῦν

1) *Ἔργασια Βιολογικῆς Ἐπιστοπῆς 1898—1899*,
ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ τόμ. ΚΖ', σελίδ. 120.

ἐλέγετο. Τὴν δὲ πᾶσαν ἀμοιβαδὸν διέδραμεν οἰκουμένην, οὐδένας ἀνθρώπων, οἶμαι, ἀπειράκτους τοῦ νοσήματος καταλειπούς. Καὶ ἔναιαι μὲν πόλεις ἐπὶ τοσοῦτον κατεσχέθησαν, ἄχρι καὶ τοῦ παντάπασι κενὰς οἰκητόρων γενέσθαι. Ἔστι δὲ οὐ ἐπιλαβόμενον τὸ πάθος κουφότερον μετῆλθεν. Οὐτε δὲ κατὰ περίοδόν τινα τεταγμένην ἐνέσκηπτεν, οὔτε αὖ ἐπισκῆψαν ὁμοίως ἀπεχώρει. Ἄλλὰ τινὰς μὲν τόπους χειμῶνος ἀρχομένου κατεῖχεν, ἑτέρους δὲ ἦρος διατελοῦντος, ἄλλους δὲ θερίζοντας, ἐνιαχῆ δὲ καὶ μετοπώρου προϊόντος. Καὶ ἔστιν ἔνθα μέρους πόλεως ἀψάμενον, τῶν γε ἄλλων ἀπήλλακτο μερῶν· καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν οὐ νοσοῦση πόλει, ἐνίας οἰκίας ἐς ὑπερβολὴν φθειρομένης. Ἔστι δὲ οὐ μιᾶς ἢ δύο φθαρειῶν οἰκιῶν, τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως ἀπαθὲς μεμενήκει. Ὡς δὲ γε ἐς τὸ ἀκριβὲς ἐπισκέψαντες κατελήφραμεν, αἱ ἀπαθεῖς μείνασαι οἰκίαι κατὰ τὸν ἐφεξῆς ἐνιαυτὸν μόναι ἐπεπόνθησαν. Τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον τοῦτο ἦν, ὅτι εἴ γε συνέβαινε τῶν εἰλημμένων πόλεων οἰκητόρας ἐτέρωθεν διάγειν, ἔνθα τὸ πάθος οὐκ ἐπέσκηψε, κἀκεῖνοι μόνοι τοῖς παθήμασιν ἠλίσκοντο, οἱ ἐκ τῶν κρατηθειῶν πόλεων ἐν ταῖς ἀπαθείσι πόλεσι διαϊτάμενοι. Καὶ ταῦτα μὲν πολλάκις ἐν ταῖς περιόδοις τῶν κύκλων τῶν καλουμένων ἐπινεμήσεων, ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς ἑτέροις ἐγίνοντο τόποις. Μάλιστα δὲ πανωλεθρία σχεδὸν τοῖς ἀνθρώποις ἐνέπιπτεν, ἐν ἣ δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντεκαίδεκαετηρίδος τοῦ κύκλου. Ὡς καὶ ἐμὲ τὸν ταῦτα συγγράψαντα... κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν τοῦ τοιοῦτου πάθους ληφθῆναι τοῖς καλουμένοις βουβῶσιν, ἐς χαμαιδιδακάλου ἔτι φοιτῶντα· ἀποβαλεῖν δὲ ἐν τοῖς διαφόρως ἐπισκῆψασι τοιοῦτοις πάθεσι, πολλοὺς τε τῶν ἐξ ἐμοῦ προελθόντων, καὶ γαμετὴν καὶ τῆς λοιπῆς συγγενείας, οἰκέτας δὲ καὶ χωρίτας παμπόλλους· ὥσπερ τῶν κύκλων τῶν ἐπινεμήσεων τὰς ἐς ἐμὲ συμφοράς μεριζομένων. Ὅτε δ' οὖν ταῦτα ἔγραψον, ὄγδοον καὶ πεντηκοστὸν τῆς ἡλικίας ἄγων ἔτος, οὐ πρόσω τούτων δύο χρόνων, ἤδη τετράκις ἐπισκῆψαντος τοῦ πάθους ἀνὰ τὴν Ἀντιόχου, ἐπεὶ τέταρτος ἀπ' ἀρχῆς διῆλθε κύκλος, ἀπέβλεπον θυγατέρα, τῶν προτέρων ἄνευ, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς προελθόντα. Τὸ δὲ πάθος ἐκ

διαφόρων νοσημάτων συνέκειτο. Ἐνίοις μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἀρχόμενον, καὶ ὀφθαλμοὺς αἱματώδεις, καὶ οἰδαῖνον πρόσωπον ἀπεργαζόμενον, ἐς τὸν λαιμὸν κατῆι, καὶ τὸν ἀλισκόμενον ἐξ ἀνθρώπων ἀπέπεμπεν. Ἄλλοις ῥύσις γαστρὸς ἐγίνετο. Τισὶ δὲ βουβῶνες ἐπανίσταντο, πυρετοὶ τε ἔνθεν ἐξαίσιοι· καὶ διήμεροι ἢ τριταῖοι ἀπέθνησκον, ἴσα τοῖς μηδὲν πεπονθόσι φρονούντες τε καὶ τὸ σῶμα συκείμενοι. Ἔτεροι παράφοροι γινόμενοι τὸν βίον ἀπετίθεσαν· καὶ ἀνθρακες δὲ ἐξάλλόμενοι, τοὺς ἀνθρώπους ἠφάνιζον. Ἔστι δὲ οὐ καὶ ἅπαξ καὶ δις τινες κρατηθέντες καὶ διαφυγόντες, αὐθις κρατηθέντες ἀπώλλυντο. Καὶ τὰ ἐς τὰς μεταλήψεις δὲ διάφορα, καὶ λόγον ὑπερβαίνοντα. Οἱ μὲν γὰρ τῷ συνεῖναι μόνον καὶ συνδιαιτᾶσθαι ἐφθείροντο· οἱ δὲ καὶ προσαψάμενοι μόνον· οἱ δέ, καὶ εἰσω τοῦ οἰκήματος γινόμενοι· ἄλλοι δὲ κατὰ ἀγοράν. Ἐνιοὶ δὲ ἐκ νοσοῦσῶν πόλεων πεφευγότες, ἀπαθεῖς μεμενήκασι, τοῖς οὐ νοσοῦσι τὴν νόσον μεταδόντες. Οἱ δὲ τὸ παράπαν οὐχ' ἤλωσαν· πολλοῖς δὲ συνδιαιτηθέντες νοσοῦσι, καὶ πολλῶν οὐ νοσοῦντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τετελευτηκότων προσαψάμενοι· οἱ δέ, καὶ σπουδῆν ὅπως ἀπώλλυντο διὰ τὴν παιδῶν ἢ οἰκιῶν πανωλεθρίαν ποιούμενοι, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐναλινδθθέντες τοῖς νοσοῦσιν, ὁμως ὥσπερ ἀνταγωνιζομένου τοῦ πάθους πρὸς τὴν βουλήν, οὐκ ἐκρατήθησαν. Ἐνεμήθη τοίνυν, ὥς μοι λέλεκται, μέχρι τοῦ δεῦρο, δύο καὶ πεντήκοντα χρόνους τοῦτο τὸ πάθος, ἅπαντα τὰ πρῶην νικῆσαν. Φιλόστρατος γὰρ θαυμάζει ὅτι γε πεντεκαίδεκα ὁ κατ' αὐτὸν ἐκράτησε λοιμὸς. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ ἄδηλα, ἐκέισε ἰόντα, οὐ ὁ Θεὸς εὐδοκῆσει, ὁ καὶ τὰς αἰτίας ἐξεπιστάμενος, καὶ ποῖ φέρονται. Ἐγὼ δὲ ὅθεν ἐξέβην ἐπάνειμι, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ φράσω¹».

Ὡς βλέπεται, καίτοι ἡ περιγραφή τοῦ *Ἐδαγρίου* εἶναι κατὰ πολὺ συντομωτέρα τῆς τοῦ *Προκοπίου*, τόσον ζωηρῶς περιγράφαντος τὸν λοιμὸν τοῦ 543, εἶναι ἐν τοσοῦτῳ ἀξιολογώτατη μελέτη· διότι πᾶσα πρότασις αὐ-

1. Ἴδε περὶ τοῦ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ λοιμοῦ παρὰ Γεωργίῳ Κεδρηνῷ (C. S. B.—B' τόμος 34, σελίδ. 635· ἀνάγει αὐτὸν τῷ λα' ἔτει βασιλείας Ἰουστινιανοῦ—ἴδε καὶ σελ. 775.

τῆς εἶναι μεστὴ ἐπιστημονικῆς ἐννοίας, πρὸς δὲ παρ' αὐτῆ εὐρίσκομεν γνώσεις συναφείς ταῖς παρ' ἡμῖν νῦν δεσποζούσαις γνώσεσι, περὶ τῶν τρόπων δηλαδὴ τῆς μεταδόσεως τοῦ νοσήματος, περὶ ἀνοσίας ἢ οὐχί κτλ. Καὶ κατὰ τὸν *Ἐδάγειον* ἢ καταστρεπτικότης τῆς νόσου ἦτο τόσοσιν μεγάλη, ὥστε καὶ πόλεις ὀλόκληραι κεναὶ οἰκητόρων ἐγένοντο, τόσοσιν δὲ φαίνεται σφοδρὸν τὸ κακὸν καὶ κακοήθης ἢ μορφή αὐτοῦ, ὥστε ὁ ἐξ αὐτοῦ φόβος ἦτο μέγας καὶ εἶχε καταλάβει πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι, ἀγνοοῦντες τί νὰ κάμωσι καὶ πρὸς τίνα νὰ προσδράμωσι πρὸς ἀποφυγὴν τῆς νόσου, κατέφευγον εἰς ἀσυνήθεις καὶ ἀπαραδέκτους ὑπ' αὐτῶν ἐξορκισμούς, ὡς κατὰ δὴλον γίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου *Θεοφυλάκτου τοῦ Σιμοκάτιου*, (τοῦ συγγράψαντος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ *Μαυρικίου* 582 μέχρις ἐκθρονίσεως τοῦ *Φωκά* 602 μ. Χ.) «ἐπεὶ δὲ (*Χοσρόης*) διέγνω εἶναι τινὰς τῶν ἐαλωκότων ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν τούρκων, ἐς βασιλέα ἐπέμπει *Μαυρίσιον*, τὴν Ῥωμαίων στηλιτεύων ἀλκὴν, ἀπαρχὰς τε τῆς νίκης προσφέρων τῷ αὐτοκράτορι, ἐκεχάρακτο δὲ τοῖς μετώποις ἐκείνων τὸ τοῦ κυριακοῦ ἐπίσημον· σταυρὸς δὲ τοῦτο τοῖς πρεσβεύουσι τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν κατονομάζεται· ἐπίϋθετο γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ τί ἂν εἴη τοῦτο τοῖς βαρβάροις τὸ σήμαντρον, οἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν μητέρων τοῦτο ἀποκληρώσασθαι ἔφασκον, λοιμοῦ γὰρ τοῖς πρὸς τῆ ἐφ Σκύθαις κρατεροῦ ἐνδημήσαντός τινὰς τῶν Χριστιανῶν εἰσηγήσασθαι τούτῳ δῆτα τῷ τύπῳ τῶν μεираκίων ἐγκεντήσαν τὰ μέτωπα· τῶν δὲ βαρβάρων μηδαμῶς τὴν εἰσηγήσιν παρωσαμένων, σωτηρίαν ἐκ τῆς συμβουλίας ἀντελάμβανον» (*Corpus Script. Byz.*, ἐκδοσις *Bonn.* τόμ. 22, σελ. 225).

Ἐτερον σημεῖον ἄξιον προσοχῆς ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ *Ἐδαγρίου* εἶναι ὅτι ἡ νόσος ἵνα ἐξαφανισθῆ τελείως χρειάζονται ἔτη πολλὰ καὶ ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ μείνη τις ἀμέριμνος, ἐὰν ἐπιδημία τις παύσῃ κυριαρχοῦσα· διότι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ αὐτὴ ἐν τινι γωνίᾳ ἐν ὑπολανθανούσῃ καταστάσει ἢ πλανοδίῳ μορφῇ καὶ νὰ ἐπανέρχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μὲ μορφήν ἐπαισθητήν. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εὐρίσκομεν καὶ κατὰ τὸν λοιμὸν τοῦ 1348. *Δούκας ὁ Μιχαήλ*, ὁ συγγράψας

ἱστορίαν ἀπὸ 1355—1462 μ. Χ., ἀναφέρει λοιμὸν μετὰ βουβῶνος συμβάντα κατὰ τὸ 3ον ἔτος τῆς νυμφεύσεως *Ἰωάννου* υἱοῦ τοῦ *Μαυροῦ* *Παλαιολόγου* (1348—1482) μετὰ τῆς Ῥωσίδος Ἄννης, ἐξ ἧς καὶ αὐτὴ ἐτελεύτησε, μέγα πένθος καταλιποῦσα τοῖς πολίταις (*Corpus Scr. Byz.*, τόμος 21, σελ. 28). Ὁ λοιμὸς οὗτος εἶναι ἄρα γε συνέχεια ἢ μᾶλλον τελευταῖον λείψανον τοῦ ἐπὶ *Καντακουζηνοῦ* καὶ *Νικηφόρου περιγραφέντος* ἤτοι τοῦ 1348; Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ *Μαυροῦ* ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1348, ἔπεται ὅτι τοῦλάχιστον ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος ὁ αὐτὸς λοιμὸς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξεδηλοῦτο, μετ' εὐμενεστέρου χαρακτῆρος βεβαίως.

Καὶ ταῦτα μὲν παρὰ Βυζαντινοῖς. Ὅπως δὲ καὶ κατὰ τὴν πρώτην διάλεξίν μου θὰ περιγράψω οὐχί πλέον τὸ παθογόνον μικρόβιον τοῦ ἐκ βουβῶνος θανατικοῦ¹, ἀλλ' ἕτερον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προφυλακτικὸν καταστρέφον τοὺς μῦς.

Τὸ μικρόβιον τοῦτο εἶχε περιγραφῆ κατὰ τὸ 1892 ὑπὸ τοῦ *Löffler* (*Centralbl. für Bakteriologie* 1899 no 1 καὶ 5) τελευταίως δὲ ὑπὸ τοῦ *J. Danysz* (*Ann. de l'Institut Pasteur* 1900 p. 193), ὅστις διὰ διαφόρων τρόπων ἐν χρήσει ἐν τῇ μικροβιολογικῇ τέχνῃ κατέστησε παθογόνον διὰ τοὺς μῦς *decumanus*, *ratus* καὶ λευκὸν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπειραμάτισε καὶ ἐν τοῖς ὑπονόμοις ὡς ἐξῆς· ἐν ὑπονόμῳ 160 μέτρων μήκους καὶ 3 πλάτους ἐτέθησαν 200 μῦς *decumanus*· μετὰ τινὰς ἡμέρας διεσκόρπισαν ἐν τῇ ὑπονόμῳ τεμάχια ἄρτου φέροντα καλλιεργίας τοῦ ἐν λόγῳ μικροβίου καὶ ἐντός 8 ἡμερῶν ἐπιδημία ἀνεφάνη ἐν τῇ ὑπονόμῳ. Τότε ἐκ νέου διεσκόρπισαν νέαν δόσιν μικροβίων, οἱ ποντικοὶ ἀπέθνησκον καὶ πάντες ἐξηφανίσθησαν ἐκτός 8, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἰδραπέτευσαν. Ἐκ τοῦ πειράματος τούτου ἔπεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιοιθῆ τὸ μικρόβιον τοῦ *Löffler* πρὸς καταστροφὴν τῶν μυῶν καὶ οὕτω θὰ ἔχωμεν ἐν περιπλέον μέσον¹ προφυλακτικὸν χρησιμοποιοιθησόμενον ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων μετὰ ἄλλων νεωτέρων πειραματισμῶν. Ἡμεῖς

1. *Revue d'hygiène* 1899, αὐγουστος. *Loriga* la prophylaxie de la peste au moyen de la suppression des rats et des souris.

δὲ ὡς ἰδιώται προφυλακτικὸν μέσον εἰς ὅσα πέρυσιν εἴπομεν δὲν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν, ὡς ἱστορικὸν ὅμως θὰ ἀναγράψω ὅτι ἐποίει ἄλλοτε ὁ ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ *Κόμμοδος* (180—192 μ. Χ.), ὡς μαρτυρεῖ *Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς* ἐν σελίδι 450 διὰ τῶν ἐξῆς¹. «ἐγένετο τρόφιμ τοιοῦτῳ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νόσημα τῇ πόλει λοιμῶδες ἐπέσκηψε· πτοηθεὶς οὐν μὴ ποτε καὶ αὐτὸς τῷ τοιοῦτῳ φθοροποιῷ διαφθαρεῖν νοσήματι, μύροις πολυτίμοις κατεχρήσατο καὶ τὴν μὲν τοῦ νοσήματος βλάβην ἐξέφυγεν, ἀλλὰ κατωφερῆς ἐντεύθεν εἰς ἀφροδίσια γέγονεν». Βεβαίως ἡμεῖς ποιούμενοι χρῆσιν τῶν ἀρωματικῶν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐκλίξωμεν μεταξὺ αὐτῶν οὐχὶ τὰ διεγερτικὰ πρὸς ὄργασμόν, ἀλλὰ τὰ ἀλεξιέντομα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Π'

10 Μαΐου 1900.

Προεδρία I. ΣΙΩΤΗ

Ὁ κ. *Σιώτης* ἐπιδεικνύει ᾧδον μονοετούς ὀρνίθος μεγέθους λεμονίου, παρουσιάζον τὸ ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ἐμπεριείχεται ἕτερον ᾧδον τέλειον καθ' ὅλα.

Ὁ κ. *Τράντας* παρουσιάζει ἀρρώστους τινὰς μετ' ἀλλοιώσεων τοῦ κερατοειδούς (νεφέλωμα) καὶ τοῦ φακοῦ (καταρράκτης), παρ' οἷς τὸ φαινόμενον τοῦ πλαγίου διαφωτισμοῦ εἶναι καταφανές, περαιτέρω ἑτέρους ἀρρώστους μετ' ἀλλοιώσεων τοῦ περιφερικοῦ πεδίου τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ (χοριοαμφιβληστροειδίτις περιφερικὴ συγγενῆς συφιλιδικῆ), αἰτινες ἐγίνοντο ὁραταὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, ὅτε ὁ ὀφθαλμὸς κατὰ τὰ σύστοιχα μέρη διὰ τοῦ δακτύλου ἐπιέζετο ἐξῶθεν.

Ὁ κ. *Α. Γαβριηλίδης* ἀπαντᾷ εἰς τὴν τελευταίαν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. *Τράντα* διὰ τῶν ἐξῆς:

1. Corpus Scr. Byz. τόμου 27 σελὶς 500. *Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ* Βιβλός. Χρονικὰ παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ περὶ λοιμικῶν νόσων ἀναφέρονται ἐν σελίδι 513, 598, 615 καὶ 566, τοῦ τελευταίου ἐπὶ βοῶν.

«Ἦν βουλόμενον νὰ μελετήσῃ τὸ παρὸν ζήτημα τοβαρῶς παραπέμπομεν εἰς τὴν *Gazette Méd. d'Orient* (séances du 2, 14 et 21 Octobre 1898, p. 276, 295, 345), εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς (ἐργασίαι 1898—1899, σελ. 4, 35, 46, 50, 71) καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ἄλλ' ὅπως διευκολύνωμεν τὸν ἀναγνώστην πρὸς κατανόησιν τοῦ ὄλου ζητήματος θεωροῦμεν ἀπαραίτητον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν οὐσιωδῶν σημείων τῆς ἀπαντήσεως τοῦ κ. *Τράντα*.

1) Ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος ἐπιμένει ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ ἀνακοινώσει ὅτι καὶ ἐν τῇ προκαταρκτικῇ αὐτοῦ ἀνακοινώσει διέκρινεν ἔντονον φωτισμόν «τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ», ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ ἢ φράσας «τῇ χρήσει ἰσχυροῦ φακοῦ», ἀλλὰ μόνον «φακοῦ συγκεντρωτικοῦ». Καὶ τῷ ὄντι ὁ κ. *Τράντας* ἐποίησατο τὸ πείραμά του διὰ τοῦ φακοῦ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τοῦ *Galezowsky*, ἤτοι 16 διοπτριῶν (τοῦτο ὀνομαστικῶς δὲν ἀναφέρεται, ὡς περιττόν, ἀφ' οὗ ἐβλέπομεν τὸν γνωστὸν φακόν). Σήμερον δὲ ἐν τῇ νέᾳ του ἀνακοινώσει λέγει ὅτι «ἀφίεται τῷ παρατηρητῇ νὰ κάμῃ χρῆσιν φακοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰσχυροῦ κατὰ τὰς περιστάσεις». Ἐκ τούτων καταφαίνεται ἡ σπουδαιότης τῆς χρήσεως ἰσχυροῦ φακοῦ, οὐχ ἥττον οὔτε τὸν ἀριθμὸν τῶν διοπτριῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσδιώρισεν, οὔτε βραδύτερον (Συνεδρία 13 Ἰανουαρίου 1899), εὐκαιρίας δοθείσης, ἔδωκεν ἐξηγήσεις.

Παρὰ δὲ τὰ λεγόμενα, ἐπιμένομεν ὅτι καὶ μετ' ἰσχυρὸν 30 διοπτριῶν, πρὸς δὲ καὶ μετ' ὡς *hec Auer* ὅταν τις πειραματίσῃ ἀκριβῶς, ὡς λέγει ὁ κ. *Τράντας*, δηλαδὴ «καὶ φωτίζονται ἀκτίνες νὰ προσπίπτουν ἐπὶ τῆς κόρης», οὐδέποτε θὰ φωτίσῃ τις πέρα τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν ὀρίων.

2) Παρατηρητέον ἐπίσης ὅτι τὸ ἐν τῇ πρώτῃ ἀνακοινώσει λεχθὲν «μέγα μέρος τοῦ βολβοῦ δύναται νὰ ἐξετασθῇ» δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐν τῇ νέᾳ ἀελλόμενον ὅτι μέρος τοῦ βολβοῦ καὶ οὐχὶ ὅλον τὸν βολβόν».

Τοιοῦτόν τινα περιορισμόν ἀποδίδει καὶ εἰς τὴν μέθοδον δι' ἐπαφῆς, ὅπερ δὲν εἶναι βάσιμον, καθότι ἡμεῖς ἀπὸ πολλοῦ μεταχειριζόμενοι τὸ φωτοφόρον τοῦ *Rochon-Duvi-*

gneaud δυνάμεθα νὰ διαφωτίσωμεν τὴν κόρην πανταχόθεν· ὁ δὲ κ. *Τράντας* ἐν τῷ ἀναφερομένῳ χωρίῳ ἐχρήσατο τῷ φωτοφόρῳ τοῦ *Rochon* καὶ οὐχὶ τῶν *Lange-Reuss*, ὡς γράφει· διότι τὸ χωρίον τοῦ καθηγητοῦ *Πανᾶ* ἔχει ὡς ἐξῆς: «à l'aide du petit photophore de *Rochon-Duvigneaud*, appliqué successivement aux extrémités des méridiens principaux...» (*Archives d'Ophthalm.* 1896, p. 466).

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐζήτησε προσαγωγὴν παραδειγμάτων, ἀναφέρω τινὰ ἐξ αὐτῶν συντόμως, ἀλλ' ἱκανὰ ἵνα ἐδραιώσω τὴν ἀλήθειαν τῶν ἰσχυρισμῶν μου, δηλαδὴ τῆς μέχρι σήμερον ἀχρηστίας τῆς μεθόδου.

Τὰς ἐξετάσεις ἐκτελοῦμεν ὡς ἐξῆς· Συγκεντροῦμεν ἐπὶ τῆς κορῆς, φυσικῆς οὐσῆς, ἦτοι ἄνευ διαστολῆς δι' ὀματροπίνης, τὸ φῶς τῆς λυχνίας, τῆς χρησιμεύουσας εἰς τὴν ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν, διὰ φακοῦ + 16 διοπτριῶν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐν τῷ πλαγιῷ φωτισμῷ. Δηλαδὴ πράττομεν ἀκριβῶς ὅπως ὁ κ. *Τράντας* ἐπειραμάτισεν ἐνώπιον τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῇ 4 Μαρτίου 1898.

Παράδειγμα α'. Κυρία *T. Σ.*, 52 ἐτῶν, φέρουσα ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον, ἀπὸ ἔτους ἤδη δὲν διακρίνει τὰ ἀντικείμενα. Ὁ πειραματισμὸς παρ' αὐτῇ ἔδειξε τελείαν ἔλλειψιν τῆς διὰ διαλάμψεως εἰκόνας.

Παράδειγμα β'. Κύριος *M.*, 65 ἐτῶν, φέρει ἐν μὲν τῷ ἀριστερῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον· ἐνταῦθα ὑπάρχει παντελῆς ἔλλειψις τοῦ φαινομένου, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ φέρει καταρράκτην ἀτελῆ μόλις ἀρχίζοντα· ὁ ἀσθενὴς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὀδηγητῆται μόνος καλῶς· ἐνταῦθα ἀμυδρῶς ἀναπαράγεται ἡ εἰκὼν, ἣτις εἶναι ἀδύνατον νὰ χρησιμοποιηθῆ πρακτικῶς. Ἐὰν ἀντὶ τῆς συνήθους λυχνίας λάβωμεν τὸ φῶς ἐντόνου ἐστίας ἀερίοφωτος μετὰ *hec Auer*, τότε ἡ εἰκὼν σαφῶς ἀναπαρίσταται καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς καταμετρήσεις.

Παράδειγμα γ'. Κυρία *A. K.*, ἐτῶν 55, φέρουσα ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ καταρράκτην τέλειον μὲν, ἀλλὰ μαλακόν, ὡς ἡ ἐγχείρησις ἀπέδειξεν. Πείραμα διὰ *hec Auer*, παντελῆς ἔλλειψις τῆς εἰκόνας. Ἢ γυνὴ αὕτη ἐπικρου-

σιάσθη ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 4 Νοεμβρίου 1898 τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐταιρείας (*Gaz. Méd. d'Orient*, p. 314. année 43me), ἐν ἣ παρόντες ἦσαν ὀφθαλμολόγοι τε καὶ ὁ κ. *Τράντας*, καὶ εἰδείξαμεν σαφέστατα ὅτι ἡ εἰκὼν δὲν ἀναπαρήγεται. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὑγιοῦς ὀφθαλμοῦ καταμετρήσεις ἐποιήσαμεν.

Παράδειγμα δ'. Κύριος *X.*, ἐπλήγη κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν ἐξ ἐκπυροσκοπήσεως πυροβόλου, φέρει διαστολὴν τῆς ἰρίδος μετὰ ἰριδοδιαλύσεως, καταρράκτην τέλειον μαλακόν· ἐπὶ τοῦ σκληροῦ κατὰ τὴν ἔξω μοῖραν ἐν ἀποστάσει 3 χ. μ. τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς ὑπάρχει μελαίνα κηλὶς ἐκ πυρίτιδος. Πείραμα διὰ φωτὸς κηροῦ καὶ *hec Auer* ἀποτέλεσμα ἀρνητικόν. Καὶ ὁ ἀσθενὴς οὗτος ἐπαρουσιάσθη πρὸ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρείας (ἐν συνεδρίᾳ τῆς 2/14 Ὀκτωβρίου 1898. *Gaz. Méd. d'Orient*, p. 276), ἐνθα παρῶν ἦν καὶ ὁ κ. *Τράντας*.

Σημειοῦμεν δὲ ἐνταῦθα ὅτι τὸ παρὸν παράδειγμα εἶναι τὸ πρῶτον παρουσιασθὲν ὡς ἔχον ἄμυσον σχέσιν καὶ πρακτικὴν ὠφέλειαν, ἐπιζομένην ὑπὸ τῆς μεθόδου τῆς διαλάμψεως διότι προὔκειτο νὰ προσδιορίσωμεν ἂν τῷ ὄντι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἢ ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ὑπάρχῃ ξένον σῶμα.

Τὸν καταρράκτην τοῦτον ἐξηρέσαμεν καὶ ἐκ νέου ἐπειραμάτισαμεν, ἀλλὰ, καίτοι ἡ ἶρις ἦτο διεσταλμένη, καίτοι ὑπῆρχεν ἰριδοδιάλυσις, καίτοι ὁ φακὸς ἔλειπε, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ διαφωτίσωμεν τὸν σκληρὸν μῆχρι τῆς μελαίνης κηλίδος τῆς πυρίτιδος· ἡ εἰκὼν τοῦ *hec Auer* ἔμεινεν ἐν ἀποστάσει 7,5 χ. μ. μακρὰν τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς.

Παράδειγμα ε'. Κύριος *X.*, φέρει πλαστικὴν ἰρίτιδα μετὰ συνεχειῶν καὶ ἴζημα κατὰ τὴν κόρην. Τὸ πείραμα, τελεσθὲν ἐνώπιον τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἐταιρείας, παρόντος καὶ τοῦ κ. *Τράντα*, ἔδωκεν ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα (*Gaz. Méd. d'Orient*, 1898, p. 340).

Παράδειγμα ς'. Κυρία *A. M.*, 22 ἐτῶν φέρει ἐπὶ τοῦ κέντρου τοῦ ἀριστεροῦ κερατοειδοῦς λεύκωμα μετὰ συνεχειῶν· ἀπόλυτος ἔλλειψις τῆς εἰκόνας.

Παράδειγμα ζ'. Κύριος *I.*, ἐκ τῶν Γανο-

χώρων, φέρι λεύκωμα παρακεντρικόν τῶν προσθίων στιβάδων τοῦ κερατοειδοῦς. Πείραμα διὰ μὲν τῆς φλογός τῆς λυχνίας ἀπουσία τῆς εἰκόνας, διὰ δὲ τῆς τοῦ *hec Auer* σκία φωτεινὴ κατὰ τι, εἰς μηδὲν πρακτικὸν ζήτημα δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ. Τὸ λεύκωμα ἰχρωματίσαμεν καὶ ἐκ νέου ἐπειραματίσαμεν· τότε ἢ μὲν φλόξ τῆς λυχνίας ἔδωκεν ἀμυδρὰν σκίαν φωτεινὴν ὡς τῆς τοῦ *hec Auer*, ἐν φ' ἢ φλόξ τοῦ *hec Auer* ἔδωκε τμήμα εἰκόνας ἐντονωτέρας ἢ ἢ κατὰ τὸν πειραματισμὸν ἄνευ χρώσεως. Τὸ πείραμα τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὰ λευκώματα, ὡς ἐκ τῆς ἡμιδιαφανείας καὶ τῆς διασκεδάσεως τῶν ἀκτίνων, βλάπτουσι κατ' οὐσίαν τὸν πειραματισμὸν.

Παράδειγμα η'. Γυνή, φέρουσα ἕκτασιν κυκλικὴν τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ σκληρωτικοῦ, πρὸς δὲ καὶ μελαίνιας κηλίδας διαφανομένης δι' αὐτοῦ (τῶν κηλίδων τούτων τὸ μήκος ἦτο 7 χ. μ. ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς). Ὁ πειραματισμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ καταδείξῃ τὴν διάφορον ἔντασιν τῆς εἰκόνας τῆς σχηματισθησομένης ὅτε μὲν ἐπὶ τῶν μελαίνων κηλίδων, ὅτε δὲ ἐντὸς αὐτῶν, διότι κατ' οὐδεμίαν τῶν διευθύνσεων ἢ εἰκὼν ἐπλησίαζε πρὸς τὰς κηλίδας. Κατὰ τὸν πειραματισμὸν παρῶν ἦν καὶ ὁ κ. Τράντας.

Παράδειγμα θ'. Κυρία Μ., 45 ἐτῶν, φέρουσα συγγενῆ μελαγχρωστικὴν κηλίδα ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, εὐρισκομένην ἐν ἀποστάσει 6,5 χ. μ. ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς· ἐπανειλημμένως πειραματίσαντες ἐπ' αὐτῆς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ πλησιάσωμεν τῇ κηλίδι τὴν εἰκόνα τῆς φλογός, ἢ εἰκὼν ἔμενε πάντοτε κατὰ 2 χ. μ. μακρὰν τῆς κηλίδος.

Παράδειγμα ι'. Νέος ἐτῶν 18 φέρι ἐπὶ τοῦ ἔξω τμήματος τοῦ σκληροῦ ἐν ἀποστάσει 8,5 χ. μ. τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς πλάκα ξηράσεως· ἀδύνατον νὰ διαφωτίσωμεν τὴν πλάκα αὐτὴν διὰ τοῦ πειράματος. Ὁ αὐτὸς νέος παρουσιάζεται τὴν δευτέραν τοῦ Ὠμαῖ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, μὲ συμπτώματα φλογιστικὰ ἔνεκεν τρώσεως τοῦ κερατοειδοῦς ἐξ ἐκφυροστροφίσεως πυρίτιδος κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα· πρὸς θεραπευτικὸν σκοπὸν ἐνεστάξαμεν ἀτροπίνην, καί, ἐπωφελοῦμενοι τῆς διαστολῆς, ἐπειραματίσαμεν ἐκ

νέου, ἀλλὰ πάλιν ἢ εἰκὼν δὲν κατωρθώθη νὰ σχηματισθῇ ἐπὶ τῆς ξηράσεως.

Ἐκτὸς τῶν πειραματισμῶν καὶ καταμετρήσεων τούτων ἐξετελέσαμεν ἑκατοντάδας ἄλλας, ἀλλὰ πάντοτε τὸ πλησιέστατον ὄριον τῆς διὰ διαλάμφεως εἰκόνας εὐρίσκετο ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κερατοειδοῦς ἐν ἀποστάσει 8,7 χ. μ. Ἀπαξ εὐρομεν ἀπόστασιν 8,5 χ. μ. Ἐπὶ δὲ νέου, φανερώς προπετεῖς ἔχοντος τοὺς ὀρθαλμούς, ἐμετρήσαμεν κατὰ τὸ ἰσωτερικὸν τμήμα τοῦ βολβοῦ ἀπόστασιν 7,5 χ. μ. ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν διεφωτίσαμεν ἐξετάζοντες καὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου. Δις ἐπὶ γραιῶν μετ' ὀφθαλμῶν ὑγιᾶν δὲν ἠδυνήθημεν οὐδὲ μίαν εἰκόνα νὰ ἀναπαραγάγωμεν.

Τὰς καταμετρήσεις ἡμῶν ποιοῦμεν διὰ διαβήτου καὶ μετὰ ταῦτα μετροῦμεν τὸ ἀνοῖγμα τῶν σκελῶν ἐπὶ χιλιοστομέτρων.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα παραδείγματα μεταξὺ ἑκατοντάδων ἄλλων, πιστεύω, ἀρκούσιν ἵνα διαφωτίσωσιν ὑμᾶς, διότι οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὔ.

Ἱεραίνοντες δὲ λέγομεν καὶ πάλιν: «εἰάν τις θέλῃ νὰ ἐλπίσῃ τι ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης, πρέπει ἐκ βάθρων ν' ἀνακαινίσῃ τὸν πειραματισμὸν, ἦτοι νὰ αὐξήσῃ μὲν μεγάλως τὴν ἔντασιν τοῦ φωτός, νὰ μετατρέψῃ δὲ τὸν φακὸν εἰς ὀπτικὸν ἐργαλεῖον ἢ μηχανήμα».

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑ'

6 Ἰουνίου 1900.

Προεδρία Μ. ΨΑΛΙΔΑ

Ἐπὶ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. **Ψαλίδα**, προέδρου τοῦ Συλλόγου, συνελθόντα τὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς προέβησαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας εἰς τὰς τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἀρχαιρεσίας, καθ' ἃς πρόεδρος μὲν ἐξελέγη ὁ κ. **Ἀναστ. Χρηστίδης**, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. **Π. Ἰατρόπουλος**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΒ'

1 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ἐπὶ τῇ ἐπαναλήψει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. πρόεδρος λέγει τὰ ἑξῆς·

Κύριοι,

Ὡς γνωρίζετε, ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ μετρῆι ἤδη πέμπτον ἔτος ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπέδειξε καὶ φιλεργίαν οὐκ εὐκαταφρόνητον καὶ προαγωγὴν βαθμιαίαν λίαν ἀξιοσημείωτον. Σήμερον δὲ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς νέας περιόδου μετὰ χαρᾶς βλέπω ἐκδηλουμένην τὴν αὐτὴν προθυμίαν καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι μεθ' ὅλας τὰς ἀντιξόους περιστάσεις ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν καὶ ἐφέτος θέλει ἐργασθῆ μετὰ τῆς αὐτῆς ζήσεως, ὅπως συνεχίσῃ τὴν ἤδη εὐκλεῶς διανυθεῖσαν ὁδὸν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ὅθεν ἐκφράζω ὑμῖν εὐχαριστίας θερμὰς ἐπὶ τῇ τιμῇ καὶ ἐμπιστοσύνῃ, ἧς ἤξιώθη τὸ νέον προεδρεῖον, σπεύδω νὰ ὁμολογήσω ὅτι, ὡς εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὸν ζυγὸν πολλαπλῶν ἑλλείψεων, μόνον τῇ εὐμενείᾳ ταύτῃ καὶ τῇ πολλᾷ ἐκδηλωθείσῃ φιλοπονίᾳ καὶ συμπνοίᾳ ὑμῶν πεποιθότες ἀνελάβομεν τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐκθέτει **περίπτωσιν ἰσχιᾶδος**, ἐνδιαφέρουσαν διὰ τὴν θεραπευτικὴν ἀγωγὴν, δι' ἧς ἰάθη ὁ πάσχων. Ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ὁ ἐν λόγῳ ἀσθενὴς ἐθεραπεύετο ἀνευ ἀποτελέσματος καὶ ἔμενε μάλιστα κλινήρης ἕνεκα τῶν σφοδρῶν πόνων, ὑφ' ὧν κατετρώχετο. Ἡ ἰσχιᾶς κατεῖχε τὸ δεξιὸν σκέλος μεθ' ἀπάντων τῶν συνήθων συμπτωμάτων (ἐπώδυνα σημεῖα τοῦ *Valleix*, σημεῖον τοῦ *Lasegne* κτλ.), ἐπὶ πλέον δὲ ὑπῆρχε καὶ ἀτροφία τοῦ μέλους. Τὰ ἀντανακλαστικά φαινόμενα ἦσαν φυσιολογικά, ἔλειπε δὲ τὸ σημεῖον τοῦ *Babinsky* (ἀνώμαλος πελματικὴ ἀντανάκλασις). Ἐν τῇ γενικῇ καταστάσει ἐπίσης πλὴν ἀρτηριοσκληρύνσεως οὐδὲν παρετηρεῖτο τὸ παθολογικόν (οὔρα φυσιολογικὰ κτλ.). Ἐν συντόμῳ προέκειτο σαφῶς περὶ νευρίτιδος ἰσχιαδικῆς. Πρὸς θεραπείαν λοιπόν,

ἀποτυχόντων πάντων σχεδὸν τῶν συνήθων θεραπευτικῶν μέσων (ψεκασμοὶ χλωριούχου μεθυλίου, μαλάξεις, λουτρά, διάφορα ἀναλγησίας πάροχα φάρμακα, ἰωδιούχα κτλ.), ἐγένετο σκέψις περὶ ἐφαρμογῆς παλαιᾶς τινος καὶ ἀδίκως παρημελημένης μεθόδου, τῆς τοῦ *Trombetta*, ἧς ἄλλοτε παρεῖχε πολλάκις εὐάρεστα ἀποτελέσματα ἐπὶ ἐντόνων ἰσχιᾶδων. Σκοπὸς τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ ἀναίμακτος τάσις τοῦ πάσχοντος ἰσχιαδικοῦ νεύρου (*elongation*) δι' ὑπερμέτρου κάμψεως τοῦ μηροῦ ἐπὶ τὴν κοιλίαν, τηρουμένου τοῦ ὄλου σκέλους ἐν πλήρει ἐκτάσει. Ἐπειδὴ δὲ ἀπητεῖτο πρὸς τοῦτο βία μεγάλη καὶ ὀδυνηρά, ὁ πάσχων ἐναρκώθη δι' αἰθέρος μάλιστα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τάσεως ταύτης τοῦ νεύρου κατηνέχθησαν καὶ ἰσχυροὶ κτύποι κατὰ τοῦ νεύρου διὰ τοῦ ὠλενικοῦ χεῖλους τῆς χειρός. Διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ταύτης, γενομένης τῇ συνδρομῇ τῶν κ. κ. **Σακῆ** καθηγητοῦ καὶ **Σγουρδαίου**, ὁ ἀσθενὴς ἀνεκουφίσθη ἀμέσως, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐπανελάβε τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Θ. Ἀκιστορίδης** ἀναφέρει ὅτι συγγενὴς αὐτοῦ, πάσχων ἐπὶ μακρὸν ἐξ ἐπιμόνου ἰσχιᾶδος, ἰάθη ἐπὶ τέλος διὰ χλιαρῶν λουτρῶν ἐκ θαλασσίου ὕδατος.

Περὶ τῶν **ἐπιπολαζουσῶν** δὲ νόσων λαβῶν τὸν λόγον ὁ κ. **Νούλης** ἀναφέρει περίπτωσιν ὀστρακιάς διητοῦς παιδίου, καθ' ἣν οὐδεμία ἄλλη πηγὴ μόλυσμῶς εὐρέθη, εἰμὴ ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο κατεκλίνετο ἀπὸ τινος ἐπὶ κλίνης ἀγορασθείσης ἐκ παλαιοπωλείου τοῦ Μπιτ-Παζάρ κατὰ δὲ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν κατοίκων οὐδὲν παρόμοιον κρούσμα εἶχε προηγηθῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ. Ἀκολουθῶν περὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἀναφέρει ὅτι παρετηρήθησαν ἱκαναὶ περιπτώσεις ἀνά τὴν πόλιν κατὰ τὸ παρελθὸν τρίμηνον διάστημα, πᾶσαι καλῶς ἀπολήξασαι, πλὴν ἐνὸς ἀποθανόντος τὴν 15ῃν ἡμέραν. Κατὰ τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ πάντες σχεδὸν ἐποιούνητο χρῆσιν τοῦ ὕδατος παλαιῶν ὑδραγωγείων.

Μανουηλίδης. Ἀκριβῶς ὅτι ὑπώπευον

έπικυροί ή παρατήρησις του κ. **Νούλης**. Είχον παρατηρήσει επίσης ότι οι πλείστοι των παθόντων τυφοειδή πυρετόν θεραπευθέντες ύπ' έμοϋ κατά την ένταϋθα έξάσκησίν μου, δέν έπινον ύδωρ των Δέρκων, έξ ου έσχημάτισα την ιδέαν ότι το ύδωρ τουτο είναι ύγιεινότερον των λοιπών εις κοινήν χρήςιν προχείρων υδάτων.

Νούλης. Δέν δύναται τις βεβαίως νά ειπη ότι οι πίνοντες ύδωρ Δέρκων δέν πάσχουσι τυφοειδή, διότι έγώ τουλάχιστον παρετήρησα δύο περιπτώσεις, όπου οι παθόντες έποιοϋντο χρήςιν του ύδατος τουτου. Οϋχ ήττον όμολογητέον ότι το ύδωρ των Δέρκων είναι καλλίτερον ύπό την έποψιν ταύτην. Ίσως δέ ή διαφορά αύτη προέρχεται έκ τουτου, ότι έν τοις παλαιοις ύδραγωγείοις συχνότερον και εύχερέστερον ρήγγυνται οι ύδραγωγοί σωληνες και έντεϋθεν συχνότερος ό μολυσμός του ύδατος.

Χρ. Χρησιόδης. Παρατηρήσαμεν τελευταίως 5 κρούσματα τυφοειδούς έν τη αύτῃ οικία, ένθα έγίνετο χρήςις ύδατος Δέρκων.

Μανουηλίδης. Το βέβαιον είναι ότι δυσκόλως έξελέγχεται ή δράσις του ύδατος, ένεκα της μεγάλης ποικιλίας των υδάτων, ών γίνεται χρήςις παρ' ήμιν.

Άκιστοριόδης. Φρονώ ότι το ύδωρ των ύδραγωγείων πρέπει νά ήναι πλέον ύγιεινόν, διότι τουτο αερίζεται περισσότερον, οϋτω δέ διά του όξυγόνου του άέρος όξιδούνται αι όργανικαι οϋσίαι και τά έκ της άποσυνθέσεως αυτών νιτρώδη άλατα μετατρέπονται εις νιτρικά, άπερ είναι ήττον βλαβερά των πρώτων. Ώς γνωστόν δέ τουτο έπιτυγχάνεται διά των ύδροστατικών πύργων, άπερ είναι τέχνασμα βυζαντιακόν.

Νούλης. Θέμα δύσκολον νά συζητηθῆ ό αερισμός των ποσίμων υδάτων βεβαίως είναι χρησιμώτατος, τινές μάλιστα προέτειναν την άπολύμανσιν, οϋτως ειπείν, των ποσίμων υδάτων διά του όζονίου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΓ'

8 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ό κ. **πρόεδρος** παρουσιάζει **άνατομικόν παρασκευάσμα** της τελικής μοίρας των λεπτών έντέρων μήκους 5—6 ύφεκατομέτρων, προερχόμενον έκ νεκροψίας γυναικός, πασχούσης έκ στενώσεως του λεπτού έντέρου μετά των έξῆς παρατηρήσεων:

Ή άσθενής **Φωτεινή Α.**, έτών 32 και έγγαμος, προσελθοϋσα εις την παθολογικήν κλινικήν των Έθν. Φιλανθρωπικών Καταστημάτων πρό όλίγων ήμερών, διηγήθη ήμιν ότι πρό τετραμηνίας ήσθάνθη πόνους έν τη κοιλία και βορβορυγμούς, επήλθε δέ σύναμα και διάρροια άκολούθως μετά ένα περίπου μήνα προσετέθη και δυσκοιλίότης έναλλασσομένη προς την διάρροϊαν. Οϋδέν δέ έτερον είχε νά προσθήσῃ διά το άναμνηστικόν.

Κατά την ήμετέραν εξέτασιν ή άσθενής έφαίνετο λίαν έξηντλημένη και άναιμική. Έκ του θώρακος οϋδέν σημεϊον νοσηρόν. Θερμοκρασία 37°—37°,3' δέν έβηγε ποσώς, οϋδ' έβηξέ ποτε, ως Ισχυρίζετο. Έκ της κοιλίας το μόνον άξιοσημείωτον ήτο ή πολλάκις της ήμέρας και της νυκτός κατά παροξυσμούς διάτασις των έντερικών ελίκων (έξ έμπνευματώσεως) συνοδευομένη ύπό σφοδροτάτων πόνων κτ' τάσεως προς έμετον· σύναμα δέ δίψα, έλλειψις κενώσεων και ένίοτε έμμοι. Έκ δέ της ψηλαφήσεως οϋδέν το θετικόν έξήγετο. Ό στόμαχος οϋδέν φάρμακον ιδέχετο, ή δέ διά του άπνηυθυσμένου διάκλυσις προυκάλει και αύτη άμμοτον τον έμετον.

Άκολούθως ιδέχθη μὲν άπαξ 60 γραμμάρια κικίνου έλαίου, παραμείναντος έν τῷ stomacho περί τας 40 ώρας, επί τέλους δ' επήλθεν έμετος και κενώσεις τινές, αλλά συγχρόνως και ή κατάπτωσις ήτο τοσαύτη, ώστε επήλθε και ό θάνατος. Ώς διάγνωσις έτέθη στένωσις του λεπτού έντέρου πιθανώς φυματιώδης.

Έν δέ τη νεκροψία, της τομῆς του θώρακος μή έπιτραπέισις, ήνοιχθη μόνον ή κοιλία και πάντα μὲν τὰ έν αύτῇ όργανα ειχον κατά φύσιν, πλην του λεπτού έντέρου και ιδίως της

κατωτάτης αὐτοῦ μοίρας, ὅπου ὑφεκατόμετρά τινα πρὸ τοῦ τυφλοῦ διεκρίνετο στένωσις μόλις ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλευθέραν διόδον πτεροῦ ὄρνιθος. Ἄνωθεν τῆς στενώσεως ταύτης τὸ ἔντερον ἦτο ἀνευρυσμένον καὶ πεπαχυσμένον, κάτωθεν δὲ λεπτότερον καὶ στενώτερον. Ἐπὶ τοῦ βλεννογόνου τῆς χώρας ταύτης παρατηροῦνται τῆδε κίκεϊτε φυμάτια, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν στένωσιν ἢ μᾶλλον πρὸ τῆς εἰσόδου ταύτης ὑπάρχει ὀριζοντίως ἕλκος κυκλοτερές φυματιώδες.

Ἡ διάγνωσις εἶχε τεθῆ ὡς πιθανὴ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς, διότι οὐδὲν θετικὸν σημεῖον ἰδικαιολόγει αὐτήν. Τὸ δὲ φυματιώδες ἕλκος ὡς καὶ τὰ λοιπὰ διάσπαρτα φυμάτια ἐθεωρήσαμεν ὡς δευτεροπαθῆ, ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν ἀνετάμομεν τὰ ἐν τῷ θώρακι ὄργανα, ὅπου πιθανώτατα ἦτο ἡ πρωτοπαθῆς ἕδρα τῆς φυματιώσεως, καίτοι τὰ κλινικὰ φαινόμενα ἀπέκλειον τοιαύτην ὑπόνοιαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πρωτοπαθῆς φυματιώσις τοῦ ἐντερικοῦ βλεννογόνου θεωρεῖται σπανία. Ἄλλ' εἴτε πρωτοπαθῆς εἴτε δευτεροπαθῆς ἡ φυματιώσις ἐν τοῖς ἐντέροις, πρὸςβάλλει τοὺς μονήρεις ἢ τοὺς ἀθρόους τοῦ *Peyer* ἀδένων, συνεπάγουσα ἐξέλικωσιν ἐκτεταμένην καὶ δι' οὐλώδους συρρικνώσεως στένωσιν, ἣτις πάλιν προκαλεῖ τὰ γνωστὰ κλινικὰ φαινόμενα.

Μανουηλίδης. Τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα, ἅτινα ἐμνημονεύθησαν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, εἶναι πράγματι ἐκ τῶν ἐμφαινόντων στένωσιν ἐντερικὴν. Ὑπάρχει ὁμῶς καὶ ἕτερον σημεῖον, ἀντικειμενικόν, ὅπερ, δὲν γνωρίζω ἂν παρετηρήθη, ὑποβοηθεῖ σπουδαίως τὴν διάγνωσιν στενώσεως· ἡ δὲ ἀκριβὴς διάγνωσις ἔχει σημασίαν κατὰ τοῦτο, ὅτι χειρουργικὴ τις ἐπέμβασις δύναται νὰ ἤ σωτηρία τοῦ ἀσθενοῦς ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν. Τὸ σημεῖον τοῦτο συνίσταται εἰς πρόκλησιν τυμπανισμοῦ καὶ ἐλικοειδῶν κινήσεων μετὰ βορβορυγμοῦ διὰ κτύπων ἐλαφρῶν, ἐπὶ τῆς κοιλίας ἐνεργουμένων διὰ τῶν δακτύλων. Παρετήρησα ἐσχάτως ἀσθενῆ 7 ἐτῶν, παρουσιάζοντα τὸ σύμπτωμα τοῦτο καταφανέστατα· ἀρχὴ τῆς νόσου δὲν καταρωθῆ νὰ προσδιορισθῆ, ἀλλ' ἤδη ἀπὸ δύο μηνῶν ὁ παῖς οὗτος παρεπονεῖτο διὰ

φαινόμενα δυσπεπτικά μετ' ἐπιμόνου δυσκοιλιότητος. Ἐνίοτε ὑπῆρχον παροξυσμοὶ μετὰ τυμπανισμοῦ τῆς κοιλίας, βορβορυγμῶν καὶ πόνων, συμπύπτοντες μετὰ τῆς λήψεως στερεῶν τροφῶν. Ἐν τινι τοιούτῳ παροξυσμῷ ἐπλήθον καὶ ἔμετοι κόπρανώδεις. Ὅσάκις δὲ ἐλαμβάνοντο τροφαὶ ὕδαρεῖς, τὰ ὑποκειμενικὰ συμπτώματα δὲν ἀνεφαίνοντο. Λίαν πιθανῶς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προέκειτο περὶ στενώσεως ἕνεκα ἕλκους φυματιώδους καὶ ἡ γενικὴ θρέψις συνηγόρει ὑπὲρ τοιαύτης ὑποψίας. Κατὰ τὸν *Notnagel*, τὰ μονήρη ταῦτα ἕλκη τῶν ἐντέρων εἶναι συχνά, θεωρητέα δὲ ὡς δίδοντα πρὸ παντὸς ἄλλου γένεσιν εἰς στενώσεις.

Δελαγραμμάτικας. Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἡ πάσχουσα εἶχε παρατηρήσει ποτὲ κόπρανα σκωληκοειδῆ ἢ ἀνάμικτα βλέννη αιματηρᾶ. Ἡ περιπτώσις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι ταχέως ἐπλήθην ἡ στένωσις καὶ λίαν σύντομος ὑπῆρξεν ἡ διαδρομὴ.

Μανουηλίδης. Ἐπὶ στενώσεως τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου τὰ σκωληκοειδῆ κόπρανα δὲν παρατηροῦνται, διότι τὰ κόπρανα εἶναι ὅλως ὕδαρη τὴν σύστασιν ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι νὰ διαδράμωσι πολλὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς κνώσεως αὐτῶν, ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ μεταβάλωσι πολλαχῶς τὴν μορφήν.

Α. Χρησιδης. Φυμάτια ὑπῆρχον πολλαχού τοῦ βλεννογόνου, αιματηρὰ κόπρανα οὐδέποτε παρετηρήθησαν, μόνον βλενώδη ἐνίοτε· ἐπίσης οὐδέποτε κόπρανα σκωληκοειδῆ. Ἡ ἀσθενὴς εἶχε μᾶλλον ἐμέτους. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν διαδρομὴν, καὶ ἡμεῖς ὑποθέτομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ πρὸς νὰ ἦτο παλαιά, ἀλλ' ἐν τῇ περιγραφῇ ἐσημειώσαμεν ὅτι ὑπ' αὐτῆς ἐλέχθη. Ἐπικρουσιν τῆς κοιλίας δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν, διότι εἰς ἐλαχίστην ἐπίφασιν παρετηρεῖτο μεγάλη σύσπασις τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων καὶ ἐπῆρχοντο ἔμετοι ὅπως καὶ διὰ κλυσμάτων. Τέλος καὶ ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις δὲν ἠδύνατο νὰ δοκιμασθῆ, διότι ἡ πάσχουσα ἦτο λίαν ἐξηντλημένη.

Περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ὁ κ.

Δελαγραμμάτικας αναφέρει ότι παρατήρησε τρεις περιπτώσεις νεφρίτιδος όξείας των παιδων, ως αιτίαν δέ υπώπτευσε την όστρακιάν, αν και τὰ λοιπά φαινόμενα ταύτης έλειπον· μόλις οί γονεΐς είχαν παρατηρήσει έλαφρόν τι έξάνθημα. 'Επί τούτω έρωτῶ μήπως υπάρχει ανά την πόλιν έπιδημία τις όστρακιᾶς. 'Εν ταΐς ειρημέναις περιπτώσεσιν άξιοσημείωτον ήτο ότι, καίπερ προκειμένου περι έλαφράς όστρακιᾶς, ή νεφρίτις ήτο βαρεία μεθ' αίματουρίας διημέρου εν μιᾷ περιπτώσει, μετ' άνουρίας δέ έφθήμερου και διημέρου επί των δύο έτέρων.

'Ο κύριος **Σγουρδαΐος** παρατήρησεν εν Γαλατῶ εντός έβδομάδος δύο περιπτώσεις παρωτίτιδος εν δυσίν οικογενείας άνευ προςβολῆς έτέρων μελών· εν τῇ μιᾷ περιπτώσει ή παρωτίτις είναι διπλῆ και τείνει νά λήξῃ εις έμπύσην.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑ'

15 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

'Ο κ. **Π. Παπανικολάου** παρουσιάζει παρασκευάσμα μεγάλου **κυστιώδους πολύποδος** έξαιρεθέντος εκ τῆς ρινικῆς κοιλίας γυναικός συφιλιδικῆς και άκολούθως περιγράφει τήν περίπτωσιν ταύτην ως εξῆς:

«Πρὸ 2 περίπου μηνῶν ή από Οινός τοῦ Εὐξείνου κυρία **Α. Μ.** με συνεβουλεύθη διά κεφαλαλίαν έντονον και καρηβαρίαν, άμυρώσιν τοῦ άριστεροῦ όφθαλμοῦ, δυσηκοίην και απόφραξιν τῆς ρίνος τελείαν. 'Ηλικίας 29 έτών, ύπανδρος από 13 έτών, μήτηρ 3 υγιῶν τέκνων και ένός αποβιώσαντος από διαρροίας εις ήλικίαν 1 1/2 έτους. Πρὸ 7 έτών κατοπιν έξοιδήσεως τῆς ρίνος κατά τήν άνωτέραν αὐτῆς μοίραν, καθίζησις αὐτῆς· πρὸ 11 μηνῶν ισχυρά έπιληπτικῆ κρίσις, ήτις δέν έπαλιγκότησε διά τῆς χρήσεως Ιωδιούχου καλίου. Κατά τὰς ειδήσεις τοῦ οικείου ίατροῦ έθεραπέυετο άντισυφιλιδικῶς διαφοροτρόπως. 'Αντίδρασις κόρης τοῦ άριστεροῦ όφθαλμοῦ μόνον κατά τήν πρόσπτωσιν φωτεινῶν ακτί-

νων επί τήν τοῦ δεξιοῦ υγιούς — άτροφία τοῦ όπτικοῦ νεύρου.

'Ρις έφιππιοειδῆς (**Sattelnase**), διάφραγμα αὐτῆς μόνον κατά τὸ πρόσθιον δερμάτινον αὐτοῦ μέρος εις μήκος 1 ύφεκατομ. σῶον, δπισθεν αὐτοῦ εις τὸ ούτωςι μονομερῆς καταστάν ρινικόν κύτος μέγας πολύπους, εκχέων δι' έλαφράς πιέσεως άφθονον υγρὸν μυζώδες· πρόσφουσις αὐτοῦ έντός τοῦ άριστεροῦ 'ιγμορείου άντρου. Φαρυγγορρινικῆ κοιλότης πεπληρωμένη υπό τοῦ νεοπλάσματος, έφαπλουμένου επί τήν μαλακὴν υπέρωαν και κατερχομένου μέχρι τῆς βάσεως τῆς κιονίδος· όπισθιον χειλος τοῦ ρινικοῦ διαφράγματος άόρατον. Κατάρρους εὐσταχιανῶν σαλπίνγγων.

'Η έξόρυξις έγένητο τήν έπιοῦσαν διά τοῦ άμβλῆος άγκίστρου τοῦ **Lange**, τὸ όποϊον άλλοτε παρέσχε μοι λαμπράν ύπηρεσίαν και εις εκριζώσεις όπισθορρινικῶν ίνωμάτων, άπερ ό βρόχος ήδυνάτει νά περιβάλη ως εκ των προσφύσεων και τοῦ μεγάλου αὐτῶν όγκου.

Μετὰ τήν έξαγωγήν αὐτοῦ διά τοῦ στόματος φαίνονται οί ρώθωνες μόνον κατά τήν προσθίαν αὐτῶν μοίραν εις μήκος 1 ύφεκατ. κεχωρισμένοι: χόνδρινον και όστίνον μεσόρρινον, πᾶσαι αἱ ρινικαὶ κόγχαι και τὸ άριστερόν άντρορρινικόν διάφραγμα άποπεπτωκότα, άριστερός σφηνοειδῆς κόλπος, λαθύρινθος και ίγμορείον άντρον ήνεφγμένα· από τοῦ δαπέδου τοῦ τελευταίου τούτου έξεφέυετο ό κυστικός οὔτος πολύπους, όν βλέπετε εις μέγεθος μήλου, συρρικνωθείς εις τὸ 1/4 τοῦ άρχικοῦ αὐτοῦ όγκου.

'Τήν περίπτωσιν αναφέρω διά τήν από τῆς συφιλίδος μεγίστην φθοράν τοῦ σκελετοῦ τῆς ρίνος, διά τὸ μέγεθος (πορτοκαλίου) τοῦ όγκου και τήν σπανιωτάτην αὐτοῦ εκφυσιν από τοῦ ίγμορείου άντρου».

Μετὰ ταῦτα ό κ. **Ψαλίδας** αναγινώσκει τήν εξῆς ανακοίνωσιν, άποδεικνύουσιν **τὴν ύπαρξιν περιτυφλίτιδος άνεξαρτήτως σκοληκοειδίτιδος:**

«Λαμβάνω τήν τιμήν νά υποβάλω ὑμῖν περίπτωσιν λίαν χαρακτηριστικὴν καθαράς πρωτοπαθοῦς **περιτυφλίτιδος**, ήν θεωρῶ σπανίαν και λίαν διαφέρουσιν, διότι συμβάλλεται έναργῶς εις τήν παραδοχὴν τῆς νόσου ταύτης, άνευ παθολογικῆς τινος συμμετοχῆς τῆς σκω-

ληκοειδούς αποφύσεως· ἐπὶ τούτῳ ἐπιτρέψατέ μοι διὰ βραχείων νὰ ἀναφέρω τινὰ ἐπίκαιρα περὶ τοῦ ζητήματος, συμμορφούμενος καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν τεθὲν θέμα τῆς σκωληκοειδίτιδος. Οἱ παλαιότεροι συγγραφεῖς, περιγράφοντες γενικῶς ὀνόματι φλεγμονῶν τοῦ εἰλεακοῦ βόθρου, συμπεριελάμβανον ἀδιακρίτως τὰς παθήσεις τοῦ τυφλοῦ ἑντέρου, τοῦ περιτυφλικοῦ ἰστού, τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, τὰς εἰλεοψώιτιδας, τὰς παραμητρίτιδας ὠθηκίτιδας κτλ., ἄνευ διακρίσεως τῶν διαφόρων τούτων νοσημάτων (*Grisolle Pathol. interne καὶ ἀλλαχοῦ*).

Νεώτεροι ὅμως ἔρευναι περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου κατώρθωσαν νὰ ἀποχωρήσωσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς διαφόρους ταύτας παθήσεις καὶ καθώρισαν ἀκριβέστερον, οὕτως εἰπεῖν, τὰς περὶ τὸ τυφλόν, ὑπὸ διαφόρους ὅμως ὑποθέσεις καὶ θεωρίας. Καὶ οἱ μὲν ἐνετόπιζον τὴν πρωτοπαθῆ ἔδραν τοῦ νοσήματος εἰς αὐτὸ τὸ τυφλόν ἑντερον, οἱ δὲ εἰς τὸν περιβάλλοντα αὐτὸ κυψελῶδη ἰστόν, ἐξ οὗ καὶ αἱ τότε γεννηθεῖσαι θεωρίαι τῆς ἐνδοτυφλικῆς καὶ ἐξωτυφλικῆς ἀρχῆς τούτου, ἐνετύθεν καὶ ὅλη ἡ ὀνοματολογία: *Τυφλίτις, Τυφλοσεντερίτις, Περιτυφλίτις, Παρατυφλίτις* κ.τ.τ. Ἄλλαι πάλιν καὶ νεώτεροι ἔρευναι κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας, καὶ ἰδίως ἀμερικανῶν χειρουργῶν, ἐπιχειρησάντων τὴν διάνοιξιν τῆς κοιλίας πρῶτῳ πως ἐπὶ φαινομένων περιτυφλίτιδος, ὡς καὶ αἱ μετ' ἐπιστάσεως παθολογικοανατομικαὶ παρατηρήσεις, τείνουσι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ πάθησις δὲν ἐδράζει πρωτοπαθῶς οὔτε ἐν τῷ τυφλῷ ἑντέρῳ οὔτε ἐν τῷ περιτυφλικῷ κυψελῶδει ἰστῷ, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ σκωληκοειδεῖ ἀποφύσει, καὶ ὅτι πᾶσα ἄλλη φλεγμονὴ περὶ τὸ τυφλόν ἢ ἀλλαχοῦ εἶναι δευτεροπαθῆς. Ἐκ τούτου δὲ ἐγεννήθησαν καὶ πᾶσαι αἱ διάφοροι καὶ γνωσταὶ νέαι θεωρίαι περὶ γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς σκωληκοειδίτιδος ὡς τῆς κυρίως καὶ πρωτοπαθοῦς νόσου, εἰ καὶ αἱ δογματικαὶ γνώμαι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου σφῶν διδασκάλων καὶ διαπρεπῶν συγγραφέων, ἀρνούμενων κατηγορηματικῶς τὴν ὑπαρξίν πρωτοπαθοῦς περιτυφλίτιδος εἶναι γνωσταί, ἐν τούτοις νομιζόμεν ὅτι καὶ τοιαύτη ἀποκλειστικότης εἶναι ὑπερβολικὴ, καὶ ὅτι τυ-

φλίτις ἢ περιτυφλίτις δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ πρωτοπαθῶς ὡς ὀντότης νοσολογικῆ καὶ ἀνεξαρτήτως πάσης παθήσεως τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, μετὰ ἰδίων κλινικῶν φαινομένων καὶ συμπτωμάτων καὶ τῶν ποικίλων αὐτῆς ἐκβάσεων.

Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ δευτεροπαθεῖς περιτυφλίτιδες εἶναι πολὺ συχνότεραι ἕνεκα σκωληκοειδίτιδος καὶ πολὺ συχνότερον αἱ τοιαῦται λήγουσιν εἰς πύησιν καὶ ἐπιβάλλουσι τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν, ὅτε καὶ παρέχεται ἡ εὐκαιρία τῆς ἐξακριβώσεως τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων, τοῦθ' ὅπερ δὲν συμβαίνει εἰς τὰς καθαρὰς περιτυφλίτιδας, αἰτινες, ὡς ἡπιώτεροι, θεραπεύονται σχεδὸν πάντοτε, καὶ ἐπομένως αἱ παθολογικαὶ αὐτῆς ἀλλοιώσεις δὲν γίνονται ἐπαρκῶς γνωσταί. Ἐν τούτοις ὅμως κλινικαὶ παρατηρήσεις καὶ ἀνατομικοπαθολογικὰ εὐρήματα, παρατηρηθέντα ὑπὸ χειρουργῶν ἐν καιρῷ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως, προσέτι δὲ καὶ νεκροψίαι, ἀπέδειξαν μετὰ βεβαιότητος τὴν ὑπαρξίν καθαρὰς καὶ ἐντελοῦς περιτυφλίτιδος.

Τοιαύτην τινὰ περίπτωσιν ἔσχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν ἐν καιρῷ ἐγχειρήσεως, τὴν δὲ παρατήρησιν ταύτην ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀνακοινώσω ὑμῖν συντόμως.

Ἱστορικὸν ἀσθενοῦς. Τῆ 12 Ἰουλίου ὁ Π. Ε. εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον *Ἱερεμία* ἀσθενῆς, 36 περίπου ἐτῶν, παραπονούμενος διὰ σφοδρῶς κωλικῶς τῆς κοιλίας πόνου, οἰτῆς ἐβασάνιζον αὐτὸν ἀπὸ τετραετίας, ἑθεραπεύετο δὲ ἐν τῇ πόλει ὡς πάσχων ἐκ κωλικῶν τοῦ ἥπατος, ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ὁ ἀσθενὴς κατὰ τὴν ἐν τῷ νοσοκομείῳ εἰσοδὸν τοῦ ἥτο μὲν ὠχρότατος, ἀλλ' οὐδεμίαν ἰκτερικὴν χρώσιν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ δέρματος ἢ τῶν ἐπιπεφυκῶτων· ἥτο ἀπύρετος, οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν ἔφερε· σύφιλιν ἢ ἄλλην τινὰ ὀξείαν ἢ σοβαρὰν νόσον δὲν ὑπέστη. Πρὸ 4 περίπου ἐτῶν τὸ πρῶτον ἐκ πόνων ἰσχυρῶν κατὰ τὴν δεξιὰν εἰλεακὴν χώραν μετὰ δυσκοιλιότητος ἐπιμόνου, ἐμέτων, πυρετοῦ κ.τ.λ. ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ κλινῆρης θεραπευόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ ἐκείνου περίπου χρονολογεῖ καὶ τὴν παροῦσαν πάθησίν του. Οἱ πνεύμονες, ἡ καρδία, οἱ νεφροὶ ἔχουσιν

υγιῶς· τὰ οὖρα οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον οὐδὲ χολὴν ἐμπεριέχουσιν. Τὸ ἥπαρ ἐντελῶς ἀνώδυνον κατὰ τὴν πίεσιν καὶ περιωρισμένον εἰς τὰ φυσιολογικά του δρια, οὐδεμία δὲ εὐαισθησία ἢ ἐξόγκωσις ὑπῆρχε κατὰ τὴν χοληδόχον κύστιν. Τούναντίον δὲ εὑρομεν τὴν ἔδραν τοῦ πόνου πολὺ κατωτέρω, ἤτοι κατὰ τὴν χώραν τοῦ δεξιῦ εἰλεακοῦ βόθρου. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἐπώδυνον σημεῖον κατὰ τὴν πίεσιν καὶ ἐκείθεν εἶχον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν αἱ αὐτόματοι κωλικάι κρίσεις, αἰτινῆς ἐπανελαμβάνοντο πολλάκις τῆς ἡμέρας μετὰ βορβορυγμῶν, συμπίπτουσαι μετὰ τῶν περισταλτικῶν κινήσεων τῶν ἐντέρων, καταφανῶν γενομένων ἰδίως ἐκατέρωθεν τοῦ ἐπωδύνου σημείου, ἐν τῷ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ· οὐδεμία δὲ ἀντίστασις ἢ διήθησις παρατηρεῖτο ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Ἐκ τῆς ἄνω κλινικῆς εἰκόνας τοῦ ἀσθενοῦς ἐπιείσθημεν ὅτι τὸ ἥπαρ καὶ ἡ χοληδόχος κύστις υγιῶς εἶχον καὶ ὅτι ἡ πάθησις ἐδράζει ἐν τῷ δεξιῷ εἰλεακῷ βόθρῳ. Λαβόντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὴν σταθερὰν ἔδραν τῶν πόνων κατὰ τὰς χαρακτηριστικὰς περισταλτικὰς κινήσεις τῶν ἐντέρων, κατελήξαμεν εἰς τὴν διάγνωσιν οὐλώδους συμφύσεως (bride cicatricielle) ἐντερικῆς *Elikos* κατὰ τὸν δεξιὸν εἰλεακὸν βόθρον. Ὡς θεραπευτικὸν δὲ μέσον προετίναμεν τῷ ἀσθενεῖ τὴν διὰ λαπαροτομίας λύσιν τῆς συμφύσεως ταύτης, καὶ τὴν ἐγχείρησιν ταύτην ἐξετελέσαμεν. Ἴδου δὲ τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐγχείρησις. Μετὰ τὴν διάνοξιν τῆς κοιλίας διὰ τομῆς ἐπὶ τῆς λευκῆς γραμμῆς, παρεμερίσαμεν τὰ ἔντερα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἄνω. Οὕτως εὑρέθημεν ἀπέναντι τῆς μεγάλης λεκάνης, εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας παρατηρήσαμεν τὸ τυφλὸν καὶ τὸ ἀνιὸν κῶλον, οὔτινος τὸ κατώτατον τμήμα, ἤτοι δύο ὑφεκατ. ἄνω τῆς ἐπὶ τούτου εἰσόδου τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, κατείχετο ὑπὸ ἰσχυροῦ οὐλώδους ἰστοῦ, τοῦ περιτοναίου ἐκτεινομένου ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ εἰλεακοῦ βόθρου, ἐγκαρσίως πρὸς τὸ ἔντερον καταλαμβάνοντος ὁλόκληρον τὸ πλάτος αὐτοῦ, καὶ δίκην ταινίας ἰσχυρᾶς εἶχεν αὐτὸ προσπεφυκὸς εἰς τὸ βάθος τῆς λεκάνης.

Ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις εὑρέθη ἐλευθέρα πάσης συμφύσεως ἐντὸς τοῦ κύτους τοῦ περιτοναίου. Οὐδὲν ἔχνος βλάβης προσφάτου ἢ παλαιότερας ἔφερον, ἤτοι ἐντελῶς υγιῆς,

ὅσον ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις ἐπέτρεπε νὰ διαβεβαιώσῃ.

Ἡπαρ καὶ χοληδόχος κύστις ἐπίσης εὑρέθησαν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· διὰ τῆς ἀμέσου δὲ ἐπιψεύσεως τῆς χοληδόχου κύστεως οὐδὲν ἔχνος λίθου ἐν αὐτῇ παρατηρήθη.

Ἀπεπερατώσαμεν τὴν ἐγχείρησιν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τῆς οὐλῆς καὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐντέρου· μεθ' ὃ θέσαντες καὶ ῥαφὰς πρὸς ἔνωσιν τῶν χειλέων τοῦ προκληθέντος τραύματος τοῦ περιτοναίου, ἐκλείσαμεν τὴν κοιλίαν. Ἡ ἀποθεραπεία ὑπῆρξεν ὁμαλωτάτη καὶ ὁ ἀσθενὴς ἐγκατέλιπε τὸ νοσοκομεῖον 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχείρησιν, ἰαθεὶς ἐντελῶς.

Ὡς παρατηρεῖτε, ἡ περίπτωσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις πρωτοπαθοῦς περιτυφλίτιδος· αἱ δὲ ἀνατομοπαθολογικαὶ ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας εὑρομεν κατὰ τὴν ἐγχείρησιν, ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο· διότι ἡ περὶ τὸ τυφλὸν παρατηρηθεῖσα οὐλὴ βεβαίως εἶναι προῖον προὑπαρξάσης φλεγμονῆς καὶ μάλιστα σπουδαίας κατὰ τὴν χώραν ταύτην· ἄλλως καὶ ὁ ἀσθενὴς μας ὠμολόγησεν ὅτι πρὸ χρόνου πολλοῦ εἶχε πάθει τοιαύτην τινὰ φλεγμονήν, ἤτοι περιτυφλίτιδα.

Ἐν τῇ περιπτώσει δὲ ταύτῃ ἡ περιτυφλίτις φαίνεται πρωτοπαθῆς, διότι ἀνεπτύχθη ἀκριβῶς περὶ τὸ τυφλὸν καὶ κατέληξεν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς οὐλῆς, ἣν διὰ τῆς ἐγχειρήσεως ἐλύσαμεν. Εἶναι πρωτοπαθῆς καὶ οὐχὶ ἀπότοκος σκωληκοειδίτιδος, διότι ἡ σκωληκοειδὴς ἀπόφυσις εὑρέθη κατὰ φύσιν ἔχουσα ἄνευ οὐδενὸς ἔχνουσ προσφάτου ἢ ἀρχαιοτέρας βλάβης, ἄλλως δὲ εἶναι δύσκολον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι σκωληκοειδίτις, προκαλέσασα καὶ μακρὰν αὐτῆς ὑλικὰς ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις, οἷας εὑρομεν ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐγκαταλίπη τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἀνέπαφον καὶ ἐντελῶς κατὰ φύσιν ἔχουσαν.

Νούτης. Ἡ παρατήρησις τοῦ κ. *Ψαλιδα* εἶναι ἀκριβῆς καὶ ἀποδεικνύει ἀπαξ ἔτι ὅτι ὑπάρχει περιτυφλίτις, υγιῶς ἐχούσης τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως. Ἄλλ' ἡ ἀπόφυσις αὕτη, ὅπως καὶ πολλὰ ἕτερα ἀδενώδη ὄργανα, ἔχει μικροβιοφάγον ἰδιότητα καὶ ἐντεῦθεν ἡ ποικιλία τῆς σκωληκοειδίτιδος. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἰδιότητος

ταύτης πολλάκις κατορθοί νά διατηρήση τὴν ἑαυτῆς ὑγίειαν, ἐνῶ προσβάλλονται αἱ γειτονικαὶ χῶραι, δὲν δυνάμεθα εὐκόλως νά ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ πηγή τοῦ κακοῦ εἶναι πάντοτε αὐτὴ ἡ ἀπόφυσις κἂν ἐτι αὕτη φαίνεται ἀβλαβής.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐρωτᾷ ἂν πρὸ τῆς παθήσεως ὑπῆρχε διαταραχὴ τῆς λειτουργίας τῶν ἐντέρων, ὡς διάρροια, δυσκοιλιοτῆς κτλ. Ὅποια δὲ ἦτο ἡ θέσις τῆς ἀποφύσεως;

Διμαρσίης. Φρονῶ ὅτι ὁ κ. **Ψαλίδας** συνεζήτησεν ἀρκούντως τὴν συνύπαρξιν τῆς σκωληκοειδίτιδος καὶ ἀπέδειξεν ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ σκωληκοειδίᾳ ἀποφύσει. Διότι ἄλλως, ἐπειδὴ μάλιστα πολλάκις ἐπῆλθε παρόξυνσις τοῦ κακοῦ, ἡ ἀπόφυσις αὕτη ὤφειλε νά ἔχη ἀπαραιτήτως ἀλλοιώσεις τινάς, τοῦλάχιστον ἐκ παλαιῶν προσβολῶν.

Ψαλίδας. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀπόφυσις εἶχεν ὅλως φυσιολογικῶς, εὐρισκομένη ἐν τῇ οικείᾳ θέσει καὶ διευθύνσει, οὕσα δὲ ὅλως ἐλευθέρως προσφύσεων καὶ εὐκίνητος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴχνη τῆς παρελθούσης φλεγμονῆς ἐκείντο ἀρκούντως μακράν, ἤτοι περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ παχέος ἐντέρου ὡς δύο ὑφεκατόμετρα ἄνω τοῦ τυφλοῦ. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἡμεῖς, ὑποπτεύοντες πάθησιν τινὰ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως, ἠρευνήσαμεν παντοιοτρόπως καὶ ὅσον ἠδυνάμεθα τὴν κατάστασιν αὐτῆς· ἀλλ' εὗρομεν αὐτὴν τόσον καλῶς ἔχουσαν, ὅσον καὶ ἐπὶ παντός ὑγιοῦς ἀνθρώπου. Περὶ δὲ τῆς προτέρας ἐντερικῆς καταστάσεως, ὁ ἀσθενής, σφόδρα ἐκνευρισμένος ἐκ τῆς νευρασθενείας, ἦν ἐγέννησεν ἡ πάθησις αὕτη, δὲν ἠδύνατο νά πληροφορήσῃ ἡμᾶς σαφῶς· ἐν γένει δὲ ἐθεώρει ἑαυτὸν καλῶς ἔχοντα πρὸ τῆς πρώτης προσβολῆς.

Νούλης. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ σπουδαιότητα ἔχει ἡ ἐπανάληψις τῶν προσβολῶν, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἀπόστασις τῆς ἕδρας τῶν ὑπολειφθεισῶν ἀλλοιώσεων ἀπὸ τῆς ὑποτιθεμένης ἀρχικῆς πηγῆς αὐτῶν. Οὕτω καὶ ἐπὶ ἐλκῶν τοῦ στομάχου αἱ προσφύσεις πολλάκις εὐρίσκονται ἰκανῶς μακράν,

μετὰ δὲ τὴν ἴασιν τοῦ ἔλκουσ ἀποτελοῦσι τὰ μόνα ἴχνη τῆς παρελθούσης παθήσεως.

Ἀκολούθως ὁ κ. πρόεδρος ἐκθέτει περίπτωσιν, ἐνθα ἡ δρᾶσις τῆς κινίνης παρουσιάζει ἰδιάζουσαν μορφήν διὰ τῶν ἐξῆς:

α' Ὡς γνωστὸν ἡ θεικὴ κινίνη ἔχει ἰδιάζουσαν τινὰ δρᾶσιν ἐπὶ τινῶν ὀργανισμῶν, προκαλοῦσα π. χ. τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐμμήνων ἢ καὶ μητρορραγίας ἀληθείς, αἱματοουρίαν, κνιδωσιν κτλ. Παρετήρησα ὅμως μίαν περίπτωσιν, ἧς ὁμοίαν δὲν εἶδον περιγραφείσαν ποῦ. Γυνὴ 40 περίπου ἐτῶν, ἰκανῶς ἀνεπτυγμένη καὶ ἐν μέτρῳ νευροπαθῆς, ἔγγαμος καὶ ἔχουσα τὴν ἐμμηνον αὐτῆς ῥύσιν, ὁσάκις λαμβάνει τὴν κινίνην καὶ εἰς μικρὰν ἔτι δόσιν (25 ὑφεκατογράμμων), αἰσθάνεται ἀνησυχίαν καὶ πίεσιν ἐν τῇ περικαρδιακῇ χώρᾳ καὶ, τὸ σπουδαιότερον, ἐξοιδαίνονται τὰ χεῖλη, τὰ βλέφαρα καὶ τὸ λοβίον τοῦ ὤτος, ὅπερ καταλαμβάνεται καὶ ὑπὸ κνησμοῦ καὶ ἐφιδρώσεως ζωηρᾶς. Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶχον παρατηρήσει ἤδη πρὸ δεκαετίας συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ λεπτοῦ κοκκώδους ἐξάνθηματος καὶ διατηρούμενα σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ διμηνίαν μετὰ τὴν παῦσιν τῆς χρήσεως κινίνης. Τὴν κυρίαν ταύτην εἶδον πάλιν πρὸ 4 μηνῶν, ἀπουσιάζουσαν ἕκτοτε καὶ ἄρτι ἐπιστρέψασαν ἐκ Πάφρας, ἐνθα προσεβλήθη ὑπὸ ἰσχυρῶν διαλειπόντων καὶ μὴ δυναμένη νά ἀνεχθῆ τὴν διὰ κινίνης θεραπείαν ἠναγκάσθη νά ἀπέλθῃ. Ἀκολούθως ἔθεραπεύθη δι' ἀφεψημάτων κίνης, ἀπαξ δι' ἔλαθε καὶ κινίνην εἰς δόσιν 30—50 ὑφεκατογράμμων καὶ προσεβλήθη ἐκ νέου ὑπὸ παρομοίων φαινομένων. Τὴν φορὰν ταύτην ἀνεφάνη ἐξάνθημα κοκκῶδες περὶ τὸν τράχηλον μετὰ σκληρύνσεώς τινος τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ἴστου, διατηρηθὲν μόνον ἐπὶ 4—5 ἡμέρας. Ἐπίσης εἶχεν ἐνοχλήσεις εἰς τὸ ὑποχόνδριον καὶ τὰ σκέλη, ἅπερ ἠσθάνετο σκληρᾶς.

Ψαλίδας. Περίπτωσιν μετ' ἀναλόγων συμπτωμάτων ἐκ κινίνης παρετήρησα πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Ἀθήναις βοηθὸς ὢν τοῦ **Μακκᾶ**. Εἶχομεν χορηγήσει κινίνην κατὰ τὸ σῆθηδες εἰς πάσχοντα ἐξ ἐλειογενοῦς πυρετοῦ διαλειπόντος, μετ' ὀλίγον δὲ προσεκλήθην κατεπειγόντως πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ εἰρημένου· τῷ ὄντι εὗρον αὐτὸν ἔχοντα πρόσωπον μελανωπὸν καὶ ἐξφθι-

κότα τὰ χεῖλη καὶ τὰ βλέφαρα κατ' ἀρχὰς δὲ δὲν ἐπίστευσα ὅτι τοῦτο προήλθεν ἐκ τῆς κινίνης, διὸ ὡς παρήλθεν ἡ κατάστασις αὕτη μέχρι τῆς ἐπιούσης ἐχορηγήσαμεν πάλιν τὴν κινίνην· τότε πλέον ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ αἷτιον ἦτο ἡ κινίνη, διότι καὶ πάλιν ἐντὸς ὀλίγου ἀνεφάνησαν τὰ αὐτὰ φαινόμενα.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι παρόμοια συμπτώματα παρατηρήθησαν ἐπὶ ὠρισμένων ἀτόμων καὶ ἐξ ἄλλων οὐσιῶν, ἰδίως ἐκ τροφῶν. Οὕτω βραδύτερον ἐγὼ αὐτὸς παρατήρησα ἐν Σινώπῃ κύριόν τινα ὄλωσ ὑγιᾶ, ὅστις διηγείτο ὅτι ὁσάκις μὲν εὐρίσκετο ἐν Ῥωσίᾳ ἔτρωγε κρέας τακτικώτατα καὶ ἀβλαβῶς, ὅτε δὲ ἐπέστρεφεν εἰς Σινώπην, τὴν γενέτειραν χώραν, δὲν ἠδύνατο νὰ φάγῃ κρέας ἀνευ δυσaráεστων ἐπακολουθημάτων, ἰδίως δὲ κνιδώσεως καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Μὴ πιστεύσας εἰς τὰ λεγόμενα, παρεκάλεσα αὐτὸν νὰ ὑποβληθῇ εἰς δοκιμασίαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀκολούθως ἐχορήγησα κρέας νωπότατον καὶ ἀπλούστατα παρεσκευασμένον. Τότε λοιπὸν παρατήρησα ὅτι ἡ κνιδώσις ἀνεπτύχθη ἐντὸς ὀλίγου σαφέστατα. Ἐντεῦθεν ὀρμώμενος φρονῶ ὅτι ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐνεργείας πρέπει νὰ ἦναι κοινὸς εἰς τε τὴν κινίνην καὶ τὰς τροφὰς ἐπὶ ὠρισμένων ἰδιοσυγκρασιῶν, πιθανῶς δὲ πηγὴν ἔχει τὸν στόμαχον.

Σιῶτης. Αἱ δερματικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς δράσεως τῆς κινίνης δὲν εἶναι σπάνια καὶ ποικίλλουσι μεγάλως. Ἡμεῖς παρατηρήσαμεν δις ἀνάλογα φαινόμενα ἐπὶ χορηγήσει κινίνης. Τὴν δὲ σύγκρισιν ἐνεργείας τροφῶν καὶ φαρμάκων δὲν εὐρίσκω ἐπιτυχῆ, διότι ἐπὶ τῶν τροφῶν ἐνεργοῦσιν αἱ πτωμαῖναι, ἐκ δὲ τῶν φαρμάκων τὰ ἀλκαλοειδῆ.

Νούλης. Ἐπίσης παρατήρησα περιπτώσεις μετὰ φαινομένων ἐξοιδήσεως τῶν χειρῶν καὶ τῆς ρινὸς καὶ πέμφιγος τῶν χειρῶν, ὡς καὶ ἄλλας μορφὰς χρήσεως κινίνης σχετιζομένας πολλακίς εἰς πάθησιν τῶν νεφρῶν. Ἐν τινι περιπτώσει ἐπὶ τῆ χρήσει κινίνης ἐπειράζετο ὁ στόμαχος καὶ ἐπήρχοντο ἔμετοι κλπ., ἀλλὰ καὶ ἐν-

ταῦθα ὁ πάσχων εἶχε λευκωματουρίαν καὶ πρὸ ταύτης ἀφθονίαν οὐρικών ἀλάτων ἐν τοῖς οὖροις.

Μανουηλίδης. Παρατήρησα καὶ πλάκας μελανοδερμικὰς ἔνεκα χρήσεως κινίνης· ὁ πάσχων ἦν νευρικός καὶ ἐπαρουσίαζε πλάκας μελανοδερμικὰς ἐπὶ τῆς ῥάχεως τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆ χρήσει κινίνης· ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, πρῶην φρενοβλαθῆς, ἔπασχε τὰ αὐτὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φαρμάκου, περιπλέον δὲ καὶ ἐκ τοῦ στομάχου.

Ἀπέρης. Δὲν εὐρίσκω ἀσχετον τὴν σύγκρισιν τοῦ κ. **Ψαλίδα** περὶ ἐνεργείας τροφῶν καὶ φαρμάκων· φρονῶ ὅτι αἱ τροφαὶ καὶ τὰ φάρμακα, ὡς ἡ κινίνη, ἡ ἀντιπυρίνη κτλ., ἔχουσι τὸν αὐτὸν λόγον. Φρονῶ δ' ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν δυσπεπτικῶν. Τοῦτο ἴσως ἐξηγεῖ διατὶ ἄλλοτε ἐδίδοτο τυπικῶς καθάρσιον πρὸ πάσης χορηγήσεως κινίνης, ὅπερ ἦτο ἀποτέλεσμα ἴσως τῆς πείρας. Ὅθεν ἐπεθύμουν νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἐπὶ τοιούτων ἀτόμων ἐγένετο θεραπεία ἀντισηπτικὴ διὰ καθάρσεων κτλ. πρὸ τῆς χρήσεως κινίνης. Προτείνω μάλιστα νὰ δοκιμασθῇ τοῦτο, ἂν δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε.

Διμαράκης. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ κ. **Χρησιδίου** ἀξία σημειώσεως εἶναι ἡ δίμηνος διάρκεια τῶν φαινομένων. Ἐπίσης παρατήρησα περίπτωσιν κυρίας, ἥτις μετὰ χορηγήσει κινίνης εἶχεν ἐρύθημα πολύμορφον. Μὴ λησμονώμεν ὅτι καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα λαμβάνει μέρος συντελεστικὸν πρὸς ἐκδήλωσιν τοιούτων φαινομένων, ὡς ἐρυθμάτων πολυμόρφων ἢ ὄζωδῶν κ. ἄλ. Ἀλλὰ καὶ αἱ τροφαὶ ἔχουσι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἐνεργείαν τινα, δυνατὸν δὲ καὶ αἱ πτωμαῖναι νὰ ἔχωσι τοιαύτην ἰκανότητα, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἐξ αὐτῶν νὰ πηγάζῃ τὸ κακόν. Ἀφήσωμεν κατὰ μέρος ὅτι καὶ αἱ ἐνέσεις τῆς κινίνης ὑποδορίως ἔχουσι τὴν δρᾶσιν τούτου ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀτόμων, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἡ ἐπίθεσις ἰωδοφορμίου καὶ ἄλλων ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν ἐπὶ τῶν τραυμάτων προκάλεσαν ἐνίοτε παρόμοια φαινόμενα.

Σιῶτης. Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν καθαρ-

σίου σημειωτέον ὅτι κυρία τις, ἐφ' ἧς παρετήρησα τὴν ἰδιάζουσαν ταύτην ἐνέργειαν τῆς κινήσης, ἐλάμβανε τακτικῶς καθάρσιον πρὸ ἐκάστης χρήσεως κινήσης καὶ ὁμως ἐπήρχοντο τὰ φαινόμενα.

Γαβριηλίδης. Φρονῶ ὅτι ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἐνδείκνυται ἡ τεχνητὴ ἐξοικείωσις πρὸς τὴν κινήσιν δι' ἐνέσεως ὁροῦ ζώων, εἰς ἃ προηγουμένως ἐχορηγήθη ἐπὶ τινὰ καιρὸν ἡ κινήσις.

Ἐπὶ τῶν ἐπιτολαζουσῶν νόσων ὁ κ. **Διμαράκης** ἀναφέρει περιπτώσεις ἀνεμοουλογίας καὶ ἰκανὰς γρίπης μετὰ ποικίλων μορφῶν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΕ'

22 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ο κ. **Χρ. Χρηστίδης** παρουσιάζει *ἀνατομικὸν παρασκευάσμα* προερχόμενον ἐκ νεκροψίας περιπτώσεως τῆς νόσου τοῦ Adison καὶ συνιστάμενον ἐκ τῶν ἐπινεφριδίων καὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ— Τὸν ἀσθενῆ τούτον εἶδον πολλάκις ἐν τῇ Γαλλικῇ νοσοκομείῳ. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ἡ ταχύτης τῆς ἐξελιζέως τῆς νόσου. Πλὴν τῆς μεγάλης καταπτώσεως καὶ τῆς ταχέως ἐπελθούσης μελανοδερμίας δὲν ὑπῆρχον ἕτερα συμπτώματα ἰδιάζοντα. Βεβαίως ἡ νόσος αὕτη δὲν εἶναι λίαν χρονία, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τόσον ὀξεῖα. Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἡ ἀνακοινωθεῖσα πέρυσιν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ἱατρικῇ Ἐταιρείᾳ, μολονότι συνυπῆρχε καὶ καρκίνος τῆς μήτρας, διήρκεσεν ἐφ' ἰκανὸν χρόνον. Ἐνταῦθα σημειωτέον πρὸς τούτοις καὶ τὸν ἱλιγγὸν τοῦ ἀσθενοῦς, ὅστις προुकάλει συχνάκις τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰσορροπίας καὶ τὴν πῶσιν αὐτοῦ, διότι οὐδαμοῦ σημειοῦται τῶν σχετικῶν συγγραμμάτων καθ' ὅσον γνωρίζω. Ἐπὶ τούτῳ ὑπωπτεύσαμεν μὴ ὑπῆρχε καὶ ἕτερόν τι νόσημα, ἴσως φυματίωσις ἐγκεφαλική· περὶ τούτου ὁμως δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν διὰ νεκροψίας. Ὁ Rendu ἀναφέρει περι-

πτῶσιν ταχείας ἐξελιζέως μετὰ βολβικῆς παραλύσεως καὶ ἐξηγεῖ τούτο διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τοξινῶν. Ὡς πρὸς τὴν συμπτωματολογίαν ἄξιον σημειώσεως εἶναι πάντοτε τὸ χαρακτηριστικὸν ἐντονὸν ἄλγος, τὸ παραγόμενον αἴφνης κατὰ τὴν πίεσιν ἐπὶ τῶν ὑποχονδρίων, διότι διευκολύνει μεγάλως τὴν διάγνωσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΣ'

29 Νοεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Αν. Γαβριηλίδης** ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν *περὶ τῶν ἱατρικῶν γνώσεων καὶ ἰδέων τῶν περὶ ὀφθαλμοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν*, ἔχουσαν δὲ ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Διερχόμενός τις τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς εὕρισκει εἰς αὐτοὺς χωρία εἰς τὴν ἱατρικὴν ἀναφερόμενα, ἐξ ὧν τινὰ σταχυολογήσας ἀνακοινοῦμαι σήμερον πρὸς ὑμᾶς καὶ δὴ αὐτούσια ὡς εἶναι διατετυπωμένα ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οὐχὶ δὲ κατὰ παράφρασιν· διότι τὸ πρωτότυπον θέλγει μᾶλλον, νομίζω, τῆς ἐμῆς ἀτέχνου παραφράσεως εἰς τὴν νῦν γραφομένην γλῶσσαν καὶ διότι οὕτω ἀποφεύγεται ἡ ἐλαχίστη ἀλλοίωσις τοῦ νοῦ τοῦ συγγραφέως, μένει δὲ ἐλευθερωτέρα ἡ κρίσις τοῦ ἀναγνώστου.

Ἐκτός τούτου θ' ἀποφύγω ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν πραγμάτων καὶ πᾶσαν ἐπίκρισιν· διότι κρίσις τῶν ἰδεῶν ἐκείνων γινομένη ὑφ' ἡμῶν, οἵτινες ζῶμεν ὀλοκλήρους αἰῶνας μετ' αὐτοὺς καὶ βασιζόμεν τὰς κρίσεις ἡμῶν ἐπὶ γνώσεων ἀγνώπτων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐπίκρισις λέγω καὶ κατάκρισις τῶν ἰδεῶν ἐκείνων εἶναι ἀδικος καὶ ἄλογος. Τίς θὰ κατακρίνη τῶρα τὰς γνώσεις, τὰς ἰδέας, τὰς θεραπείας, τὰς δοξαζόμενας, γραφομένας καὶ ἐκτελουμένας πρὸ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἀνατομικῆς, τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας τῶν μικροβίων καὶ τῶν ἀντισηπτικῶν θεωρουμένας τότε μὲν ὀρθὰς νῦν δὲ ἐσφαλμένας, διότι ἔχομεν νέον κριτήριον τὴν ἀνατομικὴν, τὴν μικροβιολογίαν,

τὴν ἀντισηψίαν; Τίς θὰ ψέξη καὶ θὰ μεμφθῆ-
νῦν τοὺς μεγάλους προγενεστέρους ὀφθαλμολό-
γους, διότι δὲν διεγίνωσκον τὰ παθήματα τοῦ
βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ στερουμένους τοῦ ὀφθαλ-
μοσκοπίου;

Τούναντίον θὰ ἐπέκρινέ τις δικαίως ἄλλους
συγγραφεῖς, συγγράφοντας ἐπὶ τῇ βάσει προ-
γενεστέρων συγγραφέων, ὅτι στηριζόμενοι ἐπὶ
τῶν κοινῶς καὶ γενικῶς τότε παραδεδεγμέ-
νων ὡς ὀρθῶν, παρέλειψαν ἢ ἐπιπολαίως διε-
ξήλθον τὰ ὀρθῶς ἔχοντα καὶ οὐσιώδη, παρέ-
λαβον δὲ καὶ διέτριψαν εἰς τὰ ἀσήμαντα καὶ
ἰπουσιώδη. Τοῦτο δὲν εἶναι δυσχερές, ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων δὲν θὰ χρονο-
τριβήσωμεν, διότι τὸ ἡμέτερον ἔργον δὲν εἶναι
νὰ ἐπικρίνωμεν ἢ νὰ συγκρίνωμεν τοὺς Βυζαν-
τινοὺς συγγραφεῖς, καὶ δὴ μὴ ἰατροὺς ὄντας,
ἀλλὰ νὰ καταστήσωμεν γνωστά, περὶ ὧν
ἔγραψαν ἐν σχέσει ἔστω καὶ ἀπομεμακρυσμένη
πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστῶντες τὴν προσοχὴν
πλεῖστον εἰς τὰ ὀφθαλμολογικὰ χωρία.

Τούτων οὕτω προλεχθέντων ἀρχόμεθα ἀπὸ
τοῦ μεγάλου Φωτίου τοῦ Πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως. Ὁ Φώτιος ἐν τῇ Μυριοβί-
βλῳ (Migne τόμος 103 σελ. 41) πραγμα-
τεύεται περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ὁρει-
βασίου καὶ ἄλλων· προκειμένου δὲ περὶ Ὁρει-
βασίου λέγει τὰ ἑξῆς: (Αὐτόθι, σελ. 708-720).

α' Ὁρειβασίου βιβλία . . . . .»

«Κελεύσαντί σοι, θειότατε αὐτοκράτορ
Ἰουλιανέ, τοὺς τῷ θαυμασίῳ Γαληνῷ χρησί-
μους εἰς τὴν ἰατρικὴν τέχνην γεγραμμένους
λόγους συντεμῆν εἰς ἕλαττον, προθύμως ὑπή-
κουσα. Τοῖς τε γὰρ μετιέναι τὴν τέχνην ταύ-
την προαιρουμένοις, ὡς αὐτός φησιν, οὕτε δὲ
φύσεως ἐπιτηδείας, οὕθ' ἡλικίας ἀρμοζούσης
τετυχηκόσι, πολλάκις δὲ εὐδὲ τῶν πρώτων
μαθημάτων ἀρξαμένοις, καὶ διὰ ταῦτα ἀδυ-
νάτως ἔχουσι τοὺς κατὰ διεξόδον λόγους ἐκ-
μανθάνειν, ἀρκέσει τὰ νῦν γραφησόμενα, χρό-
νου τε βραχυτέρου πρὸς τὴν ἐκμάθησιν χρή-
ζοντα, καὶ τὴν νόησιν εὐπετεστέραν ἔχοντα
τῷ τὴν συναίρεισιν εἰς βραχυλογίαν οὐκ ἀσαφῆ
γενήσεσθαι. Τοῖς τε ἐν προπαιδείᾳ γεγενημέ-
νοις καὶ μήτε ὑπὸ φύσεως μήτε ἡλικίας κω-
λυθεῖσι τελείαις χρῆσεσθαι ταῖς διδασκαλαῖς,
ἀρμόζοι ἂν ἢ τοιαύτη σύνοψις ἐπ' αὐτῶν τῶν
ἔργων τῆς μὲν χρείας ἐπιειγούσης, ἐν βραχεῖ

δὲ τῆς ἀναμνήσεως τῶν ἀναγκαιοτάτων γε-
νομένης».

Οὕτω μὲν ὁ Ὁρειβάσιος ἐν ταύτῃ τῇ πραγ-
ματείᾳ προομιᾶζεται, ὑποσχόμενος ἐκεῖνα μό-
να συναγαγεῖν, ἃ τῶν ἀρεσκόντων ἐστὶ τῷ
ἀνδρὶ καὶ πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἀφορᾷ τέχνην τε
καὶ τῆς τέχνης μεταχειρίσιν. Πεπόνθηται δὲ
αὐτῷ ἢ τοιαύτη σπουδὴ ἐν λόγοις . . .

Τοῦ αὐτοῦ Πραγματεῖα ἐν λόγοις ἐβδο-
μήκοντα.

Ἡ δὲ δευτέρα πραγματεῖα Ἰουλιανῷ μὲν
καὶ αὐτῇ τὴν προσφώνησιν ποιεῖται.

Καὶ τὸ μὲν προοίμιον τοῦτο παραλείπομεν
διότι ἐμπεριέχεται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ
Daremborg, παραθέτομεν δὲ μόνον ἐν χω-
ρίῳ ὅπου ὑπάρχει μικρὰ τις διαφορὰ μεταξὺ
τῶν δύο συγγραφέων.

Φώτιος. «καὶ τοῦτο πράττειν ὡς οἶός τέ εἰμι
προθύμως διέγνωκα. Περιττὸν δὲ νομίσας εἶ-
ναι καὶ παντελῶς εὐθὴς τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐ-
τὰ πολλάκις καὶ τῶν ἄριστα συγγραψάντων
καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμέ-
νων, μόνα τὰ τῶν ἄμεινον εἰπόντων συνάξω,
μηδὲν ὦν Γαληνὸς εἶπε παραλιπῶν, καθότι
τῶν συγγραψάντων ἀπάντων εἰς τὰς αὐτάς
ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ. . . .»

Daremborg. «καὶ τοῦτο πράττειν ὡς οἶός
τέ εἰμι προθύμως διέγνωκα, χρησιμωτάτην
ὑπολαμβάνων εἶσθαι τὴν τοιαύτην συναγω-
γὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἑτοιμῶς ἐξευρισκόν-
των τὸ ἐκάστοτε τοῖς δεομένοις ὠφελίμον.
Περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὐθ-
θὴς τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν
ἄριστα συγγραψάντων καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ
ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων, μόνα τὰ τῶν ἄμεινον
εἰπόντων συνάξω [τὰ] πάλαι Γαληνῷ μόνῳ
ῤηθέντα, μηδὲν παραλιπῶν, τάξας, καθότι. . .»

Μετὰ ταῦτα ὁ Φώτιος ἐπιλαμβάνεται τῆς
πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ὁρειβασίου Εὐστάθιον
πραγματείας, τῆς ὁποίας ἀναφέρει τὰς ἐπι-
γραφὰς τῶν θεμάτων.

Μετὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν θεμάτων τῆς
Συνόψεως ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει εἰς τὸ
πρὸς τὸν λογιώτατον Εὐνάπιον βιβλίον, τὸ
ὅποιον εἶναι συντομία τῶν πρὸς τὸν Εὐστάθιον
ἐννέα λόγων εἰς τέσσαρας· καὶ περαίνει διὰ
τῶν ἑξῆς ἐπικρίσεων ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Ὁρει-
βασίου· ἀφράσεως δὲ χαρακτηῖρα λέγειν τοῦ

λόγου ἅμα τε ἄπορον καὶ περιττὸν εἶναι δοκεῖ· ἕκ τε γὰρ διαφόρων καὶ παντοδαπῶν αὐτῷ τὰ συντάγματα συνήθροισται, καὶ ἰατρὸς ἀγῆρ οὐ τοῦ ἐν λόγῳ κάλλους καὶ τῆς σοφίας εὐθύνας ἂν τινι τῶν σωφρονούντων παράσχοι, ἀλλ' εἴτι τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἔργων οὐκ ὀρθῶς διήλθεν οὐδ' ἐπεδείξατο»...

Ὁ Φώτιος περαίνων τὸν λόγον περὶ Ὁρειβασίου πραγματεύεται περὶ τοῦ **Θέωνος** τοῦ ἀρχιατροῦ τοῦ **Ἀλεξανδρέως** καὶ μετὰ ταῦτα περὶ **Ἀετίου τοῦ Ἀμιδηνοῦ** τοῦ κόμιτος τοῦ Ὀφικίου. Τοῦ τελευταίου τούτου δίδει λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν ὥστε εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ ἀσχοληθῇ ἐμβριθῶς εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀετίου ἢ παροῦσα ἔκθεσις τοῦ Φωτίου δύναται νὰ παράσχη μεγάλα βοηθήματα εἰς τὴν κατάταξιν καὶ διαίρεσιν τῶν κεφαλαίων καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπικούρος μικρὸς μὲν ἀλλ' οὐχὶ περιφρονητὸς εἰς τὸ ἐν Παρισίοις ἀρχαιότερον χειρόγραφον τοῦ ἰα' αἰῶνος καὶ εἰς τὸ ἐν Βατοπεδίῳ τοῦ Ἄθω τοῦ ἰδ' αἰῶνος. Καὶ ὁ μὲν Ἀέτιος συνέγραψε περὶ τὰ 540, ὁ δὲ Φώτιος ἔζησεν ἀπὸ 820 μέχρις 898. Ἡ κρίσις τοῦ Φωτίου περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀετίου εἶναι εὐνοϊκωτάτη, καὶ δικαίῳ τῷ λόγῳ ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν τῇ σελίδι 733 ἀναφερομένων.

«Καὶ ὅσα γ' ἐμὲ εἰδέναι, ὁ προκείμενος τοῦ ἀνδρὸς πόνος τῶν μὲν Ὁρειβασίου συνόψεων, ἦν τε πρὸς τὸν Εὐστάθιον καὶ ἦν πρὸς Εὐνάπιον ἔγραψε, τοῖς πᾶσι κρατεῖ· αἰτιολογίας τε γὰρ προέχει καὶ διαγνώσεις καὶ προγνώσεις καὶ προσδιορισμοὶς καὶ τῷ τῆς θεραπείας πλάτει. Οὐ τούτων δὲ μόνων ἐν ὑπεροχῇ ὀράται, ἀλλὰ καὶ ἥτις αὐτῷ τῶν Γαληνοῦ βιβλίων σύνοψις ἐπιλοπονήθη, καὶ ταύτης ἐπικρατεῖ τῷ τε εἰς ἐλάττονα ὄγκον ταύτην συνεστάθαι καὶ τῷ σαφεστέραν παρέχειν τὴν διδασκαλίαν, καὶ τῷ περὶ πλείονων παθῶν διαλαμβάνειν ταύτην μᾶλλον ἢ ἐκείνην. Τῆς δὲ τῷ αὐτῷ ἀνδρὶ εἰς ἐβδομήκοντα βιβλία συντεταγμένης τὴν ἄλλην ἄμιλλαν οὐκ εὐλαβουμένη, ἴσως ἂν ἐλαττωθεῖ εἰς τε τὰ τῆς ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως μὴ παραδραμούσης ἐκείνης αὕτη παρατρέχει, καὶ τὴν θεωρίαν τῆς τῶν μορίων χρείας, φιλοσόφου μᾶλλον οὔσαν σπουδῆς ἢ θεραπείας ἔργον, ὡσαύτως παρήλθε. Τῆς αὐτῆς δὲ ταύτης καὶ τῆς

προειρημένης τῶν Γαληνείων συνόψεως τοῦ κρατεῖν ἂν ὑπαναχωροῦσα εἴη. Ἀλλὰ γὰρ ἔγωγε φαίην ἂν ὡς κατὰ τὴν παροῦσαν τῶν ἀνθρώπων βιβθυμίαν καὶ τὴν περὶ τὰ ἄλλα μᾶλλον ὀρμὴν ἢ περὶ ὧν ἡ θεραπεία κατορθωθείη τοῖς κάμουσι, ταύτην ἐκμελετᾶν τὴν συναγωγὴν τῶν ἄλλων μᾶλλον σπουδασμάτων χρῆ, μάλιστα γὰρ ὅσοις μὴ πρὸς τὸ βάθος τῆς ἰατρικῆς θεωρίας ἐλάσαι καὶ τὴν κατὰ φυσιολογίαν σοφίαν τε καὶ ἀλήθειαν σκοπὸς ἐστὶν ἀνευρεῖν, πρὸς μόνην δὲ τὴν τῶν σωμάτων θεραπείαν ἢ πρόθεσις ἀφορᾷ, καὶ μηδὲν τῶν περὶ αὐτὴν ἐπὶ τῆς χρείας ὑστερεῖν. Τοῖς γὰρ τὰς ἰάσεις νόσων ἀπελάσεις ἐλομένοις ἐμφανίζειν δι' ἔργων τοῦτο τὸ βιβλίον ἐπιμελῶς μεταχειρίζεσθαι δεῖ, καὶ τὴν σχολὴν εἰς αὐτὸ συντεταγμένην ἔχειν, καὶ ὅγε μισθεῖς τῇ παραινέσει ἐν αὐτῇ τῇ πείρᾳ τὸ κέρδος εὐρήσει.

Καὶ ταῦτα μὲν παρὰ Φωτίῳ διατρέχοντα δὲ τοὺς τόμους ἀπαντῶμεν ἄλλους συγγραψαντας συστηματικώτερον περὶ ἰατρικῆς, τὸν **Μελέτιον** τὸν **Μοναχὸν** καὶ τὸν **Νεμέσιον** ἐπίσκοπον Ἐμέσης. Ὁ Μελέτιος ἦτο Μοναχὸς ἐν τῇ Μονῇ τῆς ἁγίας Τοῖαδὸς τῆς Τιβεριουπόλεως τῆς μεγάλης Φρυγίας, συνέγραψε δὲ **περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς** (Migne τόμ. 64 σελ. 1076—1309).

Πότε ὁμοῦς συνέγραψε δὲ εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν. Ἀλλ' ὁμοῦς παρὰ τῷ Μεγάλῳ Βασιλείῳ εὐρίσκομεν ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς Μελέτιον τὸν ἀρχιατρὸν. Ταύτην ὁ Βασίλειος ἔγραψε κατὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του († 379), ἐπομένως ἂν ἡ παροῦσα ἐπιστολὴ εἶναι πρὸς τὸν ἡμέτερον Μελέτιον, ἔπεται ὅτι οὗτος περὶ τὰ τέλη τοῦ δ' αἰῶνος εἶχεν ἤδη κεκτημένην τὴν φήμην, ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Μελέτιος ἐν τῷ προοίμῳ αὐτοῦ ἀναφέρει τὸν Βασίλειον (Migne τόμ. 32 σελ. 705).

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Μελετίου εἶναι περιληφτικὸν καὶ οὐδὲν περιέχει τὸ νέον· αὐτὸς δὲ ὁ συγγραφεὺς ἐκφέρει τὴν γνώμην ταύτην λέγων ὅτι συνέγραψε τὴν παροῦσαν σύνοψιν, οὐκ ὡς καινόν τι ἐπινοήσαντος περὶ φύσεως ἀνθρώπου φυσιολογήσαι, ἀλλὰ σύντομον καὶ ἀνελλιπῆ πραγματείαν ἐκθέσθαι τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ φιλοπόνοις βουλομένου. Συγγράφων δὲ ταύτην σκοπὸν ἔθετο νὰ συναγάγῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς

περί φύσεως τοῦ ἀνθρώπου διεσπαρμένης γνώσεις παρά διαφόροις συγγραφεῦσιν, ὡς παρ' Ἱπποκράτει, Γαληνῷ, Σωκράτει, Μεγάλῳ Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ, Χρυσοστόμῳ, Κυρίλλῳ καὶ παρ' ἄλλοις.

Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς συγγραφῆς ὁ Μελετίος μετὰ τινα προλεγόμενα ἀρχίζει ἐκ τοῦ Τίς ἐστὶν Ἄνθρωπος. Ἄνθρωπος γάρ ἐστι, φασί, ζῷον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ζῷον μὲν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐσία ἐστὶν ἐμφυχος αἰσθητικῆ· οὗτος γὰρ ὅρος ζῷου· λογικὸν δὲ ἵνα χωρισθῆ τῶν ἀλόγων, καὶ θνητόν, ἵνα διαστῆ τῶν ἀθανάτων λογικῶν ἡγουν τῶν ἀγγέλων· τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅτι διὰ μαθήσεως προσγίνονται ἡμῖν αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι, ἔχουσι μὲν δύναμιν δεκτικὴν, τὴν δὲ ἐνέργειαν κτωμένοις ἐκ τῶν μαθημάτων. Τὸ δὲ ἄνθρωπος ὄνομα, παρὰ τὸ ἐναρθρὸν ἔχει φωνήν, τῶν ἄλλων ζῶων ἀπάντων ἀνάρθρως καὶ ἀσημάντως φωνούντων. Τινὲς δὲ παρὰ τὸ ἀθρεῖν καὶ λογιζέσθαι ἄπερ ὅπωπε, τουτέστι παρὰ τὸ βλέπειν κατὰ νοῦν καὶ λογιζέσθαι τὰ δέοντα· τῶν ἄλλων ζῶων μὴ προνοουμένων ἢ μὴ λογιζομένων. Ἄλλοι δὲ παρὰ τὸ ἀνώθειν τὸν ὀφθαλμόν, ἡγουν ἄνω αἶρειν· ἢ παρὰ τὸ δρῶ τὸ βλέπω, ἢ πράττω, ἄδρωπος καὶ ἄνθρωπος· ἢ παρὰ τὸ ἄνω ῥέπειν, ἀνάρθρὸς τις ὢν». Ὡς βλέπετε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καταφαίνεται ἡ τάσις τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸ ὀρίζειν καὶ ἐτυμολογεῖν.

Ἄλλ' ἡμεῖς παραλείποντες ἐνταῦθα πλείστα κεφάλαια ἀφικνούμεθα εἰς τὸ περὶ ὀφθαλμῶν (σελ. 1161), ἐνθα ὁ συγγραφεὺς μετὰ μικρὰ τινα γενικά, ἐπιλαμβάνεται τῆς σημασίας τῶν διαφόρων χιτῶνων τοῦ ὀφθαλμοῦ, τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ, περὶ τῶν ὑγρῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ, περὶ τῶν ὀφθαλμικῶν ὄρων, περὶ χρωμάτων, περὶ βλεφαρίδων, περὶ μυῶν καὶ περὶ ὀράσεως. Εὐλογον δὲ νομίζομεν νὰ παραθέσωμεν τὸ πλείστον τοῦ κειμένου ὡς ἔχει, ὅπως καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πορισθῶσι τὸ σύγγραμμα τοῦ Μελετίου ἀπολαύσωσιν αὐτοῦ.

α . . . Δεῖ εἰδέναι οὖν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκφέρεται δύο νεῦρα, τὰ ὀπτικὰ προσαγορευόμενα· πρῶτον μὲν γὰρ ταύτη τῇ αἰσθήσει πέμπει ὁ ἐγκέφαλος νεῦρα, ἔπειτα δὲ καὶ τῷ

παντὶ σώματι. Διαφέρει δὲ ταῦτα τῶν ἄλλων νεύρων ὅτι τὰ μὲν ἐν τῷ παντὶ σώματι νοστά τε ἐστὶ καὶ ἀκοιλία, τὰ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἀυλακοειδῆ καὶ τετρημένα, ἵνα σωλήνων δίκην τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα παρὰ τὸν ὀφθαλμόν ὀχετεύωσιν. Ταῦτα τοῖνον ἐμβάλλονται καὶ εἰς τοὺς λεγομένους θαλάμους τῶν ὀφθαλμῶν. Θάλαμος δὲ λέγεται τὸ ἔσω τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐν ᾧ οἱ χιτῶνες ἐνοῦνται, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐνοικεῖ . . . Διασχίζεται δὲ τὰ νεῦρα εἰς τοὺς θαλάμους, ὡς περ εἰ τις λαβὼν πάπυρον, ταύτην εἰς λεπτὰ κατατεμὼν διασχίζει, ἀναπλέκει τε πάλιν, καὶ ποιεῖ χιτῶνα τὸν λεγόμενον ἀμφιβληστροειδῆ, ὁμοιον ἀμφιβλήστρω, ὄργανον δὲ τοῦτο θηρeutικὸν ἰχθύων. Μετὰ τοῦτον δὲ τὸν χιτῶνά ἐστὶ δεύτερος χιτῶν λεγόμενος ῥαγοειδῆς, ὅτι ῥαγὶ σταφυλῆς ἔοικε κατὰ τὸ σχῆμα. Καὶ καθάπερ ἐκ τῆς σταφυλῆς ὀρώμεν τὰ μὲν ἔσω δασύτερα, τὰ δὲ ἔξω λεῖα, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς ῥαγοειδοῦς ἐστὶν ἰδεῖν. Ἐκπέφυκε δὲ οὗτος ἐκ τῆς λεπτῆς προσαγορευομένης μήνιγγος· ἐκ δὲ τῆς παχίας ὁ κερατοειδῆς· ὠνόμασται δὲ οὕτως, διὰ τὸ παρεμφέρειν τοῖς κέρασι, κατὰ τε τὸ χρῶμα· λευκὸν γάρ ἐστι καὶ ὅτι εἰς κτηδῶνας ἀναλύεται ὡς περ ἐκείνα· καὶ ὅτι μιμεῖται τὴν ἐκείνων διαφορὰν. Ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς ἀπὸ τοῦ κρανίου λεγομένου ὑμένος ἔχει τινα ἐκφυσιν, ἥτοι ἀρχὴν ἔχει ἀπὸ τινος μοίρας τῆς παχίας μήνιγγος ἐξιούσης διὰ τῶν εἰρημένων τοῦ ἐγκεφάλου ῥαφῶν, τῆς στεφανιαίας, καὶ τῆς λαμβδοειδοῦς. Ἔστι δὲ ἡ χρεῖα τῶν εἰρημένων χιτῶνων τοιαύτη· ὁ ἀμφιβληστροειδῆς, στήριγμά ἐστὶν ἐνδοθεν τοῦ παντός σώματος τοῦ ὀφθαλμοῦ· ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς ἔξωθεν· μεταξύ δὲ τούτων εἰσίν, ὁ μὲν κερατοειδῆς πρὸς τῷ ἐπιπεφυκῶτι ἔξω, ὁ δὲ ῥαγοειδῆς πρὸς τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ ἔσω. Χρεῖα δὲ τοῦ μὲν ῥαγοειδοῦς, ἵνα κατ' αὐτοῦ τοῦ τρήματος τῆς κόρης γένηται, δι' οὗ τὸ ὀπτικὸν ἐξείσι φῶς· συμβάλλεται δὲ καὶ ἄλλως περιθάλπων τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν· δι' ὃ καὶ δασὺς ἐνδοθεν ἐγένετο καὶ σπογγώδης, ἵνα μήτι λυμάνηται τῆς κόρης· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ δυνθῆναι φλέβας ὑποδέξασθαι πλείονας. Εἴτα ἐπειδὴ τοιοῦτος ὢν ἐμελλεν ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι εἰς τὸ ἐξίέναι, διὰ τοῦτο τέτρηται ἔξωθεν, καὶ πυκνός ἐστι, πρὸς τὸ μὴ

συγχωρεῖν διαφορεῖσθαι τὸ πνεῦμα. Ἄλλα καὶ κατὰ τὸ χρῶμα παραμυθεῖται τὰς ἐκ τῶν ἀμέτρων διακρίσεων καὶ συγκρίσεων βλάβας, τῷ μέλας τε ἅμα εἶναι καὶ λευκός· διακρίνεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἄγαν λευκῶν· συγκρίνεται δὲ ὑπὸ τῶν ἄγαν μελανῶν. Τοῦ δὲ κυανοῦ ἢ καὶ ἑκατέρου μετέχων χρώματος εἰς συμμετρῖαν ἀνάγει τὸν ὀφθαλμὸν καὶ παραμυθεῖται. Ὁ κερατοειδὴς δὲ ἐγένετο, ἵνα σφίγγῃ καὶ ἀποφράττῃ τὸ στόμα τῆς κόρης, ἵνα μὴ δι' αὐτὸ τὰ ὑγρά ἐκχέοντο· ἀλλ' ἐμελλεν ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι καὶ οὗτος πρὸς τὸ ἐξίεναι· διὰ τοῦτο μάλιστα ἐδεήθη ἐκ διαφανεστάτης οὐσίας τὸν κερατοειδῆ γενέσθαι. Καὶ ὡς περ ὀρώμεν ὅτι τῶν κερατίνων ἐνδοθεν φανῶν περιεχόμενος ὁ λύχνος τὸ φῶς τὸ οἰκίον ἐξω πέμπει, μηδὲν ἐμποδίζοντος τῷ λύχνῳ τοῦ σώματος, οὕτω κἀνταῦθα ὁ κερατοειδὴς, διαφανὴς ὢν, οὐκ ἐμποδίζει τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα διεξίεναι. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ ὁ ἐπιπεφυκῶς οὐ πάντα περιλαμβάνει τὸν κερατοειδῆ, ἀλλὰ κυκλῶ περισφίγγων αὐτὸν καὶ περιλαμβάνων, μοῖραν τινα αὐτοῦ κυκλοτερῆ ἀφήσιν, ἵνα δι' αὐτῆς ἐξακοντίζη τὸ ὀπτικὸν πνεῦμα. Ὅτι δὲ καὶ ὁ κερατοειδὴς φύσει λευκός ἐστι, δῆλον ἐκ τοῦ παχυνόμενον αὐτὸν λευκαίνεσθαι· παχύνεται δὲ ἐν ταῖς λευκώμασι· φαίνεται δὲ ὁμοῦς μέλας, οὐ διὰ τὴν οἰκίαν φύσιν, ἀλλ' ὅτι ὑποκείμενος αὐτῷ ὁ ῥαγοειδὴς νοθεύει αὐτοῦ τὸ χρῶμα. Εἰσὶν οὖν οἱ δύο μὲν λευκοί, ἤγουν ὁ κερατοειδὴς καὶ ὁ ἐπιπεφυκῶς, μέλανες δὲ οἱ δύο, ὁ τε ἀμφιβλητροειδὴς, καὶ ὁ ῥαγοειδὴς· περὶ μὲν τῶν χιτώνων τῆς τε ἐκφύσεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν, καὶ τῆς ὀνομασίας αὐτάρκως εἴρηται. Εἶπωμεν δὲ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄντων ὑγρῶν· εἰσὶ δὲ τὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑγρά τὸν ἀριθμὸν τρία. Καὶ πρῶτον μὲν ἐστὶ τὸ ὑαλώδες, ὃ καὶ κατὰ τὸ μέσον ἐγκείται τοῦ ὀπτικοῦ πόρου· ὅθεν αἱ δισπαρμέναι ἴνες ποιοῦσι τὸν ἀμφιβληστροειδῆ· καλοῦσι δὲ ὑαλώδες τοῦτο τὸ ὑγρὸν, ὅτι περ παραπλήσιόν ἐστιν ὑάλῳ, κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν. Μετ' ἐκεῖνο δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν· καὶ ἔχει αὐτοῦ τὴν ὀνομασίαν παρὰ τὸ εἰκέναι κρυστάλλῳ· κρυστάλλος δὲ ἐστὶ πεπηγὸς ὕδωρ· εἰκοι δὲ τούτῳ κατὰ τε τὸ χρῶμα καὶ κατὰ τὴν σύστασιν·

συμβάλλει δὲ τὸ ἡμισυ, καὶ οἶον ἐμπέκταται τὸ ὑαλώδες ὑγρὸν μετὰ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. Ἔστι δὲ καὶ τρίτον ὑγρὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ καὶ καλεῖται ῥοειδὲς, παρὰ τὸ εἰκέναι τῷ λεπτῷ καὶ λευκῷ τοῦ φῶς. Χρεῖα δὲ ἐστὶ τοῦ ὑαλώδους διττή· καὶ γὰρ καὶ ὑπέστρωται τῷ κρυσταλλοειδί καὶ τρέφει αὐτό. Τὸ δὲ ῥοειδὲς ἐπιτέγγει τε τὸ κρυσταλλοειδὲς, συνεχῶς ὑπὸ τῶν ἐνεργειῶν ξηραίνόμενον· ἀλλὰ μὴν καὶ πρόβολος αὐτοῦ γίνεται, ὥστε μὴ ἀμέσως αὐτὸ τῷ περὶξ ὀμῶν ἀέρι βλάπτεσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ῥοειδὲς λεπτόν καὶ ἀερῶδες, ὡς μὴ ἐμποδίζειν τῷ ὀπτικῷ πνεύματι φερομένῳ παρὰ τὴν κόρην. Τὸ δὲ κρυσταλλοειδὲς ἐστὶ μεσαίτατον περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν δύο ὑγρῶν καὶ τῶν λοιπῶν εἰρημένων χιτώνων· καὶ αὐτὸ ἐστὶ τὸ ἀντιλαμβανόμενον καὶ τῶν πρωτουργῶν μορίων τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως¹.

Τὸ δὲ ὀπτικὸν πνεῦμα τὸ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, φέρεται ἐν αὐτοῖς, καὶ διττὴν ἀποτελεῖ τὴν χρεῖαν, μίαν μὲν, ἵνα πληροῖ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ὄγκον ἀπεργάζηται. . . . . δευτέραν δὲ, ἵνα ἐξακοντιζομένου ἐκ τῆς κόρης γιγνώσκωμεν μακρόθεν τὰς τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἰδέας τε καὶ χρείας καὶ ἵνα ὁ ὀφθαλμὸς ἀλλοιοῖ ταῦτα, καὶ διαπορθημύηται παρὰ τὸ κρυσταλλοειδὲς ἢ τούτων χροιά, καὶ ἐπικρίνει δὲ ταῦτα ὡς βασιλεὺς ὁ ἐγκεφαλος. . . . .

Ἴδωμεν δὲ πῶς γίνεται τὸ μέλαν χρῶμα καὶ τὸ γλαυκόν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. . . . .

1. Διασαφηνίσαι τις μάλιστα ἐνταῦθα εἶναι εὐλογος· διότι τῶν πρωτουργῶν μορίων τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως ἐν γενικῇ πληθυντικῇ ἐνέχει σπουδαιοτάτην σημασίαν καὶ ὑποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸ κρυσταλλοειδὲς δὲν ἀπέδιδον τὴν ὀπτικὴν δύναμιν· ἐν ᾧ ἢ διόρθωσις τῆς φράσεως εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, τὸ πρωτουργὸν μόριον, (ὡς καὶ ἐν ὑποσημειώσει ἐν τῷ κειμένῳ ὑπάρχει), θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ὑπαρξίν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς διὰ τὴν ὄρασιν, ὅπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐπέσβευσαν, ἄλλως τε καὶ παρ' αὐτῶν τῷ Μελετίῳ οὐδαμῶς ἀλλαγῶς διαφαίνεται ὅτι ἀπέδιδον οἱ ἀρχαῖοι καὶ εἰς ἄλλα ὄργανα τὴν ὄρασιν· τούναντίον μάλιστα ὁ κρυσταλλοειδὴς περιβάλλεται ὑπὸ θεραπόντων καὶ διαφυλάττεται πανταχόθεν.

Πῶς τὸ χωρίον εἶναι γεγραμμένον ἄρα γε εἰς χειρόγραφα περιέχοντα τὰ τοῦ Μελετίου καὶ εὐρισκόμενα ἀλλαγῶς, ὡς ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Ἱεροσολύμων καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Βατοπεδίου;

Ἴδωμεν οὖν καὶ τὸν ὄρον τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰς ὀνομασίας αὐτῶν, καὶ τὰς παραγωγὰς. Ὁφθαλμοί, φησὶν, εἰσὶν οἱ συνεστῶτες ἐκ τεσσάρων χιτῶνων καὶ ὑγρῶν διαφερόντων τριῶν, νευρώδεις, αἰσθητικοὶ τῶν ὑποκειμένων χρωμάτων καὶ μεγεθῶν καὶ σχημάτων. Οὐ μόνον δὲ ὀφθαλμοὶ λέγονται, ἀλλὰ καὶ φάη κατὰ τὸν ποιητὴν, καὶ δμματα, καὶ ὄσσε καὶ ὄπες.

Καὶ ὀφθαλμοὶ μὲν..... Ὁ δὲ ἐπιπεφυκῶς χιτῶν *λογάδες* καλεῖται παρὰ τῷ ποιητῇ, ... Διαφέρει δὲ ὄψις ὄρασεως, ὅτι ἡ μὲν δράσις ὀρασίς τις εἶναι δοκεῖ ἢ τοὺς ὄρους τουτέστι τὰ πέρατα τῶν σωματῶν καταλαμβάνουσα, ἡ δὲ ὄψις, ἄψις τίς ἐστι καὶ ψαῦσις τῶν ὀρατῶν κατανοῶσιν ποιουμένη..... Αἱ δὲ περὶ αὐτὸν τρίχες *βλεφαρίδες* προσαγορεύονται· οὐ μόνον γὰρ κόσμον παρέχουσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλὰ καὶ κόνιν καὶ κάρφος, καὶ πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐξωθεν ἀποκρούονται, καὶ οὐκ ἐῴσι παρενοχλεῖσθαι αὐτοὺς ὑπ' οὐδενός· αἱ δὲ ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν ἔξοχαί, ἐν αἷς αἱ τρίχες ἴστανται στοιχηθόν, *ὄφρνες* καλοῦνται ἤτοι ὠπόρρες, παρὰ τὸ τοὺς ὠπας φρουρεῖν ἐξ ὀφθῶρων καὶ ἰδρωτῶν. Ἔστι δὲ καὶ ἄπορον ἐν αὐταῖς, ὅτι αἱ μὲν τῆς κεφαλῆς τρίχες αὐξοῦσι τε καὶ ἀποκείρονται. Αὗται δὲ αἱ βλεφαρίδες διὰ τὸ μὲν κωλύειν ἢ παρεμποδίζειν τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσχατογῆρων, ἐκωλύθησαν αὐξάνεσθαι παρὰ τοῦ τεχνουργοῦ τῆς πάντων δημιουργίας.

Πολλὴν δὲ κἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ μέγεθος πέφυκεν ἑτερότης¹.

1. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος († 518 μ. Χ.) ὁ Α' ἐπικαλεῖτο καὶ Δίκωρος, διότι εἶχεν ἀνομοίους τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. Περὶ αὐτοῦ ὁ μὲν Ζωναράς λέγει· «Δίκωρος δὲ ἐκαλεῖτο ὁ Ἀναστάσιος ὅτι ἀνομοίας ἀλλήλαις εἶχε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν· τῇ μὲν γὰρ ἦν τὸ χρῶμα μελάντερον, ἡ δὲ λαία πρὸς τὸ γλαυκότερον ἐχρωματίζετο»· ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Γλυκᾶς· «Οὗτος μὲν οὖν (ὁ Ἀναστάσιος) Δίκωρος ἐλέγετο· τὴν γὰρ ἑτέραν κόρην ἔτυχεν ἔχων μέλαιναν, γλαυκόχρου δὲ τὴν ἄλλην (Corpus Script. Byz. τόμ. 27 σελ. 481).

Ὁ δὲ Ἐφραίμ ὁ Μοναχὸς ἐν στίχοις τὰ ἐξῆς·
οὕτως Ἀναστάσιος ἔσχε τὸ κράτος
ὅστις ἐπωνομάζετο Δίκωρος θείων
οἷς οὐχ ὁμοίας ἔσχεν ὀμμάτων κόρας
ἀλλὰ μελαντέραν μὲν αὐτῶν θατέραν
γλαυκὴν δὲ λαίαν, ὡς ἐπίσημον φέρον.

Τόμ. 42, σ. 51, στίχ. 1051).

Καὶ περὶ μὲν τοῦ χρώματος αὐτῶν εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ μεγέθους νῦν ἐστὶν εἰπεῖν.....

Οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμούς κινοῦντες μῦες εἶσι τὸν ἀριθμὸν, δύο μὲν οἱ περιστρέφοντες ὄλον τὸν ὀφθαλμόν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου κανθοῦ ἀρχόμενοι, καὶ εἰς τὸν μικρὸν τελευτῶντες.

Οἱ δὲ τέσσαρες κινοῦσιν αὐτὸν κατ' εὐθείαν· ὁ μὲν εἰς ἀνατείνων, ὁ δὲ ἄλλος κατασπῶν· ἄλλος ἐπὶ δεξιᾷ κινῶν, καὶ ἄλλος ἐπ' ἀριστερά. Ἔστι δέ τις καὶ ἕτερος ἔβδομος, ὅστις αὐτὸν στηρίζει τὸν ὀφθαλμόν, ἐπεὶδ' ἂν ἀκριβῶς βλέπειν τι σῶμα μικρὸν δεηθῶμεν εἰς δρασιν»....

Μετὰ ταῦτα ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ Ὁράσεως ἤτοι περὶ τῆς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν γινομένης ἐνέργειας. Τὸ αὐτὸ δὲ θέμα εὕρισκομεν καὶ παρ' ἑτέρῳ συγγραφεῖ, Νεμεσίῳ, ἐπισκόπῳ Ἐμέσης τῆς Κοίλης Συρίας (400) περὶ *Φύσεως ἀνθρώπου*, παρ' ᾧ τὸ περὶ Ὁράσεως θέμα διεξοδικώτερον, λεπτο-

Πλείστοι ἄλλοι συγγραφεῖς γράφουσι περὶ τοῦ σημείου τούτου, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὸν Ἰωάννην Μαλαλᾶν (Migne, T. 97, σελ. 580), ὅστις περιγράφει τὸν Ἀναστάσιον ὡς ἐξῆς·

«Ἦν δὲ μακρὸς πᾶν, κοντόθριξ, εὐστύλος, στογγύλοψις, μιζοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἔχων τὴν κόρην γλαυκὴν ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ μέλαιναν, τελείως ἔχων ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ γένειον αὐτοῦ πυκνῶς ἐκείρατο». Τὸ χωρίον τοῦτο μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ κόρη τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο φυσιολογική, ἀλλὰ ταύτην μετεχειρίσθησαν οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὡς καὶ ἄλλοι προγενέστεροι, ἄνευ τῆς λήξεως εἴριος.

Ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Μαλαλᾶ ἀπαντῶμεν πληθὺν φυσιολογικῶν περιγραφῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἐπιθετὰ ὀφθαλμῶν τὰ ἐξῆς· μεγάλους ἔχουσα ὀφθαλμούς, εὐὐφθαλμος, μεγαλόφθαλμος, οἰνοπαεῖς τοὺς ὀφθαλμούς ἔχων, μελάγχωρος, μικρόφθαλμος, εὐόφρις, βαθεῖς ἔχων ὀφθαλμούς, γλαυκόθαλμος, εὐχρως τὸ σῶμα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς (σελ. 91, 103, 104, 105, 106, 256, 258, 259, 277, 280, 281, 290, 295, 298, 299, 303, 311, 313). Ἄν καὶ ἡ παρέκβασις τοῦ λόγου ἐπετετάθη ὑπὲρ τὸ δέον, παρακαλῶ, σύγγνωτέ μοι προκειμένου περὶ φυσιολογικῶν περιγραφῶν νὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ συγγραφεὺς Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ἐν τῇ Ἀλεξιάδι περιγράφουσα τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ πατρὸς τῆς Ἀλεξίου καὶ τῆς μητρὸς τῆς Εἰρήνης λέγει (Bonn. Τόμ. 38 σελ. 144 καὶ 146).

«Ἦ μὲν τοι ἴρις τῶν ὀφθαλμῶν θάλατταν ἐμμεῖτο γαληνιώσαν ἐν βυθούμονι διαθείσι τὸ κυανοῦν ἐξυγάζουσα· ἀντέστιλθε δὲ τὸ λευκὸν τῶν ὀμμάτων κύκλω τῆς ἔριδος καὶ χάριν ἀπέλαμπον ἄμαχον καὶ ἡδονὴν ἄφατον ἀνείδιδον ταῖς ὄψεσι· τοιοῦτοι μὲν τοι τὴν ἰδίαν Εἰρήνην καὶ Ἀλέξιος».

μερέστερον καὶ καλλίτερον ἐκτίθεται. Οὗτος ἐν τῷ περὶ Ὀψεως λέγει τὰ ἐξῆς (Migne, τόμος 40, σελ. 637—649): «Ἡ ὄψις ὁμωύμως λέγεται καὶ τὸ αἰσθητήριον καὶ ἡ δύναμις ἢ αἰσθητική. Ἰππαρχος δὲ φησιν ἀκτίνας ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποτετινομένας τοῖς πέρασιν ἑαυτῶν, καθάπερ χειρῶν ἐπαφαῖς καθαπτούσαις τοῖς ἐκτὸς σώμασι, τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν πρὸς τὸ ὀρατικὸν ἀναδίδοναι».

Οἱ δὲ γεωμέτραι κῶνους τινὰς ἀναγράφουσι ἐκ τῆς συνεμπτώσεως τῶν ἀκτίνων γινομένους, τῶν ἐκπεπομένων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Πέμπειν γὰρ ἀκτίνας τὸν μὲν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τὰ ἀριστερά, τὸν δὲ ἀριστερὸν ἐπὶ τὰ δεξιά· ἀπὸ δὲ τῆς συνεμπτώσεως αὐτῶν ἀποτελεῖσθαι κῶνον, ὅθεν ὁμοῦ μὲν πολλὰ περιλαμβάνειν ὀρατὰ τὴν ὄψιν, βλέπειν δὲ ἀκριβῶς ἐκεῖνα, ἐνθα ἂν συνεμπέσωσιν αἱ ἀκτίνες. Οὕτω γοῦν πολλάκις, ὀρῶντες εἰς τοῦδαφος, οὐχ ὀρῶμεν τὸ ἐν αὐτῷ νόμισμα κείμενον, ἀτενίζοντες ἐπὶ πλείστον, ἕως ἂν αἱ συμβολαὶ τῶν ἀκτίνων ἐν ἐκείνῳ γένωνται τῷ μέρει, ἐνθα κεῖται τὸ νόμισμα, καὶ τότε τῇ θεᾷ προσπίπτομεν αὐτοῦ, ὡς τότε πρῶτον ἀρξάμενοι προσέχειν. Οἱ δὲ Ἐπικούρειοι, εἰδῶλα τῶν φαινομένων προσπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Ἀριστοτέλης δὲ, οὐκ εἰδῶλον σωματικόν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ πέριξ ἀέρος ἀπὸ τῶν ὀρατῶν ἄχρι τῆς ὄψεως παραγίνεσθαι. Πλάτων δὲ, κατὰ συναύγειαν, τοῦ μὲν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς ἐπὶ ποσὸν ἀπορρέοντος εἰς τὸν ὁμοιογενῆ ἀέρα, τοῦ δὲ ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀντιφερομένου, τοῦ δὲ περὶ τὸν μεταξὺ ἀέρα, εὐδιάχυτον ὄντα καὶ εὐτρεπτον, συνεκτεινομένου τῷ πυροειδεῖ τῆς ὄψεως. Γαληνὸς δὲ, συμρῶνως Πλάτωνι, περὶ τῆς ὄψεως ἐν τῷ ἐβδόμῳ τῆς Συμφωνίας λέγει, γράφων οὕτω πως σποράδην. «Ἐἴπερ γὰρ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἀφικνεῖτο μοῖρᾴ τις ἢ δύναμις ἢ εἰδῶλον ἢ ποιότης τῶν ὀρωμένων σωματῶν, οὐκ ἂν τοῦ βλεπομένου τὸ μέγεθος ἐγνωμεν, οἷον ὄρους, εἰ τύχοι, μεγίστου. Τηλικούτου γὰρ εἰδῶλον ἐπίπτειν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν παντάπασιν ἄλογον· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ὀπτικὸν οὐχ οἷον τε τοσαύτην ἰσχὺν ἐκκρινόμενον λαμβάνειν, ὡς περιχεῖσθαι παντὶ τῷ βλεπομένῳ. Λεῖπεται οὖν τὸν πέριξ ἀέρα τοιοῦτον ὄργανον ἡμῖν γίνεσθαι καθ'

ὄν ὀρῶμεν χρόνον, ὅποιον ἐν τῷ σώματι τὸ νεῦρον ὑπάρχει τὸ ὀπτικόν. Τοιοῦτον γὰρ τι πάσχειν ἔοικεν ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀήρ· ἢ τε γὰρ αὐγὴ τοῦ ἡλίου ψαύουσα τοῦ ἄνω πέρατος τοῦ ἀέρος διαδίδωσιν εἰς ὄλον τὴν δύναμιν, ἢ τε διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων αὐγὴ φερομένη, τὴν μὲν οὐσίαν ἔχει πνευματικὴν, ἐμπίπτουσα δὲ τῷ περιέχοντι καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη διαδίδωσιν ἄχρι πλείστου συνεχούσα ἑαυτὴν ἄχρις ἂν εἰς ἀντιτυπὴς ἐμπέσῃ σῶμα. Γίνεται γὰρ ὁ ἀήρ ὄργανον τῷ ὀφθαλμῷ πρὸς τὴν τῶν ὀρωμένων διάγνωσιν τοιοῦτον, οἷον περ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ νεῦρον· ὥστε ὄν ἔχει λόγον ὁ ἐγκέφαλος πρὸς τὸ νεῦρον, τοῦτον ἔχειν τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὸν ἀέρα ἐψυχωμένον ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. Ὅτι δὲ πέφυκεν ὁ ἀήρ τοῖς πλησιάζουσι σώμασι συνεξομοιοῦσθαι, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ πυρροῦ τινὸς ἢ κυανοῦ ἢ καὶ ἀργύρου λαμπροῦ διαφερομένου, φωτὸς ὄντος, ὑπὸ τοῦ διενεχθέντος ἀλλοιοῦσθαι τὸν ἀέρα».

Πορφύριος δὲ ἐν τῷ *Περὶ αἰσθήσεως*, οὔτε κῶνον, οὔτε εἰδῶλον, οὔτε ἄλλο τί φησιν αἰτιον εἶναι τοῦ ὄραν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν, ἐντυγχάνουσαν τοῖς ὀρατοῖς, ἐπιγινώσκειν ἑαυτὴν οὖσαν τὰ ὀρατὰ, τῷ τὴν ψυχὴν συνέχειν πάντα τὰ ὄντα καὶ εἶναι τὰ πάντα ψυχὴν συνεχούσαν σώματα διάφορα. Μίαν γὰρ βουλόμενος εἶναι πάντων ψυχὴν τὴν λογικὴν, εἰκότως φησὶ γνωρίζειν ἑαυτὴν ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν. Ὅρα δὲ ἡ ὄψις κατ' εὐθείας γραμμὰς, αἰσθάνεται δὲ, κατὰ πρῶτον μὲν λόγον, τῶν χρωμάτων, συνδιαγινώσκει δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ κεχρωσμένον σῶμα, καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὴν χώραν, ἐνθα ἐστὶ, καὶ τὸ διάστημα, καὶ τὸν ἀριθμὸν, κίνησιν τε καὶ στάσιν, καὶ τὸ τραχὺ καὶ λείον, καὶ τὸ ὀμαλὸν καὶ ἀνώμαλον, καὶ τὸ ὀξύ καὶ τὸ ἀμβλύ, καὶ τὴν σύστασιν, εἴτε ὕδατῶδες, εἴτε γεώδες ἐστίν, οἷον ὑγρὸν ἢ ξηρόν. Τὸ μὲν οὖν ἴδιον αὐτῆς αἰσθητὸν ἐστὶ, τὸ χρῶμα· διὰ μόνης γὰρ τῆς ὄψεως τῶν χρωμάτων ἀντιλαμβανόμεθα, εὐθέως δὲ σὺν τῷ χρώματι καὶ τὸ κεχρωσμένον σῶμα καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τυγχάνει ὄν τὸ ὀρῶμενον, καὶ τὸ διάστημα, τὸ μεταξὺ τοῦ τε ὀρῶντος καὶ τοῦ ὀρωμένου· ὁπόσκις γὰρ τῶν αἰσθήσεων συνεμπρίνεται καὶ τὸ σῶμα, ταύταις εὐθέως καὶ ὁ τόπος συνδια-

γινώσκειται, ὡς τῇ ἀφῆ καὶ τῇ γεύσει· ἀλλ' αὐταὶ μὲν τότε μόνον, ὅταν προσπελάτῃσι τῷ σώματι, αἰσθάνονται, πλὴν τῶν ἐξῆς διορισθησομένων· ὄψις δὲ καὶ πόρρωθεν. Ἐπεὶ δὲ πόρρωθεν ἀντιλαμβάνεται τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, ἀναγκαιῶς ἐπηκολούθησε, τὸ μόνην ὄραν καὶ τὸ διάστημα, τὸ δὲ μέγεθος τότε μόνην διαγινώσκειν ὅταν τὸ φαινόμενον δύνηται διὰ μιᾶς προσβολῆς περιλαβεῖν· ἐν οἷς δὲ μεῖζόν τε ἔστι τὸ ὀρώμενον ἢ κατὰ μίαν προσβολὴν περιλαμβάνεσθαι, ἐν τούτοις (ἢ ὄψις) δεῖται καὶ τῆς μνήμης καὶ τῆς διανοίας. Κατὰ μέρος γὰρ αὐτὸ θεωμένη καὶ οὐχ ὕφ' ἐν ὄλον, ἀναγκαιῶς εἰς ἕτερον ἀφ' ἑτέρου μεταβαίνει, καὶ τὸ μὲν ἐπιπτόν ἀεὶ κατὰ τὴν μετάβασιν, αἰσθητόν ἐστι· τὰ δὲ ἐμπροσθεν ἐωραμένα ἢ μνήμη διαφυλάττει. Συνάγει δὲ ἀμφοτέρω ἢ διάνοια, τό τε αἰσθητόν καὶ τὸ μνημονευτόν. Τοῦ μὲν οὖν μεγέθους διχῶς ἀντιλαμβάνεται ποτὲ μὲν μόνην, ποτὲ δὲ μετὰ μνήμης καὶ διανοίας· τοῦ δὲ ἀριθμοῦ τῶν ὀρωμένων, τοῦ ὑπὲρ τρία ἢ τέσσαρα, τοῦ κατὰ μίαν προσβολὴν μὴ ὀρωμένου, καὶ τῶν κινήσεων καὶ τῶν σχημάτων τῶν πολυγώνων, οὐδέποτε μόνην ἀλλ' ἀεὶ μετὰ μνήμης καὶ διανοίας. Οὐ γὰρ δύναται τὰ πέντε καὶ ἕξ καὶ ἑπτὰ καὶ πλείω χωρὶς μνήμης συναγαγεῖν. Οὕτως οὐδὲ τὰ ἐξάγωνα καὶ ὀκτάγωνα καὶ πολύγωνα σχήματα. Καὶ ἡ κίνησις δὲ κατὰ μετάβασιν γινομένη, τὸ μὲν ἔχει πρότερον, τὸ δὲ δεύτερον. Ἐνθα δὲ πρότερόν ἐστι καὶ δεύτερον καὶ τρίτον, τοῦτο μνήμη μόνην διαφυλάττει· τὸ δὲ ἄνω καὶ κάτω καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ ὀμαλόν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λείον, καὶ τὸ ὄξυ καὶ τὸ ἀμβλύ, κοινὰ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ὄψεως ἐστίν, ἐπειδὴ καὶ μόναι τὸν τόπον διαγινώσκουσιν. Χρῆζουσι δὲ καὶ διανοίας. Μόνον γὰρ ἐκεῖνο τὸ κατὰ μίαν προσβολὴν προσπίπτον τῇ αἰσθήσει, μίνης αἰσθήσεως ἔργον ἐστὶ· τὰ δὲ κατὰ πλείους οὐ μόνης, ἀλλὰ καὶ μνήμης μετὰ διανοίας, ὡς ἐμπροσθεν εἰδείχθη.

Τῶν δὲ διαφανῶν καὶ μέχρι τοῦ βάρους δεικνέσθαι πέφυκεν ἢ ὄψις, ἄερος μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα· ὄλον γὰρ διεξέρχεται· δεύτερον δὲ ὕδατος ἡρεμοῦντός τε καὶ καθαροῦ· τοὺς ἰχθύς γοῦν νηχομένους ὀρώμεν· ἦ-τον δὲ διὰ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιοιουτρόπων, δῆλον δέ, ὅτι πεφωτισμένων· καὶ ἔστι καὶ

τοῦτο ἴδιον αὐτῆς. Μὴ ἀπατήση δὲ τινὰς, ὡς καὶ τῶν θερμῶν ἢ ἀντίληψις ὄψεως ἐστίν, ἐπειδὴ τὸ πῦρ ὀρώντες, ἴσμεν εὐθέως, ὅτι καὶ θερμόν ἐστιν. Ἄν γὰρ ἐπὶ τὴν πρῶτην ὄψιν ἀναγάγῃς τὸν λόγον, εὐρήσεις, ὡς τότε, ὅτε πρῶτον ἢ ὄψις ἐθεάσατο τὸ πῦρ, μόνου τοῦ χρώματος καὶ σχήματος ἔσχε τὴν ἀντίληψιν· προσελθούσης δὲ καὶ τῆς ἀφῆς, ἐγνωρίσαμεν, ὅτι καὶ θερμόν ἐστιν, ὅπερ διεφύλαξεν ἢ μνήμη παραλαβοῦσα παρὰ τῆς ἀφῆς· νῦν οὖν, ὅταν θεασώμεθα πῦρ, οὐδὲν ἄλλο βλέπομεν, ἢ τὸ σχῆμα καὶ τὸ γρῶμα τοῦ πυρός· ἢ δὲ διάνοια συμπαραλαμβάνει τοῖς ὀρωμένοις διὰ τῆς μνήμης καὶ τὴν θερμότητα. Ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐκ τοῦ μήλου. Εἰ γὰρ οὐχ ὑπὸ μόνου τοῦ χρώματος καὶ σχήματος εἰδοποιεῖται τὸ μήλον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὀσμῆς, καὶ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος, οὐχί, καὶ τούτων ἢ ὄψις ἀντιλαμβάνομένη, οἶδεν, ὅτι μήλον ἐστίν· ἀλλ' ἢ ψυχὴ τὴν μνήμην ἀποσώζει, τὴν ἐκ τῆς ὀσφρήσεως τε καὶ γνώσεως, ἅμα τε τῷ θεάσασθαι συνεπινοεῖ καὶ ταῦτα τῷ σχήματι καὶ τῷ χρώματι. Ὅταν οὖν κήρινον μήλον νομίσωμεν ἀληθινὸν εἶναι μήλον οὐχ ἢ ὄψις ἐστὶν ἢ ἐξαπατωμένη, ἀλλ' ἢ διάνοια. Ἡ γὰρ ὄψις ἐν τοῖς ἰδίοις αἰσθητοῖς οὐ διεσφάλη· τό τε γὰρ χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα συνείδεν. Αἱ μὲν οὖν τρεῖς τῶν αἰσθήσεων, ἢ τε ὄψις καὶ ἢ ἀκοή καὶ ἢ ὀσφρησις τῶν ἐξωθεν καὶ μὴ προσπελαζόντων ἀντιλαμβάνονται, διὰ μέσου τοῦ ἀέρος· ἢ δὲ γεῦσις οὐκ ἄλλως αἰσθάνεται, ἐὰν μὴ προσομιλήσῃ τῷ αἰσθητῷ· ἢ δὲ ἀφῆ ἐπαμφοτερίζει· καὶ γὰρ πλησιάζουσα τοῖς σώμασι, καὶ διὰ μέσης ἐστὶ ὅτε ῥάβδου. Ποτὲ μὲν οὖν ἢ ὄψις τῆς ἐπιμαρτυρίας χρῆζει τῆς τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, ὅταν ἢ τὸ φαινόμενον ἐπιτετεχνημένον πρὸς ἀπάτην, ὡς ἐπὶ τῆς γραφῆς. Γραφικῆς γὰρ ἔργον ἀπατήσῃ τὴν ὄψιν ἐξοχαῖς οὐκ οὕτως καὶ κοιλώμασιν, εἰ τὸ πρᾶγμα τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν· ἐνθα χρεῖα πρὸς διάγνωσιν, μάλιστα μὲν τῆς ἀφῆς, ἐστὶ ὅτε δὲ καὶ τῆς γνώσεως ἢ ὀσφρήσεως, ὡς ἐπὶ τοῦ κηρίνου μήλου· ποτὲ δὲ καθ' ἑκάστην ἐναργῶς παρίστησι τὰ φαινόμενα, ὅταν μὴ πόρρωθεν ὄρα· τὸν γοῦν πύργον, τὸν τετράγωνον, στρογγύλον ὄρα πόρρωθεν· σφάλλεται δὲ καὶ ὅταν δι' ἀχλύος ἢ καπνοῦ βλέπωμεν, ἢ τινος τῶν παραπλησίων τῶν ἐπιθολούτων τὴν ὄψιν. Ὁ-

μοίως και, όταν δι' ὕδατος κινουμένου, και γάρ ἐν τῇ θαλάσῃ τὴν κώπην ὡς κεκλασμένην ὄρα· ὁμοίως και, όταν διά τινος διαφοροῦς ὕλης βλέπῃ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσόπτρων και τῆς ὑάλου και τῶν ἄλλων τῶν τοιουτοτρόπων ἢ όταν ὀξέως κινῆται τὸ ὀρώμενον· συνταράσσει γάρ τὴν ὄψιν ἢ ταχεῖα κίνησις, ὡς στρογγύλα τὰ μὴ στρογγύλα βλέπειν και ὡς ἐστῶτα τὰ κινούμενα· ἢ όταν ἡ διάνοια πρὸς ἄλλοις ἀσχολῆται, ὡς ἐπὶ τοῦ προθεμένου μὲν συντυχεῖν φίλῳ, και συντυχόντος μὲν, παρελθόντος δὲ αὐτὸν τῷ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς ἑτέροις εἶναι. Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο διαμάρτημα τῆς ὄψεως, ἀλλὰ τοῦ νοῦ. Ἡ μὲν γὰρ εἶδε και ἀπήγγειλεν· ὁ δὲ νοῦς οὐ προσέσχε τοῖς ἀπαγγελομένοις. Τεσσαρῶν δὲ μάλιστα πρὸς ἐναργῆ διάγνωσιν ἡ ὄψις χρῆζει, ἀβλαβοῦς αἰσθητηρίου, συμμέτρου κινήσεως και διαστήματος, ἀέρος καθαροῦ και λαμπροῦ.»

Ἐνταῦθα ὁ Νεμέσιος περαίνει τὸν λόγον περὶ ὄψεως και ἐπιλαμβάνεται τοῦ περὶ ἀφῆς και πλείστων ἄλλων φυσιολογικῶν και φιλοσοφικῶν ζητημάτων, ἅτινα παραλείπομεν μὴ ἐξαιρουμένων ἀκόμη και ὅσα περὶ κυκλοφορίας γράφει. Ἐκ τῶν ἄνω βλέπομεν ὅτι ὁ Νεμέσιος ἀναφέρει τὰς θεωρίας τοῦ ὄρα, δυστυχῶς ὁμοίως και αὐτὸς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀβρόχοις ποσὶ διέρχεται· συνάγει δ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλείστας γνώσεις τῆς φυσιολογικῆς ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων οὐχὶ ὁμοίως και ὅλας· διότι οἱ ἀρχαῖοι ἑλληνες ἐγνώριζον και εἶχον θίξει πλείστα ὅσα ὀπτικὰ θέματα. Τούτων συντόμως και ἀυτοσχεδιάστως ἔκαμεν μνησίαν ὁ ἀείμνηστος Ἀνδρέας Ἀναγνωστάκης (Μελέτη περὶ ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων, Ἀθῆναι, 1878). Δι' ὅ μελέτη περιλαμβάνουσα ὅλας τὰς περὶ ὀπτικῆς και ὀράσεως γνώσεις τῶν ἀρχαίων και Βυζαντινῶν θὰ ἦναι ἔργον ἐπιθυμητὸν και ὠφέλιμον· παρακαλῶ λοιπὸν και προτείνω τῇ Βιολογικῇ Ἐπιτροπῇ ὅπως ἀναθέσθαι τοιοῦτόν τι ἔργον τῷ γραμματεῖ κ. Ἰατροπούλῳ, ὅστις ἐν ἐκτάκτῳ γενικῇ και ἐπιστήμῳ συνεδρίῳ τοῦ Συλλόγου νὰ μας παρουσιάσῃ τὴν μελέτην ταύτην.

Πλὴν τῶν ὄσων διεξήλομεν ὑπάρχουσιν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς και πλῆθος ἄλλων ὀφθαλμολογικῶν και ἐν γένει ἱατρικῶν, θὰ εἴπω,

οὐχὶ σπουδαίων γνώσεων, ἀλλὰ χωρίων ἐχόντων ποιὰν τινα σχέσιν πρὸς τὴν ὀφθαλμολογίαν και τὴν ἱατρικὴν. Τὰ χωρία ταῦτα συνῄδουσιν πρὸς τὰς πολεμικὰς ἐξεις, συμφορὰς, συνθησίας, περιπετείας τοῦ καθημερινοῦ βίου κτλ. τῶν Βυζαντινῶν ἦτοι χωρία ἀναφερόμενα εἰς τραυματισμούς και ἀκρωτηριάσεις, εἰς διαφοροῦς γενικὰς και ἰδιωτικὰς ἀσθενείας, εἰς ἐξορύξεις ὀφθαλμῶν πρὸς τιμωρίαν, σφειρισμόν, ἐκδίκησιν κτλ. κτλ. Τὸ πλῆθος τῶν χωρίων τούτων εἶναι ἀρκετὰ εὐκρίθμων, ὡςτε ἂν ἦσαν ἄξια σπουδαίας ἀναγραφῆς και ἂν ἐπάσχιζέ τις μεθοδικῶς νὰ τα συνδέσῃ, θὰ ἔγραφεν ἐκτενεστάτην πραγματείαν· ἀλλὰ τοιαύτη τις μελέτη ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι δυσχερὴς, γινομένη, ὡς ἐκάμαμεν μέχρι σήμερον, ἦτοι ὡς *ξηρὰ μελέτη*, θὰ ἐπεξέτεινε τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὲρ τὸ δέον και ὁ κόπος θὰ ἦτο δυσανάλογος πρὸς τὴν προκυφουμένην ἐπιστημονικὴν ὠφέλειαν· διὰ τοῦτο θὰ ἀρκεσθῶ νὰ ἀναφέρω τὰ χωρία ταῦτα βιβλιογραφικῶς, παραθέτων και τὴν ὑπόθεσιν, περὶ τῆς ὁποίας πραγματεύονται ἕκαστοι, ἵνα ἐν ἀπωτέρῳ μὲλλοντι λυσιτελῶς χρησιμεύσωσιν εἰς *ἐπιστημὴν* και ὑψηλοτέραν τινα μελέτην ἐπὶ τοῦ ἱατρικοῦ πνεύματος τῶν Βυζαντινῶν· ἀλλὰ πρὸ τῆς τοιαύτης μελέτης πρέπει νὰ προηγηθῇ και νὰ πολλαπλασιασθῇ ἡ *ξηρὰ μελέτη* ἡ συλλέγουσα τὰ στοιχεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ βασισθῇ ἡ ἐπιστημονικωτέρα μελέτη.

Σημ. Corpus Scriptorum Byzantin. Τόμος 1 σελ. 19, τραυματισμὸς στέρονου — 22, τραυματισμὸς κεφαλῆς — 69, *περὶ λοιμώδους νόσου* ἢ μορφῆς perniciose cerebrosiniale ἐλώδους μιάσματος — 79, τραῦμα λαπάρας — 98, ἀσκληπιᾶδαί — 261, γεννήσεως παιδίου — 289, περὶ Διοσκόρου και Ἀλεξάνδρου — 297, λοιμώδους νόσου.

Τόμ. 2, σελ. 67, ποδαλγίας — 146, ἐκρίζωσις ὀδόντων — 391, *νόσημα τοῦ βασιλέως ἐν Διδυμοτείχῳ*.

Τόμ. 3, σελ. 432, νόσημα τοῦ βασιλέως — 434, περὶ ὀφθαλμίας και ἡλίου — 557, ἐρυσιπέλατος — 597, περὶ δηλητηρίων.

Τόμ. 4, σελ. 18, περὶ λέπρας — 49, *περὶ λοιμοῦ* — 67, νόσημα νεφρῶν — 102, *περὶ μαστιγώσεων* — 175, ἱατρικοὶ καυτήρες — 333, τυφλώσεως — 336, ἐκφυλώσεως — 24, περὶ φρενοβλαβίας.

Τόμ. 5, σελ. 32, περὶ ἐξορύξεως — 41 και 88, *τρώσεως βλεφάρου* — 114, πῆρωσις ὀφθαλμῶν — 124, κέντησις ὀφθ. — 145, καθῆσις *βλεφάρου* — 153, κόνις ἐν ὀφθαλμοῖς — 177, περὶ ἀσθματος — 122, *τυφλοβλάβια*.

Τόμ. 6, σελ. 40, ὀξυδερκῆς ὀφθ. — 41, νοσοκομείου

καί πτωχοκομείου — 45, βλάβη μήτρας βασιλίδος Ειρήνης — 49, νόσημα βασιλέως — 93, στέρησις ὀφθαλμῶν — 150, νόσος καρδίας — 201, στέρησις ὀφθαλμῶν — 206, ὄρασις μεθύντων — 431, μαρασμός ὀπτικῆς αὐγῆς καί 443-446. — 374, *περὶ σταγγοῦρας* — 546, *περὶ τεράτων* — 550 καί 554, πάθος σπληνός.

Τόμ. 7, σελ. 835, νόσημα νεφρῶν — 882, ὄρασις γλαυκός — 870, νόσος Πατριάρχου Ἰσιδίου — 1027, στραβισμού — 1040, βαφαί ὄψεων — 1109 καί 1315, *περὶ ἀβλεψίας*.

Τόμ. 8, σελ. 297, *περὶ ὄρασεως* — 431, *περὶ ἐξόπτρου* — 215, *περὶ ἰατρῶν*.

Τόμ. 11, σελ. 117, ρινοτομίας — 156, τυφλώσεως.

Τόμ. 12, σελ. 21, φαρμακείας — 386, ἀπόδευσις ὄφθ. — 424 τυφλώσεως.

Τόμ. 14, σελ. 76, *ἀνταγωνισμός ἐντάσεως φωτός*.

Τόμ. 15, σελ. 205, λοιμός ἐπὶ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς — 305, ἰατροὶ εἰδότες τοὺς ἀέρας τῆς ἑαυτῶν γῶρας — 325, δυσεντερίας — 394, νόσημα σπληνός — 436, καυλοτομίας.

Τόμ. 16, σελ. 255, ἐκτύφλωσις — 386, ὕδρου — 523, ὕδρωπος — 607, δυσεντερίας.

Τόμ. 18, σελ. 52, ἑτεροφθαλμίας — 207, ποδάγρας — 193, πῆρωσις ὄφθ. — 351, τυφλώσεως — 50 καί 114, νόμος παρὰ Πέρσας ἐπὶ κατοχῆς θρόνου — 368, *νόσημα ἐξ ἄρτων* — 437, τράχυνσις ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 19, σελ. 304, ἀκρωτηριασμοὶ χειρῶν καί γλώσσης — 347, λιμός καί θάνατος.

Τόμ. 20, σελ. 100, ἐξοφθαλμίας — 292, φρούριον ἰατρῶν — 315, θερμῶν πηγῶν Βιθυνίας.

Τόμ. 21, σελ. 17, ἔξορ. ὄφθ. — 46, παραβλώψ — 186, ἔξορ. καί ἐκγλυψις — 223, ποδαλγίας — 48 καί 186, *ἐκγλυψις ὀφθαλμῶν*.

Τόμ. 22, σελ. 37, *περὶ δακρῶν* — 214, τμησις ὠτός καί ῥινόσ καί 218 — 206, ἰατρός ὁ ποταμός — 8 καί 10, ὀφθαλμῶν πῆρωσις.

Τόμ. 23, σελ. 54, *φλεγμονή χειρός* — 123, τραῦμα ὄφθ. — 184, στέρησις ὀφθαλμῶν — 191, ἀμαυρώσεως — 192, καύσις ὄφθ. — 239, ἀρασίας — 293, *περὶ τέρατος* — 374, στέρησις ὄφθ. — 438, ἐξορύξεως — 456, ἀπόσβεσις ὄφθ. — 508, ἀρασία — 555, ἀμαύρωσις — 595, ἐξορύξεως — 660, τυφλώσεως — 737, ἀρθρίτιδος — 776, νέκρωσις ὄψεων.

Τόμ. 24, σελ. 24, καί 64, στέρησις ὀμμάτων — 82 ἀφαίρεισις ὄφθ. — 191, ἐκτύφλωσις — 192, *τύφλωσις* — 193, ἀκρωτηριασμός ῥινόσ καί χειλέων — 404, παραβλώψ — 413, κάταγμα σκέλους Ἰωάννου Πατριάρχου — 484, στέρησις ὄφθ. — 493 καί 528, τυφλώσεως.

Τόμ. 25, σελ. 50, *ἀρρωστῆν περιχύματι* — 59, τυφλῶν — 72, λοιμοῦ — 154, τυφλώσεως — 192, νόσημα νεφρῶν — 167, τυφλώσεως — 391, νόσημα βασιλ. Μιχαήλ — 525, πληγὴ νεφρῶν.

Τόμ. 26, σελ. 9, κέντησις ὄφθ. — 104, πῆρωσις ὄφθ. — 190, ὁ Μανουὴλ φλεδοτομῶν — 288, ἔκκοψις ὄφθ. — 24, *φλεγμονή χειρός Ἰωάννου Κομνηνοῦ* — 90, φάρμακον ἀκρωσίων βλεφάρων.

Τόμ. 27, σελ. 54, τέρατος — 58, *περὶ ἱρίδος* — 70, *κοινωνία νοσημάτων ὀφθαλμῶν* — 83, ἰκτέρου — 95, *ἱασι*

ὀφθαλμίας ὄψεως διὰ μαλάθρου καί 109 — 319, λεύκωμα Τωδίτ — 430, τυφλὸς ἐγγενετής, Χριστὸς καί Γαληνός — 507, τέρατος — 513, λοιμοῦ — 553, ἔξορ. ὄφθ. — 560, τέρατος — 575, *ἀνθρακιάσις* — 578, ὁ μονόφθαλμος — 566, λοιμικὴ βοῶν — 588, ὕδρωπικῆς — 592, ἐκτύφλωσις — 598, λοιμικὴ νόσος — 615, τέρατος — 624 σίδηρος πεκυρακτωμένος κατὰ στομάχου.

Τόμ. 29, σελ. 52, ἐλικοβλέφαρος — 191, ὀφθαλμορῦκτης — 236, σείσις κορῶν — 251, ὄμμα χαριτοβλέφαρον, βλέμμα σταλάττον τέρψιν — 11, ἔξορξ. 47, τυφλώσεως — 143, ἔξορ. — 165, τυφλώσεως.

Τόμ. 31, σελ. 26, *περὶ ἐπταμηθίων βρεφῶν* — 35, *περὶ ὄρασεως Ἰδίδος καί κέρκωπος κόρης* — 68, Κύαμος εἰς ὀφθαλμίας — 69, ἦπαρ καί καρδία γυπὸς κατὰ ἐπιληψίας — 108, *περὶ ἀσκληπιαδῶν, περὶ ὀδοντάγρας*.

Τόμ. 32, σελ. 8, *περὶ ἐπιληψίας Εὐδοκίας Βασιλίσσης* — 13, λοιμώδους νόσου — 55, ἀποτυφλώσεως — 66, θανάτου λέοντος ἐξ ὕδρου.

Τόμ. 33, σελ. 88, *ἐστίασις ὀφθαλμῶν* — 118, ἀποτυφλώσεως — 241, ἐξορύξεως — 328, *ἐστίασις ὀφθαλμῶν* — 356, ἐκτυφλώσεως — 390, στέρησις ὀφθαλμῶν — 433 καί 919, τέρατος — 449, *περὶ νοσοκομείου* — 355, στρεβλώσεως ὀφθαλμῶν — 649, δυσεντερίας — 652, ἐκτυφλώσεως.

Τόμ. 34, σελ. 41, ἀμβλυωπία ἐγκρατῆς 68 — 190, ἱαματήριον Σολομῶντος — 191, λεύκωμα Τωδίτ καί χολή — 213, Ἰπποκράτης καί ἀδελφός Σώσανδρος ἰππιατρός — 214, λοιμώδης νόσος — 278, Ἀργέλιος καί φυσιολογία — 310, ἀρθρίτιδος Αὐγάρου — 446, εὐνουσισμός Ὀριγίνου — 449, διφυία Ἀβίτου — 447, λοιμοῦ — 500, ἔκκοψις ὄφθ. — 503, ἔξορξ. — 532, Ὀρειβάσιος ἐν Δελφοῖς — 540, ἠπατοσκοπίας — 541, ἐπιγλαυκίζοντες ὄφθ. — 548, μονόφθαλμον τέρας — 625, ὄφθ. γλαυκοὶ καί χαροκοὶ μετροῖς Ἀναστασίου δικήρου — 675, λοιμοῦ — 695, τέρας ἀβλέφαρον καί ἀσφθαλμον — 698, γηροκομῆτον λωδῶν — 776, βουδῶνος λύμη — 781, ἐκτύφλωσις Καλλινίκου Πατριάρχου — 802, δυσεντερίας.

Τόμ. 35, σελ. 10, *περὶ πάθους Χορδάμου* — 26, τυφλώσεως — 273, κοιλιακὸν νόσημα Λέοντος — 271, αἱμορραγία ῥινόσ καί αἰδοίων — 308, κατακάρδιος νόσος — 320, *περὶ τέρατος* — 404, *περὶ ἐξορύξεως* — 415, ἀνθρακιάσεως — 499, λοιμός ἐν Καππαδοκίᾳ — 519, *περὶ καθαρσίου φαρμάκου* — 609, λοιμικῆς νόσου — 724, τέρατος κύκλωπος — 725, λοιμοῦ.

Τόμ. 36, σελ. 6, τυφλώσεως — 38, τέρατος — 41, τυφλώσεως — 124, *περὶ πτωχῶν καί ἰατρῶν* — 451, *περὶ βρευματισμοῦ καί κωφότητος*.

Τόμ. 38, σελ. 21, ἀποτυφλώσεως — 48, ἐξορύξεως — 56, στέρησις ὀμμάτων.

Τόμ. 39, σελ. 11, στέρησις ὄφθ. — 158, ἐξορύξεως — 276, ὀδύνη ποδῶν.

Τόμ. 40, σελ. 32, ἐξορύξεως — 39, ἀπώλεια ὄφθ. — 176, ἱασις λεπροῦ — 290, ἐκτύφλωσις — 345, τὸ μέγα θανατικόν — 408, τυφλώσεως — 413, τέρας ἀόμματον καί ἀβλέφαρον — 240 — 446, *περὶ ἀρθρίτιδος* — 552 καί 651, λοιμοῦ — 673, ἀνατομῆς ζῶντος πρὸς κατασκοπῆσαι τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευὴν.

Τόμ. 42, σελ. 62, λοιμού — 127, σβέσις; ὄφθ. — 269, στραβισμού — 283, τυφλώσεως — 311, σβέσις ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 43, σελ. 102, ἰσχυρῆς ὄφθ. — 256, λεύκωμα Τωβίτ — 259.

Τόμ. 44, σελ. 24, λοιμώδης νόσος — 214, τμησις χειρῶν — 433, ἀμβλυωπία καὶ ὄρασις νυκτός καλλιτέρα τῆς τῆς ἡμέρας — 466, νομοθεσία περὶ δούλων νοσούντων — 569, ὑπογραφή ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 45, σελ. 81, περὶ λοιμικῆς — 125, εὐπερίστροφον βλέπειν — 128, καυλοτομίας — 166, *βουβῶνος λίμη* ἐπὶ Λεοντίου — 287, αἰμορραγία βίνος καὶ αἰδοίων, — 826, τέρατος.

Τόμ. 46, σελ. 42, ἰσορροφίας — 45, ἐκπόσεως ὀφθαλ. — 81, ποδαγίας.

Τόμ. 48, σελ. 5, λοιμού καὶ λιμού — 10, ἀρθρίτιδος — 218, λοιμός ἐν Ἰωαννίνοις — 221, λοιμός ἐν Ἄρτη — 221, λοιμός ἐκ δευτέρου ἐν Ἰωαννίνοις — 225, ἰσορροφίαι ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 49, σελ. 30, λοιμού — 35, ποδαγική νόσος — 85, λοιμού — 211, τεράτων.

Πατρολογία Migne. Τόμ. 80, σελ. 312 ἕως 332, περὶ λέπρας.

Τόμ. 20, σελ. 685, περὶ ἐπισκηψίας νόσου — 973, περὶ τυφλώσεως.

Τόμ. 21, σελ. 1281, περὶ φύσεως ἀνθρώπου φιλοσοφικῆς.

Τόμ. 32, σελ. 1069, ἐπιστολὴ Πασινίκοις ἰατρῶν.

Τόμ. 64, σελ. 1061, εὐγὴ πρὸς τοὺς πάσχοντας ὑπὸ δαιμόνων, καὶ εἰς ἐκάστην ἀσθένειαν.

Τόμ. 52, σελ. 651, ἐπιστολὴ Ὑμητίω ἰατρῶν — 736, ἐπιστολὴ Θεοδώρῳ ἰατρῶν.

Τόμ. 86, σελ. 2100, περὶ ὀφθαλμοῦ — 2076, περὶ ὀφθαλμοῦ — 2752, λοιμικὸς πάθος.

Τόμ. 91, σελ. 948, περὶ ἰατρῶν.

Τόμ. 96, σελ. 61, περὶ ἰατρῶν καὶ ἰατρείας — 217, περὶ ὀφθαλμῶν.

Τόμ. 94, σελ. 900, περὶ ἀέρος καὶ ἀνέμων — 933, περὶ αἰσθήσεως.

Τόμ. 95, σελ. 1097, περὶ ἀνθρώπου κατασκευῆς, οὐχὶ ἰατρικῆς.

Τόμ. 101, σελ. 1028, περὶ λέπρας.

Τόμ. 106, σελ. 121, περὶ ἰατρῶν.

Τόμ. 136, σελ. 952 καὶ 953, περὶ ἰατρῶν.

Τόμ. 103, σελ. 460, περὶ Γαληνοῦ αἰρέσεων.

Κατόπιν ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** παρουσιάζει ἐξ ἐλαιογραφικῆς εἰκόνας παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὑπ' αὐτοῦ παρασκευασθείσας μετὰ φωτογραφίας τοῦ πάσχοντος καὶ δύο ὀπτικῶν πεδίων, ἀκολουθῶν δὲ ἐκθέτει *περίπτωσιν ἰδιάζουσαν ἐν ὀφθαλμῷ ἀμφιβληστροειδίτιδος προελθούσης ἐξ ἐισβολῆς τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχουσαν ὡς ἐξῆς*

Κύριοι,

Ἡ ποικιλία τῶν ὀφθαλμοσκοπικῶν εἰκόνων ὡς καὶ τῆς παθογενείας, τῆς ἄλλως οὐκ ὀλίγον σκοτεινῆς, ἐν τῇ ἐνώδει ἀμφιβληστροειδίτιδι εἶναι ἀρκούντως μεγάλη. Ἀπὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον ἔχω ὑπὸ συνεχῆ παρατήρησιν περιπτῶσιν λίαν ἰδιάζουσαν καὶ ἂν μὴ πρωτοφανῆ, ὅπερ ἀγνοῶ εἰσέτι, τοῦλάχιστον σπανιτάτην, ἀποτελοῦσαν δὲ ὅλως νέον τύπον τῆς εἰρημένης παθήσεως τοῦ ὀφθαλμικοῦ βυθοῦ.

Τῇ 13 Ἰουλίου 1898 προσῆλθεν εἰς τὴν ἡμετέραν κλινικὴν ὁ κ. Κλ. Α., υἱὸς συναδέλφου, ἐτῶν 18 καὶ μαθητῆς τοῦ Αὐτοκρ. Λυκείου τοῦ Πέραν, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπισκέπτετο ἐκ περιτροπῆς καὶ ἐτέρους εἰδικούς συναδέλφους τῆς πρωτεύουσας, παραπονούμενος ἀπὸ μηνὸς καὶ πλέον δι' ἀμβλυωπίαν τοῦ Δ. Ὁ ἀναπτυχθεῖσαν ἀποτόμως.

Ἀναμνησικόν. Ὁ ἀσθενὴς διηγεῖται ἡμῖν ὅτι πολλάκις ἠσθένησε σοβαρῶς, ἤτοι ἔπαθεν εὐλογισειδῆς ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ, τυφοειδῆ πυρετὸν τῷ 1890, πλευρίτιδα μετ' ἰκανοῦ ἐξιδρώματος τῷ 1893 καὶ τελευταίως (τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1898) ἔντονον ὄξειαν βρογχίτιδα μετ' αἰμοπτύσεων. Ἐν τούτοις μέχρι τούτου ἡ ὑγεία αὐτοῦ εἶναι πλήρης, ἐπὶ πλέον ἔχει εὐσαρκίαν ἀσυνήθη διὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην. Σημειωτέον μόνον ὅτι ἡ εὐσαρκία αὕτη φαίνεται σύμφωνος πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀσθενοῦς, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἔχει ἀπὸ πολλοῦ εὐσαρκίαν προφανῆ καὶ κρᾶσιν πληθωρικῆν. Τέλος ὑπάρχει καὶ τοῦτο τὸ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ νεανίας οὗτος, φίλος ὢν τῆς λεμβοδρομίας, τοῦ κολυμβᾶν καὶ καταδύεσθαι, ἠρέσκετο πολὺ νὰ καταδύεται εἰς τὴν θάλασσαν περὶ τὸν μέγαν ὕψους καὶ διακμένων ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὅσον ἡδύνατο πλείοτερον. Οὐδεμία σύριλις, οὔτε κληρονομικὴ, οὔτε ἐπίκτητος.

Τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου 1898 προσκεκλημένος εἰς τινὰ φιλικὴν ἐκδρομὴν, μίαν ὥραν μετὰ τὸ γεῦμα ὁ ἀσθενὴς ἠθάνθη τὸ πρῶτον αἰφνης ἰσχυρὸν ἄλγος ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ διαρκέσεν ἐπὶ τινὰ μόνον λεπτά, ἐπηκολούθησεν δὲ εἰς τοῦτο καταφανῆς ἐρυθρότης τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου μετὰ δακρυορροίας καὶ φωτοφοβίας. Περιπλέον δὲ παρατήρησεν ὅτι ἡ ὄρασις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἦτο

λίαν ήλλοιωμένη. Ἐντὸς ὀλίγων ὁμῶς ἡμερῶν πάντα τὰ συμπτώματα ταῦτα ἐξέλιπον, πλὴν τῆς ἀμβλυωπίας, ἣτις ἔμεινεν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς 13ης Ἰουλίου 1898 ὁ μὲν Ἀ. Ὁ. ἦτο ὑγιῆς καὶ ἐμμέτρῳψ, εἶχε δὲ τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως ἀκεραίαν. Ὁ δὲ Δ. Ὁ. εἶχε τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν φυσιολογικὴν, τὴν διάθλασιν ἐμμετρῳπικὴν, τὴν ὀξύτητα τῆς ὁράσεως = $\frac{1}{1}$, τὴν κόρην ἀντιδρῶσαν καλῶς καὶ ἰσομεγέθη πρὸς τὴν τοῦ Ἀ. Ὁ., ἐν τῷ βυθῷ ὁμῶς παρετηροῦντο ἀλλοιώσεις, ἧτοι θηλὴ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἐν μέρει μὲν εὐκρινῆς καὶ καθαρᾶ, ἐν μέρει δὲ θολερᾶ, ὑπὸ τὴν περιοχὴν τῆς ὠχρᾶς κηλίδος ἱκανὸν πλῆθος ἐπαρματίων ἢ κάλλιον εἰπεῖν φυσαλίδων μετὰ περιεχομένου ἡμιδιαφανοῦς καὶ ἐχουσῶν ἄλλων ἄλλο μέγεθος καὶ σχῆμα, χρῶμα δὲ λευκὸν ἐλαφρῶς γλαυκόν· πλείστα ἐκ τούτων ἀθρόαι, κατωτέρω αὐτῶν μία μεμονωμένη καὶ μεγίστη πασῶν, ἔχουσα ὅλως τὴν ὄψιν ὠραίας σφαιρικῆς φυσαλίδος, ἕτεραι δὲ μικρόταται κείμεναι τῆδε κάκεισε περὶ τὰς μείζονας ἐν εἶδει ἀστερισμοῦ· ἀφ' ἐτέρου νεφελώματι καταλαμβάνον τὸ μετὰ τῶν φυσαλίδων καὶ τῆς ἀπέναντι περιφέρειας τῆς θηλῆς διάστημα, ἐνθα διακρίνονται ἐν θολερότητι αἱ ἐρυθραὶ διαδρομαὶ τῶν ὑποκειμένων μεγάλων ἀγγείων.

Καταφανέσταται αἱ ἀλλοιώσεις αὗται ἔδραν εἶχον ἐν λεπτοτάτῳ στρώματι κειμένην ἀναμέσον τῶν ἀγγείων τοῦ ἀμφιβληττροειδοῦς καὶ τοῦ ὑαλώδους ὑμένους· αἱ δὲ φυσαλίδες ἐφάνιντο προέχουσαι πρὸς τὸ ὑαλῶδες σῶμα. Αἱ ἀθρόαι φυσαλίδες ὑπενθύμιζον ἀρκούντως τὴν ὄψιν καὶ τὸ σχῆμα προσφάτων ἐκφυλιστικῶν πλακῶν τῆς λευκωματουρικῆς ἀμφιβληττροειδίτιδος. Ἐπειδὴ μάλιστα τῶν συναδέλφων τις εἶχε χαρακτηρίσει τὴν πάθησιν διὰ τοιοῦτου τίτλου, ὁ πάσχων, λόγου γενομένου περὶ οὖρων, ἔδειξε δελτίον ἐξετάσεως τῶν οὖρων αὐτοῦ γενομένης ἤδη κατὰ σύστασιν τοῦ συναδέλφου. Ἐν τούτοις τὰ οὖρα ἐν τῷ δελτίῳ τούτῳ ἐσημειοῦντο ὡς ὅλως φυσιολογικά.

Ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν θεραπείαν λαθῶν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπότομον εἰσβολὴν τοῦ κακοῦ, τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καθ' ἣν συνέβη, τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ

πάσχοντος ἐθεώρησα λογικώτερον νὰ ὑποθέσω μᾶλλον ὅτι ἔλαβε χώραν αἰμορραγία τις ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, εἰς τὴν ἐπηκολούθησε διήθησις τοῦ ὄρρου διὰ τῆς περιφέρειας τῆς θηλῆς, διὸ καὶ συνέστησα καθάρσιον, ἐφαρμογὴν βδελλῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κροτάφου, ἐσωτερικὴν χρῆσιν διαλύσεως ἰωδιούχου νατρίου κτλ. ἐλπίζων ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον ἴδει ἀπερροφημένην τὴν εἰρημένην διήθησιν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς 23ης Ἰουλίου 1898 εὔρον ἐλάττωσιν τῆς ὉΞ. τῆς ὁράσεως εἰς $\frac{1}{10}$, ἡ δὲ ἐξέτασις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου ἀπέδειξε σκότωμα εὐρὺ εἰς τὸ ἀνώτερον ἔσω τεταρτημόριον, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον ἦτο ὅλως φυσιολογικόν. Ἐν τῷ βυθῷ αἱ ἀθρόαι φυσαλίδες εἶχον συνενωθῆ εἰς μίαν μεγάλην, ἔχουσαν τὴν περιφέρειαν ἀκανονίστως στρογγύλην. Ὡστε τὸ ὅλον εὐρίσκοντο δύο μεγάλαι φυσαλίδες, ἡ μὲν μείζων κειμένη πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω καὶ ἔξω, ἡ δ' ἐλάσσων (πρῶτη μείζων) πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω. Ἡ πρώτη ἔφερεν ἐν τῷ μέσῳ σκιερὰν αὐλακα διήκουσαν δι' ὅλου τοῦ πλάτους καὶ πιθανῶς προερχομένην ἐκ τῆς ἀτελοῦς συνενώσεως τῶν ἀθρόων φυσαλίδων τῆς 13ης Ἰουλίου. Νῦν διέκρινέ τις, ὡς ἐκ τῆς ἡμιαδιαφανείας τοῦ περιεχομένου, διὰ μέσου τῆς μείζονος φυσαλίδος τὴν ἐρυθρωπὴν σκιὰν τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων. Τέλος ἡ ἐλάσσων φυσαλὶς ἐφάνιντο ὀλίγον τι αὐξηθεῖσα κατ' ὄγκον καὶ ἔχουσα καταφανέστεραν τὴν νεφελώδη ἄλω αὐτῆς.

Τὴν 31ην Ἰουλίου ἡ μείζων φυσαλὶς ἤλλαξεν ἀρκούντως τὴν μορφήν αὐξηθεῖσα καὶ κατ' ὄγκον.

Τὴν 12ην Αὐγούστου ἡ μείζων φυσαλὶς ἐφάνιντο ἥττον προέχουσα καὶ μᾶλλον ἐξηλωμένη ἢ ἄλλως εἰπεῖν ἦτο μᾶλλον πεπλατυσμένη καὶ εἶχε μείζονα ἔκτασιν. Ἡ δ' ἐλάσσων εἶχεν ἐπίσης ἀπολέσει τὸ σφαιρικὸν αὐτῆς σχῆμα· ἐφάνιντο ὀλίγον ἐπιμήκης, διετῆρει δὲ τὴν νεφελώδη ἄλω.

Κατὰ τὸ μηνιαῖον τοῦτο διάστημα τῆς ἡμετέρας παρατηρήσεως καὶ αἱ μικραὶ ἐν εἶδει ἀστερισμοῦ κείμεναι φυσαλίδες ἀπέδειξαν μεταβολάς, ἰδίως δὲ παρετήρησα ὅτι τινὲς μὲν ἐξέλιπον ἢ μετέβαλον μέγεθος, νεαὶ δὲ τινες ἀνεράνησαν τῶς μὴ ὑπάρχουσαι.

Ἐν τῷ μεταξύ μάλιστα συνάδελφός τις ἔθεσε τὴν διάγνωσιν κυστικέρκου. Ἄλλὰ κατ' ἐμὲ οὔτε ἡ ὄψις τῶν φυσαλίδων ἢ ὁ ἀριθμὸς καὶ αἱ μεταβολαὶ αὐτῶν, οὔτε ἡ κατάστασις τῆς θηλῆς, τὸ ἀναμνηστικὸν καὶ ἡ πορεία, οὐδὲν ἐν συντομίᾳ συνηγόρει ὑπὲρ τοιαύτης διαγνώσεως. Ἄλλως τε νομίζω ὅτι ὁ κυστικέρκος οὐδέποτε παρατηρήθη παρ' ἡμῖν.

Ἀπ' ἐναντίας ὅλη ἡ πορεία ὑπεδείκνυεν ἤδη ὅτι διήθησιν τις ὑγροῦ διὰ τῆς περιφερείας τῆς θηλῆς διηνεκῶς ἐλάμβανε χώραν, περιπλέον ἀνευρίσκοντο σημεῖα ἀποδεικνύοντα ὅτι καὶ ἀπορρόφησις τις ἐτελείτο διηνεκῶς. Μήπως ἢ ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικῆς νεύρου αἰμορραγία ἐπανελαμβάνετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἢ μήπως ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς νέον τι γεγονός; Οὕτω πως ἐτίθετο μᾶλλον τὸ πρόβλημα τῆς διαγνώσεως. Ἄλλὰ εἰς ὑποστήριξιν τῆς πρώτης ὑποθέσεως δὲν ἀνευρίσκοντο πολλὰ ἐπιχειρήματα, οὔτε κἂν ὑποκειμενικά τινα συμπτώματα, ὡς τοῦτο συνέβη εἰς τὸν ἀσθενῆ κατὰ τὴν ἐναρξιν.

Ἀκολουθῶς ὁ πάσχων ἔπαυσεν ἐπὶ ἕξι περιπέτου μῆνας ἐργόμενος εἰς ἐξέτασιν. Ἐπανῆλθε δὲ τὴν 12^{αν} Μαρτίου 1899. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἀνεῦρον ἱκανὰ στοιχεῖα ὅπως προβῶ εἰς βεβαιότεραν διάγνωσιν.

Αἱ δύο φυσαλίδες εἶχον συνενωθῆ τελείως εἰς μίαν κατὰ πολὺ μείζονα ἀμφοτέρων τῶν προηγουμένων, ὅπερ ἀπεδείκνυεν ὅτι αἱ φυσαλίδες αὐταὶ ἠῦξανον διηνεκῶς κατ' ὄγκον καὶ ἐπὶ τέλους μὴ ἔχουσαι ἴδια τοιχώματα ἀπετέλεσαν ὅλως μίαν συλλογὴν ὑγροῦ. Καὶ τῶνόντι διέκρινε τις θύλακα ἀλήθῃ πλήρη ὑγροῦ ἡμιδιαφανοῦς καὶ ἀφίνοντος ὁρατὴν ὡς ὑπέρυθρον σκίαν τὴν διαδρομὴν τῶν παχυτέρων ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων. Τὸ σχῆμα τοῦ θύλακος τούτου ἦτο λίαν χαρακτηριστικὸν καὶ δὲν ἐπέτρεπεν ἀμφιβολίαν ὅτι ὑγρὸν τι ὀρῶδες διὰ μόνης τῆς βαρύτητος αὐτοῦ διήνοιγε τόπον ὅπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους ἀναλόγως τῆς εὐχερείας, δι' ἧς ὑπεχώρουν κατὰ διάφορα σημεῖα αἱ προσφύσεις τοῦ ὑμένους τούτου. Περιπλέον, ἐν τῇ νεφελώδει περιοχῇ τῶν εἰρημένων ἀλλοιώσεων διέκρινε τις δύο ἀγωγούς διηθήσεως ὅσον γραμμῆς τὸ πάχος καὶ ὀφιοειδοῦς, συνάγοντας τὸ ὑγρὸν ἀπὸ τῆς περιφερείας τῆς θηλῆς πρὸς τὴν ἄνω ἐξωτέραν γωνίαν τοῦ εἰ-

ρημένου θύλακος. Ἴσως δὲ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι συνάγοντες πρὸς τὴν ἄνω ἐσωτέραν γωνίαν, ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι δὲν ἦσαν ὁρατοί, ἐπειδὴ τὸ ἀντίστοιχον τμήμα τοῦ θύλακος ἦτο κατὰ πολὺ ἰσχυρότερον. Τέλος ἡ θολερότης τοῦ βυθοῦ εἶχεν ἐπεκταθῆ ἀπὸ τῆς θηλῆς πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς ὠχρᾶς κηλίδος.

Ὁ πάσχων οὐδὲν ἕτερον εἶχεν αἰσθανθῆ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης πλὴν τῆς αὐξήσεως τῆς ἀμβλυωπίας. Πραγματικῶς κατὰ τὴν εὐθειαν προσήλωσιν ἡ ἀμβλυωπία ἦτο μεγίστη, στρεφομένης δὲ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἄνω ἢ ὀξύτης τῆς ὁράσεως ἐφθανε δυσκόλως εἰς $\frac{1}{10}$. Τὸ ὀπτικὸν πεδίου εἶχε πάλιν τὸ αὐτὸ σκότωμα ὡς ἄλλοτε, τοῦ ὑπολοιποῦ διατηρουμένου ὑγιоῦς. Ἡ κόρη ἐφαίνετο κάπως χαλαρὰ καὶ τῇ χρήσει ὀματροπίνης διετηρήθη ἐν διαστολῇ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα.

Ἐκ τῶν διδομένων τούτων συνεπέρανα ὅτι τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν εἶχε διανοίξει ἀνωμάλως δίοδον πρὸς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ διηθεῖτο ἀκαταπαύστως ὅπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους ἀναλόγως τῆς βαθμιαίας ἀπορροφῆσεως ἢ τοῦ χώρου, ὅστις ἐσχηματίζετο εἰς τὰ κατωφερῆ μέρη τοῦ βυθοῦ.

Ὁ πάσχων ἦλθεν ἀκόμη ἀπαξ ἢ δις κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς μῆνας καὶ ἐγένετο ἄφαντος ἐκ νέου ἐπὶ ἐννέα περιπέτου μῆνας, μόλις δὲ τὴν 10^{ην} Μαρτίου 1900 κατώρθωσα νὰ ἐπανεύρω αὐτόν. Τὴν 22^{αν} Ἀπριλίου ἐπερίτωσα τὴν ἀπεικόνισιν τῆς νέας καταστάσεως, ἣτις ἦτο ἡ ἐξῆς.

Ὁ βυθὸς εἶχεν ὅψιν ἐκτάκτως ἀξιοθέατον. Αἱ ἀλλοιώσεις εἶχον ἀποκτήσει μείζονα ἔκτασιν καὶ ποικιλίαν. Τὸ μᾶλλον ἄξιον σημειώσεως ἦτο ὁ σχηματισμὸς νέου θύλακος ὁμοιάζοντος πρὸς ἐμβάδα καὶ ἔχοντος τὴν βᾶσιν (τὴν εὐρείαν μεῖραν) πρὸς τὰ ἄνω, διὰ ταύτης δὲ συνεχιζομένου μετὰ τοῦ παλαιοῦ θύλακος τῆς προηγουμένης εἰκόνας, ἣτις εἶχεν ἤδη καθιζῆσαι μετὰ ἱκανὴν νέαν αὐξήσιν ὄγκου. Ἡ δὲ κορυφὴ ἐστραμμένη καὶ πάλιν πρὸς τὰ κάτω καὶ ὀλίγον τι πρὸς τὰ ἔξω προεξείχεν ἀρκούντως ἐν τῷ ὑκλώδει σώματι λοξῶς ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ πρόσω, εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὁ μείζων ἄξων τοῦ θύλακος διὰ παραλλακτικῶν κινήσεων ἐφαίνετο σχηματίζων ὀξείαν γωνίαν 20 περιπέτου μοιρῶν μετὰ τοῦ

τοιχώματος του βυθοῦ. Λίαν πιθανῶς ὁ παλαιὸς θύλαξ ἐξωγκώθη ἢ καὶ διερράγη πρὸς τὸ ὑαλῶδες σῶμα ἐν τῇ κατωτάτῃ μοίρᾳ καὶ ἐντεῦθεν παρήχθη ὁ νέος οὗτος θύλαξ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ κορυφὴ τοῦ νέου τούτου θύλακος ἐφαίνετο ὅλως ἀμετακίνητος, ὅπερ δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ ὑαλῶδει σῶματι ῥήξεως τοῦ παλαιοῦ.

Ἄφ' ἑτέρου οἱ λεπτοὶ ἀγωγοί, οἱ συνάγοντες τὸ ὑγρὸν κατ' εὐθείαν εἰς τὸν θύλακα, ἦσαν ὀρατώτεροι κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς καὶ μάλιστα ὑπερπληρωθέντες σφόδρα ἐσχημάτισαν πολυαριθμούς φυσαλίδας ἐν εἰδει κομβολογίου τεταγμένας ἀλλ' ἀνισομεγεθεις. Αἱ φυσαλίδες αὗται οὕτω τεταγμέναι καὶ διὰ τοῦ προσπίπτοντος φωτὸς μεγάλως λαμπυρίζουσαι ὑπενθύμιζον τὰς ἀπατραπτούσας φωτεινάς πομφόλυγας πυροτεχνήματος.

Τελευταῖον ἄξιον σημειώσεως ἦτο ἡ καταφανὴς ἀνάπτυξις ἰνώδους ἱστοῦ καθ' ὅλην τὴν πάσχουσαν περιοχὴν τοῦ βυθοῦ τοῦ ἐν λόγῳ πάσχοντος. Ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ἀπτότατον ἦτο ἡ μεγάλη μετατόπισις κεντρικῶν τινῶν ἀγγείων ἔνεκα συσπάσεως τοῦ οὐλώδους τούτου ἱστοῦ. Ἄλλως τε διεκρίνοντο καλῶς αἱ εὐθυτενεῖς ἰνώδεις γραμμαὶ ὑποτείνουσαι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ καλύπτουσαι πλείστας ὑποκειμένας λεπτομερείας. Ἡ μετατόπισις τῶν ἀγγείων ἦτο ἤδη ἀρκούντως ὀρατὴ τῇ 12 Μαρτίου 1899 ἀλλ' ἄνευ τῆς περαιτέρω σπουδαιότατης αὐξήσεως δὲν ἠθέλεν ἔχει πολλὴν σημασίαν.

Τῇ δὲ 22^α Ἀπριλίου ὁ θύλαξ ἐφαίνετο ἦττον πεπληρωμένος, τὸ δὲ πρόσθιον αὐτοῦ τοίχωμα ὀλίγον τι καθιζήμενον, αἱ ἰνώδεις γραμμαὶ παχύτεραι καὶ ἡ πάσχουσα χώρα ἦττον εὐκρινής.

Τέλος κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξέτασιν (9 Ἰουλίου 1900) ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἰνώδους ἱστοῦ εἰδείκνυε μεγάλην πρόοδον καὶ ἡ πάσχουσα χώρα ὡς καὶ αὕτη ἡ θηλὴ ὀλόκληρος ἦσαν μᾶλλον τεθολωμένα, τὰ δὲ δύο σκέλη τοῦ θύλακος εἶχον εὐρυνθῆ πλειότερον καὶ καθιζήσει ἀρκούντως. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τῆς 10^{ης} Μαρτίου 1900 παρετηροῦντο καὶ ἀγγεῖά τινα νεόπλαστα· τοιοῦτόν τι εἶρπε κατὰ τὴν ἐξω πλευρὰν τοῦ θύλακος, ἕτερον δὲ ἀναμέσον τῶν σκελῶν αὐτοῦ.

Πάντα τὰ εἰρημένα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἰνώδης ἀντίδρασις ἀρξαμένη λίαν ἐνωρίς, καίπερ ἀόρατος ἐν ἀρχῇ, ἀπέβη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καταφανής, πιθανώτατα δὲ διὰ τοῦ χρόνου θέλει κατορθῶσει νὰ περιλάβῃ ὅλην τὴν περιοχὴν τῆς διηθήσεως καὶ νὰ ἀποφράξῃ ἴσως διὰ συνουλώσεως τὴν ἐν τῇ θηλῇ σχηματισθεῖσαν ῥωγμὴν. Τότε δὲ θέλομεν ἔχει πλήρη ἰνώδη ἀμφιβληστροειδίτιδα.

Τὸ ὀπτικὸν πεδῖον τῆς 22^{ης} Ἀπριλίου 1900 δὲν παρουσιάζει μεγάλην διαφορὰν, πλὴν στενώσεώς τινος τῶν ὀρίων τῆς ὑγιοῦς μερίδος. Ὁ πᾶστων δὲν βλέπει πλέον τίποτε κατὰ τὸ σημεῖον τῆς προσηλώσεως, ἔχει ὅμως τὸ προτέρημα νὰ διατηρῆ φυσιολογικὸν τὸ ἐξωτερικὸν ἡμισυ τοῦ δεξιῦ ὀπτικοῦ πεδίου. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ Ἄ. Ὁ. μένει πάντοτε ὑγιέστατος. Σημειωτέον μόνον ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐξέτασιν γενομένην τῇ 9 Ἰουλίου 1900 (ἐκ τοῦ προχείρου ἐν τῇ ἐξοχικῇ κατοικίᾳ) ὁ πᾶστων ἀνεμνήσθη καὶ ἑτέρου ὑποκειμενικοῦ συμπτώματος, ὅπερ παρετήρησεν ἐνίοτε· τουτέστιν ὀσάκις κύπτῃ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ πρόσω, π. χ. στηρίζων τὸ μέτωπον ἐπὶ τραπέζης, καὶ διαμμένη ἐν τοιαύτῃ θέσει ἐπὶ τινα λεπτά, κατὰ τὴν ἀνέγερσιν ἢ ὄρασις ἀμφοτέρωθεν καθίσταται ἀμβλυτάτη· τοῦτο δὲ διαρκεῖ ἐπὶ τινα λεπτά καὶ ἀκολούθως ἐπανέρχεται βαθμηδὸν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ τόπος καὶ ἡ εὐκαιρία ἦσαν ἀκατάλληλοι πρὸς ἐξακριβῶσιν τοῦ φαινομένου καὶ λεπτομερεστέραν ἐξέτασιν, ἀνέβαλον αὐτὴν παρακαλέσας τὸν πάσχοντα νὰ ἔλθῃ ἐπὶ τούτῳ εἰς τὴν κλινικὴν. Ἀλλὰ τοῦτο εἰσέτι δὲν ἐγένετο.

Ἐν συντόμῳ ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχουσα ῥίπτει ἤδη ἱκανὸν φῶς ἐπὶ τῆς παθογενείας πολλῶν περιπτώσεων ἰνώδους ἀμφιβληστροειδίτιδος, ἐν αἷς ἔμεινεν αὕτη σκοτεινὴ. Καὶ τῷ ὄντι, ἀφοῦ παραδεχόμεθα τὴν διήθησιν τοῦ ὄρρου διὰ τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου ἐπὶ αἰμορραγιῶν συμβινοῦσῶν ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, διατὶ νὰ μὴ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν ὑπὸ τινος εὐνοϊκοῦ ὄρους βιαιάν εἰσβολὴν τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, ὅπερ φυσιολογικῶς ἤδη ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ ὀπίσθιου τρήματος τοῦ σκληρωτικοῦ· Διότι πρὸς

τούτο απαιτείται ἀπλῶς ἐλαφροτάτη ῥῆξις τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου διὰ παροδικῆς τινος ὑπερέτρου αὐξήσεως τῆς πίεσεως ἐντὸς τοῦ κρανίου ἢ ἐντὸς τῆς θήκης τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου. Κατ' ἀκολουθίαν πρὸς ἐξήγησιν τῆς ποιικιλίας τῶν τύπων τῆς ἰνώδους ἀμφιβληστροειδίτιδος δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν εἰσβολὰς ἄλλοτε ἄλλης ἐκτάσεως. Εἶναι δὲ φυσικώτατον ὅτι ἀποτέλεσμα τοιαύτης διηθήσεως ἔσται ἀντιδρασις παραγωγὸς ἰνώδους ἢ κάλλιον εἰπεῖν οὐλώδους ἰστού. Τέλος εἶναι πρόδηλον ὅτι συγγενεῖς τινες διαθέσεις ἢ ἀνατομικαὶ καταστάσεις λαμβάνουσιν ἐπίσης σπουδαῖον μέρος ἐν τῇ παθολογικῇ ταύτῃ ἐξελίξει.

Τράντας. Ἡ περίπτωσις αὕτη, ὡς ἀναπτύσσει τὴν παθογένειαν ὁ κ. συναδέλφος, εἶναι τι πρωτοφανὲς καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ βασανισθῆ πολὺ πρὶν ἢ παραδεχθῶμεν αὐτήν· κρίνω δὲ προτιμότερον νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου, εἰ δυνατόν, δι' ἀπλουστέρων τρόπων.

Βεβαίως ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ ἐξήγησις τοῦ κ. **Ίατροπούλου**, ῥίπτεται πολὺ φῶς ἐπὶ τῆς παθογενείας τῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος ταύτης, οὐσης εἰσέτι ἐν πολλοῖς σκοτεινῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει γινῶνται πολλαὶ ἀπορίαι.

Ἐν πρώτοις εἶναι δυσχερὲς νὰ παραδεχθῶμεν τὴν εἰσβολὴν ὑγροῦ ἐκ τῆς θήκης τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου πρὸς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ μάλιστα διηνεκῶς, ἀφ' οὗ ἢ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ πίεσις εἶναι πολὺ ἀνωτέρα τῆς τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ. Ὁ *Schmidt Rimpler* ὑπεστήριξεν ἄλλοτε ὅτι ἐν τῇ τελικῇ μοίρᾳ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου κατὰ τὸ ἠθμοειδὲς πέταλον ὑπάρχουσι πόροι φυσικοί· ἂν δὲ τούτο ἦτο ἀληθές, ἴσως ἦτο δυνατόν νὰ ἐννοήσωμεν πῶς τοιαύτη τις διήθησις ἔλαβε χώραν. Ἄλλ' ὁ *Leber*, οὐτινος τὸ κύρος ἐν τοιοῦτοις ζητήμασιν εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἀρνεῖται πάντως τὴν ὑπαρξίν τοιούτων πόρων. Ὡστε ἀπαιτεῖται ῥῆξις τις, ὅπερ ἄλλως ἀδύνατον ἔνεκα τῆς μείζονος πίεσεως, ἥτις ἐπικρατεῖ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ.

Ἐπὶ ὄγκων τοῦ ἔγκεφάλου ἐπέρχεται αὐξήσις τῆς πίεσεως ταύτης τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, ἀλλὰ τότε ἐπέρχεται

οἴδημα τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καὶ περισφιγξις αὐτῆς ἐξ ἀμέσου πίεσεως ἐπὶ τοῦ νεύρου τούτου. Ἀναλόγως δὲ καὶ ἡ ὄρασις προσβάλλεται ἐν συνόλῳ, ἐν ᾧ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐδὲν τοιοῦτον παρατηρεῖται. Ἄν ἡ μεγάλη πίεσις τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ παρήγε τοιοῦτον ῥήγμα, διατὶ τότε ἐπὶ ὄγκων τοῦ ἔγκεφάλου ἢ εἰς ἄλλας παθήσεις συνοδευομένης ὑπὸ ὑψηλῆς πίεσεως ἐνδοκρανίου νὰ μὴ παρατηρηθῆ ἡ βλαστική ἢ ἰνώδης ἀμφιβληστροειδίτις; Παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ ἂν μίαν στιγμὴν παραδεχθῶμεν ὅτι δι' οἰονδήποτε λόγον παρήχθη ἀπότομος ὑψωσις τῆς τάσεως τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ καὶ παρήγετο τὸ ὑποθετικὸν τούτο ῥήγμα, μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυέλλης ταχέως τὸ ἔγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν δὲ ἐξωθεῖτο ὁπόθεν ἤλθε, διότι φύσει ἡ τάσις τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἶναι κατωτέρα τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως. Ἐπειτα ἐπὶ τόσα ἔτη νὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη ἀνώμαλος συγκοινωνία καὶ μάλιστα δι' ἀγωγῶν κτλ. καὶ νὰ μὴ προέλθωσιν ἐκτενέστεραι βλάβαι, ὡς ἀποκόλλησις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, μοι φαίνεται ὅλως ἀπίθανον.

Προσέτι φρονῶ ὅτι ὑπάρχει ἀπλοῦν μέσον πρὸς ἀπόδειξιν ἂν ὄντως αἱ φυσαλίδες εἶναι πλήρεις ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ. Πιέζοντες διὰ τοῦ δακτύλου ἐξωθεν τὸν βολβὸν ἀναπτύσσομεν μεγίστην τάσιν ἐνδοφθαλμίου, ὑφ' ἣν ὀφείλει ἢ νὰ ἐξωσθῆ ἢ νὰ ἀπορροφηθῆ ἐπὶ τόπου τὸ ἔγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου δὲ ἴδωμεν ἰδιοῖς ὄμμασι τὴν μεταβολὴν ταύτην διὰ τῆς κενώσεως τῶν φυσαλίδων.

Ἐν συντόμῳ ὑποθέτω μᾶλλον ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀνεπτύχθη τοπικὴ τις παθολογικὴ ἐστία ἐξ αἰμορραγίας τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, συφιλίδος ἢ λευκωματούριαις, ἀποτέλεσμα δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀμφιβληστροειδίτις αὕτη.

Ίατρόπουλος. Διὰ τὸν μηχανισμόν τῆς εἰρημένης εἰσβολῆς τοῦ ἔγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὑπὸ τοὺς συνθήεις μὲν ὁ-

ρους ή πίεσις τοῦ ὑγροῦ τούτου ἐν τῇ κρανιακῇ κοιλότητι εἶναι ὅτε μὲν κατὰ τι κατωτέρα ὅτε δὲ ἴση πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ κατὰ τὴν βιαίαν ὁμῶς ἐκπνοὴν καὶ ἰδίως τὴν παρατεταμένην, ὡς ἐπὶ ἀνεγέρσεως βαρῶν ἢ ἐν καιρῷ καταδύσεως ἐν θαλάσῃ (ὅπερ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει συνέβαινε πολ- λάκις), ἡ πίεσις αὕτη δύναται νὰ ὑπερτε- ρῆσῃ κατὰ πολὺ τῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἐ- πειδὴ δὲ ἐπὶ βραχέα μόνον χρονικὰ δια- στήματα ἠῤῥξανεν ὑπερμέτρως ἡ πίεσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ, ἢ τε κυ- κλοφορία καὶ λειτουργία τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου δὲν ἠδύναντο νὰ διαταραχῶσιν· ὥστε ὅταν λέγωμεν ὅτι διηνεκῶς διηθεῖτο τὸ ὑγρὸν τοῦτο πρὸς τὸν βυθόν, σημαίνει ὅτι τοῦτο ἐγίνετο ἐπανειλημμένως καὶ πλειστάκις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πα- ρατηρήσεως. Φαίνεται ὅτι, ὡς ἐπὶ κηλῶν, προητοιμάσθη ἡ ὁδὸς διὰ τῶν ἐπανειλημ- μένων ὤσεων κατὰ τοῦ ἠθμοειδοῦς πε- τάλου, ἐπὶ τέλους δὲ ἐπῆλθε καὶ ῥῆξις, ἣτις ὑπῆρξεν ὀδυνηρά, οὕτω δὲ ἐγένετο ἡ πρώτη εἰσβολή. Ἐπαξ τούτου γενομέ- νου, καθ' ἐκάστην παροδικὴν αὐξῆσιν τῆς πίεσεως τοῦ ὑγροῦ τούτου ἔνεκα οἰου- δήποτε ἀγῶνος ἦτοι βεδιασμένης ἐκπνοῆς εἰσέρρει ποσὸν τι εἰς τὸν βυθόν. Τὸ πο- σὸν τοῦτο δὲν ἦτο μέγιστον βεβαίως, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῶν εἰκόνων, αἰτινές εἰ- σιν εἰς τὸ τετραπλάσιον ἢ πενταπλάσιον τοῦ φυσικοῦ μεγέθους. Εἰς ταῦτα συμφω- νοῦσι καὶ τὰ ὀπτικά πεδία, ἐνθα βλέπο- μεν ὅτι μόνον τὰ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενα μέρη τοῦ βυθοῦ ἔχουσι τὸ σκότωμα. Ἀπο- κόλλησις δὲ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς δὲν ἠδύνατο νὰ συμβῆ, διότι τὸ ὑγρὸν διε- χύθη ὀπισθεν τοῦ ὑαλώδους ὑμένους καὶ τοῦτον μόνον ἀπεκόλλησεν.

Πάσαν ἄλλην φυσικωτέραν ἐξήγησιν ἠθελον δεχθῆ εὐχαρίστως, διότι εἰσβολὴ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυ- θόν μοι φαίνεται ἐπίσης πρωτοφανής, ἀλ- λά τὰ γεγονότα εἶναι τόσον ζωηρά, ὥστε ἐπιβάλλουσι τὴν ἐξήγησιν, ἣν ὑπέβαλον ὑμῖν. Πιθανώτατα συγγενῆς τις λεπτο- φυτὰ τῆς ὑφῆς τῶν περὶ τὸ ἠθμοειδῆς πέ-

ταλον ἰστών κατὰ ἕκτακτον συγκυρίαν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πάσχοντι μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ειρη- μένων ἀλλοιώσεων. Ἴσως δὲ ἡ παροδικὴ ἀμαύρωσις, ἣν παρατηρεῖ ὁ πάσχων καὶ ἀριστερόθεν ὅταν κύπη τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τινα λεπτά, μαρτυρεῖ ὁμοίαν κατάστασιν ἀλλ' εἰς ἐλάσσονα βαθμόν.

Τράντας. Ὅτε εἶπον ὅτι ἡ πίεσις τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἶναι φύσει κα- τωτέρα τῆς ἐνδοφθαλμίου, ἐνόουν τὴν ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου πίεσιν. Φρονῶ δὲ ὅτι ἐνόσω δὲν ὑπάρχει ἠῤῥξη- μένη πίεσις ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ τούτου, ἀδύνα- τον νὰ εἰσδύσῃ τοῦτο καὶ νὰ παραμένῃ ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ δὲ διείρ- δυσις τοῦ ὄρρου τοῦ αἵματος διὰ τοῦ ἠθμοειδοῦς πετάλου ἐπὶ αἰμορραγίας ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου εἶναι γεγο- νός εἰσέτι ἀμφισβητούμενον. Τέλος ἡ θύ- λωσις τῆς ὀράσεως, ἣτις ἐπέρχεται εἰς τὸν πάσχοντα ὁσάκις κύπη τὴν κεφαλὴν, δύναται νὰ ἐξηγηθῆ πολὺ ἀπλούστερον διὰ παροδικῆς κυκλοφορικῆς διαταραχῆς· παρὰ πολλοῖς δὲ ἀτόμοις καὶ δὴ ἀναμικοῖς συμβαίνει τοῦτο χωρὶς νὰ παραδεχθῶμεν ἐντόπισιν τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ.

Ἰατροπόουλος. Ὅταν ἡ πίεσις τοῦ ἐγ- κεφαλονωτιαίου ὑγροῦ ἐν τῇ κρανιακῇ κοιλότητι ἦναι ἴση τῇ ἐνδοφθαλμίῳ, ἐν τῇ θήκῃ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἡ πίεσις δὲν δύ- νεται νὰ ἦ διάφορος, πᾶσα δὲ ἕκτακτος αὐξῆσις τῆς πίεσεως ἐν τῷ κρᾶνίῳ θέλει μεταδοθῆ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τα- χέως καὶ εἰς τὴν θήκην τοῦ ὀπτικοῦ νεύ- ρου. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παροδικὴν ἀμαύ- ρωσιν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ τούτῳ πιθανὸν νὰ προέρχεται ἐκ κυκλοφορικῶν διατα- ραχῶν, ἀλλὰ φαίνεται ζωηροτέρα καὶ διαρκεστέρα τοῦ συνήθως παρατηρουμέ- νου, διὸ συνδυάζεται κάλλιον πρὸς τὴν λοιπὴν πάθησιν αὐτοῦ. Οὐχ ἥττον τὸ σύμ- πτωμα τοῦτο εἶναι εἰσέτι ὑπὸ παρατήρη- σιν, ἐπιφυλάσσομαι δὲ προσεχῶς νὰ σας δώσω θετικώτερα διδόμενα.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Ἄν. Χρησιτίδης** ἐκθέ- τει τὴν ἐξῆς *περίπτωσιν καρκίνου τῆς χο- ληδόχου κύστεως*:

Κύριοι,

Τῆ 20 Σεπτεμβρίου εισηλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομείον ἡ Λιθ. Κ. Π., ἕγγαμος καὶ ἑτῶν 65 παραπονουμένη, ὅτι ἀπὸ 7 μηνῶν ἔχει πόνον εἰς τὸ ἐπιγάστριον, ἐμέτους ἐνίοτε μετὰ διογκώσεως τῆς κοιλίας, οἴδημα τῶν κάτω ἄκρων ἄνευ ἀσκιτικοῦ ὑγροῦ, πυρετὸν κυμαινόμενον ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νοσηλείας μεταξὺ 37—38, περὶ δὲ τὸ τέλος 37—37.2 ἢ 3/10· διαρροεῖται κατὰ διήμερον· ἡ ἐξέτασις τοῦ θώρακος ἦτο ἀρνητικὴ, ἐν τῇ κοιλίᾳ ὁ σπλὴν φυσιολογικός, ἀλλὰ τὸ ἥπαρ προέχον μεγαλείτερον τοῦ φυσιολογικοῦ καὶ ἀλγεινὸν τῇ πίεσει ἰδίως πρὸς τὸν μικρὸν αὐτοῦ λοβόν· ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει αἰσθάνεται τις ἀνωμαλίαν τῆς ἐπιφανείας καταφανῆ. Οὐρα φυσιολογικά. Τὸ σύνολον τῆς ἀσθενοῦς, τὸ ἐλαφρῶς ἰκτερωδὲς τῆς χροιάς τοῦ δέρματος καὶ ἡ προϊοῦσα κατάπτωσης, μετὰ τὴν ἀρνητικὴν δοκιμαστικὴν παρακέντησιν πολλακίς ἐπαναληφθεῖσαν, ἐπέτρεψαν ἡμῖν τὴν διάγνωσιν τοῦ καρκίνου τοῦ ἥπατος.

Ἡ ἀσθενὴς τῆ 29 Ὀκτωβρίου ἀπῆλθεν, ἀλλ' ὁμως ἐπανῆλθε τῆ 12 Νοεμβρίου τέλειον ἐξηντλημένη καὶ ἔχουσα, σὺν τοῖς προειρημένοις συμπτώμασιν, ἰκτερον βαθύτερον, ἥπαρ ὑπερδιπλάσιον καταλαμβάνον τὸ 1/3 τῆς κοιλίας, μεγάλην τῶν δυνάμεων καταβολὴν καὶ σχετικὴν ἰσχυρανσιν ἐν τῇ πολυσαρκίᾳ, ἥτις διέκρινε τὴν ἄρρωστον· μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν ἑπτὰ ἤρξατο ἐμοῦσα τὸ γάλα ἐν ᾧ διέκρινε τις γλωιδεῖς στακτοχρόους ὕλας, διερροεῖτο ἰσχυρῶς καὶ τῆ 25^η ὑπὸ ἀστραπιαίαν ἐμφάνισιν περιτονικῶν συμπτωμάτων ἀπέθανεν.

Νεκροψία. Μόνῃ ἡ κοιλία ἠνοίχθη καὶ μετὰ τὴν τομὴν βλέπομεν παχὺ στρώμα λίπους σκέπον πάσας σχεδὸν τὰς ἕλικας τῶν ἐντέρων, τὸ δὲ μεσεντέριον καὶ τὸ ἐπίπλοον οἰονεὶ λιπωδῶς ἐκπεφυλισμένον· ἐν τῇ κοιλότητι τῆς κοιλίας, ἐκτὸς ἰνώδους καὶ ὀρρώδους ἀλλὰ κακὸς ἐξιδρώματος, διακρίνομεν ἥπαρ πελώριον καλύπτον τὸ πλείστον τοῦ στομάχου καὶ μέρος τῆς ἄνω μοίρας τῶν ἐντέρων, ἐπὶ δὲ τοῦ μικροῦ λοβοῦ αὐτοῦ ὀξιδία τινα μεγέθους λεπτοκαρού μικροῦ. Δι' ἐπιτηδείας ἄρσεως τοῦ ἥπατος ἐκ τῆς κάτω περιφερείας παρατηροῦμεν πρόσφυσιν τῆς χοληδόχου κύστεως πρὸς τὸ ἀμέσως ἀπὸ τοῦ πυλωροῦ ἀρχόμενον τμήμα

τοῦ δωδεκαδάκτυλου, συγχρόνως ῥήγμα πρὸς τὴν πρόσφυσιν ἐξ ἧς ἀναβλύζει κιτρινόχρουν ὑγρόν· διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ στομάχου βλέπομεν ὅτι ὁ χώρος τῆς χοληδόχου κύστεως εἶναι διπλασίως διηυρυσμένος ἔχων τὸ ἐπιπολῆς ἔσω στρώμα μέλαν, πεπαχυμένον, σκληρὸν καὶ ἐνιαχοῦ ἐξελκωμένον, ἐνῶ τὸ ἐντερον διηθημένον μὲν καὶ φέρον ὀξιδία τινα, ἀλλ' ὄχι καὶ διάτρητον, ἐπιτρέπον δὲ καὶ τὴν ἐλευθέραν δίοδον τοῦ μικροῦ δακτύλου· ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς χοληδόχου κύστεως λίθος ἐπιμήκης μεγέθους ὅσον ὧου περιστερᾶς περίπου· ἅπας ὁ τὴν χοληδόχον κύστιν περιβάλλων ἥπατικὸς ἰστός μέχρι 4—5 ὕφεκ. τελείως διηθημένος καὶ τὴν ὄψιν λευκός, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ σώματος σποραδικὰ τινα ὄγκιδια φύσεως κακοήθους· διὰ τομῶν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἐξέρχεται χολὴ ὑδαρῆς λίαν καὶ ἀπὸ τῶν χολαγωγῶν ἀπορρέουσα, ὁ ἥπατικὸς ἰστός ὑπὸ τῆς χολῆς διηθημένος ἔχων χρῶμα ἰκτερικὸν καὶ εὐδιάθροπος λίαν· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς τῆς κοιλίας ἦτοι ὁ σπλὴν καὶ οἱ νεφροὶ φυσιολογικοί· χροιά δέρματος ἰκτερικὴ.

Ἡ περίπτωσις αὕτη τοῦ καρκίνου τῆς χοληδόχου κύστεως μετὰ προσφύσεως πρὸς τὸ λεπτόν ἐντερον καὶ μετὰ ῥήξεως τοῦ χοληδόχου σάκκου μετὰ περιτονίτιδος φέρει εἰς τὴν μνήμην μου ἑτέραν περίπτωσιν, ἀνακοινωθεῖσαν ὑμῖν τὸ παρελθὸν ἔτος· τότε προὔκειτο ἄλλοτε πάλιν περιτονίτιδος ἀσθενοῦς ὑπὲρ τὰ 60 ἔτη ἀγούσης, ἥτις μετὰ ὀλιγοήμερον νοσηλείαν καὶ μετὰ συμπτωμάτων διαρροίας καὶ τελείας ἐξαντλήσεως ἄνευ ἰκτέρου καὶ πόνου ἐπὶ τοῦ ἐπιγαστρίου, ὡς ἐνθυμοῦμαι, ἀπέθανεν. Κατὰ τὴν νεκροψίαν εὐρέθη μέρος τοῦ ἀρχικοῦ τμήματος τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου κατέχον τὴν θέσιν τῆς χοληδόχου κύστεως, οὕτως ὡς τε πᾶν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἥπατος κατῆρχετο διωχθέντος ἀμέσως διὰ τοῦ προσπεφυκότος λεπτοῦ ἐντέρου καὶ διὰ τοῦτο ὁ χώρος ἦτο κενὸς χολῆς καὶ χολόλιθος οὐδὲ εἰς. Ἄλλας δευτεροπαθεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ καρκίνου ἐν τῇ ἥπατι καὶ τοῖς παρακειμένοις ὀργανοῖς δὲν ἐνθυμοῦμαι δυστυχῶς, ἀπολεσθέντος τοῦ χειρογράφου· κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τῆς ἀνακοινώσεως παρετήρησα ὅτι προὔκειτο περὶ πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου

προσφύεντος τῇ χοληδόχῳ κύστει, ἦν καὶ καθ' ὀλοκληρίαν κατέστρεψεν. Ἐκ τῶν ἀξιοτίμων συναδελφῶν εἰς παρετήρησε τότε, ὅτι ἕνεκα τῆς σπανιότητος πρωτοπαθοῦς καρκίνου τοῦ δωδεκαδακτύλου πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ὁ καρκίνος ἐκ τῆς χοληδόχου κύστεως τὴν ἀρχὴν ἔσχεν· ἕτερος συναδελφός παρετήρησεν ὅτι συχνότερον οἱ καρκίνοι τῆς χοληδόχου κύστεως παρατηροῦνται μετὰ χολολίθων, τοῦθ' ὅπερ συμπεραίνω, ὅτι χολολίθοι προκαλοῦσι τὴν εἰς καρκίνον διάθεσιν.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, ἤδη δὲ ὅποια τὰ ἐκ τῆς νεκροψίας συμπεράσματα ἡμῶν;

Κατὰ τοὺς παθολογικοὺς ἀνατόμους τὸ ἥπαρ εἶναι συνηθέστερον ἔδρα δευτεροπαθῶν τοῦ καρκίνου ἐκδηλώσεων, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὅπως διακρίνωμεν ὅτι ὑπῆρχε δευτεροπαθῆς καὶ οὐχὶ πρωτοπαθῆς καρκίνος τοῦ ἥπατος, ὠφειλομεν νὰ γνωρίζωμεν ποῦ πρωτοπαθῶς τὸ νόσημα ἐπενέμετο· τοῦτο ἦτο ἀδύνατον, διότι καὶ μὲν δὲν εἶδομεν τὴν ἀσθενῆ ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος ὁπότε τὰ διαγνωστικὰ φαινόμενα εἶναι ἀνεπαρκῆ, πλὴν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἥπατος καὶ ἡ διάκρισις τῶν ὀγκιδίων ἐπὶ τοῦ μικροῦ λοβοῦ ἐδικαιολογεῖ τὸ πρωτοπαθὲς τοῦ νοσήματος ἐν τῷ ἥπατι· ὅτι δὲ ὁ κακοήθης ὄγκος ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως ἀρχὴν εἶχεν, ἀποδεικνύεται ἰδίως ἐνταῦθα, οὐ μόνον ἐκ τῶν σχετικῶν μικρῶν ἀλλοιώσεων τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου τῆς διηθήσεως τοῦ ἥπατικοῦ ἴστου, ὅστις ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῆς χοληδόχου κύστεως ἐξεφυλίσθη, ὀλίγα δὲ καὶ διάσπαρτα ὀγκίδια εἶχεν ἐν τῷ λοιπῷ ἥπατικῷ σώματι, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τῷ καρκίνῳ τῆς χοληδόχου κύστεως. Ἡ νεκροψία ἤγαγεν εἰς φῶς καὶ χολολίθον εὐμεγέθη ἐπεξηγοῦντα ἐν μέρει καὶ τὸν μικρὸν πυρετόν, ὅστις ὁμῶς καὶ ἄνευ αὐτοῦ γεννᾶται ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων ἐξελκώσεων τῆς κύστεως, δὲν δύναται ὁμῶς νὰ θεωρηθῆ καὶ προδιαθέτουσα αἰτία τοῦ καρκίνου, ὡς φαίνονται παραδεχόμενοι παθολόγοι τινὲς ἐν οἷς καὶ ἰατρός τις περισυλλέξας 25 περιπτώσεις, ἅς ἐν ἰατρικῷ περιοδικῷ κατὰ τὸ θέρος τοῦτο ἐδημοσίευσεν καὶ ὅπου συγχρόνως εὔρε καὶ χολολίθους· διότι ἡ συνύπαρξις χολολίθων δὲν εἶναι ἀσύνθητες εὐρημα κατὰ τὸν Klebs καὶ ἐξηγεῖται νομίζομεν ἐπαρκῶς ἐκ

καταστάσεως τοῦ ἐνδοχοληδόχου στρώματος, οὕτινος ἡ διάκρισις ἢ τὰ καρκινωματώδη κύτταρα δύναται ν' ἀποτελέσωσιν ἀφορμὴν ἢ καὶ πυρῆνα χολολίθων, ἄλλως δὲ καὶ ἐν ἄλλαις κοιλότησι σχηματίζονται λίθοι, καὶ κινδυνώδεστεροι μάλιστα, ἀλλ' οὐδέποτε ἐθεωρήθησαν προδιαθέτουσα αἰτία τοῦ κακοήθους ὄγκου· ὅτι δὲ συνηθέστερον ἀπαντᾷ ὁ καρκίνος τῆς χοληδόχου κύστεως παρὰ γυναίξει καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ βέβαιον· καὶ τοῦτο μόνον διὰ γενικωτέρων καὶ ἀκριβεστέρων στατιστικῶν δυνατὸν εἶναι ν' ἀποδειχθῆ, ὅπερ ἀπίθανον, οὐδενὸς ἀνατομικοῦ ἢ φυσιολογικοῦ λόγου ἐπιτρέποντος τῆς αὐτῆς τινὰ προτίμησιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΖ'

6 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Κ. ΜΑΚΡΗ

Ὁ κ. **Ἄν. Γαβριηλίδης** παρουσιάζει ἀσθενῆ 28 ἐτῶν φέροντα ἐκτεταμένην διάθεσιν τῆς δεξιᾶς παρεΐας ἐξ ἀκτινομυκιάσεως.

Ὁ κ. **Ἄ. Ἀντίπας** παρουσιάζει φωτογραφικὴν εἰκόνα ἐτέρου πάσχοντος ἐξ ἀκτινομυκιάσεως τοῦ προσώπου καὶ ἀναγινώσκει ἀνακοίνωσιν **περὶ ἀκτινομυκιάσεως**, μετὰ περιπτώσεως ἧς ἐπεδείξατο προηγουμένως τὴν εἰκόνα, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Περὶ τῆς καινοφανοῦς ταύτης νόσου οὐδεμία, καθ' ὅσον γνωρίζω, κλινικὴ μελέτη, ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένης περιπτώσεως, ἐγένετο ἄχρι τοῦδε παρ' ἡμῖν, τὸ ἐπ' ἐμοὶ δέ, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον ὅπερ εἶδον κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, καὶ ὅπερ κλινικῶς διεγνώσα πρὶν ἢ ἡ μικροσκοπικὴ ἔρευνά μοι ἐπιβεβαιώσῃ τὴν διάγνωσιν ταύτην. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν βεβαίως ὑπάγονται καὶ πολλοὶ τῶν ἐταίρων, εἰ μὴ πάντες. Τοῦτο δὲ οὐχὶ διότι ἡ νόσος αὕτη τυγχάνει τῶν σπανιωτάτων παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχομεν ἐπιστήσιν εἰς ἐτὶ τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν οὕτως εἰπεῖν αὐτῆς μεταξὺ ποικί-

λων άλλων παθήσεων μεθ' ὧν εὐκόλως συγχεύεται. Ἐὰν λάβω ὑπ' ὄψιν τὰ κλασικὰ συγγράμματα, τὰ πραγματευόμενα περὶ τῆς ἀκτινομυκιάσεως καὶ ἰδίως τὸ πλήρες βιβλίον τοῦ ἐν Λυῶν καθηγητοῦ κ. Α. Poncet, βλέπω ὅτι ἡ νόσος αὕτη ἀπαντᾷ ἐφ' ὄλων τῶν σημείων τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει χωρῶν τῆς γῆς. Ὁ κ. Poncet φρονεῖ μάλιστα, ὡς μοι ἔγραψε πρὸ ἐνὸς ἔτους, ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ὑπαρξίς τῆς νόσου ταύτης θὰ ἦναι πιθανωτάτη· διὸ καὶ ἠρξάμην ἔκτοτε, παρακινούμενος ὑπὸ τῆς γνώμης τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ καὶ λίαν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἀρμοδίου, προσέχων εἰς τὰ ὑποπτα περιστατικά. Δὲν ἐβράδυνα δὲ νὰ ἱκανοποιηθῶ· διότι τὸν παρελθόντα Μάιον παρετήρησα τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρρωστον, ὃν καὶ ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Αὐτ. Ἱατρ. Ἐταιρείαν ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριῶν αὐτῆς.

Εἰ καὶ ἠλλείπουσι παρ' ἡμῖν κλινικαὶ περιπτώσεις ἀκτινομυκιάσεως, ἐν τούτοις ὁ παρατηρητικώτατος ἑταῖρος κ. Γαβριηλίδης¹, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1898 παρουσίασεν ἡμῖν ἐνταῦθα μικροσκοπικὸν παρασκευάσμα ἀκτινομύκητος, ὃν εὔρε κατὰ τὴν ἐξέτασιν πύου ἀποσταλέντος αὐτῷ παρὰ συναδέλφου καὶ παρακαλοῦντος νὰ ἀναζητήσῃ τὸ μικρόβιον τῆς φυματιώσεως, καὶ ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς μικροσκοπικῆς ταύτης ἐρεύνης, ἀνέγνω ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ πραγματείαν περὶ ὀφθαλμικῆς ἀκτινομυκιάσεως² ἀξίαν λόγου.

Ἰδοὺ ἡ παρατήρησις. Μην. Σπύρος, ἑτῶν 64, ξυλουργὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὀρμώμενος ἐκ Σίφνου κατοικῶν ἐνταῦθα (ἐν Γαλατᾷ) ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας. Τῇ 22 Μαΐου 1900 παρουσιάζεται εἰς τὸ χειρουργικὸν τμήμα τοῦ ἰατρείου τῆς Φιλ. Ἀδελφότητος φέρων κατὰ τὴν δεξιὰν σιαγόνα καὶ τὸν λαιμὸν ἐξοίδησιν καὶ ἔλκη· διηγεῖται δὲ ὅτι πρὸ πέντε μηνῶν παρετήρησεν ὅτι ἡ δεξιὰ αὐτοῦ παρεῖα, ἄνευ

ἀφορμῆς ἢ κλουδήποτε τραύματος, ἤρξατο νὰ ἀλγῇ καὶ νὰ ἐξοιδαίνηται, ὅτε ἀνεράνησαν μικρὰ ἀποστήματα περὶ τὴν δεξιὰν γωνίαν τοῦ στόματος καὶ ἀλλαγῶν τοῦ προσώπου, ἅτινα αὐτομάτως ἐξελκωθέντα κατέλιπον οὐλὰς καὶ συρίγγια. Ἐπίσης παρετήρησεν ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα ὅπως ἄλλοτε· ἀρνείται ὅτι ἔσχε καὶ σύφιλι, ἐρωτώμενος δὲ βεβαίως ὅτι ὑπέφερεν ἐξ ὀδονταλγῶν ἃς προσεπάθει νὰ κατευνάσῃ δάκνων συνήθως ὄζον ῥητινώδους ξύλου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου ἐπειδὴ ἡ διόγκωσις ἢ περὶ τὸν λαιμὸν κυρίως ἐλάμβανε διαστάσεις, οἱ δὲ πόνοι ἐπίσης καθίσταντο ἰσχυρότεροι, εἰσῆλθεν εἰς τι τῶν ἐνταῦθα νοσοκομείων, ὅπουθεν μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπεπέμφθη χωρὶς τὴν ἐλαχίστην νὰ δεχθῇ ἐπέμβασιν, τῆς παθήσεως, φαίνεται, ἐκληφθείσης ὡς κακοήθους τινὸς ὄγκου. Οὕτως ἔχων προσῆλθε τῇ 22 Μαΐου εἰς τὸ ἰατρεῖον.

Παρούσα κατάστασις. Ἰδοὺ τί παρουσίαζεν ὁ ἄρρωστος, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξήτασα αὐτόν. Φλεγμονώδη ἐξοίδησιν σκληρὰν, ποῦ δὲ καὶ κλυδάζουσαν, ἀνώμαλον τῆς δεξιᾶς μοίρας τοῦ προσώπου καὶ τοῦ τραχήλου, εἰς διάφορα δὲ σημεία οὐλὰς εἰσχυρὰς καὶ συρίγγια μετ' ἀκανονίστων ἢ ἀποπεφραγμένων στομιῶν. Εἰδικώτερον παρετήρησα κάτωθεν τῆς δεξιᾶς γωνίας τῆς κάτω σιαγόνας μέγαν φλεγμονώδη ὄγκον τὸ μέγεθος ὧσ' ἡ χηνός, καταφανῶς κλυδάζοντα. Ἐπίσης ὅπισθεν τοῦ λοβίου τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς παρατηροῦνται δύο μικροὶ μαλακοί, κλυδάζοντες ὄγκοι. Διὰ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἑλαφρᾶς πίεσεως, παρατηρῶ ὅτι οἱ περίξιστοι παρουσιάζουσιν οἰδηματώδη σύστασιν ὑπόσκληρον. Τὸ στόμα πρῶσιάζει τριῶν μεγάλου βαθμοῦ, τοῦ μεταξὺ τῶν κοπτήρων ἀνοίγματος μὴ ὑπερβαίνοντος τὰ 8—9 χιλ. τοῦ μ.. Ἡ διὰ τοῦ δακτύλου ἐξέτασις τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος ἀποδεικνύει τὸν βλενογόνον κατὰ φύσιν ἔχοντα καὶ μόνον· δεξιόθεν τραχύτης μικρὰ εἶναι αἰσθητὴ ἀντιστοίχως πρὸς τὰς ἐξῶθεν βλάβας. Οἱ δύο τελευταῖοι γόμφιοι ἠλλείπουσιν. Τὰ ὑποκείμενα ὅσπ' ἔχουσιν ὑγιῶς, καίτοι· ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ταῦτα πεπαχυμένα, διότι ἡ μήλη διὰ τῶν συριγγωδῶν ἐλκῶν εἰσαγομένη δὲν συνκντᾷ οὔτε ἀπολύματα ὀσπῶν, οὔτε γυμνὴν αὐτῶν ἐπιφάνειαν. Ἡ γενικὴ κατάστασις καλῆ.

1. Ὁσ. πρακτ. Βιολ. Ἔπ. 4 Φεβρ. 1898, συνεδ. ΚΤ'.

2. Οἱ Εὐρωπαῖοι ὠνόμασαν τὴν νόσον ταύτην actinomycose, actinomycosis. Ὁ Χασιώτης, ἀκτινομυκητίασιν, ὁ κ. Γαβριηλίδης ἀκτινομυκητώσιν. Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο παράλογον νὰ διατηρήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ὄρον τῶν Εὐρωπαίων, ἀκτινομύκωσις, ἢ τὸ ἀκτινομυκίασις, κατὰ τὸ λιθίσις, ἀφοῦ ὑπάρχει ὀξεία ἐλλληνικὴ μῦκος καὶ μυκός.

Ἀπέναντι τοιαύτης εικόνας καὶ τοιαύτης παθήσεως ἰδιορρυθμοῦ διέγνωσα ἀκτινομυκίασιν τοῦ προσώπου ἐπιφυλαχθεὶς νὰ ἐπιβεβαιώσω τὴν διάγνωσιν ταύτην καὶ διὰ μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως. Αὕτη γενομένη ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου ὑπῆρξε καταφατικῆ.

Πορεία καὶ θεραπεία. Μετὰ τὴν σχάσιν τῶν διαφόρων ἀποστημάτων, ὧν τὸ μέγιστον ἔκειτο ὡς εἶπον ἀνωθεν τῆς γωνίας τῆς σιαγόνας, τὴν ἀπόξισιν καὶ τὴν διασωλήνωσιν αὐτῶν ὑπέβαλον τὸν ἄρρωστον εἰς τὴν διὰ τοῦ ἰωδιούχου καλίου θεραπείαν εἰς δόσεις μεγάλας, 4—6 γραμμ. καθ' ἑκάστην. Καίτοι ἡ λήψις τοῦ φαρμάκου τούτου ἐπέφερον ἰωδισμόν ἔντονον μετὰ ἐπιστάξεων κλπ., ἐν τούτοις τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ταχὺ καὶ εὐνοϊκόν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ταχεῖα ἐπίσης ἦτο καὶ ἡ ἐμφάνισις νέων ἀποστημάτων εἰς διάφορα ἄλλα σημεῖα τῆς πασχούσης μοίρας τοῦ προσώπου· μέχρι τοῦδε δὲ διήνοιξα τέσσαρα ἢ πέντε ἕτερα τοιαῦτα, ὧν τὸ σπουδαιότατον ἄμα καὶ χαρακτηριστικώτατον ἔκειτο ἐν τῇ κροταφικῇ χώρᾳ. Ἡ ἐπούλωσις καὶ ἀποξήρανσις ἐνίων ἀποστημάτων ὑπῆρξε ταχυτάτη καὶ ἐντελής, ἄλλων ὅμως ἐτι καὶ νῦν βραδύνει παρὰ τὴν χειρουργικὴν θεραπείαν καὶ τὰς γενναίας δόσεις τοῦ ἰωδ. καλίου. Ἐν γένει δὲ ἡ βελτίωσις εἰς τὸν ἄρρωστον εἶναι λίαν καταφανῆς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ τρισμοῦ ἡλαττώθη ἐπαισθητῶς.

Συμπέρασμα. Καὶ ἐκ τῆς ἐμῆς περιπτώσεως καὶ ἐκ τῆς τυχαίας ὑπὸ τοῦ κ. Γαβριηλίδου γενομένης εὐρέσεως τοῦ ἀκτινομύκητος ἐντὸς πύου ἀποστημάτων τοῦ στέρνου καὶ τοῦ ἥπατος, ἐξάγεται ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ἡ ἀκτινομυκίασις τυγχάνει οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶσα καὶ ὅτι ἂν ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν, καὶ δὴ οἱ τῶν ἐπαρχίων συναδέλφοι, εἶναι δυνατὸν νὰ πολλαπλασιασθῶσιν αἱ ὁμοίαι παρατηρήσεις. Τὸ πρακτικόν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι διαγιγνώσκοντες εὐκολώτερον τὴν νόσον, τοῦ μικροσκοπίου ἐπικουροῦντος, θὰ δυνάμεθα καὶ νὰ θεραπεύωμεν αὐτὴν λογικώτερον, τοῦ ἰωδιούχου καλίου ἀποδειχθέντος διὰ πλείστων παρατηρήσεων λίαν δραστικῶ καὶ σχεδὸν εἰπεῖν εἰδικῶ φαρμάκου, ὅταν συμπαρομαρτῆ καὶ ἡ χειρουργικὴ θεραπεία.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἐπιτραπήτω μοι

νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀκτινομυκίασεως, καὶ ἰδίᾳ τῆς κροταφο-προσωπικῆς μορφῆς. Γνωστὸν ὅτι ἡ νόσος αὕτη, ἀπαντῶσα καὶ παρὰ τοῖς κατοικίδιοις ζώοις καὶ τῷ ἀνθρώπῳ, εἶναι μολυσματικὴ ὀφειλομένη εἰς μύκητα τοῦ γένους τῶν *ψοσπόρων*. Ὁ μύκης οὗτος ἐμφανίζεται ἐν τοῖς ζώοις ἰστοῖς ὑπὸ μορφήν κιτρίνων σφαιρικῶν σωματείων, ὧν στοιχεῖά τινα διευθύνονται πρὸς τὴν περιφέρειαν αὐτῶν ἀκτινηδόν, ἐξ οὗ καὶ ἡ προσωνομία ἀκτινομύκης. Συνηθεστάτη δὲ οὕσα παρὰ τοῖς βουσί, ὧν τὰς σιαγόνας καὶ τὴν γλῶσσαν προσβάλλει κατ' ἐξοχὴν, ἐντοπιίζεται παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν· οὐχ ἦττον προσβάλλει πλείστα ἄλλα ὄργανα καὶ δὴ τὰ γειτνιάζοντα πρὸς τὸν πεπτικόν σωλήνα καὶ τὰς ἀεροφόρους ὁδούς, καθ' ὅσον διὰ τῶν ὁδῶν τούτων εἰσδύει εἰς τὸν ὄργανισμόν ὁ μύκης.

Οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὴν μελέτην τῆς νόσου ταύτης εἶναι πλείστοι, οὕτως ὥστε καὶ ἡ ἀπλῆ αὐτῶν ἀπαριθμησις ἤθελε καταλάβει πολλὰς σελίδας. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὸ πρὸ δύο ἐτῶν ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ καθηγητοῦ A. Poncet καὶ L. Bérard (*Traité clinique de l'actinomyose humaine. Pseudoactinomyose et Botryomyose*, Paris, 1898), ἐν ᾧ πλὴν τῆς ἐκτενοῦς καὶ ἐπισταμένης μελέτης τοῦ ζητήματος εὐρίσκει τις καὶ λεπτομερεστάτην βιβλιολογίαν. Νεωτέρα ταύτης μελέτη εἶναι ἡ τοῦ κ. R. Blanchard δημοσιευθεῖσα ἐν *Arch. de Parasitologie* 1889, II, No 3, p. 329. *Quelques cas d'actinomyose*.

Ἱστορικῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα ὑπενηθμιζόμεν ἀπλῶς ὅτι ἡ πρώτη παρατήρησις ἀκτινομυκίασεως τοῦ ἀνθρώπου ἀνήκει εἰς τὸν *Israël*, δημοσιευθεῖσά τῷ 1870 ἐν τοῖς *Birchweibers* ἀρχείοις. Μετὰ δέκα ἔτη ὁ *Nocard* καὶ *Lucet* παρουσίασαν ἐνώπιον τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν *Παρισίων* τὸν πρῶτον ἐν *Γαλλίᾳ* ἀκτινομυκιάοντα. Ὡστε καὶ ἡμεῖς μεθ' ὄλην τὴν ἀτέλειαν τῶν μέσων ἡμῶν δὲν ὑστερήσαμεν πολὺ τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ παρουσιάσωμεν τῷ καθ' ἡμᾶς Ἱατρικῷ κόσμῳ τὴν πρῶτην, ὡς νομίζω, περίπτωσιν ἀκτινομυκίασεως τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ μικροβιολογικοῦ

ἐλέγχου ἐπιεκχυρωμένου. Εἶναι ἀληθές ὅτι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα συναδέλφων θὰ ἀναμνησθῶσιν ὅτι τοιαῦτα ὁμοία περιστατικά συνήντησαν κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ καθορίσωσι τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος. Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι ἀπὸ τοῦ 1857 ἤδη ὁ Lebert ἐν τῷ ἀνατομοπαθολογικῷ αὐτοῦ ἄτλαντι περιγράφει καὶ εἰκονίζει ἀκριβέστατα τοὺς κιτρίνους κόκκους καὶ τὸν ἀκτινομύκητα, ἅτινα εὔρεν ἐντὸς πύου σταλέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Louis τῷ 1848· τὸ πύον προήρχετο ἐξ ἀποστήματος τῶν θωρακικῶν τοιχωμάτων. Ὁ δὲ Harz (de Munich) ἔδωκεν εἰς τὸ παράσιτον τὴν προζωνυμίαν *actinomyces bovis*.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ταξινόμησιν, ἣν παραδέχεται ὁ Poncet, ἡ ἀκτινομυκίασις διακρίετα εἰς *τραχηλοπροσωπικήν, θωρακικήν, κοιλιακήν* καὶ *δερματικήν*. Ὡς ἐπιπλοκάς δὲ τῶν μορφῶν τούτων περιγράφουσι τὰς ἐντοπίσεις τοῦ μύκητος ἐν τοῖς ὀστέοις, τῷ *ἐγκεφαλονωτιαίῳ ἄξονι*, τοῖς *οὐροποιογεννητικοῖς ὄργανοις*, τῷ *ἦπαι* καὶ τοῖς *αἰσθητηρίοις ὄργανοις*, ἐντοπίσεις, ὡς εἶπομεν, σχεδὸν πάντοτε δευτεροπαθεῖς, τοῦ διὰ μεταστάσεως μολυσμοῦ ἀποδειχθέντος δυνατοῦ. Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν τραχηλοπροσωπικὴν μορφήν ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀκτινομυκίασις τοῦ στόματος ἐν γένει καὶ τῆς γλώσσης.

Ἐκ τῶν διαφόρων στατιστικῶν τοῦ Illich (ἐν Αὐστρίᾳ), Moosbrugger (ἐν Γερμανίᾳ), Sokolow (ἐν Ρωσίᾳ), Güder (ἐν Ἑλβετίᾳ), ἐξάγεται ὅτι ἡ ἀκτινομυκίασις προσβάλλει συνηθέστερον τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν, ἐπὶ 100 δὲ περιπτώσεων αἱ 55 περίπου ἀνάγονται εἰς τὴν τραχηλοπροσωπικὴν μορφήν. Ἐν Γαλλίᾳ τὰ μέχρις ἐσχάτων γνωστὰ περιστατικά ἀκτινομυκιάσεως ἀνήρχοντο εἰς 67, ὧν τὰ 54 τῆς τραχηλοπροσωπικῆς μορφῆς, ἤτοι 85 ἐπὶ τῶν ἑκατόν. Ἀλλὰ καθὰ φρονεῖ ὁ κ. Poncet πολλὰ περιστατικά ἀκτινομυκιάσεως τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου ἔμειναν ἀπαρατήρητα, οὗ ἕνεκα ἡ ἀναλογία αὕτη δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς τῶν λοιπῶν συγγραφῶν.

Ὅπωςδὴποτε ἡ συχνοτάτη αὕτη ἐντόπισις τοῦ ἀκτινομύκητος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν περιλαμβάνει καὶ τὰ τυπικώτατα καὶ

τὰ χαρακτηριστικώτατα περιστατικά. Εἰςδύει δὲ ὁ μύκης εἰς τὸν ὄργανισμόν διὰ τοῦ βλενογόνου τοῦ στόματος καὶ τοῦ φάρυγγος καὶ καταλαμβάνει τὴν παρεϊάν, τὰς σιαγόνας, τὸ ὑοειδές ὄστρον κλπ. Σπανίως που ἀναφέρονται παραδείγματα καθ' ἃ τὸ πρόσωπον καὶ ὁ λαιμὸς ἐμολύνθησαν ἀμέσως, ἐξ ἀπλῆς ἐπαφῆς μεμολυσμένων ὑπὸ τοῦ παρασίτου ἀντικειμένων. Τὸ μολύνον ξένον σῶμα εἶναι συνήθως στάχυς, ὁ δὲ ἐνοφθαλμισμὸς συμβαίνει, ἄλλοτε μὲν ἐν ἐνὶ χρόνῳ· τὸ ξένον δηλαδὴ σῶμα, ὅπερ παράγει τὴν λύσιν τῆς συνεχείας τοῦ βλενογόνου, παρασύρει ταυτοχρόνως τὸ παράσιτον ἐν τοῖς ἰστοῖς· ἄλλοτε δὲ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἐνοφθαλμιάσεως εἶναι διάφορος· π. χ. μία προϋπάρχουσα ἐξέλιξις ἢ τερηδόνες ὀδόντων, διευκολύνουσι τὴν εἰς τὸν ὄργανισμόν εἰσοδὸν τοῦ μύκητος διὰ τῆς μασησεως ἢ ἀλλοίας τινὸς ὁπωςδὴποτε ἐπαφῆς φυτικῶν ὡς τὰ πολλὰ οὐσιῶν ὑπὸ τοῦ παρασίτου μεμολυσμένων. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ Soltman, ὁ Régnier, ὁ Ammeutrop, ὁ Illich, ἐγχειροῦντες ἀκτινομυκιάσεις τῆς περὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν χώρας, εὔρον τεμάχια στάχυος κριθῆς ἐντὸς τοῦ πύου καὶ κίτρινα κοκκία. Ἐπίσης ὁ Boström εὔρεν ἐν τῇ ψοθήκῃ στάχυν κριθῆς ὑπὸ ἀκτινομυκίτων κεκαλυμμένον· ἡ ψοθήκη εἶχε μολυνθῆ δευτεροπαθῶς ἐκ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως· πειραματικῆ οὕτως εἶπειν ἀποδείξεις. Φορεῖς ὁμοῦ τοῦ παρασίτου πλὴν τῶν δημοτικῶν καρπῶν καὶ τῆς φυτικῆς κόνεως, εἶναι καὶ ὁ φλοιὸς τῶν ξύλων, καὶ αὐτὰ τὰ ὑγρὰ καὶ πεπαλαιωμένα ξύλα, ἢ τὰ νεοσχηθῆ κλαδιά τῶν ἀκανθωδῶν δενδρυλλίων. Εἰς τὴν ἐμὴν περίπτωσιν, ὡς εἶπον, φαίνεται ὅτι ὄζος ῥητινώδους ξύλου ὑπῆρξε τὸ μέσον τοῦ μολυσμοῦ.

Τῆς ἀκτινομυκιάσεως ταύτης τοῦ προσώπου οἱ συγγραφεῖς περιγράφουσι δύο μορφάς, τὴν ὀξείαν, σπανιωτάτην οὖσαν, καὶ τὴν ὑποξείαν ἢ χρονίαν, ἣτις εἶναι καὶ ἡ συνηθεστάτη. Τῆς πρώτης ὀλίγιστα περιστατικά ὑπάρχουσιν, ἀναφέρομεν ὁμοῦ ὡς τύπον τὴν ἐξῆς παρατήρησιν τοῦ Roser.¹ α' Ἀπόστημα ὀγκώδες μετὰ σκληρᾶς βλάσεως καὶ ἐπιφανείας τε-

1. Roser Karl, zwei Fälle von acuter Aktinomyose; Deutsche med. Wochenschrift. 1886.

ταμένης, αναπτυχθὲν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὑπογναθίῳ χώρᾳ παρὰ γυναικί πεντηκοντούτιδι ἄνευ προφανοῦς αἰτίας. Τὰ δρια τοῦ ἀποστήματος συνέχονται πρὸς λίαν σκληρὰν περὶ αὐτὸ διήθησιν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ μέσου τοῦ λαιμοῦ καὶ καταλαμβάνουσαν ἐξ ἄλλου μέρους τὴν γλώσσαν. Ὑπαρξίς μεγάλου τρισμοῦ. Κατὰ τὴν σχάσιν τοῦ ἀποστήματος, τὸ ἐκχυθὲν πύον περιεῖχε τοὺς χαρακτηριστικούς κιτρίνους κόκκους τοῦ ἀκτινομύκητος».

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις σημειοῦται πυρετὸς ἔντονος καὶ παραλήρημα· ὁ δὲ Poncet φρονεῖ ὅτι ἡ φλεγμονώδης ἐξέλιξις τῆς νόσου ἐν τῇ ὀξείᾳ ταύτῃ μορφῇ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς συνδυασμὸν μικροβίων, ἢ εἰς ἔντονόν τινα τάχα μολυσματικὴν δύναμιν τοῦ παρασίτου, καθάπερ ἐφρόνει ὁ Roger¹. Ἡ διάγνωσις αὐτῆς μόνον διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως εἶναι δυνατή.

Τῆς δὲ χρονίας ἀκτινομυκιάσεως τοῦ προσώπου, τὰ τρία τέταρτα σχεδὸν τῶν ὄλων περιπτώσεων περιλαμβάνουσης, ἡ συνηθεστάτη μορφή εἶναι ἡ κροταφοσιαγονική, καθ' ἣν τὸ κέντρον τῶν ἀλλοιώσεων εὐρηται περὶ τὴν ἄρθρωσιν τῆς σιαγόνας, ἀλλ' οὐχὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἄρθρῳσει. Ἡ κλινικὴ δὲ καὶ μόνη ἐξέτασις ὀδηγεῖ τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς κλασικῆς ταύτης μορφῆς. Τὴν συμπτωματολογίαν ταύτης ἀναφέρομεν δι' ὀλίγων.

Ἡ πάθησις ἐκδηλοῦται τὸ πρῶτον ὑπὸ ἄλγους μᾶλλον ἢ ἥττον ἔντονου καὶ ἐνίοτε διαλείποντος κατὰ τοὺς τελευταίους γομφίους, οἵτινες ἐνίοτε εἶναι τερηδονισμένοι, πολλάκις δμως καὶ ὑγιεῖς, ἢ ὀπισθεν τῆς κάτω γωνίας τῆς σιαγόνας. Δεύτερον σύμπτωμα εἶναι ὁ πρόωρος τρισμός. Οἱ ἄρρωστοι ἀδυνατοῦσι νὰ διανοίξωσι τὸ στόμα, ἢ δὲ σύσπασις αὐτῆ διαρκεῖ μέχρι τῆς ἀποθεραπείας. Εἰς τὸν ἄρρωστον μου παρετήρησα ἐλαττούμενον τὸν τρισμὸν ὡσάκις τὰ συρίγγια καὶ τὰ ἀποστήματα ἰεραπεύοντο διὰ τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως καὶ τῆς γενναίας δόσεως τοῦ ἰωδιούχου καλίου· ἐπέτεινετο δὲ ὡσάκις νέον ἀποστήμα ἀνεφάνετο, ἢ ὡσάκις ἐγένετο ἐπίσχεσις τῆς πυώδους ἐκκρίσεως δι' ἀπόφραξιν τῶν συ-

ριγγιδῶν πόρων. Τὸ σύμπτωμα τοῦτο εἶναι παθολογικὸν τῆς ἀκτινομυκιάσεως, εἶναι δὲ συνέπεια ἰεθισμοῦ τοῦ μαστηῆρος μυὸς καὶ τοῦ κροταφικοῦ ὑπὸ τοῦ παρασίτου, ὅπερ ἀναπτύσσεται ἐν τῷ μυελίῳ κατ' ἀρχὰς βραδύτερον δὲ ἐν αὐτῷ τῷ μυελίῳ ἰστώ. Τρίτον στοιχεῖον πρὸς διάγνωσιν τῆς παθήσεως ταύτης εἶναι ἡ μετὰ διηθήσεως διόγκωσις τῆς κροταφικῆς καὶ σιαγονικῆς χώρας, διόγκωσις ὄλων ἰδιαζόντος χαρακτῆρος, παρέχουσα καὶ τὴν ἐντύπωσιν (τῷ ἐξετάζοντι) παθήσεως ἰδιορροθῆμον καὶ ἀσυνήθους, ὁμοιοζούσης πρὸς διάχυτον σάρκωμα, τέλος πάντων παθήσεως μὴ κλασικῆς. Εἰς τὴν διόγκωσιν ταύτην, ἧς ἡ σύστασις κείται μετὰ τοῦ φλεγμονώδους οἰδήματος ἀφ' ἐνός, καὶ ἐξ ἄλλου τῆς σκληρίας τῶν στερεῶν νεοπλασμάτων, ἀντιστοιχεῖ βλενογόνος τοῦ στόματος κατὰ φύσιν ἔχων. Ἐπίσης τὰ ὑποκείμενα ὄστα, τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου, ἔχουσι ὑγιῶς μὴ ὑπαρχούσης περιστείτιδος ὀδοντοφατνιακῆς, μῆτε παχύνσεως τοῦ ὀστοῦ. Βραδύτερον ἢ περισσιαγονίτις αὐτῆ προσβάλλει καὶ τὸν σκελετόν. Εἰς τὸν ἡμέτερον ἄρρωστον, καίτοι ἡ νόσος χρονολογεῖται ἀπὸ ἐνός περὶ τοῦ ἔτους, ἡ προσεκτικὴ καὶ ἐπανειλημμένη ἐξέτασις διὰ τῶν συριγγίων καὶ διὰ τοῦ στόματος ἀπέδειξε τὴν ἔλλειψιν ἀλλοιώσεων τῶν ὀστέων. Τέλος πολὺτιμον σύμπτωμα τῆς ἀκτινομυκιάσεως ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ ἀπουσία ἀδενίτιδος· ἐν βραδύτερον τὰ γάγγλια προσβληθῶσι, τότε πρόκειται περὶ δευτεροπαθοῦς μολύνσεως ὑπὸ σταφυλοκόκκων, στρεπτοκόκκων κλπ., καθ' ὅσον εἶναι γνωστόν, ὅτι τὰ λυμφατικὰ ἄγγεῖα δὲν χρησιμεύουσιν εἰς τὴν μετάστασιν τοῦ παρασίτου, εἰ μὴ εἰς λίαν ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Ἐν περιλήψει, ἄλγος περὶ τὴν κροταφοσιαγονικὴν χώραν μετὰ τῶν ῥηθειῶν παραλλαγῶν, πρόωρος καὶ διαρκὴς τρισμός, διόγκωσις μετ' ἰδιαζούσης διηθήσεως τῶν ἀλίσκομένων ἰστώων καὶ ἀκεραιότης τοῦ σκελετοῦ, ταῦτα εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς νόσου ταύτης τῆς ἀκτινομυκιάσεως τὰ στοιχεῖα τὰ ὀδηγοῦντα εἰς τὴν διάγνωσιν καὶ ἐπιβάλλοντα τῷ ἰατρῷ τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἀκτινομυκῆτων. Βραδύτερον, ὅταν ἀποστήματα καὶ συρίγγια ἐπίμονα σχηματισθῶσι, εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ τις τὰ κί-

1. Ὁρα Traité de med., Charcot et Bouchard.

τρινα σώματα ἐν τῇ πυώδει ἐκκρίσει αὐτῶν, ὁπότε πᾶσα ἀμφιβολία αἶρεται.

Πρόγνωσης. Ἡ πρόγνωσις τῆς προσωποτραχηλικῆς ἀκτινομυκιάσεως δὲν εἶναι τόσο σοβαρά, ἐν ὧσφ αἱ βλάβαι περιορίζονται εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ἐγκατεστάθη τὸ παράσιτον. Εἰς πολλὰς παρατηρήσεις ἀναφέρονται ἄρρωστοι σχόντες τὴν νόσον ἀπὸ ἐτῶν ἐντετοπισμένην ἀνευ ἐπιπλοκῆς οὐδεμιᾶς. Ὅταν δὲ παρὰ τὴν ἀρμόζουσαν θεραπείαν αἱ βλάβαι ἐπιμένωσιν ἐν ὅλῃ τῇ δράσει αὐτῶν, τότε φανερόν, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ μολύσματος εἶναι μεγάλη. Αἱ μεταστάσεις συμβαίνουσιν εἰς τὰς χρονίας ταύτας μορφάς, ἐξαιρετικῶς δὲ εἰς τὰς ὀξείας καταστάσεις. Ἐν γένει τὸ προγνωστικὸν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκτάσεως τῆς νόσου, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν δευτεροπαθῶν μολύνσεων καὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς μολυσματικῆς δυνάμεως (virulence) τοῦ παρασίτου. Εἶναι ἐπομένως δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις ὠρισμένως περὶ τῆς προγνώσεως· διότι πλὴν τῆς ἀκτινομυκιάσεως τῆς γλώσσης καὶ τῶν δακρυϊκῶν ἀγωγῶν, οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐντοπίσεως τοῦ ἀκτινομύκητος τὴν ἴασιν δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ ἐκ τῶν προτέρων, παρὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς καταλλήλου θεραπείας. Τοῦναντίον ἡ πρόγνωσις εἶναι κακὴ, ὅταν αἱ βλάβαι ἐδράζωσι περὶ τὰς τῆ βάσει τοῦ κρανίου γειτνιαζούσας χώρας, διότι ἐντεῦθεν συμβαίνουσιν ἐπιπλοκαὶ θανατηφόροι εἰς τὰς ἡμισείας τῶν περιπτώσεων! Ἦττον βραβεῖαι εἰσιν αἱ μορφαὶ τῶν ἀπαλῶν μορίων.

Θεραπεία. Εἰδικὸν κυρίως εἰπεῖν φάρμακον κατὰ τῆς ἀκτινομυκιάσεως δὲν εὐρέθη εἰσέτι· ἐννοοῦμεν χημικὴν τινα οὐσίαν, ἢ προῖον καλλιέργειας ὅπερ νὰ ἐνεργῇ σταθερῶς ἐπὶ τῶν πασχόντων ἰστών, ἐξηλωμένων ἢ μὴ, καθάπερ τὸ ἰωδ. κάλιον κατὰ τῆς συφιλιδος, ἢ ὁ ὀρρὸς τοῦ Behring-Roux εἰς τὴν διφθερίτιν. Ἐν τούτοις τὸ ἰωδιούχον κάλιον ἐσωτερικῶς λαμβανόμενον ἐν μεγάλῃ δόσει ἐφάνη καὶ ἐνταῦθα πλειστάκις ἀποτελεσματικὸν καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο κυρίως ἀναγράφεται συνήθως προκειμένης ἀκτινομυκιάσεως τινος. Ἄλλ' ὅμως ἡ χειρουργικὴ ἐπέμβασις εἶναι τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, διότι ὅταν τις περιορισθῇ εἰς τὴν ξηρὰν ἀναγραφὴν τοῦ ἰωδ. κα-

λίου, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μηδὲν εἰς τὰ δύο τρίτα τῶν περιπτώσεων ἀκτινομυκώσεως τραχηλοπροσωπικῆς ἐξηλωμένης καὶ μεμολυσμένης. Εἰς τὰ τρία τέταρτα τῶν περιπτώσεων προσφάτου ἀκτινομυκιάσεως ἡ ἴασις ἐπῆλθε διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἰωδιούχου καλίου καὶ τῆς χειρουργικῆς θεραπείας, εἰς τὸ ἔν δὲ τέταρτον ἀπλῶς διὰ τοῦ ἰωδιούχου καλίου. Ὁ κ. Poncet μάλιστα, ἐξετάζων λεπτομερῶς τὸ ζήτημα τῆς καταλλήλου θεραπείας τῆς ἀκτινομυκιάσεως, τείνει νὰ παραδεχθῇ τὸ ἰωδιούχον κάλιον ὡς φάρμακον ἐπιβοθητικὸν μόνον τῆς χειρουργικῆς θεραπείας, ἢν θεωρεῖ ἀπαραίτητον καὶ πρωτίστην.

Συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὴν ἐξάφαισιν, εἰ δυνατόν, ὀλοκλήρου τῆς ἐστίας τοῦ ἀκτινομύκητος¹, εἰς τὴν εὐρείαν σχάσιν τῶν ἀποστημάτων καὶ ἀπόξεσιν ἢ διὰ τοῦ θερμοκαυτήρος καυτηρίασιν τῶν τοιχωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν συριγγίων, εἰς τὴν πλύσιν ἢ ἐπάλειψιν αὐτῶν δι' ἀντισηπτικῶν οὐσιῶν, ἰδίᾳ δὲ δι' ἄχνης ὑδραργύρου, βάμματος ἰωδίου, χλωριούχου ψευδαργύρου, ἢ νιτρικοῦ ἀργύρου. Ἀναφέρομεν τέλος, ὅτι πρῶτος ὁ Billroth ἐφήρμοσεν τὰς ἐνέσεις τῆς λύμφος τοῦ Kōx (tuberculine) κατὰ τῆς ἀκτινομυκιάσεως τῆς κοιλίας, φαίνεται δ' ὅτι εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ὡς καὶ εἰς τινὰς ἄλλας ἐτέρων ἰατρῶν, ἡ φυματίνη ἐπέφερε τὴν ἴασιν. Ἄλλ' ἐπειδὴ πλὴν τῶν ἐνέσεων τούτων ἐγένοντο καὶ τομαὶ καὶ ἀποξέσεις κλπ. τῶν ἐστιῶν ἐπανειλημμένοι, καὶ ἐπειδὴ τὸ μμικρυσμένον ἀποτέλεσμα εἰς τὰς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις ἔμεινεν ἄγνωστον, πρὸς δὲ ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ μεταπτώσεις (recidives) εἰς τὰς κοιλιακὰς μορφὰς εἶναι συνήθεις, ἐπιτρέπεται νὰ ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ἱαματικῆς δυνάμεως τῆς tuberculine. Ἄλλως τε ἀπέναντι τῶν εὐαριθμῶν τούτων ἐπιτυχίων, δύναται τις νὰ ἀντιτάξῃ πλείονα ἄλλων συγγραφέων, καθ' ἃ ἡ φυματίνη ἔδωκεν ἀρνητικὰ ὄλως ἀποτελέσματα. Τὸ βίβαιον μόνον εἶναι τοῦτο, ὅτι ἡ λύμφη αὕτη ἀντιδρᾷ ἐπὶ τε τῶν ἀκτινομυκίωντων καὶ τῶν

1. Παράβ. Traitement de l'actinomyose, par Netter, καὶ: Traité de thérapeutique par Albert Rubin. Fasc. V.

φυματιώντων όμοιοτρόπως. Τά προφυλακτικά κατά του άκτινομύκητος μέτρα άπορρέουσιν έξ αύτης τής αίτιολογίας τής νόσου. Δέν έκτεινόμεθα όμως επί πλέον, διότι ή εξέταση του σπουδαίου τούτου κεφαλαίου ήθελεν άγάγει ήμάς πέρα των όρίων, άτινα προδιεγράψαμεν διά την σύντομον ήμών ταύτην μελέτην, τής οποίας σκοπός είναι νά δοθῆ άπλώς μία νύξις τοίς έταίροις πάσης ειδικότητος προς έπιμονωτέραν άνίχνευσιν και εύρυτέραν και παρ' ήμιν σπουδήν τής άκτινομυκηάσεως.

Ψαλίθας. 'Η παρατήρησις αύτη είναι σπουδαία υπό πολλάς έπόψεις. Καίτοι έξασκώ τó επάγγελμα από πολλών έτών, έν δε ταίς διαγνώσεσι των διαφόρων περιπτώσεων λαμβάνω πάντοτε ύπ' όψιν την πάθησιν ταύτην, ούδέποτε ητύχησα νά παρατηρήσω αύτην μέχρι τουδε.

Γαβρηλίδης. Προκειμένου περι τής όνομασίας, δι' ής πρέπει νά έκδηλωθῆ ή υπό των άκτινομυκήτων προκαλουμένη πάθησις, υπομνηήσκομεν ότι τά πλείστα των όνομάτων των νόσων λήγουσιν εις **ιτις, ία, ίασις**. Τούτων αί πρώται δύο καταλήξεις σημαίνουσι τó πάσχον όργανον, ως όφθαλμία, νεφρίτις ή τó αίτιον τής παθήσεως ως διφθερίτις (νόσος έκ διφθέρας). Τά δε εις **ίασις** λήγοντα όνόματά εισιν ούσιαστικά ρηματικά (έκ των εις ίάω, ίω και ίωμαί ρημάτων) και σημαίνουσιν ότι πάσχει τις ό τι και τó όνομα δηλοί, π. χ. λιθίαισις, έλεφαντίασις κτλ. Κατά ταυτα λοιπόν έκ του άκτινομύκητος δυνάμεθα νά σχηματίσωμεν **άκτινομυκητιτις** ήτοι νόσημα ούτινος τó αίτιον είναι ό άκτινομύκης συμφώνως προς τó διφθερίτις κτλ. ή **άκτινομυκητίασις** κατά τó λιθίαισις, έλμυνθίαισις (έκ του άκτινομυκητιώ = πάσχω τó έκ του άκτινομύκητος νόσημα). Τά δε όνόματα άκτινομυκήτωσις και άκτινομύκησις άντι νά σημαίνωσι πάθησιν έξ άκτινομύκητος δηλοϋσι παραγωγήν άκτινομύκητος, διό ή χρῆσις αυτών είναι καταλληλότερα διά τας καλλιέργιας.

Μανουηλίδης. 'Επιθυμώ νά επιμείνω μάλλον επί τής κλινικής εικόνας τής παθήσεως ταύτης, διότι είναι άρκετά σταθερά και πολλάκις άνευ μικροσκοπικής έξετά-

σεως έπαρκει προς άσφαλῆ διάγνωσιν. 'Ο κ. 'Αντίπας έπέμεινε δικαίως επί καλλίστου συμπύματος, όπερ είναι ό τρισμός, καιτοι όμως απέδωκε τούτον εις την διήθησιν του μασητήρος μυός, ό άσθενής του κ. Γαβρηλίδου είχε την πάθησιν μακράν τής χώρας ταύτης. 'Επίσης ως προς την πρόγνωσιν σημειωτέον ότι υπό τινων θεωρείται σοβαρωτέρα ή όσον συνήθως πιστεύεται. 'Ο Poncet τής Λυώνος επανείδε πολλούς πάσχοντας δι' ύποτροπήν του κακού και γενίκευσιν κατόπιν καλής τοπικής χειρουργικής επμβάσεως. Τό άσφαλέστατον θεραπευτικόν μέσον είναι έν τούτοις πάντοτε ή έγχείρησις.

'Ανεστοριδής. 'Επειδή ή πρώμος διάγνωσις έχει μεγάλην σπουδαιότητα διά την θεραπείαν, καλόν είναι νά ζητηθώσι τοιαυτα μέσα και έν τῆ έξετάσει των ούρων, ένθα πιθανόν ν' άπαντώσι σπόροι κτλ. 'Ως δε προς την θεραπείαν νομίζω ότι τó θεϊον είναι ειδικόν μυκητοκτόνον, ιδίως δε επί μυκήτων άνεπτυγμένων. 'Οθεν άξιοσύστατα λίαν και διά την πάθησιν ταύτην είναι τά θειοϋχα λουτρά, αί θειοϋχοι ένέσεις, και ίδια αί πλύσεις διά διαλύσεως θειώδους όξέος.

Κ. Μαννης. Βεβαίως δέν είναι άπίθανος ή παρουσία του μύκητος τούτου και έν τοίς ούροις, αλλά προς τούτο και οι νεφροί και ή κύστις πρέπει νά ώσι προςβελημένοι.

Γαβρηλίδης. 'Υπάρχουσι πράγματι και περιπτώσεις ένθα τά όργανα ταυτα εύρέθησαν δευτεροπαθώς προςβελημένα.

'Ακολούθως ό κ. **Γαβρηλίδης** έκθέτει την περίπτωσιν **άκτινομυκητιτιδος τής κάτω γνάθου και τής παρειάς** έχουσαν ως εξής:

'Ο κύριος Χ. Π. 25 έτών εκ Κων/πόλεως, δετε φοίτα έν τῆ άνωτέρω 'Εμπορικῆ Σχολῆ των Παρισίων υπέφερον έξ όδονταλγιών του πρώτου κάτω δεξιου τραπεζίτου περι τας αρχάς του 1898. τὰ άλγη δι' άκισωδύνου τινός φαρμάκου, φαρμακοποιός τις κατηύναζε και έθεράπευεν. αλλά μετά τина χρόνον αισθάνεται δριμείς πόνους, διαφόρους ή οι του όδόντος, και συνάμα αναφαίνεται άπόστημα κατά την

ούλοπαρειακὴν αὐλακα ἀπέναντι τοῦ ὀδόντος.

Τὸ ἀπόστημα σχάζεται ὑπό τινος συναδέλφου καὶ δυσῶδες πύον ἐκχεῖται· ὁ δὲ ἀσθενὴς λαθεὶς ἢ μᾶλλον μὴ ἐνοχλούμενος πλέον ὑπὸ τῶν πόνων δὲν ἐκβάλλει τὸν ὀδόντα παρὰ τὴν συμβουλήν τοῦ ἱατροῦ.

Κατὰ Μάϊον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔρχεται εἰς Κων/πολιν καλῶς ἔχων, ἔνθα μετὰ δίμηνον διαμονὴν ἐπανέρχονται αἱ ὀδονταλγίαι καὶ νέον ἀπόστημα ἀναφαίνεται, οὗτινος τὸ δυσῶδες πύον συναδέλφός τις κενοὶ καὶ συμβουλεύει τὸν πάσχοντα νὰ ἐκβάλῃ τὸν ὀδόντα, ὃν ἐθεώρει αἰτίαν τοῦ ἀποστήματος. Ἄλλὰ μετὰ 15 ἡμέρας, νέον ἀπόστημα ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος ἄνωθεν τῶν δύο πρώτων καὶ τῶν τραπεζιτῶν καὶ ἐπὶ τῆς ὀστείνης ὑπερώας. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα σχάζονται καὶ οἱ ὀδόντες ἐκβάλλονται, ἀλλ' ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα τὸ ἀπόστημα τῆς κάτω σιαγόνος ἀναφαίνεται, ὅπερ σχάζεται, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἀπέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐκ νέου ἀναφαίνεται ἀπόστημα ἀνώδυνον διὰ πρώτην φοράν, κείμενον ἐν τῇ δεξιᾷ παρεῖξ ἀπέναντι τοῦ ὀδόντος καὶ προέχον ἀρκετὰ ὥστε ὁ χειρουργὸς νὰ κάμῃ τὴν σχάσιν διὰ τοῦ δέρματος· μετὰ τὴν σχάσιν ἐπηκολούθησαν πλύσεις διὰ βορικοῦ ὀξέος, αἰτίνας γενόμεναι ἐξῶθεν δὲν ἐξήρχοντο διὰ τοῦ στόματος. Ὁ ἀσθενὴς μετὰ τὴν ἰασιν ἐπιστρέφει εἰς Κων/πολιν καὶ μετὰ 20 ἡμέρας νέον ἀπόστημα ἀνώδυνον ἀναφαίνεται, τὸ ὁποῖον κενοῦται διὰ συριγγίου ἀναφανέντος ὀλίγον τι ἄνωθεν τῆς χειρουργικῆς ἔντομης· ὁπότε ἐπὶ τέλους οἱ δύο κάτω τραπεζίται ἐκβάλλονται, ἀλλὰ τὰ κατ' ἐπανάληψιν ἀποστήματα ἐξακολουθοῦσιν, ὧν τὸ τελευταῖον κενοῦται ὑπὸ τοῦ πάσχοντος προχθὲς τὸ ἑσπέρας καὶ χθὲς κατὰ συμβουλήν τοῦ συναδέλφου κ. Εὐθυβοῦλη μοι φέρει τὸ πύον πρὸς ἀναζήτησιν ἀκτινομυκῆτων.

Τὸ πύον ἦτο αἱματηρόν, οὐχὶ κάκοσμον, ποσότητος ἐνὸς κοχλιαρίου τῆς τραπέζης καὶ ἔμπεριεχε δύο μόνον ὄρατὰ σφαιρίδια ἡμιδιαφανῆ κιτρινόλευκα. Ἡ μικροβιοσκοπικὴ ἐξέταση τούτων ἔδειξε τὴν ὑπαρξίν ἀκτινομυκῆτων· καὶ τοῦ λοιποῦ νομιζόμεν ὅτι δὲν θά βασανίζωμεν τὸν πάσχοντα, πρὸς δὲ καὶ δεόντως θά θεραπεύσωμεν αὐτὸν (Ἠσάρτημα 1^{ον} τοῦ τόμου ΚΖ' σελ. 80, 1896—1898).

Ὡς θεραπεία ἐγράφη ἰωδιοῦχον κάλιον εἰς μεγάλην δόσιν πρὸ τοῦ νὰ προστρέξωμεν εἰς χειρουργικὰ μέσα. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ἀρρώστου ἔδειξε δύο συριγγία μὴ κοινωνοῦντα μετὰ τῆς κοιλότητος τοῦ στόματος καὶ τῆς σιαγόνος καὶ τοῦτο ἴσως διότι ἡ διαδρομὴ τῶν συριγγίων εἶναι ἀκανόνιστος· ἄλλως τε ἐπὶ τῆς σιαγόνος εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀδόντος ὑπῆρχε λευκὸν τι σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὅμως κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν ἔδιδε πύον. Ἡ περίξ γῶρα τῶν συριγγίων ἦτο οἰδηματώδης ἄνευ τριχῶν καὶ ἀνώδυνος.

Ἀντίσας. Ἐπεθύμουν νὰ δοκιμασθῇ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ διὰ ἰωδιοῦχου καλίου θεραπεία, διότι τὸ νόσημα εἶναι ἐλαφρόν.

Μακρῆς. Ἐπειδὴ ἡ ἀκτινομυκητίασις εἶναι νόσος τῶν κατοικιδίων ζώων, ἰδίως τῶν βοῶν, πρέπει νὰ ἐξετάζωνται μετὰ μείζονος προσοχῆς οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν πάσχοντες.

Γαβριηλίδης. Συνήθως πάσχουσιν οἱ περιποιούμενοι περιστερὰς.

Περὶ δὲ τῶν καθημερινῶν παρατηρήσεων ὁ κ. **Ἀπέρης** ἀναφέρει νέαν νόθευσιν τοῦ καφέ, τὴν βαφὴν καφέ κακῆς ποιότητος διὰ πρασίνης ἀνιλίνης πρὸς ἀπομίμησιν τῆς χροιάς καλοῦ καφέ. Εὐτυχῶς ἡ βαφή, ἣν παρετήρησε κατ' οἶκον, δὲν ἦτο ἀρσενικοῦχος, ὡς συμβαίνει πολλακίς ἡ πρασίνῃ ἀνιλίνῃ νὰ περιέχῃ καὶ ἀρσενικόν. Ὅπως δὴποτε ἡ νόθευσις εἶναι σοβαρὰ, οὐχὶ τόσον διὰ τὸ δηλητηριώδες, ἀλλὰ διότι κινδυνεύει τις ν' ἀγοράσῃ καφέ κακῆς ποιότητος.

Ὁ κ. **Ψαλίδας** παρετήρησεν ἐφέτος τὴν βαφὴν τῶν τεταριχευμένων ἐν κυτίοις λαχανικῶν, ἀλλ' εὐτυχῶς φαγῶν ἐξ αὐτῶν δὲν ἔπαθε τίποτε.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΙΙΗ'

13 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Τράντας** ἐπανερχόμενος εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ **Ιλαριῶντος** τοῦ ἔχοντος **ἐξάνθησιν ἐπιπολαίαν τοῦ κερατοειδοῦς** ἐκθέτει τὰ ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἐν σχέσει πρὸς τὸν παρουσιασθέντα ἑταῦθα πρὸ ἑβδομάδος ἀσθενῆ, δεστικ ἐπαρουσίαζε λείψανα στικτῆς κερατίτιδος ἕνεκα ἰλαρᾶς, ἔγω νὰ εἶπω λέξεις τινὰς ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τῆς παθήσεως ταύτης, ἐπιφυλασσόμενος νὰ κάμω βραδύτερον ἐκτενεστέραν ἀνακοίνωσιν.

Ἐπενθυμίζω ἐν πρώτοις ὅτι πρὸ τινῶν ἑτῶν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ γενομένου λόγου περὶ ἰλαρᾶς ὡς ἐπιπολαζούσης νόσου περιέγραφα δύο περιπτώσεις ἐπιπλακείας μετ' ἐπιπολαίας τινὸς κερατίτιδος, ἧς τὰ ἰδιάζοντα σημεῖα ἐσημείωσα τότε. Ἐπειδὴ δὲ οὐδαμοῦ ἀνεύρισκον περιγραφείσαν τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην ὡς ἐκδήλωσιν τῆς ἰλαρᾶς, ἐνόμιζον ὅτι προὔκειτο περὶ σπανίας τινὸς ἐπιπλοκῆς. Βραδύτερον ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω δύο ἐτέρας περιπτώσεις, ἅς καὶ ἀνεκοίνωσα ἐν τῇ Αὐτοκρ. Ἱατρ. Ἐταιρείᾳ. Ἐκτοτε θέλων νὰ σχηματίσω ἰδέαν κατὰ πόσον ἡ ἐπιπλοκὴ αὕτη εἶναι συχνή, ἐξήτασα ἐν γένει πάντα προερχόμενον ἰλαριῶντα εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον. Οὕτω πλὴν τῶν 4 προμνημονευθειῶν περιπτώσεων ἐξήτασα 19 ἑτι ἰλαριῶντας παραπονομένους ἢ μὴ ἐκ τῆς ὁράσεως αὐτῶν. Ἐκ τούτων δύο προσεβλήθησαν ἐκ βρογχοπνευμονίας, ὧν ὁ μὲν εἰς καὶ ἀπέθανε παρουσιάσας κατὰ τὴν ἰλαρὰν διπλὴν κερατομαλάκυνσιν μετὰ ξηρώσεως τοῦ ἐπιπεφυκότος, ὁ δὲ εἶναι εἰσέτι ὑπὸ παρατήρησιν, παρουσιάζει δὲ διήθησιν τοῦ κερατοῦ τείνουσαν νὰ λάβῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς μαλακύνσεως. Ἐκ τῶν ὑπολειπομένων 17 ἰλαριῶντων εἰς 12 ὑπῆρχεν ἡ στικτὴ κερατίτις ἐπιπολαία μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκδηλος, συνοδευομένη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ ἐρεθιστικῶν φαινομένων ἐντόνων, φωτοφοβίας, δακρυορροίας κτλ. ἀναλόγως τῆς πληθῆος τῶν στιγμάτων καὶ τῆς ἐπιπολαιότητος αὐτῶν. Ὅτε τὰ στίγματα ἦσαν ἀραιότατα καὶ πῶς ἐν βαθυτέροις στρώμασι, τὰ ἐρεθιστικὰ φαινόμενα ἠδύναντο καὶ νὰ λείπωσιν ἑντελῶς καὶ ὁ ἀσθενὴς δι' οὐδὲν παρεπονείτο, ὡς ὁ ἀσθενὴς, ὃν εἶδετε.

Ἡ συχνότης τῆς κερατίτιδος τούτης εἶναι οὕτω μεγάλη, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ καταλογίσωμεν τὴν κερατίτιδα ταύτην μετὰ τῶν τακτικῶν συμπτωμάτων τῆς ἰλαρᾶς καὶ οὐχὶ ὡς ἀπλὴν ἐπιπλοκὴν αὐτῆς, ἀφοῦ ἀπαντᾷ

πλέον ἢ 70%. Τὰ συγγράμματα ἀναφέρουσι ποικίλας ἐπιπλοκὰς καὶ δὴ ἐκ τοῦ κερατοειδοῦς κατὰ τὴν ἰλαρὰν, ὡς διηθήσεις, ἐξελκώσεις, ἀποστημάτια μετὰ ἰρίτιδος καὶ ὑποπόου, κερατομαλακύνσεως, φλυκταίνας κτλ. σύμπτωμα ὁμοίως τῆς ἰλαρᾶς δὲν ἀναφέρουσιν ἢ μόνον ἓν, τὴν ἐπιπεφυκίτιν. Νομίζω ὅτι, ὡς ἐκ τῶν παρατηρήσεών μου ἐξάγεται, παρὰ τῇ ἐπιπεφυκίτιδι δεῖν νὰ καταλεχθῇ καὶ δεύτερον ὀφθαλμικὸν σύμπτωμα τῆς ἰλαρᾶς, ἡ *κερατίτις ἢ σικτὴ ἐπιπολαία*. Μολονότι ἀπόλυτον παθαγωγμονικὴν ἀξίαν δὲν ἔχουσι τὰ συμπτώματα, ἐν τούτοις ἐν δυσχερείαι διαγνωστικαῖς περιστάσει, καὶ τοιαῦται δὲν εἶναι σπάνια εἰς τὰς ἐξανθηματικὰς νόσους, τὸ σύμπτωμα τοῦτο δύναται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ὀρθὴν διάγνωσιν. Ἐπίσης δύναται ἐν περιπτώσεσιν, ὅπου ἡ ἐξάνθησις τοῦ δέρματος ἐξέλιπε, τὰ δὲ στίγματα ἐξακολουθοῦσιν ὑφιστάμενα, νὰ δώσῃ νύξιν ὅπως ἀναγνωρισθῇ ἀνελιχθεῖσα ἤδη ἰλαρά. Ἡ κερατίτις αὕτη ἐξηγεῖ κάλλιστα τὴν ἐντονον φωτοφοβίαν καὶ τὴν δακρυόρροϊαν· γνωστὸν ὅτι ὄσφ ἐπιπολαϊότερα εἶναι ἡ κερατίτις, τοσοῦτω καὶ ἐντονώτερα τὰ ἐρεθιστικὰ φαινόμενα. Ἀφ' ἐτέρου εἶναι γνωστὸν πόσον ἡ φωτοφοβία εἶναι ἐντονος εἰς τοὺς ἰλαριῶντας καὶ ὅπως δυσανάλογος πρὸς τὴν συνήθως ἐπερχομένην ἐξ ἐπιπεφυκιδίων. Τὴν φωτοφοβίαν ταύτην οἱ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι καὶ ἀποδίδουσι συμφῶνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Schmidt Rimpler εἰς τὸ μικρὸν τῆς ἡλικίας τῶν ἀσθενῶν, οἱ παῖδες δηλ. εἶναι εὐαίσθητοι λίαν πρὸς τὸ φῶς. Καὶ ὁ μὲν μικρὸς βαθμὸς τῆς φωτοφοβίας βεβαίως δύναται καὶ οὕτω νὰ ἐξηγηθῇ, ἀλλ' ὁ λίαν ἐντονος καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐξηγεῖται νῦν πολὺ φυσικώτερον διὰ τῆς στικτῆς κερατίτιδος τῆς οὕτω συνήθους παρὰ τοῖς ἰλαριῶσιν.

Εἶτα ὁ κ. *Ἀν. Γαβριηλίδης* ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς συμπληρωματικὴν ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς *λατρικῆς καὶ τῶν λατρῶν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους*.

Κύριοι,

Ἡ ἐξάσκησις τῆς λατρικῆς τέχνης ἐν Βυζαντίῳ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἔλαβε διάφορον φάσιν

τῆς πρότερον ἐξασκήσεως. Οὗτος ὡς ἀπόγονος ἀνδρῶν αὐστηρῶν ἐν τῷ δικαίῳ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἐν Ῥώμῃ ἰσχύοντας νόμους, οἵτινες διελάμβανον καὶ περὶ τῶν ἰατρῶν, οἱ δὲ μετὰ ταῦτα αὐτοκράτορες ἐθεσμοποίησαν τὰ τῶν ἰατρῶν, ἀρχιατρῶν καὶ τῆς ἰατρικῆς, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν κωδίκων Θεοδοσίου καὶ Ἰουστιανοῦ.

Τὸ ὄνομα ἀρχιατρός ἦτο εὐχρηστον παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ὠνομάζοντο οὕτως οἱ τῶν αὐτοκρατόρων ἰατροί. Ὁ Ἀνδρόμαχος ὅστις ἦτο ἰατρός τοῦ Νέρωνος ὠνομάζετο ἀρχιατρός, ὁ δὲ Ἀντώνιος ὁ Εὐσεβῆς ὠνόμαζεν ἀρχιατροὺς καὶ ἄλλους μὴ προσκεκολλημένους εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος. Παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ὁ τίτλος οὗτος ἐγενικεύθη ἔτι περισσότερον, διακρίθη λεπτομερέστερον καὶ ὑπὸ θετικωτέρων νόμων ὑπεβλήθη. Παρ' αὐτοῖς ὑπῆρχον διάφοροι βαθμίδες ἀρχιατρῶν, ἀρχιατροὶ τοῦ αὐτοκράτορος, ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ τοῦ Παλατίου, ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ τῆς δημαρχίας, τῶν σχολῶν καὶ τῶν γυμναστηρίων.

Οἱ ἀρχιατροὶ ἐλάμβανον τὸν τίτλον τοῦτον κρινόμενοι καὶ αὐστηρῶς, ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας αὐτῶν, ὑπὸ ἄλλων ἀρχαιοτέρων, καὶ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ προήγοντο βαθμολογικῶς κατ' ἀρχαιότητα. Εἶχον δὲ δικαιώματα ἰδιαιτέρα, ἀπέναντι τῶν νόμων καὶ διατάξεων τοῦ δικαστηρίου, ἀπέναντι τῶν φορολογιῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ διαφόρων ἄλλων κοινωνικῶν ὑποχρεώσεων, τινὰ μάλιστα τῶν δικαιωμάτων τούτων, δι' ἀνωτέρους ἐξ αὐτῶν, ἔμενον καὶ κληρονομικά. Ἀπέναντι ὁμῶς τῶν δικαιωμάτων τούτων οἱ νόμοι προέβλεπον καὶ περὶ τῶν καθηκόντων αὐτῶν, περὶ τῶν μισθῶν καὶ πληρωμῶν, περὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν ἰατρῶν, περὶ τοῦ ὑπευθύνου ἢ ὄχι αὐτῶν, περὶ τῆς ἀμίσθου καὶ ἐντίμου νοσηλείας τῶν πτωχῶν, περὶ τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν καὶ διαφόρων ἄλλων, ἅτινα ἐμπεριέχονται ἐν τοῖς ῥηθείσι κώδιξιν. Ἀρχιατροὶ τινες ὑποχρεωτικῶς εἶχον καὶ μαθητάς, δι' ὃ καὶ ἐπληρώνοντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως· οἱ δὲ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ὑποστῶσι καὶ ἐξετάσεις ἵνα τύχῃσι τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐξασκεῖν τὴν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ἂν δὲ τις ἐξήσκει ἄνευ τῆς τοιαύτης δοκιμασίας κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν

νόμων καὶ ὑπεβάλλετο εἰς χρηματικὸν πρόστιμον· μετὰ δὲ τὴν ποινὴν τοῦ νόμου ὑπῆρχον βεβαίως, ὡς πάντοτε καὶ πανταχοῦ καὶ ἀγύρται· ἄλλως τε καὶ αὕτη ἡ ὑπαρξὶς τοῦ νόμου μὴ διαβεβαίωσι τοῦτο· διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ποινικὸς νόμος, ἂν δὲν ὑπῆρχον ἀγύρται· ὑπῆρχον λέγομεν καὶ ἀγύρται ἐξασκοῦντες λάθρα ἢ καὶ ἀναφανδὸν τὴν ἰατρικὴν· τοιοῦτος ἦτο καὶ ὁ παρὰ Ἰγνατίῳ τῷ Μυριναίῳ¹ ὄνοματι Οὐράνιος τὸ γένος Σύριος, ὅστις καὶ ἐν Κων/πόλει μετῆλθε τὴν ἰατρικὴν· ἐκτὸς τῶν τοιούτων ὑπῆρχον καὶ ἱερεῖς, οἵτινες κληρονομικῶς μόνον γινώσκοντες τὴν ἰατρικὴν μετῆρχοντο ταύτην, ἕως ὅτου ὁ Πατριάρχης Λουκάς ὁ Χρυσοβέργης ἐξέδωκε συνοδικὴν ἀπόφασιν τῇ 8 Δεκεμβρίου 1157, διὰ τῆς ὁποίας ἀπήγορεύετο εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ μετέρχωνται τὴν ἰατρικὴν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ῥηθειῶν τάξεων τῶν ἀρχιατρῶν ὑπῆρχον ἰατροὶ καὶ ἀρχιατροὶ στρατιωτικοὶ ἀφιερωμένοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν στρατόν, αὐτοὶ δὲ ἠκολούθουν τὰ στρατεύματα ἐν ταῖς ἐκστρατείαις καὶ ἐνοσῆλευον καὶ ἐθεράπευον τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἀξιωματικούς καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς αὐτοκράτορας.

Ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος Γ' ὁ Παλαιολόγος ἢ Νεώτερος (1328—1341) διέτριβεν ἐν Διδυμοτείχῳ, προσεβλήθη ὑπὸ ὀξείας τινὸς νοσήματος, τὸ ὁποῖον οἱ ἰατροὶ καλοῦσι κεφαλικὸν σύμπτωμα, (ὑπὸ νοσήματος περὶ τὴν κεφαλὴν ἄνευ φρενίτιδος ἢ μηνιγγικῶν συμπτωμάτων), ἀναφέρεται ὁ ἰατρός Βαρθὺς ὡς ὁ ἐμπειρότατος τῶν συνοδευόντων τὸ στρατόπεδον ἰατρῶν. Οὗτος ἐξετάσας τὸν βασιλέα ἔθετο ἀπελπιστικὸν προγνωστικόν. Προς δόκιμος ἦν ἀποθανεῖν καὶ ἐν ἐσχάτοις κινδύνους εὐρισκόμενος ἀφῆθη ὁ Ἀνδρόνικος εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν μὴ ἰατρῶν· ὅτε δὲ δὲν ὑπῆρχον πλέον σφύξεις καὶ ἤρχισαν τὰ ἄκρα αὐτοῦ νὰ ψύχωνται σκαὶ κηῖμαι μὲν ἐμελαίνοντο ἄχρι γονάτων, πῆχεις δὲ χειρῶν οὐδὲν ἦσαν ἀψύχων ἀπειοικυῖαι βλέφαρά τε τῶν φυσικῶν ἐκλυθέντα τόνων, καθίετο τοῦ μέτρου πλέον καὶ ρίς ἀπωξύνετο ἐπὶ πολὺ καὶ κρόταφοι συνεπεπτώκεσαν· καὶ πανθ' ὅσα τελευτῆς τεκμήρια παῖδες ἴσασιν ἰατρῶν γινόμενα ἦν

1. Ἐκδ. Βόννης, τόμος 1, σελ. 127.

ὄρα, ὡς καὶ αὐτοὺς καὶ τῆς προθεσμίας οἰηθῆναι πρότερον τελευτήσῃν· ὅσα μὲν οὖν ἦν ἀναγκαῖα πρὸς ταφήν, πάντα ἤδη ἐπεπόριστο καὶ οὐδὲν ἦν ἕτερον οὐδένα προσδοκᾶν πλὴν ταφῆς.» Τότε ὁ βασιλεὺς ἐζήτησεν ὕδωρ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὸ ὁποῖον καὶ προσεφέρθη· ὁ δὲ πῖὼν ἠσύχασε καὶ ἔμεινε μέχρις ὄρθρου ἄφωνος καὶ ἀκίνητος μόλις ἀναπνέων, ὁπότε προσελθὼν ὁ τῶν ἰατρῶν προέχων καὶ πείσας ἑαυτὸν ὅτι ἐσφυζεν ἀμυδρῶς ὁ βασιλεὺς, προσεκάλεσε καὶ τὸν ἄλλον ὄμιλον τῶν ἰατρῶν, οἵτινες ἐξεπλάγησαν μετὰ τοῦ προέχοντος ἰατροῦ ἐπὶ τῇ ἀναβίωσει τοῦ Ἀνδρονίκου. Μετὰ ταῦτα ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης, ἣτις βεβαίως ἦτο ληθαργία τις, ἔζησε μέχρι τοῦ 1341¹.

Ἐν ἐκστρατεῖᾳ εὐρίσκομεν ἐπίσης τὸν ἰατρὸν Θεόκτιστον. Οὗτος, ὅτε Ἀρζης ὁ ὑπασπιστῆς τοῦ Βελισαρίου ἐν μάχῃ κατὰ τῶν Γότθων ἐπληγῶθη διὰ τόξου μεταξὺ τῆς ρινὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ τόξον ἔμεινεν ἐμπεπαρμένον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, καὶ οἱ ἰατροὶ ἠπόρουσαν ἂν ἔπρεπε νὰ ἀφαιρέσωσιν τὴν ἀκίδα τοῦ τόξου οὐχὶ ἵνα σώσωσιν τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ὁποῖον εἶχον καταδικάσει ἀλλ' ἀδπως μὴ ὑμένων τε καὶ νεύρων τρήσειεν ἄνδρα τῆς Βελισαρίου οἰκίας ἄριστον διαφθείρωσι», τότε λέγομεν ὁ Θεόκτιστος πείσας κατὰ τὸν αὐχένα ἀπέναντι τῆς ἀκίδος καὶ προκαλέσας ἀλγῆ τῇ Ἀρζῇ διέγνωνσεν ὅτι ἡ ἀκίς τοῦ βέλους δὲν εἶναι μακρὰν τοῦ δέρματος καὶ ἐπομένως εἶναι δυνατόν νὰ σῶσῃ αὐτὸν τε καὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο διὰ καταλλήλου ἐγχειρήσεως ἀφῆρεσεν τὴν ἀκίδα, ὁ δὲ Ἀρζης ἰάθη².

Ἐτέρα τάξις ἰατρῶν καὶ ἀρχιατρῶν καὶ ἄλλων τιτλούχων ἦτο, ὡς προεῖπομεν, οἱ προσκεκολλημένοι εἰς τὸ παλάτιον καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Οὗτοι ἀπετέλουσαν μέλος τοῦ παλατιοῦ, ἀπῆλαιον ἰδιαιτέρας τιμῆς καὶ κατεῖχον ἰδίαν τάξιν ἐν ταῖς παρατάξεσι καὶ ἐπισήμοις τελεταῖς τοῦ παλατιοῦ. Ὁ αὐτοκράτωρ Κων-

σταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (905—959) ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως προκειμένου περὶ τελετῆς, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ἀπίασιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λέγει· «καὶ τὰ ἐνδοθεν τῆς χαλκῆς πύλης εἰς τὸν μέγαν θόλον δεξιὰ μὲν ἴσταντο τὸ ἰατρεῖον ἐπερχόμενον τοῖς δεσπότηταις, ἀριστερὰ δὲ οἱ τῆς παλαίστρας.»

Ἐκτὸς τοῦ τίτλου τοῦ ἀρχιατροῦ ἄλλοι ἔφερον καὶ ἄλλους τίτλους ὡς τὸ τοῦ Ἀκτουαρίου καὶ Κόμιτος κτλ. Ἀκτουάριος ἦτο τίτλος λειτουργοῦ δοθεὶς δὲ εἰς ἰατρὸν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ *conseiller medical*. Ἡ χρῆσις τοῦ τίτλου τούτου ἀνάγεται εἰς τὸν 13^{ον} αἰῶνα· εἰς δὲ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἰατρῶν, ὁ ὁποῖος διαφερόντως ἔφερε τὸν τίτλον αὐτὸν ὥστε νὰ ἦναι γνωστότατος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀκτουάριος, εἶναι ὁ Ἰωάννης Ζαχαρίου ὁ ἐπὶ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου καὶ Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου ἀκμάσας καὶ συγγραφέας. Ἀκτουάριος ἦτο καὶ Νικόλαος ὁ Μυρεψός. Περὶ τούτου ὁ ἱστορικὸς Γεώργιος Ἀκροπολίτης ἀναφέρει ὅτι ὅτε αὐτὸς ἐξῆγει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην καὶ τὴν Εἰρήνην τὴν τότε γενομένην ἐκλειψῖν ἡλίου ἀντέλεγεν αὐτῷ ἐσφαλμένως ὁ ἰατρός, ὃν καὶ χαρακτηρίζει ὁ ἱστορικὸς διὰ τῶν ἐξῆς· «ἀνὴρ ἥκιστα μὲν φιλοσοφίας μετασχών, ἄκρος δὲ τὴν οἰκίαν τέχνην καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην, πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπᾶτο τῇ βασιλίδι (Εἰρήνῃ) ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμὴν¹. Τοῦ Μυρεψοῦ σώζονται σήμερον τὰ περὶ συνταγῶν κατὰ τῶν φαρμάκων κατὰ τῶν ἀσθενειῶν.

Ἄλλος Ἀκτουάριος ἀναφέρεται ὁ Καβάσιλας² ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου.

Ἄλλος τίτλος, ὡς εἶπομεν, ἦτο ὁ τίτλος τοῦ Κόμιτος τῶν ἀρχιατρῶν, ὃν ἔφερον ὁ μνημονευθεὶς ἐν τῇ τελευταίᾳ ἡμῶν ἀνακοινώσει Ἀέτιος. Ὁ δὲ Ἀέτιος ὡς γνωστόν, ἐγεννήθη ἐν Ἀμιδῇ τῆς Μεσοποταμίας, ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀποκατέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ὁποῖου ἐξετιμῆθη διὰ τοῦ τίτλου Κόμιτος τοῦ Ὀψικίου. Συνέγραψε δὲ τετράβιβλον ἐμπεριέχον 16 λόγους.

1. Ἐκδ. Βόννης Ἰ. τοῦ Κατακουζηνοῦ τόμ. 2, σελ. 391—411· τόμ. 3, σελ. 557· τόμ. 15, σελ. 305 Ἰωάννου Μαλακά· τόμ. 23 Νικητᾶ Χωνιάτου, σελ. 54· τόμ. 26 Ἰωάννου Κινάμου, σελ. 24 κ.τ.λ.
2. Τόμος 19, Προκοπίου, σελ. 152.

1. Τόμος 29, σελ. 68.
2. Τόμος 24 σελ. 530.

Τῶν λόγων τούτων εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐξέδω-
κεν ὁ Alde τοὺς 8 τῷ 1534 ἐν Βενετία, τὸν
9ον ὁ Μουστοζύδης καὶ Σχινᾶς τῷ 1816 ἐν
Ἐνετία, τὸν 12ον ὁ Κωστομοίρης 1892 ἐν
Παρισίαις. Τοῖς ὀφθαλμολόγοις συνιστῶμεν τὸ
ὑπὸ τοῦ Hirschberg ἐκδοθὲν βιβλίον, τὸ
διαλαμβάνον τὴν ὀφθαλμολογίαν παρὰ Ἀετίῳ
1899 ἐν Λιψία. Τὰ δὲ ἄλλα βιβλία μένουσι
δυστυχῶς μέχρι σήμερον ἀνέκδοτα.

ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀέτιος εὐρίσκομεν παρὰ
τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ ἕτερον ἀναφερόμενον ὑπὸ
τοῦ Ἑρμείου Σωζομένου τοῦ Σαλαμινίου
(Migne t. 67 σελ. 1085), ὅστις λέγει περὶ
αὐτοῦ. «Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ Ἀέτιος (ὁ αἰρε-
τικὸς) πρὸς τῶν ἑτεροδόξων ἐθαυμάζετο δια-
λεκτικὸς τις ὢν καὶ συλλογιζέσθαι ἱκανός, καὶ
περὶ τὰς ἔριδας τῶν λόγων ἀσχολικῶς καὶ
ἀτεχνῶς ταῦτα σπουδάζων. Ἀμέλει τοι ὡς
ῥαδίως περὶ Θεοῦ διαλεγόμενος, ἄθεος παρὰ
τῶν πολλῶν ἐνομιζέτο. Φασὶ δὲ αὐτὸν ἰατρὸν
ᾄοντα τὰ πρῶτα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν Σύρων.
Ὁ Ἀέτιος ἦτο προγενέστερος τοῦ Χριστιανοῦ
ἀπίθανον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 363 ἐπὶ
Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ὅστις καὶ τὸν εἶ-
χεν ἀνακαλέσει ἐκ τῆς ἐξορίας.

Οἱ τίτλοι, οὓς ἀναφέρομεν, ἀποδεικνύουσιν
ἀρκετὰ περὶ τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἧς ἀπῆ-
λαυον οἱ ἰατροὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς
χρόνους. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν βασιλέων εἶχον
γνώσεις ἰατρικὰς· καὶ ὁ Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς
εἶχε τὴν ἱκανότητα ν' ἀντικαταστήσῃ ἐν ἀ-
νάγκῃ καὶ χειρουργόν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐξῆς
χωρίου τοῦ Ἰωάννου Κινάμου: 1 «Τότε καὶ
Βαλδουίνῳ κατεάγησεν ἡ χεὶρ ἀπ' αἰτίας
τοιᾶςδε... ἦν ἐν τῷ παραυτίκῳ καταδήσας
βασιλεὺς τὰ εἰκότα τε ἐπιμελησάμενος ὀλίγαις
ὑπερον ἀπῆλλαξεν ἡμερῶν· ἦν γὰρ καὶ τὰ γε
τοιαῦτα πολλοὺς τῶν διὰ βίον περὶ τὴν ἰα-
τρῶν ἀναστραφέντων παρελαύνων τέχνην·
ἀμέλει καὶ φλέβας εἶδον αὐτὸν ἐγῶγε τέμνοντα
καὶ φάρμακα νοσοῦσι τεχνιτῶν ἀπορία παρε-
χόμενον, ἤδη καὶ τὰ πολλὰ τῶν Ἀσκληπια-
δῶν συνεινενεγκάμενον ἐπιστήμη, ἀπερ ἄγνω-
στα ταύτῃ τοῦ παντὸς ἔμενον αἰῶνος, τῶν
δσα ἐπιχέεσθαι πέφυκε καὶ δσα ποτὰ, ἃ καὶ
ἐξέσσι τῷ γε βουλομένῳ ἐκ τῶν κοινῶν ἀπο-

λέγεσθαι νοσοκομείων, ἃ ξενῶνας καλεῖσθαι
ἔθος ἔστιν».

Ἱατροὶ δὲ ἐκτὸς τῶν ὄσων ἀνεφέραμεν¹
ὕπῃρξαν καὶ οἱ ἐξῆς·

Δημήτριος ὁ Πεπαγωμένος, ὅστις κατὰ δια-
ταγὴν τοῦ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου συνέ-
γραψε περὶ ποδάγρας.

Θεοφάνης ὁ Νόνος, ὅστις συνέγραψε κατὰ
ἐπιταγὴν Κ. Πορφυρογεννήτου καὶ περὶ θι-
ραπείας τῶν νόσων.

Θωμᾶς ὁ ἰατρὸς ἦτο πάνυ φιλούμενος ὑπὸ
τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἔφερε δὲ τὸν τίτλον ἀπικρι-
τοῦ ἦτοι μυστικοσυμβούλου (Βόννης τόμ. 15,
σελ. 625).

Ἰάκωβος ὁ Κόμης καὶ ἀρχιατρὸς ὁ ἐξ Ἀλε-
ξανδρείας ἐπικαλούμενος *Ψύχριτος* ἦτο περι-
λημνός ἰατρὸς Λέοντος Α' τοῦ Θρακῆς (457
—474), ἠγαπᾶτο δὲ καὶ ὑπὸ τῆς συγκλήτου
καὶ τῶν πολιτῶν (Βόννης τόμ. 15, σελ. 370)
ὡς ἀριστος ἰατρὸς καὶ φιλόσοφος, ἦτο δὲ ἐξο-
χος ἐπὶ διαγνώσεσι καὶ θεραπευτικῇ, εἶχε δὲ
ἐκμάθει τὴν ἰατρικὴν παρὰ τοῦ ἰατροῦ πατρὸς
αὐτοῦ Ἡσυχίου τοῦ ἐκ Δαμασκοῦ.

Καيسάρειος ὁ ἀρχιατρὸς (Πατρολογία Mi-
gne, τόμ. 35 σελ. 756) +369, ἀδελφὸς τοῦ
Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅστις ἐν τῷ ἐπιταφίῳ
αὐτοῦ τάττεται εἰς τὴν πρώτην ἐν ἰατροῖς τά-
ξιν, ἦτο δὲ σεπτὸς φίλος καὶ ἰατρὸς τοῦ

1. Ὁ Ὀρειβάσιος ἦτο ἀγαπητὸς Ἰουλιανοῦ τοῦ Πα-
ραβάτου, οὗ καὶ ἰατρὸς ἐγένετο· κατὰ διαταγὴν δὲ αὐτοῦ
συνέγραψεν ἐπιτομὴν τῶν ἔργων τοῦ Γαληνοῦ ἣν καὶ
ἐπηύξησε κατὰ δευτέρου διαταγὴν δι' ἀπανθισμάτων τῶν
λοιπῶν ἐξόχων μέχρι τότε γνωστῶν ἰατρῶν, συνέγραψε
δὲ τὴν Σύνοψιν πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Εὐστάθιον καὶ τὰ
Εὐπόριστα πρὸς τὸν φίλον ἄμα καὶ βιογράφον αὐτοῦ
Εὐνάπιον τὸν ἐκ Σάρδεων τῆς Λυδίας. Μετὰ τὸν θάνα-
τον τοῦ Ἰουλιανοῦ συμβάντα ἐν ἐστρατείᾳ κατὰ τῶν
Περσῶν τῇ 25 Ἰουνίου 363, ὁ Ὀρειβάσιος, ἐξωρίσθη
ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινοῦ καὶ Οὐάλεντος ὁπόθεν ἐπέστρεψε
κατὰ τὸ 367, καὶ ἀπέθανε μετὰ τὰ 395, ὁπότε χρονολο-
γεῖται ἡ πρὸς τὸν Εὐνάπιον αὐτοῦ συγγραφή.

Ὁ δὲ Εὐνάπιος; (347—414 μ. Χρ.) κατὰ ταξιδίον
τι εἰς Ἀθήνας ἀσθενήσας καὶ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Αἰσχίνου
τοῦ Χίου ἰαθεῖς ἐτράπη πρὸς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐγένετο μα-
θητὴς τοῦ Ὀρειβάσιου· συνέγραψε δὲ καὶ τοὺς βίους
τοῦ Ὀρειβάσιου, Ζήνωνος τοῦ Κυπρίου, Μάρκου τοῦ
ἐξ Ἀντιοχείας τῆς ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην καὶ Ἰωνικοῦ τῶν
ἐκ Σάρδεων. (Ἀμστερδάμῳ 1822 ἔκδοσις βίων Εὐνά-
πίου, ἰδὲ καὶ Βόννης τόμος 14, σελ. XIX καὶ Φωτίου
βιβλιοθήκη).

1. Ἐκδ. Βόννης, τόμος 25, σελ. 190.

Κωνσταντίνου Β', 'Ιοβιανού και Ουαλεντιανου.

Ο Τριβούνος, δεξίς ήτο λογίος τε και την τέχνην την Ιατρικήν ουδενός ήσων, είχε σταλη υπό του 'Ιουστινιανού προς τον Χοσρόην χαλεπώτατα νοσοῦντα και ήθεράπευσεν αυτόν· τότε ο Χοσρόης προὔτεινεν αυτόν να ζητήσει δι τι θέλει, ο δε Τριβούνος εήτηε άλλο ουδεν των πάντων χρημάτων ή ώστε οι 'Ρωμαίων των αιχμαλώτων τινάς Χοσρόην αφείναι· ο δε άλλους τε τριςχιλίους αφήκε και δσους προς δνομα εξητήσατο εν τοις αιχμαλώτοις λογίμους δυτας· κλέος τε μέγα εκ του έργου τούτου εις πάντας ανθρώπους ο Τριβούνος εσχεν». (Βόννης τόμος 19 σελ. 504).

Σισίνιος (ο Β' πατριάρχης Κων/πόλεως από 995—998), άνηρ ελλόγιμος και Ιατρικής τέχνης ήκων εις το ακρότατον. (Βόννης τόμ. 35, σελ. 448).

Υμνήμιος άρχιατρός εν επιστολή υπό 'Ι. Χρυσοστόμου. (Πατρολογία Migne τόμ. 52, σελ. 651).

Ελπίδιος Ιατρός Θεουδέρχου. (Βόννης τόμ. 19, σελ. 12).

Ανθιμος Ιατρός. (Βόννης τόμ. 14, σελ. 238, εν δε σελίδι 273η αναφέρεται και το δνομα μαίας *Μαρίας*).

Θεόδωρος Ιατρός. (Βόννης τόμ. 14, σελ. 306, τόμ. 22, σελ. 264).

Νικόλαος ο Καλλικλής, Μιχαήλ ο Πανιέχνης και Μιχαήλ ο Έκτομίας, οι τρεις ουτοι αναφέρονται ως κορυφαιοι των Ιατρών υπό της Άννης της Κομνηνού. (Βόννης τόμ. 39, σελ. 365—383, ιδε και σελ. 701, 702).

Θεόδωρος Ιατρός (εν Πατρολογία Migne, τόμ. 52, σελ. 736. 'Επιστολή προς αυτόν 'Ιωάνν. Χρυσοστόμου).

Πασίνικος Ιατρός (Πατρολογία Migne τόμ. 32, σελ. 1069. 'Επιστολή προς αυτόν του Μεγάλου Βασιλείου).

Στέφανος Ιατρός. Ουτος πέμπεται πρεσβευτής προς Χοσρόην υπό του 'Ρωμανου κατά την πολιορκίαν της 'Εδέσσης τῷ 544 μ. Χ. (Τόμ. 18, σελ. 271).

Ματθαίος ο μοναχός και Ιατρός έγραψε περι όφθικίων του παλατιου. (Βόννης τόμ. 37, σελ. 116 και 213, 217, 113).

Περδίκκας. Ουτος γενομένου σεισμου επί

Μιχαήλ Η' του Παλαιολόγου ελεγεν «δι μόνον ου το την γην σείσθαι αλλά και το μη καταπίπτειν εκείνοις το δρος τοιαῦτα πράττουσιν (άνοσιουργήματα) ελεγε τεθηπέναι»· δι' ο και «ποινήν εσχε την εκτομήν της ρίνος». (Τόμ. 24, σελ. 486).

Κριόπουλος Ιατρός. Ουτος αναφέρεται εν τη επιστολή του καρδινάλιου Βησσαρίωνος προς τον παιδαγωγόν των υιών του κυρ Θωμά *Στωγ'* «διά τουτο είναι χρεία να φροντίζη ή ευγένειά σου μετά του άρχόντου του Κριτοπούλου του Ιατροῦ τουτο· δπου κατά το παρόν εχετε την φροντίδα των Αύθεντοπούλων». (Τόμ. 36, σελ. 417).

Γαληνός Ιατρός τις αναφερόμενος υπό Γ. Κεδρηνου. (Τόμ. 47, σελ. 41).

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΘ'

20 Δεκεμβρίου 1900.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ο κ. Παπανικολάου εκθέτει **νέαν μέθοδον θεραπευτικήν της όξείας μέσης φλεγμονώδους ώτίτιδος, την δι απομυζήσεως** ως εξής:

Κύριοι,

Μέση φλεγμονώδης ώτίτις θεωρητία πάντοτε ως λίαν σοβαρά νόσος, ιδίως ως επιπλοκή ότραχιϊας, ιλαράς, διφθερίας, γρίππης, πνευμονίας, κοιλιακου τύφου κτλ. Η θνησιμότης κατ' αυτήν κατά Barker και Koerner είναι περίπου 2,5 0/0. Ο Pitt άνευρεν εν 9000 νεκροτομίαις 53 περιπτώσεις θανάτου από έμπυήσεως του ώτός· ήτοι εις 158 ανθρώπους αποθνήσκει εις από έμπυήσεως του ώτός. Ο Gruber ευρεν εν πρωτοκόλλοις 40,000 νεκροτομιών 232, ών αιτία του θανάτου απεδίδετο εις πάθησιν του ώτός, ουτως ώστε εις 172 άντιστοιχεί 1 θάνατος προελθών από παθήσεως του ώτός. Την σχέσιν ταύτην της θνησιμότητος θεωρεί ο Gruber σμικράν, διότι μέγας αριθμός μοιραίως ληγουσών επιπλοκών παθήσεων του ώτός δεν νεκροτομείται ή ή σχέσις αυτη των επιπλοκών προς την κυρίαν πάθησιν κατά την νεκροτομίαν δεν καθίσταται γνωστή.

Ἐπέρχεται δὲ τὸ μοιραῖον τέλος, ὡς γνωστόν, ἕνεκα ἔνδοκρανιακῶν ἐπιπλοκῶν (περικαι ἔνδομηνιγγικῶν καὶ ἐγκεφαλικῶν ἀποστημάτων, μηνιγγίτιδος, θρομβοκολπίτιδος, πυαιμίας, σηψαιμίας), ἕνεκεν ἐπισχέσεως τοῦ πύου καὶ διοχετεύσεως αὐτοῦ δι' εὐνοϊκῶν ἀνατομικῶν ὁδῶν ἐντὸς τοῦ κρανίου ἢ πρὸ πάντων διὰ χρονίας διαβρώσεως τοῦ ἔσω ὀστείνου τοιχώματος τοῦ μέσου ὡτὸς κατὰ τι σημεῖον αὐτοῦ.

Ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα ὅπως δι' ἐγκαίρου εὐρείας παρακεντήσεως τοῦ τυμπάνου δῶμεν ταχέειαν διέξοδον τῷ ἐξιδρώματι καὶ διὰ καταλλήλου μεταθεραπείας προλάβωμεν πᾶσαν χροῖνισιν τοῦ νοσήματος.

Ἡ μεταθεραπεία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότατον μέρος τῆς θεραπείας. Ἀνεκάθεν ἐξετελεῖτο αὕτη δι' ἀντισηπτικῶν πλύσεων ἀπὸ τοῦ ἐξωτ. ἀκουστ. πόρου ἢ ἀπὸ τῆς εὐσταχιανῆς σάλπιγγος ἢ καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων καὶ δι' ἐμφυσήσεως ἀέρος κατὰ τὸν Politzer. Ἡ πολυπραγμοσύνη δ' αὕτη ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ξηρὰν λεγομένην θεραπείαν, ἣν ὁ Huysmann, ὁ Haug κλ. κατὰ τὴν δεκαετηρίδα ταύτην συνέστησαν. Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἀπλήν ἀποξήρανσιν τοῦ ἀκουστ. πόρου δι' ἀσήπτου ἀλλ' οὐχὶ ἀντισηπτικοῦ βάμβακος καὶ χαλαρᾶς εἰσαγωγῆς γάζης χινολιναφθολούχου ἄπαξ, δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκκρίματος. Αἱ ἐμφυσησεῖς ἀέρος κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Politzer γίνονται εἰς ἐκείνας μόνας τὰς περιπτώσεις, παρ' αἷς ἡ ἀκοὴ δὲν ἀναλαμβάνει καὶ τοῦτο μετὰ παρέλευσιν τῶν 14 πρώτων ἡμερῶν· ῥίς καὶ ῥινοφαρυγγικὸν κοίλωμα δεῖν νὰ ὦσι πρὸς τοῦτο ὑγιᾶ. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης κατὰ τὸν Haug οὐ μόνον αἱ ἐπιπλοκαὶ ἐκ μέρους τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ αἱ ἀλλαγῶν σπανιώτεροι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἡ διάρκεια τῆς φλεγμονώδους ὠτίτιδος ἀπὸ 5—6 ἑβδομάδων συντέμνεται εἰς 2—4 ἑβδομάδας.

Ἀπὸ ἐνὸς καὶ πλέον ἔτους θεραπεύω τὰς ὀξείας μέσας ὠτίτιδας κατ' ἰδίον τινα τρόπον, ὃν συντόμως πρὸς ὦραν ἀνακοινῶ ἐνταῦθα. Μετὰ τὴν παρακέντησιν ἢ αὐτόματον διάτρησιν τοῦ τυμπάνου καὶ ἀποξήρανσιν τοῦ ἀκουστ. πόρου δι' ἀτήπτου βάμβακος ἀπομυζῶ τὸ ἐκκριμα μεθ' ὅλον ἐν αὐξούσης δυνάμεως διὰ τοῦ τυμπανοκινητήρος τοῦ Kirchner, ἀφοῦ τὸ

μέχρι τοῦ ἄκρου δι' ἐλαστικοῦ σωλῆνος περιβεβλημένον ὠτοσκοπικὸν αὐτοῦ χωνίον ἀεροστεγῶς ἀροῶσιν τῷ ἐξωτερικῷ ἀκουστ. πόρῳ προσέχων διὰ τῆς ὑαλίνης πλακῶς τοῦ ἐργαλείου μὴ κατὰ τὴν ἀπομύζησιν τὸ ἐκμυζώμενον ὑγρὸν κατέλθῃ ἐντὸς τοῦ ἐλαστικοῦ σωλῆνος, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ὑπάρχει ὑαλίνη σφαῖρα πλήρης βάμβακος δυνάμενου νὰ κωλύσῃ καὶ περαιτέρω μέχρι τοῦ στόματος ῥοὴν αὐτοῦ. Ἀποκαθαίρω πάλιν διὰ βάμβακος τὸν ἀκουστ. πόρον καὶ ἐπαναλαμβάνω τὸ πείραμα μέχρις ὅτου δὲν ἐκρέει πλέον ἀπὸ τῆς σχισμῆς τῆς παρακεντήσεως ὑγρὸν τι. Ἀποκλείω εἴτα χαλαρῶς διὰ βύσματος βάμβακος, ὅπερ προηγουμένως ἐμβαπτίσας ἐν οἰνοπνεύματι ἦναψα μέχρις ἀπανθρακώσεως τῶν μᾶλλον περιφερικῶν αὐτοῦ ἰνῶν.

Ἡ εὐνοϊκὴ ἐπίδρασις τοῦ τρόπου τούτου τῆς θεραπείας τῆς μέσης ὠτίτιδος φαίνεται ἐκ τῆς διαρκείας πρὸ πάντων. Ἐκ τῶν 20 περιπτώσεων, ἃς ἐθεράπευσα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους τούτου, μία μόνη (μόνη αἰμορραγικὴ ὠτίτις) διήρκεσε 2 ἑβδομάδας. Ἀξίαν ἰδίας μνείας θεωρῶ περιπτώσιν μέσης ὠτίτιδος μετὰ μαστοειδίτιδος καὶ ἐρυθρᾶς διηθησεως τῆς χώρας τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως εἰς ἑκτασιν μετζίδιε διαρκείας 25 ἡμερῶν ἀνευ διατρήσεως τοῦ τυμπάνου ἐντελῶς ἰαθεῖσαν κατὰ τὴν ἄνω μέθοδον ἐντὸς ἑβδομάδος, καὶ ἑτέραν περιπτώσιν ἀφορῶσαν τὸν συναδέλφον κ. Κ.. Τοῦτον πάσχοντα ἀπὸ μέσης ὠτίτιδος μετὰ δριμυτάτων πόνων συνεβούλευσα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας παρακέντησιν, ἣτις ἕνεκεν ἀσυμφωνίας τῶν συναδέλφων ἐγένετο ἐν ἀπουσίᾳ μου μετὰ 5 ἡμέρας· ἀλλ' οἱ πόνοι διήρκεσαν ἔτι ἐπὶ δύο ἡμέρας μ' ὄλην τὴν ἄφθονον τρῆσιν τοῦ ἐξιδρώματος. Προςκληθεὶς νῦν ἀπεμύζησα ἄφθονον ὑγρὸν· οἱ πόνοι ἐπαυσαν ἐπὶ ἡμέραν ὄλην, ἀλλ' ἐπανῆλθον εἰς ὀλιγωτέραν ἔντασιν. Τὸ πείραμα δὲν ἐπανελήφθη ἕνεκα τῶν πόνων οὓς προξένησεν, ὡς μοι φαίνεται, ἕνεκα τῆς σμικρότητος τῆς παρακεντήσεως. Ἐπὶ 15 ἡμέρας ἐθεραπεύετο νῦν ὁ ἄρρωτος διαφοροτρόπως, ἡ δὲ πράξις αὕτη δὲν συνέφερον εἰς αὐτόν. Διηύρυνα τότε τὴν σχισμὴν τῆς παρακεντήσεως καὶ ἀπεμύζησα ἄπαξ ἔτι τὸ ὑγρὸν, ὅπερ ἄφθονον ἐξέρρευεν· ἀπὸ τῆς ἐπομένης οὐδ' ἔχνος ἐκκρίμα-

τος πλέον· ἡ ἀκουστικὴ δύναμις διὰ καθετηριασμῶν τῆς εὐσταχιανῆς σάλπιγγος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ φυσιολογικόν· 15 ἡμέρας μετὰ ταῦτα παλιγκότησις τῆς νόσου. Παρακέντησις τὴν πρώτην ἡμέραν καὶ ἀπομύζησις τοῦ ἐξιδρώματος, ὅπερ ἄφθονον ἐκρέει νῦν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, ἢ δ' ἀκοῆ ἀποκατέστη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ταῦτα τελεία.— Ὁ ἄρρωστος ἰάθη ῥιζικῶς βραδύτερον ἀπὸ τοῦ χρονίου αὐτοῦ ἄσθματος διὰ τῆς ἐκρίζωσης πολλῶν μικρῶν κινήτων πολυπόδων τῆς ῥίνος καὶ ἰδίως διὰ ἀποτομῆς τῶν ὀπισθίων ἄκρων τῶν κάτω ῥινικῶν κογχῶν.—

Ἡ διάρκεια τῶν οὕτω ὑπ' ἐμοῦ θεραπευθεισῶν ὠτίτιδων εἶναι σμικρὰ κυμαινομένη ἐντὸς 10 ἡμερῶν, ἀπαξ ἀνελοῦσα εἰς 2 ἐβδομάδας. Συντέμνεται δὲ ἡ διάρκεια αὕτη· διότι, ἂν ὁ Haug διὰ τῆς ἀποξηράνσεως μόνον τοῦ ἐξωτ. ἀκουστ. πόρου συνέτεμε ταύτην ἀπὸ 5—6 ἐβδομάδων εἰς 2—4, ἡμεῖς διὰ τῆς ἀπομύζησεως ἐπεκτείνομεν τὴν ξηρὰν ταύτην θεραπείαν καὶ πέρα τοῦ τυμπάνου, ἐφ' ὅλον τὸ μέσον οὖς, ὡς δύναται τις νὰ πεισθῇ ἀπὸ τῆς ποσότητος τοῦ ἀπομύζωμένου ἐξιδρώματος· αὕτη ἐστὶ πολλάκις τοιαύτη ὡστε δὲν δύναται τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι προέρχεται μόνον ἀπὸ τοῦ κύκλου τοῦ τυμπάνου, ἀλλ' ὅτι τὸ μαστοειδὲς ἄκρον ὑπῆρξεν ἡ μεγαλύτερα αὐτοῦ δεξαμενῆ.

Εἶτα ὁ κ. **Μερτσάρης** ἐκθέτει **περιπτώσεις** τινὰς ἐνδιαφερούσας **ἀλλοτριῶν σωμάτων τοῦ κολεοῦ**.

Θ. Ἀκαιοριδῆς. — Διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἡ ἀντοχή τοῦ κηρίνου πεσσοῦ ἐπὶ 50 ὀλόκληρα ἔτη, διότι ἂν ἦτο ἐκ μετάλλου ἢ ἄλλης τινὸς ὀργανικῆς οὐσίας, τάχιστα ἤθελε διαβρωθῆ ὑπὸ τῶν ἐκκρινομένων ὑγρῶν.

4ν. Χρησιδῆς. — Ἀκριδῶς διὰ τὴν δευτέραν περίπτωσιν ἔχω νὰ προσθέσω ὅτι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπου διασφίζεται περισσότερο ἢ ἀρχαία ἰατρικὴ, γίνεται μᾶλλον χρῆσις τοιαύτης θεραπείας. Διότι ἀναφέρεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἰδίως δὲ παρ' Ἰπποκράτει ῥητῶς περὶ χρήσεως καρπῶν, ὡς μήλων κτλ. πρὸς τοιοῦτους σκοπούς. Ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἐν Τραπεζοῦντι πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἀπήνησα πά-

σχουσαν, ἥτις εἶχε κάμει χρῆσιν μήλου πρὸς θεραπείαν προπώσεως τῆς μήτρας. Τὸ μήλον εἰσαχθὲν πρὸ μηνῶν, εἶχεν ἤδη περιέλθει εἰς πλήρη σῆψιν καὶ προυκάλει ἔκκρισιν δύσοσμον.

Μανουηλίδης. — Τὸ δεύτερον ἀλλότριον σῶμα ἐνδιαφέρει κυρίως διὰ τὸ μακρὸν χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ κόλπῳ διαμονῆς, ἄλλως ἀλλότρια σῶματα ποικιλώτατα ἀνευρίσκονται συχνάκις ἐν τῷ κολεῷ γυναικῶν. Ἐνθυμοῦμαι γαλλίδα φέρουσαν πεσσοῦ ἐκ ζύλου σκληροῦ λειανθέντος ἀπὸ 15 ἐτῶν. Ἐτέραν γραίαν φέρουσαν πεσσοῦ κοινόν, ὅστις ὁμοῦς ἐνεκα συρρικνώσεως τοῦ βλενογόνου τοῦ κολεοῦ ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας συνεκρατεῖτο τόσον ἰσχυρῶς, ὡστε μόνον διὰ χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἐξῆλθεν.

Μερτσάρης. — Ὁ κόλπος φαίνεται συχνάκις ἀνεχόμενος τὰ ἀλλότρια σῶματα, ὅταν μάλιστα ταῦτα ἔχωσι λείαν τὴν ἐπιφανείαν καὶ δὲν εἶναι πορώδη. Πολλάκις δὲ παρετήρησα τοιαύτας περιπτώσεις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4'

10 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναφέρει πάσχοντα ἐκ **μέσης ὠτίτιδος μετὰ πυρετοῦ**, ἐνθα ἡ ἀπομύζησις ἤρκεσε καὶ τὸν πυρεττὸν νὰ ἄρῃ καὶ τὴν ἴασιν νὰ ἐπιταχύνῃ μεγάλως, ἐπελθοῦσαν ἐντὸς 3 ἡμερῶν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναγινώσκει **ἀνακοίνωσιν περὶ τῆς ἐπιηρείας τοῦ ἐλείου μιάσματος ἐπὶ τοῦ στομάχου**.

Ἀκολούθως ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκθέτει τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς περὶ προτάσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου ἔχουσαν ἐν περιλήψει ὡς ἐξῆς:

«Δις τοῦ ἔτους, ἥτοι ἐν ἀρχῇ καὶ τῷ τέλει τῆς περιόδου τῶν συνεδριῶν νὰ ἀπαγγέλληται ἐν εἰδικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Συλλόγου καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ πραγματεία γενικοῦ διαφέροντος καὶ σχέσιν ἔχουσα πρὸς τὰς βιολογικὰς ἐπιστή-

μας τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων. Οἱ ἀνακοινούμενοι νὰ ἦναι εἰ δυνατόν ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς ἢ καὶ κωλυμένων τούτων ἄλλα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλεγόμενα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Α'

17 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΑΟΥ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων:

Ἡ κατὰ τὴν παροῦσαν χειμερινὴν περίοδον ἀναφανείσα γρίπη πολλὰ τὰ ἄξια σημειώσεως παρέσχε, πολλαὶ δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων περιπτώσεων ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θέματα μερικωτέρων μελετῶν. Κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην θέλω περιορισθῆ εἰς γενικότητάς τινας σκοπὸν ἐχούσας νὰ καθορίσωσι μᾶλλον τὸν ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα τοῦ παρόντος χειμῶνος. Περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐν λόγῳ ἐπιδημίας σημειωτέον ὅτι ἀπὸ τῆς δευτέρας δεκαπενθημερίας τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἢ γρίπη ἔλαβεν ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα. Αἱ πλείσται δὲ τῶν περιπτώσεων αἱ καὶ ἐντονώτεραι παρατηρήθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ εἰρημένου μηνός καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρέχοντος, ἀκριβῶς ὅτε ἡ πόλις ἡμῶν ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς χιόνος. Καὶ αἱ πλείσται μὲν περιπτώσεις ἔσχον ὡς γενικοὺς χαρακτῆρας τοὺς ἐξῆς: ῥίγη μετὰ πυρετοῦ, πόνους κατὰ τὴν ὀσφῦν καὶ κατὰ τὸν θώρακα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ὠμοπλάτην, πόνους κατὰ τὰ ἄκρα (ἀρθραλγίαι καὶ μυαλγίαι), κατάρρους φαρυγγικούς, λαρυγγοτραχειακοὺς ἢ βρογχικούς καὶ γαστροεντερικούς. Ὁ πυρετὸς εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐκυμαίνετο μετὰξὺ 39° καὶ 40°, εἰς τὰς πλείστας δὲ μετὰξὺ 37° καὶ 38°,5. Ἡ καθόλου πυρετικὴ ἐξέλιξις βραχεῖα, ἢ δὲ ἀνάρρωσις μακρὰ μετὰ γενικῆς καταπτώσεως τῶν δυνάμεων καὶ ἰδίως νευρικῆς ἀτονίας.

Ὡς ἰδιαιτέρους ἐντοπισμοὺς κατὰ μὲν τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα δὲν παρατήρησα σχετικῶς πολλοὺς· ἐκτὸς περιπτώσεών τινων πνευμονίας δὲν ἀνεύρισκω τὰς πνευμονικὰς ἐκείνας συμφορήσεις, αἰτίνας ἦσαν τόσον συχναὶ ἐν ἄλλαις ἐπιδημίαις. Κατὰ δὲ τὸν γαστροεντε-

ρικὸν σωλῆνα σημειωτέον ὡς συχρὴν ἐντόπισιν τὴν ἐντεροκωλίτιν, ἣτις ἐπιπολὴν πλειστάκις παρέτεινε τὰ πυρετικὰ φαινόμενα. Αὕτη δὲ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ μετὰ προσοχῆς, διότι ἄλλως δύναται νὰ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος. Αἱ κενώσεις εἶναι λίαν δύσσομοι καὶ παρουσιάζουσι βλένας, ἢ κοιλία καθόλου εἶναι ἐπώδυνος κατὰ τὴν ψηλάφησιν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ὑποχόνδρια καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τοῦ παχέος ἐντέρου. Τέλος ὑπάρχει ἀνορεξία πλήρης, ἐπὶ πλεόν δὲ αὔπνια καὶ λειποθυμίαι. Πάντα δὲ τὰ φαινόμενα ταῦτα οὐ μόνον δὲν ἐνδίδουσι εἰς τὴν κινήνην καὶ τὰ συνήθη ἀντινευρικά, ἀλλὰ καὶ ἐπιτείνονται· ἐνδίδουσι δὲ μόνον εἰς ἵπανειλημμένα ἑλαφρὰ καθάρσια καὶ τὰς ἐντεροκλύσεις.

Ὡς πρὸς τὰ ὄργανα τῆς κυκλοφορίας παρατήρησα περιπτώσιν γαγγραινῆς ξηρᾶς τοῦ ἄνω ἄκρου καὶ γνωρίζω παρομοίαν περίπτωσιν κατὰ τὸ κάτω ἄκρον παρατηρηθεῖσαν ὑπὸ συναδέλφου. Ἐν ἀμφοτέραις ταύταις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ πάθησις προσέβαλε γυναῖκας ἡλικίας μετὰξὺ 50 καὶ 60 ἐτῶν. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ὑπῆρχε καὶ σάκχαρον εἰς τὰ οὔρα. Κατὰ τοὺς λόγους τῆς ἀσθενοῦς πρὸ τῆς γρίπης αὐτῆς δι' οὐδὲν παρεπονεῖτο, ἐπομένως προέκειτο περὶ διαβήτου λαυθάνοντος, ὅστις βεβαίως καὶ παρεσκεύασε τὸ ἔδαφος εἰς τὸ μολυσματικὸν νόσημα. Αἱ τοιαῦται γαγγραιναὶ ἔνεκα τῆς γρίπης δὲν φαίνονται συχναί. Ὁ Widal ἐν τῇ παθολογίᾳ τοῦ Charcot καὶ Bouchard οὐδεμίαν ποιεῖται περὶ αὐτῆς μνείαν. Παρομοίαν περίπτωσιν γαγγραινῆς ὀλοκλήρου τοῦ κάτω σκέλους παρατήρησα ἄλλοτε ἐν Λυών, ἐν τῇ χειρουργικῇ κλινικῇ τοῦ Jaboulay. Ἐπιπολῆς ἐκ τῶν νεφρῶν καὶ τοῦ ἥπατος παρατήρησα σπουδαϊοτάτην περίπτωσιν μετὰ τοῦ συναδέλφου κ. Σγουρδαίου.

Ὁ ἀσθενὴς ἐτῶν 45 καὶ ἀλκοολικὸς τὴν τρίτην ἡμέραν τῆς γρίπης ἠθάνθη ἰσχυρὰν ὀσφυαλγίαν, ἢ δὲ ἐξέτασις ἀπέδειξεν ἐν τοῖς οὔροις τὴν παρουσίαν ἰκτανῶ ποσοῦ λευκώματος. Τὴν ἐπαύριον ἀνεφάνη καὶ ἰκτερος, τὸ δὲ ἥπαρ ἦτο λίαν διωγκωμένον καὶ ἐπώδυνον· ὁ ἰκτερος ἦτο βαθύχρους μετὰ τῶν συνήθων χολοχρωστικῶν οὐσιῶν καὶ δὴ μεγάλης ποσότητος οὔροχολίνης ἐν τοῖς οὔροις. Μετὰ

τινας ημέρας ἐπῆλθε βελτίωσις τις ἐν τῇ καταστάσει τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλ' αὕτη ἦτο πρόσκαιρος καὶ ὁ θάνατος ἐπῆλθε μετὰ φαινομένων γενεϊκῆς τοξαιμίας καὶ καρδιακοῦ κολλάψου.

Ὡς σπανίαν ἐκδήλωσιν τῆς παρούσης ἐπιδημίας παρετήρησα παρὰ δύο ἀδελφοῖς μικρᾶς ἡλικίας ἐξάνθημα ὀστρακιοειδές καθ' ὃν καιρὸν ἡ μήτηρ αὐτῶν προσεβάλλετο ὑπὸ τῆς συνήθους μορφῆς τῆς γρίπης. Τὸ ἐξάνθημα τοῦτο συνδεόμενον καὶ ὑπὸ φαρυγγίτιδος κατ' ἐπιπολὴν νεκρωτικῆς μετὰ ψευδομεμβρανῶν κατὰ τὰς ἀμυγδαλᾶς παρῆλθεν ἐντὸς 48 ὥρῶν μὲν παρασχὼν ἀσήμαντον λεπίδωμα· ἡ φαρυγγίτις ἐπίσης εὐκόλωτα ἐνέδωκεν εἰς τινὰς ἀντισηπτικούς γαργαρισμούς, ἡ δὲ θερμοκρασία δὲν ὑπερέβη τοὺς 38°. Δύο δὲ ἄλλοι παῖδες τῆς αὐτῆς οικογενείας ἔμειναν ἀθικτοὶ ὡσεὶ μαρτυροῦντες κατὰ πάσης ὑποθέσεως πραγματικῆς ὀστρακιάς.

Τέλος σημειωτέον ὅτι αἱ ῥινοφαρυγγίτιδες ἦσαν συχνόταται, ἐνίοτε δὲ ἐπεπλάκησαν ὑπὸ σοβαρᾶς διπλῆς πυορροϊκῆς ἐπιπεφυκίτιδος.

Σ Υ Ν Ε Δ Ρ Ι Α 4B

24 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. Π. **Ἀπέρης** παρουσιάζει φορητὸν ἐξ ἀργιλίου πτυελοδοχεῖον τοῦ Bernheim.

Ὁ κ. **Νούλης** παρατηρεῖ ὅτι τὸ πτυελοδοχεῖον τοῦτο θὰ ἦτο εὐχρηστότερον, ἂν εἶχε τὸ σχῆμα πεπλατυσμένον, ὥστε νὰ φέρηται εὐκόλως ἐν θυλακίῳ.

Ὁ κ. Θ. **Ἀκυστορίδης** λέγει ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ συστήσῃ αὐτὸ δημοσίᾳ εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς τόπους δημοσίων συναθροίσεων, ἐνθα συνήθως παρατηρεῖ τις ὅτι τὸ κοινὸν πτύει ἀδιαφόρως ἐπὶ τοῦ δαπέδου.

Ὁ κ. **Νούλης** συνιστᾷ νὰ γίνῃ λόγος ὅπως τεθῶσι πτυελοδοχεῖα ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν σχολῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι πάντοτε πρὸς διάδοσιν καὶ γενίκευσιν τοιούτων ὑγιεινῶν ἀντικειμένων ἐν ἀρχῇ ὑπάρχει δυσκολία τις, διότι π. χ. ἐν τῇ περιπτώσει

ταύτη σοβαρῶς ἀποφεύγουσι τὴν χρῆσιν ἵνα μὴ ὦσι φανεροί, οἱ δὲ μὴ πάσχοντες ἵνα μὴ παρεξηγῶνται. Ἄλλὰ καὶ δὲν εἶναι ἀδύνατος ἡ διάδοσις, διότι ἅμα παρέλθη ἡ πρώτη ἐντύπωσις, τὸ ὠφέλιμον ἐπιβάλλεται. Ἡ δὲ τιμὴ εἶναι μικρά, ὅσον δὲ διὰ τὸ σχῆμα, φαίνεται ὅτι προετιμήθη τοῦτο διὰ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς χοάνης. Βεβαίως δὲ καὶ ὡς πρὸς τοῦτο θέλει ἐπέλθει βαθμηδὸν ἡ δέουσα βελτίωσις. Τέλος μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἡ περὶ τὴν κατασκευὴν ἐπιμέλεια καὶ ἀκρίβεια τοιούτων ἀντικειμένων δὲν πρέπει νὰ θυσιάζηται χάριν τῆς εὐτελείας τῆς χρηματικῆς ἀξίας, διότι ἄλλως καθίστανται ἐπιβλαβέστατα.

Ὁ κ. Θ. **Ἀκυστορίδης** ὑπομνησκει ὅτι ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις λουτροῖς ὑπάρχουσι πτυελοδοχεῖα ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων ἐν εἴδει ὀπῶν, ὅπως πτύωσιν οἱ λουόμενοι καὶ μὴ μολύνωσι τὸ ὕδωρ τῶν λουτρῶν, ἐνθα πολλοὶ οἱ λουόμενοι.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀναφέρει ὅτι ἀνεκαθεν συνηθίζει νὰ συνιστᾷ εἰς τοὺς πελάτας αὐτοῦ, τοὺς πάσχοντας ἐκ μολυσματικῆς νόσου, ὅπως φέρωσι φιαλίδιον εὐρύστομον διὰ τὰ πτύελα, ἀπαγορεύων αὐτοῖς νὰ πτύωσιν ἐντὸς ῥινομάκτρου. Εὐρίσκει ὅμως ὅτι τὸ παρὸν μετάλλινον πτυελοδοχεῖον εἶναι πολὺ ἀνώτερον καὶ πράγματι ἀξιόσυστατον. Προσδέεται δὲ ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν δημορχιῶν ὅπως εὐρίσκωνται πτυελοδοχεῖα πολλὰ καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις κήποις καὶ περιπάτοις.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. **Ἀν. Χρησιτίδης** ἐκδέτει περίπτωσιν **γρίπης μετ' ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Ὁ ἀσθενὴς Γ. Δ., 22 ἐτῶν, ἐπαῆλθε τῇ 28 παρελθόντος Δεκεμβρίου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον παραπονούμενος ὅτι ἀπὸ 4 ἡμερῶν ἔχει πυρετὸν, κεφαλαλγίαν, βῆχα ἐλαφρὸν, πόνους μελῶν, ζάλην καὶ ναυτίαν.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκτὸς καταρροϊκῶν ρόγχων οὐδὲν ἕτερον ἐν τοῖς πνεύμοσιν. Ἄλκοολικός δὲν ἦτο οὔτε σφιλιδικός. Ὁ πυρετὸς κατέπεσε ταχέως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας παρετηρήθη βραδυγλωσσία τις κα

συγχρόνως αδυναμία χειρῶν και ποδῶν. Τὴν τρίτην ἡμέραν τὰ φαινόμενα ἦσαν ἐντονώτερα, ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀσθενεστέρα τῆς ἀριστερᾶς, ἐπὶ πλέον τὰ τε ἄνω ἄκρα και τὰ κάτω τὴν μὲν αἰσθησὶν εἶχον ἀκεραίαν, τὴν δὲ κινήτικότητα οὐχί· ὁ ἀσθενὴς περιεπάτει: τρέμων και ἐλαφρῶς κάμπτων τὸν κορμόν, ὡσεὶ ἦτο οἰνοβαρῆς. Τὸ φαινόμενον τῶν γονάτων φυσιολογικόν, ἐν δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αἱ κόραι ἐλειτούργουν καλῶς, και ἡ ὄρασις ἦτο ἀκεραία. Μετὰ 8 ἡμέρας ἡ κατάστασις αὐτὴ ἤρξατο βελτιουμένη βαθμηδόν, τὴν δὲ 30 ἡν ἀπὸ τῆς ἐξόδου ἐξῆλθεν ὁ ἀσθενὴς τελείως ὑγιής.

Φαινόμενα ἐκ τοῦ νευρικοῦ συστήματος παρατηροῦνται οὐχὶ σπανίως και ἐν τῇ γρίππῃ και ἀναφέρονται περιπτώσεις μετ' ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἐπίσης ἐσκέφθη ὅτι ἔλαβον χώραν τοιαῦται ἀλλοιώσεις, ὅτε ἀνέγνωσα ἐν τῇ *Semaine Médicale* (Ἄρ. 52, 1900) περιληψὶν μελέτης, ἧς τὸ πρωτότυπον ἀνῆκον εἰς τὸν *Guttman* ἰδημοσιεύθη ἐν τῇ *Neurol. Centralblatt*, 1 Αὐγούστου 1900. Ὁ κ. *Guttman* δημοσιεύει δύο περιπτώσεις, ὧν ἡ μία εἶχε τὰ ἐπόμενα συμπτώματα. Ὁ ἀσθενὴς 18 ἐτίας τὴν 4 ἡν ἐβδομάδα μετὰ τὴν προσβολὴν τῆς γρίππης ἠσθάνθη ἀδυναμίαν μεγάλην εἰς τὴν δεξιάν κνήμην, ἐδυσκολεύετο ἐπίσης εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὀμωνώμου βραχίονος. Ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἡ ἀδυναμία νῦξησε, προσεβλήθη δὲ και τὸ ἀριστερὸν ἄκρον, οὕτως ὥστε τὸ βάδισμα ἦτο δυσχερὲς και ὅτε ἐστηρίζετο ἐπὶ βακτηρίας· ὁ ἀσθενὴς ἐβάδιζεν ἀκριβῶς ὡς οἱ μέθυσοι. Συνυπῆρχε τέλος ζάλη, και πάρεσις ὀφθαλμικῶν τινῶν μυῶν· ἀκολουθῶς ἤρξατο ἡ βελτίωσις και ἐντὸς 15 ἄλλων ἡμερῶν ἐπῆλθεν ἴασις πλήρης. Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἡ ἀσθενὴς 54 ἐτῶν προσβληθεῖσα ὑπὸ γρίππης τὸν Δεκέμβριον 1899 κατείχετο μετὰ ταῦτα ὑπὸ νευρικῆς ἀδυναμίας και διαταραχῆς τῆς λαλιᾶς, μὴ δυναμένη νὰ ἀρθώσῃ ὠρισμένας λέξεις. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη παρεπονείτο ἰδίως δι' ἀδυναμίαν τοῦ δεξιοῦ ἡμιμορίου· κατὰ Μάρτιον δὲ τοῦ 1900 κατελήφθη αἰφνιδίως ὑπὸ γενικῆς ἀδιαθεσίας ἀκολουθουμένης ὑπὸ ἐμέτων, οἵτινες ἐπανελαμβάνοντο καθ' ἐκάστην πρωίαν τακτικῶς. Μετὰ δύο μῆνας κατελήφθη ὑπὸ σφοδροτάτης κε-

φαλαγίας, ὅτε και ἡ τοῦ δεξιοῦ ἡμιμορίου πάρεσις μετεβλήθη εἰς τελείαν ἡμιπληγίαν μετ' ἐπαισθητῆς ἐλαττώσεως και τῆς αἰσθητικότητος· προσέτι πλήν τῆς δυσκολίας τῆς λαλιᾶς εἶχε βραγχὴν τὴν φωνὴν και δυσκαταποσίαν· ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν οὐδέν. Τέλος μετὰ 15 ἡμέρας ἀπέθανεν ἡ ἀσθενὴς.

Ἡ ἡμετέρα περίπτωσις οὕσα ἐλαφροτέρας μορφῆς παρομοιάζει τῇ πρώτῃ τοῦ κ. *Guttman*, ὅστις ἀπέδωκεν αὐτὴν κατὰ συμπέρασμα λογικόν εἰς ὀξειαν ἐγκεφαλίτιν κατὰ τὴν ὀπισθίαν μοῖραν τῆς βάσεως ἐντοπισθεῖσαν και ἀπολήξασαν εἰς ἴασιν, τὴν δὲ δευτέραν και βαρυτέραν, καίτοι μὴ δυναθεὶς νὰ νεκροτομήσῃ, θεωρεῖ ὡς ἀποτέλεσμα ἐγκεφαλίτιδος ἀρχικῶς τοπικῆς εἶτα δὲ ἐπεκταθεῖσης εἰς τὰς γειτονικὰς χώρας τῆς ὀπισθίας μοῖρας τῆς βάσεως.

Ἡ ἐν τῷ ἐμῷ παθολογικῷ τμήματι ἐπιδημία τῆς γρίππης εἶχεν ἐν γένει χαρακτηριστῆρα ἡπιον. Κυριώτερα δὲ φαινόμενα ἦσαν ζάλη, ναυτία, ἔμετοι, κεφαλαγία, πυρετὸς συνήθως ἀνερχόμενος μέχρι 38° σπανίως δὲ μέχρι 40° και 40°,5, πόνοι τῶν μελῶν και ὀσφυαλγία, ποτὲ δυσκοιλίτης και ποτὲ ἐλαφρὰ εὐκοιλίτης. Συνήθης μορφή ἦτο ἡ θωρακικὴ μετὰ βρογχίτιδος, βρογχοπνευμονίας ἢ καθαρᾶς πνευμονίας. Ἐν τινι μάλιστα περιπτώσει ἐπῆλθον και ἰσχυραὶ ἀποχρέμψεις αἵματος καθαροῦ. Λεύκωμα ἐν τοῖς οὖροις παρετηρήθη και ἐν προηγουμέναις ἐπιδημίαις, τὴν φορὰν δὲ ταύτην δις μόνον· ἀπαξ δὲ βαθὺς ἵκτερος.

Νούλης.—Οἱ συγγραφεῖς παρετήρησαν μικρὰς αἰμορραγίας εἰς τὰς κοιλότητας τοῦ ἐγκεφάλου, σχεδὸν ἐκχυμώσεις και μικρὰς φλογιστικὰς ἐπεξεργασίας, δι' ὧν ἐξηγῶνται αἱ παραλύσεις. Ἐνθυμούμαι ἀσθενῆ παθόντα ἰσχυρὰν γρίππην φαρυγολαρυγγικὴν μετὰ πυρετοῦ 40° ὀλιγομέρου· τὴν 10 ἡμέραν ἐπῆλθε παράλυσις τοῦ ἐξωτερικοῦ ὀρθοῦ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, ἧτις κατόπιν ἰάθη τελείως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Γ'

31 Ἰανουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ: ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιγρα-

φήν περιπτώσεως **αμαυρώσεως τελείας** μετά τῆς νεκροτομίας σταλείσαν ὑπὸ τοῦ κ. **Γ. Τσιραγγέλου** ἐσωτερικοῦ ἰατροῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Νοσοκομείου ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Α. Δ... ἐκ Προύσης, ἔγγαμος, ἐτῶν 38, ὕφαντῆς. Προσῆχθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Νοσοκομείῳ τῇ 11ῃ Ἰουλίου 1900, ἐν πλήρει ἀσυναρτησίᾳ καὶ παραληρηματι. Παρουσίαζεν ἑλαφρὰν πάρεσιν τοῦ δεξιῦ ἡμιμορίου τοῦ σώματος καὶ τελείαν ἀμαύρωσιν. Ἐκ τῶν λοιπῶν συστημάτων οὐδὲν σχεδὸν παρουσίαζεν.

Τῇ 7ῃ Αὐγούστου, ἐγένετο ὀφθαλμοσκοπικὴ ἐξέτασις παρὰ τοῦ ὀφθαλμολόγου τοῦ ἡμέτερου Νοσοκομείου κ. Α. Τράντα, ἣτις ἀπεκάλυψεν ἀρχομένην ἀπόχρωσιν τῆς ὀπτικῆς θηλῆς ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἔνδον.

Ἡ αὐτὴ κατάστασις τῆς ἀσυναρτησίας καὶ τοῦ παραληρηματος μετὰ φαινομένων προϊόντος μαρασμοῦ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ 5 περίπτου μῆνας, ὅτε τῇ 14ῃ Δεκεμβρίου, ὑπέκυψεν εἰς ἀριστερὰν βασικὴν πνευμονίαν.

Ἡ νεκροτομία, γενομένη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ τοῦ ἡμέτερου Φρενοκομείου κ. Ἀποστολίδου, ἀπεκάλυψε τὰ ἐξῆς: ἡ σκληρὰ μῆνιγξ ἦτο λίαν πεπαχυμένη. Μεγάλῃ ἐγκεφαλικῇ συμφόρησις. Ἄφθονον ἐγκεφαλικὸν ὑγρὸν ὡσεὶ ἐγκεκυστωμένον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς κινητικῆς ζώνης καὶ αἰμορραγίαι τριχοειδεῖς.

Ἄθρωμάτωσις τῆς βασικῆς ἀρτηρίας τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν πρωτευόντων αὐτῆς κλάδων. Κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον μέγα χάσμα ὅπερ κατελάμβανε τὴν βᾶσιν τοῦ β' ἐπιμήκους μετωπιαίου γύρου μέχρι τῆς ἑλικῆς τοῦ Broca. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ἱνιακοὺς λοβοὺς ἀπώλεια ἐγκεφαλικῆς οὐσίας ἐκ νεκρώσεως δίκην χασμάτων, καταλαμβανόντων ἀριστερὰ μὲν ἅπαντα τὸν ἱνιακὸν λοβὸν κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, δεξιὰ δὲ μένει ἀβλαβὲς μικρὸν τι μέρος τῆς γωνίας τοῦ ἱνιακοῦ λοβοῦ. Ἐναποθέσεις τιτανωδῶν ἀλάτων κατὰ τὰς μαλακυνθείσας χώρας τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως ἱνιακοῦ λοβοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ αὐτοῦ λοβοῦ ὡς καὶ οἱ ἀτρακτοεδεῖς καὶ γλωσσοειδεῖς γῦροι ἀμφοτέρων ἦσαν ἀκέραιοι, πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ σφηνοειδοῦς, ὃν ἡ μαλάκυνσις εἶχε κατὰ τὸ πλεῖστον καταστρέψει.

Ὁ κ. Πρόεδρος συμπληρῶν τὴν περι-

γραφὴν ταύτην ἀναφέρει ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποθανὼν οὔτε ἀλκοολισμὸν εἶχεν οὔτε σύφιλιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Δ'

7 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ ὀθωμανὸν 55 ἐτῶν περίπου πάσχοντα ἀπὸ πολλοῦ ἐκ πολλαπλῶν **ἰνωδῶν πολυπόδων** τῆς δεξιᾶς ῥινικῆς κοιλίας καὶ χοάνης, οἵτινες διὰ τοῦ χρόνου ἐπήνεγκον σημαντικὴν παραμόρφωσιν τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν ῥινικῶν τοιχωμάτων ἐπεκτεινομένην μέχρι τῆς μετωπιαίας χώρας. Ὁ κ. Παπανικολάου ἐπιφυλάσσει νὰ παρουσιάσῃ αὐτὸν καὶ βραδύτερον μετὰ τὴν δέουσαν θεραπείαν, ἐφ' ἧς ἐλπίζει μεγάλην βελτίωσιν καὶ τῆς εἰρημένης διατροφῆς πλὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἀναπνευστικῆς λειτουργίας τῆς ῥινός, ἣτις μέχρι τοῦδε διατελεῖ τελείως πεφραγμένη.

Ὁ κ. **Π. Ἀπέρης** ζητεῖ πληροφορίας περὶ τοῦ τελευταίως παρατηρηθέντος θανάτου λυσοδοῆκτου τινὸς ἐκ Ταταούλων, ὅστις εἶχεν ὑποβληθῆ καὶ εἰς τὴν προφυλακτικὴν διὰ τοῦ ἀντιλυσσικοῦ ὀρροῦ θεραπείαν.

Νούλης. — Εἶδον τὸν ἀποθανόντα τὴν προτεραίαν τοῦ θανάτου (5 Φεβρουαρίου) ἐν συμβουλίῳ μετὰ τῆς Α. Ε. τοῦ Ζηηροῦ πασᾶ καὶ νομίζω ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ παράσχω καλὰς τινὰς πληροφορίας. Ὁ παθὼν διδάσκαλος τὸ ἐπάγγελμα τὴν ἐσπέραν τῆς 19 Ἰανουαρίου 1901 κατήρχετο ἐκ Ταταούλων, ὅτε κύων τις καθ' ὃδὸν χωρὶς νὰ πατηθῆ ἢ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν τινα ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ ἐδηξε τὴν κνήμην· τὸ δῆγμα ἐπήνεγκε καὶ μικρὰν αἰμορραγίαν, τόσον ὥστε ἐδέησε νὰ γίνῃ καὶ μικρά τις περιδέσις ἀντισηπτικῆ. Τῇ 22 Ἰανουαρίου 1901 ἤτοι τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς δῆξεως κατὰ σύστασιν τοῦ ἰατροῦ αὐτοῦ ὁ παθὼν μετέβη εἰς τὸ ἐνταῦθα αὐτοκρατορικὸν λυσοιατρεῖον

καὶ ὑπεβλήθη τακτικῶς εἰς τὰς ἐνέσεις τοῦ ἀντιλυσσικοῦ ὄρου· ὁ κύων δὴζας κατόπιν καὶ γαλακτοπώλην τινὰ ἐφονεύθη καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν δέουσαν ἐξέλεγχιν, ἣς ἀγνοεῖται εἰςέτι τὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ φαινόμενα τῆς ἐκδηλώσεως τῆς λύσεως παρατηρήθησαν κυρίως τὴν 4 Φεβρουαρίου ἀλλὰ καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 3 Φεβρουαρίου ἐφάνη ἔχων διέγερσιν τινὰ, ἴσως εὐρισκόμενος ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ φόβου, ὁ δὲ προσκληθεὶς ἰατρός περιωρίσθη τότε νὰ τον καταπραῦνη. Τὴν 4 Φεβρουαρίου πρωτὰν ἡ φωνὴ ἦτο ἠλλοιωμένη καὶ βραχνὴ καὶ παρηγγέλθη νὰ κάμη λουτρόν χλιαρόν· ἀκολουθῶς τὰ φαινόμενα ἠδύξησαν εἰς ἔντασιν. Τὴν 5 Φεβρουαρίου ὅτε ἐγένετο τὸ συμβούλιον, τὰ κάτω ἄκρα ἦσαν παρετικά, ἐξ οὗ δυσκινησία μεγίστη, ὑπῆρχε δυσκαταποσία τις τοῦ ὕδατος, ἡ δὲ διάνοια ἦτο καλὴ. Ὁ θάνατος ἐπῆλθε μετὰ 48 ὥρας ἐκ παραλύσεως τῆς καρδίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἄξια σημειώσεως εἶναι ἡ ταχεῖα ἐμφάνισις τῶν συμπτωμάτων, ἡ σχετικὴ ἔλλειψις τῆς ὑδροφοβίας καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῶν παραλυτικῶν φαινομένων.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** παρατηρεῖ ὅτι σπανιώτατα ἐπῆρχοντο θάνατοι μετὰ τῶν θεραπευομένων ἐν τῷ λυσσισατρικῷ ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Ζωηροῦ πασᾶ, οἱ ὀλίγοι δὲ οὗτοι ἀπέθανον, διότι εἶχον προσέλθει βραδύτατα, τινὲς δὲ ἦσαν λυκόδηκτοι. Τὴν δὲ παραλυτικὴν ταύτην μορφήν ὁ Ζωηρὸς πασᾶς θεωρεῖ ὡς τὴν δεινοτάτην καὶ σπανιωτάτην μορφήν, ἅπαξ παρατηρήσας αὐτός.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Ε'

14 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Π. Κελαϊδίτης** περὶ ἐπιπολαζουσῶν νόσων ἐκθέτει **περιπτώσειν δηλητηριάσεως ἐκ φανικοῦ ὀξέος** ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κοράσιον ἐξαετὲς προσεβλήθη ἐξ ὀστρακιάς, ἥτις διελύθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐξαλειφθέν-

των τοῦ τε ἐξανθήματος καὶ τοῦ πυρετοῦ· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εὐρέθη ἅπαξ καὶ λεύκωμα ἐν τοῖς οὔροις. Μετὰ τινὰς ἡμέρας τὸ κοράσιον ἤρξατο ἐκ νέου νὰ πυρέσση, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ βήχη· κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπισκέφθησαν πολλοὶ συνάδελφοι τὴν μικρὰν ἀσθενῆ, διότι τὰ φαινόμενα δὲν ἐξηγοῦντο ἐπαρκῶς καὶ ὁ πυρετὸς ἐπέμενεν. Εἰς ἐκ τῶν πρώτων συναδέλφων ἀπεφάνθη, ὅτι παρατήρησε ψευδομεμβράνας ἐν τῷ φάρυγγι, ὅπερ δὲν ἐπεβεβαιώθη οὔτε ὑπ' ἐμοῦ οὔτε ὑπ' ἄλλων. Τὰ οὔρα ἐξετασθέντα καὶ πάλιν εἶχον φυσιολογικῶς. Ἐπὶ τέλος ἡμέρας ἦλθεν εἰς φῶς ἡ πηγὴ τοῦ κακοῦ ἀπροσδοκῆτως, διότι ἐπρόκειτο περὶ δεξιᾶς μέσης πυορροϊκῆς ὠτίτιδος, ἥτις ἐπὶ τέλος ἐληξεν εἰς διάτρησιν τοῦ τυμπάνου καὶ ὠτόρροϊαν ἀρθρωτάτην, ἅτε τοῦ κορασίου ὄντος καὶ κράσεως χοιραδικῆς. Τότε παρηγγέλθησαν διαπλύσεις τοῦ ὠτός διὰ βορικοῦχου διαλύσεως καὶ βύσματα ἐκ φανικοῦχου βάμβακος χάριν ἀντισηψίας. Ἀκολουθῶς ἡμέρας μετὰ 10 περιῶν ἡμέρας παρατηρήθη ὅτι τὰ οὔρα τῆς πασχούσης ἦσαν μελανὰ, οἱ δὲ προσκληθέντες συνάδελφοι ἠδυνάτουσαν νὰ ἐξηγήσωσι πῶς παρήγεται ἡ μελανουρία αὕτη. Τὰ οὔρα ἐξεταζόμενα δὲν ἐνεῖχον οὔτε λεύκωμα οὔτε ἄλλο τι προῖόν παθολογικόν. Ἐνῶ ἡμέρας διήρκει οὕτω πως ἡ μελανουρία, εἰς τῶν συναδέλφων εὐρισκόμενος ἐν τῷ φαρμακείῳ ἔνθα ἠγοράζοντο τὰ φάρμακα τῆς πασχούσης παρετήρησεν ὅτι ἠγοράζετο καὶ βάμβαξ φανικοῦχος διὰ τρίτην φορὰν πρὸς χρῆσιν κατὰ τῆς ὠτορροίας, ὑποπτευθεὶς δὲ ὡς αἰτίαν τῆς μελανουρίας τὴν χρῆσιν τοῦ βάμβακος τούτου ἐσπευσε νὰ ἀπαγορεύσῃ τοῦτο συστήσας ἀντ' αὐτοῦ βορικοῦχον βάμβακα. Παραδόξως δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὰ οὔρα ἤρξαντο νὰ ἀνακτῶσι τὴν φυσικὴν χροίαν καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀπαγορεύσεως κατέστησαν ταχέως φυσιολογικὰ καὶ κατὰ τὴν χροίαν.

II. Ἀπέρης. Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶναι λίαν περιέργως, διότι ἡ δηλητηρίασις ἐπῆλθεν ἐκ μηδαμινῆς ποσότητος φανικοῦ ὀξέος, δύσκολον δὲ ν' ἀποδοθῆ εἰς ἄλλην αἰτίαν, διότι τὰ οὔρα οὔτε λεύκωμα ἐνεῖχον, οὔτε ἄλλο τι ἐξηγοῦν τὴν τοιαύτην χρῆσιν, περιπλέον δὲ ἡ ἰασις ἐπῆλθεν εὐ-

θὺς ὡς διεκόπη ἡ χρῆσις τοῦ φανικοῦχοῦ βάμβακος. Φαίνεται δὲ ὅτι ἐπὶ δηλητηριάσεως διὰ φανικοῦ ὀξέος, ἵνα ἐπέλθῃ ἡ μελανουρία δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀπορρόφησης μεγάλου ποσοῦ φανικοῦ ὀξέος, ὅπερ ἄλλως τε προκαλεῖ τὴν μελανουρίαν ἐμμέσως, δηλ. προκαλεῖ κυρίως ἐτέρας ἀποσυνθέσεις ἐν τῷ αἵματι, αἵτινες ἐκκρινόμεναι διὰ τῶν οὖρων χρωματίζουσιν αὐτά.

Ὁ κ. Θ. *Ἀκροτορίδης* φρονεῖ ὅτι δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐπῆλθεν ἡ παραγωγή αἱματίνης ἐξ ἀποσυνθέσεως τοῦ αἵματος ἐν καιρῷ τῆς ὄστρακιᾶς, ἐξ ἧς ἀποκρινόμενης διὰ τῶν οὖρων νὰ ἐπῆλθεν ἡ χρώσις τούτων. Προσθέτει ὅμως ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ μελανουρία αὕτη διὰ τοῦ φανικοῦ ὀξέος, ἐὰν παραδεχθῇ τις ὅτι ἡ παθολογικὴ κατάστασις τῶν νεφρῶν εἶχεν ἤδη ἐτοιμάσει τὸ ἔδαφος διὰ τῆς παρελθούσης ὄστρακιώδους νεφρίτιδος. Ἀμφιβάλλει δὲ διὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ μικροῦ ποσοῦ φανικοῦ ὀξέος, διότι ἤδη καὶ εἰς τὰ φυσιολογικὰ οὖρα ὑπάρχει ποσὸν τι φανικοῦ ὀξέος.

Ὁ κ. Π. *Γαιρόπουλος* ὑπομνήσκει τὴν μεγίστην ἀπορροφητικὴν ἰκανότητα τῆς ἐπιφανείας τοῦ μέσου ὠτὸς ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν ἀφθονωτάτην ὠτόρροϊαν μετὰ διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην· προσθέτει δὲ ὅτι τὸ ἐν τῷ βάμβακι περιεχόμενον ποσὸν φανικοῦ ὀξέος δὲν εἶναι ἀνάξιον λόγου, διότι ἐνφαι ἰσχυρόταται διαλύσεις εἰσὶ 5 %, οἱ φανικοῦχοι βάμβακες ἐνέχουσι 5—10 %, ἔνεκα δὲ τῆς ἀφθονίας τῆς ὠτόρροϊας τὸ βύσμα διαβρέχεται τελείως καὶ ἔνεκα τῆς θερμότητος μεταδίδει εὐκόλως τὸ φανικὸν ὀξύ εἰς τὸ ἀφθονον ἐκκρίμα τὸ ἐπανακάμπτον εὐκόλως εἰς τὸ κοῖλον τοῦ μέσου ὠτὸς ἔνεκα τῆς διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου.

Παπανικολάου. Ἐπίσης φαίνεται μοι περίεργος ἡ σχέσηις φανικοῦχοῦ βάμβακος καὶ μελανουρίας. Ἐγὼ κάμνω συχνοτάτην χρῆσιν φανικοῦχοῦ βάμβακος, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ρίνα ἐπιπωματώσεις κατόπιν ἐγχειρήσεων δι' ἀφθονωτάτου φανικοῦχοῦ βάμβακος καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἐνθυμοῦ-

μαι. Εἰς τὸ μέλλον θέλω ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῶν οὖρων τῶν πασχόντων, παρ' οἷς γίγνεται χρῆσις φανικοῦχοῦ βάμβακος.

Κελαϊδίτης. Οἱ νεφροὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, φρονῶ ὅτι συνετέλεσαν πολὺ εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς μελανουρίας ταύτης, διότι προσφάτως ἀκόμη τὰ οὖρα εἶχον παρουσιάσει λεύκωμα. Ἐπίσης σημειωτέον ὅτι ἡ ὠτόρροια ἦτο ἀφθονωτάτη, τόσον ὥστε ἡ μήτηρ τῆς πασχούσης ἠναγκάζετο νὰ ἀνανεώνῃ τὸ βύσμα τοῦ ὠτὸς 4κις καὶ 5κις τῆς ἡμέρας. Ὅθεν παρατηρῶ ὅτι ἡ σύγκρισις τῆς περιπτώσεως ταύτης πρέπει νὰ γίνῃ μόνον πρὸς ἐτέρας, ἐνθα ἡ ὠτόρροια ἀφθονος καὶ μετὰ διαβρώσεως τοῦ τυμπάνου, ἀναπτυχθεῖσα δὲ κατόπιν ὄστρακιᾶς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 45'

28 Φεβρουαρίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἐκθέτει περίπτωσιν *ἐντερικῆς ἀποφράξεως* ἔνεκα ἐλμίνθων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Παρατήρησα πρὸ τινῶν ἡμερῶν κόρην πενταετῆ, ἥτις ἀπὸ τῆς προτεραιᾶς παρεπονεῖτο διὰ πόνους κατὰ τὴν κοιλίαν καὶ ἐμέτους ἀκατασχέτους καὶ δὴ κοπρανώδεις. Ἡ φυσιολογία ἐν τούτοις ἦτο καλὴ, οἱ σφυγμοὶ δὲν ὑπερέβαινον τοὺς 90, ἡ δὲ μήτηρ μοι ἐξιστόρησε τὰ προηγούμενα ὡς ἐξῆς:

Ἀπὸ πολλῶν μηνῶν ἡ μικρὰ ἀσθενὴς παρεπονεῖτο διὰ πόνους περιτομιακοῦς ἐπερχομένου ἀτάκτως καὶ ἀσχετῶς πρὸς τὴν τροφήν. Αἱ κενώσεις ἦσαν ἀνέκαθεν τακτικαὶ καὶ οὐδὲν τὸ ἰδιαιτέρον ἐπαρουσίαζον· ἀπαξ μόνον ἢ δις ἡ ἀσθενὴς ἀπέβαλε δύο ἔλμινθας. Ἀπὸ 4 ἡμερῶν οἱ πόνοι ἐγένοντο διαρκέστεροι καὶ ἐντονώτεροι, ἐπηκολούθησαν δὲ οἱ ἔμετοι, ὧν οἱ τελευταῖοι μετὰ κοπρανώδων ἐμεσμάτων.

Ἡ ἐπισκόπησις τῆς κοιλίας εἰδείκνυεν ἐλαφρὸν μετεωρισμὸν καὶ κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ ἐλαφρὰς περιτταλτικὰς κινήσεις κατὰ τὰ λε-

πτα έντερα, όποια παρατηρούνται συνήθως κατά τας άποφράξεις.

Διά τής ψηλαφήσεως άνεύρισκέ τις κατά την χώραν ταύτην δύο ή τρεις μικρούς όγκους μεγέθους φύο όρνιθος και έλαστικούς κατά την πίεσιν, ούχι δέ λείους την έπιφάνειαν. Οί όγκοι ούτοι και ή κοιλία έν γένει ήσαν άνώδυνοι κατά την ψηλάφησιν. Έκ μέρους τών άλλων όργάνων ούδέν άξιον λόγου.

Ένώπιον τής κλινικής ταύτης εικόνας ούδόλως άμφέβαλον ότι προύκειτο περί τολυπών έλμίνθων έπενεγκουσών σχετικήν έντερικήν άπόφραξιν. Έχορήγησα κατ' άκολουθίαν σαντονίνην μετά καλομελάνου εις δύο δόσεις. Καίτοι δέ ή πάσχουσα ήμεσε την πρώτην δόσιν τοϋ φαρμάκου, έκράτησεν όμως την δευτέραν, ήτις και έπήνεγκε τό ποθούμενον άποτέλεσμα. Τήν έπιούσαν έμαθον ότι έξεβλήθησαν τριάκοντα περίπου σκώληκες, ή δέ πάσχουσα ήδυνήθη νά λάβη και όλίγον γάλα χωρίς νά έμέση. Έξετάσας δέ εκ νέου, άνεγνώρισα τολύπην σκωλήκων κατά την σιγμοειδή καμπήν τοϋ παχέος έντέρου, ένϋ ή θερμοκρασία ήτο 37^ο,5. Έχορήγησα νέαν δόσιν σαντονίνης και αι έναπολειφθεΐσαι έλμινθες άπεβλήθησαν άπασαι, ή δέ άσθενής έχει καλώς. Τήν περιπτωσιν ταύτην έθεωρησα διδακτικήν επί τή ύποθέσει ότι άν τα πράγματα προχώρουν έτι μάλλον και κατέληγον εις όλοτελή άπόφραξιν, ίσως και ή διαγνωσις ήθελεν άποβή δυσχερεστέρα και ή θεραπεία έπομένως έπισφαλής».

Ό κ. Π. Κελαϊδίτης αναφέρει δύο περιπτώσεις *άποφράξεως έξ έλμίνθων*. Έν τή πρώτη περιπτώσει προύκειτο περί γραΐας, ήτις κατελήφθη υπό πόνων κατά την κοιλίαν, τυμπανισμού και έμέτων, δηλ. φαινομένων περιτονίτιδος, ή δέ κοιλία ούδδ την έπίψασιν έδέχετο. Όθεν έν αρχή έγένετο άπλώς ένεσις μορφίνης. Άκολούθως διά τής ψηλαφήσεως διεκρίνετο δεξιόθεν όγκος κινητός, όστις έξελήφθη ως όγκος τις τής ψοθήκης. Άλλ' ή διαβεβαίωσις τής θυγατρός τής πασχούσης ότι άλλοτε είχε σκώληκας, παρεκίνησε την δοκιμαστικήν χρήςιν σαντονίνης μετά κικίνου έλαίου. Πράγματι δέ άμέσως άπεβλήθη μεγάλη τολύπη έλμίνθων εκ 200

περίπου, είτα δέ κατά διαλείμματα μικρά έτερα 300 περίπου και οϋτω μόνον έξηλείφθη ό όγκος εκείνος.

Έν τή δευτέρα περιπτώσει ή πάσχουσα ήτο χωρική τις έγγαμος πάσχουσα έξ έμέτων, και πολλάκις τά έμέσματα ήσαν κοπρανώδη. Ό κ. Κελαϊδίτης είδεν αύτην έν τϋ χωρίω και διά πρώτην φοράν έσκεφθη περί έγκυμοσύνης, καθ' όσον μάλιστα ήτο νεόγαμος, έχορήγησε δέ μορφίνην και άντισπασμωδικά φάρμακα, και μη έπερχομένης βελτιώσεως ήπόρει τί ποιήσαι, ότε κατά τινά έμετον έξεβλήθη και εις σκώληξ. Τοϋτο ήρκεσε διά νά διαγνώση τό αίτιον τοϋ κακού. Δυστυχώς όμως δέν έφερε φάρμακα μεθ' έαυτοϋ, οϋτε ύπήρχον τά κατάλληλα επί τόπου· μόλις δέ περιερχόμενος όλον τό χωρίον και άνευρών έν βοτανοπωλείον (άχτάρικον) άνεκάλυψεν εκεί εικοσάδα δισκίων σαντονίνης· ταϋτα λοιπόν λειοτριβθέντα και χορηγηθέντα ήρκεσαν νά θεραπεύσωσι την πάσχουσαν δι' άποβολής πολυαριθμών έλμίνθων.

Δελαγραμμάτιας. Αί τοιαύται περιπτώσεις κατά τοϋτο ένδιαφέρουσι κυρίως, δι πολλάκις αι έλμινθες γίνονται αίτια σοβαρών διαγνωστικών πλανών· διό καλόν είναι πάντοτε, προκειμένου μάλιστα περί πτωχών πασχόντων εκ τής κοιλίας, νά σκεφθώμεν περί έλμίνθων. Ένθυμούμαι πάντοτε ζηηρότατα τοιαύτην τινά περιπτωσιν, ήν πρό έτών πολλών παρηκολούθησα έν τινι χειρουργική κλινική. Γυνή τις έχουσα κοιλιακήν πάθησιν ειςήλθεν εις την ειρημένην κλινικήν, έγένετο διάγνωσις φυματιώδους περιτονίτιδος, διότι παρετηροϋντο μερικοί όγκοι και άμβλύτης μερική, ύπήρχε δέ και πυρετική κίνησις. Όθεν έγένετο λαπαροτομία και ούδέν εύρέθη έν τϋ περιτοναίω. Τότε διηρέθη τό έντερικόν τοίχωμα επί τή ιδέα ότι αι άλλιώσεις κατελάμβανον τό τοίχωμα τοϋτο, επί τέλους δέ άνεκαλύφθησαν τολύπαι έλμίνθων, αίτινες έξήχθησαν διά τής όδοϋ ταύτης! Εϋτυχώς δέ μη έπελθούσης έπιπλοκής, ή πάσχουσα λάθη και οϋτως, ό δέ πυρετός άπεδόθη εις έλώδη μίανσιν.

'Ετέρας περιπτώσεις μικροτέρου διαφέροντος είδον δύο.

Πρό τινων ετών έξασκων εν Θράκη προσεκλήθην εις χωρίον τι δι' ασθενή χωρικών πάσχοντα εκ δυσκοιλιότητος επίμονου άνευ φανεράς αίτίας. Μή έχων μετ' έμαυτοϋ έτερόν τι ειμή καταιονητήρα φορητόν, έχρησιμοποίησα προςωρινώς προς λύσιν τής κοιτίας, αλλά ταχέως ένόησα ότι τó αίτιον ήτο ή έλμινθίασις, διότι ή διάκλυσις του άπευθυσμένου προυκάλεσε την έξοδον πολλών έλμινθων και ή δυσκοιλιότης έπαυσεν.

'Επίσης είδον παιδίον πάσχον εκ δυσκοιλιότητος και πόνων τής κοιτίας, θεραπευθέν δια τών άνθελμινθικών.

Μανουηλίδης. Διάφοροι συγγραφείς άναφέρουσιν ότι αι έλμινθες δύνανται να προκαλέσωσι πυρετόν, προερχόμενον έξ άπορροφήσεως τοξινών. 'Εν τή έμή περιπτώσει ύπήρχεν επίσης πυρετός.

'Αν. 'Αντίπας. 'Εκ πείρας γνωρίζω ότι ή έλμινθίασις είναι κοινοτάτη έν ταις έπαρχίαις· δύναται τις να ειπη ότι 90% οι άνθρωποι έχουσι έλμινθας, πολλάκις δε παρετήρουν ότι ή έλώδης κατάστασις έλάμβανε τύπον τυφοειδους επί έλμινθιώντων, ένφ έν Κων/πόλει τούτο είναι τι σπάνιον. 'Η μεγάλη δε αύτη διαφορά εκκενται βεβαίως εις τόν διάφορον βίον, όν διάγουσιν οι έν ταις έπαρχίαις.

II. Κελαϊδίτης. Αί έλμινθες προκαλοϋσι πυρετόν και πολλάκις υπό τύπον τυφοειδους ή δυσεντεροειδους έντερικού κατάρρου. Είδον παιδίον πάσχον εκ δυσεντερίας μη ύποχωρησάσης εις 15ήμερον τακτικήν θεραπειάν συναδέλφου. Λαθών τούτο ύπ' όψιν έσκέφθην να χορηγήσω σαντονίνην, διότι έν ταις έπαρχίαις ή έλμινθίασις είναι συχνοτάτη. Και τώντι απέβλήθησαν άφθονοι έλμινθες και έπαυσαν ταχέως αι βλενώδεις και αίματηραι κνώσεις.

'Αν. Χρησιδης. Περίπτωσιν άνάλογον προς τας ειρηνέας παρετήρησα άλλοτε έν Τραπεζοϋντι. Παίς 7έτης έπασχεν εκ νόσου πυρετικής, δι' ήν έν συμβουλίω πολλών συναδέλφων ειχε τεθη ή διάγνω-

σις μηνιγγίτιδος· ό πυρετός εκυμαίνετο από 39⁰—40⁰. 'Εγίνοντο δε καθ' εκάστην συμβούλια εκ πλειόνων συναδέλφων. 'Η κατάστασις έθεωρείτο σοβαρωτάτη και ήδη ειχε κοινοποιηθη και εις τόν πατέρα ότι ή λήξις έφαινετο κακή. Πλήν τής έπιθέσεως πάγου επί τής κεφαλής έδόθη έλαφρόν καθάρσιον εκ καλομελάνου, συνάδελφος δε τις ειχε προτείνει να δοθη και όλίγη σαντονίνη. Βραδύτερον έγίνοντο κατά διαλείμματα και κλύσματα, ως εκ τούτου δε ήρξαντο να έξέρχωνται έλμινθες εις πολλές τολύπας διαδοχικάς και ούτως, ώ του θάύματος, όλίγον κατ' όλίγον τó παιδίον άνέλαβε πριν ή παρέλθωσι 10 ήμέραι.

Νούλης. 'Ο Metchnicoff ύπεστήριζεν ότι πολλαί σκωληκοειδίτιδες προέρχονται έξ ένσφηνώσεως σκωληκών ή τεμαχιών αύτων έντός του τυφλου έντέρου. Παράδοξος δε ή αντίθεσις ήν παρατηρώ, ότι έν ταις έπαρχίαις ή μέν έλμινθίασις είναι συχνοτάτη, ή δε σκωληκοειδίτις σπανιωτάτη. Εις ύμας λοιπόν έναπόκειται δια νέων παρατηρήσεων ή να άναιρεθη ή γνώμη αύτη του Metchnicoff ή να επιβεβαιωθη.

'Ο κ. **Μανουηλίδης** εκθέτει νέαν περίπτωση έλώδους δυσπεψίας προς επικύρωσιν προηγουμένης άνακοινώσεως.

'Ο κ. **'Αν. Χρησιδης** εκθέτει τó ιστορικόν οικογενείας τινός, ής πάντα τά μέλη άπέθανον ή ζώντες πάσχουσι εκ νοσημάτων του κυκλοφορικού συστήματος.

Πατήρ Ν. Π. εκ Βαφεοχωρίου, πάτης άπέθανεν εκ καρδιακού νοσήματος ήλικίας 65 ετών
Μήτηρ (σύζυγος Ν. Π.) άπέθανεν έξ ήμιπληγίας ήλικίας 45 »

Τέτρα Ν. II.

1 Κωνσταντίνος	άπέθ. έξ ήμιπλ. ήλ.	40 »
2 Γεώργιος	πότης	» » » 50 »
3 Έλευθέριος	» » εκκαρδ. νοσ.	» 43 »
4 Εύάγγελος	» » » »	» 42 »
5 Χρήστος	» » » »	» 50 »
6 Δημήτριος	» έξ ήμιπλ.	» 50 »
7 Σμαράγδα	» » » »	» 50 »
8 Κυριακή	» » » »	» 50 »
9 Άννα ζώσα και πάσχουσα μόνον έξ όζαίνης.		

'Η εκ του κυκλοφορικού συστήματος κληρονομική διάθεσις δέν άποκλείει την φυματίωσιν. 'Ο Έλευθέριος άπώλεσεν έν

ἄρρην καὶ ἓν θῆλυ τέκνον ἐκ φυματιώσεως ἡλικίας 12 ἐτῶν, ἡ δὲ Σμαράγδα δύο θήλεα τέκνα 17 καὶ 30 ἐτῶν.

Ὁ ἀδελφὸς Δημήτριος τοῦ Ν. Π. ἀπώλεσε δύο υἱοὺς 30 καὶ 40 ἐτῶν καὶ ἔγγονην 12 ἐτῶν ἐκ φυματιώσεως.

Ὁ ἕτερος ἀδελφὸς Ἀντώνιος ἀπώλεσε κόρην 16 ἐτῶν ἐκ φυματιώσεως, αὐτὸς δὲ ὢν ἡλικίας 60 ἐτῶν ἔχει περιοδικὰς αἱμοπτύσεις ἀνευ ἀλλοιώσεων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 47

7 Μαρτίου 1901.

Προεδρία Γ. ΝΟΥΛΗ

Ὁ κ. Π. Παπανικολάου ἀνακοινοῦται *περὶ ὀγκωδεστιάτου παραμορφωτικοῦ πολύποδος τῆς ρίνος.*

Κύριοι,

Τὸ παρασκευάσμα τοῦτο, 115 γραμμαρίων περίπου, ἐξήχθη κατὰ Ἰανουάριον ἑ. ἑ. ἀπὸ τῆς ρίνος τοῦ 55 ἐτοῦς ἄρρωστου, ὃν παρουσιάζω ὑμῖν τὴν ἐσπέραν ταύτην. Ἐπὶ τούτου παρατηρεῖται ὅτι τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ρίνος εἶναι διωγκωμένον λίαν, ἡ χώρα τοῦ δεξιοῦ δακρυϊκοῦ ὀστοῦ καὶ μέρος τῆς στέγης τῆς ὀφθαλμικῆς κόγχης εἶναι μαλακὰ καὶ στεροῦνται τοῦ ὑποκειμένου φυσιολογικῶς ὀστοῦ, ὁ σύστοιχος ὀφθαλμὸς ὑπέστη ἐκτόπισιν ἐλαφρὰν πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἐπίσημον πρὸς τὰ ἔξω, περαιτέρω ὅτι ὁ ἀριστερὸς ῥῶθον ἐστὶν ἐντελῶς κεκλεισμένος, διότι τὸ ῥινικὸν διάφραγμα ἐκτοπισθὲν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἀπέκλεισε τοῦτον. Ἄφ' ἑτέρου βλέπετε ὅτι ὁ δεξιὸς ῥῶθον ἔχει καταστῆ παμμέγιστον σπῆλαιον διὰ συντήξεως διαφόρων ὀστέων. Ἀπὸ τοῦ ῥῶθωνος τούτου ἐξήχθη ὁ σκληρὸς ὡς ξύλον ἐκεῖνος ὄγκος, τὸν ὁποῖον θ' ἀποκαλέσητε μετ' ἐμοῦ Ἴνωμα. Τοῦτο ἐπλήρου ὄλον τὸν δεξιὸν ῥῶθωνα διὰ διαφόρων πλοκάμων ἐκφυομένων ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς μοίρας τῆς δεξιᾶς χοάνης καὶ τὸ ῥινοφαρυγγαῖον κοίλωμα διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὁ ἄρρωστος ἔπασχεν ἀπὸ τινων ἐτῶν ἀπόφραξιν τελείαν τῆς ρίνος, καθ' ἧς ἐπανελημμένα ἐπεμβάσεις μετὰ προσκαιροῦ ἀποτελέσματος ἐγένοντο ὑπό

τε εἰδικῶν καὶ χειρουργῶν. Ἐνεκα τῆς προιούσης παραμορφώσεως τοῦ προσώπου καὶ τῆς συντήξεως τῶν ὀστέων τῆς βάσεως τοῦ κρανίου προτάθη ὑπὸ χειρουργοῦ τῆς πόλεως ἡμῶν προεισαγωγικὴ τις ἐπέμβασις ἀπὸ τοῦ προσώπου πρὸς ἀφαίρεσιν τοῦ ὄγκου ὑπὸ τοῦ ἰδίου χειρουργοῦ, ἐγκαταληφθεῖσα ὅτι ὁ ἄρρωστος ἠθέλησε νὰ ὑποστῆ τὴν ἐπέμβασιν.

Τὴν ἐξέλευσιν τοῦ ὄγκου τούτου ἐξετέλεσα ἀνευ προκαταρκτικῆς ἐπεμβάσεώς τινος, κατ' εὐθείαν διὰ τῆς φυσικῆς ῥινικῆς ὁδοῦ καὶ ἀποτελείωσα σχεδὸν διὰ τοῦ τυφλοῦ ἀγκίστρου τοῦ Lange ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν. Κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν διὰ τοῦ ψυχροῦ βρόχου ὑπερπλαστικῶν τινων σαρκίων βραδύτερον συνέβησαν δύο σφοδρόταται αἱμορραγίαι, ἃς μόλις διὰ μεγάλου ἀσφαλῶς τὴν τεραστῶς διευρυνθεῖσαν δεξιᾶν χοάνην ἀποφράσσοντος Βελοκείου πωμάσματος κατώρθωσα νὰ περιστείλω.

Βλέπετε ὅτι ἐναντίον τῆς κοινῶς παραδεγμένης γνώμης ὅτι ῥινοφαρυγγαῖα ἰνώματα μετὰ συνεχειῶν ἐντὸς τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων καὶ συντήξεως ὀστέων δεόν νὰ χειρουργῶνται διὰ προκαταρκτικῶν ἐπεμβάσεων, ἡδυνήθην διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, διὰ μόνου σχεδὸν τοῦ ἀγκίστρου τοῦ Lange, νὰ χειρουργήσω ἀποτελεσματικῶς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν ἰνώματος. Ἡ μικρὰ μου πείρα ἐπὶ δύο ὁμοίων περιπτώσεων, καθ' ἃς ἐνεχείρησα προηγουμένως διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐργαλείου, δι' οὗ εὐκόλως τις διαλύει τὰς συμφύσεις, με ἐδίδαξεν ὅτι τὰ ἰνώματα τοῦ ῥινοφάρυγγος εἶναι δυνατὸν νὰ χειρουργῶνται διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, ἀρκεῖ ὁ χειρουργῶν νὰ ᾗ γνώστης τῆς λεπτῆς ῥινολογικῆς τέχνης. Νομίζω ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστῶσι περιτταὶ αἱ ἀγροῖκοι ἀπὸ τοῦ προσώπου, τῆς ρίνος καὶ τῆς ὑπερώας προεισαγωγικαὶ ἐπεμβάσεις. (Πλειὼ δρᾶ: Πανελλῆν. ἰατρ. συνέδριον Ἀθηνῶν 1901 καὶ *Revue medicopharm.* 1901).

Ὁ κ. Μακρῆς ἐρωτᾷ περὶ τῆς καλλιτέρας μεθόδου, ἣτις πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ προκειμένου περὶ ἐξαιρέσεως πολύποδος ἔχοντος ἐκτεταμένας σχέσεις μετὰ τῆς ὑπερώας ἤτοι τοῦ πυθμένος τῆς ῥινικῆς κοιλίας, καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀναφέρει πάσχουσαν 30 ἐτῶν ἐξ Ἀφυσίας, ἣτις

είχε πολύποδας της ρίνος κατέχοντας ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ρινικὴν κοιλίαν, εἰς βαθμὸν ὥστε ἦτο δυσχερὲς νὰ ἐπεμβῆ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ κ. Μακρῆς προτίμησε τὴν διὰ τῆς ὑπερώας ἐπέμβασιν διανοίξας ταύτην διὰ σταυροειδοῦς τομῆς χάριν εὐχερεστερας ἐξαιρέσεως. Φρονεῖ δὲ ὅτι ἡ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν ἐπέμβασις εἶναι συνήθως ἢ προτιμότερα, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε ἀποκλειστικῶς.

Μανουηλίδης.—Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ πολυπωδῶν ἐκπλαστήσεων καὶ ἰνωμάτων. Αἱ μὲν πρῶται ἐξαιροῦνται διὰ τῶν ἀπλῶν τρόπων καὶ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν, τὰ δὲ ἰνώματα διὰ διανοίξεως τῶν ἀπαλῶν μορίων τῆς ρίνος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπικίνδυνον αἰμορραγίαν δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ προληφθῇ δι' ἀμέσου ἐφαρμογῆς τοῦ βύσματος τοῦ Belloc μετὰ τὴν ἐγχείρησιν;

Παπανικολάου.—Ἡ ρινολογία ἄλλοτε διέκρινε δύο χρόνους εἰς ἐκάστην χειρουργικὴν ἐπέμβασιν ἐντὸς τῆς ρίνος, τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐγχείρησιν καὶ τὴν κυρίως ἐγχείρησιν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ χρόνου ἐγένετο μεγάλη πρόοδος πρὸς ἀπλοποίησιν τῶν τοιούτων περιπλόκων ἐπεμβάσεων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠλαττώθη ὁ ἀριθμὸς τῶν περιπτώσεων, ἐνθα ἀπαιτεῖται προπαρασκευὴ καὶ τὴν σήμερον σπανιώτατα καταφεύγουσιν εἰς ταύτην οἱ ρινολόγοι. Βεβαίως οἱ χειρουργοὶ ἐκτελοῦσι τοιαύτας περιπλόκους ἐγχειρήσεις, ἀλλ' οἱ ρινολόγοι ἀποφεύγουσι ταύτας σκοπίμως καὶ τὴν σήμερον ἐπιτυγχάνουσι σχεδὸν πάντοτε. Ἀκριδῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει προύκειτο περὶ ἰνωμάτων πληρῶντων ἀπασαν τὴν δεξιὰν ρινικὴν κοιλίαν καὶ εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε εἶχε παραχθῆ ἐκτεταμένη ἐξωτερικὴ παραμόρφωσις, συνάδελφος δέ τις χειρουργὸς προτίθετο νὰ διανοίξῃ τὰ μαλακὰ μόρια τῆς ρίνος πρὸς ἐξαιρέσιν αὐτῶν.

Ὁ κ. **Σγουρδαῖος** ἐρωτᾷ ἂν εἶναι δυνατὴ ἡ δι' ἀπλοῦ ἀγκίστρου ἐξαιρέσις τῶν ἰνωμάτων τῆς ὀροφῆς τοῦ φάρυγγος τῶν ἐχόντων μίσχον παχύτατον.

Μακρῆς.—Μεθ' ὅλα ταῦτα φρονῶ ὅτι ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς ἀποβαίνει εὐχερεστερα ἢ διὰ τοῦ στόματος ἐξαιρέσις.

Παπανικολάου.—Ἐν περιπτώσει πλατυμίσχων ἰνωμάτων τῆς ὀροφῆς τοῦ φάρυγγος ἡ ἐξαιρέσις ἐπιτυγχάνεται ἀπλοῦστα διὰ τοῦ γαλβανοκαυτήρος, ἔχοντος σχῆμα εἴτε ἀγκύλης εἴτε μαχαίριου π. χ. ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει ἐν ἀποτυχίᾳ τοῦ κοινοῦ ἀγκίστρου ἤθελε γίνεαι οὕτω. Διὰ δὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Μακρῆς μὴ ἰδῶν ταύτην δὲν δύναμαι νὰ εἶπω πλεονα. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ ὀρίσθῃ κατὰ πόσον ὁ ρινολόγος ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐξαιρέσῃ διὰ τῶν φυσικῶν ὁδῶν καὶ ἀνευ μεγάλων τομῶν εὐχερῶς, ὅπου ὁ χειρουργὸς σχεδὸν ἀδυνατεῖ.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. **Μακρῆς** ἐκθέτει περίπτωσιν βαρέος καὶ ἐπιπεπλεγμένου τραύματος τοῦ μηροῦ, καθ' ἣν καίτοι εἶχον ἤδη ἀναφανῆ προσβολαὶ τετάνου καὶ ἡ κατάστασις ἐκρίνετο βαρυτάτη, ἡ λελογισμένη χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐδρασε τοσοῦτον εὐνοϊκῶς, ὥστε οὐδεμία ἀμφιβολία μένει ὅτι ἐκ ταύτης προήλθεν ἡ σωτηρία τοῦ πάσχοντος. Ὁ τραυματισμὸς παρήχθη τυχαίως ἐν κυνηγίῳ διὰ πυροβόλου ὄπλου πλήρους χόνδρων κατὰ τὸν μηρὸν παρὰ νεανία 19 ἐτῶν ἐν Προύσῃ· τὸ μνηριαῖον ὅστου ἐίχε προσβληθῆ σπουδαίως· ὁ κ. Μακρῆς προσεκλήθη τὴν 20ὴν ἡμέραν, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ εἶχε γίνεαι πᾶσα δυνατὴ ἀντισηπτικὴ θεραπεία· ὁ πάσχων ἐπύρεσεν ἤδη καὶ φαινόμενα τετανικά εἶχον ἀναφανῆ ἀπὸ ἐβδομάδος, συνιστάμενα ἐν ἀρχῇ εἰς τριγμὸν καὶ ἐρχόμενα κατὰ παροξυσμὸς ἀραιούς, ἀκολούθως ἀνεφάνη ὀπισθότονος καὶ ἄλλοι τετανοειδεῖς σπασμοί. Ἀντὶ τελείας ἀπραξίας πρὸ τοιαύτης εἰκόνας προτιμήθη ἡ ἐπέμβασις, καθ' ἣν διηυρύνθη τὸ τραῦμα καὶ διεπρίσθη τὸ ἐλεύθερον ἄκρον τοῦ κάτω τμήματος τοῦ κατεαγότος μνηριαίου ὅστου, ἐξήχθησαν δὲ καὶ παρασχίδες τινές. Τὴν ἐπιούσαν παρετηρήθη ἐπίτασις τῶν φαινομένων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευτέρας ἡμέρας ἤρξατο ἡ βελτίωσις καὶ τὴν 10ην ἡμέραν εἶχον ἐκλείψει τελείως.

Ὁ κ. **Νούλης** ἐρωτᾷ ἂν προύκειτο περὶ γνησίου τετάνου ἢ περὶ τετανοειδῶν σπασμῶν.

Ὁ κ. **Μακρῆς** φρονεῖ ὅτι ἦτο γνήσιος τέτανος, ἀλλ' ἔχων χρονίαν μάλλον τὴν πορείαν, οὐχὶ δὲ ὀξύς.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐρωτᾷ πόσας ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμὸν παρατηρήθη ἡ ἀρχὴ τοῦ τετάνου, ὑπομνύσκει δὲ ὅτι ἡ ἐκδήλωσις τῆς νόσου ταύτης γίνεται τάχιστα μετὰ τὸν τραυματισμὸν.

Ὁ κ. **Μακρῆς** ἀπαντᾷ ὅτι εἶχον παρέλθει 10—15 ἡμέραι τοῦλάχιστον ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐπίσασιν προσθέτει ὅτι ἡ διάρκεια αὐτῆς εἶναι ἄλλοτε ἄλλη καὶ δὲν προσδιωρίσθη εἰσέτι ἀκριβῶς. Ἀναφέρει δὲ χάριν παραδείγματος ἄραβα τρωθέντα διὰ πυροβόλου ὄπλου κατὰ τὸν δεξιὸν ἀντίχειρα ἐν Σίπκα κατὰ τὸν Ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον, ὅστις ἐπαρουσίασε τετανικά φαινόμενα μετὰ τὴν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἀφιξίν, ἦτοι πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμὸν, ἀπέθανε δὲ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ὁ εἰρημένος τραυματίας μὴ ἔχων τὴν δέουσαν περιποίησιν ἠδύνατο νὰ μολυνθῆ καὶ βραδύτερον, ἀναφέρει δὲ χάριν παραδείγματος, ὅτι ἐν Λυῶν παρασκευαστῆς τις ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ ἀντιτετανικοῦ ὄρρου μολυνθεὶς ποτε, μετὰ 2 ὥρας προσεβλήθη ὑπὸ τῶν τετανικῶν φαινομένων, ἐσώθη δὲ διὰ τῶν ἐνέσεων τοῦ ὄρρου.

Ὁ κ. **Θ. Ἀκυστορίδης** ἀνακοινοῖ νέαν μέθοδον πρὸς ἐπίδρασιν τῶν τραυματικῶν ἐπιφανειῶν, συνισταμένην εἰς τὸν σχηματισμὸν χημικῶν ἐνώσεων ἐν γεννωμένῃ καταστάσει ἐπὶ τῶν προσβεβλημένων ἰστών. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δοκιμάζει τὴν ἐνέργειαν θειούχων μεταλλικῶν ἐνώσεων τοῦ μολύβδου, ἐπέτυχε δὲ οὕτω τὴν ἴασιν ἐκτεταμένων ἐγκαυμάτων, σφιλιδικῶν καὶ φαγεδαινικῶν ἐλκῶν. Ἡ μέθοδος αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἐμπότισιν τοῦ πάσχοντος ἰστοῦ διὰ διαλύσεως ὀξικοῦ μολύβδου 0,5 ἢ 1 % καὶ τὴν μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας διαβροχὴν αὐτῶν δι' ὕδατος ὑδροθειούχου ἢ διὰ διαλύ-

σεως πολυθειούχου καλίου κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου σχηματίζεται ἐπὶ τῶν ἰστών στερεὸν ἐπικάλυμμα ἐκ θειούχων ἐνώσεων τοῦ μολύβδου προφυλάττον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν μικροβίων οὐ μόνον μηχανικῶς ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀντισηπτικῆς καὶ φυσιολογικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας ἐπὶ τῶν ἀγγείων καὶ τῶν κυττάρων. Οὕτω πως ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα θεραπεία τῶν γυμνῶν ἐπιφανειῶν ἀνευ χρήσεως τῶν συνήθων ἀντισηπτικῶν.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** παρατηρεῖ ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ κ. Ἀκυστορίδου στηρίζεται ἐπὶ ὀρθοτάτης ἀρχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μέσα, ὧν τὴν χρῆσιν συνιστᾷ, ἔχουσιν ἐλαττώματα, φρονεῖ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἄλλων οὐσιῶν, αἰτινες ἔχουσι μὲν τὰς αὐτὰς ἀρετάς, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἐλλείψεις ἐπὶ παραδείγματι ἡ μέλαινα χροιά ἔχει τι τὸ δυσάρεστον καὶ ἂν ἐγίγνετο χρῆσις οὐσιῶν λευκοχρόων, θὰ ἦτο ἥττον δυσάρεστος ἢ ὄψις κτλ.

Ὁ κ. **Ἀκυστορίδης** ἀπαντᾷ ὅτι τὸν μέλαινα χρωματισμὸν προτιμᾷ πρὸς διάκρισιν τῶν ὀρίων τῆς πασχούσης μοίρας, ἡ δὲ ἀσχημία δὲν εἶναι μεγάλη, ἄλλως τε ταχέως ἐξαλείφεται.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4ῆ'

14 Μαρτίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει περιγραφὴν ἀσθενοῦς μετὰ φαινομένων *ἐντερομῆς στενώσεως* ἀποσταλείσαν ὑπὸ τοῦ κ. **Ρ. Τσοπάνογλου** ἔχουσαν ὡς ἐξῆς:

Κύριοι,

Ἀπὸ τινος παρακολουθῶ περιπτώσιν τινα ἱκανῶς διαφέρουσαν ὑπὸ κλινικὴν ἐποψίν, ἐπειδὴ δὲ φαίνεται σχετιζομένη μετὰ τῆς συζητήσεως, ἣτις ἐγένεν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 8ης Νοεμβρίου 1900 διὰ τὴν περὶ στενώσεως τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Ἀν. Χρηστίδου, ἐθεώρησα

καλόν νά ἐκθέσω ὑμῖν αὐτὴν ἔχουσαν ὡς ἐξῆς :

Ἀναμνηστικόν. Παις ἡλικίας 12 ἐτῶν κάτοικος ἐν Κοντοσκαλίῳ ἐκ γονέων νευροαρθριτικῶν. Ἀπὸ γενετῆς μέχρι σήμερον οὐδὲν νόσημα ὀξύ ἐπαρουσίασεν, ἐκτὸς συχνῶν γαστροεντερικῶν διαταραχῶν. Πόνους οὐδέποτε ἠσθάνθη ὁ παῖς, ὑπῆρξε δὲ ἀνεκαθεν ἰσχνὸς συχνάζων τακτικῶς εἰς τὰ μαθήματά του.

Πρὸ 7 μηνῶν παραθερίζων ἐν Πριγκίπῳ ἕνεκα παρεκτροπῆς περὶ τὴν διαίταν ἤμεσε καὶ τὰ ἐμέσματα εἶχον ὀτμὴν κοπρανώδη. Τότε ἀκριβῶς προσκληθεὶς συναδέλφος τις καὶ ἐξετάσας τὸν ἀσθενῆ τίθησι διάγνωσιν περὶ στενώσεως τῶν ἐντέρων, προτείνει δὲ σύναμα τὴν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν. Ὁ παῖς τότε ἐζύγιζε 16 ὀκάδας. Περὶ ἄλλων λεπτομερειῶν τῆς τότε κλινικῆς εἰκόνας οἱ γονεῖς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νά δώσωσι πλείονας πληροφορίας. Μετ' ὀλίγον ὁμως γενομένου συμβουλίου ὑπὸ ἐτέρων συναδέλφων, ἀναιρεῖται ἡ περὶ στενώσεως διάγνωσις καὶ τίθεται ὑπόνοιά τις περὶ φυματιώδους περιτονίτιδος.

Τὸν ἀσθενῆ εἶδον πρὸ δύο μηνῶν διὰ πρῶτην φοράν. Ἐζύγιζε 18 ὀκάδας. Διὰ τῆς ἐπισκοπήσεως ἐβλεπον παιδα μετρίου ἀναστήματος, οὐχὶ τόσο ἰσχνὸν οὔτε καρχέκτην· ἀλλ' ἡ κοιλία αὐτοῦ ἔκαμνεν ἀμέσως ἐντύπωσιν εἰς τὸν παρατηρητὴν, διότι ἦτο σπουδαίως μετεωρισμένη καὶ βατραχοειδής. Γραμμὴ τις ἡμικυκλικὴ ἐχώριζεν αὐτὴν εἰς δύο τμήματα ἢ μᾶλλον τὸ μέγα τόξον τοῦ στομάχου διεγράφετο ἐπὶ τῆς κοιλίας σαφῶς ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ. Ὁ στόμαχος ἦτο ἐν τυμπανισμῷ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούετο βορβορυγμὸς λίαν ἔντονος, παταγῶδης, ὃν παρακολουθεῖ πολλάκις λίαν ἐκδήλος περισταλτικὴ κίνησις τῶν ἐντέρων, ἀρχομένη ἐκ τοῦ στομάχου καὶ μεταβαίνουσα εἰς τὴν ἀριστερὰν ἢ δεξιὰν λαγόνιον χώραν ἢ ἐκ μιᾶς τούτων καὶ μὴ παρακολουθουμένη ὑπὸ πόνου καὶ φουσῶν.

Διὰ τῆς ἐλαφρῆς δακτυλικῆς ἐπικρούσεως τῆς κοιλίας δυνάμεθα νά προκαλέσωμεν ταῦτα τὰ φαινόμενα ἄνευ ὁμως ὠρισμένης ἐπιπίσεως. Ἡ δ' ἐπικρούσις μας ἔδιδε τυμπανισμὸν γενικόν, οὐδαμοῦ δ' ἀμβλύτητα. Ἡ δὲ ψηλάφησις οὐδαμοῦ ἀντίστασιν μυϊκὴν. Τέλος ἡ κοιλία ἦτο μαλακὴ, τὰ ἔντερα ἐν ἐμπνευματώσει, συλλογὴ δὲ ὑγροῦ οὐδαμοῦ παρετη-

ρεῖτο. Γάγγλια ἔλειπον. Αἱ κενώσεις τακτικαί, ἡ γενικὴ κατάστασις σχεδὸν καλή.

Ἀπέναντι τοιαύτης κλινικῆς εἰκόνας κλίνει τις πράγματι πρὸς τὴν πρῶτην διάγνωσιν. Ἄλλ' ἔὰν παρακολουθήσῃ τις τὸν παιδα ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὡς εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νά πράξω, ἔχω νά κάμω οὐκ ὀλίγας ἐνστάσεις ὡς πρὸς ταύτην. Ἐφήρμοσα ἐπὶ 11 ἡμέρας ἤλεκτρισμὸν ἐφ' ὅλης τῆς κοιλίας. Τὴν δευτέραν ἡμέραν εἶδον τὸν ἀσθενῆ μετὰ παροχὴν καθαρσίου ἔχοντα τὰ αὐτὰ φαινόμενα· τὴν τρίτην καὶ τετάρτην 4 καὶ 5 ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν ἔχοντα τὰ αὐτὰ φαινόμενα· τὴν δεκάτην ἡμέραν ἡ κοιλία περιτλήθη εἰς ὄλως φυσιολογικὴν κατάστασιν καὶ οἱ βορβορυγμοὶ ἔπαυσαν. Ἐλάμβανε δ' ὁ παῖς κατὰ διαταγὴν μου ἄλλοτε μὲν ὑγρὰν, ἄλλοτε δὲ στερεὰν τροφήν καὶ δὴ φάρμακα στυπτικά ἄνευ ἐπιδράσεώς τινος ἐπὶ τῆς κλινικῆς εἰκόνας.

Μετὰ ταῦτα δὲν εἶδον τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ 13 ἡμέρας, εἶτα ἐπανῆλθεν ἔχων τ' ἀρχικὰ φαινόμενα. Ἐφαρμογὴ ἤλεκτρισμοῦ ἐπὶ 3 ἡμέρας καὶ εἶτα διακοπὴ μὴ προσελθόντος τοῦ πάσχοντος. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα προσκαλοῦμαι μετὰ σπουδῆς διὰ συμβούλιον ἰατρικὸν καθ' ὅτι ὁ παῖς ἤμεσε καὶ τὰ ἐμέσματα ὤζουσαν κοπρανώδως. Τότε τίθεται τὸ ζήτημα τῆς χειρουργικῆς δοκιμαστικῆς ἐπεμβάσεως πρὸς τελείαν διάγνωσιν ὑπὸ τῶν συναδέλφων μου εἰς οὓς ἐξέθηκα τὰς κατωτέρω σκέψεις μου καὶ τὰς ὑπονοίας μου. Ἐν πρώτοις οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐν τῷ περιστατικῷ τούτῳ ἡ ἐντόπισις τῆς στενώσεως εἶναι δύσκολος καθ' ὅτι ἅπαντα ἡ κοιλία εἶνε μετεωρικὴ, αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις παρρητηροῦνται καθ' ὅλην τὴν κοιλίαν, οὐδαμοῦ δ' ἀντίστασιν μυϊκὴν καὶ πόνον ἐντετοπισμένον ἔχομεν· διότι εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπῆλθον δις κοπρανώδεις ἐμέσεις ἀφεύκτως ἔπρεπε νά ἔχωμεν πόνον ἐντετοπισμένον ἢ περισταλτικὴν τινα κίνησιν σταθερὰν εἰς τινα μοῖραν τοῦ ἐντέρου, ὅπου καὶ ἡ στένωσις.

Δεύτερον. Ἡ διατροφή δὲν εἶχε καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φαινομένων εἴτε ὑγρά, εἴτε στερεά, προσέτι καὶ ἡ χρονολογικὴ διάβασις τῶν δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν κλινικὴν εἰκόνα, ὡς συμβαίνει εἰς τὰς ἐκδήλους στενώσεις ὧν ἔσχομεν καὶ ἡμεῖς ἐν παράδειγμα. Προὔκειτο περ'

ένος γεωργού ἐξ Ἑσκατίας ὁμογενοῦς ἡλικίας 47 ἐτῶν. Οὗτος εἶχεν 6—7 ὥρας μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν κωλικὸν ἐντοπιζόμενον κατὰ τὴν πορείαν τοῦ ἀνιόντος κώλου μετὰ βορβορυγμῶν, ἐγγχειρηθεὶς δ' ἀπέθανεν ἐν τῷ Γαλλικῷ νοσοκομείῳ ἐξ ἐπιθηλ. ἐπεξεργασίας.

Τρίτον. Ἐχομεν τὴν τελείαν ἐπάνοδον τῆς κοιλίας εἰς τὴν φυσιολογικὴν θέσιν. Πῶς εἶναι δυνατὸν μηχανικὸν τι ἐμπόδιον νὰ ἐξαλειφθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ νὰ ἀναφαίνηται εἶτα;

Τέταρτον. Περὶ ἐξωτερικῆς πιέσεως, περὶ ὅκου δὲν πρόκειται ὁ λόγος οὔτε περὶ οὐλώδους φυματ. περιτονίτιδος, καθότι ἡ κοιλία εἶναι πλαδαρά, ὑγρὸν δὲν ἐμπεριέχει, γάγγλια ἐλλείπουσι, πυρετικὴ κίνησις δὲν ὑπάρχει οὔτε παρατηροῦμεν σκληρότητα. Ὑπὸ τοιούτων ἀκέψων παρκινούμενος ἔθηκα τὴν ὑπόνοιαν ὅτι μήπως πρόκειται ἐδῶ περὶ μεγίστης ἀτονίας τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλῆνος μετὰ μυατροφίας τῶν τοιχωμάτων ἕνεκα ἀρχικῆς *dolichosentereitidos* ἢ χαλαρᾶς μεγάλης κοιλίας κατὰ τὸν Marfan (ὡς πρὸς τὸν δρον τοῦτον), οἱ δ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κοπρανώδεις ἔμετοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μεγίστης ταύτης ἀτονίας καὶ ἐμπνευματώσεως καὶ τάσεως πρὸς στρόφον!

Ἐπειδὴ δ' ἐγένετο μνεία καὶ τοῦ καθηγητοῦ Nothnagel ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ περὶ τῶν σχημάτων τῶν πελέθρων ἀναφέρω σχετικὰ τινα. Οὗτος συνιστᾷ τὴν κανονικὴν ψηλάφησιν τῆς κοιλίας μέχρις οὗ εὐρωμεν ἐπώδυνόν τινα θέσιν, ὅποτε δέον νὰ ἐπικρούτωμεν. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν δέον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν μυϊκὴν ἀντίστασιν, ἣτις ἂν καὶ δὲν εἶναι παθολογικὸν σημεῖον διαφωτίζει δμως, ὅτι ὄπισθεν ταύτης ὑπάρχει τι τὸ παθολογικὸν καὶ εἶτα δέον νὰ παρατηρήσωμεν παροξυσμὸν τινα. Αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις γίνονται αἰσθηταὶ διὰ τῆς ἐλαφρᾶς δακτυλικῆς ἐπικρούσεως ἐν τῇ οικείᾳ χώρᾳ. Δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ σχῆμα τῶν πελέθρων. αΘὰ λάβω ἀπαξ εἰςεὶ ἀφορμὴν ν' ἀναπτύξω εἰς ὑμᾶς ὅτι λεπτὸν τὸ πάχος γραφίδος ἔχοντα πελέθη δὲν δηλοῦσι τοπικὴν στένωσιν τοῦ γαστρεντερικοῦ σωλῆνος, διότι ἐπέρχονται καὶ ἐπὶ ἄλλων συσπαστικῶν καταστάσεων. Ἄλλ' ἡ ταινιοειδὴς πεπιεσμένη μορφή αὐτοῦ μαρτυρεῖ περὶ πραγματικῆς στενώσεως».

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀξιοτίμου συνα-

δέλφου κ. Ἄ. Χρηστίδου δυνάμεθα νὰ προσθίσωμεν ὅτι αἱ πρωτοπαθεῖς φυματώσεις τῶν ἐντέρων δὲν εἶναι τότε σπάνιαι καὶ ὅτι ταύτης διακρίνομεν τρεῖς μορφάς, τὴν διαρροϊκὴν, τὴν δυσεντερικὴν καὶ τὴν κοπροστατικὴν.

Εἰς τὴν τρίτην ταύτην μορφήν ἡ σκληρώσις τοῦ ἐντέρου δύναται ν' ἀναπτυχθῇ πρωτοπαθῶς κάτωθεν τοῦ ὑγιοῦς βλενογόνου ὑμῆνος καὶ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν στένωσιν.

Μανουηλίδης. Ἡ παρατήρησις τοῦ κ. Τσοπάνογλου ἀφορᾷ μικρὸν ἀσθενῆ, τὸν ὅποιον παρετήρησα καὶ ἐγὼ τὸ παρελθὸν θέρος, τὰ δὲ κατ' αὐτὸν ἀνεκοίνωσα ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἀναλόγου ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Χρηστίδου. Ἐν ὀλίγοις τότε ἐξέθεσα τὰ συμπτώματα τοῦ μικροῦ ἀρρώστου, περὶ οὗ σήμερον ὁ λόγος, ἦτοι τὴν δυσκοιλιότητα, τὸν μετεωρισμὸν μετὰ περισταλτικῶν κινήσεων τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, τοὺς βορβορυγμοὺς καὶ τοὺς παροξυστικοὺς πόνους τοὺς ἐπερχομένους ἢ προκαλουμένους διὰ τῆς ψηλάφησεως ἢ διὰ τῆς ἀπλῆς διὰ τῶν δακτύλων ἐπικρούσεως. Κατὰ τοὺς παροξυσμοὺς τούτους αἱ ἐντερικαὶ ἐλικεὲς ἐξωγραφούντο σαφέστατα καθ' ὅλην τὴν ὑποφαλικὴν μοῖραν τῆς κοιλίας ἣτις ἐλάμβανε σχῆμα σφαιροειδές. Τὰ κατὰ τὸν στόμαχον δὲν ἠδυνήθημεν νὰ καθορίσωμεν σαφῶς διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεως ἡμῶν. Ἠδυνήθημεν δμως νὰ προκαλέσωμεν λίαν εὐκόλως γλουγλουκισμόν καταφανῆ ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν καὶ προερχόμενον ἐκ τῆς ὑπεράνω τῆς στενώσεως ἀνευρύνσεως τοῦ ἐντέρου μετὰ στάσεως τῶν ὑγρῶν. Τὸν γλουγλουκισμόν τοῦτον παρετήρησαμεν ὅτε μετὰ τινὰς μῆνας ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμῶν ἐξετάσεως προσεκλήθημεν παρὰ τῷ ἀσθενεῖ ἕνεκα τῆς κατὰ πρῶτον ἐμφανίσεως φαινομένων ἀποφράξεως μετὰ κοπρανωδῶν ἐμέτων. Ἡ δ' ἀπόφραξις αὐτῇ εἶχε προέλθει μετὰ χρῆσιν τροφῆς συνισταμένης ἐκ παστουρμά καὶ ὀπωρῶν. Ἀκολούθως εἶδον τὸν ἀσθενῆ μετὰ τοῦ κ. Χορασαντζῆ κατόπιν καθαρσίου καὶ διαίτης διὰ ρευστῶν τροφῶν (γάλακτος, ζωμοῦ κτλ.) ἡ κοιλία ἦτο μαλακὴ καὶ ἡ ψηλάφησις εὐκόλος, τὸν δὲ μετεωρισμὸν

μετά τῶν περισταλτικῶν κινήσεων ἀτελῶς μόνον ἠδύνατό τις νά προκαλέσῃ. Τό τυφλόν ἔντερον δὲν ἦτο διηυρυσμένον, ὡς οὐδὲ τὸ κῶλον, καθ' ὅλον τὸ τόξον τοῦ ὁποίου οὔτε ὄγκος τις ἀνευρίσκετο, οὔτε περισταλτικαὶ κινήσεις προκαλοῦντο διὰ τῆς ἀπλῆς δακτυλοεπικρούσεως, ὡς συμβαίνει ἐν γένει εἰς τὰς στενώσεις τοῦ παχέος ἐντέρου. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει κατέλιπον τὸν ἀσθενῆ ὑπὸ τὴν ρευστὴν δίαιταν· τὰ μετὰ ταῦτα ὁ κ. συναδέλφος ἀναφέρει λεπτομερῶς, ὡς δὲ ἠκούσαμεν οὔτε ὁ τυμπανισμὸς οὔτε αἱ μετὰ βορβορυγμοῦ παροξυστικαὶ συστολαὶ τῶν ἐντερικῶν ἐλίκων οὔτε οἱ κοπρανώδεις ἔμετοι ἐξέλιπον.

Ἡ διάγνωσις, ἦν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔθεσα ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ, ἦτο ἡ περὶ στενώσεώς τινος ἐν τῷ λεπτῷ ἐντέρῳ, χωρὶς νά ἐνδιατρίψω εἰς τὰ τῆς φύσεως αὐτῆς. Ἐν τούτοις ἐκλίνα πάντοτε νά γνωμοδοτήσω περὶ ἐντετοπισμένης φυματώσεως, διότι αἱ τοιαῦται στενώσεις συχνότατα ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς παισὶ κατὰ τὸν Nothnagel καὶ διότι ἐν τῷ ἱστορικῷ τοῦ ἀσθενοῦς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνεῦρω ἄλλας αἰτίας στενώσεως.

Ἡ διάγνωσις αὐτὴ ἐγένετο τελευταίως παραδεκτὴ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Χορασαντζῆ, ὅστις ἐπὶ μακρὸν ἐξηκολούθησε μετ' ἐμὲ νά ἐπισκέπτηται τὸν πάσχοντα. Ἐν τούτοις ὁ κ. Τσοπάνογλου κρίνει ἄλλως πως τὰ πράγματα διὰ σειρᾶς ἐπιχειρημάτων. Διὰ τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα ἀπαντῶ ὅτι αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις καὶ ὁ μετεωρισμὸς ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς μοῖρας τοῦ ἐντέρου καθ' ἣν ἐδράζει ἡ στένωσις· ἐάν π. χ. ἐδράζῃ κατὰ τὴν τελευταίαν μοῖραν τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ὁ μετεωρισμὸς ἐκτείνεται καθ' ὅλον τὸ λεπτὸν ἔντερον καὶ αἱ περισταλτικαὶ κινήσεις παρατηροῦνται καθ' ὅλην τὴν ὑπεράνω τῆς στενώσεως μοῖραν, ταῦτόν εἶπεν καθ' ἅπασαν τὴν κοιλίαν. Τὸ δεῦτερον ἐπιχείρημα «ὅτι ἡ διατροφή εἴτε ὑγρὰ εἴτε στερεὰ, δὲν ἔχει καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν φαινομένων» δὲν ἐξάγεται οὔτε ἐκ τῆς ἐμῆς παρατηρήσεως οὔτε ἐκ τῆς τοῦ κ. συναδέλφου, διὸ καὶ

λογικῶς δὲν δύναται νά συζητηθῆ. Κατὰ τρίτον λόγον ὁ κ. συναδέλφος δὲν ἐννοεῖ τὴν τελείαν ἐπάνοδον τῆς κοιλίας εἰς τὴν φυσιολογικὴν κατάστασιν· «πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, μηχανικόν τι ἐμπόδιον νά ἐξαλειφθῆ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ εἶτα νά ἀναφαίνηται;». Ἡ μαρτυρία τῶν συγγραφέων περὶ τῶν χρονίων ἐκ στενώσεως ἐντερικῶν ἀποφράξεων, βασιζομένη ἐπὶ πληθῆος παρατηρήσεων, τοιαύτην δίδωσι τὴν κλινικὴν αὐτῶν εἰκόνα, οἱ δὲ λόγοι ζηητέοι ἐν τῇ τροφῇ (στερεᾶ καὶ μετὰ ὑπολοίπου ἢ ρευστῆ καὶ ἀνευ υπολοίπου) καὶ ἐν ταῖς σπασμωδικαῖς καταστάσεσιν, αἰτινες συνηθέστατα ἐπιπλέκουσι τὰς στενώσεις· παράδειγμα συχνότατον αἱ πωλωρικαὶ στενώσεις. Τὸ τέταρτον ἐπιχείρημα στηρίζεται ἐπὶ ὑποθέσεων ἀρνητικῶν· ἐπὶ τούτῳ ὑπενθυμίζω ὅτι μετὰ τὴν ἴασιν αἱ τοιαῦται περιτονίτιδες δύνανται νά καταλίπωσιν οὐλώδεις περισφιγζεις τῶν ἐντέρων. Ἐάν δὲ πρόκηται ἐνταῦθα, ὅπως καὶ ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ κ. Χρηστίδου, περὶ οὐλῆς συνεπέια ἔλκουσ ἐντετοπισμένου ἐν τινὶ μοίρᾳ τοῦ ἐντέρου, τὰ πράγματα ἐπίσης κάλλιστα δύνανται νά ἐξηγηθῶσιν.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων τούτων συμπεράσματα τοῦ κ. συναδέλφου, σημειωτέον ὅτι ὁ Marfan οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὡς ἐπιπλοκὴν τῆς προεχούσης κοιλίας τῶν δυσπεπτικῶν νεογνῶν (*ventre intumescant*) τοιαύτην τινὰ πάθησιν, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις συγγραφεὺς, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἀναφέρει τοιοῦτό τι ἕνεκα δολιχοεντερίτιδος.

Μακρῆς. — Ὅπως ἐξετέθη καὶ ἀνελύθη ὑπὸ τοῦ κ. Μανουηλίδου ἡ περίπτωσις αὐτὴ ἀναμφίβολον ὅτι πρόκειται περὶ φυματιώδους ἐντερίτιδος καὶ στενώσεως βεβαίως δὲ εἶναι δυνατόν καὶ διὰ φυματιώδους περιτονίτιδος νά ἐπέλθῃ συγκόλλησις ἐξωτερικῆ τῶν ἐλίκων. Περίπτωσιν ὅμως ἐντερικῆς ἀτονίας, καθ' ἣν νά ἐπέλθωσι κοπρανώδεις ἔμετοι, οὐδέποτε παρετήρησα.

Μανουηλίδης. Ἐσχάτως ἐγένετο χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐν τῷ Γαλλικῷ

Νοσοκομείω ἐπὶ γυναικὸς πασχούσης ἐκ φαινομένων ἐντερικῆς στενώσεως· ἀνευρέθησαν δὲ πέντε στενώσεις τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου μετὰ ὑπερτροφίας καὶ ἀνευρυσμοῦ ὑπεράνω ἐκάστης στενώσεως, εἰς τρόπον, ὥστε τὸ ἐντερον ἦτο κομβολογιοειδές, ὑπῆρχον δὲ περισταλτικαὶ κινήσεις κατὰ τὴν ψηλάφησιν καὶ διὰ τῆς δακτυλοπλήξεως καὶ ὁμως οὐδεμία ἀνωμαλία καὶ οὐδεὶς ὄγκος ἦσαν ἀντιληπτοί. Ἀκριβῶς δὲ εἰς τὰς ἀτονικὰς καταστάσεις μετὰ κοπροστάσεως ἐπὶ γερόντων δὲν ὑπάρχουσι περισταλτικαὶ κινήσεις.

Σγουρδαῖος. Ὑπενδυμίζω ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἄνωθεν τοῦ πρώτου στενώματος τοῦ ἐντέρου ἢ ὑπερτροφία καὶ ὁ ἀνευρυσμὸς τῶν ἐντερικῶν τοιχωμάτων ἀπετέλει ὄγκον μεγέθους μικροῦ πορτοκαλίου καὶ ὁμως δὲν ἦτο ἀντιληπτός διὰ τῆς ψηλαφήσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4Θ'

21 Μαρτίου 1901.

Προεδρία Α. ΧΡΗΣΤΙΑΔΟΥ

Ὁ κ. **Ἀν. Χρησιδῆς** ἀναγινώσκει τὰς ἐξῆς «**Κλινικὰς παρατηρήσεις ἐλώδους καχεξίας παρὰ παισὶ προσήβους**» :

Κύριοι,

Ἐν τῷ *Ἐγχειριδίῳ περὶ ἐλειογενῶν νοσημάτων* (Μετ. Ε. Ε. Ἀρφάνη, σ. 113) ὁ Laveran καὶ τελευταῖον ὁ Καρδαμάτης, ὁ πολὺ καὶ σπουδαῖα περὶ τῶν ἐλειογενῶν γράψας (Ἱατρ. Προόδου τεύχ. 1^{ον} 1900), παραδέχονται καχεξίαν ἐλώδη ὀξείαν παρ' ἄρρωστοῖς μὴ ὑποστᾶσι σεσαφηνισμένους διαλείποντας καὶ μὴ μονίμως, ἀλλὰ παροδικῶς μόνον ἐν ἐλώδεσι μέρεσι διαμείναισιν· ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι τοιαύτην τινὰ κατάστασιν ὡς ὀξείαν ἐλομῖανσιν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν, καχεξίαν δ' ἐλώδη νὰ παραδεχθῶμεν τὴν χρονίαν ἐλείου μολύσματος ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ, εἴτε αὕτη φανεροῦται ἐκ διαλειμμάτων διὰ πυρετικῶν κινήσεων, εἴτε πρωτοπαθῶς καὶ ἄνευ παροξυσμῶν ἐν ἐλειογε-

νεσί τόποις καὶ ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, ὡς καὶ παρὰ παισίν, ἐγκαθίσταται· ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν καὶ ὄρισμὸν τῆς ἐλώδους καχεξίας ὑποβάλλομεν τὰς ἐπομένας τρεῖς παρὰ προσήβους παρατηρήσεις.

Παρατήρησις α'. Ἀσθενῆς ἐκ Παραμυθίας, ἐτῶν 14, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὑπέστη διαλείποντας καὶ προσῆλθεν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον τὸν 9/βριον τοῦ 1899, ὅπως θεραπευθῆ ἐκ τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ ἀδυναμίας· ὁ ἄρρωστος ἀναιμικώτατος, ὡχροκίτρινος καὶ ἐρρυτιδωμένος εἶχεν ὄψιν γέροντος καὶ ἔφερε σπλῆνα τετραπλάσιον περίπου τὸ μέγεθος, διερροεῖτο ἀπαύστως καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας· διαρκῶς ἀπύρετος· κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1900 ἀσθενήσας ὑπὸ ἰλαρᾶς προσεβλήθη καὶ ὑπὸ βρογχοπνευμονίας, ἐξ ἧς καὶ ἀπέθανεν.

Νεκροτομία. Εἶχε σπλῆνα τὸ μέγεθος τετραπλάσιον καὶ μὴ ὑποχωροῦντα καὶ σκληρόν· ἦπαρ φυσικόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ σκληρότερον· πανταχοῦ τῶν πνευμόνων διήθησις βρογχοπνευμονική· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς μακροσκοπικῶς οὐδὲν ἀξίον σημειώσεως.

Παρατήρησις β'. Ἀλιβιάδης Φ., ἐτῶν 13, ῥάπτῃς ἐκ Μυτιλήνης, εἰσῆλθε τῇ 7ῃ 9βρίου τοῦ 1898 εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Διηγείται ὅτι ἀπὸ 6 ἐτῶν ἐπὶ μῆνας ὀκτὼ κατ' ἔτος ὑποφέρει καθ' ἐκάστην ὑπὸ διαλείποντων ἤδη ἀπὸ ἡμερῶν ὀκτὼ πυρέσσει καὶ ἀποχρέμπεται βλενοπυώδη, ἔχει ἰδρώτας καὶ διαρροεῖται.—Ὁ ἄρρωστος εἶναι ἀδύνατος, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσοσιν καχεκτικός, ἔχει τραχεῖαν τὴν ἀναπνοὴν ἐν τοῖς ἄνω λοβοῖς τοῦ πνεύμονος, καρδίαν κατὰ φύσιν, σπλῆνα πελώριον μέχρις ὀμφαλοῦ διήκοντα, ἦπαρ ἐπίσης διωγκωμένον καὶ μέχρι τριῶν δακτύλων κάτω τοῦ θωρακικοῦ τόξου· ἔχει πυρετὸν ὑπὸ τύπον συνεχῆ πρὸς διαλείποντα ἐναλλάσσοντα ἐπὶ ἡμέρας 12, ὅστις, μετὰ ἡμέρας 9, ἐπανελήθη ἐπὶ ὥρας 12, ὅτε ὁ ἄρρωστος συγχρόνως ἠσθάνθη ἀριστερόθεν ἐκ τῶν πνευμόνων πόνον καὶ πτυελα τινὰ αἰμόφυρτα ἀπεχρέμψατο· τότε παρετηρήθη ἡ μεγίστη τῆς κόρης τῶν ὀφθαλμῶν διαστολή 20ωρον διακρέσασα· τῇ 2ῃ 10βρίου ἐβεβαιώθη νέα τοῦ σπληνὸς καὶ τοῦ ἥπατος διόγκωσις· τῇ 4ῃ ἄλλος εἰς τὸν ἀριστερὸν ἠώρακα καὶ τρίζοντες ἐν τῇ βάσει καὶ ἄνευ πυρετοῦ· τῇ 15ῃ διαρκῆς κεφαλαλγία, ἄλλος

καθ' ὄλον τὸ σῶμα καὶ αἰμωδία τοῦ ἄνω δεξιῦ ἄκρου, τῇ 22^α κοιλία τεταμένη.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1899, ἐκτός διασπάρτων συριττόντων ἐν τοῖς πνεύμοσιν, ἐπικρουστικῶς καὶ ἀκρουστικῶς οὐδὲν τὸ παρὰ φύσιν, ἐν τῇ κοιλίᾳ ὁμοῦ καὶ πολὺ κάτω τῶν ὑποχονδρίων ἀμβλύτης· καθ' ὄλον τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον τὸ ἦπαρ συγχέεται ἐν τοῖς ὀρίοις αὐτοῦ πρὸς τὰ τοῦ σπληνὸς καὶ συναμρότερα ἀποτελοῦσι ζώνην πλατεῖαν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ διακρινομένην· κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον καὶ Μάιον ὁ ἀσθενὴς εἶχε πολλακίς ὀσφυαλγίαν καὶ διερροεῖτο μετὰ πόνων κοιλιακῶν· κατὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον μῆνα ὁ ἄρρωστος περιπατῶν ἢ συνδιαλεγόμενος ἤσθανετο ζάλην καὶ δύσπνοιαν ἐξαναγκάζουσαν αὐτὸν νὰ κατακλίνηται· ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τῆς ἀσθενείας γενομένης ἐξετάσεως τοῦ ἀσθενοῦς ἐπιστοποιήθη ἀμβλύτης καρδίας σχεδὸν διπλασία ἄνευ φυτήματος μὲν ἐν τοῖς τόνοις, ἀλλὰ μετ' ἀρρυθμίας τινός· ἡ νέα αὕτη κατάστασις μετὰ τῶν λοιπῶν φαινομένων ἀπὸ τριῶν περίπου μηνῶν παρακολουθουμένη ὑπὸ στομαχικῶν διαταράξεων πολλακίς μάλιστα ἐντερικῶν, δι' ἐπιμόνου θεραπείας καὶ σποραδικῶν βελτιώσεων ἐπὶ τέλους ἐντελῶς ἰθεραπεύθη καὶ ὁ ἀσθενὴς μετὰ φυσιολογικῶν ὀρίων ἥπατος καὶ σπληνὸς ἐξῆλθε τῇ 16^η Ἰουλίου 1899 ἀπολαύων μέχρις ὥρας ἄκρας ὑγείας.

Παρατήρησις γ'. Γρηγόριος, ἐκ Παραμυθίας, ἐτῶν 13, παντοπώλης, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῇ 22^η Ἰουνίου 1898. Διηγείται ὅτι ἐπὶ πολλὰ ἔτη πολλακίς ἐν τῇ πατριδί ὑπέστη διαλείποντας· τελείως ἐξηνητημένος, σχεδὸν ἐν μαρασμῷ ἔχει ὄψιν γαιώδη καὶ χαρακτηριστικὸν τὸν τύπον τῆς ἐλείου καχεξίας· ὁ σπλὴν πελώριος κατελάμβανε τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς κοιλίας, τὸ ἦπαρ ἐπίσης ἰκνωδῶς διωγκωμένον· κατὰ τὸ πεντάμηνον τῆς νοσηλείας αὐτοῦ τετράκις προσεβλήθη, μετὰ 10—15ημέρων διαλείψεων, ὑπὸ συνεχῶν πυρετῶν καὶ ἀπὸ τῆς 11^{ης} Αὐγούστου ἐταλαιπωρήθη καὶ ὑπὸ λίαν ἐπιμόνου ἐντερικοῦ κατάρρου διαρκέσαντος καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς τοῦ ἀσθενοῦς· ἀπὸ τῆς 20 Σεπτεμβρίου διαρκῶς εἶχε βρογχίτιν ἕως τοῦ τῇ 19^η Νοεμβρίου, μετὰ πενταήμερον πυρετόν, ἀπέθανεν ἐκ βρογχοπνευμονίας.

Νεκροτομία. α' ἔχει σπλῆνα τεράστιον καὶ σκληρόν, ἐν ᾧ διακρίνει τις δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ τὰς ἰνώδεις δοκίδας, ἦπαρ ἐπίσης μέγα καὶ σκληρόν, χρώματος μᾶλλον βαθέως ἐρυθροῦ καὶ στεγνόν· ἐν τῷ πνεύμονι καὶ τῇ ἀριστερᾷ βράσει διήθησις βρογχοπνευμονικὴ μετὰ ἐστίας πνευμονικῆς, ἐν δὲ τῇ περιφερείᾳ τοῦ λοβοῦ ἀτελεκτασία· τοῦ δεξιῦ πνεύμονος ἡ ἀκροτάτη περιφέρεια ἐμφυσηματώδης· ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς μακροσκοπικῶς οὐδὲν ἀξίον σημειώσεως.

Ἡ ἀφήγησις τῶν τριῶν τούτων κλινικῶν παρατηρήσεων τῆς χρονίας ἐλαιογενοῦς μιάσεως ἢ ταῦτόν εἶπεῖν ἐλώδους καχεξίας, παρέχουσί μοι τὸ ἐνδόσιμον νὰ παρατηρήσω τινὰ καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν συνήθων κλινικῶν φαινομένων τὰ ἐπόμενα:

Πυρετός ἐν τῇ α' παρατηρήσει, τοῦλάχιστον παρ' ἡμῖν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, δὲν ἐσημειώθη, τοῦθ' ὅπερ φανερῶς δεικνύει, ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἀλλοιώσεις μὲν τοῦ αἵματος καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων εἶχε, πλασμάδια ὁμοῦ οὐχί, ὅθεν καὶ ἡ παντελὴς ἀπυρεξία ἐν τῇ β' περιπτώσει καὶ ἐν ὀκταμήνῳ χρονικῷ διαστήματι ὁ πυρετός ἀπαξ μόνον ἐν ἀρχῇ καὶ ἐπὶ μόνον ἡμέρας 13 ἐβεβαιώθη· ἐνῶ ἐν τῇ γ' περιπτώσει καὶ ἐν πενταμήνῳ χρονικῷ διαστήματι ἦτοι ἀπὸ τῆς 22^{ας} Ἰουνίου μέχρι τῆς 24^{ης} Νοεμβρίου ὁ πυρετός τετράκις ἐσημειώθη· α' ἀπὸ τῆς 22^{ας} Ἰουνίου μέχρι τῆς 29^{ης} Ἰουλίου ἦτοι ἐπὶ 34 ἡμέρας λογιζομένης καὶ τῆς μικρᾶς παροδικῆς ἀπυρεξίας· β' ἀπὸ τῆς 11^{ης} Αὐγούστου μέχρι τῆς 24^{ης} τοῦ αὐτοῦ ἦτοι ἡμέρας 14· γ' ἀπὸ τῆς 7^{ης} Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου ἦτοι ἡμέρας 25 καὶ δ' ἀπὸ τῆς 5^{ης} Νοεμβρίου μέχρι τῆς 18^{ης} τοῦ αὐτοῦ ἦτοι ἡμέρας 14 μὴ λογιζομένου τοῦ τελευταίου πενθημέρου πυρετοῦ συμπίπτοντος καὶ ἀνήκοντος λογικῶς εἰς τὰς πνευμονικὰς ἀλλοιώσεις.

Ἐκ τῶν θερμομετρικῶν τούτων κλιμάκων εἰς καχέκτας ἀσθενεῖς ἕνεκα ἐλείου μιάσματος ἐξάγεται ὅτι α') ὁ πυρετός δὲν εἶναι ἀναπόφευκτον κλινικὸν στοιχεῖον τῆς ἐλώδους καχεξίας· β') ὅτι ὁ πυρετός, ὡς καὶ ὁ Laveran παρετήρησε (σ. 92 καὶ 110), δὲν ἔχει τύπον σταθερὸν καὶ μεταπίπτει ἀπὸ συνεχοῦς εἰς διαλείποντα, ὡς δεικνύει ἡ θερμομετρικὴ κλι-

μαξ τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς· γ') ὅτι ὁ συνεχῆς πυρετός εἰς ἔλοπαθεῖς καχεκτίας, ὡς παρ' ἡμῖν ἐνταῦθα, δύναται νὰ ὑπενδυσθῆ περιεργον τύπον κανονικότητος, ὡς ἡ θερμομετρικὴ κλίμαξ τοῦ 3^{ου} ἀρρώστου ζωηρῶς καὶ πειστικῶς εἰκονίζει καὶ ἐνθα παρατηροῦμεν, ὅτι ἐκάστη πυρετικὴ περίοδος διαγράφει σχῆμα ἡμικυκλικόν, ὧν τὸ ἐν τοῦ ἐτέρου διαφέρει κατὰ τὸ ὕψος τῆς θερμοκρασίας καὶ τὴν ἀκτίνα, ὅθεν καὶ ἡ μικρὰ ἢ μακρὰ διάρκειά τῆς εἰςβολῆς· πᾶσα δ' αὕτη ἡ ἡμικυκλικὴ συνεχῆς πυρετικὴ κίνησις προσομοιάζει τῇ ἡμικυκλικῇ κλίμακι τῆς τυφικῆς περιπτώσεως, περὶ ἧς ἄλλοτε εἶπον τὰ δέοντα, καὶ διαγράφει τὸν κύκλον αὐτῆς ἀνευ ῥίγους καὶ σπανίως μετ' ἐφιδρώσεων, ὡς καὶ παρ' ἄλλων παρατηρήθη, μετὰ πείσμονος δ' ἀντιστάσεως εἰς τὴν δύναμιν τῶν μεγαλειτέρων δόσεων τῆς κινίνης. Τοιαύτη ἡ φύσις τοῦ πυρετοῦ εἰς δύο τῶν ἀσθενῶν ἡμῶν.

Ἄλλὰ συμπτώματα, ἐπιμονώτατα υἄλιστα, κατεδείχθησαν καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἡμῶν παρατηρήσεις αἱ διαταράξεις ὄλου τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος πού μὲν ἐλαφρῶς, πού δὲ σοβαρῶς· κοινὰ δὲ συμπτώματα ἐσημειώθησαν τὰ βρογχικὰ μετὰ τῶν πνευμονικῶν, ἤτοι αἱ βρογχίτιδες, αἱ συμφορήσεις, αἱ βρογχοπνευμονίαι καὶ ἡ καθαρὰ πνευμονία, ὅπότεν καὶ ὁ θάνατος τῶν δύο ἀσθενῶν, διὰ τοῦ ὁποίου καταφαίνεται τὸ τρωτὸν τῶν πνευμόνων εἰς τοὺς ἔλοπαθεῖς καχεκτίας· καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην δὲν μειοῖ ἡ ἐπιπλοκὴ τῆς ἰλαρᾶς, ἣτις παρ' ἡμῖν ἐχρησίμευσε καὶ ὡς ἀφορμὴ τῶν βρογχοπνευμονικῶν συμπτωμάτων τῶν ἐπενεγκόντων τὸν θάνατον.

Ἐκ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων ἐνδιαφέροντα ἐφάνη ἡμῖν ἡ δύσπνοια μετὰ τῆς ἀτονίας εἰς τὸν 2^{ον} ἀσθενῆ συνδιαλεγόμενον ἢ περιφερόμενον ἐν τῇ αἰθούσῃ ἢ τῇ κήπῳ· τὴν ἐξήγησιν παρέσχεν ἡμῖν ἡ ἐξέτασις, ὅτε ἐβεβαιώσαμεν τὴν καρδιακὴν ἀμβλύτητα ἀνευ φυσήματος ἀλλ' ἀρρυθμίας τινὸς εἰς τοὺς τόνους, ἀμβλύτητα ὀφειλομένην εἰς προδικὴν τῆς καρδίας ἀνεύρυσιν, ἣτις, κατὰ Laveran (σ. 166), παρατηρεῖται εἰς τὰς ἐλώδεις καχεξίας, περιέγραψε δὲ ἐπὶ τῇ βίσει νεκροτομίας πρὸ δύο περίπου ἐτῶν (Ἱατρ. Πρόσδος 1898, σ. 140) καὶ ἡ δεσποινὶς ἰατραινὰ Παναγιωτίτου ἐπὶ ἔλοπαθοῦς ἀρρώστου ἀποθα-

νόντος ἐξ ἐπιπλοκῆς ὀξείας ἐνδομυοκαρδίτιδος.

Ἐπὶ τῆς ἀνισοκορίας τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς δὲν ἐνδιατρίβω θεωρῶν αὐτὴν τυχαίον καὶ παροδικὸν ἀνακλαστικὸν φαινόμενον.

Περὶ τῆς θεραπείας τῶν τριῶν ἡμῶν ἀρρώστων παρατηρῶ ὅτι αὕτη ἐγένετο συμπτωματικὴ καὶ εἰδική· καὶ συμπτωματικῶς κατὰ τῆς διαρροίας ἐδοκιμάσθησαν πάντα τὰ στυπτικὰ φάρμακα, ἐν οἷς τὸ ὄπιον, τὸ βισμουθιον, ἡ τανίνη, τὸ γαλακτικὸν ὄξυ καὶ ἄλλα ἀνευ ἀποτελέσματος· κατὰ τῶν στομαχικῶν διαταράξεων· τὰ πικρά, τὸ ὑδροχλωρικὸν ὄξυ, τὰ ἀλκαλικά, ἡ ναφθόλη κτλ. μετ' ἀμφιβόλου ὠφελείας, ἐκτὸς τοῦ 2^{ου} ἀσθενοῦς, ὅστις σχετικῶς ἐβελτιοῦτο· κατὰ τῶν βρογχικῶν καὶ πνευμονικῶν φαινομένων τὰς σικύας, τὰ ἀποχρεμπτικὰ ἀνωφελῶς διὰ τοὺς θανόντας καὶ ἀνυσίμως διὰ τὸν ἐπιζήσαντα. Εἰδικῶς κατὰ τῆς καχεξίας ἀνεγράφησαν ἀφεψήματα τῆς κίνιας, ὁ σίδηρος, τὸ ἀρσενικὸν κτλ. καὶ ἡ κινίνη εἰς μικρὰς δόσεις ἀνωφελῶς διὰ τὸν 1^{ον}, μετ' ὠφελείας εἰς τὸν 2^{ον}, ἐνῶ εἰς τὸν 3^{ον} καὶ αἱ μεγαλιέτραι δόσεις ἐξ 1,5 εἰς οὐδὲν ἤνυσον· τὸ ἀνωφελές τῆς κινίνης εἰς τὰς ἐλώδεις καχεξίας παρετήρησε καὶ ὁ Laveran, ὁ δὲ Sabatier (Archives de Médecine et de Pharmacie Militaire, 1899 N° 1) μελετήσας ἐν τόποις ἐλειογενέσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς κινίνης ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ χρῆσις τῆς κινίνης εἰς ἀναιμικοὺς καχεκτίας ἢ διαρροούντας οὐδόλως ὠφελεῖ, ὅτι δὲ μόνον διὰ τῶν ὑποδοριῶν ἐνέσεων δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν· αἱ παρατηρήσεις ἡμῶν κυροῦσι τὴν γνώμην τοῦ Sabatier, ἀλλ' ἡμεῖς θεωροῦμεν καὶ ἕτερον παράγοντα οὐχ ἥττον ἰσχυρὸν συντελεστὴν τῆς ἀνεπαρκείας τῆς διὰ τῆς κινίνης θεραπείας καθὼς καὶ τῆς ἄλλης συμπτωματικῆς ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν· γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οἱ δύο τῶν ἀρρώστων ἦσαν καὶ ἐκτάκτως ἀναιμικοὶ καὶ διαρροούντες, εἶχον ὁμως συγχρόνως καὶ ἄλλας δευτεροπαθεῖς ἀλλοιώσεις, ὡς ἐπεισεν ἡμᾶς ἡ μακροσκοπικὴ κατὰ τὴν νεκροτομίαν ἐπισκόπησις· ἂν εἰς τὸν 2^{ον} ἀσθενῆ καὶ κατὰ τὸν πυρετὸν καὶ ἐν τῇ καχεξίᾳ καὶ αἱ μικραὶ δόσεις τῆς κινίνης ἐνήργουν, τοῦτο εἶχε λόγον τὸν μικρὸν βαθμὸν τῆς καχεξίας ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς ἐτέρους δύο, οἵτινες ὡς ἐκ περισσοῦ εἶχον καὶ δευτεροπαθεῖς ἀνατομικὰς

ἀλλοιώσεις· κατεδείχθη δὲ τελευταῖον τοῦτο διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου σπλάγγνου τοῦ σπληνός, διότι ἐν ᾧ εἰς τὸν 1^{ον} μετὰ 15 ἡμέρων αὐτοῦ χρῆσιν ἐλαχίστη τοῦ σπληνικοῦ ὄγκου ἐλάττωσις κατωρθώθη, εἰς τὸν 2^{ον} ἐν ἴσῳ χρονικῷ διαστήματι ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἠλαττώθη, βραδύτερον δ' ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν φυσικῶν ὁρίων, ὅπερ δέον νὰ ἐξηγηθῆ, ὅτι εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον εἶχομεν σπλήνα μᾶλλον συμπεφορημένον, ἐν ᾧ παρὰ τῷ ἐτέρῳ ὑπερίσχυεν ἡ ἰνώδης ὑπερπλασία ὡς ταύτην παρετηρήσαμεν ἐκπεφασμένην λίαν κατὰ τὴν νεκροτομίαν· ὥστε τὸ ἀνεπαρκές τῆς κινήσεως πρέπει ν' ἀποδοθῆ εἰς ἄλλας δευτεροπαθεῖς μᾶλλον ἀνατομικὰς ἀλλοιώσεις τῆς χρονίας καχεξίας ἐπιδρώσεως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βαρέως καὶ ἐπὶ τῆς προγνώσεως τῶν ἀσθενῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡ πρόγνωση ἐπὶ καχεξίας ἐλώδους ἐν ὠρισμένῳ σταδίῳ τῆς ἐλονοσίας καὶ ἐν τῇ παιδικῇ ἢ προσήθῳ ἡλικίᾳ, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τοὺς ἐνήλικας καὶ εἶδομεν τοιοῦτους, πρέπει νὰ θεωρῆται βαρεῖα. Οἱ ἄρρωστοι ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλὰ ἔνεκα τῶν δευτεροπαθῶν ἀλλοιώσεων, οἷαι εἶναι ἡ ὑπερτροφικὴ κίρρωσις τοῦ σπληνός καὶ αἱ συμπαρόμαρτοῦσαι ἀνατομικαὶ καὶ παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις, αἱ ἀτροφικαὶ καὶ ἐνίοτε ὑπερτροφικαὶ κίρρωσις τοῦ ἥπατος συνήθεις εἰς χώρας ἐλώδεις, ὡς τῶν συναδέλφων τινὲς παρετήρησαν, αἱ τῶν αὐτῶν σπλάγγνων ἀμυλοειδεῖς ἐκφυλίσεις, ὁμοίως δὲ κατὰ Laveran (σ. 231) καὶ αἱ τῶν νεφρῶν· σὺν αὐτοῖς αἱ δευτεροπαθεῖς ἀμυλοειδεῖς ἐκφυλίσεις τῶν ἐπιπολῆς τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ τῶν σμικροτάτων ἀρτηριῶν, τῶν ἐπιθηλίων, τῶν μυϊκῶν ἰνῶν καὶ ἄλλων ἀδενωδῶν σωματίων τοῦ ἐντερικοῦ σωλήνος, ὧν ἔνεκα αἱ ἀκατάπαυστοι διαρροϊκαὶ κενώσεις, οὕτως κλονίζουσι καὶ συντρίβουσι τὸν ἤδη κατεστραμμένον ὄργανισμὸν μάλιστα τὸν νεαρόν, ὥστε ὁ ἄρρωτος διὰ τε τῆς προοῦσης ἐξαντλήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἐπιπλοκῶν τοῦ πνεύμονος τελευταῖον καταστρέφεται.

Μακρῆς. Ἐπεθύμουν κάλλιον νὰ βεβαιωθῶ ἂν καὶ αἱ τρεῖς περιπτώσεις ἀνήκουν εἰς τὴν ἐλώδη μίανσιν ἢ εἰς τὴν λευχαιμίαν, ἐνθα ἐπίσης παρατηροῦνται τοιαῦτα συμπτώματα συμπεριλαμβανόμε-

νης καὶ τῆς ἐξογκώσεως τοῦ σπληνός ἢ σπληνομεγαλίας. Ἡ δὲ ὁμοιότης τῶν δύο νόσων εἶναι τοσαύτη, ὥστε διὰ μόνων τῶν συμπτωμάτων εἶναι δυσχερὴς ἡ διάγνωσις· ἐν μέσον ὑπάρχει ἀσφαλὲς πρὸς σαφῆ διάκρισιν αὐτῶν δηλ. ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις, περὶ ταύτης δὲ ἐνταῦθα δὲν ἐγένετο λόγος. Ἐν τῇ μιᾷ περιπτώσει ἡ κίνησις ἐνήργησε καὶ πιθανώτατα ἐπρόκειτο περὶ ἐλώδους μίανσεως, ἀλλ' αἱ δύο ἕτεροι, ἐνθα ἡ κίνησις ἐφάνη ἀδρανῆς, παρέχουσι τόπον εἰς ἀμφιβολίαν. Τοῦτο ὑποστηρίζει τῶν ἐμῶν περιπτώσεων ἡ ἐξῆς. Νέος κατοικῶν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Κων/πόλει πρὸ ἔτους ἠσθάνθη πόνον κατὰ τὸ ἀριστερόν ὑποχόνδριον καὶ ἐπὶ τέλος ὄγκον ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ· ἀφ' ἐτέρου ἔσχε πυρετικὴν κίνησιν διαλείπουσαν ἐπὶ τινα καιρόν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐχορηγήθη κίνησις ὑπὸ συναδέλφων, ἀλλ' ἀντὶ βελτιώσεως ἐχειροτέρευσε ἡ κατάστασις, ὅτε δὲ προσῆλθεν ὁ πάσχων εἰς ἐμὲ ἀνεῦρον μεγίστην ἐξογκωσιν τοῦ σπληνός, καταλαμβάνοντος ἤδη ὅλην τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν μέχρι λαγόνος. Πρὸς μείζονα βεβαιότητα ἐγένετο καὶ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τοῦ αἵματος ὑπὸ τοῦ Nicolle, οὗτος δὲ πλασμάδιον μὲν τοῦ Laveran ἀνεῦρεν οὐδέν, ἀλλὰ μεγάλην αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων. Ὁ ἀσθενὴς ζῆ ἔτι, ἀλλ' ὀλογνὸν φθίνει. Ἐδοκίμασα καὶ τὰς ἐνέσεις τῆς κινήσεως, ἐξ ὧν προῆλθε μικρά τις σμικρυνσις τοῦ σπληνός.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὰ ἐντερικὰ φαινόμενα ἐξ ἐμῆς πείρας γνωρίζω περιπτώσιν γυναικὸς 22 ἐτῶν, ἣτις ἐπαρουσίαζε σὺν τοῖς ἄλλοις συμπτώμασι καὶ διάρροϊαν δυσεντεροειδῆ μὴ ὑποχωρήσαν εἰς οὐδεμίαν θεραπείαν καὶ ἐπὶ τέλος προκαλέσασαν τὸν θάνατον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάγνωσιν συμφωνῶ τῷ κ. Χρηστίδῃ, διότι τό τε χρῶμα τὸ γαυῶδες, τὸ ἱστορικόν κτλ. ὅλα εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς ἐλώδους καχεξίας, ἐνῶ ὁ ἀσθενὴς τοῦ κ. Μακρῆ οὐδέποτε ἔπαθεν ἐλώδη πυρετόν, εἶχε δὲ τὴν χροιάν ὠχρὰν πελιδνὴν, ὡς γνωρίζω ἐξ ὄψεως. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ λευχαιμία καὶ κατόπιν ἐλω-

δῶν πυρετῶν· ἐνθυμοῦμαι ναύτην νεαρόν, ὅστις εἶχε πάθει μερικούς πυρετούς ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἶχε τοιαύτην μεταβολήν, ὥστε ἡ χροιά ἐγένετο ὠχρολευκός, τὸ αἷμα ἦτο λευκὸν ὡς γάλα σχεδόν· ἀπέθανε δὲ ἐν τῷ Ἐθνικῷ νοσοκομείῳ. Τέλος σημειωτέον ὅτι οἱ πυρετοὶ εἶναι ἀποτέλεσμα καὶ τῶν ἐπιπλοκῶν τῆς λευχαιμίας, ἐνφ οἱ καχέκται ἐξ ἐλῶδους μιάσματος δὲν θεραπεύονται πάντοτε διὰ κινήσης.

Ἄ. Χρησιδης. Τὰ φαινόμενα ἐφάνησαν ἡμῖν τοσοῦτον σαφῆ, ὥστε οὐδ' ἀνεμνήσθημεν τοῦ μικροσκοπίου. Καθ' ἐκάστην δὲ τυγχάνουσιν ἐλῶδεις καχεξία καὶ δὲν δυσκολευόμεθα νὰ διαγνώσωμεν αὐτάς. Ἐπίσης εἶδομεν καὶ λευχαιμίας, ἐνθα ἐξ ὄψεως ἤδη διεκρίναμεν περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ἐπομένως δὲν ἀμφιβάλλω πῶς ὅτι αἱ εἰρημέται τρεῖς περιπτώσεις βάσιν ἔχουσι τὴν ἐλῶδη καχεξίαν. Περὶ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν φαινομένων σημειωτέον ὅτι οἱ ἀσθενεῖς εἶχον ἀπλῶς διαρροϊκὰς κενώσεις, οὐχὶ δὲ δυσεντεροειδεῖς. Ἐλκῆ δὲν ἀνευρέθησαν καὶ ὁ βλενογόνος ἦτο ἀναμικρός, οὕτως εἶπεῖν ἦτο λειεντερία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ρ'

4 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Εὐελπίδης** παρουσιάζει παρασκευάσμα ἥπατος μετὰ πολλαπλῶν μικρῶν ἀποστημάτων νέου 24 ἐτῶν, ὅστις ἀσθενῶν ἀπὸ 15 ἡμερῶν εἶχε καταφύγει τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νοσοκομεῖον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ πυρετὸς ἐκυμάνθη περὶ τοὺς 39°, τὸ ἥπαρ ἦτο ὀλίγον διωγκωμένον καὶ ἐλαφρῶς ἐπώδυνον τῇ πίεσει· δυσεντερικὰ δὲ φαινόμενα εἶτε πόνοι κατὰ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν ἔλειπον. Ἡ παρακέντησις τοῦ ἥπατος ὑπῆρξεν ἀρνητικῆ, ἐν τούτοις ὁ κ. Εὐελπίδης ἀπέδωκε τὸν θάνατον εἰς ἀποστήματα τοῦ ἥπατος. Ἡ νεκροτομία ἀπέδειξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ προσφάτους προσφύσεις ἐλικῶν τινῶν τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου περὶ τὸ τυφλὸν καὶ τὸν εἰλεόν, ὑπεραι-

μίαν τῶν περὶ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν μερῶν, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐξέλεκωσιν. Ἀπὸ τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως τμηθεῖσης ἀνέθορε ἰχωροειδὲς ὑγρὸν, κατὰ δὲ τὴν βάσιν αὐτῆς εὐρέθη ἀλλότριον σῶμα μεγέθους φασιόλου καὶ ἀνώμαλον κατ' ἐπιφάνειαν. Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν λεπτομερειῶν τούτων ὁ κ. Εὐελπίδης ἐρωτᾷ ἐάν ἡ πάθσις τοῦ ἥπατος δύναται νὰ θεωρηθῆ δευτερεύουσα ἐναντι τῶν ἐλαφρῶν ἀλλοιώσεων τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως καὶ τῶν ἐντέρων.

Οἱ κ.κ. **Ἄν. Χρησιδης** καὶ **Μανουηλίδης** λέγουσιν ὅτι τὰ ἀποστήματα εἶναι μεταστατικά, καίτοι δὲ κατὰ τὴν σκωληκοειδῆ ἀπόφυσιν καὶ τὰς γειτονικὰς μοίρας τῶν ἐντέρων σχετικῶς εἶναι μικραὶ αἱ ἀλλοιώσεις, πιθανῶς ὁμως πηγὴ τοῦ κακοῦ ἐγένετο ἡ παρουσία τοῦ ἀλλοτρίου σώματος κατὰ τὴν βάσιν τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως.

Ὁ κ. **Παπανικολάου** θεωρεῖ τὰ πολλαπλᾶ ἥπατικά ἀποστήματα ὡς μεταστατικά κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἐκεῖνα τὰ πυαμικὰ μεταστατικά ἀποστήματα, ἅπερ ἐνίοτε ἐπιγίνονται μέσῃ ὠτίτιδι ἀνευ ἐξελεκώσεως ἢ ἄλλης σπουδαιότερας βλάβης ἐν τῇ κυρίᾳ παθήσει. Τὸ πύον, λέγει, ἀποροφᾶται εἰς τὰς σπανίας ταύτας περιπτώσεις διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων καὶ μεταπηδᾷ εἰς τὴν κυκλοφορίαν, προκαλοῦν οὕτω μεταστατικά ἀποστήματα καθ' ὅλον τὸν ὄργανισμόν. Ἡ πυαμικὴ αὐτὴ κατάστασις ἐθεραπεύθη πολλάκις δι' ἐγκαίρου χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς πρωτογενοῦς παθολογικῆς ἐστίας.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** μακροσκοπικῶς ἐξετάζων θεωρεῖ τὸ ἀλλότριον σῶμα ὡς ὄστεῶδες, ἀναλαμβάνει ὁμως νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸ καὶ μικροσκοπικῶς πρὸς πλείονα ἐξακριβῶσιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΑ'

11 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία Κ. ΜΑΚΡΗ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει ἀναφορικῶς πρὸς τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Τσοπάν-

ογλου ότι γενομένης τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ὑπὸ τοῦ κ. Καμπούρογλου εὐρέθῃ ὄγκος κατὰ τὸ κατώτερον πέρασ τοῦ λεπτοῦ ἐντέρου, ὅστις προήρχετο ἐξ ὑπερτροφικῆς εἰλεοτυφλικῆς φυματιώσεως· ὁ χειρουργὸς περιωρίσθη εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀναστομώσεως ἐντερικῆς.

Ὁ κ. *Εὐελπίδης* παρατηρεῖ ὅτι καλὸν εἶναι νὰ ληφθῶσι δετικώτεραι πληροφοροῖαι, ἵνα μὴ περιπλακῇ ἡ συζήτησις.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. *Εὐελπίδης* ἀνακινῶν τὸ ζήτημα τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας ἐν τῇ εὐλογίᾳ συνιστᾷ ὅπως ἐφαρμοσθῇ ὑπὸ τῶν συναδέλφων καὶ ἐν τῇ ἰλαρᾷ ἥς ἐπιδημία ἀρκούντως ζωηρὰ παρατηρεῖται ἤδη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, δὲν πρέπει δὲ νὰ παρέλθῃ ἀνευ δοκιμῆς τοιούτων θεραπευτικῶν ἀγωγῶν, οἵτινες ὑπισχνοῦνται καλὸν τι, ὅπου αἱ τοιαῦται εὐκαιρίαι δὲν ὑπάρχουσι πάντοτε. Οὕτω πως δύναται νὰ κατανοηθῇ καὶ ἡ πραγματικὴ ἀξία τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας.

Μακρῆς. Ἡ δοκιμὴ αὕτη δεόν νὰ γίνῃ συγκριτικῶς πρὸς τὰς ἄλλας θεραπείας καὶ μάλιστα ἐπὶ βαρειῶν μορφῶν.

Εὐελπίδης. Ἀκριδῶς εἰς τοιαύτας βαρείας μορφὰς ἐννοῶ νὰ δοκιμασθῇ, διὸ καὶ συνιστῶ τὴν δοκιμὴν ἐν καιρῷ ἐπιδημίας, ὅτε ἀπαντᾷ τις παντοίας μορφὰς τῆς νόσου. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δοκιμῶν ἐξάγεται ὅτι ἡ ὠφέλεια τῆς ἐρυθροφωτοθεραπείας παρατηρεῖται εἰς τὰς βαρείας μορφὰς.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὴν εὐλογίαν αἱ γνῶμαι εἶναι ἀκόμη δεδιχασμένα. Συγγραφεὺς τις ἀναφέρει ὅτι ἐν τινι ἐπιδημίᾳ διῆρσε τοὺς εὐλογιῶντας εἰς δύο τμήματα ὅπως θεραπείῃ εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν διὰ τοῦ ἐρυθροῦ θαλάμου, εἰς δὲ τὸ ἕτερον διὰ τῶν λοιπῶν μεθόδων, καὶ εὗρεν ὅτι ἡ ἐρυθροφωτοθεραπεία ἔδωκε χεῖρονα ἀποτελέσματα.

Ὡς πρὸς τὴν ἰλαρὰν ἀξίον μελέτης εἶναι κατὰ πόσον αἱ ἐπιπλοκαὶ δύναται νὰ προληφθῶσι διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι ἀνευ τούτων ἡ ἰλαρὰ δὲν εἶναι σοβαρὰ νόσος.

Εὐελπίδης. Διὰ τὰς δύο περιπτώσεις

ἐνθα ἐδοκίμασα τὸν ἐρυθρὸν θάλαμον ἰδοῦ τί συνέβη. Ὁ πρῶτος ἀσθενὴς ἦλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου καὶ πράγματι τὸ ἀποτελεσμα ὑπῆρξε θαυμασίον, διότι ὁ πυρετὸς ἐντὸς ὥρῶν ἐξέλιπε τελείως· ἐνῶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου προσελθόντος μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐξανθήματος δὲν παρατηρήθη ἡ αὐτὴ εἰνοικὴ ἐπίδρασις. Ὡς πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ κ. Μανουηλίδου σημειωτέον ὅτι, ὅταν ἡ νόσος ἀπαξ κατευνασθῇ, βεβαίως προλαμβάνονται καὶ αἱ ἐπιπλοκαί. Τέλος ἐν τῇ κατ' οἶκον ἐφαρμογῇ τῆς φωτοθεραπείας ταύτης, ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρασκευάσῃ τις ἐρυθρὸν θάλαμον συστηματικόν, οἱ συνάδελφοι δύναται πρὸς τὴν λοιπὴν θεραπείαν νὰ παραγγέλλωσι τὴν χρῆσιν παραπετασμάτων ἐξ ἐρυθροῦ ὑφάσματος εἰς τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου τοῦ ἀσθενοῦντος.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. *Εὐελπίδης* προκειμένου περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων ἀνακοινῶν τὴν διὰ παρακεντήσεων θεραπείαν τῆς ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος, ἀναφέρει δὲ ὅτι εἰς τὰς ὀλίγας περιπτώσεις, ἐνθα αὐτὸς ἐφήρμοσε τὴν μέθοδον ταύτην, τὰ ἀποτελέσματα οὐδόλως ὑπῆρξαν εἰνοικᾶ.

Μανουηλίδης. Ἡ διὰ παρακεντήσεως θεραπεία ἦτο ἄλλοτε ἐν μεγάλῃ χρήσει ἐπὶ φυματιώδους μηνιγγίτιδος, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐγκατελείφθη, διότι τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν τοσοῦτον κακά, ὥστε οἱ πάσχοντες ἀπέθνησκον ἐνίοτε καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς παρακεντήσεως. Διὰ ταῦτα ἐσχημάτισα γνῶμην δυσμενῆ διὰ τὴν μέθοδον ταύτην. Τῷ δὲ 1898 εἶχον ἐκθέσει πέντε περιπτώσεις ἐγκεφαλονωτιαίας μηνιγγίτιδος, ἐξ ὧν αἱ τρεῖς εἶχον ἀπολήξει εἰς ἴασιν, ἡ δὲ θεραπεία συνίστατο εἰς θερμόλουτρα καὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὑδραργυρικῶν (καλομελάνου καὶ ἐντριβῶν τεφρᾶς ἀλοιφῆς). Τὰ λουτρά ἰδίως ὠφελοῦσι πρὸς καταπράνσιν τῆς διεγέρσεως, ἐν ἧ εὐρίσκονται οἱ πάσχοντες.

Εὐελπίδης. Ἐπὶ φυματιώδους μηνιγγίτιδος πράγματι ἐγκατελείφθη, διότι ἡ ἐφαρμογὴ εἶναι παρηγορική, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐγκε-

φαλονωτιαίας μορφῆς περιμένεται οὐσιώδης ὠφέλεια. Ἄφ' ἐτέρου καὶ διαγνωστικὴν ἀξίαν ἔχει ἡ παρακέντησις πρὸς βακτηριολογικὴν ἐξέτασιν, ἂν καὶ ταύτης τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι πάντοτε θετικά.

Μανουηλίδης. Ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς βακτηριολογικῆς ἐξέτασεως δύο σπουδαῖα σημεῖα ὑπάρχουσι 1ον ἡ κρουσκοπικὴ μέθοδος καὶ 2ον ἡ ἐξέτασις τῶν λευκοκυττάρων.

Γαβριηλίδης. Ἐπὶ δύο περιπτώσεων τοῦ κ. Εὐθυβούλη ἐξετάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐδὲν εὔρον, ἐξετάσας δὲ τὸ ἐγκεφαλονωτιαῖον ὑγρὸν ἀνεῦρον μνηγιγοκόκκους τοῦ Weissenbaum διὰ τε ἀπλῆς καὶ παρεσκευασμένης μικροσκοπικῆς ἐξέτασεως.

Μακρῆς. Ἐτυχε γὰ ἐφαρμόσω ἐπιφελῶς τὰς ἐντριβάς ἐπὶ μνηγιγίτιδος, ἀλλὰ πιθανὸν ἐν τῇ ἐμῇ περιπτώσει ἐπρόκειτο περὶ συφιλίδος ἐγκεφαλικῆς.

Ἀκολουθῶν ὁ κ. **Μακρῆς** ἀνακινεῖ τὸ ζήτημα τῆς μὴ ἀνοχῆς τῆς κινήσεως ὑπὸ τινων ἰδiosisυγκρασιῶν, ἐρωτᾷ δὲ τί πρέπει νὰ κάμῃ τις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει. Ἐπὶ παραδείγματι ἀναφέρει δύο περιπτώσεις, ἃς παρατήρησεν ἐν Ἀρτάκῃ· οἱ πάσχοντες ἐπὶ τῇ χρῆσει τῆς κινήσεως εἶχον κεφαλαλγίαν, ἐμέτους, δυσφορίαν γενικὴν κτλ. ἡ χρῆσις ἀντιπυρίνης καὶ ἰεϋλικοῦ νατρίου ὑπῆρξεν ἀνωφελῆς. Ἐν τοιαύτῃ θέσει εὐρισκόμενος ἀπέναντι τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ ὁ κ. Μακρῆς ἐσκέφθη νὰ χορηγήσῃ τὴν κινήσιν διὰ τοῦ ἀπευθυμένου, παρατήρησε δὲ ὅτι αἱ ἐνοχλήσεις ἦσαν ἐλαφρότεραι τέλος ἐδοκίμασε καὶ τὰς ὑποδορεῖους ἐνέσεις καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκόν, ἐνῶ αἱ ἐνοχλήσεις ἦσαν μηδαμιναί. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου παραβάλλει τὴν ἀντίδρασιν τοῦ στομάχου ἐπὶ τινων ὠρισμένων τροφῶν, ψοῦ, τυροῦ κτλ. παρά τισιν ἀτόμοις καὶ φρονεῖ ὅτι τοιοῦτόν τι συμβαίνει καὶ διὰ τὴν κινήσιν.

Μανουηλίδης. Αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι ὀρθόταται· παρατήρησα ἰδίως τὴν ἐμβοὴν τῶν ὠτων ἐπὶ στομαχικῆς χρήσεως τῆς κινήσεως παρὰ τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ, ἐνῶ διὰ

τῶν ἐνέσεων οὐδεμίαν τοιαύτη ἐνόχλησις ὑπῆρχεν. Ἄλλὰ ὑπάρχουσι καὶ αἱ περιπτώσεις τῆς αἰμοσφαιρινουρίας, ἐνθα οἱ συγγραφεῖς συνιστῶσι καὶ ἄλλα μέσα, ὡς τὸ κυανοῦν τοῦ μεθυλενίου $1\frac{1}{2}$ γραμμάρια δι' ἡμέρας ἐσωτερικῶς, τὴν ὑδροχλωρικὴν φαινόκολλαν ἢ τὰς ἐνέσεις τοῦ φανκού ὀξέος (Dieulafoy).

Μακρῆς. Ὡς πρὸς τὸ κυανοῦν τοῦ μεθυλενίου πρέπει νὰ προειδοποιῆται ὁ πάσχων περὶ τῆς χρωστικῆς αὐτοῦ δράσεως ἐπὶ τῶν οὖρων, ἅτινα χρῶννυνται κυανᾷ, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως ὀχληράς. Τοιοῦτόν τι συνέβη εἰς ἀσθενῆ μου Πέρσην μεγιστᾶνα πάσχοντα ἀπὸ πολλοῦ ἐξ ἰσχιάδος καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν πρὸς θεραπείαν· παρ' αὐτῷ λοιπὸν εἶχον δοκιμάσει τὰς ἐνέσεις τοῦ κυανοῦ τοῦ μεθυλενίου καὶ αἴφνης διὰ νυκτὸς προσεκλήθη παρὰ τῷ ἀσθενεῖ ἐσπευσμένως ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ σοβαρωτάτου γεγονότος· ὁ τε ἀσθενὴς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὡς καὶ συνάδελφοι προσκληθέντες πρὸ ἐμοῦ εὐρίσκοντο ἐν δυσχερεῖ θέσει ἐπὶ μόνῳ τῷ κυανωπῷ χρωματισμῷ τῶν οὖρων.

Ἐν τέλει ὁ κ. **Μανουηλίδης** ὑπομινῆσκει τὴν παρουσίαν σπουδαίας ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ μετὰ μεγίστης θνησιμότητος.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΒ'

18 Ἀπριλίου 1901.

Προεδρία ΑΝ. ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει *περίπτωσησιν πανώλους*, ἣν παρατήρησε μετὰ τοῦ κ. Δικαίου ἐν Γαλατῇ τῇ 179 τρ. μ. Ὁ πάσχων Δ. Σ. ἐτῶν 35 καὶ κάτοικος τῆς πρωτευούσης, ἧς οὐδέποτε ἀπῆλθεν ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, ἦτο ἐργάτης ἐν παντοπωλείῳ καὶ μακαρονοποιεῖῳ, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἀφίχθησαν τελευταίως ἐμπορεύματα προερχόμενα ἐκ Σμύρνης. Πτώματα μὴ δὲν ἀνευρέθησαν ποσῶς ἐν τῷ εἰρημένῳ καταστήματι, ἐνθα διενυκτέρευε μετ' ἄλλων συνεργατῶν ἀνέκαθεν καὶ ὁ

πάσχων. Ἡ ἀρχὴ τῆς νόσου ἐγένετο τῇ 13ῃ τρ. μ. ὅτε ὁ ἀσθενὴς ἤσθάνθη ῥίγος ἰσχυρόν, εἰς ὃ ἐπηκολούθησε πυρετὸς καὶ γενικὴ κατάστασις, οἷα παρατηρεῖται συνήθως ἐπὶ σοβαρῶν μόνον λοιμώξεων. Ὁ πυρετὸς ἐκυμαίνετο ὑπεράνω τῶν 39°, ὁ σφυγμὸς ἦτο ἀσθενὴς καὶ συχνὸς (146) καὶ ἡ γλῶσσα ξηρά. Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐξηκολούθησαν μέχρι τῆς 17ῆς τρ. μ. ἀνευ ἐντοπισμοῦ. Τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ ἀσθενὴς ἤσθάνθη πόνους κατὰ τὰς ἀνω μηριαίας χώρας καὶ συγχρόνως παρετήρησε δύο ὄγκους κατὰ τὸ τρίγωνον τοῦ Σκάρπα ἀφ' ἐτέρου ὁμοῦς ἡ γενικὴ κατάστασις ἐβελτιούτο, τῆς μὲν θερμοκρασίας κατελήθουσης εἰς 38°, τοῦ δὲ σφυγμοῦ εἰς 112 κατὰ τὴν ἑσπερινὴν ἰατρικὴν ἐξέτασιν μετὰ τοῦ κ. Δικαίου· οἱ δύο βουδῶνες ἦσαν ῥοειδεῖς κατέχοντες τὸ τρίγωνον τοῦ Σκάρπα καὶ διήκοντες ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω. Καὶ τὸ μὲν δέρμα δὲν προσεφύετο ἐπὶ τῶν ὄγκων τούτων, ἀλλ' ἦτο ἐρυθρόν, ἡ δὲ ψηλάφησις προυκάλει πόνον. Ἡ ἐξέτασις τῶν κάτω ἄκρων καὶ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων οὐδὲν ἀπέδειξε τὸ ἄξιον σημειώσεως. Ἐνώπιον τοιοῦτων συμπτωμάτων καὶ τῶν προηγηθέντων ἐπὶ τετραήμερον φαινομένων σοβαρᾶς λοιμώξεως ἡ διάγνωσις πανώλους ἐφαίνετο κλινικῶς ἀναμφίβητος, κατὰ δὲ τὰς τελευταίας πληροφορίας τὸ κρούσμα τοῦτο ἐπεβεβαιώθη καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Nicolle μικροβιολογικῶς.

Περὶ τῆς μεταδόσεως τῆς νόσου ὁ κ. Μανουηλίδης ὑπενθυμίζει χαρακτήρας τινὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐπέμειναν δύο συγγραφεῖς μελετήσαντες τὴν ἐπιδημίαν τῆς πανώλους ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τούτων ὁ μὲν Gostchlich παρετήρησεν ὅτι ἡ ἔμμεσος μετάδοσις ἢ διὰ τοῦ οἰκήματος δηλονότι, τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἄλλων πραγμάτων μολυνθέντων ὑπῆρξε συχνότερα τῆς ἀμέσου ἢν ἀπαξ μόνον παρετήρησεν. Ἡ δὲ συμβολὴ τῶν μυῶν ὑπῆρξε μοναδική, ὡσὰκις ἡ νόσος ἀνεφάνη εἰς ἀπομεμονωμένα οἰκήματα κατοικούμενα ὑπὸ ὀλίγων ψυχῶν, προφανῆς δὲ κατὰ τὰς δύο ἐπιδημίας, αἵτινες ἀνεφάνησαν ἢ μὲν ἐν στρα-

τῶνι, ἢ δὲ ἐν ἀλευρομύλῳ. Ὁ δ' ἕτερος τῶν συγγραφέων, ὁ κ. Βαλασόπουλος, ἰατρὸς τοῦ ἑλλήν. νοσοκομείου Ἀλεξανδρείας, καταπολεμεῖ τὸ ἀπόλυτον τῆς γνώμης τῶν συγγραφέων, οἵτινες διέτύπωσαν ὅτι ἡ νόσος μόνον διὰ τῆς διεισδύσεως τῶν παθογόνων μικροβίων ἐν τῷ δέρματι κατόπιν δήξεως ὑπὸ ψύλλων δύναται νὰ μεταδοθῆ, φρονεῖ δὲ ὅτι καὶ διὰ τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὁδῶν καὶ διὰ οἰαζήποτε πληγῆς τοῦ σώματος ἐπέρχεται ἡ μόλυνσις, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ παρατηρήσεων.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΓ'

2 Μαΐου 1901.

Προεδρία Π. ΚΕΛΑΪΔΙΤΟΥ

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν μόνην *περίπτωσην πανώλους*, ἥτις ἀνεφάνη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ περὶ ἧς ὁ κ. *Μανουηλίδης* ἔδωκε τὰς πρώτας πληροφορίας, ὁ κ. *Π. Κελαϊδίτης* προσέθηκεν ὅτι πράγματι ἐπρόκειτο περὶ ἀληθοῦς πανωλικοῦ κρούσματος, διότι ἐπεβεβαιώθη δι' ὄλων τῶν μέσων, αἵτινα διαθέτει τὴν σήμερον ἡ Ἐπιστήμη χάρις εἰς τὸν κ. Νικόλ, ὅστις περὶ τὰ τοιαῦτα ἔχει ἰκανότητα ἀνεγνωρισμένην. Ἦδη ἀμέσως μετὰ τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν ὁ κ. Νικόλ ἐβεβαίωσε περὶ τῆς φύσεως τῆς νόσου, διότι ἀνευρέθησαν μικρόβια εἰδικὰ τῆς πανώλους ἐν navelle.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἀδενίτιδι τὰ μικρόβια ταῦτα παρουσιάζονται ὑπὸ τοιαύτην μορφήν. Ἐπίσης ἐν τῇ καλλιέργειᾳ παρετηρήθη ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν αὐτῶν μικροβίων, τὴν δὲ ἐπιούσαν γενομένου ἐνοφθαλμισμού εἰς χοιριδίον, τὸ ζῶον τοῦτο ἀπέβησε μετὰ 24 ὥρας. Κατὰ ταῦτα οὐδεμία ἀμφιβολία ἐπιτρέπεται περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης, εὐτυχῶς ὁμοῦς οὐδὲν νέον κρούσμα ἀνεφάνη.

Ἀκολουθῶς πρὸς ἀντιπροσωπείαν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν τῷ Πανελλή-

νίω Ιατρικῶ συνεδρίῳ ἐγκρίνεται νὰ προταθῶσιν εἰς τὸν Σύλλογον οἱ κκ. Τ. Σγουρδαῖος καὶ Π. Παπανικολάου.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΔ'

7 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ,
προέδρου τοῦ Συλλόγου

Τὰ παρόντα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς προβαίνουν εἰς ἀρχαιεσίας καὶ γενομένης μουσικῆς ψηφοφορίας ἐξελέγησαν, πρόεδρος μὲν ὁ κ. **Ι. Μπίστης**, γραμματεὺς δὲ ὁ κ. **Σ. Ζῶτος**.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΕ'

14 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδρίας ὁ κ. **Πρόεδρος** ἐκφράζει πρὸς τὰ μέλη τὰς **εὐχαριστίας** του ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς προέδρου διὰ τῶν ἐξῆς:

Φίλοι Κύριοι,

Εὐχαριστῶ Ὑμᾶς θερμῶς καλέσαντάς με διὰ τῆς λίαν τιμητικῆς ψήφου Ὑμῶν, νὰ προεδρεύσω τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνεδριῶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Μετὰ θάρρους ἀναλαμβάνω τὰ τῇ προεδρίᾳ τοῦ διακεκριμένου τούτου τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου ἀναγόμενα καθήκοντα, ἔχων πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν Ὑμετέραν πρόφρονον συνδρομήν, δι' ἧς ἐπιτευχθήσεται μείζων ἔτι πρόοδος ἐν τῇ Ὑμετέρᾳ ἐπιτροπῇ. Ὅντως, κύριοι, ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τῶν ἀξιοσημειώτων ἔργων αὐτῆς κατέκτησεν ἤδη τὴν ἐκτίμησιν πάντων. Ἐν αὐτῇ ἀνεκινώθησαν ἐμβριθεῖς πραγματεῖαι ἀναγόμεναι εἰς τὴν παθολογίαν, χειρουργίαν, ὀφθαλμολογίαν, ὠτολογίαν, γημείαν κλπ. κλπ., αἵτινες πᾶν ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πρὸς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν λεγομένων μου ἐπιτραπήτω ν' ἀναφέρω, ὅτι ὁ ἐν Βερολίῳ πολὺς καθηγητῆς τῆς ὀφθαλμολογίας Hirs-

chberg ὁ ἀπειρίαν σοφῶν ἔργων ἀριθμῶν, γνώστης δ' ἀριστος τῆς γλώσσης ἡμῶν ἐξήτησε δι' ἐμοῦ πρό τινος χρόνου τὰ ἔργα τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπιθυμῶν, ὡς ἔγραφε νὰ ποιήσῃται μνείαν αὐτῶν ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένῳ ἀρχαίῳ περιοδικῷ συγγράμματι, τῷ Centralblatt fur praktische Augeneheilkunde, ἐκδηλῶν οὕτω τὴν πρὸς αὐτὰ πολλὴν αὐτοῦ ἐκτίμησιν.

Οὕτως ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀποβαίνει οὐ μόνον ὠφέλιμος τοῖς μέλεσιν αὐτῆς, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ μετ' ἀκαδημεικῆς λεπτότητος, διεξαγομένων ποικίλων συζητήσεων, ἀλλὰ καὶ παράγων οὐχὶ ἀσημαντος εἰς τὴν καθόλου πρόοδον τῆς Ιατρικῆς καὶ τῶν συναφῶν ταύτῃ ἐπιστημῶν. Ἄλλ' ἡ ἐκ τῶν ἀνακοινουμένων ἔργων ἀπορρέουσα ὠφέλεια μειωθήσεται ἐπαισθητῶς, ἐὰν ταῦτα δὲν δημοσιεύονται ἐγκαίρως ἐν τακτικῷ τοῦ Συλλόγου περιοδικῷ συγγράμματι. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην, τὴν τὸν ζῆλον τῶν ἐριτίμων ἐταίρων δικαίως ἐπιηρᾶζουσάν, βαθέως συναισθανόμενοι ἐλπίζομεν νὰ ἀρωμεν τῇ πεφωτισμένῃ συνεργασίᾳ τῶν ὑπὸ τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐκλεγέντων ἐριτίμων κυρίων **Μ. Ψαλίδα** καὶ **Ι. Σιώτη**, ὡς καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ ἀρωγῇ.

Τούτου δὲ κατορθουμένου ὑπὸ μείζονος τιμῆς περιβληθήσεται ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ, καὶ ἐπομένως ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, ὑπὲρ οὗ δέον πάντες νὰ μοχθῶμεν.

Κατόπιν ὁ κ. **Γεωργιάδης** παρουσιάζει ἀσθενῆ, κόρην 20 ἐτῶν, ὑπέρτριαν, με Lichen ruber plan κατὰ τὰ δύο ἀντιβράχια καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν δύο μηρῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὰ ἀντιβράχια κατὰ τὴν καμπὴν τοῦ ἀγκῶνος καὶ τὸ ἐσωτερικὸν πρὸ πάντων μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀρθρώσεως τοῦ ἀγκῶνος ὀλιγον ἀνωθεν 2 ὑφ. μέχρι τοῦ ὀρίου τῆς παλάμης. Κατὰ δὲ τοὺς μηρούς, κάτωθεν τῆς βουβωνικῆς χώρας 10 ὑφ., μέχρι τῆς κατὰ γόνου ἀρθρώσεως 2 ὑφ. κάτωθεν, κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν τὸ ἐξάνθημα ἦτο συμμετρικῶς διατεταγμένον καὶ κατὰ τὰ 4 μέρη ὅπωςδῆποτε στοιχεῖα παρετήρει τις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἀντιβραχίου τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου με τὴν αὐτὴν ἑκτασιν καὶ τὴν αὐτὴν

διάταξιν τοῦ ἐξανθήματος, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν δύο μῆρῶν, βαθύτερα ὁμως κεχρωματισμένον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἐξάνθημα ἦτο συμμετρικώτατα διατεταγμένον, τοῦτο μὲν λόγῳ τῶν διανομῶν, τοῦτο δὲ λόγῳ τῆς ἐκτάσεως τῶν στοιχείων.

Ἄπαντ' ἃ δὲ τὸ νόσημα καὶ ἐπὶ τῶν δύο φύλων καὶ εἰς πολλὰ άτομα τῆς αὐτῆς οικογενείας πρὸ πάντων ἐπὶ ἀτόμων νευρικών καὶ μάλιστα κατόπιν συγκινήσεων. Αἱ ἐντοπίσεις αὐταὶ τοῦ τοιοῦτου ἐξανθήματος δύνανται νὰ προκληθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀτόμων τούτων, τῶν νευρικών, ἐκ τοῦ ἐρεθισμοῦ, τὸν ὁποῖον παράγουσιν αἱ ἐπανειλημμένα προστριβαὶ ἢ ἐρεθισμοὶ οὗτω, π. χ., ἐν ὁμοιον περιστατικὸν ἐν σχήματι λαίμοδετου περιορισθέντος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἐπαφὴν ἢ ἐρέθισμα μὲ τὸ περιλαίμιον.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν αὐτοῦ μολονότι ὑπάρχουσι τρεῖς θεωρίαι, νευρική, δυσκρασική καὶ παρασιτική, ὁ κ. Γεωργιάδης φρονεῖ, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων τοῦ Koebner, Besnier καὶ Jacquet, ὅτι κατὰ μείζονα λόγον, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν νευρικήν θεωρίαν τοῦ νοσήματος—στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ὅτι, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς περιστάσεως αὐτῆς, ὅτι τὸ άτομον εἶναι νευρικόν, καὶ καθὼς διηγεῖται παρετήρησε τοῦτο κατόπιν ψυχικῆς διαταράξεως, ἐπὶ τοῦ ἀφορητοῦ κνησμοῦ, ἐπὶ τοῦ ἀποτελεσματικοῦ τῆς ὑδροθεραπείας (διότι ἡ ἄρρωστος κατόπιν τῆς ὑδροθεραπείας, καταιωνήσεως χλιαρᾶς 35° ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης βαίνει καλῶς) καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ ἀποτελεσματικοῦ τῶν κατευναστικῶν τοῦ νευρικοῦ συστήματος φαρμάκων, τὰ ὁποῖα τῆ ἀνεγράφησαν, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς δυνατῆς ἐντοπίσεως τοῦ ἐξανθήματος κατὰ τὴν σφαῖραν τῆς διανομῆς τῶν νευρικών διακλαδώσεων.

Εἶτα τὸν λόγον λαμβάνει ὁ κ. **Μανουηλίδης** καὶ περιγράφει ὡς ἐξῆς δύο περιστατικὰ ἀσθενῶν πασχόντων ἀπὸ **ἀσθμα δυσπεπτικόν**.

Πρὸ ἔτους περίπου πρεσβύτης ὄθωμανὸς ἡλικίας 65 ἐτῶν προσῆλθε νὰ με συμβουλευθῇ

διὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα παροξυστικὰ ἐπερχόμενα δις τοῦ νυχθημέρου, πρῶτον μετὰ μεσημβρίαν κατὰ τὴν ὀγδόην περίπου ὥραν τουρκιστὶ καὶ δεύτερον κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ἀσθενὴς εἶναι πολυφάγος, δὲν εἶναι ἀλκοολικός, εἶχε δὲ καλῶς μέχρι πρὸ ἔτους. Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισε νὰ παρουσιάζη δυσκοιλιοτήτα ἐπίμονον καὶ αἰσθημα στενοχωρίας, τοῦ ὁποῖου ἀφετηρία εἶναι τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ὅποθεν ἀνέρχεται καὶ ἐντοπίζεται ὑποκειμενικῶς ὀπισθεν τοῦ στέρνου. Τότε ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναπνεύσῃ ἀρκετὸν ἀέρα, ἐξέρχεται τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν, ἐγείρεται τῆς κλίνης του κατὰ τὴν νύκτα ἀνοίγει τὸ παράθυρον καὶ περιπατεῖ ἐν τῷ δωματίῳ. Μετὰ μίαν εἴτε δύο ὥρας τὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα παρέρχονται χωρὶς οὐδεμίαν ἀπόχρεμψιν.

Ἐκτὸς τῶν φαινομένων τούτων ὁ ἀσθενὴς παραπονεῖται διὰ συχνουρίαν, ἧτις εἶναι τοιαύτη ὥστε ἐνίοτε δὲν προφθάνει νὰ καταφύγῃ μέχρι τοῦ οὐρητηρίου καὶ βρέχεται. Ὁ προστάτης ἀδὴν δὲν εἶναι διωγκωμένος, τὰ δὲ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον. Παρουσιάζουσιν ἀντίδρασιν ὑπόζυνον, σχεδὸν ἀλκαλικὴν καὶ περιέχουσι πολλὰ ἅλατα. Κατὰ δὲ τὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον ἀνευρίσκομεν.

Ἐκ μέρους τῆς καρδίας ἀξίον μόνον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἡ ἀορτὴ παρουσιάζει κατὰ τὴν ἐπίκρουσιν ἀμβλύτητα μεγαλύτεραν τῆς συνήθους, ὁ δὲ κατὰ τὴν ἀορτικὴν ἐστίαν δεύτερος καρδιακὸς τόνος εἶναι πῶς τυμπανικός. Ἡ καρδιά δὲν φαίνεται νύξημένη, δὲν ἀνευρίσκομεν δὲ κατὰ τὴν ἀκρόασιν οὔτε καλπασμὸν οὔτε φύσημα.

Αἱ περιφερικαὶ ἀρτηρίαι εἶναι σκληραί, ἀλλ' ὁ σφυγμὸς δὲν εἶναι τεταμένος.

Ἐλθόμεν εἰς τὸν γαστροεντερικὸν σωλήνα. Εἶπομεν ἤδη ὅτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει δυσκοιλιοτήτα ἐπίμονον. Ἡ γλώσσα εἶναι ἐπίχριστος καὶ πικρά. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν τῆς κοιλίας τὴν προσοχὴν ἐπισύρει ὄγκος κυλινδρικός κατέχων τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον. Ἡ σύστασις τοῦ ὄγκου τούτου εἶναι ἀρκούντως σκληρά, φαίνεται δὲ ἐδράζων ἐπὶ τοῦ ἀνιόντος κώλου καὶ εἶναι κινητός. Ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν κατόπιν τῆς ἐξετάσεως ταύτης ἐγεννήθη

ἡ ὑπόνοια κακοήθους ὄγκου. Διὸ ἀναγράψαντες εἰς τὸν ἀσθενῆ ἔλαιον κίκινον ἐπὶ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας καὶ συμβουλευσαντες τροφήν ἐλαφρὰν συνισταμένην ἐκ γάλακτος, φυτικῶν οὐσιῶν καὶ λευκῶν κρεάτων, παρεκαλέσαμεν αὐτὸν νὰ ὑποβληθῆ εἰς δευτέραν ιατρικὴν ἐξέτασιν μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ ἀσθενὴς κατόπιν ἐπανειλημμένων κενώσεων ἐβελτιώθη σημαντικῶς. Τὰ δυσπνοιῖκὰ φαινόμενα εἶχον σχεδὸν ἐκλίπει, ἡ δὲ ἐξέτασις τῆς κοιλίας ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ὄγκος, ὡς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἐπαισθητῶς ἠλαττώθη. Μετὰ προσεκτικὴν ψηλάφησιν ἐπίσθημεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου, τὸ ὁποῖον ἔδραζεν ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ συνήθους καὶ ἦτο πλήρες κοπράνων κατὰ τὰς πρώτας ἐξετάσεις.

Συμβουλευόμεν τότε τῷ ἀσθενεὶ ἐκτὸς τοῦ κίκινου ἐλαίου λαμβανομένου ἀπὸ δύο κοχλιάρια τοῦ καφεῖ ἐκάστην ἑσπέραν καὶ μάλαξιν καθημερινὴν τῆς κοιλίας (massage), ἐσωτερικῶς δὲ διάλυσιν ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἐπανεῖδομεν καὶ πάλιν αὐτόν· ὡς ἐμάθομεν ἡ βελτίωσις ἐξηκολούθησε, τῶν δυσπνοιῖκων φαινομένων ἔχθη μόνον ἀπέμειναν, ὁ ὕπνος ἦτο τακτικὸς καὶ συνεχὴς μέχρι πρωίας.

Καὶ μετὰ ταῦτα παρηκαλοῦθησαμεν τακτικῶς τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ τινὰς μῆνας καὶ ἐπίσθημεν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλομεν αὐτὸν ἦσαν διαρκῆ.

Ἡ περίπτωσις αὕτη ὀφείλει νὰ καταλεχθῆ καθ' ἡμᾶς εἰς τὰ δυσπεπτικὰ ἄσθματα, τὰ ὁποῖα κατὰ πρῶτον ὁ Hensch νομίζομεν περιέγραψεν. Τὰ τοιαῦτα ἄσθματα παρατηροῦνται συνήθως εἰς τοὺς ἐξ ἀρτηριοσκληρύνσεως πάσχοντας καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψιν βεβαίως δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐξ αὐτοδηλητηριάσεως δυσπνοιῶν, τὰς ὁποίας περιέγραψεν ὁ Huchard καὶ αἱ ὁποῖαι ἐνδίδουσιν εἰς τὴν γαλακτικὴν διαίταν. Ὡς ἐκ τῶν κλινικῶν ὁμοῦς αὐτῶν χαρακτηρῶν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσιν ἐνίοτε ἰδιαιτέραν παθολογικὴν ὄντοτητα ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει. Ἀναντιρρήτως τὰ ὄργανα τὰ ὁποῖα ἐτάχθησαν διὰ νὰ ἐξουδετερωθῶσιν ὡς καὶ ἐκκρίνωσι τὰς τοξίνας, ὡς τὸ ἥπαρ καὶ οἱ νεφροί, δὲν εἶχον φυσιολογικῶς παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεὶ ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη διὰ

τινος κανονικῆς λειτουργίας τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος ἦσαν εἰσέτι ἐπαρκῆ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἡ ἄμεσος αἰτία τῶν ἀσθματικῶν φαινομένων ὀφείλει νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν κατὰ μείζονα τοῦ συνήθους λόγον γένεσιν τοξινῶν ἐν τῷ γαστροεντερικῷ σωλήνι.

Ἰπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην τὰ πειράματα τοῦ Stroup εἶναι ἀξία λόγου νὰ μνημονευθῶσιν ἐνταῦθα. Ὁ συγγραφεὺς οὗτος προκαλῶν τὴν δυσκοιλιότητα εἰς γέροντας παρετήρησε σειράν φαινομένων ὡδε: ἀπὸ τῆς δευτέρας εἰτε τρίτης ἡμέρας γλῶσσαν ἐπίχριστον, δύσπνοιαν συνεχῆ ἢ παροξυστικὴν· κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν καρθηβαρίαν, νάρκη, καταπόνησιν, ἀγρυπνίαν, ἐφιάλτας, ἰλιγγον, ἐπὶ τέλους δὲ κῶμα.

Ἄλλως τε τὸ δυσπεπτικὸν ἄσθμα ἀπαντᾷ καὶ παρὰ νέοις ἐνίοτε, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐπιχείρημα περὶ τῆς αὐθυπάρξεως αὐτοῦ. Παρετήρηθη ἄλλοτε νέον τριακονταετῆ ἀπὸ καιροῦ πάσχοντα ἐκ νυκτερινοῦ ἄσθματος, διὰ τὸ ὁποῖον ὑπεβλήθη εἰς τὴν συνήθη ἀντιασθματικὴν θεραπείαν.

Κατὰ δὲ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἄρρωστοῦ ὁ ἰατρὸς ἀναποφεύκτως κατέληγεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἰδιοπαθοῦς λεγομένου ἄσθματος. Ὁ ἀσθενὴς δηλαδὴ ἐξηγεῖρετο κατὰ τὸ μεσονύκτιον, εἶχε τὴν συνήθη ὀρθόπνοιαν, τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐβράζε καθ' ἃ ἔλεγε καὶ ἐθῆγεν. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασίν μου, ἐπειδὴ ὁ ἀσθενὴς ὑπέκειτο συνεχῶς εἰς κόρυζαν, ἐκρίνα καλὸν νὰ παραπέμψω αὐτόν εἰς εἰδικὸν συνάδελφον, ὁ ὁποῖος διέγνω ἀγγειοκινητικὴν κόρυζαν καὶ συμβούλευσεν ἀτροπίνην μετὰ στρυχνίνης ἀλλ' ἄνευ ὠφελείας. Ὁ ἄρρωστος ἐπανῆλθε πρὸς με καὶ τὴν φρονὴν ταύτην ἐξετάτας αὐτὸν ἐπισταμένως εὔρον τὴν κοιλίαν προέχουσαν, τὸν στομάχον ἀνευρυσμένον, τὰ δὲ ὑποχόνδρια ἀντέχοντα. Εἶχον δηλαδὴ πρὸ ἐμαυτοῦ τὴν εἰκόνα τῆς κοιλιακῆς πληθῶρας, ὡς ὠνόμαζον αὐτὴν λίαν χαρακτηριστικῶς οἱ ἀρχαιότεροι ἰατροί. Ὁ ἀσθενὴς ὡμολόγησεν ὅτι εἶχε τυμπανισμὸν καὶ βᾶρος μετὰ τὸ φαγητόν, ἀνεπαρκεῖς δ' ἀποπατήσεις. Οὔτε ἡ καρδιά, οὔτε οἱ νεφροὶ παρείχον τι τὸ ἀνώμαλον.

Ἰπέβαλον τὸν ἀσθενῆ εἰς τακτικὴν καὶ ἐλαφρὰν διαίταν, ἐπέμεινα εἰς τὴν τακτικὴν καθ' ἐκάστην ἀποπάτησιν, ἐντὸς δ' ὀλίγου μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως εἶδον τὰ λαμπρὰ ἐπὶ

τοῦ ἄσθματος ἀποτελέσματα τῆς θεραπείας ταύτης. Πράγματι ὁ ἀσθενὴς οὐδέποτε ἔκτοτε, ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος δηλαδὴ ἔτους, παρουσίασε πλέον ἀσθματικά φαινόμενα.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται, τὰς ὁποίας εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν, κύριοι, παρουσιάζουσι κοινούς τινας χαρακτῆρας. Ἀμφότεροι οἱ ἀσθενεῖς ἦσαν δυσπεπτικοὶ κατὰ τὴν γενικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀμφότεροι εἶχον δυσπνοιῶν φαινόμενα ἐπερχόμενα μετὰ τὰ γεύματα καὶ συνδεόμενα οὕτω μετ' ἀνωμαλιῶν τῆς πέψεως. Ἀλλὰ παρὰ μὲν τῶ γέροντι τὰ δυσπνοιῶν ταῦτα φαινόμενα παρουσιάζοντο ὑπὸ κλινικὴν εἰκόνα καθαρὰς δυσπνοίας ἄνευ συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων, ὑπενθυμίζοντα τὴν τοξικὴν δύσπνοιαν τοῦ Huchard· παρὰ δὲ τῶ νέφῃ ἡ εἰκὼν προσωμοιάζε πρὸς τὸ ἰδιοπαθὲς λεγόμενον ἄσθμα.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τύπων παρενείρονται πλείστοι ἄλλοι ἐν τῇ ἱατρικῇ πράξει. Οὕτω λ. χ. συνηθέσταστα ἀπαντῶσιν ἡ στενοχωρία καὶ αἱ μεγάλαι ἀναπνοαὶ μετ' αἰσθηματος ἑλλείψεως ἀέρος παρὰ πλείστοις δυσπεπτικοῖς μετὰ τὰ γεύματα. Παρ' ἄλλοις τὸ λεγόμενον δυσπεπτικὸν ἄσθμα παρουσιάζεται ὑπὸ μορφήν συχνῶν καὶ ἐπιπολαίων ἀναπνοῶν μετὰ κυανώσεως, σφυγμοῦ μικροῦ καὶ ταχέος, ψύξεως τῶν ἄκρων, αὐξήσεως τοῦ δευτέρου πνευμονικοῦ τόνου κατὰ τὴν καρδίαν, ἤχου καλπασμοῦ κατὰ τὴν δεξιάν καρδίαν, ἔστι δ' ὅτε καὶ φουσηματος κατὰ τὴν τριγλῶχιν βαλβίδα μετὰ παροδικῆς ἀσυστολίας. Τὴν μορφήν ταύτην περιέγραψαν εἰς μὲν τοὺς παῖδας ὁ Henoch, εἰς δὲ τοὺς ἐνήλικας ὁ Potain μετὰ τοῦ Barié.

Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι τὸ δυσπεπτικὸν λεγόμενον ἄσθμα ἢ ψευδόσθμα δὲν εἶναι τι ἀνίατον ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν. Συνεπῶς καὶ ἡ παθογένεια αὐτοῦ δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή, ὅτε μὲν μηχανικῆς φύσεως οὖσα (ὑπερπλήρωσις τοῦ στομάχου ἢ διεύρυνσις αὐτοῦ δι' ἀερίων ἀναπτυσσομένων κατὰ τὰς παθολογικὰς ζυμώσεις), ὅτε καὶ εἰς τὰ κατ' ἀνάκλασιν φαινόμενα ἀναγομένη (τύπος Potain), ὅτε δὲ καὶ εἰς αὐτοδηλητηρίασιν ἀρχῆς γαστροεντερικῆς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ Ρ5'

28 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Κ. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. Α. Ἀντίππας ποιεῖται τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν *Περὶ τῆς ἀνατάξεως τῶν ἐκ τῆς ποττείας νόσου κυφώσεων.*

«Ἐργονα δὲ ἐπιτήδες τοῦτο·
 » καλὰ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μαθή-
 » θήματά ἐστιν ἃ, πειρηθέντα,
 » ἀπορηθέντα ἐφάνη, καὶ δι'
 » ἄσσα ἠπορήθη».
 Ἱπποκράτης, περὶ Ἄρθρων.

Κύριοι,

Ὁ πάταγος, ὅστις ἠγέρθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη περὶ τῆς μηχανικῆς θεραπείας τῶν κυφώσεων, τῶν ἐκ τῆς φυματιώδους σπονδυλίτιδος προκυπτουσῶν, ἤρξατο ἀπὸ τινος χρόνου κατευναζόμενος, οἱ δὲ ἄγαν θιασῶται τῆς καλουμένης μεθόδου τοῦ Calot ἰδόντες τὰ πόρρω ἀποτελέσματα τοῦ εὐθυσμοῦ τῆς κυφώσεως καὶ τῆς συνοχῆς τούτου διὰ γυψίνων στηθοδέσμων, ἠναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμος εἰς πάσας ἀδιακρίτως τὰς περιπτώσεις, ὡς ἐν ἀρχῇ ἐπιστευθη, οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα ἄξια τοῦ θορύβου τὸν ὁποῖον προεκάλεσαν.

Ἐφαρμόσας κἀγὼ τὴν μέθοδον ταύτην ἐπὶ τρία ἤδη ἔτη ἐν τῶ νοσοκομείῳ τῶν παιδῶν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ὅπου ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσω καὶ εἰς θεραπείαν ὑποβάλλω ἱκανὸν ἀριθμὸν μικρῶν ἀρρώστων πασχόντων τὴν ποττεῖαν νόσον κρίνω καλὴν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τί ἐκ τῆς ἀτομικῆς πείρας ἐδιδάχθη καὶ τί δέον νὰ ἐλπίζῃ τις ἐκ τῆς περικλήτου μεθόδου.

Ἱστορικῶς ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζωμεν ὅτι καταχρηστικῶς ἡ μέθοδος ὠνομάσθη τοῦ Calot, διότι οὐχὶ πρῶτος ὁ ἐν Berck-sur-Mer χειρουργὸς οὗτος, ἀλλ' ἀπὸ χρόνων παλαιωτάτων ἐπειράθησαν οἱ ἱατροὶ νὰ ἐλαττώσωσι διὰ διαφόρων μέσων τὴν ἐκ τοῦ ποττείου κακοῦ κύφωσιν.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ μὲν τῶν ἐπιστημόνων παραδέχονται τὴν κύφωσιν ὡς μοιραίαν συνέπειαν τῆς καταστροφῆς τῶν σπονδυλικῶν σωμάτων καὶ ὅτι οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς: ἄλλοις λόγοις, ὅταν τὸ πρόσθιον μέρος τῆς σπονδυλι-

κῆς στήλης καταστροφῆ, οὐδὲν μέσον ἰσχύει νὰ διακρατήσῃ τὸ διὰ βίας ἀναταχθὲν ἀνώτερον ἡμιμόριον. Ἐπομένως ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή τῆς τάξεως ταύτης τῶν ἱατρῶν τὸν ἐξῆς σκοπὸν ἐπιδιώκει: νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὐξήσιν τῆς ἤδη παραχθείσης κυφώσεως, νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς, εἰ δυνατόν, νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν λόρδωσιν πρὸς ἀντιρρόπησιν τῆς κυφώσεως: αὐτὴν δμως ταύτην τὴν κύφωσιν οὐδόλως ἐγγίζουσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη γενικῆ οὔσα ἐπιτυγχάνει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

Ἐτέρα τάξις ἱατρῶν, ὀλιγαριθμοτέρα, ἐπιζητεῖ τὴν ἀνάταξιν τῆς ῥάχως διὰ βιαίας ἀνυψώσεως τοῦ ἀνωτέρου τμήματος τῆς κεκαμμένης σπονδυλικῆς στήλης, καὶ διὰ τῆς διαστάσεως τῶν δύο ἡμιμορίων αὐτῆς, κατ' αὐτὴν τὴν ἐστίαν τῆς βλάβης. Οὕτω πράττοντες ἐλπίζουσι τὴν παραγωγὴν ὀστεώδους ἰστοῦ δυναμένου νὰ συγκρατήσῃ ἐν φυσικῇ συνοχῇ τὰ δύο τμήματα κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν θέσιν.

Ἡ ἰδέα λοιπὸν αὕτη δὲν εἶναι προῖον τοῦ πνεύματος τῶν νεωτέρων χρόνων· ὁ πατὴρ τῆς ἱατρικῆς Ἰπποκράτης¹ ἐν τῷ περὶ Ἄρθρων βιβλίῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐξαίρετα περιγράφει τὰς παθήσεις τῶν σπονδύλων, ἀποφαίνεται ὡς ἀκολούθως τὸν λόγον ποιούμενος περὶ τῆς κατασείσεως. «Ὅσοισι δὲ ἐκ καταπτώσεως ῥάχης κυφούται, ὀλίγα δὲ τούτων ἐκρατήθη, ὥστε ἐξιθυθῆναι. Τοῦτο μὲν γάρ, αἱ ἐν τῇ κλίμακι κατασεῖσεις οὐδένα πω ἐξιθυναν, ὧν γε ἐγὼ οἶδα· χρέονται δὲ οἱ ἱητροὶ μάλιστα αὐτῇ, οὗτοι οἱ ἐπιθυμέοντες ἐκχαυνοῦν τὸν πολὺν ὄχλον· τοῖσι γὰρ τοιοῦτοισι ταῦτα θαυμάσια ἐστίν, ἢ ἢ κρεμᾶμενον ἰδῶσιν, ἢ ῥιπτεόμενον, ἢ ὅσα τοῖσι τοιοῦτοισιν ἔοικε, καὶ ταῦτα κληίζουσιν αἰεὶ, καὶ οὐκέτι αὐτοῖσι μέλει ὁποῖόν τι ἀπέβη ἀπὸ τοῦ χειρίσματος, εἴτε κακόν, εἴτε ἀγαθόν. Οἱ μὲντοι ἱητροὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντες σκαιοὶ εἰσιν, οὐς ἐγωγε ἔγνω· τὸ μὲν γὰρ ἐπινοήμα ἀρχαῖον καὶ ἐπαινώω ἐγωγε σφόδρα τὸν πρῶτον ἐπινοήσαντα καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν ὅτι μηχανήματα κατὰ φύσιν ἐπενοήθη· οὐδὲν γάρ μοι ἄελπτον εἶ τις καλῶς σκευάσας καλῶς κατασεῖσειε, κἂν ἐξιθυθῆναι».

1. Ὁρ. Ἰππ. περὶ Ἄρθρων, ἔκδ. Littré, Paris, 1844, τομ. IV, σελ. 182 κ. εἰ.

Εἰς ἀμέσως δ' ἐπόμενον κεφάλαιον περιγράφει τὸν τρόπον τῆς κατασείσεως, τὸν ἀρμοδιώτερον κατ' αὐτόν. Ἐν τῷ 47ῳ κεφαλαίῳ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου περιγράφει τὸν «διαναγκασμὸν» ἤτοι μηχανήματα διὰ τὴν ἐξιθύνωσιν τῶν κυφώσεων μετὰ τάσεως καὶ ἀντιτάσεως, εὐφυστάτης δὲ ἐπινοήσεως. Ἐπιτρέψατέ μοι δὲ νὰ ἀντιγράψω μίαν περιοικῆν τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἐν ἣ καταφανὲς γίνεται ὅτι οὐδὲν ἀπολύτως οἱ νεώτεροι προσέθηκαν εἰς ὅσα οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐγίνωσκον περὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς ζητήματος. Ὁ πάσχων κυφωτικὸς ἐποποθετεῖτο πρηνῆς ἐπὶ ἰσχυρᾶς πλατείας σάνιδος· δύο βόηθοι ἠσχολοῦντο διὰ τὴν τάσιν καὶ ἀντίτασιν γινομένην κατὰ τὴν ἕξιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, δι' ἱμάντων ἀπὸ τῶν μασχαλῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῶν ἰσχιῶν, ἄνωθεν τῶν γονάτων καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν.

«... Τὸν δὲ ἱητρὸν χρὴ ἢ ἄλλον ὅστις ἰσχυρὸς καὶ μὴ ἀμαθής, ἐπιθέντα τὸ θῆναρ τῆς χειρὸς ἐπὶ τὸ ὕβωμα καὶ τὴν ἐτέρην χεῖρα προσεπιθέντα ἐπὶ τὴν ἐτέρην, καταναγκάζειν (=πιέζειν), προσξυιέντα, ἦν τε ἐς ἰθὺ ἐς τὸ κάτω πεφύκη καταναγκάζεσθαι, ἦν τε πρὸς τῆς κεφαλῆς, ἦν τε πρὸς τῶν ἰσχιῶν. Καὶ ἀπιστεστάτη μὲν αὕτη ἡ ἀνάγκη· ἀσινὲς δὲ καὶ ἐπικαθίζεσθαι τινα ἐπὶ τὸ κύφωμα κλπ...» Δυνατωτάτην δμως θεωρεῖ τὴν πίεσιν γινομένην διὰ τοῦ μηχανήματος, καθ' ὃ σάνις χρησιμεύουσα ὡς μοχλὸς πιέζει τὸ κύφωμα παρεπιθεμένου μεταξὺ τούτου καὶ ἐκείνης σμικροῦ σκυτίνου ὑποκεφαλαίου· τὴν δὲ συσκευὴν ταύτην κρίνει ὡς τὴν καταλληλοτάτην, καθότι δι' αὐτῆς δύναται τις νὰ κανονίσῃ τὴν πίεσιν. Παρακατιῶν δὲ λέγει: «Ἐπειράθη δὲ δήποτε ὑπτιον τὸν ἀνθρωπον κατατεινας, ἀσκὸν ἀφύσθηον ὑποθεῖναι ὑπὸ τὸ ὕβωμα, κἄπειτα αὐλῶ ἐκ χαλκείου ἐς τὸν ἀσκὸν τὸν ὑποκείμενον ἐνίεναι φῦσαν. Ἀλλὰ μοι οὐκ εὐπορεῖτο· ὅτι μὲν γὰρ εὖ κατατείνοιμι τὸν ἀνθρωπον, ἡσαστο ὁ ἀσκὸς καὶ οὐκ ἐδύνατο ἡ φῦσα ἐξαναγκάζεσθαι· καὶ ἄλλως ἐτοιμον περιολιπθαινεῖν ἦν, ἄτε ἐς τὸ αὐτὸ ἀναγκαζόμενον, τότε τοῦ ἀνθρώπου ὕβωμα καὶ τὸ τοῦ ἀσκού πληρουμένου κύρτωμα. Ὅτε δὲ μὴ κάρτα κατατείνοιμι τὸν ἀνθρωπον, ὁ μὲν ἀσκὸς ὑπὸ τῆς φύσης ἐκυρτοῦτο, ὁ δὲ ἀνθρωπος πάντη μᾶλλον ἐλορ-

δαίνετο ἢ ἡ ξυνέφερον. Ἐγραψα δὲ ἐπίτηδες τοῦτο· καλὰ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μαθήματα ἐστὶν ἃ πειρηθέντα, ἀπορηθέντα ἐφάνη καὶ δι' ἅσα ἠπορήθη.»

Ἀπληχῆσεις δὲ τῶν ἱπποκρατικῶν συσκευῶν καὶ μεθόδων ἐξηκολούθησαν διὰ τῶν αἰώνων ὑφιστάμεναι ἢ τροποποιούμεναι κατὰ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν διαφόρων ἰατρῶν.

Ὁ ἐκ Ρουένης Aurran εἰς νεωτέραν ἐποχὴν (1771) ἐφήρμοσε μηχανήματα κατὰλληλον νὰ εὐθείαση τὸν κορμὸν ἀνευ βίας καὶ νὰ παρακλώσῃ τὰς κινήσεις· ὥριζε δὲ διαρκῆ κατὰκλισην μέχρι τελείας ἀγκυλώσεως τῶν πασχόντων σπονδύλων.

Ἐπίσης ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως David ἐπειράθη δι' ἐνὸς προσκεφαλαίου ὅπερ ἐτοποθέτησεν ὑπὸ τὴν κύφωσιν, νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ἄλλ' ὁ ἄρρωστος ἐπιθυμῶν σφόδρα νὰ ἰαθῆ ἀπέκρυψε τὰς ἀγληθδόνας καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς διαρκοῦς πίεσεως καὶ τῆς προόδου τῆς νόσου.

Ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ ὁμοίαι ἀποπειραι ἐγένοντο ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ ἡμερῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οὕτω ὁ Järg (Traité des difformités, 1816) ῥητῶς λέγει ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνατάξεις τῶν κυρτώσεων τῆς σπονδυλικῆς παθῆσεως. «Ὅταν, λέγει, διὰ τῆς γενικῆς θεραπείας καὶ τῆς ἐν τῇ κλίνῃ ἡσυχίας, εὐτυχῆσῃ ὁ ἰατρός νὰ ἐπίσχη τὴν πρόοδον τῆς φλεγμονῆς ἢ τὴν διαπύησιν τῶν ὀστέων καὶ τῶν ἀπαλῶν μορίων, δύναται τότε νὰ ἀσχοληθῆ (ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἡδὴ ἀγκύλωσις) εἰς τὸ νὰ ἐλαττώσῃ ἡρέμα καὶ βαθμηδὸν τὴν κύφωσιν... Ἄλλὰ τότε μόνον ἐπεμβαίνομεν, ὅταν πεισθῶμεν ὅτι οὐδεὶς ὑφίσταται κίνδυνος ἀπὸ τῶν ὀστέων, ὁπότε ἐξιθύνομεν τὴν κύρτωσιν διὰ τῆς ὑπτίας κατακλίσεως καὶ διὰ μηχανήματος πιέζοντος τὴν κύφωσιν.

Ὁ Harrison συνέστησε πρὸς τὰς ὑπτίας κατακλίσεις τὴν τάσιν καὶ τὴν ἀντίτασιν καὶ τὰς διαρκεῖς ἢ βραχυχρονίους ἐπὶ τοῦ κυρτωτικοῦ ὄγκου πιέσεις. Ὁ Bampffield συνέστησε τὴν πρηνῆ ἐπὶ τῆς κοιλίας κατὰκλισην.

Ὁ Vaugel (Traité des maladies de la colonne vertebrale, 1824), νομίζει φυσικὴν τὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ἐφικτοῦ τῆς ἀνα-

πτύξεως τῶν κυφώσεων δι' ἐπαρκοῦς μηχανικῆς ἐπ' αὐτῶν πίεσεως· προστίθει δὲ ὅτι καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζονται πολλοὶ ἰατροί.

Ὁ Gillebert d' Harcourt τῷ 1858 ἀπέστειλεν εἰς τὴν χειρουργικὴν ἐταιρείαν τῶν Παρισίων δύο παρατηρήσεις ἰάσεων τῆς ποττείας κυφώσεως δι' ἐλαστικῆς πίεσεως.

Τῷ 1895 ὁ Chipault περιγράφει (Médecine Moderne N° 20) κατὰ πρῶτον ἀνάταξιν, ἣν ἐξετέλει τῷ 1893 παρὰ παιδί ἡλικίας 7 1/2 ἐτῶν πάσχοντος ἐκ θωρακικοῦ ποττείου κακοῦ ἐν ἐνεργείᾳ διατελοῦντος.

Τελευταῖος ἔρχεται ὁ Calot, ὅστις τῷ 1896 ἀναγινώσκει ἐνώπιον τῆς Ἰατρικῆς Ἀκαδημίας ὑπόμνημα «περὶ τῶν μέσων τοῦ ἀνατάσσειν τὴν κύφωσιν (ἐξιθύνειν) ἐπὶ τῇ βάσει 37 ἐγχειρήσεων καὶ περὶ τῶν μέσων τοῦ προλαμβάνειν αὐτήν». Ἀντιθέτως δὲ πρὸς τὸν Chipault ὁ Calot οὐδεμίαν τότε εὑρίσκει ἀντένδειξιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ *διαναγκασμοῦ*.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ μὴ διάφυγοῦσα τὴν ὀξυδερκῆ ἀντίληψιν τοῦ ἡμετέρου Ἱπποκράτους, τεθείσα δὲ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς χρῆσιν, πᾶν ἄλλο ἢ μέθοδος τοῦ Calot δέον νὰ ὀνομασθῆ, καίτοι ὁμολογητέον ὅτι ἡ διάδοσις καὶ ἡ εἰς μεγάλην κλίμακα πειραμάτισις αὐτῆς ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν χειρουργὸν τοῦτον.

Ἄς ρίψωμεν τώρα ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἀτομικὰς μου παρατηρήσεις. Ἐκ τῶν εἴκοσι παιδίων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἅτινα ὑπέβηλον εἰς θεραπείαν, καὶ ὧν ἡ ἡλικία ἐκυμαίνετο μεταξὺ 2 καὶ 14 ἐτῶν, τῶν μὲν ἡ κύφωσις περιωρίζετο εἰς τοὺς ὀσφυϊκοὺς σπονδύλους, τῶν δὲ κατεῖχε τὴν θωρακικὴν μοῖραν τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Τρίτη τάξις προσῆλθε μετὰ κυφώματος ὀσφυοθωρακικοῦ, τοτὲ μὲν δεικνύοντος βλάβην μείζονος ἀριθμοῦ θωρακικῶν σπονδύλων ἢ ὀσφυϊκῶν, τοτὲ δὲ τἀνάπαλιν. Τέλος παρετήρησα μίαν περίπτωσιν ποττείας νόσου τραχηλικῆς μετὰ ὀπισθοφαρυγγαίου ἀποστήματος εἰς παιδῖα ἡλικίας 2 1/2 ἐτῶν. Εἰς ἀπάσας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἡ νόσος ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ μηνὸς μέχρι τεσσάρων ἐτῶν. Τινὰ περιστατικὰ συνωδεύοντο ὑπὸ διαφόρων ἀθροιστικῶν ἀποστημάτων, καθ' ἃς μοῖρας τοῦ σώματος συνήθως ἐμφανίζονται, ἄλλα μετὰ

συριγγίων και ἕνια μετὰ παρομαρτούσης ισχιο-
αρθροκάκης.

ὑπὸ ἔποψιν αἰτιολογίας σημειῶ μίαν περί-
πτωσιν φυματιώδους σπονδυλίτιδος, ἣν προσ-
φάτως εἶδον, καθ' ἣν ἡ κύφωσις ἀνεπτύχθη
οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τὰ ὀμματα μου. Τὸ πότετιον
κακὸν ἐδράζον κατὰ τὴν ὀσφυοθωρακικὴν χώ-
ραν ὑπῆρξε τὸ ἐπακολούθημα ὀστρακιάς, τὴν
ὁποίαν παῖς ἡλικίας 5 ἐτῶν ἔπαθεν ὀλίγας ἡμέ-
ρας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φυματιώδους νό-
σου τῶν σπονδύλων. Ἐφήρμοσα πρὸ δύο μη-
νῶν κατὰλληλον ἐκ γύψου ἐπίδεσμον μετὰ τὴν
ὑποχλωροφόρμιον ἀνάταξιν τῆς κυφώσεως.

Παραλείπω τὴν γενικὴν θεραπείαν εἰς τὴν
ὑπεβλήθησαν οἱ ἄρρωστοι κατὰ τὸ δυνατόν,
ὡς γνωστὸν, ἐπίσης δὲ καὶ τὴν θεραπείαν τῶν
ἐκ καθέσεως ἀποστημάτων διὰ παρακεντήσεων
καὶ ἐνέσεων καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ περιορίζομαι
εἰς τὸ κύριόν μου θέμα, τὴν μηχανικὴν δηλο-
νότι ἀνάπτυξιν, ἢ εὐθειασιν ἢ ἀναστήλωσιν
τῶν κυφώσεων.

Τὸν συνεκτικὸν ἐπίδεσμον ἐπέθετον κατα-
κλίνων τὸν ἄρρωστον πρηνῆ ἐπὶ δύο προσκε-
φαλαίων καὶ πιέζων, μετὰ τὴν νάρκωσιν, διὰ
τοῦ θέναρως ἐπὶ τοῦ ὑδώματος, καθ' ὃν χρόνον
τρεῖς βοηθοὶ ἡσχολοῦντο εἰς τὴν τάσιν καὶ ἀν-
τίτασιν, ὁ τρίτος διὰ τὴν κεφαλὴν. Ὅταν
ἐπρόκειτο νὰ συμπεριλάβω ἐν τῷ γύψῳ καὶ
ταύτην, τότε ἐποιοῦμην χρῆσιν τῆς συσκευῆς
τοῦ SAYRE δι' ἀτελῆ ἀνάρτησιν τοῦ παιδίου,
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μόνον οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν
μασχαλῶν. Χάριν περιεργίας σημειῶ, ὅτι
μετὰ τὴν περιτύλιξιν περὶ τὸν κορμὸν τῆς
πρώτης ἢ δευτέρας γυφοφόρου ταινίας παρε-
τήρησα πάντοτε τὴν περιναϊκὴν ἀναπνοήν,
ὅπερ πρακτικῶς ἔχει σημασίαν τινὰ κατὰ τὴν
διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως. Αἰφνίδιον θάνατον
οὐδένα ἔσχον κατὰ τὴν ἐπέμβασιν, ὅπερ εἰς
ἄλλους συνέθη οὐχὶ σπανίως.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συμφώνως πρὸς τὰς
ἐπαγγελίας τοῦ CALOT καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ
ἐνόμισα, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχω τὸν
εὐθειασμὸν τῆς σπονδυλικῆς γωνίας καθ' οἴαν-
δήποτε μορφήν καὶ θέσιν καὶ χρονιότητα τῆς
νόσου. Οὕτω λ. χ. ἐπειράθην νὰ ἀνατάξω
κυφώσεις θωρακικὰς, ἀνωτέρας καὶ μέσας
κυρίως, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα τῶν παρα-
τηρήσεών μου εἶναι τελείως ἀποθαρρυντικόν·

διότι εἴτε πρόσφατοι ἦσαν αἱ κυφώσεις αὗται,
εἴτε πεπαλαιωμέναι, εἴτε ὁ στηθόδεσμος συμ-
περιελάμβανε καὶ τὴν κεφαλὴν εἴτε μὴ, εἴτε
οἱ ἄρρωστοι ἐβάδιζον, εἴτε ἐτήρουν τὴν ὀρι-
ζοντίαν κατάκλισιν ἐπὶ μῆνας, ἢ ἐκβασίς ἦτο
ἢ αὐτῇ, δηλαδὴ σχεδὸν ἴση τῷ μηδενί. Ἐν
πρώτοις σημειωτέον, ὅτι ἡ ὑπὸ νάρκωσιν τε-
λεία ἀνάταξις παλαιῶν ἐν γένει κυφώσεων
παρὰ τὴν ἐξωτερικὴν βίαν (ἣν εἰρήσθω ἐν
παρόδῳ οὐδ' ὁ CALOT πλέον συνιστᾷ) καὶ τὰς
ἀντιθέτους ἔλξεις εἶναι ἀδύνατος εἰς πάσας τὰς
περιπτώσεις, εἰς πρόσφατους δὲ παθήσεις εἶναι
καὶ εὐκολος καὶ ταχεῖα· ἐπίσης δὲ καὶ ὁσάκις
ἡ νόσος ἀκμάζει παρὰ τὴν χρονιότητα αὐτῆς.
Οὕτω π. χ. εἰς τὸ νοσοκομεῖον προσελάβομεν
τὴν 7 Ἀπριλ. 1899 κόρην ἡλικίας 5 ἐτῶν
πάσχουσαν ποττεῖαν νόσον θωρακοσφυϊκὴν
μετὰ κυφώσεως σχηματιζούσης γωνίαν 90°
καὶ περιλαμβανούσης τοὺς 3—4 τελευταίους
θωρακικοὺς μετὰ τῶν δύο πρώτων ὀσφυϊκῶν
σπονδύλων. Γενικὴ θρέψις κακῆ. Ἡ πρώτη
ἐμφάνισις τοῦ ὄγκου ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ ἐνὸς
καὶ ἡμισέος ἔτους· καὶ ὁμοίως ὁ εὐθειασμὸς
τῆς βάχεως ἐγένετο, ὑπὸ χλωροφόρμιον, ἀφ'
ἑαυτοῦ οὕτως εἰπεῖν, ἀνευ πίεσεως ἐπὶ τῆς
κυφωτικῆς γωνίας, ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου
βάρους τοῦ σώματος τῆς παιδός, στηριζομέ-
νων, κατὰ τὰ συνήθη, ἐπὶ δύο προσκεφα-
λαίων ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν μηνῶν ἀφ' ἑτέρου δὲ
τῆς ἀνωτέρας μοίρας τοῦ θώρακος καὶ χωρὶς
νὰ ἐπιδράσῃ ἡ τάσις καὶ ἡ ἀντίτασις.

Ἀλλὰ εἴτε εὐκολος καὶ τελεία εἶναι ἡ ἀνά-
ταξις εἴτε δύσκολος καὶ ἀτελής, οὐδὲν προ-
δικάζει περὶ τῆς ἐκβάσεως, διότι τὸ πᾶν ἐγ-
κεῖται ἐν τῇ συνοχῇ, ἐν τῇ συγκρατῆσει τοῦ
εὐθειασμοῦ καὶ ἐν τῇ διὰ τῆς ὀστεοποιῦ
ἐπεξεργασίας τελείᾳ ἰάσει διὰ συμφύσεως τῶν
ἀρθρικῶν καὶ ἀκανθῶδων ἀποφύσεων τῶν
σπονδύλων καὶ τῆς πωρώσεως τῶν σωμάτων
κλπ. Εἶναι λοιπὸν δυνατὴ ἡ τοιαύτη συγκρά-
τησις διὰ τοῦ στηθεπιδέσμου; Ὅμοιολῶ ὅτι
παρ' ὄλην τὴν ἐπιμέλειαν ἦν κατέβαλον δὲν
εἶδον ἀγαθὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν θω-
ρακικὴν ἐννοεῖται μορφήν τῆς νόσου. Διότι
ὅταν μετὰ τινὰς μῆνας ἤνοιγον τὸν ἐπίδεσμον
εὗρισκον τὴν κύφωσιν ὁμοίαν ὡς καὶ πρὸ τῆς
ἀνατάξεως, ἀν μὴ ἠύξημένην· ἐνίοτε ἄναγ-
καζόμεν νὰ ἀνοίξω παρὰ τὸν καιρὸν τὸν

στηθόδεσμον, διότι ἐσχάραι ἐσχηματίζοντο ὑπ' αὐτούς, συμπεραίνεται δὲ εὐκόλως τὸ ἀνιαρὸν τῶν τοιούτων ἐπεισοδίων. Οὕτω λ.χ. συνέβη εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κόρης, ἣν πρὸ ὀλίγου ἀνέφερα. Τὴν 15^{ην} Ἀπριλίου 1899 ἐφήρμοσα τὸν γυψεπίδεσμον, τὴν δὲ 2^{αν} Ἰουνίου, ἥτοι μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ μῆνα ἀντελήφθη τὰ σημεῖα ἐσχάρων, καίτοι τὸ κοράσιον ἐτήρει τὴν ὀριζοντίαν κατάκλισιν καὶ παρὰ τὴν τάσιν καὶ ἀντίτασιν τὴν διαρκῆ εἰς ἣν ὑπέβαλον αὐτὴν πρὸς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Τοῦ ἐπιδέσμου ἀνοιχθέντος παρέτήρησα καὶ ἐκτεταμένας ἐσχάρας καὶ ἀναπαραχθεῖσαν τὴν κύφωσιν. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ σημειώσω ὅτι εἰς τὴν καχεκτικὴν ταύτην ἄρρωστον ἡ νόσος διετέλει ἀκμάζουσα καὶ τὸ ἀποτέλεσμα νέας ἀνατάξεως καὶ τοῦ νέου ἐπιδέσμου, ὃν κατεσκεύασα μετὰ ἓνα μῆνα, ὑπῆρξεν ἄγονον, ἐνεκα ἀπουσίας πάσης ἐπεξεργασίας ὀστεοποιοῦ. Ἡ ἄρρωστος ἀπέθανε βραδύτερον ἐκ γενικῆς φυματιώσεως.

Ἐπίσης δὲν εἶδον ἀγαθώτερα ἀποτελέσματα ὁσάκις συμπεριέλαβον ἐν τῷ συνεκτικῷ ἐπιδέσμῳ καὶ τὸ ἰνίον μετὰ τῆς κάτω σιαγόνας, τούναντίον ἡ δυσφορία τῶν ἄρρώστων εἶναι μεγάλη ἀναγκάζουσα τὸν ἱατρὸν καὶ δι' ἄλλους λόγους ταχέως νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαίμον. Τὴν διὰ σύρματος ἀργυροῦ πρόσδεσιν τῶν ἀκανθῶδων ἀποφύσεων πρὸς ἀλλήλας δὲν ἐπεχείρησα, καίτοι ὁ Chipault συνιστᾷ αὐτὴν ἀπὸ πολλοῦ¹. Τούναντίον τετράκις ἐξετέλεσα τὴν διέκπρισιν τῶν ἀποφύσεων τούτων, καὶ τοῦτο ἵνα ἐλαττώσω τὴν πίεσιν ὑπὸ τοῦ ἐπιδέσμου, πράγματι δὲ ἔσχον τινὰ καλὰ ἀποτελέσματα ὡς πρὸς τὴν ἀποφυγὴν τῶν ἐσχάρων, οὐχὶ ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐγκράτησιν τῆς εὐθειάσεως τῶν θωρακικῶν κυφώσεων, αἵτινες, ἐπαναλαμβάνω, δυσκολώτατα ἂν μὴ οὐδόλως *ἐξιθυνόμεναι* συγκρατοῦνται δι' οἰοδῆποτε ἐπιδέσμου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι εἶχον πάντοτε τὸν φόβον μήπως δὲν ἐφαρμόζω τὴν μεθόδον ὡς ἔδει, ἀλλὰ τὰς τύψεις μου διεσκέδασε περιστατικὸν τὸ ὅποιον θὰ σᾶς ἀναφέρω συντόμως. Εἰς τὸ

1. Ὁ Farabeuf ἐδίδαξε τῷ 1897, ὅτι προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ καταρρίπτη τις ἐνθεν καὶ ἐνθεν τὰς ἀκανθῶδους ἀποφύσεις, ὥστε εὐκολώτερον νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ λόρδωσις τῆς κυφώσεως «*διαναγκαζομένης*».

νοσοκομεῖον πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους προσῆλθε παῖς ἡλικίας 10 ἐτῶν φέρων γύψινον στηθόδεσμον, ὅστις διὰ τρίτην φορὰν πρὸ δύο μηνῶν εἶχεν ἐφαρμοσθῆ ὑπὸ ὀνομαστοῦ ἐν Παρισίοις χειρουργοῦ πλείστον καὶ πρῶτιστα πάντων ἐργασθέντος περὶ τοῦ ζητήματος καὶ πρῶτου μάλιστα ὀρίσαντος τὰς ἐνδείξεις καὶ ἀντενδείξεις τῆς μεθόδου. Οἱ γονεῖς ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν μου, διότι ὁ παῖς ἀπὸ τινος ἡσθάνετο πόνους κατὰ τὴν ράχιν καὶ διότι ἀντελήφθησαν πυώδους ἐκκρίσεως διελευθύνσης τὸν γύψον. Ἐδέησε νὰ ἀνοίξω ἀμέσως τὸν ἐπιδέσμον, ὅστις εἶχε πάχος τοῦλάχιστον δύο δακτύλων καὶ βάρος ὑπερβολικόν, — αὐτόχρομα τοῖχος! — καὶ ἡ πίεσις τοῦ ὀποῦ παρήγαγεν ἐκτεταμένας ἐσχάρας ἐπὶ τοῦ κυφωτικοῦ ὄγκου σχηματισθέντος ὑπὸ τῶν μέσων θωρακικῶν σπονδύλων. Ὁ αὐτὸς δὲ χειρουργὸς ἐφήρμοσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς νόσου τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος παιδὸς τὴν κατάλληλον θεραπείαν, ἥτις ὡς βλέπετε ἡστόχησεν ἐντελῶς¹. Ἀλλὰ καὶ διαφόρων ἄλλων χειρουργῶν παρατηρήσεις ἀγορεύουσιν ὑπὲρ τῆς γνώμης ἣν ἐνταῦθα ὑποστηρίζω.

Τούναντίον ὅμως συμβαίνει εἰς τὰς ὀσφυϊκὰς καὶ ὀσφυοθωρακικὰς κυφώσεις. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας, ἰδίᾳ δὲ τὰς ὀσφυϊκὰς ἡ διὰ γυψίνου ἐπιδέσμου συνοχὴ τῆς ἀνατάξεως εἶναι ἐφικτὴ ἀείποτε σχεδόν, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῶν ἐπεμβάσεών μου ὑπῆρξαν ἐν γένει λαμπρά· ὑποθέτω δὲ ὅτι ἂν καὶ ἄλλοι χειρουργοὶ ἔσχον ἐπιτυχίας τινὰς ἐκ τοῦ *διαναγκασμοῦ*, αὐταὶ βεβαίως σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν τάξιν ταύτην τῶν κυφώσεων. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ὀσφυϊκὴ φυματιώσις δι' οἰαδῆποτε μεθόδου καὶ ἂν θεραπευθῇ, καὶ εἰς μηδεμίαν θεραπείαν ἂν μὴ ὑποβληθῇ, εὐκολώτερον τῶν ἄλλων μορφῶν θεραπεύεται καὶ μικρὰς μόνον προξενεῖ κυφώσεις, ἀρκεῖ ἡ πάσχουσα χώρα νὰ τεθῇ εἰς ἀκίνησιάν καὶ ὁ ἄρρωστος νὰ τηρήσῃ τὴν ὀριζοντίαν κατάκλισιν, ὑπὸ καλοῦς ὑγιεινῶν δρῶν, μέχρι τῆς τελείας τῶν φυματικῶν σπονδύλων συμφύσεως. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξάγω ἐκ τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων, τὸ αὐτὸ δὲ προκύπτει καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν

1. Τὸν ἄρρωστον τοῦτον εἶδομεν βραδύτερον ἐν συμβουλίῳ μετὰ τοῦ κ. Μ. Ψαλιῶα.

νεωγτὶ ἐκδοθέντων συγγραμμάτων, ἰδίως τοῦ Ménard¹ καὶ τοῦ Calot², ὅστις ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀνακοινώσεως μετέβαλε βαθμῆδόν ἐπαισθητῶς τὸ σύστημα, περιώρισε τὰς ἐνδείξεις καὶ ἔπαυσεν αἰσιοδοξῶν, τοῦλάχιστον προκειμένου περὶ τῶν πεπαλαιωμένων κυφώσεων, ἃς δὲν ἐπιχειρεῖ τούντεῦθεν νὰ διαναγκάσῃ. Ὁ Calot εἰς τὸ μνημονευθὲν ἔργον λέγει περὶ τοῦ εἶδους τούτου τῶν κυφώσεων: «Si la difformité fait du progrès il faut intervenir et faire un redressement partiel. S'abstenir au contraire dans les vieilles gibbosités déjà soudées». Ἀποδείξις δὲ τῶν μετρίων ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ τοῦ Calot εἶναι τόδε: παρὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν πασχόντων τὴν ποτιεῖαν νόσον, οὗς ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἱπποκρατικὴν μέθοδον καὶ παρὰ τοὺς εὐνοϊκωτάτους ὑγιεινοὺς δρους ὑφ' οὗς ἐργάζεται ἐν τῷ ἀλιρράντῳ αὐτοῦ νοσοκομείῳ, ἐπὶ 204 σχετικῶν παρατηρήσεων πενιχρὸν μόνον ἀριθμὸν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡμῖν ἐξιθύνσεων, τελειῶς συγκρατηθεισῶν. «Εἰκοσι, λέγει πού ὁ χειρουργὸς οὗτος, τῶν ὑπ' ἐμοῦ ἐγχειρηθέντων βαδίζουσιν· εἶχον δὲ οὗτοι κυφώσεις μικρὰς ἢ μετρίας χρονολογουμένας ἀπὸ μηνῶν τινῶν μέχρι τριῶν ἐτῶν. Χάριν προφυλάξεως φοροῦσιν ἔτι μικροὺς στηθοδέσμους, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτων δύνανται νὰ βαδίζουσιν ὀρθῶς». Ὁ λακωνισμὸς οὗτος ἀρκεῖ νὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ἀξίας τῶν χθὲς ἀκόμη διατυμπανισθέντων θαυμασίων ἀποτελεσμάτων τῆς παναρχαίας ταύτης θεραπευτικῆς ἀγωγῆς.

Ὁ Ducroquet³, μαθητὴς τοῦ Calot, ἐν τῇ ἐναισίμῳ αὐτοῦ διατριβῇ παρουσιάζει ὀλίγας τινὰς μόνον παρατηρήσεις ἰάσεων ἐπὶ 200—300 περιπτώσεων. Ἄλλ' αἱ παρατηρήσεις αὗται εἶναι τόσῳ βραχυλόγως συντεταγμέναί ὥστε οὐδὲν συμπέρασμα ἀπ' αὐτῶν ἐξάγεται, καθότι λείπει ἡ ἡλικία τοῦ παιδίου, ἢ ἐποχὴ τῆς ἐμφάνσεως τῆς νόσου καὶ τὸ σπουδαιότατον, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἢ ἀκριβῆς ἔδρα τῆς φυματιώσεως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βεβλαμμένων σπονδύλων· οὐχ ἤττον ἀναγκάζε-

ται ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι «ὅσον ἡ κύφωσις ἐδράζει πρὸς τὰ κάτω τόσῳ εὐκολωτέρα καὶ τελειότερα γίνεται ἡ σύμπτυξις μετὰ τὴν ἀνάταξιν· ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰς αὐχενικάς καὶ τραχηλοθωρακικάς φυματιώδεις παθήσεις τῶν σπονδύλων, τὸ ζήτημα μένει ἄλυτον». Εἶδομεν δὲ ἀνωτέρω, ὅτι καὶ δταν ἔτι πρόκηται περὶ θωρακικῆς σπονδυλαρθροκάκῃς, πάλιν τὸ ζήτημα τῶν λυσιτελῶν ἀνατάξεων μένει ἄλυτον.

Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι χειρουργοί, οἱ Vincent (de Lyon), Civel (de Brest), Vulpius Wolf, Jonnesco, Lorenz, Phocas, Brun, Broca κλ., ἐφαρμόσαντες εἰς μεγάλην κλίμακα τὴν μέθοδον ἀπὸ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Calot κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ ὀριστικὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς εἶναι μηδαμινά, εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις ἢ ἐφαρμογῇ αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀμέσως θανατηφόρος.

Ὡστε συνοψίζων ἐν ὀλίγοις τὰ ἀνωτέρω δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἡ μέθοδος τῆς ἀνατάξεως τῶν κυφώσεων, ἐφευρέσεις παρφηγμένης ἐποχῆς, καὶ εἰς ὀλίγας μόνον περιστάσεις ἐφαρμόσιμος οὕσα μετ' ἀγαθῶν ἐκβάσεων, ἀποτυγχάνει τέλεον ἐκεῖ κυρίως, ὅπου ἔχομεν μείζονα ἀνάγκην αὐτῆς, δηλαδὴ εἰς τὰς ἐκφανεῖς θωρακικάς κυφώσεις.

Ὁ κ. **Νούλης**, προσφέρει ἐν ὀνόματι τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἰατρικῆς ἐταιρείας ἀριθμὸν τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθεισῶν ἐγκυκλίων **πρὸς μελέτην τῶν διαφορῶν ὑδάτων τῆς Αὐτοκρατορίας.**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΖ'

28 Νοεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ποιεῖται τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν **περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλοῦ φλοιοῦ ἐπιπενεργείας τῶν βρωματοξινῶν.**

Κύριοι,

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος εἶδον ἀσθενῆ 65 ἐτῶν, ὅστις κατὰ χρῆσιν μὲν ἀλκοολικῶν ποτῶν σχεδὸν οὐδέποτε ἔκαμεν, ἐκτὸς μεταξύ τοῦ 17ου καὶ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἀπὸ 20 δὲ ἐτῶν δὲν καπνίζει.

1. Etude pratique sur le Mal-de-Pott, 1900. Paris.

2. Les maladies qu'on soigne à Berck, 1900. Paris.

3. Le Traitement du Mal-de-Pott, 1898. Paris.

Ἦδη νεώτατος ἐν ἡλικίᾳ 12 ἐτῶν παρουσίασε μετὰ τὸ γεῦμα κρίσεις σπασμωδικὰς μετ' ἀπωλείας τῆς συνειδήσεως· αἱ κρίσεις αὗται διήρκεσαν περὶ τὰ δύο ἔτη.

Βραδύτερον κατὰ τὸ 17—18ον ἔτος τὰ αὐτὰ φαινόμενα ἐπανελήθησαν διαρκέσαντα τὴν φορὰν ταύτην ἐπὶ 3—4 ἔτη, ἐνέδωκαν δ' ἐπὶ τέλους τῇ χρήσει καθαρσίων.

Ἐκτοτε ἀπὸ 40 δηλαδὴ ἐτῶν ὁ ἀσθενὴς ὅστις προσέχει πάντοτε εἰς τὴν τροφήν του ἐπιληπτικὰ μὲν φαινόμενα δὲν παρουσίασεν ἀλλὰ συχνάκις 5—6 ὥρας μετὰ τὰ γεύματα ἐπέρχεται εἰς αὐτὸν σκοτοδίνη μετ' ἀμνησίας. Λησμονεῖ τὰ ὀνόματα τῶν τέκνων αὐτοῦ, δύναται ὁμως νὰ συνδιαλέγηται. Τὰ συμπτώματα ταῦτα διαρκοῦσι περὶ τὴν ὥραν παρέρχονται δὲ τῇ βοήθειᾳ διττανθρακικοῦ νατρίου. Ὁ ἀσθενὴς, ὅστις παρουσιάζει δυσκοιλιότητα ἐπίμονον, παρετήρησεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταφυλῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἀποπατῆ καθ' ἐκάστην τακτικῶς ἔχει κάλλιστα δι' οὐδὲν τῶν ἀνωτέρω συμπτωμάτων παραπονούμενος.

Κατὰ τὴν ἀντικειμενικὴν ἐξέτασιν τῆς κοιλίας ἐσημειώσαμεν: στόμαχον διευρυσμένον καὶ παρουσιάζοντα γλουγλουκισμόν 5 ὥρας μετὰ τὸ γεῦμα. Κῶλον κατιὸν ἐν σπασμωδικῇ καταστάσει, τυφλὸν γλουγλουκίζον. Ὑποκειμενικὴ ὄρεξις ἀνώμαλος, τυμπανισμὸς μετὰ τὰ γεύματα, σπανιώτερον πόνοι, οὐδέποτε ἔμετοι. Γλώσσα πικρά, ἠπλωμένη (étalée), ἐπίχριστος εἰς τὸ μέσον. Κόπρανα σκληρὰ καὶ μικρὰ ὡς πυρῆνες ἐλαιῶν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν ὀργάνων ἐσημειώσαμεν: Πνεύμονες ἐλαφρῶς ἐμπυσηματικοί, καρδία κατὰ φύσιν ἔχουσα· ἀρτηρίαί μετριῶς ἐσκληρωμέναι ἄνευ ἰσχυρᾶς ἀρτηριακῆς τάσεως κατὰ τὴν ψηλάφησιν. Τὰ οὖρα δὲν περιέχουσιν οὔτε λεύκωμα οὔτε σάκχαρον.

Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον τὰ τοιαῦτα περιστατικά παρουσιάζουσιν οὐδένα λανθάνει. Εἶναι γνωστὸν ὅποση σημασία ἀποδίδεται σήμερον εἰς τὰς ἐκ τοῦ γαστροεντερικοῦ σωλήνος αὐτοδηλητηριάσεις πρὸς ἐξήγησιν εἴτε τῆς συχότητος εἴτε τῆς ἐντάσεως τῶν ἐπιληπτικῶν παροξυσμῶν. Ἡ δὲ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ θεραπευτικῇ ἐταιρείᾳ τῶν Παρισίων ὑπὸ τοῦ Maurice Levy γενομένη ἐπὶ τοῦ θέματος

τούτου ἀνακοίνωσις ἱκανὸν προκάλεσε τὸ ἐνδιαφέρον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πολλὰ μέλη τῆς ἐταιρείας ταύτης λαβόντα τὸν λόγον, ἐν οἷς ὁ Mathieu, ὁ Robin, ἀναλόγους παρατηρήσεις πλείστας ὄσας προσήγαγον. Βραδύτερον ὁ Maurice Levy ἐν ταῖς ἱστορικαῖς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐρευναῖς αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀνάλογοι παρατηρήσεις ἐγένοντο. Οὕτως ὁ Γαλλὸς προκειμένου νὰ παράσχη τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ φροντίδας εἰς νέον γραμματικόν, παρουσιάζοντα κρίσεις ἐπιληπτικὰς, συνβούλευσεν αὐτὸν νὰ μεταχειρισθῆ διὰ τὰ μέσα ὅσα θὰ ἐπέτρεπον αὐτῷ καλὴν πέψιν. (Γαλλοῦ Βιβλ. VII. ἀφορ. 10 καὶ βιβλ. V, κεφάλ. V).

Τούτου θεθέντος δυνάμεθα νὰ προβῶμεν περαιτέρω καὶ νὰ παραδεχθῶμεν παρὰ τῇ ἰδιοπαθεῖ λεγομένη ἐπιληψία καὶ ἐπιληψίαν ἀρχῆς καθαρῶς γαστρο-εντερικῆς; Ὁ Albert Robin ἀπαντᾷ ὅτι δὲν γνωρίζει τοιαῦτα περιστατικά. Ἐν τούτοις ὁ Max Sinetou ἐν τῷ περὶ στομαχικῶν παθήσεων τελευταίῳ συγγράμματι αὐτοῦ ἀναφέρει δύο περιστατικά λεπτομερῆ τοιαύτης ἐπιληψίας. Φρονῶ δὲ ὅτι ἡ προηγηθεῖσα παρατήρησις ἡμῶν ἀνάγεται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν. Ἐν αὐτῇ πράγματι πρόκειται περὶ ἀσθενοῦς ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη πάσχοντος κρίσεις ἐπιληπτικὰς, αἰτινες συνεπεῖα καταλλήλου διαίτης καὶ θεραπείας ἀπὸ 40 ἐτῶν δὲν ἀνεφάνησαν πλέον. Ἄν ἡ ἐπιληψία τοῦ ἀσθενοῦς τούτου ἀνῆκεν εἰς τὰς λεγομένας ἰδιοπαθεῖς εἶναι βέβαιοι ὅτι ἐξ οἷαςδήποτε ἄλλης ἀφορμῆς θὰ ἐπήρχοντο ἐπιληπτικαὶ τινες κρίσεις κατὰ τὸ διαρρεῦσαν μακρὸν χρονικὸν διάστημα.

Ὅτι δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἡ ἐπιληψία ἦτο αὐτόχρημα γενέσεως γαστρο-εντερικῆς καὶ ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι συνεπεῖα κακῆς πέψεως καὶ νῦν ἔτι ὁ ἀσθενὴς παρουσιάζει συμπτώματα ἀποδοτέα εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ βλαβερὰν ἐπενέργειαν τῶν γαστρο-εντερικῶν τοξινῶν, οἷαι ἡ σκοτοδίνη, ἡ ἰδιαιτέρα ἀμνησία, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε δὲν εἶναι σπάνια παρὰ τοῖς νευρικῶς προδιατεθειμένοις δυσπεπτικοῖς.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΗ'

5 Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γεωργιάδης** παρουσιάζει **ασθενή πάσχοντα ἐξ ἀκρομεγαλίας** ἐφ' οὗ ἀνακοινούται τὰ ἐξῆς:

Ν. Π. Ἐκ Χίου ἐτῶν 38, ἄγαμος, ὑγιᾶς πωλητῆς ἐμπορευμάτων. Οὐδὲν τὸ κληρονομικὸν παρουσιάζει. Πατὴρ καὶ μήτηρ ὑγιεῖς. Διηγείται ὅτι πρὸ 10 ἐτῶν ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται ὅτι δὲν ἦτο ὅποῖος ἦτο πρότερον· ἐνῶ προηγουμένως τίποτε δὲν τον ἐκούραζεν, ἤδη ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται κόπωσην γενικὴν καὶ σπανίως κεφαλαλγίαν.

Ἐκτοτε μετὰ 2—3 ἔτη παρετήρησε κάπως (μολονότι καθὼς λέγει εἶχε πάντοτε μεγάλας χεῖρας) ὅτι αἱ χεῖρές του ἤρχισαν νὰ αὐξάνωσι τὸν ὄγκον καθὼς καὶ οἱ πόδες. Ἡ αὐξησης δὲ αὕτη προυχώρει πολὺ βραδέως· ἀλλ' ἀπὸ 2½ ἐτῶν ἤρχισε πλέον νὰ γίνηται κατάδηλος φθάσασα μέχρι τῆς ὑπερτροφίας, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν σήμερον. Ἀπὸ 2½ ἐτῶν παρετήρησε σὺναμα ὅτι καὶ ἡ ρίς του ἤρχισε ν' αὐξάνη τὸν ὄγκον, καθὼς καὶ τὸ κάτω χεῖλος, ἐπίσης ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται λειτουργικὰς διαταραχὰς συνισταμένας εἰς δύσπνοιαν καὶ δυσχέρειαν περὶ τὴν προφορὰν τῶν λέξεων. Τὴν προσοχὴν ἔστρεψε πρὸς τὸ κοῖλον τοῦ στόματος, παρετήρησε δὲ ὅτι ἡ γλῶσσα ἀπέβαλε τὸ φυσιολογικὸν σχῆμα ὅπερ εἶχε πρότερον καὶ ὅτι ἤρχισε νὰ αὐξάνη τὸν ὄγκον, καθὼς καὶ ἡ σταφυλὴ καὶ τὸ ὑπερώιον ἰστίον. Ἡ δὲ φωνὴ του ἔγινε τραχυτέρα καὶ ὀλίγον ἔνρινος.

Ἐπίσης παρετήρησεν ὅτι ἡ γενετήσιος ὀρμὴ ἤρχιζε νὰ ἐξασθενῆ ἀπὸ 2½ ἐτῶν. Καὶ ὅτι δὲν ἦτο ὅπως πρότερον δηλ. ἦττον ἰκανὸς πρὸς ἐργασίαν, ἠσθάνετο ζάλην καὶ ἐζήτηε πάντοτε ν' ἀποφεύγῃ τὸν κόσμον.

Παροῦσα κατάστασις. Ὁ ἄρρωστος παρουσιάζει ἰκανὴν ὑπερτροφίαν τῶν χειρῶν περιοριζομένην μόνον εἰς τὴν χεῖρα χωρὶς νὰ προχωρῆ καὶ πέραν τοῦ μετακαρπίου. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη δὲν ἀφορᾷ μόνον τὴν ἐπιδερμίδα καὶ τὸ δέριμα, ἀλλ' ὅλους τοὺς ἰστούς καὶ τὰ ὀστά χωρὶς τὸ σχῆμα τῶν χειρῶν νὰ εἶναι μεταβε-

βλημένον (χωρὶς δηλ. νὰ παρουσιάζῃ αὐξηση τοῦ σκελετοῦ κατὰ τὰς ἀρθρώσεις τῶν φαλάγγων). Ἐπίσης ὑπερτροφία τῶν ποδῶν. Καμμία διαταραχὴ τῆς αἰσθητικότητος, τῆς κινητικότητος, οὐδὲ τροφικῆ.

Παρουσιάζει ρίνα ὑπερτροφικὴν (μεγέθους διπλοῦ καρύου), κάτω χεῖλος ὑπερτροφικόν, γλῶσσαν ἠϋξημένην τὸν ὄγκον, σταφυλὴν καὶ ὑπερώιον ἰστίον ἐπίσης πλατεῖα, πεπαχυμένα. Ἐκ μέρους τοῦ λάρυγγος τίποτε τὸ ἰδιαιτέρον. Ἐκ μέρους τῶν ὀφθαλμῶν ὁ κ. Μπίστης, οὐδὲν εὔρεν τὸ παρὰ φύσιν.

Καμμία παραμόρφωσις ἐκ τῆς σπονδυλικῆς στήλης, οὔτε ἐκ τῆς κεφαλῆς, οὔτε τοῦ λοιποῦ σκελετοῦ.

Ἡ ὑπερτρίχωσις τὴν ὁποίαν φέρει ὁ ἄρρωστος καὶ ἡ ὁποία παρατηρεῖται ἐπὶ τῆς νόσου (τὴν ὁποίαν διεγνώσαμεν) εἶναι συγγενής. Τὸ πέος ἠϋξημένον τὸν ὄγκον (μολονότι ὁ ἄρρωστος λέγει τὸ ἐναντίον). Κατὰ τὰ πλάγια τοῦ λαιμοῦ παρατηρεῖται αὐξησης τῶν ἰστῶν. Διάνοια διαυγής. Οὔτε λεύκωμα εἰς τὰ οὖρα οὔτε σάκχαρον (ἄλλη ἀνάλυσις λεπτομερεστέρα δὲν ἐγένετο).

Ἐποκειμενικὰ δὲ συμπτώματα παρουσιάζει ζάλην καὶ ἀνικανότητα πρὸς ἐργασίαν. Ὁ ἄρρωστος αἰτιᾶται δύσπνοιαν (καὶ πρὸ πάντων τὴν νύκτα). Δυσχέρεια περὶ τὴν προφορὰν.

Ἐξ ὅλης αὐτῆς τῆς κλινικῆς εἰκόνας καὶ ἐκ τῶν συμπτωμάτων τούτων, τὰ ὁποία παρουσιάζει ὁ ἄρρωστος φρονῶ ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ νοσήματος ἐκείνου ὅπερ πρῶτος τῷ 1885 περιέγραψεν ὁ P. Marie καὶ ὅπερ φέρει καὶ τὸ ὄνομα του *maladie de Marie*, ἢ *ἀκρομεγαλία (Acromégalie)*.

Τὸ νόσημα τοῦτο περιέγραψε πρῶτος ὁ P. Marie τῷ 1885. (Marie — *Revue de Med.* 1886). Αἱ κατόπιν ἐργασίαι τοῦ Marinesco, Virchow, Erb, Minkowsky ἐπεβεβαίωσαν τὴν ὑπαρξίν τῆς νόσου ταύτης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου περιγράφαντος ὡς «*maladie de Marie*» χαρακτηριζομένης κυρίως ὑπὸ ὑπερτροφίας κανονικῆς (οὐχὶ συγγενοῦς) τῶν ἄκρων ἄνω κάτω καὶ τῆς κεφαλῆς ἐν γένει. Εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ὁ Marie περιέγραψε λεπτομερῶς δύο περιστατικὰ ἰδικὰ του καὶ 5 ἄλλας ἀνακρινώσεις

δημοσιευθείσας κατόπιν υπό διάφορα ὀνόματα ὑπὸ ἄλλων ἤτοι τοῦ Saucerotte, Alibert, Friedreich, Erb, Henrot. Ἀποδεικνύει δὲ ὅτι ἡ πάθσις αὕτη διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ μυξοιδήματος, leontiasis ossea, maladie osseuse de Paget, μετὰ τῶν ὁποίων οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς συνέχον τὴν ἀκρομεγαλίαν.

Τὰ προδρομικὰ συμπτώματα τῆς νόσου συνίστανται εἰς κόπωση γενικὴν, ἀπάθειαν διανοητικὴν, ὑπνηλίαν, κεφαλαλγίαν. Παρὰ τῇ γυναικί ἐν τῶν προδρομικῶν συμπτωμάτων εἶναι ἡ *ἀμηνόρροια*. Κατόπιν ἐνὸς χρονικοῦ διαστήματος 3—10 ἐτῶν παρατηροῦνται αἱ ὑπερτροφίαι (καὶ δυσμορφίαι), αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰς χεῖρας — τοὺς πόδας (κατόπιν), ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου καθὼς διηγείται ἤρχισαν ὁμοῦ νὰ ὑπερτρέφονται, καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰς τοῦ προσώπου (καὶ τῆς κεφαλῆς ἐν γενεῖ) καὶ τοῦ θώρακος. Ἡ ὑπερτροφία αὕτη ἀφορᾷ ὅλους τοὺς ἰστούς (ἐπιδερμίδα, δῆρμα, συνεκτικὸν ἰστόν, μῦς καὶ ὀστᾶ). Ἐν τούτοις ὁμοῦ παρὰ τὴν ὑπερτροφίαν τὰ σχήματα τῶν ἄκρων διατηροῦνται ἄνευ ἀλλοιώσεως αὐτῶν· π.χ. αἱ χεῖρες εἶναι ἠὺξημέναι ὑπερτροφικαί, χωρὶς ὁμοῦ νὰ παρατηρῶνται ἐξογκώσεις ἀνώμαλοι κατὰ τὰς ἀρθρώσεις. Ἡ ὑπερτροφία τῶν χειρῶν δὲν προχωρεῖ πέρα τοῦ μετακαρπίου. Τὸ λοιπὸν μέρος ἤτοι τὸ ἀντιβράχιον ἢ εἶναι ὀλίγον ἐξωγκωμένον (εἰς τὸν ἀσθενῆ τοῦτον διόλου) ἢ μένει φυσιολογικόν. Οἱ δυνυχες εἶναι μικροί, πεπλατυσμένοι μὲ ραβδώσεις καθέτους. Αἱ αὐταὶ παραμορφώσεις παρατηροῦνται καὶ εἰς τοὺς πόδας.

Τῆς κεφαλῆς τὸ ἱνιακὸν κύρτωμα εἶναι ἐξωγκωμένον. Ἡ διάμετρος ἢ κἀθετος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ κάτω χεῖλους τῆς κάτω σιαγόνας εἶναι ἠὺξημένη, ἢ δὲ κάτω σιαγῶν ὑπερτροφικὴ προεξέχουσα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω οὕτως ὥστε αἱ συστοιχίαι τῶν ὀδόντων δὲν ἐφαρμόζονται, τὰ χεῖλη ἐξωγκωμένα καὶ πρὸ πάντων τὸ κάτω χεῖλος εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω. Ἡ ρίς ἐξωγκωμένη καὶ ὑπερτροφικὴ.

Εἰς τὸ κοῖλον τοῦ στόματος ἡ γλῶσσα εἶναι ὑπερτροφικὴ, παρῖσθμια, ὑπερώιον ἰστίον, ἢ σταφυλή, ἢ ὑπερώα, ἀμυγδαλαὶ εἶναι ὑπερτροφικά. Αἱ παραμορφώσεις αὐταὶ προκαλοῦσι λειτουργικὰς διαταραχὰς

ἐπαισθητάς, εἰς τὴν ὀμίλιαν (καθὼς εἰς τὸν ἄρρωστον τοῦτον ὅστις συνεπεία τῆς ὑπερτροφίας τῆς γλῶσσης παρετήρησεν ὅτι δὲν δύναται ἀπὸ καιροῦ εὐχερῶς νὰ προφέρῃ τὰς λέξεις) τὴν μάσησιν, τὴν κατάποσιν. Τὰ βλέφαρα εἶναι ἐξωγκωμένα, ὡς καὶ τὰ μῆλα, τὸ μέτωπον, τὰ ὦτα. Ὑπερτροφίαι ἀνάλογοι παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐπὶ τοῦ λάρυγγος ἐπίσης, ἢ δὲ φωνῆ του προσλαμβάνει ἰδιαιτέρον ἦχον, ὁ ὁποῖος γίνεται αἰσθητὸς πρὸ πάντων εἰς τὰς γυναῖκας.

Παραμορφώσεις, ὑπερτροφίαι παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης. Κύφωσις ἀνυχοθωρακικὴ μετὰ κλίσεων τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἔμπρός. Δύναται νὰ συνυπάρχῃ καὶ βαθμὸς σκολιώσεως μετὰ διαφόρου κλίσεως τοῦ σώματος, ἐπίσης παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις καὶ ὑπερτροφίαι τοῦ στέρνου, πλευρῶν, ὠμοπλάτης.

Αἱ διαταράξεις ἐκ μέρους τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξίαι λόγου καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς παθογενείας τῆς νόσου συνιστάμεναι εἰς τὴν πείσιν τοῦ ὀπτικοῦ χιάσματος ὑπὸ τοῦ ὑπερτροφικοῦ ἀδένος — πόνοι ὀπισθοκογχικοί, ἐλαφροὶ ἐξόφθλμοι, ὑπεραιμία τῆς θηλῆς φέρουσα ἀμβλυωπίαν ἢ καὶ τελείαν τύφλωσιν, ἡμιωπία κροταφικὴ¹, ἐπίσης ὑπερτροφία τῶν μυῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ συνήθως μικροὶ καὶ βυθισμένοι ἢ ἐξωγκωμένοι.

Ἐπίσης παρατηροῦνται καὶ διαταράξεις ἐκ μέρους τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, ἐξασθένησις γενετησίου ὀρμῆς μέχρι ἀνικανότητος, (καθὼς εἰς τὸν ἄρρωστον ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν παρετήρησε ἐξασθένησιν τῆς γενετ. ὀρμῆς). Ὑπερτροφία τοῦ πέους. Ἀτροφία τῶν μαστῶν, στείρωσις.

Ἐπίσης περιτηρήθη πολυουρία, σακχαρουρία, πεπτωνουρία καὶ συχνάκις φωσφατουρία, βουλιμία, πολυδιψία (συμπτώματα διαβήτου).

Ἡ ἀδυναμία ἢ ὁποῖα παρατηρεῖται καθίσταται γενικὴ. Μολονότι δὲ ἡ διάνοια μένει φυσιολογικὴ, πᾶσα διανοητικὴ ἐργασία εἶναι ἀδύνατος· ὁ ἄρρωστος περιπίπτει εἰς τελείαν ἀπάθειαν. Γίνεται ὑποχονδριακὸς καὶ ἀποθνήσκει ἐκ μαρασμοῦ, ἐὰν ἄλλη νόσος δὲν πα-

1. Ἐπίσης παρετηρήθη μύωσις, τὸ σημεῖον τοῦ Argyll-Robertson, ἀνώμαλος στένωσις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου.

ραπίση και συντομύση (και διακόψη τήν πορείαν τῆς νόσου), π. χ. φυματίωσις τῶν πνευμόνων.

Τὸ προγνωστικὸν πάντοτε κακόν, ὁ θάνατος ἐπέρχεται πάντοτε ἀλλὰ βραδέως—μετὰ 20 καὶ 30 ἔτη.

Ἡ ὑπερτροφία τῶν ποδῶν, χειρῶν, κάτω χεῖλους, γλώσσης, σταφυλῆς, ὑπερωίου ἰστίου, ῥινόσ· καὶ ὅλη ἡ συμπτωματολογία αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν νόσον ταύτην, ἥτοι εἰς τὴν ἀκρομεγαλίαν· μολονότι ἐνταῦθα δὲν ἀπαντᾷ τὸ σύμπτωμα ἐκεῖνο ὅπερ σχεδὸν πάντες (ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων) οἱ περιγράφαντες τὴν νόσον ἀναφέρουν, ἥτοι ἡ κύφωσις ἢ αὐχενική. Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ συμπτώματα τὰ ἐπὶ τοῦ ἀρρώστου παρατηρούμενα ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῆς προρηθείσης νόσου.

Παρατηρεῖται ἀρκετὸς ἀριθμὸς νοσημάτων τὰ ὅποια προσομοιάζουσι τῇ ἀκρομεγαλίᾳ ὡς π. χ. τὸ μυξοῖδημα· ἀλλ' ἡ ὑπερτροφία τοῦ τελευταίου πάθους εἶναι καὶ γενικὴ καὶ ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τοὺς μαλακοὺς ἰστούς, ἐνῶ τὰ ὀττᾶ ἔχουσι κατὰ φύσιν· παρατηροῦνται εἰς τὸ μυξοῖδημα διαταραχαὶ ἐγκεφαλικαί, ὁ θυροειδῆς ἀδὴν εἶναι ὑπερτροφικὸς καὶ τὸ οἶδημα τοῦ προσώπου εἶναι χαρακτηριστικόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν τῆς νόσου, ἰδοὺ τί ἔλεγε πρὶν ἢ ὁ Marie περιγράφῃ καλῶς καὶ ὀρίσῃ τὴν νόσον. Ἡ παθογένεια τῆς νόσου εἶναι ἀκόμη λίαν σκοτεινὴ. Ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ 18^{ου} καὶ 35^{ου} ἐτῶν. Δὲν εἶναι συγγενής. Ἡ ἄμεσος κληρονομικότης παρετηρήθη ἄπαξ μόνον. Εἰς τοὺς τοιοῦτους ἀρρώστους παρετηρήθησαν ὅτι ἔπαθον ἀπὸ νοσήματα κοινά (ἐξανθηματικούς πυρετούς, σίφυλιν, ρευματισμούς). Ἡ δὲ θεωρία τοῦ μυξαδένοιο τοῦ ἐγκεφάλου ὑπὸ Marie εἶναι ἐκεῖνη, ἥτις ἀνταποκρίνεται καλῶς εἰς ὅ τι γνωρίζομεν σήμερον περὶ τῆς νόσου ταύτης. Πρόκειται περὶ δυστροφίας συστηματικῆς τοῦ ἀδένοιο καὶ συνεπῶς εἰς τὴν παραμονὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοξινῶν, αἱ ὅποια θὰ κατεστρέφοντο ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὑπὸ τοῦ μυξαδένοιο, ἐνῶ ἐν παθολογικῇ καταστάσει τοῦ ἀδένοιο αἱ τοξινῆς αὗται¹ ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ὀστέων.

Ἀναφέρομεν δὲ καὶ τὴν θεωρίαν Vealde

καὶ Lannois, οἵτινες λέγουσιν ὅτι ἐκ τοῦ θυροειδοῦς ἀδένοιο ἐξαρτῶνται αἱ παθήσεις τῆς ἀκρομεγαλίας, ὅπως αἱ τοῦ μυξοῖδηματος. Παρατήρησεν ὅτι ὁ θυροειδῆς ἀδὴν εἶναι πάντοτε βεβλαμμένος ἐν τῇ ἀκρομεγαλίᾳ, —ἀτροφικός, ὥστε ἡ ὑπερτροφία τοῦ μυξαδένοιο ἢ ὑποφύσεως εἶναι δευτεροπαθῆς εἰς τὴν πάθησιν τοῦ θυροειδοῦς ἀδένοιο· ἄρα λέγουσιν ὅτι ἡ ὑπόφυσις θὰ εἶναι ὄργανον ἀναπληρωματικὸν τοῦ θυροειδοῦς ἀδένοιο— καὶ καθὼς εἶναι γνωστὸν *πειραματικῶς* ἡ ἀφαίρεσις τοῦ θυροειδοῦς ἀδένοιο ἀκολουθεῖται ὑπὸ ὑπερτροφίας τῆς ὑποφύσεως. Εἰς τὴν θεραπείαν μετεχειρίσθησαν τὸ ἀρσενικόν, σίδηρον καὶ ὑδροθεραπείαν. Ὁ Suartz παραγγέλλει τὴν ἐργοτίνην. Σήμερον ὅμως μεταχειρίζονται, ὡς ἐκ τῆς παθογενείας τῆς νόσου, μυξαδερίνην— ἢ ὑποφυσίνην— καθὼς ὁ Marie παρετήρησεν ἀποτελέσματα λίαν εὐνοϊκὰ ἐκ τῆς χρήσεως *tablettes pituitaires*.

Ὁ κ. *Κελαϊδίτης* παρατηρεῖ ὅτι ὁ κ. *Γεωργιάδης* δὲν ἔκαμε λόγον περὶ τῶν αἰμορραγιῶν ἅς ὁ ἀσθενὴς τον παρουσίασεν.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὑπερτροφία τοῦ θυροειδοῦς ἀδένοιο εἰς τοὺς ἀκρομεγαλικούς εἶναι σπανία. Σπάνια εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ αἰμορραγίαι. Ὁ ἀσθενὴς οὗτος παρουσίασεν αἰμορραγίας. Τοῦτο καθιστᾷ τὴν παρατήρησιν ἐνδιαφέρουσαν.

Ὁ κ. *Σγουρδαῖος* λέγει ὅτι τὸ ἰνίον τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον.

Ὁ κ. *Νούλης* ἀναφέρει περίπτωσιν ἀκρομεγαλικήν, τὴν ὅποιαν παρετήρησεν εἰς τὸ 1896 ἐν Ἀθήναις, ὅπου ὁ ἀσθενὴς κατὰ πρῶτον παρουσίασεν ὀφθαλμικὰ φαινόμενα, ἀτροφίαν τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου κλπ. καὶ κατόπιν ἐξεδηλώθησαν τὰ λοιπὰ συμπτώματα τῆς ἀκρομεγαλίας· ὥστε ἐνταῦθα ἡ ὀφθαλμικὴ πάθησις προηγῆθη τῶν λοιπῶν συμπτωμάτων.

Ὁ κ. *Μανουηλίδης* δὲν παραδέχεται ὅτι ἡ βρογχοκῆλη προδιαθέτει εἰς τὴν ἀκρομεγαλίαν. Ἐν Lyon ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ βρογχοκῆλαι, ἡ ἀκρομεγαλία ἀπαντᾷ σπανιώτατα. Εἰς διάστημα 7 ἐτῶν παρετήρησε μίαν μόνην· ὥστε ἡ ὑπαρξὶς τῆς βρογχοκῆλης θεωρηθῆτω ἀπλῆ σύμπτωσις.

1 Λέγουσιν ὁ Marte καὶ Marinesco.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης**, λέγει ὅτι δὲν ἤξεύρει ἂν ἦναι σύμπτωσις ἢ προδιάθεσις, ἢ ταυτόχρονος ὑπαρξίς βρογχοκλήλης καὶ ἀκρομεγαλίας. Ἄλλ' ὁμως πρόκειται περὶ νοσημάτων τῆς αὐτῆς οἰκογενείας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν τῶν δύο τούτων ἀσθενειῶν δὲν εἶναι ἀκόμη γνωστή. Ὁ **Marie** παρετήρησε βελτιώσεις τινὰς διὰ τῆς χρήσεως τῆς θυρεοειδίνης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΘ'

19 Δεκεμβρίου 1901.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει μελέτην τοῦ κ. **Φλωρᾶ** περὶ τῆς **προϊούσης ἀνικανότητος τῶν γυναικῶν πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων τῶν**.

Κύριοι,

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλοὶ τῶν κυρίων συναδελφῶν, καὶ μάλιστα οἱ νεώτεροι, πολ- λάκις θὰ ἔλαβον ἀφορμὴν, κατὰ τὴν πρακτι- κὴν τοῦ ἐπαγγέλματός των ἐξάσκησιν, νὰ πα- ρατηρήσωσι φαινόμενον τὸ ὅποιον ἴσως πολὺ σπανιώτερον ἐκίνει τὴν προσοχὴν τῶν παλαιο- τέρων ἰατρῶν. Καὶ ἔκαμε βεβαίως ὁ καθεὶς κατ' ἰδίαν τὰς σκέψεις του καὶ ἐξήνεγκεν ἴσως καὶ γνώμην τινὰ οἰανδήποτε εἰς κύκλον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εὐρύν, πιθανὸν δὲ καὶ νὰ ὑπέδειξεν ἐνίοτε εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους τὰ ἄτοπα, τὰ ὅποια ἐνόμισεν ὅτι προκύπτουσιν ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου, ἢ καὶ ἴσως οὐδὲ τοῦτο κἂν ἐπραξεν, ἀλλ' ἤρκεσθαι μόνον εἰς τὸ νὰ σεί- σῃ τοὺς ὤμους, ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ὁμως τὸ φαινόμενον ἀρχίζει νὰ λαμβάνη καὶ παρ' ἡμῖν εὐρείας διαστάσεις καὶ μοι φαί- νεται ἄξιον νὰ ἐπασχολήσῃ ὄχι μόνον μονομε- ρῶς ἕνα ἕκαστον ἰατρόν, ἀλλὰ καὶ ὄλους τοὺς ἰατροὺς ἐν συνόλῳ, καὶ τοῦτο διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἐνέργεια ἢ ὅποια νὰ ἤμπορέσῃ μὲ τὸν χρόνον νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὴν περαιτέρω αὐξή- σιν τοῦ κακοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἢ παρατηρουμένη καὶ βαθμηδὸν προϊούσα αὐξή- σις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μητέρων ἐκείνων, αἱ ὅποια δὲν ἤμποροῦν πλέον νὰ θηλάσουν μόναι τὰ τέκνα των ἢ ἔνεκα παντελοῦς ἐλλείψεως

γάλακτος ἐν τοῖς μαστοῖς των ἢ ἔνεκεν ἀνε- παρκοῦς παραγωγῆς αὐτοῦ καθιστώσης ἀναγ- καίαν τὴν διατροφὴν τῶν νεογνῶν μὲ ξένον γάλα, εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἢ ἐβδομάδων.

Ἄτυχῶς διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ παρ' ἡμῖν στατιστικὴ τις ἀπογραφή, ἢ ὅποια νὰ στηρίζεται ἐπὶ βά- σεων καὶ πληροφοριῶν ἀσφαλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἤμπορώμεν νὰ κρίνωμεν πόση εἶναι αὐτὴ ἡ αὐξήσις καὶ ποίαν ἔχει συνάφειαν μὲ ἄλλας παρεμπιπτούσας ἀσθενείας ἢ καὶ ἄλλους λόγους, προκαλοῦντας καὶ ἐπιβάλλον- τας, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀδυναμίαν ταύτην. Εἰς ἄλλας ὁμως χώρας, εἰς χώρας ὅπου ἡ ἔρευνα ἢ φυσιολογικὴ, ἢ ἔρευνα ἢ συστημα- τικὴ εἶναι εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν προηγμένη, ἐτέθησαν ἤδη ἀπὸ ἱκανοῦ αἱ βάσεις τοιαύτης τινὸς ἐρεύνης καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνων ἀφορ- μὴν προσέρχομαι ἐνώπιον ὑμῶν, ὅπως προκα- λέσω ζητήσεις παρομοίας καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπειδὴ τρέφω τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ ἡ πα- ραιμικρὰ συμβολὴ ἐκ μέρους τῶν συναδελφῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως θὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὸ νὰ ἐπιχυθῇ πλειότερον φῶς ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ἔρευναν ζητήματος.

Καὶ ἀναφορικῶς μὲν πρὸς τὸ ἱστορικὸν μέρος αὐτοῦ παρακαλῶ νὰ μοι ἐπιτραπῇ ν' ἀναφέρω ὅτι ὁ ἐιδικώτατα ἀσχοληθεὶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου **G. v. Bunge** (Μπουῦγκε), καθηγητὴς τῆς Φυσιολογίας ἐν τῷ Πανε- πιστημίῳ τῆς Βασιλείας, μοι ἐζήτησε πρὸ καιροῦ στατιστικὰς τινὰς πληροφορίας, σχε- τικὰς πρὸς τὸ ζήτημα, ἀποστείλας μοι συγχρό- νως καὶ ἀντίτυπον τοῦ λόγου του ὃν εἶχεν ἀπαγγεῖλει ἐν τῇ Ἱατρικῇ ἐταιρείᾳ τῆς Βα- σιλείας, ἔχων ὡς θέμα τὴν «*αὐξουσαν ἀνικα- νότητα τῶν γυναικῶν πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων τῶν*» τὰ αἷτια τῆς ἀνικανότητος ταύτης καὶ τὰ μέτρα πρὸς ἀποτροπὴν αὐτῆς». Ἄλλ' ἐνῶ ἡσχολούμην εἰς τὴν συλλογὴν τῶν πλη- ροφοριῶν τούτων, ἐσκέφθην ὅτι ὄσους κόπους καὶ ἂν κατέββαλλον, ὅσων προθυμίαν καὶ ἂν ἀνέπτυσσον καὶ εὐσυνειδησίαν περὶ τὴν συνα- γωγὴν ἀκριβῶν τοιούτων, πάλιν τὸ ἔργον μου θὰ παρέμενεν ἀτελές, σμικρὸν, ἀσήμαντον, ἂν δὲν ἐκίνουν καὶ τῶν ἄλλων συναδελφῶν τὸ ἐνδιαφέρον, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων τὸ

ποσόν τῆς ἐργασίας εὐκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ πολλαπλασιασθῆ.

Καὶ παραπέμπω μὲν ὑμᾶς πρὸς πληρεστέραν κατανοήσιν τοῦ θέματος εἰς τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα λόγον τοῦ φυσιολόγου Μπουγκε, ὁμολογῶ δὲ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὸν θὰ προστρέξω, προσπαθὼν ἐν τοῖς κατωτέρω νὰ ἐξηγήσω εἰς ὑμᾶς τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν τῆς ζήτησης ἐρεῦνης σκοπὸν.

Ἐπὶ τοῦ πίνακος Α ὁ Μπουγκε συνήγαγεν ὅσας τὰς ἀναλύσεις τοῦ γάλακτος, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μέχρι τοῦδε. Ἐξ ὄλων τῶν ἀσφαλῶν ἀναλύσεων τοῦ γάλακτος τῶν διαφόρων θηλαστικῶν ἔχει ὑπολογίσει τὴν κατὰ μέσον ὄρον ἀξίαν ἐκάστου γένους καὶ κατέταξεν αὐτὴν κατὰ τὴν ζωολογικὴν κλίμακα.

Πίναξ Α

100 μέρη γάλακτος περιέχουν :

	Λευκοματὸδη σάματα	λίπος	γαλακτοσάκχαρον.	τέφρα
ἄνθρωπος	1.6	3.4	6.1	0.2
κύων	7.3	11.9	3.2	1.3
γαλῆ	7.—	4.8	4.8	1.—
κόνικλος	10.4	16.7	2.—	2.5
ἰνδόχοιρος	5.2	7.1	2.2	0.8
χοῖρος	5.1	7.7	3.3	0.8
ἵππος	2.—	1.2	5.7	0.4
ὄνος	2.2	1.6	6.—	0.5
βοῦς	3.5	3.7	4.9	0.7
αἶξ	3.7	4.3	3.6	0.8
πρόβατον	4.9	9.3	5.—	0.8
ἱππέλαφος	10.4	17.1	2.8	1.5
κάμηλος	4.—	3.1	5.6	0.8
λάμα	3.9	3.2	5.6	0.8
δελφίν	7.6	43.8	—	0.5

(γλοδιοκέφαλος μέλας)

Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις συμφορμὸν καὶ ποικιλίαν, ὡς πρὸς τὴν ποσοτικὴν σύνθεσιν, λίαν ἀξιοσημείωτον. Τὸ ἄθροισμα τῶν λευκοματῶν οὐσιῶν εἰς μὲν τὸν ἄνθρωπον εἶναι μόνον 1.6%, ἐξαπλάσιον δὲ εἰς τὸ γάλα τοῦ κόνικλου. Τὸ ποσὸν τοῦ λίπους εἰς μὲν τὸ γάλα τοῦ ἵππου (φορβάδος) εἶναι μόνον 1.2%, εἰς τὸ γάλα δὲ τοῦ κυνὸς τὸ δεκαπλάσιον αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ τοῦ δελφίνος ἐγγὺς τοῦ τεσσαρακονταπλάσιου. Τὸ ποσὸν τοῦ σακχάρου εἰς τὸ γάλα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἄθρονον, τρεῖς ὁμῶς ὀλιγώτερον εἰς τὸ τοῦ κόνικλου. Ἐνῶ τὸ ποσὸν τῆς τέφρας εἰς τὸ γάλα τοῦ κόνικλου εἶνε τούναν-

τίον δωδεκάκις περισσότερον παρὰ εἰς τὸ γυναικεῖον γάλα.

Αἱ ἀξιοσημείωτοι αὗται διαφοραὶ, λέγει ὁ Μπουγκε δὲν ἐξηγήθησαν μέχρι τοῦδε, οὐδὲ ἰδοκίμασέ τις νὰ τὰς ἐξηγήσῃ ἀκόμη. Κατὰ τὰς ἐν ἔτει 1874 ὑπὸ τοῦ Bunge¹⁾ δημοσιευθείσας ἀναλύσεις τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν του καὶ εἶχε παρατηρήσει ὅτι αἱ ποσοτικαὶ διαφοραὶ τῆς συστάσεως τοῦ γάλακτος διαφόρων ζώων ἠδύνατο νὰ ἐξηγηθοῦν τελεολογικῶς, τούλάχιστον ἐν μέρει, ἀπὸ τὴν διάφορον ταχύτητα τῆς ἀναπτύξεως τῶν θηλαζόντων. Ὅσα ταχύτερον τὸ νεογνὸν αὐξάνει, τόσα μεγαλείτεροι εἶναι καὶ αἱ ἀνάγκαι του εἰς τροφάς, καταλλήλους εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ἰσθῶν, εἰς λεύκωμα καὶ εἰς ἄλατα. Ἄρα καὶ τὸ γάλα πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ διάφορον τὴν σύνθεσιν, ὡς δεικνύουν οἱ ἐξῆς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Bunge ἐξακριβωθέντες ἀριθμοί :

Πίναξ Β

100 μέρη γάλακτος περιέχουν :

	λευκωμα	τέφρα
ἄνθρωπος	1.4	0.22
ἵππος	1.8	0.41
βοῦς	4.—	0.80
κύων	9.9	1.31

Τὸ βρέφος αὐξάνει ὡς γνωστὸν, βραδύτερον τοῦ πώλου, ὁ πῶλος βραδύτερον τοῦ μόσχου καὶ ὁ μόσχος βραδύτερον τοῦ κυνός. Ζητῶν νὰ βεβαιωθῆ, ἂν ἡ τοιαύτη σχέσις ἔχῃ γενικὸν κύρος, ὁ Bunge προέτρεψε τοὺς μαθητάς του Pröscher²⁾ καὶ Abderhalden³⁾ νὰ ἐξακριβώσουν δι' ἐπιμελῶν σταθμίσεων τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως τῶν κατοικίδιων ζώων καὶ τὴν διάρκειαν τῆς γαλουχίας καὶ νὰ ἐπιχειρήσουν καὶ ἄλλας ἀναλύσεις τοῦ γάλακτος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν τούτων βλέπετε ἐπὶ τοῦ πίνακος Γ.

1. Bunge, Zeitschrift f. Biologie Bd. X. S. 295. 1874.

2. Pröscher, Zeitschrift f. physiol. Chemie Bd. 24. 285. 1897.

3. Abderhalden, Zeitschrift f. physiol. Chemie, Bd. 26. S. 408. 1899.

Πίναξ Γ

	Πόσαι ημέραι απαιτούνται να διπλασιασθή το βάρος του σώματος του νεογνού.	100 μέρη γάλακτος περιέχουν			
		λευκόμα	τέφρα	ασβέστιον	φωσφορεινόξυδύ
άνθρωπος..	180	1.6	0.2	0.033	0.047
ίππος....	60	2.-	0.4	0.124	0.131
βούς.....	47	3.5	0.7	0.160	0.197
αίξ.....	22	3.7	0.8	0.197	0.284
πρόβατον.	15	4.9	0.8	0.245	0.293
χοίρος...	14	5.2	0.8	0.249	0.308
γαλή....	9 1/2	7.-	1.-	—	—
κύων....	9	7.4	1.3	0.455	0.508
κόνικλος..	6	10.4	2.5	0.891	0.997

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν τούτων ἄρα εὐρέθη σύμφωνον μὲ τὰς προσδοκίας τοῦ Μπουγκε. Ἀπὸ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῆς τέφρας παρέλαβεν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι μόνον τὸ ἀσβέστιον καὶ τὸ φωσφορικόν ὄξύ, διότι αὐτὰ κυρίως χρησιμεύουν εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰστῶν, ἐνῶ τὰ χλωριούχα ἅλατα ἔχουν πρὸς τούτοις καὶ τὴν σπουδαίαν ἐντολήν νὰ συνεργάζωνται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθημερινῶν λειτουργιῶν τοῦ θηλάζοντος, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν ἀπόκρισιν τῶν οὖρων. Ἄρα τὸ ποσὸν τῶν ἀλάτων τούτων δὲν βραίνει παραλλήλως μὲ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως, ὡς κατωτέρω θέλει ἀποδειχθῆ.

Αἱ δὲ ἀσυνήθεις διαφοραὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ σακχάρου καὶ τοῦ λίπους ἐντὸς τοῦ γάλακτος τῶν διαφόρων θηλαστικῶν ἐξηγοῦνται ἐν μέρει ἴσως καὶ ἀπὸ τὰς κλιματολογικὰς συνθήκας. Τὸ βούτυρον, ὡς γνωρίζετε, ἔχει πλέον ἢ διπλὴν θερμότητα καύσεως παρὰ τὸ γαλακτοσάκχαρον. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ τὰ ζῦα τῶν ψυχρῶν κλιμάτων ἔχουν περισσοτέραν ἀνάγκην λίπους. Οἱ κάτοικοι τῶν θερμῶν κλιμάτων ἡμποροῦν νὰ ἐκτελέσουν τὰς λειτουργίας των, καὶ πρὸ πάντων τὰς μυϊκὰς, μὲ ὕδατάνθρακα μόνον. Οὕτως ἐξηγεῖται ἴσως καὶ διὰ τί τὸ γάλα τῶν κατοικιδίων ζῶων, τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς ἔζων εἰς θερμὰ κλίματα— ἡ κάμηλος, ἡ λάμα, ὁ ἵππος, ὁ ὄνος — περιέχει ἄφθονον μὲν σάκχαρον, ὀλίγον δὲ λίπος, ἐνῶ τὰ ζῦα τῶν ψυχρῶν κλιμάτων ἔχουν πολὺ λίπος καὶ ὀλίγον σάκχαρον (ἴδε πίνακα Α). Ἡ σύστασις τοῦ ἀνθρωπίνου γάλακτος μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ κοίτις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἔκειτο εἰς τὴν χώραν τῶν τροπι-

κῶν, περὶ τούτου δὲ συνηγοροῦν καὶ ἄλλα γεγονότα. Τὸ ἄφθονον λίπος τοῦ γάλακτος τοῦ δελφίνου ἔχει διπλοῦν λόγον. Αὐτὸς ὁ δελφίνος ἔχει μόνον ἐνδαιετᾶται εἰς τὰ βόρεια κλίματα, ἀλλὰ ζῆ καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, περιβρέχεται δηλαδὴ ὑπὸ καλλιτέρου θερμαγωγῶ παρὰ τοὺς κατοίκους τῆς ἀτμοσφαιρας, πρὸς συντήρησιν ἄρα τῆς θερμότητος τοῦ σώματός του ἔχει ἀνάγκην μεγαλειτέρας πηγῆς θερμότητος, ὑπὸ τὴν μορφήν λίπους.

Ἄλλ' αὐτὴ ἡ σκοπιμότης περὶ τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος προβαίνει καὶ περαιτέρω ἀκόμη. Ἐὰν π. χ. παραβάλωμεν τὴν σύστασιν τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος μὲ τὴν σύστασιν ὅλης τῆς τέφρας τοῦ θηλάζοντος, θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ θηλάζον παραλαμβάνει διὰ τὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας ἀκριβῶς εἰς ὅσον ποσὸν βάρους ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν πρὸς διάπλασιν τῶν ἰστῶν του :

Πίναξ Δ. ΚΥΩΝ¹

100 μέρη τέφρας περιέχουν

	Κυνάμιον ὀλίγων ὠρῶν	Γάλα κυνός	Αἷμα κυνός	Ἐρεθὸς αἵματος κυνός
Κάλιον K ₂ O.....	11.4	15.—	3.1	2.4
Νάτριον N ₂ O.....	10.6	8.8	45.6	52.1
Ἀσβέστιον CaO....	29.5	27.2	0.9	2.1
Μαγνησία MgO....	1.8	1.5	0.4	0.5
Ὄξειδιον σιδ. Fe ₂ O ₃	0.72	0.12	9.4	—.—
Φωσφορικόν ὄξύ P ₂ O ₅	39.4	34.2	13.3	5.9
Χλωρίον Cl.....	8.4	16.9	35.6	47.6

Πίναξ Ε. ΚΟΝΙΚΛΟΣ²

100 μέρη τέφρας περιέχουν

	Κόνικλος 14 ημερῶν	Γάλα κόνικλου	Αἷμα κόνικλου	Ἐρεθὸς αἵματος κόνικλου
K ₂ O	10.8	10.1	23.8	3.2
N ₂ O	6.—	7.9	31.4	54.7
Ca O.....	35.—	35.7	0.8	1.4
Mg O.....	2.2	2.2	0.6	0.6
Fe ₂ O ₃	0.23	0.08	6.9	—.—
P ₂ O ₅	41.9	39.9	11.1	3.—
Cl.....	4.9	5.4	32.7	47.8

1. G. v. Bunge. Zeitschrift f. physiol. Chemie. Bd. XIII. σελ. 401. 1889 καὶ Du Bois, Archiv. 1886. σελ. 539.

2. G. v. Bunge Zeitschrift für Biologie Bd. X. σελ. 323. 1874 καὶ Abderhalden, Zeitschrift f. physiol. Chemie. Bd. XXVI. σελ. 499. 1898.

Αὐτὴ ἡ συμφωνία εἰς τὴν σύστασιν τῆς τέφρας τοῦ τε θηλάζοντος καὶ τοῦ γάλακτος εἶναι κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον θαυμαστή, καθ' ὅσον ἡ τέφρα τοῦ αἵματος καὶ μάλιστα ἡ τέφρα τοῦ ὄρρου, ὁπόθεν βέβαια παραλαμβάνεται τὸ ὑλικὸν πρὸς σχηματισμὸν τοῦ γάλακτος, ἀποδεικνύεται ἔχουσα ὄλως διάφορον σύστασιν. Ἡ φύσις ἄρα ἐχάρισεν εἰς τὸ ἐπιθηλιακὸν κύτταρον τοῦ μαστοῦ αὐτὴν τὴν θαυμασίαν ιδιότητα, τὴν ιδιότητα δηλονότι νὰ συναθροίξῃ ἀπὸ τὸν ὄλως διάφορον τὴν σύστασιν ὄρρον τοῦ αἵματος ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας εἰς ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν σχέσιν τοῦ βάρους των, εἰς ἣν ἔχει ἀνάγκη αὐτῶν καὶ τὸ θηλάζον.

Ποῦ δὲ ἠμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν τὸν λόγον αὐτῆς τῆς σκοπιμότητος; Ὁ λόγος αὐτός, κατὰ τὸν Bunge, εὐρίσκεται εἰς τὴν τελείαν οἰκονομίαν τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς δὲν παραχωρεῖ τίποτε τὸ ὅποιον νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ βρέφος. Πᾶν περισσεύμα οἰοῦδηποτε στοιχείου τοῦ γάλακτος θὰ ἦτο σπατάλη, πᾶν δὲ ἔλλειμμα αὐτοῦ θὰ ἦτο ἐπίσης ἀκόμη μεγαλύτερα σπατάλη. Ἐὰν π. χ. παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμήν ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ ἀσβέστιου ἦτο τὸ διπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ, τὸ βρέφος πάλιν δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῖ παρά μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου, θὰ ἐδιπλάσιαζεν ἄρα ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς, ἄνευ ἀνάγκης, τὴν ἐργασίαν του διὰ ν' ἀφομοιώσῃ τὸ ἀσβέστιον ἀπὸ τὴν τροφήν. Ἐὰν δέ, ἀπ' ἐναντίας, παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἀσβέστιον ἦτο τὸ ἥμισυ τοῦ πραγματικοῦ, πάλιν ἡ σπατάλη θὰ ἦτο ἀκόμη μεγαλύτερα, ἐπειδὴ τὸ βρέφος τότε ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ γάλακτος στοιχεῖα δὲν θὰ κατῴρθου νὰ χρησιμοποιήσῃ παρά μόνον τὸ ἥμισυ. Τὸ ἕτερον ἥμισυ θὰ κατεσπαταλάτο ματαίως. Ἐκτὸς τούτου πρέπει ἐπίσης νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὅτι, ἔνεκα τῆς τελείας ἀναλογίας τῶν συστατικῶν τῆς τέφρας τοῦ τε γάλακτος καὶ τοῦ θηλάζοντος, ἀπορροφητικὰ καὶ ἀποκριτικὰ ὄργανα τοῦ τελευταίου τούτου εἰς ἐλάχιστον βαθμὸν ἐπιβαρύνονται ὑπὸ τῆς λειτουργίας των.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ὅμως ταύτην ἴσως θὰ φανῇ ὅτι τὸ μικρὸν ποσὸν τοῦ σιδήρου, τὸ περιεχόμενον εἰς τὴν τέφραν τοῦ γάλακτος, ματαίωνει ὄλην τὴν θαυμαστὴν σκοπιμότητα τῆς ἀρμονικῆς συνθέσεως τῆς τέφρας τοῦ γά-

λακτος καὶ τῆς τέφρας τοῦ βρέφους. Τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου εἰς τὴν τέφραν τοῦ γάλακτος τοῦ κυνὸς εἶναι ἐξάκις μικρότερον παρὰ εἰς τὴν τέφραν τοῦ νεογεννήτου κυναρίου. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος μόνον τὸ ἔν εκτον ἠμπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ, καὶ ὅτι τὰ λοιπὰ $\frac{5}{6}$ κατασπαταλῶνται.

Πᾶν ὅτι μᾶς φαίνεται ἄσκοπον εἰς τὴν ζωντανὴν φύσιν λόγον ἔχει τὴν ἀγνοίαν ἡμῶν, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἐδώκαμεν προσοχὴν εἰς συνεργουῦντά τινα παράγοντα καὶ δὲν τον ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν. Χρήσιμος ἀπεδείχθη πάντοτε ἡ ἀναζήτησις τοιούτου τινὸς κρυφίου παράγοντος. Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ οἰανδήποτε καὶ ἂν θέλῃ παρατήρησιν ἐναντίον τῆς τελεολογικῆς ἐξηγήσεως τῶν φαινομένων τῆς ζωντανῆς φύσεως, — ἀδιάφορον, — ἐν ὅμως θ' ἀναγκασθῇ νὰ ὁμολογήσῃ, — θὰ ὁμολογήσῃ τὴν μεγάλην εὐρετικὴν ἀξίαν, τὴν γονιμότητα τῆς μεθόδου ταύτης. Ἐπὶ τῆς θεωρίας λοιπὸν αὐτῆς στηριζόμενος καὶ ὁ Bunge ἐζήτησε ν' ἀνεύρῃ τὸν παροραθέντα τοῦτον παράγοντα καὶ τον εὗρεν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω¹.

Κατὰ τὴν γέννησίν του τὸ βρέφος φέρει ἐντὸς τῶν ἰσθῶν του μεγάλην παρακαταθήκην σιδήρου. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν παρακαταθήκην ἐξοδεύει καὶ οὕτως ἠμπορεῖ νὰ μεγαλώσῃ, καίτοι τρεφόμενον μὲ τροφήν χωρὶς σίδηρον. Ἐὰν παραβάλωμεν τοὺς Πίνακας Δ καὶ Ε, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ 14 ἡμερῶν ἡλικίαν ἔχων κόνικλος δὲν ἔχει πλέον τόσον σίδηρον ὅσον καὶ τὸ νεογέννητον κυνάριον. Εἰς τὸ νεογέννητον κυνάριον τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου τῆς τέφρας εἶναι ἐξἄπλάσιον τοῦ τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος, εἰς δὲ τὸν 14 ἡμερῶν ἡλικίαν ἔχοντα κόνικλον εἶναι μόνον τὸ τριπλάσιον τοῦ σιδήρου τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος.

Ὁ Bunge ἐφόνευσε καὶ ἀπετέφρωσε πολλοὺς θηλάζοντας κόνικλους εἰς διάφορα στάδια ἡλικίας καὶ ἐζύγισε τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου ἐν αὐτοῖς. Εὗρε δὲ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου κατὰ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως εἶναι ἀρθνώτατον καὶ ὅτι κατόπιν ὀλιγοστεύει βαθμηδὸν μέχρις ὅτου, κατὰ τὸ τέρμα τῆς γαλουχίας,

1. G. v. Bunge. Zeitschrift f. Physiol. Chemie. Bd. 16 σελ. 177. 1892 καὶ Bd. 17 σελ. 64. 1893.

περι τὰ μέσα τῆς τετάρτης ἐβδομάδος φθάση εἰς τὸ κατώτατον αὐτοῦ ὄριον. Ἀλλὰ τότε ἀκριβῶς ἀρχίζουσι καὶ οἱ νεαροὶ κόνικλοι νὰ τρώγουν νωπὰ λαχανικά, σιδηροῦχα, καὶ τὸ ποσὸν τοῦ σιδήρου ἀρχίζει καὶ αὐτὸ πάλιν ν' αὐξάνη, καθὼς δεικνύει ὁ Πίναξ Ζ.

Πίναξ Ζ

ΚΟΝΙΚΛΟΣ

Ἡλικία τοῦ ζῴου		Χιλιοστόγραμμ. Fe. (σιδήρου) εἰς 100 γραμμ. βάρους τοῦ σώματος.
Ἔμβρυα ἀναλόγως τῆς αὐξήσεως τοῦ βι- ρους τοῦ σώματος:.....		6.4 8.5 9.—
1 ὥραν μετὰ τὴν γέννησιν.....		18.2
1 ἡμέραν » » »		13.9
4 ἡμέρας » » »		9.9
5 » » » »		7.8
6 » » » »		7.5
7 » » » »		6.—
11 » » » »		4.3
13 » » » »		4.5
17 » » » »		4.3
22 » » » »		4.3
24 » » » »		3.2
27 » » » »		3.4
35 » » » »		4.5
41 » » » »		4.2
46 » » » »		4.1
74 » » » »		4.6

ΙΝΔΟΧΟΙΡΟΣ

Ἡλικία τοῦ ζῴου		Χιλιοστόγραμμ. σιδήρου εἰς 100 γραμμ. σώματος.
Ἔμβρυα.....		4.6 4.4 5.6 5.3 5.—
6 ὥρας μετὰ τὴν γέννησιν.....		6.—
1 1/2 ἡμέραν » » »		5.4
3 ἡμέρας » » »		5.7
5 » » » »		5.7
9 » » » »		4.4
15 » » » »		4.4
22 » » » »		4.4
25 » » » »		4.5
53 » » » »		5.2

Αὐτὸς ὁ πίναξ μᾶς δεικνύει, ὅτι οἱ ἰνδόχοι-
ροι, ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, διαφέρουν παν-
τελῶς ἀπὸ τοὺς κόνικλους. Οἱ ἰνδόχοιροι, ὡς
γνωστὸν, γεννῶνται ἀνεπτυγμένοι ἤδη, μὲ
ἀνοικτούς ὀφθαλμοὺς καὶ πυκνὴν τὴν γοῦναν.
Εὐθύς ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τρέχουν κατό-

πιν τῆς μητρὸς των καὶ μόνοι των ἀναζητοῦν
τὴν φυτικὴν καὶ σιδηροῦχον τροφήν των. Δὲν
ἔχουν λοιπὸν καμμίαν ἀνάγκην τῆς παρακα-
ταθήκης τοῦ σιδήρου. Ὁ πίναξ πράγματι
δεικνύει, ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἰνδοχοίρους κατὰ τὴν
στιγμὴν τῆς γεννήσεώς των εἶναι μὲν τὸ πο-
σὸν τοῦ σιδήρου μέγιστον, ἀλλ' ὡς παρακατα-
θήκη εἶναι πολὺ μικρὸν. Ἡ φύσις μόνη τῆς
ἐδῶ παρέχει εἰς ἡμᾶς παράδειγμα ἐπικυροῦν
τελείως τὴν γνώμην τοῦ Bunge περὶ τῆς ση-
μασίας τῆς παρακαταθήκης τοῦ σιδήρου.

Τὴν σκοπιμότητα τῆς ἐναποταμιεύσεως τοῦ
σιδήρου ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ νεογνοῦ πρέπει
ν' ἀναζητήσωμεν ἰσως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς: Ἡ
ἀφομοίωσις τῶν ὀργανικῶν ἐνώσεων τοῦ σι-
δήρου εἶναι βέβαια δύσκολος. Διὰ τοῦτο καὶ
ὁ μητρικὸς ὀργανισμὸς μετὰ φειδοῦς ἐξοδεύει
τὴν ἀποκτηθεῖσαν παρακαταθήκην. Ἐκεῖνο
δὲ τὸ ὅποιον δίδει εἰς τὸν παιδικὸν ὀργανισμὸν
ἠμπορεῖ νὰ το δώσῃ κατὰ δύο τρόπους, ἢ διὰ
τοῦ πλακοῦντος ἢ διὰ τοῦ μαστοῦ. Ὁ πρῶ-
τος τρόπος προτιμᾶται ὡς ἀσφαλέστερος.
Ἄν ἔδιδεν ὄλον τὸν σίδηρον διὰ τοῦ μαστοῦ,
τὰ βακτηρίδια θά τον ἐλήστευον καὶ θά τον
κατέστρεφον ἐντὸς τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος τοῦ
βρέφους πρὶν ἢ ἀκόμη προσφάσῃ ν' ἀπορροφη-
θῇ. Εἰσερχόμενος ὁ σίδηρος διὰ τοῦ πλα-
κοῦντος εἰς τὸν ὀργανισμὸν τοῦ παιδίου δὲν
διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ πάθῃ τι τοιοῦτον.

Αὐτὴ ἡ ἐκτεθεῖσα ὁμοιότης τῆς συστάσεως
τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος καὶ τῆς τέφρας τοῦ
θηλάζοντος παρατηρεῖται μόνον εἰς τὰ ταχέως
αὐξάνοντα θηλαστικά, εἰς τὸν κόνικλον καὶ εἰς
τὸν κύνα, ὄχι ὁμοίως καὶ εἰς τὰ βραδέως ἀνα-
πτυσσόμενα, εἰς τὸν βοῦν καὶ εἰς τὸν ἄνθρω-
πον. Τὸ τοιοῦτον οἴκοθεν ἄλλως ἐννοεῖται,
ἀφ' οὗ τὰ συστατικά τῆς τέφρας ἔχουν νὰ ἐκ-
πληρώσουν διπλοῦν σκοπὸν. Δὲν χρησιμεύουν
μόνον εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰσθῶν, ἀλλὰ συγ-
χρόνως διαδραματίζουσι σπουδαῖον πρόσωπον
καὶ εἰς τὰς καθημερινὰς λειτουργίας τοῦ θηλά-
ζοντος, ἰδίως δὲ εἰς τὴν οὐροποίησιν καὶ τὰς
ἄλλας ἀποκρίσεις. Μαζὶ μὲ τὰ οὔρα πρέπει
καθ' ἡμέραν ν' ἀποχωρισθῶσι καὶ σημαντικὰ
ποσὰ χλωριούχων ἀλκαλίων. Ἡ διάλυσις τῆς
οὔριας, ἄνευ ἀλάτων, θά ἐβλαπτε τὸ ἐπιθή-
λιον τῆς οὔροδόχου κύστεως. Ἀραιὰ δὲ διά-
λυσις χλωριούχων ἀλκαλίων, καθὼς ὄλοι οἱ

ιστολόγοι γνωρίζουν, αφίνει αμετάβλητα παντός είδους κύτταρα. Διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ζῶντας ἰστοὺς ποτὲ δὲν ἀπαντῶμεν διαλύσεις ὀργανικῶν οὐσιῶν, αἱ ὁποῖαι νὰ μὴ συνοδεύονται καὶ ἀπὸ χλωριούχα ἄλατα. Ὅσα λοιπὸν ταχύτερον αὐξάνει τὸ θηλάζον, τόσῳ περισσότερον πρέπει νὰ ἐκδηλῶται εἰς τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος καὶ ὁ κυριώτερος σκοπός, ἡ τάσις δηλαδὴ πρὸς διάπλασιν τῶν ἰστών, ὅσα δὲ βραδύτερον αὐξάνει, τόσῳ εὐκρινέστερον πρέπει νὰ φαίνεται ἐγγὺς τῆς πρώτης καὶ ἡ δευτέρα τάσις, ἡ παροχὴ δηλαδὴ χλωριούχων ἀλακάλιων πρὸς παρασκευὴν τῶν εὐρων.

Μὲ τὸν προϋποθετικὸν τοῦτον συλλογισμὸν συμφωνοῦν καὶ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα συνήγαγεν ὁ Bunge ἀπὸ τὸν πίνακα Η.

Πίναξ Η. 1

100 μέρη τέφρας περιέχουν:

	Κόνικλος 14 ἡμερῶν	Βρέφος ἀρθ. λεπτόν τινον ἡλικίας	Κυνάγιον ὄφιόν τινον	Γάλα κονίκλου	Γάλα κυνός	Γάλα βοῦς	Γυναικίον γάλα
K ₂ O..	10.8	8.9	11.4	10.1	15.-	22.1	35. 2
N ₂ O..	6.-	10.-	10.6	7.9	8.8	13.9	10. 4
CaO..	35.-	33.5	29.5	35.7	27.2	20.-	14. 8
Mg O.	2.2	1.3	1.8	2.2	1.5	2.6	2. 9
Fe ₂ O ₃ .	0.23	1.-	0.72	0.08	0.12	0.04	0.18
P ₂ O ₅ .	41.9	37.7	39.4	39.9	34.2	24.8	21. 3
Cl ...	4.9	8.4	8.4	5.4	16.9	21.3	19. 7

Φαίνεται ὅτι ἡ τέφρα τῶν θηλαζόντων δολῶν τῶν θηλαστικῶν ἔχει τὴν αὐτὴν περίπου σύστασιν. Ἀλλὰ ἡ σύστασις τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος ἀπὸ τὴν τῆς τέφρας τοῦ θηλάζοντος διαφέρει κατὰ τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον βραδύτερον ἀναπτύσσεται τὸ θηλάζον καὶ μάλιστα πάντοτε ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔποψιν, εἶναι δηλαδὴ πλουσιωτέρα εἰς χλωριούχα καὶ

1. Ἡ ἀνάλυσις τῆς τέφρας τοῦ βρέφους ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κάμερερ (Camerer) καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Zeitschrift für Biologie. Bd. 39, σελ. 186. 1900. Ἡ τέφρα προήρχετο ἀπὸ θηλυ ἄρτιον βρέφος, γεννηθὲν ἀσφυκτικὸν καὶ ἐκπεύσαν ἀμέσως μετὰ τὸν τοκετόν. Ὁ Κάμερερ ἀνέλυσε τὴν τέφραν καὶ δευτέρου βρέφους, ἄρρενος τούτου, καὶ εὔρε το αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Πρὸ τοῦ Κάμερερ τὴν τέφραν νεογνοῦ ἀνέλυσε ὁ Hugouenq καὶ κατέληξε εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα (ἴδε Comptes rendus. 24 avril 1899). Ἡ ἀνάλυσις τῆς τέφρας τοῦ κονίκλου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Abderhalden, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Bunge.

ἐνδεστέρα εἰς φωσφορικὰ καὶ τιτανώδη ἄλατα. Εἰς τὸν κόνικλον, τοῦ ὁποῖου τὸ βάρος διπλασιάζεται ἐντὸς ἕξ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, ἡ σύστασις τῆς τέφρας τοῦ γάλακτος σχεδὸν δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν τῆς τέφρας τοῦ θηλάζοντος. Εἰς τὸν κύνα, τοῦ ὁποῖου τὸ βάρος διπλασιάζεται ἐντὸς ἐννέα ἡμερῶν, ἀρχίζουν ἤδη νὰ ὑπερτεροῦν τὰ χλωριούχα, τὰ χρησιμεύοντα εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν εὐρων, ἐνῶ τὸ φωσφορικὸν ὀξύ καὶ τὸ ἀσβέστιον, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν εἰς τὴν διάπλασιν τῶν ἰστών, ἀρχίζουν βαθμηδὸν νὰ ὑποχωροῦν. Ἐπιμᾶλλον καταφανεῖς παρουσιάζονται αἱ διαφοραὶ αὐταὶ εἰς τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος, τῆς ὁποίας τὸ σῶμα διπλασιάζεται ἐντὸς 47 ἡμερῶν καὶ τελευταῖον εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποῖου τὸ βάρος τοῦ σώματος διπλασιάζεται 180 ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησίν του.

Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ ἀφοῦν εἰς τὸ ν' ἀποδείξουν ὅτι ἡ σύστασις τοῦ γάλακτος εἶναι ἐν τῶν μεγίστων θαυμάτων τῆς φύσεως. Εἰς αὐτοὺς βλέπομεν μὲ πόσῃ φρόνησιν καὶ μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν ἡ φύσις προσήρμοσε τὴν σύστασιν τοῦ γάλακτος εἰς τὰς διαφόρους ἀνάγκας τῶν διαφόρων γενῶν τῶν θηλαστικῶν. Ἐκ τούτου δὲ ἠμποροῦμεν νὰ ἐξαγάγωμεν καὶ τὸ πρακτικὸν πόρισμα, ὅτι τὸ γάλα εἰς τὰ θηλαστικὰ δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ μὲ τὸ γάλα ἑτέρου γένους χωρὶς νὰ βλαβῇ τὸ θηλάζον καὶ ἰδίᾳ ὅτι τὸ βόειον γάλα δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ γάλα τῆς μητρός. Παρατηρήθη ἄλλως τε τοῦτο καὶ πρακτικῶς καὶ πάντες φροντίζουν νὰ καταστήσουν τὸ βόειον γάλα τεχνητῶς ὅσον τὸ δυνατόν ὁμοιότερον πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἀραιώνοντες αὐτὸ μὲ ὕδωρ, ἀναμιγνύοντες μὲ σάκχαρον κτλ.

Πολλοὶ ἰατροὶ ἰσχυρίζονται ὅτι, ἐὰν ἡ διὰ ξένου γάλακτος τεχνητὴ διατροφή γίνηται ἐπιμελῶς καὶ καλῶς, τὰ παιδία ἀναπτύσσονται ἐπίσης καλῶς, καθὼς καὶ τὰ διὰ μητρικοῦ γάλακτος διατρεφόμενα. Ὅσον καὶ ἂν μᾶς φαίνεται τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων ἀπιθνον, πάλιν δὲν ἠμποροῦμεν νὰ το ἀρηθῶμεν ἐφ' ὅσον στατιστικῶς δὲν ἀποδειχθῇ ἡ ἀλήθεια τοῦ ἐναντίου. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ μία τοιαύτη στατιστικὴ, δὲν θὰ ἤρκει νὰ παραβάλωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδίων κατὰ τὰ πρῶτα μόνον ἔτη τῆς ἡλικίας των. Θὰ ἦτο ἀνάγκη

νά ἡμπορώμεν νά παραβάλωμεν καί εἰς τὰ τεχνητῶς καί εἰς τὰ φυσικῶς τρεφόμενα παιδία τὴν ὅλην πορείαν τοῦ βίου των.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ἀποδειχθῆ, ὅτι ἡ καλὴ καὶ ἐπιμελὴς διεξαγωγὴ τῆς διατροφῆς τῶν παιδίων διὰ τεχνητοῦ γάλακτος ἀρκεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξίν των, ὅπως καὶ ἡ φυσικὴ διὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος, πάλιν πρέπει νά μὴ λησμονώμεν ὅτι εἰς τὸ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἡ τεχνητὴ γαλουχία οὐδέποτε ἡμπορεῖ νά διεξαχθῆ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιμέλειαν διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι δὲν ἡμποροῦμεν ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸ ἰσχυρὸν ἔνστικτον τῆς μητρικῆς στοργῆς μὲ μίαν μηχανὴν τοῦ Soxhlet. Μόνον ὅταν ἡ μήτηρ κρατῆ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας της, τότε μόνον καὶ ἡ ἐπιμέλεια αὐτοῦ θὰ ἦναι ἐπαρκῆς. Αὐτὸ ζητεῖ καὶ ἡ φύσις. Τὸ τέκνον πρέπει νά ἦναι ἀναπόσπαστον ἀπὸ τὴν μητέρα. Τότε δὲ καὶ ἡ μήτηρ εἶναι ἠναγκασμένη νά το περιποιῆται ὡς τὸν ἑαυτὸν της καὶ περισσότερον ἀκόμη, νά θυσιάζῃται ὑπὲρ τοῦ τέκνου της.

Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καταλήγουν καὶ τὰ πορίσματα τῆς στατιστικῆς ἐρεύνης. Διὰ τὸ Βερολίον¹ π.χ. ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ θνησιμότης τῶν τεχνητῶς τρεφόμενων παιδίων εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των εἶναι ἐξάκις μεγαλύτερα τῆς τῶν φυσικῶς θηλαζόντων. Ἴσως τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσον ἄσχημα εἰς ἄλλας πόλεις. Ἄλλὰ γνωρίζομεν πολὺ καλὰ καὶ οὐδεὶς θὰ το ἀρνῆθῃ ὅτι εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἑκατοντάδες χιλιάδων βρεφῶν κατ' ἔτος αὐτὸ τοῦτο φονεύονται μὲ τὸ βόειον γάλα. Οἱ εἰδωλολάτραι τῆς ἀρχαιότητος ἐπέτρεπον τὴν βρεφοκτονίαν, ἡμεῖς δὲ οἱ χριστιανοὶ τῆς σήμερον βασανίζομεν τὰ τέκνα μας μέχρι θανάτου.

Γεννᾶται λοιπὸν τώρα τὸ ἐρώτημα: Διὰ ποῖον λόγον αἱ γυναῖκες δὲν βυζάνουν τὰ τέκνα των; Πολλοὶ βεβαίως το ἀποφεύγουν ἀπὸ φιλαρέσκειαν ἢ διότι ἀνόητοι ἄνθρωποι τὰς ἀπέτρεψαν. Αἱ τοιαῦται μητέρες—ἅς λεχθῆ τοῦτο πρὸς τιμὴν τῶν γυναικῶν—δὲν εἶναι πολλαί. Ἐν Εὐρώπῃ, καθὼς λέγει καὶ ὁ Bunge, πολυαριθμότεραι εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι δι' ὀικονομικοὺς λόγους ἀναγκάζονται

νά μὴ θηλάσουν τὰ τέκνα των. Ἐργάζονται ἔξω τῆς οἰκίας των καὶ δὲν ἡμποροῦν. Ἄλλὰ καὶ αὐταὶ δὲν εἶναι πολλαὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον. Αἱ πλεῖστα: τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν θηλάζουν τὰ τέκνα των, εἶναι, λέγει ὁ Bunge, πράγματι ἐκ φύσεως ἀνίκανοι νά το πράξουν.

Εἰς τὸ μαιευτήριον τῆς Στουτγάρδης¹ π.χ. ὑπῆρχον μόνον 23—25% μητέρες, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ μικρὰ των, δηλαδὴ τόσον μόνον ὥστε εἴναι τὸ βρέφος ἡ-το υγιές, τὸ ἐβδομαδιαῖον ζύγισμά του μὲ μόνον τὸ βυζάγμα τῆς μητρὸς, νά δεικνύῃ ἀρκετὴν αὐξῆσιν τοῦ βάρους του».

Αἱ γυναῖκες αὐταὶ μένουσιν, ὡς γνωστὸν, μόνον δέκα ἡμέρας εἰς τὴν κλινικὴν μετὰ τὸν τοκετόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ βυζάνουν τὰ παιδιὰ των ἐπαρκῶς ἐπὶ δέκα ἡμέρας, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι θὰ ἡμπορέσουν νά τα θηλάσουν καὶ ἐπὶ ἕξ μῆνας ἢ ἐν ἔτος. Κατὰ στατιστικὴν τινα τοῦ Herdegen ἡ κατάστασις δὲν εἶναι καλλιτέρα καὶ εἰς τὰς εὐπορωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας Στουτγάρδης. Ὁ Hegar² ἀναφέρει ὅτι ἐν τῷ μαιευτηρίῳ τοῦ Φριβούργου μόνον τὰ 54% τῶν λεχιδῶν ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ μικρὰ των ἐπαρκῶς ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία, ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἡμποροῦν νά θηλάσουν τὰ τέκνα των ἐπὶ ἑννέα μῆνας, εἶναι ἀδύνατον νά ὑπερβῆ τὸ ἡμισυ τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ, δηλαδὴ νά ἦναι ἀνώτερος τῶν 30%. Ἐξ ἄλλων πόλεων στατιστικαὶ πληροφορίαι τοιαύτης φύσεως δὲν ἔγιναν μέχρι τοῦδε γνωσταί. Ἄλλὰ ἐξ ὄλων τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποῖας ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ὁ Bunge, συναγεται ὅτι εἰς τὰς πόλεις τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ἡ πλειονότης τῶν γυναικῶν ἐν γένει εἶναι ἀνίκανοι νά θηλάσῃ. Καὶ ἡ ἀνικανότης αὕτη αὐξάνει καθημέραν. Ὁ Biedert³, ὁ γνωστὸς παιδίατρος τοῦ Βερολίνου, ἐζήτησε τὸ ζήτημα τοῦτο ἱστορικῶς καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ τεχνητὴ θρέψις

1. Ἰσπετηρίς τοῦ μαιευτηρίου τῆς Στουτγάρδης τοῦ 1879, σελ. 31 καὶ 32 καὶ τοῦ 1880, σελ. 24.

2. Alfr. Hegar—*Μαστοὶ καὶ θηλασμός*, ἐν Deutsche medic. Wochenschrift. 1896, σελ. 539.

3. Ph. Biedert. *Ἡ θρέψις τῶν παιδίων ἐν τῇ βρεσικῇ ἡλικίᾳ*. Ἔκδοσις III. Stuttgart. 1897.

1. Στατιστικὴ ἐπετηρίς τῆς πόλεως τοῦ Βερολίνου Διπλοῦν τεύχος, XVI καὶ XVII. Στατιστικὴ τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1890. Berlin. 1893, σελ. 30 καὶ 118.

των βρεφών ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος. Μόλις περὶ τὰ 1500 ἀναφαινόνται τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς τεχνητῆς διατροφῆς τῶν βρεφῶν ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ὁμοίως οὐδέποτε οὐδαμοῦ εἶδομεν λεγόμενον ἀκόμη ὅτι εἰς τοὺς παρελθόντας αἰῶνας τὰ τρία τέταρτα τῶν παιδίων ἀπέθανον ποτε τῆς πείνης, τὸ ὅποιον βεβαίως θὰ συνέβαινε, ἂν ἡ ἀνικανότης τῶν γυναικῶν πρὸς γαλουχίαν ἦτο καὶ ἄλλοτε τόσον διαδεδομένη ὅσον καὶ τὴν σήμερον. Ἄρα αἱ γυναῖκες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχον ἀκόμη τὴν ικανότητα ταύτην, ὅπως καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη τὴν ἔχουν εἰς χώρας, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι δὲν ἐξεφυλίσθησαν ἀκόμη. Παρ' ἱατρῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μανθάνομεν, ὅτι μεταξὺ τῶν Τούρκων, τῶν Ἀράβων, τῶν Κούρδων καὶ τῶν Ἀρμενίων τῶν μερῶν ἐκείνων ἡ τεχνητὴ θρέψις τῶν βρεφῶν εἶναι ἄγνωστος. Καὶ ὁ Bunge ἀναφέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ μαθητοῦ του ἱατροῦ Christ λέγοντος, ὅτι ἐὰν μήτηρ τις εἰς τὰ μέρη ἐκείνα δὲν ἠμπορῇ νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος τῆς εἶτε διότι ἔμεινε πάλιν ἔγκυος εἶτε διότι προσεβλήθη ὑπὸ μαστίτιδος, παραδίδει τὸ βρέφος τῆς εἰς τὴν γειτόνισσαν διὰ νὰ το θηλάσῃ.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀνικανότης ἐγεννήθη παρ' ἡμῖν κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Δὲν εὐρισκόμεθα ἄρα μακρὰν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ τὴν εὐρωμεν. Αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ λόγος παρεκίνησε τὸν Bunge νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν στατιστικὴν ἔρευναν. Ὁ Bunge ἐπεθύμει πρὸ παντὸς ν' ἀνακαλύψῃ, ἂν ἡ ἀνικανότης πρὸς γαλουχίαν ἦναι κληρονομικὴ ἢ ἂν συμβαδίζῃ καὶ μετὰ ἄλλα ἐκφυλιστικὰ συμπτώματα, διότι καὶ μὲν πολλάκις εἶχον ὑποπτευθῆ τὴν κληρονομικότητα, ἀλλὰ δὲν εἶχεν εἰσέτι γίνεαι καμμία ἔρευνα μετὰ ἀριθμοῦς. Ἐτύπωσε λοιπὸν δελτία ἐρωτήσεων καὶ τα ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἱατροὺς ὄλων τῶν χωρῶν ὅπου ὁμιλεῖται ἡ γερμανικὴ γλῶσσα, εἰς τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Γερμανίαν καὶ διένειμεν αὐτὰ καὶ μεταξὺ τῶν μαθητῶν του. Τὰ δελτία ταῦτα εἶχον τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις:

Κυρία Α. Ω.

1 Ἀριθμὸς τῶν τέκνων.

2. Πόσα ἐθῆλασε μόνη καὶ πόσον καιρὸν¹

1. Ἄν ἡ τροφή τῶν παιδίων ἦτο ποικίλη, πρέπει

3. Λόγος τῆς μὴ γαλουχίας. (Νὰ λεχθῆ διὰ ποῖον λόγον ἡ γαλουχία διεκόπη πρὸ τοῦ 9ου μηνός.

α') δὲν ἠθέλησε νὰ θηλάσῃ.

β') δὲν ἠμπόρεσε νὰ θηλάσῃ.

1) δι' ἀνεπαρκῆ ἔκκρισιν².

2) δι' ἔλλειψιν θηλῶν.

3) διὰ πάθησιν τῶν θηλῶν.

4) διὰ ποίους ἄλλους λόγους;

4. Πόσα τέκνα εἶχεν ἡ μήτηρ τῆς Κας Α. Ω.

Πόσα ἐθῆλασεν ἡ ἴδια; Πόσον καιρὸν; Πόσα δὲν δὲν ἠθέλησε νὰ θηλάσῃ;

Πόσα δὲν ἠμπόρεσε νὰ θηλάσῃ; Καὶ διὰ ποίους λόγους;

Τὸ ποσοστὸν τέκνον τῆς ἦτο ἡ Κα Α. Ω.;

5. Κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς Κας Α. Ω., τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς καὶ ἐν γένει τῆς οἰκογενείας τῆς, ἰδίως *φθίσις, νευρικαὶ παθήσεις, ψυχώσεις, ποδάγρα, κερκίνος, διαβήτης*. Πρέπει βῆται νὰ δηλωθῆ ἂν αἱ ἀνωτέρω ἀσθένειαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν οἰκογένειαν.

α') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς Κας Α. Ω.

β') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τοῦ πατρὸς τῆς Κας Α. Ω.

γ') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῆς μητρὸς τῆς Κας Α. Ω.

δ') κληρονομικαὶ ἀσθένειαι τῶν ἀδελφῶν τῆς Κας Α. Ω.

Πρέπει νὰ δηλωθῆ βῆται ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ληφθοῦν ἀσφαλεῖς πληροφορίες περὶ τινος τῶν ἀνωτέρω μελῶν τῆς οἰκογενείας.

6. Κατάστασις τῶν ὀδόντων. Πόσοι ὀδόντες λείπουν; (ἀκριβῆς ἀριθμὸς αὐτῶν). Πόσοι εἶναι ἐφαρμμένοι; (ἀκριβῆς ἀριθμὸς καὶ τούτων). Νὰ δηλωθῆ δὲ καὶ ἡ ἡλικία τῆς Κας Α. Ω. κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐξετάσεως τῶν ὀδόντων.

7. Κατανάλωσις οἰνοπνεύματος παρὰ τῆς Κας Α. Ω. καὶ παρὰ τῶν γονέων τῆς. Νὰ δηλωθῆ δὲ ἂν τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ λαμβάνονται τακτικῶς, εἰς τί ποσὸν ἐπάνω κάτω, καὶ ἂν ἐκτὸς τοῦ συνηθισμένου ποσοῦ, λαμβάνονται ἐκτάκτως καὶ μεγαλείτερα ἀκόμη ποσά.

α') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ τελευταίου τῆς τέκνου.

β') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τῆς θυγατρὸς τοῦ Α. Ω.

γ') κατανάλωσις οἰνοπνεύματος ὑπὸ τῆς μητρὸς τῆς Κας Α. Ω. μέχρι τῆς γεννήσεως τῆς κύρης τῆς Α. Ω.

Πρέπει νὰ δηλωθῆ βῆται ἂν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ληφθοῦν πληροφορίες ἀκριβεῖς περὶ τοῦ ὑπο τινος τῶν ἀνωτέρω μελῶν καταναλισκομένου οἰνοπνεύματος.

8. Ἔθνος καὶ φυλὴ (ἂν λατινικὴ, γερμανικὴ, σημιτικὴ κτλ.)

* Ὑπογραφή τοῦ ἱατροῦ.

νὰ ταξινομηθοῦν τα παιδία καθ' ἡλικίαν καὶ νὰ δηλωθῆ δι' ἕκαστον χωριστὰ πῶς ἔχει διατροφῆ.

2. Ἐδῶν πρέπει νὰ καταλογισθοῦν καὶ ἐκείνα τὰ παιδία, εἰς τὰ ὅποια διδῆται μὲν τὸ γάλα καὶ ἡ μήτηρ, ἀλλὰ τὸ γάλα τῆς αὐτοῦ δὲν ἔπαρκει, ὥστε γίνεται ἀνάγκη νὰ τοῖς δοθῆ συγχρόνως καὶ ξένον γάλα.

Ἐκ τῶν 2000 δελτίων, τὰ ὅποια τῷ ἐπεστράφησαν, ὁ Bunge λέγει ὅτι μόνον 665 ἠμπόρουν νὰ χρησιμοποιήσῃ διὰ τὴν στατιστικὴν του, διότι τὰ λοιπὰ δὲν περιεῖχον ἀκριβεῖς πληροφορίες. Ἐπρόσεξε δὲ πολὺ εἰς τὴν ὀρθὴν τῶν περιπτώσεων ταξινόμησιν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ ποῖαι γυναῖκες ἔπρεπε νὰ θεωρηθῶν ὡς ἱκαναὶ πρὸς γαλούχησιν καὶ ποῖαι ὄχι.

Ἐνέγραψε λοιπὸν εἰς τὴν στατιστικὴν του ὡς ἱκανὰς τὰς γυναῖκας ἐκεῖνας μόνον, αἱ ὁποῖαι ἔχουν θηλάσει τὰ τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας χωρὶς ν' ἀναγκασθῶν νὰ τοῖς δώσουν καὶ ἄλλο γάλα· ὥρισε δὲ τὸν χρόνον τῆς γαλουχίας εἰς ἐννέα μῆνας διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἄν ὥριζε τὸν χρόνον ὀλιγώτερον — π. χ. ἐξ μῆνας — εὐκόλα, καὶ μάλιστα ὁσάκις τὰ τέκνα θὰ ἦσαν ὀλιγάριθμα, θὰ εἰσεχώρουν καὶ ἀνίκανοι μεταξὺ τῶν ἱκανῶν, ἐπειδὴ συχνὰ συμβαίνει αἱ γυναῖκες νὰ ἠμποροῦν νὰ θηλάζουσι τὰ πρῶτα τέκνα των ἐπὶ ἐξ μῆνας, νὰ στερεῦσιν δὲ τὸ γάλα των εἰς τὰ κατόπιν γεννώμενα τέκνα. Ἄλλ' ἂν ἔπρεπεν ὡς ὄριον περισσότερον καιρὸν — ἐν ἔτος π. χ., — δὲν θὰ κατῴρθωνε νὰ συναθροίσῃ ἐπαρκῆ ἀριθμὸν ἱκανῶν διὰ τὴν στατιστικὴν του, διότι εἰς πολλὰ μέρη ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ διακόπτεται ἡ γαλουχία μετὰ τὸν ἕνατον μῆνα, ἂν καὶ ὑπάρχῃ ἀκόμη γάλα εἰς τοὺς μαστοὺς, ἢ νὰ προστιθῆται εἰς τὸ γάλα καὶ ἄλλη τροφή εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἠμπορῶμεν νὰ ὀρίσωμεν ἂν τὸ μητρικὸν γάλα ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν γαλούχησιν.

Διήρσε λοιπὸν ὁ Bunge τὴν στατιστικὴν του εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὰς ἱκανὰς καὶ εἰς τὰς ἀνικάνους. Εἰς τὰς ἱκανὰς συμπεριέλαβεν ὅλας τὰς μητέρας, αἱ ὁποῖαι ἐθήλαζον ὅλα τὰ τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας καὶ ἐκεῖνας ἀκόμη αἱ ὁποῖαι ἔχουν θηλάσει τὰ περισσότερα τέκνα των ἐπὶ ἐννέα μῆνας καὶ ἰδίως ἂν ταῦτα ἦσαν τὰ τελευταῖα των τέκνα, ἔχουν δὲ ἀναγκασθῆ νὰ μὴ δώσουν τὸ γάλα των εἰς τὰ λοιπὰ διὰ λόγους δευτερεύοντος ἢ δι' ὀξείαν καὶ ὄχι χρονίαν ἀσθένειαν. Ἐκεῖνην λοιπὸν τὴν μητέρα ἢ ὁποῖα εἶχε πέντε τέκνα καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐθήλασεν ἐπὶ ἕν ἔτος, ἀλλ' εἰς τὸ δεύτερον δὲν ἔδωκε γάλα ἐνεκα μαστίτιδος, εἰς δὲ τὸ τρίτον ἔκαμε τὸ ἴδιον ἐπειδὴ ἐροβήθη μὴ πάθῃ πάλιν

μαστίτιν, ἐθήλασεν ὁμως ἐπαρκῶς τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον τέκνον της, αὐτὴν τὴν μητέρα ὁ Bunge θεωρεῖ ἱκανήν. Ἡ μία μήτηρ ἔχει τρία τέκνα· τὸ πρῶτον ἐθήλασεν ἐπὶ ἐννέα μῆνας, εἰς τὸ δεύτερον ὁμως ἔπαθεν αἱμορραγίαν μεγάλην καὶ ὁ ἰατρός-την συνεβούλευσε νὰ μὴ το θηλάσῃ, ἐγαλουχῆσεν ὁμως τὸ τρίτον τέκνον ἐπὶ ἔτος χωρὶς δυσκολίαν· καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ κατατάσσεται ὑπὸ τοῦ Bunge μεταξὺ τῶν ἱκανῶν. Ἡ μία πτωχὴ μήτηρ ἔχει ἐξ τέκνα· τὰ πρῶτα δύο θηλάζονται ἐπὶ ἐννέα μῆνας, τὸ τρίτον καὶ τὸ τέταρτον ὁμως δὲν γαλουχοῦνται, ἐπειδὴ ἡ μήτηρ των χρεωστῆ νὰ ἐργασθῆ ἔξω τῆς οἰκίας, γαλουχοῦνται ὁμως ἐπὶ ἕν ἔτος τὸ πέμπτον καὶ τὸ ἕκτον· καὶ ἡ τοιαύτη μήτηρ εἶναι, κατὰ τὸν Bunge, ἱκανή. Συμπεριελήφθησαν προσέτι εἰς τὴν στατιστικὴν ὡς ἱκαναὶ καὶ ὁσαι μητέρες δὲν ἔδωκαν γάλα εἰς τὰ μικρὰ των ἐπὶ ἐννέα μῆνας μόνον διὰ τὸν λόγον ὅτι ἔμειναν ἔγκυοι πρὸ τοῦ ἐνάτου μηνός.

Ἄλλ' ἂν μία μήτηρ ἐθήλασε μὲν τὸ πρῶτον τέκνον της ἐπὶ ἕν ἔτος, εἰς τὸ δεύτερον ὁμως ἔχασε τὸ γάλα της μετὰ ἐννέα μῆνας, εἰς τὸ τρίτον μετὰ ἐξ μῆνας καὶ εἰς τὰ κατόπιν ἀκόμη ἐνωρίτερον, ἢ τοιαύτη μήτηρ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Bunge ἀνίκανος. Αὐτὰ τὰ πράγματα βλέπομεν συχνὰ εἰς οἰκογενεῖας φυματιῶντων. Ἀνικάνους θεωρεῖ προσέτι καὶ τὰς μητέρας ἐκεῖνας, τῶν ὁποίων τὸ γάλα παρ' ὅλας τὰς εἰλικρινεῖς προσπάθειάς των δὲν ἐξήρκεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς διατροφήν των τέκνων των¹.

Εἰς τὴν σταιστικὴν του ὁ Bunge δὲν παραλαμβάνει καθόλου τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας, κατὰ τὰς ὁποίας δὲν ἔγινεν ὁ θηλασμὸς διὰ λόγους δευτερεύοντος, δι' ὑποχρεώσεις κοινωνικὰς, δι' ἀνάπαυσιν καὶ φιλαυτίαν ἢ τῆ συμβουλῆ τῶν ἰατρῶν καὶ ἐκεῖνας κατὰ τὰς ὁποίας τὰ μὲν πρῶτα τέκνα ἐγαλουχῆθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ὄχι, διὰ λόγους δευτερεύοντος.

Εἰς τὴν σταιστικὴν του παρελάβε μόνον τὰς ἀληθῶς ἱκανὰς καὶ τὰς ἀναμφισβητήτως ἀνι-

1. Μεταξὺ τῶν ἀνικάνων ὑπελόγησεν ὁ Bunge καὶ τὰς ὀλίγας ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι δι' ἑλλειψιν ἢ ἄλλας παθήσεις τῶν θηλῶν τῶν μαστῶν δὲν ἠμπόρουν νὰ θηλάσουν τὰ τέκνα των. Σκοπεῖ δὲ, ἅμα ὡς συναθροίσῃ ἀρκετὸν στατιστικὸν ὕλικόν, νὰ τὰς πραγματευθῆ ἰδιαίτερος.

κάνους και αὐτὰς μόνον παρέβαλε πρὸς ἀλλή-
λας. Ὅλας δὲ τὰς ἀμφιβόλους περιπτώσεις
ἐξήρσεν ἀπὸ τὴν σταισιτικὴν του. Εὗρε δέ, ἐπὶ
τῆ βάσει τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, ἐν τοῖς
δελητίοις του 182 ἱκανὰς και 483 ἀνικάνους.

Ἀπὸ τὰς 182 ἱκανὰς κατώρῳσε νὰ λάβῃ
ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν μητέρων των
εἰς 127 περιπτώσεις, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι εἰς
126 περιπτώσεις ἦτο και ἡ μήτηρ ἱκανὴ νὰ
θηλάσῃ, εἰς μίαν δὲ και μόνην περίπτωσιν
ἐλέγετο ὅτι ἡ μήτηρ ἦτο ἀνικάνος.

Ἐκ τῶν 483 ἀνικάνων ἔλαθεν ἀκριβεῖς
πληροφορίας περὶ τῆς ἱκανότητος τῆς μητρὸς
εἰς 257 περιπτώσεις, ἐκ τούτων δὲ εἰς μὲν
111 περιπτώσεις (43.19 %) ἡ μήτηρ ἦτο
ἱκανὴ νὰ θηλάσῃ, ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς 146
περιπτώσεις (56.81 %) ἦτο ἀνικάνος. Τὸ
πρᾶγμα ἠμποροῦμεν ν' ἀντιληφθῶμεν καλλί-
τερον διὰ τοῦ ἐξῆς πίνακος Θ.

Θυγάτηρ ἱκανὴ 182 περιπτώσεις.	Θυγάτηρ ἀνικάνος 483 περιπτώσεις.
Μήτηρ ἱκανὴ 126 περ. = 99.2%.	Μήτηρ ἱκανὴ 111 περ. = 43.2%.
Μήτηρ ἀνικάνος 1 περ. = 0.8%.	Μήτηρ ἀνικάνος 146 περ. =56.8%.
Μήτηρ ἱκανὴ 126 + 111 =237 περιπτώσεις.	Μήτηρ ἀνικάνος 146 + 1 =147 περιπτώσεις.
Θυγάτηρ ἱκανὴ 126 περ. =53.2%.	Θυγάτηρ ἱκανὴ 1 περ. = 0.7%.
Θυγάτηρ ἀνικάνος 111 περ. =46.8%.	Θυγάτηρ ἀνικάνος 146 περ. =99.3%.

Και δὲν ἀρνούμεθα μὲν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ
εἶναι μικροὶ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν
ὅτι δεικνύουν φανερὰ πλεόν τὴν κληρονομικό-
τητα τῆς ἀνικανότητος. Ὅταν μία μήτηρ δὲν
ἠμπορῇ νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος της, και ἡ θυ-
γάτηρ της δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ το πράξῃ και
τὸ προσὸν αὐτὸ χάνεται ἀνεπιστρεπτι δι' ὅ-
λας τὰς ἐπερχομένας γενεὰς. Μίαν και μόνην
ἐξαίρεσιν παρατηροῦμεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ και
αὐτὴ, καθὼς λέγει Bunge, στηρίζεται μόνον
ἐπὶ τῶν πληροφοριῶν τῆς μητρὸς. Ὁ ἱατρός
ὁ ὁποῖος τῷ εἶχεν ἀνακοινώσει αὐτὴν τὴν πε-
ρίπτωσιν, ἐδήλωσε μὲν ὅτι ἡ μήτηρ ἦτο πάν-
τοτε ὑγιὴς και ῥωμχλέα, ἀλλὰ συγχρόνως και
διεβεβαίωσεν ὅτι κανὲν ἀπὸ τὰ πέντε τέκνα
της δὲν ἠμπούρσεν νὰ θηλάσῃ ἐπαρκῶς. Τὰ δύο
ἐπροσπάθησε νὰ θηλάσῃ ἐπὶ ἡμέρας τινὰς, ἀλλ'
ἠναγκάσθη νὰ τοῖς δώσῃ συγχρόνως και βόειον

γάλα. Τὰ δὲ λοιπὰ τρία, κατὰ τὴν συμβου-
λὴν τοῦ ἱατροῦ, οὐδὲ καν ἐδοκίμασε νὰ τα
θηλάσῃ. Και ἐδῶ λοιπὸν δὲν ἔχομεν τελείαν
ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ γυνὴ αὐτὴ πράγματι ἦτο
ἀνικάνος νὰ θηλάσῃ. Πολὺ πιθανὸν νὰ μὴ
ἠθέλησε νὰ το ὁμολογήσῃ. Ἡ θυγάτηρ της
ἐθήλασεν δλα της τὰ ἐξ τέκνα, ἀλλὰ μὲν ἐπὶ
ἐν ἔτος και ἀλλὰ ἐπὶ 15 μῆνας. Ἡ ἐκ πα-
τρὸς μᾶμμη της ἦτο ἐπίσης ἱκανὴ και πι-
θανὸν ἡ θυγάτηρ νὰ ἐκληρονόμησε τὴν ἱκανό-
τητα διὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ τῆς πατρὸθεν μᾶμ-
μης της. Κληρονομικαὶ ἀσθένειαὶ δὲν ὑπῆρ-
χον εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην.

Ἄξια πολλοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι αἱ περι-
πτώσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὰς ὁποῖας ἡ μὲν μή-
τηρ ἠμπορεῖ νὰ θηλάσῃ, ἡ δὲ θυγάτηρ ὀχι.
Ἐδῶ εὐρισκόμεθα πλησιέστατα τῶν αἰτίων
τῆς ἀνικανότητος και εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώ-
σεις χρεώστοῦμεν νὰ ἐπιστήσωμεν δλην τὴν
προσοχὴν μας.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἐξήτασεν ὁ Bunge
τὴν στατιστικὴν του, ὅπως καθορίσῃ τὸ ζήτη-
μα τῆς σχέσεως τῆς ἀνικανότητος ταύτης μὲ
τὰς μᾶλλον ἐξηπλωμένας κληρονομικὰς ἀσθε-
νείας ἢ τὰς κληρονομικὰς προδιαθέσεις πρὸς
ὠρισμένας ἀσθενείας, ὡς τὴν *φυματίωσιν*, τὰς
κληρονομικὰς νευροπαθείας και τὰς *ψυχῶσει*.
Κατέταξε δὲ τὰ πορίσματα του ὡς ἐξῆς, διαι-
ρέσας τὰς ἐξετασθεῖσας οἰκογενείας εἰς τρεῖς
ὁμάδας.

Ὅμας 1.

Μήτηρ και θυγάτηρ ἀμφότεραι ἱκαναί.

Περιπτώσεις ἐν ὄλῳ 126. Περὶ κληρονομικῶν ἀσθε-
νεϊῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἔλαβε πληροφορία: εἰς 118 πε-
ριπτώσεις. Περὶ φυματίωσως τῆς θυγατρὸς εἰς 1 περι-
πτωσιν (0.8%), περὶ νευροπαθείας εἰς μίαν περίπτωσιν
(0.8%), περὶ φυματίωσως τοῦ πατρὸς εἰς τρεῖς περι-
πτώσεις (2.5%), περὶ νευροπαθείας εἰς μίαν περίπτωσιν
(0.8%), περὶ φυματίωσως τῆς μητρὸς εἰς πέντε περι-
πτώσεις (4.2%), περὶ νευροπαθείας εἰς τρεῖς περιπτώ-
σεις (2.5%), περὶ φυματίωσως τῶν ἀδελφῶν τῆς θυ-
γατρὸς εἰς 8 περιπτώσεις (6.8%), περὶ νευροπαθείας εἰς
ἕξ περιπτώσεις (5.1%), ἦτοι:

Θυγάτηρ μήτηρ πατὴρ ἀδελφοὶ φυματίωσις.....	0.8%	4.2%	2.5%	6.8%
νευρικαὶ ἀσθένεια	0.8%	2.5%	0.8%	5.1%

Ὅμας 2.

Μήτηρ ἱκανὴ, ἡ δὲ θυγάτηρ ἀνικάνος.

Περιπτώσεις ἐν ὄλῳ 111. Ἐλαβε δὲ ἀκριβεῖς πληρο-
φορία: περὶ κληρονομικῶν ἀσθενειῶν τῆς μὲν θυγατρὸς

εις 101 περιπτώσεις, τῆς δὲ μητρὸς εἰς 99 περιπτώσεις, τοῦ πατρὸς εἰς 89 καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς 100 περιπτώσεις.

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ	ἀδελφός
φυματίωσις.....	6%	5%	5%	24%
νευρικαὶ ἀσθένειαι	11%	6%	1%	9%

Ὅμιλος 3.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἀνίκαντοι.

Περιπτώσεις ἐν ὄψι 146. Περὶ κληρονομικῶν ἀσθενειῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἔλαβεν ἀκριβεῖς πληροφορίες εἰς 122 περιπτώσεις.

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ	ἀδελφός
φυματίωσις.....	7.4%	17.5%	15.4%	17.2%
νευρικαὶ ἀσθένειαι	9.0%	9.-%	2.5%	2.5%

Δὲν φαίνεται λοιπὸν ἡ φυματίωσις καὶ αἱ νευρικαὶ ἀσθένειαι νὰ διαδραματίζουσι λίαν σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν αἰτιολογίαν τῆς κληρονομικῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλουχίαν. Φαίνονται μᾶλλον ὡς συμπτώματα συμβαδίζοντα μὲ τὴν ἀνικανότητα, μᾶλλον ὡς συνέπειαι καὶ αὐταὶ τῶν ἀγνώστων αἰτιῶν. Τὰς ἀσθενείας αὐτὰς βλέπομεν συχνότερα εἰς τοὺς ἀπογόνους πρᾶ εἰς τοὺς προγόνους τῶν πρὸς γαλουχίαν ἀνικάνων.

Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθη ὁ Bunge νὰ στρέψῃ καὶ ἀλλαγῇ τὴν προσοχὴν του καὶ ἔστρεψεν αὐτὴν εἰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον συχναὶ ὅσον καὶ αὐτὴ ἡ ἀνικανότης πρὸς γαλουχίαν. Μία τῶν ἀσθενειῶν τούτων εἶναι ἡ **φθορὰ τῶν ὀδόντων**. Ὅτι ἡ νέκρωσις τῶν ὀδόντων εἶναι κληρονομικὴ, μαρτυρεῖ καὶ ἡ μεγαλειτέρα στατιστικὴ ἔρευνα, ἡ ὁποία ἔγινε μέχρι τοῦδε, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ περισιανοῦ ὀδοντοεἰατροῦ P. Dubois¹. Ὁ ὀδοντοεἰατρός εὗρος καταδεικνύει ὅτι αἱ ἀξιοσημεῖωτοι διαφοραὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀδόντων εἰς τοὺς διαφόρους νομούς τῆς Γαλλίας δὲν προέρχονται οὔτε ἀπὸ τὴν διάφορον τροφήν, οὔτε ἀπὸ τὸ πόσιμον ὕδωρ, οὔτε ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους, οὔτε ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν, ἀλλὰ προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὴν διάφορον φυλὴν, μὲ ἄλλους λόγους δηλαδὴ ἀπὸ τὴν **κληρονομικότητα**. Πολὺ πιθανὸν ἢ θρέψις τῶν ὀδόντων, ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ ἀνεπαρκὴς ἔκκρισις τοῦ γάλακτος νὰ ἔχουσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὴν ἀνεπαρκῆ δηλαδὴ ἀφομοίωσιν τοῦ

ἀσβεστίου. Κατὰ τὴν γαλουχίαν ἡ γυνὴ ἀναγκάζεται ν' ἀφομοιώσῃ περισσότερον γάλα πρᾶ κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην. Ὅλοι δὲ ἤξευρον ὅτι οἱ ὀδόντες φθείρονται εὐκόλως κατὰ τὴν κύησιν, ἤξευρον δὲ ἐπίσης ὅτι καὶ κατὰ τὴν γαλουχίαν καταστρέφονται οἱ ὀδόντες. Συνεπῆς δὲ τοῦ γνωστοῦ τούτου φαινομένου εἰς πολλὰ μέρη κατὰ τὴν ἐκλογὴν τροφῶν προσέχουσι κυρίως εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ὀδόντων.

Ταῦτα πάντα παρώρμησαν τὸν Bunge νὰ παραλάβῃ εἰς τὰ δελτία τῆς στατιστικῆς του καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὀδόντων. Ζητεῖ δὲ νὰ ὀριθῇ ὄχι μόνον ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν πεσόντων καὶ ἐφθαρμένων ὀδόντων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἡλικία τῆς γυναικὸς καθ' ὃν καιρὸν ἐξητάσθησαν οἱ ὀδόντες τῆς. Τοιαύτας ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὀδόντων ἔλαβε διὰ μὲν τὰς ἱκανὰς πρὸς γαλουχίαν εἰς 151 περιπτώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὗρισκοντο 17 γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον **κανένα ὀδόντα μῆτε ἐφθαρμένον μῆτε ἔλλιπῆ**, διὰ δὲ τὰς ἀνικάνους ἔλαβεν ἀκριβεῖς πληροφορίες εἰς 388 περιπτώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων μία καὶ μόνη γυνὴ ὑπῆρχε, τῆς ὁποίας οἱ ὀδόντες ἦσαν ὅλοι ἀκέραιοι καὶ ἀνελλιπεῖς — Ἰουδαία, ἡλικίας δεκαεννέα ἐτῶν, ἡ ὁποία εἶπεν εἰς τὸν Bunge ὅτι τὸ μόνον τῆς τέκνον ἠμπόρσει νὰ θηλάσῃ μόνον ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας.

Ὁ μέσος ἀριθμὸς τῶν ἐφθαρμένων ὀδόντων εἰς τὰς ἱκανὰς καὶ εἰς τὰς ἀνικάνους πρὸς γαλουχίαν ἦτο, ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, ὡς ἔξῃς:

21—25 ἐτῶν.....	ἱκαναὶ 3.7	ἀνίκαντοι 16.1
26—30 »	» 5.4	» 16
31—35 »	» 9.4	» 17.9
36—40 »	» 12.1	» 21.8
41—45 »	» 13.5	» 24.8
46—50 »	» 19	» 25.3
51—55 »	» 21.9	» 25.1
56—60 »	» 17.4	» 28.1

Ἡ σηπεδῶν λοιπὸν τῶν ὀδόντων θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Bunge ὡς κληρονομικὸν σημεῖον τῆς ἐκφυλίσεως, βαίνειν ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀνικανότητα πρὸς ἔκκρισιν γάλακτος. Δὲν κατωρθώθη ὁμοῦ ἀκόμη νὰ καθορισθῇ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ αἰτιολογικὴ σχέσις τῶν φαινομένων τούτων.

Ἐξοκολουθῶν περαιτέρω τὰς ἐρεῦνας τοῦ ὁ Bunge ἔστρεψε τὴν προσοχὴν του καὶ εἰς τὴν **σύφιλιν**. Εἰς τοῦτο περὶ τὴν κατὰ τὴν

1. P. Dubois. Comptes rendus du premier Congrès dentaire international, tenu à Paris. Paris. 1891. p. 45.

τῆς πληροφορίας τοῦ Biedert, λέγοντος ὅτι ἡ τεχνητὴ διατροφή τῶν παιδίων ἤρχισε περὶ τὰ 1500. Κατ' ἐκείνην περίπτωσιν τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἀρχίσει νὰ διαδίδηται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἡ σύφιλις. Ἀλλὰ παρητήθη ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ὄχι μόνον διότι παρετήρησεν ὅτι εἰς χώρας, ὅπου ἡ σύφιλις εἶναι πολὺ ἐξηπλωμένη, ἡ τεχνητὴ διατροφή τῶν παιδίων εἶναι ἀκόμη ἀγνωστος, ἀλλὰ καὶ διότι ἀπεδείχθη πολὺ δύσκολον νὰ λάβῃ ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ συφιλίδος ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς.

Με πολλὴν δὲ ἐπιστάσιαν ἠρεύνησε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀλκοολισμοῦ ἐπὶ τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς χρήσεως τοῦ οἴνου πνεύματος ὑπὸ τῶν διαφόρων μελῶν τῆς οἰκογενείας διακρίνει τέσσαρας κατηγορίας. Εἰς τὴν *πρώτην* περιλαμβάνει ὄσα μέλη δὲν πίνουν οἴνον πνευμα καθ' ἑξῆς, δηλαδὴ καθημερινῶς. Εἰς τὴν *δευτέραν* ἀριθμῶν τοὺς καθ' ἑξῆς μετρίως πίνοντας. Εἰς τὴν *λέξιν δὲ μετρίως* δίδει ἀρκετὰ εὐρεία ἐννοίαν, διότι συγκαταλέγει μετὰ αὐτῶν τοὺς πίνοντας καθημερινῶς ὀλιγώτερον τῶν δύο λίτρων ζύθου, ἢ μιᾶς λίτρας οἴνου ἢ ἀναλόγου ποσοῦ ἄλλων ποτῶν. Εἰς τὴν *τρίτην* λογίζονται οἱ καθ' ἑξῆς *ὑπερμέτρως* πίνοντες, δηλαδὴ πλέον τῶν δύο λίτρων ζύθου ἢ μιᾶς λίτρας οἴνου ἢ ἄλλων ποτῶν, καθ' ἡμέραν. Ἡ *τετάρτη* κατηγορία περιλαμβάνει τοὺς πότας, τοὺς σωστῶς μεθύσους. Τοιοῦτους θεωρεῖ μόνον τοὺς ὑπὸ τῶν γονέων τῶν, τῶν συγγενῶν τῶν, τῶν γνωρίμων τῶν, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ τῶν ἱατροῦ χαρακτηρισθέντας ὡς μεθύσους. Διαιρεῖ λοιπὸν τὰς οἰκογενεαῖς πάλιν εἰς τρεῖς ομάδας, ὅπως ἐπραξέ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς σχέσεως μετὰ τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν καὶ τῆς φυματιώσεως κλ.

Ὅμας 1.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἰκαναί.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 126. Περὶ τῆς καταναλώσεως οἴνου πνεύματος ἔλαβε πληροφορίας ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 116 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 90 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 89 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξῆς	60.3%	63.3%	49.4%
μετρίως καθ' ἑξῆς	37.%	32.%	40.5%
ἀμέτρως καθ' ἑξῆς	0.9%	3.3%	5.6%
μέθυσοι	1.7%	1.1%	4.5%

Ὅμας 2.

Μήτηρ ἰκανή, θυγάτηρ δὲ ἀνίκανος.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 111. Ἐλαβε πληροφορίας περὶ τῆς καταναλώσεως οἴνου πνεύματος ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 99 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 86 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 79 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξῆς	36.4%	34.9%	16.5%
μετρίως καθ' ἑξῆς	56.6%	60.5%	16.5%
ἀμέτρως καθ' ἑξῆς	3. —	3.5%	20.2%
μέθυσοι	2.%	1.1%	46.8%

Ὅμας 3.

Μήτηρ καὶ θυγάτηρ ἀμφότεραι ἀνίκανοι.

Περιπτώσεις ἐν ὄψ 146. Ἐλήφθησαν πληροφορία περὶ τῆς καταναλώσεως οἴνου πνεύματος ὑπὸ μὲν τῆς θυγατρὸς εἰς 131 περιπτώσεις, ὑπὸ δὲ τῆς μητρὸς εἰς 119 περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς 113 περιπτώσεις:

	Θυγάτηρ	μήτηρ	πατήρ
Ὅχι καθ' ἑξῆς	26.7%	17.6%	9.7%
μετρίως καθ' ἑξῆς	67.9%	79.8%	56.6%
ἀμέτρως καθ' ἑξῆς	3.8%	—	8.8%
μέθυσοι	1.5%	2.5%	24.8%

Εἰς τὴν δευτέραν ὁμάδα βλέπομεν καθαρὰ καθαρὰ τὴν αἰτιολογικὴν σχέσιν μετὰ ἀλκοολισμοῦ καὶ ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν. Ἡ μήτηρ εἶναι ἀκόμη ἰκανή, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ ὄχι πλέον. Ἡ αἰτία τῆς κληρονομηθείσης ἀνωμαλίας πρέπει νὰ ζητηθῆ εἰς τὸν πατέρα. Καὶ εἰς 47%, δηλαδὴ εἰς τὰς ἡμίσεις περίπτωσιν τῶν περιπτώσεων ὁ πατήρ εἶναι κεκηρυγμένος μέθυσος. Εἰς αὐτὰς πρέπει ἀκόμη νὰ προσθῶμεν καὶ τὰ 20%, ὅτε ὁ πατήρ ἦτο μέτριος πότης καὶ θὰ εὐρωμεν ἄθροισμα 67%, δηλαδὴ τὰ 2/3 ὄλων τῶν περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας αἴτιος τῆς ἀνικανότητος πρὸς γαλούχησιν τῶν τέκνων εἶναι ὁ πατήρ. Καὶ ὁ ἀριθμὸς ἴσως εἶναι μικρότερος τοῦ πραγματικοῦ, διότι ἡ φιλοποσία ἀποσιωπᾶται συνήθως ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων.

Εἰς τὰς οἰκογενεαῖς δέ, ὅπου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ ἠμποροῦν νὰ θηλάσουν, ἡ φιλοποσία τοῦ πατρὸς εἶναι σπανία. Ὁ Bunge μόνον τέσσαρας περιπτώσεις ἀνεκάλυψε καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη ἀμφιβάλλει, ἀν' ὁ πατήρ ἦτο ἤδη πότης καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε σπεῖρει τὴν κόρην του. Εἰς τὰς δύο τῶν τεσσάρων τούτων περιπτώσεων μόνον ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ εἶχε γάλα, αἱ νεώτεροι δὲ ὄχι πλέον. Ἦμποροῦμεν νὰ ὑποθέσωμεν ἐδῶ ὅτι ὁ πατήρ μετὰ τὴν γέννησιν τῆς πρώτης του θυγατρὸς

κατέστρεψε τὴν ὑγείαν του διὰ τῆς μέθης εἰς βαθμὸν ὥστε αἱ νεώτεροι θυγατέρες του νὰ μὴ ἐκπληρῶνουν πλέον τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς γαλουχίας.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐκφυλίσεως. Ἐὰν ὁ πατὴρ ἦναι μέθυσοσ, ἡ θυγάτηρ χάνει τὴν ἱκανότητα νὰ γαλουχήσῃ τὸ τέκνον τῆς καὶ τὴν χάνει ἀνεπιστρεπτὴ δι' ὅλας τὰς μετέπειτα γενεάς. Αὐτὴ δὲ ἡ ἀνικανότης δὲν εἶναι φαινόμενον μονομερές. Συνοδεύεται καὶ μὲ ἄλλα σημεῖα τῆς ἐκφυλίσεως, ἰδιαίτερώσ ὁμῶσ μὲ τὴν ἀνεπάρκειαν πρὸς ἀντίστασιν ἐναντίον παντοειδῶν ἀσθενειῶν, τῆς φυματιώσεωσ, τῶν νευρικῶν ἀσθενειῶν, τῆς φθορᾶσ τῶν ὀδόντων. Τὰ τέκνα τρέφονται ἀνεπαρκῶσ καὶ τοιοῦτοτρόπωσ αὐξάνει ἡ ἐκφύλισις ἀπὸ γενεᾶσ εἰς γενεὴν καὶ ἐπὶ τέλουσ μετ' ἀτελευτήτουσ βασάνουσ ἐπιφέρει καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ γένουσ.

* Ἄσ ἐξετάσωμεν ἤδη ἂν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἦναι δυνατὸν νὰ γίνῃ τι πρὸς ἄμυναν ἀπὸ τῆσ ἐκφυλίσεωσ καὶ ἰδίᾳ πρὸσ ἀποφυγὴν τῆσ ἀνικανότητοσ πρὸσ γαλούχησιν.

Διὰ νὰ προφυλαχθῶμεν ἀπὸ τὰσ χρονίασ ἀσθενείασ, ἀπὸ τὰσ κληρονομικὰσ πηρώσεισ καὶ βλάβασ, ὑπάρχουν μόνον δύο τρόποι, πρῶτον ἡ ἄρσισ τῶν αἰτίων καὶ δεῦτερον ἡ ἀνατροφή.

Καὶ ὅσων μὲν ἀφορᾶ εἰς τὸ πρῶτον ὁ Bunge ὡσ μίαν τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῆσ ἀνικανότητοσ πρὸσ γαλούχησιν θεωρεῖ τὸν ἀλκοολισμόν. Δὲν λέγει ὅτι εἶναι ἡ μόνη αἰτία, διότι ὑπάρχουν βεβαίωσ καὶ πολλὰ ἄλλα αἰτία, ἀλλὰ λέγει ὅτι ὁ ἀλκοολισμὸσ εἶναι ἐκεῖνη ἡ αἰτία ἡ ὁποία ἀμέσωσ αἰρεται ἀπὸ τὸ μέσον. Ἄσ σηκῶσωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ μέσον τὸ οἰνόπνευμα καὶ τότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἰδῶμεν καθαρὰ ὅλα τὰ λοιπὰ αἰτία, νὰ τα μελετήσωμεν καὶ ν' ἀπομακρύνωμεν καὶ ταῦτα.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆσ ἀνατροφῆσ πρέπει νὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι καὶ ἡ ζῶσα φύσις ὅλη διατηρεῖται ὑγιῆσ καὶ ἀκμαία, ὅταν καλλιεργῆται καὶ ἀνατρέφῃται. Διὰ νὰ διατηρῶμεν τοὺσ κήπουσ καὶ τὰ ἐνυδρεῖά μασ, ἀναφωνεῖ ὁ Bunge, τὰ περιπεριούμεθα καὶ τα καλλιεργούμεν. Καὶ ὁ ἄνθρωποσ ἐπίσησ δὲν ἔχει κανέν ἄλλο μέσον διὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ

τὴν κληρονομικὴν του καχεξίαν παρὰ τὴν καλλιεργείαν καὶ τὴν ἀνατροφήν.

Πολύσ καιρὸσ ἀκόμη θὰ παρέλθῃ ἕωσ οὗ ἡ κοινωνία ἀπονήσῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπόν τῆσ ὅλασ τὰσ ἀσχημιζούσασ αὐτὴν προλήψεισ καὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰσ ἐλεινὰσ ἀνοησίασ, αἱ ὁποίασ ἐμποδίζουσι τὴν γενικὴν ἐφαρμογὴν τῆσ τοιαύτησ ἀνατροφῆσ. Διότι διὰ νομοθετημάτων δὲν εἶναι ποτε δυνατὸν νὰ γίνῃ καμία πρόοδοσ, ἂν δὲν προηγηθῇ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν ὅλῃ τῇ κοινωνίᾳ, πρόοδοσ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ. Διὰ τοῦτο θ' ἀργήτῃ ἀκόμη νὰ βάλῃ ρίζασ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἡ ἀπλουστάτη ἀλήθεια, ὅτι ἡ γέννησισ ἀσθενῶν καὶ ἐκφυλισμένων τέκνων εἶναι τὸ βαρύτερον ἔγκλημα, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωποσ ἠμπορεῖ νὰ διαπράξῃ. Πρὸσ τὸ παρὸν συμβουλάσ μόνον ἠμποροῦμεν νὰ δώσωμεν, διότι ὑπάρχουν βεβαία ἄνθρωποι, εἰς τοὺσ ὁποίουσ δὲν εἶναι ἀδιάφορον ἂν τὰ τέκνα τῶν ἦναι ὑγιῆ ἢ ἐκφυλισμένα! Αὐτοὺσ τοὺσ ἄνθρώπουσ τοῦλάχιστον ἠμποροῦμεν ἀπὸ τῶρα νὰ συμβουλευσωμεν λέγοντεσ, ὅτι ὁ ὑγιῆσ ἄνθρωποσ, ὁ ὁποῖοσ θέλει νὰ ἔχῃ ἀπογόνουσ ὑγιεῖσ, χρεωστέῖ

1^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην ἀπὸ οἰκογένειαν φυματιῶντων.

2^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην ἀπὸ οἰκογένειαν νευροπαθῶν καὶ

3^{ον}. νὰ μὴ νυμφεύῃται κόρην μεθύσου.

Κατὰ φυσικὸν λόγον καὶ ἡ κόρη ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ τὰ ἴδια ἀπὸ τὸν μηστῆρά τῆσ. Ἄλλ' ἐφ' ὅσων αἱ νεάνιδεσ ἀνατρέφονται συστηματικῶσ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν σπουδαιοτέρων ζητημάτων τοῦ βίου, χρεωστοῦν τοῦλάχιστον οἱ γονεῖσ νὰ συναισθάνωνται, ὅτι αὐτοὶ ἔχουν καθῆκον νὰ σκέπτωνται τὰ ζητήματα ταῦτα καὶ νὰ φροντίζουσι περὶ τῆσ βιοτικῆσ εὐτυχίασ τῶν θυγατέρων τῶν.

Ἡ μόνη ἔνστασις, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ εἰς τὰσ ἀνωτέρω, κατ' ἐμέ, ὀρθοτάτασ παρατηρήσεισ τοῦ Bunge, εἶναι ὅτι τὸ ὑλικὸν τῆσ στατιστικῆσ του δὲν εἶναι ἀκόμη τόσον, ὥστε νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων τοιαύτησ ὀλκῆσ. Καὶ ὁμῶσ ὅσων καὶ ἂν ἦναι μικρόν, μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχει πληρέστατον δίκαιον. Καὶ ἀντὶ νὰ πτοηθῇ ἀπὸ τὸ μέγεθοσ τοῦ προβλήματοσ, ἐξακολουθεῖ ἀκό-

μη άόκνως συλλέγων και παρακαλεί δλους τούς όπουδήποτε συναδέλφους νά βοηθήσουν αύτόν εις τό φιλανθρωπότατον έργον, άποστέλλοντες όσον τό δυνατόν άκριβείς πληροφορίας συμφώνως μέ τό δείγμα του δελτίου, τό όποϊον σās ύπεβλήθη. Εύχης έργον θά ήτο, νομίζω, άν και οί συνάδελφοι τής πόλεως ήμων, προς αύτό τό συμφέρον τής καθ' ήμās κοινωνίας, ένέκυπτον εις τήν μελέτην του ζητήματος τούτου και παρείχον τήν πολύτιμον αύτων σύμβολήν εις τόν φιλόανθρωπον φυσιολόγον τής Βασιλείας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙ'

9 *Ιανουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

'Ο κ. *Πρόεδρος* παρακαλεί τόν κ. Νούλην όπως καταλάβη τήν θέσιν του προέδρου και άνακοινοῦται *περίπτωσιν τραυματιοῦ ένοφθαλμου.*

Κύριοι,

'Ο τραυματικός ένοφθαλμος άποτελεί πάθησιν σπανίαν έτι, χηρζούσαν περαιτέρω μελέτης, ιδίως δ' ως προς τήν παθογένειαν αύτης. 'Ως τραυματικός ένοφθαλμος δέον νά έκσημαίνηται ή έμέσεως μόνον ένεκα τραύματος τής γειτονίας του όφθαλμου επιγιγνομένη έμβύθισις αύτου έν τῷ κόγχῳ, ως ιδίᾳ παρατηρείται επί τρώσεως του άνω κογχικοῦ χείλους. Συνεπώς υπό τήν άνωτέρω έπισημαίαν δέον νά μή συμπεριλαμβάνηται ό ένοφθαλμος, όστις είναι έπακόλουθος άμέσου επί του όφθαλμου τραύματος, ως π. χ. επί ειςδύσεως όξέος άντικειμένου έν τῷ κόγχῳ ή επί τρώσεως του όφθαλμου δια κέρματος βοός. 'Εν τοιαύταις περιπτώσεσι παρατηρήθη ότι τό τραῦμα επήνεγκε τήν εις τήν ρινικήν κοιλότητα ή τό ίγμόρειον άντρον έκβολήν του όφθαλμου.

Γνησίας, ως ειπείν, περιπτώσεις τραυματικού ένοφθαλμου, ό Daulnoy¹ συνήθροισε περίπου τεσσαράκοντα. Ταύταις δέον νά προστεθῆ και ή έπομένη περίπτωση :

'Ο κ. Ν... , ηλικίας 58 ετών, έλαβε δια τέμνοντος όργάνου διάφορα τραύματα, ών έν ένετοπίζετο κατά τό άνω δεξιόν κογχικόν χεί-

λος. Δύο μετά τόν τραυματισμόν ήμέρας έπισκεφθέντες τόν άσθενῆ παρατηρήσαμεν εις τόν όφθαλμόν και τήν περιοφθαλμιον χώραν τά εξής: 'Εν τῷ άνω κογχικῷ χείλει κατά τό έτω τριτημόριον αύτου ύφίστατο τραῦμα γραμμοειδές καθετον μήκους 1 έ.μ. άφορών μόνον τά μαλακά μέρη· τό άνω βλέφαρον ήτο έξωδηκός, ό βολβός δ' αύτός πλήν ευρείας εκχυμώσεως ουδεμίαν άλλην άλλοίωσιν έφερεν. 'Ενεκα δέ τής γενικῆς του άρρώστου καταστάσεως δέν έπεχειρήσαμεν τήν όφθαλμοσκόπησιν αύτου άρκεσθέντες εις τήν πρόχειρον εξέτασιν τής όξυδερκειας, ήτις ουδεμίαν κατεδείκνυεν άλλοίωσιν. Σημειωτέον ότι ό βολβός κατά τήν προς τά πρόσω και κάτω κλίσιν τής κεφαλῆς δέν μετέβλεθεσιν, πίεσις δ' επί του κογχικοῦ χείλους ουδεμίαν προκύβει ευαισθησίαν, δι' ής ήδυνάμεθα νά παραδεχθώμεν κατάγμζ του όστου.

Μετά παρέλευσιν δέκα από του τραυματισμοῦ ήμέρας τό τε οίδημα του βλέφαρου και τό εκχύμωμα του βολβικοῦ επιπεφυκότος σχεδόν εξηλείφθησαν, ό δέ άρρωστος έπαρουσίαζε τά εξής φαινόμενα: 'Ο δεξιός όφθαλμός ήδράζετο 4 χιλιοστόμετρα βυθιώτερον του άριστερου όφθαλμου έν τῷ κόγχῳ, έφαινετο δέ καθόλου σμικρότερος ή βλεφαρική σχισμή ήτο στενωτέρα, του ύψους αύτης άνερχομένου κατά τήν προς τά πρόσω ίξιν του βλέμματος εις 11 χμ. έν ῶ τό ύψος τής σχισμῆς του άριστερου ήτο 14 χμ. Αι κινήσεις του βολβου κατά φύσιν έχοντας τήν ὄψιν είχαν τήν αύτήν ως και οί του ύγιους όφθαλμου έκτασιν διπλωπία και κατά τήν δι' έγχρόου ύαλου εξέτασιν δέν ύφίστατο. 'Η τάσις του όφθαλμου ήτο φυσιολογική, τό ευρος τής κόρης ήσαν τῷ τής κόρης του ύγιους όφθαλμου και ή άνείδρασις αύτης κατά φύσιν. 'Η όξυδερκεια άνερχετο κατ' άμφοτέρους τούς όφθαλμούς εις $\frac{6}{8}$ βελτιουμένη εις $\frac{6}{8}$ τῆ προσθέσει +1.50 διςπτρίας. 'Η έκτασις του όπτικοῦ πεδίου ήτο φυσιολογική. 'Τό όφθαλμοσκόπιον ουδεμίαν του βυθοῦ του όφθαλμου άνεύρισκεν άλλοίωσιν.

'Εκ των άναγραφέντων συμπτωμάτων δῆλον γίνεται, ότι πρόκειται περιπτώσεως κυρίως *τραυματικοῦ ένοφθαλμου* επιτυμβαντος μετά τρώσιν έλαττοράν του άνω κογχικοῦ χείλους άνευ κατάγματος των όστεινων του

1. Daulnoy. De l'ophthalmie traumatique. 1899.

κόγχου τοιχωμάτων, δι' οὐ ἡδύνατο νὰ προκύψῃ αὐξήσις τῆς περιεκτικότητος αὐτοῦ, συνεπῶς δ' ἡ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ δὲν ὑφίστατο πάρεσις τοῦ ἀνυψωτῆρος τοῦ βλεφάρου, ὡς παρατηρήθη ἐπὶ τινων περιπτώσεων, οὔτε τοιαύτη τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν, ὡς π. χ. ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ Maklakow¹, ὅστις ἀναφέρει καὶ ἐλαφρὰν στένωσιν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου, ἣν ὁ ἡμέτερος ἄρρωστος, ὡς ἐρρήθη, δὲν ἐπαρουσίαζεν. Τὸ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα τῆς ὀφθαλμοσκοπικῆς ἐξετάσεως τοῦ βυθοῦ συμφωνεῖ πρὸς τὰς παρατηρήσεις τῶν συγγραφῶν, καθ' ἃς οὗτος ἐν γένει εἶναι φυσιολογικός.

Πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ἀναγράφομεν τὰς ἐξῆς θεωρίας:

Ὁ Lang² ἀποδίδει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου εἰς εὐρυνσιν τοῦ κόγχου, ἕνεκα κατάγματος ἢ καταβυθίσεως μοίρας τοῦ ὀστείου τοιχώματος. Ἐν τῇ περιπτώσει αὐτῇ ὁ ὀφθαλμὸς ἐμβυθίζεται τῇ ἐπιρρεῖα τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι ἡ ὀστέϊνη.

Ὁ Gessner³ καὶ ὁ Löw⁴ ἐμόρφωσαν τὴν θεωρίαν τῆς συσπάσεως τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἐν τῷ κογχικῷ ἱστῷ ἀναπτύσσεται φλεγμονώδης ἐπεξεργασία ὀφειλομένη τῷ τραυματισμῷ τοῦ περιοστίου.

Ἡ τρίτη θεωρία εἶναι ἡ νευρική. Κατὰ αὐτὴν ὁ Schapringer⁵ ὑποτίθησιν ὅτι βλάβη τις τῶν ἰνῶν τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου παράγει ἐνοφθαλμὸν διὰ παραλύσεως τοῦ κογχικοῦ μυὸς τοῦ Müller. Τούαντίον ὁ Beer⁶ παραδέχεται οὐχὶ παράλυσιν ἀλλὰ διέγερσιν

τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου. Διὰ ταύτης παράγεται σπασμὸς τῶν ἀγγείων, ὡς ἐκ τούτου δ' ἑλλιπῆς θρέψις τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ, ἣν παρακολουθεῖ ἐμβύθισις τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ Rohmer¹ ἀπέδωκε τὸν ὑπ' αὐτοῦ παρατηρηθέντα ἐνοφθαλμὸν εἰς ἐξαφάνισιν ἢ τοῦλάχιστον ἐλάττωσιν τοῦ λιπώδους ἱστοῦ τοῦ κόγχου, συνεπεία τροφικῆς διαταραχῆς ἐπακολούθου νευρικῆς βλάβης παραχθείτη ὑπὸ τοῦ τραύματος. Ὁ Himly καὶ Fuchs² ἐξήγησαν τὴν γένεσιν τοῦ ἐνοφθάλμου ἐπὶ περιπτώσεώς τινος, ἐκ τῆς ἐπ' αὐτῆς ὑφισταμένης παραλύσεως τοῦ μείζονος καὶ ἐλάσσονος λοξοῦ μυός.

Ὁ Maklakow³ παραδέχεται περιφερικὴν βλάβην τοῦ συμπαθητικοῦ, ἐπειδὴ δὲ συνυπάρχουσι καὶ πάρεσις τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν, πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν ὑποτίθησι τὴν βλάβην ἑδραζομένην καθ' ὃ μέρος τὰ ἐνδιαφερόμενα νεῦρα ἀποτελοῦσι δέσμη, ἥτοι εἰς ἀπόστασιν 4 περίπου χμ. πρὸ τοῦ ὀπτικοῦ τμήματος καὶ ἀκριβῶς ὀπισθεν τοῦ βλεφαριδικοῦ γαγγλίου. Κατὰ τὸ μέρος τοῦτο τὰ ὀφθαλμικὰ νεῦρα περιβάλλουσι τὴν ὀφθαλμικὴν ἀρτηρίαν. Ἐὰν ἤδη βλάβη τις διαρρήξῃ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, θὰ προκύψῃ αἰμορραγία, ἐπαγομένη πρῶτον μὲν ἐξ ὀφθαλμοῦ εἶτα δὲ διὰ νευρικῆς διεγέρσεως ρυτπασιν μυϊκῆν. Διὰ τῆς αἰμορραγίας προκύπτει, ὡς παραδέχεται ὁ Maklakow, βλάβη τῶν νεύρων τῶν διελαιονόντων τὴν χώραν αὐτὴν.

Ἐπὶ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφῆς ἐξάγεται, δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ ὀστέϊνη θεωρία, καθότι οὐδὲν φαινόμενον ἐπέτρεπε νὰ συμπεράνωμεν βλάβην τῶν ὀστέϊνων τοιχωμάτων τοῦ κόγχου, δυναμένην νὰ ἄρῃ τὴν φυσιολογικὴν σχέσιν τοῦ χώρου τοῦ κόγχου πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Φρονοῦμεν ὁμῶς, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ὅτι ἡ τοιαύτη περίπτωσις δέον ν' ἀποκλείηται τῶν κυρίως περιπτώσεων τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου.

Καὶ ἡ θεωρία τῆς συσπάσεως τοῦ κογχικοῦ ἱστοῦ, ἕνεκα φλεγμονῆς αὐτοῦ ἥκιστα εἶναι ἐφαρμόσιμος ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως, ἐπειδὴ τὸ διαρρηῦσθαι ἀπὸ τῆς τρώσεως δε-

1. Maklakow. De l'enophtalmie traumatique. *Klinique ophtalmol.* ἀριθ. 4, 1898.

2. Lang. Traumatic enophtalmus with retention of perfect acuity of vision. *Transactions of the ophtalmol. Society* τόμ. IX σελ. 41.

3. Gessner. Enophtalmus traumaticus. *Archiv für Augenheilkundey* τόμ. XVIII σελ. 297.

4. Löw. Beitrag zur Lehre von Enophtalmus. 1890.

5. Schapringer. Beitrag zur Casuistik des Enophtalmus traumaticus. *Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde* τόμ. XXXI σελ. 309.

6. Beer. Studien über den traumatischen Enophtalmus. *Archiv für Augenheilkunde* XXV σελ. 315.

1. Rohmer. Uu cas d'enophtalmie traumatique. *Annales d' Oculist.* Octobre 1899.

2. Fuchs. *Wiener Klinische Monatschrift.* A. 10.

3. Maklakow. *Loc. cit.*

καήμερον χρονικόν διάστημα είναι λίαν βραχὺ πρὸς συντέλειαν τοιαύτης ἐπεξεργασίας. Περαιτέρω τοιαύτη φλεγμονή εἶδει νὰ παρακολουθῆται ὑπὸ συμφύσεων τοῦ βολβοῦ πρὸς τοὺς περιβάλλοντας αὐτὸν ἰστούς μετὰ συνεποῦς περιορισμοῦ τῶν κινήσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ εὐκίνησις ὁμῶς τοῦ βολβοῦ διετηρήθη ἐπὶ τῶν πλείστων παρατηρηθεισῶν περιπτώσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας, τοῦθ' ὅπερ ἀποκλείει τὴν ἐπὶ ταύτης παραδοχὴν τῆς φλεγμονώδους τοῦ ἰστοῦ τοῦ κόγχου συσπάσεως.

Ἡ νευρική θεωρία ἢ ἐρειδομένη ἐπὶ τῆς παραλύσεως τοῦ συμπαθητικοῦ τυγχάνει ἢ μᾶλλον πρόσφορος πρὸς διασάφην τοῦ αἰτίου τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου. Εἰς τὴν ἐδραΐωσιν τῆς θεωρίας ταύτης συμβάλλουσιν αἱ τε γνώσεις ἡμῶν ἐκ τῆς φυσιολογίας καὶ αἱ κλινικαὶ παρατηρήσεις. Ἐὰν τμηθῆ ἡ τραχηλικὴ μοῖρα τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου, προκύπτει συστολή τῆς κόρης, καὶ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ ἐν τῷ κόγχῳ. Ἐνεκα τῆς ἐμβυθίσεως τὰ βλέφαρα πλησιάζουσι πρὸς ἄλληλα κατὰ τι καὶ ἢ βλεφαρική σχισμὴ φαίνεται ὡς ἐκ τούτου ἦττον τῆς κατὰ φύσιν εὐρείας. Καὶ ἡ μὲν συστολή τῆς κόρης ἀποδίδεται εἰς παράλυσιν τοῦ διαστολέως τῆς κόρης, ἢ δὲ ἐμβύθισις τοῦ βολβοῦ εἰς τὴν παράλυσιν τοῦ κογχικοῦ μυδὸς τοῦ Müller. Περαιτέρω παρατηρεῖται διαστολή τῶν ἀγγείων τοῦ ἡμίσεος τοῦ προσώπου κατὰ τὴν παράλυτον πλευράν, ὡς καὶ ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν φυσιολογικῶν τούτων πειραμάτων βεβαιοῦνται διὰ τῶν κλινικῶν παρατηρήσεων, ἀφ' ὅτου ἡ ἐκτομὴ τοῦ συμπαθητικοῦ ἐφηρμόσθη ἐν τῇ θεραπευτικῇ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξοφθάλμου μετὰ βρογχοκλήης, τοῦ γλαυκώματος καὶ τῆς ἐπιληψίας. Οὕτως ὁ Jaboulay¹ παρετήρησε, μετὰ ἐκτομὴν τοῦ συμπαθητικοῦ ἐπὶ ἐπιληπτικοῦ τινος, τὴν ἀνάπτυσιν ἐνοφθάλμου. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἐξετέλεσεν ἐπὶ ἐξοφθάλμου μετὰ βρογχοκλήης τὴν αὐτὴν ἐγχείρησιν, καὶ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἐξοφθάλμου. Ἐπίσης ὁ Jonnesco² ἔτρε κατὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ

ἐξοφθάλμου τῆς νόσου τοῦ Basedow, διὰ τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ αὐχενικοῦ συμπαθητικοῦ.

Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἐν τῷ συμπαθητικῷ νεύρῳ δεόν ν' ἀναζητήσωμεν τὸ αἷτιον τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου καὶ δὴ εἰς παράλυσιν καὶ οὐχὶ διέγερσιν αὐτοῦ, ὡς φρονεῖ ὁ Beer, καθότι ἐπὶ τῆς τελευταίας, ὡς φυσιολογικὰ πειράματα δεικνύουσι, προκύπτουσι τάναντία ἢ ἐπὶ τῆς παραλύσεως, ἦται διαστολή τῆς κόρης, μειζων εὐρυνσις τῆς βλεφαρικής σχισμῆς, σπασμοὶ τῶν ἀγγείων καὶ ἐξοφθαλμος.

Ἡ παρατήρησις ἡμῶν ἀποτελεῖ ἀξιοσημείωτον συμβολὴν εἰς τὴν νευρικήν θεωρίαν, ἥτοι τὴν παράλυσιν τοῦ συμπαθητικοῦ, ἣν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει παραδεχόμεθα ὡς τὸ αἷτιον τῆς γενέσεως τοῦ ἐνοφθάλμου. Ἐνταῦθα οὔτε κάταγμά τι τοῦ κόγχου οὔτε φλεγμονὴ τοῦ ἰστοῦ αὐτοῦ οὔτε παράλυσίς τις ὀφθαλμικοῦ μυδὸς, δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει, ὡς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ ἀρρώστου ἐξάγεται. Ὡς πρὸς τὴν ἔδραν τῆς βλάβης τοῦ συμπαθητικοῦ, ὡς ὁ Maklakow καὶ Rohmer, φρονούμεν, ὅτι αὕτη δεόν νὰ ἦται περιφερικὴ καὶ ἔνδοκογχική, καθότι ἡ τομὴ τοῦ τραχηλικῶν συμπαθητικοῦ ἐπάγεται πλὴν τοῦ ἐνοφθάλμου καὶ ταραχὰς ἀγγειακῆς, αἰτινὲς ὁμῶς ἐλλείπουσιν ἐπὶ τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου. Ἐχόντες δὲ ὑπ' ὄψει ὅτι κατὰ τοὺς φυσιολόγους αἱ ἐν τῷ κόγχῳ παραλλαγαὶ τῆς θέσεως τοῦ βολβοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς δράσεως τοῦ κογχικοῦ μυδὸς Müller, παραδεχόμεθα ὡς πρόσφορον πρὸς ἐξήγησιν τῆς γενέσεως τοῦ ἐνοφθάλμου ἐπὶ τῆς ἡμετέρας περιπτώσεως τὴν θεωρίαν τοῦ Schapringger, καθ' ἣν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ τραύματος τοῦ κογχικοῦ χεῖλους, προκύπτει βλάβη τις τῶν συμπαθητικῶν ἰνῶν μετὰ συνεποῦς παραλύσεως τοῦ κογχικοῦ μυδὸς τοῦ Müller. Δὲν διελευκάνθη ὁμῶς εἰςέτι κατὰ ποῖον τρόπον δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ τοιοῦτον τραῦμα καὶ προκαλέσῃ παράλυσιν τῶν τὸν ῥηθέντα μὲν ἐννευρῶντων συμπαθητικῶν ἰνῶν. Καὶ ὅταν μὲν τὸ τραῦμα ἦναι τοιοῦτον ὥστε νὰ προκύψῃ αἰμορραγία ἔνδοκογχική, μάλιστα δὲ

1. Jaboulay. La section du Sympathique cervical dans les effets sur la vision chez l'homme. Lyon médical. 10 Nov. 1895.

2. Jonnesco. La resection totale et Bilaterale

du Sympathique cervical Annales d'Oculistique Mars, 1897.

καθ' ὃ μέρος φρονεῖ ὁ Maklakow, τότε ἡδύνατο νὰ παραδεχθῆ τις διὰ τὴν ἐκφυθεῖσα ποσότης αἵματος πιέζουσα τὰς συμπαθητικὰς ἴνας παραλύει αὐτάς· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καταληπτὴ ἐπίσης ἔσται καὶ ἡ ἐπὶ τινων περιπτώσεων παρατηρηθεῖσα πάρεσις τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν. Ἄλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ἡμῶν ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὴ, καθότι ἐπ' αὐτῆς ἐλείπον φαινόμενα ἐνδοκογχικῆς αἱμορραγίας. Ἡμεῖς πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ ἐπηρείας τοῦ τραύματος ὑποτιθέμεθα, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐνεργεῖται ἐρεθισμὸς ἐπὶ τοῦ ὑπερκογχίου νεύρου, ὅστις μεταβιβαζόμενος διὰ τοῦ βλεφαριδικοῦ γαγγλίου εἰς τὴν συμπαθητικὴν ρίζαν αὐτοῦ παρακλύει τὴν λειτουργίαν αὐτῆς καὶ ἐπάγεται παράλυσιν τῶν τῶν κογχικῶν μῦν τοῦ Müller ἐννευρούτων συμπαθητικῶν ἰνῶν. Εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἀγόμεθα ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ὁ τραυματικὸς ἐνόφθαλμος ἀναπτύσσεται ἰδίᾳ ἐπὶ τραύματος τοῦ κογχικοῦ χείλους ἐντοπιζομένου κατὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ὑπερκογχίου νεύρου, ὡς συνέβη ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου. Ἄν ἡ ἐπίσχεσις τῆς λειτουργίας τῆς συμπαθητικῆς ρίζης ὑφίσταται ἐπὶ μακρότερον χρόνον, τότε δύναται νὰ προκύψῃ ἐκφύλισις τῶν συμπαθητικῶν ἰνῶν καὶ ἐπομένως ὁ ἐνόφθαλμος νὰ καταστῆ μόνιμος. Τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν ταύτην ἴσως δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Björström¹ εἰς νευραλγίας τοῦ τριδύμου νεύρου ἀποδιδουμένη περίπτωσις ἐνοφθάλμου.

Ἡ πρόγνωσις τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου δύναται καὶ πρὸς τὴν ὄρασιν νὰ ἦναι κακὴ, ἐὰν οὗτος ἀναπτυχθῆ ἕνεκα κατάγματος τῶν τοιχωμάτων τοῦ κόγχου ἢ ἐνδοκογχικῆς αἱμορραγίας.

Ἐν ταῖς περιπτώσει ταύταις δῆλον εἶναι ὅτι δύναται νὰ ἐπέλθῃ βλάβη τοῦ ὀπτικού νεύρου, συνεπαγομένη τὴν ἀτροφίαν αὐτοῦ. Οὕτω δ' ἐξηγεῖται ὅτι περιπτώσεις τινὲς κατέληξαν εἰς τυφλῶσιν. Ὅταν ὁμοίως πρόκηται περὶ ἐνοφθάλμου, ὑφειλομένου εἰς τὴν ἀνωθι βῆθειαν αἰτίαν, τότε ἡ πρόγνωσις ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῆ

καλὴ, ἐπειδὴ ἀπλὴ μόνον παράλυσις τοῦ συμπαθητικοῦ δὲν δρᾷ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τὴν ὄρασιν, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐπὶ παθήσεων (π. χ. ἐπιληψίας) μετὰ φυσιολογικῆς ὁράσεως τελεσθεισῶν ἐκτομῶν τοῦ συμπαθητικοῦ. Καὶ ἡ ἡμετέρα περίπτωσις ἐπιτρέπει νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πρόγνωσις καλὴ, ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν, καθότι παρήλθεν ἤδη τρίμηνον διάστημα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐνοφθάλμου, χωρὶς ἡ ὀξυδέρκεια νὰ ἀλλοιωθῆ πως. Ἡ πρόγνωσις ὁμοίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἐπίσης εὐνοῦς καὶ ὅσον ἀφορᾷ αὐτὴν τὴν τοῦ βολβοῦ ἐμβύθισιν καὶ ἰδίᾳ δ' ὅταν αὕτη ὑφίσταται πρὸ ἀρκούντος χρόνου, ὥστε αἱ παραλυθεῖσαι ἴνες τοῦ συμπαθητικοῦ νὰ ὑπέστησαν ἤδη ἐκφύλισιν. Ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου τοῦλάχιστον ἀρρώστου ἔχομεν ἐλαφρὰν μόνον βελτίωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου.

Ὡς πρὸς τὴν *θεραπείαν* τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ὁ Darier¹ ἐξετέλεσε τὴν τενοντοτομίαν τῶν ὀρθῶν μυῶν, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ὅτι αὕτη ἐπὶ τοῦ στραβισμού παρακολουθεῖται ὑπὸ ἐξοφθάλμου. Ἡ θεραπεία ὁμοίως αὕτη καὶ περ βελτιοῦσα τὸν ἐνόφθαλμον, εἶναι συμπτωματικὴ μόνον, μὴ πληροῦσα τὴν ἐνδειξιν, ἥτις ἀπορρεῖ ἐκ τῆς πιθανωτέρας αἰτίας τῆς νόσου, ἥτοι τῆς παραλύσεως τοῦ συμπαθητικοῦ. Πρὸς ταύτην ἐνδείκνυται ἡ ἐπὶ τοῦ τραχηλικοῦ συμπαθητικοῦ ἐφαρμογὴ τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, δι' οὗ ὁ Rohmer² ἔσχεν ἐλάττωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου ἀξιοσημείωτον. Καὶ ἡμεῖς ἐφαρμόσαντες ἀσθενὲς συνεχῆς ρεῦμα ἔσχομεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου ἐλαφρὰν βελτίωσιν τοῦ ἐνοφθάλμου αὐτοῦ.

Ὁ κ. *Γαβριηλίδης* ἐπιβεβαιῶν ἀπὸ ἰδίας ἀντιλήψεως τὴν διάγνωσιν τῆς παθήσεως καὶ ἀναδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς παρατηρήσεως διὰ τὴν σπανιότητα αὐτῆς.

Ὁ κ. *Νούλης* ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱπποκράτης ἤδη ἐπέδιωξε νὰ ἐξηγήσῃ ὅτι ἐπέρχεται καταστρεπτικὸς ἐνόφθαλμος ἕνεκα τραύματος τοῦ ὑπερκογχικοῦ νεύρου· διὰ δὲ τῆς ἐργασίας τοῦ κ. Μπίστη μανθάνομεν ὅτι καταστροφαὶ ὀφθαλμῶν ἐπιγί-

1. Björström. Fall of vasomotorish Enophthalmus. Upsala. läkareförm. förh, τόμ. X σελ. 378. 1875.

1. Darier. Clin. ophthalmol. αρ. 4. 1898.

2. Rohmer. Loc. cit. Loc.

γνονται ἐκ παθήσεως τοῦ συμπαθητικοῦ νεύρου. Ἐρωτᾷ μήπως ἦτο δυνατόν διὰ τῆς θυροειδίνης, ἧς χρήσις ἐπιτυχῆς γίνεται κατὰ τῆς νόσου τοῦ Basedow, ἦτις κατὰ τὰς νεωτέρας δὲ θεωρίας σχεσίαν ἔχει πρὸς τὸ συμπαθητικόν, νὰ ἐπέλθῃ βελτίωσις εἰς τὸν ἐνόφθαλμον.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** γνωρίζει ὅτι κατόπιν χρήσεως θυροειδίνης ἐπῆλθον παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις τῆς θηλῆς τοῦ ὀπτικού νεύρου.

Εἶτα ὁ κ. **Παπανικολάου** λέγει τὰ ἑξῆς: Πάντες γνωρίζομεν τὴν ἀδημονίαν ἢν αισθάνονται οἱ ἄρρωστοι ὅταν ὁ ἰατρὸς ἐπιζητῇ διὰ μαχαιριδίου νὰ διανοίξῃ ἔστω καὶ ἐν ἐλάχιστον ἀπόστημα αὐτῶν. Ἡ ἀδημονία αὕτη παρά τισιν ἀσθενέσι κορυφούται εἰς πανικόν, ἰδίᾳ ὅταν πρόκηται νὰ γίνῃ χρήσις μαχαιρίου ἐντὸς τοῦ λαίμου, οὕτως ὥστε πολλακίς ὁ ἰατρὸς ἀπαξ ἀνασπάσας μάχαιραν ἀναγκάζεται ἀπρακτος νὰ βάλῃ αὐτὴν αὐθις ἐντὸς τῆς θήκης καὶ νὰ φύγῃ ἴσως περίλυπος διὰ τὴν μὴ ἐπιτέλεσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ φόβου τῶν ἀρρώστων καὶ ὁ ἰατρὸς ἔστιν ὅτε καταλαμβάνεται ὑπὸ δειλίας τινός, ὅταν διὰ τοῦ μαχαιριδίου σκοπῇ καὶ κατὰ τοὺς κανόνας ἀκόμη τῆς τέχνης νὰ διανοίξῃ ἀμυγδαλικόν ἢ περιαμυγδαλικόν τι ἀπόστημα· ὁ φόβος προέρχεται ἰδίως ἀπὸ ἐνδεχόμενον τραυματισμὸν κλάδου τινός τῆς ἀγιούσης φαρυγγαίας ἀρτηρίας κατὰ τὸ πρόσθιον ὑπερώιον τόξον. Ἄλλοτε ἡ ἀμηχανία τοῦ ἰατροῦ εἶναι μεγάλη ὅταν ἡ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη ἐγχείρησις ἀντὶ πύου μόνον σταγόνας τινὰς αἵματος ἔφερον εἰς φῶς. Τοῦτο δυστυχῶς συμβαίνει καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μᾶλλον δοκίμους περὶ τὰ τοιαῦτα. Ὁ ἐγγηράσας π.χ. ἐν τῇ λαρυγγολογίᾳ καθηγητῆς M. Schmidt ἀναφέρει ὅτι κατορθώνει νὰ διανοίξῃ ἐπιτυχῶς 95% περιαμυγδαλικά ἀποστήματα διὰ τοῦ μαχαιρίου, οὕτως ὥστε ἀποτυγχάνει 5%.

Αἱ ἀποτυχίαι αὗται, ἰδίως ἀπὸ 3 ἐτῶν ἤδη, μὲ ἠνάγκασαν ν' ἀλλάξω πορείαν ἐν τῇ ἐγχειρήσει τῶν ἀποστημάτων τούτων καὶ ν' ἀκολουθῆσω τὴν ἀντίθετον φορὰν

ἐκείνης, ἢν συνήθως ἀκολουθοῦσι ταῦτα πρὸς αὐτόματον ἐκκένωσιν διὰ τῆς ἀμυγδαλῆς. Πρὸς τοῦτο εἰσάγω ὅσον τὸ δυνατόν βαθέως τὸ ἄκρον μιᾶς ὀρθογωνίως κεκαμμένης μήλης διὰ τῶν ἀνωτέρω ἰδίως κρυπτῶν τῆς ἀμυγδαλῆς ἀλληλοδιαδόχως μέχρις ὅτου παρατηρήσω πύον ἐκρέον παρά τὴν μήλην. Τότε διὰ τῆς κρύπτης ἐκείνης εἰσάγω τὸ ρύγχος κεκλεισμένης λαβίδος ἐντὸς τῆς ἀμυγδαλῆς εἰς ἐφικτὸν βάθος καὶ διανοίγω εἶτα τὰ σκέλη αὐτῆς, τὸ δὲ πύον ἐκρέει τότε διὰ τῆς διευρυθείσης ὁδοῦ ἀκωλύτως. Ἡ ἀνίχνευσις τοῦ πύου ἀπαιτεῖ ἰκανὴν ὑπομονὴν ἐκ μέρους πρὸ παντὸς τοῦ ἰατροῦ· ἐνίοτε ὅμως οὗτος ὁδηγεῖται δι' ἐκκρίματος, ὅπερ ἀναβλύζει διὰ τινος κρύπτης, νὰ ἐπιτύχῃ τάχιστα τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, τῆς ἐκκένωσης τοῦ ἀποστήματος διὰ τῆς μεθόδου ταύτης. Τῆς μεθόδου ταύτης ἐπισησάμην χρήσιν ἐπιτυχῇ ἐν ἀρχῇ καὶ εἰς ἐκείνας τὰς περιπτώσεις παρ' αἷς ἠστόχησα τοῦ σκοποῦ μου διὰ τοῦ μαχαιρίου, οὕτως ὥστε τοῦτο παρ' ἐμοῦ ἀπὸ πολλοῦ οὐδόλως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν εἰς τὴν διανοίξιν τοιούτων ἀποστημάτων.

Ἡ μέθοδος αὕτη, ἧς χρήσιν ποιούμαι ἀπὸ 3 ἐτῶν, εἶχεν ἤδη ἐπινοηθῆ καὶ δημοσιευθῆ σχεδὸν ὡς περιέγραψα ὑμῖν ταύτην ἐν ἀγνοίᾳ μου ἐν τῇ Münch. med. Wochenschrift, 1896, ὑπὸ τοῦ J. Kilian καὶ Ruault (Mercredi medical. 1893), μόλις δ' ἐσχάτως μοι ἐγένετο γνωστή. Ἐκρίνα ὅμως καλὸν ν' ἀναφέρω αὐτὴν ἐνταῦθα, διότι ἀλλαχόθεν (Escat, Maladies du Pharynx. 1901) κατακρίνεται ἀδίκως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙΑ

23 Ἰανουαρίου 1902.

Προεδρία I. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἀνακοινοῦται περὶ **Διονίνης ἐν τῇ Ὀφθαλμιατρικῇ τάδε:**

Κύριοι,

Ἡ Διονίνη καίτοι μετρεῖ δύο μόλις ἔτη ἀφότου εἰσῆχθη ὡς θεραπευτικὸν μέσον ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ, ταχέως ἀνεδείχθη ἀνωτέρα

των κοινών επαίνων, δι' ὧν συνήθως περιθάλλεται, ὡς νεογέννητόν τι βρέφος, πᾶν νέον φάρμακον ἐν τῇ πρώτῃ ἐμφανίσει. Ἐπειδὴ δὲ παρατηρῶ ὅτι παρ' ἡμῖν δὲν ἐγένετο εἰσέτι ἐν οὐδενί περιοδικῶ ἢ σωματικῶ ἢ ἀρμόζουσα περιγραφή τῶν θεραπευτικῶν ιδιοτήτων καὶ ἀρετῶν, τῶν ἐνδείξεων καὶ τῶν θετικῶν ἢ ἀρνητικῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, σπεύδω νὰ κινήσω τὸ διαφέρον ὑμῶν ὑπὲρ τοῦ νέου τούτου φαρμάκου διὰ συντόμου ἐκθέσεως τῶν περὶ αὐτοῦ μέχρι τοῦδε εἰρημένων καὶ τῶν πορισμάτων ἀτομικῆς μετ' αὐτοῦ γνωριμίας.

Ἡ διονίνη ὡς χημικὸν σῶμα ἦτο γνωστὸν ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν,¹ ἀναφέρεται δὲ ὁ γάλλος χημικὸς Grimaux ὡς παρασκευάσας αὐτὸ τὸ πρῶτον τῷ 1880 ὑπὸ τὸ ὄνομα Codethyline. Κατατάσσεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς μορφίνης καὶ τῆς κωδεΐνης, ἐνθὰ ἡ μὲν κωδεΐνη εἶχει τύπον μεθυλομορφίνης ($C^{17} H^{18} (CH^3) NO^3 + H^2O$), ἡ δὲ διονίνη αἰθυλομορφίνης ($C^{17} H^{18} (C^2H^5) NO^3, HCL + H^2O$) ὑδροχλωρικῆς. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἡ μὲν κωδεΐνη² μετὰ τῆς μορφίνης εὐρίσκονται ἐν τῇ ἐνοργάνῳ φύσει (ὡς ἀλκαλοειδῆ τοῦ ὀπίου), ἐνῶ ἡ διονίνη παρασκευάζεται ὑπὸ τῆς τέχνης διὰ χημικῶν ἀντιδράσεων καταλλήλων ἐπὶ τῆς μορφίνης καὶ ἀντικαταστάσεως ἐνὸς ἀτόμου Ἡ τῆς ρίζης ($C^{17} H^{19} NO^3 + H^2O$) διὰ τῆς μονοδυνάμου πνευματορριζῆς τοῦ αἰθυλίου (C^2H^5).

Ἄλλ' ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς εἰς τὴν θεραπευτικὴν πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς κωδεΐνης καὶ τῆς μορφίνης ἔλαβε χώραν μόλις τῷ 1898³, ὀφείλεται δὲ εἰς τὴν γνωστὴν ἤδη (Pouchet) καὶ ἰδιάζουσιν ὑπεροχὴν τῶν φαρμακοδυναμικῶν ιδιοτήτων, ἣν παρουσιάζουσι πᾶσαι αἱ αἰθυλικαὶ ἐνώσεις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς μεθυλικὰς καὶ μὴ ἀλκαλικὰς ἐνώσεις ἐν ταῖς διαφοροῖς σειραῖς τῶν πολυατομικῶν ἐνώσεων τοῦ ἀνθρακος. Πράγματι δὲ τῷ 1898 ὁ

Mering πρῶτος παρακινήθεις ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἐμελέτησε τὰς φαρμακολογικὰς καὶ κλινικὰς ιδιότητες τῆς διονίνης καὶ ἰσχυρῶς ἐμπράκτως περὶ τῆς ὀρθότητος ἐκείνης. Εὐρεν ὅτι τὸ ἀλκαλοειδὲς τοῦτο εἶχε σπουδαία προσόντα. Ἐν πρώτοις ἡ διαλυτότης αὐτοῦ ἦτο πολὺ ὑπερτέρα ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν μορφίνην, τὴν ἠρωΐνην, τὴν περονίνην καὶ τὴν κωδεΐνην (100 μέρη ὕδατος 15° διαλύουσι 14 μ. διονίνης), ἐξ οὗ ταχύτερα ἀπορρόφησις καὶ ἀπέκκρισις. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐνήργει πολὺ ἠπιώτερον ἅμα καὶ ἀποτελεσματικώτερον ἐν πολλοῖς ἢ ἡ μορφίνη καὶ ἡ κωδεΐνη. Τούτου ἕνεκα εἰσῆχθη ταχέως ἐν τῇ παθολογίᾳ ὑπὸ τῶν Schraeder καὶ Koste πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν εἰρημένων ναρκωτικῶν ἰδίως ἐπὶ τῶν στηθικῶν νοσημάτων, ἐπὶ τῶν μορφινομανῶν, ἐπὶ τῶν μελαγχολικῶν κατὰ τὰ στάδια τῶν διεγέρσεων κτλ.¹

Ἄλλ' ἂν καὶ ἐν τῇ παθολογίᾳ ἡ διονίνη ἐπέδειξε σπουδαία πλεονεκτήματα, ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ ὅμως ἀνέτειλεν αἰφνης ὡς ἀστὴρ θεραπευτικὸς πρῶτης δυνάμεως, ἕνεκα ιδιότητος ἀκεσωδύνου ὄλως ἰδιαζούσης. Πρῶτην ἀπόπειραν ἐφαρμογῆς τῆς διονίνης ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ ἐποιήσατο τῷ 1899 ὁ ἐν Breslau ὀφθαλμιατρός Wolffberg², ἀπεπλανήθη ὅμως ἐξ ἐτέρας οὐκ εὐκαταφρονήτου ιδιότητος τοῦ φαρμάκου τοῦ νὰ προκαλῆ συχνάκις ὀρρώδη ἐξοίδησιν (χῆμωσιν), ἐνίοτε μάλιστα ἐντονωτάτην, τοῦ ἐπιπεφυκότος εἶτε ἐν μέρει εἶτε ἐν συνόλῳ μῆτε τῶν βλεφάρων ἐξαιρουμένων. Διὸ ἐν ταῖς πρώταις αὐτοῦ μελέταις ἐξαίρει οὗτος τὴν λυμφαγωγὸν ιδιότητα τῆς διονίνης συγκρίνων αὐτὴν πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ἐνέσεων τοῦ χλωριούχου νατρίου καὶ τοῦ κυανιούχου ὕδραρ-

1. Ἡ χρῆσις τῆς διονίνης εἶναι παρομοία τῇ τῆς κωδεΐνης Δίδεται ἐφ' ἀπαξ μέχρι 0,03 γρ. καὶ δις ἢ τρις τῆς ἡμέρας 0,01 γρ. μέχρι 0,02 γρ. Ἄλλὰ χρησιμοποιεῖται ἄριστα καὶ εἰς ὑποδορεῖς ἐνέσεις 0,15 γρ. μέχρι 0,03 γρ. ἐκάστοτε. Ἐπὶ τῶν μορφινομανῶν ἡ δόσις ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ ἔθιμου τοῦ πάσχοντος ἀπὸ 0,05 γρ. μέχρι 0,10 γρ. καὶ 1 γραμμαρίου δι' ἡμέρας. Περὶ τῆς χρήσεως τῆς διονίνης ἐν τῇ παθολογίᾳ εὐρίσκει τις πολλὰ ἐν τῇ διδακτορικῇ διατριβῇ τοῦ Krijewski «De la Dionine—Thèse de Paris. 1900.

2. Wolffberg—Wochenschrift für Therapie und Hygiene des Augen. Sept. u. Oct. 1899.

1. Μνεία αὐτοῦ γίνεται καὶ ἐν τῇ Χημείᾳ Α. Χρηστομάνου (Ἐκδ. 1889. Τ. II, σελ. 830) ἐν τῷ περὶ μορφίνης κεφαλαίῳ μεταξὺ τῶν παραγῶγων ἐνώσεων ταύτης ὑπὸ τὸ ὄνομα αἰθυλοαιθέρος τῆς μορφίνης ($C^{17} H^{18} NO^3 OC^2 H^5 + H^2O$).

2. Οὗχ ἦτιον καὶ ἡ κωδεΐνη παρεσκευάσθη τεχνητῶς ἐκ τῆς μορφίνης.

3. J. von Mering—Merk's Bericht. 1898, s. 10.

γύρου, φρονών περι αὐτῆς ὅτι δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ ὅπου αὐταὶ ἐνδείκνυνται καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτάς ἕνεκα τῆς εὐχερ-
στεράς ἐφαρμογῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν
πρώτων δοκιμῶν συνέστησε τὴν χρῆσιν τῆς
διονίνης εἰς κολλύριον 10% ἐν τῇ θεραπείᾳ
τῶν τραυμάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ἐπουλω-
τικόν, τῆς ἐξαιρέσεως τοῦ κρυσταλλώδους
φακοῦ ἐπὶ μυώπων ὡς ἀπορροφητικόν, ἰδίως
δὲ ἐπὶ φλεγμονῶν καὶ ἐξελκώσεων τοῦ κερα-
τοειδοῦς ὅπου ὁ ἐπιπεφυκῶς μένει ἀφλέγμαν-
τος. Ταῦτα δὲ χωρὶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν
δοκιμῶν αὐτοῦ νὰ ὦσι λίαν ἐναργῆ, ἐνῶ ἀφ'
ἑτέρου ἢ ἰδιάζουσα παυσώδυνος ἰδιότης διε-
λάνθανεν αὐτὸν ἐντελῶς.

Ἄμεσως μετ' αὐτὸν ὁ Darier¹, ὁ ἐπινοη-
τῆς τῶν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέσεων, πα-
ρακινήθεις ὑπὸ τῶν εἰρημένων παρατηρή-
σεων περὶ λυμφαγωγῶν δράσεως τῆς διονίνης
ἔσπευσε νὰ δοκιμάσῃ αὐτὴν κατὰ τὰς ἐνδεί-
ξεις τοῦ Wolffberg καὶ ἐπεβεβαίωσε μὲν τὴν
χημικὴν δρᾶσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἀλκαλοειδοῦς,
ἀλλ' οὐδεμίαν παρετήρησεν ὠφέλιαν ὥστε νὰ
συγκριθῆ πρὸς τὰς ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέ-
σεις. Ἐπίσης καὶ οὗτος οὐδὲν ἀντελήφθη ἐκ
τῆς ἰδιαίτερας ἰδιότητος, ἣτις πρόκειται νὰ
καταστήσῃ τὴν διονίνην φάρμακον πολυτιμώ-
τατον ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ. Ἐν τούτοις, ἐξα-
κολουθῶν ὁ Darier τὰ πειράματα αὐτοῦ διὰ
τῆς διονίνης παρετήρησεν αἰφνης, κατὰ τὴν
θεραπείαν ρευματικῆς τινος ἰριδίτιδος ὄδυνηρο-
τάτης καὶ ἐπιμόνως ἀνθισταμένης εἰς τὴν
συνήθη θεραπείαν διὰ τῆς ἀτροπίνης, τῆς
ἀντιπυρίνης καὶ τοῦ ἰεὺλικοῦ νατρίου, ὅτι
διὰ τῆς ἐμβολῆς διονίνης ἀναμέσον τῶν βλε-
φάρων εἰς ποσότητα ἴσῃν κεφαλῇ καρφοβελό-
νης οἱ τε πόνοι ἐν βραχεῖ κατηνύσθησαν
ὅπως μὴ ἀναφανῶσι πλέον, ἢ δὲ φλεγμονὴ
τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις διελύθη τε-
λειῶς. Ἄμα τῇ παρατηρήσει ταύτῃ ἢ χρῆσις
τῆς διονίνης ἐγένετο σκοπιμωτέρα καὶ ἐντὸς
μηνὸς πλείους περιπτώσεις ὄδυνηρῶν ὀφθαλ-
μικῶν παθήσεων ἀπέδειξαν ὅτι τὸ φάρμακον
τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀκεσώδυνον, ἐνεργοῦν

κατὰ βάθος ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ταχέως καὶ διαρ-
κῶς, ἀντιθέτως τῇ κοκαίνῃ καὶ λοιποῖς τοπι-
κοῖς ἀναισθητικοῖς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἅτινα ἐνερ-
γοῦσιν ἐπιπολαιῶς καὶ ἐπὶ βραχύτατον χρόνον.

Τὴν πρώτην ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ὁ Darier
περὶ τῆς ἀκεσώδυνου ἰδιότητος τῆς διονίνης
ἐποίησατο τὴν 6 Μαρτίου 1900 ἐν τῇ Ὄφθαλ-
μολογικῇ Ἐταιρείᾳ τῶν Παρισίων¹, ἐνθα ἐκ-
θέτει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ παρατηρήσεις τινὰς
περὶ τῆς ἐνεργητικῆς δράσεως τοῦ νέου φαρ-
μάκου ἐπὶ ἰριδίτιδος, ἰριδοκυκλίτιδος, ἐλκῶν
καὶ φλεγμονῶν τοῦ κερατοειδοῦς² ὑποδεικνύων
ἑλλείψει περιπτώσεων καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐ-
τοῦ ἐπὶ ὄδυνηρῶν γλαυκωμάτων.

Ἀκολουθῶς ὁ Darier πρόεβη καὶ εἰς συγ-
κριτικὰ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συγγενῶν
ἀλκαλοειδῶν, κωδεΐνης, περονίνης, ἠρωίνης,
μορφίνης καὶ ἀκόνιης³. Ἐκ τούτων ἡ κωδεΐνη
εὐρήθη ὄλως ἀδρανῆς, ἡ ἠρωίνη καὶ ἡ περο-
νίνη ἀσθενεῖς καὶ βραδεῖαι τὴν δρᾶσιν, ὀχλη-
ραὶ δὲ τῷ ὀφθαλμῷ δίκην ἀλλοτρίου σώματος
(ὡς δυσδιάλυτοι), ἡ μορφίνη ἐρεθιστικὴ ἀλλὰ
καὶ ἀρκούντως ἀκεσώδυνος, ἐνίοτε ὁμως ἐπὶ-
νεγκε καὶ λίαν ἐπικίνδυνα φαινόμενα γενικῆς
δηλητηριάσεως. Ἡ ἀκόνιη εἰς κόνιν λίαν καυ-
στικὴ οὖσα, ἐν διαλύσει 1% ἔχει ἰκανὴν παυ-
σώδυνον δρᾶσιν καὶ μάλιστα ὅπου ἔρχεται ὁ
εἰς τὴν διονίνην ἰθισμός. Δηλητηριάσεως φαι-
νόμενα ἐλαφρὰ παρετηρήθησαν δις καὶ ἐξ
ἐνσταλάξεων κολλυρίου 5% ἠρωίνης καὶ ἀπαξ
βαρύτερα ἐξ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκῶτα ἐνέσεως γρ.
0,005 ὅπως καὶ ἐπὶ ἐνσταλάξεων κολλυρίου
μορφίνης (ἥτοι ὡχρότης τοῦ προσώπου, ψυ-
χρὸς ἰδρῶς, λιποθυμίαι καὶ εἶτα ἔμστοι ἐπὶ
δίωρον). Ἐνῶ ἡ διονίνη καὶ διὰ τὸ εὐδιάλυτον
καὶ διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητα καὶ διὰ τὸ
ὄλως ἀκίνδυνον εἰς τὸν ὄργανισμὸν εὐρήθη
ἀσυγκρίτως ὑπερτέρα ἀπάντων τῶν εἰρημένων
εἶτε εἰς ἐνσταλάξεις κολλυρίου 5% καὶ 10%,

1. Darier. De la Dionine et de son action sur la circulation lymphatique de l'œil (Clinique Ophthalmologique, 1899, p. 265).

1. Darier. Des analgésiques oculaires et en particulier de la Dionine (Société d'Ophthalm. de Paris, Séance de 6 Mars 1900—Clinique Ophthalm. 1900 p. 52, 61).

2. Daulnoy—Action analgésiante de la Dionine (Clin. Ophthalm. 1900 p. 80).

3. Darier—Nouvelle note sur les analgésiques et en particulier sur la Dionine (Clin. Ophthalm. 1900 p. 77).

είτε εις έμβολήν κόνεως, είτε εις ένεσιν 0,01 γρ. υπό τόν έπιπεφυκότα. Η διάλυσις 10% δέν ήτο λίαν εύσταθής, διό προετιμήθη ή διάλυσις 5%.

Ός πρός τήν ένεργειαν τής διονίνης ό Da-riér φρονεί ότι όφείλεται εις τήν διά τών λεμφικών άγγείων άπορρόφησην και ταχειν κατά βάθος ειςχώρησιν αútης έν τῷ όφθαλμῷ. Δέν είναι δέ δυνατόν νά παραδεχθῆ τις ότι εις-δύει εις τήν γενικήν κυκλοφορίαν και άκολου-θως ένεργεί έπί τοῦ όφθαλμοῦ, διότι ή ένεργεια περιορίζεται άκριβῶς εις τόν τόπον τής έφαρ-μογῆς και έν ή περιπτώσει άμφοτέροι οί όφθαλ-μοί άλγοῦσιν, ή έν ένί όφθαλμῷ έφαρμογή οὔδε-μίαν παρέχει ώφέλειαν διά τόν έτερον όφθαλ-μόν. Έπίσης και ή εκ τών ένσταλάξεων δη-λητηρίασις δέν έξηγεῖται διά μόνης τής μετα-φορᾶς διά τών δακρυακῶν άγωγῶν εις τόν φάρυγγα και εκείθεν εις τήν κυκλοφορίαν, διότι τό φαινόμενον παρουσιάζεται εκ μικρᾶς ποσό-τητος, ένῶ ύποδορεῖως και έσωτερικῶς πολὺ μεγαλειτέρα ποσά δέν φέρουσι παρόμοιον απο-τέλεσμα. Οὔτε διά τοπικῆς άπορροφήσεως ύπό τών αίμοφόρων άγγείων τοῦ όφθαλμοῦ δέν φαίνεται πιθανή ή τόσον ταχεῖα δρᾶσις. Πι-θανωτέρα θεωρεῖται ή διά τών λεμφοφόρων όδῶν εις τό έγκεφαλονωτιαῖον ὑγρόν ειςχώρη-σις τοῦ φαρμάκου, διότι εκείθεν και ή δρᾶσις έπί τών νευρικῶν κέντρων έπέρχεται ώς τάχι-στα. Ολίγον μετά ταῦτα ό Daxenberger¹ δη-μοσιεύσας μελέτην περί διονίνης μετά 19 πε-ριπτώσεων έπιμένει κυρίως έπί τής λυμφαγω-γοῦ ιδιότητος αútης, άναφέρει δέ ότι συχνά-κις έπιφέρει παροδικόν έρεθισμόν τής ρινικῆς βλενομεμβράνης μετά πτερισματίων συχνῶν, διό και θεωρεῖ έπικίνδυνον τήν χρῆσιν αútης έπί έξελκώσεων τοῦ κερατοειδοῦς και έγχειρή-σεων ιριδεκτομίας ή καταρράκτου. Τήν παυ-σάδυνον ένεργειαν ό Daxenberger ταυτίσας μετά τής άναισθησίας (ώς έπί κοκκίνης και τών όμοίων) οὔδαμοῦ άνευρε σαφῶς. Έν γέ-νει δέ συνιστᾶ τό φάρμακον ώς καθαρώς λυμ-φαγωγόν κατά τών παθήσεων τοῦ κερατοει-δοῦς όπου δέν ὑπάρχει πρόσφατος λύσις τής

συνεχείας ή άπώλεια τοῦ έπιθηλίου (τραυματι-σμοί και έλκη πρόσφατα), πρός διάλυσιν τών θολεροτήτων τοῦ ὑδατώδους ὑγροῦ και τοῦ ὑα-λώδους σώματος και άπορρόφησην τών φλοιω-δῶν στρωμάτων τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ μετά τήν έξαίρεσιν αὔτου.

Ό δέ A. Graefe¹ τοῦ Βερολίνου μετά έφαρ-μογήν τής διονίνης έπί 200 περιπτώσεων εύρεν έξ αútης άνυσιμότητα έν πάσαις ταῖς παθήσεσι τοῦ κερατοειδοῦς πλην τών τραχωματικῶν, έπί χρονίου ξηροῦ κατάρρου τοῦ έπιπεφυκότος, έπί ιριδίτιδος και ιριδοκυκλίτιδος (έν συνδυασμῷ μετά τής άτροπίνης) και έπί θολεροτήτων τοῦ ὑαλώδους σώματος. Και οὔτος παρατηρεῖ τήν έρεθιστικήν δρᾶσιν τοῦ φαρμάκου έπί τοῦ ριני-κοῦ βλενοῦμένος.

Ό Wolffberg άναφέρει περίπτωσιν κε-ρατομαλακίας μετά ξηρώσεως έπί νεογνοῦ καχεκτικοῦ, ένθα ή διονίνη διά τής αντίδρά-σεως, ήν παρήγαγε, συνετέλεσε τά μέγιστα εις τήν ίασιν (Wochenschrift f. Ther. n. Hyg. des Auges. 1900).

Άκολουθως έν συζητήσει περί διονίνης λα-βούση χώραν έν τῇ συνεδρία τής 8ης Αύγου-στου 1900 τοῦ όφθαλμολογικοῦ τμήματος τοῦ διεθνοῦς Ιατρικοῦ συνεδρίου Παρισίων έπί τῇ σχετικῇ περιληπτικῇ άνακοίνώσει τοῦ Darier ό Neuschüler (εκ Ρώμης) έμέμφθη τοῦ φαρμάκου διά τήν προκαλουμένην σφοδρότά-την ένίοτε και τρομακτικήν διά τόν άσθενῆ χήμωσιν τοῦ βολβικοῦ έπιπεφυκότος, βασιζό-μενος κυρίως έπί πειραμάτων παρά κονίκοις. Ό δέ JOCQS προσέθηκεν ότι και άρσιότεραι διαλύσεις ήρκεσαν εις τινας αὔτου περιπτώσεις νά δράσωσιν έξ ίσου άνυσιμῶς καταπαύσασαι σφοδρούς πόνους έπί όξυτάτης ιριδίτιδος και τοῦτο άνευ έξοιδήσεως τοῦ έπιπεφυκότος. Διό προὔτεινεν όπως γίνγηται χρῆσις έν άρχῇ έλαφρᾶς (1/2 %) και βαθμηδόν πυκνοτέρας διαλύσεως μέχρι 5 % έν άνάγκη. Ό Simi έν Ιταλίᾳ (Bolletino d'Oculistica. Jan. 1901) περιέγραψε σειράν περιπτώσεων, ένθα σαφέστατα καταφαίνεται ή άκεσάδυνος ένερ-γεια τής διονίνης, ιδίως δέ έπί δύο περιπτώ-σεων αίμορραγικοῦ γλαυκώματος και μιᾶς

1. Daxenberger (Regensburg)—Ueber die Einwirkung des Dionin (Wochenschrift für Ther. und Hyg. des Auges. 10 Mai 1900).

1. A. Graefe—Dionin in der Augenheilkunde (Deutsche med. Wochenschrift. No 12, 1900).

άπλου γλαυκώματος οί πόνοι εξέλιπον ταχέως και όριστικώς διά τής εφαρμογής τής διονίνης εις κόνιν εν άρχή είτα εις κολλύριον 6 % . Σημειοί δέ, ότι επί γλαυκώματος ή διονίνη ού μόνον κατέπαυσε τούς πόνους, αλλά κατεβίβασε και τήν ένδοφθάλμιον πίεσιν.)

Είτα ό Vermes¹ περιέγραψε σειράν 101 περιπτώσεων εφαρμογής τής διονίνης, καθ' ός μεγάλη ήτο ή ώφέλεια επί τών έλκων τού κερατοειδοϋς, επί παρεγχυματώδους και πυώδους κερατίτιδος μετά ύποπυου. 'Επί τής παννώδους κερατίτιδος ή ώφέλεια δέν ήτο άμσος, άλλ' ή διονίνη έφάνη και ένταϋθα διευκολύνουσα τήν μετέπειτα ένέργειαν έτέρων φαρμάκων, ώς τής πρωταργόλης και τής διαλύσεως άχνης τού ύδραργύρου. Κατέπαυσε δέ και τας ένοχλήσεις δι' ός τόσον παραπονούνται οί πάσχοντες έξ έαρινοϋ κατάρρου. 'Επίσης εύρεν ώφέλειαν μεγάλην επί ιριδίτιδος και ιριδοκυκλίτιδος.

Ό Vermes ποιήσας και ιστολογικήν εξέταση τμημάτων, άτινα άπέκοψεν εκ τού έξοιδηθέντος έπιπεφυκότος, παρατήρησε τήν μεγάλην διεύρυνσιν τών αίμοφόρων άγγείων, πρό πάντων δέ τών λεμφικών, ών ή διάμετρος ήτο πενταπλασία και δεκαπλασία τής φυσιολογικής.

Ό A. Terson βραδύτερον² περιέγραψε δύο περιπτώσεις γλαυκώματος, μίαν αίμορραγικού ένεκα λευκωματουρικής άμφιβληστροειδίτιδος και έτέραν όξέος πρωτοπαθούς, έν άμοφτέραις δέ ή διονίνη ένήργησεν άποτελεσματικώτατα ώς άκεσώδυνον φάρμακον και μάλιστα επί τή χρήσει διαλύσεως 2½% .

Ό δέ Darier τελευταίως περιέγραψε περίπτωση³ ρευματικής ιριδίτιδος όξυτάτης και όδυνηροτάτης καθ' ήν αι ένσταλάξεις κολλυρίου εκ διονίνης 0,10 γρ., θειικής άτροπίνης 0,05 γρ. και ύδατος άπεσταγμένου 10 γρ. δέν ένήργουν, ούτε άκολούθως αι ένσταλάξεις διαλύσεως 5% διονίνης. 'Επί τινας ήμέρας διήρ-

και οϋτω ή κατάστασις, ένφ έγίγνετο χρήσις φενασετίνης, κίνινης και ιτεϋλικου νατρίου, ότε αίτήσαντος τού πάσχοντος ένεσιν μορφίνης εις τόν κρόταφον, ό Darier ένήργησεν ένεσιν διονίνης εκ 0,02 γρ., τήν δέ έπιούσαν οί πόνοι εξέλιπον διά παντός.

Τόν παρελθόντα Δεκέμβριον ό Gaupillat¹ περιέγραψε περίπτωσιν δευτερογενούς γλαυκώματος όξυτάτου μετά T+3, πλήρους άμαυρώσεως και πόνων ισχυρών, όπου αι ένσταλάξεις κολλυρίου 5% διονίνης κατεπράυναν τελείως τούς πόνους' αλλά βραδύτερον εκτελεσθείσης σκληροτομίας προς ριζικώτεραν δήτην ίασιν οί πόνοι έπανήλθον σφοδρότεροι, τότε δέ ή διονίνη δέν ένήργει πλέον εις ένσταλάξεις, ούτε ένεσις μορφίνης 0,02 γρ. επήρκει προς καταπράυνσιν αύτων, ένφ ό τόνος είχεν ήδη κατέλθει εις +1. 'Επί τέλους έξετελέσθη όπισθία παρακέντησις τού βολβού (εις άπόστασιν 15 χμ. από τού κερατοειδοϋς προς τά άνω και έσω) και ένεσις 0,02 γρ. διονίνης υπό τόν έπιπεφυκότα. Τούτο προϋκάλεσε μέν ζωηράν αίσθησιν καύσεως έν τφ όφθαλμφ, άλλ' έν βραχεί επήλθεν ή γαλήνη και οί πόνοι εξέλιπον διά παντός. Τέλος ό Soulier, έν διδακτορικη διατριβή², ειδικώς πραγματευομένη περί διονίνης έν τή όφθαλμιατρική επί τή βάσει πειραμάτων γενομένων έν τφ θεραπευτικφ εργαστηρίφ τής 'Ιατρικής Σχολής τής Λυώνος και κλινικών παρατηρήσεων τού όφθαλμολογικού τμήματος τού καθηγ. Gayet, άναγνωρίζει επίσης τήν κατά βάθος και διαρκώς δρώσαν άκεσώδυνον ιδιότητα αύτης και άναφέρει άνα μίαν περίπτωσηιν ζώνης όφθαλμικής όδυνηροτάτης, έλκουσ τού κερατοειδοϋς μετά πόνων ισχυρών, άποστήματος τού κερατοειδοϋς μετά πόνων ένδοφθάλμων, γλαυκώματος όδυνηροϋ μετά ιριδεκτομίας, ιριδοχροειδίτιδος μετά παροξυσμών άλγους, ιριδίτιδος ρευματικής άλγεινοτάτης παρά τήν χρήσιν άτροπίνης, ιτεϋλικου νατρίου, άντιπυρίνης και ένέσεως μορφίνης, ιριδίτιδος μετά εξαίρεισιν ύποχύματος, φλεγμονής μετά έγχείρησιν επί τού βολβού, έν αις άνεξαιρέτως ή διονίνη κατί-

1. L. Vermes. Dionin in der Augenheilkunde (Wochenschrift für Ther. und Hyg. des Auges. Februar 1901).

2. A. Terson (Clin. Ophthalm p. 212, 1901).

3. Societé d'Ophtalm. française de Paris—Seance du 8 Octobre 1901,

1. Gaupillat (Chalon sur Saône)—Clin Ophthalm. 1901 p. 359.

2 Soulier—Thèse de Lyon. 1901.

παυσεν ὀριστικῶς τοὺς πόνους καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ταχέαν ἴασιν¹.

Διὰ τὴν περὶ διονίνης μελετῶν ἐν τῇ Ὀφθαλμολογίᾳ τὰ τοπικῶς ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐνεργοῦντα ναρκωτικὰ φάρμακα διεκρίθησαν εἰς δύο τάξεις.

Α^{ον}) Κυρίως ἀναισθητικά, ὡς ἡ κοκαΐνη, ἡ εὐκαΐνη, ἡ ὀλοκαΐνη, ἡ τροπακοκαΐνη καὶ ἡ ἀκοΐνη, ἅτινα ἐνεργοῦσιν ἀπλῶς ἀναισθητικῶς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπιπολαιῶς καὶ προσκαίρως ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως ἐπιφανείας τοῦ βολβοῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἐνῶ προκαλοῦσιν ἀναισθησίαν χειρουργικὴν (πρὸς διαίρεσιν διὰ μαχαίριου κτλ.), οὐδόλως καταπαύουσιν ἀλγηδόνας, ἀπ' ἐναντίας παροξύνουσιν αὐτάς, ἐπὶ δὲ ἠρεθισμένων ὀφθαλμῶν (π.χ. ἡ κοκαΐνη) ἀπολλῶσι καὶ τὴν ἀναισθητικὴν ἰκανότητα.

Β^{ον}) Ἀκεσωδύνα, ὡς ἡ διονίνη κατ' ἐξοχήν, ἡ μορφίνη καὶ ἡ ἠρωΐνη (ἡ ὑδροχλωρική) ὀλιγώτερον, ἅτινα χωρὶς νὰ προκαλῶσιν ἀναισθησίαν ἐπιτρέπουσαν χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις καταπαύουσιν ἀλγηδόνας τοῦ ὀφθαλμοῦ ταχέως καὶ διαρκῶς.

Ὡς πρὸς τὴν κατὰ βάθος εἰσχώρησιν δὲν δύναται τις νὰ διακρίνη τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν, διότι καὶ τὰ πρῶτα εἰσχωροῦσι ταχέως κατὰ βάθος ὅπως ἐνεργήσωσιν ἐπὶ τῶν νεύρων τῆς ἱριδος (διαστολὴ τῆς κόρης) καὶ τοῦ προσαρμοστικῆς μυδς (παράλυσις τῆς προσαρμογῆς) ὅσον καὶ τὰ δευτέρα ὅπως καταπραΰνωσιν ἀλγη ἔχοντα ἔδραν εἰς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ βολβοῦ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ ἀκεσωδύνα οὐδεμίαν παραλυτικὴν δρᾶσιν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς προσαρμογῆς, ἀπ' ἐναντίας δὲ διεγερτικὴν. Ἡ διονίνη φαίνεται συντελοῦσά πως εἰς τὴν διαστολὴν τῆς κόρης, ἐνῶ ἡ μορφίνη σαφῶς συστέλλει αὐτήν. Ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀκεσωδύνου δράσεως τῆς διονίνης ἤθελεν ἴσως ἐξηγηθῆ καὶ διὰ μόνης τῆς χημικῆς ἢ λυμφαγωγῆ αὐτῆς ιδιότητος, ὁμοίας οὔσης πρὸς τὴν τῶν ἐκδορίων καὶ τῶν ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ἐνέσεων ὑδραργυρικῆς διαλύσεως, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντιλέγουσιν αἱ περιπτώσεις ἐνδοφθαλμίου ἄλγους, ἐνθα αἱ ἐνέσεις αὐταὶ εἰς οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἐνῶ

ἡ διονίνη καταπαύει αὐτὸ καὶ δι' ἐλαφρῶν κολλυρίων $\frac{1}{2}\%$ χωρὶς ποσῶς νὰ παρουσιασθῆ ἐξοιδησίς τις τοῦ ἐπιπεφυκότος ἢ ἀντίδρασις ἐπαισθητή. Ἀξιοσημείωτος ἐπίσης κατὰ τὸν Darier εἶναι ἡ ὑπνοφόρος ιδιότης καὶ αὐτῶν τῶν ἐνσταλάξεων κολλυρίου διονίνης ἐν ταῖς διαφόροις περιπτώσεσιν.

Αἱ ἐμὲ παρατηρήσεις χρήσεως τῆς διονίνης ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1900 ἐπὶ δεκάδος περιπτώσεων.

1^{ον}) Ἑλληνας ἔγγαμος Α. Δ. ἐκ Σηλυβρίας, 42 ἐτῶν, μήτηρ πολλῶν τέκνων, εὐσαρκος καὶ αἱματώδης καὶ νευρική, ἔχουσα δὲ ἐν μὲν τῷ Δ. Ὁ. ἀστιγματισμὸν ὑπερμετρωπικὸν +3, ἐν δὲ τῷ Ἀ. Ὁ. ἀστιγματισμὸν ὑπερμετρωπικὸν +7 μετ' ἀμβλυπίας ἐξ ἀνοψίας εἶχε πάθει ἀπὸ τοῦ 1898 ἐπανειλημμένως αἱμορραγίαν ἀφθόνους ἐν τῷ ὑαλώδει σῶματι τοῦ Δ. Ὁ., αἰτινες ἐν ἀρχῇ ἀπερροφῶντο σχεδὸν τελείως, ἀλλ' αἱ τελευταῖαι ἐπέμενον ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐπὶ τέλος μεταξὺ ἄλλων ἐγένετο χρῆσις καὶ κολλυρίου $2\frac{1}{2}\%$ διονίνης κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1900, ἀλλ' οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἄξιον λόγου παρετηρήθη.

2^{ον}) Ἀρμενία χῆρα 75 ἐτῶν, Σ. Κ. ἐκ τοῦ Πέραν ἀπολέσασα ἡσυχῶς καὶ βαθμιαίως τὴν δρασιν τοῦ Ἀ. Ὁ. τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1900 κατελήθη αἴφνης ὑπὸ σφοδρῶν πόνων ἐν τῷ Ἀ. Ὁ. ἐφ' ᾧ προσκλήθεισιν συνάδελφός τις ἐνέκρινε χειρουργικὴν ἐπέμβασιν (ιριδεκτομίαν). Ἄλλα ἐν μέσῃ κερατοτομίᾳ (κατωτέρᾳ) ἰσχυρὰ ἐνδοφθάλμιος αἱμορραγία πληρώσασα αἵματος καὶ αὐτὸν τὸν πρόσθιον θάλαμον ἠνάγκασε τὸν χειρουργὸν νὰ διακόψῃ τὴν ἐπέμβασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πάσχουσα διηνεκῶς ἐβασανίζετο ὑπὸ τῶν πόνων, ἐγένετο πρότασις ἐξορύξεως, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπορριφθεῖσης, διότι ἡ κατάστασις τῆς καρδίας δὲν ἐπέτρεπε τὴν χλωροφόρησιν, ἀπεχώρησεν ὁ συνάδελφος ἄπρακτος.

Ὅταν εἶδον τὴν εἰρημένην ἀσθενῆ (10 Νοεμβρίου 1900), ὁ Δ. Ὁ. ἐφαίνετο φυσιολογικῶς ἔχων καὶ μετὰ καλῆς ὀράσεως, ἀλλ' ἡ πάσχουσα παρετήρει ἐνίοτε σκοτισμὸν τῆς ὀράσεως σύντομον, ἡ δὲ κόρη ἀντέδρα καλῶς. Ὁ Ἀ. Ὁ. ἦτο σκληρότατος, ὁ κερατοειδὴς ἐλάχιστα τεθλωμένος καὶ ἰκανῶς ἀναισθητος εἰς τὴν ἐπαφὴν ἔφερε πρὸς τὰ κάτω θολερό-

1. Πλήρη πραγματεία περὶ τῆς διονίνης εὕριση τις καὶ ἐν τῷ νέῳ ἔργῳ τοῦ Darier «Leçons de Thérapeutique oculaire. 1901. Paris» σελ. 36, 37, 101.

τητα γραμμοειδή κυρτήν και μήκους 4 υχ.μ. μετὰ ἐρυθροῦ σημείου ὡς ἀπὸ πηγματος αἱματηροῦ ἐμπεπαρμένον ἐν τῷ ἰσπῷ τοῦ κερατοειδοῦς. Τοῦτο ἦτο τὸ μέρος τῆς προσηρημένης κερατοτομῆς, πιθανῶς δὲ τὸ αἷμα τῆς ἐσωτερικῆς αἱμορραγίας ἐξεχείτο εἰς ἐπί κεῖθεν, διότι και ἐν τῷ πυθμένι τοῦ προσθίου θαλάμου ὑπῆρχεν ὑφαιμα ὀνυχοειδές. Ἡ κόρη ἀκίνητος διαμέτρου 3 υχ.μ., ὁ βυθὸς ἀφώτιστος, ὁ βολβὸς ὀλίγον ὑπέρυθρος ἕνεκα παθητικῆς συμφορῆσεως ἐπιπολαίων τινῶν φλεβῶν τοῦ σκληρωτικοῦ, δακρυρροία ἄφθονος και πόνοι ἀκατάπαυστοι κατὰ περιόδους δὲ ἀποβαίνοντες ἀφόρητοι μέχρι λιποθυμιῶν· σὺν τούτοις αὐπνία διηνεκής, ἐξέγερσις νευρική, ναυτίαι κτλ. Τὴν 15 Νοεμβρίου ἐξετέλεσα ὀφθαλμοτομίαν κατ' ἰσημερινόν, ἣτις και ἐπήνεγκε ταχέως ἡσυχίαν πλήρη ἐπὶ 15 ἡμέρας. Ἀκολούθως ὁμοῦς πάλιν ἀνεφάνησαν οἱ πόνοι αὐξηθέντες βαθμηδὸν σχεδὸν εἰς τὴν πρώτην ἔντασιν. Τότε δὲ ἀντὶ δευτέρας ὀφθαλμοτομίας εἰς παραμονὰς ταξιδίου εὐρεθεῖς (20 Δ/βρίου 1900) ἐφήρμοσα τὴν διονίνην εἰς κόνιν δις και ἀκολούθως ἀνέγραψα κολλύριον 5 0/0. Ἐκ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς παρετήρησα ὅτι ἡ πάσχουσα ἀνεκουφίσθη ἀρκούντως και ἐκοιμήθη κατὰ δῖωρα διαστήματα· χήμωσις οὐδεμία, ἀλλὰ μόλις μικρά τισ ἀντίδρασις ἐκ τοῦ ἐπιπεφυκότος. Μετὰ ἕνα μῆνα εἶδον τὴν πάσχουσαν οὐχὶ τελείως και διαρκῶς ἡσυχον, ἀλλ' ἡ κατάστασις τῆς ἦτο φορητή, εἶχε δηλ. ἐνίοτε πόνοους μετρίας ἐντάσεως και μικρὰς διαρκείας και χρησιμοποιοῦσα ἀπὸ κειροῦ εἰς καιρὸν διάλυσιν διονίνης (0,25) μετὰ πιλοκαρπίνης (0,05) και κοκαίνης (0,05) ἐν ὕδατι (10,0) διήρχετο τὸν καιρὸν τῆς (ἐνσταλάξεις τρις τῆς ἡμέρας). Ἀλλὰ κατὰ μῆνα Μάϊον 1901 ἐπῆλθον και πάλιν πόνοι σφοδρότατοι μάλιστα μετὰ αἱμορραγίας τοιαύτης, ὥστε τὸ αἷμα πληρῶσαν τὸν πρόσθιον θάλαμον ἐξεχείτο στάγδην ἐκ τοῦ σημείου τῆς πρώτης κερατοτομῆς· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ τομὴ ἐκείνη οὐδέποτε συνουλώθη τελείως ἕνεκα τῆς ἡλικίας τῆς πασχούσης και τῆς ὑπερτονίας τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀν και ἡ ἄνοικτὴ αὕτη θύρα εἰς οὐδὲν συνετέλεσεν ὡς πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ὑπερτονίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προσέβην εἰς νέαν ὀρθαλμοτομίαν και ἀκολούθως ἐπέ-

βαλον ἐπιμονωτέραν χρῆσιν τοῦ ἀνωτέρου κολλυρίου (ἐνσταλάξεις 6^{κις} τῆς ἡμέρας). Ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ ταύτῃ ἐπῆλθεν ἀνακούφισις ὅσον και κατὰ τὴν πρώτην φοράν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρημελήθη τὸ κολλύριον. Τὸν Σεπτέμβριον ἔσχε πάλιν ἀνησυχίαν τινὰ και πάλιν ἐπανελάβε τὸ κολλύριον, ἀλλὰ τὴν φοράν ταύτην μετὰ ὀλιγοήμερον χρῆσιν ἐπῆλθε πλήρης ἡσυχία ἐν τῷ ὀφθαλμῷ και πρὶν ἢ ἐξαντληθῆ τὸ φάρμακον, διεκόπη ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἔκτοτε ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος διατελεῖ τελείως ἡσυχος. Μόνος ὁ Δ. Ὁ. ἀπὸ τοῦ παρελθόντος θέρους ἤρξατο ἀμβλυωπῶν βαθμηδὸν και ἀνωδύνως ἕνεκα αἱμορραγικῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος, τελευταίως δὲ ἡ δρασις ἐκυμαίνετο ἀπὸ 1/10 μέχρι 1/50.

Ἡ πάσχουσα εἶναι ἐν γένει ἀθνηρωματική, καρδιακή και λίαν νευρική και εὐδιέγερτος, τὸ δὲ αἱμορραγικὸν αὐτῆς γλαύκωμα δι' ἐμὲ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν δυσχερεστάτων περιπτώσεων.

3) Ἑλλήν ὑποδηματοποιὸς ἐκ Καδήκιοι Γερ. Κ., 40 ἐτῶν, ἔγγαμος, καλῆς κατασκευῆς, ἀνευ ἀλκοολισμοῦ και συφιλίδος, αἰφνης ἀντελήφθη τὸν Φεβρουάριον 1901 μεγάλην ἀμβλυωπίαν ἐν τῷ Δ. Ὁ. Πρὸ τούτου οὐδὲν ἄλλο εἶχεν εἰμὲ ἰσχυρόν κατάρρου ῥινοβρογχικὸν και ἔβηχε σφοδρῶς νυκτὸς και ἡμέρας. Τὴν 3 Μαρτίου 1901 ὁ μὲν Ἀ. Ὁ. ἦτο ἐντελῶς ὑγιής, ἔχων δρασιν καλὴν και διάθλασιν —0,75. Ὁ δὲ Δ. Ὁ. ἐξωτερικῶς ἔχων καλῶς (κόρη ἀντιδρῶσα ἀρκούντως) ἐν τῷ βυθῷ ὁμοῦς ἐπαρουσίαζεν ἀπειρίαν μικρῶν αἱμορραγικῶν ἐστιῶν ποικίλου σχήματος και μεγέθους· μία ἐν τῇ ὠχρᾷ κηλίδι εἶχε τὸ σχῆμα και τὸ μέγεθος αὐτῆς περιπού, δύο ἕτεροι εὐμεγέθεις κείμενοι ὑπερθεν και κάτωθεν τῆς ὑγιούς θηλῆς τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου ἦσαν ἐπιμήκεις κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀγγείων. Αἱ πλείσται τῶν αἱμορραγικῶν τούτων κηλίδων ἔκειντο ἐπὶ τῆς δικδρομῆς τῶν φλεβῶν, αἵτινες πᾶσαι ἦσαν κίρσωδῶς εἰς τὸ διπλοῦν και τριπλοῦν ἐξωγκωμέναι, ὡσεὶ ὑπῆρχε δυσχερεία τισ περὶ τὴν κυκλοφορίαν τῆς κεντρικῆς φλεβός, ἐνῶ αἱ ἀρτηριαὶ ἦσαν ἰσχυραὶ. Ὑπῆρχον και μικραὶ κηλίδες λευκαὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ἴχνη πιθανὰ παλαιῶν αἱμορραγιῶν. Ὁξ. τῆς Ὁ. 1/50, διάθλασις—0,75. Ἐν τῇ ῥινοκὴ κοιλίᾳ κατάρρους χρόνιος μεθ' ὑπερτρο-

φρας του βλενογόνου ιδίως δεξιόθεν, φάρυξ ύγιής, ούρα φυσιολογικά, γενική κατάσταση άριστη. Έν τῷ δεξιῷ τμήματι του τριχωτού μετώπου υπήρχεν άθέρωμα από πολλών ετών, μεγέθους καρύου, άκίνητον και σφόδρα τεταμένον. Ο άσθενής αποστέλλεται μετά συνταγῆς Ιωδιούχου νατρίου. Άλλά την 12 'Απριλίου 1901 άναφαίνονται πόνοι έν τῷ Δ. Ο. επιτεινόμενοι βαθμηδόν, συνάδελφος δέ, όν συνβουλευθή μετ' όλίγας ήμέρας, αναγράφει πιλοκαρπίνη συνιστών αύτῷ τήν έξόρυξιν ως τήν μόνην ριζικὴν θεραπείαν. Τότε επανέρχεται εις έμέ (19 'Απριλίου) κατατρυχόμενος ήδη νυχθημερόν υπό σφοδρότατων πόνων και όδυρόμενος, αναφέρει δέ ότι επί τῇ χρήσει τῆς πιλοκαρπίνης έπεδεινώθη ή κατάσταση αὐτοῦ.

Τήν φοράν ταύτην ό βολβός ήτο σκληρότατος (T. +3) μετά ένέσεως κυανωπῆς τῶν περικρατίων άγγείων και ήρεθισμένος· κερατοειδής διαφανής και άναίσθητος εις τήν άφήν, κόρη συνήθους διαμέτρου και άκίνητος, βυθός σκοτεινός, δακρυρροία άφθονωτάτη και αίσθησις καύσεως· πόνοι βύθιοι άκατάπαυστοι, κατά περιόδους δέ σφοδρότατοι από του Δ. Ο. πρὸς τήν κεφαλήν άκτινοβολοῦντες και άφαιρουντες τόν ύπνον του πάσχοντος· οὐδέν σημεῖον υπεροχγικῆς ή υποκοχγικῆς νευρίτιδος. Η εύκαιρία ήτο κατάλληλος διά τήν εφαρμογήν τῆς διονίνης, καθόσον και ό πάσχων απέστρεψε τήν χειρουργικὴν επέμβασιν. Η πρώτη έμβολή κόνεως διονίνης επήνεγκεν έν αρχῇ ήρεθισμόν τινα του όφθαλμοῦ μετά καύσεως και έξοιδήσεως του επιπεφυκότος μετρία, αλλά τήν επιούσαν εύρον έξαίσιον άποτέλεσμα, διότι ό πάσχων άνωμολόγει ότι μικρόν μετά τήν εφαρμογήν τῆς κόνεως επήλθεν εύφορία έν τῷ όφθαλμῷ και άκολούθως πλήρης ήσυχία, ήτις επέτρεψεν αύτῷ νά κοιμηθῇ καλῶς μέχρι τῆς πρωίας, παρετήρει όμως ότι από μιᾶς ώρας βάρος και αίσθησις πιέσεως ήρξαντο νά άναφαίνωνται έν τῷ όφθαλμῷ και περίξ. Η έμβολή τῆς κόνεως επανελήφθη και τουτο καθ' εκάστην επί τινας ήμέρας, οὕτω δέ ό πάσχων διετέλει έν τῇ αὐτῇ ήσυχία άνευ διακοπῆς και έκοιμάτο καλῶς, άκολούθως δέ ένεκα τῆς κυριακῆς διακοπείσης τῆς χρήσεως διονίνης οίονει επί δοκιμῇ, μόλις τήν πρωίαν τῆς δευτέρας (ήτοι μετά 42 ώρας) ήρξατο νά άνα-

φρανῇ ενόχλησις τις έν τῷ όφθαλμῷ, όπερ έσήμαινεν ότι ή ένέργεια τῆς διονίνης έγένετο διαρκεστέρα ή έν αρχῇ τῆς εφαρμογῆς. Η εφαρμογή τῆς κόνεως έξηκολούθησε καθ' όλην τήν δευτέραν εβδομάδα, καιτοι ό πάσχων διετέλει ήσυχος, ό τόνος ήδη είχεν άρκούντως έλαττωθῇ (T+2), ως αύτως και ή δακρυρροία, ό δέ όφθαλμός κατά τὰς πρώτας ήμέρας έρυθρωπότερος γενόμενος ένεκα τῆς αντιδράσεως πρὸς τήν διονίνην, άκολούθως έλευκάνθη και πάλιν όπως και πρότερον ή και πλειότερον. Τήν τρίτην εβδομάδα ενεπιστευθήν τήν εφαρμογήν τῆς διονίνης εις αὐτήν τήν σύζυγον του πάσχοντος, όπως άπαλλάξω αύτόν του κόπου τῆς καθημερινῆς επισκέψεως, αναγράφας κολλύριον διονίνης 5% μετά πιλοκαρπίνης και κοκαίνης (ανά 1/2%) και παραγγείλας χρῆσιν τῆς κόνεως κατά διήμερον, άφου έξήρεσα και τὸ άθέρωμα τῆς κεφαλῆς. Τήν τετάρτην εβδομάδα παρήγγειλα νά παύσωσι τήν χρῆσιν τῆς κόνεως και νά περιορισθῶσιν εις τὸ κολλύριον (5κις τῆς ήμέρας) και επί τέλους μετά τινας εβδομάδας ό πάσχων διατελῶν πάντοτε ήσυχος έπαυσεν τήν χρῆσιν και του κολλυρίου άνευ τῆς συμβουλῆς μου.

Επανείδον αύτόν τήν 10 Αύγουστου (1901) καλῶς έχοντα ως πρὸς τούς πόνους, ό βολβός έξηκολούθει νά ήναι σκληρός (+2) και άναίσθητος εις τήν άφήν άρκούντως, ή δακρυρροία έλαφρά μεν αλλά δέν είχε εκλείψει, φλέβες δέ τινές κιστώδεις και όγκωδέστεραι του συνήθους παρετηροῦντο επί του σκληρωτικοῦ περι τόν κερατοειδῆ, ή κόρη έμενεν όπως έν τῇ αρχῇ τῆς προςβολῆς μετρία και άκίνητος και ό βυθός σκοτεινός· έν γένει δέ ό όφθαλμός εύρίσκετο έν καταστάσει άνωδύνου γλαυκώματος.

Ο πάσχων είχεν έλθει νά συμβουλευθῇ, άν τῷ επέτρεπετο ή εργασία. Συνέστησα αύτῷ νά εργάζηται μετά προσοχῆς και άβιάστως, νά έχη δέ πρόχειρον τὸ κολλύριόν του όπως το χρησιμοποίηση άνάγκης τυχούσης.

Τελευταίαν φοράν είδον αύτόν τόν παρελθόντα Δεκέμβριον· ή κατάσταση του πάσχοντος ήτο καλή, ειργάζετο ήδη άρκούντως και ούδεμίαν χρῆσιν φαρμάκου έποιεῖτο πλέον· ό βολβός ήτο άρκούντως σκληρός (T+2 περιπου), αίσθησις του κερατοειδούς βελτιωμένη, δακρυρροία μικρά· υπήρχε δέ και υπόχυμα

σχεδόν ώριμον, ἐνῶ ὁ 'Α. 'Ο. ἦτο πάντοτε ἐν-
τελῶς φυσιολογικός.

4) Ἑλληνὶς 60 ἐτῶν Μ. ἐκ Σκουτάρεως, ἀπὸ μὲν βρασιζομένη ὑπὸ πόνων ἐν τῷ Α. 'Ο. προσῆλθε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1901. Ὁ Δ. 'Ο. ἡσυχος καὶ φυσιολογικός. Ἐν τῷ Α. 'Ο. εὖρον γλαύκωμα ὄξυ ὄδυνηρὸν μετ' ἀπωλείας τῆς ὀράσεως, μετὰ νευραλγίας τοῦ ὑπεροχθικοῦ καὶ ὑποκοχθικοῦ νεύρου καὶ μετ' ὀδονταλγίας ἀριστερᾶς, βολβὸς σκληρὸς (T. +2), κόρη διεσταλμένη, πόνου διηνεκεί, ἀϋπνία, ἐρεθισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ δακρυροία ἀσήμαντοι, βυθὸς θολερὸς καὶ δυσφώτιστος, κοιλανσις θηλῆς ἀσήμαντος.

Ἐφαρμογὴ κόνεως διονίνης καὶ ἐπιχρίσεις διαλύσεως μενθόλης περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἤρκεσαν νὰ καθησυχάσωσι ταχέως τὴν πάσχουσαν, ἰδίως μετὰ τὴν δευτέραν ἐφαρμογὴν. Μετὰ τὴν τρίτην ἐφαρμογὴν ἐδόθη κολλύριον διονίνης 5% διὰ τὴν περαιτέρω χρῆσιν, ἀλλ' ἔκτοτε δὲν ἐπανῆλθεν ἡ πάσχουσα, πιθανῶς ἀπαλλαγείσα τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ.

5) Ὁθωμανὸς διδάσκαλος (χότζας) Μ. 60 ἐτῶν ἐκ Σταμποῦλ πάσχων ἀπὸ τοῦ 1898 ἐξ ὑποχύματος τοῦ Α. 'Ο. προσῆλθεν εἰς ἐμὲ ὅπως συμβουλευθῆ περὶ τούτου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1900, διότι ἰνδὸς τις ἀγύρτης, κατὰ καιροὺς τὴν Πόλιν ἐπισκεπτόμενος, εἶπεν αὐτῷ ὅτι τὸ ὑπόχυμά του δὲν ἐπέδεχτο ἐγχείρησιν, καίτοι ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον εἶχεν. Ἐπὶ δὲ τῇ διαβεβαίωσει μου ὅτι ἡ ἴασις αὐτοῦ ἦτο ἀσφαλῆς ὁλονὲν ἀπεφάσιζε νὰ ἐγχειρηθῆ καὶ πάλιν μετεμελεῖτο. Ἐπὶ τέλους ὁμως τὸν Μάιον 1901 κατέπεισεν αὐτὸν ἕτερος ἀγύρτης, ἐξασκῶν τὸν καταβυθιστὴν ὑποχυμάτων νὰ τον ἐγχειρήσῃ κατὰ τὴν μέθοδον αὐτοῦ, λέγων αὐτῷ ὅτι θὰ βλέπῃ καλῶς ὅπως πρότερον ἄνευ τῆς χρήσεως βοηθητικῆς ὑάλου, ἐνῶ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι (οἱ ἐπιστήμονες) ἐγχειροῦμεν δὴθεν κατὰ τρόπον ἀπαιτοῦντα τὴν χρῆσιν ὑάλων κτλ. Μετὰ ταῦτα ὁμως ἔρχεται καὶ πάλιν νὰ με συμβουλευθῆ, διότι καίτοι εἶχον παρέλθει ὑπὲρ τὰς τρεῖς ἐβδομάδας ἀπὸ τῆς ἐγχειρήσεως, ὁ ὀφθαλμὸς δὲν ἠσύχαζεν, ἡ δὲ ὄρασις ἐν ἀρχῇ καλὴ οὕσα ὁλονὲν ἔρθινεν. Παρετήρησα τῷ ὄντι ὅτι ὁ φακὸς ἔκειτο καταβυθισμένος ἐν τῷ κάτω τμήματι ὀπισθεν τῆς ἱριδος, ἡ κόρη ἦτο ἀνώμαλος καὶ ὁ βολβὸς

ἠρεθισμένος καὶ ἐπώδυνος εἰς τὴν ἐπαφὴν μετὰ περικερατίου ἐνέσεως, δακρυροίας καὶ βυθίων πόνων (ἱριδοκυκλίτις). Ἡ δὲ ὄρασις βελτιουμένη ἐπαισθητῶς διὰ ὑάλου, πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τοῦ πάσχοντος, ὑπελείπετο πολὺ τοῦ φυσιολογικοῦ ($\frac{1}{10}$). Ἐπὶ τῇ χρῆσει κολλυρίου 2½ διονίνης ἐπὶ 10 ἡμέρας ἡ ἡσυχία ἐπανῆλθεν, ἀλλ' ἡ ὄρασις βαίνουσα ἀδιακόπως ἐπὶ τὰ χεῖρα, ἐπὶ τέλους ὤχετο ἀπιούσα.

6) Ὁθωμανὶς ἔγγαμος Ε., 26 ἐτῶν, ἐκ Σκουτάρεως εἶχε προσέλθει τὸ πρῶτον τῷ 1898 ἕνεκα ἀμβλωπίας ἀρχομένης, ἡ δὲ ἐξέτασις εἶχεν ἀνεύρει τὴν ἔναρξιν ὑποχυμάτων, ὅθεν ἀνεμένετο ἡ ὠρίμανσις αὐτῶν πρὸς ἐγχείρησιν. Ἀλλὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1901 προσκληθεὶς εἰς τὴν κατοικίαν αὐτῆς εὖρον ὅτι ὁ Δ. 'Ο. ἐγχειρηθεὶς διὰ καταβυθίσεως ὑπὸ ἀγύρτου καταβυθιστοῦ ἦτο σφόδρα ἠρεθισμένος μετὰ φαινομένων ἱριδοκυκλίτιδος ὄδυνηρᾶς. Ἡ πάσχουσα παρέπονετο διὰ πόνους ἰσχυροὺς ἐν τῷ Δ. 'Ο. ἀκτινοβολοῦντας καθ' ὅλην τὴν δεξιὰν μετωπιαίαν χώραν, ἀφαιροῦντας τὸν ὕπνον καὶ βρασιζόντας αὐτὴν νυχθημερὸν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν. Ἡ δὲ ὄρασις καλὴ οὕσα, κατ' αὐτὴν, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγχείρησιν εἶχεν ἤδη καταπέσει πολὺ διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ἐμέτρει δακτύλους εἰς ἀπόστασιν μέτρου καὶ διὰ φακοῦ +12 διοπτριῶν εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου μέτρων ὑπῆρχεν αἰσθησις ἰπταμένων μυϊῶν, ἔνεσις ζωηρὰ περὶ τὸν κερατοειδῆ, μεγάλη εὐαισθησία τοῦ βολβοῦ εἰς τὴν ἐπαφὴν κατὰ τὴν ζώνην τῶν βλεφαριδικῶν προβολῶν ἰδίως πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, ἐνθ' ἔκειτο καὶ ὁ φακὸς ὀρώμενος διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἡ κόρη συνεσταλμένη καὶ ἀκίνητος ὡσεὶ ἔχουσα προσφύσεις διεστάλη καλῶς διὰ τῆς ἀτροπίνης, ὅτε ἐγένετο καὶ πληρεστέρα ἐξέτασις τοῦ βυθοῦ. Πρὸς θεραπείαν ἐν ἀρχῇ ἐδοκιμάσθησαν ἡ ἀτροπίνη καὶ τὰ ὑπέρθερμα ἐπιθέματα ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀλλ' οὐδεμίαν παρετηρήθη βελτίωσις καὶ καταπράυνσις. Ἐν τῷ βυθῷ παρετηρεῖτο θόλωσις τοῦ ὑαλώδους σώματος καὶ ὑπεραιμία τοῦ χοροειδοῦς, ὁ δὲ φακὸς ἐφαίνετο ὡς πάλλευκόν τι σῶμα. Ἐπὶ τέλους ἀνεγράφη κολλύριον 5% διονίνης καὶ τότε ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης νυκτὸς ἐκοιμήθη καλῶς ἡ πάσχουσα καὶ ἐξέλι-

πον οί πόνοι, ό δέ έρεθισμός του όφθαλμού έμετριάσθη μεγάλως. Το φάρμακον είχε διακοπή μετά μίαν έβδομάδα, άλλα μετά τινας ήμέρας ό σύζυγος ήλθε νά μοι αναγγείλη τήν εκ νέου εμφάνισιν των πόνων και τής άυπνίας: τότε και πάλιν άνεγράφη τό κολλύριον διονίνης και πάλιν ή ένέργεια ύπήρξε ταχίστη, παραταθείσης δέ τής χρήσεως αυτού μετά μήνα επήλθε πλήρης ή καταπράυνσις του όφθαλμού, μόνον ή δρασις έμεινεν έλαχίστη.

7) Έλληνης Π. Β. 35 έτών, ράπτρια εν Τοπχανέ, μη παθούσα ουτε σύφιλιν ουτε ρευματισμούς από ενός μηνός είχε εν τώ Δ. 'Ο. Ιριδίτιν όδυνηράν, όταν είδον αυτήν τήν 30 Νοεμβρίου 1901. ύπήρχεν έρεθισμός του όφθαλμού σημαντικός μετά φωτοφοβίας και δακρυρροίας, ή κόρη ήτο ακίνητος και πλήρης συνεχειών, ό βυθός σκοτεινός και ή δρασις κακή. Ένεσις περικεράτιος καταφανής, ύδατώδες όλίγον τι θολερόν, κεφαλαλγία και άυπνία. Προς θεραπείαν αυτής έθεσα διάγνωσιν ρευματικής Ιριδίτιδος και άνέγραψα έσωθεν καθάρσιον καλομελάνου και άντιπυρίνην και τοπικώς πλήν θερμών επιθεμάτων και κολλυρίου άτροπίνης εφήρμοσα κόκκιν διονίνης σ'ν τούτοις εφηρμόσθησαν και βδέλλαι εις τόν δεξιόν κρόταφον. 'Ο έρεθισμός και αι ένοχλήσεις έπαυσαν από τής πρώτης ήμέρας και εντός πέντε ήμερών είχε διαλυθ'η τέλειον ή Ιριδίτις, διεστάλη κανονικώς ή κόρη και άπεροφήθησαν τά έξιδρώματα. Έκ τής διονίνης επήλθε και οίδημα σαφές του έπιπεφυκότος προς τά κάτω μόνον, έξέλιπε δέ τήν τρίτην ήμέραν εκτοτε ουδεμία ύποτροπή.

8) Έλλην έμποροράπτης Χ. Γ. εκ Φανακρίου, 40 έτών, έγγαμος ουδέν σημειον συφιλίδος παρουσιάζων, ρευματικής δέ διαθέσεως και ύπερμετωπικός από τριετίας έχει επανειλημμένας προςβολάς ρευματικής Ιριδίτιδος, ότε μ'εν τώ Δ. 'Ο., ότε δέ εν τώ Α. 'Ο. Έν αρχή ή νόσος ήτο μόνον εν τώ Δ. 'Ο. επί εν έτος και πλέον, επιμένουσα δέ παρά τας ποικίλας θεραπείας κατά τό λέγειν του πάσχοντος ύπεχώρησεν επί τέλους ταχέως και άνεπιστρεπτι διά τής χρήσεως άντιπυρίνης μετά κινίνης, επανειλημμένων καθαρσιών, θερμών λουτρών και εφαρμογής βδέλλων εις τόν κρόταφον. Μετά πολλούς μήνας όμως ένεφανίσθη

ή νόσος εν τώ Α. 'Ο., ό δέ πάσχων άνευ τής συνδρομής του Ιατρού τ'η βοήθεια των προειρημένων συνταγών έθεράπευεν αυτός έαυτόν κατά τό μάλλον ή ήττον άποτελεσματικώς. Άλλά τελευταίως εν νέα ύποτροπή εν τώ αυτόψ όφθαλμώ (του Δ. 'Ο. διατελουόντος πάντοτε εν καλή καταστάσει) μάτην έποιείτο χρ'ησιν αυτών από 15 ήμερών, άντι δέ βελτιώσεως παρατηρών χειροτέρευσις τής όράσεως και αύξησιν των πόνων προσήλθεν εκ νέου ζητών Ιατρικήν συνδρομήν (10 Δεκεμβρίου 1901).

Όταν είδον αυτόν εγόγγυζε δεινώς διά τους πόνους, ό όφθαλμός ήτο κατέρυθρος και ουδεμίαν ήνείχετο επαφήν, κερατοειδής και ύδατώδες ύγρόν όλίγον θολερόν, κόρη μικρά και ακίνητος παρά τήν σκοπολαμίνην, τής έποιείτο χρ'ησιν ένεκα των συνεχειών, ό βυθός σκοτεινός, ή δρασις κακίστη. Άμέσως εφήρμοσα κόκκιν διονίνης (έξ τής ήσθάνθη εν αρχή καυσιν δριμύτιαν και επήλθε έξοίδησις του έπιπεφυκότος ικανή και των βλεφάρων. καταφανής) και παρήγγειλα βδέλλας εις τόν κρόταφον, καθάρσιον και ένσταλάξεις κολλυρίου διανίνης και σκοπολαμίνης. Η άνακούφισις ήλθε ταχίστη, τήν νύκτα εκοιμήθη και εντός τριών ήμερών άνευ ουδεμιάς ύπερβολής ό όφθαλμός απέβη ήσυχος και πάλλευκος: μόνη ή διαστολή τής κόρης δ'εν ήτο πλήρης, πιθανώς ένεκα τής παλαιότητος προσφύσεών τινων, ή δέ δρασις βελτιούται διηνεκώς μέχρι σήμερον.

9) Έλλην εκ του Πέραν Κ. Ξ. 56 έτών, έγγαμος, λογιστής άλλοτε, έχων εκ μικράς ηλικίας Ισχυράν μυωπίαν εν άμφοτέροις τοις όφθαλμοις, από πολλών δ' έτών άμαύρωσιν του Α. 'Ο. ήνωχλείτο παροδικώς υπό έρεθισμού του όφθαλμού τούτου μετά δακρυρροίας παρερχομένου διά τής ήσυχίας και θερμών επιθεμάτων. Τελευταίως όμως (τόν 'Οκτώβριον 1901) κατά τήν εν Προύση διαμονήν παθών τόν αυτόν έρεθισμόν και ποιησάμενος χρ'ησιν κολλυρίου άτροπίνης κατά σύστασιν συναδέλφου άντι βελτιώσεως διέκρινεν επιδείνωσιν, διότι προς τ'η συνήθει ένοχλήτει προσετέθησαν και πόνοι βύθιοι του βολβοΰ μετά αιθήσεως βάρους εις τό μέτωπον έμποδίζοντες και τόν ύπνον.

Όταν είδον αυτόν τήν 7 Νοεμβρίου ό Δ. Ο. ήτο έντελώς ήσυχος, ό δ' Α. Ο. έπαρου-

σίαζε τὰ σημεῖα ἐρεθιστικοῦ δευτερογενοῦς γλαυκώματος, ὑπερτονίαν ἐλαφρὰν +1, δακρυρροίαν, ἔνεσιν κυανωπὴν περικεράτιον, ὑπεραιμίαν μικρὰν τοῦ ἐπιπεφυκότος, κερατοειδῆ ὀλίγον τι θολερὸν, πρόσθιον θάλαμον ἀβαθῆ, ἴριν ἀτροφικὴν καὶ τεταμένην, κόρην μετρίαν καὶ ἀκίνητον ἐκ παλαιῶν προσφύσεων, φακὸν παθόντα ὑπόχυμα πρὸ πολλοῦ χρόνου, νῦν δὲ τὸ πλεῖστον ἀπορροφηθέντα καὶ ἀποτιτανωθέντα, βολβὸν ὀλίγον τι ἐπώδυνον κατὰ τὴν ἐπιψαυσιν τῆς ζώνης τῶν βλεφαριδικῶν προβολῶν. Πρὸς θεραπείαν ἀντὶ παντὸς ἄλλου ἀνέγραψα κολλύριον 2½% διονίνης, αὐθημερὸν δὲ ἐξέλιπον οἱ πόνοι, ἡ αἰσθησις τοῦ βάρους καὶ ἡ ἀϋπνία, ἀκολούθως ἐβελτιώθη ἡ δακρυρροία καὶ ἡ ὑπερτονία, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ τελευταῖα ταῦτα φαινόμενα καὶ μετὰ ἰκκνήν χρῆσιν τῆς διονίνης δὲν ἐξέλιπον, καίτοι ὁ πάσχων διετέλει ἡσυχος, πρὸς πληρεστέραν θεραπείαν καὶ πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ ὑποτροπῶν ἐξετελέσαμεν καὶ παρακέντησιν τοῦ προσθίου θαλάμου, τῆς ἰριδεκτομῆς μὴ ἀποδεκτῆς γενομένης. Ἐκ ταύτης ὁμως οὔτε βελτίωσις οὔτε δεινώσις παρετηρήθη. Ἐφ' ᾧ ὁ πάσχων ἐξηκολούθησε τὴν χρῆσιν τῆς διονίνης συνδυασθείσης μετὰ πιλοκαρπίνης καὶ κοκαίνης· ἀπὸ τοῦ μηνὸς δὲ Δεκεμβρίου δὲν ἐπανεῖδον αὐτόν.

10) Ἀρμένιος Α. Α. ἐκ τοῦ χωρίου Τσεγκιλέρ Γιάλοβας, γεωργὸς ἑγγαμος 33 ἐτῶν καὶ ὄλως ὑγιῆς ἔχων, τὸν Ὀκτώβριον 1901 κόπτων ξύλα ἔλαβεν ἐκ τεμαχίου ξύλου ἰσχυρὸν κτύπον εἰς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ἐξ οὗ παρήχθη ἐκτεταμένον εὐθύγραμμον τραῦμα τῆς παρεῖας καὶ τοῦ κάτω βλεφάρου καθέτως κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ῥινοπαρασιακῆς αὐλάκος, οὕτινος συνέχισαν ἀποτελοῦν, παρήχθη καὶ τραῦμα τοῦ βολβοῦ κατὰ τὴν ἔσω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς, ὡς ἐκ τῆς οὐλῆς καταφαίνεται. Ἐν τῇ πρώτῃ στιγμῇ ἔπεσεν ἀναίσθητος καὶ συνῆλθε τὴν ἐπιούσαν, ὡς λέγει. Ἀκολούθως ἐφλεγμάνθη ὁ ὀφθαλμὸς καὶ πρὸ πάντων εἶχε διηνεκῶς πόνους ἀφορήτους, οἵτινες ἐβασάνιζον αὐτόν νυχθημερόν. Μετὰ ἓνα μῆνα μὴ βλέπων οὐδεμίαν βελτίωσιν ἤλθεν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ συνεβουλεύθη συνάδελφον ειδικόν. Μαθῶν δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι ἡ κατάστασις τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐδεμίαν ἄλλην ἐπεδέχετο θεραπείαν πλὴν τῆς ἐξορύξεως,

ὅπως ἀποφύγη ταύτην προσῆλθε καὶ εἰς ἐμὲ τῇ 12 Δεκεμβρίου 1901 παρακαλῶν ν' ἀπαλλάξω αὐτόν τῶν πόνων.

Ὁ Δ. Ο. ἦτο ἐντελῶς φυσιολογικός. Ὁ Α. Ο. ἐπαρουσίαζε τὰ φαινόμενα τραυματικοῦ ἰνοφθάλμου καὶ ἰριδοκυκλίτιδος ὀξείας. Ἦδη ἐξῶθεν διεκρίνετο ὅτι ἀριστερόθεν ὁ ὀφθαλμὸς μετὰ τῶν βλεφάρων ἔκειτο πολὺ βαθύτερον τοῦ Δ. Ο., τὰ βλέφαρα ἐφάνιντο ἔχοντα τὰς αὐτομάτους κινήσεις καὶ τὴν αἰσθησιν ἀκεραίας, οὐχ ἦττον ἔνεκα τοῦ ἰνοφθάλμου καὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ βολβοῦ τὸ ἄνοιγμα αὐτῶν ἦτο δυσχερὲς καὶ περιωρισμένον, ἐπαρουσίαζον δὲ δυσκαμψίαν ἰδιάζουσαν ὡσεὶ ἐπὶ νεκροῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς νεκρικῆς δυσκαμψίας καὶ στερούμενα παντὸς μαλθακοῦ ὑποδορείου λιπώδους ἰστοῦ. Ἐπὶ τῆς παρεῖας καὶ τοῦ κάτω βλεφάρου ἐφαίνετο σαφῶς ἡ οὐλὴ τοῦ δέρματος, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω· ὁ βολβὸς ἐφαίνετο ὀλίγον τι μικρότερος, σαφῶς δὲ μαλθακώτερος τοῦ ἐτέρου καὶ ἦτο σφῶδρα ἠρεθισμένος κατ' ἐπιπολὴν καὶ κατὰ βάθος ἀλγῶν καὶ διὰ τῆς ἐπιψαύσεως· ὁ κερατοειδῆς, τὸ πλεῖστον διαφανῆς, εἶχε θολερότητα πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἄνω, ἔνθα ἦτο καὶ ὀλίγον σταφυλωματώδης· πρόσθιος θάλαμος βαθύς, κόρη συνεσταλμένη καὶ ἀκίνητος ἐκ συνεχιῶν παλαιῶν καὶ φακὸς διαφανῆς. Οὐλὴ δὲ τοῦ σκληρωτικοῦ ἐπιπολαία καὶ μήκους 6 περίπου ὕμ. περὶ τὴν ἔσω καὶ ἄνω περιφέρειαν τοῦ κερατοειδοῦς καὶ ἀρκούντως ἠρεθισμένη ὑπεδείκνυε τὸν τραυματισμὸν τοῦ βολβοῦ. Ὁρασις οὐδεμία.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τοῦ πάσχοντος ἰδοκίμασα νὰ καταπραῦνω τοὺς πόνους καὶ τὴν ἀϋπνίαν δι' ἐμβολῆς κόνεως διονίνης καθ' ἐκάστην ἐπὶ τριήμερον, ἀκολούθως δὲ ἔνεκα τῆς ἐπικειμένης ἀπουσίας μου ἀνέγραψα κολλύριον 2½% πρὸς ἐνσταλάξεις ἕως τῆς ἡμέρας μετὰ θερμῶν πλύσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ βορικοῦχου διαλύσεως.

Τὴν ἐπιούσαν τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς ὁ πάσχων πλήρως χαρᾶς διηγείτο ὅτι ἀνεκουφίσθη ἐντελῶς καὶ ἐκοιμήθη ἀριστα, ἡ δὲ ἐκ τῆς διονίνης ἀντίδρασις ἦτο ἐπουσιώδης. Ἐντὸς δὲ τῶν 10 ἡμερῶν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ὁ ὀφθαλμὸς εἶχεν ἤδη ἀπαλλαγῆ παντὸς ἐρεθισμοῦ καὶ ἐνοχλήσεως. Οὐχ ἦττον παρήγ-

γεια αὐτῶ νὰ περιμείνῃ μέχρι τῆς ἐπανόδου μου. Ὄταν ἐπανείδον αὐτὸν τὴν 12 τρέχ. μ. ἦτο ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἐκοιμᾶτο καλῶς, δὲν εἶχεν ὄμως διακόψει τὴν χοῆσιν τοῦ κολλυρίου. Τότε δὲ ἀφοῦ ἔμεινε μίαν ἐβδομάδα ἄνευ φαρμάκου ἀπῆλθεν εἰς τὸ χωρίον του ἐπὶ τῷ δρω νὰ ἐπανέλθῃ εἰς πρώτην ὑποτροπὴν ἢ τοῦλάχιστον μετὰ τινὰς μῆνας. Ὁ ὀφθαλμὸς δὲν εἰδείκνυε πλέον σημεῖα ἐρεθισμοῦ, οὔτε εὐαισθησίαν εἰς τὴν ἐπίψυξιν, ἐπέμεινε μόνον ὁ ἐνόφθαλμος, καὶ τῶντι δὲν εἶχόν τι περιπλέον νὰ πράξῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Τῆς διονίνης χρῆσιν ἐποιησάμην καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐπουσιωδεστέρας. Δύο περιπτώσεις ἐλκώδους κερατίτιδος προσφάτου ἐπὶ τῇ χρῆσει κολλυρίου 2½% διονίνης ἐθεραπύθησαν ἐν τάχει, ἀλλ' οὐδὲν διέκρινα τὸ ἰδιάζον· ἐν ἀμφοτέροις ταῖς περιπτώσεσιν ἐπῆλθε τὴν ἐπιούσαν μικρὰ ἐξοίδησις τοῦ ἐπιπεφυκότος ὑπὸ τὸν κερατοειδῆ ἰδίως. Ἐπίσης δύο περιπτώσεις φλυκταινώδους κερατίτιδος περιφερικῆς μικρῶν παιδίων ἰάθησαν ταχέως διὰ κολλυρίου 2% εὐκολώτατα καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς.

Τέλος ἐν τινὶ περιπτώσει κοκκιώδους ἐπιπεφυκίτιδος τριτοστοῦς ἄνευ φανερῶν κοκκιάσεων παρ' ἀτόμῳ ἀρθριτικῷ 55 ἐτῶν μετὰ παροδικῶν παροξύνσεων θεραπευομένων ὑπ' ἐμοῦ διὰ πλύσεων βορικούχων καὶ καυτηριάσεων διὰ νιτρικοῦ ἀργύρου (2%), κατὰ τὴν τελευταίαν παροξύνσιν, ἐνθα ὑπῆρχον ἐξελκώσεις τοῦ κερατοειδοῦς ἄνευ παννώδους καταστάσεως καὶ πόνοι ὀχληροὶ ἀφαιροῦντές καὶ τὸν ὕπνον διὰ δὲ τῶν καυτηριάσεων ἐπιτετινόμενοι, ἐδοκίμασα τὴν διονίνην 2½% μετ' ἀτροπίνης (1/100) ἐπὶ τινὰς ἡμέρας· καὶ τῶντι ἐπῆλθε ταχέως ἀνακούφισις ἐπαρκῆς, ἀκολούθως δὲ κολλύριον πρωταργόλης ἐπήνεγκε τὴν πλήρη διάλυσιν τῆς παροξύνσεως πολὺ ταχύτερον ἢ ἄλλοτε.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμῶν παρατηρήσεων δὲν εἶναι σπουδαῖος, οὐχ ἦττον καὶ ἐκ τούτων μόνον ἀντιλαμβάνομαι ὅτι τὸ νέον τοῦτο φάρμακον παρουσιάζει ἰδιότητάς τινὰς ἐνδιαφερούσας, ἄς οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοπικῶς χρησιμοποιηθέντων ἢ ἐπιδεκτικῶν χρησιμοποιήσεως φαρμάκων παρουσιάζει καὶ αἰτινες ἐν ὠρισμέναις δυσχερεσί περιπτώσεσι τὸν μὲν πάσχοντα γοητεύουσι, τὸν δὲ ἰατρὸν

ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἀπαλλάσσουσι μεγίστης ἀμχανίας. Ἐγὼ τοῦλάχιστον εἰς τὰς πλείστας τῶν ὀλίγων τούτων περιπτώσεων ἐν ἀμχανία κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλη εὐρεθείς, ἡσθάνθην τὴν εὐεργετικὴν ταύτην καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ τὸν πάσχοντα δρᾶσιν τῆς διονίνης, ὡς ἰατρὸς δὲ αἰσθάνομαι χαρὰν μεγάλην ἐπὶ τῇ νέᾳ ταύτῃ κατακτῆσει τῆς ὀφθαλμιατρικῆς. Ἰδίως ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τοῦ αἱμορραγικοῦ γλαυκώματος, ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τῆς καταβυθίσεως καὶ ἐν τῇ τοῦ τραυματικοῦ ἐνοφθαλμοῦ μετὰ ἰριδοκυκλίτιδος ἢ συνδρομῇ τῆς διονίνης ἦτο θαυμασία.

Ἡ διονίνη λοιπὸν ἐν τῇ ὀφθαλμιατρικῇ κατὰ τὰ εἰρημένα εἶναι φάρμακον παρουσιάζον δύο ἰδιότητας κυριωτάτας, τὴν ἀκεσώδυνον καὶ τὴν λυμφαγωγόν, δι' ὧν καταπαύει πόνους ἐδράζοντας ἐντὸς τοῦ βολβοῦ καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ταχεῖαν διάλυσιν καὶ ἀπορρόφωσιν βυθίων φλεγμονῶν καὶ ἐξιδρωμάτων. Ἡ πρώτη ἰδιότης εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα καὶ καταφανεστέρα, κἂν ἔτι γίνῃ χρῆσις ἐλαφρῶν κολλυρίων, διότι οὐδέποτε σχεδὸν λείπει, ἐνῶ ἡ λυμφαγωγὸς συχνότατα δὲν εἶναι καταφανής, καὶ ὅταν ὑπάρχῃ, ποικίλλει μεγάλως ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν, ἐπὶ δὲ τῇ χρῆσει ἐλαφρῶν κολλυρίων (½—2%) δὲν εἶναι καὶ καταφανής. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐξοίδησιν τοῦ ἐπιπεφυκότος ἐπὶ τῇ χρῆσει κόνεως ἢ ἰσχυρῶν κολλυρίων οὐ μόνον δὲν εἶναι συγγῆ, ἀλλὰ καὶ ἐκλείπει μετὰ τινὰς ἡμέρας καίπερ τῆς χρήσεως παρατεινομένης, οὐδὲν δὲ τὸ ἐπικίνδυνον ἢ βλαβερὸν παρετήρησα. Ἐὰν ὁ πάσχων ἢ οἱ περὶ αὐτὸν κακῶς διατεθῶσιν ἐπὶ τῇ δυσχερίστῳ ὄψει τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἢ διαβεβαίωσις τοῦ ἰατροῦ περὶ τοῦ ἀκινδύνου καὶ τῆς ταχείας ἐξαλείψεως ἀρκεῖ πρὸς καθσύχασιν αὐτῶν. Τέλος οὐδεμίαν παρετήρησα ἐρεθιστικὴν δρᾶσιν ἐπὶ τοῦ ῥινοκοῦ βλενοῦμένος οὔτε πταρτισμοῦ κτλ. Ἐντύπωσίν μοι ἔκαμεν ἡ ὑπνωτικὴ δρᾶσις τῆς διονίνης διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ· πάντες οἱ πάσχοντες, ἐφ' ὧν ἐφηρμόσθη ἡ διονίνη καὶ οἵτινες ἔνεκα ἐνοχλήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν ἐκοιμῶντο, ἐκ τῶν πρώτων ἀνέκτησαν τὸν ὕπνον. Ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν θεωρῶ ἐπαρκῆ, βεβαίως δὲ διὰ πλειοτέρων παρατηρήσεων θέλουσιν ἐπιτευχθῆ μείζονες διασαφήσεις περὶ τοῦ τρόπου τῆς δρᾶσεως καὶ περὶ τῆς ἀνυσι-

μωτέρας χρησιμοποίησεως τοῦ νέου φαρμάκου, ἀλλὰ τὰ μέχρι τοῦδε γνωρίσματα αὐτοῦ εἶναι ἐπαρκῆ ὅπως καταταχθῆ μεταξύ τῶν πολυτιμοτάτων φαρμάκων τῆς Ὀφθαλμιατρικῆς τόγε νῦν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙΒ'

6 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Π. ΚΕΛΑΪΔΙΤΟΥ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ἀσθενῆ ἐγχειρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ δίδει περὶ αὐτοῦ τὰς ἐξῆς λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις :

Ἡ κ. Β. Χρ. 26 ἐτῶν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζω ὑμῖν σήμερον, κύριοι, διέτρεξε τὸν ἑσχατον κίνδυνον ἕνεκα μιᾶς ρινίτιδος τοῦ δεξιοῦ ῥώθωνος. Αὕτη παρουσιάσθη ἐν τῷ γραφεῖῳ μου τῇ 20 Νοεμβρίου 1901 πάσχουσα ἀπὸ 8 ἡμερῶν ὑπὸ ρινίτιδος τῆς δεξιᾶς ρινικῆς κοιλότητος, ἀπὸ 4 ἡμερῶν ὠταλγίαν καὶ ἀπὸ 2 ἡμερῶν ὠτόρροϊαν δεξιόθεν. Ἡ ἐξέτασις ἀπέδειξεν ὄξειαν ρινίτιν τοῦ δεξιοῦ ῥώθωνος μετὰ ὄξεος ἐμπυήματος τοῦ συστοίχου ἰγμορείου ἄντρου, διάτρησιν τοῦ τυμπάνου μετὰ βαθείας ἐρυθρότητος καὶ καθιζήσεως τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου κατὰ τὴν ἄνω καὶ ὀπισθίαν αὐτοῦ μοῖραν, τὴν δὲ μαστοειδῆ χώραν κάτωθι τῆς κροταφικῆς γραμμῆς ἐπώδυνον τῇ πίεσει ἐπισήμως. Ἡ διάγνωσις ἡμῶν ἐσημειώθη ὡς κολπίτις τοῦ ἰγμορείου ἄντρου, μέση ὠτίτις καὶ μαστοειδίτις ὄξεια συνεπιεῖα ρινίτιδος ὄξειας. Πρὸ πάσης ἐπεμβάσεως χειρουργικῆς ἐπεχειρήσαμεν τὴν δι' ἀπλουστέρων μέσων θεραπευτικὴν ἀγωγὴν ἐπὶ τῆς μαστοειδίτιδος ἐν ἀρχῇ ὅπως ἐν ἐνδεχομένη ἀποτυχίᾳ τούτων ἐπέμβωμεν τὸ ὕστατον χειρουργικῶς. Πρὸς τοῦτο διηυρύναμεν καὶ τὸ μικρὸν τρῆμα τοῦ τυμπάνου πρὸς ἀνετωτέραν ἐκροὴν τοῦ πύου καὶ ὠπλίσαμεν τὴν ἄρρωστον δι' ἀπλουστάτου ἀπομυζητήρος τοῦ ὠτός, τοῦ ὁποίου ἀπὸ πολλοῦ οἱ ἄρρωστοί μου ποιοῦνται χρῆσιν εἰς παρομοίας παθήσεις, διατάξαμεν πλύσεις τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου καὶ ἐπιθέματα πάγου ἐπὶ τῆς μαστοειδοῦς χώρας καὶ ἐναντίον τῆς ρινικῆς παθήσεως ἐμφυσήσεις ὀρθοφορμίου ἀνά δῶρον. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοιαύτης θεραπείας κατηνύσθησαν μὲν αἱ ἀλγηδόνες, ἀλλ'

ἡ ὠτόρροια καὶ ἡ εὐαισθησία τῆς μαστοειδοῦς χώρας κατὰ τὴν πίεσιν διετηρεῖτο ἂν καὶ ἐν μικρῷ βαθμῷ ἐπὶ πολύ, οὕτως ὥστε ἡ διάτρησις ἦν περ συνεβουλευσαμεν, ἐφαίνετο ἀναπόφευκτος. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτης ἡ ἄρρωστος ἐτράπη ἄλλην θεραπείας ἀγωγὴν παρ' ἄλλοις συναδέλφοις. Κατὰ τὴν 19 Δεκεμβρίου 1901 ὁμως προσεκλήθη καὶ αὐθις διὰ τὰς ἀνυποίστους ἀλγηδόνας τῆς ἄρρώστου, ἃς εἶχεν ἀπὸ 4—5 ἡμερῶν κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς, τὴν μαστοειδῆ καὶ τὴν βρεγματικὴν χώραν ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν πυρέσει καὶ ἔσχε ῥίγη τὴν προτεραίαν, σημεῖα, ἅπερ ἠδύνατό τις ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει ν' ἀποδώσῃ ἰδίως εἰς ἐπιπλοκὴν φλεβοκολπίτιδος τινος.

Τῇ 20 Δεκεμβρίου 1901 ἐγένετο ἡ ἐγχειρήσις βοηθοῦντος τοῦ ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Γαληνοῦ ἐν τῷ αὐστριακῷ νοσοκομείῳ. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐπιπολῆς στιβάδων τοῦ ὄστου ἀνέθορον ἄφθονον πύον ὑπὸ πίεσιν εὐρισκόμενον, ἐν ᾧ ἄφθονοι ἐπλεον φαιαὶ σαρκώδεις ἐκβλαστήσεις (granulations), μετὰ τὴν διὰ ζύστρου ἀφαίρεσιν τῶν ὁποίων παρετηρήθη ὅτι ὁ σιγμοειδῆς κόλπος ἦτο γυμνός εἰς μικρὰν ἔκτασιν ἀλλὰ φυσιολογικὸς τὴν ὄψιν. Ἐτέθη ἐπίδεσμος ἰσοδοφορμιούχου γάζης ἀσηπτος. Οὐχ ἤττον ὁμως ἡ πυρετικὴ κατάστασις 39⁰—40⁰ μετὰ ἐπανειλημμένων παροξυσμῶν ῥίγους ἐπεδεινώθησαν οὕτως ὥστε ἡ παρακέντησις τοῦ σιγμοειδοῦς κόλπου καὶ ἡ διάνοξις αὐτοῦ ἐνδεδειγμένα, ἂν μὴ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐγχειρήσιν δὲν παρουσιάζετο 2 ἐκμ. ἔμπροσθεν τοῦ τράγου τοῦ ἐγχειρηθέντος ὠτός καὶ κατὰ τὸ πρόσθιον χεῖλος τοῦ ἐπίδεσμου ἐρυσιπελατώδης διήθησις τοῦ δέρματος, ἣτις προβάσα μέχρι τοῦ ἀντιστοίχου ὠτός ἐν ἐντόνῳ πυρετῷ ἔληξεν ἐντὸς ὀκτώ ἡμερῶν, καθ' ἃς τὰ χεῖλη τοῦ χειρουργικοῦ τραύματος ἔμειναν πάντοτε ἐλεύθερα τοιαύτης ἐπεξεργασίας.

Ἡ ἄρρωστος ἰάθη ἀπὸ περισσοτέρων ἡμερῶν ἀνευ ἐτέρας ἐπιπλοκῆς καὶ ἀνευ παραμορφώσεως ἐπὶ τῆς μαστοειδοῦς χώρας ὡς βλέπετε. Ἡ ρινίτις καὶ ἡ κολπίτις τοῦ ἰγμορείου ἄντρου ἰάθησαν σχεδὸν ἀφ' ἐαυτῶν.

Ἄν ἐπὶ τῆς προηγουμένης περιπτώσεως ἐκ περιεργίας ἐσπύδομεν διὰ τὰ ἀνωτέρω φαινόμενα νὰ ἐπέμβωμεν χειρουργικῶς ἐπὶ τοῦ

σιγμοειδούς κόλπου, θά διετρέχουμεν, κύριοι, τὸν ἔσχατον κίνδυνον τῆς εἰσαγωγῆς παθογόνων στοιχείων ἐντὸς τῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀρρώστου καὶ ἴσως τὸ μοιραῖον αὐτῆς τέλος, τοῦθ' ὅπερ εἰς πολλοὺς συνέβη. Φρονῶ δτι ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ὀφείλομεν νὰ ἤμεθα καιροσκοπικοί, μάλιστα δταν κατὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ ἀπογυμνωθεὶς κόλπος φαίνεται μακροσκοπικῶς τοῦλάχιστον ὑγιᾶς ἔχων.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων παρατηρεῖ δτι ἀντὶ τῆς Ἰλαρίας, ὀστρακιάς καὶ κοκκίτου, ὑπάρχουν καὶ πολλὰ περιστατικά τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ὁ κ. **Γ. Δ. Νικολαΐδης** ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν:

Κύριοι,

Καίτοι τοῖς πᾶσι γνωστοῦ θέματος ἐπιλαμβάνομαι, οὐχ ἤττον ὁμως, ἐπειδὴ γεγονότα τινὰ καὶ φαινόμενα τῆς νόσου οὕτω ἔτι καθορισθέντα διαφεύγουσι πολλάκις τὴν προσοχὴν πολλῶν ἰατρῶν, οἵτινες πρὸ ἀπροχωρήτου πολλάκις καὶ οἰονεὶ διακωιδιζομένης τῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενείας εὐρισκόμενοι, ἀδημονοῦσι καταφερόμενοι κατὰ τῶν πλύσεων, ὡς προκλητικῶν κυστιτίδων καὶ πολλῶν ἄλλων σοβαρῶν ἐπιπλοκῶν, ἂν καὶ οὐχὶ τόσο ἀδίκως, καὶ ἀποροῦσιν ὀποτέραν ὁδὸν νὰ τραπῶσιν, εὐκαιρον ἔκρινα, κατόπιν μακρᾶς πείρας καὶ παρατηρήσεως νὰ ἐκθέσω ἐν ὀλίγοις τὰ ἐμὰ πορίσματα, *περὶ τινων θεραπευτικῶν πλημμελειῶν ἐν τῇ ὀξείᾳ βλενορροίᾳ.*

Καὶ πρῶτον πρὸς κατανόησιν τούτων ἄρξομαι τῆς παθολογικοανατομικῆς ἐπεξεργασίας τῶν γονοκόκκων ἐν τῷ βλενογόνῳ ὑμένι, ἐκουσίως παραλείπων, ὡς γνωστὸν καὶ οὐχὶ τοσοῦτον τῇ περιστάσει χρήσιμον τὸν τρόπον τῆς μολύνσεως. Καὶ ἤδη πάντες γνωρίζομεν δτι μετὰ τὴν μόλυνσιν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιφάσεως ἄρχονται τὰ πρῶτα φαινόμενα φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας, ἧτοι ἐρυθρότης τῶν χειλέων, κνησμὸς, ἐκτρόπιον, κτλ. ἄπερ, ὡς καὶ ἄλλα γνωστὰ τυγχάνοντα, παραλείπω. Ἐλθωμεν νῦν καὶ παρακολουθήσωμεν ἐν ὀλίγοις τὴν βιολογικὴν ἐξέλιξιν τῶν γονοκόκκων ἐν τῷ βλενογόνῳ ὑμένι. Ὁ γονοκόκκος ἅμα τῇ ἐγκατασκηνώσει ἐν τῷ ἐπιθηλίῳ τοῦ βλενογόνου, ἄρχεται πολλαπλασιαζόμενος καταπλη-

κτικῶς ἐπιπολῆς χωρῶν ἅμα καὶ κατὰ βάθος διὰ μέσου τῆς τῶν ἐπιθηλιακῶν κυττάρων συγκολλητικῆς οὐσίας ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ πρωτοπλάσματος αὐτῶν, ἐξικνούμενος μέχρι τοῦ θηλώδους σώματος τοῦ βλενογόνου. Ἐνταῦθα ἀπὸ σκοποῦ παραλείπω τὴν περαιτέρω πορείαν αὐτῶν ἐξ ἧς προκύπτουσιν αἱ διαφοροὶ ἐπιπλοκαί, ὡς οἱ βλενορροϊκοὶ ρευματισμοὶ κτλ., τοῦθ' ὅπερ προδήλως ἀποδεικνύει δτι ὁ γονοκόκκος εἰσερχόμενος ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ δύναται ἀπανταχοῦ τοῦ σώματος νὰ ὀδεύσῃ προκαλῶν διάφορα παθολογικὰ φαινόμενα. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὀλίγα ἔστω, ὅπως ἔχωμεν σαφῆ τὴν εἰκόνα τῆς ὀξείας γονορροϊκῆς οὐρηθρίτιδος πρὸ ἡμῶν, ἵνα ἐρμηνεύσωμεν καὶ καταστήσωμεν καταληπτὴν τὴν σύγκρισιν πρὸς τε τὴν διὰ τῶν πλύσεων θεραπείαν ἐν τῇ ὀξείᾳ καταστάσει καὶ τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν, ἐξ ἧς συγκρίσεως καὶ τὰ πλεονεκτήματα ἢ μειονεκτήματα ἐκατέρας.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ δτι μετὰ τὴν γενέκευσιν τοῦ νεωτέρου καλουμένου συστήματος πᾶσα γονορροϊκὴ οὐρηθρίτις ὑποβάλλεται εἰς τὴν θεραπείαν τῶν πλύσεων ἐν τῇ ὀξείᾳ περιόδῳ πλὴν τῆς ὑπεροξείας, γιγνομένην κατὰ τοὺς γνωστοὺς κανόνας.

Βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐπὶ τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων ἐπιδράσεως τοῦ Υ/Μ. Καλλίου καὶ ἰδίως κύτου διὰ τῆς καταστολῆς πλείστων φαινομένων, οἷα τὸ περὶ τὴν οὐρῆσιν ὀδύνηρὸν αἰσθημα τοῦ καυστικοῦ πόνου, τὰς ἐπιδύνους στύσεις καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, καθὼς καὶ τὴν πρόσκαιρον ἐλάττωσιν τῆς πυώδους ρύσεως. Οὐχ ἤττον ὁμως μεθ' ὄλην τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ τοιοῦτου, ὡς καὶ ἄλλων φαρμάκων, τὸ προσποριζόμενον ἐξ αὐτῶν κέρδος σπάνιον καὶ ἐλάχιστον ἀποβαίνει ἐν ταῖς πλείσταις τοῦλάχιστον τῶν τοιούτων περιπτώσεων. Ταῦτα δὲ ἐπὶ τῶν ἀκολούθων παθολογικοανατομικῶν παρατηρήσεων τῆς βιολογικῆς ἐξελίξεως τῶν γονοκόκκων βασιζόμενα ἐπιρρυνοῦσι τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἄμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς μολυσματικῆς οὐρηθρίτιδος, οἱ ῥηθέντες κόκκοι εἰσδύουσιν εἰς τὰ βαθύτερα στρώματα, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθη, ἔνθα ἐγκατασκηνοῦντες καὶ ἀνεπηρέαστοι ὄντες εἰς τὴν μικροβιοκτόνον ἐπίδρασιν τῶν

φαρμάκων, εξακολουθοῦσι τὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν, ἀνταγωνιζόμενοι ἐτέρωθεν καὶ πρὸς τὴν φαγοκυττάρωσιν. Τὰ διάφορα μικροβιοκτόνα φάρμακα καὶ ἰδιαίτατα τὸ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι χρησιμοποιούμενον Υ/Μ. Κάλι, οὔτιος ἢ ἐπενέργεια λίαν ἐπιπολῆς, ὡς ἐκ τῆς στυπτικῆς αὐτοῦ ιδιότητος τυγχάνει, δρᾷ, φονεύει καὶ ἀποκαθαίρει τὸν βλενογόνον κατ' ἐπιπολὴν καὶ μόνον, χωρὶς νὰ δύναται ἐν τούτοις νὰ εἰσδύσῃ εἰς τοὺς βαθύτερον κειμένους γονοκόκκους καὶ προσβάλλῃ αὐτούς, οἵτινες ἀνεπηρέαστοι ἐξακολουθοῦσι τὸ ἔργον αὐτῶν ἀναπτυσσόμενοι καὶ πολλαπλασιαζόμενοι, διὰ δὲ τοῦ πρὸς τὴν ἐξω ἐπιφάνειαν τοῦ βλενογόνου φερομένου ρεύματος τῆς διαπυήσεως, μηχανικῶς καὶ οὗτοι φερόμενοι τὴν τέως καθαρθεῖσαν ἐπιφάνειαν μολύνουσι καὶ αὖθις καὶ οὕτως ἐξακολουθεῖ παρατεινομένη ἐπὶ πλείστον ἔτι χρόνον ἢ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς θεραπείας εὐρισκομένη νόσος μέχρι τελείας ἐξαφανίσεως τοῦ γονοκόκκου καὶ ἰάσεως τῆς νόσου. Δυστυχῶς ὅμως πολλάκις ὅλως ἄντικρυς συμβαίνουναι τὰ πράγματα, διότι ἐνῶ συχνότατα μετὰ ὀλιγοήμερον θεραπείαν παύει φαινομενικῶς πᾶσα ῥύσις καὶ πᾶν φλεγμονῶδες φαινόμενον θεωρηθείσης τῆς θεραπείας ὡς ληξάσης, μετὰ διακοπὴν 2—3 ἢ καὶ πλέον ἡμερῶν ἄρχονται καὶ αὖθις ἐπανερχόμενα τὰ αὐτὰ φαινόμενα, ἢ δὲ νόσος εἰς ἑαυτὴν ἐγκαταλιμπανομένη δύναται νὰ λάβῃ μορφήν ὀξυτάτην, ὡσεὶ οὐδόλως ἢ προηγηθεῖσα θεραπεία εἶχεν ἐπ' αὐτῆς οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐπιδράσει. Ἐπαναλαμβανομένης δὲ ταύτης δύνανται νὰ ἐπέλθωσι τὰ αὐτὰ καὶ πάλιν φαινόμενα μέχρις ἄλλοτε ἄλλου χρόνου τῆς λήξεως τῆς νόσου. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τῆς περιδικῆς ἰάσεως καὶ ἐπαναλήψεως τῆς διαπυήσεως ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιμείνω, ἵνα κατανοήσωμεν τὴν ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἡ φύσις διὰ τῆς διαπυήσεως ἀσκεῖ ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει τῆς ὀξείας καταστάσεως πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν βαθυτέρων στρωμάτων τῶν βριθόντων ἀπὸ τῶν ὀλεθρίων τούτων μικροοργανισμῶν, ἅτινα στρώματα εἶναι τὸ ὀρμητήριον αὐτῶν κατὰ πάσης ἐξωθεν θεραπευτικῆς ἀγωγῆς ἣς διακοπτομένης ἐξορμῶσι διὰ τοῦ φέροντος αὐτοῦ ρεύματος. Ἡ διαπύησις λοιπόν, ἣν πολεμοῦμεν καὶ πειρώμεθα παντοίοις μέσοις ν'

ἀνακόψωμεν, ὡς τοῦτο γενικῶς ὑφ' ἀπάντων δυστυχῶς γίνεται, δὲν φρονῶ ὅτι δὲν θὰ ἦτο σκόπιμος, διότι οὕτως ἀντλοῦμεν πρὸς πῖθον Δαναίδων. Τότε μόνον θὰ ἀπέβαινε λυσιτελῆς ἡ ἄμεσος διὰ τῶν πλύσεων ἐπέμβασις καὶ ἀποτελεσματικῆ, ἂν ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρώτων ὑποκειμενικῶν συμπτωμάτων ἢ καὶ ἀντικειμενικῶν ἔσπευδε πάραυτα ὁ ἀσθενής, οὕτως ὥστε τῶν γονοκόκκων ἐπιπολῆς τοῦ ἐπιθηλιακοῦ στρώματος τοῦ βλενογόνου εὐρισκομένων νὰ δυνηθῇ πᾶν μικροβιοκτόνον φάρμακον νὰ ἐπιδράσῃ ἐπωφελῶς. Δυστυχῶς ὅμως τοιαῦται περιπτώσεις ἀμέσου ἐπεμβάσεως λίαν σπάνιαι συμβαίνουναι, ὡς ἐν τῇ πράξει παρετήρησα, καὶ ἐφ' ὧν αἱ πρώται θεραπευτικαὶ ἀγωγαὶ θριαμβευτικῶς ἀποβαίνουναι, ἀπαλλασσομένων τῶν ἀσθενῶν ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος.

Ὅποιον τὸ κέρδος τοῦ χρόνου καὶ ὅποια ἡ ὑπεροχὴ τῶν δι' ἀμέσων πλύσεων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν ἐν ἀρχῇ; Καὶ πρῶτον ὡς πρὸς τὸν χρόνον δυστυχῶς δύναμαι νὰ ὁμολογήσω καὶ ἐξ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀληθείας, ἂν καὶ θιασώτης τῆς νέας μεθόδου, ὅτι οὐδόλως ἐπωφελήθηεν τοῦ χρόνου, πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων ἐγκαίρου ἐπεμβάσεως, ὡς ἀνωτέρω εἶρηται. Καθότι κατὰ τοσοῦτον ἐπωφελεστέρα καὶ ταχυεργότερα ἀποβαίνει ἡ ἐνέργεια τῶν μικροβιοκτόνων φαρμάκων καὶ ἰδίως τοῦ Υ/Μ. Καλίου καθ' ὅσον ἢ χρῆσις τούτων ἤθελε γίνεαι βραδύτερον κατὰ τὸν χρόνον τῆς παντελοῦς ἐξαφανίσεως τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων. Ἐτερον ὅμως ἀναντιρρήτως ἐξαίρετως σπουδαῖον πλεονέκτημα ἀποδοτέον εἰς τὸ Υ/Μ. Κάλιον, ἰδίως τὴν ἐξάλειψιν τοῦ πόνου καὶ τὴν πρόσκαιρον ἀναστολὴν τῶν φλεγμονωδῶν φαινομένων, ἅτινα οὐσιωδῶς ἀνακουφίζουναι τὸν πάσχοντα. Ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι δέον νὰ προβαίνωμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πλύσεων καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὀξείᾳ καταστάσει τῆς προσθίας οὐρήθρας συνήθως δι' ἐλαφρῶν διαλύσεων, νὰ διευκολύνωμεν δὲ ἅμα καὶ τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν διαπύησιν, εὐλαβοῦμενοι αἰείποτε τὴν ὀπισθίαν οὐρήθραν καὶ τὴν κύστιν, εἰς ἣν μόνον μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὀξέων φλεγμονωδῶν φαινομένων συγχωρεῖται νὰ εἰσδύωμεν, ὅπως οὕτω διὰ τῆς τοιοῦτου τρόπου γενομένης πλύσεως

καθαρίσωμεν ἅπασαν κατὰ μῆκος τὴν οὐρήθραν. Διότι μεθ' ὅλας τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀνὰ τὴν Ἑσπερίαν εἰδικῶς ἀσχολουμένων, ὅτι δέον εὐθὺς ἀπὸ τῆς 3ης ἡμέρας νὰ ἐπεκτείνωμεν τὰς πλύσεις καὶ μέχρι τῆς κύστεως, ἵνα προλάβωμεν τὴν ἐπὶ τὴν ὀπισθίαν οὐρήθραν ἐπέκτασιν αὐτῆς, δυστυχῶς ἡ πείρά μοι ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ πλείστον ὅλως τὸὐναντίον συμβαίνει, ὅτι διὰ τῶν προῶρων ἐνδοκυστικῶν πλύσεων εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον δύναται αὕτη νὰ ἐπεκταθῆ διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ βενογόνου διερεθισμοῦ αὐτῶν. Οὕτω δὲ λεληθότως πως ἀφίνομεν καὶ μέρος τῆς συμπληρώσεως τοῦ θεραπευτικοῦ ἡμῶν ἔργου εἰς τὴν ἀρωγὴν τῆς φύσεως, ἣτις διὰ τοῦ ρεύματος τῆς διαπύσεως ὀλονέν μας προσάγει τὸν ἐχθρόν, ἵνα προσιτὸς καταστῆ εἰς τὰ ἰοβόλα θεραπευτικὰ ἡμῶν μέσα. Ἐὰν δὲ τὸὐναντίον πειρώμεθα διὰ πυκνῶν διαλύσεων καυστικῶν τε καὶ στυπτικῶν ν' ἀνακόψωμεν τὴν διαπύτησιν καταπολεμοῦντες οὕτω τὸ φαινόμενον καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ πλήξωμεν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐχθρόν καὶ φρονούντες ὅτι τάχιστα θ' ἀφίχθωμεν εἰς τὸ προσδοκώμενον τέρμα, ἀπατώμεθα, διότι ἡ παροδικὴ ἐκείνη ἀναστολὴ ἀναφαίνεται ὡς πρότερον καὶ χείρων.—Τὸ τελικόν ἄρα πόρισμά ἐστίν, ὅτι ἐφ' ὅσον τῇ βοθείᾳ τῆς διαπύσεως δὲν ἐπιτελεσθῆ ἢ ἐν τῷ βάθει τελεία ἀπαλλαγὴ τῶν ἰσθῶν ἀπὸ τῶν μικροβίων, μάτην καταπονοῦμεν τὸν πάσχοντα καὶ ἐπιφέρομεν διὰ τῶν δριμύων φαρμάκων καταστρεπτικὰς ἀλλοιώσεις τοῦ βλενογόνου, ἀγνοοῦντες ποῦ κυρίως ἐδράζει ὁ κυρίως παθολογικὸς παράγων. Ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τὴν διὰ τῶν διουρητικῶν παλαιὰν θεραπείαν δέον οὐ μόνον νὰ μὴ ἀποσκορακίσωμεν ἀπολύτως, ἀλλ' ἔχοντες ἀρωγὸν καὶ ταύτην νὰ συνδυάζωμεν μετὰ τῆς διὰ τῶν πλύσεων καὶ οὐχὶ τῶν ἐνέσεων, καθότι μᾶλλον ἐπιβλαβεῖς ἀποβαίνουνσιν αὐταὶ ἢ ὠφέλιμοι.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ κ. Νικολαΐδου περὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ μικροβίου, πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ ἐδάφους.

Ὁ κ. **Α. Νικολαΐδης** ἀπαντῶν λέγει ὅτι δὲν ἀρνείται τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ ἐν τῇ σημερινῇ ἀνακοινώσει του

ἠθέλησε ἀπλῶς νὰ συγκρίνῃ μόνον τὰς δύο θεραπευτικὰς μεθόδους, καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ αὐτῶν ἀνέφερε τὰς ἀνατομοπαθολογικὰς ἀλλοιώσεις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἐρωτᾷ ἐὰν οἱ γονοκόκκοι ὑφίστανται μετὰ τὴν θεραπείαν.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** λέγει ὅτι εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις ὑπάρχουν.

Ὁ κ. **Ἀντιωνανόπουλος** ἐρωτᾷ, ἐπὶ ποίων κλινικῶν σημείων πρέπει νὰ βασίζεται τις διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὰς πλύσεις.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** παρατηρεῖ ὅτι αἱ πλύσεις δύνανται νὰ γίνουν καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ ἀσθενοῦς.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** παραδέχεται τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Νικολαΐδου καὶ συμφωνεῖ πληρέστατα ὅτι αἱ πλύσεις δὲν ἱκανοποίησαν αὐτὸν πάντοτε, ἀν καὶ πολλακίς ἔκαμε χρήσιν αὐτῶν. Τελευταίως ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν δι' ἐνέσεων **θερμοτάτου ὕδατος** θεραπείαν τῆς βλενορροίας ἐπὶ δύο περιστατικῶν θεραπευθέντων τοῦ μὲν ἐντὸς 15 ἡμερῶν, τοῦ δὲ ἐντὸς 10 ἡμερῶν.

Ὁ κ. **Ζῶτος** λέγει ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἐνθουσιώδης διὰ τὰς πλύσεις, αἱ ὁποῖαι πολλακίς, ὅσον ἐπιμελῶς καὶ ἀν ἐφαρμοσθῶσιν, ἀντὶ καλῶν ἀποτελεσμάτων ἐπιφέρουσι περιπλοκάς. Ἡ χρήσις τοῦ σαλλίου ἐσωτερικῶς εἰς δόσιν 3 γραμμαρίων καὶ ἐνέσεως ρεσορσίνης (resorcine) πρὸς 3%, τῷ ἔδωκε λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς περιστατικὰ ὀξείας καὶ χρονίας καταστάσεως.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΓ'

13 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μπίστης** λέγει τὰ ἐξῆς:

Ἐπεθύμουν, κύριοι, νὰ παρουσιάσω ὑμῖν ἄρρωστον μετὰ **ἐρπητος ζωστήρος ὀφθαλμικοῦ** ἐντοπιζομένου κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου καὶ ἐπιπλεγμένου ὑπὸ ἐρπητος τοῦ κερατοειδοῦς. Ὁ ἄρρωστος ὅμως δὲν ἐπαρουσιάσθη καὶ ἀναγκάζομαι νὰ μνημονεύσω ἀπλῶς τῆς παθήσεως αὐτοῦ. Ὁ ἄρρωστος ἐδήλωσεν ὅτι πρὸ ἡμερῶν

ἠσθάνετο ἄλγη κατὰ τὴν γειτονίαν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ αὐτῷ, εἶτα δὲ μετὰ πυρετικῶν φαινομένων παρετήρησε τὴν ἐμφάνισιν ἐξανθήματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἐξέτασιν συνίστατο ἐκ φυμαλλίδων, τῶν πλείστων κατὰ ομάδας διατεταγμένων καὶ ἐδραζομένων ἐπὶ τοῦ κάτω βλεφάρου, τῆς ἄνω γναθικῆς χώρας ἄχρι τοῦ ἄνω χεῖλους, καὶ τῆς ζυγωματικῆς χώρας. Τὸ ἐξάνθημα χωρεῖ ἄχρι τῆς μέσης γραμμῆς, τοῦθ' ὅπερ χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν ἐν λόγῳ πάθησιν. Ἐπὶ τοῦ κρατοειδοῦς ὑφίσταντο μικραὶ ὅσον κεφαλὴ καρφίδος καὶ ἐπιπολῆς κείμεναι κηλίδες, αἵτινες δηλοῦσι τὰς θέσεις, ἐν αἷς ἠδράζοντο πρότερον φυμαλλίδια. Ἡ περίπτωσις αὕτη παρουσιάζει τὸδε τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι ἡ ἐξάνθησις ἐνεφανίσθη ἐν τῇ διαδρομῇ τοῦ δευτέρου κλάδου τοῦ τριδύμου, ἐν ᾧ αὕτη παρουσιάζεται συχνότερον ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ πρώτου κλάδου τοῦ τριδύμου νεύρου. Γνωστὸν δ' εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ φλεγμονώδους παθήσεως τοῦ τριδύμου νεύρου, καὶ δὴ τοῦ τε κορμοῦ αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ γασσερίου γαγγλίου, καὶ τοῦ ἀκτινωτοῦ γαγγλίου. Ἡ αἰτία ὁμως τῆς φλεγμονῆς ταύτης εἶναι ὡς τὰ πολλὰ ἄγνωστος. Ἐπιτινων περιπτώσεων ὁ ἔρπης ζωστήρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπαρουσιάσθη μετὰ ψύξιν ὡς καὶ χρῆσιν ἀρσενικοῦ. Πιθανῶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀρρώστου ἡ ψύξις ν' ἀποτελεῖ τὸ αἷτιον φλεγμονῆς τοῦ τριδύμου νεύρου.

Ὁ κ. **Νούλης** προσθέτει ὅτι ἐν τῇ αἰτιολογίᾳ τῆς ἀσθενείας ταύτης ἐγένετο ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου μυελοῦ (*κντταροδιαγνωστικῆ*).

Ὁ κ. **Μπίστης** σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνακοίνωσιν ἦν ἐποιήσατο ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἐν τῇ προηγουμένη συνεδρίᾳ λέγει ὅτι ἡ διονίνη εἶναι σπουδαῖος ἐπικουρικὸς παράγων, πρέπει δὲ νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς ἀναλόγου θεραπείας ἐν ἐκάστῳ περιστατικῷ. Ἀναφέρει περιστατικὸν γλαυκώματος ὀξέος ὅπου μετὰ τὴν ἰριδεκτομίαν ἔπαυσαν οἱ πόνοι ἵνα ἐπανέλθουν πάλιν. Τότε ἐγένετο χρῆσις τῆς διονίνης εἰς διάλυσιν 5%. Οὐδενία ὁμως ἐπῆλθε βελτίωσις.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** λέγει ὅτι εἰς ὅσα περιστατικά ὑπῆρχον σφοδρὰ ἄλγη ἐνήργησε καλῶς ἡ κόνις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΙΔ'

20 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Νούλης** ὑποβάλλει *παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τοῦ ὁρυνώδους πλευριτικοῦ ἐξιδρώματος*.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὰ περιστατικά τοῦ κ. Νούλη εἶναι ἐνδιαφέροντα ἰδίως τὰ ἐν Ἰωαννίνοις, τὰ ἐδῶ εἶναι συζητήσιμα. Ἐπιπλοκαὶ πλευρίτιδος ἐκ ψύξεως δύνανται νὰ ἀναφανῶσι καὶ μετὰ πολὺν χρόνον. Ἀναφέρει περιστατικά ἰδικά του, ἐκ τῶν ὁποίων 4 ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν, οἱ δὲ 3 ἀπέθανον. Ἐπομένως ἡ μικροτάτη αὕτη στατιστικὴ φέρει θνησιμότητα 40%, ἡ δ' ἐν τοῖς νοσοκομείοις εἶναι μεγαλειτέρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν, ἀπάσας τὰς πλευρίτιδας ὁ κ. Μανουηλίδης θεωρεῖ ὡς φυματικάς, ὡς ἡ κντταροδιαγνωστικὴ καὶ ἡ πειραμάτισις δεικνύει τοῦτο.

Ὁ κ. **Μακρῆς** λέγει ὅτι βεβαίως τὰ περιστατικά τοῦ κ. Νούλη εἶναι ἐνδιαφέροντα. Ἀσθενεῖς πλευριτικοὶ ἐκ ψύξεως εἰσέρχόμενοι εἰς τὰ νοσοκομεία εἶναι δυνατὸν νὰ γίνωσιν φυματικοί. Ὁ κ. Νούλης ὁμως ἀπέδωκε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ ἐγχειρητικὸν μέρος. Ἐν τοῖς νοσοκομείοις ἡ ἐγχειρήσις γίνεται μὲ ὄλας τὰς ἀπαιτούμενας ἀντισηπτικὰς προφυλάξεις. Καὶ ἡ φυματικὴ ἐνοφθάλμις τῶν πλευριτικῶν δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν ἐγχειρήσιν ἀλλ' εἰς ἄλλας αἰτίας.

Ὁ κ. **Νικολαΐδης** ἀναφέρει περιστατικὸν πλευριτικοῦ ἀπὸ τοῦ 1898, ζῶντος εἰς ἐτι. Ὁ ἀσθενὴς οὗτος ὑπέστη δύο προσβολὰς, ἐξ ὧν ἐθεραπεύθη ἐντελῶς.

Ὁ κ. **Ἀντίπας** λέγει ὅτι τὸ θέμα εἶναι ἐνδιαφέρον διὰ τὴν συχνότητα αὐτῶν, συμφωνεῖ δὲ πληρέστατα μετὰ τοῦ κ. Μανουηλίδου ὑποστηρίζοντος, ὅτι αἱ πλευρίτιδες εἶναι φύσεως φυματιώδους, νομίζει ὁμως ὅτι ὁ κ. Μανουηλίδης ἔτυχε περιστατικῶν πολὺ δυσαρέστων. Ἀναφέρει διάφορα περιστατικά θεραπευθέντα, ὧν τὸ ἐν πρὸ 10 ἐτῶν ὑπεβλήθη εἰς παρακέντησιν. Ὁ ἀσθενὴς ζῆ.

Ὁ κ. **Ζῶιος** εὐρίσκει ὅτι ὁ κ. Μανουηλίδης εἶναι πολὺ ἀπαισιόδοξος εἰς τὸ ζήτημα τῶν πλευριτίδων. Καὶ θὰ ἦτο λυπηρὸν ἂν ὄλαι αἱ πλευριτίδες ἦσαν φυματώδεις. Ἀναφέρει δύο περιστατικά πλευριτίδος ἐκ ψύξεως παρατηρηθέντα πρὸ 6 ἐτῶν καὶ ἐντελῶς θεραπευθέντα διὰ τοῦ ἰεῦλικοῦ νατρίου, ὧν τὸ ἐν ὑπεβλήθη καὶ εἰς παρακέντησιν.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** ἀναφέρει διάφορα περιστατικά πλευριτίδων ἐντελῶς θεραπευθέντα, αὐτὸς δ' ὁ ἴδιος ἔπαθε πρὸ 35 ἐτῶν.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** λέγει ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ θεωρήσῃ τις ὡς μὴ φυματικὴν πλευριτίτιν εἰς ἣν δὲν ἠκολούθησε πνευμονικὴ φυματίωσις μετὰ 1 ἢ 2 ἔτη, καθότι καὶ 15—20 καὶ 25 ἔτη μετὰ προσβολὴν πλευριτίδος ἀνεπτύχθη πολλακίς φυματίωσις πνευμονικὴ.

Ὁ κ. **Μπιστῆς** γνωρίζει ἀπὸ τοῦ 1883 πλευριτικόν· ἔκτοτε δὲ παρήλθον 19 ἔτη καὶ ὁ ἀσθενὴς ζῆ ἔχων κάλλιστα.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι ὅσα ἐλέχθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντίπα καὶ τοῦ κ. Ζώτου χρησιμεύουν ὡς ἀπάντησις εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μανουηλίδου λεχθέντα. Περὶ δὲ τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Μακρῆ ὅτι ἡ ἐγχείρησις ἐν τοῖς νοσοκομείοις γίνεται ὑπὸ καλλιτέρους ὄρους, βεβαίως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, καὶ εἰς ταύτην δὲν ὀφείλεται ἡ ἐνοφθάλμις τῆς φυματίωσεως εἰς τὸν πλευριτικὸν ἀλλ' εἰς τὸ περιβάλλον καὶ εἰς ἄλλας αἰτίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΕ'

27 Φεβρουαρίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἀνακοινοῦται τάδε:

Ὁ 26ετής οὗτος Χίος, τὸν ὅποιον βλέπετε, ἐπιουρροεῖ κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς ἀπὸ 17 ἐτῶν. Πρὸς θεραπείαν τῆς ὠτορροίας ταύτης καὶ τῆς ἀπὸ ταύτης δυσηχοίας ἔθεραπεύετο ἐν Ἀθήναις παρὰ εἰδικῶν συναδέλφων ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον καὶ διαφοροτρόπως· διάφοροι χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις ἀπὸ τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὠτός τούτου ἀνευ ὁμοῦ τοῦ ποθο-

μένου ἀποτελέσματος. Ὁ ἄρρωστος ἤκουε, τῇ 8ῃ Ἰουλίου 1902, τὸ ὠρολόγιον ἀπὸ τῆς κόγχης τοῦ ὠτός καὶ ἔφερε συρίγγιον κατὰ τὸν ἀκουστικὸν πόρον παρὰ τὸ τύμπανον ὀδηγοῦν πρὸς τὸν θόλον τοῦ κοίλου τοῦ τυμπάνου. Ἐκεῖθεν κατέρρευε πύον δύσοσμον.

Ἡ ὠτορροία αὕτη ἀπὸ πρώτης ὄψεως ἐφαινετο ὅτι θὰ ἐλύετο διὰ τῆς ριζικῆς ἐγχειρήσεως τοῦ Starke ἀπὸ τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως· ἐδοκιμάσθησαν ὁμοῦ ἐν ἀρχῇ ἐπὶ δύο μῆνας ἀνωφελῶς πλύσεις τοῦ ὠτός διὰ διαλύσεως σωζοειδολικοῦ νατρίου, εἶτα δὲ εἰς ταύτας προσετέθη ἡ ἀπομύζησις τοῦ πύου δι' ἐνὸς ἀπομυζητήρος μου καταλλήλου πρὸς ἀπομύζησιν ἐξιδρωμάτων τοῦ ὠτός ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρρώστων. Ἐνα μῆνα περίπου μετὰ τὴν χρῆσιν τούτου ἔπαυσεν ἡ ὠτορροία καὶ διατελεῖ ἤδη ἀπὸ 5 μηνῶν περίπου τὸ οὖς ὅλως διόλου ξηρόν, ἡ δὲ ἀκουστικὴ αὐτοῦ δύναμις ἀνυψώθη διὰ καταλλήλου θεραπείας εἶτα οὕτως ὥστε τὸ αὐτὸ ὠρολόγιον ἀκούεται ἀπὸ 30 ἐκμ.

Ἴδού, κύριοι, καὶ μία χρονιωτάτη περίπτωσις ὠτοπουρροίας λαθεῖσα ὀριστικῶς ἤδη ἀπὸ 5 μηνῶν ὀφθαλμοφανῶς διὰ τῶν ἀπομυζήσεων. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐπὶ τῶν ὀξειῶν ὠτιτίδων τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθεῖσα ἐπιτυχῶς, ἐκοινοποιήθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρελθόντος ἔτους πρὸ τῶν ἀξιοτίμων μελῶν εὐαριθμοῦ συνεδριάσεως τῆς Βιολογικῆς ἐπιτροπῆς καὶ κατὰ τὸ θέρος 1901 ἐν τινὶ τεύχει τῆς «Ἱατρικῆς Προόδου» Σύρου, ἐν ᾧ συνάμα κατὰ παράδοξον συγκυρίαν ἐδημοσιεύετο περίληψις ἐργασίας τοῦ ἐν Κυδωνίαις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀξιοτίμου συναδέλφου κ. Κ. Ἐλευθεριάδου ἀποσταλείσης εἰς τὸ κατὰ Μάϊον γινόμενον ἱατρικὸν συνέδριον πραγματευομένη ἀκριβῶς περὶ τῆς αὐτῆς μεθόδου θεραπείας τῆς ὀξείας μέσης ὠτιτίδος. Γνωστὸν ὅτι ὁ κ. Ἐλευθεριάδης πρὶν ἢ ἐγκατασταθῆ ἰσχύτως ἐν Κυδωνίαις ἐπρακτίκευεν ἐν Κωνσταντινίᾳ μέχρι πρὸ 1 1/2 ἔτους.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** περὶ **φυματιώδους πολυνευρίτιδος** ἀνακοινοῦται τάδε:

Κύριοι,

Αἱ φυματιώδεις πολυνευρίτιδες εἶναι μὲν γνωσταὶ ἀλλ' οὐχὶ καὶ συχναὶ ἐν τῇ ἱατρικῇ φιλολογίᾳ, σγῶν δὲ τελευταίως τὴν εὐκαιρίαν

νά παρατηρήσω δύο τοιαῦτα περιστατικά, ἔκρινα καλὸν νά ἀναφέρω ὑμῖν ταῦτα, κυρίως ἔνεκα τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων, ὅφ' ἃς ἀνεπτύχθησαν, καὶ τῶν προβλημάτων, ἅτινα ἠδύναντο νά γεννήσωσιν ὑπὸ αἰτιολογικὴν ἔποψιν.

Περίπτωσις Α΄. Ἰβραήμ Ἰσμαήλ, γραφεύς, ἡλικίας 25 ἐτῶν. Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν, φίλος δὲ τῶν οἰνοπνευματωδῶν. Οὐδέποτε ἐνθυμείται νά ἡσθένησε μέχρι τῆς ἡλικίας 20 ἐτῶν, ὅτε ἔπαθεν ἀπὸ βλενόρροϊαν ἰαθεῖσαν ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιπλοκῆς. Πρὸ δύο δὲ ἐτῶν ἔπαθεν ἐξ ἀναιμίας, ὡς λέγει, ἥτις ἰάθη τῇ χρήσει φαρμάκων. Ἐκτοτε ἦτο ὑγιὴς μέχρι τῶν μέσων Ὀκτωβρίου 1901, ὅτε μετὰ ψύξης ἤρχισε νά βῆχη καὶ νά ἔχῃ ἑλαφρὰ φρίκη καὶ ὀλίγους ἰδρώτας νυκτερινούς. Εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς νόσου ἔσχεν ἀρκετὰ ἀφθόνους αἱμοπτύσεις, αἵτινες ὑπεχώρησαν τῇ χρήσει ἐνέσεων ἐργοτίνης. Τότε εὗρισκέ τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δεξιοῦ πνεύμονος τραχύτητα τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἑλαφρὰν ὑπαμβλύτητα τῇ ἐπικρούσει. Εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ τῆς παύσεως τῆς αἱμοπτύσεως, ἦτοι τῇ 21 Νοεμβρίου ἐπαναβλέπομεν τὸν ἄρρωστον παραπονούμενον δι' ἀδυναμίαν, εὐκολὸν κόπον, ἰδρώτας νυκτερινούς καὶ βῆχα.

Τῇ ἐξετάσει ἀμβλύτης εἰς τὴν δεξιὰν κορυφὴν καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς. Μικρόβια Koch ἐν τοῖς πτυέλαις. Τῷ χορηγοῦμεν φωσφορικὸν σωσίκρεα (phosphate de créosote) ἐν εἰλαίῳ μυραίνης, τὸ ὅποιον ὁ ἄρρωστος ἠνείχετο λαμπρά. Ἡσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐπανερχομένης καὶ ἠδύνετο νά περιπατῇ χωρὶς νά πνευστιᾷ, ὡς πρότερον, ὅτε τῇ 5/18 Δεκεμβρίου ἀναγκαζόμεθα νά διακόψωμεν τὴν χορήγησιν τοῦ φαρμάκου ἔνεκα τῆς ἐπελεύσεως διαρροίας. Ὁ ἄρρωστος εἶχε λάβει ἐν συνόλῳ ἐντὸς 12 περίπου ἡμερῶν 30 γραμμάρια φωσφορικοῦ σωσικρέατος.

Ἡμέρας τινὰς κατόπιν παυσάσης τῆς διαρροίας ἐπεχειρήσαμεν νά ἐπαναλάβωμεν τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἀμέσως ἐπελθοῦσα διάρροια ἠνάγκασεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τῆς ἐπαλαλψέως τῆς ἀποπείρας.

Τὰ πράγματα ἔβαινον οὕτως, ὅτε τὴν νύκτα τῆς 17/30^{ης} Δεκεμβρίου 1901, μείνας ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τριῶρον, ἐντὸς αὐτῆς κεκαλυμ-

μένης ὑπὸ μαρμάρων, ἡσθάνθη τὴν ἐπομένην τὸ πρωί, ἐγειρόμενος τῆς κλίνης, πόνους κατὰ τοὺς ἑπισθίους μῦς τῆς κνήμης, καὶ κατὰ τὰ σφυρά, οἵτινες τον ἠνώχλου κατὰ τὴν βᾶδισιν.

Ἐξετάσαντες τὸν ἄρρωστον τὴν 19/2^{αν} Ἰανουαρίου 1902 εὗρισκομεν ἐκ μέρους τῶν κάτω ἄκρων πλαδαρότητα τῶν μυῶν τῆς κνήμης περισσότερον ἐκπεφρασμένην δεξιᾷ, καὶ πόνον κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυϊκῶν μαζῶν τῆς κνήμης καὶ τοῦ περνιαίου καὶ ἰγνυϊκοῦ νεύρου. Ὁ ἄρρωστος ἠδυνάτε νά κινήσῃ τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν, αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδὸς ὀλίγην μόνον ἀντίστασιν ἐπαρουσίαζον, αἱ δὲ τῆς κνήμης καὶ τοῦ μηροῦ ἐτελοῦντο μετὰ πολλῆς ἀντιστάσεως. Οἱ πόδες τοῦ ἄρρώστου καθήμενου εἰς τὸ ἄκρον τῆς κλίνης ἐκρέμαντο ἑλαφρῶς, ἀποτελοῦντες μετὰ τῆς κνήμης γωνίαν ὀλίγον μείζονα τῆς συνήθους. Αὐξησις τῆς ἀντανακλάσεως τῆς ἐπιγονατίδος καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν. Σημεῖον τοῦ Babinski οὔτε θετικὸν οὔτε ἀρνητικόν, τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν διαμενοντῶν ἀκινήτων κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος. Ἐλλειψις κλόνου τοῦ ποδός. Ἡ αἴσθησις εἰς τὸν πόνον, τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα καὶ τὴν ἀρὴν ἀνέπαφος. Ἐλλειψις τοῦ σημείου τοῦ Romberg. Τὸ βᾶδισμα τοῦ ἄρρώστου ἦτο ἑλαφρῶς καλπαστικόν (steppage). Οὐδὲν νοσηρὸν σύμπτωμα ἐκ μέρους τῶν μηρῶν, τοῦ κορμοῦ, τῶν ἄνω ἄκρων καὶ τῆς κεφαλῆς. Πυξημένη ἐρίδρωσις τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων. Ἐκ τῶν ἄλλων συστημάτων ἐκ μὲν τοῦ ἀναπνευστικοῦ ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑποτρίζοντες καὶ τινες κριγμοὶ εἰς τὴν δεξιὰν κορυφὴν. Τὸ πεπτικὸν σύστημα καὶ τὸ οὐροποιητικὸν ἀνέπαφα. Ἡ κύστις καὶ τὸ ὄρθον ἐλειτούργουν καλῶς. Πυρετικὴ κίνησις τὸ ἐσπέρας μεταξύ 37^ο,5 καὶ 38^ο,5. Τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα ἀνέπαφον. Σφυγμοὶ 76—84.

Εἰς τὰς 3/16 Ἰανουαρίου 1902 ἐπιδείνωσις τῆς γενικῆς καταστάσεως τοῦ ἄρρώστου, ὅστις ἔχει ἀπιτυχανθῆ καταπρανώς. ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν. Μετὰ κόπου πολλοῦ κατέρχεται τῆς κλίνης καὶ δὲν δύναται πλέον νά σταθῇ ὀρθίως, ἔχων τοὺς πόδας πλησίον ἀλλήλων. Πλαδαρότης τῶν μυῶν τοῦ ἄκρου καὶ τοῦ κορμοῦ. Ἐπὶ τῶν ἄνω ἄκρων παρατηρεῖ τις ἐξα-

σθένεισιν τῶν μυῶν καὶ πλαδαρότητα, ἰδίως δὲ εἰς τοὺς μῦς τῆς ἄκρας χειρὸς, ἐνθα παρατηρεῖται ἀρχὴ ἀτροφίας τοῦ θέναρος καὶ ὀπισθέναρος καὶ τῶν μεσοστέων. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ εἰς κῶνον τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν, οὐδὲ δύναται νὰ κόψῃ τὰς τροφὰς του διὰ τοῦ μαχαιρίου, σφίγγει δὲ τὴν χεῖρα τοῦ παρατηρητοῦ λίαν ἀσθενῶς. Αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ ἀντιβραχίου παρουσιάζουσιν ἀρκετὴν ἀντίστασιν, αἱ τῆς ἄκρας χειρὸς καὶ τῶν δακτύλων οὐδεμίαν σχεδόν. Ἐξασθένεισι καὶ τῶν μυῶν τοῦ κορμοῦ τοῦ ἄρρωστου, ὅστις κατακεκλιμένος δὲν δύναται νὰ ἀνακαθίσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν χειρῶν του.

Τὰ κάτω ἄκρα εἶναι λίαν ἐξησθημένα. Δυσκόλως σύρει αὐτὰ ὁ ἄρρωστος ἐν τῇ κλίνῃ, δὲν δύναται δὲ νὰ ἐγείρῃ τὸ κάτω ἄκρον τεταμένον ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς κλίνης του. Ὅταν δὲ κἀθηται εἰς τὸ χεῖλος τῆς κλίνης με κρεμαμένας τὰς κνήμας, οἱ πόδες καταπίπτουσι πλαδαρῶς σχηματίζοντες λίαν ἀμβλείαν γωνίαν μετὰ τῆς κνήμης τοῦ ἔξω χεῖλους τοῦ ποδὸς ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ κάμψῃ οὐδὲ νὰ ἐκτείνῃ τὸν ποδὰ καὶ τοὺς δακτύλους τοῦ ποδός. Αἱ δὲ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ μηροῦ καὶ ἡ πρὸς κάμψιν τῆς κνήμης μικρὰν παρυσιάζουσιν ἀντίστασιν, ἡ ἔκτασις δὲ τῆς κνήμης καὶ αἱ παθητικαὶ κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδός καὶ τῶν δακτύλων οὐδεμίαν.

Ἀνανακλάσεις.— Αἱ μὲν τῶν ἄνω ἄκρων ἀνανακλάσεις εἶναι ἀνέπαφοι, ἡ δὲ ἀνανάκλασις τῆς ἐπιγονατίδος εἶναι νύξημένη ἐκατέρωθεν. Δὲν ὑπάρχει κλόνος τοῦ ποδός, οἱ δὲ δάκτυλοι τοῦ ποδός οὐδὲ ἔκτασιν οὐδὲ κάμψιν ὑφίστανται κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος.

Αἰσθητικότης.— Ἰόνιοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυϊκῶν μαζῶν καὶ τῶν νευρικῶν κορμῶν. Σημεῖον τοῦ Lasègne. Μικρὰ ὑπεραισθησία τοῦ δέρματος τῶν κάτω ἄκρων, εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλλα μέρη ἡ αἴσθησις ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς (ψῦχος, ἀπὴ κτλ.) εἶναι ἀνέπαφος.

Μυϊκὴ αἴσθησις.— Ὁ ἄρρωστος ἔχει πληρεστάτην γνῶσιν τῆς θέσεως τῶν ἄκρων του, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ σταθῇ με κεκλεισμένους τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς καὶ ἐν γένει ἡ ὀρθία στάσις τῶν εἶναι ἀδύνατος.

Βάδισμα.— Τὸ βάδισμα τοῦ ἄρρωστου εἶναι καλπαστικόν. Βαδίζων δηλ. (πράγμα ἄλλως, ὅπερ πράττει μόνον, ὅταν ὑποστηρίζεται ἢ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης του) ἀνεγείρει τοὺς πόδας ὑπεμέτρως καὶ κατόπιν ἐγγίζει τὸ ἔδαφος πρῶτον διὰ τῆς ἄκρας τοῦ ποδός καὶ εἶτα διὰ τῆς πτέρνης.

Ἄλλα συστήματα.— Ἐκ μέρους τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν εἰδικῶν αἰσθήσεων οὐδὲν τὸ παθολογικῶς ἀξιοσημείωτον. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συστημάτων τὸ μὲν κυκλοφορικὸν ἀνέπαφον, ἐκ τοῦ πεπτικοῦ ἀνορεξία καὶ δυσκοιλιότης, ἐκ δὲ τοῦ ἀναπνευστικοῦ ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑγροὶ μετὰ κριγμῶν εἰς τὴν δεξιάν κορυφήν. Ἡ κύστις καὶ τὸ ὄρθον λειτουργοῦσι καλῶς. Τὰ οὔρα δὲν περιέχουσι λεύκωμα.

Ἀντιδράσις εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα.— Οἱ μῦς τοῦ θέναρος, ὀπισθέναρος καὶ οἱ μεσόστεοι τῆς χειρὸς δὲν ἀντιδρῶσιν εἰς τὸ φαρμαδικὸν ρεῦμα ὡς καὶ οἱ μῦς τῆς κνήμης καὶ οἱ τοῦ ἄκρου ποδός.

Πυρετικὴ κίνησις ἀνερχομένη τὰς ἐσπέρας μέχρι 38^ο,5—39^ο καὶ συνοδευομένη ὑπὸ ἰδρῶτων ἀφθόνων.

Θεραπεία.— Τελευταίως ἐγένετο χρῆσις ταννικοῦ σωπικρέατος (tannate de créosote) καὶ στρυχνίνης.

Ἀπὸ δὲ τῆς 10/23 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 16/29 τοῦ αὐτοῦ μηνός 1902 ὁ ἀσθενὴς ἠσθάνετο ἑαυτὸν κάπως καλλίτερον. Ἡ γενικὴ κατάστασις εἶχε πῶς βελτιωθῆ. Αἱ χεῖρές του ἦσαν ὀλίγον δυνατώτεραι καὶ ἠδύνατο νὰ κόπτῃ τὸ κρέας διὰ τοῦ μαχαιρίου, ὅπερ προηγουμένως δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Ἐκίνει ἐπίσης τοὺς πόδας του εὐκολώτερον ἐν τῇ κλίνῃ καὶ ἠδύνατο νὰ ἐγείρῃ τεταμένον τὸ κάτω ἄκρον ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς κλίνης, πράγμα ἀδύνατον αὐτῷ προηγουμένως. Ὁ βήξ καὶ ἡ ἀπόχρεμψις εἶχον ἐλαττωθῆ. Ἡ πυρετικὴ ὁμῶς κίνησις ὀλίγον μόνον εἶχεν ἐπηρεασθῆ. Καὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἄτινα ἀνωτέρω ἠριθμήσαμεν ἔμειναν στάσιμα. Ἀπὸ τῆς 16/29 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 1/14 Φεβρουαρίου, αἱμοπτύσεις ἐπανελημμένα τῶν ἐπὶ ἠλθον, μόλις ὑποχωρήσασαι ταῖς ἐνέσεσιν ἐργοτίνης. Ἡ πυρετικὴ κίνησις ἔκτοτε ὑψώθη μέχρι 39^ο καὶ 39^ο,5 τὰς ἐσπέρας, ὁ ἀσθενὴς δὲ ἀπισχνάνθη καταφανῶς. Αἱ αἱμοπτύσεις ὑπεχρέω-

σαν ἡμᾶς νὰ παύσωμεν τὸ σωσίπρασ. Εἰς τὰς 7/20 Φεβρουαρίου 1902 ἐξετάσαντες τὸν ἄρρωστον εὐρίσκομεν τὴν γενικὴν κατάστασιν λίαν χειροτερεύουσαν καὶ καταφανῆ ἀπίσχανσιν ὅλου τοῦ σώματος τοῦ ἄρρώστου, ὅστις μετὰ κόπου πολλοῦ δύναται νὰ ἀνακαθίστη, καίτοι βοηθούμενος διὰ τῶν χειρῶν του. Ἐκ μέρους τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ οὐδὲν τὸ παθολογικῶς ἀξίωσημειωτον ἐκτός τῆς ἀπίσχανσεως, ἐκ δὲ τῶν ἄνω ἄκρων ἀπίσχανσις καὶ ἀτροφία ἰδίᾳ τῶν μυῶν τοῦ θέναιρος, ὀπισθέναιρος καὶ τῶν μεσοστέων, τῆς χειρὸς προσομοιαζούσης οὕτω τῇ τῶν πασχόντων ὑπὸ μυϊκῆς ἀτροφίας (Aran-Duchenne). Μεγάλῃ ἐπίσης ἀπίσχανσις καὶ διάχυτος ἀτροφία μυϊκῆ κατὰ τὰ κάτω ἄκρα. Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σταθῇ ὀρθοῦς οὐδὲ νὰ περιπατήσῃ.

Ἡ ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος ἐξακολουθεῖ οὕσα ἠὺξήμενη. Οἱ πόνοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυῶν καὶ τῶν νεύρων ἐξακολουθοῦσιν.

Ἐκ τῶν ἄλλων συστημάτων ἀνορεξία, δυσπεψία καὶ δυσκοιλίτης ἐκ τοῦ πεπτικοῦ.

Σφυγμοὶ 88 ἀρκετὰ ἰσχυροί. Καρδία φυσιολογική.

Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικοῦ.—Βῆξ ἀσθενῆς. Ἀμβλύτης καὶ ῥόγχοι ὑγροὶ καὶ κριγμοὶ πρὸς τὴν δεξιᾶν κορυφῆν, εἰς τὴν ἀριστερὰν δὲ ὑπαμβλύτης καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς.

Πυρετὸς 39°.—39°5 τὰς ἐσπέρας καὶ ἰδρώτες νυκτερινοί.

Παροῦσα κατάστασις. Ἐπιδείνωσις τῆς γενικῆς καταστάσεως. Ἐπίτασις τῆς ἀπίσχανσεως καὶ τῆς μυϊκῆς ἀδυναμίας. Τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἐκ μέρους τῶν ἄνω καὶ κάτω ἄκρων καὶ τοῦ κορμοῦ τὰ αὐτά. Ἐπίτασις τῆς ἀνορεξίας. Ὁ βῆξ καὶ ἡ ἀπόχρεμψις ἔχουσι περισσούσει. Ὁ πυρετὸς ἀνέρχεται τὰς ἐσπέρας μέχρι 39°,5. Σφυγμοὶ 100. Τὰ ὑπὸ τῶν πνευμόνων φαινόμενα ἔχουσι περισσούσει ἤτοι : πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ οἱ ῥόγχοι καὶ οἱ κριγμοὶ ἀφθονώτεροι, ἀμβλύτης δὲ καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κορυφῆς.

Περὶ τῆς Β'. Ταχῆρ. . . κλητῆρ, 60 ἐτῶν. Ἐκ τοῦ κληρονομικοῦ οὐδέν. Καταχραστῆς ἄλλοτε τῶν οἰνοπνευματωδῶν, μετρίαν χρῆσιν ἐποίειτο τελευταίως αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ παρόντος δ' ἀπέχει. Οὐδέποτε ἐνθυμεῖται νὰ ἠσθένησεν. Πρὸ τριῶν περιῖπου μηνῶν ἦτοι κατὰ

τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1901 ἤρχισε νὰ βῆχη καὶ νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὸν καταβαλλόμενον, παρετήρησε δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τινὰς αἱματηρὰς γραμμὰς ἐν τοῖς πτυέλαις του.

Τὸν εἶδομεν διὰ πρώτην φοράν τῇ 4/17 Ἰανουαρίου 1902 παραπονούμενον δι' ἀδυναμίαν, ἰδρώτας νυκτερινούς, ἀνορεξίαν καὶ ὀλίγον βῆχα.

Ἀμβλύτης καὶ τραχεῖα ἀναπνοῆ κατὰ τὴν κορυφῆν τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος. Μικρόβια Koch ἐν τοῖς πτυέλαις. Τῷ διατάσσομεν φωσφορικὸν σωσίπρασ 2—3 γραμμάρια δι' ἡμέρας, στρυχνίνην καὶ κρέας ὠμόν 200—300 γρ. δι' ἡμέρας. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἐπανέρχεται λέγων ὅτι αἰσθάνεται τὰς δυνάμεις του καλλιτέρας, ὅτι ὁ βῆξ ἠλαττώθη καὶ οἱ ἰδρώτες σχεδὸν ἐξέλιπον. Τὰ τῶν πνευμόνων φαινόμενα σάσιμα. Τῷ παραγγέλλομεν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς αὐτῆς θεραπείας.

Τὸν ἐπαναβλέπομεν μετὰ μίαν ἐβδομάδα, λέγοντα ὅτι αἱ δυνάμεις του σχεδὸν ἐντελῶς ἐπανῆλθον, ὅτι ὁ βῆξ ἔχει κατὰ πολὺ ἐλαττώθη καὶ ὅτι ἡ ἀπόχρεμψις σχεδὸν ἐξέλιπεν, ὅτι ἔτρωγε μετὰ πολλῆς ὀρέξεως, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας εἶχε 3—4 κενώσεις διαρροϊκᾶς.

Εἶχε λάβει ἐν συνόλῳ σχεδὸν 30 γρ. φωσφορικοῦ σωσικρέατος. Ἀναστέλλομεν τὴν χρῆσιν τοῦτου καὶ τῷ χορηγοῦμεν ὀλίγον βισμούθιον. Μετὰ δύο ἡμέρας παυσάσης τῆς διαρροίας χορηγοῦμεν ὀλίγην στρυχνίνην καὶ κρέας ὠμόν.

Ἐπανέρχεται δὲ τῇ 18 Ἰανουαρίου καὶ τῇ 10 Φεβρουαρίου παραπονούμενος διὰ πόνους κατὰ τὰ σφυρὰ καὶ τοὺς πόδας, οἰτινὲς τον ἠνώχλου κατὰ τὴν βᾶδισιν. Μικρὰ πλαδαρότης τῶν μυῶν τῆς κνήμης ἐκατέρωθεν. Αἰτινὲς εἶναι καὶ ἐλαφρῶς ἐπώδουοι τῇ πίεσει. Ἐλάττωσις τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις τοῦ ἄκρου ποδὸς καὶ τῶν δακτύλων. Ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος φυσιολογική. Οὐδὲν παθολογικὸν ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος. Τὰ πνευμονικὰ φαινόμενα τὰ αὐτά.

Τῇ 5/18 Φεβρουαρίου 1902 ὁ ἄρρωστος προσκαλεῖ ἡμᾶς παρ' ἑαυτῷ καθὼτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ μέχρι ἡμῶν. Εὐρίσκομεν ἐλαφρὰν πλαδαρότητα τῶν μυῶν τοῦ δεξιοῦ ἀντιβραχίου καὶ τῶν μυῶν τοῦ θέναιρος καὶ ὀπισθέναιρος ἐκατέρωθεν. Οἱ μῦς τοῦ δεξιοῦ ἀντιβραχίου καὶ τῶν

δύω χειρῶν ἦσαν ἐλαφρῶς ἐπώδουνοι τῇ πίεσει. Ἡ ἀντίστασις εἰς τὰς παθητικὰς κινήσεις τῆς χειρὸς καὶ τῶν δακτύλων ἀρκετὴ. Ὁ ἄρρωστος σφίγγει τὴν χεῖρα ἀρκετὰ δυνατὰ, ὀλίγον ὁμως ἀσθενέστερον διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς. Οὐδὲν ὁμως τὸ παθολογικὸν ἀπὸ τῶν βραχιόνων καὶ τῶν μυῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ κορμοῦ.

Κάτω ἄκρα. Πλαδαρότης τῶν μυῶν τῶν μηρῶν καὶ τῶν κνημῶν. Τοῦ ἄρρωστου καθημένου εἰς τὸ χεῖλος τῆς κλίνης, οἱ πόδες του καταπίπτουσι πλαδαρῶς σχηματίζοντες μετὰ τῆς κνήμης ἀμβλεῖαν γωνίαν. Ἐλάττωσις τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις. Ὁ ἄρρωστος δυσκόλως κινεῖ τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν του. Ἡ ἀντανάκλασις τοῦ γόνατος ὀλίγον ἠλαττωμένη. Δὲν ὑπάρχει κλόνος τοῦ ποδός, οἱ δὲ δάκτυλοι μένουσιν ἀκίνητοι κατὰ τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ πέλματος. Ἡ αἰσθησις τῆς ἀφῆς, τοῦ ψύχους, τοῦ πόνου ἀνέπαφοι. Πόνοι κατὰ τὴν πίεσιν τῶν μυῶν καὶ τῶν νευρικῶν κορμῶν τῶν κάτω ἄκρων. Σημεῖον τοῦ Lasègne.

Ὁ ἄρρωστος δὲν δύναται νὰ σταθῇ ἐρῆθιος μὲ τοὺς πόδας πλησίον ἀλλήλων. Βάδισμα καλπαστικόν. Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος βῆξ ἀσθενής, μετ' ὀλίγης ἀποχρέμψεως πυώδους. Ἀμβλύτης τῆ ἐπικρούσει καὶ τραχύτης τῆς ἀναπνοῆς κατὰ τὴν ἀριστερὰν κορυφήν. Κυκλοφορικὸν καὶ πεπτικὸν σύστημα λειτουργοῦσι καλῶς. Ἡ κύστις καὶ τὸ ἀπυθυσμένον ἀνέπαφα. Πυρετὸς 37°, 2. Ὀλίγοι ἰδρώτες νυκτερινοί. Σφυγμοὶ 80.

Εἰς τὰς 15/28 Φεβρουαρίου ἐπανεῖδομεν τὸν ἄρρωστον, ὅστις παρεπόνειτο ὅτι ἡ βρεξίς του ἠλαττώθη καὶ ὁ βῆξ του ἐπερίσσευσεν ὀλίγον. Τὰ λοιπὰ συμπτώματα τὰ αὐτά.

Καὶ ἤδη, κύριοι, μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν συμπτωμάτων ἄτινα καὶ οἱ δύο ἄρρωστοί μου ἐπαρουσίασαν, τὸ φυσικὸν συμπέρασμα, ὡς πρὸς τὴν διάγνωσιν, εἶναι ἡ πολυνευρίτις.

Ἡ αἰτιολογία ὁμως τῆς πολυνευρίτιδος ἠδύνατο νὰ δώσῃ, χώραν εἰς συζητήσεις. Καὶ παρὰ τοῖς δύο ἄρρωστοῖς μου συναντῶνται τρία στοιχεῖα, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἠδύνατο τις νὰ σκερθῆ ἀναζητῶν τὸ αἷτιον τῆς πολυνευρίτιδος.

Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, εἶναι: τὸ οἰνόπνευμα, ἡ φυματώσις καὶ τρίτον τὸ φωσφο-

ρικὸν σωσίκρεας, γνωστοῦ τυγχάνοντος ὅτι τινὲς κατηγοροῦσι τὸ φάρμακον τοῦτο, ὡς δυνάμενον νὰ δώσῃ χώραν εἰς πολυνευρίτιδα. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ οἰνόπνευμα ἐκ τῶν ἄρρωστων μου, ὁ μὲν πρῶτος φίλος ὢν ἄλλοτε τῶν οἰνοπνευματωδῶν δὲν ἐποιεῖτο πλέον χρῆσιν ἀπὸ 5—6 μηνῶν. Ὁ δὲ δεύτερος καταχραστὴς τῶν οἰνοπνευματωδῶν πρὸ εικοσαετίας. Τώρα τελευταίως μετρίαν μόνον χρῆσιν ἐποιεῖτο αὐτοῦ, ἀπὸ δύο δὲ μηνῶν ἀπέχει. Εἰς οὐδένα δ' ἐκ τῶν δύο πικρουσιάζονται ἄλλαι βλάβαι ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος παρελθοῦσαι.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας κατηγοροῦσι μὲν τινες αὐτὸ ὅτι μετὰ μακρὰν χρῆσιν, κατὰ τὸν Loroῖ δὲ 3—4 ἐβδομάδας μετὰ καθημερινὴν χρῆσιν 4 γρ. ἦτοι μετὰ τὴν λήψιν ἄνω τῶν 80 γραμμαρίων, δύναται νὰ φέρῃ συμπτώματα πολυνευρίτιδος, ὁ Tison ὁμως βασιζόμενος ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν πολυνευριτίδων τῶν ἀποδιδόμενων εἰς τὸ φάρμακον τοῦτο μετὰ τῶν παρατηρουμένων μετὰ μακρὰν χρῆσιν ἀρσενικοῦ, ἀποδίδει ταύτας εἰς τὸ ἀρσενικὸν μᾶλλον, καθότι παρετήρησεν ὅτι αἱ πολυνευρίτιδες αὗται βραδύνουσι πολὺ νὰ ἐμφανισθῶσιν, ὅταν τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας μόνον ἐχορηγεῖτο, ἐνεφανίζοντο δὲ ταχύτερον ὅταν ὁ ἄρρωστος εἶχε λάβει προηγουμένως ἢ ἐλάμβανε συγχρόνως μετὰ τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος καὶ σκευασίαν τινὰ ἀρσενικοῦχον.

Ὁ δὲ Bernheim ἐξ ὄλων τῶν ἄρρωστων, εἰς οὓς ἐχορήγει τὸ φωσφορικὸν σωσίκρεας λέγει ὅτι ἅπαξ μόνον παρετήρησε συμπτώματα πολυνευρίτιδος παρὰ τινὲς νέαι φθιτικῆ, ἣτις ἀμέσως πρὸ τῆς χορηγήσεως τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος ἐθεραπεύετο δι' ἐνέσεων κακοδυλικῆς νατρίου (cacodylate de soude). Τὰ συμπτώματα δὲ τῆς πολυνευρίτιδος ἐπῆλθον μετὰ τρίμηνον ἄνευ διακοπῆς θεραπείας, κατὰ δόσιν καθημερινὴν τριῶν γραμμαρίων ἦτοι μετὰ τὴν λήψιν 270 περίπου γραμμαρίων τοῦ φαρμάκου.

Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἄρρωστων οὐδέτερος ἔλαβε πρὸ τοῦ φωσφορικοῦ σωσικρέατος ἢ μετ' αὐτοῦ σκευασίαν τινὰ ἀρσενικοῦχον, τὸ φάρμακον δὲ ἦτο σκευασία καθαρῶς χημικῆ τοῦ ἐργοστασίου Merk. Τὰ συμπτώματα

ἐπῆλθον μετὰ τὴν λήψιν 30 μόνον γραμμαρίων φαρμάκου, ὥστε δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ εἰς αὐτὸ τὴν πολυνευρίτιν. Μένει ἤδη τὸ τελευταῖον στοιχεῖον ἢ φυματίωσις, κατὰ τὴν πορείαν τῆς ὁποίας ἔχουσι καὶ ὑπὸ ἄλλων παρατηρηθῆ τοιαῦτα συμπτώματα πολυνευρίτιδος, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ὑπὸ τῶν φυματιωδῶν τοξινῶν προσβολὴν τῶν περιφερικῶν νεύρων.

Παρὰ τοῖς ἡμετέροις δὲ ἀρρώστοις αἱ τοξίνοι τῶν μικροβίων τοῦ Κώχ προσέβαλον τὰ περιφερικὰ νεῦρα, πλέον εὐάλωτα ἴσως καταστάντα ἐκ τῆς προηγουμένης χρήσεως τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** λέγει ὅτι τὸν ἕνα ἐκ τῶν ἀσθενῶν τοῦ κ. Κρητικοῦ ἔτυχε καὶ αὐτὸς νὰ ἐξετάσῃ ἐπαρουσίαζε δὲ τῷ ὄντι ὄλα τὰ συμπτώματα τῆς πολυνευρίτιδος. Τοιαῦται παρατηρήσεις εἶναι πολὺ σπάνιαι. Παρατήρησε πρὸς τούτοις ὅτι αἱ τοιαῦται πολυνευρίτιδες εἶναι κυρίως καθαρῶς αισθητικαί, ὑπάρχει ὁμως καὶ ἄλλη μορφή εἰς ἣν δὲν παρατηρεῖται παρὰ μόνον οἶδημα εἰς τὰ ἄκρα. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παθογένειαν πρέπει νὰ λάβῃ κανεῖς ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ οἰνόπνευμα ἀλλὰ καὶ τὰ φάρμακα ἅτινα ἔλαβεν ὁ ἀσθενής.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** ἔτυχε νὰ δώσῃ καὶ εἰς ἄλλους ἀσθενεῖς τὸ phosphate de créosote, χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὁμως συμπτώματα πολυνευρίτιδος.

Ὁ κ. **Ἀκιστοριδῆς** λέγει, ὅτι οὐδεὶς λόγος ἐγένετο περὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεφρῶν, ἀλλὰ μόνον περὶ κύστεως.

Ὁ κ. **Κρητικὸς** λέγει ὅτι χημικὴ ἀνάλυσις τῶν οὐρῶν δὲν ἐγένετο.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΣ'

6 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Παπανικολάου** ἐκθέτει **περιστατικὸν συμφύσεων συγγενῶν τοῦ ἐπάρματος τῆς εὐσταχιακῆς σάλπιγγος μετὰ τοῦ διαφράγματος** ὡς ἑξῆς:

Πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐπαρουσίασα πρὸ τῶν ἀξιοτίμων μελῶν τῆς Βιολ. ἐπιτροπῆς ῥινικοῦ σπανιω-

τάτην περίπτωσιν συγγενοῦς ἀτρησίας χώνης. Ἐπεθύμουν, κύριοι, ἤδη πρὸ πολλοῦ νὰ παρουσιάσω ὑμῖν περαιτέρω μίαν περίπτωσιν συγγενοῦς συνεχείας τῶν ἐπαρμάτων τῶν εὐσταχιακῶν σάλπιγγων (torus fubae, tubenwulst) μετὰ τοῦ ὀπισθίου γείλους τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος, ἀπολέσας ὁμως δυστυχῶς τὸν ἀρρώστον ἔνεκεν ἐτέρας παθήσεως αὐτῆς (πλευρίτιδος) ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸ πολλοῦ, ἀναφέρω αὐτὴν ἀπλῶς σήμερον ὡς μοναδικήν, διότι οὐδαμοῦ ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ εἶδον νὰ γίνηται λόγος περὶ παρομοίας ἀνωμαλίας.

Ἡ 15^{ῆς} F. R. διὰ σφοδρὰν κεφαλαλαγίαν ἀπὸ 6 μηνῶν παραπονεῖται παρὰ τῷ συναδέλφῳ κ. Pavlečka, ὁστις ὑποπέυσας ῥινικὴν πάθησιν ἀπέστειλεν αὐτὴν πρὸς εἰδικὴν ἐξέτασιν.

Προσθία ῥινοσκόπησις. — Βλενοῦμῆν τῆς ῥινὸς ἐν γένει μᾶλλον ἀτροφικός, μέσαι ῥινικαὶ κόγχαι ἀμφοτέρωθεν πχχεῖαι, πεπιεσμέναι πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔσω ἐφάπτονται στερεῶς τοῦ ῥινικοῦ διαφράγματος. Κατὰ τοὺς φαρυγγικούς πόρους τῶν ῥινικῶν κοιλοτήτων συμμετρικῶς ἐκατέρωθεν παρατηρεῖ τις ἀνὰ ἕνα ὄγκον ἀποφράσσοντα τούτους μέχρι τοῦ κατωτέρω 1/4 μορίου αὐτῶν, δι' οὗ ἡ μῆλη διαπερᾶται μέχρι τοῦ ῥινοφαρυγγαίου κοιλώματος. Οἱ ὄγκοι οὗτοι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀποκολληθῶσι διὰ τῆς μῆλης ἀπὸ τοῦ διαφράγματος, μεθ' οὗ διατελοῦσιν ἐν συνεχείᾳ.

Ἡ ὀπισθία ῥινοσκόπησις δεικνύει ὅτι εἰς τὴν θέσιν τῶν ἐπαρμάτων τῶν εὐσταχιακῶν σάλπιγγων (torus fubae, tubenwulst) ὑψοῦνται δύο ἐρυθροὶ ὄγκοι, οἵτινες συμμετρῶς συνέχονται ἐκτέρωθεν τῷ διαφράγματι μέχρι τῆς στέγης τοῦ ῥινοφαρυγγαίου κοιλώματος· τὸ κάτω 1/4 μῶριον αὐτοῦ μένει ἐλεύθερον συνεχείας, αἱ ῥινικαὶ κόγχαι ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀόρατοι, τὸν κεντρίον ἢ εἰσόδος εἰς τὴν εὐσταχιακὴν σάλπιγγα φαίνονται ἐναργῶς κατὰ τὴν κάτω καὶ ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν τῶν ἐξογκωμάτων τούτων· τὸ βεθρίον τοῦ Roseumüller ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὡς καὶ ἡ ἀκουστικὴ δύναμις.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει περίπτωσιν ἡμικρανίας θεραπευθεῖσαν διὰ τῶν ἀλκαλικῶν.

Ὁ κ. **Ζῶτος** ἀναφέρει περιστατικὸν τυφοειδοῦς πυρετοῦ, θεραπευθέντος ἀνευ

οὐδεμιᾶς θεραπευτικῆς ἐπεμβάσεως, διὰ μόνης τῆς γαλακτοθεραπείας.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** εὐρίσκει ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο δὲν εἶναι σπάνιον, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος γνωρίζει πολλὰ περιστατικά τυφοειδοῦς πυρετοῦ, θεραπευθέντα ἄνευ φαρμάκων.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** παρατηρεῖ ὅτι ἐφέτος ἡ θνησιμότης τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ δὲν εἶναι τόσον μεγάλη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους. Καὶ εἰσέρχεται εἰς λεπτομερῆ ἀνάπτυξιν τῶν διαφορῶν θεραπευτικῶν μεθόδων τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἐξαιρῶν τὰ καλὰ τῆς μεθόδου τοῦ Brand.

Ὁ κ. **Νούλης** συμφωνεῖ μὲ τὸν κ. Μανουηλίδην ὅσον ἀφορᾷ τὴν διαφορὰν τῆς θνησιμότητος τοῦ τυφοειδοῦς ἀπὸ πέρυσιν, ἐφέτος ἡ θνησιμότης εἶναι μικροτέρα. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν θεραπείαν ἡ κίνησις εἶναι πολλάκις χρήσιμος εἰς τοὺς τυφοειδεῖς, ἰδίως ἐν Ἀνατολῇ, ὅπου τὸ ἐλώδες στοιχεῖον εἶναι τόσον σύνθητες.

Ὁ κ. **Ἀκεστορίδης** συνιστᾷ τὴν ἀνάγκην τῆς καθημερινῆς ἐξετάσεως τῶν οὐρῶν, τῶν ὁποίων τὸ εἰδικὸν βᾶρος εἰς τὴν κρίσιμον ἐποχὴν εἶναι μικρὸν (6) καὶ αὐξάνει προοδευτικῶς μὲ τὴν καλλιτέρευσιν τῆς ἀσθενείας, ἀνερχόμενον εἰς 12, 16, 18.—Ὀλιγουρία καὶ εἰδικὸν βᾶρος μικρὸν, κακὰ συμπτώματα.—Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λουτρά ταῦτα εἶναι ἐντελῶς ἐνδεδειγμένα ἰδίως εἰς τὰς νεφρικὰς παθήσεις.

Ὁ κ. **Κρηϊκὸς** συμφωνεῖ πληρέστατα μὲ τὸν κ. Ἀκεστορίδην διὰ τὴν καθημερινὴν ἐξέτασιν τῶν οὐρῶν, καὶ ἐπιστᾷ τὴν προσοχὴν εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἀθροίσματος τῶν στερεῶν οὐσιῶν τῶν οὐρῶν, προμηνύουσιν προσεχῶς καὶ αἰσίαν ἐκβασιν τῆς ἀσθενείας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΖ'

20 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Μπίστης** ἀναφέρει περίπτωσιν **Ἐξαρθρήματος τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι**, ὡς ἔπεται:

Λαμβάνω, κύριοι, τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω ὑμῖν ἄρρωστον ἡλικίας 60 ἐτῶν καὶ φέροντα ἀπὸ τριετίας περίπου ἐξάρθρωμα τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ ἀναπτυχθέν ἕνεκα ἰσχυροῦ ἀμβλῆος τραύματος κατὰ τὴν ὀφθαλμικὴν χώραν· ὁ ἄρρωστος ἐπαρουσίαζε τότε, ὡς τώρα, ἰριδοδόνησιν, ἀνευρίσκετο δὲ τότε διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ὁ φακὸς ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι, ὅστις ὁμῶς ἤδη ἕνεκα τῆς θολερότητος τοῦ κερατοειδοῦς δὲν δύναται νὰ παρατηρηθῇ. Μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν ἀπὸ τοῦ ἐξάρθρωματος ἐπαρουσιάστησαν συμπτώματα γλαυκώματος, ἅτινα τελείως κατεπολεμήθησαν διὰ τῶν ἐνστάξεων πιλοκαρπίνης, ἣν ὁ ἄρρωστος κατὰ τὴν συμβουλήν ἡμῶν ἐξηκολούθει ἐφαρμόζων καὶ ἐπὶ μακρὸν μετέπειτα χρόνον. Συνεστήσαμεν τότε τῷ πάσχοντι, ὅτι εἶδει νὰ προστρέξῃ εἰς ἡμᾶς, ἅμα ὡς ἐπαρουσίαζοντο πόνοι κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἰριδεκτομῆς. Μόλις ὁμῶς πρὸ ἡμερῶν τινῶν ἐπαρουσιάσθη ἐν τῷ ὀφθαλμολογικῷ τμήματι τοῦ Ἰατρικοῦ τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τοῦ Πέραν ὁ ἄρρωστος δεικνύων τὴν παροῦσαν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατάστασιν, ἣτοι αὐξήσιν τῆς ἐνδοφθαλμίου πίεσεως +2, μερικὴν θολερότητα τοῦ κερατοειδοῦς συνεπείᾳ φουσαλλιδῶδους κερατοειδίτιδος, ἀποτόκου τροφικῶν διαταραχῶν, τρόμον τῆς ἰριδος, φερούσης τὰ φαινόμενα φλεγμονῆς καὶ ἄλγη ἔντονα κατὰ τὴν περιόφθαλμον χώραν· ἡ ὀξύτης τῆς ὀράσεως κατεστράφη τέλειον. Ἄλλαις λέξεσι πρόκειται περὶ ἀπολύτου δευτεροπαθοῦς γλαυκώματος.

Τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔκρινα καλὸν νὰ παρουσιάσω, καθότι διὰ ταύτης δείκνυται τὸ μεμακρυσμένον ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι διαμονῆς τοῦ φακοῦ. Ἦτοι παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς ἐπὶ διαίταν καὶ πλέον ἔφερε τὸν φακὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι ἄνευ ἀντιδράσεώς τινος, οὐχ ἦττον αὕτη τέλος ἐπισυνέβη καὶ κατέληξεν εἰς τὴν διὰ τοῦ γλαυκώματος ἀπώλειαν τῆς ὀράσεως. Γνωστὸν ὅτι πρὸς ἴσιν τοῦ ὑποχύματος ἐπεχειρεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἐπιχειρεῖται καὶ σήμερον ἔτι παρὰ μὴ ἰατρῶν ἢ καταβύθισις αὐτοῦ ἐν τῷ ὑαλοειδεῖ σώματι. Καὶ πόσον αὕτη εἶναι ὀλεθρία τῷ οὕτως ἐγχειρου-

μένω ὀφθαλμῶ περιττὸν νὰ εἴπωμεν, καθότι τοῦτο ἀπεδείχθη ἤδη ὑπὸ πολλῶν. Ἐκεῖνο ὁμῶς, ὅπερ ἔπεισεν ἡμᾶς νὰ ἀναφέρωμεν τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἔστιν ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ἐν ὀφθαλμολογικοῖς συγγράμμασιν ἀναγράφεται μεταξύ τῶν ἐγχειρήσεων τοῦ ὑποχύματος καὶ ἡ καταγωγή τοῦ φακοῦ, καίπερ ὁμολογουμένως ἐπὶ περίωρισμένων περιπτώσεων. Ἡ ἐπακολουθήσασα ἐπιπλοκὴ ἐν τῇ περιπτώσει, ἦν δέον τις πάντοτε ν' ἀναμένῃ, δεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ ἐγχείρησις αὕτη δέον νὰ μνημονεύηται ἀπὸ ἱστορικῆς μόνον ἀπόψεως, καθότι δι' αὐτῆς ἐντελῶς σχεδὸν καταδικάζεται ἡ ὑπαρξίς τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ μᾶλλον ἢ ἤττον μακρὸν χρόνον. Ἐρρήθη δ' ἀνωτέρω ὅτι ὑφίσταται ἱρίτις ἐλαφρά, ἣτις εἰς ἐρεθισμόν τοῦ ῥαγοειδοῦς ὑμένοσ ἀποδοτέα, προκληθεῖσα ἐκ τῆς καταβυθίσεως τοῦ φακοῦ. Ἡ φλεγμονὴ ὁμῶς αὕτη δὲν εἶναι καὶ ὅλως ἀκίνδυνος, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν συμπαθητικῆς φλεγμονῆς τοῦ ἐτέρου ὑγιοῦς ὀφθαλμοῦ. Ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἀπόψεως καταδικαστέα ἡ καταβυθίσις τοῦ φακοῦ.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι παρετήρησε περισσότερα τῶν 10 περιστατικῶν τοιούτων εἰς τὰ ὅποια ἡ καταβυθίσις ἐγένετο ὑπὸ πρακτικῶν, ἔχουσα ὡς συνέπειαν τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** ἀναφέρει δύο περιστατικά **ὑπεραισθησίας τοῦ στομάχου**.

Τὸ πρῶτον τούτων παρετήρησε παρὰ νέω 28ῆτι, ὅστις δὲν παρείχε σημεῖα οὔτε ἀλκοολισμοῦ οὔτε νευροπαθείας.

Ἡ ἀσθένεια ἤρξατο ἀπὸ δύο ἐτῶν, ὃ δὲ ἀσθενὴς ἀποδίδει αὐτὴν ἐκ τοῦ ὅτι ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα ἐργάζεται κεκλιμένος ἐπὶ μικροσκοπίου. Παραπονεῖται δὲ κυρίως δι' ἐμέτους ἐπερχομένους ἀμέσως μετὰ τὴν λήψιν τῶν τροφῶν καὶ μὴ συνοδευόμενος οὔτε ὑπὸ ναυτίας οὔτε ὑπὸ πόνων. Εἶναι δὲ οἱ ἔμετοι μερικοὶ ἤτοι μέρος μὲν τῶν τροφῶν ἀποβάλλεται, μέρος δ' αὐτῶν διατρεῖται. Τοῦτο δ' ἐξηγεῖ καὶ τὴν γενικὴν εὐξίαν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐκτὸς τῶν ἐμέτων παραπονεῖται δι' ἐρυγὰς τινὰς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄνευ ὀσμῆς, καὶ διὰ μετρωρισμόν, ἐπακολουθοῦντα ἐπίσης τὰ γεύματα.

Οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον κατὰ τὰ ἔντερα. Κε-

νώσεις τακτικαί. Ὁ χημισμὸς τοῦ στομάχου ἔχει φυσιολογικῶς. Ἀντίδρασις τοῦ G^{unn}burg σαφής. Ὀλικὴ ὀξύτης 1,80. Ὑδροχλωρικὸν ὄξυ 0,45 ἐπὶ 1000. Ὀργανικὰ ὄξυα κατὰ φύσιν.

Τὸ δὲ δεύτερον περιστατικὸν ἀφορᾷ κυρίαν νευροπαθῆ ἐγκυμονοῦσαν ἀπὸ δύο περίπου μηνῶν δυσπεπτικὴν δὲ συνήθως. Ἀπὸ τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὑποφέρει ἐκ πόνων κατὰ τὸν στόμαχον, ἐξ ἐμέτων ἀκατασχέτων, ἐκ σιλορορίας. Τὰ δὲ συμπτώματα ταῦτα ἐπέρχονται ἀμέσως μετὰ τὰ γεύματα. Εἰς οὐδεμίαν θεραπείαν ἐκ τῶν συνήθων ὑπεχώρησαν μέχρι τοῦδε ἔττω καὶ ἐπὶ μικρόν.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἔχομεν σύντονα ἀποτελέσματα διὰ τῆς ὑδροθεραπείας καὶ τοῦ βάμματος ἰωδίου μετὰ χλωροφορμίου ἀφ' ἐνὸς (1^η περίπτωσις), τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου μετ' ἀτροπίνης ἀφ' ἐτέρου (2^α περίπτωσις).

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἀμφοτέρα τὰ περιστατικά ἦσαν τῆς αὐτῆς φύσεως. Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ ἄλλων λαμβάνοντες ἀφορμὴν φρονοῦμεν ὅτι πάντες οἱ ἔμετοι τῆς ἐγκυμοσύνης δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδωνται εἰς αὐτοδηλητηρίασιν καὶ ὅτι πολλοὶ αὐτῶν ὀφείλονται εἴτε εἰς νευρικὴν ὑπεραισθησίαν τοῦ γαστρικοῦ βλεννομένου εἴτε εἰς ἀνωμαλίαν τοῦ χημισμοῦ. Παράλληλος πρὸς τὴν αἰτιολογίαν θεραπεία δίδει λίαν εὐάρεστα ἀποτελέσματα ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρω περιστατικῷ, ἐν ᾧ ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἡ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη τῶν ἐμέτων αὐτῆς.

Ὁ κ. **Νούλης** λέγει ὅτι εἰς τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα θεραπευτικὰ μέσα, τὰ ὅποια ἀναφέρει ὁ κ. Μανουηλίδης διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀκατασχέτων ἐμέτων, ἐπιθυμεῖ νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ menthol, τὸ ὁποῖον εἰς ψεκασμοὺς ἢ καὶ ἐξωτερικῶς δίδει καλὰ ἀποτελέσματα.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΗ'

27 Μαρτίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. **Α. Γαβριηλίδης** ἀνακοινοῦται **περὶ καταμετρήσεως τοῦ φυσικοῦ μεγέθους τῶν**

μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.

Κύριοι,

Ἡ καταμέτρησις τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου καὶ τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων γίνεται κατὰ κανόνα διὰ τοῦ συνδυασμοῦ δύο μικρομέτρων, τοῦ ἀντικειμενικοῦ καὶ τοῦ προσοφθαλμικοῦ. Τούτων ὁ συνδυασμὸς εἶναι ἀναπόφευκτος. «On ne saurait se passer de ces deux instruments; employés ensemble ils servent à déterminer le pouvoir amplifiant du microscope avec chaque objectif» λέγει καὶ ὁ Ch. Robin ἐν τῷ *Traité du microscope*. 1871. p. 201.

Εἶναι λοιπὸν ἐπιβεβαίωσις νὰ γνωρίζωμεν τὰ μικρόμετρα ταῦτα.

Τὸ ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον εἶναι ὑαλίνη πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ ἐν χιλιοστόμετρον εἶναι διηρημένον εἰς 100 ἴσα μέρη, ἐπομένως ἐκάστη ὑποδιαίρεσις ἔχει πραγματικὸν μέγεθος ἐνὸς ἑκατ. τοῦ χιλιοστομ. καὶ ἀξίαν¹ 10 μ.

Τὸ προσοφθαλμικὸν μικρόμετρον εἶναι ἐπίσης ὑαλίνη πλάξ, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ ἐν χιλιοστόμετρον εἶναι διηρημένον εἰς 10 ἴσα μέρη, ἐπομένως ἐκάστη ὑποδιαίρεσις ἔχει πραγματικὸν μέγεθος ἐνὸς δεκάτου τοῦ χιλιοστομέτρου καὶ ἀξίαν 100 μ., ἢ δλδ. μία αὐτοῦ ὑποδιαίρεσις εἶναι δεκαπλάσια τῆς μιᾶς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου.

Τὸ μικρόμετρον τοῦτο κεῖται ἐν τῇ θήκῃ προσοφθαλμικοῦ φακοῦ, ὅστις μεγεθύνει δεκάκις οὕτως ὥστε τὸ πραγματικὸν μέγεθος καὶ ἡ ἀξία τῶν ὑποδιαίρεσεων φαίνονται ἡμῖν δεκαπλάσιως μεγεθυμένα, ἤτοι βλέπομεν τὸ μικρόμετρον φέρον διαίρεσις χιλιοστομετρικὰς, ἢ δλδ. τὸ ὅλον ἀξίας 1000 μ. Τὸ δὲ μέγεθος μιᾶς ὑποδιαίρεσεως αὐτοῦ συγκρινομένου μετὰ μιᾶς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου παρουσιάζεται ἑκατονταπλάσιον.

Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ λοιπὸν τῶν δύο τούτων μικρομέτρων ὀρίζομεν ὡς εἶπομεν τὴν μεγεθυντικὴν δυνάμιν τοῦ μικροσκοπίου καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀντικειμένων.

1. Ἡ μονὰς τῆς καταμετρήσεως τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων, ἀντιστοιχεῖ πρὸς ἐν χιλιοστόν τοῦ χιλιοστομέτρου ($\frac{1}{1000}$ χμ. = 1), σημειοῦται δὲ διὰ τοῦ γράμματος μ.

1) **Προσδιορισμὸς μεγεθύνσεως μικροσκοπίου.** Πρὸς τοῦτο ὀπλίζομεν τὸ μικροσκοπίον δι' οἰουδήποτε ἠριθμημένου ἀντικειμενικοῦ φακοῦ καὶ διὰ τοῦ προσοφθαλμικοῦ τοῦ φέροντος τὸ μικρόμετρον ἀνυψοῦμεν τὸν ἐσωτερικὸν σωλῆνα εἰς τὴν διαίρεσιν 160· καὶ θέτομεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ μικροσκοπίου τὸ ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον, ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐξετάσωμεν ἀντικείμενόν τι· μετὰ ταῦτα κατατάττομεν καὶ προσαρμύζομεν τὸ μικροσκοπίον οὕτως ὥστε νὰ βλέπωμεν εὐκρινῶς τὰς ὑποδιαίρεσις τῶν δύο μικρομέτρων· τότε μετροῦμεν τὰς ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἃς καλύπτει μία μόνη ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ, καὶ ὑποθέσωμεν λ.χ. ὅτι αὕτη καλύπτει 10 ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ.

Δηλαδὴ κατωρθώσαμεν νὰ ἴδωμεν τὸ ἐν ἑκατοστὸν τοῦ χιλιοστομέτρου μέγα ὅσον τὰ δέκα χιλιοστόμετρα, ἀλλὰ 10 χιλιοστόμετρα (10, χμ. 00) εἶναι ἴσα μὲ 1000 ἑκατοστὰ τοῦ χιλιοστομέτρου, ἄρα ἡ μεγεθυντικὴ δυνάμιν τοῦ μικροσκοπίου μετὰ τοῦ εἰρημένου ἀντικειμενικοῦ φακοῦ καὶ τοῦ προσοφθαλμικοῦ εἶναι 1000 διαμέτρων.

Τὴν αὐτὴν πρᾶξιν ἐπαναλαμβάνοντες καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν, οὓς ἔχομεν, ὀρίζομεν ἀπαξ διὰ παντός τὰς μεγεθύνσεις συλλογιζόμενοι ὡς ἀνωτέρω· τουτέστι πολλαπλασιαζόντες ἐκάστοτε ἐπὶ 100 τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἅτε αὐτῶν δυντῶν ὡς προείπομεν ἑκατονταπλάσιον τοῦ ἀντικειμενικοῦ.

2) **Καταμέτρησις μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων.** Τῶν πραγμάτων ἐχόντων ὡς ἀνωτέρω ἤτοι ἔχοντες μεγέθυνσιν 1000, εἶπομεν ὅτι μία ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ καλύπτει 10 τοῦ προσοφθαλμικοῦ. Ἐπειδὴ μία ὑποδιαίρεσις τοῦ ἀντικειμενικοῦ ἔχει ἀξίαν 10 μ., ἐπεταὶ ὅτι 10 ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ ἔχουσιν ἀξίαν ἐπίσης 10 μ., ἄρα καὶ ἡ μία αὐτοῦ ὑποδιαίρεσις ἔχει ἀξίαν 1 μ. Ἦτοι, ἐὰν ἐξετάζοντες ἀντικείμενόν τι μὲ μεγέθυνσιν 1000 βλέπωμεν ὅτι τοῦτο κατέχει μίαν ὑποδιαίρεσιν τοῦ προσοφθαλμικοῦ, λέγομεν ὅτι τὸ πραγματικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου ἐκεῖνου εἶναι ἴσον μὲ 1 μ.

Κατὰ τὸν ἄνω τρόπον ἐξετάζοντες τὸ ἀντι-

κειμενικόν (μικρόμετρον καὶ διὰ τῶν λοιπῶν φακῶν, ὧν τὰς μεγεθύνσεις γνωρίζομεν, ὀρίζομεν ἀπαξ διὰ παντός τὴν ἀξίαν εἰς μ, μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου δι' ἐκάστην μεγέθυνσιν· τοῦτου δὲ γνωστοῦ ὄντος, εὐρίσκομεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων πολλαπλασιάζοντες ἐκάστοτε τὴν ἀξίαν μιᾶς ὑποδιαίρεσεως ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων.

Γνωστῆς δὲ οὔσης τῆς ἀξίας τῆς μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου τὸ ἀντικειμενικὸν τίθεται διὰ παντός εἰς ἀχρησίαν.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε βαίνομεν κανονικῶς διότι ἔχομεν ἓν ἀντικειμενικὸν μικρόμετρον. Ὅταν ὁμως εἰμεθα μακρὰν τῶν κέντρων ἢ δι' οἰονδήποτε ἄλλον λόγον δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν ἀντικειμενικόν τι μικρότερον, τότε δὲν εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ μετρήσωμεν τὰ ἀντικείμενά μας. Ἐὰν ὁμως καταφύγωμεν εἰς ἀριθμητικούς τινες ὑπολογισμούς, εὐρίσκομεν εὐχερῶς τὸν τρόπον τῆς καταμετρήσεως τοῦ μεγέθους τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου.

Τίνι τρόπῳ λοιπὸν δυνάμεθα νὰ καταμετρήσωμεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου, ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ ἀντικειμενικοῦ; τοῦτο εἶναι τὸ κύριον θέμα περὶ τοῦ ὁποίου θά με ἐπιτρέψῃτε νὰ σας ὁμιλήσω.

Καταμέτρησις διὰ μόνου τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου (τρόπος τῆς ἀνάγκης).

Εἶναι γνωστὸν καὶ βέβαιον ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὑπὸ μεγέθυνσιν 1000 διαμέτρων μία ὑποδιαίρεσις τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου ἀξίζει 1μ καὶ ὅτι ἀντικείμενον φυσικοῦ μεγέθους 1μ κατέχει τὸ διάστημα μιᾶς ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.

Συνεπῶς ἀντικείμενον 2μ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μεγέθυνσιν θὰ κατέχῃ 2 ὑποδιαίρεσεις καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τουτέστι, «Τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου εἶναι ἀνάλογον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ μικρομέτρου, τῆς μεγεθύνσεως μενούσης ἀμεταβλήτου».

Εὐνόητον ἐπίσης εἶναι, ὅτι ἐὰν αἱ καλυπτόμεναι ὑποδιαίρεσεις μένωσιν ἀμετάβλητοι, τότε τῆς μεγεθύνσεως τοῦ μικροσκοπίου ἐλατ-

τουμένης, πρέπει τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου νὰ αὐξάνῃ ἀναλόγως. Ἐὰν π. χ. ἔχωμεν μεγέθυνσιν 500, τότε ἀντικείμενον τι διὰ νὰ καλύπτῃ μίαν ὑποδιαίρεσιν, πρέπει νὰ ἔχῃ μέγεθος 2 μ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τουτέστιν· «Τὸ φυσικὸν μέγεθος τοῦ ἀντικειμένου εἶναι ἐν ἀντιστρόφῳ λόγῳ τῆς μεγεθύνσεως τοῦ μικροσκοπίου, τῆς ὑποδιαίρεσεως μενούσης ἀμεταβλήτου».

Στηριζόμενοι λοιπὸν ἐπὶ τῶν δύο τούτων κανόνων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὅτι ἀντικείμενον 1 μ κατέχει μίαν ὑποδιαίρεσιν ἐπὶ 1000 μεγεθύνσεων, λέγομεν:

Ἐὰν διὰ μεγέθυνσιν 1000 τὸ 1 χ.μ. (ἦτοι μία ὑποδιαίρεσις τοῦ μικρομέτρου) ἀναλογεῖ εἰς ἀντικείμενον 1 μ, διὰ μεγέθυνσιν M τὰ υ χμ (ὑποδιαίρ. τοῦ μικρομ.) εἰς πόσον μέγεθος (ἀξίας εἰς μ) ἀντικειμένου Αμ ἀναλογουσιν;

Πρὸς τοῦτο λύομεν τὴν ἀναλογίαν:

$$\left. \begin{array}{l} 1\chi\mu : \upsilon \\ M : 1000 \end{array} \right\} = 1\mu : A\mu$$

$$M : \upsilon \times 1000 = 1\mu : A\mu$$

ἔξ ἧς

$$A\mu = \frac{\upsilon \times 1000}{M} \quad (1)$$

Ὁ τύπος οὗτος δηλοῖ ὅτι

Πρὸς εἶρεσιν τοῦ μεγέθους ἀντικειμένου τινὸς μὲ ὅταν δήποτε μεγέθυνσιν πολλαπλασιάζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων τοῦ μικρομέτρου ἐπὶ 1000 καὶ τὸ γινόμενον διαιροῦμεν διὰ τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου.

Σημ. Ὡς βλέπετε, καὶ ἄνευ τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀντικειμενικοῦ μικρομέτρου δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν τὸ μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων.

Ὁ ὄρισμός ὁμως οὕτως ἀπαιτεῖ τὴν ἐκ τῶν προτέρων γνώσιν τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τοῦ μικροσκοπίου ἧτις εἶναι πάντοτε γνωστὴ· διότι τὰ μικροσκόπια κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτῶν συνοδεύονται ὑπὸ μεγεθυντικοῦ πίνακος, εἰς τὸν ὁποῖον δύναται τις νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην, ἐὰν προέρχεται ἐξ ἐργοστασίου ἐμπιστοσύνης (Zeiss, Verick-tiassme, Leitz, Nachtet, Reicher μεταξὺ ἄλλων) καὶ μάλιστα ἀφοῦ εὐρίσκεται καὶ ἐν ἀνάγκῃ, συνηθέστατα δὲ αἱ τὴν σήμερον ἐκδιδόμεναι μεγεθύνσεις εἶναι ἀκριβεῖς. Ἐὰν δὲ τις κατὰ τὴν βάσανον αὐτῶν εὐρίσκει μικρὰς τινὰς διαφορὰς, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ βασανίζοντος εἶναι διάφορος τοῦ τὸν πίνακα καταστρώσαντος ἢ ὅτι δὲν ἠκολούθησε τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ ὁ πρῶτος.

Ἐφαρμογὴ α') Ἐξετάζοντες αἰμοσφαιρίον

τι ανθρώπου με μεγέθυνσιν οιακδήποτε, 400 π. χ., βλέπομεν ὅτι τοῦτο καλύπτει 3 ὑποδιαίρεσεις τοῦ μικρομέτρου· ἀντικαθιστῶντες ταῦτα εἰς τὸν τύπον ἔχομεν :

$$A_{\mu} = \frac{3 \times 1000}{400} = 7\mu 5$$

ἦτοι τὸ μέγεθος τοῦ ἐξετασθέντος αἰμοσφαιρίου εἶναι 7μ5.

β') Ἐστω ἡ μεγεθυντικὴ δύναμις τοῦ μικροσκοπίου 650 καὶ εἰς διπλοβάκιλλος τοῦ Μογαχ κατέχει 2,5 διαίρεσεις· ἄρα τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶναι 3 μ 8.

Γνωστοῦ ὄντος τοῦ τύπου τοῦ μεγέθους τῶν ἀντικειμένων, δυνάμεθα ἐξ αὐτοῦ νὰ ἔχωμεν καὶ τοὺς τύπους τῆς μεγεθυντικῆς δυνάμεως τῶν μικροσκοπίων, καθὼς καὶ τὸν τύπον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καλυπτῶν ὑποδιαίρεσεων :

$$M = \frac{u \times 1000}{A_{\mu}} \quad (2) \quad \text{Ἐφ. } M = \frac{3 \times 1000}{7.5} = 400$$

καὶ :

$$u = \frac{A_{\mu} \times M}{1000} \quad (3) \quad \text{Ἐφ. } u = \frac{7.5 \times 400}{1000} = 3$$

Πόρισμα. Ἐκ τοῦ πρώτου τύπου

$$A_{\mu} = \frac{u \times 1000}{M}$$

δυνάμεθα νὰ εὑρωμεν καὶ τὸν τύπον τῆς ἀξίας μιᾶς ὑποδιαίρεσεως. Ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἀντὶ νὰ καλύπτῃ u διαίρεσεις καλύπτει μίαν μόνην· ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ ἀξία τῆς μιᾶς ὑποδιαίρεσεως συμπίπτει μετὰ τῆς ἀξίας τοῦ μεγέθους τοῦ ζητουμένου ἀντικειμένου. Ἀντικαθιστῶντες λοιπὸν εἰς τὸν ἄνω τύπον τὸ u διὰ τῆς μονάδος ἔχομεν τὸν ζητούμενον τύπον :

$$A_{\mu} = \frac{1 \times 1000}{M} \quad (4)$$

ὅστις δηλοῖ ὅτι πρὸς εὔρεσιν τῆς ἀξίας εἰς μίαν μόνην διαίρεσεως τοῦ μικρομέτρου ἐν οιακδήποτε δεδομένη μεγεθύνσει πρέπει νὰ διαίρεσωμεν τὸ 1000 διὰ τῆς δεδομένης μεγεθύνσεως.

Ἐφαρμόζοντες λοιπὸν τὸν τύπον εἰς τὰς διαφόρους μεγεθύνσεις ἔχομεν τὸν ἐξῆς πίνακα :

Πίναξ τῆς ἀξίας εἰς μίαν ὑποδιαίρεσεως τοῦ προσοφθαλμικοῦ μικρομέτρου.

Μεγέθυνσις	Ἀξία εἰς μίαν ὑποδιαίρεσεως	Μεγέθυνσις	Ἀξία εἰς μίαν ὑποδιαίρεσεως
1000	1μ.	250	4
950	1.05	200	5
900	1.11	170	5.88
850	1.17	125	8
800	1.25	100	10
780	1.28	85	11.7
750	1.33	70	14.28
700	1.42	50	20
650	1.53	35	28
620	1.61	25	40
600	1.66	10	100
570	1.72	1	1000
550	1.89	1100	0.99
500	2	1250	0.8
450	2.2	1300	0.76
430	2.3	1500	0.66
400	2.5	1800	0.55
380	2.6	1900	0.52
300	3.3		

Κατὰ τὸν πίνακα τοῦτον ἵνα εὑρωμεν πόσων μ εἶναι ἀντικείμενον τι, πολλαπλασιάζομεν τὴν ἀξίαν εἰς μ τῆς μιᾶς ὑποδιαίρεσεως ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν καλυπτομένων ὑποδιαίρεσεων.

Οὕτω ἐπειδὴ ἐπὶ μεγέθυνσιν 400 ἡ ἀξία μιᾶς ὑποδιαίρεσεως εἶναι 2 μ 5 καὶ ἐπειδὴ τὸ αἰμοσφαίριον καλύπτει 3 ὑποδιαίρεσεις τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἶναι $2 \mu 5 \times 3 = 7 \mu 5$.

Σημ. Ὅταν δὲν ἔχη τις καὶ προσοφθαλμικὸν μικρομετρον καὶ πάλιν δύναται νὰ καταμετρήσῃ τὰ ἀντικείμενα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει ἢ διὰ τοῦ φωτεινοῦ θαλάμου νὰ ζωγραφίσῃ τὸ ἀντικείμενον εἰς τὴν ἀπόστασιν τῆς εὐκρινούς ὁράσεως, ἢ διὰ τοῦ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ ἐξετάων συνάμα διὰ τοῦ ἑτέρου, νὰ μετρήσῃ τὸ ζωγραφηθὲν διὰ χιλιοστομέτρων καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν. Βεβαίως ἡ τοιαύτη καταμέτρησις ὑπολείπεται τῆς διὰ τοῦ μικρομέτρου τελουμένης.

Ὁ κ. **Μανουηλίδης** φρονεῖ ὅτι διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης μεθόδου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀρίσθῃ τὸ πραγματικὸν μέγεθος τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων μετ' ἀπολύτου ἀκριβείας καὶ ὅτι θὰ προκύψῃ πάντοτε ἐλάχιστον λάθος.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἀπαντῶν λέγει ὅτι ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὸ μεταξὺ τῶν ὑποδιαίρεσεων ἀντικείμενον, τότε εἶναι δυνατόν νὰ προκύψῃ λάθος τι, ἀλλὰ τὸ λάθος τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ λάθος. Ἄλλως τε

και αυτά τὰ μεγέθη τῶν μικροβίων δὲν εἶναι σταθερὰ ἀλλὰ ποικίλλουσι πλειότερον τοῦ δυνατὸν προκύψαντος λάθους ἐκ τῆς καταμετρήσεως τῆς σφαλερᾶς ἐκτιμήσεως τῶν ὑποδιαίρεσεων.

Ὁ κ. **Γαβριήλιδος** συνοψίζει τὰ τῆς μεθόδου τοῦ κ. Γαβριήλιδου καὶ ἀνάγει τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθέντα τύπον εἰς γενικώτερον καὶ ὅλως ἀλγεβρικὸν διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἡ πραγματεία τοῦ κ. Γαβριήλιδου εἶναι ἀρτιωτάτη, ἡ δὲ μέθοδος ἦν εἰσάγει πρὸς καταμέτρησιν τῶν μικροσκοπικῶν ἀντικειμένων εἶναι ἡ πρακτικωτάτη πασῶν. Μόνον, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐν αὐτῇ εὕρισκομενους τύπους, μοὶ φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ καταστήσωμεν αὐτοὺς γενικωτέρους καὶ χρησίμους διὰ οἰανδήποτε περίπτωσιν. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τοὺς τύπους ἀλγεβρικῶς ἐκτὸς τῶν προσδιοριστέων ποσοτήτων καὶ τὰς ἀντιστοίχους μονάδας τῆς συγκρίσεως, αἵτινες λαμβάνονται ὅλως ἀθαιρέτως καὶ εἶναι ἐπιδεκτικαὶ πάσης μεταβολῆς, διότι βᾶσις τῆς μεθόδου ταύτης εἶναι ἡ σύγκρισις διαφόρων προσδιοριστέων ποσοτήτων πρὸς ἀντιστοίχους δεδομένας ὡς μονάδας συγκρίσεως.

Ὅθεν θέσωμεν ὡς δεδομένας μονάδας συγκρίσεως A (μέγεθος ἀντικειμένου), M (μεγέθυνσις) καὶ Υ (ποσότης μικρομετρικῆ). Εἴτα ἔστωσαν a τὸ μέγεθος οἰοῦνδήποτε ἀντικειμένου, μ οἰαδήποτε μεγέθυνσις μικροσκοπίου καὶ ν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀντιστοίχων μικρομετρικῶν διαίρεσεων.

Κατὰ τὰς διαφορὰς περιπτώσεις ἐν καὶ μόνον ἐκ τῶν στοιχείων τούτων δύναται νὰ ἦ ἄγνωστον. Λάβωμεν δὲ τὴν περίπτωσιν ἐνθα ἄγνωστον εἶναι τὸ a .

Τότε τὸ πρόβλημα τίθεται ὡς ἐξῆς:

Ἀντικείμενον μεγέθους A εἰς μεγέθυνσιν M καλύπτει ποσότητα μικρομετρικῆν Υ . Ζητεῖται τὸ μέγεθος a οἰοῦνδήποτε ἀντικειμένου, ὅπερ εἰς μεγέθυνσιν μ καλύπτει ν τοιαύτας ποσότητας μικρομετρικὰς (ὑποδιαίρεσεις).

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ἄγνωστον a ἐξαρτᾶται ἐκ δύο σχέσεων, τῆς τῶν μεγεθύνσεων καὶ τῆς τῶν μικρομετρικῶν ποσοτήτων.

Ἐὰν ὑποτεθῇ ἡ ἀπλῆ περίπτωσις ἐνθα τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ εἶναι ἴσα ($\nu = \Upsilon$), ἡ ἀξία τοῦ μεγέθους τοῦ ἀντικειμένου ἐξαρτᾶται μό-

νον ἐκ τοῦ λόγου τῶν μεγεθύνσεων καὶ θέλει εἶναι διάφορος· ὀνομάσωμεν αὐτὴν α . Τότε δὲ ἔχομεν τὴν ἀναλογίαν $A : \alpha = \mu : M$ (I), ἐπειδὴ τὰ μεγέθη τῶν ἀντικειμένων εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογα τῶν μεγεθύνσεων.

Ἐνῶ, ὅταν τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ ὡς διάφορα, τότε ἡ ἀξία τοῦ μεγέθους a θέλει τροποποιηθῆ ἀναλόγως πρὸς αὐτά, δηλ. ἐὰν ὀνομάσωμεν α τὴν νέαν ταύτην ἀξίαν, θέλωμεν ἔχει τὴν ἀναλογίαν $\alpha : \alpha = \Upsilon : \nu$ (II), ἐπειδὴ τὰ μεγέθη τῶν ἀντικειμένων εἶναι κατ' εὐθείαν ἀνάλογα τῶν μικρομετρικῶν ὑποδιαίρεσεων.

Ἄλλ' ἐκ τῶν δύο εἰρημένων ἀναλογιῶν πολλαπλασιάζοντες αὐτὰς ὅρον πρὸς ὅρον ἔχομεν νέαν ἀναλογίαν.

$$A \alpha : \alpha = \mu \Upsilon : M \nu$$

καὶ δι' ἀπλοποιήσεως

$$A : \alpha = \mu \Upsilon : M \nu \quad \text{(III)},$$

ἐξ ἧς ἔχομεν τὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους τοῦ ζητούμενου ἀντικειμένου εἰς πᾶσαν περίπτωσιν.

$$\alpha = \frac{AM \nu}{\mu \Upsilon} \quad (1)$$

Ἐκ τοῦ γενικωτάτου τούτου τύπου δυνάμεθα δι' ἀπομονώσεως νὰ λάβωμεν τύπους δίδοντας τὴν ἀξίαν οἰοῦνδήποτε ἐκ τῶν λοιπῶν πέντε στοιχείων. Π. χ.

$$\mu = \frac{AM \nu}{\alpha \Upsilon} \quad (2)$$

$$\nu = \frac{\alpha \mu \Upsilon}{AM} \quad (3)$$

καὶ οὕτω καθεξῆς ἀναλόγως τῶν περιπτώσεων, αἵτινες ἐνδέχεται νὰ παρουσιασθῶσιν.

Ἐὰν ἐν τῷ εἰρημένῳ τύπῳ (1) ὑποτεθῇ ὅτι τὰ μικρομετρικὰ ποσὰ Υ καὶ ν εἶναι ἴσα τῇ μονάδι, τούτεστι τὰ ἀντικείμενα A καὶ a καλύπτουσι μίαν καὶ μόνην ἀκριβῶς μικρομετρικὴν ὑποδιαίρεσιν, τότε ἡ ἀξία τοῦ a μεταβάλλεται. Καλοῦντες αὐτὴν α' ἔχομεν δι' ἀπαλείψεως τῶν Υ καὶ ν τὸν τύπον

$$\alpha' = \frac{AM}{\mu} \quad (4)$$

Ὁ τύπος οὗτος δίδει τὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους ἀντικειμένου καλύπτοντος ὑπὸ μεγέθυνσιν τινὰ μ τοῦ μικροσκοπίου μίαν καὶ μόνην ὑποδιαίρεσιν, τούτεστι δίδει τὴν ἀξίαν ἧτις ἀντιστοιχεῖ εἰς μίαν μικρομετρικὴν ὑποδιαίρεσιν διὰ μεγέθυνσιν τινὰ μ . Οὕτω δὲ χρη-

σιμείει πρὸς κατάστροφωσιν πίνακος τῶν διαφορῶν ἀξιών, ἃς λαμβάνει ἡ μικρομετρικὴ μὴνὰς διὰ τὰς διαφορὰς μεγεθύνσεις.

Ἄφ' ἐτέρου ἐπειδὴ ἡ ὀλικὴ μεγέθυνσις τοῦ μικροσκοπίου κατὰ μεγάλην προσέγγισιν εἶναι γενικῶς ἴση τῷ γινομένῳ τῶν μεγεθύνσεων τοῦ προσοφθαλμίου φακοῦ καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ, δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν οἰονδήποτε ἐξ αὐτῶν, ἂν τὰ δύο ἔτερα ὡς γνωστά. Διότι καλοῦντες Μ τὴν ὀλικὴν μεγέθυνσιν, Π τὴν τοῦ προσοφθαλμίου καὶ Π τὴν τοῦ ἀντικειμενικοῦ, ἔχομεν

$$M = \Pi O \quad (1)$$

$$\Pi = \frac{M}{O} \quad (2)$$

$$O = \frac{M}{\Pi} \quad (3)$$

Τέλος ὅσον ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Μανουηλίδου, βελτίωσις τις εἶναι εἰς ἐτι δυνατή, νομίζω. Ὁ κ. Γαβρηλίδης μεταχειρίζεται προσοφθάλμιον μικρόμετρον (ἐν συνήθει χρήσει), οὔτινος αἱ ὑποδιαίρέσεις παρουσιάζονται τῷ παρατηρητῇ ὑπὸ τὸ μέγεθος χιλιοστομέτρων. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰς πολὺ μικροτέραν ἀξίαν χωρὶς νὰ καταστήσωμεν δυσδιακρίτους οὔτε αὐτὰς οὔτε τὸ ὑποκείμενον πρὸς καταμέτρησιν ἀντικείμενον. Π. χ. ἂν δώσωμεν εἰς αὐτὰς ἀξίαν $\frac{1}{20}$ χιλιοστομέτρου (ἀντὶ $\frac{1}{10}$), αἱ ὑποδιαίρέσεις θέλουσι παρουσιασθῆ ὑπὸ τὸ μέγεθος $\frac{1}{2}$ χιλτμ.

Ἄλλ' ἐν ἀνάγκῃ δύναται τις νὰ προβῆ καὶ περαιτέρω διὰ τὴν βελτίωσιν ταύτην τῆς ἀκριθείας, δίδων εἰς τὰς ὑποδιαίρέσεις ἀξίαν $\frac{1}{50}$ καὶ $\frac{1}{100}$ χιλιοστομέτρων, διότι καὶ τότε ἐτι αἱ ὑποδιαίρέσεις εἶναι ἀρκούντως εὐδιάκριτοι. Ὅσον δὲ διὰ τὸ καταμετρούμενον ἀντικείμενον θὰ τεθῆ οὐχὶ ὑπὸ τὰς διαιρέσεις ἀλλὰ παραπλεύρως αὐταῖς, ἀρκεῖ νὰ ἐργασθῆ τις μετὰ τινος προσοχῆς. Ἄλλως τε τοῦτο ὡς συντόμως γιγνόμενον ἐκτελεῖται ἀκόπως. Πειρατέον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΙΘ'

3 Ἀπριλίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΕΣΤΗ

Ὁ κ. Μανουηλίδης ὁμιλεῖ περὶ ἀπατηλῶν ὄγκων τοῦ στομάχου.

Κύριοι,

Τελευταίως ἔτυχε νὰ παρατηρήσω μετ' ἄλλων συναδελφῶν πεντηκοντοῦτιν ἀσθενῆ, ἰσχνὴν καὶ καταβεβλημένην, ὑποφέρουσαν δ' ἐκ πόνων κατὰ τὸν στόμαχον καὶ ἐκ διαρροίας. Ἡ ἀσθενὴς αὕτη ἔφερεν ὀλίγον τι κάτωθεν καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀμφαλοῦ ὄγκον κυλινδρῶειδῆ, τὸν ὅποιον κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξέτασιν ἄλλοτε μὲν σαφῶς ἤσθανόμεθα κατὰ ψηλάφισιν ἄλλοτε δὲ οὐδαμῶς. Ὁ ὄγκος οὗτος συνδυσάζομενος μετὰ τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἀσθενοῦς καὶ τῆς διαρροίας παρείχεν ὑπονοίας περὶ κακοήθους νεοπλασματος. Κατὰ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ στομάχου διεπιστώθη ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο ἦτο καθέτως μετατοπισμένον, ὅτι δὲ ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὸν περίεργον τοῦτον ὄγκον χώρα ἦτο ἡ τοῦ πυλωροῦ ὁ δὲ γαστρικὸς χημισμὸς ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν παντελοῦς μὲν ἐλλείψεως ὑδροχωρικοῦ ὀξέος, ἀφθονίας δὲ ὀργανικῶν ὀξέων. Ἡ ἀσθενὴς ὑπεβλήθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν γαλακτικὴν διαίταν μεθ' ἣν καὶ πόνοι καὶ διαλείπων ὄγκος καὶ διάρροια ὑπεχώρησαν, ἡ δὲ γενικὴ κατάστασις ταχέως ἐβελτιώθη.

Ἡ παράδοξος αὕτη πάθησις ὀφείλεται εἰς σπασμωδικὴν σύσπασιν τοῦ πυλωροῦ, ἐγένετο δὲ γνωστὴ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ διδασκάλου μου Bouveret. Παρατηρεῖται δὲ κατ' αὐτὸν σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ἤτοι εἰς γυναικας ἰσχνὰς, καὶ ἀπὸ πολλοῦ πασχούσας ἐξ ἐντόνου ὑπερχλωρῶδριας, παρ' αἷς ὁ πυλωρὸς ἔνεκα τῆς πρὸς τὰ κάτω πτώσεως αὐτοῦ καθίσταται προσιτὸς τῇ ψηλαφήσει.

Κατὰ τοὺς ὀδυνηροὺς παροξυσμοὺς τῆς ὑπερχλωρῶδριας ἡ ψηλαφοῦσα χεὶρ αἰσθάνεται, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ πυλωροῦ κατεχομένη θέσει, μικρὸν ὄγκον κυλινδρῶειδῆ, κινήτῳ, πάχους δακτύλου, ἐπώδυνον τῇ πίεσει, στερεὸν τὴν σύττασιν ἀλλ' οὐχὶ καὶ σκληρὸν. Ὁ μικρὸς οὗτος ὄγκος ὑπενθymiζει παντάπασιν ὑπὸ ἔποψιν μορφῆς καὶ συστάσεως τὸ συνεσπασμένον κατιὸν κῶλον ἐνίων σπασμωδικῶν δυσκοιλιοτήτων. Δὲν εἶναι δὲ διαρκὴς κατὰ τὴν προσεκτικὴν καὶ παρατεταμένην ψηλάφησιν ἡ χεὶρ αἰσθάνεται αὐτὸν ἐξαφανιζόμενον εἶτα δὲ ἀναπαραγόμενον, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ὀφείλεται εἰς σύσπασιν μυϊκοῦ τινος ὀργάνου. Ἄλλως τε ἡ

ἐξαφάνισις τῆς διογκώσεως συμπίπτει μετὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πόνου.

Ἡ γνῶσις τοῦ πυλωρικοῦ τούτου σπασμοῦ, ἐπιλέγει ὁ Bouveret, δὲν στερεῖται σημασίας πρὸς ἀποφυγὴν δυνατῆς διαγνωστικῆς συγχύσεως μετὰ νεοπλάσματος ἢ οὐλώδους σκληρύνσεως τοῦ πυλωροῦ.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος σπουδαίαν ἀνέγνωσεν ἀνακοίνωσιν ὁ καθηγητῆς Obratsov ἐν τῷ τελευταίῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Pirogott συνεδρίῳ τῶν βώσων ἰατρῶν. Κατ' αὐτὸν ὁ συνεσπασμένος πυλωρὸς παρουσιάζεται ὅτε μὲν ὑπὸ μορφήν κυλίνδρου μεγέθους ἀντίχειρος, ὅτε δέ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν γαστροπύλιν, ὑπὸ μορφήν πυρῆνος μεγέθους καρύου. Κατὰ τὴν ψηλάφησιν παρουσιάζει σύστασιν χόνδρου ἥτις κατὰ 5—10 δευτερόλεπτα ἐλαττοῦται, ἐπὶ τέλους δ' ἐξαφανίζεται μετὰ παραγωγῆς λεπτοτάτου βορβορυγμοῦ. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξέτασιν τείνει τις νὰ ἐκλάβῃ τὸν κύλινδρον καὶ κυρίως τὸν πυρῆνα ὡς καρκίνον ἀλλὰ μικρὰ προσοχὴ ἀρκεῖ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλάτης ταύτης.

Σχετικῶς πρὸς τὴν κλινικὴν σημασίαν τοῦ φαινομένου τούτου, ἐν ᾧ ὁ Bouveret τὸν σπασμὸν τοῦ πυλωροῦ θεωρεῖ ὡς τὴν συνηθεστάτην αἰτίαν τῶν γαστραλγιῶν, ὁ βώσος συγγραφεὺς παρετήρησεν αὐτὸν εἰς ἀσθενεῖς μὴ ἐνοχλουμένους ἐκ πόνων καὶ εἰς ὑγιῶς ἔχοντα άτομα. Φρονεῖ ἐν τούτοις ὅτι ἠϋξημένη ὀξύτης τοῦ γαστρικοῦ χυμοῦ, ὡς ἐν τῇ γαστροπύλιν, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπενέγκῃ ἐνεργητικώτερας καὶ μάλιστα παρατεταμένας συστολάς τοῦ πυλωροῦ, καίτοι μὴ δυναμένας νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τῶν παθολογικῶν φαινομένων. Ἐν τέλει δὲ θεωρεῖ ἀναμφισβήτητον τὴν ὑπὸ παθολογικὸν τύπον ὑπαρξίν τοῦ σπασμοῦ τοῦ πυλωροῦ εἰς τινὰς περιπτώσεις, ἃς ἀνάγει εἰς κινητικὴν νεύρωσιν. Αἰσθάνεται τις τότε ὄγκον ὅστις ἐμμένει καὶ τὸν ὅποιον θὰ ἔπεινε νὰ θεωρήσῃ ὡς καρκίνον εἰμὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν γενικῆς θεραπείας ἐντελῶς ἐξηφανίζετο.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν περίπτωσιν ἡ διαλείπουσα σπασμωδικὴ σύσπασις τοῦ πυλωροῦ ὠφέλιμο εἰς πάθησιν τοῦ στομάχου, ὡς εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Bouveret. Καὶ δὲν ἐπρόκειτο μὲν περὶ ὑπερχλωρῦδρας, ἀλλ' οἶκον ἐν ἐνοείῃται ὅτι ἡ αὐξήσις τῶν ὀργανικῶν ὀξέων

τὴν ὅποιαν ἀνεύρομεν δύναται νὰ ἔχῃ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα ὅσα καὶ ἡ τοῦ χλωρῦδρικοῦ ὀξέος. Τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς κλινικῆς παρατηρήσεως. Ἀσθενεῖς ἀντιχλωρῦδρικοὶ μετ' ὀργανικῆς ὑπεροξύνσεως παρουσιάζουσιν ὀδυνηροὺς παροξυσμοὺς ὥρας τινὰς μετὰ τὰ γεύματα ἀπολύτως ὡς καὶ οἱ ὑπερχλωρῦδρικοί. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Obratsov παρ' αἷς ὁ πυλωρικός σπασμὸς ὑπῆρχεν ἀνευ γαστροπαθείας, ὡς τι φαινόμενον μὴ παθολογικόν, δυσκόλως πείθουσι, διότι οὐδαμῶς τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ γίνεται λόγος περὶ χημισμού τοῦ στομάχου, ὅστις ἐν τούτοις εἶναι ἀναγκαῖος πρὸς διάγνωσιν λανθανουσῶν ἐνόητε παθήσεων τοῦ στομάχου. Ὅτι ὁμως εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις δυνατὸν ὁ πυλωρὸς σπασμὸς ἐκ κινητικῆς νεύρωσεως νὰ ἐξαρτᾶται, τοῦτο δὲν θεωροῦμεν ἀπίθανον.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΚ'

17 Ἀπριλίου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ὁ κ. Μπίστης ἀνακοινοῦται *περίπτωσιν περιλειπίσεως καὶ ἀποκλείσεως τῆς κόρης μετὰ ὑποτονίας τοῦ ὀφθαλμοῦ*, καθ' ἣν ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως προσθίου θαλάμου ἐξετέλεσεν ἰριδεκτομὴν διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Gayet, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ τομὴ τελεῖται ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω διὰ πριονοειδῶν κινήσεων μετὰ τοῦ μαχαιρίου τοῦ Graefe. Ἡ ἀγωγή αὕτη φαίνεται λίαν λυσιτελεῖς ἐπὶ παρομοίων περιπτώσεων καὶ ὁ κ. Μπίστης συνιστᾷ αὐτήν. Ἡ ἀσθενὴς μετὰ τὴν ἰριδεκτομὴν ἠρίθμει δακτύλους εἰς ἀπόστασιν 2 περίπου μέτρων, ὁ δὲ βολβὸς ἔλαβε φυσιολογικώτεραν σύστασιν. Τὸ εὐχάριστον αὐτὸ ἀποτέλεσμα παρέμεινεν ἐπὶ 7 μῆνας, ὅτε ἡ ἀρρωστος παθοῦσα, ὡς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ καταφαίνεται, κοιλιακὸν τύφον ἀπώλεσεν αὐθις τὴν ὄρασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, τοῦ καὶ μόνου ἄλλως χρησίμου, τοῦ ἐτέρου τυφλοῦ ἤδη ὄντος. Ἡ ἐξέτασις τῆς ἀρρώστου ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ κόρη ἢ τεχνητῶς σχηματισθεῖσα ἀπεκλείσθη αὐθις ὑπὸ ἐξιδρώματος, ὁ δὲ βολβὸς κατέστη μαλθακώτερος ἢ

πρότερον, ήτοι ύπήρχε φθίσις του βολβου. Προς εξήγησιν της αναφλέξεως της ιριδοκυκλιτιδος, εν έλλείψει έτερας καταφανους αιτίας, παραδεχόμεθα, ότι ή λοιμώδης νόσος, έξ ής ή άρρωστος έπαθε και μεθ' ήν άπωλέσθη ή δρασις, δια των κατ' αυτην αναπτυχθεισων τοξινων απέδη ή αιτία του νέου εξιδρώματος του καλήψαντος την κόρην. Άλλαις λέξεσιν αι έν τη κυκλοφορία εύρισκόμεναι τοξίναί ένετοπίσθησαν έν τω πάσχοντι όφθαλμω, όστις άπετέλει είδη locus minoris resistentiae.

Ίατροίπουλος. "Όσον άφορα την ένδειξιν της γενομένης έγχειρήσεως επεδύμουν να γνωρίσω εις ποίαν θέσιν εύρίσκετο ή ίρις όπισθεν του κερατοειδους, τουτέστιν αν ένεκα της τελείας προσφύσεως της κόρης ή ίρις προεξείχε κύκλω, ή δε κόρη έκείτο εις το βάθος έν είδει κρατήρος.

Ό κ. **Μπίστης** άπαντων λέγει ότι όλον το διάφραγμα της ίριδος όμοιοτρόπως ήπτετο της όπισθίας επιφανείας του κερατοειδους.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΡΚΑ'

22 Μαΐου 1902.

Προεδρία Ι. ΜΠΙΣΤΗ

Ό κ. **Παπανικολάου** παρουσιάζει ίον) θεραπευθέντα 24ετη νέον έγχειρηθέντα ύπ' αυτού τη 10 Άπριλίου δι' όξειαν μαστοειδίτιν συνεπεία ρινίτιδος και μέσης ώτιτιδος όξειας. Αι ύψηλαι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας συνοδευόμεναι υπό παροξυσμων ρίγους παρείχον άφορμήν να υποθέσθαι τις ότι προύκειτο περι συναθροίσεως πύου περι κόλπον τινά ή φλεγμονήν τινα αυτού του κόλπου. Η διάρρυσις έδειξεν ότι πολλαί κυψέλαι του μαστοειδους λίαν απέχουσαι άλλήλων και ή διπλόη του λεπιδοειδους εύρίσκοντο ούχι έν συνεχει διαπύήσει υπό έντονον πίεσιν ως και το άνοιχθέν μικρόν μαστοειδές άντρον. Η έκτεταμένη δια της επεμβάσεως άπώλεια όστεϊνης ούσίας μόλις διακρίνεται μετά την ίασιν ούτως ώστε ή έντευ-

θεν παραμόρφωσις της μαστοειδους χώρας άνεπαίσθητος.

2ον) 55ετη κύριον μετά μεγάλης άπώλειας ούσίας κατά την άριστεράν μαστοειδή χώραν συνεπεία χειρουργικής επεμβάσεως, του όποιου το ιστορικόν έχει ώδε: Τη 8 Ίουλίου 1901 έπαρουσιάσθη έν τω γραφείω του κ. Παπανικολάου ό άρρωστος παραπονούμενος ότι από 5 μηνων συνεπεία γρίπης άλγει κατά την άριστεράν μαστοειδή χώραν χωρις να υποφέρη ποτε σημαντικώς από του συστοίχου ώτός ουτε δια πόνους ουτε δι' ώτόρροϊάν τινα. Έπανειλημμένως χειρουργικαι επεμβάσεις υπό το χλωροφόρμιον έγέροντο κατά την χώραν ταύτην (Δρ Δάλλας), των όποιων ή τελευταία διήνοιξεν άπόστημα κατά τον τράχηλον κάτωθι της κορυφής της μαστοειδους άποφύσεως. Έκτοτε από του μερους τουτου δύο συρίγγια πυοφόρα άνεπτύχθησαν κατά τον τράχηλον. Βραδυτερον άνεπτύχθη έρυθρά διήθησις κατά το πρόσωπον πρό του τράγου του ώτός τουτου, ήτις έσχάσθη, το δε υποκείμενον τερηδονισμένον όστούν εξέσθη επιμελώς (Δρ Άνδρ. Άντίπας). Τοϋτο επήνεγκεν άγκύλωσιν σημαντικήν της κάτω γνάθου. Συνεπεία των πολλαπλων τουτων επεμβάσεων, των συνεχων κατά την βρεγματικήν χώραν αλγηδόνων, και της έλαττωματικής μασήσεως ό άρρωστος εξησθένησε λίαν, ούχ ήττον ούτος παρακολουθει τακτικώς τας έργασίας αυτού και εξετέλει μακρους πολλακίς περιπάτους. Κατά την πρώτην εξέτασιν αυτού παρά του κ. Παπανικολάου παρετηρήθη μακρά έγχειρητική ούλη 8 ύφεκατμ. περίπου όπισθεν του άριστερου ώτός, ήτις απέληγε κάτω κατά τον τράχηλον και κατά το όπίσθιον χείλος του στερνοκλειδομαστοειδίτου μυός εις δύο πυαγωγά συρίγγια, ών το κατώτερον βάθους 5 ύφεκτμ. ώδήγει μήλην προς την γυμνήν μέσην επιφάνειαν της μαστοειδους άποφύσεως, ένφ ή ανωτέρα δια βάθους 2 ύφεκτμ. κατά την χώραν του μαστοειδους τρήματος emissarium mastoideum προς την έξωτερικήν της άποφύσεως ταύτης γυμνήν

επίσης επιφάνειαν. Πρὸ τοῦ τράγου χειρουργικὴ οὐλὴ κάθετος 5 ὑφεκτμ. συμπεφυκυῖα τῷ ὑποκειμένῳ ὀστέ. Ἀκουστικὴ δύναμις τοῦ ὠτός τούτου δι' ὠρολόγιον 5 ὑφεκτμ., τύμπανον ἀδιάτρητον, ῥόγχοι ἀκούονται διὰ τοῦ καθετηρισμοῦ τῆς εὐστασιακῆς σάλπιγγος βυθὸς τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ φύσιν. Ὁ ἄρρωστος ἀπεποιήθη νέαν προταθεῖσαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν καὶ ἀπῆλθεν ἀφείς ἑαυτὸν πλέον εἰς τὴν τύχην.

Τῇ 28ῃ Αὐγούστου 1902 ἔνεκεν ἀνυποίστων ἀλγηδόνων κατὰ τὴν βρεγματικὴν χώραν καὶ διηθήσεως κατὰ τὴν κροταφικὴν ὑπεράνω τῆς κόγχης τοῦ ὠτός χώραν κατὰ συμβουλήν τοῦ κ. Παπανικολάου εἰσῆλθεν εἰς τὸ αὐστριακὸν νοσοκομεῖον, ἐνθα τὴν ἐπομένην ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ νέα ἐγχειρήσις βοηθούτων τῶν κ.κ. Paulcska καὶ Νούλη ὑπὸ νάρκωσιν χλωροφορμίου. Ἐγένετο πρῶτον ἡ σχάσις τοῦ ὑπὲρ τὴν κόγχην ἀποστήματος διὰ καταβυθίσεως τοῦ μαχαιρίου μέχρι τοῦ ὀστού, τοῦ ὀπισθίου ἄκρου τῆς τομῆς ἀπομένου τοῦ ἄνω ἄκρου τῆς οὐλῆς τῶν προηγηθεισῶν ἐπεμβάσεων. Εἰς τὸ βάθος ἤσθάνετο τις δύο δακτύλους ὑπὲρ τὸν ἀκουστικὸν πόρον διὰ τοῦ δακτύλου εὐμέγεθες συρίγγιον τοῦ λεπιδοειδοῦς ὀστού ἀποφρασσόμενον δι' ὑπερτροφικῶν σαρκίων ἐκφυομένων ἀπὸ τῆς σκληρᾶς μῆνιγγος, ἀπεπλύθη ἡ κοιλότης τοῦ πύου ἵνα μὴ τοῦτο μολύνῃ τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν τῆς τομῆς τῶν ἀπαλῶν μορίων, ἤτις νῦν κατηνέχθη καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς οὐλῆς τῶν προηγηθεισῶν ἐπεμβάσεων, καταλλήλως εἶτα ἐγυμνώθησαν τὰ ὀστά ἀπὸ τοῦ περισσέου μετὰ τῶν ἀπαλῶν μορίων καὶ διὰ τῆς ὀστεοκλαστικῆς λαβίδος τοῦ Jansen διηρῶνθη τὸ κατὰ τὸ λεπιδοειδὲς ἀνακαλυφθὲν συρίγγιον πρὸς τὰ ὀπίσω εἰς μέγεθος πλέον ἢ ἐνός μετρητιέ. Πύον ἄοσμον ἔρρεεν ἤδη ἄφθονον εἰς ἐκάστην σφύζιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ἡ πυοφόρος κοιλότης μεταξὺ μῆνιγγος καὶ κρανίου ἀρχομένη σχεδὸν ἀπὸ τοῦ προσθίου χείλους τοῦ συριγγίου εἶχεν ἄοριστα διὰ τὴν μήλην πρὸς τὰ ὀπίσω ὄρια ἔνεκα τῆς κυρτότητος τῶν ὀστών.

Ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς ἀπόστασιν πέρα τῶν 8 ὑφεκατομ. ὀπισθεν τοῦ συριγγίου. Οὕτω ἀπεπλύθη καὶ ἀπεξέσθησαν ἐπιμελῶς τὰ πολυπληθῆ σαρκία ἀπὸ τῶν τοιχωμάτων αὐτῆς. Εἶτα ἀπεγυμνώθη μέρος τοῦ ἐγκαρσίου κόλπου καὶ ὀλόκληρος ὁ σιγμοειδῆς, ἀπετμήθη μέγα μέρος τῆς κορυφῆς τῆς μαστοειδοῦς ἀποφύσεως ὅπως καλῶς καθαρισθῶσι τὰ κατὰ τὸν αὐχένα συρίγγια, περαιτέρω ἠνεψήθησαν κυψέλαι τινὲς ἐμπεφυμέναι πρὸ τοῦ σιγμοειδοῦς κόλπου. Τὸ μαστοειδὲς ἄκρον δὲν ἠνεψήθη, καθόσον πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ εὐρέθη τὸ ὀστοῦν συμπαγῶς ὑγιές. Ἐτέθη βύσμα ἰωδοφορμιούχου γάζης, ἣτις εἰσῆχθη εἰς ἀρκετὸν βάθος μεταξὺ κρανίου καὶ μῆνιγγος. Ἴνα μὴ ὑπολείμματα τοῦ βύσματος ἀποβάλλωνται ἐντὸς τῆς κοιλότητος συνερράφησαν ἀπλῶς τὰ χεῖλη λωρίδος γάζης 4 δακτύλου περίπου πρὸς ἀλλήλα οὕτως ὥστε ἀπετελέσθη κύλινδρος, ὅστις ἀνεστράφη τοιοῦτοτρόπως ὥστε τὰ χεῖλη ταῦτα νὰ εὐρίσκωνται ἐντὸς τοῦ κυλίνδρου τῆς γάζης, κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς ὁποίας νὰ συμπαρασύρωνται καὶ αἱ τυχόν ἀπὸ τῶν χειλέων ἀποπεσοῦσαι ἴνες αὐτῆς. Τοιαῦται λωρίδες παρεσκευάσθησαν ἱκαναὶ διὰ τὴν ἀποθεραπείαν, ἣτις διήρκεσε περὶ τοὺς δύο μῆνας. Αἱ ἀλγηδόνες ἔπαυσαν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγχειρήσιν. Ἀξιοσημείωτον ἐν τῇ περιπτώσει εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἡ κοιλότης τοῦ τυμπάνου παρουσίασε φαινόμενα παθήσεώς τινος, τὸ δὲ μαστοειδὲς ἄκρον εὐρέθη ὑγιές.

Ὁ κ. Κρητικὸς ἀναγινώσκει τὴν ἐξῆς ἀνακοίνωσιν περὶ ἐντερικῆς ἐλμινθιάσεως.

Κύριοι,

Εἶναι γνωστὸν, ὅπως πολλὰ εἶναι τὰ συμπτώματα, ἅτινα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ παρουσία τῶν ἐντερικῶν ἐλμίνθων, ἀρισμένων κατὰ μέρος τῶν συμπτωμάτων, ἅτινα δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὴν μετανάστευσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ σωλήνος εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τοῦ σώματος, ἥτοι: εἰς καὶ δακρυϊκοὺς πόρους, εὐστασιακὴν σάλπιγγα, λάρυγγα, χοληφόρους ἀγωγούς, περιτόγιον, οὐροποιητικὸν σύστημα κτλ.

Ἐκτός τῶν συμπτωμάτων τῶν ἀπὸ τοῦ πεπτικῆς συστήματος (ἔμετοι, διάρροια κτλ.) πολυάριθμα εἶναι τὰ κατ' ἀνάκλασιν τοιαῦτα ἦτοι: κνισμοὶ τῆς ρίνος, ἀνομοιότης τῶν κορῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τύφλωσις, στραβισμοί, διαταραχαὶ τῆς ἀκοῆς, ἀφωνία, ἀρρυθμία τοῦ σφυγμοῦ, βῆξ ξηρά, ἰλιγγοί, συγκοπὴ, διανοητικαὶ διαταραχαί, ἐπιληπτοειδεῖς προσβολαί, χοριοειδεῖς κινήσεις, διάφοροι παραλύσεις κλπ.

Ὁ Chauffard ἀνέφερε περίπτωσιν ἐλμινθιάσεως ἐντερικῆς μὲ συμπτώματα τυφοειδοῦς πυρετοῦ (κεφαλαλγίαν, ἐπίσταξιν, βορβορυγμούς, θερμ. 39°, δυσκοιλιότητα χωρὶς ὄμως κηλίδας) ἅτινα παρήλθον τῇ χρήσει ἀνθελμυντικῶν. Ὁ Meriel ἐν τοῖς «Annales de Médecine et de Chirurgie infantiles» τοῦ 1900, ἀναφέρει δύο περιπτώσεις ἐλμινθιάσεως, ὧν ἡ μὲν ὑπεκρίνατο ὄξειαν, ἡ δὲ ἑτέρα φυματιώδη μνηιγγίτιν.

Ἐν ἀρκετὰ περίεργον περιστατικὸν ἐλμινθιάσεως ἐντερικῆς ἔτυχε καὶ ἡμεῖς νὰ παρατηρήσωμεν, ὅπερ ἐκρίναμεν καλὸν ἀναφέρωμεν ὑμῖν.

Νησά... περσίς, ἡλικίας 8 ἐτῶν γεννηθεῖσα καὶ διαμένουσα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ πατήρ της ἀπέθανε πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐκ νόσου, ἣν οἱ περὶ αὐτὸν δὲν δύνανται νὰ προσδιορίσωσιν, (ἴσως ἐκ φθίσεως, ὡς ἐκ τῆς ἀφηγήσεώς των δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ). Ἡ μήτηρ της ἔχει καλῶς. Δύο ἀδελφαί της ἀπέθανον εἰς ἡλικίαν 2 καὶ 4 ἐτῶν ἐκ νόσων ἃς δὲν δύνανται νὰ ὀρίσωσιν. Μία ἀδελφὴ ἐπιζῶσα, ἡλικίας 6 ἐτῶν, ἔχει καλῶς. Ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ προσεβλήθη ὑπὸ ἰλαρᾶς καὶ εὐλογίας. Πρὸ ἐνὸς ἔτους μετὰ θερμὸν λουτρὸν ἤρχισε νὰ ὑποφέρῃ ἐκ κεφαλαλγίας ἣ προσετέθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀξίνου ἐρυγαί, ἔμετοι, πόνοι κατὰ τὴν κοιλίαν, ῥίγος, πυρετός καὶ ἰδρώτες, οἵτινες ἐπήρχοντο καθ' ἡμέραν ἢ ἐκάστην δευτέραν ἡμέραν ἄνευ τάξεως ὡς πρὸς τὴν ὥραν. Ἐν ἀρχῇ ἐπήρχετο τὸ ῥίγος, εἶτα ὁ πυρετός, τούτῳ δὲ ἠκολούθει ἰδρώς. Συγχρόνως τῷ ἰδρωτὶ ἤρχιζε πόνος δριμύς κατὰ τὴν κοιλίαν, συνοδουόμενος ὑπὸ ἰσχυρᾶς κεφαλαλγίας ἰνιακῆς καὶ διαρκῶν 2—8 ὥρας. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστρέφοντο πρὸς τὰς κόγχας των, τὸ παιδίον δὲ περιεστρέ-

φετο σπασμωδικῶς ἐν τῇ κλίνῃ, τοῦ ἐκβάλλον ἀλγεινὰς κραυγὰς. Εἶτα ἐπήρχετο ἔμετος μεθ' ὃν τὸ παιδίον διετέλει ἡσυχον μέχρι τοῦ ἐπομένου παροξυσμοῦ. Τοῖς ἄνω συμπτώμασι προσετέθη πρὸ 3—4 μηνῶν καὶ βῆξ ἀρκετὰ ἐπίπονος. Ἐν τῷ μεταξύ πολλοὶ συνάδελφοί εἶχον ἐξετάσει τὸ παιδίον, ἐκτὸς δὲ ἄλλων φαρμάκων ἔλαβε καὶ ἀρκετὴν κινίνην, ἣτις οὐδὲν αἴτιον ἀποτέλεσμα ἔφερον ἐπὶ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς ὄλης καταστάσεως.

Ἡμεῖς εἶδομεν τὸ παιδίον διὰ πρώτην φορὰν τῇ 6ῃ Μαρτίου 1902. Παρεπονεῖτο διὰ κεφαλαλγίαν, ἐρυγὰς ὀξίνους, πόνους κοιλιακούς καὶ ῥίγη μετὰ πυρετοῦ καὶ ἰδρωτῶν, ἐπερχομένων καθ' ἐκάστην δευτέραν ἡμέραν ἐνίοτε δὲ καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ἐπίσης παρεπονεῖτο καὶ δι' ἐπίπονον βῆχα.

Ἡ κορασις ἦτο ὠχρὰ καὶ λίαν ἐξησθηνημένη. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑπικτετικοί. Ἐκ τοῦ ἀναπνευστικῆς συστήματος εὐρίσκομεν ῥόγγους ὑγροῦς παχείς, μέσους καὶ τινὰς λεπτούς. Γλῶσσα λευκῶς ἐπικεχρισμένη. Κοιλία ὀλίγον σκληρὰ καὶ ἐπώδυνος τῇ πίεσει. Ἀμβλύτης τοῦ ἥπατος φυσιολογική. Σπλὴν ὀλίγον μεγαλείτερος τοῦ φυσιολογικοῦ. Σφυγμοὶ 110.

Τῇ ἐπιμόνω ἐξετάσει εἶπόν μοι ὅτι πρὸ τριῶν μηνῶν σὺν τοῖς ἔμετοις εἶχε ἐξέλθει ἀπὸ τοῦ στόματος μία ἀσκαρίς, ἐνῶ οὐδέποτε παρετήρησαν ἀσκαρίδα τινὰ ἐν τοῖς ὑποχωρήμασιν. Ἀναγράφομεν ὀλίγην σαντονίνην, δι' ἣς ἐξωθοῦνται περὶ τὰς 60 ἐλμινθες καὶ ἐντὸς 4—5 ἡμερῶν τὰ ῥίγη, ὁ πυρετός, οἱ ἰδρώτες, οἱ πόνοι τῆς κοιλίας καὶ ὅλα τὰ ἄλλα νοσηρὰ συμπτώματα παρήλθον. Ἡ βρογχίτις ἐξηφανίσθη ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου φαρμάκου ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος. Ἡ δρεξίς ἐπανῆλθεν κατ' ὀλίγον. Ἡ κορασις ἐκέρδησεν εἰς βῆρος καὶ ἐπανέκτησε τὰ χρώματα τῆς ὑγείας. Μετὰ 15 ἡμέρας ἦν ἐντελῶς ὑγιής.

Τρεῖς θεωρίαι ὑπάρχουσι, κύριοι, διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων, ἅτινα δύναται νὰ φέρῃ ἡ ἐλμινθίασις. α') Ἡ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποδίδουσα τὰ πάντα εἰς τὴν ἀνακλαστικότητα. β') Ἡ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Chauffard, ὅστις θεωρεῖ τὴν ἐλμινθίασιν ὡς ἀληθῆ μόλυνσιν, καθ' ἣν ἡ ἀσκαρίς διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ, ὃν προξενεῖ ἐπὶ τοῦ βλενο-

γόνου τῶν ἐντέρων ἐπαυξάνει τὴν παθογόνον δύναμιν τῶν ἐν αὐτοῖς παθογόνων σπερμάτων, ἀπ' ἐτέρου δὲ καὶ αὐτὴ δρᾷ διὰ τῶν ἀπεκρίσεών της ἢ καὶ τῆς παρουσίας της μόνης. γ') Τέλος ἔρχεται ἡ θεωρία ἡ ὑπὸ τοῦ Chanson καὶ Tauchon ὑποστηριζομένη, ἣτις τείνει νὰ παραδεχθῆ τὴν μολυσματικὴν δύναμιν αὐτῶν τούτων τῶν ἀσκαρίδων, ἣτις ἠδύνατο νὰ καταδειχθῆ πειραματικῶς διὰ

τῆς εἰς ζῶα ἐνέσεως χυμοῦ ἀσκαρίδων, προερχομένου ἐκ τῆς συνθλίψεως αὐτῶν. Τέλος ἀναφέρωμεν καὶ τὸ πάθημα τοῦ Huber, ὁστις μελετῶν τὰς ἀσκαρίδας προσεβλήθη ὑπὸ κνησμοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμὸν ἔσχε φουσαλλιδώδη ἐξάνθησιν, ἐξοίδησιν ἐπὶ τῶν ὠτων ἐπιπεφυκίτιν καὶ ἰσχυρὰν κεφαλαλγίαν, ἅπερ ἐξήγει διὰ τῆς ἐν ταῖς ἀσκαρίσιν ὑπάρξεως χημικῆς τινος οὐσίας (Courtois-Suffit).

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 48).

Ἐπειδὴ δὲ τὸ σύνολον τῶν περιγραφέντων χαρακτήρων καὶ ἰδιοτήτων εἰς οὐδὲν ἀπαντᾷ ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε περιγραφέντων μικροβίων θεωροῦμεν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μικροβίον ὡς νέον. Εἶναι μὲν νέον, ἀλλ' ὁμοῦς εἶναι καὶ τὸ παθογόνον τῆς κακοήθους φλυκταίνης τοῦ ἀσθενοῦς ἡμῶν; νὰ ἀποφανθῶμεν ὀριστικῶς περὶ τούτου εἶναι ὀλίγον δύσκολον, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ὅταν ἀναζητῶσιν ἐπὶ κακοήθους φλυκταίνης ἡμέρας τινὰς μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταίνης τὸ γνωστὸν καὶ παθογόνιον μικροβίον τοῦ Davaine καὶ Rayer δὲν εὐρίσκουσιν αὐτὸ πάντοτε μολονότι ἐν τῷ ὀργανισμῷ ὑπῆρχεν. Τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσιν ἤδη ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ μετὰ αὐτῶν ἀναφέρομεν τὰ ἐξῆς.

Δύο ἐργάται κατεργαζόμενοι κέρατα βουβάλων Ἀμερικῆς προσεβλήθησαν ὑπὸ κακοήθους φλυκταίνης· τὸ νόσημα προσέχωρησεν ἀρκετὰ, ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ ἀσυνήθη συμπτώματα καὶ τὸν θάνατον..

Ἡ κλινικὴ διάγνωσις ὡς ἐκ τῶν χαρακτήρων τῆς φλυκταίνης δὲν ἄφινεν ἀμφιβολίαν περὶ κακοήθους φλυκταίνης, ἀλλ' ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις γενομένη κατὰ τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ἐπὶ τοῦ α' ἐργάτου, (ἐξέτασις τοῦ ὑγροῦ ληφθέντος ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ παρακειμένου τῇ ἐσχάρᾳ μέρους), ἔδειξεν πολλὰ λεπτὰ βακτηρίδια ἀπετρογγυλωμένα

κατὰ τὰ ἄκρα, βακτηρίδια κατὰ πολὺ μικρότερα τῶν τῆς κακοήθους φλυκταίνης, πρὸς δὲ καὶ ἀναρθρα, ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ πληθὺς μονοκόκκων καὶ διπλοκόκκων. Ἡ ἐνοφθαλμίασις τοῦ ληφθέντος ὑγροῦ εἰς ἰνδικοὺς χοίρους ἔδωκεν ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα.

Ἡ ἐξέτασις μικροσκοπικῶν τομῶν τῆς ἐσχάρας καὶ τοῦ γειννιάζοντος ἰστοῦ δὲν ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξίν τοῦ μικροβίου τῆς κακοήθους φλυκταίνης, ἐπίσης ἡ ἐξέτασις τοῦ αἵματος τῆς καρδίας ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν πνευμόνων, τοῦ σπληνός καὶ τοῦ στομάχου ἀπέδειξαν τρανότατα τὴν ὑπαρξίν ἀφθόνων μικροβίων τῆς κακοήθους φλυκταίνης. Παρὰ τῷ β' ἀθηνεῖ ἡ ἐξέτασις γενομένη 15 ἡμέρας μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φλυκταίνης ἔδειξε τὴν ἀπουσίαν τοῦ μικροβίου ἐπ' αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ αἵματος, τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ καὶ διαφόρων ἄλλων ὀργάνων, ἀλλ' ἐν τῷ ἥπατι εὐρέθησαν χαρακτηριστικὰ μικρόβια τοῦ Davaine (δρα Cornil et Babés. Les Bacteries ... 1890 T II p. 220.) Ἔτερα δύο ἐδημοσίευσαν ὁ Tuffier et Gallois (Société de Biologie. 1882) ὅπου ἡ μικροβιολογικὴ μελέτη τοῦ ὑγροῦ τῆς φλυκταίνης ἔδειξε μικροκόκκους μόνον. Οἱ ἀσθενεῖς οὗτοι ἴαθησαν, οἱ δὲ συγγραφεῖς κατέταξαν τὰς φλυκταίνας ταύτας εἰς τὰς ψευδοκκοήθεις, ὧν προγενέστερα παραδείγματα ἀναφέρονται εἰς τὰ Memoire

de l'Academie de Médecine 1864 και ἐν τῇ ἐναισιμῶ διατριβῇ τοῦ Coulon 1882. Paris. Ἡμεῖς δὲ ὀρμώμενοι ἐκ καθαρᾶς μικροβιολογικῆς ἀπόψεως, μόνον ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν εἶναι κροεπώλης, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ πρόκειται περὶ *ψευδοκακοήθους φλυκταίνης*· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν ὑπόθεσίν μας, διότι ἠλείπει ἡ μικροβιολογικὴ ἐξέτασις τῶν ὀργάνων τοῦ ἀσθενοῦς μας.

Ἔτερον παράδειγμα ἀναφέρει ὁ Reclus (Critique et clinique chirurgicale. 1884. Paris p. 86), ὅστις παρετήρησεν παρὰ τινι μαγεῖρῳ συνηθίζοντι νὰ φέρῃ κρέας ἐπὶ ὤμου γυμνοῦ χαρακτηριστικὴν φλύκταιναν, ἀλλ' ἡ μικροβιοσκοπικὴ μελέτη ἀπέδειξε τὴν ἀπουσίαν μικροβίων· ἐνοφθάλμισις ὁμοίως αἵματος ἐνοφθαλμισθέντος Ἰνδικοῦ χοίρου εἰς ἕτερα ἔφερε θετικὰ ἀποτελέσματα.

Παρόμοιον παράδειγμα ἀναφέρει καὶ ὁ Roget εἰς τὸν Β' τόμον τῆς Β' ἐκδόσεως τοῦ *Traité de Médecine*, Bouchard et Brissaud σελ. 669.

Ἐκ τῶν ἄνω παραδειγμάτων, ὡς βλέπετε, ἡ ἀπουσία τοῦ χαρακτηριστικοῦ μικροβίου ἢ ἡ παρουσία ἄλλων μικροβίων, ὡς ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ, δὲν ἐνθαρρύνει ἡμᾶς οὐδ' ἐπιτρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἀναερόβιον κοκκοβάκιλλον ὡς τὸ παθογόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιστατικῷ ὑπάρχει ἐξαιρετικόν τι, ἢ εἰς τὰ ἄνω παραδείγματα. Εἰς ἐκεῖνα τὰ περιγραφέντα τὰ μικροβία ἦσαν σαπρόφυτα καὶ μὴ παθογόνα ἢτοι μικροβία ἐπιπρόσθετα· ἐν τῷ ἡμετέρῳ παραδείγματι ἴσως δὲν πρόκειται περὶ ἐπιπρόσθετων μικροβίων. Πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης ταύτης, ἢτοι πρὸς ἀπομάκρυνσιν τῆς ἰδέας μὴ τυχόν τὸ περιγραφέν μετεκομίσθη ἐπὶ τοῦ βλεφάρου εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀσθενοῦς εἴτε ὑπὸ τῆς ἀλοιφῆς τῆς γραΐας εἴτε ἐπὶ τέλους καὶ ὑπὸ τοῦ στυππίου, ἐπεχειρήσαμεν νὰ τὴν ἐξακριβώσωμεν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐξετάσωμεν εἰμὴ τὸ στυππίον. Θριξ αὐτοῦ ριφθῆσα ἐντὸς ζωμοῦ ἔδωκεν ὁμοία μικροβία οὐχὶ τῷ κοκκοβάκιλλῳ ἀλλὰ τοῖς σπανίοις διπλοκόκκοις τοῖς διατηροῦσι τὸν χρωματισμὸν Gram

ἢ δὲ περαιτέρω μελέτη αὐτῶν εἰδείξεν ὅτι πρόκειται περὶ σταφυλοκόκκων. Μεθ' ὄλον τὸ ἐπιθαρρυντικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα ἂν τὸ ἐπὶ τοῦ κροεπώλου εὐρεθὲν μικρόβιον δὲν ἦτο παθογόνον ἢδυνάμεθα κατὰ κανόνα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὸ ὡς ἐπιπρόσθετον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχει παθογόνους ιδιότητας, ἐπειδὴ εὐρίσκετο σχεδὸν μόνον καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τοῦ βλεφάρου, δὲν δυνάμεθα καὶ ὅλως διόλου νὰ ἀρνηθῶμεν αὐτῷ καὶ πᾶσαν παθογόνον ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ παρόντος περιστατικοῦ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ ἡμέτερον περιστατικὸν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν, διότι καὶ ἡ μελέτη τοῦ εὐρεθέντος μικροβίου δὲν λύει ὀριστικῶς τὸ περὶ παθογόνου ἢ μὴ αὐτοῦ, παρορμαξ ὁμοίως τοὺς μικροβιολόγους νὰ ἐνδιατρίψωσιν εἰς ἀκριβεστέραν μελέτην τῶν ἐπὶ τῶν φλυκταίνων κακοήθων καὶ ψευδοκακοήθων ἀπαντῶντων μικροβίων.

Ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης ἐξάγομεν:

α') Ἡ ἀναπλαστικὴ εἶναι τέχνη παναρχαία, λαβοῦσα γένεσιν παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἵνα διαδοθῇ ἀνά τὸν κόσμον, ἀλλ' ἐν τῇ πορείᾳ τῶν αἰώνων ἐπανελημμένως ἔπεσεν εἰς λήθην καὶ ὑψώθη εἰς περιωπὴν καὶ ἐπὶ τέλους κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἠδραϊώθη τελείως, ἐτελειοποιήθη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐπεξετάθη εἰς πλεῖστα ὄργανα καὶ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν βλεφάρων.

β') Τῶν πολυαριθμῶν τρόπων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ὁ Ἰνδικὸς τρόπος μετὰ τῶν ὑποδιαίρέσεων αὐτοῦ εἶναι ὁ κάλλιστος, προτιμητέος καὶ ἐὰν ὑπάρχῃ μικρὰ τις οὐλή ἐπὶ τοῦ κρηνοῦ.

γ') Ἡ ταρσογραφία δὲν εἶναι ἀναγκαία πάντοτε καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ ἐκτροπίου τοῦ ἄνω βλεφάρου· ἡ συμβολὴ τῶν βλεφάρων ἢ ἡ τάσις διὰ νήματος δενομένου ἐπὶ τοῦ κυνόδοντος δύναται εὐλόγως νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ταρσογραφίαν.

δ') Ἐμποίησις τῆς γλήνης δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ πόνων.

ε') Τὸ περιγραφόμενον μικρόβιον εἶναι νέον.

ς') Τὸ μικρόβιον τοῦτο μέχρι νεωτέρων ἐρευνῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μὴ παντάπασι ξένον εἰς τὴν συμπτωματολογίαν τῶν κακοήθων ἢ ψευδοκακοήθων φλυκταίνων.

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 1899-1902

	Σελ.		Σελ.
'Οπισθοϊριδική σκληροτομή επί γλαυκώματος αιμορραγικού υπό Κ. Έλευθεριάδου ... 3,	11	Περίπτωσης νεφρολιθιάσεως υπό Δελλαγραμμάτικα	65
Τὸ χρόνιον γλαύκωμα καὶ ἡ τραχηλικὴ γαγγλιεκτομὴ υπό Π. Ίατροπούλου	7	Καρκίνος τῶν τραχειοβρογχικῶν ἀδένων υπό Ἀν. Χρησιτίδου	65
Ίριδερημία υπό Ἀ. Τράντα	14	'Αποστήματα τοῦ ἥπατος υπό Ἀν. Ἀντίπα	68
Νεφρορραγία περιοδικὴ νευρικῆς ἀρχῆς υπό Ρ. Τσοπάνογλου	15	'Αντανακλαστικὸς λαρυγγόσπασμος υπό Π. Παπανικολάου	70
'Αζωτουρικὸς διαδήτης υπό Ἀ. Χρησιτίδου καὶ Γ. Πασχαλίδου	17, 34	Διαφωτισμὸς τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ υπό Ἀ. Τράντα καὶ Ἀν. Γαβριηλίδου	71, 81
'Οπισθοϊριδικὴ κληροτομὴ ἐπὶ δευτερογενεοῦς γλαυκώματος υπό Π. Ίατροπούλου	18	'Ο βουβωνικὸς λοιμὸς κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	78
Περὶ παρωνυχίας υπό Μ. Φαλίδα	19	'Εκλογὴ προεδρείου	83
Θεραπεία τῆς μαστίτιδος υπό Α. Μανουηλίδου	20	Λόγος προεδρικός	82
Ίριδερημία υπό Π. Ίατροπούλου	22	Θεραπεία ἰσχιάδος διὰ τῆς μεθόδου Trombetta υπό Α. Μανουηλίδου	84
Νέος τρόπος ἀπολυμάνσεως τοῦ κύτους τῶν ἀτιοπλοίων υπό Π. Ἀστέγη	24	Περίπτωσης ἐντερικῆς στενώσεως μετὰ νεκροτομῆς υπό Ἀν. Χρησιτίδου	85
Κάταγμα τῆς κνήμης θανατηφόρον υπό Μ. Φαλίδα	29	Περίπτωσης κυστεώδους πολύποδος τῆς ρινὸς υπό Π. Παπανικολάου	87
'Η διφθερίτις παρ' ἐνῆλιξι υπό Α. Διμαράκη ..	30	'Η ἑκαρξὶς περιτυφλίτιδος ἀνευ σκωληκοειδίτιδος υπό Μ. Φαλίδα	87
Θεραπεία τῆς νυκτερινῆς ἐνουρήσεως τῶν παιδων διὰ ρινικῆς ἐπεμβάσεως υπό Π. Παπανικολάου	30	'Ιατρικαὶ γνώσεις παρὰ βυζαντινοὺς συγγραφεῦσι υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	92
'Ηπατοσπληνικὴ κίρρωσις ἐλώδης τῶν παιδων υπό Α. Μανουηλίδου	31	'Ινώδης ἀμφιβληστροειδίτις ἐξ εἰςβόλης τοῦ ἐγκεφαλονωτιαίου ὑγροῦ εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ υπό Π. Ίατροπούλου	102
'Ατρησία τῆς ρινὸς υπό Π. Παπανικολάου	40	Καρκίνος τῆς χοληδόχου κύστεως υπό Ἀν. Χρησιτίδου	107
Τραυματισμὸς τῆς κεφαλῆς διὰ πυροβόλου ὄπλου υπό Τ. Σγουρδαίου	40	'Ακτινομυκτιάσις υπό Α. Ἀντίπα	109
'Η Ἀναπλαστικὴ καὶ νέον μικρόβιον κακοήθους φλυκταίνης υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	41	Περίπτωσης ἀκτινομυκητικῆς τῆς παρεΐας υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	115
Περίπτωσης βλεφαροπλαστικῆς ἐγχειρήσεως υπό Π. Ίατροπούλου	48	'Ιατρικὴ καὶ ἱατροὶ κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	117
Περίπτωσης ἀναπλαστικῆς ἐγχειρήσεως υπό Α. Ἀντίπα	49	Νέα θεραπεία τῆς ὄξεϊας μέσης ωτίτιδος υπό Π. Παπανικολάου	121
Οὐσία καὶ παθογένεια τοῦ ἀζωτουρικοῦ διαδήτου υπό Ἀν. Χρησιτίδου	50	'Επήρεια τοῦ ἐλείου μιάσματος ἐπὶ τοῦ στομάχου υπό Α. Μανουηλίδου	123
'Υγιεινὴ ἐν ταῖς σχολαῖς (συστήτης)	51	Περίπτωσης γρίπης μετὰ ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων υπό Ἀν. Χρησιτίδου	125
'Ενέσεις διωδιωχοῦ ὑδραργύρου κατὰ τῶν συφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ὀφθαλμοῦ υπό Ἀν. Γαβριηλίδου	53	Περίπτωσης ἀμαυρώσεως μετὰ νεκροτομῆς υπό Γ. Τσιραγγέλου	127
Περίπτωσης τῆς νόσου τοῦ Gill de la Tourette υπό Ρ. Τσοπάνογλου	55	Δηλητηρίασις ἐκ φανικοῦ ὀξέος υπό Π. Κελαϊδίτου	128
Περίπτωσης σκληρώσεως κατὰ πλάκας μετὰ παραισθήσεων υπό Α. Μανουηλίδου	57	'Εντερικὴ ἀπόφραξις ἐξ ἐλμίνθων υπό Α. Μανουηλίδου	129
Αἰμορραγικαὶ ἐστίαὶ ἐνδοκάρδιου ἐπὶ αἰμορραγικῆς πορφύρας υπό Ἀν. Χρησιτίδου	59	Περίπτωσης πολύποδος τῆς ρινὸς ὀγκωδεδαστάου καὶ παραμορφωτικοῦ υπό Π. Παπανικολάου	132
Σχέσεις τῶν διαφόρων μικροβίων υπό Ἀν. Χρησιτίδου	62		

	Σελ.		Σελ.
Περίπτωσης έντερικης στενώσεως δυσεξηγήτου ὕπὸ <i>Ρ. Τσοπάνογλου</i>	134	Περίπτωσης τραυματικοῦ ἐνοφθάλμου ὑπὸ <i>Ι. Μπίστη</i>	172
Κλινικαὶ παρατηρήσεις ἐλώδους καχεξίας παρὰ παισὶ προσήθους ὑπὸ <i>Αν. Χρηστίδου</i>	138	Θεραπεία περιαιμυγδαλικῶν ἀποστημάτων ὑπὸ <i>Π. Παπανικολάου</i>	176
Περίπτωσης καλλιπλῶν ἀποσηματιῶν τοῦ ἡπα- τος ἐκ σκωληκοειδίτιδος μετὰ νεκροτομῆς ὕπὸ <i>Εὐελπίδου</i>	142	Ἡ διογίνη ἐν τῇ ὀφθαλματρικῇ ὑπὸ <i>Π. Γα- τροπούλου</i>	176
Ἐρυθροφωτοθεραπεία ἐν τῇ εὐλογία ὑπὸ <i>Εὐελ- πίδου</i>	143	Ἡ θεραπεία τῆς ὀξείας βλενορροίας ὑπὸ <i>Γ. Α. Νικολαΐδου</i>	189
Πανώλης ἐν Γαλιατῇ ὑπὸ <i>Α. Μανουηλίδου</i>	144	Ἡ φυματιώδης πολυνευρίτις ὑπὸ <i>Αντ. Κρητικοῦ</i> 193	
Ἐκλογή προεδρείου	146	Περίπτωσης συμφύσεων αὐγγενῶν τοῦ ἐπάρ- ματος τῆς εὐστασιακῆς σάλπιγγος μετὰ τοῦ διαφράγματος ὑπὸ <i>Π. Παπανικολάου</i>	198
Προεδρικός λόγος	146	Ἐξάρθρημα τοῦ φακοῦ ἐν τῷ ὑαλοῦδι αἰμάτι ὑπὸ <i>Ι. Μπίστη</i>	199
Περίπτωσης λειχήνος ἐρυθροῦ ὑπὸ <i>Α. Γεωρ- γιάδου</i>	146	Καταμέτρησης τοῦ φυσικοῦ μεγέθους τῶν μικρο- σκοπικῶν ἀντικειμένων διὰ μόνου τοῦ προς- οφθαλμικοῦ μικρομέτρου ὑπὸ <i>Αν. Γαβριη- λίδου</i>	201
Ἀσθμα δυσκαπτικὸν ὑπὸ <i>Α. Μανουηλίδου</i>	147	Ἀπατηλοὶ ὄγκοι τοῦ στομάχου ὑπὸ <i>Α. Μανουη- λίδου</i>	205
Ἡ ἀνάταξις τῶν ἐκ τῆς ποταίου νόσου κυψώ- σεων ὑπὸ <i>Α. Ἀντίπα</i>	149	Περίπτωσης περικλείσεως καὶ ἀποκλείσεως τῆς κάρης ὑπὸ <i>Ι. Μπίστη</i>	206
Ἐνέργεια τῶν βραμμοζινῶν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφαλι- κοῦ φλοιοῦ ὑπὸ <i>Α. Μανουηλίδου</i>	154	Ἐντερικὴ ἐλμινθίασις ὑπὸ <i>Αντ. Κρητικοῦ</i>	208
Περίπτωσης ἀκρομεγαλίας ὑπὸ <i>Α. Γεωργιάδου</i> 156			
Ἡ προτοβσα ἀνικανότης τῶν γυναικῶν πρὸς γα- λούχησιν τῶν τέκνων των ὑπὸ <i>Φλωρεῶ</i>	159		

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	στίλη	στίχος	ἀντι	ἀνάγνωθι
5	II	8	βραδύτητα	βαρότητα
»	»	11	ἐσωτερικῶς	ἐσωτερικῆς
10	I	12	διχαστήρος	διχαστήρος
11	»	36	ἡ ἀφαιτηρία	ὡς ἀφαιτηρία
»	»	40	ἔτι θέλομεν	ἐὰν θέλωμεν
»	II	45	τραυματισμὸν	τραυματισμοῦ
14	I	42	Hangenk	Hancock
»	II	12	»	»
»	»	15	»	»
15	I	20	πόρον	κόλον
21	»	25	abies	abcès
»	»	27	»	»
22	II	28	μὴ ἐπιτρέπων	μὴ ἐπιτρέποντος
42	I	45	ὄστε	ὁπότε
43	»	41	τὴν ἐπιτυχίαν	τῆς ἐπιτυχίας
53	II	12	ἡ τρίς	καὶ οὐχί τρίς
»	»	33	2 ἐτῶν	2 μηνῶν
54	I	5	ἐνστακτὸν	ἐνσταλάξις
69	II	36	Rotani	Rotain
70	I	7	»	»
109	II	20	διάθεσιν	διήθησιν
112	I	4	ἐπικεκυρωμένον	ἐπικεκυρωμένην
155	II	21	Max Sineton	Max Einhorn
189	I	11	ἀντι	ἐκτός
200	»	36	ἐκ τοῦ δι	εἰς τὸ δι
		ἐνιαχὸς	ὄρρος	ὄρος

TABLE DES MATIÈRES DES ANNÉES 1899—1902

	Page		Page
Sclérotomie retroiridienne contre le glaucome hémorragique par C. ELEUTHÉRIADÈS ..	3, 11	Un cas de calcul de reins, par DELLA-GRAMMATICA	65
Le glaucome chronique et la resection du ganglion cervical supérieur, par P. IATROPOULOS	7	Cancer des glandes trachéo-bronchiques, par AN. CHRISTIDIS	65
Aniridie, par A. TRANTAS	14	Abcès du foie, par A. ANTIPAS	60
Néphrorrhagie périodique nerveuse, par R. TCHOBANOGLOU	15	Spasme reflexe du larynx, par P. PAPANICOLAOU	78
Diabète azoturique, par AN. CHRISTIDIS et G. PASCALIDIS	17, 34	La translucidité des parois du globe oculaire, par A. TRANTAS et AN. GABRIÉLIDÈS ...	71, 81
Sclérotomie retroiridienne, par P. IATROPOULOS	18	La peste aux temps byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS	78
Panaris compliquée, par M. PSALIDAS	19	Élections	83
Traitement de mastite, par D. MANOUÉLIDIS	20	Discours présidentiel	84
Aniridie, par P. IATROPOULOS	22	Traitement de lumbago par le procédé Trombetta, par D. MANOUÉLIDIS	84
Nouveau procédé de désinfection des câbles des bateaux, par P. APÉRY	24	Un cas de retrécissement intestinal avec autopsie, par AN. CHRISTIDIS	85
La fracture de la jambe cause de mort, par M. PSALIDAS	29	Un cas de polype kystoïde nasal, par P. PAPANICOLAOU	87
La diphtérie chez les adultes, par L. LIMARAKIS	30	La pérityphlite peut exister sans l'appendicite, par M. PSALIDAS	87
Traitement de l'incontinence nocturne d'urine des enfants par une intervention nasale, par P. PAPANICOLAOU	30	Notions médicales chez les écrivains byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS	92
Cirrhose malarienne du foie et de la rate, par D. MANOUÉLIDIS	31	Rétinite proliférante à la suite d'invasion du liquide céphalorachidien au fond de l'œil à travers le pourtour de la papille du nerf optique, par P. IATROPOULOS	102
Atrésie nasale, par P. PAPANICOLAOU	40	Cancer de la vésicule biliaire, par AN. CHRISTIDÈS	107
Traumatisme de la tête par arme à feu, par T. SGOURDÈOS	40	L'Actinomycose, par A. ANTIPA et AN. GABRIÉLIDÈS	109, 115
Les opérations plastiques et un nouveau microbe de pustule maligne, par AN. GABRIÉLIDÈS	41	La médecine et les médecins des temps byzantins, par AN. GABRIÉLIDÈS	117
Un cas de blépharoplastie, par P. IATROPOULOS	48	Nouveau traitement de l'otite moyenne aiguë, par P. PAPANICOLAOU	121
Une opération plastique, par A. ANTIPAS	49	Influence de la malaria sur l'estomac, par D. MANOUÉLIDIS	123
Pathogénie du diabète azoturique, par AN. CHRISTIDIS	50	Un cas de grippe accompagnée de symptômes cérébraux, par AN. CHRISTIDIS	125
L'hygiène dans les écoles	51	Un cas d'amaurose suivie d'autopsie, par G. TCHIRANGELOS	127
Injections intramusculaires d'huile biiodurée contre les manifestations spécifiques oculaires, par AN. GABRIÉLIDÈS	53	Empoisonnement par l'acide phénique, par P. KÉLAÏDITIS	128
Un cas de la maladie de Gilles de la Tourette par R. TCHOBANOGLOU	55	Occlusion intestinale par les ascarides, par D. MANOUÉLIDIS	129
Un cas de sclérose en plaques avec hallucinations, par D. MANOUÉLIDIS	57	Polype nasal volumineux et déformant, par P. PAPANICOLAOU	132
Foyers hémorragiques intracardiaques dans un cas de purpura hémorragica, par AN. CHRISTIDIS	59	Un cas de retrécissement intestinal mal ex-	
Les associations microbiennes, par AN. CHRISTIDIS	62		

	Page		Page
pliqué, par B. TCHOBANOGLOU.....	134	BISTIS	172
Observations cliniques sur la cachexie mala- rienne de la puberté, par AN. CHRISTIDIS	135	Le traitement des abcès péritonsillaires, par P. PAPANICOLAOU	176
Abcès multiples minuscules du foie à la suite d'appendicite, par EVELPIDÈS	142	La dionine en ophtalmiatrie, par P. IATRO- POULOS	176
Photothérapie de la variole par la lumière rouge, par EVELPIDÈS	143	Le traitement de la blennorrhagie aiguë, par G. D. NICOLAÏDÈS	189
La peste à Galata, par D. MANOÛÉLIDIS.....	144	La polynévrite tuberculeuse, par Ant. CRITICOS	193
Élections	146	Adhérences congénitales entre le septum nasal et le bourrelet postérieur de la trompe d'Eustache, par P. PAPANICOLAOU.	198
Discours présidentiel	146	Luxation du cristallin dans le corps vitré, par J. BISTIS	199
Lichen ruber plan, par A. GEORGIADES	146	La mensuration de la grandeur naturelle des objets microscopiques par le micromètre oculaire, par AN. GABRIÉLIDÈS	201
Asthme dyspeptique, par D. MANOÛÉLIDIS...	147	Fausses tumeurs de l'estomac, par D. MA- NOÛÉLIDIS.....	285
Sur la réduction des cyphoses produits par le mal de Pott, par A. ANTIPAS	149	Un cas d'occlusion pupillaire, par J. BISTIS.	206
Action des bromotoxines sur l'écorce céré- brale, par D. MANOÛÉLIDIS.....	154	Ascarides intestinaux, par Ant. CRITICOS...	208
Un cas d'acromégalie, par A. GEORGIADES ...	156		
L'impuissance progressive des femmes à allaiter leurs enfants, par PHLORAS	159		
Un cas d'enophtalmie traumatique, par J.			

3 2044 015 684 954

DUNLOP

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS

STALL STUDY CHARGE

